

MM. 8

~~2° H. int. 45~~

2° H. int. 76(15)

<36630660990013

W

<36630660990013

Bayer. Staatsbibliothek

+

MM. 8

~~2° H. int. 45~~

2° H. int. 76(15)

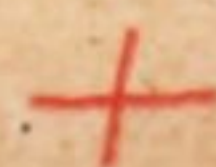

<36630660990013

<36630660990013

Bayer. Staatsbibliothek

LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
NATURAL HISTORY
OF THE
CITY OF
NEW YORK

JOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIA.

VENETIÆ

M. DCC. XXIX.

JOHN

CANTACUZENE

HISTORIA

Corpus

ΙΩΑΝΝΟΤΤΟΤ

ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ

ΑΠΟΒΑΣΙΑΕΩΣ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Δ΄.

JOANNIS

CANTACUZENI

EXIMPERATORIS

HISTORIARUM

LIBRI IV.

JACOBUS PONTANUS Soc. Jesu Latine vertit, & Notas suas cum JACOBI
GRETSEI ejusdem Societatis Adnotationibus addidit.

*Græce nunc primum prodeunt ex codice MS. Bibliothecæ Viri Illustrissimi
PETRI SEGUIERII Franciæ Cancellarii.*

VENETIIS.

EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆI JAVARINA.

M. DCC. XXIX.

Nb/65/43

ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΑΠΟΒΑΖΙΛΕΩΣ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Δ

ΙΩΑΝΝΙΣ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝ
ΕΧΙΜΠΕΡΑΤΟΡΙΣ
ΗΙΣΤΟΡΙΑΡΟΥ
ΛΙΒΡΙ ΙΒ

JACOBUS PONTANUS Soc. Jesu Latine vertit, & Notas suas cum JACOBI
GRETSERI ejusdem Societatis Annotationibus addidit.
Græce nunc primum prodierunt ex codice
PETRI SECURERII.

VENETIS
EX TYPOGRAPHIA BARTHOLOMÆ JAVARINÆ.
M. DCC. XXIX.

LECTORI CANDIDO.

SECUNDUS & quadragesimus annus hic agitur, postquam Jacobus Pontanus Societatis Jesu Joannem Cantacuzenum Orientis imperatorem e palliato togatum fecit: de Græco inquam, in Latinum eleganter convertit: togæque ejus notas pereruditas veluti purpuram intexuit, ne scilicet terræ Græciæ princeps in publicum sine purpura prodiret. Itaque longe optimum Historicum, & veteribus rerum scriptoribus sine dubio comparandum, qua docti, qua indocti manibus versabant. Hi propter rerum gestarum memoriam auctorem laudabant, & probabant: illi rerum divinarum atque humanarum scientiam in principe suspiciebant: civilem animum, prudentiam domi militiæque, fortitudinem in rebus hostilibus: animi magnitudinem in perferendis injuriis, quas intulerant modestiæ nescii, & pudoris ignari homines, quosque ex pene servis liberos fecerat, & ex infimis hominum, summos. Denique in imperatore clementiam erga hostes, dignos profecto qui hostilia paterentur, funditusque tollerentur. Postremo abdicationem imperii, despectionemque summæ rei demirabantur, cujus causa plerique jura divina humanaque violant, & secessum in monasterium, quo solitarius separatusque ex hominum frequentia puriorem & sanctiorem vitam viveret. Hi, inquam, id est, Græcæ linguæ nescii, non aliter quam Latine loquentem vellent: illi, id est, callentes utriusque linguæ diutius ferre non poterant, ut Græcus auctor aliter, quam Græce loqueretur. Quod cum intelligeret Illustrissimus Vir D. de Noyers Regi ab intimis consiliis & secretis, cujus curæ ædificia Regia, Artes, ipsaque Typographia Regia permissa sunt, præ singulari humanitate sua, proque innato non vulgari erga litteras affectu, quarum propagationem ad summam rempublicam pertinere probe scit, statim optimum factum videri sibi significavit, ut δῖλωτος ederetur auctor luce dignissimus, quo utroque voti compotes faceret: utque ipse Cantacuzenus cum tineis & blattis pugnare desineret, qui tot pugnas pugnasset, totque hominum strages priusquam e vivorum numero eximeretur, edidisset: quo facto egregio nemo sane sapiens ibit inficias, illustrissimum virum optime de litteris esse promeritum, eoque nomine unicæ ei gratias agendas. Quin imo, si quid manes sentiunt, id ipsi Cantacuzeno acceptissimum fore credibile est, quod Latine linguæ & Græcæ quodam consortio quasi quodammodo inter veterem novamque Romam bene convenire videatur, quod ille vivus percuperat. Hoc igitur frui Lector, & beneficium agnosce viri, quo nemo ad bonas artes promovendas, & eximios ab arte viros juvandos propen-

sior existit, si non ingratus atque ab omni humanitate alienus es. Quod
 si te hic agnum praeberis, primo quoque tempore omnes historiae Byzanti-
 nae scriptores tam editos, quam manu exaratos typis Regiis edendos ejus-
 dem illustrissimi viri ductu, & Regis Christianissimi auspiciis prolaturi su-
 mus: de cuius rei utilitate plerique omnes consentiunt. Vos qui litteras
 amatis, favete, & consilio juvate. Fama, virtus, & recti amor
 eum deseruere, qui litteras non amat, aut eas incultas deserit: & peni-
 tus inglorius, vel iudicio suo nec memoria, neque litteris dignum quid-
 quam gessit, sed quod aeterno silentio magis obruendum sit, quam litterarum
 monumentis mandandum. Vale.

P R Æ T E R T E S T I M O N I A D E J O A N N E

Cantacuzeno, quæ vir pereruditus Jacobus Pontanus Societatis Jesu ex Nicephoro Gregora protulit, ad commendationem Cantacuzeni maxime pertinere visum est fragmentum ejusdem Nicephori e Libro XI. quod edidit V. Cl. deque omni genere litterarum præclare meritis R. P. Dionysius Petauius ejusdem Societatis.

Ο μὲν τοι βασιλεὺς Ἀνδρόνικος περὶ τὴν πολιορκίαν ἀχολέμενος τῆς τῆς Ἀκαρνάνων μητροπόλεως πάντα ἐξαρίας εἶχε τὰ εἰς βέλυσιν αὐτῆς γε ἰόντας καὶ τὸ ἐφικτόν. τῷ δὲ μεγάλῃ δομῆσει τῷ Καντακυζῶν παρασπίζοντος καὶ συωδιῆθαι αἶσαν τὴν ἀρχὴν, ἔδεν δεινὸν αὐτῷ τῆς παρεσώτων ἐδόκει δεινῶν. τὴν τε δὲ χρόνιον ἐν ὑπερορίᾳ ἐκστρατεία ἔτριβεν καὶ φθορὰν τῆς ἵππου καὶ τῆς στρατῶς δεξιῶς διετίθει, καὶ αὐτὴν ἀπὸ τῆς σπλινὸς πιέζσαν νόσον σιωπῶς αὐτῷ ἐπεκέρχετο καὶ ἅπαντος τῷ ἐντολῷ ἀπήλλαττε δέας. Ἐῖτις πιέζσαν τὴν καρδίαν ὑπῆρχε φροντὶς κοσμικὴ πάσας ἐξομαλίζων ἐτέλει ῥαδίως καὶ ἐπὶ ταῖς ταῖς ἐκ τῆς συγγενῶν τῶνικαῦτα παραφύσας ἐπιβλαὰς μάλα σοφῶς αὐτὸς ἀνείργε συσέλλων καὶ ἀπαλλάττων εἰς τάσφαλεις, ὡς εἰς ἀκοῆς εἶναι τῷ Βασιλεῖ, πολλοὺς δὲ κοσμέμενος ὁ ἀνὴρ τοῖς πλεονεκτήμασιν, ὅσα τε φύσις χαρίζεται, καὶ ὅσα βαθεῖα συνέσις ὁφθαλμοῦς πηδαλιᾶς κοσμεῖ, πρὸς πάντος ἡγαπᾶτο τῷ στρατοπέδῳ καὶ ὡς εἶδεν ὅς ἐπὶ ἀντίθετῃ τῆς ἐπ' αὐτῷ ζωῆς τὴν ἐκείνην, τὸ, τῷ γὰρ φιλότιμον τῆς δεξιᾶς καὶ τὸ τῷ ἡδὺς καρτερικὸν ἐδ' ἐν ταῖς ὑπερορίαις ἔτριβαίς τε ἔαχολίαις ἀμείβων, ἡμειβεν ὁμῶς τὰς τύχας τῆς ἐν τοῖς ὅπλοις τῷ τῷ λιμῷ καὶ λοιμῷ πρὸς ταλαιπωρουμένων ἐς γε τὸ βέλτιον καὶ ἦσαν ὥσπερ ἐκ μιᾶς οἱ περιλειπόμηναι βοῶντες ἅπαντες γλώττης στρατιῶται καὶ στρατηγοὶ, λόχοι καὶ λοχαγοὶ σωτῆρα τῶν, καὶ τροφία, καὶ πλατὺ δότῳ, καὶ ὅσα τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐνδοξοτέραν καθίστησι καὶ ἵν' ὡς ἐν κεφαλαίῳ διεξέλθωμεν, ὅσα ἐν τῷ χρόνῳ ἢ τῷ ἀνδρὶ ὁφθαλμοῦς κατέπραξε συνέσις, ἐγγύθεν τε καὶ πόρρωθεν ὁμοίως διενεργῶσα αὐτῷ γὰρ ἅμα τῷ Βασιλεῖ τὴν τῆς Ἀκαρνάνων πολιορκουμένης μητρόπολιν, ἐάλωσαν οἱ τυραννίδα μελετήσαντες τε καὶ ἐπιθέμενοι εἰς Βυζάντιον, πολλοὶ τε ὄντες καὶ ἐκ τῶν ἀφανῶν, περὶ ὧν ὕστερον πλατύτερον λέξομεν.

A T Andronicus imperator dum Acarnanum caput obsidet, omnia sibi ex animi sententia, quoad fieri poterat, succedere sentiebat. Etenim adjuvante magno domestico Cantacuzeno, optimeque imperium cum eo moderante, nullum ex iis quibus premebatur incommodis incommodum esse videbatur. Nam & diuturnam illam peregrina in expeditione moram, atque equitum peditumque cladem prudenter admodum releuabat: & illum ex liene morbum eadem solertia lenibat, omnemque inde metum abstergebat: ac si quid externa negotia sollicitudinis aspergerent, eam ille administratione sua facile componebat. Ad hæc cognatorum insidias, quæ tunc contra imperatoris caput grassatæ sunt, sapienter repressit, omnibus in tuto collocatis, antequam ad aures imperatoris acciderent. Siquidem multis animi ornamentis vir ille præditus, quæ aut a natura insita sunt, aut exaggeratæ mentis, quæ vitæ nostræ moderatrix optima est, prudentia quæsitæ, apud militem gratiosus imprimis erat, ut nemo esset qui non ejus vitam ac salutem anteponeret suæ. Nam cum ne in expeditione quidem, tantisque negotiis quicquam de pristina liberalitate, animique constantia mutaret, mutabat ille tamen in melius eorum fortunam, qui tum fame ac peste laborabant. Quare omnes una voce qui supererant milites ac duces, ordines æque atque ordinum præfecti servatorem illum, & altorem, ac largitorem appellare, tum ea prædicare, quibus Romanum imperium illustrius fecerat, & ut summatim complectar, quicquid sub idem tempus ejus viri prudentia confectum est, quæ tam propinqua quam dissita moderando continebat. Etenim dum una cum imperatore Acarnanum urbem obsidet, comprehensi sunt qui tyrannidem cogitabant, ac Byzantio imminebant nec pauci nec obscuri, de quibus plura postea dicenda sunt.

AD CANDIDUM
ET ERUDITUM
LECTOREM.

INTERPRETANDI LAUS, OCCASIO SUSCEPTI
*laboris, auctor, æconomia, tempus, locus, præconium Historiæ propositæ:
& tandem quid a nobis præstitum sit.*

QUI de Græcis in Latinum convertere aggrediuntur, & bonos scriptores veluti mortales peregrinos, atque ab exteris regionibus ad se ventitantes, hospitio humaniter, ac benigne accipiunt, eosque patriæ suæ linguam, mores, & instituta docere conantur, quo (contra quam olim civili Romanorum jure permittebatur, per quod duarum civitatum civis esse nemo poterat) in posterum non minus inter Latinos, quam inter Græcos profiteri queant, næ illi munus sane pulchrum, utilitatis, jucunditatisque plenum: addo etiam, nisi in eo exercitationem jam cœperint, impeditum, ac laboriosum aggrediuntur. Quid enim, amabo, cum universo genere litterarum, tum duabus hisce linguis, Græca scilicet, ac Latina, quibus divinæ, humanæque artes, & scientiæ omnes continentur, præclarius? quid elegantius? quarum in utraque versantur, qui de altera in alteram bona scripta transferre, & de doctrinarum candidatis, perque illos de hominum genere quam optime mereri (quod ipsum est inprimis laudabile) annituntur. Et cum etiamnum haud pauca in Græcis codicibus, per illustriores præpotentium, ac principum virorum, & rerumpublicarum bibliothecas abdita, & inclusa lateant, quibus in apertum proditis crescere, ac propagari possit in omnem partem nostra eruditio, eorum studia, qui id præstant, fructum ferre permagnum quis inficiabitur? sed quamquam labor is adhuc tyronibus, paucorumque stipendiorum militibus operosior accidit: propterea quod permulta vitia, & peccata occurrunt, quæ vitare difficile est (cujus rei non leve argumentum, quod cum interpretes pene innumerabiles, excellentes tamen, atque perfectos admodum raros nominare possumus) nihilo minus in ista quantacumque interpretandi defatigatione, ac molestia, suavitate quadam perfunditur, expleturque animus, cum sibi in sinu quodammodo nasci thesaurum videt, unde bonarum litterarum ditior evadat: quæque hactenus tot hominum, etiam eruditorum, millia ignorarunt, multoque diutius, ac perpetuo forsitan ignorassent, ea princeps cognoscit, & sollicitudines, operam, atque conatus suos spe, & fiducia gratæ posteritatis consolatur.

Cæterum cum in hoc quoque tam præstanti munere elaborandi, & aliquod operæ pretium faciendi voluntas non mediocris jam pridem mihi haud defuerit, nihilominus ejus difficultates cogitatione complectentem, non quidem pudor subrusticus, sed metus quidam, ut arbitror, ingenuus semper absterruit. Et nescio quomodo hæret in medullis, nec oblivisci queo, quod apud scriptorem persapien-tem legere memini: præstare timere, quam audere in litteris.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Accessit ad me retardandum, quod qui primorum primi, signifique, atque adeo, qui interpretum familiam ducere existimantur, vel in uno libro convertendo creberrime hallucinati, atque a lineis, quod dicitur, excidisse, diligentiorum animadversione deprehensi sunt. Quænam ergo mihi semidocto fama speranda fuit? Verum enimvero cunctantem, ac trepidantem sapientium virorum auctoritas commovit, ipsaque ratio confirmavit, ut aliquando in isthanc palæstram descenderem: siquidem, juxta vulgatum, nemo nascitur artifex: & ars nulla est, in qua non peccando discatur: quodque nobis pueris quondam præceptores in ludo ingerebant, qui numquam male, numquam bene. Factum igitur, ut cum Serenissimus Bojorum princeps Maximilianus Societatis nostræ domesticis potestatem liberaliter, atque ultro concessisset, e voluminibus Græcis calamo exaratis (quorum habet in bibliotheca sua nobilissima lectissimam copiam) depromendi, & ad communem usum, emolumentumque, cujus incenso tenetur desiderio, interpretandi quæ placuisset, ego in hunc non Christodulum utique, sed in ipsissimum Joannem Cantacuzenum inciderim: quo ad gustum, sententiamque meam nihil accommodatius, nihil ad prima militiæ hujus tentanda pericula, propter facilitatem quamdam ejus in scribendo opportunius nancisci potuissem.

Sic omnino est, ut dixi, in Joannem Cantacuzenum incidi: qui quidem quo commodius hujus libri sui occasionem, causasque afferret, & personam suam celaret (quod tamen haud satis caute fecit, ut mox docebo) fingit a quodam Nilo familiari se ad scriptionem per litteras sollicitari: ac sibi vocabulum Christoduli imponit. Idoneum profecto, nempe a statu, & conditione vitæ, quam hæc scribens agebat: agebat autem monasticam, & Christo serviens, merito ejus servum se appellavit: Occultare porro, & tegere personam suam ideo voluit, idque prudenter, quod de rebus cum alienis, tum suis historiam compositurus erat, & narraturus plurima, quibus audiendis aures quibusdam dolerent, ut antea videndis oculi doluerant. Est vero tam infrequens Græcis hoc nomen, Christodulus, ut vel hinc isto loco fictitium, ac supposititium appareat. Cumque per id tempus in monasterio pro Joanne etiam Joasaphus mutato nomine diceretur, sicut non antiquum, & proprium, ita nec novum istuc, & assumptitium, Joasaphus inquam, ad libri auctorem indicandum usurpare decuit: ne monachus inanem aucupari gloriam, & qui Deo militatum venerat, iterum se negotiis implicare sæcularibus videretur. Atque ita codex Græcus ἀνεπίγραφος est, sine titulo prorsus. Deinde ex ipsa Nili epistola Cantacuzenum hujus historiæ parentem, & conditorem esse perspicuum fit. Illa enim verba, καὶ ὅτε γὰρ τὰ κοινὰ διέτειλες πράττων, σωτηρία τοῖς πράγμασι ἦντα καὶ τοῦ σαυτῆ γεγονώς, ἀνειδείας, καὶ δικαιοσύνης παράδειγμα ἔβιον κατέσπας ἔ σαυτῆ. *Tu enim & quamdiu gessisti rempublicam, salus imperii fuisti: & hodie, postquam defunctus honore, tui ipsius esse instituiisti, vitam moresque tuos veritatis, ac justitiæ exemplar effecisti:* hæc, inquam, voces non ad Judicem, Consulem, Præfectum aliquem, sed ad magnum domesticum Joannem Cantacuzenum, cujus post Andronicum minorem, quamdiu is vixit, suprema fuit potestas, & imperatoriæ proxima

P R Æ F A T I O

in omnibus, & apud omnes auctoritas: imo vero ad ipsum munus imperatorium, quod idem citra nomen diu, postmodum & re, & nomine multis annis administravit, planissime pertinent: qui quo pacto *συνεχία τῶν πραγμάτων* fuerit, legendo disces: & nihil verius dici potuisse constitues. Illa similiter in quem alium, quaeso, nisi in eundem quadrant, quibus cum Nilus ab exemplis nostratium, exterorumque scriptorum incitat, uti acta sua memoriae ipsemet prodatur? *ἔστι δὲ καὶ εἰς παράδειγμα τῶν ἡμετέρων ἡγετῶν ἀνεγκυλίαν. ἄντε γὰρ τὰς ἐξώθεν, ἄντε τὰς ἡμετέρας ἡγεμόνας ἐνδομυθῶς, οὐδαμῶς ἀτιμάσῃς τῶν ἰσοείων. καὶ οὗτοι γὰρ, κακῆροι ἐπὶ τὸ συγγράφειν καθεύκοντες, οὐ μικρὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐκ τοιούτων ἐνήσαν οἰόμενοι.* Nec vero caret exemplo, quod abs te petimus. Etenim siue ad externos, siue ad nostrates belli duces respicias, non poteris hoc genus scriptationis contemnere. Quippe tum hi, tum illi huc pariter se demiserunt non parum inde humano generi consultum iri arbitantes. Quid quod de sua cum Andronico conjunctissima, fidelissimaque amicitia (de qua equidem cogitans, simul de Davidis, & Jonathæ devinctissima familiaritate cogito: de quibus scriptum legimus, *Anima Jonathæ conglutinata est animæ Davidis: & dilexit eum quasi animam suam.* Rursum: *Doleo super te, frater mi Jonatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum*) non nisi ipsemet ita *συμπάδῳς, & ἐπαργῶς* scribere potuit? quod quidem sæpenumero facit. Sic solemus frequenter, inquam, magnoque cum sensu de iis loqui, ac scribere, quæ aut absentia valde in desideriis: aut præsentia vehementer nobis in amoribus sunt. Nec alius tam diserte de recusato toties imperio, de libertate apud Andronicum sua, deque amplitudine potestatis quam obtinisset, præter ipsummet narrare voluisset, etiamsi potuisset. Scripturæ sanctæ toties productæ, & monastica disciplina non semel tam eximie prædicata, atque etiam per totam historiam sparsæ tot pietatis notæ, non alium quam monachum olent, qualis ille tum erat, cum hæc chartis mandaret. Dicendi genus, quod in libris contra Mahometanos, & Judæos in defensione fidei Christianæ adhibuit, ideo dissimile est, quia illuc disputatio quædam perpetua, & dialectica potius; hic narratio diffusa, & continuata suscipitur. Proinde ut alia ibi, alia hic sit facies, necesse est. Illa demum lib. 4. cap. 24. & 25. adversus Nicephorum Gregoram multa cum acrimonia, & fusius posita (ne amplius verborum in re parum ambigua consumamus) manifeste nobis astipulantur. Ubi præ indignatione dissimulatæ personæ immemor, causam suam accuratius agit, quam alius pro eo egisset: tametsi id postmodum animadvertens, in viam redeat, rursusque qui sit, dissimulare studeat.

Sequitur ut de œconomia breviter te moneamus. His quatuor libris res sub utroque Andronico, avo, & nepote, & sub Cantacuzeno filiorum nepotis tutore, atque imperatore gestæ explanantur: sic, ut primus discordiam, & bella inter Andronicos: alter imperium minoris: tertius bellum Cantacuzeni cum obrectatoribus, & inimicis: postremus ejusdem victoris, ac triumphatoris tempora persequatur: in quo etiam subtexuntur, quæ inter Joannem Palæologum legitimum hæredem, & patris sui Andronici successorem, socerumque Cantacuzenum, & ejusdem filium Matthæum (cum quibus ambobus dissidium ei intercessit) contigerunt. Tametsi & in

duobus prioribus tam multa de Cantacuzeno commemorata sunt, ut quod in epistola Nilus ait, cum *αὐτοῦ πρὸς*, hoc est, rebus ipsismet coram, ut actorem, affuisse, æque de illis, ut de posterioribus intelligendum videatur.

Gesta sunt autem omnia ab anno post Christum natum millesimo trecentesimo vigesimo primo, ad annum plus minus quinquagesimum nonum, annis nimirum triginta novem, aut circiter. Sic enim rationem subducimus. Michael Palæologus collega patris sui Andronici mortuus est millesimo trecentesimo vigesimo primo. Eodem ipso anno (si a Septembri ducas anni initium, ut Græci ducunt) bellum inter avum, & nepotem exarsit, duravitque sexennium, & mensem unum, ut in calce libri primi relatum est. Victo avo, nepos solus præfuit imperio annis viginti, si verum scribit Gregoras. Quo e vivis sublato, pupillorum tutelam gessit Cantacuzenus, vix annum, ut colligere est: adversus quem deinde ut tyrannum nomine viduæ imperatricis, & liberum ejus bellum administratum est annis quinque. Eo finito Cantacuzenus data Joanni Palæologo in matrimonium filia, decem annos ab eo paciscitur, quibus penes se imperii gubernatio cum nomine maneat: penes illum nomen dumtaxat, & dignitas imperatoria, donec ætas mature scat. (agebat enim Joannes annum non plus decimum quintum) postea se collegam patiatur. Hujus spatii vix dimidium videtur explevisse, rerum hujus mundi, & adversæ sortis renovatæ quodam tædio. Quæ ipso jam monacho inter Palæologum, & Matthæum secuta sunt, forsitan unius, aut duorum annorum fuerunt: nam in his quod pro certo affirmem, non habeo. Hac ratione colliguntur anni historiæ hujus circiter triginta novem. Ex his patet, tempora Andronici junioris, Cantacuzeni, & Joannis Palæologi non satis probe digessisse Onuphrium, & alios. Errarunt item cum Gregora, dum Andronicum juniorem anno ætatis quadragesimo quinto extinctum tradiderunt. Nam si natus erat annos viginti septem antequam secundam uxorem duceret, ut noster libro primo narrat, & ea ducta adhuc aliquot annis cum avo bellum gessit: si eo victo annis viginti solus imperavit, sequitur quinquagenarium, aut eo majorem obiisse.

Ostendemus nunc, quo loco inter Byzantinas historias hæc nostra collocanda sit. Cantacuzenus Nicephoro Gregoræ proxime succedit, ejusque narrationes continuat: quamquam non præcise, ac simpliciter. Nam cum Gregoras in obitu Andronici junioris desinat, noster inde non orditur: quin imo secundum historiæ suæ librum ad ejusdem Andronici mortem perducit. Verum quia Gregoras iste avo, in cujus aulam desertis studiis liberalibus se contulit, amicior, nepoti autem iniquior fuit: illumque plurimum, & sæpe commendavit: hunc aperte, nec modice, & non raro insimulavit, ac vituperavit: ad hæc, quæ inter illos acciderunt, partem maximam minime comperta habuit: quæ autem comperit, ea confuse, imperfecte, quædam quoque aliter aliquanto, quid aliquanto? multo aliter, quam evenerunt, & cum mendaciis exposuit: in ipsius quoque Cantacuzeni bello, rebusque commemorandis (quæ scripta vel interierunt; vel adhuc in aliqua bibliotheca latent) parum bona fide,

in omnibus, & apud omnes auctoritas: imo vero ad ipsum munus imperatorium, quod idem citra nomen diu, postmodum & re, & nomine multis annis administravit, planissime pertinent: qui quo pacto *σφρηγία τῶν πραγμάτων* fuerit, legendo disces: & nihil verius dici potuisse constitues. Illa similiter in quem alium, quaeso, nisi in eundem quadrant, quibus cum Nilus ab exemplis nostratium, exterorumque scriptorum incitat, uti acta sua memoriae ipsemet prodat?

ἔστι δὲ καὶ εἰς παράδειγμα τῶν ἡμετέρων ἡμετέραν ἡγεσίαν ἀνεγκυεῖν. αὐτὲ γὰρ τὰς ἑξῶθεν, αὐτὲ τὰς ἡμετέρας ἡγεμόνας ἐνδυμνῆς, οὐδαμῶς ἀτιμάσῃς τῶν ἰσοείων. καὶ οὗτοι γὰρ, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπὶ τὸ συγγράφειν καθεύκοντες ἑαυτοὺς, οὐ μικρὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐκ τοιούτων ἐνήσαν οἰόμενοι. Nec vero caret exemplo, quod abs te petimus. Etenim siue ad externos, siue ad nostrates belli duces respicias, non poteris hoc genus scriptiois contemnere. Quippe tum hi, tum illi huc pariter se demiserunt non parum inde humano generi consultum iri arbitantes. Quid quod de sua cum Andronico conjunctissima, fidelissimaque amicitia (de qua equidem cogitans, simul de Davidis, & Jonathæ devinctissima familiaritate cogito: de quibus scriptum legimus, *Anima Jonathæ conglutinata est animæ Davidis: & dilexit eum quasi animam suam.* Rursum: *Doleo super te, frater mi Jonatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum*) non nisi ipsemet ita *συμπάδῳς, & ἐπαργῶς* scribere potuit? quod quidem sæpenumero facit. Sic solemus frequenter, inquam, magnoque cum sensu de iis loqui, ac scribere, quæ aut absentia valde in desideriis: aut præsentia vehementer nobis in amoribus sunt. Nec alius tam diserte de recusato toties imperio, de libertate apud Andronicum sua, deque amplitudine potestatis quam obtinisset, præter ipsummet narrare voluisset, etiamsi potuisset. Scripturæ sanctæ toties productæ, & monastica disciplina non semel tam eximie prædicata, atque etiam per totam historiam sparsæ tot pietatis notæ, non alium quam monachum olent, qualis ille tum erat, cum hæc chartis mandaret. Dicendi genus, quod in libris contra Mahometanos, & Judæos in defensione fidei Christianæ adhibuit, ideo dissimile est, quia illuc disputatio quædam perpetua, & dialectica potius; hic narratio diffusa, & continuata suscipitur. Proinde ut alia ibi, alia hic sit facies, necesse est. Illa demum lib. 4. cap. 24. & 25. adversus Nicephorum Gregoram multa cum acrimonia, & fufius posita (ne amplius verborum in re parum ambigua consumamus) manifeste nobis astipulantur. Ubi præ indignatione dissimulatæ personæ immemor, causam suam accuratius agit, quam alius pro eo egisset: tamen id postmodum animadvertens, in viam redeat, rursusque qui sit, dissimulare studeat.

Sequitur ut de œconomia breviter te moneamus. His quatuor libris res sub utroque Andronico, avo, & nepote, & sub Cantacuzeno filiorum nepotis tutore, atque imperatore gestæ explanantur: sic, ut primus discordiam, & bella inter Andronicos: alter imperium minoris: tertius bellum Cantacuzeni cum obrectatoribus, & inimicis: postremus ejusdem victoris, ac triumphatoris tempora persequatur: in quo etiam subtexuntur, quæ inter Joannem Palæologum legitimum hæredem, & patris sui Andronici successorem, socerumque Cantacuzenum, & ejusdem filium Matthæum (cum quibus ambobus dissidium ei intercessit) contigerunt. Tamen & in

duobus prioribus tam multa de Cantacuzeno commemorata sunt, ut quod in epistola Nilus ait, cum *αὐτοῦ πρὸς*, hoc est, rebus ipsismet coram, ut actorem, affuisse, æque de illis, ut de posterioribus intelligendum videatur.

Gesta sunt autem omnia ab anno post Christum natum millesimo trecentesimo vigesimo primo, ad annum plus minus quinquagesimum nonum, annis nimirum triginta novem, aut circiter. Sic enim rationem subducimus. Michael Palæologus collega patris sui Andronici mortuus est millesimo trecentesimo vigesimo primo. Eodem ipso anno (si a Septembri ducas anni initium, ut Græci ducunt) bellum inter avum, & nepotem exarsit, duravitque sexennium, & mensem unum, ut in calce libri primi relatum est. Victo avo, nepos solus præfuit imperio annis viginti, si verum scribit Gregoras. Quo e vivis sublato, pupillorum tutelam gessit Cantacuzenus, vix annum, ut colligere est: adversus quem deinde ut tyrannum nomine viduæ imperatricis, & liberum ejus bellum administratum est annis quinque. Eo finito Cantacuzenus data Joanni Palæologo in matrimonium filia, decem annos ab eo paciscitur, quibus penes se imperii gubernatio cum nomine maneat: penes illum nomen dumtaxat, & dignitas imperatoria, donec ætas mature scat (agebat enim Joannes annum non plus decimum quintum) postea se collegam patiatur. Hujus spatii vix dimidium videtur explevisse, rerum hujus mundi, & adversæ sortis renovatæ quodam tædio. Quæ ipso jam monacho inter Palæologum, & Matthæum secuta sunt, forsitan unius, aut duorum annorum fuerunt: nam in his quod pro certo affirmem, non habeo. Hac ratione colliguntur anni historiæ hujus circiter triginta novem. Ex his patet, tempora Andronici junioris, Cantacuzeni, & Joannis Palæologi non satis probe digessisse Onuphrium, & alios. Errarunt item cum Gregora, dum Andronicum juniorem anno ætatis quadragesimo quinto extinctum tradiderunt. Nam si natus erat annos viginti septem antequam secundam uxorem duceret, ut noster libro primo narrat, & ea ducta adhuc aliquot annis cum avo bellum gessit: si eo victo annis viginti solus imperavit, sequitur quinquagenarium, aut eo majorem obiisse.

Ostendemus nunc, quo loco inter Byzantinas historias hæc nostra collocanda sit. Cantacuzenus Nicephoro Gregoræ proxime succedit, ejusque narrationes continuat: quamquam non præcise, ac simpliciter. Nam cum Gregoras in obitu Andronici junioris desinat, noster inde non orditur: quin imo secundum historiæ suæ librum ad ejusdem Andronici mortem perducit. Verum quia Gregoras iste avo, in cujus aulam desertis studiis liberalibus se contulit, amicior, nepoti autem iniquior fuit: illumque plurimum, & sæpe commendavit: hunc aperte, nec modice, & non raro insimulavit, ac vituperavit: ad hæc, quæ inter illos acciderunt, partem maximam minime comperta habuit: quæ autem comperit, ea confuse, imperfecte, quædam quoque aliter aliquanto, quid aliquanto? multo aliter, quam evenerunt, & cum mendaciis exposuit: in ipsius quoque Cantacuzeni bello, rebusque commemorandis (quæ scripta vel interierunt; vel adhuc in aliqua bibliotheca latent) parum bona fide,

malevoleque versatus est. Cantacuzenus hæc vitia non ferens, longe sincerius, longeque copiosius, distinctius, integrius, certius omnia explicavit: quippe qui omnibus pene non interfuit solum, verum etiam præfuit: & quæ ipse non vidit, aut egit (qui enim potuit omnia?) ea a testibus gravissimis accepit: quemadmodum in fine libri quarti testatur. Sed juvat ipsius Cantacuzeni verba proferre in medium, ex libri quarti capite vigesimo quarto, unde, quomodo se gesserit in historia scribenda Gregoras, liquido perspiciatur. Imperatorem vero Cantacuzenum, postquam ipsum per se deprimere, atque evertere non potuit, Palæologorum imperatorum bellum mutuum pro argumento sumens: & partim ignorantia rerum gestarum: partim gratia corrupta veritate, ac totis viribus velut in fabula comminiscenda mentiens, deinde ordine ad bellum, quod nostra memoria contra Cantacuzenum excitatum est, progressus, tum alia complura crimini dat, servitutes, cedes, trucidationes, populationes, & quæcumque Romanis per id bellum luctuosa inciderunt, illi adscribens: tum ob amorem dominandi, imperialisque fastigii cupidinem malorum illorum nullam duxisse rationem affirmat. Illud autem Cantacuzenum potissimum vellicat, & cor ejus urit, quod mentitur, eum, adhuc vivente Andronico, imperii Romani longe appetentissimum, cum id assequi non posset, ad monachos in monte Atho, qui viri sancti, & a Deo afflati, futurorum præsentionem habere judicabantur, profectum esse, de futuris, & an ad se Romanum imperium perventurum esset, percunctaturum, &c. Attamen fieri potest, ut Gregoras de moribus Andronici quædam non prorsus falsa scribat, & ea noster aut tanti non æstimet, ejusque juventuti condonanda putet: aut dissimulet, & id amicitiae singulari fortasse tribuat, de quo in Notis suo loco videbimus.

Jam de excellentia, fructu, elegancia, & ornamentis historiae hujus quid ego satis dignum commemorem? Inter recentiores quidem rerum Græcarum, seu Byzantinæ scriptores, ut sunt Zonaras, Nicetas, Cedrenus, & alii, meo quidem & quorundam bene litteratorum judicio hic primas tenet: videturque solus didicisse, quo pacto ad laudem accommodata contexenda sit historia. Mira, nova, inaudita, inusitata, occultorum Dei judiciorum plena, grandia, illustria multa hic recensentur. Et, si historia debet esse prudens, atque ornata rerum explicatio, neutra virtus in hac desideratur: quæ mihi semper a viro nobilissimo, & ingenio excellentissimo, suavissimoque visa est profluxisse. Prudentia militaris, atque civilis tam eximia hic elucet, ut civitatum, provinciarumque rectoribus, ac belli ducibus majorem in modum commodaturam putem. Cum autem virum politicum ad bene regendum aliis quoque virtutibus nihilo minus instructum esse oporteat, ne earum quidem exempla, documentaque hic frustra requiras. In quibus qualis fuerit Cantacuzenus, infra ostendemus: in præsens aliquid de Andronico dicemus, quem, qui a Clemente V. pontifice maximo in extravag. communibus, ut hæreticorum, & schismatis antiqui fautorem excommunicatione percussus existimat, is tempora male componit, & *ἀνίσταται* manifeste laborat. Qui enim tunc imperabat, & ultra adhuc annis quindecim post Clementis e vita discessum imperavit Andronicus senior, sacro illo fulmine tactus est. Ergo in Andronico juniore Christiani imperatoris expressum, ac vivum quodammodo

A D O L E C T O R E M.

simulacrum hic proponitur. Est enim, ut paucis, & summatim agamus, excelsi, nec minus modesti animi, beneficus, fortis, ac generosus, adversus bene merentes gratus, humanus, injuriarum laborumque tolerans, in ignoscendo mitis, misericors, pacis cupidus, in consultando cum amicis diligens (quod contra mentitur Gregoras, dum consilia nulla admisisse, & imperium neglexisse autumat) ab odio in quemquam suscipiendo alienus, pecuniæ liberalis, ædificandi studiosus, erga Deum, cælités, sacerdotes, avum mirè pius. Insunt in his libris insuper alia in aliis præclarorum facinorum, & (quod dissimulandum non est) etiam insignium vitiorum exempla: quorum ut illa imitanda, sic ista evitanda nobis sunt. Notum est namque illud Romanæ historiæ principis. *Hoc illud est præcipue in cognitione rerum salubre, ac frugiferum, omnis te exempli documenta in illustri posita monumento intueri, unde tibi, tuæque reipublicæ quod imitere capias: unde fœdum incæptu, fœdum exitu quod vitas.* Habet hic dux, habet miles, habet privatus civis, habet magistratus, habent sacri, habent prophani, habent summi, habent infimi, habent viri, habent mulieres, quod vel fugiant vel sequantur. Insunt orationes creberrimæ: quas cum hic auctor directas valde amet (sunt enim speciosiores, & graviores) nos interdum brevitatis gratia, & ad vitandam ex similitudine satietatem, ad obliquas, more Cæsariano redeimus. Nec possum de istis orationibus quidquam melius, ac verius dicere, quam si eas prudentes, copiosas, nervorumque ac sanguinis plenas, & omnino ῥητορικωτέρας dixero. Præterea hic invenire est locos communes tractatos egregie, scite dicta, parcæmias non vulgares, celebrium scriptorum (ut de sacris taceam) sententias, fabellas aliquot lepidas, & ad rem demonstrandam appositas: quas, ut scis, Philosophorum illi antistites Plato, & Aristoteles, neutiquam contemnendas censuerunt. Capiunt te item quas strictim attingit Romanæ historiæ: capient varii ritus: capient quos miscet animorum motus, tum lenes ac sedati, quos ἡδὴ Græci, tum graves illi, & concitati, quos iidem πᾶθῃ vocant: capient descriptiones aliquot insignes: capient alia demum plurima. Quod si rerum varietas delectat, de quo nemo dubitat, ea sane hic mirifica cernitur, ut singulorum librorum periochæ, seu epitomæ indicabunt. Episcopis debitus honos, & reverentia hic tribuitur. Catholica instituta, ceremoniæque ita sunt per hosce libros luculenta, ut non optes magis. Inprimis vero Dei Mater summa in veneratione est: cui etiam urbs tota Constantinopolis a Constantino Magno commissa, ac dedicata legitur. Vita monastica est illi, *πρᾶγμα καλὸν καὶ θεοφιλές, ἀπαργμων ἔμμετρός γαλῶν βίος, ἀκρότατος βίος, καὶ τελεωτάτη πολιτεία, θεῖον τι χρῆμα, καὶ ἱερὸν, φιλοσοφία, καὶ περὶ οὐρανίων πραγμάτων γνῶσις, ἔργον ὑψηλόν, καὶ τὴν ἀνθρώπινον ὑπερβαῖνον διδάμνῃ, ἱερὰ ἡσυχία.* Id est, res honesta, & Deo amabilis, vita negotiis vacua, & tranquillitatis plena, supremum, ac perfectissimum vitæ institutum, res sancta, & divina, philosophia, & cognitio rerum celestium, opus sublime, & humanis viribus majus, quies sancta. Monem porro Atho, ad quem complura ædificata monasteria, in quibus ingens monachorum multitudo, πόλιν οὐράνιον, celestem civitatem nominat, Fucos illos scholasticos, καὶ τὰς ληκύθους, & pigmenta ἱσο-

P R Æ F A T I O

cratea non habet hæc historia: sed ornatum quemdam matronalem, virilemque, ac robustam elegantiam. Schemata quædam oratoria, & Atticismi non penitus absunt. Lingua purior est, quam pro illa ætate, non cum lacte nutricis hausta; sed ex libris percepta videlicet. Nam illo sæculo (sub Andronicis nimirum, & antea) non mediocriter infuscatam, & mutationes haud leves perpessam, eruditi non nesciunt. Addamus hoc pro corollario. Genuenses, & Veneti multa hic ab aliis historicis suis prætermissa, aut numquam cognita de majoribus suis, eorumque virtute, & factis legere, & quædam falso de iisdem hætenus scripta deprehendere poterunt.

Restat, ut quæ nos vel præstitimus, vel præstare contendimus, indicemus. In interpretando eam speciem pro capitu nostro confectati sumus, quam ex eorum lectione, qui de optimo genere interpretandi præceperunt, bonorumque interpretum observatione mente conceptam, atque informatam tenebamus: quæ cujuscumque sit, ii potissimum intelligunt, quorum industria in eodem curriculo se aliquando explicavit, Codicem perquam mendosum, maleque interpunctum accepimus: ut divinare, & conicere frequenter oportuerit. Nomina locorum, quæ nec diligentissimus Ortelius omnia collegit, & personarum, quæ vel Græcia jam occidens, & *Βεβαρβαρμένη*, vel librariorum oscitantia depravarat, alicubi de conjectura emendavimus, (nam qui omnium veram, & germanam scripturam conjectando possit assequi, ego quidem futurum opinor neminem) omissa quædam supplevimus: in singulos libros periochas, seu epitomas conscripsimus: quas & lecturo ad *προπαρασκευή*, & ei qui jam legit, ad *ἀνακεφαλαίωσιν* utiles fore confidimus: relictis sectionibus (quas in plerisque codicibus, sive scribas, sive lectores, non ipsos auctores extogitasse, & adhibuisse reor) quod modo nimis crebræ, modo nimis raræ, sæpius argumentum vix ex triente comprehenderent, in capita, more Latinorum totum corpus divisimus, & ad cujusque capitis initium ejus summam apposuimus notasque: ut quantum maxime possemus, & hisce summis, & illis epitomis lectori lumen præpanderemus. Locos aliquot parum sanos, prætextis in ipso contextu animadversionibus perstrinximus; quas quidem rogatu nostro Jacobus Gretserus, Societatis nostræ Theologus, & in Academia Ingolstadiana professor ordinarius, conscripsit. Et hæc fecimus, magis ut candorem nostrum bonis viris probaremus, quam quod illa, qualiacunque sunt, hoc quidem sæculo, & in his terris ad quemquam inficiendum, depravandumque valitura formidarem. Quis enim nescit, etiam qui litteras non didicit, non tum primum, propendente scilicet jam ad occasum imperio, sed multis ante annorum centuriis, pene post octingentesimum statim ab ortu Christi, orientalem ecclesiam a Romana secessisse? Feruntur item historici non pauci, hoc nostro partim antiquiores, partim recentiores, quos cum ad unum vel in hæreticis, vel in schismaticis jure numeremus, nullotamen eorum sine aliquo, omnibus simul sine maximo detrimento ecclesia Romana carere non potest. Vin' tu audire qui sint? Sozomenus, & Socrates Novari perfidiam sectati sunt. Quorum hic non oblata solum, sed interdum etiam quærita occasione Novatianos libenter laudat, ipsis miracula tribuit, Romano-

rum pontificum potentiam exagitat: quæ omnia Jacobus Billius eruditus Theologus observationum sacrarum libro primo capite vigesimo sexto luculenter demonstrat. De Nicephoro Callisto liquet ex Gennadii apologia pro Concilio Florentino, ubi ejus non tam scripta, quam convitia contra Latinos refelluntur: ut de iis, quæ sparsim in historiam suam sinistra inseruit, nihil dicam. Zonaram fuisse schismaticum, testari possunt ejus poemata aculeatissima de processione sancti Spiritus, & alia adversus Latinos composita, quæ Genebrardus dum converteret, se criminationes illas omisisse narrat. De Pachymerio idem constare potest ex adjunctis ad Gregoram Latinum. Ea sunt capita, seu loci rerum memoria dignarum, e codice Augustano, carie confecto, & mutilo, per singulos libros excerpti: cujus animus in Romanam ecclesiam qualis fuerit, ex quinto, sexto, & octavo potissimum librisprehenditur. Nicephorum Gregoram quoque, & Nicetam Choniata corum monumenta produnt. Adde huc Cedrenum, Glycam, Constantinum Manassem, Joannem, & Georgium, Curopalatas, & alios, si queramus. Nam per illa tempora tam non facile monachum, aut scriptorem a Romana ecclesia non alienissimum erat invenire in Græcia, quam hodie difficile est præconem verbi Dei, aut professorem Catholicum invenire in Saxonia. Et qui tandem fieri potest, ut qui Patriarchas Constantinopolitanos schismaticos, appellant sanctissimos, œcumenicos, & principes ecclesiæ, ipsi ejusdem farinæ non fuerint? Si ego quempiam Superintendentem sanctissimi vocabulo afficerem, credo, aliqui, imo plurimi, nec injuria, me Lutheranum, aut Calvinianum esse colligerent. Atque ut ab historicis abeamus, & ad alios scriptores veniamus, Origenes, & Tertullianus quales tandem fuerunt? nonne eorum hæreses extant? Feruntur demonstrationes evangelicæ Eusebii Pamphili, in quibus aperte, & sæpius *ἀρειανίζετ*, quod doctissimus Billius observationum lib. 1. cap. 27. plane, ac diserte ostendit. Quid demonstrationes evangelicæ? Statim in ipso principio ecclesiasticæ ejus historiæ (quo monumento nihil habemus in republica Christiana illustrius) Arianismos aliquot observat tomo tertio Annalium Zonaras. Sunt in manibus monumenta Photii, sunt Theodori Balsamonis, qui Latinos, ut pestilentissimus schismaticus conviciis passim lacerat. Eosdem ob processionem sancti Spiritus exagitat etiam nobilis inter theologos patres Theophylactus Bulgariæ episcopus, & , cujus similiter magnum inter sacros scriptores nomen est, Euthymius. Possum adhuc nominare homilias, & alia scripta hujusmodi hominum, quæ in Latinum translata leguntur, & ab eruditis proferuntur. Si ergo nec superiorum historiæ, nec istorum commentarii hætenus ecclesiæ incommodarunt: quin potius (quod res clamat) mirum in modum, vehementerque commodarunt, ne a Cantacuzeno quidem magis damnum ullum metuendum, quam fructus, isque non mediocris, ut ex antecedentibus patuit, expectandus est. Rerum gestarum, ac vetustiorum temporum, utilem, necessariamque cognitionem persequimur, & inquiremus: si quid interdum in iis minus commendabile aspergitur, id tota mente averſamur, atque rejicimus: & calamo etiam, cum est oc-

P R Æ F A T I O

cratea non habet hæc historia: sed ornatum quemdam matronalem, virilemque, ac robustam elegantiam. Schemata quædam oratoria, & Atticismi non penitus absunt. Lingua purior est, quam pro illa ætate, non cum lacte nutricis hausta; sed ex libris percepta videlicet. Nam illo sæculo (sub Andronicis nimirum, & antea) non mediocriter infuscatam, & mutationes haud leves perpessam, eruditi non nesciunt. Addamus hoc pro corollario. Genuenses, & Veneti multa hic ab aliis historicis suis prætermissa, aut numquam cognita de majoribus suis, eorumque virtute, & factis legere, & quædam falso de iisdem hætenus scripta deprehendere poterunt.

Restat, ut quæ nos vel præstitimus, vel præstare contendimus, indicemus. In interpretando eam speciem pro capiti nostro consecrati sumus, quam ex eorum lectione, qui de optimo genere interpretandi præceperunt, bonorumque interpretum observatione mente conceptam, atque informatam tenebamus: quæ cujuscumque sit, ii potissimum intelligunt, quorum industria in eodem curriculo se aliquando explicavit, Codicem perquam mendosum, maleque interpunctum accepimus: ut divinare, & conjicere frequenter oportuerit. Nomina locorum, quæ nec diligentissimus Ortelius omnia collegit, & personarum, quæ vel Græcia jam occidens, & *Βεβαρβαρωμένη*, vel librariorum oscitantia depravarat, alicubi de conjectura emendavimus, (nam qui omnium veram, & germanam scripturam conjectando possit assequi, ego quidem futurum opinor neminem) omissa quædam supplevimus: in singulos libros periochas, seu epitomas conscripsimus: quas & lecturo ad *προπαρασκευή*, & ei qui jam legit, ad *ἀνακεφαλαίωσιν* utiles fore confidimus: relictis sectionibus (quas in plerisque codicibus, sive scribas, sive lectores, non ipsos auctores extogitasse, & adhibuisse reor) quod modo nimis crebræ, modo nimis raræ, sæpius argumentum vix ex triente comprehenderent, in capita, more Latinorum totum corpus divisimus, & ad cujusque capitis initium ejus summam apposuimus notasque: ut quantum maxime possemus, & hisce summis, & illis epitomis lectori lumen præpanderemus. Locos aliquot parum sanos, prætextis in ipso contextu animadversionibus perstrinximus; quas quidem rogatu nostro Jacobus Gretserus, Societatis nostræ Theologus, & in Academia Ingolstadiana professor ordinarius, conscripsit. Et hæc fecimus, magis ut candorem nostrum bonis viris probaremus, quam quod illa, qualiacunque sunt, hoc quidem sæculo, & in his terris ad quemquam inficiendum, depravandumque valitura formidaremus. Quis enim nescit, etiam qui litteras non didicit, non tum primum, propendente scilicet jam ad occasum imperio, sed multis ante annorum centuriis, pene post octingentesimum statim ab ortu Christi, orientalem ecclesiam a Romana secessisse? Feruntur item historici non pauci, hoc nostro partim antiquiores, partim recentiores, quos cum ad unum vel in hæreticis, vel in schismaticis jure numeremus, nullotamen eorum sine aliquo, omnibus simul sine maximo detrimento ecclesia Romana carere non potest. Vin' tu audire qui sint? Sozomenus, & Socrates Novati perfidiam sectati sunt. Quorum hic non oblata solum, sed interdum etiam quæsitâ occasione Novatianos libenter laudat, ipsis miracula tribuit, Romano-

rum pontificum potentiam exagitat: quæ omnia Jacobus Billius eruditus Theologus observationum sacrarum libro primo capite vigesimo sexto luculenter demonstrat. De Nicephoro Callisto liquet ex Gennadii apologia pro Concilio Florentino, ubi ejus non tam scripta, quam convitia contra Latinos refelluntur: ut de iis, quæ sparsim in historiam suam sinistra inseruit, nihil dicam. Zonaram fuisse schismaticum, restari possunt ejus poemata aculeatissima de processione sancti Spiritus, & alia adversus Latinos composita, quæ Genebrardus dum converteret, se criminationes illas omisisse narrat. De Pachymerio idem constare potest ex adjunctis ad Gregoram Latinum. Ea sunt capita, seu loci rerum memoria dignarum, e codice Augustano, carie confecto, & mutilo, per singulos libros excerpti: cujus animus in Romanam ecclesiam qualis fuerit, ex quinto, sexto, & octavo potissimum libris deprehenditur. Nicephorum Gregoram quoque, & Nicetam Choniata corum monumenta produnt. Adde huc Cedrenum, Glycam, Constantinum Manassem, Joannem, & Georgium, Curopalatas, & alios, si quæramus. Nam per illa tempora tam non facile monachum, aut scriptorem a Romana ecclesia non alienissimum erat invenire in Græcia, quam hodie difficile est præconem verbi Dei, aut professorem Catholicum invenire in Saxonia. Et qui tandem fieri potest, ut qui Patriarchas Constantinopolitanos schismaticos, appellant sanctissimos, œcumenicos, & principes ecclesiæ, ipsi ejusdem farinæ non fuerint? Si ego quempiam Superintendentem sanctissimi vocabulo afficerem, credo, aliqui, imo plurimi, nec injuria, me Lutheranum, aut Calvinianum esse colligerent. Atque ut ab historicis abeamus, & ad alios scriptores veniamus, Origenes, & Tertullianus quales tandem fuerunt? nonne eorum hæreses extant? Feruntur demonstrationes evangelicæ Eusebii Pamphili, in quibus aperte, & sæpius *decurat*, quod doctissimus Billius observationum lib. 1. cap. 27. plane, ac diserte ostendit. Quid demonstrationes evangelicæ? Statim in ipso principio ecclesiasticæ ejus historiæ (quo monumento nihil habemus in republica Christiana illustrius) Arianismos aliquot observat tomo tertio Annalium Zonaras. Sunt in manibus monumenta Photii, sunt Theodori Balsamonis, qui Latinos, ut pestilentissimus schismaticus conviciis passim lacerat. Eosdem ob processionem sancti Spiritus exagitat etiam nobilis inter theologos patres Theophylactus Bulgariæ episcopus, & , cujus similiter magnum inter sacros scriptores nomen est, Euthymius. Possum adhuc nominare homilias, & alia scripta hujusmodi hominum, quæ in Latinum translata leguntur, & ab eruditis proferuntur. Si ergo nec superiorum historiæ, nec istorum commentarii hætenus ecclesiæ incommodarunt: quin potius (quod res clamat) mirum in modum, vehementerque commodarunt, ne a Cantacuzeno quidem magis damnum ullum metuendum, quam fructus, isque non mediocris, ut ex antecedentibus patuit, expectandus est. Rerum gestarum, ac vetustiorum temporum, utilem, necessariamque cognitionem persequimur, & inquirimus: si quid interdum in iis minus commendabile aspergitur, id tota mente averfamur, atque rejicimus: & calamo etiam, cum est oc-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

casio, notamus atque confodimus. Nec vero ab hoc auctore nostro ecclesiæ Romanæ, aut Romano pontifici contumeliæ dicuntur, quem PATREM, SANCTISSIMUM DOMINUM, TUA SANCTITAS, TUA BEATITUDO vocat: & ut apud eum opinione mala ne sit, elaborat (propter barbaros, Turcas videlicet, in auxilium accersitos, vastatamque bello civili provinciam) cum eo arma adversus infideles pro gloria crucis Christi conjungere cupit; ejus laudationem sibi amplissimo honori ducit; legatos ipsius benigne excipit: cum eodem (Clemente nimirum VI.) de synodo habenda, redintegrandaque ecclesiarum concordia sollicitè, ac reverenter agit. Non, inquam, hic probra, & maledicta jaciuntur: sed dissensio, ac dissidium illud a nobis Latinis jam lippis & tonforibus etiam notum, aliquoties se exerit, atque a majorum exemplo defensionem, quamquam injustam, petit. Nam si majores

Magnopere a vero, longeque errasse videntur,
ut ait Lucretius, non ideo minoribus pedes in illorum vestigiis ponendi sunt: nisi ipsi quoque cum iisdem in idem se barathrum præcipitare studeant.

D E V I T A
JOANNIS CANTACUZENI,
EX EJUSDEM HISTORIA.

Genus, & familia.

JOANNIS, Manuelis, & aliorum Cantacuzenorum, ut virorum illustrium, & bellicosorum meminit Nicetas. Quos hic noster Cantacuzenus in majoribus suis habet. Idem, Joannem Manuelis imperatoris nepotem, alium Joannem Cantacuzenum Isaaci Angeli sororem in matrimonio habuisse. Natus est Byzantii. Patrem a natalibus modeste prædicat lib. 3. cum dicit, οὐ γὰρ τῶν πολλῶν εἷς, non erat unus e multis, seu vulgaris: & alicubi matrem suam Syrgianis appellat Σεῖαν materteram, seu amitam, seu demum cognatam suam (liberius enim hac voce utitur, ut docebimus) quam quidem fæminam ex libro primo, haud longe ab initio scire licet ad imperatores genus retulisse. Puer adhuc patrem amisit: qui anno ætatis primo supra vicesimum, præfecturæ suæ Peloponesiacæ octavo, in eadem peninsula decessit. Mater dicta est Theodora: cujus avunculus magnus, id est, avia maternæ frater, Michael primus Paleologus imperator. Itaque eadem Michaelis soror, & Cantacuzeni proavia. Fuit Theodora mulier prudentiæ majoris, quam pro captu sexus, & tractationi rerum gravium, atque magnarum idonea, quam Gregoras recte his verbis celebravit lib. 11. Quam assestricem conjugii imperator reliquerat, senatoria matrona, & gravitate morum conspicua, & singulari prudentia ornata, ac in rebus dubiis præsentis consilio instructa. Ejus indignissima vexatio propter filium, & mors lacrymabilis lib. 3. cap. 22. 26. 36. exponitur. Nicephori Cantacuzeni, & Manuelis Tarchaniotæ, illius patrueis, hujus consobrini, aut ex sorore nepotis lib. 2. cap. 8. meminit. Joannem Angelum Ἐλάδελφον, & ἀνελίον similiter appellat, & ex eadem radice prodiisse scribit. Mentio autem sororis est lib. 3. cap. 26.

Uxor, liberi, nepotes.

Conjugem habuit Irenem, Andronici Asanis viri illustrissimi, magni ducis, & cum Andronico seniore cognatione conjuncti filiam. Fuit enim Asanes e sorore Andronici natus. Ex ea sustulit liberos sex, mares tres, fæminas totidem. Illis nomina fuerunt, Matthæus, Manuel, Andronicus. Atque hic postremus vix duodecimum attingens annum, cum avia paterna in custodiam datus, postmodum pestifera lue per id tempus grassante interiit: reliquorum opera domi, bellicque multum usus est pater. Uterque ornatur laudibus lib. 3. c. 28. Matthæus Demetrii despote, filii Andronici majoris natam Irenem uxorem duxit: quæ filios ei peperit duos, Joannem, & Demetrium: filias ternas, quarum primogenitæ inditum nomen Theodoræ. Vatheum pater imperatorem renunciavit, deditque id precibus præsertim exercitus: quem tamen Joannes Paleologus heres legitimus imperio abire coegit. Manueli filiam Syrgis (fuit hic Cypriorum rege procreatus) despondit. Sed id connubium Syrges ante nuptias rescidit: Post, Liberus Tribalorum dynastarum potentissimus, filiam suam eidem Manueli desponderi cu-

D E V I T A

pit, & despondetur, ut est libro 3. cap. 48. Hactenus de maribus. Puellarum trium nomina sunt Maria, Theodora, Helena. Primam Nicephoro Ducæ, Joannis Despotæ filio, Acarnaniæ principi, nondum septennium egresso pactus est. Alteram Orchani Persæ, seu Turcæ potius, Bithyniæ domino tradidit: cujus opibus rem suam sæpenumero sustentavit, atque constabiliavit. Postremam cum Joanne Paleologo imperatore, annorum quindecim adolescente conjunxit, quem laudat lib. 4. cap. 1. Ex eo matrimonio Andronicus, Manuel, Joannes, Demetrius filii, & Irene filia propagati sunt. Suam cuique trium filiarum peculiarem laudationem impertit. Theodoræ lib. 3. cap. 95. Helenæ eodem libro cap. 34. Mariæ, quæ adversis casibus propter nequam maritum jactata, tandem eo occiso cum matre monacham Byzantii egit, lib. 4. cap. 43.

Honores,

Principio Andronici a vi cubiculi sacri præpositus fuit: deinde Andronici nepotis (cujus videtur coævus) magnus domesticus. Thraciam Præfectus, seu prætor gubernavit. Fuit item princeps militiæ imperatoriæ, si ve copiarum dux summus. Auctoritas ejus, potestas & existimatio incredibilis: ita, ut eo inconsulto, aut refragante nihil gereretur, ipseque administraret omnia: & esset non quidem vocabulo (nam id una cum habitu, licet non semel ab Andronico invitatus, & enixe rogatus, constanter fugit) sed opere ipso imperator. Lege cap. 9. lib. 2. Quo defuncto, procerum ac militum votis Didymotichi obsecutus, itemque aliis de causis (quas profert, dum affectatæ tyrannidis suspicionem a se depellit: depellit autem sæpissime ac disertissime, & tam verisimiliter, ut nihil desideres) purpuram, & tiaram induit. Adrianopoli a Lazaro Hierosolymorum, rursus Byzantii ab Isidoro patriarchis coronam imperialem solemniter accepit. Quam beate vixerit, in quantis cujusque modi opibus, in quanta hominum admiratione & gloria, ipse clarissimis verbis lib. 3. cap. 53. & 78. edocuit.

Studia, doctrinæ & mores,

In militari disciplina, socio Syrgianne, magistro Angelo usum se narrat: in qua deinde per exercitationem, lectionemque longe admodum processit, talisque prorsus extitit imperator, qualem M. Tullius in Pompejana depinxit: siquidem in eo quoque illa quatuor, quæ in summo imperatore inesse debent, enituerunt, scientia, virtus, felicitas, auctoritas. Talis item, qualem in Strategico gravissimus præceptor militaris Onosander describit cap. 1. castus, temperans, sobrius, frugi, laboriosus, intelligens, minime avarus, nec junior, nec senior, filiorum pater, dicendi peritus, gloria illustris. Qualem præterea de bellico apparatu cap. 2. Leo imperator. Linguam Latinam calluisse inde conjecturam capio. Etenim res Romanorum imperatorum (ut nos Romanos imperatores appellamus, hoc est eorum, qui in Italia, & Romæ vixerunt) aliquoties in medium adducit, quas forsitan apud historiæ Augustæ scriptores legit. Et Arego monacho Sabauda quædam Græce scripta non intelligenti, interpretatur lib. 3. cap. 84. Si quis auditione tantum Romanorum facta accepisse, & Græca illa Italice monacho interpretatum esse credere malit, cum eo non contendam: & ita nomine Latine lingue, cujus se scientem quodam loco affirmat, quaque præsidarios Italos alloquitur Con-

stantinopoli lib. 4. cap. 54. Italica intelligenda erit: sicut per Latinos Itali & alii non Græci. Persice quoque, siue Turcice nosse se lib. 4. cap. 10. affirmat. Artem didicisse oratoriam, eloquentia ipsius omni prædicatione digna, & in tam præclaris orationibus, totaque scriptione se exerens, demonstrat. Sane quod M. Tullius de Pompejo, idem ego verissime de hoc viro, paucis immutatis usurpauero. Quantum consilio, quantum dicendi gravitate, & copia valeat, in quo ipso inest quædam dignitas imperatoria, vos ex hisce libris sæpe cognoscetis. Oppida complura, quæ armis resistebant, oris sui facundia subegit: ut quod Cyneas legatus Pyrrho Epirotarum regi, hoc idem pene Andronico imperatori Cantacuzenus fuerit. Et cum oratoris sit historiam scribere, si qua alia, hæc sine controversia oratorie, hoc est prudenter, disposite, diserte, nec in-venuste scripta est. Poetas diligenter legisse, Homerum præcipue, & Euripidem, crebrius ex iis prolati versus docent. Sacrarum litterarum scientia non parum imbutum, tot loci apposite inducti argumento sunt. Sed id ex libris aliis sole clarius est, quos nempe contra Mahometanos, & Iudeos edidit. Fertur insuper in quinque priores ethicorum Aristotelis Paraphrasin conscripsisse. Hæc de studiis, & litteris ejus.

Quod ad mores, & virtutes attinet, veritatem amavit, ut qui maxime idque toties testatur, ac profitetur. Ejus prudentia e dictis, maximeque e consiliis egregia semper, & memoranda perspicitur: digna profecto, cui vel majus committeretur imperium. Fortitudinis, magnanimitatis, ac patientie est, quod nusquam ferme abest ab exercitu, manuque sua in hostem pugnat viriliter: nec voluptatibus indulget, & adversis casibus non frangitur: injuriis (potissimum ab Apocauchio, cui tantopore benefecerat, illatis) non succumbit: & invidiam equa mente sustinet. In bene de se merentes unus omnium gratissimus: quam virtutem in aliis etiam amat, & ideo nulla propemodum pagina gratiarum actionibus vacat. Ad moderationem, continentiamque pertinet, quod imperii communionem sibi ab Andronico etiam quartum delatam, recusat. In amicitia colenda constantissimus, Andronicum minorem præcipue, & Amurium Persam Joniæ Satrapam, siue principem dilexit, fuitque vicissim ambobus supra quam dici potest charus, & jucundus. Dilexit eum etiam vehementer e proceribus Triballorum opulentissimus quidam Liberus, ut est lib. 3. cap. 42. Beneficentiam ac liberalitatem colluit mirabiliter, & in exercitum de suo sumptum, imperatore vivo mortuoque sæpius fecit: castella & oppida sua pecunia refecit, & instauravit, eidemque imperatori funus amplissimum sua impensa curavit. Aurum quod habere gratis poterat contempsit. Pacis, & concordie quis illo cupidior? quis Barbaris & idololatriis inimicior? Non potest pro dignitate collaudari hujus præstantissimi principis admiranda lenitas, & ad deponendam offensionem, veniamque tribuendam suspicienda facilitas, beneficiorum altissima recordatio, & in gratiis agendis commemoranda sedulitas. Omnia his libris gratiarum actionibus referta sunt. Summa præterea in negotiis procurandis diligentia, & vigilantia, animique religio. Monachismum quantis præconiis, Deus bone, & quidem toties, cohonestat? ac tandem ipse in Manganense monasterium prope Constantinopolim se ultro, ac libens includit, cum imperium retinere potuisset, ut videbis lib. 4. Tantum abest, ut eo ipsum Joannes Palæologus victor compulerit, quod quidam hujus nostræ historiæ funditus ignari nugantur. Conjux porro Irene in monasterio a Martha Michaelis primi Palæologi sorore constructo, monacham induit. Παύλιον tu quidem, ἀλλ' οὐ Πα-

D E V I T A

pit, & despondetur, ut est libro 3. cap. 48. Haecenus de maribus. Puellarum trium nomina sunt Maria, Theodora, Helena. Primam Nicephoro Duca, Joannis Despotae filio, Acarnaniae principi, nondum septennium egres-
so pactus est. Alteram Orchani Persae, seu Turcae potius, Bithyniae domino tradidit: cujus opibus rem suam saepenumero sustentavit, atque constabili-
vit. Postremam cum Joanne Paleologo imperatore, annorum quindecim ado-
lescente conjunxit, quem laudat lib. 4. cap. 1. Ex eo matrimonio Androni-
cus, Manuel, Joannes, Demetrius filii, & Irene filia propagati sunt. Suam
cuique trium filiarum peculiarem laudationem impertit. Theodora lib. 3. cap.
95. Helena eodem libro cap. 34. Mariae, quae aduersis casibus propter ne-
quam maritum iactata, tandem eo occiso cum matre monacham Byzantii
egit, lib. 4. cap. 43.

Honores.

Principio Andronici a vi cubiculi sacri praepositus fuit: deinde Andronici
nepotis (cujus videtur coaevus) magnus domesticus. Thraciam Praefectus,
seu praetor gubernavit. Fuit item princeps militiae imperatoriae, siue copia-
rum dux summus. Auctoritas ejus, potestas & existimatio incredibilis: ita,
ut eo inconsulto, aut refragante nihil gereretur, ipseque administraret o-
mnia: & esset non quidem vocabulo (nam id una cum habitu, licet non
semel ab Andronico invitatus, & enixe rogatus, constanter fugit) sed ope-
re ipso imperator. Lege cap. 9. lib. 2. Quo defuncto, procerum ac militum
votis Didymotichi obsecutus, itemque aliis de causis (quas profert, dum
affectatae tyrannidis suspicionem a se depellit: depellit autem saepissime ac di-
sertissime, & tam verisimiliter, ut nihil desideres) purpuram, & tiaram
induit. Adrianopoli a Lazaro Hierosolymorum, rursus Byzantii ab Isidoro
patriarchis coronam imperialem solemniter accepit. Quam beate vixerit,
in quantis cujusque modi opibus, in quanta hominum admiratione & glo-
ria, ipse clarissimis verbis lib. 3. cap. 53. & 78. edocuit.

Studia, doctrinae & mores.

In militari disciplina, socio Syrgianne, magistro Angelo usum se narrat:
in qua deinde per exercitationem, lectionemque longe admodum processit, ta-
lisque prorsus extitit imperator, qualem M. Tullius in Pompejana depinxit:
siquidem in eo quoque illa quatuor, quae in summo imperatore inesse debent,
enituerunt, scientia, virtus, felicitas, auctoritas. Talis item, qualem in
Strategico gravissimus praeceptor militaris Onosander describit cap. 1. castus,
temperans, sobrius, frugi, laboriosus, intelligens, minime avarus, nec ju-
nior, nec senior, filiorum pater, dicendi peritus, gloria illustris. Qualem
praeterea de bellico apparatu cap. 2. Leo imperator. Linguam Latinam cal-
luisse inde conjecturam capio. Etenim res Romanorum imperatorum (ut nos
Romanos imperatores appellamus, hoc est eorum, qui in Italia, & Romae
vixerunt) aliquoties in medium adducit, quas forsitan apud historiae Au-
gusta scriptores legit. Et Arego monacho Sabauda quaedam Graece scripta non
intelligenti, interpretatur lib. 3. cap. 84. Si quis auditione tantum Roma-
norum facta accepisse, & Graeca illa Italice monacho interpretatum esse cre-
dere malit, cum eo non contendam: & ita nomine Latinae linguae, cujus
se scientem quodam loco affirmat, quaque praesidiarios Italos alloquitur Con-

JOANNIS CANTACUZENI.

Constantinopoli lib. 4. cap. 54. Italica intelligenda erit: sicut per Latinos Itali & alii non Græci. Persice quoque, siue Turcice nosse se lib. 4. cap. 10. affirmat. Artem didicisse oratoriam, eloquentia ipsius omni prædicatione digna, & in tam præclaris orationibus, totaque scriptione se exerens, demonstrat. Sane quod M. Tullius de Pompejo, idem ego verissime de hoc viro, paucis immutatis usurpauero. Quantum consilio, quantum dicendi gravitate, & copia valeat, in quo ipso inest quædam dignitas imperatoria, vos ex hisce libris sæpe cognoscetis. Oppida complura, quæ armis resistebant, oris sui facundia subegit: ut quod Cyneas legatus Pyrrho Epirotarum regi, hoc idem pene Andronico imperatori Cantacuzenus fuerit. Et cum oratoris sit historiam scribere, si qua alia, hæc sine controversia oratorie, hoc est prudenter, disposite, diserte, nec inuenuste scripta est. Poetas diligenter legisse, Homerum præcipue, & Euripidem, crebrius ex iis prolati versus docent. Sacrarum litterarum scientia non parum imbutum, tot loci apposite inducti argumento sunt. Sed id ex libris aliis sole clarius est, quos nempe contra Mahometanos, & Iudeos edidit. Fertur insuper in quinque priores ethicorum Aristotelis Paraphrasin conscripsisse. Hæc de studiis, & litteris ejus.

Quod ad mores, & virtutes attinet, veritatem amavit, ut qui maxime idque toties testatur, ac profitetur. Ejus prudentia e dictis, maximeque e consiliis egregia semper, & memoranda perspicitur: digna profecto, cui vel majus committeretur imperium. Fortitudinis, magnanimitatis, ac patientie est, quod nusquam ferme abest ab exercitu, manuque sua in hostem pugnat viriliter: nec voluptatibus indulget, & adversis casibus non frangitur: injuriis (potissimum ab Apocauchio, cui tantopore benefecerat, illatis) non succumbit: & invidiam æqua mente sustinet. In bene de se merentes unus omnium gratissimus: quam virtutem in aliis etiam amat, & ideo nulla propemodum pagina gratiarum actionibus vacat. Ad moderationem, continentiamque pertinet, quod imperii communionem sibi ab Andronico etiam quartum delatam, recusat. In amicitia colenda constantissimus, Andronicum minorem præcipue, & Amurium Persam Jonie Satrapam, siue principem dilexit, fuitque vicissim ambobus supra quam dici potest charus, & jucundus. Dilexit eum etiam vehementer e proceribus Triballorum opulentissimus quidam Liberus, ut est lib. 3. cap. 42. Beneficentiam ac liberalitatem coluit mirabiliter, & in exercitum de suo sumptum, imperatore vivo mortuoque sæpius fecit: castella & oppida sua pecunia refecit, & restauravit, eidemque imperatori funus amplissimum sua impensa curavit. Aurum quod habere gratis poterat contempsit. Pacis, & concordie quis illo cupidior? quis Barbaris & idololatriis inimicior? Non potest pro dignitate collaudari hujus præstantissimi principis admiranda lenitas, & ad deponendam offensionem, veniamque tribuendam suspicienda facilitas, beneficiorum altissima recordatio, & in gratiis agendis commemoranda sedulitas. Omnia his libris gratiarum actionibus referta sunt. Summa præterea in negotiis procurandis diligentia, & vigilantia, animique religio. Monachismum quantis præconiis, Deus bone, & quidem toties, cohonestat? ac tandem ipse in Manganense monasterium prope Constantinopolim se ultro, ac libens includit, cum imperium retinere potuisset, ut videbis lib. 4. Tantum abest, ut eo ipsum Joannes Palæologus victor compulerit, quod quidam hujus nostræ historiæ funditus ignari nugantur. Conjux porro Irene in monasterio a Martha Michaelis primi Palæologi sorore constructo, monacham induit. Παύλου tu quidem, ἀλλ' οὐ Παύλου
εἰς ιιij

D E V I T A

pit, & despondetur, ut est libro 3. cap. 48. Hactenus de maribus. Puellarum trium nomina sunt Maria, Theodora, Helena. Primam Nicephoro Ducae, Joannis Despotae filio, Acarnaniae principi, nondum septennium egrosso pactus est. Alteram Orchani Persae, seu Turcae potius, Bithyniae domino tradidit: cujus opibus rem suam saepenumero sustentavit, atque constabiliavit. Postremam cum Joanne Paleologo imperatore, annorum quindecim adolescente conjunxit, quem laudat lib. 4. cap. 1. Ex eo matrimonio Andronicus, Manuel, Joannes, Demetrius filii, & Irene filia propagati sunt. Suam cuique trium filiarum peculiarem laudationem impertit. Theodora lib. 3. cap. 95. Helena eodem libro cap. 34. Mariae, quae aduersis casibus propter nequam maritum iactata, tandem eo occiso cum matre monacham Byzantii egit, lib. 4. cap. 43.

Honores.

Principio Andronici a vi cubiculi sacri praepositus fuit: deinde Andronici nepotis (cujus videtur coevus) magnus domesticus. Thraciam Praefectus, seu praetor gubernavit. Fuit item princeps militiae imperatoriae, siue copiarum dux summus. Auctoritas ejus, potestas & existimatio incredibilis: ita, ut eo inconsulto, aut refragante nihil gereretur, ipseque administraret omnia: & esset non quidem vocabulo (nam id una cum habitu, licet non semel ab Andronico invitatus, & enixe rogatus, constanter fugit) sed opere ipso imperator. Lege cap. 9. lib. 2. Quo defuncto, procerum ac militum votis Didymotichi obsecutus, itemque aliis de causis (quas profert, dum affectatae tyrannidis suspicionem a se depellit: depellit autem saepissime ac disertissime, & tam verisimiliter, ut nihil desideres) purpuram, & tiaram induit. Adrianopoli a Lazaro Hierosolymorum, rursus Byzantii ab Isidoro patriarchis coronam imperialem solemniter accepit. Quam beate vixerit, in quantis cujusque modi opibus, in quanta hominum admiratione & gloria, ipse clarissimis verbis lib. 3. cap. 53. & 78. edocuit.

Studia, doctrinae & mores.

In militari disciplina, socio Syrgianne, magistro Angelo usum se narrat: in qua deinde per exercitationem, lectionemque longe admodum processit, talisque prorsus extitit imperator, qualem M. Tullius in Pompejana depinxit: siquidem in eo quoque illa quatuor, quae in summo imperatore inesse debent, enituerunt, scientia, virtus, felicitas, auctoritas. Talis item, qualem in Strategico gravissimus praceptor militaris Onosander describit cap. 1. castus, temperans, sobrius, frugi, laboriosus, intelligens, minime avarus, nec junior, nec senior, filiorum pater, dicendi peritus, gloria illustris. Qualem praeterea de bellico apparatu cap. 2. Leo imperator. Linguam Latinam calluisse inde conjecturam capio. Etenim res Romanorum imperatorum (ut nos Romanos imperatores appellamus, hoc est eorum, qui in Italia, & Romae vixerunt) aliquoties in medium adducit, quas forsitan apud historiae Augustae scriptores legit. Et Arego monacho Sabauda quaedam Graece scripta non intelligenti, interpretatur lib. 3. cap. 84. Si quis auditione tantum Romanorum facta accepisse, & Graeca illa Italice monacho interpretatum esse credere malit, cum eo non contendam: & ita nomine Latinae linguae, cujus se scientem quodam loco affirmat, quaque praesidiarios Italos alloquitur Con-

Constantinopoli lib. 4. cap. 54. Italica intelligenda erit: sicut per Latinos Itali & alii non Greci. Persice quoque, siue Turcice nosse se lib. 4. cap. 10. affirmat. Artem didicisse oratoriam, eloquentia ipsius omni prædicatione digna, & in tam præclaris orationibus, totaque scriptione se exerens, demonstrat. Sane quod M. Tullius de Pompejo, idem ego verissime de hoc viro, paucis immutatis usurpauero. Quantum consilio, quantum dicendi gravitate, & copia valeat, in quo ipso inest quædam dignitas imperatoria, vos ex hisce libris sæpe cognoscetis. Oppida complura, quæ armis resistebant, oris sui facundia subegit: ut quod Cyneas legatus Pyrrho Epirotarum regi, hoc idem pene Andronico imperatori Cantacuzenus fuerit. Et cum oratoris sit historiam scribere, si qua alia, hæc sine controversia oratorie, hoc est prudenter, disposite, diserte, nec in-venuste scripta est. Poetas diligenter legisse, Homerum præcipue, & Euripidem, crebrius ex iis prolati versus docent. Sacrarum litterarum scientia non parum imbutum, tot loci apposite inducti argumento sunt. Sed id ex libris aliis sole clarius est, quos nempe contra Mahometanos, & Iudeos edidit. Fertur insuper in quinque priores ethicorum Aristotelis Paraphrasin conscripsisse. Hæc de studiis, & litteris ejus.

Quod ad mores, & virtutes attinet, veritatem amavit, ut qui maxime idque toties testatur, ac profitetur. Ejus prudentia e dictis, maximeque e consiliis egregia semper, & memoranda perspicitur: digna profecto, cui vel majus committeretur imperium. Fortitudinis, magnanimitatis, ac patientiæ est, quod nusquam ferme abest ab exercitu, manuque sua in hostem pugnat viriliter: nec voluptatibus indulget, & adversis casibus non frangitur: injuriis (potissimum ab Apocauchio, cui tantopore benefecerat, illatis) non succumbit: & invidiam æqua mente sustinet. In bene de se merentes unus omnium gratissimus: quam virtutem in aliis etiam amat, & ideo nulla propemodum pagina gratiarum actionibus vacat. Ad moderationem, continentiamque pertinet, quod imperii communionem sibi ab Andronico etiam quartum delatam, recusat. In amicitia colenda constantissimus, Andronicum minorem præcipue, & Amurium Persam Ionie Satrapam, siue principem dilexit, fuitque vicissim ambobus supra quam dici potest charus, & jucundus. Dilexit eum etiam vehementer e proceribus Triballorum opulentissimus quidam Liberus, ut est lib. 3. cap. 42. Beneficentiam ac liberalitatem coluit mirabiliter, & in exercitum de suo sumptum, imperatore vivo mortuoque sæpius fecit: castella & oppida sua pecunia refecit, & restauravit, eidemque imperatori funus amplissimum sua impensa curavit. Aurum quod habere gratis poterat contempsit. Pacis, & concordie quis illo cupidior? quis Barbaris & idololatriis inimicior? Non potest pro dignitate collaudari hujus præstantissimi principis admiranda lenitas, & ad deponendam offensionem, veniamque tribuendam suspicienda facilitas, beneficiorum altissima recordatio, & in gratiis agendis commemoranda sedulitas. Omnia his libris gratiarum actionibus referta sunt. Summa præterea in negotiis procurandis diligentia, & vigilantia, animique religio. Monachismum quantis præconiis, Deus bone, & quidem toties, cohonestat? ac tandem ipse in Manganense monasterium prope Constantinopolim se ultro, ac libens includit, cum imperium retinere potuisset, ut videbis lib. 4. Tantum abest, ut eo ipsum Joannes Palæologus victor compulerit, quod quidam hujus nostræ historiæ funditus ignari nugantur. Conjux porro Irene in monasterio a Martha Michaelis primi Palæologi sorore constructo, monacham induit. Παύλαις tu quidem, ἀλλ' οὐ Πα-

DE VITA JOANNIS CANTACUZENI.

μακρὸν βασιλεῖα, laudas, inquis. Ego vero etiam Agesilaos, Alexandros, Julios, & Pompejos, ethnicos, & idololatrās saepe laudavi: & virtutem vel in hoste amabilem, ejusque exempla a quocumque, & qualicumque sumenda nobis esse confirmo. Est enim eadem semper, nec ejus splendor immortalis cujusquam sordibus potest obsolescere.

Divitiæ.

Incredibile memoratu est, quanta ejus copiae, facultates, quanti pecuniae thesauri fuerint, de quibus variis locis ipse confitetur, & ego virum gravem, vanitatisque infensissimum, adhuc etiam religiosum, mentiri non puto. Insulas, oppida, castella in opibus suis recenset. Pecuniam sane, quam Byzantii, & in aliis urbibus per Thraciam apud amicos depositam habebat, nec ipsi, qui eandem diripuerunt, inimici, quam magna esset, pro certo novisse potuerunt. Tritici, hordei, frugum, fructuumque infinita illi copia, innumerabiles acer vi. Boum pascualium numerat quinque millia, aratorum iuga mille, equas pascuales mille quingentas, camelos ducentos, mulos trecentos, asinos quingentos, porcorum quinquaginta, ovium septuaginta millia. Ut jam non sit, cur greges, & armenta illius Job miremur. Verum ista apud urbes Thraciae non unam, sed plures possedit. Vide lib. 3. cap. 24. ubi ait, sibi toto imperio Romano sparsas, easque immensas copias atque opes. Et 31. & 36. E suppellectili aurea, & argentea supra ducenta vasa mutuo dat palatio, capite vigesimo quarto.

Elogia.

Lib. 1. cap. 38. Andronicus senior ejus prudentiam in dando consilio admiratur, seque in illo avimaterni imaginem intueri asseverat, qui tam celeriter arripuisset, tam apte explicasset, & promptissime transsegisset, quae res postulasset, ut statuerit, si absque successore ex se nato moreretur, suadere proceribus, illum ante alios imperatorem eligendum. Animadvertitis igitur, Cantacuzenum imperio dignum judicatum, si avum ejus judicavit, cujus in ipso expressum se intueri simulacrum confessus est.

Gregoras libro nono de eodem. Ceteri illa inutatione velut multo mero ebrii insolenter fortuna sunt abusi. Ille contra, naturali prudentia, & magno ingenio ornatus, se ad veterum praestantiorum virorum mores conformabat, & magnificentia morum, & animi liberalitate. Et cum tunc res ei feliciter successissent, fortunam non lacecessit, neque immodice supercilium arrexit: sed retenta animi gravitate, intra modestiae limites immotus mansit, &c.

Rursum lib. 10. Hac oratione confirmati, omnes strenue, ac fortiter hostes invaserunt. Inprimis vero magnus domesticus Cantacuzenus, qui multis ensibus, multis telis hostium petitus atque impulsus, ipse quidem plurimos hostes prostravit: sed neque clypeo, neque gladio amisso, incolumis e praelio evasit, velut agglutinatus, atque infixus equo, &c.

Et libro undecimo. Adeo magnorum operum ingeniosa effectrix magni domestici taciturnitas extitit. Nam aliorum quidem verba umbræ tantum sunt operum, simul atque e lingua prodierint, morientes: viri autem hujus etiam silentium magnas res gerit. Nam ingenii magnitudine & solertia vir ille excellit, revera profundo mentis fulco fruens. Hæc Gregoras de Cantacuzeno siue amicus adhuc, siue ab ipsamet veritate coactus: nam postea evasit inimicus, ut ex libro quarto constabit, & nos supra in praefatione ipsis Cantacuzeni verbis id docuimus.

Lib. 3. c. 52. a Cabatze Triballo, viro principe, oculus Romanorum vocatur. Eundem magnifico preconio extollit in epistolis ad papam Romanum, & Delfinum Viennensem Bartholomæus legatus, libro quarto capite secundo.

DIGNITATUM, AC FUNCTIONUM PALATII,

& ecclesie Constantinopolitane, quarum Historicus noster meminit,
ex Curopalata, & ejus Scholiaste potissimum
dilucida explanatio.

ΔΕΣΠΟΤΗΣ, *Dominus*. Hæc appellatio imperatori, filiis ejus, fratribus, & generis tribuebatur generatim. Proprie ab imperatoria majestate secundus sic dicebatur, quem recentiores etiam *σεβαστὸν* vocarunt. Hoc enim semel notare convenit, imperatores illos Orientis multos titulos honorarios ad suos sibi devinciendos excogitasse. In Galliis olim proximus a rege major domus nominabatur. Græcorum imperatorum exemplo se quoque despotas vicini principes dici voluerunt, præsertim Bulgari, & Servii. Qui interdum in Græcorum historiis regio quoque titulo censentur, cum pro despotis Cræles, & uxores pro despotis Crælanæ appellantur; hoc quippe sonat nomen barbarum. Sic a Cantacuzeno Acarnaniæ, & Ætoliz principes despotæ dicuntur. Verum noster historicus Constantinum Andronici filium despotam vocatum scribit, qui post Michaelē fratrem genitus, per cuncta secundas obtineret. Infan-tem vocant Hispani. Observanda igitur alia notio. Monebimus in Annotat.

Παρακοιμῶμενοι, subaudi *τῷ κοιτῶνι*, cubiculi, *Accubitor cubiculi* ad verbum, id est sacri cubiculi, seu excubiarum sacri cubiculi præfectus, principi, seu imperatori a cubiculis, aut præfectus excubitorum, & custodum sacri cubiculi. Caput est puerorum, qui in cætone sunt, & cubiculariorum, habens etiam sibi subditum procubitorem sacri cubiculi. Ita Curopalata. Magnum cubicularium aliqui vocant.

Leunclavius Pandectæ historiæ Turcicæ seu ad Annales Turcicos. *παρακοιμῶμενοι* sunt intimi cubicularii, qui augustalibus in cubiculis & ipsi propter imperatores dormiebant. Tale nunc officium est apud Turcarum Sultanum ejus cubicularii, qui Thiodar, aut Trohadar appellatur. Is enim & intra Sultani cubiculum noctu excubias agit, & pluviam Sultani vestem gestat, ut *παρακείμενος*, quæ scaramangium vocatur. Ac norunt omnes, qui Portam viderunt Osmanicam, non Sultanum modo comitari cubicularium, qui sereno quoque cælo scaramangium ejus gestat; sed omnes etiam quotidie Bassas, & Begos, quotiescumque per urbem ad portam equitant, habere pedisequum unum, qui vestem hujusmodi portat, cæteris superinjiciendam vestimentis, si aere mutato forte pluat.

Μέγας δομέστικος, *magnus domesticus*. Varia ejus officia apud Curopalatam vide, variis locis. Nomen domestici ad plures dignitates pertinebat, quæ adjuncto discernebantur, ut cognosces, e quibus magni domestici præcipuum extitisse, nomen ipsum *magnus* significat.

Πρωτοστράτωρ, *Protostrator*. Absente magno domestico fert imperatoris spatham. Cum itaque imperator est consensurus equum, comite equorum imperatoris adducente, & tenente equum, postquam ascendit imperator, protostrator prehensens fræno deducit equum ad quartam, aut quintam usque partem aulæ palatii. Deinde recipiens eum magnus Chartularius, deducit fræno ad portam usque aulæ. Similiter etiam facit, cum imperator pedibus iturus est, agens videlicet a porta equum ad eum usque locum, quem ante diximus: ex quo iterum recipit eum protostrator, agens ad eum usque locum, ubi imperator pedes esse solet. Quod si forte protostratorem abesse contigerit, hoc facit a principio usque ad finem magnus chartularius. Paulo post. Protostrator etiam est defensor cursorum (cursores hoc loco sunt, quicumque nulli agmini, aut signo militari adscripti sunt, sed ipsi castra prosequuntur ultro, expectantes dum accensi fiant.) His enim neque ordinem retinentibus, neque flammeolum (signum militare est, Latina origine, a colore dictum) suum, sed inordinate quodammodo dissolutis, Protostrator ipse subsequens, defendit ipsos, si forte bello opprimantur. Propterea enim protostrator etiam appellatur, quod toti ipsi *στρατῶς*, id est exercitui præeat, & consistat primus. A cursoribus autem omnes res varias, quæ futilia nominantur, moris est protostratorem accipere. Nomine *φουδίσαι*, futilium (est enim Latinum vocabulum) significantur quæcumque res, quæ per se nihili sunt, aut nihil ad rem militarem faciunt, denique impedimenta bellicertissima, nisi avertantur. Nam hæc cursores commodius comportant quam milites, quia non hærent signis: & audacius colligunt, quia se legibus non teneri putant. Quamobrem protostratori potestas data est futilia ista auferendi.

Μέγας κοντοστυλός, qui Gallice *Conestable*, Italice *Contestabile*, Latine Comes stabu-

DIGNITATUM AC FUNCTIONUM PALATII

li. Ubi si stabulum pro equili accipias, erit Comes stabuli, vel qui præest omnibus copiis equestribus: vel qui præest equitatui imperatori aulico. Apud recentiores Græcos est dux copiarum auxiliarium, quæ ex Gallia, Sicilia, Italia, facturæ stipendia orientem petebant.

Μέγας λογοθέτης, *Magnus Logotheta*, Cancellarium Latinis vocari λογοθέτω, ait Nicetas lib. 7. Munus magni logothetæ his verbis Curopalata describit. Disponit mandata, & bullas aureas, quæ ab imperatore mittuntur ad reges, Sultanos ac Toparchas. Atque hoc quidem proprium est magni logothetæ ministerium. Quod autem ad rem domesticam, ipsius est efficere, quod imperator mandaverit. Addunt alii esse etiam libellorum magistrum, archivi præfectum, aut tale quippiam. Λογοθέτης exponitur a quibusdam, magister rationum, qui expensas & redditus computat. Oeconomus, sive procurator, quod magnum erat officium, & politicum.

Λογοθέτης τῆ στρατιωτικῆς, *Logotheta castrensis*, *Zahlmeister*, *Pfennigmeister*, Gallice, *Thresorier du camp*.

Καβαλλάριος, *Caballarius*. Καβαλλάριον equestrem imperatoris comitatum nominat Curopalata. Ex Italico ducta vox, quæ ipsa a Latina voce manavit. Hujus ergo comitatus præfectus Caballarius dici videtur.

Μέγας παππίας, *Magnus Pappias*. Id est, Magnus Paterculus, summus ille iudex, ad quem Commentarienses de personis reorum & numero, de qualitate delictorum, de clausorum ordinibus referre debent. In hanc sententiam accipio nomen Papiæ apud Zonaram, ubi de eo agitur, qui Michaeli Balbo adjutor fuit, ut Leonem Armenum e medio tolleret, imperioque potiretur.

Μέγας Στρατοπεδάρχης, *Magnus castrorum præfectus*. Est curator earum rerum, quæ exercitui sunt opus, videlicet alimentorum, instrumentorum, & necessariorum omnium. *Proviandtmeister*. Exponitur etiam, princeps exercitus, ut sit idem quod στρατιάρχης: nam στρατόπεδον aliquando pro στρατός ponitur.

Πρωταλογάτωρ, *Summus equitum præfectus*. Voce enim ἄλογον Græci recentiores equum, aut jumentum significant, facta ex ἀλόγῃ, a verbo halac, quod orientalibus erat, ire: quia maximus & præcipuus jumentorum usus ad commoditatem itinerum. Turcæ etiam hodie nuntium, seu viatorem appellant hulac. Ex ἀλόγῃ igitur ἄλογον, id est, brutum, κατ' ἐξοχὴν jumentum, aut equus, ut Itali dicunt, *la bestia mia*, pro equus meus. Ex ἀλόγῃ fit ἀλόγιον equitatus, seu equorum equitumve numerus. Præfectus ἀλογάτωρ: summus præfectus, πρωταλογάτωρ.

Σεβαστοκράτωρ, *Augustus imperator*. Tertia dignitas ab imperatore, Cæsariana præstantior. Dum imperator βασιλεὺς, σεβαστός, Καῖσαρ dictus est, uno eodemque omnes hos titulos obtinente, dignitates officii, ac non titulis estimatæ sunt. Postea vero imperatores inserunt titulis, & honoraria dignitatum nomina sine officiis impertiti sunt arbitrato suo, ut Curopalata his verbis declarat. Despota, Sebastocrator, Cæsar ad nullum ministerium tenentur, nisi ad summum aliquem principatum instituantur, puta aut regendo imperio, aut gerendo bello: cujus rei exempla sunt, apud Niceph. Greg. quam plurima. Ac primum quidem Cæsar fuit secundus ab imperatore (ut hodie rex Romanorum est in occidenti imperio) & obtinuit hoc ad Alexium Comnenum usque: postea Sebastocrator secundus est habitus, & Cæsar tertius esse cepit, cum Alexius Comnenus Isaacium fratrem Sebastocratora diceret, auctor Zonaras. Postremo despotes, sive dominus ab imperatore secundus est factus, nempe Alexius Palæologus, cum idem Comnenus filiis maribus carens, Irenem filiam suam primogenitam Alexio huic despondit, eumque titulo despote, id est, domini ornavit, futurum nempe hæredem imperii, nisi morte sublatus esset, teste Gregora lib. 3.

Πρωτοψάλτης, *Princeps seu primus psallentium*. Ecclesiasticum nomen est, de clero palatii. Forsitan magister chori, aut simile quiddam.

Δομέσικοι. *Domestici*. In jure appellantur domestici omnes adjutores, sive administri legitime instituti a justis functionum principibus, in palatio, aut in foro, aut in ecclesia. In palatio, ut magnus domesticus, domesticus mensæ, domesticus scholarum, domesticus murorum, domesticus regionum, &c. In foro, ut domestici judicum, administri. In ecclesia, ut domesticus chori, domesticus januarum, &c. quorum omnium functio δομεσική, sive δομεσίκιον, id est, domesticatus dicta est.

Ραιφερενδάριος, *Referendarius*. Ecclesiasticæ dignitatis nomen, Latine Relator, qui allegatur ad imperatorem, & sacerdotem maximum.

Παρυπερσέβασος, *Augustissimus orientium*. Ab Alexio Comneno titulus inventus, ut Michaeli Taronitæ gratificaretur, quod scribit Zonaras tomo 3. sub finem. Superior

erat omnibus, etiam ipso protovestiariorum, magno duce, magno domestico, & cæteris.

Πρωτοβεστιαριος, Protovestiariorum. Hujus officium sic describitur. Ascendente igitur imperatore, ut declaratum est, ad oratorium, Protovestiariorum, qui palatice, quæ imperatoris prospectum obtegunt, aut sceptrum judicialia tenet, ut in altum subvecta sunt, dextra manu sua educens ea, e prothyro ostendit populo, demonstrans hoc signo, ascendisse imperatorem in oratorium. Hic autem in oratorio, si imperator aut suum ipsius stemma, aut aliquod aliud gestamen suum gestaturus est, Protovestiariorum, inquam, sumit illud a ministris ruchariorum, & imperatori tradit: neque id solum in tempore ejusmodi festorum dierum, verum etiam semper ita facit. Id vero etiam proprium, & singulare habet, quod si quid alienum viderit, aut lutum, aut quid aliud ad imperatoris vestem, deponens ille umbellam, aut tegmen capitis sui, extenta manu tollit, aut purgat illud non rogatus. Ex omnibus vero aliis principibus nemo auctoritatem habet faciendi istuc, sed ille solus. *Palatice* est opus e margaritis cum fimbria, in longitudinem minus spithama, in latitudinem autem palmo, quæ rex Medorum gestabat, similiterque iudices, quemadmodum olim duces exercitus gestabant, torques, honorem ipsorum demonstrantes. τὸ ῥῆχον *suprema vestis*, species vestis e Germania apportata, unde Germanicum nomen retinuit, *Rockh*. Hinc ῥεχαρεῖον *vestiariorum speciali nomine a Curopalata appellatur*, quia latius patet nomen vestiariorum apud recentiores Græcos.

Protovestiariorum, ut agamus dilucidius, regio vestitui præerat, quod hodie cubiculorum videtur munus. Sepe rebus maximi momenti adhibebantur, & res per eos non vulgares gerebantur, ut in Lecapeno, & Leone Basilii F. Cedreni videre est. In Constantino, Romano F. protovestiariorum dignitas proxima a domestico scholarum, & accubitore, biglæ drungario superior ostenditur. Inveni, qui scriberet, Protovestiariorum fuisse thesaurarium, seu thesauro præfectum, quia βεστιαριον *crarium vocetur*, seu thesauri repositorium, ταμειον. Quod ego quidem in aliquo vel auctore, vel glossario nondum legi.

Δικαιοφύλαξ. Ad verbum, *Custos legum, & juris*, de quo magistratu nihil habet Curopalata.

Λογαριαστής, Logariastes. A Curopalata additur, τῆς αὐλῆς, *aulæ, seu palatii.* Rationes init omnium stipendiatorum qui in aula sunt, si quid deest ulli de stipendio ejus, aut ad servitium ejus, cujus causa stipendia facit. Apud Nicetam & φροντιστὴς καὶ λογιστής. Valere putant idem, quod *Quæstor*, aut receptor generalis, aut quod Germanis est *Kammermeister*. Inde clarum quis μεγαλογαριστής.

Αποκρισιάριος, Apocrisiarius. Sic jurisconsulti Græci eum nominant, qui legationibus audiendis, referendisque ad imperatorem, & responsis ab eo dandis constitutus est.

Χαρτοφύλαξ, Præfectus Chartis. Qui tabulas habet chartaceas, ad jura ecclesiæ pertinentes, chartarum custos, qui privilegia & similia asservat, præfectus scriniorum, iudex idem causarum ecclesiasticarum, & quæstionum matrimonialium, defensor in clericorum causis, veluti manus summi sacerdotis dextra. Hinc μέγας χαρτοφύλαξ.

Δομέσιμος τῆς τραπέζης. *Dapifer*, aut simile habens officium, ut suspicor.

Δρυγγάριος, Drungarius. Δρυγγὰς seu δρυγγός orientale nomen, cæterum hominum una comitantium significans, & cæterus illius princeps vocatur Dargon, vel Dorgon, ex quo Drungarius facta epenthese δρυγγα pro γ geminato. Quidam vocant tribunum militum. Drungus globum significat, ait Turnebius libro vigesimo quarto capite vigesimo quinto. Vopiscus in Probo. Triumphavit de Germanis, & Blemis, omnium gentium drungos, usque ad quingenarios homines ante triumphum duxit. Vegetius libro tertio capite decimo sexto. Scire debet dux hostium, contra quos drungos (male scriptum, drunos) hoc est, globos hostium quos equites oporteat ponere. Hinc Drungarius biglæ, Drungarius classis, qui præfunt globis vigilum, & classiariorum.

De hac voce Leunclavius in Pandectæ ad annales Turcicos. Dico, Turcis Agelarios esse sua lingua, qui Græcis erant vel Drungarii, vel Druncarii potius. Eos Leo Sapiens Augustus in libro suo de apparatus bellicis capite 3. num. 42. 43. 45. olim dictos fuisse tradit Chiliarchos, quod militibus mille præessent: & druncum chiliarchiam. Latini Chiliarchos vocabant tribunos, qui nunc colonelli sunt. Druncum (sic enim pronunciabat Zygomalas, & Druncarium, non Drungum, vel Drungarium, quod vulgo fieri solet) sic appellatum arbitror a trunco, sive baculo, sive sceptro: quemadmodum hodieque regimentum vocamus tam ipsius tribuni baculum (vitem dixere puto Romani) quem ceu magistratus insigne gestat, quam illum signorum, militumque numerum, qui ad constituendum regimentum requiritur. Ideoque truncus est regimen.

DIGNITATUM AC FUNCTIONUM PALATII

li. Ubi si stabulum pro equili accipias, erit Comes stabuli, vel qui præest omnibus copiis equestribus: vel qui præest equitatu imperatori aulico. Apud recentiores Græcos est dux copiarum auxiliarium, quæ ex Gallia, Sicilia, Italia, facturæ stipendia orientem petebant.

Μέγας λογοθέτης, *Magnus Logotheta*, Cancellarium Latinis vocari λογοθέτω, ait Nicetas lib. 7. Munus magni logothetæ his verbis Curopalata describit. Disponit mandata, & bullas aureas, quæ ab imperatore mittuntur ad reges, Sultanos ac Toparchas. Atque hoc quidem proprium est magni logothetæ ministerium. Quod autem ad rem domesticam, ipsius est efficere, quod imperator mandaverit. Addunt alii esse etiam libellorum magistrum, archivi præfectum, aut tale quippiam. Λογοθέτης exponitur a quibusdam, magister rationum, qui expensas & redditus computat. Oeconomus, sive procurator, quod magnum erat officium, & politicum.

Λογοθέτης τῆ στρατιωτικῆς, *Logotheta castrensis*, *Zahlmeister*, *Pfennigmeister*, Gallice, *Tre-sorier du camp*.

Καβαλλάριος, *Caballarius*. Καβαλλάριον equestrem imperatoris comitatum nominat Curopalata. Ex Italico ducta vox, quæ ipsa a Latina voce manavit. Hujus ergo comitatus præfectus Caballarius dici videtur.

Μέγας παππίας, *Magnus Pappias*. Id est, Magnus Paterculus, summus ille iudex, ad quem Commentarienses de personis reorum & numero, de qualitate delictorum, de clausorum ordinibus referre debent. In hanc sententiam accipio nomen Papiæ apud Zonaram, ubi de eo agitur, qui Michaeli Balbo adjutor fuit, ut Leonem Armenum e medio tolleret, imperioque potiretur.

Μέγας Στρατοπεδάρχης, *Magnus castrorum præfectus*. Est curator earum rerum, quæ exercitui sunt opus, videlicet alimentorum, instrumentorum, & necessariorum omnium. *Proviandtmeister*. Exponitur etiam, princeps exercitus, ut sit idem quod στρατιάρχης: nam στρατόπεδον aliquando pro στρατός ponitur.

Πρωτολόγатор, *Summus equitum præfectus*. Voce enim ἄλογον Græci recentiores equum, aut jumentum significant, facta ex ἄλογος, a verbo halac, quod orientalibus erat, ire: quia maximus & præcipuus jumentorum usus ad commoditatem itinerum. Turcæ etiam hodie nuntium, seu viatorem appellant hulac. Ex ἄλογος igitur ἄλογον, id est, brutum, κατ' ἐξοχὴν jumentum, aut equus, ut Itali dicunt, *la bestia mia*, pro equus meus. Ex ἄλόγος fit ἄλόγιον equitatus, seu equorum equitumve numerus. Πρæfectus ἄλογάτωρ: summus præfectus, πρωτολόγатор.

Σεβασοκράτωρ, *Augustus imperator*. Tertia dignitas ab imperatore, Cæsariana præstantior. Dum imperator βασιλεὺς, σεβαστός, Καῖσαρ dictus est, uno eodemque omnes hos titulos obtinente, dignitates officiis, ac non titulis estimatæ sunt. Postea vero imperatores luserunt titulis, & honoraria dignitatum nomina sine officiis impertiti sunt arbitrato suo, ut Curopalata his verbis declarat. Despota, Sebastocrator, Cæsar ad nullum ministerium tenentur, nisi ad summum aliquem principatum instituantur, puta aut regendo imperio, aut gerendo bello: cujus rei exempla sunt, apud Niceph. Greg. quam plurima. Ac primum quidem Cæsar fuit secundus ab imperatore (ut hodie rex Romanorum est in occidenti imperio) & obtinuit hoc ad Alexium Comnenum usque: postea Sebastocrator secundus est habitus, & Cæsar tertius esse cepit, cum Alexius Comnenus Isaacium fratrem Sebastocratora diceret, auctor Zonaras. Postremo despotes, sive dominus ab imperatore secundus est factus, nempe Alexius Palæologus, cum idem Comnenus filiis maribus carens, Irenem filiam suam primogenitam Alexio huic despondit, eumque titulo despotæ, id est, domini ornavit, futurum nempe hæredem imperii, nisi morte sublatum esset, teste Gregora lib. 3.

Πρωτοψάλτης, *Princeps seu primus psallentium*. Ecclesiasticum nomen est, de clero palatii. Forsitan magister chori, aut simile quiddam.

Δομέσικοι. *Domestici*. In jure appellantur domestici omnes adjutores, sive administri legitime instituti a justis functionum principibus, in palatio, aut in foro, aut in ecclesia. In palatio, ut magnus domesticus, domesticus mensæ, domesticus scholarum, domesticus murorum, domesticus regionum, &c. In foro, ut domestici judicum, administri. In ecclesia, ut domesticus chori, domesticus januarum, &c. quorum omnium functionio δομεσίκειον, sive δομεσίκιον, id est, domesticatus dicta est.

Ραιφερενδάριος, *Referendarius*. Ecclesiasticæ dignitatis nomen, Latine Relator, qui allegatur ad imperatorem, & sacerdotem maximum.

Πανυπερέβαστος, *Augustissimus omnium*. Ab Alexio Comneno titulus inventus, ut Michaeli Taronitæ gratificaretur, quod scribit Zonaras tomo 3. sub finem. Superior

EXPLANATIO.

erat omnibus, etiam ipso protovestiarario, magno duce, magno domestico, & cæteris.

Πρωτοβεστιαριος, Protovestiararius. Hujus officium sic describitur. Ascendente igitur imperatore, ut declaratum est, ad oratorium, Protovestiararius, qui palaticia, quæ imperatoris prospectum obtegunt, aut sceptrum judicialia tenet, ut in altum subvecta sunt, dextra manu sua educens ea, e prothyro ostendit populo, demonstrans hoc signo, ascendisse imperatorem in oratorium. Hic autem in oratorio, si imperator aut suum ipsius stemma, aut aliquod aliud gestamen suum gestaturus est, Protovestiararius, inquam, sumit illud a ministris rucharii, & imperatori tradit: neque id solum in tempore ejusmodi festorum dierum, verum etiam semper ita facit. Id vero etiam proprium, & singulare habet, quod si quid alienum viderit, aut lutum, aut quid aliud ad imperatoris vestem, deponens ille umbellam, aut tegmen capitis sui, extenta manu tollit, aut purgat illud non rogatus. Ex omnibus vero aliis principibus nemo auctoritatem habet faciendi istuc, sed ille solus. *Palatia* est opus e margaritis cum fimbria, in longitudinem minus spithama, in latitudinem autem palmo, quæ rex Medorum gestabat, similiterque judices, quemadmodum olim duces exercitus gestabant, torques, honorem ipsorum demonstrantes. τὸ ῥᾶχον suprema vestis, species vestis e Germania apportata, unde Germanicum nomen retinuit, *Rockh.* Hinc ῥαχαρεῖον vestiarium speciali nomine a Curopalata appellatur, quia latius patet nomen vestiarii apud recentiores Græcos.

Protovestiararius, ut agamus dilucidius, regio vestitui præerat, quod hodie cubiculorum videtur munus. Sepe rebus maximi momenti adhibebantur, & res per eos non vulgares gerebantur, ut in Lecapeno, & Leone Basilii F. Cedreni videre est. In Constantino, Romano F. protovestiararii dignitas proxima a domestico scholarum, & accubitore, biglæ drungario superior ostenditur. Inveni, qui scriberet, Protovestiarium fuisse thesaurarium, seu thesauro præfectum, quia βεστιαριον exarium vocetur, seu thesauri repositorium, ταμειον. Quod ego quidem in aliquo vel auctore, vel glossario nondum legi.

Δικαιοφύλαξ. Ad verbum, *Custos legum, & juris*, de quo magistratu nihil habet Curopalata.

Λογαριαστής, Logariastes. A Curopalata additur, τῆς αὐλῆς, aule, seu palatii. Rationes init omnium stipendiatorum qui in aula sunt, si quid deest ulli de stipendio ejus, aut ad servitium ejus, cujus causa stipendia facit. Apud Nicetam & φροντιστὴς καὶ λογιστής. Valere putant idem, quod Quæstor, aut receptor generalis, aut quod Germanis est *Kammermeister*. Inde clarum quis μεγαλογαριάστης.

Αποκρισιάριος, Apocrisiarius. Sic jurisconsulti Græci eum nominant, qui legationibus audiendis, referendisque ad imperatorem, & responsis ab eo dandis constitutus est.

Χαρτοφύλαξ, Præfectus Chartis. Qui tabulas habet chartaceas, ad jura ecclesiæ pertinentes, chartarum custos, qui privilegia & similia asservat, præfectus scriniorum, judex idem causarum ecclesiasticarum, & quæstionum matrimonialium, defensor in clericorum causis, veluti manus summi sacerdotis dextra. Hinc μέγας χαρτοφύλαξ.

Δομέσιμος τῆς τραπέζης. *Dapifer*, aut simile habens officium, ut suspicor.

Δρυγγάριος, Drungarius. Δρυγγὰς seu δρυγγός orientale nomen, cœtum hominum una commeantium significans, & cœtus illius princeps vocatur Dargon, vel Dorgon, ex quo Drungarius facta epenthesi π & pro γ geminato. Quidam vocant tribunum militum. Drungus globum significat, ait Turnebius libro vigesimo quarto capite vigesimo quinto. Vopiscus in Probo. Triumphavit de Germanis, & Blemis, omnium gentium drungos, usque ad quingenarios homines ante triumphum duxit. Vegetius libro tertio capite decimo sexto. Scire debet dux hostium, contra quos drungos (male scriptum, drunos) hoc est, globos hostium quos equites oporteat ponere. Hinc Drungarius biglæ, Drungarius classis, qui præsunt globis vigilum, & classiariorum.

De hac voce Leunclavius in Pandectæ ad annales Turcicos. Dico, Turcis Agelarios esse sua lingua, qui Græcis erant vel Drungarii, vel Druncarii potius. Eos Leo Sapiens Augustus in libro suo de apparatus bellicis capite 3. num. 42. 43. 45. olim dictos fuisse tradit Chiliarchos, quod militibus mille præessent: & druncum chiliarchiam. Latini Chiliarchos vocabant tribunos, qui nunc colonelli sunt. Druncum (sic enim pronunciabat Zygomalas, & Druncarium, non Drungum, vel Drungarium, quod vulgo fieri solet) sic appellatum arbitror a trunco, sive baculo, sive sceptro: quemadmodum hodieque regimentum vocamus tam ipsius tribuni baculum (vitem dixere puto Romani) quem ceu magistratus insigne gestat, quam illum signorum, militumque numerum, qui ad constituendum regimentum requiritur. Ideoque truncus est regimen.

DIGNITATUM AC FUNCTIONUM PALATII

tum militum, cuius caput est Druncarius, olim Tribunus, nunc Colonellus, aut regimenti præfectus.

Μέγας ἐταυριάρχης. *Magnus sodalitatis princeps*. Antequam e cella sua imperator exeat, protovestiarites adest in triclinio cum magno hetæriarcha, & primicerio aulæ. Postquam vero egressus est, & constitit imperator, egrediens protovestiarites accersit honoratissimos principes ad circumstationem. Lege cætera. Et infra. Hic vero excipit etiam perfugas advenientes ex omni parte, ac propterea etiam hetæriarches nominatur, velut ἐταίρους, sive amicos excipiens.

Βαράγγιοι, *Barangi*. In festo occursum (Purificationis) discedit imperator in Blacher-narum templum, Barangis quoque sequentibus. Atque hi quidem ubique imperato-rem equitantem prosequuntur, ferentes humeris secures suas. Erant ergo custodes, satellites, aut stipatores imperatoris bipenniferi: Eorum præfectus ante illos impera-torem sequebatur, & ideo ἀπόλουτος dicebatur.

Πιγκέρνης, *Pincerna*, a poculis. Quod si imperatorem oportet bibere, pincerna mi-nistrat illud: ac non diebus festis solum, verum etiam semper imperatore cibum su-mente miscet, si præsens est. Ac vetere quidem more hic extra civitatem imperatorem sequens ferebat poculum castrense, catena vinctum: ut si eum opus esset bibere, ex fonte, aut fluvio daret, ac biberet. Hoc autem in præsentia non fit.

Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, *Mensa præfectus*. Serviebat etiam imperatori ad mensam. Præ-bebat missum magnus domesticus primus proxime imperatorem: post eum domesticus mensæ; & post hunc præfectus mensæ, & quæ apud Curopalatam sequuntur.

Δομέσικος θεμάτων ἐσπερίων, *Domesticus thematum occidentalium*. Quæ florente adhuc im-perio Romano τάγματα, sive legiones dictæ, postmodum imminuta Heraclii tempo-ribus Romana potentia, & truncato imperio θεμάτων nomen acceperunt, carentes jam veteri amplitudine sua. Vide libellum Constantini Porphyrogenetæ de thematibus, sive de agminibus militaribus per imperium orientale distributis. Hic præfectus hu-juscemodi agminum per occidentis urbes distributorum intelligendus est.

Μέγας Διοικητής. *Magnus administrator, sive procurator*. Nihil de hoc Curopalata.

Μέγας Δεξ, *Magnus Dux*. Quemadmodum magnus domesticus princeps, & caput est ad universum fossatum (quid sit fossatum, suo loco explicabitur) sic etiam hic ad universum mare. Ac cæteri quidem principes aliis rebus instituti, ut capita, præfe-runt consuetum imperatoris flammeum, aut exercitus flammeum cum ignitis telis. Magnus dux contum præfert imperatoris insidentis equo. Habet autem subiectos sibi magnum Drungarium classis, Ameralium, &c. Vide Curopalatam, & Scholiaften.

Πρωτοσέβαστος, *Primangustus*. Nullum ministerium habet, quia non functio est pa-latio militans: sed dignitas honoraria, quam non ministerii aut ordinis necessitas fa-cit, sed imperatoris ὀδὸς.

Μέγας Χαρτυλάριος, *Magnus chartularius*. Equum imperatoris a protostratore susce-ptum, &c. Vide quæ supra in protostratore dicta sunt. *Stallmeister* Germanis dici pu-rat Scholiastes. Zonaras in Leone Isauro, tomo tertio Annalium posterioribus tem-poribus τὸν τῶ βασιλικῶν ἱπποκόμων ἐπιστατοῦντα appellatum tradit.

Πριμικέρριος αὐλῆς, *Aula primicerius*. Habet quidem in circumstatione administratio-nem, qualem ante diximus, ordine vero collocat etiam omnes qui in aula sunt. Ut enim princeps quisque suum, & constitutum locum ad circumstandum habet: sic et-iam ordines qui in aula sunt, singuli proprium suum locum obtinent.

Πρωτοκυνηγός, *Venatorum princeps, Jagermeister*. Imperatore conscendente equum nemo alius præter hunc stapiam tenet cum præsens est. Præest vero iis venatoribus, qui curatores canum appellantur. Quod si quando imperatoris, cum in venatione est, yestem aliquam sanguine aspergi contigerit, eam hic venator accipit ex beneficio.

Πραίτωρ δήμης, *Prator populi*. Nullam administrationem habet in aula palatina, sed in urbe, & urbanam solum.

LECTORI.

NILUS & Christodulus, ficta nomina sunt; qualia apud veteres in dialogis & epistolis plurima. Christodulus mihi Cantacuzenus est, utpote qui curis illustribus defunctus, decursisque vite palatine malefidis honoribus, Christo sibi in posterum vacare statuens, nobilem illam servitutem amplexus est, quæ mera viri sapientis libertas haberi debet. Nilus, a quo se ad scribendum impelli fingit, monachi nomen, ut cui-vis obvium est.

ΝΕΙΛΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΩ.

ΕΠΕΙΔΗ σε βλέδαι οἶδα μηδὲν τῷ ἡμετέρῳ ἀγνοεῖν, εἰ καὶ μηδὲν τι γενναῖον ἔχοιμι λέγειν, ἄγε ἐνεσι σιωπᾶν ἔδεξις. οἶδα τὰς περιπάτας ἕς ἑκάστοτε μὴ τῷ Φίλῳ ποιούμεθα. ἐν οἷς πολλὰ, τὰ μὲν σωδῆ, τὰ δὲ παιδιᾷ προσήκοντα λέγεται. ἐν τέτοις τινῶν τὸν τῷ Βασιλέῳ διεξιόντων πόλεμον, ὅπως τε τῷ ἀρχῷ σωῆσθαι, καὶ ἡκμασέν εἰς τοσῶτον, καὶ τί τὸ πείσαν τὰς γενναίους ἀγνοῆσαι τῷ φύσει, καὶ πότερος αὐτῶν μάχης ἤρξατο, καὶ τίς πρὸς διαλλαγὰς ἐξύτερος. οἱ μὲν τὸν πάμπαν, οἱ δὲ τὸν νεώτερον αἰτίαις ἐνέχεσθαι ἠξίου. Εγὼ δὲ ἀκούων, ἐπλήγην τοῖς λόγοις, ῥαθυμίαν κατεγνώκως τῷ ἀνδρῶν, οἱ παρηκολυθηκότες τοῖς πράγμασιν ἐξ ἀρχῆς, καὶ κατέλιπον τῷ βίῳ τῷ τῷ πεπραγμένων διήγησιν. ἀλλ' ἐστὶ καὶ περὶ ἐκείνων διπλᾶ λογίζεσθαι, καθάπερ καὶ περὶ τῷ Εὐκλείδῃ φασίν. ἀλλὰ σὺ ὁ δίκαιος ἂν εἴης *

* Interpres
corrigit ἀ-
παλλάτταν
sed nil mu-
tandum.

μάτων ἡμᾶς, τὰ τε ἐπὶ τῷ Βασιλείῳ, τὰ τε ἐφ' ἡμῶν γεγονότα διδάξας. τὸ δ' ἂν γένοιτο, ἐπιτοματώσῃ χρησάμενος ὁδῷ τινὶ συγγραφῆς, δι' ἧς μόνως ἔξεσι τάλιθδὲς εἰρεῖν. Καὶ ὅτε γὰρ τὰ κοιναὶ διετέλεις πράτταν, σωτηρία τοῖς πράγμασιν ἦδα, καὶ νῦν σαυτῇ γεγονώς, ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης παράδειγμα τὸν βίον κατέστησας τὸν σαυτῇ. Ὡς μὲν οὖν τῷ γεγονότων ἐνομιζόμενος ἐὼν αὐτοπρῶτος, καὶ ἀγνοήσεις διπλᾶ τὰ σά. ὥς δὲ μηδὲν τῆς ἀληθείας διὰ βίᾳ πρότερον ἡγιστάμενος, τάλιθδὲς ἐρεῖς. ὥς δὲ ῥαθυμίαν ἐξορίσας παντάπασιν τῆς ψυχῆς, καὶ λογίῃ τὸν ἐπὶ τῷ πράγματι πόνον. Ἐστὶ δὲ καὶ εἰς παράδειγμα τῷ ἡμετέρῳ ἰκετεῖαν ἀνευχεῖν. ἂν τε ᾧ τὰς ἐξώθεν, ἂν τε τὰς ἡμετέρας ἡγεμόνας ἐνδυμνηθῆς, ἐδαμῶς ἀτιμάσεις τῷ ἰσορίαν. καὶ ἔτοι γὰρ, κακῆνοι ἐπὶ τὸ συγγράφειν καθῆκαν ἑαυτὰς, καὶ μικρὰ τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐκ τοιούτων ὀνήσειν οἰόμενοι. Καὶ ἀπλῶς δὲ εἰπεῖν, οἱ μὲν ἡθικοὶ τῷ λόγῳ, ὅσοι ἢ ἀρετῇ ἐπὶ ἡγήσαντο ἢ κακίαν διέβαλον, καλοὶ τε εἰσι καὶ θαυμάζεσθαι δίκαιοι. εἰ δὲ καὶ δυνατὸν κατὰ τέχας τὰς ἀνθρώπων βιῶναι, ἐνταῦθα δὲ πολὺς ὁ λόγος, τινῶν ἀξιούτων μὴ δυνάσθαι τὰ πράγματα διὰ τέλος

Pars I.

NILUS

CHRISTODULO S.

QUONIAM probe scio te res nostras omnes, quales quales, etiam avere cognoscere, desiderio tuo morem geram: tacere enim non licet. In quotidianis ambulationibus, quas, quod te non fugit, cum familiaribus conficere consuevimus, multi nobis sermones, & eorum partim graves ac ferii, partim hilares ac jocosos incidere solent. Forte evenit, ut quibusdam de bello imperatorum differentibus, quoniam modo primitus conflatum, ac tantis postea incrementis auctum: & quid tandem generosas illas animas ad naturam exuendam impulisset: ab utro præterea belli inferendi initium, & hic, an ille ad reconciliationem concordiae propensior, paratiorque fuisset, avum huius, nepotem illi in reprehensionem vocarent. Qua ego dissertatione commotus, eos desidia condemnavi, qui inde a primordio singula explore percepta, animoque comprehensa cum haberent, nullam eorum memoriam posteritati reliquissent. Sed & de his quoque in utramque partem ratiocinari possumus, id quod de discipulis Euclidis ajunt. Te porro nos hac molestia expedire, & summa cum brevitate quæque sub imperatoribus illis, quæque nostro ævo contigerunt exponendo, tamquam compendiarie via ad veritatem solam liquido percipiendam deducere, æquitatis ratio postulat. Tu enim & quamdiu publico functus es munere, salus imperii fuisti: & hodie posteaquam decursis honoribus tui ipsius esse cepisti, vitam & mores tuos, veritatis ac justitiæ exemplar effecisti. Quando igitur rebus gestis te non ut spectatorem, sed ut actorem interfuisse constat, quæ tibi acciderunt, ea profecto nescire non potes. Dein, quia in omni vita nihil duxisti veritate antiquius, nihil ab ea alienum memorabis. Ad extremum, quia tota de mente socordiam fugasti, quid laboris sit ista litteris amplecti, non reputabis. Nec vero primus, nulloque exemplo facturus es, quod abs te contendimus. Etenim sive ad extraneos, sive ad nostrates belli duces animo te & cogitatione convertas, genus hoc scriptionis minime contemnes. Nam & hi, & illi non parum inde humanæ societati consultum iri arbitantes, huc pariter se demiserunt. Atque ut simpliciter & ingenue dicam quod sentio, huiusmodi commentarii, quotquot aut virtutem efferunt, aut vitiositatem infectantur, egregii, & in admiratione meri-

pag. 2.

A

Edit. Paris.
pag. 3.

to ponendi sunt: Verum, i possintne homines illorum amissi actiones suas dirigere, de eo magna quaestio est; censentibus nonnullis, quae sub actionem cadunt, orationi usque ad ultimum non posse exaequari. At quibus cordi fuit res gestas, & facta litteris persequi, unde cum virtute conjuncta ad imitandum eligas, cum scelere implicata devites, contra illos dicere difficile est; quod non rationum conclusionibus, sed rebus ipsis persuasionem gignunt; quas impugnare, aperta insania est. Quare ut plurimum vitae humanae commodaturus, & si praesentia spem fefellerint, tu ea tibi sumito, per quae & aliis beneficias, & animi ingenium conserves.

συμβαίνειν τοῖς λόγοις. οἷς δὲ ἐμέλησε πράξεις ἀνδρῶν ἀναγράφειν, ἐξ ὧν ἀρετῶν καὶ κακίαν, τὴν μὲν εἶναι ἐλέσθαι, τὴν δὲ φυγεῖν, τοῖς ποιήτοισι ἀντιλέγειν ἔπειτα τοὶ ῥάδιοι, ὅτι μὴ λογισμοῖς, ἀλλὰ πράγμασι πείθουσιν· οἷς ἐρίζειν μανία σαφές. Ὡς οὖν τὰ μέγιστα ὀνήσων τὸν ἀνθρώπινον βίον, ἂν μὴ κατ' ἐλπίδας τὰ παρόντα ἐκβῇ, ἐξ ὧν ἐστὶ τὸ πλεονέκτημα, καὶ τὸ σαυτῷ διασώζειν ἡθός, ἐλεῖ.

ΧΡΙΣΤΟΛΟΥΔΟΣ CHRISTODULUS

N E I Λ Ω .

N I L O S .

ΕΠΗΝΕΣΑ σε τὸν τρόπον, ὦ φίλε Νεῖλε, τὴν σὺν ἐπιστολῇ ἀναγνῶς. τὸ δὲ μαθεῖν ἐθέλειν ἂν τοῖς Βασιλεῦσι Ρωμαίων συνέβησαν ἐφ' ἡμῶν, τάλιθ' ἐστὶν εἶδέναι ποδοῦτος. Παράδοξα γὰρ τινα καὶ ἀλλόκοτα συνέβησαν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἡδαιμῶς προσόμοια τοῖς ἐπὶ τῷ προτέρῳ βασιλέων· ἀλλὰ πολὺ τινα ἢ παράλογόν ἐστιν εἶρεν ἐν αὐτοῖς, ἐν τε ταῖς ἀγχιρρόφοις τῷ πραγμάτων μεταβολαῖς, καὶ ἐν τοῖς ἑαυτῶν ἡδέσι καὶ βίοις· τῶν μὲν εἰς τὸ πάντῃ ὁμοειδὲς καὶ ἀκίνητον καὶ μηδαιμῶς εἶκον ταῖς μεταβολαῖς τῶν πραγμάτων ἐαυτὰς κάλλιστα ἀρμόσαντων, τῶν δὲ τετρατῶν ἄσταν Εὐεῖπε δίκην μεταφερομένων αἰεὶ καὶ ἀσάτεντων· καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τῷ Θεῷ κριμάτων τὸ βάθος φανέται τῷ βελομένῳ τοῖς ἀγασσι προσέχειν ἐπιμελῶς. Τέτε δὲ χάριν, ὡκνοῦν ἐπιπολὺ τῶν λόγων ἄφασαι πτωρὶ, τῆς διηγήσεως ἀναλογίζομαι τὸ πολυειδὲς καὶ ποικίλον. Ἐπὶ δὲ φιλίας εἶδεν ἰχυρότερον, οὐδὲ πιθανώτερον καὶ τοῖς ὑπὲρ δυνάμειν ἐγχεῖν, ταύτην βιαθεὶς καὶ γὰρ ἡδὴ ἀρχομαι λόγῳ. Ὁ δὲ τῆς ἀληθείας Θεὸς μὴ περιέλοι λόγον ἀληθείας ἐκ σώματος μου· οὐ γὰρ ἀπεχθεῖα τινὶ ἢ φιλίᾳ (ὅς ὢν τὸ ψεύδος ἐπιπολὺ τίκεται,) πρὸς τοῦτες ὑπὸ χθλὺν τοὺς λόγους· ἀλλ' ἀληθείας ἕνεκα, καὶ πρὸς ἀληθείας ἐρασὴν τέτες ποιοῦμαι. Ἐτι δὲ οὐδ' ἀκοῇ ταῦτα πρὸς τῶν παλαιότερων παρεληφώς, ἢ φήμαις προσέχων καὶ μύθοις ὑγιᾶς οὐδὲν ἔχουσιν, (ὅς ὢν συμβέβηκε τοῖς πολλοῖς τῶν συγγραφέων ἀποπλανηθῆναι τῆς ἀληθείας,) ἀλλ' αὐτὸς ἐφ' ἅπασιν παρῶν, καὶ ὡς ἐνεσι μάλιστα τάλιθ' περὶ πάντων εἶπερ τις εἰδώς, οὕτω δὲ ποιήσομαι τὴν περὶ αὐτῶν διήγησιν, τὴν ἀληθεῖαν προσησάμενος, καὶ πάσης ἄλλης αἰτίας αὐτῷ προτιμήσας. Εἰ δὲ σὺ μὲν ἀληθείας ἐρασὴς, ἐμὲ τε οὐδὲν ἐστὶ τὸ πείσον ταύτης ἀποσῆναι διὰ πάσης τῆς διηγήσεως, ἔχεις ὅπερ ἐπὶ θείας. Ἀξίον δὲ μικρὸν ἀνωθεὶ ἀναλαβεῖν τὴν σειράν τῃ γένεσι τῶν Βασιλέων· ὡς ἂν εἰδείμεν τίς, ἐκ τίνος ἔφυ, τίνας τε αὐτὸς τετοκώς, τίνα προσέστη βασιλεύειν, πῶς ἄλλως καταστήσας τελεῖν ὑπ' αὐτόν.

Ὁ Βασιλεὺς τίνων Ἀλέξιος, ὁ τὴν ἐπωνυμίαν Ἀγγελλος, τῇ Θεοδώρα Λάσκαρι τὴν θυγατέρα κατεγγυήσας, τὴν βασιλείαν ἀρχὴν παρέπεμψε πρὸς αὐτόν. ἔτος δὲ αὐτὸς πάλιν ἀρρένος παιδὸς ἔδοξεν, Ἰωάννη τῷ Βατάτζῃ ὅς ἀρχοντικῆς τάξεως ὄντι, Εἰρηνίῳ τὴν θυγατέρα συνέζευξεν, ὑποδείξας καὶ Βασιλέα τὸν κηδεῖν· αὐτῷ δὲ Θεόδωρος γενένηται παῖς, Ρωμαίων καὶ αὐτὸς βασιλεύσας· ὅς αὐτῷ δὲ γενένηται Ἰωάννης, ἐφ' ὃ δὲ τῆς βασιλικῆς τῇ γένεσι διατηρηθείσης σειράς, ἐπὶ Μιχαὴλ ἢ Παλαιολόγον ἢ βασιλεία μετέβη· ὅς δὲ παῖδας ἐγέννησεν ἀρρένας τρεῖς· Ἀνδρόνικον, ὅς καὶ τῶν βασιλικῶν ἐπελάβετο σκήπτρων, καὶ Κωνσταντῖνον ἢ ἐν τῇ πορφύρᾳ τεχθέντα, καὶ τρίτον Θεόδωρον· ἀλλὰ καὶ θυγατέρας τρεῖς, Εἰρηνίαν, καὶ Εὐδοκίαν,

Pars I.

CUM legissem litteras tuas, mi Nile, præclaram indolem tuam amplexatus sum. Nam velle discere a quæ superiore & hac nostra ætate Romanorum imperatoribus acciderint, optanti est veri notitiam adipisci. Admirabilia siquidem, & inaudita prorsus, superiorumque imperatorum casibus dissimillima eis evenerunt: in quibus præter rationem, & opinionem, tum in subitis rerum conversionibus, tum in hominum moribus plurima cernas, quando & hi sese ad penitus inconcussam & immobilem, ac nullis mutationibus expugnabilem constantiam pulcherrime composuerunt: alii plane secus, continenter huc illuc Euripi instar flutarunt. Enimvero si quis illi perturbatissimo statui diligenter attendere animum voluerit, divinorum quoque judiciorum profunda deprehendet. Quare cum propositæ narrationis multiplicem varietatem ob oculos ponerem, ecquid me ad scribendum darem, diu in incerto habui. Tamen quia nihil amicitia potentius, nec ad persuadenda alicui vel majora viribus onera quidquam efficacius, huic ego quoque manus do, & ad scribendum accedo: Deum veritatis antea comprecatus, ne verbum veritatis auferat de ore meo. Non enim a odio aut gratia, mendaciorum plerumque parentibus, adductus: sed unius veri memorie prodendi studio incensus, hoc operis suscepì, & veritatis amantibus scribere me profiteor. Ad hoc non ista a maioribus natu didici, aut famæ, fabulive ineptis (quibus non pauci temporum explicatores decepti a recto itinere aberrarunt) aures dedendo accepi: & ipse ego præsens omnibus interfui, singulaque, si quisquam alius, perspicacissima habens, ut potero, ea commemorabo: veritatemque, tamquam scopum intuens, quacumque alia causa potiore ducam. Quamobrem si tu, Nile, veri perno-scendi es cupidus, nihil autem erit quod me quam longa erit narratio ab eo avocet, fiet profecto quod concupisti. Verum paulo supra seriem sive genealogiam domus imperatorie juvat repetere: quo nimirum quis a quo procreatus, & quibus ipse vicissim ex se genitis, quem imperio, reliquis fratribus antelatum, admoverit, perspicere possumus.

Alexius igitur imperator, cognomento Angelus, filia Theodoro Lascari thalamo sociata, summum quoque principatum ad eundem transmisit. Lascaris sobole virili carens, Joanni Batatzæ, ex ordine procerum, (scilicet virorum principum,) Irenen ex se natam collocavit, generumque imperatorem nominavit. Joannis satu Theodorus editur, qui & ipse Romanis imperitavit. Is Joannem creat, in quo intercisa propagatione imperatoria, & ad Michaelen Palæologum ex asse respublica demigravit. Hic senos sustulit liberos, Andronicum, qui etiam secundum patrem in sceptris successit: & Constantinum porphyrogenitum (hoc est, patre jam imperatore, & purpuram gerente natum) ac Theodorum: filias Irenen, Eudociam, & Annam. Andronico igitur Michaelis imperatoris filio duæ deinceps uxores fuerunt, quarum prior Hungarorum rege orta. Anna audivit, ac duos mares ei peperit, Michaelen, qui cum

In hac epistola ad historię sequentis series superiorum imperatorum explicatur.

Edit. Paris.

Pag. 4.

Ps. 118.

pag. 5.

A ij

patre imperium tenuit, & Constantinum despotam (hoc est, dominum) cognominatum, ut qui post fratrem imperatorem generatus, per cuncta proinde secundas obtineret. Ex altera, nempe Irene, marchionis Montisferrati Lombardi principis filia, trium filiorum factus est parens, Joannis, Theodori, Demetrii, & unius puellæ nomine Simonidis. Jam vero Michael prædicti Andronici filius, ducta regis Armeniorum filia, Andronicum imperatorem, & Manuelem despotam; muliebris autem sexus Annam, & Theodoram ex ea suscepit. Quæ autem supra nominatorum imperatorum temporibus, a Theodoro Lascario usque ad Michaellem ex Palæologis secundum acta sunt, in iis scriptura consignandis complures diligentissime elaborarunt: ex quorum monumentis & tu, & quibus libebit, omnia ad unguem percipietis: & si modo non etiam illi prædictorum rei criminum (puta odii, & gratiæ) veritatem valere jufferunt: & prout erga eos erant animati, de quibus exponebant, ita rerum nobis memoriam tradiderunt: satis magnam suis laboribus mercedem statuentes, vel immodice commendare quos diligere: vel despicabiles reddere quos odifere. Ab excessu Michaelis Palæologi secundi aut nemo quisquam inter duos imperatores (avum, ac nepotem scilicet Andronicos) pace, belloque quod super imperio habuerunt, gesta conscripsit: aut si etiam, non eum arbitror incorruptam veritatem attigisse: ut pote plena, & accurata gestorum cognitione destitutum, quandoquidem haud ita longo intervallo multa, & varia contigerunt. Quocirca cum tu prudenter facis ab eo accipere illa desiderans, qui ea certissime novit: tum ego nihil procrastinans, eadem quam verissime explanare occipiam.

συνεγράφατο τὰ τοῖν βασιλείοι ἐξεργασμένα ἔν τε τοῖς εἰρήνης καιροῖς, καὶ ἐν οἷς περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπολέμισαν πρὸς ἀλλήλους· ἢ ἔγωγε καὶ συνεγράφατο, ἐκ αὐτῶν οἷμαι καθαρῶς τὴν ἀληθείαν αὐτὸν ἐφάπτεσθαι, ὥστε δὴ τὰ πραγματικῶν ἀκριβῆ γινώσκων ἐκείνην ὁλότη, πολλῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καὶ ποικίλων συνεπεχθέντων. Διὸ σὺ τε καλῶς ἐποίησας παρὰ τὴν σαφῶς εἰδότες ἐφελήσας μαθεῖν· ἐγὼ τε μηδὲν μελλήσας, τὴν διήγησιν ἐκδήσομαι τῶν πραγμάτων, τῆς ἀληθείας προτιμήσας μηδὲν.

καὶ Ἀνναν. Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ὁ τῆς Μιχαὴλ βασιλείας * παῖς, δυσὶ γάμοις προσο- * Ad oram MS. ascri- ptum erat πατὴρ, frustra. Zonaras & alii Οὐγ- pellant. φὸν αὐτῆς Κωνσταντῖνον διαπότην ὀνομαζέοντα, ὡς & αἱ οὐγ- καὶ μὲν τὸν βασιλέα τεχθέντα, καὶ τὰ δευτέρῃ φε- γείαν ἀρ- ρέμβρον ἐπὶ πᾶσιν. ἐν δὲ τῆς πρὸς δούτερον γά- μον ὀμιλησάσης αὐτῇ Εἰρήνης τῆς θυγατρὸς μαρ- κέση Μεμφαρά ἄρχοντος Λεμπαρδίας, ἐγέννησεν υἱὸς τρεῖς, Ἰωάννην, Θεόδωρον, καὶ Δημήτριον, καὶ θυγατέρα μίαν τὴν Σιμωνίδα. Ο δὲ γε βασιλεὺς Μιχαὴλ, ὁ τῆς προρρηθέντος Ἀνδρονίκου βασιλείας παῖς, εἰς γάμον ἑαυτῇ συναρμόσας τὴν θυγατέρα τῆς Ἀρμενίας ῥηγὸς, παῖδας ἔχεν ἑξ αὐτῆς τὸν τε βασιλέα Ἀνδρόνικον, καὶ Μαννὴλ τὸν διαπότην, καὶ θυγατέρας, Ἀνναν καὶ Θεοδώραν. Ἀ μὲν οὖν συμβέβηκεν ἐπὶ τῶν ἀναγεγραμμένων βασιλείων, ἀπὸ τῶν τῆς Λάσκαρι χρόνων, ἄχρι Μιχαὴλ βασιλείας τῆς τῶν Παλαιολόγων δούτερος, πολλοῖς ἐγένετο συγ- γράφασθαι σπένδασμα & μικρόν· ἑξ ὧν αὐτὸς τε σὺ, καὶ εἰ τις ἕτερος βέλτοιο, διωκθεὶς αὐτὸν ἀκριβῶς μαθεῖν περὶ τῶν πεπραγμένων· εἰ γε μὴ καὶ κείνοι ταῖς προρρηθείσαις ἐνχεδόντες αἰτίαις, τὸ μὲν ἀληθὲν λέγειν ἔλασαν χαίρειν, αὐτοὶ δὲ ὅπως ποτὲ ἔτυχον διακείμενοι περὶ αὐτῶν διελέγοντο, ἔτω δὴ καὶ τὴν διήγησιν ἀπέδωκαν τῶν πραγμάτων, ἀρ- κεῖν αὐτοῖς ἡγάμενοι πρὸς ἀντιμιθίαν τῶν πόγων, ἢ τὴν φιλέμενον ἐπαυέσαι, ἢ τὸν μισέμενον καθυβρίσαι, τῆς δ' ἀληθείας μηδὲν φροντίσαντες. Ἐξ ὧν δ' ὁ βασιλεὺς Μιχαὴλ, τῶν Παλαιολόγων ὁ δούτερος δηλαδὴ, τῆς παρόντος ἀπέστη βίβη, ἢ υδὲς

Edit. Paris.
pag. 6.

J O A N N I S
CANTACUZENI
HISTORIAE LIBER I.

P E R I O C H A .

MICHAEL senioris Andronici filius, junioris pater, filiabus in ma^{Edit. Paris.} trimonio collocatis, & filiis parenti ad educandum commissis, ex^{pag. 7.} oriente Byzantium rediens, Adrianopolin, deinde Thessalonicam ab eodem transmittitur: ubi de morte filii Manuelis certior factus, præ luctu acerbissimo in morbum labitur, quo etiam hac vita decedit. Senex pater Andronicum adolescentem nepotem, Constantino despota filio suo, Michaelis germano fratre, in imperio surrogato, idque non tam ipsius Constantini, quam Michaelis pueri eidem Constantino ex pellice suscepti, causa abdicare constituit. Post obitum Michaelis imperatoris provinciarum praesides, & magistratus sacramentum novum postulantur, & juvenis Andronici nomen in conceptione juramenti præteritur: solus Joannes Cantacuzenus, cubiculi sacri praefectus, ne se scelere contamineat, jurare detrectat: veteri formula jurare sinitur. Tacitus fert injuriam nepos, quem Syrgiannes vir nobilissimus serio monet, ut sibi consulat; & in eam rem operam fidelem spondet. Ille rem cum Cantacuzeno, qui tum in Thracia praetor versabatur, ut cum amico omnium sincerissimo, prius communicandam censet. Dolet is ea necessitate, quam Syrgianni internuntio diserte explanat, calamitatemque in posterum praesentit: & juvenem in tuto collocandum: aliud nihil, nisi cogantur, incipiendum suadet. Christopolis fugæ, nepote approbante, deligitur. Cantacuzenus e Thracia Constantinopolin veniens, quid sibi cum Syrgianne convenerit, renuntiat: Apocauchum hominem obscuri generis, sed prudentem in primis (a quo postmodum diu vehementerque divexatus est, ut patebit lib. 3.) Syrgianni gratificans, Andronico commendat. Causæ dissidii inter avum & nepotem aliæ antiquiores afferuntur, prolatisque exemplis, avus nimiae austeritatis, & importunitatis insimulatur, quam illi per patriarcham Josephum nepos exprobrat. Avus se excusat. Placatur nepos. Verum hæc Michaele adhuc vivente. Quo fati absumpso, cum quoddam dictum redigeret ei in memoriam, quo honestius eum hereditaria successione mulctaret, ostendit nepos qua mente dixerit: veniam delictis suis petit; cui Cantacuzenus, ut justam causam habenti, semet, & omnia sua offert. Iterum perfugio Christopolis

Edit. Paris.
pag. 8.

destinatur. Callinicus ad Cralem Triballorum principem de societate legatur. Spondet. Denuo de loco, ad quem salutis tuendae confugiant, deliberatur, & Adrianopolis praefertur. Injuriae aevi in nepotem memorantur. Syrgiannes e Thracia revocatur. Adhuc de loco fugae. Adrianopolis iterum eligitur. Quæ-
runt quomodo Constantinopoli impune exeant. Protostrator senem in custodiam tradendum, Syrgiannes, omnino jugulandum decernit: utrique repugnans Cantacuzenus, in prima sententia, de simplici discessu, permanendum pronuntiat, Syrgianni contra nitenti sapienter occurrit, simulque protostratorem refellit. Nepos ab omni crudelitate in aevum abhorrens, Cantacuzeno subscribit. Idem Syrgiannes, & protostrator faciunt: imperatricem Cantacuzenus, qui & magnus domesticus, junioris imperatoris conjugem Constantinopoli relinquendam sentit. Magnus contostaulus, & magnus logotheta Metochites causam nepotis apud aevum agunt: ad iudicium arcessitur: protostrator eum comitatur: domesticus super-venit postea: in palatio de servando juvene fermocinantur. Ternæ trivemes a Genuensibus amicis instruuntur. Nepos magnum domesticum offendens, se desertum conqueritur: quæ maxime vult, audit. Citatur de integro ab aevum ad iudicium: amicos ad fidelitatem sibi in periculo præstandam hortatur. Cantacuzenus & protostrator omnia pollicentur: ad palatium deducunt. Ibi coram episcopis ut superbus & rebellis a senex accusatur. Negat se talem: si facinorum istorum compertus fuerit, vel capitalem pœnam libenter excepturum, & aevum ut contumeliosum redarguit. Amici duo foris clamorem audientes, succurrere parant. Senex quiescit, & nepoti conditiones fert quatuor: ad singulas respondet: pedem ejus pronus osculatur. Fingit ille se reconciliatum: inani gaudio exultat. Jubetur in Peloponnesum præfectus abire magnus domesticus; quæ jussio quoniam fraudem olebat, quid agat, cum sociis consultat. Conjicitur mens senis hæc, ut ipsis specie præfecturarum distractis, nocere liberius, ac facilius possit: non esse salutem negligendam. A juniore ad senem pro impunitate sociorum legatio decernitur, quam Metochites certis de causis obire detrectat. Sequitur fri-vola domestici excusatio, cur a Peloponneso abhorreat. Objurgatus ab imperatore, in Thessaliam jubetur proficisci; quam conditionem similiter subterfugere studens dissimulat, & extra urbem milites pecuniamque expectat. Protostratori Prillapi præfectura mandatur. Scriptura ad lectulum inventa, nepos Byzantio decimotertio Kalendas Majas, comitatus protostratore, paucisque famulis, cum canibus, & avibus venatoriis (ad fugam tegendam scilicet) egreditur: Adrianopoli comiter accipitur. Hoc intellecto, imperator Tagarim magistrum militie ad fugitivum reducendum mittere vult: a quo docetur, laborem inanem fore. Interdicitur omnibus, ne de cætero nepotem nomine imperatoris afficiant, declaraturque hostis, & cum factione sua a piorum communione secluditur. Ab eo deinde pacem senex petit. Legati in discrimen veniunt: & ibi alterius præ-sens atque inconcussus animus. Benigno cum responso dimittuntur. Postridie in concilio pax recusatur, ni senior imperio cedat: datur tamen opera, ut is im-minens periculum declinare possit. Exercitus mire aevum Byzantium petere, nec ei persuaderi potest, ut libens in occidentem tendat. A Sphentisthlabo Mæsurum rege insidiæ. Lente Constantinopolin pergit junior, morbum prætexens, senem præmonet, ut sibi caveat. Magnus domesticus ab oppugnatione urbis dehortatur. Palæologa monacha super induciis rogatum accedit. Nepos respondens, se in aevum officiosissimum demonstrat. Aevum iusjurandum dat, & anathematismum rescindit: irascitur, hominem de infima plebe ad se iuramenti exigendi missum: factum excusatur. Adrianopolin se recipit nepos, eo uxorem evocat. Syrgiannes ad senem deficit: objectum perfidiæ crimen negat. Itur infestis signis Byzantium:

optimates & duces exercitus ad a-vum de pace scribunt. Xena mater Andronici minoris Thessalonica a templo avulsa, pro captiva adducitur Constantinopolin. Pax petitur. Morbus junioris, a quo stratopedarcha desciscit. Beneficentia magni domestici, ejusque matris Theodora magnanimitas. Oppida Apri, Garella, Rhadestum, Sergentium occupantur, Sacti exuruntur. Stratopedarche perfidia, Sympani pastoris fidelitas in dominum, & charitas in inimicum admirabilis. Nepotis in hostem lenitas. Constantinus despota captivus in vincula conjicitur. Qui Xena imperatrici manus violentas attulerant, puniuntur. Edit. Paris.
pag. 9. Lemniorum ad nepotem defectio: quem formidantes Persae, deserto avo, cui auxilio veniebant, in orientem turpiter refugiunt. Poscitur pacem, quam dare cogitat, ita ut ipse, exercitus, urbes, tota imperii administratio penes seniore[m] sint de cetero. Conciones imperatoris, & Cantacuzeni ad principes, & duces exercitus. Actum gratias, & pacem confirmatum Xena ad filium mittitur. Conditiones senex accipit, ad quem salutandum nepos Byzantium concedit: ille obviam se fert. Ibi consuetudo quaedam imperatoria declaratur. Una in urbem ingrediuntur. Die sequenti Deiparae de confecta pace nepos gratias agit. In palatio cum avo degit aliquamdiu: ad eum spectandum frequentes undique concursus fiunt. Didymotichum redit. Sphentisthlabus morbo interit, Tertere filio suecessore, a quo Philippopolis capitur. Nepos Maesiam incursans, praedas ingentes agit, & Byzantii Syrgiannem in senem conjurationis reum in carcere invenit: in quem, facta licet potestate, sententiam ferre abnuat. Moritur Terteres. Complura Maesiae oppida Andronico minori se dedunt: reliqua Boesilas, defuncti regis patruus, sibi asserit. Avi commissu nepos Philippopolin, sed frustra, oppugnat. Machina, cujusdam Germani opus, depingitur. De Boesile focii & amici morte falsus rumor. Philippopolis fortuito recuperatur. Bellum in barbaros decernitur, incassum dissentientibus senioris consiliariis, a quo magnus domesticus commendatur. Pax & foedus inter imperatores, & Maesum, quicum junioris nupta erat soror. Mos Romanorum imperatorum, quo sibi per matrimonia Scytharum satrapas devinciebant. De Scytharum binis in Thraciam irruptionibus, quorum partem Romani trucidant. Cum Scytharum quodam duce nepotis ex altera ripa colloquium. Irene conjux diem obit; Anna Sabaudiae comitis filia juniori ad connubium petitur; ipse a patriarcha Isaia solemni ceremonia (quam auctor accurate explicat) coronatur. Annae e Sabaudia illustris adventus, quae Byzantii splendide peractis nuptiis, ipsa quoque corona induitur. Nobiles Sabaudi complures quasi per successionem manent Constantinopoli, & imperatorem juvenem ludicris artibus instituunt. Persae praedones caduntur. Imperator pedem sagitta vulneratur. Magni domestici in pugna virtus. Michael Maesorum rex Zerne cum nepote dies aliquot hilares agit. Didymotichum reversus, de avo ab se sine causa alienato nuntium accipit. Panhypersebastus regnum affectat, cui magni logothetae filii student: quorum litterae intercipiuntur, & eorum pater officii sui admonetur. Protovestiarius logothetae extrema minitans, a nepote compescitur, & apud avum excusatur. Ambo ingratisimi inveniuntur, eorumque instigatione bellum recrudescit. Nititur senex memoriam junioris e sacris tollere: cujus patrocinium patriarcha suscipit. Avum placare Andronicus conatur, & a bello dehortans, se ad causam dicendam offert. Orat idem per litteras magnus domesticus, & in extremis terret, si monita contempserit. Responso avi maestus juvenis, patriarchae, & episcoporum fidem appellat, qui eum in avi gratiam conantur restituere. Mittuntur Rhegium ex tribus delecti ordinibus, qui crimina exponant, ejus defensionem audiant, & judicent. Ille avum in odium rapit, sibi benevolentiam iudicium

Edi. Paris.
pag. 10.

colligit, & sigillatim objectis respondet. Sequitur oratiuncula, qua suam innocentiam adversus criminationem de perjurio in fœdere violando tuetur. Atvi & Cocalæ litteras contra se profert, quibus ab ipsis fœdus violatum convincere contendit. Cocalæ impudentia. Episcopi damnare accusatum verentur. Respondens atvo, de se, ut in eum officioso, prædicat, illum ut sycophantis credulum perstringit, pacem pro republica orat, se subjicit, & ni bene monenti obsecundet, minatur. Cocalas acta Rhegii renuntiat seni omnia: reliqui non audiuntur. Eum patriarcha castigans, a juniore se staturum profitetur. Cum episcopis idcirco habetur sub custodiis. Magnus domesticus, & protostrator ad procedendum Constantinopolin nepotem incitant: cui spem reliquam pacis domesticus eripit. Litteræ amicorum Byzantio. Imperat ei atvus, uti se ab urbe amoliat. Marci Caballarii convitium. Memorat, quo officio in atvum fuerit, cujus pertinaciam accusat. Selybria rempublicam ordinat. Rursum nepos Didymotichum rediit. Andronicus Tornices, & Manuel Lascaris pactiois cum satrapis Scytharum suspecti, & Thracia exacti, quæ protostratori cum parte copiarum committitur. In Macedoniam junior contra hostes abit, Pheris eos provocat. Iis se excusantibus, quo minus postulata præstent, remouetur inde exercitus. Thessalonicam vocatur: urbe dedita, arx oppugnatur, cui Pherenses eventu infelici subsidium mittunt. Miraculum sancti Demetrii martyris in imperatore. Arx traditur. Deliberatur, quo eundum. Probatur consilium magni domestici. Edessa, & Berhæa se dedunt. Ingens occidentis defectio. Duces senioris ad Triballum fugientes, a Pheræis militibus capti ad nepotem adducuntur. Cum uxoribus eorum benigne agitur. Deditio Castoriæ, & Achridis. Protovestiarius cum sociis Triballum ad arma in imperatorem juniorem sollicitat. Uxoris ejusdem protovestiarii mendacium. Domestici in contemptu auri, argentique apud protovestiarium reperti excelsus animus. Imperatoris beneficentia. Voluntaria agrestium Albanorum deditio, Triballorum procerum in dissuadendo bello æquitas. Viæ ad fugitivos juvandos complures. Casus eorundem. Strombitza, & Melenicus nolunt se dedere. Protostrator ad fluvium Nigrum seniore vincit: nec letatur victoriæ nuntio junior. Fœdus cum Mæso senex facit; ad urbem junior accedit, pacem iterum iterumque petit. Duo plebei Constantinopolin produnt. Pulchrum exemplum Christianæ mansuetudinis Andronicus minor. Proditoribus præmium condignum promittitur. Mæsus ad confinia copias adducit. Nepos abire Logos decernit. Quæritur cur tria millia equitum a Mæsis Byzantium missa. Atvus monitionem de periculo vilipendit: Interrogatur Mæsus, quid sibi velit cum exercitu. Post conterritus minis, jurat se fœdus non rumpere, nec contra imperatorem venire: fidei pignus sacram crucem mittit. Ibanem, seu Joannem, ducem cum equitibus ex urbe revocat. Scala, & alia ad eam capiendam parantur. Die pentecostes Logis progrediuntur: a domestico & imperatore agmen oppugnationi disponitur. Extremo capite, quomodo urbs capta sit, & humanitas nepotis erga atvum, & patriarchæ e monasterio liberatio describuntur. In hoc libro præcipua animadversione digna, & tamquam potissima capita hæc observanda: Varii naturæ motus in atvo & nepote, ac memorabile exemplum illius in hunc odii, hujus in illum observantia. Deliberationes, & legationes multæ, in quibus multa prudenter dicta. Pacis mentio, & desiderium frequens, & incredibile. Assentatorum, & sycophantarum studium. Ritus coronationis imperatorum. Singularis eventus in capienda Constantinopoli. Mira commutatio imperatoris senioris in privatum, contra, junioris privati propemodum & exulis in monarcham.

CAPUT PRIMUM.

Michaelis Palaeologi II. obitus: aevi in nepotem impietas, & in spurium filii propensissima voluntas.

Ο Τόινυν Βασιλεὺς ἐπὶ Μιχαὴλ, συμβασι-
λόων Ανδρονίκῳ τῷ Βασιλεῖ καὶ πατρὶ, &
παῖδας ἐχρικώς, καθάπερ ἐπόντες ἐφθήμεν, ἀρρε-
νας δύο, καὶ θυγατέρας ποσάυτας, ἃ μὲν ἑτέραν τῇ θυ-
γατέρων ἢ Ἀννα Θωμᾷ τῷ δεσπότη, τῷ τῇ Νικηφό-
ρῳ τῷ δεσπότη παιδί, ἀρχοντι τῇ Ἀκαρνανίᾳ πρὸς γά-
μον ἐξέδωκε. ἢ Θεοδώραν δὲ τῷ Βασιλεῖ Μυσῶν
Σφραγισθλάβῳ. Τοὺς ἕως ἡ αὐτῇ, ἢ Βασιλέα Αν-
δρονίκον καὶ Μανῆλ τῇ δεσπότην, παρὰ τῷ Βασιλεῖ
καὶ πάππῳ αὐτῶν ἀφίει ἀνάγεσθαι βασιλικῶς, αὐτὸς
ἐπεραιώθη πρὸς ἑω, τοῖς ὑπηκόοις ἐκέλευε τῇ Βασι-
λεῖα Ρωμαίων ἢ δυνατῶν εἰσοίσων βοήθειαν, πά-
χουσι κακῶς ὑπὸ τῷ Περσῶν. ὀλίγον δὲ τινα χρόνον
ἐνδεύεισας ἐκεῖ, καὶ πρὸς τῇ Κωνσταντίνῃ πόλιν ἐπα-
νελάθων, πέμπεται παρὰ τῷ πατρὶ * αὐτῇ Βασιλέ-
ως τῇ Ἀδριανῇ πόλει ἐνδεύεισθαι καὶ διέτριψεν ἐκεῖ
χρόνον τινα συχνόν. εἴτα τῷ πατρὶ πάλιν προσετα-
χότος, πρὸς Θεσσαλονίκῃ ἀπῆρκεν. Ἐν τῷ τοῖς ὄντος
αὐτῇ, ἦκσι κακῶν ἀγγελοι πρὸς αὐτὸν, τῷ τῷ
δεσπότη συνοικῆσαν Θωμᾷ θυγατέρα αὐτῇ λέγοντες
πεθνηκέναι, καὶ μὲν μικρὸν ἔπειτα τῷ προτέρῳ βαρυ-
τέρας φέροντες ἀγγελίας, ἢ ὅν αὐτῇ Μανῆλ δεσπό-
τῃν ἐφασκε πεθνηκέναι. Εἴτε δὲ καὶ νόσημά τι τῶν ὀ-
ξείων ἔνδον οἰκῆσεν ἔτι ἢ τῆς ἀθυμίας ὑπανήψε φλόξ,
εἴτε καὶ αὐτὴ καθ' αὐτῇ ἢ ἀμετρία τῆς λύπης ἦρκεσε
πρὸς θάνατον αὐτῇ, καὶ ὁ γόδῳ ἡμέραν τῆς ἀγγελί-
ας τῆς τελευτῆς τῇ παιδὸς τελευτῇ καὶ αὐτὸς ἐν Θεσα-
λονίκῃ, τρίτον πρὸς πεσάρακοντα χρόνον ἄγων τῇ ἡ-
λικίας, ἔτις ἐνάτῃ πρὸς τοῖς ἑξήκοντι καὶ ὀκτακοσίοις
καὶ ἑξακισχίλιοις, δωδεκάτῃ μὲν ὀκτωβρίου, ἡμέ-
ρᾳ πρώτῃ τῇ ἐβδομάδος. Τοῦτων ἂν συνεχευέμεντων,
ἀγγέλλεται τῷ Βασιλεῖ Ανδρονίκῳ τῷ τῇ τελευτήσῃ
τοῦ πατρὸς ἢ τῇ Βασιλείας καὶ ὅσῳ τελευτῇ. καὶ χρόνον
μὲν τινα συχνόν ἐπέμνησεν ἐπὶ τῷ Βασιλεῖ καὶ παι-
δί. οὐ γὰρ ἄκρας ἐφάυσεν αὐτῇ καρδίας ἢ τῇ καλῇ
παιδὸς τελευτῇ. Εἴτα δαίμονός τις τῶν ἐχρησ-
μένων ἐπὶ φθορᾷ, βαρὺ καὶ ἄγριον καὶ τῆς Ρωμαί-
ων πρὸς ἀντοῦς δότυχίας, ἢ τῇ ἀνέμενον μᾶλλον εἰ-
πεῖν, αὐτῇ τῇ τῇ πάντα οἰκονομοῦντος Θεοῦ πρὸς
ἐκτίσιν τῶν ἐπὶ πλήθει καὶ μεγέθει τὸ μέτρον ὑ-
περβαίνοντων ἡμετέρων σφαλμάτων τὰ ποιῶντα πα-
ραχωροῦντος, ἐπὶ τοῦ ἔρχεται τῷ Βασιλεῖ Αν-
δρονίκῳ, ἢ μὲν καθ' ἑσῶτα Βασιλέα τῇ ἐκγονοῦ αὐτῇ τῇ
ον Ανδρονίκον ὑποστρέψαι τῆς βασιλείας, καὶ εἰς ἰδίω-
τα μεταστῆσαι χῆμα, ἢ ὅν δὲ αὐτῇ τῇ Κωνσταντίνῳ δε-
σπότην ὄντα τῇ δαδῆματι τῇ βασιλείας κοσμήσαι. οὐ
μᾶλλον αὐτῇ τῇ ἐνεκα δαδονθεῖς τῷ τῇ Κωνσταντί-
νῳ, ἢ ὡς τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα, καὶ εἰς τὸν ἐκ παλ-
λακῆς αὐτῇ δὴ τῇ Κωνσταντίνῳ προσόντα παῖδα μετα-
βῶναι τῇ Μιχαὴλ, ὡς πατρόςθεν καὶ ὅς ἀρμορίας αὐτῇ
προσῆκον. ὅς δὴ καὶ Καθαρὸς ἀνόμαστο μητρόθεν λαχὼν
τῇ κλησιν. Οὗτος δὴ ὁ Μιχαὴλ εἴλεκε μὲν καὶ τὰς τῇ γένεας
πηγὰς ἐκ φαύλης καὶ ἀσήμεν μητρός. ὡς δὲ καὶ τῇ
ἀξίως οὐδεὶς. οὐ γὰρ φύσεως ἔτυχεν δὴ
Paris I.

MICHAEL imperator, senioris
Andronici & patris in imperio
socius & collega, cum generasset, sic-
ti antea demonstravimus, filios duos,
filias item duas, Annam quidem filia-
rum alteram a Thomae despota, Nice-
phori despota filio, principi Acarna-
niae in conjugium tradidit, Theodoram
autem Sphenthithlabo Mæsurum regi
connubio junxit: puerosque ambos An-
dronicum imperatorem & Manuelem
despotam avo regali disciplina edu-
candos concedens, ipse in orientem
transmisit, ut qui illic in Romanorum
ditione, ac potestate erant, & a Persis
vexabantur, iis pro copia auxilium por-
taret. Ubi cum non ita diu commora-
tus esset, Constantinopolin revenit, &
a patre Adrianopolin missus, diutius ibi-
dem ætatem habuit. Ab eodem denuo
jussus, Thessalonicam proficiscitur, quo
illi tristes nuntii afferuntur; Annam fi-
liam, cum Thoma despota conjunctam,
lucis usuram reddidisse. Parvo inter-
vallo alii prioribus etiam strictiores,
e Manuelem despota juniorem filium
vivere desuisse. Sive autem morbum
quempiam intestinum, & acutum do-
lor acceptus veluti flamma succen-
sum exaggeravit; sive ipsa per se lu-
ctus immensitas tantum valuit, post
diem octavum ipse similiter apud Thef-
salonicam naturæ concedit, annum
agens tertium ultra quadragesimum,
ab orbe condito sexies millesimo o-
ctingentesimo vicesimonono, quarto
Idus Octobres, primo die heddoma-
dis, (quem dominicum appellamus.)
Cum hæc ad istunc modum evenis-
sent, Andronicus senior de ejus obitu
certior factus, e in diurno mœrore
jacuit; & in pectus enim penitissimum
tam boni filii occasus descenderat.
Exin quopiam malo dæmone, de iis
e qui in exitio hominibus machinan-
do sunt exercitati, h adversus Ro-
manorum felicia tempora dirum, &
immane spirante, quinimo (i ut ve-
rius loquar) ipso universam naturam
procurante Deo ad delictorum no-
strorum, qua multitudine, qua gra-
vitate infinitorum pœnas expetendas
permittente, Andronicus decretum jam
imperatorem nepotem suum Andro-
nicum juniorem, imperio spoliatum,
in ordinem redigere, ac pro eo Con-
stantinum filium despota imperiali
diademate exornare meditatur. Neque
id tam ipsius Constantini causa, quam
ut amplitudo imperatoria etiam ad
Michaellem puerum, & ipsi Constan-
tino ex Cathara pellice natum, (a
qua & Catharus cognomen invenit)
tamquam debita a patre hæreditas, &
quasi ex compage perveniret. Hic igitur
Michael generis sui fontem ex ma-
tre vili & ignobili traxit, fuitque cæ-
tera quoque nullius pretii. Nam ne-
que illi ingenium prudentia munitum
erat, neque liberalium disciplinarum
peritiam ullam, neque militaris scien-
tiæ exercitationem vel mediocrem,
B

Edt. Paris.
pag. 11.

MCCCXXI.

Edit. Paris.
pag. 12.

neque demum quantamcumque indolem ad ullum adolescentiæ decus, & ornamentum præ se tulit. Nihilō tamen secius vehemens libido Andronicum imperatorem invasit, ut omnimodis ab omni laude inopem splendissimō, & altæ cuiusdam mentis indigo principatui Romano præficiendum existimaret. Ergo ubi consilium expedivit, nihil morandum ratus, Michaelē a consuetudine, convictuque matris segregatum, in domesticum suum, & contubernalem fecit; a latere suo nusquam discedere passus est, & quæcumque legitime generatis honorifica tribuerentur, in his eundem primas ferre voluit. Insuper enixe operam dedit, ut in responsis ad legationes unde unde missas, & in congressibus cum episcopis, aut alioqui cum viris sapientibus, aliisve in sermonibus, & colloquiis, quæ auscultatorem semetipso prudentiorem effectura viderentur, coram præsens adesset, atque attenderet. Sin imperatore disceptante cum quopiam, forte fortuna abesset, pluribus continuo dimissis, ut magnum operæ pretium faciens, eum advocabat. Ac scopus quidem ejus in speciem erat, ut si his rationibus illi honorem, auctoritatemque comparasset, Romanis velut nepotem imperatoris colendum, observandumque persuaderet: re autem vera, ut eum ad destinatum imperii fastigium præpararet atque præcoleret, & ad imperialium functionum experientiam eveheret. Quamquam ipsummet post pacificationem cum juniore Andronico, quo a se culpam removeret, affirmare solitum ferunt, quæ Michaeli facta essent, non aliqua vafritie, aut dolo malo, sed incuriose, nullo fūco, & casu facta esse. Ac propter altitudinem quidem gradus quem tenebat, amoremque veritatis, cui in omni antea vita studuerat, firmam fidem ejus reperisset oratio, nisi rerum exitus postea declarasset, earum exordia non fortuito, & inconsulto, sed ex callido commento potius, & insidiosis cogitationibus extitisse: id quod procedens narratio mox demonstrabit.

ἔα πρὸς τὸ φρονεῖν, ἢ ἐγκυκλίου πείραν ἔχε παιδείας, ἔτε πρὸς στρατείας ὕσκητο τὸ παράπαν, ἔτε πρὸς τι τῶν ὅσα νέας κοσμεῖ δὴ οὕτως εἶχε καὶ ἐπ' ὀλίγον. ἀλλ' οὕτω παντάπασιν ὄντα παντὸς ἐς ἐρημέσι καλῶς, δεινὸς ἔρως εἰσῆλθε τὸν Βασιλέα, τῇ λαμπρᾷ ταύτῃ καὶ βαθείας δεομένη φρενὸς ἐπισῆσαι Βασιλείᾳ Ρωμαίων. Οὕτω δὲ διανοηθεὶς, καὶ ἔργα ἤπτετο ἡδὴ, καὶ τὸν Μιχαὴλ ἐκ τῆς παρὰ μητρὶ δευτερίως ἀφελὼν, συνόικον ἀπέδειξεν ἑαυτῷ καὶ συνδραχίβοντα. αὐτῷ τε αἰεὶ παρακαθήμενον καὶ παριστάμενον, καὶ τὰ πρῶτα τῶν γνησίων ἀποφερόμενον, ὁσά γε εἰς τιμὴν. Ἐτι τε δὲ ἀπουδῆς ἐποιεῖτο πάσης, ἐν τε τοῖς πρὸς τὰς ὁδοδμήποδεν πρέσβεις χρηματισμοῖς, καὶ ταῖς πρὸς Ἀρχιερέας ἢ τινας τῶν σοφῶν ὁμιλίαις, ἢ καὶ ἄλλοις τισὶ λόγοις τὸν ἀκροατὴν δοκᾷσι συμμετώτερον ποιεῖν ἑαυτῶν, παρεῖναι καὶ ἀκροᾶσθαι τὸν Μιχαὴλ. εἰ δὲ ποτε συμβεβῆκε τὸν Μιχαὴλ μὴ παρεῖναι ταῖς ἀγωνιστικαῖς ὁμιλίαις τῷ Βασιλεῶς, μετεκαλεῖτο τῶν δὲ πολλῶν ὡς δὴ τι προὔργα ποιῶν. σκοπὸς δ' ὧν αὐτῷ, τὸ ἐμφανὲς μὲν, ὡς ἂν αὐτῷ περιπαύσῃ τιμῶν, καὶ Ρωμαίους πείσῃ ὡς ἐγγόνῳ Βασιλεῶς αὐτῷ προσέχειν. τῇ δ' ἀληθείᾳ, πρὸς τὸ μελετώμενον αὐτὸν τῆς ἀρχῆς ἐξασκῆσαι ὕψος, καὶ πρὸς πείραν ἀναγαγεῖν διοικήσεως πραγμάτων βασιλικῶν. Καίτοιτε αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, μὲν τὰς συμβάσεις ἀς ἐποίησατο πρὸς τὸν ἔγγονον καὶ Βασιλέα τὸν νέον Ἀνδρόνικον, ἑαυτὸν ἐξαιτιώμενος περὶ τῆς, οὐκ ἐκ περινοίας τινὸς ἢ κακῆς σκέψεως ἔλεγε τὰ κατὰ τὸν Μιχαὴλ γεγενηῖαι, ἀλλ' ἀπερίεργως ἔπω καὶ ἀπλῶς ἐκ τοῦ συντυχόντος. ὧν ἂν τοῖς τοιούτοις λόγοις ἰχυρὰ πίσις, τὸ τε τῷ Βασιλεῶς ἀξίωμα, καὶ τὸ δὲ βίαι παντὸς αὐτὸν τῇ ἀληθείᾳ προσέχειν, εἰ μὴ τὰ τῶν πραγμάτων τέλη τὰς ἀρχὰς ἀπέδειξαν ἑαυτῶν ἔχειν ὡς ἐτυχεν οὐδ' ἐκ τῆς συμβεβηκότος, ἀλλ' ἐκ περινοίας καὶ σκέψεως οὐ δικαίας γεγενημένης. Σκεπτέον δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων.

C A P U T I I.

Origo dissidii inter Andronicos imperatores. Cantacuzeni in recusatione juramenti libertas. Nepotis cum Syrgianne colloquium de salute, & dignitate retinenda, mutuusque inter nepotem & Cantacuzenum amor. Hujus & Syrgiannis in Thracia consultatio.

pag. 13.

CUM increbuisse apud Romanos consuetudo, ut demortuo imperatore provinciarum præfides omnes magistratu vacarent, & in unum coeuntes, imperatori superstiti, si unus esset, aut etiam duobus, fidelitatis sacramentum dicerent; deinde, quos ille delegisset, præfecturas reciperent, edixit etiam tum imperator, ut extincto Michaelē filio collega, quicumque magistratus gererent, & dignitates obtinerent, si eas sibi confirmari optarent, novo sacramento imperatoribus sese obstringerent. Ex quo iusjurandum dabatur illud quidem, non tamen veteri ac solemniori more da-

ΕΘΟΥΣ γὰρ ἐπικρατοῦντος παρὰ Ρωμαίοις, ἐπειδὴν ὑπολίπη τὸν βίον ὁ Βασιλεὺς τὰς μὲν ἐπιτόπους τῶν ἐπαρχιῶν ἅπαντας παραλύεσθαι τῆς ἀρχῆς. εἰς ἐν δὲ συνιόντας, ὅρκους βεβαιούων τῶν πίσις τῶν ὑπολειπομένων Βασιλεῖ, εἰ γε εἰς ἐστὶν ἢ καὶ δύο. εἰτ' αὐτῶν οἷς ἂν αὐτῷ δοξοῖται τὰς ἀρχὰς ἐγχειρίζειν. ὡς οὖν ἐπὶ τότε παρὰ τῷ Βασιλεῶς, μετὰ τῶν τῶν υἱοῦ καὶ Βασιλεῶς ὡς τελευταῖον Μιχαὴλ, τὰς τε ἐν τέλει καὶ τοὺς ἐν ἀξιώμασι πάντας, μέλλοντας καθίστασθαι πρὸς ἀρχὰς, ὅρκους ἐμπεδοῦν τῶν πίσις τοῖς Βασιλεῦσιν. Ἐπελοῦντο τοίνυν οἱ ὅρκοι, οὐ κατὰ

τὸν πρότερον συνήθη τύπον. ἔτι δὲ καὶ Μιχαὴλ ἐν
ζῶσιν ὄντος τῆ Βασιλείας, εἴπερ ἐδέησέ τινα ὄρκω δῆ-
ναι πρὸς τοὺς βασιλεῖς, προαπαρθευμένους τῶ
ἀγίᾳ ἐν οἷς ὤμνουν, εἴτα σέργειν ἔλεγε καὶ Βασιλέ-
α, πρῶτον μὲν Ἀνδρόνικον τὸν καὶ πρεσβύτερον τῶ χρό-
νῳ καὶ πατέρα τῆς βασιλείας, καὶ τὴν αὐτὴν γαμετὴν
εἴτα μετ' ἐκείνου, τὸν υἱὸν αὐτῆς Μιχαὴλ ὁμῶς τῇ συ-
ζύγῳ καὶ τρίτον τὸν νέον Ἀνδρόνικον, υἱὸν μὲν ὄντα τῆ
Μιχαὴλ υἱανὸν τῷ Ἀνδρόνικῳ. τῶ τοιοῦτο ἔθες ἀπὸ τῶ
χρόνων ἀρξαμένους τὸ πρῶτον βεβασιλευκὸς Παλαιολό-
γος τῆς Μιχαὴλ. Πρότερον δὲ οὐκ ἐξέλιτο τῶ παιδὶ τοῦ
Βασιλέως ὄρκους ἀποδιδόναι. ἀλλ' ἔξ' παρασήμεροις κε-
κοσμήσθαι βασιλικοῖς, εἰ μὴ τῶ πατρὸς αὐτοῦ με-
ταστάντος τῆ βίου, τὸ κράτος τῆ Βασιλείας ἦδη κα-
θαρῶς πρὸς αὐτὸν μεταβαίη. Ὡς περ ἐφημὲν τοίνυν
ἔτι τῆς Μιχαὴλ ζῶντος τελευτήσαντος τῶ ὄρκῳ, μὴ τὴν
ἐκείνῃ τελευτῇ ὡς οὐκ ὁμνύοντες πρὸς μόνον τὸν
πρεσβύτερον Ἀνδρόνικον ποιεῖσθαι τὰς ὄρκους, καὶ ὅτι
αὐτὸς Βασιλεὺς Ῥωμαίων καταστήσῃ, τὸ τῆς νέας Βασι-
λείας ὄνομα Ἀνδρόνικῳ παντάπασιν ἐκβαλόντας. Τῷ
το πᾶντας μὲν λυῖασε τὰς συνειτωτέρους Ῥωμαίων,
κατασχοαζομένης ἦδη τῆς μέλλουσας ἐστῆσθαι τῆς Ῥω-
μαϊκῶν πραγμάτων φθορᾷ ἐκ τῆς ἀναφυομένης μετα-
ξὺ τῶ βασιλέως εἰσεως καὶ διαφορᾶς. Τῷ δὲ μὲν
τοῖς κρατύντοσι ἀκοντες πάντες ὤμνουν ὡς ἐκελεύοντο
πλὴν ἐνὸς μόνου τῷ Κωνσταντίνῳ Ἀνδρόνικῳ τῇ τῆς
παρακοιμωμένης τετιμημένης ἀξίᾳ. ἔτος δὲ χρυσά-
μυρος παρρησία κατὰ καιρὸν, ἀδέτησιν ἔλεγεν εἶναι
τῶ Θεῷ φανεράν, εἰ μὴ καὶ τὸν νέον Βασιλεὺς Ἀνδρό-
νικον συμπαραλάβοι τοῖς ὄρκοις. τῶτον δὲ τὸν ἑό-
πον ἔ. πρότερον ὁμωμοκέναι. διὸ καὶ οἱ ἐπὶ τῷ ὄρ-
κωμοσίας τεταγμένοι, συνιδόντες τὴν ἔνστασιν τῶ Ἀν-
δρός ὡς δικαία, ἀκοντες μὲν, ὅμως δ' οὖν συνε-
χώρησαν αὐτῷ τὸν πρότερον τύπον ἐκδέσθαι τὰ ὄρ-
κα. Τοῦτο δὲ παρ' αὐτῶν γνωρίσας καὶ Βασιλεὺς,
βαρέως μὲν λυγνέει τὴν τῆς ἀνδρός παρρησίαν, τῷ δὲ
μὴ τινα παραχρῆν ποιῆσαι τὴν πρὸς ἐκείνον ἔνστα-
σιν, συνεχώρησε καὶ αὐτός. Ο μὲντοι νέος Ἀνδρόνικος
ταῦτα μαθὼν, ἐπλήρη μὲν σφοδρῶς τὴν ψυχὴν,
τὴν ἀρχὴν τῶ τοιοῦτον πραγμάτων εἰς αὐτὴν κατε-
στροφῇ ἀπαβλέπυσαν ἐννοῶν, ἔφερε δὲ τὸ ἄλλος σι-
γῇ, θυμὸν ἔδων, κατ' Ὀμηρον, καὶ οὐδὲ λόγῳ
γούμ' ἐθέλων δοκεῖν ἀπαυδαδῆσαι πρὸς τὸ πάπ-
πον καὶ Βασιλέα. Εκείνος μὲν οὖν ἔτι κατ' ἔξο-
σιν. εἰς δὲ τις τῶ ἐπ' ἀγνοίας λαμπρυνόμενων,
καὶ τὰς σειρὰς ἐλκόντων τῶ γένους μηδ' ὅσον μὲν ἐξ
αἱμάτων βασιλικῶν, πατὴρ δὲ ὢν παῖς τῶ παρὰ
τοῖς Κομάνοις ἀγνοίας, (οἱ προσεχώρησαν Βα-
ταίτῃ τῶ βασιλεῖ τῆς Ῥωμαίων βασιλείας ἐπειλημ-
μένῳ) Συτζιγὰν βαρβαρικῶς καλεμένῳ, ἐκ δὲ
τῶ ἀπὸ τῶ ἀγίου φωτισματος αὐτὸν ἀναδεξαμένου
Συργιάνῃ ἐπικληθέντος. τῷ δὲ τῶ Συργιάνῃ
παῖς Συργιάνης, νεκρὸς τῶ νέῳ Βασιλεῖ προσελ-
θὼν, Πάντως ἤκουσαί σοι, Βασιλεῦ, ἔφη, τὰ
καινεργήματα ταυτὶ τὰ νέα καὶ σοχαζέσθαι τὸ τέ-
λος τῶ πραγμάτων ἐκ τῆς ἀρχῆς ὅτι συνετὸς σοι
προσέηκε. οὐ γὰρ ἐστὶν εἰπεῖν ὡς ὁ σὸς πάππος καὶ
Βασιλεὺς, ἐξ ἀνοίας ἢ ἀπειρίας τοιαῦτα προήχ-
θη δρᾶν. ὁ παρελθὼν δὲ χρόνος καὶ ἐμπειρίας
πολλῇ καὶ φρονήσεως αὐτῷ μέγεθος μαρτυρεῖ.

Paris I.

batur. Nam vivo adhuc Michaelē, per-
censitis antea sanctis, quæ testabantur,
tum se agnoscere, & amplecti profite-
bantur imperatorem, primum quidem
Andronicum (utpote annis grandio-
rem, imperatorumque parentem) &
imperatricem : deinde filium ejus Mi-
chaelem item cum conjuge : tertio lo-
co Andronicum Michaelē prognatum,
Andronici nepotem : hac consuetudi-
ne a temporibus Michaelis ex Palæolo-
gis primi imperatoris introducta : ante
illam siquidem ætatem imperatoris filio
non jurabatur : neque eum insignibus
imperatoris cohonestare licebat, nisi
patre jam lumine casso, imperialis ad
eum potentia citra controversiam de-
volveretur, Itaque juramentis, eo mo-
do quo diximus, Michaelē superante
conceptis, post ejus e vita discessum
lata lex est, ut Andronico seniori tan-
tum, & quem is sibi consortem allegis-
set, nomine Andronici junioris peni-
tus ejecto, jurato fides firmaretur. Quæ
res prudentioribus Romanorum univer-
sis pestem & exitium in Romanam
republicam ex suboriente inter im-
peratores dissidio, distractioneque incu-
biturum, suspitione præcipientibus lu-
ctuosa accidit. Nihilominus dominan-
tis timore subacti, omnes juxta præce-
ptum juramenti religione se devinxerunt,
extra unum tantummodo Joannem
Cantacuzenum. Qui a honore præ-
fecti sacri cubiculi ab Andronico insi-
gnitus, tempestitiva loquendi libertate
adhibita, Deum ac se manifeste contem-
ptum iri dixit, nisi item junioris impe-
ratoris Andronici jurando meminisset :
ad eum quippe modum etiam prius ju-
ravisse. Quamobrem qui adjurabant, seu
qui juramentum deferebant, non inju-
ria virum acrius obniti, ac repugnare
cernentes, ut se ex antiqua formula sa-
cramento constringeret, volentes no-
lentesque permiserunt. Id simul ex eis
senior rescivit, hominis confidentiam
inique passus, ne tamen si illum preme-
ret urgeretque severius, turbarum ali-
quid efficeretur, connivendum & ipse
censuit. Nepos comperto quid agere-
tur, illico animum graviter vulneratus,
proæmiaque hujuscemodi ad eversio-
nem, atque interitum suum spectare
auguratus, dolorem silentio dissimulat,
cor suum comedens, ut Homerus ait,
ac ne verbis quidem tenuis in avum
contumax, ac superbus videri studens
Atque ille quidem sic tacitus sedebat,
cum quidam perillustri prosapia oriun-
dus, & cui maternum genus e sanguine
imperatorio, pater autem apud Co-
manos (a qui Joanni Batatzæ imperium
cassenti se dediderant) nobilissimus,
barbare Sytzigan, nomine vero ejus,
a qui ipsum e sacro fonte susceperat,
Syrgiannes nuncupatus : hujus itaque
Syrgiannis filius patri cognominis, no-
ctu imperatorem nepotem cum con-
venisset, istiusmodi verbis eum affatus
est : Credo equidem, imperator, novas
hæc machinationes tibi plane auditas
est : te autem, ut minime stultum,
quoniam res tali exorsu evasura sit, con-
jectura providere decet. Illud profe-
cto dici non potest, avum tuum de-
mentia quadam, aut imperitia rerum
huc prorupisse, cum se prudentissi-
mum, experientissimumque multis an-
te hac exemplis probaverit. Nam nisi

Edit. Paris.
pag. 14.

B ij

prius constabiliisset, & communiisset, quem splendida purpura indutus est, non te eadem palam privatum iret. Etenim quid aliud sit, nomen tuum formula jurandi exclusisse, ejus contra, quem ipse cooptaverit, inservisse, ego non intelligo. Quoniam igitur non parvæ, & floccifaciendæ res aguntur, sed quo pacto vel cum honestate vivas, vel citra dedecus, ignominiamque percas, tute tibi sapienter consulas, atque prospicias necesse est. De me hoc tibi habeo polliceri, ad omnia mandata tua conficienda, nec ad facultates modo omnes, sed ad vitam quoque pro dignitate tuâ contemnendam paratissimum fore. Finierunt, cum sic excepit imperator: Quod me tantopere diligis, & in mea causa tantam alacritatem præ te fers, immortales tibi gratias ago. Cæterum quia Joannes Cantacuzenus magnus domesticus & in intima familiaritate tua versatur, & irruptis mecum amicitia vinculis conjungitur, & quæ inde ab infantibus usque ab hanc diem nobiscum accevit, & tantis auctibus est cumulata, ut utriusque anima in alterius corpore habitare, seu animæ duæ in unam conflatae amborum artus regere videantur, vigetque inter nos sermonum, & actionum summa consensus: quia, inquam, nos duo animis usque adeo coaluimus, scelus conficerem, si, quamquam in extremum periculum præcipitatus, de rebus meis sine illo consultarem. Sed cum tu in Thraciam pro illius successore abeas, manu mea exarata epistolam ei redde, quo fide facta tecum congregiatur: alioqui enim fortasse non audebit. Quæcumque autem vobis super præsentis statu meo deliberantibus conducere, & expedire videbuntur, apud me quoque in simili æstimatione futura sunt. Prorsus enim ita sentio, nisi Deus, modo quo ipse novit, mentibus vestris caliginem offuderit, vos, ut intelligentia pollentes, non mediocri reipublicæ usu præditos, mihi quæ omnibus necessitudinibus conjunctissimos, ab eo quod honestum, frugiferum, & conducibile est, opinione & sententia nequaquam abituros. His inter se dictis, Syrgiannes cum litteris in Thraciam discedens, eas Cantacuzeno reddit, & in colloquutione quæ Constantinopoli acciderint enuntiat. Triduum deinceps in consultationem impendunt. Cum diversa, & multifaria in medium allata essent (de negotio quippe in primis magno & arduo laborabatur) & uterque non pauca dixisset (prudencia enim civili, & experientia militari cum laudatissimis quibusque Romanorum certabant,) tandem Cantacuzenus sic cœpit:

Edit. Paris.
pag. 15.

ἀλλ' εἰ μὴ πρότερον ὄν μέλλει τῷ δ' ἀλαργίδος ἀνδρὶ κοσμήσειν κατέστησεν ἐν βεβαίῳ, ἐκ αὐτῶν ἀπεσέρεται σε ταύτης ἀναφανδόν. τὸ γὰρ σε μὲν ἐμβαλεῖν τῷ ὄρκῳ, ἀντεισταγαγεῖν δὲ ὄν αὐτὸς καταστήσῃ, οὐδὲν ἄλλο δύνασθαι μοι δοκεῖ. δεῖ δὴ σε βεβούσασθαι περὶ τῶν πραγμάτων σιωπῶς· οὐ γὰρ περὶ μικρῶν καὶ δ' καταφρονήτων βεβούσῃ. ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ μὴ ἀτίμως λοιοθανεῖν. ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν παρέξω σοι προθυμότητι πρὸς ἅπαν τὰ προσαττόμενα ἐπιμῶς ἔχοντα μὴ πράγματα μόνον ἐκτίματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ζῶν ὑπὲρ τῆς προέδου τιμῆς. Τέτων τῶν λόγων ἀκούσας ὁ Βασιλεὺς, τῆς μὲν εἰς ἐμὲ σε φιλίας ἐνεκα, & προθυμίας, ὁμολογῶ σοι χάριν, ἔφη, πολλήν. Ἐπεὶ δ' ὁ μέγας δομέσικος ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης καὶ σοι μὲν οἰκείως ἔχεται πάντῃ καὶ φιλικῶς, ἐμοὶ δὲ συνδέεται δεσμοῖς φιλίας ἀρρήκτοις, ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας ἄχρη καὶ δαῦρο συνωπνημένοις ἡμῖν, καὶ εἰς βάθος ἀποκοφάσης τοσάτον ὡς δοκεῖν τῷ μὲν ἐμῷ ψυχῷ τὸ ἐκεῖνο σῶμα κινεῖν, τῷ δ' ἐκεῖνο ψυχῷ ἐν ἐμοὶ κινεῖσθαι, καὶ ταῦτα ἐλέγχει καὶ παρτεῖν ἅπερ ἂν ἐγὼ βάλωμαι, καὶ τρόπον τινα τὰς ἀμφοτέρων ψυχῶν συντακείσας εἰς μίαν, ἀμφοτέρων τὰ σώματα κινεῖν. Ἐπεὶ τοίνυν συμφυῶς οὕτως ἔχομεν πρὸς ἀλλήλους, ἐκ ἀνεκτὸν ἡγῆμαι μόνος τε βεβούσασθαι περὶ ἐμαυτῶν καὶ ἐν ἐχάτοις κινδύνοις συμβαίνειν περιπεσεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ σὺ πρὸς Θράκην ἀπέρχῃ τῆς ἐκεῖνου διαδόχου ἐσόμενος ἀρχῆς, γράμματα πρὸς αὐτὸν λαβὼν τῆς ἐμῆς χειρὸς ὡς ἀπιστεύσῃ πρὸς λόγους σοι συνελθεῖν, (ἀλλως γὰρ οὐ θαρρήσειεν αὐτῷ) ταῦτ' ἐπίδοξ' αὐτῷ. καὶ συνελθόντων ὑμῶν εἰς ἐν, καὶ βεβούσασθαι περὶ τῶν προκειμένων, ἅπερ ἂν ὑμῖν δόξῃ λυσιτελεῖν καὶ ὠφελίμα, ταῦτ' ἔσαι συνδοκοῦντα καὶ μοι· πίπτεισθαι γὰρ ἀκριβῶς, ὡς εἰ μὴ Θεὸς οἷς οἶδε τρόποις τὴν ὑμῶν σφίλειε γνῶσιν, ἐκ αὐτῶν ἀμάρτοι τῶ καλῶ καὶ λυσιτελοῦντος καὶ ὠφελίμου, καὶ φρονήσεως ὀξείας ἐνεκα, καὶ πείρας πραγμάτων πολιτικῶν, καὶ τῆς περὶ ἐμὴ φιλίας ἀκρας καὶ συναφείας. Τέτων ἔπειτα ρηθέντων, τὰ γράμματα λαβὼν ἐκ βασιλείως ὁ Συργιάννης, ἐχώρει πρὸς Θράκην· ἔνθα δὴ τῷ μεγάλῳ συγγενότῳ δομέσικῳ, καὶ ταῖς συμβαίνοντα γνώσεας αὐτῷ, & τὰ τῶ βασιλείως γράμματα ἐγχειρίσας, ἐβεβούοντο περὶ τῶν παρόντων, καὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ ποικίλης καὶ πολυειδῆς τῆς βασιλικῆς γυρομένης, (ἐπεὶ περὶ τῶ μεγίστων καὶ ὁ ἀγών,) καὶ πολλῶν ρηθέντων παρ' ἀμφοτέρων, (ἐπεὶ καὶ φρονήσεως ἐνεκα καὶ πείρας στρατηγικῆς τοῖς μάλιστα πρώτοις τῶ Ρωμαίων σωμημιλλῶντο,) τέλος ὁ μέγας δομέσικος εἶπε τοιαῦτα.

C A P U T I I I.

Cantacuzeni ad Syrgiannem oratio. Dolet de re tam ancipiti & periculosa dicendam sententiam; nepotem laudat, & miseratur: futuram calamitatem præsentit: amicitiam justitiæ se prælaturum negat. elabendum potius aliquo, quam armis, citra ultimam necessitatem, decertandum affirmat.

MULTA ego amicorum optime, imo enimvero non parum dere-

ΠΟΛΛΩΝ ἂν ἡλλαξάμην πραγμάτων, ὡς βέλτιστε φίλων, ἢ μάλλον καὶ αὐτῆς τῆς

ζωῆς οὐκ ὀλίγῃ μέρους τινός, μὴ τὴν βουλὴν ἢ μὴν περὶ πραγμάτων προκείσθαι τοιοῦτον, ὥς ἀμφοτέρωθεν ἔχειν τὸ ἐπικίνδυνον ἐκ ὀλίγου, ὅπως ἂν ὑποβαίῃ ἐπὶ μὲν ἢ τῶν ἄλλων πραγμάτων βουλευομένοις, ἐστὶ συναγεῖν ἐκ λογισμῶν, ὥς, ὡδὶ μὲν ἀπαντησάντων, χήσει καλῶς, μὴ ἔτι δὲ τὸναντίον ἅπαν ἂν ὑποβαίῃ. ἐφ' οὗ δὲ νῦν βουλευόμεθα, εἰ μὲν νικήσει τὰ χεῖρα, τίς ζωῆς ἐστὶν ἐκπεσεῖν· εἰ δὲ τὰ δοκοῦντα βελτίω γένηται κρείττω, κακῶν ἰσμὸν προσδοκᾷ ἀνάγκη. τὴν Βασιλείαν δὲ ἡμῶν τοιαῦτα βεβηλωμένα περὶ τῶν ἐργῶν καὶ Βασιλείας, εἰ μὲν εἰς πέρας ἔλθῃ τὰ μεγάλα, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἔλκει· κακῶν ἂν ὄρωπον ἢ πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, φρονήσει μὲν τοῖς παρῶν τῶν παλαιῶν ἀμφοισβητοῦνται, ἀνδρεία δὲ ψυχῆς πολλῶν τῶν μέσων τὰς ἄλλας ὑπερνεύοντα, ἐλδοφεία δὲ γνώμης, καὶ φύσεως ἐπιτηδεύοντι τῶν ποσούτων μεγέθει προσήκοντα τῆς ἀρχῆς, φιλίας δὲ εἰδοῦτα καὶ προὔντα θεσμούς, ὅλως δὲ κοινὸν ἀγαλμα τῆς φύσεως ὄντα, οὕτως ἐρήμῳ ἐπὶ τοῖς μεγέτοις ἀλῶναι συμβαίνει. καὶ ἡ ζῆν πεπὸς θανάτου βαρυτέραν ζώην (ὅ ἡδὲ καὶ παρὰ τὴν ὡς Βασιλεὺς καὶ προσκυνοῦμενος καὶ τιμώμενος, σήμερον καταφρονούμενος καὶ περιυβειζόμενος, καὶ τῶν ἀγοραίων καὶ τοῦ δήμου νομιζόμενος εἰς, ἢ τὴν θάνατον παντός ἐξω καὶ δικαίου καὶ λόγου. εἰ δὲ θυμηθεῖν τὴν τὴν δὴ τινι τὸν κίνδυνον ἐκφυγεῖν, τὸτ' ἡδὲ ἔαγε τινος δεσόμεθα ποιητὰς τὰς συμβησομένας παρ' ἀλλήλων Ρωμαίοις ἐκτραγώδησαντος συμφορᾶς. Τίς δὲ οὐκ ἐννοεῖ καὶ ἀφύχων ἀναιδηνότερος ἢ, ὡς διασάντων τῶν Βασιλέων, ἀνάγκη συνδιαστῆναι καὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ μάχας συρράγναι παρ' ἀμφοτέρων μερῶν· καὶ ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ συμπεσόντας ἀλλήλοις συγχρηκῶν αἱμάτων ἐμπληθύναι ἐφελικῶν; Καὶ ἐὰν λεηλασίας καὶ πραγμάτων φθοράς, ἐν αἷς διαφθερεῖται τὴν οἰκίαν ὡς πολέμῳ. Τί οὖν ἂν τις βεβηλώσῃ παρὸς ποσούτῳ ἀκακίᾳ βλάστω κακῶν; τὸ μὲν ἢ τὸν νέον Βασιλέα περιιδεῖν ὥς ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας προπηλακιδέντα καὶ τὴν Βασιλείαν ἀφαιρθέντα, ἴσως δὲ ἐπεὶ τὸ ζῆν κινδυνεύοντα, εἰδὲν ἔμοιγε ἥττον θανάτου. Τὸ δ' αὖ πάλιν παρὸς τὴν προσήκοντος χρόνῳ παρὸς πόλεμον ἐτοίμους ὀφθῆναι, ὡς δοκεῖν ἐπὶ τοῖς ἐξωθεν αὐτοῖς ἡμᾶς ἐξεπίπδεις τὸν Βασιλέα παρορμαῖν παρὸς ἀποσασίαν τὴν πάμπαν καὶ Βασιλείαν, ἀβελτίας εἶναι μοι δοκεῖ τῆς ἐχάτης. Ἐγὼ δὲ ποσούτου δέω παρὸς ὑποσασίαν τὴν Βασιλείαν πᾶν ἔργον αὐτοῦ καὶ Βασιλέα παρακινεῖν, ὥς, καὶ τοῖς τῶν πάντων φίλων, καὶ ὡς ὁρᾷς ἐτοίμος ὢν καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῷ ὑπὲρ αὐτοῦ πορεύσθαι, ὡς ἴσθι σαφῶς, οὐκ ἂν αὐτῷ συνεπαρῆκα παρὸς οὐδέν, εἴγε τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐάσαν προθυμώμενον ὑποστῆσαι τὸν Βασιλέα χησάμενον πλεονεξία καὶ ἀρπαγῇ. ἢ δὲ ἂν ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν ἐξέφρων Δεσπότην, Ἀχιτόφελ δ' ἐγὼ. Τοιγαροῦν ἐπειδὴ περ εἰς τοιαύτῳ συνελάθηναι ἀνάγκην πραγμάτων, δεῖν εἶναι νομίζω τὸ μέσον ἐλομένους, ἐκατέρωθεν ὑποσχέσθαι τῶν ἀκρών· καὶ μὴτ' ἀμελῶς πάντῃ καὶ ῥαθυμῶς διάγειν, ὡς μηδενὸς προσδοκώμενου θανάτου, μὴτ'

liqua vita mea praecipuam amittere, quam ut esset ad nos delata huiusce modi consultatio, ubi utrumvis eveniret, citra grande periculum evenire non potest. Qui de aliis rebus in consilium veniunt, his ratiocinando licet concludere, tali modo rebus euntibus, bene, alio, male omnino eventuras. In hac vero, qua de in praesens quaerimus, si pars deterior meliorem vicerit, moriendum erit: si, quae apparet melior, deteriorem superaverit, quas non calamitatum Iliadas subire oportebit? Et enim si exitum sortita fuerint quae imperator noster adversus nepotem coquit, ad malorum perferundorum magnitudinem accedere nihil poterit. Hominem namque pluribus aequiparandum prudentia, cum prudentissimis de palma contendentem, fortitudine animi post se alios longe relinquentem, ingenuitate, & naturae habilitate ad tantam imperii molem suis humeris sustinendam idoneum, amicitiae & scientem, & conservantem leges, & ut univérse dicam, commune humani generis ornamentum sic c. indicta causa Edit. Paris. gravissimorum criminum damnari, atque aut vitam omni morte acerbiorē exigere (d. qui enim heri & nudius tertius ut imperator e. adorabatur, & colebatur ab omnibus, hodie despicitur, injuriose tractatur, atque unus de circumforaneis, seu ex infima plebe reputatur) aut contra jura omnia, contraque praescriptum rationis ad mortem mitti continget. Quod si qua via discrimen capitis effugerit, tum jam poeta quopiam tragico indigebimus, qui clades, & æumnas a Romanis vicissim importandas cum gravitate, ac miseratione decantet. Quis enim vel lignis, ac lapidibus stupidior non cogitatione praecipit, inter imperatores flagrante discordia, necessario seditionem in imperio exorituram, arma armis concuturam: atque haud aliter quam per caecam noctem conferto praelio, sublatoque in tenebris discrimine, mutuum invasuros, ex cognatorum, amicorumque trucidationibus multo sanguine sese cruentantes? Mitto direptiones ac vastitates, quibus provinciam nostram perinde ut hostilem regionem deformabimus. Quid ergo adversus enascentem tam multorum incommodorum progaginem remedii excogitabimus? Mihi sane juniorem imperatorem nulla sua culpa tam ignominiose habitum, & cum imperio vitam quoque ipsam fortasse amissurum negligere, mortis instar est. Rursum ante tempus ad bellum comparatos apparere, ut ab exteris quoque de compacto nepotem ad defectionem ab avo sollicitare existimemur, id ego in summa temeritate numero: & ab ea mente tantum absum, ut quamvis adolescentem valde amem, carumque habeam, & ut vides, ipsum insuper corpus meum ejus causa proicere non recusem, tamen (pro certo credas velim) non ei me usquam adiutorem ac focium praebere, si ad avum principatu per avaritiam & rapinas depellendum incumbere animadverterem. Sic enim ipse Absalonem, ego Achitophetem induerem. Quoniam igitur in istam necessitatem devenimus, ad officium pertinere iudico, vitatis extremis in medio consistere: & neque dissolute

prius constabiliisset, & communiisset, & quem splendida purpura induturus est, non te eadem palam privatum iret. Etenim quid aliud sit, nomen tuum formula jurandi exclusisse, ejus contra, quem ipse cooptaverit, inservisse, ego non intelligo. Quoniam igitur non parvæ, & floccifaciendæ res aguntur, sed quo pacto vel cum honestate vivas, vel citra dedecus, ignominiamque percas, tute tibi sapienter consulas, atque prospicias necesse est. De me hoc tibi habeo polliceri, ad omnia mandata modo conficienda, nec ad facultates modo omnes, sed ad vitam quoque pro dignitate tua contemnendam paratissimum fore. Finierunt, cum sic excepit imperator: Quod me tantopere diligis, & in mea causa tantam alacritatem præ te fers, immortales tibi gratias ago. Cæterum quia Joannes Cantacuzenus magnus domesticus & in intima familiaritate tua versatur, & irruptis mecum amicitia vinculis conjungitur, & quæ inde ab infantibus usque ab hanc diem nobiscum accevit, & tantis auctibus est cumulata, ut utriusque anima in alterius corpore habitare, seu animæ duæ in unam conflatae amborum artus regere videantur, vigetque inter nos sermonum, & actionum summa consensus, quia, inquam, nos duo animis usque adeo coaluimus, scelus conficerem, si, quamquam in extremum periculum præcipitatus, de rebus meis sine illo consultarem. Sed cum tu in Thraciam pro illius successore abeas, manu mea exarata epistolam ei red des, quo fide facta tecum congregiatur: alioqui enim fortasse non audebit. Quæcumque autem vobis super præsentis statu meo deliberantibus conducere, & expedire videbuntur, apud me quoque in simili æstimatione futura sunt. Prorsus enim ita sentio, nisi Deus, modo quo ipse novit, mentibus vestris caliginem offuderit, vos, ut intelligentia pollentes, non mediocri reipublicæ usu præditos, mihiq; omnibus necessitudinibus conjunctissimos, ab eo quod honestum, frugiferum, & conducibile est, opinione & sententia nequaquam abituros. His inter se dictis, Syrgiannes cum litteris in Thraciam discedens, eas Cantacuzeno reddit, & in colloquutione quæ Constantinopoli acciderint enuntiat. Triduum deinceps in consultationem impendunt. Cum diversa, & multifaria in medium allata essent (de negotio quippe in primis magno & arduo laborabatur) & uterque non pauca dixisset (prudencia enim civili, & experientia militari cum laudatissimis quibusque Romanorum certabant,) tandem Cantacuzenus sic cœpit:

Edit. Paris.
pag. 15.

ἀλλ' εἰ μὴ ἀρότερον ὃν μέλει τῆς ἀλαργίδος ἀνδρὶ κοσμήσειν κατέστησεν ἐν βεβαίῳ, ἐκ αὐτῆς ἀπεσέρισε σε ταύτης ἀναφανδόν. τὸ γὰρ σε μὴ ἐμβαλεῖν τῷ ὄρει, ἀντισταγὰς δὲ ὃν αὐτὸς κατέστησεν, οὐδὲν ἄλλο δύνασθαι μοι δοκεῖ. δεῖ δὴ σε βεβόλσασθαι περὶ τῆς πράγματος σωτεῖως. οὐ γὰρ περὶ μικρῶν καὶ ὀλίγων παρορητῶν βεβόλησεν. ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ μὴ ἀτίμως διαδανείν. ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν παρέξω σοι προθυμότατον πρὸς ἅπαν τὰ προσαττόμενα ἐπὶ μὲς ἔχοντα μὴ πράγματα μόνον ἐκτίματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ζῶν ὑπὲρ τῆς προέδου τιμῆς. Τέτων τῶν λόγων ἀκέσας ὁ Βασιλεὺς, τῆς μὲν εἰς ἐμὲ σε φιλίας ἐνεκα, & προθυμίας, ὁμολογῶ σοι χάριν, ἔφη, πολλήν. Ἐπεὶ δ' ὁ μέγας δομέσικος ὁ Καντακουζηνός, Ἰωάννης καὶ σοὶ μὲν οἰκείως ᾔσκειται πάντῃ καὶ φιλικῶς, ἐμοὶ δὲ συνδέεται δεσμοῖς φιλίας ἀρρήκτοις ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας ἄχρι καὶ δεῦρο σωπηζομένοις ἡμῖν, καὶ εἰς βέδρος ἀποκοφάσης τοσάτον ὡς δοκεῖν τῷ μὲν ἐμῷ ψυχῇ τὸ ἐκείνου σῶμα κινεῖν, τῷ δ' ἐκείνου ψυχῇ ἐν ἐμοὶ κινεῖσθαι, καὶ πάντα ἐλέγχειν καὶ πράττειν ἅπερ ἂν ἐγὼ βάλωμαι, καὶ τρόπον τινα τὰς ἀμφοτέρων ψυχῶν συντακείσας εἰς μίαν, ἀμφοτέρων τὰ σώματα κινεῖν. Ἐπεὶ τοίνυν συμφυῶς οὕτως ἔχομεν πρὸς ἀλλήλους, ἐκ ἀνεκτὸν ἡγεῖμαι μόνος τε βεβόλσασθαι περὶ ἐμαυτοῦ καὶ ἐν ἐχάτοις κινδύνους συμβαίνειν περιπεσεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ σὺ πρὸς Θράκην ἀπέρχῃ τῆς ἐκείνου διαδόχος ἐσόμενος ἀρχῆς, γράμματα πρὸς αὐτὸν λαβὼν τῆς ἐμῆς χειρὸς ὡς ἀπιστεύσῃ πρὸς λόγους σοὶ συνελθεῖν, (ἄλλως γὰρ οὐ διαρρήσειεν αὐτὸν) ταῦτ' ἐπίδωκε αὐτῷ. καὶ συνελθόντων ὑμῶν εἰς ἐν, καὶ βεβόλσασθαι περὶ τῆς προκειμένης, ἅπερ ἂν ὑμῖν δόξῃ λυσιτελεῖν καὶ ἀφελίμα, ταῦτ' ἔσαι συνδοκοῦνται καὶ μοι. πίπτειμαί γὰρ ἀκρεβῶς, ὡς εἰ μὴ Θεὸς οἷς οἶδε τρόποις τὴν ὑμῶν σφίλειε γνῶσιν, ἐκ αὐτῶν ἀμάρτοι τῆ καλῆς καὶ λυσιτελεῦστος καὶ ἀφελίμα, καὶ φρονήσεως ὀξείας ἐνεκα, καὶ πείρας πραγμάτων πολιτικῶν, καὶ τῆς περὶ ἐμὲ φιλίας ἄκρας καὶ συναφείας. Τέτων ἔπειτα ρηθέντων, τὰ γράμματα λαβὼν ἐκ βασιλείως ὁ Συργιάννης, ἐχώρει πρὸς Θράκην. ἔνθα δὴ τῆς μεγάλῃ συγγενόμηνος δομestίκῃ, καὶ ταῖς συμβαίνοντι γνώσεας αὐτῷ, & τὰ τῆς Βασιλείας γράμματα ἐγχειρίσας, ἐβαλεῦντο περὶ τῶν παρόντων, καὶ δύο καὶ τρεῖς ἐφ' ἑξῆς ἡμέραις. καὶ ποιικίλης καὶ πολυειδῆς τῆς βασιλικῆς γονομένης, (ἐπεὶ περὶ τῆς μεγίστης καὶ ὀλέθρου) καὶ πολλῶν ρηθέντων παρ' ἀμφοτέρων, (ἐπεὶ καὶ φρονήσεως ἐνεκα καὶ πείρας στρατηγικῆς τοῖς μάλιστα παρόντοις τῶν Ρωμαίων συνημιδικῶντο,) τέλος ὁ μέγας δομέσικος εἶπε τοιάδε.

CAPUT III.

Cantacuzeni ad Syrgiannem oratio. Dolet de re tam ancipiti & periculosa dicendam sententiam; nepotem laudat, & miseratur: futuram calamitatem præsentit: amicitiam justitiæ se prælatum negat. elabendum potius aliquo, quam armis, citra ultimam necessitatem, decertandum affirmat.

MULTA ego amicorum optime, imo enimvero non parum dere-

ΠΟΛΛΩΝ ἀν' ἡμετέρας πραγμάτων, ὡς βέλτιστε φίλων, ἢ μάλλον καὶ αὐτῆς τῆς

ζωῆς οὐκ ὀλίγα μέρους τινός, μὴ τὴν βουλὴν ἡμῖν περὶ πραγμάτων προκῆναι τοιοῦτον, ὥς ἀμφοτέρωθεν ἔχειν τὸ ἐπικίνδυνον ἐκ ὀλίγον, ὅπως ἂν ὑποβαίῃ ἐπὶ μὲν ἢ τῶν ἄλλων πραγμάτων βουλευομένοις, ἐστὶ συνάγειν ἐκ λογισμῶν, ὥς, ὡδὶ μὲν ἀπαντησάντων, χήσει καλῶς, μὴ ἔτι δὲ τὸναντίον ἅπαν ἂν ὑποβαίῃ. ἐφ' οὗ δὲ τὸν βαλεόμεθα, εἰ μὲν νικήσει τὰ χεῖρα, τίς ζωῆς ἐστὶν ἐκπεσεῖν· εἰ δὲ τὰ δοκοῦντα βελτίω γένηται κρείττω, καπῶν ἴσμον προσδοκᾷ ἀνάγκη. τὰ Βασιλείας δὲ ἡμῶν τοιαῦτα βελοδομένα περὶ τῶν ἐκράτων καὶ Βασιλείας, εἰ μὲν εἰς πέρας ἔλθῃ τὰ μελετώμενα, οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἔλκει· κακῶν ἂν δρακὼν δὲ πολλῶν ἀντάξιον ἄλλων, φρονήσει μὲν τοῖς πρώτοις τῶν παρωτίων ἀμφισβητοῦνται, ἀνδρείῳ δὲ ψυχῆς πολλῶν τῶν μέσωι τὰς ἄλλους ὑπερνεκῶνται, ἐλευθερίᾳ δὲ γνώμης, καὶ φύσεως ἐπιπιδείκνται τῶν ποσούτων μεγέθει προσήκοντα τῆς ἀρχῆς, φιλίας δὲ εἰδοῦτα καὶ τηροῦντα θεσμούς, ὅλως δὲ κοινὸν ἀγαλμα τῆς φύσεως ὄντα, οὕτως ἐρήμῳ ἐπὶ τοῖς μεγέθοις ἀλῶναι συμβαίνει. καὶ ἡ ζῆν πεπεῖς θανάτου βαρυτέραν ζῶν (ὁ χθρὸς καὶ παρῶν ὡς Βασιλεὺς καὶ προσκυνοῦμενος καὶ τιμώμενος, σήμερον καταφρονοῦμενος καὶ περιβεβειζόμενος, καὶ τῶν ἀγοραίων καὶ τοῦ δήμου νομιζόμενος εἰς,) ἢ τεθάναι πάντος ἔξω καὶ δικαίου καὶ λόγου. εἰ δὲ δυνάμει ἢ τρόπῳ δὴ τινι τὸν κίνδυνον ἐκφυγεῖν, τότε ἡδὴ ἔστι τις δεινότης ποιητῆς τὰς συμβησομένας παρ' ἄλλήλων Ρωμαίοις ἐκτραγωδήσαντος συμφορᾶς. Τίς δὲ οὐκ ἐνοεῖ καὶ ἀφύχων ἀναιδηνότερος ἢ, ὡς διασάντων τῶν Βασιλείων, ἀνάγκη συνδιασῆναι καὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ μάχας συρράγναι παρ' ἀμφοτέρων μερῶν· καὶ ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ συμπεσόντας ἀλλήλοις συγχρηκῶν αἱμάτων ἐμπληθύναι καὶ φιλικῶν; Καὶ ἐὼ ληλασίας καὶ πραγμάτων φθοράς, ἐν αἷς διαφθερῶν τὴν οἰκίαν ὡς πολέμιαν. Τί οὖν ἂν τις βελεύσαιο πρὸς τοσαύτῳ ἀνακύντασαν βλάβην κακῶν; τὸ μὲν δὲ τὸν νέον Βασιλέα περιδεῖν ὥπως ἐξ οὐδεμιᾶς αἰτίας προπηλακιδέντο καὶ τὴν Βασιλείαν ἀφαιρεθέντα, ἴσως δὲ καὶ περὶ τὸ ζῆν κινδυνεύοντα, ἔδεν ἔμοιγε ἥττον διατάττει. Τὸ δ' αὖ πάλιν πρὸς τὰ προσήκοντα χρόνε πρὸς πόλεμον ἐτοίμους ὀφείναι, ὡς δοκεῖν καὶ τοῖς ἔξωθεν αὐτοῖς ἡμᾶς ἐξέπιδες τὸν Βασιλέα παρορμαῖν πρὸς ἀποσασίαν τὰ πάππη καὶ Βασιλείας, ἀβελτίας εἶναι μοι δοκεῖ τῆς ἐχάτης. Ἐγὼ δὲ τοσούτου δέω πρὸς ὑποσασίαν τὴν Βασιλείαν τὸν ἔγγονον αὐτοῦ καὶ Βασιλέα παρακινεῖν, ὥς, καὶ τοῖς τῶν πάντων φίλων, καὶ ὡς ὁρᾷς ἐτοίμος ὢν καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῷ ὑπὲρ αὐτοῦ πορεύσθαι, ὃ ἴσθι σαφῶς, οὐκ ἂν αὐτῷ συνῆρα καὶ πρὸς οὐδέν, εἴγε τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἑώραν πορφυρομένον ὑποσχεῖσθαι τὸν Βασιλέα χρησάμενον πλεονεξίᾳ καὶ ἀρπαγῇ. ἢ δὲ ἂν ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν ἐξέφεραν Ἀβισσαλῶν, Ἀχιτόφελ δ' ἐγώ. Τοιγαροῦν ἐπειδὴ περ εἰς τοιαύτῳ συνηλάττητον ἀνάγκῃ πραγμάτων, δεῖν εἶναι νομίζω τὸ μέσον ἐλομένους, ἐκατέρων ὑποσχεσθαι τῶν ἀκρων· καὶ μὴτ' ἀμελῶς πάντῃ καὶ ῥαθύμως διαγῆν, ὡς μηδεὶς προσδοκώμενος θείνου, μὴτ'

liqua vita mea praepotarem amittere, quam ut esset ad nos delata huiusce modi consultatio, ubi utrumvis eveniret, citra grande periculum evenire non potest. Qui de aliis rebus in consilium veniunt, his ratiocinando licet concludere, tali modo rebus euntibus, bene, alio, male omnino eventuras. In hac vero, qua de in praesens quaerimus, si pars deterior meliorem vicerit, moriendum erit: si, quae apparet melior, deteriore superaverit, quas non calamitatum Iliadas subire oportebit? Et enim si exitum sortita fuerint quae imperator noster adversus nepotem coquit, ad malorum perferundorum magnitudinem accedere nihil poterit. Hominem namque pluribus aequiparandum prudentia, cum prudentissimis de palma contendente, fortitudine animi post se alios longe relinquentem, ingenuitate, & naturae habilitate ad tantam imperii molem suis humeris sustinendam idoneum, amicitiae & scientem, & conservantem leges, & ut univere dicam, commune humani generis ornamentum sic cuncta causa gravissimorum criminum damnari, atque aut vitam omni morte acerbiorē exigere (d qui enim heri & nudius tertius ut imperator adorabatur, & colebatur ab omnibus, hodie despicitur, injuriose tractatur, atque unus de circumforaneis, seu ex infima plebe reputatur) aut contra jura omnia, contraque praescriptum rationis ad mortem mitti continget. Quod si qua via discrimen capitis effugerit, tum jam poeta quopiam tragico indigebimus, qui clades, & arumpas a Romanis vicissim importandas cum gravitate, ac miseratione decantet. Quis enim vel lignis, ac lapidibus stupidior non cogitatione praecipit, inter imperatores flagrante discordia, necessario seditionem in imperio exorituram, arma armis concursura: atque haud aliter quam per caecam noctem conferto praelio, sublatoque in tenebris discrimine, mutuum invasuros, ex cognatorum, amicorumque trucidationibus multo sanguine sese cruentantes? Mitto direptiones ac vastitates, quibus provinciam nostram perinde ut hostilem regionem deformabimus. Quid ergo adversus enascentem tam multorum incommodorum progaginem remedii excogitabimus? Mihi sane juniorem imperatorem nulla sua culpa tam ignominiose habitum, & cum imperio vitam quoque ipsam fortasse amissurum negligere, mortis instar est. Rursum ante tempus ad bellum comparatos apparere, ut ab exteris quoque de compacto nepotem ad defectionem ab avo sollicitare existimemur, id ego in summa temeritate numero: & ab ea mente tantum absum, ut quamvis adolescentem valde amem, carumque habeam, & ut vides, ipsum insuper corpus metum ejus causa projicere non recusem, tamen (pro certo credas velim) non ei me usquam adiutorem ac focium praerberem, si ad avum principatu per avaritiam & rapinas depellendum incumbere animadvertem. Sic enim ipse Absalonem, ego Achitophellem induerem. Quoniam igitur in istam necessitatem devenimus, ad officium pertinere judico, vitae extremis in medio consistere: & neque dissoluto.

Edit. Paris.
pag. 17.

admodum, ac desidiose vitam transire, quasi nihil grave formidandum sit: neque ita inconsiderate, & audacter provisas utilitates persequi. Id consequemur, si imminenti tentationum flammæ consilii prudentia, quantum in nobis est, occurrerimus: juvenemque imperatorem in tranquillo ac tuto portu constituerimus: ut quamvis iratum pelagus vastos ad littora fluctus voluerit, ipse cujusque periculi timore vacet. Quod si Deus nostra, Romanorumque omnium admiffa despiciens, ac dissimulans, formidatum hoc malorum incendium cælitus compresserit: si, inquam, cor senis erga nepotem rectum, & sedatum præstiterit; crebras ei gratias pro calamitatum amolitione debebimus. Sin contra, (quod idem Deus averruncet) ad Romanos multis malis atterendos animus ejus obdurerit, & immanius in nepotem consuluerit, tum jam eo in præparata loci securitate collocato, divinum numen impietatis injuriæque testem, factorumque interpretem, & judicem nobis proponentes, operi accingemur.

αὐτὸ πάλιν ἀπεισκέπτως οὕτω καὶ θρασέως τὰ δοκουῦντα συμφέροντα πράττειν. τὸτο δὲ γένοιτ' ἂν, εἴ γε τὴν μὲν προσδοκώμεν ῥόγον τῆς πειρασμῶν σβεννύουσαν ὅση δυνάμεις, συνείσει χρώμενοι καὶ δόξα. τὸν νέον δὲ Βασιλέα κατασφύσσοντες ἐν ἀσφαλείᾳ, ὡς μηδὲν κίνδυνον ὑφορᾶσθαι, ἂν τὴν θαλάσσης ἐκπαρὰ χείρας τὸ κλυδώνιον ὑπερξέσῃ. Εἰ μὲν οὖν τὰς ἡμετέρας τε ἑ πάντων Ῥωμαίων ἀμαρτίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς ἀνῶθεν κατασβέσει τὴν προσδοκώμεν ῥόγον τῆς πειρασμῶν, τὴν καρδίαν τῆς Βασιλείας δόξῃ ἀπεργασάμενος πρὸς Βασιλέα τὸν νέον, συχνὰς αὐτῷ προσήκει χάριτας ὁμολογεῖν ῥυσαμένῳ τῆς συμφορῶν. εἰ δ' αὖ, ὃ μὴ γένοιτο, ἵνα πολλῶν κακῶν πείρα Ῥωμαῖοι λάβωσιν, ἡ φύχῃ σκληρωθεῖσα τῇ Βασιλείᾳ ἀνέκδοτον τι βελούσεται περὶ τὰ ἐγγόνα, τότε ἤδη τῇ προκατασκευασθείσῃ ἀσφαλείᾳ τὸν νέον θέρμευσι Βασιλέα, ἅπα ἡ γὰρ χάρις πρὸς τὸ πράττειν, τὸ Θεὸν προσήσμενοι μάρτυρα τῆς ἀδικίας, καὶ τῆς πρᾶκτομένων ἐξέτασιν.

C A P U T I V.

Syrgiannes magni domestici consilium probat. Dne urbes ad fugam deliguntur: Christopolis Adrianopoli præfertur. Cantacuzenus uxore Calliopoli relicta Byzantium venit, Andronico juniore, quid decreverint, renuntiat: Alexium Apocauchum, obscurum hominem, sed prudentem, in gratiam Syrgiannis ei commendat. Andronicus consulta amplectitur, magnanimitatemque, & equitatem suam ostendit.

POSTQUAM magnus domesticus hoc maxime modo differuit, Syrgiannes eadem, quæ ipse cum animo agigaret locutum, seque omnibus, ut probe dictis, astipulari confessus est. Sed adhuc paulum requiri, quo verbis effectus respondeat: quomodoque enim locum inveniendum, ubi Andronicus junior tuto se teneat. Super quo communiter inquirentibus, visum ambobus, alterius horum solutam ei optionem esse: sive ut Adrianopoli, amplæ urbi, & frequenti, præterea militare agmen haud modicum habenti, se crederet: cum præsertim & parens ejus Michael imperator, illic potius longinquo tempore degens, plurimorum amicitiam, familiaritatemque adeptus esset, qui pro ejus filio summa volutate dimicaturi viderentur: sive si is locus minus placeret, (quia metueret, ne, si avus sprete pietate exacerbatus, bellum quam pacem mallet, manum validam Constantinopoli ad se oppugnandum emitteret, quod propter vicinitatem facile posset,) Christopolin se conferret, opidum simul natura loci, & muris firmum ac munitum: simul velut quoddam claustrum in medio utriusque climatis, occidentales copias, quamvis ingentes, & præliis assuefactas, ab orientalibus, ac Threiciis secludens: adhæc maritimum, & ad auxilia undecumque e mari accipienda situ commodum. Sic demum finita deliberatione, & valeque invicem dicto, Syrgiannes in Thracia, ejus admini-

pag. 18.

Οὕτω δὲ μεγάλη δομῆς ἡ ἀλεχθέντος, πάντα μὲν ἐφίσηεν ὁ Συργιάννης πρὸς γνώμης αὐτῆς εἰρηθεῖν, καὶ πᾶσιν ὡς καλῶς ἔχασιν συμφωνεῖν. Πλὴν ὀλίγου τινὸς ἐνδεῖν ἐτι τὰς λόγους ἐλθεῖν πρὸς πέρας. δεῖ γὰρ ἐξελθεῖν ὅπως ποτὲ καὶ ἥτις ἔσται ἡ τῆς Βασιλείας ἀσφάλεια. κοινῇ δὲ συζητήσαντες περὶ τῆς, ἐδόξεν ἀμφοτέροις αἰρεῖσιν ἀποδεῖναι τῇ νέῃ Βασιλεῖ τὸ δύο τεκνὸν ἑτέρῳ ἢ πρὸς τὴν Ἀδριανού μεταβλεῖν πόλιν, ἢ πρὸς τὴν μεγάλην οὖσαν καὶ πολυάνθρωπον, καὶ στρατιὰν ἐκ δὲ καταφρόνητον ἔχασαν ἰδρυμένην ἐν αὐτῇ. ἄλλως δ' ὅτι καὶ τῆς Βασιλείας Μιχαὴλ τῆ πατρὸς αὐτῆς χρόνον ἐκεῖ ἀγαθὸν ἔχοντος μάλα συχνόν, πολλοὶ προσεγένοντο αὐτῷ οἰκεῖοι καὶ φίλοι ἑ βασιλοῦργοι μάλα προθύμως ὑπὲρ τῆς παιδὸς αὐτοῦ ἀκινδυνεύειν. ἢ εἰ μὴ τὸτο βέλοιο, (δεδιώς ὡς εἰ μὴ πρὸς συμβάσεις ὁ Βασιλεὺς καὶ πάππος αὐτῆς, ἀλλὰ πρὸς πόλεμον μάλλον ὑπὲρ τὸ δέον χαρήσει παροξυνθεῖς, ῥα- * Ita sapius pro aut, ut infra.

της ἐπιτροπῶν. Καντακουζηνὸς δ' ὁ μέγας δομέσι-
κος τῆς πρὸς τὴν Κωνσταντίνου φερέσης εἶχετο, ἥ συνδου-
λον αὐτῷ καταλιπὼν ἐν τῇ Καλλιόου πόλει. ἐν ταύτῃ
ᾧ δίδτεται τὸ πλεῖστον τῆς χρόνης. τῆτο μὲν ὡς ἐπικαί-
ρως ἔχοντος τῆς χωρίας πρὸς τὰς ἐφόδους ἀνδίσασθαι
τῶν βαρβάρων, τῆτο δ' ὅτι καὶ τῇ ναυτικοῦ παντὸς ἐν
ταύτῃ κατακλισμένῃ, πολλῶν ὄντων τελεῖρων πληρω-
μάτων, τὰς ἐγγυαλίας συνέβαινον ἀρπαγὰς ὑπομέ-
νειν καὶ βίας, τὰ φοβουμένων καὶ ὄντας καὶ τὰς ὁρμὰς ἐπέ-
χοντος. Ναυτικὴν δὲ ἀναρχία κρείστων, τίς ἐφη, πυ-
ρός. Κατέλιπε δ' ἐκεῖ τὴν γυναῖκα, τῇ δοκεῖν μὲν,
ὡς οὐ ραδίως ἔχων ἐπισύρεσθαι τὴν γυναικωνίτιν. τῇ
δ' ἀληθείᾳ, ὅπως αὐτῇ πρόφασιν δὲ πρόσωπον ὑπολί-
πηται εἰ δέοι τῇ Συργιάνῃ συγγενέσθαι πάλιν καὶ εἰς λό-
γους ἐλθεῖν. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Κωνσταντίνου, καὶ τῇ νέφ Βα-
σιλεῖ προσελθὼν, καὶ τῇ βελῆς ἀπαγγείλας, ἔτι
δὲ καὶ τὴν Ἀποκαυχον, ἀνδρα γένους μὲν ἀφανῆς ὄντα,
καὶ ταῖς τῶν δημοσίων πράξεσιν ὑπολημμένον, (τὴν δη-
μοσίων δὲ ἀλὼν τότε τὴν δαΐδεσιν ἐποιεῖτο,) ἄλλως
ἢ βαθείας ὄντα φρενὸς, καὶ δυναμῆρον καιροῖς καὶ πράγ-
μασι χρῆσθαι, προσοικειώσας τῇ Βασιλεῖ, χάριν ἐν
τῷ πλείστῳ τινὰ τῇ Συργιάνῃ κατατιθέμενος, (ἦν
δὲ αὐτὸς τὴν μέγαν δομέσικον περὶ τῆτου πολλὰ παρα-
κεκληκώς,) ἐν πάσιν εἶχε ἐπινδύοντα καὶ συνδου-
δοκουῦντα τὸν Βασιλέα. τοῖς βεβαδωμένοις ἢ καὶ τῆτο
προσέειπεν ὁ Βασιλεὺς, ὅτι, Τὸ μὲν ἡμῖν αὐτοῖς
τὴν ἀσφάλειαν προετοιμάσαι, ὡς ἔχειν ἀποφυγὴν τῇ
δεινῶν ἐπιόντων, καὶ τῇ πάνυ συμφερόντων εἶναι μοι
δοκεῖ καὶ τὴν ἀναγκαίαν. διὸ καὶ τῆτο χρὴ ἀπουδάσαι πρὸς
παντὸς εἰς πέρας ἰδεῖν ἐλθόν μεγαλοφυχίας ἢ καρ-
τείας ἢ δὲ ἐλπίεσθαι, ἀλλ' ἄρτι καὶ αὐτῇ δακαρτερεῖσθαι
τὴν ἀκμῆς τῇ κινδύων μένοντας ἐπὶ τῇ προτέρῳ. καὶ μὲν
τινα ἡμῶν τὴν καρτερίαν καρπὸν, τῇ Βασιλεῖ ἰσως με-
ταβαλόντος, καὶ τῇ μελετωμένων κατ' ἡμῶν * παυσάμε-
νων, πάντοθεν ἂν ἔχοι καλῶς. εἰ δ' ἔν, ἀλλὰ τῆτο γὰρ
ἡμῖν περιέσσει πάντως, τὸ μὴ δοκεῖν αὐταδέα καὶ δρα-
σύνῃ τῇ τρόπῳ, μηδὲ πλεονεξίᾳ γνώμης καὶ φιλαρχίας,
τῇ Βασιλεῖ καὶ πάπῃ κατεξάνισσθαι. ἀλλ' ἀδικημέ-
νης καὶ τῇ χατὰ ὑπομένοντας, τὴν πρῆπτον κίνδυνον ἀπο-
διδράσκειν. Καὶ ταῦτα μὲν Βασιλεὺς ὁ νέος.

strandæ remansit: Cantacuzenus Con-
stantinopolin iter intendit, uxore Cal-
liopoli relicta, in qua urbe ut plurimum
commorabatur; partim quod ea pro-
pter munitionem ad barbarorum irru-
ptiones prohibendas idonea: partim
quod cum tota classis ibidem staret, es-
sentque triremes, & classarii multi, in-
digenæ regionis expoliabantur, ac pre-
mebantur, nemine eos terrente, eo-
rumque impetus cohibente. d Nautica
quippe licentia, igne magis rapida, &
indomita est, ut dixit * quispiam. Reli-
quit autem illic uxorem cum fœminis
honorariis, non posse mulierum gregem
secum trahere simulans. Verum id age-
bat, ut speciosam causam prætexere li-
ceret, si Syrgianne iterum convento o-
pus foret: * se enim propter uxorem eo
venisse diceret. Postquam autem Con-
stantinopolin ingressus est, nepotem
imperatorem adit; quæ deliberata fue-
rant pandit; Apocauchum hominem
quidem infimi ordinis, ac publicis fun-
ctionibus occupatum (tum enim forte
rei salariæ præfecturam gerebat) alio-
qui reconditæ prudentiæ, scientem uti
foro, & actorem negotiorum non incal-
lidum, ei pro familiari commendat, ve-
hementer in eo Syrgianni gratificans,
sæpius enim ea de re magnum domesti-
cum rogaverat. Nepos assensu confir-
mat omnia: iis autem quæ prius fuerant
deliberata, adjicit hæc, De loco tuto,
ad quem malis urgentibus perfugiant,
provideri admodum utile ac necessa-
rium esse. Idcirco dandam diligenter
operam, ut id ante omnia perfectum
conspiciatur. A magnitudine animi, &
tolerantia nec latum unguem disceden-
dum: sed usque ad ipsum articulum dis-
criminis in incæpto persistendum. Si
patientiæ suæ fructum aliquem perci-
pian, sene forsitan consilia in melius
mutante, & a meditatis in ipsos sceleri-
bus desistente, nihil optatius posse fieri.
Sin autem aliter res cadat, hoc saltem
omnino sibi restare, ut ne arrogantia, &
temeritate, neque habendi cupiditate,
& amore dominandi contra avum im-
peratorem insurrexisse videantur; sed
iniuriis exagitati, & extremis afflictati
incommodis, prævisum exitium effu-
gere voluisse judicentur. Et hætenus
quidem imperator nepos.

*Euripides
in Hecuba.* In MS.
hec ætiolo-
gia non est.

CAPUT V.

Dirus ab avo nuntius. Altera, & antiqua causa inter imperatores dissi-
dii, solutior videlicet vita nepotis, & avi in illum contumeliæ.

Ο Δέ γε πρεσβύτερος τῇ πρὸς τὸν ἔγγονον μί-
σει τὴν καρδίαν μάλλον οἰδαίνων, ἀγγέλλει
τῇ τινος αὐτῇ συγκλητικῶν. Οἶσθα πρὸ καιρῆ τι-
νος αἰτησάμενός με τὸ βασιλικὸν ἀποδέσθαι χῆμα,
καὶ εἰς ιδίωτα τάξιν τελεῖν. ἐγὼ δὲ τότε μὲν ἀπεκρί-
σάμην ὅσα προσήκε. νῦν δ' ἐξετάσει τὸ πρᾶγμα δὲς,
καὶ καλῶς ἔχειν ἡγησάμενος ὅπερ αἰτεῖς, καὶ βέλομαι
τῆτο, καὶ σοὶ δῆλον ποιῶ. ὁ μὲν τοι τὴν βασιλείαν δια-
δεξόμενος, ἐν τῇ πρώτῃ σε τιμῇ καὶ ἀγάπῃ τηρήσει.
καὶ ἔχ ὑπαναστήσεται μὲν, σε προσιόντος, τῇ δρό-
νῃ. καὶ δὲ ἔδος βασιλεῦσιν ἐξάνισσασθαι ιδιώταις δι-
ρήσεις μὲν τοι προσίων, ὅρθον ἐσηκῶτα ὡς ἂν καὶ σοὶ τὸ
τιμῆς, καὶ κείνῳ τὸ τῆς βασιλείας δίκαιον περισώζαιτο.
ταῦτ' ἐδοξε, καὶ ἔστω ταῦτα εἰδώς. Πρὸς ταῦτ'

CÆTERUM senior odio in nepotem
crudeliore concepto, a per senato-Edit. Paris.
rem quemdam hæc ei nunciat: Memi-
pag. 19.
nisse ipsum, quomodo alias ab se con-
tenderit, uti ejus bona venia liceret po-
sito ornatu imperatorio privatum vive-
re: ac tum quidem se, quæ decuissent,
respondisse: nunc autem petitione illa
examinata statuisset, ex æquo & bono
factam, petitaque concessurum, idque
in præsens ei significatum velle; nihilo
minus successorem ejus præcipuo ipsum
honore, & amore dignaturum. Solio
quidem haud assurrecturum accedenti,
quando id privatis præstare imperatores
morem non habent: quoties tamen ac-
cederet, stantem & erectum inventu-
rum: qua ratione utrique dignitatem,
& jus suum conservatum iri. Hoc ani-

* Cap. 6.

mo suo fixum, immotumque sedere sciret. Respondit Andronicus nepos ea quæ paulo * infra adscribemus; verum prius memorandum est, unde, quibusve momentis imperator ad huncce nuntium allegandum inductus sit. Nepos primo anno supra vicimum decurso, intra Byzantii fines omne tempus continebat, nec quoquam ultra sinebatur progredi. Qui juvenili inflatus spiritu, & naturæ acrimonia effrenatior, longioribus sibi peregrinationibus interdictum indigne ferebat: nec illi secus erat, quam si carcere clausus teneretur. Nihilominus necessitati se submittens, avi imperata faceffebat, intereaque, prout res ferebat, solatiola sibi quærens, captandis per venatum feris in agro Byzantino, & decursionibus equestribus ita vacabat, ut præ hac cura, & sollicitudine putaretur nec somnum posse capere. Hoc genus occupationes illius ægerrime ferebat avus, adolescentem asperius castigat, & probris conscindit, non in secreto modo, ac sine testibus, sed pluribus etiam proceribus, & propinquis præsentibus. Adolescens vehementissimo dolore angitur, qui videret, ante ora omnium sibi tantas imponi contumelias. Præ cæteris vero eum excruciebat, quod audientibus aliis, ingenium ejus perversum, ac distortum his verbis testificaretur: Si hic ad ullam rem conducibilem efficiendam reperietur idoneus, ego me dignum deputo, qui vivens lapidibus obruar, mortuus refodiar, & ignibus exultus, in cineres redigar. Media inter talia scommata (quid aliquando simile factum meminimus?) forte adest die quodam juvenis, senem consueta adoratione impertiturus. Eo introeunte per humilem janua domunculæ, ubi avus pro consuetudine confidebat, marmore incrustatos postes habentem, accidit a pileum, seu tiaram gemmatam, quam in capite ferebat, ad marmor allidi. Quo casu mire conturbatus imperator, nec voci iræque parceret potius, sublato clamore, Jamne intelligis, inquit, Deum dictis meis de cælo perhibere testimonium, & te indignum judicari imperio; ideoque, quod est imperii symbolum (corona videlicet) in marmor impingi sustinuisse? Hoc verbum intima juvenis præcordia quovis telo dirius læsit, & acerbius consauciavit. Hinc se domum capeffens, lectulo recumbebat, flebiles effundens gemitus, & ut poetice dicam, animam ipsam eructans.

Edit. Paris.
pag. 20.

ἀπεκρίνατο μὲν ὁ νέος Ἀνδρόνικος ἃ μὴ μικρὸν ἐ-
ρῶμεν· νυνὶ δὲ ἄξιον ἰσορῆσαι, ὅθεν καὶ τίνος
αἰτίας εἰς τούτους προήχθη τὰς λόγους ὁ Βασιλεὺς.
Ὁ νέος Ἀνδρόνικος, ἐν πᾶσι καὶ εἰκοσι γεγονώς ἔτι,
περὶ τὸ Βυζάντιον αἰεὶ διέτριβε μηδαμῇ συγχωρέ-
ματος περαιτέρω προβαίνειν· οἷα δὲ σφειγῶν νεό-
πτι, καὶ φύσεως ὀξύτητι τὸ ἀκάθεκτον ἔχων, ἐδυ-
χέραινε μὲν εἰργόμενος μακροτέρας τὰς ὑποδημίας
ποιεῖσθαι, καὶ οὐδὲν ἄμεινον δέκναιτο τῇ κατακεκλει-
σμένων φρεσὶ. ἔστργε δὲ ὅμως, τοῖς τῷ Βασιλεὺς
καὶ πάππῃ προσάγμασι πειθόμενος ἀναγκαίως.
Ὁμως δὲ αὐτῷ τινα παραμυθίαν ἐκ τῶν ἐνόωντων
κατασκοδάζων, κυνηγεσίαις ἐχόλαζε καὶ ἱπποδρο-
μίαις, ὡς δοκεῖν μηδὲ ὕπνῃ μεταλαγχάνειν τῇ ἀ-
χολίᾳ τῇ περὶ ταῦτα. ἐν οἷς ὑπεραχθόμενος ὁ
πάππος καὶ Βασιλεὺς, τραχύτερον ἐπέπληττε τὸν
νέον, ἐνεδιδισκοῖς τοῖς σκώμμασι βάλλων, καὶ ἰ-
δίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλῶν παρόντων καὶ τῶν τῆς
συγκλήτης καὶ τῶν κατὰ γένος προσηκόντων αὐτῷ.
Πάντα μὲν οὖν ἐλύπει τὴν τῷ νέῳ ψυχὴν οὕτως ὑ-
πὸ τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς δοκοῦντος περιῦβεϊζε-
σθαι. ὁ δὲ τῶν ἄλλων μάλλον ἠνία, τῷ ὡς,
ὅτι πρὸς τὰς παρόντας μαρτυρόμενος τὸ τῷ ἐγγόνου
ἄσπερον δῆθεν ὁ Βασιλεὺς, ἔλεγον· Εἰ πρὸς τῇ
τῷ ἀναγκαίῳ χρήσιμος οὗτος ὑποδειχθῇ, ζῶν
μὲν ἄξιός βληθῆναι λίθοις ἐγὼ· ὑποθανὼν δὲ,
ἀνορυχθῆναι καὶ παραδοθῆναι πυρί. Μεταξὺ δὲ
τῶν σκωμμάτων τούτων, (καὶ τί τοιοῦτον συνιέν-
θῃ γινέσθαι;) ἦλθε ποτὲ Βασιλεὺς ὁ νέος τὴν
συνήθην προσκύνησιν ὑποδάσων τῷ πάππῳ. εἰσι-
ὼν δὲ τῷ οἰκίσκῳ τὴν θύραν, ἐν ᾗ καθῆτο συ-
νήθως ὁ Βασιλεὺς, ἐκ μαρμάρων οὖσαν τὴν φλοι-
ὰν ἠρμωσμένῳ, συμβέβηκε τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
λίθον τῷ μαρμάρῳ προσάρραχθῆναι. ἐφ' ᾧ δια-
παραχθεὶς οὐκ ὀλίγον ὁ Βασιλεὺς, καὶ σιγῇ μὴ δυ-
νηθεὶς καρτερῆσαι, Ὁρᾶς, εἶπε μεγάλη τῇ φωνῇ,
ὡς, ὅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ Θεὸς ἐπιμαρτυρόμενος
ἄνωθεν, ἀνάξιός κεκαίκε σε τῆς βασιλείας, καὶ
ἄρα τοῦτο σε τὸ σύμβολον αὐτῆς τῇ πέτρᾳ προσάρ-
ράξει παρακεχώρηκε; Τοῦτο παντὸς βέλους πικρό-
τερον ἐλυμήνατο καὶ κατέτρωσε τὰ σπλάγχνα τῷ νέ-
ῳ. καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν τὴν αὐτῆς ἀπελθὼν, ἔ-
κειτο * βαρεῖα στενάχων, ψυχῇ ἐρδολόμενος, ποι-
ητικῶς εἰπεῖν.

* Ιλινδ. δι.

CAPUT VI.

Mittit legatum ad avum nepos: ejus viri virtus prædicatur. Summa lega-
tionis, secum atrocius agi, quam delicta mereantur; Et illum obli-
visci se patrem esse. Si pergat odisse, alium imperatorem designet. Avus memorans,
quanto amore nondum etiam natum dilexerit, se veritatem, Et rigorem ex-
cusat. Ad superiorem narrationem reditur, Et interrupta contexuntur.

PORRO ut se ex ingenti ægritudi-
ne collegit, legationem ad avum
decernit, cum ut furorem ejus mitiget,
cumque ad lenitatem, ac mansuetudi-
nem traducat, tum ut causam cogno-
scat, ob quam ille sibi tam infensus, at-
que infestus sit. Legat igitur Josephum

ΟΜΩΣ δ' αὐτῷ πολλῆς ἀθυμίας ἀναλαβὼν, ἐγ-
νωθεὶν πρεσβεῖαν χρῆσασθαι τινι πρὸς τὸν πάπ-
πον καὶ Βασιλέα, ἅμα μὲν καὶ τῷ ὀργῇ ἐκμελιζόμενος τῷ
ἐκείνου καὶ πρῶτον καταστήσων, ἅμα δὲ καὶ τῇ αἰτίᾳ ἐθέ-
λων μαθεῖν δι' ἣν πρὸς αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς οὕτως
ἐκπο-

ἐκπεπολέμωτο. πέμπει δὴ τινα τῶν ἐπ' ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ γνωρίμων, καὶ παρὰ τοῖς ἀπάντων σώμασι κείμενον Ἰωσήφ. ὃς ἐφιλονέκησε μὲν, τὸ γε εἰς αὐτὸν ἦκον, τὸν λύχρον ὑπὸ τὸν μόδιον κρύψαι, οὐκ ἠδυνήθη δὲ, τῷ δεσποτικῷ λόγῳ πάντως μὴ δυναμένην ὑπαπεσεῖν. ἀλλ' εἰς τοσούτον ἤλθε περιφανείας, ὡς ἡφῶ κοινῇ, Βασιλέως τε καὶ Συνοδοῦ τῆς ἱερᾶς, ἔτι δὲ καὶ συγκλήτῃ πάσης, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν θρόνων τῆς νέας ταυτισί Ρώμης ἄξιος ὑποδεχθῆναι, καὶ αὐτὸς πρὸς λίαν κατενῶν ὁ μετρίως τῷ ἡθὺς ἀπάσαστο τῷ ἄξιον, τὸ τῆς καθέδρας ὕψος, καὶ τὸ μέγεθος εὐλαβηθεὶς τῆς ἀρχῆς. τότε δὴ χρησάμενος πρεσβυτέρῳ, ἀναφέρει δι' αὐτοῦ τῷ Βασιλεῖ καὶ πάπῳ τοιάδε. Τῶν γεγεννηκόπων πάντων πρὸς τὰς εἰς αὐτῶν φυσικῇ τινι κεκρατημένων σφοδρῇ, εἰκὸς εἰς δὴπὺ καὶ τὰ τῶν παίδων ἐλαττώματα συσπιάζειν ἐθέλειν. καὶ τις ὑπὲρ τῶν παίδος πολλὰς τινὰς διεξέλεθ' καὶ θαυμασίως ἐπαίνας, ὑπερφίαλ' ἡ μικρὰν τοῖς ἀκούσι παρέχει ὡς ἡ τῷ παίδος ὄντος ποιεῖται, ἀλλὰ πολλῶν τῷ μέτρῳ λειπομένη τῶν ἐπαίνων, αὐτὴ δὲ ἀπαπομένη δὲ τῷ χέρισιν τῷ πρὸς αὐτόν. ἂν δ' ὁ πατήρ τῷ παιδί τινι καὶ μικρὸν προστελείται λόγον, πάλιν ἐκ θαμέτρῃ πολλαπλασίουσα τὸν λόγον ὑπονοῶσι, τῷ ἴσῳ προσιδέοντες αἰτίαν. Σὺ τοίνυν τῷ πατρὸς κατ' ἐμὲ τοῦ παίδος ἔπας ἐξωργισμένου, καὶ πολλὰς καὶ ποικίλας ὀσημέραι καταχέοντος τὰς λοιδορίας ὅτι οὐκ ἔστιν, καὶ τὸ πάντων ἐμοὶ βαρύτατον, καὶ ὁ μὴτ' ἀκούειν, μήτε λέγειν ἀνεκτὸν ἐμοὶ, κατὰ σεαυτὴ πολλὰκις τὰ δεινότερα ἐπαρωμένα, ἔποτ' ἐγὼ πρὸς τι τῶν χρησίμων εὐφυῶς ἔχων φανείλω. τὸ δ' ἔτι ὃν θανάτῃ πικρότερον, τὸ καὶ μικρὰ τινα συμβάματα ὡς ἔτυχεν ἐκ τῆ συμπεσόντος γεγεννημένα, θεοσημέας καὶ Θεῷ βουλῆς ὑποκαλύψεις ἡγεῖσθαι, ἐμὲ τῆς Βασιλείας ἐκ ἑξίου ὑποδεικνυῖν. τίς ἔσται Ρωμαίων ὃς ταῦτα ἀκύνων, ἡ θαλάσσης ὅλας κακῶν ἐμοὶ συνειδέναι λογιέται ἢ πατέρα, καὶ δὲ τὰ καὶ μικρὰ τινα προχέειν τοῖς ἑξῶν, δείγμα τῶν κεκρυμμένων πλήθους τῶν ἀφορήτων κακῶν, καὶ σοὶ τῷ πατρί. ὅπως καὶ θαυμάζοντός σε καὶ πολλὰς ἐπαίνας διεξιόντος, καὶ πλέον σεμνυνόντος ἢ προσῆκε, τίτῃς δὲ εἰκὸς ἡ τὸν ἔπαινον ὑποπτύειν, τῇ πρὸς τὸν παῖδα ὑπαδέσει τὸ λογίζομένης. Ταῦτ' ἐστὶν ἃ με λυπεῖ, καὶ τῷ ζῶντι ἀνδραγαθῶν ποιεῖ θανάτῃ. ἀμαρτάνειν μὲν οὐκ ὁμολογῶ καὶ πληγῶν ἄξια καὶ μαστιγῶν, καὶ ἡ ἂν ἐμοὶ τῶν εὐεργεσιῶν ἡ μεγίστη, εἰ γε ἐν τῇ κεκρυμμένῃ παρὰ σοῦ τοῦ πατρὸς τῶν σφαλμάτων χάριν ἐμαστιγούμην. τὸ δ' εἰς τοσούτον ἐξάγεσθαι τῷ ὀργῶν, ὡς καὶ πολλῶν παρόντων οὕτω προπηλακίζεσθαι, πάντων ἀνιαιρότερον. ἂν τοίνυν ἴλεων ἐπιβλέψας ὁ Θεὸς ταῖς ἐμαῖς ἀμαρτίαις, ὁδηγήσει καὶ σε πρῶτον μοι γινέσθαι καὶ συμπαθεῖν ὡς υἱῷ, τοῦτ' ἂν εἴη βέλτιστον. εἰ δ' ὁμοίως ὡς περ νῦν καὶ τοῖς ἐφεξῆς τελεῖσθαι μέλλει, ἕτερος προβληθήτω σοὶ Βασιλεὺς, ὃς ἂν σοὶ δόξη χρησίμος καὶ καλός. Ταῦτα διαπρεσβόσάμενος Ἰωσήφ ἐξ Ἀνδρονίκου Βασιλέως πρὸς τὸν πατέρα καὶ Βασιλέα. εἶπε καὶ παρ' ἐαυτοῦ συχνοῦς τινὰς ἐγκωμίων λόγους τοῦ νέου Βασιλέως διεξελθόντος, καὶ πρῶτος πῶς κατὰφάμενός τοῦ

Paris I.

quemdam, a virtute & doctrina conspicuum, & per omnium ora volitantem. Qui quamquam lucernam sub modio abscondere pro virili niteretur, nihil tamen promovebat, quando effatum Domini non potest ullo modo intercideret. *Matth. 5.* Eo siquidem claritudinis pervenerat, ut communibus imperatoris, sacrae Synodi, universi senatus, suffragationibus in pontificia hujus novae Romae cathedra collocandus censeretur: etsi ipse ob modestiam animi, moderationemque singularem repugnans, fastigium, & magnitudinem dignitatis religiose declinaret. Ergo & (hujus oratoris ore) imperatorem avum sic alloquitur: c Quandoquidem parentibus singulis praecipuum quemdam amorem erga liberos natura ingeneravit, rationi consentaneum est utique, ut ii errata etiam eorumdem obtegere, & occultare velint. Quod si pater unus aliquis filium copiose atque honorifice laudaverit, non effugiet, quin auditores illas laudes e- *Edit. Paris. pag. 21.* mentitas, & laudatorem ob caritatem propensionemque naturalem deceptum magnopere suspicentur. Contra ea, si filium vel levi reprehensione perstrinxerit, rursus ex diametro nimium fuisse reprehensum interpretantur, & adaeque arguunt. Igitur cum tu pater meus tam valde mihi irascaris, multaque & varia in me convitia, & maledicta assiduo jactes; quodque omnium durissimum, & a quo non solum dicendo lingua, sed etiam audiendo aures meae abhorrent, cum capiti tuo frequenter malam pestem imprecatus sis, si ego umquam ad ullum operae pretium faciendum habilis, & appositus viderer: quodque vel ipsa morte amarius est, cum minuta quaedam, & fortuita eventa caelestes significationes, divinique consilii demonstrationes existimes, quibus ad populos imperio regendos ineptus ostendar, quis, quæso, Romanorum hæc audiens, non te maria tota improborum facinorum mecum de me conscire arbitrabitur? Ideo autem & modica quædam ad alios abs te profundi, ut argumento sint, quam multa adhuc, & intolerabilia, etiam tibi patri, crimina mea conscientia tua constricta teneantur; cum te nepotem admirante, & multis laudibus plus æquo efferente ac honorante, illos ipsos prædicationem eam suspectam habere, paternoque affectui attribuire magis decuisset. Hæc sunt quæ me torquent, vitamque mihi morte ipsa insuaviorem reddunt: Peccasse me, & plagis, ac flagris expianda commississe non ibo inficias, summique beneficii loco numerarem, si in abdito tua manu, pater, pœnas a me repeteres: verum usque eo laxare habenas iracundiæ, ut quamvis in præsentia multorum ita maledice me laceres, id est quod meo rem mihi parit incredibilem. Si itaque Deus misericordibus oculis delicta mea respiciens, te quoque ad humanitatem, & misericordiam mihi, utpote filio tuo, impertiendam inflexerit, nihil acciderit mihi optabilius. At si in posterum nihilo minus tam aversa a me voluntate futurus es, quem probaveris, hunc imperatorem pro me designes licet. Hæc Josephus legatus nepotis apud avum exposuit. Postea cum eundem nepotem sua sponte affatim collaudasset, verbisque mitioribus senem molli-

C

Edit. Paris.
pag. 22.

ter arguisset, qui inclementius, quam pro æquo & bono se in adolescentem gereret, ille vicissim talia referenda dedit: Cum patres reliqui omnes, quando cælo frui cœperunt liberi, tum primum eos amare incipiant, quem amorem ipsis crescentibus adaugent, & amplificant, & ego te adeo miris modis amavi, etiam antequam in auras luminis exires, ut non paucos quoque spectata vitæ sanctimonia hujus rei testes habeam. Non enim est, non est, inquam, illorum ullus, quem non sæpe impensius rogaverim, ardentibus, & crebras Deo preces fundere, non tantum, ut ne quid sinistri in ortum tuum incideret; verum etiam ut natus undequaque optimus, votisque tam multis dignus reddere. Quin ego ipse, temere quidem, fateor, quando a moribus meis parum sanctitatis norma directis, impetrandi fiduciam petere nequibam, tua causa complura feci, nec raro lacrymans Deum oravi, ut & nasci posses, & natus talis evaderes, qualem ego te ab ipso poposcissem. Quem ergo etiam tum in materni uteri penetralibus latitantem sic effulse, & immenso dilexi, cum ad hunc ætatis florem proVectum odisse, & a me repellere, qui tandem potui? Haud istuc cum ratione dicitur. Quod autem in te emendando rigidior, & in objurgando aculeator fui, non id potius in odii, quam in perfectæ caritatis, & paternæ sollicitudinis indicium certissimum trahi debet: ut qui studuerim filium meum omnibus florere laudibus: præsertim jam ad tanti imperii culmen ascendentem, in quo & parvissima labes sapientibus videri maxima queat; siquidem omnis honestatis exemplum universis propositus, ea propter ad splendorem virtutum omnium merito expoliendus sit. Hac tam placida, & benigna responsione delinitus adolescens, per certum hominem festivo gratias egit. Ac toto biennio infrequente a malo quies, & respiratio fuit, avo nepotem amicus intuentes: & si quando res tulisset, parcius increpante; uti & ipse nepos, quasi tantummodo commonefactus, id gratum sibi evenire confirmaret. Sed & ita antea faciebat vivente imperatore Michaeli, verum eo mortuo, & ad cætera quod attinet effectum gessit animum in juvenem, & illius, cujus supra mentionem fecimus, recordatione tactus (quomodo scilicet ex iniquis ejus increpationibus mæstior, per internuntium ei dixerat; & siquidem amaritudinem adversus me deponis: sin autem, alium pro arbitratu imperatorem creato) renuntiari eidem hæc verba jussit: Quod aliquando desiderabas, ejus nunc saxo compos fias: alius enim in locum tuum imperator asciscetur, qui te potissimis honestabit honoribus. Tunc quidem Andronicus hunc in modum responsum reddidit:

Βασιλέως, ὡς τραχύτερον ἢ προσήκει προφερομένου τῷ νέῳ, ἀντεμύνησε καὶ αὐτὸς τοιαῦτα. Τῶν ἄλλων πάντων πατέρων ἅμα τῇ τῷ παίδων γενήσει τὸ πρὸς αὐτοὺς φίλτρον κτωμένων καὶ σωμαυξανόντων αὐξανόμενοις, αὐτὸς οὕτως ἐφίλησά σε καὶ πρὶν εἰς φῶς προελθεῖν, ὡς καὶ πολλοὺς τῷ διαβεβοημένων ἐπ' ἀρετῇ, καὶ Θεῷ προσεγγίζοντα βίον ζώντας μάρτυρας ἔχειν τοῦ φίλτρον. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὃν οὐ πολλὰ πολλάκις ἐκέλευσα, θερμότερας καὶ συχνὰς ὑπὲρ σοῦ Θεῷ προσάγειν δ' ἰχάς, ὡς μὴ μόνον μηδὲν διχερὲς ἀπαντῆσαι τῇ σῇ γενήσει, ἀλλὰ καὶ τεχθέντα, πάντα ἄριστον, καὶ τῷ ποσούτων δ' ἰχῶν ἄξιον ἀποδειχθῆναι. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐγὼ, προπεπὼς μὲν ἔχῃ τὸ μὴ τὸ θάρρειν ἔχειν ἐκ τῆς τοῦ βίου θρασυφῆς, ἔσφαττον δ' οὐκ ὅμως, πολλὰ πολλάκις ἐδάκρυσα προσδύχόμενος τῷ Θεῷ, ὥστε σε καὶ γεννηθῆναι, καὶ γεννηθέντα, τῷ ἐμῶν δ' ἰχῶν ἄξιον ἀποβῆναι. ὃν οὐκ ἔτι τοῖς μητρικοῖς θαλάμοις ἐνδιατερίβοντα οὕτως ἐφίλησα καὶ ὑπὲρ τὸ μέτρον, πῶς εἰς ποσούτων ἡλικίας προήκοντα νυν, μισθὸν εἶχον καὶ ἀποσείσθαι; οὐκ ἔστι σὺ λόγῳ φέγγεσθαι ταῦτα. τὸ δὲ με τραχυτέρας ῥῆσθαι ταῖς διορθώσεσι, καὶ δάκνουσι κατὰ πτεδαι λόγοις, & μίσους τεκμήριον χρὴ ποιῆσθαι, ἄκρας δὲ μάλλον ἀγάπης, καὶ κηδεμορίας πατρὸς ἀρεπότης, βουλευμένῳ τὸν υἱὸν διὰ πάντων ἄριστον εἶναι, καὶ μάλιστα πρὸς ὄγκον τηλικαύτης ἀρχῆς ἐπιβαίνοντα ἦδη. ἐν ἐκείνῳ γὰρ καὶ τὸ φαυλότατον τῷ ἀμαρτημάτων παρ' εὐφρονουσι μέγιστον ἂν κειθεῖν, ὡς μίμημα παντὸς καλοῦ πᾶσι κειμένῳ, καὶ ἔχῃ τοῦτο εἰς κάλλος ἀπεξείδαι διὰ πάντων δικαίῳ ὄντι. Ταύταις ταῖς ἀποκρίσεσιν ἔτις ἡμέροις οὖσαις καὶ προσλήσει καὶ ὁ νέος χαλεπότερας ἀντέπεμπε τῷ Βασιλεῖ τὰς δ' ἰχασίας. καὶ δυσὶν ἔπεισιν ἐφεξῆς ἐλάφισε τὸ κακὸν, τοῦ Βασιλέως εὐμψέστερον ἐπιβλέποντος τῷ ἐγγόνῳ. εἰ δὲ ποτε καὶ ἐπιπλήττειν ἔδει, συμμέτρως τοῦτο ποιουῦτος, ὡς καὶ τὸν νέον, οἷα δὴ νοουθετούμενον, χάριν ὁμολογεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔτι περιόντος Βασιλέως τοῦ Μιχαήλ. ἔπειτα δ' ἐπεθύνηκε, τὰ τε ἄλλα ἐπιπολέματ' ἀπὸς τὸν ἐγγονὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ δὴ καὶ ὁ μικρῷ πρόδω ἐρήναι μεμνημένος, (ὡς ὁ νέος Ἀνδρόνικος ἀλγυνόμενος ταῖς πέρα τῆς δόξης ἐπιπλήξει, μεμύνηκε πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰ μὴ μεταβάλοις τῆς εἰς ἐμὲ πικρίας, εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' ἔπερος ὃν ἂν ἐθέλῃς ἀποβεβλήθω σοὶ Βασιλεὺς) ἀντεμύνησεν αὐτῷ νυν καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ πρόδω ἐζήτει, γενήσεται νυν, καὶ ἔπερος ἀντὶ σοῦ ἀποβληθήσεται Βασιλεὺς, σοὺ τὰς πρώτας παρ' αὐτοῦ τιμὰς καρπούμενου. πρὸς ταῦτα ὁ νέος Ἀνδρόνικος ἀπεκρίνατο τοιαῦτα.

CAPUT VII.

Purgat se de verbo suo nepos; dolentem, & conturbatum dixisse, sperantemque paternum animum ad misericordiam ita commoveri posse. Venedem, & operam suam usque ad aras spondet. De perfugii loco deliberatur. A Cræle Triballorum principe legatio, & Callinici legati astus.

Græca quæ in MS. interpretis hic desiderabantur, integra non habebat.

ΤΟΙΣ ΕΞ ΟΡΓΗΣ ἢ ΛΥΠΗΣ ἢ ΤΙΝΟΣ ΤῆΣ ΤΟΙΟΥΤΩΝ ΤΕ-
παρὰ μὲν τοῖς λογισμοῖς, ἀκόλουθός ἐστι μὴθ' ὧν λέγῃσι, μὴθ' ὧν δρῶσιν ἐν τοῖς τῆς παραχῆς καιροῖς παρακατέχειν ἢ μνήμῃ. ὅπως γὰρ μὴθ' ὧν πράττεισιν αἰδάνονται καὶ πρὸς βραχὺ, πολλὰ γ' αὖ μνησονται λόγων παρέρρηκτος χρόνος. οἱ δὲ γε παρὰ τινος λόγους ἢ πράγμασιν ἐργετέμενοι, καὶ εἰς πολλὰς ἐνιαυτὸς τῷ μνήμῃ παρακατέχῃσι τῶν ἐργετημάτων. ἡμέτερος γὰρ ἔστι καὶ ψυχῆς καὶ κατεσκευασμένης, καὶ ταῖς ἐργασίαις ἐνδομένης, ὥς ἐν χαλκῷ συμβαίνει καὶ τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων ἐγκολάπτεσθαι τὰς μνήμας. Καὶ αὐτὸς τοίνυν, ὦ Βασιλεῦ, ὧν μὲν ἐφ' ἐργασίᾳ ἐν αἷσι ἡγανάκτων, ἐπιλέλησμαι πασιπῶς, ὧν δ' ἡ κηκοῖεν ἐργετέμενος παρὰ σὲ, ἔτι καὶ τῷ μνήμῃ ἀνδρῶν καὶ νεαρῶν, ὥς δοκῇ ἔγωγε καὶ πρῶτον ἀκηκοῖναι. καὶ σὲ δὲ αὐτὸν ἐλογίζομαι, τὸν ἴσον ἐμοὶ ἡλικίᾳ τρόπον. καὶ ὧν μὲν ὀργίζομαι ἐφ' ἐργῶν, τῷ ταχίστῳ τῷ μνήμῃ ἀποβαλεῖν, ὧν δὲ ἐν ἡμετέροις, ἀσφαλῶς παρακατέχειν. καὶ δὲ ποιῶντίον ἅπαν ὁρῶ συμβαῖνον. τοὺς γὰρ τῆς εἰρήνης λόγους βουθῶ. Λήθης φέρεται παραδόντες, τὰς ἐξ ἀμετελείας ἐξολωγμένους λύπης, ὥς μέσον ἄγεις. Εγὼ δ' ὅτι μὲν εἰρήνην ἀνεμνήσθαι ἀκηκοῖς. αὐτὸ μὲν ὥς δὴ τι τῶν αἰχίστων τῷ Βασιλεῖ ἀν' ἀποποιούμενος. τοιαῦτ' εἰρήνην. ἢ γὰρ αὐτὸν παντάπασιν ἐσηρμένους φρεσῶν, καὶ ἀχαριστίας ὑπερβολῇ καταλιπὼν ἐδεμίαν, εἰ δ' ὁ Θεὸς ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλοδόντων, καὶ σὺ αὐτὸς ὁ κύριος καὶ πατὴρ, πᾶσαν ἐργασίαν ὑπερβαίνοντα ἐχάρισσας, ταῦτ' αὐτὸς ἀνοήτως καὶ παραβολῇ φρεσὶ ὥς τι τῶν ἀχέων ἀπεβαλόμενος. ἀλλ' ἐκ λίαν ἐνώδιον καὶ τετραγμένης ψυχῆς * τὰς τοιαύτας λόγους ἀπορίει, λογίζομαι ὅτι τὸ λίαν ἐνώδιον καὶ οἶον πικρίας γέμον τοῦ παιδὸς φθῆγμα, πρὸς συμπάθειαν κάμψαι τὰ σπλάγχνα τὰ πατερικά. ὃ δὲ καὶ κατὰ γνώμην ἐμὴν ἀπέβη, καὶ πολλὰς ἀπέλαυσα μέχρι θύρας τῆς ἐμμελείας τῆς πατερικῆς. Νῦν οὖν εἰ μὲν ἐστὶ τις ἐξελέγων ἀξία μὲν τινα ἐργασίαν δαπάνου, οὐ παραιτήσομαι τὸ δικαίως ἀποδανεῖν. εἰ δ' ἄρα τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ ἐγκλήματα ὥς παιδείας δεῖσθαι καὶ μάστιγος πατερικῆς, τὰ μὲν ἀφίσεις, ὥς καὶ αὐτὸς παρὰ τοῦ μεγάλου Βασιλέως καὶ θέσει πατρός τῷ τῶ πλημμελημάτων συγχώρησιν ἐξαιτούμενος ὁσημέραι. ὑπὲρ δὲ τῶν, ἐξ ἐστὶ σοὶ δίκας λαμβάνειν τῶν πλημμελημάτων ἀξίας, τοὺς τοιαύτας ἐπαχθεῖς καὶ παντὸς βαρυτέρους φορτίων μακρὰν ἡμῶν ἀπελαύνοντι λόγους. Τοιαῦτα καὶ Ἀνδρονίκου τὰ νέα ὑποκεινόμενα τῷ πάππῳ, αὐτὸς μὲν πρὸς τῷ ὑπολογίᾳ ἀντίπερ ἐδέν. βαρεῖαν δ' ἡμῶν τῇ σιγῇ καὶ τοῖς ἡδῆσι τῷ ὀργῶν ἐνδεικνύμενος τῶν ἐγγόνων. Ο μὲν τοι μέγας δομέσικος ἐκ Θράκης

Paris I.

QUARA, dolore, aut alio quopiam Edit. Paris. graviore affectu concitantur, neque quid dixerint in illa perturbatione, neque quid fecerint, meminisse solent. Nec mirandum, eos dictorum oblivisci. Cum enim non sentiant vel ad exiguum tempus, quid agant, multo minus verborum præteritorum recordari queunt. In quos vero seu verbo, seu re aliquid officii collatum est, illi vel in multos annos acceptorum memoriam custodiunt. Quia namque mitis eorum, beneque compositus est animus, & beneficio delectatur, fit, ut cum verba, tum benefacta illi tamquam in æs insculpta altissime hæreant. Ac me sane eorum quæ locutus sum, dum stomacho, & indignationi serviebam, funditus cepit oblivio: quæ autem abs te mihi beneficiente audiui, ita vigent, itaque recentia sunt in pectore meo, ut ea nec heri quidem, ac nudius tertius, sed, quod amplius est, hodie primum his auribus hausisse me putem. Te vero perinde affectum rebar; quæque per iram exprompsisses, eorum citissime abiecisse memoriam: quæ autem merita in me collocasses, ea te etiam atque etiam recordari. Atqui aliter multo rem evenisse intelligo. Nam sermones meos de pace & Lethæisvolvendos aquis permittens, quæ immo dico dolore stimulatus effuderam, ea nunc in medium adducis. Quæ ego audiens, dixisse me veni in memoriam! verumtamen non quod imperium, ut quippiam turpitudinis, & infamiae plenum repudiarem, illa dixi. Profecto enim nullam partem mentis possiderem; nec esset quidquam me ingratus, si, quæ Deus rex regnum, & tu ipse dominus, ac parens meus, ultra omnem beneficentiæ modum donavisti, ea insipienter, ac temere, ceu inutilia rejicerem. Quid igitur? animi acerbius dolentis, & perquam conturbati, confidentisque ægritudine & amaritie refertam nati vocem paterna viscera ad sympathiam emollituram, illa fuit oratio: idque factum ut volui. Nam hucusque patria mihi abs te benevolentia tributa est. Nunc si quis est, qui me capitalia designasse convincet, merita mortis supplicium non deprecabor. Quod si talia sunt crimina mea, ut paterna dumtaxat castigatione, verberibusque expianda videantur, eorum mihi gratiam facies, cum ipse quoque a magno imperatore, qui nos æqualiter omnes adptavit, peccatorum tuorum veniam preceris quotidie. At quæ ego in te commisi, digna pœna vindicabis, si molestas hæc, omnique onere intolerabiliores voces procul a me abstinueris. Hac defensione explicata, avas eam nec verbo refellit: silentio vero ipso, & gestibus contra nepotem ira æstare visus est. Ceterum a magnus domesticus & Thracia reversus, auditis ex juniore imperatore quæ contigerant, impendit

C. ij

miratus humanam naturam tot tantisque subjectam miseriis, & de invidia conquestus, quæ semel a se occupatos ipsi naturæ bellum inferre cogit, Optime imperator, inquit, malum esse atrocissimum hinc satis liquet. Fidem porro erga te meam, & amorem sincerissimum, coævamque inter nos amicitiam, & cum utrisque corporibus quodam modo autam, antegressa tempora abunde docuerunt. Itaque verbis inter nos opus esse non arbitror, quibus nostrum uterque alterum sibi conciliet, & adjungat. Ventura autem tempora, fidelissimorum amicorum opem imploratura, ut auguror, non minus qui sim erga te declarabunt. Si quidem igitur viderem, te malignitate, & arrogantia corruptum, avo imperium eripere, & ad te solum transferre attentare, persuadeas tibi velim, quamquam tui sum cupidissimus, nollem tamen in tam infando negotio ad tuas rationes me adjungere. At quia te immerente prorsus hujusmodi adversum te mala emergere cerno, ut nisi Deus illa desuper discusserit, metuendum sit; ne in altitudinem immensam excrescant, en ego ultro, ac libens pro salute tua non pecunias tantum, fortunas, servos, amicos, sed me ipsum præterea offero, ut quacumque in re, & quomodocumque me uti possis. Gratias diferte agit imperator, atque hoc insuper addit; Cum ipsa die veterascant, paulatimque dilabantur omnia, instituta mihi tecum amicitia vetustatem vincit: quippe quæ tempore procedente validior semper atque virentior apparet, arbori perpetua baccarum ubertate incurvifcenti, ac præsentī autumnitate præteritam superanti similis. Dehinc ad consultandum conversis, primum omnium complacitum est, deligendum esse, qui ad se confugientes reciperet, locum munitum, situque tum ad tuendos receptos, tum ad arcendos oppugnantes haud incommodum. Nominabatur in Odrysis ab Adriano Augusto vocabulum sortita Adrianopolis, idque multis, & pernecessariis de causis. Sed cum illud eis timorem faceret, ne infesto agmine per vestigia infecutus senior (qui militem in promptu haberet, quemque viæ brevitās, duorum nimirum, aut trium dierum itinere minor adjuvaret) fugientes opprimeret: quandoquidem ipsi a tergo instantes propulsare nequirent, in irritum cadente sententia, Christopolin Thraciæ urbem petere constituerunt. Iis hoc modo inter se consiliantibus

Edit. Parif.
pag. 25.

* Hæc vox bus a Cræle Stephano, Triballorum regem signi principe ad imperatorem avum (cujus ficat quod filiam Simoniadem habebat in matrimonio doctus nio) advenit legatio, ex causa hujusce interpretis modi: Imperator de ejus exercitu magnoravit) tuatus circiter duo Comanorum millia, sed esse ex eos non restituerat: sed ad remanendum ne dum pellectos, ita retinebat. Quare argat Meur-dens iracundia Cræles ad focerum Callicum in voce linicum monachum, natione Tribal-lum mittit. Qui cum non male didicisset uti occasionibus, & in rebus civilibus tritus esset, exortam præterea inter imperatores discordiam non ignoraret, nec non etiam prospiceret, hanc diffensionem domino suo peropportuna fore, ad animadvertendam a focero propter militem non redditum injuriam, cum juniore imperatore clandestinum voluit inire colloquium.

ἐλθὼν ἐπεὶ ἐπύθετο τὰ συμβάντα παρὰ Βασιλέως τῶ νεί, πολλὰ θαυμάσας τῷ τῆς ἀνδραπίνης φύσεως κατορχομένων κακῶν, καὶ τὴν ἀδικίαν καταμεμφάμενος, ὡς ἔκατ' αὐτῆς τῆς φύσεως ὀπλίζουσιν τὰς ἀλόντας αὐτῇ κατὰ πᾶν, Κράτιστε Βασιλεῦ, ἔφη, τὸ μὲν κακὸν κατὰ δὴλον αὐτέθεν ὡς ἔστι τῶν ἀνηκέστων. τὴν δὲ πρὸς σέ με πίσει καὶ δόλῃ παντὸς ἀμιγῆ φιλίαν, καὶ ὁ παρελθὼν μὲν χρόνος βεβαιώσασθαι ἱκανὸς, ἡλικιωτὴν καὶ τοῖς σώμασιν ἡμῖν συναυξανομένην ὑποδείξας τράπον τινά. διόπερ' ἐδὲ λόγων δεῖν πρὸς ἀλλήλους ἡμᾶς ἡγῆμαι, ἐαυτῶν δὲ ἕτερον ἑκατέρως οἰκεισμένους. καὶ ὁ μέλλων δὲ ἐκ ἐλαττον δείξει, φίλων πισοτάτων δευσομήρος ὡς ὁρῶ. Εἰ μὲν ἔν' ἐάρων σε κακοῦ-θεῖα χρώμενον καὶ αὐθαδέα πρὸς Βασιλέα τὴν πάππον, τὴν ἀρχῆς ἐκείνον μὲν ὑποστρεῖν, σεαυτῶν δὲ μόνην περιποιεῖσθαι βέλεσθαι, εὐ ἴδω, καὶ τοὶ λίαν φιλῶν, ἐκ ἂν ἔπος ἀτόπῃ πράξεως εἰλόμην σοι κοινοῦν. ἐπεὶ δ' ἐξ ἐδεμίας αἰτίας τοιαῦτ' ὁρῶ φερόμενα κακὰ κατὰ σὲ, ὡς εἰ μὴ Θεὸς ἀνώθεν αὐτὰ δαλύσει, ἐδὲ πάνυ πόρρω προσδοκίας εἰς ὕψος ἀρτῆ-ναι βαδύ, ἐκὼν αὐτὸς ἐπιδίδωμι τοῖς κινδύοις τοῖς ὑπὲρ σὲ, καὶ χρήματα μόνον καὶ κτήσιν καὶ οἰκέταις καὶ φίλοις, ἀλλ' ἡδὴ καὶ αὐτὸν ἐμὲ, ὥς ἔχειν ὅ, τι βεβλήσῃ χεῖσθαι. Ἐπὶ ταῖς τῇ Βασιλέως δομῆσιν τῶ μεγάλῳ πολλῷ χάριν ὁμολογήσαντος, καὶ προαἰνέ-τος, ὡς ὁ πάντ' ἀμβλυῶν χρόνος, καὶ κατὰ μικρὸν ὑποστρεῖν ποῶν, τῆς ἡμετέρας ἡττηται πρὸς ἀλλήλους φιλίας, ἐρρωμενέρας αἰεὶ καὶ ἀκμαιότερας προϊόντος φαινομένης καὶ δένδρῳ * προσεικάσαντος αἰεὶ βεβλῶντι * ἰσ. προσ- τοῖς καρποῖς, καὶ τὴν παρελθούσῃ τῇ ἐνεσῶτι νικῶν- οικαίαι. τι χρόνῳ, ἐτράποντο πρὸς τὸ βουλευέσθαι περὶ τῶν παρόντων. καὶ πρῶτον ἐδόκει πάντων, ἐκλογῇ ποιή-σασθαι τὴν μέλλοντος αὐτῆς ὑποδέξασθαι φεύγοντας φρε-ρίου ἐπικαίρως κεισομένου καὶ πρὸς τὸ φυλάξαι δα-δράντας, καὶ πρὸς τὸ τοῖς μαχομένοις ἀντεπιχειρεῖν ρασώνῳ παρέχειν. Ἐδόκει μὲν ἔν' ἐλέσθαι τὴν ἐν Οδρυ-σοῖς ἐπάνυμον Ἀδριανῶ πόλιν, πολλῶν ἔνεκα καὶ ἀναγ-καιοτάτων αἰτιῶν. διδίοτες δὲ μὴ καταπόδας τῆς φυ-γῆς ἐπιστρατεύσαντος αὐτοῖς τῷ Βασιλέως, ἅτε καὶ στρατιὰν ἔχοντος ἐξ ἐτοίμου, καὶ τὸ ὅδ' αὖθις ἡ τελευτῇ ἡμερῶν ἐλαττον ὕσης ἀλῶσιν, ἀμυνάσθαι μὴ δυνά-μενοι τὰς ἐπιόντας, ἐξεκρέοντο τῷ λογισμῶν. σω-τέθεντο δὲ μάλλον πρὸς τὴν ἐν Θράκη Χερσάπολιν ἀ-πελθεῖν. ἔτω περὶ τῇ κατ' ἐαυτὸς βουλομένων αὐ-τῶν, ἀφικνεῖται παρὰ τῇ * Τριβαλῶν ἀρχόντος Κρά- * Allis scri- λη Στεφάνου πρὸς Βασιλέα πρεσβεία, ὅς μιν γεγα- ptoribus, μηκῶς τῇ Βασιλέως θυγατέρα τῇ Σιμωνίδα. ἡ δὲ τῆς Τριβαλῶν. πρεσβείας πρόφασιν μιν, ὅτι ἐκ τῆς αὐτῆς στρατίας Κομάνων ὀλίγων δόντας διχίλιον λαβὼν, ἐκ ἀπέ-δωκε τὰς στρατιώτας, ἀλλὰ πείσας μένειν, παρακα-τέχον. ἐφ' οἷς ὁ Κράτης παροξυνόμενος, διεπρεσ-βύετο πρὸς τὴν κηδεσύν. ὁ πρεσβυτῆς δὲ μοναχὸς μιν, Καλλίνικος κεκλημένος, τὸ γένος μὲν καὶ αὐτὸς Τρι-βαλός, εὐ δὲ εἰδὼς καιροῖς καὶ πράγμασι πολιτικοῖς χεῖσθαι δι' ἐμπειρίαν. ὅς δὴ τὴν μεταξὺ τῶν Βασι-λέων ἀναφυομένην εἰσὶν μὴ ἀγνοήσας, καὶ σωιδῶν ὡς ἡ τοιαύτη διχοστασία καιρὸν ἂν παράχῃ τῷ ἰδίῳ δεινότητι παρὰ Βασιλέως ὧν ἡδίκητο περὶ τῷ στρα-τιᾷ δίκας λαβεῖν, ἐβέλετο κρύφα τῷ νεί Βασι-λεῖ σωτυχεῖν.

CAPUT VIII.

Callinicus ad Cralem de societate legatus, rem feliciter conficit. Andronici junioris propositum. Theodorus Synadenus protostrator consiliorum, periculisque socius adseiscitur. De trium Genuensium fide, ac promissis. Adrianopolis ad fugam denuo eligitur. Avi in nepotem inhumanitas & importunitas. A magno domestico solatium. Syrgiannis e Tracia revocatio. De ratione Byzantio se educendi consultatio.

Τὸ δ' αὐτὸ καὶ Βασιλεὺς ὁ νέος συνὸς δμοσίῳ τῇ μεγάλῃ λυσιτελεῖν αὐτοῖς ἡγησάμενοι, πρὸς τὸν Κράλιν δὲ πρεσβεύσαντες περὶ συμμαχίας, καὶ Καλλίνικον μετακαλεσάμενοι, καὶ περὶ τῆς Κράλης συμμαχίας καὶ φιλίας ἔλαλθεν, καὶ πείσαντες ἐκ τῆς ῥάσους δὲ τὸ αὐτὸν ἔπρεσβείαν ταύτῃ τῇ Κράλῃ νομίζοντες λυσιτελεῖν, ἄλλως δ' ὅτι καὶ πρὸς Συργιάννιν αὐτῇ φιλίας ἐνέχυρα καὶ πρότερον ἦσαν, ἔξαποσέλλουσιν. ὁ δὲ, σπεύδῃ καὶ προθυμίᾳ πολλῇ τὸ ὁδὸν ταχίστα διανύσας, τῇ Κράλῃ τε συγγενόμενος, καὶ τῇ νέῃ βασιλείᾳ ἀπαγγελάς πρεσβείαν, εὖρα δ' αὐτὸν ὥς περ ἑρμαῖον ἡγησάμενον ἔκαιρον, καὶ παντὶ δένοι συμμαχίᾳ ὑπὸ χυμῶν τῇ εἰς Βασιλεῖ, πρὸς τῇ ἔχρην εἰδέναι, εἰ μόνον τὰ πάππου καὶ βασιλέως ὁπότε, πρὸς τοῖς μέρεσι γένοιτο Μακεδονίας. ὥστε ἢ τῇ πρὸς αὐτὸν συμμαχίᾳ, κακώσιν εἶναι τῇ τῇ κηδεῖ καὶ βασιλείᾳ παραγμάτων. Λαβὼν τοίνυν ὁ Καλλίνικος τὰς ἐπαγγελίας, ἐπάγεισι πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ τὰς χεῖρας, καὶ χαίρων ὁφθαλμοῖς τῇ Βασιλεῖ χαίροντι ἀπὸ γυναικὸς τῆς τῆς πρεσβείας, καὶ τῇ συμμαχίᾳ αὐτῇ τῇ Κράλῃ ἐν βεβαίᾳ κείδῃ δι' αὐτὴν χυμίζον, ὡς μόνον πρὸς τοῖς μέρεσι γένοιτο Μακεδονίας. ἔπειτα μὲν καὶ περὶ τῆς τῇ Κράλῃ συμμαχίας ὁ νέος Ἀνδρόνικος κατεπράξατο. Τὸν μὲντοι βασιλεῖα καὶ πάππου ὁρῶν τοῖς ἡγετοῖς καὶ τοῖς λόγοις τῆς προτέρας δυσμενείας ἔχ' ὑφ' ἑμῶν, τὰ πρὸς τῷ δὲ διαφυλακῇ ἐκέρχυντο καὶ αὐτὸς τῷ διανοούμενος, ὥς εἰ μὲν τῷ τρόπῳ δὴ τινι ἔλαλθεν τὰ δυσχερῆ, ὑπὸ τῇ βασιλεῖ καὶ πάππῳ τελέσων ἄλλως ἀν' ἀποσῇ τῇ ζῆν· εἰ δ' ἐπὶ τὰ πρῶτα προῖοι καὶ ἡδὴ πρὸς τέλος ἐγγίζοι κακόν, τότε ἡδὴ τῆς βασιλείδος τῇ πόλει ὁπότε, εἰ αὐτὸν τε δὲ σώζοι καὶ τὴν σωόντας. Ἐν τοῖς τοιαύτοις δὲ τελεβομένη τῇ χρόνῳ, καὶ ὁ Συμαδωδὸς Θεόδωρος ὁ καὶ πρωτοστράτωρ, ἦκεν εἰς Βυζάντιον ἐκ τῆς ἐσπέρας παραλυθεῖς τῆς ἀρχῆς. ἐπὶ τῇ πόλει δὲ Πελλὰ καὶ τῇ περὶ αὐτὸν χωρῶν τε καὶ πολιχνίᾳ κατωτέρω Μακεδονίας. ὡς δ' ὁ Συμαδωδὸς ἔτος ἔξ' ὀπατείδων, καὶ τὸ γένος περιφανῆς, μὴ τῷ μὲν γὰρ εἰς βασιλείας ἀνῆγε τὰς τῇ γένεσι σειράς, ἔξ' ἀδελφῶν τῇ πρώτῃ τῇ Παλαιολόγων βασιλεύσαντος Μιχαὴλ τῆς μητρὸς αὐτῆς γεννηθείσης· ὁ δὲ γε πατὴρ, τῇ πρὸς ἐσπέρᾳ κατὰ τῷ Δαλματίαν λεγομένην Πολόγῃ τοπάρχῃς ἦν, ὡς δὲ τοπάρχῃς συνὸς αὐτῇ τῇ πρώτῃ τῇ Βασιλείᾳ προσαγαγὼν Παλαιολόγῃ τῇ Μιχαὴλ, καὶ ὑποχείριον ὁπότε εἶξας αὐτῇ, τιμῶν τε ἡξιώθη μεγάλων παρὰ Ῥωμαίοις καὶ γάμου κοινωρίας ἐπιφανῆς, τῇ βασιλείᾳ ἀνεψία συναφθεῖς. ἔτος τοίνυν ὁ πρωτοστράτωρ ἐκ τῆς ἐσπέρας, ὥς περ ἑφημῇ, εἰς Βυζάντιον ἀφικόμενος, καὶ ὅσα πρὸς βασιλείᾳ εἰρηταί τε καὶ πέπρακται ἐπὶ τῇ καταλύσει τῇ ἐγγόνου καὶ βασιλείᾳ ἀνηκούως,

Ιs, & magnus domesticus e re sua futurum statuentes, si legationem de coeunda secum belli societate ad Cralem mitterent, Callinicum arcessentes, & cum eodem de amicitia, & armis cum Crale conjungendis sermonem miscentes: facileque homini consuadentes, quod ipse hoc etiam æque Crali conducturum sentiret, tum etiam quod vetus ei cum Syrgianne necessitudo esset, legatum cum mittunt. Missus Callinicus festinatione & alacritate mira celerrime confecto itinere, cum Crale congressus, legationem junioris imperatoris exponit. Ille similiter de oblata commoditate, a tamquam de inexpectato lucro sibi met gaudet, gratias insuper agit, atque ad nepotem adjuvandum vires suas omnes spondet: dummodo ab avo remotus, juxta Macedoniam confideat: sic enim expeditionem suam auxiliariam, soceri rebus damnosam fore confidebat. Cum tali pollicitatione Callinicus magnis itineribus Byzantium se recipit, successumque legationis suæ læto imperatori lætus edisserit: certam & indubitatam esse Cralis societatem asseverat: tantum propter Macedoniam se collocet. De Crale quidem ad suas partes adjungendo Andronicus minor hoc fecit. Animadvertens autem avum de pristina malevolentia nec moribus, nec verbis remittere, securitati suæ prospiciebat, proponens apud animum, si quo modo tam turbida tempestas sedaretur in avi arbitrio manere, quamdiu illi vita suppeditaret: sin ulterius progrediretur, meditatursque furor ad effectum inclinaret, imperatricem urbium deserere, & se cum suo grege conservatum ire. Dum in his tempus ponitur, Theodorus Synadenus protostrator vacatione accepta ab occidente Byzantium venit: Prillapum siquidem, finitimaque loca, & inferiora Macedonia oppidula procuraverat, vir domo nobilis, & amplissimo genere natus. Nam quia de matre, imperatores attingebat, quod ea fratre Michaelis primi imperatoris Palæologi procreata esset: pater in occidente apud Dalmatas Pologum toparchiam obtinebat. Quam quia una secum Michaeli jam dicto obtulerat, ejusque ditioni subjecerat, eximios apud Romanos honores adeptus, & consobrinæ imperatoris copulatus, superboque conjugio dignatus fuerat. Hic ut Byzantium intravit, seniorisque ad juniorem pessumdandum, & evertendum dicta facta omnia percepit, cum detestatione tantæ iniquitatis incredibilem animo dolorem per-

senfit. Quamobrem juvenis, & magnus domesticus majorem in se concipientes audaciam (praesertim quod & antea protostratorem bene sibi cupientem habuissent, plus tamen magnus domesticus, ex eo, quod Adrianopoli cum Michaelē imperatore ambo vixerant, temporis longinquitate amicitiam confirmante) faciundum sibi existimarunt, ut cum eo provinciam suam communicarent: non solum qua amicus, sed etiam qua vir fortis, qua belli gerendi peritus, qua consideratus: quæ virtutes talibus in negotiis maximopere expetuntur. Igitur quæ imperator nepoti denuntiasset, quid responsi redditum esset, quænam ipsi adhuc deliberassent, illi aperiant. Ea protostrator omnia comprobans, se perpetua communitate qua consiliorum, qua periculorum cum eis devinxit. Convenit etiam illis cum nepote, nemini Romanorum ullo pacto arcana detegenda, præterquam tribus hisce, nempe magno domestico, Synadeno protostratori, Syrgianni: adhuc Latinis Genuensibus tribus, quorum erat imperatori perspecta fides, quique illis ad fugam Byzantio Christopolin magno possent esse adjumento: ternas quippe triremes suo, septenas imperatoris sumptu armaturos promiserant: ut numerus earum denarius & ad fugam, si fugiendum, ei subserviret; & apud Christopolin simul bellum toleraret, quoad res suas ordinasset. Nomina eorum fuerunt, b e gente quidem Auriarum Raphon Auria, c e Spinularum, Fredericus Spinula, d ex Temarensum, Raphon Temar. Denuo cum his duobus (puta cum magno domestico & Syrgianne), consultante imperatore, utram urbium confugio constituere oporteret, quo & protostrator, quam pro meliore duceret, sententiam proferret, & cum Christopoli quidem auxilia a Cræle expectanda, cum Adrianopoli vero populi frequentiam, ibidemque locatam militarem copiam, ac civium denique multitudinem sibi faventium conjungente, & protostratore Adrianopolim præoptante, antequam certum quid decernerent, surrexerunt. Post iterum domestico, & imperatore solis super eadem quæstione inter se agentibus, nec ignorantibus, Syrgianni, & domestico facile factu esse, uxores in Thracia manentes, quo placeret abducere, protostratori contra, Adrianopoli conjugem cum duabus filiolis habenti, sedem mutare perdifficile fore: deinde & hoc secum volventibus, nec tantam necessitatem, nisi admodum injuste illi imponi posse: & reluctantem a communione repellere, non injustum modo, verumetiam stolidum videri: illud quidem, quia virum omnimodis optimum adeo levi de causa excluderent: hoc vero, quia eum nunc removerent, quem prius invitassent, & ad numerum suum allegissent, quique ad discrimina communiter adeunda promptam, & alacrem animi voluntatem attulisset: hæc, inquam, reputantibus complacuit, divina bonitate confisos, cum nonnulla suspicione periculi, ob majus bonum, Adrianopolin potius decernere. Finita delibe-

Edit. Paris.
pag. 27.

pag. 28.

ήγανάκτει τε ἐκ ἀνεκτῶς, καὶ πολλὰ κατεγίνωσκε τῷ παράγματι ἀγνώμοσυλῳ. διὸ δὴ καὶ θάρρησαντες οἱ νεὸς Βασιλεὺς σὺν δομestικῷ τῷ μεγάλῳ, (ἀλλῶς δ' ὅτι καὶ φιλίῳς πρὸς αὐτὸς δέκετο καὶ πρότερον ὁ πρωτοστράτωρ, τῷ μεγάλῳ δὲ μάλιστα δομestικῷ ἐκ τῶς πρὸς Ἀδριανούπολιν παρὰ τῷ βασιλεὶ Μιχαὴλ ὁ Χαιρειβῆς, χρόνῳ πολλῷ τῆς φιλίας αὐτοῖς ἰχυρᾶς γενομένης.) δεῖν φηθῆσαι κοινωνὸν καὶ αὐτὸν τῷ παρτωμένῳ παραλαβεῖν. φιλίας τε τῶς πρὸς αὐτὸς ἐνεκα καὶ ἀνδρείας, καὶ πολεμικῆς ἐμπειρίας καὶ φρονήσεως, ἧς αἱ ταῦτα μάλιστα τῷ παρτωμένῳ δέονται. Ανακαλύπτειν αὐτῷ τοιγαροῦν ὅσα τε ὁ Βασιλεὺς μινύσειε τῷ ἐγγόνῳ, ὁποῖον τε τύχοι τῷ ἀποκρίσειν, ἔτι τε ὅσα καὶ αὐτοὶ περὶ τῷ κατ' ἐαυτὸς βουλόσαιντο παρτωμάτων. ἃ δὴ πάντα καλῶς ἔχειν ἐπιψηφισάμενος καὶ αὐτὸς, κοινωνεῖν αὐτοῖς εἴλετο καὶ τῷ βουλόματι καὶ τῷ κινδύνῳ μέχευ παντός. Εδέδοκτο ἡ τότε ἅμα τῷ βασιλεὶ, πρὸς μηδὲνα μηδαμῶς ἔπερον τῷ Ρωμαίων ἐκφανῇ γενέσθαι τὰ βεβλόμενα, ὅτι μὴ τοιοῖσι τοῖς τοιοῖς, δομestικῷ δηλαδὴ τῷ μεγάλῳ ὁ τῷ Συναδηνῷ πρωτοστράτῳ καὶ Συργιάνῃ, καὶ Γενναίῳ Λατίνῳ ἑτέροις τοιοῖς, φίλοις μὲν ὅσοι δεδοκίμασμένοι τῷ βασιλεὶ, δυναμένοι δὲ μεγάλα πρὸς τῷ εἰς Χρυσέπολιν ἐκ Βυζαντίου συγκαταπαράξασθαι φυλῶ αὐτοῖς. ἐπηγγέλαντο δὲ αὐτοῖς, τρεῖς μὲν τελεῖς οἱ κείῳ ἀναλώμασι πληρώσειν· ἐπὶ δ' ἑτέρας ἐκ Βασιλείας λαβόντες χρήματα· ὡς δὲ καὶ τὰς συμπάσας γενομένας, καὶ πρὸς τῷ ἀπόδρασιν, εἰ δέήσει, σωάραθαι τῷ βασιλεὶ, καὶ πρὸς τῇ Χρυσέπολιν συμμαχίας καρτερῆσαι, ἅχεις ἀνὸ Βασιλεὺς δὲ ὁ Χρυσέπολι κατ' αὐτὸν ὀνόματα δ' αὐτοῖς, ἀπὸ μὲν τῷ Ὁρίῳ γένεας, Ράφῳν τε Ὁρία· ἀπὸ δὲ τῷ Σπινάλῳ, * Φρερίῳ Σπί· * Ex Italo γαλα· ἐκ δὲ τῷ Ντεμάρ, Ράφῳν Ντεμάρ. αὐτῶς δ' ἀ- elisum pro μα τοῖς δυσὶ βεβλόμενῳ τῷ βασιλεὶ περὶ τῷ ποτέρῳ Φριδερίκῳ. χρὴ τῷ πόλει ἀποδιδράσκοντα εἰλεῖν, ὡς ἂν καὶ ὁ πρωτοστράτωρ τῷ δοκῶν αὐτῷ τὸ νικᾶν ἔχειν εἰσενέγκῃ ψῆφον, καὶ τῷ μὲν Χρυσέπολιν τῇ παρὰ τῷ Κράλῃ συμμαχίᾳ παραβλύνοντος, τῇ Ἀδριανῷ δὲ τῷ πολυανδρωπίᾳ καὶ τῷ ἐγκαθιδρυμένῳ ἐκείῳ στρατιᾷ, καὶ τὸ πλείους εἶναι τῷ οἰκώπῳ ἐκείῳ τῷ νέῳ βασιλεὺς ἡρημένῳ. ὁ πρωτοστράτωρ μὲν τῷ εἰς Ἀδριανούπολιν ἦρετο. ἔπειτα δὲ πέρας τῆς βελῆς λαβόντες, ἀνέστησαν. Εἴτ' αὐτῶς ἅμα δομestικῷ τῷ μεγάλῳ μόνῳ καὶ βασιλεὶ περὶ τῷ αὐτῷ τοιοῦτον βουλόμενον, καὶ συνιδόντων ὡς Συργιάνῃ μὲν καὶ τῷ μεγάλῳ δομestικῷ τῇ Θράκῃ τῷ γαμετῷ ἐν Χαιρειβουσῶν, ῥαδίον ἐστὶν ὅποι βούλονται ταύτας ἀπαγαγεῖν, πρωτοστράτῳ δὲ τῆς γαμετῆς ἅμα δυσὶ θυγατρίδοις τῇ Ἀδριανῷ πόλει ἐγκαθιδρυμένης, πολὺ τὸ δύσκολον μετακινεῖσθαι· εἴτα καὶ τῷ τοιοῦτον πεποινημένων, ὡς καὶ τὸ τοσαύτῳ ἀνάγκῃ τῷ πρωτοστράτῳ ἐπαγαγεῖν, ἀγνώμοσυλῳ ἂν εἴη πολλῆς· καὶ τὸ δυσκόλως ἔχοντα πρὸς ταῦτα τῆς κοινωνίας ἀπωθεῖσθαι· καὶ ἀβουλίας ἅμα καὶ ἀδικίας· τῷ μὲν, εἰ πρὸς πάντα βέλτιστον ἄνδρα μικρὰς ἀπώσαντο αἰτίας ἐνεκα· ἀδικίας δ', ὅτι αὐτοὶ προσκαλεσάμενοι καὶ προσεταιρισάμενοι, καὶ σπασθῶ πολλῶν καὶ προθυμίας πρὸς τὸ σὺν αὐτοῖς κινδυνεύειν εἰσενέγκοντα νῦν ἀπωθούται, ἔδοξε Θεῷ θάρρησαντας, ὁ ὑποφίαν κινδύνῳ μικρὰν τῷ ἐταίρῳ χάριν ἀναδείξαμένους, τῷ εἰς Ἀδριανούπολιν μάλλον ἐπιψηφισάσθαι. οὕτω πέρας ἐπιδόντες τῇ περὶ τοῦ-

τα βελή, καὶ τῷ πρωτοστράτῳ δῆλα καταστήσαντες τὰ
τὴ γνώμης, ἀνεπέρωσαν τε πρὸς τὸ πράττειν, καὶ προ-
θυμότερον ἀπέδειξαν ἑαυτοῖς. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατ' αὐτὰς
ποιῶντα. Βασιλεὺς δ' ὁ πρεσβύτερος τῇ πρὸς τὸ ἐγ-
γόνον ὀργῇ λίαν παρωξυμένος, ἔπε προσιόντα καθε-
μέραν προσηγόρευε τὸ ἐγγόνον, ἔτε μὲν πρὸς τὸ οἰ-
κίαν ἀπιόντα πάλιν προσήσεως ἡξίει τινός. ἄλλ'
ἐδὲ βέλτιονος ἢ φαύλης λόγῳ ἐπὶ τέσσαρσιν ὅλοις
μυσὶ μετέδωκε, πλὴν ὅτι τὰ νῦν βασιλείως ἐξε-
πίπδεις ὁσημέραι τοῖς βασιλείοις καὶ ὑπὲρ τὸ δέον
προσκαρτεροῦντας, ὁρῶν ὁ Βασιλεὺς τὸ προσεδρεύειν
τὸ ἀκαίριον, ὥσπερ ὑπ' ἀνάγκης συνωθούμενος, Ἀ-
πελθε λοιπὸν πρὸς τὴν οἰκίαν, ἔλεγε τῷ ἐγγόνῳ,
μηδέν τι τάδε προσιθίεις πλέον. ἐ μὲν ἄλλα καὶ μῆτ'
τὸ συγκλήτῃ καὶ τῷ ἐν ἀξιώμασι τῷ νέου βασιλείως τῷ
πάππῳ παρεταμένῳ, ἐδέχοντο ἐπέτρεφε καθεδιδύμῃ.
πρὸς δὲ τῆς ἄλλης ἐπιτροπῆς γινομένης, ἐξ ἀνάγ-
κης ἐκαθέζετο καὶ αὐτός, πάντων πρὸς αὐτὴν ὁρῶν-
των, καὶ τοῖς νῦν μάλιστα δηλοῦντων, ὡς ἐδ' ἂν αὐτοὶ
καθεδεῖν ἐσκέοτος αὐτῆς. ὁ δὲ καὶ μᾶλλον τὸ νέον
ἐδάκρυε Βασιλεῖα, ὡς καὶ πρὸς οὗς εἶχε λέγειν θάρ-
ρειν, ὡς βέλτοιο τὰ κυρία καὶ Βασιλείας, (τῷ
τον ᾧ αἰετὶ τὸ πρόπον τὸ τῷ Βασιλείῳ ἐπάππε προί-
φερὲν ὄνομα,) τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέποντος τὸ ἀνάκλι-
σιν, αὐτῷ δὲ μὴ, ἐστάναι ἐπιπολύ. * ἐπιτρεπομένων
δ' αὐτῶν, Ἀλλ' ὑμῖν μὲν, εἰπεῖν, πρὸς τὴν κυρίαν καὶ
Βασιλείαν τὴν καθεδρῶν ἐπιτετραφῆναι, ἐμοὶ δὲ μὴ.
διόπερ ὑμᾶς μὲν καθεδιδύμῃ προσήκει, τὸ προσαττό-
μῳ ἐκπληροῦντας· ἐμὲ δ' ἐσκένομαι ἄχρως καὶ τὸ ἐπι-
ταγμα θάσση καὶ πρὸς ἐμὲ. Τοιαῦτ' ἔλεγε πρὸς οὗς ἐθάρ-
ρει, τὸ τῆς ψυχῆς ἄλγος ἀνακαλύπτων. ἐφ' οἷς αὐτὸν
ὁ μέγας δομέσικος παραμυθούμενος, ἄλλα τε κατεπῆ-
δε τῆς λύπης, ὁ δὲ Συλομάντειον ἔλεγε, δεῖν ἐκπληρῶν,
ὑπομονὴν ἐνδεκνύμενον καὶ καρτερίαν καὶ καιρόν. τὸ δ'
ἐξῆς ὁ νέος Βασιλεὺς καὶ οἱ ἀμφ' αὐτόν, ὅτε τινος τῷ οἰ-
κείῳ μινύσσει Συργιάνῃ πρὸς τὴν Κωνσταντίναν ταχέως
ἐπαυλθεῖν, εὐπρόσωπόν τινα πλασάμενον αἰτίαν τὴν
ἐπαυλθεῖν· τὰ δὲ κατ' αὐτὰς πράγματα, πῇ μὲν ἐπὶ
τὸ βέλτιον, πῇ δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον χωρεῖν· ὁ δὲ, σιω-
πῶν πολλῇ καὶ τάχος ἐπαυλθεῖν, καὶ συγγενόμενος
Βασιλεῖ τῷ τοῖς ἐταίροις, καὶ τὸ μὲν ἐπὶ τὸ βέλτιον
προκεχωρῆσαι σφίσι τὰ πράγματα, τῷ πρωτο-
στράτῳ Συναδίων χάριν εἰρῆσαι μαθῶν. Τὸ δ'
εἰς τὸ χεῖρον, ὅτε τὸ μᾶλλον ἐκπεπολεμῶνται τῷ
ἐγγόνῳ τὴν βασιλείαν, καὶ τὰλλα ἐκδιδαχθεὶς ὅσα
ἐν συμβεβήκει μῆτ' εἰς Θράκην αὐτὸν ἀπάραι,
περὶ τῇ τὴν χρὴ πράττειν ἐβελέοντο καὶ σφᾶς· καὶ ὅπως
τῷ πόλει ἀκινδύνως ὑπεξέλθῃ. Πρῶτος τοίνυν

ratione sensum suum protostratori in-
dicant, qui ad rem aggrediendam mi-
rabiliiter excitatus, semetipso evadit e-
rectior. Et horum quidem ejusmodi
status, & conditio fuit. Senior autem
imperator iracundia percitus in nepo-
tem, neque in dies singulos ad se ven-
titantem, recedentemve salutatione,
neque totis quatuor mensibus ullo vel
dextro, vel sinistro sermone dignari:
nisi quod eo de industria citra decorum
quotidie palatium obeunte, importu-
nam assiduitatem intuens, veluti vi ad-
actus in hanc vocem aliquando erupit,
nullo præterea verbo addito: Mane de
cætero domi tuæ. Enimvero nec cum
senatoribus suis & magistratibus sibi as-
sistentem umquam sedere iussit; sed a-
liis ejus jussu confidentibus, ipse quo-
que necessario confidebat, omnibus ad
illum respicientibus, quassatoque capi-
te significantibus, se stante ipso non
sessuros; quod adolescentem mordebat
acrius, ut & quibus fidebat, dice-
ret, velle se domino, & imperatore
(hoc etenim modo avum semper no-
minabat) ceteris sessionem mandante,
sibi autem minime, stare diutius. Hor-
tantibus autem ad sedendum, respon-
deret: Vobis, non mihi, facultas ab
imperatore domino data est. Quapropter
vos jussa implentes, sedere convenit,
me autem stare, donec similiter sede-
re jubeat. His apud eos, quibus aude-
bat fidere, dolorem suum testabatur.
Itaque magnus domesticus eum conso-
lans, cum alia tamquam carmina ad
leniendam ægrimoniam accinebat,
tum illi * Salomonis obtemperan-
tum ajebat, præcipientis, Patientiam non Salo-
& tolerantiam ostendendam in tem-
pore. Secundum hæc junior impera-
tor & amici per familiarem quendam
Syrgiannem certiores faciunt, cupe-
re se, ut Constantinopolin, reverso-
tem, ut in
his suæ honestam aliquam causam com-
mentus, advolet: res enim hac me-
lius, illac deterius ire. Qui multo cum
studio celeriter adest, & cum impera-
tore, ac sociis collocutus, intelligit,
quod dictum fuerat, Res melius proce-
dere, ad protostratorem: alterum,
Res deterius ire, ad imperatorem a-
vum pertinere, qui nepotem odisset
implacabilius. Edocetur nihilo minus
alia, quæ post ejus in Thraciam disces-
sum evenerant. Tum quid res impuls-
que postulet, & quinam ex urbe regina-
urbium se queant subducere, disqui-
runt. Primus itaque protostrator in hæc
verba differit

* Interpres
corrigit
ἐπιτρεπομένων
καὶ

Edit. Paris.
pag. 29.

29. 30.

CAPUT IX.

Protostrator imperatorem seniore in custodiam dandum, Syrgiannes interficiendum, magnus domesticus in priore sententia consistendum suadet. Reprehensus a Syrgianne de pertinacia, sapienter se tuetur, & utrumque refellit.

MAGNUM ego, & manifestum periculum huic negotio inesse animadverto. Si enim nos quomodocumque clam hac urbe egressos, imperator senex armis continuo fuerit persecutus, quibus tandem machinis praesentissimo discrimini elabemur? * Est autem, uti reor, virorum prudentium, & incolumitatis suae amantium, certa pericula salutis suae non anteponere. Ex urbe igitur clam exire, imperatore potentissimo adversario a tergo relicto, & ita gravem suspicionem commovere, non longe ab extrema perniciē abesse iudico: & securitatem multam adepturos, si comprehensum, quod facile poterimus, custodiam mandemus: sic enim nemine adversante, nullo plane negotio rerum summa potiemur. Tum Syrgiannes excipiens, Et hoc quod dixisti, inquit, si quis cogitatione perlustrat, multis obnoxium periculis inveniet. Primum enim arduum opus est illum comprehendere, quando & ex proceribus, & ex magistratibus, & ex meritoriis militibus, qui frequentes in palatio semper visuntur, multi suam in eum benevolentiam navant. Deinde ut hoc fauste transigamus (quamvis non sine pluribus periculis) in discrimen saevius incidemus, cum e custodibus plures suspectos habere, & rerum vicissitudinem metuere cogemur. Quoniam igitur utrinque male metuendum est, praestat, ut mea fert opinio, seni quod restat vitae momentum praecidere, atque ita certum, & conitans imperium indipisci: quandoquidem nec ipsum se ulciscetur; & qui pro mortuo aliquid periculose incipiet, nullus existet. Tale consilium Syrgiannes contra avum ex se quidem dabat; sed in primis Apocauchos sollicitante, qui ob causas quasdam non legitimas, ab imperatore seniore alienior, quia ore suo sententiam dicere non poterat, quod in junioris familiaritatem necdum adeo penetraverat, ut etiam in consilium adhiberetur, & Syrgiannem diligebat, eidem istuc, ut liberrime consulturo suggererat, Contra haec sic ingressus est magnus domesticus: Et prima sententia mihi inhumana, & altera saevitiae atque immanitatis modum omnem exsuperare videtur. Quamobrem spectata utilitate, ab hisce consiliis recedendum, ac prioribus adhaerendum constituo: providendumque, non quonam pacto imperatorem atrocissime mulctemus, sed qua ratione a nostris ipsorum cervicibus exitium prohibeamus; (hujus enim ergo convenimus, ut alterius quidem injuria laesi vitam, honoremque, Deo nos bene adjuvante tueamur:) alterius autem, nulla impellente necessitudine, ne honori quidem, quid dicam vitae? incommodemus. Illis isto modo judiciis, sententiaque discrepantibus, junior imperator sedens, tacitus quae diceban-

Edlt. Paris.
pag. 30.

EMOI πολὺ τινα καὶ προφανὴ τὸν κίνδυνον ἐκ τῆς πραγμάτων ἐς σπουδῆν. εἰ δὲ ἡμῶν ὅπως ποτὲ ταυτοσί τῆς πόλεως ὑπεξελθόντων, ἐπιτραπέσει καταπόδας ὁ Βασιλεὺς, τίς μηχανὴ μὴ ἐχὶ τὸ παραυτίκα πρὸς ἑχάτον ἐλθεῖν κινδύνῳ; ἐστὶ δὲ ἀνδράπων, οἶμαι, σωφρονουμένων καὶ βελομένων σώζεσθαι, μὴ τὰς ἀποδήλκας ἀνδαιρεῖσθαι κινδύνους τῆς ἐν βεβαίῳ κεισομένης σωτηρίας. τὰ τούτου τῆς πόλεως ὑπεξελθεῖν, δυνατώτατον ἀνταγωνιστὴν ὀπίσω καταλιπόντας τὸν Βασιλέα, οὕτως ὑποφίαν δεινῶ παρέχοντος, * μακρὰν ἀφε- * Interpres legit, οὐ μακρὰν, frustra: quippe aliter vertere debuit.

σηκέναι παντὸς κακοῦ, καὶ πολλῶν τῶν ἀσφάλειας ἡμῖν παρέχειν, τὸ τῶτον καταχόντας, ὃ δύνησθαι δοκᾷ ῥαδίως, κατακλεῖσαι φρενᾶ. ἔ- τω δὲ ἐδενὸς ἀνταγωνιζομένη, ῥᾶσα κρατήσομεν ἀπάντων. Συργιάννης δὲ μετ' ἐκείνον εἰθύς. Καὶ τῷδ' ἔπερ εἰρηκας, ἔφη, πολλοὺς ἔχον ἐξετάζοντι φανέται τὰς κινδύνους. πρῶτον μὲν ὃ εἰ μικρὸν ἔργον τὸ καταχεῖν, πολλῶν περὶ αὐτὸν ὀνοικῶς ἔχειμένων καὶ τῶ τῆς συγκλήτου, καὶ τῶ ἐν τέλει, καὶ μισθοφόρων αἰὲ πολλῶν ἡγευόντων ἐν βασιλείῳ. ἔπειθ' ὅτι καὶ τὰ εἰ μετὰ πολλῶν τῶ κινδύνων κατορθωθείη, τότε ἡδὴ χαλεπωτέροις περιπεσοῦμεθα κινδύνους, πολλὰς ὑποπτεύοντες ἐκ τῆς φυλάκων καὶ τῶν πραγμάτων τὰς μεταβολὰς. ὅτε τοίνυν καὶ ἀμφοτέρωθεν ὑποφία δεινὴ, βέλτιον βραχεία καὶ ῥοπή τῆς ζωῆς ὑποσερήσαντας, βεβαίως ἄρχειν αὐτὰ τε καὶ ἀμυνόμενοι, καὶ τῶ ἄλλων ἐδενὸς ἡγευόμενοι ὑπὲρ αὐτὰ κείμενα βουλευσόμενα. Τὴν δὲ τοιαύτῳ βελὴν ἐξήνεγκε μὲν κατὰ Βασιλέως ὁ Συργιάννης, ἐξ ἑαυτῆς μὲν, ἐνῆγε δ' εἰς αὐτὴν μάστιγα καὶ Ἀποκαυχος, ἐκαστὸν δὲ πρὸς Βασιλέα ἐξ αἰτιῶν ἡγεύμενος παραλόγων: μὴ δὲ αὐτὰ δὲ δυνάμει εἰσάγειν τῶ γνώμῳ, (ἔγω δὲ ἠκέατο Βασιλεὺς τοσούτον ὡς καὶ μετέχειν βελῆς,) φίλῳ ὄντι τῶ Συργιάννῃ τὰς βελὰς ὑπετίθει ὡς αὐτῷ παρρησία βελδοσόμενον. Πρὸς ταῦθ' ὁ μέγας δεμέσιος. Εμοὶ τὸ πρῶτον, ἔφη, τὰ βελδομάτων τὰ ἀπανδράπων κείνῳ, τὸ δούτερον, ἐδ' ὠμόπτος ἐ ἀπανδραπίας ὑπερβελῶν ἐλλείπειν ἐδεμίαν φαίνεται. διὸ συμφέρειν ἡγεῖμαι τῶν ὑποσάντας ἀπάντων, τῶ προτέρων ἔχειν βελδομάτων, καὶ σκοπεῖν ἐχ' ὅπως Βασιλεὺς κακῶν ἀνηκέστων αἰτίαι φανῶμεν, ἀλλ' ὅπως ἡμᾶς αὐτὰς ἀπαθεῖς ἡγετησώμεν κακῶν, (εἰς τὸ δὲ καὶ σωεληλύθειμεν, ὅπως τῶ μετ' τῶ Βασιλέων ἀδικουμένων, Θεοῦ συναυρομένου, καὶ τῶ ζῶν ἡγετησώμεν καὶ τῶ τιμῇ.) τῶ δὲ, μηδεμίαν ἀκαλουθέσης ἀνάγκης, μηδ' εἰς τῶ τιμῇ παρενοχλήσῃ, μήτοιγε τῶ ζῶν. Τῶν ἄλλων ἀληθῶς ἐναυτία βελδομένων, ὁ μὲν Βασιλεὺς καθῆσο σιγῇ, τῶ λεγομένων ἐπακροώμε-
ρος.

τος ὁ Συργιάννης δὲ τὸν λόγον ἀναλαβὼν, ἐκ τῶν ἐναν-
τίων ἀντιλέγων πρὸς τὸ μέγαν δομέσικον ἔφη· Τῆς ἀν-
θρῶπινης φύσεως τὸ ἐνδεὲς ἐχέσθης, καὶ τὴν τελείαν τῶν
ὄντων γνώσεως ἀπολειπομένης, εἰδέναι δεῖν οἶμαι τοῖς
ἀπ' ἀρχῆς δεδομένοις ἐμμένειν, ἂν μὲν ταῦτα βελ-
τίω πάναντία φαίνονται· ἢ εἰ τὸτο κρατήσῃ, ἐκ ἂν
φθάνοι πάντ' ἄνω καὶ κάτω γενόμενα. ἂν ὅδ' μὴτ' ἐμ-
πορος, μὴδ' ὁ γεωργός, μὴδ' ὁ κυβερνήτης πρὸς τὰ
δοκουῦντα λυσitelῇ μεταρμέζῃται, ἀλλ' ἀναγκαίως
ἐμμένῃ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς δεδομένοις, ταχέως ὁ μὲν
κυβερνήτης ἐαυτῷ συγκαταδύσῃ τὴν ναυὺ ἐναντίων
κινηθέντων πνύματων· ὁ δ' ἐμπορος ἐπανήξει κε-
ρὸς χρημάτων· ὁ γεωργὸς δὲ, πρὸς τῇ τῶν πόρων ὑπο-
σερήσει, καὶ βαθύν' ὀφλήσει γέλωτα. προδήσομεν δὲ
τι καὶ τῶν οἰκείων παραδειγμάτων. ἐκ ἂν εἰδὲ στρατηγὸς
τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἐμμένων βεβεβλόμενοις, τρόπαιον
ὑποτῶν πολεμίων ἀναστήσει· ἀλλ' αἰχρῶς καὶ ἀγεννῶς
ἡττηθεὶς, συγκινδυνώσῃ τοῖς στρατιώταις· ἂν ὅδ'
συμβῇ τυχὸν τὴν μὲν ἐαυτῷ στρατιὰν πολλαπλασίονα
τῶν πολεμίων, καὶ πρὸς τὰ πολεμικὰ μᾶλλον ἡσκημέ-
νῳ ἡγεῖσθαι, καὶ ὅτε τὸτο δεῖν βεβλῶσθαι μάχῃ συ-
νάπτειν, εἴτ' ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἐλθὼν, τὴν τῶν
ἐναντίων ἰδὴ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ ἀσκήσει ἐ τοῖς ὀ-
πλοῖς ὑπερέχουσαν πολλῶν τῶν μέτρῳ· διὰ δὲ τὸ μὴ
λύσαι τὰ δεδομένα, ἀλογίως συμπλέκεται ἐ πα-
ραβόλῳ, ἐκ ἂν ἐγγὺς τῷ μαίνεσθαι φαίμεν τὸν στρα-
τηγὸν ἐκείνον· παντὶ περὶ δῆλον· διό μοι ἐ σὲ νῦν
ἐπεισι θαυμάζειν, ὥτως ὑποβλάμενον ὡς χρὴ τοῖς
ἐξ ἀρχῆς δεδομένοις ἐμμένειν, ἐκ πρώτης ἡλικίας
ἐς τὸδε χρόνον, στρατείαις καὶ τοῖς ἐκ στρατείας ἐνδε-
τρίφαντα πόνοις, τὸτο δὲ ἡγνοηκότα, ὡς μία και-
ρὴ ῥοπή πολλῶν ποιήσει πραγμάτων μεταβολάς·
Επὶ τούτοις ὁ μέγας δομέσικος εἶπε τοιαύτα· Οὐδένα
νομίζω τῶν καὶ ὁπωσοῦν μετελινχόπων φρενῶν, ὥτως
ἐαυτὸν οἷς ἐξ ἀρχῆς ἐβεβλῶσατο πεπεικέναι βεβαίως
ἐμμένειν, ὥστε μὴ μεταβάλλειν, ἐτέρων ἐν ὑτέρῳ
φαινομένων βελτιόνων· καὶ σὲ ὅς αὐτὸν ἐκ ἂν ὑ-
πορήσειν ἐπ' ἐμοὶ λοιδόριας ὑπερβολῆς, ἢ ἔγω πε-
ρὶ τῶν πραγμάτων λέγειν ἔχειν, ἐν διαφορᾷ κατα-
στάντα· ἐγὼ δὲ ποσῶτε δέω ἵπποιον εἶναι φανῆ, ὥ-
στε καὶ τοῖς δημοσίοις, καὶ τοῖς ἰδίῳις, ἡφρον
ὡς καλῶς ἔχουσιν, καὶ τῷ λυσitelουῦτος τὸ δο-
κεῖν ἐς τὰ μάλιστα ἐφικνουμένῳ περὶ τινος πολλὰ-
κις ὀξενεγκῶν, ἡδὴ δὲ ἐ πρὸς τὸ φράττειν χω-
ρῶν, ἔπειτ' ἢ ἐτέρῳ τὸ ἥσων ἔχειν ἐπὶ τῷ φρο-
νεῖν δοκουῦντι, ἢ αὐτὸς ἐμαυτῷ τὴν ἐναντίαν πε-
δεῖς εἰλόμῳ· ἐφ' οἷς δὲ νῦν σκοποῦμεν, μά-
λιστα μὲν ὧν ὑμεῖς βεβλῶσθε, ὑποχέσθαι, ὧν δ'
ἐμοὶ δοκεῖ, δεῖν ἔχεισθαι νομίζω πολλῶν ἔνεκον
αἰτιῶν· πρῶτον μὲν ὅδ' τὸ χεῖρα κινῆσαι κατὰ Βασι-
λέως καὶ τῷ θεῷ κεχεισμένου, καὶ σωτηρίαν ὑποσερή-
σαι ψυχῆς, καὶ μόνον πάσης ἐν ἀνθρώποις ἀπεσέρη-
ται συγγνώμης, ἀλλὰ καὶ παρὰ θεῷ τὰς ἐχάτας τῶν
ποιήτων ἔργων πεπείσμεθα κείσθαι τὰς ἀντιδόσεις·
ἔπειτα δὲ, εἰδὲ τὸτο ἐξ ἀρχῆς ὑπεδέμεθα, ὥστε
τὸν μὲν ἀνελεῖν, τὸν δ' ἐγκαθιδρύσαι τοῖς θρόνοις
τῶν Βασιλέων· ἀλλὰ πολὺν τινα τὸ δικαίου ποιῆ-
μεν λόγον, ἀμύνειν τῷ νέῳ προὔδουμῳ Βασιλεῖ,
ἀδικουμένῳ τε περὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ
δεδοικότε περὶ τὸ ζῆν· Ἀποπον οὖν, τῷ μὲν σω-

Paris I.

tur auscultabat. Tum Syrgiannes ma-
gno domestico sic occurrit: e cum in-
genii humani imbecillitas perfectam
rerum cognitionem simul assequi ne-
queat, nemini in his, quæ ab initio ei
visa sunt, conquiescendum puto, si
postmodum contraria meliora appa-
ruerint: alioqui aliud alio ferri, mi-
fcerique ac perturbari omnia necesse
est. Si enim nec mercator, nec agri-
cola, nec gubernator perspectæ com-
moditati se accommodaverit, verum
in suscepto semel proposito perseverare
obstinatè imbiberit, hic ventis adver-
fis surgentibus citos navim secum sum-
merget: negotiator crumena vacua
redibit: arator præter laboris frustra-
tionem publica etiam irrisione ludetur.
Quinetiam exempla e re nostra adjicia-
mus. Nullus ductor placitorum prio-
rum tenax, de hostibus trophæum e-
rigit; imo turpiter, & effeminate vi-
ctus, seque militemque perditum ibit.
Nam si copias suas adversariis longe
maiores, & bello exercitiores censens,
idcirco prælio dimicandum decreverit,
deinde in conspectum hostium veniens,
eos & numero, & usu & armorum ap-
paratu multis partibus superiores vide-
rit, & quia anticipatam opinionem de-
ferere non vult, inconsiderate ac temere
signis illatis conflixerit, ecquid talem
ducem infano parum interesse negabi-
mus? Certe neutiquam. Itaque & tu
mihi in præsens admirationem commo-
ves, homo a pueritia usque ad hoc æta-
tis in militia, & militaribus versatus
laboribus, dum affirmas, quæ a princi-
pio statuerit quispiam, iis affixum esse o-
portere: nec scis vel uno temporis pun-
cto rerum plurimarum commutationes
solere fieri. Adhæc magnus domesticus
sic respondit: Ego vero mortalium ad-
huc nullum, saltem paululum mente
valentem, ita perpetuam in prima ali-
qua voluntate permansionem sibi met
indixisse credo, ut eam postea, tametsi
meliora se offerrent, immutare detre-
ctaverit. Te quoque ipsum arbitror non
potuisse tam immodice mihi convitiari,
aut de rebus adeo commode ac vere
loqui, nisi pariter mecum sentire. Tan-
tum autem ab illo disto, quem tu me de-
scribis, ut tam in publicis, quam priva-
tis deliberationibus, cum sententiam
probabilem, & rei propositæ utilitatem
opinionem mea maxime attingentem sæ-
penumero protuliffem, deinde ubi ad
facta ventum fuerit, aut ab alio, quem
minus prudentem judicarem, aut a me-
met persuasus, in alia omnia discesse-
rim. In hoc autem negotio, de quo
nunc disceptamus, non quæ vobis, sed
quæ mihi videntur, probanda existi-
mo, idque pluribus de causis. Primum
enim manus a in imperatorem, & un-
ctum Domini injicere, eique animam
extinguere, non apud homines solum
universos venia caret, sed, uti credi-
mus, etiam a Deo hujusmodi facino-
ra acerbissima mercede pensantur. De-
inde non istuc nobis a principio pro-
posuimus, ut alterum imperatorem ne-
ci daremus, alterum in folio collocare-
mus: sed sollicito ad justitiam respectu,
studiosius ad ei opitulandum incu-
buimus, qui & de imperio, & de vi-
ta conservanda laboraret. Absurdum
est igitur, huic juste imperium vindi-
care, illi injuste etiam spiritum, &

Edit. Paris.
pag. 31.

D

sanguinem eripere: & quæ, si in alium designarentur ab aliis, crudelissima duceremus, iis multo crudeliora nos ipsos in imperatorem machinatos videri: & velut in trutina, rebus in una lance divergentibus, ad similem inæqualitatem ex contraria parte alteram lancem deprimere, cum ambas potius ad æquamentum, seu æquilibrium componere debeamus. Nec vero mitius eum habebimus, si vinctum in custodiam tradamus, quam si semel jugulaverimus. Qui enim tam officiose coli, satellitioque semper stipari consueverunt, iis e amplitudine, & dignitate sua orbatis adversos casus volvere, letho ipso horribilius est. Hinc & plures Romanorum imperatores, quorum celebris est apud posteros memoria, præliis usi adversis, mori, quam indignam hostibus servitutem servire, maluerunt. Præterea a custodibus, ut ad vinctum attentis, probra & contumelias perpeti, tales animos & quavis aqua Stygia cruciat amarior. Huc accedit, quod nihilo securiores erimus, si catenis injectis eum carceri mandaverimus. Quippe si arte aliqua inde elapsus fuerit, & quod hodie abunde datur nobis, ut cum inique nobiscum videatur actum, omnium favore ac benevolentia perfruamur, tunc illi dabitur, & vicinis barbaris, Romanisque impigre adjuvantibus, infestior in nos Marte pugnabit. Quia igitur e medio tollere imperatorem, nobis liberisque nostris nefariorum, atque homicidarum notam inuret; in carcerem autem compingere, præter facti infamiam etiam summorum malorum suspicionis, ac formidinis plenum est, ex æquo & bono futurum sentio, in pristino consilio permanere, & imperatorem nostrum juniorem, si qua vis extiterit, tutum præstare. Hic tu objicies, Quid? si senior arma nobis intulerit, non contra pugnabimus? non eum, si fors ita ferat, trucidabimus? Maxime imo pugnabimus, & quidem nervis omnibus: verum aliud est præoccupare, & aliud resistere. Illud & turpe ad famam, & injustum; hoc & gloriosum, & justum numeratur. Quod si damnum acceperit qui antevertit, rerum exitum non defensori, sed invasori condecet adscribere. Ab utroque igitur nostrum in utramque partem velut exercitationis causa satis dictum est. Restat ut imperator auditis omnibus a principio, more piscatorum, quasi e sagena multos pisces concludente, utilia delingat, inutilia rejiciat. Hoc ipsum ubi & reliqui duo assensu firmarunt, & dijudicationem controversiæ eidem detulerunt, sic profatus est.

Edit. Paris.
pag. 32.

τῇ δικαίῳ τὴν ὀρχὴν κατακτείναν, τὸν δ' ἀδίκως ἀφαιρεῖσθαι καὶ τὴν ζωὴν· καὶ ἂν περὶ τὸν ἕνα παρὰ τῶν ἑτέρων, τῷ ἀποπατάτων ἐδόκει, τοῦτων χαλεπώτερα περὶ τὸν ἕτερον ἐξαιργασμένους αὐτὸς ὀφθῆναι· καὶ ὥστε ἐν ζυγοῖς τῶν παραγμάτων ἐφ' ἑτέρῳ μέρει βαρυνομένων, ἐπὶ τῷ ἴσῳ ἀμετεῖαν πρὸς τοῦναντίον αὐτὸς καταπίεσαι, δεῖν ἐπὶ τὸ ἴσον ἀναγαγεῖν. Οὐ μὲν ἔδδ' τὸ δήσαντας φρουρεῖν, τῷ ἅπασι ἡμερώτερον ἀποκτείναν. Τοῖς δ' ἐν ἔδει τῷ θανάτῳ καὶ δορυφορεῖσθαι, φοβερώτερον τῷ ὑποθάνειν, τὸ παρ' ἀξίαν κακοπραγεῖν. διὸ καὶ πολλοὶ τῷ ὑμνουμένων παρὰ Ῥωμαίοις Αυτοκρατόρων, μάλλον εἰλογοῦτο ἀποθάνειν, ἢ ζῶντες αἰχρῶς δαλῶν ἀτυχήσαντες περὶ τὰς μάχας. Ἐχωρὶς ὅ τούτων, τὸ παρὰ τῶν φυλάκων ὡς δεσμώτῃ προσηχόντων περιυβρίζεσθαι καὶ λοιδορεῖσθαι, παντὸς ἂν εἴη πικρότερον ὕδατος Στυγὸς. ἔτι δ' οὐδ' ἀσφάλειαν ἡμῖν παρέχει τὸ δήσαντας φρουρεῖν. ἂν γὰρ ὁτῶνδ' ἐν τῷ δυνάμει τὰ δεσμά διαφυγεῖν, ὅπερ ἡμῖν πρόσθεν νῦν, τὸ δοκουῦντος ἀδικεῖσθαι καρποῦσθαι τῷ ἀπάντων εὐνοίαν, ἐκείνῳ περιήσεται· καὶ σφοδρότερον πολεμήσει συμμάχοις προθύμοις καὶ τοῖς περιόχοις βαρβάροις καὶ Ῥωμαίοις χρώμενος. ὅτε τοίνυν, τὸ μὲν ἀποκτείναν ἀλαστόρων καὶ ἀνδροφόνων ἐπιτιμίαν, οὐ μόνον ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παισὶν ἡμετέροις ἔπειτα * προσά- * προσά-
πτει, τὸ δ' εἰρξάντας φρουρεῖν, μὴ τῷ αἰχρῶ καὶ τὰς ἐχάτας ὑποπτεύει κινδύνους, καὶ λυσίτελές ἄμα καὶ δίκαιον εἶναι νομίζω, τῷ προτέρων ἐχομένους λογισμῶν, τὸν ἡμέτερον Βασιλέα διασώζειν ἀμυνομένους ἂν τις ἐπὶ. Ἀλλ' ἐρεῖς. Τί οὖν; ἂν ἐπιστρατεύῃ Βασιλὸς ἡμῖν, & μαχοῦμεθα αὐτῷ, ἐδ' ἀποκτενοῦμεν ἂν ἔπω συμβαίῃ; Μάλιστα μὲν οὖν ἀμυνοῦμεθα πάσῃ δυνάμει. ἀλλ' οὐ τὸν αὐτὸν ἔχει τό, τε κατέρχων, καὶ τὸ ἀμυνάσθαι τινα, λόγον. τῷ μὲν γὰρ πρὸς τῷ αἰχρῶ πρόσθεν καὶ τὸ ἀδικεῖν· τὸ δ' ἀμυνάσθαι, πρὸς τῷ δικαίῳ καὶ τῷ ἀπὸ τῷ ἔργων εὐκλείαν ἔχει. ἂν γὰρ συμβῇ τὸν προκατέρχοντα παθεῖν κακῶς, οὐ τῷ ἀμυνομένῳ τῷ ὑπόβασιν, ἀλλὰ τῷ ἐπιόντι λογίζεσθαι, τῷ ἔργων δίκαιον. ἡμῖν μὲν οὖν ἐπ' ἀμφοτέρω γυμνάζουσε τὸν λόγον ἐκατέροις εἴρηται πολλά. βασιλεῖ δὲ πάντων ἀκρωμένῳ ἐξέσται τὸν τῷ ἀλλέων ἔσπον τῆς σαγῶν πολλὰ περιχούσης καὶ χρήσιμα ἐκλεξαμένῳ, τῷ ἀχρῶν ἀποσχέσθαι, ἐπὶ τῷ τοῖς καὶ τῷ ἄλλων συνδεμένων, καὶ τῷ διακρίσειν τῷ λόγων ἀναδεμένων τῷ Βασιλεῖ, εἴπε καὶ αὐτὸς τοιαῦτα.

CAPUT X.

Nepos insignem observantiam in aeternum ostendit, & crudelia potius ab ipso pati, quam in eum facere paratus est. Quae fortuna dabitur, ea se usurum. Si se deserant socii, acerbè laturum. Ejus voluntate collaudata, protostrator & Syrgiannes, dum licet, Byzantio discendendum statuunt. Quæritur, ecquid imperatrix assumenda, an Constantinopoli relinquenda sit.

ΤΟΙΣ περὶ μεγάλων πραγμάτων βουλευμένοις ἀναγκαῖον εἶναι νομίζω, καὶ πολλοῖς εἶναι τὸν ἀρετμόν. διὸ καὶ Ῥωμαῖοι καὶ Ἕλληες τὸ παλαιόν, καὶ δημοκρατοῦμενοι, καὶ τῶν ἀρίστων ἀρχόντων, ἐκ πλειόνων τὰς βουλὰς συνεκρότουσαν τῷ καλῷ καὶ συμφέροντος, οὕτως οὐκ ἂν οἱ ὅμῃοι ῥαδίως ἀμαρτεῖν ὁρῶντες φρονῶντες. καὶ τῶν παλαιῶν δὲ τις σοφὸς τῆς ἡμετέρας αὐλῆς ἐν πολλῇ βουλῇ τῷ σωτηρίᾳ εἰρηκεν εἶναι· καὶ πολέμιον ἑαυτῷ τὸν ἀσύμβουλον ἀπεφύνατο, καὶ ὑμῶν τίνων καὶ πολλῶν καὶ περὶ ταῦτα ἀρίστων ὄντων, καὶ λόγοις οὐκ ὀλίγοις περὶ τῆς πράξεως χρησαμένων, ἐξέσαι καὶ μοι ὅν εἰρήκατε τῶν ἀλίαν τρόπον, πολλὰ πῶς σαγῶν κατεργασμένης, τὰ χρήσιμα ἐκλεξαμένῳ ἀπορρίψαι τὰ μὴ τοιαῦτα. ἐγὼ τίνων καὶ αὐτὸς ἂ μοι δοκεῖ βέλτεστα εἶναι· ὑμῖν δ' ἐξέσαι ἐκαστῷ ἂν δοκεῖ συμφέροντα εἰλέσθαι. Οὐ πᾶσιν ἀνθρώποις τὰ αὐτὰ αἰρετὰ καὶ φρόντα, καὶ ἡδὲ καὶ μὴ τοιαῦτα δοκεῖ, ἀλλ' ὅπως ποτὲ ἔχουσι περὶ αὐτὰ, τοιαύτας καὶ περὶ αὐτῶν ἐξάγῃσι τὰς κρίσεις. ὥς ἐχω τίνων καὶ αὐτὸς περὶ τῶν προκειμένων ἐγὼ. τοσούτου δὲ τὸ τί τῶν ἀντικρίων ἐξ ὧν ἐνεκα καὶ τιμῆς περὶ τὸν ἐμὸν κύριον καὶ Βασιλέα γενέσθαι βάλειναι, ὥστ' εἰ συμβέβηκε τὸν αὐτὸν ξίφος ὡς ἀποκτενοῦντά με σπασάμενον ἐπιέναι, φυγῇ μὲν ἂν ἐπραγματευσάμεν τῷ σωτηρίᾳ· εἰ δὲ κώλυμά τι μεταξὺ φόβῳ συμβέβηκε τῆς φυγῆς, τοσάπων ἀπέχω τῆς συστρέφειν ἀμύνεσθαι βάλειναι, ὥστ' ἐγκαλυφάμενος, ἐδεχόμενός ἂν σιγῇ τὰς πληγὰς, δέσας μὴ πρὸς ἐκείνον ὄρων, καὶ οἷον τῷ πάθει τῶν φρονῶν ἐκρουσθεῖς, πρὸς τὸ λαβεῖν ἐξ αὐτῆς κινήσῃ, καὶ μακρὰν ἀπορρίψαι τὸ ξίφος, ἐπειδὴ καὶ τὸ τῶν ἀντικρίων κείνῳ, κατ' ὄν τινα τρόπον χεῖρας ἀναχεῖν τῷ πατερί. τοιαύτῳ ἔχειν γνώμην περὶ τῆς εἰς τὸν πάππον τιμῆς τὸν πάντα ἐφορῶντα μαρτύρομαι ὁφθαλμόν τῷ Θεῷ. διὸ δὴ καὶ ὑμᾶς βάλομαι οὕτως ἔχειν σαφῶς πειδέντας, μηδένα περὶ τῆς λόγον κινεῖν, μηδὲ μεταπέσειν ἐπιχειρεῖν· ἐσιδετέ τῷ λυσιπότοι πλέον οὐδέν. εἰ μὲν οὖν ἐδελήσεται τῶν ἐξ ἀρχῆς ἐχόμενοι λογισμῶν, τῷ σωτηρίᾳ ἑαυτοῖς προεζόμενους φυγῇ τὸν ὑφορώμενον κίνδυνον διαδιδράσκειν, εὖ ἂν ἔχοι, καὶ τῷ κοινωνίᾳ αὐτὸς ἀσπάζομαι τῷ ὑμῶν, καὶ συγκινδυνάσει ὑμῖν αἰρούμαι· εἰ δὲ τῆς προτέρας ἀπολμίας καὶ ἀναδελφίαν καταγρόντες βελῆς, ἐμμένειν ἀσφαλῶς κειρέκατε τοῖς δούτεροις, μὴ πειδομένου δ' ἐμῆ, ἐδ' αὐτοὶ λυσίτελεῖν ἑαυτοῖς ἅπερ ἐγὼ βούλομαι ἡγεῖσθαι, ἐγὼ μὲν τῶν τοιούτων ἔργων κοινωνεῖν ὑμῖν ἐκ ἂν ἐλοιμῶ ποτὲ· ὑμᾶς δὲ τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἔχειτε περισώζοντας, ἃ συμφέρειν ὑμῖν οἶδατε εἰλέσθαι. χάριν δὲ πολλὴν ὁμολογῶ τῷ Θεῷ, ὅτι καὶ εἰς ἐμὲ δυνάμεις ἐδὲν ἐδέπω καὶ νῦν ὑμῖν ἀπήνηται.

Paris I.

QUI de rebus gravioribus consilii capiendi causa deliberant, eos etiam numerum conficere oportere autumo. Unde olim Romani & Græci, quique sub populari, quique sub optimatum potestate, & imperio degebant, consilia e pluribus congregabant, recte sentientes, hoc modo ab honesto, & conducibili haud facile deflexum iri. Quin & a de veteribus quidam, & e nostro ovili sapiens, salutem esse dicit, ubi multa consilia: sibi met autem inimicum pronunciat hominem inconsultum. Cum itaque vos & plures sitis, & in dando consilio excellatis, deque præsentis negotio multa differueritis, licitum erit & mihi, quemadmodum piscatoribus, ut dixistis, e plena sagena delectis melioribus, cætera foras mittere. Proferam ergo ipse quoque meo iudicio optima: vestrum unicuique integrum erit, quæ probaverit amplecti. De rebus expetendis ac fugiendis, jucundis & injucundis nequaquam unus & idem est omnium hominum sensus, sed ut quisque iis afficitur, ita de illis iudicat. Fas sit igitur mihi quoque nunc in consultatione ita proloqui, ut affectus sum. Usque eo nihil durum, & immane vel vitæ, vel dignitatis meæ gratia in domum meam, & imperatorem perpetrari velim, ut si forte districto ense in me jugulabundus irrueret, pedibus salutem meam expedire contenderem. Sin quippiam fugienti obstaret, adeo me non delectaret ad defensionem converti, ut velata facie, cum silentio plagam mallet accipere; metuens ne aspectu illius vehementius turbatus, ac velut de statu mentis dimotus insilirem, ferrumque ei extortum longius projicerem: cum hoc ipsum scelesti facinoris loco ducam, quoquo modo contra parentem manus tollere. Sic me de avi honore sentire, Deum omnia perspicientem testor. Eodem animo vos esse desidero, certos plane, ne mutire quidem super hac re amplius, neque conari, me in diversum trahere: nec enim hilum proficietis. Si ergo priora consulta vestra, eaque salutaria sequentes, instantia pericula fugiendo declinare vultis, bene est, & ego ad numerum vestrum me aggrego, nec discriminum communionem recuso. Sin autem illa, ut ex timiditate, & ignavia profecta improbantur, in secundis cogitatis nulla interposita dubitatione consistere decrevistis, ac me in alia omnia discedente, vos, quæ mihi placent haud profutura ducitis, ego sane huiusmodi factorum consortium numquam cupiverim: vos quæ securitati vestræ conducere creditis, quoniam potestas est, amplectimini. Deo singulares ago gratias, cum usque ad hanc diem nulli vestrum sua in me inclinatio voluntatis quidquam creavit.

D ij

Edit. Paris.
pag. 34.

incommodi : neque extra vos ulli mortalium nostrarum consultationum arcana patefacta sunt . Quod ad me attinet , ut potero , & ut Deus annuerit , in periculo meo me tractabo . Equidem non ignoro , si in pugna occubuero , vos morti meae illacrymatorios affatim , frequentique ac longo fletu amicum profecuturos , si modo aliquod amicitiae meritum memoria haud indignum in vos collocavi . Quod si ad superstitem denuo vos adjungere volueritis , non erit ullo impedimento ista quae nunc fit inter nos dissociatio : eundem quippe me semper , atque ut nunc , vestri amantem invenietis . Ne vero arbitremini , aut hanc separationem mihi non molestam accidere : aut vos , ceu homines nauci a me rejici in praesentia . Ex quo enim hunc sermonem orsus sum , excogitatione distractionis nostrae doloribus multis cumlatus est mihi animus : etsi me in posterum plura , & vehementius doliturum sciam . Sed quoniam res in tranquillum conferri non possunt , quod ferre oportet , feramus . Ergo si , ut dicebam , antegressis cogitationibus insistentes , salutis nostrae prospicere , & adversus avum nihil inconveniens meditari institueritis , rebus agendis comitem me profitebor : sin alia vobis mens , hoc unum relinquitur , ut multa bona ob declaratam in me benevolentiam vobis a Deo precatus , ipse mihi ad utilitatem meam promus condus fiam . His auditis illi diu inter se aspicere , & admirari ingenium juvenis , adeo ad honestatem grassantis , ut de pudore , & reverentia erga avum nihil diminueret : quamvis ille tristitia multa remetiretur . Dein prototrator sic incipit : Nos , imperator , de tuis atque nostris commodis solliciti , quae eo facere putabamus , edissecimus . Quod autem de avo consulimus , in eo non hoc unum spectavimus , ut malo mulcetur : verum ut ne ad bellum apertum veniretur , tuoque capiti casus aliquis gravior impenderet : id enim est , quod omnium minime velimus . Et cum securitatem , honoremque avi tuae salutis , incolumitatisque praeferas , quod intelleximus , subit nos hujus magnanimitatis , & justitiae admiratio , & quae voles praestabimus , iustaque & utilia tuo judicio metiemur . Quod vero antea oratione discepiimus , non id studio dissentienti factum est : sed ut ne quid eorum , quae tempus postulare , nos indidissimum praeteriret . Proinde cum omni ambiguitate sublata sententiis congruamus , hoc solum restat , ut omissis sermonibus , ad id quod datur , aggrediamur . Postquam Syrgiannes deinde ex sua item mente locutum prototratorem pronuntiavit , & hoc ad commendationem nepotis adjecit , ob hanc reverentiam atque curam avi multa illum apud magnam , caelestemque imperatorem manere praemia , qui aut malevolorum consilia mutaturus , aut ad nocendum prorumpentibus pro defensore obviam iturus esset : ubi nepos quoque de benevolentia , & obsequio sibi praestitis gratias amplas egit , fugiendum esset nec ne quaesiverunt . Et quia semper diem supervenientem malum aliquod majus pa-

pag. 35.

καὶ τῷ θυχερῶν , ἐδὲ περὶ ὧν ἐβελοδυσάμεθα κατὰ δὴλον εἶδεν γέγονεν εἰδέναι πλὴν ὑμῶν . ἐγὼ δὲ ὡς ἂν οἶός τε ὦ , καὶ ὡς ἂν ὁ Θεὸς διδῶ , ἢ ὑπὲρ ἐμαυτῆ κίνδυνον ἔχουβερνήσω . οἶδα μὲν ὅτι ὡς ἂν συμβῇ μαχόμενον με πείσειν , πολλὰ μὲν ἐπιθρηνήσετε κειμένῳ , πολλὰ δὲ πολλάκις ἀνακλαύσετε τὸν φίλον , εἰδὴ τι καὶ μνήμης ἄξιον ἐνεδειξάμεθα φιλίας εἰς ὑμᾶς . εἰδὲ ἔτι περιόντι πάλιν ἐδελήσετε πορσελθεῖν , μηδαμῶς ὑμῖν ἐμπόδιον τὸ νῦν ἡμᾶς χωρίζεσθαι καταστήτω . εὐρήσετε ἦν αἰεὶ ἢ αὐτὸν ὄντα καὶ φιλικῶς ὥσπερ καὶ νῦν ἔχουβερνον πρὸς ὑμᾶς , μὴ νομίσunte δὲ ἐμὲ μήτε ἀλύπως ἐπὶ τῷ χωρισμῷ ὑμῶν ἔχεισθαι , μήτ' ὡς τῷ μηδενὸς ἄξιός ὑμᾶς ἔπως ἐκ τῆ παραυτίκα ἀπωδεῖσθαι . ὅς ὅτε ἦν περὶ τῷ τοιαύτων ἡρξάμεν λέγειν , πολλῶν ἢ ἔλασσιν ὑμῶν ἐννοῶν αἰδάνομαι τῷ ἀλγυδόνων . οἶδα δ' ἐν τῷ μὴ ταῦτα καὶ πλείονων αἰδησόμενος καὶ σφοδρτέρων . φέρειν δὲ ἀνάγκη , τῷ πραγμάτων ἀσυμβάτως ἐχόντων . εἰ μὲν οὖν , ὥσπερ εἶπον , ἐδελήσετε τῷ προτέρων ἐχομένους λογισμῶν , ὑπὲρ μὲν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας φροντίσαι , μηδὲν δὲ καὶ Βασιλέως βελεύεσθαι τῷ ἀπεικόντων , καὶ ἐμὲ κοινωνὸν ἔχετε τῶν πραττομένων : εἰ δ' ἐτέρως ὑμῖν δοκεῖ , εἶδεν ἄλλο λοιπὸν , ἢ πολλὰ τῆς εἰς ἐμὲ φιλίας ἐποδύξασθαι ἀγαθὰ , κατ' ἐαυτὸν ἂν μοι δοκῶ συμφέροντα πράττειν . Τοιαῦτα καὶ τῷ Βασιλέως εἰπόντος , ἐπὶ πολὺ μὲν πρὸς ἀλλήλους ἐώραν , τὸ δ' ἐγνώμης θαυμάζοντες ἐπὶ τὰ καλὰ βεβηκὸς , ὡς μηδὲν τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα ἢ πάππον αἰδῆς ὑφεῖναι , καί τοι πολλοῖς αὐτὸν τοῖς λυπῶσιν ἀμειβομένους . Εἰδὲ ὁ πρωτοστράτη ἀπεκρίνατο τοιαῦτα . Ἡμῖν , ὦ Βασιλεῦ , τὸ συμφέρον σοὶ τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς σκοπεῖσιν , ἢ λυσιτελεῖν * ἐφδεγξάμεθα ἐδοκῆμεν . ἢ δὲ * ἐδοκῶμεν , ἐφδεγξάμεθα , καὶ αὐτὸ τὸτο μόνον ὅπως κακὸν τι πάθοι σκοποῦντες ἐβελοδυσάμεθα , ἀλλ' ὅπως μὴ μὴ τὸ φανερώς εἰς τὸν πόλεμον καταστῆναι , τίς ὑπολείποιτο καὶ σὲ προσδοκίᾳ δεινοῦ , τὸτο ἦν ἡμῖν περισκοπεῖται . ἐπεὶ δ' ὡς ἡκούσαμεν τῆς εἰς ἢ Βασιλέα καὶ πάππον ἀσφαλείας τε καὶ τιμῆς ἢ οἰκείαν σωτηρίαν καὶ ἀσφάλειαν ἐν δούτερῳ λογίζῃ , θαυμάζειν μὲν ἔπεισι τῆς μεγαλοφυχίας καὶ τῆς δικαιοσύνης , πείθεσθαι δὲ οἷς ἂν ἐδέλῃς , καὶ ταῦτα νομίζῃν καὶ δίκαια καὶ συμφέροντα , ἄπερ ἂν καὶ σοὶ συνοδοῖ . Εἰ δὲ τι καὶ πρότερον διηνήχθημεν περὶ τὰς λόγους , καὶ ἀλλήλοις ἐναντία βελοδόμενοι , ἀλλ' ὅπως μηδὲν τῷ δέοντων ἀνεξέτασον ἑαφύγῃ . τοιγαροῦν ἐπεὶ τῆς ἀμφιβολίας παυσάμενης εἰς ἐν συνήλδομεν ταῖς γνώμας , εἶδεν ἄλλο λείπεται ἢ τὰς λόγους καταλιπόντας , χωρεῖν ἐπὶ τὸ πράττειν τὰ δεδογμένα . Καὶ Συργιάννη κατὰ γνώμην αὐτῶν εἰπόντος εἰρῆσθαι , καὶ τὸτο προδέντος ὡς τῆς εἰς ἢ Βασιλέα καὶ πάππον αἰδῆς καὶ κηδεμονίας , ὦ Βασιλεῦ , πολλὰ σοὶ παρὰ τῷ μεγάλῳ καὶ ἐρατῷ Βασιλεῖ κείσονται χεῖρες : καὶ ἡ μεταβαλεῖ τὰς γνώμας τῷ ἐπιβελοδόντων , ἢ κακοῦ ἄρμημένων , αὐτὸς ὑπὲρ ἡμῶν πολεμήσει : τὰτε Βασιλέως τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἢ εὐπειθείας πολλῶν ὁμολογήσαντος χάριν αὐτοῖς , εἰ φούκτεᾳ ἢ μὴ , ἐσκόποιω . ὁρῶντες δὲ αἰεὶ τὴν ἐπιούσαν μείζον τι φύουσαν κακόν , καὶ τὰς καὶ Βασιλέως , τὰ πάππου

* ἐδοκῶμεν ,
ἐφδεγξάμεθα .

ἡ Βασιλείᾳ θυμὸς ἐπὶ μᾶλλον αὐξομένης ἐκ τῆ μη-
δαμὲν τεκμαιρόμενοι μηδὲ λόγῳ τινὸς φίλῳ πᾶσι με-
ταδιδόναι. ἡ δεδοκότες μὴ τινος τῶν ἀδοκῆτων ἐκ τῆ
αἰφνιδίᾳ συμβάντος, ἐδ' αὐτὸ τῆτο ὁρᾶναι δυνή-
σκειν, ἐδόκει νῦν ὡς καιρὸν ἔχουσι ἡ ἀδείας εὐπορεῖ-
σιν, ἀφίσταται τῇ Βυζαντίᾳ. Βασιλεὺς δὲ αὐτὰς ταῦ-
τα μὲν ἢ ἔχουσιν εἰρηκεῖναι ἔκ καλῶς σοχάσασθαι ἔφη,
ἔτι μέντοι γε καρτερίας ἡ μεγαλοφυχίας προσδεῖν,
ἄχει ἡ αὐτῆς τῶν κινδύνων τῆς ἀκμῆς. ἤλπιζε γάρ
αἰετ μεταβαλεῖν, ἡ τῇ μελετωμένων ὁποσησέσθαι τὸν
Βασιλέα. Τὸ δὲ νῦν ἔχον, περὶ τῆς Βασιλίδος, ἔ-
φη, τῆς ἐμοὶ συνοίκα σκεπτεῖν, εἰ χὴν καὶ ταύτῃ φεύ-
γουσιν ἡμῖν συνέπειται. ὡς δ' ἐκ Γερμανῶν αὐτῇ θυ-
γάτρ' ἀνὸς * ντὶ μ' πρᾶξῃ τῇ παρ' αὐτοῖς ἐπιφανέ-
σας, ἡ λαμπρότητι πάντας τὰς ὁμοφύλους ὑπερβάλ-
λοντος τῆ γένεως. Τοῖς μὲν οὖν δυσὶ τῶν ἀναγκαίων
ἐδόκει ἡ τῷ τοῦ Βασιλέως γαμετῷ συμπαραλα-
βεῖν, διὰ τὸ καὶ αὐτοὺς τὰς γυναῖκας ἔχειν μετ'
ἐαυτῶν, καὶ διὰ τοῦτο δεῖον εἶναι πᾶσιν μηχανῇ
χρήσασθαι, ὥς καὶ τῷ Βασιλίδᾳ συνεῖναι τῇ Βα-
σιλίδι.

rere videbant, & iram avi magis ac magis
corroborari, ex eo ducta conjectura vide-
licet, quod numquam vel verbo appella-
re nepotem dignaretur: & quia in timo-
re erant, ne si quid inopinatum derepen-
te extitisset, id ipsum effugere nequirent,
dum tempus ad eam rem sineret, & li-
bertas suppeditaret, Byzantio exceden-
dum statuerunt. Imperator quamquam
eos id quod res esset dixisse, & scopum
tetigisse fateretur, tamen excelso, &
patienti animo usque ad ipsum discrimi-
nis articulum expectandum esse mo-
nuit, cum senem aliam mentem indu-
turum, & a conceptis maleficiis desti-
turum confideret. Nunc autem de cou-
juge mea decernendum est, inquit, u-
trum eam fugientibus nobis pone sequi
oporteat. Hæc b e Germanis erat * prin-
cipis Brunsvicensis, apud suos eminenti-
ssimi, & splendore generis inter om-
nes sui ordinis facile præcipui filia,
Protostratoris igitur, & Syrgianni fa-
ciendum videbatur, uti imperatoris con-
jugem assumerent, quando & ipsi suas
secum haberent: quin omnem lapidem
movendum, ut & imperatrix cum im-
peratore esset.

*In Græco
δουκὸς ντὶ μ'
πρᾶξῃ, id est,
ubi nil om-
nino cor-
ruptum est,
quod ait in-
terpres, sed
ita scriben-
dum: δουκὸς
ντὶ Μαρτυ-
ρῆς, id est,
Italice, duc
di Brunsvic
nam ejus
linguæ ma-
gnus usus
Constanti-
nopolι, ut
conjectura
est ex loco-
rum appella-
tionibus,
ut Φράντζα,
& Σαββίνα,
&c. litteræ
autem ντ, va-
lent δ, apud
Græcos in-
feriores, ut
infra pate-
bit sæpius:
μτ. valent
β, ut μεταλό-
τα probalo-
τα, &
Μπαύουλος,
Bailus, no-
men Vene-
tum.
Edit. Paris.
pag. 36.

CAPUT XI.

*Cantacuzeni rationes, cur imperatrix Constantinopoli relinquenda. Syrgianne
ad præfecturam suam in Thraciam dimisso, reliqui hærent Byzantii. Ma-
gnus contostaulus, & magnus logotheta Metochites viri clarissimi impe-
ratorem senem frustra ab incepto dimovere nituntur.*

ΚΑΝΤΑΚΟΤΖΗΝΟΣ δ' ὁ μέγας δομέστικος τῆ-
ραντία φρονῶν ἦν, ἡ τὰς αἰτίας προσετίθει.
Πρῶτον μὲν γὰρ, ἔφασκε, τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν
λαθραίας γινομένης ἡ κατεσπασμένης, ἐπικινδύ-
νολατον γυναιξὶ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἀδελφῶς
ἐχούσαις καὶ ἀφύσως. ἡ ἡμῖν δὲ αὐτοῖς οὐ μικρὸς
ὁ κίνδυνος ὑποπτεύεται, ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων κα-
ταφώροις γινομένοις. ἔπειτα εἶτε ἡ τύχη χρησαμέ-
νοις τῆτο πρὸς τὸ ῥάδιον ὁποβαίη, ἀλλ' οὐχ ὁμοί-
ως ἀπαντήσῃ ἡ τὰ μὲν ταῦτα. εἰ γὰρ πρὸς Βασιλέ-
ως στρατιὰ πρὸς δῖωξιν ἡμῶν ὁποσάλη, δυοῖν ἀ-
νάγκη θάτερον ἐλέσθαι, ἢ τὰς γυναῖκας καταλιπόν-
τας χρήσασθαι φυγῇ, ὁ δειλίας ἡ ἀνανδρίας, ἔτι
τε ἀνοίας ἡ ἀβουλίας ἡμῖν ἐγκλημα περιέσσει,
πρὸς τῇ ἡ ἀδοξίας αἰτίους τῇ Βασιλίδι γεγονέναι
δίκλῳ ἀγομένην δουραλάτου, ἢ ταύτης ἕνεκα πολ-
λαπλασίους ὀλίγους συμπλεκόμενους ὁποθνήσκων,
ὧν οὐδέτερον ἐλέσθαι προσήκει σωφρονουῶτας. πρὸς
δὲ τούτοις, οὐδὲ πρὸς οὓς ἀπερχόμεθα βέβαια
τὰ τῆς πίστεως ἡμῖν. καὶ διὰ τοῦτο οὐ μέλλειν
οὐδὲ κατατεῖβειν τὸν καιρὸν ὁμαλῶς βαδίζοντας ἡ
ἀνεμίνως, ἀλλὰ κατεσπασμένως καὶ σὺν τάχει
πολλῇ χρή. ἵνα μὴ πρὸ τοῦ ἡμᾶς ἀφικέσθαι, τὴν
ἄφιξιν ἡμῶν πυθόμενοι, βουλευσονται κατὰ σφᾶς,
μὴ εἰς δέξασθαι ἡμᾶς τῇ πόλει. καὶ γίνονται
παράδειγμα καὶ ταῖς ἄλλαις τὰ ἴσα δρᾶν, ἀλλ'
αὐτοὺς ἡμᾶς ἀγγέλλειν τε τῷ ἀφίξιν ἡμῶν, καὶ
κατέχειν τὴν πόλιν. οὐ μὲν ἀλλὰ ἡ τὸ καὶ γὰρ
πρὸς ἔχον τὴν Βασιλίδᾳ, ἡ μικρὸν κάλυμα πρὸς
τὸ ἀνδράσι φεύγουσιν ἀκολουθεῖν. δι' αὐτὸ δὲ πάντα

AT enim Cantacuzenus magnus do-
mesticus seorsum ab iis sentiens
opinionis suæ momenta his verbis ex-
plicavit: Primum discessio nostra clan-
destina, & anxie nobis satagentibus
futura est: id sceminis ad hujusmodi
operum laborem infirmis, & natura
nequaquam idoneis, summum pericu-
lum conflabit: & nos ipsi non me-
diocre habemus formidare discrimen,
si facto in ipso deprehensi fuerimus.
Adhæc, etiam si fortuna favente hoc
operis bene processerit, tamen poste-
riora non perinde evenient. Nam si
ab avo manus ad nos insequendos mit-
tatur, alterum e duobus cogemur; aut
uxoribus relictis porro fugere, quod
nos timiditatis, ignavia, demencia, temeritatis
criminibus maculabit (ut
omittam quod imperatrici dedecoris au-
ctores erimus, quæ pro captiva abdu-
cetur) aut ejus, imperatricis in-
quam, causa pauci cum multo plu-
ribus pedem conferentes interfici: quo-
rum utrumvis eligere, a prudentia
adhorret plurimum. Præterea neque ad
quos proficiscimur, constantem erga
nos fidem gerunt. Quod cum ita sit,
non cunctandum, neque æquabili, &
lento passu bonum tempus conteren-
dum; sed enixe, & accelerato gra-
du ambulandum est, ne, antequam
perveniamus, incolæ adventu nostro
præcepto, unanimi consensu urbe nos
arceant, reliquisque urbibus ad simi-
lem audaciam exemplo suo præcant:
sed ut ipsimet nuntium adventus nostri
apportemus, urbemque occupemus,
Illud insuper imperatrici ad comitan-
dam virorum fugam non levi impedi-

mento est, quod utrum fert. Ob hæc omnia æquum judico, ut illa se non moveat: Nos autem fortunam subeamus: & si quidem res, Deo bene juvante, ad voluntatem fluxerit, tum jam ipsa quoque eo accersatur, ubi conjux fuerit; sin secus, ipsa saltem secura degat. His ut præclare dictis, imperator, & reliqui suffragantes, quando, quove pacto secederent, circumspiciebant. Cæterum cum perspicerent, etiam reliquos tum procures, tum magistratus dissidio imperatorum graviter offendi, calamitatumque densissimos imbres communi Romanorum inde metuere, & eas crebris usurpare sermonibus, expectarique, ut iidem cum imperatore agerent, ne quid novi, & inusitati inceptaret: sed nepoti ornamenta imperatoria permetteret; quod aliqui molitio senis ingentium incommodorum, ac motuum futura esset materia, durandum, & quo res evaderet, observandum esse censuerunt. Itaque Syrgianne in Thraciam ad præfecturæ suæ munus dimisso, cæteri Constantinopoli hæere perseverant. In hoc rerum statu magnus contostaulus Michael Tornices (qui materno genere imperatorem seniores attingebat, nec postremum gratiæ, & auctoritatis locum apud eum tenebat, non tantum quia cognatus, sed quia non vulgari prudentia, & morum probitate egregius, atque a provinciis, quas imperatoris concessu administraret, æquitatis, & integritatis laudem maximam reportaverat) hic igitur fretus ea gratia qua valebat, clam aliis ad imperatorem accessit, & cum eo super nepote colloquutus, quam aliena a ratione tentaret, non immerito ostendit, quamque varias in imperium Romanum calamitates inveharet, sive meditata feliciter, sive contra irent, demonstravit. Id ipsum & a magnus logotheta Metochites præstitit, qui tum domum imperatoriam, sive aulam regebat, vir alioqui solers, & non Christianis modo, sed externis etiam litteris politissimus. Etenim cum astronomiæ principia a quodam Bryennio minuta, & imperfecta accepisset, ipse in eo studio accuratissima diligentia sua tantos processus effecit, ut deinde quoque permulti in eadem scientia ipso præceptore progressus eximios adepti sint. Quod cum imperator admirans, Gregoriam ejus auditorem percunctaretur, qui tandem Metochites a tam tenuibus profectus initiis, ad plenam hujus disciplinæ cognitionem aspirare potuisset, audivit ab eo, nihil esse mirum, ex parva lampade luculentam faciem accendi, & laudavit respondentis acumen imperator, & imagine obvia, ac familiari naturam rei ante oculos ponente delectatus est. Ergo hic magnus logotheta cum propter intelligentiam atque doctrinam liberalem, & in negotiis obeundis dexteritatem ab imperatore familiariter admodum diligeretur, ausus est & ipse de nepote illum admonere, suadereque, ne semel fixa, & rata convelleret, neve imperium eidem ablatum, alteri, cui minime deberetur, transditum vellet: si non ob aliud, at certe ne tanti tumultus inde cicerentur. Hæc, & simi-

Edi. Paris.
pag. 37.

προσέκειν ἡγεῖμαι, ταύτῳ μὲν εἰς καὶ ἡσυχίαν μένειν, ἡμᾶς δὲ διακινδυνεύειν. καὶ μὲν ἡμῖν τὰ πράγματα χωρήσῃ καὶ νῦν, οἷα βελομένῃ, τότε ἤδη καὶ ἡ Βασιλίδα μετακαλεῖσθαι ὅπως περὶ αὐτῆς ἡ Βασιλεύς, εἰ δ' ἐναντίως ἢ ἐλπίζομεν ὑποβαίῃ, αὐτῷ γὰρ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι. Τέτοις τοῖς λόγοις ὡς καλῶς ἔχουσιν ἐπιψηφισάμενος ὁ Βασιλεὺς σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐσκέποντο περὶ τῆς πόλεως ὅπως ἂν ἀναχωρήσιν καὶ ποιῆσθαι. Ὁρῶντες δὲ καὶ τὰς ἐπιλοιπὰς τῆς συγκλήτου καὶ τοὺς ἐν πέλει, ἐν δεινῷ τιθεμένους τῷ τῷ Βασιλέων διαφοράν, καὶ κακῶν τιφάδας τῷ κοινῷ τῷ Ρωμαίων καὶ μετρίως προσδοκῶντας, καὶ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους αἰεὶ διαλεγόμενους, καὶ προσδοκίμους ὄντας καὶ Βασιλεῖ διαλέγεσθαι περὶ τοῦ μὴ δεῖν νεώτερίζειν, ἀλλ' εἰς τὸν ἔργον ἐπὶ χήματος εἶναι, ὡς μεγάλων κακῶν αἰτίας ἐσομένης καὶ παραχῆς τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. ἐπεὶ ἔδοξε καρτερεῖν τὸ μέλλον ὑποβήσεται σκοπεῦντας, ἐξαποστῆλναι πρὸς Θράκιον τὸν Συργιαννίον τῆς ἀρχῆς ἐπιμελησόμενον, αὐτοὶ δὲ προσεκάρτερον τῇ Κωνσταντίνῃ. Ἐν τούτοις δὲ τῷ πράγματι ὄντων, ὁ μέγας * κοροσαύλος Μιχαὴλ ὁ Τοννίκης, (μυθόδοσος μὲν καὶ γένος προσήκων τῷ πρεσβυτέρῳ τῷ Βασιλέϊ, ὁ πολλῆς δὲ μωρίας ὑπολαύων παρ' αὐτῷ καὶ τιμῆς, καὶ μόνον διασυνγένειαν, ἀλλ' ὅτι καὶ φρονὸς καὶ βαθείας, ὁ τὰς τρόπας ἀγαθός, καὶ πρὸς τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν ἦρξε Βασιλέως διδόντος, ἀνομιώτατος καὶ ἀπεδαυότατος ἐφάνη,) ἔπος δὲ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐμωρίᾳ τῷ Βασιλέϊ διαρρήτας, προσῆλθέ τε καὶ διελέχθη κρύφα περὶ Βασιλέως τοῦ νέου, τὸ ἀποποιῶν ὡς εἰκός τῷ μελετωμένῳ ὑποδεικνύς, καὶ ὡς πολλῶν ἔσται συμφορῶν αἰτίον τῇ Βασιλείᾳ Ρωμαίων, ἂν τε κατορθωθῇ τὸ μελετωμένον, ἂν τε μὴ. τὸ δ' αὐτὸ τῷ καὶ Μετοχίτης λογοδείτης ὁ μέγας, ὅς μεσιτέρων μὲν τότε τῇ διοικήσει τῷ βασιλικῶν πραγμάτων καὶ, ἄλλως δὲ ἀγχινης, καὶ καὶ μόνον τῆς κατ' ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐξω σοφίας εἰς ἄκρον ἐληλακώς. τῷ γὰρ ἀστρονομίᾳ ἀπὸ τίνος Βρυενίου φαύλας τινὰς καὶ οὐκ ἀκρίβεις πάνυ παραλαβὼν ἀρχάς, αὐτὸς ἰδίῳις πόνοις ἐξηκριβώσατο, ὡς καὶ μὲν ταῦτα πολλοὺς ἐν ἐπισήμῃ τοῦ μαθήματος σὺν ἀκριβείᾳ γινώσκει παρ' αὐτῷ διδαχθέντας. ὁ καὶ θαυμάζοντος Βασιλέως, καὶ πρὸς τινὰ τῷ ἐκείνῳ φοιτησάντων ἐρομένου, ὁ Γρηγοῦρας οὕτως καὶ, πῶς ὁ Μετοχίτης ἐκ φαύλων τῷ ἀρχῶν ἀρμημένος, οὕτως ὑδυνήθη πρὸς τελείαν ἐξεύρεσιν τοῦ μαθήματος ἐλθεῖν; Οὐ θαυμαστόν, φάναι, Βασιλεῦ τὸν ἐρωτηθέντα, ἐκ λαμπάδος μικρᾶς πυρσὸν ἀναφθῆναι μέγα, ἐπαινεῖσαι τε τοῦτον τῆς ἀγχινοίας τὸν Βασιλέα, καὶ τὸ οἰκίον τῆς εἰκότος θαυμάσαι. οὗτος δὲ οὐμ ὁ μέγας Λογοδείτης, διὰ τε τῷ συμφέρειν καὶ τῷ σοφίᾳ, καὶ τῷ καὶ εἶχε ἐπιτηδεύοντα πρὸς τῷ διοίκεσιν τῷ πραγμάτων πολλῆς ὑπολαύων παρὰ Βασιλέως οἰκειότητος καὶ εὐμωρίας, ἐθάρσησε καὶ αὐτὸς τῷ Βασιλεῖ προσελθὼν περὶ τοῦ ἔργου διαλέχθῃναι, πείθειν ἐπιχειρῶν ὡς οὐ δεῖ τὰ καθεῶντα κινεῖν, οὐδὲ τὸν ἔργον τῆς Βασιλείας ὑποσερῶναι, ἐτέρῳ μηδαμῶς προσήκοντι παρέχειν, εἰ μὴ τι ἄλλο, τὰς ἀπὸ τοῦτου παραχᾶς συμβησομένης εὐλαβούμενον. Ἐκείνοι μὲν οὕτω τοιαῦτα, καὶ ἑτέρ' αὐτὰ διελέχθησαν Βασιλεῖ. ἔδοξεν

*Exnostrote vocabulo conestale. al. dicitur κοροσαύλος.

κουν ἢ λίθους ἔφειν. Οὗδ' Βασιλεὺς ἀνεπιστόφως ἐ-
 χιτο τῆς ἀπαρχῆς δεδογμένων, καὶ τὴν πρὸς τὸν ἔργο-
 τον δυσμένειαν αὐτοῖς πράγμασιν ἐπεδείκνυ. Λέγεται
 δ' ἐν ταῖς ταῖς καιροῖς καὶ Βασιλεὺς εἰς αὐτὸν συννε-
 σδύκως, ὅτι περὶ τινος δοκῶν φροντίζειν, πρὸς μηδέ-
 να ἢ ἁλουργόμηνος, αὐτὸς πρὸς αὐτὸν πολλάκις εἰπεῖν
 ὡς περὶ ἐπερωτῆς. Καὶ τῆς φύσεως ἐπικρατετέρα φα-
 νείται ἢ ἔχθρα ἄρα; εἴτε δὲ πρὸς τι τῆς μελετωμέ-
 νων ἄλλο ὁ λόγος ἀπετίνατο, εἴτε περὶ τῆς εἰς ἔργο-
 τον ἔχθρας ἡ, ἀδελφὸς σαφῶς ἠδυνήθη μαθεῖν. πάν-
 τες μὲντοι πρὸς τὸ τοιοῦτον λόγον ὀξέλαβον, καὶ τεκμή-
 ριον ἐποιεῖντο τῆς μελλόντων κακῶν. Ἐν ταῖς ταῖς μὲν αὖ
 ὁ χειμῶν ἐτελεύτα.

lia imperatori occinentes illi duo, d la-
 pides videbantur * loqui : nam quod * coquere :
 a primordio decreverat, ab eo deduci estque pro-
 nullis machinis poterat, suamque ma- verbium
 lignitatem in nepotem rebus ipsis ex Græcū, pro,
 erebat. Ajunt, hoc tempore in se Nihil aut
 ipsum descendisse, & quasi cura altio- incassum age-
 re defixum, neminem quidem allocu- re. In textu
 tum, sibi met autem frequenter inter- haud quid-
 rogantem dixisse; Ergone natura ipsa quam mu-
 potentius erit istuc odium? Quod ver- tandum.
 bum aliorumne, an ad nepotem per-
 tineret, scire pro certo nemo potuit :
 omnes tamen in hanc partem potius,
 quam in aliam interpretati sunt, & pro
 argumento futurarum miseriarum habue-
 runt. In his hyems defuit.

CAPUT XII.

Ab avo citatur nepos, & a protostratore de illius versutia monetur. Iterum
 citatus, in palatium vadit, protostratore prosequente, & foris expectante.
 Supervenit magnus domesticus: quid actum sit cognoscit: consilium suum edictat.
 Mos Genuensium, & Venetorum, dominico die imperatorem venerandi. Genuen-
 ses ternas triremes celeriter armant. Protostratoris ad pugnam ardor.

ΑΡΤΙ δ' ἔαρος ἀρχομένη, Απελλιᾷ μὲν δὲ πέμ-
 πτησίαν, τῇ πρὸ τῆς βασιλῆως κυριακῇ, ὁ Βα-
 σιλεὺς τῷ Βασιλεῖ καὶ ἐγγόνῳ μὲν εἰς ἐτέρωθεν μνηστῆρα
 πορεύσασθαι, πρὸς αὐτὸν δ' ἀφικέσθαι, καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι.
 ὅτι τί ποτ' αὖ ἐν τῷ λεχθέν ἐν νῶ ἑσέφω καὶ περιεργαζό-
 μηνος, καὶ μνηστῆρα αἰτίαν συμβαλεῖν ἔχων, ἦρετο τὸν
 μὲν εἰσάγων, καὶ ἀξίωσιν προδίδας, εἴτε συκοφαντῶν ἀπαγ-
 γέλλειν. ὁ δ' ἔλεγε, βέβαιον μὲν εἶναι εἰπεῖν ἔχειν,
 σοχάζεσθαι δὲ, ὅτι πάππον βέβαιον καὶ Βασιλέα τῆ πα-
 τριάρχῃ καὶ Ἀρχιερέων παρόντων λόγους τινὰς πρὸς σε
 διελθεῖν. οἱ τινες δ' οἱ λόγοι καὶ πρὸς τί φέρονται, σαφῶς
 εἰδέναι μνηστῆρα. εἴτε μικρὸν ἐπιχρῶν, ὡς περὶ μὲν ἑ-
 φῶν, ἀκριβῶς ἐκ οἶδα, εἴτε, περὶ αὐτῶν οἱ λόγοι. εἰκά-
 ζειν μὲντοι μὴ προσλῶναι τινὰς ἐσεῖναι ὅτι ἡμέρας, ἀλλ'
 ὡς ἐπὶ δίκη καλεῖσθαι. εἰδὲν τὸ μικρὸν ἀναμείναντα,
 καὶ μέλετ' ἐμικρὰ προσαχοληθέντα, ὡς εὐθυμίας ὑφ' ἑξόν-
 τα, πρὸς ἀπολογία ἑτοιμον ἦκεν. Ο Βασιλεὺς δὲ χα-
 ρεῖν αὐτῷ τὴν καλοκαγαθίαν ὁμολογήσας, καὶ ἀγαθῶν ἀ-
 μοιβῶν προσεπέδξαμηνος παρὰ Θεοῦ, εἴτα καὶ τὸ τοιοῦτον εἰ-
 πὼν, ὡς κατὰ γνώμην αὐτῷ γένοιτ' αὖ τὸ πολλῶν
 παρόντων δικαζόμενον ἀπολύσασθαι τὰ ἐγκλήματα
 τα, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευε τῷ πάππῳ καὶ Βασιλεῖ, ὡς
 ἀφίξεται ὅσον ἔπω. Εκείνος μὲν αὖ τὴν παρὰ Θεοῦ
 βοήθειαν ἐπέδξαμηνος ἐν τοῖς παροῦσι τῷ Βασιλεῖ, ὅτι
 προσκυνήσας ἀπῆλθε. Βασιλεὺς δ' εὐθύς τοὺς ἐταί-
 ρους μετεκαλεῖτο. ἀλλ' ὁ μὲν μέγας δομέστικος, θεῖα
 αὐτῷ τῷ Ταρχανειῶτι, ἀδελφῇ τῇ πρὸ τοῦ Βασιλέως
 Μιχαὴλ υἱοῦ τεθνηκότος, παρὼν ἐκεῖ περὶ θήσαν ἐ-
 πὶ κειμένῳ τῷ συγγενεῖ. ὁ πρωτοστράτωρ δὲ ἔλατ-
 βων οἴκοι, ἀφικέτο τε πρὸς Βασιλέα εὐθύς, καὶ τὴν
 αἰτίαν τῆς κλήσεως ἠρώτα μαθεῖν. Βασιλεὺς δὲ τὰ
 τὰ παρὰ Βασιλέως μὲν εἰπὼν, καὶ ὅτι δίκης ἑνεκα κα-
 λοῖτο γνωρίζει, καὶ ὡς ἤξειν ἐπηγγέλατο κατὰ τάχος,
 προδίδας καὶ τοῦτο, ὡς κατὰ γνώμην αὖ αὐτῷ γένοι-
 το δικαδῆναι, δυνισομένῳ ῥαδίως αὐτὸν μὲν οὐδενὶ
 τῶν ἐγκαλούμενων ἐνεχόμενον ἀποδείξει, τὸν δὲ κύ-
 ριον, καὶ Βασιλέα, ψυχῆς ἰδίας θάλησιν ἐκδικουῦ-
 ναι. ὁ πρωτοστράτωρ δὲ, Πάνυ μοι δοκεῖς ἀμαρτάνειν,

VERE novo, Nonis Aprilibus, do- Edit. Paris.
 a minica ante diem Palmarum, a- pag. 38.
 vus nepoti per ministerium mandat, ne
 quouquam concedat, sed ad se conse-
 stum accedat. Qui secum animo ver-
 sans, & curiosius indagans, quidnam
 ista denunciatio sibi vellet, cum cau-
 sam accitus nullam posset conjicere,
 interrogabat, & precibus orabat nun-
 cium, ut si quid nosset, ne celaret.
 Tum ille, nihil se exploratum habere
 quod affirmaret; in suspicionem autem
 delabi, avum patriarcha, & episcopis
 praesentibus eum constituisset alloqui.
 Verum quidnam, & quo fine dictu-
 rus sit, sibi neutiquam liquido constare;
 & parumper conticescens, Sicut
 narraui, inquit, satis perspectum non
 habeo, quid verborum sit facturus: au-
 guror tamen, molle ac mansuetum ni-
 hil locuturum: sed te velut in judi-
 cium arcessi. Quare aliquamdiu praem-
 mediteris licet, ut rationem reposcen-
 dus, paratus ad respondendum venias.
 Nepos ut bono viro gratias agens, &
 praemium a Deo comprecans, atque
 hoc insuper addens, Sibi optatum fore,
 coram multis iudicio contendenti-
 tem crimina obiecta refellere, renun-
 ciare avo jubet, mox se affuturum.
 Apparitor divinam ei opem tali statu
 precatus, & ut imperatorem venerat-
 us, recedit. Extemplo socios convo-
 cat. Porro magnus domesticus, Tarcha-
 niota sororis, primi Michaelis impera-
 toris, & majoris materterae suae filio
 rebus humanis erepto, ad exanime
 corpus luctus causa abierat: Protostra-
 tor domi manens illico adest, cur vo-
 catus sit quaerit. Nepos, & quid sibi
 ab avo mandatum, & se reum citari,
 ac sine mora se stitutum refert. Addit
 etiam, se iudicium ex animo subitu-
 rum, cum nihil negotii sit ostendere,
 tum se vacare omni crimine; tum do-
 minum, & imperatorem b semet de
 maligna voluntate sua ulcisci. Sub-
 jecit protostrator: Longe mihi a ve-
 ro lapsus videris, imperator, at-
 que ut verisimile sit, quae de tali
 iudicio a magno domestico audivisti,

mento est, quod utrum fert. Ob hæc omnia æquum judico, ut illa se non moveat: Nos autem fortunam subeamus: & si quidem res, Deo bene juvante, ad voluntatem fluxerit, tum jam ipsa quoque eo accersatur, ubi conjux fuerit; sin secus, ipsa saltem secura degat. His ut præclare dictis, imperator, & reliqui suffragantes, quando, quove pacto secederent, circumspiciebant. Cæterum cum perspicerent, etiam reliquos tum procures, tum magistratus dissidio imperatorum graviter offendi, calamitatumque densissimos imbres communi Romanorum inde metuere, & eas crebris usurpare sermonibus, expectarique, ut iidem cum imperatore agerent, ne quid novi, & inusitati inciperet: sed nepoti ornamenta imperatoria permetteret; quod alioqui molitio senis ingentium incommodorum, ac motuum futura esset materia, durandum, & quo res evaderet, observandum esse censuerunt. Itaque Syrgianne in Thraciam ad præfecturæ suæ munus dimisso, cæteri Constantinopoli hæere perseverant. In hoc rerum statu magnus contostaulus Michael Tornices (qui materno genere imperatorem seniores attingebat, nec postremum gratia, & auctoritatis locum apud eum tenebat, non tantum quia cognatus, sed quia non vulgari prudentia, & morum probitate egregius, atque a provinciis, quas imperatoris concessu administraret, æquitatis, & integritatis laudem maximam reportaverat) hic igitur fretus ea gratia qua valebat, clam aliis ad imperatorem accessit, & cum eo super nepote colloctus, quam aliena a ratione tentaret, non immerito ostendit, quamque varias in imperium Romanum calamitates invehret, sive meditata feliciter, sive contra irent, demonstravit. Id ipsum & a magnus logotheta Metochites præstitit, qui tum domum imperatoriam, sive aulam regebat, vir alioqui solers, & non Christianis modo, sed externis etiam litteris politissimus. Etenim cum astronomiæ principia a quodam Bryennio minuta, & imperfecta accepisset, ipse in eo studio accuratissima diligentia sua tantos processus effecit, ut deinde quoque permulti in eadem scientia ipso præceptore progressus eximios adepti sint. Quod cum imperator admirans, Gregoræ ejus auditorem percunctaretur, qui tandem Metochites a tam tenuibus profectus initiis, ad plenam hujus disciplinæ cognitionem aspirare potuisset, audivit ab eo, nihil esse mirum, ex parva lampade luculentam faciem accendi. c laudavit respondentis acumen imperator, & imagine obvia, ac familiari naturam rei ante oculos ponente delectatus est. Ergo hic magnus logotheta cum propter intelligentiam atque doctrinam liberalem, & in negotiis obeundis dexteritatem ab imperatore familiariter admodum diligeretur, ausus est & ipse de nepote illum admonere, suadereque, ne semel fixa, & rata convelleret, neve imperium eidem ablatum, alteri, cui minime deberetur, transditum vellet: si non ob aliud, at certe ne tanti tumultus inde cicerentur. Hæc, & simi-

Editt. Paris.
pag. 37.

προσέκειν ἡγεῖμαι, ταύτῳ μὲν εἶν κατ' ἡσυχίαν μένειν, ἡμᾶς δὲ δεικνυμένῳ. καὶ μὲν ἡμῖν τὰ πράγματα χωρήσῃ καὶ νῦν, Θεῷ βελομένῳ, τότε ἤδη καὶ τὴ Βασιλίδαν μετακαλεῖσθαι ὅπως περὶ αὐτὴν ἡ Βασιλεύς, εἰ δ' ἐναντίας ἢ ἐλπίστον ὑποβαλεῖ, αὐτὴν γὰρ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι. Τέτοις τοῖς λόγοις ὡς καλῶς ἔχουσιν ἐπιφροσύνητος ὁ Βασιλεὺς σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐσκέπτοτο περὶ τὴν πόλιν & ὅπως ἂν ἀναχωρήσιν καὶ ποιῶνται. Ὁρῶντες δὲ καὶ τὰς ἐπιλοιπὰς τῆς συγκλήτης καὶ τοὺς ἐν τέλει, ἐν δεινῷ τιθεμένους τὴν τῷ Βασιλεῶν διαφοράν, καὶ κακῶν νουθεσίας τῶ κοινῷ τῷ Ρωμαίων & μετερίας προσδοκῶντας, καὶ περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους αἰεὶ διαλεγόμενους, καὶ προσδοκίμους ὄντας καὶ Βασιλεῖ διαλέγεσθαι περὶ τοῦ μὴ δεῖν νεώτερον εἶναι, ἀλλ' εἶναι τὸν ἐγγονὸν ἐπὶ γήματος εἶναι, ὡς μεγάλων κακῶν αἰτίας ἐσομένης καὶ παραχῆς τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. ἐπεὶ ἔδοξε καρτερεῖν τὸ μέλλον ὑποβησέσθαι σκοπιωπῶς, ἐξαποστέλλουσι πρὸς Θράκην τὸν Συργιάνην τῆς ἀρχῆς ἐπιμελησόμενον, αὐτοὶ δὲ προσεκάρτερον τῇ Κωνσταντίνῳ. Ἐν ταῖς δὲ τῷ παραγμάτων ὄντων, ὁ μέγας * κονοσαύλος

Μιχαὴλ ὁ Τορνίκης, (μυθόδοτος μὲν καὶ γένος προσηκῶν τῷ πρεσβυτέρῳ τῷ Βασιλεῶν, & πολλῆς δὲ μελείας ὑπολαύων παρ' αὐτῶν καὶ τιμῆς, & μόνον δὲ καὶ συγγένειαν, ἀλλ' ὅτι καὶ φρονὸς τῷ βασιλεῖ, & τὰς τρόπους ἀγαθὸς, καὶ πρὸς τὰς ἐπαρχίας ὧν ἦρξε Βασιλέως διδόντος, ἀνομιώτατος καὶ ἀπειθασιώτατος ἐφάνη,) ὅπως δὴ τῇ πρὸς αὐτὴν εὐμελείᾳ τῇ Βασιλέως θαρρήσας, προσῆλθε τε καὶ διελέχθη κρύφα περὶ Βασιλέως τοῦ νέου, τὸ ἀποπον ὡς εἰκός τῷ μελετωμένῳ ὑποδεικνύς, καὶ ὡς πολλῶν ἔσοιτο συμφορῶν αἰτίαν τῇ Βασιλείᾳ Ρωμαίων, ἃν τε κατορθωθῇ τὸ μελετωμένον, ἢ τὴν μὴ. τὸ δ' αὐτὸ τῷ καὶ Μετοχίτης λογοθέτης ὁ μέγας, ὅς μεσιτεύων μὲν τότε τῇ διοικήσει τῷ βασιλεῶν πραγμάτων τῷ, ἀλλὰ καὶ ἀγχιόντας, καὶ ὡς μόνον τῆς κατ' ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑξω σοφίας εἰς ἄκρον ἐληλακώς. τὴν γὰρ ἀστρονομίαν ἀπὸ τίνος Βρυενίου φαύλας τινὰς καὶ οὐκ ἀκριβεῖς πάνυ παραλαβὼν ἀρχάς, αὐτὸς ἰδίῳις πόνοις ἐξηκριβώσατο, ὡς καὶ μετὰ ταῦτα πολλοὺς ἐν ἐπιστήμῃ τοῦ μαθημάτων σὺν ἀκριβεῖα γινώσκει παρ' αὐτῶν διδασκέντας. ὁ καὶ θαυμάζοντος Βασιλέως, καὶ πρὸς τινὰ τῶν ἐκείνῳ φοιτησάντων ἐρομένου, ὁ Γρηγορᾶς οὕτως τῷ, πῶς ὁ Μετοχίτης ἐκ φαύλων τῶν ἀρχῶν ἀρμημένους, οὕτως ἠδυνήθη πρὸς τελείαν ἐξέυρεσιν τοῦ μαθημάτων ἐλθεῖν; Οὗ θαυμάσον, φάναι, Βασιλεῦ τὸν ἐρωτηθέντα, ἐκ λαμπάδος μικρᾶς πυρσὸν ἀναφθῆναι μέγαν, ἐπαινεῖσαι τε τοῦτον τῆς ἀγχιονίας τὸν Βασιλέα, καὶ τὸ οἰκείον τῆς εἰκότος θαυμάσαι. οὕτως δὴ οὐμ ὁ μέγας Λογοθέτης, διὰ τε τὴν συμφέρον καὶ τὴν σοφίαν, καὶ τὴν τῷ εἶχε ἐπιτηδεύματα πρὸς τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων πολλῆς ὑπολαύων παρὰ Βασιλέως οἰκειότητος καὶ εὐμελείας, ἐθάροσε καὶ αὐτὸς τῇ Βασιλεῖ προσελθὼν περὶ τοῦ ἐγγόνου διαλέχθῃναι, πείθειν ἐπιχειρῶν ὡς οὐ δεῖ τὰ καθεστῶτα κινεῖν, οὐδὲ τὸν ἐγγονὸν τῆς Βασιλείας ὑποσερουῖναι, ἐτέρῳ μηδαμῶς προσήκοντι παρέχειν, εἰ μὴ τι ἄλλο, τὰς ἀπὸ τούτου παραχᾶς συμβησομένας εὐλαβούμενον. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν τοιαῦτα, καὶ ἑτέρ' ἅττα διελέχθησαν Βασιλεῖ. ἔδο-

*Exnostrote vocabulo conestabile. al. dicitur κονοσαύλος.

κουμ ἢ λίθους ἔφειν. Ὁ δὲ Βασιλεὺς ἀνεπιστρόφως ἐ-
 χετο τῇ ἀπαρχῇ δεδογμένων, καὶ τὴν πρὸς τὸν ἔργο-
 τον δυσμένειαν αὐτοῖς πράγμασιν ἐπεδείκνυ. Λέγεται
 δ' ἐν ταῖς τοῖς καιροῖς καὶ Βασιλεὺς εἰς αὐτὸν συννε-
 σδωκῶς, ἔπειτα τινος δοκῶν φροντίζειν, πρὸς μηδέ-
 να ἢ θαλασσοπόρος, αὐτὸς πρὸς αὐτὸν πολλάκις εἰπεῖν
 ὡς περὶ ἐπερωτῶν. Καὶ τῆς φύσεως ἐπικρατεστέρα φα-
 νείται ἢ ἔχθρα ἄρα; εἴτε δὲ πρὸς τι τῷ μελετωμέ-
 νων ἄλλο ὁ λόγος ἀπετείνετο, εἴτε περὶ τῆς εἰς ἔργο-
 τον ἔχθρας αὐτῷ, εἰδὲς σαφῶς ἡδυνήθη μαθεῖν. πάν-
 τες μὲντοι πρὸς τὸ τοῦ λόγου ὀξείλαβον, καὶ τεκμή-
 ριον ἐποιεῖντο τῷ μελλόντων κακῶν. Ἐν ταῖς μὲν αὖ
 ὁ χειμῶν ἐτελεύτα.

lia imperatori occinentes illi duo, a la-
 pides videbantur * loqui : nam quod * coquere :
 a primordio decreverat, ab eo deduci *estque pro-*
 nullis machinis poterat, suamque ma- *verbium*
 lignitatem in nepotem rebus ipsis ex- *Græcū, pro,*
 erebat. Ajunt, hoc tempore in se- *Nihil aut*
 ipsum descendisse, & quasi cura altio- *incassum age*
 re defixum, neminem quidem allocu- *re. In textu*
 tum, sibi met autem frequenter inter- *haud quid-*
 rogantem dixisse; Ergone natura ipsa *quam mu-*
 potentius erit istuc odium? Quod ver- *tandum.*
 bum aliorumne, an ad nepotem per-
 tineret, scire pro certo nemo potuit :
 omnes tamen in hanc partem potius,
 quam in aliam interpretati sunt, & pro
 argumento futurarum miseriarum habue-
 runt. In his hyems defuit.

CAPUT XII.

*Ab avo citatur nepos, & a protostratore de illius versutia monetur. Iterum
 citatus, in palatium vadit, protostratore prosequente, & foris expectante.
 Super-venit magnus domesticus: quid actum sit cognoscit: consilium suum edictat.
 Mos Genuensium, & Venetorum, dominico die imperatorem venerandi. Genuen-
 ses ternas triremes celeriter armant. Protostratoris ad pugnam ardor.*

AΡΤΙ δ' ἑαρος ἀρχομένη, Ἀπελλίης μὲν πύμ-
 πτρίσας, τῇ πρὸ τῆ βασιλῆως κυριακῇ, ὁ Βα-
 σιλεὺς τῷ Βασιλεῖ καὶ ἔγγονα μὲν εἰς ἐτέρωθεν μηδαμοῦ
 πορεύσθαι, πρὸς αὐτὸν ἢ ἀφικέσθαι, καὶ τὸ νῦν εἶναι.
 ὃ ἢ τί ποτ' αὖ ἐν τῷ λεχθέν ἐν τῷ σφύρων καὶ περιεργασό-
 μινος, καὶ μηδαμῶς αἰτίαν συμβαλεῖν ἔχων, ἤρετο τὸν
 μὲν ὡς αὐτῷ, καὶ ἀξίωσιν προδίδει, εἴτι σιωποῖς ἀπαγ-
 γέλλειν. ὁ δ' ἔλεγε, βέβαιον μὲν εἶναι εἰπεῖν ἔχειν,
 σοχάζεσθαι δὲ, ἢ πάππον βέβαιον καὶ Βασιλέα τῆ πα-
 τεράρχης καὶ Ἀρχιερέων παρόντων λόγους τινὰς πρὸς σε
 διελθεῖν. οἱ τινες ἢ οἱ λόγοι καὶ πρὸς τί φέρουσι, σαφῶς
 εἰδέναι μηδαμῶς. εἴτα μικρὸν ἐπιχρῶν, ὡς περὶ μὲν ἔ-
 φη, ἀκριβῶς ἐκ οἶδα, εἴπε, περὶ αὐτῶν οἱ λόγοι. εἰκά-
 ζειν μὲντοι μὴ προσκινεῖς τινὰς ἔσεσθαι ἢ ἡμέρας, ἀλλ'
 ὡς ἐπὶ δίκῃ καλεῖσθαι. εἰδὲς τὸ τε μικρὸν ἀναμείναντα,
 καὶ μέλει μικρὰ προσαχοληθέντα, ὡς εὐθυμίας ὑφ' ἑξον-
 τα, πρὸς ὑπολογίαν ἔτοιμον ἦκεν. Ὁ Βασιλεὺς δὲ χά-
 ει αὐτῷ τὴν καλοκαγαθίαν ὁμολογήσας, καὶ ἀγαθῶν ἀ-
 μοιβῶν προσεπαύξασθαι παρὰ Θεοῦ, εἴτα καὶ τὸ τοῦ εἰ-
 πῶν, ὡς κατὰ γνώμην αὐτῷ γένοιτ' αὖ τὸ πολλῶν
 παρόντων δικαιοσύνην ὑπολύσασθαι τὰ ἐγκλήμα-
 τα, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευε τῷ πάππῳ καὶ Βασιλεῖ, ὡς
 ἀφίξεταί ὅσον ἔπω. Εκείνος μὲν αὖ τὴν παρὰ Θεοῦ
 βοήθειαν ἐπαύξασθαι ἐν τοῖς παρούσι τῷ Βασιλεῖ, ἔ-
 προσκυνήσας ἀπῆλθε. Βασιλεὺς δ' εὐθύς τοὺς ἐταί-
 ρους μετεκαλεῖτο. ἀλλ' ὁ μὲν μέγας δομέσικος, θεῖα
 αὐτῷ τῷ Ταρχανειῶν, ἀδελφῆς τῆ πρὸ τοῦ Βασιλέως
 Μιχαὴλ υἱοῦ τεθνηκότος, παρὶν ἐκεῖ περὶ τῶν ἐ-
 πί κειμένων τῶν συγγενῶν. ὁ πρωτοστράτωρ δὲ δεξι-
 βων οἴκοι, ἀφικέτο τε πρὸς Βασιλέα εὐθύς, καὶ τὴν
 αἰτίαν τῆς κλήσεως ἠρώτα μαθεῖν. Βασιλεὺς δὲ τῷ
 παρὰ Βασιλέως μὲν ὡς αὐτῷ, καὶ ὅτι δίκης ἕνεκα κα-
 λοῖτο γνωρίζει, καὶ ὡς ἤξειν ἐπηγγέλατο κατὰ τάχος,
 προδίδει καὶ τοῦτο, ὡς κατὰ γνώμην αὖ αὐτῷ γένοι-
 το δικαιοσύνην, δυνισομένῳ ῥαδίως αὐτὸν μὲν οὐδενὶ
 τῷ ἐγκαλούμενων ἐνεχόμενον ὑποδείξει, τὸν δὲ κύ-
 ριον, καὶ Βασιλέα, ψυχῆς ἰδίας θέλησιν ἐκδικουῦ-
 τα. ὁ πρωτοστράτωρ δὲ, Πάνυ μοι δοκεῖς ἀμαρτάνειν,

VERE novo, Nonis Aprilibus, do- *Edit. Paris.*
 a minica ante diem Palmarum, a- *pag. 38.*
 vus nepoti per ministerium mandat, ne
 quoquam concedat, sed ad se confe-
 stum accedat. Qui secum animo ver-
 sans, & curiosius indagans, quidnam
 ista denunciatio sibi vellet, cum cau-
 sam accitus nullam posset conjicere,
 interrogabat, & precibus orabat nun-
 cium, ut si quid nosset, ne celaret.
 Tum ille, nihil se exploratum habere
 quod affirmaret; in suspicionem autem
 delabi, avum patriarcha, & episcopis
 praesentibus eum constituisse alloqui.
 Verum quidnam, & quo fine dictu-
 rus sit, sibi neutiquam liquido constare;
 & parumper conticescens, Sicut
 narravi, inquit, satis perspectum non
 habeo, quid verborum sit facturus: au-
 guror tamen, molle ac mansuetum ni-
 hil locuturum: sed te velut in judi-
 cium arcessi. Quare aliquamdiu prae-
 mediteris licet, ut rationem reposcen-
 dus, paratus ad respondendum venias.
 Nepos ut bono viro gratias agens, &
 praemium a Deo comprecans, atque
 hoc insuper addens, Sibi optatum fore,
 coram multis judicio contendente-
 tem crimina objecta refellere, renun-
 ciare avo jubet, mox se affuturum.
 Apparitor divinam ei opem tali statu
 precatus, & ut imperatorem venerat-
 us, recedit. Extemplo socios convo-
 cat. Porro magnus domesticus, Tarcha-
 niota sororis, primi Michaelis impera-
 toris, & majoris materterae suae filio
 rebus humanis erepto, ad exanime
 corpus luctus causa abierat: Protostra-
 tor domi manens illico adest, cur vo-
 catus sit quaerit. Nepos, & quid sibi
 ab avo mandatum, & se reum citari,
 ac sine mora se siturum refert. Addit
 etiam, se judicium ex animo subitu-
 rum, cum nihil negotii sit ostendere,
 tum se vacare omni crimine; tum do-
 minum, & imperatorem b semet de
 maligna voluntate sua ulcisci. Sub-
 jecit protostrator: Longe mihi a ve-
 ro lapsus videris, imperator, at-
 que ut verisimile sit, quae de tali
 judicio a magno domestico audivisti,

Edit. Paris. quæque tum & a te, & a nobis, ut
 pag. 39. recte dicta accipiebantur, eorum te oc-
 cupavit oblivio. Nam cum tu ita præ-
 dicasses, velle te, si apud avum cau-
 sam diceres, aut objecta diluere, aut,
 si id minus posses, non imperio tan-
 tum, verumetiam vita carere, ille e-
 mori optabat potius quam videre diem
 illum, quo tu iudicio, cum avo con-
 tenderes: non enim iudicii, sed conde-
 mnationis diem revera appellare conven-
 nit. Cum enim idem sit futurus ju-
 dex, qui accusator, aliud ratiocinan-
 do colligi nihil potest. Præterea non
 ita est insipiens, ut tam inconsiderate
 ad iudicium feratur, tibi que tem-
 pus etiam ad responsionem concedat,
 quo aut innocentem te ostendas, si be-
 ne: aut nocentem, si male responderis:
 sed cum sit, quod scimus, præstanti pru-
 dentia, & rerum gerendarum callidus,
 tum demum in iudicium te adducet,
 quando ejus arbitratu præstructis, &
 comparatis omnibus, unum hoc resta-
 bit, ut sententia de te, tamquam de sce-
 leratissimorum facinorum manifesto,
 & ob id quibusvis supplicis excarnifi-
 cando (ut sic apud externos etiam ju-
 stitiæ opinionem auferat) pronuntietur.
 Hæc illis in colloquio agitantibus,
 ecce alius ab imperatore apparitor, qui
 nepotem urgeret ad regiam. Quia er-
 go aliter nequibat, quo vocabatur, i-
 vit, multa plenus mæstitudine propter
 magni domestici abscentiam, quicum
 consilia sua conferre potuisset. Haud
 multo post domesticus quoque palatium
 ingreditur, junioremque imperatorem
 apud avum intus, protostratorem for-
 ris sedentem invenit, ipso vultu per-
 turbationem, ac sollicitudinem inti-
 mam ostentantem. Tum sic eum
 compellat: Aspectus tuus meditabun-
 do similis te in re quapiam ma-
 gni ponderis cogitationem defixisse si-
 gnificat. Hic protostrator, Maxime,
 inquit, & cogitatione defixus, & gra-
 vissimo casu afflictus sum. Quam ob
 causam tandem? Quod, inquit, An-
 dronicus ab avo in iudicium vocatus,
 cum vehementer cuperet prius tecum
 colloqui, ea facultate exclusus est.
 Et quoniam moras interponere non li-
 cebat, ipse ad imperatorem introi-
 vit, me timore non levi de se suspen-
 sum reliquit: cum præsertim recegi-
 to, quid tu nobis de istoc iudicio di-
 xeris. Rursum quærente magno dome-
 stico, quid interea loci rationibus
 suis appositum, & tempori accommo-
 datum præstitissent: Nihil, ait proto-
 strator: nam quia inter binos vocatus
 intervallum permodicum intercessit,
 & ad imperatorem festinato abeundum
 fuit, haud quidquam quod in rem esset
 effecimus. Quid? de famulatio tuo, aut
 nepotis cur hic nemo visitur? Visiban-
 tur vero, inquit, at ego formidans, ne
 eorum præsentia aliis secus ratiocinan-
 tibus, aliquid suspitionis, & damni af-
 ferret, eos domum remisi. Hoc loco
 domesticus eorum imprudentia magnope-
 re inculcata, quod nullum tempus peri-
 culosius, & ad vim faciendam opportu-
 nius existere posset, quo proinde famu-
 li velut anam haberent, minime fuca-
 tam benevolentiam, amoremque suum
 erga juniorem imperatorem declarandi,
 ipsum quibus cingeretur discriminibus
 eripiendo, Age, inquit, tu coactis de

pag. 40.

ἔφη, τὸ ὄντος, ὦ Βασιλεῦ. καὶ ὡς εἴοικεν, ὡς πρὸς σε
 περὶ τῆς τοιαύτης κρίσεως ὁ μέγας δομέσικος εἶρηκεν
 ἐπελάθῃ, ἃ δὴ περὶ καὶ σοὶ εἰρηθῇαι τότε καὶ ἡμῖν ὀρ-
 θῶς ἐδόκει. σὲ γὰρ εἰρηκότος, ὡς βαλοίμην ἂν ἐπὶ
 τῇ Βασιλείᾳ ἐπάππε δίκης τυχῶν, ἢ τὰ ἐγκλήματα
 ὑπολύσασθαι, ἢ τὸ μὴ δυνῆσθαι, μὴ τὴν Βασιλεί-
 ας μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ἀφαιρεθῆναι ζῶντι. ὁ δ' ἠν-
 ξατο, μὴ ζῶν ἰδεῖν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ ἐν ἣ γυνήσεται
 σοὶ τῇ Βασιλείᾳ καὶ τῇ πάππῳ δικαζόμενον ἰδεῖν. ἔ γὰρ
 δίκης, καταδίκης δὲ μᾶλλον ἐστὶν ἀληθὲς τὴν ἡμέραν
 προσεπειν ἐκείνῃ. ἐνὸς γὰρ ὄντος τῷ δικάζοντος καὶ τῷ
 κατηγορουμένου, ἔδεν ἄλλο λείπεται συνάγειν. ἄλλως
 τ' ἐδὲ τῷ ἀνοήτῳ ὁ Βασιλεὺς, ὡς ἔπ' ὥς ἀπερυσνέ-
 πως ὀρμηθῆναι πρὸς τὴν δίκην, ὡς καὶ καιρὸν ὑπολο-
 γίας σοὶ παραχεῖν, καὶ ἢ τὰ ἐγκλήματα ὑπολύσα-
 θαι, ἢ καὶ ἀδικούμενον ἑαυτὸν ὑποδείξει. ἀλλὰ βα-
 θείας ὡν καὶ συνεπὲς, ὡς ἴσμεν, φρονός, καὶ δεινός
 πρῶτα γινώσκων, πρὶν ἐπὶ τῆς δίκης σε καταστήσει,
 ἅτε πρὸς τὸ αὐτῷ δοκοῦν πάντα προκατασκευασάμε-
 νος, ἔδεν ἄλλου λείποιτο, ἢ τὴν ὑπόθεσιν ἐξενεγ-
 κεῖν κατὰ σὲ. καὶ τὰτο, ἵνα καὶ τοῖς ἐξω δίκαια δο-
 κοῖν ποιῇν, ὡς ἐπὶ τοῖς ἀνοσιωπάτοις σοῦ φανε-
 ρῶς ἐαλωκότος, καὶ ὅτι τὸ δίκαιος πάχοντος ὅτι-
 οῦν. Τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους ὁμιλουμένων, αὐτὸς ἦκε
 μίσητος ἕτερος ἐκ Βασιλείας, ἐπισπῶδων τὴν ἐν Βα-
 σιλείᾳ ἀφίξιν τῇ ἐγγόνῳ. ὁ δ', (ἔ γὰρ ἐξῆλθ' ἐτέρως
 δρᾶν) ἀφικνέται πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ πάππον, λυ-
 πὴ πολλῇ πτόμενος τὴν ψυχὴν ὅτι τὸ μέγα ἀπόν-
 τα δομέσικον μὴ περὶ τῷ παρόντων ἐχηκέναι συνδρα-
 σκέψασθαι. ὁ δὲ μὲν μικρὸν καὶ ὁ μέγας δομέσι-
 κος ἦκεν ἐν Βασιλείᾳ, καὶ τὸν μὲν Βασιλέα παρὰ
 τῇ Βασιλείᾳ καὶ πάππῳ ἐνδον εὐρεσκον ὄντα. τὸν πρῶ-
 τοςτράτωρ δ' ἐξω κατήμενον, καὶ τῇ ὄφει τὴν ἐνδον
 παραχρῆν τῆς καρδίας καὶ τὴν φροντίδα ὑποδεικνύ-
 ντα. εἰπέ τε πρὸς αὐτὸν. Δοκεῖς μοι περὶ τίνος σκέ-
 πεσθαι τῷ μεγάλῳ τῇ ἐξῶθεν ὄφει καὶ τῇ συν-
 νοίᾳ. Ὁ δ' ἔφη. καὶ σκέπεσθαι, καὶ περιστάσει πρῶ-
 σομιλεῖν ταῖς ἐχάταις. τοῦ δ', Οπου χάριν; ἀν-
 τερομένου. Ὁ Βασιλεὺς, ἔφη, παρὰ Βασιλείας τοῦ
 πάππου κληθεὶς ἐπὶ δίκην, σοὶ μὲν σωτυχεῖν
 πολλὰ ζητήσας, οὐκ ἠδυνήθη. τοῦ καιροῦ δὲ οὐκ
 ἐπιτρέποντος ἡμέλειν, αὐτὸς μὲν εἰσῆλθε πρὸς
 Βασιλέα, ἐμοὶ δὲ φόβον ἐν μικρὸν ἐνέθηκε περὶ
 αὐτοῦ, μάλιστα τῷ σὼν λόγων ἐνθυμουμένῳ, οὐς
 πρὸς ἡμᾶς περὶ τῆς δίκης ταυτοσὶ διεξῆλθες. τοῦ
 δ' αὐτὸς ἐπαυρομένου. Τί δ' ἡμῖν ἄχρει νῦν ἀρ-
 μόζον τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασιν εἶργασαι; Οὐ-
 δὲν, εἶπεν ὁ πρωτοστράτωρ. βραχυτάτου γὰρ ὄντος
 τοῦ μεταξὺ τῷ ἀγγελίων χρόνου, καὶ τὴν ὡς Βα-
 σιλέα ἀφίξιν κατεπείγοντος, ἔδεν ἐπράξαμεν τῷ
 δέοντων. πῶς δ' οὐ πάρεσιν ἐνταῦθα τῷ Βασιλέ-
 ως οἵκετ' ἢ καὶ τῷ σὼν τινες; ἐρομένου. Παρῆ-
 σαν μὲν, εἶπεν ὁ πρωτοστράτωρ, δείσας δ' ἐγὼ μὴ
 παρόντας ὀρώντων, καὶ ἄλλων ἄλλα λογιζομένων,
 ἐκ τούτου συμβῇ τις ὑποψία καὶ βλάβη, ἐκέλευ-
 σα ἀπέναι. ὁ δὲ πολλὰ καταμεμψάμενος τῆς ἀ-
 βουλίας, καὶ μηδένα καιρὸν ἄλλον εὐρήσειν ἐπικιν-
 δυνώτερον ἢ βιαϊότερον εἰπὼν, ὥς τὴν ἄδολον αὐ-
 τῷ εὐνοίαν καὶ ἀγάπην ἐνδεικνυμένους πρὸς Βασι-
 λέα, τῷ περιχρόνῳ ἀπαλλάττειν κινδύνῳ, Σὺ
 μὲν,

μὲν, ἴφην, τὴν σὺν οἰκιστῶν ὁπόσας ἀνέστη καὶ τὴν φίλων
 συναγαγόντων, ἐπαυθὰ κέλυσον μένειν· ἐγὼ δ' ἐξ-
 ἡλθὼν αὐτοῖς τὰς Βασιλέως συναθροίσω· ἔτι δὲ τὰς ἐ-
 μὲς· εἰς ἐν δὲ συνελθόντες, καὶ τὸν Βασιλέα πα-
 ραλαβόντες, (ὅπερ οἶμαι δυνήσεσθαι) πρὸς τὴν
 Σοφίαν ἀπελυσόμεθα τῶν Θεῶν Λόγῳ θεῶν νεῶν,
 καὶ σωτηρίαν ἔχειν τὴν ἀσυλίας τὴν ἐκείνην παραματευσό-
 μνοι, εἴτα διαπορεσθόμενοι πρὸς Βασιλέα, ἀ-
 μνησίαν αἰτήσομεν τῶν πολυκλήτων· καὶ ὅ, δέξανται
 καὶ εἰσὶν, ὥσπερ εἰκός, ὅρκῳ καὶ βασιλεὶ καὶ ἡμῖν,
 καὶ τὴν ἀσφάλειαν πισύσασθαι· ἔτι δὲ ἀμνησίαν τῶν εἰρ-
 γασμένων. τὴν νέαν δὲ Βασιλέως ἀπαλλαγέντος τῶν πε-
 ριχόντων νυνὶ ἐξαπίνης κινδύνῳ, τότε ἡδὴ βουλευσα-
 μένοις ὅπερ ἂν δοκῇ βέλτιον, ἐξέειπεν ἀπ' αὐτῶν κατ'
 ἐξουσίαν· ἢ ὅτι ἐκ τῆς ὑπερῆς μίαν τὴν τῆς πόλεως
 πυλῶν ἔχοντες ἐκπεσόμεθα νυκτὸς, ἢ ὅτι ἐκ Γεν-
 νῆας τῆς Βασιλέως φίλων τελευτῶν μίαν, ἢ καὶ δύο
 πληρωσάντων ἐπιβησόμεθα, καὶ πρὸς τὰς παραλί-
 κας τῆς Θράκης πόλεις, (αὗται δ' εἰσὶν ἡμέτεραι
 καὶ τὴν Συργιάνην αὐτὴν ἐπιβόρῳ) ἔχοντες
 σόμεθα. ἔτι μακρὰν γυνόμενοι τὴν κινδύνῳ,
 ἀδοκεῖ συμφέρειν ἐν ὑσέρῳ ἀνέξομεν. τότε δὲ νυνὶ
 ἔχον, πάσῃ δὲ χρῆσασθαι καὶ ἀνδρεία καὶ προθυμί-
 α, καὶ αὐτῶν, εἰ δέοι, καὶ ζῶν ἀποθύμως προεμέ-
 νους, ὥστε τὴν περιχόντων ἐκάρπασαι κινδύνῳ καὶ
 Βασιλέα, καὶ μὴ περιῦδειν αὐτὸν ἅμα τῷ δικαίῳ
 ἔχοντες· καὶ ἰατρῶν ὅτι τὰς ἐμπεροτέρους ὁρώ-
 μεν· ἔτι στρατηγῶν, πρὸς τὰ κατεπεύγοντα μάλλον ἐ-
 σαμένους τὴν νοσημάτων καὶ τῶν πολέμων. Ταύτης τῆς
 βουλῆς καὶ πρωτοστράτου βελτίστης εἶναι κρινέσθαι,
 ἐδέδοκτο πρὸς τέλος ἐξάγειν· ἔτι πρωτοστράτου μὲν
 δ' αὖτε πέμψας, μετακάλιστο τὴν οἰκιστῶν καὶ τῶν φί-
 λων ὅσας ἐνὶ· οἱ δὲ, παρήσαν σὺν τάχει· ὁ
 μέγας δὲ δομέσικος ἀπελθὼν, ὅσας ἐνὶ τῇ βα-
 σιλικῶν καὶ τῶν ἰδίων συναγαγόντων, τὰς δὲ διεσκε-
 δασμένους ὅταν ἐπανήξωσι παραγγέλλας εἶναι πρὸς
 τὰ βασιλεία, ἐπανῆλθε σὺν τάχει· τούτων δ'
 ἔτι σὺν ἀπαρτῇ πραττομένων, ἐπεὶ κυριακὴν ἡμέ-
 ραν δ' ἐπεκράτησεν ἐκ πολλῶν ἐν τῇ πρώτῃ ταύτῃ
 τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα Γενναίας τε καὶ τὰς ἐκ Βενε-
 τίας Λατίνους ἀφικνουμένους εἰς τὰ βασιλεία τιμῆς
 τε ἕνεκα καὶ ὁμολογίας τοῦ ὑπὸ Βασιλεὶ τῶν Ρω-
 μαίων πεπληρωθῆναι, ἄλλο μὲν ἔδεν, μόνῳ δὲ προσ-
 κύνῃσιν ὑπομένοντας, πάλιν οἰκαδὲ ἀπέρχεται· ἢ
 κοινὴ καὶ τότε οἱ ἐκ Γενναίας πράττοντες τὰ εἰωθότα,
 ἐν οἷς ὁ μέγας δομέσικος τὰς δύο τῶν εἰρημένων τῶν
 Βασιλέως φίλων ὁρῶν, καὶ τὴν τῶν ὑποχέσεων ἀνα-
 μνήσας, ἐπὶ δὲ καὶ τὴν ἀναγκαιοτάτην τῆς βοηθείας
 χρεῖαν ἀναδιδάξας, ἐξαπέστειλε τὰς τελευτὰς ἐφο-
 πλίσσειν· οἱ δ' ἀπελθόντες ἔτι ἀπαρτῇ χρησάμενοι
 τῷ καιρῷ προσήκοντι, ἐπὶ ὧν εἰκοσι, τρεῖς πλη-
 ρεῖσι τελευτῶν. Ταῦτα καὶ πρωτοστράτου ὁρῶν, καὶ ἐν
 ἐλπίσιν ἡδὴ χρῆσαι γυνόμενος, ὑπερήδεν τε, καὶ
 ὁρμῆς ἐπληρώτο, πολλὰς περὶ αὐτὰς τῶν Βασι-
 λικῶν καὶ τῶν ἰδίων ἀθροισμένους ὁρῶν· ὅδε μὲν
 τοὶ τῶν συναθροισμένων τῶν αἰτίαν τὴν συνόδῳ συ-
 νῆδει πλην Αποκαύχῃ· Ἐκείνῳ ὅτι μόνῳ καὶ αἰτίαν
 ἐκοινώσαντο τῶν πραττομένων· οἱ δ' ἄλλοι, τινὸς
 μὲν ἕνεκα * μεγάλῳ τῷ μετακλήσει ὑπενόουσι εἶ-
 ναι, καὶ τελευτῶν ἐποιεῖτο, τότε τὰς ἱπποὺς ἔχοντας

Paris I.

ministis, & amicis tuis quotquot pote-
 ris, hic praestolari jube: ego hinc di-
 gressus, ipsius nepotis nihilo minus,
 meosque congregabo. In unam deinde
 multitudinem conglobati, adjuncto item
 imperatore, quod opinor nos posse, ad
 Sophiae Dei Verbi sacrosanctam aedem
 nos recipiemus: ibi denique, ut in asy-
 lo, tuendae ac tegendae salutis nostrae
 incumbemus. Postmodum missis ad a-
 vum oratoribus, ut ausus in se nostros
 oblivione sempiterna deleat rogabi-
 mus. Et quia seditionem, quod credi-
 bile est, timeat, ut jurejurando nepoti,
 nobisque tum securitatem, tum com-
 missorum illam oblivionem promittat.
 Postquam ex hoc tam subito periculo
 evaserit, tum deinde ubi consulueri-
 mus, quod praestare videbitur, ejus a-
 gundi libera potestas erit. Aut enim a
 continente una urbis porta effracta no-
 ctuabundi erumpemus: aut Genuates
 nepoti amicos, triremem unam, binas-
 ve instructas auxilio poscemus, & ad
 maritimas Thraciae civitates (quae, quo-
 niam a Syrgianne reguntur, a nobis
 sunt,) incolumes profugiemus. Atque ita
 procul periculis, quae in rem nostram exi-
 stimaverimus, de caetero exequemur.
 Nunc animis opus, & pectore firmo:
 nunc, si res flagitabit, ipsa quoque ani-
 ma intrepide impendenda, quo impe-
 ratorem juniorem e medio discrimine
 extrahamus: nec eum in causa justa ra-
 pi ad interitum patiamur: siquidem &
 medicos, & belli duces experientiores,
 morbis ac pugnis ingravescentibus a-
 crius instare videmus. Hoc consilium
 ubi & protostrator pro optimo am-
 plexus est, visum ad effectum perdu-
 cendum. Et ille quidem protinus fa-
 mulos, & amicos quotquot potuit co-
 egit, quos cito pedes attulerunt. Idem
 magnus domesticus in suis, & nepo-
 tis, quantum licuit contrahendis praes-
 tans, absentesque, cum primum do-
 mum revertissent, ad palatium occur-
 rere jubens, brevi eodem rediit. His
 studiose ac sedulo peractis, quia do-
 minica agebatur, & mos longinqua-
 te invaluerat, principe hebdomadis
 die, Genuenses, ac Venetos Latinos,
 honoris, & subjectionis profitendae in
 regiam ventitare, adoratoque impe-
 ratore domum regredi, venerunt &
 tum Genuenses, solemne officium per-
 soluturi. Inter hos magnus domesticus,
 duobus ex illis tribus, quorum supra
 mentionem faciebamus, nepotis fau-
 toribus repertis, promissa eis redegit
 in memoriam, atque insuper de sum-
 ma auxilii necessitate edoctos ad tri-
 remes instruendas dimisit. Illi abeun-
 tes, & pro tempore diligentiam ad-
 hibentes, intra horas viginti, ter-
 nas omnibus rebus ornant. Quae in-
 tuens protostrator, multosque tam de
 nepotis, quam de suis domesticis cir-
 cumstantes conspiciens, spe bona con-
 firmatus mirifice laetabatur, & amore
 magno pugnandi exardebat. Ve-
 rumtamen praeter Apocauchum nemo
 causam evocationis noverat: illi enim
 soli quod agebatur patefecerant: alii
 ob aliquid singulare convenisse suspi-
 cabantur, eo argumento, quod qui e-
 quos haberent, eos ad palatium mit-
 tere jussi essent, nisi quod quae de Mi-
 chaele Catharo fama jactabat (quae
 jam omnium aures compleverat) ea

E

Edm. Paris.
pag. 41.

* μεγάλου

se ut novum quiddam & audituros, & visuros etiam sperabant. Et illi quidem in his erant.

λούσης, (διεδέδοτο γὰρ ἡδὴ πρὸς πάντας,) ἰδεῖν τι ἔακούσαι καινέτερον ἢ λπίζον. Οἱ μὲν ἐν ταῖς ἡσυχαιᾷ.

ἵνα πρὸς τὰ βασίλεια κελυθώσῃ, εἶχον δὲ εἰδέναι σαφὲς ἔδει, πλὴν τὰ περὶ τὸ Καθάραι τὴν φήμης ἡδὴ δρυλ-

CAPUT XIII.

Junior imperator egressus, magnum domesticum requirit. Quid utrinque actum, mutuo indicant. Historia inseritur de dilato senioris consilio. Denuo per eunuchum, & ad iudicium quidem, cum magna vocantis miseratione, & lacrymis arcessitur nepos. Ad officium tali tempore sibi præstandum socios cohortatur. Promittunt omnia, ipsumque ad palatium comitantur.

IMPERATOR minor ad exteriora palatii alvi dolore simulato egressus, magnum domesticum vestigabat. Quo invento dolens ac mæstus, Tu vero, bone vir, inquit, ubi hætenus fuisti? Ille contra magno cum affectu, Quo me nolentem rei necessitudo compulit. Deinde narrat quæque statuerint hætenus, quæque egerint. Nepos gratias agit, & interrogatus quid ipsis porro faciendum sit, de iudicio futuro ait nullum relinqui dubium; hucusque autem avum nihil cuiquam ex iis qui affuissent verborum fecisse, posseque nihilo minus adhuc fieri, ut meditata, suo adventu videlicet dissipata, etiam nunc differat: quomodo nimirum paucis ante diebus ulu-

Edit. Paris.
pag. 42.

* De huius Canonis auctoritate, & materia, Gretserus ad Codicum.

venerit, * cum veteri instituto magni * Canonis officium canebatur: quem eventum non erit alienum exponere. Cum magnus logotheta Metochites hybernis mensibus potissimum, propter dierum brevitatem non bis, sed semel dumtaxat ad palatium accedere, ibique lucem totam transigere consueffet, & magni Canonis diem ipsum ibi consumpsisset, jamque noctu se domum recepisset, imperator senior præter consuetudinem repentino eum vocat: cuius filii Demetrius, & Nicephorus insolito huic accersitui quippiam novum subesse verisimillimum cogitantes (nec enim ipsos quoque latebant quæ adversus juniorem imperatorem pararentur) eundem juniorem adeunt, quodque acciderat exponunt: orantes, ut quæ necessaria factu pro seipso censuerit, ea ne prætermittat. Ille laudibus affectos dimittit, reque cum amicis communicata, placuit, quandoquidem paulo post, festi diei causa, palatium ingrediendum esset (alioqui enim suspicionem moveret ejus eodem adventus) tempus antecapere. Et si quidem aliis de rebus consulat, diei festi gratia venisse videbimur, inquit: sin de nobis, nostra præsentia consultationem disturbabit: quod etiam evenit. Etenim cum imperator senior magno logothetæ, de quibus rogabat respondisset, & hoc tantum adjecisset, Quo pacto consultaretur quærendum: an consultaretur, non quærendum; (id quod postea ex apparitoribus probe cognitum est) & junior imperator aderat, & consilium ad nihilum recidit: sive id de re præsentī, sive de quibusdam aliis esset: id enim haud rescitum est. Huius itaque eventus memor tunc imperator dicebat cæteris, fortasse quomodo tum consultationem, sic nunc iudicium avum esse dilaturum. Sed aliter fuit: nam iudicium certo certius constitutum, ac paratum e-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δ' ὁ νέος νύξιν ὑποκείμενός τ' ἔχων πρὸς καὶ πρὸς τὰς ἐξωτέρω τ' Βασιλείων ἐξελεῖται οἰκίας, τ' μέγαν δ' οὐκ ἐκείνους ἀνεζήτησε. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἔλθων, ὅς τ' ἔστιν ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως, Σὺ δ', ὡς γὰρ εἶπες, ἦρετο, ὅπως μὲν καὶ νῦν ἔστι; Οὗ δὲ περιπαθὲς ἀπεκρίνατο. Ὅπως μὲν καὶ ἡ βασιλεία, ἢ δ' ἀνάγκη τ' παραγμάτων συνώδει. εἰτ' ἐξαγγείλας ὅσα τε ἐβλαύσαντο, καὶ ὅσα ἐπαύσαντο, ἔπειτα, τῆς μὲν βουλῆς αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς καὶ τῶν παρτωμένων χάριτας ὡμολόγησε. ἐρωπῶντες δ' οἱ, τὸν δέον παρῆναι αὐτοῖς, τῶν μὲν δὲ καὶ ἐποίησε γενήσασθαι μέλλειν ἀναμφιβόλως. μὲν καὶ δὲ νῦν μὴ εἰρηδαίω πρὸς μὴδέν τι ἀφικνεμένων τῶν πάππων καὶ βασιλέων. ἐνδέχεται γὰρ μὲν καὶ νῦν ὑπερδιδῶναι τ' βασιλείαν τὰ μελετώμενα, τὴν παρῆναι τὴν ἐμὴν ἡσυχασμένην, ὥστε δὴ καὶ πρὸς τὸν ὀλίγον ἡμέρας συμβέβηκεν, ὅτι ἔδος ἡμῖν τ' τ' μεγάλη καὶ νόμος φάσκει ἀκολουθίαν. Ἀξίον δὲ διηγήσασθαι καὶ τὸ τότε συμβαῖν. τὴν μεγάλην λογοθέτην τ' Μετοχίτην ἐν ὥρᾳ μάλα χειμῶνος ὅτε τ' σμικρότητα τῆς ἡμέρας, οὐδὲς τῆς ἡμέρας, ἀλλ' ἀπαξ εἰσόδος τοῖς βασιλείοις ἐπιδημεῖν καὶ διημερδεῖν, καὶ αὐτῶν τῶν τῶν μεγάλης καὶ νόμος ἡμέρας διημερδεύσαντος τοῖς βασιλείοις, καὶ ἡδὴ νυκτὸς ἐπελθούσης οἰκαδὲ ἀπελθόντος, ὁ βασιλεὺς καὶ τὰς καὶ μετὰ καλέσας παρὰ τὸ πρόπρον εἰσόδος. τὸ δὲ οἱ τῶν μεγάλης λογοθέτη παῖδες, Δημήτριος καὶ Νικηφόρος ἰδόντες, καὶ περὶ τινων καινότητων τ' τὰ παρῶν ἀπὸ μετὰ κλησιν ὡς εἰκὸς ὑπολογισάμενοι, (ἐδὲ γὰρ αὐτοὶ τῶν μελετωμένων καὶ τῶν νέου βασιλείας ἀνήκοι ἦσαν,) ἤκεισι πρὸς βασιλέα τ' νέον, καὶ τὸ συμβαῖν ἀπαγγέλλαντες, αὐτὸν δὲ ἀννομιζοῦν περὶ αὐτῶν εἰδόντες. ὁ βασιλεὺς δὲ τῶν μὲν ἀπέπεμψε ἐπαινήσας, μετὰ δὲ τ' φίλων ἡσυχαστῶν, ἐδόκει δὲν, ἐπεὶ καὶ μετ' ἑπομένῃ τ' εὐδοκίᾳ χάρις καὶ ἀφικεῖται πρὸς τὰ βασίλεια, (ἀλλ' ὅς τ' εἶχον ἂν ὑποφύων ἢ ἀφίξις) ἐλθεῖν καὶ πρὸς τὰς καὶ. καὶ περὶ τινων ἄλλων ἢ ἡσυχαστῶν ἢ, τ' εὐδοκίᾳ καὶ δόξῃ ἀφικεῖσθαι. ἂν δὲ περὶ ἡμῶν, παυθήσασθαι τ' βελῶν ἡμῶν παρόντων. Οὗ δὴ καὶ συμβέβηκε. τ' πρεσβυτέρων γὰρ βασιλέως πρὸς τ' μέγαν λογοθέτην περὶ ὧν εἰδέτο ἡσυχαστῶν, καὶ τὸ μόνον εἰσόδος, περὶ μὲν τ' τίνα χρὴ εἶπον γενέσθαι βελῶν ζήτην, περὶ δὲ τῶν γενέσθαι ἢ μὴ, * μὲν ζήτην, * legendum (ὡς ὑστερον ἐκ τῶν ἐκεῖ παρόντων πρὸς ὑπερησίαν τῶν βασιλέων. σιλῶν μαθεῖν ἀκριβῶς ἐξεγένετο. (ὁ δὲ νέος παρῶν βασιλεὺς, καὶ ἡ βελὴ διελέλυτο. εἰπερὶ τῶν προκειμένων ἢ τινων ἄλλων ὡς, ὡς αὐτῶς φανερὸν γεννημένη. τῶν δὴ τότε καὶ ὁ βασιλεὺς εἰς μνήμην ἐλθὼν, ἔλεγε πρὸς τὰς ἐταίρας, ὡς ἴσως ὥστε τὸς τῶν δίκης ὁ βασιλεὺς ὑπερδίδωται. τὸ δ' ἐκ ἡμετέρας. ἀλλ' ἀναμφιβόλως

ἡτοίμασε τὰ τῆς δίκης. ἔτι δὲ δομestίκῃ τῷ μεγάλῳ δια-
 λεγομένου Βασιλέως, καὶ τῷ ἀειθρὸν ζητῶντος μαθεῖν
 τῷ συνηγμένων ἀνδρῶν, καὶ ἰστέ πρὸς αὐτὸν ἀποκρινάμε-
 να, ὡς νῦν μὲν εἰσιν ἐκατ', μικρὰς δὲ παρελθούσης ὥρας
 συλλεῖσονται καὶ μέλει τριακοσίων πάντες ἀνδρεῖοι, καὶ
 μάχεσθαι ἡσκημένοι· εἰ δέ σῃ δὲ ἀπέρχεσθαι, καὶ ἄλ-
 λοι πλείονες συωδραμουῦνται, καὶ ἔκ' ἴσμεν. περὶ τούτων
 δὴ λεγομένων, καὶ Θεοῦ δεομένων τῷ τῆς δίκης ὥρας
 παραταθῆναι, ὥστε συωθροισθῆναι τοὺς ἐλπίζομέ-
 νους ὑπὲρ αὐτῶν μαχεῖσθαι, ἦκεν ἐκ Βασιλέως τῷ
 πρεσβυτέρῳ πρὸς τὸν νέον ἀπεσταλμένος ὁ Καλλικρι-
 νίτης Μιχαὴλ ἐκτομίας· καὶ πρὶν φθίγγεσθαι,
 τοῖς δάκρυσι καὶ τοῖς σεναγμοῖς κακῶν ἀγγελοῦ ἦ-
 κεν σημαίνων. πρότερον δ' αὐτοῦ τῷ γυνὴ χανεῖν
 μάλλον, καὶ τῆς ἡδίστης ἀπεσερῆσθαι ζωῆς ἀνεκτότε-
 ρον εἶναι, ἢ τοιούτων κακῶν ἀγγελοῦ ἦκεν εἰπών,
 Ὁ Κύριος, ἔφη, καὶ Βασιλεὺς ὁ σὸς πάππος, ὁ
 Βασιλεὺς, ἐπὶ δίκῃ καλεῖ. Τῷ Βασιλέως δ' ἐπὶ
 τούτοις εἰπόντος, ὡς τ' μὲν εἰς ἐμέ σ' εὐνοίας ἀξιοχρεῶς
 τὰ δάκρυα μάρτυς· ἀντ' ὅτε δ' ἔγω θρῶνεις, ἐν ἀδήλῳ
 κειμένης τ' δίκης; ἐνδέχεται γὰρ με καὶ τ' νικῶσαν ἐνεγ-
 κάμῃρον ἀπελθεῖν. Ὁ Καλλικρινίτης, αὐτὰ τὰ πράγ-
 ματα θρῶνειν πείθεσθαι, εἶπεν, ὁ Βασιλεὺς τῷ Βα-
 σιλέως καὶ πάππῳ τῷ σ' ἐπὶ θρόνῳ καθεστέντος· ὡς ἔ-
 σθος, καὶ τῷ Πατριάρχῃ παρ' αὐτοῦ ἐπὶ δίφρῳ, τῷ δ' ἀ-
 κροαομένων τ' δίκῃ ἐξ ἐκατέρων μερῶν, σοὶ μόνῳ,
 Βασιλέως προσεταχότος, σκίμπτως ἐτέθη καὶ πρόσωπον
 Βασιλέως. Ἐπὶ ἀπώτέρῳ. ὅπερ ἰδὼν, καὶ ξάμῃ,
 ὅπερ εἶπον, σήμερον τῷ γυνὴ χανεῖν μοι, καταδίκης
 τόπον τῷ καθεστῶν λογισαμένῳ. ἀλλ' ὁ Δανιὴλ τὸν
 αὐτὸς προφήτῃ ἐκ τῶν λαῶν τῶν λεόντων ἀβλαβῆ ἔχουσ-
 σας, καὶ τῷ Βαβυλωνίας καμίνῳ τὰς τρεῖς παῖδας κρείτ-
 τονας ἀποδείξας Θεός, καὶ Σωσάνναν, τῇ ἀδίκῳ κειτῷ
 τ' συκοφαντίᾳ ἐλέγχας, αὐτὸς τ' ἐφεσώσης ἀνάγκης κρείτ-
 τονα καὶ σ' ἐν νῦν ἀποδείξει, καὶ ἀποδείξει τ' ἀγγελοῦ αὐτὸς
 προπορεύεσθαι σ', καὶ σοφίαν παράχοι καὶ σωῆσιν, ὥστε
 τὰ προβαλλόμενα λύειν δίκῃ ὡς ἀρχῆς ἰσχύς. Οὕ-
 τως δὲ ξαμένον τ' ἐκτομίας, ὁ Βασιλεὺς, τὸ τῷ Χειρῶν δέ-
 λημα γενέσθω, εἰπών, καὶ τῷ πάππῳ μιλύσας ὡς ἐποι-
 μός ἐστι τὸ προσαττόμενον ἐκ πληροῦ, πρὸς τὰς φίλας ἐ-
 πιστραφεῖς, Νῦν καιρὸς, ἔφη, ἀνδρείαν ἄμα καὶ σωθῆναι
 καὶ σωῆσιν καὶ καρτερίαν ἐν τοῖς δεινοῖς ἐπιδείξασθαι * ἡ-
 μᾶς. καίτοιγε πολλοὶ πολλὰν ἐξ αἰεθρὸν ἐλάσους,
 καὶ πολλὰ * ἡμῶν ἡττώμενοι, ὁμόνοιαν κτησάμενοι, θαυ-
 μάσια τε ἐκ αἰολῶν ἐκπλήττοντα κατόρθωσαν τινά. * ἡ-
 μᾶς ὅμως πρὸς ὅντας καὶ τοιούτους πολὺ δὴ πᾶς δικαιότερον
 ἀξίως αὐτῶν καπὶ τῷ ἔργῳ φανῆναι, ἐγκωμίων ἐ-
 ξία δράσαντας τινὰ καὶ γενναῖα, ὡς ἡ καλῶς ζῆν ἢ ἀπο-
 θανεῖν δὲ κλεῖος. Ἐπὶ τούτῳ μόνῳ ἡγήσασθαι διάνοιαν ἀ-
 ξίαν αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν οὖν ἤδη πρὸς τῷ δίκῃ χώ-
 ρῳ. ἀλλ' εἰ μὲν καὶ ἀνδρὶς γένοιτο Θεὸς διδόντος, ἀλ-
 λήλοισ τε συγγενέσθαι, ἔτι τῷ ποθεινῷ ἀλλήλων ὀ-
 ψιν ἰδεῖν, αὐτῷ χάρις. εἰ δ' ἔπερὸν τι δέδοικται πε-
 εἰ ἡμῶν, ἐγὼ μὲν ἀσπάζομαι ὑμᾶς τὰ τελευταῖα δὴ
 ταῦτα. ὑμεῖς δ' ἀξιοὶ φάνητε καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς
 ἀνδρείας. Ἐπὶ τούτοις ἀμφοτέρων ἀποκρίνασθαι ὡρμη-
 μένων, τῷ πρωτοστράτορος ἐπιχρόντος, ὁ μέγας δο-
 μέσικος ἔφη· Τῶν λογικῶν ἀνθρώπων κατὰ τοῦτο
 τῷ ἀλόγων ὑπερεχόντων, ὅτι λόγῳ χρώμενοι τὰ
 δεόντα αἰρουῦνται, οὐδὲν ἀναγκαϊότερον οὐδὲ ὠφε-

Paris I.

rat. Adhuc enim eo cum magno do-
 mestico fermocinante, numerumque
 congregatorum exquirente, illoque re-
 spondente, nunc quidem esse centum,
 brevi ad trecentos fore, ad unum viros
 fortes, & ad praeliandum exercitatos: si
 abundum sit, etiam plures, & ignotos
 accursuros: de his, inquam, illis sermo-
 nem miscitibus, Deumque precan-
 tibus, iudicium ampliaret, quoad colif-
 sent, qui pro ipsis decertaturi speraban-
 tur, missu avi adest eunuchus Michael
 Callicrenites: & priusquam vocem e-
 dat, lacrymis gemitibusque infaustum
 se apportare nuntium ostendit. Deinde
 praefatus, maluisse se b tellure ima sibi
 dehiscere ad Manes descendere, &
 hac jucundissima luce privari, quam
 adeo mala nuntiare: Dominus, inquit,
 & imperator avus tuus te ad causam di-
 cendam vocat. Tum ille: Haud asper-
 nandum tuæ in me propensionis testi-
 monium, quas fundis lacrymas: tamen,
 quid ita fles, cum necdum eventus pa-
 teat? Fieri siquidem potest, ut c cum
 albo calculo discedam. Ipsa res, susci-
 pit Callicrenites, me in fletum solvit.
 Etenim cum avus pro more in throno,
 patriarcha ad latus in sella, arbitri dex-
 tra sinistra federent, tibi soli scamillum
 e regione, & remotius mandatu im-
 peratoris positum est. Quo viso, con-
 demnationis tuæ locum illam sedecu-
 lam interpretans, optavi, ut dicebam,
 hodie mihi terram dehiscere. Verum
 Deus, qui prophetam suum Daniele
 de lacu leonum liberavit, & tres pueros
 a Babylonia fornace intactos praestitit.
 collataque in Susannam scelestorum
 iudicium calumnias detexit, idem te
 nunc qua premeris necessitate supe-
 riorem reddat; angelum suum mittens
 qui te antecedit, & sapientiam tibi
 atque intelligentiam largiatur, qua ob-
 jecta facile, ceu telas aranearum dissol-
 vas. Hæc ubi precatus est eunuchus
 Dei voluntas fiat, ait Imperator; jubet
 avo renuntiari, se imperata fa-
 cturum: & conversus ad amicos, sic
 eos compellat: Si umquam alias, nunc
 tempus venit, quo virtutem, diligen-
 tiam, prudentiam, tolerantiamque ve-
 stram, tam formidoloso tempore de-
 claretis. Enimvero cum multi sæpe &
 numero, & aliis rebus vobis impares,
 animorum facta conspiratione mira-
 bilia, & obstupescenda prospere gesse-
 rint, vos ita frequentes, ac tales longe
 utique justius est, præclaris & laudabi-
 libus, facinoribus efficiendis vobismet
 ipsis dignos apparere; & aut vitam ho-
 nestam vivere, aut gloriosam mortem
 oppetere, hanc solam mentem vos
 decere arbitantes. Ego ad tribunal
 vado: quod si divino munere rursus
 conjungemur, interque nos amabiliter
 iterum intuebimur, erit cur gratias nu-
 mini persolvamus. Sin quid aliud illi de
 nobis complacitum est, ego his ver-
 bis postremum vos salutatos volo; vos
 autem nobilitati, virtutisque vestrae pa-
 retore. Ad ista cum uterque dicere ali-
 quid percuperet, protostratore cunctan-
 te, magnus domesticus vocem in hæc
 verba resolvit: Cum homines intelligen-
 tiæ, consiliique participes, hoc brutis
 animantibus antecellant, quod ope &
 impulsu rationis commoda & neces-
 saria sibi eligunt, nihil ego commodius
 magisve necessariam opinor, quam e-

Edit. Paris.
pag. 43.

pag. 44.

E ij

* Interpre-
 legit ὑμᾶς
 & ὑμῶν, in-
 fra.

ἡτοίμασε τὰ τῆς δίκης. ἔτι δὲ δομείκῃ τῇ μεγάλῃ δια-
 λεγομένου Βασιλέως, καὶ ἀειθρὸν ζητῶντος μαθεῖν
 τῷ συνηγμένων ἀνδρῶν, καὶ ἵστα πρὸς αὐτὸν ἀποκρινάμε-
 να, ὡς νῦν μὲν εἰσιν ἑκατὶ, μικρὰς δὲ παρελθούσης ὥρας
 συνηλεύσονται καὶ μέλει τριακοσίων πάντες ἀνδρεῖοι, καὶ
 μάχεσθαι ἡσκημένοι εἰ δέήσει δὲ ἀπέρχεσθαι, καὶ ἄλ-
 λοι πλείονες συωδραμοῦνται, καὶ ἔκ' ἴσμεν. περὶ τῶν
 δὲ ἡλεγομένων, καὶ Θεοῦ δομένων τῷ τῆς δίκης ὥρας
 παραταθῆναι, ὥστε συωδροισθῆναι τοὺς ἐλπίζομέ-
 νους ὑπὲρ αὐτῶν μαχεῖσθαι, ἦκου ἐκ Βασιλέως τῶ
 πρεσβυτέρῳ πρὸς τὸν νέον ἀπεσταλμένος ὁ Καλλικρι-
 νίτης Μιχαὴλ ἐκτομίας καὶ πρὶν φθέγγεσθαι,
 τοῖς δάκρυσι καὶ τοῖς σεναιγμοῖς κακῶν ἀγγελοῦ ἦ-
 κειν σημαίνων. πρότερον δ' αὐτοῦ τῷ γλῶττι χανεῖν
 μᾶλλον, καὶ τῆς ἡδίστης ἀπεσερῆσθαι ζωῆς ἀνεκτότε-
 ρον εἶναι, ἢ τοιούτων κακῶν ἀγγελοῦ ἦκειν εἰπὼν,
 Ὁ Κύριος, ἔφη, καὶ Βασιλεὺς ὁ σὸς πάππος, ὦ
 Βασιλεῦ, ἐπὶ δίκῃ καλεῖ. Τὸ Βασιλέως δ' ἐπὶ
 τούτοις εἰπόντος, ὡς δ' μὲν εἰς ἐμέ σ' εὐνοίας ἀξιοχρεῶς
 τὰ δάκρυα μάρτυς ἀνθ' ὅτι δ' ἔγω θρῶνεις, ἐν ἀδήλῳ
 κειμένης δ' δίκης, ἐνδέχεται γὰρ με καὶ τ' νικῶσαν ἐνεγ-
 κάμνον ἀπελθεῖν. Ὁ Καλλικρινίτης, αὐτὰ τὰ πράγ-
 ματα θρῶνειν πείθεσιν, εἶπεν, ὦ Βασιλεῦ, τῷ Βα-
 σιλέως καὶ πάππῳ τὸ σ' ἐπὶ θρόνῳ καθεδόντος. ὡς ἔ-
 दोс, καὶ τὴ Πατριάρχῃ παρ' αὐτοῦ ἐπὶ δίφρῳ, τῷ δ' ἀ-
 κροαομένων δ' δίκῃ ὅτι ἐκατέρων μερῶν, σοὶ μόνῳ,
 Βασιλέως προσεταχότος, σκίμπτ' ἐτίθει καὶ πρόσωπον
 Βασιλέως. Ἐπὶ ἀπώτέρῳ. ὅπερ ἰδὼν, νύξά μιν,
 ὅπερ εἶπον, σήμερον τῷ γλῶττι χανεῖν μοι, καταδίκης
 τόπον τῷ καθεδρῶν λογισαμένῳ. ἀλλ' ὁ Δαυὶδ τὸν
 αὐτὸς προφήτῃ ἐκ τῆς λάκκῃ τῷ λεόντων ἀβλαβῇ ἡσώ-
 σας, καὶ τὴ Βαβυλωνίας καμίνῃ τὰς τρεῖς παῖδας κρείτ-
 τονας ἀποδείξας Θεός, καὶ Σωσάνναν, τὴν ἀδίκων κρείττῃ
 τ' συκοφαντίᾳ ἐλέγχας, αὐτὰς τ' ἐφεσώσης ἀνάγκης κρείτ-
 τονα καὶ σὲ νῦν ἀποδείξαι, καὶ ἀποσεῖλαι τὸν ἀγγελοῦ αὐτὸς
 προπορεύεσθαι σ' καὶ σοφίαν παράχοι καὶ σωεῖσιν, ὥστε
 τὰ προβαλλόμενα λύειν ἐκόλως ὡς ἀράχνης ἵσας. Οὕ-
 τως ὁ ζαμένον τὸ ἐκτομίας, ὁ Βασιλεὺς, τὸ τὴ Χρυσῇ θέ-
 λημα γενέσθω, εἰπὼν, καὶ τῷ πάππῳ μιλῶσας ὡς ἐτοι-
 μός ἐστι τὸ προσαττόμενον ἐκπληροῦν, πρὸς τὰς φίλας ἐ-
 πισταφείς, Νῦν καιρὸς, ἔφη, ἀνδρῖαν ἅμα καὶ σπῆδον
 καὶ σωῖσιν καὶ καρτερίαν ἐν τοῖς δεινοῖς ἐπιδείξεσθαι * ἡ-
 μάς. καίτοι γε πολλοὶ πολλὰς ἐπ' ἀειθρὸν ἐλάσσους,
 καὶ τὰλλα * ἡμῶν ἡττώμενοι, ὁμόνοιοι κτησάμενοι, θαυ-
 μάσια τε ἐκ αὐτῶν ἐκπλήττοντα καπώρτωσαν τινά. * ἡ-
 μάς δ' ὅσοις ὄντας καὶ τοιούτους πολὺ δὴ πᾶς δικαιότερον
 ἀξίως αὐτῶν καπὶ τῷ ἔργῳ φανῆναι, ἐγκωμίων ἀ-
 ξία δράσαντας τινὰ καὶ γενναῖα, ὡς ἡ καλῶς ζῆν ἢ ἀπο-
 θανεῖν ἐκλεῖψαι. Ἐταύτῃ μόνῃ ἡγήσασθαι διανοίαν ἀ-
 ξίαν αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν οὖν ἤδη πρὸς τῷ δίκῃ χω-
 ρῶ. ἀλλ' εἰ μὲν καὶ αὐτοῖς γένοιτο Θεὸς διδόντος, ἀλ-
 λήλοισ τε συγγενέσθαι, ἔτι τῷ ποθεινῷ ἀλλήλων ὀ-
 ψιν ἰδεῖν, αὐτῶ χάρις. εἰ δ' ἕτερόν τι δεδοικται πε-
 ς ἡμῶν, ἐγὼ μὲν ἀσπάζομαι ὑμᾶς τὰ τελευταῖα δὴ
 ταῦτα. ὑμεῖς δ' ἀξιοὶ φάνητε καὶ τῆς ὀγενείας καὶ τῆς
 ἀνδρίας. Ἐπὶ τούτοις ἀμφοτέρων ἀποκρίνασθαι ὡρμη-
 μένων, τὸ πρωτοστράτορος ἐπιχρόντος, ὁ μέγας δο-
 μέσικος ἔφη. Τῶν λογικῶν ἀνθρώπων κατὰ τοῦτο
 τῷ ἀλόγων ὑπερεχόντων, ὅτι λόγῳ χρώμενοι τὰ
 θεῶνται αἰρουῦνται, οὐδὲν ἀναγκαιοτερον οὐδὲ ὠφε-
 λει.

* Interpre-
 legit ὑμᾶς
 & ὑμῶν, in-
 fra.

rat. Adhuc enim eo cum magno do-
 mestico fermocinante, numerumque
 congregatorum exquirente, illoque re-
 spondente, nunc quidem esse centum,
 brevi ad trecentos fore, ad unum viros
 fortes, & ad praeliandum exercitatos: si
 abundum sit, etiam plures, & ignotos
 accursuros: de his, inquam, illis sermo-
 nem miscantibus, Deumque precantibus,
 iudicium ampliaret, quoad cois-
 sent, qui pro ipsis decertaturi speraban-
 tur, missu avi adest eunuchus Michael
 Callicrenites: & priusquam vocem e-
 dat, lacrymis gemitibusque infaustum
 se apportare nuntium ostendit. Deinde
 praefatus, maluisse se in tellure ima sibi
 dehiscere ad Manes descendere, &
 hac jucundissima luce privari, quam
 adeo mala nuntiare: Dominus, inquit,
 & imperator avus tuus te ad causam di-
 cendam vocat. Tum ille: Haud asper-
 nandum tuæ in me propensionis testi-
 monium, quas fundis lacrymas: tamen,
 quid ita fles, cum necdum eventus pa-
 teat? Fieri siquidem potest, ut cum
 albo calculo discedam. Ipsa res, susci-
 pit Callicrenites, me in fletum solvit.
 Etenim cum avus pro more in throno,
 patriarcha ad latus in sella, arbitri dex-
 tra sinistra federent, tibi soli scamillum
 e regione, & remotius mandatu im-
 peratoris positum est. Quo viso, con-
 demnationis tuæ locum illam sedecu-
 lam interpretans, optavi, ut dicebam,
 hodie mihi terram dehiscere. Verum
 Deus, qui prophetam suum Daniele
 de lacu leonum liberavit, & tres pueros
 a Babylonia fornace intactos praestitit,
 collatasque in Susannam scelestorum
 iudicum calumnias detexit, idem te
 nunc qua premeris necessitate supe-
 riorem reddat; angelum suum mittens,
 qui te antecedit, & sapientiam tibi
 atque intelligentiam largiatur, qua ob-
 jecta facile, ceu telas araneorum dissol-
 vas. Hæc ubi precatus est eunuchus
 Dei voluntas fiat, ait Imperator; jubet-
 que avo renuntiari, se imperata fa-
 cturum: & conversus ad amicos, sic
 eos compellat: Si umquam alias, nunc
 tempus venit, quo virtutem, diligen-
 tiam, prudentiam, tolerantiamque ve-
 stram, tam formidoloso tempore de-
 claretis. Enimvero cum multi sæpe &
 numero, & aliis rebus vobis impares,
 animorum facta conspiratione mira-
 bilia, & obstupescenda prospere gesse-
 rint, vos ita frequentes, ac tales longe
 utique justius est, præclaris & laudabi-
 libus, facinoribus efficiendis vobismet
 ipsis dignos apparere; & aut vitam ho-
 nestam vivere, aut gloriosam mortem
 oppetere, hanc solam mentem vos
 decere arbitantes. Ego ad tribunal
 vado: quod si divino munere rursus
 conjungemur, interque nos amabiliter
 iterum intuebimur, erit cur gratias nu-
 mini perfolvamus. Sin quid aliud illi de
 nobis complacitum est, ego his ver-
 bis postremum vos salutatos volo; vos
 autem nobilitati, virtutique vestrae pa-
 retore. Ad ista cum uterque dicere ali-
 quid percuperet, protostratore cunctan-
 te, magnus domesticus vocem in hæc
 verba resolvit: Cum homines intelligen-
 tiæ, consiliique participes, hoc brutis
 animantibus antecellant, quod ope &
 impulsu rationis commoda & neces-
 saria sibi eligunt, nihil ego commodius
 magisve necessariam opinor, quam e-

Edit. Paris.
 pag. 43.

pag. 44.

ligere quem diligas, & a quo vicissim diligare. Proinde & ipse amicitiam tuam, imperator, in quam teneris adhuc annis intravi, & cum ætate auctam huculque conservavi, etiam ad exitum vitæ inoffensam, sanctamque custodiam. Habe igitur bonum animum: non enim prius tibi quidquam secus ac velimus continget, quam ego meo purpuratus sanguine occubuero: & propofita perge via, Servatoris Christi, ejusque Genitricis auxilio subnixus; nec non ejus votis communitus, quem paulo ante avus misit. Nos te ad iudicii locum comitantes, foris manebimus, parati, si qua vis oriat, vitam certæ morti pro tua salute opponere. In his iisdem se acquiescere cum confirmasset protostrator, velut ultimum inter se complexi, crucisque divinæ signo obarmati junctim ad iudicium constanti, & immutabili oris habitu, & cum animi altitudine gressus tendunt.

λιμώτερον τῇ φιλίᾳ αἰρεῖσθαι ἢ ἡμᾶς. τοίνυν καὶ αὐτὸς, ὡς Βασιλεὺς, τὴν σὺν φιλίᾳ ἐκ παιδὸς ἡρημένος, καὶ εἰς τὸδε χρόνον διατηρήσας αὐξανόμενον, καὶ μέλει ζωῆς ὄραν ἀκραιφνῆ καὶ καθάραν ἐλπίζω φυλάξειν. Θάρσει τοιγαροῦν, ὦ Βασιλεῦ, ὡς οὐ πρότερόν σοι τῷ ἀβελήτῳ τι συναντήσῃ, πρὶν ἐμὲ πεισῆν τῷ ἰδίων αἱμάτων ἐμπεπλησμένον. Σὺ μὲν οὖν ἔχεις τῆς προκειμένης ὁδοῦ, τῇ παρὰ τῷ Σωτῆρος Χριστῷ καὶ τῇ αὐτῆς τεκνύσεως βοηθείᾳ, ἐτι δὲ καὶ ταῖς δόχαις τῆς πρὸ μικρῆς παρὰ Βασιλείας ἀπεσταλμένης τετειχισμένος. ἡμεῖς δ' ἐν τῷ ἐξωτέρῳ τῷ ἐν ᾧ ἡ δίκη γεννήσεται μετὰ μὲν οἴκῳ, τὰς ψυχὰς ὑπὲρ τῆς σῆς ὠφελείας ὄντες ἔτοιμοι προέσθαι, βίας ἐπαγομένης. Τοῖς αὐτοῖς δὲ τέποις καὶ ὁ πρωτοστράτωρ εἰπὼν ἀρκεῖσθαι, ἀλλήλοις συνταξάμενοι, καὶ ὡς περ περὶ πτυξάμενοι τελευτάων, τῷ σαυρῷ τε καθοπλίσαντες ἑαυτὰς, ἐχώρου ἐπὶ τὴν δίκην, ἀτρέπτῳ καὶ βεβηκότι ἐς χήματι καὶ φρονήματι.

C A P U T XIV.

Enumerantur assessores Andronici senioris in iudicio. Ponitur ejus in juniorem accusatio, & hujus defensio Status est absolutus: negat enim se obiecta crimina conscivisse; leviora commisisse fatetur. Acerbitatem in se nimiam a se exprobrat. Ille in contumeliam prorumpit, quam nepos r pellit.

AMICIS ergo extra remanentibus ipse a locum iudicii introgressus, & avum in folio, arbitros autem, sive assessores pro sua quemque dignitate confidentes reperiens, in scamno humili, de quo dicebamus, confedit. Porro arbitri illi erant Gerasimus patriarcha, divinis cumulatus muneribus; & ut in vita solitaria ipsum fastigium perfectionis attigerat, sic civilium publicarumque rerum longe ignorantissimus erat. Deinde insignis Philadelphie episcopus Theoleptus, qui & ipse ad culmen virtutis ascenderat: nec solum omnes vitæ anachoreticæ numeros adeptus erat, sed aliis quoque ad eandem disciplinam idoneum se magistrum præbere poterat. Adde quod vir prudens, & in externis doctrinarum studiis versatus non mediocriter. De senatu palatino præsentibus aderant magnus logotheta Metochites, cujus antea meminimus, & Nicephorus, b qui

Edit. Paris.
pag. 45.

* Interpret. admirabili sapientia, consilioque prætor, male; nāditus, & ab imperatore benevolentia, est ὁ Χέρμος; etiam Irenen filiam ejus Joanni de Nicephorus spotæ filio suo nuptiis conjungeret. Hic Chumnus q. Nicephorus prius imperatoris domesticus præerat, ca administrabat: tum autem podadmir. Ejus gra conflictatus, functione illa abierat. Nihilominus summo eum honore imperator prosequabatur. Præter hos autem aderat & Constantinus Acropolita, ipse quoque magni logothetæ dignitate ornatus. Facto igitur paulisper silentio, Andronicus major inquit: Domine patriarcha, quique coram adestis, hic homo (nepotem designans) est moribus intractabilis, & arrogans, atque inobediens, nequiquam mihi cedit; sed pro libidine agit omnia, nostræ voluntatis nec parvam rationem ducens. Propterea. Hactenus junior ta-

OI μὲν ἑταῖροι τῷ Βασιλεῶς ἔμειναν ἔξω. αὐτὸς δ' εἰσεὶ θῶν τὸν οἶκον τῇ δίκῃ, τῇ πάππῃ καὶ Βασιλείᾳ ἐπὶ τῷ θρόνῳ καθημένῃ, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ προειρημένου σκίμποδος ἐκαθέσθην. Ἐοὶ προσκληθέντες δὲ τῇ δίκῃ ἀκροαταί, ἐφ' ᾧ προσῆκεν ἕκαστος ἐκαθέσθην. ἦσαν δ' οὗτοι. Γεράσιμος τε ὁ Πατριάρχης, χαλεπὸν μὲν θείων πεπληρωμένος καὶ τῇ μοναδικῇ πολιτείᾳ εἰς ἄκρον ἐληλακώς, πολιτικῶν δὲ πραγμάτων καὶ δημοσίων παντάπασιν ἀπείρως ἔχων. καὶ ὁ τῇ Φιλαδελφείᾳ θρόνον κοσμῶν Θεόκλητος, καὶ αὐτὸς μὲν εἰς ἄκρον ἀρετῆς ἦκων, καὶ πολιτείας ἀκρίβειαν μοναδικῇ, ἑ μόνον κατωρθώκως, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας ἱκανῶς ἔχων διδάσκει. ἐτι δὲ καὶ φρονήσεως ὡς ἔχων, καὶ παιδείας τῆς ἔξωθεν ἐκ ὀλίγον μεταλαβών. Ὑπὸ δὲ τῷ τῆς συγκλήτης παρῆσαν ὁ, τε μέγας λογοθέτης ὁ Μετοχίτης, ὃν ἐδήλωσε φθάσας ὁ λόγος, καὶ ὁ ἐπὶ τῷ Κανικλεῶν Νικηφόρος ὁ Χοῦμνος, σοφὸς ἀνὴρ καὶ θαυμάσιος ἐν φρονήσει, πολλῆς τε ἀπολαύων πρὸς Βασιλέως δυνάμεως τε ἑ τιμῆς. διὰ καὶ τὴν αὐτῆς θυγατέρα Εἰρήνην τῷ υἱῷ αὐτῆς τῷ δεσπότη Ἰωάννῃ πρὸς γάμους κοινωνίαν ἡγάγεν ὁ Βασιλεὺς. ὃς δὴ πρότερον μὲν καὶ μεσάζων, καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ πράγματα βασιλεῖ. τότε δὲ ὑπὸ νόσῃ, ποδαλγία δὲ καὶ τῆς μὲν ὑπηρεσίας ἐπέπαυτο, τιμῆς δ' ἀπέλαυε τῆς παρὰ Βασιλείας πολλῆς. πρὸς τέτοις δὲ καὶ ὁ Ἀκροπολίτης καὶ Κωνσταντῖνος, μέγας λογοθέτης ὢν καὶ αὐτὸς. ἐπ' ὀλίγον δὲ σιγῆς γενομένης, ὁ τῷ Ἀνδρονίκῳ πρεσβύτερος λόγῳ ἤπειτο Βασιλεὺς ποιούτε. Δέσποτα πατριάρχα, καὶ ὑμεῖς οἱ παρόντες, ὁ ἄνθρωπος ἔτος (περὶ τῷ ἔγγονε δηλῶν,) ἔστι μὲν σκληρὸς καὶ τὰς ἐξόπας αὐθάδης, ἐτι δὲ καὶ παρήκοος, καὶ ἐδαμῶς ὑπέκων ἐμοί, ἀλλ' ἂν βέλτοιο πράττων, καὶ ἡμετέρῃ λόγον θελήματος ποιούμενος ἐδ' ὀλίγον. διὰ τὸτο. Μέλει μὲν οὖν τῷ σιωπῶν Βασιλεὺς ὁ

νέος καθῆσο, τὸ Διὰ τὸτο δὲ ἀρχὴν ὑποφάσεως εἶναι νομίσας, Δέομαί σε, θειότατέ μοι καὶ κύριε Βασιλεῦ, εἶπε, μικρὸν ἐπιχρόντα, λόγῳ χρόνον ὀλίγον ἐμοὶ χαρίσασθαι. ἃ δὲ βέλομαι διεξελθόντι ὡς ἐν βραχεῖ, τῷ λόγῳ τὸ λοιπὸν αὐτὸς περαινῆς. τῷ δ' ἐπιτρέψαντος ἃ βέλοιτο λέγειν, Τὸν Θεόν, ὁ νέος Ἀνδρόνικος ἔφη, τῷ παρόντων λόγων μάρτυρα προκαλεῖμαι, ὡς ἐδὲν ὧν ἐγκαλεῖμαι ἐμαυτῷ σωσίδια εἰργασμένῳ. τὸ δ' αὐτὸ ἔ πρότερον ἐδήλωσα τῷ σὺ κράτει, τῷ Θαυμασίῳ Ἰωσήφ χρησάμενος πρεσβυτέρῳ. τὸτο δὲ καὶ νῦν αὖθις διΐχουρίζομαι, καὶ ὅρκους πισέμενος τῆς λόγῳ, ὡς ἔτε νῦν ἔτε τότε τῷ ἐγκαλεσμένων ἐμαυτῷ τι σωσίδια εἰργασμένῳ. ἔξαμαρτάνειν μέντοιγε, καὶ πάνυ πείδομαι τοιαῦτα, οἷον, εἶγε σοὶ μὲν ἐκ ἡρεσκε πρὸς κυνηγεσίαν ἀπελθεῖν, ἐγὼ δὲ ἀπῆλθον. Εἰ ἐπὶ πλείονα χρόνον ἐχρησάμεν ἱππῳ, σοὶ τέταρτος οὐ καλῶς ἔχειν δοκούτως. ἢ εἰ δὲ τι τοῖσιν ἑτέρων καὶ τῷτο δὲ, οὐ προσαιτόμενος παρὰ σε, εἴπειτ' εἰς ἐδὲν τὸ ἐπίταγμα τιδέμενος ἐποίουν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐποίουν μηδὲν εἰδώς. σοὶ δ' ἴσως ἂν ἐμὲ ἀμαρτάνειν ἐδόκει. ὅ δὲ καὶ πείθων ἐμαυτὸν ἀδικεῖν μηδὲν, Κατὰ γνώμην, ἔλεγον, ἐμοὶ γένοιτ' ἂν ἐπὶ τῷ κυρίου καὶ Βασιλέως δίκῃς τυχεῖν, πρὸς ἑσέποιούμεν τῆς λόγῳ. εἰ δὲ τῷτο γένοιτο, πρὸς ἐδὲν μὲν τῷ ἐγκαλεσμένων ἐλεγχόμενος αὐτὸς φανεῖσθαι. τὸν Βασιλέα δὲ τῷ περὶ τῷ ἀμαρτάνειν ἐμὲ ὑποδέμενον, τὸ ὄργῃς ἂν ὑφείναι. οἶδα δὲ αὐτὸς, ὦ Βασιλεῦ, ὅτι μὴ τῷ τῷ ἐμῷ Βασιλέως καὶ πατρὸς πολυτὴν ἔχει καὶ νῦν, ποσαύτη χρώμενος ἐφαίνε τῇ μὴίδι κατ' ἐμῶ, ὡς ἐπὶ ποσάτον χρόνον ἐδὲ λόγῳ γὰρ ἀξιώσθαι τινός. ὁ καὶ θανάτε βαρύτερον ἐμοὶ λογιζομένῳ, τοιαῦτ' ἐπὶ πῆρι λέγειν, οἰόμενος καιρῶ τινός πρὸς ὑπολογίαν τυχεῖν καὶ τῷ ἐπιπρατοῦντα νόμον ταῖς δίκαις. καίτοι γ' ἐφασκον ἐμὲ πρὸς ἑσέ διελεγχόμεν, παντάπασιν ἀμαρτάνειν περὶ τῷ πραγμάτων γνώμῃς ὀρθῆς, εἰ τῷ αὐτῷ δικάζοντος ὄντος καὶ ἐγκαλοῦντος, ἐρήμην ἐκ οἴομαι ἀλώσεσθαι. ἀλλ' ἐλέγχων δεήσεσθαι καὶ ὑποδείξεων πρὸς τὸν καταδίκην. Εγὼ δὲ ἐκ ἐπειθόμεν. νῦν δ' ἐπὶ πῶν πραγμάτων, ὥσπερ ἔλεγον, συμβαῖνον ὄρων, (πρὶν δὲ εἰς λόγους ἵκειν, παρὰ σοὶ κερτῇ ταῖς ἀπάσαις ἐάων, καὶ τεκμήριον ἀφ' ἑδὲς, εἰς τὴν κατεδικάδην καθέδραν,) νῦν μὲν ἔχον μόλις σωεπιτέρας ἐκείνας ἐμαυτῷ κείναι. βέλτερον δ' ἔγω, ὥσπερ ἐπειθον ἐμαυτὸν ἐγὼ, οὕτω καὶ τὸν ὑπόβασιν ὀφείλω γενόμενῳ τῷ πραγμάτων. ἐγὼ δὲ εἰπεῖν δίκαιον. Επεὶ δ' αἱ δυσπραγαίαι ποσάτον ἐπνευσαν βαρὺ κατ' ἐμῶ, ὥσε μοι καὶ τὰ πατρὸς σπλάγχνα ποσάτον ἐκπεπολεμῶσθαι ὡς μὲν τῆς ὁρώων προσηκούσης ἐλευθερίας τυγχάνειν ἐπὶ τὸ τὰ ἐγκλήματα ὑπολύσασθαι, δεόμεναι τῷ σε κράτις, ὦ Βασιλεῦ, μὴ πρότερον ψῆφον ἐξεργεῖν, πρὶν ἂν τὰ ἐγκλήματα, ἅπερ ἐμῶ κατηγορήσας, βασάνῳ δοκιμασθῇ. καὶ μὲν τι φαίνωμαι σὺν τῷ ἐξεργασμένος, τὸν ἐχάτῳ δοῦναι δίκην ὑποθανόντα. ἂν δ' ἐλθόντος ἐν πάντων τῶν ἀποδειχθῶ, ὅπερ οἶμαι καὶ σὲ βέλεσθαι καὶ δι' ὁχλῆς ποιῆσθαι, τίτ' ἐξέσαι πάλιν πατεῖ γε ὄντι σοὶ καὶ Κυρίῳ, παρῆται τὰ καὶ γνώμην. Τούτοις πῶς λόγοις εἰς ἱργὴν ἐξαφθεῖς ἐπιπλέον ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς, τραχυτέρῳ τῷ

citus sedebat. Illud autem verbum, Propterea, initium ferendæ adversum se sententiæ ratus, Obsecro te, exclamat, sacratissime domine imperator, pauxillum subsiste, mihiq̃ medium spatium ad loquendum ne denega; & ubi summatim, quæ voluntas fert, explicavero, reliquum orationis tuæ absolvito. Sinente sene ut diceret quæ vellet, hunc in modum differuit: Deum testem invoco, me quorum accusor criminum, nullius mihi conscium esse. Quod ipsum & alias majestati tuæ per virum excellentem Josephum legatum meum indicavi, & nunc rursus assero: & ut verbis meis apud te fides sit, iurandum interpono, conscientiam meam nec hodie impediri atque convinci, nec tum impeditam, atque convictam fuisse ullius horum scelerum, quorum nunc reus peragor. Verumtamen peccasse me talia quædam peccata libenter crediderim, ut si te invito venatum iterim: si diutius quam tu forsitan velles, equestribus ludis indulserim: aut si quid aliud huiusmodi injussu tuo perpetrarim, & postea mandatum quoque tuum pro nihilo putans, nihilo minus facere perrexerim. Atqui ego in his peccare me nesciebam, tibi autem delinquere forsitan videbar. Sic mihi persuadens, nihil me indignum admittere, dicebam iis, quibuscum mihi sermo, velle magnopere apud dominum & imperatorem causam dicere: ita namque nullius quorum argueret, convictum iri: & ipsum imperatorem flagitiorum meorum ajecta suspitione iram remissurum. Negare non potes, te ab obitu parentis mei imperatoris usque hodie tam implacabilem adversus me iracundiam aluisse, ut tanto intervallo non verbo saltem uno dignatus sis: quod cum confidero, morte ipsa dirius videtur. Talia occurrebant quæ dicerem, sperabamque tempus aliquod defensionis nacturum, ex lege, quæ judiciis ipsis dominatur. At enim desipere me agebant quibuscum agebam, si putarem eodem accusatore, & iudice non potius indicta causa me damnatum, quam probationes & argumenta mea quomobrem damnandus non sim, requisitum iri. Quorum orationi fidem non habebam; quam nunc re ipsa comprobata videns (antequam enim verbum emisi, apud te iudicem omnibus calculis condemnatus sum. cuius rei evidens iudicium sedes humilis, & in quam damnatus sum) vix tandem intelligo, illos quam me iudicasse prudentius. Mihi vero melius (mitto dicere justius) persuadebam fore, eo modo rerum eventum videre. Quoniam autem adversa fors ita me horribiliter afflavit, ut paterna quoque viscera odio mei imbuerit, adeo ut nec quocumque modo mihi debitam libertatem ad respondendum criminibus obtineam, oro majestatem tuam, imperator, uti prius sententiam ne feras, quam quæ objeciisti, explorata, & probata fuerint: ut si quid eorum admisisse deprehendar, capite pœnas exsolvam: sin autem per omnia liber, & innocens inveniar (quod te quoque desiderare, & votis optare existimo) ut tibi rursum patri, ac domino meo quod libuerit facere liceat.

His verbis majore inflammatus ira senior, asperiore voce quam fas erat exclamans, Arbitrari se illum non esse Christianum dixit. Cui verbo junior statim sic occurrit: Cum multa & gravia de me crimina prædicaris, imperator optime, si plura adhuc, & graviora prædicasses, silentio sustinuissem: sed quia nunc me Christianorum numero eximis, tantum abest, ut hoc tacitus feram, aut in me convenire ducam, ut culicis, aut si quid est eo contemptius hanc vocem dicere non verear. Sed ut tu me pro Christiano non habeas, at certe Christus, qui pretiosum sanguinem suum pro me benigne effudit, pro quo vicissim meum, causa postulante, effusurum fidenter ajo, pro suo habet, suumque nominat. Verum quid ista verborum velitatione opus est? si judicas, secundum leges judica: si autem ante condemnas, quam judicas, restat, uti supplicium quoque de me sumas. Proinde fac delicias animo tuo. Gratias autem tibi maximas ago, quod his præsentibus ista & dicis, & facis. Nam si quippiam etiam improvisum ex hoc die me incuraverit, non vehementer contristabit, quando plures injustitiarum tuarum testes habeo.

Edit. Paris.
pag. 47.

δόντος χρησάμενος τῇ φωνῇ, μὴ οἶσθαι αὐτὸν ἔλεγε τῷ καλεμένῳ ὑπὸ Χρυσῆ. ὁ νέος δ' Ἀνδρόνικος δίδυς πρὸς τὸ ποιεῖν ἀπαντῶν λόγον, Κράτιστε Βασιλεῦ, ἔφη, τῷ ἐμοὶ νῦν ἐπανεχθέντων ἐγκλημάτων πολλῶν ὄντων καὶ χαλεπῶν, ἔτι καὶ πλείω καὶ χαλεπώτερα σε προσάξαςτος ἤνεγκα ἂν σιγῇ. ὁ δὲ νῦν ἔφη, μὴ οἶσθαι με Χρυσιανόν, ποσῶτον ἀπέχω τῆ σιγῇ φέρειν ἢ πρὸς ἐμὲ εἰρῆσθαι νομίζειν, ὥς ἐμπίδος ἢ τινος τῷ φαυλοτέρων τῷ φωνῷ ταύτῳ* νομίζων. ἀλλ' εἰ καὶ* νομίζαν. αὐτὸς, φημί, ἔχ' ἡγῇ με Χρυσιανόν, ἀλλ' ὅγε τὸ σεβασμιον αὐτῷ αἷμα ὑπὲρ ἐμῶ φιλανδρώπως ἐκχέας Χρυσός, ὑπὲρ ἧ καὶ αὐτὸς ἑτοιμος εἶναι τὸ ἴδιον ἀποδῆναι καιρῷ καλουῦτος, θάρρουνώς φημί, ἑαυτοῦ καὶ οἶεται με καὶ ὀνομάζει. καὶ τίς χρεῖα τοιούτων λόγων; εἰ μὲν δικάσεις, δικάζε κατὰ νόμους. εἰ δ' ὅτι πρὶν δικάσαι καταψηφίζῃ, ἐδὲν ἢ δίκας λοιπὸν λαμβάνειν. πρῶττε τοιγαροῦν ἅ σοι κεχαρισμένα. χάριτας δὲ σοι πᾶς μεγίστας ὁμολογῶ τῷ καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἐπὶ τῷ παρόντων τῶντι ἃ δὴ καὶ λέγεις καὶ πράττεις. ἐμοὶ γὰρ ἂν τι καὶ τῷ ἀδοκήτων ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἐπὶ, οὐ σφόδρα λυπήσει, πολλὰς ἔχοντι μάρτυρας τῆς ἀδικίας.

C A P U T X V.

Magnus domesticus & protostrator nepoti volunt opem ferre, & frustra placentur. De instanti periculo avus monetur, qui juveni quatuor conditiones proponit, si veniam impetrare velit: ille omnes præter duas refusat.

INTUS hæc ab imperatoribus dicebantur. Magnus porro domesticus, & protostrator foris expectantes, ut docuimus, & tenem tumultuosius clamantem audientes, eamque rem malo esse nepoti opinantes, loco se repente movent, & ad ferendum auxilium concitati, aliquantum procedunt. Sed strepitu illo conquiescente, etiam ipsi quiescunt. Aderant illis tres, avo imperatori familiarissimi, Joannes Melitenensis, Andronicus Exotrochus, & Bardas, qui huiusmodi impetum pro Andronico juniore susceptum coniectantes, sic eos aggressi sunt, ut dicerent, imperatoribus sermonem arcantum conferentibus, decere eos inde se removens, in atrium palatii secedere. Quibus torvo lumine intuentibus, conceptamque in præcordiis iram non vultu modo, sed voce quoque prodeuntibus, eosque facessere jubentibus, duo quidem conticuerunt, ac refecerunt, Melitenensis autem ad imperatorem adiens, in aurem illi insusurravit, Videret quid ageret: ad fores conclavis quosdam astare de viris principibus, pro juniore imperatore paratos a facere, & pati omnia. Hoc nuntio commotus, e folio nil cunctatus surgit, & in domunculam interiorem se recipiens, foris nepotem cum affessoribus relinquit: advocatoque magno logotheta Metochite, & cum eo quæ volebat collocutus, adolescenti per eum hæc significat. Esse quidem illum iis, quæ audisset, & pluribus sceleribus

ΕΝΔΟΝ μὲν οὖν τοιαῦτα παρ' ἀμφοῖν τοῖν βασιλείῳ ἐλέχθη. ὁ μέγας δὲ δομέσικος καὶ ὁ πρωτοστράτωρ ἐν τῷ ἐξωτέρῳ, καθάπερ ἐφθνημυ εἰπόντες, ἔλαβοντες οἶκον, καὶ τὴν πρεσβυτέρου Βασιλέως ἑαχύτερον ἀκούσαντες φθιγγαμένα, ἐπὶ κακῷ τε τῷ νέῳ Βασιλέως τὴν τραχύτητα τῆς φωνῆς οἰηθέντες εἶναι, ἐκινήθησαν μὲν ὅθου ἐκάθλωτο, καὶ προήλθον ἐπὶ μικρὸν ἀμύνειν ὠρμημένοι τῷ νέῳ Βασιλεῖ. τῆς παραχῆς δὲ πεπαυμένης, αὐτοὶ ἡσύχασαν καὶ αὐτοί. τρεῖς δ' αὐτοῖς ἐκεῖ συμπρόντες τῷ οἰκειοτάτῳ τῷ πρεσβυτέρῳ τῷ Βασιλείῳ, ὁ, τε Μελιτηνιώτης Ιωάννης, Ἀνδρόνικος τε ὁ Εὐξείνου, καὶ τέλος ὁ Βάρδας, καὶ τὸ ὄρμῳ αὐτὸν ὑποπτέυσαντες ὡς ὑπὲρ Ἀνδρονίκου τῆς νέας γεννημένῳ, λέγασιν αὐτοῖς προσελθόντες, ὡς τῷ βασιλείῳ πρὸς ἀλλήλους περὶ τινῶν ἀδελφῶν διαλεγόμενων, δέον ὑμᾶς ἀποσάντας τῷ ὧδε, πρὸς τὸν βασιλεῖος αὐλῇ χωρεῖν. τῶν δ' αὐτοῖς δειμύτερον ἐνιδόντων, καὶ τὸ θυμῷ καὶ ὀφθαλμοῖς καὶ λόγοις ἐνδεικνυμένων, ἐξίστασθαι τε καὶ μὴ παρενοχλεῖν κελευσάντων, οἱ δύο μὲν πάλιν ἡσύχασαν καθεδόντες, ὁ Μελιτηνιώτης δ' ἐνδὸν πρὸς τὸν πρεσβύτερον τῷ Βασιλείῳ ἐλθὼν, Σκέπτεσθαι σοὶ, πρὸς ἧς εἶπεν, ὁ, τι μέλλεις δράν, ὦ Βασιλεῦ. πρὸς γὰρ Σύραις τῇ σαῖς ἐφεσκήκασι τῇ συγκλήτῃ τινες, πάντα δράν ὑπὲρ τῷ νέῳ Βασιλείῳ ἑτοιμοὶ ἐπάχειν ὄντες. Τέτῳν ἀκέσας ὁ Βασιλεὺς, ἀνέστη τε αὐτίκα τὸ θρόνον, καὶ πρὸς τὸν ἐνδότερον οἰκίσκον ἐχώρει, τῷ νέῳ Βασιλεῖ τοῖς ἀκρωμένοις ἅμα παρὰ τὸ ἐξω καταλιπὼν. τῷ μέγαν δ' μετακαλεσάμενος λογοθέτην τὸν Μετοχίτην, ὅσα καὶ αὐ-

τῷ βουλομένῳ ἡλεχθεῖς, εἴπα δὲ αὐτοῦ μνησθῆναι τῷ ἐγγονῷ καὶ Βασιλεῖ. Σὺ μὲν, οἷς περ εἶπον καὶ πλείοσιν ἐνέχη κακοῖς. ἐγὼ δ' ἅπαντα παρὶδὼν, ἀξιώσω συγγνώμης, ἂν ἂν λέγω ποιήσης αὐτός. Ταῦτα δ' ἐστὶ. Πρῶτον μὲν ὄρκω πιστώσασθαι ἥ πῖσιν καθαράν τῷ Χριστῷ τηρεῖν. ἔπειτα μὲν τῷτο, μηδὲν περὶ ἐμὲ κακὸν ὀφθῆναι γεγεννημένον. τῷτον μὲν τῷτο, καταδύλας ἐμοὶ ποιῆσαι τὰς σοὶ συμπαράττειν καὶ προσκεῖσθαι προσηρημένους. τέταρτον δὲ, ὄρκω πιστώσασθαι δρασμῶ χρησέσθαι μηδαμῶς. Πρὸς ταῦτα Βασιλεὺς ὁ νέος ἀπεκρίνατο τοιαῦτα. Κράτιστε Βασιλεῦ, τὸ τῷ πῖσιν ὄρκοις ἀπαίτειν βεβαιουῦν πρὸς τῷ σκληρῶν ἐμοὶ φαίνεσθαι. Ἐπεὶ καὶ ψυχῇ δεινῶς ἐκπαράττειν, ἐτι καὶ ἑαυτῇ περιπίπτει. εἰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἱεροῖς ἥ ὄρκον ὁ ἀγγελίοις καὶ ταῖς σεβασμίαις εἰκόσι κελεύεις πῖσιν ποιῆναι, αὐτὰς τῷτο περὶ τὸν Θεόν, πῖσιν, καὶ τὸν Χριστὸν ὑποδεικνύεις ἐνδεδυμένον ἐμὲ. εἰ δ' ἄλλω τινὶ σεβάσματι προσέχειν ἐμὲ νομίζεις, ἥ ἀνομήτων καὶ περιττῶν, ὧν ἡδέπησα τῷ πῖσιν, ταῦτα εἰς ὄρκον ἐμοὶ προβάλλειν ῥαδίως γὰρ ἂν καταφύσσομαι ἥ μὴ τιμωμένων. διὸ δὴ σοὺ δέχομαι, Βασιλεῦ, μὴ περὶ τῶν τοιούτων λόγους κινεῖν. χάριτι γὰρ Χριστῷ, ἔχεις Χριστιανὸς εἶμι καὶ τῷ ὀρθοδόξῳ. Κατὰ σὰ δὲ μήτε δράσαι μήτε βελτίσασθαι τι κακόν, καὶ νῦν μὲν ὁμνῶμι τὸν ὕψιστον καὶ γῆς Ποιητὴν, ὡς ἔτε πρότερον εἰς λογισμοὺς ὑπὸ χεῖρὶ τοῦ αἵματος, ἔτε ἐν τῷ μέλλοντι κακὸς ὀφθῆναι βύλομαι περὶ σέ. σὸν δ' ἐπίταγμα ἐκπληρῶν, καὶ αὐτοῖς ὁμῶμαι. Περὶ δὲ τῶν καταδύλας τὰς ἐμοὶ συνόντας καὶ ταῦτα βελομένης σοὶ θέσθαι, ἐκεῖνο λέγω, ὡς αὐτὸς ἂν εἰδείης μᾶλλον ἐμῶ, ὁποῖας τινὰς εἰκὸς εἶναι τὰς προσκειμένους ἐμοὶ. ὅτι γὰρ χρημάτων μὲν μοι πόρος ἔδεις οἷς ἂν ἴσως πείσασμαι ἥ ἀξίως μοι λόγους τινὰς προσέχειν, παρρησίας τε πρὸς σὲ μέτσειν οὐδὲ μὴ δὲ ἡς ὁ ἐργετῶν ἐμαυτῷ κτήσομαι φίλους τινὰς τῶν δομένων ὠφελείας, συμφορὰν εἶναι ἐκ τῶν πραγμάτων τῷ βελομένῳ παντὶ τὰς ὑδροισμένους περὶ ἐμὲ. εἰ δ' ἄρα καὶ τινες εἰσὶν ὀνομάζονται ἐμοὶ ἡλεχθέντες, καὶ ὀφείλοντες τῷ ὄντι, ἀλλὰ μᾶλλον χάριτος κατάρχοντες εἰσὶν. ὧν ἔγω βελτίσων περὶ ἐμὲ προῖκα γεγεννημένων, καὶ ἂν ἐλπίπῃ μοχθηρίας ὑπερβολῇ τὸ κάκιστον αὐτὸν καὶ προδοτικῶν ὀφθῆναι περὶ αὐτούς. καίτοι γὰρ ἐαυτοὶ ἔδεν ἄλλο μοι προσίοντες πείθειν ἐπιχειρῶσιν, ἢ σοὶ τῷ Βασιλεῖ καὶ πατρὶ ὑπέχειν ἐμαυτῷ καὶ καταδύλας, καὶ μὴ παρέχειν αἰτίας ὡς ἐμαυτῷ τῷ σὺν γαλιωτικῇ ἐξοργίζεω. Εμοῦ δ' ἰχυριζομένου τοιαῦτον ἐμαυτῷ συμβαίνειν μηδὲν, καὶ πολλὰς εἰς ὑπολογισμὸν συμφορὰς λόγους, ἔδεν αὐτοῖς εἰς πείδῳ νομίζεται ἀξιοχρεῶν, ὅπερ εἰσὶν εἰκὸς λογισμένοις, ὡς καὶ ἂν ἔπος ἡ φύσις πρὸς ἑαυτὴν ἐκπολεμώδει. καὶ μὴ τῶν αἰτίων ὅτων ὑπερφυῶν. ἔδεν γὰρ ἔδεν τῶν θυρίων τὰ χαλεπώτατα τοῖς τέκνοις ἐπεβέβησαν ποτε τοῖς ἰδίοις. Εἰ δὲ τινες ἐν αὐτοῖς εἰσὶν καὶ μὴ τοιοῦτοι, ἔγω δοκέω ἐμὲ κακὸν καὶ ἀγνώμονα εἶναι περὶ τοὺς φίλους, ὥς τις εἰς ἐμὲ φιλίας προδοσίαν παραχρῆν ἀντιμισθίαν; οὐκ εἰσὶν ἂν δαμῶς. Ρᾶν γὰρ ἂν αὐτός, οὐχ ὑπὲρ πάντων ὁμῶς, ἀλλὰ καὶ ἐνός αὐτῶν τῷ ἐμῷ προήσομαι

obstrictum: se tamen omnia in minimis numeraturum, & veniam reo impertiturum, si quæ postularet, efficere in animum inducat, nempe hæc: Primum, ut sacramento firmet, se Christo fidem puram, & sanctam servare. Tum, nihil mali in avum moliturum. Adhæc, eorum nomina, qui se ipsi satellites ac ministros facinorum volentes, libentesque præbuerint, ad ipsum delaturum. Postremo, non se ullo modo fugiturum. Ad ista junior hoc responsum dedit: Quod de fide in Christum confirmanda sacramenti a me religionem exigis, imperator optime, præterquam quod durum videtur, mentemque meam majorem in modum percellit, etiam non coheret, & in seipsum corrigit. Si enim me per sacra evangelia, & venerandas sanctorum imagines fideliter jurare jubes, hoc ipso utique Deo fidelem me, & Christum induisse ostendis. Sin aliud pro numine adorare me credis, inutile, & supervacaneum est, quorum fidem irritam feci, per ea iurandum a me exigere: facile siquidem contra illa mentiar, quæ colere desii. Quocirca te rogatum volo, imperator, ne quid super hoc negotio verborum facias; gratia enim Christi & Christianus, & orthodoxus sum. Adversus te autem nihil mali vel designavi vel cogitavi: & nunc cæli terræque conditorem ultro testor, me neque antehac istiusmodi confilia coxisse, neque de cætero improbum aliquid in te machinaturum; tuis vero jussis parens denuo iurabo. Jam, quod vis ut adjutores & socios tibi meos indicem, illud dico, te potius, quam me scire posse quales consentaneum sit esse, qui me sequuntur. Cum enim pecuniæ faciendæ ratio nulla suppeditet, qua forsitan quosdam non infimæ conditionis ad meas partes allicerem, libertate autem apud te nulla uti liceat, quo ope aliena indigentibus benefaciens, amicos comparem, discere hinc quisvis potest, si vult, quales se ad societatem meam aggregaverint. Quod si forte nonnulli me non oderunt, ac in eo non illi debitum pro gratia præstant, sed gratia me anteverunt: qui cum nulla expectata mercede mei sint quamstudiosissimi, nihil posset fieri sceleratius, si ego in illos contra ingratissimus, ac proditor existerem. Quamquam & ipsi me adeuntes, non aliud mihi persuadere nituntur, quam ut tibi imperatori, ac parenti meo dicto sim audiens, tibi que serviam, occasiones fugiam, quibus serenitas tua adversum me turbare, & irritari queat. Dum autem constanter affirmo, nihil huiusmodi conscire mihi, verbaque ad defectionem acervo, haud illis quidquam ad fidem satis videtur: probabiliter ratiocinantibus, non potuisse naturam tantam in semetipsam hostilitatem induere, nisi causæ fuissent, & quidem tales, quæ ipsas naturæ metas excederent: quando neque truculentissimæ ferarum in catulos suos umquam sese infidiosas, ac malignas præbuerunt. Et ut aliqui inter eos tam solliciti non sint, an me adeo nequam in amicos, & officii immemorem putas, ut eorum caritatem prodicione remunerare velim? Oh ne utique: citius non pro omnibus modo simul, sed pro singulis etiam caput meum devovere non dubitabo, quam

Edit. Paris.
pag. 48.

pag. 49.

His verbis majore inflammatus ira senior, asperiore voce quam fas erat exclamans, Arbitrari se illum non esse Christianum dixit. Cui verbo junior statim sic occurrit: Cum multa & gravia de me crimina prædicaris, imperator optime, si plura adhuc, & graviora prædicasses, silentio sustinuissem: sed quia nunc me Christianorum numero eximis, tantum abest, ut hoc tacitus feram, aut in me convenire ducam, ut culicis, aut si quid est eo contemptius hanc vocem dicere non verear. Sed ut tu me pro Christiano non habeas, at certe Christus, qui pretiosum sanguinem suum pro me benigne effudit, pro quo vicissim meum, causa postulante, effusurum fidenter ajo, pro suo habet, suumque nominat. Verum quid ista verborum velitatione opus est? si judicas, secundum leges judica: si autem ante condemnas, quam judicas, restat, uti supplicium quoque de me sumas. Proinde fac delicias animo tuo. Gratias autem tibi maximas ago, quod his præsentibus ista & dicis, & facis. Nam si quippiam etiam improvisum ex hoc die me incurfaverit, non vehementer contristabit, quando plures injustitiarum tuarum testes habeo.

Edit. Paris.
pag. 47.

δόντος χρησάμενος τῇ φωνῇ, μὴ οἶεσθαι αὐτὸν εἶπε τῷ καλεμένῳ ἀπὸ Χρυσῆ. ὁ νέος δὲ Ἀνδρόνικος οὐδὲς πρὸς τὸ τοιαῦτον ἀπαντῶν λόγον, Κράτιστε Βασιλεῦ, εἶπε, τῷ ἐμοὶ νῦν ἐπαυχθέντων ἐγκλημάτων πολλῶν ὄντων καὶ χαλεπῶν, ἔτι καὶ πλείω καὶ χαλεπώτερα σε προσάξας ἤνεγκα ἂν σιγῇ. ὁ δὲ νῦν εἶπες, μὴ οἶεσθαι με Χρυσιανόν, ποσῶτον ἀπέχω τῆς σιγῇ φέρειν ἢ πρὸς ἐμὲ εἰρῆσθαι νομίζεις, ὥς ἐμπόδος ἢ τινος τῷ φαυλοτέρῳ τῷ φωνῷ ταύτῳ* νομίζων. ἀλλ' εἰ καὶ* νομίζεις. αὐτὸς, φημί, ἔχῃ καὶ με Χρυσιανόν, ἀλλ' ὅγε τὸ σεβάσιμον αὐτῷ αἷμα ὑπὲρ ἐμῶν φιλανδρώπως ἐκχέας Χρυσός, ὑπὲρ ἧ καὶ αὐτὸς ἑτοιμὸς εἶναι τὸ ἴδιον ἀποδῆναι καιρῷ καλουῦντος, θαρρύνω φημί, ἑαυτοῦ καὶ οἶεται με καὶ ὀνομάζει. καὶ τίς χρεῖα τοιούτων λόγων; εἰ μὲν δικάσεις, δικάζε κατὰ νόμους. εἰ δὲ πρὶν δικάσαι καταψηφίσῃ, ἔδεν ἢ δίκας λοιπὸν λαμβάνειν. πρᾶττε τοιγαροῦν ἅ σοι κεχαρισμένα. χάριτας δὲ σοι τὰς μεγίστας ὁμολογῶ τῷ καὶ λέγειν καὶ πράττειν ἐπὶ τῷ παρόντων τεταπνῆσθαι δὴ καὶ λέγεις καὶ πράττεις. ἐμοὶ γὰρ ἂν τι καὶ τῷ ἀδοκῆτων ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἐπὶ, οὐ σφόδρα λυπήσει, πολλὰς ἔχοντι μάρτυρας τῆς ἀδικίας.

C A P U T X V.

Magnus domesticus & protostrator nepoti volunt opem ferre, & frustra placentur. De instanti periculo avus monetur, qui juveni quatuor conditiones proponit, si veniam impetrare velit: ille omnes præter duas recusat.

INTUS hæc ab imperatoribus dicebantur. Magnus porro domesticus, & protostrator foris expectantes, ut docuimus, & senem tumultuosius clamantem audientes, eamque rem malo esse nepoti opinantes, loco se repente movent, & ad ferendum auxilium concitati, aliquantum procedunt. Sed strepitu illo conquiescente, etiam ipsi quiescunt. Aderant illis tres, avo imperatori familiarissimi, Joannes Melitenensis, Andronicus Exotrochus, & Bardas, qui huiusmodi impetum pro Andronico juniore susceptum coniectantes, sic eos aggressi sunt, ut dicerent, imperatoribus sermonem arcum conferentibus, decere eos inde se removens, in atrium palatii secedere. Quibus torvo lumine intuentibus, conceptamque in præcordiis iram non vultu modo, sed voce quoque prodeuntibus, eosque facessere jubentibus, duo quidem conticuerunt, ac resederunt, Melitenensis autem ad imperatorem adiens, in aurem illi insusurravit, Videret quid ageret: ad fores conclavis quosdam astare de viris principibus, pro juniore imperatore paratos^a facere, & pati omnia. Hoc nuntio commotus, e folio nil cunctatus surgit, & in domunculam interioram se recipiens, foris nepotem cum affessoribus relinquit: advocatoque magno logotheta Metochite, & cum eo quæ volebat collocutus, adolescenti per eum hæc significat. Esse quidem illum iis, quæ audisset, & pluribus sceleribus

ΕΝΔΟΝ μὲν οὖν τοιαῦτα παρ' ἀμφοῖν τοῖν βασιλείῳ ἐλέχθη. ὁ μέγας δὲ δομέσικος καὶ ὁ πρωτοστράτωρ ἐν τῷ ἑωτέρῳ, καθάπερ ἐφθηνῶν εἰπόντες, ἔλαβοντες οἶκον, καὶ τὸ πρεσβυτέρου Βασιλέως ἑαχύτερον ἀκούσαντες φθελγόμενοι, ἐπὶ κακῷ τῷ νέῳ Βασιλέως τὴν τραχύτητα τῆς φωνῆς οἰηθέντες εἶναι, ἐκινήθησαν μὲν ὅσον ἐκάθλωτο, καὶ προήλθον ἐπὶ μικρὸν ἀμύνειν ὠρμημένοι τῷ νέῳ Βασιλεῖ. τῆς παραχῆς δὲ πεπαυμένης, αὐτοὶ ἡσύχασαν καὶ αὐτοί. τρεῖς δ' αὐτοῖς ἐκεῖ συμπρόντες τῷ οἰκειοτάτῳ τῷ πρεσβυτέρῳ τῷ Βασιλεῖ, ὁ, τε Μελιτηνῶντος Ἰωάννης, Ἀνδρόνικος τε ὁ Εὐφρονοῦ, καὶ τέλος ὁ Βάρδας, καὶ τὸ ὄρμῳ αὐτὸν ὑποπτεύσαντες ὡς ὑπὲρ Ἀνδρονίκου τὰ νέῳ γεγεννημένῳ, λέγασιν αὐτοῖς προσελθόντες, Ως τῷ βασιλεῖ πρὸς ἀλλήλους περὶ τινῶν ἀδελφῶν διαλεγόμενων, δέον ὑμᾶς ἀποσάντας τῷ ᾧδε, πρὸς τὸν βασιλεῖος αὐλῷ χωρεῖν. τῶν δ' αὐτοῖς δειμότερον ἐνιδόντων, καὶ τὸ θυμῷ καὶ ὀφθαλμοῖς καὶ λόγοις ἐνδεικνυμένων, ὁρῶντες τε καὶ μὴ παρενοχλεῖν κελευσάντων, οἱ δύο μὲν πάλιν ἡσύχασαν καθεσθέντες, ὁ Μελιτηνῶντος δὲ ἐνδὸν πρὸς τὸ πρεσβύτερον τῷ Βασιλεῖ ἐλθὼν, Σκεπτεῖν σοί, πρὸς ἧς εἶπεν, ὅ, τι μέλλεις δοῦν, ὦ Βασιλεῦ. πρὸς γὰρ θυραῖς τῆς αἰθρῆς ἐφεσκήασι τὰ συγκλητικῶν, πάντα δρᾶν ὑπὲρ τῷ νέῳ Βασιλεῖ ἑτοιμοὶ ἐπάχειν ὄντες. Τάτων ἀκέρως ὁ Βασιλεὺς, ἀνέστη τε αὐτίκα τὸ θρόνον, καὶ πρὸς τὸ ἐνδοτερον οἰκίσκον ἐχώρει, τὸν νέον Βασιλέα τοῖς ἀκρωμένοις ἅμα παρὰ τὸ ἐξω καταλιπὼν. τὸ μέγαν δὲ μετακαλεσάμενος λογοθέτην τὸν Μετοχίτην, ὅσα μὲν αὐ-

τῷ βουλομένῳ ἡλεχθεὶς, εἴπα δὲ αὐτοῦ μη-
νύει τῷ ἐγγόνῳ καὶ Βασιλεῖ. Σὺ μὲν, οἷς περ εἶ-
πον καὶ πλείοσιν ἐνέχη κακοῖς. ἐγὼ δ' ἅπαντα πα-
ριδὼν, ἀξιώσω συγγνώμης, ἂν ἂν λέγω ποιήσης
αὐτός. Ταῦτα δ' ἐστὶ. Πρῶτον μὲν ὄρκῳ πισώσασθαι
τὴν πίσιν καθαράν τῷ Χριστῷ πρῶτον. ἔπειτα μὲν τῷτο,
μηδὲν περὶ ἐμὲ κακὸν ὀφθήσεσθαι γεγενημένον. τε-
ταρτον μὲν τῷτο, καταδύλως ἐμοὶ ποιῆσαι τὰς σοὶ συμ-
πράττειν καὶ προσκεῖσθαι πορορημένους. τέταρτον δὲ,
ὄρκῳ πισώσασθαι δρασμῶ χρησέσθαι μηδαμῶς.
Πρὸς ταῦτα Βασιλεὺς ὁ νέος ἀπεκρίνατο τοιαῦτα.
Κράτιστε Βασιλεῦ, τὸ τὴν πίσιν ὄρκους ἀπαι-
τεῖν βεβαιουῦ πρὸς τῷ σκληρὸν ἐμοὶ φαίνεσθαι
ἐστὶ καὶ ψυχῇ δεινῶς ἐκπαράττειν, ἐτι καὶ ἑαυτῇ πε-
ριπίπτει. εἰ μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἱεροῖς τὸ ὄρκον εὐαγ-
γελίοις καὶ ταῖς σεβασμίαις εἰκόσι κελεύεις πισὸν
ποιεῖν, αὐτῇ τῷτο περὶ τὸν Θεόν, πισὸν, καὶ τὸν
Χριστὸν ὑποδεικνύεις ἐνδεδυμένον ἐμὲ. εἰ δ' ἄλλῳ
τινὶ σεβάσματι προσέχειν ἐμὲ νομίζεις, τὸ ἀνομή-
κων καὶ περιττῶν, ὧν ἡδέησα τὴν πίσιν, ταῦτα
εἰς ὄρκον ἐμοὶ προβάλλειν ῥαδίως γὰρ ἂν καταφύ-
σσομαι τὸ μὴ τιμωμένων. διὸ δὴ σοὺ δέχομαι, Βα-
σιλεῦ, μὴ περὶ τῶ τοιούτων λόγους κινεῖν. χάριτι γὰρ
Χριστῷ, ἐστὶ Χριστιανός εἰμι καὶ τὸ ὀρθόδοξον. Κατὰ
σὴ δὲ μήτε δράσαι μήτε βεβήσασθαι τι κακόν,
καὶ νῦν μὲν ὁμινοῦμι τὸν ὕψιστον καὶ γῆς Ποιητὴν, ὡς
ἔτε πρότερον εἰς λογισμοὺς ὑπὲρ πάντων τοιούτων, ἔτι
ἐν τῷ μέλλοντι κακὸς ὀφθῆναι βούλομαι περὶ σέ-
σόν δ' ἐπίταγμα ἐκπληρῶν, καὶ αὐτίς ὁμῶμαι.
Περὶ δὲ τὰ καταδύλως τὰς ἐμοὶ συνόντας καὶ ταῦτα
βουλομένους σοὶ θέσθαι, ἐκεῖνο λέγω, ὡς αὐτὸς ἂν
εἰδείης μᾶλλον ἐμῷ, ὁποῖας τινὰς εἰκὸς εἶναι τὰς προσ-
κειμένους ἐμοὶ. ὅσα γὰρ χρημάτων μὲν μοι πόρος
ἔδεις οἷς ἂν ἴσως πείσαιμι τὸ ἀξίως μοι λόγου τι-
νὰς προσέχειν, παρρησίας τε πρὸς σὲ μέτσειν οὐ-
δεμιᾶς δὲ ἢς εὐεργετῶν ἑμαυτῇ κτήσομαι φίλους τι-
νὰς τῶν δεομένων ἀφελείας, συνορᾶν ἐσιν ἐκ τῶν
πραγμάτων τῷ βουλομένῳ παντὶ τὰς ὑδροισμένους
περὶ ἐμὲ. εἰ δ' ἄρα καὶ τινες εἰσὶν ὀνομάως ἐ-
μοὶ ἡλεχθεῖς, καὶ ὀφείλοντες τὴν εὐνοίαν, ἀλλὰ
μᾶλλον χάριτος κατάρχοντες εἰσὶν. ὧν ἔγω βελ-
τίστων περὶ ἐμὲ πρότερον γεγενημένων, καὶ ἂν ἐκρί-
νη μοχθηρίας ὑπερβολῶν τὸ κάκιστον αὐτὸν καὶ προ-
δοτικῶν ὀφθῆναι περὶ αὐτούς. καί ποτε ἐστὶ αὐτοὶ ἔδεν
ἄλλο μοι προσιόντες πείθειν ἐπιχειρῶσιν, ἢ σοὶ τῷ
Βασιλεῖ καὶ πατρὶ ὑπέχειν ἑμαυτὴν καὶ καταδύλως, καὶ
μὴ παρέχειν αἰτίας ὡς ἑμαυτῇ τὴν σὴν γαλιω-
τητα ἐξοργίζουσιν. Εμοῦ δ' ἰχυρίζομένου τοιούτων ἑ-
μαυτῇ συνειδέναι μηδὲν, καὶ πολλὰς εἰς ὑπολογί-
αν συνεῖροντος λόγους, ἔδεν αὐτοῖς εἰς πειθῶ νο-
μίζεται ἀξιοχρεῶν, ὅπερ ἐσιν εἰκὸς λογισμένοις,
ὡς καὶ ἂν ἔπος ἢ φύσις πρὸς ἑαυτὴν ἐκπολεμαθεῖ-
ν μὴ τῇ αἰτίᾳ ὅτων ὑπερφύων. ἔδεν γὰρ ἔδεν τῷ
Θηρίῳ τὰ χαλεπώτατα τοῖς τέκνοις ἐπεβέβησαν
ποτε τοῖς ἰδίοις. Εἰ δὲ τινες ἐν αὐτοῖς εἰσὶν καὶ
μὴ τοιοῦτοι, ἔγω δοκεῖς ἐμὲ κακὸν καὶ ἀγνώμονα
εἶναι περὶ τοὺς φίλους, ὥς τις εἰς ἐμὲ φιλί-
ας προδοσίαν παραχρῆν ἀντιμισθίαν; οὐκ ἐστὶν ἔ-
δαμῶς. Ρᾶον γὰρ ἂν αὐτός, οὐχ ὑπὲρ πάντων ὁ-
μῶ, ἀλλὰ καὶ ἐνὸς αὐτῶν τὴν ἐμὴν προήσομαι

obstrictum: se tamen omnia in mi-
nimis numeraturum, & veniam reo
impertiturum, si quæ postularet, effi-
cere in animum inducat, nempe hæc:
Primum, ut sacramento firmet, se Chri-
sto fidem puram, & sanctam servare.
Tum, nihil mali in avum moliturum.
Adhæc, eorum nomina, qui se ipsi fa-
tellites ac ministros facinorum volentes,
libentesque præbuerint, ad ipsum delatu-
rum. Postremo, non se ullo modo fu-
giturum. Ad ista junior hoc responsum
dedit: Quod de fide in Christum con-
firmanda sacramenti a me religionem
exigis, imperator optime, præterquam
quod durum videtur, mentemque meam
majorem in modum percellit, etiam
non cohæret, & in seipsum corrumpit. Si
enim me per sacra evangelia, & vene-
randas sanctorum imagines fideliter ju-
rare jubes, hoc ipso utique Deo fide-
lem me, & Christum induisse ostendis.
Sin aliud pro numine adorare me credis,
inutile, & supervacaneum est, quorum
fidem irritam feci, per ea jusjurandum
a me exigere: facile siquidem contra illa
mentiar, quæ colere desii. Quocirca
te rogatum volo, imperator, ne quid
super hoc negotio verborum facias;
gratia enim Christi & Christianus, &
orthodoxus sum. Adversus te autem
nihil mali vel designavi vel cogitavi:
& nunc cæli terræque conditorem ultro
testor, me neque antehac istiusmodi
consilia coxisse, neque de cætero im-
probum aliquid in te machinaturum;
tuis vero jussis parens denuo jurabo.
Jam, quod vis ut adjutores & socios
tibi meos indicem, illud dico, te po-
tius, quam me scire posse quales con-
sentaneum sit esse, qui me sequuntur.
Cum enim pecuniæ faciendæ ratio nul-
la suppeditet, qua forsitan quosdam non
infimæ conditionis ad meas partes al-
licerem, libertate autem apud te nul-
la uti liceat, quo ope aliena indigen-
tibus benefaciens, amicos comparem;
discere hinc quivis potest, si vult, quales
se ad societatem meam aggregaverint.
Quod si forte nonnulli me non oderunt,
at in eo non illi debitum pro gratia præ-
stant, sed gratia me anteverunt: qui
cum nulla expectata mercede mei sint
quamstudiosissimi, nihil posset fieri sce-
lestius, si ego in illos contra ingratis-
simus, ac proditor existerem. Quam-
quam & ipsi me adeuntes, non aliud
mihi persuadere nituntur, quam ut ti-
bi imperatori, ac parenti meo dicto
sim audiens, tibi que serviam, occasio-
nes fugiam, quibus serenitas tua adver-
sum me turbari, & irritari queat. Dum
autem constanter affirmo, nihil hujus-
modi conscire mihi, verbaque ad de-
fectionem acervo, haud illis quidquam
ad fidem satis videtur: probabiliter ra-
tiocinantibus, non potuisse naturam tan-
tam in semetipsam hostilitatem indu-
cere, nisi causæ fuissent, & quidem ta-
les, quæ ipsas naturæ metas excederent:
quando neque truculentissimæ fera-
rum in catulos suos umquam sese infidio-
sas, ac malignas præbuerunt. Et ut ali-
qui inter eos tam solliciti non sint, an me
adeo nequam in amicos, & officii im-
memorem putas, ut eorum caritatem
proditorum remunerare velim? Oh neuti-
quam: citius non pro omnibus modo
simul, sed pro singulis etiam caput
meum devovere non dubitabo, quam

Edit. Paris.
pag. 48.

pag. 49.

ut ejus servandi vel leve eos patiar subire incommodum. Præterea de fuga non suscipienda iurandi testificationem mihi imperasti: Per universorum igitur dominum, & principem Deum iuro tibi, si te quidquam inimicius contra me molientem cognovero, nervis omnibus, & c. toto, quod ajunt, pede fugiam.

σωτηρίαν, ἢ ταύτῃ περιποιούμενος ἐκείνης ἐδελήσω καὶ μικροῖς τισι προσομιλῆσαι κακοῖς. Ἐτι πρὸς τοῖς, καὶ ὅροις ἐπέταξας τὸ μὴ δρασμῶ χηρῶσαι ἀσφαλίσασθαι. Ομνυμι δὴ σοι ὅτι ἀπάντων Κυρίον καὶ Βασιλέα Θεόν, ὡς ἂν τι φωράσω περὶ ἐμὲ βουλομένον κίνδυνον ἀπειλοῦν, πάσῃ θυμῶμαι καὶ ὅλῃ ποδὶ χηρῶμαι πρὸς φυγὴν.

CAPUT XVI.

Invehitur in nepotem senex cum minis. Nepos veniam petit delictis suis; pedem illi, quamquam renitenti exosculatur, & osculum ab eo recipit. Ficta reconciliatio, & ob id inane gaudium. Magnus domesticus in Peloponnesum ire iussus, nepotem, & protostratorem certiores facit. De ea re consultant.

HÆC juniore differente, sub janua domunculæ consistens senior auscultabat omnia. Et ad cætera quidem mutus, ubi fugæ illata est mentio, Tu, inquit, tunc ut fugias? Atqui jam jam comprehensus, & vinculis constrictus abducere, & ad captivi fortunam redigere. Ego vero nec tribus obolis, si possim, te e servitute exemerim. Dehinc paululum progressus, Cernitis, inquit ad præsentem, quemadmodum iste verbis meis fidem conciliet, contumax videlicet, se magnifice circumspiciens, & immodice arrogans? quod ex re ipsa vobis licet discere. Subjicit junior: Equidem neque contumax sum, neque mihi met tantopere plaudo: sed multitudini peccatorum meorum acceptum refero, quod talis tibi videar. Testor Deum, quem nihil latet, haud me ullam culpam ira tua tam atroci dignam commervisse. Quapropter potentiam tuam obsecro, seu noxius, seu innoxius sum, mihi ignoscas: ad tuos enim pedes mori cupio (insinuans hac ambage, non nisi coactum ab eo recessurum). Et simul cum hoc dicto ad terram procumbebat, avi pedem osculaturus; quem ille humeris ejus obnitens abstinebat, ac voce item prohibebat, tandemque amplius luctantem capillis retinebat. Cum etiam sic, sibi met non parcens, vi summa pergeret, metuens avus, ne illa violentia crines a vertice abstraherentur, terram petere, & pedi osculum figere permisit, surgentemque capite apprehendens, oculos ejus deosculatus est. Quo conspecto patriarcha, quique aderant proceres, hoc minime dubium redintegratæ inter imperatores amicitia argumentum rati, ingeminatis vocibus, Deo pacis largitori gratias agere. Quin & junior imperator cum magno domestico, & protostratore seniore placatum arbitrati, læticia exultare, diemque illum candidissimum judicare. Et rediens domum, nepos, inquam, sermones in judicio habitos necessariis suis memorabat; qui omnes una diem festum communibus gaudiis exigebant: Syrgianni insuper acta perscribentes, ut & ipse gauderet cum amicis gaudentibus, neque se ulla in posterum cura maceraret; utpote abjectis jam prioribus consiliis, & stabili inter imperatores concordia revocata confectis omnibus ex sententia. Hoc enim

ΤΑΥΤΑ τῷ νέῳ Βασιλέως διεξιόντος, ὁ πρεσβύτερος ὑπὸ τὰς θύρας ἱστάμενος τῷ οἰκίσκῳ, πάντων ἐπικροῶτο, καὶ τὰλλα μὲν ὠνεύκε σιωπῶν, τὴν φυγὴν δὲ ἀκῶσας, Σὺ δ', ἔφη, φούξη γέ σὺ; ἀλλ' ὅσον ἔγω σύ μὲν συλληφθεὶς ἀπαχθὴ σὴ δεσμώτης, καὶ πρὸς δοριαλώτῃ κατασὰς τύχῃ. ἐγὼ δ' ἐδὲ τειρῶν ὀβολῶν ἐδελήσω λύσασθαι τῆς δελείας· εἴπα μικρὸν προβάς, Οράτε, ἔφη πρὸς τὰς παρόντας, ὅπως τοῖς ἐμοῖς λόγοις ἔπος συμμαρτυρεῖ, σκληρὸς ὢν ἐς αὐθάδης, καὶ πέρα τῷ δέοντος ἀλαζών; ἦδη καὶ ὑμῖν ἐστὶ σαφὲς ἐκ τῆς πραγμάτων καταμαθεῖν. Ο νέος δ' Ἀνδρόνικος, Ἐπ' ἀληθείας, εἶπεν, ὦ Βασιλεῦ, ἔπε σκληρὸς εἰμὶ τις, ἔπε αὐθάδης· ἀλλὰ τῶν ἐμῶν ἀμαρτιῶν ὁ σωρὸς τοιοῦτον εἶναι φαίνεται σοι ποιεῖ. ἐγὼ δ' ἐπὶ μάρτυρι λέγω τῷ εἰδότι πάντα Θεῷ, ὡς ἐδὲν τοιοῦτον ἐμαυτῷ συνοῖδα ἐργασμένῳ ὡς ἄξιον εἶναι τὸ τοσαύτης ὀργῆς. διὸ δὴ καὶ δεῖμαι τὸ σὺ κράτες συγγνώμης καὶ τὴν ἡμαρτον τυχεῖν, καὶ τὴν μὴ. πρὸς τὰς πόδας δὲ ἐφίεμαι τὰς σὺς ὑποθῆναι (αἰνιττόμενος, ὡς ἐκ αὐτῆς βελήσοιτο ἀποσιῶναι χάρις ἀνάγκης). ἅμα δὲ τοῖς τοῖς λόγοις, καὶ πρὸς γλῶσσαν κατεκλίνετο ἀσπασόμενος τὴν πόδα τῷ Βασιλέως. Ο δ' ἀνέχε λαβόμενος τὴν ἡμῶν, ἅμα καὶ λόγοις τὸ ἔργον ἀπαγορεύων. Ὡς δ' ἑώρα βιαζόμενον, ἀφείδων ἑαυτῷ, δέισας ὁπάππος μὴ τῇ βίᾳ τῆς κεφαλῆς θρασῶσιν αἱ τρεῖς, ἐνέδωκε τὴν κατὰ κλισίαν· ὁ δὲ κατακλιθεὶς ἠσπάσατο τὴν πόδα τῷ Βασιλέως. εἰτ' ἀναστάντος, τῆς κεφαλῆς λαβόμενος ὁ Βασιλεὺς, κατεφίλει τὰς ὀφείας. τὸ δὴ ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ τὴν συγγνώμην παρόντες, ἰδόντες, ἐδιδάχθησαν ἀποδείξιν νομίσαντες ἦδη βεβαίας τῇ Βασιλείᾳ, πολλὰς ἀφῆκαν φωνὰς δι' χαριστικῶν Θεῷ τῷ χορηγῶν τῆς εἰρήνης. καὶ αὐτὸς δὲ Βασιλεὺς ὁ νέος καὶ οἱ περὶ αὐτῶν, διηλλάχθαι νομίσαντες τῷ ἐγγόνῳ τὸν Βασιλέα, ἔχαιρόν τε αὐτοὶ, καὶ δι' τύχης ἄκρας ἡ γούτω τῷ ἡμέραν ἐκείνῃ. ἐκ τῶν Βασιλείων οἵκαδ' ὁ νέος Βασιλεὺς ἀπελθὼν, διηγείτο τε τοῖς φίλοις τὰς κατὰ τῷ δίκῳ λόγους, συνειρτάζον τε καὶ συνεχαιρον ἀλλήλοις. μενύουσι δὴ καὶ Συργιάνῃ τὰ γεγονότα, ὡς ἂν καὶ αὐτὸς συγχαίρη τοῖς φίλοις χαίρουσι, καὶ μηδεμίαν ἔχη φροντίδα τήκεσαν τῷ ψυχῇ, ὡς τῶν προτέρων ἦδη βουλευμάτων διαλυθέντων, καὶ βεβαίας εἰρήνης γεγενημένης τοῖς Βασιλοῦσι, καὶ κατ' ὅλῃ αὐτοῖς τὴν πραγμάτων κηχωρικέων. Ταῦτα γὰρ πύχοντο, τὸν μὲν Βασι-

Βασιλέα δ' εἰς τὸ ἔργον ἀπεχθείας μεταβαλεῖν, αὐτὸς δ' κινδύνων ἔξω καταστάντας, ἡσυχίαν ἄγειν. ἔτι μὲν οὖν αὐτοῖς ἔχειν ἐδόκει τὰ γεγενημένα· τὰ δ' ἦσαν ἕτερον ὅρον, ὡς ἐδόξε τοῖς πολλοῖς ἐκ τῆς μὲν ταύτης· ἐκείνη δὲ διανοία γεγενῆσθαι τοιαύτη. Ἐξοὺς ἐπεκράτισε παρὰ τοῖς Βασιλεῦσι Ρωμαίων, ἐπειδὴν τις τῶν κατ' αἶμα προσσηκόντων, ἢ καὶ ἄλλως τῶν ἐν τέλει, προσκυμήσας ἀσπάζεται τὸν πόδα τῆς Βασιλείας, ἀνταπαύζεσθαι καὶ αὐτὸν αὐτὸς εἰς τὴν οἴκῳ. Ἐπὶ δὲ τῇ νέῃ Βασιλείᾳ ἀσπασαμένου πρὸς τὸν πόδα τὸν πάππον, ἵνα μὴ εἰς ἄκρον ἀπεχθείας ἐληλακέναι δοκῇ, εἰδὲ τῶν ἰδιώταις προσσηκόντων ἀξίων τὸν ἔργον. Ἐ Βασιλέα, ἀντεφίλησεν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ αὐτὸς. ἀλλὰ τὰ μὲν πρὸς ἀλλήλους ἡμέτερος τῆς Βασιλείας ἐπὶ τῆς δίκης ἐσταῦθα ἐτελόμην. Δυσὶ δ' ὕστερον ἡμέραις μὲν τῷτο, ὁ παρὲς βύτερος τῆς Βασιλείας, τῶν μεγάλων δὲ τινος δηλοῖ δομῆς κῶ πρὸς Πελοπόννησον ἀπελθεῖν ἐκείνης ἐπιτοπύσσοντα. τὸ δ' οὐδὺς ἐδόκει μὲν εἶναι τῶν ἀρεσκῶν οἰωνῶν. ὅπως δ' ἀνακαχὴ γένηται καὶ Βασιλεῖ τῶν νέων τὰς ἀγυγείας δῆλα γενέσθαι, ἀντεμύνησε καὶ αὐτὸς τοιαύτα. Τῆς εἰς ἐμὲ οὐμυθείας καὶ φορηθείας, ὡς Βασιλεῦ, πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας ἔχω τὰς ὑποδείξεις· μάλιστα δ' ἐπὶ τῇ ἡλικίᾳ, ὡς εἰπεῖν, πρῶτης εἰς ἀρχὰς ἐκλέγεσθαι καὶ διοικήσεις ἐπιτρέπειν πόλεων τε καὶ στρατιῶν, οἰκοδομῶν ἀρμημένον. καὶ τὸ νῦν δ' ἔτι πολλὰς τῶν σὺ κράτει πείθει χάριτας ὁμολογεῖν, Βασιλεῦ. Δέομαι δὲ καὶ ταύτῃ ἐπιθεῖναι τὴν χάριν, τὴν παρεῖσαν ἐπιτρέψαι πρὸς ἡμέτερον ἡμέραν ὡς εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπιτίταγμα καὶ ἀπολογία ὑποδώσονται. Πρὸς μὲν δὲ τὸ παρὲς βύτερον τῆς Βασιλείας ἀπεκρίνατο τοιαύτα. ἢ δὲ τὰχος, ἀπελθὼν πρὸς τὸν νεόν, τὸ τῆς Βασιλείας ἐπίταγμα ἀναγγέλλει, καὶ Συναδῶν παρόντος τῆς πρῶτος πρῶτος. τοῖς δ' ἐδόκει βελούτα πάλιν ἐξ ἀρχῆς εἶναι περὶ τῶν ὅλων πραγμάτων, εἰδὲ δὲ πρὸς ἕνα φέρειν τὸν κίνδυνον, πρὸς πάντας δὲ ἢ καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς βελῆς οὕτω ἡμέτερος. Αὐτοὶ μάρτυρες ἡμεῖς καθεστήκαμεν αὐτοῖς, ἔχοντες καὶ Θεὸν ἐφ' οἷς βεβούλημεθα συνειδότε, ὡς εἰδὲ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ λύπῃ, ἔτι εἰζαντες ἀκαίρως θράσει καὶ παραβόλῃ, ἔτι ἐπαράσταμεν ἔτι ἐβεβούλημεθα τῶν μὴ δεόντων. ἀλλὰ ποσαύτῃ ἐνδειξάμεθα μεγαλοψυχίαν Ἐ καρτερίαν πρὸς τὸ μηδυντικὸν αἰτίαν ἐφ' οἷς ὁ Βασιλεὺς βεβούληται κατ' ἡμῶν αὐτοὶ παραχεῖν, ὡς τ' εἰ μὴ Θεὸς ἀνῶθεν ὑπερέχει χεῖρα, εἰδὲ πᾶν πόρρω τῶν θανάτου κατὰ τὴν καμὴ πυλῶν. ἄχει μὲν οὖν δεῦρο τὸ τοῖς δεινοῖς ἐγκαρτερεῖν, αὐτὸς τε ἐπὶ πᾶσι, καὶ συνεβέβουον ὑμῖν, (ἔτι δὲ ὄντων ἐν ἀδύλῳ τῶν κατ' ἡμᾶς, πρὸς ἐμὲ μόνον ὥστε τὴν διαφορὰν ἔχειν ὁ Βασιλεὺς, καὶ μαλακώτερον ἢ πτερο τῶν πραγμάτων, διχέρως νομίζων ὅταν ἐβελήσῃ πρὸς πέρας ἀγαγεῖν ἢ προήρητο δρᾶν,) νῦν δ' ὡς φανερὰ γεγενημένου τὰ τινὰς εἶναι τοὺς συναρμομένους ἐμοί, ἔκτετι τῶν ὁμοίων ἔξεταί λογισμῶν. ἀλλὰ πρότερον ὑμᾶς ἐν ἀρχῶν προχρήματι ἡμεῖς ἐμὲ, Ἐ πρὸς παρ' ἀλλήλων ἡμᾶς ἐπικουρίας ἀποσπέρσας, πᾶσι δὲ τὴν μόνωσιν οὖσιν ἀδελφείοις, ὡς ἂν βούλοιο δίκῃ ἐπιθέσει. νῦν μὲν οὖν σοὶ τὴν πρὸς Πελοπόννησον ἐπέταξεν

Paris I.

erat quod votis sæpenumero petiverant, ut avus odium contra nepotem deponeret, ipsique periculorum metu soluti ac liberi, vitam placidam, & quietam degerent. Quæ igitur gesta fuerant, hunc in modum habere se illis videbantur: aliter tamen habuisse, multi ex iis quæ postea consecuta sunt, iudicium fecerunt. Hac enim mente gesta fuisse, quam explicabimus, More Romanis imperatoribus receptum erat, cum quispiam consanguineorum, aut alioqui gratia apud eos florentium, secundum adorationem, pedem imperatoris osculo contigisset, ut imperator vicissim ejus faciem deoscularetur. Cum itaque tum nepos avi pedem osculatus fuisset, ille, ne inexpiabili odio flagrare crederetur, si nec iis nepotem, & imperatorem dignaretur, quæ privatis tribuerentur, faciem ejus contra & ipse osculo libavit. Ac imperatorum quidem lis, & controversia in iudicio hunc finem tulit. Tertio post die senior magno domestico per certum hominem mandat, uti in Peloponnesum, ei præfutura discedat: id quod statim pro sinistro augurio fuit. Sed quo res tantisper extraheretur, dum super hoc mandato nepos certior fieret, hæc illi per internuntium respondit: ejus erga se benevolentia curæque cum alia non levia argumenta proferre posse, tum illud in primis, quod ultro, & sua sponte sibi pene adhuc puero magistratus dedisset, civitates, & exercitus regendos commisisset. Et hoc ipsum quod modo imperaret, ad singulares ipsius majestati gratias agendas stimulum sibi addere. Rogare autem, hanc unam gratiam adjiceret, præsentem diem ad deliberandum sibi concederet: crastina luce, quæ occurrissent, responsurum. Hæc ad avum. Ad nepotem vero sine mora abiens, præsentem etiam protostratorem, quid in mandatis acceperit, narrat. Tum rem a capite arcessendam, & de integro consultandum videri: neque enim ad unum, sed ad omnes communiter periculum pertinere. Initium fecit junior imperator, loquens verba hujuscemodi: Testes ipsi nobis sumus, & Deum habemus conscium, eorum quæ in consiliis agitavimus: quodque nec mæstitudini succumbentes, nec intempestivæ, & inconsideratæ audaciæ cedentes, quidquam injustum vel egimus, vel consulimus: sed ideo tantam animorum altitudinem, ac tolerantiam præ nobis tulimus. ne imperatori in nos secus statuendi minimam causam daremus. Quod nisi Deus desuper manum suam extendisset, haud longe admodum a porta mortis abfuimus. Hucusque igitur in rebus afflictis perdurare ego, & laudavi, & vobis, ut id faceretis, auctor fui. Quippe nondum patiente consociatione, & conspiratione nostra, mecum solo putabat Imperator sibi esse negotium, & segnius agebat, confusus, parvo labore cum libuisset, meditata opere perfecturum. Nunc, quoniam constat, esse qui me adjutent, aliter sentiet: & postquam vos prætextu præfecturarum a me divellerit, mutuique nos auxiliis spoliaverit, omnibus propter disjunctionem, solitudinemque jam imbecillimis pœnam pro arbitrato irrogabit. Hodie tibi, domestice, imperavit Peloponnesum capeffere:

F

Edit. Paris.
pag. 51.

Edit. Paris.
pag. 52.

cras protostratorem ad aliam quamdam provinciam, in ultimis Romani imperii finibus, amandabit, celeriterque proficisci compellet. Ubi vos illustriores, & ipsa capita e medio removerit, tum jam & reliquos, si qui sunt, investigabit, totaque re antea ex sua sententia bene constituta, tandem b pro catastrophe ad me quoque, ut superatu facilem, se converteret. Dicit quispiam, Si, ut ais, te horum virorum praesidio nudare volens, provincias in remotissimis Romani imperii oris illis describit, expeditius erat sine dubio, multoque utilius si iis apprehensus, & custodia clausis, curis se hisce exuisset: quid enim est, quod istuc facere prohibeat imperatorem? Recte, quod illum prohibeat, nihil est: Sed callidum, usuque rerum doctum imperatorem nequaquam fallit, haud conducere, priusquam exquisitè norit, quot & quales sint, qui mecum societatem coevertint, ad pugnandum cominus aggredi, Timendum enim, ne si multi sint, ac potentissimi, unum quidem, alterumve in vincula tradere queat; cæteris autem jam necessario conjurantibus, cogitata perficere non possit. Probabile porro est, eum existimare, multos & opulentos nostrorum esse partium. Nam quod in judicio nudius tertius ego solus interceptus, & conclusus non concidi, neque timiditate aliqua concussus, multa cum fiducia, constantique animo, & ingenio contradixi; quodque accessit, ut Melitenensis veniens nuntiaret, foris stare quosdam potentes, mea causa paratos ad omnia, non parum ejus consilia turbavit; unde statim throno exiliens, securitati suæ consuluit. Nunc sibi conducere censuit, vos delatos, per speciem beneficentiæ a me distrahere. Postea iterum rebus ipsis docentibus, quibus se operæpretium facturum putabit, nos aggredietur. His omnibus de causis non amplius tergiversandum, nec quasi præ malorum magnitudine de potestate exissemus, salutem nostram usque ad ipsum periculi nobis præcepti ac pavisi punctum negligendam, sed eam pro viribus conservandam opinor. Volo tamen, si vobis placet, super eo de quo agimus, & aliam sententiam proponere. Quam illam? Avus socios meos qui essent scire studuit; ego pro tempore tum respondi, neque socios mihi esse ullos, neque si essent, me ipsos nominaturum. Atqui modo profuturum sentio, legatione missa confiteri, habere me socios, & poscere ab eo iuramentum, mea causa non fore injuriæ memorem, neque malum ipsis daturum. Si pacate & mansuete petitionem excipiens, impunitatem illis sacramento promiserit; evidens erit indicium, & mecum citra fucum in gratiam rediisse, & vos sine astu, & insidiis, candideque in provincias mittere cogitasse. Si indignatus, legationem rejiciet, nulla erit hac ipsa firmior probatio, omnia hæc subdole contra nos instituta, & comparata esse. Legatum magnum logothetam Metochitem adhibebo, qui tum quoque meus, & avi interpres fuit, quique ea est apud illum auctoritate, ut obire hoc munus non reformidet.

τείντῃ πάντα συσκόλλεσθαι κατ' ἡμῶν. χρήσομαι δὲ πρεσβυτῇ τῇ μεγάλῃ λογοθέτῃ τῇ Μετοχίτῃ, ἅτε δὴ καὶ τότε μεσιτεύσαντι πρὸς τὰς ἀγγελίας ἐμοὶ καὶ τῇ Βασιλεῖ, καὶ παρρησίαν ἔχοντι πρὸς αὐτὸν, ὥς τε παρρηΐσαι περὶ τοιαύτων πρεσβεύειν.

ἀπιέναι. εἰς τὴν ὑπεραίαν δὲ πρωτοστράτην ἐπὶ τὴν δὴ-
θεν ἀρχὴν τινὰ πρὸς ταῖς ἐχάταις τῇ Ρωμαίων γῆς
ἐγχειρήσει, καὶ καταναγκάσει πρὸς τάχος γε ἀπιέναι.
ὕμῃς δ' ἐκποδὼν ποιήσας τὰς περιφανείας, τίτ' ἡ-
δὴ καὶ περὶ ἐτέρων εἴπερ εἰσὶν ἀνερόνησαι. πάντα δ'
ὥς ἂν αὐτῷ καλῶς ἔχοι ὑπὸ τὸν ὄψον, ὥς ἡδὴ
πρὸς καταστροφὴν εὐεπιχείρητον ὑπερον χωρήσει καὶ πρὸς
ἐμὲ. ἀλλ' ἴσως ἐρεῖ τις, ὡς εἴγε κατὰ λόγον τὸν σὸν
σὲ τῆς ἀπὸ τῶν ἐπικυρίας ἀποστέρησαι βουλόμηνος
ἀρχὰς αὐτοῖς ἐγχειρήσει τὰς ἐν ἐχάταις τῆς Ρωμαί-
ων ἀρχῆς, ῥᾶν ὡς δὴ πῃ καὶ λυσίτελέστερον πολὺ συλ-
λαβόντα ἔκ κατακλείσαντα φρεσὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἀπὸ
λάχθαι φροντίδος. τί γὰρ ἔσαι τὸ καλῶς τῷ πῶτα
καταπράττειν τὸν Βασιλέα; καὶ νοῦν ἔχοντα λόγον
ἐρεῖ, τὸ καλῶς μὲν οὐκ ἔστιν. συνετὸν δὲ ὄντα καὶ
πολλῶν πραγμάτων ἐμπειρον τὸν Βασιλέα τῷ λελ-
θεν ἑδαιμῶς, ὥς ἀλυσίτελές, περὶ ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν
ὁπόσοι τινὲς καὶ οἱ οἱ πρὸς ἐμὲ προείλοντο κοινωνίαν,
ὁμόσε πρὸς τὸ πολεμεῖν. δέος γὰρ μὴ πολλῶν τινῶν
δυναστῶν ὄντων ἑνὸς μὲν ἢ καὶ δύο καθεύρηται, τῷ δὲ
λοιπῶν ἡδὴ πρὸς ἀνάγκην συνισαμένων, καὶ καὶ νοῦν
χωρήσει τὰ πράγματα αὐτῷ. εἰκὸς γὰρ αὐτὸν καὶ πολλὰς
τινας καὶ δυνατὰς τὰς τὰ ἡμέτερα εἶναι οἶεσθαι προη-
μένους. τὸ γὰρ ἐν τῇ δίκῃ πρὸς τὸ χθὲς ἐμὲ μόνον ἐνα-
πειλημμένον, μὴ καταπεσεῖν μηδὲ δειλίᾳ συχεθῆ-
ναι τινι, ἀλλ' ἀξέπτω καὶ φρονήματι καὶ ἡδὴ μὲν ἀσ-
φαλείας ἀντιλέγει πολλῆς, τὸ καὶ τῷ Μελιτωσίῳ ἑ-
ξωθεν ἐσάναι τινὰς τῶν δυνατῶν ἀπαγγεῖλαι ὑπὲρ ἐ-
μὲ πάντα πράττειν προσγενομένον προθυμωμένους, καὶ
ἐπὶ μικρὸν κατέσεισε τὰς λογισμὰς τὰς βασιλικούς.
διὸ τότε μὲν εὐθὺς ὅπερ ἀσφάλειαν ἐδόκει παρέχειν
ἐπραττε, τῷ θρόνῳ ὀξανασάς. νοῦν δὲ καλῶς ἔχειν
ἐδοξεν αὐτῷ τὰς καταδήλως γενομένας ὑμᾶς, ἐν εὐερ-
γείας προκήματι ὑποστῆσαι. καὶ μὲν τῷ πάλιν αὐ-
τῶν τῶν πραγμάτων οἷς οἰήσεται λυσίτελήσειν ἐπιχει-
ρήσει. τῶν ἑνεκα πάντων, ἐκέτι δευτέραν οἶμαι
δεῖν, ὅδε πρὸς πρᾶπτον κίνδυνον αὐτὰς ἀμελεῖν, ὡς
περὶ ὑμῶν μεγέθους τῶν δεινῶν ἐκάντας τῶν λογισμῶν,
ἀλλ' αὐτὰς δευτέραν ὥς ἂν οἱ οἱ τε ὦμεν. ἐτι γε μὴν
καὶ γνώμην ἐτέραν περὶ τῶν προκειμένων, εἴγε καὶ ὑμῖν
συνδοκῇ, βέλομαι ἐξενεγκεῖν. ποῖαν δὴ ταύτην; ὁ
Βασιλεὺς καὶ πάππος ὁ ἐμὸς, καθάπερ ἴτε δὴ καὶ αὐ-
τοὶ, καταδήλως τὰς ἐμοὶ συνόντας ἐξήτησεν αὐτῷ ποιῆ-
σαι, τότε μὲν ἐν ἀρμόζοντα ἀπεκρίναμην τῷ καιρῷ
λόγους, μήτ' εἶναι εἰπὼν τὰς συνόντας ἐμοὶ τινὰς,
μήτ' εἰ πέρισι, καταδήλως αὐτὰς ποιήσιν. νοῦν δὲ
μοι δοκεῖ λυσίτελεῖν, πρεσβεῖα χρησάμενον πρὸς αὐ-
τὸν, ὅτι τέ εἰσιν ὁμολογῆσαι, καὶ ὅρκους αὐτὸν ἀπαι-
τῆσαι πισύσασθαι μὴ μνησικακήσειν αὐτοῖς μηδ' ἀμυ-
νεῖσθαι τῆς εὐνοίας τῆς εἰς ἐμὲ. εἰ μὲν ἐν ἡμέρῳ καὶ
προσῶως τὰς παρ' ἐμὲ δεξάμενος λόγους, ὅρκους πι-
σώσεται τῷ ἀπαθείαν τοῖς ἐμοῖς φίλοις, ἐναργὲς
ἂν εἴη τεκμήριον ὥς αὐτὸς τε καθάρως διήλλακται
πρὸς ἐμὲ, καὶ τὸ ὑμᾶς εἰς ἀρχὰς ἐκπέμπειν, καὶ περι-
έργως ἐδ' ἐπιβέλω, ἀλλ' ἀπλῶς αὐτῷ ἔτι εἰπε-
νόνται. εἰ δ' ἀναγκησέη καὶ ὑποσείσεται τῷ πρεσ-
βεῖαν, μηδεμίαν ἀλλῶν ἀποδείξειν ἐναργεστέραν ζη-
τεῖν τὰ πάντα συσκόλλεσθαι κατ' ἡμῶν.

χρήσομαι δὲ πρεσβυτῇ τῇ μεγάλῃ λογοθέτῃ τῇ Μετοχίτῃ, ἅτε δὴ καὶ τότε μεσιτεύσαντι πρὸς τὰς ἀγγελίας ἐμοὶ καὶ τῇ Βασιλεῖ, καὶ παρρησίαν ἔχοντι πρὸς αὐτὸν, ὥς τε παρρηΐσαι περὶ τοιαύτων πρεσβεύειν.

CAPUT XVII.

Magnus logotheta legationem nepotis pro impunitate sociorum ejus recusat : causam addit , quam nepos , melius sentiens (ut postea intellectum est) refellit . Magnus domesticus Peloponnesum ne petat , confictam , & inanem causam obtendit . Ab imperatore pusilli animi reprehensus in Thessaliam jubetur ire : sufficientes copias , & pecuniam postulat . Protostratori Prillapi praefectura committitur .

ΤΟΙΑΥΤΑ τὰ νέα Βασιλέως βαλόντα μέγα, καὶ τὰ
μεγάλα δομῆς καὶ αὐτοσπάτορος ὡς καλῶς
ἔχει συνεπιψηφισμένων, αὐτοὶ μὲν ἕκαστος οἰκασθεὶς
ἀπεχώρου. Βασιλεὺς δ' ὁ νέος τὸ μέγα μετακαλε-
σάμενος, λογοθέτῳ ἔτι διεπρεσβόλετο πρὸς τὸ πάπ-
πον. Ἡ εἰς ἐμὲ πρὸς τὸ χθρὸν γεγεννημένη παρὰ τὴν σῆς
γαλιωτότης, ὦ Βασιλεῦ, δεργασία πολλὰς ἐδε-
καίας ὁμολογεῖν χάριτας τῷ σῷ πεῖθει κράτει. καὶ
ᾧ δὲ παρὰ τῆς καὶ ὀργῆς ἤρξαν οἱ λόγοι, ἀλλ' εἰς
τέλος ἤμερον καὶ συμπαθείας γέμον ὑποκαταστάτες,
μᾶλλον εὐφραναι, ἢ κατ' ὅσον πρότερον ἐλύποναι.
διὸ δὴ τῷ μὲν προτέρῳ ὡς πατρικῆς ὄντων ἐπαιδεί-
ας καὶ κηδεμονίας, ἐδ' ἀναμιμνήσκειται ἀξίῳ. ἃ δ'
ἐν ὑστέρῳ πέπρακται, ὡς ἀξία ἐμεγαλοφυχίας καὶ
δύμφειας καὶ πατρικῆς καὶ βασιλικῆς, ἀνεξάλειπτα
δεῖν ἐγνων φυλάττειν ἐν τῇ ψυχῇ. ἐπεὶ δ' ἐν τῇ
πρὸς ῥηθέντων, ἐμὲ τι δεινῶς ἐκταράττει, καὶ φροντί-
δας οὐ παρέχεται μικράς, καὶ ἑτέροις ἐνέσεισεν ἔτι
τυχόντα φόβον, δεομαι τῆς σῆς γαλιωτότης, ἵα-
σασθαι καὶ ταύτῃ τῷ ἀληθινῷ. ἐπεὶ δ' ὁ λέγω τοι-
ῆτον. Σοῦ, Βασιλεῦ, ἐμοὶ δὲ τοῦ μεγάλου λογο-
θέτου προσάξαντος τουτοῦ καταδύλους σοι δέδωκε
τούς συνόντας ἐσυναρμομένους ἐμοί, τότε μὲν παν-
τάπασι μὴ εἶναι οὐκ ἡρησάμενον, πλὴν ὑπὸ λογισ-
μῶν εἰκότων ἐπεχειράω, ὡς ἐκ ἂν εἴεν ὑποδεικνύ-
ναι. οἷδ' ἦσαν. τὸ μὴτε πόρον ἔχειν ἐμὲ χρημά-
των οἷς ἂν ἴσως πείσαιμι τινὰς προσέχειν ἐμοί,
μὴτ' ἐξουσίας ἀπολαύειν παρὰ σοι καὶ παρρησί-
ας Βασιλέως παιδὶ πρεπούσης, δι' ἧν ἂν καὶ δε-
ραπιδέην παρὰ τῷ τῆς ἐμῆς ὠφελείας δεινῶν.
πυνθὶ δὲ αὐτῷ τε τὸ πρᾶγμα φανερούς ὡς ἀγ-
κασθὲν γενέσθαι τοὺς προσκειμένους ἐμοί, καὶ αὐτῶς
δὲ ἐγὼ εἶναι ὁμολογῶ. πλὴν, ὅπερ καὶ τότε ἔφην,
οὐκ ὀφείλοντες χάριν, ἀλλὰ προκαταρχόντες μάλ-
λον χάριτος εἶσι. διὸ δὴ καὶ ἀντιβολῶ τῷ αὐτῷ
ἡμερότητα, Βασιλεῦ, ὅρκους ἐμοί τε καὶ αὐτοῖς πι-
σώσασθαι, τὸ ἀπαθεῖς κακῶν μέχρι παντός δεχ-
τηρῆσθαι. οὕτω γὰρ ἐμοί τε καὶ αὐτοῖς θαρρήσα-
σιν, ἀφόβως τε βίου, καὶ τῷ σῷ κράτει χάρι-
τας ὁμολογεῖν πολλὰς περιέσαι. τοιαῦτα μὲν ὁ νέος
Βασιλεὺς πρὸς λογοθέτην διεξῆλθε τὸν μέγα, ὡς
ἀπαγγεῖναι τῷ πάππῳ καὶ Βασιλεῖ, συνάραθαι
καὶ αὐτὸν ἀξιώσας πρὸς πῆτο, καὶ τὸ ὅρκων ἐκπλή-
ρωσιν ὑποδέσθαι τῷ Βασιλεῖ ὡς πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ-
τατα συμβισομένων. ὁ δ' εὐθύς, Εἰπαγε, εἶπεν,
ᾧ δὲ Βασιλεῦ, τὸ ἐμὲ παρὰ σὲ κλησιν πρὸς
τι εἶρεν τῷ ἀγαθῷ. ἐνόμιζον ᾧ ὡς ὑποπεπτακό-
τως πυνθὶ καὶ δεραπιδυτικούς λόγους δι' ἐμὲ μηνύσεις
τῷ Βασιλεῖ, ὅς ἂν ἡμερωτέρως ἀπεργάσῃ καὶ πράξει.

Pars I.

HOc consilio a juniore Androni Edit. Paris.
co explanato, a magno autem pag. 53.
domestico, & protostratore approba-
to, singuli domum concesserunt, at-
que Andronicus magno logotheta ac-
cito, cum hac oratione ad avum il-
lum mittere instituebat: Quo benefi-
cio ante hesternum diem serenitas tua
me ornavit, sed me ad amplas, meri-
tasque gratias agendas impellit. Quam-
quam enim sermo a perturbatione,
& ira principium caperet, tamen in
finem suavem, mutuaeque affectionis
plenum desinens, delectationis co-
pia antecedentem molestiam obruit.
Quare priorum, ut a paterna castiga-
tione, ac solitudine professorum,
meminisse nolo: Quae autem poste-
rius abs te facta sunt, ut digna ma-
gnanimitate imperatoria, paternaque
caritate, ea mihi in medullis infixae
semper manebunt. Caeterum quia tum
quiddam prolatum graviter me angit,
& cura non levi sollicitat, nec aliis quo-
que exiguum timorem incutit, ora-
tam volo serenitatem tuam, ut huic
etiam dolori medeatur. Quod dico,
tale est: Cum mihi per magnum logo-
thetam praeceperis, ut ministros at-
que socios meos tibi indicarem, tunc
ego quidem non omnino, & absolu-
te eos habere me negavi: verumta-
men rationibus verisimilibus demon-
strare contendi, eos esse nullos posse,
qui erant: quod nec viam, &
modum adipiscendae pecuniae nossent,
qua fortasse quosdam ad obsequium
meum inducerem: nec possem apud
te frui eo jure, eaque licentia, quae
imperatoris filio deberetur; propter
quam etiam observarer, & colerer ab
iis, qui opem meam desideraturi es-
sent. Nunc dies ipsa consortes meos
qui sint aperuit, & ego de iis confiteor.
Attamen, quod & tum dicebam,
non mihi gratiam referunt; sed po-
tius gratia me anteverunt. Quocir-
ca tuae mansuetudini supplex fio, no-
bis jurejurando fidem facias, non id
illis unquam fraudi futurum. Sic nam-
que mihi infidemque fidentibus, me-
tus expertes vivere, tuaeque maje-
stati amplissimas agere gratias licebit.
Haec ad magnum logothetam nepos, pag. 54.
ut avo imperatori ea expositurum, &
sibi quoque in ea re operam daturum,
quod cupiebat, eumque de juramento
concupiendo, ut pluribus inde commo-
ditatibus promanaturis, admoniturum
videlicet. Logotheta continuo: a Ego
me boni alicujus ergo ad te vocatum
interpretabar, nempe ut avo subjectionem
tuam, plenamque obsequii volun-
tatem tuo nomine indicarem: quo pacto
eum placidiorem tibi, mitiorem-
que efficeres. Atqui me fefellit augu-
F ij

rium, & contrarium evenit. Quapropter nec nuntiare hæc, nec ejus animum talibus verbis exacerbare volo; quando usque hodie inauditum est, dominos jurare servis. Quod si fiat, domini condemnabuntur servis, quemadmodum illi dominis; quod insolens, & absurdum est. Ego vero anceps hæreo, dubitoque vehementer si quæsierit imperator, cur ad te ierim, quid honeste respondeam. Sed causam aliquam profectiois ad te meæ comminiscar: te autem hortor, & obsecro, ut de reliquo taceas de his penitus: prospicio enim, horribili exitu conclusum iri, si ad aures avi pervenerint. At mihi plane contra sentire, dicereque in mentem venit, excipit, nepos: non enim mala, sed innumerabilia bona, hanc orationem, si ita ut cupio habeatur, parituram nobis confido. Porro quædam istius generis etiam sub antegressis imperatoribus usu venerunt. Non longe abiero; Meus proavus Michael imperator adhuc privatus, & Joanni Batatzæ imperatori subiectus, quod ab eo atrocius quiddam sibi paratum suspicaretur, ad Persarum principem Sultanum confugit. Inde per legatum juramentum eum poposcit, quo testaretur, & fugam se illi condonare & nihil in posterum gravius velle in ipsum statuere. Imperator legatum libenter audit: & quamquam esset dominus, juramento, quod subditus petebat, se obstrinxit. Nec solus ille, verum ante illum complures alicujus emolumenti spe, subiectis juraverunt. Dic amabo, per ipsam veritatem, si vel hoc tempore illi ipsi, quorum causa ego istuc juramentum expono, timore periculi ad aliquem finitimorum barbarorum se conferrent, post mitterent, & adjurare imperatorem postularent, reversis nihil inflicturn mali, numquid recusaturum censes? Equidem ego non censeo. Ergo quod te iudice necessitas aliqui exprimeret, id in præsens multorum commodorum expectatio impetret.

Edit. Paris. Ubi nepos contigit, magnus logotheta dicta sua iterans, aliaque multa accumulans, omnique ratione postulatam inutile, nec fieri posse demonstrans; præterea se in ista re nuntium interponere prorsus abnuens, discelsit. a (Pace postmodum constituta, imperatorem avum autumasse ferunt, si de juramento intellexisset aliquid, juraturum fuisse, & ita tam audacibus facinoribus superfederi potuisse; hinc & totam belli culpam in magnum logothetam conjiciebat.) Mox junior amicis supervenientibus, quæ ipse dixerit, quæ logotheta responderit commemorasset, & b ad extremum adjecisset: Dei mentem consiliumque quis cognovit? uti adhuc paulisper tolerando viros se præstarent, eos est cohortatus: hodiernum quippe diem docturum, quod hucusque fuisset ignotum. Nam cum magnus domesticus ad respondendum præstitutus sit, eum ipsa responsione & consilii, & actionis ducem fore. Atqui hi quidem (nepos, inquam, & amici,) hoc deliberato a se invicem digressi sunt. Ad magnum vero domesticum hesternus nuntius revertens, responsum ad imperatoris iussa exegit. Respondit in hæc verba: Cum propensi ejus in se animi documenta complura habeat, ut ante

αὐτὰ ἢ ψυχῶν. τὸ δ' ἐναντίως ἔχει μᾶλλον ἢ αὐτὸς προσεδόκων. ὅθεν καὶ αὐτὸς ἀγγελοῦ εἶναι βεληήσομαι τοιαύτων, καὶ εἰς ὄργην ἐξέλθαι μᾶλλον ὅρα τῶν τῆς Βασιλείας θυμῶς. καὶ ὅτι καὶ ἀκοῇ παρελήφαιμι ἄλλοι καὶ νῦν τῆς δεσποτικῆς ὁμιλίαι τοῖς δούλοις, τῶν νεωτέρων ἢ μᾶλλον. ἢ εἰ τὸ γένοιτο, καὶ ὁ δεσπότης ὀφλήσει τοῖς ὑπηκόοις, ὅπερ ὀφλεῖσιν αὐτοῖς τοῖς δεσπότης. ὅπερ ἀπορίας ἐκ ἂν εἴη μακράν. ἐγὼ ἢ καὶ ἀπορία δεινὴ συνίσχομαι, ἂν ὁ Βασιλεὺς ἔρπται ὅτι χάριν πρὸς σε ἀφίγμαι, τίνα ἂν ἀπολογίαν δι' ἀπορώπων ἀποδοίλω. πρὸς ἐκεῖνον μὲν ἐν αἰτίᾳ τινὰ πλάσσομαι τ' ἀφίξεως, σοὶ ἢ παραινῶ καὶ προσέτι καὶ ἱκετεύω, μηκέτι μηδαμῶς περὶ τοιαύτων λόγων κινεῖν. συνορῶ γὰρ αὐτὸς, ὡς εἰς κακὸν ἀνήκεσον τελευτήσει ἂν εἰς ἀκόλῳ ἔλθῃ τῇ Βασιλείᾳ. Ἐμοὶ ἢ τῶν νεωτέρων ἅπαν ἐπίσει καὶ νοεῖν καὶ λέγειν, ὁ νέος εἰρήκε Βασιλεὺς. καὶ ὅτι κακῶν αἰτίαις τῶν σὶ τῆς λόγης, ἀλλὰ μυρίων ἀγαθῶν, ἂν περ ὡς αὐτὸς ἀξιώ γένη, νομίζω. Ὅτι ἢ καὶ ἐπὶ τῇ προτέρᾳ Βασιλείᾳ γεγένηται ταῦτα τινὰ, ἐγγύθεν παράχομαι τὴν ἀποδείξιν. ὁ γὰρ ἐμὸς πρόγονος ὁ Βασιλεὺς Μιχαὴλ, ἐπὶ τῇ ἰδιωτικῇ σέργῳ τύχῳ, καὶ ὑπὸ χεῖρα τῶν Ἰωάννη Βατάτζη τῇ Βασιλείᾳ, κίνδυνόν τινὰ ὑπονοήσας εἰς αὐτὸν ἦξεν ἐκ Βασιλείας, ὑπομόλησε πρὸς τὴν Περσῶν ἡγεμόνα Σαλτάν. εἰτ' ἐκεῖθεν πρὸς τὸν Βασιλέα πέμψας πρεσβείαν, ὅρκους ἀπήτει τῇ Βασιλείᾳ, ὡς τῇ τε δρασμῇ συγγνώσῃ, καὶ εἰς τῶν πῶν κατ' αὐτὰ βεληήσῃ δυσχερῆς. Ὁ Βασιλεὺς ἢ, ἄσμενός τε προσεδέξατο τῇ πρεσβείᾳ, καὶ τῶν ὁρκῶν ἐδίδε δεσπότης ὢν, ὡς περ ὁ ὑπὸ χεῖρα τῶν ἡξί. ἐκ αὐτὸς ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς πολλοὶ ὠφελείας ἔνεκα τινὸς ὁμωμόκεισαν τοῖς ὑπηκόοις. πρὸς αὐτῆς ἢ τῇ ἀληθείας, εἶχε καὶ νῦν αὐτοὶ ἐπὶ περὶ ὧν ἐγὼ τῶν ὁρκῶν ἀπαιτῶ, δείσαντες τὸν κίνδυνον, τινὲς παραχωρήσωσι τῇ παρακειμένῳ ἡμᾶς βαρβάρων, εἰτ' ἐκεῖθεν πέμψαντες ὅρκους ἀπαιτῶσι τῇ Βασιλείᾳ ὡς τε μὴ κακῶς παθεῖν αὐτοὺς ἐπαυελθόντες, ἐκ ἂν οἱ βεληήσῃται παραχεῖν; ἐμοὶ μὲν δοκεῖ. ὁ τοῖσι καὶ ἐτέρῳ χρόνῳ γενήσῃ, φαίης ἂν, δι' ἀνάγκην γενέσθαι καὶ τῇ παρόντι ὅρα τὰ συμβησόμενα ἐκ τῆς πολλὰ ἀγαθὰ. Ἐπὶ τῶν τοῖς λογοθέτης ὁ μέγας, τῶν τε προτέρων λόγῶν ἀναλαβὼν, καὶ πλείονας ἐτέρων συνείρας, καὶ πανταχόθεν ἀλυσιτελῇ καὶ ἀδυνάτον τὴν αἴτησιν ἀποδείξας, καὶ πρὸς τὸ γενέσθαι τοιαύτων ἀγγελοῦ παντελῶς ἀνανεύσας, ἀπῆλθεν. ἔφασκε δ' ἐν ὑσέροις χρόνοις εἰρῆνης γενομένης ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς, ὡς εἰ περὶ τῶν ὁρκῶν αὐτῷ ἀπηγγέλην, ὁμωμόκει τε αὐν, καὶ κατ' ἐπολήμην τῇ τετελεμημένων, διὸ καὶ τὴν αἰτίαν ἅπασαν τῇ πολέμῃ εἰς λογοθέτῳ ἀνέτιθει τὸν μέγαν.) Τοῖς φίλοις δ' εὐθύς αὐτῷ παραγενομένοις, ἃ τε εἰρήκε καὶ ὧν ἔτυχεν ἀποκρίσεων διηγησάμενος. ὁ νέος Βασιλεὺς, καὶ τέλος τῶν ἐπιφθεγξάμενος. Θεὸς ἢ τίς ἐγὼ βεληή τε νόον τε; ἐπὶ μέλει τινὸς ἐκέλευε τῇ μεγαλοψυχίᾳ προσκαρτερεῖν. Ἡ σήμερον γὰρ ἐκδιδάξει τι τῷ ἀγνωμένῳ. προσδεσμία γὰρ ὅσα τῆς πρὸς τὸν Βασιλέα τῇ μεγάλῃ δομestίκου ἀπολογίας, δι' αὐτῆς τῆς ἀπολογίας πρὸς τὸ τί καὶ βεληήσῃται καὶ εἶναι ὁδηγήσει. Οὗτοι μὲν ἐν τοιαύτα βελοδοσάμενοι διελέλυντο. πρὸς ἢ τῇ μέγαν δομestικὸν ὁ χεῖς ἀγγελοῦ ἀφικνεῖται πρὸς Βασιλέας, ἀπαιτῶν τῇ ἀπολογίαν. ἐποιήσας ἢ τοιαύτῳ. Ἐμοὶ, κράτιστε Βασιλεῦ, τῆς εὐμενείας τῇ σῆς πολλὰς ἔχοντι

τὰς ἀποδείξεις, ὥσπερ ἐφίω, ἐτι καὶ τὸ νῦν τὸ πλεῖν
 καὶ μείζας πείθει τὰς χάριτας ὁμολογεῖν· ἐπὶ πάσαις
 δὴ ταύταις καὶ ταύτης αἰτῶ τυχεῖν τῆς δαργεσίας, ἐ-
 λαιότοπος ἐδαμῶς ἐμοὶ τῶν ἄλλων νομιζομένης, τὸ μὴ
 πρὸς Πελοπόννησον ἀπελθεῖν· ἐκ ὅκω εἰκὼν, ἢ τῶν
 ἀρχῶν ἢ τῶν ἐμῆς ἀξίας νομίζων, ἀλλ' ὡς ἐκεῖ τὸ ἐ-
 μὲ πατρὸς τετελευτηκότος, ἐκ ἂν οἴσων τοῖς χωρίοις
 ἐκείνοις ἐνδεατεῖν. οἶδα γὰρ αὐτὸς ἐμὲ βέλτιον, ὡ
 βασιλεῦ, ὡς ἔπος ἐν ἐπὶ τοῖς εἰκοσι γεγενημένος τῆς ἡ-
 λικίας ὁ ἐμὸς πατὴρ ὅτε παρὰ σὲ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐξ-
 ἐπέμφθη Πελοποννήσῃ, ὅκω τὰς ἐρεζῆς ἐπὶ ταῖς
 ἐνδεατεῖς, τὴν βίον ἐτελεύτησεν ἐκεῖ. καὶ δὴ χά-
 ριν καὶ πρὸς τὴν μνήμην μόνην ἀνδρὸς θάκεται Πε-
 λοποννήσῃ· πολλὰ δὲ τὴν μητρὸς πολλὰν πρὸς ἐμὲ
 διειλεγμένης, ὡς ἐκ ἂν αὐτῇ γένοιτο κατ' ἡδονὴν
 ἐμὲ τῆς χώρας ἐκείνης, ἢ τοιαῦτα πατρὸς ἀπέδειξεν
 ὀρφανόν, ἀρξαι. ἴδ' αὖτα συγγνώμης αἰτῶ τυχεῖν
 ἐκεῖ μὴ βυλόμην ἀπελθεῖν. Τὸ δ' ἡ σὺν ἡμῖν,
 ἐκ ἀληθείας αἰτία τὴν ἀρχὴν τὴν Πέλοπος διαθεῖ-
 ναι. τῶν ἀνέσας ὁ Βασιλεὺς, καὶ πρῶτος εἰς αὐ-
 τὸν ὑποσκάψας ὡς ἐκ ἀνδρὸς σωτὴρ κεχρημένον
 λόγοις, εἰδὲ ἀνδράσι πρέποντα φόβον περοβημένον,
 ἴδ' αὖ τὴν πατρὸς τελευτῶν τὸ χωρίον ὀρφανούται,
 διὰ τὴν αὐτὴν πάλιν ἀντιμύνηται, ὡς ἡ μὲν ἂν βέλ-
 τιον μὴδὲν ἀντιλέγοντα, τὸ προσταττόμενον διδύς ἐκ-
 πληροῦν. ἐπεὶ δ' ἐστὶ σοὶ τις πρόφασις ἐν τῇ Πελο-
 πονήσῃ, ἐκ ἀναγκαῖα μὲν, ἐστὶ δ' οὐκ ὅμως, ἐκεῖ-
 νης μὲν ἀφείδης τὴν λειτουργίας, πρὸς Θετταλίαν δὲ ἀ-
 πελθεῖν ἐπιτάττω, ἔταύτης ἐπιτροπῆσαι, τῶν προ-
 σοϊκῶν Κατελάνων ἐπικειμένων αὐτῇ καὶ δεινῶς πιζόν-
 των, καὶ διὰ τὸ δεομένῳ ἐπικυρίας, καὶ δεινῶς καὶ σώ-
 φρονος στρατηγῶν. Ἐπὶ ταῖς ὁ μέγας δομῆσικος κα-
 δὲν ἀντιλέγειν ἔχων, ὑπεδέξατο μὲν δὴ τὸν ἐγχειρίζο-
 μένῳ ἀρχῇ· πλὴν ὡς ἐρμαῖς τινὸς λαβόμενος τὴν λό-
 γον τὴν Βασιλείας, ὅτι δὴ παρὰ Κατελάνων ἡ Θετ-
 τάλων πιέζοιτο, ἔτι διὰ τὸ συχνῆς πρὸς ἐπικου-
 ρίαν δέταται χεῖρ· πάλιν ἀντιμύνηται ὡς πρὸς
 Θετταλίαν μὲν ἀπελδύσεται κατὰ προσταττέοντα,
 δέον δὲ σκεψάμενον ἂν λυσιτελεῖν νομίζοι καὶ πρὸς ἁ-
 μυων τὴν πολεμίων, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τὴν ἀρχῆς
 ταῦτ' αἰτίσαντα παρὰ Βασιλείας λαβεῖν, τὸ τὸ δέμε-
 νος ἐπὶ νῦν, ὡς ἡ πρὸς τὴν δυσχερείαν τὴν ζητημά-
 των ἰλιγγιάσας ὁ Βασιλεὺς, ἀφίεται τὴν πέμπτην
 ἐκείσε, ἢ τὸ γεδύτερον, πολλὰ πρὸς τῶν παρασ-
 κολῶν τριβομένη χρόνῳ, ἐξέσαι καὶ Βασιλεῖ σω-
 τυχεῖν τὴν νέω, καὶ περὶ τὴν τί καὶ πρᾶττειν σω-
 δασκεψάσαι, ὥπως εἰς ἐκὼν κομιδῇ τὴν παραγμᾶτων
 σωωδουμένων. τὴν πρεσβυτέρῃ δὲ Βασιλείας ἂν βε-
 λαιτὸ αἰτεῖν κελεύσαντος, καὶ τὴν μέγαλο δομῆσικὸν διὰ
 γραμμάτων ὧν δέοιτο δηλώσαντος Βασιλεῖ, (ταῦτα
 δ' ἡν, ἀξιόμαχος τε στρατιά, ἔτι χρήματα εἰς τροφὴν
 ἀρκέσοντα τοῖς στρατιώταις,) πρὸς ἐδὲ ἐν τῇ ζητημά-
 των ἀνένδοσιν ὁ Βασιλεὺς, ἀλλ' οὐδὲς ἐκέλευε πάντα
 πρὸς πέρας ἀγαγεῖν. Ἐπιταχύνοντος δὲ τὴν μέγαλο
 δομῆσικῶν τὴν ἐξοδὸν Βασιλείας καὶ εἰδὲ ἀναπνεῖν ἀ-
 νέντος, ὁ μὲν μὴ πέμπτην ἡμέραν ὑπέχετο ἐξελ-
 θεῖν (ἡν δ' αὖτὴ δούτερα τῆς παρ' ἡμῖν μεγάλης
 ἑβδομάδος ὠνομασμένης,) Βασιλεὺς δὲ ὑσυχασα, ἀρκεδεις· τῆς αὐτῆς δὲ ἡμέρας, καὶ
 πρὸς πρῶτος στρατὰ παρὰ Βασιλείας ἀφίητο πρῶτος ἀρχὴν Πειθαίτου, ἡς
 καὶ πρῶτον ἦρχε, πάλιν ἐπιτροπῆσαντα ἀπελθεῖν. ἡ δὲ, τὸ ἐπίταγμα τὴν Βασιλείας

factus sit, insuper ista provinciae dela-
 tione ad gratias uberiores agendas se
 compelli. Orare tamen, post omnia et-
 iam istuc fineret impetrari a se benefi-
 cium, quod reliquis nequaquam inferius
 duceret, ut ne in Peloponnesum mitte-
 retur: non quod ignavia succumberet,
 aut praefecturam hanc dignitati suae im-
 parem censeret: sed quod illis in lo-
 cis versari nequeat, ubi patrem amise-
 rit. Scire enim melius ipsum, quo pa-
 tre parens ejus, unum & viginti natus
 annos, ab eo Peloponneso praefectus,
 octo continuis ibidem consumptis, vi-
 tam reliquerit. Quo factum deinde,
 ut Peloponnesi memoriam numquam si-
 ne dolore usurpet. Quin & matrem
 saepe ac multum sibi dixisse, permole-
 ste laturam, si ei regioni praesset,
 quae ipsum tali patre orbasset. Huic
 igitur detractioni suae veniam daret.
 Sed enim hoc velamentum quoddam e-
 rat, non vera causa repudiandae pro-
 vinciae. His intellectis imperator mol-
 liter hominem castigat, qui impruden-
 ter locutus esset: quique timorem viro
 minime decorum concepisset, dum
 propter patris mortem illic obitam, a
 regione abhorreret; perque eundem
 nuntium ei significat, consultius factu-
 rum fuisse, si non repugnanter man-
 datis statim paruisset. Quia vero ex-
 cusationem de Peloponneso non qui-
 dem necessariam praetexeret, sed ta-
 men praetexeret, se illum eo munere
 liberatum velle: in Thessaliam autem
 jubere proficisci, a qua vicinorum Ca-
 talanorum incursionibus afflicta, ex-
 ercitati, ac prudentis alicujus ducis
 auxilio indigeat. Suscepit magnus do-
 mesticus provinciam, cum quod op-
 poneret, non haberet. Ceterum ut
 inopinatum aliquod lucrum imperatoris
 verba arripiens, dicentis Catalanos
 incursare Thessaliam, ideo se egere
 non parva copia vicissim significat, si
 eo, quemadmodum imperetur, disce-
 dendum sit. Oportere autem, quae
 sibi consideranti tum ad hostes propul-
 sandos, tum ad munus suum tuto fun-
 gendum requisita viderentur rogantem,
 ab imperatore consequi: sic secum ra-
 tiocinans, cum aut propter difficulta-
 tem petitionis deficiente consilio, mis-
 sionem istanc missam facturum: aut,
 quod proximum esset, dum tempus
 longius in apparatu consumitur, in-
 terea junioris imperatoris convenien-
 di, & rebus nimio opere fessis quid a-
 gendum sit, cum eo deliberandi fa-
 cultatem fore. Jussus petere quae ani-
 mus hortaretur, per litteras exercitum
 justum, ac valentem, & pecuniae in
 alimenta militum, quod satis sit, pe-
 tit; haec enim esse, quibus indigeat.
 Utrique annuit imperator, & ut quam-
 primum omnia conficiantur, mandat.
 Cumque illum ad profectionem urge-
 ret adeo, ut respirare non fineret, ma-
 gnus domesticus post diem quintum se
 profecturum recepit: (qui dies erat
 secundus & magna, quae dicitur, heb-
 domadis) eo imperator contentus fi-
 luit. Eadem luce protostator quo-
 que Prillappum ire, & praefecturam
 iterum capeffere jubetur. Qui obtem-

Edit. Parisi
 pag. 56.

peraturum se pollicitus, & quo die proficisci cogitaret interrogatus, sextum ejus hebdomadis nominavit. Ac cum seniore quidem imperatore sic egerunt.

ἐπαγγελάμενος ἐκπληρώσειν, καὶ προθεσμίαν αἰτηθεὶς τῆς ἐξόδου, τῆς αὐτῆς μεγάλης ἐβδομάδος ἐπηγγείλατο τὴν ἑκτὴν. πρὸς μὲν δὴ τὸν πρεσβύτερον τῶν βασιλέων τοιαῦτα εἰπόν τε καὶ ἐπηγγείλαντο.

C A P U T X V I I I

Cunctatur Byzantio exire magnus domesticus, & ad urbem postea manens, pecuniam & militem expectat. Protostrator quoque discedere cogitur. Libellus ad lectulum junioris imperatoris inventus. Ejusdem ex urbe egressus; Adrianopolim faustus ingressus. Mandat duci suo senior, fugitores infectatus, nepotem vinctum adducat. Ille vanam fore persecutionem docet.

Edi. Paris.
pag. 57.

CUM juniore autem verba miscerent, quæque accidissent commemorantes, comparatis necessariis, Byzantio excedere decreverunt. Mopent item per litteras Syrgiannem, uti cum suo agmine die paschæ, quo die egredi pepigerant, paratus prope Byzantium adsit. Ad egrediendum igitur sese instruebant. Postquam alter dies magnæ hebdomadis illuxit, quo magnus domesticus exiturum sese sponderat, acrius promissa reposcunt, quos huic curæ imperator præposuerat. Ille commentitiis quibusdam causis exitum differre. Sequenti luce uti moras tollat, & exeat, imperatur. Respondet, non ante id posse, quam pecunia sibi in stipendia mercenatorum, ac prædicatorum per oppida Thessaliæ præstetur. Id si fiat, citra tergiversationem postridie extramœnia se appariturum. Pecuniam eo ipso die jussu imperatoris, quinquaginta nummum aureorum millia quæstores numerant. Quam summam accipientes magni domestici quæstores, rursus ærario imperatoris asservendam, domino ita præcipiente, relinquunt, rationem facti hanc afferentes, unam earum cohortium, quæ cum magno domestico militatum abire deberent, ex alia expeditione recens reversam orasse, ut sibi pauxillo tempore domi hæere concedatur. Eam quamvis duce impensius urgente non potuisse domiciliis suis, aliis alias latebras quærentibus, & se occultantibus, expelli. Unde invitum etiam eis dedisse, ut diem paschæ domi consumerent, & in viam se darent; quos necesse esset, numerato sibi stipendio, ad ducem pervenire. Sed istuc merum commentum erat. Ideo namque pecuniam reliquerat, ut & apud Byzantium temporis ducendi honesta esset occasio (trivit autem illic dies quinos post egressum, imperatorem juniorem præstolans;) & quia haud liberale, sibi quæ penitus indecorum existimabat, videri captum pecunia, quam ab imperatore sene fallacia, & furto propemodum averteret, quod gloriæ, celebritatique suæ fœdam, ac sempiternam labem aspergeret. Id multis quoque pecuniæ servientibus supra modum admirabile fuit, tam ingentem ejus vim, & ad usum præsentem adeo opportunam (quam, si voluisset, habere facillime poterat) perinde ac si nulla esset contemnere. Magnus itaque domesticus quarto die magnæ hebdomadis Constantinopoli excedens, ad urbem mansit, milites videlicet, & pecuniam expectans. Die sexto, (scilicet parasceves), etiam protostra-

pag. 58.

ΕΙΣ ταῦτον ὃ συνελθόντες τῶν νέων, καὶ πάντα διηγησάμενοι τὰ συμπεσόντα, ἐκέτι μένειν ἔδοκει, ἀλλὰ παρασκευασαμένους ἐξελθεῖν Βυζαντίου. γράφει δὲ ὁ Συργιάννης παρασκευασάμενον ἅμα τῇ ὑπ' αὐτὸν στρατιᾷ, τῇ ἑορτῇ τῆς Πάσχα ἐγγὺς ἄρτι δύναι δατρίβοντα Βυζαντίου, (ὅτε δὲ αὐτοῖς ἐδέδοκτο ἐξελθεῖν.) εἰτοι μὲν οὖν παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν ἐξοδὸν. ἡ μεγάλη δὲ καταλαβέσθαι δούτερας, κατὰ τὴν ὁ μέγας δομέσικος δὲ πόλεως ἐπηγγείλατο ἐξελθεῖν, ἵνα καλέσεται μὲν παρὰ τὴν εἰς τὸ τεταγμένον τὸ ὑπόχεσιν ἐκπληρουῖ. ὁ δὲ αἰτίας τινὰς πλασάμενος, τὴν ἐξοδὸν ἀνεβάλλετο. τῇ δὲ ἐπίσημῃ μνηύεται παρὰ Βασιλέως ὡς τάχιστα ἐξελθεῖν. ὁ δὲ ἀπεκρίνατο μὴ πρότερον δύνασθαι, πρὶν ἂν τὰ χρήματα δοθῇ πρὸς αὐτὸν, οἷς ἂν πρὸς τὸ μισθοφορικὸν χρησिताί τ' στρατίας, καὶ πρὸς τὰς τὴν πολιτείαν τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ φρενῶν. εἰ δὲ τὸ γένοιτο, μηδεμίαν ἀναβολὴν εἶναι πρὸς τὸ τειχῶν ἐξῆλθαι Βυζαντίου εἰς τὴν ἐπίσημον ὁφθῆναι. τὰ μὲν οὖν χρήματα Βασιλέως προσέζαντος, αὐθημερόν παρέχον οἱ τῶν Βασιλικῶν χρημάτων ταμίαι, μυριάδας ὄντα χρυσίους πέντε. ἃ καὶ παραλαμβάνοντες οἱ τὴν μεγάλην δομestικὰς ταμίαι, πάλιν εἰσῶσαν πρὸς τῶν βασιλικῶν ταμείων φρενίδαι, (ἐποπροεταγμένον αὐτοῖς παρὰ τὸν δεσπότην) προδόντες αἰτίαν τὴν καταλείφειν, ὡς ἐν τῇ ζυστρατείᾳ ταῖς μεγάλας προεταγμένον δομestικῶν ἐκ στρατίας ἐτέρας ἐπαρῆκον ἄρτι, καὶ δέομενον μικρὰ τὴν οἰκίαν προσδιατελεῖν, ἐπεὶ πολλὰ καταναγκάσας ὁ στρατηγὸς ἐκ ἡδυνήθη τὴν οἰκίαν ἐξελᾶσαι ἄλλον ἄλλοσε διαδιδράσκοντας, συνεχώρησε καὶ ἁπλῶν τῆς Πάσχα ἑορτῆν οἱ κοινὰ δατρίβοντας, μετ' αὐτὸν εὐδύς ἐχέσθαι τῆς οἰκίας. ὅς δὲ καὶ τὰ χρήματα μετ' ἐαυτοῦ ἔχοντας, πρὸς τὴν στρατηγὸν ἀφικέσθαι. τὸ δὲ κατὰ πρόφασιν πεπλασμένην κατελέλειπτο ὃ τὰ χρήματα, ἅμα μὲν ὅπως εἴη πρόφασιν εὐπρεπὴς τῇ περὶ τὸ Βυζαντίον δατρίβειν, (διέτειλε δὲ καὶ τὴν ἐξοδὸν ἡμέρας πέντε περὶ αὐτό,) καὶ τὴν νέαν βασιλέως ἀφίξιν ἐκδοχόμενος, ἅμα καὶ ἡ ἀγεννὴς καὶ μηδαμῶς αὐτῷ προσήκον χρημάτων ἡσῆσθαι δοκεῖν, νομίζων ὡς ἀπάτη καὶ κλοπῇ χεῖρον ἀφαιρέμενος βασιλέως. ὁ μάλιστα αὐτῷ πρὸς τὴν εὐκλειαν καὶ τὴν δόξαν τὴν εἰσέπειτα χρόνον πάντα ἐκ ολίγα λυμαινέσθαι ὤρετο. ὁ δὲ πολλοὺς τὴν περὶ χρήματα ἡττημένων ἔδοξεν ὑπερφρενῶν, τὸ τοσούτων χρημάτων, ὅς ἐπος ἐν ἐπικαίρῳ τὴν χρεῖαν ῥαδίως ὡς ἐδένων καταφρονῆσαι, ὅσον, ὑπερ ἐβαλετο, σωφραδῶν πάσῃ λαβεῖν. Οἱ μὲν οὖν μέγας δομέσικος τῇ τετάρτῃ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος ἐξῆλθε τὴν Κωνσταντίαν, καὶ διέτειλε περὶ αὐτῶν, τὰς στρατιώτας

ἐκ δεχομένης καὶ τὰ χεῖματα δίδου. κατὰ δὲ τὴν ἐκτὴν τῆς αὐτῆς, καὶ ὁ πρῶτος πρῶτος ἡνάγκατο ἐξέρχαι· καὶ μὴ ἐξῆλθεν· ἀλλὰ τὸ, τὸ ἀπαράσκειν αἰτιώμενος, καὶ ἄλλας τινὰς αἰτίας συνείρων, ἐπηγγέλατο μὲν τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ αὐτὸς ἐξελθεῖν. τῇ δ' αὐτῇ τῆς μεγάλης ἐβδόμαδος ἔκπῃ, ὁρῶντος πρὸς τὴν κλίην Βασιλέως τῷ νέου βιβλίον, τὰ δὲ ἔχον γεγραμμένα. ὧς μὲν γράψας ὁ ποῖος ἂν εἴη τις, ἢ ὅ, τι ὀνομάζοιτο, ἐκ αὐτῶν μάθοις ἐν τῷ παρόντι· λέγων μὲν τοῖς πρὸς ἀλήθειαν, ὡς σήμερον ἐκπληρῆται τὸ εἰρημένον τὸ, Ἐλθούτω ἡ ὥρα ἵνα σκορπίδῃτε ἕκαστος, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε· συνετὸς δ' ὢν, ἐκ ἀγνοήσεως τὰ λεγόμενα δῆπερ. Ὁ μὲν οὖν ἐνόησε τὸ γράμμα, τὰ τ' ὡς ἔπερ καὶ αὐτὸς ἐσχαζέτο Βασιλεὺς, ὡς ὁ πρὸς αὐτὸν διασκεδασμὸς, ἐδρὸς ἐτέρῃ χάρει, ἢ ὅπως αὐτὸς γένηται εὐεπιχείρητος εἶναι. τὸ μὲντοι γεγραφοῦν καὶ ὑστερον ἐν τοῖς τ' εἰρηνῶν καὶ πολεμῶν ζήτισας ὁ Βασίλεως, ἐκ ἔχον εὐρεῖν· ἐνομήθη δ' ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἀποθανεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὧδε πηγεῖν. τῇ δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἐννάτῃ ἄγοντος Ἀπριλίου πρὸς τὴν δέκα, Ἰνδίκῃ τετάρτῃ τῇ ἐνάτῃ καὶ εἰκοστῇ πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχίλιοις ἔτας, μὲν μέσας νύκτας τῇ πρὸς τὴν δούτεραν τ' νύκτας ἐβδόμαδος ἀνίσχοντος ἡλίου, τὰς πρὸς τὴν Γυρολίμνην λεγομένην ὑπανοίξας πύλας, ὡς πρὸς τὴν ῥαν δῖδον ὁ νέος ἐξῆλθε Βασιλεὺς, ὀλίγας τινὰς τῶν οἰκετῶν ἐπαγόμενος, κύνας τε καὶ ὄρνεις ἡσκημένους θηρᾶν. ὡς δ' ἐξῆλθε αὐτῷ τὸ ποιεῖν ὅτε βέλτοιτο, καὶ δὲ τὰ αἰθιστὶν ἐδεμίαν ἐδε παραχρῆν ὁ δρασμὸς παρεῖχε. τὰς δὲ γε πλείους τῶν οἰκετῶν καὶ τὴν φίλων αὐταῖς σκόδαις τῇ πρὸς τὴν δούτερας διεσκεδασμένους καὶ πάσας τὰς τ' πόλεως πύλας ἐκέλευσεν ἐξελθόντας, ἐν αἰετῶν τινὶ χωρίῳ συναθροισζομένους περιμένειν. οὗ δὲ καὶ γενόμενος, καὶ τοῖς οἰκετοῖς συμμίξας, τὴν εἰς τὴν Ἀδριανού πόλιν φερέσσης εἶχετο, συνοῦντος καὶ πρῶτος πρῶτος. γενόμενος δὲ πρὸς τὴν Μέλαναν καλεσμένην ποταμὸν καὶ ἵππων πολλῶν ἀγέλας παρ' αὐτῷ νεμομένας εὐρών, (ἦσαν δ' ἵπποι τῆς ἰδρυμένης ἐν Βυζαντίῳ στρατίας, καὶ τῶν ἄλλων συγκλητικῶν καὶ πολιτικῶν,) ἐδὲν ἡθέλησεν ἀδικῆσαι. Ἀλλὰ τοῖς τε συνοπομένοις ἀπέπε νεωτερίζειν μηδὲν καὶ τοῖς ἵπποφορβοῖς ἐκέλευσε τὰς ἵππους λαβόντας, πρὸς τὴν πόλιν χωρεῖν, μὴ παραχρῆς τινος γενόμενης διαρπαδῶσιν, ἐφεξῆς δὲ συνελθὼν καὶ τῷ μεγάλῳ δομestικῷ καὶ Συργιάνῃ, ὡς εἶχον ἦνυσεν τὸ δόδον· καὶ καὶ μέσῃ τῇ μὲν τῷ δούτεραν ἡμέρας, εἰς τὴν Ἀδριανὴν φθάσαντες εἰσεληλύθασι, ἡδέως ὑποδεξαμένων τῶν οἰκωμένων τὴν πόλιν, ἔτῃ κρείττονων τινὸς τῷ Βασιλέως οἰκιστῶν ἐπιδημίαν· ὁ μὲντοι πρεσβύτερος Βασίλεως τὸν τῇ ἐγγόνου δρασμὸν γυνώσκων, διασέσει· ὅ μὲν ἐπ' ὀλίγον τὰς λογισμὰς, εἰτ' ἀναλαβὼν ἑαυτὸν, καὶ ἐμὲν ἔργον ἡγησάμενος τὸ τὸν ἐγγονον χειρῶσθαι, αἰετὶ καὶ στρατίας καὶ τῇ ἀρχῇς ἀπάσης ὑπ' αὐτῷ ἔσσης, ἕνα τὴν συγκλητικῶν Μαννὴλ Τάγαρον τὴν μέγαν στρατοπεδάρχην, γένος μὲν ὠρμημένον ἐκ φαύλης καὶ ἀφανῆς, ἀνδρεία δὲ καὶ πόλμῃ τῇ περὶ τὰς μάχας ἐπὶ πλείστον δόξης αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ προελθόντα. ἐν τῷ Φιλαδελφείᾳ τῇ καὶ Λυδίας πολλὰ καὶ χειρὸς καὶ πόλμης καὶ στρατηγικῆς ἐμπειρίας καὶ Περσῶν ἐνεδείξατο ἔργα, ὡς ἐκ τῶν θαυμαδέντων καὶ γὰρ τυχεῖν ἐπιφανῆς· (τῇ δὲ ἀντιφῶ συλλέγοντο Βασιλέως Θεοδώρᾳ τῇ Ἀσανίῃ,) τῶν δὲ μετακαλισσάμενος ὁ Βασίλεως, Ὁ ἐμὸς ἐγγονος, ἔφη, νυ-

cor exire compellebatur: quamquam non exivit: sed tum imparatum se, tum alia quædam impedimenta causatus, se item post diem tertium exiturum confirmavit. Cæterum die illo sexto, propter lectum junioris imperatoris libellus inventus est, conscriptus his verbis. Quisim, aut quis vocer qui hoc exaravi, non cognosces modo. Dico autem vere hodie impleri illud: *Venit hora, ut dis-* *Joann. 16.* *pergami unusquisque, & me solum relin-* *linquatur;* Ni stultus sis, assequeris utique quid dicatur. Ejus scripti sententia hæc erat, quam & nepos ipse conjiciebat: Amicorum suorum dispersionem non alius gratia fieri, quam ut ipse commodius invadi, opprimique posset. Auctorem scripturæ hujus postmodum in pace quoque diu indagatum non invenit: interea mortem obisse creditus est. Et hæc quidem ejusmodi fuerunt. Eodem vere *xiii.* Kalendas Majas a indictione quarta h anni sexies millesimi octingentesimi vicesimi noni, post noctis medium, sole jam ad apportandum e diem novæ hebdomadis secundum surgere parante, a porta, quæ ad Gyrolimnen appellatur, referata, tamquam ad venatum junior imperator excessit, paucis quibusdam famulis, canibus item, & avibus venatricibus comitatus. Quod quia factitabat quoties placuisset, nemo ejus fugam sensit, nec quidquam tumultus inde natum est. Majorem porro ministrorum, amicorumque partem cum impedimentis pridie per omnes portas urbis sparsim exire, & in loco a se definito collectam exspectare iussit. Quo cum venisset, juncti omnes, protostratore etiam præsentē, viam Adrianopolin carpebant. Ad *nigrum autem flumen, quod vocatur, appropinquans, juxtaque magnos equorum greges late campum tondentes reperiens, (ii erant partim militum Constantinopoli degentium, partim optimatum ac magistratum) nihil injuriarum inferre voluit, vetuitque comites novum aliquid moliri, & pastores equarios hortatus est, armenta in urbem agerent, ne forte a tumultuantibus diriperentur. Deinde magno domestico, & Syrgianne quoque conventis, quantum poterant, iter pergere maturabant: ac secundum meridiem diei sequentis Adrianopolin intrantes, ab incolis g adventum hunc velut Dei cuiuspiam faustum sibi interpretantibus, jucunde accepti sunt. Avus nepotis fuga audita consternatus aliquamdiu, ut primum lux menti reddita est, parvique rem negotii judicavit, eum captivum ducere, (quandoquidem totum sub se imperium, & exercitum haberet) quemdam de proceribus suis Manuelem Tagarim magnum stratopedarcham, vili & obscuro genere ortum, sed strenuitate, & audacia militari a semetipso ad summam gloriam provectum (nam *Philadelphie Lydorum contra Persas mulderat Orta præclara virtutis, & imperatoris cu- chanes II. jufdam peritiæ facinora ediderat, & Turcorum ob admirationem inde partam, uxo-imperator; rem illustri loco progenitam Theodo-cui postea ram Asaninem imperatoris consobrinam Cantacuze- acceperat) hunc, inquam, Manue- lem accersens, Meus nepos, ait, suam in cō- præterita nocte aufugit. Ubi moretur, jugē dedit. pro certo haud scio. Hoc quidem mi- Egregiam hi exploratissimum est, intra paucos ibi operam

MCCCXXII.

*Melanem

Edit. Paris.

De pag. 59.

*Eam obse-

navarunt dies h in vinculis ad me adductum iri. Catelani, & Nunc adjunctis tibi militibus, quot suffraganeus facere putabis, fugitores per vestigia episcopus. insequere. In quos simul incideris, Meminit nihil erit quod agas amplius, quam Gregoras l. ut captis omnibus domum revertare; & Chalco quippe quibus non solum se defendendylas l. i. dere, sed vos contra aspicere num multis autem quam in mentem veniet. At enim Tapost annis garis homo prudens, & bellator minicapta est a me rudis, Tibi quidem, imperator obajazete Or prime, inquit, minime negotiosum vichanis nepo. detur, nepotem comprehendere, vincte, V. imper. & cumque adducere; ego vero diversum plane sentio: tametsi cupio sane, me opinione potius aberrare, quam spem tuam decipi. Sed i huius consilii eventum res ipsa docebit. Quoniam autem mandasti, ut delecta manu eos persequeretur, nam si eos assequar, nec resistere, nec nos aspicere ausuros; etiam in hoc quid mei iudicii sit, eloquar. Quantae hic nobis copiae, quam exercitatus & animosus sint, nepos tuus, & amici ejus luculenter scientes, non se in fugam tradidissent, ni prius & vita in hastarum mucronibus suspensa, adeo semetipsos exacuissent, ut adversus quorumlibet impressionem usque ad mortem praeliaturi sint. Norunt enim perbene, si in potestatem venerint, nihilo se mitiora ipsa morte perpassuros. Quamobrem animarum suarum prodigi, & tamquam morituri, supra vires etiam pugnabunt. Cum hominibus igitur vitae aleam subeuntibus aequa manu pugnam conferere, parum distat ab infania: multo siquidem majore numero, parique alacritate in eos pugnandum est: quae ambo nobis in incerto sunt. Nam quanta se ad illos multitudo aggregaverit, ignoramus: & nostrorum militum animi in te, an in illum propendeant, incertum habemus. Praeterea cum illi sub gallicinium sese extulerint (id quod portarum custodes retulerunt) nos autem insequendo usque ad conticinium insistere non possumus, ipsis securis nos captabimus quae capere nequibimus: & horum alterum continget, ut aut eos non affecti domum frustra redeamus (quod ipsum nos inferiores arguet) aut si eos adepti adoriemur, certamine victi concidamus. His ego de causis non in itinere persequendos, sed alio quodam modo bellum cum iis gerendum existimo.

Edit. Paris.
pag. 60.

κτὸς ὥχεται ἀποδράς τὴ πόλειως πετυχησέν. ὅπως μὲν οὖν αὐτὸν
ἔλθῃ, ἐκ εἰς εἰδέναι σαφῶς. τὸ δὲ πέπεισμαι
ἀκρίβως, ὡς ὀλίγων ἀχθήσεται δεσμώτης ἡμερῶν εἰ
σω. Τὸ δὲ νῦν ἔχον αὐτὸς ἀναλαβὼν στρατιὰν ὅσῃν οἶσι
πρὸς τὸ ἔργον ἀρκέσειν, ἐπιστράτευσον αὐτοῖς καταπό
δας· καὶ μόνον ἐγγένηται συτυχεῖν, ἐδὲν λοιπὸν ἢ
δοξαλώτως ὑποσφραῖναι λαβόντα πάντας· ἐκείνοις
ᾧ ἔχῃ ὅτι ἀμυνάσθαι, ἀλλ' ἐδ' ἀντιβλέψαι αὐτο
τε παρασαῖν. Οὐ γὰρ αἱ μὲντοι συμετὸς ὧν καὶ πρὸς
μάχας ἐξησκημένους, Σοὶ μὲν, ὦ κράτιστε Βασιλεῦ,
ἔφη, ὅτι ὀλίγα πόνε δεομένων ἔργων εἶναι δοκεῖ τὸ τὸν
ἐγγονὸν ἀχθῆναι συλληφθέντα δεσμώτῃ, ἐμοὶ ᾧ τὴν
ναντίον ἅπαν· βάλουμαι δὲ ἐμὲ φεύσασθαι, καὶ μὴ σὲ
τὸ ἐλπίδος, ὦ Βασιλεῦ. τὸ μὲν οὖν ὅποιον αὐτὸς ποτε
ἀποβαίη, αὐτόφασι δείξει. Ἐπεὶ δ' ἐπέταξας στρα
τιὰν ἀναλαβόντα καταδιώκειν αὐτὸς, ὡς, ἂν ἐγγένηται
συτυχεῖν, ἐ μόνον ἐκ ἀμυνουμένων, ἀλλ' ἐδ' ἀντι
βλέψαι τολμησόντων, ὡς ἔχω καὶ περὶ τῶν γυνάμης,
ἔρω. τὸ ἀρετμὸν τὸ παρῆς ἐνταυθοῖ στρατίας, ἐ μὲν
ἀλλὰ καὶ τὸ ἐμπειρίαν καὶ τόλμαν ὁ σὸς ἐγγονος καὶ οἱ περὶ
αὐτὸν σαφῶς εἰδότες, καὶ ἂν ἐτόλμησαν τραπέσθαι πρὸς
τὸ φυγῆναι, εἰ μὴ πρότερον ἐπ' ἀκροῖς δόρασιν ἐξαρπίσαν
τες τὸ ζῶν, ἔτι παρέθιξαν αὐτοῖς, ὡς πᾶσιν οἱ αὐτοῖς
πίσω ἀμυνέμενοι μέχρι τῆ πεσεῖν. ἴσασιν ᾧ σαφῶς ὡς
αὐτὸν ἀλώσιν, ἡκιστα τὸ ἀποθανεῖν πείσονται μετεώ
τερα. διότι ὡς τεθνηξόμενοι μαχοῦνται καὶ ὑπὲρ δύ
ναμιν ἀφειδουῦντες αὐτῶν. θανατώσιν οὖν ἀνθρώπους
ἐξ ἴσως τῆ ἀριθμοῦ συμπλέεσθαι τινα, ἐδὲ πόρρω
μανίας δόξειεν αὐτοῖς. ἐπὶ ᾧ τῷ τοῖκῳ τὰς ἀντιτεταγ
μένους καὶ τῶν πληθεὶ πολλῶν τῶν μέτρῳ χρεῖαν ὑπερέ
χειν, καὶ ταῖς προθυμίαις ἴσως εἶναι. ὁ δὲ καὶ
ἀμφότερα ἡμῖν ἐν ἀμφιβολῇ κεῖται. τῷ τε ᾧ συ
νόντων αὐτοῖς ἐκ ἴσμεν τὸ πλῆθος, καὶ τὸ ὑφ' ἡμῖν
τεταγμένων, ὅποτέροις πρόσκεινται τὰς ὁμάδας ἀ
γνοοῦμεν. ἄλλως τε καὶ περὶ μέσας νύκτας αὐτῶν ἐξελ
θόντων, ὡς παρὰ τὴ φυλάκων τὴ πυλῶν ἐξεγένετο μα
θεῖν, ἡμῶν δ' ἐ μὲν βαθείας ἐσπέρας διωρησόμενων
αὐτὸν πρὸς τὸ δῖον καταστῆναι, ἐκείνοις μὲν τὸ ἐν ἀσφα
λείᾳ περιήσεται εἶναι, ἡμῖν δὲ τὸ ἀνεφίκοις ἐπιχει
ρεῖν. καὶ δυοῖν ἕτερον συμβήσεται, ἢ ὑπερήσαντας ἀ
πράκτους ἐπανελθεῖν, (ὁ καὶ αὐτὸ σημεῖον αὐτῶν ἦν
εἶναι, ἢ καταλαβόντας, ἢ τμηθέντας πεσεῖν, τῶν
δὴ ἔνεκα, καὶ καταδιώκειν ἐξ ἐφόδου, ἀλλ' ἕτερόν τινα
τρόπον πρὸς αὐτὰς πολεμητέον εἶναι μοι δοκεῖ.

C A P U T XIX.

*Andronicus minor imperatoris nomine priuatur, hostis judicatur, crescit poten
tia. Legati ad eum de pace. Miles tumultuatur. Praclarum fortitudinis, &
excelsi animi exemplum in Theolepto episcopo. Iterum testatus innocentiam
suam juvenis, legatos cum spe pacis dimittit. Senis potentia extenuatur.*

CUM his etiam assentirentur, qui de primoribus palatinis praesentes aderant, Imperator fugitivos persequendi voluntatem abiecit: a subditos autem omnes sacramentum poposcit, non se ab Andronico Palaeologo juniore facturos (quo ipso edicebatur, ne quis posthac imperatorem nominaret) sed hostis loco haberet, quandoquidem ab imperatore avo descivisset.

ΤΟΥΤΟΙΣ τῶν λόγων καὶ τῷ παρόντων συμε
πόντων συγκλητικῶν, ὁ Βασιλεὺς, τὸ μὲν πρὸς
τὸ δῖον βελῆς ἀπέστη, ὁμοῦ καὶ δ' ἐκέλευσε πάν
τας τὰς ὑπ' αὐτὸν, ὡς εἰδὲς αὐτὸν ἔλατο τὰ Παλαιολό
γα τὴν Ἀνδρονίαν, (ἔτι γὰρ προσετέτακτο μὴκέτι Βασι
λέα κατονομάζειν, ἀλλὰ πολέμιον ἡγεῖσθαι ὡς τὴν Βα
σιλέως ἀφρηνοτά. οἱ ὅρκοι μὲν οὖν ἐτελοῦντο, ὡς
δὲ

δὲ πλέον ἐδέν. ἡ μόνον δὲ ἐκ Βυζαντίας καὶ τῆς συγκλήτης καὶ τῆς στρατιάς ὁσημέραι πολλοὶ πρὸς τὸν νέον Ἀνδρόνικον νυπομόλου, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τε καὶ πόλεων τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις συνέρρεον καὶ συστάσεις, ὡς ἐν ὀλίγῳ περὶ αὐτὸν στρατιὰν ἀξιόμαχον ἀθροισθῆναι. Ἐγένοντο μὲντοι πρὸς τὸν νεωτερισμὸν ἀρπαγαὶ καὶ φθοραὶ παρὰ γράμματος ἐχὶ συχναί. τὰς τε γὰρ παρὰ τὸν πόλεον τὰς δημοσίας φόρας ἀπέσκησαν τῶν ὄντων οἱ προσυχόντες, εἰ μὴ περὶ αὐτοὶ προαιδόμενοι, κατέκρυψαν ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἐαυτοὶ δὲ πολλὰ ἑαυτοῖς περιποίησαντο

* Βασιλεία, ὁποσείσαντες * Βασιλέως, ὡς δὴ φησὶ ἀφηρημένοι παρὰ τῶν προσυχόντων καὶ εἰ τις πρὸς τινὰ τῶν τῶν πρεσβυτέρων Βασιλεῖ προσκειμένων, διαφοράν ἔχων ἰδίῳ ἔνεκα ἐγκλημάτων, ἡμιῶτο τὴν καιρὸν συμμαχοῦντος, εἰς ἀρπαγὴν καρπῶν ἐβόων καὶ φοβᾶν περιήσαντες τὴν ζήμιαν. ὁ δὲ πρεσβύτερος Βασιλεὺς, ὡς ἐναντίως ἢ αὐτὸς προσεδόκα, τὰ πράγματα ἔχῳρει, συναγαγὼν τὰς ἐν τῇ Κωνσταντίνῃ τότε διατρίβοντας ἀρχιερέας, (ὁ Πατριάρχης δὲ Γεράσιμος ἐφθασε τελευτήσας ἐν ἡνυκτί καὶ ὁ νέος Βασιλεὺς ἐξῆλθε τῇ Βυζαντίᾳ,) καὶ διαλεχθεὶς αὐτοῖς ἃ ἐδόκει δίκαια εἶναι, πείθει χωρισμὸν ὑπὸ Θεῷ ἐκφωτῆσαι καὶ παντὸς ἀνθρώπου τὰς τε νῦν τῶν ἐγγόνων σωζόντος, τὰς τε ἐσομένης. ὡς δὲ μηδὲ τὰς ἐπιχεῖν ὑδωμήθῃ τὰς τῶν ἀφισαμένων ὁρμαῖς, δέισας ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς μὴ καὶ εἰς πέρας ἀφίκηται τὰ πράγματα κακόν, ὥπως ἐναντίως ἢ αὐτὸς προσεδόκησε χωροῦντα, τὴν Φιλαδελφείας Θεόκλητον, καὶ τὴν κοιτῶνος προκατήκοντον Καλλικλῆν, πρὸς τοὺς ἐγγονοὺς ὁποσειλάς, πρὸς ξυμβάσεις ἔχῳρει, ἐπαγγελία μὲν ὡς ὅπερ ἂν ὁ ἐγγονὸς ἐθέλοι, γράμμασι δηλώσας, αὐτὸς ἂν εἰς πέρας ἀγάγοι. Οἱ μὲν οὖν πρεσβεῖς εἰς Ἀδριανῆ πόλιν ἐλθόντες, ἐπεὶ καὶ Βασιλεὺς ὁ νέος ἔτυχεν πρὸς τὴν πόλιν ἐπισκεπτόμενος τὴν στρατιάν, προσήσαν ὡς προσκυνήσοντες, καὶ τὰς τῶν πρεσβείας ἀπαγγελλάντες. τὸ δὲ πλῆθος περισσάντες αὐτὰς γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν ὡς ἐπύθοντο ὑπὲρ εἰρήνης, ἀφιγμένους, ἐκέλευον ἀλλήλοις ὁποκτινύναι. ὁ μὲν οὖν Καλλικλῆς τῆς τῶν δέει κατασειδῆς τὴν ψυχὴν, τὴν ἵππον τε ἀπεπήδησε, ἔα ἀμφοτέραις περιχῶν τὴν Βασιλέως πόδα, ἵστατο περιδεδυμένος, ὅσον ἔπω νομίζων ὁποθανεῖσθαι. ὁ Φιλαδελφείας δὲ ὡς περὶ ἀφύχων τινῶν παριῶν, καὶ φόβων κενῶν ἀκένων, ἀκατάπληκτος ὡς πρὸς πᾶν ὀτιοῦν. ἰδὼν δὲ τὴν Καλλικλῆν ὡς περὶ ὁποτεθνηκότα τῶν δέει, Οὐδέον, εἶπεν, ὦ θαυμάσιε, * Σὺ οὕτω κατὰ κράτος πρὸς

* σὶ

* μέλλοντα, τὸν θάνατον κατεπτήχηναι, * μέλλοντας, εἰ μὴ νῦν, ἀλλ' οὖν ὑπερόν πατε ὁποθανεῖσθαι. εἰ οὖν τοῦτο πάσα ἀνάγκη, βέλτιον ὅτε καὶ πρόφασίς τινος κέρδης, ἢ ὅτε μὴ τὰς δ' ἔπως ἔχοντος, ποῖα πρόφασις ὀλιγοτέρεα, ἢ ὑπὲρ εἰρήνης πρεσβεύοντας τελευτῆσαι. Εἰ τ' ἐπιστραφεὶς πρὸς τὴν μέγαν δομέσικον καὶ Συργιαννὴν καὶ πρωτοστράτορα, (οὗτοι γὰρ αὐτὸν περιέσκησαν ὅπως μὴ τι περὶ αὐτὸν τολμηθῇ,) εἰ μὲν ἐξέσιν ὑμῖν, ἔφη, τοὺς ἀνοήτους τοιούτους καὶ θρασεῖς κατασεῖλαι, πράττετε ἃ προσήκει. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' οὗτοι γε δρώντων ἃ προθυμοῦνται. Πάντως ἔδιν ἂν εἴη τὸ ἀβουλήτων Θεῷ. Ἐπὶ τούτοις ὁ ἀνὴρ ἐθαυμάζετο τῆς μεγαλοψυχίας ἔνεκα καὶ καρτερίας πρὸς τὰ δεινὰ. μέλει μὲν οὖν τινος βοήτης δορυβώδης ἐξηχέτο. ὅτε τὸ πλῆθος εἶτα κατεσαλμένης, ὁ Βασιλεὺς τὰς πρεσβείας ἰδίᾳ παραλαβὼν, καὶ περὶ ὧν ἥκασιν ἐμμάθων ἀντεμύνησε δι' αὐτὴν τῇ Βασιλεῖ καὶ πάππῳ

Paris I.

Ergo jurabatur quidem, sed actum agebatur: quippe non solum Byzantio cōsenatu, & militibus quotidie complures ad nepotem transibant: verum & ex aliis æque provinciis & civitatibus Romani imperii turmatim confluebant, ut brevi spatio circum se cōiustum teneret exercitum. Nec tamen studio novarum rerum direptiones, & vastitates crebræ inferebantur. d. Tributorum coactores ab occurstantibus despoliabantur, nisi ipsi presentientes, pecuniam tutis locis abscondissent: ipsique insuper defraudato imperatore non parum sibi, quasi ab obviis spoliati, retinebant: ac si quis cum quopiam seniori studentium privatas exercebat controversias, seque data opportunitate ulcisceretur, fructus, boves, & oves pro pœna adversario auferebat. Senior postquam rem secus ire vidit atque speraverat, coactis qui per id tempus Constantinopoli visebantur episcopis, (patriarcha enim Gerasimus morti concesserat ea ipsa nocte, qua nepos urbem deferuerat) expromptisque apud eos, quæ jure expromenda ducebat, persuadet, & ut anathema contorqueant in omnes, quique nunc a nepote sint, quique postea futuri sint. Sed cum ne sic quidem deficientium impetus coerceretur, timens, ne, quoniam res tam contra expectatum procederent, extrema perniciēs sequeretur, Philadelphie episcopum & Theoleptum, & Callicreniten sacri cubiculi procubitorem legatos ad nepotem mittit, pacificationem offert, facturumque se, quod is litteris scriptis a se optaret, pollicetur. Igitur legati Adrianopolin veniunt: juniorem imperatorem ante urbem copias recensentem offendunt: eum adoraturi, & legationem exposituri adeunt. Tum milites magna eos frequentia districtis ensibus circumfundunt, atque ut de pace adventasse audiunt, ad illos contrucidandos inter se hortantur. Itaque Callicrenites ex equo desiliens tremulus, & imperatoris genua complexus, magno cum timore astat, jam jam se interfectum iri arbitratus. At Philadelphienis, ut si per inanima transiret, & vanos quosdam strepitus exaudiret, & ad omnia imperterritus manet, & Callicreniten metu prope exanimatum cernens, Heus tu, inquit, non te horrore mortis tantopere perfundi decet, cum, si non modo, aliquando quidem certe moriturus sis. Si ergo mors est inevitabilis, præstat utique mori, cum se commodi alicujus ostendit occasio. Quod cum ita sit, quæ tandem convenientior occasio, quam pro pace legationem obeuntem mori? Dehinc ad magnum domesticum, Syrgiannem, & protostratorem conversus, (hi enim proxime circumstant, ne quid ei noceretur) Si vobis fas est, inquit, stolidos istos ac temerarios reprimere, vestri officii munus implete: sin minus, faciant quod facere gestiunt: invito Deo nihil fiet. Tam sublimis, & ad quæque gravia toleranda promptus viri animus admirationem habuit. Aliquamdiu igitur multitudo clamore fremebat: quo sedato, legatos seducens imperator, cujus ergo venissent cognoscit, & per

G

Edit. Paris. eisdem avo in hanc sententiam respon-
pag. 62. det : Adversis casibus cedere , & illi-
 berale quippiam aut agere aut elo-
 qui , minorum , angustorumque quo-
 rumdam hominum : secunda fortuna
 intumescere , & nimium sapere , im-
 peritorum & audacium : æquabilem
 vero in prosperis , & adversis servare
 constantiam , fortium atque pruden-
 tium sibi videri . Se neque cum apud
 ipsum causam diceret , timore aliquo
 affectum , simulataque veritate dixisse
 quæ dixerit : neque nunc , quando
 se tutum existimet , priorum aliena di-
 cturum : sed rursus Deum testem ap-
 pellare , nullius conscium esse , quæ sibi
 objecta sint criminum : neque tam
 immane ullum facinus admisisse , ut
 ira tam insanabili ejus serenitatem ex-
 asperare potuerit . Quare concordiam
 refarciri , paternamque benevolentiam
 restitui , optatum sibi & carum ac-
 cidere . Verum quia in præsens adeo
 tumultuante milite , opportunum dici
 , aut agi nihil queat , ut ipsimet le-
 gati testaturi sint , se ejus voluntate
 jam perspecta , & animo suo in consi-
 lium adhibito , ea facturum , quæ ip-
 sum quoque avum summam jucundita-
 te compleant . His dictis , legatos spe
 bona erectos Byzantium remittit . Qui
 ut seni exercitus universi alacritatem ,
 & studium erga juniorem , in ipsos ve-
 ro incitatum furorem , & insaniam nar-
 raverunt , vehementer illum contur-
 barunt , moxque responso nepotis ex-
 plicato , ad meliora speranda permo-
 verunt . Porro in ipsa quoque urbe By-
 zantio partes junioris & augebantur
 mirifice , & corroborabantur eximie :
 senioris contra sensim minuebantur , &
 debilitabantur . Byzantii status rerum
 erat hujuscemodi :

τοιαύτῃ· Τὸ καταπίπτειν ἐν τοῖς δεινοῖς , καὶ ἀγνοῖν
 τινα ἔπράττειν καὶ φθέγγεσθαι , φαύλων τινῶν καὶ μι-
 κροψύχων καὶ αὐτὸς εἶναι κρινώ . τὸ δ' ἐν ταῖς δύ-
 χαις φουᾶσθαι , καὶ μείζον ἢ προσήκει φρονεῖν , ἀμα-
 θῶν καὶ θρασέων . ὁμοίως δὲ ἐν τε τοῖς δεινοῖς εἶναι ἔ-
 τοις ἐλαττοῖς , ἀνδρείων καὶ νῦν ἐχόντων . οὐδ' ὅτ' ἐδι-
 καζόμενον παρὰ σοὶ κριτῇ , Βασιλεῦ , δειλὴν τιτὶ λη-
 φθεὶς ἔλεγον ἅπερ εἶπον , ὑποκρινόμενος τὴν ἀλήθει-
 αν , ἅτε νυν , ὅτ' ἐν τῇ ἀσφαλεὶ δοκῶ καθεστάναι ,
 ἔπειτα φθέγγομαι τῇ προτέρῳ , ἀλλ' ἐπὶ μάρτυρι πά-
 λιν φθέγγομαι τῷ Θεῷ , ὡς ἐδὲν ἐμαυτῷ συνόριδα τῇ
 ἐγκαταμένῳ , καὶ ἐπὶ τοιαύτῳ ἡμαρτηκότε , ὥς εἰς το-
 σαύτῃ ὑπερβολῇ ὀργῆς τὴν σὺν γαλῶσσητα ἐρεθί-
 σαι . τὸ μὲν οὖν εἰς διαλλαγὰς χωρῆσαι , καὶ τῇ πα-
 τερικῇ δὲ μένειαν αὐτοῖς ἀνακαλέσασθαι , ὁ χῆς ἔργον
 ἐμοί . νυν δὲ ἀδυνάτῃ φαινομένη τῇ εἰπεῖν τι καίριον
 ἢ καταπράττειν δεῖ τῇ ἀταξίᾳ τῇ στρατιᾷ πολλῶν τι-
 να γεγεννημένων , ὡς ἀπὸ τῇ πρέσβειαν μαθήσῃ , κατ'
 ἐμαυτὸν ὁρῶν φασκεψόμενος , ἐπεὶ καὶ τῇ σὺν βέλῃσιν ἐπυ-
 δόμενον , ταῦτα καταπράττειν ἅπερ ἂν ἴδισα καὶ αὐτῇ
 σοὶ φανεῖν . Τοῖς μὲν δὲ πρέσβεσι τοιαῦτα διαλεχθεὶς
 ὁ Βασιλεὺς , καὶ χησαῖς ἐλπίσι μετεωρίσας , εἰς Βυ-
 ζάντιον ἐκέλευεν ἀναστρέφειν . οἱ δὲ καὶ ἀφικόμενοι πρὸς
 Βασιλέα , καὶ τὴν τε τῆς στρατιᾷς ὑπὲρ τοῦ νέου Βα-
 σιλέως σπουδὴν καὶ ἀποθυμίαν καὶ τῇ κατ' αὐτῶν
 ὀρμῇ καὶ μανίᾳ ἀπηγγελοῦτες , καὶ ὀλίγῃ ἐνεποί-
 ησαν παραχλῆ . εἰτ' αὐτοῖς καὶ τοῖς τῇ νέῃ Βασιλέως χρη-
 σάμενοι λόγοις , παρεσκευάσαντο χρηστότερα ἐλπίζειν .
 ἔνδον μέντοι καὶ αὐτῇ Βυζαντίᾳ , τὰ μὲν τῇ νέῃ Βασιλέ-
 ως ἡῶς σφόδρα καὶ ἰσχυρῶς προσελάμβανον ἔτοι μετεῖναι
 τὰ δὲ τῇ πρεσβυτέρῃ ὑπέρρει τε καὶ μικρὸν , ἔσθ' ἂν
 ἡμεῖς ἀπεδείκνυτο . Ἀλλὰ τὰ μὲν καὶ Βυζάντιον τοιαῦτα

CAPUT XX.

Nepos in consilio de hesternio tumultu conqueritur : petitionem avi proponit , quam omnes uno ore respuunt . Et quoniam avus facturum spondeat quæ nepos ve- lit , velle debere , sibi imperio cedi , aut armis Byzantium invadendum . Concio dimittitur , & cum tribus amicis amplius deliberatur . Placet seni dare spatium , quo se ad resistendum comparet , ne improviso opprimatur . Ju- nior exercitui profectiorem in occidentem persuadere nequit .

pag. 63.

POSTERA luce junior imperator
 primoribus universis , & ordinum
 ducibus convocatis , ubi de exercitu , &
 hesternis turbis , ut de re parum lauda-
 bili , & decora querelam habuit , a (ne-
 que enim e malo boni quippiam existe-
 re posse) & se nunc quidem turbarum
 illarum auctoribus ignoscere , tamquam
 nefciis , sibi talia displicere : si quid in
 posterum simile attentaverint , pro di-
 gnitate in eos animadversurum profes-
 sus est , quo de consultandum esset , ex-
 posuit . Avus noster , inquit , pacem se
 amplexurum declaravit , pollicitus se ,
 quod voluerimus , libenter præstiturum .
 Restat ut quisque vestrum dicat , quod
 futurum e republica senserit . Hic o-
 mnes velut ex composito , & uno ore cla-
 mare , Neque accipere se pacem , neque
 super hoc negotio consuli velle . Ecce
 enim tu , imperator , in extremum , ut fa-
 ma est , devolutus discrimen , & vix mor-

Ο Νέος δὲ Βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπεραίαν πρὸς ἐν τέλει πάν-
 τας ἔτι τῇ ταγματῶν ἡγεμόνας συγκαλεσάμενος ,
 ἔτι δὲ καὶ τῇ στρατιᾷ , ἔτι καὶ ἀταξίᾳ καταμεψάμε-
 νος , ὡς καλῶς ἐδὲ προσήκοντως γεγεννημένον , (μὴ
 ὅδ' ἐκ φαύλης ἀγαθότητος διασῶνται ἐκβλήναι ,) εἰτα ἐπει-
 πὼν , ὡς νυν μὲν ἂν συγγνοίῃ τοῖς αἰτίοις τῇ παραχλῆς ὡς
 καὶ εἰδόντι αὐτὸν ἀνδρῶς ἔχοντα πρὸς τὰ τοιαῦτα ἂν δ' αὐ-
 τοῖς παραπλήσια τολμῶσι , δίκῃ ἐπιθήσει ὡς πρὸς τὰς
 τῇ ἀτακτικῇ . εἰς μέσας παρέθηκε τὴν βέλῃν , φήσας ,
 ὡς οἱ μὲν παρὰ Βασιλέως τῇ μὲν πάππῃ λόγοι καὶ ἡ ἀξίω-
 σις , ὡς αὐτὸς τε ἀσπάζοιτο , * εἰσι , τὴν εἰρῶν , καὶ ἡμᾶς
 βέλοιο . ἔπειτα χάριν ἡμᾶς μὲν ἂν βελοῖ μετὰ αἰτεῖν , ἔ-
 κείνον δὲ ἡδέως ἔχειν εἰς πέρας ἄγειν . λοιπὸν τοῖνυν ὑμᾶς
 ἔκαστον ἂν οἴηται συνόρισειν λέγειν . Πρὸς ταῦτα δ' ἅπαντες
 ὡς πρὸς τὴν συνθήκην μία γνώμη γλῶσσα , μὴ δὲ χε-
 ρὶν ἔφασκεν τὴν εἰρῶν , μηδὲ βούλεσθαι ὅλως βου-
 λεῖσθαι περὶ τούτου . ἰδὲ γὰρ , ὡς ἀκούομεν , Βασι-
 λεῦ , εἰς ἔχοντα ἀφικόμενος κινδυνῶν , καὶ μόγις
 τοῦτου χ.

* Hæc vox
 suo loco, ut
 videtur, mo-
 ta est, sub-
 jiciendaque
 est post ἡ ἀ-
 ξίωσις, & ita
 totus locus
 legendus :
 ἀσπάζοιτο ἢ
 εἰρῶν . καὶ
 τοῦτου χ.

ἡ. μ. α. β. Θεοῦ συναυρομένῃ τὸ δόξαν αὐτῶν ὁρῶντων, τοῖς αὐτοῖς
αὐτ. ὧς.
repudiato ἢ ἑ χείροσι κακοῖς περιπεσεῖν φιλονεικεῖς. δέομεθα
illo, καὶ ἡμᾶς δὴ σου τὰ τοιαῦτα λογίζεσθαι ὑποτρέπεσθαι. ὅμως ἐ-
βούλοιο, πείπερ, ὡς σὺ φῆς, ὁ σὸς πάππος εἴρηκε καὶ Βασι-
quod per o- λεὺς ὡς ὅπερ ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς αἰτεῖν ἐκείνον ἐκπληρῆν
scitantiam παρὲς σκόδαται, τῆς βασιλείας λέγομεν ὑποσάπτα, καὶ
forfan irre- ἐαυτ' ὅποι βέλοιο ὁρῶν. σὲ δ' ἐὰν τῷ Ρωμαίων ἀρ-
psit. χλῷ ἰδύνην. ἂν δὲ μὴ βέλοιο, πρὸς Βυζάντιον ἰπτόν
ἐπ' αὐτόν. οἰόμεθα γὰρ ἐδὲ μέλει τευχῶν περιμενεῖν ἡ-
μᾶς τὰς Βυζαντίδας. ἀλλ' ἐτι πορρώτερον ὄντων, εἰς ὑ-
πάντησιν τε σὺν ἐξελθεῖν, ἢ τὴ πόλιν ἂν παραδοῦ-
ναι. εἰ μὲν οὖν οἷον βεβλόμεθα πείθῃ καὶ αὐτὸς, ὡς
Βασιλεῦς, μηκέτι μέλωμεν, ἀλλ' ἐργαζόμεθα ἡδὴ.
εἰ δ' ἄλλως αὐτὸς βεβλέυσται, ἀλλ' ἡμῖν γε φανερώς
φράσον ὅπως ἕκαστος ὡς ἂν οἷός τε ἡ διασώζῃ ἑαυτόν. Τῶ-
πων ἕως ἀπὸ πάντων ὡς περ δὲ τῆς μίας εἰρημένων γλώτ-
της, πολλὴν ὁρῶν ἀκαιρίαν ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸ μεταπεί-
θεῖν ἐπιχειρεῖν, (ἢ τε γὰρ στρατιὰ ἀκάρτεροι τῇ ὁρ-
μαῖς ἦσαν, καὶ μάλιστα οἱ ἐκ Γερμανῶν μισθοφόροι Λα-
τῖνοι, ἐν οἷς ἦσαν καὶ τινες τῶν πατρῶων παρ' αὐτοῖς,
αὐτὸς τε ἀήθως ἐτι εἶχε πρὸς ἅπαντας, πλὴν ὀλίγων
τινῶν, καὶ ἐκ ἧν ἐκ τῆς ῥά σου πρὸς ἀγνώτας ἀλλέγεσθαι,
ὡς περ ἦν χρήσιμον τῷ καιρῷ,) πολλὰς δ' εἰς αὐτὸν
δυνάμεις αὐτοῖς χάριτας ὁμολογήσας, ἢ δὲ εἶναι εἰ-
πὼν πλείονι διασκέπει δῶναι τὸ πρᾶγμα, καὶ μὴ ἐφ' ἑ-
πο μεγάλλῳ πρᾶξιν ἀπεισκέπτως χωρεῖν, (εἰ γὰρ πε-
ρὶ μικρῶν τινῶν βεβλόμεθα, ἀλλὰ περὶ τῆς σύμπαντος
χεδόν,) διέλυσε τὴν σύλλογον, εἰς τὴν ὑπεραίαν τὸ πέ-
ρας τῆς βελῆς ἐξαρτήσας. τῶν δὲ διαλυθέντων, ἄ-
μα τοῖς τεσσάρτοις πάλιν ὁ Βασιλεὺς ἐβλέυετο περὶ τῶν προ-
κειμένων, ἃ συμφέρειν ἕκαστος οἶεται κελεύσας εἰπεῖν.
εἰπὼν οὖν πρῶτος ὁ Συργιάννης. Ἡμεῖς αὖτε πρότερον
ἐβλευσάμεθα, Βασιλεῦ, ὅντις ἐν Βυζαντίῳ, ἐκιδί-
α τι ἐχθραίνοντες ἐφθρεγγάμεθα τῷ σὺ πάππῳ καὶ
Βασιλεῖ, ἐδὲ περὶ πλείους τὸ κακὸς αὐτὸν ποιοῦμενοι
παθεῖν, ἀλλὰ τῆς σῆς κηδόμενοι σωτηρίας, ἀναγκαί-
ως ἐφερόμεθα πρὸς τὸ. ἢ γὰρ τῷ ἐνὸς ὁδοκίμησις, τῇ
ἐτέρῃ εἶναι φαίνεται καταστροφή. ὁ δὲ καὶ νῦν συμβαί-
νει. τῇ γὰρ στρατιᾷ ἀπάσης ἐπ' αὐτὸν ἰέναι προθυμου-
μένης, (ἐχονται δὲ ὁρῶν λογισμῶν, καὶ ἐκ ἐστὶν ἐδὲ-
να νοῦν ἔχοντα ἀντιπεῖν,) εἴ τι καὶ περὶ ἐκείνου συμ-
βαίῃ τῷ δυσχερῶν, ἐκ ἡμῶν τῷ ἡναγκασμένων, ἀλλ'
ἐκείνων ἂν εἴη τῷ εἰς τὴν ἀνάγκην συνελασάντων. τοι-
γαροῦν ἐπεὶ κοινῇ πᾶσι τὰ αὐτὰ ἐδοξε λυσιστελεῖν,
ἡμεῖς τε ἐδεμίαν τοῖς βεβλευμένοις μέμψιν ἔχομεν ἐ-
πιφέρειν, τὰ κοινῇ δοκῶντα πράττειν ἀνάγκη. Τῶν
συνεῖπε καὶ ὁ πρῶτος ῥάτωρ. τῷ μεγάλῳ τε δομῆτικῳ
μὴ συνεπώτερον ἑαυτὸν εἶναι νομίζειν τῷ ἄλλῳ ἀπάντων
ἐπόντος, ὡς ἐπὶ κοινῇ δοκῶσιν αὐτὸν μόνον ἐναντία λέ-
γειν, ἀνέστησαν. βαθείας δὲ νυκτὸς τὸν μέγαν δομῆτικόν
ὁ Βασιλεὺς μόνον παραλαβὼν, καὶ αὐτὸς * ἐβλέυσ-
το περὶ τῶν αὐτῶν. ἐδόκει δὲ καὶ αὐτοῖς ὁρῶν μὲν ἔχειναι τῷ
στρατιᾷ λογισμῶν. τῷ νεωτερισμῷ γὰρ ἡδὴ λαμπρῶς ἐξαφ-
θέντος, πάντες ἦσαν μετέωροι πρὸς τὰς φήμας καὶ μετα-
βολῆς ἀτόπως ἦσαν. κίνδυνον μὲντοι τῷ ἔχατον τῷ εἰς Βυ-
ζάντιον αὐτῷ ἀφίξιν φέρειν τῷ Βασιλεῖ ὡς ἀπάντων ἐθὺς
τῷ νῆφ προδησομένων. ὁ δὲ καὶ σκοπαμένοις αὐτοῖς ὅπως
ἂν μὴ γένηται, καὶ πολλὰς ἐλίξεις λογισμῶν διελθοῦ-
σιν, ἐδόκει βέλτερον εἶναι πρὸς Θεσσαλονίκῃ μᾶλλον
ἐλθεῖν, ὡς ἂν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὰ κατ' αὐτὸν

PART I.

ti, Deo opitulante, elapsus, in eadem
& deteriora mala te præcipitare contem-
dis. Quare rogamus, uti cogitationem
istam a tua mente repudies. Verumta-
men quoniam avus, ut autumas, præ-
stare paratus est quod tibi petere pla-
cuerit, censemus, uti se abdicet, & ubi
locorum voluerit, sibi vivat: tu Roma-
num imperium capeffas. Si detrectave-
rit, Byzantium adversus illum infestis
signis procedendum. Et arbitramur By-
zantinos usque ad muros adventum no-
strum haud expectaturos: sed procul ad-
huc distantibus occursuros, urbemque
dedituros. Si itaque nostro consilio fle-
cteris, ne differamus: sed ad opus vel jam
aggrediamur. Sin alia tibi mens, aperte
enuntia, ut quisque nostrum quomodo
poterit salutis suæ provideat. His ita ab
omnibus tamquam una lingua dictis, per-
spiciens imperator, valde intempestivum
esse, aliorum eos conari deducere (co-
hiberi enim militum furor non poterat,
præcipue conductitiorum Latinorum e
Germania, in quibus erant quidam do-
minobiles: & ipse, paucis exceptis, o-
mnium adhuc erat insolens, nec dabatur,
quemadmodum tempus postulabat, Græ-
cæ linguæ ignaros alloqui) amplius de be-
nevola erga se eorum voluntate gratias a-
ctis, & rem accuratius considerandam,
nec ad tanti momenti negotium incon-
sulto accedendum (siquidem non de
nugis, sed de summa rerum propemo-
dum agatur) præfatus, in diem alterum
rejecta sententia concilium dimisit. Quo
dimisso, cum tribus illis rursus consilii
capiendi deliberat: & præcipit, ut quod
expedire videatur, ne taceant. Primus
Syrgiannes sic incipit: Quæ jam ante By-
zantii in congressu diximus, non privato
aliquo in avum tuum odio, neque quod
in maximo lucro ejus calamitatem pon-
neremus, locuti sumus: sed quia de salu-
te, & incolumitate tua solliciti eramus,
eo necessario deveniebamus: b unius
enim claritas & illustratio, alterius vide-
tur eversio: quod & nunc usuvenit.
Quod enim exercitus universus ejus op-
pugnandi desiderio fervet, æquum de-
siderat, nec eum quisquam prudens re-
prehendit: & si quid odiosum, atque
grave illi contigerit, non id nostra qui
cogimur, sed illorum qui cogunt, culpa
contigerit. Proinde, quia communiter
omnibus ea visa sunt conducere, & nos
eorum consilium vituperare nullo mo-
do possumus; quæ universis probantur,
ad rem conferenda sunt. In hanc sen-
tentiam pedibus ivit etiam protostra-
tor. Cumque addidisset magnus dome-
sticus, non se intelligentia omnes vin-
cere, ut ipse solus communi judicio ad-
versaretur, surrexerunt. Ubi plerum-
que noctis processit, imperator cum
magno domestico solo iisdem de rebus
deliberationem habet. Statuunt ambo,
non male cogitare milites. Quod enim
molitio novitatis jam quasi magnum
incendium clare luceret, omnes a fa-
ma suspensi, mutationem domini, tam-
etsi temere appetebant. Verumtamen
expeditionem hanc avo perniciem al-
laturam, quando ad nepotem omnes
statim se applicaturi sint. Quod, qua
ratione impediretur, illis circumspi-
cientibus, & multa secum varie agi-
tantibus, Thessalonicam potius eun-
dum est visum, ut intermisso tempo-
re senex paulatim firmatis opibus, ad-

Edit. Paris.
pag. 64.

*

ἐβλέυστο

versariis obfistere posset, nec de improviso oppressus interiret. Hac sententia comprobata, quieti corpora mandaverunt. Die sequenti nobilibus, ducibusque omnibus congregatis, praesentibus item Latinis, quorum ante mentionem fecimus, quaesitum est ab imperatore, ecquid praeter ea quae heri voluissent, novi quippiam aliquis commentatus fuisset. Nam cum decretum nihil fuerit, & omnes eadem cogitatio occupatos tenuerit, verisimile fieri, meditando praeterea quempiam aliquid invenisse. Magno autem stratopedarcha Palaeologo dicente, nec sibi reputanti aliud occurrisset, nec ab alio novum aliquid audivisset, & Caballario tamquam ex persona Latinorum affirmante, die hesterno dictis nihil esse neque verum magis, neque magis necessarium, caeterisque ordine omnibus eadem asseverantibus, & expeditionem in Byzantium festinantibus, quod simul apparuissent, deditum iri aiebant: & postremo in preces, ut eo sibi liceret ire, desinentibus, imperator paulum moratus, At mihi, inquit, Salomonis illud praecclare scriptum videtur, salutem esse, ubi multa sunt consilia. Et cum saepius, ac multum super iisdem rebus consultaverim, aliquid praeter haecenus dicta amplius inveni, quod in medium afferendum existimavi, ut a vobis quantum valeat, ponderetur. Postquam Adrianopolin veni, & cives cuncti benevole me acceperunt, & reliqua Thraciae oppida universa usque Christopolin, in fidem, auctoritatemque nostram sese contulerunt: quod & manipuli militares in vicis habitantes fecerunt, quibus gratuito mihi commodantibus, magnum a me beneficium deberi confiteor. Sed quae infra Christopolin, usque ad Acarnaniam, & Dalmatiam sunt, urbes complures, & florentes, Gallia nostra, Romanis subjectae, in quibus cohortes minime aspernandae, cum multis, strenuisque ducibus, earum nulla haecenus deditionem nobis fecit. Quod quia secus accidit, quam cupiebam, mihi magnopere molestum est. Nec fructuosum fore credo, illas ut imbelles, & abjectas despiciere; sed societatem, & communionem illarum aestimandam maximi. Quare meo iudicio ante omnia iter eo intendamus, necesse est. Ubi se illae nobiscum junxerint, tum denique neque hoste jam a tergo relicto, & viribus altero tanto auctis, ad Constantinopolin oppugnandam fidenter accedemus. Haecenus imperator, professionem illis in occidentem persuadere laborans videlicet. Ast illi in sententia pristina perseverantes, Byzantium, alio nusquam iter conferendum dicere, quod eo potiri nihil sit negotii, bellumque contrahere potius, quam producere oportere.

* Ex Graco for-
san ita queat
vestiri quod
hic videtur cor-
ruptum seu con-
futum; & equi-
te fratre Petro
de Pignolo.
nam ista vox
καβαλλάριος,
ut in C. Floren-
tino observavi
significat equi-
tem honorarii
aut pii ordinis.
Graca autem sic
divido; φρά-
ς, id est Italicae
frater, (dicunt
& fratre,)
Μπίρην,
id est Petrus,
nam Graci in-
feriores μ. lit-
teram plerum-
que in propriis
proponunt lit-
teram, quod vi-
vis doctis Men-
sio & Grotsevo
observatum.
Istud autem
Μπίρην,
a Perrino desu-
xit, quo & fa-
milias aliquot
honoratiores
Gallia nostra
usque sunt. ut id
est de, nam ut
littera valent
e. ut in v. t. u.
pro δαμα.
Πινιολ,
Piniolo, Fam-
iliam quarant
queis otium est.
Hac nobis mo-
viffe sufficit.
Edit. Paris.
pag. 65.

καὶ πολλὰ δὲ διαδέμενος ὁ Βασιλεὺς, πρὸς τὴν πόλιν
μον ἀντίχῃ καὶ μὴ ἀπώληται ἐπιχειρήματος ἐκ τῆς αἰ-
φνιδίου. ταύτῃ δὲ κυρώσαντες τὴν βουλὴν, ἐτραπο-
νο εἰς ὕπνον. τῆς δὲ ἐπιγενομένης ἡμέρας, τῶν τε
ἐν τέλει πάντων καὶ τῶν εἰρημένων Λατίνων, εἴ τι και-
νότερον τῶν χθὲς βεβουλευμένων ἐξέδρηται τι, ὁ Βα-
σιλεὺς ἐπωθάρετο κοινῇ. Ἀπελθὼς γὰρ τῆς βουλευ-
ματος καταλειφθέντος, καὶ ὕμῶν πάντων περὶ αὐτὸ ἡ-
χολημένων, εἰκὸς τινα καὶ προσεπινοῆσαι τι πλεον.
Παλαιολογε δὲ τῆς μεγάλης στρατοπεδάρχῃς μὴτ' αὐ-
τὸν τι προσεπινενοικῆσαι πλεον, μὴτ' ἄλλῃς ἀκηκοέ-
ναι φαιμένα, ἔκβαλλας * φραμπέειν τεμπι-
νιόλ, ὡς ἐκ προσώπου τῆς Λατίνων μηδαμῶς εἶναι
τῆς χθὲς εἰρημένων μὴτ' ἀληθέστερα, μὴτ' ἀναγκαι-
ότερα εἰπόντος, καὶ τῆς ἄλλων ἐξῆς ἀπάντων τοῖς
εἰρημένοις ἐπιψηφισαμένων, καὶ τὴν εἰς Βυζάντιον
ἄφειν ἐπισπυδόντων, ὡς ἅμα τῷ φανῶναι προχω-
ρήσον, καὶ τέλος εἰς ἱκετίαν ὑπὲρ τῶν ταῦτα πράτ-
τειν καταλιζάντων, ὁ Βασιλεὺς μικρὸν ἐπιχῶν.
Ἀλλ' ἐμοίγε, εἶπε, τὸ Σολομώντειον καλῶς εἰρη-
δαὶ δοκοῦν, τὸ εἶναι σωτήριον ἐν πολλῇ βουλῇ,
καὶ πολλὰ πολλὰς περὶ τῆς αὐτῆς βεβουλευμένῃς, ἐξ-
έδρηται τι καὶ τῆς εἰρημένων πλεον, ὅς δὲ καὶ δεῖν
ἰδοῦν εἰς μέσον δεῖναι, ὡς ἂν, εἰ καλῶς ἔχει, δε-
κιμαδῇ. ἐμοὶ πρὸς τὴν Ἀδριανῆς τῆς πόλιν ἀ-
φειγμένῃ, αὐτοὶ τε πολλοὶ ἐπεδείξαντο τὴν δύναμιν
κοινῇ πάντες περὶ ἐμὲ, καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ τῆς
Θράκης ἄχρῃ Χερσπόλεως προσεχώρησαν πόλεις.
καὶ μὴν ἄλλὰ καὶ ὅσον βῶ στρατιωτικὸν ἐν ταῖς Θρα-
κικαῖς κώμαις καθιδρυμένον. οἷς καὶ πολλοὶ ὀφεί-
λουν τῇ χάριν ὁμολογῶν ὡς ἀγαθοῖς περὶ ἐμὲ ποῶν-
κα γεγενημένοις. αἱ μέντοι κατωτέρω Χερσπόλε-
ως πολλαὶ καὶ περιφατεῖς οὖσαι πόλεις ἄχρῃ καὶ Α-
καρνανίας καὶ Δαλματίας ὑπήκοοι Ῥωμαίοις, καὶ στρα-
τιὰν ἐκ καταφρόνητον ἔχουσαι, καὶ στρατηγὸς πολ-
λὸς τε καὶ ἀγαθός, ἐδεμία προσεχώρησαν ἡμῖν.
ὅπερ ἐμὲ παραχρῆς ἐνέπλησεν ἐκ ἀπαντήσαν κατὰ
γνώμην, οὐδ' εἶναι νομίζω λυσιτελὲς ὡς ἐδεσθῶν
καταφροῆσαι, ἀλλὰ περὶ πλείους ποιήσασθαι καὶ τῆς
ἐκείνων συμμαχίαν καὶ κοινωνίαν. τῆς χάριν ἀναγκαι-
ὸν εἶναι μοι δοκεῖ τῇ πρὸς ἐκεῖνα φέρουσαν πρῶ-
τον εἰλεῖται. προχωρησάντων δὲ ἐκείνων, πρὸς τῇ
Κωνσταντίνῃ βαδιούμεθα θάρρους, ἔτ' ὅπισθω
πολεμίου καταλιπόντες, καὶ διπλασίῳ τῇ δυνάμει
προσκησάμενοι. Βασιλεὺς μὲν οὕτω τοιαῦτα εἶπε,
τὴν πρὸς τὴν ἐσπέραν εἰλεῖται πείθειν ἐπιχειρῶν.
οἱ δ' αὖτις τῇς προτέρων ἐχόμενοι λογισμῶν, πρὸς
Βυζάντιον ἔλεγον ἀπίεσαι δεῖν καὶ ἄλλοσε μηδαμῇ,
ὡς ἐδὲν ὃν ἔργον αὐτὸ καταχεῖν, καὶ μὴ παρατεί-
ρειν τὸν πόλεμον, ἀλλὰ συναιρεῖν.

CAPUT XXI.

Magnus domesticus quoque, oppugnationem Byzantii dissuadens, ad occidentalem expeditionem hortatur. Quare uterque simulaverit, in extremo capite causa differitur. Exercitus se ex parte aliqua pariturum, sed ingratis, ostendit. Permittuntur ire Constantinopolin. Occulte mittitur epistola purgatoria ad avum a nepote, qua etiam monet, uti se communiat.

ΕΝ τούτοις τῇ μεγάλῃ δομestικῇ φεγγομένου μηνιδέν, Σὺ δ', ἔφασκεν, ἀνθ' οὗτου μὴ καὶ αὐτὸς περὶ τῶν παρόντων γνώμην εἰσάγεις, ἀλλ' ὥπως αἰσ καὶ νῦν μηδενὸς γινομένην σιωπῇ ἀσκήεις; Οἱ γὰρ, εἰπὼν, ἐβελδομένους, ἀλλὰ τὴν βελὴν ἐπικυρουῦντας ὁρῶ. εἰ δὲ ἐβελεύετε, τίχ' ἂν τι καὶ αὐτὸς εἶπον τῶν συμφερόντων. οὐ μὲν ἀλλ' ἐπεὶ περ ἐπύθετε, ἃ νομίζω συμφέροντα εἶναι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπεισὶ μοι θαυμάζειν ὅθεν ὑποπεπείκατε εἰ αὐτὰς σὺν ἑδρῇ πόνῳ καταλήψεται τὴν Κωνσταντίνῃ μόνον ὀφθέντες; Εἰ μὲν γὰρ τι πλέον ἴσῃ ἢ ἐπύθετε ὧν καὶ αὐτὸς ἐπίσταμαι, ὅ, τίποτ' ἂν εἴη μαθεῖν ἐβελόμεν. εἰ δ' ἑδέν, πέναντία παντάπασιν ἐμοὶ φρονεῖτε. Εγὼ δὲ πόλιν ἔγωγε μέγαλιν καὶ πολυάνθρωπον, καὶ χημάσι καὶ ὀπλοῖς καὶ στρατιώταις δυνατωτάτην, καὶ Βασιλέα ἔχοντα ἐγκαθεστῶτα, ἔγωγε μὲν σὺν ἑτῇ, ἐπὶ τοσούτοις δ' ἄρξαντα χρόνοις, καὶ πολλὰς ἔχοντα περὶ αὐτὴν δυνούκως διακειμένους, καὶ χημάσιν ἐρρωμένον, οἷς αὐτὰ πείσει προσέχειν τὴν στρατιάν, καὶ τῶν ῥάσεων, ἀλλὰ τῶν δυσκολωτάτων εἶναι νομίζω καταχεῖν. Καὶ χωρὶς δὲ τούτων, τὰ παλαιῶν τις Ελλήνων σοφὸς μὴ τὰ τοιαῦτα ῥαδίως ἐλπίζειν πείθει, Πολλὰ τὰ μεταξὺ χειλέων καὶ κύλικος εἶναι εἰπών. Εἰ δὲ τις καὶ στρατηγοὺς νόμος, ἐπίσης ταῖς δυνάμεισιν καὶ τὰς δυσπραγίας μετρεῖν, καὶ ἔτος ἄριστος στρατηγῶν, ὅστις ἢ ἐπιτυχάνων νικᾷ, ἢ ὑποτυχάνων ἐκ ὑποβάλλει τὰ ὄντα. Σκέψατε δὲ, εἰ γε νῦν ἐπιστρατεύσαντες τῇ Κωνσταντίνῃ ἐχθροὶ τε γενόμεθα ἐλεῖν, ὅποσα συμβήσεται τὰ δυσχερῆ. ὁ μὲν γὰρ ἀνάγκη τὴν τῇ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ προσκειμένους ἡμῶν ἀπράκτων ἐπανελθόντων, ἀναθαρσῆσαι καὶ εἰς ἐλπίδα τῆς νικῆσεως γενόμενος, προθυμότερον ἂν ἡμῖν ἐπελθεῖν, ἔπερ αὐτοὶ ἐαυτοῖς ἡμεῖς ἂν φανείημεν αἰτιώτατοι βελδοσύμμοι κακῶς. ἔχοντες δὲ ἐκατέρωθεν τὰς πολεμίας, (ἐκ τε τῶν κατὰ τὴν ἑαυτοῖς Ρωμαίοις ὑπνικῶν πόλεων, καὶ αὐτῆς Βυζαντίου, δυνατὸν ἀξιόμαχον ἡμῖν ἀθροισθῆναι στρατιάν καὶ ἐκ τῆς ἐσπέρας ἐτέραν ὁμοίαν) αὐτοὶ ἐναπειλημένοι μέσοι, ἢ διαφθαρσόμεθα μὴ δυνάμενοι ἀπείχεσθαι πρὸς ἀμφίβολον τὸν πόλεμον, ἢ κακῶς ἀπαλλάξομεν, τὸ μὲν πολεμίων ἐκατέρωθεν ἐπικειμένων, τὸ προχωρησάντων δὲ ἀρξασμένων, ἃ τὸ ἐν ἐλπίσιν ἡμᾶς εἶναι διαφθαρῆσθαι, καὶ προσέτι τούτοις, ἔπλων δεινόμεθα καὶ χημάτων. τοῖς μὲν ἤδη ἀφῆσῶσι πολεμουῦντες, τοῖς δ' ἔτι μένισσι φρενᾶς ἐγκαθίσαντες, ὅπως μὴ ὑποσώσιν. ἃ ἐς ὅσας ἀνάγκας ἡμᾶς καταστήσει, σὺν ἡμῶν καὶ ἔτι δὲ κακῆρον ἐνεδυμήθω, ὡς ὅ, τε τῶν Τριβαλλῶν ἡγεμῶν, καὶ ὁ τῶν Μυσῶν Βασιλεὺς Σφροντιδράβος, κινδυνεύει Βασιλείᾳ ὄντες, νῦν μὲν διαφείρονται πρὸς αὐτὸν ἰδίᾳ τινῶν ἑνεκα αἰτιῶν. ἂν δὲ διὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς πόλεμον ἐκλύσῃται πρὸς αὐτὸς καὶ κελύσῃ

INTER hæc tacente magno domestico, Quid tu, inquit, cur non etiam proferas, de proposita re quid sentias? cur, quasi nihil agatur novi, ita files? Quod vos, occurrit ille, non consilia agentes, sed consulta jam rata facientes video. Etenim si consultaretis, forsitan ego quoque utile quiddam in medium protulissem. Nihilominus quia sciscitami, non celabo, quæ conductura decerno. Principio miror, unde in eam opinionem veneritis, labore nullo, sed conspectu solo Constantinopolin esse capturos. Nam si vos amplius aliquid nostis, auditione accipitis, quam ego scio, quid illud tandem sit, nosse velim. Sin nihil, tum vos longissime ab opinione mea disceditis. Ego siquidem civitatem adeo amplam, & frequentem, pecuniis, armis, militibus potentissimam, imperatorem sinu suo continentem, eumque tam prudentem, tot annis imperitantem, multorum benevolentia septum, pecunia abundantem, quæ exercitum sibi obligabit, occupare, multo difficillimum esse constituo. Præterea a veteribus Græcis vir sapiens monet, ne huiusmodi temere speremus; ait enim, multa cadere inter calicem, supremaque labra. Est autem & ducum lex, commoda paribus æquare incommodis: illeque habendus optimus, qui aut voti compos vincit; aut voto frustratus, quæ tenet, non amittit. Animadvertite igitur, si Constantinopolin moverimus, eaque potiri nequiverimus, in quot nos difficultates induemus. Illico enim oportebit, stantes a seniore imperatore nobis obsidionem solventibus spiritus sumere, & spe victoriæ elatos, recedentes cupidius invadere, cum ipsi nosmet de consilio male capto accusabimus. Habentes autem utrinque hostem (ex urbibus quippe Romanis in oriente, & ex ipso Byzantio comparari exercitus nostro nihilo inferior potest, & ex occidente alius æque similis) nos in medio conclusi aut interibimus, ex utraque parte non valentes resistere: aut hostibus hinc & inde incumbentibus, fociis autem metu interitus nostri deficientibus, pessima clade mulctati evademus. Adde quod armis, & sumptu egebimus: illis, ut desertores oppugnemus: hoc, ut in fide manentibus, ne ipsi quoque desciscant, præsidia imponamus. Hæc in quantas angustias nos conjectura sint, intelligendum est. Illud insuper mecum revolve, & Triballorum principem, & Mæsoforum regem Sphenthisthlabum imperatoris avi alterum generum, alterum progenum, privatas cum eo similtates modo exercere. Quod si propter bellum istuc composita lite, ad se adjuvandum illos invitaverit,

Edit. Paris.
pag. 66.

hostes eos in primis formidabiles patiemur. Ista, & alia intolerabilia mala nobis exorientur, nisi, quem admodum vos futurum dicitis, urbem a primo statim impetu capiamus. At vero si ad occidentem nos convertamus, primum nihil vetabit, quo minus brevi totum in potestatem redigamus:

Edi. Paris. occidentales enim suapte ingenio ad defectionem propendent, & ut rebus

novis gaudentes, non difficulter juniori imperatori sese tradent. Urbium vero praefecti, unusquisque a civibus suis coacti, incertosque casus metuentes, nec liquido scientes, utrius futurum sit imperium, qui in praesens potentior videbitur, & ipsis institerit, ei urbes addicent. Neque hic consistetur: sed imperator praeterea partim argento, partim honoribus, partim aliis congiariis ad se transeuntes remunerans, etiam prius a se alienos alliciet. Deinde quoque finitimarum gentium principes, quos diximus, aut praestigia resistere nobis, ut bello potentibus, non audebunt: aut arma confociantes, nobis opitulabuntur. Sic enim barbarorum est ingenium, quo adversarium ad se ulciscendum praevalentior vident, eo magis se illi amicos esse student. Subacto autem occidente, qui nobis pro oriente erit, exercituque duplicato, tum secure Byzantium movebimus. Et si quidem se dediderit, bene: sin alia omnia maluerit, circumfessum ipsa diuturnitate expugnabimus, cum, quod nos depellat, nihil erit. His de causis imperatoris sententiam ut utilissimam probo, eique subscribo: & cum plura habeam dicere, libens omitto. Nam si consilium mutare potestis, etiam ista sufficient: si non potestis, in ventum & illa loqueremur. Hunc in modum & imperator nepos, & magnus domesticus, contra quam expedire arbitrabantur, cum militibus agebant: optime enim cum ex transfugis, tum ex occultis Byzantium litteris didicerant, simul atque caepti essent conspici, populum portas ad eos intromittendos patefacturum: partim quod juniori vellet, partim quod eum obstupescerent, qui brevi tempore & superiorem, & maritimam Thraciam sibi subdidisset, tamque ingentes copias adduceret. Verum enimvero cum timerent, ne capta urbe in senem imperatorem inhumanius aliquid designaretur, expeditionem occidentalem sibi fructuosior videri comminisci voluerunt. Nam sine integumento causam edere, ob quam per id tempus Constantinopolin adoriri nolent, parum fore tutum credebant: quando fides exercitus erga imperatorem juniorem adhuc nutaret, & si quid tale audiret, dilaberetur. Ad haec nobiles, universusque exercitus responderunt, non se negare, convenienter, & ex usu artis imperatoriae dicta esse omnia: late enim patere occidentem orbem, multas, & inclytas sustinere urbes, copias habere haud aspernabiles, cum ductoribus fortissimis, levique momento, ut ambo affirmassent, se dediturum. Mirari tamen, quomodo magnus domesticus occidentem sub ditionem subjici facile admodum posse, Constantinopolin autem intrare cum exercitu esse difficile asseveraverit. Quia enim illud prius, ejus sententia, difficile non sit, hoc suo

pag. 68.

βοηθεῖν, πολεμίοις αὐτοῖς χρησόμεθα φοβερωτάτοις. τοιαῦτα μὲν καὶ ἕτερα δυσχερέστερα ἀναφυήσεται ἡμῖν κακὰ, ἂν μὴ αὐτοβοεῖ τὴ πόλιν ἔλωμεν, κατὰ πέρ αὐτοὶ φατέ. ἂν δὲ ῥαπώμεθα πρὸς τὴ ἐσπέραν, πρῶτον μὲν τὸ κωλύσον εἶδεν, ἅπασαν ὑφ' ἐαυτὸς ποιήσασθαι ἐν βραχεὶ· οἱ τε γὰρ ἐσπείριοι, αὐθόρμητοι πρὸς τὰς δόξασίας, καὶ προχωρήσασιν ῥαδίως τῷ νέῳ βασιλεῖ, χαίροντες πρὸς τὰς νεωτερισμὰς, οἱ τ' ἐφεσηκότες ταῖς πόλεσιν ἡγεμόνες, ὑπὸ τῇ ἰδίῳ ἑκάστος πολιτῶν ἐκβιαζόμενος, καὶ τῷ ἀδελφίαν δεδοκότες τῆς τύχης, καὶ εἰδότες πρὸς ὁπότερον τῷ βασιλεῶν τὸ κράτος χωρήσει, τῷ δυνατωτέρῳ τὸ νῦν ἔχον φαινόμενῳ καὶ αὐτοῖς ἐπικειμένῳ παραδώσασιν τὰς πόλεις. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς καὶ χήμασι καὶ τιμαῖς ἐδωρεαῖς ἄλλαις ἀμειβόμενος τὰς προσιόντας πρὸς ἐαυτὸν, καὶ τὰς μὴ βυλομένους ἄν ἐφελκύσῃται· ἔπειτα δὲ καὶ οὗς εἰπομεν ἡγεμόνας τῷ ὁμόρῳ ἡμῖν ἐθῶν, δόκνησασιν ἡμῖν ὡς δυνατοῖς ἀντικαθίστασθαι πρὸς πόλεμον ἢ συμμαχήσασιν. τὸ γὰρ δυνατόν εἰς ἀντίδοσιν ποιεῖ τὰς βαρβάρους μᾶλλον πρὸς φιλίαν τρέπεσθαι. ποιησάμενοι δὲ ὑφ' ἐαυτὸς τῷ ἐσπέρῳ ἀντίρροπον ἔσαν ἡμῖν, καὶ διπλασιάσαντες τὴ δύναμιν, ἀσφαλῶς ἡδὴ πρὸς βυζάντιον βαδίσμεθα. καὶ μὲν προχωροῖν, εἰ δὲ ἔχοι· εἰ δὲ μὴ, περικαθεδόντες ἐκπολιορκήσομεν τὸν χρόνον, εἰδένος ὄντος τὰ ἀπανίστασθαι καταναγκάσοντος. τῶν δὲ ἕνεκα τῷ βασιλεῶς γνώμῃ λυσιτελεῖν οἰόμενος ἐς τὰ μάλιστα, αὐτῇ συνεῖπον· καὶ πλείω δ' ἕτερα τῶν ἔχων παρίημι εἰπεῖν ἐκάν. εἰ μὲν γὰρ οἱ οἱ τε ἐσε τῷ βελῶ μεταβαλεῖν, ἀρκίσει καὶ ταῦτα· εἰ δ' οὐχ οἱ οἱ τε, εἰ καὶ κακείνα λέγοιτο ἂν. τοιαῦτα μὲν καὶ βασιλεὺς ὁ νέος, ἐδομέσινος ὁ μέγας μετ' αὐτὸν διελέχθησαν πρὸς τῷ στρατιᾷ, ἐχ' ἔτι καὶ λυσιτελεῖν φρονουῦντες. ἤδισαν γὰρ ἀκριβῶς ἐκ τε τῷ αὐτομόλῳ καὶ ἐκ τῷ ἐκ βυζαντίου πρὸς αὐτὸς κρύφα διαλεγόμενον, ὡς ἅμα τῷ φανῆναι αὐτὸς κρύφα εἰς δέξονται βυζάντιοι διαρραντες τὰς πύλας, ἅμα μὲν ἐκπεπληγμένοι τὸν νέον βασιλέα, ὡς ἐν ὀλίγῳ καὶ τῆς αὐτοῦ θράκης καὶ τῆς παραλίης μέχρι καὶ αὐτῆς βυζαντίου κύριον γεγεννημένον, καὶ πολλὴν ἐπαγόμενον στρατιάν. ἅμα δὲ καὶ ὁ νοικῶς διακείμενος πρὸς αὐτὸν· δεδοκότες δὲ μὴ ὁ πρεσβύτερος βασιλεὺς εἰς κίνδυνον καταστῇ ἀλάσσης τὴ Κωνσταντίνε, ἐπλάττοντο τῷ πρὸς ἐσπέραν ἐκ στρατείας λυσιτελεσέραν οἶεσθαι. φανερώς γὰρ εἶπεν ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐβέλοιντο ἄρτι ἐπιστρατεύειν αὐτῶν, ἐκ ἀσφαλῆς εἶναι ἐδόκει διατὸ τὴν στρατιάν ἔτι πρὸς βασιλέα τὸν νέον ἀβέβαιοι εἶναι, καὶ διαλυθησομένῳ, εἰ τι πύθοιντο τοιοῦτον. πρὸς ταῦτα οἱ τε λογάδες καὶ σύμπασα στρατιά, εὖ μὲν εἰρηδαι πάντα καὶ στρατηγικῆς ἐμπειρίας ἀξίως, εἰ δ' αὐτοὶ ἀρνηθεῖν μὲν ἂν, εἶπον, ὁ βασιλεῦς· ἡ τε γὰρ ἐσπέρα πολλὴ καὶ πόλεις ἔχουσα πολλὰς καὶ περιφανεῖς, καὶ στρατιάν ἅμα στρατηγοῖς βελτίστοις καὶ ἀκαταφρόνητον, καὶ ῥαδίως προχωρήσει κατὰ πέρ ἔφητε καὶ αὐτοὶ· ἐκείνο μὲντοι θαυμάζειν ἡμῖν ἐπὶ ἡλθε τὴ μεγάλη δομestικὴ, ὅπως τὸ μὲν τὴ ἐσπέραν ὑφ' ἐαυτὸς ποιήσασθαι τὴ πάνυ ῥαδίῳ ἀπέφθινον εἶναι, τὸ δ' εἰσελθεῖν δύσκολον ἐλθόντας εἰς τὴν Κωνσταντίνε· ἐκείνη γὰρ ὄντος ῥαδίας, ἡ δὲ καὶ αὐτὸς ἔφη, τὸτο πολλῶν τῶν μέτρῳ τῇ ῥασώνῃ διαφε-

ρεῖν αὐτοὶ οἰόμεθα. ἐπεὶ δ' ἀπάσαις ταῖς ψήφοις τὸ πρὸς τ' ἐσπέρην ἐκρατεύειν παρά σοι, Βασιλεῦ, κεκρατικός ὁρῶμεν, συσρατεύεσθαι μὲν καὶ ἡμῶν, ἐπιτάγμα σὸν ἐκπληροῦντες, ὅσοι δὴ καὶ βεβλήσονται· πλὴν ἐμὴ τῆς ἰσῆς προθυμίας· ὡσαύκασμένως δέ. ἂν δ' ὥσπερ ἀξιοῦμεν αὐτοὶ τ' ἐς Βυζάντιον ἵωμεν, πάντες τε ἅμα ἐφόμεθα καὶ προθυμίας σὺ πολλῇ. διὸ δὴ σε δέομεθα, πρὸς τ' ἀξίωσιν ἡμῶν ὑπεῖξαι, δικαίαν τε εἶναι, καὶ ἐς τὰ παρόντα λυσιτελεσάτω. Τοιαῦτα μὲν καὶ οἱ τῆς στρατίας ἡγεμόνες εἶπον. ὁρῶν δὲ ὁ Βασιλεὺς τ' ἐπὶ τὸ Βυζάντιον αὐτοῖς ὁρμῶν ἐκ ἀμβλυομένου, βιάζεσθαι τε ἐκ ἔχων, τῆς δυνόας ἅμα καὶ τῆς δ' ἐπειθείας ἐπαινέσας αὐτὸς, ὅτι ἔα μὴ βέλοιντο διὰ τ' εἰς αὐτὸν δ' ἐπειθείαν σωζέμεντο δρᾶν, τ' εἰς τ' Κωνσταντινέπολιν ἐφῆκε πορείαν. οἱ δὲ ἄσμενοι δεξιόμενοι τ' λόγον, καὶ μονομαχίᾳ Βυζαντίᾳ δόξαντες κεκρατηέναι, παρεσκιάζοντο πρὸς τ' πορείαν. Ἐπεὶ δὲ ἐκ ἡδυήθησαν τ' πρὸς Θεσσαλονίκην ἐλθεῖν πείσαι τὴν στρατίαν, συσώρων τε ἡδὴ τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ ἐς κίνδυνον τὰ πράγματα χωρήσονται, ἅμα τῷ μεγάλῳ δομestικῷ ὁ Βασιλεὺς ἐβελεύσαντο τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ διὰ γραμμάτων κρύφα τ' ἐφοδὸν αὐτῶν δηλῶσαι. ὅπερ εἰ κατὰ δηλὸν συνώλεχθαι γινώσκει τῇ στρατίᾳ, πάραχον ἂν ἐποίησεν ἐκ ὀλίγον, ὥς ὑπὸ τ' σφετέρων ἀρχόντων * καταπροδιδόμενοις. γράφει δὲ Βασιλεὺς ὁ νέος, τῷ μεγάλῳ δομestικῷ τὰ γραμματα ἐγχαράττοντος, τῷ πάπῳ τοιαῦτα. Ὁ θεότατε Βασιλεῦ, ὥσπερ πολλάκις, καὶ νῦν Θεὸν ἐπιμαρτύρομαι τοῖς λεγομένοις, ὥς ἔτ' αὐτόθι παρὼν ἐμαυτῷ τι σύνοισθα πρὸς σὺν ἔχθραν ἐξεργασμένῳ, ἔτ' ἐπὶ ταῖς ἀπέσις ὡς ἔοικε παντὶ κακώσων τὰ σά. ἀλλ' ἵνα μόνον τ' ἐπιτημένον ἐμοὶ κίνδυνον δυνηθῶ διαφυγεῖν· νῦν δὲ τὸ μὲν ἐμοὶ περὶ σὺν ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ὄντι· σὲ δ' ἐκ τῆς ἐναντίας παρὰ πᾶσαν ἐμὴν βέλησιν ὁ κίνδυνος περιέστηκεν. Ἰδὲ ὅδ' ἅση χρησάμενος μηχανῇ ὥς τε τ' στρατίαν πρὸς τ' ἐσπέρην ἐπαπέδαι πείσαι, ἀδυνάτως ἔχον. ἀνάγκη δὲ πᾶσα ὑμῖν ἐπελθεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν χολαίτερον βαδισομαι νοσεῖν πλαττόμενος. εἰσβαλὼν δὲ πειράσομαι τὴν ταχίστην ἀναχωρεῖν. σοὶ δ' ἐν ποσὶ φρεσὶ τὸ εἶναι ἀσφαλισσάσθαι τὰ Βασίλεια, καὶ ταῖς τῷ Βυζαντίου πύλαις τῆς μάστις ἐννεσάσας σοὶ ἐπιστῆσαι μιαιφόνους ἔχοντας ὁ

* Interpres πλίτας ἱκανῶς ταῖς τῷ * ἐπιβελευόντων ὁρμαῖς ἀντι-
legit ἐπιβα-
λόντων, quā-
quam nil
mutandum
intelligi e-
nim potest
de iis qui in
tra urbem
quid moli-
rentur.

* Forte le-
gendum,
πεντακισχι-
λίοις.
γῶν δέσσιν, ὥς εἰκάζετο, οὐ γὰρ ἐξ ἡμῶν ἀκριβῶς τ' ἀ-
ειδμόν εἶδέναι, οἷα δὲ πολλῶν καὶ τῷ μὴ πρὸς στρα-
τίαν πεταγμένων συσρατδομένων πρὸς χάριν τῷ Βα-
σιλεῖ, ἥτις τ' ἐς Βυζάντιον πυκνὰς καὶ συνεχεῖς τὰς
στρατοπεδείας ποιεῖ μόνος οἷα δὲ νοσῶν.

judicio multis partibus esse facilius. Et quoniam occidentalem expeditionem apud animum imperatoris velut omnibus suffragiis obtinuisse cernerent, ituros secundum mandata quotquot velint; non tamen æque alacriter, sed ingratius. Si, quod cuperent, Byzantium peteretur, mira voluptate neminem non secuturum. Quare se illum orare majorem in modum, justæ ipsorum, præsentique statui opportunissimæ, postulati obsequeretur. Idem duces ajebant. Imperator videns eorum Constantinopolis invadendæ libidinem nihil prorsus languescere, cum cogere non posset, de benevolentia, obedientiaque commendatos, qui etiam a quibus abhorrent, studio sibi obtemperandi facere annuissent, Constantinopolin ire permisit. Vocem ejus milites gratulabundi excipiunt, & Byzantium tantum non in manibus jam se habere opinantes, iter parant. Ergo quoniam ab exercitu impetrare nequiverant, ut Thessalonicam duci mallet, intelligebantque seniore imperatorem venire in periculum, ipse & magnus domesticus clam illum per epistolam de hoc adventu admonere decernunt. Id si miles comperisset, tamquam a principibus suis proditus, quas non turbas excitasset? Eam epistolam dictante imperatore juniore domesticus exarat in hæc verba: Ut antehac sapius, sic nunc Deum dictorum testem appello, sacratissime imperator, neque cum illic degerem, stimulum me conscientia admitti alicujus, quo tuum odium provocarim: neque ideo inde abisse, ut omni ratione detrimenta tibi inveherem: sed ob id solum, ut impendens cervicibus meis discrimen effugerem; quod quidem loco securo constitutus effugi: te contra, me quamvis penitus nolente, discrimen involvit. Ecce enim, cum nihil non tentarim, ut exercitui in occidentem transitum persuaderem, nihil egi. Nos igitur contra te venire necesse est omnino. At ego excusatione valetudinis simulate utens, lentius castrametabor, & post primum incursum dabo operam, ut citissime recedam. Tibi interea palatium præsidio firmare licebit, portisque urbis, quos habes tui studio-
fissimos præficere; attributis cuique tot
Edit. Paris.
pag. 69.
mercenariis militibus bene armatis, quot & ad retundendam irruentium vim requirentur. Modo ingressui nostro obstat aliquid, continuo exercitum, ut ab urbe inexpugnabili revocabo. Itaque rogo te, ne verba mea, velut abs te alieni suspectans, in tutela apparandæ segnior sis. Nam quo animo cives tuos esse audio, simulatque nos oculis usurparint, plane intromissuros credo. Hæc nepos avo, quemdam de famulis magni domestici fidelissimum adhibens tabellarium. Dehinc ex Odrysis excedens, & cum quinquaginta equitum millibus, aut aliquanto paucioribus, ut conjicere licebat (nec enim ad unguem iniri numerus poterat, quod multi non conscripti, imperatori gratificantes, una militabant) Byzantium castris quam creberrimis, ac si male valeret, procedere perrexit.

CAPUT XXII.

Insidiae in Andronicum minorem a Sphentisthlabo Mæforum rege. Legatio avari de adventu ad urbem paulum differendo. Concio nepotis ad exercitum de armis deponendis, & pace complectenda. Omnium assensus.

*Melanem

Edit. Paris.
pag. 70.

INTER hæc a Sphentisthlabo Mæso-
rum rege affine suo (propter Theo-
doram sororem cum eo nuptam) lega-
tus venit Martinus, cum Mæsis equiti-
bus cataphractis trecentis, in speciem
quidem, ut auxilium adversus avum,
si indigeret, laturus: & promittebat, si
majoribus copiis opus haberet, regem
libenter missurum: sed revera, ut si eum
paucitate laborantem inveniret, injectis
manibus ad regem captivum perduce-
ret. Quod ex eo mox claruit, quia Mar-
tinus exercitu imperatorem sequente con-
specto, unde venerat, subito se rece-
pit. Parvis itineribus progrediens impe-
rator pridie pentecostes supra * nigrum
flumen castra posuit. Hic eum a Eugenia
Palæologina monacha, e sorore Michaelis
primi Palæologi imperatoris progeni-
ta, b magna domestica convenit. Lega-
tio hæc complectebatur: De prioribus
controversiis inter eos, e quibus causis
natæ sint, dicere, nihil ad præsens tem-
pus pertinere. Quæ nuper scripserit, ob
ea avum illi magnas agere gratias, & so-
licitudinem istam, ac bonam voluntatem
laudare. Unam insuper gratiam cupere,
ut nimirum tam diu militem ibi detineat,
quoad c in unum aliquod monasterium
a nepote nominatum, periculi declinan-
di se abdiderit. Nam si e castris eum
porro ad urbem viam moliri nuntietur,
actum esse de vita sua: tametsi nihil eo-
rum prætermiserit, quæ nepos suggeste-
rit: sed ea omnia inani studio compa-
rata fuisse deprehensum iri. Ubi vitam
suam loco tuto mandaverit, ipse ur-
bem possessurus ingrediatur. Quid e-
nim ex morte sua emolumenti cape-
ret? Hac oratione magis emollitus ju-
nior, cum antea sponte sua dicere, &
facere quidvis cupisset, ne quid seni
noceretur, legato præcepit, ne cum
quoquam, (magno dumtaxat domesti-
co excepto) legationem communica-
ret: se in ea curanda utilitatis ratio-
nem habiturum. Edicto igitur conven-
tu, iamque in cætum coactis & pri-
moribus, & flore exercitus, in medium
progressus, talibus eos dictis affari ex-
orsus est: Neminem vestrum nescire
opinor, quo pacto inter me, avum-
que meum nato dissidio, multa par-
tim foris committerentur, partim ad-
huc animo inclusa agitantur, quæ
me in extremam miseriam præcipita-
rent. Quocirca non magis ab avo, quam
a præsentibus me periculis sejunxi; &
vos confluxistis, ut injuriosius tractato
opitulemini. Modo autem, quando-
quidem mihi jam in manu est, quod
ab initio constitui, & vobis, quali opus
erat, auxilium accessit, si quid ultra
desideramus, id erit, ut ego reponam
injurias, vos reponentem adjuvetis.
Constitui porro inde a principio avum
nec vita exuere, etiam si liceret, nec
imperio mulctare: verum memet con-
servare, ipsique de principatu nullum
negotium facessere. Periculum, Deo

EN τῷ τοῖς δὲ ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν καὶ παρὰ Σφεντι-
σθλάβα τῆ Μυσῶν Βασιλέως (ὃς ἦν αὐτοῦ κηδεὺς
ἐπὶ Θεοδώρα τῇ ἀδελφῇ) πρέσβεις Μαρτίνος, τριακο-
σίους ἄγων ἰππέας καταφράκτας Μυσῆς, πρόφασιν μὲν
ὡς συμμαχήσοντας αὐτῷ ἐπικυρίας δεομένῳ, καὶ τὸ πό-
λεμον ἂν πρὸς τὸ πάππον. ἐπηγγέλλοντό τε, ὡς εἰ δέ-
οιτο καὶ πλείονος στρατίας, ἐτοίμως παρέχοντος τῷ κηδε-
υῇ. τῇ δ' ἀληθείᾳ, ὡς ἀν' ἰδῶσι τὴν Βασιλέα στρατίας
ὑπορουῶτα, συλλαβόντας πρὸς αὐτὸν ἀπαγαγεῖν. δῆ-
λον δὲ γέγονεν ἐκ τῆς ταῦτα. ἰδὼν γὰρ ὁ Μαρτίνος τὴν
ἐπομένῳ τῷ Βασιλεῖ στρατιάν, ἀνεχώρησαν ὁ δὲ εἰς ἐπ'
οἶκον. ὁ Βασιλεὺς δὲ τὴν ὁδὸν ὁρῶν καὶ μικρόν, τῇ
πρὸ τῆς Πεντηκστῆς ἐστρατοπέδωσεν παρὰ τὴν Μέλαναν
ποταμόν. ἐνταῦθα δὲ ἀφικνεῖται πρὸς τὸν νέον Βασιλέ-
α Εὐγενίαν μοναχὴν Παλαιολόγων παῖς, μεγάλη δὲ
μεσίκισσα. διεπρεσβεύετο δὲ παρὰ τῷ Βασιλεῷ τοιαῦτα.
Περὶ μὲν τῶν προγεγενημένων πρὸς ἡμᾶς διαφορῶν ἐκ τί-
νων ἤρξαντο λέγειν αἰτιῶν, οὐ τῷ παρόντος εἶναι καιροῦ
νομίζω. ἐφ' οἷς δὲ πρότερον ἐπέσταλκας πολλῶν χάριν
ὁμολογῶν, καὶ τῆς οἰς ἐμὲ κηδεμονίας καὶ ἀγαθῆς προ-
αιρέσεως ἐπαινῶν, ἐτι μίαν παρὰ σοῦ ταύτῃ ἀπαι-
τῶ χάριν, τῷ στρατιᾷ αὐτοῦ μὲν εἶναι καταχεῖν,
ἀλλ' εἰς ἐν τῇ φροντισθείῳ, ὅπως περ' ἂν ἐδέλῃς
αὐτὸς καταδύς τὸ κίνδυνον διαφύγῃ. ἂν ὅδ' ἐτι σε μὴ
τῷ στρατοπέδῳ ἀπέραντα πρὸς ἡμᾶς βαδίζειν ἀγγελεῖν,
ἐδεῖα πρὸς τὸ μὴ διαφθαρήσθαι ἡμᾶς ἐλπίς. καίτοι-
γε ἐδὲν αὐτὸς ἀπέλιπον ὡς ὑπέδου τὸ μὴ καταπαρά-
ξασθαι. Εὐλέγονται δ' ἅπαντα σπουδαζόμενα εἰκῇ. ἐ-
μοῦ δ', ὥσπερ ἐφών, ἐν ἀσφαλείᾳ γενομένου τῷ μὴ
δοποθῶν, αὐτὸς ἐλόσθῃ παραληφόμενος τῷ πόλιν.
ποῖα γὰρ τις ὄνησις ἐκ τῆς ἐμῆς δοποθῶν; Τούτοις τοῖς
λόγοις ἐπὶ μᾶλλον ὁ νέος ἐπικαμφθεὶς Βασιλεὺς, καί-
τοι ὁ πρότερον πάντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν ὑπὲρ τῷ μὴ τὴν
Βασιλέα καὶ πάππον κακῶς παθεῖν οἰκοδοῦν ὠρμημέ-
νος, πρὸς μὲν τῷ πρεσβεῖαν ποιουμένῳ μηδὲν κατα-
δήλως ἐκέλευε ποιεῖν τὰς παρὰ Βασιλέως λόγους, ὅτι
μὴ μόνον τῇ μεγάλῃ δομεικῇ, αὐτὸς δ' ὡς ἂν οἴηται
συμφέρειν οἰκονομήσει τὰς λόγους. Εὐκλειστὴν ὅ κελευ-
σας γενέσθαι, καὶ τῷ ἐν τέλει πάντων, καὶ τῷ λογάδῳ
τῆς στρατίας εἰς ἐν γενομένων, παρελθὼν εἰς μέσας, ἐ-
λέξε τοιάδε. Οὐδένα ὑμῶν οἶμαι ἀγνοεῖν ὡς διαφορὰς
ἐμοὶ πρὸς τὴν Βασιλέα καὶ πάππον γεγενημένης, πολ-
λὰ τὰ μὲν ἐπράχθη, τὰ δ' καὶ ἐν μελέτῃ ἐτι ἦσαν, ἐ-
μὲ πρὸς ἕχατον κινδύνου καθιστῶντα. δι' ἅπερ αὐτὸς
τε ἀπέβην οὐ μᾶλλον τῷ Βασιλεῷ ἢ τῷ κινδύνῳ. καὶ
ὑμεῖς παρέσε βοηθήσοντες ἀδικημένῳ. νυνὶ δὲ ἐμοὶ
τε παρόντες, ὁ πρὸς ἐμὲ εἰς ἀρχῆς, καὶ ὑμῖν τῆς
βοηθείας ὁποίας ἐχρῶν γεγενημένης, ἂν τι περαιτέ-
ρω τίπων ζητῶμεν, ἐμοὶ μὲν τὸ ἀδικεῖν, τὸ ἀδικουῖν
δὲ συμπαράττειν ὑμῖν ἂν περὶ αὐτῶν. πρὸς ἐμὲ δὲ εἰς
ἀρχῆς, ἔτ' ἐν πολέμῳ μοῖρα τὸν πατέρα κατασφάτ-
τειν, ἂν περ' εἴη, ἔτε τῷ ἀρχῇ ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλ'
ἐμαυτὸν διασώζοντα τοῦ κινδύνου, μηδὲν ἐκείνῳ τῆς
ἀρχῆς

ἀρχῆς ἕνεκα παρενοχλεῖν. Τὸ μὲν οὖν τὸ κίνδυνον ἔχου-
 φυεῖν, Θεὸς αὐτὸς συναρὰ μὲν παρέχει. ἥ δ' εἰς τὸ
 ἐξῆς ἀσφάλειαν καὶ εἰρήνην Βασιλείας παρεχομένη, ἀ-
 πεισάμεθα αὐτοὶ κακῶς. μέμνηθε γὰρ δὴ πᾶσι ἐν Α-
 δριανῇ τὰς ἐλθόντας ἐκ Βασιλείας ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ πρέσ-
 βεις, στασιάσαντες ἀπεπέμφατε ἀπαρτίδας καὶ τὴν περὶ τῆς
 ζῆν κίνδυνον ἐπικρεμάσαντες αὐτοῖς, ὅ ἐμοὶ δὲ δὴ τὸ
 ἐδόκει τῷ δεινοτάτῳ. καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν ἐν ἐκκλησίᾳ γε-
 νομένῳ λόγος ἐγένετο πολὺς τὴν τῆς ἀπαξίας καὶ ἀναρχίας
 ὡς κακῶν αἰτίαν αἰτιωμένῳ, καὶ περὶ τῆς μνηκῆς πολέμου
 τοιαῦτα παραγγέλλοντι πολλὰ. αὐτοῖς δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς
 τὴν ἐμὴν νῦν πέμψαντος θείαν, συγγνώμην τε ἐφ' οἷς
 ἡμάρτομεν παρεχομένη καὶ ἀλλάγας αἰτουῦτος, ἔθ'
 ἄσιον, οὐτ' ἀνθρώπων ἐχόντων νοῦν τὴν εἰρήνην ἀ-
 πωθεῖσθαι. Τριῶν γὰρ ὄντων * ἅπασιν πολέμοις πέ-
 ρας ἐπάγει, τὰ τε τὰ οἰκεία ἐν ἀσφαλείᾳ θέσθαι τι-
 νὰ, καὶ τὰ τῆς πολέμου ἀρχὴν ὑφ' αὐτὸν ποιή-
 σαθαι, καὶ τρίτῃ τῇ αὐτῆς τῆς πολέμου δόκτει-
 ναι. τὰ δύο μὲν ἡμῖν παρέσι μὴ ἐκλείας, τὰ τρί-
 του δὲ μήτε τυχεῖν γένοιτο, μήτ' ἐπιθυμῆσαι ποτὲ.
 Τὸ μὲν γὰρ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, ὁ Θεὸς τε παρέχει, καὶ
 αὐτὸς ὅρκους πισύσεται Βασιλεὺς. ὅπερ εἰ καὶ πρότε-
 ρον ἡμῖν ἐξῆλθ', ἔθ' ἂν τὴν ἀρχὴν ὅπλα ἐκινῆμεν.
 τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν, καὶ ἅμα μὲν τῷ προσελθεῖν
 εἰς φῶς ὁ πατὴρ παρέχειτο καὶ Βασίλειος, Βασιλεῖα χει-
 ροτονήσας. καὶ νῦν ἡ ἀσφαλὴς ἐστὶν ἔχειν, πρὸς ἑδὲνα
 ἔτερον, ἢ ἐμὲ ἐκ ἀδοχῆς πάντως ἐλθσομένῳ. πο-
 λέμιον γὰρ ἔθ' ἡγήμαι ποτε τὸν ἐμὸν πάππον καὶ Βασι-
 λεῖα, μήθ' ἔγωγε μανείω, ὥς ἢ νομίσαι ἢ βελεύ-
 σαθαι τι τῷ ἀνηκέστων κατ' αὐτὰ. καὶ μὴν αἰὲν ἔθ'
 ὑμᾶς οἶομαι φιλοῦντας τοιαύτην συμφορὰν περιδεῖν ἂν
 ἡδέως περιπέσοντα, ὥς ἀλάστορος καὶ παρφορόνου δίκας
 πᾶσι τοῖς ὑφ' ἡλίον ὀφείλειν. ὅτε τοίνυν τῷ καταλύν-
 των τὰς πολέμους, τὰ μὲν ἡμῖν περιέσι, τὸ δ' ἐν εὐ-
 τυχίᾳ μεγίστῳ μέρει μὴ παρεῖναι, ἔσπερε τί ποτε
 εἰν εὐκλείᾳ τοῖς φραττομένοισι, καταδέσθαι τὸν πόλεμον
 προσήκει, ἔτι δὲ ἔθ' ἂν εὐφρονοῦντων ἀνθρώπων ἔρ-
 γον πρᾶξομεν μὴ βελομένοισι τὸν πόλεμον καταλύνειν.
 Εἰ μὲν γὰρ νῦν ἐπελθόντες παραληφόμεθα τὴν πό-
 λιν, πλέον μὲν ἔθ' ἂν νῦν ἔχομεν ἔχειν ἐξέσαι.
 ἀ δ' ἔχομεν μετ' εὐκλείας ἅμα καὶ δικαιοσύνης καὶ πα-
 τερικῆς εὐχῆς, ἀρπάζειν καὶ ἀδικεῖν, καὶ μονοουχί πα-
 ροκτονεῖν ἐχόντας δοκεῖν, ὁ παραφρονοῦντων, ἢ * φρο-
 νοῦντων ἂν εἴη. εἴπερ δὲ ἐδωρησόμεθα παραλαβεῖν,
 πρὸς τῷ πᾶσιν ἀνθρώποις μισεῖσθαι τε καὶ ἁββάλλεσθαι δι-
 καίως (ὅτι πρὸς εἰρήνην προκαλέμενοι, ἀδικίᾳ καὶ
 πλεονεξίᾳ γνώμης ἐχ' ὑπὸ κηδεσμεν). καὶ πρὸς κίνδυνον
 ἀνονήτως αὐτῶν ὑποβαλοῦμεν, καὶ πολλὰς πόλεις καὶ
 χώρας αἰτίοι κατασπασόμεθα κακῶν ἀνηκέστων, τὰ
 τῶν ἕνεκα, αὐτὸς τε ἀσπάζομαι καὶ πρὸς Βασιλεῖα εἰ-
 ρηνῇ, καὶ ὑμῖν λυσίτελεν νομίζων συμβεβέληκα. ἔ-
 σπερε γὰρ ἀπειληφότες δόξαν ἀνδρείας ἅμα καὶ δικαιοσύ-
 νης καὶ σωφροσύνης, ὅπλοισι μὲν κρατήσαντες τῷ ἀντι-
 τεταγμένων, καὶ τὰς γνώμας παρασπασόμενοι, ἀμυνό-
 μενοι τε ὑπὲρ τῆς δικαίας, καὶ ἐκ αὐτοῖς ἀδικουῦντες. καὶ τῷ
 μὴ ὑπὲρ τὰ μέτρια φρονεῖν μηδὲ ταῖς εὐτυχίαις φουά-
 σθαι, καὶ σωφροσύνῃ ἐπιδεικνύμενοι. Τοιαῦτα τὰ νῦν
 Βασιλείας ὑπὲρ τῆς εἰς Βασιλεῖα εἰρήνης ἁλεχθέν-
 τος, ὁ μέγας δομέστικος μετ' αὐτὸν, Καὶ δίκαια καὶ συμ-
 φέροντα, εἶπε, καὶ πολλὰς αἰτίας δόξης ἐσόμενα ἡμῖν
 Pars I.

bene propitio, evasi : securitatem au-
 tem, & pacem in futurum, ab impera-
 tore oblatam, male repulimus. Tene-
 tis enim memoria, quomodo Adriano-
 poli legatos ab eo de compositione mis-
 sos, seditione concitata, rebus imper-
 fectis, necem illis intentantes remis-
 eritis. Quod cum illico facinus teterri-
 mum judicasset, altera luce in con-
 cione multa verba feci, confusionem-
 que, & effrenatam licentiam vestram,
 ut malorum istorum causas castigavi :
 & ne quid amplius ejusmodi audere-
 tis, severe imperavi. Nunc cum super
 eodem & cognatam meam legaverit,
 delicti gratiam fecerit, redintegrari
 concordiam petiverit, neque iustorum,
 neque prudentium est, pacem asper-
 nari. e Trium enim cum sint, quæ bellis
 omnibus finem imponunt : sua in tuto
 statuisset, hostium opes sibi subjecisset,
 hostes ipsos perdidisset, duo horum non
 absint ut umquam nobis adipisci, aut
 etiam optare contingat. Otium, & se-
 curitatem Deus concessit, & impera-
 tor jurejurando eam confirmabit ; quæ
 si prius data fuisset, armis prorsus ab-
 stinuissimus. Romanum principatum
 simul ac in lucem susceptus sum, im-
 perator parens meus mihi ; imperato-
 re me creato, destinavit ; quem nunc
 tuto habere licet, hæreditaria succe-
 ssione ad alium omnino neminem,
 præter me perventurum. In hostibus
 autem neque duxi aliquando avum
 meum : neque adeo insaniverim, ut
 quippiam in eundem tetrum, ac ne-
 fandum vel cogitem, vel deliberem.
 Sed neque vos amicos meos æquo a-
 nimo laturos opinor, tanta cum cala-
 mitate circumveniri, ut ego ab omni-
 bus quos sol videt mortalibus, pro
 conscelerato, & parricida condemner.
 Quando igitur quæ bello sopiendo fa-
 ciunt, penes nos sunt, (cui non inter-
 esse, maxima est felicitas) atque hoc
 ipsum, bellum, inquam, ponere, cum
 illustri laude conjunctum est, ab ar-
 mis recedere nos convenit. Quod si
 noluerimus, imprudenter ac stulte fa-
 cimus. Si enim nunc urbem adoria-
 mur, & occupemus, nihilo plus ha-
 bebimus, quam nunc habemus. Quæ
 autem gloriose, iuste, cum paternis
 votis habemus, ea per rapinas, inju-
 rias, & tantumnon per parricidium
 habere existimari velle, hoc vero desi-
 pere ac delirare est. Si occupare non
 poterimus, præterquam quod in om-
 nium odia, calumniasque incurremus,
 (quia ad pacem invitati, improbitate,
 & cupidine irretiti recusaverimus) etiam
 in discrimina sine ullo fructu nos con-
 jiciemus, multisque urbibus, & regio-
 nibus cladem, pestemque creabimus.
 His rationibus ego impulsus, pacem
 cum avo complector, eamque vobis
 tamquam utilem suadeo : inde enim a
 fortitudine, iustitia, & moderatione com-
 mendabimini, si, cum adversarios ar-
 mis subegeritis, nunc ipsi animos vestros
 subigatis, & pro jure propugnetis, non
 ipsi injuriam inferatis : & vestroque vos
 pede metientes, nec successibus intum-
 mescentes, modeste ac summis vos ge-
 ratis. Ubi hæc pro pace disputavit im-
 perator, excipiens magnus domesticus,
 Et æqua, inquit, & conducibilia, & glo-
 riam non mediocrem nobis conciliatur.

ra dixisti, imperator. Quare te ita locutum ut decuit, haud quemquam inficiaturum opinor. Equidem ipse ego, si quid aliter dictum sentirem, id refellerem. *Edit. Paris. pag. 72.* Sed quoniam bene, juxta, ac pro scientia imperatoria prolata sunt omnia, superest hoc unum, ut quæ mentibus probata sunt, opere ipso administrantur. Posthæc nonnulli de proceribus, ex exercitu ad hoc ipsum prius ab imperatore, & magno domestico subornati, instructique, ut assensu firmerent audita, consilium verbis extulerunt, pacemque, ut multarum commoditatum conciliatricem, suscipiendam prædicarunt. Mox Syrgianne, & protostratore sententias suas eodem aggregantibus, tota agmina secuta sunt, & pax constabilita est. Et si enim non deessent, qui ad exitium senioris imperatoris militare elegissent, tamen cum multitudine velut impetu quodam fluminis abripiebantur.

ἔρηκας, ὦ Βασιλεῦ. διὸ ἐδὲ ἀντιλέγειν ἔδεινα πᾶντων ὡς οὐχ ἢ προσήκει εἰρηταὶ δυνήσεται τομίζω. ἐγὼ δὲ αὐτὸς εἴ τι συνωφάρων εἰρημένον τῷ μὴ δέοντων, ἀντεῖπον αὖν. ἐπεὶ δ' ἅπαντα εἰρηται καλῶς καὶ δικαιοσύνης ἐχόμενα καὶ ἐμπειρίας στρατηγικῆς, ἐδὲν ἔτι τὸ λείπον, ἢ εἰς πέρας ἄγειν τὰ βεβαλωμένα. ἐπὶ ταῖς τῷ ἐν τέλει τινὲς καὶ τῆς στρατίας ἐπ' αὐτὸ τὸ πρότερον ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ μεγάλου παρεσκευασμένοι δομῆσαι ὡς τε συνειπεῖν τοῖς εἰρησομένοις, καὶ βελῶν τε ἐπὶ ἤνεσαν, καὶ τὴν εἰρήνην ὡς αἰτίαν ἐσομένην πολλῶν ἀγαθῶν ἔφασαν δεῖν αἰρεῖσθαι. καὶ Συργιάννη δ' ὀλίγους καὶ πρωτοστράτορας τοῖς λεγομένοις προσθεμένων, ἐπὶ πλῆθος ἅπαν ἐπηκολύθησε, καὶ ἐκεκρύωτο ἡ εἰρήνη. εἰ δὲ καὶ τινες ἦσαν ὑπὲρ τοῦ πρὸς ὑπερβότερον Βασιλέα διαφθαλῶναι τὸν πόλεμον αἰετήμοι, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ ῥόβματος καὶ αὐτοὶ συναπήχθησαν τοῦ πλῆθους.

CAPUT XXIII.

Responsum nepotis ad avum plenum officii. Partem imperii ab eo petit, & juramentum. Jurat senex, anathema rescindit, nomen imperatoris ei restituit, ejus virtutem magnifice commendat. Quod Apocauchum ad juramentum exigendum ad se miserit, id fert egrius, & hominem illum vituperat. Excusat factum Paleologina; excusat etiam nepos, se hominem illum obscurum non pro legato, sed pro tabellario misisse affirmans.

His ita gestis, consobrinam suam legatione perfunctam Constantinopolin dimisit. Quæ autem avo renuntianda dedit, hæc fuerunt: Oportebat, imperator optime, nihil prorsus eorum incipere quæ incepta sunt. Ego siquidem, quod sæpe jam dixi, testem facio illum oculum intuentem omnia, me nullius, sceleris, sed levium dumtaxat, pueriliumque delictorum mihi esse conscium. Quia vero propter innumerabilia peccata mea Deus hoc permisit, rursus ei etiam atque etiam gratias ago, quod non ante vitam finivi, quam tempus idoneum nancisceretur, quo & candorem animi mei, & obediendi studium, ac subjectionem meam tibi declarare possem. Tu igitur legata ad me amirina tua, eademque cognata mea, petivisti, quæ nosti. Atqui ego magno imperatore Deo suppliciter contendo, ut in longos annos vitam extendas; imperium Romanum gubernes, & ego instar servi, & filii imperata tua exequar; procedente autem tempore, quæ illi placuerint, de nobis constituat: & si prius obeam, ut in te totum recumbat imperium; quo, quæ factu utilia censueris, ea præstes. Sin tu ad mansiones illas sempiternas fueris evocatus, ut mihi de novo principatus Romanus relinquatur. *b* Sed ista quidem, ut Deo placitum erit, ita se habeant. Nunc necessitate, reverentiaque dissidentibus, necessitas vicit, & indecore, imperiteque dicere, facereque compulit. Cum namque & nosipsum, & civitates, & pecunias, & simul omnia in manus tuas tradere decuisset, duabus de causis secus agere coacti sumus. *c* Una, quod meam tibi gratificandi voluntatem, observantiam, pudorem erga te

ΤΟΥΤΩΝ ἔγω γεγενημένων, τὴν πρὸς τὴν πρεσβείαν ἀπεσταλμένην θείαν αὐτῆς πρὸς Βυζάντιον ἐξέπεμψε Βασιλεὺς, μιλύσας τῷ Βασιλεῖ ἐπάππῳ τοιαῦτα. Ἐδεῖ μὲν, ὦ κράτιστε Βασιλεῦ, μηδὲν τῷ γεγενημένῳ μηδὲ τῷ ἀρχλὴν κινηθῆναι. ἐγὼ δὲ, ὅπερ πολλοὶ εἶπον, τὸν πάντ' ἐφορῶντα μαρτύρομαι ὀφθαλμῶν, ὡς ἐδὲν ἐμαυτῷ συνώοιδα, πλὴν εἰ μὴ μικρά τινα καὶ παιδίοις ὀρέποντα ἡμαρτηκότι. ἐπεὶ δ' ἔγω συνεχώρησεν ὁ Θεὸς τῷ ἐμῶν ἕνεκα πάντως ἀπείρων ἁμαρτημάτων, πάλιν αὐτῷ χάριτας ὁμολογῶ πολλὰς, ὅτι μὴ πρότερον κατέλυσεν τὴν ζωὴν, πρὶν ἐπιτηδεῖν καὶ τυχεῖν ἔτι, ὥστε δυνήσθαι καὶ τὸ ἄδολον ἐγνώμης καὶ τῷ εἰς σὲ δὴ πέσειαν καὶ δαλότητι φανερὰν καταστῆσαι. Σὺ μὲν οὖν, ὦ Βασιλεῦ, τῆς σῆς μὲν ἀντιφίας, ἐμῆς δὲ θείας, διαπρεσβυομένης, ἡπιστάσασα οἶδας. ἐγὼ δ' ἐν ἐκείνῃς μέρει παρὰ τῷ μεγάλῳ Βασιλέως αὐτῷ καὶ Θεῷ, σὲ μὲν ἐπὶ πολλοῖς ἔτι σιν εἶναι, καὶ τῷ Ρωμαίων ἀρχλὴν ἰδύμεν. ἐμὲ δ' οἷα δαλὸν σὸν καὶ ὑπὸ τῇ κελύφῃ αὐτῷ τὸ προσεπτόμενον ἐκπληροῦν. τῷ χρόνῳ δὲ προϋόντος, ἀφίλον ἐστὶ Θεῷ, τοιαῦτ' οἰκονομηθῆναι περὶ ἡμᾶς. εἰ μὲν οὖν πρότερος αὐτῷ ἀπὸ τῷ ζῆν, ἐπὶ σοὶ τὴν ἀρχλὴν καθεῖναι πᾶσαν, ὥσθ' ἂ σοι δοκεῖ συμφέρειν, ποιεῖν. εἰ δ' ἄρα σὺ γε πρὸς τὰς αἰωνίους μετοκληθήσῃ μονὰς, ἐμοὶ πάλιν τὴν ἡγεμονίαν Ρωμαίων καταλειφθῆναι. Ταῦτα μὲν ἐν ὅποι τῷ Θεῷ φίλον, ἀγέδω. νυνὶ δ' ἀνάγκης τε καὶ αἰδῆς μεριζομένης, ἵχυσεν ἡ ἀνάγκη, καὶ τι τῷ μὴ προσήκοντων καὶ ἀπαιδῶν καὶ λέγειν καὶ πράττειν βιαζομένη. δέον δὲ καὶ ἡμᾶς αὐτῶς καὶ πόλεις καὶ χεῖματα καὶ ὁμοῦ πάντα σοὶ ἐγχειρίζειν, δεῖν ἕνεκα αἰτιῶν ἐτέρως λυαγνάσμεθα ποιεῖν. ἐν μὲν, ὅτι τὴν μὲν ἐμὴν εἰς τὸ τὰ σοὶ φίλα πράττειν προαίρε-

σιν καὶ ἡ περὶ τὴν τιμὴν καὶ αἰδῶν, Θεὸς τε οἶδεν
ὅτι κακρυμμένα εἰδῶς, καὶ αὐτὸς τὰ πραγμάτων πα-
ρασχόντων ἐναργῆ τῶν δόξιν ἐποιήσας. πέποι-
θα μὲν οὖν, ὡς καὶ αὐτὸς ἔδειξεν τὸν ἴσον ἔο-
πον περὶ ἐμὲ, καὶ ἡ πατερικὴ εὐμένεια, ἡ
φυσικὴ εὐργιὰ ἀδολον ἐμοὶ τήσσεις καὶ καθαράν.
ἔγω δὲ ἡ ἀπόδειξις βεβαία τῶν πραγμάτων παρα-
χομένων, εἰς ἃν καταμέμψαιτο δειλία κατεχόμε-
τον. δεύτερον δ', ὅτι καὶ ἰχυρότερον τῶν προτέρων, ἐπει-
δὴ τὰς συνὲς ἐμοὶ πάντας, τὰς μὲν ὑπὸ δειλίας, τὰς
δ' ὑπὸ κακοβουλίας, ἐστὶ δ' ὅτι καὶ διὰ τὸ πῶς κακοῖς
χαίρειν, ἐώρων τὸν πόλεμον αἰσθόμενος, εἰρήνης δὲ μὴ
μέλεις ἄκρων ὧτων ἀνεχομένους, ἡναγκάσθω τι μικρὸν
καὶ τὸ ὄντος καλῶ καὶ δικαίως παραλιπεῖν, ὡς ἂν ποιήσω
πᾶσιν ἀνεκτὴν εἰρήνην. ἐστὶ δὲ τὸτο, τὸ ἐμὲ μὲν ἐκ
Σηλυβρίας ἄξει καὶ Χερσουπόλεως τῶν μεταξὺ χωρῶν
τε καὶ πόλεων καὶ στρατιᾶς, ἐπὶ δὲ καὶ δημοσίων φόρων ἡ
διοίκησιν ἔχειν. Σὺ δὲ, Βασιλεῦ, αὐτὴς τε τῆς Κων-
σταντίνου μέλει Σηλυβρίας, καὶ τῶν καὶ τῶν τοῖς Ρω-
μαίοις ὑπηκόων πόλεων. ἐπὶ δὲ καὶ νήσων πασῶν, καὶ
τῶν ἀπὸ Χερσουπόλεως Μακεδονικῶν τε καὶ ἐσπερίων ἐ-
παρχιῶν ἄλλας Ἐπιδάμνης καὶ Δαλματίας τῶν ἄκρων
ὧρων τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας. Ἐλπίζω ὅτι τῶν χρόνων
προϊόντος, ἐμὲ τε αὐτὸν, καὶ ἡ δὲ δὴ νῦν σφαιρεῖζε-
σθαι, ὑπὸ ἡ σὺν ὁρῶν παραδῶσιν ἀγαθῶν,
ἐπειδὴ καὶ νῦν, καὶ ἐκ προαιρέσεως, ἀλλ' ἀνάγκη συ-
νωθῆμεν, προῆναι ποιεῖν. Τοιαῦτα πρὸς τὸν βα-
σιλέα Βασιλεῦς ὁ νέος μιλύσας, ἀπέστειλε, καὶ ὅρ-
κας ἐν δυσὶ βιβλίοις ἐγγεγραμμένους ὁ ἑκάτερου
πρὸς τὸν ἕτερον Βασιλέα τὴν μερισμὸν περιέχοντας
ὧν ἄρξαι πόλεων καὶ τοῖς ὁμωμοσμένοις ἐμμένειν
ἑκάτερον ἰχυρομένους, ὡς ἂν εἰ ἀρεστὰ δοκοῖν ταῦ-
τα κακείνῳ, τοῖς ἱεροῖς εὐαγγελίοις τὰς ὁρκας πι-
στὰς ποιήσας, καὶ ὑπογραφαῖς τῆς οἰκείας χειρὸς ἐρυ-
θραῖς, πέμψῃ πρὸς αὐτὸν αὐτὴς τὰ ἴσα κακείνου
δράστοντος. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τῶν ἐκ τῆς νέας Βασιλέως
τινὰ παρεῖναι τὰς ἐγγράφους ὁρκας ἀποκομίσοντα, ὁ
παρακοιμώμενος Ἀποκαυχὸς ἀποστέλλεται παρὰ τῶν
μεγάλων δομῆτικῶν τῶν Συργιάνων πρὸς τὸτο πείσαν-
τος. τῆς μὲντοι Βασιλέως ἀνεψίας πρὸς Βασιλέα εἰς
Βυζάντιον ἀφικμένης, καὶ τὰς τε λόγους τῶν ἐγγόνων καὶ Βα-
σιλέως, ἐπὶ ἧς καὶ εἰρήνην καὶ ἐφ' οἷς ἐγένετο ἀπαγγελ-
λάσης, πρῶτα μὲν ἐκπληξίς ἐστι τὸν Βασιλέα, καὶ
ἡ δὲ ἡπίεσι τοῖς λεγομένοις, ἐπὶ ἧς ἐπείθετο ἀλη-
θῆ εἶναι, ἡ δὲ εὖως τε ἐδέξατο καὶ εἰρήνην, καὶ τῶν ἐγγόνων
χάριτας ὡμολόγει πολλὰς. συναγαγὼν δ' ἐν Βασι-
λείῳσι ὧν τὸς ἐν τῇ Κωνσταντίνῳ εὐρεθέντας Ἀρχιε-
ρέας, τὰς τε ὁρκας ἐπετέλει, καὶ τὸ πρότερον ἐκφωνηθέν-
τα καὶ τὰ νέας βασιλέως καὶ τῶν συνόντων διέλυσεν ἀφορε-
σμὸν, Βασιλέα πάλιν τὴν ἐγγονὴν κελεύσας εἶναι καὶ
ὀνομάζεσθαι. μέλλων δ' αὐτὴς τὴν αὐτὴν ἀνεψίαν αὐτῇ πρὸς
Βασιλέα τὴν νέαν πέμπειν ὡς τὰς παρ' ἐκείνῳ ληφομένην
ὁρκας, ἀνιωμένος ὅτι μὴ τὴν εὐγεγονότων τις, ἀλλ' Ἀπο-
καυχὸς ἐπὶ τὸ τὰς ὁρκας παραλαβεῖν ἀπέσταλτο, ἔφη
πρὸς αὐτὴν. Τῆς μὲν εἰς ἐμὲ αἰδῶς καὶ φορομένης τε καὶ
τιμῆς, πολλῶν ἀμοιβὰς ἀγαθῶν εὐχομαι τῷ Βασιλεῖ
καὶ ἐμῇ ἐγγόνῳ παρὰ Θεῶν, καὶ μόνον καὶ τῇδε βίον,
ἀλλὰ καὶ κατ' ἐκείνον τὸν ἀτελόσπιτον. ἐπὶ δὲ μοι καὶ
δαυμάζειν ἐπεισι τὸ, τε μέτερον αὐτῇ τῇ ἡδύς, καὶ
τῶν δὲ δύστην τῶν ἔοπα, καὶ τὸ πρὸς τὰ καλὰ βιβη-
Pars I.

Deus novit, cui occulta patent, & ipse quoties occasio tulit, evidenti-
bus argumentis hæc ostendi. Confi-
sus itaque sum, te pari in me animo
fore, paternamque propensionem, &
naturalem illam caritatem erga me sin-
ceram, incorruptamque servaturum.
Sed cum rerum conditio istæ con-
stanter demonstrandi facultatem tibi
nondum obtulerit, nolim idcirco ali-
cujus diffidentiae a quoquam repre-
hendi. Altera, in qua plus momenti
est, ac ponderis; postquam de exer-
citu meo alios timore quodam, alios
perversitate, alios, quod alienis incom-
modis gaudeant, bello se credere ani-
madverti, (paci vero mentionem au-
ribus averfari,) ut omnibus eam face-
rem tolerabilem, ab justo & honesto
paululum declinare necesse habui. Est
autem hoc, d ut ego a Selybria usque
Christopolin locorum interjacentium,
oppidorum, militarium copiarum, ve-
ctigalium administrationem obtineam:
tu a Constantinopoli omnia usque Se-
lybriam, & urbes orientis, quæ qui-
dem Romanis parent; præterea insu-
las omnes, & a Christopoli Macedo-
nicas, atque occidentales provincias
usque Epidamnum, & Dalmatiam
(quæ sunt Romani imperii metæ ulti-
mæ,) possideas. In spe sum, me ali-
quando & memetipsum, & quæ nunc
mihi vindicare videor, in arbitrium
potestatemque tuam contraditurum:
quandoquidem & istuc jam haud con-
sulto & cogitato, sed necessitati ce-
dens facio. Hujuscemodi responsum
junior seniori imperatori misit, simul-
que libellos duos, in quibus inscripta
juramenta, & urbes, quas alter alteri
per partitionem attribueret continen-
tia, & utrumque jurata præstiturum
affirmantia: ut si eadem illi probaren-
tur, adhibitis sacris evangeliiis, & minia-
ta manus suæ subscriptione fide sacra-
mento conciliata, sibi eisdem idem fa-
cturo remitteret. Cæterum quia de a-
micis junioris imperatoris oportebat ef-
fe, qui conscripta juramenta deporta-
ret, suasu Syrgiannis a magno domesti-
co f cubiculi sacri præpositus Apocau-
chus deligitur. Ubi Byzantium reversa
Palæologina imperatori dicta nepotis, & pag. 74.
pacem cum conditionibus admissam ex-
posuit, ille primum sic obstupuit, ut quæ
dicebantur vix crederet. Tamen ut fi-
dem adjunxit, libenter pacem accepit,
& nepoti gratias non vulgares habuit, sta-
timque episcopis, qui Constantinopoli
tum inveniebantur, in palatium accitis,
jusjurandum dedit; & nuper in nepo-
tem, ejusque factionem pronuntiatam
devotionis sententiam retractans, rursus
imperatorem & esse, & nominari jussit.
Eandem porro amittinam iterum ad il-
lum, ejus adjurandi missurus, dolens,
non aliquem honestiore loco natum, sed
Apocauchum ad juramentum deferen-
dum venisse, sic eam compellat: Quod
nepos meus adeo me veneratur, & colit,
meaque causa tam est sollicitus, multa ei
vicissim bona, non in hac tantum, ve-
rumetiam in illa immortalī vita a Deo
comprecor. Adhæc moderatum ejus in-
genium, probosque mores, atque in o-
mni honestate progressus admiror; quod
juvenis, & imperator, multoque advet-
sariis superior: unde probabile fiebat,
subnixæ ambulaturum, arrogantiaque

tumidum, aut ingratum in nos futurum, aut certe, quæ nos petebamus evulgatis, deinde quæ ipsi collibuisse largitum, ut sibi plauderetur ab omnibus; nihil horum perpetravit; sed petitionem meam uni magno domestico asperiens, prudenterque, ac modeste admodum respondens, duplicem nobis gratiam persolvit; non solum quod Romano imperio jam toto in eum inclinante, partem retinet, reliquum omne nobis cedit; verumetiam, quod rebus nostris tam vehementer laborantibus, nullo fastu insolescit. Ex quo penitus ita sentio, numquam ei venisse in mentem, vel particulam despicientiæ nostri præ se ferre; sed reverentiam, ac pietatem antiquam erga nos custodire. Illud tamen maxime cruciat animum, quod cum apud se plures & probos, & sanguinis necessitudine conjunctos haberet, per quos juramentum a nobis reciperet, horum nullum, sed Apocauchum, obscurum ex obscuris natum misit, qui nuperrime exactio-um coactoribus scriptum faciebat. Quamquam quasi quiddam singulare dicerem, quod absurdius est omisi. Idem enim Apocauchus cum multis me promissis circumduxisset, mea auctoritate rei salaria præfectus est. Deinde promissa posthabens, cum simul omnes e sale redditus devorasset, & ego idcirco de multis pauca requirerem, occasione usus, ad nepotem meum profugit. Quis igitur hunc hominem tantopere ab illo honoratum cernens, ut in negotiis, etiam nobilissimis hominibus deferendis, ejus opera utatur, non id de industria a nepote ad dolorem mihi inurendum fraudulentè esse comparatum existimet? Et ut istuc hac mente non fecerit, multi tamen hac mente factum cogitabant. Respondente Palæologina, non sibi videri Apocauchum a nepote contemptus gratia legatum: quandoquidem ejus tot erga ipsum antea reverentiæ, & ingenui timoris documenta extent; imperator protosecretarium Bardalen, & Callicrenitem cum ea ad nepotem mittit. Qui ubi senis super Apocauchum sermonem audivit, Procul a me sit ista infania, inquit, ut vel parvum vel magnum quippiam ad molestiam, contemptumve domini mei, & imperatoris designem, in quem scientem peccare, & magna omnino culpa tenetur, me iudice, etiam si peccatum non magnum fuerit. Apocauchus non ut legatus, neque ut pacis confirmator, (hæc enim cognatæ meæ officia erant) sed tantummodo ut tabellarius venit. Et constat, nos etiam de feriis, maximeque necessariis ad alios scribentes, tabellariis uti solere famulorum abjectissimis. Nihilo minus si quid reprehensionis res habet, non a me, verum a magno domestico par est ut imperator rationem exigat, (ab eo quippe missus fuerat.) Post juramento confirmato, & legatis tradito, lætantes dimisit.

Edit. Paris.
pag. 75.

τα ὅτ' τῇ ἐμῇ θείᾳ προσήκει,) ἀλλ' ὡς γραμματοκομιστὴς ἀπεσάλῃ μόνον. ἴσμεν δ' ὅτι καὶ μεγάλων ἔνεκα καὶ ἀναγκαιοτάτων πέμποντες τινὶ γράμματα, καὶ τοῖς φαυλοτάτοις τῶν οἰκετῶν γράμματα πρὸς μετακομιδὴν. ὅμως εἰ καὶ τίνα ἔχει μέμφιν, παρὰ τῇ μεγάλῃ δομestικῇ τὰς δυνάμεις ἀπαυτεῖν, & παρ' ἐμῇ, προσήκει τῇ βασιλείᾳ, (παρ' αὐτῇ ὅτ' ἀπέσταλτο) τὰς ὁρμὰς ὅ βεβαιώσας καὶ τοῖς πρῶτοις ἐγχειρίσας χαίροντας ἐξαπίσειεν.

κός, ὅτι νέος ὢν καὶ βασιλεύς, καὶ παρὰ πολὺ τῇ ἀντιπάλῳ κερατῇ, ἐξ ὧν εἰκός ἐστι πρὸς φιλοτιμίαν ἐπαρθῆναι καὶ φουσηθῆναι, καὶ ἡ ἀγνωμονήσαι περὶ ἡμᾶς, ἢ τό γε δόλερον, ἅπερ ἡμέτερα αὐτοὶ ποιήσαντα φανερά, εἴτα ἅπερ ἡθέλων αὐτὸς χαλίσσασθαι, ἵνα θαυμάζοιτο παρὰ πάντων. ὁ δ' ἐποίησε τοῖσιν ἑδὲν. ἀλλὰ τὰς μὲν ἐμὰς λόγους διετήρησεν ἐν ἀδύλῳ, ἑδὲν ἐγνωνότος ἑτέρου πλὴν τῆ μεγάλης δομestικῆς μόνου. αὐτὸς δ' ἐπὶ τὰς λόγους συνειπὼς ἄγαν καὶ κοσμίως οἰκονομήσας, διπλῶς ἡμῖν κατέδειτο τὴν χάριν, & μόνον τῷ τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας πάσης ἡδὴ πρὸς αὐτὸν κλινούσης μέρος μὲν τι παρακαταχεῖν, τὸ λοιπὸν δ' ἀπάσης ἡμῖν παραχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ τῷ μηδ' ἕτως εἰς τανόν κομιδῇ τὰ ἡμέτερα ἐληλακότα ἐκπομπεῦσαι θελήσαι. ἐξ ὧν ἐμὲ πεπεισάτω σαφῶς συμβαίνει, ὡς ἑδ' ἴσχυος καταφρονήσεως ἐπὶ τῷ ἡλθεῖν αὐτῷ ἐνδείξασθαι εἰς ἐμὲ, ἀλλὰ τὸ πρῶτον αἰδῶ καὶ δόλῳ ἀποσώζει. ἐκεῖνο δὲ ἔχ' ἡκιστα λυπεῖ, ὅτι μὴ πρὸς τῇ παράληψιν τῶν ὄρκων, πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν κατ' αἶμα προσσηκόντων αὐτῷ σωόντων, τῶν μὲν ἀπέσταλκεν ἑδὲν, τὸν δ' Ἀπόκαυχον, ἄσημον μὲν ὄντα καὶ ἐξ ἀσέμων, καὶ ἔγωγε χθὲς ἐπὶ τῶν τοῖς δημοσίων φόρων πρακταῖς ὑπογραμματούχοις. καὶ τοι τὸ δεινότερον ἀφείλον, ὡς δὴ τι θαυμαστὸν λέγων. ὁ δ' αὐτὸς ἐμὲ πολλὰς ὑποχέσεις ἐξαπατήσας τῷ δημοσίων ἀλῶν ἔφορος ἀπεδείχθη. εἴτα τῷ μὲν ὑποχέσεων ἐκπεπλήρωκεν ἑδὲν. ὁμοῦ δὲ πᾶσαν τὴν ἐκ τῶν ἀλῶν πόσονον καταφαγὼν, καὶ ἔξ' αὐτῆς ἐκ πολλῶν ὀλίγα ζιτουῦτος ἐμῇ λαβεῖν, τῷ καιρῷ χρησάμενος, πρὸς τὸ ἐμὸν ἔργον ὥχεται ὑποδράς. τίς ἐν τῷ ἰδῶν ἔγωγε τιμῶμενον παρ' αὐτῷ, ὥστε ἐπὶ τοῖς, τοῖς δὲ γενεσάτοις προσήκειν, ἔργοις αὐτῷ χρῆσθαι, ἐκ ἂν ἐξεπίπδεις νομίσαι εἰς ἀνίαν ἐμοὶ παρὰ βασιλέως τῇ ἐγγόνῃ συνισκῶσθαι; εἰ δ' καὶ τῷ ὄντι μὴ παρ' ἐκείνῃ τοιαύτη πέπρακται γνώμη, ἀλλ' οἱ πολλοὶ ἔγωγε νομίζουσιν. Αποκερμαμένους δ' καὶ αὐτῶν, οὐδ' ἂν αὐτῇ δοκεῖν καταφρονητικῶς παρὰ βασιλέως τῇ νέῃ τῇ Ἀπόκαυχον ἀπεσάλλει, πολλὰς δ' εἰς σέ, βασιλεῦ, αἰδῶς τε καὶ δόλῳ βεβαιοῦς δειδωκότος τὰς ὑποδείξεις. ὁ βασιλεὺς τὸν τε πρωτασηκρήτις βαρδάλῳ καὶ τὸν καλλιπρωῖτῳ ἅμα σὺν αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον ὑποσέλλει. ἀφικομένων δ' πρὸς αὐτὸν, πρὸς μὲν τὰς περὶ τῇ Ἀποκαύχου λόγους ὡς ἐπύθετο τῷ βασιλέως, μὴ ἔγωγε μανεύω, ὁ νέος εἴρηκε βασιλεὺς, ὡς ἡ μικρὸν ἢ μέγα ἐπὶ λύπῃ ἢ καταφρονήσῃ τὰ ἐμὰ ποιῆσαι Κυρία ἐ βασιλέως. τὸ δ' ὅλως πρὸς αὐτὸν ἀμαρτεῖν ἐκόντες, τὸ ἴσως ἄξιόν ἐστιν αἰτίας, παρ' ἐμοὶ κετῇ, ἂν τε μείζον ἂν τ' ἐλαττον ἀμάρτημα ἦ. Ἀπόκαυχος δ' ἔχ' ὡς πρῶτος, ἑδὲ τὸ εἰρήνῃς βεβαιωτῆς, (ταῦ-

C A P U T XXIV.

Junior imperator Adrianopolin re-versus, eo uxorem vocat. Æstatem in lustrandis
& ordinandis urbibus ponit. Syrgiannes ad senem perfidiose, deficit. Eam defe-
ctionem nepos illi exprobrans, ad fidem porro colendam hortatur. Negat Syrgian-
nes objecta; sed litteris Byzantinis con-vincitur. Iterum de officio monetur. Per-
negat, & Byzantium proficiscitur. Bellum recrudescit, Nepos exercitum ad
arma in ad-versarios exsuscitat. Mira omnium pugnandi cupiditas.

ΑΥΤΟΣ δὲ μὲν ἔπειτα πρυτανεύων Ἰκνίαν μίλωνος ἱσαμένῃ
ἀνέξουλον εἰς Ἀδριανόπολιν. πέμψας ἕως τῶν
Κωνσταντίνων, καὶ τῶν γυναικῶν αὐτῶν Εἰρήνην ἡγαγε πρὸς ἑ-
αυτὸν, ἧς καὶ μὲν ἔπειτα πρὸς Βασιλέα ἀφίξιν παιδίον ἄρρεν
τεκέσσης μὲν μίλωνος ὅπως τὸ παιδίον ἐπεθνήκει. ὁ Βασι-
λεὺς ἕως τῶν ὑπὸ αὐτὸν πόλεις περιῶν, καὶ τῶν αὐτῶν συνόν-
των τῶν ἐπιφανέστερων τιμαῖς τε καὶ δωρεαῖς καὶ ἐπαρχιῶν
καὶ πόλεων ἐπιτροπαῖς, πρὸς δ' ἄλλας χρήμασι καὶ ἐπιστοῖς
θεραπεύσας προσόδους, διέτειλε τὸ θῆρος. Ἡδὴ δὲ τῶν
θῆρων τελευτῶντες, καὶ τῶν ἀρχῶν μάστιγα τῶν Αὐγέστου
μίλωνος, οἱ πρὸς τῇ Κωνσταντίνῃ τῇ Βασιλέως φίλοι δη-
λῶσι δὲ γραμματέων αὐτῶν, ὡς ὁ Συργιάννης συμβάσεις
πρὸς τὸν παππὸν θέμενος, ἀφίξει πρὸς αὐτὸν ὅσον ἔ-
πω. Βασιλεὺς δ' αὖτα καὶ μεγάλῃ δομῇ τὴν γραμμα-
τῶν ἀναγνῶσιν ἐδόκει λυσιτελεῖν πρὸς μὲν τὸ παρὸν ἐν ἀ-
πορήτῳ τὰ μίλωνος θῆματα τηρεῖν, πέμψοντας ἕως πυθάνε-
θαι παρὰ τῶν φίλων εἰ ὅπως ἀληθῆς τὰ περὶ Συργιάννη μη-
νυθέντα. χέτιον δὲ ὥστε καὶ βαρὺ πρὶν ἀκριβῶς ταλινθῆς
ἐκ μαθεῖν παρ᾽ αὐτοῦ τι τῶν ἐδεότων ἢ φθιγγεῖσθαι. Πέμ-
ψας ἕως ὧδε ἐπυθάνετο. οἱ δ' ἔφασαν πάνυ τε εὖ κατα-
κέναι καὶ σωτὴ ἀκριβείᾳ μαθεῖν ὡς μεγάλα Βασιλεὺς τε καὶ
Συργιάννης ἀλλήλοισι ἐπαγγελιάμενοι ἐποίησαντο τὰς συν-
θήκας. διὸ καὶ σφόδρα περιελθίσαντες μεμλυκέναι. σοὶ
δὲ μελήσει τὰ λυσιτελῆτα καὶ βαλάνειαι ἐπὶ πρᾶττεν
σαυτῶν. Τοιαῦτα περὶ Συργιάννη πυθάνετος ὁ Βασιλεὺς,
κατ' ἰδίαν μόνον παραλαβὼν, Ἡκκῶσιν, ἔφη πρὸς αὐ-
τὸν, περὶ σὺ ὡς* συμβάσεις θέμενος πρὸς τὸν ἐμὸν πάπ-
πον καὶ Βασιλέα μέλλεις μεθίστασθαι πρὸς αὐτὸν. εἴτε δὲ
αὐτὸς τῶν λόγων ἐποίησεν πρῶτος, ἐλπίσας τι πλεῖον
εὐρήσειν, εἴτ' ἐκείθεν πολλὰς ὑποχέουσιν ἀπατηθεὶς
ἐπέσθης, εἰδέναι σαφῶς ἐκ ἔχων. εἰ μὲν ἔν ἀληθῆς τὰ εἰ-
ρημένα αὐτοῖς τε οἱ εἰπόντες δίκαιοι κατηγορεῖσθαι, ἐγώ
τε ἄξιός ἐστι καὶ αὐτοῖς συκοφανταῖς πιστεύσας. εἰ δ', ὅ-
περ' ἐφών, ἢ αὐτὸς τι πλεονεκτῆσεν ἐλπίσας, ἢ ἐκείθεν
πειθεὶς ὑπήχθης πρὸς τὸτο, εἰ μὲν ἐθέλησεις τῶν τοιῶ-
των ὀποσῶναι λογισμῶν ἐμοὶ βαλάνειαι πειθεῖς, καὶ
τῶν εἰς ἐμὲ πίσις καὶ φιλίας ὥσπερ καὶ πρότερον ἄδολον καὶ κα-
θαράν τηρεῖν, τῆς αὐτῆς ἧς περ καὶ πρότερον ὀπολαύσεις
παρ' ἐμοὶ καὶ φιλίας καὶ ὀμνείας, εἴδεν τῶν τοιῶτων ὑπολογι-
ζομένῳ ὥσπερ εἰδ' αὖ εἰ μὴ τῶν ἀρχῶν ἐγγεγόνει. ἐπεὶ εἰδ' ἐπὶ
ρῶν τινὲς πλὴν ἐμοὶ καὶ τῶν μεγάλῃ δομῇ τῶν μόνων τὰ τοι-
αῦτα ἤλθεν εἰς ἀκούας. εἰ δ' ὡς ἀγνώμονά τινα καὶ πονηρὸν
ἐμὲ ὀποσῆσθαι, καὶ τὸ συνεῖναι καὶ συνεχεῖν ἐκ ἀ-
νεκτὸν ἡγῆ, ἀλλ' ὑπερφυῆ τινα καὶ μέγαρα παρὰ τοῦ ἐμῶ
πάππου καὶ Βασιλέως οἰόμενος εὐρήσειν, ὅλη προθέσει
προχωρῆσαι αὐτῶν προεῖλε, ἀνιῶμαι μὲν ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ
τῇ σήμερᾳ καὶ σωλήθης ὀποσεμέμενος. βίαν ἕως ἐπάξω,
εἰδ' ἀκοντα καταχεῖν ἐθέλησω. ἐπεὶ εἰδ' ὅτι ἀρχῶν ἔτε
πολέμῳ νόμῳ, ἔτ' ἀλλητὶνὶ βίᾳ πρὸς τὸ ἐμοὶ δελεῦν ὑ-
πηγαγόμενος, ἀλλ' ἐκοντὶ προσεχώρησας αὐτὸς, ἐλόμμενος

SECUNDUM pentecosten , ineunte Junio , cum exercitu Adrianopolin regressus , Irenen uxorem Constantino- poli adducendam ad se curat . Illa post adventum suum prolem masculam parit , quæ post octo menses obiit . Imperator urbes suas invisens , & suorum nobilio- res honoribus , muneribus , provincia- rum , oppidorumque præfecturis , alios pecuniis , & annuis pensionibus sibi de- merens , in his æstatem consumit : qua præcipiti , initio Augusti mensis , qui e- rant Constantinopoli amici , per litteras eum docent , Syrgiannem avo foederatum , brevi ad illum profecturum . Epistola per- lecta , imperatori , & magno domestico visum est faciendum , ut perscripta si- lentio in præsens tegerent ; mitterent au- tem amicos illos percunctatum , verane essent , quæ de Syrgianne significassent . Veritate enim nondum explorata cognita , agere aut loqui quod minus conveniret , grave & inhumanum judicabant . Illi res- ponderunt , diligenter se inquisivisse , li- quidoque didicisse , imperatorem avum , & Syrgiannem mira mutuum pollicitos , foedus pepigisse . Id se ex animo dolen- tes , significatum voluisse : videret quò pacto semet consilio , & operâ juvaret . His de Syrgianne intellectis , solum in secretum abducens nepos , sic ait : Re- nunciatum est mihi , te societate pacta cum avo meo , ad ipsum transiturum . Tune prior te in eandem insinuaris , spe- rans majus aliquid inventurum , an ab eo multis pollicitationibus in fraudem ille- ctus sis , haud satis scio . Si vana sunt quæ audiavi , & qui nunciarunt merito ac- cusari debent ; & ego minime laudandus sum , & qui fycophantis fidem commo- daverim . Si , ut dicebam , aut plus te consecuturum arbitratus , aut indidem per- suasus huc devenisti , & his cogitationibus monitu meo excussis , fidem mihi , amo- remque pristinum sinceriter , ac puriter præstare volueris , æque ut ante benevo- lum me , & amicum tibi saxo experiare : nec præterita , perinde ac si nulla fuissent , reputabo ; quandoquidem præter meas , magnique domestici , nullius aures tetige- runt . Si vero ut iniquum , & nequam me fugis , mecumque vivere , ac versari into- lerandum putas : sed ab avo divina quæ- dam bona te adepturum credens , ad il- lum te adjungere deliberatissimum ha- bes , doleo ista discessione tua , cum me amico , & familiari privatum videam , vim tamen non intentabo , neque invitum re- tinebo : quando neque a principio vel le- ge bellica , vel alia quadam violentia , ut mihi servires , te compuli : verum ultro me secutus , mihi adhærescere , mecum caput obsecrare periculis , meaque causa quidvis facturum passurumque promissi- sti , idque e re ipsa etiam præclare demon- strasti . Verumtamen nec ego ingra-

Edi. Paris.
pag. 77.

tus, meritorumque immemor fuit. Nam cum Deus ardenti voluntati meæ in amicos etiam facultatem tribuisset, cum alios, cum te quoque, ut decebat, donis honoribusque ob laborem, ac studium erga me tuum remuneratus sum. Et quoniam volens, ac libens mecum te conjunxisti; turpe est clanculum, ac non potius aperte valedicentem recedere: Neque tamen avum meum bello accinctum, te ad vexandas fortunas meas asciscere: sed pacem, ac fœdus inviolatum servare, & te fuisse sibi sine dolo malo velle opinor. Quamquam & hoc mirari satis nequeo, cum factis ipsis benevolæ mentis, & obedientiæ significationes ita luculentas dederim, qui tandem ille (quod numquam veritus essem) nullo iudicio mihi se amicum ostendat. Quod si forte armis mecum decertare apud animum proposuit, nos Deo cordi erimus. Recordare verborum tuorum, cum Byzantii de statu rerum consultaremus. Cum enim tu, & protostrator super avo, quæ meministi, elocuti essetis, me longe aliud sentiente, tu hunc animum meum suspiciens, fidere Deo te dicebas, qui me tam elementer in avum affecto, pro nobis pugnaturus, nosque omni cura, & solitudine liberaturus esset. Quare quid agas dispice, tua quippe causa hæc dicta sunt. Simul finem loquendi dedit imperator, Syrgiannes adversari, ac se per calumniam delatum, totamque accusationem esse commentitiam affirmare. Attamen quod asseverationis hujus neque solidas, neque claras probationes adducebat, eum conscientia labem in animo habere, bonus rerum æstimator non leviter suspicari poterat. Ast imperatore eadem iterante, ac spem maximam injiciente, non minus quam antehac sibi earum fore, e conspectu abiit. Byzantio autem quotidiani ab amicis veniebant nuntii, Syrgiannem proditorem esse, & quamprimum ille affuissent, avum in bellum, quod omnimodis jam parasset, erupturum. Hyeme appetente, ante diem tertium Nonas Octobres Syrgiannem junior imperator separatim denuo sic est affatus: In memoria tibi esse autumnus, quæ nuper tecum egi. Ex eo usque hodie in dies singulos mihi nuntiatur, te defectionem ad avum parturire: nec id tantum, sed ipsum præterea bellum instruere, quo me simul ac tu veneris, laceffit. Quotquot vero mihi bene cupiunt, ut te coerceam hortantur: sic enim bellum quieturum; At tu quæ antea ex me audivisti, iterum audies. Si, inquam, monitis meis obtemperans, ab his meditando & agendis abstinueris, bene certe: sin aliam mentem induere non est ut possis, fac quæ libido fert: ego enim non modo coercere, & comprimere te non aveo, tametsi parvo id negotio queam, ut tute confitebere: sed neque præfecturam tibi adimo; ut intelligas non me inficio, sed potius negligente, ea te egisse, quæ tibi ante deliberata sunt. Hic Syrgiannes rursus, falso in se tantum crimen conferri, ac nullius esse sibi conscium affirmans, libente imperatore, ad urbes Thraciæ, quarum præfectum agebat, discessit, ac duas, Apros videlicet, & Garellam, præsidiis impositis, cæteroque apparatu ita communiens, ut obsidionem

pag. 78.

ἐμοὶ συνεῖναι καὶ συγκινδυνεύειν, καὶ πᾶν ὅτι ἐν ὑπὲρ ἐμὲ καὶ ὑφίστασθαι καὶ πράττειν ἐπαγγελάμενος. ὁ δὲ καὶ καλῶς ποιεῖν, ἀληθὲς ἀπέφλυας ἐπὶ τῷ ἔργῳ. ἐμὴν οὐδ' αὐτὸς ἀχάριστος οὐδ' ἀμνήμων ἐφάνη τῷ ἀγαθῷ. ἀλλὰ Θεῷ τῇ περὶ τὰς φίλως προθυμίᾳ καὶ δυνάμιν παραχομένῃ, τὰς τε ἄλλας καὶ σὲ, ὥσπερ εἶδει, τιμαῖς τε καὶ δωρεαῖς ἀξίαις τῶν πόγων ἡμετέρῳ, ὅτι προθυμίας τὴν εἰς ἐμὲ. Ἐπεὶ ἔν ἐκοντὶ προσῆλθες, ἐκ ἀγαθὸν λαθραίως ἀναχωρεῖν, ἀλλ' εἰς φανερόν σωταξάμενον ἀπέναι. οἶομαι μὲν ἔν ἐδὲ τὸ ἐμὸν πάππον ὁ Βασιλεὺς πρὸς πόλεμον ἐτοιμαζόμενον, ἐπὶ κακῶσει τὸ ἐμῶν παραγμάτων σὲ προσλαμβάνεσθαι βύλεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὲν εἰς ἐμὲ εἰρήνῃ καὶ τὰς σπονδὰς ὑγιανύσας τηρεῖν. ἐφίεσθαι δ' ἀπλῶς ἔγωγε σὲ τελεῖν ὑπ' αὐτόν. καίτοι μοι καὶ τὸ τοῦ λίαν ἐπεισι θαυμάζειν ὅπως αὐτῷ τῷ παραγμάτων τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐμὴ καὶ εὐπειθείας ἐναργεῖς παραχομένων τὰς ὑποδείξεις, ὅδε, ὅπερ ἐκ ἂν ποτε ἤλπισα, ἐφελκτός ἔργον ἔδεν ἐνδείκνυται εἰς ἐμὲ. εἰ δ' ἄρα καὶ πολέμῳ ἐμοὶ προήρητο, Θεῷ μὲν μελήσει περὶ ἡμῶν. ἀναμνήσκω δὲ σὲ καὶ ἂν αὐτὸς ἐφ' ἐγγὺς λόγων ἡμῶν περὶ τὰ τί δὲ πράττειν ἐν Βυζαντίῳ βεβλόμενον. σὲ γὰρ καὶ πρωτοστράτορος περὶ τῶν Βασιλέως ὅσα καὶ αὐτὸς οἶδα εἰπόντων, ἐμὲ δὲ τὰ νῦν τὰ βεβλόμενα, θαυμάσας αὐτὸς, Πέποιθα σαφῶς, ἔφης, ἐπὶ Θεῷ, ὡς σὲ τῶν τὸν τρόπον περὶ τὸ πάππον καὶ Βασιλεῖα ἡγεμῶνα, αὐτὸς ὁ Θεὸς πολέμῳ σὲ ὑπὲρ ἡμῶν, ἡμᾶς ἡ ἀμείνων ποιήσει. Σκέψαι τοίνυν ὁ μέλλεις δρᾶν. Σοὶ γὰρ ὁ λόγος εἴρηται ἐποσί. Τοιαῦτα τὸ Βασιλεὺς εἰπόντος, ἐνίστατο μὲν ὁ Συργιάννης σεσυκοφαντῆσαι φάσκων, ὅτι ἂν κατηγορηται μηδὲν ἀληθὲς εἶναι. τὸ δ' ἢ μὴ βεβαίως παρέχεσθαι μηδ' ἐναργεῖς τὰς ὑποδείξεις ὑπὲρ ἂν κατηγορεῖτο, ὑποφύων ἐμικρὰν τῷ σοχάζεσθαι τὰ πράγματα παρείχτο δυνάμειν ἐκ τῶν λόγων, ὡς πονηρὰ συμβοῖσεν αὐτῷ. τῷ μὲν τοι Βασιλεὺς τὰς αὐτὰς λόγους πάλιν ἀναλαβόντος, καὶ θάρσας ἐμπλήσας ὡς ἔδεν ἥτον ἢ πρότερον εὐμνῶς ἡγεμῶνα πρὸς αὐτόν, ἀπῆλθεν. Ἐκ μὲν τοι Βυζαντίῳ παρὰ τῷ τῷ νέῳ Βασιλεὺς ἀγγελία ὁσημέραι ἀφικνῶντο φίλων, τὰ τε περὶ Συργιάννην πείθεσθαι ὡς εἴη ἀληθῆ, καὶ ὅτι Βασιλεὺς ὁ πρεσβύτερος τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξαρτύεται πάντα, ὡς ἅμα τῷ Συργιάννῃ ἀφικέσθαι ἀναρράγησόμενα. ἄρτι δ' ἐμὴν ἀρχομένην, Οκτωβρίῳ μὲν πρὸς ἐμπλησίαν, πάλιν ὁ Βασιλεὺς ἰδὺς ὅπως ἔφην πρὸς Συργιάννην. Οὐκ οἶομαί σε ἂν πρὸ χρόνου μικρῶς πρὸς σὲ διελέχθῃ ἐπιλεληθῇ. ἐκ τότε δ' ἄρτι καὶ νῦν ὁσημέραι μοι ἀγγέλλεται περὶ σὲ ὡς ὑποσώλῃ πρὸς τὸ ἐμὸν πάππον παρασκευάζῃ. ἐμὴν ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς τὰ πρὸς πόλεμον ἐξαρτύεται. ὡς ἅμα τῷ σὲ παρασκευάζῃ, πρὸς ἐμὲ πολέμῳ. ὅσοι δ' ἐπιπείθῃς ἔχουσιν ἐμοί, καὶ εἰρήνῃ σε παραινεῖσιν, ὡς ἅμα τῷ σὲ εἰρηνεύειν καὶ τὸν πολέμῳ παύσασθαι. ἐγὼ δ' ἂν πρότερον εἰρήνῃ, καὶ αὐτὸς εἰρῶ. ὡς εἰ μὲν τοῖς ἐμοῖς λόγοις πείθεσθαι, τῷ τοιαῦτα καὶ βεβλῆσθαι καὶ δρᾶν ὑποσῇ, καλῶς ἂν ἔχοι. εἰ δ' ἀδυνατῶς ἔχεις μεταβεβλῆσθαι, ἂν βέλει πράττει. Ἐγὼ γὰρ ἐμὸν ἔχειν εἰρήνῃ σε προθυμῶμαι, καίτοι πάντῃ ῥαδίως ἔχω, ὡς καὶ αὐτὸς φαίης ἂν, ἀλλ' ἐδὲ τὸ ἀρχῆς παραλύσω. τὰς δ' ἐνεκα σοὶ ταῦτα προλέγω, ὡς ἂν εἰδείης

καὶ τ' ἄλλα ἀσφαλισάμενος ὥς ἔχειν πρὸς πολιορκίαν ἀντέχειν, ἀπέστειλε πρὸς τὸν πρεσβύτερον Βασιλέα Νοεμβρίῳ μῆνός. ἅμα δὲ τῇ τῶτον ἐπιβῆναι Βυζαντίῳ, καὶ ὁ τῷ Βασιλεῶν πόλεμος φανερώς αὐτοῖς ἀνέριπί- ζετο. Ο νεὸς γὰρ Βασιλεὺς τῷ ὑποταγμένῳ αὐτῷ στρατιᾷ ἀπάσαν ἐν βραχεὶ συναθροίσας, ποιοῖςδε πρὸς αὐτὸς ἐχρήσατο λόγοις. Τὸ τῆς εἰρήνης καλὸν καὶ λυσιτελὲς ἐ μόνον τοῖς ἀρχομένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαῖς. ὥσπερ αὖ πάλιν τὰ ἐκ τῆς πολέμου κακὰ, καὶ ὑμῖν μὲν πᾶσι κατέστηκε φανερά, ἐγὼ δὲ τῷ ἐμοὶ προσόντων ἰδίᾳ πάντων ἐτιμωσάμενος ἂν ὥστε μὴ λυθῶμαι ἢ εἰρηνῶν. Επεὶ δ' ὁ ἐμὸς πάππος καὶ Βασιλεὺς (ὅπερ καὶ δ' ἂν ποτε ἐπέειδεν πρὶν γενέσθαι) λύσας τὰς πρὸς ἡμᾶς σπονδὰς, πρὸς πόλεμον ἐχώρησε φανερώς, καὶ ἐμὴν αἰτίαν ἢ λαβὼν ἡμῶν πρὸς τὸ λύσαι ταύτας παραχομένων, ἀλλὰ καὶ ἀκόντων νῦν ὑπ' ἀνάγκης πρὸς τὸν πόλεμον χωρῶντων, καὶ τῷ ψήφοις ἀπάσαις ἢ εἰρηνῶν αἰρεμένων, καὶ ἐν εἶναι μοι τὸ λείπον δοκεῖ, ἢ Θεὸν τῷ ἐν τῇ σπονδαὶς ὅρκιον ἐπικαλεσαμένους καὶ τῷ ἀδικούντων χωρεῖν. καὶ μᾶλλον τῷ αὐτὸς κακῶν, ἢ τῷ μὴ αὐτοὶ κακῶς παθεῖν πρόνοιαν ποιουμένων. τὸ γὰρ εἰς τῷ ἡμετέρῳ περιμένειν ἀμυνομένους ἐπιόντας, καὶ ἀνανδρίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσυρσίᾳ καὶ πάνυ πόρρω δόξουσιν ἂν. ἐλπίζω δὲ καὶ Θεὸν αὐτὸν, ὃν ἡμεῖς εὐορκούμεθα, ἡμᾶς ἐγκαταλιπεῖν ἂν, ἀλλὰ συμπαρασέσθαι τε καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ἀμυνεῖσθαι. Τῶν οὕτως ὑπὸ Βασιλείᾳ εἰρημένων, ἢ στρατιὰ πάντες ὥσπερ ἀπὸ γλώττης μιᾶς, Χάριτας, ἔφησαν, ὁμολογούμεθα τῷ Θεῷ πάντων καὶ Βασιλεῖ, ὅτι οὐκ ἀδίκῃ τινὶ καὶ πλεονεκτικῷ τὸν τρόπον ἐπόμεθα διασώτῃ. ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἂν πάντες ἂν αὐτῷ συμφαίην εἶναι δίκαια ὑπὲρ τῷ πρὸς ὁμοφύλους εἰρήνης προεμένῳ. Δίκαιος δ' ὢν ὁ Θεὸς καὶ δικαιοσύνης ἡγαπηκώς, καὶ φησιν ὁ προφήτης, ὅτε σε πρὸς τῷ ἀδικίαν ἀντικαθίσταμενος, οὐθ' ἡμᾶς ὑπὲρ τῷ δικαίᾳ περιόφεται στρατοδόμενος. ἡμῶν τοίνυν ἀπάντων ὑπὲρ σοῦ καὶ ἐξ ἡ πολλάνικς δόξαν εἶναι ἐτοίμων ὄντων, μηκέτι μέλλομεν μὴδ' ἀναβαλλόμεθα τῷ καιρῷ, ἀλλ' ἐχόμεθα ἔργῳ Θεῷ διαρροῦντες. Επὶ ταῖς οὖν Βασιλεὺς τῷ εὐνοίας ἕνεκα καὶ τῷ προθυμίας τῷ εἰς αὐτὸν τὰ εἰκότα εὐχαριστήσας, καὶ μὲν κοινὸν διέλυσεν σύλλογον. ἰδίᾳ δ' ἅμα δομestίῳ καὶ τῷ μεγάλῳ καὶ πρωτοστράτορι βελδοσάμῳ περὶ τῷ αὐτῷ, ἐπεὶ καὶ αὐτοῖς ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ εἰρημένα, καὶ οὐδενὸς ἐνδεῖν εἶναι, ἐπεφρόσαντο καὶ αὐτοὶ. εἰς τῷ ὑπεραίαν ὃ μὲν πρωτοστράτωρ πρὸς τῷ Ἀδριανου πόλιν ἐχώρει, Ἀνναν δ' αὐτῷ θυγατέρα τῷ Ἀσάνῃ Μαννῇ τῷ τῷ μεγάλῳ δομestίῳ καὶ γαμετῇς ἀδελφῷ πρὸς γάμον συνάψαν.

CAPUT XXV.

Imperator junior Theodora matri magni domestici fœmina prudentissima administratione urbium commendata, Byzantium movet. Nobiles, & duces exercitus, eodem non repugnante, epistolam ad seniore[m] mittunt, pacemque exposcunt. Tumultus in palatio.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ πρὸς τῷ ἐκστρατεῖαν παρασκευάζεσθαι παραγγείλας τῷ στρατιᾷ, ἵτοιμάζετο καὶ αὐτός. τὰ τε ἄλλα δὲ εὖ θέμενος, ἐν τῷ Διδυμοτείχῳ τῷ τε γαμετῷ αὐτῷ καὶ τῷ Παλαιολογίᾳ Θεοδώραν, καὶ αὐτῇ μὲν θείαν, μητέρα δ' τῷ μεγάλῳ δομestίῳ ἀντὶ φηρᾶς ἀπάσης καταλιπὼν (ὡς γὰρ δὴ καὶ πρὸς διοίκησιν ἐμπειρὸς πολιτικῶν πραγμάτων, καὶ φρονήσεως ἐρρωμένης ἔρας, ἢ καὶ φύσιν γυναικείαν τυχεύουσα) καὶ πᾶσι τοῖς πόλεων ἀρχαῖς καὶ διοικηταῖς τῷ

tolerare valerent, mense Novembri Byzantium venit, moxque bellum inter imperatores de integro, & manifesto ardere cœpit. Junior enim brevicopiis suis in unum coactis, sic ad eas concionatus est: Pacis honestas & utilitas non iis tantum qui reguntur, sed rectoribus etiam ipsis: sicuti & belli calamitates, vobis quoque omnibus notæ sunt. Ego vero quæ privatim possideo, eorum omnium jacturam, pacis retinendæ gratia haud recusem. Postquam autem avus meus (quod numquam credidissim) spreto fœdere, nullam nobis hujus perfidiæ causam, sive ansam præbentibus ad apertum bellum profiluit, & nos invito, necessitateque adacti ad arma imus, & omnibus potius suffragiis pacem eligimus, nihil restat aliud, quam ut Deo teste jurisjurandi invocato, perjuros invadamus: provideamusque, quomodo non magis ipsis malum demus, quam ut ne ipsi malum aliquod accipiamus. Nam eo usque procrastinare, dum in loca nostra irruant, quasi tum demum vim propulsaturi, id parum abesse non dico ab ignavia, sed etiam ab insipientia videatur. Spe bona sum, Deum ipsum, per quem conceptum sacramentum sancte colimus, affuturum, ac pro nobis depugnaturum. Dixit; & velut uno ore totus exercitus, Gratias agimus, exclamat, Deo universorum imperatori, cum non injusto & avaro militamus domino: sed ei, qui quæ omnes jure illum tenere fateantur, propter pacem civilem pro nihilo putet. Porro justus Deus, & qui justitias dilexit, ut Vates ait, neque te injustitiæ obsistentem, neque nos pro justitia bellantes despiciet. Itaque nobis omnibus pro te, si fieri possit, etiam sæpius mori non recusaturis, ne cunctemur diutius, neu tempus eximamus: sed Deo nixi, rem aggrediamur. Imperator de tam benevolis animis, & incitatis studiis, ut decebat, gratias egit, concionemque dimisit: ac seorsum cum magno domestico, & protostratore collata sententia, cum & ipsis oratio militum placuisset, nihilque desiderari videretur, eam confirmarunt. Dei sequenti protostrator Adrianopolin petit, Annam filiam cum Manuele Afane, fratre uxoris magni domestici nuptiis conjuncturus.

Psal. 10.

Edit. Paris.

pag. 79.

rerum administratores parerent cum edixisset, & se curis exonerasset, prætereaque exercitus per octiduum, uti rogaverat, se instruxisset, Tzurulum inde profectus, castra fecit, & dies aliquot ibi mansit: simul propter frigorum acerbicatem (hyems enim erat, & mensis December,) simul ut & cætera pars exercitus interea conveniret: quodque majoris utique momenti erat, ut quia Heraclea Thraciæ civitas fide rupta ad seniore defecisset, & Syrgiannes cum copiis Byzantio acceptis eam infideret, ejus recuperandæ periculum prius fieret. Nonnulla tempore illic consumpto, optimates, ac duces omnes coeuntes, legationem ad seniore de pace decreverunt. Re cognita, cum & nepos eo propenderet, gregarium quemdam, Calochæreten nomine, cum litteris mittunt: per litteras enim legatio conficiebatur, ipse tabellarii tantummodo locum tenebat. Earum litterarum hæc fuit sententia: Nos, imperator optime, inde usque a majoribus Romani, & felicitatem Romanorum beatitatem nostram, & miseriam eorumdem infortunium nostrum esse opinamur. Quamobrem vos imperatores nostros non ut hostes discordare, sed ut amicos concordare maximopere cupimus: vere cogitantes, concordiam vestram imperii incrementum, aut certe, ut verisimile est, nullum ejusdem detrimentum esse: contra inimicitias vestris non modo a barbaris finitimis, verumetiam a vobisipfis principatum vestrum destructum atque eversum iri. Aliquanto igitur antehac suborta dissensione, & nepote in te arma moliente, cum primum pacis mentionem fecisti, illico is, non secus quam si ipse pacem peteret, quamvis armorum potentia antecelleret, petitioni libenter locum dedit, reconciliatus est statim ac si bellum conflatum prorsus numquam fuisset: id quod nobis, vestroque imperio contentis omnibus, diem illum Romanæ felicitati auspiciatissimum reputantibus, singulari lætitiæ fuit. At nunc, cum videamus te, quem æquum erat, si quid etiam temere, atque inconsiderate a nepote ob fervorem ætatis gereretur, bellum sedare, nulla de causa manifesta, fracto fœdere bellum propagam inferre, animo, ut par est, concidimus, & violationem istam fœderis calamitatum exordium fore arbitramur. Quæ cum ita sint, te, imperator, per illum ipsum juramentorum præsidem, qui est, & dicitur Deus pacis, obsecramus, uti arma deponas; neve subiectos populos propter discordiam vestram malis teterrimis affligi patiare. Si tu nobis obsecundans bello repudiato pacem, & cum nepote concordiam communionemque iniveris, vicissim pro utroque vestrum, si occasio fuerit, impigre nosipfos trademus, & animas nostras haud gravate letho offeremus. Sin (quod Deus averruncet) malo dæmone invidente, quæ petimus aspernatus, improbis impellentibus, & in afflictis aliorum fortuna exultantibus aurem commodans, ad arma descenderis, per omnia contemplantem, & actiones hominum dijudicantem Deum juratum esto, nos aut in prælio omnes pugnando occubituros: aut factis ipsis declaratos, dignos fuisse qui pacem rogi-

Edi. Paris.
pag. 30.

πραγμάτων αὐτῇ πείθεσθαι πᾶν ὅτι αὐτὴ κελεύῃ προσάξας, καὶ τὴν περὶ αὐτῆς φροντίδαν ὑπολύσας ἑαυτὸν, ἐπεὶ καὶ ἡ στρατιὰ ἡμέραις ὀκτὼ παρεσκευάστο ὧν ἐδεῖτο, ἄρας ἐκείθεν, ἤλθεν ἄχρη * Τζερκλὸς. στρατοπέδου * Zonarae, ut al. Τζουρουλὸς dicitur. σάμψρος δ' ἐκεῖ, ἔμεινεν ἡμέρας τινάς. τῷ μὲν ὅτι ἐ χειμῶν ἐξαισιος ἐπεγένετο, (ἐπεὶ καὶ χειμῶνος ἡ ὥρα, καὶ μὲν ἡδὲ στρατοπεδεύοντο Δεκέμβριον,) τῷ δ' ἵνα καὶ τὸ λείπον τῆς στρατιᾶς ἀθροισθῇ. τὸ δ' ἔτι τῶν αἰτιώτερον, ὅτι τὴν καὶ Θράκης Ηρακλείας τοῦ νέου Βασιλέως πρὸς τὸν πρεσβύτερον ὑποστάσης, ὁ Συργιάννης τὴν Βυζαντινὴν στρατιὰν παραλαβὼν, ἐνῆρδεν ἐν αὐτῇ. ἐδόξεν ἔν αὐτῇ πρῶτον ὑποπειράσαι. χρόνῳ ὅμως αὐτῶν τινος ἐμβομένη, ἐδόξε τοῖς ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ τοῖς ἡγεμόσι τῆς στρατιᾶς συνελθεῖν, πρεσβείαν ὡς Βασιλέα τὸν πρεσβύτερον ὑποστῆλαι ἐξαίτησαν εἰρήνην. ὁ καὶ τῶν νέου Βασιλέως πυθομένη, ἐπεὶ καὶ γνώμῃ αὐτῆς ἡ, πέμπασί τινα τῆς στρατιᾶς Καλοχαρίτην ὀνομασμένον, τὰ γράμματα ἐγχειρίσαντες. (ἐπεὶ καὶ γράμμάτων ἡ πρεσβεία, αὐτῶν ὅμως μόνον διακομισθῆναι ἐπέχειν.) ἐδήλῃ τὰ γράμματα τοιαῦτα. Κράτιστε Βασιλεῦ, ἡμεῖς ἀνῶθεν ἐκ προγόνων ὄντες Ρωμαῖοι, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν τῶν Ρωμαίων οἰκίαν νομίζομεν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν κακοπραγίαν ὡσαύτως ἐν ἰδίᾳ τιθέμεθα δυσυχίαν. ἔστι δὲ ἕνεκα καὶ τῶν Βασιλέων ἡμῶν ὑμᾶς εὖ νοεῖν ἀλλήλοις, ἀλλὰ μὴ πολεμίας εἶναι, ποιεῖμεθα περὶ πλείους, ὅπερ ἐστὶν ἀληθεῖς ἐνοῶντες, ὡς ὑμῶν μὲν φιλίᾳ πρὸς ἀλλήλους διακειμένων, καὶ τὰ τῆς ἀρχῆς αὐξάνειν, ἢ τότε δεύτερον μὴ ἐλασσεσθαι εἰκότος. πολεμίων ὅμως ἀλλήλοις ὄντων, ἔστι μόνον ὑπὸ τῆς προσοικῶν βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ ὑφ' ὑμῶν αὐτῶν τὴν ὑμετέραν ἡγεμονίαν καταλυθῆσθαι. πρὸς χρόνῳ μὲν ἔν τινος τῆς διαφοράς κινήσεως, καὶ τῶν νέου Βασιλέως ἐπιστρατεύσαντός σοι, ἅμα τε ἐμνήδης εἰρήνης, καὶ ὁ σὸς ἔγγονος, ὡς περὶ αὐτὸς ὧν ὁ αὐτῶν, (καίτοι δοκῶν ἐν τῇ πολέμῳ πλεονεκτεῖν,) προσεδέξατο ἀσμένως, καὶ διελέλυτο εὐθύς, ὡς περὶ αὐτὸν εἰ μὴ δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ πόλεμος συνέστη. ὁ δὲ ὑμῖν τε καὶ τῶν ὑμῶν ὑπὸ πᾶσι πάντῃ ἡδονῆς αἴτιον καὶ εὐθυμίας κατέστη, εὐτυχίας τοῖς Ρωμαίοις ἀρχὴν τῆς ἡμέραν ἐκείνῃ λογισαμένοις. νυνὶ ὅμως ὁρῶντες σε τὸν μᾶλλον ὄντα δίκαιον, εἴ τι καὶ προπετῶς παρὰ τὴν ἐγγόνῳ τῷ σὸν ἐπράττετο, οἷα νέος, τὸν πόλεμον κατασέλλειν, ἐξ ὑδεμίας αἰτίας προφανῶς τὰς τε ἀποστάδας λελυκότας καὶ πολεμίας φανερώς, ἀδυμμένον τε, ὡς εἶκος, καὶ συμφορῶν ἀρχὴν ἡγεμεῖται τὴν λύσιν τῆς ἀποστάδας. ἔστι δὲ ἕνεκα καὶ διόμειδάς σε, Βασιλεῦ, πρὸς αὐτῶν τῶν ὅρκων ἐφόρος Θεῶν, καὶ ὅντος εἰρήνης καὶ καλῆς, τὸν πόλεμον καταδεῖναι, καὶ μὴ περιδεῖν τὸ ὑπὸ πᾶσι καὶ τὴν ὑμετέραν φιλονεικίαν ἀρνηθεῖς κακοῖς περιπεσόν. Εἰ μὲν ἔν πειθεῖς τοῖς ἡμετέροις λόγοις τὴν εἰρήνην ἀντὶ τῆς πολέμου μᾶλλον ἀπαύση, ἐπεὶ πρὸς τὴν ἐγγόνῳ τῷ σὸν ὁμόνοιαν καὶ κοινωσίαν, καὶ αὐτοὶ προθύμως παρέξομεν ἑαυτὰς, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτὰς, εἰ οἷόν τε, ὑπὲρ τῶν σοὶ τε καὶ τῶν ἐγγόνῳ τῷ σὸν συμφερόντων ραδίως προειμένους. ἂν δ' (ὃ μὴ γένοιτο) παρὰ τινος βασιλεύαντος δαίμονος, τὴν ὑμετέραν μὲν ἀπάσῃ πρεσβείαν, τοῖς δ' ἐνάγκῃσι πονηροῖς καὶ χαίρεισι τοῖς κακοῖς, πρὸς τὸν πόλεμον πειδῇ, τὴν πάντ' ἐφορῶντα Θεὸν ἐπὶ τοῖς πραττομένοις πᾶσιν ἐπάγοντα δίκῃ, ὁμνυμέν σοι, ὡς ἡ πεσέμεθα μαχόμενοι πάντες, ἢ ποιήσομεν καταφανῆς ἔργοις αὐτοῖς ὡς δίκαιοι ἡμεῖς.

πρεσβεύοντες εισακνέσθαι. τότε ὁ αὐτὸς πρεσβεύσεις
πρὸς ἡμᾶς, ὅτε εἰ μὴ δὲ ἢ ἀρχὴν ἐκίνεῖς πρὸς ἡμᾶς,
ἢ πόλεμον βέλτιον κρινεῖς. ἐτι δὲ μὴ μὲν οἴκοθεν
αὐτὸς, μὴτε παρ' ἐτέρων ἀκῶν πεισθῆς, ὡς ἢ δώροις
ἢ υποχέσειν ἢ ἐκπλήξει τε καὶ δειλίᾳ, ἢ ἐτέρῳ τινὶ
ἔσῳ ἢ περινοίᾳ τινὰς ἡμῶν παρασπᾶσαι καὶ τὴν Βα-
σιλέως ὑποστῆσαι δυνήσῃ. αὐτοὶ δὲ ἡμεῖς ἀρὰς ἡρασά-
μεθα κατ' ἐαυτὰς παλαμναστάτας, ἢ μὴ ἐμμενεῖν
τοῖς ὁμωμοσμένοις ἄλλοι θανάτου, καὶ μὴ ὑποστήσασθαι τὴν
ἐν Βασιλείᾳ ἢ τὴν δρᾶσόντα ἐνέχεσθαι τῇ ἀραῖς. ὡς
ἐν ἑτῷ γνώμης ἡμῶν ἐχόντων, καὶ αὐτὸν σε καὶ βᾶλεσθαι καὶ
παράττειν τὰ δέοντα παρακαλῆμεν, καὶ μὴ τῇ μὴ ἔσῳις ὑπο-
νοίᾳς ἔξαπατηθῆναι παρ' αὐτῶν τι τῷ ἐν ὑστέρω μετὰ μελόν
παραχιστόντων. Τοιαῦτα πρὸς Βασιλέα τὸ πρεσβύτερον
οἱ τ' συγκλητῆς πάντες καὶ οἱ τ' στρατῶς ἡγεμόνες ἐγγρά-
φως ἔχοντες πρὸς Βασιλέα, εἴπα καὶ ὑπογραφαῖς οἰκείαις ἵν'
ἢ πιστὸν ἐπιβεβαιώσαντες τὸ γράμμα, καὶ ἐγχειρίσαντες
τῇ εἰρημένῳ Καλοχαίρετι, πέμπουσιν εἰς Βυζάντιον
πρὸς Βασιλέα. ἀφικόμενα πρὸς τὴν Βασιλέα δ' αὐτοῦ,
θροῦς ἤρθη παρὰ πάντων ἡ βοὴ συμμιγῆς, ὡς Πα-
λαιολόγος ὁ τῆ Βασιλείας ἐγγονός (οὐ γὰρ ἡξίου αὐ-
τοῦ αὐτὸν Βασιλέα καλεῖν,) πρὸς Βασιλέα πέμψας
πρεσβείαν, συγγνώμης δέσται τυχεῖν. ἀλλ' ἐκ αὐτῶν
χοι, εἰ μὴ αὐτὸς ἐαυτὸν ὑποδείξας δεσμώτῳ, πρὸς
τοὺς πόδας ῥίψει Βασιλέως. οὕτω γὰρ αὐτὸς μόλις τυ-
χεῖν. ὁ Βασιλεὺς δ' ἤ τις ἢ αἰτία πυθόμενος τοῦ
δορυβου, τοῖς μὲν ἀπᾶσι καὶ κεκραγόντιν ἐπέταττε
σιγᾶν. τῇ δὲ Καλοχαίρετι μὴνύει, ὡς ἀναγκάων τι-
νῶν πέρι ἀχολουμένῳ ἐπεὶ μὴ καιρὸν εἶναι σωτυχεῖν
αὐτῶν, τὰ τοῦ ἐγγόνου γράμματα ὑποσείλαι. ὁ δ' ἀ-
πεκρίνατο, ἐτέρῳ μὴδὲν αὐτὸν τὰ γράμματα ἐγχειρίσαι
εἰ μὴ αὐτῷ Βασιλεῖ. οὕτω γὰρ εἶναι προσεταγμένον
αὐτῷ.

tantes exaudiremur. Tum tu ipse ad
nos legatos mittes, quando præstitisse
judicabis, si bello a principio abstinuif-
ses. Ad hoc, neque per te ipse, neque
aliis narrantibus animum inducas crede-
re, aut donis ac promissis, aut terrore
ac timore, aut callida fraude, aut alia
quodam via quosdam de nobis posse te
a nepote tuo ad tuas partes pellicere.
Malam enim pestem capitibus nostris
imprecati sumus, ni, quæ juravimus, us-
que ad extremum spiritum servemus:
& ab juniore imperatore stemus, ac ut
qui secus ager, imprecationibus obliga-
tus teneatur. Itaque cum hi sint nostri
sensus, precamur, ut ipse quoque tum
consulendo, tum faciendo præstes, quæ
officio tuo respondent: & ne inani su-
spicione delusus committas, cujus te in
futurum pœniteat. Hæc per epistolam
a seniore imperatore procerum senatus
omnis, & duces petiverunt; quoque ma-
jor fides fieret, manu sua quisque subscri-
pserunt, eamque Calochæretæ, quem
diximus, Byzantium ferendam tradide-
runt. Eo aulam introgresso, tumultus, &
diffusus clamor existeret ab aulicis om-
nibus: Palæologum nepotem (iterum
enim dedignabantur imperatorem no-
minare) per legatum ab avo veniam
petere, quam non sit consecuturus,
nisi semet vinctum sistens, ad pedes se
imperatoris projiciat: quin etiam hoc
modo vix consecuturum. Imperator
causa strepitus percepta, turbantibus
& clamantibus silentium indicit. Tum
mittit, qui Calochæretæ significet,
quoniam sibi necessariis negotiis im-
pedito otium ad colloquutionem non
suppeditet, velle nepotis litteras vide-
re. Ille, nulli mortalium eas, præter-
quam ipsi imperatori, quemadmodum
in mandatis haberet, in manus reddi-
turum refert.

Edit. Paris.
pag. 81.

CAPUT XXVI.

Xena Andronici junioris mater Thessalonica Byzantium captiva adducitur.
Calochæretes seniori pacem vehementer atque etiam suppliciter suadet.

Ἡ ΣΧΟΛΕΙΤΟ δ' ὁ Βασιλεὺς κατ' ἐκεῖνο καιρὸν,
ὅπως τὸν μὲν ὑὸν αὐτοῦ Κωνσταντῖνον τὸν δεσπό-
τῳ τελευτήσει μακρὰς πρὸς ἐσπέραν ἐκπέμψῃ, Θεσ-
σαλονίκης καὶ τῶν ἄλλων ἐσπερίων πόλεων ἐπιτροπεύσον-
τα. Βασιλίδαν δὲ τὴν Μιχαήλ μὲν τὴν Βασιλέως γαμε-
τῶν, Ἀνδρονίκην δὲ τὴν νύμφην, ἐκείθεν εἰς Βυζάν-
τιον ἀναγαγῇ. ὁ δὲ καὶ γεγονὸς καὶ τὸ ἐπίταγμα Βα-
σιλέως, ἐλύπησεν τὴν μητέρα τὴν υἱὸν αὐτῆς Ἀνδρόνικον
τὴν Βασιλέα βίαν τὴν μητέρα ἐλκυθεῖσαν ἀκηκοῦσα. ὡς
ὁ δὲ Βασιλεὺς τὴν αἰτίαν ἐπύθετο δι' ἡν ὁ δεσπότης ἀφικ-
το, καὶ ἡ κυρία παρῶν ἐν τῇ πρὸς τὴν πλὴν εἶδει καλεῖσθαι,
εἰσελθῶσα τὸ ἱερὸν καὶ τῇ τῇ Θεομήτορος εἰκόνι προσφῶσα,
ἐδ' αὐτὴν εἴτι γένοιτο μεθήσειν ἔφασκεν. ὁ δεσπότης δὲ ἐλ-
θὼν, πρῶτα μὲν λόγοις ἐπεχείρει πείθειν. ὡς δ' ἐκ-
παθεῖν, ἐβιάζετο καὶ χερσίν. ὡς δ' ἡμεῖς καὶ ἔτι καὶ ἔτι, τῇ
μεγάλῃ παπῇ Παλαιολόγῳ, ὅτι πρωταρχαγορεύει
Συναχρεῖμ, καὶ Ἰωάννη Ζαρίδῃ τὸν ἐλκυσμὸν ἐπέτρεπε
τὴν Βασιλίδος. οἱ δὲ καὶ βίαν τὴν ἐπὶ τοῖς ἀποσπᾶσασιν, εἰς
θάλασσαν τε καταγαγόντες ἐπέτρεψαν τοῖς τεληράρχαις
ἀχθῆσομένην ὡς Βασιλέα. ἐδὲκει μὲν ἐν τῇ τῇ Βασιλίδος
Paris I.

PER id tempus imperator in eam
curam & cogitationem incumben-
bat, ut filium Constantinum despotam
navibus longis in occidentem mitteret,
prætorem Thessalonicae, reliquarumque
urbium; & a ut is imperatricem, Mi-
chaelis imperatoris conjugem, minoris
Andronici matrem Thessalonica Con-
stantinopolin reducendam curaret. Qua
re pro desiderio senis administrata, An-
dronicus mirifice indoluit: quippe qui
parentem suam fuisse vi abstractam au-
dierat. Nam perspecto qua gratia despo-
ta venisset, & præsente jam præstituto
die, quo navim conscendere deberet, ad
templum confugiens, & Deiparæ si-
mulacro affusa, si quid se fieret, non id
dimissuram afferebat. At despota acce-
dens, primum bonis verbis ut discedat
efficere nititur: ubi frustra fuit, manus
in eam violentas injicit. Cum sic quoque
actum ageret, magno pappiæ Palæolo-
go, protallagatorii Sennacherim, & Jo-
anni Zaridæ negotium dat. Illi per vim
abstractam ad litus deducunt, trierarchis
ad imperatorem deportandam credunt. sed hic no-
visum hoc etiam juniore imperatori im-
ster constā-

* al. πα-
πίας dicitur
* Ita MS.
pro Συνα-
χρεῖμ.

* MS. inter.
πρωταρχαγο-
ρεύει, qui e-
ταιρ, qui e-
rat præfe-
ctus alogii,
ster constā-

ter ubique mane facinus, despotam ipsum manus habet ^{παρ}attulisse matri suæ, eidemque uxori frat^{τα}ταδ'αγ'ατ'α; tris ejus, & imperiali lege etiam domi- qui nullus nā ipsius. Quod autem alijs insuper a- alius est, vellendam commisisset, id vero longe quam isquē contumeliosissime factum censuit. Sed hodie voca- hęc postea evenerunt. Persunctus so- mus *Gene-* litudine de occidente senior, Calo- *ral des po-* chæreten accersit; nepotis litteras requi- rit; si quid coram velit, loquendi co- *Edit. Paris,* piam dat. Ille se nec litteras, nec verba *pag. 82,* nepotis afferre; sed qui cum eo essent nobilium, ac ducum exercitus, quo di- cto libellum porrexerat. Eo perlecto, vi- sisque subscriptionibus: Isti, inquit, mi- nas mihi proponunt pro arbitrato: at ego ipsos, si quid tentaverint, pœnas acer- bissimas persoluturos ajo. Imo, occur- rit Calochæretes, minas non proponunt: sed primum rogant: si precibus nihil obtinuerint, consecutura denuntiant. Quod ad me attinet, ego quoque hor- tari te, obtestarique non dubito, im- perator optime, uti eorum supplicatio- nem ne despicias, pacemque non po- pulis modo tuis, verum tibi met nihilo minus profuturam, & nomen tuum a- pud omnes a dedecore, & infamia plu- rimum defensionem obvijs ulnis exci- pias. Etenim ubi nepos te deserto A- drianopolin venit, pars hujus defectio- nis causas in illum, pars in te confere- bant: nec certa cognitione res tene- batur. Post cum arma contra te sum- pisset, tuque pacem obtulisses, & ille citra cunctationem accepisset, fœdus- que sancitum esset, omnes consilii ve- stri prudentiam, & conversas ad melio- ra voluntates collaudantes, diem illum festum exegerunt, sese malis omnibus ex civili bello emergentibus levatos exi- stimantes. Nunc vero, quando nepos imperii sui partem lustravit, exercitui perdiligenter providit; moenia oppido- rum vetustate laborantia, ac fatiscen- tia refici & instaurari iussit; ad firman- dam reipublicæ disciplinam, ad univer- sam ejus amplificationem atque incre- mentum, quantum in se fuit, operæ con- tulit, rursus, & repente bellum, nulla vel ipsius, vel ipsi studentium, culpa ex- suscitatum est. Quare is qua superiora, omni crimine absolvetur: qua recentio- ra, laudem adipiscetur: ut qui bellum non prior inferat, sed illatum repellat: omniumque sibi animos conciliabit, qui cum injuriose tractato una dolebunt: tu contra universorum sententijs ut & ante, sic nunc pro injurioso condemna- bere. Tecum igitur expende, quanta te propter exorituras calamitates & a- pud Deum pœna, & apud homines in- festatio maneat. Quocirca iterum oro, imperator, miserere subjectorum: mi- serere filii tui, ac denique tui ipsius, cujus apud Romanos tanta est laus, & quem- que ut aliquem de cælo delapsum in- tuerentur: & pacem complexus, bello nuntium remitte; neve populos tuos inde manaturis cladibus ad exitium vocari: neve nepotem tuum aut victorem tur- pius vincere, quam si victus esset (pa- trem enim suum vincet) aut victum injuste simul, & a patre interfici, tuum- que nomen passim cum faustis accla- mationibus decantatum, ex adverso in invidiam adduci finas. Hęc cum differuisset Calochæretes, & ad im- peratoris, atque astantium interroga- ta, objectionesque sapienter respon-

ὑπὸ Βασιλεὺς τῷ νέῳ καὶ τῷ δεινῷ τὸ καὶ αὐτὸν δεσπότην χεῖρα βιαίαν ἐπενεγκὴν τῇ μητρὶ. εἰ γὰρ καὶ ἀδελφὸς γὰρ μετῇ, ἀλλὰ τῷ Βασιλικῷ νόμῳ καὶ δεσπότης ὡς αὐτὸς. τὸ καὶ ἐτέροις ἐπιβέβηαι τὸ ἔργον, ἐδόντος ἐνομίῃ δὲ ὑπερον εἰς ὕβρεως ὑπερβολῇ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον. Βασιλεὺς δ' ὁ πρεσβύτερος ὡς ἀπηλλάχθη τὴν περὶ τὴν ἀσπίδας φροντίδων, τὴν Καλοχαυρίτῳ μεταπεμφάμενος, ἐζητήσας τὰ γράμματα τῷ ἐγγόνῳ, ἔπειτα δὲ σώματος ἔχει λέγειν ἐκέλευεν ἀπαγγέλλειν. ὁ δ' ἔλεγε μὴτε γράμματα μὴτε λόγους τῷ νέῳ Βασιλεῖ κομίζεσθαι, ἀλλὰ τὴν αὐτῷ σωόντων συγκλητικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων τὴν στρατίαν. ἐπεδίδωκε ἡ ἄμα καὶ τὸ βιβλίον. διελθὼν ἡ ὁ Βασιλεὺς τὰ ἐγγεγραμμένα, καὶ ἄμα καὶ τὰς ὑπογραφὰς ἰδὼν, Ἐκείνοι μὲν, εἶπεν, ἀπειλῶσιν ἐμοὶ ὅσα δὴ βέλονται. ἐγὼ δ' αὐτῶν τὴν περὶ τῶν δίκων τίς ἐστι, φημί, τὰς ἐχάτας. Οὐκ ἀπειλῶσιν, εἶπεν, ὦ Βασιλεῦ, ὁ Καλοχαυρίτης ἀλλὰ δέοντα παρῶν. ἂν δ' ἐφ' οἷς ἰκετεύσῃ μὴ εἰσακένωνται, τὰ μέλ- λοντα συμβῆσθαι ἀπαγγέλλωσι. καὶ ἐγὼ ἡ αὐτὸς καὶ δέομαι σε ἔσπευσθαι, κράτιστε Βασιλεῦ, μὴ πε- ριιδεῖν αὐτῶν τὴν ἰκεσίαν. ἀλλ' ἀσπασάσθαι τὴν εἰρήνην, καὶ μόνον τῷ ὑπηκόῳ λυσιτελεῖν, ἀλλὰ ἔσοι. καὶ μὴ παρὰ πάντων κακῶς ἀκείνῃ τὰ μέγιστα συμμαρομένη. ὅτε γὰρ ὁ σὸς ἐγγονὸς Βασιλεὺς ὁ νέος σε τὸ παρῶν ἀποσὰς εἰς Ἀδριανόπολιν ἀφῆκε, οἱ μὲν αὐτῷ τὰς αἰτίας ἀντιθέσαντες τὴν ἀποστασίαν, ἑτέροι δ' οἱ σοί. ἔπειτα τοῖς ἀνθρώποις ἀμφίβολος ἡ περὶ τῶν γυνώσκων. ὡς δ' ἐπιστρατεύσαντος ἐκείνου σὺ τε ἐμνήσθης εἰρήνης, ἐκείνους τε ἄσπευτος προσεδέχετο μηδὲν μελλήσας. ἔπειτα γεγέννητο αἱ ἀπορροαὶ, πάντες μὲν ἐπήνεσαν ὑμᾶς τὴν εὐβελίαν καὶ τὸ παρὸς τῇ βελτίῳ μεταβολῇ. ἐπεὶ δ' ἡ ἡμέραν ἡγὼν τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἐν τῇ ἐμφυλίῃ κακῶν πολέμῳ νομίσαντες ἀπηλλάχθαι. νυνὶ δ' ὅτε Βασιλεὺς ὁ σὸς ἐγγονὸς τὴν ἀποστασίαν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν μοῖραν περιῶν, τὴν τε στρατίαν ἡξίωσε παρονοίας καὶ τὴν τυχεύσης, ἔπειτα πεπονηκότα τῷ χρόνῳ τείχῃ τὴν πόλεω ἐπέταξεν ἀνακταῖσθαι, καὶ τὴν πολιτικὴν ἐνομίαν καὶ τῆς ὅλης τῇ πρᾶγματων ἐπιδόσεως, ὅσον ἐξῆλθε, ἐπεμελήθη, αὐ- τοῖς ἐξαιφνης ὁ πόλεμος ἀνερράγη, μηδεμίαν μὴ ἐκείνῃ μὴτε τῇ σωόντων αἰτίαν παραχομένων. ὡς ἐκεί- νῳ μὲν συμβῆσεται καὶ ἐπὶ τοῖς παρότεροις αἰτίαις πά- σης ἀπολεῖσθαι, καὶ τῷ νυνὶ ἕνεκα ἐπαινεῖσθαι ὡς ἀμυ- νομένῳ καὶ ἐκατάρχοντι πολέμῳ, καὶ τὴν παρὰ πάντων εὐνοίαν καρπῶσαι ὡς ἀδικημένῳ συμαλγέτων. σὲ δ' ἀπάσαις ψήφοις καὶ νυνὶ καὶ παρότερον ἀλίσκεσθαι ἀδικούν- τα. Εὐνόησον ἂν ἡλίκη τῇ συμβησομένων κακῶν καὶ παρὸς Θεῷ τίσις καὶ παρὸς ἀνθρώπων ἐφέται μίμψις. διὸ δὴ ἔπειτα αὐτοῖς σε δέομαι, Βασιλεῦ, καὶ τῇ ὑπηκόων ἑλεον- χόνη, καὶ τῇ Βασιλείᾳ τε καὶ παιδὸς ἔστω δέ σε, καὶ παρὰ Ρωμαίοις πάντων ἐπαινεμένῳ, καὶ ὡς τινος τῇ κρείττονων θαυμαζόμενῳ, τὸν πόλεμον καταλύσαι, προσ- δεξάμενον τὴν εἰρήνην. καὶ μὴ περιιδεῖν τὸ μὲν ὑπηκόων ὑπὸ τῷ πολέμῳ ἡφθάρην. τὴν δ' οὖν ἐγγονὸν καὶ Βασι- λεῖα, ἡ νικήσαντα πάσης ἡττης αἰχίῳ νικῆσαι νίκη, (πατέρα γὰρ νικήσας,) ἡ ἡττηθέντα ἀδίκως τε ὁμῶς, καὶ παρὰ πατρὸς ἀποθανεῖν, τὸ, τε σὸν ὄνομα τὸ παρὰ πάντων ἀδόμενον σὺν εὐφημίᾳ, ἡ βαλάντιον ἐξ ἀν- τιστροφῆς. Τοιαῦτα εἰπὼν ὁ Καλοχαυρίτης, καὶ παρὸς τὰς ἐν Βασιλείᾳ καὶ τῇ παρόντων πρῶτας καὶ ἀντιθέσεις συ- νεπὼς ἄλλας τὰς ἀποκρίσεις ἀνθυπενηκῶς, τέλος

ταῖον ἑαυτὸν πρὸς τῆς Βασιλείας κατακλίνας πόδας,
εἶπετο μετ' ὅσης σπαθῆς μὴ ἀπώσασθαι τιτὸν εἰρηνικόν,
μηδὲ τ' ἐξ ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνον καὶ φθορερόν, ἀλλὰ τὸν
εἰρηνικοῖον Χρῆστον τ' ἐπὶ διεσῶτα συνάψαντα, χεῖν το
πλέον. Αναστήσας ὅτε αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ εὐχαρισεῖν
εἰπὼν, ὅτι ἐλθὼν ἐδίδαξας ἡμᾶς ἀρκούντως, τοῖς ἀπε-
σαλκόσιν ἐκέλευεν ἀπαγγέλλειν, ὡς ἀσυνέτα ἔλατρεσ-
βλομένοις ἐδ' αὐτοὺς ἀν' ὑπόκρισιν δοῖν. ὑποκρινεῖται
δ' αὖτις, ἀν' καὶ αὐτοὶ πρεσβεύσωνται σιωπῶς. Οὕτω
μὲν ὁ Καλοχαρέτης ἀπρακτὸς ἀπῆλθεν ἐκ Βυζαντίου. Ὁ
δέγε Βασιλεὺς ὁ νέος ἄρας ἐκ Τζαρελῆς εἰς Ηράκλειαν
ἀφίκετο τ' ἐκ Θράκης, καὶ Συργιάννιον ἐκεῖ κατακλείσας
ἅμα τῶν ἐκ Βυζαντίου στρατῶν, ἐπολιόρκησεν ἐφ' ἡμέραν
μῆ. καὶ ἐκεῖθεν αὖτις ἀπαυσάς, ἐστρατοπέδωσθε περὶ
* Δάνειον. εἰς τ' ὑπεραίαν δ' εἶχετο τ' φερέσης πρὸς τὸ
Βυζάντιον. καὶ γενομένη καὶ τὸ Ρήγιον, ὁ Καλοχαρέτης
ἐνέτυχεν ἀπαγγέλλων ὡς ἀπρακτὸς ἐπανήκει.

* Al. Δαό-
νιον ; ita &
Nicetas.
Thraciæ
urbs est .

disset ; tandem pedibus imperatoris
provolutus , omni contentione rogare
cœpit , ne pacem rejiceret , neu il-
lum ab initio homicidam , & invi- *Joan. 8.*
dum illum (puta diabolum) sed Chri-
stum pacificatorem , qui fecit utraque *Ephes. 2.*
unum , potiores ferre vellet . Homi-
nem levat imperator , & gratias agit ,
quod eos satis de officio docuisset , ju-
betque iis , quorum missu advenerat
renuntiare , Quia stulta legatione usi
essent , non se responsum dare : datu-
rum , si prudenti uterentur . Sic Ca-
lochæretes frustra discessit . Junior im-
perator Zurlulo motis castris , Hera-
cleam Thraciæ processit , ubi Syrgian-
nem cum præsidio Byzantino conclu-
dens , diem unum in obsidione posuit .
Inde recedens , prope Daonium castra
metatus est , & sequenti luce Constam-
tinopolim tendere perrexit . Rhegii Ca-
lochæretes ei obvius , nihil se effecisse
narrat .

C A P U T XXVII.

Legatio nepotis ad avum de pace; quam rursus non procul a mœnibus Byzantii petit, sed frustra. Ejus febris, & profluvium sanguinis e naribus. Magni stratopedarchæ defectio. Syrgiannis facinora.

Σ Τραπεζεδόσαμένῳ ἃ αὐτῷ, ἔδοξε δῖον εἶναι καὶ
 αὐτὸν πρὸ τῆ Βασιλείας καὶ πάμπαν ὀποσεῖλαι
 πρεσβείαν περὶ εἰρήνης. πέμπει δὴ τὸ μέγα κανος αὐ-
 λὸν Ἰωάννῳ Παλαιολόγῳ τῷ πρωτοστράτορος ἀδελφόν,
 καὶ Ἰωάννῳ τὸν Ἀπλῆσφάρῳ, γράψας τῷ πάμπαν καὶ
 Βασιλεῖ τοιαῦτα. Τῶν ἐμοὶ σωζόντων συγκλητικῶν
 καὶ ἄλλων ἡγεμόνων τῆ στρατιᾶς καὶ αὐτὸς συνεδότης πρὸς
 σὲ περὶ εἰρήνης ἔχε πρεσβυταμένῳν καὶ μὴ τυχόντων,
 νυνὶ καὶ αὐτὸς σὺν αὐτοῖς αὐτίς περὶ τῆ αὐτῆς πρεσ-
 βεύσεως, ὃ Βασιλεῦ, καὶ δεομεθ' αὐτὰ πάντες κοινῇ, μὴ
 ὥς τι τῇ ἀτίμῳ ὀπορρίφωμαι, ἀλλ' εὐφραίας καὶ συγ-
 γνώμης τῇ σὺ κράτης τυχεῖν. ἐπιμένεας πάντῃ σὺ καὶ
 εἶναι δέλης καὶ ὀνομάζεσθαι, καὶ εἰρήνῃ ἀντὶ πολλῶν
 ἀγαθῶν ἄλλων ἐν εὐεργεσίας αἰσθόμενος μέρει. Τῆς
 μὲν ἐν ἀπέσειλεν ὡς Βασιλεῖ ἐν ἡμέραις ὀκτὼ καλεῖ-
 σαι ἐπανελθεῖν, ἀρκεῖν πρὸς τὸ Βασιλεῖ βαλεῦσθαι
 περὶ τῆ εἰρήνης τὸ ἔκτισμα νομίσας τῷ χρόνῳ. αὐτὸς δ'
 ἔμεινεν ἐν Ρηγίῳ. δύο ἃ ἡμερῶν παρεληλυθυῶν πρὸς
 τῇ δέκα, ὡς οἱ πρέσβεις ἐκ ἐπανῆκον, ἄρας ἐκ Ρηγίας,
 ἦλθεν ἐγγὺς τῇ Βυζαντίᾳ τειχῶν ὅσον μὴ βάλλεσθαι
 τοξεύειας τὰς στρατιώτας. πέμψας δ' ἐγγὺς τῇ ἐπομένῳ
 τινὰς, λέγειν ἐκέλευε τοῖς ἐπὶ τῇ τείχεσσι ἀπαγγέλλειν
 τῷ Βασιλεῖ, ὅς ὁ σὸς ἔργονος, ἐπεὶ καὶ τῇ προθεσμίᾳ
 ἐχ' ἦκον οἱ πρέσβεις, ἔλθων αὐτὸς συγγνώμης δεῖται
 τυχεῖν. Οἱ ἃ, μὴδ' ἄκροισι ὡς παραδεξάμενοι τὰς λό-
 γας, βάλλοντες ἀπὸ τῇ τείχεσσι ἠνάγκασαν φυγεῖν. Βα-
 σιλεὺς δ' ὁ νέος αὐτότε ἔχε καρτερίσας μέχρι κλινῆσης ἡ-
 μέρας, ὀλίγον ἀναξεύξας, ἐστρατοπέδωσεν ἐγγὺς * Κοσ-
 μιδίᾳ ἐν τοῖς Λυμπιδαίᾳ, καὶ ἔτις μὲν ἔμεινεν ἡμέρας ἐ-
 καὶ χειμῶνων δ' ἔξαισίῳν καὶ ὄμβρων ἐπιγενομένων, ὡς
 καὶ δύο τῇ στρατιᾷ ὑπὸ φύχας ὀποθανεῖν ἐν τῇ στρατοπέ-
 δῳ, ἐπεὶ περὶ τε εἰρήνης ἠλπίζετο μηδὲν ἔτι, ὅ, τε χειμῶν
 ἐπέκειτο σφοδρῶς, καὶ ἡ στρατιὰ τῇ πρὸς τῇ χρεῖαν ἠπορεῖ, ἐκ
 ἐπιτρεπόμενοι πρὸς τῇ νέῃ Βασιλείᾳ τῷ χώρῳ κακῶν,
 (ἦσαν ἃ πάγματα πεσάρωντα) ἀναστρέψας ἦλθεν εἰς
 Διδυμότειχον, καὶ διέλυσε τῷ στρατιᾷ. ἔτι δὲ ἐστρα-

Part I.

*Al. vocant
Κοσμηδον.

C A S T R I S ibi locatis , subit animum nepotis , suarum quoque partium esse , legationem ad avum mittere . Deligit itaque Joannem Palæologum magnum constantulum , prototratoris fratrem , & Joannem Aplepharen , quibus epistolam committit hæc continentem : Quandoquidem quos mecum habeo nobiles atque illustres , & ductores ordinum , me conficio de pace ad te miserunt , nec impetrarunt , ego ipse nunc , illis pariter volentibus , rursum eandem peto ; & te oramus communiter , ne nos ut despiciabiles refuses : verum majestatis tuæ gratia , & venia impertias : cujus lervi plane & esse , & nominari optamus , pacem præ multis aliis bonis in beneficii loco abs te flagitantes . Ergo hos ad imperatorem legavit , diebus octo redire jussos : tantum intervallum avo ad capiendum de pace consilium ratus sufficere : ipse interea Rhēgii expectabat . Duodecim diebus elapsis , legatis minime redeuntibus , Rhēgio prope Byzantii muros (ut esset extra teli jactum tamen) accessit . Deinde aliquot de suis mittit , qui de muro propugnaturis dicerent , nuntiatum irent imperatori , nepotem ejus quoniam ad diem præfixam legati non rediissent , adesse ipsum , veniam rogantem . Qui ne summis quidem auribus eorum verba excipientes , tela superne dejiciunt , & eos fugere cogunt . Junior imperator cum ibidem constitisset , quoad dies jam occumberet , paulum retrocedens , juxta Cosmidium in Lympidario castra fecit , ac triduum illic hæsit . Immodicis porro imbribus cum intolerando frigore supervenientibus , (adeo a ut duo milites algore obrigescerent ,) cum spes pacis evanesceret , hyems se vehementer intenderet , exercitus populatione prohibitus com meatu egeret , (& b converso itinere Didymotichum veniens , militem dimisit . Adhuc prope Byzantium erat , cum Boeilas

Meosorum regis frater ab ipso ad avum transfugit. Didymotichi quotidiana fe-
bri diebus quadragenis jactatus est. Qua
depulsa, diebus duodecim continuis in-
credibilis copia sanguinis de naribus pro-
fluxit. Eo affectu profligato, quartana
eum mensibus undecim divexavit. Post
istuc malum ex intestinis, & splene,
quoad vixit, laboravit. Verumtamen a-
liquid operis faciendo, & assiduis exer-
citationibus consequabatur, ut spiritum
ducere posset. At enim senior impera-
tor, quamquam excellenti prudentia or-
natus, & quid tali tempore agendum
esset, scire posse videretur, cum ne-
potem numero copiarum, alacritate,
virtuteque multorum superare cerneret,
ac proinde pacem accipere merito de-
buisset (idque bono colore, quia ro-
gatus esset videlicet) diu legatos nul-
lo responso dignatus, tandem re infe-
cta ab se dimisit. Bellandi autem cu-
piditatem Syrgiannis accessio augebat,
a quo singularia quædam & memora-
bilia exspectabat: potissimum vero quæ
in Rhodopes provinciis novabantur.
Etenim Andronicus Palæologus magnus
stratopedarcha a juniore imperatore mis-
sus, ut a Stenimachi & Zepænes ur-
bium, & castellorum non paucorum,
quique in iis erant multorum, fortissi-
morumque militum præsidem ac ducem
ageret, alios donis ac promissis per-
mulso, alios vi & minis coactos, ad
senioris auctoritatem, fidemque tradu-
xerat. Quod illi spem victoriæ non exi-
guam iniecit. Nepos Didymotichi in
hybernis erat, cum Syrgiannes He-
raclea Byzantium excurrans, & quid-
quid ibi inveniret militum assumens,
Thraciæ oppida, quæ se juniore sub-
diderant, invasit. Ac primum qui-
dem Apros, & Garellam (veritus
ne illius amicitiam sequerentur) equi-
tatum peditatumque misit, qui ex-
cursionibus e Didymoticho resisterent.
Postea Rhædestum adortus, corrupto
præsidio (ut erat harum artium cal-
lidus) eam occupavit. Hinc Bizyen-
sem agrum depopulatus, Sergentium
contendit, oppidumque per deditio-
nem recepit. Post Byzantium abiit: ubi
diebus aliquot exactis, Selybriam in-
festum agmen duxit. Selybrianis por-
tas claudentibus, vicinum urbi oppi-
dum, Saccos appellatum, & ab a-
ratoribus habitatum, ipsis deditibus
accepit: relictaque ibi manu, quæ
Selybrianos incurfando permeret, (quod
illi maxime, tam occulte quam a-
perte, fecerunt) Byzantium rediit.
Interim hyems exivit, Indictione quin-
ta. Vere jam incipiente, principio

Edit. Paris.
pag. 85.

MCCCXXII.

Martii a juniore imperatore per di-
tionis ejus provincias litteræ mittun-
tur, quibus milites ad diem deci-
mumquintum Didymotichum evocan-
tur. Omnes die præfinita affuere.
Σηλυβείαν. μὴ προσδεξαμένων δὲ τῷ Σηλυβειανῶν, φρουρίον τι Σηλυβείας ἐγγύς, Σάκ-
κους ὀνομαζόμενον, τῷ κατοικοῦντων γεωργῶν παραδόντων, κατέχευε. στρατιὰν δὲ ἐκείσε κα-
ταλιπὼν ὥστε τὰ Σηλυβειανῶν ἐπεκδρομαῖς κακοῦ, εἰς Βυζάντιον ἐπανῆλθεν. Ἐκὰς δὲ
Σηλυβειανῶν ὁ ἐκ τῷ Σάκκων πόλεμος ἐς τὰ μάλιστα, λαθραῖαις τε καὶ φανεραῖς ἐφό-
δοις. καὶ ὁ χειμὼν ἐν τούτοις ἐτελεύτα πέμπτης Ἰνδικτιῶνος. Ἀρτι δ' ἔαρος Ἀρχομένου πε-
ρὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου μὲνός, γράμματα παρὰ τοῦ νέου πέμπονται Βασιλέως πρὸς τὰς
ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχίας κελεύοντα τὴν στρατιὰν εἰς Διδυμοτείχον ἄγει πνυτεκαίδεκάτης αὐτοῦ
παρεῖναι. Ἐ πάντες ἐν ἡ παρῆσαν ἐπιτάχθησαν ἡμέρᾳ.

τοπεδωμένου πρὸς Βυζαντίω, Βοησίλας ὁ τοῦ Μυ-
σῶν Βασιλέως ἀδελφός, τοῦ νέου Βασιλέως ἀπο-
στὰς πρὸς τὸν πρεσβύτερον ὑπομόλησεν. Ὁ νέος δὲ
Βασιλεὺς μὲν τὴν εἰς Διδυμοτείχον ἄφικιν, ἐνόση-
σε ῥίγος καθημερινὸν ἐν ἡμέραις πεσσαράκοντα ἐφε-
ξῆς. τὴν δὲ πεπαυμένου, αἵματος ἀπισίον τι χρῆ-
μα δὲ τῷ μυκήρων ἐρρύνη ἐν ἡμέραις δυοκαίδεκα
συνεχῶς. λαφύσαντος δὲ καὶ τοῦτου τοῦ κακοῦ, αὐ-
δὲς ἐρρίγασε περταῖον ἐν ἐνὶ καὶ δέκα μισίν.
ὁπότε δὲ τοῦ τοιούτου κακοῦ, τὰ τε σπλάγχνα καὶ ὁ
σπλῆν κακῶς διατεθέντα, ἄχει καὶ τελευτῆς αὐτοῦ
τῆς κακώσεως οὐκ ἔχουσιν ἀπαλλαγῆναι. ἀλλὰ πό-
νοις καὶ καθημερινοῖς γυμνασίοις μεθώδουε τὸ κα-
κὸν ὅπως ἀναπνεῖν ἐφίη. Ὁ δὲ γε πρεσβύτερος Βα-
σιλεὺς, καίτοι θαυμαζόμενος ἐπὶ συνήσει, καὶ δει-
νὸς δοκῶν ἐκ τῷ τραγμάτων συνεῖναι τὸ δέον, ὁ-
ρῶν τὸν ἔγγονον πλήθει τε στρατιᾶς καὶ προθυμίας
καὶ ἀνδρείας τῇ πρὸς τὰς μάχας ὑπερέχοντα πολλῶν
τῷ αὐτῷ, καὶ δίκαιος ὢν προσδεξάσθαι τὴν εἰρήνην
(ἐπεὶ καὶ μὲν καλῶς τῷ χήματος ἐγίνετο * δεομένων * δεομένων
ἐκείνων) ὁ δὲ, ἐπιπολὺ μὲν ἠξίωσεν ὁπορείσεως ἐκείνου
ἡδεμίας τοὺς ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ ἀφιγμένους πρεσβείας,
χρόνου δὲ παρρηχικότος πολλοῦ ἀπέπεμψεν ἀπακ-
τας. ἐνῆγε δὲ αὐτὸν πρὸς τὸ μᾶλλον τὸν πόλεμον
αἰρεῖσθαι μάλιστα μὲν καὶ ἡ τοῦ Συργιάννη ἀφίξις
πρὸς αὐτὸν μέγα τι καὶ ἀξιόλογον ὄντος προσδοκί-
μου φάττειν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὰ νεωτερομένητα
ἐν τῇ Ροδόπῃ. ὁ γὰρ Παλαιολόγος Ἀνδρόνικος ὁ
μέγας στρατοπεδάρχης παρὰ Βασιλέως τοῦ νέου τῷ
καὶ τὴν Ροδόπῃ ἐπαρχίαν Στενιμάχου καὶ Τζεπαί-
νης πόλεων καὶ τῷ ἄλλων φρουρίων οὐκ ὀλίγων ὄν-
των, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς στρατιᾶς πολλῆς τε καὶ μαχι-
μωτάτης οὐσης ἡγεμὼν ὁποσαλεῖς, τοὺς μὲν δώροισι
καὶ ὑποχέσει πείσας, ἔτι δ' ἔς καὶ βιασάμενος,
τῷ πρεσβυτέρῳ προσεποίησε Βασιλεῖ. ὁ δὲ ἐ φαύ-
λας ἐνεποίησεν αὐτῷ ἐλπίδας τοῦ περιγενήσεσθαι
ἐν τῇ πολέμῳ. ἐν ᾧ δὲ ὁ νέος Βασιλεὺς ἐν τῇ Δι-
δυμοτείχῃ διῆγε, τοῦ αὐτοῦ χειμῶνος ὁ Συργιάν-
νης ἐξ Ἡρακλείας εἰς Βυζάντιον ἐλθὼν, καὶ τὴν
στρατιὰν πᾶσαν παραλαβὼν, εἰς τὰς ἐπὶ Θράκης
ὑπηκόους τῷ νέῳ Βασιλεῖ πόλεις ἐξῆλθε. καὶ πρῶ-
τον μὲν εἰς Ἀπρω καὶ τὴν Γαρέλλαν, μὴ ὁποσῶσι
δεδοικῶς πρὸς Βασιλεῖα τὸν νέον, φρουρὰν ἀπέσειλε
πεζὴν ἅμα ἔ ιππικὴν, ὥς ἂν ἀντέχοιεν πρὸς τὰς
ἐκ Διδυμοτείχου ἐφόδους. ἔπειτα εἰς Ραιδεσὸν ἐλ-
θὼν, κατέχευ αὐτῷ πείσας τοὺς φρουρούς. (ὡς
ᾧ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινός.) ἐκεῖθεν δὲ Βιζύλλω
καταδραμὼν καὶ ληϊσάμενος τὰ περὶ αὐτῷ, ἦλθεν
εἰς Σεργέντζιον, καὶ κατέχευ καὶ αὐτὸ προχωρήσαν.
ἔπειτα εἰς Βυζάντιον ἐλθὼν, καὶ διατείνας ἡμέρας τι-
νὰς, ἐξελθὼν αὐδὲς ἅμα τῇ στρατιᾷ, ἀπῆλθεν εἰς
Σηλυβείαν. μὴ προσδεξαμένων δὲ τῷ Σηλυβειανῶν, φρουρίον τι Σηλυβείας ἐγγύς, Σάκ-
κους ὀνομαζόμενον, τῷ κατοικοῦντων γεωργῶν παραδόντων, κατέχευε. στρατιὰν δὲ ἐκείσε κα-
ταλιπὼν ὥστε τὰ Σηλυβειανῶν ἐπεκδρομαῖς κακοῦ, εἰς Βυζάντιον ἐπανῆλθεν. Ἐκὰς δὲ
Σηλυβειανῶν ὁ ἐκ τῷ Σάκκων πόλεμος ἐς τὰ μάλιστα, λαθραῖαις τε καὶ φανεραῖς ἐφό-
δοις. καὶ ὁ χειμὼν ἐν τούτοις ἐτελεύτα πέμπτης Ἰνδικτιῶνος. Ἀρτι δ' ἔαρος Ἀρχομένου πε-
ρὶ τὰς ἀρχὰς Μαρτίου μὲνός, γράμματα παρὰ τοῦ νέου πέμπονται Βασιλέως πρὸς τὰς
ὑπ' αὐτὸν ἐπαρχίας κελεύοντα τὴν στρατιὰν εἰς Διδυμοτείχον ἄγει πνυτεκαίδεκάτης αὐτοῦ
παρεῖναι. Ἐ πάντες ἐν ἡ παρῆσαν ἐπιτάχθησαν ἡμέρᾳ.

CAPUT XXVIII.

Sollicitudo Andronici minoris . Magni domestici & matris ejus in eundem beneficentia præclara omnino, & singularis. Ejusdem matronæ prudens, & festiva oratio.

ΑΠΟΡΩΝ δὲ χρημάτων οἷς ἂν θεραπεύσειε τὸ μισθοφορικὸν ὁ Βασιλεὺς (τὰ δὲ δημόσια οὐκ ἐπαχθίσαν, ἅμα μὲν δὲ ἔκ τῃ πολέμῃ παραχλῶ, ἅμα δ' ὅτι καὶ οἱ γεωργοί, ὧν μάλιστα οἱ φόροι παρὰ τὸν ἴδιον ἀνέστησαν κωμῶν, τῷ τε παρὰ τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλέως στρατιωτῷ ληϊζομένων, καὶ τῷ παρὰ τῷ νέῳ πρὸς φυλακὴν ἐκπεμπομένων ἀγόντων τὰ αὐτῶν καὶ φερόντων πλεονεξία στρατιωτικῇ, ἣ ἔδεν ἄμεινον ἡγεῖσθαι τῶν πολέμων,) ὡρῶτο καὶ κατετείβετο φροντίσιν, ὅθεν ἂν εὐπορήσειε χρημάτων σκοπῶν. ὁρῶν δ' αὐτὸν ὁ μέγας δομέσικος συνήκου, τὴν δ' αἰτίαν ἀγνοῶν, ἤρετο αὐτὸν ὅτι φροντίζει. τῷ δὲ τὴν ὑποτίαν τῶν χρημάτων εἰπόντος, δὲ τὸ μὴ τὰ δημόσια εἰσπαραχθῆναι, καὶ ἣ εἰς τὴν στρατιάν ἀπαραίτητον τῷ ἀναλωμάτων ἤθει. Ἀλλ' ἐγώ γε, ὁ μέγας δομέσικος εἶπε, ἣ τοιαύτῃ ὑποτίαν ἣ χρημάτων σαφῶς εἰδὼς, ἅμα τῷ σὲ τὰ γράμματα ἐκπεπομφέναι, ἀθροίζεσθαι κελεύοντα ἣ στρατιάν, καὶ χρήματα ἐκ τῶν ἰδίων συνεπορισάμεν ἀρκέσοντα πρὸς ἣ χρεία. καὶ ἔδεν ἔσιν ἐνδεὸν ἔτι, ἢ ἣ στρατιωτῶν ἕκαστον ἣ ὑποπεταγμένον ἀειδμόν τῆς μισθοφορᾶς ἐρχόμενον λαμβάνειν. ὁ δὲ καὶ γενήσεται εἰς δούτερον ἢ καὶ τρίτῳ ἡμέρῳ, καὶ τότε γε ἔνεκα φροντίζει μηδέν. Ὁ Βασιλεὺς δὲ, τῆς μὲν εἰς ἐμὲ σε, εἰρηκεν, ἀγάπης ἔνεκα, ἔδεν καὶ λέγειν, ὅσα τις ἂν εἴποι πάντων ἐλαττόνων ἐσομένων. δυσχεραίνω δ' εἰ μετεώρῃ καὶ πρὸς τὰτα, ὅσα τε τῶν ἰδίων ὧν ὅτι πρὸς Ἀδριανόπολιν ἤλθομεν εἰς τὰς κοινὰς χρείας ἐξανάλωσας, σκοπῶν, καὶ ἃ νυνὶ ἐξανάλωσας ἐκ ὀλίγας ἐσόμενα χρυσία μυριάδας, ὡς καὶ αὐτὸς οἶδα σαφῶς. Διὸ καὶ τῆς ὑποτίαν εἰς ἡσὸν τῶν χρημάτων, τὸ ἐν ποσότητι σε χρήμασι ζημιῶσθαι καθικνεῖται μετὰ τῆς ψυχῆς. παρὰ δὲ αὐτοῖς διαλεγόμενοις καὶ ἡ τῇ μεγάλῃ δομέσικῃ μήτηρ ἡ Παλαιολογίνα Θεοδώρα, Ἀλλ' ἐγώ γε, εἶπεν, εἰ ζημιῶν ἡγήμαι τὸ ἀναλίσκειν ἐν τοῖς ποσότητι, ἀλλὰ πάντων κερδῶν λυσιστέλεσταιν τε ἅμα καὶ σωφρονέσταιν. εἰ δὲ λῦσον ψυχῆς ἀνδρὸς ὁ ἴδιος πλεῖτος, αὐτὸν ὑπὲρ τῶν ἰδίων τις ἀμαρτημάτων, αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ζῆν ἀναλώσει, καὶ ζημίαν ἣ δαπάνην, ἀλλὰ κέρδος ἡγεῖσθαι χρή. ἄλλως τε καὶ ἣ ἱερῶν διδασκόντων λογίων, ὡς ὅτι περὶ ὁ Θεσσαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσαι καὶ ἡ καρδία ὑμῶν. παρὰ σοί, Βασιλεῦ, ἐπειδὴ σὺ Θεσσαυρὸς αὐτῶν, καὶ ἡ καρδία τῇ μεγάλῃ δομέσικῃ ἔσαι. τότε δ' ὅντος ἀληθῆς, ἣ ἄλλων πάντων χρημάτων ὡς ἔδεν κατεφρονήσει. καὶ χωρὶς δ' οὐκ ἔστι, ἀνφειδόμενοι τῶν χρημάτων κινδυνεύοντες περὶ τὸ ζῆν, καὶ εὐδελον ὅτι Θεσόντων ὑμῶν ἀτίμως παρ' ἄλλοις ἔσαι τὰ χρήματα, ἴσως δὲ καὶ πολεμικαῖς; φείδετε τοιγαρὶν μήτε σωμάτων, μήτε χρημάτων, ἀλλ' αὐτὸν τὸν κινδυνεύοντα πόλεμον ἢ λυσιστελεῖ δέσθαι ὑμῖν.

CUM deficeretur argento imperator quo conductitium militem demereretur (pensiones enim publicæ exactæ non erant, partim propter tumultus bellicos: partim quia & agrestium, qui plurimum pendere consueverunt, alii suis sedibus pulsi, alii a militibus senioris direpti erant: & quos junior ad custodiam miserat, militari avaritia a res eorum ferebant agebantque, a quibus nihilo mitius, quam ab hostibus tractabantur) mœrorem capiebat, & solitudine exedebatur, circumspiciens, unde sumptum nancisceretur. Meditabundum, ac tristem intuens magnus domesticus, & causæ nescius, quid eum angat sciscitatur. Inopia pecuniæ, inquit, propterea quod vestigalia coacta non sunt, & quam deprecari non licet, stipendiorum persolvendorum necessitas. Atqui ego (excipit magnus domesticus) hujus inopiæ probe conscius, simul ac litteras ad evocandum exercitum misisti, b pecuniam necessariam de meis comparavi, & amplius nihil opus opus est, quam ut miles unusquisque veniat, destinataque mercedem tollat: id quod vel cras, vel perendie fieri poterit. Quare hac de causâ ne te excrucies. Tum imperator: Quid tandem factis de tuo in me amore dici potest? Ægre autem mihi est valde ob hoc quoque, quod quantum de facultatibus tuis inde ab adventu nostro Adrianopolin ad communem usum impenderis, & quas nunc impendes multas aureorum myriadas, considero. Idcirco non secus quam ipsa pecuniæ difficultas, pungit ac vellicat animum meum, te tantum rei nummariæ dispendium mea causa perpeti. Huic colloquio Theodora Palæologina, magni domestici mater præsens intererat, quæ sic orsa est: Equidem ego talibus in rebus sumptum impendere nullum dispendium, imo vero omnium quæstuum quæstuosissimum atque prudentissimum judico. c Si enim pretium redemptionis animæ hominis sunt ipsius divitiæ, si quis pro peccatis suis, si pro vita sua quippiam erogaverit, haud in damnis illa erogatio, sed in lucris deputanda est. Adhuc, d cum divinæ scripturæ doceant, ubi thesaurus noster sit, ibi cor nostrum esse, apud te, imperator, quoniam tu thesaurus magni domestici es, etiam cor ejus erit. Quod cum ita sit, cætera pecuniam ut rem nihili contemnet. Sed hæc mittamus. Si nummis parcentes, in vitæ discrimen incidatis, an non clarum est, vobis cum dedecore mortuis vestras ad alios, & forsitan ad inimicissimos translaturum iri pecunias? Proinde ne vel corporibus, vel pecuniæ parcitote, quoad bellum hoc ad emolumentum vestrum accommodaveritis.

*Edit. Paris.
pag. 86.*

Matth. 6.

CAPUT XXIX.

Apri obsidentur & expugnantur. Ad captivos milites admonitoria imperatoris oratio, & in eosdem humanitas. Rursum ad suos de moderanda victoria, & misericordia in victos, Christiana conciuncula.

GRATIS matronæ actis, egreditur imperator, & cum primoribus in consilium venit, prius ne Apros, & Garellam, an exercitum ad ultiores civitates defertrices adducat: quod hæ minus nocerent, & capi facilius possent, illæ & plus nocerent, & cum structura mœnium, tum militari intus præsidio essent validissimæ. Stetit sententia, prius Apros aggreddendos. Paratis omnibus, & pecunia in stipendia numerata, Didymoticho illuc movent: ubi castris communitis, caduceatorem mittit imperator, qui promuris stantes salutet, & ad urbem sine dimicatione dedendam impellat, dicatque, non eos deliquisse quidquam, nec imperatorem ipsis irasci: sed culpam defectionis penes eum esse, qui deficere coegisset, non penes illos, qui coacti fuissent. Quamobrem si positis armis ad fidem, officiumque redirent, multa beneficia promerituros. At enim qui in muris erant, ne totum quidem quod dicebatur audire sustinentes, maligne ipsum venire succlamabant, & cantilenam istanc non sibi, qui omni essent expertes metu, nec dolis deludi facile possent, sed aliis potius debere occinere: sed creditori suo fidem, & oppidum tuto servaturos. Iterato mittuntur alij, qui suadeant, ne consilio malo pravoque maleficia quam beneficia, cum possint, experiri malint. Quibus contumeliose respondentibus, lapidibusque & jaculis caduceatores appetentibus, ac de cætero quemquam ad se mitti vetantibus, nisi eum occisum vellent; quia se verbis nihil proficere videbat imperator, scalas ad mœnia postridie conscendenda parari iussit. Quod cum cernerent, qui in mœnibus stabant, hostium conatum ut inane irridebant, murorum excelstate ac firmitate, propugnatorumque multitudine se inexpugnabiles fore confidentes. Nam auxiliares Byzantio equites erant duceni & viceni, pedites sagittarii duceni, iique peritissimi: gravis armatura, qui e machinis tela torquebant triginta: e quibus unus a dexteritate destinata ferendi præ aliis celebrabatur. Equites indigenæ cataphracti centum, sagittarii non pauci, & funditores non indigenæ modo, sed etiam e finitimis locis quamplurimi, quos bellum exciverat, & levis armaturæ multi, quibus omnibus, si nihil aliud, certe ne caperentur se facile consecuturos sperabant. Postridie albente cælo quique foris, quique intus in mœnibus erant, ad pugnam instruebantur. Et cum usque ad horam septimam acerrima fieret oppugnatio, oppidani se strenue tuebantur. Ad extremum imperatorii fortitudine, & audacia adversarii superiores, scalis applicitis oppidulum capiunt, ac diripiunt. Ibi timens imperator, ne rebus omnibus disperditis, Antéχον οἱ ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀμυνόμενοι προθύμως· ἔπειτα οἱ τῶν νέου βασιλέως ἀνδρεία τε καὶ τόλμη τῶν ἀντιτεταγμένων ὑπερχόντες, καὶ τὰς κλίμακας τοῖς τεύχεσι προσερείσαντες, τὸ πόλισμα εἶλον καὶ διήρπασαν αὐτό. δέσας δὲ ὁ βασιλεὺς, μὴ πάντων χρημάτων χαρδα-

*Edit. Paris.
pag. 87.*

ΕΠΙ τούτοις αὐτῇ χάριτας ὁμολογήσας ὁ βασιλεὺς, ἐξελθὼν ἐβλεψέτο μὲν τῷ ἐν τέλει, εἰ χρηστὸν ἔπειρον ἐπὶ Ἀπρω καὶ Γαρέλλαν, ἢ ἐπὶ τὰς ἀφεικνύσας πορρωτέρω τῷ πόλει ἐλθεῖν· ὡς τῷ μὲν ἀπωτέρω τῷ μὲν βλάβην ἡσωνα παρεχομένων, εὐαλωτοτέρων δὲ· τῷ δὲ μὲν τῶν μᾶλλον βλάπτειν καὶ καρτερωτάτων ὑπὸ τῆς τῷ τειχῶν κατασκευῆς καὶ τῆς ἐγκαθιδρυμένης δυνάμεως ἔσθαι· ἐδόκει δὲ ἐπὶ Ἀπρω ἐλθεῖν πρῶτον. καὶ ἄρα τες ἐκ Διδυμοτείχε, ἐπεὶ πάντα παρεσκευάστο· καὶ πρὸς τὸ μισθοφορικὸν τὸ χρυσίον διανεμήθη, ἦλθον ἐπὶ Ἀπρω. στρατοπεδοσάμενων ὅτε ἐκεῖ, πέμψας ὁ βασιλεὺς, ἡσυχάζετο τὰς ἐπὶ τῷ τειχῶν. Ἐπρὸς τὸ μάχης χάρις αὐτῷ ἐπεχειρεῖ παραδίδόναι τὸ πόλισμα πείθειν· ὅτε ἡμαρτηκέναι φάσκων αὐτὸς ἔδεν, ὅτε αὐτὸν ὀργίζεσθαι πρὸς αὐτὰς, ἀλλὰ τὴν αἰτίαν τὴν ὑποστάσας ἐπὶ τῇ βίᾳ καταχόντα, ἐκ ἐπ' αὐτὰς εἶναι τὰς ὑπαγκασμένους. διόπερ καὶ εἰ προχωρήσας ἀμαχεῖ, πολλὰς ἐργασίας ἀμείβεσθαι εἶναι δίκαιος. οἱ δ' ἐπὶ τῇ τείχεσιν εὐθὺς ἐδ' ὅλως ἀναμείναντες ἀκῆσαι τὰς παρὰ βασιλέως λόγους, κακῶς τε ἔφασκον ἡκεῖν αὐτὸν· καὶ τὰς ἀπάτης γέμοντας τῶν τε λόγους καὶ ἐκείνοις, ὅτε δεδοικὸς ἐστιν, ὅτε πρὸς ἀπάτῃ ἐστιν ἐυκόλοισι, ἀλλ' ἐτέρους μᾶλλον προσήκειν λέγειν αὐτοὶ δὲ τῷ πεπισθυκῶτι τῷ πίσιν τηρήσειν, καὶ τὸ φρούριον φυλάξειν ἀσφαλῶς. ὁ βασιλεὺς δ' αὖτις πέμψας ἐτέρους, μὴ τὸ κακῶς παθεῖν συμβουλόσιν ἐλέσθαι μᾶλλον ἐξ ἀβουλίας, ἐνὸν ἔξω τε κινδυνῶν εἶναι καὶ παθεῖν εὐ· τῷ δὲ ὑβριστικῶς ὑποκειναμένων, καὶ λίθοις καὶ βέλεσι τὰς ἀπεσπασμένους βαλόντων, ἐτέρων τε μηδένα πρὸς αὐτοὺς ἡκεῖν παραγγελάτων ὡς αὐτὸν ὑποκτενοῦντων, ἐπεὶ μὴ λόγοις ἑώρα πείθειν δυνατὸς ὢν ὁ βασιλεὺς, κλίμακας ἐκέλευσεν ἐτοιμασθῆναι, ἐς τὴν ὑπεραίαν ἐσομένης τειχομαχίας· ὁρῶντες δὲ οἱ ὑπὸ τῇ τείχεσιν τὰς κλίμακας κατασκευαζόμενας, ὡς ἀνελύτοις ἐπιχειρουμένων κατεγέλων· καὶ μόνον τῇ ἀσφαλείᾳ τῷ τείχεσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ πλήθει τῷ στρατιωτῶν οἰόμενοι περιγενήσεσθαι τῷ πολέμῳ. ἦσαν ὅσοι οἱ ἐκ Βυζαντίου καὶ συμμαχίαν ἀφικόμενοι, ἱππεῖς μὲν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ κοῖται, καὶ πεζοὶ τοξόται τεττακὼν εἴκοσι ἐλάσσους ἀγαθοὶ τοξοῖται. ὀπλῖται οἱ ἐκ μηχανῶν ἀφέντες βέλη, τεύκοντα. ἐξ αὖν εἰς ἐπὶ τῷ εὐσώχως τῷ ἄλλων μᾶλλον ὑπεβόητο βάλλειν. ἐγχώριοι τε ἱππεῖς ἐκατὸν ὀπλισμένοι· τοξόται τε ἐκ ὀλίγοι καὶ σφενδονῆται, καὶ μόνον ἐγχώριοι, ἀλλὰ καὶ τῷ περιόικων πλεῖστοι ὅσοι τὸν πόλεμον συνελάθοντες. καὶ γυμνητεία πολλή· οἱ ἐξ ἑσθέρων εἰ μὴ τι ἄλλο, τὸ γούνη ἀλῶναι ῥαδίως ὑφαγεῖν. ἅμα δὲ πρῶτ' εἰς τὴν ὑπεραίαν, οἱ τῶν ἐξώθεν καὶ οἱ ἀπὸ τῷ τείχεσιν παρετάττοντο πρὸς μάχην· καὶ γενομένης καρτερωτάτης τειχομαχίας, μέχρι μὲν ἐβδόμης ὥρας

ρέντων, ἀνάστατος γένηται ὁ Ἀπριος, ἐκέλευσε τὰς καρ-
πὰς μὴ ῥαφθεῖν· ὅπως ἔχοντες ἀφορμὰς οἱ Ἀπριοὶ τῷ
ζῆν, μὴ ἐκλίπωσι τὸ ἄστυ. ἀπέθανον μὲντοι ἐν τῇ τει-
χομαχίᾳ πλῆνός οὐκ ἔστιν ἐκ Βυζαντίου ἑκατέ-
ρων μερῶν εἰς, (καὶ τὰς μὲν τὴν μάχην ὑπὸ Λατί-
νου τινὸς ὑποκταθέντος, ὅτι αὐτὸς τε καὶ πλείους ἔπε-
ροι ἐξ αὐματίδηςσαν ὑπ' αὐτῶν.) τραυματίαι δ' ἐγά-
νοντο καὶ ἑκατέρωθεν ἐκ ὀλίγοι. τὰς τε ἐκ Βυζαντίου
ἱππέας τε καὶ πεζοὺς δῆσαντες οἱ στρατιῶται εἶχον. εἰς
τελευταίῳ δὲ ἡμέρᾳ τὰς αἰχμαλώτους στρατιώτας ὁ Βα-
σιλεὺς κελεύσας αὐτῶν παρασῆναι, διείλεκται ἕως·
οὐτε σωεπὶς ἔτε συμφερόντως πεφάχατε ὑμῖν αὐ-
τοῖς ὑφ' ἡμῶν προσαγορευόμενοι φίλοις, εἰς λοιδο-
ρίας αὐτοὶ τραπόμενοι καὶ ὕβρεις. τὸ μὲν γὰρ μὴ κα-
ταπλήττεσθαι τὰς ἐπιόντας ἀλλ' ἐγκατερεῖν ἀμυνόμε-
νας, ἀνδρείας ἂν τις τιθεῖν. τὸ δὲ ὑβρίζειν τε καὶ κομ-
πάζειν ἀπὸ τῶν τειχῶν, καὶ θράσους καὶ παρανοίας. διὸ
καὶ συμβαλόμεθα ἂν ὑμῖν εἴγε πείθῃτε, ἀνδρεία μὲν
καὶ τόλμη καὶ χειρὸς ἔργοις ἀνδρίσασθαι τοῖς πολέμοις,
λόγοις δὲ σωφροεῖν. καὶ γὰρ ἡ ὑποὶ τῶν λόγων ἀκολα-
σία, ἡ δὲ τῶν ἔργων δὲ ἐμπειρία καταπλήττει τὰς ἐ-
πιόντας. δοριολώτας μὲν οὐκ ἐγενόμενος ὑμᾶς, ἡ βε-
λοίμεθα ἔξῃ χρῆσθαι νόμῳ πολέμου. ἐγὼ δὲ ἐκ ἐπὶ
κακῶν Ῥωμαίων στρατῶν, ἀφίημι ἐλευθέρως. εἰ μὲν
οὐκ ὑπ' ἐμοὶ στρατεύεσθαι βέλεσθε, πορονοίας τε ἀ-
ξιώσω τῆς προσήκουσας, καὶ τοῖς οἰκειοτάτοις ἐντάξω.
εἰ δ' οἴκαδε ἀπελθεῖν, καὶ ἕως εὖ ποιήσας ὑποπέμ-
ψω. προσκυνήσαντες δὲ οἱ στρατιῶται καὶ τὸ εὐεργε-
σίας χάριν εὐφημήσαντες πολλὰ, καιρὸν ἐξήτησαν
εἰς ῥασκαφεῖν. ῥασκαφέμενοι δὲ, τῶν ἱππέων μὲν
ἔμειναν ὀλίγοι, τῶν πλειόνων ἀπελθόντων· οἱ πεζοὶ
δὲ πλὴν ὀλίγων, ἅπαντες ἔλονται δεξιῶν τῆς Βα-
σιλεῖ. οἷς καὶ μετὸν ἐπίσιον τάξας, ἐνέγραψε τοῖς
οἰκέταις· τὰς δ' ἀπελθόντας ἐφωδίασε χρυσίῳ.
ὁρῶν δὲ τὸν ἄλλον ὅμιλον τῶν Ἀπριῶν ἀνδρας ὁμοῦ
καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας γυμνοὺς καὶ ἀπόρους περιόν-
τας καὶ ὀλοφυρομένους τὴν ὑποσέρισιν τῶν ὄντων,
τὰς λογάδας τῆς στρατίας πάντας καὶ τὰς ἐν τέλει
συναγαγὼν, Δίκαιον ἔειπεν, πολλοὺς καὶ με-
γάλους σήμερον εὐεργετηκότος ἡμᾶς τῷ Θεῷ, καὶ
αὐτὰς ἀξίως τῆς εὐεργεσίας φανίσαι. τὸ γὰρ μήτε
τὴν ἐγκαθεστῶσαν πολλὴν τε καὶ ἀξιόμαχον οὖ-
σαν στρατιάν, μήτε τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὸ ὕψος τῆς
τειχῶν, μήτε ἄλλο μὴδὲν ἐμπόδιον ἡμῖν γενέσθαι
πρὸς τὸ μὴ τὰς αὐθάδεις τουτουσί τιμωρήσασθαι καὶ
ὑβρίζας, ἐκ ἄλλου τινὸς ἢ τῆς τῷ κρείττονος εὐερ-
γείας ἂν τις λογίζοιτο δικαίως. τὸ δ' αὖτις ἐν
οὕτῳ καρτερᾷ τειχομαχίᾳ καὶ ἀλάσει πόλει μήτε
ἡμῶν τινὰς, ὅπερ ἡμῶν εἶκος, ὑποθάνειν, μήτε
τῶν ἐαλωκότων ὑποκτείναντας ὁμοφύλοις αἵμασι χραν-
θῶμαι, τῆς πολλῆς περὶ ἡμᾶς πορονοίας καὶ κηδεμο-
νίας τῷ Θεῷ. χρὴ τοιγαροῦν καὶ ἡμᾶς νικήσαντας
ἐπικαμφθῶμαι ταῖς συμφοραῖς τῶν ἀτυχησάντων.
(πρὸς μὲν γὰρ τὰς βαρβάρους ἄχει παντὸς πολε-
μῆν δὲ πρὸς δὲ τὰς ὁμοφύλους, ἄχει τῷ κρείτ-
τονος.) καὶ μεταδοῦναι ἕκαστον ἐκ τῶν λαφύρων καθ'
ὅσον ἂν αἰροῖτο τοῖς αἰχμαλώτοις. τελεῖ γὰρ τὰ μέ-
γιστα κερδανεῖτε. Θεὸν τε ἰλεῶν ἑαυτοῖς προπαρασκευασάμενοι, καὶ εἰς τὰς ἀτυχοῦντας ἔλεον
οἰκτιρέμενοι, καὶ τῇδε τε πολλαπλασίῳσι, καὶ ἀπαλλάξαντας τὴν βίαν ἐπαγγελλόμενοι ἀμείβε-
σθαι· καὶ τὴν ἡμετέραν εὐμένειαν προσκλήμενοι, περιπλεῖς ποιούμενου τὴν εὐεργεσίαν τῇ αἰχ-

prus ad solitudinem redigeretur, frugi-
bus cavit: ut habentes vitæ subsidium A-
prii, ne diffugerent. In ea oppugnatione
ex neutra acie quisquam, præter unum,
Byzantinum armaturæ gravis desideratus. Edit. Paris.
est (& eum a Latino quodam secundum pag. 88.
pugnam interemptum, quippe a quo ipse
cum aliis multis esset vulneratus) utrin-
que tamen vulnerati non pauci. Victo-
res Byzantinis equitibus juxta, ac pe-
ditibus vincula injecerunt. Tertio die ca-
ptivis militibus in medium produci ius-
sis, imperator ad eos hujuscemodi verba
locutus est: Neque prudenter, neque e re
vestra factum, quod a nobis amice appel-
lati, convitia, & injurias reposuistis. Nam
hoste instante non percelli, sed constan-
ti animo se defendere, hori virtuti: alios
autem maledictis incessere, & a crepare
magniloqua de mœnibus, confidentiæ &
amentia adscribitur. Quare si me au-
diatis, fortiter audendo, & manu prom-
pta hostem reprimetis, verbis modera-
bimini: quando non verborum petulan-
tia, sed ipse factorum, & impressionis
sensus invadentem terrificat. Jam in vos
captivos statuere lege bellica licet. Ve-
rum ego, qui meis armis officere Roma-
nis minime quæro, vos libertate dono.
b Si sub signis meis militare vultis, mi-
hi, ut decet, curæ eritis, & vos inter fa-
miliarissimos recipiam. Sin domum redi-
re, etiam sic benigne dimittam. Mili-
tes imperatorem venerati, ejusque me-
ritum multis laudibus profecuti spatium
ad deliberandum petiverunt. Re deli-
berata, pauci equites manserunt: pe-
dites ferme omnes sub eo merere in-
stituerunt: quos annuo decreto stipen-
dio, in album suorum retulit, & disce-
dentibus aliis aurum in viaticum contul-
lit. Cum autem conspiceret Apriorum
turbam viros simul ac mulieres, item
pueros pene nudos, omnium egenos am-
bulantes, seque bonis suis despoliatos
lamentantes, ducibus, & nobilibus ad-
vocatis: Justum est, inquit, cum hodie-
no die tot, & tam insignibus a Deo be-
neficiis ornati simus, ut iisdem digni vi-
deamur. Etenim quod neque tam ma-
gna, & nostro Marti conferenda manus
intus, neque tam alta, ac tuta mœnia, ne-
que aliud quidquam impedimento no-
bis fuit, quo minus arrogantes istos, &
protervos ulcisceremur, nullius, nisi di-
vini numinis liberalitati jure tribuendum
est. Rursus in tam infesta oppugnatione,
& urbis occupatione nostrum neque quem-
quam (ut consentaneum erat) cecidisse,
neque per cædem ullius captivorum ci-
vili sanguine pollutum esse, egregiam er-
ga nos Dei providentiam, curamque si-
gnificat. Itaque & nos victores miserorum
calamitatibus ad misericordiam infle-
cti oportet (contra barbaros sane bel-
lo internecino pugnandum: contra po-
pulares autem usque dum vincas) &
pars de præda captivis a quolibet, quan-
tam voluerit, restituenda est. Tria
enim bona maxima hinc vobis lucro ap-
ponentur; Deum propitium habebi-
tis, qui in afflictos navatam misericor-
diam, tamquam sibi præstitam repu-
tat: atque in hac vita longe pluribus,
& post obitum promissa felicitate re-
munerabimini. Deinde nostram quo-

que amicitiam assequimini ; quibus nihil est antiquius, quam de captivis bene mereri. Postremo fortitudinis & magnanimitatis gloriam vobis ipsis parietis. Illius, quoniam hostes debellastis : huius, quoniam ingenua, & excelsa mente non ut hostes, male multastis ; sed tamquam civibus, & cognatis, quam licuit, curam adhibuistis. Hac cohortatione adeo permotus est miles, ut nemo non aliquid de præda redderet. Qui vero benefacere gloriosum sibi ducebant, inquisitis dominis quidquid adepti fuissent spoliis, nihil sibi retinentes, fideliter restituebant.

μαλώπων· ἢ τρίτον ὑμῖν ἑαυτοῖς ἀνδρίας ἅμα καὶ μεγαλοψυχίας δόξαν περιποιήσονται, ἀνδρείαν νικήσαντες τὰς ἀντιτεταγμένους, ἐλδοθεῖα δὲ γνώμης καὶ μεγαλοψυχία, ἔχουσας πολέμοις, ἀλλ' ὡς ὁμοφύλοις ἐαυτοῖς τῷ διωατῷ πρένοιαν εἰσνεγκόντες. Τοιαῦτα παραινέσαντος τῷ Βασιλεῶς, οὕτω διετέθησαν ἡ στρατία, ὡς πάντας μὲν ἐκ τῆς λαφύρων μεταδουῶν τοῖς Ἀπείροις. ὅσοι δὲ καὶ πρὸς τὸ ἀγαθοεργεῖν ἐφιλοτιμοῦντο, τὰς δεσπότας ἀνερδυνήσαντες, τῶν παρ' αὐτοῖς λαφύρων ἀπέδωκαν πάντα, μηδενὸς ὑποσηρήσαντες.

CAPUT XXX.

Garella, Rhedestum, Sergentium oppida deditionem faciunt. A Saccensibus rusticis maledictis laceratur imperator: ipsum castellum miserabili incendio conflagrat. Insigne exemplum fidelitatis in dominum, & caritatis in hostem cujusdam pastoris, per quod stratopedarcha reus majestatis absolvitur.

DIUS omnino sex ab oppido recepto Apris commoratus, septimo ad Garellam castra posuit. Cives sive quod cæteroqui imperatorem diligenter ; sive quod Apriorum malo docti saperent, simul invitati sunt, in ejus fidem pacifice transierunt. Quibus ample gratias relatis, Rhædestum perrexit. Dedentibus se perihde Rhædestenis, declarato illis quoque ardenti benefaciendi studio, Sergentium progressus est. Quo etiam se tradente, iter Selybriam convertit, Selybrianis propter fidem erga se, a militibus Byzantinis per hyemem fines eorum incurstantibus, detrimentis affectis, gratias acturus, & beneficia remensurus. Urbi appropinquantibus, placuit ab equis descendere, & super herba viridi paululum requiescere. Juxta castellum igitur Saccos castrametantur, hostile quidem (nam a Syrgianne stabat, Byzantinumque militem ad Selybrianos per eruptionem vexandos susceperat,) cætera contemnendum, quod ipsum per se exiguum : quod incolæ rudes, ac imperiti (omnes siquidem erant rustici, cum terra rationem habentes) quod muri humiles, ac demissi. Qui igitur intus se incluferant, uti semet ignorantes, imminentes sibi ut nullius pretii mortales in contemptum vocabant, ac de muro cum insolentia voces contumeliosas identidem contra imperatorem, ejusque copias effundebant. ^a Qui renidens ad convitia, ab astantibus quærebat, ^b multumne apud eos vini esset. Illis respondentibus, Ne aquæ quidem satis : Itaque, subjecit, herbis insaniam generantibus se ingurgitarunt. Tum eos admoneri jubet, uti se modeste gerant, & linguas contineant ; & cum principibus exercitus ^c ad metas speculandas digreditur. At infelices illi Saccii nihilo magis de protervitate, & maledictis remittere : sed quasi id palmarium foret, omnem in eo facultatem suam experiri. Injuriarum magnitudine offensa gravius ^d militum servitia (ut sunt calones, & lixæ) dominos rogant, uti ipsis negotium vindicandi committant. Impetrant, & primo impetu, truncis ac trabibus obviis loco scalarum usi, muros, quod facile fuit, occupant, & ad diripien-

ΕΞ δὲ ἡμέραις μὲν ἄλλωσιν ἐν στρατοπέδῳ αἰμυροῖς Ἀπέρῳ, τῇ ἐβδόμῃ ἄραντες ἐστρατοπέδωσαν ἐν Γαρέλλῃ. οἱ αὐτῶν δὲ οἰκῆντες, εἴτε καὶ εὐνοικῶς ἡγεκίμωτοι πρὸς τὸν νέον Βασιλέα, εἴτε καὶ παρὰ τῷ Ἀπείρῳ διδασκόμενοι σωφρονεῖν, ἅμα τῷ προσκληθῆναι προσεχώρησαν τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ παρέδωκαν ἑαυτοὺς ἀμαχεί. πολλὰς δὲ ἀμειψάμενος αὐτῆς ὁ Βασιλεὺς εὐεργεσίαις, ἄρας ἐπέδωκε, ἡλθεν εἰς Ραιδεσίων. προχωρήσαντων δὲ καὶ Ραιδεσινοῶν, ἐπεὶ ἐπὶ αὐτοὺς ἦν εἰς τὸ εὖ ποιεῖν ἐπέδειξαι φιλοτιμίαν, ἡλθεν εἰς Σεργέντιον. προχωρήσαντος δὲ καὶ αὐτοῦ, ἦν πρὸς Σηλυβριανῶν, Σηλυβριανῶν δὲ ἐνέκα τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας παρὰ τῆς ἐκ Βυζαντίου στρατίας ἐξημίωνται τῷ χειμῶνος ἢ χώραν κατατρέχοντων, εὐεργεσίαις καὶ εὐχαριστίαις ἀμειψάμενος. ἐγγὺς δὲ Σηλυβρίας γενομένοις ἐδόξε καταβάσσειν τῇ πύλῃ διαναπαύσασθαι μικρόν. στρατοπεδεύοντες δὲ παρὰ τῷ φρεσίῳ Σάκκων, πολέμῳ μὲν ὄντι διὰ τὸ Συργιάνην μὲν προσχωρῆσαι, καὶ τὰς ἐκ Βυζαντίου στρατίας ἐπὶ τῷ Σηλυβριανῶν ὑπερδέχεσθαι κατατρέχειν. καταφρονέμεν δὲ ἄλλως δὲ τε ἢ ὀλιγόπιστα καὶ τῷ φανολόπῃ καὶ ἀπειρίᾳ τῶν ἐνοικούντων, (ἀγρόται γὰρ ἦσαν πάντες γηπόροι) καὶ τῷ φανολόπῃ τῶν τειχῶν οἱ δ' ἐν αὐτῇ τῷ φρεσίῳ ἐγκλεισμένοι, ὥσπερ ἀγνοήσαντες ἑαυτοὺς, καὶ τῷ περιειμένῳ ὡς ἐδραῶν καταφρονῶντες, ὑβρίζοντες ἀπὸ τῶν τειχῶν καὶ πολλὰς κατέχεον λοιδορίας καὶ Βασιλεῶς ἐπὶ συνόντων. γελάσας δὲ ἐφ' οἷς ὑβρίζετο ὁ Βασιλεὺς, εἰ οἶνος εἴη πολλὸς παρ' αὐτοῖς ἐπωιδάνετο τῶν παρόντων. τῶν δὲ, ἐδ' ἀρκομένως εὐπορεῖν ὕδατος ὑποκειμένων, Οὐκ ἔστι, ἔφη, τῶν μεγαλοχολῶν πρὸς τὸν ἐν πλῆθει βοτάνων. Κελεύσας δὲ αὐτοῖς τινα παραμένειν καὶ σωφρονεῖν ἐσιγᾶν, αὐτοὺς ἅμα τοῖς ἀρχαῖς πρὸς ἐπίσκεψιν ἐξήμεσαν τῷ σκοπῷ. οἱ δὲ δυσχεῖς ἐκείνοι Σάκκιοι, ἐδὲν μᾶλλον ὑφίσταντο τῶν ὑβρεῶν τῶν φωνῶν, ἀλλ' ἐχρῶντο πάσῃ διωάμει. τὸ δὲ τῶν στρατιωτῶν οἰκεικῶν, πρὸς τὸ ὑπερβολῶς τῶν ὑβρεῶν ἀχθεδέντες, αὐτοῖς ἡξίωον τὰς δεσπότας ἐπιτρέψαι τὸ ἔργον. ἐπιτρέψαντων δὲ αὐτῶν ἐπιδραμόντες εἶλον αὐτοβοεῖ, πανταχόθεν ὑπερβάντες τὸ τεῖχος, ὡς γὰρ ἐν ἀλάστον, τοῖς προσυχεῖς χρησάμενοι ξύλοις ἀντὶ κλιμάκων, καὶ πρὸς ἑαρπαγῇ ἐτράποντο τῶν ἐνδον. εἶσα δὲ

μίας οἰκίας ἀνημμένη πυρὸς ἀνελθόντων ἐπ' αὐτῷ πολλῶν, κατέπεσε τὸ τέχος ἐπὶ τῇ πυρὸς. ἐκ χορπῶν δὲ ξηρῶν ὕψους ἐσεχασμένης, φλόξ ἀνήφθη παραχρῆμα λαμπρά. εὐθύς ᾗ προσεπελάβετο καὶ τῶν ἄλλων ἦσαν ᾧ ὁμοίως αὐτῇ κατεσκαδασμένηαι. πύλης δὲ ὕψους τῆς φρενὸς μίας, ἐπεὶ καὶ αὐτὴ δὲ ἢ φόβον παρὰ τῆς ἐνοικοῦντων ἀπαιχομένη, ἀλλὰ ὅτι καὶ ἡ πρῶτος ἀναφθεῖσα οἰκία παρ' αὐτῇ ἦν, οἱ μὲν τῷ εἰσελθόντων, ἅμα ᾗ καὶ τῷ ἐποίκων τῷ χωρίῳ ὡς εἶχον ἐπὶ τὸ τέχος ἀνελθόντες, ἐξέπιπτον ῥίπτοντες ἑαυτὰς ἡμιφλεγείς. οἱ δὲ, ἅμα τοῖς κατοικοῦσι τὸ χωρίον ἀνθρώποις τε καὶ κτήνεσιν ὑπὸ τῇ πυρὸς ἐναπειλημένοι, ἐκ ἔχοντες ὅ, τι χήσονται, πρὸς ὀλοφυρμὸς ἐτρέποντο. ὁ οἰμωγὰς καὶ ἡ δακρύων ἄξιον τὸ γινόμενον, ἀνθρώπων ὅμῃ καὶ βοσκημάτων ἐπὶ τῇ καύσει βοώντων τε καὶ ὀλοφυρομένων. ἡ στρατιὰ δὲ πᾶσα καὶ Βασιλεὺς αὐτὸς ἅμα τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ ἄλλων ἀμελήσαντες, περιέσπασαν τὸ φρενὸν προθυμώμενοι βοηθεῖν, μὴ δυνάμενοι δὲ (πάντων ᾧ ἡδη ἐπελάβετο τὸ πῦρ,) εἰς θρῶνας ὑπὸ συμπαθείας ἐτρέπηναι καὶ αὐτοὶ ἀνάλονται δὲ ὑπὸ τῇ πυρὸς, ὅπου μὲν τῷ ἐξωθεν εἰσελθόντων, ἐξ ἡλικίας δὲ καὶ παῖδες καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς τοῦ χωρίου κατοικοῦντων, τρεῖς καὶ ἑκατοῦ καὶ βοσκήματα καὶ ἡ ἄλλη περιουσία, ὅσα ἦν. ἐλύπησε μὲν οὖν καὶ μετελῶς τὸ τοῦτον πάθημα τῇ Βασιλεῖ. ἀναστὰς δὲ ἐκείθεν, ἦλθεν εἰς Σηλυβείαν καὶ ὦν ἕνεκα ἦλθε δὲ πρᾶξάμενος ἐκεῖ, ἐπανέστρεψε εἰς Χαλκίδα καὶ διέλυσε τὴν στρατιάν, πλὴν χιλίων ὧς ἐπέταξε αὐτῷ σωθῆναι, ἐν ἡμέραις ῥιπταῖς κελύσας πάλιν ἀκλήτως πρὸς αὐτὸν ἐπανελθεῖν. Οἱ μὲντοι τῆς καὶ τῆς Ροδόπης ἐπαρχιῶν στρατηγὸς Πλασιόλογος ὁ μέγας στρατοπεδάρχης, τὰς ὑπ' αὐτὸν πάσας πόλεις καὶ τὴν στρατιάν, ὥσπερ ἐφημύ, ἀπὸ τῆς Βασιλέως πρὸς τὴν πρεσβύτερον ἀποσῆσας, πάντων μὲν ἔχουσε καὶ τὰς γνώμας παραστήσασθαι, ὅτι τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ πείσαι προσέχειν. ἔνα δὲ τῆς ὅπου τῇ Δακτικῇ γένει νομάδα Συρμπάνον ὠνομασμένον, τῆς ὄντων ἀποσῆσας ὅτι τῷ νέῳ προσέκειτο Βασιλεῖ, πολλὰς τε αἰκίας ὑποβαλὼν, δύο τε τῆς ὀδόντων ἐκείνων, καὶ τὴν παρεῖν κατακαύσας σιδήρῳ, ὡς ἐκ ἔχουσαν ἀποσῆσαι τῇ νέῃ Βασιλεῖ, καθεύδων εἶχε ὑπὸ κλοιοῖς. ἔτος δὲ τῇ δεσποτικῇ τότε δαδράς, καὶ πολλὰς ἐτέρως προσεταιρισάμενος νομάδας φίλους, καὶ τῇ παρὰ τῇ νέῃ Βασιλεῖ ἐπαινοῖ πεμφθείσῃ τῷ Παλαιολόγῳ πολεμεῖν συμμαχίας στρατιάν, ἐπέταξε τοῖς ἐν τῇ Ροδόπῃ. ὁρῶντες δὲ οἱ ἐν τῇ πόλει τὰς τε ἀγρότας ἐκπολεμωθέντας αὐτοῖς ὅμῃ πάντας, καὶ τὴν στρατιάν ἐπικειμένῃ, καὶ δεισάμενοι μὴ καὶ τῷ ἐνδον ἀπόλωνται σασιασάντων, μεταβαλόντες προσέθεντο τῷ νέῳ Βασιλεῖ. ὁ δὲ ὤντας τὸν στρατηγὸν εἶχον ἐν φρενὶ, ἄχρως ἂν ὁ Βασιλεὺς πυθόμενος περὶ αὐτῆς φῆγον ἐνέγκῃ. αὐτοὶ δ' ἅμα Συρμπάνῳ ἦσαν ὡς Βασιλεῖ, οἱ μὲν ἀποληφόμενοι γέρα τῆς εἰς αὐτὸν ἐνοίας. ὅσοι δ' ἦσαν πρότερον τῷ πρεσβυτέρῳ προσεδειμένοι Βασιλεῖ, ἐχαιρίσσαντες συγγνώμῃ. ὁ Βασιλεὺς δὲ τῷ μὲν ἀφεισηκόπων καθάλαμνος μετελῶς ὡς ἀγνωμόνων περὶ αὐτὸν εὖ δρᾶντα φανέντων, παραγγείλας τε μὴ ὀλίγους εἶτι πρὸς τὰς δόξασίας καὶ τὰς παραβάσεις πῶν ὅρκων εἶναι. αὐτὸς τε ἀμνησῆσεν ὧν αὐτοῖς ἡ

Paris I.

dos indigenas discurrunt. Forte in casa quadam ignis luculentus ardebat: quam cum multi conscendissent, tectum ex cespite arefacto contextum in focum decidit: quo casu de subito exsuperantibus flammis, ad contiguas aedes similem in modum edificatas incendium pervasit. Unica erat oppidulo porta, qua propter metum obstructa, & quia domus primo incensa prope erat, nonnulli qui irruerant, & quidam de colonis ipsis, cum murum fugiendi causa, ut poterant, ascendissent, inde se semjstulati præcipites foras dabant. Alii simul cum incolis, & jumentis ab ignibus intercepti, nescientes quo se converterent, in gemitus, & lamentabiles voces prorumpebant. Et erat profecto res digna lacrymis, acerbitate ustionis hominibus, & pecudibus confuse vociferantibus. Totus exercitus, ipseque imperator cum ducibus, cæteris posthabitis, oppidulum circumstabant, ad succurrendum parati. Quod cum nequirent (jam siquidem ignis omnia ædificia depascebat) ipsi quoque præ commiseratione fletum non tenebant. Flammis absumpti sunt de iis, qui deforis per murum se ingesserant, sex: ex habitatoribus autem fæminæ, pueri, & grandiores natu tres & viginti supra centum: insuper animantes, & reliqua res familiaris quantacumque. Non mediocriter hoc alieno infortunio mœstus imperator, Selymbriam ire institit, ubi transactis quorundam causa venerat, Chariopolin remeavit, missionemque dedit exercitui, mille apud se retentis: mandans uti præfinitis diebus, quamquam non arcessiti, rursus adessent. Verum magnus stratopedarcha Palæologus, Rhodopes præfecturarum dux, creditas sibi urbes omnes, exercitumque, ut supra demonstravimus a juniore ad seniore imperatore avertere, animosque subigere, & ad hujus obsequium inclinare potuit: unum autem quemdam e genere Dacum, pecuarium, Syrmpanum vocabulo, fortunis exutum, quod nepoti faveret, postquam sæpe illum sustuario multavit, duos etiam dentes radicatus excussit, maxillamque ferro candenti inurendam curavit, nec eum tamen a fide transsum agere valuit, cum manicis in custodiam dedit. Inde cum aliquando effugisset, aliosque pastores f armis militaribus nudos, magno sibi numero ascivisset, & copiis ad Palæologum coercendum eo missis se immiscuisset, in Rhodopejos ferebatur. Qui erant in oppidis, cernentes agrestes universos contra se conspiratos, & instantem, ac prementem imperatoris exercitum, timentesque ne intestina seditione excitata pessum irent, commutata sententia ad eum se contulerunt, vinctumque ducem in custodia tam diu habuerunt, quoad re intellecta imperator de eo certum statueret: ipsi cum Syrmpano ad illum profecti sunt; pars ut præstitæ benevolentiae præmium adipisceretur: pars (quotquot nimirum a seniore prius fecerant) ut delicti gratiam impetraret. Quos imperator, ut adversus se bene meritum ingratos verbis mollibus castigavit: & præcipiens, ne de cætero ad defectionem, & sacramentum violandum faciles essent, offensionum-

K

Edit. Paris.
pag. 91.

Edit. Paris.
pag. 92.

que oblivionem promittens, venia est impertitus, & paulo post humaniter domum abire iussit. Qui autem in fide perstitissent, eos quoque pro dignitate collaudatos, & donis donatos dimisit, duce illis præfecto Tarchaniota domestico, cui mandatum erat, ut magnum stratopedarcham imperatori vinctum mitteret; coram quo altero die astans Sympanus, quippiam illum velle videbatur. Quo animadverso, Dic, ait, si quid habes. Sympanus statim se humi abiciens petere, ut sibi ignosceretur, si subulcus, & barbarus, & rusticus imperatorem verbo appellare auderet. Jussus ut omni timore deposito loqueretur, pro magno stratopedarcha orare cocepit, ut ei ipsi, quod Rhodopejos a fide in dominum suum abduxisset, ignosceretur. Percunctante imperatore, simulatene, an vere, & ex animo ita rogaret. Vere, inquit; & ad confirmationem juramentum adjecit; addiditque, ex officio esse, quamquam peccasset, tamen ut cognato veniam non negare. Rursum, imperatori, An tu oblitus es, quibus, & quot malis ille te mactaverit? Bona tibi, liberos, & uxorem eripuit, dentes excussit, plagis multis corpus tuum dilaceravit, ad extremum maxillam ferro, ut atrocissimorum scelerum damnato, ustulavit, ac perpetua cicatrice deformem reliquit. In summa, cedo, quid te movit, ut ejus causam ageres? Quid vero majus, inquit, quam qui paulo ante in servis illius censebatur, eum nunc Dei concessu, ac tuo munere in tantam claritatem venire, & deprecatione sua etiam cognatos imperatoris formidato supplicio eximat? Admirans imperator, sic eum delesse injurarum memoriam, Si tu, ait, tam iniqua & infanda ab illo passus, homo barbarus, sorte infimus, nihilo minus quantum in te est, mala bonis compensas, me minora passum, & imperatorem, inexorabilem iram fovere non decet. Igitur vel te deprecatore in me commissa negligens, ecce veniam illi tribuo. Actis gratias, & iterum iterumque dictis imperatori laudibus, barbarus denuo petit: nempe ut idem stratopedarcha nec honore, nec redditibus, nec bonis imperatoriis excidat. Tantum studium erga noxium amplius suspiciens imperator, etiam hoc annuit; & adhuc ad pedes ejus jacenti, testimonium datæ veniæ in pittacio exaratum, & ut mos est, fidei ergo imperatoris manu addita præbetur: quo accepto, vestigia imperatoris exosculatus, cum lætitia recessit.

τῇ ἡδικοκτότος παρδὴν θαυμάσας ὁ βασιλεὺς καὶ ταύτῃ τῷ δέσπιν ἐπλήρου. ἔτι δὲ αὐτῇ πρὸς τὰς πόδας βασιλέως κειμένου, τὰ τῆς συγγνώμης γράμματα διαχαράχθέντα, καὶ τῇ βασιλικῇ πισωθέντα χειρὶ ἐπεδόθησαν αὐτῇ. ὁ δὲ λαβὼν, καὶ τῷ γλῶ καταπασάμηνος ἐφ' ἧς ὁ βασιλεὺς εἰσῆκει, χαίρων ἀπῆλθε.

μάρτυται εἰπὼν, ἡξίωσε συγγνώμης. μὴ μικρὸν δὲ καὶ εὖ ποιήσας, οἷκαδε ἐπέταξεν ἀπείναι. τὰς δὲ τῇ εἰς αὐτὸν ἐμμένοντας πῖσει ἐπαινέσας τε ἅμα καὶ δωρεαῖς ἀμειψάμηνος ἀξίως, ὅσα πῖσει μὲν αὐτὸς, στρατηγὸν αὐτοῖς ἐπιστήσας δὲ Ταρχανειώτῃ δομέστικον, ᾧ ἐπετέτραπτο τὸν μέγαν στρατοπεδάρχῃ δεσμώτῃ ὡς βασιλέα ἀποσεῖλαι εἰς τὴν ὑπεραίαν δὲ ὁ Συρμπάνος ἐπὶ τῇ βασιλέως ἐσηκώς, εἰδὼς βούλεσθαι τι πρὸς βασιλέα εἰπεῖν. σπουδὴ δὲ ὁ βασιλεὺς, εἰ τι βούλοιο ἐκέλευε λέγειν. ὁ δ' ἅμα καὶ προσπαχθῆναι, πρὸς τῷ δαφνός ἐαυτὸν καταβαλὼν, συγγνώμης ἤτει τυχεῖν, εἰ συμβάτης ὦν καὶ βάρβαρος καὶ ἀγροῖκος, ἐτόλμησε φθέγγεσθαι τι πρὸς βασιλέα. τὰ βασιλέως δὲ προσάξωντος λέγειν δεδοκότε μνηστὴν, ὑπὲρ τῇ μεγάλῃ εἰδὼς στρατοπεδάρχη, ὥστε καὶ αὐτὸν ἐφ' οἷς εἰς βασιλέα ἤμαρτε τὰς καὶ τῇ Ροδόπῃ ἀποσῆσας, τυχεῖν συγγνώμης. τὰ βασιλέως δὲ ἐρομένη εἰ πρὸς εἰρηνείῃ, ἢ πρὸς ἀλήθειαν τυχεῖν δεῖναι. ὁ δ' ἔφασκε, Πρὸς ἀλήθειαν. καὶ ὅρκον προσετίθει πῖσει χάριν. δέον δ' εἶναι, εἴτι καὶ ἡμαρτε, προσήκοντα πρὸς γένος ἀξιώσας συγγνώμης. ἐπιλέλησαι δ', εἰρηκὼν αὐθις ὁ βασιλεὺς, ὅσα σε εἰργασαι κακά, ἀποσερήσας μὲν τῇ ὄντων, καὶ παίδων, καὶ γυναικός, ἐτι δὲ καὶ ὀδόντων αὐτῇ, πολλὰς τε αἰκίας καταξάντας τὸ σῶμα, καὶ τέλος ὡς περ τινα τῇ ἐπὶ δεινοτάτοις ἐαλωκότων τῷ παρειᾷ κατακαύσας σιδήρῳ ὡς μνηστὴν τὰς ἐλὰς ὅσα λειψθῆναι διώσας; ἄλλως δὲ τί σε τὸ πείσαν ἐστὶν ὑπὲρ ἐκείνη δειδοῦναι; Τί δ' αὖ εἴη μείζον, ἔφασκε, ὦ βασιλεῦ, ἢ τὸν ἔγω χθὲς καὶ πρῶτον ἐν ταῖς δουλοῦσιν ἐκείνῳ πεταγμένον, νυνὶ εἰς ποσῶν ἦκειν περιφανείας, Θεὸς καὶ σοῦ, βασιλεῦ, δειρηγενηκότος, ὡς καὶ τὰς βασιλεῖ προσήκοντας καὶ γένος ὅσα τεῖσθαι διώσας, καὶ τῇ προσδοκώμενων ἀπαλλάττειν κακῶν; Θαυμάσας δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἀμνηστῆσαν τῇ βαρβάρῃ, Εἰ σύ γε, ἔφη, ποσῶν ταῦτ' αὐτῇ ἀδικηθεῖς καὶ κακῶς παθὼν, βάρβαρος ὦν καὶ φαῦλος τῷ τύχῃ, τοῖς ἐναντίοις ἀμειβῇ ὅσον ἔξῃ ποιῶν δὲ, οὐδ' ἐμὲ δίκαιον μετεωτέρα ἀδικηθέντα, βασιλέα τε ὄντα, ἀπαράπτον ὀφθῆναι πρὸς ὀργῇ. τοίνυν καὶ τῆς σῆς ἰκετείας ἕνεκα τὰ ἡμαρτημένα παρορῶν, ἀξίῳ συγγνώμης. διχαρῆσας δὲ ὁ βάρβαρος ἐπὶ ταῖς καὶ πολλὰς ἐπιδουλήσας τὸν βασιλέα, καὶ δούτε-ραν δέσπον προσετίθει, τὸ τὸν αὐτὸν μῆτε τῆς ἀξίας ἀποσερῆθῃναι, μῆτε τῇ προσόδῳ καὶ τῇ δωρεῶν τῇ βασιλικῇ. ἔτι δὲ μάλλον τῷ ὑπὲρ

CAPUT XXXI

De Thessalonica, & Constantino despota felices nuntii. Ad imperatorem monachi habitu indutus perducitur; in carcerem datur. Qui Xenam imperatricem violaverant, puniuntur publice. Lemnus ad juniorem deficit. Persæ seniori auxilio venientes, metu junioris perculsi, domum turpiter revertuntur. Fugiant etiam Byzantii.

ΤΗΣ αὐτῆς ἡμέρας ἐκ Θεσσαλονίκης ἄγγελος ἐλθὼν ἀπήγγειλε Βασιλεῖ, ὡς σάσεως ἐν αὐτῇ γενομένης, οἱ τῶν νέων Βασιλεῖ προσκείμενοι ὑπερχόντες, Θεσσαλονικῶν περιποίησαν αὐτὰ. ὁ δὲ δεσπότης δὲ Κωνσταντῖνον εἰς τὸ περὶ αὐτῶν φρότισήριον τὸ Χορταίτε δαδράντα, καταχόντες ἔχουσιν ἐν φρεσὶ. ὁ Βασιλεὺς ὅτι εὐθύς τὰς ἄχροντας αὐτὸν ἐπεμψεν εἰς Θεσσαλονικῶν, ὅρκοις πρότερον αὐτὰς καταχών, ὡς οὐτ' αὐτοὶ ἐκόντες, ἢ ἑτέροις παραχωρήσασιν ὁ δεσπότης ὑποκτείναι. οἱ καὶ ἀπελθόντες ἡγάγον αὐτὸν εἰς Διδυμότειχον μοναχῶν ἡμφιεσμένον χῆμα. περιεβάλετο δὲ αὐτὸ καὶ πρὶν αὐτὰς εἰς Θεσσαλονικῶν ἐλθεῖν δεῖν ὅτι μὴ ὑποδαρῇν. σωῆλθον δὲ αὐτοῖς πρὸς τὸν νέον Βασιλέα τῶν Θεσσαλονικέων καὶ τὸ συγκλήτικόν καὶ τῆς στρατίας πολλοί, καὶ ὁ κατ' αὐτῶν ἐκκλησίας πρόεδρος Ἱερεμίας καὶ Γεράσιμος ὁ τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ὄρος τῆς Αἰθιοπίας ἐξηγέμενος λαύρας. ἡ μὲν τοι περὶ τὸν νέον ἡδραιομένη Βασιλέα στρατιὰ, ἀπαξία στρατιωτικῇ χρυσάμφοι, ὀλίγα δὲ κατέκοφαν ἀντὶ τοῦ δεσπότη, εἰ μὴ αὐτὸς ἐρρύσατο παρὼν ὁ Βασιλεὺς. ἐκέλευσε δὲ εἰρχθῆναι. τισὶ δὲ ὑπερον ἡμέραις ὁ δεσπότης ἔχ' ἑταίρους ἐδεῖτο τὰ νέας Βασιλέως, ἅμα καὶ πολλὰς χάριτας ὁμολογῶν, ὅτι δὲ αὐτὸν ἐκ ἐτεθνήκει, ὡς ἐπεὶ κατ' ὁποῖονδήποτε τρόπον τὸ τῶν μοναχῶν περιεβάλετο χῆμα, καὶ τὰ νενομισμένα ἐπ' αὐτῶν τελεθῶναι πάντα. ὡς ἀντὶ τὸ δοκοῖν βία, ἀλλ' ἐκὼν περιβεβληθῆναι. ὁ Βασιλεὺς δὲ ὑποπτεύσας μὴ βίαι μεταβολῆς ἐπιθυμία, ἀλλ' ὅπως ὑπολυθεῖν μὴ εἰργεῖσθαι, τοιαῦτα αἰτεῖν, τὸν Θεσσαλονικῆς πέμψας μητροπολίτῃ, καὶ τὸν τῆς λαύρας ἐξηγέμενον Γεράσιμον, ἔχ' ἀρμόζοντα αἰτεῖν αὐτὸν μεμλυκερὲς ἐν τῇ παρόντι. τὸ μὲν οὖν μὴ κακῶς ὑπὸ τῶν φρενῶν πᾶσαι, ἀλλ' ἀναπαύλης ὑπολαύειν, ἐξέσαι. Τὸ ὅτι ὑπολυθεῖν τὸ εἰρημῆς, ἀδύνατον τὸ νῦν εἶναι. Διὸ μὴδὲ τοιαῦτα δεῖσθαι. ὁ δ' ἐτι μᾶλλον ἐδεῖτο περὶ τῆς αὐτῆς, τῆς ἱερῶν ἐκείνων ἐπιλαβόμενος ἀνδρῶν, ὡς καὶ πρὸς ὑποκείσιν, εἰς πρὸς ἀτάκτως, ἀλλ' ἀληθεῖα μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τοῖστον βίον αἰρέμενος μεταβολῇ. ἃ δὲ καὶ πυθόμενος παρ' αὐτῶν ὁ Βασιλεὺς, ἐπέτρεψεν ἃ βέλοιο ποιεῖν περὶ αὐτῶν. ἡχθῆσαν ὅτι ἐπὶ τοῖς αὐτῶν καιρῶν ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς Βασιλέα δεσμῶται καὶ οἱ τῶν Βασιλίδας ξένων τὴν τέταρτην μητέρα, ὅπερ ἐφθήμερον εἰπόντες, ἐλκύσαντες βία, ὁ, τε Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος καὶ Ἰωάννης ὁ Ζαγιδῆς, καὶ ὁ πρωταδελφάτωρ Συναχρεῖμ' ὧν τὰς μὲν δύο, Βασιλέως προσεταχότος, ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐδεάτρεσαν ἀγορᾶς ἀφρημένους τὸ γένειον, καὶ τὰς τεύχας τῆς κεφαλῆς. τὸν Παλαιολόγον δὲ ὁ πρωτοστράτωρ ἐξήπισατο, ἀνεβίον αὐτὸν ὑπάρχοντα, μὴ ταῦτ' ὅντα παρθεῖν. εἰς δεσμωτήριον δὲ ἐνεβλήθη. ὀλίγον δὲ ὑστερον αὐτὸν τε καὶ τοὺς ἄλλους ὁ Βασιλεὺς ἡξίωσε συγγνώμης. ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ καιροῖς καὶ οἱ Λήμνιοι τὰς πρεσβυτέρων βασιλέως ὑποστάτες, ἡκόντες ἐπὶ τὸν νέον, ἅμα τε ὁ ὑποστάτης αὐτῶν ἀπαγγελοῦντες, καὶ τὸν ἀρξέοντα αἰτήσαντες τῆς

Paris I.

EODEM die Thessalonica veniunt Edit. Paris. nuntii, factionibus ibidem natis, pag. 93. ab eo stantes vicisse, urbemque illi subjecisse. Constantinum despota in monasterium Chortætum, civitati vicinum confugisse: comprehensum custodia detineri. Imperator confestim Thessalonicam mittit, qui hominem adducant: prius jurejurando adstrictos, neque se despota occisuros, neque aliis occidendum permisso. Profecti, in schemate monastico, quo se mortis metu velaverat, antequam illi Thessalonicam aspirarent, a Didymotichum perducunt. Prosequebantur eum Thessalonicensium & de senatu, & de militibus complures, atque etiam ecclesiæ illius antistes Jeremias. Item Gerasimus & lauræ, quæ est in Atho sancto monte, præfectus. Parum vero absuit, quin stipatores imperatoris audacia, ac furore militari despota in frustra concidissent, nisi illum præsentia sua imperator conservasset. Præcepit autem in carcerem trudi. Præteritis diebus aliquot, despota hominem certum ad imperatorem allegans gratias agit, quod se e faucibus fati eripuerit: & simul rogat, quoniam modo quodam, & occasione monachi habitum cepisset, etiam legitima monastices instituta sibi exequi liceret, ne coactus, sed libens eum cepisse videretur. Imperator suspitione tactus, non desiderio vitæ commutandæ, sed carceris evadendi hoc ab se peti, metropolitanum, & lauræ præfectum Gerasimum mittit, qui dicant, illum in præsens haud convenientia petere. Nam, ne a custodibus habeatur male, sed quiete potiat, hoc illi concessum iri: dimitti nunc e carcere nequitiam posse. Proinde id rogare parcat. At despota viros illos sacros prehendens, idem enixius orare, ut qui non ex hypocrisi, aut necessitate, sed sincero potius animo hoc vitæ genus delegisset. Quæ cum ad imperatorem referrent, ipsorum arbitrio eum permisit. Eodem tempore Thessalonica adducti sunt in vinculis, qui Xenam imperatoris matrem, ut supra diximus, per vim a Deiparæ statua, temploque abstraxerant, Constantinus Palæologus, Joannes Zaridas, & Sennacherini protallagator: quorum duo, imperatoris mandato a abraha barba, & capillis, publice in foro, velut in theatro ad spectandum omnibus ignominie causa sunt propositi: Palæologum protostator ut consobrinum precibus suis dedecore prohibuit: sed in carcerem datus est, cui post breve tempus, ut duobus aliis, imperator ignovit. Paulo post & Lemnii ad juniorem desciscientes, venerunt: simul ut eam rem illi nuntiarent,

pag. 94.

K ij

simul ut insulae praefectum ab eo poscerent: qui benefice tractati, & praefidem, uti rogaverant, adepti, domum reverterunt. Dum haec aguntur, Selybria nuntiatur, & Persas ex oriente ad avum adjuvandum trajecisse, & cum Byzantinis conjunctos, mox contra juniorem venturos. Audito Persas, alioqui inimicos, ad subsidium adversus homophylos a se ne ascitos, incitatissimo impetu, & celeriter Didymoticho movens, adventantibus recta obviam procedit, manus conferturus, ubicumque occurrissent. Tertio die Byzantini cum Persis Zurulium inter, & Selybriam in eum incidunt. Cum scirent autem se ne intueri quidem imperatoris exercitum ausuros, nec aciem contra instituere, nec propius ferre gradum sustinuerunt: sed procul adhuc distantes, totis viribus in pedes hac Persae, illac Romani se conjecerunt. Conspecta fuga, imperator ipse quoque divisus copiis fugientibus instare iussit. Quod cum diu esset factum, & nihil tamen effectum (fugitores enim illis falas in pedibus habebant,) hi cum tribus Persis, illi cum quinque Romanis, quos vivos ceperant, regrediebantur. Equis vestariis, qui agmen fugiens sequi non poterant, impedimentis, atque etiam servis militum magno numero potiti sunt. Progressus imperator, prope Selybriam tentoria fixit. Persae, & Romani fugae beneficio servati, Byzantium cum venissent, seni imperatori sese victos narrabant: ac Persae naves simul ad trajiciendum petebant; quos ille ut Byzantii manerent, flectere non poterat, opponentibus, se frustra contritum iri, & cum aliis Byzantiis obsessos, nihil ei profuturos: nam extra moenia non sese tantum, verum nec ipsum eorum archistratram tum toto exercitu suo in acie adversus juniorem imperatorem consistere posse. Romanis qui aderant vera eos dicere attestantibus, conscensis navibus in orientem transmiserunt.

Edit. Paris.
pag. 95.

Λήμνα. δ' ἐργετηθέντες ἢ παρὰ Βασιλέως ἢ ἡγεμόνα λαβόντες ὡσπερ ἦεντο, οἱ καὶ ἐπαυήλθον. τῶν γινόμενων, ἐκ Σηλυβρίας ἡγγέλθη τῷ Βασιλεῖ ὡς Περσικὴ στρατιὰ καὶ συμμαχίαν τῷ πάπῃ καὶ Βασιλεῶς ἐκ τῆς ἑω δ' ἐβάστα, ἅμα τῇ ἐκ Βυζαντίου στρατιᾷ ὅσον ἔπω ἐλόσσονται κατ' αὐτῶν. ὡς ἔπύθετο, τὴν μὲν κατὰ τῶν ὁμοφύλων τῶν Περσῶν ἐπαγωγῶν, ἐθαύμασε τῶν ἀντιπεταγμένων. αὐτὸς δὲ ὁρμῇ τινι ἀχέτω καὶ τὰχος ἄρας ἐκ Διδυμοτείχης, ὁ δὲ τῆς ἐπερχομένης ἡστρατιάς ὡς μαχέμενος ἢ ἂν σωτύχοι. εἰς τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἦτο ἐκ Βυζαντίου στρατιὰ ἅμα τοῖς Πέρσαις, καὶ Βασιλεὺς ὁ νέος μεταξὺ Τζερελὸν καὶ Σηλυβρίας σωήλθον. συνιδόντες δὲ οἱ Πέρσαι, ὅτι ἐκ Βυζαντίου Ρωμαῖοι ὡς καὶ ἀντιβλέψαι δυνήσονται πρὸς τὴν Βασιλέως στρατιάν, καὶ ἐπαρατάξασθαι ὑπομείναντες καὶ ἐπλησίον ἐλθεῖν, ἀλλ' ἐτι πορρωτέρω ὄντες, μεταστραφέντες ἐφύγον καὶ κράτος. ἰδίᾳ μὲν οἱ Πέρσαι, ἰδίᾳ δὲ οἱ Ρωμαῖοι. ὁ Βασιλεὺς δὲ φύγοντας ἰδὼν, καὶ αὐτὸς εἰς δύο τὸ στρατόμα διελὼν, ἐκέλευε διώκειν. ἐπιπολὺ ἢ τὸ διώξας γενομένης, ὡς ἦν οἱ διώκοντες ἐδὲν (ἦσαν γὰρ οἱ φύγοντες ἐκ ἐν ἐφικτῶν,) οἱ μὲν ἔεις τῶν Περσῶν ζωγήσαντες, οἱ δ' ἕτεροι πέντε Ρωμαίων, ἐπανεστρέψαν τῶν ἄλλων δ' ἐσθ' ἀνέκτων. ἵππων δὲ τῶν μὴ δυνήσαντων ἐπεδαίτη στρατιὰ, καὶ σκόδων στρατιωτικῶν καὶ οἰκετῶν ἐκράτησαν πολλῶν. ἐλθὼν δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐστρατοπέδωσεν ἐγγὺς Σηλυβρίας. οἱ μὲντοι δ' ἐσθ' ἀνέκτων τῇ φυγῇ Ρωμαῖοι καὶ Πέρσαι, εἰς Βυζαντίον πρὸς τὸν πρεσβύτερον Βασιλέα ἐλθόντες, ἀπηγγέλλον ἢ ἦσαν. ἅμα δὲ καὶ ναῦς οἱ Πέρσαι πρὸς τὴν δ' ἐβασιν ἦεντο. Βασιλεὺς δὲ ἐπεχειρεῖ πείθειν αὐτὰς μένειν ἐν Βυζαντίῳ. ὡς δὲ ἐκπέειδοντο, αὐτοὶ τε φάσκοντες κατατρεβήσεσθαι μάτῳ, καὶ Βασιλεῖ μὴδὲν λυσιτελήσειν ἅμα τοῖς ἄλλοις πολιορκούμενοι Βυζαντίοις. μὴδὲ γὰρ ἀν' ἐξω τειχῶν μὴ ὅτι γε αὐτὰς, ἀλλ' ἐδ' αὐτ' ἀν' ἐκ τῆς ἀρχιστρατῆρας αὐτῶν ἅμα τῇ ὑπ' αὐτὸν πάσῃ δυνάμει πρὸς τὸν νέον ἀντιτάξασθαι δυνήσεσθαι Βασιλέα, καὶ τὴν παρατυχόντων ὡς ἀληθῆ λέγουσιν ἅμα συλλεπόντων Ρωμαίων, ναῦς λαβόντες, ἐπεραιώθησαν πρὸς τὴν ἑω.

CAPUT XXXII.

Legatio senioris ad nepotem. Dolet se delusum; ad pacem inclinatur. Respondetur, pacem cordi futuram. Cum magno domestico decernitur ad obturandum os sycophantis, omnia in manus a-vi tradenda. Qua de re cum principibus, totoque exercitu agit imperator, magno domestico & protostratore palam approbantibus ejus sententiam; in quam tamen nobilitas & duces egre concedunt.

POSTQUAM Persici auxilii spes decollavit, & insularum auditi motus, Lemno jam aperte alium dominum colente, reliquis in fide labascantibus, & prope diem defectionem minitantibus: urbibus item continentis pluribus simul ad junioris imperium aggregatis, omni ex parte anxius animi senior, rursus legationem mittendam judicavit. Huic muneri Isaacium sacri montis Atho praepositum, virum alioqui intelligentem, & virtutis multo studiosissimum deligit, illique in legatione dicenda haec injunxit: Si homines aut ab initio ad malum inflexibiles a Deo fabricati essent, aut cum voluntate libera fabricati, in innocentia, quemadmodum oportebat, per-

ΩΣ δ' ἦτε ἐκ τῆς Περσικῆς συμμαχίας τὸ πρεσβύτερον Βασιλέως περιγέθη ἐλπίς, τὰ τε καὶ τὰς νήσας πονήρως εἶχε, ἡ μὲν Λήμνα ἦδη καὶ φανερώς ἀφισπικίας, τῶν ἄλλων δὲ κλονεμένων, καὶ ὅσον ἔπω τὴν ὑποσασίαν καὶ αὐτῶν ἀπειλοῶν, καὶ αἱ κατὰ τὴν ἡπειρον πρὸν ὑπήκοοι τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ πλείους τῶν πόλεων ἦδη συναπέστησαν πρὸς τὸν νέον, ὑποτίθοντες πάντοτε περιχεθεῖς, πρεσβεῖαν δεῖν ἔγνα πρὸς Βασιλέα αὐτοῖς τὸ ἔγγονον πέμπειν. πέμπει δὲ καὶ τὴν ΑΔΩ τῶν ἱερῶν ὄρας πρὸς τὸν Ἰσαάκ, καὶ ἄλλως μὲν ὄντα συλλεπόντων, ἔχ' ἥκιστα δὲ ἀντιποιεῖσθαι καὶ ἀρετῆς, τοιαῦτα πρὸς Βασιλέα τὸν ἔγγονον πρεσβεδόμενος δι' αὐτῶν. Εἰ μὲν ἢ κατ' ἀρχὰς ἀκίνητοι πρὸς τὸ κακὸν οἱ ἀνθρώποι ἐδημιουργήτο

παρὰ Θεῶ, ἢ ὥσπερ ἡ δὴον αὐτεξέστητοι γεγονότες ἔμε-
ναν ἐν τῇ ἀγαθῇ, ἔδεν ἂν τῇ κατὰ τὰ πρᾶξα δέν-
των ἐπολμήθῃ. Ἐπεὶ ὅμως ἡ παράβασις ἐνὸς ἀνθρώπου
τὸ χεῖρον ἢ τῇ ἀνθρώπων γενέσθαι φύσις, ὥς ἐκείνη
μὴ καὶ κατὰ πάντ' ἀνω καὶ κάτω, καὶ τῇ ὥς ἀρχῆς ἀντι-
κειμένη γίνεται συνεργήτης. ὁποῖον δὴ τι καὶ συμ-
βέβηκε καὶ ἡμῖν. Δίον δὲ ἐμὲ τῇ πρὸς ἐμέσιν εὐνοίαν καὶ
πρὸς πατέρα παιδὶ πρέπσαν, αἰδῶτε καὶ τιμῶ αὐ-
τοῖς ἔργοις καταμαθόντα, τὴν σὲ δὲ βλάβειν ἐπιχει-
ρῶντας ὡς κατ' ἐμὴν συσκόδαζόμενον δόλως, ὡς ἐχ-
θραίνοντας ἀπαθεῖσθαι, ἐγὼ δὲ ἀπαυθίς, τῇ μὲν δὲ
τῇ ὥς ἔργων ἀποδείξουσιν ἢ προσέχον, λόγοις δὲ πε-
πλασμένοις παρὰ τῇ συκοφαντῶν πειθεῖς, ἡγεῖρα πό-
λεμον, ὅσῃς εἰρήνης. καὶ δὲ αὐτοῖς ἔργοις τῇ ἀ-
βουλίαν καταμαθόν, ἐμαυτὸν μὲν ὥσπερ δίκαιον
καταμέμφομαι. σοὶ δὲ τὴν τε τρόπον ἀγαθῇ ὄντι, καὶ
τῇ εἰς ἐμὲ αἰδῶ ὡς εὐνοίαν ἴσῃ δὲ παρῶντι, ὅπως εἰς
εἰρήνῃ ἐκ πολέμου πάλιν τὰ πράγματα ἡμῖν ἡξει με-
λήσει. Ο μὲν ἂν τοιαῦτα εἶπε. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος,
Χαρίτας, εἶπεν, ὁμολογῶ πολλὰς τῇ Βασιλεῖ τῇ Βα-
σιλεῖ δόντων Θεῶ, ὅτι τῇ αὐτῇ χρηστέῃ χρησάμενος καὶ
περὶ ἐμὲ, ἔτ' αὐτὸν τι καὶ τῇ ἐμὲ Κυρίῃ καὶ Βασιλείῃ
ἢ βαλεῖσθαι συνεχώρησεν ἢ πράξαι. ὅτε τὴν συκο-
φάντας ἀνελέγκτως ἀχρὶ τέλους δὲ τελεῖν. ἀλλ' αὐτὸν
Βασιλείᾳ μάρτυρα ἔχειν παρέχον, ὡς ἔτ' αὐτὸς ἀδι-
κῶ, ἔθ' οἱ συκοφαντῶντες ἀδικίας ἐνέλιπον ἀδεμίαν
ὑπερβολῇ. εἰ δ' ὁ Βασιλεὺς αὐτὸς ὑπὸ διεφθαρμένων
ἀνθρώπων ἀπαυθίς εἰργασθαι ἢ μὴ δέον, ἀλλ' ἡμεῖς
γε γονέας τε εἰδότες τιμῶν, καὶ ἂν τι καὶ ἀδικώμεθα
ἀνέχεσθαι, ὅσον ἂν παράχοι Θεὸς βαλόντα μὲν δὲ δόλο-
μῃ περὶ τῇ προκειμένων. ὁ μὲν ἂν πρέσβις, τοιαύτης
ἀποκρίσεως παρὰ Βασιλείᾳ τυχὼν, ἀπῆλθεν εἰς τὸ
στρατόπεδον ὡς ἐκεῖ περιμετρῶν ἀχρὶς ἂν ὁ Βασιλεὺς
βαλόντα μὲν ἀποκρίνη περὶ τῇ εἰρήνης. ὁ Βασιλεὺς
δ' ἅμα τῇ μεγάλῃ δομestίῃ, ὅ, τι καὶ ἐβαλεῖντο
πράττειν περὶ τῇ προκειμένων, ὅπως ἡ εἰρήνη γένοιτο
τοιαύτη, σκοπῶντες ὡς μηδεμίαν πρόφασιν ἔχειν τὴν
συκοφάντας πρὸς ἀλλήλους δὲ βλάβειν τὴν Βασιλείαν, ὡς
πόλεμον ἐπὶ λυμῇ τῇ κοινῇ πραγμάτων κινεῖν. Ἐδόκει
δὲ λυσίτελεῖν αὐτοῖς τε ὅμῃ καὶ τῇ στρατιᾷ καὶ πόλεις
πάσας ὡς τῇ διοίκησιν τῇ κοινῇ πραγμάτων τῇ Βασι-
λεῖ ἐπιτρέψαντας, αὐτὰς ὑπ' ἐκείνων ἀγεσθαι, ὡς εἰς
ὑπὸ τῇ τελεῖν τὰ προσητάμενα ἐκπληρῶντας. ἔπειτα δὲ
τὴν δὲ βλάβοντας χώραν ἀδεμίαν ἂν χεῖν, πάντων ὅ-
μῃ χρημάτων ὑπὸ τῇ πρεσβυτέρῃ Βασιλείᾳ διακινε-
μένων. εἰς τῇ ὑπεραίαν ὅ ὁ νέος Βασιλεὺς τὴν ἐν τέλει
πάντας ὡς ἡγεμόνας ὡς τὴν λογάδας τῇ στρατιᾷ εἰς Ἐκ-
κλησίαν συναγαγὼν, εἶπε τοιαῦτα. Τὰ ἐκ τῇ πολέμου
φυσίμῃ κακὰ καὶ μάλιστα τὰ ἐμμελῆ, καὶ πολλαχόθεν
μὲν ἄλλοθεν ἔξῃ καταμαθεῖν. μάλιστα δ' ἂν τις αὐ-
τὰ κατὰ τὴν ὥς τῇ κατὰ τὴν μετὰ καὶ Βασιλείᾳ
κινηθέντος πολέμου. ἐν δὲ ὅλῳ καὶ ὅλῳ τῇ αὐτοῖς
ὑπ' αὐτῇ διεφθάραι καὶ δαυλίῃς ἡμῶν, ὅσον ἐδ'
ὅμῃ πάντες οἱ πρόσκοι ἡμῖν βίρβαροι ἐπιστρατεύ-
σαντες ὁμολοῦσι κατεργάσθαι ἴχυσαν ἂν. ὁ δὲ καὶ
αὐτοὶ καλῶς σιωπῶντες ἐν ἀρχαῖς μάλιστα τὰ δὲ τὰ
πολέμου, πρεσβυτέρῃ ἀποσείλαντες πρὸς Βασιλείᾳ πε-
ρὶ εἰρήνης, εἰδέσθαι καὶ σιωπῶντος. ὡς δ' ἡμῶν
ὑμεῖς ἔδεν, ἐπρεσβυτέρῃ καὶ αὐτὸς περὶ τῇ ἴσων,
πολλὰ δὲ μὲν Βασιλείᾳ μὴ περὶ δὲ ἡμᾶς αὐτὰς

fervassent, nulla fuissent, quæ postea plurima in vita hominum perperam commissa sunt. Quia vero propter primam transgressionem natura humana in deterius labilis evasit, ex eo usque ad hoc momentum temporis, illo, qui fuit ab orbis primordio noster adversarius, adnitenste, omnia sursum ac deorsum feruntur, permisceturque: quale quiddam nunc & in nobis experimur. Cum enim debuisssem tuum in me propensum animum quæque filium decet erga patrem reverentiam, ac venerationem ex ipsis factis tuis didicisse, calumniatores apud me tuos, quasi adversum me dolos, & fraudes machinare, ut inimicos repellere, ego circumscriptus, quemadmodum rebus ipsis te mihi probare conarere, non attendi: sed fictis eorum sermonibus præoccupatus, in pace bellum excitavi. Jam rerum experientia temeritatem, & dementiam meam cognoscens, memet jure incuso. Tibi ut bene morato, meique ut antea cupido, & observanti, quinam ab armis ad otium redeamus, curæ erit. Hastenus senior. At nepos in hunc modum: Gratias ingentes ago regum regi Deo, quod bonitate sua etiam in me usus, neque fivit, ut ipse quippiam contra dominum meum, & imperatorem vel cogitatione, vel actione molirer: neque obrectatores meos non tandem redarguit: quando ipsum imperatorem mihi testem apposuit, nec me ullam illi irrogasse injuriam, & criminatores ad me injuriis onerandum nihil fecisse reliqui. Et quamvis ille a perditis hominibus deceptus, ab officio discessit, tamen nos, qui parentes honorare, & licet ab iis etiam indigne habeamur, sufferre ac perpeti novimus, rem perpendemus, & quantum Deus concefferit, faciemus. Legatus adepto hoc responso in castra abiit, expectaturus ibi, dum post consultationem certi aliquid acciperet. Imperator cum magno domestico, quid in re præsentis agere conveniat exquirat: & considerat, quam ratione ejusmodi pax constituatur, qua imperatoribus de altero apud alterum detrahendi, bellumque cum pernicio reipublicæ commovendi sycophantis omnis occasio præcidatur. Statutum, conducere, si simul seipsos, exercitum, urbes universas, totius imperii gubernacula seni committant, a quo pro subjectis regantur, & cujus jussa faciant. Sic, illo solo rerum domino, materiam obrectandi nullam fore. Die postero imperator coactis in concionem optimatibus ac ducibus universis, cum flore exercitus, hoc maxime modo differuit: Quæ incommoda bello, ac præsertim civili, importentur, cum aliunde multis exemplis, tum præsertim ex eo perspicere datur, quod nunc inter me, avumque meum flagrat. Brevi enim tempore tantum ipsi potentiam nostram attrivimus, quantum nec omnes simul circumfusi barbari, nobis concordibus atterere, & imminuere potuissent. Quod cum vos haud fugeret, exordio statim belli hujus legatione ad imperatorem, me non inscio missa, pacem petivistis. Quia vos nihil impetrabatis, ego legationem iteravi, impense avum orans, ne nos ejusdem gentis homines mutuis armis deleri pateretur, &

Edit. Paris.
pag. 96.

pacem pro munere summo exposcens. Tum igitur nos rogantes ille audire noluit: nunc, divino nutu, qui pacem tum repudiabant, eandem a nobis impetrare satagunt. Quare primum par esse duco, nos de tanto beneficio grates Deo persolvere, qui hactenus semper inimicis nos superiores reddidit. deinde etiam non invitos pacem admittere: nec propter hoc nescio quid felicitatis, in superbiam & confidentiam delabi: sed exultare, nunc illud esse tempus, quo consultantibus nobis pax necessaria apparebat; proindeque similiter in praesentia de ea deliberare atque statuere. Mox ut finem loquendi fecit imperator, magnus domesticus his verbis secutus est: Quid officium a nobis postulare, imperator perfecte docuit: nec est quod quisquam addere dictis possit. Nam rebus prosperis non efferrī, atque inflari, modestorum, ac fortium virorum: & parentes revereri, ac honorare, justum pariter, ac necessarium esse ostendit. Præterea ejusdem gentis societate nobis devictorum curam gerendam, eorumque salutem in primis diligendam: ut ea non solum propter æmulationem non contemnatur: sed ejus tuendæ causa, si ita necesse sit, etiam de propriis aliquid libenter amittatur, idque honorum ac prudentium munus videri. Quibus enim incommodis quisquam necessarios suos, & homophylos confictari patitur, iidem ipse nescius confictatur: & solum cives suos vicisse, non vicisse, sed turpissime victum esse arbitremur licet. Caput ac summa horum est, Deum universorum inspectorem, quia nos oblata prosperitate probe, atque ut convenit, ac sine fastu uti, nec inde sævos, & immanes evasisse videt, multis hujuscemodi, ac majoribus etiam beneficiis profecuturum. Si igitur iusta & necessaria, si cum salute, & gloria vestra confociata sunt quæ consuluntur, hoc unum superest, ut vos quoque assentiamini. Ego ipse quæ dicta sunt approbo, idemque sentio: pacem accipiendam pronuntio, & pro mea parte ratam habeo. Hæc illo prolocuto prolostrator censuit, quod imperator de pace accipienda verba fecisset, & magnus domesticus ei suffragatus esset, recte factum, & cæteri omnes, ingratius quidem, statim tamen manus dederunt. Pacem omnium sententiis decreta, rursus quasi vixit imperator, ecquid pacem componi talem oporteret, quæ firma, ac certa semper maneret, & posthac suspicione, prætextuque belli careret omnimodis. Tum magnus domesticus, ut qui antea cum eo commentatus esset de genere pacis, talia dixit, e quibus non de industria venire, sed necessitate quadam ad pacta, & condiciones, pacis causa subeundas compelli videretur. Sic ergo factus est: Pacificatio, imperator, non amplius ejusmodi suscipienda est, ut calumniatoribus speciosis occasionibus facultas suppetat, vestrum utrumvis apud alterum infimulandi, & bellum incendendi: quod non solum vobis cum ignominia vestra maximas opportunitates corrumpat; sed etiam universis, qui in ditione vestra, ac potestate sunt, genus omne malorum in-

ὅφ' ἐαυτῷ ἐν τῷ πρὸς τὰς ὁμοφύλους πολέμῳ διαφθάρειντας, καὶ τὴν εἰρήνην ὥσπερ τι μέγιστον τῷ δ' ἐργετημάτων ἦσαν. Τότε μὲν ἐν ἡμῶν δεδομένων ἐκεῖνος ἔπροσεδέξατο τὰς περὶ τὴν εἰρήνης λόγους. οὐκ δὲ εἰς τὸ τοιοῦτος περιέστησε τὰ πράγματα, ὥς αὐτὰς τὰς μὴ προσδεχόμενας τότε τὴν εἰρήνην, ἦκεν παρ' ἡμᾶς δεδομένους περὶ τῶν ὁμοίων. ἔδ' ἔνεκα πρῶτον μὲν ἡγεῖμαι προσήκειν ἡμᾶς τὴν δ' ἐργεσίας χάριτας ὁμολογεῖν Θεῷ κρείττους αἰεὶ τῷ ἀντιπαγγμένῳ ὑποδεικνύοντι. ἔπειτα δὲ ἀσμένως προδέχεσθαι καὶ τὴν εἰρήνην. καὶ μὴ διὰ τὴν μικρὰν ταύτην δ' ἐτυχίαν αὐθάδεις φαίνεσθαι καὶ θρασεῖς. ἀλλ' ἐκεῖνον εἶναι νομίζοντες τὸν καιρὸν, ὡς καὶ βελομένοις ἡμῖν ἀναγκαῖα ἐδόκει ἡ εἰρήνη, ἔπαυ πάλιν καὶ βελοῦσθαι καὶ ψυχίζεσθαι περὶ αὐτῆς. Οὐκ ἔτι τῷ Βασιλεῶς εἰρηκότος, ὁ μέγας δομέσικος ἐφ' ἧς. ἔδ' ἐνέλιπον ὁ Βασιλεὺς, ἔφη, τὴν μὴ διδάξαι τὴν δ' ἐόντων ἡμᾶς ὡς ἔπερὸν τινα ἔχειν πῶς εἰρημένους προδεῖναι. τὸ, τὸ ὅτι ἐν ταῖς δ' ἐτυχίαις μὴ φουσᾶσθαι, σωφρόνων καὶ ἀνδρείων ἀπέδειξεν ὅτι ἀνδρῶν. καὶ τὸ τὰς γεννητικὰς αἰδεῖσθαι τε καὶ τιμᾶν, καὶ δίκαιον ἅμα καὶ ἀναγκαῖον. καὶ τὸ τῷ ὁμοφύλῳ κηδεσθαι καὶ περὶ πλείους τῶν σωτηρίαν αὐτῷ ποιεῖσθαι, καὶ μὴ διὰ φιλονεικίαν φθιρομένης περιεργᾶν, ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ τῷ οἰκίῳ προδεῖσθαι τὴν σωζέσθαι ἔνεκα αὐτῶν, ἔμνηνον ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ συνήσει καὶ χρημμένων ἀνθρώπων εἶναι. οἷς ὅτι ἂν τις τὰς οἰκίας καὶ ὁμοφύλους φθιρομένης περιεργᾶν, πῶς αὐτοῖς τῶν αὐτῶν ἐς φθίρεσθαι ἀγνοῶντα. καὶ μόνον τὴν καὶ τῷ ὁμοφύλῳ νικᾶν, ἦταν αἰχίσῳ, ἀλλ' ἔμνηνον νομίζον καὶ κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τῶν ὡς ὁ πάντα ἐφορῶν Θεὸς τῇ παρέσῃ ἐτυχίᾳ ὁρῶς καὶ ὡς προσήκει καὶ μὴ ἀτυχίας ὁρῶν ἡραμένης ἡμᾶς, μὴ ὡς τις, καὶ ἀπανθρώπως γεννημένης καὶ τὴν φύσιν ἀγνοήσαντας, ἐτέρων πολλῶν τοιούτων, ἢ καὶ πλείονων καὶ θαυμασιωτέρων ἐργετημάτων ἀξιώσεις ἂν. εἰ ἂν δίκαιά τε ὅμως καὶ ἀναγκαῖα τὰ βεβηλωμένα, καὶ πρὸς τὸ εὐδοξεῖν καὶ τὸ σωζέσθαι λυσιτελεῖντα, ἔδ' ἐτι λείπον ἢ ἐπιψυχίζεσθαι καὶ ἡμᾶς. αὐτὸς ὅτι ὁρῶς τε οἰόμενος ἔχειν τὰ εἰρημένα, καὶ ὁμοίως περὶ τῷ αὐτῷ φρονῶν, γνώμῃ δίδωμι δεχεσθαι τὴν εἰρήνην, καὶ τὸ ἐμὸν μέρος ἐπικυρᾶν. Τοιαῦτα καὶ τὴν μεγάλην δομέσικον εἰρηκότος, ὁ, τὸ πρῶτον πρῶτον ἐπεψυχίζετο δεχεσθαι τὴν εἰρήνην, ὁρῶς τὸν τε Βασιλέα εἰρηκεῖναι, τὸν τε μέγαν δομέσικον συνεπειν αὐτῷ, εἰπῶν. καὶ οἱ λοιποὶ πάντες εὐδὺς, ἄκοντες μὲν, ἐπεψυχίζοντο δ' ἐν ὅμῳ. πάντων δὲ ἐπιψυχισμένων τὴν εἰρήνην, ἐπαυθάνετο αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς, εἰ ποιαύτῳ δέοι τὴν εἰρήνην γενέσθαι, ὥς βεβαίαν εἶναι αἰεὶ, καὶ μηδεμίαν ὑποφίαν ὑπερὸν ἢ ἀποφασίν τινα πολέμου ἔχειν. ὁ δὲ γε μέγας δομέσικος, αἰα δὴ πρότερον ἅμα Βασιλεῖ ὁποῖαν τινα δεῖ εἰρήνην γενέσθαι βεβηλωμένος, τοιούτους ἐποίητο τὰς λόγους, ὡς δοκεῖν ἐκ ἐξέπιπδες, ἀλλ' ἀνάγκη τινὶ πρὸς τὰς ἐπὶ ταῖς ποικίλοις ὁμολογίας συναρᾶσθαι. Δέον ὅτι, ἔλεγεν, εἶναι, ὁ Βασιλεὺς, μὴ πάλιν ἡμῖν τὰς ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ συμβάσεις ποιαύτας γενέσθαι, ὥς τὰς συγκοφάντας ἐγχαρεῖν ἀποφάσειν εὐπροσώπων εὐπορουῦντας ἡμᾶς τὰς Βασιλέας πρὸς ἀλλήλους διαβάλλειν ἐπὶ τὸν πόλεμον κινεῖν, ἔμνηνον ὑμῖν ἀδοξίαν ἅμα καὶ εἰς τὰ κακώτατα ζημίαν, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ ὑπὸν πᾶντι παντὶ ἀποξενουῦντα φεραν

Edit. Paris.
pag. 97.

pag. 98.

κακῶν. παραπλήσιον δὲ συμβαίνει καὶ ἐφ' ἡμῖν, ὁ-
ποῖον ἂν καὶ ἐπὶ δυσὶ τῶν ἐπὶ ῥώμῃ καὶ μεγέθει
θαυμαζομένων συμβαίνει ζῶν. ἐκείνων τε δὲ ἀλλή-
λοις ἀντεπίοντων καὶ συρρήνυμένων, τὰ ἐν ποσὶ
πάντα συντείβεσθαι καὶ ἀφαιρεῖσθαι εἰκός, ἀδικεῖν
μηδέν. καὶ ὑμῶν, ἀπολλυθῆναι τὰς ὑπηκόους μαχο-
μένων. ἔδῃ ἕνεκα, ἔμνον ὅτι εἰρήνῃ γενέσθαι
δεῖ σκοπεῖν, ἀλλ' ὅπως ἔββαία καὶ ἀκατάλυτος
μῆρι. ὡς εἴ γε μέλλοιμι ὥσπερ ἔ πρότερον, οὐκ
εἰρήνῃ βεβαίαν, ἀλλ' ὥσπερ ἀνακωχὰς τὴν πολέμῃ
ποιεῖν, βέλτιον μὲν γενέσθαι ἢ ἀρχῇ. ἔδῃ δὲ
ἕτερον ἢ ἐπιτοκίας ἐγκλήμασι τὰς προτέρους παρα-
πονορήσαντας ἐνέχεσθαι περιέσσει. Τῶν τοιούτων δὲ λό-
γων οἱ τε τῆς συγλήτης καὶ τῆς στρατίας ἀκύναντες,
ὅτι μὲν κατασκευάζων τοιαῦτα ὁ μέγας δομέσικος
ἐδημηγόρει, ᾗδοντο ἔδ' ἐπὶ μικρόν. νομίσαντες δὲ
ἐκ ἄλλοθεν ποδὲν αὐτὸν αἰνέττεσθαι βεβαίαν ἔσε-
σθαι τὴν εἰρήνῃ, ἢ δὲ τὴν Βασιλείαν τὸν γένον ἡμῶν
τε κατεῖχε πρότερον μοῖραν τῆς ἀρχῆς ἔδ' αὖτε προ-
σεῖληφεν ἐν τῇ νῦν πολέμῃ τὰ πλείω καταχρόνται
ἐς τὰ μάλιστα γενέσθαι δυνατὸν, τὸν δὲ πρεσβύτε-
ρον ἡδυνήκοιτε διὰ τὸ τῆς ἀρχῆς ἀφῆρῃσθαι πολλὰ,
ἀπολμότερον πρὸς τὸ νεωτερίζειν ἂν γενέσθαι, καὶ
δίκαια καὶ συμφέροντα πάντες εἶπον τὸν μέγαν δο-
μέσικον εἰρηκεῖναι, καὶ τοιαῦτ' αὖτε ἐδορύβησαν τὴν
εἰρήνῃ εἶναι. ὁ Βασιλεὺς δὲ ἦδη τοῖς οἰκείοις λό-
γοις πάντας προκατελημμένους σωρῶν, Καί μοι τὰ
ἴσα, εἶπε, σιωδοκεῖ. τό, τε γάρ πρὸς ἀλλήλους
ἡμᾶς πολεμεῖν, καὶ αὐτοῖς ἡμῖν καὶ τοῖς ὑπηκό-
οις αἰσχυτελές. καὶ τὸ παράδειγμα οἰκεῖον μάλι-
στα ὅς προσείκασεν ὁ μέγας δομέσικος τὸν πρὸς ἀλ-
λήλους πόλεμον ἡμῶν. ἀνάγκη γάρ ὑμᾶς τε τοὺς
ὑπ' ἀμφοτέροις στρατοδομένους ἐν ταῖς μάχαις ὑπ'
ἀλλήλων ἀποθνήσκειν, καὶ τὰς κτήσεις ἐξ ὧν αἱ
τε ἰδιωτικαὶ καὶ αἱ δημόσιοι ἀφαιρεῖσθαι πρόσο-
δοι. καὶ τὸ μὴ βεβαίαν αὐτοῖς, ἀλλ' ὑφ' ὅτουσιν
ἀφαιρεῖσθαι προσδοκώμεν γενέσθαι τὴν εἰρή-
νῃ, μάλιστα ἀσύμφορον ἡμῖν. διὰ δὲ σκεψάμε-
νους αὐτοὺς, πᾶσαν πρότερον πολέμου πρόφασιν
περιελεῖν. πολέμου δὲ πρόφασιν πᾶσιν ἀνθρώ-
ποις, ἢ οἰόμενον ἀδικεῖσθαι ἀμυνέσθαι ἐξέλεν, ἢ
πολέμου ἄρχειν αἰρέμενον ἀδικεῖν. ἐὰν δὲ τις ἀγα-
γὼν ἑαυτὸν ἐγχειρίσῃ τῷ πολέμου, πᾶσαν πρό-
φασιν πολέμου περιελεῖν. εἴτε δὲ ᾗδετο ἀδικεῖσθαι,
τὸν ἀδικουῦντα ἔχων ἡσυχάσει, εἴτε προῦθυμῆτο
πλεον ἔχων ἢ προσεδόκησε καὶ οὕτω παύσεται τοῦ
πολεμεῖν. διὰ δὲ καὶ ἡμᾶς βεβαίας εἰρήνης ἐπι-
θυμουῦντας, Θεῷ τε θαρρήσαντας, καὶ τῇ σφετέρᾳ
αὐτῶν πράξει ὡς ἀγαθῇ, πᾶσαν τὴν ἀρχὴν ἡμῶν
τε αὐτῶν καὶ πόλεων καὶ προσόδων, ἐγχειρίσσει τῷ
Βασιλεῖ. οὕτω δὲ πράξαντες, πᾶσαν πρόφασιν τῇ
συκοφαντῇ ἀββολῇ περιελούμεν. ἐκείνων δὲ πε-
παυμένων κακοῦργειν, οὐδὲν ἐτι ἐμποδὼν ἔσαι βα-
θείας ἀπολαύειν πάντας εἰρήνης. εἰ δ' αὖτις χω-
ρήσοιμι εἰς μερισμούς, πρῶτον μὲν αὐτὸ ταῦτα τὰ
δυσὶν ἕτεσι καὶ ἐξήκοντα ὁμοῦ πάντων ἄρχοντα αὐ-
τὸν, νῦν τῆς κατὰ πάντων ἐξουσίας ἀποστρεφῆσθαι,
ἱκανὸν πρὸς παραχλῆ καὶ δυνατὸν τοῖς συκοφάνταις
πεῖσαι προσέχειν ὡς ἐπιβουλεύεται παρ' ἡμῶν κα-
ταφθορῶν. ἐπειτα δὲ καὶ ταῖς αὐτοῖς ὡς ἔχει

ferat. ^a Quod enim duabus animantibus
robore, & magnitudine corporum in-
signibus acciderit, hoc vobis usuvenit.
Nam quomodo illis in se mutuo irruen-
tibus, ac praeliantibus, quæ intra
pedes sunt, omnia conteri ac disperdi
consentaneum est, cum tamen illa ni-
hil quemquam læserint: sic vobis in-
vicem bellantibus, subjecti innocen-
tes pereant oportet. Quocirca non
modo uti pax componatur; sed ut
composita ne vacillet, ac dissolvatur
videndum est. Etenim si, quemad-
modum antehac, non pacem stabilem,
sed tamquam inducias facturi sumus,
omnino nullam fieri satius est. Quid
namque aliud aspectandum, quam ut
qui fœdus priores perfidiosè ruperunt,
scelere se obstringant? Hæc ubi
principes, ac milites auribus haufe-
runt, talia eum moliri non parum ga-
visi sunt. Cumque opinarentur, ver-
borum quodam involucro indicare vo-
luisse, plane non aliter pacem per-
petuam constare posse, quam si junior,
retenta quam obtinebat parte imperii,
illis quæ hoc bello, acquisierat adjun-
ctis, possessionem amplificaret, atque
ita potentia summa polleret: senior
contra imperio suo magnopere diminu-
to enervatus, res novas minus aude-
ret, cum ita, inquam, cogitarent,
justam & utilem domestici orationem
fuisse omnes autumarunt, & istiusmo-
di pacem ineundam succlamarunt.
Imperator familiari oratione jam præ-
occupatos omnium animos intelligens,
Et mihi eadem sententia est, in-
quit, quæ magno domestico. Nam
belligerare me cum avo, ipsis nobis,
populisque nostris incommodat; & pa-
rabola e medio sumpta, qua ille bel-
lum nostrum expressit, rem maxime
ante oculos ponit. Necesse est siqui-
dem & vos alterutri militantes, in pu-
gna mutuum interficere: & agros, ac
prædia, unde publica privataque vesti-
galia, devastari, & pacem denuo nec
constantem & validam, sed qualibet
occasione frangendam, ac nobis pror-
sus inutilem fieri. Idcirco rem nos dis-
cutere, ac prius omnem belli fomi-
tem, ac materiam amputare fas est.
Materiam porro, & causas belli hæc
omnes mortales habent, ^b vel cum se
læsos putant, ut injurias ulciscantur,
vel, ut quibus avaritia stimulat in-
jurias inferre constituerunt, eosdem armis
prios lacescant. Quod si quis bellum
moventi se ultro tradiderit, jam bellum
omne sustulerit. Sive enim ille se lædi
arbitratur, lædentem habens in potesta-
te, quiescet; sive rei suæ cum injuria
augendæ studebat, plus adeptus quam
sperabat, etiam sic arma deponet. Qua-
re & nos opus est, pacem inconcussam
expetentes, & Deo, & æquitati causæ
innitentes, omne imperium & in nos-
ipsum, & in urbes & in vestigalia avo
transcribere. Si ita fecerimus, crimi-
natoribus os obturabitur, quibus mali-
tia supersedentibus, nihil impediet,
quin omnes firmissima pace perfrua-
mur. Sin rursus ad partiendum impe-
rium aggrediemur, primum istuc ipsum
totis duobus & sexaginta annis im-
peritasse omnibus, & nunc imperii
hujus imminutionem pati, ad tumultum
sufficit, & avum, ut obtrectatori-
bus nos sibi insidias struere mentienti

bus credat, impellere potest. Deinde his ipsis hominibus ad consuendas syco-
phantias ansam multam præbebimus: qui si nequiti exercendæ facultatem nacti fuerint, non multum intercedet temporis, cum arma repetere cogemur: nullam quippe partem quietis capi-
ent, donec pluribus & variis crimi-
nationibus imperatori bellum persua-
ferint. Ne autem miremini, si cum ab istis rerum novarum cupidis ac pe-
stiferis mortalibus avum in fraudem in-
ductum iri dicam, me hinc eximo, quasi non idem mihi queat contingere: tametsi ita paratus, & animatus sum, ut neque si quid vere fieret, nedum ob calumniam, ne si vera, inquam, ad me deferrentur, ad bellum ante prosi-
lire velim, quam re ipsa cogar arma capeffere, bellumque mihi illatum defendere. Hoc enim ideo a me dicitur, quod obrectatio multa velut pignora apud eum habet. Qui enim imperat, cum imperii amittendi metum conceperit, huic etiam, sibi insidias tendi, fides fieri poterit: qui vero paret, ei istuc persuaderi non facile poterit. Ob hæc ipsa igitur quæ commemoravi, mihi diu multumque cogitanti, non ite-
rum ad divisionem imperii venien-
dum; sed nobis ipsis cum rebus omnibus in imperatoris auctoritatem imperi-
umque concedendum visum est: sic enim desideratam pacem, eamque immuta-
bilem prorsus adipisci licebit. His a juniore imperatore super pace disputatis, diu altum fuit in concilio silentium, cunctis ea oratione attonitis: numquam enim in mentem illis venisset, tali modo pacem compositum iri. Cum nihil responderetur, conversus ad ma-
gnum domesticum, Non jam silendi tempus, inquit, tibi ipsi, si quid potes, & aliis ad verba mea respondendum est. Tum ille sic inquit: Siquidem, im-
perator, contra barbaros natura hostes bellum nobis susceptum esset, nihil erat considerandum aliud, nisi quomodo vi-
ctores loca omnia populabundi, & ju-
gulabundi percurfaremus, usque dum omnes cædibus e medio tolleremus: aut saltem in servitutem redactos, tributarios nostros faceremus. Sin æquo Marte paria rerum momenta essent, quomodo ad eorum usum ipsi quoque nos accommodaremus. Quoniam vero ne-
que adversum tales pugnamus, neque ad-
versum eos, qui sacrorum focii, cæ-
tera hostes suum principatum tenent, quos fortasse potentioribus opprimen-
dos condones: sed contra homophy-
los, & conjunctissimos, quis prudens, obsecro, & vel tantillum sollicitus, ne apud inferos inter damnatos referatur, bellum hoc paci anteponat; At-
qui ne sic quidem vobis imperatori-
bus distributum est imperium, ut al-
ter vestrum exercitu ex oriente, alter ex occidente collecto militet: esset enim id tolerabilius, Romanis etiam sic concurrentibus, & inter se perim-
entibus. Qui tamen illa consolatio-
ne mulcerentur, quod perempti nul-
la eos cognatione attingerent. Nunc in communi Romanorum calamitate ita se res habet, ut ipsæ domus, ne-
dum urbes in se divisæ sint, & fra-
tres cum fratribus, & filii cum paren-
tibus, & amici cum amicis germanif-
imis non suo ipsorum, sed imperato-

Edi. Paris.
pag. 100.

ράπτειν τὰς ὁδοὺς, ὅλλυ ἀν' παράχρησιν πολ-
λῶν, ἐχόντων δὲ ἐκείνων δυνάμιν κακουργεῖν, οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ ἀναγκαθισόμεθα αὐτοῖς πολεμεῖν. ἐκ ἡρεμήσσει ἢ ἄλλοις ἀν' ποικίλαις καὶ πολλαῖς ὁδοῖς ἐξορμήσασιν πρὸς πόλεμον τὸν Βασιλέα. μὴ θαυμάσιτε δὲ εἰ παρὰ τῷ νεωτεροποιῶν τέτων καὶ φθόρων ἐξαπαθήσεται τὸν Βασιλέα λέγων, ἑμαυτὸν ἐξαίρω τοῦ λόγου ὡς μὴ τὰ ἴσα δυνά-
μειον παθεῖν. καίτοιγε ἔπος ἔχω παρασκήνης καὶ γνώμης, ὡς οὐδ' ἀν' εἰ τι γένοιτο, μήτοιγε ἐκ ὁδοῦ ἀλλ' ἐκ εἰ ἀληθῆ τὰ λεγόμενα εἴη, πρὸς πόλεμον ἑσπέρως αὐτὸς ἐξορμήσων πρὶν ἀν' αὐτοῖς ἔργοις ἀναγκαθῶ ὡς ἐπιόντα ἀπώσόμενος τὸν πό-
λεμον, τὰ ὅπλα ἀναλαμβάνειν, ἀλλ' ὡς ἐνέχυρα ἐ-
κὰς πρὸς ἐκείνον τῆς ὁδοῦ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἄρχων μὴ ἢ ἀρχὴν ἀφαιρεθεῖν δεδοικώς, καὶ ἐπιβεβλη-
θῆναι περὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ δόλων δὲ, ἐκ ἀν' πείθοιτο ῥα-
δίως. τέτων δὲ ἔνεκα ὧν εἶπον, μὴ πάλιν πρὸς με-
ρισμὸς τῆς ἀρχῆς ἐπὶ πολὺ σκεψάμενον ἔδοξε δεῖν χαρεῖν. ἀλλ' ἡμᾶς τε αὐτὰς καὶ πάντα χρήματα ἀγα-
γόντας, ἐγχειρίσαι Βασιλεῖ. ἔτω δὲ ἡ πόλις εἰ-
ρήνῃ βεβαία περιέσται. Τοιαῦτα περὶ τῆς εἰρήνης δι-
ειλεγμένε τῷ Βασιλεῖ, ἐπὶ πολὺ μὲν τὸ βυλάσι-
ον σιωπὴν κατέχευε βαθεῖα, πάντων πρὸς τὰς λόγους ἐκπεπληγμένων. ὁ δὲ ἀν' ἐπὶ τοιαύτοις ᾤκησάν ποτε γενέσθαι τὴν εἰρήνῃ. ὁπορευομένων δὲ αὐτῶν, ἐπι-
σραφεὶς ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν μέγα δομέσικον, Οὐ σιωπῶν, ἔφη, χρεὼν. ἀλλ' αὐτὸν τε ὡς ἔχεις περὶ τῆς εἰρήνης καὶ πρὸς ἄλλας λέγειν. ἐπὶ ταῖς οὖν μέ-
γας δομέσικος εἶπε τοιάδε. Εἰ μὲν πρὸς βαρβάρους, ὁ Βασιλεῦ, τὰς φύσει πολεμίας ὁ πόλεμος ἡμῖν ἔσται, ὅθεν ἔτερον ἔδει σκοπεῖν, ἢ ὅπως ἡμῖν περιγενώ-
μεθα τῷ πολέμῳ, ἐπεξίεναι καὶ ἀφαιρεῖν, ἄλλοις ἀν' ἐκτελείντες ποιήσωμεν ἐκποδῶν, ἢ τότε δόλτε-
ρον δολωσάμενοι ποιήσωμεν ὑποφόρας. εἰ δὲ ἰσάροπα ἡμῖν τὰ πράγματα ἔσται, πρὸς ἢ αὐτῷ χρεὼν με-
ταρμόζεσθαι καὶ αὐτὰς. ἐπειδὴ δὲ ἐστὶν ἔτε πρὸς φύσει πολεμίας βαρβάρους, ἔτε πρὸς ἢ αὐτῷ μὲν ἡρημέ-
ως θρησκείαν ἡμῖν, ἄλλως δὲ πολεμίας καὶ ὑπὸ ἰδί-
αν τεταγμένως ἡγεμονίαν, ἥς ἀν' τις ἴσος καὶ βιάζε-
θαι συγχωρήσει δυνάμενοις, ἀλλὰ πρὸς ὁμοφύλους οἰκειότητας, τίς ἀν' νῦν ἔχων, καὶ μικρὰν τινα ποί-
μνος φροντίδα τοῖς ἐν ἡμῶν κατεδίκοις μὴ συνεῖναι, μάλλον ἀν' ἀνδρόλιτο τὸν πόλεμον τῆς εἰρήνης; καίτοιγε ὅδ' ἔτω συμμερίσαι ὑμῖν τοῖς Βασιλεῦσι τὰ τῆς ἀρ-
χῆς, ὡς τὸν μὲν τῆς ἐκ τῆς ἐκ σφραγίδος, τῆς ἐσπερίας δὲ τῆς ἑτέρας σφραγίδος. (ἡ δὲ ἔτω τι μετεωρότερον.)
Ρωμαίοις μὲν καὶ οὕτω Ρωμαίων συμπιπτότων καὶ κτεινομένων. ὅμως δ' οὕτω τινὰ παραμυθίαν τὸ μὴ προσήκειν αὐτοῖς κατ' αἷμα τοὺς ὁποσφαττομένους οἰόμενον. νυνὶ δ' οὕτως ἡ κοινὴ τῶν Ρωμαίων συ-
νεσκέασε δυσυχία, ὡς αὐτὰς τὰς οἰκίας πρὸς ἀλ-
λήλας μεριθείσας, μήτοιγε πόλεις, καὶ ἀδελφοὺς ἀλλήλοις, καὶ παῖδας πατράσι, καὶ φίλους γνη-
σιωτάτοις φίλοις οὐ τῷ σφετέρῳ αὐτῷ, ἀλλὰ τῷ τῶν βασιλέων ἔχθρῳ πολεμεῖν. εἰκὸς δὲ καὶ παρ' αὐτὰς τὰς μάχας τῶν πατέρων τὸν οἰκεῖον ἢ τὸν ἀ-
δελφὸν ὁποκτείναντά τινα ἢ τὸν φίλον, ἐν τῷ σκυ-
λεύειν τὴν δυσυχέσασιν ἐπιγνώσει νίκην, οὐ τίς χειρωτέρων γένοιτ' αὐτῶν; ἀν' δὲ ἔνεκα, αὐτὸς τε ἡ-
γεύεται

γῆμαι τὴν εἰρήνην λυσιτελεῖν, καὶ οἱ ἄλλοι συνεπιψήφίζονται πάντες. ἐπειδὴ δὲ νῦν καὶ ἐφ' ὁποί-
 εις δὴ τισι ἢ εἰρήνην γενέσθαι δεῖ πρόκειται σκο-
 πεῖν ὥστε μένειν βεβαίαν, καὶ μὴ πάλιν προφάσε-
 ων πρὸς πόλεμον δι' ὀρεῖν, εἰ μὲν ἑτέρ' ἅττα ἢ αὐ-
 τὸς εἰρηκας, ὦ Βασιλεῦ, λυσιτελεῖν ἐλογιζόμεναι,
 εἶπον ἂν ἐνδοιάσας μηδέν. ἐπειδὴ δὲ ἅμα τε δί-
 καια καὶ τῷ κοινῷ συμφέροντα Ρωμαίων, καὶ πρὸς
 διδοξίαν ἑδαιὸς δαίτερα σαυτῷ τε εἰρηκας καὶ ἡμῖν,
 Θεῷ τῷ τῷ ἀγαθῶν θαρρήσαντες ἐφόρῳ, εἰς ἔρ-
 γα προάξωμεν τὰς λόγους. Τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ μέγας
 δομέσικος εἶπεν. ἐπιτραπείς δὲ καὶ ὁ πρωτοστράτωρ,
 ἃ δοκεῖ συμφέροντα εἶπεν, Τὴν μὲν εἰρήνην ὡς
 ἀγαθὸν καὶ λυσιτελεῖς ἡμῖν τε καὶ τῷ κοινῷ Ρωμαί-
 ων παντὶ, ἔδ' ἂν αὐτὸς ἀρνηθείη. μὴ καὶ οἷε-
 σθαι καὶ πεπειῖσθαι, εἶπε, παρ' ὑμῶν. τοιαύτῳ
 μέντοι οἷαν αὐτὸς εἰρηκας γενέσθαι, Βασιλεῦ, ἔ-
 δε ὑπονοῆσαι ποτε ὁμολογῶ. ἐλογιζόμεναι γὰρ ὅτι
 πρὸς οἷς κατέχομεν πρότερον καὶ ἐκ τῶν νῦν προχω-
 ρισάντων ἐκ ὀλίγα καταχόντες, τὰς ἐπὶ τῇ εἰρή-
 νῃ ποιήσομεν ἀπονδίας. διὸ καὶ προθυμία σὺν πολλῇ
 τῶν περὶ τῆς εἰρήνης εἰχόμεναι λόγων. ἐπειδὴ δὲ σοι
 ἔγω βέλτιον δοκεῖ, καὶ μοι πᾶσα συνδοκεῖ ἀνάγκη.
 ὥστε γὰρ σοι φέρων ὑπέταξα ἑμαυτῷ, ἔγω
 πέπεισμαι, ὡς ἅμα σοι καὶ ὑποθανέμενος καὶ βιώ-
 σων. διόπερ εἰ καὶ αὐτὸς ἑτέρως ἐλογιζόμεναι ἔσεσθαι
 τὴν εἰρήνην. ἀλλ' ἐπειδὴ νυνὶ σοι τῶτον ἢ ῥόπον
 δοκεῖ, ὡς ἂν αὐτὸς βέλτιον ἢ γῆ τελείσθω. Τοι-
 αῦτα καὶ πρωτοστράτορος εἰπόντος ἀχαρυσήσας ὁ Βα-
 σιλεὺς, ἐπυνθάνετο τῶν ἄλλων. ἐπιχόντες ὃ μι-
 κρόν, Παρὰ σοὶ ἢ ἔξωσίαν, ἔφασαν, εἶναι τῷ
 κράτει. δεσποτῆς δὲ ὦν, ἃ βάλει κράττε. τὴν
 τοιαύτην δὲ ὑπολογίαν, ἔπεισθέντες τοῖς εἰρημέ-
 νοις, ἀλλ' ἀνδρῶς μᾶλλον εἶπον διατεθέντες. ὁ μὲν
 τοι Βασιλεὺς, τὴν ὑπολογίαν ὅ, τι σοὶ ὑποκρι-
 νάμενος ἀγνοεῖν, ἀχαρυσήσας καὶ αὐτοῖς, διέλυσε
 τὴν ἐκκλησίαν. ὥστε ἐκείνης δὲ καὶ εἰς ἐβδόμην ἡ-
 μέραν ὁ Βασιλεὺς τῷ μεγάλῳ δομestίκῳ ἅμα καὶ πρω-
 τοστράτῳ τὰς τε ἐν τέλει καὶ τὰς λογάδας πεύδον-
 τες τῆς στρατίας, καὶ δι' αὐτῶν ἅπαν τὸ πλῆθος,
 ἔχυσαν μόλις ἀπαράδεκτον πᾶσι τὴν ἐπὶ τοῖς εἰ-
 ρημένοις εἰρήνην καταστῆσαι. ὥστε μὲν οὖν καὶ Βα-
 σιλεὺς σὺν ὀλίγοις τῶν ἐπιφανῶν τισι τὴν εἰρήνην
 κυροῦν. ἐδόκει δὲ βέλτιον γενέσθαι ψήφῳ κοινῇ,
 καὶ ὥστε τῶτο τὰ τοιαῦτα ὁκονομεῖτο.

rum inter se odio depræliantur. Verifi-
 mile porro est, quosdam interfectorum a
 se patrum suorum, aut fratrum, aut ami-
 corum spolia legentes, infelicissimam vi-
 ctoriam agnituros: quo quid tandem mi-
 serabilius? Ob has res ego, cæterique
 omnes omnino pacem conducere senti-
 mus. Quia ergo nunc certas ob causas
 eam constituere oportet, dispiciendum,
 quo pacto inviolabilis permaneat: ne
 rursum occasiones armorum renovando-
 rum exoriantur. Si aliud quam abs te
 dictum est, utile arbitrarer, non dubi-
 tasset, id in medium afferre. Sed quo-
 niam & iusta & Romanorum communi
 frugifera, & tibi, nobisque gloriosissi-
 ma differuisti, Deo bonorum præside
 freti, ad opus verba conferemus. Hæc
 magnus domesticus: secundum quem &
 protostrator quod putaret fore e republi-
 ca eloquendi copia facta: Pacem, inquit,
 nobis, totique imperio Romano bonam,
 ac salutarem me judicare, & ita a vo-
 bis persuasum esse haud inficiabor: ta-
 lem autem conficiendam esse, qualem
 tu imperator descripsisti, numquam me
 suspicatum confiteor. Mecum enim co-
 gitabam, nos ad ea quæ prius teneba-
 mus recenti accessione facta, non par-
 va auctos potentia, pacis fœdus ictu-
 ros. Unde aliis de ea differentibus, cu-
 pidissime auscultabam. Ceterum quia
 hæc via tibi magis probatur, mihi quo-
 que ut probetur, prorsus necesse est. Ex
 quo namque ad auctoritatem tuam me
 contuli, sic me institui, & ut tecum vi-
 vere juxta, ac mori non recusem. Qua-
 re etsi aliter pacem confectum iri ratio-
 cinabar, nihilo minus cum hæc tua
 mens sit hodie, quod rectius censes, id
 fiat sane. Imperator protostratori hæc
 prolocuto gratias egit, & alios interro-
 gavit. Qui se colligentes responderunt:
 Cum dominus sit, in manu ejus esse fa-
 cere quæ vellet. Responsum hocce per-
 turbato, ac tristi animo reddiderunt:
 non enim illos orationes antegressæ
 commoverant. Nihilo minus imperator,
 quod sciebat nescire simulans, eis si-
 militer gratias egit, conventumque sol-
 vit. Inde usque ad diem septimum ipse,
 magnus domesticus, & protostrator opti-
 mates ac selectos, perque illos totam
 multitudinem ut pacem propter rationes
 ante dictas amplecti vellent, ægre in-
 duxerunt. Et imperatori quidem cum
 paucis quibusdam de nobilibus pacem
 ratam facere licebat; verum id com-
 muni suffragio fieri consultius visum est:
 quæ causa fuit, ut res ad hunc modum
 administraretur.

Edit. Parif.
 pag. 101.

CAPUT XXXIII.

Responsum nepotis ad avum de pace admissa, & deditioe in ejus potesta-
 tem, sui, rerumque omnium. De agro militibus assignato. De stipendio il-
 lis persolvendo. De domo sua. De patruo despota. Admiratio senis, & com-
 munit letitia Constantinopoli, de legationis eventu felicissimo.

ΕΠΕΙ δ' ἐνεκύρωτο παρὰ πάντων, πὺν τοῦ
 Ἀγίου Οὐρεὸς παρῶτον, ὅστις ἐν ἐφεσβόλῃ τότε,
 μετακαλεσάμενος ὁ Βασιλεὺς, τὴν μὲν πρὸς τὴν εἰ-
 ρήνην ἔνστασιν, εἶπε, Τῆς στρατίας, τὴν τε ἡμετέ-
 ρας I.

PACE omnium consensu, & ap-
 probatione accepta, præfecto Sa-
 cri Montis, qui tum apud se legati mu-
 nere fungebatur, accersito, imperator,
 Quantopere exercitus paci repugna-
 L

Edit. Parif.
pag. 102.

verit, inquit, quantumque studium, quos modos, & commenta nos adhibuerimus, quibus omnes ad eam complectendam adduceremus, ut tute coram vidisti, domino meo, & imperatori renuntia. Ex me vero hoc illi dicito, me divinos oculos omnia pervidentes, incorruptumque conscientiae meae iudicium testari, neque alias, neque modo quidquam tale designasse, quod illum dominum, ac parentem meum tam hostili in me odio imbuere merito debuerit. Quamobrem & antea ut primum pacis meminerit, me nihil contradicentem, neque curiosius perscrutantem, sed beneficium id existimantem, ejus iussa peregrisse; & nunc quoque quamvis exercitu multum averfante consilium (quod tu illi accurate declarabis) quae voluerit, Deo bene juvante, exitum esse consecuta. In foedere itaque propter bellum quod antecessit, omittendum quod inter Christopolin & Selybriam terrarum, oppidorumque interjacet, non quia egerem, sed ob rationes necessarias, quas tunc aperui, mihi in principatum asserui. Hoc autem tempore, dum perspicio pacem illis conditionibus conciliatam, bello novo dedisse initium (calumniatores enim, & communes inimici, occultaeque Romanae fortunae pestes occasionem nacti, multis criminibus confectis, illum contra me inflammaverunt, & ad arma citra ullam causam manifestam instigarunt) timere me, ne si iterum pristinam partem imperii aut ea plus etiam mihi ut propriam vindicarem, rursus dem sermonem criminari volentibus: & illi mendaciis suis ad bellum in nos de integro ipsum proritent: quod quidem morte ipsa amarior foret: ideo sub ejus potestatem subicere me omnia, non urbes dumtaxat, & regionem, & vestigalia: sed me ipsum insuper cum toto quem duco exercitu: & ex hoc tempore illi singulis exploratis, universorum administrationem curae futuram. Verumtamen a stipendia mercenariorum militum auxisse me, & assignasse cuilibet agri modum, unde aurei capiantur decem. Verum de aucto stipendio quid fieri debeat, ipsum scitutum: agri ut sine injuria militibus conserventur, me orare: tum quia pensiones publicas ista distributione non minuerim: tum quia propter ruris angustiam unius scilicet jugeri, milites parum occupatos habens, hac ratione ad expeditiones faciles illos expeditosque reddiderim. Ad haec, aurum in eorum stipendia sepositum, mihi prius restitutum, cupere a me illis numerari: quemadmodum cum de pace ad eos concionans, & difficulter innectens, me facturum receperim. Domus vero mea, ut ad illius arbitrium procuraretur, mihi ferendum necessario. Patruus despotas ut quibusdam de causis diutius in custodia retineatur, utile videri: brevi tamen emissum iri, & cum dignitate, ac honore mecum victurum: & hanc veniam me ab eo petere. Haec legatum Isaacium referre ad avum Constantinopolin voluit: quo cum venisset, de pace confirmata, & causis confirmationis, de exercitus pertinacia, de junioris imperatoris diligentia, & invento, quoad pacem comprobendam omnes adduxisset, narra-

pag. 103.

ραυ πρὸς τὸ το σπαδὴν καὶ τὰς τρόπας καὶ τὰς περιτοίας δι' ὧν αὐτὴν ὑπάρδεκτον πᾶσι πεπεικαμένον γενέσθαι, αὐτὸς ἰδὼν ἀπαγγελεῖς τῷ ἐμῷ κυρίῳ καὶ Βασιλεῖ. ὃς ἐμὲ δὲ πρὸς αὐτὸν, τοιαῦτα ἔρεῖς: ὡς μάρτυρα τῷ ἐμῷ ποιῶμαι λόγων ὅτι πάντ' ἐφορῶντα ὁφθαλμὸν τῷ Θεῷ καὶ τὴν ἐκ τῆ σωειδότος ἀδέκαστον κρίσιν, ὡς ἔτε πρότερον ἔτε νῦν ἐμαυτῷ τι σιῶσιδα εἰργασμένῳ, οἷον ἄξιον εἶναι σε τὸν ἐμὸν κύριον ὃ πατέρα ἔπος ἐκπολεμωθῆναι ποιῆσαι πρὸς ἐμέ. διόπερ πρότερόν τε ἅμα τε ἐμνήσθης εἰρήνης, καὶ αὐτὸς μηδὲν ἀντειπὼν μηδὲ πολυπραγμονήσας, ἀλλὰ καὶ νομίζων δι' ἐργετείδαι, τὸ ἐπίταγμα ἐπλήρην τὸ σόν· καὶ νῦν, καίτοι γε τ' στρατίας πολλὰ δυσχεραίνοντων, ἐφ' οἷς ἐπεχείρην πείθειν, ὡς ἀκριβῶς παρὰ τῆ πρέσβεως μαθήσῃ, ὁ προσέταχας, καὶ Θεὸς συναιρομένης ἡγάγον πρὸς πέρας· ἐν μὲν οὖν ταῖς ἐπὶ τῇ τῆ προτέρᾳ πολέμῃ καταδέσσει σπονδαῖς, τὸ ὑπὸ Χρυσεπόλεως ἄγχι Σηλυβρίας εἰς ἰδίαν ἀρχὴν περιεποισάμεν, ὃ δέοιμος αὐτὸς, ἀλλὰ δι' αὐτὸς εἶπον αἰτίας τότε ἔσας ἀναγκαίας. νῦν δ' ὅτι σιῶσιδαν ὡς ἡ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις εἰρήνῃ, ἀρχὴ κατέσκη δαυτέρᾳ πολέμῃ, (οἱ γὰρ συκοφανταὶ καὶ κοινοὶ πολέμιοι, καὶ τ' Ῥωμαίων τύχης ἀφανεῖς λυμεῶνες, ὕλης δι' ὀρήσαντες, καὶ πολλὰς αἰτίας πλασάμενοι καὶ διαβολὰς, ἐξώργισαν κατ' ἐμὲ καὶ πρὸς πόλεμον ἐξώρμησαν ὃς ἐδεμίας αἰτίας ἐμφανῆς,) δείσας μὴ καὶ αὐτὸς τ' πρότερον μοῖραν τῆς ἀρχῆς ἢ καὶ πλείον τε ἰδιοποισάμενος, ἀφορμὰς πάλιν τοῖς συκοφαντεῖν ἐδέλυσαι παράχω, καὶ πλασάμενοι διαβολὰς, πρὸς τ' κατ' ἐμὲ πόλεμον σὲ ἐρεδίσωσιν αὐτὸς, (ὅπερ ἐπαχθέσθον ἐμοὶ θανάτῃ,) φέρων ὑπὸ τ' σιῶ ἐξίσταν παραδίδωμι πάντα, οὐ πόλεις μόνον καὶ χώραν καὶ δημοσίας φόρας, ἀλλὰ καὶ αὐτ' ἐμὲ μὲν πάντων ὧν ἔχω· καὶ τὸ ἀπὸ τῆς σοὶ περὶ τῆς διοικήσεως πάντων μελήσει ἕκαστα σκεψάμεν. τῇ μὲντοι μισθοφορίᾳ τῆς στρατίας τ' μισθὸν αὐξήσας, παρέχον καὶ γῆς ἐκαστῷ πλείονα χρυσίων δέκα. περὶ μὲν οὖν τ' αὐξήσεως τῆς μισθῆς αὐτὸς ἂν εἰδείης ἢ καὶ γινώσκει. τ' μὲντοι γῆς τῆς στρατιώταις δέομαι μὴ ἀφαιρεθῆναι· τὸ μὲν, ὅτι σέρησις ἐδεμίας ταῖς δημοσίαις προσόδοις ἀπὸ τ' διανομῆς γέγνηται ταύτης. τὸ δ' ὅτι καὶ ὃς ὀλιγόπται, ἐδεμίας ἀρχολίαν παρέχουσα τοῖς στρατιώταις πρὸς τὸ εἰς τὰς ἐκστρατείας δύκολας εἶναι ὠφέλειαν τινὰ δοκεῖ παρέχειν. πρὸς ταῦτα, ὃ τὸ ἀποπεταγμένον εἰς τ' αὐτ' μισθοφορίαν χρυσίων πρὸς ἐμὲ πρότερον ὀποκαθιστάμενον, παρ' ἐμὲ δανείμεσθαι τοῖς στρατιώταις· ἔγω γὰρ ἐπηγγειλάμεν αὐτοῖς ὅτι τὰς περὶ τῆς εἰρήνης πρὸς αὐτοὺς ἐποιεῖμεν λόγους οὐ ῥαδίως περδομένοις. περὶ γε μὲν τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς ὅπως διοικηθήσεται, ὡς ἂν αὐτὸς κρίναις δὲ ἔχειν, ἐμοὶ περὶδεσθαι ἀνάγκη. ὁ δὲ γε θεὸς ὁ ἐμὸς ὁ δεσπότης, νῦν μὲν ἐκ δαυλυθήσεται τῆς εἰρήνης, ἔπος ἐμὲ λυσίτελεῖν δι' αἰτίας οἰόμεναι τινάς· μὴ δὲ χρόνον τινὰ μικρὸν, δαυλυθήσεται τε, καὶ σὺν ἐμοὶ ὄξχει θρασυδύομος. διὸ ὃ δέομαι τῆς χάριν τυχεῖν συγγνώμης. Τοιαῦτα πρὸς τὸν Βασιλέα καὶ πάππον ὁ νέος Βασιλεὺς τὸν πρεσβύοντα πρῶτον Ἰσαὰκ κελύσας εἶπεν, ἀπέστειλαν εἰς Βυζάντιον. Ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο, τῷ τε εἰρήνῃ ὅτι κεκύρωτο, καὶ ἐφ' ὁποίοις τισὶν ἀπήγγελλε, τὴν τε ἔνστασιν ἐν ταῖς τοιοῦταις τῆς στρατίας, καὶ τὴν τοῦ νέου Βασι-

λέως σπυδρῶ, καὶ τὴν οἰκονομίαν οἷς ἵχουσε πάντας πεί-
σαι τὴν εἰρηνὴν ἐπιτηφίσασθαι. ἀκούων δὲ ὁ Βασιλεὺς,
πρῶτον μὲν ἐξεπέπληκτο καὶ ἠπίσει δὲ τὸ μέγεθος τοῖς
ἀπαγγελλομένοις. μὴ δὲ ὅτι τὴν ἀπάσης ἀρχῆς, καὶ νέον
ἦτο αὐτῷ ἐκστήσειν Βασιλέα, ἀλλ' εἴγε καὶ ἐκ Βερρόϊας
ἢ ἐκ πορρωτέρῳ ἄξει Σηλυβρίας αὐτῆς καταχὼν παρε-
χώρησεν αὐτῷ τῷ ἄλλων, ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ αὐτὸ δὲ ὅ-
λως τὸ παραδέξασθαι τὴν εἰρηνὴν, καὶ τῇ τῶ πράγματός
φύσει, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἑοποῖς τῆ Βασιλείας καὶ ἐγγό-
να θαρρῶν, διεπερσβόλετο πρὸς αὐτόν. ἀγαπήτων ἠγά-
μμος ἀνὸ πάς ποτε παιδείῃ μόνον, καὶ πόλεμον κατα-
δέσθαι. ἔπειτα δὲ ἠδονῆς καὶ καὶ θυμῶν μετὰ αὐτὸς
καὶ οἱ προσέχοντες αὐτῷ τῷ ἐπιφανῶν, καὶ οἱ ἄλλοι Ρω-
μαῖοι ἐορτῇ ἤγον τὴν χαλεπὴν πρᾶσιν.

vit. Quæ audiens senex imperator pri-
mum admiratione obstupefactus, fidem
dictis adjungere ob rei magnitudinem
non potuit. Non enim nepotem totum
imperium sibi cessurum opinabatur; sed
si vel a Berrhœa, aut ultra, usque
Selybriam ipse retineret omnia, cæte-
ra sibi relinqueret, æqui bonique fa-
cturus erat. Et sane hoc ipsum, quod
de pace legationem misit, non id fe-
cit, quod bonitati suæ causæ, sed quod
probitati nepotis confideret: satis habi-
turus, si quoquo modo, ut bello parceret,
eum commovisset. Deinde ubi fi-
des habita, ipse cum proceribus suis &
aliis Romanis exultare lætitia, diemque
festum agere, omnium festorum jucundis-
simum.

CAPUT XXXIV.

*Xena mater ad filium Andronicum, gratias actura, & juramentum dela-
tura, mittitur. Jurat in conditiones etiam senex. Nepos ad avum salu-
tandum Constantinopolin progreditur. Occurrit avus. Indicatur consuetudo
salutandi inter imperatores obvios. Ad visendum juvenem undique con-
cursus fit.*

ΕΙΣ τὰχος τε ἐκέλευε τεινέρις δύο πληρεῖς. ἐπεὶ
ἔπειπλήρωντο, σὺν τὰχει καὶ προθυμίᾳ πολλῇ
τὴν βασιλίδαν Ζένω τὴν Ανδρονίκου μητέρα τῆ νέας πέμ-
πει πρὸς τὸν υἱόν. ἅμα μὲν τὴν εἰς αὐτὴν καλοκαγαθίας καὶ
τῆς τιμῆς καὶ δόξης ἀρετῆς ἀποδώσασαν διχαρι-
σίας, ἅμα δὲ καὶ τὴν κυρωθεῖσαν εἰρηνὴν ἐγγράφοις
βεβαιώσασαν ὁρκοῖς. ἐλθόντων δὲ εἰς τὸ περὶ Σηλυβρί-
αν ἐπιβάτας προσαγορεύοντων χωρίον ἔτι τότε ἀτείχι-
στον ὄν, Βασιλεὺς ὁ υἱὸς αὐτῆς ἐλθὼν, προσεκύνησεν τε
ὁμῶς τὴν μητέρα. καὶ ἐδρῶντο ἐφ' ἱκανόν, ἡ μὲν, τὴν
χρείαν, ὁ δὲ, τὴν ὀφρανίαν ὁδούμενος τῆ πατρὸς.
(ἔγω γὰρ ἄξει τότε μὲν τὴν Βασιλέως τελευτῶν εἰς τὴν
Βασιλέως ὁ νέος τῇ μητρὶ ἐκ βασιλίδι συνηλθεν.) ἔ-
πειτα ἡ βασιλὶς τῇ Βασιλεῖ καὶ υἱῷ τὰς τε τοῦ Βασι-
λέως καὶ πάππας ἀπαγγέλλασα διχαριστίας, καὶ ἑτέρᾳ
ἅπαντα ὁμιλήσασα, ὅσα καὶ αὐτῇ βελομένη, τὰ ὁμωμοσ-
μένα παρὰ Βασιλέως τῆ υἱοῦ ἐγγράφως παραλαβῆσα,
ἐπαυῆκεν αὐτῶς ὡς Βασιλέα καὶ κηδεστὴν. ὁμωμοκότος δὲ
καὶ αὐτῇ τὴν εἰρηνὴν ἀκατάλυτον καὶ βεβαίαν τηρήσειν ἐ-
πὶ τέτοις γεγενημένοις, ὥστε τὴν μὲν ἀρχὴν πᾶσαν καὶ
τὴν διοίκησιν τῇ παραγμάτων αὐτῇ προσήκειν. πρὸς δὲ
Βασιλέα καὶ ἐγγονὸν τὴν μισθοφορὰν τῆς στρατιᾶς, διδοῦναι
μόνον, ὥστε καὶ αὐτοῖς ἐν τῇ συνθήκαι γεγραμμένον,
ὡς ἀνὰ παρ' αὐτῇ χορηγοῖτο τοῖς στρατιώταις. ἐτι δὲ ἐπε-
ρὶ τῆς διανεμηθείσης γῆς τοῖς αὐτοῖς τέτοις μισθο-
φόροις παρὰ τῇ τῇ δημόσια διοικούντων ἐνοχλεῖσθαι
μὴδέν. ἀλλ' αὐτοῖς ἀνεπηρέασον διατηρεῖσθαι, καὶ τὴν δι-
ας οἰκίας ἐνεκα καὶ βασιλίδος τῇ αὐτῇ γυναικὸς παρὰ
τῇ βασιλικῇ ταμείᾳ ἐξακχιλίῃς ἐπὶ τρισμυρίοις χο-
ρηγεῖσθαι χρυσῶς. καὶ τῇ τοιαύτων ἐγγράφων ὅρκων πρὸς
Βασιλέα καὶ νέον ἀπεσπασμένων, ἅρας ἐξ οὐπερ ἐστρατοπέ-
δωτο τόπος, εἰς Βυζάντιον ἦκε καὶ Βασιλέα προσκυνήσων.
ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς εἰς ὑπάντησιν τῇ ἐγγόνῃ καὶ Βασι-
λέως. πλησίον δὲ ἰαλλήλων γινόμενων, Βασιλεὺς ὁ νέος
ἀπεπῆδησε τῇ ἵππῳ, ὡς ἀπὸ γῆς οἷς δεῖλος τὸν Βασιλέα
προσαγορεύσων. ὁ δὲ γε περσβύτερος τὰς ἡνίας ἀνασπρέ-
Pars I.

PORRO senior imperator quamprimum
triemes binas ornari præ-
cipiens, magna cum libentia impera-
tricem Xenam, junioris Andronici ma-
trem ad filium mittere properat. Pri-
mum ut ei de ista integritate, deque
honore, & prompta obedientia sibi
exhibitis debitas gratias agat. Post,
ut pacem jam ratam scripto juramen-
to constabiliendam curet. Progressam
ad castellum, cui Epibata vocabulum
est, non longe a Selybria dissitum,
quodque tum muris adhuc carebat, fi-
lius occurrens, proclinato corpore ve-
neratus est: fluxeruntque ambobus
diu lacrymæ, illa viduitatem, hoc or-
bitatem suam deflentibus: (nam ab
obitu Michaelis imperatoris nondum
convenerant.) Postquam verbis avi
filio gratias egit, & alia quæ libuit
cum eo collocuta est, sacramentumque
scripto comprehensum accepit, ad so-
cerum rediit. Qui ut vicissim juravit,
se pacem insolubilem constanter ser-
vaturum, in has conditiones factam,
ut omne imperium, & gubernatio
universa ad se pertineret, nepoti sti-
pendiorum dumtaxat solutio daretur,
prout in pactis scriptum esset: &
ut iisdem mercenariis militibus pro-
pter agros distributos a magistratibus
nihil molestiarum exhiberetur, sed
intacti illis servarentur: item uti a pro-
familia ejus, & conjuge triginta sex
aureorum millia ex ærario imperatoris
præberentur. Cum jurasset hæc, in-
quam, scripto mandata ad nepotem
misit. Is motis castris Byzantium viam
tenuit, ut avum saluaret; qui se quo-
que obviam ei tulit. Cum mutuo ap-
propinquassent, nepos ab equo de-
siluit, ut humi stans, tamquam ser-
vus imperatorem saluaret. Ille con-
versis habenis retrocedere. Qua am-
bage insinuabat, decere imperatorem
(uti nepos erat) non humi stantem,
sed in equo sublimem salutatione fun-
gi. Vetus enim consuetudo apud Ro-
L ij

Edit. Paris.
pag. 104.

manos imperatores vigeat, ut cum alter alteri obviam fieret, qui utrumque sequerentur, a jumentis descendentes, pedibus ambulant; ipsi in equis manentes congregarentur; & junior apertio prius capite, eoque inclinato, senioris dexteram cum osculo arriperet, indeque suspicientem e pater vicissim oscularetur. Tum itaque non incititia moris hujus, sed ut avo maximum, & plusquam debitum, consuetumque obsequium ac reverentiam tribueret, nepos imperator ab equo descendit. Cumque pedibus obfirmatus sequeretur, senior coactus substitit, & prope accedens junior, pedem illius in omnium conspectu complexus osculo contingit. Quo facto gaudium, & ex gaudio lacrymae (ut in summa, & inexpectata felicitate) aequaliter per exercitum ciebantur; aut etiam tam ab omni fastu alienum, modestumque juvenem imperatorem aspicientes, ad hunc fletum movebantur. Igitur equo denuo conscenso, ad urbis portas pervenerunt. Ibi permittente seniore, uti ad castra rediret, junior recusavit, & sequentibus suis manu innuens, ut extra muros manerent, ipse cum aliquot nobilibus civitatem ingressus, & usque ad medium viae in palatium avum comitatus, valedixit: deinde ad exercitum se recepit. Altero die primum ingressus a Deiparae Hodegetriae templum, amplissimas Deo pacis auctori, & castissimae ejus matri gratias egit. Hinc palatium petens, cum avo versabatur: Ex locis porro, & oppidis circumjacentibus, atque ex ipsa Constantinopoli ingenti frequentia populi in aulam, communem de pace laetitiam demonstraturi, juvenemque imperatorem visuri ventitabant; quem istam praesentem felicitatem sibi unum longe ante alios peperisse judicabant; & promptam ad avi iussa voluntatem, moderatumque, & frenis parentem ejus animum admirantes, domos laetabundi revertantur. Dies quindenos apud avum commoratus, traditis quas obtinebat provinciis, ejus bona venia Didymotichum regressus est, ubi & conjux degebat, mense Augusto ineunte, ipsa Indictione quinta videlicet.

Edit. Paris.
pag. 105.

τῷ Βυζαντίῳ ἐνδιατείλας ἡμέρας, καὶ τὰς ὑπ' αὐτῷ τελευσάσας ἐπαρχίας τῷ πάππῳ καὶ Βασίλει παραδεδωκώς, αὐτὸς ἐπιτρέψαντος Βασιλέως, εἰς Διδυμότειχον ἐπανῆλθεν, ἐνθα ἔη σύνδυνος αὐτῷ Βασίλεις ὡς, Αὐγύστη μὲν ἰσαμένη τ' αὐτὸν πέμπτης Ἰνδικτιῶνος.

φας, ἤλαυνον ὀπίσω· ἐβάλετο δὲ αὐτῷ τὸ ποῖόν, μὴ περὶ τὴν Βασιλέα, ἀλλ' ἐφιππον εἶναι δίκαιον καὶ προσαγόρῳσιν ποιῆσαι. ἔθος γὰρ ἐπειράτισεν ἀρχαῖον παρὰ τοῖς Ῥωμαίων βασιλεῦσιν, ὅταν μέλλωσιν ἀλλήλοις συντυχάνειν, τὰς μὲν ἐπομένους ἐκαστέροις, τὴν ἱππὼν καταβάνας ἐπεδαί περὶ. αὐτὰς ὅσους συμμίζαντας ἐφίππας, τὴν μὲν νεώτερον κύψαντα, τὴν πρεσβυτέρην Βασιλέως περιπτύσσεται τὴν χεῖρα, τὴν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ πρότερον περιελόμενον πῖλον· ἀνακύψαντα ὅς ἐκείθεν, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτὸν τὸν πατέρα ἀντιφίλειν. τότε ὅσους ἀγνοῶν τὸ ἔθος ὁ νέος Βασιλεὺς κατέβη τὴν ἱππὴν· ἀλλ' ὡς ἂν μάλιστ' ἀπὸ πλῆθος δίκαια καὶ συνήθως αἰδῶ καὶ ὑπεύδειαν τῷ πάππῳ ὁποδῶ. ἐπομένης ὅσους αὐτὴ περὶ καὶ μὴ ἐνδιδόντος, ἀναγκασθεὶς περιέμεινον ὁ Βασιλεὺς· πλησίον δὲ γενόμενος ὁ νέος, περιπτύξατο τὴν πόδα τῇ Βασιλέως πάντων ὁρῶντων. τότε δὲ γενόμενος, Θρήνος ἐφ' ἱκανὸν ὁμιλῶς ἤρειτο ὅσους πάσης τῇ στρατίᾳ, ἅμα καὶ χαρὰ, ὅπερ ἐπὶ τῇ παρ' ἐλπίδα μεγίσταις δότυχίαις γίνεσθαι φιλεῖ. ἡ καὶ τὸ αὐτοφρον καὶ μέτερον τῇ νέῃ Βασιλέως ὁρῶντες ἐπεκάμπτοντο πρὸς οἰμωγὰς. ἔπειτα ἐφίππε καὶ τὴν νέαν Βασιλέως γενόμενος ἤλθον ἄλλοι πολῶν. ἀναστέφειν δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον τὴν πρεσβυτέρην Βασιλέως ἐπιτρέποντος τῷ νέῳ, ὅσους εἶχον· ἀλλὰ τοῖς ἄλλοις ἔξω τειχῶν περιμένειν σημήνας τῇ χεὶρ, αὐτὸς ἅμα τισὶ τῇ δόπα τειδῶν, ἐντὸς γενόμενος τῷ τειχῶν, καὶ συνοδεύσας τῷ πάππῳ καὶ Βασίλει μέχρι μέσης ὁδοῦ, συνταξάμενος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον. εἰς τὴν ὑπεραίαν δὲ εἰσελθὼν, πρῶτα μὲν εἰς τὸ τὸ Θεομήτορος τέμενος τὸ Ὀδηγητῆρας ἐλθὼν, δι' ἡμετέρας ἀπεδίδα πολλὰς πρὸς χορηγῶν τὴν εἰρήνης Θεῶν, καὶ τῇ αὐτῇ πανάγῳ Μιτρῇ. ἐκείθεν δὲ ἐπανῆλθεν εἰς τὰ βασιλεία, καὶ συνοδεύσας τῷ πάππῳ καὶ Βασίλει. ἐκ μέντοι τῇ πείρῃ χαρῶν τε καὶ πόλεων καὶ αὐτῇ Βυζαντίᾳ, εἰς τὰ βασιλεία ἐφοίτων πανδημεῖ, ἅμα μὲν συνορτάσσοντες καὶ αὐτοὶ τὴν εἰρήνην, ἅμα ὅσους ὁλόμφοι καὶ Βασιλέα τὴν νέον, ὅσους αἰτιώτατος ἐδόκει τὸ ἐν τῇ παρόντι δότυχίας εἶναι. θαυμάζοντες ὅσους αὐτῇ τῷ τε ἀπείδειαν πρὸς Βασιλέα, ἔτι τὸ τῷ φρονήματος μέτερον καὶ κατεσπασμένον, οἵκαδε χαίροντες ἐπανήσαν. Βασιλεὺς ὅσους ὁ νέος ἅμα τῷ πρεσβυτέρῳ πέντε πρὸς τὴν δέκα καὶ Βυζαντίᾳ ἐνδιατείλας ἡμέρας, καὶ τὰς ὑπ' αὐτῷ τελευσάσας ἐπαρχίας τῷ πάππῳ καὶ Βασίλει παραδεδωκώς, αὐτὸς ἐπιτρέψαντος Βασιλέως, εἰς Διδυμότειχον ἐπανῆλθεν, ἐνθα ἔη σύνδυνος αὐτῷ Βασίλεις ὡς, Αὐγύστη μὲν ἰσαμένη τ' αὐτὸν πέμπτης Ἰνδικτιῶνος.

C A P U T XXXV.

Senioris imperatoris providentia ac diligentia in constituendis magistratibus. Sphenthisthlabo Maesorum regi Terteres filius succedens, Philippopolin capit; oppida quaedam incurfat. Andronicus junior Maesia fines depredatur. Judicium Syrgiannis, ut rei majestatis.

IMPERATOR senior concessu junioris totius Romani imperii dominus, in omnes provincias, ut maxime opportunum censebat, praetores mittere, quaestores diligentes constituere, & notarios legare, qui in indices referrent, quantum militum indigenarum ad reditus capiendos destinatum esset. Insuper & consilia

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ὁ πρεσβύτερος πᾶσαν τὴν ἡγεμονίαν Ῥωμαίων ποιησάμενος ὑφ' αὐτῷ, τῇ ἐγγόνῃ καὶ Βασιλέως παρακεχωρηκός, ἐπιβόπως τε ἀπέστειλε καὶ πᾶσαν ἐπαρχίαν ὡς ἂν αὐτῷ ἐδόκει βέλτιστα εἶχειν· καὶ τὴν δημοσίων προσόδων πρᾶξις τὰς ἐπιμελησομένης ἐφίστη καὶ ἀπογραφῆς δὲ ὁποσείας, τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν

* Interpres
legit ἔστι.
χρῆς istud
autem ἔστι-
σάειν for-
tean spe-
ctat eos
quos Latini
peræquato-
res dicunt.

ὅσον ὡς ἐκ χωρίων ἀποτεταγμένον τὰς προσόδους ἔχειν.
ἔτι δὲ, καὶ τὰς συγκλητικὰς* ὀξίσας καὶ διόκει δι-
αυτῶν τὴν ἡγεμονίαν· ὑπὸ δὲ τὰς αὐτοῦς χρόνας Σφον-
τιδάβος ὁ τῷ Μυσῶν Βασιλεὺς, ὃς ὡς τῷ Βασι-
λέως τῶ νέου ἀδελφῷ γεγαμνηκῶς, ἐπεδήκει νοσή-
σας. διεδέξατο δὲ τῷ ἀρχῷ Μυσῶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Γεώργιος ὁ Τερτερῆς. ἔτι δὲ τὸ πρὸς ἀλλήλους τῷ
Βασιλείῳ συνεσῶτος πολέμου, ὅτε καὶ Παλαιολόγος
Ἀνδρόνικος τῷ καὶ τὸ Ροδόπῳ τοῖς Ρωμαίοις ὑπη-
κόων ἀρχῶν ἐπαρχῶν ἀπέστειλε τὸν νέον πρὸς τὸ πρεσ-
βύτερον Βασιλέα, ὁ Τερτερῆς τὴν πόλιν ἐκείναις
ἐπιστρατεύσας, τὰς μὲν ἄλλας ἐδήλωσε, Φιλίππου-
πολιν δὲ εἶλε, μεγάλῳ τε καὶ πολυάνθρωπον ἔσαν,
καὶ περὶ καὶ ἱππικῷ στρατόματι ἐρρωμένῳ, καὶ ἐν
ἐπικαίρῳ μάλιστα χωρίῳ κειμένῳ ὡς αὐτάρκη εἶναι
καὶ πρὸς πόλεμον καὶ εἰρηνῶν τῶ ἄλλων μάλιστα ἡπει-
ρωτίδων. εἶλε δὲ ἔσπερον τοῖς. Παρά τ' ἐν Βυζαντίῳ
τινὸς αὐτοῦ τὸ ἐπιπιδείων, ἔχθει τὸ πρὸς Βασιλέα
τὸν νέον κρύφα ἐμμενῶν ὡς τῷ Φιλίππουπολιτῶν τῷ νέῳ
Βασιλεῖ συστρατευομένων, τὸ τε ἄλλων ἐγχωρίων
περὶ τὸ τῶ σίτε συγκομιδῶν ἀχολαμένων, ἐπελ-
θὼν ἐκ τῶ αἰφριδίου ῥαδὸν ἂν κρατήσας ὀλιγανδρέ-
σης. καὶ δὴ τὸ τοιαύτῳ ὑφήγησιν ἐπελθὼν, ὥπο-
εία τῷ ἀμυνομένων, παρεστήσατο ῥαδίως. Ἀφικο-
μένους δὲ μὴ τὸ εἰρήνῳ εἰς Διδυμότειχον τῶ νέου Βα-
σιλέως, ὁ Τερτερῆς ὥποσειας στρατιάν, τὰ περὶ
τὴν Ἀδριανόπολιν κατέδραμε πολίχνια καὶ ἐληίσσατο
ἐπιδιώξας δὲ ὁ Βασιλεὺς, κατέλαβεν ἐν τῇς ὀρί-
οις τῆς Μυσίας. Ἐ ἀποσδοκήτως ἐμπεσὼν, τὰς μὲν
διέφθειρεν αὐτῶν, τὰς δὲ εἰλεζῶντας, πλὴν ὀλίγων
ὅσοι διεσώθησαν ἐπιγνομένης νυκτός. καὶ τὸ στρα-
τόπεδον αὐτῶν διήρπασαν οἱ στρατιῶται, καὶ τὴν λεί-
αν ἐπανήγαγον. μὴ δὲ ταύτῃ τὴν μάχῃ, ἔγνω δὲ
ὁ Βασιλεὺς, μὴ ἀμυνέσθαι μόνον ἐπερχομένους τὰς
Μυσίας, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ἐπιστρατεύειν. καὶ συ-
ναγαγὼν ἀξιόμαχον στρατιάν, μὴ ἔριακον ἡμέραν,
ἐπέβαλεν εἰς τὴν Μυσίαν Ἐ ἐδήλωσε τὰ πολλὰ αὐ-
τῷ. ὡδραποδίσσατο δὲ ἔδνα· ἐδὲ δὲ ἔθος ἔπε Μυ-
σοῖς, ἔπε Ρωμαίοις ἐν τῷ καταδρομαῖς ἀνδραποδίζε-
σθαι ἀλλήλους· βοσκήματα δὲ καὶ ἄλλῃ ὥποσκυλὴν εἶ-
λον αἰχμάλωτον πολλήν. Ἐκεῖθεν δὲ εἰς Βυζάντιον
ἐπανῆκε τῷ Βασιλεῖ καὶ πάππῳ συνηθησάμενος ἐπὶ
τῇ νίκῃ. (ταύτῃ δὲ ἐποίησατο πρῶτῳ εἰσβολὴν βαρ-
βάροις ἐπιστρατεύσας) ὥρε δὲ ἐλθὼν ὑπὸ τὸ πρεσ-
βύτερον Βασιλέως τὸν Συργιάννῳ εἰς δεσποτικὸν ἐμ-
βληθέντα. ὕστερον δὲ ὀλίγαις ἡμέραις ὁ πρεσβύτερος
Βασιλεὺς δικαστήριον καθίσας, συνδικάζοντος αὐ-
τοῦ καὶ τῶ νέου Βασιλέως, καὶ τὸ ἐν τέλει πάντων Ρω-
μαίων παρόντων, ἐκέλευσε τὸν Συργιάννῳ εἰς μέσας
ἐλθεῖν, ὡς ὢν κατηγορεῖτο τὰς αἰτίας ὥπολυσώμενον.
κατηγορεῖτο δὲ αὐτῷ, ὡς εἴη συλωμοσίας ἅμα Ρω-
μαίων καὶ πολλοῖς πεπονημένος ἐπὶ τῷ τὸ πρεσβύτε-
ρον Βασιλέα ὥποκτείναντας, αὐτὸν ὥποδειχθῆναι βα-
σιλεύοντα Ρωμαίων. Οἱ μὲν οὖν διώκοντες ἐπέκειν-
το σφοδρῶς ἀληθῆ ἃ αὐτῷ κατηγοροῦντο διέχυρζό-
μενοι εἶναι. ἔλεγχον μὲντοι ἐναργῆ τῷ κατηγορεμέ-
νων ἐκ ἡδυνάοντο παρέχειν· αὐτὸς τε ἐκ τῶ ὁμοίῳ· ἃ μὲν κατηγορεῖτο, συκοφαντίας διετείνετο εἶναι. καὶ
μὲντοι Ἐ ὥποδείξας παρήχον ἰχυράς, ὥς ὢν ἂν τὸ δίκῳ διαφύγοι. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῷ τε καὶ τῷ διωκόντων
πρὸς ἀλλήλους ἀντικαθίσταμένων, ὡς ἰσοπαλεῖς ἦσαν αἱ δίκαι, ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς ἐπέβρεπε
τῷ νέῳ ἡφρον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ὥς ἐνεγκεῖν. τὸ δὲ ἀπαγορεύσαςτος δέει τὸ μὴ διατῆ ἀποσασίαν και-

rios indagare, quorum opera in principatu administrando uteretur. Sub idem tempus Sphentisthlabus Mæforum rex, quicum nupta erat Andronici minoris soror, morbo interiit; quem filius ejus Georgius Terteres excepit. Porro etiamnum bello inter imperatores durante, cum Andronicus Palæologus, provinciarum Rhodopes, Romanis subditarum præfectus, a nepote ad avum descivisset, Terteres urbes illas invadens, alias ferro ignique vastarat, a Philippopolin amplam & populosam, equite peditaque munitam, idoneo regionis loco sitam, & seu paci seu bello inter omnes continen-
tis urbes appositam ceperat. Cæpit vero isto modo: A quodam studiosorum sui, quos habebat Byzantii, ex odio in imperatorem juniorem occulte certior erat factus, Philippopolitanis quibusdam illi militantibus, aliis in frugibus colligendis, comportandisque occupatis, si ex inopinato superveniat, facile in tanta virorum paucitate urbem subacturum. Edit. Paris. pag. 106.

Hac suggestione allectus, improvisus advenit, & ob solitudinem a defensoribus nullo eam negotio subegit. Profecto post pacem factam Didymotichum juniore imperatore Terteres oppidulis circa Adrianopolin depopulationem intulit. Persecutus depopulatores imperator & in finibus Mæsiæ affecutus, in-
sperato irruit, aliisque trucidatis, alios vivos comprehendit: paucis fugientibus nox saluti fuit: castra quoque miles diripuit, & prædam reduxit. Post hanc pugnam imperator Mæfos non incurfantes modo repellendos, sed etiam armis ultro appetendos existimavit. Quare justo exercitu conscripto, secundum diem tricesimum in Mæsiam incubuit, & complura loca deprædatus, captivum nullum fecit (nec enim vel Mæsis, vel Romanis in more fuit, incurfionibus mutuum capere) pecora, aliamque prædam multam abstulit. Inde Byzantium, victoriam avo gratulaturus revenit: hanc enim, in barbaros ducens, primam impressionem fecerat. b Syrgiannem autem ab eo in carcerem conjectum invenit, paucisque diebus interjectis, judicio instituto, & una secum pro tribunali sedente nepote, in præsentia omnium procerum Romanorum, illum ad criminibus respondendum prodire jussit. Accusabatur, quod cum aliquot Romanis conjurationem fecisset, ut imperatore interfecto, ipse imperator Romanus crearetur. Accusatores premebant vehementer, vera se objicere asseverantes: nec tamen evidentibus argumentis id probare poterant. Similiter ipse accusationem meras esse calumnias contendebat: quamquam firmam probationem, qua pœnas effugeret, non afferret. Post longam partium altercationem, quod paria causarum momenta erant, senior juniore ferendæ sententiæ arbitrium detulit. Quo recusante, ne propter defectionem hominis ulcisci se videretur, senior in Syrgiannem asperius invehens, & accusatores vera dicere pronuntians, carcere damnatum, vinculisque ad columnam aptatis constri-

atum custodiri-mandat. Rumor fuit, propter pacificationem cum avo rogasse nepotem, ut quam arctissime in custodia haberetur, & ex composito ita factum: sed erat manifesta, & refutatione indigna calumnia.

βάσει πάππον, ἔτι τοῦ εἶναι σωτὴρ δεινόν, τὸ ἐκ παντὸς ἔσπευε Συργιανῶν εἰρχθῆναι τῷ νέῳ Βασιλέως ἡνικότος· ὡς δὲ σαφὲς καὶ ἀναγνίσκῃς συνοφαντῖα.

ῥε παραχόντος δοκεῖν ἀμυνέσθαι αὐτῷ, ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς πολλὰ αὐτῷ κατηγορήσας, καὶ τὰς διώκοντας ὑποφινάμενος ἀληθεύειν, τὸ δὲ σωματικὸν κατέκρινεν οἱ κείνῳ ὑπὸ κλοιοῖς ἐνὶ * κανόνι συνηρμοσμένοις φρεσίνεσθαι κελεύσας· * interpret legit κλονί.

CAPUT XXXVI.

Terteres Mæforum rex moritur. Multa oppida Mæsiæ se Romano dedunt; quædam Boesilas sibi vindicat. Philippopolis frustra obsidetur. Cujusdam machine oppugnatorie descriptio. Mæforum principes Michaelē dynastæ cuiusdam filium regem creant. Boesilæ dynastæ Mæsi, & Romanorum amici mors falso nuntiata. Cause cur conflictu cum Michaelē abstinendum.

Edit. Paris.
pag. 107.

AD H U C Byzantii morabatur junior imperator, cum Terteres Mæforum rex supremum diem vidit. Quo extincto, urbes Mæforum a Mesembria Stilbnum usque ad Romanos imperatores sponte accesserunt; quibus senior delectos a se præfectos designavit. Boesilas demortui regis patruus, qui tum ad Romanos transfugerat, audito regis obitu, reliqua Mæsiæ oppida a Stilbno ad Copsin, citra pugnam, propter generis propinquitatem se deditia recepit, mittensque ad imperatorem, ac se cum oppidis, & exercitu in ejus arbitrio fore pollicens despotam Mæsiæ se appellandi auctoritatem accepit. Nepos avi commissu, Byzantio, & e Thracia contractis copiis, ad Philippopolin obsidione premendam abiit. Eodem cum suo milite Boesilas, operam Romanis navaturus se contulit. Cineta, & obsessa jam urbe, non solum nihil efficiebant, sed male multabantur etiam, quod multi erant intus, & pari virtute milites. Terteres namque, simul ac Philippopoli potitus est, timens, ne vicissim inopinato adorientes Romani, ob penuriam propugnatorum eam occuparent, quemadmodum ipse occuparat: & quia in confiniis erat sui, Romanorumque imperii, selectos ex Alanis, & Mæsis equites mille, & a duo peditum cetratorum millia, qui apud ipsos habentur bellicosissimi, custodiæ, seu præsidii causa eo miserat. Eorum duces Itiles, & Temeres ex Alanis oriundi, & Inas ex Hungaris, summus imperator * Ibanes (seu Joannes) Rhossus, manu promptus, & artis imperatoris scientissimus. Hi post fata regis nihilo minus Blachi urbem tuebantur. Ceterum tunc circumstantibus, instructis velut ad prælium dicebant, ut ordinibus nequaquam egrediebantur: obstructis autem portis, de mœnibus se fortiter defensabant, nec parum obfessores vexabant. Obsedit eos imperator mensibus continuis quatuor, quotidie muris oppugnationem admoventes. Sed cum expugnationem desperaret, Germanus quidam machinarum muralium egregius artifex, quia urbs ad aggressionem commode sita videbatur, spe magna illum complevit; cujus jussu machinationem fabricatus est, domum

ETI δὲ Βασιλέως τῷ νέῳ διατείνοντος ἐν Βυζαντίῳ, Τερτερὴς ὁ τῷ Μυσῶν Βασιλεὺς ἐτελεύτησε τῷ βίῳ. τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ, αἱ ἀπὸ Μεσημβρίας ἄλλαι Στίλβναι τοῖς Μυσοῖς ὑπήκοοι πόλεις, ἐκόντι τοῖς Ῥωμαίων προσεχώρησαν Βασιλεῦσι· καὶ ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς τῷ προσχωρησάσαις πόλεσιν ἀπέστειλεν ἐπιβόπας ἃς ἔκρινεν αὐτός. Βοησίλας δὲ ὁ τῷ πρεβεβασιλευκότος Μυσῶν ἀδελφός, αὐτόμολος ὢν ἐν Ῥωμαίοις τότε, ὡς ἐπύθετο τῷ τελευτῶντι τῷ Βασιλέως Μυσῶν, ἀπελθὼν καὶ αὐτὸς προσεποιήσατο ἑαυτῷ τὰς ὑπὸ Στίλβναι μέχρι Κόψης ἐπιλοίπας τῆς Μυσίας πόλεις προσχωρησάσας ἀμαχεῖ δῶκε τῷ οἰκειότητι τοῦ γένους. πέμψας δὲ ὡς Βασιλέα, καὶ ἐπαγγελάμενος ὑπ' αὐτῷ τελεῖν, αὐτὸν τε καὶ πόλεις καὶ τῷ συνεπομένῳ στρατιᾷ, διαπότις Μυσίας ὑπὸ Βασιλέως ἐπιτέτραπται ὀνομάζεσθαι. Βασιλεὺς ὁ νέος ἄμα καὶ τῷ πάππῳ καὶ Βασιλέως ἐπιτετραφότος τῷ ἐκ Βυζαντίῳ ἔκ τ' Ὁρακίας στρατιᾷ ἀφροίσας, εἰς Φιλίππεπολιν ὡς ἐκπολιορκήσων ἦλθε. γινόμενῳ δὲ ἐκεῖ, ὁ Βοησίλας ἄμα τῇ ὑπ' αὐτῷ στρατιᾷ τῷ πολέμῳ συνεφαλόμενος συνῆλθε καὶ περὶ στρατοπεδοσάμενοι, ἐπολιορκίῳ οὔσης ὅσοντος ἀξιόμαχος στρατιᾷς ὡς οὐκ ἔδεν, ἀλλὰ ἀνακατάδοι. ὁ δὲ Τερτερὴς ἄμα τῷ τῷ Φιλίππεπολιν καταχεῖν, δέσας μὴ αὐτοῖς οἱ Ῥωμαῖοι ἐπελθόντες, διὰ τῷ ὀλιγαριθμῶν, ὡς αὐτὸς ἔλασιν αὐτῷ, ἄμα δ' ὅτι ἔκ ἐν ὁρίοις ὡς τῆς ἐκείνης καὶ Ῥωμαίων ἡγεμονίας, χιλιάς μὲν ἰππέας λογάδας ὅς Ἀλανῶν καὶ Μυσῶν. καὶ δὲ τοσούτους πεζοὺς πελταστας, οἱ δοκεῖσι μαχιμώτατοι εἶναι παρ' αὐτοῖς, τῷ πόλιν ἐπεμψε φρεσίν. ἄρχοντες ὅσων αὐτῶν, ὁ τε Ἰτίλης καὶ ὁ Τεμήρης τὸ γένος Ἀλανοί. καὶ Ἰνᾶς ὁ ὅς Ὀγκρῶν, στρατηγὸς ὅς ἐπὶ πᾶσιν Ἰβάνης ὁ Ῥῶς κατὰ τὴν χεῖρα γυναικὸς καὶ ἐμπειρότατος στρατηγὸν οἱ καὶ τετελευτηκότος τῷ Βασιλέως αὐτῶν, κατέλιπον τῷ πόλιν, ἀλλ' ἐφρέσκον μένοντες. τότε δὲ πολιορκημένοι ὑπὸ Βασιλέως, ἔξω μὲν πυλῶν ὡς ἐς μάχην παραταξόμενοι προήσαν ἑδαιμῶς τὰς πύλας δὲ ὑποικοδομήσαντες, ὑπὸ τῷ τειχῶν ἡμῶντο καρτερῶς, καὶ ἐκάκουον πολλὰ τῷ Βασιλέως στρατιᾷ. Επολιορκήσαντες μὲν οὖν αὐτοὺς ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τέσσαρσι μῆσι συνεχῶς ὅσημέραι τειχομαχῶν ἀπαγορεύοντος δὲ τὴν παράληψιν ἤδη, ἐκ Γερμανῶν τις περὶ τειχομαχικὰς μηχανὰς ἐξησκημένος, ὡς ἐν ῥαδίῳ τῷ ἐπιχειρήσεως ἐδόκει ἡ πόλις κείσθαι, ἐλπίδας τῷ ἀλώσεως ἐφαύλας ὑπετίθει τῷ Βα-

* Ibanes no
men Scy-
thicum pro
Joannes;
Blachi au-
tem Iβανῶν
dicebant, ut
auctor Ni-
cetas.

σιλῆι, καὶ ἐδημιῶνται τὸ μηχανήματα προσάξαντος Βασι-
λέως. ὡς δὲ τοιοῦδε. ἐπὶ ῥοχοῖς ἐκκαίδεκα οἰκίαν
κατεσκεύασε ξυλίνην, δυναμένην ὑποδέχασθαι ἄνδρας
ἐκατὸν, οἳ ἔμελλον τὴν μηχανὴν κινεῖν ἐνδοθέν ὠθύν-
τες. ὑπεράνω δὲ τῆς οἰκίας, ξύλινον πύργον κα-
ταστρώματα ἔχοντα πέντε, ὡς ἐν ἐκείνῳ δὴ καταστρώ-
ματι τὸ ἐκ τῶν Λατινικῶν τὴν λεγόμενων τζαγγρῶν,
ἀφιέντων βέλη ἐσομένων οὕτω, οἳ ἔμελλον τὰς ἐπὶ τῇ
τείχεσιν βάλλοντες ἀπώσεσθαι. τελεθεισῆς δὲ ἡδὴ τῆς μη-
χανῆς, καὶ τῶν τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν ἐπὶ τῇ κινεῖν τὸν πύρ-
γον τεταγμένων, ἡ μὲν ἄλλη πᾶσα στρατιὰ τὴν σημαί-
ων ἀρθέντων, καὶ τὸ σάλπιγγος σημήλασιν, ἐτειχομά-
χου. ὁ πύργος δὲ ὑπὸ τῶν ἐνδοθέν ὠθουμένων κινεμέ-
νος, ἦεν βάδην, ὡς δοκεῖν αὐτὴ ἐμπνέοντα κινεῖσθαι.
ἐδὲ δὴ ἑώρατό τις τῶν ἐνδοθέν οὐδαμῶς. διὸ ἐδὲ βάλ-
λεσθαι δυνατὸς ὡς. ὡς δὲ ἐν ἐφικτῷ ἐγένοντο τῇ τοξεύ-
ειν, οἳ μὲν ἀπὸ τῆς ξυλίνης πύργου, ἔβαλλον τὰς ἀπὸ
τῶν τειχῶν. αὐτοὶ δὲ μήτε τι ἀντιδρᾶν ἔχοντες, καὶ τὴν
ὑπὸ τῇ τζαγγρῶν ἀφιέμενων βελῶν διὰ κραταιότητος καὶ
ρύμηνος ὅλα παντὸς ὅπλα χωρουμένων καὶ ῥαθυμένων,
τραυματίζόμενοι ὑπὸ αὐτῶν. οἳ καὶ ὑποδυνήσκοντες,
μικρὸν μὲν ἐκαρτέρησαν, ἔπειτα ἀπέστησαν, τὸ τεῖχος
ἔρημον καταλιπόντες. μέλλοντας δὲ ὅσον ἔπαυσε τῆς ξυλί-
νης πύργου τοῖς τείχεσι τὴν πόλεως συμμίγνυσθαι, ποι-
εῖν τι συνέβη. Πρὸ τῶν τῶν πόλεως τειχῶν ὡς ἐκ πα-
λαιᾶς κατασκευασμένη σοὰ πρὸς ὑποδοχὴν ὕδατος. ξύ-
λοις δὲ καὶ σανίσι στεγασθεῖσα, ἐπιτεθείσης ἀνωθεν ἑ-
λῆς, ὡς ἐν τῇ ἀφανεί, καὶ ἐδεῖς ἅτε τῶν ἐγχωρίων ἐκ
χρόνων ἡδὲ παλαιῶν κατακεκρυμμένη. ἀμάρξας μὲν
οὖν ἑὸς αὐτῆς διήρχετο βάρη, ἔσερον τὰ ξύλα.
ὡς δὲ ὁ πύργος ἐγένετο κατ' αὐτῆς, ῥαθυρὰν τῶν
βάρη, κατεχώθη ἐν τῇ σοᾷ. τῶν μὲν οὖν ἐνδον ὄν-
των, ἀπέθανον ἐδεῖς, ἀλλὰ διεσώθησαν πάντες. ἡ
μὲντοι Φιλιππηπόλις, παρὰ τοσούτων ἐλθῶσα διέφυγεν
ἀλῶναι. οἳ δὲ ἐνδον ἀναθαρσύναντες, ἀναβάντες ἡμύ-
νοντες ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἡ λοιπὴ στρατιὰ ἐπαύσαντο τει-
χομαχοῦντες. ὑπὸ δὲ τὰς αὐτὰς καιρὰς οἳ τῶν Μυσῶν
δυνατοὶ τῇ βασιλεύσαντος αὐτῶν Τερτερῇ ἀδισδόχου
ὑποθανόντος, τῇ τῆς Βιδυλῆς ἀρχόντος Μιχαὴλ τῇ παρ'
αὐτοῖς διασώτῃ τῇ Στρεαντζιμῆρι ἡδὲ ἐκ Μυσῶν καὶ
Κομάνων τὰς τῇ γένεσις ἔλκοντα σειράς προσκαλεσάμενοι
ἀπέδειξαν Βασιλέα αὐτῶν, καὶ τὴν Τίρνοβον (ἐν ᾧ καὶ τὰ
Βασίλεια αὐτῆς) παρέδωκαν, καὶ τὴν ἄλλαν ἀρχίω.
ὁ δὲ τὴν τε ἰδίαν στρατιάν συναγαγὼν καὶ ἐξ Οὐγκρο-
βλάχων καὶ συμμαχίας ἐκ ὀλίγων, ἔτι δὲ καὶ Σκυδι-
κῶν παραλαβὼν, Βασιλεὺς μὲν τῶν Ῥωμαίων Φιλιππη-
πολιν πολιορκουῦν ἐπένειν ἐκ ἐγνωσθέν. ἡδὲ δὴ ἀ-
ξιόμαχος ἐκ ὧν. καὶ τῇ μὲν Τερτερῇ τελευτῶν
τοῖς Ῥωμαίοις προστεμένῳ πόλεω ἐχώρει ἐν τοῖς ὀρει-
νοῖς κειμένων ἀσφάλειαν παρέχας τοῖς συστρατευμέ-
νοις αὐτῇ Σκύθαις καὶ τοῖς ἄλλοις συμμαχίας ἔσι τοξό-
ταις, καὶ κατήλθον ἐδῶν καὶ γὰρ καὶ τὰς πόλεις ἐπο-
λιόρκει. ὡς δὲ ἡγγέλθη ταῦτα τῷ Βασιλεῖ, μὲν τῶν
ἐν τῇ βελούσαμένῳ ἐδῶκει τὴν μὲν πολιορκίαν Φι-
λιππηπόλεως καταλιπεῖν. καὶ δὲ Μιχαὴλ, ὡς αὐτῷ
μαχιστομένης χωρεῖν. ἔπαυσε βελούσαμένους, τὴν μὲν
τῶν Μυσῶν διασώτῃ Βοησίλῳ οἳ καὶ ἐκέλευσεν ὁ Βα-
σιλεὺς ἀπελθόντα, ἐπεὶ πλησίον ὡς, καὶ αὐτὴν στρατιάν,
εἰς τῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς Ποτῆαν ἐλθεῖν. (ὁ πόλις ἦν κατεσκευασμένος ἐν τινος ὡς εἰκοσι
πολέμῳ. ἀπέχετο δὲ τὸ τόπος ἐστρατοπεδεύετο Μιχαὴλ, μίας ἡμέρας ὁδόν) ὡς ἐκεῖ τῇ Βασιλείᾳ

ligneam, suppositis rotis sedecim, capa-
cem hominum centum, qui intus eam

pag. 108.

propellerent. Supra domum turrim
ligneam addidit, habentem tabulata
quinque: in quorum singulis octo sta-
rent, qui b e Latinis arcubus * (tzangra
vocat) sagittis jaciendis propugnato-
res a muro fugarent. Qua absoluta, & res, qui ar-
sagittariis, quique ad eam protruden-
dam delecti erant, ingressis, sublati si-
fuerunt; gnis, & clangente tuba, totus exerci-
tus moenia oppugnabat, turris sensim, sus in bellis
& instar animalis cujusdam procedebat: tunc tem-
nemo enim intus delitentium ulla ex poris pluri-
parte apparebat: ita nec tangi de loco mus.

superiore poterant. Ut intra teli jactum
venit, qui in turri erant, oppidanos sagit-
tis appetere. Ii nescientes quid contra
inciperent, ac tot tela propter summam
vim, atque impetum arma quavis pene-
trantia, in mediumque corpus subeun-
tia excipientes, partim moribundi con-
cidere, partim vulnerati restare. Nec
diu restantes, stationibus decedere, ac
moenia deferere; quibus cum turris jam
jam admovenda esset, res interim mi-
randa contigit. Ante urbem antiquitus
cisterna aquae recipiendae condita, & li-
gnis tabulisque cooperta, paulatim eo
terra accumulata apparere desierat; &
jam pridem incolarum nemo ejus ullam
notitiam habebat. Asseres illi, seu ta-
bulae, currus, & quidquid onerum trans-
portaretur, sustentabant. At vero turris
cum desuper impelleretur, contractis
tabulis in cisternam decidens, pene ob-
ruta est; eorum tamen qui intus erant
nemo periit. Ac Philippopolis quidem
quamquam huc redacta, nihilo minus
fervata est. Praesidarii namque redeun-
te virtute in praecordia, rursus muros
ascendere, ac propugnare, & hostis op-
pugnationem intermittere. Sub idem
tempus Mæforum principes rege Ter-
tere sine hærede mortuo, Michaelē
Streantzimeri apud eos dynastæ cujus-
dam filium, Bidynæ præfectum, e Mæ-
sis, & * Komani per avos trahentem
genus advocant, regemque suum de-
clarant, c * Trinobo sede regia, cum
reliquo principatu ei tradito. Hic copiis
suis in unum conductis, cum non sper-
nendis Ungroblachorum, Scytharum-
que auxiliis Romanum imperatorem Phi-
lippopolin obsidentem, laceffendum,
quod se illi imparem sciebat, non puta-
vit. Urbes autem, quæ post obitum
Terteris se Romanis dediderant, in mon-
tanis sitas (quæ loca Scythas, aliosque
socios sagittarios tuebantur) obsidebat,
& earum agros devastabat. Quæ cum
imperatoris nuntiarentur, adhibitis in
consilium optimatibus, Philippopolis ob-
sidionem solvendam, Michaeli occur-
rendum, & bello cum eo experiendum
constituit. Deinde Boesilæ Mæforum
despotæ, cum manu quam ducebat do-

* Male an-
tea Roma-
nis. fue-
runt autem
origine
Scythæ ad
Istri ostia.
Gregoras
lib. 2.

* In Gr.
Tirnobo.
In Cœciliis
Græcis
Tornobus,
al. Torno-
bum, & a-
pud Chal-
condylā
Trinabum.
pag. 109.

& Zepænes urbium duce instituto , & quod latis esset militum ad præsidium relicto , ne a Philippopolitanis furtim excurrentibus regio infesta haberetur , ipse cum toto exercitu Potucam , Boesilam ibi ex conducto expectaturus , proficiscitur . Castris ibidem locatis Boesilam repentino mortuum intelligit . Visus mentiri nuntius , ac nihil pro san- dicere . Paulo post alter advolat , Sed neque hic fide dignus existimatus . Accessit tertius , qui & revera mortuum , & se e prærupto loco corpus exanime Copsin ad exequiarum honores reportari conspexisse affirmavit . Hic , quia Romanus , quia oculos (qua nulla est indubitatio probatio) testes adhibebat , fidem meruit . Placuit igitur , conspectu cum Michaelē abstinendum ; quandoquidem id temporis non erat cum hostibus conferendus Romanorum exercitus ; & quia illi montuosis locis tendebant , & altis cingebantur vallibus , habebantque sagittariorum magnam vim , quæ in locorum illis difficultatibus , & angustiis nocere quamplurimum posset . Præterea , quia non parvum agmen Romani exercitus ad pugnam desiderabatur . Nam qui sub Boesila merebant circiter tria millia , propter ejus mortem redituri desperabantur : & in oppugnatione Philippopolitana vulnerati multi ; (amplius enim tres non occubuerunt) domum quisque suam ad curationem petiverant : & apud Bryennium ad Stenimachi aliorumque oppidorum præsidium non pauci relicti erant .

Edit. Paris.
pæg 110. His omnibus de causis prælio temperare , ac reverti imperator conducibilis judicavit . Reversus est itaque Adrianopolin , ægre ferens , quod sibi hostes ulcisci non licuisset . Post diem octavum litteræ ad eum perferuntur , in quibus scriptum erat , Boesilam vivere . ¶ Fungos comederat : exinde præcordiis frigore nimio obstupefactis , vêtèrus eum sensibus oppressis adeo occuparat toto triduo , ut pro mortuo duceretur . Tandem amicis theriacam , & quæ medicis antidota dicuntur , exhibentibus , tandem sensum recepit .

Edit. Paris.
pag 110.

μορίων νεκρωθέντων, κάρω καταχεθῆναι καὶ ἀναισθησία βαθύα ἐφ' ἡμέραις τελοῖν, ὡς δοκεῖν ἥδη ἀπικλλάχθαι τῷ ζῆν. μετὰ δὲ ταύτας, τῷ περὶ αὐτὴν θηριακῇ καὶ τοῖς παρὰ τῷ ἰατρῶν λεγομένοις ἀντιδότοις χρησαμένων, μόλις εἰς αἴθρην ἐπαναγαγεῖν.

αὐτὸν περιμενουῖτος. ὁ μὲν ἔν οἰκαδὲ εἰς Κόψιν ἀπῆλ-
 θεν ἔξαρτυσόμηνος τὰ πρὸς μάχην. Βασιλεὺς ὅ ,
 Στενιμάχῃ καὶ Τζεπαίνῃς Βρυέννιον καὶ Γεώργιον στρα-
 τηγὸν καταστήσας, στρατιάν τε ἀρξῆσαν πρὸς φυλα-
 κὴν καταλιπὼν ὥστε μὴ κακῶς ὑπὸ τῷ Φιλιππε-
 πολιτῷ ὑπερθεόντων καὶ χάραν πάχειν, αὐτὸς ἄρας
 παντὶ τῷ στρατεύματι, ἦλθεν εἰς Ποτῆκον, ὡς ἐ-
 κεῖ καὶ Βοησίλαν καὶ τὸ σὺνθημα περιμενῶν στρα-
 πεδομένων ὃ ἐκεῖ ἀπήγγειλέ τις ἐλθῶν, ὡς ἐπε-
 θνήκει Βοησίλας ἔξαπίνης· τότε μὲν ὡν ἐδόκει ψεύ-
 δεσθαι ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰδὲν λέγειν ὑγιῆς· μετὰ
 μικρὸν ὃ καὶ δεύτερος ἐλθὼν ἀπήγγειλε τὰ ἴσα, καὶ
 εἰδὼν αὐτὸς ἀξιόχρεως εἰς πίσιν ἐδόκει, τρίτος ὅ
 μετ' ἐκείνης ἐλθὼν, ὅτι τε ἐπεθνήκει ἔλεγον ὅτως
 καὶ ὡς αὐτὸς αὐτὸ ἴδοι διὰ τῶ κρημνῆ εἰς Κόψιν ἀ-
 ναγόμενον ἐπὶ κλίνῃς τεθνηκότα ἐπὶ τῷ τυχεῖν ὀ-
 σίας· καὶ ἐπεπίσδωτο ἔπος ὅτι τε Ρωμαῖος ἦν, καὶ
 ἀπόδειξιν ἐναργῆ παρείχετο καὶ ὄψιν. Εἰδοὶ δὲ ἔν
 ὅσῃ ταῦτα τῷ Βασιλεῖ καὶ μαχητέα εἶναι πρὸς Μιχα-
 ἦλ. καὶ ὅ ἦν ἀξιόμαχος τοῖς πολεμίοις τότε ἢ καὶ Ρω-
 μαίων στρατιὰ, ἅμα μὲν ὅσῃ τὸ τοῖς ὀρενοῖς
 ἐστρατοπεδεῖν αὐτὰς, καὶ φάραγγας βαθείας πε-
 ριβεβληῖναι τοξείαν ἔχοντας πολλὴν μέγιστα βλάπτειν
 ἐν καὶ δυσχωρίαις δυναμένους. ἅμα δ' ὅτι καὶ πα-
 ρεῖναι πρὸς καὶ μάχην στρατιᾶς Ρωμαίων ὀφειλέσης,
 ἀπελείπετο ἐκ ὀλίγῃ. οἱ τε ὅ ὑπὸ Βοησίλαν τε-
 ταγμένοι περὶ ἑξιχίλις ὄντες, διὰ τῷ Βοησίλα
 τελευτῇ ἐκ ἧσαν προσδόκιμοι παραγενήσεσθαι, καὶ
 ἐν καὶ καὶ καὶ Φιλιππεπολιν τειχομαχίαις πολλοὶ γα-
 νόμηναι τραυματῆαι, (ἀπέθανον ὅ καὶ πλείους τῶ
 τελεῶν,) οἰκαδὲ ἕκαστος ἀπῆλθον θεραπευθισόμε-
 νοι. καὶ παρὰ Βρυεννίῳ διὰ καὶ Στενιμάχῃ καὶ τῷ
 ἄλλων πόλεων φυλακὴν κατελείποντο ἱκανοί. δι' αὐ-
 τὸν πάντα λυσিতেλεῖν μάλλον ἐδόκει τῷ Βασιλεῖ μὴ
 μαχεσόμενον ἀνασρέφειν· ἐπαυῆκεν ἔν εἰς Ἀδριανῆ-
 πόλιν βαρέως ἐνεγκὼν, ὅτι ἐκ ἐξεγένετο αὐτῷ τι-
 μωρήσασθαι τὰς πολεμίας. καὶ δὲ ὁ γόδον ἡμέραν
 ἀφίκετο πρὸς Βασιλέα γράμματα Βοησίλα λέγοντα
 ὅτι ζῇ. μήκητας ὃ φαγὼν, τῷ περὶ καὶ καρδίαν
 καὶ ἀναιδησίᾳ βαθείᾳ ἐφ' ἡμέραις τελοῖν, ὡς
 δὲ ταύτας, τῷ περὶ αὐτὸ θηριακῇ καὶ τοῖς παρὰ
 μένων, μόλις εἰς αἰθρῶν ἐπαναγαγεῖν.

C A P U T XXXVII.

Philippopolis casu recuperatur. Michael Boesilam obsidet, qui a suis proditur. Michael Romanorum fines depopulatur: ei imperator duellum offert, quod facete abnuat. Veniens Constantinopolin imperator, a-vum ad bellum barbaris inferendum sollicitat, cujus consilium magnus domesticus confirmat, & contra Mæsos omnia sua pollicetur.

ATQUE hæc juniorem imperato-
rem impediverunt, ut dixi, quo-
minus cum Michaelē, & auxiliariis
ejus congrediretur. Ipse autem Mi-
chael quas obsidebat urbes, subsidia
Romanorum desperantes, ad deditio-
nem adigebat, & Philippopolin præ-
sidium recens cum novo duce transf-

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν ἐγένετο καλύματα τῷ νέῳ Βασιλεῖ
τῷ μὴ πρὸς Μιχαὴλ ἢ Μυσῶν Βασιλέα διαγωνίσα-
σθαι καὶ τὰς συμμάχους. αὐτὸς ὁ Μιχαὴλ, πᾶς μὲν πολι-
ορκεμένας πόλεις παρεβήσατο ὁμολογίᾳ ἢ ἐκ Βασιλέως
Ρωμαίων ἀπηγορεύσας ἐπικυρίαν. πρὸς δὲ ἢ Φιλιπ-
πύπολιν, στρατίαν τε ἀκμάζουσιν ἑτέραν ὥς τε φρου-
ρεῖν

ρεῖν αὐτῷ ἀπέσειδε καὶ στρατὸν. τὸν δὲ Ἰβάνῳ καὶ τοῖς
πολιτοῖς ἐπὶ τῇ στρατιᾷ αἶμα τοῖς σφετέροις στρατ-
οῖς, μετεκαλεῖτο ὡς ἀμειψόμενος τὸ πόνον ἕνεκα καὶ
τὴν ἀνδρείαν, ὡς ἐν τῇ πολιορκεῖσθαι ἐπεδείξαντο. ὁ δὲ
τῆς πεμφθείσης στρατιᾶς στρατηγὸς, ἐπειδὴ ἐγγὺς Φι-
λιππεπόλεως ἦν, πέμψας πρὸς Ἰβάνῳ, τὴν τε ἀ-
φίξιν αὐτοῦ καὶ ἐφ' ὅ, τι ἥκοιεν ἐδήλωκε. Ἰβάνης δὲ αἶμα
τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἄρχεσι τὴν στρατιάν, καὶ τὰς φρουρὰς ὅσας
ἦσαν παραλαβὼν, εἰς ὑπάντησιν ἐξῆλθε τὸν ἐρχομέ-
νων, καὶ δις οὐκ ἐλάσσει ἕξω μετ' αὐτοῦ ὡς ἐπὶ ὕπε-
ραιαν αὐτοῖς τὴν πόλιν παραδώσων. ὑπὸ δὲ τῇ αὐτῷ
πύλῃ καὶ ὁ Βρυέννιος εἰς Φιλίππεπολιν ἐνέδρουσεν ἐλ-
θὼν. ὡς αἶμα ἔω τὰ τῆς πόλεως βοσκήματα ἔσχευ-
σαν. πυθόμενος δὲ ὡς ὁ Ἰβάνης καὶ ἡ φρουρὰ στρατιάν
αἶμα τοῖς σφετέροις στρατοῖς εἰς ὑπάντησιν ἐξήεσαν
τῷ ἡγεζομένῳ, ἀναστὰς ἦλθεν ἐγγὺς τειχῶν. οἱ
δὲ κατοικῆντες τὴν πόλιν νομίσαντες καιρὸν εἶναι τῷ
Μυσῶν ἑαυτὰς ἐλευθερεῖν, ἀνοίξαντες τὰς πύλας, τὸν
Βρυέννιον αἶμα τῇ Ρωμαίων εἰσεδείξαντο στρατιάν. καὶ ὁ
Βασιλεὺς δὲ τῆς χρονίης πολιορκίας καὶ τῷ πολλῶν
συνεχῶν καὶ ἡδυμῶν καταφράσσασθαι τειχομαχιῶν,
τῷ Βρυέννιῳ, οὗ συναιρομένη, κατάρσασκε ὑπό-
πας καὶ τὴν Φιλίππεπολιν ἀνέσσωσιν Ρωμαίοις. ὁ δὲ
Ἰβάνης αἶμα ἔω τὴν πόλιν πυθόμενος καὶ οἱ
ἄλλοι, ἀπεχώρησαν ἐκ οἴκου. μετὰ δὲ τῷ Μιχαήλ
ὁ τῷ Μυσῶν Βασιλεὺς τῇ Βονσίλῃ, τῆς τε Κόψης
καὶ ἐτέρων τεττάρων κρατῶντι φρουρίῳ, ἐπέκειτο σφο-
δρῶς καὶ ἐπολιορκεῖ πέμπων στρατιάν. μέχρι μὲν οὖν
ἐνταῦθα καὶ περαιτέρω ὁ Βονσίλας πρὸς τὸν πόλεμον
ἀντιῆκεν ἰχυρῶς, καὶ τῷ Βασιλεὺς Βονδάντος, καὶ
χρήμασι καὶ ἰπποσὶ καὶ πλεῖν στρατιάν. μὴ δὲ τῷ δια-
τὰς συνεχεῖς ἐφόδες καὶ τὸ πανταχόθεν ὑποκλειθεῖν
τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὰς, τὰς ὑπ' αὐτὸν ὄρων τῇ Μι-
χαήλ ταῖς γνώμας προσιδεμένους, καταλιπὼν αὐτὰς,
ἀφίκετο πρὸς Βασίλειαν. οἱ δὲ, ἑαυτὰς τε καὶ τὰ φρούρια
παρέδοσαν Μιχαήλ. μὴ δὲ τὸ ταύτῃ καταχεῖν, παν-
στρατιάν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ρωμαίων. καὶ τὰ ἀνωτερικὰ
μέρη τὴν Θρᾴκης ἐλήψατο πάντα ἄχρι Βήρας ἐπὶ ἑλθὼν,
ἐν ἡμέραις μάλιστα δυοκαίδεκα. ἐκράτισε δὲ λείας καὶ
πολλὰς διὰ τὸ τὰς γεωργίας ἐκ προνοίας τοῖς φρουρίοις
καὶ τῇ πόλει ἐγκατακλειθεῖν. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος
ἐν Διδυμοτείχῃ ἔσχετο, καὶ ἀντεπεξῆλθε Μυσῶν
διὰ τὸ μὴ στρατιάν ἡθροισμένῃ ἀξιομαχὸν ἔχειν. ἡ-
γη δὲ συνεῖχετο χαλεπῇ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀμύνε-
σθαι τὰς πολεμίας. σφραδάζων δὲ καὶ ἐκκαυόμενος τῷ θυ-
μῷ, ἐπανίσταται μινύει τῷ Μιχαήλ, ὡς σὺ μὲν ἐκ
παρασκευῆς καὶ ὑπὸ σὲ ἀθροίσας στρατιάν, εἰσέβαλες
εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ ἐκάνωσας ὅσον ἐξῆλ. ἐμοὶ δὲ τὸ
νῦν ἔχον ἀδυνάτως ἔχοντι ἐκ παρατάξεως ἡγωνίσα-
σαι, ἥδισ' ἂν μόνον γένοιτο ἡγωνίσασθαι πρὸς μό-
νον. Αὐτὸς δὲ ἀπεκρίνατο, μήτε ἐγκέφαλον ἂν χεῖν
χαλκίαν, εἰ ἐνὸν τὴν πεφυρακτωμένην τῇ πυράγρῃ ἀπ-
τεσθαι σιδήρεα, ὁ δ' ἀντὶ ταύτης τῇ χειρὶ χρώτο. αὐ-
τὸν τε γέλωτα πολλῷ ὀφλήσειν, εἰ μὴ τῇ στρατιᾷ πολ-
λῇ τε καὶ ἀγαθῇ ἔσῃ, ἀλλὰ τῷ ἰδίῳ σώματι ἡκιν-
δυνοῖ. διὸ καὶ πράξειν αὐτὸν προκαλεῖται παρ' αὐτῶν.
αὐτὸν δὲ τῷ ὑπερβάλλοντι πρὸς τοιαῦτα ἐξάγεσθαι τοῦ
θυμῶν. μὴ μικρὸν δὲ φιλίαν αὐτοῖς γεννησομένης ἰχυρᾶς, αἶμα ἀλλήλοις ἐτέροις μαχῶν-
ται πολεμίοις. Τοιαῦτα ὑποκρινάμενος ὁ Μιχαήλ, ἐπανέστρεψε εἰς Μυσίαν. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος
ἐκ Διδυμοτείχης εἰς Βυζάντιον ἐλθὼν, λύπης ἀνάπλεως ὢν διὰ τὴν εἰσβολὴν, οὐ δίκαιόν ἐστιν, ἔλεγε,

mittens, Ibanem, ceterosque duces
ac milites ad præmia pro laboribus in
obsidione toleratis, & virtute osten-
tata revocabat. Dux novi præsidii, jam
urbi vicinus, ad Ibanem super adven-
tu suo mittit, & cur veniat, adjun-
git. Ibanes cum ducibus sibi subser-
vientibus, militibusque universis, ve-
nientibus obviam foras prodit, & una
pernoctat postridie urbem illis traditu-
rus. Sub eadem noctem etiam Bryen-
nius Philippopolin veniens, in infidi-
is subsedit, die nimirum illucescen-
te, prædam pecoris abacturus. Is ut I-
banem cum ducibus, & præsidio ad
successores excipiendos oppido egres-
sum inaudivit, ad moenia gradum fert.
Urbani tempus venisse rati, quo Mæ-
sorum jugum excuterent, portis re-
clusis illum cum Romanis introducunt.
Sic quod imperator diuturna obsidio-
ne, multisque & assiduis oppugnatio-
nibus non potuit, id Bryennius, Deo
opitulante, citra laborem transactum
reddidit, ac Philippopolin Romanis re-
stituit. Ibanes diluculo urbem captam
cognoscens, cum reliquis suis domum
repedavit. Postea Michael Boesilam,
Copsin, & alia quatuor oppidula pos-
sidentem, vehementer urit, missisque
milite obsedit, qui plus annum, impe-
ratore, & pecunia, & equitibus, ac
peditibus ferente suppetias, viriliter
resistit. Tandem cum suos propter assi-
duos impetus, & undique præclusa
vitæ subsidia in Michaelē animis pro-
pendere cerneret, iis relictis ad impe-
ratorem perfugit: tum oppidula illa se
statim Michaeli dederunt. Qua re-
gimacula audus, toto cum exercitu in
provinciam Romanam incubuit, super-
ioremque Thraciam ad Beram usque
universam diebus duodenis depopula-
tus est: tametsi prædas ita opimas non
egit, quod agricolæ id præsentientes, in
urbes & castella se receperant. Impe-
rator Didymotichi se tenens, propter
copias non sufficientes, exire contra
Mæsos non audebat: dolensque vehe-
mentius, quod hostibus paria reponere
non posset, & pede terram feriens,
atque ira succensus, Michaeli reverten-
ti significat, ipsum quidem dedita ope-
ra coactis copiis in Romanorum provin-
ciam irrupisse, eique incommodasse
quantum potuerit: sibi vero perjucun-
dum fore, quando æquo campo adver-
sa acie nequeat, singulari certamine
cum eo depugnare. Respondit Mæsus,
cerebro carere fabrum, qui, cum fer-
rum ignitum forcipe fas sit contingere,
ipse id nuda manu contrectet. Simili-
ter se ludos, ac jocum futurum, si non
per exercitum, & præsertim genere,
ac numero tam firmum, sed per suum
ipsius corpus periculum subierit. Quare
nec se facturum, quo ab illo provoce-
tur: & illum huc immoderata ira pro-
vehi: brevi arcta consociatos amici-
tia, junctim cum hostibus præliaturos.
Hoc responso dato Michael in Mæ-
siam perrexit. Imperator Didymoticho
Byzantium veniens, propter eam incur-
sionem mæroris plenus, sic avum com-
ellavit, ut diceret, iniquum esse,
pum in promptu haberent copias non

CAPUT XXXVIII.

Consultatio de bello in barbaros suscipiendo . Præclara magni domestici oratio , qua bellum a necessario , ab honesto , & facili suadetur . Admittitur pro epilogo liberalissima promissio . Protostrator , & comites junioris imperatoris idem sentiunt . Consilarii senioris dissentiunt , privatam utilitatem præ communi spectantes . Laudat alteram partem , & magnum domesticum senior : suos vituperat , & cum nepote porro deliberat .

ΕΠΑΙΝΕΣΑΝΤΟΣ δὲ τὸ πρεσβυτέρου Βασιλέως καὶ ἐπιτρέφαντος τὸ βασιλῆα, οἷτε μὲν τὸ νέον Βασιλέως ἐλθόντες καὶ οἱ τῶν πρεσβυτέρων συνόντες ἐν Βυζαντίῳ τὸ ἐπιφανῶν, προσεπαχόντων τὸ Βασιλέων, ἐν μίσαις τὸ Βασιλείοις ἐκαδέδωσαν αὐλαῖς, βαλοῦσόντες περὶ τὸ πολέμου. σιγῆς δὲ γενομένης ἐπὶ μικρόν, οἱ ἐν Βυζαντίῳ τὰς μὲν τὸ νέον προκαλῶντο Βασιλέως ἐλθόντας ἐφ' οἷς συνήγαγον τὸ Ἐκκλησίαν λέγειν, ὡς αὐτῶν ἄττα ἂν λέγασιν ἀκασομένων. ἐκείνων δὲ τὸ μέγαν δομέσικον προτρεπομένων λέγειν, ὡς αὐτῶν τὰ ἴσα καὶ βαλομένων καὶ φρονέωντων, ὁ μέγας δομέσικος εἶπε τοιαῦτα. Ἄνδρες συστρατιῶται, ἐν ἴσῳ πάντες ἄνθρωποι δικαιοῦσι, τῶν τε τῆς ὑπαρχίας δόξης ὑφιστάμενοι μέμψασθαι καὶ μαλακίαν, καὶ τῆς μὴ προσσηκῆσης δραστήτητι ἐφιστάμενοι μισεῖν. διὸ καὶ αὐτοὶ, καὶ τῆς μὴ προσσηκῆσης ἡμῖν δόξης ἀντέχεσθαι παρελήλυθα συμβαλόντων, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τῶν προγόνων εἰς ἡμᾶς ἀγῶσι καὶ πόνοις ἔχασαν, ἀπολμῆσαι τῇ πόρῃ τὰ δεινὰ ἐλάσσω μὴ ποιεῖν. Μὴ θαυμάσητε δὲ εἰ Βασιλεῦσι περὶ τῶν τοιούτων βαλλέσθαι προσήκον, αὐτοὺς ὑμῖν πρῶτον καὶ βαλλῶ. ἡγέμαι δὲ καὶ πόλιν αὐτονομισμένην καὶ Βασιλείαν πλείων τὰς ἰδιώτας ὠφελεῖν σύμπασαν ὀρθομένην, ἢ κακῶς πάχυσαν ἀθρόαν, κατ' ἑκάστον δὲ ἀπαρτῆσαν τῶν πολιτῶν. δυσυχῶν μὲν δὲ ἐν ἀπαρτῇ τῇ πατρίδι μάλιστα ἂν τις ἔχασῃ. εὖ δὲ φερόμενος ἐν αὐτοχόρῳ, εὖ δὲ σωμαπόλῳ. Ὅποτε ἂν καὶ πόλις καὶ Βασιλεία πρὸς μὲν τὰς ἰδίας συμφορὰς οἶατε ἀντέχειν, εἰς δὲ ἑκάστον ἀδύνατος πρὸς τὰς ἐκείνης, πῶς ἔστιν ἅπαντι τρόπῳ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ; Ἀ μὲν ἂν εἰς ἡμᾶς ὁ τῶν Μουσῶν ἔξυβελσε Βασιλεὺς, πάντες ἀνιχόατε καὶ αὐτοί. τῶν ἄλλων δὲ λησείας χρωμένων, εἶποτε καὶ ἐσβαλλοῖεν στρατῶν, ἄλλοι τῆς ἀκρας ἀφικνεμένων, καὶ ἅμα τῶν αἰδομένων παραχεῖν, ἀποδιδρασκόντων εἰς τὴν ἰδίαν, αὐτοὶ ὥσπερ καὶ εἰς πολέμιαν, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν ποιούμενος τὰς στρατοπεδείας, ἀσφαλῶς καθήμενος ἐδῆν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἐπὶ δυοκαίδεκα ἡμέραις. καὶ προῆλθε γὰρ ἄλλοι Βήρας καὶ Τραϊανου πόλεως, τέμνων αὐτὴν. Εἰ τῶν δὲ δοκεῖ ἔχειν τὸ ἐκ ποροῖας ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς φρουραῖς τὰ τε βοσκήματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐγκατακλεισθέντας ἐλάσσω ἢ ἐχρῆν γενέσθαι τὴν ζημίαν ἀνεκτὸν εἶναι, ἴσῳ ἔξαπατῶν ἑαυτὸν. εἰ γὰρ μὴ νυνὶ τιμωρητῶμεθα αὐτοὺς ἀξίως, καὶ δούτεραν ἐσβολὴν ποιήσονται καὶ τρίτην. καὶ ἐμὸν τὸν τῶν πόλεων δῆμας ἀπ' ἐλασσόνων ὀρμωμένους ἀποστέρησεν καὶ

Pars I.

LAUDATA viri sententia, senior imperator habendi senatus dat negotium. Tum & qui cum nepote advenerant, & qui penes avum Byzantii erant, homines nobiles, jussu imperatorum in aulae medio ad consultandum confidunt; silentioque paulisper facto, Byzantii hortabantur junioris comites, ut de iis, quorum causa convenissent, dicerent, se quaecumque dixerint audituros. Cum illi has partes ad magnum domesticum deferrent, quicum eadem vellent, ac sentirent, exorsus est ille hunc in modum: Omnes homines, viri commilitones, adæque justum rentur, & de præsentis gloria sua propter infractionem animi decedentem reprehendere; & laudem sibi minime congruam confidenter appetentem averfari. Quocirca non ego in medium prodeō, ut vobis gloriæ non debita afferenda auctor sim; sed ut ejus, quam majores vestri magnis contentionibus, laboribusque partam ad vos transfuderunt per ignaviam ad res duras, & periculosas non obscuranda consilium impertiam. Ne vero mirum accidas, si, cum talis deliberatio imperatores deceat, ego eam vobis proponam. Sic enim statuo, & civitatem liberam, & regnum plus privatis commodaturum, si universum felix sit ac beatum, quam si civibus interea singulis felicibus, ipsum totum simul affligatur. Nam infortunatus quispiam in patria fortunata servari facillime queat: fortunato autem in patria misera nihilo minus cum aliis perendum est. Quando igitur civitas, aut regnum suas ab se calamitates prohibere potest, & per se unusquisque proprias non potest, qui tandem ei non omni ratione ab omnibus succurrendum est? Jam quæ Mæforum rex insolenter in nos admiserit, nec vos utique latent. Nam cum prædones alii, quamvis nonnumquam etiam turmatim irruerint, simul ad fines pervenerunt, & adesse animadversi sunt, in sedes suas refugere soleant: iste perinde quasi non in hostium, sed in suis terris haberet sub signis exercitum, nullo metu fines nostros infedit, diebus duodecim agris usque Beram, & Trajanopolin depopulationem hostiliter intulit. Quod si quis putat, quia re provisā agrestes se cum pecoribus castellis, atque urbibus incluserint, minus detrimenti acceptum esse, quam potuisset, & idcirco tolerabile videri, nā ille vehementer errat. Nisi nunc eos pro eo ac merentur puniverimus, iterum ac tertium irruerint: neque solum tenuiores cives suis facultatibus

Edit. Paris.
pag. 113.

pag. 114.

M ij

CAPUT XXXVIII

Consultatio de bello in barbaros suscipiendo. Præclara magni domestici oratio, qua bellum a necessario, ab honesto, & facili suadetur. Additur pro epilogo liberalissima promissio. Protostrator, & comites junioris imperatoris idem sentiunt. Consilarii senioris dissentiunt, privatam utilitatem præ communi spectantes. Laudat alteram partem, & magnum domesticum senior: suos vituperat, & cum nepote porro deliberat.

ΕΠΑΙΝΕΣΑΝΤΟΣ δὲ τῆ πρεσβυτέρου Βασιλέως καὶ ἐπιτρέψαντος ἢ βαλὼν, οἷτε μὲν τῆ νέου Βασιλέως ἐλθόντες καὶ οἱ τῶ πρεσβυτέρου συνόντες ἐν Βυζαντίῳ ἢ ἐπιφανῶν, προσεταχόντων ἢ Βασιλέων, ἐν μέσαις ἢ Βασιλείοις ἐκαθέδρουν αὐλαῖς, βαλόντες μὲν περὶ τῆ πολέμου. σιγῆς δὲ γενομένης ἐπὶ μικρὸν, οἱ ἐν Βυζαντίῳ τῆς μὲν τῆ νέου πρὸ καλῶν Βασιλέως ἐλθόντας ἐφ' οἷς συνήγαγον ἢ Ἐκκλησίαν λέγειν, ὡς αὐτῶν ἄντι αὐτῶν λέγωνσιν ἀκροαμένων. ἐκείνων ἢ ἢ μέγαν δομέσικον προτρεπομένων λέγειν, ὡς αὐτῶν τὰ ἴσα καὶ βυλομένων καὶ φρονέων, ὁ μέγας δομέσικος εἶπε τοιαῦτα. Ἄνδρες συστρατιῶται, ἐν ἴσῳ πάντες ἄνθρωποι δικαιοῦσι, τῶν τε τῆς ὑπαρχείας δόξης ὑφαιμένῳ μέμφεσθαι ἢ μαλακίαν, ἢ τῆς μὴ προσήκουσας δραστήντι ἐφειμένον μισεῖν. διὸ καὶ αὐτὸς, καὶ τῆς μὴ προσήκουσας ἡμῖν δόξης ἀντέχεσθαι παρελήλυθα συμβεβλέσων, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τῶν προγόνων εἰς ἡμῶν ἀγῶσι καὶ πόνοις ἔχουσιν εἶσαν, ἀπολμίζω τῇ πόρῳ τὰ δεινὰ ἐλάσσω μὴ ποιεῖν. Μὴ θαυμάσητε ἢ εἰ Βασιλεῦσι περὶ τῶν ποιεῖν βαλόντες προσήκον, αὐτὸς ἡμῖν πρῶτον καὶ βαλὼν. ἡγέμαι ἢ καὶ πόλιν αὐτονομισμένην καὶ Βασιλείαν πλείω τῆς ἰδιώτης ὠφελεῖν σύμπασαν ὀρθομένην, ἢ κακῶς πάχυσαν ἀθρόαν, καὶ ἕκαστον δὲ ὁπαραγῶσαν τῶν πολιτῶν. δυσυχῶν μὲν ἢ ἐν ὁπαραγῶσιν τῇ πατρίδι μάλιστα ἂν τις ἔχουσιν. εὖ δὲ φερόμενος ἐν ἀτυχῶσιν, ἔδεν ἥττον συλλαμπόλῃται. Ὅποτε ἔν καὶ πόλιν καὶ Βασιλείαν πρὸς μὲν τῆς ἰδίας συμφορᾶς οἴατε ἀντέχειν, εἰς ἢ ἕκαστος ἀδύνατος πρὸς τῆς ἐκείνης, πῶς ἔχρη παντὶ τρόπῳ πάντας ἀμύνειν αὐτῇ; Ἀ μὲν ἐν εἰς ἡμᾶς ὁ τῶ Μυσῶν ὀξύβελτε Βασιλεὺς, πάντες ἀκηκόατε καὶ αὐτοί. τῶ ἄλλων ἢ ληθείαις χρωμένων, εἶποτε καὶ ἐσβαλλοῖεν στρατῶν, ἄχρη τῆς ἀκρας ἀφικνεμένων, καὶ ἅμα τῶ αἰθῆσιν παραχεῖν, ὑποδιδρασκόντων εἰς τὴν ἰδίαν, αὐτὸς ὥσπερ ἐκ εἰς πολέμου, ἀλλ' εἰς τὴν ἰδίαν ποιούμενος τὰς στρατοπεδείας, ἀσφαλῶς καθήμενος ἐδρῶν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἐπὶ δυοκαίδεκα ἡμέραις. καὶ προῆλθε γὰρ ἄχρη Βήρας καὶ Τραϊανουπόλεως, τέμνων αὐτῶν. Εἰ τῶν δὲ δοκεῖ ἔχουσιν τὸ ἐκ προνοίας ἐν ταῖς πόλεσι καὶ τοῖς φρουραῖς τὰ τε βοσκήματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐγκατακλειδέντας ἐλάσσω ἢ ἐχρῶν γενέσθαι τὴν ζήμιαν ἀνεκτὸν εἶναι, ἴσῳ ὀξυπατῶν ἑαυτὸν. εἰ γὰρ μὴ νῦν τιμωρητῶμεθα αὐτοὺς ἀξίως, καὶ δούτερον ἐσβολῶν ποιήσονται καὶ τείνῃ. καὶ ἔμενον τοὺς τῶ πόλεων δῆμους ἀπ' ἐλασσόνων ὀρμωμένους ὑποσηρῆσυσσι καὶ

Pars I.

LAUDATA viri sententia, senior imperator habendi senatus dat gotium. Tum & qui cum nepote advenerant, & qui penes ayum Byzantii erant, homines nobiles, jussu imperatorum in aulae medio ad consultandum confidunt; silentioque paulisper facto, Byzantii hortabantur junioris comites, ut de iis, quorum causa convenissent, dicerent, se quaecumque dixerint audituros. Cum illi has partes ad magnum domesticum deferrent, quicum eadem vellent, ac sentirent, exorsus est ille hunc in modum: Omnes homines, viri commilitones, adæque justum rentur, & de præsentis gloria sua propter infractionem animi decedentem reprehendere; & laudem sibi minime congruam confidenter appetentem averfari. Quocirca non ego in medium prodeō, ut vobis gloriæ non debita afferenda auctor sim; sed ut ejus, quam majores vestri magnis contentionibus, laboribusque partam ad vos transfunderunt per ignaviam ad res duras, & periculosas non obscurandæ consilium impertiam. Ne vero mirum accidas, si, cum talis deliberatio imperatores deceat, ego eam vobis proponam. Sic enim statuo, & civitatem liberam, & regnum plus privatis commodaturum, si universum felix sit ac beatum, quam si civibus interea singulis felicibus, ipsum totum simul affligatur. Nam infortunatus quispiam in patria fortunata servari facillime queat: fortunato autem in patria misera nihilo minus cum aliis perendum est. Quando igitur civitas, aut regnum suas ab se calamitates prohibere potest, & per se unusquisque proprias non potest, qui tandem ei non omni ratione ab omnibus succurrendum est? Jam quæ Mæforum rex insolenter in nos admiserit, nec vos utique latent. Nam cum prædones alii, quamvis nonnumquam etiam turmatim irruperint, simul ad fines pervenerunt, & adesse animadversi sunt, in sedes suas refugere soleant: iste perinde quasi non in hostium, sed in suis terris haberet sub signis exercitum, nullo metu fines nostros infedit, diebus duodecim agris usque Beram, & Trajanopolin depopulationem hostiliter intulit. Quod si quis putat, quia re provisa agrestes se cum pecoribus castellis, atque urbibus incluserint, minus detrimenti acceptum esse, quam potuisset, & idcirco tolerabile videri, næ ille vehementer errat. Nisi nunc eos pro eo ac merentur puniverimus, iterum ac tertium irrumpent: neque solum tenuiores cives suis facultatibus

Edit. Paris.
pag. 113.

pag. 114.

M ij

spoliabunt; sed nos quoque opulentos, qui multas, ac nobiles tota regione possessiones habemus, damnis non qualibuscumque afficient. Quamobrem hortor vos, ut non modo qua altitudine animi, verum etiam qua illorum despicientia majores vestri consueverunt, in hostes feramini. Nam illi quod Moscos semper vincerent, tutius audentes, contemptim in eos invadebant: & nobis, si eorum virtutem, alacritatemque æmulabimur, idem licebit. Multa porro ac non dubia victoria pignora suppeditant. Primum enim copiarum nostrarum majores sunt. Deinde apparatus bellicus validior; multique de hoc confesso nostro regibus ipsorum & prudentia, & fortitudine, & rei militaris usu præstant. Adde, quod pecunia qua publica, qua privata plus illis possumus: ea si hoc tempore non utimur, num quando cum emolumento nostro usuri simus, equidem dubito. Quoniam ergo rebus omnibus antefumus, doceamus illos, non in alienam provinciam irrhere fructuosum, sed sua secure perfrui, jucundum esse; & in hoc bello imperatores nostros & sumptu, & servis, & laterum nostrorum oppositu adjuvemus, honoremque & decus Romani principatus, quo gaudemus, a contemptu barbarorum omnes, nullum laborem detrectantes, conservemus. Quæ igitur de bello impigre capeffendo a me dicta sunt, ea nec hostes ipsos, (si iusti rerum aestimatores esse volent) reprehensuros puto. Me vero eodem ardore alacriter adjuvandi incensum esse, facta ipsa documento serunt. Fortitudine enim, intelligentia, & bellandi scientia plerisque vestrum priores ferre, haud ægre concesserim: verum alacri ad opus voluntate, & conferendis insuper ad utilitatem civium, ad imperatorum dignitatem, ad nostram ipsorum celebritatem sumptibus, & servis domesticis, & hoc ipso corpore meo, nemini me secundum numerari volo. Ergo quasi non de gloria solum, verum etiam de futura securitate consultemus, ita sententias dicamus, & ad bellum accingamur: neve a majoribus nostris degeneremus, quorum opera, periculisque effectum est, ne ab istis contemni possemus: sed multo formidabilius arbitremur, partam claritudinem per desidiam posse amittere, quam in ea retinenda casus adversos experiri. Hactenus magnus domesticus, quem excipiens protostrator, Nolim cogitetis, inquit, vos, qui præsentis estis, hæc tantummodo magnum domesticum consulere, & ad ea promptum afferre studium: nobis quoque universis idem videri scitote: nec unquam res nostras feliciter ituras, ni diligentiam, & animos majoribus nostris, nostroque ipsorum nomine dignos susceperimus. His junioris imperatoris comitatus ad unum assensit. At senioris optimates non duxerunt pro necessariis quæ dicebantur, tametsi ea palam ut inutilia coarguere non audent: sed multa deinceps acervantes, quibus otium, & quietem potius eligendam astruerent, discordes surrexerunt; non quod in tam perplexo negotio certum consilium, ut apparebat, reperire nequirent; sed revera,

τάπων, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς τὰς δυνατὰς πολλὰ καλὰ κτήματα ἔχοντας καὶ τὴν χώραν, ζημιώσασσι πολλά. Διὸ δὴ καὶ παραινῶ ὑμῖν, ὁμοσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις, μὴ φρονήματι μόνον τῷ προγόνων, ἀλλὰ καὶ καταφρονήματι χρωμένους. ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐκ τῆς αἰὲς νικῶν τῆς Μουσῆς, ἐχυρωτέρων ἔχοντες τὴν πόλιν, καταφρονητικῶς ἐπέσταν αὐτοῖς, καὶ ἡμῖν ἐὰν τῆς ἐκείνων ἀρετῆς καὶ προθυμίας φανῶμεν ζηλωταί, καὶ αὐτὸ εἰσέσαι. ἔχομεν ὅτι καὶ πολλὰ ἐνέχυρα ἀσφαλῆ τῇ περιγενέσθαι ἂν αὐτῶν ἐν τῇ πολέμῳ. ἢ τε γὰρ ἡμετέρα στρατιὰ πλείων, καὶ τὰ πολέμια κραταιότερα. ὑμῶν τε τῆς συγκλήτης πολλοὶ τῷ ἐκείνων βασιλείῳ, εὖ φρονήσει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρίᾳ, & πείρᾳ τῇ πρὸς στρατηγίας ὑπερέχετε πολὺ. χρήμασί τε ἐκ ἐκ τῷ κοινῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἐρρώμεθα μᾶλλον ἐκείνων. οἷς εἰ μὴ χρησαίμεθα νῦν, ὅποτε ἂν ἀπολαύσαιμεν τὸ εἶς αὐτῶν ὠφελείας, ὅπορῶ. Ως οὖν ἐν πάσιν ὑπερέχοντες αὐτῶν διδάξωμεν αὐτὰς εὖ τὸ ἐς τὴν ἡμετέραν εἰσβάλλειν ὃν λυσίτελεις, ἀλλὰ τὸ τὴν ἰδίαν ἀσινὴν καρπῆσαι ἀγαπητὴν. καὶ προθύμως συναγρωμισώμεθα καὶ τὸνδε τὸν πόλεμον τοῖς ἡμετέροις Βασιλεύσι καὶ χρήμασι καὶ οἰκέταις, καὶ τοῖς σώμασιν αὐτοῖς, τῇ τε τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας τιμῇ ἀπὸ τῆς μὴ ὑπὸ τῶν βαρβάρων καταφρονεῖσθαι, ἢ ἀγαλλόμεθα πάντες, βοηθῶμεν καὶ μὴ φεύγωμεν τὰς πόλεις. Ἀ μὲν οὖν εἶπον προθύμως ἀπτεσθαι τὰ πολέμους παραινῶν ὑμῖν, ἐδὲ αὐτὰς ἂν λογιζαμένους ὡς καλῶς ἔχουσιν ἀντεπεῖν δοκῶ. ὅτι δὲ πρὸς τὴν ἰσὴν παρεσκευάσμαι καὶ αὐτὰς καὶ σκεδῶ καὶ προθυμίας, εἶς αὐτῶν * εἶσαι τῶν ἔργων τὴν ἀπόδειξιν πα- * Ad horā
ραλαβεῖν. ἀνδρεία μὲν γὰρ καὶ σωφροσύνη καὶ ἐμπειρία τῇ MS. ἐξέσαι.
πρὸς τὰς πολέμους, πολλοῖς ἂν ὑμῶν συγχωρησάμεν τὸ πλέον ἔχειν. τῇ προθυμίᾳ ὅτι τῇ καὶ τὰ ἔργα, καὶ τὰ ὑπὲρ τῆς ὁμοφυλῶν ὠφελείας καὶ τῆς Βασιλείας τῆς ἡμετέρας τιμῆς, καὶ ἡμῶν αὐτῶν εὐδοξίας, καὶ χρήματα καὶ οἰκέτας καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα ἐπιδοῦναι, ἐδενός εἶναι δεύτερος ἀξιώ. Ως οὖν ἐχ ὑπὲρ εὐδοξίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν εἰσέπειτα ἀσφαλείας βαλδύομενοι, ἔπο καὶ ψηφισάμεθα καὶ ἀφώμεθα τὰ πολέμους καὶ μὴ χεῖρας φαινόμεθα τῷ προγόνων, οἷ μὲν πόρων καὶ κινδύνων τὸ μὴ ὑπὸ τῶν τοιούτων περιφρονεῖσθαι παρέδοσαν ἡμῖν. ἀλλὰ πολὺ φοβερώτερον νομίζωμεν τὸ οὖσαν εὐδοξίαν ἀπραγμοσύνην ἂν ἀφαιρεθῆναι, ἢ κτώμενοι ἀτυχῆσαι. Τοιαῦτα μὲν ὁ μέγας δομέσικος εἶπεν. Οὗ πρωτοστράτηγος ὅτι μετ' αὐτὸν, Μὴ νομίζετε, εἶπεν, ὡς παρόντες, τὴν μέγαν δομέσικον μόνον τοιαῦτα καὶ βαλεῦσθαι καὶ προθυμεῖσθαι. ἀλλὰ καὶ ἡμῖν ἅπασιν ταῦτα συνδοκεῖν. καὶ μὴ ἂν τὰ ἡμετέρα ὀρθωθῆναι εἰ μὴ καὶ σκεδῶ καὶ τόλμην ἀξίαν καὶ τῇ τῶν προγόνων καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἀναλάβωμεν εὐδοξίας. Τὰ ἴσα δὲ καὶ οἱ τῇ κείῳ Βασιλεῖ συνόντες συνεψηφίσαντο πάντες. τοῖς δ' ἐν Βυζαντίῳ τῷ πρεσβυτέρῳ συνῶσι Βασιλεῖ, ἀναγκαῖα μὲν ἐκ ἐδόκει τὰ εἰρημένα, οὐ μέντοι καὶ ὡς ἀλυσίτελῃ ἐτόλμησαν φανερώς ἀντεπεῖν. ἀλλὰ πολλὰ ἐφεξῆς συνείραντες εἶς ὧν κατεσκευάζον ἀδύλως, ὡς δὲ τὴν ἀπραγμοσύνην μᾶλλον αἰρεῖσθαι, ἀνέστησαν ἀσύμφωνοι ταῖς γνώμας. τὸ μὲν δοκεῖν εἶς ὅποιων τινῶν εἰς ἀμνηχανίαν κατὰδιδάμενοι. τὸ δ' ἀληθές, ἐχὰ τῶν

κοινῷ λυσιτελεῖ, ἀλλ' αὐτοῖς ἰδίᾳ ὁρᾷ σκοποῦν-
τες. ἐπικροῶντο δὲ καὶ οἱ Βασιλεῖς ἐνδοθῶν τῶν λεγομέ-
νων, ὅτις ἔμακράν. Βασιλεὺς μὲν οὖν ὁ νέος ἐφθέγ-
ξατο ἑδὲν. ὁ δὲ γε πρεσβύτερος τῷ μὲν αὐτῷ συνόντων
ἀνδρείων τε πολλῶν κατεγίνωσκε καὶ ἀβελίαν. τὸς ὅτι
ἐγγόνῳ συνόντας ἐθαύμαζε τὸ βελίαν, καὶ τῆς ὑπὲρ
κοινῆς συμφέροντος ἀσκήσεως ἐπῆναι. μάλιστα δὲ τὴν μέγαν
δομῆσιν σμυνέως ἄγαν καὶ κακίως βεβαλόμενον, καὶ
ἀκρεβεῖς ἐλεγεν αὐτῷ τὴν πρὸς μητρὸς πάππην χαρκτη-
ρας ἑνορᾶν, ὅς ἔτις τὴν πᾶν τε δέοντα σμυνέται ὁξὺς, καὶ
ἐρμηνεύσαι ταῦτα ἱκανός, καὶ καταπράττειν δραση-
εῖατος, ὡς παρ' ἐμοὶ κειτῇ, εἴγε ἐτελεύτων ἐξ ὁσφύος
ἐκ ἔχων ἡδονὴν τῆς Βασιλείας καταλιπεῖν, ἐκείνον
αὖν σμυνέβασσα Ρωμαίοις προσήσασθαι αὐτῶν. Οὕτω
μὲν ὁ Βασιλεὺς τῶν μὲν κατέγνω, τὸς ἑτέρους δὲ ἡξίωσεν
ἐπαίνων. αὐτὸς δ' ὅτι καὶ πράττειν ἅμα τῷ νέῳ Βασι-
λεῖ περὶ τῆς προκειμένης ἐβελύοντο πολέμου. ὁξέτα-
ζοντες δὲ τὸν λόγον ὃν πρὸς Βασιλέα τὸν νέον ὁ Βασι-
λεὺς Μυσῶν μεμύνηκε Μιχαὴλ (ὡς εἶπω ὀλίγη χρόνος
ἔξ τῶν ἐσομένων αὐτοῖς φιλίαν συσρατεύομενοι πρὸς τὸς
ἐτέρωθεν περὶ μαχοῦνται πολέμους) καὶ μηδὲν ἕτερον σο-
χάσασθαι δυνάμενοι, ἢ ὅτι Μιχαὴλ τῷ βασιλείῳ ἀδελ-
φῷ, ἢ τῷ προβεβασιλευκότι Μυσῶν συνῶκει, βέ-
λεται γυναικὰ ἀγαγέσθαι, ἐπεφρίζοντο τὸν μὲν Βα-
σιλέα τὸν νέον ἐξελθόντα Βυζαντίαν, στρατιὰν συνα-
θροίζεν ὡς ἐς τὴν Μυσίαν ἐσβαλοῦντα. εἰ μὲν οὖν ἐν τῇ
ἡμέρᾳ τῆς παρασκευῆς ὁ τῶν Μυσῶν πρεσβείαν πέμ-
ψας Βασιλεὺς χωροῖν πρὸς ἀπονδὰς ἐπὶ τῷ τῷ βασιλείῳ
γῆμαι ἀδελφῷ, τῇ στρατιᾷ πάλιν καὶ πόλεις ἔχλυθῆ-
ναι. εἰ δὲ μὴ ἐπικηρυκεῖτο, εἰς τὴν Μυσίαν ἐσβα-
λεῖν. Ἐπὶ ταῖς μὲν οὖν ὁ νέος Βασιλεὺς ἐξῆλθε τῇ
Βυζαντίῳ, καὶ συνήθροισε τὴν στρατιάν.

quod communi posthabito, sua ipso-
rum compendia sectarentur. Non pro-
cul inde ex occulto imperatores hos
sermone auscultabant: tacenteque ju-
niore, senior suos valde effeminatos,
atque inconsultos judicabat: nepotis
contra ut consilio bonos, publicorum-
que commodorum cupidos suscipiebat at-
que commendabat. In primis vero
magnum domesticum prudenter admo-
dum, & ad tempus accommodare,
studioseque consuluisse pronuntiabat: &
se in illo avi materni expressam intue-
ri imaginem, qui tam celeriter ar-
ripisset, & tam idonee explicaf-
set, & promptissime confecisset,
quæ res postulasset: ut decreverit,
si absque successore ex se nato de
vita exiret, Romanis suadere, il-
lum potissimum sibi imperatorem præ-
ficerent. Hunc in modum senior il-
los dampnabat, hos laudibus extol-
lebat, & cum nepote de bello susci-
piendo cogitationes suas communica-
bat. Cum autem verba perpenderent,
quæ Michael Mæforum rex imperato-
ri juniore renuntiari jusserat (propter
futuram inter eos amicitiam sociatis
armis alicubi cum hostibus belligera-
turos) quoniam aliud divinare nihil
poterant, quam eundem Michaellem
Andronici minoris germanam sororem
Theodoram Sphenthilabo regi defun-
cto antea nuptam statuisset uxorem du-
cere, convenit uti junior extra By-
zantium copias colligeret, in Mæsiam
irrupturus. Si interea dum id moliren-
tur, Mæsus per legatos ob sororem
ejus ducendam ad fœdus se offerret, mi-
lites oppidatim dimitterentur: si id non
faceret, in incepto pergeretur. Post
hac junior imperator Byzantio exiens
militem cogebat.

Editt. Paris.
pag. 116.

C A P U T XXXIX.

Legatio Mæforum regis ad Andronicum juniorem de amicitia ob ductam ejus sororem instituenda. Mittuntur vicissim legati, qui pacem confirment. Mos imperatorum, quo Scytharum satrapas sibi devincirent. De aliquot eorum incursionibus in Thraciam, & felici cum iisdem conflictu. Alios persequitur imperator: & flumine intercedente ab utraque ripa fit colloquium.

MΕΤΑΞΥ δὲ συναθροισμένοι, ἐκ Μυσῶν Βα-
σιλείῳ ἀφίκοντο πρὸς Βασιλέα τὸν νέον πρεσβείας,
ὁ Γεῖδος, καὶ ὁ Πάντζος λέγοντες ὡς ὁ Βασιλεὺς αὐτῶν Βα-
σιλεῦσι Ρωμαίων ἐθέλων εἶναι φίλος, τῷ βασιλείῳ ἐ-
γνημὴ ἀδελφῷ, ἢ τῷ πρὸ αὐτῶν βεβασιλευκότι Μυσῶν
συνῶκει, ὅτι τὰ νεομισμένα ἐτελεύτησαν ἐπὶ τοῖς γά-
μοις. προσήκειν οὖν τὰς μὲν ἡγεμονίας ἀπάσας καὶ προφά-
σεις τῷ πολέμῳ, ἐκποδῶν γενέσθαι. αὐτὸς ὅτι εἰρηνικὰς
θεμένους ἀπονδὰς, τὸν ἐς αἰὲν χρόνον ἀναμίγνυσθαι Ρω-
μαῖος Μυσοῖς καὶ μηδὲν ἀλλήλους ἀδικεῖν. ἀλλ' ὡς περ ὑ-
πὸ μίᾳ ἡγεμονίᾳ πάντας τελεῖν. ἀσμένως δὲ αὐτὸς
δέξασθαι ὁ Βασιλεὺς, καὶ δώροις ἀμειψάμενος Βασι-
λικῶς, καὶ τῷ γεγενημένῳ ἐπιγαμίᾳ καὶ γνώμῳ αὐτῷ
γεγενηθῆναι εἰπὼν, εἴτε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν Μυσῶν Βα-
σιλέα καὶ κηδεστῶν, τὸν Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον τὸν μέ-
γαν στρατοπεδάρχῳ, καὶ Ἰωάννῳ τὸν Ἀπλησφάρῳ

DUM exercitus conquiratur, ad-
sunt oratores e Mæsia Gridus,
& Pantzus, quorum oratio hæc con-
tinebat: Regem ipsorum expeten-
tem imperatorum Romanorum ami-
citiam, sororem imperatoris in ma-
trimonium accepisse, solemnique nu-
ptiarum consummata esse. Dece-
re igitur discordias omnes, & belli
prætextus tolli e medio: Romanos-
que Mæsis percusso pacis fœdere in
perpetuum conjungi, & mutuum tem-
perare ab omni injuria, & omnes
velut sub uno principatu censerī.
Excepit eos libenter imperator, do-
navitque regaliter, & affinitatem
istam sibi optabilem accidisse testifi-
catus est. Deinde ad eundem re-
gem, jam sororis maritum cum iis-
dem oratoribus Andronicum Palæolo-
gum magnum stratopedarcham, &
Joannem Aplespharem ad pacem fan-

Edit. Paris.
pag. 117.

MCCCXXIV.

ciendam misit; perstiteruntque Romani, & Mæsi in fœderis communione diu. Militibus item domum redire iussis, de tota re ad avum perscripsit. Et hæc quidem isto modo e-
venerunt. Scythæ autem ad montes Hyperboreos incolentes, infinita pro-
pmodum gens, & omnium ubique gentium potentissima, prisca me-
moriam anniverſarie fines Romanorum incursantes, plurimam cladem da-
bant, quidquid occurrisset, in servi-
tutem abripientes. Imperatores Ro-
mani ad certamina cum illis miscenda parum se posse animadvertentes, mu-
neribus, & humanitate quadam eorum satrapas demulcendo, vastitatem ab
iis redimebant: quos præcipue emol-
liebat, & Romanis conciliabat, quod ex imperatoria familia uxores nanciscerentur: hoc enim etiam de-
certatione dignum ducunt; propterea quod imperatorem Romanum Alexan-
dri Macedonum, & Persarum regis successorem esse arbitrantur. Scientes id Romani imperatores eximia pulchritudine virgines, non generosas tan-
tum, sed plebejas quoque in palatio alebant, & plenis jam annis nobiles, Scytharum satrapis collocabant: qui hu-
jusmodi commento, & tali ratione deliniti, per diu quieverunt. Sed quo anno Michael imperator Palæologorum secundus e rebus humanis excessit, partem Mæsiæ, & Odrysos, usque Adrianopolin incursarunt, haud magna cum pernicië, quod numero pauci erant. Anno sequenti, juniore imperatore causa belli adversus avum juxta Constantinopolin confidente, ingens eorum multitudo Thraciam populabunda pervasit. Sed ideo parum nocuit, quod præfecti rem subodorati, per agros sparsim habitantes in oppida coegerant. Septima demum indictione inchoata, duodenæ myriades, (id est, centum viginti millia) se intulerunt, cum myriarchis, & chiliarchis suis, Tactach, & Toglu Torgan duobus summis imperatoribus. Et hanc depopulationem, castris in media Thracia positis, diu, nempe ad quadraginta dies exer-
cuerunt: multisque mortalibus servitu-
te mulctatis, & immani præda capta, eam quam maxime attriverunt. Imperator nepos universum exercitum congregare non potuit, quod ejus bona pars in diversis urbibus præſidiarios agebat: congregato autem quantum licuit, circumeundo manipulos hostium investigabat, ut injurias pro viribus persequeretur. Quod cum diebus quinquidenis continenter frustra fecisset, Adrianopolin concessit; ubi, quoniam ea urbs commeatu abundabat, militem multum reliquit, paucisque, & magno domestico assumptis, Didymotichum se convertit. Inter quam urbem, & Adrianopolin apud Promusulum castrum in Scytharum globum, cum captis mancipiis & ingenti præda venientem inciderunt; quos pro natura loci videbant ipsi quidem, sed ab illis minime videbantur. Consulto prius magno domestico, visum in eos impetum dare, tametsi amplius triplo-
maiois, & Scytharum sratia lū καταφανής· σιλεί· ἅμα τῷ μεγάλῳ δομεσίῳ, ἰδόναι ἐπιχειρεῖν αὐτοῖς, εἰ καὶ τριπλασίους ἢ καὶ πλείους τῷ σφετέρῳ ἐνομίζοντο στρατιωτῶν. ἦσαν δὲ ὅτις, ἀλλὰ καὶ δεκάκις ἥσσον ἢ ἐγγύς αὐ-

πρόσβεις ἅμα συνῆξέ· περὶ αὐτοῖς βεβαιώσαντας τὴν εἰρήνην, καὶ διηγόν· ἐναποῶνδοι οἱ Ῥωμαῖοι καὶ οἱ Μυσοὶ μέ· χει πολλῶν· τὴν τε στρατιὰν ἐκέλευσαν ἐπ' οἴκῳ ἕκαστον δὴ λυθῶναι, καὶ τῷ πάππῳ καὶ βασιλεῖ δὲ γραμμῶν τὰ γεγενημένα ἐδήλῃ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὸν συνὺλῳ χθὲν ἔ· ῥόπον· τὸ δὲ ἔ· Ὑπερβορέων Σκυθικόν, πλήθει τε ἀναεί· ῥμνον χεδὸν ἐν, καὶ δυνατώτατον τῷ ἑκασταχῶ ἐ· ῥνῶν, ἐν μὲν τοῖς παλαιότεροις χρόνοις ἐπὶ σί· ῳς εἰς τὴν Ῥωμαίων εἰσβάλλον, τὰ μέγιστα ἐκάηεν, τὸ προσωχόν· ἔ· ῥανδραποδιζόμενον ἅπαν· συνιδόντες δὲ οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων, ὡς μάχῃ πρὸς αὐτὸς δὴ γωνίζεσθαι ἀδύνατοι εἶεν, δώροις ἔ· φιλοφροσυνῶν τὰς αὐτῶν θεραπεύοντες σατράπας, τὸ μὴ ὑπ' αὐτῶν δὴ φθίρεισθαι ἐκαρπού· το· μάλιστα δὲ αὐτὸς ἔ· ῥημέρῃ καὶ φιλίῳς διετίθει πρὸς Ῥωμαίους, τὸ ἐκ τῷ βασιλικῶν οἴκῳ γυναικας ἀγέσθαι ἐαυτοῖς· περιμάχῃον ἢ αὐτοῖς τὸ τοῖσιν, δὴ τὸ τὸν βα· σιλεῖα Ῥωμαίων Ἀλεξάνδρῃ τῷ Μακεδόνων καὶ Περσῶν βασιλεῶς οἰεσθαι δὴ δόχον εἶναι· ὃ δὴ καὶ οἱ Ῥωμαίων βα· σιλεῖς εἰδότες, παρθένας ἔ· ὃ· ῥιν δὴ ἀρεπείας, καὶ δὴ γε· γονῆας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔ· ῥ ἀσήμων γενῶν ἐν τοῖς βασι· λεῖοις ἐκτρέφοντες, ὡς θυγατέρας ἐαυτῶν ὅποτε δέοι τοῖς Σκυθῶν σατράπαις κατηγύων· καὶ δὴ τοιαῶν ἐπινοῶν καὶ ἔ· ῥόπων θεραπευόμενοι ἐπὶ πολλοῖς ἔ· ῥεσιν ἐκ ἐσέβα· λον εἰς τὸ Ῥωμαίων· τῷ ἔ· ῥεσ· ἔ· ῥ Μιχαὴλ ὁ Ῥωμαίων βα· σιλεὺς τῷ Παλαιολόγων ὁ δεύτερος ἐτε· ῥνηκει, τὴν μυ· σίαν Σκυθικὴν καταδραμόντες στρατῶν, μέρος τι αὐτῆς καὶ τὸ Ὀδρυσῶν ἄχρῃ Ἀδριανῶ πόλεως ἐπὶ ἤλθε, καὶ ἐ· ῥημίῳ· σεν· ἔ· ῥ πολὺ, ἅτε καὶ τῆς στρατῆς εὐαεί· ῥμητα οὐσίης· τῷ δὲ ἐπὶ ὀνότος ἔ· ῥεσ, τῷ νέῳ βασιλεῶς δὴ τὸν πρὸς τὸ πάπ· πον πόλεμον περὶ Βυζάντιον ἐστρατοπεδούμενα, Σκυ· θικὴν στρατῶν ἐκ ὀλίγῃ ἐς τὴν Ῥωμαίων ἐσβαλῶσα, πᾶ· σαν μὲν ἐπέδραμε τὴν Ὁράκλῳ, ἐ· ῥημίῳσε δὲ ἐ· ῥ πολλὰ δὴ τὸ τὰς ἀρχοντας τῷ καὶ Ὁράκλῳ πόλεων ἔ· ῥ φροδον προ· γνόντας, τὰς καὶ τὸ χάραν ἐσκεδασμένους ἀνθρώπους συ· σείλας εἰς τὰς πόλεις· ἐβδόμῃς ἢ ἰνδικτιῶνος ἑσπεμένης, ἐκ τῷ Σκυθῶν δυοκαίδεκα μυριάδες ἐσέβηλον εἰς τὴν Ῥωμαίων· ἐστρατήγου ἢ αὐτῶν μυρίαρχοί τε ἔ· ῥ χιλί· αρ· χοί καὶ τὸ ἀεί· ῥμόν· καὶ αὐτοκράτορες στρατηγοὶ δύο, Ται· τᾶχ ἔ· ῥ Τογλου Τοργάν· ἐ· ῥχόνισαν μὲν οὖν οἱ Σκυ· θαι μάλιστα ἐν τῇ ἐσβολῇ ταύτῃ· πεσαρακοστὴ ἢ ἡμέρῃ μετ' αὐτῶν ἐν μέσῃ κα· ῥ ἡμῶν τῇ Ὁράκλῳ αὐτῶν ἐδῆου· καὶ πληθὸς τε ἀνδραπόδων εἶλον, καὶ λείαν ἑτέραν ἐκ ἀεί· ῥμπτῶν, καὶ τὰ μέγιστα ἐκάησαν τῷ βασιλεῶς γλῶ· βα· σιλεὺς δὲ ὁ νέος, ἔ· ῥ μὲν ὑπὸ Ῥωμαίους ἅπασαν ἐκ ἡδυ· ῥνη συννα· ῥροῖσαι στρατῶν (διεσκεδασμένοι ἢ καὶ πόλεις ἐφύλαττον ἕκαστος τὸ αὐτῶν) ἔ· ῥσας δὲ ἐν τῷ μάλιστα συ· να· ῥροῖσας ἀνιχνεύων περιέρχεται, εἶπε μέρεα τινὶ τῷ Σκυ· θικῆς στρατῆς ἐντυχῶν, ὅσον ἂν ἔ· ῥ ἡ ἀμυνῶνται αὐτὸς· ἐπὶ πεντεκαίδεκα μὲν οὖν ἡμέραις τὸ αὐτὸ ἐποίει συνε· χῶς· μὴδὲν ἢ ὡς ἡβέλετο αὐτῶν, εἰς Ἀδριανῶ πόλιν ἐλθὼν, τὸ μὲν πολὺ κατέλιπον ἐκεῖ τὸ στρατῆς δὴ τὸ ἔ· ῥ ἐπιτηδείων τὸ πόλιν εὐπορεῖν· αὐτὸς δὲ τὸ στρατῆς ὀλί· γως ἅμα τῷ μεγάλῳ δομεσίῳ παραλαβὼν τὸ ἐς Διδυμό· τειχον ἦεν· μετὰ τὸ ἢ τῆς τε Ἀδριανῆς καὶ αὐτῆς, ἐν χωρίῳ τινὶ Προμουσῆας προσαγορεύομένῳ, στρατῶν περιέ· τυ· χον Σκυθικῇ, ἀνδράποδά τε καὶ λοιπὴν λείαν ἀγούσῃ πολλῶν· οὕτω δὲ τῷ τόπῳ παραχόντος, τοῖς μὲν Ῥω· μαί· ῥσι δὲ καὶ ἡ Ῥωμαίων αὐτοῖς· βεβλῶσαμένῳ δὴ τῷ βα· σιλεῖ· ῥ ἅμα τῷ μεγάλῳ δομεσίῳ, ἐδόναι ἐπιχειρεῖν αὐτοῖς, εἰ καὶ τριπλασίους ἢ καὶ πλείους τῷ σφετέρῳ ἐνομίζοντο στρατιωτῶν· ἦσαν δὲ ὅτις, ἀλλὰ καὶ δεκάκις ἥσσον ἢ ἐγγύς αὐ-

τῶν καὶ ἑτέροις ἐσρατοπεδούμενοις ὡς ἀφανῆς ὁ Εβρος ἐ-
 ποιεῖ κειμένους παρ' αὐτῶν, οἱ προσεβούθουσι γενομένης
 τῆ συμβολῆς. ἔπειθ' ἐδόξαν, καὶ τοῖς στρατιώταις ἡ γνώ-
 μιν ἐποιουῦτο. ὥς δ' καὶ αὐτοῖς ἐδόκει μαχητέα εἶναι,
 καὶ μᾶλλον ἦσαν προθυμότεροι τῷ Βασιλεῶς, τῶν ἱπ-
 πων ὑποβάντες, καὶ Θεὸν ἐπικαλεσάμενοι, τὰς μὲν
 ἀδίκως ἐπιστρατεύσαντας κολάσασθαι τῆς ἀδικίας, αὐ-
 τοῖς δὲ τιμωρῆσαι δικαίως ἀμυνομένοις. ταυρῶν τε κα-
 θοπλίσαντες ἑαυτὰς, ἑφιπποὶ γενόμενοι ἐπῆσαν τοῖς
 βαρβάροις ἀτρέπτως καὶ παραβόλῃ φρονήματι. καὶ οἱ
 Σκύθαι ἰδόντες, ἀντεπῆσαν καὶ αὐτοί. προσεβού-
 θουσι δὲ καὶ οἱ ἐγγυὲς ἐσρατοπεδούμενοι καὶ γενομένης μά-
 χης καρτερὰς Θεῷ συμμαχοῦντες τοῖς Ῥωμαίοις, ἐ-
 τρέφαντό τε τὰς βαρβάρους, καὶ ἐνίκησαν καὶ κράτος
 καὶ τὰς μὲν ἀπέκτειναν αὐτῶν, τὰς δὲ λοιπὰς ἀπέ-
 πριξαν εἰς τὸν Εβρον ἐμβαλόντες. διεσώθησαν δὲ καὶ
 πλείους ὅκτω καὶ ἑκοσὶν αὐτῶν, οἱ τινες ἔχυσαν δια-
 νήσασθαι τὸ ποταμὸν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰς τε νεκρὰς
 σκυλεύσαντες τῇ πολέμῳ, ἐτὶ ἄλλῃ διαρπάσαν-
 τες ἀποσκευὰς, καὶ ἡλείαν καὶ τὰς αἰχμαλώτας λαβόν-
 τες, ἦγον εἰς Διδυμότειχον ἅμα τῷ βασιλεῖ. τῶν δὲ
 ὁχλοῦν βαρβάρων εἰς τὸ μέγα στρατόπεδον ἐλθόν-
 των, ὥς τοῖς στρατηγοῖς ἠγγέλθη τὸ συμβῆναι, στρατὸν
 ἐκ τῶν αἰείων ἐκ ὀλίγων ἐπιλεξάμενοι, ἀπέστειλαν
 κατὰ τὴν μάχην τόπον ἐγεγόνει. ὥς ἂν εἰ μὲν ἐντύχοιεν
 τοῖς κινήσασιν Ῥωμαίων, ἀναμαχέσονται τῷ ἦνταν·
 εἰ δ' οὐκ, ἀλλὰ τὰς τε σφετέρους θάψωσι νεκρὰς, καὶ
 εἰ τινες ἐν αὐτοῖς εὐρεθῶσιν ἐμπιόντες τραυματίαι, ἀ-
 νελάμβουσι, ἀξιώσωσιν ἐπιμελείας. ἐλθόντες δὲ καὶ πα-
 ρῆς ἡξιοκότες τὰς νεκρὰς, (ζῶντα γὰρ ἐδέοντο εὖρον,) Edit. Paris. pag. 118.
 πρὸς μὲν τὸ στρατόπεδον ὑπέστρεψαν ἐκεί· τῷ δ' πρὸς
 τὰ οἰκίαι φέροντες ὡς ὁδόν. ὥς δ' ἠγγέλθη Βασιλεῖ
 περὶ Μόρραν εἶναι Σκυθικῶν στρατὸν, Διδυμοτείχου
 ἐξελθὼν, ἤλαυνεν ὥς εἰχε τὰς ἐπ' αὐτὰς. ὁχλοῦν
 τῶν δ' αὐτῶν τὸν Εβρον καὶ τὴν Τζερνομιάνου λεγομένην πό-
 λιν, ἐπεὶ καὶ ὁ Βασιλεὺς κατὰ τὴν αὐτὴν διεβίβασε πόρον
 ὃν ἦγε στρατὸν, ἡ κατὰ τὴν Ἀδριανῆ πόλιν καταλειφθεῖ-
 σα παρὰ Βασιλεῶς στρατιὰ ἅμα τοῖς σφετέροις ἀρχαῖς
 ἐταυῦθα προσέμιξαν τῷ Βασιλεῖ, συγχαίροντες μὲν
 αὐτῷ τῆς κατὰ τὴν βαρβάρων νίκης, ἀνιόμενοι δ' ὅτι καὶ
 αὐτοὶ μὴ παρῆσαν, ἀλλ' ὑστέρησαν τῆς μάχης, καὶ πε-
 δίωκον ἐνωθέντες. γενόμενοι δὲ κατὰ τὴν Τουῦτζαν λεγό-
 μενον ποταμὸν, καὶ μὲν Σκυθικῶν ἄρτι ὁχλοῦν εὖρον
 στρατὸν. ὥσπερ δὲ καὶ πρότερον τῷ τόπῳ παραχρᾶτος
 αὐτοῖς μὲν ἡ τῶν Σκυθῶν ἐωρεῖτο πᾶσα στρατιὰ, αὐτοὶ
 δὲ ἀδιάτοικτον, πλὴν ὀλίγων ἐλασσόνων τῶν προπύκτων
 ἐκατὸν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς ὡς ἰδόντες οἱ Σκύ-
 θαι, τῆς πορείας μὲν ἔστησαν καὶ αὐτοί, καὶ μὲντοι καὶ ἐ-
 χώρισαν πρὸς μάχην. τῷ μὲν ὅτι καὶ ὁ ποταμὸς πλημ-
 μυρῶν ὡς ἡδὲ ἑαυτοῦ ἀρχομένου· τῷ δὲ, ὅτι ἐπὶ τὴν πό-
 λιν ἀφανῶν ὄντων ἐδεδοίκεσαν τῷ συμπλοκῇ, μὴ
 ἐκ ἀπαλλάξεως καλῶς πλεονέων ἢ κατὰ σφᾶς ὄντων.
 τοῖς Ῥωμαίοις τε ὁμοίως αἰσχυρῆς τὸ κατὰ τῶν Σκυ-
 θῶν ἐφαίνετο χωρεῖν, καὶ δεκάκις ἀλλὰ περαιτέρω ὑπε-
 ρέχοντας αὐτῶν τῶν αἰεθμῶν. ὁμοῦ δὲ Βασιλεὺς ἅμα
 τοῖς φαινομένοις Ῥωμαίων, καὶ Τασπυγᾶς εἰς τῶν πα-
 ρὰ Σκύθαις στρατηγῶν, καὶ αὐτὸς ἅμα τοσούτοις
 βαρβάροις ἐν ἑκατέρωσι μέρεσι γενόμενοι τοῦ ποτα-
 μού, ὁχλοῦν τινα ἐποίησαντο βραχυῖ. ἐρομέ-
 του δὲ αὐτοῖς οἱ τινες εἶναι τοῦ βαρβάρου, ὅς τις

plures apparebant : erant autem plu-
 res decies. ^b Nam & alii juxta tende-
 bant, qui prope Hebrum latitabant, &
 pugna cœpta eos adjuvabant. Consilio
 militibus patefacto, cum congrueret
 illorum voluntas & sententia, seque
 imperatore ipso pugnandi cupidiores o-
 stenderent, de equis descenderunt,
 Deum suppliciter orantes, ut tam ini-
 quos prædatores punire, & injurias ju-
 ste se defendentium ulcisci vellet.
 Tum signo crucis communi, rursus
 equos ascenderunt, constantique ac fi-
 denti animo in barbaros se incitarunt.
 Scythæ cum his qui una veniebant,
 viso Romano contra gradum infere-
 bant. Pugna atrox confertur; Ro-
 mani Deo auxiliante vi & virtute vi-
 ctiores evadunt, partimque hostium ma-
 ctant, partim in fugam vertunt, par-
 tim in flumen Hebrum compellunt,
 ac summergeunt: quorum octo & vi-
 ginti tantum tranando vitam retine-
 runt. Romani cadaveribus spoliatis,
 vasisque & sarcinis direptis, cum præ-
 da, & captivis, ipsoque imperatore
 Didymotichum ingressi sunt. Barbari
 superstites ad exercitum reversi, infor-
 tunium suum ducibus narrarunt. Ii
 fortissimorum delectam manum in eum-
 dem locum, ubi prælium erat fa-
 ctum, miserunt: ut si Romanos repe-
 rissent, pugnam instaurarent, victo-
 resque vincerent. Sin minus, certe cor-
 pora suorum exanimata tumulis manda-
 rent, & si quos inter eos adhuc spi-
 rantes offenderent, relevatos cura di-
 ligenti tractarent. Illi sociis sepultura
 donatis (vivum enim nullum invene-
 runt) ad exercitum non redierunt, do-
 mum suam quisque abeuntes. Impera-
 tor, ut Scytharum copias juxta Mor-
 rham consistere didicit, Didymoticho
 quam potuit festinato in eos duxit. Qui
 cum Hebrum prope urbem Tzerno-
 mianum transjecissent, & imperator suos
 eodem loco transjiceret, relictis ab
 eo Adrianopoli una cum ducibus suis
 hic se cum illo conjunxerunt, repor-
 tatam de barbaris victoriam gratula-
 ntes. Veruntamen dolentes, non
 se in tempore pugna huic affuisse, cum
 commilitonibus fugientes persecuti sunt.
 Ubi ad Tuntzam fluvium pervene-
 runt, Scythas modo transisse signi-
 ficatum est. Ibi ob situm loci idem
 quod ante contigit. Quippe cum ipsi
 totum agmen Scythicum intuerentur,
 ab illis tamen (exceptis paulo mi-
 nus centum primanis, in quibus
 ipse imperator) non conspicieban-
 tur. Visis Romanis, etiam ipsi
 pedem represserunt; sed ad certa-
 men non processerunt, tum quod flu-
 vius vere jam procedente restagnaret:
 tum quod hostibus nondum omnibus
 conspectis metuerent, ne, si numero
 superati essent, parum honeste præ-
 lio defungerentur. Romani similiter
 cladem timebant, si plures decem
 partibus & amplius aggrederentur.
 Cæterum imperator cum primis illis
 Romanis, & Taspugas unus e Scy-
 tharum ducibus cum totidem barba-
 ris ex altera ripa fluminis brevem
 quemdam dialogum habuerunt. Inter-
 rogante Scythæ, quinam mortales es-
 sent, imperator per quemdam Græ-
 cæ, & Scythicæ linguæ gnarum respon-
 dit, homines esse, qui quærent,

quemadmodum & ipsi, quod cape-
rent. Eos autem non recte, neque vi-
riliter facere: sed latrones imitari,
qui adventu suo celato, hostilem in
modum grassarentur, & agricolis belli
insuetis, servitutem imponent. O-
portuisse impressionem suam denun-
ciare, & cum militibus pugnare, assue-
tis pedem conferre: quos si vince-
rent, tum mirum non esse, si & hos
imbelles præmium virtutis abducerent.
Tum Taspugas, nihil hoc ad ipsos,
qui sub aliena essent potestate; ut pro-
inde iussi vel incurfarent, vel abirent,
vel manerent etiam. Percunstabatur
deinde, ipsine nuperrime Scythicam
manum congressi devicissent, ac dele-
vissent. Ad hæc imperator, a neque
ipfos esse, neque hac de re quidquam
audivisse. Fieri tamen potuisse, ut in
alios incidentes, pugna victi perierint:
quod idem nunc ipsi paterentur, nisi
fluvius in medio vetaret. Assensit bar-
barus, ut verisimili: crudeles nihilo
minus fuisse, qui neminis miserati,
alios undis præfocarint, alios jaculis
nullo discrimine confixerint. Hæc lo-
cutus abscessit, nescius Romanum im-
peratorem verba secum fecisse. Pars
autem magna Scytharum multis insu-
per diebus Thraciæ immorata, tan-
dem suis sedibus se reddidit. Fama
communis percubuit, seniores im-
peratorem prius quoque illos contra
juniorum in provinciam induxisse, &
nunc occulta legatione idem ausum,
quo Thraciam, utpote illius studio-
sam, vastitati subiceret. Sed ea fa-
ma nihil probabile continebat, &
quamvis a multis jactata, purum pu-
tum mendacium erat: nec antea enim,
nec postea in causa fuit, ut Scythæ ir-
rumperent.

ἀπεκρίνατο ὁ δὲ διγλωσσὼν ὁ Βασιλεὺς, ἀνδραποιοὶ εἶναι
καὶ αὐτοὶ θηρεύσαι τι ζῴωντες ὥστε καὶ αὐτοὶ ποιεῖν. κα-
λῶς ᾗ ἔφασκεν αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς, εὐδὲ ἀνδρείων, ἀλλὰ
λησῶν ἔργον ποιεῖν, ἀκήρυκτοὶ τε ἐπερχόμενοι, καὶ γεωρ-
γὰς ἐξανδραποδίζοντες ἀνθρώπους καὶ εἰδότας πολεμεῖν.
εἶδε δὲ αὐτὸς μάλλον ἢ ἐφοδὸν αὐτῶν προκαταγγέλλοντας,
στρατιώταις ἐντυγχάνειν εἰς τοὺς μένους πολεμεῖν. καὶ αὐ-
τῶν ἦτε κρείττους, εὐδὲν ὡς θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰς τὰς ὑπολέ-
μας ἐξυμνῶντες ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ τῇ ἀρετῇ. Ταπεινὰς δὲ ἡ-
δὲν ἔφασκε τῶν εἶναι παρὸς αὐτὸς ὑπὲρ ἐξασίας ἡδὲ ὄντας,
προσαπτόμενοι ἐπὶ ἐρχομένους καὶ ἀπέναι ἢ μένειν. ἡρώτα δὲ
εἰ αὐτοὶ εἰς οἱ χεῖρες καὶ παρὰ τῆς Σκυδικῆς στρατίας μά-
χη κρατήσαντες καὶ ἀνελόντες. ὁ Βασιλεὺς δὲ μήτ' αὐτοὶ εἶ-
ναι, μήτ' ἀκηκοέναι ἔφασκε περὶ τῶν ἐνδεχέμεν γα-
μῶν ὥστε νῦν αὐτοῖς ἀν, εἰ μὴ κάλυμα ὡς ὁ ποταμὸς,
συνέβη, ἑτέροις περιτυχόντας τὰς κρατηθέντας μάχη δαφ-
θαρῶναι. ἄπὸς εἰρηκὼν ὁ βάρβαρος, εἰκὸς ἀδικίαν μέν-
τοι τὰς στρατιώταις ἐκείνας, εὐδὲν φεισάμενος, εἰργά-
σαι. ἀλλὰ τὰς μὲν ὑποπνίξαντας ἐν τῷ ῥείθῳ, τὰς
δὲ κατακοντίσαντας ἀφειδῶς. Τοιαῦτα δαλεχθεὶς ἀ-
πῆλθε, ὅτι Ρωμαίων ἐπὶ Βασιλεὺς ὁ δαλεχθὸς αὐ-
τοῖς ἡγνονκῶς. τὸ δὲ πολὺ τῆς στρατίας ἐπὶ τῇ Ρωμαίων ἐ-
κάνας ἐνδεχέμεντες ἡμέρας ἐπὶ ἀνέξομαι εἰς αὐτοὶ. φη-
μι μέντοι τις ἦρετο δὲ πάντων ὁμαλῶς, ὡς πρότερον τῷ
Βασιλεὺς ὁ πρεσβύτερος ἔχει τῷ πατρὶ ἔργον Σκυ-
δας ἐπάξει Ρωμαίους καὶ νῦν εὐδὲν ἦτον, κρύφα δὲ
πρεσβυτέρου πατρὸς αὐτὸς, βυλόμενος ἀναστῆσαι Θρά-
κην, ὅτι προσέκειτο τῷ νέῳ Βασιλεῖ. εἶχε δὲ ὑγιὲς εὐδὲν
ἀλλὰ καίτοι ὑπὸ πολλῶν φημιδεῖσθαι, τὸ φεῦδος ἀκρα-
τον εἶχε. ἄτε δὲ πρότερον τῆς Σκυδικῆς αἰτίας ἐφοδοῦ
ἐγγόνει.

CAPUT XL

*Obitus Irenes imperatricis, conjugis Andronici minoris. Consultatio atque cum
nepote de altera ducenda. Legatio ad Sabaudia comitem pro Anna foro-
re eius, quam frater, præterito rege Franciæ, imperatori despondet,
& desponsam honorificentissime tractat.*

Edit. Paris.
pag. 120.

MCCCXXIV.

MCCCXXV.

IMPERATOR nepos Didymotichi,
& Adrianopoli agebat, cum sub
messum ejus conjugem morbus invasit:
quam quod & ipse Byzantium cogita-
ret, etiam ob invaletudinem præ-
miserat. Cum Rhædestum venisset,
defecta viribus, xvi. Kalendas Se-
ptembris Indictione septima, nulla
relicta sobole in fata concessit. Cor-
pus Byzantium deportatum in Libis
monasterio magnifice, & regia pom-
pa funeratum est. Maritus in itinere
per eisdem dies Bizyæ minus belle ha-
buit, ut eapropter aliquandiu ibi sub-
sisteret. Refectus, in viam se rur-
sus dedit, & Heracleæ præter opinio-
nem de obitu uxoris certior factus,
ad dies quindecim illic luctui vacavit.
Post Constantinopoli cum avo ad No-
vembrem usque, Indictionis octavæ
mansit: qui secundam uxorem ei com-
mittendam censuit: & quia ipsum æ-
tatis ver agitabat (septimum supra

Ο Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, καὶ τὸ Διδυμότειχον καὶ τὴν
Δελφίαν διέτριβε πόλιν. περὶ δὲ τῆς σίτιος μάλι-
στα συγκαμνιδιῶν αὐτὸς γαμετὴ νόσον κατεχέσθην. διανο-
μῶς δὲ καὶ αὐτὸς εἰς Βυζάντιον ἀπελθεῖν, προέπιμψεν
αὐτῷ, ἅμα καὶ δὲ τὸ νόσον γενομένη ἐν Ραιδεσῶν,
εἰπερ μὴ ἐδύνάτο αὐτὸς εἶναι, ἐπεὶ τὴν ἡμέραν καὶ δεκάτην κατὰ
Αὐγαστὸν μὴνα ἐβδόμης Ινδικτιῶνος, εὐδὲν ἔχουσα ἐκ
Βασιλείας παῖδα. τὸν μὲν οὖν νεκρὸν αὐτῆς κομίσασα
εἰς Βυζάντιον, ἐν τῇ τῇ Λιβὸς ἐθαψαν μοῦν μεγαλοπρε-
πῶς ἐ βασιλικῶς, Βασιλεὺς δὲ ὁ αὐτῆς ἀνὴρ τῷ εἰς
Βυζάντιον βαδίζων, ἐνόησε καὶ αὐτὸς καὶ τὰς αὐτῆς ἡμέ-
ρας γινόμενος ἐν Βιζύῃ. καὶ προσέμενειν ἡμέρας τινὰς ἐ-
κεῖ δὲ τὸ νόσον ἐπεὶ ἔρραϊσεν, εἶχετο τῆς οὐδίας ἐγ-
γονὸς καὶ τῇ Ἡράκλειαν τῆς Θράκης, συμβάν αὐτῷ, τῷ
τῆς βασιλείδος ἐπύθετο τελευτῶν. ἐπὶ ἐνθροισθὲν ἐκεῖ
πρὶ πεντακαίδεκα ἡμέραις, ἐπειτα ἦκεν εἰς τὴν Κωνσταντι-
νήν καὶ συνδύηγεν αὐτῇ τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ Ἀλφειῶ Νομ-
βείου

βεία τὸν ὀγδόντος Ἰνδικτιῶνος. τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ
ἐδόκει εἶναι γυναικα μνηστεύσασθαι τῷ ἐγγόνῳ· τῷ
πο μὲν, ὅτι κατ' αὐτὸ τὸ ἡλικίας ἀκριβοτάτων ἦν,
(ἐπεὶ ἦν ἐπὶ τοῖς εἰκοσι μέχρι τότε γεγονένῃ,) ἄλ-
λως δ' ὅτι ἐδὲ παιδὸς ἡ πατὴρ, ὁ τοῖς Βασιλεῦσι τῷ ἀ-
ναγκαιοτάτων ἐπὶ τῷ δέδοχον τῷ ἀρχῆς ἔχειν, δοκεῖ. ἐ-
κοινῆτο δὴ καὶ τῷ νέῳ Βασιλεῖ τῷ γνώμῳ, καὶ ἐπεχείρει
πείθειν, ἅμα μὲν τῷ ἐπὶ τῇ τετελευτηκῇ λύπῃ ὑφαι-
ρῶν, ἅμα δὲ τὰς αἰτίας ὡς ἀναγκαίας τῷ δούτῳ γά-
μου προσιδεῖς. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐπὶ πᾶσιν ἐπέτρεπε
τῷ κρίσειν τῷ πάππῳ, ὡς ἐφ' οἷς αὐτῷ δόξη λυσιτελεῖν
αὐτῷ πειθομένους πάντως. σκοπεμένοις δὲ αὐτοῖς ὅσον
αὐτῷ ἀγάγοντο τῷ βασιλίδῃ, ἐπέδοσαν ὡς τῇ Σαβωίας
ἀρχοντος, ὃν κύντον ἡ Λατίνων γλῶττα καλεῖ, ἐπὶ
ὑπὸ τελευτήσαντος καὶ θυγατρὶ, ὁ μὲν υἱὸς αὐτῷ τῷ ἀρχῇ
διεδέξατο τῷ πατρὶ, ἡ θυγάτηρ δ' ἀμνήστως ἐτι θα-
λαμύεται παρὰ τῷ ἀδελφῷ· αὐτὴ καὶ γοῦν ἐπιλεξάμε-
νοι πρέσβεις, τὸν τε παρακοιμώμενον Ἀνδρόνικον τῷ Τορ-
* Ντζουιαν
πίκῃ, καὶ τῷ ἐπὶ τῷ στρατῷ * Τζουιαν τῷ Τζεπλὲτ, Κύ-
πριον μὲν ὄντα τὸ γένος, καὶ κατ' αἶμα προσήκοντα τῷ
ταύτης ῥηγί· ὑποταγμένον δ' αὐτοῖς ἀπέστειλαν εἰς Σα-
βωίαν, εἰ μὴ τινὲς ἐτέρῳ ἐμεμνήσθοντο ἡ κόρη, εἰ γὰρ καὶ τῷ
ἀδελφῷ καὶ γνώμῳ εἴη, ἄλλοι σιωποῦντες τῷ νέῳ
Βασιλεῖ. ἀφικόμενοι δὲ οἱ πρέσβεις ἐκεῖ, ἐτι μὲν ἀμνή-
στως εὖρον περὶ ἧς ἦκον. ἐκ μέρους Φράντζας καὶ ἕτεροι
μικρὸν πρὸ αὐτῶν τῷ αὐτῆς ἔνεκα ἦκον πρεσβείας ὡς τῷ
σφετέρῳ μνηστὸς ὁμοῦ ῥηγί· ὃ δ' ἐμνηστὸς ἀδελ-
φὸς Σαβωίας κόντος, μᾶλλον εἴλετο τῷ Βασιλεῖ Ρωμαίων
κατεγγυῆσαι τῷ ἀδελφῷ καὶ μὴ φιλοφροσυνῆς πολλῆς καὶ
τιμῆς προσδέξασθαι τὰς πρέσβεις Ρωμαίων, συνέθετο
τῷ ἀδελφῷ ὡς Βασιλεῖ πείπειν. ἅμα δὲ τῷ βασιλίδῃ
Ρωμαίων αὐτῷ ὀνομαθῆναι, τῷ τε δίδαιτο αὐτῆς πᾶ-
σαν πρὸς τὸ μεγαλοπρεπές ἐρον ἐνήλλαξεν ὁ ἀδελφός, καὶ
αὐτὸς ἐκ τῆς πρότερον αὐτῇ προσέφερετο ὁμοίως. πρό-
τερον δὲ τῇ τῷ ἡλικίας προέχων καὶ τῷ ἀρχῇ αὐτὸς εἶναι καὶ
τῆς ἀδελφῆς, δὲ ταῦτα ὤρετο εἶναι κρατεῖν. ἐπεὶ δὲ κατη-
γύνηται τῷ Βασιλεῖ, κυρία ἐαυτῇ τῷ ἀδελφῷ καὶ ὤρετο καὶ
ᾠνόμαζε· καὶ πρὸς τὰς Ρωμαίων πρέσβεις τοιαῦτα φιλο-
τιμῆς διεξήκει, ὡς αὐτῷ μὲν καὶ διὰ τῷ ἡλικίας καὶ τῷ ἄλ-
λῳ ἀρχῇ προσῆκε τῷ πρωτείῳ ἀντιποιεῖσθαι· ἐπεὶ
δὲ βυλομένους Θεῶν, καὶ μείζονος δόξης ὡς ἀρχῆς ἐπελάβε-
το ὁ ἀδελφός, δεόν εἶναι καὶ αὐτὸν εἶργειν τὰ ἐψηφισμένα
παρὰ Θεῶν. καὶ κυρία ἐαυτῇ τῷ βασιλίδῃ Ρωμαίων κηρύ-
σθαι· καὶ ὅτι ἐβάρβαροι μόνον, ἀλλὰ καὶ Ἰταλοὶ, καὶ ὅσοι
ἄλλοι ἀρχισίνων, τῷ Ρωμαίων Βασιλεῖ καὶ αὐτῷ
καὶ τῷ ἄλλῳ, ἕκαστος καὶ μείζονα καὶ περιφανέστερα οἴονται.

viceſimum natus annum) & præſer-
tim quia liberos adhuc nullos ſuſce-
rat: id quod imperatoribus propter ſuc-
ceſſionem continuandam etiam atque e-
tiam neceſſarium videri ſolet. Aperie-
bat igitur illi quod mente volutabat,
& cum rationibus probabilibus mœro-
rem ob defunctam uxorem ei detraha-
re, tum neceſſariis alterum matrimo-
nium perſuadere conabatur. Nepos to-
tam rem ejus judicio permittebat, ob-
temperaturus per omnia, quæ ille pro-
futura ſtatuiffet. Circumſpicientes unde
imperatricem fortirentur, comperiunt
principem Sabaudia (h quem Latino-
rum lingua * conton, (hoc eſt, comi-
tem) vocat) e filio, filiaque ſuperſti-
tibus e vita migraffe: & filium quidem
parenti in principatu ſucceſſiſſe: filiam
autem a viro integram domi adhuc a-
pud fratrem diverſari. Mox lecti lega-
ti, Andronicus Tornices magnus cubi-
cularius, & dux militaris d Joannes
de Tzeplet Cypriota, qui regio ſangu-
ne oriundus, tum imperatoribus in
obſequio erat, e in Sabaudiam mit-
tuntur, qui puellam, niſi alteri pacta
ſit, & ſi frater approbet, juniori im-
peratori nupturam adducant. Nulli
etiamnum promiſſam inveniunt. Ac
tameſi paulo ante alii e Francia lega-
ti venerant, qui eam regi ſuo in con-
nubium poſcerent, nihilo minus Sab-
audia comes ſororem imperatori deſpon-
dere maluit. Quare humaniſſime, &
honorificentiffime acceptis legatis, eam
ſe miſſurum pollicetur: ſimulque cum
nomine, imperatrix Romanorum, quo
illam indigitat, totam vitæ rationem
ad illuſtiorẽ ei magnificentiã in-
ſtituit: nec de cætero, ut antea ſe
erga ipſam gerit. Etenim ante id
tempus, quod ætate antecederet
eſſetque princeps ipſe, credebat et-
iam ſorori ſuæ his de cauſis impera-
re debere. Verum ubi eam impera-
tori deſpondit, tum dominam ſuam
& agnoſcere, & appellare cœpit: le-
gatiſque gloriabundus dixit, & æta-
tis, & principatus prærogativa ſpecta-
ta, decere quidem ipſum primas vendi-
care: quia tamen ſoror Dei nutu &
decus ſplendidus, & imperium ma-
jus adeptã ſit, ex officio eſſe, in divina
voluntate conquieſcere, Romanorum-
que imperatricem dominam ſuam duce-
re. Sane non barbari tantum, ſed
Itali quoque, & alii, quibus imperia
ſunt, Romanorum imperium & ſuis,
& aliorum imperiis majus, longeque
clarius exiſtimant.

* Ita & in
Græco legi-
tur, & in C.
Florentino
animadver-
ti; quippe
ſic Græci
plerumque
nomina με-
ταχρηματι-
ζουσι, &
pro ſuo jure
faciunt; ſed
mirum un-
de Meur-
ſius, Gret-
ſerus, &
Pontanus
acceperint
comitem di-
ci Conto a-
pud Italos.
* Legitur
etiam apud
ſcriptores
Italos Zi-
blet.
Edit. Pariſ.
pag. 121.

CAPUT XLI.

Hoc capite coronatio junioris Andronici deſcribitur, & tota illa cerimonia, Con-
ſtantinopoli in coronandis imperatoribus ſervari ſolita, diligentiffime explica-
tur: eſtque res ad cognoscendum perſucunda, nec infrugifera.

Totum hoc
caput de co-
ronationis

* Ex Italo. **Κ**ΑΤΑ δὲ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς, δούτῳ ἱσα-
μένῳ * Φεβρουαρίῳ τῆς αὐτῆς ὀγδόντος Ἰνδι-
κτιῶνος ὁ νέος Βασιλεὺς παρὰ τῷ πάππῳ καὶ Βα-
σιλεῖς ἐν τῷ τῷ Θεοῦ Σοφίας ἐσέφθη ναὶ Η-
σαΐα πατριάρχουτος. ἡ τοιαύτη δὲ βασιλικὴ
Pars I.

PER idem tempus, eadem Indi-
ctione octava, quarto Nonas Fe-
bruarias nepos imperator a ab avo in
librum suū
æde Sophia, Esaiã patriarchatum ob-
de officiis
tinente coronatus est: h quæ quidem tranſtulit
imperatoria initiatio tali modo pera-
gitur. Instante die præfinita, qua con-
Codinus.

N

Edit. Paris.
pag. 122.

pag. 123.

stitutum est sacro unctione imperatorem inungere, omnes qui aliqua dignitate funguntur, & proceres, & milites, quin etiam ad sacra ecclesie hujus novae Romae gubernacula sedentem, populum insuper universum oriente luce ad palatium convenire oportet. Sub horam porro diei maxime secundam, & imperatore inungendo super scutum elevato, imperator parens renuntiati imperatoris, si superest, & patriarcha anteriora scuti apprehendentes, latera autem, & posteriora, qui dignitate antistant despota, & sebastocratores, si sunt, alioqui principum nobilissimi, ipsumque cum scuto in altum quantum possunt tollentes, undique circumfuso populo ostentant. Post faustam, ac laetam acclamationem eum deponunt, atque in templum, in quo solemniter ritu coronandus est, deducunt: ubi parvula domus, ad hunc usum e ligno praeparata, in quam introducit novus imperator: ibi eum e purpura, & diademate prius per episcopos consecratis induunt. Capiti mos non est quidquam, nisi coronam imponi, aut aliud quod videtur. Dum haec fiunt, sacrosancta mystagogia, (seu Missa) habetur. Proxime domunculam jam dictam anabathra (id est, ascensus, seu tabulatum, seu pulpitum) aequae e ligno paratur, quod undique a velis, seu tapetibus Sericis rubris circumdatur, & consternitur. Super illo throni collocantur aurei pro imperatorum numero: non quales alii eorum throni sunt, sed excelsi admodum, cum quatuor, aut quinque gradibus, quos domicilio egressi imperatores, si plures fuerint, conscendunt, & in iis consistunt. Ascendunt tabulatum simul imperatrices, & suos item thronos occupant: hae quae prius coronatae fuerant, insigne suum in capite gestantes: coronanda autem aliam quampiam coronam, (sive sertum) ferens. Jam vero antequam i divinis trifagii hymnis decantetur, & ex adytis egrediens patriarcha, i ambonem, (sive sacrum suggestum) ascendit, cum illustrioribus ecclesiae principibus, qui & ipsi sacris stolis cooperti sunt, quos ad imperatores accersendos mittit. Illi confestim e solis surgentes, ad ambonem vadunt: populus universus altum quietissime silet. Patriarcha precationes ad imperatorum unctionem compositas, alias summissa, alias clara voce, omnibus audientibus ordine recitat: ac Deum ei qui unguendus est, propitiat. Tum novus imperator tegmen capitis quodcumque fuerit, deponit, & quotquot in templo adsunt, solemniter more nudatis verticibus astant. Patriarcha in formam crucis verticem imperatoris sacro unctione perlinat, & elata voce addit, Sanctus: quam excipientes qui in ambone stant, ter pronuntiant: quod deinde populus similiter facit. Postea coronam quam in adytis tenent (nec enim, ut quidam ajunt, in super mensam sacram reponitur) ad ambonem portant. Quod si adest imperator antea coronatus, cum patriarcha novo imperatori coronam imponit, & exclamat patriarcha, Dignus. Idem tertium exclamant qui in ambone sunt, & post eos populus, perinde, ut post unctionem fiebat. Tum rursus patriarcha preces recitat, descenditque ex am-

τελει τῶν γίνεται τὸν τρόπον. Τῆς ποροθεσμίας ἐνστάσης κατ' ὃν ἡδη τέταται τῷ θείῳ μύρῳ χρίειν τὴν Βασιλέα, τὴν ἐν ἀξιώμασι πάντας, καὶ τὴν ἐν τέλει καὶ τῷ στρατιῶν, καὶ μὲν ἀλλὰ καὶ τῇ ἱερῶν τῆς ἐκκλησίας τῇ νέας ταυτοὶ Ρώμης οἰκονομῶν πειλημένον, ἔτι δὲ καὶ πανδημὴν τῷ πόλιν τοῖς Βασιλείοις ἅμα ἑφ' ὅλους παρῆναι δεῖ. περὶ δὲ δευτέρων ὡραὶν μάλιστα τῆς αὐτῆς ἡμέρας τὰ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι Βασιλέως ἐπὶ ἀσπίδος καθεδέοντος, ὁ Βασιλεὺς ὁ πατὴρ τῶ ἀναγορεύομεν, εἰ γε περὶ ἐστὶ, καὶ ὁ Πατριάρχης, τῇ ἐμπροστίῳ μερῶν ἐπιλαμβανόμενοι τὴν ἀσπίδα, τῇ δ' ἐπιλοιπῶν οἱ ἐν ἀξιώμασιν ὑπερέχοντες διασώτῃ τε καὶ σεβαστοκράτορες, εἰπερ εἰσὶν, ἢ οἱ ἐπιφανέστατοι μάλιστα τῶν συγκλητικῶν, καὶ μετὰ τὴν ὥραν ὡς ἐν μάλιστα αὐτῶν ἅμα τῇ ἀσπίδι, τοῖς πλῆθεσιν ἐπιδεικνύσιν τὸν Βασιλέα πάντοθεν περιεσσεμένους. ἐπιδεικνύσιν αὐτῶν δὲ αὐτῶν, καταδέοντες, ἄρχουσιν εἰς τὴν ναὸν, ἐνθα δεῖ τὴν τελευτῶν γενέσθαι. οἰκίσκῳ δ' ἐν αὐτῇ ξυλίνῳ τῆς τοιαύτης ἕνεκα χρείας ποροκατεσκευασμένῳ, τὸν νέον εἰσάγουσιν Βασιλέα, καὶ τῷ πορφύρῳ καὶ τῷ διάδημα ἐνδιδύσκει, πορπύρεον τῷ Ἀρχιερέων ὀλογομένῳ αὐτῷ. ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς ἐν νενομισμένον περιτίθεται, ἀλλ' ἢ σέφανος, ἢ ὁ, τι ἂν ἄλλο δοκῇ. τῶν ὃν γινόμενων, ἡ θεία τελετὴ μυσταγωγία. ἐχάμῃ δὲ τῇ εἰρημένῳ οἰκίσκῳ, καὶ ἀναβάθρῳ ἐκ ξύλων ποροκατεσκευάζεται καὶ αὐτῇ, καὶ περιεσσεῖν αὐτῇ πάντοθεν πέπλοις Σηρικοῖς ἐρυθροῖς. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς, κατὰ τὴν ἀρετὴν τῆς Βασιλείας τίθεται θρόνοι χρυσοὶ καὶ τῶν εἰσόδων, ἀλλ' ἐπὶ ἡμέροι μάλιστα τῷ ὕψει, τέτταρας ἢ καὶ πέντε ἔχοντες ἀναβάθρας, ἐφ' ὧν ἐξίστοντες τῶ οἰκίσκῳ, ἀναβαίνοντες καθίστανται οἱ Βασιλεῖς, ὡς γὰρ εἰς ἀλλὰ πλείους ὥστε συλλαβαίνεσθαι δὲ αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς, καθίστανται ἐπὶ θρόνων, αἱ μὲν ποροεσσεμέναι, τὰ σέμματα περιεσσεῖν, ἢ μέλλουσα δὲ σεφανοποιῶσα. πορπύρεον δὲ τῇ τελεταγωγίᾳ θείας ὀμολογίας, ἀνείσιν ἐπὶ τῷ ἄμβωνι ὁ Πατριάρχης τῷ ἀδύτῳ ἐξίῳ. συλλαβόντες δὲ αὐτῷ καὶ τῷ ἐκκλησίας ἀρχόντων οἱ ἐπιφανέστατοι, τὰς ἱεράς καὶ αὐτοὶ ἐνδεδωμένοι σολᾶς. ὧν ὀποσέλλων ποροκαλεῖται τὴν Βασιλέας. οἱ δ' ἐκ τῶν ἐξωκενέμενοι τῷ θρόνῳ, ἐπὶ τῷ ἄμβωνι χαρῶσι. σιωπῇ δὲ βαθεῖα καὶ ἀπαρξία τὸ πλῆθος κατέχει πᾶν. ὁ δὲ πατριάρχης τὰς ἐπὶ χρίσει τῆς Βασιλείας συλλαβόμενος δίδωσιν εὐχάς. τὰς μὲν ἡσυχῇ κατ' ἑαυτὸν, ἐπὶ δ' ὧν καὶ εἰς ἐπὶ ἡσυχίαν πάντων καὶ τῷ χειροτονίᾳ ἐξελίσσεται τὸ θεῖον. μὴ τὸ δὲ ὁ μέλλων χειροτονεῖσθαι Βασιλεὺς τὰ ἐπὶ κεφάλῳ, ὅ, τι ἂν ἢ, τῇ κεφαλῇ ἀφαιρῇ. νενομισαὶ δ' αὐτῇ καὶ πάντας ὅσοι παρῆσιν ἐν τῷ ναῷ, γυμναῖς καὶ αὐτὸς ἐστάναι κεφαλῇ. ὁ πατριάρχης δὲ τῷ θείῳ μύρῳ σαυροειδῶς χρίει τὴν Βασιλέας κεφαλῇ, ἐπιλέγων μεγάλη φωνή, Ἁγιος. ὁ δὲ ἐκ τῶν ἐπὶ τῷ ἄμβωνος ἐστάντων ὁ φωνῇ, ἐκ τῆς καὶ αὐτοὶ λέγουσιν, Ἁγιος, ἐφεξῆς δὲ καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τὸ αὐτὸ ἐπιφωνῶσι ποσαυτῆς. μετὰ τὸ, τῷ ἀδύτῳ ἐν τῷ παρὰ δεξιῶν τὰς ἱεράς ἐνδεδωμένων σολᾶς κατεχόμενον τὸ σέμμα, (οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς ἱεράς, ὡς τινὲς φασί, τραπέζης κεῖται) ἄρχουσιν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα. καὶ εἴγε παρῆσιν ποροεσσεμένους Βασιλεὺς, ἅμα τῷ Πατριάρχῃ τὸ σέμμα λαβόντες, ἐπιτιθέσθαι τῇ κεφαλῇ τῷ νέου Βασιλέως. καὶ ἐκφωνῇ ὁ Πατριάρχης, Ἁγιος. ὁ δὲ ἐκ τῶν ἐπὶ τῷ ἄμβωνος ἐκ τῆς τοιαύτης λέγουσιν

αὐτοὶ τε ἔπ' αὖν τὸ πλῆθος, ὃν ἔσπον ἐπὶ τῇ μύρῃ. εἰ-
 παὶ ἐπιλέγει πάλιν ὁ πατριάρχης εὐχὰς, καὶ κατέρχεται
 τῷ ἀμβωνος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἔξ' ὑπερ' ἀνῆλθε μέρας,
 ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς τὸν σωλῆαν τετραμμένη. εἰ μὲν οὖν
 συμβῇ μὴ κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν ἔχειν γυναικα τὸν
 βασιλέα, εὐθὺς ἐπὶ τῇ ἀναβάθρῃ ἀνιῶν, ἐπὶ τῇ θρό-
 νῳ καθίζει πάλιν. εἰ δ' ἔχει, τότε καὶ αὐτὴν ἀνάγκη
 σφραγίσαι πᾶσα. διὸ καὶ ἔξαισάμεν τῇ θρόνου, δύο
 τῷ γνησιωτάτων ἐκατέρωθεν λαβόμενοι συγγενῶν, ἢ
 εἰ μὴ γνησίους ἔχοι, ἐκτομίαι τοσῶτοι τῆς ἀναβάθρας
 τε κατὰ γαστρί, καὶ φέροντες ἰσῶσι πρὸ τῆς σωλῆας. κατερ-
 χόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς τὸ δι' αὐτὴν νῦν τρεπισμένον σέμ-
 μα λαμβάνων ὑπὸ γνησίων τινῶν ἢ ἐκτομιῶν κατεχό-
 μενον, καὶ αὐτὸν ἐπιτίθῃσι τῇ κεφαλῇ τῆς γυναικὸς.
 ἡ δὲ τὸν ἄνδρα ὁ βασιλεὺς προσκυνοῦν δακρύων ὁμολογῶ-
 σα. ὁ πατριάρχης δὲ παρὰ τῇ σωλῆαν ἰσάμηνος καὶ αὐτὸς
 ἐπιλέγει εὐχὰς ὑπὲρ τῆς βασιλείας καὶ βασιλίδος, καὶ
 τῇ ὑπὸ πᾶσι παντός. ἔπειτα μὲν οὖν καὶ ὁ βασιλεὺς τῇ ἰδίᾳ
 γυναικί σέφει. εἰ δὲ συμβῇ προεξεμμένον εἶναι τῇ βα-
 σιλίᾳ, ἐπὶ τῆς τῷ γάμων τελετῆς ὁ βασιλεὺς τῇ ἰδίᾳ
 εὐσάφως σέφει γυναικα. αὐτὸς δὲ ἀμφοτέρω ἐπὶ τῇ
 ἀναβάθρῃ ἀνερχόμενος, καθύπνωται ἐπὶ τῇ θρόνῳ, τῆς
 ἄλλης μυσταγωγίας τελομένης. ἀδομένης μὲντοι τῇ τε-
 σαγίᾳ, ἢ τῇ δόξα ὁμοίων γραφῶν, ἢ τῇ θείῳ λογίῳ
 ἀναγινωσκομένων, ἀνίστανται καὶ αὐτοί. ἔξ' ἐκατέρω
 δὲ τῷ τῇ καὶ μερῶν ἐπὶ ξυλίνων ἀναβαθρῶν εἰς αὐτὸ
 πῶς τοιοῦτον, οἱ πρῶτοφάλοι ἰσάμηνος καὶ δομέ-
 σικοι λεγόμενοι, καὶ ἕτεροι τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως,
 ἄδοντες εἰσὶν, ὡς ἐπὶ τῆς τοιαύτης τελετῆς κράτεις ἔ-
 δος ὀνομάζειν εἰς, μέλη τινὰ ἄδοντες ἐξ ἐπίπιδος συ-
 τεθειμένα ἀρμόζοντα τῇ ἑορτῇ. τῆς μεγάλης δὲ εἰσόδου
 ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ λεγομένης, ἡδὴ ἀρχομένης,
 οἱ τῆς ἐκκλησίας ἐπιφανέστεροι τῶν ἱερέων ἐρχόμενοι
 προσκαλοῦνται τὸν βασιλέα. ὁ δὲ, εἰς τῇ λεγομένῃ
 πρὸς θεοῖν, ἔνθα τὰ ἅγια κεῖται, ἐρχεται μετ' αὐτῶν.
 ἔξω δ' ἰσάμηνος τῆς προθέσεως, περιβάλλεται μαυρῶν
 χρυσοῦν ἐπὶ τὸ δάδην καὶ τῇ πορφύρῳ. καὶ τῇ μὲν δε-
 ξιά χειρὶ κατέχει σφυρὸν ὃν ἔδος κατέχειν ὅσον αἱ χρό-
 νον τὸ σέμμα φορῇ. τῇ δὲ λαίᾳ ὑπόρθηκα φέροντες ἐγχει-
 ρίζουσιν, ὡς τε τὰ ξίφη ἐκκλησιαστικῶν τῇ τῇ δὲ πο-
 τῆς λεγομένης ἐπέχειν. ἃ ἀμφοτέρω εἰχων, τῆς εἰ-
 σόδου πάσης ἡγεῖται τῆς ἱερᾷς. ἔξ' ἐκατέρω δὲ αὐτῶν
 μερῶν κατὰ τὰ πλάγια, οἱ τε τῶν πελέκειν ἔχοντες
 βάραντοι προσαγορεύομενοι, καὶ οἱ τῇ εὐπατριδῶν πε-
 ρεῖκατον ὠπλισμένοι δὲ ἀπὸ πρὸς παρέπονται ἢ καὶ ἀνο-
 πλοὶ κατ' εὐθείαν ἢ μετ' αὐτὸν, οἱ τε διάκονοι ἐφ' ἑξῆς
 ἔπονται καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐπιπλάττει καὶ σκευὴ τῇ ἱερῶν καὶ αὐτὰ
 τὰ ἀγιώτατα ἐπιφερόμενοι. τὸν δὲ ναὸν περιελθόντες
 κατὰ τὸ ἔδος ἐπειδὴν γένοιτο ἐν τῇ σωλῆᾳ, οἱ μὲν ἄλ-
 λοι πάντες εἰσῶσι ἐκτός. αὐτὸς δὲ μόνος εἰσερχόμενος τῇ
 σωλῆᾳ, τὸν πατριάρχην ἐπὶ ταῖς ἱερῆς * κυγκλίσιν
 ἐσηκίοντα εὐείσκει. προσαγορεύσαντες δὲ ἀλλήλους, ὁ
 πατριάρχης μὲν εἰσώτερῳ, ἔξω δ' ὁ βασιλεὺς περιμέ-
 νουσιν εἰσώτες. εὐθὺς δὲ ὁ μὲν τὸν βασιλέα τῇ ἄλλῃ ἡ-
 γάμηνος δὲ ἀκόντων, τῇ δεξιᾷ μὲν κατέχων θυμιατὸν, τῇ
 δ' ἑτέρᾳ τὸ τῇ πατριάρχῃ λεγόμενον * μαφόριον, τῇ
 βασιλείᾳ παρὼν θυμιατὸν κλίναντος δὲ αὐτῇ τῇ κε-
 φαλῇ, ὁ διάκονος εἰς ἐπὶ πᾶσι πάντων, Μνηστὴρ Κύ-
 ριος ὁ Θεός, λέγειν, τῇ κράτεις τῆς βασιλείας ὑμῶν ἐν
 τῇ βασιλείᾳ αὐτῇ πάντοτε, νῦν, ἔαί, καὶ εἰς τὰς αἰῶ-
 νας.

* Αἱ. διπο-
 τάς, &
 διποτάς.

* κυγκλίσιν.

* Nil mu-
 tandum.

bone imperator, non qua parte ascen-
 derat, sed versus * soleam. Si forte illo * ὁ σωλῆα
 tempore caruerit uxore, recta conscen- parstempli
 so throno, iterum sedet: si habet, omni- de hac vo-
 no & illam corona insigniri necesse est. ce Grefse-
 Ethrono itaque surgentem, quo e pro-
 pinquissimis dextra lævaque eam pren-
 dantes, aut si illi desint eunuchi de a- Meursius
 nabathra, (seu ascensu) deducunt, & simpliciter
 ante soleam constituunt. Tum descen-
 dit de ambone imperator, & paratam interpreta-
 tur folium.
 illi coronam a propinquis, aut eunu-
 chis, eam similiter tenentibus acci-
 piens, uxoris capiti imponit: quæ ma-
 ritum imperatorem adorans, ita se illi
 subjectam proficitur. Patriarcha vero
 ad soleam consistens, pro imperatore,
 imperatrice, & eorum populis preces
 pronuntiat. Hoc igitur modo impera-
 tor conjugem suam coronat. Si an-
 tea corona ipse indutus fuit, inter sa-
 cra nuptiarum id facit. Coronati am-
 bo, qua dictum est cerimonia, denuo
 anabathram ascendentes, in thronis
 resident. Dum reliquum Missæ ab-
 solvitur, & trifagion cantatur, aut de
 apostolicis litteris, sacrive scripturis
 aliquid recitatur, & ipsi assurgunt. Ex
 utraque vero templi parte, super li-
 gneis anabathris, (seu ponticulis) ad
 hoc ipsum comparatis, stantes proto-
 psaltæ, & qui * domestici vocantur, &
 cæteri ordinis ecclesiastici, qui canta-
 re norunt (quos in talibus sacris κράτεις,
 (id est, clamatores) appellari mos
 est) cantica quædam de industria ad
 huius diei festi celebritatem confecta
 modulantur. Quando autem in sa-
 cra mystagogia jam tempus est, ut in-
 stituatur intra templum supplicatio,
 five processio, quæ μεγάλη εἰσόδος appel-
 latur, qua panis & vinum consecranda
 in sancta sanctorum, (sive in taberna-
 culum) ad altare primum inferan-
 tur, honoratioris ecclesiæ diaconi acce-
 dentes, imperatorem vocant, & is
 cum illis ad propositionem, quæ di-
 citur, ubi sancta sunt posita, accedit.
 Stans autem adhuc foris, q mandyam
 aureum supra diadema, & purpuram
 induitur: ac dextra quidem gestat cru-
 cem, quam gestare solet, quamdiu
 coronam gestat: sinistræ ferulam tra-
 dunt, ut ordinem seu locum ecclesia-
 sticum teneat ejus, qui deputatus ap-
 pellatur. Hæc manibus tenens, toto in-
 cessu, seu pompa sacra præcedit. Ad u-
 trumque latus * barangi cum securibus,
 & claro sanguine juvenes armati, aut
 etiam inermes, circiter centum com-
 toriani, ex
 posite sequuntur, rectaque post ipsum
 Anglia, ut
 linea diaconi, & sacerdotes ordine in-
 patet ex li-
 cedunt, sacra vasa, & instrumenta
 bro de offi-
 cum reliquiis, & omnium sanctissima
 ciis aulæ
 (eucharistiam) inferentes. Templo
 CP.
 de more circuito, ubi ad soleam ve-
 niunt, alii quidem omnes foris manent,
 imperator solus ingressus, & patriar-
 cham ad sanctas fores stantem invenit.
 Postquam consalutarunt, patriarcha in-
 tus, imperator foris inclinatis capiti-
 bus, stantes expectant. Protinus qui
 pone imperatorem alios diaconos ante-
 cedit, dextra tenens thuribulum, si-
 nistra humerale patriarchæ, quod di-
 citur, accedens imperatorem thure va-
 porat. Quo caput inclinante, diaconus
 sublata voce inquit, Memor sit do-
 minus Deus potentie imperii vestri, in
 regno suo ubique, nunc & semper, &
 N ij

* Diceban-
 tur illi do-
 mestici can-
 torum.

* Barangi
 milites præ-
 toriani, ex
 Anglia, ut
 patet ex li-
 bro de offi-
 ciis aulæ
 CP.
 Edit. Paris
 pag. 124.

in sæcula sæculorum ; addens , Amen .
 Deinceps & reliqui diaconi , ac sacer-
 dotes adeuntes , idem comprecantur .
 Hoc perfecto , imperator rursus salu-
 tato patriarcha , mandyam , (seu penu-
 lam) deponit (quam pro consuetu-
 dine , ecclesiæ referendarius aufert ;)
 denuoque anabathram ascendens , in
 throno confidit , sub symbolo fidei
 oratione dominica , & elevatione do-
 minici & sacri corporis exurgens .
 Facta elevatione , imperator si ad sa-
 cram communionem paratus non est ,
 usque ad finem sacræ mystagogiæ in
 throno sedet . Si paratus , venientes
 diaconi eum rursus accersunt : qui-
 buscum statim in adyta ingreditur ,
 traditoque sibi thuribulo , sacræ men-
 sæ suffitum facit , primum quidem
 ad orientem , tum ad septemtrionem ,
 post ad occidentem , & tandem ad
 meridiem respiciens . Dumque ite-
 rum ad orientem thuris fumum spargit ,
 in ipsum quoque patriarcham id
 facit : qui imperatorem salutans , de-
 que ejus manu thuribulum capiens ,
 illum vicissim suffitu honorat . Post
 hæc coronam de capite suo auferens
 imperator , diaconis tradit : cui pa-
 triarcha in manum dat partem cor-
 poris dominici , factusque ejus parti-
 ceptus , etiam de sanguine vivifico com-
 municat ; non quomodo vulgus e vas-
 culo , sed ipso cratere , seu calice , sacer-
 dotum more . Corona in caput reposita ,
 ex adytis progreditur . Mystagogia fini-
 ta , distributæ populo sanctificationis
 rursus particeps effectus , & a patriarcha ,
 præsentibusque episcopis benedi-
 ctione impertitus , & dexteras eorum
 apprehensas osculatus , in locum , qui
 Catechumena vocatur , ascendit , ut ab
 omnibus repente conspectus , faustis
 acclamationibus excipiat . Hoc et-
 iam consummato , descendit , ipseque
 & Augusta soli equis insidentes , cæte-
 ris omnibus pone ambulantes , in pa-
 latium portantur , Ibi instructa mensa ,
 magno domestico , aut si ille non est ,
 despota ministrante , coronati epulan-
 tur . Per dies item consequentes , plus
 minus decem (neque enim numerus
 dierum festorum lege præscribitur ,
 sed in arbitrio imperatoris est) diade-
 mate , corona , & purpura in regio ve-
 stuario depositis , & precioso nihilo mi-
 nus , & regali cultu splendide ferias a-
 gunt . Prandiis sumptuose apparatus ,
 procures omnes coram imperatoribus
 convivantur , ipsi quoque separatim ,
 præfecto regiæ mensæ ministrante ac-
 cumbentibus . Magnus domesticus lo-
 cum sibi convenientem tenens , cum
 iisdem init epulas . Sed memorabile
 est in hac cerimonia , quod omisimus .
 Die quo imperator unctus e templo
 exit , ab aliquo ejus optimatum , quem
 ad hoc delegerit , in populum ja-
 ciuntur , quæ vocant epicombia . Sunt
 autem fasciculi , segmentis linteis il-
 ligata habentes nomismata aurea im-
 peratoria tria , totidem argentea , aut
 plura , & obolos æreos totidem . Spar-
 guntur hujusmodi fasciculi circiter
 decies mille , in vestibulo templi præ-
 cipue . Sub ipsum vero diem in pala-
 tio populo toto congregato , ab eo-
 dem ex opimatibus tot , pluresve ja-
 ciuntur fasciculi . Postero die de po-
 pulo adest nemo : adest autem quid-

Edm. Parif.
 pag. 525.

τας τῶν αἰώνων ἐπιλέγων τὸ Ἀμὲν . ἐφεξῆς δὲ καὶ οἱ
 λοιποὶ ἑκκλῆστοι παριόντες καὶ ἱερεῖς λέγουσι τὸ αὐτό . τότε
 δὲ τελεωθέντος , ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην προσαγορεύ-
 σας , ἀποδύεται τὸ μινδύαν . καὶ τὸ μὲν ὁ ἐκκλῆσιος ραι-
 φερνδάριος , ὑποφέρεται . ἔτω δὲ ἔσθῃ . ὁ βασιλεὺς δὲ
 ἐπὶ τῇ ἀναβάθρῃ ἀνερχόμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ καθίσταται πάλιν ,
 τὰ συμβόλα τῆς πίστεως , τῆς τε προσευχῆς , τῆς Πατρὸς
 ἡμῶν λεγομένων , καὶ τῆς ὑψώσεως γινομένης τῆς δεσποτικῆς
 καὶ ἁγίας Σώματος , ἀνιστάμενος . τῆς ὑψώσεως δὲ τε-
 λεωθείσης , εἰ μὴ ἀνεπιτηδείως πρὸς τὸν ἁγιασμάτων
 κοινωνίαν ὁ βασιλεὺς ἔχει , μέλει συμπληρώσεως τῆς
 θείας μυσταγωγίας καθίσταται ἐπὶ τῷ θρόνῳ . εἰ δὲ παρ-
 εστῆσαι πρὸς τὸτο , πάλιν αὐτὸν οἱ ἑκκλῆστοι ἐρχόμενοι
 προσκαλοῦνται . καὶ μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς εἰσεσιν εἰς τὰ ἁ-
 δυτα . καὶ θυμιάτῃ αὐτῷ δεδομένῃ , τὴν ἱερὰν τράπεζαν πρῶ-
 τα μὲν καὶ ἀνατολὰς θυμιά , εἶτα πρὸς ἄρκτον , καὶ μετ' αὐ-
 τὸ πρὸς ἐσπεραν , ὃ τέταρτον πρὸς μεσημβρίαν βλέπων .
 πάλιν δὲ πρὸς ἀνατολὰς θυμιάσας , θυμιά καὶ τὸν πα-
 τριάρχην , προσαγορεύσας δὲ αὐτὸν ὁ πατριάρχης , καὶ
 τὴν χειρὸς αὐτοῦ λαβὼν τὴν θυμιάτον , ἀντιθυμιά καὶ αὐτὸν
 αὐτός . μετ' αὐτὸ , τὸ σέμμα τῆς κεφαλῆς περιδόμενος
 ὁ βασιλεὺς , ἐγχειρίζει τοῖς ἑκκλῆστοις . ὁ δὲ πατριάρ-
 χης , εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν δεσποτικὴν σῶματον ἐπιδί-
 δωσι μερίδας . μεταχὼν δὲ αὐτῆς , καὶ τὴν ζωοποιῶν αἰ-
 ματος κοινωνίᾳ οὐ λαβίδι , καθάπερ οἱ πολλοὶ , ἀλλ'
 αὐτῷ κρατῇ τὸν τῷ ἱερωμένῳ ἔσθον . τὸ , τε σέμμα
 περιδόμενος αὐτοῖς , ἔξεισι τῶν ἁδύτων . Τελεωθείσης δὲ
 τῆς μυσταγωγίας , τὴν διαδομένην τοῖς πλήθεσιν ἁγιάσ-
 ματος αὐτοῖς μεταχὼν , καὶ παρὰ τὸν πατριάρχην καὶ τῶν
 παρόντων Ἀρχιερέων εὐλογηθεὶς , καὶ περιπτυσσόμενος
 αὐτῶν τὰς χεῖρας , ἀνεισιν εἰς τὰ λεγόμενα κατηχέμβρα ,
 ὡς ἀν' ἑξ' ἀπόπτῃ παρὰ πάντων ὁράμενος εὐφημηθεῖν .
 τελεωθέντος δὲ καὶ τῆς , κατελθὼν ἐκεῖθεν αὐτός ὁ βα-
 σιλεὺς μόνος , τὰ ἄλλα ἀπάντων ἐπομένῳ περὶ , ἐπιπτοι-
 χαρῶσι πρὸς τὰ βασιλεία . Τραπεζῆς δὲ ὑπομασμένης
 ἐκεῖ σερφοροῦντες καθήμενοι εὐωχοῦνται . Διακομῇ δὲ
 αὐτοῖς ὁ μέγας δομέσικος τὰ πρὸς χεῖραν . ἀν' δὲ μὴ ἡ
 μέγας δομέσικος , ὁ δεσπότης . τὰς δὲ ἐφεξῆς ἡμέρας δέ-
 κα πλείους ἢ ἑλάττως , (ὅθεν ἀεὶ θμὸς νενομισται τῶν τῆς
 ἑορτῆς ἡμερῶν , ἀλλ' ὅπως ἀν' βασιλεὺς δοκῇ) τὸ μὲν ἑξ-
 δημα καὶ τὸ σέμμα καὶ τὴν πορφύραν , ἐν τοῖς βασιλικαῖς ἀ-
 ποτίθενται ταμίαις . ἐδῆτας δὲ ἑτέρας περιβεβλημέ-
 νοι λαμπρὰς καὶ βασιλικὰς ἑορτάζουσι λαμπρῶς , ἀει-
 σων τε παρασκευαζομένων πολυτελῶν , οἱ συγκλητικοὶ
 πάντες καθήμενοι ἀειῶσιν ὁρώντων τὸν βασιλέα καὶ εὐω-
 χουμένων καὶ αὐτῶν ἐν ἰδίᾳ τραπέζῃ . Διακομῇται δὲ
 αὐτοῖς ὁ ἐπὶ τὴν βασιλικὴν τεταγμένος τραπεζῆς ὁ μέγας
 δὲ δομέσικος ἐν τῇ προσήκοντι τοπῇ τοῖς ἄλλοις συνανα-
 κέλιται συγκλητικοῖς . Ἀξίον δὲ καὶ ὁ παρελπίσμενος τῆς
 τελετῆς ταύτης ἐπιμνησθῆναι . τῇ δὲ ἡμέρᾳ καθ' ἣν ὁ
 βασιλεὺς χειρὸς θείας ἔξεισι τῶν ναῶν , παρὰ τινος τῶν συγ-
 κλητικῶν , ὃν ἀν' ὁ βασιλεὺς ἐδέλῃ , εἰς τὸν δῆμον ῥίπ-
 τονται ἅ λέγουσιν ἐπικόμβια . δυνάται δὲ τὸτο , ὑπο-
 δέσμευσι τινὰς εἶναι ἐν ὁθονίῳ τμήμασι δεδομέναις ἐνδον
 ἔχοντας νομίσματα χρυσᾶ τὰ βασιλικῶν τεῖρα καὶ ἑξ' ἀρ-
 γύρου τοσαῦτα , ἢ καὶ πλείω . καὶ ὁβολοὺς ἀπὸ χαλκοῦ τοσά-
 τας . ῥίπτονται δὲ ἀπόδεσμοι τοῖς τοῖς χιλιάδων ἑλάττω
 ἢ πλείων δέκα ἐν τοῖς προαυλίοις μάλιστα τῶν ναῶν . ὑπὸ δὲ
 τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ , ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν δήμων συνη-
 θροισμένη παντὸς παρὰ τῶν αὐτῶν πάλιν συγκλητικῶν , τῇ

προτέρων ἴσοι ἢ καὶ πλείους ῥίπτονται ὑπόθεσμοι. εἰς
 ἡ ὑπεραίαν δὲ τῶ δημοτικῶν μὲν πάρεσιν ἔδενες. τὰ
 στρατιωτικὰ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆ βασιλικῆς ὑπηρεσίας πε-
 παγμένους παρόντος παντός, ἐν ταῖς τῆ βασιλείας αὐ-
 λαῖς ἐξερχόμενος ὁ βασιλεὺς, τὰ τῆ βασιλικῆς τα-
 μίας παρῆστος χρημάτων. καὶ ἡ ἀκραν ἡ ἐδῆτος πλήρη
 φέροντος νομισμάτων χρυσῶν ἐκ τῆ βασιλικῆς, δρα-
 τήμιος ὁ βασιλεὺς κύκλῳ δασκεδάσει. κενωθέντων ὅ,
 ὁ ταμίας αὐτοῖς ἡ ἐδῆτος ἀναπληροῖ. καὶ τὸτο γίνε-
 ται καὶ τρεῖς καὶ τετράκις μόνον, ἀλλὰ καὶ πλεονάκις. αἰ-
 τιον ὅτις τοιαύτης δαδόμεως τὰ χρυσῶν, τὸ πάντας βέ-
 λεσθαι τὸν βασιλέα ἐκ τῆ αὐτῆς δαπανώσας αὐτῶ συ-
 νδραίνεσθαι καὶ συμπανηγυρίζειν. Τοιαύτη μὲν ἡ ἐπὶ
 τοῖς βασιλεῦσι σεφομένοις γινομένη τελετή. ἡ δὲ γέγονεν ὁμοία καὶ ἐπὶ Ἀνδρονίκῳ τῷ νῆφ βα-
 σιλεὶ Φεβρουαρίῳ ἰσαμένῃ τῆς ὀγδῆς Ἰνδικτιῶνος.

quid est militum, & famulorum, seu
 ministrorum aulicorum imperatoris.
 Tum in atrium palatii descendens, a-
 stante quaestore suo, gerenteque laci-
 niam vestis plenam imperatoria pecu-
 nia, eaque aurea, manu plena su-
 mens, in orbem dispergit. Qua tota
 dispersa, quaestor latiniam iterum, &
 tertium, & quartum, & saepius implet.
 Causa hujus distributionis auri hæc est,
 quod imperator de suo sumptum fa-
 ciens, omnes secum lætari, unaque
 festum diem celebrare cupit. Ritus
 igitur in coronatione imperatorum fer-
 vari solitus talis est: & servatus est
 etiam in Andronico juniore imperatore,
 Indictione octava, ineunte mense Fe-
 bruario.

CAPUT XLII.

Cum magno & nobili comitatu Anna imperatrix adducitur Byzantium. Edit. Paris. pag. 126.
 Nuptiæ fiunt; ipsa coronatur. Sabaudi nobiles commendantur; imperato-
 rem ludicras artes docent. Cum Persis prædonibus dimicatur, cum vi-
 etoria. Imperator in pede vulneratur. Cum Michaelē Mæsurum rege col-
 loquium. Senioris imperatoris ira, & alienatio a nepote recrudescit.

ΤΟΥ δὲ ἐπιόντος ἔτος κατὰ μὲν Φεβρουάριον
 ἐνάτης Ἰνδικτιῶνος, ἐκ τῆς Σαβωίας εἰς Βυ-
 ζάντιον ἦκεν Ἀννα ἡ βασιλὶς πολλῶν ἐπαγομένη καὶ
 βασιλικῶν θεραπειῶν, ἐκ τε ἀνδρῶν ὁμοίως καὶ γυ-
 ναικῶν. ἐκ τε γὰρ τῶν παρὰ Λατίνοις καβαλλα-
 ρίων καὶ * σκουερίων λεγομένων. ἦγε πολλοὺς, καὶ
 τῶν ἄλλων παρ' αὐτοῖς ὀπατειδῶν. καὶ τὰς ἐν ἐπεί-
 ροις χρόνοις εἰς τὴν Ρωμαίων ἐξ ἀλλοδαπῶν ἀφικ-
 νημένας βασιλίδας ὑπερέχε πολυτελείᾳ. προσεδέχ-
 θη τε ὁμοίως παρὰ τῶ βασιλέως καὶ κηδεῶν βασι-
 λικῶς τε καὶ μεγαλοπρεπῶς, καὶ ὥσπερ ὡς εἰκὸς τῶ
 βασιλέως. ὅς ἦ γαρμετῶν. συμβέβηκε δὲ καὶ βα-
 σιλεῖα τὸν νέον τῶ Βυζαντίῳ καὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐν-
 δατεῖν. ἡ δὲ βασιλὶς Ἀννα, τῇ τε καὶ τῇ πλεον-
 παλαιωείᾳ, καὶ τῇ τῶ αἵρων ἐναλλαγῇ τὸ σῶμα
 πεπονηκυῖα, ἐνόσησεν ὀλίγαις ἡμέραις ὑσέρον τῆς ἀ-
 φίξεως αὐτῆς. ὅς, τε νέος Ἀνδρόνικος, τὸτο μὲν καὶ διὰ
 τὴν τῆς βασιλίδος νόσον, τὸτο δ' ὅτι καὶ χρεῖα τις
 ἀπαραίτητος ἐκάλει, πρὸς τὰς ἐπὶ Θράκης ἐξήκει
 πόλεις, καὶ διέτελσον ἄλλοι φθινοπώρου ἐν ἐκείναις.
 Οκτωβρίου δὲ ἰσαμένου τῆς δεκάτης Ἰνδικτιῶνος,
 εἰς Βυζάντιον ἐπαυῆκε. ὅς ἡ γαμήλιος ἐτελείτο ἐορ-
 τὴ λαμπρὰ καὶ περιφανής. ὥσπερ δὲ ἔθος τοῖς βα-
 σιλεῦσι καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς γάμοις τὰ νυνομισμένα τε-
 λεσθῆναι, καὶ Ἀνναν ἡ βασιλὶδα βασιλεὺς ἔσελσον
 ὁ ταύτης ἀνὴρ. καὶ τὸ τὴν τῶ γαμηλίῳ ἐορ-
 τῶν παραδραμεῖν, τῶ καὶ τῆς βασιλίδος ἐκ Σαβω-
 ίας ἐλθόντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, οἱ πολλοὶ μὲν
 εἰς τὴν οἰκίαν ἐπαυῆλθον. ἔμειναν δὲ μετ' αὐτῆς ὀ-
 λίγοι τινες, καὶ Ζαμπέα μία τῶ γυναικῶν ἅμα τοῖς
 υἱέσι τε ὑπερέχουσα τὰς ἄλλας, καὶ βασιλικῶς οἰ-
 κοῖς ἡ τε παιδείαν καὶ ἡ ἄλλῳ ἐπιτηδεύοντα πρέ-
 πυστα ἐδιδάτεν. ἐκ μέντοι Σαβωίας ἐκ ὀλίγοι
 κνημέροι, ἐφ' ὅσον ἐβέλοντο συνηῶσαν τῶ βασιλεῖ

ANNI sequentis mense item Fe-
 bruario, Indictione nona, e Sabau-
 dia Byzantium venit Anna imperatrix,
 frequenti, & regio virorum, fœmina-
 rumque comitatu. Nam & ex caballa-
 riis, * & scutariis (ut apud Latinos
 dicuntur) multi sequebantur: luxuque
 & magnificentia domi suæ nobilium, ita etiam le-
 ipsas quoque e locis externis aliquando
 gebatur in
 in Romanum solum adductas nuptum codice in-
 imperatoribus reginas superabat. A so-
 terp. corri-
 cero imperatore perinde, & ut im-
 git autem
 peratoris, ac filii sponsam convenie-
 bat, regali apparatu accepta est. Bel-
 sed nihil
 le autem cecidit, ut is eodem tem-
 opus, cum
 pore Byzantii moraretur. Anna ex in-
 potuerit eli-
 solentia navigationis, & cæli mutatio-
 di ex, scu-
 ne afflictata, paucis ab adventu die-
 diere Italo-
 bus egrotavit. Junior Andronicus par-
 rum, aut
 tim propter ejus morbum, partim pro-
 escuyer Gal-
 pter quoddam negotium prorsus neces-
 sarium ad urbes Thraciæ excurrit, in
 utrique, ut
 quibus usque ad autumnum hæsit, & etiam Ala-
 initio Octobris, Indictione decima By-
 zantium revertit. Nuptiis, secundum
 tini promi-
 omnia, & quidem singulari, & illu-
 scue dicun-
 stri apparatu peractis, Annam conjux-
 tur apud
 ejus ex more coronavit. Post ferias nu-
 ptiales, multi qui cum illa e Sabaudia
 venerant, utriusque sexus, in patriam
 redierunt, paucis remanentibus, &
 Zampea cum filiis, fœmina omnium
 prudentissima, & ob eruditionem li-
 beralem, cæteramque habilitatem im-
 peratorum idonea contubernio. Ex no-
 bilitate Sabaudica complures quamdiu
 voluerunt, apud imperatorem vixe-
 runt, ab eoque perhumaniter habiti
 sunt. Erant quippe non solum viri for-
 tes, & bello intrepidi; sed præterea
 ad jucunde colludendum natura accom-
 modati. Proinde & cum imperatore
 venationes celebrabant, & tzustriam
 τῶν ὀπατειδῶν εἰς τὴν Ρωμαίων ἀφι-
 πολλῆς ἀξιούμφοι φιλοφροσύνης. ἦσαν
 N iij

MCCCXXVI.

*In Græco

σκουερίων, &

scutariis.

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

In Græco

dicuntur.)

Edit. Paris.
pag. 127.

pag. 128.

(ludi genus) & torneamenta, (hoc est, equestres concursus) ipsi Romanos, ante id temporis penitus ignaros, primi docuerunt. Iis domum revertentibus, alii veluti successores indidem adveniebant; ac fere semper Sabaudi alii qui in imperatoris commercio erant. Sic porro honoris quodam desiderio plurimi Romanorum in his ludis excellere laborarunt, (supraque omnes imperator, & qui & magistris palmam præripiebat) ut non Sabaudi modo, sed & Franci, Alemanni, Burgundi, apud quas gentes potissimum harum rerum studia vigent, hi, inquam, omnes, qui tum degebant Constantinopoli, victos sese faterentur, imperatoremque, agnatam quamdam in iis dexteritatem ejus admirati, apud suos vel laudatissimis superiorem evasisse non negarent. Cæterum non multo post nuptias valedicens avo, cum Augusta Didymotichum profectus est. Cum venisset ad locum Magna Carya dictum, ad montem Lipecis appellatum, didicit Persas pedites vicinitatem hostiliter diripere. Milites igitur imperatorem sequentes, prima luce viam capeffendo, ut poterant, pergebant, eo (quoniam cum magno domestico, paucisque aliis ad feras simul ex itinere captandas declinaverat) a tergo relicto. Verum ubi de irruptione cognovit, ad pugnam cum barbaris incundam eos revocavit, statueruntque ipse & magnus domesticus, oportere cum globo quem haberent, eo ubi Persas esse audiebant, occurrere: rati, utrovis modo se tutos fore. Sive namque invalui faciles reperirentur, opus nullo labore confectum iri: sive Romanis multo numerosiores viderentur, ut ad manus cum iis venire haud tutum esset, ipsos in equis impune Persis peditibus elabi posse. Itaque præmissis speculatoribus armati sequebantur. At enim barbari trita itinera omnimodis fugientes, per inviaque gradientes, ut in illorum locorum incolæ involarent, & ab exploratoribus præteriti, subito, ac præter opinionem suam in imperatorem incidunt. Pugnatur summa vi: barbari temere, & confuse dimicantes ad unum omnes cadunt: imperatorii ipsique & equi, paucis demptis, vulnerantur omnes, nullus occumbit, equos multos amittunt. Imperator quoque a in pede sagitta icitur: ejus equus septenis confossus vulneribus secundum pugnam interiit. Magnus domesticus parum absuit, quia eodem prælio opeteret. Barbari enim cum frequentes eum circumdedissent, sic ejus equum consauciarant, ut movere se amplius nequiret: sessorem vero telis, contis, & lapidibus crebris feriebant: sed armis omnia sustinentibus nihil eorum, quamvis & femora, & brachia nudum, læsit; acinacem modo a cingulo pendentem ei abstulerunt, vestiumque oras huc illuc raptando dilacerarunt, ipse dum se strenue defendit, absque ullo vulnere admirabiliter servatus est. Parta victoria, multis, & magnis inde usque ab adolescentulo certaminibus se perfunctum narravit: verumtamen nec semel tam prope ab ipso te parâ τὴν ζώνην ἀκινάκῳ ἤρπασαν αὐτὸν, καὶ τὰ τῶν ἱματίων ἄκρα διέρρηξαν τοῖς ἐλκυσμοῖς. αὐτὸς δὲ παραδόξως ἀμυνόμενος διεσώθη μὴ δὲ τραυματιδεῖς. μετὰ τε τὴν νίκην πολλοὺς ἔλεγεν ἀγῶνας καὶ μεγάλους ἐκ παιδικῆς ἡλικίας δίδυκέναι, οὐδὲ ἅπα

τὸ δὴ ἐκ ἀνδρείοι μόνον καὶ πολυμτίαι καὶ τὰς μάχας, ἀλλὰ & ἄλλως ἐν ταῖς παιδαῖς εὐφυεῖς συνεῖναι. κυνηγεσίῳ καὶ τῷ συμμετέχον τῷ Βασιλεῖ, καὶ τὸ λεγόμενον τζέσσαν καὶ τὰ τερνεμένα αὐτοῖς πρῶτοι ἐδίδαν. αὐτῷ δὲ ἀπερχομένων εἰς τὴν οἰκίαν, ἔπεροι ὠσπερ ἐκ θαλάσσης ἐφοίτων ὡς Βασιλέα. καὶ σχεδὸν ἐν Σαβωίας αἰὲ τῷ νέῳ βασιλεῖ συνῶσαν τινὲς. ἔπειτα ὑπὸ φιλοτιμίας περὶ τὰ τοιαῦτα ἐξησκῆθησαν ἐκ ὀλίγοι Ρωμαίων, μάλιστα δὲ πάντων ὁ Βασιλεὺς, ὅς τις διδάξαντας ὑπερέχετο, ὡς μὴ τὸ ἐν Σαβωίας μόνον τὸ ἦν ὁμολογεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν Φράντζας καὶ Αλαμανίας καὶ Μπεργενίας, ἐν οἷς μάλιστα σπαρδαίνεται τὰ τοιαῦτα, τῷ τε Βασιλεῖ θάυμαζεν εὐφυίαν, καὶ τὸ περὶ τὰ τοιαῦτα παρ' αὐτοῖς εὐδοκίμην κρεῖττω ὁμολογεῖν. καὶ μέντοι τὸς γάμους, ὀλίγον τι χρόνον τῇ Κωνσταντίνῃ ἐνθάδε ἔχας ὁ νέος Βασιλεὺς, τῷ Βασιλεῖ συνταξάμενος καὶ πάππῳ, ἅμα τῇ βασιλίδι ἐξῆλθον Βυζαντίαν, ὡς εἰς Διδυμότειχον ἀφιστόμενος. γενομένη δὲ ἐν χωρίῳ, Μεγάλῳ προσαγορευομένῳ Καρύαν, καὶ τὸ τῷ Λίπικῳ λεγόμενον ὄρος, Πέρσας ἠγγέλθη πύξας τὰ ἐκεῖ κατατρέχοντες χωρία θῆναι. οἱ μὲν ἦν τῷ Βασιλεῖ συνῶντες στρατιῶται, ἅμα ἔφα τῆς ὁδοῦ ἐχόμενοι, ὡς εἶχον ὠκύνον αὐτῷ. Βασιλεὺς δ' ἅμα τῷ μεγάλῳ δομestικῷ καὶ τισιν εὐαεθμήτοις ἐτέροις, ὑπελίπετο κατόπιν θηρεύων ἅμα μεταξὺ τῆς ὁδοποιίας. ὡς δὲ ἡ ἐφοδος ἠγγέλθη τῷ βαρβάρῳ, πρὸς μὲν τὸς στρατιώτας ἔπεμψε τὸν ἐρουῖτα ἀνασπρέφειν ὡς μαχόμενος τοῖς βαρβάροις. αὐτὸς δ' ἅμα τῷ μεγάλῳ δομestικῷ δὲν ἔγνωσαν καὶ τῷ συνῶντων ἐν οἷς ἐπύθοντο τὸς Πέρσας εἶναι χωρίοις γενέσθαι. ἐκατέρωθεν λογισάμενοι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἔσεσθαι, ἔαντα συμβῇ τοῖς βαρβάροις συντυχεῖν. ἔαντε τὸ εὐεπιχείρητοι φανῶσι, ῥῶον ἂν κατεργάσθαι τὸ ἔργον. ἔαντε ὑπερέχοντες φαίνονται πολὺ αὐτῷ ὡς μὴ ἀσφαλὲς εἶναι καδίσσασθαι εἰς μάχην, καὶ ἀδείας ἀπαλλάξασθαι αὐτῷ ἐφιπποῖ ὄντες πύξας. προπέμψαντες δὲ αὐτῷ τινὰς ὡς τε τὰ ἐμφορῶν σκαπεῖν, ἐβάδιζον αὐτοῖς κατόπιν ὠπλισμένοι. οἱ βαρβαροὶ δὲ τὰς μὲν τετελεμμένας παντάπασιν ἐξέκλιναν ὁδοὺς. δι' ἀβάτων δὲ χωρίων ἰόντες ὡς ἐπιθυσόμενοι τισὶ τῷ αὐτοῦ κατοικούντων, τὸς μὲν σκοπὰς ἔλαθον παρελθόντας. ἐξαίφνης δὲ μὴτ' αὐτοῖς προῖδόντες συνέμιξαν Βασιλεῖ. γενομένης δὲ μάχης καρτερᾶς, οἱ μὲν βαρβαροὶ μαχόμενοι παραβόλως ἔπεσον πάντες. οἱ βασιλικοὶ δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἵπποι πλὴν ὀλίγων ἐτραυματίσθησαν πάντες. ἀπέθανε δὲ οὐδεὶς. ἵππας δὲ ἀπέβαλον πολλοὺς. ἐτρώθη δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸν πόδα ὁῖσιν, ὃς, τε ἵππος αὐτοῦ πληγεὶς ἐπτάκις, μετὰ μικρὸν ἀπέθανε τῆς μάχης. ὁ δὲ μέγας δομestικός, ὀλίγον ἐδέσσε μαχόμενος πεσεῖν. περιχόντες γὰρ αὐτὸν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, τὸν μὲν ἵππον κατετραυμάτισαν ἐπὶ ποσούτον, ὡς μηκέτι δύνασθαι κινεῖσθαι. αὐτὸν δὲ οἷσιν τε καὶ κοντοῖς καὶ λίθοις ἐπληξαν πολλαῖς. οὐδὲν δὲ αὐτῷ ἡδυώθη καδικεῖσθαι, τῷ ὅπλων ἀντιχόντων. καίτοιγε τῷ μὲν καὶ βραχιόνων ὄντων γυμνῶν.

δὲ ἐν χρόνῳ κινδυνῶν παρὰ τοσούτον γεγενῆσθαι . οὕτω μὲν οὖν οἱ βάρβαροι πάντες ἔπεσον παρὰ τὴν μάχην . Ο βασιλεὺς δὲ εἰς Διδυμότειχον ἑλθὼν , πονήρως ὑπὸ τοῦ τραύματος ἐπὶ πολὺν διέτριψεν χρόνον . περὶ δὲ συγκομιδῇ τοῦ σίτου μάλιστα τὰ αὐτὰ ἔτους ὁ τῷ Μυσῶν βασιλεὺς Μιχαὴλ , τῷ νέῳ βασιλεῖ Ἀνδρονίκῳ ἠθέλησε συγγενέσθαι . τὰ δὲ τοῦτο μὲν οὐκ ἔβουλητο ἡδονῇ διὰ τὸν πόδα ἔτι ὑπὸ τοῦ τραύματος ἀλγεῖν . ὅμως μέντοι τῷ βασιλεῖ καὶ πάμπαν τὰ τὰ πράγματος ἀναδείξας , ἐπεὶ ἐπέτρεπον ἐκεῖνος , εἰς Τζερνομιάνης ἅμα γυναῖκα ἑλθόντι τῷ Μιχαὴλ , συνγενετόν τε καὶ συνδιέτριψεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἡμέραις ὀκτώ . συνιδόντες δὲ ἀλλήλοις οἱ βασιλεῖς , μὴ τὰ διελεύθισαν ἑκάτερος ἐπ' οἴκῳ . Εἰς Διδυμότειχον δὲ Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεὺς ἑλθὼν , παρὰ τῷ ἐν Βυζαντίῳ φίλῳ εὖρεν ἄγγελον ἀφικνόμενον , ὅτι βασιλεὺς ὁ πρεσβύτερος ἀπὸ τινων τεκμηρίων καὶ λόγων εὐδηλὸς ἐστὶ πολεμικήν , ἀπαγγέλλοντα πρὸς αὐτόν . ὅπερ ἀκούσας ὁ βασιλεὺς , ὅξεπέπληκτο μὲν εὐθὺς τῷ ἀποτίῳ τῆς ἀγγελίας , ἠπίσησε δὲ ὅμως . τοῖς δὲ φίλοις ἐκέλευεν ἀπαγγέλλειν ὡς αὐτὸς μὲν πολλὴν ἂν αὐτοῖς τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας εἰδεῖν χάριν . ὅρα δὲ τὸ σφόδρα μὴ βέλεσθαι τὰ τοιαῦτα , τοῖς λεγομένοις ἀπιστεῖν . δέον δὲ αὐτὸς πάντῃ φιλοφρονέσθαι ἀκριβεστάτην βασάνῳ τὸ πρᾶγμα δοῦναι , καὶ ὅ , τι ἂν φανῇ σαφὲς ἀπαγγέλλειν . τοῖς μὲν οὖν ἐν Βυζαντίῳ φίλοις ὁ βασιλεὺς ἐπέσκηπτε τοιαῦτα . ἅμα δὲ δεξιῇ καὶ τῷ μεγάλῳ καὶ πρωτοστράτῳ συνελθόντες , ἀνιερύνων εἰ τι συμβαλεῖν ἑαυτοῖς ἄξιον πολέμου εἰργασμένοις , ὃ καὶ τὸν βασιλέα τὴν εἰρήνην ἂν πείσειε καταλύσαι . πολλὰ τε καὶ πολλὰ καὶ τὸν ἄλλοις τὸ τε χρόνον ἐξέπασσαντες ἀπὸ τῷ ἀπονδῶν , τῷ βασιλεῖ μὴ , οὐτ' ἐν ἀποφανοῦς , οὐτ' ἐξ ἀδήλου ἀποφάσεως εὖρεσκον προσκεκρίναι . φήθησαν δὲ ὅμως ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας ἐνδέχεσθαι ἀποφασίῃ τὸν πόλεμον ἂν εἶναι .

exitio absuisse . Sic ergo barbari omnes illo conflictu occasione occisi sunt . Imperator Didymotichi ex vulnere diu laboravit . Eodem anno , quo tempore frumenta horreis conduntur , Michael Mæforum rex Andronicum imperatorem convenire voluit : cui adhuc pedem propter vulnus dolenti , id parum amicum accidit : & avum super ea re certior fecit . Avus id ad ejus arbitrium rejecit . Michael cum conjuge Tzernomianum venit . ibi dies octo cum ipsis imperator versatus est . Inde post mutua hilaritatem , lætitiæque digressis , imperator Didymotichi nuntium ab amicis Byzantio missum invenit , avum (quod e quibusdam indicibus , & sermonibus ejus liceret colligere) bellum ei moturum . Qua rei novitate statim obstupescens , credere distulit : amicisq; renuntiari jussit , se illis de benevolentia magnas habere gratias : dictis e ideo fidem non tribuere , quod ea quæ dicerentur , vehementer nollet . Decere ipsos , ut amicissimos , rem accuratissime indagare , quodque haud dubie verum comperissent , super eo monere . Hæc ille amicis Byzantium . Congressi deinde ipsi , magnus domesticus , & protostrator scrutabantur , si culpam commeruissent aliquam , quæ avum rupta pace ad bellum jure provocaret . Post longam , & crebram inquisitionem , usque a fœdere composito ad illum diem nec aperta , nec occulta occasione se ejus iram meruisse inveniebant . Existimabant nihilo minus a tali causa bellum nasci posse .

CAPUT XLIII.

Ioannes Paleologus panhypersebastus tyrannidem affectat . Litteræ filiorum magni logothetæ ad eundem panhypersebastum interceptæ , Andronico juniore redduntur , a quo logothetæ officii admonetur ; cuius responsum arrogans refertur . Protovestiarii minæ in logothetam a juniore imperatore coercentur : quem apud iratum avum excusat , & pœnam ejus deprecatur . Utriusque in benemeritum ingratiſſimus animus . Bellum se aperit . Andronicus , & socii ex innocentia sua spem vincendi concipiunt .

Τῷ πρώτῳ βεβασιλευκότι Ρωμαίων Παλαιολόγῳ τῷ Μιχαὴλ ἄρρενες τρεῖς γεγέννηται παῖδες , ἕτος τε ὁ μετ' αὐτὸν βεβασιλευκὸς Ἀνδρόνικος , καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ἐν τῇ πορφύρᾳ τεχθεὶς , καὶ Οἰόδωρος τέταρτος , καὶ θυγατέρες τσσαῦται . τοῖς μὲν ἐν ἄλλοις ἄλλοι γεγέννηται παῖδες , καθάπερ ἐν ἀρχῇ τῆς ἰσορίας ἐδήλωσε φθάσας ὁ λόγος . τῷ πορφυρογεννήτῳ ᾧ Κωνσταντίνῳ ὁ Παλαιολόγος Ἰωάννης μονογενὴς γεγέννηται παῖς . ὁ Μετοχίτης ὁ μέγας λογαθέτης ὅξεδωκε τῷ θυγατέρα Εἰρήνην πρὸς γάμον , τῇ τὰ πανυπερσεβάστα πρὸς τὰ θεῖα καὶ βασιλείας ἀξία τετιμημένην . ἕτος δὲ ὁ πανυπερσεβάστος , ἐχ' ἅπαξ , ἀλλὰ καὶ δις καὶ τρίς Θεσσαλονίκης τε καὶ τῶν ἄλλων ἑσπερίων πόλεων ἐπιτροπεύσας , τὰ τε ἄλλα διώκει ἢ αὐτὸς εἰδοὶ ἀρετὰ εἶναι ,

MICHAELI primo Romanorum Edit. Paris. imperatori Palæologo fuerunt filii nati tres , Andronicus , qui post parentem imperavit , Constantinus * Hinc panporphyrogenitus , & Theodorus , ac tetra filiarum item tres . Aliis igitur alii fuerunt liberi , id quod * in vestibulo hujus historiae demonstratum est . Porphyrogenitus Joannem habuit unigenam , qui debuisse cui Metochites magnus logotheta Irene ad hæc nem filiam matrimonio conjunxit : verba episcopi eundem imperator patruus panhypersebasti dignitate cohonestaverat . Hic protodulus panhypersebastus etiam tertium Theodoricum βασιλέα salonicæ , aliarumque urbium occidentalis præfecturam gerens , tum alia constituit , ut unumquodque rectissimum censuit , tum Stephano Cralæ Ἀγγέλος , Triballorum principi Mariam filiam u-

xorem dedit. Quo facto a ad genus se adjungere decrevit, cuius viribus adjutus, quotquot posset urbibus ad suam præfecturam pertinentibus præsidia imponeret: & illis sub potestatem subjectis, ab imperatore desciscens, peculiarem sibi dominatum compararet. Talia meditabatur, & jam ad rem conferre occipiebat: cum tota quippe domo ad Triballos transierat; sed eventus spem destituit. Nam omnes urbes, quibus præerat, defectione ejus intellecta, hostis eum loco habuerunt. Ex hujusmodi igitur causa occidentis oppida non mediocriter perturbata sunt. Sub idem tempus e filiis magni logothetæ Demetrius cognomento Angelus, Strumbitzæ, Michael vero Lascaris Melenico Macedonia civitatibus præsidebant. Hi fratres uxoris panhypersebasti, litteras ad eum, sororemque mittunt, quibus illorum defectione non quidem aperte arguebatur, occasio tamen suspicandi non levis præbebatur. Erant siquidem refertæ verbis ambiguis, veterisque amicitia, & consuetudinis memoriam refricabant; ac de mutua benevolentia præstanda admonebant, cum aliis pluribus de causis, tum ob vinculum affinitatis videlicet. Milites, propter bellum cum panhypersebasto, viis custodiendis præpositi, tabellarios intercipiunt, litteras auferunt: nec tamen ad imperatorem senem perferre audent, quod a magno logotheta, qui apud eum plurimum valebat, metuerent. Ergo Didymotichi juniore eas reddunt. Quos ille, ut debuit, tamquam prudentes, & consultos laudavit ac dimisit. Epistolam vero Byzantium ad magnum logothetam transmittens, amice monuit ac suavit, ut quoniam filii ejus has litteras suspiciosissimas ad affinem portandas dedissent, ipse tamquam eorum parens, omniaque summa officia reipublicæ Romanæ debens (quando per eum ejus res administrarentur) & illis a malo caveret, & imminenti huic detrimento mature obviam iret. Id effici posse, si iis ab earum urbium procuratore avocatis, alias præfecturas ut expedire videbitur, committat, & nunc alios non suspectos surroget. Sibi visum, has litteras imperatori exhiberi non expedire: sed ipsi patri dumtaxat, ut cum prudentia præstet, quæ reipublicæ rationes postulent, ea provideat, atque administret, & filiorum saluti det operam. Istæc imperator junior magno logothetæ suavit; quem cum auscultare, ac pro filiorum sollicitudine gratias agere oportuisset, omnino secus egit: asperere enim, & acerbè respondens, in extremo adjecit etiam hoc: Juxta proverbium, licere & asellis mutuum scabere. Hanc itaque in semet inquirentes, causam bello renovando se attulisse suspicabantur; reputantes, hinc irritatum magnum logothetam, imperatorem ad arma sollicitasse: nihil tamen certum scire poterant. Operæpretium est porro paucis attingere, quæ beneficia junior imperator in Andronicum Palæologum protovestiarium, & in magnum logothetam longe præcipuos hujus tertii belli auctores ultro contulerit: ut in qualem, quantumque benemerentem ingrati ex-

Edit. Paris.
pag. 130.

Ἐπὶ τῇ Τριβαλῶν ἀρχῇ * Στεφάνῳ τῷ Κράλῃ Μα-^{*} Ita apud
ρίαν ἡ αὐτὴ κατηγγύησε θυγατέρα. ἡ δὲ γενόμενη Triballos
νῦν ἔχει τῇ Τριβαλῶν ἀρχῇ προχωρῆσαι ὄντι κη-Στέφανος.
δεσπῇ, ὡς ἂν τῇ ἐκείνῃ δυνάμει χρώμενος συμμαχῶν-
τος, ὡς ἐπετρόπευ πόλεων ὅσας ἂν οἶόν τε ἢ φρεαῖς
καταχῶν καὶ ἰδιοποιήσάμενος, ἰδίαν ἑαυτοῦ καταστήσῃ
δυναστείαν, ὀποσῆσας Βασιλείας. Οὐ μὲν ἔν τοιαῦτα τε
διανοεῖτο, καὶ εἰς ἔργον ἐξῆγε, καὶ πανοικισίᾳ μὲν ἐ-
χώρησε πρὸς Τριβαλούς, καταπράττασθαι δὲ ἔχουσαν
ὡς ἡλπίσεν εἶδέν. αἱ δὲ ὑπ' αὐτὸν πᾶσαι πόλεις τῷ
ὀποσασίαν συνεῖσαι, οἷα δὲ ἐχρῶντο πολέμῳ. ἐκ
τῆς τοιαύτης δὲ αἰτίας, παραχρῆς εὐφύλης τινὸς αἰ καὶ
ἡ ἐσπέραν ἐνεπλήθησαν πόλεις. ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς
χρόνους τῷ τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ υἱῶν, Δημήτριος μὲν
ὁ Ἀγγελος, Στραμβίτζης ἐπίτροπος ὢν, Μιχαὴλ
δὲ ὁ Λάσκαρις, Μελενίκης, πόλεων Μακεδονικῶν.
οἱ δὲ γυναικὸς ἀδελφοὶ ὄντες τῇ πανυπερσεβάστου,
γράμματα πέμπουσι πρὸς τε ἐκείνον καὶ τὴν ἀδελφὴν,
προφανῶς μὲν αὐτῷ ὀποσασίαν ἐκατηγορουῦντα, πτό-
φασιν μὲν τοὶ ἐκ ἀγεννῆτινα παρέχοντα ὑποψίας.
λέξεων τε δὲ εὐπόρην ἀμφιβόλων, καὶ φιλίας ἀνεμίμνη-
σκον ἀρχαίας καὶ συνδρατεῖβης, καὶ τῇ δὲ αἰνῶν ἀλλήλοις
εὐνοεῖν, ἄλλων τε ἕνεκα πλειόνων, καὶ μάλιστα τῇ ἐκ τῆς
συγγενείας ἐνεχύρων. Τὰς τὰ τοιαῦτα τοίνυν γράμ-
ματα κομίζοντας, στρατιῶται συλλαβόντες καὶ τὴν ὁδόν,
(οἱ ἦσαν ἐπ' αὐτὸ τὸ τοιαῦτον φυλάττειν τὰς ὁδούς
τῇ πρὸς τὴν πανυπερσεβάστον ἕνεκα πολέμου,) καὶ τὰ
γράμματα ἀφελόμενοι, πρὸς μὲν Βυζάντιον ὡς Βασι-
λέα τὴν πρεσβύτερον τὰ γράμματα κομίσαι ἐκ ἔγνω-
σαν δεῖν, τὴν μέγαν λογοθέτην τὰ μέγιστα παρὰ βα-
σιλεὶ δυνάμει δέδοικότες, εἰς Διδυμότειχον ἣ ἡλθον
φέροντες τῇ νέῃ βασιλεῖ. ἐπαινέσας ἡ αὐτὴς τῆς συ-
νέσεως ἐὺβελίας, ἀπέλυσεν εὖ ποιήσας ὁ Βασιλεὺς.
τὰ μὲντοι γράμματα εἰς Βυζάντιον τῇ μεγάλῃ πέμφας
λογοθέτῃ, παρῆναι τε καὶ συνεβελεύετο αὐτὰ φιλικῶς,
ὡς τὰ μὲν γράμματα ταυτὶ τῷ κηδεσπῇ πέμψαιαν οἱ
υἱοὶ γέμοντα πολλῆς ὑποψίας. αὐτὴν δὲ ἐκείνων τε ὄν-
τα πατέρα καὶ τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ τὴν δυνατὴν ὠφέ-
λειαν ὀφείλοντα εἰσφέρειν, οἷα τὴν κατ' αὐτὴν πραγμά-
των δὲ αὐτῇ διοικημένων, χρεῶν ἐκείνης τε ἀπαδείξ
κακῶν τηρεῖν, καὶ τὴν προσδοκωμένῳ ἀπ' αὐτῆς προα-
νασέλλειν βλάβῳ. τὸ δὲ γένοιτ' ἂν, εἰ αὐτὴς μὲν
τῇ τῇ πόλεων ἐκείνων ἀρχῇ ὀποσῆσας, ἑτέρας ἀνυπό-
πτως ἐπισήσει. αὐτοῖς ἣ ἑτέρας ἀρχὰς ἢ ἂν αὐτῶν δο-
κῇ λυσιτελεῖν ἐγχειρίσει. Εμοὶ μὲν ἔν ἐκ ἀγαθὸν ἐ-
δοξεν, εἶπε τῇ βασιλεῖ, τὰ τοιαῦτα γράμματα ποιῆσαι
δῆλα, ἀλλὰ μόνῳ σοί. ὡς ἂν συνεπὸς ὦν, τὰ τε δέοντα
ὑπὲρ τῆς κοινῆς οἰκονομίας πραγμάτων, καὶ τοῖς παισὶ
τὰ λυσιτελεῖντα. Βασιλεὺς μὲν ἔν τοιαῦτα τῇ μεγάλῃ
συνεβέβλεψε λογοθέτῃ. ὅς, πείθεσθαι τε δέον, καὶ χά-
ριτας τῇ τῇ υἱῶν κηδεμονίας ὁμολογεῖν, τὴν ἀντίον ἐποίη-
σάν. τραχέως δὲ ὀποκρινάμενος καὶ σκληρῶς, ἐπὶ τέ-
λει προσέειπε καὶ τὸ τοιαῦτον, ὡς καὶ τοῖς ὄνοις ἡ παροιμία δι-
δωσι τὴν ἔξοντα ἀντιζῆειν. ταῦτ' αὖ μὲν ἔν ἑαυτὸς ἀνερ-
νῶντες ὑπενόων αἰτίαν εἰς τὸ πολεμεῖσθαι παρεχόμενος,
τὴν μέγαν ὑπολογιστὴν παροξυνθέντα δὲ ταῦτα λογο-
θέτῃ εἰς τὸ πολεμεῖν παρακαλεῖσθαι τὴν Βασιλέα. σαφὲς
μὲντοι εἶχον εἶδέν. ἄξιον δὲ καὶ οἷας εὐεργεσίας
πρὸς τε λογοθέτην τὴν μέγαν, καὶ πρὸς τὴν πρωτοβεσιάρειον
Ἀνδρόνικον τὴν Παλαιολόγον τὰς τῇ τῇ τῇ πολέμῳ μά-
λισα

λίσσα αἰτιωτάτης γεγεννημένης Βασιλέως ὁ νέος ὑπὴρ-
ξε, διηγῆσθαι δὲ βραχέων, ὡς ἂν πρὸς οἶον ἡγ-
νωμόνουν εἰδείναι δὲ ἐργέτω. ὁ δὲ πρωτοβесиάρειος
ἐπὶ Παλαιολόγος Ανδρόνικος, ὃς ἔσβεσβυτέρη Βα-
σιλέως Ανδρονίκα παῖς ὢν ἀδελφῆς τῆς Ἀννης, ἣ συ-
νῆκε Μιχαὴλ τῷ δευτέρῳ τῶν Πάτρας ἀρχόντων ἐνὶ καὶ τῇ
κατ' αὐτὴν Θεσσαλίᾳ, ἐκ τινος διαφορᾶς πρὸς τὸν
μέγαν λογοθέτην ἀπεχθῶς ἔχοντες, πρὸς τὸν νέον Βα-
σιλέα ἐλθὼν, πολλὰ τε καὶ ἄκοσμα διεξήκει κατ' αὐτὸν,
καὶ τελευτᾶν προσετίθει, ὡς ἤδη πρὸς τὸν πρὸς αὐτὸν
ἀπέχθειαν ἀπειρηκώς, βέλοισι ἂν αὐτὸν συγκόπτειν
παλαιῶν τε πληγαῖς, καὶ δὲ διὰ τὸ καὶ ἀποθνήσ-
κειν. διὸ καὶ ἀμυνεῖν αὐτῷ, εἴ τι μὲν ταῦτα ἔχοντες τὸ πλ-
μμημα ἐπὶ οἱ δεινόν, εἰδείτο. ἀκέσας δὲ ὁ Βασιλεὺς,
λόγοις τε πολλοῖς καὶ παραινέσει τὸν πρωτοβесиάρειον
ἀπάγειν τὴν πολυμήματος ἐπεχείρει, ὡς ὅτι ἐκ ἐπειθε,
καὶ ἔχοντες ἡπείλυσεν τὰ χαλεπώτατα, εἰ μὴ παύ-
σοιτο τοιοῦτοις ἐπιχειρῶν. ἔφη γάρ. εἰ μὲν πρὶν μη-
δὲν πρὸς αὐτὸν τοιοῦτον εἰπεῖν, τί εἰργάζετο τὸ ἀτόπων,
δεινόν μὲν ἂν ᾖ, ἔδεν δὲ αὐτῷ ἔχοντες. ἐπειδὴ δὲ
αὐτῷ φανεράν κατέστησε τὴν γνώμην, ἀδυνάτον εἰς ἔρ-
γον τὴν βελὴν προαγαγεῖν. τὴν δὲ εἰς τὸν μέγαν λο-
γοθέτην παροινίαν, διοικητὴν τῆς Βασιλέως οὐκ ἔχοντες
μάτων, εἰς ἐκείνον ἀγειν τὴν ὕβριν, ἢ μὴ δεῖν αὐτὸν
συγχωρεῖν. Τούτοις μὲν οὖν ὁ πρωτοβесиάρειος ἐπεί-
θετο δέσας, καὶ ἀπέχετο τὴν τὸν μέγαν λογοθέτην τὰ
αἰχίσια ἔχοντες. ὀλίγαις δὲ ὕστερον ἡμέραις, Βασι-
λεὺς ὁ πρεσβύτερος, εἴ τι ἐκ ἔχοντες εἴ τε καὶ ἄλλως,
ποσῶν ὁξάργιστο κατὰ πρωτοβесиάρειον, ὡς καὶ εἰρη-
θεῖσαι. Πέμψας τοιγαροῦν πρὸς Βασιλέα τὸν νέον
τὸν μέγαν λογοθέτην, ἄλλα τε πολλὰ τὴν πρωτοβеси-
αρίου κατηγορεῖ, καὶ ὅτι λοιδορέμενος αὐτὸν ἐπαύεται
καὶ διασύρει. διὸ ἂν καὶ μόνον δίκαιος εἶναι τὸ ἐχάτῳ
δοῦναι δίκην. ἐπαύεται δὲ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ ὁποσα-
σίαν ἀπ' αὐτῶν ἐνοεῖ. τῶν οὖν ἕνεκα πάντων, εἰς
δεσμωπῆριον αὐτὸν ἐμβαλεῖν δεῖν εἶναι οἰηθεῖς, καὶ αὐ-
τῷ τὴν γνώμην δηλοῦν ὡς ἂν εἰδείν τε καὶ αὐτὸς ἅμα
καὶ συνεπιλαμβάνοιτο πρὸς τὸ ἔργον. Πρὸς ταῦτα ὁ
νέος ἀπεκρίνατο Βασιλεὺς τοιαῦτα Θεότατε Βασιλεῦ,
τὸ μὲν πρωτοβесиάρειον τὸ ἐμὸν θεῖον, ἀπόλασόν τε εἶ-
ναι περὶ τὸ γλῶτταν καὶ πρὸς λοιδορίας δὲ χερσὶ, ἔαυ-
τὸς συνομολογήσασθαι ἂν. διὸ ἔαυτὸς συνεπιψηφί-
μαι τιμωρίας ἄξιον εἶναι τῆς προσήκουσας. Τὰς δὲ
ἐπιφανέστερας μᾶλλον τῶν ἀνδρῶν καὶ προσήκοντας Βασι-
λεῦσι, τὰ τε ἄλλα συνεπὶ καὶ κοσμίως εἶναι δεῖ, καὶ
πρὸς πᾶσαν ἀρετῆς ἰδέαν ἐπιτηδεύουσιν. καὶ τὴν γλῶτ-
ταν πρὸ γε τῶν ἄλλων δὲ φήμας, οἷα δὲ τοῖς ὑπο-
δεετέροις ὡς τινα παραδείγματα κοινὰ καὶ τύπας κειμέ-
νας. πρὸς ἃς ὁρῶντες οἱ πολλοὶ ῥυθμίζονται ἂν πρὸς τὸ
βέλτιον. ὁποσασίαν μὲντοι οὐτ' αὐτὸς κατέγων αὐτὰ
ποτὲ, ἔτε παρ' ἄλλων σαφῶς ἀκήκοα εἰδότες. οὐ δὲ δι-
καιον λόγοις ἀμαρτύνει, ἔργῳ τὴν κόλασιν ὑποχεῖν.
ἀλλὰ μᾶλλον ἐφ' οἷς ἡμαρτε τυχόντα συγγνώμης, λό-
γοις σωφρονίζων τὴν λοιπὴν καὶ ἀπειλεῖν, εἰ μὴ παύοιτο τοι-
αῦτα ἀμαρτύνων, ὡς καὶ ὡς ἀφίεται νῦν, ὅμως πάντων ἐν
τῷ τότε ὑφ' ἔχοντες τὰς δίκας. Οὕτω δὲ πρωτοβесиάρειον
τε ἂν σωφρονέστερον γινέσθαι, αὐτὸν τε ἐζημιώσεσθαι ἂν-
δρα τὴν ἐπιφανῶν καὶ κατ' αἶμα προσήκοντων. Τοιαῦτα συμ-
βελύων εἰδείτο πείθεσθαι, καὶ τὸ ὀργὴν πρωτοβесиάρειον ὑ-
φείναι. εἰ δ' ἄρα ἀνευδότης ἔχει, καὶ μὴ βέλοισι συγ-

Paris I.

titerint, cognoscere possumus. Pro-
tovestiarius matrem habuit Annam,
sororem Andronici senioris, quæ Mi-
chaeli duci, uni ex principibus Patræ,
& Thessaliæ circumjectæ nupsit; qui
nescio ob quam controversiam ma-
gnam logothetam exosus, apud im-
peratorem juniorem multa adversus il-
lum confusus effudit, cum hac clau-
sula: se jam ejus odio fessum, velle ho-
minem plagis multis concidere, et-
iam si propterea sibi moriendum sit. *Edit. Paris.*
Quare eum rogabat, ut si propter tam *pag. 131.*
audax facinus quippiam gravius sibi
impenderet, opem afferret. Impera-
tor longo sermone admonitum, a tam
præcipiti consilio abducere nitebatur.
Cum surdo loqueretur, inclementissi-
me illum se accepturum minatus est,
nisi tali conatu desisteret. Et addebat;
Si me celasses, & interim vetitum aliquid
in ipsum designasses, grave id quidem
fuiſſet, mea autem nihil retulisset: at
jam quia mentem tuam mihi aperuisti,
quæ vis opere compleri, neutiquam pos-
sunt. Quod enim in magnum logothe-
tam imperatoris avi vicarium petulan-
tius committetur, id quasi a me com-
missum homines interpretabuntur: quod
quidem mihi patiundum non est. His
commotus protovestiarius timuit,
& in magnum logothetam exemplum
pessimum moliri cessavit. Paucis die-
bus intermissis, senior imperator an ca-
lumniam, an alia ratione inductus, sic in
protovestiarium exarsit, ut eum in car-
cerem compingere cogitaret. Mittit
igitur magnum logothetam ad nepo-
tem, & hominem cum de aliis crimi-
nibus multis accusat, tum quod sibi
maledica lingua obrectare non desi-
nat: ob quæ sola extremum suppli-
cium mereatur. Præterea quod ab ipsis
deficere meditetur. Ob hæc existi-
mare se, illum conjiciendum in custo-
diam: & hanc sententiam suam ipsi in-
dicare voluisse, ut pariter sciret, seque
ad eum comprimendum adjuvaret. Ne-
pos ita respondit, Se quoque protove-
stiarium b magnæ amitæ suæ filium in-
temperanti lingua, & ad convitia faci-
lem esse, libenter confiteri: quocirca
& suo judicio penæ committere subji-
ciendum. Etenim ceteris illustriores,
& imperatoribus cognatione devin-
ctos, inquit, etiam prudentes ac mode-
stos, & ad omne genus virtutis habi-
les, & lingua præ aliis bene ominata
esse condecet, inferioribus velut com-
munia quædam exemplaria, formasque
propositos, in quas plebei intuentes,
vitam ac mores suos quasi ad certos nu-
meros componant. Verumtamen de-
fectionem illum agitare animo, neque
ego umquam judicavi: neque ab alio,
cui id constaret audivi. Non itaque
justum est, qui verbis dumtaxat pecca-
vit, eum rebus penam luere: imo po-
tius erratorum veniam adipisci, & ser-
monibus suis de cætero moderari. Mi-
næ quoque intentandæ, nisi talibus
modum fecerit, simul omnium, etiam
quæ nunc illi dimittuntur, in futuro
 sæculo supplicia subiturum. Sic pro-
tovestiarius probiorem fore, & vi- *pag. 132.*
rum nobilitate conspicuum, ac san-
guine imperatori conjunctum, haud
male mulctatum iri. Hoc consilium ne-
pos dabat, & ut audiretur, iraque po-
neretur rogabat. Sin ad veniam inex-

O

orabilis maneret, ipsi d ut rerum omnium domino licere facere quod libet. Se quoque ad injuriosum, ac protervum illum puniendum adiutorem esse voluisse, si videret deesse facultatem ei, cui voluntas non deesset. Nunc quia quaecumque vellet, praestare posset, faceret quod vellet. Hæc postquam magnus logotheta seni renuntiavit, ille sive eo consilio tamquam utili persuasus: sive nepotis probitatem reveritus, in protovestiarium animadvertere superedit. Ita junior imperator uni maxime profuit, ne cum infamia, & dedecore verberibus contunderetur: alteri, ne æternis vinculis mandaretur: qui non diu post ex infestissimis odiis in gratiam mutuam redierunt. Cumque inter se ad idem sentiendum iurandum confirmationis ergo adhibuissent, ipsi bellum instruxerunt, dolisque, & calumniis senem adversus nepotem incenderunt, & beneficia benemeritum usque ad mortem oppugnando pensaverunt. Atque hi quidem ita se gesserunt. Imperator avus protovestiarium Balagradorum præsidem creavit, benigneque ac mansuete tractatum, cum multorum beneficiorum pollicitatione emisit: cum præcepisset, ut quibuscumque ad bellum opus esset, parata haberet, quo statim atque a se litteras accepisset, ex occidente copias in nepotem duceret. Cui scriptum est ab amicis Byzantio, avum propalam bellum adornare. Quamobrem ei, & magno domestico, nec non protostratori de bello in consilium ire placuit, visumque adhibendam, ut prioribus bellis, animi magnitudinem: nec prius infurgendum, sed quid tempus moneat, expectandum. Pes etiam victoriæ præclara illos sustentabat, quod Deum sibi fracto fœdere læsis, succursurum confiderent: ad quod frangendum ipsi nec re, nec verbo in causa ullo modo fuissent. Experiundi tamen gratia, Constantinopolin procedendum, quod belli molitio, simul ac eo accessissent, clare apparitura, aut perterrefactis, qui illud suscitarent, in nihilum recasura esset. Hæc consilantium sententia fuit.

γνώμης ἄξιον, Κύριον ὄντα πάντων, ὃ, τι αὐτῷ ἐθέλη, ἐξεῖναι ἔλεγε ποιεῖν. συνήρατο δ' αὖ καὶ αὐτὸς πρὸς τὸ τιμωρῆσθαι τὸν ὑβριστὴν, εἴ γε ἐνδεῶς βεβλήσας εἴρα τὴν δύναμιν κεκμημένην. ἐπεὶ δὲ ὅσα αὖ ἢ βυλομένῳ καὶ δυνατῷ ἐστὶ καταπραΰνασθαι, περαιρέτω βεβλή. Ταῦτα τὰ μεγάλα λογοθέτης πρὸς Βασιλέα τὸν πρεσβύτερον ἀπαγγείλωντος, εἴτε τοῖς βεβουλευμένοις ὡς λυσιτελέσιν ὁ Βασιλεὺς πεισθεὶς, εἴτε τὸν νέον καλοκαγαθίαν αἰδέσθεις, τὸ κακῶς ποιεῖν τὸν πρωτοβεσιάρχιον ἀπέστη. ἔτω μὲν ἀμφοτέροις ὁ νέος Βασιλεὺς, τῷ μὲν, τῷ μὴ πληγαῖς πρὸς τὴν ἀτιμασθῆναι συγκοπήναι, τῷ δὲ, τῷ μὴ ὅτι βίῃ δεσποτικῶν οἰκεῖν, αἰτιώτατος ἐγεγόνει. αὐτοὶ δὲ μὴ μικρὸν ἐκ τῆς ἁκρῆς ἐκπεπολεμῶσθαι εἰς φιλίαν συνελθόντες, καὶ ὅρκοις ἐμπεδώσαντες ἀλλήλους ἢ μὴ φρονήσειν ταῦτα πρὸς τὸν καὶ τὸν νέον Βασιλέως πόλεμον, αὐτοὶ τε ἐξηρτύοντο, καὶ τὸν Βασιλέα παρεκάλουν, ἀπάταις χρώμενοι καὶ δολοχαίαις. ὅτι τῆς διεργασίας ἀπεδίδοσαν χάριν, τὸ μέγιστον θανάτου πολεμῆν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἔπω. Βασιλεὺς δὲ ὁ πρεσβύτερος τὸν πρωτοβεσιάρχιον ἄρχοντα καταστήσας Βαλαγράδων, προσηνῶς τε ἐν ἡμέραις ὁμιλήσας, καὶ πολλὰ ἐπαγγελάμενος ὅτι ποιήσειν, ἐξέπεμψεν, ὅσων αὖ δέοι πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι παρεσκευασμένον παραγγείλας. ὡς ἅμα τῷ δεῖξασθαι γράμματα παρ' αὐτῷ, Βασιλεὶ τῷ νέῳ τὴν ἐκ τῆς ἐσπέρας ἐπάξων στρατιάν. Ἀπὸ δὲ Βυζαντίου πρὸς τὸν νέον Ἀνδρόνικον ἦγον γράμματα παρὰ τῶν φίλων σαφῶς ἀπαγγέλλοντα τὸν πρεσβύτερον Βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευάζεσθαι. διὸ καὶ ἐδόκει δεῖν αὐτῷ ἅμα μεγάλῳ δομestikῷ καὶ πρωτοστράτη βελευτέᾳ εἶναι περὶ τὸν πόλεμον. βελευσαμένοις δὲ μεγαλοψυχίᾳ ὥστε καὶ ἐπὶ τῷ πολεμῶντι ἐδόκει χεῖναι, καὶ μὴ προεξαιέσθαι, ἀλλὰ τὸ ἀπὸ τῶν πραγμάτων ἔλεγχον περιμένειν. ἅμα δὲ ἐλπίζοντες περιγενήσεσθαι τὸν πόλεμον, ἀμύνοντος αὐτοῖς καὶ τῷ Θεῷ παρασπονδουμένοις. αὐτοὶ γὰρ ἔτε λόγῳ αἰτίας παραχεῖν τῷ λεγῶναι τὰς σπονδὰς. πείρας δὲ χάριν ἐδόκει πρὸς Βυζάντιον ἀπελθεῖν ὡς ἡ φανερὰ γεννησομένη ἅμα τῷ αὐτῷ ἀφικέσθαι τὸν πόλεμον, ἢ ἐκλυθησομένη, τῷ κινουμένων καταπληξάντων. Βασιλεὶ πάντων οὖν τῷ νέῳ ἐπὶ τοῖς φίλοις ἔπος ἐδόκει.

CAPUT XLIV.

Per legatos avus nepotem monet, ne Byzantium ingre diatur. Ille dolens ea denuntiatione, Deum testem innocentie sue appellat; nec recusat, si legitime accusatus se defendere nequiverit, quin pœnas det. Ejus momoriam e sacris per omnia templa tolli vult avus: patriarcha diserte nepoti patrocinnatus, refragatur.

Edit. Parif.
pag. 133.

DIES pauci intercesserunt, cum ineunte Octobri, Indictione decima, Didymoticho Selybriam sine exercitu (ne dedita opera in bellum viderentur proficisci) fervorum, amicorumque stipati catervis venerunt. Quod ut comperit senior, Gregorium Clidam Dicæophylacem, & Niphonem Moglænorum episcopum Selybriam mittit, suis verbis nepoti mandatum, ne Byzantium adeat: non enim ingredi permiffurum, quan-

ΚΑΙ ὕστερον οὐ πολλαῖς ἡμέραις κατὰ τὰς ἀρχὰς Οκτωβρίου τῆς δεκάτης Ἰνδικτιῶνος, ἐκ Διδυμοτείχου ἦλθον εἰς Σηλυβρίαν, στρατιῶν μὲν οὐκ ἐπαγόμενοι, τῷ μὴ δοκεῖν ἐξελπίσθαι πρὸς πόλεμον χωρεῖν. ἅμα δὲ οἰκέταις καὶ τῶν φίλων οὐκ ὀλίγοις. ὡς δὲ ἐπύθετο ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς, πᾶν τε δικαιοφύλακα Γρηγόριον τὸν Κλειδᾶν, καὶ Νίφωνα τὸν ἐπίσκοπον Μογλαίων πρὸς τὸν ἔχγονα ἀπέστει-

λὼν εἰς Σηλυβρίαν, εἰς Βυζάντιον κελύων μὴ ἐλ-
θεῖν. εἰ δὲ ᾧ ἂν αὐτῷ τὴν εἰσοδὸν παραχωρήσειν,
ὅτι τὰς πρὸς αὐτὸν ἀποστάτας παραλύσει καὶ τὰς ὁρ-
κὰς καὶ τὴν περὶ αὐτὸν συμβῆναι τῶν ἀβελήτων, ἐκ ἐκείνων,
ἀλλ' ἐαυτῷ ἢ αἰτίαν λογίζεσθαι παρεσπονδηκότι. τῶν
ἀνέστας ὁ νέος Βασιλεὺς, ἤλγισσε μὲν ἔχ' ἥκιστα ἐπὶ
τῇ ἀγγελίᾳ· μικρὸν δὲ ἐπιχῶν, Εὐβολίῳ, εἰ-
πε, μὴ ποσῶν ἀμνήμονα ἢ ἐμὸν Κύριον καὶ Βασιλέ-
α ἡς ἔργοις αὐτὸς διπαιδεύας καὶ δαλείας πρὸς αὐτὸν ἐν-
δείξάμεν ὁφθαλμοῖς νῦν· ἐπεὶ δ' ἡ τῶν ἐμῶν ἀμαρτι-
μάτων πληθὺς ἐπιόρκον καὶ τῶν πρὸς αὐτὸν συμβα-
σεων ἀδεπτικῶν καὶ οἶδαί με ἀνέπεισε καὶ λέγειν, δεόν
δὲ γινώμονα καὶ φιλοπάτορα ὅτι αὐτῷ ὑπέκοντα λογι-
ζεσθαι πάντα, πρῶτον μὲν ἐν καίρῳ οἶομαι ἢ πρὸς
ἐμὲ ὑμῶν ἀφίξιν γεγενῆσθαι σωεῖν ὄντων καὶ δυναμέ-
ων μάστιγα ἀπὸ τῶν λεγομένων τὰ ἀληθῆ καὶ τὰ δεόν-
τα συνείναι· ἐπεὶ, ἐρωτῶ εἰ καὶ παρὰ τῷ ἐμῷ κυ-
ρίῳ καὶ Βασιλεῶς ἐπιτεῖσθαι ὑμῖν, ἅτε ἡδὲ κηκεῖ γ-
καλεῖν, καὶ τῶν τῶν ἀπολογίαν δεχέσθαι διεξιόντος.
ἐλπίζω ᾧ ἐκ πολλῶν τῶν περὶ ὅςδε ἀποδύσασθαι τὰ ἐγ-
κλημάτα. τῶν δὲ εἰπόντων μὴδὲν πλέον ἐπιτεῖσθαι
ἢ ὅσον μὴ εἰς Βυζάντιον ἀπαγγέλλαντας ἥκειν,
αὐτοῖς ἀνασφίρει· Ἀπαγγείλατε τοίνυν, ἔφη, τὰ ἐ-
μῷ κυρίῳ καὶ Βασιλεῖ, ὅτι ἢ ἔφορον τῆς ἀληθείας ἐ-
πιμαρτύρομαι Θεόν, καὶ αὐτὸν ἀληθεῖα καλέμενον καὶ
ὄντα, ὡς οὕτως ἀπότερον, οὐτ' ἐν τῷ νῦν ἀ-
δίκως κατ' ἐμὴν κινεμένην πόλεμον, ἢ ἔργοις ἔτε-
ρῳ ἐν ῥήμασιν ἐμαυτῷ τί σύνοιδα πεπραγμένον
καὶ σῶ· διὸ καὶ ἐκείνης γίνομαι σο, πρὸς αὐτῷ τοῦ
Θεοῦ, τὸ ὀργίζεσθαι ἀποδέμενον, συμπαθεῖα λήσα-
σαι καὶ ἀφαισίου· καὶ τοῦ δικαίου καὶ λυσιτελοῦν-
τος ἔξω ποιεῖν μὴδὲν· εἰ δ' ἄρα τῷ δαίμονος ἢ δυσ-
μείρεα, δι' ἧν πολλὰ καὶ ἐν κακοῖς τεταλαιπώρηκα,
τῆς μὲν δαλείας καὶ διπαιδείας ἧς ἔργοις αὐτοῖς ἐπε-
δείξάμεν ἐν παντί τῷ παραχῶντι· παρεσπονδῆσαι
ἐπιτελεῖσθαι, τοῖς ἑβραίοις δὲ ὅτι συκοφαντήσιν ἀ-
νέπειτε προσέχειν, καὶ ἢ κατ' ἐμὴν πόλεμον κινεῖν,
δέομαι αὐτοῖς μὴ ἐρήμιον οὕτως καταψηφίσασθαι· ἀλ-
λὰ τὰ τε ἐγκλήματα δηλῶσαι, καὶ τὸν ἀπολογί-
ας παραχεῖν· εἰ μὲν οὖν ἑξήκω τῶν δίκων, τὰ
ἐγκλήματα ἀπολύσω, ὅτι ἂν ἔχοι· ἂν δ' ἐ-
πιόρκῶν ἀλῶ καὶ παρασπονδῶν, εἰς ἐμὴν ἀξίῳ τυ-
χεῖν συγγνώμης, ἀλλὰ πᾶν ὅτι οὖν πάχειν αὐτὸς
τιμῶμαι· Βασιλεὺς μὲν οὖν ὁ νέος τοῖς πρέσβεσι
τῶν πάππων ταῦτα ἐκέλευεν ἀπαγγέλλειν· οἱ δ'
ἐπυθάνοντο αὐτοῖς εἰ μὴδὲν ἐαυτοῖς σύνοιδα τὰς πρὸς
Βασιλέα ἢ πάππον γεγενῆσθαι ὁρκας παραβεβη-
κώς, οἰόμενοι πείσαι ἂν Βασιλέα ῥαδίως διαλύ-
σασθαι πρὸς τὸν ἔργον, εἰ μὴδὲν ἐπιόρκουντα πύ-
θοιτο αὐτὸν· τοῦ δὲ ἰχυρισμένου ἄχει τότε πα-
ρεσπονδῆσαι μὴδαμῶς, χαίροντες εἰς Βυζάντιον ἐ-
παύοντο, ἐλπίζοντες τὸν πόλεμον τῶν Βασιλέων
καταλύσειν· τὸ δ' ἐναντίως ἀπέβη ἢ προσεδόκων.
ἀπαγγελλάντων ᾧ ὅσα Βασιλεὺς ὁ νέος πρὸς τὸ μὴ
παρεσπονδῆσαι παραιτεῖται, εἰδὲν μᾶλλον ὁ πρεσ-
βύτερος ὕψηκε τῆς ὀργῆς· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἀπεκρί-
νατο εἰδὲν· τῷ Πατριάρχῃ δὲ Ησαΐα τὸ μνημο-
νεῖν ἐν ταῖς ἱεροπλεσίαις τοῦ ἐγγόνος, μήτ' ἐν
τῇ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας νεῶ, μήτ' ἐν τοῖς ἄλλοις
ἱεροῖς ἐκέλευε συγχαρεῖν· καὶ αὐτῶν γὰρ πᾶν

Pars I.

doquidem a fœdus in postremis ha-
buisset. Proinde si quid ei obveniret
mali, non illi, sed sibi culpam adscri-
beret, qui fœdus violasset. Doluit
magnopere hac denuntiatione nepos,
paulumque cunctatus, Voluissē,
inquit, dominum meum, & impe-
ratorem obedientiæ, & subiectionis
meæ, quam erga eum factis ostendi,
non usque adeo deposuisse memo-
riam. Sed quia peccatis meis factum
est, ut huc prolaberetur, neque per-
jurum, & pactorum conventorumque
contemptorem judicaret ac diceret,
cum probum potius, patris amantem,
sibique subjectissimum reputare de-
buisset, primum quidem opportune
vos huc venisse arbitror, viros pru-
dentes, quique facillime ex oratione
mea veritatem, & officium intellectu-
ri sint. Deinde interrogo, ecquid ab
avo meo in mandatis acceperitis, ut de
inuriis illi a me illatis mecum expo-
stuletis, meamque contra defensionem
audiatis. Etenim ad objecta depellen-
da quod dicam, superfuturum, ne-
dum defuturum spero. Respondenti-
bus, non plus sibi præceptum, quam
ut ei denuntiarent, ne Byzantium in-
grederetur, statimque reverterentur:
Renuntiate, inquit, ait, domino
meo, & imperatori, me Deum
veritatis vindicem, atque adeo ipsam
veritatem (ipse enim & est, & nomi-
natur veritas) testari, me neque an-
tea, neque modo bello tam inique ap-
petitum, mihi alicujus in ipsum cri-
minis, seu re, seu verbo admissi con-
scium esse, aut fuisse. Quare illum per
Deum immortalem obsecro, ut juxta
mecum miseriā meam sentiat, se-
que ad lenitatem det, ac ne quid
præter æquum, & bonum attentet.
Quod si cacodæmonis malignitas, pro-
pter quam multas toties ærumnas per-
tuli, paratam ad ejus nutum volun-
tatem meam (quam, quotiescumque
occafio fuit, præ me tuli) ex animo
illi excussit, obrectatoribus autem,
& sycophantis aures dare, & armis
me persequi persuasit, iterum oro, ne
indicta causa me condemnet: sed cri-
mina proferat, defendendi locum re-
linquat. Si refutatis illis damnationem
effugero, bene habet: sin perfidus, &
fœdifragus inventus fuero, ne veniam
consequar, & vel me iudice, quan-
tumvis magno supplicio mulctet. Hæc
nepos avo. Quarentibus adhuc le-
gatis, ecquid juramentum, quod
avo juravit, nullam partem violarit:
rati, non difficile reconciliatum iri se-
nem, si jurisjurandi tenacem esse au-
dierit; confirmanteque illo, se ad id
tempus usque nihil fœderi contra-
rium egisse, lætantes ac bene speran-
tes, bellum sopitum iri, Byzantium
repetivere. Verum aliter accidit, quam
sperabant. Expositis namque quibus
junior rupti fœderis culpam ab se a-
molitus esset, nihilo magis senior
iram posuit. Et legatis quidem nihil
respondit: patriarchæ vero Esaiæ præ-
cepit, ut inter sacrorum solemnia,
neque in Sophiæ, neque in aliis tem-
plis ejus nomen edi sineret: nam &
in palatio ejus memoriam e sacris e-
jectam esse. Patriarcha hujus rei cau-
sam sciscitari. Nam si vel in dogma
aliquid ab ecclesiæ placitis diver-

Edit. Paris.
pag. 134.

Q. ii

Edit. Paris.
p. 135.

sum præcipitasset, ne sic quidem, citra admonitionem, & conatum ejus sanandi, e sacris ejectum illius nomen oportuisse. Quin seipsum, a Deo sacrorum ecclesiæ dogmatum antistitem, animarumque procuratorem institutum, non Rhegium modo, ubi junior esset; sed ad ultimas terras etiam pro anima in salutis periculo versante & debere, & vel le alacriter proficisci. Quare faciendum, ut primum adeatur; & si quidem, Deo favente, longa disputatione, ac monitis victus, dogmatum nostrorum sinceritate perspecta, pravam opinionem deseruerit, veritatemque amplexatus fuerit, quid melius optari posse? Cum & ecclesiæ secundum spiritum, & is secundum carnem filium, & Romani imperatorem suum recuperaverint. Sin se in improbitate obfirmaverit, atque ad radios veritatis oculos clauferit, nec qualem spem futuræ sanitatis fecerit, non solum e sacris Byzantinis ejus nomen expuncturum: sed Christianis per orbem universis etiam, ut palam piorum communione seclusum, promulgaturum. Tum imperator, non se pravitatem in fidei capitibus nepoti objicere; sed jurisjurandi, fœderumque contemptum, superbiam insuper, & contumaciam. Atque idcirco illius commonefaciendi, & castigandi causa istuc excogitasse. Si rursus emendationem pro portione peccatorum ostenderit, se, quod sui muneris sit, non neglecturum. Ergo, subjicit patriarcha, oro te, imperator optime, uti hoc maximum apud me beneficium ponas, meque ad illum abire sinas. Etenim effecturum me divinat animus, & ut nepos, si quid antehac peccavit, id corrigat, atque in posterum quod suarum est pattium fideliter præstet: & offendicula, bellique irritamenta e medio auferantur. Hic sermo imperatorem pupugit. Atqui oportebat, inquit, omissa hac supervacanea in negotio alieno sollicitudine verbis meis obtemperare, & jussa non repugnanter exequi. Sed quoniam nescio quomodo ratiocinatus, contra & dicere, & facere maluisti, necesse est me tibi non reluctari: tu noveris quid conveniat. Hoc itaque modo imperator & patriarcha sententiis dissidebant. Unde in palatio quidem interdicta erat nepotis mentio: in reliquis autem per urbem Byzantinam sacris, etiam in ipsa æde Sophiæ, sacrorum tempore solemniter more uterque imperator nominabatur.

ὃ ἐν αὐτῇ τῇ σοφίᾳ Θεὸς τεμένει τῷ ἱερῷ, ὡς ἔθος ἔω, ἡ μνήμη τῷ Βασιλεὶ ἐτελείτο.

ἐν Βασιλείῳ ἱερῷ ἀπεληλακέναι τὴν τέτη μνήμην. ὁ Πατριάρχης ὅ τὴν αἰτίαν ἠρώτα δι' ἧν ἂν ἐκβάλλοιτο τῷ ἱερῷ ἡ μνήμη τῷ Βασιλεὶ. εἰ μὲν ὅ ἐστις τὴν ἀλλοτριὴν τῆς ἐκκλησίας ἐξώκειλε δόγμα, εἰ δ' ἂν πρὸ πάσης παρανόσεως καὶ πείρας τῷ ἱερῷ ἐκβάλλειν χῆν, ἀλλ' αὐτὸν ὑπὸ τῷ Θεῷ τῷ ἱερῷ τῆς ἐκκλησίας προσάττειν ἀποδειχθέντα δόγματον καὶ κινδυνόνα ψυχῶν, καὶ ἄλλοι Ρηγίου μόνον, ὅπου Βασιλεὺς ὁ νέος ἔχειται, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑκατίας γῆς ὑπὲρ ψυχῆς κινδυνεύουσιν ὀφείλαντε καὶ προθυμεῖσθαι βαδίζειν. Διὰ τὸ τοῦ Θεοῦ συναρμομένου, πολλὰ διδασκαλίας καὶ νομοθεσίας, τὴν κακοδοξίαν ἀποδίδται, τὴν ἀλνδρῶν ἀσπασάμενος καὶ τὸ ὑγιαῖνον τῶν δογμάτων ἐπεργασάμενος, πάντα χάσεν ἂν ἔχοι καλῶς, τῆς Ἐκκλησίας τῇ καὶ πνεύμα, καὶ σοὶ τῇ σωματικῇ παιδός, τοῖς τε Ρωμαίοις, τῇ Βασιλείᾳ σεσσωμένῃ. ἂν δ' ἐδεδόκακῶν φανῇ, καὶ πρὸς τὰς αὐγὰς τῆς ἀληθείας καμύων ἐκοντὶ τῆς ὀφθαλμῆς, καὶ εἰς μικρὰν τινα παρέχων ἐλπίδα τῇ ἱατροδιδῶναι ἂν ποτε, καὶ τῷ ἐν Βυζαντίῳ ἱερῷ μόνον αὐτῇ τὴν μνήμην ἐκβάλλω, ἀλλὰ ἐπὶ τοῖς ὁποῖσδήποτε γῆς Χρῆστιανοῖς ἐκκήρυκτον αὐτὸν ποιήσω. Αποκεινόμενος δὲ τῇ Βασιλείᾳ οὐ διαστροφῇ τῆς πίστεως καὶ ἐγγόνῳ ἐγκαλεῖν, ἀλλὰ τῷ εἰς αὐτὸν ὅρκων ἀξίᾳ καὶ τῷ σωτηριῶν, εἰς τὴν αὐθάδεια καὶ ἀπειθείαν, καὶ ὅτι τὸ τοῦ Θεοῦ καὶ παιδείας χάριν τὸ τοιοῦτον ἐπινενοηκέναι, πάλιν δὲ αὐτῇ τὴν διόρθωσιν ἀξίαν ἐπιδειξάμενος τῇ ἡμαρτημένῃ αὐτὸν τὰ δέοντα ποιήσειν. Οὐκοῦν, εἰπὼν ὁ Πατριάρχης, δέομαι σε, κράτιστε Βασιλεῦ, μίαν ἐμοὶ χάριν ταύτην καταδεῖναι μεγίστην, τὸ πρὸς αὐτὸν ἐπιτρέψαι ἀπελθεῖν. ἐλπίζειν ὅτι Βασιλεὺς τὸν νέον πείσειν, εἰς τὴν ἡμαρτῆται πρότερον, ἐπανορθώσασθαι, καὶ ἀσφαλῶς εἰς τὸ ἐξῆς τὰ δέοντα ποιεῖν. τὰ τε μεταξὺ προσκόμματα καὶ τὰς αἰτίας τῇ πολέμῃ ποιήσεν ἐκποδῶν. ἀνδρῶς δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς εἰρημένους ὅτι πεθεῖς, Ἐχρῶν, εἰπε, τοῖς ἐμοῖς ἀπολυπαργμόνως πείθεσθαι λόγοις, καὶ τὸ κελδομήρον, ἀντιλέγοντα μηδὲν, ποιεῖν. ἐπεὶ δ' ἐκ οἷδ' ὅτι τινι χρώμῳ λογισμῷ πάντων ἐλέγειν καὶ πράττειν ἀπορήσας, ἐμοὶ δέον συνεργεῖν, αὐτὸς ἂν εἰδείης ὅτι δέον ποιεῖν. Οὕτω μὲν οὖν Βασιλεὺς καὶ Πατριάρχης ἀσύμφωνοι ταῖς γνώμας ἦσαν. διὸ καὶ ἐν μὲν Βασιλείῳ τὴν τῇ νέου Βασιλείᾳ ἀπείρητο ποιεῖσθαι μνήμην. ἐν δὲ τοῖς κατὰ Βυζαντίον λοιποῖς ἱεροῖς, ὡς ἔθος ἔω, ἡ μνήμη τῷ Βασιλεὶ ἐτελείτο.

CAPUT XLV.

Rogat avum nepos, ne novo istoc bello imperium Romanum cladibus cumulet, iterumque se ad dicendam causam offert. Magnus domesticus per litteras idem contendit: nepotem tuetur; ab audiendis scophantis dehortatur. Terrorem in extremo adjungit, si secus fecerit.

JUNIOR imperator in castello Ennacofia, non procul Rhegio, a principio Octobris, usque ad Decembrem sedens, avum precabatur, ne rem Ro-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ὁ νέος ἐν τῇ πρὸς τὸ Ρήγιον Ἐννακόσια προσαγορευομένῳ χωρίῳ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μάλιστα Οκτωβρίου ἀρχὴ καὶ Δεκεμβρίου

ἡττειβαν μινός, ἰδεῖτο τῶν πρεσβυτέρων Βασιλέως, μὴ αὐτοῖς τὰς Ῥωμαίων πράγματα εἰς φθορὰν καὶ παραλίην ἐμβαλεῖν. ἀλλ' ἔλεον τῷ ὑπνύον χρόνῳ, μὴ ἐπὶ πλέον τὸν πόλεμον ὀξύνειν. ὥς ἂν ὅτε αὐτὸν τῷ εἰρηνώτερον μᾶλλον ἐλθέτω, καὶ τοιοῖςδε πρὸς αὐτὸν ἔχῃ πρεσβέων ἐχρήτο λόγοις. Τῆς ἐμῆς, ὦ Βασιλεῦ, αὐτοῦς τε καὶ προθυμίας ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ συμφερόντων, ἔχῃ ἑτέρων τινα ἀξιοχρεῶν ἢ σε μάρτυρα ἔξῃ παραχεῖν. οἶδα γὰρ ὅπως Περσῶν ὑπὸ Περσῶν πολιορκουμένων, καὶ ὅσον ἔπαλῶσθεσθαι προσδοκωμένων διὰ τὸ τὸν παντὰ πασιν ἐπιλελοιπέναι, πυθόμενος αὐτὸς, αὐτόκλητος εἰς Βυζάντιον ἦκον, δεόμενός τε ἅμα καὶ συμβαλόντων τοῖς πολιορκουμένοις τὴν δυνατὴν πρόνοιαν εἰσενεγκεῖν. αὐτὴν δ' ἡμεῖς τὸ ἐμὲ ἅμα τῇ στρατιᾷ, ναυσὶ πρὸς τῷ Τείχλειαν περαιωθέντα, (ἐπεὶ οὐ πολὺ Πέρσης διέχει) τοῖς τε βαρβάροις ἡμεῖς δυνάμει ἐπιθέσθαι, καὶ Περσῶν τοῖς ἐπιτήδεα ἐσκομίσαι. τότε δὲ γενομένη, ἐλπίς αὐτῶν χρόνον πολὺν πρὸς τὴν πολιορκίαν ἀντιχῆσαι. τὰλλα γὰρ ἡ πόλις ἅπαντα κατεσκευάσθαι καρτερῶς. Ἐγὼ μὲν οὖν ἔγωγε προθυμίας εἶχον πρὸς τὸ Περσῶν βοηθεῖν αὐτοῖς ἡκεῖνδυνεύων. σε δὲ μὴ ἐφειμένους, ἅκων κατεχέσθαι. ὃ καὶ μάλιστα αἴτιον ἔδοξε γενεῖσθαι τῶν Περσῶν ὑπὸ τοῖς πολιορκουμένοις βαρβάροις γεγενῆσθαι. Ταῦτα δὲ διηλθὼν, ἔχῃ ἔν ἁπλῶς ἔγωγε φιλοτιμῆσθαι, ἀλλ' ἔν ἐπιδείξαιμι ἐκ πολλοῦ τῶν περιόντων, ὅτι εἰ μίας ἕνεκα πόλεως κινδυνεύουσιν οὕτω περιεκαίμεν, καὶ δεῖν ἐνόμενον ἢ βοηθεῖν αὐτῇ, ἢ καὶ αὐτὸς συγκινδυνεύειν, πολὺ μᾶλλον ἂν ἀλχοίην καὶ ὅμως Ῥωμαίων σύμπασαν τῷ ἡγεμονίᾳ κινδυνεύσαν ὁρῶν. τὸ γὰρ ἡμᾶς τὴν ὑπὲρ αὐτῆς πρὸς τὰς ἑξω πολέμους πολεμεῖν δικαίως ὄντας, συρρήγνυσθαι ἀλλήλοις, καὶ ἄλλο τι ἢ καταστροφὴν αὐτῆς τελωτάτην οἶσθαι χρή. διὰ δὲ καὶ σφόδρα σε δέομαι, Βασιλεῦ, εἰ μὲν οἷόν τε καταλύσαι τὴν ἔχθραν, καὶ τὴν εἰρήνην, μᾶλλον ἢ τὸν πόλεμον ἐλέσθαι. εἰ δ' ἐπὶ τῷ σῶτον οἱ τῶν συκοφαντῶν ἰσχυσαὶ λόγοι, ὥς τ' ἐμὲ πολλὰ περὶ εἰρήνης δεόμενον ἀνύειν μηδὲν, τότε δούτερον ἰκετεύω, ἐπὶ σὲ ἅμα δύο ἢ καὶ τρισὶν ἐλθόντα δικασθῆναι. καὶ μὲν ἀπολύσωμαι τὰς αἰτίας, καλῶς ἂν ἔχοι. ἂν δ' ἀδικῶν ἀλῶ καὶ ἐπινοῶν, τῶν μακρῶν ἀπαλλαγῆσθαι πόνων, ἔχων ἐν χερσὶ τὸν ἀδικουῦντα, καὶ μὴ φείσῃ πρὸς αὐτὸν Θεοῦ, ἀλλὰ κόλασον ἀξίως τῶν ἀμαρτημάτων. εἰ δὲ μὴ τὰτό σοι ἀρεσόν, τὸ αὐτὸν ἐμὲ ἐπὶ σὲ ἐλθόντα δικασθῆναι ὑπὲρ ἐμῆ. καὶ καὶ αὐτὸς ἀλῶ, τὰ ἑσχατὰ ὑπομνήτω. πάντως ὅτε εἴδῃ ἡττον ἀλγίσω ἢ εἰ αὐτὸς ἐν τῷ σώματι ὑφιστάμην τὰ δεινὰ. Τοιαῦτα μὲν Βασιλεὺς ὁ νέος ἐπέτελλε πρὸς τὸν πάππον καὶ Βασιλέα. καὶ ὁ μέγας δὲ δομέστικος τοιαῦτα ἔγραψε δεόμενος περὶ τῶν αὐτῶν. Κράτιστε Βασιλεῦ, ἀμφοτέρω σε οἶμαι σαφῶς πεπεισθαι περὶ ἐμῆ, ὅτι τε εὐνοικῶς ἔχῃ καί με καὶ φιλίως περὶ σὲ, καὶ εἰδένός σοι δευλόειν ἡττον αἰεῖσθαι. τέτων ἀποδείξεις σαφῶς τῶν πραγμάτων ἐν πολλοῖς παρασχομένων. καὶ ὅτι τὴν κοινὴν τῶν Ῥωμαίων εὐδαιμονίαν, καὶ τὸ ὄντων μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ζωῆς προθύμως ἀλλαξάμην ἂν. νυνὶ δὲ σε ὁρῶν ὅτι εἰδένός σοι αἰτίας λύοντα μὲν τὰς ἀπονδὰς, ἀρμυμένον δὲ πολεμεῖν, σφόδρα μὲν ἀλγῶ, καὶ παραπλήσιον θανάτου τὰς συμφορὰς, αἱ περιεσπένονται Ῥωμαίους ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἐννοῶν πόλεμου. δεο-

manam rursus in tumultum, perniciemque conjiceret; sed misericordia suorum civium motus, bellum inhiberet. Quo autem illum ad pacem hesteret, sic per legatos egit: Sedulitatis, & in *Edit. Paris.* citatae voluntatis meae, imperator, ad *pag. 136.* providenda, ac tuenda Romani imperii commoda, praeter te idoneum testem laudare alium non queo. Manet enim in memoria tibi, quo pacto, cum Pruseni a Persis obsidione vallarentur, & jam inibi esset, ut penitus defecti cibarum, in hostium manus venirent, ego re comperta, Byzantium non vocatus advolarim, teque rogando, & hortando impulerim, ut qua posset providentia victus importaretur. Poterat autem sic, ut ego cum militibus Trigliam Prusae vicinam trajicerem; barbaros, si liceret, invaderem, & Prusenis alimenta inferrem. Quo quidem modo obsidionem diu toleraturam sperabatur, quando undique firmiter communita est. Cum igitur ego Prusenis quamvis cum capitis mei discrimine succurrendi desiderio arderem, tu me invitum cohibuisti: id quod potissimum videtur in causa fuisse, cur Prusenorum barbari potirentur. Haec narraui, non ut gloriarer tantummodo: sed ut ex ea, quae mihi suppeditat copia, quod volo, uno argumento demonstrarem. Si enim propter unicam urbem tantum cruciabar, eique aut ferendum auxilium, aut cum ea omnes casus mihi subeundos existimabam, quanto magis nunc cruciarer, si universum imperium Romanum simul in discrimen vocatum aspicerem? Nam quod nos, qui pro eo adversum externos propugnare summo jure debebamus, bello concurrimus, hoc profecto non aliud, quam ultimum illius exitium par est arbitrari. Quare te magnopere quaeso, imperator, si potes, inimicitias deponere, & pacem bello antepone. Sin calumniatorum vocolae apud te tantum valuerunt, ut quam saepius petivi pacem, nondum obtinuerim, saltem hoc mihi largire, precor, ut a duobus, aut tribus comitatus, apud te causam dicam. Si crimina refellero, bene habebit: si perjurii, injustitiaeque damnatus fuero, tu diuturna molestia liberaberis, reum manibus tenens: cui ut ne parcas, sed pro eo ac scelera ejus merentur illum punias, per Deum te oro. Sin autem non placet, ut ipse praesens abs te praesente judicer, at magno domestico sit fas, se loco meo sistere. Qui si & ipse damnabitur, atrocissimam poenam exsolvat: qua plane non minus dolebo, quam si corpore meo illam excepissem. Hæc imperator junior ad avum scripsit: quibus germana etiam magnus domesticus, his verbis: Utrumque tibi, imperator *pag. 137.* optime, persuasissimum credo, & benevolo atque amico esse me erga te animo, ad obsequia tua paratum, ut nullum magis (quod rebus saepenumero clare demonstravi) & pro communi Romanorum felicitate non facultates dumtaxat meas, verum & ipsam animam perlibenter impensurum. Nunc quia cerno te sine causa foedus solvere, & ad arma prorumpere, incredibilis me dolor propemodum exanimat, considerantem calamitates, ac

miserias, quæ Romanos propter bellum vestrum oppressuræ sunt. Ego vero te obsecro, ne populos tuos tantis cladibus mactari finas, malumque imminens reprimas, cum nepote antiquam redactus in concordiam: qui, quantum mihi constat, nec facto, nec verbo neque pridem, neque recens te offendit. Nec tu ignoras, eum me inscio nihil vel dicere solere vel facere. Noli obtestatorum in communi peste exultantium fermunculos communi saluti, incolumitatisque anteferre. Noli ad arma incitantibus illis aures accommodare: siquidem experiendo probe didicisti, eos conari, quæ fieri nequeunt, & onus tollere, quod eorum humeri sustinere haud possunt. Itaque si bellum valere jusseris, tibi nobisque consulueris. Si secus faxis, de te, an de nobis pejus mereare, o quidem nescio. Nepos igitur tuus ad iudicium provocat, tuumque tribunal appellat: cuius petitionem esse justam nemo negabit. Quod si ipsum per se in iudicium venire non vis, ut a me rationes illius reposcas, rogat. Si eum per se sisti volueris, solo aspectu calumnias araneorum telis invalidiores ostensurum, nihil penitus dubito. Sin, quod huic proximum optat, saltem me, spero, non solum nihil sceleris fecisse, sed etiam tui, ut parentis, semper amantem fuisse, debitam tibi reverentiam, obedientiamque præstitisse in omnibus, me patefacturum. Si tu utramque conditionem, a criminatoribus præoccupatus videlicet, contempnis, Deus tamen nos indigne habitos non contemnet. Quo porro res vestra evasura sit, filere præstat; experientia manifeste docabit. Ceterum has litteras meas tuto asservari rogo, donec ex eventis constiterit, ecquid bonus consiliarius fuerim.

μαι δὲ σὺ μὴ τοιούτοις κακοῖς τὰς ὑπὸ ἡμῶν περιεσπόμενας περιδεῖν, ἀλλὰ εἶναι τὴν συμφερόν, Βασίλει τὰ ἐγγόνα διαλλαγέμενα, εἶδεν ὅσα γὰρ ἐμὲ εἰδέναι, ὅτε ἐν πράγμασιν ὅτε ἐν λόγοις, ὅτε πρότερον προσκεκρότη, ὅτε νῦν. οἶδα ὅτι σαφῶς ὡς εἶδεν ὅτε φθιγγεται ὅτε φράττει μὴ συνειδότης ἐμῶν, μὴ δὴ τὰς συκοφαντίας τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ ὑπομένων τῶν κοινῶν τῶν κοινῆς ποδοδεῖναι σωτηρίας. μὴ δ' αὐτοῖς πειδῶναι πρὸς τὸ πολεμεῖν ἐνάγκασιν, ὅς αὐτὶς τῶν πείρας ἀκριβῶς διδιδάχμενος ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶσι, καὶ ἄχθος ἄραι τὴν διώκῃ αὐτῶν ἐδέχασιν ὑπερβαῖνον. κατὰ τὴν μὲν οὖν τὸν πόλεμον, τὰ δέοντα βελεύσῃ καὶ σαυτῶν καὶ ἡμῶν. τοιούτων ὅν ποιῶν, καὶ οἶδα ὅποτεροις μᾶλλον ἀλυσιτελέστερον βουλεύσῃ. Βασίλειος μὲν οὖν ὁ σὺς ἐγγονος, δίκη δὲ ἀλύεσθαι τὰ ἐγκλήματα προκαλεῖται. ὁ παρὰ σοὶ δικαστὴς. ὁ πᾶντες, ἂν αὐτῶν συμφαῖν, ὡς δικαία ἡ ἀξιῶσις. ἡ τότε δεύτερον, εἰ μὴ αὐτὸν σοὶ καὶ γνώμῃ πρὸς τὴν δίκην ἀπαντῆσαι, ἀλλ' αὐτὸν ἐμὲ ὑπὲρ τῶν αὐτῶν διαφερόντων τὰς εὐθυμίας παραχρῆν. εἰ μὲν οὖν αὐτὸν ἐλθεῖν κελύσει, πείσεται σαφῶς ὡς ὁφθαλμοῖς μόνον, ἀραχνίων ἰσῶν ἀδρανέστερας ἀποδείξει τὰς συκοφαντίας. εἰ δὲ τὸ γὰρ δόξῃ, ἐμὲ, ἐλπίζω καὶ αὐτὸς εἰ μόνον εἶδεν ὑποκινῶν, ἀλλὰ καὶ φιλοπάτορα, ὁ τὴν προσήκασαν αἰδῶ καὶ δὲ πείθειαν μέχρι παντός ἐπιδεικνύμενον ἀποδείξει. εἰ δ' ἀμφοτέρων τῶν καταφρονήσεις, πείθει τὴν συκοφαντίαν, ἡμῶν μὲν ὁ Θεὸς αὐτὸν περὶ ὁφθαλμοῖς ἀδικαμένους. ὑμῶν δὲ ὅποι τὰ πράγματα τελεωθήσεται, ἐμοὶ μὲν ἀμεινον σιωπᾶν, ἡ πείρα δὲ διδάξει σαφῶς. πλὴν τὰ παρόντα μοι γράμματα πρὸς τὴν δέομαι ἐν ασφαλεί, ὅπως ἐκ τῶν ἀποβησομένων εἰ ἀγαθὸς σύμβουλος ἐγὼ, φαίην.

CAPUT XLVI.

Responso a vi contristatur nepos. Patriarchæ calamitatem suam per litteras exponit: ejus & episcoporum opem ad conciliandam pacem implorat. Faciunt illi quod rogantur. Quatuor & viginti diversorum ordinum ad eum mittuntur, a quibus quid ei objiciatur intelligat, quique controversiam dijudicent. Archiepiscopus quo sine ad venerint edictat.

Edlt. Paris.
pag. 138.

HÆc ambo ad imperatorem seniore scripserunt, quibus ille perlectis, aliud non respondit, quam, a difficile esse vel nepotem, vel Cantacuzenum ad causam dicendam Constantinopolin admittere. Ex quo responso junior magnum dolorem accepit, cum se præter omne jus falsæ defensione excludi cerneret: fessusque conatibus ad persuadendum irritis, patriarchæ scribit hoc exemplo: Non sunt inaudita vobis, domine patriarcha, & qui cum eo estis sacrosancti episcopi, quæcumque inter me, avumque meum, haud ita pridem, peccatis meis fortasse id exigentibus, contigerunt. Quæ omnium rerum sapiens moderator Deus facile dissipavit, concordiamque summam largitus est. Cum jam remotis e medio obstaculis, impedimentisque omnibus tranquillissima quiete

Οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν πρεσβυτέρων ἐπέσειλλον Βασίλει, ὁ δὲ, τὰ γράμματα ἀναγνὼς, εἶδεν ἀπεκρίνατο πλέον, ἢ ὡς οὐ ράδιον ἐπὶ δίκῃ ὅτε τὸν ἐγγονον, ὅτε τὴν Καντακουζηνὸν ἐν Βυζαντίῳ δέχεσθαι. Βασίλειος δὲ ὁ νέος ἀκέσας τὴν Βασιλείαν ἀποκρίσιν, ἤλγισσε μὲν σφοδρῶς ἐφ' οἷς ἔπω παρὰ πάντα δικαίαν λόγον καὶ αὐτῆς εἰργετο ἀπολογίας, ἀπαγορεύσας δὲ τὴν Βασιλείαν πείθει ἐπιχειρεῖν, τῶν Πατριάρχῃ γράφει τοιαῦτα. Δέσποτα Πατριάρχα, ὁ ἡ περὶ αὐτῶν θεῖα Σύνοδος καὶ ἱερά, ἵστε σαφῶς ὅσα Βασιλείας μεταξὺ καὶ ἐμῶν πρὸ χρόνου συμβέβηκε τινος, διὰ τὰς ἀμαρτίας φαίλω ἂν ἐγώ γε τὰς ἐμὰς. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ πάντα σοφῶς οἰκονομῶν Θεὸς, διέλυσέ τε ράδιως, καὶ βαθεῖαν ἐχορήγησεν εἰρήνην, ὅτε δὲ πάντα τὰ ἐν μέσῳ σκῶλα καὶ προσκόμματα περιήρτη, ὁ βαθεῖας ἀπελάουσι γαλιῶν, εἰ δ' ἄχει λογισμὸς ἐμφυλίας πέρι μηδὲν πολέμου ἐννοοῦντες, αἰετὶ δὲ ἀνερράγη καὶ

δαν βαρύς, καὶ χαλεπὴ τελευτή τῶν Ῥωμαίων αὐτῶν-
δρον ἡγεμονίαν ἀπειλῶσα καταδύειν, καὶ συμβέβηκε
τι παραπλήσιον ἡμῖν ὥσπερ καὶ τοῖς νασσῶσιν. ἐκείνοι
τε δὲ κατὰ μὲν τὴν πρώτῃν μάχισα τῆς νόστη προσ-
βολῇ καὶ σφόδρα τύχη ἡσυχία χαλεπὴ, ἀντέχουσιν ἐ-
χυρῶς. ἀνὰ δὲ ῥαῖσασι δεύτερον αὐδῆς ἢ ἔτερον ἐ-
πίθεται εἰ τύχοι, ἀδυνεστέροις περὶ τυχεύουσα, κατερ-
γάζεται ῥαδίως τὰς ἀνθρώπους. ἔκ μὲν τὸ αὐτὸ συμ-
βέβηκε νῦν. ὑπὸ τῇ δὲ τῇ πρότερον ἐμφυλίων γεγε-
νημένων πολέμων, καὶ τῇ ἐξωθεν ἡμῶν ὑπὸ τῶν βαρ-
βάρων ἐπερχόμενων τῶν πλείονι κατεργασμένοι μέ-
ροι, ἃ δὲ αὖτε βλέπει διηρησόμεθα πρὸς τὰ ἀναφύ-
μιστα κακὰ, ἀλλὰ διαφθαρσόμεθα αὐτοὶ ὑφ' ἐαυτῶν.
ἅπαντα σωσῶν καὶ αὐτὸς, καὶ τὸ κίνδυνον ἀνι-
στῆναι, (ὡς δὲ αὖτε ἀνεκτὸν) ἀλλὰ κοινὸν τῶν Ῥωμαίων
ἀπάντων ὄντα σαφῶς ὁρῶν, ἐν ἐξήκοντα ἡμέραις ἤδη
μάχισα περὶ Ῥήγιον κάθημαι, καθάπερ ἴσῃ καὶ αὐ-
τοὶ, Βασιλεὺς δέομαι ὅσημέραι μετὰ τῆς προσήκ-
ουσας αἰδῆς ἐμοὶ ἐν μετεώρῃ καὶ δαλείᾳ, συγγνώμης
τυχεῖν, καίτοιγε μηδὲν ἐαυτῷ συνεδῶς ὀργῆς ἀξίον
πεπραγμένον. ὡς δὲ πολλὰ μοχθήσας, εὖ εἰσκον ἡ-
δεμίαν ὄνουν ὑπὸ τῇ πόλει, ἐτραπόμην ἐτέρᾳ. μὲν
κομιδῇ τινων δυνάμεων ἐπὶ τῷ Βασιλεὺς ἐλθεῖν
αἰτῶ, καὶ ὑπὲρ ὧν ἐγκαλεῖμαι δὲ δύνας ταύτην παραχεῖν
ἢ εἰ μηδὲν τῶτο κατὰ γνώμην εἴη Βασιλεῖ, τὸ μέγαν
δομέσιον ἐλθόντα, ὑπὲρ ἐμῶν ὑπολογεῖσθαι. καὶ ἐπὶ
ἡδεμίᾳ προκλήσει εἰσκησάμεν, ἀλλ' ἔπος ἐρήμην παρὰ
πάντα τῷ δικαίᾳ νόμῳ καταδικάζομαι. Εἰ γὰρ
Βασιλεὺς αὐτὸς ῥητῇ τινα δίκην ἀπαίτων αὐτῷ ἐδό-
κει ἐκέλευεν ὑπὲρ ὧν ἐγκαλεῖμαι δεῖναι, ἡγάπησα ἂν,
καὶ σὺν προθυμίᾳ πολλῇ παρέχον. νῦν δ' ὁρῶν τὸ εἰς ἐ-
μὲ ὀργῇ κατὰ πάντων Ῥωμαίων ἐξάγασθαι τὴν βλάβην,
καὶ ἀνεκτὸς ἀλγῶν. Διὰ τῶτο καὶ δέομαι τὸ ὑμῶν ἀγένη-
τος, γράφω εἰς τὸ Θεῷ εἶσε ὑμεῖς, σπεύδασαι ὑπὲρ τῆς
εἰρήνης, καὶ μὴ περιεῖδεν ἡμᾶς τοῖς ὁμοφύλοις αἵμασι
καταχρανθέντας. ἀλλ' ἢ πείσασαι Βασιλεῖα πρὸς ὑμᾶς ἐ-
μὲ γνοσόμενον ὑπὸ ὧν ἐγκαλεῖμαι λόγον ὑποχεῖν, ἢ ἐπὶ
ταῦθα γνοσμένων ὑμῶν ὑπὲρ τῆς ἰσῆς τῆς ὑπολογίᾳς δε-
ῖναι. Τοσαῦτα μὲν Βασιλεὺς ὁ νέος Πατριάρχης καὶ τῶν
ἄλλων δέομαι Ἀρχιερέων ἐγγραφῇ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης. ἃ
καὶ φέρων ὁ διακομιστὴς, ἐνεχέεισθε τῷ Πατριάρχῃ. καὶ
τῶν Ἀρχιερέων συνεδριάζοντων, ἀναγνωσθέντων τῇ γραμ-
μάτων, ὡς ἐδόκει ἢ ἀξίως δικαίᾳ τῷ νέῳ Βασιλεὺς,
πάντες δίδυς πρὸς Βασιλεῖα τὸ πρεσβύτερον ἐλθόντες,
τὰ τῶν γραμμάτων ἐδείκνυσαν τὰ ἐγγόνα, καὶ συνηγόρων
αὐτῶν ὡς δίκαια ἀξιοῦντι. καὶ αὐτὸ δὲ ἔφασκε τὸ περὶ
πλείους ποιεῖσθαι, ἢ αὐτὸς ἐπαῦθα ἐλθόντα, ὑπὲρ ὧν
ἐγκαλεῖται παρέχειν ἐδέλιν δὲ δύνας, ἢ τῷ Πατριάρ-
χῃ καὶ γνοσμένον τὸ αὐτὸ ποιεῖν, τεκμήριον ἂν εἴη μέ-
γιστον ἢ τὸ μηδὲν ἡμαρτηκέναι, ἢ εἰ καὶ ἡμαρτε, τῷ
βέλεσθαι αὐτὸν διορθωθῆναι. τὰς δὲ ἡμῶν ἐξ αὐτῶν
πραγμάτων ὑποδεικνυμένων, δίκαιον ἂν εἴη καὶ ἅμα λυ-
σιτελεῖς ἐναγκαλῶν, ἐκ δύο τῶν ζητημάτων γινώσθαι δε-
ῖναι. ὁρῶν οὖν καὶ ὁ Βασιλεὺς, τὸ, τῷ ἀναντίρρητον τῆς
ἀξιώσεως, καὶ τῷ Πατριάρχῃ καὶ τῷ Ἀρχιερέων πρὸς τὸ
σπεύδω, τὸ μὲν τῶν νέων Βασιλεία πρὸς ἐκείνους ἵκειν,
ἀπηνόρευσεν, ὥσπερ καὶ τὸ τῷ Πατριάρχῃ ἐκεῖ γινώσθαι,
ἃ δὲν εἶναι ἀποῦργα φάμενος ἐκότερον. ἐπέειπε δὲ τῷ
ἀρχιερέων καὶ τῷ συγκλήτου τινὰς, οὐ μὴν ἄλ-
λα καὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων καὶ τῷ Ἀρχιεπισκοπῇ

frueremur, belli civilis obliti fundi-
tus, derepente vastus quidam flu-
ctus, & turbulenta tempestas exitit,
quæ b. Romanum imperium velut na-
vim cum ipsis vectoribus summe-
suram se minaretur. Ac nobis idem
quod ægrotis uluvenit. Illi namque
in primo morbi accessu, quantumvis
rapido, potenter resistunt. Sin recrea-
tos, iterum forte, ad tertium occu-
parit, viribus jam debilitatos inve-
niens, cito interficit. Sic nos supe-
rioribus bellis civilibus, & externis,
quæ barbari intulerunt, propemo-
dum confecti, adversus surgentia ma-
la ne oculos quidem tollere poterim-
us: sed mutuis cædibus peribimus.
Quæ omnia cum & ipse animadver-
tam, & periculum non privatum, (es-
set enim id ferendum) verum pu-
blicum considerem, jam sexagesi-
mum omnino diem, ut nostis, prope
Rhegium sedeo, quotidianis preci-
bus, quæ par est reverentia, modestia,
& subiectione veniam ab imperato-
re flagitans; tametsi nihil mali faci-
noris in me reperio, quod ejus ira
dignum sit. Postquam vero multum
laborem frustra consumpsi, alia ex-
pertus sum via, rogans, ut mihi cum
paucissimis in ejus conspectum venire,
ibidemque criminibus respondere li-
ceret: aut si id non placeret, ma-
gnus domesticus meo nomine idem
facturus veniret. Rejecta utraque
conditio, atque ita contra omnium
legum jura, quasi deserto vadimo-
nio, & indicta causa damnationem
subeo. Atqui si avus poenas certas
pro arbitrato suo pendere me jussis-
set, pro iis quæ mihi objectantur,
non æquo tantum, sed etiam prom-
ptissimo animo pependissem. Nunc
cum ejus in me furorem Romanis
universis pestiferum fore prævideam,
angor vehementissimo. Quocirca ad
sanctitatem vestram scribo, rogoque,
si ex Deo estis, ut paci redinte-
grandæ navetis operam. Ne permit-
tite nos cognatorum sanguine ince-
stari: sed imperatorem eo permo-
vete, ut aut me illuc ad vos profici-
sci, & in præsentia vestra pro me
causam orare: aut vobis huc profe-
ctis, idipsum hic facere concedatur.
Sic patriarcham & pontifices per e-
pistolam de pace obtestatus est ju-
nior imperator. Qua a tabellario pa-
triarchæ in manus reddita, & in con-
fessu episcoporum recitata, ut visa
est æqua petitio, omnes protinus ad
seniorem adeunt, eam monstrant,
& ut iusta cupienti suffragantur. Nam
hoc ipsum ajebant firmissimum argu-
mentum, aut nihil eum deliquisse,
aut, si quid deliquerit, id velle corri-
gere, quod in beneficio numeraret,
si aut hic, aut ibi, patriarcha præsen-
te, posset intentata sibi scelera de-
pellere. Quoniam igitur res ipsa cla-
maret, justum pariter, & utile, ac
necessarium sibi videri, ex duobus
quæ desiderarentur, alterum conce-
di; imperator postulatam irrefutabi-
le, & patriarchæ, episcoporumque in
eo urgendo studium perspicuens, ne-
potem ad se venire, aut patriarcham
ad illum abire vetuit: neutrum e-
nim esse operæpretium. Ut ex epi-
scopis & proceribus, item ex eccle-

Edit. Paris.
pag. 139.

fiæ principibus, & archimandritis religiosiis, ut ferebatur, hominibus irent aliquot, qui accusationem illi proponerent, ab eoque responsionem requirerent, id annuit. Mittuntur itaque seni de singulis quos nominavi ordinibus, & omnes simul quatuor & viginti. Adduntur, quos imperator ante legaverat, Niphon Moglænorum antistes, & Clidas dicæophylax, quibus accusationis capita transduntur.

Edit. Paris. Post hos omnes Gregorius Bulgariæ archiepiscopus, vir & disciplinis eruditus, & admirabili prudentia præditus, & in sapientia divina plane perfectus: cumque eo Theodorus Xanthopulus, ipse quoque virtute, intelligentia, & doctrina ornatissimus. Hi omnes Rhegium, controversias imperatorum disceptaturi venerunt: quorum e conspectu magnam lætitiæ voluptatem persensit, quod esset tandem ad objecta responsurus. Salutatos igitur quietem capere iussit, & in diem posterum usque a matutino conventum indixit. Illi ita fecerunt. Initio lucis nobiliores de suis, & eos qui avi missu adveniant, in cætum cogit. Ubi omnes affuerunt, confederunt, paulisperque conticuerunt, & singuli ut novi quippiam audituri, aures arrexerunt, archiepiscopus his vocibus usus est: Propter natum inter te avumque dissidium, imperator optime, rogasti ut tibi Byzantium pateret ingressus, quo illic apud eum causam tuam ageres: aut saltem, ut patriarcha ad te mitteretur, quo iudice id ipsum præstares. Neutrum erat concessu facile. Auctoritate tamen imperatoris, & patriarchæ nos advenimus, defensionem tuam audituri. Te æquum est afferre, si quid habes dicere ad ea, quæ tibi objectantur. Tum imperator:

ἤδη πρὸς τὸ ἔργον παραγενομένους, ταῖς ἐγκλήμασι κομίζεσθαι, καὶ ἀπολογίαν ζητεῖν ὑπὲρ αὐτῶν. πέμπονται τοίνυν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἀρχιερέων, ἑξήκοντα συγκλητικοί· ἐκ τε τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀρχόντων καὶ τοῦ ἀρχιμανδριτῶν λεγομένων ἀνδρῶν δέλαβων, ἴσοι τὸν ἀριθμὸν ἐξ ἑκατέρων. σὺν ταῖσι καὶ οἱ παρὰ Βασιλέως πρότερον ἀποσταλέντες, ὃ, τε τοῦ Μογλαίων ἐπίσκοπος Νίφων, καὶ Κλειδάς ὁ δικαιοφύλαξ. οἷς δὴ καὶ τὰ κατὰ τὴν νέαν Βασιλέως ἐγκλήματα ὁ πρεσβύτερος ἐνεχείρισε Βασιλεὺς ἐπὶ ταῖσι πᾶσι καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας Γρηγόριος, ἀνὴρ σοφὸς τε εἰς λόγους, καὶ θαυμάσιος ἐν συνέσει, ὃ τῆς ὄντως σοφίας ἀκρῶς ἐπειλημμένος. καὶ σὺν αὐτῷ Θεόδωρος ὁ Ξανθοπύλος, καὶ αὐτὸς ἀρετῇ τε καὶ συνέσει καὶ παιδείᾳ κεκοσμημένος. ἦτοι μὲν εἰς Ρηγίον πάντες ἦλθον τὰς τοῦ Βασιλέως ἐξετάσοντες διαφοράς. ἰδὼν δὲ αὐτὸς Βασιλεὺς ὁ νέος, δίδυς μὲν ἡδονῆς ἀνάπλειας καὶ θυμηδίας ὡς, αἶψα δὲ μέλλων ὑπὲρ ὧν κατηγορεῖτο δίδόναι λόγον. προσαγορεύσας δὲ αὐτὸς, ἐκέλευεν ἀναπαύλης ἀπολαύειν, ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν ἅμα πρὸς τὴν συλλόγου γενομένου. Οἱ μὲν οὖν ἔπος ἐποίουν. Βασιλεὺς δὲ ἅμα ἔφη τὸ τε ἰδίῳ τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰς ἐκ Βασιλέως ἀφηγμένας εἰς τὸν σύλλογον ἐκάλεσε. ὡς ὅτε πάντες παρήσαν, σιωπὴ μὲν τὸ θέατρον κατέχευε ἐπὶ μικρόν. ὃ πάντες ὡς ἐπὶ καινοῖς τισι παρέχον μετῴρας τὰς ἀκοάς. ἤρξατο δ' Ἀρχιεπίσκοπος ἔπος εἰπὼν. Κράτιστε Βασιλεῦ, τὸ μεταξὺ τῶν Βασιλέων ὑμῶν κεκινημένων τῶν ἑνεκα διαφορῶν, αὐτὸς μὲν ἤτησας εἰς Βυζάντιον ἔλθων ἐπὶ τῇ Βασιλέως τὰς δυνάμεις παρέχειν. ἢ εἰ μὴ τῷτο, τῷ Πατριάρχῃ ἐνταυτοῖ γενομένῃ, δίκη δαλῦεσθαι τὰ ἐγκλήματα. τῶν μὲν οὖν ἐκάτερον εἰς ῥάδιον ὡς ἢ αὐτὸς ἡξίωκας γενέσθαι. προσάξαντος δὲ Βασιλέως ὃ Πατριάρχῃ, ἤκουσεν ἡμεῖς ὑπὲρ ὧν ἐγκαλῇ τὰς ἀπολογίας ἀκουσόμενοι. σὺ τε δίκαιος ἂν εἴης εἰ τι περὶ αὐτῶν ἔχεις λέγειν, διεξίεναι. εἶπεν οὖν ὁ Βασιλεὺς.

C A P U T XLVII.

Oratio junioris ad Synodum. Adversarium avum rapit in odium; iudices sibi benevolos facit: fiduciam causæ præ se fert: Et est hoc velut iudicii præmium. Deinde breviter quedam objecta diluit.

ET summa voluntate mea advenistis, & perquam optabile est, ut ego sentio, quomodocumque tandem sui adversus criminationes defendendi tempus adipisci. Porro injustum, & a ratione abhorrens duco, cum factis ipsis multa frequenter, & minime dubia observationis, & obedientiæ erga avum documenta dederim, me pari benevolentia nec verbis qui-

ΚΑΙ βελομένῳ μοι πάντῃ ἢ πρὸς ἐμὲ ἀφίξεις γενήναι ὑμῶν, καὶ δὲ χῆς ἔργον ἡγῆμαι τὸ καὶ ὁπωσοῦν ὑπὲρ ὧν κατηγορεῖμαι καιρὸν τινα ἀρήσειν ἀπολογίας. οὐ δίκαιον δὲ ἡγῆμαι, ἔπε μὲν τινα λόγον σῶζον, ἐμὲ μὲν πολλὰκις τῆς εἰς τὴν Βασιλέα αἰδῶς καὶ ὁπειθείας αὐτοῖς ἔργοις ἐναργεῖς παρέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις. τῆς ἰσῆς δὲ δυνάμεως οὐδὲ λόγοις

γοις γὰρ φίλοις ἀξιοῦνται παρ' αὐτῶν. καίτοιγε ἐχρῆν
 πρὸς τὰς πράξεις τὰς ἐμὰς τὰς τῷ συκοφαντῷ πα-
 ραβάλλοντα λόγους, ἢ κολάζειν αὐτοὺς ἀξίως τῆς
 κακουργίας ἐαυτῶν, (ὡς ἂν αὐτοὶ τε παύοιντο συ-
 κοφαντοῦντες, & τοῖς ἄλλοις εἶεν παράδειγμα σω-
 φροσύνης) ἢ τόγε δούτερον, αὐτοῖς μὲν σφοδρῶς ἐ-
 πιπλήττειν καὶ ἐπιτιμᾶν τῷ τοιαῦτα ἕνεκα τολμᾶν.
 βεβαίαν δὲ καὶ ὑδρασμένον τὴν εἰς ἐμὴν εὐνοίαν πι-
 ρεῖν, ὅπερ ἐφύω, ἐκ τῷ ἔργῳ, σαφεῖς ἔχοντα τὰς
 ὑποδείξεις, ὡς δυνούσατος ἐγὼ περὶ αὐτὸν, καὶ τὴν
 παιδί' ἀρέπουσαν ἀγαθῇ πρὸς πατέρα αἰδῶ τε καὶ
 ἀπειθείαν καὶ δουλείαν ἀποσώζων. Ἐπεὶ δὲ τοῦτο
 μὲν τὴν ἐναντίαν ἢ προσήκον ἐλπίχεν τάξιν, καὶ τὰ
 μὲν ἡμέτερα ἔργα τῆς Βασιλείας ἐξερρύμκε μνήμης
 παντελῶς, οἷς δὲ ἔργον ἐπιμελὲς ἡμᾶς ἀλλήλοις
 διαβάλλοντες τῇ κοινῇ λυμάνεινται Ρωμαίων δόλαι-
 μονία, τοῖς λόγοις κατὰ κράτος ἐάλα, τί λοιπὸν ἢ
 σφοδρὰ μὲν ἀλγῆσαι ἐφ' οἷς παρ' ἀξίαν αὐτῶν,
 συγγνώμην δὲ πρὸς πατρός καὶ τῷ διαβολῶν ἕνε-
 κα αἰτεῖν; ἢ τόγε δούτερον, βάσανον καὶ δίκην
 ἐφ' οἷς ἀδίκως ἐγκαλοῦμαι; ὃ δὴ καὶ διετέλεσα
 ποιῶν εἰς ἐξηκοστὴν τῶνδε ἡμέραν ἢ καὶ μᾶλλον,
 ὑπαίθετος ταλαιπωρῶν μετὰ τοῦτον ἵππων ὧν ἄ-
 γων ἐν ὥρᾳ μάλιστ' χειμῶνος, καθάπερ δὴ ἴσῃ καὶ
 αὐτοί. ἡ μὲν οὖν κράτιστον ἐπὶ Βασιλείας αὐ-
 τοῦ, παρόντος καὶ πατεράρχου, καὶ τοῦ κοινού τῷ
 Ρωμαίων παντός, ποιεῖσθαι τὰς ἀπολογίας. ἴν' ἢ
 διαφυγῶν τὰς αἰτίας, πᾶσι καταγῆσω ἐμφανές,
 ὡς βιαιότατα καὶ ἀδίκᾳ ὑπὸ τῷ συκοφαντοῦντων
 ὑπομένω. ἢ ἀλὸς τὰς ἀπάντων ψήφοις ἀδικῶν,
 μηκέτι δυνώμαι πρὸς ἀναβολὰς χωρεῖν, μήδ' ἐ-
 φεσιν ζητεῖν, ὡς ἢ πρὸς χάριν, ἢ πρὸς φιλονεικί-
 αν ὑπὸ τῷ δικασάντων καταψηφισθεῖς, ἀλλὰ τὴν
 ἀξίαν δίκην δῶ. ἐπειδὴ δὲ οὕτω δεῖν εἶναι κέ-
 κρικεν ὁ Βασιλεὺς, χάριτας μὲν πολλὰς ὁμολο-
 γῶ τῷ πάντων Βασιλεύοντι Θεῷ, ὅτι καιρὸν παρέ-
 χον ἀπολογίας. οὐχ ἥττον δὲ Βασιλεῖ τε καὶ
 πατεράρχῃ. τῷ μὲν, πείσαντι τὴν ἐξέτασιν, τῷ
 δὲ, πειδέντι, καὶ ὑμῖν τοῖς ἀφικμένοις, ἕνεκα
 τῷ πόνῳ. δέομαι δὲ ὑμῶν, μὴ ὡς Βασιλεῖ μοι
 προσέχειν ἐπὶ τῆς δίκης ταυτησί, μηδὲ τι ὧν
 ἂν καταγνώσῃσθε, διὰ τὸ ἀξίωμα συγχωρεῖν,
 ἀλλ' ἀπαραιτήτως ἐφ' οἷς ἂν οἴσθε καταψηφί-
 σθαι ἀδικεῖν. ἂν μέντοι μεταξὺ ἀπολογουμένων ἀ-
 νάγκη γέ, (οὐ γὰρ ἐκόντι πρὸς τοιοῦτους ἂν πο-
 τε ἦλθον λόγους,) τὸν Βασιλέα καὶ πάππον
 τὸν ἐμὸν ἀποφαίνω ἀδικουῦντα καὶ ἐπιορκουῦντα,
 μήτ' ἐμοὶ λογιζέσθαι, ἀλλ' αὐτῇ τῇ τῷ πράγματος
 δέομαι φύσει τὰς λόγους, μήτ' αὐτὰς ψῆφον ἐξά-
 γειν. ἀλλ' ἐμοὶ μὲν κριτὰς καθῆναι, ἐκείνῳ δὲ
 ἀκροατὰς καὶ μόνον. Ἐπεὶ δὲ με ἐκελεύσατε ἀπολο-
 γεῖσθαι, ἀναγκαῖον τὰς κατηγορουῦντας πρῶτον τὰ
 ἐγκλήματα εἰς μέσον ἄγειν, ὡς ἂν ἐφεξῆς αὐ-
 τὸς ποιῶμαι τὰς ἀπολογίας. Βασιλεὺς μὲν οὖν
 τοιαῦτα εἶπεν. οἱ δὲ δικασαὶ δὲ ἐπαινέσαντες τοὺς
 λόγους, τὰ ἐγκλήματα ἐκέλευον τοὺς ἐπιτετραμ-
 μένους εἰς μέσον ἄγειν. καὶ παρελθόντες εἰς
 μέσους ὁ, τε δικαιοφύλαξ, καὶ ὁ τῷ Μογλαί-
 νων ἐπίσκοπος, διεξήσαν πάντα κατ' ἐν. ἀπα-
 λογομένου δὲ Βασιλέως, βέβαιον μὲν ἔδεν ἐδόκην

Pars I.

dem tenuis ab ipso dignatum. At e-
 nim oportebat facta mea cum obtre-
 ctatorum sermonibus comparantem,
 aut eorum improbitatem condignis
 vindicare suppliciis (ut ne quid & ipsi
 tale posthac, & alii ex eorum even-
 tu modestiam discerent) aut certe,
 quod alterum est, iisdem de audacia
 severe objurgatis ac reprehensis fir-
 mam, constantemque erga me bene-
 volentiam conservare; ut qui evidenti-
 bus exemplis docere possim, me in ip-
 sum effusum esse suavissime, & quem-
 admodum bono filio pulchrum est, er-
 ga patrem reverentiam, obedientiam,
 subjectionemque retinere. Sed quia
 hæc secus quam dignum fuit evene-
 runt, quæque fecimus, ex animo avi-
 penitus effluxerunt: quorum autem
 industria in eo consumitur, ut alterum
 nostrum apud alterum in invidiam vo-
 cando, communi Romanorum fortu-
 næ, ac felicitati perniciem struant, eo-
 rum mendaciis prorsus subactus, ac ir-
 retitus est, quid relinquebatur, nisi ut
 vel angori me dederem, in miseriam
 immerito meo præcipitatus, veniam-
 que a patre, quamquam meris calu-
 mniis oppugnatus peterem? aut certe,
 propter ea quæ mihi falso affinguntur,
 examen ac iudicium? quod etiam con-
 cupivi, jam plus sexagesimum diem
 nudo sub ætheris axe cum his omnibus
 quos duco, hybernis mensibus labo-
 res, & incommoda perferens, quod
 nec vos nescitis. Fuisset optimum, im-
 peratore, patriarcha, totoque Romano
 populo præsentibus defensionem per-
 agere, ut vel absolutus declararem
 omnibus, me ab istis sycophantis in-
 dignissime violari; vel sceleris om-
 nium calculis condemnatus, non ul-
 tra ampliationem quærerem: nec qua-
 si a iudicibus aut ad gratiam, aut ex æ-
 mulatione damnatus, provocarem:
 sed quas commeruissem pœnas susti-
 nerem. Sed quia sic placitum impe-
 ratori, magnas universorum impera-
 tori Deo, qui defensionem meam hanc
 opportunitatem obtulit, nec minus ip-
 si avo, & patriarchæ gratias ago. Huic,
 quod auctor fuit, ut res in inquisitio-
 ne poneretur: illi, quod sibi id passus
 est persuaderi: vobis item, qui huc iter
 suscepistis, de labore vestro. Ve-
 lim autem rogatos, ne in hoc iudicio
 mihi tamquam imperatori assentiami-
 ni: neve aliquid eorum, quæ da-
 mnanda senseritis, propter dignitatis am-
 plitudinem condonetis: sed ad igno-
 scendum inexorabiles sitis. Si tamen
 interim dum me defendo, avum
 meum iniquum, & perjurum osten-
 dero (quod non nisi necessario fa-
 ciam: numquam enim volens aliquid
 tale dicerem) ne eam orationem mi-
 hi, sed conditioni huius negotii at-
 tribuendam putetis: neve ex illa de-
 cernatis, verum mihi iudices, illi tan-
 tummodo auditores sedeatis. Et quia
 me respondere iussistis, res postulat,
 ut accusatores crimina prius in me-
 dium adducant, quo ad singula or-
 dine respondeam. Hastenus impe-
 rator. Iudices dicta probaverunt,
 mandaveruntque Niphoni, & Clu-
 dæ, a accusationis capita, sibi a se-
 niore tradita depromerent. Illi pro-
 deuntes in medium, sigillatim omnia
 percensuerunt. Ad quæ cum respon-

Edit. Paris.
pag. 141.

pag. 142.

P

disset imperator, infirma, incerta, non ex rebus ipsis deducta, nullo teste nitentia, sed ex inani potius suspicione, quam ex vero collecta apparuerunt omnia. Ad extremum hoc allatum est, in iurejurando, quo pax sancita sit, hoc etiam scriptum fuisse, Penes avum imperatorem esse debere totum imperium, & rectionem ejus: ipsum ei subjici, & ejus iussa facessere oportere. Qui contra fecerit, perjurum ac injustum fore. Tum autem, inquit, neque id tibi committente, neque sciente avo, a quaestoribus per vim abstulisti quatuor aureorum millia. Ad hoc ille: Abstulisse me pecuniam confitebor: at idcirco me vere affinem esse perjuri, aut impudentiae, aut avum despezisse, id pernego. Rursum judices: Quasi aenigmata loqueris, si, cum scriptum sit, ne tu quid praeter voluntatem avi perpetres, ipse eo invito pecuniam avertas, & nihilo minus te iusjurandum haud transgressum praedices. Aut enim scriptum non est, ut avus plenam rerum omnium administrationem habeat, & tu nihil eo nolente audeas: aut, hoc dato, nondum perjuri crimen effugisti, cum avo ignorante pecuniam te intervertisse confitere. Hic Xanthopulus, qui cum caeteris Byzantio venerat, sibi haud aequum videri reum damnare, antequam ad accusationem respondisset. Tunc enim cognosci posse, albo an atro lapillo dignus esset. Reliquis assentientibus imperator nepos apologiae suae hoc habuit exordium:

ἔχειν, εἰδ' ἀπόδειξιν ἐναργῆ, εἴ τι ἔξ αὐτοῦ τ' πραγμάτων, ἢ περὶ μὲν ἐν μαρτυρίας τινός. ἐδόξαν δὲ εἶναι ὑποψίας μᾶλλον ἢ ἀληθείας συναλέχθαι. τελευτῶν δὲ τὸδε εἶπον. Ἐν τοῖς ὅρκοις τοῖς ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ γεγραμμένοις γέγραπται καὶ τῶτο. τὸ τὸν μὲν Βασιλέα τὸν πάππον τ' σὸν τ' διοίκησιν πᾶσαν ἔχειν καὶ ἡγεμονίαν τῆς ἀρχῆς. σὲ δὲ ὑπ' αὐτὸν τελεῖν, καὶ τὰ προσαττόμενα ἐκπληρῆν. τὸν δὲ παρὰ ταῦτα ποιεῖντα, ἐπιόρκον καὶ ἄδινον εἶναι. Σὺ δὲ μὴ ἐπιτρέψαντος, μήτε μὲν εἰδότες Βασιλέως ἀπὸ τῆς τῶς δημοσίας πραττόντων, φόρους ἀφείλου βίᾳ χιλιάδας τέτταρας χρυσίου. Ὅτι μὲν τὰ χρήματα ἀφείλωμεν, εἰδ' αὐτὸς ἂν ἀρνηθεῖν, εἶπον ὁ Βασιλεὺς. ἐκ ἐπιωρηκέναι δὲ, εἰδ' ἀναίχυντος καὶ καταφρονητῆς εἶναι τὸ δίκαιος κρινέσθαι Βασιλέως. Αἰνίγματι λέγεις ὁμοιον, οἱ δικάζοντες εἶπον, εἰ μὴδὲν πράττειν ἐπὶ τῷ ὅρκῳ παρὰ γνώμῃ Βασιλέως γεγραμμένου, αὐτὸς τὰ χρήματα Βασιλέως ἄκοντος λαβὼν, μὴδὲ τῶς ὅρκους παραβεβηκέναι φαίης. ἢ ὅδ' οὐ γέγραπται τ' διοίκησιν πᾶσαν τῆς πραγμάτων Βασιλέα ἔχειν, σὲ τε μὴδὲν παρὰ γνώμῃ ποιεῖν ἐκείνῃ, ἢ τῶτε δοθέντος, οὐκ ἂν διαφύγοις τὸ ἐπιόρκειν ἄκοντος Βασιλέως τὰ χρήματα εἰληφέναι ὁμολογῶν. Ζαυδοπυλος δὲ τῶς ἐκ Βυζαντίας ἀφικόμενων εἰς, Οὐ δίκαιον, εἶπε, καταψηφίζεσθαι πρὶν ἂν ὁ Βασιλεὺς περὶ τῆς κατηγορουμένων λόγον δῷ. τότε ὅδ' εἰ δικάσῃν ἢ καταψηφίζεσθαι ἐκ τῶς λεγομένων δέοι γνώμῃ ἂν. Συναρτημένων δὲ καὶ τῶς ἄλλων, ὁ Βασιλεὺς ἀπελογεῖτο τοιαῦτα.

CAPUT XLVIII.

Culpam omnem calamitatis in avum confert, non sine commendatione sui. Nititur probare, se fœdus sanctum habuisse, avum non habuisse: cujus litteræ hujus rei testes ad proto-vestiarium, & aliæ cujusdam Cocalæ recitantur. Docet etiam, non idcirco fœdus se rupisse, nec perjuriū incurrisse, quamvis pecuniam acceperit.

SI imperator avus, quod justitia requirit, & ego maxime vellem, convenienti accuratione acta perpenderet, examinaretque, non me, non, inquam, me nunc impudentiae, & projectæ audaciæ, quodque minime tolerandum, perjuri reum faceret. Nam judex tum demum vere, & incorrupte judicat, cum ejus mentem non obsidet anticipata opinio: alioqui ut plurimum falli ac decipi necesse est. Itaque si quibus de causis, & unde unde natis fœdus prioribus bellis compositum, & iurejurando stabilitum sit, meam quoque in bello profligando ac tollendo sedulitatem, contentionem, alacritatem, præterea quam antehac præ me semper tuli, ac declaravi erga ipsum sollicitudinem, obsequelam, amorem respiceret, non ego talium criminum modo accusarer, essemque ipse præsentibus, Romani futuris ærumnis liberi, imperator extra omnem tumultum viveret, nec infamia conflagraret, cum bellum ad perniciem Ro-

ΚΑΙ δίκαιον εἶναι νομίζω, καὶ κατὰ γνώμῃ μὲν ἂν ἐμοί, εἰ τὰ πραττόμενα Βασιλεὺς μετὰ τῆς προσηκούσης ἐξήτασεν ἀκριβείας. ἢ ὅδ' ἂν ἐκ ἂν ἐμὲ νῦν ἀναιδείας καὶ ἀφοβίας, καὶ τὸ μέγιστον, εἰδ' ὡς ἐπιόρκίας. τὸ μὲν ὅδ' μὴ προκατελήφθαι τ' δικαστῶν τ' γνώμῃ, εἰς ἃ γινώσκω μάλιστα ὁρδᾶς ποιεῖ τῆς κείσεως. ὁ δὲ μὴ τῶτον τ' ἔσπον, σφάλλεσθαι ὡς τὰ πολλὰ ἀνάγκη. εἰδ' ὅδ' τῶς τε καὶ τῶς προτέρως πολέμους αἰτίας γεγενημένας δι' ἃς αἱ τε ξυυθῆναι πρὸς χάρησαν καὶ οἱ ὅρκοι, ὅθεν τε καὶ τίνος συνεώρα καὶ τ' ἐμὲ πρὸς τ' τῶς πολέμους κατάλυσιν ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν ἐπιδουμίαν, εἴ τι τε μὲν ἐνδελεξίμῃ ἐν τῇ παραχόντι παντὶ κηδεμονίαν καὶ εὐπείθειαν καὶ σοφίαν πρὸς αὐτὸν, ἐκ ἂν νῦν τοιαῦτα ἐφύγον ἐγώ. ἀλλὰ τ' τε παρόντων ἂν αὐτὸς ἐγώ καὶ τ' προσδοκωμένων οἱ Ρωμαῖοι κακῶν ἡμῶν ἀπηλλαγμένοι, Βασιλεὺς τε αὐτὸς δορυβου τε παντὸς ἔξω, καὶ τῆς ἀπὸ τῶς ἐκοντὶ Ρωμαίοις ἐπὶ φθορᾷ δοκεῖν τὸν πόλεμον ἐπάγειν δυσκλείας γινομένης. νῦν δὲ ὡς ἴσικα ἐκείνων ἀπάντων ἐπιλεησμέ-

ρος, ἃ ὑμεῖς πάντες ἀκηκόατε κατηγόρικέ με πολλά
 καὶ δεινὰ. ἐγὼ δὲ καίτοι δεινῶν ὄντων ἢ ἄλλων ἀπάντων,
 ὡς ἐχόμενός μιν σιγῇ, αἰδοῖ τε τῇ πρὸς Βασιλέα, καὶ τῇ
 μὴ τῆς ἀπολογίας ἕνεκα ἢ μέμψιν τινὰ αὐτοῦ οἰσόντων
 εἰπεῖν εἰς ἀνάγκην τε ἔλθειν. τὸ δὲ ἐπιόρκίαν ἐμαυτοῦ
 προσρίψασθαι, ἐνὸν ἀσφαλῶς καὶ μὴ πολλὰ ἢ περιόντος
 ἢ δίκῃ διαφυγεῖν, ἢ ὅσιον ἡγήμαι, ἢ ἀνεκτόν. διὸ καὶ
 πειράσομαι ἐμαυτὸν ὡς οἶόν τε τὰς τε σπονδὰς καὶ τὰς ὁρ-
 κὰς ἀκεραῖας ἀχεινὺν μάλιστα διατηρηηκότα δοδεῖξαι.
 ἂν δ' ἐκείνους διὰ τῶν ἀποφαίνω καὶ τὰς ὁρκὰς λευκότες καὶ
 τὰς σπονδὰς, μηδεμίαν ἐμὴ καταγνώσκων ἰταμότητα
 μήτε προπέτειαν ἀξίω, ἀλλὰ τῇ ἢ πράγματος λογίζε-
 σθαι ἀνάγκη ἢ κατηγορίαν. πρῶτον μὲν ἂν ἐκεῖνο ἂν εἰ-
 ποιμι ὡς τὰς ἐπὶ ἢ συνθήκαις ὁρκὰς, ἐκ αὐτὸς ὁ μῶμος κα-
 μόνος, ἀλλὰ καὶ Βασιλεὺς. Ἐπὶ αὐτῷ ἀνάγκη ἐκα-
 τέροις ἀπαραβάτως τηρεῖν εἶναι. ἂν δὲ ἔξ ἐνὸς παραβα-
 θῶσι, μήκετι ἢ ἕτερον ἂν ἀμυνῇται ἐνέχεσθαι ἢ αἰτί-
 ας. ὃ δὴ καὶ Βασιλεὺς αὐτὸς ἐδίδασκε καλῶς φθάσας.
 λευκότες γὰρ ἐμὴ τὰς ὁρκὰς ἔτι τὰς σπονδὰς, ἐδεμῖα φησὶν
 αὐτὸς ἐνέχεσθαι αἰτία, ἂν τι βλάβη ἀμυνώμενος. καὶ
 ὑμεῖς δὲ, ὑπολαμβάνω, τὸ αὐτὸ συμφέητε, ὁρῶντες
 ἂν ἐγὼ γε εἰποιμι καὶ δικαίως. πάντῃ δὲ ἡδύως ἐδεξάμεν ὅ-
 τι καὶ Κωκαλᾶς ὁ μέγας λογαριασθῆς συμπάρεσιν ἡμῖν.
 συμβαλεῖται γὰρ ἐμοὶ πρὸς ἢ ἀπολογίαν ἢ μικρὰ τινὰ
 ἐπὶ μαρτυρίᾳ, ἀχθιστόμενος ὡς μέλλω λέγειν, καί
 τοιγε αὐτὸς κηδεύς ὡς πρωτοβεσιάρης ἢ θείας ἢ ἐμῆς,
 ὅ, τι τε κατηγορέμαι, καὶ ὁποίας ποιήσομαι τὰς ἀπολο-
 γίας παρεγένετο ἀκῆσαι, ὡς ἂν εἶδέναι ἔχη πρὸς ἢ κη-
 δεύῃ γράφων, ἀπαγγέλλειν ταλινθές. ἐγὼ δὲ τὸ ἔαυ-
 τὸν παρῆναι μάλιστα ἀπεδεξάμεν. σκέψασθε τοίνυν
 ὁπότερος πρότερος παραβέβηκε τὰς ὁρκὰς. παρίξομαι
 δὲ ἢ λόγους εὐπρεπεῖς πρὸς ἢ ἀπολογίαν. ἐδὲ μάρτυ-
 ρας ἀνθρώπους διεφθαρμένους, οἷς ἂν τινὲς καὶ ἀπιστεῖν
 καὶ παραγρῆσθαι ἔξῃναι, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ Βασιλέως
 γράμματα μαρτυρήσειεν ἐκ πολλῶν καὶ μετ' ἐπιμελεί-
 ας, καὶ φροντίδος, τὸν πρὸς ἐμὴ πόλεμον* κεκινηκώς.
 καὶ πρῶτον ἀναγνωσθῆτω ἡμῖν τὸ ἢ Βασιλέως πόροςγμα,
 ὃ πρωτοβεσιάρῃ ἀπέστειλε τῷ ἐμῷ θείῳ, Ἰωλῷ μὲν
 ἢ δικάτῃ Ἰνδικτιῶνος, ἔχον ἐπὶ λέξεως ἑποσί. Περι-
 πόθητε ἀνέψιε τῆς βασιλείας με πρωτοβεσιάρῃ κυρίῃ
 Ἀνδρόνικῃ Παλαιολόγῃ, ἢ ἀναφορὰ ὡς ἀνέφερες τῇ Βα-
 σιλείᾳ με, ἀπισώθη, καὶ ἔξ αὐτῆς ἐγνώρισα ὅσον ἐ-
 γραφεῖς καὶ ἀνέφερες. ἀπεδεξάμεν γὰρ πολλὰ ἢ σκεδῶν
 καὶ ἐπιμέλειαν καὶ ἢ εἰς τὸ ἀγῶνα σκ. καὶ πάλιν εἰς τὸ ἐμ-
 ποδοῦν ἐπιμελήθητι ἵνα τελεσθῇ. καλὰ γὰρ γινώσκεις
 ὅτι οὐδὲ ἄλλο τι ἀπέσταλθες εἰς τὸ αὐτόθι κεφαλαίχιον,
 παρ' ὃ διατὶ δαλείας αὐτῷ. Ἐπεὶ γοῦν καὶ πρὸ τῆς
 ἀναφορᾶς ἀπέστειλε καὶ ὁ Κράτης ἀποκρυσίαριον αὐτῇ ἐν-
 ταῦθα, καὶ ἐδήλωσε πρὸς ἢ Βασιλείαν με, ὅπως ἡδὴ κα-
 πῆσάθη μὴ σκ, καὶ οὐρίσκειται ἔποιμος ἵνα καὶ πᾶσαν ἢ
 αὐτῇ δυνάμει βοηθήσῃ ἡμῖν, μὴ μόνον μὴ ἢ φωσάτου
 αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς παρὼν, πάλιν ἐπισώθη τὸ τῇ Βα-
 σιλείᾳ με ἐπὶ πλέον ἀπὸ τῆς σῆς ἀναφορᾶς. ποιεῖ γὰρ ἢ
 δαλείας σκ καὶ πολλῆς συωτομίας, ὅτι καὶ ἢ βασιλεία με
 ἐπιμελῶς πράττει, καὶ πρόσκειται μὴ πως προλάβωμεν
 ἡμεῖς ὑμᾶς. Τῆτο μὲν δὴ ποιῶτον. Ἐγὼ δὲ καὶ δαυτέραν
 παρίξομαι μαρτυρίαν, πρὸς ἢ αὐτὸν πόροςγμα Βα-
 σιλέως Σεπτεμβρίῳ γραφὴν ἐν δικάτῃ Ἰνδικτιῶνος. Πι-
 ποθητε ἀνέψιε τῇ βασιλείᾳ με πρωτοβεσιάρῃ κυρίῃ
 Ἀνδρόνικῃ Παλαιολόγῃ, οἷδας ὅσον διωρίσατο πρὸς σέ

Paris I.

manorum sciens volensque introda-
 cere videatur. Nunc horum oblitus
 omnium, complurium, nec levium
 me arcessit, ut ipsimet auditis. Ego
 vero quamvis gravia sint omnia, tamen
 continerem me, tum ob reverentiam,
 tum ne in defensione mea edere co-
 gerer aliquid, quod ei vituperationem
 afferret. Ast perjurii notam mihimet
 inurere tacendo, cum abunde pos-
 sim absolvi, nec fas, nec tolerabile
 duco. Quod si dum me infontem do-
 ceo, ipsum contra egisse probavero,
 ne id temeritati, neve linguæ incontin-
 entia, sed rei ipsius necessitati ut
 adscribatis, a vobis peto. Hoc ita-
 que primum dico, non me solum,
 sed illum quoque in fœdus juravisse,
 eandemque ambobus ejus sancte ser-
 vandi necessitatem impositam: & al-
 terum, si in fœdisfragum vindicarit,
 nullo scelere astringi: id quod et-
 iam ipsemet imperator pro bono ap-
 probavit. Etenim si ego fœdus vio-
 lasssem, & is de me perfidia præ-
 nas fumeret, nulli ob id culpæ ob-
 noxius haberi vellet: & vos, ut ar-
 bitror, id ei, & quidem recte ac me-
 rito, assentiremini. Perjucundum por-
 ro mihi accidit, una vobiscum & Co-
 calam magnum logariastem venisse:
 qui tametsi protovestiarum proamitini
 mei socer sit, non parvam defension-
 i meæ fidem conciliabit, cum mole-
 ste feret, quæ sum dicturus. Et quia
 accusationi, responsionique meæ in-
 terest, poterit genero, quod res est,
 integre perscribere. Quod utinam
 protovestiarum quoque ipse afforet.
 Dispicite igitur, uter nostrum prius *Edit. Paris.*
 religionem fœderis exuerit. Utar au- *pag. 144.*
 tem non fucata oratione ad me tuen-
 dum, nec testes producam corruptos,
 quibus fidem negare, & quos excep-
 tione summovere fas sit, sed ip-
 sas avi litteras, quæ luculento erunt
 testimonio, illum jampridem arma
 contra me studiosè diligenterque medi-
 tatum esse. c Primum recita patribus
 ad verbum, quod mense Julio, Indi-
 ctione decima mandatum ad proto-
 vestiarium misit: Desideratissime no-
 stræ majestati, d mi nepos, domi-
 ne Andronice Palæologe protovestia-
 rie; quam ad nos misisti relationem,
 tuto pervenit: ex qua quæ voluisti,
 cognovimus omnia, tuumque in hoc
 studium, diligentiam, contentionemque
 vehementer probavimus. Rursus cu-
 ra sedulo, ut perficiatur. Probe enim
 intelligis, non alia de causa e illuc ad
 gerendam præfecturam te missum es-
 se, quam ut huic rei inservires. Quo-
 niam igitur & ante relationem tuam
 Cræles apocrisarium suum huc misit,
 nostræque majestati significavit, quo
 sitis jam inter vos animo, & ad nos
 omni qua valet potentia adjuvandos
 paratus est, non fossato tantum, sed sua
 quoque præsentia, ex relatione tua de-
 nuo major rei fides nobis facta est. Præ-
 sta igitur officium tuum quamcitissi-
 me: nam nec nos operæ parcemus: &
 cave, ne forte a nobis antevertamini.
 Et hoc quidem hujusmodi. Exhibebo
 & alterum mandatum loco testimonii,
 scriptum ad eundem mense Septem-
 bri, Indictione undecima. Recita: De-
 sideratissime majestati nostræ, cognate
 mi Andronice Palæologe protovestia-

P ij.

rie; meministi, quid ad te scribentes statuerimus de negotio administrando, & quomodo monuerimus, dares operam sedulo, ne posses a nobis anteverti. Et ecce ita futurum est, ut video. Ego enim aliud non exspecto, quam ab iis qui illic sunt, signum aliquod. Ubi diligentia tua? Ubi promissa? A mense enim Julio nihil expresse cognovimus ab iis, qui ibi versantur, nisi e fama tantum. Et tibi quambrevissime indicamus, nos, ut supra diximus, non aliud quam signum a vobis exspectare. Et Cocalas hic protovestiarario genero suo scribens, eum de magna negligentia, & inertia accusat, deque promissis non servatis reprehendit; atque imperatorem ex eo tristitiam cepisse, & se erubescere, quia pollicitus sit, ipsam quam studiosissime, celerimeque promissa confecturum. Ne autem quæ recitata sunt literæ, quia obscuriores sunt, ad alios quosdam pertinere videantur, alias afferam, unde & superiores illas de me conscriptas, & bellum contra me quasi præconis voce promulgatum fuisse constabit. Datæ sunt mense Octobri, Indictione undecima. Recita: Desideratissime majestati nostræ, mi nepos, domine Andronice Palæologe protovestiarie, relationes omnium vestrum ad nos perlatæ sunt, ac perlectæ, gratissimumque nobis factum est a singulis, secundum omnia quæ retulistis. Respondimus, & explicavimus mentem nostram separatim omnibus, per Calergum, seu potius per amantissimum cognatum nostrum dominum Michaelē Afanem, confortum tuum. Ex eo quisque vestrum latius cognoscet, quid majestas nostra statuerit. Ne fortassis autem a mari in terram bello translato ignoretis quid generatim censuerimus, en censemus, & vobis significamus etiam per aridam tot & tales illic inveniri, ut si vel unus dumtaxat vestrum ibidem viseretur, sufficere posset ad prælium cum nepotē nostro ineundum: quanto magis cum tam multi, tam pugnaces inveniamini, nihil dicendum est amplius? Et nunc pardum nostrum e catenis emittimus. Vos quod prudentia hortabitur facitote: nos jam erumpimus. Hæc mandavit avus sororis suæ filio, nihil habens, in quo me accusaret: sed prior ipse a sacramento fœderis desciscens. Ut porro videatis, eum administris usum pluribus ad bellum adversum me adornandum, & jampridem se ac idem comparasse, alia proferetur adhuc epistola, nempe Cocalæ hujus ad protovestiarium generum data. Recita: Graviter molesteque ferebat ante dominus noster imperator, nos, ac te præfertim, nihil litterarum mittere, nec referre quid ageremus, & quo in statu versaremur. Nunc, quoniam scripsisti, laudat factum: reprehendit tamen, quod ita improvide relationes vestras miseritis. Nam si eæ in manus nepotis forte incidissent, in confesso est, cognosci potuisse, multo ante & sollicita cura hoc bellum inchoatum fuisset. Haud recte vos quidem: sed quemadmodum in præsentī nos f mandatum, & epistolam in puclum conjecimus (in quo inesse quippiam quis cogitaret?)

Edit. Paris.
pag. 145.

*In Gr. Calergum. Ceterum Calergorum familia Cretenensis fuit.

ἡ βασιλεία μὲν περὶ τῶν θαλειῶν ὡς ἀνετίθης. καὶ ὅτι δέον
σε ἀποδύσαι μήπως προλάβῃ ὑμᾶς ἡ βασιλεία μὲν καὶ
ἰδὲ ὡς βλέπω ἔτι μέλλει γίνεσθαι. Εγὼ δὲ ἄλλο ἔδεν
ἐκδέχομαι ἢ ἀπὸ τῶν αὐτῶν μὴνυμα. πᾶς γὰρ ἐστὶν ἡ
ἐπιμέλεια σε; πᾶς ἐστὶν ἡ σὴ ὑπάχαις; ἀπὸ τοῦ
Ιωλίου μὲν ὡς ἐδὲν ἐγνώρισά τι ἀκριβῶς ἀπὸ τῶν αὐτῶν
δι, ἀλλ' ἢ μόνον ἀπὸ τῆς φήμης, καὶ * ὡς γνωρίσω καὶ
πᾶσαν σωτομίαν, ὅτι, ὡς ἀνωτέρω εἶρη, ἔδεν ἄλλο
ἐκδέχομεθα, ἢ τὸ μὴνυμα ὑμῶν. καὶ Κωνσταντῆς δὲ
ἐπὶ πρῶτοβερσιαρίῳ τῶν γαμβρῶν γράφων, ἀμέλειαν
αὐτῶν πολλὴν καὶ ῥαθυμίαν καταγινώσκει, & ὡς μὴ τὰς
ἐπαγγελίας ἐκπληρῶντι ἐπιπλήττει, ὡς λυπημένον μὲν
Βασιλέως δὲ ταῦτα, αἰχνομένον δὲ αὐτῶν, ὅς ἐπιγ-
γέλματο μὲν πάσης ἐπιμέλειας αὐτὸν καὶ ταχυτήτος πλη-
ρώσειν τὰ ἐπηγγελμένα. ἵνα δὲ δὴ τὸ μὴ καθαρῶς τὰ
ἀναγνωδέντα προσάγματα γράφει περὶ ἐμοῦ, περὶ
τινῶν ἄλλων τισὶ δόξωσι γεγράφθαι, ἕτερον παρί-
ξομαι, τότε πρότερα ὡς περὶ ἐμῆ εἴησαν γεγραμμέ-
να βεβαίῃ, καὶ τὸ πρὸς ἐμὲ πόλεμον κηρύττον ἐμφα-
νῶς, γράφειν Οὐκωβρίῳ τῷ ἐνδεκάτῳ Ἰνδικτιῶνος. Πε-
ριπόθῃτε ἀνεψιῆς τῆς βασιλείας μὲν πρῶτοβερσιαρίῳ Κύν-
ει Ἀνδρόνικῳ Παλαιολόγῳ· αἱ ἀναφοραὶ ὑμῶν πάντων
διοκομίδισαν εἰς τὴν βασιλείαν μὲν, καὶ ὑπανεγνώθη-
σαν, & ὑπεραπεδέξαμην πάντας ὑμᾶς περὶ πάντων
ὧν ἀναφέρετε. ἀπελογήσατο καὶ διωρίσατο καὶ ἡ βασι-
λεία μὲν καὶ μέρος πρὸς πάντας ὑμᾶς μὲν τῷ Κατέρῳ.
μᾶλλον δὲ μὲν τῷ περιποθῇ ἀνεψιῆς τῆς βασιλείας
μὲν τῷ Ἀσάνῃ κυρίῳ Μιχαὴλ τῷ ὀξαδελφῷ σε. καὶ ὅς
ἐκεῖνα μέλλετε γνωρίσειν εἰς ἑκάστους ἀπὸ ὑμῶν πλατυ-
κώτερον τὸν οὐσμὸν τῆς βασιλείας μὲν. μήπως δὲ γενο-
μένης * τινὸς ἀργίας παρὰ τῆς θαλάσσης εἰς τὸ κά-
τερρον, ἀγνοῖτε τὸν καθ' ἑαυτὸν οὐσμὸν τῆς βασιλείας μὲν,
ἰδὲ καὶ δὴ ξηρὰς διορίζεται καὶ δηλοποιεῖ ὑμῖν ἡ βα-
σιλεία μὲν, ὅτι τόσοι καὶ τοῖστοι δέρισκετε αὐτό-
ν, ὅτι εἴπερ εἰς καὶ μόνος ὑμῶν ὡς εἰς τὰ αὐτό-
ν, ἀρκετὸς ἐμελλὲν εἶναι εἰς τὴν τῶν ἐγγόνων μὲν
μάχην. πόσω μᾶλλον ὅτι εὐρίσκετε τοσοῦτοι καὶ
τοιοῦτοι οἱ εὐρίσκετε, λόγος οὐδεὶς; καὶ ἀπὸ
τῶν νῦν λυφὲς τὸ πάρον μου τὸ δεδεμένον, καὶ ποιεῖτε ἢ
ἀν' ὑμῖν ἡ συνέσις ὑψηλῇται, ὅτι καὶ ἐγὼ ἦδ' ὁρμῶ.
Τοιαῦτα μὲν Βασιλεὺς ἐπέτατε τῷ ἀνεψιῷ, ἔδεν ἔ-
χων ἐγκαλεῖν ἐμοί, ἀλλ' αὐτὸς πρῶτος λύων τὰς
ἀποδὰς & τὰς ὀρχας. ἵνα δὲ εἰδῇτε ὅτι καὶ πολλοῖς ἐ-
χρητο συνεργοῖς πρὸς τὸν πόλεμον τὸν κατ' ἐμῆ, καὶ ἐκ
πολλῆς τῆς χρόνης παρεσκευάζετο πρὸς αὐτόν, καὶ ἕτερον
παρίξομαι γράφω τῷ Κωνσταντῇ περὶ πρὸς τὸν γαμβρὸν
πρῶτοβερσιαρίον ἀπεσταλμένῳ ἔχσαν ἑποσί. Πρῶτον
μὲν ἐβαρύνετο κατ' ὑμῶν ὁ αὐδέντης ἡμῶν ὁ Βασι-
λεὺς, μᾶλλον ἢ καὶ σὲ, πῶς ἔδεν γράφετε καὶ ἀναφέ-
ρετε τί ποιεῖτε καὶ πῶς πράττετε. τὰ νῦν δὲ ἀπεδέξα-
το μὲν ὅτι ἐγράφατε. ἐμέμφατο δὲ ὑμῖν ὅπως ἔπος
ἀπεισκέπτως ἐπέμφατε τὰς ἀναφορὰς ὑμῶν, καὶ εἴ-
περ συνέβαινον ἐμπειεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐγγόνου
τοῦ Βασιλέως, ὁμολογουμένως γνωδῆναι ἐμελλεν
ὅτι πρὸ καιροῦ καὶ μετὰ μεμελεμνημένου σκοποῦ ἐ-
κινήθη ἡ παρούσα μάχη. ὅπερ οὐ γέγονε καλῶς.
ἀλλὰ ὡς περ κατὰ τὸ παρὸν ἡμεῖς τὸ πρόσαγμα
& τὴν παρῶσαν γράφω ἐβάλομ' ἐντὸς πούκλου,
(καὶ τίς δύναται ἐνθυμηθῆναι ὅτι ἐστὶ ἐντὸς τοῦ
πύκλου;) ἔτι ποιεῖτε καὶ ὑμεῖς. καὶ ἀπὸ τῶν νῦν ἄρ-

*Quamquam istud & sit Græcum, si modo integer Hefychius; sitque hæc particula in Græco vulgari; nil tamen integri sensus facit. Interpres autem legisse videtur καὶ σοὶ γνωρίσω καὶ πᾶσαν, &c.

*Locus intricatior, & ut videtur, corruptus.

ἔαδε· ὅτι καὶ ὡς καὶ ὅπο τῶ προστάγματος μέλλεις
μαθεῖν, ἰδὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀρχεται· ὅμως δοκεῖ
μοι ὅτι πρὸ τῶ ἀκούσαι τὴν ἀρχὴν μέλλετε ἰδεῖν τὸ τέ-
λος· πάντες γὰρ οἱ μὲν τῶ ἐγγόνε τῶ Βασιλέως δεισικό-
μητοι ἀρχοντες καὶ τὰ ἀρχοντόπαιδα, κατεσάθησαν ὑπὸ τῶ
Βασιλέως, καὶ τὰς αὐτῶ δειργεσίας ἔχουσι ὅτε οἰκονο-
μιῶν, ὅτε τε χρυσοβάλλων· καὶ πάντες εἰσὶν ἑτοίμοι καὶ
ἐκδέχονται δεισμόν τῶ αὐθέντη ἡμῶν τῶ Βασιλέως τῶ ἀ-
γίας, ἵνα ἐάν περ ὀρέσῃ * αὐτὸς, φέρωσι τὸ ἔργον αὐτῶ
δεδομένον εἰς τὰς χεῖρας· καὶ ὅπο τῶ αὐτῶ νῦν ἐπιμελή-
θητι καὶ σὺ ἵνα δείξῃς ἔργον τῆς γνώσεως καὶ τῆς πείρας ἧς
ἔχεις πρὸς τὸ παρῆναι· ἐν τέτων μὲν οὖν ἀπάντων, ὁ-
πότερος δέ λυκε τὰς ὀρκας, αὐτοὶ κρινεῖτε· ὥς· εἰ καὶ αὐ-
τὸς μὲν τὸ πρὸ περιφανῆ παράβασιν τῶ ὁμωμοσμένων ἔξω
τι ἐργασμαὶ τῶ συνθηκῶν, καὶ δίκαιον ἐδὲ λόγον ἔχον
ἐπιτορκίαν ἐγκαλεῖν· ὥς· εἰ τὸ χήματα εἴληφα, ὡς αὐ-
τοὶ φασί, παρὰ τὰς συνθήκας, καὶ ὀφείλειν δίκην λε-
λυμένων τῶ συνθηκῶν· ἐγὼ δὲ καὶ τέτων χωρὶς, ὁρ-
κεῖν ὁποδείξω ἐμαυτὸν τὰ χήματα εἴληφας· ἐν ταῖς ὀρ-
κοῖς γὰρ γέγραπται ὡς ἂν ἐκ τῶ δημοσίων χρημάτων τῶ τῶ
τῆς ἐμῆς οἰκίας ἐνεκα ἀναλωμάτων καὶ βασιλίδος τῶ ἐμῆς
γυναικὸς, ἐτι δὲ καὶ τῆς μισθοφόρου στρατίας χήματα
ἐμοὶ χορηγεῖσθαι ὅσα γέγραπται ἐν ταῖς συνθήκαις.
καὶ τὰτο ἔχ· ἀπλῶς, ἀλλὰ δι' ὀρκων ἐγγράφων, ὡς
παρὲς ὅραν ἐκ χρυσοβάλλε Βασιλέως τῶ πρὸς ἐμέ·
ἐκ τοίνυν τῶ καιρῶν ἐκείνων ὅτε ἐγγενέλυτο οἱ ἔρκοι
ἄχρη καὶ νῦν, τέτταρες ἐπ' ἐτέσι τέτταρσι παρήλθον
μῆνες, ἐν οἷς ἐκ τῶ γεγραμμένων ὀφείλονται μοι λο-
γισμένῳ πέντε ἑκατόντα χρυσία μυριάδες· καὶ
τὰτο ἔξῃς ὁποδεικνύειν ἐναργῶς ἐκ τῶ γραμμα-
τείων τῶ εἰς ἀπόδειξιν γινόμενων παρὰ τῶ τὰ
χήματα εἰσχομιζόντων προσάττοντος Βασιλέως· τί
τοίνυν ἀδικῶ εἰ τοσούτων ἐμοὶ χρημάτων ὀφειλομένων,
ὀλίγα ἄττα εἴληφα ἐκ πολλῶν; ἢ καὶ δίκαιον, Βα-
σιλέα μὲν ἐμὲ τοσούτων ὁποσερούμεν μὴτ' ἀδικεῖν
οἶεσθαι, μήτε μὲν ἐπιτορκεῖν; ἐμὲ δὲ εἴτι τῶ ὀ-
φειλομένων πολλοσὸν ἀπέληφα μέρος, εἰς δινα-
σῆεα ἔλκεσθαι καὶ ἐπιτορκίαν ἐγκαλεῖσθαι καὶ ἀπε-
λαύνεσθαι καὶ τὰ ἔχματα ὑπομένειν; καίτοι, εἰ γὰρ
τῶ τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς ἐνεκα μόνον ἀποτεταγμέ-
νων ἀπεσερούμεν, δίκαιον μὲν ἐκ ἂν ἴω· ἐγὼ
δὲ ὑδὲκα ἂν σιγῇ, αἰδοῖ τε τῇ πρὸς Βασιλέα,
καὶ τῶ νομίζειν τὰ παρὰ πατρὸς ἐπαγόμενα ἀλγει-
νὰ ὅποι' ἄττα ἂν ἦ, δίκαιον εἶναι τὸν παῖδα φέ-
ρειν, καὶ μήτε ἐγκαλεῖν, μήτε δορυβεῖσθαι, ἀλ-
λὰ δεῖσθαι μόνον ἡπιώτερον ἐμοὶ καὶ ἡμερον ἐπιβλέ-
σαι τὸν πατέρα, καὶ τὰ λυπούμενα λῦσαι δεῖν·
νῦν δὲ ἑ τῆς στρατίας ἀπεσερημένων τῆς ἐπιστοῦ
μισθοφορᾶς, ἴω μόνον ἔχουσι τὰ βίβ· ἀφορμῶν, ἐκ
ἀνεκτὸν ἡγησάμεν μεγαλοφύχως τὰς ἀλλοτείας φέ-
ρειν συμφράς· καίτοι σκέψαδε ὡς ἀδικουῖται·
πρῶτον μὲν γὰρ ἔτ' ἐμπορείας ἔτε γεωργίας ἔτ'
ἐτέροις ἐπιτιμώμασι τισιν, ὅς· ὡν ἂν πορίζοντο τὰ
ἐπιτίμια, παρ' ἡμῶν συγχωροῦνται χρῆσθαι ἐνεκα τῶ
πρὸς τὰς ἐκστρατείας αἰεὶ ἑτοίμοι εἶναι, καὶ μὴ κω-
λύματα τινα ἔχειν, ὥς· ἀναγκάζεσθαι οἱκοι μένειν·
ἔπειτα δὲ παρὰ Βασιλέως, καὶ αὐτῶ τῶ τετα-
γμένα ἀπεσερίωται μισθοῦ, ὃν ἐκ ἀπλῶς, ἀλλ'
ὀρκοῖς ἐπηγγείλατο ὁποδιδόναι ἐπιστίως· καὶ τῶ
τὸν, ἡμέλειται παρ' ἐμοῦ ἐπὶ τοσούτου χρόνον,

Sic vos facite, & jam nunc incipite.
Nam ecce & imperator (id quod ex
mandato discetis) opus aggreditur.
Quamquam, ut mihi videtur, vos prius
finem videbitis, quam de principio au-
dientis. Omnes enim qui cum nepote
sunt & duces, & præfecti ab impera-
tore stant, ejusque beneficiis fruun-
tur, partim in administrationibus, par-
tim in bullis aureis: paratique sunt, &
quid dominus noster sanctus imperator
decernat expectant: ut quando illi
placuerit, nepotem victum in manus
ei tradant. Tu quoque hinc sata-
ge, cognitionisque & experientiae quam
in agendo habes, exemplum aliquod
prode. Ex his ergo omnibus, u-
ter foedus transgressus sit, vos eritis ju-
dices. Quod si ipse post jusjurandum
adeo palam violatum quippiam contra
foedus patravi, non potest merito,
& cum ratione in perjurio numerari.
Quare etiam si pecuniam contra foedus
accepi, ut ipsi dicunt, non idcirco
poenam rupti foederis debeo. Ego vero
& aliter, quamvis pecuniam accepe-
rim, me nihilo minus secundum jusju-
randum pactis stare convincam. Per-
scriptum quippe extat in juramento,
ut mihi de publico pecunia in sum-
ptum domus, ac familiae, & uxoris
meae, item ad stipendia militum ero-
getur, quanta ibidem exprimitur: id
quod ex aurea bulla avi ad me missa
perspici potest. Jam ex quo concepta
sunt juramenta, ad hunc diem qua-
tuor anni, cum mensibus totidem in-
terfluxerunt, quibus mihi (ut ratio-
nem subduco) trecenta & quinquaginta
aureorum millia debentur. Et hoc
perspicuum sit ex tabellis, quas ad
testificandum vestigialium exactores con-
ficiunt. Quod igitur nefas admisi, si
cum tam multa mihi debeantur, de
multis pauca sumpsi? An vero justum
& æquum est, avum, qui me tanta
summa privavit, neque injustitiae, ne-
que perjurii insimulari? me, quia ex
mihi debitis quotamcumque partem de-
cerpti, ad tribunalia raptari, ut per-
jurum accusari, in exilium pelli, & in
extremas miseras devolvi? Atqui si
ea tantum pensione fraudatus essem,
quæ domui meae erat constituta, pa-
rum juste fuisset actum mecum: si-
luissem tamen, cum imperatorem re-
veritus; tum quia existimasset, qua-
lescumque tandem a patre crearen-
tur molestiae, filio æqua mente suffe-
rendas; neque accusandum, neque tur-
bas illi ciendas; sed rogandum dum-
taxat, ut placido lumine filium di-
gnaretur aspicere, malaque mœstifica
tollere. Nunc ablatis simul iis, quæ
in annua militum stipendia erant con-
ferenda, & ex quibus solis vitam su-
stentare habebant, improbum duxi a-
lienas calamitates excelso animo velle
intueri. Perpendite paulum, quanta
illis fiat injuria. Primum siquidem
neque mercatura, neque agricultura,
neque aliarum rerum studiis, de qui-
bus sibi victum pararent, a nobis si-
nuntur occupari: propterea quod ad
expeditiones, & militiam semper pa-
rati esse coguntur, neque ulla impe-
dimenta prætexere, ob quæ domi ma-
neant. Deinde ab imperatore desti-
nata mercede fraudati sunt, quam il-
le non simpliciter, sed interposito sa-

Edit. Paris.
pag. 146.

pag. 147.

* Lege aut
ἐν τοῖς, aut
ἐν τοῖς.

cramento in annos singulos se persol-
tutum spopondit. Accedit tertium, ne-
glecti sunt a me tamdiu, ne avo onero-
sus ac molestus viderer: quamquam in
causa domestica magnum, & pecuniæ
contemptorem animum gerere, omnino-
que ad paternam voluntatem me con-
formare debui: horum autem in ege-
state procurationem suscipere, nec ab
eo instituto cujusquam precibus dimove-
ri: sed cogitare, tentareque omnia, ne
stipendia sua amitterent: neque dum in
avum me æquum ac pium præstare ni-
tor, teterrimis eos calamitatibus invol-
vi sinerem. (Non enim est ista æqua-
nimitas, sed inhumanissima crudelitas,
aliis ob extremam inediam tantum non
animam agentibus, ipsum interea in ma-
gnis spiritibus acquiescere.) Non ta-
men destiti imperatorem orare assidue,
ut militibus nomina persolverentur. Sic
enim ad incitas plerique redacti erant, ut,
ne fame morerentur, mulieres suas noctu
(ne a notis agnoscerentur) circum do-
mos ad pauxillum escarum precario con-
quirendum mitterent. Quos dolore, &
commiseratione fractus, subducta, de
qua nunc accusor, pecunia, qualicum-
que solatio delinivi. Nunc, an ideo
perjurus, improbus, patris contemptor
fuerim, judicate. Primum itaque docui,
me fœdus neutiquam violasse: sed cum
ille, quod claret, id mihi fecerit, &
probationes ipfas ejus perjurii apud me
habeam, sicut vidistis, nihilo minus
pacem retineo, & tam diuturnis preci-
bus illum fatigo, uti bellum ne moveat.
Si quis me juramento priorem defecisse
potest ostendere, age, procedat, o-
stendat. Tum deinde vos, si de tre-
centis quinquaginta nummum aureorum
millibus quæ debentur, tantillum acci-
piens, peculatus me alligavi, ut pecu-
latorem damnatote.

ἐνεκα τῆ μὴ Βασιλεῖ δοκεῖν φορτικὸς εἶπα χθὲς. καί-
τοιγε ἐχρῆν ἐμὲ πρὸς μὲν τὰ οἰκεία φαίνεσθαι μεγαλό-
φρονα καὶ καταφρονητικῶς χρημάτων, καὶ πάντα τῇ τῆ πα-
τρὸς ἐξακολουθοῦντα γνώμῃ. πρὸς δὲ τὰ τέπων
κινδυνονικὸν καὶ ἀπαραίτητον, καὶ πάντα καὶ ἐπιτρού-
ται καὶ πρᾶττοντα ὥς μὴ δοποσεῖσθαι τὰ μισθὰ αὐ-
τῆς. μηδὲ δὲ γνωμοσυνῇ τῇ πρὸς τὸν Βασιλέα, κα-
κοῖς τοῖς ἐχάτοις περιβάλλειν. (ὃ δὲ δὲ γνωμοσυνῇ
τὸ τό γε, ἀλλ' ὁμοῦ καὶ ἀπαθροπία ἐχάτη, τὸ ἐ-
τέρων ὑπὸ τῆ λιμῆ κινδυνολόντων δοποεῖσθαι, μεγα-
λοφυχεῖν αὐτὸν. ὃ μὲν παρέλιπον τὸ μὴ Βασιλέως
δεῖσθαι αὐτὸν τῆ στρατιᾷ χορηγεῖσθαι τὸν μισθόν. ἐς τοσού-
τον δὲ ἀπορίας ἤλασαν πολλοὶ αὐτοῦ, ὡς δοποκαρτερεῖ-
σαι τὰς γυναῖκας αὐτοῦ νυκτὸς ἐπιγενομένης, ὡς αὖ
μὴ κατάδηλοι ὡς τοῖς γνωρίμοις, τὰς ἐτέρων οἰκίας πε-
ρεϊούσας ἑαυταῖς καὶ ἀνδράσι ἑοφῆς τινος αἰτίσας γλί-
χρως ἐκπορίζειν. οἷς ἐπιπλαθεῖς καὶ αὐτὸς ἔφυχεν, τὰ
χρήματα ὑπὲρ ὧν ἐγκαλοῦμαι ἀφελόμενος, μικρὰν τινα
παρέχον παραφυχέω. εἰ τοίνυν ὅτι τὸ ἐπίορκος ἐγὼ
εἰς ἀδικὸς καὶ τῆ πατρὸς καταφρονητὴς, κρίνατε ὑμεῖς. πρῶ-
τον μὲν οὖν ἀπέδειξα ἑμαυτὸν μηδὲν μηδαμῶς πα-
ραβεβηκότα τὰς συνθήκας, ἀλλὰ καὶ φανερώς πα-
ραπονηθεῖς. καὶ τὰς ἀποδείξεις τὰ λευκέναι Βα-
σιλέα πρῶτον τὰς ὀρκας, ἔχων παρ' ἑμαυτοῦ κα-
τάπερ εἶδετε, αὐτὸς μὲν τὴν εἰρήνην ἀσπάζο-
μενος, καὶ δέουρος ἐπὶ τοσούτον χρόνον Βασιλείας,
μὴ τὸν πόλεμον κινεῖν. εἰ δὲ τις ἔχει με ἀπα-
δεικνύειν παραβεβηκότα πρότερον τοὺς ὀρκους,
παρίτω καὶ δεικνύτω. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν χρημά-
των, εἰ ἐκ πέντε καὶ τριάκοντα μυριάδων τῶν ὀφει-
λομένων τῶν αὐτῶν λαβὰν ἀδικῶ, καταφυρίζετε
ὑμεῖς.

CAPUT XLIX.

*Cocalas impudens calumniator aperte coarguitur. Locus amarior in eundem. Episcopi imperatorem juniorem damnare non audent, rempublicam ei com-
mendant. Is autem pertinaciam accusans, medicinam quamdam malorum pro-
ponit, ac de jure suo multum remittit. Ejus ad senem responsum officii sui
commemorationem, senis molestam reprehensionem, pacis petitionem, subje-
ctionem humilem plane, & terrorem, ni cedat, complectitur.*

Edit. Paris.
pag. 148.

HACTENUS causam pro se dixit
junior imperator: cui Cocalas
antequam ejus ad protovestiarium epi-
stola recitaretur, importune instabat,
affirmabatque ab ipso belli profectum
initium, qui sycophantis avum pro-
tovestiarium, ceterosque principes de
agitato inter se belli consilio a-
pud se criminantibus credidisset.
Ubi vero litteris palam lectis pa-
tuit, non minus ipsum, quam
ceteros pacem labefactare, cum
tam evidenter convictus, contra af-
ferre nihil posset, refedit, & obmu-
tuit. Ad quem conversus imperator,
Nihil mirum, magne logariastes, in-
quit, peccare quemquam, & alium
lædere, potioraque affectare; homi-
nes enim iisdem perturbationibus sub-

ΤΟΣΑΥΤΑ μὲν Βασιλεὺς ὁ νέος ὑπολογίμενος
εἶπε. Κακαλᾶς δὲ μετὰ τὸν Βασιλέως ὑπολογιμέ-
νε, πρὶν μὲν τὰ πρὸς τὸν πρωτοβεσιάρειον γράμμα-
τα ἀναγνωδύων, πολὺς ὡς ἐγκείμενος αὐτοῦ, αὐτὸν
τῷ πολέμῳ φάσκων αἴτιον εἶναι, ἀνθρώποις περὶ δόμι-
νον συκοφάνταις, τὸν τε Βασιλέα δευβάλλεσσι πρὸς
αὐτὸν, καὶ πρωτοβεσιάρειον, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τέλει * βεβουλη-
ὡς * βυλομένους πόλεμον κινεῖν; ἐπεὶ δὲ τὰ τε γραμ-
μάτα ἀνεγνώσθη, καὶ ἀπεδείχθη καὶ αὐτὸς τῶν ἄλλων ἐχ-
ήττον ἢ εἰρήνην καταλύων, αὐτὸς μὲν ἔδεν ἔχων ἀντει-
πεῖν, ἔπος ἐξελιγεμένος φανεράς, καθῆσοισι πᾶν.
Βασιλεὺς δὲ ἐπιστραφεὶς πρὸς αὐτὸν, ὦ μέγα λογα-
ριασά, εἶπε, τὸ μὲν ἀμαρτάνειν τινὰ καὶ τὸν πλησίον ἀ-
δικεῖν καὶ πλεονεκτεῖν, θαυμάσιον ἔδεν. ἄνθρωποι δὲ

ἅπαντες τοῖς ὁμοίοις ὑποκείμεθα πάθεσι, καὶ πρὸς κα-
κίαν προχέροι μάλλον ἢ πρὸς ἀρετὴν ἐσμεν· τὸ δ' αἰ-
δικουῖται καὶ ἐπισημαίνεται καὶ φερόμενον, ἔπειτα δόλους
ράπτειν καὶ συκοφαντίας, καὶ παντὶ δίνειν πειρᾶσθαι
τὰς αἰτίας εἰς τὰς ἀδίκους περιφέρειν, ὥς ἂν πρὸς τῷ
ὑποκτείνειν, καὶ δίκαια δοκῇ ποιεῖν, ἐκ ἀνθρώπου
πάντως, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἀρχῆς ἔργον ἀνθρωποκτονίου.
Παρὼν δὲ καὶ ὁ λογοθέτης τῆς στρατιωτικῆς Θεόδωρος ὁ
Καβασίλας, συνεπὲς μὲν ὢν καὶ σοφός, καὶ παρὰ τῷ
πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ πολλῆς ἀπολαύων δουλείας καὶ
οἰκειότητος, (εἶδεν ὅ ἦν τὸν καὶ παρὰ τῷ νέῳ,) ἐκ τῆς
ἀπεσταλμένων παρὰ βασιλέως ὢν, καὶ φίλος εἰς τὰ μά-
λισα Κωκαλᾶ, τὸν νέον Βασιλέα ἰδὼν πρὸς τὰς δα-
βάλλοντας διαπραχθέντα, καὶ βουλευθεὶς δι'τραπείλα
λόγων τὸ Βασιλέως ἥθος εἰς ἡμερότητα μεταβαλεῖν,
Οὐ θαυμάζειν, εἶπεν, ὦ Βασιλεῦ, χρεῶν· τοιαῦτα
ᾗ τὰ τῆς πλάνης ἐνέδρα καὶ σκάμματα. ὡς δὲ δὴ ὁ Κω-
καλᾶς ἐν ταῖς παιδείαις ὑπὸ τῆς ἡλικιωτῆς πλάνης
ὠνομασμένος, ἔ' εἶδε καὶ εὐφραδὴς εἰρησάμενος μετέβαλε δὲ
τὸ τῆς Βασιλέως ἥθος ἐκ τῆς ἐμβρυοῦς πρὸς μεδία-
μα σεμνόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὸ σκεπτόμενον. τοῖς δ' Ἀρ-
χιερεῦσιν ἐκέλευεν ὁ Βασιλεὺς εἰ ἀδικῶν αὐτὸς καὶ ἐπιση-
μαίνων φαίνοιτο, καταψηφίζεσθαι. οἱ δ' ἔφασαν, ἔχειν
μὲν αὐτὸν καταψηφίζεσθαι μηδὲν, δεῖσθαι δὲ μόνον αὐ-
τὸν, ὅπως τινὸς καὶ ἐπινοίας ὥσπερ καὶ πρότερον ἐξέρχεται,
ἐξ ὧν ἂν τὰ προσδοκώμενα κατὰ δαλῶνται. Καὶ σφό-
δρα γε, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς, μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἐβελόμην
τὸν πόλεμον κενεῖσθαι, ἢ κινηθέντα, τάχιστα καταλυ-
θῆναι· ὅτι δὲ ἐχθροὶ καὶ εἰρήνεια τὰ τοιαῦτα,
ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐναργῆ πάρεστι τὴν ἀπόδειξιν
λαβεῖν. Τεῖνεν δὲ ἡδὴ μύθῳ καὶ θημὶ ἐνταῦθα δεόμε-
ρος Βασιλέως τὸν πόλεμον καταδέσθαι, καὶ μὴ δὲ φιλο-
νεκίαν τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν περιδεῖν ἀνηκέστοις κα-
κῶς περιπεσέσθαι· ἀλλ' εἰδὲς ὁ εἰσακτῶν καὶ ταῦτα πε-
πεισμένος φανερώς, ὥς ἐπιβελόμην, μηδὲν ἀδικῶν.
ὡς δὲ πάντῃ ἀγνοῶ ὅτι μὴ ταῦτα μόνον, ἀπερ' ἀνηκόατε,
γράμματα ἐπέμψθησαν κατ' ἐμᾶ, ἀλλ' ἐκ πολλῶν τῶν
ἐξωθεν ἐλθόντων ἐλάσαν ὀλίγα. τῷ σφόδρα δὲ βεβλησθαι
τὴν εἰρήνην, τὴν τε ἐμαυτῶν καὶ τῶν συνόντων ἀσφάλειαν
τιδέμενος ἐν δούτῳ, Θεῷ δὲ μόνῳ τὰς ἐλπίδας ἀνα-
θεῖς, ὃν δούκω, καὶ τὸ ἐν ἐμοὶ τὰ προσδοκώμενα κα-
τὰ ἐκ μέσῃ ποιεῖν πειρώμεναι. ἡγέμαι δὲ ἂν καὶ Βασι-
λεὺς ἐθέλῃ τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τὰ ἡμίση ἀ-
ποδοῦναι τῇ στρατιᾷ, ἐκείνους τε μηδὲν πλέον πολυ-
πραγμονήσιν, ἀγαπήσαντας, καὶ ἡμᾶς τῶν ἐκ τῆς πο-
λέως προσδοκώμενων ἀπαλλάξεσθαι κακῶν. Εἰπόντων
δὲ τῶν Ἀρχιερέων ὡς νῦν μὲν ἐκ ἂν εἴη ῥάδιον ὑπορ-
χῆται τῶν τοσαύτων ὄντα ἀποδοθῆναι, ὅσα δ' ἂν ἐξ ἡ-
λαβόντας νῦν, τὰ λοιπὰ κομίσασθαι χρόνῳ ῥητῶ.
Οὐκοῦν, ὁ Βασιλεὺς ἔφη, εἰ τὸ δυσχερὲς δοκεῖ, καὶ
τὰ ἡμίση καταλιπόντες τῶν, τῷ τετάρτῳ μορίῳ τῶ
ὅλῳ ἀρκεσθώμεθα, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ὁμονομίας χά-
ειν. Οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐπὶ ἡμεῖς τε ὡς κρείττω
χρημάτων τὸν Βασιλέα, καὶ ἀναμφιβόλως ἔφασκον
ὑποδοθῆσθαι τὰ εἰρημένα· ὡς δὲ εἶδεν ἐπὶ ταῖς
συνθεμένους, βουλόμενος ὁ Βασιλεὺς, ὡς καὶ τῶν
πᾶσι δοκούσιν μετρωτάων δὲ τὸν πόλεμον
καταλυθῆναι, ἐξίσταται ἐκὼν, ποιῆσαι φανερόν,
Δεόν, ἔφη, καὶ ὑμῖν κατὰ τὴν τὴν ὁδὸν πεπονηκό-
σι καὶ ἀσπίδα προσαλαπωρήσασιν ὅλῳ τὴν ἡμέ-

jecti, ad vitia, quam ad virtutem o-
mnes propensiores sumus. Ceterum inju-
riam inferre, pejerare, mentiri, ac de-
inde dolos consue, & sycophantias
commisisci, conarique remis, & velis
innocentium candorem fallorum crimi-
num maculis aspergere, ut videre,
quantum in te est, homines occidere,
id non cuiusvis, sed ejus est, qui fuit
homicida ab initio. Aderat in confes-
su judicum Theodorus Cabasilas logo-
theta militaris, vir cordatus, & sa-
piens, seniori imperatori in primis ca-
rus ac familiaris (nec minus nepoti) &
præterea Coccalæ amicissimus: Is cum
imperatorem juniorem ob calumnias
commotiorem cerneret, velletque ur-
banitatis quodam sale eum mitigare,
Noli mirari, inquit imperator, hæ
enim sunt plani hujus insidiæ atque fos-
sæ, (nam inter ludicra- puerilia Co-
calas a cœvis planus, (hoc est, im-
postor,) appellabatur.) Visum tem-
pestive dictum: nam imperator a non-
nihil remissa gravitate, modeste risit.
Sed de his satis. Deinde hortatus est
episcopos, si injustus ac perfidiosus
appareret, uti sententiam ferrent.
Illi responderunt, non habere se, cur
eum condemnarent, solum rogare,
ut quemadmodum antehac, modos &
vias inveniret, quibus imminetia ma-
la in irritum caderent: Ad hæc im-
perator: Vellem ego omnino hoc bel-
lum non esse natum: aut certe prius-
quam convalesceret, restinctum fuisse.
Hoc me nulla simulatione, aut dissi-
mulatione dicere, ipsæ res evidenti ar-
gumento sunt. Tertium siquidem men-
sem hic desideo, neque avum pacem
poscendi finem facio, ne ob nostram
discordiam Romanum imperium incom-
modis longe gravissimis concutiat.
Sed furdo fabulam, ut ajunt. Cer-
tus interim sum ejus insidiis me peti,
quamquam in eum nil molitus sim.
Nec enim ignoro, non has modo quas
audistis, sed plures insuper contra me
mississe litteras, e quibus hæ per-
pauca interceptæ sunt. Quia tamen
pacis sum cupidissimus, meam meo-
rumque securitatem in posterioribus du-
cens, solique Deo spes meas com-
mittens, quem sancte juravi, quantum
in me est, ingruentes clades averte-
re annitor. Opinor autem, si & a-
vus dimidium debitæ pecuniæ militibus
numerare velit, boni consulentes, ni-
hil deinceps molestiarum exhibituros,
& vos casibus, quos e bello metui-
tis ereptum iri. Occurrentibus epi-
scopis, Difficile futurum, hoc tem-
pore, exhausto arario tantum æs dis-
solvere: proinde pro copia nunc ac-
ciperent, reliquum ad diem præfinitam
accepturi. Si hoc difficile putatis,
excipit imperator, etiam dimidio re-
misso, quarta parte, pacis & concor-
diæ causa, contenti erimus. Quo audi-
to, episcopi eum ut a pecunia invi-
ctum commendarunt, spoponderunt-
que, citra controversiam partem di-
ctam solutum iri. Imperator, ut in
hoc secum facientes vidit, volens con-
stare omnibus, se libenter belli tol-
lendi causa de jure suo etiam in iis
quæ essent omnium confessione mo-
deratissima, decedere; Oportet, in-
quit, & vobis, patres, de via fessis, &
totius diei inedia vexatis, gratiam ali-

Edit. Paris.
pag. 149.

Ed. Paris.
pag. 150.

quam rependere. Itaque & quartam partem debitæ pecuniæ in gratiam vestram remitto: & ab avo nihil exigo, nisi quod quæstores confictis quibusdam causis imperatore defraudato sibi retinent: id quod probari perspicue potest: ut hanc summam ad quaecumque solatium in militem dispertiam. Ne tamen vos admiratio capiat, quomodo, cum ante affirmarim, non oportere in alienis miseriis magnanimitatem ostentare, nunc adeo non repugnanter debita militibus stipendia condonem. Si namque de cætero ex fœdere constituta stipendia persolventur, quæ ex antegresso tempore illis debentur, pro eximio amore quo me diligunt, mihi remittent. Præterea timeo, ne propter hæc pax differatur, videamurque consulto bellum trahere. Quare etiam idcirco quæstionem, & ambiguitatem omnem rescindendam putavi, potiusque meis gravis & incommodus videri, quam bello ansam dare volui. His dictis missi a seniore episcopi, ac proceres tantam animi altitudinem admirati, & ob tam præclarum pacis desiderium gratiis actis singularibus, hilares domum redeundi veniam petiverunt; rati, simul acta avo renuntiassent, pacem nihil remoraturum. Ergo reditionem illis permittit & ad avum hæc ferenda committit. Quam studiose, atque impigre elaborem, ut tu principatum Romanum teneas, Deus novit, quem nihil latet; & tu ipse, si voles, testaberis. Nam cum potuissim, si libuisset, bellis superioribus aut toto imperio, aut majore illius parte potiundo, tibi mœrorem dare nolui, justumque existimavi, tibi eo ut parenti, quamdiu in vita maneres, cedere. Neque vero sine laboribus, periculisque cessi. Cum enim commilitones mei omnes belli aleam, ac labores subiissent, præmiis autem & honoribus carerent, (quod ego tua iussa secutus, pacem libens complecterer, tibi que relinquerem omnia, quæ ipsi armis acquisierant) utrinque conturbabar. Nam adducere illos ad arma deponenda difficile erat, cum se iusta prædicare asseverarent, & in hostem ire lege bellica semper postularent. Invitis autem illis quippiam facere, metu non vacabat. Ex amicitia etenim pluribus mihi militantibus, & spe, principem beneficio responsum, si quemadmodum ipsi volebant pax facta non esset, consentaneum erat, eos malis cedentes ad adversarios pro sociis accessuros: quæ res discrimen mihi periculumque attulisset. Ego vero ut tibi gratificaret, persuadere illis enisus sum, & uno aut duobus adjuvantibus, & quæ timebam contempsi; arbitratum, si factis tibi me benevolentissimum, perturbatissimisque temporibus non hostilem, sed amicum in te animum ostendissem, confidere posse, etiam odium in me tuum sanaturum. Quod nunc secus, quam rebar, videtur evenisse. Omnia siquidem illa, quodque summum est, veritatem ipsam pro nihilo ducens, hominibus autem perversis, & mendaciloquis, non reipublicæ emolumenta, sed sua ipsorum compendia sectantibus fidem ha-

ραν χάριν καταδεῖναι τινά: ἐμοὶ καὶ τὸ τέταρτον τῆς ὀφειλομένης χρημάτων ἀφίημι ὑμῶν χάριν, & ἄδην παρὰ βασιλέως ἀπαιτῶ πλὴν ὅσα οἱ τὰ δημόσια διοικοῦντες αἰτίας τινὰς πλασάμηναι φέρετε, ὅσοι ἐρήσαντες βασιλέως ἔχουσιν αὐτοὶ, ἀποδείξωας γενομένης ἐναργῆς, ταῦτα λαβόντες ὁρμήσονται τῇ στρατιᾷ μικρὰς ἕνεκα τινὸς παραμυθίας. μὴ θαυμάσητε δὲ εἰ περὶ τῆς μὴ δεῖν ἐπὶ ταῖς ἐτέρων κακοπραγίαις ἐτέραν μεγαλοφύχειν καὶ φιλοτιμεῖσθαι, πολλὰ πρότερον εἰπὼν, καὶ ἔτι ῥαδίως τὰ τοῖς στρατιώταις ὀφειλόμην χρημάτων προέμει. εἰάν γὰρ εἰς τὴν ἐφεξῆς χρόνον καὶ τὸς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας ἡ τετραγμένη μισθοφορὰ παρέχεται αὐτοῖς, τὰ ὀφειλόμην ἐπὶ τῇ προτῇ, πάντες φιλοῦντες ἐμοὶ χαρίζονται χρόνῳ. ἄλλως τὴν ἐδεῖσα μὴ τις καὶ ἄλλοι γένηται ἀναβολὴ πρὸς τὴν εἰρήνην, καὶ δόξα μὲν μᾶλλον ἐξεπίπδῃς τὸν πόλεμον αἰρεῖσθαι. καὶ ἄρα τῷ δὲν φηδὴν, πᾶν ζήτημα καὶ ἀμφιβολίαν ποιῆσαι ἐκ ποδῶν, καὶ μᾶλλον τοῖς ἡμετέροις φανῶναι φορτικὸς καὶ ἐπαχθὴς, ἢ πρὸς τὸν πόλεμον αἰτίαν παραχεῖν. Τοιαῦτα βασιλέως εἰπόντος τῆς νέας, οἱ παρὰ τῇ πρεσβυτέρᾳ ἀπεσταλμένοι Ἀρχιερεῖς καὶ συγχλητικοί, θαυμάσαντες τὴν μεγαλοφύχας τὴν βασιλέα, καὶ τὴν σφόδρα ἔτι τὴν εἰρήνην αἰρεῖσθαι, χάριν ὁμολογήσαντες πολλῶν, χαίροντες ἡτοιμῶν τὴν ἀποδοὺν ἐπιτραπῆναι, κομίζοντες ὡς ἅμα τὰς τὰς παπραγμένα ἀπαγγεῖλαι βασιλεῖ, κάλυμα δὲν ἔσαι τῇ εἰρήνῃ ὥστε εἶναι. ἐπειροῖς μὲν οὐκ ὡς περὶ ἡμῶν ἐπὶ ἐτρέπον ἐπαρῆσθαι. δι' αὐτῶν δὲ πρὸς βασιλέα τὴν ἀπίστον ἐπρεσβεύετο τοιαύτη. Τὴν μὲν ἐμὴν πρὸς τὰς ἐμὰς Ρωμαίων ἔχειν ἡγεμονίαν σπασθῆναι καὶ προθυμίαν, Θεὸς τε οἷδε καλῶς ὅτι πάντα εἰδώς, & αὐτὸς ἂν ἐπιμαρτυρήσας. ἐνὸν γὰρ, εἴ γε ἐβυλόμην, σὲ λυπεῖν καὶ καὶ τὰς πρότερας πολέμους ἢ συμπάσης ἢ τὴν πλείονος ἀρχῆς κρατεῖν, ἐκὴν δὲ λήσας ἐκὴν. ἀλλὰ σοὶ κομίζων εἶναι δίκαιον ἐξίσασθαι ταύτης ὅτι παρὲς ὡς αἰ περὶ γῆς, διωάμηνος καταχεῖν, παρεχώρησα ἐκὴν εἶναι. καὶ τῷ γε ἐκὴν ἀνδρῶν καὶ κινδύνων. τῇ γὰρ σὺ ἐμοὶ πολεμικῶν πάντων τὰς μὲν πόνας καὶ τὰς κινδύνους ἐν τῷ πολέμῳ ὑφίσταμένων, τῇ δὲ ἄλλων δὲ καὶ τῇ γεῶν ὅσοι ἐρεμνῶν (διὰ τὸ ἐμὲ σὲ προσάττοντος ἐνδύς ἄσμενον χωρεῖν πρὸς τὴν εἰρήνην, καὶ πάντων σοὶ παραχωρεῖν ὡς ἐπὶ τῶν αὐτῶν κρατῆτες ἐν τῷ πολέμῳ), ἀμφοτέρωθεν ἐμοὶ συνίβαινε τὸ δορυβεῖσθαι. τὸ, τὴν γὰρ πεῖσθαι καταδέσθαι τὸν πόλεμον, ἐπὶ ποικιλίᾳ, αὐτῇ δὲ καὶ λέγειν ἰχυρίζομένων, καὶ μέχρι παντὸς ἐπεξῆναι τὰς πολεμικὰς ἀξιώσεων πολεμικῶν. τὸ, τὴν ἀκόντων αὐτῶν τι ποιεῖν, ἐκ ἀδείας. φιλικὰ γὰρ ζυστραφόντων τῇ πλειόνων, καὶ ἐλπίδι τῇ ἀρξάντα ἀντεποιήσας, εἰ μὴ γνώμη αὐτῇ ἐπράττετο τὰ τῆς εἰρήνης, εἰκὸς ἦν αὐτὴς περικαλήσαντας χωρεῖν πρὸς τὰς ἐναντίας, ὅπερ ἀκινδυνῶς ἐκ ἂν ἐπράττετο ἐμοί. Ἐγὼ ὅτι τὰς φίλα ἕνεκα πράττειν σοὶ, τὰς τὴν πόνας ὑφίσταμην ἐν τῇ πεῖσθαι ἐνός τινος ἢ καὶ δύο συναιρομένων, καὶ τῇ ὑφορῶμένων κινδύνων καταφρόνου, κομίζων ἂν αὐτοῖς ὅσοι ἐχθρῶν εἰς τὰ μάλιστα σε καὶ ἐν τοῖς κατεπύχτοις καιροῖς καὶ πολεμικῶς ἀλλὰ φιλικῶς ὁρμήσας, θαρρήσας ἂν ἐμοὶ καὶ τῷ ἐχθρῶν καταλύσαι. τὸ δὲ ἐναντίας ἔχοντι ἢ προσεδόκων αὐτὸς, ὅρα τὴν πάντα ὅτι ἐκείνα, καὶ τὸ μέγιστον, αὐτῶν ἀλήθειαν δέμηνος ἐν ἐδού, ἀνδράποισ δὲ διεφθορόσι. & ψευδομένοις καὶ μηδὲν ἐξ ὧν ἂν ταῖς κοινὰ βέλτιον χοίη, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν ἰδία

τι ὠφελήθειν αὐτοί, σκοπεῖσι παιδεῖς, εἴλα μᾶλλον πολεμεῖν ἐμοί. Εγὼ δ' αὖ καί τοι δίκαιος ὢν οἶα προεπιβεβληδόμενος καὶ παραπονδόμενος, ἐτοιμότερον πρὸς τὸ πόλεμον χωρεῖν, αἰδοῖ τε τῇ περὶ σέ καὶ πόθῳ ἀχέτω τῇ πρὸς τὴν εἰρήνην, τρίτον ἤδη μῆνα κάθημαι ἐνταῦθα, ἰκετεύων καὶ παραιτόμενος τὴν ὀργήν. νυνὶ δὲ τὸ ὑπὸ σὺ ἀρχιερέων καὶ τῶν Ἀλλων συγκλητικῶν ἀπεσταλμένων, ἐπὶ τὸ πᾶν ἐγκλήματα πᾶσι μὰ ἑξέτασαι ἡκόντων, αὐτὸς μὲν πολλὰς ἐνεπλήθην ἡδονῆς, ὡς καιρὸν ὀπολογίας εὐρηκώς· ἐκκλησίας δὲ γενομένης, καὶ Ὀπολογίαν ἐφ' οἷς ἐνεκαλούμην, ἀληθῆ καὶ δικάϊαν ἐποίησά μιν. ἃ μὲν οὖν εἶπον πρὸς τὰ ἐγκλήματα, αὐτοὶ ἐλθόντες ἀπαγγέλλουσιν. ἐγὼ δ' αὖτις σὺ δέομαι, Βασιλεῦς, μήθ' ἡμᾶς, μήτε τὰς ἄλλας περιεῖδειν Ῥωμαίους, ἃς τὸ πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν πόλεμον φθειρομένους· ἀλλ' ἐν ἡμέραις οὐκ ὧν, τά τε δέοντα σκέψασθαι, καὶ ἡμῖν ὡς ἔχεις γνώμης δηλώσαι. ἃ μὲν οὖν καὶ Θεὸς τὴν χορηγὸν τὴν εἰρήνης συνουδοκουῦτος πρότερον ἡμῖν ἔδειξε, καὶ μᾶλλον ἔλοιο καὶ εἰρήνῃ, πανταχόθεν ἀνέχοι καλῶς. ἃν δ' ἡ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων πληθὺς, καὶ τὸ μάλιστα βέλειται ἔσθ' ἀρενταί ἡμᾶς ἰδεῖν, πρὸς τὸ πολεμεῖν μᾶλλον παρασκευάσωσιν ὁρμήσαι, ὅπως ἔγωγοι ἔσονται ὑψηλίσσομαι ἰχυρότατον τὴν πρὸς ἐμὲ πολέμῳ. ὡς ἂν τὰ χεῖρα τε καὶ χεῖρας κινδυνῶν πραγμάτων ἀπαλλαγῇς. Θεὸς δ' οὐ χορηγὸς πάντων τῶν ἀγαθῶν, ὁ πατὴρ πάντων, καὶ Κύριος τῶν Βασιλέων, ἀμαχὸν τινα καὶ θαυμασίαν παρέχειτο δύναμιν σοί, πρὸς ᾧ ἔχῃ οἱ γε ἀντιστῆναι, ἀλλ' ἐδ' ἀντιβλέψαι δυνατὸς εἶναι ὁμολογῶ. ἔσι δ' αὖτις, τὸ σὲ μὲν εἶναι κύριον καὶ πατέρα, ἐμὲ δὲ υἱὸν καὶ δούλον ἀκείβω. ταύτην δὲ χρυσάμυρος τῇ δυνάμει, ἐν ὁλίγῳ πᾶν ὁ βέλει ῥαδίως ἔσθ' ἡ κατωρθώσῃ· ἐὰν γὰρ κελύσῃς ὡς πατὴρ κλοιά περιέμενεν αὐτόθι δεσμοπύργον οἱ κείν' ἐλθόντα, ἐτοιμότερα τὸ κελδόμενον ποιήσω· καὶ τί λέγω δεσμοπύργον καὶ κλοιά; καὶ εἴ τι βούλει τῶν αἰχροτάτων ἕτερον, προθύμως σοὺ κελεύοντος ὑπακούω. ἂν δὲ ταύτῃ ἀφείς τινὲς δυνάμειν ἐπὶ τινὲς ἑτέρας, ᾧ ἐκ πολλοῦ λανθάνειν οἰόμενος παρεσκεύασας σεαυτῷ τραπῆς, ἐλπίζων ἐμὲ κατεργάσεσθαι πολέμῳ, ὁκνῶ μὲν εἰπεῖν, εἰρήνεται δὲ ὁμῶς, δέδοικα μὴ ὥσπερ καὶ πρότερον ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν ἀλυσιτελῶς σεαυτῷ βεβεβλημένος φωνῇ. Τότε μὲν οὖν Θεοῦ τε συναυρομένου, καὶ τῶν ἐμὲ πάντων φιλούμενων τούτων συμπραττόντων, ἰδρῶσι πολλοῖς καὶ πόνοις, ἔχ' ὅπερ αὐτὸς ἔργον εὐχῆς ἡγοῦ τελεθῶναι, ἀλλ' ὅπερ σὺ μὲν ἐδὲ ἐνεθυμήθης, ἐμοὶ δὲ ᾧ ἔσθ' ἀσπουδῆς, κατωρθώθη. Νυνὶ δὲ δέδοικα ἂν τὰ πράγματα ἑτέρως ἢ αὐτὸς ἐλπίζεις ὀποθῇ, μὴ καὶ αὐτὴ ἡ ἐλπίς περιαιρεθῇ. Διὸ καὶ δέομαι αὐτίς ἐ συμβαλέω, ἢ τὴν εἰρήνῃ ἐλέσθαι, ἢ εἴ γε πάντως ὥρμησαι πρὸς τὸ πολεμεῖν, τῇ μεγάλῃ χρῆσθαι ἰσχύϊ, ᾧ ἔχεις ὡς πατὴρ, δι' ἧς ῥαδίως ἅπαν ἂν σοι τὸ βεβλόμενον κατορθώθῃ. (ἴσω δὲ Θεὸς ὡς ἀληθῆ λέγω) καὶ μὴ τῇ συγκίῃ θάρρειν ἐπικυρία, τοῖς ἐκπεμφθεῖσιν ἐπὶ τινὲς ἑσπέραν ἀρχαῖσιν ἐπὶ τὸ τὸν κατ' ἐμὲ πόλεμον ἐξαρτύσασθαι. πολλῶν γὰρ ὄντων, ὡς αὐτὸς οἶα, ἐ θαυμασίῳ στρατηγῶν, πολλὰ τῷ μέτρῳ ἔσθ' ἔχοντες ἰδίῃ ἐμὲ καὶ τὰς μετ' ἐμοῦ. Ἄν μὲν οὖν ἐμοὶ παιδεῖς, ἐπιφρήσι τινὲς εἰρήνῃ, Θεὸν τε εὐφρανεῖς καὶ τὰς ἀγαθὰς ἀγγέλους αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς πολέμων καὶ κινδυνῶν ἀπαλλάξῃς. ἂν δ' ἑτέρως βουλευσῇ, ἐγὼ μὲν ἐπιμαρτύρομαι

bens, bello me tentare voluisti. At ego quamvis jure optimo, tamquam prior infidiis appetitus, temeratoque fœdere violatus, promptius ac prius arma capessere poteram; tamen pudore erga te, & pacis desiderio incredibili, tertium jam mensem hic contero, supplicans, & iram tuam deprecans. Nunc cum venissent, quos ad exorcendam de me quæstionem misisti, gaudio exilui, quod tempus mei defendendi nactus essem. In conventu porro ad capita accusationis vere, ac juste respondi: de quo ipsi apud te memorabunt. Rursum te oro, imperator, ut neve nos, neve Romanos alios, nostri causa acerba perpeti, ac perdi sinas; sed diebus octo quid opus sit confideres, tuamque nobis sententiam declares. Si Deo, pacis auctore, approbante placidam in nos mentem indueris, pacemque susceperis, bene facies modis omnibus. Sin peccatorum nostrorum multitudo, & incensa videndi interitus nostri cupiditas potius in bellum te præcipitem agent, etiam sic modum te docebo validissimum me armis oppugnandi, ut citissime, citraque periculum molestiis absolvere. Deus bonorum omnium suppetitor, pater, & dominus regum omnium, admirabilem tibi, & inexpugnabilem potentiam dedit: cui non solum resistere, sed contra quam ne intueri quidem me posse fateor. Est autem hæc, quod tu dominus & pater, ego filius, & servus omnino. Hac usus potentia, brevi quæ volueris omnia feliciter efficies. Si enim jusseris, ut pater, me boja, seu (collaria) in collum injecta venire, & illic carcerem habitare, imperata promptissime exequar. Quid autem dico de carcere, & collaria? si quid aliud etiam vel ignominiosissimum mandaveris, perferam hilariter. Si hac potentia omissa, ad alteram te converteres, quampridem tibi, credens te latere, & sperans bello me confecturum, paravisti, vereor dicere, sed dicam tamen, vereor, ne ut alias, sic modo male tibi consuluisse ipso eventu deprehendere. Tunc igitur & Deo in primis, & his amicissimis meis adjuvantibus, Edit. Paris. multis sudoribus ac laboribus, non pag. 152. quod tu singulare, & ad perficiendum difficillimum opus existimabas, sed quod in cogitationem tuam numquam ceciderat, mihi que in desideriis erat, prospere perfectum est. Nunc metuo, si aliter, quam confidis, res ceciderint, ne spes tuas fallaces, & inanes fuisse appareat. Quocirca iterum te hortor, atque rogo, pacem ne aspernere: aut si belli cupidine adeo ferves, utare iis, & magnis viribus, quibus vales ut pater, & quæ tibi totum hoc quod cupis, facili felicique successu præstabunt; (Deum testor, vera me proloqui) & ne ficulneo nitare auxilio, nempe ducibus illis quos in occidentem ad bellum contra me apparandum emisisti. Multis enim illis, & insignibus (ut quidem tu opinaris) longo intervallo scias velim me, quique mecum sunt, antecellere. Quare si monitis meis locum relinquens pacem decreveris, Deum ipsum, & bonos angelos ejus exhilarabis, nosque a bellicis istis incommodis tutos conciliabis. Si in diversum

abis, Deum, cujus oculus intuetur omnia, & caelestes illas virtutes, rerum nostrarum administratrices invoco testes, me quamquam affectum injuria, & perfidiose violatum, nihilo minus pacem servare: quam tu quoque servares, si & cogitare, & facere nosset, quod ad tuam, Romanorumque utilitatem pertinet. Hæc junior ad seniore per legatos.

Ἐπὶ πάντα ἐφορῶντα ὀφθαλμὸν, Ἐπὶ τὰς διοικήσας τὰ ἡμέτερα πράγματα δυνάμεις ἐρανίης, ὡς καὶ ἀδικήματος καὶ παραπονοδύμενος, ὅμως ἀσπάζομαι τὴν εἰρήνην· αὐτὸς δ' ἂν εἰδείης ὅτι καὶ σεαυτὸς συμφέρον καὶ τοῖς ἄλλοις Ῥωμαίοις καὶ βελούσασθαι καὶ πράττειν. Τοιαῦτα μὲν Βασιλεὺς ὁ νέος διεπερσβόλατο πρὸς Βασιλέα τὸ πάππον.

CAPUT L

Cocalas narrat seniori omnia: episcopi, & ceteri tacere jubentur. Patriarchæ urgenti audientiam, durius respondetur. Sequitur ejus oratio, quæ cum summa libertate se nepotis patronum contra a-vi iniquitatem fore pollicetur. Internuntii patriarchæ in carcerem truduntur; ipse in monasterio, episcopi in ædibus suis includuntur. Magnus domesticus pace desperata, non ultra desidendum suadet. Idem sentit protostратор. Junioris imperatoris consilium a domestico improbat.

Is Byzantium reversus, antevertens alios Cocalas omnia particulatim imperatori edisserit, quæcumque nimirum nepoti objecissent, & quomodo ille singulis occurrisset: & tandem quæ avo renuntianda commisisset: visumque, haud utiliter episcopos, cæterosque illuc profectos fuisse: quandoquidem necesse jam sit, aut pacem admittere: aut ad arma profiliendo, palam malefaciendi voluntatem prodere. Paulo post, accedentes reliqui, imperatoremque adorantes, de legatione quam haberent a nepote, tacere, domum quisque suam redire, & quiescere iussi sunt, donec illius mandatu eam exponerent. Hoc nihil aliud, quam honestum quoddam velamentum erat. Commodius enim statuebat, rem silentio dissimulare, cum timeret, ne si publice narrarent quæ debebant, aut cogeretur ab omnibus pacem accipere, utpote jam persuasis, nepotem imperatorem iusta, & utilia petere: aut si recusaret, aperte contra æquum & bonum agere censeretur. Jam dies seni effluxerant, nulla interim legationis mentione facta, cum patriarcha diem proferri ægre ferens, admonet, diem sextum jam præterisse, nec adhuc quidquam ab episcopis ad nepotem missis eum audivisse. Oportere igitur, quando satis diu deliberasset, audire quid dicerent. Facturum se promittit. Totidem diebus elapsis, rursus mittit patriarcha, rogans, ne ita tempus tereret: sed archiepiscopo, & episcopis accersitis, quo pacto se nepos defendisset, cognosceret: indeque videret, quid in rem Romanam esset. Respondet, nulli eorum licere inquirere, quonam modo ipse domum suam, seu res domesticas moderetur: sibi enim curæ fore, quando, quave ratione illas administraret: ipsum, ut patriarcham, ecclesiasticas curas versare, & a politicis, imperatorumque negotiis abstinere debere. Talia denuntiavit imperator, quod patriarcham ea denuntiatione terrefactum, libentius taciturnum confideret: qui sequenti luce per

Edit. Paris.
pag. 153.

Εἰς Βυζάντιον δὲ ἦλθ' ὁ πρὸς βεῖαν ἀφικόμενον, πρὸς τὸν ἐλθόντα ὁ Κωκαλᾶς, πάντα καὶ μέρος διεξήκει πρὸς Βασιλέα, ὅσα τε αὐτοὶ ἐγκαλῶντες ἐποίησαν τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ οἷς αὐτὸς πρὸς ἑκάστα χρησαίτο ταῖς ἀπολογίαις, καὶ τελευτᾶν ὅσα ἔκαρπεσθαι πρὸς αὐτόν. Ἐδόξε καὶ κατὰ καιρὸν ἔκείσε τῷ Ἀρχιερεῖ καὶ τῷ ἄλλων ἀφίξειν γεγενῆσθαι, ὡς ἀνάγκης ἦδη ἔσσης ἢ πρὸς τὴν εἰρήνην χωρεῖν, ἢ ὠρμημένους πολεμεῖν, ποροδίλως ἢ δι' ἁπλῆς ἀδικεῖν δοκεῖν. μὲν μὲν δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἐλθόντες καὶ προσκυνήσαντες τῷ Βασιλεῖ, ἐδὲν ἐπετράπησαν εἰπεῖν τῷ καὶ τῷ πρὸς βεῖαν· ἀλλ' ἑκάστον οἰκαδὲ ἀπελθόντας ἡρεμῶν, ἄλλος ἂν Βασιλέως προσέξαιτος ἀπαγγεῖλαι τὰ τῷ πρὸς βεῖαν. τὰ δὲ ὡς κηφίς ὡς περὶ τῆς ἐδόξε τῷ Βασιλεῖ μᾶλλον λυσιτελεῖν σιωπῇ τὸ πρᾶγμα παρελθεῖν, δεδοκότε μὴ δημοσίᾳ ἀπαγγελλομένης τῆς πρὸς βεῖαν, ἢ ἀναγκάζοιτο παρὰ πάντων εἰρηνεύειν, πεπεισμένων ἦδη τῷ νέῳ Βασιλεῖ ἃ δίκαια ἃ συμφέροντα ἄξιον, ἢ εἰ μὴ πείθοιτο, δοκοῖν φανερώς ἀδικεῖν. Ἐξ μὲν οὖν ἡμέραι παρήλθον, καὶ τῆς πρεσβείας λόγος ὡς ἐδείξ. ἀχθόμενος δὲ ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῇ τῷ χρόνῳ παρατάσει, μεμνῶσκε πρὸς Βασιλέα, ὡς ἐξ ἡμερῶν παρελθόντων, ἐδὲν παρὰ τῷ πρὸς Βασιλέα τὸ ἐγγονον τὸν ἀπέσταλμένον Ἀρχιερεῖν ἐπύθε. δέον οὖν, ἐπεὶ καὶ ὁ χρόνος πρὸς ἔλκεν ἰνικανός, πυθέσθαι αὐτὸν ὅ, τι λέγῃσιν. ὁ δὲ, ἐπηγγείλατο ποιῆσαι. ὡς δ' ἔπειρα τοσαῦται διεληλύθασιν ἡμέραι, καὶ λόγος ἐδείξ ἐγένετο αὐτῷ, πάλιν πέμψας ὁ πατριάρχης, εἰδεῖτο τῷ Βασιλεῖ μὴ ἔτι τρεῖς βεῖαν τὸ καιρὸν· ἀλλὰ τὸν τε Ἀρχιεπίσκοπον μετακαλεσάμενον καὶ τὰς ἄλλας Ἀρχιερεῖς, ὅ, τι τὸ ἐγγονος ἀπολογεῖται ἀκούσαι, καὶ αὐτὸν σκεψάμενον ὅ, αὐτῷ τὰ λυσιτελοῦντα Ῥωμαίοις ποιεῖν. Ὁ Βασιλεὺς δὲ ἀπεκρίνατο, μηδενὶ αὐτὸν εἶναι ἀντιδρῶν, ὅπως τὰ κατ' οἶκον πράγματα διεξάγει· αὐτὸς δὲ μελήσειν ὅποτε καὶ ὅπως αὐτὰ δέοι οἰκονομεῖν. αὐτὸν δὲ πατριάρχην ὄντα, τῷ ἐκκλησιαστικῶν ἐκείδον ἔχειν φροντίδων· τῷ κοινῶν δὲ καὶ τῷ Βασιλικῶν ἀπέχεσθαι πραγμάτων. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς εἶρηκεν, οἰόμενος τὸν πατριάρχην καταπτήξαντα τοὺς λόγους, μᾶλλον ἂν ἀσπάζασθαι τὴν

σιωπῶν. ὁ δὲ, εἰς τὴν ὑστεραίαν τοιαῦτα καὶ αὐτὸ μεμνῶ-
κε πρὸς Βασιλέα. Κράτιστε Βασιλεῦ, τὰ τὰ δέοντα πα-
ραίνειν καὶ συμβαλεῖν καὶ ἐτι προσωαγαλᾶσαι πράττειν,
ἔθ' ἐκὼν προήσομαι αὐτὸς, οὐτ' ἄκων, δεῖν λιφθεῖς.
εἰ δ' αὐτὸς τοιαύτη συζῆν ἐμὲ ἀπραγμοσύνη αξιοῖς,
ὥστε μὴ φθέγγεσθαι μήτ' ἀκῆν μήτε ὀρεῖν, ἐχέω
πρὶν τῆς ἐκκλησίας προσάτω προβαλίσθαι, εἰ-
πεῖν. καὶ μὲν καὶ αὐτῶ μοι καὶ δίκαια ταῦτα καὶ λυσι-
τελοῦντα ἰδοῦναι, εἴργειν ὡς ἀνάγκη νῦν. ἀνδ' ἕτερα
ἐνόμιζον προσήκειν Πατριάρχῃ, παρεχόμενον ἂν
ἐτέρῳ τῷ θρόνῳ, ἔγω ζῆν προηρημένῳ. ἐπεὶ δὲ
Θεὸς χάριτι καὶ τῷ ὀρθῶν τῆς ἐκκλησίας δογμάτων
προβέβληται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀδικημένων
προέσασθαι καὶ ὑπερμαχεῖν ἀνάγκη ἔχω, τοῖς ἀ-
δικεῖν ἐθέλουσιν καὶ πλεονεκτεῖν καὶ παύσομαι δεφ-
ρόμενος καὶ ἀντιλέγων ἂν τε τῷ φαυλοτάτῳ τινὲς
ᾧσιν, ἂν τε τῷ ὑπερλάμπρῳ καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἀκρό-
τατον ἀφηγμένων τῆς εὐτυχίας, καὶ μᾶλλον πρὸς ἐκεί-
νους, ὅσῳ καὶ τὰ ἀδικήματα μείζω, καὶ πρὸς πλείο-
νας ἐξάγοντα τὴν βλάβην. εἰ δὲ μέλλοιμεν τοῖς μὲν
μικροῖς μικρά τινα ἀδικῆσαι μόνον ἐγκαλεῖν καὶ τὴν ἀ-
δικίαν ὀνειδίζειν, πρὸς δὲ τὰς μεγίστας καὶ τὰ μέγιστα
βλάπτοντας ἐκόντες ὄντες δεῖν τὸ ἀξίωμα σιωπᾶν καὶ
μὴδὲ γρύζειν πολυῶν, ἐδὲν διοίσκειν ἰατρῶν τῷ πε-
ρὶ τείχεος μὲν καὶ ὀνυχας ἡχολημένων, καὶ τὸ τέχνη ἐν
αὐτοῖς ἐπιδεικνυμένων, ἐὰν δέ τι νόσημα παρεμπέσῃ
τῷ ζῶνι λυμαινόμενον ὅλῳ, τοῦτο δὲ μὴδεμίαν πρὸς
τοιαύτην ποικιλίαν, ἀλλ' ἡγευμένων ἀρχεῖν εἴγε καὶ αὐ-
τοὶ καθήκοντο μὴ τῷ ἄλλῳ ὑποκλόμενον ὀρεῖν. Εγὼ
δὲ καὶ πάντῃ θαυμάζω μεμνημένος ὡς ἐκείδουσας ἐμὲ
μὲν τὰ τῆς ἐκκλησίας πράττειν καὶ περὶ αὐτὰ ἡχολη-
σθαι μόνον, σὲ δὲ εἶναι ὅπως ἂν δοκῇ τὰ τῆς Βασιλείας
διοικεῖν. παραπλήσιοι γὰρ εἰσιν ὥστε ἂν πρὸς τὸν ἴ-
σῳ εἴποι τὸ σῶμα, Οὐ θέομαι τῆς κοινῆς καὶ τῆς
συναφείας τῆς σῆς, ἐδὲ συνεργὸν πρὸς τὰ πραττόμενα
βούλομαι εἶχειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ὡς οἶόν τε καὶ βάλωμαι,
διοικήσω τὰ μὲν σὺ δ' ὀφροντίζε περὶ τῶν ἰδίων. Πά-
σι μὲν οὖν ἀμαρτάνουσι ὥστε τι κοινὸν φάρμακον
τὸ μετανοεῖν ἐπὶ τοῖς πεπλημμελημένοις ἐδόθη, ἂν
τε πρὸς Θεόν, ἂν τε πρὸς ἀνθρώπους ἡ πλημμέλεια ᾖ.
ἐκ ἂν δὲ μεταγνοῖη τις ἂν μὴ πρότερον ὑπεύθυνον νο-
μίσας ἑαυτὸν μετεωρότερος τε γένηται ἑαυτῷ, καὶ φέρων
ἑαυτὸν τῷ παρ' αὐτῷ δοκῶντι ἡδικοῦσθαι ὑποχείριον
ποιήσῃ. τὴν τοιοῦτον Βασιλεὺς ὁ σὸς ἐγγονος πρότερον
τε φαίνεται ποιήσας, καὶ μᾶλλον ἢ προσήκει, ἐν νῦν ἐχ-
ῆκισα. καὶ δὲ τότε δυνάμεις εἰπερ ἐβλάτετο τῆς Ρωμαίων
ἡγεμονίας ἐκ ἐλαττον μέρους παρασάσας εἶχειν, ἐκ ἡ-
θέλησεν. ἀλλὰ φέρων ἑαυτὸν ἐπέταξέ σοι, ἐ ταῦτα
μὴδεμίαν αἰτίαν πρὸς τὸν πόλεμον ἐκείνον παραχῶν.
καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι τῆς εἰρήνης γενομένης, πρὸς σὲ ἐλ-
θῶν, ἐκ ἡθέλησεν ἐπιπρὸς σοι προσελθεῖν, ὥστε νο-
μος τοῖς Βασιλεῦσιν, ἀλλὰ περὶ τὴν προσεκύνησε καὶ ἡ-
σασατό σ' ἡ πόδα, ὅπερ δελέας ἀκριβὲς τεκμήριον
ἔστι. καὶ νῦν τὸ πολέμου κινεῖται τσούτῳ, τοσούτον χρόνον
καθήμενος δεῖται σε μὴ τὴν εἰρήνην καταλῦσαι. ἐλθόν-
των δὲ καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ συγκελητικῶν, ὡς ἐπέμψας πρὸς
αὐτὸν, πρῶτον μὲν ἀπέδειξε αὐτὸν μὴδὲν ἀδικου-
ντα μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος, ἀλλὰ ἀδικούμενον καὶ
συκοφαντέμενον. ἐπειτα δὲ καὶ τοῦ μὴ λυθῆ-
ναι τὴν εἰρήνην, εἰπέτε πολλὰ καὶ ἐπρα-

Paris I.

internuntium sic respondit: Ego,
imperator optime, hortari, suadere,
& cogere insuper ad officium neque
volens, neque invitatus (nimirum si
comprehendar) pratermittam. Quod
si tu in tali otio mihi degendum o-
pinare, ut nec lingua utar, nec au-
ribus, nec oculis, id mihi antequam
ecclesiae hujus antistes legerer, signi-
ficare debuisti. Si tum ego quoque
id pro æquo, & bono probavissem,
nunc necesse haberem boni consule-
re: sin aliud patriarcham dicere judi-
casssem, alteri, cui talis vita proposita
fuiisset, thronum cessissem. Quoniam
autem divino munere non solum ger-
manam ecclesiae doctrinam defendo,
sed etiam injuriam passis patrocinari,
eorumque tutelam gerere debeo;
adversari, & contradicere his non ces-
sabo, qui deserta æquitate, plus ni-
mio sibi arrogant; sive illi infimi, sive
summi ordinis, & beatissimi fuerint.
Atque istis quidem vehementius,
quanto videlicet eorum injuriarum ma-
jores, & pluribus detrimentosae sunt.
Si enim obscuros tantummodo, &
modice injuriosos in jus vocabimus,
& injustitiam illis exprobrabimus, ad-
versum summos autem summe no-
centes, eorum splendorem dignita-
temque reveriti, mutire non audebi-
mus, nihil a medicis differemus, qui
in capillis & unguibus occupati, suam
ibi scientiam ostendant. Sin morbus
arripuerit, qui totum animal perdat,
ei depellendo nihil faciunt; sed, si
una cum aliis sedentes, ejus interitum
aspiciant, sufficere arbitrantur.
Nec mediocriter miror, dum recor-
dor, jussisse te, ut res ecclesiae cu-
rem, illisque solis vacem: te pro li-
bidine imperium regere sinam. Simi-
le enim est, ut si corpus animae dice-
ret: Communione, & conjunctione
tua non indigeo: neque in rebus ag-
gundis administram, & adjutricem sus-
tineo: verum per me, ut potero, &
voluero, negotia mea procurabo: tu
tibi tua curato. Omnibus itaque pec-
cantibus, commune remedium dolor
de peccatis praescribitur, sive in Deum,
sive in homines offensum sit. Atque
nemo resipiscet, nisi prius culpa agnita
seipso moderatior evaserit, illi se sub-
mittens, qui se ab ipso laesum putat.
Hoc est, quod nepotem tuum & prius
plus æquo, & nunc cumulatissime fe-
cisse constat. Nam cum potuisset tunc
parem principatus Romani partem ti-
bi ablatam possidere, tamen noluit:
sed tibi se subjecit, idque cum bello
ulciscendum nihil peccavisset, quod-
que caput est, pace conciliata ad te
veniens, in equo, ut erat, propius
adequitare, ut imperatores solent,
pepercit: pedester autem te adora-
vit, tuumque pedem, expresso subje-
ctionis indicio, osculatus est. Et nunc
post bellum hoc excitatum tamdiu
sedet, suppliciter orans, ne pacem vel-
lis irritam. Episcopis, & primoribus
abs te missis primum quidem copiose
se ostendit, nihil se injuriarum intuli-
sse; quin potius accepisse, & ob-
trectationibus exagitatum fuisse. De-
inde pacis conservandae multa dixit,
fecit memorabilia, & multa ad te
perferenda commisit; quibus o au-
ditis, & Deo gratias egi, qui tali cum

Edit. Paris.
pag. 154.

Q ij

Edit. Paris.
pag. 155.

prudencia ornasset; & de probitate eundem commendavi; ac te iisdem auditis Deo gratias egisse opinabar, missisque certis hominibus, filium ad te quamprimum adducendum curavisse: mala imminencia profligasse: omnes lætitia & jucunditate propter futuram inter vós concordiam complevisse. At tu non modo horum nihil præstitisti: sed insuper frugifera me consulentem repulisti, & tacere, alienisque negotiis non immiscere iussisti. Cum autem muneris, ac officii mei sit, oppressos tueri atque adjuvare quantum queam, idipsum pro nepote tuo imperatore præstabo: tantoque magis præstabo, quanto abs te iniquius tractatus est: quam iniquitatem non ille modo, sed Romanorum universitas sentit. Quem ego (minus istuc quam cætera filere possum) tuo mandato paulo ante meis manibus imperatorem, adeo legitime, & iuste, te libentissimo unxi & consecravi, cum nunc abs te sic nulla sua culpa expelli, quomodo iustum est? aut quomodo non multis perdendus essem fulminibus, si in tanto scelere linguam occlusam gererem? Quare denuo te per ipsam veritatem obsecro, ut in viam, unde perversorum mortalium opera detortus es, cito redeas: neve mendacium veritati præponderare sinas. Hæc patriarcha imperatori, internuntiis Gregorio Cutala chartophylace, & monasteriorum præfide Cyberiotæ. Quæ cum audisset, intolerabili ira efferbuit, præcepitque illos in carcerem statim abduci, Macarium Serrarum metropolitam in palatio sub custodia teneri, patriarcham patriarchio ejectum, in Manganensi monasterio manere, & ad eum neminem prorsus admitti: profectos vero ad nepotem episcopos, neque ipsos ædibus suis pedem efferre, neque ad illos quemquam ventitare. Facta ad ejus arbitrium omnia. Diebus quindecim a recessu legatorum transactis, cum neque ab avo, neque a patriarcha responsum afferretur, nihil boni ex hoc silentio conjiciens junior, cum magno domestico & protostratore quid agendum esset, deliberationem instituit. Ibi magnus domesticus, Non ultra sedendum, sed manus operi admovendas: nihil enim restare amplius, quo ab ipsis præstito, bellum quieturum spes sit. Nam & tempus quo hic morarentur, imperatorem avum rogantes, usque eo terminum excessisse, ut jam longior expectatio non magnanimitati ac tolerantiae, sed consternationi in rebus arduis, & ignavia merito tribuenda videatur: & omnes officii partes erga illum expletas esse: cum & antea toties per legatos, ut pactis conventis staret, ab eo petiverit: & nunc cum iis, qui illinc venerant legatis, quæcumque potuit quispiam pacis cupidus & hic coram locutus sit, & per eosdem cum ipso adhuc egerit. Tempus elapsum post illorum discessum, ad capiendum in hoc negotio consilium, dandamque responsum (si quid moderatum cogitaret) sufficere potuisset. Sed tanto intervallo tacere, argumento esse manifesto, pacem repudiari, bel-

* Interpres,
αὐτοῦτον, sed hic &
apud Gre-
goriam est
αὐτοῦτον.

pag. 156.

ξεν ἄξια λόγῳ. Ἐπὶ σὲ μεμνῶκε πολλὰ, ἅπερ αὐτὸς τε ἀπέσας, Θεῷ τε δὴ χαρίσθησα τῇ ποιαύτῃ αὐτῇ συνέσει χαρισάμενῳ, καὶ ἐκείνον ἐπὶ πᾶσι καλοκαγαθίας, καὶ σὲ ἐλογίζομαι ταῦτα πυθόμενον, Θεῷ τε χαρίσσομαι ὅτι πρὸς ἐμὴν φαντασίαν δὴ τὰς ἀγαθὰς πρὸς σεαυτὸν, καὶ τὰ προσδοκώμενα δυσχερῆ λύσαι, καὶ διφροσύνης ἀπαντας καὶ θυμῆς ἐμπλήσαι τῆς ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ τῇ βασιλείῃ ἡμῶν γεννησόμενης. Σὺ δ' ἐμόνον ἐκ ἐποίησας τοιαῦτον εἶδεν, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὰ δέοντα συμβεβόλοντα ἀπώσω. καὶ σιωπᾶν ἐκέλευσας, ἵνα μὴ περιεργάζεσθαι τὰ μὴ προσήκοντα. Ἐμοὶ ὅτι ἀνάγκη ἔχοντι τῇ ἀδικημένῃ πρὸς σεαυτὸν καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς ὅση δύναμις, καὶ ὑπὲρ βασιλείας τὸ αὐτὸ ποιήσω. Ἐμὰλλον ὑπὲρ τῆς, ὅση καὶ τὰ μέγιστα ἀδικεῖται. καὶ ἐκ εἰς αὐτὸν μόνον, ἀλλ' εἰς πάντας Ῥωμαίους τὴν εἰς αὐτὸν ἀδικίαν δὴ βαίνεισης. ὃ δὲ μετ' ἄλλων μάλλον ἐκ ἐὰν σιωπᾶν, ὅτι σε προστάξαντος ὀλίγω πρότερον αὐτὸς αὐτὸν ἐχρεῖσα βασιλεῖα. τὸ οὖν ἔγωγε νομίζω καὶ δικαίως ἔγωγε γνώμῃ σὺν γεγεννημένον βασιλεῖα, οὐκ ἀπελαυνέσθαι, καὶ ταῦτα ἐπ' ἐδεμῖα προφάσει, πᾶσι δίκαιον; ἢ πᾶσι ἐκ ἂν νομιθεῖν ἄξιον πολλῶν κεραυνῶν, ἐπὶ ποιαύτῃ παρανομίᾳ σιωπᾶν αὐτὸς; δὴ τὸ σὲ καὶ αὐτοῖς δέομαι πρὸς τὴν ἀληθείαν αὐτῆς, εἴ τι καὶ παρ' ἐσθῆτος πειθεῖς ἀνθρώποις διεφθορόσι, ταχέως ποιήσασθαι τὴν διορθώσιν, καὶ μὴ τῷ φεύδει καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἰσχύσαι δοῦναι ῥοπήν. Τοιαῦτα μὲν ὁ Πατριάρχης μεμνῶκε πρὸς βασιλεῖα, μὲνυταῖς χριστάμφορος τῇ τε χαρτοφύλακι Γρηγορίῳ τῷ Κατάλῃ, καὶ τῷ τῇ μοναστείῃ ἀρχοντι τῷ Κυβερνῶτι. Αἰσθασὶς ὁ βασιλεὺς, θυμῷ τε ἐλήφθη καὶ ἐπὶ ἀναχεῖως, καὶ προσέταξεν ὁ δὲ τὸς μὲν μεμνῶσαντας τὰς λόγους, εἰς δισμωπύλον ἐμβληθῆναι. Μακάριον δὲ τὸν μητροπολίτην Σεβρίων, ἐν τοῖς βασιλείοις καὶ αὐτὸν κατὰ φρουρὰ εἶναι. τὸν μὲντοι πατριάρχην, τὸν πατριαρχεῖα ἐκβληθέντα, ἐν τῇ μονῇ τῇ * Μαγκά- * Palatium & monasterium hujus nominis a liis scriptoribus Μαγανᾶ; promiscue, ut Φράγγος & Φράγκος.

πρὸς τὸν πόλεμον ἤδη φανερώς χωρεῖν. καὶ τότε ἂν
 τις καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος σοχάσαιο ἀσφα-
 λῶς. ὁ γὰρ ἐν τούτῳ χρόνῳ τὰ πρὸς τὸν πόλε-
 μον ἐξαρτύομενος, καὶ τούτους ἐς αὐτὸ τοῦτο πρὸς
 τὴν ἐσπέραν ἐκπέμφας ὥς ἂν ἔχη χρῆσθαι μεγά-
 λῃ παρασκευῇ πρὸς αὐτὸν κατασῆς, οὐκ ἂν ῥαδί-
 ῳς τὰς ἐκεῖθεν πρόνται ἐλπίδας. διὸ οὐδὲ ἡμᾶς
 ἀπράκτους δεῖ καθῆσθαι, ἀλλὰ πανταχόθεν ἀπέ-
 γνωκότας τὴν εἰρήνην, πρὸς τὸ ἀμυνέσθαι παρα-
 σκευάζεσθαι τοὺς ἐπίοντες. Τοιαῦτα τοῦ μεγάλου
 δομῆσικου εἰπόντος, ὃ ὁ πρωτοστράτηγος ἔργου ἀπ-
 τεσθαι παρήγει. Εἰ μὲν γὰρ ἡγενομένην, εἶπεν, ὅ-
 τι Βασιλεὺς ἐκ πολλοῦ κεκίνηται πρὸς τὸ πολε-
 μεῖν ἡμῖν, καὶ πανταχόθεν ἐαυτῷ δυνάμιν συνα-
 θροίζει καθ' ἡμῶν, ἐχρῆν διασκεπτεσθαι ἐπιπολὺ,
 μὴ αὐτῇ τῆς εἰρήνης ἐχομένου, ἡμεῖς δόξαμεν ἐξ
 ἀβελίας πολέμου ἤρχθαι. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἐκ πολ-
 λῶν ἡμῖν γεγένηται καταφανές, καὶ οὐδ' αὐτὸς ἂν
 ἀρνήσαιο Βασιλεὺς μὴ οὐκ αὐτὸς αἴτιος γεγενῆσθαι
 τοῦ νυνὶ πολέμου, ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς ὅθεν ἂν τις
 ὠφέλεια ἦξει ἀράττειν. Βασιλεῖ δὲ καὶ αὐτῷ μὲν
 οὐκ ἐπὶ πλέον ἐτι ἐδόκει μέλλειν. ἀλλ' ἀπελθόν-
 τας παρασκευάζεσθαι πρὸς τὸν πόλεμον. παρήγει
 δὲ μηδὲ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα τῆς εἰρήνης ἀπο-
 λιπεῖν. ἀλλ' αὐτοὺς πρὸς Βυζάντιον ἐλθόντας, δι'
 ἐαυτῶν τὴν εἰρήνην αἰτεῖν. καὶ μὲν αἰδεσθέντες κα-
 ταλύσωσι τὸν πόλεμον, τὸ ζητούμενον λυῦσθαι. εἰ
 δὲ μὴ, Θεὸν ἐπιμαρτυραμένους, καὶ αὐτοὺς Βυζαν-
 τίους ὡς παντὶ ῥόπῳ τὴν εἰρήνην αἰτουῦντες ἀπα-
 δοῦνται ὑπ' αὐτῶν, ἀναχωρεῖν. Οἱ μὲντοι μέγας
 δομῆσικος, πρὸς μὲν Βυζάντιον, εἶπεν, ἐλθούμε-
 θα, καθάπερ ἐκέλευσας, Βασιλεῦ. πάντῃ δὲ θαυ-
 μάζω ὅτι τούτῳ καὶ τοιαῦτα πρὸς τὸ μὴ κατα-
 λυθῆναι τὴν εἰρήνην πραγματεύσαμένων ἡμῶν,
 καὶ πλέον λυσιπτόων μηδὲν, τὴν αἰδῶ ἡλπίσας μό-
 νῳ τούτῳ ἂν ποτε δυνηθῶμαι. συγγνώμη δ' ὅμως
 τοῦ λόγου, τοῖς ὑπὸ πυρετοῦ λαύρου κατεχομένοις
 πάχοντι ταῦτα. ἐκεῖνοί τε γὰρ αἰεὶ κρύβας διῶσι
 καὶ ποταμούς τῃ νῦν, καὶ πάντα χρήματα ὕδωρ ἀ-
 ναβλύζειν αὐτοῖς ἀξιοῦσι, καὶ δυσχεραίνουσι τούτου
 μὴ γινομένου. καίτοιγε εἰδότες σαφῶς ὡς ἀδυνάτα
 ἀξιοῦσι. καὶ σοὶ τῆς εἰρήνης σφόδρα περικαῶς ἐ-
 χομένῳ, οὐδὲν θαυμαστόν. καὶ τὰ πάντα ἀνέφικτα
 ἡγεῖσθαι δυνατά. καὶ ἐξ ἀπόρων, τὸ λεγόμενον,
 πόρους ἐπινοεῖν. Εγὼ δὲ ἄλλοις τε πολλοῖς ἀπη-
 γόρευκα τὴν εἰρήνην, καὶ τῷ ἐπὶ τούτοις ἡμέ-
 ραις μηδὲν τὸν πατριάρχῳ σοὶ μεμνημένῳ. ἐσι-
 μὲν γὰρ ὑπονοεῖν διὰ τὸ τὰς τῆς πόλεως πύλας
 ἀσφαλῶς φρουρεῖσθαι, μήδ' αὐτῷ ἐξεῖναι τινα πέμ-
 ψαι πρὸς ἡμᾶς. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ οὐδ' ἐξ αὐτοῦ μάλ-
 λον, ἢ ὅτι τὸ μὴ κακῶν ἀγγελος γενέσθαι, ἀπάστασθαι τὴν σιωπὴν. Οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα
 πρὸς ἀλλήλους βεβηλόμενοι εἶπον.

lum apertum cogitari : id quod etiam
 ex re ipsa non dubia conjectura quis-
 piam assequatur . Qui enim tantum
 temporis in apparatu militari consum-
 pserit , tam multos ea gratia in oc-
 cidentem emisit , ut cum venisset ,
 omnia affatim suppeditarent , spes sibi
 inde injectas haud facile projecturum .
 Quare nec ipsis bonum tempus inerti
 otio transigendum : sed pace jam de-
 sperata , ad propulsandam adversario-
 rum vim undique subsidia comparanda .
 Excipiens magnum domesticum proto-
 strator eadem hortatus est . Si , inquit ,
 imperatorem contra nos bellum pridem
 machinatum , & undique copias in il-
 lud contrahere ignoraremus , circumspi-
 ciendum fuisset diligenter , ne ipso pa-
 cem capeffente , nos stulte bellum in-
 ceptaremus . Sed quoniam multa nobis
 liquidum faciunt , nec ipsemet inficia-
 ri possit , se armis istis causam , & ca-
 put esse , nos quoque , undecumque
 utilitas aliqua affulserit , ea uti conve-
 nit . Ipsi quoque imperatori juniori de
 cetero non cunctandum : sed e loco
 abundum videbatur , belloque geren-
 do insistendum . Admonebat tamen ,
 spem pacis non funditus abjiciendam ,
 sed ipsi per semet , cum Byzantium
 pervenissent , eam peterent . Ac si-
 quidem eos reveriti adversarii ab ar-
 mis discederent , inventum esse quod
 quærebatur : sin minus , testati Deum
 ipsosque Byzantios , se enixe pacem
 poscentes , ab ipsis repulsam tulisse ,
 recederent . Hic magnus domesticus :
 Byzantium quidem , imperator , ibi-
 mus , ut jubes : miror autem sum-
 mopere , cum tot & tanta pacis tuen-
 dæ conati simus , nihilque promove-
 rimus , quid ita tu pudorem & re-
 verentiam solam hoc tibi confecturam
 speres . Ignosco porro huic sermoni
 tuo , quando idem tibi accidit , quod
 ardentissima febris correptis solet . Il-
 li enim perpetuo fontes , & flumina
 somniantes , vellent omnia sibi aquas
 scaturire ; & hoc non fieri , moleste pa-
 tiuntur : tamen certo norint , cupere se
 quæ fieri nequeant . Sic tibi tam valde ,
 desperateque cum pace conflictanti ,
 nihil mirum , si , ad quæ pertingi pror-
 fus nequit , ad ea perveniri posse exi-
 stimas , & viam per invia , quod ob-
 citur , excogitas . Equidem ego cum ob
 alias causas pacem in perditis habeo :
 tum quod spatio tot dierum nihil tibi
 a patriarcha significatum video . Suspi-
 cari licet , quoniam portæ urbis sedu-
 lo custodiuntur , nec ipsi concessum ,
 quemquam foras ad vos transmittere .
 Verumtamen arbitror eum non ma-
 gis ob hoc filere , quam ne malorum
 nuntius fiat . Sermones consultantium hi
 erant .

Edit. Paris.
 pag. 157.

CAPUT LI

Rhegio Byzantium iter intendunt. Litteræ amicorum, acta nuntiantes. Imperator paucis comitibus ad mœnia procedens, avum ad colloquium invitavit: si nolit, marchionem Montisferrati, patrum ad se mitti rogat. Jubetur ab urbe discedere. Marci Caballarii de muro in imperatorem convitia. Rursum de officio suo, cum insectatione inexpugnabilis avi pertinacia. Selybriæ rebus constitutis Apocauchum relinquit. Copiæ ad Didymotichum convenire jussæ. Andronicus Tornices, & Manuel Lascaris de prodicione insimulati, Thracia in exilium pulsi.

UT primum statuerunt Byzantium petere motis Rhegio castris eo intenderunt, cum mille trecentis, quos ducebant, selectis militibus. Ponte transito, ab amicis ex urbe veniunt litteræ, speciatim omnia recensentes, quomodo avus legatos reversos ne interrogare quidem dignatus fuisset: & quænam patriarcha ob id succensens ei dixerit: quid responsum sit: ac postremo ut ipse, & socii respondere Imperatori juniori prohibiti sint. Ei igitur a quo litteras acceperat, per illum ipsum qui attulerat de benevolentia declarata gratias ingentes egit: suos arma induere jussit: ratus, nec tutum, nec usui militari consentaneum, a per hostilia loca inermes incedere. Ut muri Byzantii in conspectu fuerunt, exercitum imperator ultra procedere vetuit: ipse magno domestico, & protostratore, comitibus, præterea triginta militibus, quamproxime juxta portam Gyrolimniam accessit. In muris cum alii multi conspiciantur, tum dux eorum Phocas Marules, mensæ imperatoris domesticus, quem ore suo salutavit imperator. Ille nihil respondens, capite tantummodo inclinato honorem habuit. Etenim ut imperatorem ac dominum suum salutare, ne seniori pœnas daret, admodum reformidabat: & gerere se velut erga privatum, non solum impudens factum erat sed etiam ut in hujusmodi morum civilitate egregie instituto, nequaquam conveniebat. Jubet igitur nepos, ad avum abiens, ei suis verbis hæc dicat: Orat te nepos tuus, imperator, ut aut ipsum ad te accersas: aut si hoc difficile, ipse progressus, de turri hac paucis te alloquentem audias: & hoc beneficium, quod illi pro magno erit, ne deneges. Quod si neque hoc fieri potest, saltem patrum ejus marchionem, recens ex Insubria præsentem ad eum mittas, quicum post longam absentiam sermonem conferre desiderat, & quo etiam legato ad te utatur. Marules se rem curaturum recipiens, abiit. Marchio hic Theodorus senioris imperatoris filius erat, ex Irene marchionis Montisferrati, qui partem (Insubriæ, seu) Lombardiæ tenebat, filia procreatus. Qui in Lombardiam profectus, illic materna sorte ad se devolutum principatum regebat. Per id vero tempus (uti post aliquot annorum curriculum

Edit. Paris.
pag. 158.

Ως ἡ ἐδόκει πρῶτον εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν, ἄρα-
τες ἐκ Ρηγίης ἅμα τετρακοσίοις καὶ χιλίοις λα-
γασίν ὡς ἦγον, καὶ εἰς Βυζάντιον ἐπορεύοντο. καὶ δὲ πρῶτον
καὶ αὐτοὶ γέφυραν διελθεῖν, παρὰ τὴν Βυζαντίαν Βα-
σιλέως φίλων ἦκε γράμματα πρὸς Βασιλέα, πάντα
καὶ μέρος διεξιόντες, ὅπως τε οἱ ἀφικόμενοι πρέσβεις καὶ
ἐρωτήσεως πρὸς Βασιλέως ἀξιώσειεν τῷ πρεσβυτέρῳ,
ὅσα τε δυσχεράνας ὁ Πατριάρχης τότε ἕνεκα εἴποι πρὸς
Βασιλέα, καὶ ὧν τύχοι τὸ ὑποκρίσθαι, καὶ τελευτᾶν,
ὡς αὐτὸς τε καὶ οἱ συμμεταχόντες αὐτῷ πρὸς Βασιλέα
ὑπολογίας εἰρχοίεν. Τῷ μὲν ἐν πέμψαντι τὰ γράμ-
ματα Βασιλέως ἔλα τὴν κεκοιμητόν καὶ εἰς αὐτὸν δυνόας
ἀντέπεμπε χάριτας πολλὰς, τοῖς δὲ ἀμφ' αὐτὸν ἐκέλευε
τὰ ὅπλα περιδέσθαι, νομίζων ἐκ ἀσφαλὲς εἶναι καὶ
ἐμπειρίας στρατιωτικῆς καὶ πολεμίας ἰόντας ἀφράντως
χαρεῖν καὶ ἀπλίζοντο πάντες ἢ προσετέχθησαν. ὡς
δὲ πλησίον ἐγένοντο τῇ Βυζαντίᾳ τειχῶν, καὶ στρατὸν
μὲν ἔστησε Βασιλέως ἀπώτερῳ, αὐτὸς δ' ἅμα τῷ μεγά-
λῳ δομestικῷ καὶ πρωτοστράτῳ καὶ στρατιώταις ἑτέροις ἑτά-
κοντα παραλαβὼν, ἦλθεν ἐγγὺς τειχῶν παρὰ τὴν
Γυρολίμνην προσεαγορεύοντι πύλῳ. ἐφ' ὧν ἄλλοι τε
ἦσαν ἀπλισμένοι πολλοὶ, καὶ ἄρχων αὐτῷ ὁ δὲ βασιλεὺς
καὶ τραπέζης δομestικὸς Φωκάς ὁ Μαρῆλης, ὃν αὐτὸς
ἐφ' αὐτῷ προσηγόρευεν ὁ Βασιλέως. ὁ δ' ἀπεκρίνατο
μὲν καὶ ἐν, προσεκύκλει δὲ μόνον σιγῇ. τότε, τε δὲ ὡς Βα-
σιλέα καὶ δεσπότην αὐτῷ δεῖος καὶ μικρὸν ἐνεποίει προσε-
γορεύσαι, καὶ ἐκ Βασιλέως τὸ πρεσβύτερον βλάβῳ ὑπο-
ρωμένῳ. καὶ τὸ ὡς ἰδιώτῃ προσεγενεχθῆναι, καὶ μόνον ἰ-
ταμὸν δεινῶς, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ μηδαμῶς προσῆκον, ἅτε
πεπαιδευμένῳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἱκανῶς. Βασιλέως δὲ
ἐκέλευεν αὐτὸν πρὸς Βασιλέα τὸ πάμπαν ἐλθόντα ἀπαγ-
γεῖλαι, ὡς δεῖται σε Βασιλέως ὁ σὸς ἕγγονος, ἢ αὐτὸν
κελεῖσθαι πρὸς σὲ ἐλθεῖν, ἢ εἰ τὸ δυσχερές, ἀλλὰ τὸ γε
δεύτερον, ἐν εὐεργεσίας μεγάλῃ μέρει ταύτῃ αὐτῷ χά-
ριν καταδεῖναι, τὸ ἐλθόντα αὐτὸν ἐπὶ τῇ πύργῳ τεταῖ,
μικρὰ ἅττα διαλεχθῆναι πρὸς σὲ. ἢ εἰ μηδὲ τὸ δυνα-
τὸν, τότε τρίτον, καὶ δεῖον αὐτῷ μαρκεσίῳ πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ, καὶ
ὑποσεῖλαι ἀρτίως ἦκοντα ἐκ Λεμπαρδίας, ἅμα μὲν ἐπὶ supra.
πιδυμίας ἔχοντα αὐτῷ συγγενέσθαι χρόνον ἤδη συχρὸν
ἀποδημῶντι, ἅμα δ' ἵνα χρήσῃται αὐτῷ καὶ πρεσβυτέρῳ.
πρὸς αὐτὸν. ὁ μὲν ἐν Μαρῆλης εἰπὼν ὡς ποιήσει τὸ κε-
λεσθῆναι, ἀπῆλθεν. ὁ μὲντοι μαρκεσίου Θεόδωρος ὡς
Βασιλέως ὡς πρεσβύτερος ἐκ βασιλίδος Εἰρήνης καὶ θυ-
γατρὸς Μαρκεσίου Μεντὲς Φαράντες καὶ Λεμπαρδίας ἀρ-
χὸντος μέρους γεγεννημένος καὶ δὲ μηδ' ὧν κληρὸν εἰς Λεμ-
Φεράντι.

Superius
vocaverat
Μεμφαρά,
Nicetas au-
tem μαρκε-
σιον Μόντη

παρδίας ἀπελθών, ἦρχεν ἐκεῖ τῇ μητρόθεν αὐτοῦ προ-
σέκασαν ἀρχῇ. τότε δὲ εἰς Βυζάντιον ἔτυχεν ἐλθών,
ἀμα μὲν ὁ φόβος τὰς συγγενεῖς, ἀμα δ' ἵνα καὶ παρὰ
Βασιλέως τῷ πατρὶ εὐεργετηθῇ, τὸ δ' ἴδιον αὐτῷ ποι-
εῖν ἔξ ἑδρας κατὰ τινὰς περιόδους ἐτῶν. ὁ δὲ Μαρῆλης
μὲν μικρὸν ἐκ Βασιλέως ἐλθών, ἀπήγγειλε τῷ νέῳ
Βασιλεῖ ὡς εἴη μεμλυκαὶς αὐτῷ Βασιλεὺς ὁ πάππος
τῷ ἐνθάδε ἀναχωρεῖν, μήδ' ἰσάμηνον αὐτῷ, τῷ αὐτῷ
πόλιν περιποιεῖν αὐτῷ ἑξαπατῶντα ἔ παραπείθοντα
τῷ προσυχόντα. ἔτε δὲ αὐτὸν δυνάτῃ ἐπὶ τὸ τεῖχος ἐλ-
θεῖν, ἔτ' αὐτῷ τῷ εἰσόδῳ συγχωρήσαι. ἀλλ' ἐδὲ μὲν
τῷ θεῶν αὐτῷ τῷ Μαρῆσι ἀποσελεῖ πρὸς αὐτὸν. πλη-
σίον δὲ αὐτῷ Μαρῆλη καὶ Μάρκος τις Καβαλλάριος ὠνο-
μασμένος, ὁ Καβαλλάριος τῷ Βάρδα ἐσῶς, ἐν τῷ οἰκειῷ
τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλέως ὦν, σκαιῶς καὶ ἀπαιδευτῶς
πρὸς Βασιλέα τῷ νέον εἶπεν, ἀποχωρεῖν τῷ ἐνθάδε, πρὶν
κατεδδοκίμῃ καὶ κεφαλῇ τῷ αὐτῷ. ἰδὺ δὲ γελάσας ὁ
Βασιλεὺς ἐπὶ τῷ λόγῳ, Ἀλλ' ἐκ ἂν εἴη δυνάτῃ, εἶ-
πεν, ὦ Μάρκε, τὸτο. ζῶν τε δὲ ἐκ ἂν καταφάγοιμι
τῷ ἰδίῳ κεφαλῇ, καὶ ἀποθανόντα ὁμοίως ἀδυνατώτερον
τὸτο πράττειν. ὥς σε συμβαίνειν καὶ ἀμφοτέρωθεν ἐφευ-
δαί. Πρὸς μὲν ἐν Μάρκῳ τοιαῦτα παίζων εἰρηκεν ὁ Βα-
σιλεὺς. τὸν Μαρῆλιν δὲ ἐκέλευεν ὡς ἔξ αὐτῷ τοιαῦτα
ἀπαγγέλλειν Βασιλεῖ, ὡς αὐτὸς ἀνείδειν Θεῷ, οἶδα
δὲ καὶ αὐτὸς, καὶ αὐτῷ ἐμοὶ συμπιμαρτυρεῖν τῷ πραγ-
μῇ, ὡς ἐδὲν ἐνέλιπον προθυμίας ἐδὲ σπαδῆς εἰς τὸ
πράττειν ἅτε προσέτατες καὶ ἴδιον καὶ γνώμῃ. ἐλογι-
ζόμενος δ' ὅτι ἔσθ' ἂν μάλλον ἂν εἰδείης αὐτὰ τῷ ἄλλων, ἐ-
χρῆν γάρ. ἐπεὶ δ' ἔπῳ τὰ πράγματα φθονερὸς τις σιω-
σκεύασε δαίμων, καὶ ὦν μὲν ἐν τοῖς παραχῆσι καιροῖς
εὐνοίας ἀμα καὶ εὐπειθείας τῷ πρὸς σὲ ἐπιδέδειγμαι ἔργῳ
ἐπελάθῃ, ἀνθρώποις δὲ συκοφάνταις καὶ φθόροις πε-
δαῖς κενήνικας αὐτοῖς τῷ πόλεμον τῷ πρὸς ἐμὲ, (πολλὰ
πρότερον ἔβηλυσάμηνος καὶ συσκαδύσας κατ' ἐμὲ, ὡς
ἐγένετο καταφανὲς ἐμοὶ ἐκ τῷ ἐαλωκότων γραμμάτων, ἃ
καὶ μετὰ τῷ πρὸς ἐμὲ ἐλθόντων Ἀρχιερέων ἐπεμψα σοί.) καὶ
πολλὰ πολλάκις ἐμὲ δεινόντος καὶ προσεδέξω τῷ εἰρῇ, καὶ
καὶ νῦν ἐλθόντος ἐνταυτοῖς καὶ ἀπτομένῃς σε τῷ γονάκῳ, καὶ
πάντα πράττοντος, ὥς τῷ εἰρῇ εἶναι, ἐδὲν μάλλον ὑ-
φῆκας τῷ ὀργῇ, ἀλλ' ἀπρακτὸν ἀπεπέμψω, ὥσπερ τι
σκεῦος ἀχρηστον ἀπορρίψας. ἥλπιεας δ' ἐπὶ τῷ δεδεμένῳ
πάρδαλιν, ὡς ἐλυσας κατ' ἐμὲ. ἰδὲ τῷ μὲν εἰρῇ ἔσθ' ἡ τὰς
δὲ αὐτῷ γεγενημένης ὀρκας παραδίδομι Θεῷ, ὃν αὐτὸς
εὐορκῶ, πάντα δὲ τῷ πάντα δικαίως κρίνοντι ἀναδεῖς τὰ
κατ' ἐμὲ, ἀναγκαίως ἦδη πρὸς τῷ πόλεμον χωρῶ. πέ-
ποιδα δὲ ὡς ὀλίγῃ παρελθόντος χρόνῳ, ἐδ' αὐτὸς ἀ-
γνοήσεις τῷ ἀβελίῳ τῷ νῦν. ἀλλ' ἐκ τῷ πραγμάτων αὐτῷ
μαθήσῃ σαφῶς, ὡς ὦν μὲν ἀποχέδαι εἶδει, ταῦτα προ-
εἶλε, ἃ δὲ ἐκείνας καταλιπεῖν, τὰ πῶν βέλτιον ἔχε-
σθαι παντὶ δέει. Τοιαῦτα Βασιλεὺς ὁ νέος εἰπὼν, κα-
ταβάς τῷ ἵππῳ, προσεκύνει καὶ δύνῃ τῷ πάππῳ καὶ
Βασιλεῖ. καὶ ὁ Μαρῆλης δὲ ὁμοίως ὥσπερ ἔ πρότερον δὴ
τῷ τεῖχος σιγῇ τῷ προσκυῖνσιν παρὲν καὶ τῷ νέῳ Βασιλεῖ.
εἶτα καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἀπὸ τῷ τεῖχος ἀσπασάμηνος ὁ Βασι-
λεὺς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς Σηλυβρίαν. καὶ
διοικήσας τὰ ἐκεῖ ἢ αὐτῷ ἐδόκει ἀρετὰ ἔχειν, ἔ ἀρχοντα
ἐπιστάσας Σηλυβριανοῖς, ἦλθεν εἰς Διδυμότειχον, κα-
ταλιπὼν ἐν Σηλυβρίᾳ παρακοιμώμενον τῷ Ἀπόκαυχον, ὡς ἂν εἴτι ἀσφαλείας ἐνέδει Σηλυβρίας ἔ-
νεκα κατασπασάμηνος, ἀφίκεται πάλιν πρὸς αὐτὸν, ὃ καὶ ἐποίησεν ὀλίγων ἡμερῶν εἴσω. Βασιλεὺς
δ' ἐν Διδυμοτείχῳ προσέταξεν ἀθροῖς ζεῖσθαι τῷ στρατῷ. ἔ οὐ πολλαῖς ὑστερον ἡμέραις, οἱ καὶ Ὁράκην

semper solebat) Byzantium venerat; si-
mul ut consanguineos viseret; simul ut
a patre munus, beneficiumque acciperet.
Paulo post Marules ab imperatore re-
gressus nuntiat, avum mandare, inde
abscedat: neve nitatur ejus urbem sibi
asserere, dum obvium quemque decipit,
& fallaci persuasione deludit. Neque
enim fieri posse, ut ipse in menia pro-
cedat, inde illum auditurus: neque ut
ingressum illi concedat: sed neque pa-
truum missurum. Stabat propter Maru-
lem c. Marcus quidam, cognomento Ca-
ballarius, Bardæ Caballarii filius, unus
de imperatoris domesticis, qui stolide &
imperite imperatori juniore: Recederet,
priusquam suum ipse caput devoraret.
Ad hoc verbum subridens ille, Atqui,
Marce, inquit, non est ut hoc possit.
Nam vivus meum ipsius caput devorare
nequeo; & mortuus multo minus quive-
ro; ut te utrinque mentitum appareat.
Ac Marco quidem ludens talia respon-
dit; Marulæ autem suo nomine avo hæc
referenda dedit. Scire Deum ipsum,
scire etiam se, quod res ipsæ testentur,
nihil se studii, alacritatisque ad ea,
quæ ille mandasset, sibi placere o-
stendisset, exequenda prætermisisset. Ex-
aliis scire, ut oportebat. Sed quoniam
dæmonis alicujus invidia ita comparatum
fit, ut amoris, atque obedientiæ an-
te hæc suæ erga ipsum argumenta ven-
tis tradiderit, sycophantisque, ac per-
ditis hominibus auscultans (multa prius
adversum se meditatus, insidiosaque mo-
litus, ut pateat ex interceptis litteris,
quas per episcopos revertentes illi
miserit) bellum renovavit; & cum
sæpe multumque rogans, uti pacem ac-
ciperet, non impetravit, & nunc cum
huc veniens, genua ejus amplexus sit,
& ut pax constitueretur, nihil non ten-
tarit, ipse tamen se nondum fregerit;
sed supplicem re infecta dimiserit, &
tamquam vas inutile abjecerit, spem-
que suam in pardali collocavit, quam
solutam contra se immiserit, ideo pa-
cem, & dicta propter illam sacramen-
ta Deo se committere (per quem jus
rata religiose adhuc servet) & omnes
res suas in justum omnium Judicem re-
ferre; jamque necessitate constrictum,
bello manum implicare. Confidere se,
ipsum quoque amentiam suam brevi co-
gniturum: & ex eventis perspecturum,
ea elegisse, quæ vitare in primis, ea
reliquisse, quæ toto pectore confecta-
ri, complectique debuisset. Hæc fa-
tus de equo descendit: & quamvis ab-
sentem avum, ritu consueto venerat-
us est: ac Marules perinde ut prius,
cum silentio de mœnibus caput ei sum-
misit. Aliis deinde in muro stantibus
salutatis, discessit; veniensque Se-
lybriam, rempublicam suo judicio for-
mavit, & præfecto ibidem declara-
to, Didymotichum abiit, relicto Se-
lybriæ Apocauchō magno cubiculario,
ut si quid opus esset securitatis causa
id constitueret, & ad se veniret; quod
cis paucos dies factum est. Exercitus
ad Didymotichum congregari jussus.
Non ita multis interiectis diebus, qui
erant in Thracia, affuerunt omnes,

Ex-
Edit. Paris.
pag. 159.

extra Comanorum paulo minus duo millia, qui e Dalmatia Michaelis secundi castra secuti fuerant. Edicto imperatoris senioris Andronicus Tornices, & Manuel Lascaris Thracia pulsi, in insulis Lemno, Thaso, & Lesbo se collocaverant. Exilii hujus causa manifesta non extabat. Ferebatur, eos cum Scytharum satrapis clandestina habuisse colloquia, uti in Thraciam copias mitterent, unaque cum cætera præda ipsos cum conjugibus, atque liberis se illis dedentes secum abducerent. Hujus criminis nulla erat probatio. Quare junior imperator eos exilio mulctatos non parum indignabatur: ferebat tamen tacitus, ne quid ab avi sententia discrepare videretur.

Edit. Paris.
pag. 160.

σαμένων. ὡς γὰρ δὲ σιγῇ, τῇ μὴ δοκεῖν ἐναντία βέλειται τῇ Βασιλείῳ γυναικί.

συνηλθόν πάντες πλὴν τῶν Κομάνων, ὧς ὀλίγῳ ἐλάσσους ὄντας διχίλις τὸ ἀριθμὸν, (ἦσαν δ' ἔτσι οἱ ἐκ Δαλματίας τῇ Βασιλεῖ προσελθόντες Μιχαὴλ τῇ δούτῳ) προστάξαντος τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ ὁ Τορνίκης Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Λάσκαρις Μανὴλ ἀνέστησαν τε ἀπὸ Θράκης, καὶ ταῖς νήσοις Λήμνῳ καὶ Θάσῳ ἐγκατατίκισαν καὶ τῇ Δέσβῳ. αἰτία δὲ ἦν τὸ ἀναστάσεως αὐτῶν. εὐδὴλος μὲν, ἐδεμία, ἐλέγετο δὲ ὡς Βασιλεὺς πύθοιτο περὶ αὐτῶν ὡς κρύφα ἔξαλχθεῖν πρὸς τοὺς σατράπας τῶν Σκυθῶν, ἵνα στρατιὰν πέμψαντες ἐκείθεν μετὰ τῆς ἄλλης λείας ἀπαγάγῃσι καὶ αὐτὲς πρὸς τὴν Σκυθικὴν προχωρήσαντας ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις. ἀπόδειξις δὲ ἦν τῆς αἰτίας ταύτης ἐδεμία. διὰ τὴν Βασιλεὺς ὁ νέος ἐδυχέραιεν καὶ μετρίως αὐτῶν ἀνισαμένων.

C A P U T L I I

Protostrator Thraciæ prætor creatur. Andronicus nepos cum magno domestico, & parte copiarum in Macedoniam cum hostibus conflicturus abijt. Matrem apud Gratianopolin invenit. In hostes itur: qui timentes sibi, Pheras concedunt. Zichnae deditio. Hostes Pheris ad pugnam elici non possunt. De postulatis præstandis se excusant: Domesticus recedendum suadet; Zichnam redeunt.

EXERCITU jam congregato, imperator protostratorem universæ Thraciæ præficit: partem copiarum ad Byzantinis erumpentibus resistendum ei attribuit: cum altera parte, & magno domestico in Macedoniam tendit, ibi cum ducibus senioris ex occidente signa collaturus, quos ex urbibus occidentalibus non contemnendo collecto agmine, & cum Triballorum non modicis auxiliis se oppugnatum venire intellexerat. Uxorem Augustam cum consobrina Theodora Cantacuzena, magni domestici matre, Didymotichi relinquit. Postquam Gratianopolin in finibus Thraciæ positam attigit, Xenam matrem imperatricem, suum Byzantio reditum præstolantem, invenit. Nam etiamnum durante fœdere, a profoero imperatore contenderat, ut sibi ad monasterium Thessaloniciæ, in quo monasticum induisset habitum, redire fas esset: quo voto potita est. Dum autem proficiscitur, bello inter imperatores concitato, Gratianopoli, occidentalium tumultum, & insolentiam metuens substitit. Statim enim atque nuntiatum est, fœdus perijisse, quotquot rebus junioris bene cupiebant, in custodiam dati sunt. Paucis porro diebus cum matre consumptis, ubi nuntius allatus est, exercitum occidentalem circa Dramam, & Philippos Macedoniæ oppida castramentari, Deum, ejusque parentem castissimam comprecatus, & sacrificium laudis iisdem sacrificans, jussit jusjurandum, quod avus in fœdere san-

ΕΠΕΙ δὲ συνηθροίσω ἡ στρατιὰ, καὶ μὲν πρωτοστράτορα Βασιλεὺς τῇ Θράκῃ ἀπέδειξεν ἐπίτροπον πάσης, καταλιπὼν αὐτῷ καὶ μέρος τῆς στρατιᾶς ὥστε δύνασθαι πρὸς τὰς ἐκ Βυζαντίου ἀντέχειν. αὐτὸς δὲ ἅμα τῇ μεγάλῃ δομestικῇ καὶ ἐπίλοιπον παραλαβὼν πρὸς Μακεδονίαν ἐχώρει, ὡς ἐκεῖ μαχόμενος τοῖς ἐκ τῆς ἀπείρας τῷ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ στρατηγοῖς. ἐπύθετο ὅτ' αὐτὸς ἐκ τῶν ἐσπερίων πόλεων στρατιὰν ἐκ δὲ καταφρόνητον συνηθροικότας, ἅμα δὲ καὶ Τριβαλῶν ἐκ ὀλίγην συμμαχίαν ἐπαγομένης χωρεῖν κατ' αὐτὴν. βασιλίδαν δὲ καὶ αὐτὴν γαμετὴν ἐν Διδυμοτείχῳ καταλείπειν ἅμα τῇ αὐτῇ θείᾳ Θεοδώρα τῇ Κωνσταντινῇ τῇ τῇ μεγάλῃ δομestικῇ μητρὶ. γενόμενος δὲ ἐν Γρατζιάνου πόλει περὶ ἐκβολὰς τῆς Θράκης καμένην, ζύνω αὐτὴν μητέρα καὶ βασιλίδαν καὶ ἐκ Βυζαντίου ἐπαγοδὸν αὐτὴν περιμένεσαν εὗρεν. Αὕτη ὅτ' ἐπὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους τοῖς Βασιλεῦσι ἀποσδῶν ἐσῶν, πρὸς Βασιλεῖς ἠπίστατο καὶ κηδεῖν πρὸς Θεσσαλονικίαν ἐν ᾗ φροντισθεῖν τὸ μοναχικὸν ἡμφιάσατο χῆμα πάλιν ἐπαυελθεῖν. καὶ ἐπετράπη. Ὡς δὲ μεταξὺ τῆς ὁδοῦ ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν Βασιλείων πόλεμος ἀνερρίπιδον, ἔμεινεν ἐν Γρατζιάνῃ δέσασσα καὶ ἀπαξίαν τῶν ἐσπερίων. ὡς ὅτ' ἠγγέλθη αὐτοῖς ὅτι διελέλυτο αἱ ἀποσδαὶ, τὸς τῇ νέῃ Βασιλεῖ προσκειμένους ἐρξάν τε πάντας καὶ εἶχον ἐν φρεσὶ. ἡμέρας δὲ ὀλίγας ἅμα τῇ μητρὶ ἔστρίψας αὐτὴν, ἐπεὶ ἡ ἐκ τῆς ἀπείρας στρατιὰ ἠγγέλθη περὶ Δράμας καὶ τῆς Φιλίππων πόλεις Μακεδονικὰς ἐστρατοπεδοῦναι, Θεῶν καὶ τῇ πατρίδι αὐτοῦ μητρὶ εὐχάμενος, καὶ θυσίαν αἰνέσεως αὐτοῖς θύσας, τοὺς ἐπὶ ταῖς ἀποσδαῖς γεγενημέ-

ρους

νοὺς τῶ πατριάρχῃ Βασιλείῳ ὄρκους, ὅς αὐτὸς ὥσπερ
 διορκεῖν, ἐκέλευσεν ἐπὶ τῆς σημαίας ἀναθέντας ὁδοὺ
 χωρεῖν τῶ πολέμιον. ἐσρατῆγαν δὲ αὐτῶν ὁ, τε τῶ
 πατριάρχῃ Βασιλείῳ ἀνεψιὸς Ἀσάνης Μιχαὴλ, καὶ ὁ
 ὑπαρχὸς Μονομάχος, καὶ ὁ πρωτοβεσιάρχιος Παλαιολό-
 γος Ἀνδρόνικος. καὶ ἐπὶ ταῖς Δημήτριος ὁ δεσπότης ὁ
 Βασιλείῳ υἱός. τῶ δὲ ἐκ τῶ Τριβαλῶν συμμαχι-
 καὶ δυοκαίδεκα ταγματῶν ὄντων, ὁ Χρέλης ἐσρατῆγει.
 τῶ τε παρὰ Τριβαλοῖς εὐπατριδῶν καὶ ἀνδρείας καὶ ἐμ-
 πειρίας στρατηγικῆς τὰ πρῶτα φέρων παρ' αὐτοῖς. ἅμα
 δὲ τῶ ἀφασθαι τῆς ἐπ' ἐκείνας ἐδῶ, ὁ Βασιλεὺς πρό-
 σταγμα πέπομφε πρὸς αὐτὸς περιέχον τοιαῦτα. Θεῖέ
 με δεσπότη, καὶ ὑμεῖς θεοὶ με, καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες τῆς
 στρατίας, ὁποῖασινα εὐπείθειαν ἔαιδῶ καὶ φιλίαν πρὸς
 τὸν ἐμὸν πάππον καὶ Βασιλέα ἐν παντὶ τῶ παραχόντι
 ἐπεδεικνύμεν, ὅπως τε ἐδεμίαν αὐτῶ παρέχον ἀφορ-
 μῶν πολέμου, ἀλλὰ μᾶλλον πᾶσαν ἐπίνοιαν ἐκίνησα
 καὶ μηχανῶν ὥς τε μηδὲ τ' ἀρχὴν κινήσωμαι τὸν πόλε-
 μον τῶτον, Θεὸς τε οἶδεν ὅ πάντα εἰδώς, καὶ αὐτὸς σύ-
 νοῖδα ἐμαυτῶ. Βασιλέα μὲν ἐν πείσαι ταῖς συνθή-
 κας ἐμμένειν, ἐκ ἡδυνήδων πολλὰ δευθεῖς, ταῖς ἐ-
 παγγελίαις πεποιθότα, ὅς αὐτῶ ἐπηγγείλαδε ὑ-
 μεῖς κατ' ἐμῶ. πυθόμενος δὲ ὁ ὑμᾶς τὰ καὶ τ' ἐσπεί-
 ραν ὡς ἂν ὑμῖν ἀεὶ εἶχεν οἰκονομισαμένους νῦν ἡ-
 κειν ἄλλοι Δράμας ὅς τῆς Φιλίππου, ὅπερ ἐστὶν ὑπερόνη-
 σα, ἐμὲ ζητῶντας ἄλλοι τὰς ἐλθεῖν. Ἐπεὶ δὲ νεώτερος
 ὑμῶν ἐγὼ τ' ἡλικίαν ἐ δέον ἐλογισάμεν αἴτιος ὑμῖν
 πλειόνων γινώσκει πόνων ἐπὶ τ' Ὀρῆας μένων, ἐπὶ
 τ' σημαίας τ' ἐμῆς τῆς Βασιλείας ὄρκους ἀναθεῖς, ὅς
 ἐπὶ τ' συνθήκαις ὁμώμοκέν ἐμοί, τῆς πρὸς ὑμᾶς φε-
 ρέσης ἡφάμεν, ὡς ὅτε περ ἂν ἐντύχω μαχηόμενος ὑ-
 μῖν. ὁ δὲ καὶ ὑμεῖς εἰδότες ἤδη, παρασκιδνάσασθαι
 πρὸς μάχην. Τοιαῦτα μὲν ἐδήλω τὰ γράμματα. οἱ
 δ' ἐπεὶ ἐγνώσαν ἀδυνάτοι εἶναι ἀντιπαρατάξασθαι πρὸς
 μάχην, ἐπύθοντο δὲ μέλει Σαυθείας Βασιλέα ἐφ-
 θακέναι, ἐκ ἐδόκει λυσιτελεῖν ἐπὶ τ' αὐτῆς μένειν στρα-
 τοπεδείας, ἀλλ' ἄρα νύτ' ἐκεῖθεν, ἤλθον εἰς Φεράς. ἅ-
 μα μὲν ὁ δὲ τὸ τ' πόλιν ὁχυρὰν εἶναι καρτερωτάτων
 τειχῶν περιβολαῖς, καὶ ἀφθονίαν τ' ἐπιτηδείων δυνα-
 μένῳ χορηγεῖν τῇ στρατῷ ποσαύτη ἔσθῃ, ἅμα δὲ ἐλ-
 πίσαντες καὶ Βασιλέα, ἂν αὐτὸς πύθῃται ὡς περ στρα-
 τοπέδῳ τῇ Φεραίων χρωμένους, καὶ ἀφθονίαν ἔχοντας
 σίτου, ὡς περ ὑποδειλιάσαντα τὸ ὅς ὁχυρὰ αὐτὸς ὁμα-
 δαι στρατοπέδῳ, πρὸς Χερσέπολιν μετῆν. Βασιλεὺς
 δὲ ὡς ἐγένετο ἐν Χερσέπολει, ἐπεὶ ἐπύθετο αὐτὸς ἀ-
 φηγμένους εἰς Φεράς, ἦεν ὁ αὐτὸς αὐτῶ κατόπιν. καὶ ἐ-
 στρατοπέδωσεν ἐν πολυχνίῳ τινὶ Ζίχνα προσαγορευό-
 μένῳ ἐγγὺς Φεραίων· οἱ δὲ Ζίχνιοι, καὶ πρότερον μὲν ἀφρηκό-
 τες ἤδη τ' γινώσκαι πρὸς Βασιλέα τ' νέον, Ἀλεξίῳ Τζαμ-

ciendo jurarat, & servare se putabat, in
 vexillo suspendi, & recta in hostes pro-
 cedere, quorum duces, imperatoris senio-
 ris ex sorore filius, Michael Asanes, &
 Monomachus praefectus & Andronicus Pa-
 laeologus protovestiarius, ac post eos De-
 metrius despota, imperatoris filius; Tri-
 ballorum duodecim cohortibus Chreles
 praerat; qui inter nobiles suae nationis
 fortitudine, & bellicis laudibus antecel-
 lebat omnibus. Simul autem viam ingressi
 sunt, imperator junior hujusmodi manda-
 tum ad eos mittit: Mi patruce despota, &
 vos cognati mei, reliquique principes ex-
 ercitus, quantam venerationem, obe-
 dientiam, & amorem avo meo hactenus
 impenderim: & quomodo bellum a me
 nequaquam ortum sit: sed omnem potius
 in eo cogitationem locarim, omnemque
 machinam moverim, ut id omnino nul-
 lum esset, Deus, quem nihil fugit, no-
 vit: & egomet mihi sum conficius. Impe-
 ratorem quidem ad foedus servandum,
 quamquam crebris obsecrationibus flecte-
 re non potui, fretum promissis, quae vos
 ei in caput meum dedistis. Audito autem
 & vos rebus occidentalibus pro summa
 commoditate vestra ordinatis nunc usque
 Dramam, & Philippos venire, suspicatus
 sum id quod est, huc me quaesitum adven-
 tare. Quia vero aetate sum inferior, haud
 fas judicavi, in Thracia manendo plures
 labores vobis creare: sed vexillo meo im-
 peratoris sacramentum, quo in foedere
 mihi se obligavit, suspendens, viam ad vos
 ducentem capeffivi, manum, ubi occur-
 risssem, conferturus. Id cum sciatis mo-
 do, ad pugnam vos expedite. Ista in lit-
 teris imperator. Illi se infirmiores judican-
 tes, quam ut acie decertarent, audientef-
 que imperatorem Xanthiam accessisse,
 consultum fore decreverunt, motis ca-
 stris alio se transferre. Igitur Pheras pe-
 tunt: & quod urbs ea firmissimis septa
 moenibus esset, tantoque exercitui com-
 meatum suppeditare largiter posset; &
 quia sperabant, imperatorem, ubi intel-
 lexisset eos urbem illam pro castris ha-
 bere, annonaque & reliquo com meatu
 affluere, metuentem ne e castris adeo
 munitis erumperent, Christopoli mansu-
 rum. Qui ut Christopolin venit, & eos
 Pheris se credidisse accepit, persequi in-
 stituit, & ad oppidum Zichna appellatum,
 prope Pheras, exercitum adduxit. Zi-
 chnii jam ante, impulsore Alexio Zam-
 placone magno pappia, qui e Christo-
 poli occulte cum ipsis egerat, animis
 ad juniorem imperatorem defecerant.
 Et quia tum non spe, sed oculis ipsis
 certum videbant auxilium, propalam
 ad eum dedita urbe transferunt. Trans-
 acto ibi biduo ad reficiendum, re-
 creandumque ex itineris labore, ex plu-
 viarum, & frigoris injuria militem
 (quippe mense Januario) die tertio
 bene mane signum ad arma capienda
 dari jussit. Tum instructis velut ad pu-
 gniam ordinibus, compositis, & cum
 silentio incedentes, non procul Phe-
 ris, fluviolo Libobisto transmissis, in
 procinctu, tamquam cum hoste jam
 jam dimicaturi, per diem constiterunt.
 Ut nemo contra exiit, castris ibidem
 positis noctem duxerunt. Qua ipsa no-
 cte copiarum occidentalium duces,

Edit. Paris.
 pag. 161.

pag. 162.

* Codino & πλάκωνος τ' μεγάλης * παπίε ἐνάγοντος πρὸς τὸ, ἐκ
 aliis ταπ- Χερσέπολεως κρύφα πρὸς αὐτὸν ἀπαγομένους. τότε δ' ἐκ ἐν
 πίας. ἐλπίσιν, ἀλλ' ἐν βεβαίῳ ἤδη τ' βοήθειαν ὁρῶντες, ἀπέστη-
 σαν ἀναφανδόν, ὅς Βασιλεὶ προσεχώρησαν τῶ νέῳ, καὶ τὸ
 πόλισμα ἐνεχείρισαν. στρατοπεδεύσας δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐν
 Ζίχνα ἡμέρας δύο, ὡς ἂν ἐκ τῶ τῆς ὁδοιπορίας πόνων
 καὶ τ' ὑπέων καὶ τῶ χειμῶνος ἡ στρατιὰ ἀνακτισθῇ αὐ-
 τῶ. ὡς δὲ καὶ μὲν Ἰαννάριον ἡ τῶ χειμῶνος ὥρα.
 τῇ τρίτῃ ἅμα ἐφ' ὀπλίζεσθαι τῶν στρατιῶν τῇ σάλπιγγι ἐκέλευσε σημειῶναι. ἐπεὶ δὲ περιέδεν-

* MS. inter. τὰ ὅπλα, ταξάμενοι ὡς ἐς μάχην, ἦσαν εὐκόσμως ἅμα ὁ μετὰ σιγῆς. ὡς δὲ ἐγένον-
 Διδοβισόν, τὸ ἐγγὺς Φεραίων, ἀβάντες ποταμίον τι λεγόμενον * Διδοβισόν, ἔστησαν παραταγμένοι ὡς
 Paris I. R

adjuncto etiam Chrele Triballorum ductore, de pugna committenda disceptarunt. Decretum, id neque Romanis, neque fociis bene casurum. Etenim tam ratus ordo, silentium, & tolerantia adversariorum, non parvum eis timorem incutiebat; arbitrantibus, non eos tam mirifico impetu ad pugnandum cum pluribus, & suam ipsorum urbem insidentibus ferri potuisse, ni prius secum plane constituisent, in praelio aut vincere, aut occumbere. Placuit igitur intra muros se continere, urbem custodire, & obsidionem tolerare: ac si imperator diu illic hæsurus non esset. Postridie exorta luce imperator armato, & disposito quasi ad pugnam milite, ad meridiem usque spe hostis eliciendi ante muros perseverat. Nullo prodeunte, Lucam Georgium de familiaribus ministris, virum catum, & legationibus obendis idoneum ad eos mittit. Ad portam ut accessit, pars intromittendum dicere, pars negare. Tamen auctoritate Chrelæ moti, ne socium de industria contristare viderentur, Lucam intromiserunt. Ille omnes imperatoris nomine salute impertit: narrat, dominum suum eorum stuporem admirari: quod cum hyberno tempore ad portas urbis bido steterit, multamque, ut tali tempestate, molestiam frigoris pertulerit, nulla ab eis cura dignatus sit. Ideo se nunc ad sordes istas, & inhumanitatem illis exprobandam missum esse; & simul rogatum, ut aut imperatorem humaniter intra moenia vocarent: aut ipsi ad illum eadem de causa exirent. Sed hæc, inquit, joco potius ad animum relaxandum dixerim; imperator hæc vobis significat: avum suum ab obtreptatoribus ad pacis fœdera dissuenda inductum, hoc bellum contra se immerentem, nec fœdus violentem suscepisse. Crebro, atque omnibus precibus orasse, & rudentem omnem movisse, ut ne faceret; nihil profecisse; quia is, ut apparet, ad vos respectum habens, illum non difficulter armis vestris vita, & fortunis exuturum sese confidat. Quoniam autem conspicerent, rem contra, atque is opinaretur, evenisse, & quam de ipsis spem firmam concepisset, nunc periisse, obsecrare, ut miserati Romanam rempublicam, quæ propter mutuum avi, & nepotis bellum sic a semetipsa dilaceretur, aliquem mittant, senem vere edocturum, quo pacto se res hic habeant. Sperare enim, si cognoverit, quo infelicitatis illæ devenierint, parcius irasciturum, amissaque præterita fiducia, bellum valere iussurum. Se interim, quamdiu sibi cum illis convenerit (donec nimirum nuntius redierit) nihil incœpturum. Si imperator pacem non admiserit, Martem invadendum: si divino approbante numine bello abstinere voluerit, se fidem illis jurejuræ tibi ἐνταῦθα πραγμάτων τάλιθές. οἶμαι γὰρ ἂν πύθεται τὰ ἐνταῦθα πράγματα οἱ κεχώρηκε, μάλλον ὑψήσκειν τῆς πρὸς ἐμὲ ὀργῆς, καὶ τὸν πόλεμον ἐτελεύσειν καταθέσθαι, ἐκείδ' ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρότερον τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἐλπίδας ἔχων. ἐγὼ δ', πρῶτον μὲν ἀπραγῶς καθέδουμαι μηδὲν κινῶν ὅσον ἂν συμβῶμι χρόνον, ἕως ἂν ὁ πεμφθεὶς πρὸς Βασιλέα ἐπανήξῃ. καὶ μὲν αὖτις ὁ Βασιλεὺς μὴ προσδέχεται τὴν εἰρήνην, ἀπτεταί τῷ πολέμῳ· ἂν δὲ Θεοῦ συνδουλοῦντος τὸν πόλεμον ἐτελεύσῃ καταθέσθαι, παρέξομαι ὑμῖν ἐγὼ

Edit. Paris.
pag. 163.

τοῖς ἐναντίοις συμβαλουῦτες. καὶ διημερεύσαντες ἐκεῖ, ἐπεὶ ὤδεῖς αὐτοῖς ἀντεπεξῆλθεν, ἐστρατοπεδεύσαντο τὰ καὶ διενυκτέροισιν ἐκεῖ. οἱ δὲ τῆς ἐσπερίας στρατιᾶς ἡγεμόνες ἐκκλησιάσαντες τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἅμα Χρέλῃ τῷ τῷ συμμάχῳ Τριβαλῶν στρατηγῷ, ἐβηλεύοντο εἰ δεοὶ μάχεσθαι Βασιλεῖ· καὶ ἔδοξεν αλυσιτελὲς καὶ Ρωμαίοις καὶ τοῖς συμμάχοις. ἡ δὲ εὐταξία καὶ σιωπὴ καὶ ἡ καρτερία τῆς βασιλείας στρατιᾶς, δέος αὐτοῖς ἐμετείως ἐνεποίει, ὥς ἐκ ἂν αὐτοῖς ἔπος ὀρμὴν παρέσθαι δαιμονίαν πλειοσὶ τεμάχεσθαι αὐτῶν, καὶ παρὰ πόλει τῇ σφετέρῃ στρατοπεδομένοις, εἰ μὴ πρότερον ἔτι παρεσκευάσθαι αὐτὰς, ὥς ἡ νικῆσοντες μαχόμενοι, ἡ πεισθέντες παρὰ τὴν μάχην. ἔδοξε δὲ αὐτοῖς λυσιτελεῖν, τειχίῃ ῥη κατέχοντες τὴν στρατιάν, φρεῖν τὴν πόλιν, καὶ ὑπομένειν τὴν πολιορκίαν ὥς τῷ Βασιλεῖ ἐπεριμενοῦτος ἐνταῦθα, ἀλλ' ἐπαναστρέφοντος ταχέως. ἅμα δὲ ἔω εἰς τὴν ὑπεραίαν ὁ Βασιλεὺς τὴν στρατιάν ὠπλισμένῳ παρατάξας ὡς ἐς μάχην, ἄχει μεσημβρίας ἐμεινε πρὸ τῶν τειχῶν, ἐλπίζων ἐς μάχην προκαλέσασθαι τὸς ἔνδον. ὥς δὲ ὤδεῖς αὐτοῖς ἀντεπεξίει, τὸ Λακῶν Γεώργιον πέπομφε πρὸς αὐτὰς ὁ Βασιλεὺς, ἐκ τῶν οἰκετῶν μὲν ὄντα τῷ αὐτῷ, συνετὸν δὲ ἄλλως καὶ πρὸς πρεσβείας ἔχοντα ἐπιτηδείως. ὃν γενόμενον πρὸς τὰς πύλεις, οἱ μὲν δεινὴν ἔφασαν δέχεσθαι εἰς τὴν πόλιν, οἱ δὲ ἀντέλεγον. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Τριβαλῶν στρατηγὸς ὁ Χρέλης, τῷ ἀξιουμένῳ τῷ δέχεσθαι τὸν Βασιλέως πρεσβυτέρῳ, εἰσεδέξαντο αὐτὸν, τὸ μὴ δοκεῖν ἐξεπίτηδες τὸν σύμμαχον ἀνίστασθαι. γενόμενος δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ Λακῶν, πάντας προσηγορόμενος ἐκ βασιλείας ἐλεγέτε πρὸς αὐτὰς. Ὁ Βασιλεὺς ὁ ἐμὸς δεσπότης πολλὰ ὑμῶν ἀναλογισάμενος κατεγνωκώς, ὅτι χειμῶνος ὥρα ἐν ἡμέραις ἡδὴ δυοὶ πρὸς ταῖς πύλεις ἐσηκὼς ὑμῶν, ἐ πολλὰ ὡς εἰκὸς ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ ταλαιπωρίαν ὑποκρύνει ὑπομένων, ἐδεμῖας ἡξίωται προνοίας παρ' ὑμῶν, ἐπεμψεν ἐμὲ τὸν μικρολογίαν ὑμῖν ὀνειδιζούτα· καὶ ἅμα * ἀξιώσαντα ἡ * ἀξιώσαντα Βασιλέα τὸν ἐμὸν δεσπότην ἐν τῷ τειχῶν αὐτῆς φιλοφροσύνης ἕνεκα καλεῖν, ἡ αὐτῆς ἔξω πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν τὴν αὐτῆς ἕνεκα αἰτίας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐμοὶ παίζοντι μάλλον, ἔφη, λέλεκται ρασώνης χάριν. Βασιλεὺς δὲ ὑμῖν μιλῶν. Ὁς ἐμὸς πάππος καὶ Βασιλεὺς ὑπὸ τῷ ἐμῷ πρὸς αὐτὴν διαβαλλόντων ἐναχθεὶς, τὰς μὲν συνθήκας, αἷς πρὸς ἀλλήλους τῆς εἰρήνης ἕνεκα ἐδέμεθα, διαλύσας, τὸν πόλεμον τοῦτον ἐκίνηκε κατ' ἐμοῦ, μηδὲν μὴτε ἀδικήσαντος μὴτε παραβαβηκότος τὰς συνθήκας. καὶ πολλὰ πολλὰ ἐμὲ δεινόντος, καὶ πάντα κάλων κινήσαντος ὥς τε μὴ λυθῆναι τὴν εἰρήνην, ἐκλυέχεται αὐτὸς, ἐμοὶ δοκεῖν ὑποβλέπων πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐλπίζων ῥαδίως ἂν ἐμὲ κατεργάσασθαι ἐν τῷ πολέμῳ δι' ὑμῶν. ἐπεὶ δὲ ὡς ὀράτε ἐχὼ καὶ αὐτὸς προσεδόκα τὰ πράγματα ἀπέβη, ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς πρὸς ὑμᾶς ἡδὴ βεβαίως περιήρηται ἐλπίς, δέομαι ὑμῶν, τὴν κοινὴν πάντος τῶν Ρωμαίων ἔλεον λαβόντας, ἔτι δεινῶς ὑπ' ἀλλήλων φειρομένων δια τὸν πόλεμον ὑμῶν τὸν πρὸς ἀλλήλους, πέμψαι πρὸς Βασιλέα τινὰ διδάζοντα περὶ τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων. οἶμαι γὰρ ἂν πύθεται τὰ ἐνταῦθα πράγματα οἱ κεχώρηκε, μάλλον ὑψήσκειν τῆς πρὸς ἐμὲ ὀργῆς, καὶ τὸν πόλεμον ἐτελεύσειν καταθέσθαι, ἐκείδ' ὁμοίως ὥσπερ καὶ πρότερον τὰς πρὸς τὸν πόλεμον ἐλπίδας ἔχων. ἐγὼ δ', πρῶτον μὲν ἀπραγῶς καθέδουμαι μηδὲν κινῶν ὅσον ἂν συμβῶμι χρόνον, ἕως ἂν ὁ πεμφθεὶς πρὸς Βασιλέα ἐπανήξῃ. καὶ μὲν αὖτις ὁ Βασιλεὺς μὴ προσδέχεται τὴν εἰρήνην, ἀπτεταί τῷ πολέμῳ· ἂν δὲ Θεοῦ συνδουλοῦντος τὸν πόλεμον ἐτελεύσῃ καταθέσθαι, παρέξομαι ὑμῖν ἐγὼ

πίσεις ἰχυράς δι' ὅρκων τῷ μηδενὶ μνησικακήσαν, εἴ τις καὶ τῷ παρόντος ἔδοξεν αἰτιώτατος γενέσθαι πολέμου, ἀλλὰ πᾶσιν ὁμολῶς ἔσχευε, ἀσφάλειαν καὶ ἀμνησίαν παρέξειν τῷ κακῷ. Τοιαῦτα μὲν πρὸς αὐτὸς ὁ Λακῆς ἐκ Βασιλέως εἶπε τῷ νέῳ. οἱ δὲ μετασῆσαντες αὐτὸν ἐπὶ μικρὸν ὥς τε βαλεύσασθαι ἐφ' αὐτῷ, πάλιν μετακαλεσάμενοι, μὴ δυνάσθαι μηδὲν, εἶπον, ὧν Βασιλεὺς προκαλεῖται πράξαι. τό, τε δὲ ἐκείνον εἰς τὴν πόλιν δέξασθαι, παντελῶς ἔξω καιρῷ, αὐτοὶ τε ἐκ ἐξελύσσονται μάχῃ δὴ κελεύσας πρὸς αὐτόν. εἰ δὲ ἔμελλον, τῇ προτεραιᾷ ἂν ἅμα τῷ αὐτὸν ἐλθεῖν ἢ μάχῃ συνήφθῃ, ἂν δὲ τις αὐτοῖς ἐπὶ, ἀμυνῶνται ἀναγκαίως ἀπὸ τῶν τειχῶν. τό γε μὴν εἰς Βυζάντιον πρὸς Βασιλέα ὑποσείλαι τὸν ἀπαγγελλόμενον περὶ τῶν ἐνταυτοῖς πραγμάτων, καὶ προσήκειν αὐτοῖς. ὑποχέριοι δὲ ὄντες Βασιλέως, νῦν τε ἂν προσεπαχθῆσαν ποιεῖν, καὶ εἰς τῷπὸν, ἅττα ἂν τὰ πράγματα καὶ ὁ καιρὸς ὑψηλῆται πράξαι, αὐτῷ τε ἐξείναι ἂν βέλτοιο καὶ νομίζοι λυσιτελέσαι ἑαυτῷ, ταῦτα καὶ ποιεῖν. Τοιαῦτα μὲν οἱ τοῦ πρεσβυτέρου βασιλέως ἀπεκρίναντο στρατηγοί. ἐπεὶ δὲ ὁ Λακῆς ἐλθὼν ἀπήγγειλε ταῦτα τῷ νέῳ βασιλεῖ, συναγαγὼν τὰς ἐν τέλει πάντας, ἐβουλεύετο ὅ, τι δέοι ποιεῖν αὐτῷ. συνεβούλευε δὲ ὁ μέγας δομέσικος ἀναχωρεῖν, καὶ μὴ ποιεῖν εἰ καὶ καὶ μάτῳ, τῷ δέοντων παρὰ τῶν οὐδέν. οὔτε γὰρ αὐτοὺς Φεράς διωκτὸν παραστήσασθαι τειχομαχίᾳ, ἢ τε ἔνδον ἅμα στρατηγοῖς πολιορκουμένην στρατιὰ οὐδ' ἂν αὐτοὶ ἀρνηθεῖεν τὸ μὴ οὐκ ἐκ παρατάξεως πολμῆσαι ἂν ποτε εἰς χεῖρας αὐτοῖς εἶναι. καίτοι γε εἴποι τις ἂν, ὥς οὐ καὶ πιστεύειν τοῖς τῷ πολεμίων λόγοις ἀεὶ τὰναντία λεγόντων ὧν ἔσονται παρὰ τῶν. ἐγὼ δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἀλλ' οὐκ ἔξ ὧν ἐκεῖνοι λέγουσι, εὐχάρζομαι πολιορκεῖσθαι μάλλον ἢ μάχεσθαι ἡμῖν αἰρουμένους. ὅτε τοίνυν οὔτε βία ἐλεῖν αὐτοὺς ἐγχαρεῖ τειχήρεις ὄντας, οὔτε μηχανῇ τινι καὶ στρατηγίᾳ τῶν τειχῶν ὑποστήσασθαι ἀναγκάσαι μάχεσθαι ἡμῖν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐνταῦθα τὸν τε χρόνον παραναλίσκειν ἐν ᾧ τῷ δέοντων ἐξείναι τί πράξαι, καὶ τὴν στρατιάν ἀνοήτοις κατατείνειν πόνοις. ἀλλ' ἀπαγαγόντας ἐντεῦθεν ὅπως τῷ ἐπιτηδείων τὴν ὑποκομιδὴν ἔξουσιν ῥαδίᾳ στρατοπεδεῦσαι. εἴθ' ἐξῆς ἂν δοκεῖ λυσιτελεῖν, ἐκ τῶν παρόντων πράττειν. Τοιαῦτα τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ βαλόντα μέν, ὅ, τε Βασιλεὺς τὴν βουλὴν ἐπήκει, καὶ οἱ ἐν τέλει συνεπεψηφίζοντο πάντες. καὶ ἀναστέφαντες ἐκείνους, ἐστρατοπεδεύσαντο πάλιν ἐν Ζίχνῳ, ἐν ἡμέραις δυσίν.

rando obstricturum, in neminem, tametsi armorum istorum auctorem maximum, offensum, injuriarumque memorem animum gesturum: sed iis oblivione sepultis, universis securitatem donaturum. Hæc Lucas: quem duces paulisper submotum, ut sententias conferrent, revocant: ajunt, nihil penitus horum, ad quæ imperator hortetur, ac provocet, præstare posse. Nam ipsum intra mœnia recipere, haud tempestivum esse: ad pugnam vero cum illo miscendam, non exituros: quod si libuisset, heri statim ac venisset, facturos fuisse. Si oppugnentur, de mœnibus necessario se defensuros. Legare autem quempiam Byzantium, qui de his rebus imperatorem doceat, indecens videri. Nam cum subditi sint, & nunc quæ ille imperaverit sese exequi: & in posterum, quæcumque res, tempusque suaserint, transacturos. Licetum esse ipsi facere quæ velit, quæque sibi fructuosa putaverit. Hæc duces imperatoris senioris responderunt: quibus e Luca perceptis, junior procures suos coegit omnes, & quid agendum, in consultatione posuit. Magni domestici consilium fuit, recedendum, & cum nullum operæpretium consequerentur, non esse temere, frustra laborandum: neque enim Pheras expugnatos, & obsefos milites cum ducibus nec ipsos inficiaturos, numquam se directa acie nobiscum ausuros congregi. At enim, objiciet quispiam, non est habenda fides verbis hostium, qui semper iis contraria loquuntur, quæ facere machinantur. Ego vero ex re ipsa, non ex verbis eorum conjecturam capio, illos obfideri malle, quam æquo se campo credere. Igitur quando neque vi capi possunt intra muros delitentes, neque ulla machina, aut stratagemate ab iis divelli, & ad prælium cogi, nihil necesse est, tempus bonis rebus efficiendis commodum hic male perdere, exercitumque infrugiferis defatigare molestiis: sed hinc eo abducere, ubi victus commoditas. Tum deinde, quæ pro tempore utilia videbuntur, ea conficere. Laudavit consilium imperator, & id nobilitas consensu confirmavit. Inde Zichnam duobus diebus reversi sunt.

Edit. Paris.
pag. 164.

CAPUT LIII.

Ad occupandam Thessalonicam imperator nepos vocatur. Partium studia, & conatus. Portis apertis recipitur. Pherenses subsidium ad arcis propugnationem mittunt; sed caduntur, fuganturque subsidarii. Miraculum de sanato pede imperatoris ope sancti Demetrii martyris. In arce factiones duæ, quæ impunitate concessa imperatori transditur.

ΕΝ τούτοις δὲ τῷ πραγμάτων ὄντων, ἤκειν ἐκ Θεσσαλονίκης ὡς Βασιλέα ὁ Φιλομμάτης ὑπὸ τῷ ἐκείνῳ Βασιλέως τῷ νέῳ παραττόντων πεμφθεὶς, τὰ τε ἄλλα ἀπαγγέλλων ὡς ἔχει καλῶς, καὶ

Paris I.

ΙN hoc statu res erant, cum Thessalonica adest Philommates, allegatu eorum, qui illic partes imperatoris tuebantur. Is & alia bono esse loco; & si modo veniret, urbem

R ij

Edit. Paris.
pag. 165.

nullo labore occupaturum nuntiabat. Itaque dossuaria jumenta, & impedimenta cum militibus, quibus non essent equi valentes & bellatores, fecernit, & Zichnæ cum Zamplacone magno pappia, aliisque præterea paucis relinquit; ipse cum magno domestico, & ducibus reliquis, selectoque milite Dramam, ejus obsidendæ visus est proficisci. Sed nocte ipsa viam relegens, per Strymonem Thessalonicam petiit, transitoque flumine juxta Marmarium (oppidi nomen est) exercitui ab equis descendere, paulumque requiescere præcepit. Ubi requieverunt, rursus cæpto instantes itineri, sequentique die ac nocte pergentes, tertia luce diluculo Chortæti fuerunt. Pridie autem rumor per Thessalonicam distulerat, imperatorem juniorem & Zichnam se dedentem recepisse: & Pheras cum adventasset, occidentales copias, cum Triballorum subsidio intra muros conclusisse, quæ nec aspectum ejus sustinissent; reversum Zichnam, Apocauchum a cubiculis, & Alexium Palæologum eo misisse; in speciem quidem, ut ad præfectum Thessalonicæ Chumnum magnum stratopedarcham, & metropolitanum legatos; re ipsa, ut cum suarum partium studiosis clandestinum fererent colloquium; simulque specularentur, possetne sub ditionem subjugi civitas. Hæc quidem fama disseminabatur; cujus auctorem Chumnus, tametsi multa inquisitione adhibita, invenire non potuit. Nihilo minus ex re sua, & metropolitani futurum censuit, si ille postero die Chortætum profectus, Alexium Palæologum, & Apocauchum (si verus esset dissipatus rumor,) ad imperatorem retrocedere hortaretur: non enim Thessalonicam admissum iri. Si refragantes eo summa vi contenderent, prædiceret, tamquam insidiatores, & urbem ab imperatore avertere studentes, in carcerem contradendos. Hæc illi super auditis facere in animum induxerunt. Die altero, sole recenti, metropolitanus ex condito viam Chortætum versus arripuit; Chumnus cum comitatu suo porta quæ Ασμάτων, (incorporeorum) vocatur, egressus, rerum eventum observabat. Ac tota urbs a fama pendebat. Cæterum iis qui ab imperatore videbantur esse, indictum erat, neve armis, neve equis uterentur; sed aut intra parietes se continerent; aut sine equis, ac sine armis in publicum prodirent. Qui & ipsi, quandoquidem adventus imperatoris omnium sermonibus celebrabatur, muris portæ jam dictæ conscensis, rerum exitum inermes expectabant. Metropolita ut Chortæto propinquavit, improvise in imperatorem incidens obstupuit, & intempestivam profectionem suam incusavit. Salutatus ab imperatore, ipse repentino periculo exterritus, nihilque respondens, quam celeriter potuit, se proripuit, ejus ad urbem accessum nuntiaturus. Sequebatur contentiore gressu imperator: cujus fautores in muris astantes, postquam e vexillis ipsum adequita-

σιλέως, αὐτὸς πρὸς τὸν ἐκ τῆ αἰφνιδίᾳ κίνδυνον θορυβηθεὶς, μὴδὲ ἀντιπροσέειπεν, ἤλαυνεν ὡς εἶχε τὰ χεῖρας πρὸς τὴν πόλιν, τὴν ἐφοδὸν μινύσων Βασιλέως. εἶπετο δ' αὐτῷ καὶ ὁ Βασιλεὺς συντονώτερον βαδίζων. οἱ δὲ τὰ αὐτὰ πράττοντες τοῖς τείχεσιν ἐφισῶτες, ἐπεὶ ἀπὸ τῆ

ὡς εἰ νῦν ἀφίκοιτο, συνὲς εἶδεν παραληφύμενος πόλιν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ Βασιλεὺς, τὰς ἀχθοφόρας τῆς ζώων καὶ τὰς ὑποσκηδῶν, ὧς στρατιωτῶν ὅσοι μὴ δύναντο ἵππων εὐρώσων καὶ τὰ πολέμια ἀγαθῶν, καταλέλοιπον ὑπολεξάμενος ἐν Ζίχνα ἅμα Τζαμπλάκωνι τῇ μεγάλῃ παπῖα καὶ τισιν ἑτέροις ὀλίγοις. αὐτὸς δ' ἅμα δομestικῇ τῇ μεγάλῃ καὶ τοῖς λοιποῖς ἡγεμόσι τῇ ὑπολεχθεῖσαν στρατιὰν παραλαβὼν, ἐδόξεν ἐπὶ Δράμαν ὡς πολιορκήσαν ἀπιέναι. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ γένετο ἡ νύξ, ἀναστέλλας ἀφ' ἧς ἐπορεύετο ὁδῷ, ἤλαυνεν ἐπὶ Θεσσαλονίκῃ καὶ Στρυμόνος. καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν καὶ τὸ Μαρμαρεῖον προσαγορεύομενον μικρὸν ἐκέλευσε τῇ στρατιᾷ τυχεῖν ἀναπαύλης καταβάντας ἀπὸ τῆς ἵππων. ἀναπαυσάμενοι δὲ εἶχοντο πάλιν τῆς αὐτῆς ὁδῷ, καὶ τὴν τε ἐπισσας καὶ τὴν νύκτα τῇ μετ' αὐτῶν ὁδεύσαντες, ἅμα ἔφ' ἧς τῇ τρίτῃ ἦσαν ἐν Χορταίτῃ. τῇ πρωτοεραῖα δὲ αὐτῆς, φήμιν τις καὶ Θεσσαλονίκης διγῆι, ὡς Βασιλεὺς ὁ νέος, τὸ, τε Ζίχνα εἰλε προχωρήσαν, καὶ εἰς Φεράς ἐλθὼν τῇ ἐκ τῆς ἐσπέρας στρατιᾷ ἅμα Τριβαλοῖς τοῖς συμμάχοις ἐγκατέκλεισεν ἐντὸς τειχῶν, μὴδὲ ἀποφθαλμῆσαι διωκθέντας. ἀναζεύξας δὲ πάλιν εἰς Ζίχνα, τὸν τε παρακοιμώμενον Ἀπόκαυχον, καὶ Ἀλέξιον τὸν Παλαιολόγον πέποιθεν ἐνταῦθα, ὥς φασιν μὲν ὡς πρὸς τὸν ἐπιβουλεύοντα Θεσσαλονίκης μέγαν στρατοπεδάρχην τὸν Χῆμνον, καὶ τὸν μητροπολίτην διαφρεσβολομένους. τῇ δ' ἀληθείᾳ τοῖς τὰ αὐτῶν πράττειν κρύφα διαλεξομένοις. καὶ ἅμα κατασκοπεύοντες εἰ Θεσσαλονίκῃ ὑπαγαγέσθαι δυνατόν. παρὰ μὲν ἐκ τῆς φήμης τοιαῦτα διεδρυλλεῖτο. πολλὰ δὲ ἀνερωδήσας ὁ Χῆμνος, ὡς τε τὸν ἀπαγγέλλαντα τὰ τοιαῦτα ἐξέδρεῖν, καὶ ἡδυνῆθῃ. ὁμῶς δὲ ἐδόκει λυσιτελεῖν αὐτῷ τε καὶ μητροπολίτῃ, εἰς τὴν ὑπεραίαν εἰς Χορταίτῃ, τὸν μητροπολίτην ἐλθόντα, τὸν τε Παλαιολόγον Ἀλέξιον καὶ τὸν παρακοιμώμενον τὸν Ἀπόκαυχον, εἰγε ἀληθῆς τὰ περὶ αὐτῶν διαδρυλληθέντα εἶναι, ὡς Βασιλεὺς ἀναστέλλειν κελεύειν, ὡς οὐ συγχωρηθισομένης αὐτοῖς τῆς εἰς Θεσσαλονίκην εἰσόδου. εἰ δ' ἀπειθοῖεν καὶ βιάζοντο τὴν ἀφίξιν, προαναφανεῖν αὐτοῖς ὡς εἰρχθήσονται ἐπιβαλόντες αὐτοῖς, καὶ βελομένοι Θεσσαλονίκῃ ὑποσῆσαι Βασιλέως. Τοιαῦτα οἱ μὲν περὶ τῆς ἀκατέκλειστον ἐβηλεύσαντο πράττειν. ἅμα δὲ ἔφ' εἰς τῇ ἐπισσας ὁ μητροπολίτης μὲν καὶ τὸ συνῶθημα, τὴν εἰς Χορταίτῃ γαί. ὁ δὲ γὰρ Χῆμνος ἅμα τοῖς ἀμφ' αὐτὸν, τῆς προσαγορεύομένης τῆς Ασμάτων πύλης ἐξελθὼν, ὅ, τι ἂν ὑποβαίνει ἴσατο ὑποσκοπῶν, καὶ ἡ πόλις πᾶσα μετ' αὐτοῖς πρὸς τὰς φήμας ἦν. τοῖς μὲντοι δοκῶσι τὰ Βασιλέως τὰ νέα πράττειν, προεῖρητο μήτε ὅπλοις μήτε ἵπποις χρῆσθαι, ἀλλ' ἢ οἶνοι διατίβειν, ἢ περὶ καὶ ὅπλων προεῖναι χωρὶς. τότε δὲ καὶ αὐτοῖς, ἐπεὶ πανταχόθεν τὰ Βασιλέως διεδρυλλεῖτο, ἐπὶ τῇ τειχῇ τῆς αὐτῆς Πύλης ἀνελθόντες ἀνοπλοὶ τὴν ἐκβασιν περιέμενον τῇ πραγματῶν. ὁ μὲντοι μητροπολίτης, ἐπεὶ ἐγγὺς ἐγένετο Χορταίτῃ, ἀπροσδοκήτως ἐντυχὼν τῇ νέῃ Βασιλεῖ, ἐξεπέπληκτό τε, καὶ τὴν ἀφίξιν κατεμήμετο τῇ ἀκατέκλειστον. προσαγορευόντος δὲ αὐτὸν Βα-

σημαίων ἔγνωσαν Βασιλέα προσελαύνειν, ἀναθαρ-
σάσαντες ἐπιτίθενται τοῖς ἔξω τῶν πυλῶν, λίθοις βάλ-
λοντες ἀπὸ τῶν τειχῶν. Οἱ δὲ, τῶν τε πολεμίων ἔ-
ξωθεν ἐπιόντων, τῇ τε ἐνδοθεν φανερώς ἐκπολεμωθέν-
των, ἐκ ἔχοντες ὅ, τι χρίσανται, ἐνδον μὲν εἰσὶν ἔλθον
τῶν τειχῶν, καὶ ἀπέκλεισαν τὰς πύλας· μὴ δυνάμε-
νοι δὲ ἀντέχειν πρὸς τὰς βάλλοντας ἀπὸ τῶν τειχῶν,
ἐτράπησαν εἰς φυγὴν· καὶ τὴν ἀκρόπολιν κατέχον
ἐλθόντες ὡς ἀμυνόμενοι ἐκείθεν· ἦρχε δὲ αὐτῆς
Λυζίκος Γεώργιος ἐκ Βερραίας· οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τει-
χῶν κατελθόντες καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντες, εἰσεδέξαν-
το Βασιλέα. ἅμα δὲ καὶ ἡ πόλις πᾶσα προσετίθε-
το τῷ εὐφραδίᾳ Βασιλεῖ, καὶ ἠσπάζοντο ἐλθόντες πανδη-
μει. Βασιλεὺς δὲ μὴ ἀπὸ Φερῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν
στράτευμα ἐλθὼν δυσάλωτον ἀπεργάσθαι δέισας,
στρατιὰν ὑπολέξαιμος ὅσῳ ἔπειτα ἀρκέσειν πρὸς τὸ ἔρ-
γον, τῇ ἀκρόπολιν προσέταξεν ἔξωθεν φρεῖν, ὅ-
πως μηδεὶς εἰσελθοῖ εἰς αὐτήν· οἱ δὲ ἐν Φεραῖς
ὅτι εἰς Θεσσαλονικίαν ἔρχεται πυθόμενοι ὁ Βασι-
λεὺς, δέισαντες, ὅπερ ἐγένετο, μὴ αὐτῷ προσ-
χωρήσῃ, τελακοσίαις ἐπεμψαν λογάδας, ὡς τε τὴν
ἀκρόπολιν καταχεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει θάρσος
παραχεῖν ἀντιστῆναι Βασιλεῖ· συμβαλόντες δὲ αὐ-
τοῖς οἱ παρὰ Βασιλέως προστατευμένοι τὴν ἀκρόπο-
λιν φρεῖν, ἐτρέφαντο καὶ κράτος, καὶ τὰς μὲν, ἀ-
πέκτειναν αὐτῶν, τὰς δὲ εἶλον ζῶντας. Βασιλεὺς
δὲ ἐπεὶ τὰ πρὸς φυλακὴν τῇ ἀκροπόλει ὀξυρτύ-
σατο, ἦκεν εἰς τὴν ἀγίαν σορὸν Δημητρίου τῷ
μάρτυρος καὶ μυροβλύτου, ἅμα μὲν προσκυνησάν
αὐτόν, (ὡς ὅτε ὁ ἡλικίας πρώτης τιμὴν αὐτῷ
καὶ πίστιν πλείω ἢ κατὰ τὰς ἄλλας μάρτυρας πα-
ρέχων, καὶ ὡς περ ἐραστὴς αὐτῷ ὦν.) ἅμα δὲ καὶ τῇ
παράσσει ἐνεκα εὐτυχίας ἀμειψόμενος εὐχαριστίας.
προσκυνησας δὲ καὶ εὐχαριστήσας, ἐπεὶ καὶ τὸν πόδα
ἐκ τῆς πρὸς Πέρσας μάχης τραυματισθεὶς, ἐν τέσ-
σαρσι καὶ δέκα μηνὶ θεραπεύθη καὶ ἐκ ἡδυμῆθης, πολ-
λὰ τῶν ἰατρῶν πραγματοδοσάμενων, ἀλλὰ σφα-
κελίζων αἰεὶ ἐ φοριτὰς παρήχε τὰς ὁδούς, τὸ
ὑπόδημα λύσας, τῷ μύρῳ χεῖρ ἐμελλε τῷ ἀγίῳ
ἐνθυμηθεὶς, ὡς ἂν μὴ διώαιτο ἀνδρωπίνῃ τέχνῃ
καὶ σπαδῇ, ταῦτα Θεὸς τοῖς ἀγίοις μάρτυσι δύ-
νασθαι παρέχειν. ἐπεὶ δὲ τὸν τε πόδα ἀπεγύμνε,
καὶ τὰς ὁδούς, αἷς ἐδισμείτο, περιέρει, (ὡς τὸ πολ-
λὴς τῷ Θεῷ περὶ τὰς μάρτυρας φιλοτιμίας,) ὁ μὲν
μοτὸς ἔξω εὐρητο ἐρρημμένος· ὑγιὲς δὲ ὁ πᾶς ἐς ποσὶ-
τον, ὡς μηδὲ ἵχνος ἐλθῆς ἢ τραύματος ὑποφαίνειν. ἀλλ'
ἀγνοεῖσθαι ἐποτρυνώθη· ὅπερ ἰδὼν ὁ Βασιλεὺς μάλ-
λόν τε ἠδὲ καὶ τὸ, ἢ ὅτι Θεσσαλονικίαν ὑπεποίησατο
ἐαυτῷ· καὶ θερμότερας τὰς ἐνεκα καὶ πλείους τὰς εὐχαρι-
στίας ἀπεδίδο· καὶ ἡ πόλις δὲ πᾶσα τῇ εἰς τὴν Βασιλέα
πυθόμενοι θαυμασθῆσαν, πολλὰς ὕμνας εἰς τὸν Θεόν
ἤδον, καὶ Δημητρίου τὸν ἐκείνου θεραπεύτην· ἐκεῖ-
θεν δὲ ὀξυρτύκων ὁ Βασιλεὺς κλυούσης ἠδὲ τῆς ἡμέ-
ρας, εἰς τὴν Βασιλέα κλίσατο τὴν νύκτα ἐλθὼν.
ἅμα δὲ ἔω εἰς τὴν ὑπεραίαν αὐτὸς τε ὁπλισάμενος
καὶ ἡ στρατιὰ, ἐκ τῶν Θεσσαλονικίων δῆμα προθύμως
συστρατευόμενα, ἦσαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὡς εἰ
μὴ προχωροῖεν ἐκοντὶ οἱ κατασχόντες, βιάσαιντο
τοὺς ὅπλοις. Πρώτοι μὲν ὄντι πέμψας ὁ Βασι-
λεὺς, προσηγόρευε τε τοὺς ἐνδον, καὶ προύκα-

re didicerunt, sumpta audacia, in Edit. Paris.
eos qui extra portam erant, lapida- pag. 166.
tionem faciebant. Li hostibus foris
ingruentibus, & qui intus erant a-
perite inimicis, atque infestis, nescien-
tes quid agerent, intro se recipiunt,
portas occludunt. Et quia de muro
saxa jacentibus resistere nequibant,
in fugam conversi, a arcem, ut in-
de se defensuri, occupant. Arci Geor-
gius Lyzicus præerat. Qui in mœni-
bus stabant, descendere; portas re-
cludere, imperatorem recipere: &
urbs simul universa in ejus potesta-
tem abire: populus turmatim ad eum
salutandum accurrere. Ille veritus,
ne Pheris summissa in arcem manus,
ejus expugnationem remoraretur, co-
piam, quantam sufficere arbitra-
tur, delegit, eamque foris, ne
cui introitus daretur, custodiri man-
davit. Qui Pheris manebant, co-
gnito imperatorem Thessalonicam per-
gere, timentes, id quod accidit,
ne se illi dederet, trecentorum vi-
rum delecta corpora mittunt, qui &
arcem teneant, & civibus in urbe
ad resistendum imperatori animos fa-
ciant. Eos, qui ad arcis aditus ser-
vandos selecti erant, collato pede,
vi & virtute in fugam compulerunt;
& alios quidem occiderunt; alios
vivos ceperunt. Constitutis quæ ad
arcis custodiam pertinebant, impera-
tor ad sanctum Demetrii marty-
ris, & myroblytæ (id est, un-
guentum scaturientis) conditorium pro-
cessit, simul ut precibus eum ve-
neraretur (quippe quem a puero præ
aliis martyribus honorabat, & plus in
eo spei reponebat, quam in cæteris,
impensequē illum diligebat) simul ut
eidem gratias de oblata felicitate re-
penderet. Peracto utroque, quoniam
etiam pedem in conflictu cum Per-
sis vulneratus, quatuordecim mensi-
bus curari non poterat, multa me-
dicis auxilia frustra experientibus: sed
eo paulatim tabescente, doloribus in-
tolerandis cruciabatur, soluto calceo,
sancti unguento illum parabat perli-
nere, ita secum volvens, quæ ars
humana, & studium nequirent, ea
Deum sanctis martyribus posse conce-
dere. Ablatis fasciis, nudatoque pe-
de, linamentum illud carprum, quod
vulneribus inditur (o magnam Dei
ad martyres suos honorandos curam
& providentiam!) extra vulnus ap-
paruit: pes autem adeo sanus, ut
nec vulneris, nec cicatricis ullum
restaret vestigium; & vulneratusne
aliquando fuisset, ignoraretur. Hoc
visō miraculo, magis quam de acqui-
sita Thessalonica exultavit imperator;
ferventioresque & majores ob hoc
beneficium gratias egit; ac tota ci-
vitas intellecto in eum edito tam
admirabili opere, multas Deo, &
Demetrio a quo curatus fuerat,
laudes decantavit. Inde egressus,
inclinante jam in noctem die, in
regia sompo se dedit. Ubi dilu-
xit, ipse, & milites armis induti, co-
mitante etiam alacriter in armis Thef-
salonicensi populo, ad arcem prodie-
runt; ut nisi sponte eam traderent qui
retinebant, vi eo adigerentur. Primum
igitur imperator eos salutatum, & ad ar-
cem sine cæde, & sanguinem dedendam

invitatum mittit, oblivionem offensio-
num, & beneficentiam pollicitus. Ubi
obdurantes oratorem dimiserunt, qui-
bus datum negotium, ad horas tres aut
quatuor, muros adversariis intus viri-
liter se defendentibus, oppugnarunt.
Post, tum arcis ipsius incolæ, tum
quotquot e Thessalonicensibus perfu-
gis seniori imperatori parum bene vo-
lebant, sententiis, & animis ab aliis per
seditionem discrepantes, & inducias a
juniore imperatore poscentes, illos a-
lios una secum obsefso allocuti sunt.
Et Lyzico quidem arcis præfecto, ut
de patria ipsorum statueret, non se
permisuros ajebant, cum esset civis al-
terius civitatis, Berrhœæ nimirum, qua
ad imperatorem adjuncta, quod puta-
bant, si quid ille offendisset, (quia se-
nis scilicet partium fuisset) cognatos
ejus prænam deprecaturus. Alteri fa-
ctioni dicebant, nec justum esse, nec
utile, cum reliqua urbs omnis in fi-
dem imperatoris concessisset, ipsos
obniti, & belligerare. Non enim cum
simus interclusi, soli & nos, & arcem
servare possumus; & qui Pheris auxi-
lio venerunt, victi sunt: & alii venire
non audebunt. Copiæ imperatoris ma-
gnæ, & bellicosæ, præterea totus po-
pulus assidebunt, & expugnabunt nos.
Atque ut aliquamdiu resistamus, utrin-
que tamen plectemur. Sive enim vin-
camus, amicos & propinquissimos inter-
rimemus, sive vincamur, morien-
dum erit necessario; quæ omnia a no-
bis aliena sunt. Si itaque & vobis pro-
batur: sin minus, at certe nos cum arce
nosmet in manus imperatoris dedemus.
Hactenus illi. Lyzicus autem, &
qui a seniore faciebant, consilii inopes,
una cum aliis impunitate petita, si quid
imperatorem offendissent, & ea ade-
pta, arcem tradiderunt.

Edid. Paris.
pag. 168.

λείτο αὐτὴς ἀμαχεὶ τὴν ἀκρόπολιν παραδίδοναι, ἀ-
μνησίαν τε παρέχων, καὶ ἐπαγγελλόμενος ποιήσειν
εὖ. ὡς δ' ἐκ εἰσηκόντων, ἀλλὰ ἐσκληρυμένον, κατα-
στάντες ἐτειχομάχου. καὶ μέχρι μὲν τειχῶν ἢ τετ-
τάρων ὥρων, καὶ αὐτοὶ ἡμύνοντο καρτερώς ὑπὸ τῇ τει-
χῶν. ἔπειτα οἱ τε τὴν ἀκρόπολιν κατοικεῦντες καὶ ὅσοι τῇ
Θεσσαλονικίᾳ ἦσαν μὴ πάνυ προσκείμενοι τῇ πρεσ-
βυτέρῳ Βασιλεῖ, διεσάσσαν τε ταῖς γνώμας πρὸς
τὰς ἀλλὰς, καὶ ἀνακωχὴν αἰτήσαντες πρὸς Βασιλέως
τὴν πόλιν, εἰς λόγους κατέστησαν τοῖς συμπολιορ-
κούμενοις. καὶ Λυζικῷ μὲν τῇ τῇ ἀκροπόλει ἀρχον-
τι ἐκ ἔφασαν περὶ τῆς σφιδέρας πατρίδος βελδέειν
συγχαρήσκειν, ἑτέρας ὄντας πόλεως πολίτῳ, ὃν
Βασιλεῖ προχωρησάσης Βεργόιας, οἱ συγγενεῖς, ἄν-
τι καὶ προσκρῆσι, ἐξαιτήσονται. τοῖς δ' ἄλλοις, ἐ-
δίκαιον εἶναι ἔλεγον ἐδὲ λυσιστελεῖς τῆς ἀλλῆς ἀπάσης
πόλεως προχωρησάσης Βασιλεῖ, αὐτὴς ἀντίσταθαι
καὶ πολεμεῖν. ἔτι δὲ δυνήσονται ἑαυτὰς τε καὶ τὴν
ἄκραν περιῶσαι μόνοι ἀναπειλημένοι, τῇ τε ἐκ
Φερῶν καὶ συμμαχίαν ἀφικμέναν ἡττημένην, καὶ
ἐκ ἄν ἑτέρων τολμησόντων ἐλθεῖν. ἥτε Βασιλέως
στρατιὰ πολλὴ τε καὶ ἀξιόμαχος. καὶ προσέτι πᾶσα
ἡ πόλις πανδημεὶ προσκατήμνηται ἐκπολιορκήσασθαι
ἡμᾶς. εἰ δὲ καὶ ἀντιχῆν δυνήσομεθα πρὸς ὀλί-
γον, ἀμφοτέρωθεν ζημιωσόμεθα. ἂν τε δὲ νικῶ-
μεθα, φίλας καὶ τὰς οἰκειότητας ἀποκτενέμεθα. ἂν τε ἡτ-
τώμεθα, ἀνάγκη ὑποδύνησκειν. ἃ δὲ ἅπαντα ἐπὶ πρὸς
ἡμῶν. εἰ μὲν οὖν καὶ ὑμῖν ταῦτα συνδοκεῖ. εἰ δ'
οὐκ, ἀλλ' ἡμεῖς γε ἡμᾶς τε αὐτὰς καὶ τὴν ἀκρόπολιν
ἐγχειρόμεθα Βασιλεῖ. Οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπον.
Λυσιστελεῖς δὲ ὅσοι ἦσαν τῇ πρεσβυτέρῳ προσκείμενοι
Βασιλεῖ, ἐκ ἔχοντες ὅ, τι δράσαιον, ἅμα τοῖς ἄλ-
λοις ἀμνησίαν αἰτήσαντες εἴτε προσκεκρέκασα πρὸς
Βασιλέα, καὶ τυχόντες, παρέδωκαν τὴν ἀκρόπολιν.

C A P U T L I V.

*Queritur quo sit eundum. Magnus domesticus Edessam, & Castoriam sua-
det. Omnes approbant consilium. Mittuntur litteræ; promptas inveniunt
ad deditioem. Quid senioris duces egerint. Ingens occidentalium ad ju-
niorem defectio. Protovestiarius, & despota, alique ad Triballum con-
giunt: sed intercepti ad imperatorem adducuntur. Pecunia omnis uxori-
bus eorum donatur, ut sit quod in viros exules impendant.*

INGRESSUS imperator, adscri-
ptisque ad suos, quotquot avo cu-
piebant, mox abiit, & in palatio cum
primoribus quos secum adduxerat,
quique Thessalonicæ erant, quo po-
tissimum iret consultavit, quando res
cogeret non quiescere. Omnes Ber-
rhœam eundum suadebant. Magnus
domesticus Berrhœam omittendam,
Edessam, & inde Castoriam iter di-
rigendum censebat, causis adjunctis,
nempe, Demetrium despotam, &
Monomachum præfectum, & Rau-
lem Isaacium habere Edessæ uxores
suas cum liberis, esseque consenta-
neum, ut omni studio conatuque ad-
hibito & horum causa eam subige-
rent; & quia cum sit parvum opi-

ΚΑΙ παρελθὼν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὅσοι ἦσαν τῇ * τὰ * for. μετὰ,
τῇ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ παραλαβὼν, ἐξῆλθεν αὐτὸν post βα-
σιλέως. καὶ εἰς βασιλείαν ἐλθὼν, ἐβελδέτο μὲν τῇ ἐν τῇ σιλέως adde,
λαί, τὰ ἀφικμέναν σὺ αὐτῷ, καὶ οἱ ἦσαν ἐκ Θεσσαλονι-
κῆ, ὅποι καὶ τραπέδαι, ἐπειδὴ τὰ πράγματα ὑπὸ ἀγ-
καζον μὴ ἡρεμῶν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες εἰς Βεργόιαν
ἐβελδόντο ἐλθεῖν, ὁ μέγας δὲ δομέσικος Βεργόιαν μὲν
ἐλεγεν εἶναι, εἰς Εδεσσαν δὲ ἐλθεῖν, καὶ κείθεν εἰς Κα-
στορίαν. προσετίθει δὲ καὶ τὰς αἰτίας, λέγων ὡς ὅ, τε
δεσπότης Δημήτριος, καὶ ἐπαρχος ὁ Μονομάχος, καὶ ὁ
Ραὺλ Ἰσαάκιος, τὰς γυναῖκας καὶ παῖδας ἔχοντες ἐν
Εδεσσησιν, εἰκὸς πάσῃ σπεδῇ χηρῶσαι ἐκ μηχανῆς
τε καταχρῆν αὐτὰς. ἅμα μὲν καὶ τῇ γυναικῶν ἑνεκα καὶ

τέκνων· ἅμα δ' ὅτι μικρόν τε ὃν τὸ πόλισμα καὶ καρτε-
ρόν ὅποτε τειχῶν ἔτις τῆ τοπικῆ κατασκευῆς, ῥαδίον
εἶναι εἰς φυλακὴν. καὶν φθάσωσιν αὐτὸ προκαταχεῖν,
ῥηφύεται μὲν ἐδ' ἔτι τὸ μὴ ἀλῶναι παρ' ἡμῶν· πα-
ρέξει δὲ πολλὴν δυνάμειαν καὶ τὴν τριβλὴν ἔτι πόνον ἐν
τῇ πολιορκεῖσθαι. εἰ δὲ νῦν παραγενώμεθα ἡμεῖς, οἱ
αὐτοὶ διωπτόμενοι καὶ τὰς ἄλλας ἀγόντες καὶ φέροντες οἱ
ἂν βέλονται, ἐκ πολλῶν προσκείμενοι ἐμοὶ ῥᾶτα παρα-
δώσει τὸ πόλισμα ἡμῖν. μᾶλλον δὲ καὶ πρὶν ἡμᾶς ἡ-
κεῖν ἐκεῖ, ἂν βασιλείῳ τε προσάγματα καὶ γράμματα
ἐμὰ πρὸς αὐτὸς ἦξει, ἐκ παντὸς ἔσθλην ἀποδέσσει τὰ
κελεύσματα ποιεῖν. καὶν τὶς καὶ τῇ εἰρημένῳ ἀφίκηται πρὸς
αὐτὸς, καὶ ἂν εἰσδέξονται. Κασορίας δὲ καὶ αὐτῆς ὁχυρω-
τάτης ἔσθης δὲ τὸ πανταχόθεν περικλύεσθαι τῇ λίμνῃ,
ὅ τῃ πρωτοβερσίᾳ γαμβρὸς ὁ Ἀγγελος ἀρχαῖος ἐμοί-
τε ἔγγιστα προσήκει καὶ γένος, καὶ πολλὴν ἐμοὶ ἔτι εὐ-
ροίαν καὶ τὴν δὲ πείθειν ὁφείλει ἐκδραμεῖν τε αὐτὸν,
καὶ τὰ πολέμια διδάξαντι· καὶ δὲ τὴν πρὸς ἐμὴν φιλίαν,
ῥᾶτα πρωτοβερσίᾳ ἂν πρόπται ἔκδεσθαι, καὶ ἡμῖν ἔτι
πόλιν παραδοῖν. ταῦτα δὲ ἡμῖν καταχῶσιν, αὐτοὶ κλη-
τοὶ προχωρήσωσιν οἱ Βερρόιωται· δοκῶ μοι δὲ αὐτῶν
καὶ πρὶν ταῦτα εἰς πέρας ἦκεν, εἰς τὴν ὕστεραν ἢ ἔτι τὴν
ἡμέραν ἂν ἐλθεῖν παραδώσαντας τὴν πόλιν. Τοιαῦτα τὰ
μεγάλῃ δομῇ καὶ βελούσασμένα, ὅ, τε Βασιλεὺς συ-
νέθετο εὐθύς, καὶ οἱ ἄλλοι συνεπέμψοντο ἐπαινέσαν-
τες τὴν βελῶν, καὶ ἐκεῖν ῥωπὸν ἐπὶ Εδεσσαν ἵεναι. αὐτί-
κα τε προσάγματα Βασιλείῳ καὶ τῇ μεγάλῃ δομῇ
γράμματα δὲ ταχυδρόμων ἰππέων πρὸς τὴν Εδεσσαν ἐ-
πέμψθησαν ἔτι Κασορίας. καὶ Ἀγγελος μὲν ὁ Κασορίας
ἐπὶ τροπὸς εὐθύς τὴν πόλιν εἰχε δὲ φρενῆς, ὡς Βασιλεὺς
τῇ νύκτι, ὅταν ἀφίκηται, παραδώσαν. οἱ δ' ἐν Εδεσ-
σῃ διωπτοί, οἱ τε Ἀγγελοι ῥαδίποροι ἐπικεκλημένοι
τρεῖς ὄντες ἀδελφοί, καὶ ὁ Λάσκαιος, ἐπεὶ τὰ προσάγ-
ματα εἰδέσαντο βασιλείῳ, μηδεμίαν ποιοσάμενοι ἀνα-
βολῶν, ἐπὶ καὶ ὁ δῆμος Εδεσσηνῶν τῆς αὐτῶν ἐξήρτητο
γνώμης, τὴν τε Βασίλισσαν καὶ Δημητρίαν τὴν δεσπότου
γαμετῶν, καὶ τὴν ἐπάρχην τὴν Μονομάχην καὶ τὴν Ραὺλ πε-
ριώσαν ἐν οἰκίαις ἔτι φύλακτον περιέστησαντες φρου-
ραν. μὲν μικρόν δὲ οἱ ἄνδρες αὐτῶν ἐλθόντες, ἐπεὶ
εὐερισκὸν Εδεσσηνῶν τε αὐτῶν ἀφελήσας, καὶ ἡ χθρῆσας
ταῖς γυναῖκας, τραπόμενοι ἐφύγον πρὸς τὸν ἀρχοντα τὴν
Τριβαλῶν. ὡς δὲ ἐπύθοντο ἔτι ἐν Φερῶν ὄντες, ὡς
Βασιλεὺς τὴν πρὸς Θεσσαλονίκην φέρεσθαι ἐτάπη, ἡλ-
πισαν μὲν ἐδ' ἐπὶ μικρόν αὐτῶν τὴν πόλιν προχω-
ρήσειν· ἀσφαλείας δὲ ἕνεκα τῆς τριακοσίων ἐπεμψαν
ὡς τὴν ἀκρόπολιν κατέχοντας. ἐπεὶ δὲ ἐπύθοντο ὡς
ἦτε Θεσσαλονίκη προσεχώρησε Βασιλεῖ, καὶ οἱ τρια-
κόσιοι, οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δ' ἐξωγρήθησαν ὑπὸ τῇ
Βασιλικῇ, πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας ἡδὴ περαιρε-
θέντες, πρὶν ἐκπύσαι τοῖς πᾶσι γενέσθαι τὰ συμ-
βάντα, τὴν στρατιὰν ὅσην ἔτι ἀναλαβόντες, προχώμα-
τι μὲν ἦσαν ὡς ἐπὶ Θεσσαλονίκην, ὡς ἔτι ἐκλαμῶν
περιποιήσαντες, (ἵνα μὴ δοκοῖεν ἐκλιπόντες Φερῶν,
καὶ τὰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις φεύγειν) τῇ δ'
ἀληθείᾳ ὡς ἕκαστος χωρήσαντες οἱ ἂν αἱ τε γυναῖκες
καὶ τὰ τέκνα ἦ. ἐπεὶ δὲ ἐξελθόντες ἀπὸ Φερῶν εἰχον-
το δὲ, ὅσοι τε ἐκ Θεσσαλονίκης συνεστράτευοντο αὐτοῖς,
ἐπεὶ ἐπύθοντο ἐκλαμῶν, ἀποσάντες αὐτῶν ἐχώρη-
σαν πρὸς Βασιλέα. καὶ οἱ Βερρόιωται τὰ ἐν Βοδνηοῖς
πυθόμενοι συμβάντα, ταῦτα τοῖς ἐκ Θεσσαλονίκης

dum, natura, & operibus firmum,
facile contra hostem defendi posse.
Et quamvis eam illi præoccuparint,
ne sic quidem effugituram, quin ab
ipsis recipiatur: multas tamen in ejus
obsidione difficultates, ac labores, &
diu, subeundos fore. Si vero nunc
advenerimus, inquit, qui illic sunt,
opibus, & auctoritate principes, ple-
bejosque ac tenuiores versant quo lu-
bet, cum jam pridem sint in ami-
cis meis, promptissime oppidulum tra-
dent. Imo vero etiam antequam eo
venerimus, si imperatoris mandata
cum litteris meis acceperint, omni
ratione iis parere enitentur: & si quis
de prædictis ducibus ad eos acceffe-
rit, eum haud intromittent. Casto-
riam autem & ipsam, propter la-
cum quo cingitur, munitissimam,
Angelus protovestiarii gener procurat;
qui mihi & cognatione propinquissi-
mus est, & ut educatori, ac ma-
gistro suo in re bellica gratiam, obe-
dientiamque non vulgarem debet:
ac propter necessitudinem mutuam pro-
tovestiarii quamvis socerum facil-
lime deferens, nobis oppidum de-
det. Cum ista obtinuerimus, Ber-
rhœitæ ultro se dederunt: quos etiam
priusquam hæc peragantur, cras, aut
perendie urbem suam transditum ven-
turos existimo. Huic consilio subscri-
psit statim imperator, aliique idipsum
laudantes approbarunt. Jamque fixum,
ac ratum erat Edessam petere, & illi-
co tam ipsius imperatoris mandata,
quam magni domestici litteræ per ci-
tatissimos equites eo, & simul Casto-
riam mittebantur. Atque Angelus qui-
dem Castoriæ præfectus, mox urbi cu-
stodes adhibuit: utpote imperatori ad-
tentanti deditionem facturus. Sed qui
Edessæ potentia eminebant, Angeli
Rhadipori cognominati, fratres trige-
mini, & Lascaris, acceptis mandatis,
citra procrastinationem, quod & po-
pulus Edessenus ab eorum nutu, au-
thoritateque pendebat, uxores trium
eorum quos supra nominavimus, ipso-
rum ædibus circumscripserunt, & ex-
cubitis circumdederunt. Paulo post ad-
venientes mariti, cum Edessenos in se
insurrexisse, suasque mulieres conclu-
sas invenissent, fugam ad Triballorum
principem fecerunt. Nam cum adhuc
Pheris audissent, imperatorem Thess-
salonicam iter suscepisse, non levem
in timorem venerant, urbem se illi
permittendam: ad arcem tamen tutius
retinendam trecentos submiserunt. De-
inde ubi Thessalonicam se sub impe-
ratoris potestate subjecisse, & il-
los trecentos partim occisos, partim
captos intellexerunt, omni jam spe sa-
lutis deplorata, priusquam evulgaren-
tur, quæ omnibus contigissent, copiis
quantæ erant assumptis, simularunt
quidem se Thessalonicam ire, quasi
pondum captam asserturi (ne Pheris,
& aliis Macedoniæ urbibus relictis, fu-
gam inire putarentur) sed revera quis-
que, ubi uxor, & liberi erant, abitu-
ri. Posteaquam Pheris egressi viam in-
vaserunt, quotquot Thessalonicen-
ses sub iis militabant, urbem occu-
patam resciscantes, ab eis ad impe-
ratorem transferunt; idemque Ber-
rhœitæ cognitis quæ Edessæ contige-
rant, facere non dubitarunt: & qui

Edit. Paris.
pag. 169.

Edit. Paris.
pag. 179.

sub illis merebant Mæsi Romanis sub-
jecti, jam libere novas res audebant.
Nam cum in magnos protovestiarii
greges incidissent, ipso inspectante ad
usum suum eos abigebant. Qui cum
rapta recuperare contenderet, non
modo non cesserunt, sed cuidam præ-
terea ejus caloni equum sarcinarium
abstulerunt; facto monentes, ni boni
consuleret, se illum quoque invasuros.
Reliqua insuper copia, quique ex oc-
cidentalibus oppidis opulenti, & illu-
stres aderant, fortuna imperatoris jam
conspicua, universi desertis ducibus,
ad ejus rationes se adjugebant. Pro-
tovestiarius formidans Achridem ire,
ubi uxorem cum prolibus deposue-
rat, quando exercitum adversus im-
peratorem ducebat, item despota, cæ-
terique ad Cralem Triballorum prin-
cipem discesserunt, numero quinquaginta supra centum. Pheræi porro qui-
cumque Byzantio despotam, aliosque
duces secuti fuerant, cum ab aliis ibi
abeuntibus defererentur, comprehen-
sis omnibus, ac despoliatis, ad impera-
torem eos in vinculis adduxerunt: qui
Thessalonica egressus, postridie, ut de-
creverat, Edessam venit: cui extra por-
tam obviam procedentes incolæ, eum-
que adorantes, urbem dederunt. Ac
cætera quidem qua illi ratione colli-
bitum est, instituit: de rebus autem
despotæ, & ducum cæterorum, a quæ
essent uxorum propriæ, eas illis citra
injuriâ dimitti jussit: quæ autem vi-
rorum, ad se referri, ut de iis ipse
decerneret. Aliæ igitur omnia, regina
despotæ conjux verita ne privaretur
pauca de summa indicavit, majore par-
te apud monachum quemdam deposita.
Et latuerunt sane ad tempus. Deinde
monacho ab illorum locorum præfectis
deprehenso, alio alia direpta sunt.
Ubi vero de rebus illorum imperato-
ri significatum est, & suas, & ma-
ritorum res ipsas fœminas sibi habere
jussit, ut in viros locis exteris vi-
ventes, quod erogarent, ne deesset;
ipsas autem * Edessa Thessalonica, inde
Didymotichum abduci, illic cum
imperatrice victuras. Quod quidem ita
Edessa ista factum est.
hoc etiam
nomen for-
tita est; un-
de & in
Græcia So-
phiani dici-
tur Vodenæ,
& in tabu-
lis Georgii
Chrysococ-
cæ Bōdenæ.

ἐποίου· τὸ, τὸ συστρατεύομενον αὐτοῖς ὑπήκουον Ρω-
μαίοις στρατεύμα Μυσῶν, ἥδη καὶ ἐνεωτέρεισε φανερώς
ἐντυχόντες γὰρ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ βοσκήμασι πολλοῖς,
διήρπασαν αὐτὰ αὐτῷ παρόντος, καὶ προσεποίησαν αὐ-
τοῖς. ἐπιχειροῦντι δὲ ἀνασῶζειν τὰ διαρπαγέντα, οὐ
μόνον ἐκ ἐπείδοντο, ἀλλὰ καὶ τῷ σκωδοφόρῳ αὐτῷ τι-
νὰ ἀφείλοντο τὸν ἵππον, ἔργῳ διδάσκοντες ὡς εἰ μὴ ἀ-
γαπήν, χαρήσοντες καὶ κατ' αὐτῶν. ἤτε λοιπὴν ἅπασα
στρατιὰ ὅτι ἐκ τῷ ἑσπερίῳ πόλειον παρόντες δυνα-
τοὶ, τῷ Βασιλεῶς παραγμάτων ἡδὴ φανερῶν γεγενημέ-
νων, ἐκλιπόντες τὰς στρατηγὰς πάντας ἦλθον ὡς αὐ-
τὸν. δέσας δὲ ὁ πρωτοβεστιαρίος εἰς Ἀχρίδα ἐλθεῖν (ἐκεῖ
ᾧ κατὰ θέμῳς ἔγυναικα καὶ τὰ τέκνα) ὅτε καὶ Βα-
σιλεῶς ἅμα τῷ στρατεύματι ἐχώρει, ἅμα διαπότῃς τοῖς
λοπῆς, εἰς πενήκοντα καὶ ἑκατὸν ὄντες, ἐχώρισαν πρὸς
Κράλλῳ τὸν ἄρχοντα τῶν Τριβαλῶν. Φεραῖοι δὲ, ὅσοι
ἦσαν ἐκ Βυζαντίου δεσπότη καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπόμφοι στρατη-
γοῖς, ἐπεὶ ἐλείποντο ἐκεῖ ἀναχωροῦντων, πάντα συσ-
χόντες τὰ ὄντα μὲν διήρπασαν αὐτοῖς. αὐτὰς δὲ ὑπὸ δεσ-
μοῖς ἤγαγον ὡς Βασιλέα. Βασιλεῦς δὲ ἐπεὶ ἐδέδοκτο ἔ-
πὶ Εδέσσαν ἵεναι, ὅξελθὼν Θεσσαλονίκης, δούτε-
ραῖος ἦλθεν εἰς αὐτὰ. οἱ Εδέσσηνοι δὲ ἐξελθόντες παν-
δημεῖ, προσεκύνησαν τὴν Βασιλέα, καὶ τὸ πόλισμα πα-
ρέδωκαν. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἡ αὐτῇ ἐδόκει διαίκεν ὁ Βασι-
λεῦς. ὅσα δὲ αὐτῷ τῷ χημάτι δεσπότη καὶ τοῖς ἄλλοις
στρατηγοῖς, ἃ μὲν αὐτῇ ἴδῃ ταῖς γυναιξί, ταῦτ' ἔχειν
προσέταξεν αὐταῖς, ὅ μὴδεὶς ἀδικεῖν. ἃ δ' αὖν ἦν
ἀνδρῶν, αὐτῇ μεμυθῶναι, ὡς αὖν αὐτὸς δεγνῶ
περὶ αὐτῶν. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι τὰ ἴδῃ μεμυθῶνται
καὶ τὰ τῷ ἀνδρῶν, βασίλισσα δὲ ἡ τῷ δεσπότη γα-
μὴν δέσασα μὴ τὰ χημάτα ἀφαιρεθεῖν, ὀλίγα
μὲν ἐκ τῷ ἐόντων ἐποίησε φανερὰ. τὰ πλείω δὲ
μοναχῶν τινι παρακατέδετο φυλάττειν. καὶ διέλα-
θόν γε ἄλλοι καιρῶ. ἔπειτα φαραθέντος τῷ μοναχῷ
μὴ γόνον τινα ὑπὸ τῷ ἐπιτοπάρχοντι ἐν ἐκείνοις
τοῖς χωρίοις ἄλλοτε ἄλλα διηρπάδῃ. Ἐπεὶ δὲ ἀ-
νελώχθη τῷ Βασιλεῖ περὶ τῷ χημάτι, τὰ τε
ἴδῃ καὶ τὰ τῷ ἀνδρῶν προσέταξεν ὁ Βασιλεῦς ἔ-
χειν τὰς γυναικας, ὡς αὖν ἔχοιεν καὶ τοῖς ἀνδρά-
σι χορηγεῖν ἐπὶ τῇ ξένῃ. αὐτὰς δὲ ἐκ Βοδωῶν
εἰς Διδυμότειχον, ἵν' ἐκεῖ σιωδῶσιν τῇ Βασιλίδει.

CAPUT LV.

Castoria, & Achris se dedunt; protovestiarius & alii Cralem ad-versus im-
peratorem ad bellum exstimulant. Dolus uxoris protovestiarii in mundo mu-
liebri celando. Proditur protovestiarii supellex aurea, & argentea. Donat
eam imperator magno domestico; sed ab eo contempta, in militem distribui-
tur, quoad nummos aureos; reliqua nobilibus & erario donantur. Agre-
stes Albani se dedunt ultro. Chreles Triballo pacem suadet. Romani fugiti-
viter Cralem ad arma sollicitant, & a proceribus Triballis increpantur.
Variæ rationes, quibus ju-ventur, a Crale eis proponuntur.

POSTERÂ luce Edessa excedens,
Castoriam init, cujus præfectus
Angelus cum lætitia illum excipit, &
urbem tradit. Nam ex quo Thessalo-

Εἰς τὴν ὑπεραίαν δὲ ἀπάρας ὅξ Εδέσσης,
ἦλθεν εἰς Κασορίαν, καὶ εἰσεδέξατο αὐτὸν ὁ
ταύτης ἐπιτοπάρχων Ἀγγελὸς χαίρων, καὶ παρέ-
δωκε

δωκε τὴν πόλιν. ὡς δὲ δὴ ἔσπερον ἦ ἀφίξιν πρὸς δελφίαν αὐτὴν, ὅτε πρὸς αὐτὴν ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς ἀγματοῦς ἐκείνης καὶ τῆς μεγάλης δομείκης γράμματα ἐπέμψθη, καὶ τὴν πόλιν εἶχεν ἐν φυλακῇ ἕνεκα αὐτῆς. μετὰ δὲ τὴν πρὸς Κασορίαν ὁδὸν ὁδὸν, τὸν τε Βοησίλαν τὸν Μυσῶν δεσπότην, καὶ Βρυέννιον τὸν μέγαν δραγγάριον, καὶ Εξώτροχον τὸν μέγαν ἐταρειάρχην, ἅμα διχιλίαις ἰππεύσι στρατιώταις ὑπολεξάμενος, ἦ πρὸς Αχρίδα ἐκέλευσεν ἵεναι, εἰπὼς διωκθεῖσιν τὸν πρωτοβεσιάρχιον φθάσαντες παρελθεῖν εἰς αὐτὴν. καὶ βαδίσαντες συντόνως, ἐπεὶ προτεραιὰ ἦλθον, εἰσεδέξαντο αὐτῶν οἱ Αχρίδαιοι ἀνοίξαντες τὰς πύλας. ἦδη δὲ ἅπαντες ἀφίσταντο πρὸς Βασιλέα τὸν νέον ἐναναγκάζοντος μηδενός. πρωτοβεσιάρχιος δὲ ἐπεὶ ὑπέστησε, πυθόμενος ἐλαυνόμενος τὴν Αχρίδα, τὰς σωζέσας ἐλπίδας ὑπογνάς, νύτομόλησε μὲν τῶν ἄλλων εἰς Κράλιν. καὶ ἐπεχειροῦν πείθει αὐτὸν πόλεμον ἀραδαί πρὸς Βασιλέα, εἰπὼς δι' αὐτῆς διωκθεῖσιν ἀνακαλέσασθαι τὴν ἦσαν. καὶ περὶ αὐτοῖς, ἦλθεν ἄχρη μεθορίων τὴν αὐτὴν καὶ Ρωμαίων γῆς, στρατὸν ἐπαγόμενος πολὺν. Βασιλεὺς δὲ ἡμέραν μίαν αὐλισάμενος ἐν Κασορίᾳ, ἄρας ἐκείθεν ἦλθεν εἰς Αχρίδα. καὶ ἐκέλευσε τὴν πρωτοβεσιάρχη γαμετὴν ὅσα ἔχει χρήματα λαβέσθαι εἰς Θεσσαλονίκην ἐλθεῖν, ὡς ἅμα τῶν ἄλλων ἀφιστομένην εἰς Διδυμότειχον. ἡ δὲ ὑποπτεύσασα μὴ ἐκ ἀληθείᾳ τὰ λεγόμενα ἦ, καὶ δέσασα περὶ τοῖς χρήμασι, τοῖς φίλοις παρακατέδωκε φυλάττειν. αὐτὴ δὲ ἰχυρίζετο μηδὲν ἔχειν. ἐκείνη μὲν οὖν ὡς εἶχεν ἅμα καὶ ἑτέρας γυναῖξιν, ἦχθη εἰς Θεσσαλονίκην. καὶ μὲν μικρὸν ὁρῶνται αὐτῆς παρὰ τινι κεκρυμμένα, κόσμοι τε γυναῖκες, καὶ ἑτέρ' ἅττα, χρυσίων δισμυρίων ἄξια τιμῆς. ὀλίγαις δὲ ὑστερον ἡμέραις, προσελθὼν τις τῶν μεγάλων δομείκων, καὶ ἀναμνήσας παλαιᾶς τιμῆς ὁργισίας, ὡς ὑπ' αὐτῆς ὡς πεπονθῶς, ἔλεγε δίκαιον εἶναι καὶ αὐτὸν ὅ, τι αὐτῷ αὐτοῦ ἀντεποιεῖν. καὶ ἐμήνυσεν αὐτῇ, ὡς εἶδεν τῆς πρωτοβεσιάρχης χρήματα ὅπως κρύπτοιντο πολλὰ. πέμψας δὲ ὁ μέγας δομείκος τῇ πιστοτάτῃ οἰκείῃ τινι, ὑψηλόμενος τὰ μεμνηυκότες τὰ χρήματα, ἦχθη πρὸς αὐτὴν ἐν δυσὶ κιβωτίοις, ἐν οἷς ὡς ἀγγεῖον τι ἐκ χαλκῆς πεποιημένον διχιλίαις καὶ μυριάδων χρυσῶν. καὶ ἐκπώματα ἐκ χρυσῆς πεποιημένα. καὶ ἄργυρος ἄσημος, ἑξ ἑκατομμύριον κόσμοι. καὶ ἑτέρ' ἅττα τετρακισμυρίων ἄξια χρυσίων. τῶν μὲν οὖν τὰ χρήματα μεμνηυκότες, λόγοις τε ὁ μέγας δομείκος ὁμολόγει χάριτας καὶ ἔργοις ἐποίει ὅ. Βασιλεὺς δὲ προσελθὼν, τὰ τε χρήματα ἐμνήυσεν ὡς ὁρῶνται, καὶ ἐδήλωσε καὶ τὸν ἀρετὴν. Βασιλεὺς δὲ, Οὐκοῦν, εἰπόντος, σὲ τὸν δόκοντα δίκαιον ἔχειν. Ἀλλ' ἔτι προτέρων, εἰπὼν αὐτῶς, ἐν τοῖς τὰ πολέμου καιροῖς ἔτε πλείω ἔτ' ἐλάττω χρήματα ἀφελόμενος, ὥστε οἶδα καὶ αὐτὸς. οὐτε τῶν ἂν ὁφείλω ἦσαν οὐκ. Ἀλλ' ἔδεν, ἔφη, θαυμαστὸν, ὁ Βασιλεὺς, εἰ πολλὰ ὑπ' αὐτῶν ἀφρημένος, καὶ μάλιστα πρωτοβεσιάρχου τῆς, ὀλίγα ἅττα ἐκ τῶν αὐτῶν ὠφελήσῃ. Αὐτὸ μὲν οὖν τῶν μᾶλλον, εἶπε, θαυμαστὸν, εἰ πολλὰ ὑπ' αὐτῶν, ἑ μάλιστα καὶ τὸν δόκοντα πόλεμον ζήμιωθεις, καιρὸς παραχόντος ἐκ ἡδέλῃσιν ἀμυνάσθαι τοῖς ἰσοῖς, νυνὶ δὲ ὀλίγων ἕνεκα χρημάτων, τὸ, τε ὅτι ἀρχῆς ἡδὸς ἀφαιρῶ, καὶ ἦσαν ἀδίκου λήμματος καὶ κέρδους ἂν φανῶ. ἀλλὰ μᾶλλον αὐτὰ στρατιώταις ἢ ἄλλοις οἷς ἂν ἐδέλῃς κέλευσον διανεμηθῆναι. Βασιλεὺς μὲν οὖν ἐπεὶ δέτετο εἰπόντι.

Pars I.

nica ejus mandatum cum magni domestici litteris acceperat, adventum oppidumque ea gratia custodiebatur, oppidumque ea gratia custodiebat. Castoriam iter agens, Boesilam Mæforum despotam, & Bryennium magnum drungarium, & Exotrochum magnum hetæriarcham cum duobus selectorum equitum millibus Achridem mittit, si qua possent protovestiarium antevertentes eam ingredi. Qui continenter equitantes, quia priores venerant. ab Achrideno populo portis apertis intromissi sunt; jam enim omnes, quamquam nullius coactu, ad juniorem imperatorem desciverant. Protovestarius serius adveniens, oppidumque receptum audiens, spe qua sustentabatur abjecta, cum reliquis ad Cralem profugit: cui bellum contra imperatorem persuadere instituit, si forte per ipsum sua damna reparare posset. Crales eorum verbis impulsus, ad confinia sua Romanorumque ingentem exercitum adducit. Imperator unum diem Castoriæ commoratus, Achridem venit, uxoremque protovestarii cum omni re sua Thessalonicam ire, inde cum ceteris fæminis Didymotichum profecturam jussit. Illa suspicata sibi verba dari, & gazæ suæ metuens, amicis asserendam concredidit, affirmavitque, nullam se habere: atque ita Thessalonicam deducta est. Haud diu post, ejus mundus, & alia nonnulla, vicinis aureorum millibus æstimata, apud nescio quem reperta sunt. Pauci dies abierant, cum quidam ad magnum domesticum adiens, veteris cujusdam meriti, quod ille in se collocasset, memoriam ei renovavit: dixitque æquum videri, ut benemerito beneficium redderet pro viribus. Se nosse, ubi protovestarii magna vis pecuniæ lateret. Misso de famulis uno & fidelissimo, indice illo præmonstrante, allatæ sunt arculæ duæ, in quibus vas æneum, & in eo aureorum nummum duodena millia, & zonæ, & pocula aurea: argentum præterea non signatum, & ornamenta muliebria, & alia quædam, quorum omnium pretium ad quadraginta millia ascendebat. Indici igitur magnus domesticus & verbis gratias egit, & rebus benefecit. Convento imperatore, de pecunia, quomodo inventa, & quam grandis esset, narravit. Tum imperator, a ergo tu inventor ista tibi habeas, ut justum est. Atqui, inquit domesticus, nec antea belli tempore vel multam, vel modicam cujusquam tuli pecuniam, quemadmodum tute nosti: nec ab ista modo vinci velim. Haud mirum, ac novum, subjicit imperator, cum multa alii tibi abstulerint, præcipue protovestarius, si vicissim pauca quædam ex ejus rebus ad tuam utilitatem redeant. Rursum domesticus: Hoc vero mirum fore, si tot, præsertimque altero bello, detrimentis ab illis affectus, quamvis oblata occasione par referre nolisset, nunc pecuniolæ causa antiquos mores suos in pejus immutaret, & iniquo munere, ac lucro minor appareret; imo enim vero potius militibus, & aliis, quibus placeret, juberet distribui. Morem gessit imperator, & nummum aureorum quantum esset in militem dispertiri mandavit:

pag. 172.

καὶ τὸν χρυσὸν ὅσος ὡς ἐκέλευσε

S

σιλείῃ ἤδη ἔ πολὺ ἀπέχοντι αὐτῶν. ὁ Κράλης δὲ ἀπεκρίνατο, μήτε νῦν μήτε εἰσαυθις ἐκὼν πολεμήσειν Βασιλεῖ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπὶ ἡ. αὐτοῖς δὲ τὸ δυνάτῃ βοῦθειαν εἰσενέχεσθαι, δυοκαίδεκα τάγματα ἅμα στρατηγοῖς παραχόμῃρος ἐν Φεραίς αὐτοῖς ἐπικεῖν. νῦν δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ἐνεκα μετεμείλιν, ὅτι πρὸς ἐδὲν ἡδίκηκότε πόλεμον ἤρατο ἐξ αἰτίας ἐδεμίας. Βασιλέας δὲ Ρωμαίων πρὸς ἀλλήλους διαφερομένους, αὐτὸς ἀνείδεναι, ὅπως τε πολεμήσασιν ἀλλήλοις, καὶ καθότι ξυμβήσονται, ἐμὲ δὲ μηδὲν ὑπὲρ ἐδὲν ἡδίκημένον, ἐδὲ αὐτὸν πολεμήσειν ἐδὲν, ἕως ἂν μὴ ἀδικῶμαι. Οἱ μὲν οὖν τοιαύτης τυχόντες τὴν ἀπολογίαν, καὶ τὴν μόνῃς ὑπολειπομένης ἐλπίδος σβεννυμένης, ἐδορυβάντο σφοδρῶς. ἔμιν ἀπέχοντο τὴν μὴ σφόδρα μετὰ ἀπουδῆς πολλῆς πρὸς τὸν καὶ Βασιλέως πόλεμον τὸν Κράλῃ ἐξορμαῖν. πείθειν δὲ ἐπιχειροῦσι ἐδεμένους μὴ εἶναι αὐτὸς ἀτιμωρήτες. ἐπεὶ καὶ τῶν Τριβαλῶν παρήσαν οἱ ἐν τέλει, Οὐ δέον, εἶπον, ὡς τοι, αὐτὸς τε εἰν καὶ μάτῃ κατατεῖβεσθαι ἐπιχειροῦντας ἀννηύτοις, καὶ ἡμᾶς ἀποκινῶναι, ἂ μὴ προσήκει δεομένους. πρότερον γὰρ ἐχρῆν τὴν πρὸς Βασιλέας τὴν ὑμῶν δεσποτῆς πολέμου κινεμένην, αὐτὸς πᾶσαν πρόσφασιν σκανδαλεῖν, καὶ τὴν εἰρῶν ἐκ παντὸς ἔσπευαυτοῖς τε ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἐκπορίζειν, εἰδότας ὡς τὸ αὐτὸ Βασιλεῦσί τε καὶ ὑμῖν καὶ τῇ κοινῇ λυσίτελει Ρωμαίων. ὑμεῖς δὲ τὴν αὐτῶν ἅπαν αὐτοῖς τε ἐφαίνεσθε ποιούτες καὶ τοῖς ἄλλοις παραινῶντες. τὰς γὰρ πόλεις ἀπάσας περὶόντες, τὴν μὲν τῇ πρεσβυτέρῳ Βασιλεῖ τὸν πρὸς Βασιλέα τὸν νέον πόλεμον συναιρούμενος, ἐπηρεῖτε τε καὶ ἐπηγγέλλεσθε θαυμάσι ἅττα. τὴν δὲ τὴν εἰρῶν ἀγειν αἰρεμένης, καὶ τὴν ἄλλῃς πείθοντες ὡς τὰ τὴν νέον Βασιλέως πράττοντας ἐπίσης ἐχρῆσθε πολέμοις, καὶ τὸν πόλεμον ἐγείρειν ἐσπεύετε ἔσπευ παντί. ἂ οὖν ἐσπεύετε τότε, σέργοιτ' ἂν παρόντα νῦν δικαίως. ἡμεῖς δὲ Κράλῃ τῇ ἡμετέρῃ παραγγέλλομεν δεσποτῇ, μὴ πρὸς Βασιλέα πόλεμον κινεῖν, μηδὲ ἀδικεῖν ἐθέλειν προεπιχειροῦντα, λογιζόμενον ὡς καὶ παρὰ Θεῶν τῆς ἐς τοῖς ἀδίκως πραττομένοις τοῖς ἀνθρώποις. εἰ μὴ αὐτὸς ἐπὶ ἡ, ἀμύνεσθαι παντὶ σθένει. εἰ μὲν οὖν πείθοιτο ἡμῖν βαλδομένοις, καλῶς ἂν ἔχοι. εἰ δ' ἂν, ἀλλ' αὐτὸς ἀπελθὼν διαφέρει τὸν πόλεμον μόνος συμπαραλαβὼν ὑμᾶς. ἡμῶν γὰρ ἀφίξεται ἐδὲς. Τοιαῦτα εἰπόντων τῶν Τριβαλῶν, ὁ Κράλης τὴν πείθετο, καὶ πρὸς τὴν Ρωμαίους φυγάδας εἶπε. Τὴν μὲν ἄνοιαν τῶν παρ' ἐμοὶ δυνάτῶν ὁρᾶτε οἷαν ἔχουσιν περὶ τὸν πόλεμον. ἐγὼ δ' καὶ εἰ διὰ σπευδῆς τὸν πόλεμον ἤγιστον, ἰδίῳ τινῶν ἐνεκα πρὸς Βασιλέα διαφωρῶν ἀπεχόμενος ἂν, ὁρῶν αὐτὸς ὅπως ὥσπερ νῦν διακείμενος. νῦν δὲ καὶ αὐτὸς ἐδὲν ἡττον αὐτῶν τὴν ἴσιν ἔχω γνώμην περὶ τῶν πραγμάτων. Διὸ ἐδὲ ἐλοίμην ἂν, ἐξὸν ἐξω τε κινδύνων εἶναι, καὶ βεβαίως ἄρχειν τὴν σφετέρως, ἀδικεῖν τε δοκεῖν, καὶ ἐν ἀδελφῷ κατῆσθαι κινδύνῳ. ἄλλως τε, ἐδὲ τὴν στρατεύματος ἐμοὶ παντὸς συνήθροισμένη. ὑμῖν δὲ πρὸς τὴν σωτηρίαν βοῦθειαν εἰσενέγκοιμι ἂν ὅση δυνάμει. ἔγ' ἔγ' βέλεσθε, πρὸς Βασιλέα πρεσβείαν πέμψας παραιτήσομαι ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν τὴν ὀργὴν ἐγὼ. πρῶτος δὲ ὢν, ὡς ἀκέω, καὶ τοῖς προσκεκρυφόσιν ἐτοιμος πρὸς διαλλαγὰς, συγγνώμην τε ἂν παράσχοι, καὶ τὰς συμφορὰς ἐμετέως κερταῖ. εἰ δὲ τὸ ὑμῖν ἐκ ἀνεκτῆ, ἀλλ' ἐγὼ πρὸς Μιχαὴλ τὸν Βασιλέα Μυσῶν κηδεσθῆναι

Pars I.

cum illo jam vicino acuebant. Respondit Crates, nisi ille se adoriatur, neque nunc, neque posthac cum eo depugnaturum. Ipsis quanta potuerit auxilia, duodecim cohortes cum tribunis Pheras misisse. Nunc se id etiam idcirco factum nolle, quod eum armis offendendum susceperit, a quo ipse nullam senserit injuriam. Romanorum imperatores inter se discordes, scituros utique per se, quomodo bellum mutuo gerant; & quatenus consentiant; se a neutro laesum, donec injuste laedatur, neutrum armis persecuturum. Romani hoc responso, spe quæ sola supererat, cadente, turbas cedere insolentius, nec desinere multa & acri contentione urgere atque impellere principem, obtestatique, ne inulti relinquerentur. Quibus Triballi proceres tum præfentes; Heus, inquit, quid opus est & vos frustra, ac temere defatigari, quæ fieri nequeunt attentantes; & nos obtundere, quæ præstari fas non est, obsecrantes? Bello inter imperatores dominos vestros excitato, vos omnem offensionis occasionem tollere, pacemque vobis, & aliis omni ratione conciliare oportebat, scientes idipsum & imperatoribus, & vobis, & communi Romanorum conducturum. Atqui contrarium prorsus & ipsi designabatis, & alios hortabamini. Omnes siquidem civitates obeundo, arma cum seniore imperatore adversus juniorem conjungentes, cum mirificis quibusdam promissionibus laudabatis: eos autem qui pacem præferrent, & alios ad eam allicerent, velut a juniore stantes, æque in hostibus ducebatis, ac bellum per fas & nefas accendere conabamini. Ut igitur tunc studiose sementem fecistis, ita nunc messem gravidam metite. Nos Crati despotæ nostro denuntiamus, ut imperatorem bello prior ne offendant, secumque reputet, hominibus injustis etiam apud Deum paratum esse supplicium. Si ab illo vis inferatur, tum se quantum potest defendat. His monitis nostris si obsecundarit, recte faciet. Sin minus, eat, bellum vobis assumptis toleret: de nobis quidem nullus eum sequetur. Motus Crates, fugitivos in hunc modum compellat: Quæ sit dynastarum meorum mens & sententia de bello, ipsi videtis. Equidem etiam si propter privatas quasdam controversias imperatori arma molirer, tamen eos ita, ut nunc affectos cernens, cæpto desisterem. Verum idem mihi, qui illis, super hoc negotio sensus: nec, cum abesse a periculo, provinciamque meam tuto possidere liceat, malim injustus videri, & in anceps me discrimen offerre: cum præsertim copias meas conjunctas non habeam. Interea ad salutem vestram tuendam, quantum in me est, auxilium vobis non negabo: & si placet, missa ad imperatorem juniorem legatione, ejus iram a vobis deprecabor: qui cum sit mitis, clementique natura præditus, & reconciliatus facilis, ut perhibent, veniam dabit, & onus miseriarum vestrarum magnam partem allevabit. Si hoc displicet, ad Michaellem Mætorum regem affinem

S ij

Edit. Paris.
pag. 175.

meum vos mittam, cujus ope Byzantium incolumes perducamini. Si nec istuc arridet, adhuc alia gradiemur via. Nam Venetias profectis, non difficile erit triremibus, aut onerariis Byzantium revenire. Quin & aliam vobis spem salutis suggeram. Cum Profacum, Prillapum, & Strumbitzam praefidiis teneatis, distributis inter vos hisce oppidis, propter murorum soliditatem vix expugnabilibus, in iisdem perdurate, quoad bello inter imperatores finis aliquis imponatur. Fugitivi quid super his consilii caperent, in incerto habebant: & maiorum nusquam se ostendebat exitus. Tamen circumspicis rebus praesentibus, praedictis oppidis includi, & obsidionem perferre praepararunt. Protovestiario cum nonnullis Prillapus cessit; Profacum Michael Asanes obtinuit: reliqui Strumbitzam iverunt. Sub idem tempus c. Nicephorum Basilicus Melenici praefectus eam urbem sibi propriam asseruit, cum neutro imperatore se facturum profitens, donec bellum finiretur.

ὅταν ἐμὸν ὑμᾶς πέμψω, ὡς ἂν δι' αὐτῆς πρὸς Βυζάντιον διασωθῆτε. καὶ τότε δὲ ὑμῖν ἔκαστος κατὰ γνώμην ὄντος, καὶ ἑτέρων ἔξωσι βῆσθαι. εἰς Βενετίαν δὲ ἀφίγμενοις, ῥαδίως ἐξέρχαι τελευτῶσιν ἢ ὀλίγας ἐπανόδου πρὸς Βυζάντιον τυχεῖν. καὶ ἑτέραν δὲ ἐπὶ ταῖς ὑποθήσομαι ὑμῖν ἐλπίδα σωτηρίας. ἐπεὶ δὲ * Πρόσεκον τε καὶ Περίλλαπον καὶ * Στρίμβιτζαν κατέχετε φρουράς, διατεινόμενοι τὰς πόλεις ταύτας δυσαλώτας ἔσας καὶ καρτερότητας τειχῶν, καρτερεῖτε ἐν αὐταῖς, ἄλλως ἂν ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν Βασιλέων εἰς τι πέρασ πόλεμος ἀφίκηται. ἐπὶ ταῖς ἀμυχαναῖς τε εἶχε τὰς φυλάδας, καὶ ἀπαλλαγὴ κακῶν ἐφαίνετο ἐκ τῶν πραγμάτων ἐδεμία. ὅμως δὲ σκεψάμενοι ἐκ τῶν παρόντων εἴλοντο μάλλον ἢ προειρημέναις ἐγκατακλειδύσαι πόλεις, καὶ τὴν πολιορκίαν ὑπομένειν. καὶ πρωτοβεστιαριος μὲν ἅμα τισὶ τῶν Περίλλαπον κατέχε, τὸν δὲ Πρόσεκον, Ἀσάνης ὁ Μιχαὴλ, οἱ δὲ λοιποὶ, Στρίμβιτζης ἐκράτουν. καὶ Βασιλικὸς ὁ Νικηφόρος Μελένικου ἐπιτροπῶν ὑπὸ τῶν αὐτῶν χρόνων αὐτῶν περιεποιήσεν εἰς ἀρχὴν, φάσκων ἐδούλῃ προεθήσεσθαι τῶν Βασιλέων, ἄλλως ἂν ὁ πόλεμος καταλυθῇ.

* Apud Gregoriam legitur Profacum, Nice-tas habet Profacum; mire in his locorum appellationibus variant inferiores Græci.

* Legendi Στρίμβιτζαν aut, ut habet Cedrenus, Στρίμπιτζαν.

C A P U T L V I.

Protovestiarius moritur, Prillapus deditur, Asanes Profaco spoliatur. Imperator Strumbitza, & Melenico frustra tentatis, Thessalonicam redit. De victoria nuntius a protostratore; quo se parum letari imperator pro concione testatur; victores remuneratur. Alius nuntius de fœdere a seniore cum Mæ-sorum rege inito. Denuo Byzantium movet; pacem ut antea sæpius, petit: jubetur abscedere. Abscedit, ac rediens eandem petit. Duo Byzantii occasionem urbis capiundæ ostendunt, & suam in id operam pollicentur.

pag. 176.

PROTOVESTIARIUS igitur inopinata quadam, ut ferebatur, calamitate oppressus, nec miseriam sufferre potis, paucis post diebus e vita migravit. Quo extincto, comites ac socii semet cum Prillapo imperatori permiserunt. b. Asanem Triballi Profaco per dolum exuerunt. Imperator c. Pelagonia Thessalonicam profectus, ob gravia negotia diebus aliquot ibi positus, militem rursus in necessariam, ut visum est, expeditionem ad Strumbitzam eduxit. Cumque civibus deditionem suaderet (cogere enim armis ob murorum firmitudinem non poterat) & illi non flecterentur, affirmarentque se oppidum retenturos, quoad bellum inter imperatores sedaretur, inde se Melenicum transtulit: ubi Nicephoro Basilico eadem respondente, quia rebus majoris momenti urgentibus obsidere eam non dabatur, Thessalonicam se recepit. Eo a protostratore Thraciæ prætore affertur, imperatorem avum, quam habuisset Byzantii manum, & aliam non spernendam, aliunde collectam, c. duce Constantino Asane contra ipsum, juxta flumen * nigrum, ut vocatur, castra habentem misisse. Pugnatum esse diu ancipiti victoria: tandem juniores imperatoris militem superiorem eva-

ΠΡΩΤΟΒΕΣΤΙΑΡΙΟΣ μὲν οὖν τῷ ἀδοκίτῳ πληγεὶς, ὡς ἐλέγετο, τῆς συμφορᾶς, καὶ μὴ φέρων τὴν κακοπραγίαν ἐτελεύτησε μὲν μικρὸν. καὶ ἀποθανόντος αὐτοῦ, οἱ περιλειφθέντες αὐτῆς τε καὶ Περίλλαπον ἐνεχείρισαν Βασιλεῖ. Ἀσάνῳ δὲ ἢ Πρόσεκον ἀφείλοντο οἱ Τριβαλοὶ κλοπῇ. Βασιλεὺς δὲ ἐκεῖθεν εἰς Θεσσαλονίκην ἐλθὼν, καὶ ἀναγκαίων τινῶν πύρι ἡμέρας τινὰς αὐτῇ ἐνδιατείψας, ὡς ἐδόκει ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς Στρίμβιτζαν ἐλθεῖν, ἐξεστράτευσε πάλιν. καὶ γενόμενος ἐν αὐτῇ, τὰς καταχόντας ἐπιχειρεῖ πείθειν (βιάζεσθαι γὰρ ἐκ τῷ πολέμῳ, καὶ καρτερότητα τειχῶν (ἐαυτὸς παραδίδοναι καὶ τὴν πόλιν. μὴ περδομένων δὲ, ἀλλ' ἰσχυριζομένων τὴν πόλιν αὐτοὶ καθεῖναι ἄλλως ἂν ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν Βασιλέων πόλεμος διαλυθῇ. ἐπεὶ ἔκαστος προσεχώρει, ἄρας ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς Μελένικον. τὰ ἴσα δὲ καὶ Νικηφόρος ἀποκρινάμενος τῷ Βασιλεῖ, ἐπεὶ πρὸς πολιορκίαν τρέπεσθαι ἀδύνατος ὢν, ἄλλων ἀναγκαιοτέρων ἐπειγόντων, ἐπανεβόησεν εἰς Θεσσαλονίκην. γενόμενος δὲ ἐκεῖ, ἠγγέλθη ἐκ πρωτοστράτορος ἐπιτροπῶντος τῆς Θράκης, ὡς Βασιλεὺς ὁ παροχρυσότερος, ὢν τε εἶχε στρατιὰν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἑτέραν ἐκ ὀλίγων προσεκπορισάμενος, ἐκπέμψει κατ' αὐτὴν, ὑπὸ στρατηγῷ Ἀσάνῳ τῷ Κωνσταντίνῳ παρὰ τὸν Μέλανα ποταμὸν στρατο-

τοὺς μὲν ἀπέκτειναν αὐτῶν, τὰς δὲ καὶ εἶλον ζῶν-
 τας, πλὴν ὀλίγων ὁσοιδιεύσθησαν εἰς τὴν πό-
 λιν· ἑάλω δὲ καὶ ὁ στρατηγός. καὶ νικήσαντες περιφα-
 νῶς, ἀνεχώρησαν ἐπὶ οἴκῃ. τῶν δὲ ἀγγελοφόνων,
 τῆς μὲν νίκης ἕνεκα ὁ Βασιλεὺς Ὀχαιοῦς δὲ χάρι-
 ἀπεδίδοι Θεῷ· ἐπιστραφεὶς δὲ πρὸς τὰς παρόντας,
 πολλοὶ δὲ ἦσαν, καὶ μᾶλλον ἠδέσθαι ἔφη κρατῶν-
 των τῶν σφετέρων, ἢ ὅσον ἀνίσταται ἐπὶ τῇ τῶν ἀντι-
 τεταγμένων ἡσυχίᾳ. καὶ ὅτι μόνον ὅτι Ῥωμαῖοι οἱ πε-
 σόντες, εἰς ἐχθρῶν καὶ πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλ-
 λήλων βαρβάρους μαχομένους ὀλοφύνησκον, δίκαιον
 αἰεῖν, ἀλλ' ὅτι θεός μὴ ἔστω εἰκαιοτάτων τινὲς
 ἢ τῶν φίλων ἦσαν οἱ ὀλοφάνοντες. καὶ τρίτον, ὅτι ἐχ-
 θροὶ βαρβάρων τῶν φύσει πολεμίων, ἀλλ' ὑφ' ἡμῶν
 ἀνάλωνται τῶν πάντων φιλομῶν. ἔοικέναι ἡμᾶς νομί-
 ζω τοῖς ὑπὸ μανίας τῶν ἰδίων σαρκῶν ἐμφορεμένοις,
 οἳ καὶ ἐπαινεῖσθαι, ἀλλ' ἐλεεῖσθαι δίκαιοι τ' ἀπόπει-
 ῶσιν. καὶ τὸ δὴ μείζον, ὅτι ἐχθροὶ Ἑλλήνων μό-
 νον καὶ βαρβάρων τῶν ἀκούων δίκαιοι μισεῖσθαι τ'
 εἰς ἀλλήλους παρανομίας, ἀλλ' ἀδύνατον εἶ τι καὶ τῶν
 γινομένων ἀρέσκει Θεῷ, ἔτι μὴ ἐπίσης οἱ τε ἀμυνό-
 μνοι καὶ οἱ ἐπιόντες ἀξιοὶ τιμωριῶν παρ' αὐτοῦ κριτῇ
 ἐβηλόμην μὲν οὖν μὴ ὀπὸ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἀπὸ Βαρ-
 βάρων ἐσηκῆναι τὸ ἔσθαι τοῖς ἡμετέροις, ἵνα εἶχον
 τῆς νίκης καθάραν τὴν ἡδονήν. ἐπειδὴ δὲ ἔγωγε τὰ ἡ-
 μέτερα ὑπὸ φθορῆς τινος δαίμονος συνεσκόδω, καὶ
 ὡς καὶ τὴν νίκην ἀλγηδόνος αἰτίαν φαίνεσθαι ἡμῖν.
 χάριτας ὁμολογῶ τῇ κρείττονι πολλὰς, καὶ μόνον ὅ-
 τι τοῖς ἐμοῖς συνήρατο πρὸς τὴν νίκην, ἀλλ' ὅ-
 τι καὶ μηδὲν αἰτίαν αὐτὸς ἐν τῇ νυνὶ πολέμῳ
 καὶ μόνον παρεχόμενος, ἀλλὰ καὶ κινημένη τὴν ἀρχήν,
 πολλὰ καὶ ἑσπερα ἀξία καὶ εἶπον λόγῃ, δεινὸς δὲ πό-
 λεμον καταδέσθαι τὰς κινουμένας, εἰ καὶ κατ' ὑδάτων,
 τὰ τῆς παροιμίας, ἐδόκει γράφειν. Οἱ μὲν οὖν
 ἀκήσαντες, οὐ μόνον τὴν ἀγχινόαν ἐθαύμασαν τὸν
 Βασιλέα, ἀλλὰ καὶ τὴν μὴ φουᾶσθαι μήδ' ἐπαίρεσθαι
 ἐν τῇ δυνάμει, ἀλλ' ἐν τῇ τῇ πραγματικῇ μεταβο-
 λαῖς ἴσον καὶ ὅμοιον παρέχειν αὐτὸν. Βασιλεὺς δὲ τὸν
 τε πρωτοστράτηγον γράμμασιν ἡμείβετο Ὀχαιοῦς,
 καὶ τὰς συνιόντας αὐτοῦ τῶν συγκαλιτικῶν, τιμαῖς τε
 καὶ ἄλλαις δαίμασι, καὶ τὰς στρατιώτας, τὰς μὲν ἐ-
 πιδόσει τῆς μεθοφορίας, τὰς ἐπιστῶν δὲ προσόδων τὰς
 λοιπὰς μᾶλλον ἐπέφρασε, καὶ προθυμότερας πρὸς τὸ
 πολεμεῖν εἰργάσατο ὑπὲρ αὐτῶν, αὐτὰς δὲ ἐν Θεσσαλο-
 νίκῃ ὑπογραφίας καταστήσας, δι' αὐτὴν διόκει καὶ ἐξί-
 σαζε τὴν ἐσπέραν, καὶ καταλόγους ἐτασεν ἑτέρας πρὸς τοῖς
 ἔσιν, ὅπως πλείων γίγνοιτο ἡ στρατιά. ἐν τῇσι δὲ
 αὐτῇ ἀχολογούμενα, πάλιν ἦκε γράμματα ἐκ πρωτοστρά-
 τος μιλύοντα ὡς ὁ καρεσβύτερος Βασιλεὺς τῇ τῇ Μυ-
 σῶν Βασιλεῖ Μιχαὴλ δαίματι πρῶτον ὦν, νυνὶ πρὸς
 αὐτὸν τίθεται εἰρηνικὰς ἀπονοὰς καὶ συμμαχίας. ἀγ-
 νοεῖν μὲν τοῖς ξυμβάσεις ἐφ' οἷς γίνονται αὐτοῖς, καὶ
 δεῖ τὸ δέον ἐργασθῆναι τὴν μιλύοντι αὐτοῦ ποιῆσθαι τὴν
 πρᾶκτον. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο, συνῆκε
 μὲν τὴν πρὸς αὐτὸν ἕνεκα πολέμου τὴν συμμαχίαν
 τῇ πάπῃ γεγενησθαι πρὸς Μυσίαν. ἔγωγε δὲ μὴ
 ἐκ πρώτης ἀκοῆς ἐκ τῆς ἐσπέρας ἀπαύεσθαι, ἀλ-
 λά μένειν τε ἔτι, καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς στρα-
 τίας ἀπόνοιαν ποιῆσθαι, ἀλλὰ ἂν τι βεβαιότερον
 διδάχῃ. ἡμέραις δὲ ὑπερὸν ὀλίγαις πάλιν ἐκ πρω-

fuisse, hostesque terga dantes usque By-
 zantium infecutum, alios interfecisse,
 alios cum ipso duce cepisse, paucos in
 urbem salvos penetrasse: victores cum
 triumpho certissimo domum rediisse. Ob
 hunc nuntium imperator Deo gratias e-
 git: conversusque ad astantium frequen-
 tiam, non magis se victoria suorum
 exultare confessus est, quam contrista-
 ri, adversarios superatos esse. Non e-
 nim ob hoc tantummodo iusto dolore
 tangi, quod qui cecidissent, Romani
 fuissent, quos non inter se, sed pro
 se mutuo adversum barbaros decertando
 occumbere oportuisset; sed quod timen-
 dum, ne quidam in eorum numero aut
 amici, aut necessitudine conjunctissima
 fuerint. Postremo, quod non a barba-
 ris natura hostibus, sed ab amicissimis
 deleri sint. Et opinor, inquit, nos eo-
 rum similes, qui insania ac furore per-
 citi, suas ipsorum carnes commandu-
 cant: quos ob alimoniam teterrimam
 non laudare, sed miserari æquum est. Et
 quod majus profecto, quia non Græco-
 rum solum, & barbarorum, ad quos rei
 fama pervaserit, odio, propter mutuum
 scelus digni erimus: sed dubitari potest,
 an quidquam horum Deo placeat: &
 non æque se tuentes, ut invadentes apud
 ipsum judicem pœnam commeruisse vi-
 deantur. Nostros igitur non de Roma-
 nis, sed de barbaris trophæum erexisse
 vellem: ut e victoria sua liquidum, sin-
 cerumque gaudium perciperent. Sed quo-
 niam dæmonis alicujus invidentia fa-
 ctum est, ut ipsa etiam victoria dolen-
 di materiam, nobis porrigeret, numini
 gratias magnas ago, non modo quod
 meis ad vincendum præsto fuit; verum
 etiam, quod bello huic auctor nulla ex
 parte extiterim. Extiterim autem? imo
 & eo a principio conflato multa me-
 moratu digna & dixi, & feci, mayo-
 res obsecrans, ut eo temperarent: ta-
 met si in aqua, quod dicitur, videbar
 scribere. Qui hæc audiebant, impera-
 torem non de solertia solum, sed de mo-
 deratione quoque, quod prosperis eventis
 non inflaretur, neque efferretur: sed in
 ipsa rerum commutatione eandem, &
 æquabilem fervaret animi constantiam,
 admirabantur. Imperator litteris proto-
 strator gratias egit, & qui cum eo e-
 rant de nobilitate, honoribus eos, ac
 donis remuneratus est: militesque alios
 aucto stipendio, alios annuorum cen-
 suum incremento ad bellum pro se con-
 firmavit, animosioresque reddidit. Ipse
 vero Thessalonicae ratiocinatores, &
 scribas instituit, per quos occiden-
 tem digerebat, & adæquabat: & alios
 insuper centuriabat, ut cresceret exer-
 citus. Eo in his versante, rursus a
 protostratore litteræ, indicantes, se-
 niolem imperatorem a Michaele Mæ-
 forum rege prius dissidentem, nunc
 cum eo pacis fœdus, & belli societa-
 tem coivisse: nesciri tamen, ob quem
 finem: & idcirco, hoc ad eum per-
 scribendum censuisse. Nepos avum
 cum Mæto propter bellum adversus
 se societatem istam pepigisse animad-
 vertit. Statuit autem, non subito ad
 primam auditionem abducendum ex
 occidente exercitum: sed hærendum
 adhuc, illique & rebus aliis providen-
 dum, donec certiora nuntiarentur.
 Diebus aliquot præteritis, scripsit pro-
 tostrator, fœdus imperatoris, & so-

Edit: Paris.

pag. 177.

Ἐνταῦθα ἀφικόμενος πολλὰς ἐχρήσατο δειώσεις καὶ ἰκεσίαις πρὸς τὸν πάππον, μὴ τὸν πόλεμον κινεῖν. γνώμης μὲν ἔνθα ἔφασκε ἔχειν καὶ παρασκώδης. ἐνδεσφείρας δὲ ἔσης τὴν δυνάμειν αὐτὴν ἢ κατὰ τὴν ποροδυσμίαν, καιρὸν ζητεῖν κατ' ὃν ἂν αὐτοῖς ἐγγένοιτο καὶ ἔργῳ αὐτοὶ πορεύοντο δρᾶν, ὃν δὲ καλῶς ποιοῦντα ἦκεν. μὴ δὲ τὸ Βασιλεῖα τὸν νέον πρὸς τὴν ἐσπέραν ἐκτρατεῦσαι, τὰς δὲ φυλακὰς τὴν πόλεως ἐπιτετραμμένους, ἔπειτα Θεὸς πόρρωθεν τὰ λυσίτελῶντα προκατασκευάζομενος, πῶς ἐπὶ τῇ πύλῃ τῇ ἀγίᾳ Ῥωμανῶν καλεσμέναις τείχεσιν ἐπιστῆσαι, ὥστε νύκτωρ ἔχειν ἀγρυπνῆντας φυλακὰς ἅμα καὶ ἑτέροις ὀκνῶ ἐκ διαδοχῆς. αὐτὴ μὲν ἔνθα δὴ τὰς γενόμενας, ἔννοια εἰσελθεῖν τὴν δυνήσεσθαι ἂν ποτε Βασιλεῖ χρησίμως εἶναι. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἐπύθοντο ὅσον ἔδειπε εἰς Βυζάντιον ἀφίξεσθαι αὐτὸν, τοῖς ἐταίροις, ὃ φασί, κύβον ῥίψαντες, διελέχθη περὶ τῆς Βασιλεῖ τῷ νέῳ τὴν πόλιν προδιδόναι, πεπεικέναι τε δίκαιά τε ἅμα δόξαντας λέγειν, καὶ συμφέροντα πᾶσι Ῥωμαίοις. καὶ νῦν εἶναι ἐν ἐπιμῇ κλίμαξιν τὸν Βασιλεῖα ἀνάγειν εἰς τὸ τεῖχος νύκτα φυλάξαντας κατ' ὡς αὐτοῖς ἡ διαδοχή ἐστὶ τὴν φυλακῆς. Οἱ μὲν ἔνθα τοιαῦτα εἶπον· ὁ μέγας δὲ δομέσικος, τὸν μὲν ἀπαγγελλόντα Βασιλεῖ περιμένειν ἐπεμψεν δούλους. τὰς δὲ διελεγμένους, ὅ,τι τε καλοῦντο ἡρώτα, καὶ εἰ τι παρὰ Βασιλέως αἰτοῦσιν, ὡς δίκαιοι ὄντες αὐτὸν παθεῖν τὴν εἰς Βασιλεῖα ἕνεκα δυνόας. οἱ δ' ἔφασαν, Κάμαρις μὲν καλεῖσθαι καὶ Κασελιάνος, μηδὲν δὲ αἰτεῖν, ἀλλὰ προῖκα τὰ καλὰ ἕνεκα καὶ τῇ κοινῇ λυσίτελῶντος τὴν ἐπιχείρησιν ὑπελθεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτοῖς ἐπιτρέψαντος ὁ βέλοιντο αἰτεῖν ἰχυρῆσαντο αἰτεῖν μηδὲν, παραλαβὼν αὐτὰς ἡγεσὼς Βασιλεῖα. συμμίζας δὲ αὐτῶν, Ὁ Θεός, εἶπεν, ὦ σὺ πρὸ μικρῶν παρέχοντας αὐτὸς εἶχες, ἀβέλειται νῦν αὐτὸς διεργεῖται. ἀνεμίμνησκε δὲ αὐτὸν ἔργῳ τινός, ὃ ὡς εἰργασμένος πρὸ μικρῶν.

retur. Animo igitur, & consilio ita se paratos esse ajebant. Sed quia alacritati par facultas deesset, opportunitatem querere, qua, quæ certo statuissent, facto præstarent: quæ nunc præclara se offerret. Nam postquam imperator junior in occidentem movisset, præfectos vigilum (ita Deo quæ conducerent multo ante præstruente) murorum supra portam sancti Romani, custodiam sibi, ad agendas cum aliis ex successione per noctem excubias commendasse. Ex quo statim cogitarint, posse se a- Edit. Paris. liquando imperatori utilem navare o-pag. 179. peram. Ubi vero didicerint mox Byzantii affuturum: & jacta alea, quod ajunt, cum fociis de urbe ei prodenda egisse: & visos æqua, Romanisque omnibus profutura loqui, persuasisse: jamque promptum esse, imperatorem in murum subducere, observata nocte, qua ipsorum forent vigiliæ. Hæc illi. Magnus domesticus extemplo mittit, qui imperatorem moneat, uti subsistat. Eos de nominibus, & si quid ab imperatore petant, interrogat: quandoquidem pro benevolentia in illum aliquo digni munere apparebant. Respondent, unum Camarin, alterum Castelianum appellari; nihil petere, sed gratuito, honestatis, & communis emolumenti causa hoc operis aggressuros. Ubi domestico iterum potestatem petendi quod vellent offerente, se nihil petere autumarunt, ad imperatorem eos adducit: cui propior factus, Deus, inquit, cui tu paulo ante obtulisti quæ habes, quæ vult nunc tibi rependit: & simul rei cujusdam, quam non ita pridem patraverat, eum commonefacit.

CAPUT LVII

Illustre exemplum mansuetudinis Andronici junioris. Proditores pene coacti, petunt viginti jugera; majora promittuntur. Mæforum rex adest cum copiis. Logos abire decernunt. Queritur quo fine idem rex ter mille equitum Byzantium miserit. Ibanes dux Mæsus a finibus jubetur recedere. Ejus responsum fraudulentum. Monetur avus a nepote de periculo a Mæsis vitando: monitionem contemnit.

^{* πρεσβυτέρω} **Ε**ΤΙ ὅτ' ἐνδιατελείβοντος Θεσσαλονίκῃ, τῷ ἐν Βυζαντίῳ Βασιλεῖ τῷ πρεσβυτέρῳ συνόντων συγκλητικῶν ἔξ συμφωνήσαντες τῇ γνώμῃς πέμψαντες εἰς Θεσσαλονίκην, διελέγοντο κρύφα τῷ Βασιλεῖ, ὡς εἰ βέλοιντο Βυζάντιον καταχεῖν αὐτῶν παραδιδόντων. ἦσαν δὲ ἐκ ἀδύνατοι ποιεῖν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς πισώσασθαι δι' ὅρκου, τὸ τε ὑπηρεσίας ἐφ' ὧν νῦν τελεῖ τὸν μέγαν λόγον ἔσθαι λογοθέτην τὸν Μετοχίτην, καὶ δὲ βίου παντὸς δι' ὀργῆς ἔχειν, καὶ συγγνώμην μηδέποτε παραχεῖν. ἔπειτα δὲ καὶ ἑτέρ' ἅττα, ὅσα αὐτοῖς ἤτταντο ἐκπληρᾶν. καὶ νῦν αὐτοῖς πισώσονται δι' ὅρκων, μηδὲν ἀναβαλλόμενον ἦκεν, ὡς ἅμα τῷ ἐλθεῖν παρακλητόμενον τὴν πόλιν. ἐφ' οἷς ἀπεκρίνατο ὁ Βασιλεύς. Τὰ μὲν μὴ τε αὐτὸν ἐν τῇ νυνὶ πολέμῳ αἰτίαν παρεσχῆσθαι, μὴ δ' ὅτ' ἑτέρων μάλιστα ἐδέλαιν κινεῖσθαι τὴν ἀρχὴν, καὶ κινεῖσθαι δὲ πάντα τρόπον ἐπινενοκῆναι καὶ

ΕTENIM cum adhuc Thessalonice moraretur, ex optimatibus avi sex, conspirantes, cum eo occulte egerunt, si placeret occupare Byzantium, ipsis tradentibus, quod poterant, primum se illis jurejurando obstringeret, munere quo nunc fingeretur, magnum logothetam amoturum, atque illi in perpetuum succensurum, neque umquam ignoturum. Deinde alia quædam quæ postulerent, præstiturum. Ita si fecisset, sine mora veniret: simul enim venturum, & urbem in potestatem accepturum. Super quibus respondit imperator, neque se huic bello caput fuisse, neque ab aliis potissimum id suscitari voluisse ab initio; & eo suscitato, modum, viamque o-

Edit. Paris.
pag. 180.

mnem excogitasse, quibus id posse dissipari arbitraretur; ac Deum nosse, qui norit omnia antequam fiant, resque ipsas tantum non missa voce testificari idipsum; quin & eos ipsos, si vera dicere velint, testimonium sibi laturos. Quia vero ea conditio rerum sit, ut avo pacem funditus rejectante, necessario aut alter illorum imperio depelli; aut subjecti diffidiis intestinis ad perniciem vocari debeant, velle se, idque ex necessitate, aut ipsorum, aut aliorum ope sub jus suum redigi Byzantium: quod nisi fiat, numquam belliscivilibus defuturam materiam. Ob ea autem quæ rogassent, non Byzantio dumtaxat potiri nolle; sed neque tot urbibus, quot sunt Byzantii turrets. Magno logothetæ dignitatem qua nunc fungeretur, non solum quia illi peterent, sed alioqui etiam ut molestiis liberaretur, abrogatum fuisse, si penes se summa imperii fuisset. Ut autem iram inexorabilem in omni vita adversus eum retineret, id esse unum, quod omnium minime fieri posset. Egone ita delirem, inquit, ut per implacabilem iram adversus illum, mihi met divinæ bonitatis benigna viscera præcludam? siquidem qua mensura conservis nostris mensi fuerimus, eadem se nobis remensurum pronuntiavit: idque cum peccata nostra contra Deum infinitis partibus ea superent, quæ ab hominibus contra nos peccantur. Proinde Byzantium sibi pro communi utilitate subjectum percipere; hac autem petitione excepta si qua alia ipsis petenda viderentur, auditurum. Hoc illi magnus domesticus in memoriam revocabat: & plura cum eo differens, viros producebat: qui eadem apud imperatorem loquebantur: asseverantes, se illi urbem tradere posse. Quibus collaudatis quæsit, num quid ab se peterent. Ii nihil petere constituerant: sed cum imperator instaret sæpius, viginti jugera petiverunt. Tum ridens ille, At ego, inquit, divino concessu candori, probitatique vestræ digna præmia persolvam. Medio in sermone advolat * Scopelo a præfecto nuntius, Michaellem Mæforum regem in suis, & Romanorum confiniis apud urbem suam, nomine Diampolin castra locasse, Scytharum comitatum auxiliis, qui juxta Rhosocastrum tentoria haberent. Imperator quid faciendum, magni domestici consilium

* Hæc Scopelus Thraciæ urbs est.

* In MS. ad hanc vocē tanis situm progrediendum decernunt: ascriptum tum quod Byzantio propinquum, & erat, Φρού- ad ejus occupationi paranda necessaria opportunum: tum quod locus accessu difficilis, hostibus cingendi facilius. Πόν- cultatem eriperet: ut & invadentibus resistere, & in secessu natura mun- Castellum nitissimo tuto possent quiescere. Hoc quoddam deliberato, Camarin sequi, ut sci- ad ostium ret, ubinam imperator se teneret: al- Ponti Euxi- terum Byzantium abire, & sociis acta- ni situm. referre jubent. Cum ad Nigrum flu- men venissent, ubi reliquum copia- rum cum protostratore manebat, cum eodem de iis, qui se Byzantium prodituros pollicentur, & quæ de Mæsis cognovissent, ac de castrametatione in Logos, causis etiam recensitis,

ποστράτοι ἐστρατοπεδωμένοι ὡς, τὰ τε περὶ τῆ πραττόντων ἢ ἄλλωσιν αὐτῶ ἐκοινουῶτο Βυζαντί- τας, ἢ ὅσα πύθοιντο περὶ τῆ Μυσῶν καὶ περὶ τῆς Λόγας στρατοπεδείας, προσιδόντες καὶ τὰς καίτας.

μηχανῶν δι' ὧν ᾔετο αὐτῷ δυνήσεσθαι καταλύειν, Θε- ὄν τε εἶδέναι τὰ πάντα καὶ πρὶν γενέσθαι εἶδέναι, καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα μονοεχὶ φωνῶν ἀφ' ἑνὸς μαρτυρίων καὶ ὑμεῖς δ' αὐτοὶ συμμαρτυρήσετε ἂν ἐμοί, εἰ ἂν θέλητε λέγειν τὰληθῆ. Ἐπεὶ δ' ἔγωγε τὰ ἡμέτερα πράγματα συ- νεσκεύαδην, ὥς τε ἀνάγκη εἶναι μὴδ' ἑλως Βασιλέως παραδεχόμενα τῷ εἰρήνῃ, ἢ τῷ ἑτέρου ἐκπεσεῖσθαι τὸ ἀρ- χῆς, ἢ διαφθεῖρεσθαι τὸ ὑπὸ ἡμῶν δι' ἡμῶν πρὸς ἑκατέ- ρας, βέλομαι ἀναγκαίως ἢ ὑμῶν πραττόντων, ἢ τινῶν ἑτέρων, ὑπ' ἐμαυτὸν ποιήσασθαι Βυζάντιον, ὥς ἂν μὴ τὸ γέννηται τῷ ἐμφυλίων παυσομένων πολέμων. ἐπὶ τοιούτοις μέντοι οἷα αὐτοὶ αἰτεῖσθε, ἢ Βυζάντιον μόνον, ἀλλ' ἐδὲ εἰ πόσαι πόλεις ἦσαν ὅσοι πύργοι Βυζαντίου, ἢ θέλησα ἂν καταχεῖν. τὸ μὲν γὰρ τὸν μέγαν λογοθέτην ἀ- ποστῆσαι τὸ ὑπηρεσίας ἐφ' ἡμῶν τελεῖ, οὐ μόνον δὲ τὸ αἰ- τεῖν ὑμᾶς, ἀλλὰ ἢ ἄλλως πρὸς τὸ ἀπὸ ἡμῶν ἀχθῆναι πραγ- μάτων, ἔπραξα ἂν ὑπ' ἐμοί γυνομένων τῶν πραγμά- των. τὸ μὲντοι γε αὐτῷ καταψήφισασθαι δὲ βίβας ἀπα- ραίτητον ὀργλῶν, ἀδυνατῶν τε τῶν πάντων. μὴ γὰρ ἔγωγε μανείω ὥς τε δὲ εἰς ἐκείνον ἀπαραίτητε ὀργῆς ἐμαυ- τῷ ἀποβλεῖσαι τὰ φιλάνθρωπα σπλάγχνα τὸ ἀγαθότη- τος τῷ Θεῷ. ἐπεὶ δὲ ὅ μὲν μετρήσομεν τοῖς συμμέλοισι, ἀντιμετρήσιν ἀπεφύλατο ἡμῖν. καὶ ταῦτα ἐκ ἐξίστης τῶν ἡμῖν ἡμαρτημένων ὄντων, ἀλλ' ἀπειροπλασίῳ τινὶ ὑ- περοχῇ τῶν ἐμοί πρὸς Θεὸν ἡμαρτημένων διαφερόντων. τοι- γαροῦν τὸ μὲν ὑπ' ἐμαυτῷ ποιήσασθαι Βυζάντιον καὶ πά- νυ βέλομαι τῷ κοινῇ λυσιστελεντος ἕνεκα. τὰς δὲ τῷ αἰτή- ματος ἀπόντος, καὶ εἰ γε καὶ ὑμῖν συμδοκεῖ, τότε ἤδη καὶ πε- ρὶ τῶν ἐπιλοίων ὑμῶν ἀκούσομαι αἰτημάτων. Τῶν μὲν οὖν ὁ μέγας τότε δομέσικος ἀνεμίμνησκε Βασιλέα. καὶ ἑτέρῳ ἄττι πρὸς αὐτὸν διαλεχθεῖς, προσῆγε τὸς ἄνδρας. οἱ δὲ, καὶ πρὸς Βασιλέα διειλέχθησαν τὰ ἴσα. καὶ ἡ μὲν δι' ἡμετέρας αὐτοὶ δυνήσεσθαι τὴν πόλιν παραδώσειν. ἐπαινέσας δὲ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς, καὶ εἰ τι, ἐπυνθάνετο, αἰτοῖσιν. οἱ δ' ἐπέειδοντο αἰτεῖν ἐδὲν πολλὰ καὶ πολλάκις παρὰ Βασιλέως ἐκβιασθέντες, ἠτήσαντο γῆς εἰκοσι πλέ- θρα. γελάσας δὲ πρὸς τὸ αἰτησιν ὁ Βασιλεὺς, Ἀλλ' ἐγὼ, εἶπε, Θεὸς διδόντος, ἀξίαν ὑμῖν ἀποδώσω τὴν ὁγνωμο- συίας τὴν ὁμολογίαν. Ἐτι δὲ αὐτῶν περὶ τῶν ποταμῶν διαλεγομένων, ἐκ Σκοπέλα παρὰ τῷ ἄρχοντος ἀγγελος ἡ- κε μιλῶν ὡς ὅτι Μυσῶν Βασιλεὺς Μιχαὴλ, ἐν μεθο- εῖοις τῆς αὐτῆς καὶ Ρωμαίων ἡγεμονίας ἐλθὼν παρὰ πόλιν αὐτῶν ὑπὸ ἡμῶν Διάμπολιν προσαγορευομένην ἐστρατοπέ- δωσε, καὶ συμμαχίαν ἐπαγομένην ἐκ Σκυθῶν, οἱ πα- ρὰ * Ρωσοκάστροφος ἐστρατοπεδωμένοι. ὧν ἀκέραιος ὁ * Gregoræ Ρουσούκας ποτ' dicitur. Βασιλεὺς, ἐβαλέετο ἅμα τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ, τι δέοι ποιεῖν. καὶ ἐδόκει χρῆναι ἐλθεῖν παρὰ τῷ Λόγας ἔ- σαν ὀρεῖν. ἅμα μὲν καὶ δὲ τὸ ἐγγὺς εἶναι Βυζαντίου, ὅπως τὰ πρὸς τὴν παράληψιν πράττηται αὐτοῖς. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ κύκλωσιν παρέχειν τὸ χωρίον δυσπρό- σοδον ὄν, ὥς τε ἔχειν, ἂν τις ἐπὶ ἡμῶν ἀμυνεῖται τε, ἂν ἐξῇ, καὶ ἡσυχίαν ἄγειν πρὸς τὰ καρτερώτατα ἀ- ποχωρήσαντας. οἱ μὲν οὖν οὕτω βουλοσάμενοι, τὸν Κάμαριν μὲν ἐκέλευον ἐπεδαι αὐτοῖς, ὥς ἂν εἰ- δέναι ἔχῃ τὸ στρατόπεδον Βασιλέως ὅπῃ εἴη. τὸν δ' ἑ- τερον εἰς Βυζάντιον ὥς καὶ τοῖς ἑτέροις τὰ πεπραγμέ- να ἀπαγγελοῦντα ἀπείναι. ἐλθόντες δὲ παρὰ τὸν Μέλαν ποταμὸν, ἔνθα καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ ἅμα πρω- τῶν ἐστρατοπεδεύοντο, ἔνθα καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ ἅμα πρω- τῶν ἐστρατοπεδεύοντο, ἔνθα καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ ἅμα πρω- τῶν ἐστρατοπεδεύοντο.

αἰτίας· καὶ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἰδοὺς καλῶς ἔχειν, ἄρχοντες ἐκείθεν, ἐστρατοπεδεύσαντο ἐν Λόγῃς. καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν ἠγγέλθη αὐτοῖς ὡς ἐράτωμα Μυσῶν περὶ τειχιλίας ἵππων ἦκεν εἰς Βυζάντιον καὶ συμμαχίαν τῆς πρεσβυτέρῃ Βασιλεῖ, ἠγείται δὲ αὐτῶν Ἰβάνης ὁ Ρῶς· ἐφορῦβησε μὲν οὖν καὶ μετρίως τὸ πρὸς τὸν Βασιλέα. ὁξετάζοντι δὲ αὐτὸς ἅμα τῇ μεγάλῃ δομestικῇ καὶ πρωτοστράτῳ ὅ, τι τὸ πείσκει τὸν Βασιλέα Μυσῶν τὰς μὲν πρὸς αὐτὸν ἀποστάσεις ἠδεύειναι, καὶ τὰς ὅρκας ἀδελφῆς ὄντα συνόικον, τῆς πρεσβυτέρῃ Βασιλεῖ συμμαχεῖν, ὑπονόου μὴ ἀληθεῖς εἶναι τὰς γεγενημένας συνθήκας· ὅτι συμμαχίαν, ἀλλὰ συνιδόντα τὸν Μυσὸν ὡς ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς ἅμα μὲν ἔχδει τῆς πρὸς τὸν ἕγγονον, ἅμα δὲ καὶ δεῖε τὰ μὴ τὰς συνόικτας αὐτῷ Ρωμαίων διεφθάρθαι ὑπὲρ ἐκείνης καὶ ἐπιβελούειν αὐτῇ ῥᾶν ἂν παραδέξαιτο ἐν Βασιλείῳ φρενὴν Μυσῶν, οἰόμενος οἷα ξένος καὶ συμμάχης αὐτῇ μᾶλλον εὐνοεῖν, πέμψαι τὸν στρατὸν, παράφασιν μὲν ὡς μαχημένους ἡμῖν ὑπὲρ αὐτῶν· τῇ δὲ ἀληθείᾳ εἰ δυνάμει τῇ Βασιλείῳ κρατῆσαι κατ' ὀλίγας εἰσελθόντες· εἴτα ὅτι αὐτὸς πανστρατὶ ἐλθὼν, Βυζαντίως τε ποιήσεται ὑποχείριος, ὅπως ἦδη καὶ τῇ ἄλλῃ ἐπιδήσει δαί Ρωμαίων ἠγεμονία· καὶ τεκμηρίον ἐποιουῶτο, τὸ ἐπάγειναι καὶ Σκύθας συμμάχους, δεῖε τὰ μὴ βοηθεῖν αὐτοῖς εἰς Βυζάντιον, εἴτι γένοιτο τοιαῦτον. Τοιαῦτα μὲν αὐτοὶ ἐκ λογισμῶν περὶ τὴν συμμαχίαν ὑπονόου· ἦσαν δὲ καὶ ἀληθεῖς, ὡς ὕστερον ἀκριβῶς ὁξεγένετο μαθεῖν. ὑπετίθει δὲ καὶ βαλὼν τῇ Βασιλεῖ Μυσῶν ἐκ τῆς αὐτομόλου παρ' αὐτῇ Ρωμαίων τινος, καὶ ἐπηγγέλλετο αὐτῇ καὶ τὸ ἔργον καταρτίζεσθαι αὐτὸς. διὸ καὶ ἠρέθη πρὸς τὴν συμμαχίαν πρεσβυτέρως. πείρας δὲ ἔνεκα ὁ Βασιλεὺς πέμψας πρὸς Ἰβάνην, ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν ἐκ τῆς Ρωμαίων. ἀποστάειν δὲ αὐτῶν αὐτῇ πρὸς Βασιλέα Μυσῶν τὸν γαμβρὸν, αὐτὸν εἰς τὴν Ρωμαίων παρελθούμενον ἔχοντα στρατὸν. εἰ μὲν οὖν αὐτῇ βοηθήσων ἥκει εἰς τὴν ἰδίαν ἀναχωρεῖν· μὴ δεῖσθαι δὲ αὐτῆς· εἰ δὲ πολέμῳ, ἐκδέχεσθαι αὐτὸν, ὡς ἐπὶ μάχῃ. Βασιλεὺς μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπε πειρώμενος Ἰβάνην· ἰδοὺς δὲ καὶ λυσιτελεῖν ἐν τῇ τότε πόλει ἀραδαί πρὸς Μυσῶν. Ἰβάνης δὲ ὅρκους ἐγγράφοις διεβεβαίετο πρὸς Βασιλέα, μήτε τὸν αὐτὸν δεσπότην παρεσπονδῆναι, ἀλλ' ἐμμένειν τῇ σπονδαί· καὶ πρὸς αὐτὸν, μήτ' αὐτὸν καὶ τὸν στρατὸν κατ' αὐτῶν ἐνθάδε ἦκειν· ἀναγνῶν δὲ τὰς ὁρκας ὁ Βασιλεὺς, μᾶλλον ἐπερρώδη πρὸς τὸ ἀληθεῖ εἶναι αὐτὸς ὑπονοεῖ περὶ τῆς συμμαχίας τῇ Μυσῶν. καὶ αὐτίκα τὸν Πεπαγωγμένον Γεώργιον πέμψας πρὸς Βασιλέα τὸν πέμπον, ἰδεῖτο αὐτὸν μὴ τὰς λόγους ὑποπτεῖν ὡς πολέμῳ, ἀλλὰ πείθεσθαι καὶ Ρωμαίοις καὶ αὐτῷ συμβελούοντι λυσιτελοῦντα. καὶ τοῖς καὶ συμμαχίαν ἦκεσι Μυσῶν πρὸς μὲν τὸ κατ' αὐτῶν πόλεμον, ὅ, τι ἂν βέλτοιτο χρῆσθαι. Βασιλείῳ δὲ ἐντὸς μήτε ἅμα πλείους δέχεσθαι Μυσῶν, μήτε ὀπλισμένους· ἀλλ' εἰ ποτε καὶ εἰσίοιεν, ὀλίγους τε καὶ ἄσχετους, ἵνα μὴ δοκοῖεν προπηλακίζεσθαι σύμμαχοι ὄντες· καὶ ὅπλων χωρὶς, μάλιστα δὲ ἐν αἰεὶς τῇ ὥρᾳ πλείω ποιῆσθαι φυλακῇ. καὶ μὴ ἀλλὰ καὶ βασιλείῳ ἐντὸς στρατὸν ἐγκαθιδρύσαι ἀξιόμαχον Ρωμαίων, καὶ ἐν φυλακῇ πάσῃ αὐτοῦ τε καὶ τῇ πόλιν τηρεῖν. ὑπονοεῖν δὲ ἐκ τῆς πραγμάτων ὡς τῇ στρατῷ Μυσῶν πρὸς τὴν σφετέρῃ Βασιλείῳ εἶναι προσεταγμένον πρὸς τὴν

Paris I.

communicarunt. Cum & ille assentiretur, eo perrexerunt. Die altero intellectum est, & circiter tria millia equitum Mæsurum, imperatori avo Byzantium, ducente Ibano Russo auxilio mitti: id quod nepotem non modice perturbavit. Investigantes autem causam ipse, magnus domesticus, & protostrator, qua adactus Mæsurum rex, quanivis sororis maritus, fœdus secum sancitum violaret, senioreque suppetias adveniret, suspicati sunt non vere illos, & ex animo fœderatos: nec verum esse auxilium: sed cum sciret Mæsus, seniore partim odio in nepotem, partim metu, ne qui secum essent procures Romani, ab illo corrumpere, si bique insidiæ struerentur, facilius Mæsurum custodiam in palatium admittiturum: ratum se tamquam hospites, atque commilitones perbenevolos experturum, turmas misisse, sub obtentu quidem, ut contra ipsos pugnaretur; re autem vera, ut si possent, palatium occuparent, pauci ingressi: deinde ipse toto agmine superveniens, Byzantios subigeret: & sic reliquum quoque Romanorum principatum invaderet. Pro indicio erat, quod & Scytharum secum subsidia duceret: quia timeret, ne si quid tale fieret, Mæsi adversus Byzantium operam conferre detrectarent. Hæc illi de ista societate probabiliter suspicabantur: veramque fuisse suspicionem, postea perspicue patuit. Atque istuc Mæso quidam transfuga Romanus suavit; pollicitus se ei rem effectam daturum: quocirca etiam pro interprete societatis hujus delectus est. Periculi porro faciendi imperator junior mittens ad Ibanem, Romanorum finibus ut excederet imperavit. Junxisse enim se fœdus cum rege Mæsurum, quicum sua soror sit: atque ideo ipsum cum exercitu fines Romanorum ingredi non debuisse. Si opem sibi laturus veniat, in Mæsiā recedat: non enim opem ejus indigere. Si pugnaturus, se illum ad pugnam expectare. Hæc tentandi causa dicebat: non enim tum expedire putabat cum Mæsis confingere. Ibans juramento scripto confirmare, neque dominum suum contra fœdus egisse: neque se huc cum exercitu contra ipsum advenisse. Lecto juramento, imperator tanto magis de Mæsurum societate suspicionem suam esse veram credidit; & confestim Georgio Pepagomeno ad avum misso rogavit, ne verba sua, veluti hostis suspecta haberet: quin, uti Romanis, & ipsi utilia suadenti pareret. Et Mæsis quidem ipsi auxilio venientibus adversum se in bello pro arbitrio uteretur: in palatium vero neque simul plures, neque armatos acciperet; sed si quando ingrederentur, paucos, & per vices (ne exclusi probro affici videantur, cum sint socii) & sine armis ingredi sineret: præcipue tamen prandii hora majorem diligentiam custodiæ adhiberet. Neque hoc solum: sed etiam intra palatium cohortem Romanorum collocaret, quæ posset se pugnae opponere, & omni ratione ipsum, urbemque defendere. Se ex ipsa re suspicionem ducere: Mæsis ab rege mandatum, palatium, si queant, dolo occupent: atque id-

T

Edit. Paris.
pag. 182.* Videtur
deesse ὁμο-
λαμβάνειν,
aut quid e-
jusmodi.

circo ipsum quoque cum toto exercitu, & auxilio Scythico in confinibus federe, ut si Iban imperata bene procedant, paulo post cum subsidio superveniant. Avus his auditis, Pepagomenum nepoti renuntiare iussit, uti suas res curaret, & ne ambitione quadam captus, aliis niteretur magister fieri: non enim minorem rerum usum sibi esse, quam ille se adeptum existimaret. Tum illico custodes palatio apposuit, tutatusque est diligenter, fecitque omnia quae nepos consulerat.

τοῖς Βασιλείοις ἐπέστησε φρουράν, καὶ εἶχε ὅλην φυλακὴν ἀσφαλῆς, καὶ πάντα ἐπραττεν ὅσα ὁ ἔργονος παρήγει.

Βασιλεία, εἰ δυνάτο, δόλῳ καταχεῖν. καὶ ὅτε αὐτὸν παρσρατῖα καὶ συμμαχοὶς ἅμα Σκύθαις ἐν μεθοείοις τῆς αὐτῆς καὶ Ρωμαίων ἡγεμονίας ἐσρατοπέδευται, ὡς εἰ κατορθοῖτο ἂν προσετέτακτο Ἰβάνη, ἐν ὀλίγῳ * ἐπιβουδεν καὶ αὐτὸς. ἀκούσας δὲ ὁ Βασι- * ἐπιβουδεν
λὸς ἂν μινύοιτο παρὰ Βασιλέως τῷ ἐγγόνῳ, τῷ Πε-
παγομένῳ μὲν ἐκέλευεν ἀπαγγέλλειν αὐτῷ πᾶν ἴδια
εὐτίθειναι, καὶ μὴ ἑτέροις ὑπὸ φιλοτιμίας εἶναι βέ-
λειται διδάσκαλον. ἐχ' ἵστον ὅν αὐτὸς εἶναι ἔμπει-
ρος πραγμάτων, ἢ αὐτὸν οἶεται αὐτὸς. Αὐτίκα δὲ

CAPUT LVIII

Legatio junioris Andronici ad Mæsurum regem, qua queritur, quid veniat, & minae intentantur. Mæsus jurat, non se contra illum venisse: & ad confirmandum e sacris reliquiis crucem de collo mittit. Timet ne suis noceatur, Ibanem revocat. Scale & reliqua ad urbem occupandam parantur. Die pentecostes Logis abeunt versus Byzantium. Sequitur magni domestici, & imperatoris in milite dirigendo, & precipiendo labor.

Edit. Paris.
pag. 183.

IMPERATOR junior ad Michaelē Mæsurum regem Joannem Rhuntze-
ritum legat: se comperisse, ipsum in
finibus Romanorum habere militem:
nescire tamen, quando affuturus sit.
Averē igitur nosse, an rupto fœdere
bellum sibi intenter, ut similiter se
compareret. Sin aliam ob causam susce-
pta sit expeditio, se id quoque igno-
rare nolle. Verumtamen cum non vo-
catus veniat, documento sibi esse, con-
tra se venire, & Byzantiis hostibus suis
duce Ibane ad ter mille equites mi-
sisse, manifesti hostis indicium esse.
Mirari autem, quomodo, cum audie-
rit se juxta Byzantium versari, inte-
rim tantum numerum adversariis suis
opitulatum miserit. Nescisse forsitan,
se non exercitata copia in illum usu-
rum: sed rusticis negotium daturum,
qui ei reditum difficiliorem, quam ab
inferorum portis efficiant. Hæc im-
perator. At Michael, ubi eum prope
Constantinopolin esse, nec longe
ab exercitu suo distare cognovit, suo-
rum causa sane quam conturbatus,
nullam aliam spem salutis videbat,
nisi quamcivissime, se fœdus servare,
& copias illas non contra eum, sed
alium quemdam Byzantium adductas,
imperatorī persuaderet: statimque a
sinu sanctorum reliquias coram lega-
to proferens, & ex iis crucem ei in
manus tradens, Istuc ad imperato-
rem portabis, inquit, & me per il-
lum, qui in eo propter nos suffixus
est, jurare dices, nec fœdus cum ipso
percutsum solvisse: nec milites con-
tra illum misisse. Quocirca orare me
ne quid illis noceat. Quod autem
non de multis, ac pretiosis monili-
bus suis quæ cerneret, sed hanc cru-
cem e vili materia confectam (erat
enim ex ære fabrefacta) illi mitteret,
mirari non debere: esse enim apud
Mæsos ob miracula percelebrem, quæ
multa adhuc parente suo superstitē
ediderit, multa se regnante edat.

ΒΒΕΙΛΕΤΣ δὲ ὁ νέος, πρὸς Μιχαὴλ τὸν Βασι-
λέα Μυσῶν ἢ Ρουμτζέρειον Ἰωάννην πέμψας πρεσ-
βότῳ, ἀκηκοέναι ἐφασκεν αὐτὸν ἐν οἰείοις τῶν Ρωμαίων
ἡγεμονίας ἐσρατοπέδευειν. ἀγνοεῖν μὲν τοῖς ἄφ' ἑξῆς αὐτῷ
ὅ, τι εἴη. εἰ μὲν ἔν λύσας τὰς ὁρμὰς τῶν σπονδῶν τὰς
πρὸς αὐτὸν, πόλεμον ἄραδαι βέλειται, μαθεῖν ἐθέ-
λειν, ὅπως καὶ αὐτὸς παρασκευάζοιτο ἐν τῷ ὁμοίῳ. εἰ δέ-
τε ἑτέρῳ ἔνεκα ἢ ἐκ στρατείας εἴη, μὴ ἀγνοεῖν. ὅμως μὲν-
τοι γὰρ τὸ, τὴν ἀληθειάν ἡκεν τεκμήριον ποιεῖν αὐτῷ κατ'
αὐτῆς χαρεῖν, καὶ τὸ Βυζαντίοις συμμαχίαν ἅμα Ἰβάνη
ἐς τελεχίαν ἐσρατῖαν πέμψαι ἔστι πολέμους, φανε-
ρῶς αὐτῷ πολέμου ὄντος εἶναι. θαυμάζειν δὲ αὐτῷ εἰ πῶς
δόμοιρος περὶ Βυζάντιον ἔσρατῖαν αὐτῷ, ποσὴν πέμ-
ψας ἐσρατῖαν συμμαχισόντας τοῖς πολέμοις. ἢ ἀ-
γνοεῖν ὡς ἐσρατῖαν χρίσεται πρὸς αὐτὸς εἰδόσι πο-
λεμεῖν, ἀλλὰ τοῖς γεωργοῖς κελύσας, ἀδυνατωτέρων
θήσασιν ἢ ἐπ' ἀνόδον αὐτοῖς ἢ ἐξ ἄλλων πυλῶν. Βασιλεὺς
μὲν ἔν τοιαῦτα ἐπρεσβεύετο. Μιχαὴλ δὲ ἐπεὶ τὸν τε Βα-
σιλέα ἐπύθετο πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀφ' ἡγεμονίας, καὶ τὴν αὐτῆς
ἐσρατῖαν ἐ μακρὰν ἐσρατοπέδευμένον, ἐδορυβήθη τε
σφοδρῶς, τῷ σφετέρῳ ἔνεκα ἐσρατῖαν, ἐσρατῖαν
αὐτοῖς ἐλπίδα ἐδεμίαν συνωώρα, εἰ μὴ ταχὺς πείσει
Βασιλέα ὅτι τε ἐλύσει τὰς σπονδὰς τὰς πρὸς αὐτὸν, καὶ
ἢ ἐσρατῖαν ἐκ αὐτῶν πολεμησέτωσαν, ἀλλ' ἑτέρῳ ἔνεκα
εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν αὐτίκα τε ἂν εἶχον ἐν τοῖς κόλποις
ἅγρια ἐξουγκνῶν ἐπὶ τῷ πρεσβότῳ, καὶ ὅς μιν ἐν αὐτοῖς
σαυρὸν ἐγχειρίσας, Τῶν, ἔφη, νομίσας πρὸς Βασιλέα,
ὁμνῶν ἐμὰ εἰς τὸν ἐν αὐτῷ παγόντα σαρκεὶ δι' ἡμᾶς εἶ-
πέ, ὡς ἔτε λείλυκα τὰς σπονδὰς τὰς πρὸς αὐτὸν, ἔτε
κατ' αὐτῆς πέπομφα τὴν ἐσρατῖαν. διὸ καὶ δέομαι μὴ κα-
κῶς αὐτὸς παθεῖν. ὅτι δὲ ἐπὶ πολυτελῶν ἐγχολπῶν
πολλῶν ἐμοὶ παρόντων ὡς ὅρας, ἀλλὰ τουτονὶ ἢ σαυ-
ρὸν, ἐξ εὐτελες πεποιημένον ὕλης (ὡς γὰρ χαλκῆς)
πέπομφα, μὴ θαυμάσῃ. ἐπὶ θαύμασι γὰρ παρὰ πᾶ-
σι ἔσρατῖαν Μυσῶν, ἂν πολλὰ μὲν καὶ ἐπὶ τῷ ἐμῷ
περιόντος ἐτε παρὸς, πολλὰ δὲ καὶ ἐπὶ ἐμοῦ παρ

αὐτὴ τελεῖται νυνί· ὡς οὐ μᾶλλον ἀξιοχρεῶν εἰς πί-
 σιν ἔπεμψε αὐτόν. καὶ μεφωράσῃ ἀπατῶντα ἢ ψεύδο-
 μῶν, ἐμοὶ τῶτον λαβὼν ἐπιέτω, ὡς αὐτὴ συμμαχῶν-
 τος νικήσων καὶ θρασυτέρων. ὅτι δὲ καὶ σκῆψις ταῦτα καὶ
 πρόφασις ἀπορεπῆς, τὸν ἀπάξοντα τὴν στρατιάν ἐκ
 τῆς Ρωμαίων, εἰς αὐτῆς ὀπισθεῶν. Καὶ αὐτίκα τῷ
 μὲν πρεσβυτέρῳ παρέχον ἵππους τῶν τρεφομένων τα-
 χυδρόμων παρ' αὐτῶν, κελύσας ὡς τάχιστα ἀνύειν
 τὴν ὁδὸν πρὶν φθάσῃ κακώσας ὁ Βασιλεὺς τὴν
 στρατιάν. καὶ τῶν οἰκετῶν αὐτῶν συνεξέπεμψε ἓνα
 τῶν πρεσβυτέρῳ γράμματι ἔχοντα κελύοντα Ἰβάνη ἀ-
 πάγειν τὴν στρατιάν· καὶ πτερόν περὶ περιπεφλεγμένον,
 (τὸ ποῦ παρὰ Μυσοῖς ταχυπῆτος σημεῖον), ἐπεὶ δὲ
 ἀφίκοντο πρὸς Βασιλέα, τὸν τε σφυρὸν φέροντες, καὶ
 ἀπαγγέλλοντες ὅσα ὀποιοῦντο ὁ Μιχαὴλ, Βασιλεὺς
 μὲν πρὸς Ἰβάνην καὶ τὴν Μυσὴν, τὰ τε σφετέρων Βασι-
 λέως γράμματι πέπομφε καὶ τὸ πτερόν. οἱ δὲ ἰδόντες
 ἀνεχώρησαν εὐθὺς ἐπ' οἴκῃ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὸ
 ἐτελεύτα· Βασιλεὺς δὲ ἐν αἷς ἡμέραις αἰσθηθεὶς ἐγί-
 νοντο πρὸς τὴν Μυσὴν, κλίμακας τε καὶ ὅσα ἄλλα ἐπι-
 τήδεια αὐτῷ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν παρεσκευάζετο Βυζαν-
 τίᾳ. καὶ ἐπειδὴ πάντα ἐπιπόρετο, εἰς Βυζάντιον ὁ Κά-
 μαρις ἐλθὼν, ἀπήγγελλε τοῖς ἐταίροις. καὶ νύκτα πρή-
 σαντες ὑπὸ σινομήματος ἐν ἡ τῶν τειχῶν αὐτοὶ ἐμεῖλλον
 εἶσεσθαι ἐν φυλακῇ ἡμέρα πρῶτη τῆς ἐβδομάδος κατὰ τὴν
 ἡ τῆς τῆς ἀγίας πνεύματος καθόδου τελεῖται ἑορτῇ,
 πρὸς Βασιλέα αὐτοῖς ὁ Κάμαρις ἐλθὼν, ἐκάλει πρὸς
 τὸ ἔργον· τελεθεΐσης δὲ τῆς θείας μυσαγωγίας, ἔτι
 δὲ καὶ τῶν ὕμνων τῶν ἑσπερινῶν, ἄραντες ἐκ τῆς στρατοπέδου
 τῆς ἐν Λόγῃ, καὶ τὸ, τε ἐπίλοιπον βαδίσαντες τὴν ἡμέ-
 ραν καὶ τὸ πλεον τῆς νυκτός, γενόμενοι ἐν χωρίῳ Κλέπτα
 ἐγχευόμενοι προσαγορεύοντες, τὸ, τε ἐπίλοιπον τῆς νυ-
 κτός καὶ ἄχρι δέλης ἡμέρας, νυλίσαντο ἐκεῖ. καὶ μετὰ τὸ
 ἄραντες ἐκεῖθεν ἕως ἐπεγένετο ἡ νύξ, ἦλθον εἰς τι χω-
 ρεῖον καὶ πολὺ ἀπέχον Βυζαντίᾳ, τὴν Ἀμβλυώπην προ-
 σαγορεύοντες. καὶ καρτερήσαντες ἐκεῖ, διεκόσμουσαν τὴν
 στρατιάν· καὶ τὰς μὲν κλίμακας ἔσας δύο, ἐκ τε κάλων
 καὶ ξυλίων βαθμίδων πεποιημένας, ὧν τὴν μὲν ἦρχεν ὁ
 Βασιλεὺς, ὁ μέγας δὲ δομέσικος τῆς ἐτέρας, δυοκαίδε-
 κα στρατιώταις ἐπέθηκεν ἑκατέρωθεν. ὧν ἦσαν ὅκτω Ρω-
 μαῖοι· οἱ λοιποὶ δὲ εἰς Ἀλαμανίας Λατῖνοι. ἀκῶσας
 δὲ ὁ Βασιλεὺς ὅτι καὶ Ἀλαμανοὶ εἰσιν ἐπὶ τῷ ἔργῳ τεταγ-
 μένοι, τὴν μὲν δομέσικον προσκαλεσάμενος, τὴν τε
 Ἀλαμανὴν ἐκέλευεν ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς κλίμαξι τεταγμέ-
 νων ἐξαλλάττειν, καὶ Ρωμαίους εἰσάγειν ἀντ' αὐτῶν. ἀ-
 πό τε τῶν ὀφειλῶν μηδὲνα εἶναι ἐν τοῖς μέλεσσι πρῶτος ἀ-
 ναβήσεσθαι ἐπὶ τὰ τεῖχη· ὡς ἂν μήτε ἔτοι κατεπαίρων-
 ται τῶν ταπεινότερων, μήτ' ἡ εὐδοξία πρὸς Ἀλαμανὴν
 διαβαίνει, ἀλλὰ μόνων ἢ Ρωμαίων τὸ ἔργον. Ταῦτα
 μὲν οὕτως ἡ προσετέτακτο ἐτελεύτα, καὶ Ρωμαῖοις τὴν μέσων
 δυοκαίδεκα ἑκατέρας ἐγχευόμενης τῆς κλιμάκων, προ-
 σιτέτακτο αὐτοῖς, ἐπειδὴ ἐν χρόνῳ γένοιτο τὰ τεῖχος
 ὑπὸ τῶν ἐνδοθέντων καλωδίοις τῶν κλιμάκων
 ἀνελκυθεῖσων, αὐτὴς ἀναβαίνειν πρῶτας, καὶ ἀμύνε-
 σθαι ἂν τις ἐπίη, ὡς ἂν οἱ μετ' αὐτῆς ἀναβαίνοισιν καὶ
 χολῶν. μετ' ἐκείνης δὲ καὶ πολὺ ἀπέχων ἑκατὸν λογάδας
 ἄγων ἐβάδιζεν ὁ Βασιλεὺς περὶ τῆς· καὶ μετ' αὐτὸν ὅσον μὴ
 συμμίγνυσθαι ἀλλήλοις, ἐτέρους ποσῖτας ὁ μέγας δομέσι-
 κος εἶχε. τὴν γε μὴν τῶν ὀφειλῶν ἵππων, ἑτέροις ἑφιπ-
 ποι τοσαῦτοι ἄγοντες ἕκαστος ἓνα παρείποντο ἐκ ἐγγύθεν,

Paris I.

Tamquam igitur fidelissimam testem,
 se illam mittere. Si ipsum fallacem,
 mendacemve deprehenderit, ea cruce
 correpta se invadat, qua adju-
 trice victoriam sit consecuturus. Ut
 autem intelligat, non esse hæc præ-
 textum, neque speciosum quoddam
 velamentum, protinus missurum, qui
 e finibus Romanorum suos continuo
 abducatur. Moxque legato imperato-
 ris equos ex cursoribus quos alebat
 attribuit, jubens celeritate summa iter
 prius conficere, quam imperator exerci-
 tui suo incommodaret. Præterea u-
 num de familiaribus ministris cum eo-
 dem mittit, ferentem litteras, qui-
 bus Ibani præcipiebat, uti exerci-
 tum reduceret, & alam flamman-
 tem, quod apud Mæfos velocitatis
 signum est. Postquam ad imperato-
 rem venerunt, qui crucem ferebant,
 Michaelis responsum nuntiarunt: qui
 ad Ibanem, & Mæfos regis ipsorum
 litteras cum ala misit. Iis conspe-
 ctis, domum statim abire cœperunt.
 Et hæc quidem hunc finem nacta
 sunt. Imperator autem quibus diebus
 legatus apud Mæfos erat, iis ipsis
 scalas, & alia ad oppugnandum By-
 zantium accommodata apparabat. Pa-
 ratis omnibus, Camaris eo regressus,
 sociis rem indicavit. Et nocte de com-
 pacto observat, qua ipsi excubias in
 muris erant acturi, prima die hebdo-
 madis, quæ sancti Spiritus descenden-
 tis memoria celebris est, (hoc est, ip-
 so die pentecostes) rediens ad impe-
 ratorem Camaris, ad opus eum vocat.
 Absoluta ergo divina mystagogia, præ-
 terea hymnis vespertinis, castra Logis
 moventes, ac per reliquum diei, plu-
 rimumque noctis gradientes, & ad lo-
 cum ab indigenis Clepta nominatum
 pervenientes, usque ad claram lucem
 ibi quieverunt. Inde rursus usque ad
 noctem ambulantes, Amblyopum (lo-
 ci vocabulum est, haud procul By-
 zantio) venerunt. Illic morante, in
 ordinem exercitum digerebant. Et
 quidem d scalas binas, tum e funibus,
 tum e ligneis gradibus, quarum unis
 præerat imperator, alteris magnus do-
 mesticus, duodenis militibus utramvis
 imposuerunt: quorum octo Romani,
 reliqui ex Alemanis Latini. Intelli-
 gens porro imperator, etiam Alemanos
 huic labori delectos, advocato ma-
 gno domestico eos jubet eximi, eorum-
 que loco Romanos suffici, & ex nobi-
 libus nullum inter primos murum ascen-
 dere: ut neque hi supra humiliores se
 extollerent: neque gloria ad Alemanos
 derivaretur: sed Romanorum dumtaxat
 opus esse. Fiebant iussa. Cum ita-
 que & has, & illas scalas e media con-
 ditione Romani duodecim traditas sibi
 accepissent, præceptum datur illis, ut
 ubi proxime ad murum accessissent,
 ab iis qui intus pro ipsis laborabant,
 scalis per funem attractis, primi as-
 cenderent: & si quis se contra fer-
 ret, eum repellerent, ut reliqui dein-
 cept paulatim ascenderent. Cæterum
 post illos haud longo spatio centum
 electos agens, incedebat pedibus im-
 perator: post quem, ne permisce-
 rentur, totidem magnus domesticus.
 Qui vero ducentorum illorum equos
 ducebant, quisque unum, ipsi quoque
 in equis, non pauciores ducentis, con-

T ij

Edit. Paris.
pag. 185.

sequebantur, quamquam non prope; ne hi qui in mœnibus erant, strepitum sentirent: sed ut, si quid improvvisum accideret, accurrerent, ac ducentis illis equos præberent, & ipsi quoque pro virili sua in partem laboris venirent. Quingenti alii eadem de causa non procul distabant. Apud Amblyopum protostrator reliquum exercitum in armis ordinatum continebat: Sic itaque dispositis copiis, silentio progrediebantur, ne a mœnium custodibus audirentur.

ὡς ἂν μὴ τοῖς ὑπὸ τῷ τείχεϊ αἰδῆσιν παράχοιεν τὸ φόβον, ἀλλ' ὡς τι ἀδόκητον συμβῇ, τὴν τε ἵππων παράχοιεν τοῖς ἑκατοσίοις ἐπιδραμόντες, καὶ ἐπιβοηθεῖεν αὐτοὶ τὰ δυνατά. ἑτέροι τε πεντακόσιοι ἦσαν ἀπείχοντες ἐκ πολλοῦ αὐτῶν, τῆς αὐτῆς ὅτι αὐτοὶ ἕνεκα αἰτίας. ἐπὶ δὲ τῷ Ἀμβλυώπῃ ὁ πρωτοστράτωρ ὡς τὴν ἄλλω ἅπασαν ἔχων στρατιὰν ἐν ὅπλοις παρατεταγμένω. ἔτι δὲ ἑκατοσμήσαντες τὴν στρατιὰν, ἦσαν ἡσυχῇ, ὅπως μὴ τοῖς φυλάττεσιν αἰδῆσιν παράχοιεν ὑπὸ τῷ τείχεϊ.

CAPUT LIX.

Ostenditur explicare, quo pacto Constantinopolis capta sit. Portis apertis ingreditur imperator, & post eum protostrator cum reliquis copiis. Mira humanitas nepotis in a-vum. Patriarcha e monasterio tamquam e carcere liberatur.

QUI igitur scalas habebant, quatuor & viginti, fallentes custodes, facile ad murum Camaris ductu proxime accesserunt eo, ubi ipsorum studiosi excubabant, a quibus agebatur ut urbs caperetur. Et quia ipsos, utpote expectantes, latere non poterant, summissis funibus, quos ex pinnis murorum aptaverant, scalas furlum attrahebant: ita duodecim illi utrinque primi ascenderunt. Imperator autem, & magnus domesticus cum suis centuriis, quamvis luna pleno lumine tum luceret, tamen propter densarum interpositionem nubium, non continenter, sed sparsim, ac divulsim cælum permeantium, quando lux occultabatur, sub tenebris incedebant: quando ejus aspectus reddebatur, recubantes humi, aliam nubem, quæ lunam tegeret, expectabant. Sic sensim gradientes mœnibus, successerunt: a quibus adhuc spatio, quo telum adigi potest, remotos sentientes qui in muro erant, inconditos clamores sustulerunt, civesque ad mœnia, ut hostibus præsentibus advocarunt. Qui foris erant, ad scalas, non jam caventes tumultum, utpote ab oppidanis auditi, accurrebant. Interea imperator ipse alacriter primus ascendebat, magnumque domesticum ad sequendum hortabatur: ratus, si ipsi in muros evasisent, etiam si quis hostium contra iret, non ausuros manum conferre: sed velut a notis refugituros, atque hac ratione suis instar multorum fore. Verum magnus domesticus id non permittebat: aiebatque se, & illum ab officio discessuros, si hoc facerent: nam ex reliquis neminem ascensurum: non quia ad res arduas, periculosasque ignavi essent, neque malignitate aliqua: sed cum unusquisque primus ascendere cupiet, ex æmulatione omnes invicem impeditum iri. Neque solum nulum ascensurum: sed ibi condensatos inter se pugnuros, dissidentesque ac litigantes, hostem neglecturos. Quare nos infra manentes, inquit, ut illi ordine ascendant, facere, & contentionem præcidere oportet. Obtemperavit monitis imperator, & iis qui circum se erant, ascensum concessit. Cum autem multi adhærescentes simul ascendere conarentur, scalæ imperatoris ponderi impares, ruptis fu-

pag. 186.

OI μὲν οὖν τὰς κλίμακας ἔχοντες τέτταρες καὶ ἑκοσι λαθόντες τὰς φύλακας, ῥαδίως τοῖς τείχεσι προσέμιξαν τῷ Καμάριδος ἡγμένῳ, καὶ τὴν πύλωνα ἀνοίξαντες αὐτῶν ἐξῆλθον. καὶ ἐπεὶ αὐτὰς προσδοκῶντας ἐκ τῶν λαθῶν, τὰς κλίμακας ἀνείλκυσαν καλῶς καθεύοντες, καὶ ὑπὸ τῷ ἐπάλξεω ἐξῆλθον. ὅτι οἱ δυοκαίδεκα πρῶτον ἐφ' ἑκατέρας κλίμακος ἀνῆλθον. Βασίλειος δὲ καὶ ὁ μέγας δομέσικος ἅμα οἷς ἦγον, ἐπεὶ πανσέληνος ὡς, καὶ ἡ σελήνη διέφαινε λαμπρῶς, ὁμοῦ δὲ καὶ ὑπὸ τῇ πληρώσει μεταβολῇ νεφέλων καὶ τῷ συνεχῆς, ἀλλὰ διασπασμένως τὸν αἶρα ὑποτρεχῶν, ὅτε μὲν ὡς ἡ νεφέλη κατ' αὐτὰς, ἐβάδιζον ὑπὸ τῇ σκιά. ἐπειδὴ δὲ παρέλθοι, κατακλινομένοι εἰς γῆν, ἑτέραν περιέμενον νεφέλῃ. ὅτε βαδίζοντες καὶ μικρὸν ἦλθον ἐγγὺς τειχῶν. ἐπεὶ δὲ ὅσον ἐφικέσθαι τόξω ἀπέχον, οἱ μὲν ὑπὸ τῷ τείχεϊ αἰδομένοι, βοῇ τε ἐχρῶντο καὶ ἀλαλαγμοῖς, καὶ Βυζαντίως ἐκάλουν ἐπὶ τὰ τείχη, ὡς παρόντων πολεμίων. οἱ δὲ ἐξῶθεν ἐπέδραμον ἐπὶ τὰς κλίμακας ἀφειδυῖτες ἤδη τῷ φόβῳ, ὡς τῷ ἐνδον ἡδημένῳ, καὶ ἐπεὶ ἐγένοντο ἐν αὐταῖς, αὐτὸς τε ὁ Βασίλειος προῦθυμειτο πρῶτος ἀναβαίνειν, καὶ τὸ μέγαν δομέσικον ἑπείθαι οἱ παρεκάλει, οἰόμενος ὡς ἂν αὐτοὶ γένωνται ἐπὶ τὰ τείχη, καὶ τὴν ἐπὶ τῷ πολεμίων, ἐκ ἂν ποτε πολμήσων εἰς χεῖρας αὐτοῖς ἐλθεῖν. ἀλλ' ὑποχίσεται γνωρίμων γενομένων. καὶ τῶν τῷ ἑσπέρῳ τοῖς σφετέροις ἔσεσθαι ἀντὶ πολλῶν. ὁ μέγας δὲ δομέσικος ἐκ ἐπέτρεπον, ἀλλ' ἀμαρτάνειν αὐτὰς ἔφασκε τῷ δέοντος, ἂν ταῦτα ποιῶσι. τῷ δὲ ὑπολειφθέντων ἀναβήσεται εἰς, ἐκ ἀτολμίας τῇ πρὸς τὰ δεινὰ, ἐδὲ κακοτομία, ἀλλ' ἕκαστος πρῶτος ἀναβαίνειν ἀξίων, ὑπὸ φιλονεικίας πάντες ὑπ' ἀλλήλων κωλυθήσονται. καὶ ἐκ μόνον ἀναβήσεται εἰς, ἀλλὰ ὅτι αὐτῶν συσφαμέντες ἀλλήλοις συμπεσύνται ὅτι ἁφθέρῃσιν ἀλλήλους, ἀμελήσαντες τῷ πολεμίων. ὅτι ἕνεκα ἡμᾶς κάπως μένειν δεόν ἀναβιβάζοντας αὐτὰς ἐν τάξει ὅτι τὴν ἑρὼν ἑλκύνοντας. Τοιαῦτα τῷ μεγάλῳ εἰπόντι δομestικῷ ἐπείδετο ὁ Βασίλειος, καὶ τὴν ἀνοδὸν ἐπέτρεπε τοῖς περὶ αὐτὸν. πολλῶν δὲ ἐν ταῦτα προσφωγῶν, καὶ ἅμα ἀναβαίνειν πειρωμένων, ἡ τῷ Βασιλείῳ κλί-

μαζ τὸ βάρος ἐκ ἐνεργήσαντα κατέπεσε τῷ κάλων ραγέντων· καὶ μὴ καταλέλειπτο ἢ τῇ μεγάλῃ δομείῃ· καὶ δι' αὐτῆς ἀνῆσαν κατ' ἐνα καὶ χολῇ πρὸς τὴν ἀνάβασιν ἀμφοτέρων ἐφεσώπων, καὶ ἐκ ἀπειλαῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ πληγαῖς ἐπεχόντων τ' ἄγαν ὠδισμόν. ἐπεὶ δὲ ὀλίγῳ δέοντες ἀνῆλθον ἑκατόν, ὁ τὴν τῷ φυλάκων ἐπιμέλειαν ἐπιτετραμμένος Συναδηνός, ὁ τῇ Μανάλῃ, πρὸς τὴν βολὴν ὁξέως ἅμα δ' ἀποσίοις ἐπιβουλήσας, ἔπω νομίζων ἐπὶ τῇ τείχεσσι εἶναι τὰς πολεμίας, ἀλλ' ἔξωθεν ἐπιχειρεῖν, ἅμα ὀλίγοις ὧν ἦγεν, ἀνέβαιον ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὃ, τι εἴη τὰ δρώμενα βεβλόμενος μαθεῖν. καὶ αὐτὸς τε ἑάλω καὶ οἱ συναναβάντες ὑπὸ τῷ ἐφεσώπων. μαθόντες δὲ ὅτι αὐτὸς ἄγοι τ' στρατιάν, τοῖς κάτω ἐπεφάνου ὑπέειπεν καὶ μὴ ἀνδίσασθαι τῷ νέῳ Βασιλεῖ ἡδὴ ἐν τὸς ὄντι τειχῶν· μάλιστ' ὅτι καὶ τ' στρατηγὸς αὐτῶν ἑάλωκότος, καὶ ἂν δ' ἀφύγοιεν τὸ δεῖναι δίκην ἐς τ' ὑπεραίαν, εἴαν τι ἐπιχειρώσι βλάβειν. ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ κάτωθεν ὅτι αὐτῶν τὸ στρατηγὸς ἑάλω, καὶ ὁ νέος Βασιλεὺς ἐν τὸς εἴη τειχῶν, μεταβαλλόντες εὐθὺς, εὐφύμου τε τ' νέον Βασιλέα, καὶ ἑτοίμοι ἦσαν συναίρεσθαι τὰ δυνάμεις. καὶ κατὰ τὸ ἐπίλοιπον τ' τείχεσσι ἡρέμα ἡδὴ διὰ πάντων ἦεν ἡ τῇ νέῃ Βασιλείᾳ εὐφημία. ὁ δὲ Βασιλεὺς τε καὶ ὁ μέγας δομείκος ἀκούοντες, ἐκείνῃ ἔφασαν δεῖν τῇ κλίμακι προσέχοντας ταλαιπωρεῖσθαι· ἀλλὰ τοῖς ἀναβάσι προσέειπεν σφίσι τὰς πύλας ἀνοίγειν. ὅτε ἐπεὶ ἀνέωχθησαν ἅμα τοῖς ἐπιλοίποις, εἰσῆλθον καὶ ὁ Βασιλεὺς, καὶ μικρὸν δὲ ὁ πρωτοστράτηγος ἅμα σὺν παντί εἰσῆλθε τῷ στρατῷ· καὶ πρὸς τὰ βασιλεία ἐλθὼν ὁ νέος Βασιλεὺς, τὸν Βασιλέα καὶ πάππον προσκυῖναι ὡς περὶ τὸν ἑαυτοῦ· καὶ καθεστάντες μικρὸν, ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς ὡς περὶ τοῖς συμβάσι καταμεμφομένης ἑαυτὸν, μεμνησθαι ἔλεγε καλῶς τῷ λόγῳ τῷ αὐτῷ, ἀνιττόμενος ὡς τὰ λυσίτελῃ καὶ δέοντα συμβεβούνην ἐκ ἐπειθετο αὐτῷ· ὅς ἀρχῆς μέντοι ἦσαν καὶ ὁμοίαν τῷ δ' ἀβόλῳ εἶναι τὴν ἀπερὶ πρὸς τὰ βλάβειν τὰς ἀνθρώπων, καὶ αἰεὶ κακῶς ποιεῖν ἐπιχειρεῖν. καὶ σφάλλεσθαι μὲν τὰ πλείω· ἐστὶ δὲ ἐν οἷς καὶ ἐπιτυχάνειν ὡς περὶ ἐπὶ τοῖς νυνὶ συμβεβούνησι. Καὶ ὁ νέος Βασιλεὺς συνετίθετο ὅπως ἔχειν. παρὼν δ' αὐτοῖς δ' ἀλεγομένοις καὶ Μετοχίτης ὁ μέγας λογοθέτης, Ἀλλ' ἔως πότε, ἔφησεν, ἔσονται τοιαῦτα; εἴαν ᾧ μὴ αὐτοὶ ὁμοιοῦνται, τ' δέοντων γενήσεται εἰδέν. Βασιλεὺς ὁ νέος ἀπεκρίνατο μὲν εἰδέν, ἐθαύμαζε δ' ὅ, τι ταῦτα βέλτεται αὐτῷ, ὡς περὶ ἂν εἰ μὴ παρὼν αὐτὸς τοῖς γινόμενοις, καὶ τὰ πραττόμενα σφάττερον τ' ἄλλων μάλλον ἦδει. πρὸς μέντοι Βασιλέα καὶ πάππον εἰς προσκυῖναι τῇ τῇ Θεῷ μητρὶ τῇ Οδηγητείᾳ ἀπελθεῖν ἐπυθάνετο εἰ κελεύοι. ἐπεὶ δὲ ἐπέτρεπεν, εἰς τὸ τ' Οδηγητείᾳ τέμμενος ἐλθὼν προσκυῖναι τε, καὶ τῷ εὐεργεσιῶν τῷ εἰς αὐτὸν πολλὰς εὐχαριστίας ἀπεδίδεν. ἐκεῖθεν δ' εἰς τ' τῷ Μαγκάνων ἀφίκετο μονῇ, καὶ τὰ τε ἐν αὐτῇ τ' Χριστῷ σωτηρίων παθῶν τεθροναλισμένα σύμβολα προσκυῖναι, καὶ πατριάρχῃ τῷ Ησαΐᾳ δι' αὐτὸν ἐγκλεισμένῳ ὅσον τε ὁ καιρὸς ἐδίδεν εὐχαριστήσας, καὶ εἰς τὸ πατριαρχεῖον ἐφ' ἵππῃ βασιλικῶς κκοσμημένῃ ἀγαγὼν, ἐπανῆκεν αὐθις εἰς τὰ βασιλεία, ὅτε ἐν τοῖς τ' Πορφυρογεννήτῃ οἴκοις τῷ βασιλείῳ νύκτισατο ἐγγύς. ἡ μὲν τοῖς στρατῶν, ἡ μὲν ἐν δὸν ἐσκήνωσε Βυζαντίου, ἡ πλείων δὲ, προσάξαντος Βασιλέως, ἐν τοῖς παρὰ τὴν τῇ Καμύλῃ γέφυραν λειμῶσιν ἐστρατοπε-

nibus quibus attrahebantur, deciderunt, solæque relictæ sunt magni domestici: per quas sigillatim, & paulatim ascenderunt, ambobus astantibus: nec minis tantum, sed plagis quoque se impellentes cohibentibus. Ubi paulo minus centum ascenderunt, præfectus vigilum Synadenus, Marulæ filius, ad clamorem propere cum ducentis subsidio accurrens, nondum hostes in mœnibus esse: sed foris adhuc oppugnare cum paucis quos ducerent, arbitratus, in murum ascendit, volens noscere quid ageretur. Captus est autem ipse cum sociis, qui simul ascenderunt, ab iis, qui jam super muro viscebantur. Qui ut didicerunt, ipsum præfectum cohortes ad opem adducere, cœperunt acclamare his qui adhuc infra erant, cederent, nec repugnarent imperatori, qui jam intra muros esset, præsertim duce jam eorum capto: non enim die craftina pœnam vitaturos, si quid hostile auderent. Qua voce commoti inferni, statim mutatis animis imperatori faustis acclamationibus gratulati sunt, parati eum adjuvare quantum possent: serpebatque per reliqua mœnia inter milites in imperatorem læta acclamatio. Quod ipse, & magnus domesticus audientes, non jam scalis hærendo laborandum dicebant: & ut qui ascenderant, portas referarent, succlamabant. Quibus apertis, a cum reliquo agmine introivit imperator, pauloque post protostator cum toto qui restabat exercitu. Progressus ad palatium nepos b avum consueto more venerabundus salutavit; & cum aliquamdiu confedissent, avus velut propter ea quæ acciderant semet incutians bene se meminisse ajebat verborum ejus (innuens se utilia, & necessaria suadenti non obtemperasse.) Ab initio autem idem, & simile semper diabolo esse studium nocendi hominibus, semperque eum malefacere. Et cum fallatur, decipiaturque sæ-Edit.Parisf. pius, in quibusdam tamen voto suo pag.187. potiri: ut in his quæ nunc evenierint. Hæc nepos assensu confirmavit. Tum magnus logotheta Metochites, qui eorum sermoni intererat, Quousque tandem hæc patiemur? inquit. Nisi enim vos in concordiam redieritis, nihil fiet e republica. Junior imperator tacere, mirari autem, quid sibi cum his verbis vellet, quasi non adesset ipse illis quæ fiebant, & quæ agerentur nosset melius omnibus. Deinde ex avo quærebatur, num se ad Dei Matrem Hodegetriam adorandam abire permetteret. Eo annuente, ingressus templum, eam precibus veneratus, pro collatis beneficiis amplas gratias egit. Inde in Manganenſe monasterium se contulit, & pie cultis quæ in ea salutiferæ mortis Christi monumenta pro thesauro aservabantur, ac patriarchæ Isaïæ sua causa incluso, pro tempore gratias agit, & eoque super equo regie instrato, & ornato in patriarchium reducto, ad palatium rediit, & in ædibus Porphyrogeniti palatio vicinis noctem egit. Exercitus pars intra Byzantium mansit: major pars, jussu imperatoris, in pratum juxta pontem Cameli recessit, ibique castra posuit. d Domus nulla, præterquam magni logothetæ, idque

neſcio imperatore, direpta eſt. Hoc modo bellum inter Imperatores Romanos a principio erupit, tot mutationes habuit, & tandem in hunc finem deſiit. Sic autem omnia uti contigerunt, veriffime, accuratiſſimeque conſcripta ſunt: id quod in exorſu hiſtoriae nos faſturos promiſimus. Belligerarunt annos ſex, menſem unum, incipientes nimirum anno ab orbe condito, viceſimonono ſupra ſex millia & octingentos, Indictione quarta, decimotertio Kalendas Majas, & ad annum quintum & triceſimum ſupra mille octingentos ad Indictionem undecimam, & decimumquartum Kalendas Junias per ducentes.

πτοῦ καὶ τετρακοσίου ἔτους ἐπὶ τοῖς ω'. καὶ χ'. ἐν πρώτῃ ἐπὶ δέκα Ἰνδικτιῶνι Μαΐου ἐν-
τάτῃ ἐπὶ δέκα.

δεῦτατο ἔλθεσα. ἀρπαγὴ δὲ πραγμάτων ἐγένετο
ἐδεμία, πλὴν εἰ μὴ τῆς μεγάλου λογοθέτου οἰ-
κίας, καὶ τὸτο παρὰ γνώμην Βασιλείως. Οὕτω μὲν
ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν Ρωμαίων Βασιλέων πόλεμος
συνέειπεν τὴν ἀρχὴν, καὶ τοσαύτας ἔχε τὰς μετα-
βολὰς, καὶ τελευταῖον εἰς τοιαῦτα ἐξέβη. καὶ ὁ-
πω συνεγράφησαν ὡς ἐγένοντο μὴ ἀκριβείας ἀ-
πάσης καὶ ἀληθείας, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπηγγειλά-
μεθα. ἐπολέμησαν ὃ ἐν ἐνὶ μὲν καὶ ἑτεσιν ἑξ,
ἀρξαμένων ἀπὸ τῆς ἐνάτης καὶ εἰκοσθ' ἔτους ἐπὶ τοῖς
ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχίλιοις ἐν τετάρτῃ Ἰνδικτιῶνι,
ἐννεακαίδεκάτῃ ἄγοντος Ἀπριλίου ἄχρι τοῦ πέμ-
πτου καὶ τετρακοσίου ἔτους ἐπὶ τοῖς ω'. καὶ χ'. ἐν πρώτῃ ἐπὶ δέκα Ἰνδικτιῶνι Μαΐου ἐν-

151

J O A N N I S
CANTACUZENI
HISTORIÆ LIBER II.

P E R I O C H A .

QUID superiore libro memorarit, quidque proxime sequenti memoran-^{Edit. Paris.}
dum sit, per transitionem significat. Nepotis occupato Byzantio in^{pag. 188.}
a-vum cura, reverentia, honos, liberalitas. Magno logothetæ igno-
scitur: in protostratorem urbis præfectura confertur. Petit imperator a patriar-
cha, uti in gratiam redeat cum episcopis, a quibus fuerat vehementer of-
fensus. Quo pacto Marcus Caballarius, maledicentiæ in ipsum reus, ejus
conspectu tremefactus fuerit, & corruerit. Mittit suo loco magnus domesti-
cus, qui patriarcham flectat. Frustra. Dies Synodo dicitur. Domesticus episco-
porum patronus, supplicibus verbis patriarcham expugnat. Imperatori de benefi-
cio gratias actum eunt. Ejusdem imperatoris in benemeritos, totamque civitatem
munificentia Mæsurum in Thraciam superiorem, vicissim Romanorum in Mæ-
siam impressio, & capta Diampolis. Alia Mæsurum in Thraciam irruptio, Bu-
celi occupatio, Probatæ obsidio. Romani fœdus violatum objiciunt, minas inten-
tant. Mæsus causam indicat, cur partem de imperio Romano sibi cupiat.
Ostenditur magnitudo Romani exercitus, qua territus Mæsus pacem promit-
tit. Quare tam audacter in Thraciam Mæsi prædabundi irruerent. Roma-
nus miles, spoliis egre carens, pugnam non commissam dolet. Redintegra-
tur inter Mæsum, & imperatorem amicitia. Magnus domesticus Syrgian-
ni tolerabilem carcerem, dehinc libertatem exorat. Amor mutuus imperato-
ris, & domestici, qui di-vise petitionis rationem reddit. Magistrum suum
militarem celebrat. Syrgiannes custodia liberatur. Xena imperatoris mater a
magno domestico se celatam irascitur. Germani pecuniarum egentes, propter
vetus hospitium cum imperatoribus Constantinopolitanis, subsidium petunt;
sed ob exhaustam ærarium nihil impetrant: copiasque accipere (quarum cau-
sa pecuniam petere videbantur) nolunt. Domesticus parte onerum suorum
Apocauchos humeros supponente levatur. Pluribus de causis imperator Cyzi-
cum vadit. Pax cum Zamerchane satrapa, urbes orientis infestante. Res
adversum barbaros in Bithynia vario eventu, nec sine Romanorum gla-
ria administrata. Nuntius ad protostratorem Byzantium. Naves ut sint
paratæ jubetur. Castra custodiuntur. Laus Romanorum ex ore hostium. Se-
nes Persarum proceres loci mutationem dissuadent: & qua cautione in eo-
dem infamie vitandæ causa manendum, edisserunt. Rumor de imperatoris
obitu, fuga militum. Imperator Constantinopolin lembo transducitur. Apud
Philocrenen Romani cladem accipiunt. Amor imperatoris in Cantacuzenum
ἐραπύως declaratus: & quo pacto per se, perque alios laborarit, ut eum im-
perii collegam haberet. Ille tamen singulari modestia oblatam dignitatem sem-
per repudiat. Zacharias Genuensis Chium ab imperatore seniore concessam,
sibi posterisque suis propriam facit. Calothetus dynasta matri magni dome-
stici ejus recuperandæ viam pandit, & in eam rem auxilium suum polli-

Edit. Paris.
pag. 189.

cetur. Consilium domestici, quomodo agendum cum Martino, qui tunc insulam obtinebat. Quanto navium numero, & qualibus epibatis eodem navigatum. Navarchorum in apparatus pompa emulatio. Conditiones, quibus imperator Martino insula praefecturam relinquere voluit. Benedictus castellum tradit. Martinus quoque se dedens, beneficio domestici mortem evadit: ipse in carcerem ducitur, uxor, & familia solum vertunt, milites ejus data venia, ex duabus conditionibus posteriorem eligunt. Imperator etiam benevolentibus, non benemeritis tantum, gratiam referendam putat, & populo Chio onus tributarium imminuit. Benedicti insignis pertinacia, & arrogantia intolerabilis, omnes conditiones, quamvis honestissimas aspernantis, nisi insula sibi in peculium detur. Imperator apud Phocaeam veterem a Persis satrapis colitur: Phocaea nova ei transditur. Benedictus denuo Chium subjugare infelici successu aggreditur. Sequitur locus perelegans, & patheticus de morbo, & instante imperatoris obitu apud Didymotichum, ubi magnus domesticus sibi jam tertio delatum imperium abnuitt: cui ipsum, & una imperatrix a moribundo imperatore commendantur. Omnibus ordinibus valedicit. Ingens exoritur comploratio. Palatium ad extremam morituro salutem dicendam patet cuilibet. Ante mortem habitum monasticum postulat. De Xena matre quamvis semel iterumque admonitus, nihil constituit. Magnus domesticus pro consuetudine in morte imperatorum solemne juramentum exigit. Constantinum despotam, quamvis multum rogatus, nec vita, nec oculis privare sustinens, occulte liberum dimittit. Constantinopolitani jurant. Andronicus senior timens, ne extincto nepote ipse habeatur pessime, ultro ad monachos se aggregat. Junior a monastico schemate per magnum domesticum impeditur: qui cum medicis expostulat, imperatorem terret. Mandacum ultimum imperatoris de exanimi suo corpore. Ob imperii pondus, & molestiarum molem magnum domesticum miseratur. Mortis indicia. Aqua de fonte Matris Dei cum omnium incredibili gaudio sanatur. Narrantur ei quae interim gesta sint: probat omnia, praeter missionem Syrgiannis in occidentem: quam tamen postea non improbat. Syrgiannis a domestico alienatus animus. Recensetur, quid despotae Constantino acciderit; e carcere eximitur. Nepos Andronicus a tum induisse monachum tristatur: cui domesticus solatium suggerit. Pœnitet, non ei reddidisse imperium, quemadmodum cogitarat: quae de re cum domestico consultans, ab ea pœnitundine deducitur, argumentis partim quae movere potuerint, partim quae moverint dissolutis. Deiparae de recepta sanitate gratias agit. Persae populos victores. Achris a Triballis obsidentibus asseritur. Mæsus & imperator in Triballorum fines irrumpunt, Mæsus ex vulnere interit. Regina, Michaelis conjux, imperatoris soror cum liberis pellitur. Mæsia ab imperatore vastatur: quaedam oppida deditionem faciunt. In locum Isaie patriarchae Joannes presbyter, magni domestici suasu ab episcopis surrogatur. Persae vastatores male mulctantur. Syrgiannis sociorumque in domesticum & imperatorem conjuratio. Majestatis a Zamplacone arcessitus, crimen negat. In summo discrimine ad misericordiam domestici confugit: qui ei ingratum animum exprobrans, aliquatenus auxilium promittit, stultitiamque facti ipsius apolo go festivissimo ante oculos ponit. Nicæe ab Orchane Persa obsessa succurritur, pax componitur. De Syrgianne judicium exercetur: ampliationem petit: Galatam fugit, ubi diligenter quaesitus, non invenitur. Inde Eubœam, inde ad Cratem abit, cui adversus Romanos dat operam. Sphranzes senator, siue aulicus, contra Syrgiannem se imperatori offert: qui, qua ratione

vicus, ac sine pugna in potestatem veniat, consultatur. Negotium Sphran-
zi datur. Persæ in Macedonia victi. Sphranzes Syrgiannem astu occidit: ab
imperatore præmio afficitur. Cum Cræle concordia refarcitur; ciuitates ab eo
capte ad fidem redeunt: eidem auxilium ab imperatore mittitur. Regina Mæ-
sia per duos proceres regno exigitur. Alexander Michaelis ex sorore nepos rex
declaratur; qui urbes, quæ se imperatori dediderant, magno collecto exercitu
recuperare contendit. Persæ Nicomediam obsessuri terrentur. Imperator Mæsi-
am in vadit. Pax sancitur. Pro urbibus ablatis digladiatio, Anchialo Diampolis
permutatur. Alexander Scythas sibi auxilio contra patrum venientes, dolo in
Romanos mittit, vel præmittit potius. Atrociter pugnatur. Matrimonium cum
Maria imperatoris filia bis petitur, bis recusatur. Fœdus feritur. Conuiuium
initur, & de strenuitate Romani commendantur. Amurius Joniæ satrapa Thra-
ciam incursans, illæsus abit. Senior imperator, & mater junioris hac luce de-
funguntur, Monomachus Thessaliæ gubernator rebellat. Montani Thessali im-
peratori salutem dicunt, obsequia sua ei deferentes. Cum Cræle imperator aliquot
dies hilariter, & in epulis consumit. Lesbos a Genuensibus occupatur: eo im-
perator cum classe magna profiscitur. Delii a Genuensibus deficiunt: nec ii cum
Romanis configere audent. Pincerna ad Mitylenen oppugnandam relinquitur:
cætera opida Romanis se dedunt. Contra Phocæam, & Mitylenen imperator Sar-
chanis satrapæ auxilium in vocat. Phocæensium in se defendendo constantia.
Tres filii satrapæ Joniæ imperatori fidem suam pollicentur. Nobilium Romano-
rum clandestina in imperatorem perfidia: ingens eidem a Persis auxilium. Ma-
gni domestici cum Amurio Persa colloquium, & epulatio, & quantum gratia
apud eum potuerit. Domesticus amicum quemdam Genuensem ad tabernaculum
suum inuitat, cui Phocææ deditionem egregia oratione suadet. Ille de suorum
obstinatione conqueritur, consilium poscit. Magnus domesticus auctor est, ab im-
peratore veniam orent; Persas obsides ei donent; Phocæam, & Mitylenen red-
dant: multa item bona enumerat, quibus ab eo afficiendi sint. Urbes cum obsi-
dibus redduntur, ita Lesbos recipitur. Albani tumultuantur, ciuitatibus vi-
cinis depopulationes inferunt, domantur, immensaque præda congeritur. Acar-
nanum procerum de imperatore recipiendo dissensio: reginæ sententia approbatur.
De nuptiis cum principe Nicephoro, & domestici filia assentitur imperator; li-
bertatem negat. Dedit se provincia, imperatorisque mansuetudinem, ac benefi-
centiam memorabilem experitur. Puer Nicephorus a malevolis ad dominam
Tarenti transfertur. Rebus confectis imperator Thessalonicam redit. Alexander
rex Mæsorum super matrimonio legatos mittit, cui quamvis barbaro, publici
causa commodi filiam suam despondet. Persæ raptores a domestico, & impera-
tore ceduntur, capiuntur, fugantur. Nuptiarum apud Adrianopolin celebritas.
Acarnanum defectio. Nicephorus a rebellibus repetitur, atque a Tarentina prin-
cipe filiarum altera ei desponsa dimittitur. Quenam & qualis illa mulier fue-
rit, exponitur. Duo duces in Acarnaniam cum copiis mittuntur, imperator se-
quitur, & ibi ejus acta. Artæos domesticus ut præfractos reprehendit: quantum
damni fecerint, ostendit; gratia comminatur: Rhogios contra eorum contume-
lias defendit. Quo jure Acarnania Romanorum sit, demonstratur. Artæi se de-
dunt. Imperator, & milites morbo affliguntur. Thomocastriorum obsidio, & eo-
rum superbia atque contumacia. Ad deditionem eos domesticus cohortatur, &
eo scopo cum pedagogo quoque principis pueri, viro prudente ac nobili, agit.
Ad concilium res refertur. Deditio decernitur. Laudantur a magno domestico,
& ab imperatore honorifice accipiuntur. Magni domestici filius Mattheus Thes-
salonicae Demetrii despote filiam uxorem ducit: Apocauchus monachismi pro-

fitendi facultatem rogat : ejus voluntas exploratur . Classem contra Persas piratas petit . Esse ignavum , & improbum hominem , imperator domesticum monet . Datur classis : apparet ejus fraus , & calliditas . Urbes & castella , quæ partim construxerit , partim instauravit imperator , recensentur . Barlaamus monachus Calaber turbas Thessalonice dat . Gregorii Palamæ , & fratrum ejus virtus . Monetur Barlaamus , ne monachorum institutum convitiis laceret . De lumine , quod aliquando sanctos viros circumfundit . Item de lumine Christi transfigurati in monte Thabor , cum oculis corporeis conspectum sit , an increatum fuerit . Barlaamus negat , & bene quidem . Contra eum Synodus cogitur , cui respondet . Canit palinodiam Barlaamus , cui petenti venia datur : & datur cum significatione caritatis egregia . Novas turbas ciēt ejus discipulus Gregorius Acindynus , qui altera Synodo coacta damnatur . Imperatoris morbus . Apocauchus magnum domesticum sollicitat , ut insignia imperatoria assumat , & ut filium eo inducat , matrem quoque tentat : sed ab utrisque rejicitur . Sermo domestici cum Anna imperatrice , & imperatoris ex hac luce emigratio . Singularia & in primis notabilia in hoc libro sunt hæc : Exempla caritatis , ac venia in inimicos , qualia libro primo in pecuario Sympano , & imperatore juniore adversus panhypersebastum mirifica duo vidimus , & rursum libro tertio quædam eximia videbimus . Tot Persarum irruptiones , quibus res semper male cessit . Testificatio crebrior , & ἐναργεστάτη amoris incomparabilis inter imperatorem , & magnum domesticum . Imperatoris morbus gravissimus , & divina per Deiparam sanatio . Syrgiannis conjuratio , judicium , trucidatio . Chius , Lesbos , Acarnania recuperata . Monachismi præclarum aliquoties encomium , ut etiam sæpe in tertio , & quarto potissimum . Contentio Barlaami cum monachis Grecis , & Synodi due . Imperatoris e vita discessus .

CAPUT PRIMUM.

Post transitionem docet , quam a vo providerit , & quam reverenter eum tractarit . Magnum logothetam venia , protostratorem urbis præfectura donat . A patriarcha , ut episcopis adversariis offensam remittat , obtinere nequit . Aliis de se benemeritis gratias agit . De Marco Caballario quæsito , & in conspectum imperatoris adducto historia : ex qua & vis conscientie in illo , & in imperatore divina quædam clementia elucet .

Quæ ab imperatoribus bello multo , paceque iterum , & ite-

Μὲν οὖν πολεμῶσι τε ἀλλήλοις τοῖς βασιλεῦσι καὶ μετὰ ξαλλαττομένοις ἐπράχθη

μετ' ἀλλήλων, τοιαῦτα ἐστὶ. νῦν δὲ εἶναι μοι δοκεῖ λοι-
πὸν διηγεῖσθαι καὶ τῶν νέων Ἀνδρονίκου ἡδὴ τῶν πᾶσαν ἀρχὴν
Ρωμαίων ὑποποιήσαντων ἐπράχθη κατ' ἐαυτὰν. ἐς ᾧ
τὴν ὑπεραίαν μὲν τὴν Βυζαντίαν ληΐν, πρὶν ἄλλης τινοῦς
ἀφαιδαι διοικήσεως παραγμάτων, ἐν ὁποίοις τισὶ χρὴ
τὸν Βασιλέα ὡς πάππον κατέστησε δέχεσθαι. καὶ τὴν ἀρχὴν
καὶ τὴν διοίκησιν τῶν παραγμάτων ἀπένειμεν ἐαυτῷ, τῶν ἄλλων
δὲ ἔδεν ὑφεῖλε Βασιλέως. ἀλλὰ τὰς τε Ρωμαίους ὅσων ἤρ-
χε προσέταξεν αὐτῷ ὡς Βασιλεῖ προσέχειν, καὶ τὴν ἰσχύ-
ν ποδιδόναι τιμῶν. καὶ ὅποτε βάλονται πρὸς αὐτὸν ὡς προ-
σκυνοῦντες ἵεναι, καλύεσθαι παρ' ἐδρός. ὡς παῖδας
καὶ τὰς ἄλλας συγγονεὶς Βασιλέως εἰς τὰ Βασιλεία εἰσιόν-
τας αὐτῷ συνδιμερόειν καὶ συμεῖναι καθόσον βέλονται.
καὶ τὴν θεραπείαν πᾶσαν ἀκίνητον μένειν ὅσον ἔστι. καὶ ἐπ' αὐ-
τῷ εἶναι ὅ, τι αὐτὸν κελόη ποιεῖν. καὶ ἀναλωμάτων ἕνεκα αὐ-
τῷ τε καὶ οἰκειῶς, ἀπὸ τῶν δημοσίων φόρων τὴν λεγομέ-
νην παρέχειτο τοπικῶν, φέρεσαν ἐπ' ἐνιαυτὸν διχίλις
ἐπὶ μυριάσι χυσῶν, καὶ ἕτερα χρήματα ἴσα ἐκ τῶν Βασι-
λικῶν ἐκέλευε χορηγεῖσθαι ταμίαις. καὶ ταῦτα εἶναι ἐπ'
ἐκείνῳ ἢ ἂν ἐθέλοι χρῆσθαι. τῶν τε Βασιλείων παρεχά-
ρισεν αὐτῷ. αὐτὸς δὲ εἶποτε ἐπὶ δημοσίᾳ τῇ Κωνσταντινου
ἕως ὁ πάππος περιῶν. ἐν τοῖς Δημητεῖσι τῶν δεσποτῶν διέ-
τριβεν οἴκοις. καὶ πρὸς Βασιλέα ἐρχόμενος συχνῶς, ὡς
μίλει τε αὐτῷ γυναικί, καὶ ἐβλεψέτο περὶ τῶν παραγμά-
των, καὶ ἔδεν ἥττον ἢ πρότερον αἰδῶ καὶ τιμῶν παρέχετο
προσήκουσαν αὐτῷ. οἱ δ' ἄλλοι Ρωμαῖοι, καὶ τοὶ παρὰ
τῶν νέων Βασιλέως καὶ πρὸς εἰρωνείαν, ἀλλ' ἀληθῶς προσε-
ταγμένον, τὸ πάντα τὸν ἐθέλοντα πρὸς Βασιλέα ἐρχε-
σθαι καὶ ἀκωλύτως προσκυβεῖν αὐτὸν, ὅμως καὶ προσήσαν
δεδοικότες μή τι δέξαι ταῦτα ὑποπτόμενοι νεωτερίζειν. τὸν
μέγαν δὲ λογοθέτην ἐκέλευσεν ὁ Βασιλεὺς εἰς Διδυμό-
τειχον ἐλθόντα, ἐν ἐνὶ τῷ αὐτόθι φροντισθεῖων δέχεσθαι
βειν. καὶ ἡ αὐτῶν τινοῦς. ἔπειτα συγγνώμης καὶ αὐτὸς τυ-
χῶν, εἰς Βυζάντιον ἐπανελθὼν διέτριβεν οἴκοι. τὴν Βυ-
ζαντίαν δὲ ἀρχὴν τῶν πρωτοστράτορι παρέχεν ὁ Βασιλεὺς.
Ἐπεὶ δὲ κατ' ὃν ἐπολέμην ἀλλήλοις χρόνον οἱ Βασιλεῖς,
πολλὰ τῶν προσόντων τοῖς συνῶσιν ἐκατέρωθεν ἀλλήλων
διηπάσθη, ἵνα μὴ διαφοραὶ γίγνοιτο μεταξὺ ἀμφοτέ-
ρων τῶν μέρων τὰ οἰκεία ἐπαναστάσειν πειρωμένων, προ-
μηθεύμενος ὁ Βασιλεὺς, περὶ μὲν τῶν κινεμένων ἐκέλευ-
σε μηδένα ἔχειναι μηδὲν ὀχλεῖν, ἀλλ' εἶναι τὰς ἐχόντας
καρπεῖσθαι. τὰ δ' ἀκίνητα ἐπαναστάσειν τοῖς ἐξ ἀρ-
χῆς κυρίοις. καὶ τὰς ἐπιμελητῶν τῶν πρωτοστράτορα τοῦ
Βυζαντίου ἀρχόντας ἐκέλευσεν εἶναι. μὲν τὸ ἀπὸ τῶν εἰς
πατεράρχων, ἅμα μὲν ἐχαιρετίζων αὐτῶν, καὶ οἰκείως
καὶ φιλικῶς προσομιλήσων. καὶ ᾧ τὴν πρώτῃ συμτυχίαν,
τῷ καιρῷ καὶ τῶν παραγμάτων ἐκείνων, ὅσον ἀποσιώσασθαι
μόνον ἐποίησαντο τὸ ὁμιλῆναι, ἅμα δ' ἵνα καὶ τοῖς ἀρχιε-
ρεῦσιν, οἱ αὐτὰ ἐκβαλομένα τὰ πατριαρχεῖα, καὶ εἰς δεσ-
μωπότερον οἰοῖται ἀπαγομένα, καὶ μόνον ἀντέστησαν οὐδὲν ὑ-
πὲρ αὐτῶν, ἀλλὰ ὡς συγκατεργάσαντο, τῷ γε εἰς αὐτὰς
ἦκον, τῶν κατὰ τὴν ἐκείνην, δοῦναι συγγνώμην δεινῇ
αὐτῶν. ἡ δὲ κατ' αὐτῶν πολὺς φερόμενος ὁ πατεράρχης,
καὶ δίκας ἀξίων λαβεῖν παρ' ἐκείνων τὴν προδοσίας τῆς εἰς
αὐτὸν. καὶ δεινῶς αὐτῶν πολλὰ περὶ αὐτῶν, οὐκ ἠδυνήθη
παῖσαι συγγνώμην παραχεῖν αὐτοῖς, τὰ ἔχοντα λέγων
ἠδικῆσθαι ὑπ' αὐτῶν, καὶ δὲ αὐτοῖς δίκην λαχεῖν τῆς προ-
δοσίας. Ἐπεὶ δὲ ἐπανήκεν εἰς Βασιλείαν ὁ Βασιλεὺς, τὴν
μνηστοπότην μετὰ καλεσάμενος Φερῶν, καὶ χαρτοφύλα-
κα τὸν Κεπάλλω, καὶ τὸν τῶν μοναστηρίων ἀρχόντα Κυβα-

Pars I.

rum redintegrata gesta sunt, superio-
re libro explanavimus. Sequitur ut
quæ junior Andronicus, totius jam
potens imperii seorsum patraverit,
prodenda memoriæ videantur. Die
altera a capto Byzantio, antequam
ullam partem administrationis attingeret,
rationes avi in posterum sibi
constituendas existimavit. Ac princi-
patum quidem, ejusque moderatio-
nem ipse sumpsit; reliquorum nullo
eum multavit: sed Romanos quot-
quot ditione sua continerentur, illi
non secus quam imperatori obedire,
eundem quem sibi honorem tribue-
re, & quoties eum adire adoratum
vellent, ne a quoquam arcerentur
edixit. Præterea ipsius liberos, alios-
que cognatos palatium celebrare, to-
tos dies cum eo consumere, & quam-
diu placeret versari; de numero, &
obsequiis ministrorum nihil mutari, &
licere illi quæ liberent omnia. Dein-
de in sumptus ejus, & familiæ de pu-
blicis vectigalibus, b quam * πίκλῳ * Gr. τοῦ πίκ-
los duodena aureorum millia, & alte-
rum tantum e fisco decrevit. Hujus
pecuniæ dispensandæ modum penes
illum reliquit: cui palatio quoque ce-
dens quamdiu superfuit, in ædibus
seu palatio Demetrii despota, patrum
fui habitavit. Sæpius illum visens, ex-
tra simulationem, sincereque sermo-
nes, & consilia cum eo conferebat,
nihiloque inferiore, quam antea re-
verentia, ut decebat, & honore il-
lum prosequabatur. Verum enimve-
ro, quamquam imperator non fide-
ret, sed ex animo mandaverat, ut libe-
ri essent ad avum aditus ac saluta-
tiones, accedere tamen Romani non
audebant: quod formidarent, ne ob
id, quasi rerum novarum cupidi,
suspicionem laborarent. Magnum logo-
thetam Didymotichum abduci, &
in aliquo monasterio vitam agitare
jussit. Et agitavit quidem ibi ad tem-
pus, donec etiam ipse veniam con-
fecutus, Byzantiumque postliminio re-
versus, illic reliquum ætatis exe-
git. Præfectura urbis protostratorem
cohonestavit. Et quoniam bello du-
rante, utrarumque partium sequaces
multa invicem diripuerant, & ne li-
tes & controversiæ nascerentur, dum
sua recuperare & hi & illi student,
provide statuit, ut de mobilibus ne-
mini cuiquam liceret exhibere nego-
tium, sed habentibus relinquere-
ntur soli. Autem ad veteres possessores
redirent, eamque procurationem pro-
tostratori dedit. Post hæc ad patriar-
cham adiit, tum ut ei gratias ageret,
familiariterque, & amanter cum eo
colloqueretur (id enim priore congres-
su, quia tempus, & res non sinebant,
perfunctorie fecerant) & tum ut veniam
episcopis impetraret, qui, dum ipse e
patriarchio ejectus, velut in carcerem
concluderetur, non modo se non op-
posuerant, verum etiam pro virili sua,
ut concluderetur, adjuverant. Stoma-
chabatur enim patriarcha magnopere,
& f ut proditoribus supplicia irroganda
arbitrabatur. Verum enimvero preci-
bus quamvis multis locum nullum relin-
quebat, quod dictitaret, indignissima
se ab ipsis affectum injuria, & proditio-
nem eos luere oportere. Ubi domum

Edit. Paris.
pag. 192.

restitit imperator, metropolitam Pherarum cum Cutale chartophylace, & Cyberiota monasteriorum præsidente (qui quod ab eo steterant, aliquamdiu in custodia fuerant) accivit: de officio præstito gratias retulit, & honoribus eos ornavit. Chartophylaci, quia majores honores capessere volebat, munus effecit splendidius, magnumque chartophylacem nominavit; quod epitheton chartophylaci usque hodie manet. Deinde Marcum Caballarium Bardæ filium, qui de muro in ipsum contumeliam torserat, ad se adducendum curavit. Is haud immemor, quæ blaterasset, antequam investigaretur, simul imperatorem Byzantium inivisse audivit, in foveis quibusdam, locisque subterraneis se abscondit, ut ad conquiendum delecti, multo tandem labore eum invenerint, quem in palatium perduxerunt. Fama disseminata, petulantem illum convitiatorem imperatoris in palatium ad pœnas abduci, urbs tota ad spectandam miseri necem concurrat. Ut intra palatium venit, ipso conspectu imperatoris tremore, ac vertigine correptus, in terram collabitur; quem erigentes qui ducebant, imperatori sistunt, oppletum lacrymis, & oculos humi dejectum, nec audientem illos contra tollere: sed sine mora exquisitis tormentis se interimendum cogitantem. Altum silere universi, & qua pœna Marcus plecteretur, suspensi expectare. Cernentes porro adeo pavitantem ac tremulum astare, alii solo ejus aspectu in magnam commiserationem versi, lacrymas & gemitus cohibere non poterant: alii prudentiores, ex præsentis re illius magni quondam, ut audimus, futuri iudicii quamdam imaginem concipiebant; & apud animos suos inexplicabilem illum coram terribili, & incorrupto tribunali peccatorum pudorem depingebant. Si enim coram rege mortali, ubi etiam non possunt esse diuturna supplicia, tanta fuit in reo consternatio, ut ejus magnitudine ante prolata sententiam pene appareret mortuus (quia nimirum quorum coarguebatur, ad ea quid responderet non habebat) quid tunc illis fiet, qui sibi improbe factorum sunt conscii? Ex hujusmodi paradigmata intelligentiores illi se ipsis meliores evadebant, vitamque suamque ad normam probitatis accommodabant. Imperator, cum neque prius Marcum puniendi gratia quæsisset, & tunc omnes hoc exemplo h velut in scena castigatos, emendatosque videret, paulum conticescens, Quid hoc Caballari, inquit, quod tam contumeliosus etiam in præsentem me fuisti? nam contumeliis absenti impositis ignosci possit. Hac voce Marcum animus relinquit: humi repente cadit, & eam capite pulsans, præ timore spiritum editurus putabatur. Imperator post longius silentium jacentem jubet surgere. At ille, si ve quia non audiebat quod dicebatur, si ve quia solutis pavore membris surgere e terra non valebat, volutabatur, nec oculos aperiens, nec verbum emitens. Imperator apparitoribus manu signum dat uti eum attollant: sublatum ut se colligat, & dictis mentem adhibeat, hortatur, & sic eum alloquitur: Quod pavitas, & tremis, gravissima-

ειώτῳ, οἷα δὲ αὐτὸν δεσποτικῶς οἰκίσαντας ἐπὶ χρόνον τινὰ, καὶ ἄλλα κῆχαρίσσει, καὶ εὐεργεσίαις ἡμεῖς αὐτὸ πολλὰς. τὸν δὲ χαρτοφύλακα, ἐπεὶ μὴ ἠβούλετο ἀπὸ τῆς τῆ χαρτοφύλακος ἀξίας εἰς ἑτέραν μετατρέχειν, αὐτὸν αὐτῆς ἐποίησεν ἐντιμότεραν, μέγαν χαρτοφύλακα προσαγορεύσας καὶ ἀπ' ἐκείνης εἰς δεῦρο τῆ χαρτοφύλακι διατάσσεται τὸ Μέγας Μάρκον δὲ Καβαλλάριον τὸν τῆ Βάρδα, ὃς ὡς ἀπὸ τῆ τειχῶν πρότερον πρὸς ὕβριν Βασιλεῖ διελεγμένος, ἐκέλευσεν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς. ὁ δὲ, καὶ πρὶν ζητηθῆναι, οἷα ἐφθέρχεται εἰδὼς, ἅμα τῷ πυθέσθαι ἐντὸς εἶναι Βυζαντίως Βασιλεία, ἐν ὑπονόμοις καὶ ἀδύτοις τοῖς κατέκρυψεν ἑαυτὸν. Πολλῶν ὅμως περὶ τὴν αὐτὴν ζήτησιν οἱ προσεταγμένοι εἰσενεγκόντες σπασίον, εὐρίσκουσιν καὶ ἄγουν εἰς Βασιλείαν. φήμης δὲ δρακονοῦσης ὡς ὁ ὕβριος ἐκείνος Βασιλέως εἰς τὰ Βασιλείαν ἄγεται κολαδιστὴς, συνειδραμὲν ἡ πόλις πανδημεῖ, ὅποῖον ἔσται ὁ φόβος ἀποδανῆται. Βασιλεὺς δὲ ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι. καὶ ἐπειδὴ τῷ τῆ οἴκῃ θυρῶν ἐγένετο εἴσω, εἰς Βασιλείαν ἰδὼν, ἔσται τε ἐλήφθη, καὶ περιδινθεῖς, κατέπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν. ἀναστήσαντες δὲ οἱ ἄγοντες, ἐγγὺς ἤγαγον Βασιλέως, δακρύοντες ὑπόπλευον, καὶ πρὸς τὴν γῆν νεκρῶν, καὶ μὴ διακρίνον ὅπως εἰς Βασιλείαν ἰδεῖν, ἀλλ' αὐτῶν προσδοκῶντες πείσασθαι τὰ δεινότερα. Σιωπὴ δὲ βαθεῖα κατέχευε τὸ πλῆθος πᾶν, καὶ πάντες ἦσαν μετέωροι πρὸς τὴν ἐπενεχθῆσομένην τῷ Μάρκῳ καταδίκην. ὁρῶντες δὲ αὐτὸν οὕτως ἰσάμηνον ὑπότρομον καὶ περιδινθῆναι, οἱ μὲν αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς θείας μόνης παρακαλεῖντες, εἰς δάκρυα καταφέροντο καὶ οἰμωγὰς. ὅσοι δὲ καὶ συνεισέτιμον τῷ πολλῷ ἦσαν, τῆς μελέτης κείνης, ὡς ἀνέστη ἐλάμβανον ἀπὸ τῆς γινόμενης εἰκόνας. καὶ ἀνεζωγράψαν ἐν ἑαυτοῖς τὴν ἀρρήτον ἐκείνην τῆς ἀμαρτωλῶν αἰχμῶν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ καὶ ἀδικεῖν δικαστηρίου. Εἰ δὲ ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ, ἔνθα καὶ αἱ τιμωρίαι ὀλιγοχρόνιοι, ποσά τῃ τὸν κενόμηνον ἐκπληξίς εἶχεν, ὥς ἡδὴ καὶ πρὸς τῆς ὑποφάσεως τῆς πλείω μέρει ὑποπνεύματα ὑπὸ δέας, ὅτι μηδεμίαν ὑπολογίαν εἶχεν ἐφ' οἷς κατηγορεῖτο ἐνεγκῆναι, τί ἐν αὐτῷ πάσχει τότε οἱ ποιητὰς συνεισέτιμον ἑαυτοῖς; καὶ βελτίως αὐτῷ ἐκ τῆ παραδείγματος ἐγίνοντο, καὶ πρὸς σωφρονέστερον μετετρέφοντο βίον. Βασιλεὺς δὲ πρότερον τε καὶ ἐπὶ τῆς τιμωρήσασθαι τὸν Μάρκον ζητῶν, καὶ τότε πάντας ὁρῶν τῇ σκλῇ ταύτῃ σωφρονιστέας, μικρὸν ἐπιχρῶν, Τί παθὼν ὁ Καβαλλάριος, εἶπε, ποσά τῃ ὕβριος καὶ πρὸς παρόντα; ὡς ἡδὴ αὐτὸς πρὸς ὑπὸν τῆς γινόμενης τῆς ὕβριος συγγνώμῃ. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς τοῦ Βασιλέως φωνῆς καταπλαγείς, εἰς γῆν τε κατέπεσεν ὑδὺς, καὶ τῇ γῇ τὴν κεφαλὴν προσπαράσας, προσδόντος ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἀφῆναι ὑπὸ δέας. Πάλιν δὲ ὁ Βασιλεὺς σιγήσας ἐφ' ἱκανὸν, τὸν Μάρκον ἐκέλευεν ἀναστῆναι. ὁ δὲ εἶπε καὶ τῷ λεγομένῳ ἐκ αἰδανόμηνος, εἴτε καὶ μὴ διακρίνον ἀναστῆναι, ὑπὸ τῆς δέας ἐκλυθεῖς, τῇ γῇ προσκεκλυιδεῖτο, μὴδ' ὁρῶν μήτε φθελγόμενος μηδὲν. Βασιλεὺς δ' ἐσήμεινε τῇ χειρὶ τὰς κατέχοντας ἀνίσταν. ἐπειδὴ δὲ ἀνέστη, ἐπαύρχειται τε ἐκέλευεν εἰς αὐτὸν, καὶ προσέειπε τοῖς λεγομένοις. εἰπέτε πρὸς αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς. Τὸ μὲν δεδοικέναι καὶ εἶμεν, καὶ τὰ δεινότερα πείσασθαι προσδοκῆναι,

Edit. Paris.
pag. 193.

pag. 194.

δικαίον τε ὅμῃ, καὶ σοὶ προσήκον. ἄξια δὲ ἐφθέρξω πολλῶν τιμωριῶν. ἐγὼ δὲ ἐμαυτῷ πολλά συνειδώς πρὸς τὸν ἀπάντων Κύριον καὶ Βασιλέα ἡμαρτημένα, καὶ θεόμυθος συγγνώμης ὥσπερ καὶ σὺ νυν, μάλλον δὲ καὶ πλείονος πολλῶ, ὅσῳ ἔτι ἡμαρτημένα χείρω, καὶ ἐπὶ πρὸς συνιδέον ὥσπερ σὺ, ἀλλ' εἰς τὸν ἐκ μὴ ὄντων παραγαγόντα προσκεκρυκώς, καὶ θεόμυθος καὶ αὐτὸς ἐλέως, ἀφίημί τε τὰ ἡμαρτημένα σοι, καὶ συγγνώμῃ παρέχω. Δυσὶν δὲ ἔνεκα τὸ σέ τε εὐρεῖν καὶ ἐνθάδε ἀγαγεῖν ἐποίησάμην περὶ πλείους. ἐνὸς μὲν, ἵν' ἐκ τῶν γινόμενων οἱ πολλοὶ σωφρονισθῶσι μὴ ἀκρατεῖς εἶναι περὶ τῶν γλῶτταν, μηδὲ ῥαδίως ἐκφέρεσθαι πρὸς ὕβρεις, καὶ ταῦτα, πρὸς ὑπερέχοντας τιμῆς ἄξιους γινόμενας. καὶ τὸ κρείσσον ἀπὸ ὕψους ἢ ἀπὸ γλώσσης πεσεῖν, ὑπὸ τῶν σοφῶν τινος καλῶς εἰρημένον, ἔργῳ διδασχθῶσιν, ὁρῶντες εἰς οἷον βάρανθρον ἐξ ἀκρασίας περιπέπτωκας αὐτὸς. δεύτερον δὲ, τὰ σέ δὲ βία φόβων καὶ κινδυνῶν ἀπαλλαγῆναι. εἰ δὲ μὴ νυν ἐνθάδε ἀχθεῖς ἐτύγχανες συγγνώμης, κατ' ἐδὲν ἀνεκτότερον ἂν ἔζης τῷ Καῖν βίον, σένων καὶ ξέμων ἐπὶ πᾶσι γῆς, καὶ παρὰ παντὸς τῷ προστυχόντος οἰόμενος αὐτίκα ἀπολεῖσθαι. νυνὶ δὲ συγγνώμης τυχὼν, ἡδέως βιώσεις, καὶ ἀδεῶς, ἔδενός ἔτι διωαμένῃ τῇ εἰς ἐμὲ ἡμαρτημένων εὐθυίας ἀπαιτεῖν. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς πρὸς Μάρκον εἶπεν. οἱ παρόντες δὲ, ἀλλόκοτον μὲν τινα ὀφείδειν ἰδέαν θανάτου προσδοκῶντες, ἔπειτα ἐξαίφνης παρὰ δόξαν τὸν εἰς τὸν Μάρκον τῷ Βασιλεῶς ἔλεον, καὶ τὴν σῶσσαν ψῆφον ἰδόντες ἐξεπληγεμένῳ, ἐθαύμαζον τε τῆς συμπαθείας τὸν Βασιλέα, καὶ τῇ Μάρκῳ συνέχαιρον τῆς σωτηρίας, ἃ οἰκίαν ἑκάστος οἰόμενος τὴν εὐεργεσίαν, σοὶ προσήκειν ἔλεγον, Βασιλεῦ, πατέρα τὸν Θεὸν ἐπικαλεῖσθαι, καὶ μὴ παρρησίας τῇ ἡμαρτημένῳ τὴν συγγνώμῃν αἰτεῖν, ὥς ἀφίεντι τῇ προσκεκρυκῶτι τὰ ὀφειλόμενα. Τέτων καὶ τινῶν ἑτέρων ποιῶτων ὑπὸ τῷ πλήθους εἰρημένῳ σαυὲν ἐκ πληξεί καὶ χαρᾷ, ὁ σύλλογος διελύθη.

que tormenta expectas, id quod æquum, & te dignum est, facis: multis namque cruciatibus luenda exprompsisti. Ego vero ipsi mihi multorum adversus universorum dominum, imperatoremque admissorum conscius, illum veniam, quemadmodum tu nunc me, rogans, ac tanto quidem majorem, quanto magis deliqui, ego, inquam, qui non conservum uti tu, sed eum qui me e nihilo condidit, offendi, & mihi quoque ut ignoscatur obsecro, tua tibi peccata condono, & ignosco. Duabus porro de causis conquestum huc adduci maximopere concupivi: una, ut multi tuo exemplo linguæ imperare discerent; nec facile ad probra se effunderent, idque contra superiores, quos colere, ac venerari debent; & quod a quodam sapiente præclare dictum est, præstare ab alto, quam a lingua cadere, reipsa docerentur, intuentes, in quale barathrum tu ex intemperantia linguæ præcipitasses: altera, ut te per omnem vitam timore, periculoque liberarem. Etenim nisi modo huc pertractus, veniam & pacem esses consecutus, tibi perpetuo gementi, tremantique super terram, & a quovis obvio, ictum lethiferum metuenti, nihilo tolerabilior vita, quam ipsi Caino fuisset. Nunc venia donatus, jucunde secureque annos traduces, cum nemo amplius pœnas in me commissorum abste repetere possit. Hactenus Marco imperator. Qui præsentem aderant, cum se novum quoddam, & peregrinum genus mortis visuros crederent, viderent autem præter opinionem misericordiam Marco tribui, eumque absolvi, & imperatorem de istac sympathia admirabantur: & Marco salutem gratulabantur. Cumque singuli in eo beneficium sibi accepisse viderentur, exclamabant, Tibi imperator, Deum patrem appellare convenit, & ab eo libere peccatorum veniam poscere, qui debitori tuo debita dimisisti. His ac similibus jactatis, conventus cum stupore & gaudio solutus est.

CAPUT II.

Magnus domesticus ad patriarcham episcopis reconciliandum missus, nihil agit; dies iudicio præstituitur. De mente domestici quæstio inter episcopos. Pro reis ipse orationem habet deprecatoriam, & patriarcham flectit. Absoluti gratias imperatori agunt, qui amicos separatim remuneratus, communiter toti civitati benefacit.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ὅτι καὶ τὰς τῇ πατριάρχῃ προσκεκρυκῶταις ἀρχιερέας μὴ τυχεῖν συγγνώμης ἡγάμενος ἐκ ἀνεκτὸν, τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ ἐπεμψε πρὸς τὴν πατριάρχῃν ἡμετέριον μὲν αὐτῇ, καὶ ὡς ἔξ αὐτῆς ὑπὲρ τῆς πρὸς τὰς ἀρχιερέας διαλλαγῆς, καὶ ἀφ' αὐτῆς ὅσον ἂν οἶόν τε ἢ ἐπιμελησόμενον τῆς εἰρήνης. ὃς πρὸς πατριάρχῃν ἐλθὼν, ἔτι πολλὰ πολλάκις ὑπὲρ τῶν ἀρχιερέων δειθείς, ἐπεὶ ὡς μὴδὲν, ἀλλ' ἀπαραιτήτως ὁ πατριάρχης εἶχετο τῆς ὀργῆς, καὶ ἐδ' αὖν, εἰ τι γένοιτο, συγγνώμῃν ἔλεγε παραχεῖν, εἰ μὴ δίκῃ δοῖεν πρότερον τῇ τετολμημένῳ, καὶ ἐδὲ ἀδικεῖν ἔλεγε εἰ ἐπὶ δίκῃ προκαλεῖται. ὑπολαβὼν ὁ μέ-

CÆTERUM imperator indignum ratum, non etiam a patriarcha ignosci episcopis, a quibus erat offensus, magnum domesticum mittit, qui velut suo nomine cum eo de reconciliatione ageret; ac per se, quantum fieri posset, paci jungendæ operam daret. Domesticus magnis, & iteratis precibus pro episcopis orans, nihil effecit. Tenebatur enim ira irrevocabili, profitebaturque, non se ante ignotum, quam illi audaciæ suæ pœnas persolvissent, etiamsi cælum rueret. Neque se idcirco scelus facere, si ad iudicium eos provocaret. Tum magnus domesticus;

Atqui impar erit in hoc iudicio litigantium conditio, si tu iudex simul, & accusator sedeas, ipsique eundem experiri adversarium, & arbitrum cogantur. Sin fidem das, te jus eorum non neglecturum, neque ex ira potius quam ex æquitate res iudicaturum, die dicta se sistent. Contra patriarcha, Causarum huiusmodi cognitionem meam, reliquorumque fratrum episcoporum esse, ne te quidem latet. Tamen quia nunc ipsos tamquam læsus in iudicium pertraho, non ut iudex, sed ut reus, aliis episcopis jus reddentibus sededo. Quod si vel ipse iudicium exercerem, numquam eo insanire, insolentiave progredier, ut iram magis, quam rectam rationem in iudicando ducem sequer: nunc potissimum, quando non pro alio (esset enim aliqua venia) sed pro me sententiam laturus essem. Die igitur præfinito, quo episcopi iudicium obirent, magnus domesticus vale dixit, ac discessit. Tum patriarcha præsentibus, Nescire se, quid sibi velit, quod domesticus ad iudicium condicat: aut qua re confusus, episcopos adeo suo ipsorum iudicio jam damnatos, ad causam dicendam occursuros promittat, nisi novi quippiam fabricetur. Pars respondere, Nesci quidem prospicere, quorsum eat: pars, se suspicari, haud illi rem vere nuntiatam esse: sed variis assiduisque negotiis, & curis circumfluentem, quæ audisset, diligenter examinare, ac perpendere non potuisse. Neque enim probabile apparere, si accepisset, quomodo nullam patriarchæ culpam, sed mandatum dumtaxat imperatoris prætendentes venerint, eumque per se a grege, contra omne jus, & fas abegerint, & non secus, quam dirissimo scelere notatum, in carcerem condiderint: in ecclesiam sibi auctoritatem arrogarint; & cum essent ipsi iniustissimi, atque avarissimi, populum, perstricta fronte de virtute docuerint: quin etiam ob rapinas suas gloria se, & prædicatione extulerint, tales in iudicium venturos promissurum, ac non potius ipsum omnibus prius calculis eos condemnaturum fuisse. Excepit patriarcha, Haud absurde locutos; se nihilo minus nondum adduci, ut credat, ita se rem habere: sed illum cumulatæ prudentiæ virum, (quod sciant omnes) aliquid excogitasse, quod in præfens ipsi non perspiciant. Quia vero compromiserint, episcopos omnes die præstituta affuturos, id facto complere oportere. Ubi dies habendæ Synodo nominata illuxit, qui in patriarchio erant, præsto fuerunt. Magnus autem domesticus assumptis episcopis reis, iussisque ne mutire quidem, quandoquidem ipse eorum causam acturus esset, cum illis veluti se defensuris adventavit. Congregatis jam eodem in loco universis, patriarcha episcopos accusare, quod immerens de throno ab ipsis depulsus, & insuper carceri mandatus esset. Accusati nihil respondere. Post altum, & longum silentium magnus domesticus ita inquit: Dominus noster Jesus Christus in evangeliiis ait; *Nisi iustitia vestra abundaverit plusquam Scribarum, aut Phariseorum, λαδῶμαι ὑπ' αὐτῶν*, ἀδικήσαντα μηδὲν, καὶ περὶ αὐτῶν εἶδέν. σιωπῆς ὅ βαθείας γενομένης ἐπὶ πολὺ, ὁ μέγας δομέσικος εἶπεν. Ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τοῖς διαγγελίοις εἶπεν. Εάν μὴ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν περισσεύσῃ

Edit. Paris.
pag. 196.

Matth. 5.

γὰρ δομέσικος, Ἀλλ' ἐκ ἂν εἴη σοὶ τὰ κακίνοις ἐξ ἴσου τὰ τῆς δίκης, ἔφη, εἰ σὺ μὲν καθεδρῇ δικάζων τὰ ἅμα καὶ ἐγκαλῶν, αὐτοὶ δὲ τῇ αὐτῇ διαίτη τὰ ἅμα ἀναγκάζονται καθεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν. εἰ δὲ μὴ παρόψῃ τὸ δίκαιον αὐτῶν, μήτε μὴν ὀργῇ μᾶλλον ἢ αὐτῇ τῇ δυνάμει τὰ δικάζοντα παράγματα δικάσειν ἐπαγγέλλῃ, ἀπαντήσουσιν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἡμέρα ταυτῇ. Ο Πατριάρχης δὲ, Τὸ μὲν ἐμοὶ τὸ δίκαιον προσήκειν τῶν πλείων καὶ τοῖς λοιποῖς ἀδελφοῖς τοῖς Ἀρχιερεῦσιν, οὐκ ἂν οὐδ' αὐτὸς, εἶπεν, * ἀρνηθεῖν. ὅτι δὲ * ἀρνηθεῖν. αὐτὸς ὡς ἠδικημένος εἰς δικαστήριον ἔλκει νυν, οὐ δικαστὴς, ἀλλὰ κρινόμενος καθεδρῇ τῶν ἄλλων δικάζοντων Ἀρχιερέων. εἰ δ' ἄρα δικάζοιμι καὶ αὐτὸς, μὴ ποτε ποσῶτον μαθεῖν, μὴδ' ἀποτίας εἰς ποσῶτον ἐξελάσαιμι, ὥς τε ὀργῇ δικάζειν, ἢ μὴ τοῖς ὀρθοῖς περὶ τῶν πραγμάτων λογισμοῖς, ἢ μάλιστα νυν, ἔτ' ἐκ ὑπὲρ ἐτέρων, (ὡς γὰρ ἂν τις συγγνώμῃ) ἀλλ' ὅτι περὶ ἐμαυτοῦ τὴν ψῆφον ἐξάγειν μέλλω. Καὶ ταῖς ἡμέραις ἐν ἧ παρίσονται πάντες οἱ Ἀρχιερεῖς ὡς τῆς δίκης ἐσομένης, ὁ μέγας μὲν δομέσικος τῷ Πατριάρχῃ συνπαξάμενος, οἰκαδὲ ἀπεχώρει. ὁ Πατριάρχης δὲ πρὸς τὴν παρόντας ἀγνοεῖν ἔφη ὅ, τι τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ τὴν πρὸς τὴν δίκην ἐπαγγελίαν νοεῖν, ἢ τίμινι διαρρήντα πρὸς τὴν δίκην ἀπαντήσεσθαι τὰς Ἀρχιερέας φάναι, ἕως αὐτοκατακρίτης ὄντας, εἰ μὴ τι καινότερον ἐπινοήσονται αὐτῶν. οἱ παρόντες δὲ, οἱ μὲν ἐδ' αὐτοὶ ἔφασαν τί δυνάσθαι σιωπεῖν. οἱ δὲ ὑπώπτοτον μὴ ἐκ ἀληθείας τὴν περὶ τῶν πραγμάτων ἔχον ἐπαγγελίαν. ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν καὶ συνεχῶν περιρρέομυος φροντίδων, ἐκ ἀκριβοῦς τὴν ἐξέτασιν ἐποίησαν τῶν ἀκρεθέντων. καὶ γὰρ εἰς εἰκὸς πυθόμενος περὶ αὐτῶν ὡς ἐπ' ἐδεμῖα ἀποφάσει, ἀλλὰ μόνῃ τῇ προσάξει πυθόμενος Βασιλέως, αὐτοὶ τε ἐξήλασαν ἐλθόντες τῆς ποιμένης δι' ἐαυτῶν παρὰ πάντα τὸν τοῦ δικαίου λόγον, ἢ κατέκλεισαν ἐν φρεσὶ, ὥσπερ τινὰ τῶν ἐπὶ δεινότητις ἐαλωκότων, αὐτοὶ τε ὑφ' ἐαυτοῖς ἐποίησαν τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰ μέγιστα ἀδικουῦτες καὶ πλεονεκτεῖντες ἐδίδασκον τὸν λαὸν περὶ ἀρετῆς, μὴ δὲ ἐρυθριῶντες, ἀλλὰ καὶ σεμνυόμενοι τῇ ἀρπαγῇ, ἐπαγγέλλεσθαι αὐτὰς ἀπαντήσιν εἰς τὴν δίκην. αὐτὸς γὰρ ἂν αὐτῶν ἀπάταις πρότερον κατέγνω. Ο Πατριάρχης δὲ, νυν μὲν αὐτὸς ἔφη λόγον ἔχοντα εἰρηκέναι, αὐτὸν δὲ μὴ πείθεσθαι ἕως εἶναι. ἀλλὰ τι τὸν μέγαν δομέσικον ἐπινευοικέναι, βαθείας, κατὰ περ ἰσχυρῶς, κεχηρμένον ταῖς φρεσὶν, ὃ νυν ἡμᾶς μὴ δυνάσθαι νοεῖν. Επεὶ δὲ ἐπηγγειλάμεθα τοῖς Ἀρχιερεῖς πάντας εἰς τὴν τεταγμένην ἡμέραν σιωπεῖν, ὃ ἐπηγγειλάμεθα, καὶ ἔργοις ἀναγκάσιον ἐκπληρῶν. Τῆς προδοσίας δὲ ἐλθέσης ἐν ἧ τῇ Ἀρχιερέων τῇ συνέδρῳ εἶδει εἶναι, οἱ μὲν ἐν πατριαρχείῳ παρῆσαν πάντες. ὁ μέγας ὁ δομέσικος τὰς ὑπόδυνους τῇ Ἀρχιερέων παραλαβὼν, καὶ παραγγείλας αὐτοῖς σιωπᾶν, καὶ φεγγεσθαι μηδὲν ὡς ὑπὲρ αὐτῶν αὐτὰς τὰς λόγους ποιησομένους, ἤλθε σὺν αὐτοῖς ὡς ὑπὲρ ὧν ἐνεκαλουῖτο * ἀπολογισομένοις. * ἀπολογισομένοις. πάντων ὅ γενομένων ἐν ταύτῃ, τὰς ἐγκαλημέρας ἀρ-σόμενος. χιερέας ὁ Πατριάρχης ἡγίατο ὑπὲρ τῇ τῇ θρόνων ἀπε-οί μὲν ἐν ἐγκαλημέροις ἀ-πεκρίναντο εἶδέν. σιωπῆς ὅ βαθείας γενομένης ἐπὶ πολὺ, ὁ μέγας δομέσικος εἶπεν. Ο Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τοῖς διαγγελίοις εἶπεν. Εάν μὴ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν περισσεύσῃ

πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ δύνασθε εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ. τὸ δὲ, Πλέον τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ὡς ὑμῶν ἀκρόασις δασκόντων ἐγὼ, οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ τὸ, μὴ μόνον ἢ ἀδικουῦντα μὴ ἀμύνεσθαι ἐκ τῶν ἰσχυρῶν, ἀλλὰ καὶ οὐ ποιεῖν κατ' ὅσον ἂν οἶόν τε ἦ. Διὸ καὶ τὰς σωτηρίας νόμους τιθεῖς, τὸν ἐλκόμενον εἰς δικαστήριον ὑπὲρ τῶν χιτῶνα ἀφαιρεθῆναι, καὶ τὸ ἱμάτιον προσέταξε προσαποδύσασθαι. καὶ ἢ πατάσσεται ἐπὶ κόρρης, μὴ μόνον δι' ὀφθαλμοῦ ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐτέραν ἐμπαρέχειν. Ἐξ ἄλλων ὅσα τῆς αὐτῆς ἐξέχεται διανοίας. Παραθήγων δὲ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν σωτηρίων νόμων, ποτὲ μὲν εἶπε. Μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου. καὶ, Εἰσελθὼν εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, πρόσδεξαι τὸν Πατρί σου τὸ ἐν ἔρανθῳ. καὶ προσέτι, [Κλείσας τὸ θύραν. ποτὲ δὲ, Οὕτω λαμβάνω τὸ φῶς ὑμῶν ἐμπροσθεν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα. καί ποτε τῶν δοκούντων τοιαῦτα παραγγέλματα ἀντίκεινται ἀλλήλοις. ἐμοὶ δὲ δοκεῖν, τοῖς μὲν ἀπελθεῖν ἡμῖν καὶ δυνάμενοι ἐκ τῆς ἐπιδείξεως τῶν καμάτων τὰ ἐπαθλα ὑποσερεῖσθαι, τὸ ἐπικρύπτεσθαι αὐτὰ, εἰρηδαίαν παντὶ δίνει. τοῖς διδασκάλοις δὲ ὑμῖν, καὶ κοινὸν παράδειγμα ὁρθῆς καὶ σώφρονος βίης προκειμένοις, τὸ λάμπειν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, ὅπως οἱ πολλοὶ ὁρῶντες, ἢ Πατέρα ἡμῶν δοξάζωσι ἢ ἐν τοῖς ἔρανοις. εἰάν τοι νυνὶ ὑμεῖς οἱ φῶς ἡμῶν τῶν μαθητευομένων, καὶ ἢ ἀπάταις ἢ βίᾳ καὶ μελίστοις καὶ ἡδοναῖς προσιχομένων δίκαιοι ὄντες εἶναι, δεινοὶ καὶ ἀπαραίτητοι, καὶ μηδεμίαν παρήχοντες συγγνώμην τοῖς ἀδικήσασιν κακῶς ὑμᾶς δεῖξαι. φωνήετε, ὡς θεοὶ ἀνθρώπων ἀγριωτέρους ἡμᾶς καὶ ὁμοτέρους παρασκιάσετε γενέσθαι; καὶ συμβήσεται ὑμῖν ὥσπερ τῷ καλῷ παράδειγμα γινόμενοις ὑπὲρ τῆς πάντων ὠφελείας παρὰ τῷ φιλανθρωπῷ καὶ δικαίῳ βραβεύτῃ σεφάνῳ ἀξιεῖσθαι καὶ γενῶν, ὥς νυνὶ ὁφθαλμοὶ οὐ τὰς τύχας δίκας ὑπὲρ τῶν πᾶσι βλάβης ἀφορμῶν παρεχόμεναι. Εγὼ δὲ παράδειγμα φιλανθρωπίας καὶ ἀπὸ τῶν τῶν βίῳ προσηλωμένων ἡμῶν παρέξομαι ὑμῖν ὥς καὶ χθὲς καὶ παρὼν γεγεννημένον. Οἰάτε τὸν Βασιλέα, ποσῶτον μὲν ἀρχῆς μέγεθος περιβεβλημένον, ὥς τῷ δ' ἐν αὐτῷ τῇ τῆς νεότητος ἀνδρείᾳ, ὅτε μάλιστα ἀντις καὶ πολλῶν ποιούμενος ὁρθοῦ βίου φροντίδα, ῥᾶστα καὶ ὑπὸ ἡδονῶν κρατοῖτο καὶ πρὸς ἀμελείαν ἐξάγοιτο θυμῷ, πρὸς τὸν ὑβριζῶν καὶ τὰ δεινότερα τετολημκότα Μάρκον, ὁποῖα μηδενὸς ἀν' ἀποδοκίμαστος ἡμερότητι ἐχρήσατο καὶ φιλανθρωπία. Εἰ οὖν ἐκεῖνος νέος ὢν, ὥσπερ ἐφημῶν, καὶ Βασιλεὺς, καὶ τοῖς πᾶσι βίᾳ παράδειγμα προσέχων, ὥς συνέγνω τῷ πταίσαντι ῥαδίως, καὶ καὶ σὺ διδάσκαλός τε ὢν κοινὸς καὶ οἰοῖναι παράδειγμα προκειμένος ἐναρέτε βίᾳ, τοῖς ὑπὸ ῥαθυμίας προσκεκουρόσι συγγνώμην παρέξεις ἀδελφοῖς; ἀλλ' ὥς τῷ δεκαετησίᾳ ἀπαραιτήτως τῶν ἡμαρτημένων δίκας ἀπαιτῶν, μήτε πρὸς τὰς ἡμετέρας καμπτόμενος δεινότητες, μήτε οἶκτον μηδὲν λαμβάνων ἀτυχευόντων αὐτῶν. καὶ τῆς παροινίας ἡδὴ δεδοκῶν ἀξίας δίκας, ἐπὶ ποσῶτον χρόνον εἰς δικαστήρια ἐλκομένων, Ἐπαρὰ πάντων περιωρμένων, καὶ τὰ ἔχοντα πείσεσθαι προσδοκῶντων; μὴ, παρακαλῶ. ἀναμνήσω δὲ σε καὶ τινος ἐπαγγελίας ἧς ἐπηγγέλω πρὸς ἐμέ. Ἐξ ὅτε πρῶτον πρὸς σὲ ἀφίγμαι ὑπὲρ τῶν δεινότητων τῶν Ἀρχιερέων, ἐπεὶ πολὺς αὐτὸς ἐνέκειτο ἐπὶ δίκῃ καλῶν, Ἀλλ' ὦρα, ἐφύω, μὴ σὺ, καὶ δικαστὴς καὶ κατήγορος ὢν, τὸ

non intrabitis in regnum caelorum. Illud autem (plusquam Scribarum aut Phariseorum) ut vos docentes audio, nihil est aliud, quam non solum injurias inferenti par non referre: sed eidem etiam quantum possis benefacere. Quocirca idem dum salutare leges conderet, trahenti in iudicium propter auferendam tunicam, pallium quoque dimitti iussit: & percutienti unam maxillam, citra vindictam porrigendam & alteram; & alia demum quae in eandem sententiam sequuntur. Exacuens porro nos ad servanda praecepta salutifera. aliquando dixit Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera Idem cap. 6. tua. Et Ingressus cubiculum tuum, clau-Edit. Paris. so ostio ora Patrem tuum, qui in caelis est. pag. 197. Aliquando autem: Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona. Hae leges quamvis secum pugnare videantur, tamen nisi aberrat opinio, nobis imperfectis, & qui possumus ex ostentatione laborum nostrorum praemia amittere dictum est, uti ipsos totis viribus abscondamus: vobis autem magistris, & communibus rectae, inculataeque vitae exemplaribus, ut luceant opera vestra: quo multi, dum ea intuentur, Patrem nostrum qui in caelis est, glorificent. Si itaque vos qui lux nostra, nostra, inquam, qui discipuli sumus, & fallaciis, sollicitudinibus, ac voluptatibus huius vitae implicati tenemur, merito esse debetis, duri & inexorabiles eritis, & mala irrogantes veniam nulla prosequimini, nonne feris immitibus immitiores, ac saeviores nos facitis? Quare quemadmodum si ad omnium fructum probitatis exemplaria fieretis, a pio & iusto certaminis arbitro coronis, & praemiis dignaremini: sic nunc, quia omnibus nocendi aliis occasionem datis, non vulgaribus poenis condemnabimini. Atqui ego exemplum humanitatis de nobis, huic vitae seu clavo affixis proponam vobis, quod recentissime contigit. Videtis imperatorem, quamquam in tanto tamque amplo imperio collocatum, nihilo minus in ipso aetatis flore, quando quis, etiam plurimum de vita recte instituenda sollicitus, facillime & a voluptatibus pessumdari, & ad iram immoderatam adversus protervitatem Marci, omnium mortalium sceleratissimi impelleretur, quali, quamque omnibus inopinata mansuetudine, & clementia usus sit. Si ergo ille & aetate juvenis, & imperator, ut diximus, & negotiis huius vitae involutus, tam libenter offensam condonavit, tu communis praeceptor, & tamquam sanctioris vitae speculum propositus, fratribus, ignavia quadam male de te meritis nonne ignoscas? an ita obfirmatus in reposcendis a fontibus poenis, neque nostris precibus inflexus, neque ulla infelicitum miseratione captus persistes? qui demeritis suae pretium condignum jam tulerunt, tali tempore ad tribunal pertracti, & ab omnibus despecti, & ultima supplicia se passuros formidantes? Ah noli, obsecro. Redigam autem tibi in memoriam promissum quoddam, quod mihi dedisti. Ut primum ad te, pro his episcopis oratum accessi, quia vehementer iudicium urgebas, Vide, in-

quiebam, ne tu iudex, & accusator simul firmamenta reorum negligas. Ac tunc quidem te id minime facturum recipiebas. En tempus adest, ut quod promissisti, id re ipsa præstes: nam præsidia causæ ipsorum ego mecum affero. Cum dicto surgens (surrexerunt autem & patriarcha, & reliqui omnes) episcopos accusatos accipit (& alios illos quoque ad preces secum conjungendas hortatur) atque ita simul omnes ad pedes patriarchæ proeidunt, clamantes. Ignosce lapsis nobis, pater: ut & tibi a Patre cælesti debita ignoscantur. Hæc illi faciebant. Patriarcha vero, Inextricabili, inquit, reti abs te comprehensus, magne domesticæ, quia aliud facere non licet, quam quod tibi studio est, omittam repugnare, tibi que parebo. Mox veniam largitur, crimine absolvit, a quibus fuerat violatus, & a Deo illis impunitatem poscit: magno domestico pro cohortatione multa bona comprecatur: singulorumque episcopos, a quibus offensus erat, complexus, etiam benedictione (argumento utique non fucatae reconciliationis) impertit. Post hæc pauca effatus, cætum dimittit. Episcopi absoluti, imperatorem adeunt; de cura, & diligentia in ipsorum causa declarata gratias amplissimas agunt: divinorum ei munerum copiam exoptant: cui separatim primores, milites, aliosque amicos ac necessarios munifice remuneranti, visum est non committendum, quo minus etiam populo, civitatique universæ publice aliqua gratia referretur. Itaque vestigalia onerosiora sustulit; & quicumque vineas, aut domicilia in locis publicis tributaria possidebant, iis pensionem remisit: & beneficium istuc data aurea bulla constabilivit.

τακτῶ εἰς τὸ κοινόν, τὰς ἐκέλευσε μηδὲν παρέχειν, ἀλλ' ἀνὸ φόρων καρπῆσαι, καὶ χρυσόβεβλον δικαίωμα ἐπὶ τῇ διεργασίᾳ παραχῶν.

τῷ δικαζομένων δικαίωμα παρίδης. τότε μὲν οὖν μὴ παρόψεται ἐπηγγέλων. οὐδ' ἤδη καιρὸς καὶ ἐπὶ τῷ ἔργῳ τῷ ἐπαγγελίᾳ ἐμπληροῦ. τὸ δὲ δικαίωμα αὐτῶν ἀφίγμαι ἔχων ἐγώ. καὶ ἀναστὰς δίδους, ἐπεὶ ὁ, τε Πατριάρχης ὅ οἱ λοιποὶ συνωέσισαν πάντες, τὰς ἐγκαλεμένους παραλαβὼν Αρχιερείας, ἅμα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις παρακελευσάμενος τὰ ἴσα δρᾶν, καὶ τῆς δεισιπείας συνεισφέρειν αὐτοῖς, πρὸς τὰς πόδας ὁμῶς πάντες τῷ Πατριάρχῃ κατακλιθέντες, Συγχώρησον ἡμῖν τοῖς ἐπταικόσιν, ἐλεγον, Πάτερ, ἄφες, ἵνα καὶ σοὶ παρὰ τῷ Πατρὶ τῷ ἐν ἑρανοῖς τὰ ὀφειλόμενα ἀφαιρῇ. Οἱ μὲν οὖν ποταῦτα ἐποίουν. ὁ Πατριάρχης δὲ, Αφύκτοις, ἔφη, λόγοις ὑπὸ σοῦ, μέγα δομίσικε, περιχεθεῖς, ἐπεὶ μηδὲν ἔξῃς ἐτι δρᾶν, ἢ ὅπερ αὐτὸς ποιῇ ἕξασας, τὸ ἀντιλέγειν ἀφείς, ὅπερ ἐθέλεις αὐτὸς ποιῆσαι. καὶ αὐτίκα συγγνώμῃν τε εἰδίδα, καὶ τῆς αἰτίας ἠφίει τὰς λελυπηκότας, καὶ παρὰ τῷ Θεῷ συγχώρησιν αὐτοῖς τῷ ἡμαρτημένῳ ἐξητεῖτο. καὶ τῷ μεγάλῳ δομίσικῳ πολλὰ ἐπνύχετο ἀγαθὰ τῷ λόγῳ ἕνεκα, ὃν διεξῆλθε πρὸς αὐτὰς. ἡσυχάζειν τε τὰς λελυπηκότας Αρχιερείας κατ' ἕνα, καὶ δολογίας ἡζίου, δειγμάτων καθαρῆς διαλλαγῆς. καὶ δὲ τὸ Πατριάρχης μὲν δίδουσι τὸν σύλλογον, βραχέα τινα ἔχοντες. οἱ αἰτιαθέντες δὲ Αρχιερεῖς εἰς Βασιλέα ἐλθόντες, πολλὰς ὁμολογίας χάριτος αὐτῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς, καὶ ἐπνύχοντο πολλὰ ἀγαθὰ. Βασιλεὺς δὲ ἰδίᾳ τοῖς τε ἐν τέλει, καὶ τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδείοις πολλὰς παρεχομένης τὰς διεργασίας, ἐκείνῳ δὲ μὴ καὶ δημοσίᾳ τῷ δήμῳ καὶ πάσῃ τῇ πόλει χάριν καταδέσθαι τινὰ, ὅπως τε βιασιώτερας ἐκάλυψε συνεισφοράς, καὶ ὅσοι ἀμύελες ἢ οἰκήματα ἐν δημοσίοις χωρίοις εἶχον, ἐφ' οἷς συνετέλουσι πρόσδοτον τινα

CAPUT III

Mæforum rex Thraciam superiorem devastat. Imperator cum eo depugnaturus Bizyam abit. Mæsus clam domum recedit, usus stratagemate. Imperator incursans Mæsiam, Diampolim capit. Iterum irrumpens in Thraciam Mæsus Bucelum occupat, Probatum obsidet. Exprobratur ei perfidia cum minis. Causam prætenedit, uxoris jus in paternum imperium. Prolata lege refutatur, territusque magnitudine, & fidentia Romani exercitus, Bucelum redituum, pacemque servaturum promittit. Causa audacie Mæforum. Milites se spoliis privari dolent. Amicitia renovatur. Uterque domum redit.

Edit. Paris.
pag. 199.

SUB idem tempus Mæforum rex Michael cum omnibus copiis suis, & Scytharum auxiliis, in fines Romanos irrupit, superiorisque Thraciæ oppida diebus multis depopulatus est. Eo comperto, imperator quam maximos potuit delectus egit, & Bizyam properans, ibi se ad prælium instruxit. Quod cum ex speculatoribus suis Michael didicisset, (adhuc enim Romanam provinciam devastabat) metuens, ne adventantem sustinere non posset, ad fraudem confugiendum cen-

ΥΠΟ δὲ τὰς αὐτὰς χρόνας καὶ ὁ τῷ Μυσῶν Βασιλεὺς Μιχαὴλ πανστρατιά ἐσέβαλεν εἰς τὴν Ῥωμαίων, ἄγων καὶ Σκύθας συμμάχους, καὶ τὰς αἰῶνας τῆς Θρηάκης ἐδράσε πόλεις ἐφ' ἡμέραις ἑκαταῖς. Ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ Βασιλεὺς τὴν εἰσβολὴν, ὅσῳ ἔχῃ ἀφροίσας στρατιάν, ἦλθεν εἰς Βιζύον καὶ τὰχος, καὶ κεῖ παρεσκευάζετο πρὸς μάχην. Μιχαὴλ δὲ ἐπεὶ πρὸς τῷ σφετέρῳ μάθοι κατασκόπων ἐν Βιζύῃ παρασκευάζεσθαι τὴν Βασιλέα, (ἐτι δὲ ἐν τῇ Ῥωμαίων κατὰ ἡμῶς ἐδίκε) δεισας μὴ ἐπιλεθόντα εἶναι οἷός τε ἀμυνέσθαι αὐτῷ, ἐγὼν δειν

δεῖν ἔξαπατῆσαι· καὶ πέμψας πρεσβυτέρῳ, ἀν-
κύναι ἔφασκεν εἰς Βιζύῳ ἀφικόμενον· σοχάζεσθαι
γε μὴ ἐκ τῆ εἰκότων μάχεσθαι οἱ ὠρμημένοι ἐπιέ-
ναι· καὶ δεῖν ἐν κατατείβειν τὴ στρατιὰν μακρὰν ἀ-
νύοντα ὁδόν· αὐτὸν δὲ εἰς τὴν ὑπεραίαν ἅμα ἔφ' ἀ-
φίξεσθαι εἰς Βιζύῳ ὡς εἰς μάχην. Οὗ μὲν οὖν πρε-
σβυτέρῳ τοιαῦτα εἰπὼν ἀπῆλθε. Μιχαὴλ δὲ ἄρας
τῇ στρατῷ τῆς τε ἡμέρας τὸ λοιπὸν καὶ τὴ ἐπιῆσαν
νύκτα βαδίσας συντόνως, εἰς τὴν ὑπεραίαν ἐν ὁρίοις
τῆ ἰδίας ἡγεμονίας ἦν. Βασιλεὺς δὲ ἅμα παρῶν,
τὴν τε στρατιὰν κελύσας ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι, καὶ
τὴ ἐφοδὸν τῶν βαρβάρων περιμένειν, ἐξηρτύετο καὶ αὐ-
τὸς τὰ πρὸς τὴν μάχην. καὶ στρατιώτας ἐπεμψέ τι-
νας ὡς τὸ στρατόπεδον τῆς πολεμίας κατασκευόμε-
νας. περὶ μισημβρίαν δὲ οἱ κατασκοποὶ ἦγον στρα-
τιῶται, ἄγοντες καὶ Μυστὰς δορυαλῶτας ἕξ· οἱ ἀνε-
ρδυνάμωμοι, τὴν Βασιλέα ἔφασαν σφῶν τῇ προτεραίᾳ
ἄρματα τῇ στρατῷ ὀχεῖσθαι εἰς τὴν οἰκίαν, αὐτὸς δὲ
ἀρπαγῆς ἐνεκα περιλειφθέντας, ὑπὸ τῇ στρατιῶν ἀ-
λῶναι. Οὕτω μὲν Μιχαὴλ κατεστράτηγε Βασιλέα. καὶ
πολλὰς δὲ ὑπερον ἡμέρας καὶ αὐτὸς εἰσέβαλεν εἰς τὴν
Μυσίαν, ἢ τὰλλα τε ἐκάνασεν αὐτῷ, καὶ Διάμπο-
λιν εἰλεν ἐξ ἐφοδῶ· καὶ πορθέσας αὐτῷ, ἐπανέζου-
ξεν εἰς τὴν οἰκίαν. ὁ Μιχαὴλ δὲ μὲν ἐξήκοσεν ἡμέ-
ρας τῆς Βασιλέως εἰσβολῆς, πάλιν καὶ αὐτὸς εἰσέβα-
λεν εἰς τὴν Ρωμαίων. καὶ γενάμωρος ἐν Οδρυσόις, το
Βακέλῃ προσαγορεύομενον πόλισμα εἰλεν προδοσίαν,
τῇ φυλάκων νυκτὸς καταπορόντων· καὶ ἐστρατοπέ-
δουσεν ἐν αὐτῇ ἀδικήσας μηδέν. Βασιλεὺς δὲ Δι-
δυμοτείχῳ ἐνδεχεῖσθαι, ἐπεὶ ἐπύθετο τὴν εἰσβολὴν,
εἰς Ἀδριανόπολιν ἦλθε καὶ τάχος, καὶ καὶ συνήθροι-
ξε τὴν στρατιὰν ὡς μαχέμενος Μυστοῖς. καὶ ὁ Μιχαὴλ
ἐν Βακέλῃ ἐστρατοπεδούμενος, παρεσκευάζετο καὶ αὐτὸς
ἐκ τῆς οἰκίας στρατιὰν μεταπεμπόμενος· καὶ ὑπερον ἡ-
μέρας ὀλίγαις τὸ Προβάτι καὶ αὐτὸ πόλισμα ἐγγὺς ὃν
περιεστρατοπεδούσας ἐπολιόρκει· ἔτω μὲν οὖν ἀλ-
λήλοις ἀντεστρατοπεδούοντο ἐπὶ τελευτῶν ἡμέραις ἐ-
ξατηρύμωμοι τὰ πρὸς τὴν μάχην. Ἐπεὶ δὲ ἦδη πάντα
ἐπεπόρευον καὶ ἔδει ἐπιέναι, πρεσβείαν πέμψας ὁ Βα-
σιλεὺς πρὸς Μιχαὴλ, οἰεσθαι, ἔλεγεν, ἐπιτελεῖσθαι αὐ-
τὸν τῇ τε ὁρκῶν, ἢ τῇ συνθηκῶν, οἱ ἐγένοντο αὐ-
τοῖς συγγενομένοις ἐν Τζερνομιάνῃ, καὶ ἔα τὸ τοῦ τῆς
Ρωμαίων πρῶτον ἐσβεβληκέναι, καὶ τὸν πόλεμον κεκι-
νηκέναι, αὐτὸν δὲ μεμνησθαι τῆς συνθηκῶν, καὶ
ἐμμένειν ταῖς σπονδαῖς· ἀδικέμενον δὲ ἢ προεπιβε-
λδόμενον ἀμυνέσθαι, ἢ ἀκοντα εἰς τὸν πόλεμον κα-
τίσασθαι. τὸ τοῦ μὲν, ὅτι ἢ ἡ ἐκατέρωθεν στρατιὰ τὴν
αὐτῆς εἰσι· * ἑρηνικίας, ἔς τε πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ
μετ' ἀλλήλων ἔδει τοῖς ἀσεβῆσι περὶ τὴν Θεὸν βαρβά-
ροις ἐπιέναι. τὸ τοῦ δὲ αὐτὸν ἀδελφῆς ὄντα σωσίον
τῆς αὐτῆς καὶ βέλτοια πολέμιον, ἀλλὰ φίλον ἔχειν. πλὴν
εἰάν τὸ πόλισμα ὑποδῶ, ὃ λαβὼν ἔχει προδοσίαν,
εἰάν δὲ μὴ ὑποδῶ, τὴν στυγρὸν ὃν πρότερον πέπομφε
πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῆς σημαίας ἀναθεῖς, ἐλεύσεται ἐπὶ
αὐτόν. ὁ Μιχαὴλ δὲ καὶ αὐτὸς ἀντεπρεσβεύετο πρὸς Βα-
σιλέα, τὸν ἴσον ἔσπον αὐτόν τε εἶναι τῆ σφετέρῃ παῖ-
δα πατρὸς καὶ τῆς αὐτῆς ἀδελφῆς. προσήκειν οὖν αὐτὸν τὴν
πατρίαν ἔχοντα πᾶσαν ἀρχὴν, καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὸν τῆ δικαίας λόγον μέρος τινὸς τῆς πα-
τρίαν κληρονομεῖν. ὁ Βασιλεὺς δὲ, Καὶ πάνυ βέλτεσθαι τὸ τοῦ ἔφην, καὶ μὴ μόνον τὸ Βακέλῃ πό-
λισμα, ἀλλὰ καὶ πόλεις ἑτέρας ὡς τῆ πατρίαν κληρῶν καὶ αὐτῶν συμμετέχοντι παραχρῆν.

Paris I.

suit. Misso igitur legato, dici iussit, au-
disse se, eum Bizyam advenisse. Duce-
re conjecturam e verisimilibus, hostili
animo venisse, secum praeliandi ardo-
re inflammatum. Ne igitur militem
suum longo itinere delasset, se cum
diluulo castino Bizyam ad manum
conferendam accessurum. His nuntia-
tis legatus discessit. At Michael inde
se movens, & per reliquum diei, no-
ctemque continenter ambulans, die alte-
ro fines sui principatus attigit. Impe-
rator suis praecepit, uti mane in armis
hostem exspectarent: & ipse conflictui
necessaria curans, nonnullos ad castra
Moesorum exploranda dimittit: qui sub
meridjem cum sex Moesis captivis re-
vertuntur. Ii interrogati, regem pridie
cum exercitu domum regressum, se pra-
dandi causa relictos & ita captos me-
morant. Sic Michael stratagemate im-
peratorem delusit. Non multi dies inter-
cesserunt, cum ipse quoque imperator
Moesiam incurans, & caetera infestam
habuit, & Diampolin ex itinere, seu
primo impetu, expugnavit, atque ita
in provinciam suam reversus est. Die
ab hac incursione sexagesimo rursus
Michael in Romanos praedabundus in-
vadit, & in Odrysis Bucelum oppidu-
lum per prodicionem excubitorum capit,
ibique castra sine maleficio ponit. Im-
perator Didymotichum incursione per-
lata, Adrianopolin festinat, ubi mili-
tem ad pugnam colligit. Michael quo-
que domo cohortes Bucelum evocat,
seque ad certamen comparat. Post
paucos dies Probatum vicinum oppidu-
lum obsidione cingit. Sic usque in tri-
cesimum diem castra castris opposites,
ad praelium sese instruebant. Paratis
jam omnibus, cum ad manus venien-
dum esset, mittit legationem ad Mi-
chaelem imperator, cujus haec summa
fuit: Videri ipsum foederis, & jurisju-
randi, quod inter se apud Tzernomia-
num dedissent, oblivione captum, at-
que ideo & Romanam regionem in-
curasse, & bellum commovisse: se
pactorum meminisse, nec ea temerare:
sed inique laesum, prioremque insidiis
appetitum, velle a se vim arcere ac
depellere, & invitum ad hoc pra-
lium adigi: & quia * uterque exerci-
tus Thraces fuit (quos non se mutuo,
sed junctim impios in Deum barbaros
armis laceessere oporteret) & quia so-
ror sua cum eo nupta sit: quem proinde
amicum sibi, non hostem cupiat; si
tamen oppidum prodicionem occupatum
restituatur. Sin minus, cum cruce, quam
alias ab eo missam acceperit, in sum-
mo vexilli collocata, illum invasurum.
Michael per legatos in hanc senten-
tiam respondet, ipsum Imperatorem,
& sororem ejus ejusdem patris esse li-
beros. Decere igitur, & justum esse,
quando ipse paternum imperium om-
ne teneat, sororem quoque portio-
nem aliquam paternae hereditatis cer-
nere. Ad haec imperator, Id se percu-
pere: nec Bucelum tantummodo, sed
alias urbes insuper ei tamquam pa-
ternorum bonorum consorti tradere:
salva tamen ipsa jam vetustate cor-
roborata Romanorum lege, quae sic

Edit. Paris.
pag. 200.* Imos; sed
ita lege. v. c.
eamdem re-
ligionem so-
letur.* Mendose
in MS. int.
Θράκης.

Edi. Paris.
pag. 201.

habeat: Ex filiis imperatoris qui atate antecesserit, imperatorem salutant, & is fratribus imperato, & hi seniori cedunt, seduloque serviunt. Quamobrem si ei placeat, juxta hanc fixam, & confirmatam legem imperatoris servum & esse & appellari, se vicissim paratum esse, illi velut ex proprio, ac debito principatu urbes, & regiones addicere. Michael, quia cum copiis haud longe distabat, statim respondit, Cum ipse quoque rex sit, absurdum videri, in alterius regis arbitrio esse. Si Bucelum recipere velit, Sozopolin (ad Pontum Euxinum amplam & populosam urbem) contra dedat. Imperator tum nihil respondens, legatos in castris corpora cibo, somnoque curare jussit. In diem sequentem omnibus suis arma imperat, a nec ipsi solum, sed equi etiam splendide ornati instructique: & alii quidem e corio, alii hamatis thoracibus induti apparebant. Erat porro videre Romanum exercitum non tantum qua armis, qua equis instructum sumptuosissime: sed etiam numero tantum, quantus jam pridem numquam in unum convenerat. Occidentalis quippe totus aderat cum Macedonibus, & Thracibus: & ex orientis urbibus, quæ quidem Romanis subessent, atque etiam e Byzantio equitatus, & peditatus multus, gravisque armaturæ, & sagittarii. Postquam vero per phalangas, tamquam ad certamen obeundum fuerunt dispositi, accitis Mæforum legatis imperator, Exercitum meum ut sit ad dimicationem paratus videtis, inquit. Ito te ergo, regique vestro nuntiate, me jam antea pacis cupidissimum, non semel ad illum super ea legatos misisse; eum nihil æquum, ac tolerabile respondisse. Itaque crucis virtute fretum quam sibi velut pignus, ac sponso rem constantiæ suæ in fœdere servando dederit, adversus illum processurum. Hæc imperator. Legati ad regem celerime reversi, quid imperator dixerit, quomodo ingentes copiar, & sic armatæ contra ipsum in via sint, retulerunt. Michael, qui antea rebatur Romanos secum decertare haud ausuros, intelligens eos jam non parvo exercitu, & magno apparatu ad prælium procedere, statuit, non debere in aliena regione præviso discrimini semet obiectare. Quapropter denuo missis legatis, idque cum celeritate maxima, Bucelum rediturum, & de cætero pacem servaturum spondet; rogatque uti militem in castra reducat. Imperator animadvertens hunc receptum sibi fore honorificum, cum incruenta victoria libens castra repetit. Nam nuper nec verba, nec æqui bonique sensus ut Bucelum restitueret, ei persuadere potuissent, quod nunc restitueret, quodque Romani exercitus per ordines ad pugnam distributi accessum non tulisset: sed ante conflictum animo victus, & timore percussus pugnam recusasset, confessio manifesta erat, Romanos superiores esse. Quare & imperator occasione utendum, nec ultra quam fas contendendum judicavit. Etenim ante

πλὴν, καὶ τὸ ἀνωθεν ἐπικρατήσαντα Ρωμαίοις νόμον. ἔπος δὲ ἔστι, τὸ τῶν παίδων Βασιλέως, τὸν μὲν ἀπορήκοντα τῷ γόνῳ Βασιλείᾳ τε ἀναγορεύεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀρχεῖν. τὰς δ' ἄλλας ἀδελφὰς ὑπέκειν τε τῷ πατρὶ καὶ δαλῶν ἀκριβῶς. εἰ οὖν ἀρετὸν αὐτῷ καὶ τὸ ἐπικρατήσαντα τοῦτον Ρωμαίων νόμον, δέλφει καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι Βασιλέως, καὶ αὐτὸς ἔτοιμος εἶναι ὡς ὑπὸ τοῖς οἰκείαις ἀρχαῖς τελευτῶντι καὶ πόλεις καὶ χώρας παραχεῖν. Μιχαὴλ δὲ ἐπεὶ ἐγγὺς ἐστρατοπεδεύετο ὁ αὐτός, δι' ὀλίγα τὰς ἀποκρίσεις ποικίλῃ, ἐκ ἑφ' ἑποσῆκεν καὶ αὐτῷ Βασιλεῖ ὄντι, ὑφ' ἑτέρον Βασιλέα τελεῖν. ἀλλ' εἰ βέλοιο τὸ Βακίλει πόλισμα ἀπολαβεῖν, καὶ Σαζόπολιν καὶ τὴν Εὐξείνου Πόντου πολυάνθρωπον ἔσαν καὶ μεγάλῃ πόλιν ἀντ' ἐκείνη δύναι. Βασιλεὺς * τότε μὲν ἀπεκρίνατο ἔδεν, ἀλλ' ἐκ ἐλδοσε τὰς πρὸς βεῖς εἰς τὸ στρατόπεδον ἀναπαύλης τυχεῖν. εἰς τὴν στρατίαν ὅμα ἔφ' ἑ στρατὸν ἐκ ἐλδοσε ὁπλίσασθαι πᾶσαν, καὶ ἦσαν ἐν τοῖς ὅπλοις πάντες, καὶ μόνον αὐτοὶ λαμπαρῶς καὶ ὁπλοῦς κεκοσμημένοι, ἀλλὰ καὶ ἵπποι. οἱ μὲν, θώραξιν ἐκ βύρσης πεποιημένοις, οἱ δὲ ἀλυσιδωτοῖς. καὶ ὡς εἶδεν ἐκ μόνον ὅπλων ὁ ἵππων ἕνεκα πολυτελῶς μάστιγα παρεσκευασμένῳ τῷ Ρωμαίων στρατῷ, ἀλλὰ καὶ πλήθει ἐκ πολλῶν χρόνων ἔπαυτο καὶ τότε τοσαύτῃ συνελθούσῃ εἰς ἓν. ἥ τε ὅδε ἐκ τῆς ἐσπέρης πᾶσα παρῆν, καὶ Μακεδόνες καὶ Θράκες, καὶ ὅσοι ἐκ τῆς καὶ τῶν τοῖς Ρωμαίοις ὑπηκόων πόλεων ἦσαν. καὶ ἐκ Βυζαντίας δὲ αὐτῶν ἐκ μόνον ἵπποις, ἀλλὰ καὶ πεζοὺς πολλούς, ὁπλίσται τε καὶ τοξοὶ φιλοὶ. Ἐπεὶ δὲ καὶ φάλαγγας ὡς ἐκ μάχῃ παρετάξαντο, τὰς Μυσῶν μεταπεμφθέντες πρὸς βεῖς ὁ Βασιλεὺς, τῷ μὲν στρατῷ ὁρᾷ τε τῷ ἐμῷ, ἔφη, ὡς παρεσκευασαί πορὸς μάχῃ. ἀπελθόντες δὲ ἀπαγγέλλετε Βασιλεῖ τῷ ὑμετέρῳ, ὡς ἐγὼ μὲν ἀσπαζόμενος τῷ εἰρηνικῷ πρότερον πολλὰν διωρεσβολοσάμην πορὸς σὲ περὶ αὐτῆς. σὺ δὲ ἔδεν ἐπιεικὲς ἀποκρινόμενος, τῇ τῇ σαρῇ δυνάμει θάρρῳ, ὅν αὐτὸς ἐγγυητῶ ἐμοὶ παρέχεσθαι μὴδέποτε παραπονῆσαι, βαδίσαι ἐπὶ σὲ. Βασιλεὺς μὲν οὖν τοιαῦτα ἔειπεν. οἱ πρὸς βεῖς δὲ ἡ τάχως εἶχον, πορὸς Βασιλείᾳ ἀφικόμενοι τὸν ἐαυτῶν, τὰς τε λόγους ἀπήγγελλον Βασιλέως, καὶ ὡς ἡ στρατὸς τοσαύτη ἔστα καὶ ἔπως ὁπλισμένη ἐν ὁδοῖς ἦδη τῇ πορὸς αὐτῆς. Μιχαὴλ δὲ πρότερον μὲν ἐκ ἂν οἰόμενος εἰς χεῖρας αὐτοῖς εἶναι Ρωμαίους ὑπομῖναι, τότε δὲ ἦδη ὁρῶν αὐτὰς ὠρμημένους πορὸς τὴν μάχην, τὸ, τε πλήθος καὶ παρασκευὴν πυθόμενος ὁσηλῶ, ἐκ ἔγνω δὲ ἐν πολέμῳ εἰς πορὸν κίνδυνον καθίσταν αὐτῶν. καὶ πέμψας πάλιν τὰς πρὸς βεῖς ἡ ἐδυνάτο τάχιστα πορὸς Βασιλείᾳ, τότε πόλισμα Βακίλει ἐπηγγέλλετο παραδώσειν καὶ εἰρηνικῶν ἄξιν τὰ λοιπὰ, ὅδε δὲ Βασιλέως εἰς τὸ οἰκίον στρατόπεδον ἀπαγγεῖν τὴν στρατίαν. Βασιλεὺς ὅρῳ αὐτοῖς ἐκ καλῶ τῷ χήματι καὶ ἀναχώρησιν γινόμενῳ, καὶ τὴν κίλιν ἀναιματὶ προσγινόμενῳ, ἀσμελὲς ἀνεχώρησε πορὸς τὸ στρατόπεδον. τότε ὅδε πρότερον μὴ λόγοις καὶ τῇ τῇ καλῇ ἐδικαίει κείσει τὸ Μιχαὴλ πειθύναι τὸ Βακίλει ἀποδοῦναι, ἀλλὰ νῦν, καὶ τὸ ἦδη πορὸς μάχην παρατεταγμένης τῇ Ρωμαίων στρατῶς καὶ ἐφοδῶν αὐτῶν ἐκ ὑπομῖναι, ἀλλὰ καὶ πορὸς τῆς συμβολῆς ἠγνῆσθαι ταῖς γνώμας, ἐ * δέισαν * δέταντα

πολλὰς ἐς τὴν Ῥωμαίων ἐσβολὰς τῶν Μυσῶν ποιησαμένων, ἐπεὶ εἰδὲς αὐτοῖς ἀντεπεξῆλθεν, ἀλλὰ πρεσβείαις καὶ λόγοις πιθανοῖς διελύετο τὰς πρὸς αὐτὰς διαφορὰς ὁ Βασίλειος, ὥσπερ ὡς τισὶ ἀμάχοις μηδὲ προσβλέπειν ἐτι δυνήσεσθαι τὰς Ῥωμαίων Βασιλέας. Τότε δὲ ὁ Μιχαὴλ ὁρῶν ἤδη βασιλεὺς ἐπιόντα πολλῇ τε καὶ ἀγαθῇ τῇ στρατιᾷ, καὶ τὰς αὐτὰς εἶχε γνώμας, ἀλλ' ἐδόκει δεῖν ὑποχωρεῖν. ποιεῖτον ὅτ' ὁ βαρβαρικὸν ἄπαν, τοῖς τε ἐχθρομένοις ἐπελαύνον ἀκρατῶς καὶ μὴ πολλῆς ἐπιεικείας ὁρμῆς, καὶ τοῖς μὴ ἐκπληττομένοις, ἀλλὰ μένουσιν ἐν τῇ πολέμῳ, καὶ αὐτοὶ ἀντεπιδιόντες. Ἡ μὲν τοι στρατιὰ Ῥωμαίων μονοεχὲς τὰ ὑπὸ τῶν πολεμίων σκυλαοῖοι μὲν ὑποσερεῖσθαι, λυγρὸν δὲ μὴ συνέβαλον Μυσοῖς. τοσαύτη προθυμία κατέχευε πάντας πρὸς τὴν μάχην. ὁμοῦς τῇ περὶ τὴν εἰρήνης συνθηκῶν γεγενημένων, τότε Βασιλεὺς ἀπέδωκεν ὁ Μιχαὴλ πρὸς Βασιλέα, ὃ ἐφιπποι εἰς τὴν ὑπεραίαν ἐρωθέντες, τὴν τε φιλίαν ἀνεγνώσαντο, καὶ Ῥωμαίοις καὶ Μυσοῖς ἐκέλευε πόλεμος ἐκινήσθαι, ἀλλ' εἰρήνην ἦγον τὰ λοιπὰ. συνδέσμοι δὲ ἀλλήλοισι ὡς εἰς τὸ πῶν ἐν ταύτῃ γενήσονται ὅποιον ἀνδοκῇ, ὁ μὲν εἰς Μυσίαν, Βασιλεὺς δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπανῆκον, καὶ ἡ στρατιὰ διελύθησαν κατὰ πόλεις.

id tempus, Andronico seniore impe-
rante, cum in Romanorum provinciam
sæpius impressionem fecissent, nemo-
que illis occurrisset: sed legationibus
& sermonibus duntaxat fuissent di-
reptæ controversiæ, opinabantur Ro-
manos imperatores eorum, ut bello in-
superabilem, ne aspectum quidem la-
turos esse. Tum vero magno atque stre-
nuo exercitu tendentem in se imperato-
rem cernens Michael, aliter sensit, &
pedem omnino referendum duxit. Ta-
le nimirum universe barbarorum inge-
nium est, effrenato impetu instare ce-
dentibus: intrepidus, & in acie stans
aggredi non audere. Romani milites
quod concurrere, & hostium spolia (quæ
tantum non de manibus sibi erepta pu-
tabant) legere non licuisset, tristaban-
tur: tanta dimicandi cupido omnes cepe-
rat. Tamen, pace constituta & fœde-
re novo confirmata, Michael Bucelum
reddidit; & die sequenti in equis con-
venientes, amicitiam renovarunt; nec
deinde inter Romanos, & Mæsos bel-
lum, sed perpetua pax fuit. Cumque
pergissent, in posterum conventuros,
quo loco complacuisse, ille in Mæ-
siam, imperator Byzantium iter arripuit,
& miles oppidatim disfluxit.

CAPUT IV.

Magnus domesticus Syrgianni mitiorem carcerem impetrat. Postea libertatem eidem petit. Imperator miratur eam non statim petivisse, cum ejus amori daturus sit omnia, cujus magnitudinem declarat. Domesticus ipse quoque suum amorem in imperatorem prædicat, & rationem facti reddit. Angelus magnus stratopedarcha pro egregio duce commendatur. Imperatoris mater Xena se de Syrgianne celatam a domestico irascitur. Syrgiannes e custodia dimittitur.

ΤΟΤ ΣΥΡΓΙΑΝΝΗ ΔΕ ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Βασιλέως Ἀνδρονίκου, καθάπερ ἐφθηνάμεν εἰπόντες, ἐν δεσμοῦ καὶ φρενῶν ὑπὸ κλοιοῖς, ἐπεὶ ὁ νέος Βασίλειος Βυζάντιον ἐλὼν, τῆς ἀπάσης ἀρχῆς ἤδη ἐγκρατὴς ὡς, ὁ μέγας δομέσικος ΣΥΡΓΙΑΝΝΗ ΜΗΝΘΕΙΣ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ δεσμοτήριον ἐλθὼν, ἐπεὶ τὴν τε ἀλλήλῃ ὑπὸ τῶν δεσμοῦ κακοπάθειαν, καὶ μάλιστα τὴν ὑπὸ τῶν κλοιῶν πιέζεσαν αὐτὸν ἑώρα, Βασιλεὺς ἐδείκθη πρῶτον μὲν ἀφελεῖν τῶν κλοιῶν. ἔπειτα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν δεσμοῦ ἐν ᾧ ἐφρουρεῖτο, εἰς τὸν τοῦ Ἀνεμᾶ καλούμενον πύργον γυναικὶ καὶ τέκνοις συνδράγειν, καὶ κατεπράξατο αἰτήσας. Ἐτι μέντοι ἐφρουρεῖτο κατὰ δὲ τὴν ἐκ Θράκης πρὸς Βυζάντιον ἐπάνοδον αὐτῶν, αὐτὸς Βασιλεὺς ὁ μέγας δομέσικος ἐδῶτο, τελέως τῆς εἰρηκτῆς ὑπολυθῆναι ΣΥΡΓΙΑΝΝΗ. μικρὸν δὲ ἐπιχρῶν ὁ Βασίλειος, λελυτῆσθαι ἔλεγε καὶ πάνυ παρ' αὐτῶν νυκτὶ, καὶ τὰς αἰτίας προσετίθει, ἀναξίας φάσκων τῆς πρὸς αὐτὸν φιλίας τὰς διανοίας ἔχειν αὐτὸν. τοσούτῳ δὲ αὐτῶν περὶ εἶναι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν, ὥς εἰ καὶ ὡς τινα αἰτίαν οἰκίους ἐδόξεν αὐτῶν καὶ φίλους καὶ πειρασίαν πάσαν, αὐτῶν τε τὰ τιμιώτατα καὶ τὰ φίλτατα καταλιπόντες, ἐπὶ ξένης οἰκῆν ἐλέσθαι, αὐτὸν μὲν κείθεν ἀποχέσθαι τὴν πράγματος ἐπιχειρεῖν, τὴν ἀποπείαν ὅσην ἐκδιδάσκειν. εἰ δὲ μὴ δυνάτο κωλύειν, μὴ ῥᾶσα

SYRGIANNES, ut supra docuimus, a seniore Andronico in vincula compactus fuit. At postquam junior Byzantio potitus, totum imperium obtinuit, magnus domesticus ejus viri recordatus, & ad eum in carcerem ingressus, ubi loci pædorem, squaloremque, & bojarum in primis, cervici ejus inductarum pondus aspexit, imperatorem oravit, primum quidem ut iis levaretur: deinde ut etiam ex ipso quod tenebatur carcere in arcem a Anemæ vocatam, cum uxore liberisque victurus dimitteretur. Et valuerunt preces. Nihilo minus adhuc custodiebatur. In reditu autem e Thracia Byzantium, iterum imperatorem rogavit, ut Syrgiannes e custodia prorsus, ac perfecte eximeretur. Imperator se colligens, modo, ab illo summa se affectum molestia dixit, causamque adjunxit: quod nempe suo erga ipsum amore domesticus indigna cogitaret. Adeo quippe excellenter se illum amare, ut si is quacumque tandem de causa propinquis, amicis, omnibus fortunis, præciosissimis atque carissimis quibusque relictis in peregrino solo potius degeret vellet, conaturus esset ut rem illaudabilem dissuadere; si id nequireret, disjunctionem corporum non ferentem, similiter omnia valere jussurum.

& cum eo potius incertis sedibus vagaturum. Insuper si optionem daret is, qui hæc absolute potest, ut alter pro altero moreretur, se pro illo hujus lucis usura libentissime cariturum. Quinimo, si stricto ense, occidendi causa in se euntem videret, ac deinde impedimento aliquo, licet maxime repugnans prohiberetur, ne sic quidem posse umquam sibi odiosum fieri. Denique quidquid carum & jucundum sibi præstari velit, id se quam cupidissime præstiturum. Nam quæ ejus animo placeant, eadem & sibi sua via, atque amœna videri. Quæ cum ita sint, quemadmodum & ipsemet certo sciat, mirari se, cum Syrgianem custodia liberatum desideraret, quomodo id, non a principio ingenuæ, simpliciterque aperuerit: sed gradatim ascenderit, ac primum collarium detrahi petiverit: dein hominem in carcerem tolerabiliorem transferri, ubi nati, & conjux cum eo degere queant: nunc autem omnino e carcere dimitti. Par fuisse, pro ea qua apud se gratia, auctoritateque valeat, statim a principio voluntatem suam declarare liberrime: nec ea divisa in partes, sic pro reo precari. Eum autem perinde verba fecisse, ac si vel in amicos sordidum, & honoris eorum negligentem ipsum judicaret; vel se parum posse sentiret. Atque hoc esse, quod sibi molestum accidere testatus sit. Nunc quoniam optet, Syrgianem e carcere educi, educeretur: quæcumque enim ipse in bonis & jucundis numeraret, fieri non posse, quin ab se quoque numerarentur. Tum magnus domesticus: Vera sunt hæc, imperator; nihil enim est, nihil, inquam, est, quod si fieri velim, tu non concedas; idque non ex hac oratione tua, sed ex factis ipsis mihi in primis, deinde aliis omnibus pridem constat. Me autem eodem esse in te animo, pluribus demonstrandum non opinor: tu enim alias mihi præclarum hujus rei testimonium impertivisti. Ego vero cum mutuum amorem nostrum comparo, magnitudine & majestate imperii multum superari, cæteris rebus nec tantillum abs te vinci me existimo. Neque enim ea solum quæ commemorasti, sed si quid iis majus excogitari potest, pro eo quantum te diligo, & facere, & perpeti en paratum habes. Et quamvis sæpenumero per me ipse consideravi, atque cum nostra conjunctione contuli, quos in omni memoria & a poetis, & historicis ab amicitia celebratos invenio, (etsi poetæ ambitiosius, supraque verum, & plusquam decet rem exaggerasse videantur) nihilo minus caritatem nostram si non majorem, certe haud minorem illorum caritate invenio. Quod si aliquando in eam cogitationem venirem, ut dubitarem, ecquid esset alia quædam species, aliufve modus in amicitia, quem inter nos non usurpassemus; an ad summum ejus fastigium pervenissemus, aut ægre spirare, ac pene suffocari me præ angore, & æstu animi, vitamque acerbam putare me oporteret, si in re tam honesta, tamque liberali alicui secundus inveniretur: aut resilire ab hujusmodi cogitatis, & a-

Edit. Paris.
pag. 204.

ἐκ τῶ ὁμοίῳ πᾶσιν εἰπόντα χαίρειν, τὸ σὺν αὐτῷ πλανᾶσθαι μάλλον ἐλέσθαι. * ἔτι τὲ εἰ αἵρεσις αὐτῷ * προσέτι ἢ ἀπὸ τῆς παρὰ τῶ ταῖα αὐτῷ πάντῃ δυναμένη ὥς ἔστιν ἢ vel ἔτι καὶ αἰ. τερὸν αὐτῷ ἀπαλλάττεσθαι τὴν ζῆν, ἀπάσαις ἀνέλετο τὸ πρὸ αὐτῆς ὑποθαρεῖν. ἀλλὰ μὴ εἴγε καὶ οἰκείους ὄμμασιν ἐώρα ξίφος ἔχοντα αὐτῷ ὡς ὑποκτενεῖντα ἐπιέναι, εἴδ' ὑπ' ἄλλης τινὸς αἰτίας, καὶ πάντῃ μὴ βελομένην συμβέβηκε κεκωλύσθαι, μὴδ' ἔτι δυναθῆναι ἂν ποτε ἀπεχθῶς ἔκκεῖσθαι αὐτῷ. καὶ ὅλως μὴ εἶναι ὃ κατ' ἡδονὴν αὐτῷ παραχθῆναι, μὴ αὐτὸν σὺν πάσῃ προθυμίᾳ παραχεῖν, ὡς ἄττα ἂν αὐτῷ ἀρέσκη, καὶ αὐτῷ ἡδέων φαινομένων. τούτων οὖν ἔτι ἔχοντων, ὡς περ καὶ αὐτὸν σαφῶς οἶδα πεπεῖσθαι, θαυμάζειν ὅτι μὴ καὶ γνώμῃ ὃν αὐτῷ Συργιάνῳ ὑπολυθῆναι τὴν εἰρήνης, ἐλευθέρως καὶ ἀπειρέργως ἔπειν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ὥς περ τινὰς τιθέμενον ἀναβασμῆς, πρῶτα μὲν εἰπὲν, ἡ κλοῖαν αὐτὸν ἀνεθῆναι, εἴτ' ἐκ τῆς δεσποτικῆς πρὸς ἑτέρων ἐπιεικέστερον μετενεχθῆναι, ὥς δυναθῆναι αὐτῷ καὶ τὰ τέκνα σωεῖν καὶ τὴν γυναικα, νυνὶ δὲ πάντα πᾶσιν ὑπολυθῆναι τὴν εἰρήνης. δέον γὰρ μὴ τὴν σαρκοπικῆς παρρησίας ὁδὸν ἐξ ἀρχῆς τὸ βέλημα ποιῆσαι φανερόν, ἵνα μὴ ἔκκεῖσθαι εἰς πολλὰ, κατὰ μέρος ποιῆσθαι τὰς αἰτήσεις. σὺ δ' ὥς περ ἡ ἐμοῦ πολλὴν μικρολογίαν καὶ ἀφιλοτιμίαν κατεγνωκὼς περὶ τὰς φίλας, ἡ σαυτῷ ἀδυναμίαν συνειδὼς, ἔτι εἰ ποιεῖται τὰς λόγους. ἔτι δὲ ἐνέκα καὶ ἀχθεσθῆναι εἶπον. νυνὶ δ' ἐπεὶ σοὶ φίλον ὑπολυθῆναι Συργιάνῳ, τὸ καλὸν ἔδεν. ἄττα γὰρ ἂν αὐτῷ σοὶ καὶ βέλτερος δοκῇ καὶ ἡδέα, ἐκ ἑδ' ὅπως μὴ ἐκ τῆς ἴσας ὁμοίᾳ καὶ μοι δοκεῖν. Ὁ μέγας δὲ δομέσικος, Αἰνθῆ γε εἰρηκας, εἶπον, ὦ Βασιλεῦ. καὶ γὰρ ἐστίν, καὶ ἐστίν ἔδεν, ὃ θελήσαντος ἐμὲ παραχθῆναι, ἐναντίαν οἶσεις. ἡ ἡφον αὐτὸς. καὶ τῶ, ἐκ δὲ τῆς πρὸς ἐμὲ εἰρημένων νυνὶ λόγων, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ἐξ αὐτῆς τῆς ἔργων, ἐμοὶ τε πρῶτον καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασίν ἐστὶ καταφανές. ὅτι δὲ τὸν ἴσον ἔσπον ἔχω καὶ αὐτὸς πρὸς σέ, ἐδ' ὑποδείξας δεῖσθαι δοκῶ. αὐτὸς γὰρ μοι φθάσας πρότερον συνεμαρτύρησας καλῶς. ἐγὼ δ' ἔτι πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν φίλων παραβάλλων, τῷ μὲν ὄγκῳ τῆς ἀρχῆς καὶ τῷ μεγέθει, ἐλασσῶνται νομίζω καὶ παρὰ πολὺ. τοῖς λοιποῖς δὲ ἀπασιν λείπεσθαι ἐδωπασαυ. καὶ μόνον γὰρ ἂν προεῖρηκας αὐτὸς. ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν μείζον καὶ ποιεῖν καὶ ὑπομένειν ὑπὲρ τὸ πρὸς σέ φίλας ἔτοιμος εἶναι. καίτοιγε κατ' ἐμαυτὸν πολλὰ καὶ τὰς παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσιν παρὰ πάντα τὸ χρόνον ἐπὶ φίλῃ ὑμνουμένους ἐξετάζων καὶ παραβάλλων τοῖς ἡμετέροις τὰ ἐκείνων (καίτοιγε δοκαυμένων τῇ φιλοτιμίᾳ τῆς ποιητῆς καὶ πέρα τῆς ἀληθείας καὶ προσήκοντος νύξῃσθαι) ὅμως κατ' ἔδεν ὑποδέοντα, εἰ μὴ καὶ μείζω τὰ ἡμέτερα δέσσω. εἰ δὲ ποτε συμβαίη τοῖς τοῖς λογισμοῖς περιπεσεῖν ὥς ἀμφιβάλλειν εἰς τὴν ἰδέαν φίλας ἢ ἔσπος ἕτερος ὃν ἡμεῖς ἐκ ἐπεδείξαμεθα ἀλλήλοισ, ἢ εἰ μὴ πρὸς τὸ ἀκράτατον ἀφίγημα αὐτῆς, ἢ ὑποπνίγηται ἀνάγκη καὶ πνέσῃ ὑπὸ τὴν ἀγωνίας, καὶ μὴδὲ ζῆν ἐθέλειν εἰ περὶ τὸ ἔτι καλὸν δούτερος τινος φαινομένη, ἢ ὑποπνέσθαι τῆς ποιούτων λογισμῶν, καὶ τὴν ψυχὴν πείθειν ἰχυροτέραις ἢ, ὃ φασιν, ἀνάγκαις γεωμετρικαῖς, ὡς οὔτε ἐστίν, ἔτι γεγνηται τις ἰδέα φίλας.

ὡς ἔκ πρός ἀλλήλους αὐτοὶ ἐπεδείξαμεθα καὶ μετ' ὑπερβολῆς. καὶ τὸ το σκευδόντα καὶ τὸν εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην ἐνοῶ τοῖς ἀνθρώποις παραγγέλλειν, τὴν ἰσὺν ὡς πρὸς τοὺς φίλους, ἔγω δὲ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐνδείκνυμαι ἀγάπην. εἰ γὰρ ὡς πρὸς αὐτὸς ἐξήρηται ἡ σὴς γνώμη, καὶ πάντα δεύτερα ἡγήμαι ἡ διαπραΐας ἡ σὴς, ἔγω δὲ κεῖν καὶ πρὸς τὸν Θεόν, πῶς ἐκ αὐτοῦ προῦλθον ἀρετῆς, ἢ ποῖαν ἐκ αὐτοῦ εἰσῆνεγκα σκευδὸν καὶ προθυμίαν ὑπὲρ τῶν τὰς ἐντολὰς αὐτῆς σκευδὸν πάσῃ προθυμίᾳ ἐκπληροῦν; εἰ δὲ σὺ μὲν, ὡς πρὸς εἰρήνης, πάντα δεύτερα τῆς πρὸς ἐμὲ ἡγῆς φιλίας, ἐγὼ δὲ τῆς παντὸς τιμῶμαι τὰ σοὶ φίλα καὶ λογίζεσθαι καὶ πράττειν, πῶς αὖ ἐχοι χάριαν, ἢ ἐνόμιζον ἀντὶ τῆς ἐξ ἐπὶ τῆς λογίζεσθαι ποιεῖν; ὃν δὲ τρόπον ἔχει τὰ περὶ Συργιαννίου, αὐτὸς ἐρῶ. Τὰς μὲν αἰτίας ἐφ' αἷς ἀλὸς κατεκείδη δεσμοπῆλον οἰκεῖν ὑπὸ Βασιλέως τῆς πάππης σου, οἶδα καὶ αὐτὸς. ἐγὼ δὲ μετ' τὸ Βυζάντιον ἡμᾶς ποιήσασθαι ὑφ' ἑαυτοῖς, ἀσυμπαθεῖς ἐκεῖνα καὶ δεινῶς ἀγνώμον, εἰ μὴ τινι ἄλλῳ, τῇ πρὸς αὐτὸν γὰρ ἐπιδημία τὴν συμφορὰν εἰς ὅσον οἶον τε ἐπικρατῆσαι, καὶ παραμυθίαν παραχεῖν τινα, μὴ παντελῶς ἀπερρίφθαι ἐλπίσαντα παρὰ τῆς φιλίας. γενόμενος δὲ ἐν τῇ δεσμοπῆλῳ πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν τε ἀλλῶ κακῶσιν τὴν ἀπὸ τῆς δεσμοπῆλης, καὶ μάλιστα τὴν ἀπὸ τῆς κλοιῶν ἑωρακῶς, δεινῶς τε ἡλχισα ὑπὲρ αὐτῆς, ἔ παραμυθίαν τινα, εἰ οἶον τε αὐτῇ πρὸς θυμὸν ἐξορεῖν. καί σοι προσελθὼν, περὶ τῆς κλοιῶν ἐδεόμην μόνων, ἀρκῶσαν ἡγέμενος εἶναι ὡς ἐν δεινοῖς παραμυθίαν. ἐπεὶ δὲ ἐγενόμην ἐν συνηθείᾳ, καὶ συχνῶς ἐφοίτων πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖνος μὲν ἐδ' ἔγω πρὸς ἐμὲ ἐμνήσθη τῆς κακῶν ἀπαλλαγῆς, καὶ μόνον ἢ σκευδὸν περὶ τὸ συγγινώσκειν τοῖς προσκεκρηκόσι φιλοτιμίαν ἐκ εἰδῶς, ἀλλὰ καὶ ἑαυτῶν τὰ δεινότητά σκευδῶς, καὶ ὅσα τὰ τοῦ παραίτησιν ἀπαγορεύων. ἐγὼ δ' ἐτι μᾶλλον ἐκ τῆς συνηθείας ἐπικρατῆρος πρὸς τὴν αὐτὴν κακοπραγίαν, ὥσθιν δεινὸν ἀπὸ τῆς δεσμοπῆλης εἰς ἑτέρον ἐπικρατῆρον μεταγαγεῖν, καὶ ἢ τῆς μητρὸς καὶ γυναικὸς καὶ τῆς φιλίπων σκευδῶν αὐτῇ ἐφεῖναι, νομίζων ἔπος αὐτῶν ἡμῖν τε εἶναι ἀσφάλειαν τῆς μὴ τε ἐπιβελεύεσθαι παρ' αὐτῶν, καὶ αὐτὸν ἐδὲν ἦτον ἢ εἰ παντάπασιν τῆς δεσμοπῆλης ἀπολέλυτα, ἡδέως βιάσεσθαι. ἔ ἀνεμίνως. τὸ μὲν ἐν αἰτήσας παρὰ σέ, ἐπραξα αὐτῶν. Ἡ δὲ μήτηρ μὲν αὐτῆς, θεῖα δὲ ἐμὴ, ὅπερ ἐδ' ἀνποτε ἡλπισεν ὁρῶσα γεγεννημένον, καὶ ταῦτα, ὑπ' ἐδεκός ἐμῆ παρακεκλημένῃ, εὐελπίς καὶ πρὸς τὰ λείποντα γεγεννημένη, προσῆλθέ τε καὶ ἐδεήθη περὶ τῆς υἱῆς ἐλδοθείας. Ἐγὼ δὲ ὅτι τε συγγενὴς ἐσιν ἐμὸς ἐνθυμηθεῖς, ἔ ἢ ἀρχαίαν φιλίαν, καὶ τὴν ἐν καῖς στρατείαις σκευδῶν, (ὑφ' ἐνὶ γὰρ καδηνεμόνι τῇ ἡμετέρῃ θεῖῳ Ἀγγέλῳ τῇ μεγάλῃ στρατοπεδάρχῃ τὰ πολέμια ἐδιδασκόμεθα, ὅς ἐ μόνον τὸς νῦν ἐν τῇ στρατηγίαις παρήλασε πολλῶν τῶν μέτρων, ἀλλὰ καὶ τοῖς πάλαι ὑμνεμένοις ἐν ταῖς συγγραφαῖς Ῥωμαίων στρατηγοῖς, ἡλπισεν αὐτὸν περὶ πρωτείων) καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ πολέμοις πρώτοις (Πέρσαι δὲ ἦσαν,) σκευδῶν εἰς χεῖρας. τὸ δὲ με πάντων μάλιστα πῶσιν, ὅτι εἰ τοσαῦτα σκευδῶν αὐτῶν προσκεκρηκότε συγγινώμην παρὰ τοῖς αὐτοῖς, πάσης

nimum firmioribus, quam, quod dicunt, geometricis demonstrationibus convincere, non esse, non fore ullam amicitiae formam, profectionemque, quam inter eos nos expresserimus ita, ut accedere nihil possit. Hoc & Joannes evangelista videns, uti opinor, hominibus praecepit, e talem erga Deum caritatem ostendere, qualem erga amicos. Si enim ego quemadmodum a tua voluntate totus pendeo, omniaque prae tuo cultu, & observantia parvipendo, sic erga Deum afficerer, quo non virtutis processissem? aut quod studium, quam cupiditatem ad mandata ejus hilarissime obeunda non adhibuissem? Si porro tu, sicut dixisti, omnia amoris nostro postponis, & vicissim in amore tui mihi sunt omnia, ut quae tu vis, ea & cogitem, & agam, qui potui, quae molestiam tibi paritura crederem, ea de industria facere? Jam quis status Syrgiannis fuerit, edicam. Quorum criminum compertus, ab avo tuo carcere damnatus sit, tu quoque nosti. Atqui ego subacto a nobis Byzantio, vehementer durum, & a commiseratione alienum censui, non aditu saltem, & collocazione ejus ærumnam aliquantum allevare, & consolatione aliqua miserum delinire, si aliud non liceret; sperantem ita, se non penitus contemptum ab amicis, & abjectum. Cum venissem autem in carcerem, vidissemque quantopere cum ipso loco perquam horrido, tum vinculis collo injectis affligeretur, ejus vicem etiam atque etiam dolui, & solatium ei, si quod possem, impertire studui: teque adiens, de vinculis tantum detrahendis oravi: quod in his malis hoc levamentum sufficere arbitrabar. Ubi crebrius ad eum ventitans, familiarius agere cœpi, ille ne sic quidem liberationis mentionem apud me intulit; non solum tuæ ad inimicis ignoscendum incitatae voluntatis nescius; sed etiam sibi nefandorum facinorum conscius, ob quæ effectum deprecationis desperabat. Ast ego ex illa consuetudine magis sortem hominis miseratus, in carcerem mitiorem transferendum, matris, uxoris, carissimorumque liberorum convictum ei permittendum existimaui: ratus, nos etiam sic ab ejus insidiis tutos fore: ipsumque perinde ac si custodia omni liber esset, vitam placidam, & jucundam victurum. Hoc igitur illi precibus apud te meis impetravi. Hic mater ejus, eademque consobrina mea factum videns, quod numquam speravisset, idque per me, sollicitatum a nemine, magna spe in futurum quoque subnixa, de reliqua libertate filio impetranda mecum egit. Ego meum consobrinum esse cogitans, veterisque amicitiae, & commilitii memor, (sub uno enim magistro avunculo nostro Angelo magno stratopedarcha militiae rudimenta posuimus: qui h. non modo hujus ætatis ductores longo intervallo superavit, sed etiam cum priscis Romanorum ducibus, quos historiarum monumenta loquuntur, de palma contenderit) & in memoriam regrediens quo pacto eodem die primum cum hostibus (erant autem Persæ) pedem contulerimus, quodque me præcipue movebat, confusus, si tam multa, quorum sibi in te commissorum es-

Edit. Paris.
pag. 205.

Edil. Paris.
pag. 206.

set confcius, ignoscere, & omni crimine absolveres, ipsum quoque mores mutaturum, re ipsa doctum videlicet, in qualem virum adeo peccavisset, ac de cætero in fide & benevolentia mansurum; ut hinc duo quædam eximia conficerem; & tibi nimirum humanitatis, ac mansuetudinis exercendæ occasionem darem: prætereaque virum ad multa idoneum conciliarem, quem scelus suum perdiderat: & ipsi maximorum bonorum sumus auctor fierem, illius rogatu, matris inquam, de ejus plena liberatione te allocutus sum. Alioqui, si in eadem pravitate perseveraturum suspicatus fuisset, non modo non ipse libertatem ei petivisset: sed quovis alio petente ne liberaretur, impedivisset. Haud enim magis tibi bene cupientes amare, quam insidiantes odisse ab initio fixum, certumque habui. Hæc illi inter se fermocinabantur. At Xena imperatoris mater, filium Syrgiannis dimissionem decrevisse audiens, id passa est ægerrime; accusabatque magnum domesticum, non solum quod hosti imperatoris, & idcirco sempiternis vinculis jure confringendo ipse ad libertatem patrocineretur: sed quod se rem celasset penitus, neque super illo se consulisset. Domesticus culpam ab se removens, nescisse respondit, id eam nolle: id eo nihil prius cum ea communicasse. Cæterum i Syrgiannes carcere pro decreto solutus, imperatorisque humanitatem, ac beneficentiam expertus est.

αἰτίας ὑπολύσας, μεταβαλεῖν αὐτὸν * νομίσαν ἔαυτὸν, * νομίσαντα
ἐν τῇ πραγμάτων αὐτοῦ διδαχθέντα περὶ οἷον ἡγνωμό-
νει, καὶ τὰ λοιπὰ μὲν εὖ εὖν ἔφίλον πισόν. ὡς ἐ-
τεῦθεν δύο τὰ μεγίστα ἐξαιργᾶσθαι, σοὶ τε φιλανθρω-
πίας καὶ ἡμερότητος παραχόντα ἀφορμῶν, ἔπρόσ-
ετι χρησίμον ἐν πολλοῖς ἀνδρά προσαγαγόντα, ὃς δὲ οἰ-
κείαν ἀγνωμοσύνην ὑπολάλει. καὶ αὐτῷ μεγίστων ἀ-
γαθῶν αἰτιώτατον ὀφθέντα, ἐπειθόμην τε αὐτοῖς δεο-
μένοις, καὶ σοὶ προσελθὼν, περὶ τῆς παντελὲς αὐτῆς
ἐλδοθερίας διελέχθην. Ἐπεὶ ἄλλως γε εἰ ἐπὶ τῆς αὐ-
τῆς μοχθηρίας καὶ τὰ λοιπὰ αὐτὸν ὑπερόον μὲν εἶναι, ἔχ-
οντι γε αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ ἑτέρῃ πρᾶττοντος ἐκώλυσεν αὐ-
τῷ ἐλδοθερίαν. τοῖς δὲ ὁνομαστέ σοι φίλος εἶναι οὐ
μᾶλλον προήρημαι ἐξ ἀρχῆς, ἢ πολέμιος τοῖς ἐπιβα-
λόσιν. Τοιαῦτα μὲν πρὸς ἀλλήλους διελέχθησαν αὐ-
τοί. Ἐπεὶ δὲ ἐκεκύρωτο ἡ Συργιαννίῃ τῇ δεσμωτηρίᾳ
ἀφεθῆναι, ἡ τῇ Βασιλέως μήτηρ Βασιλὶς ἡ Ξένη,
πυθομένη ὅτι Βασιλεῖ τοιαῦτα ἔδοξε περὶ αὐτῆς, ἐδυσ-
χέρανέ τε ἐκείτῃ ἀνεκτῶς, καὶ τὸν μέγαν δομέσικον εἰ-
χον ἐν αἰτίαις, ὅτι μόνον ὅτι πολέμιον ὄντι Βασιλέως,
καὶ ὅτι τὸ δικαίον ὄντι δεσμοῖς ἀφύκτοις δεῖ βίβῃ ἔχε-
σθαι παντός, αὐτὸς συνεῖπε πρὸς τὴν ἐλδοθερίαν, ἀλλ'
ὅτι μήτε πρότερον αὐτῇ μηδὲν μήτε ἐβαλεύσατο περὶ
αὐτῆς. Οὐ μέγας δὲ δομέσικος αἰτίας ἀπολύων ἑαυ-
τὸν, ἀγνοεῖν τε ἔφασκεν ὅτι μὴ εἴη κατὰ γνώμην
τὰ πραττόμενα αὐτῇ, καὶ ὅτι τὸ μὲν περὶ τῆς
τῆς πρότερον αὐτῇ δελεχθῆναι. ὅμως ἐπεὶ ἔδοξεν,
ἀπελύετό τε τῇ δεσμῶν ὁ Συργιαννης, καὶ εὐμυρί-
ας ἀπέλαυε καὶ εὐποιίας τῆς παρὰ Βασιλέως.

C A P U T V.

Germani jure hospitii ab imperatore pecunia adjuvari petunt. Magnus domesticus respondet, ærarium exhaustum esse: militem illis suppeditaturos. Germani recusant; abundare se militibus. Dimittuntur cum honore. Exponitur calliditas domestici. Item quomodo approbante imperatore partem onerum, & curarum suarum in humeros Apocauchi rejecerit. Causæ quare imperator Cyzicum profectus sit. Cum Zamerechane satrapa, qui orientales Romanorum urbes vexabat, pacem facit. Mæsus cum imperatore perenne fædus icit.

SUB idem tempus ex Alemania ad seniore[m] imperatorem legati veniunt, pecuniam petentes, quod ex veteri societate, & amicitia, quæ ipsis cum Romanis intercederet, consentaneum videretur, alteros ab alteris, si quo egerent, adjuvari. * Germanis enim omnibus cum Romanis imperatoribus hospitium esse: qui Germani studiose curarent, quæcumque Romanis emolumentum ac decus afferrent. Nunc pecuniæ egentes, ad imperatorem compulso confugere; suæ inopiæ ab ipso consultum iri confidentes. Sed cum Andronicum seniore[m] imperio motum reperirent, ad juniorem adie-runt. Is causa adventus eorum percepta, magno domestico quæ convenientissima putaret, respondendi partes dedit. Ille vocatis ad se legatis, sibi & imperatori quamobrem adessent, intellectum esse, & vetustam eorum cum Romanis societatem, amicitiamque haud se ignorare dixit:

ΥΠΟ ἡ τῶν αὐτῶν χρόνος καὶ ἐξ Ἀλαμανῶν ἀφίκετο πρὸς Βασιλέα τὸ πρεσβύτερον πρεσβεῖα, χρήματα αἰτῶντες, λέγοντες, κατὰ παλαιὰν συμμαχίαν καὶ φι-
λίας τὸ σφετέρως καὶ τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίας, ὅταν τὰ δέον-
ται προσήκειν ἑκατέρωθεν κομίζεσθαι παρ' ἀλλήλων. Γε-
μπίνοις δὲ πᾶσι φίλων εἶναι πρὸς τῶν Ρωμαίων Βασιλέ-
ας, καὶ ἀπουδάσσει αὐτοῖς ὅσα ὠφέλειαν τε καὶ τιμὴν
Ρωμαίοις περιποιεῖ· νυνὶ δὲ χρημάτων δεομένους, ἀναγ-
καίως πρὸς Βασιλέα ἥκειν, παρ' ἑνὸς ὡς λήφονται
ὅτε αὐτὸν δέωνται. Ἐπεὶ δὲ Ἀνδρόνικον τὸν πρεσβύτερον
Βασιλέα εὖρον τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένον, πρὸς τὸν νέον
ἐποιεῖν τὴν πρεσβεῖαν. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἐπύθετο πε-
ρὶ ὧν ἠκούειν, ἐπέτρεπε τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ πρὸς αὐτὸς
ποιήσασθαι ὑπολόγιον ἢ ἂν δόξειε μάλιστα τὸ εὐλογον ἔ-
χειν. ὁ δὲ μετακαλεσάμενος τῶν πρέσβεις, Βασιλέα
τέφασκεν ἀκηκοέναι περὶ ὧν ἠκούσι πρεσβεύοντες καὶ αὐ-
τὸν. καὶ τῷ μὲν παλαιᾷ συμμαχίᾳ καὶ φιλίᾳ αὐ-
τῷ πρὸς τοὺς Ρωμαίων Βασιλέας καὶ αὐτὸν εἶδεναι.

καὶ ὥστερ' ἑνὴν ἡγεμονίαν ἀμφοτέρων τῶν βασιλείων νομίζουσιν· καὶ δίκαιον ἅμα καὶ προσήκον ἡγεῖσθαι, ὅτι καὶ ἀνδρῶν ἐκαστοῦ, ὠφελείᾳ παρ' ἀλλήλων· χρήματα δὲ ἃ αἰτῶσι νῦν, εἰ πρὶν τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥωμαίων βασιλείων πόλεμον κεινῆσθαι ἦσαν, ἐκομίσαντο ἂν ἢ ἐβέλοντο ἀρκούντα πρὸς τὴν χρείαν. νῦν δὲ ἀναλωθέντων εἰς τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον, χρημάτων μὲν τὸ νῦν εἶναι ἐκ δυνάμεως· ἕτερον δὲ ῥόπον διῶσθαι ἰάσασθαι τὴν ἀπορίαν τῶν χρημάτων. στρατιὰν δὲ ἂν παραχρῆν πολλὰ τε καὶ ἀγαθὰ, συμμαχίᾳσιν ἐπὶ τῇ πολέμῳ· οἶδαί τι μὴ δὲ αὐτὸς ἐπὶ τῇ ἐνέκῃ, ἢ τῇ στρατιᾷ, δεῖσθαι τῶν χρημάτων· καὶ εἰ τὰς τύχαις, τὸ σπασθῆναι αὐτοῖς λυῖσθαι. οἱ πρέσβεις δὲ χρημάτων ἐνέκα ἦσαν ἔλεγον καὶ στρατιᾷ. τὴν δὲ αὐτῶν πολλοὺς τε καὶ ἀγαθὰς τρέφουσιν οἷς ἕξει χρηθῆναι τῶν σφετέρων βασιλείᾳ ἀναλωμάτων δύνασθαι. τὰς μὲν οὖν πρέσβεις ὥς οὕτως ὁ βασιλεὺς ἀπεπέμψατο, δώροις φιλοφρονησάμενος εἰς ὅσον ἐξέμειγε μεγαλοπρεπῶς. τὴν δὲ πρὸς τὰς πρέσβεις τὴν μεγάλην δομestικὴν πυθόμηνος ἀπολογία, νῦν μὲν ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ἀρμόζουσαν φαίνεσθαι τὴν πρὸς τὰς Λατίνους ἀπολογία πεποιθῆναι δοκῶσαν φίλοις αὐτοῖς ὅσιν ἐπαγγέλλεσθαι τινα ὠφέλειαν παρέχειν. εἰ δὲ αὐτοῖς ἐδόκει τὴν ἐπιγγελμένην στρατιὰν ζητεῖν, ἀπορεῖν ἢ ἂν εὐπόρῃσεν ἀπολογίας. ὁ μὲν οὖν δομestικός, καὶ αὐτὸς μὲν εἶπεν ἐπὶ νῦν ταύτῃ ἐχθρῆναι ἀπορίαν πρὸς ἐκείνους ποιέμενος τὰς λόγους. πλὴν τὸ μὲν ἀπορεῖν χρημάτων εἶπεν, ἐδεμίαν αὐτοῖς ἂν φέρειν αἰχμῶν, ἅτε δὴ καὶ αὐτῶν ἀπορουμένων, καὶ δεομένων παρ' αὐτῶν· στρατιὰν δὲ παρέχειν ἐπιγγέλλεσθαι, μάλιστα μὲν ὅπερ νῦν καὶ αὐτὸν οἰόμενος καὶ στρατιᾷ ἐρεῖν ἀλλὰ χρημάτων δεῖσθαι. εἰ δ' ἄρα καὶ πρὸς τὰ δευτέρω χωρεῖν, νῦν μὲν εἶπεν καὶ ῥάδιον παραχρῆν, καὶ ῥα δεομένων πρὸς παρασκήνῳ, ἄλλως τε καὶ ἀκριβῶς εἰδόμενος εἰ καὶ γνώμῃ εἴη τῶν σφετέρων βασιλείᾳ. εἰ δ' ἀπελθόντες πρὸς τὴν οἰκίαν, ἀπαγγείλωσι περὶ τὴν στρατιᾷ καὶ δέοιτο αὐτῆς, τότε ἦδη τὰς παραληψόμενας ἦσαν. χρόνῳ δὲ ὅσῳ καὶ ὑπεροχῇ τῆς στρατιᾷ, καὶ χρόνῳ δεῖσθαι συχνὰ πρὸς τὴν παρασκήνῳ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. ἐξ ἐκείνου δὲ τὴν χρόνου ἐξ ὅτε βασιλεὺς ὁ νέος τὴν πάππου καὶ βασιλέως ἔχουσας, εἰς Ἀνδριανέπολιν ἦκεν ἄρχη καὶ τότε, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν τοῖς πραττομένοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς βασιλικαῖς γράμμασιν ἃ ἐπὶ βεβαιώσει ἐγένετο τινος, δι' αὐτοῦ τὴν μεγάλην δομestικὴν ἐπιστατοῦτος δεῖν τὴν μὴ τι τῶν μὴ προσήκοντων γενέσθαι ἢ ῥαθυμίαν, ἢ ῥα κακόννοιαν τῶν ἐπιτετραμμένων, καὶ ἐμικρόν τινα ῥα ταῦτα τὴν πόνον ὑφιστάμενα, ὅμως ἀγαθὰν τὴν πρόνοιαν, καὶ τὴν ἐπὶ πᾶσι φροντίδα λογιζόμενα, καὶ φέροντος τὴν κάματος σιγῇ. τότε δὲ τῶν ἐμφυλίων πολέμων λυθέντων, καὶ πεπαυμένων τῶν ἐπιβλαῶν καὶ ὑπονοῶν, ἔγνω δεῖν καὶ αὐτὸς τῶν πόνων αὐτὸν ἀνεῖναι μικρόν. καὶ βασιλεῖ προσελθόντων, τὸν τε ἐπὶ τῇ προτέρῃ χρόνῳ πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς πραγμάτων διηγείτο πόνον, καὶ ὡς τῶν ἐμφυλίων κακῶν ἦδη πεπαυμένων, καὶ ὑποψίας οὐσης ἐδεμίας, δεῖν πρόνοιαν τινα ποιῆσθαι ὥς πᾶσι πράγματα ὥστε πρὸτερον καλῶς καὶ ὡς δεῖν διοικεῖσθαι,

& utrorumque imperium quodammo- Edit. Paris.
do unum principatum sibi videri; pag. 207.
justum item, & cum officio conjun-
ctum esse, ambos invicem utilitates af-
ferre. Quod ad pecuniam attineret,
si venissent antequam bellum inter im-
peratores gereretur, quantum pro ne-
cessitate voluissent, accepturos fuisse.
Nunc idem bellum exhaustisse aerarium.
Verumtamen alia via posse huic ipso-
rum sumptuariæ difficultati occurrere:
exercitum enim magnum ac fortem
contra hostes militiæ socium præbitu-
ros. Sic namque se existimare, non
alius, quam exercitus causa ipsos
querere pecuniam. Hunc ergo si adi-
piscantur, quod tam diligentī opera
conarentur invenire, jam inventum
habere. Contra legati, se pecuniæ
non exercitus causa missos: regionem
ipsum multos alere strenuosque mili-
tes, quibus uti eorum regi liceat, si
sumptus tantum in stipendia non desit.
Hunc in modum legatos imperator dex-
tre, & donis quam potuit magnificis
humaniter donatos ab se dimisit; au-
ditoque quid respondisset iis magnus
domesticus, opinari se affirmavit, ap-
te, & convenienter Latinis respon-
disse, cum tamquam amicis subsi-
dium aliquod promissum esset: qui si
voluissent promissa exigere, non vi-
dere se, quid responderi potuisset.
Et magnus domesticus, sibi quoque
inter respondendum eandem dubitatio-
nem exortam. At enim quod pecu-
niam deficere dixerit, pudori mini-
me futurum, quando & ipsi ea careant,
atque aliunde petant. Copias autem
datum iri pollicitum, quantumvis per-
bene sciret, id quod erat, non mili-
tem illos desiderare: sed nummaria
paupertate laborare. Si tamen ad al-
terum etiam processissent, dicturum
fuisse, nunc difficulter dari posse,
quod mora ac tempore ad colligen-
dum opus foret. Ad hæc nondum li-
quido sciri, an id ipsorum regi placi-
turum sit. Reversi igitur domum, su-
per exercitu certiores facerent: & si-
quidem indigeret, tum venirent, qui
eum abducerent. Quippe cum len-
tum ac longum negotium sit, copias
peregrinas, & e locis remotissimis con-
trahere, tempore diuturniore opus ha-
bere. Et hæc quidem isto modo acta
sunt. Ex quo autem nepos ab avo dis-
fidens Adrianopolin venit, usque ad
illum diem rebus omnibus agendis,
atque etiam imperatoris diplomatis,
quæ ad aliquid confirmandum scribe-
rentur, per se magnus domesticus
præfuerat; ne quid per socordiam, pag. 208.
malignitatemve aliorum, quibus ea
committerentur, sinisterius fieret: nec
leves in eo labores sustinuerat, quos
nihilominus, quia curam sollicitu-
dinemque in omnibus necessariam ju-
dicabat, silentio perferebat. Tunc
vero, sepultis jam bellis civilibus, in-
fidiisque ac suspicionibus nullis, si-
bi quoque occupationes aliquantum mi-
nuendas esse constituit. Quocirca im-
peratori præteriti temporis laboriosam
administrationem suam exponit, ac
monet, malis civilibus, & suspicio-
nis temporibus jam præteritis, provi-
dendum, uti res quemadmodum an-
te, bene, decenterque procuren-
tur, & sibi quietem ac remissionem

aliquam concedendam. Concessurum autem, si imperatoriarum litterarum, & fisci, & exactionum praefecturam in alterum transferat, quem suo arbitratu delegerit. Respondit imperator, nec se ignorare, quantos ille labores haecenus subiisset, cum unus omnibus praesset: sed probe nosse, & summo opere admiratum, solum tantae negotiorum moli sustinendae parem esse potuisse. Praeterea doluisse fortunam ejus, cum quibus premere-tur oneribus, secum cogitaret. Sed cum ipse quoque consideraret, quod dixerat, quomodo propter bella civilia, & insidias eum adesse omnibus, & per eum fieri omnia oporteret, etiam nolentem tempus extraxisse. Nunc quoniam Deus rempublicam ordinasset, atque constituisset, ipse potius ad ea quae nominasset munera obeunda quem vellet deligeret, cui tamen non omnimodis absoluteque res committendae sint: sed eum rursus necessariis praesse, & omnia ex ejus judicio administrari debere. Sic enim negotia praecclare curatum iri, & ipsum lat quietis consecuturum. Assentitur magnus domesticus, & Apocauchum sacri cubiculi praefectum his functionibus deligit, imperator auctor fit. Apocauchus creatus a rerum communium administrator, quaecumque erant necessaria, seu majoris momenti, & judicem magnum domesticum requirebant, ea ad illum referens, quatenus ipse committeret, aut solus conficiebat, aut cum imperatore quaedam discutiebat. Quae hujuscemodi non erant, ejus arbitrio transigenda permittebat. Sub idem tempus imperator Cyzicum trajecit, simul ut Deiparae signum non manufactum, in templo apud Hyrtacium asservatum veneretur: simul ut regionem nondum visam lustraret. & quod caput erat, b ut (satrapam seu) principem Phrygiae Tamerchanem Giaxe filium, orientalibus ad Hellepontum urbibus Romanorum incumbentem, ad pacificationem adduceret: quod etiam ex sententia successit. E Cyzico enim Pegas ad Hellepontum profectus, eum accersivit. Qui celeriter praesens, magna moderatione & quodammodo subjectione cum imperatore congressus est. Nam cum propius abesset, ut jam ipsum videre, & ad ipso videri posset, cum Persis suis ab equis descendit: paulumque progressi, caeteri quidem omnes imperatorem, antequam appropinquarent, capitibus humi submissis adorabant; ipse ad eum pedibus accedens & adorabat, & pedem illius osculabatur. Deinde equo conscenso, solus cum solo verba miscuit. Imperator ubi multis cum eo de pace egit, & gratiam relaturum promisit, Pegas, ille in castra sua, rediit. Postridie revertens, salutato imperatore pacem in posterum, & Romanis in oriente non amplius molestum futurum promisit: donisque ab eo pro dignitate cultus, ad suos se recipit; & promissa ad rem conferens, numquam deinde Romanis nocuit. Imperator Byzantium remeavit. Ibi cum esset, Michael Moesorum rex ei significat, si placeret, cupere se illum convenire, &

Edit. Paris.
pag. 209.

ἔαυτὸν ἀναπαύλης τινὸς τυγχάνειν. τὸ δὲ γένοιτ' ἂν, εἰ τὴν τε τῆ βασιλικῶν γραμμάτων ἐπιστάσιον, καὶ τὴν ἐπὶ τῆ βασιλικῶν χρημάτων ταμείαν, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐπὶ τῇ εἰσπραττόντων τῶν δημοσίων φόρων ἀναθεῖν ἑτέρῳ τινὶ, ὃν ἂν ἐκλέξηται αὐτός. Βασιλεὺς δὲ, ἐπεὶ αὐτὸς ἐφασκεν ἀγνοεῖν ὅσον ἐπὶ τῇ προτέρᾳ χρόνῳ ὑφίστατο τὸν πόρον, πᾶσιν αὐτὸς ἐφεισηκώς. ἀλλὰ εἰδέναι τε καλῶς, καὶ ἐχέειν αὐτὸν ἀναπαύσειν, εἰ πρὸς τοσαύτῳ διοίκησιν πραγμάτων εἰς ὃν αὐτὸς ἐξαρκεῖ. ἔτι δὲ καὶ ἀλγεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, τὸν κάματον ὃν ὑπέμεινεν ἐν τοῖς. ὅπερ δὲ αὐτὸς ἐφης λογίζομαι καὶ αὐτὸς, ὡς τῶν ἐμφυλίων ἐνεκα πολέμων καὶ τῶν ἐπιβλαῶν ἀναγκαῖον εἶναι ἅπασιν σε παρεῖναι, καὶ πάντα πράττεσθαι ὅσα σε, καὶ ἅκων παρῆεν σιγῇ τὸν χρόνον. νυνὶ δὲ ἡ ἐβέλτερος τῆ Θεῶν τὰ πράγματα καταστήσαντες, ὃν ἂν αὐτὸς ἐδέλῃς μᾶλλον πρὸς τῇ διοίκησιν ὣν ἐφης πραγμάτων εἶναι. καὶ μὴν ἐκείνῳ παντάπασιν ἐπιτρέψαι τὰ πράγματα καὶ. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς αὐτὸν ἐφίσταται τοῖς ἀναγκαῖοις, ἔπειτα πάντα πράττεσθαι σοὶ καὶ γνώμῳ. ἔγωγε δὲ ἂν τὰ τε πράγματα διοικηθῇσιν καλῶς, καὶ αὐτὸν ἀναπαύλης τυγχάνειν ἐν μικρᾷ τινὸς. Οὐ μέγας δομέσιος τις τε λεγομένοις ἐπέειπε πρὸς Βασιλέως, καὶ παρακοιμώμενον τὸν Ἀποκαυχὸν ἐπὶ τῇ διοίκησει τῇ εἰρημένων ἡρεῖτο πραγμάτων. καὶ Βασιλεὺς συνεπεφίεζε αὐτὸς. Ἀποδείχθη δὲ τῇ κοινῇ πραγμάτων ὁ παρακοιμώμενος διοικητής, ὅσα μὲν ἔγωγε ἀναγκαῖα, καὶ τὰ μεγάλα δομέσιος κρίσεως ἐδείκνυτο, ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἀνάγων, ἡ αὐτὸς ἐπέτρεπον ἐπράττετο, ἡ μόνος, ἡ καὶ μὴ Βασιλέως ἐνία ὀξετάζων. αἱ δὲ ἐποιαῦτα, παρακοιμώμενος ἐφείτο πράττειν. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Βασιλεὺς εἰς Κύζικον ἐπεραιώθη, ἅμα μὲν τῇ Θεομήτορος ἀχειροποιήτου εἰκόνα, ἡ πρὸς τῇ ἐν Τραπεζοῦν ἡμῶν, προσκυμήσων, ἅμα δὲ καποφόμος καὶ τὴν χώραν, ἃ πῶ πρότερον ἰδών. τὸ δ' ἔτι τέτων αἰτιώτερον, ἵνα τῇ Φρυγίας ἀρχόντι Ταμνηχάνῳ τῇ τῇ Γλαξῇ τῇ καὶ τῇ Εὐδήσποντον ἐφάσις πόλιν ἐπικείμενον ἐσθαις ὑπὸ τοῖς Βασιλεῖ, πρὸς συμβάσεις πείσῃ χωρῆσαι. ὁ καὶ καὶ γνώμῳ ἐπείπετο Βασιλεῖ. ἀπὸ δὲ Κυζίκου εἰς Πηγὰς πόλιν τῇ καὶ τῇ Εὐδήσποντον ἐλθὼν, μετεκαλεῖτο τὸν Ταμνηχάνῳ. καὶ ὅς ἀφῆκε τὸ καὶ τὰχος, καὶ μὴ πολλῆς τῇ μετεώρητος, καὶ οἷον εἶπεν, δελεῖας συνεγένετο τῷ Βασιλεῖ. ὡς δὲ ἐγγὺς ἐγένετο ὅσον ὁρᾶν τὸν Βασιλέα ἐοράδατο παρ' αὐτῶν, αὐτὸς τε καὶ ἄλλοι Πέρσαι τῇ ἵππων καταβάντες, καὶ προελθόντες ἐπὶ μικρὸν, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπώδον τῇ Βασιλεῖ προσκυμῶν, τὰς κεφαλὰς ἐρείσαντες ἐπὶ τῇ γῇ. αὐτὸς δ' ἄχει Βασιλέως ἐλθὼν περὶ, προσκυμῶν τε καὶ ἡσπάζετο τῇ Βασιλέως πόδα. ἔπειτα ἐφίππος γροῦμος, μόνος μόνῳ συνεγένετο τῷ Βασιλεῖ. πολλὰ δὲ πρὸς αὐτὸν περὶ εἰρήνης διαλεχθέντος Βασιλέως, καὶ ὅς ποιήσειν ἐπαγγελιαμένους, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον, Βασιλεὺς δ' εἰς Πηγὰς τῇ πόλιν ἐπαυήθη. καὶ ἐς τῇ ὑπεραίῳ πάλιν ἐλθὼν ὁ Ταμνηχάνης καὶ προσκυμήσας Βασιλέα, καὶ ἐπαγγελάμενος εἰρήνῳ ἄγειν τὰ λοιπὰ, ἔπειτα κατὰ τῇ ἑωρῶμαίους μηδέποτε ἐπιστρατεύσειν, δώροις τε ἀμειψόμενος Βασιλέως ἀξίως αὐτῶν, ὁ μὲν ἐπαυήθη εἰς τὴν οἰκίαν, ἃ πῶ ἐπηγγείλατο, ἀληθῆ ἐπὶ τῇ ἔργῳ ἀπαδείκνυς. ἐπεὶ δὲ ἔδεν ἡδίκησε Ρωμαίους. Βασιλεὺς δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπαυήκεν. ἐνταῦθα διατελείοντι ὁ τῇ Μυσῶν Βασιλεὺς Μιχαὴλ μεμνύμενος, εἰ ἀρετὸν αὐτῷ εἴη, συ-

ρελ-

μελθεῖν περὶ αὐτῶν, τὸ τὰς ἀπορδὰς ἀνανεώσασθαι καὶ τὴν εἰρήνην. τὴν δὲ πρότερον ἐν Ἀδριανουπόλει γενομένην συντυχίαν, τὴν καὶ καὶ τὴν παραγμάτων ἐκ ἐώντων δὲ τὴν συμβεβηκότα τότε πόλεμον, ἐπὶ ὀλίγον περὶ γεγενῆσθαι καὶ τεταραγμένως. καὶ ἐπεὶ καὶ γνώμῃν ἡ βασιλεῖς, μετὰ τὴν Σωζοπόλεως καὶ Ἀγχιάλου ἐν τοῖς λεγομένοις Κρημοῖς ἐποιήσαντο τὴν συντυχίαν, καὶ ἀπορδὰς ἔδοντο βεβαίως δὲ βίβη καὶ συμμαχίαν καὶ ἀφελούμενοι, ἀνεχώρησαν ἐπὶ οἴκῃς.

foedus instaurare. Adrianopoli enim temporibus non finentibus (propter tumultus videlicet bellicos) brevem & perturbatum fuisse congressum. Cum placuisset imperatori, Sozopolin inter, & Anchialum apud Κρημνός, (id est, præcipitia) quæ dicuntur, convenerunt, ibique foedus, & societatem perennem iniverunt, digressiveque domos recesserunt.

CAPUT VI.

Imperator barbaros in Bithynia invadere cogitans, Contophris præfecti consilio incitatur, & docetur. Barbari ad editiora loca se recipiunt. Orchanes satrapa in locis montosis, & impeditis tendit. Quibus conspectis, placet Romanis non ultra progredi. Postridie tamen acie in campo instructa eos expectant. Orchanes contra suos instruit, partemque in insidiis collocat. Describitur pugna, cuius mira varietas: victoria penes Romanos stat: ad quam plurimum egregia imperatoris concio valuit.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐν δεινῷ τιθέμενος τὸ Πέρσας μὲν αἰεὶ Ῥωμαίοις ἐπιστρατεύειν, αὐτὰς δὲ ἐκείνοις μηδ' αὖτως, ἔγνω δὲ πρὸς τὴν ἑω περαιωθεῖς, τοῖς κατὰ ^{*}Βυθλίαν βαρβάροις ἐπιτέδαι· ἐτι δὲ ἐσκήνηται ἐν τοῖς πεδίοις ἑαρος ἡδὴ μεσουῶτος κατὰ μὴνα Μάιον καὶ μετακαλεσάμενος τὴν Μεσοθλίαν ἀρχοντα τὴν πρωτοκωμηγὸν Κοντοφρὴν, ἐβλεύετο περὶ τὴν κατὰ τὴν βαρβάρων εἰσβολῆς. ἡ δὲ δὴ Κοντοφρὴ, καὶ διὰ τὸ Μεσοθλίαν ἐπιβόρην μόνον, πείρας ἔχων τῶν κατὰ τὰς βαρβάρων παραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ πολλῶν πολέμων ἔμπειρος, καὶ μάστιγα τῶν Περσικῶν, οἷα δὲ ἐκ πρώτης ἡλικίας τοῖς ἡγεσὶν τε καὶ ἡγετρίαις αὐτῶν ἐντραφεῖς. Κοντοφρὴ δὲ ἐπερρώσε τε τὴν Βασιλέα πρὸς τὴν κατὰ τὴν βαρβάρων πόλεμον, καὶ ἡδέως ἔλεγον ἐκείνῳ τὴν ἡμέραν ἂν ἰδεῖν, ἐν ἣ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐξέσται Ῥωμαίοις, ὧν εἰς αὐτὰς ὑπῆρξαν, πολλῶν ἀδικιῶν δίκας λαβεῖν. ὑπετίθει τε μὴ μέλλειν, ὥς ὅσον ἔπω τῶν βαρβάρων ἀπὸ τῶν πεδινῶν ἐπὶ τὰ ὄρεινά τε ἀναχωρησόντων, τὴν ἀλῆαν ἐκκλινόντων τὴν δὲ τῶν θέρων ἔπω δὲ εἶναι αὐτοῖς ἔδος νομάσιν. ἐπεὶ δὲ ἐδέδοκτο ἐπιστρατεύειν τοῖς βαρβάροις καὶ μὴ μέλλειν, τὴν ἐν Βυζαντίῳ καὶ Διδυμοτείχῃ, καὶ Ἀδριανουπόλεως καὶ Θράκης συναθροίσας στρατιάν. καὶ δὲ ἐξελθὼν τὴν τε καὶ Μακεδονίας καὶ τῆς ἄλλης ἐσπέρως μετακαλεῖσθαι, κατὰ περὶ τὸν οὐ καὶ καὶ καὶ Κοντοφρὴ πάλιν ἐκ Μεσοθλίαν ἐλθὼν καὶ φάσκοντι εἶναι καιρὸν ἐπιτέδαι τοῖς βαρβάροις, ὥς ὅσον ἔπω πρὸς τὰς δυσχωρίας ἀποχωρήσει τῆς ὁρεινῆς, τὴν ἡθροισμένην στρατιάν λαβὼν ὁ Βασιλεὺς, ἐπεραιώθη πρὸς τὴν ἑω λήγοντος ἡδὴ ἑαρος, κατὰ τὸ Σκεπταίον ποταμὸν. Ἐπεὶ δὲ ἡγγέλθη τοῖς βαρβάροις ἡ τῆς Βασιλέως ἐφοδος, ὅσοι μὲν ἦσαν νομάδες κατὰ τὴν Βυθλίαν διεσκεδασμένοι, σκηνὰς τε ἀναλαβόντες καὶ βασκήματα, καὶ τὴν ἄλλαν ἀποσκύβων, ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα ἀνῆλθον τῶν ὄρων, καὶ πορρώτερον ἢ ἐξ ἔδης ἡ αὐτοῖς. Ορχάνης δὲ ὁ τὴν αὐτοῦ Περσῶν σατράπης, ὅσην ἦν αὐτῶν περὶ καὶ ἐπὶ πικρὴν δυνάμει ἀναλαβὼν, ἐπεὶ ἐπύθετο τὸν Βασιλέα διὰ Μεσοθλίαν μέλλοντα εἶναι, πολλὰς ἐχέσας δυσ-

Paris I.

IMPERATOR porro indignatus, Per-
sas toties Romanis prædatorem im-
mittere exercitum, cum ab iis nihil pa-
tiantur mali, in orientem trajiciendum,
& barbaros in Bithynia adoriundos sibi
duxit: adhuc enim, adulto vere, men-
se, inquam, Majo, in tabernaculis per
campos habitabant; de qua impres-
sione advocatum Contophrum Mesotheniæ præfectum, venatorum princi-
pem, consuluit; quandoquidem is non
solum ob præfecturam Mesotheniæ
res barbarorum noverat; sed & vir bo-
nus alioqui, & bellicæ disciplinæ, præ-
sertim Persarum, minime rudis erat;
utpote a pueritia moribus, & institu-
tis eorum innutritus. Is imperatorem
ad barbaros armis coercendos confir-
mare, & libenter diem illum visu-
rum autumare, quo liceret Romanis
tot injurias sibi illatas rependere. Ad-
monebat autem, ne procrastinaret,
quod barbari e campestribus in edi-
tiora loca, æstivos calores declinantes
propediem successuri essent; sic enim
illos consueffe, cum sint νομάδες, (hoc
est, qui cum pascuis mapalia mutant.)
Ut animo stetit infesto petendos agmi-
ne, Byzantio, Didymoticho, Adriano-
poli, & e Thracia coactis copiis (non e-
nim Macedonicas, reliquasque orien-
tis licebat cogere, quod tempus urge-
bat: si simul Contophrus e Mesothenia
reversus, nunc esse maturum confir-
mabat barbaros aggredi, antequam ad
impedita montium loca recederent,
quod mox facturi essent) in orien-
tem, exeunte jam vere navigans, ad
Scutarium, ut appellatur, naves ap-
pult. Intellecto hostili imperatoris ad-
ventu, quotquot erant nomades per
Bithyniam dispersi, cum tabernaculis
& pecore, cæteraque suppellectili ad
alta montium, & longius quidem,
quam pro consuetudine sua propera-
runt. Orchanes Persarum in Bithynia
satrapa (sive princeps) assumptis quos
habebat pedestribus equestribusque co-
piis, postquam rescivit imperatorem
per Mesotheniam venturum, locum

*Ita scriptū
in manuscri-
pto, nescio
an errore li-
brarii, an
ævi; quam-
quam apud
Gregoram,
qui Cantacu-
zeno coæ-
vus, & a-
pud Codi-
num, qui
etiam infe-
rior est, le-
gatur Βιθυ-
νία.
Edit. Paris.
pag. 210.

Y

Edit. Paris.
pag. 211.

ἡ γὰρ ἡμετέρα
δυνάμει μάλλον,
ἢ τῇ θείᾳ
δαρρήσας τὰ
τόπε, εἰς Με-
σοδυλίαν ἐλθὼν,
ὑψηλοῖς χωρίοις
καὶ δυσπροσόδοις
ἐγκαθίδρυσε τὴν
στρατιάν. Βασιλεὺς
δὲ ἀπὸ Σκετα-
ρίε δυεῖν ἡμερῶν
ὁδὸν ἀνύσας, τῇ
τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἐφ' ἧς
παλιν τῆς αὐτῆς
εἰχοντο ὁδοῦ, ἡ
Περσικὴ στρατιὰ
ἐφάνη ἅπασι ἐν
χωρίοις ὑψηλοῖς
ἐγκαθιδρυμένη.
Ολίγον δὲ προελθὼν
ὁ Βασιλεὺς, ἐστρατο-
πέδωκε καὶ αὐ-
τὸς ἐν χωρίῳ
Πελεκάνῳ προσαγο-
ρευομένῳ. Ἐκ τῆς
ἐν τέλει συμμαχίας,
ἐβλαβέοντο οἱ τι
δέοι ποιεῖν. ἰδοὺ
καὶ περαιτέρῳ μὴ
προβαίνειν, ἀλλὰ
μὲν καὶ διὰ τὸ τῶν
νόμας Πέρσας οἷς
ἐπῆσαν ὡς ἐξωδρα-
ποδιστοὶ, καὶ ἐφο-
δοὺν αἰδομένους
ῥαδύναι. ἅμα δ' ὅτι
τῇ τε χωρίῳ
δυσβάτῳ καὶ στενῶν
ὁδῶν δι' ὧν ἔμελλον
διεῖναι, καὶ στρα-
τιᾶς ἀντιστρατοπε-
δομένης περὶ τῆς
καὶ ἰππικῆς, καὶ ἀ-
ναγκαῖον ῥαδύνειν
ἐπὶ κέρδει καὶ δυνά-
μει. ἵνα δὲ μὴ δο-
κοῖται τῷ δέει τῇ
βαρβάρων ἀνασφί-
γειν, εἰς τὴν ὑπερ-
αἰαν ἅμα ἐφ' ὅπλα
σμένους ἐπὶ τῇ πε-
δίᾳ κατάναντι τῇ
βαρβάρων παρατά-
ξασθαι ὡς εἰς μά-
χην. καὶ μὲν αὐτοὶ
τῆς δυσχωρίας
ἀποστάντες, ἐπὶ τῇ
ὁμαλῇ διελίσσων-
το ῥαδύνοντες αὐ-
τοὺς, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ
δείξει τῆς οἰκίας
ἀρετῆς. ἐὰν δὲ μὴ
αὐτοὶ τῆς δυσχωρίας
ἀφίστανται, τῆς
εἰς Βυζάντιον ἐ-
χέσθαι φέρουσιν
τεταγμένως. ἔργῳ
δείξαντες ὡς οὐ
διὰ δειλίαν, ἀλλὰ
τὸ μὴ ἔχειν οἷς
τις συμβαλεῖται,
ἀνέβλεψαν εἰς τὴν
οἰκίαν. ἔγωγε μὲν
δὴ ἐδέδοκτο καὶ
πυλίσαντο τὴν
νύκτα ἐκείνῃ κα-
τὰ τὴν Πελεκάνον.
ἅμα δὲ ἐφ' ἧς
τῆς εἰσόδου ὕμνος
πρὸς Θεόν, τῇ
σάλπγγι ἐκέλευεν
ὁ Βασιλεὺς τὴν
στρατιὰν ἐ-
φόπλισιν σημαί-
ναι. ἐπεὶ δὲ ὠπλί-
σαντο, κατένυσαν
τῇ βαρβάρων ἡλθόν,
παρατεταγμένοι
ὡς εἰς μάχην, καὶ
ἐδέδοκτο τῇ
προτερείᾳ. Ορχάνης
δὲ καὶ αὐτὸς ἰδὼν
τὴν Βασιλέα ἐπὶ
όντα, ἀντιπαρέτα-
τε καὶ αὐτὸς τὴν
στρατιάν. Ἐμέ-
ρος μὲν τι κατέκρυ-
ψεν ἐν λόγοις ὡς
ἀν' εἰσὶ Ρωμαῖοι
ὑπερχόντες ἐπὶ
ωσιν αὐτοῖς, οἱ
ἐν τῇ ἐνέδρᾳ
ἐκ τῆς αἰφνι-
δίου ἐπελθόντες
ἐκπλήξασιν
τὴν ἀπροσδόκητον,
καὶ τρέφονται
αὐτῆς. τὴν δ'
ἄλλω ἅπασαν
δυνάμιν ἀνα-
λαβὼν, ἔστη ἐπὶ
μετεώρῳ. Τριακο-
σίους δὲ ὀπλι-
τάς τῆς παρ' αὐ-
τῷ μαχιμότητος
ἰπποτοξότας,
ἵππους ἔχοντας
τῇ μάχῃ θάψαν
ἀγαθῶν, ἐκέλευεν
αὐτοῖς κατὰ
συστάδην, ἀλλ'
ἐξ ἐφόδων συμ-
πλέκεσθαι τῇ
Βασιλέως στρα-
τιᾷ. καὶ ἐπὶ
όντας μὲν μὴ
ὑπομένειν, ἀλλὰ
φύγοντας τοξείας
χρῆσθαι, ἀνα-
χωρεῖν δὲ αὐ-
τοῖς ἐπὶ τῇ
δείξει. συμβέβηκε
δὲ τὸ μεταξὺ
τῆς στρατομα-
χίας ἀμφοτέρων,
ὅσον μὲν κατὰ
τῆς Ρωμαίας
ὁ μάχης τὴν
εἶναι, καὶ ῥαδίον
πρὸς τῆς ἰππικῆς
σφίγας. τὸ δὲ
κατὰ τῆς Πέρ-
σας, καὶ μόνον
ἀνασφίγειν
ἐξωδραποδόν,
ἀλλὰ καὶ τὰ
φρούρια αὐτοῖς
πᾶσι χόσε
ῥαδύνοντες, καὶ
μᾶλλον οἱ
βαρβαροὶ πεποι-
θότες ἐπῆσαν
Ρωμαίοις. τῶν
μὲν ἔν τῃς
τριακοσίῳι
προσετέτακτο
τὸ ὅπου
τῶν συμ-
πλέκεσθαι
Ρωμαίοις. ἑτέ-
ρος δὲ χιλίας
ὀπισθεν αὐτῶν
ἐπέστη κατὰ
τῆς τάξης
καὶ τῆς
δυσχωρίας,
ὡς ἂν εἰ
διώ-
κοιτο οἱ
τριακο-
σίοι πρὸς
τὴν
Ρωμαίων,
αὐτοὶ
πρὸς
τὴν
ἐνέδραν
ἐσώτες
ἀμύνουσιν
αὐτοῖς. ἐκα-
τέρωθεν
τῆς αὐτῆς
χιλίας
ἐφ' ἧς
ἐκάσθω
μῖραι
τῆς αὐτῆς
ἐνέκα
αἰτίας. Βασι-
λεὺς ἔπει-
σεν ὥρα
τῆς Πέρ-
σας ὑπὸ
τῇ λόφῃ
κατίσταν-
τας, τριακο-
σίους καὶ
αὐτοὺς
ἐπιλεξάμε-
νος ἐκ
τῆς ἰδίας,
καὶ περι-
σσεύσας
αὐτοῖς,
ποι-
αὐτὴν
τινὰ
παραίνε-
σιν ἐποί-
ησαν
πρὸς
αὐτῶν
Ἀνδρῶν
στρα-
τιῶται,
καὶ μὲν
εὐκλείαν
τὴν
Ρωμαίων
καὶ τὴν
δούραν,
καὶ ἄλλους
πολλοὺς
οἱ
μικροὶ
δὲ
πᾶσαι
παρα-
σησάμε-
νοι τὴν
οἰκίαν
ἐν
ἐκείνῳ
καὶ
πάντα
γέννη
καὶ
Εὐρω-
παῖα
καὶ
τὰ
ἐπὶ
τῇ
Ἀσίᾳ
ἀναγκα-
ζόντες

pag. 212.

αὐτοῖς δαλῶν· ὅτι δὲ ἡμᾶς ἐκ ἐπὶ πολὺν τινα χρόνον ἐκ ὀλίγα τινὰ τῶν βαρβάρων συμβέβηκεν ἐλαττωθῆναι, ἢ χρὴ δὲ ταῦτα καὶ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα ἀπαγορεύειν. ἔδὲ ὅν κατὰ τὴν ἡμετέραν κακίαν τὸ ἡσῆσθαι προσεγένετο. ἀλλὰ τὸ Θεὸς πρὸς ἐκτίσιν ὧν προσκεκράμευται αὐτοῖς, διὰ τῶν βαρβάρων τιμωρούμενος. ἔδὲ δὲ καὶ οὖν τὴν γνώμην μὴ κατὰ κράτος νικηθέντας, ἔχοντας δὲ τινα αὐτοῖς κρείττονα ἐλπίδα τῆς συμφορᾶς τῇ ὑποβάσει ἀμβλυώσθαι. νομίσαι δὲ ἐν μὲν τῇ παρῆσιν ἐνδέχεται σφάλλεσθαι τὰς ἀνθρώπους· ταῖς δὲ γνώμαις αἰετὰς αὐτοῖς ἀνδρείως ὁρῶντας εἶναι, καὶ μὴ δὲ τὴν προτέραν ἦσαν τῶν ἀνδρῶν παρόντος, εἰκότως ἀνὲν τινι κακῆς ὁφθῆναι. ὑμεῖς δὲ ἔτε ἐμπειρία τῇ πρὸς τὰς μάχας λείπετε τῶν βαρβάρων, ἀλλὰ καὶ τῇ τόλμῃ πολὺ προέχετε αὐτοῖς. ὁρᾶτε ὅν αὐτοῖς κατεπτηχότας καὶ καταδυομένους πρὸς τὰ κοῖλα τῶν ὄρων, καὶ μηδαμῶς τῆς δυσχωρίας ὑποσῶναι βελομένους, μηδὲ ἐκ τῶν ἰσχυρῶν ἀνίστασθαι ἡμῖν πολυμήνους· γίνεσθαι δὲ ἀνδρες ἀγαθοί, καὶ τὴν καταπεσῶσαν ἡδὴ δόξαν τῶν προγόνων ἀνορθώσατε αὐτοῖς καὶ μὴ νομίσιντε ὑπὲρ μηδὲν προσήκοντος γῆς ὑμῖν δαγώνισσθαι πρὸς τὰς βαρβάρους, ἀλλ' ὑπὲρ ἐλευθερίας μάστιγα, καὶ τὴν οἰκίαν ἐκαστος πατρίδος. Ἐάν ὅν ἐνταῦθα ἀξίως αὐτὸν ἀγωνίζομενοι νικήσωμεν αὐτοῖς, πρὸς οἷς ἀφῆρήμεθα πρότερον ὑπὸ αὐτοῖς, καὶ τὴν ἔσσαν καρπωσόμεθα ἀδελῶς. Πρὸς τοῖς δὲ, εἰ μὲν καὶ αὐτοῖς συνηγωνίζομεν ὑμῖν ἐν τῇ παρόντι, πρόφασιν ἂν ᾖ τινι κακῇ γινώσθαι λήσειν οἰόμενον· ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἔξω ἔσση καὶ τῶν ἄλλων βραδύτης, ἔξω σκοπεῖν ἐκάστω ὡς εἰ μὲν κακὸς ὁφείη, * κολαδῆσθαι τῇ πρεπύσῃ ζημίᾳ· οἱ δὲ ἀγαθοὶ τιμηθῆσονται τοῖς προσήκουσιν ἀθλοῖς τῆς ἀρετῆς. Τὴν δὲ συμπλοκὴν ὅποιαν τινα χρόνῳ ποιεῖσθαι πρὸς τὰς βαρβάρους, καὶ αὐτοὶ μὲν ἴσως ἐκ παιδὸς πολεμίοις ἔργοις ἐντετραμμένοι· παραινέσω δὲ καὶ αὐτοῖς. εἰ μὲν ὅν τεταγμένοι κατὰ φάλαγγας ἐκ τῶν ὁμοίων καὶ αὐτοὶ ἐμάχοντο ἡμῖν, ἡμῶν ἀναγκαῖον καὶ ἡμᾶς τὴν τάξιν φυλάττοντας αὐτοῖς ἐπιέναι· ἐπεὶ δὲ, ὅσον ἀπὸ τῶν γινομένων ἐστὶν εἰκάσειν, ἐκ εἰς χεῖρας ὑμῖν ἵέναι δαγνοῦνται, ἀλλ' ἀπωθῆναι τε βάλαν, καὶ ἐπιόντας ἐκ ὑφίστασθαι, ἀλλ' ὑπαναχωρεῖν πρὸς τὰς δυσχωρίας καὶ τὰς τεταγμένους ἐν αὐταῖς, δέον καὶ ὑμᾶς, μέλει μὲν τῶν ἐφικτῶν τῶνδε μάχων γίνεσθαι, χολῇ βαδίζειν καὶ τεταγμένους. ἐπειδὴ δὲ γένηθε ἐγγὺς, ὁξύτητι πάσῃ χρῆσθαι καὶ δόλῳ καὶ χίρᾳ. ἅμα μὲν τὸ μεταίχμιον συναιρουῦντας ὡς ἂν μὴ κατὰ χολὴν βάλληθε τοῖς βέλεσι συχνοῖς, ἅμα δ' ἵνα καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῶν βαρβάρων φθάνοντες αὐτοῖς κακῶς ποιῆτε τὴν δίοωξιν δὲ μὴ ἐπιπολὺ ποιεῖσθαι. μηδὲ θρασυῖν ἐπαυρομένους, εἰ αὐτοῖς εἰς τὰς κινδύνους εἰσώδειν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἐπιτάκτοις γένηθε ἐκείνοις, πάλιν ὑπαναχωρεῖν πρὸς τὸ πεδῖον· τὴν τάξιν τε φυλάττειν, καὶ ἐπιόντας ἀμυνέσθαι τὰς βαρβάρους. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς παρεκελεύσατο τοῖς στρατιώταις, ἅμα καὶ βοήθειαν τὴν ἐκ τῆς κρείττονος, καὶ νίκην ἐπὶ δὲ ἀμύμονος αὐτοῖς. οἱ δὲ προσκυνοῦσαντες τὸν Βασιλέα, καὶ ἡ καλῶς νικήσεν, ἡ δὲ καλῶς τεθνήσκει εἰπόντες, σαρῶν τε καθοπλίσαντες αὐτοῖς, ἐχώρεν κατὰ τῶν βαρβάρων τεταγμένους καὶ κατὰ χολὴν. ἐστράφη δὲ αὐτὸς Ἐξώροχος ὁ μέγας ἐταυρεάρχης. ἀντεπήσαν δὲ οἱ βαρβαροὶ αὐτοῖς ὁμοίως. ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἐγγὺς ἀλλήλων ὅσον ἐφικνέσθαι τοῖς τοξοῦμασιν, οἱ Ῥωμαῖοι μὲν, ἡ αὐτοῖς προσετέτακτο πρὸς Βασιλέως, ὅπως ἀνέντες χαλινὰς, ὅσον ἐνὶν ὁξέως ἐπεφύροντο τοῖς Πέρσαις. οἱ βαρβαροὶ δὲ καρτερήσαντες μὲν ἐπὶ μικρὸν, καὶ βέλη καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀφέντες

Pars I.

mus, non propterea de cætero animis frangi debemus. Haud enim ignavia, sed peccatis nostris, Deo nos per barbaros ulciscente, victi sumus. Non igitur fas est, quorum spiritus nulla vis devicit, & quos rursus melior spes alit, eos eventu calamitatis hebetari, atque languescere: cum rectius sit arbitrari, in actionibus homines frustrari, ac decipi: animis vero semper æque, ac vere generosos esse posse: nec quia prius manus dederint, ideo in præsens merito imbelles videri debere. Quin vos barbaris nec usu militari ceditis: & audendo multum antecellit. Cernitis, quemadmodum trepidantes in cava montium se abundant, & ab illis anfractibus atque angustis locorum sejungere se nusquam audeant, nec æquo campo nobiscum congregari. Quamobrem estote viri fortes, & collapsam majorem vestrorum gloriam instaurate: neve cum barbaris pro regione ad vos nihil attinente; sed pro libertate in primis, & unumquemque pro patria sua dimicaturum existimatote. Si enim hic, ut nobis dignum est, pugnantes eos debellaverimus, præter ea quæ prius ipsi nobis abstulerunt recuperata, etiam nostra regione tuto fruamur. Adhæc, si quidem ego nunc vobiscum una in hostem pugnarem, daretur imbelli alicui occasio, dum se posse latere existimaret. Sed quoniam extra prælium arbiter, & iudex certaminis sum, licet quisque secum cogitet, si ignavus fuerit, pœnas debitas luiturum: strenuos autem paribus virtuti suæ præmiis honoratum iri. Sed qua ratione cum barbaris pugna pugnanda sit, ipsi etiam a pueritia bellicis assuefacti operibus non ignoratis: tamen admonebo. Si ipsi in acies distributi prælium inibunt, nos quoque acie ordinata illis occurramus necesse est. Quia vero, quantum conjectura provideo, non dexteras conferere, sed jacula eminus spargere, ubi in nos incurfarint, non subsistere, sed ad loca impedita, ibidemque in insidiis subsidentes refugere meditantur, & vos extrateli conjectum sitis, lenteque servatis ordinibus incedatis oportet. Ubi autem propiores fueritis, omnem acrimoniam, & virtutem animi expromatis; simul spatium in medio contrahentes, ne per moram telis crebris feriamini: simul barbaros receptu prohibentes, & ipsos male mulcantes. Ne porro illis fugientibus valde instate: neve confidentia elati, in discrimen vos conjicite: sed postquam ad triarios, seu subsidiarios eorum veneritis, in campum revertimini, servatisque ordinibus, eos incurfantes propulsate. His imperator suos hortatus, & a Deo auxilium ipsis, victoriamque precatus est. Qui vicissim eum venerati, & se aut honeste victuros, aut cum laude occubituros, professi, i signoque crucis obarmati, in hostem lento passu, & ordine, Exotrocho magno hetæriarcha ducente procedebant. Similiter barbari gradum inferebant. Cum spatio jam distarent, quo telum adjici potest, Romani ut imperatum erat, immixtis penitus habentibus quam acerrime in Persas incurrebant. Illi aliquamdiu persistentes, tela in Romanos contorque-

Y ij

bant: sperantes se illorum incursum ita repressuros. Sed ubi eos constanter premere, sagittarumque securos viderunt, tum in fugam se penetrarunt, in qua circiter quadraginta ceciderunt: reliqui ad angustias locorum, & subsidiarios retro collocatos pervenerunt; Romanorum nemo neque occubuit, neque vulnus accepit; pauci equi confauciati. Regressi, in planitie rursus hostem, quasi intra carceres expectantes constiterunt. Persæ aliquantisper inter suos morati, pluribus quam optetierant assumptis, in Romanos denuo vadunt. Sed illis parem priori impetum, alacritatemque adhibentibus, iterum fugam arripiunt, in qua circiter triginta cadunt; Romanorum nullus desideratus, nec vulneratus est, vulnerati tamen equi aliquot. Orchanes e tumulo suos jam bis victos conspiciens; animos addit, manumque auxiliariam submittit. Imperator quoque suos de magnanimitate, ac fortitudine commendat; hortaturque, ne quid de ea, utpote semper barbaris superiores futuri, deminuant; mittitque contra illos parem copiam. Ut sibi appropinquarunt, Persæ denuo acrius resistunt: sed Romanorum virtuti succumbentes, ad suos refugiant; pauci in fuga animas amittunt. Hujusmodi pugnae Persarum cum Romanis, & refugia usque ad diei vesperam perducebantur, principio maxime æstatis, Junio mense ineunte, & in omnibus congressibus Romanus vincebat; summo autem prælio ideo nequibat eos vincere, quod exercitus Persarum profundis vallibus cingeretur, nec circumveniri posset; quodque campus, in quem certaturi descendebant, fossis naturalibus ubique intersectus erat: in quibus magno numero stantes sagittarii, plenam Romanorum victoriam impediabant, inde ut ex munitionibus jaculantes, cum propter inæqualitatem loci universum exercitum in eas immittere imperatori non liceret. Ex illo Orchanes vehementioris impressionis tempus esse statuens, rursus delectis mille Persis in æquor campi descendere, & cum aliis illis trecentis in Romanos se inferre iussit. Imperator eos descendisse conspiciens, militibus, qui prius dimicaverant, propter fortitudinem, ut par fuit, gratiis actis, & Exotrocho eorum duce ob experientiam, interritamque mentem laudato, aliam cum ipsis manum, ad barbaros excipiendos misit, cui Manuelem Tagarim magnum stratopedarcham præposuit. Cum utrinque animose, diuque pugnatum esset, multis Romanorum equis, paucis militibus vulneratis, unus vitam reliquit, Persæ obtruncati quinquaginta. Orchanes porro dum pugna committitur, omnem exercitum suum in fronte locat (cum prius magnam ejus partem in insidiis occultasset) ut a Romanis atque barbaris cerneretur, confusus, his animos facturum, illis terrorem incussurum. Quo commento cum nihil se proficere animadverteret (Romani siquidem nihilo minus acriter præliabantur, hostemque devincebant) Pazarlo fratri mandat, totis copiis cum Romanis confligat: pauloque post & ipse e tumulo paucis comitatus descendens, rursus constitit, quo res evaderet observans. Imperator

Edit. Paris.
pag. 214.

οἰόμενοι ἔπος ἂν ἴσχυοντο ὁρμῆς, ἐπεὶ ἐώρων αὐτοὺς ἀτρέπτως ἐπιόντας, καὶ εὐδὲ ὀλίγα φροντίζοντας τῶν ὁρμῶν, εἰς φυγὴν ἐτρέποντο οὐδὲν. ἐν δὲ τῇ φυγῇ ἀπέθανον περὶ τεσσαράκοντα αὐτῶν· οἱ λοιποὶ δὲ διεσώθησαν πρὸς τὰς δυσχωρίας καὶ τὰς τεταγμένους ὀπίσθεν καταφυγόντες. Ῥωμαίων δὲ ἀπέθανον οὐδεὶς ἔτε ἐτρώθη· ἵπποι δὲ ἐγένοντο ὀλίγοι τραυματίαι. ἀναχωρήσαντες δὲ ἀπὸ τῆς διώξεως, ἔστησαν ἐπὶ τῇ πεδίῳ πάλιν ὡς ἐπὶ βαλβίδος, καὶ ἐφοδὸν τῷ βαρβάρων περιμένοντες· οἱ Πέρσαι δὲ μικρὸν ἐνδεχόμενοι τοῖς οἰκείοις, ἐπλείους τῶν πεσόντων προσλαβόμενοι ἑτέρας, ἦσαν ἐπὶ τὰς Ῥωμαίους. Ἐπεὶ πάλιν ὡς περὶ καὶ πρότερον ἐγένοντο ἐγγὺς τῇ ἴσῃ καὶ ὀξύτητι καὶ προθυμίᾳ τῷ Ῥωμαίων χρησαμένων, ἐτρέπησαν τε αὐτοὶ εἰς φυγὴν οἱ βάρβαροι, καὶ περὶ τεσσάρων αὐτῶν ἀπέθανον ἐν τῇ διώξει. Ῥωμαίων δὲ οὐδεὶς, ἔτε ἐτρώθη, εἰ μὴ ἑνὶ τῷ ἵππῳ. Ορχάνης δὲ ὁρῶν ἀπὸ τῆς λόφου τὰς ἰδίους ἡδη ἡσμημένους δις, παρεδάρρυνε τε τὰς βαρβάρους, καὶ ἐπεβοήθει πέμψας στρατιάν. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ νειτε τὰς ἰδίους καὶ αὐτοὺς τὸ δόρυ καὶ ἔνεκα καὶ τὴν ἀνδρείαν, καὶ παρεκάλει μὴ ὑφιεσθαι τῆς πόλεως ὡς αὐτοὶ κρείττους τῶν βαρβάρων ἰσομένους. ἐπεμπε τε καὶ στρατιάν ἀξιόμαχον πρὸς τὰς βαρβάρους. καὶ γνησιμῶν ἐγγὺς τῇ στρατευμάτων, πάλιν ἀνέχον μὲν οἱ Πέρσαι ἐπὶ πλεον· ἐκβιασθέντες δ' ὅμως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἐτρέπησαν εἰς φυγὴν πρὸς τὰς οἰκείας, καὶ ἔπεσον ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν. Τοιαύτας μὲν δὴ τὰς συμπλοκάς καὶ τὰς ἀναχωρήσεις οἱ Πέρσαι πρὸς τὰς Ῥωμαίους ἐποιῶντο, ἄλλοι δὲ ἡμέρας ἐν ἀρχαῖς μάλιστ' ἔτερας, Ἰεὺς μὲν ὡς ἐνισαμένους καὶ κατὰ πάσας μὲν τὰς συμβολὰς ἐνέκων οἱ Ῥωμαῖοι· καὶ κράτος δὲ αὐτῶν περιγινέσθαι ἐκ ἡδύνατο, ἅμα μὲν δὲ τὸ φάραγγος βαθείας περιβεβλησθαι τὴν Περσῶν στρατιάν, καὶ μηδεμίαν κύκλωσιν παρέχειν τοῖς Ῥωμαίοις, ἅμα δ' ὅτι ἐπὶ τὸ πεδίον, ἐν ᾧ κατιόντες διηγωνίζοντο οἱ Πέρσαι, τάφροις αὐτοφύεσι καὶ αὐτὸ δεχόμενον ὡς πανταχῶς ἐν οἷς τοξόται ἰσάμηναι πολλοὶ, καὶ τελεῖαν νίκην ἀφῆρξεντο Ῥωμαῖους, βάλλοντες ἐκ τῶν ὀχυρωμάτων τὴν τε στρατιάν αὐτοῖς πᾶσαν Βασιλέα ἐκ ἐξέλιε· παραγαγεῖν δὲ τὴν πόλιν τὴν ἀνωμαλίαν. Ἐξ ἐκείνης δὲ ὁ Ορχάνης νομίσας καιρὸν εἶναι καὶ σφοδρότερας προσβολῆς, χιλίους ἑτέρας ἀπολεξάμενος τῶν Περσῶν, ἐκέλευσεν εἰς τὸ πεδίον καταβάντας ἅμα τοῖς τελακοσίοις προσβαλεῖν Ῥωμαίοις. Βασιλεὺς τε ἐπεὶ ἐκείνης ἐώρα κατιόντας, τοῖς τε πρότερον μαχομένοις στρατιώταις τὴν ἀνδρείαν ἔνεκα ἐυχαισάμενος τὰ εἰκότα, ἐπὶ τῇ στρατηγῶν αὐτῶν Εὐξάρχοι ἐπαίνεσας καὶ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν τόλμην, ἐπεμπε καὶ στρατιάν ἑτέραν ἧς ἤρχε Τάγαρις Μανηὴ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης, ὡς σὺν αὐτοῖς ἀντιστοιχέμενοι τοῖς βαρβάροις. καὶ γνησιμῶν ἐπὶ πολὺ μάχης ἰχυρᾶς ἐξ ἑκατέρων τῶν μερῶν, τῷ μὲν Ῥωμαίων ἵππων ἐτρώθησαν πολλοὶ, στρατιῶται δὲ ἐγένοντο ὀλίγοι τραυματίαι, τέθνηκε δὲ εἷς. Περσῶν δὲ ἐπέσοντο πενήκοντα παρὰ τὴν μάχην. Ορχάνης δὲ ἐπὶ τῇ μάχῃ στυγερότερον, τὴν στρατιάν, ὡς εἶχε, πᾶσαν ἐστρεψεν ἐπὶ μετώπῃ. (πρότερον γὰρ μέρος τῆς αὐτῆς πολὺ ἐν τῇ ἐνέδρῃς κεκρυμμένον ὡς, ὡς εἶναι καταφανὴ καὶ Ῥωμαίοις ἐκ βαρβάροις, οἰόμενος ἐκείνοις τε προθυμίαν καὶ Ῥωμαίοις ἐκπληξιν τὸ τοιαῦτον ἐμποιήσιν. ὡς δὲ ἐώρα τὴν ἐπινοίαν ἀποτάμενος ἔδεν, (οἱ Ῥωμαῖοι γὰρ ἔδεν ἥττον ἐμάχοντο δόρυ καὶ ἡδὴ περιεγίνοντο τῷ πολέμῳ,) Παζάρλον τὸν ἀδελφὸν πανστρατία ἐκέλευσε τοῖς Ῥωμαίοις συμβαλεῖν· μικρὸν δὲ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς λόφου καταβὰς, πᾶ-

λιώσῃ μετ' ὀλίγων ὁ, τι ἂν ὑποβαίῃ σκοπῶν. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἑώρα πασρατιᾷ πρὸς τὴν μάχην τὰς βαρβάρους ὠρμημένους, τὰς μὲν ἄλλας ἐκέλευε τάξεις μένειν πάσας ἀτρεμούσας· αὐτὸς δὲ τρία τέλη ἀναλαβὼν, ἐχώρει πρὸς τὴν μάχην. ἐτέτακτο δὲ ἐπὶ μὲν τῇ δεξιᾷ κέρως ὁ μέγας δομέσικος· τὸ ἀριστερὸν δὲ εἶχεν ὁ Ἀγγελος Ἰωάννης ἐξ ἀδελφῶν αὐτοῦ· Βασιλεὺς δὲ ἐπέειχε τὸ μέσον· καὶ συμβαλόντες τοῖς βαρβάροις, ἐτρέφαντό τε κατὰ κράτος μηδὲ ἀντιχεῖν τὴν πρώτῃ διωκθέντας ὀρμῇ. καὶ τὰς δυσχωρίας πάσας ὑπερβάντες, ἄχρι τῆς ἁκρῆς κατεδίωξαν τὴν λόφον, ἐνθα καὶ Ὀρχάνης ἦν ἐσῶς. ἐπεσον δὲ παρὰ τὴν μάχην, Περσῶν μὲν πενήκοντα καὶ ἑκατὸν, Ῥωμαίων δὲ ἑδείς· ἀλλ' ἅτε ἐτρώθη ἅτε στρατιώτης ἅτε ἵππος. Βασιλεὺς δὲ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, τὸ βιάζεσθαι πρὸς τὴν λόφον ἔχ' ἡγέμενος λυσιτελεῖν. καὶ πρὸς τὸ πεδῖον ἐλθὼν, ἐκέλευεν ἕκαστον, τὴν ἑαυτοῦ εἶχεν ἐξ ἀρχῆς τάξιν φυλάττειν. οἱ βάρβαροι τε ἐπὶ τῇ πρόποδας ἔστησαν τὸ ὄρος, τὸ περαιτέρω προβαίνειν ἔχ' ἡγέμενοι λυσιτελεῖν.

CAPUT VII.

Consilium magni domestici, quia hostes se victos fatebantur, in castra redeundum, & Byzantium postridie re-vertendum. Placet; in castra reditur: triumphus canitur: Pars Persarum insequitur abeuntes: configitur in via, cum quidam ordines suos deseruissent; quos & domesticus & imperator reductum eunt: sed uterque summo cum periculo. Sebastopulus cum trecentis fugatur. Byzantium nuntius ad protostratorem mittitur; castra custodiuntur.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ, ὁρῶν τὰς βαρβάρους, ἐκίτι διανοομένους εἰς χεῖρας αὐτοῖς ἵέναι, ἐβλάδετο μὲν τῷ ἐν τέλει ὁ, τι δεοὶ ποιεῖν αὐτὰς. παρελθὼν δὲ ὁ μέγας δομέσικος, ἐββλεύετο τοιάδε· Τὰ μὲν πράγματα ἡμῖν, ἢ αὐτοὶ τε ἐβηλοδυσάμεθα ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸς πέρας ἐχώρησεν ἀγαθόν. παρεταξάμεθα τε ἡδ' αὐτοὶ ἐλθόντες ὡς πρὸς μάχην πρώτοι, ὡς ἂν μὴ δοκοῖν ἡμῖν τῷ δέει τῶν βαρβάρων ἀναχωρεῖν, οἱ τε πολέμιοι, φανερώς μὲν ἀντιτάξασθαι καὶ ἐτόλμησαν ἡμῖν. μαρτυρήσαντες ἐναργῶς, ὡς καὶ ἀξιωμαχὸς ἑαυτὸς ἐνόμισαν ἡμῖν, ἐκίτι δὲ ἀπέχοντο τῇ μὴ καὶ πείραν λαβεῖν συμπάσης τῆς δυνάμεως αὐτῶν. εἰ ἡδ' μὴ καὶ Ὀρχάνης αὐτὸς παρεγένετο πρὸς τὴν μάχην ὅπως τινὰ ἡμῖν ἔτι ὑπολίποιο ἐλπίδα τῇ δυνάσει καὶ τὴν πλέον αὐτὸς παρὼν, ἀλλ' ἡμῖν γε δῆλον ἐξ αὐτῶν κατέστη τὰ πραγματῶν, ὡς ἐδὲν ἀνέστοιτο πλέον αὐτῶν παρόντος. ὅτε τοίνυν τὸ μὲν εἰς χεῖρας ἡμῖν ἵέναι φανερώς ἐξέκλινεν αὐτὸς, ἐν δὲ τῇ κατὰ μέρος συμπλοκῇ αἰετὸν πλέον ἔχομεν ἡμεῖς, (ὕπερ τετρακοσίους ἡδ' πεσόντων βαρβάρων, Ῥωμαίων τῶν δὲ μόνος εἰς,) ποῖον ἂν τις ὑποδείξιν ζητοῖν μείζονα καὶ περιφανέστερον τῇ καὶ τῇ γνώμῃ τὰς βαρβάρους καὶ τοῖς σώμασιν ἡμῶν ἡσῆσθαι; καὶ κεῖνο δὲ τις μέγιστον ἂν τεκμήριον τιθεῖν τῇ οἶεσθαι ἡμᾶς τὰς βαρβάρους δυνατωτέρας ἑαυτῶν. τῇ ἡδ' ὑπηρετικῇ τῆς στρατιᾶς ὅλη πάσης τῇ ἡμέρας ἐγγὺς αὐτῶν ἔοφλυν τοῖς ἵπποις συλλεγόντων, καὶ ἐπεχείρησαν οἱ βάρβαροι κωλύσαι, (καὶ τοιγετὰ ἄλλα ὄντες τῇ δέοντος μάλλον φιλοπόλεμοι καὶ φιλοκερδεῖς.) ἐπεὶ δὲ ὅσον ἔπω καὶ ὁ ἡλιός ἐστι πρὸς δυσμᾶς, ἀριστον εἶναι μοι δοκεῖ, εἰς τὸ στρατόπεδον ἐλθόντας, αὐλισσάσθαι τὴν νύκτα, καὶ εἰς τὴν ὑστεραίαν ἅμα πρῶτ' αὐτῶν ἐλθόντας, τεταγμένους δὲ εἰς Βυζάντιον ἵέναι.

DESPERATIONEM barbarorum Edit. Paris. intelligens imperator, ad proceres pag. 215. quid faciendum esset retulit. Progressus in medium magnus domesticus ita disseruit: Res nobis, sicut ab initio inter nos optabamus, exitu felici terminatae sunt. Acie enim instructa, priores, ut ad praelium prodimus, ne metu barbarorum recedere videremur; qui aperte aciem contra dirigere non sunt ausi, quo se nobis cedere manifeste docuerunt: non tamen quieverunt, quin totas copias suas experirentur. Et quamvis Orchanes ipse praelio non interfuerit, ut timorem aliquem haberemus, plus ipsum praesentem posse, tamen ipsius praesentiam nihilo plus effecturam re ipsa cognovimus. Quando igitur palam certamen subterfugit, & in particularibus pugnis nos semper victoriam retulimus (pro trecentis enim barbaris unus dumtaxat de Romanis occubuit) quam quae demonstrationem quisquam luculentior desideret, & corporibus & animis nobis succubuisse barbaros? Illud quoque pro indicio certissimo haberi potest, eos non sibi ut potentiores anteponere, quod cum militum nostrorum servitia toto die prope ipsos, & quis pabula legerent, (quamquam alioqui & belli, & lucri incredibiliter cupidi,) prohibere ea aggressi non sunt. Et quia sol occasui proximus est, consultissimum puto in castra reversos, ibi noctem agere, crastinoque diluculo captis armis, & agmine, composito Byzantium viam

Edit. Paris.
pag. 216.

inire. Et si quidem barbari impeditiora illa loca deferentes, in planitie configere nobiscum voluerint, Deo curæ erit, utris victoriam largiatur. Sin restantes in tumultis, pugnam reformidarint (quod magis futurum credo, jam incessum nostrum per campum cogitatione concipiens;) honestissima nobis relinquitur reversio, utrinque scilicet victoribus: tum quod hesternæ luce manus cum ipsis conferentes vicerimus; tum quod postridie ad certamen eos provocaverimus, illi vero se impares judicantes, in illis locorum claustris hæere perrexerint. Huic consilio imperator statim assensit, cæterique ut optimum amplexi sunt; sublatisque signis, cum tubæ clangore in castra, triumphum canentes redierunt. Orchanes cum corpore exercitus in collibus subsistens, partem aliquam dimisit, quæ Romanos usque ad castra infectaretur. Ex Romanis autem qui ætate vigeabant maxime, non de nobilioribus modo, sed gregariis etiam, Persas sequi conspicientes, ut juvenes & impotentes animi, ordinibus desertis, retro ex itinere cum iis concurrebant. At magnus domesticus ob tempus incommodum (serum enim diei erat) formidans, ne quid milites a barbaris acciperent mali: iratus insuper, quod neque imperatoris, neque sua, qui totum Romanum exercitum duceret, auctoritate, confuse & inkomposite cum barbaris retro subsistentes dimicarent, vexillum, & agmen suum uni sub se ducum tradens, in castra ut pergeret mandavit; ipse cum paucis delectis ad eos qui cum barbaris pugnabant properavit; & ut cæpto revocatos secum ad reliquum exercitum reduceret: & ut pœnam ordinum desertoribus debitam imponeret. Eadem cogitatio imperatoris fuit, qui suas cohortes, & signum imperiale Manuelli Afani, Andronici filio, cognato suo committens, & in castra abducere jubens, ipse similiter cum selectis aliquot retro concessit. Ita contigit, ut alter in alterum incideret, & eandem sibi retro redeundi causam fuisse intelligerent, factumque probarent; ad pugnantem accederent, eosque abstrahentes, ipsi, quamvis nolentes, cum barbaris præliarentur. Nam barbari, cum exercitum Romanum jam non modico ab ipsis intervallo distantem cernerent, & relictos esse paucos: conferentque maturum esse, eos invadere, & mactare, quod & ipsi selecti essent, & aliquot tantis plures, in summum illos discrimen adduxerunt. Magnus quippe domesticus, equo in tot cursibus & recurribus præcipitante, ferme vixisset, nisi ab imperatore, aliisque proximis in alium equum continuo sublatus fuisset. Et imperatoris quidem jumentum licet lethali confossum vulnere, non tamen cecidit, quoad a barbaris se eriperet. Accepit etiam luculentam plagam fortissime cum iis dimicans imperator, adacto per femur telo; verum sine periculo; post decimum namque diem consanuit femur, ut nunquam vulneratum fuisset. Jam vero cum viriliter, generoseque decertassent, & paucos quidem barbaros, illustres tamen

pag. 217.

να. καὶ μὲν οἱ βάρβαροι τὴν θυρωρείαν ὑποσάντες ἐπὶ τῇ πεδίῳ ἐξελήσασιν διαγωνίσασθαι πρὸς ἡμᾶς, Θεῷ μελλήσει τὴν νίκην ὁποτέρους ἀνὰ παράχοι. ἀνδ' ἐπὶ τῇ λόφῳ μένοντες, ἀποχωνται τῆς μάχης, ὥστε μοι μάλλον ἐπεισιπείθεσθαι, ὡς δὲ πεδίου μέλλομεν εἶναι ἐν θυμῷ μένῃ.) μὲν βελτίστε τῇ χήματος ἢ ἐπ' ἀνόδου κείσεται ἡμῖν, ἀμφοτέρωθεν ἔχουσι τὴν νίκην, ἔκ τε ὧν τῇ προτεραίᾳ ἀγωνισάμενοι τὸ πλέον ἔχομεν αὐτῶν, ἔξ ὧν εἰς τὴν ὑστεραίαν αὐτοὶ μὲν ἔργῳ πρὸς καλὴν εἰς μάχην· ἐκεῖνοι δ' ἐκ ἀξιοχρεῶς αὐτὰς νομίζοντες, ἡμεῖν ἐσῶτες ἐπὶ τῇ ὀχυρωμάτων. Τοιαῦτα τῷ μεγάλῳ δομῆτικῷ βελδοσαμένου, ὃς, τῷ Βασιλεὺς ἐπέειπε τοιαῦτα, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀρεῖα ἐδόκει. καὶ τῷ σημείῳ ἀρδέντων ἅμα καὶ τὸ σάλπιγγος ἀνάξωξιν σημεῖωσεν, πρὸς τὸ στρατόπεδον ἐχώρου, παιωνίσαντες ὡς ἐπὶ νίκῃ. Ορχάνης δ' αὐτὸς μὲν ἡμῖν ἐπὶ τῇ λόφῳ τὸ πολὺ τὴν στρατιάν ἔχων, μέρος δὲ τι πέμψας, παρέπεσθαι ἐκέλευσε Ρωμαίοις ἀχρεῖ στρατοπέδῳ. ἐκ δὲ τῶν Ρωμαίων στρατιᾶς οἱ μάλιστα ἡβῶντες, καὶ τῷ θυμῷ ἐξέστησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης στρατιᾶς, τὰς Πέρσας αὐτοῖς ὁρῶντες ἐπομένους, οἷα νέοι καὶ δυσκάρτεροι ταῖς ὁρμαῖς, τῷ τάξεω ἐξίσοντες τῷ σφετέρῳ, ὑπελείποντο ὀπίσω. καὶ τοῖς βαρβάροις συνεπλέκοντο ἐξ ἐφόδων. Ο μέγας δὲ δομῆτικὸς τὴν τῇ ἀκαιρίαν ὑποπτόμεν, ἥδη δὲ ὀφείλω, καὶ δεδιώς περὶ τοῖς στρατιώταις μή τι τοῖς βαρβάροις κακῶς περὶ αὐτὰς, ἄλλως τε καὶ δι' ὀργῆς αὐτὰς ποιέμενος, ὅτι μήτε Βασιλίῳ προσεπαχότος, μήτε αὐτῷ, τῶν Ρωμαίων συμπάσης στρατηγῆντος στρατιᾶς, ἀτάκτως, καὶ συνωδήματος χωρὶς τοῖς βαρβάροις συμπλέκονται λειπόμνη ὀπίσω, τὴν μὲν σημαίαν καὶ τὸ πᾶγμα τὸ ὑπ' αὐτὸν ἐν τῇ ὑποστρατηγούτων αὐτῷ παραδόντες, εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευε χωρεῖν· αὐτὸς δὲ ὀλίγας λογάδας παραλαβὼν, ἐχώρει πρὸς τὰς μαχομένους τοῖς βαρβάροις. ἅμα μὲν τὴν μάχην ὑποσάντων, καὶ ἄλλων μετ' αὐτῶν πρὸς τὴν στρατιάν, ἅμα δὲ καὶ δίκην ἐπιθήσαν τὴν προσήκυσαν τοῖς ἀτάκτοις. τοῖς ἴσοις δὲ λογισμοῖς χρησάμενος καὶ Βασιλεὺς, τὸ ἴδιον πᾶγμα καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῇ σημαίᾳ τὴν βασιλικὴν Ἀσάνην Μανηλ τῷ Ἀνδρονίκε ὑφ' ἐξαδελφῶν ὄντι αὐτῷ παραδόντες, καὶ χωρεῖν πρὸς τὸ στρατόπεδον κελεύσας, λογάδας καὶ αὐτὸς παραλαβὼν τινάς, ἐβάδιζεν ὀπίσω. ἔπειτα δὲ συμβᾶν, γυνόμηναι ἀλλήλοις ἐν ταύτῃ, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὑποστραφῆς πυθόμηναι εἶναι τῇ αὐτῇ, ἐπεὶ ἐδόκειν καιρίως πεποιθῆσθαι, ἀχρεῖ τῇ μαχομένων ἡλθον. καὶ τὴν συμβολῆς μὲν ἀπέστησαν ἐκείνους· αὐτοὶ δὲ καὶ ἄκοντες τοῖς βαρβάροις συνεπλέκοντο. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν μὲν στρατιάν ὁρῶντες ἥδη ἐκ ὀλίγον αὐτῷ ἀφίστηναι, τὰς ὑπολειπομένας δὲ ὀλίγας, καὶ νομίσαντες καιρὸν εἶναι αὐτοῖς ἐπιθέμεναι διαφθεῖραι, λογάδας καὶ ἐξ αὐτῶν, καὶ πολλάκις τόσοι ἐπιθέμενοι, ἐν χρεῶ κατέστησαν αὐτὰς κινδύνῳ. Δομῆτικὸς τε δὲ ὁ μέγας τῷ ἴππῳ αὐτῷ ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς καὶ ἀναστροφαῖς πεσόντος, μικρῶς ἐδέησεν ὑποδαρῆναι, εἰ μὴ Βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων περιεσάντων ἐφ' ἑτέρον ἀνελήχθη. καὶ τὸν Βασιλέως ἵππον ἔτρωσαν μὲν τραύμασι καιρίοις, ἐπέστησε δ' ὅσον ἀπαλλάξαι τῇ βαρβαρίᾳ. ἐτρώθη δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς βέλει τῷ μηρῷ, ἄγαν δὲ φύχως μαχόμενος τοῖς βαρβάροις· καὶ διήλθε τὸ βέλος ἀμφοτέρως τὰς ἐπιφανείας. κινδύνῳ δὲ τὸ τραῦμα οὐδένα ὑπνόει, ἀλλὰ μετὰ δεκάτῃ τῆς πληγῆς ἡμέρᾳ αὐτὸς ὑγιὲς ἦν, ὡς ἂν εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐτρώθη. πλὴν δὲ φύχως καὶ γυναικῶς ἀγωνισάμενοι, καὶ βαρβάρους, ὀλίγους μὲν,

τῶ ἐπιφανῶν δὲ ἀνελόντες, καὶ διαλυθέντες ἀπ' ἀλλήλων, οἱ μὲν ἀπελείποντο ὀπίσω, ὥσπερ πυρὸς τῆς Ρωμαίων ἀπεχόμενοι στρατίας, ἃ μὴδ' ἐγγὺς ὑπομένοντες γινώσκαι. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν, ἐνοχλῶντος μηδινὸς, πρὸς τὸ στρατεύμα γινώσκοντες, καὶ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐχώρουν. Σεβαστόπυλος δὲ τις τῶ ὑποταγμένων Βασιλεῖ, τὸ γένος μὲν Μυσὸς, τριακοσίων δὲ ἄρχων στρατιωτῶν, καὶ πάνυ ὠπλισμένων, καὶ ἵπποις χρωμένων ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐχάτῳ χώρῳ ἐπεχόμενων ἐν τῇ στρατίᾳ, τὰς τε ἰδίους ὅσοι ἦσαν παραλαβὼν, καὶ πεζὺς προσεταιρισάμενός τινας, καὶ ἄλλῳ στρατιᾷ ὀπλιτῶν, δρόμῳ καὶ Περσῶν ἐχώρει. συνιδόντες δὲ οἱ Πέρσαι ὡς ἐπὶ κακῷ τῷ σφιτέρῳ καὶ ἔφοδον ποιῶνται ταυτῷ, καὶ ὀπισθεῖσαι τῇ στρατίᾳ βεβόηον ἐπιπολὺ, καὶ ἠτάν τε προσεποιῶντο, καὶ φάσκειν ἐδόκουν. οἱ δ' ἐφείποντο ἀνοήτως. εἴτ' αἰφνίδιον οἱ βάρβαροι συσφαιρέτες, βοῇ τε ἐχρῶντο καὶ ἀλαλαγμοῖς, καὶ τοῖς Ρωμαίοις ἐπεφέροντο ὀξείως. οἱ δὲ μὴ ἐνεγκόντες τῶ βαρβάρων τῷ ὀρμῷ, ἐτρέποντό τε καὶ κατέστησαν εἰς φυγὴν. καὶ εἰκοσι μὲν ἀπέθανον ἐκ τῶ ἵππεων, πέντε δὲ καὶ ἕτεροι τοσῶτοι πεζοί. οἱ δ' ἄλλοι διεσάθισαν ἐκ τῆς στρατίας πολλῶν ὀξείως ἐπιβοηθισάντων. Βασιλεὺς δὲ, ἐπειδὴ στρατοπεδεύσας το πάλιν κατὰ τὸν Πελεκάνον, εἰς Βυζάντιον δίδυς τὰς μνηύσοντας ἐπεμπε πρωτοστράτην τὰ γεγονυμένα, ἐκέλευε τε ναῦς ἔχειν παρεσκευασμένας πρὸς τὸ πόρον, ὡς τῇ στρατίᾳ μὴ μίαν ἡμέραν ἢ δευτέραν περιωδησομένης. δείσας δὲ μὴ, ὅπερ ἐγένετο, περὶ τῷ τραύματος αὐτῷ ἐτέρως ἢ ὡς ἔχει φημιδῆ, ἐδήλου καὶ περὶ αὐτῷ, ὡς τραπείμην τὸ μὴρόν, καὶ ἐμείαν δὲ τὸ τραῦμα ἔχειν ὑποψίαν, καὶ διὰ τῆς τῆς ἐπ' ἀνόδου ποιῶνται, ἀλλ' ἔγω δόξαν λυσιτελεῖν καὶ πρὶν τραπείναι. Ο μίγας ὁ δομέσικος, ἐπεὶ τὰ περὶ τῆς στρατοπεδείας κατεστήσας καλῶς, ὅσας ἐδόξεν αὐτῷ τῇ στρατίᾳ παραλαβὼν, καὶ τὴν εἰσβολὴν τῇ στρατοπέδῳ, ἐπεὶ ἐπιφύκει καλῶς καθάπερ ἰσχυρὸς ἔσασιν, τῷ ἐνδοθῶν ἐπιπολὺ πλατυμομένης, νύκισατο καὶ νύκτα, φυλακῆς ἐνεκὸν τῇ στρατίᾳ.

occidissent, nullo obturbante ad exercitum redierunt, & ad castra ambularunt. Persae Romanis amplius non magis quam igni appropinquare, eosque tangere ausi sunt. Porro quidam Sebastopulus imperatori parens, genere Mæsus, trecentorum militum, non valde armatorum, neque bonos equos habentium præfectus, & in extremo agmine curans, omnibus suis assumptis, & peditibus aliquot in auxilium ascitis, reliquo exercitu deserto, cursim in Persas tendebat. Illi hanc incitationem ad suam perniciem pertinere rati & longius eos ab exercitu volentes abstrahere, e perinde ut victi fugam simulabant. Sebastopulus temere, & inconsulto insequitur. Tum barbari de improvviso converti, lætos clamores tollere, & in Romanos violenter irruere. Qui impressionem non sustinentes in fugam se effuderunt. Trucidati equites quinque supra viginti, pedites totidem: cæteros subitum, nec exiguum ab exercitu missum subsidium conservavit. Imperator rursus in Pelecano castrametatus, confestim Byzantium protostratori acta nuntiatum misit: cum mandatis, uti naves ad transducendum post unum alterumve diem exercitum paratæ essent. Et cum vereretur, ne (quod accidit) alia quam pro vero de vulnere suo fama divulgaretur, de eo quoque protostratorem certiorum esse voluit: vulneratum se quidem in femore, at non periculose, neque idcirco se redire: sed quod etiam ante vulnus ita e re fore statuisset. Magnus vero domesticus commode castris constitutis, sumptis quot voluit militibus, in eorum aditu natura pulchre angusto, & isthmo simili, lato admodum interiore spatio, per noctem excubias egit.

CAPUT VIII.

Laudat pro concione Romanos Orchanes vel hostis: in locum tutiorem abscedendum suadet. Dissuadent senes, & qua ratione in eodem loco manendum sit, edocent. Duplex de imperatore per castra rumor, & militum trepidatio; quorum fugam domesticus inhibere nequit. Imperatorem lembo vectum Constantinopolin frustra querit. Exercitus fugiens in quatuor oppida se dispertit. Apud Philocrenen accepta calamitas.

ΟΡΧΑΝΗΣ ὅ, ἐπεὶ ἐπελάβετο ἡ νύξ, τὰς ὑπ' αὐτὸν σατράπας πάντας συσάγαγόν, τῷ μὲν ἐμπειρίᾳ, εἶπε, καὶ τὸν πόλεμον τῶν Ρωμαίων κατὰ τὰς μάχας, καὶ δὲ σήμερον ὑμῶν οἶμαι ἡγωνίσκειναι. Δοκῶ δὲ μοι καὶ αὐτὸς ἂν ἐμοὶ συμμομολογήσας, ὡς ἔτ' ἐφ' ἡμῶν, ἔτ' ἐπὶ τῶ ἡμετέρων προγόνων ἕτεροί τινες Ρωμαίων, ἔως δὲ κλεῖως ἄγαν ἡγωνίσαντο καὶ μετὰ πάσης ἐμπειρίας. Διὰ πάσης ὅδ' ἡμέρας ἡμῶν, ἢ ἀπάτη, ἢ ἐκπλήξει, ἢ ὀρμῇ καὶ θρασυτήτι παραβόλῳ, ἢ ἐνὶ γὰρ τῷ ἔσθῳ εἰς ἀταξίαν αὐτὰς πειρωμένων ἐμβαλεῖν, οἱ δ' ἀδὲν μᾶλλον ἐκινήθησαν τῷ προσήκοντος φρονήματος αὐτοῖς. ἀλλ' ἐμπειρία μὲν ἐφύλα-

ORCHANES, postquam contemnebravit, coactis satrapis suis, talia verba differuit: Quam sint belli scientes, manuque prompti Romani, neminem vestrum hodie nescire opinor, novique pro certo, & vos mihi assensuros, neque nostris, neque majorum nostrorum sæculis Romanos alios cum tanta nominis sui gloria, tamque singulari periticia decertasse. Cum enim per totum diem, aut fallacia, aut terrore, aut impetu audaci, ac repentino, aut alio denique modo ordines eorum disturbare conaremur, ipsi nec tantillum a propria sibi altitudine animi deflexerunt: sed

qua valent disciplina, stationes servarunt: fortitudine autem, animique præstantia semper nobis meliores, complures nostrum Orco demiserunt, ne paucis quidem de eorum numero desideratis. Quodque mirabilius est, etiam in castra se recipiente exercitu, cum haud ita multi rediissent, eosque de nobis multo plures invasissent, tantum abest, ut eos vicerint, etiam de suis virtute & alacritate longe præcipuos amiserunt. Post eos cum alii, tametsi imprudenter, in nos incurrissent, infausteque, ut apparebat, pugnasent (ut crediderim omnes ad unum manibus nostris interfectum iri) tamen demptis non ita multis, cæteri omnes præter opinionem evaserunt: quorum etiam ducem imperator, propter ordinem non servatum, salutariter multaturus videtur. Ex his verisimile fit, illum majoribus quam antea spiritibus luce craftina nos aggressurum; nos autem utpote ad resistendum imbecilles, & victos, iliberali, ac turpi fuga salutem volentes nolentesque petituos. Quod si, cum vitato discrimine salvis esse, & ignominia quæ victos sequitur, carere liceat (nemo siquidem prudentium reprehendet, si prævisum periculum a nobis detestemur) ex æmulatione extrema pericula nobismet creaverimus, an non desipere, & ipsi capitibus nostris pestem struere censebimur? Quamobrem hinc discedendum, & quoniam regio alios complures, munitissimosque, & impervios recessus habet, aliquem occupandum, & illic eventum expectandum judico. Impune enim, & cum securitate recedere, quam persequentibus Romanis fugere, præstat utique. Hæc Orchanes ad Persas proceres; quæ ut recta valde & utilia, omnium suffragiis confirmabantur. Cæterum Colauzes Salingaris, & Catægialus Pachatures ætate confecti, & a Osmani patri Orchanis coævi, multis expeditionibus, periculisque bellicis exerciti, non sibi probari ajebant hanc sententiam: neque cum adhuc Romanos tentare cum securitate liceat, perverso consilio incruentam illis victoriam concedendam: castra namque relinquere, nihil videri aliud, quam aperte victos, ac superatos esse. Imperatori ab ipsis resisti non posse, ne se quidem negare; & omnia excogitanda potius, quam ut Romanis sermonem dent. Fugam vero, cum fugiendi necessitas nulla sit, ne paulum quidem profuturam. Sed quæcumque supervacanea, & militum supellectilem in tuto collocaret, ubi placeret, ipse cum exercitu leviter instructo, & expedito eodem in loco persisteret: sic, ut se nequaquam ostenderet: verum in saltibus & vallibus occultaret; loci ingenio ad id mire apposito. Præterea milites centum deligeret, qui, ubi ipse pridie constitisset, pro speculatoribus starent. Si imperator castris suis se contineret. ipsi quoque tamdiu ibi laterent, donec constaret, quo ille se verteret. Si in ipsos latitantes moveret, primum quidem directo itinere venire non posse, difficultate, & impedimentis locorum naturalibus prohibitum: esseque peri-

Edit. Paris.
pag. 219.

ξων τὴν τάξιν. ἀνδρεία δὲ καὶ δύφυχία, κρείττους αἰεὶ φαινόμενοι ἡμῶν ἀπέκτειναν μὲν πολλὰς ἡμῶν· ἐκείνων ἡ ἀπὸ θάνατον ἢ ὀλίγοι· καὶ τὸ δὴ θαυμαστότερον, ὅτι καὶ μὲν τὴν ἀνάξουζιν τῆς στρατίας ὀλίγων τινῶν ὀπίσω ὑπολιπομένων, πολλαπλασίας ἐκ τῆς ἡμετέρων ἐπιθέμενοι αὐτοῖς, οὐ μόνον οὐ περιεγένοντο αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν οἰκείων ἀπέβαλον τὰς ἀνδρείας μάλιστα προέχοντας καὶ τολμή· καὶ μετ' αὐτὰς πάλιν ἐτέρων, καίτοιγε ἀνοήτως, προσβαλόντων ἐ φαύλως ἀγωνισαμένων, τὸ δοκεῖν, ὡς ἐμὲ οἰηθῆναι πάντας αὐτὰς ὁρροφθερεῖν ἡμᾶς, ὅμως πλὴν ὀλίγων ἢ πεσόντων, οἱ ἄλλοι πάντες παρὰ δόξαν διεσώθησαν. ὦν μοι καὶ δοκεῖ τὸν στρατηγὸν ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀταξίας ἕνεκα εἰς τὴν σωτηρίαν ζημιώσκειν. ἐκ τούτων τῶν πάντων εἰκὸς τὸν Βασιλέα οἶεσθαι εἰς τὴν ὑστέραιαν μᾶλλον ἢ πρότερον θάρραυῶτα ἡμῖν ἐπιστρατεύσειν. ἡμᾶς δὲ μὴ δυναμένους πρὸς τὴν μάχην ἀντιχεῖν, φύγειν ἀνάγκη ἡττηθέντας αἰχρῶς καὶ ἀγεννῶς. εἰ δὲ παρὸν ἀκινδυνῶς σώζεσθαι, ἐπρωσέτι καὶ τὴν ἐκ τῆς ἡττης ἀδοξίαν ὁρροφθεῖν, (εἰ δὲ ἴδῃ ἂν ἡμῖν πέμψαιτο τῆς νοῦν ἐχόντων τὸν πορῶπτον παραιτησαμένοις κίνδυνον, ἔπειθ' ὑπὸ φιλονεικίας εἰς τὰς ἐχάτας ἑαυτὰς καταστήσομεν κινδύνους, οὐκ ἄρα δόξομεν ἀνοηταίνειν καὶ ἐπιβλεψέμεν ἐαυτοῖς; διὸ δὴ μοι καὶ δοκεῖ, τὸ μὲν τὸ στρατόπεδον καταλιπεῖν, ἐτέρας δὲ πολλὰς ἀναχωρήσεις ὀχυρωτάτας καὶ δυσπροσόδους ἔχοντας τῷ τόπῳ, εἰς τινὰ αὐτῶν ἐλθεῖν, καὶ κατὰ τὸν ἀποβησόμενον περιμένειν. βέλτιον ὅν μετὰ ἀδείας ἀναχωρεῖν, ἢ φύγειν τῆς Ῥωμαίων διωκόντων. Τοιαῦτα μὲν Ὁρχάνης μὲν τῆς ἐν τέλει ἐβαλέμετο Περσῶν, καὶ ἰδοὺ αἰεὶ εἶναι καὶ λυσιτελουῶτα ἑαυτοῖς, καὶ ἐπεφηνίζοντο πάντες. Κολαῆζης ὁ Σαλιγγαεὶ, καὶ Καταγιάλος Παπατέρης ἕξωροι μὲν ἤδη τὰς ἡλικίας ὄντες, καὶ Ατμεάνης τῶς Ὁρχάνης πατρὶς ἡλικιώται, πολλῶν δὲ ἐμπειροί πολέμων καὶ κινδύνων, ἐν ἑφασσαν αὐτοῖς ἀρέσκειν τὰ βεβλεμμένα· εἰδὲ ὅσον ἀκινδυνῶς ἀποπειράσθαι Ῥωμαίων, ἔτι ὑπὸ κακοβελίας ἀναιμωτὶ τὴν νίκην αὐτοῖς παραδιδόναι. τὸ δὲ τὸ στρατόπεδον ἐκλιπεῖν, εἰδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ ἡττηθῆναι προφανῶς. τὸ μὲν οὖν μὴ ἀντιστῆναι δυνάσθαι πρὸς Βασιλέα, εἰδὲ αὐτοῖς ἀρνηθεῖν μὲν, εἶπον, ἂν. καὶ πάντα μᾶλλον διανοητέον, ἢ κατὰ φόβον προσυπαντᾶν Ῥωμαίοις. τὸ δὲ φύγειν ἀνάγκης μὴ παύσεως, μὴδ' ἐπὶ μικρὸν λυσιστελεῖν· ἀλλ' ὅσα μὲν περὶ τὰ, καὶ ἄλλω ἢ στρατιωτῶν ἀποσκοπεῖν, ἐν ἀσφαλείᾳ καθεστῶν ὅποι ἂν δοκῇ· αὐτὸν ὁ δὲ σαλὴν ἐκφυλὴν ἔχοντα ἢ στρατιᾶν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς τόπων μένειν. ἐμφανῆ μέντοι μηδαμῶς ποιεῖν τὴν στρατιάν, ἀλλ' ἐν νύκταις καὶ ἢ κοιλάσι κατακρύπτειν, ἐπιεικῶς πρὸς τὸ ἔχοντος ἢ τόπου ὀφύως, ὥσπερ δὲ τινὰς σκοπὰς ἐκάτον ἀπολιξάμενον στρατιώτας, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐσθλῆς τόπων κελεύειν, καὶ αὐτὸς παρετάττετο τῇ προτεραίᾳ, καὶ εἰ μὲν Βασιλεὺς ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἡσυχάζοι, καὶ αὐτὰς ἐπαυῶτα κρύπτειν αἰεὶ ἂν ἡμῖν ἐμφανὲς καταστῇ πρὸς ὃ, τι ξάπνηται κακῆνός. εἰ δὲ ἡμῖν ἐπὶ τῇ, πρῶτον μὲν οὐ δυνατὸν αὐτὰς κατὰ πρόσωπον ἐλθεῖν τὰς δυσχωρίας παραιτημένους καὶ τὰς ὀχυρότητας τὰς ἐκ τῆς τόπων. ἐμπειρίας ὅν ἴδιον στρατηγικῆς, οὐ μόνον τὴν στρατιάν ὁρροφθεῖν κο-

σμῖως,

σμίως, ἀλλὰ καὶ καὶ αὐτῶν σοχάζεσθαι καὶ τόπων, ὥς ὧν
 πλεῖστα τὰς τε πολεμίας συνήσονται βλάψαι, καὶ τὰς
 φίλους ἀφελῆσαι. εἰ δ' ἄρα ποσὶ τὸν ἐκνήσονται τ' ὁρῶν
 ἐχόντων λογισμῶν, ὡς αὐτὸς θρασέως ἐπὶ καὶ πα-
 ραβόλως ἐπὶ τὰ κρημνὰ τ' ὁρῶν καὶ τὰς χαράδας εἰσθθεῖν,
 πῶς ἂν μάλιστα βυλοῖμεθα ἡμεῖς, καὶ οὐχ ἂν ἔργον ἰ-
 δεῖν γεγενημένον εἶναι. τὸ νίκην δὲ ἡμῖν παραδώσειν ἀ-
 πονητὴ διαφθάρντες. Τῷ μὲν οὖν τοῖσιν ὄν, εἰ δὲ αὐ-
 τὰς οἰόμεθα ἀγνοῆσαι, πείραν ὡς ὁρῶμεν πολεμίων
 ἔργων ἐχόντας. λείπει δὲ περιελθόντας τὸ ἄκραν τ' ὁρῶν
 ἐκ θατέρου μέρους προσβαλεῖν ἡμῖν, πεδινῶν τε ὄντος, καὶ
 ῥαδίαν παρέχοντος τὸ ἐπιχειρήσιν αὐτοῖς. σοχάζεσθαι
 δὲ ἐξ ἐστὶ παντὶ τῷ βυλομένῳ, ὡς ἄλλοις ἂν αὐτοῖς ἡ ὁδὸς
 διανυθῇ, δυνατὸν ἡμῖν ἐξω τε κινδυνῶν καὶ φόβου πάντας
 εἰ αὐτὰς κατιστῆναι πρὸς τὰ καρτερώτατα ἀναχωρήσαντας,
 καὶ προσέτι προσέσαι τὸ μὴ δὲ τὴν ἐκείνων ὁρῶν δὴαν φέ-
 χειν δοκεῖν, ἐν ᾧ μάλιστα ἐστὶ τὸ αἰχρὸν, ἀλλ' ἐμπειρία
 στρατηγῶν ᾗσιν, τὸ ἀσφάλειαν τοῖς οἰκείοις ἐκ πορί-
 ζειν. ὅς μὲντοι ἐφημὺν ὡς περ σκοπὰς ἐστάναι ἑκατὸν, τὸ
 Βασιλέα περιμέναντας ἄλλοις ἂν ἐγγὺς γένηται αὐτῷ,
 τότε ἢ δὴ καὶ αὐτὰς ἀσφαλῶς ἀποχωρεῖν, εἰ δὲ ἂν
 ἐπιθυσιομένῳ δὲ τὸ δὲ σαλῆς εἶναι καὶ κέρους, καὶ ἰπ-
 ποὺς χῆσαι ἀγαθοῖς. Τοιαῦτα τῷ βαρβάρῳ βυ-
 λόμενον, Ὁρχάνης τε ἐπεὶ φέτο καὶ οἱ ἄλλοι.
 καὶ εἰδόμενο μένειν ὡς ἐς τὴν ὑπεραίαν τὰ βεβηλόμε-
 να ἐκτελέσοντας. εἰς δὲ τὸ Ρωμαίων στρατόπεδον
 δῖος φήμη, ὡς Βασιλεὺς ἀπὸ τῆ τραύματος πονήρας
 ἔχει, καὶ αὐτὸς πληγῆς ὅσοι δὲ ἦσαν ἐτι καὶ τῷ πρὸς
 βυτέρῳ Βασιλεῖ προσκείμενοι τὰς γνώμας, διεφθί-
 μισαν ὡς τεθνηξόμενον ὅσον εἰδὼ Βασιλέα. εἴτε
 δὲ καὶ ἀληθῶς ἔπος ἔχον οἰηθέντες. εἴτε καὶ πρὸς ἑ-
 χθραν τὰ τοιαῦτα διεφθύλησαν, ἐν ἀδύλῳ κατελεί-
 φθαι, τὸ Βασιλέως ὕστερον διὰ τὸ μὴ δοκεῖν τὸ εἰς τὸ
 πάππον ἔνεκα εὐνοίας ἀμυνέσθαι αὐτὸς ἀβασάνισον
 καταλιπόντος τὸ τοῖσιν. τῶς οὖν διεφθύλησαν παρ'
 αὐτῷ, καὶ τοῖς ἐκ Βυζαντίου στρατιώταις συνεβέβηκεν,
 τὸ στρατοπέδον πρὸς τὰς παρακειμένας τῆς Βιθυνίας ἀ-
 ναχωρεῖν πόλεις ὡς ἐτι συμβαίνει περὶ Βασιλέα πάν-
 των αὐτῷ ὑπὸ Περσῶν διαφθαρσόμενων. Ἐνιοὶ δὲ αὐ-
 τῷ, καὶ πρὸς τὸ μέγαν δομέσικον ἐλθόντες, οἱ αὖ δὲ οἱ
 συνεβέβηκεν ἀπαγαγεῖν τὸ στρατὸν πρὸς τὰς πλησίον
 πόλεις ὡς ἡδη τετραγμένῳ ὑπὸ τῆς φήμης, καὶ ὅσον ἔπα
 καὶ ἀταξία χρησόμενῳ, ὁ δὲ ἀνένδον τε πρὸς τὸ λόγον,
 καὶ μὴ λυσίτελῶντα ἐφασκε βελεύεσθαι αὐτὰς. Ὡς δὲ ἐκ
 ἐπειθον πολλὰ δέοιμοι, καὶ Βασιλεῖ κοινῶς τὸ γνῶ-
 μῶν ὑπετίθεντο, ὡς ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκοῖν παραχρησόμε-
 να. τῷ μὲν δὲ ἐπειθον οἰόμενοι καὶ αὐτὸν ἀναγκαῖον τὰ
 γινόμενα γνωρίσαι Βασιλεῖ. καὶ δὴ πρὸς Βασιλέα ἀπελ-
 θῶν, ἀπήγγειλεν ὅσα οἱ ἐν τέλει εἶπον περὶ τῆς λυσίτε-
 λῆς δοκῆντος. Βασιλεὺς δὲ ἀσυμφορώτατον τε ἡγήτο, καὶ
 εἰδὺς χεραίνον ἐμετρίως. ἐκέλευε τε ὅτι τὰ χίλια πρὸς τὸ
 στρατοπέδον τὸ εἰσβολῶν ἐλθόντα, κατέχει τὸ στρατὸν, καὶ
 μηδαμῶς ἀτακτεῖν ἔαν, ὡς ἂν οὐ πολεμίων αὐτὰς ἐφ' αὐ-
 τὰς διαφθαρσόμενες. Τῷ μὲν οὖν ἡ προσετέτακτο ἐ-
 ποιεῖν καὶ τάχος. ἐλθὼν δὲ παρὰ τὸ εἰσβολῶν, τὸ στρα-
 τὸν εὖρε πᾶσαν ἡδη ἁρμημένῳ πρὸς τὰς πόλεις φεύ-
 γεν. οἱ δὲ ἐκ Βυζαντίου μηδὲ πλὴν ἐκ Βασιλέως ἐπ' ἀνο-
 δον περιμέναντες αὐτὰ, ἀλλὰ νομίσαντες τεθνηκέναι
 Βασιλέα, σκηνὰς τε καὶ ἄλλα ὅσα ἐπεφέροντο ἀρά-
 μμοι, ἐχώρου πρὸς τὰς ἐρημένας πόλεις. ὁρῶντες δὲ καὶ οἱ λοιποὶ, ἐκέτι μένειν εἰδὲ

tia imperatoria, non modo exercitum bene disponere; verumetiam b tem-
 pora, & loca conjicere, unde hosti-
 bus plurimum noceat, & amicis plu-
 rimum profit. Si a recta ratione adeo
 discesserint, ut tam confidenter, ac
 temere in præruptos montes, & pro-
 fundissima vallium semet intrudent,
 hoc & ipsos vehementer velle: nec
 posse quidquam optatius evenire; vi-
 ctoria enim nullo labore interem-
 ptos, quasi in manum tradituros. Hæc
 ita se habere, ne illos ipsos quidem
 Romanos, usu belli doctos videri igno-
 rare. Relinqui igitur, ut ubi montium
 crepidines, seu extrema circuierint,
 ex altera parte, qua planities est, & ad
 aggrediendum commoditas, invadant.
 Conjectare autem cuius licere, si volet,
 donec illi circuierint, posse eos ad muni-
 tissima loca interim secedentes, omni
 vacare timore, atque periculo. Accede-
 re hoc etiam, quod non illorum timo-
 re perculsi fugere (in quo summa infit
 turpitudine) sed peritia ducis usi, securi-
 tatem suis quærere videbuntur. Quos
 vero centum tanquam in specula ita-
 re debere dixerint, imperatorem dum
 accederet observantes, tum quoque ip-
 sos secure secessuros, quos ut levi ar-
 matura præditos, & in equis expeditis
 nemo sit aggressurus. Hac oratione Or-
 chani, cæterisque manendi voluntas
 injecta est, decreveruntque die sequenti
 consulta præstare. Interea Romanorum
 castra rumor pervasit, imperatorem ex
 lethali vulnere laborare. Quicumque
 autem adhuc femori favebant, jam
 jam animam exhalaturum dictabant.
 An quia sic esse putarent, an ex odio fa-
 ma istam spargerent, in ambiguo man-
 sit: nam imperator postmodum, ne
 quod avo bene vellent, eos punivisse
 existimaretur, rem indiscussam reliquit.
 Dum hæc per ora volverentur, etiam
 Byzantinos milites impulerunt, uti e
 castris in urbes Bithyniæ vicinas se con-
 ferrent: alioqui, si quid humanitus
 imperatori accidisset, omnes a Persis
 trucidandi. Quidam insuper amici ad
 magnum domesticum adeuntes hortaban-
 tur, militem in oppida propinqua deduce-
 ret, tanquam malis nuntiis conterri-
 tum, & illico tumultuaturum. Dome-
 stico eos repellente, multis precibus
 rogare institerunt, uti sententiam eo-
 rum cum imperatore communicaret,
 fieretque quod illi placuisset. Hoc
 obtinuerunt, quando & ille impera-
 torem quid ageretur, omnino mo-
 nendum sentiebat. Protinus vadit,
 ut ei nuntiet, quid optimates e re-
 publica futurum arbitrentur. Impera-
 tor id ipsum fore damnosissimum
 ducere, nec leviter stomachari, ac
 præcipere, quamprimum se ad portam
 castrorum objiceret, milites cohibe-
 ret, ac neutiquam tumultuari, omnia-
 que confundi sineret: ne sipe hosti-
 bus ipsi semetipsos perderent. Ubi ad
 aditum castrorum venit (venit au-
 tem, uti mandatum erat, festinus) to-
 tum exercitum ad fugam in urbes in-
 cumbentem invenit. Nam Byzanti-
 ni ne exspectato quidem ejus reditu
 ab imperatore (quem obliisse putabant)
 tabernaculis cum omni instrumento
 sublatis, ad urbes quas diximus iter

capeffebant. Quo confpecto, alii ne ipsi quidem manere poterant: sed cuncti jam fugam moliebantur. Magnus domesticus rei indignitatem iniquo passus animo, principes fugitores ad reditorem inducere nitebatur. Cum nihil obtineret (totum quippe agmen jam seditione fervebat) reliqua in postremis ponens, omni studio, curaque ad salutem imperatoris se dat: & quam celerrime potest, ad ejus tabernaculum accurrens eum non reperit: quod ministri, dum exercitum ad fugam efferri, castra deserere, ipsum propter illatum vulnus equo insidere non posse cernebant, ejus saluti metuentes, tapeti impositum, ac lembo forte fortuna occurrenti creditum, Constantinopolin pervehendum curaverant. Reverius, ipse quoque Philocrenen concessit. In quatuor autem agmina divisit militibus, unum Philocrenen, alterum Nicetiatum, tertium Diacibizam, quartum Rhitzium discessit. Orchanes horum omnium ignarus, nihilo minus Parzalum fratrem cum Persis aliquot ire, exercitumque imperatoris speculari iussit: nam eos ne somnum quidem placatum ea nocte visuros: sed ad cladem ipsorum quippiam machinatos opinabatur. Ille tenebris quammaxime dabatur tectus, & castris vicinus, ubi milites turbare sensit, evestigio nuntium ad fratrem mittit: quo ille nuntio percussus, motus hosce nihil suis apportare boni est auguratus. Paulo post per secundum nuntium eum docet, Romanos perturbate, ac mixtim castris consurrexisse: nec Byzantium, sed versus supradictas urbes aufugisse. Quo cognito, sub auroram ipse quoque motis castris, circa horam ab orto sole secundam, Philocrenen venit. Romani, qui eo se receperant, quoniam claves portæ casu perditæ fuerant, confuse cum calonibus, & lixis, vasa & onera portantibus stantes, cum jam Persæ certo in ipsos graderentur, in ordinem redigi ad resistendum non poterant, a bajulis servitiisque aliis intermixtis impediti. Ubi clavibus inventis portæ patefactæ sunt, plures confertim introrumpabant. Cumque se in ipso introitu vehementius contruderent, ac mutuum comprimerent, & conculcarent, tres obtriti, foris autem a barbaris duo & triginta ferro perempti sunt: e quibus duo illustres, Manuel Tarchaniota, & Nicephorus Cantacuzenus, ambo cognati magni domestici: capti item centum quinquaginta, majorem partem servi militum. Equi ablati quadringenti. Reliqui facto globo cum barbaris conflixerunt, & ex illis paulo minus ducentos occiderunt. Orchanes cernens Romanos jam se defendere, cum aliud non posset, copias a mænibus abducens in proximo castra fecit. Qui igitur illic partim occisi, partim capti sunt, numero tot fuerunt. A Postridie in pugna equites, ac pedites simul omnes septem supra quadraginta occubuerunt, & ad extremum magnus hetæriacha Exotrochus, quem non a barbaro, sed Romano aliquo istum ferebatur; sive quod eum non agnosceret (jam enim

Edit. Paris.
pag. 222.

λέγεται ὑπὸ βαρβάρῃ, ἀλλ' ὑπὸ Ρωμαίων τινὸς πληγῶναι, εἴτε ἀγνοήσαντος αὐτὸν, (ἢ δὴ ἴδῃ

αὐτοὶ ἐδιδύκοντο ἐπὶ τῇ στρατοπέδῃ, ἀλλὰ κενίοντο ἡδὴ πᾶσα πρὸς φυγὴν ἡ στρατιά. Ο μέγας δὲ δομέσικος ἐν δεινῷ μὲν τῷ γινόμενῳ ἐποιεῖτο, & ὥρμητο πρὸς τῶν πρῶτων τῆς φυγῆς ἀρξάμενος ἀναστέφειν· ὡς δὲ εἶδεν τῷ προσκόντων ἵχουσιν ἀπέρχεται, (πᾶσα γὰρ ἡδὴ κενίοντο ἡ στρατιά,) τῷ ἄλλων ἀμελήσας, ἔλασσε δὲ ἐποιεῖτο πᾶσις καὶ φροντίδος τῷ Βασιλέως σωτηρίαν. & ἡ τάχιστα ἔλαχε, πρὸς τῷ Βασιλέως σκηνῶν ἐλθὼν, τὸν μὲν ἔχοντα. ἡ δὲ θεραπεία ἡ περὶ αὐτὸν, τῷ μὲν στρατιᾷ ἡδὴ πᾶσαν ὁρῶντες ὥρμημένῳ πρὸς φυγὴν καὶ τὸ στρατόπεδον ἔρημον καταλειφθὲν, τὸν τε Βασιλέα ἀδυνάτως ἔχοντα ἔλατο τὸ τραῦμα ἵππῳ χηῖναι, δέισαντες περὶ αὐτοῦ, ἀραντες ἐπὶ τῇ πύλῃ, ἐν τῇ παρατυχόντων ἐνέβαλον δέμβῳ· καὶ ἐκέλευον τοὺς ναύταις εἰς Βυζάντιον ἐλαύνειν. ἀναστέφας δὲ ἐχώρει καὶ αὐτὸς εἰς Φιλοκρίνῳ. εἰς τέτταρα δὲ ἡ στρατιά διαιρεθεῖσα, τὸ μὲν αὐτῶν ἐχώρησεν εἰς Φιλοκρίνῳ· εἰς Νικητιάδῃ τὸ λοιπόν· εἰς Δακίβιζαν ἡ τέρπειον, καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸ Ριτζίε. Ορχάνης δὲ τῷ γινόμενῳ μηδὲν εἰδὼς, ὅμως Παρζαλουῦ τὸ ἀδελφὸν μετὰ τινῶν Περσῶν ὀλίγων, ἐκέλευσεν ἐλθόντα κατασκέψασθαι τὸ Βασιλέως στρατιᾷ. ὦρετο δὲ αὐτὸς εἰς τὴν νύκτα καθύπερθε ἀμερίμῳ, ἀλλ' ἐπιχειρήσειν τι πρὸς κάκωσιν αὐτοῦ. Ο δ' ὑπὸ τὸ σκότος ὡς ἐνὶ μάλῃ λαθὼν, καὶ γενόμενος ἐγγὺς τῇ στρατοπέδῃ, ἐπεὶ ἰδὼν αὐτὸν τὴν στρατιὰν κενινημένῃ, ταχέως Ορχάνῃ τῷ ἀδελφῷ ἐδήλω. τῷ δ' ἐδόκει μὲν εὖδὺς ἐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ σφετέρῳ κινήσει τὴν στρατιάν, καὶ διεσέσσετο πρὸς λογισμῶν, μὴ μικρὸν ἢ, Παρζαλουῦ καὶ δευτέρου πέμψας ἄγγελον, ἐδήλω τῷ Ρωμαίων στρατιᾷ ἀτάκτως καὶ πεφυρμένως ἀναστᾶσαν ἐκ τῇ στρατοπέδῃ, μὴ δὲ εἰς Βυζάντιον τραπίσαι, ἀλλὰ τὴν πρὸς τὰς εἰρημνίας τῇ Βιθυνίας πόλεις. ὁ δ' ἐπεὶ ἐπύθετο, ἐπεὶ & περὶ ὄρδρον ἡνὺξ, ἄρας καὶ αὐτὸς πανστράτιαν, ἦλθεν εἰς Φιλοκρίνῳ, περὶ ὧραν τῇ ἡμέρας μάλῃ δούτεραν. Ρωμαῖοι ὅσοι εἰς αὐτῶν ἐλθόντες, ἐπεὶ συνέβη τὸ κλεῖθρον τῇ πύλῃ ὑπολείπειν, ἀναμίζεσθαι μὴ τῇ σκιδροφόρῳ, ὡς οἱ Πέρσαι ἡδὴ κατάδηλοι ἦσαν ἐπιόντες, πρῶτα μὲν ἐκ ἡδυνήθισαν εἰς τὰ ξὺν καταστῆναι καὶ ἀμυνάσαι πρὸς βαρβάρους, καλωμένους ὑπὸ τῇ ἀχθοφόρῳ καὶ τῇ ἄλλῃ οἰκετικῇ ἀναπεφυρμένῃ αὐτοῖς. ἐπεὶ ὅτ' κλεῖθρον εὐρημένον, ἀνέχθησαν αἱ πύλαι, οἱ πλείους ἀθροοὶ ὥρμησαν ἐντὸς ἐλθεῖν. γινόμενα δὲ ὠδισμῶ πολλῇ καὶ εἰσοδῶν, καὶ συσπληνομένων ὑπ' ἀλλήλων καὶ συμπαιγμένων, ἀπέθανον μὲν ἑῖς κατὰ τὰς πύλας, τῷ ἄλλων εἰσελθόντων, ἔξω δὲ ὑπὸ τῇ βαρβάρῳ, δύο μὲν ἀπέθανον καὶ τραύματα. ὧν ἦσαν δύο τῇ ἐπιφανῶν, Μαννὴλ ὁ Ταρχανειώτης, καὶ ὁ Καντακζηνὸς Νικηφόρος, τῇ μεγάλῃ δομέσικῃ & ἀμφοτέρω τοῖς τυχεύοντες ἀνέφιοι. ἐάλωσαν ὅτ' ὧντες περὶ πύλας καὶ ἐκαστὸν, ὧν οἱ πλείους, ἐκ τῇ ὑπηρετῶντων τοῖς στρατιώταις ἦσαν. ἵπποι δὲ οἱ ἀφαιρέθέντες, ἐγένοντο ὡς τετρακόσιοι. ἔπειτα οἱ ἄλλοι συσφαιρῶντες, συσπλάκυσαν τε τοὺς βαρβάρους, καὶ ἀπέκτειναν ὧν αὐτῶν ὀλίγῳ δέοντες διακοσίῳ. Ορχάνης δὲ ὁρῶν ἡδὴ τὰς Ρωμαίους ἀμυνομένους, μὴ δυνάμενος τι δράσαι πλέον, ἀπήγαγε τὴν στρατιάν τῷ Φιλοκρίνῳ, καὶ ἐστρατοπέδωσεν ἐκεῖ ποσῶντι μὲν ἀπέθανον καὶ τῷ Φιλοκρίνῳ καὶ ἐάλωσαν ζῶντες. τῇ * ὑποστράτῃ ἢ καὶ τὰς μάχας οἱ σύμπαντες ἀπέθανον * Interpres corrigit τῇ ἵππῃς τε καὶ πεζοῖς, ἐπὶ καὶ τῶν ἀρρέοντων, καὶ ὁ μέγας ἐταρ-
ρεῖάρχης Εὐφρόχος καὶ τῇ τελευταίαν συμπλοκήν, ὧς καὶ ἐ-
ραια

πελάβετο ἡνύξ) εἶτο κατὰ τινὰ διαφορὰν ἀμυνομένη, τῷ σκοτὲς συνειπικρύπτουτος ἢ κακουργίαν. ὕπνωτο δὲ ὑπὸ Ρωμαίων πληγῶναι, ὅτι ἀνακένχωρκοτες ἦδη οἱ Πέρσαι ἦσαν, ὅτε ἐκεῖνος τὴν κεφαλὴν διέρεθρε πεπληγμένος ξίφει, ἐφιππος ἐτιῶν. ἀφωτίει δὲ κατὰ χεῖρα, τῷ ἐγκεφαλῷ ἀφαιμένης τὴν πληγὴν, καὶ ἐτελεύτησε μὲν μικρόν. Ἡ μὲντοι καὶ τὰς ἄλλας πόλεις δισκοιδασμένη στρατιὰ Ρωμαίων τὴν αὐτῆς ἡμέρας ὡς περὶ σκευῶν εἰς Φιλοκρήνην συνελθόντες, ἐκεῖθεν τε, πολὺ ἀπώθεν τῶν στρατοπέδων Ὀρχάνη παρεόντες, ἤλθον εἰς Σκυπίειαν, ὃ ἐπεραιώθησαν εἰς Βυζάντιον ἀδεῶς, ἐκεῖθεν τε ἀνεχώρησαν ἐκαστος ἐπ' οἴκῳ. Βασιλεὺς δὲ τῶν εἰς τὰ στρατοπέδων δεδρυλλήσασατος ὡς ἐπὶ τὴν νύκτα, ἐν αἰτίαις μὲν ἐποίησατο ὃ κατηγόρησε πολλὰ, ἐκέτι δὲ καὶ ἐτιμωρήσατο ἀξίως τὴν κακουργίαν αὐτοῦ, δέει τῷ μὴ δοκεῖν τῷ φόρῳ τὸν πάππον καὶ Βασιλέα ἔχει ἀμυνέσθαι αὐτὰς.

nox intervenerat) sive quod ob diffidum nescio quale se ulcisci vellet, tenebris maleficium occultantibus. Suspicio fuit a Romano vulneratum, quia Persæ tum recesserant, quando ipse caput gladio diffusus, ac cerebro patente, etiamnum in equo, sine voce inventus est: nec diu post animam exhalavit. Per alia porro oppida dispersus Romanus exercitus, eodem die velut ex composito Philocrenen convenit: indeque non procul a castris Orchanis transeuntes, Scutarium accesserunt, & Byzantium libere trajecterunt, unde ad suos quisque lares remeavit. Imperator eos, qui de morte sua in castris fabulam disseminant, criminis damnabat ille quidem, magnopereque accusabat: non tamen pro merito mulctabat; veritus scilicet, ne odio avi id facere videretur.

CAPUT IX.

Amor imperatoris in magnum domesticum incredibilis exprimitur denuo. Docetur quantopere contenderit, ut eum imperii consortem haberet: quem tamen honorem ille constanter toties repudiavit: cum alioqui re ipsa parum omnino ab imperatore differret; quandoquidem penes eum erat tota imperii administratio. Sed certis de causis a nomine, & insignibus abstinuit: quæ tamen ut videbimus libro tertio etiam certas ob causas postea admisit.

ΟΛΙΓΑΣ ἔτι δευτέρῃς ἡμέραις Βυζαντίῳ, ἐπεὶ καὶ ὁ μικρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῷ τραύματι εἶχε ὑγιῶς, ἐξελθὼν ἤλθεν εἰς Διδυμότειχον καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀδελιανῶν. Διατείνων δὲ ἐκεῖ, καὶ πάντοτε μὲν ἡδέως εἶχε τῷ μεγάλῳ δομῆτικῳ συνῆναι ὁμιλεῖν, ὡς καὶ διημερῶν αὐτῶν πολλάκις καὶ διανυκτερεύειν ἐν ταῖς ὁμιλίαις: καὶ τότε δὲ ὁμιλῶν αὐτῷ, τὴν ἀρχαίαν τε ἀνεμίμησεν αὐτὸν πρὸς ἀλλήλους φιλίας, καὶ τὴν κατὰ κράτος συναφείαν ἐν ἑνὶ παρέρῳ· ἀλλὰ μετὰ τινος φροντίδος καὶ σπουδῆς, καὶ ὡς μικρῷ χρόνῳ εἰρήκει πρὸς αὐτὸν ὅτε περὶ Συργιάννην εἰδεῖτο τῆς εἰρηκῆς ἀπολυθῆναι, ὡς οὐτ' ἀνείη τι τῶν πάντων ὃ κατὰ γνώμην αὐτοῦ παραχρῆναι ὅν αὐτὸν εἰδελῆσαι ἂν ποτε κωλύσαι, ἀλλὰ συγκατεργάζεσθαι πάσῃ σπουδῇ. ὅτε εἰ καὶ δὴ τινὰ φόβον δόξειεν αὐτῷ τὸ οἰκίας ἀποσάντα ὃ φιλάτων καὶ γυναικὸς, καὶ συμπάντων εἰπεῖν χημιάτων, ἐπ' ἀλλοτριᾷ διατείνων, διωθήσεται ἂν ποτε δότος ἡσέσθαι αὐτῷ, ἀλλὰ τὴν μὲν ἀκακίαν τῷ πράγματι καὶ τῷ ἀτοπίῳ ὁσηνέει δαξέειν. εἰ δὲ μὴ διώται τῆς ὁρμῆς ἀφίεσθαι, καὶ αὐτὸν εἰπόντα πᾶσι χαίρειν, αἰρήσεσθαι δὲ ἐπὶ ξένης πλάνῃ· ἐτι τε εἰ αἰρεσις αὐτῷ δοδεῖν, πάντως ἢ παρὰ τῷ πρὸς αὐτὴν διωαμένῳ Θεῷ ἢ ἑτέρον αὐτοῦ παρὰ τοῖς πλείοσι γενέσθαι, ἀπάσαις ψήφοις αὐτὸν ἀνέλεσθαι ἢ ἐν ᾧ διατείνων, ὑπὲρ τῷ αὐτῷ μακρῷ βίῳ ἀπολαύειν καὶ πρὸς ἐπὶ τέτοις, εἰ καὶ λυτίναου αἰτίας ξίφος αὐτὸν γυμνώσαντα σωῖναι κατ' αὐτῶν χωρῆσαι ὡς ἀποκτενοῦντα πάντως, ἔπειτα ἄγοντα εἰς τέλος ἀγαγεῖν καὶ ἐπιχειρήσιν κωλυθῆναι, μέμφεσθαι μὲν αὐτῷ πρᾶξιν, ὡς ἐκ ἀγαθῶν, αὐτὸν δὲ διωθήσεται μηδέποτε μισῆσαι. Μεταξὺ δὲ τῶν ποικίλων λόγων ἐπικόπτων τὴν ὁρμὴν, πάντων μὲν ἔλεγε τῶν ὁ μέγας δομῆτικὸς μεμνησθαι, καὶ μάλλον ἢ τινῶν ἄλλων. οἰεσθαι δὲ

Pars I.

DIEBUS non adeo multis Byzantii commoratus, femore jam perfanato, Didymotichum & Adrianopolin excurrit. Ibi, cum antea semper cum magno domestico tam jucunde in sermone versari soleret, ut sæpe dies, sæpe noctes confabulando consumerentur, dum colloctioni vacarent, veteris amicitiae, & arctissimæ conjunctionis, non per transennam, sed cogitato, & de industria eum commonefacit: illorum præterea, quæ nuperrime pro Syrgianne e carcere liberando roganti responderat: nihil penitus fore scilicet, quod si ille factum vellet, non idem ipse vellet; & in uno efficiendo non etiam omni studio elaboraret: neque si quo modo relicta patria, uxore, liberis, &c., ut semel dicam, rebus omnibus, in solo peregrino ævum traducere institueret, posse umquam ab eo divelli: sed prius eum docturum, quam id intempestive, atque insolenter faceret. Si ab ista cupiditate avertere mentem ejus non posset, se quoque rebus universis remisso nuntio, vitam cum illo vagam in locis exteris victurum. Deinde, si a Deo, in cujus unius manu id est, optio sibi daretur, ut pro illo a hac luce decederet, se omnimodis de annis suis ad illius annos additurum. Adhæc, si, quacumque tandem de causa, contingeret ipsum striato ense in se ad eadem ipsam ruere, ac invitum reprimi, facinus quidem, ut malum reprehensurum; eum tamen idcirco nunquam odio profecuturum. Hic cursum orationis interrumpens magnus domesticus, omnium horum, magis quam aliorum quorundam meminisse dixit; & arbitrari, b si quis a-

Z ij

Edit. Paris.
pag. 224.

nimis post fata rerum humanarum sensus, & memoria restet, omnia potius, quam sermonem hunc, menti suae notis indelebilibus insculptum, oblivioni traditurum. Quid autem nunc ista sibi velint, & quorsum spectent, haud assequi. Tum imperator, Recte: haecenus enim ipsum eorum vim celasse, quam nunc manifeste proditurus sit. Quam sincere ac pure illum corde suo amet, jam pridem multis argumentis cognovisse: cupere autem nunc eundem amorem suum ceteris quoque omnibus & Romanis, & barbaris per terras ultimas clarum conspicuumque reddere: quod quidem futurum sit, si & ipse purpuram indutus, & imperatoris insignibus ornatus, una secum Romanis imperaret, sibi palam assideat, secum more imperatorio respondeat. Et quamquam hoc extra, inquit, singulare quiddam, & eximium, ut sane est, videbitur: tamen si cum inferiore mea erga te affectione comparetur, multo illa inferius reperietur. Nam & alii ante nos & consortem imperii elegerunt, majestatemque communicarunt: ab amicitia autem, & voluntatum conspiratione etiam a poetis, historicisque praedicatos, non parum a nobis superatos opinor. Quamvis igitur aliis omnibus mirabile, mihi tamen mediocre, & exiguum quiddam apparet: non solum quia maxime tibi volo, & id tamquam parvum aliquod documentum intrinseci, summique amoris erga te mei existimo: sed etiam quia id Romanae reipublicae majorem in modum proderit. His rationibus imperator magnum domesticum permovere nitebatur, ut imperii collega simul ad clavum sederet. Ille vero idem se prorsus sentire respondit, & magnum quiddam ac suspiciendum esse imperium Romanum per se; & aliis humanarum felicitatum quasi coronidem quamdam, & fastigium quoddam videri. Si tamen cum eorum mutua caritate conferatur, nec admirabile, nec merito obstupescendum esse. Qui enim alterius vitam suae antetulit, & pro eodem summa cum voluptate emori elegit, quid mirum, si cum hoc imperium, aut si quid imperio praestantius est, dividat? De hac autem beneficentia multum se illi debere, idque ingenue confiteri, & verbis quam religiosissime possit gratias agere: re ipsa referre, cum animo eandem illi benevolentiae, amorisque magnitudinem remetiatur. Quod vero nunc sibi imponat, & id se admittere, & pro confecto ducere (quod enim ad se attineat, nihil deesse, quo minus confectum sit) re tamen nequire perficere: neque allubescere sibi, neque ullam jucunditatem parere. Quamobrem coeptis desistat, sibi que recusanti ignoscat. Tum imperator, Non ita praecise, nulloque praetextu recusandum: verum causas afferendas, & quod postuletur, cum ratione non congruere demonstrandum, atque ita demum culpam ab se amovendam: alioqui nec prudentis, nec valde amantis esse, asseverare simpliciter numquam sibi persuasum iri. Ac si non aliud, hoc unum certe, quod semper praese ferat, nihil esse tam

& ψυχῆς εἴτις αἰδοῖται καὶ μνήμη τῆς καὶ τῆς βίον
μὴ τὸ ἐνθένδε ἀπαλλαγῆναι, πάντων μᾶλλον αὐ-
τὸν ἐπιλήσειν τῶν ἄλλων, ἢ τὸ λόγων τῶν αὐ-
τῶν ἐξάλειπτα, τῇ διανοίᾳ ἐγκυκαλαμένον. ὅτι ἡ αὐ-
τῶν τὰ τοιαῦτα δυνάσται νοῦν, νυνὶ ἀγνοεῖν. Εἰ-
κότως, εἴρηκεν ὁ Βασιλεὺς· ἐπεὶ ὅς ἐαυτῶν τῶν τοιούτων
τὴν δαδὰ μὴ ἀδύνατον παρακατέχειν, νυνὶ ἡ ποιήσειν
φανερὰν· τὴν δὲ ἐνδοθεὶ πρὸς αὐτὸν ἀφραδὴν καὶ
καθάραν φιλίαν αὐτῶν μὲν εἶναι καὶ πάλα δῆλόν ἐκ
πολλῶν· βέβαιον δὲ νυνὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν
καὶ Ρωμαίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν ἐχθραῖς γῆς
βαρβάροις ἐνδύαν καὶ φανερὰν ποιῆσαι· τὸ δὲ
γένεσθαι αὐτῶν εἴγε ὁ αὐτὸς πορφύραν ἐδύς, καὶ πα-
ρασήμοις κοσμηθεὶς βασιλικῶς, συμβασιλεύσει
Ρωμαίων, καὶ συνεδέσθων αὐτῶν φανείτω καὶ χρημα-
τίζων βασιλικῶς. καίτοι τὸ δόξαν μὲν αὐτῶν τοῖς ἐ-
ξωθεν ὑπερφύει, ὥστε δῆτα καὶ ἐς, τῇδε ἐνδοθεὶ
πρὸς σέ με δεύσει παραβάλλον τις, ἡττώμενον εὐ-
ρήσει παραπολύ. τὸ μὲν ὅς κοινωνὸν ἐλέσθαι τῆς
ἀρχῆς ὁ τῆς εὐδοξίας μεταδοῦναι, ὁ ἄλλοις αὐ-
τῶν εὐροί τις εἰργασμένον πρὸς ἡμῶν· τῇ δὲ φι-
λίᾳ καὶ τῇ συμπνοίᾳ, ὡς ἐν ἀλλήλοις ἐκτισσάμεθα
ἡμεῖς, καὶ τὸς παρὰ ποιηταῖς καὶ συγγραφεῦσιν ἐπὶ
φιλίᾳς ὑμνεμένους ἐκ ἐπὶ ὀλίγον νομίζω παρηνον-
τικῆναι. ὅσον εἴ τι καὶ τῶν θαυμασίων δοκεῖ εἶναι
τοῖς ἄλλοις πᾶσι, τὸ μετεῶν ἔμοιγε φαίνεται καὶ
ὀλίγων. καὶ ὅς τὸ μέγιστον βέβαιον μόνον, καὶ ὥστε
τι δείγμα οἶσθαι μικρὸν τὸ ἐνδοθεὶ σοργῆς τὸ πε-
ρὶ σέ, ἀλλ' ὅτι καὶ Ρωμαίοις ἐκ μικρὸν εἰς τὰ πράγ-
ματα λυσιτελής. Βασιλεὺς μὲν οὖν ἐκ τῶν ἐπε-
χείρει τὸ μέγαν δομέσικον πείθειν αὐτῶν συμβασι-
λεύειν καὶ συνδέειν τὴν ἀρχὴν. ὁ δὲ, Καὶ αὐ-
τὸς μὲν ἔλεγε τὸ ἴστω καὶ ὁμοίαν ἔχειν περὶ τὸ
πράγμα δόξαν· καὶ μέγα μὲν οἶσθαι καὶ θαυμαστὸν
καθ' ἐαυτὸ τε εἶναι καὶ δοκεῖν τοῖς ἄλλοις, ὥστε
τις κορωνὶς τῶν ἐν ἀνθρώποις εὐτυχημάτων ὄν, τῇ
φιλίᾳ ἡ αὐτῶν παραβαλλόμενον τῇ πρὸς ἀλλήλους,
ἐδὲν τῶν θαυμασίων εἶναι, ἐδὲ τὸ εἰκότως αὐτῶν ἐκ-
πληξαι δυναμένων. ὁ δὲ τὸ αὐτῶν ζῶν τὸ οἰκείας
προτίθει, καὶ μετ' ὅσης αὐτῶν ἡδονῆς τὸ ὑπὲρ αὐτῶν ἀν-
δελάμηνος ὀποθανεῖν, τί θαυμαστὸν εἰ καὶ Βασιλείας
μεταδοίη, ἢ εἰ τινὸς καὶ τῆς θαυμασιωτέρας; τῆς ἡ
εὐεργεσίας ἐνεκα πεντησὶ πολλὰς μὲν οφείλει χάρι-
τας ὁμολογεῖν, καὶ λόγοις τε καθόσον οἶόν τε τὸ ὑπὲρ
αὐτῆς χάριν ἀφοσιού, ἐργοῖς τε ἀμείβασθαι τοῖς
ἴσοις, τὸ ὁμοίαν καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν προσά-
γοντα ὁ φιλίαν ὁ σοργίαν. ὁ δὲ αὐτῶν προσάττειν αὐτῶν
δέχασθαι τε, καὶ ὡς τετελεισμένον νομίζειν ἡδὴ· τὸ δὲ
εἰς αὐτὸν ἦκον, ἐδὲν ἐλλείπειν τὰ πεπραχῆναι, ἐργῶν
τελείν μὴτε δυνάσθαι, μὴτε καὶ γνώμην αὐτῶν εἶναι,
μὴτε καθ' ἡδονήν. διὸ αὐτὸν τε παύσθαι πείθειν
ἐπιχειροῦντα περὶ τῆς, ὁ αὐτῶν παραιτημένη συγ-
γνώσκων. Βασιλεὺς δὲ ἐκ ἑπὶ ἐφασκεν ἀπροφα-
σίως παραιτεῖσθαι χεῖναι. ἀλλὰ τὰς αἰτίας διδά-
ξαντα πρῶτον, καὶ τὸ ἀξίωσιν πείσαντα ὡς παρά-
λογον, ἔπος ἡδὴ ἀπολύεσθαι αἰτίας· πρὶν δὲ ταῦ-
τα ποιεῖν ἐσωτὸν, ἐδὲ ἄγαν φιλοῦντος ἑπὶ οὗ
ἐδεμίας αἰτίας ἐχρυσίζεσθαι τὸ μὴ πεισθῆναι αὐ-
ποτέ. καίτοιγε εἰ μὴ τι ἄλλο, τὸ γοῦν αὐτῶν δε-
βεβαιῶσθαι μηδὲν εἶναι μὴτε μείζον μὴτε ἐ-

λαττον δ' ἐβλήσαντος ἐκείνου, μή ἂν εἰς πέρας ἀγα-
 γῇν αὐτὸν ἄξιον καταναγκάζειν πείθεσθαι αὐτῷ. εἰ
 δ' ἔχ' ἔπος ἔχεις, δίκαιον διδάσκεις ὥς ἂν εἰδῇμεν ἢ
 ἀρτίτερον ἢ παλαιότερον χρόνον. Οὕτως ἔφασκεν ὁ μέγας
 δομέσικος ἔχειν, καὶ αἰεὶ τε δι' ἡμετέρας πάντα πράτ-
 τεον ἐθέλειν, ἅττα ἂν βάλωτο αὐτός. καὶ νῦν ἔδεν ἡ-
 τος πρὸς τὸτο παρεσκεψασμένος εἶναι. ἐφ' οὗ ὃ πεί-
 θεον νῦν ἐπιχειρεῖς, καὶ σώζειν τὴν ἀκολαδίαν τὸν
 λόγον. πάντ' ὅν ἐθέλειν ποιεῖν φαίμεν ἂν, ὃ ἔδ' ἐμὲ
 ἀνγίγνωιτο, διὰ σε δέ. περὶ ἔδ' νῦν ὁ λόγος δι' ἐμὲ
 ὄντος, καὶ δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον εἰς πείθαι τῷ λόγῳ κα-
 θῆναι. ἄλλως τε καὶ αὐτὸν ὡσαύτως διακείμενον περὶ ἐμὲ,
 καὶ τοῖς ὁμοίοις καὶ αὐτὸν χαίμενον λόγοις, καὶ εὐλογον
 πρὸς ἐμὲ μὲν ἰχυρῶς τὸν λόγον ἡγεῖσθαι, πρὸς σε δ' ὃ μὴ
 δύνασθαι ταῖς ἴσας. εἰδ' ἐν ἀμφοτέροις ὁμοίαν ἔχει τὴν
 ἰχθυίαν, δίκαιον καὶ σε, ὃ μάλλον ἐγὼ βέλομαι ποιῆσαι,
 ἄλλως τε καὶ περὶ ἐμὲ τὴν ζητούμεν ὄντος. Τοιούτων δὲ
 τινων καὶ πλείονων ἐτέρων πρὸς ἀλλήλους εἰρημένων, Βα-
 σιλέως μὲν ἐπιχειρουῦτος πείθειν δέχεται τὴν Βασι-
 λείαν, καὶ μεγάλα δομέσικα δὲ μήτε βυλομένα μήτε
 πειθόμενα, τὰ νῦν μὲν ἔχον, διελύθησαν, ἔτ' ἀπα-
 χορεύσαντος εἰς τέλος Βασιλέως, ἔτε τὰ μεγάλα δομέ-
 σικα. ὁποθέσθαι τὰ πράγματα πείσαι δυνάμεντος Βα-
 σιλέα. Βασιλεὺς δ' αὐτὸν αὐτὸς ἀντιτάμενον ὁρῶν, δεῖν
 ἔγνω καὶ ἐτέρως πρὸς πείθαι παραλαβεῖν, εἰπὼς δυνά-
 μει δὲ αὐτῶν πείσαι δέξασθαι τὴν Βασιλείαν, καὶ πα-
 ραλαβαῖν Ἀνδρόνικον τὸν Ἀσάνην, ὅστις τὰ μεγάλου
 δομέσικα περὶ τὸν παρὸν, καὶ τὸν παρὸν Συναδίων,
 καὶ αὐτὰ μεγάλα δομέσικα παρὰντος, καὶ τὸ διαλε-
 χθῆναι περὶ τινων ἐτέρων πρὸς αὐτὰς, ἡδὴ καὶ περὶ τῶν
 προκειμένων προσημαζομένων, ὃ μέγας δομέσικος πε-
 ρὶ αὐτῶν ἔσονται οἱ λόγοι συμβαλὼν, ἀνίστη τε τὸν Βα-
 σιλέα τὰ συνεδρεῖν, ὡς περὶ τινος ἀναγκαῖα μέλλων
 διαλέξασθαι καὶ μόνον παραλαβὼν, ὥρκει τὸ Θεόν,
 μηδὲν πρὸς τὰς εἰρημένους περὶ αὐτῶν βέλοιο εἰπεῖν,
 ὡς ὠφελείας ἔδεμειν ἐκ τῶν λόγων ἐσομένης. εἰ δὲ
 ἐν αὐτῇ ὑπὸ τινων πείθῃται, μάλλον ἂν τῶν ἄλλων
 πάντων ἐπείθετο αὐτῷ. αὐτὰ δὲ ἐκ πολλῶν καὶ συνε-
 χῶν ὁμιλιῶν πλέον ὡυκότος ἔδεν, θαυμάζειν εἰ ἐ-
 τέροις τισὶν ἡλπίσει τὸτο γενέσθαι δυνατόν. Βασι-
 λεὺς δὲ ἡλπίσει μὲν καὶ ἐπ' ὀλίγον, ὁρῶν ἡδὴ τὴν
 ἐπιχείρησιν καὶ ἐσομένην ἀνυσθῆναι δυνατῶν. καὶ διε-
 τέλεσεν ἡμέρας καὶ ὀλίγας, αἰγῶν τε καὶ πολλὰ τὸν
 μέγαν δομέσικον καταμειψόμενος τῆς ἀπειθείας, καὶ
 τῆς καλῆς φιλονεκίας. ὅμως μέντοι τοῖς ἐκείνῳ
 πειθόμενος λόγοις ἀπέχετο τὰ λέγειν περὶ αὐτῶν ὥρ-
 μιντο πρὸς τὰς εἰρημένους. καὶ αὐτοὶ δ' ὅ, τι μὲν ἐ-
 μέλλεν εἶρεν, καὶ ἡδεῖσαν ἀκριβῶς, ὁ Βασιλεὺς, ὁ-
 μως δ' ἐκ τῶν εἰκότων σοχαζόμενοι ὡς περὶ τινων μα-
 γάλων διαλέξασθαι μέλλοντος αὐτοῖς, ὑπὸ τὰ μεγά-
 λα δομέσικα κωλυθεῖν, ἐν αἰτίαις τε αὐτὸν ἐποιουῦ-
 το, καὶ τὰ ἔχοντα ἡδὴ κῆσθαι διετείνοντο ὑπ' αὐτῶν.
 Μηδεὶς δ' αὐτῷ ἀκούων, ἀνεξέλεγκται οἰέσθαι φεύδε-
 σθαι ἡμᾶς διὰ τὸ μὴ πᾶσι μέχρι νῦν τὰ τοιαῦτα κα-
 τὰ δὴλα γενέσθαι. ἴσα δὲ Θεὸς ὁ πάντα ἐφορῶν, καὶ
 πᾶσι τοῖς γινόμενοις αἰετὰν, καὶ τῶν ἀδύλων καὶ κε-
 κρυμμένων ἀγνοῶν μηδὲν, ὡς οὐτ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις
 τοῖς συγγεγραμμένοις ἅπασιν, οὐτ' ἔχθραν ἔτε φι-
 λίαν, ἔτ' ἄλλο τῶν πάντων ἔδεν τῆς ἀληθείας
 προδόμεθα, καὶ τε ἔπος αἰς ἐγένετο περὶ τοῦ

parvum aut magnum, quod eo vo-
 lente non sit facturus, jure ad dandas
 manus posse compellere. Si aliter sit,
 par esse, ut demonstret, quo se ha-
 ctenus dolis ductatum fuisse intelligat.
 Tum magnus domesticus, Non aliter
 esse, & semper se se affirmare factu-
 rum quæ ille velit omnia, & in præ-
 sens nihilo minus ad hoc ipsum paratum
 esse. Cæterum quod modo a se conetur
 impetrare, in eo non dici coherentia.
 Omnia enim prompte me executurum *Edit. Paris.*
 dixerim, inquit, quæ non propter me, *pag. 225.*
 sed propter te fiant. Cum porro id, de
 quo nunc sermonem habemus, propter
 me sit, neque justitia finit, neque ne-
 cessitas flagitat quidquam te verborum
 amplius persuasionis ergo proloqui.
 Nam quia tu ita affectus es erga me,
 ut ego erga te, & idem quod ego pro-
 fiteris, non est secundum rationem exi-
 stimare, orationem tuam apud me va-
 lere debere, meam apud te non item.
 Si igitur in utroque eandem vim ha-
 bet, idemque valet, decet ut tu quoque
 quod ego malim, id præstes, cum præ-
 fertim de me sit negotium. His, & plu-
 ribus ultro citroque dictis, imperato-
 re id agente, ut eum ad imperii so-
 cietatem capeffendam induceret, ma-
 gno vero domestico prorsus abnue-
 te, in præsens digressi sunt: cum
 nec ille spem omnino abjiceret: nec
 hic tantum valeret, ut a sententia il-
 lum detorqueret. Videns ergo adeo
 refractarium imperator, alios insuper
 in partem laboris hujus vocare statuit,
 si forte per eos quod volebat conseque-
 retur. Igitur Andronicum Asanem,
 ipsius focerum, & protostratorem Sy-
 nadenum assumit: Domesticoque co-
 ram præsentem, postquam super aliis
 nonnullis eos compellavit, rem pro-
 positam exorsus est. Domesticus di-
 vinans quo de argumento texeretur o-
 ratio, e concilio imperatorem, ac
 si quiddam necessarium haberet dice-
 re, evocat; & seducens eum, per
 Deum obtestatur, ne quid eorum quæ
 decrevisset ad præsentem proferret: ut-
 pote utilitate nulla inde consecutu-
 ra. Nam si ab ullo mortalium eo
 percelli potuisset, ab ipso potuisset.
 Et quia multis, assiduisque congres-
 sibus actum egisset, mirari se, quo-
 modo alios id sibi effecturos sperave-
 rit. Imperator, quoniam conatum
 suum fore inanem cernebat, magno
 in dolore per dies complures fuit, de-
 que magni domestici inobedientia,
 & parum honesta pertinacia queri-
 moniam habuit. Verumtamen preci-
 bus ejus obsecutus, de re tantope-
 re cupita conticuit. Illi alii, quid
 imperator voluisset, non satis no-
 rant: nisi quod verissimiliter conje-
 ctabant, de arduis negotiis cum ipsis
 acturum, a domestico impeditum fuis-
 se: quam rem ei vitio vertebant, se-
 cumque iniquissime actum contende-
 bant. Porro nemo qui ista audit,
 nullo argumento probata nos scribe-
 re, ac mentiri putet, quod hæc us-
 que hodie non publice innotuerunt.
 Testor enim omnia inspectantem, & *pag. 226.*
 universis quæ fiunt semper præsentem,
 incertorumque & occultorum nihil ne-
 scientem Deum, me neque in cæteris
 omnibus, quæ narravi, vel odium, vel
 gratiam, vel aliud quidquam veritati

πρᾶποσει: & nunc rem gestam ut gesta est vobis tradidisse. Neque vero semel, bisve quaterve, sed sæpius Andronicus junior imperator Cantacuzenum magnum domesticum toto pectore, & omni conatu ornamentis imperatoriis condecorare, sibi que assessorem, & collegam cooptare contendit. Quo nimio opere detrectante, confirmanteque, quo res cumque caderet, numquam se obtemperaturum, diu in gravi ægritudine versatus est, & immodicam ejus obstinationem in reprehensione posuit. Exteriores quidem habitu, vestituque non eo incedebat, quo imperator postulabat: sed actionibus propemodum nihil ab eo differbat, Nam & rerum tota administratio penes illum erat; & edictis imperatoriis æque ut ipse imperator minio seu cinnabari subscribat: quæque ipse protulisset, perinde accipiebantur, atque si ab ore imperatoris prodissent: & reliqua demum, quæcumque imperator faceret, eadem ipsi licebant. Nam & in ejus stragula veste somnum capiebat, si quando in expeditione contigisset ministros supellectilem, seu impedimenta portantes, non adesse: & in grabatulo ejusdem (quod nec filio, & quidem imperatori, nisi id ei parens deferret, fas erat) ipse liberrime, idque eo tam præsentem, quam absente meridiabatur: & si quando simul pernoctassent, cothurnis ejus licentius quam suis utebatur, agebatque imperatorie omnia: ut imperator intuens, etiam atque etiam, vehementerque lætaretur, & gaudium suum nec apud alios tacitum habere posset. Nec ista Annam imperatricem latebant: in cujus conspectu eadem sæpe faciebat: ut imperator ei nonnumquam diceret, Quid tandem foret mali, si quæ privatim agis, publice fierent, noscerenturque ab omnibus? Ille nihilo minus, ut semper renitebatur, præsentibus se contentum autumans. Ac de his quidem veritatis testificandæ causa tantum dixisse sufficiat.

πράγματος ἢ διήγησιν ὑποδιδόατο ὑμῖν, ὡς ἔχ᾽ ἀπαξ, ἐδὲ δις καὶ τετράκις, ἀλλὰ καὶ πολλάκις Βασίλειος Ἀνδρόνικος ὁ νέος Καντακουζένου τὸν μέγαν δομέσικον ὅλην γνώμην καὶ πᾶσιν ἀπαθὴ τοῖς Βασιλικαῖς ἡδέλυσεν κοσμήσαι παρασήμοις, καὶ συγκάδεσσιν αὐτῷ καὶ συμβασιλεύοντι ὑποδείξαι. αὐτὸς δὲ παραιτεμένος ἰχυρῶς, καὶ μὴδ' ἂν εἴτι γένοιτο πεποιθῆσθαι ἰχυρίζομένῃ, ἡλγιστέ τε σφοδρῶς ὁ Βασίλειος ἐπιπολὺ, καὶ τῆς ἀκαίρης κατεμύμματο φιλονεικίας. τῷ μὲν δὴ ἔξωθεν χήματι καὶ τῇ περιβολῇ, ἔχ᾽ ἢ ἡξίαν ἐγγόνει ὁ Βασίλειος. ἔργοις δὲ ἐδὲν ὡς χεδὸν ὑπερέβαινον Βασιλείως. ἢ τε ᾧ διοίκησις τῶν πραγμάτων πᾶσα ὑπ' αὐτῷ ὡς, ἢ τὰ Βασιλείως πράγματα, ἔχ᾽ ἥττον ἢ αὐτὸς Βασίλειος, ἐρυθραῖς ὑπεσημαίνετο ὑπογραφαῖς: καὶ ἃ ἔξφερετο παρ' αὐτῷ, τῷ ἰσῶς καὶ ὁμοίῳ δυνάμιν τοῖς Βασιλείως εἶχε. καὶ πάντα ὅσα Βασιλείως ἔργα ὡς, καὶ αὐτῷ ἔξω. σφώμασί τε ᾧ ἐφύπνωτε Βασιλείως, εἴποτε στρατευομένη σωέβαινε τοῖς αὐτῷ σκυλοφόροις μὴ παρῆναι: καὶ τῇ Βασιλείως κλίμῃ, (ἢ μὴ δὲ ὑπὸ καὶ Βασιλεῖ, εἰ μὴ ἐπιτραπείῃ, ἔξεν,) αὐτὸς ἀνεκλίνετο ἀκωλύτως, ὁμοίως τε δότορος καὶ παρόντος Βασιλείως. ἐμβάσι τε ἐχρήτο ταῖς Βασιλικαῖς ἀδείξερον * ταῖς ἰδίαις, ὅποτε * συνδιανυκτερεύσει * deest * Βασιλεῖ, καὶ πάντα ἔπραττε βασιλικῶς, ὡς καὶ συνδιανυκτερεύσει * Βασιλεῖ ὁρῶντα τὰ τοιαῦτα ἡδεῖσθαι τε ἄγαν ὑπερτερῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐνδείκνυσθαι ὡς εἴη αὐτῷ κατ' ἡδονῇ. Τὰ τοιαῦτα δὲ ἐδὲ τῇ βασιλίδι Ἀννῇ ἀγνοῶσα ὡς, ἀλλὰ παρῆσιν καὶ αὐτῇ ἐπράττετο πολλάκις, ὡς καὶ Βασιλεῖα πρὸς τὸν μέγαν δομέσικον λέγειν, ὅτι, τί δ' ἂν εἴη δεινόν, εἰ ἂν ἰδίᾳ, ταῦτα καὶ δημοσίᾳ πράττειν, καὶ τοῖς πᾶσι γένοιτο καταφανῆ; Ὁ δ' ἐδὲν ἥττον ἢ πρότερον ἀπέωθεῖτο, ἀρκεῖσθαι τοῖς παρῆσι φάσκων. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν, τῆς ἀληθείας ἕνεκα τοσαῦτα εἴρηται ὑμῖν.

CAPUT X.

Quomodo Benedictus Zacharias Genuensis, posterique Chium insulam sibi propriam fecerint. Ejus recuperandæ occasionem Calothesus dynasta Chius, matre magni domestici conventa, ostendit; a qua filius, & imperator Didymotichum ob id Byzantio evocantur. Cum Calotheso presentes colloquuntur. Consilium magni domestici, quo pacto cum Martino, qui tum Chium obtinebat, agendum sit.

Edit. Pariss.
pag. 227.

NON multis ante annis a Benedictus Zacharias Genuensis b Chium invadens, ea potitus est. Cum vero seniori Andronico propter frequentes, & infestas Persarum in urbes orientales Romanorum incursiones difficile esset insulam recuperare, pacem cum Zacharia composuit, sub ea conditione, ut is Chium retineret per decennium, nec esset tributarius: tantum ut insula imperatoris vocaretur, & in muris signa ejus figerentur: eo tempore finito, Romanis restitueretur. Hoc fœdus primum cum Zacharia percussit imperator. Intra eosdem annos Zacharias, Chiis

ΟΥ πολλοῖς δὲ ἔτεσι πρότερον, Ζαχαρίας Μπενέτος ὁ ἐκ Γεννοῦας τῇ Χίῳ ἐπιδήμιος ἐκράτισεν αὐτῆς. Βασιλεῖ δὲ Ρωμαίων τῷ πρεσβυτέρῳ Ἀνδρονίκῳ, ὃς τὰς συχνὰς ἐφόδες τῶν Περσῶν καὶ τῶν πρὸς ἐαυτοῖς Ρωμαίοις ὑπὸ κῶν πόλεων, ἐράδιως ἔχοντι πολέμῳ τῷ νῆσον Ρωμαίοις ἀνακτεῖσθαι, ἔδοξε λυσιστελεῖν εἰρηνικῶς πρὸς Ζαχαρίαν ἀπονδᾶς δέσθαι, ὡς τε Χίον μὲν ἐπὶ δέκα ἔτεσι κατέχεσθαι παρ' αὐτῷ, καὶ μηδένα Βασιλεῖ παρέχειν φόρον, ὀνομάζεσθαι δὲ μόνον Βασιλείως, καὶ σημαίας ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀνάγεσθαι βασιλικᾶς. καὶ ᾧ δὲ δεκαετίῳ, πάλιν Ρωμαίοις τῷ νῆσον ὑποδιδόσθαι. τοιαύτας μὲν Βασιλεὺς τὰς πρώτας ἀπονδᾶς ἔδωκε πρὸς Ζαχαρίαν. ἐν τοῖς αὐτοῖς ᾧ ἔτεσιν αὐτὸς περιεποιεῖται τὸ νῆσον ἑαυτοῦ ὑποποι-

ἀπονδᾶς ἔδωκε πρὸς Ζαχαρίαν. ἐν τοῖς αὐτοῖς ᾧ ἔτεσιν αὐτὸς περιεποιεῖται τὸ νῆσον ἑαυτοῦ ὑποποι-

οὐμὸς τῆς Χίης, ἔω χύρε τὴν πόλιν, πᾶτε πεπονη-
κότα ἀνοικοδομῶν, καὶ εἴπε δέοι, τοῖς τεύχεσιν ὕψος
προσιδεῖς καὶ τὰ φρεσ τε καὶ τὰλλα ἔξαρτύομυς, ἀ-
μῆλα λυσιτελήσειν εἰ κατασταίη πρὸς τὸ πόλεμον. με-
τὰ δὲ ταύτας τὰς δεκαετίς, ἐρράδιαν ὄρων ὁ Βασιλεὺς
τὴν παράληψιν τῆς Χίης διὰ τὸ ἀχωρῶσθαι, ἄλλως τε καὶ
Ζαχαρίῃ πρεσβείαν πέμψαντος, καὶ Βασιλέως διομένου
μὴ περὶ τῆς νήσου ἐνοχλεῖν, ἐτέρας ἔδειτο προταγεῖς ἐ-
πὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις, καὶ μετ' αὐτὰς, ἐτέρας πάλιν
καὶ τετελεσθηκότος Ζαχαρίῃ, τῆς τε Χίης καὶ τῆς πανουρ-
γίας οἱ παῖδες καταλειφθέντες κληρονόμοι, οὕτω διε-
παιδαγώγουν Βασιλέα, πρὶν τὰς ἔσας ἐξικέσθαι ἐτέ-
ρας τιθέμενοι καὶ ἔργῳ μὲν αὐτοὶ καρπέμενοι τὴν Χίον,
ψιλῇ ᾗ προσηγορίᾳ Βασιλεῖ παρέχοντες αὐτῆς Κυρίῳ
εἶναι. τῷ ἀπονδῶν δὲ αὐτοῖς τότε πρὸς ἔξοδον ἦδη ἔ-
σων, Καλόθετος τῷ παρὰ Χίοις δυνατῶν ὁ μάλιστα
διαφορώτατος, τῷ μεγάλῃ δομῆτικῇ οἴκῳ προσφικω-
μένος ἐκ πολλῶν ἐτῶν, (πατέρες τε γὰρ ἐκείνῃ τοῖς με-
γάλῃ δομῆτικῃ παῖδας ἐς τὴν μάλιστα ἦσαν φίλοι καὶ οἰ-
κεῖοι, καὶ αὐτὸς αὐτῷ,) ἔτος δὲ ὁ Καλόθετος τῇ τῇ με-
γάλῃ δομῆτικῇ μητρὶ τότε προσελθὼν Διδυμοτείχῳ ἐν-
διατριβῇ, ἔτι τὴν κακουργίαν τῷ Λατίνων ἀπαγ-
γείλας ἢ χρωόμενοι ἀπεσέρησαν τε Ρωμαίους τῆς Χίου τὴν
ἀρχὴν, καὶ νῦν ἐπὶ τοσοῦτον κατέχουσιν ἔξαπατῶν-
τες, πρᾶγμα ἐκ εὐκαταφρόνητον, οὐδ' οἷον ῥαδίως
τινὰ αὐτὸ μυριάσι χρυσίῃ ἐπισίῃς τελεῖ φόρος. τῷ
τε εὐνοίαν αὐτῇ τῷ ἀρχαίαν καὶ τῷ σωήθειαν τῷ
τε πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ ὕψος, τελευταῖον συνεβούλευον
ὥς εἰ εἴη δυνατὸν Βασιλέα εὐλοῦν εἰς τὴν Χίον βοη-
θεῖσαι, αὐτὸν τὰ μέγιστα ἀν' ἀνταράχῃ πρὸς τὸ ἀνα-
κτῆσθαι τὴν νῆσον, τὰ πρῶτα τε δυνάμειον παρὰ
Χίοις καὶ πολλὰς ἐτέρας προσεταιρισάμενον καὶ τῷ φίλῳ
ἔτ' συγγενῶν. εἶναι ᾗ καὶ ἀφορμὰς ἐκ ἀγενεῖς τὴν πρὸς
Μαρτίνον πόλεμον, τὸ, τε πρὸς ἔξοδον ἦδη εἶναι τὰς
ἀπονδὰς, καὶ τὸ Βασιλέως ἀγνοουῦτος ἀκρόπολιν ἐπὶ
τῇ Χίον βίβη καταχεῖν οἰκοδομεῖν, ἐδεῖτο τε αὐτῆς σκέ-
ψασθαι περὶ αὐτῆς πρότερον καλῶς, ὅπως μὴ αὐτῇ ἐς
κίνδυνον τὰ πρᾶγματα χωρήσει, Βασιλέως οὐ μὴ τὴν
προσηκῆσης δυνάμεως ἐκεῖ ἐλθόντος. περὶ πλείους
μὲν ᾗ ποιῆσθαι ἔτι τὸ Χίον Ρωμαίοις προχωρῆσαι
ἀφέλειαν παρέχουσαν καὶ τῷ τυχεύειν. ἔδεν δὲ ἡ-
τον καὶ ἑαυτῇ καὶ τῷ οἰκείῳ προνοεῖσθαι, ὥς εἰ μὴ
καὶ γνώμῃ αὐτῇ τὰ πρᾶγματα χωρήσει, πανοικε-
σίᾳ διαφθαρισομένη, εἰ κατὰ δὴλον γένοιτο Λατί-
νοις, ὅτι αὐτῇ πράττοντες ἐπεσφράδισεν αὐτοῖς ὁ Βα-
σιλεὺς. καὶ δὴ ἔνεκα αὐτῇ τῷ γνώμῃ ἀναθεῖναι πρῶ-
την ὥς ἄττα ἀν' αὐτῇ δοκοῖν ἐκείνῃ ὑπαρξομένου.
Τοιαῦτα μὲν ὁ Καλόθετος τῇ μητρὶ τῇ μεγάλῃ
δομῆτικῇ κρύφα περὶ Χίης διελέχθη. ἡ δὲ ἐ-
πὶ ῥῶσέ τε μᾶλλον πρὸς τὸ ἔργον αὐτὸν, καὶ κα-
λῶς ἔφασκε καὶ λυσιτελουῦτως βεβελευῖσθαι καὶ Ρω-
μαίοις καὶ ἑαυτῇ. ἐπεὶ δὲ αὐτῇ τῷ πρᾶξιν ἀνα-
θεῖναι πρῶτην διὰ τῷ ἀρχαίαν οἰκειότητα καὶ τῷ
εὐνοίαν, ὡς ἔχουσιν ἐκ παλαιῆς πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν
ἡν, αὐτῇ καὶ διαπράττεται ὅπως ἄριστα αὐτῇ ἔξει.
Ἐκείνη μὲν οὕτω τοιαῦτα εἶπε. πέμψασα δὲ ἐκ
Βυζαντίου, Βασιλέα καὶ τὸν ὕψος εἰς Διδυμοτείχον
ἐκάλεσε, ὥς ἀναγκαίῳ περὶ διαλεξομένη. οἱ δ'
εὐθὺς τῶν ἄλλων ἀμελήσαντες, εἶχοντο ὁδοῦ.
γενόμενοι δὲ ἐν Διδυμοτείχῳ, ἐπεὶ ἐπύθοντο πε-

subactis, insulam sui juris fecit; Ochyrum oppidum, & alia vetustate ruinosam instauravit: & sicubi opus erat, muros in altitudinem majorem eduxit: fossas item, & alia adornavit, quæ usui essent, si bello peteretur. Elapso hoc decennio cum videret imperator, Chium sic munitam haud sine magno labore posse recipi: & accessisset præterea legatio a Zacharia, qua rogabatur, ne sibi propter insulam negotium exhiberet, quinquennium sub iisdem conditionibus adjecit: rursusque aliud quinquennium. Zacharia enim mortuo, filii ejus ut Chii, ita paternæ calliditatis hæredes, & imperatorem instar pueri tractantes, priusquam anni concessi finirentur, alios paciscebantur: & cum re quidem ipsi insula fruerentur, solo nomine imperatorem esse dominum sinebant. Jam sædus exibat, cum Calothesus unus de Chiis dynastis maximarum opum, cui cum domo magni domestici vetus & summa erat necessitudo (avi enim ejus, domestici majoribus amicissimi, conjunctissimique fuerant, ut & ipse domestico) hic igitur Calothesus ad matrem ejus, per id tempus Didymotichi manentem adiit, Latinorum ei scelus indicavit, qui Romanos insula spoliassent, quam per fraudem tamdiu occuparent: & rem haud contemnendam, neque temere e manibus dimittendam videri, cum in annos singulos centum viginti aureorum millia pensaret. Benevolentiam quoque suam, & conjunctionem consuetudinis cum ipsa, & ejus filio in medium attulit, ac tandem auctor fuit, ut si posset, imperator classem subsidiariam in Chium mitteret: ipse vero qui per se plurimum opibus & gratia varet, multosque alios tum amicos, tum cognatos ad societatem aggregaturus esset, ad insulam vindicandam vires suas conjungeret. Præclaram autem occasionem belli contra Martinum fore, tum quod fœderis tempus jam exspiraret; tum quod imperatore inficio, arcem ad Chium vi subjugandam exstrueret. Orabat tamen illam, negotium prius perpenderet diligenter, ne ipse caput, & fortunas suas in periculum adduceret, si imperator cum copiis non iustis eo adnavigaret. Sibi quidem nihil esse optatius, quam Chium quoque non mediocriter fructuosam sub Romanorum ditionem succedere: nihilo minus se sibi, ac propinquis suis prospicere. Si namque res secus evenirent, cum tota stirpe vita, & facultatibus exutum iri; nempe Latinis resciscensibus ejus impulsu imperatorem cum hostili classe advenisse. Ideo porro se ipsi ante omnes mentem suam aperire, quod imperator per omnia ex ejus judicio, arbitrioque acturus sit. Hæc matri magni domestici clam de Chio Calothesus; quæ stimulos ei majores subjecit, bonumque & utile tum Romanis tum sibi quoque consilium dedisse affirmavit. Et quia ad se primum pro antiqua familiaritate, ac benevolentia, quæ illi secum, & cum filio inde a majoribus intercessisset, referendum putavisset, se rem quamoptime confecturam. Hæc illa. Inde imperatorem, & filium Byzantio Didymotichum, ut de necessariis quibusdam cum ipsi

Edit. Paris.
pag. 228.

Edit. Paris.
pag. 229.

actura accersit; qui mox aliis posthabitis, in viam se dederunt. Audita causa, ob quam essent evocati, lachryam ceperunt, bellumque pro Chio, ut rem præcipui momenti, prompte comparandum decreverunt. Accitum quoque Calothetum uterque verbis efficacibus in proposito confirmarunt, & pro dignitate sua humaniter munerarunt, datisque promissis, se ipsi, & generi ejus benefacturos, Chium dimiserunt, ut quibus opus foret ad Latinos in tempore adoriundos præpararet; ipsi Byzantium reversi, triremes fabricandas locarunt, & cætera, tamquam Chium navigaturi, curaverunt. Dum vero circumspicerent, & honestum aliquod belli principium quærerent, magnus domesticus, triremes & arma necessaria conficienda, copiamque navalem, & gravis armaturæ militem, qui conscenderet, colligendum suadebat. Et quoniam fœderis cum Martino terminus adesset, ipseque inconsulto imperatore arcem ad insulam servitute opprimendam exædificaret, mandatum illi mittendum, quo tum de facto incusaretur, & extructione desistere jubere-tur: tum, si fœdus novum cuperet, priore jam exacto, Byzantium venire moneretur. Si ædificare cessarit, & Byzantium profectus, pacta conventa nova rogaverit, quod re considerata melius censebitur, se facturos. Et enim aut justum esse, non pati de cætero Martinum Chio imperare: sed alio modo de illo bene mereri, insulamque Romanis parere: aut fœdus non in eas conditiones, in quas antea, sed quibus ipsis libuerit, ineundum: nempe, ut Martinus rursus ad tempus certum præsit: & si neque ædificare desisterit, neque fœdera nova quæsierit, ac si jam firma sit ei, & stabilis insulæ possessio, tum instructis triremibus primo quoque tempore illuc contendendum, mittendasque insuper litteras, quæ Chios in ædificando pergere vetent: ut hac ratione aut invitatus desinat, ab operis desertus; aut si etiam nolentes coegerit, sibi infensiores reddat. Itaque consilium ceperunt, ut Chios scriberent, & quæ essent paratæ triremes, eas armarent, aliasque novas adderent. Ac epistola quidem imperatoris Martino reddita, frustra fuit: ea siquidem lecta, operi magis institit, summa ope enitens, ut arx absolveretur; & ut quibus esset opus, iis adventum imperatoris, quem jam suspitione & ipse præcipiebat, anteverteret. Benedictus porro cum Martino fratre litigans de sex aureorum millibus, quæ sibi in annos singulos hæreditario jure de publicis vestigalibus debebantur, quibusque ab eodem fraudatus erat, ad imperatorem se contulit, fratris iniquitatem accusans, & auxilium flagitans: quin etiam litteras exhibens, quibus magna illius injustitia, improbitasque coarguebatur. Imperator & se ubi eo venisset, scelus vindicatum, & Benedictum nihilo minus pecuniam interversam recepturum promissit.

ὅτω . Βασιλεὺς δὲ ἐπηγγέλματο τε τιμωρήσειν αὐτὴν ἐφ' οἷς ἀδικεῖται ἀφικόμενος ἐκεῖ, καὶ αὐτὸς εὐδὲν ἦντον ἂ παρὰ Μαρτίνου ἀδικεῖται ὑπολήψεται.

ἐπύθοντο περὶ ὧν καλοῖντο, ἠδὲως τε ἐδίδξαντο τὰς λόγους, καὶ ἐδόκει δεῖν ὡς περὶ ἀναγκαίᾳ τῆς Χίᾳ παρασκευάζεσθαι τὰ πρὸς τὸ πόλεμον προθύμως. τὸν τε Καλόθεον ἰδίᾳ μετακαλεσάμενοι, ἑκάτερος αὐτῶν λόγοις τε ἐπέρρῳσαν πρὸς τὸ ἔργον ἐπαγωγῶν, καὶ δάροις φιλοφρονησάμενοι ἀξίως ἑαυτῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐπαγγελάμενοι αὐτὴν τε καὶ γένος εὖ ποιῆσεν, ἐξέπεμψαν πρὸς Χίον ὡς ὧν ἂν δέοιτο παρασκευασόμενοι πρὸς τὸ Λατίνους, ὧν δὲ, ἐπιδέσθαι. αὐτοὶ δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπαναστρέψαντες, τελήρεις τε ἐναυπηγοῦντο, καὶ πᾶσα παρεσκευάζοντο ὡς πλεονέμενοι εἰς Χίον. σκεπτομένοις δὲ αὐτοῖς ὧν τινα εἶναι τὸν πόλεμον ὁπρώσωπον ἀρχὴν λαβεῖν, ὁ μέγας δομέσικος, συνεβέβηκε τὰς μὲν τελήρεις ναυπηγεῖσθαι, καὶ τὰ ὅπλα ὧν δέονται παρασκευάζεσθαι, καὶ ναυτικὸν συλλέγειν οἱ ἐπιβήσονται, ὁ ὀπλίτας. ἐπεὶ δὲ αὐτὰς ἀποσπᾶν τῆς Μαρτίνῳ ἐν ἐξόδῳ εἰσὶν ἡδὴ, καὶ ἄκραν Βασιλείως μὴ ἐπιβέβητος οἰκοδομεῖ ἐπὶ τῇ καταδεσλώσασθαι τὴν νῆσον, πρὸς αἷμα πρὸς ἐκείνον αὐτὴν πεμφθῆναι, ἅμα μὲν αὐτὸν * αἰτιώμενον ὡς τὴν ἄκραν αὐτὴν μὴ συνειδότως οἰκοδομεῖν, κελύοντός τε τὸ οἰκοδομεῖν ἔαν, καὶ περαιτέρω μὴ προβαίνειν. ἅμα ὃ καὶ τὰς ἀποσπᾶς ὡς εἰ βέλοιο ἐτέρας δέσθαι ἢ ὧν ἡδὴ ἐξηκασῶν, εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν. καὶ μὲν παύσινται τε οἰκοδομεῖν, καὶ γενόμενος ἐν Βυζαντίῳ περὶ ἐτέρων δέοιτο ἀποσπᾶν, ὃ, τι ἂν εἴη σκεψάμενοις βέλτιον ποιεῖν. ἢ ὅτι μὴκέτι Χίᾳ Μαρτίνον ἄρχειν δίκαιον ἔαν, ἀλλ' ἐτερον ἔσθον εὖ ποιεῖν. τὴν νῆσον δὲ τελεῖν ὑπὸ Ρωμαίους, ἢ ἀποσπᾶς κατὰ τὰς προτέρας, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἂν αὐτοῖς βέλτιον δοκοῖν τίθεσθαι, ὡς τε αὐτῶν Μαρτίνον Χίᾳ ἄρχειν ἐπὶ χρόνον τινὰ ῥητόν. ἔαν δὲ μήτε παύσινται οἰκοδομῶν, ἀποσπᾶν τε μὴ δέοιτο ἐτέρω, ὡς ἡδὴ βεβαίως τῆς νήσου ἐχομένης, τότε παρεσκευασμένων τῶν τελήρων ὧν, καὶ ταχίστην ἐπιπλεῖν. πέμπειν ὃ καὶ ἐτέρα γράμματα Χίοις, κελύοντες καὶ αὐτοῖς ἀποχεῖσθαι τὴν οἰκοδομεῖν, ὡς ἢ παύοιτο καὶ ἄκων ἐκ ἔχων τὰς συναρμομένους, ἢ εἰ βιάζοιτο καὶ ἄκωντας, μάλλον ἐκπολεμώδεϊν πρὸς αὐτόν. Οὕτω βεβησάμενοις ἐδόκει δεῖν τὰς τε γράμματα εἰς Χίον πέμπειν, καὶ τελήρεις τὰς τε ὕσας ἐπισκευάζειν, καὶ ἐτέρας ἐπιναυπηγεῖν. Τὰ μὲν οὖν γράμματα Βασιλείως ἀφιγμένα πρὸς Μαρτίνον, πλέον ὧν ἔσαν εὐδὲν. ἀλλ' ἀναγνὼς, μάλλον ἔργον εἶχετο, καὶ πᾶσαν ἐπεδείκνυτο σπουδὴν, ὡς τε τὴν ἀκρόπολιν ἀπαρτίσαι ὧν ἂν δέοιτο τὴν Βασιλείας φθάσας ἔφοδον. ἡδὴ ὅτι ὑπὸ πύπτῳ καὶ αὐτός. Μπενέτος δὲ ὁ Μαρτίνος ἀδελφός, ἐν διαφορᾷ πρὸς ἐκείνον κατασᾶς, ὅτι χρυσίων ἐξακχιλίῳν ὑποσέροϊτο παρ' αὐτῶν, ἃ ἐχρῆν αὐτὸν ἐκ τῆς δημοσίᾳς τῆς Χίᾳ φόρων λαμβάνειν ἐπισίως, προσήκοντα ἐκ πατρὸς κλήρης, ἥκειν ὡς Βασιλεῖα καὶ ἀδικίαν ἐγκαλῶν τῇ ἀδελφῇ ἐτὴν δέοιτος ἐπικρυίας. γραμματεῖά τε ἐδείκνυ, ἃ σαφῶς πολλὰ τὰ ἀδελφῶν καὶ τὴν ἀδικίαν κατηγορεῖ καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην.

CAPUT XI.

Numerus navium in Chium proficiscentium: trierarcharum ambitiosa contentio. Qua conditione imperator Martino insulae praefecturam relinquere statuerit. Ejus contumacia. Calothesus adjuvare Romanos metuit. Benedictus castellum imperatori tradit. Martinus rebus desperatis se dedit, & Chiorum manibus a magno domestico eripitur. Martinus in vincula ducitur: uxor, liberi, famuli exilio mulctantur. Ejus militibus duplex conditio proponitur. Imperatoris non tam in bene mereri cupientes gratus animus.

ΠΑΡΕΣΚΕΥΑΖΕΤΟ μὲν δὲ οὐ σόλος πέντε καὶ ἑκα-
τὼν νεῶν· ὧν ἦσαν ὀλίγῳ ἐλάσσας εἰς τὰς δύο μοί-
ρας διήρεις καὶ τειήρεις· ὧν ἦσαν ἵππαγωγοὶ ὀκτὼ ἄ-
γασαι τετακοσίῳ ἵππων· αἱ λοιπαὶ δὲ μονήρεις ἦσαν.
ἐπεὶ δὲ παρεσκευάσμεναι ἦσαν, τὴν τε ἵππων ἐσεκόμι-
ζον, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεα, ὧν τε ἀμιλλα πολλὴ τοῖς
τειρηάρχαις, ἐκάστω φιλονεικούντος πολυτελείᾳ καὶ λαμ-
πρότητι παρασκευῇς τὰς ἄλλας ὑπερβαλέσθαι. Ἐπὶ τὰ
ἄλλα ἐξηρτύοντο πρὸς τὸ μεγαλοπρεπέστερον, καὶ τὰ
πληρώματα ἐκόσμου ἰδίους παρασήμοις, ἐν τε ὅπλοις
καὶ ἀσπίσιν· ἦσαν γὰρ καὶ τῶν τυχόντων, ἀλλὰ τῶν τε εὐγε-
νῶν καὶ μεγάλῃ δυνάμενῳ. συνέπλεον δὲ τῷ Βασιλεῖ
καὶ μόνον ὀπλίται καὶ φίλος πολὺς, ἀλλὰ τῶν τε συγκλητι-
κῶν καὶ ὀλίγοι, καὶ στρατιωτῶν καὶ μόνον οἱ χρησόμενοι τοῖς
ἵπποις, ἀλλὰ καὶ ἄλλος ὄμιλος πολὺς. Ἐπεὶ δὲ πάντα
ἤδη ἐπεπόρευο, καὶ εὐδὲν ἐνδεέετι, ἀραντές ἐκ Βυζαν-
τίης ἐπλεον ἐπὶ Χίον. γνώμην δ' εἶχεν ὁ Βασιλεὺς, ὡς
ὧν ὁ Μαρτίνος ἐπὶ πλοῦν πυθόμενος, πρὶν εἰς τὴν νῆ-
σον καταβῆναι, ἀφίκηται πρὸς αὐτὸν καὶ δευτὴρ περὶ αὐτῆς,
καὶ μὲν ἀκρόπολιν, ὧν αὐτὸς ἐφοδοῦμαι, τὰ ἐλλείποντα
ἐπισκευάσας, καταχεῖν φρεῖν, καὶ εἰσέπειτα ἀσφα-
λείας ἐνεκα· Μαρτίνῳ δὲ τῆς ἄλλης νήσεως ἐπιτρέψαι ἄρ-
χειν, ὑποδιδόντι ἐπιστάτης Μπενέτος ἀποτέρον χρέμα-
τα ἀπεσέρε. ὁ δ' ἐμὸν ἐποίησε τῶν δούλων εὐδὲν, ἀλλ'
ἐπεὶ ἐπύθετο ὅσον εὐδέπω ἐπὶ πλέοντα τὸ σόλον, τὰς μὲν
τειήρεις ἃς εἶχε, τρεῖς δ' ἦσαν, εἰς τὴν θάλασσαν κατέ-
δυσε κενὰς. Ῥωμαίων τε τοῖς τῶν νήσον κατεκῆσι μηδενὶ
ἐκέλευσεν ἐξεῖναι ὅπλοις χρῆσθαι, θάνατον δὲ εἶναι τῷ
ζημίαν τῶν χρωμένων. αὐτὸς δὲ τὰς τε πύλας καὶ πόλει
ἀσφαλισάμενος, καὶ τὰ ἄλλα καταστήσας ἡ αὐτῶν ἀεὶ
ἐδόκει εἶναι, ἅμα ὀκτακοσίους καὶ εἶχε, φραξάμενοι ἀ-
νὴρδον εἰς τὰ τεῖχη, ὡς ἀμυνόμενοι ἐπὶ ὄντα Βασιλέα.
ἤδη γὰρ ἀνδρίσαντο ἀναφανδόν. καὶ εὐδὲ σημαίας τὰς βασι-
λικὰς ἤξίωσαν ἀναγαγεῖν ἐπὶ τὰ τεῖχη, ὡς περὶ ὧν ἔθος,
ἀλλὰ τὰς Μαρτίνου μόνας, ὡς βεβαίως ἤδη τῆς νήσεως
χομένης. Καλόθετος δ' ἅμα τοῖς περὶ αὐτὸν ὅπλοις μὲν
ἐκ ἐτόλμων χρῆσθαι τῶν δὲ τῶν Λατίνων παρεσκευασμένοι
ἦσαν ὡς ἐπιθησόμενοι αὐτοῖς ἐπειδὴν ὁ Βασιλεὺς εἰς
τειχομαχίαν καταστῇ. Μαρτίνος μὲν ἐν ἑαυτῷ τοῖς ὀκτακο-
σίοις πεποιθὼς, ἀντικατέστη πρὸς τὴν μάχην. Βασιλεὺς
δὲ τῇ νήσῳ ὡς προσέχευε, ὑποβάσιν τε ἐποιεῖτο τῆς γῆς
εὐθὺς κρατῶν, καὶ τῶν ἵππων ἐξάγων παρεσκευάζετο πρὸς τὴν
τειχομαχίαν. Μπενέτος δὲ ὁ Μαρτίνου ἀδελφὸς φρεῖον
τι καὶ αὐτὸς κατέχων καὶ μακρὰν τῆς ἄλλης πόλεως ἐφοδο-
μῆμενον, ἀλλ' ὅσον ἀφ' ἑκατέρω πρὸς τὸ ἕτερον λί-
θῳ χερδὸν ἐκινεῖσθαι, ἐνδεχέμεν ἐλθὼν τῷ Βασι-
λεῖ, πολλὰ τῷ ἀδελφοῦ κατηγορῶν ὡς καὶ ἀνόητος
καὶ ἀδίκῃ ἀράττειν ἐγνωκότος. τὸ μὲν, εἰ πρὸς

ΡΑΤΙ I.

ITAQUE classis centum & quin- Edit. Paris.
que navium comparabatur, e qui- pag. 230.
bus paulo pauciores erant duorum
generum, biremes & triremes vide-
licet, & ex his hippagogi (quibus ni-
mirum equi transvehuntur) octo, in
iis equi trecenti, reliquæ uniremes.
His paratis equitatum, & cibaria im-
posuit. Tum non levis contentio tri-
erarchis incidit, dum quilibet cæteros
sumptuoso, splendidoque apparatu su-
perare nititur, & cum alia magni-
fice instruit, tum classiariorum arma,
& clypeos suis insignibus exornat: nec
enim de infima plebe, sed viri nobi-
les, & admodum copiosi erant. Na-
vigabant porro cum imperatore non
modo gravis, & levis armaturæ mul-
ti, verumetiam de proceribus non
pauci, & præter equites multitudo
item non spernenda. Omnibus rite,
ac perfecte paratis, a Byzantio vela in
altum dantes, cursum in Chium diri-
gunt. Statuerat vero imperator, ut si
Martinus adventu classis audito, prius-
quam in insulam descenderetur, pro
ea rogatum veniret, reliquum arcis
ædificare, & pro securitate in futu-
rum, præsidium illi imponere: Mar-
tino, restituenti Benedicto certorum
annorum, quam ei detraxerat pecu-
niam, reliquæ insulæ præfecturam com-
mittere. Qui tamen non solum ni-
hil eorum fecit, quæ debuit: sed ubi
appropinquare classē intellexit, ter-
nas triremes suas, easque vacuas in
mare demersit, Romanisque insulam
habitantibus, mortis pœna propo-
sita, armis interdixit: urbis portas
communiit, & cætera quam visum
est optime constituit, octingentosque
armatos quos habebat, in muris ad
imperatoris impetum repellendum col-
locavit: jam enim non dubie re-
bellabatur, nec signa imperatoria in
mœnibus, pro consuetudine, sed Mar-
tini dumtaxat figebantur: quasi insu-
la ab eo certo jam acquisita, & man-
cupio obtenta esset. Calothesus cum
suis Latinorum metu corripere arma
ultro non audebat: sed ad operam
præstandam, ubi imperator oppugna-
re urbem cœpisset, parati erant. Mar-
tinus octingentis illis confisus, se de-
fendere instituebat. Imperator ad li-
tus appulsus, & exscensione facta, ter-
ra statim potius, producto equitatu
ad oppugnationem accingebatur. Be-
nedictus Martini germanus castellum
jactu lapidis ab oppido diffitum tenens,
venit, illudque imperatori tradit, &
fratrem ut injustum, ac stolidum accu-
sat; si quidem apparatu multo inferior,
tantis copiis resistere se posse spera-
Aa

pag. 231.

visset : & pluribus ab imperatore beneficiis obligatus , Chio ipsum spoliare meditatus esset . Imperator castellum ingreditur , Benedictum de officio commendat : pauloque post exercitum ad oppugnandam urbem ordinat , ac disponit . Martinus jam se illi iniparem aspiciens , & nullum a Chiis subsidium exspectans ; quod eorum animos non minus a se aversos , quam in imperatorem conversos conjectabat , cum etiam Benedictus deditione castelli facta , (quod quidem muro valido cinctum & firmatum , urbi-que vicinum , æque resistere poterat) ejus fidei , potestatique se permisisset , medullitus conturbatus , de spe , qua se adhuc consolabatur , decidit . Cum Romani jam signa vellerent , pugnamque ordirentur , missis legatis Martinus veniam precari , & pactis , quæ vellet imperator , se statutum promittere . Ille legatos repudiare , ac dicere , stante jam in procinctu milite , importunum esse de pactis agere : integrum ei fuisse , antequam huc iretur , & veniam rogare , & de pace secum convenire . Nunc facere se quod luberet : quando ipse sua fretus potentia , contra se arma capere non dubitasset . Martinus omni jam spe deperdita timens ne insuper morti dederetur , urbe egressus , seque , exercitumque suum imperatori transdidit . Chii hominem nunc ad captivi fortunam redactum cernentes , insurgere , ut eum ante oculos imperatoris mactarent . At magnus domesticus se pessimis modis illos accepturum comminatus , si quid ei noeuissent , vivum , incolumemque servavit . Imperator de amentia objugatum , nulli supplicio subjecit : sed uxorem , liberos , & famulas quotquot erant tollere jussit quantum ferre possent de illius rebus , pretiosaque suppellectile : famulos autem toralia , tapetes , ac reliqua omnia ad nocturnam quietem requisita , & Chio excedentes ire , quo voluntas duceret , Martinum autem in vincula duci . Et hæc quidem hoc modo patrata sunt , ac ferme omnia quæ Martinus habebat , ministræ , & uxor in humeros sublata extulerunt . Octingentos autem illos , qui eidem militabant , venia , & impunitate dignatus est ; tali optione data , ut qui vellent , cum re familiari sua libere insula demigrarent : qui manere mallent , iis nemo esset molestus : & imperatoris militiam mercede tolerarent . Paucis Chium deferentibus , cæteri omnes aut ibidem æra merere perrexerunt : aut in ministros ejus domesticos relati sunt . Hac ratione Chius in Romanorum jus , mancipiumque rediit . Imperator deinde & Benedicto pro navata benevolentia , ac prompta voluntate , & Chiorum principibus , populoque gratia rependi æquum judicavit . Qui quamquam ad bellum contra Martinum nihil contulissent , tamen is erat eorum sensus atque animus , ut necessitate flagitante , omnem operam ad imperatorem strenue adjuvandum collaturi fuerint . Quare & Caloetherum , & genus ejus tum iis , quæ apud Didymotichum de Chio clandestino secum differenti promiserat , tum aliis præterea pluribus remuneratus est : atque alios donis &

*Edit. Paris.
pag. 232.*

ποσαύτῃ δυνάμει ἀντιχῆσαι ἠλπίσει μὴ αὐτὸς εἶ ἴσης ὀρμώμενος παρασκευῆς· ἀδικίαν δὲ κατεγίνωσκον αὐτῷ , εἰ πολλὰ πρὸς Βασιλέως διεργετηθεὶς , Χῖον διανοήθη αὐτῷ ὑποστῆσαι . Βασιλεὺς μὲν οὖν εἰς τὸ φρέριον εἰσῆλθε , Μπρυντόν τῆς εἰς αὐτὸν ἐννοίας ἐπαινέσας , καὶ μὲν μικρὸν ἐξελθὼν διεκόςμει τὴν στρατιὰν ὡς εἰς τειχομαχίαν . Μαρτῖνος ὅμως πρὸς τὴν Βασιλέως στρατιὰν ἤδη αὐτὸν ἐκ ἀξιομαχὸν ὁρῶν , ἐκ τῆς Χίων ἐπικυρίας ἐδεμίαν προσδοκῶν ὅτι τὸ ἔχῃ ἥσσαν αὐτῷ ἀφροσυνήκειαι ταῖς γνώμαις , καὶ ὅσον εὖ νοήσας Βασιλεὶ ὑποπτύκεναι , ἄλλως τε καὶ Μπρυντὸν προχωρίσαντος , ἐπὶ τὸ φρέριον παραδόντος ὃ ἐκ ἐλαττοῦ ἡδυνάτο ὑποτειχισμοῦ ἔτι πλεονέκτον ὠποδομημένον , σφοδρῶς ἐξορυσσέτο , καὶ τὰς σωζούσας ἀπεγίνωσκον ἐλπίδας . Ἐπεὶ δὲ ταῖς σημεῖα ἤδη ἤρρετο ἐπὶ ἥρχον μάχης οἱ Ῥωμαῖοι , πρεσβείαν πέμψας ὁ Μαρτῖνος , ἐδεῖτο Βασιλέως συγγνώμης τυχεῖν , καὶ πρὸς συμβάσεις χωρῆσαι οἷας αὐτῷ δοκῇ Βασιλεὶ . Βασιλεὺς δὲ ἀπεώσατό τε τὴν πρεσβείαν , καὶ ἐκ ἐφασκε δεῖν τὴν στρατιάν πρὸς τὴν μάχην παρατεταγμένης , ὁρμήσειεν περὶ συμβάσεων . Πρότερον ὅδ' αὐτῷ ἐξῆλθε πρὶν ἐνθάδε ἵκειν , συγγνώμην τε αἰτεῖν , καὶ σπονδὰς τίθεσθαι εἰρηνικὰς , νῦν ὅπως αὐτῷ δοκῇ ποιεῖν . Ἐπεὶ τῇ σφετέρᾳ πεποιθὼς δυνάμει ὅπλα αὐτῷ ἀντήρει . Βασιλεὺς μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπε· Μαρτῖνος δὲ ἤδη πᾶσαν ἐλπίδα περιηρημένος σωτηρίας , δείσας μὴ καὶ τὸ ζῆν ἀφαιρεθῆναι , αὐτὸν ἐνεχείρισε Βασιλεὶ καὶ τὴν στρατιάν τὴν πόλεως ἐξελθῶν . οἱ Χῖοι δὲ αὐτὸν ὁρῶντες ἤδη πρὸς αἰχμαλωτὴν τύχην καταστάντα , ὥρμησαν ὡς ἐπὶ τὴν Βασιλέως ὑποκτενοῦντες . Ὁ μέγας δὲ δομέστικος ἀπειλήσας αὐτῷ τὰ δεινότερα ὁρμήσειεν εἴ τι νεωτερίζοιεν περὶ αὐτοῦ , ἀπαθὴν διετήρησε κακῶν . Βασιλεὺς δὲ αὐτὸν πολλὰ καταμεμψάμενος τῆς ἀβυλίας , ὅμως ἐδέσθη αὐτὸν κακῶς , ἀλλὰ τὴν μὲν γυναῖκα αὐτῷ ἐκέλευσε καὶ παῖδας , ἔτι δὲ καὶ θεραπευτὰς ὅσους ἦσαν , αὐταῖς μὲν ἐπιφορτίσασθαι ὅσον ἀνύσαι δυνάτον ἐκ τῆς ἐκείνου προσόντων χρημάτων τε καὶ ἄλλων ἐπίπλων καὶ σκευῶν πολυτελῶν , τὰς δὲ δέλφας , σρώματα τε καὶ τὰ πηκταῖς ἄραι , καὶ ἄλλα ὅσα ἐπιτήδεια πρὸς τὸ καθεύδειν τῆς νυκτὸς , καὶ ἐξελθόντας Χίαν , πορεύεσθαι ὅποι αὐτῷ δοκῇ . Μαρτῖνον δὲ ἐκέλευσε εἰρχθῆναι . καὶ τὰτο μὲν τῶτον ἐπαράχθη τὸν τρόπον , καὶ χεδὸν ὅσα Μαρτῖνῳ ἦσαν αἱ θεραπευτῆρες ἅμα γυναῖκαί ἐπεφορτίσαστο . τὰς συνόχας δὲ αὐτῷ ὀπτακοσίας , συγγνώμης τε ἡξίωσαν ὁ Βασιλεὺς , ἀδικήσας μηδεὶν καὶ πρὸς αὐτὸν ἀφροσύνῃ αὐτοῖς πιαύτῃ , ὡς τε τοῖς τε βεβηλομένοις τὰ ὄντα λαβόντας ἐξεῖναι ἀναχωρεῖν· τοῖς τε μίνεϊν ἐδέλκασιν μηδένα ἐνοχλεῖν· ἀλλὰ τὴν μισθοφορὰν λαμβάνοντας , δαλεῦεν Βασιλεὶ . ὀλίγοι μὲν οὖν ἐκείνων ἀπῆραν ἐκ τῆς Χίαν , οἱ λοιποὶ δὲ , οἱ μὲν , ἐμείναν ἐν Χίῳ αὐτοῖς μισθοφορῶντες , οἱ δὲ , τοῖς Βασιλέως συνεπιδεμένησαν οἰκέταις . Χῖος μὲν οὖν ἔτι αὐτοῖς γέγονεν ὑπὸ Ῥωμαίοις· Βασιλεὺς ὅμως Μπρυντόν τε δίκαιον ἐκεῖν ἀμείβεσθαι τῆς ἐννοίας καὶ τῆς προθυμίας τῆς εἰς αὐτόν , καὶ τῆς Χίων τῆς δυνάμεως καὶ τῆς δῆμον εἰς τὸν ἐμὴν εἰς τὴν πρὸς Μαρτῖνον πόλεμον εἰσήνεγκαν αὐτοῖς , ἀλλὰ ταῖς γνώμαις ἔτι ἦσαν παρεσκευασμένοι , ὡς ὡς δὲ , πᾶσαν ἐπιδειξόμενοι σπουδὴν καὶ προθυμίαν ὑπὲρ Βασιλέως . Διὸ καὶ Καλόθετον μὲν καὶ γένος , τὰ τε ἐν Διδυμοτείχῳ προειρηγυγμένα , ὅτε περὶ Χίαν κρύφα διεκίχθη , ἐπὶ προσέτι πλείω εὐφρ-

γέται. καὶ τὰς ἄλλας καὶ τιμὰς ἡμείβετο καὶ δωρεὰς.
τὸν δῆμον δὲ τῶν δημοσίων ἀνῆκεν εἰσφορῶν, ὅσαι
μάλιστα ἐπίεζον.

honoribus auxit; populum vero tribu-
torum onere, quo gravissime premeba-
tur levavit.

CAPUT XII.

Imperator ad gratiam Benedicto referendam, Chii praefectura illum ornare vult,
cum redditibus amplissimis. Homo avarus, & ambitiosus totam insulam
pro peculio audet petere. Conatur eum sanare imperator. Datur spatium ad
deliberandum. Manet in sententia pertinaciter. Galatam triremes petit, quas
illi negat imperator. Iterum spatium deliberandi datur, & Benedictus pro
fatu habetur. Consilium magni domestici de infamia imperatori effugienda.
A Latinorum conventu Benedictus pro insano damnatur. Honores illi ex-
quisitissimi, cum viginti aureorum millibus promittuntur: spernit omnia.
Imperatoris virtus laudatur; Benedictus Galatam navigat.

MΠΕΝΕΤΟΝ ὃ μετακαλεσάμενος ὁ Μαρτίνου
ἀδελφὸν, ἀνεμίμνησκε τε αὐτὸν πρὸς Βυζάντιον ἐλ-
θὼν τὰ ἀδελφὰ κατηγόρει, ὡς ὑποσεροῖν μὲν τὴν ἐξακιχι-
λίαν χρυσίων, ἃ προσῆκεν αὐτῷ ὁπότε δημοσίων προ-
σόδων τὴν Χίαν λαμβάνειν, αὐτὸς δὲ τὴν νῆσον σφετεριζόμε-
νος ὑποσεροῖν τὴν πατρὸς κλήρη, καὶ ὡς ἐδεῖτο τὴν δυνατὴν
τυχεῖν ἐπιχειρίας, ὣν τε αὐτὸς ἐπηγγείλατο, ὡς ὅσον ἡ-
δη γενόμενος ἐν Χίῳ τὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν ἀδικίαν
εἰσπράξει. Μαρτίνου δὲ δικῆς. ὣν δὲ νῦν καλῶς καὶ ὡς προ-
σῆκεν ὑποβάντων, καὶ Μαρτίνου Χίαν ἐξελθελάν, δι-
καιον ἡγεῖσθαι εἶναι τὰς τὴν ἐπαγγελίας ἐκπληρῶν τὰς εἰς
αὐτὸν, καὶ τὴν εὐνοίας ἀμείβεσθαι ἥς πρὸς ἐλθόντα ἐνεδεί-
ξατο, τὸ φράσιον παραδόντες. ἔδην ἔνεκα τὴν Χίαν ἐπιβί-
πειν τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν προσόδων αὐτῆς τὴν δημοσίων ἐκ ἐλατ-
τον χρυσίαν μυριάδων δυοκαίδεκα ὑσῶν, εἰς μὲν ἐπιμέ-
λειαν τὴν νῆσον καὶ φυλακῶν, ἔτι τε λοιπῶν ἀναγκαίων ἀνα-
λωμάτων χρεῖαν ὅσα αὐτῷ σκεφάμενος βέλτιον δοκοῖν
ἔχειν ἀναλῶν. τὰ δὲ ὑπολειφθέντα χρήματα, τὰ ἡμίση
μὲν τῷ βασιλικῷ ταμιεῖω εἰσκομίζειν, αὐτὸν δὲ τὰ ἐπίλοι-
πα καρπεῖσθαι. ἀδελφὸν δὲ ὃν ἀνδρώπῳ παντὶ ὁπότε ἀ-
προσδόκητον ἦξει τὸ τέλος τὴν ζωῆς, δίκαιον ἅμα καὶ λυσίτε-
λὸς ἡγεῖσθαι εἶναι τὴν ἀκρόπολιν, ἢ πρὸς Μαρτίνου ὁδοδο-
μεῖτο, ἐπισκοδασθεῖσαν ὣν δέοιτο, φρεσὶ καταχεθῶναι
παρ' αὐτῷ, ὡς εἴ τι περὶ αὐτῷ, οἷα τὰ ἀνδρώπεια, συμ-
βαίη καὶ γένοιτο ἐξ ἀνδρώπων, μὴ δὲ Χίον Ῥωμαίους ὑπο-
σερῆθῶναι πολλὰς ἔχουσιν ἐπὶ ῥῶτον μόνον, ἀλλὰ καὶ
ἐγγύθεν ἐπιβέβηκε, καὶ μάλιστα τὰς ἐκ Δήλου. Σπι-
ταλίωπας. Τοιαῦτα πρὸς Μπενέτον διεξιόντος Βασι-
λέως, καὶ μικρὰς εὐνοίας χάριν μεγάλῳ κατατιθε-
μένα, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες κατεπλήττοντο τὴν περὶ τὰς
εὐεργεσίας τῇ βασιλείᾳ φιλοτιμίαν, ὅτι μικρὰς ἐνε-
κα εὐνοίας τοσαύτην ἀντιπαρέχετο χάριν, μήτε ὡν
ἀνάλωσε χρημάτων πρὸς τὴν παρασκευὴν τῆς πόλεως καὶ
τὴν συνεπομένης ἄλλης στρατίας ὑπολογισάμενος τὸ πλε-
θος, μήτε ὡν ἐκ Χίαν ἐμεῖλλον ἐπισίως ὁ Μπενέτος
ὑποφέρεσθαι, καὶ ταῦτα, ὀλίγα ἢ ἔδην πρὸς τὴν ὑπὲρ
τὴν Χίαν πόλεμον εἰσπνεγνῶν. Μπενέτω δὲ ἔδην ἄρα
ἦρκεν, ἀλλ' ἀδικεῖσθαι ἠγεῖτο καὶ ὑποσερεῖσθαι μὴ
μειζόνων ἀξιάμενος. διὸ καὶ τὴν βασιλείᾳ δωρεὰν ἀπέω-
θεῖτο μὴ δεῖσθαι φάσκων μὴτ' ἐπιτροπεύειν Χίαν, μὴτ'
ἐφ' οἷς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, μὴτ' ὁ ἀδελφὸς Μαρτίνος καὶ

Pars I.

ACCERSITUM quoque Benedi-
ctum Martini fratrem accusatio-
nis admonet, quam ei Byzantium
veniens intenderat de sex aureorum
millibus, quæ pro paterna sorte de
publicis Chii redditibus capere de-
bisset, ab illo autem, qui insulam
sibi vendicasset, privatus fuisset. Et
quo pacto auxilium, si quod posset,
afferri petivisset; quæ ipse promississet
quam severe nimirum in Chium de-
latus, & sibi, & illi injuriam illatam
ulturus foret. Quod quoniam feliciter,
atque ut par erat, evenit, &
Martinus insula exactus sit, consenta-
neum sibi videri promissa persolvere,
& castello sponte dedendo declaratam
erga se propensionem compensare.
Quocirca se illi præfecturam Chii de-
ferre. Cumque redditus insulæ centum
ac viginti millium aureorum summam
plane conficerent, ad ejus procuratio-
nem, ad præsidia, usufque necessarios,
quantum re perspecta merito requiri
putaret, impenderet; de reliquo di-
midium unum in imperatoris fiscum
inferret: altero ipse frueretur. Et quo-
niam suus quemque dies latet, æquum
se, & utile arbitrari, arcem a Marti-
no inchoatam perfici, & a se cum præ-
sidio occupari; quo, si quid, ut sunt
res humanæ, sibi acciderit, & inter
homines esse desierit, Romani Chium,
cui multi & remoti, & vicini, præ-
sertimque Delii Hospitalenses insi-
dientur, ne amittant. Hæc cum im-
perator diceret; parvoque officio il-
lius, ingenti beneficio suo responde-
ret, reliqui omnes ejus tam fervens
benefaciendi studium obstupescabant,
quando tam modica tam magnis pen-
saret: non reputans, neque quan-
tos sumptus in ædificanda, ornan-
daque classe, & in classiarios fecisset:
neque quam grandem pecuniam Be-
neditus anniverfarie reportaturus es-
set; idque cum parum aut nihil bello
pro Chio commodasset. Sed Bene-
dicto nihil sufficiebat: qui se etiam
injuria affici, & suis spoliari cense-
bat, quod majoribus dignus non ha-
beretur. Quare donationem impera-
toris rejiciebat, profitebaturque, non
se iis indigere: nec Chium procu-
rare velle, nec retinere iis conditio-
nibus, quibus aut parens, aut fra-

Edit. Paris.
pag. 233.

* Σπιτάλιον
in Græco
barbaro ho-
spitium est.

A a ij

Edit. Paris.
pag. 234.

ter retinuisse. Si imperator eam totam omnimodis pro peculiari principatu, a Romanorum imperio prorsus exemptam sibi cedat, tum demum illi ut beneficio gratiam magnam habiturum. Si nolit, ne ullius beneficii mentionem faciat, audire enim non posse. Verum cum ipse insulæ dominus sit, ageret pro arbitratu. Respondit imperator, Benedicti petitionem nec æquam, nec impetrabilem esse: oportuisse enim sex aureorum millibus a Martino recipiendis contentum, alienis se non implicare. Cum vero non tantum modo, sed multo etiam plura, & insuper insulæ præfecturam consequi liceat, qui tandem munus hoc ejus meritis impar juste videri queat? Ad hoc, si totam insulam ei in mancipio det, id sibi nequitiam laudi fore: neque gloriæ cupidum, & magnanimum, sed vāsanum, & nullius cerebri visum iri. Si enim necesse erat tot laboribus & a se susceptis, & a Romanis, atque classe instruenda non a se dumtaxat, e fisco suo, sed ab illustribus quoque separatim impensa non mediocri facta, ut Chius reciperetur, deinde eam illi relinquere, adeo, ut Romani neque nunc, neque posthac quidquam inde emolumenti perciperent. imo nec verbo saltem illius domini appellarentur, longe utique melius, & conducibilius fuisse, procul negotiis quietem persequi, Martinumque eam retinere perpeti, & nihil turbarum excitare. Sic namque, & defatigatione, ac labore expeditionis hujus, & quidem maritimæ, & præterea consumptæ pecuniæ supersederi potuisse. Adde, quod, si non hoc tempore, at aliquando Romanis, ut injuriam passis, comparato exercitu insulam recuperare licebit, & vel ea potitis jus suum obtinere: vel potentia adversariorum superatis, neque perperam egisse, neque fœdus violasse existimari. Sin, quod tu nunc postulas, insula tibi cessero, præterquam quod tempus, & impensa perit, nulla spes ejus umquam recipiendæ Romanis relinquatur; aut contra fas agere, & fœdifragos haberi oportebit, si eam obtinuerint, si eam non obtinuerint. His de causis nec tu justa, & quæ fieri possunt petis, nec ego possum concedere. Quæ autem prius a me statuta sunt, ea fieri queunt, & cum ex Romanorum, tum etiam ex re tua sunt. Hic Benedictus, audisse attente omnia, quæ dixisset imperator; sed iis nec hilum commoveri, perstareque in prima sententia, & ita sentire, nisi tota insula detur, nulla posse meritis suis digna præmia rependi. Solent, excipit imperator, de re aliqua deliberantibus jam hæc, paulo post contraria in mentem venire, quæ aut meliora, aut deteriora appareant. Quare nec ipsum decere, primis ab se auditis sermonibus, adeo inconsiderate desperare; verum cum amicis, ac propinquis biduo, triduo ubi consuluerit, tum demum venire, & quid probetur exponere; fortassis enim ea consultatione, quid facere par sit, inventurum. Benedictum adhuc parantem contradicere, imperator folio exurgens cohibuit, testificans, non se ante aures illi daturum,

αὐτὸν κατέχειν. ἀλλ' εἰ μὲν αὐτῷ πτωχά πασι τῆς Χίου Βασιλεὺς παραχωροῖν, ὥς τ' ἰδίαν αὐτῷ ἀρχὴν εἶναι, καὶ μηδαμῶς τελεῖν ὑπὸ Ρωμαίων, πολλὴν ἂν εὐδεῖν τὴν ἐργασίαν χάριν. εἰ δὲ μὴ τῶν βέλοισι τ' ἔσθον, μηδεμίαν ἐτέραν ἐργασίαν μεμνηθῆναι ὥς πρὸς ἡδονὴν αὐτῷ ἐκείσομένης· ἀλλ' αὐτὸν ὅ, τι ἂν δοκῇ δεσπότην ὄντα περὶ τῆς νήσου πράττειν. Βασιλεὺς δὲ, καὶ δίκαια αἰτεῖν ἔφασκε Μπενέτον, ὃς οἶα τυχεῖν. ἐχρήσθην μὲν ὅς εἰ καὶ τὰς ἐξακισχίλις ἐλάβαντο χρυσῆς, ὧν παρὰ Μαρτίνου ἡδικοῦτο, ἀγαπᾶν, & πολυπραγμονεῖν μηδὲν. εἰ δὲ ὅσα αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλαπλάσιον τῶν, καὶ προσέτι τὴν ἀρχὴν ἔχειν ἔξεσι τὴν νήσον, πῶς ἂν εἴη δίκαιον ἐνδεᾶ τ' χάριν τ' προσήκοντος νομίζειν; ἔτι δὲ ἐδὲ αὐτῷ τὸ παντάπασι αὐτῷ παραχωρῆσαι Χίον, ἐν καλῷ τ' χρόματι ἔφη κείσεσθαι ὁ Βασιλεὺς, ἐδὲ φιλοτιμίαν καὶ μεγαλοψυχίαν, ἀλλὰ παραπληξίαν καὶ ἀκερίαν περιέλαβεν αὐτῷ. εἰ ὅς εἰδοσάτων πόνον αὐτὸν τε καὶ Ρωμαίους ὑπομείναντας, καὶ πταυτά καὶ τὰ παρασκευὰς τῆς πόλεως χρήματα ἐκ αὐτῶν μόνον ἐκ τῆς Βασιλικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἰδίας τῆς ἐπιφανῶν πολλὰ ἀναλωκότων ὥς τε κρατῆσαι Χίον, ἔπειτα αὐτῷ παραχωρῆσαι ἐς ποσόν, ὥστε μήτε νῦν, μήτ' ὕστερον μὴ μόνον μὴ μετεῖναι Ρωμαίοις τὴν ὀφειλῆς τῆς αὐτῆς, ἀλλὰ μηδὲ προσήματι φιλῶ κυρίως ὀνομάζεσθαι αὐτῆς, πολλῷ τῷ μέτρῳ βέλτιον καὶ λυσιτελέστερον ἢ, τὰ ἀπραγμοσύνην καὶ τὴν ἡσυχίαν αἰρεῖσθαι, Μαρτίνον τε εἴαν κατέχειν καὶ μὴ παρενοχλεῖν. ἐκείνως μὲν ὅς πρὸς τῆς μὴ κόπτεσθαι καὶ τάλαιπωρεῖν ἐν στρατείαις, & ταῦτα διαποντίοις, καὶ τὰ ἀναλωθέντα χρήματα ἐξ ἑλῶν κερδαίνειν. & προσέτιγε εἰ μὴ νῦν, ἀλλ' ὕστερόν ποτε δυνάμιν κτισαμένοις τοῖς Ρωμαίοις, τὴν νήσον ἂν ἐξ ἑλῶ ἀνακαλεῖσθαι ὥς ἀδικημένοις, & ἡ αὐτῆς τῆς ἀδικουμένων κρατήσασιν τυγχάνειν, ἢ ἐλάσσοι τῆς ἀντιπάλων γενομένων μὴ ἀδικεῖν νομίζεσθαι, μηδὲ παραπονδεῖν. εἰ δ' ὥσπερ νῦν ἀξιοῖς αὐτὸς, σοὶ παραχωρήσομαι τὴν νήσον, καὶ μόνον εἰ καὶ κατὰ τὸν τε πόνον ἐσόμεθα πεπονηκότες καὶ τὰ χρήματα ἀναλωκότες, ἀλλ' ἐδ' ἐλπίδα ὑπολειφόμεθα Ρωμαίοις τὴν ἀνασώσασθαι ἂν ποτὲ τὴν νήσον· ἢ δοκεῖν ἀδικεῖν καὶ παραπονδεῖν εἴαν τε κρατήσωσιν, εἴαντε μὴ. διὰ δὲ πάντα μήτ' αὐτὸν μήτε δίκαια, μήτε δυνάτ' αἰτεῖσθαι, μήτ' αὐτὸν δυνάσθαι παρέχεσθαι. ἀλλ' ὅς ὑπ' αὐτῶν, πρότερον ἐκείνη δυνάτ' εἶναι, καὶ Ρωμαίοις καὶ αὐτῷ λυσιτελεῖν. Μπενέτος δὲ πάντων μὲν φάσκοντος ἀκηκοέναι τὸ Βασιλέως λόγον, καὶ προσεχικέναι αὐτοῖς, μηδενὶ δὲ πείθεσθαι αὐτῶν, ἀλλὰ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐμμένειν δεδογμένοις, καὶ μηδεμίαν ἡγεῖσθαι χάριν προσήκουσαν αὐτῷ, ἢ τὴν παντελῆ παραχωρήσιν τὴν νήσον. Οὐδὲν, ἔφη, θαυμαστόν, ὁ Βασιλεὺς, εἰ τινι περὶ πράγματός τινος βεβηλομένῳ, νῦν μὲν τοιάδε τινὰ λογιζέσθαι παρασαῖν, μικρόν δὲ ὕστερον τάναντία ἢ βελτίον ἢ χεῖρον σκεπτομένῳ φαίνοισι ἐκ τῆς πραγμάτων· διόπερ ἐδ' αὐτὸν δίκαιον νῦν πρῶτον τ' πρὸς αὐτὸν ἀκηκοῦν λόγον, ἀπερισκέπτως ἔπως ἀπαγορεύειν· ἀλλὰ δεῖν εἰς δευτέραν καὶ τρίτην μὴ τῆς φίλων σκεψάμενον ἡμέραν, ἔπως ἦκειν ἀπαγγέλλοντα ὅσα ἔδοξεν. ἴσως γάρ τι τ' δεόντων ἢ μὴ τῶν φίλων καὶ οἰκείων συνδύσκεις εὐρήσει. Επιχειροῦντος δὲ αὐτοῖς ἀντιλέγειν τῷ Μπενέτῳ, ἐπέχον ὁ Βασιλεὺς, τῆς καθέδρας τε ἐξαναστὰς, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπὼν,

ὡς ἐκ ἀκρίβειας πρὶν μὲν τῷ φίλῳ βηλοδυσάμῳ ἡ-
κειν. Μπενέτος μὲν οὖν ἔπος οἴκαδε ἀπῆλθεν, ἀνά-
πλεως παραχῆς. εἰς τρίτῃ ἡμέρᾳ μεταπεμφάμενος
αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, τῷ τε πρότερον ἀνεμίμνησκον εἰρη-
μένων, ἔπειτ' αὐτὰ προσετίθει· τὴν τε δὲ μένειαν ἢ
πρὸς αὐτὸν ἐνδηλον ποιῶν, καὶ ὅσῳ ἔχει περὶ τὸ
εὖ ποιεῖν αὐτὸν ἢ προθυμίαν· συνεβέβληε τε πείθε-
σθαι αὐτὸν ὡς λυσιτελουῦτα βηλοδυσάμῳ. ὁ δὲ, τῆς τε
ἐξ ἀρχῆς εἶχετο γνώμης, καὶ Βασιλεὺς παρήγει μὴ εἰκῇ
πορεῖν, μήδ' ἄλλα τι πείθειν ἐπιχειρεῖν· ἀλλ' εἰ μὲν
αὐτῇ τῆς νῆσος πᾶσαν παραδοίῃ τὴν ἀρχὴν. εἰ δὲ
μὴ, ἀλλὰ τότε δεύτερον, τῷ τελέρεων ὅσων δέοιτο ἐ-
δεῖτο παραχεῖν, ὡς ἂν εἰς Γαλατᾶν ἀφίκηται, ἐν-
δέμενος τὰ ὄντα. Βασιλεὺς δὲ ἐδόκει δεῖνόν, εἰ μήπω
πᾶσι φανερὰς τῆς εἰς αὐτὸν ἐργασίας κατεσκευάσας,
ἢ τὰ ληθῆς αὐτὸς ἐθέλων ἀποκρύπτειν, ἢ ἑτέροι τινες
τῷ γινομένων περὶ μηδὲν εἰδότες, οἴησονται τὸν Βασι-
λέα βούλεσθαι μὲν ἀπελαύνειν Μπενέτον Χίῳ, δὲ προ-
σῶπα δὲ προφάσεως ἐκ δὲ πορεῖν, καὶ ὅτ' αὐτὸ ἀσμένως
λαβόμενον τῷ λόγῳ, τὰς τε τελέρεις παρέχειν, καὶ ἢ
ἐξοδὸν ἐπιτρέπειν. διὸ καὶ αὐτοὶς ἐφ' ἐτέραις τρεῖσιν ἡ-
μέραις περὶ τὰ πράγματα ἐκέλευε διασκεψασθαι,
δίκαιον δὲ εἶναι μὴ πρὸς τὴν ἐκείνου μικροψυχίαν ἀ-
πιδεῖν, ἀλλὰ τὴν αὐτῇ προσήκυσαν ἐνδείξασθαι με-
γαλοψυχίαν ἢ καρτερίαν. ἴσως ᾧ ἐν αὐταῖς τῷ
δεόντων τι βελεύσασθαι δυνήσῃ. Μπενέτος δὲ μη-
δὲν ἔτι προσθεῖς, θυμοῦ γέμων, οἴκαδε ἀπεχώρει
ὡς τὰ ἔχεται ἡδίκημένος. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ τοῖς γινο-
μένοις δυσχεραίνων, τῷ παρόντων ἐπιωθάνετο Ρω-
μαίων, εἰ μὴ ἢ προσήκυσαν ἐργασίαν κατατίθεται
Μπενέτω, μικρὰ ἢ* εἰδὲν περὶ ὑπὲρ τῆς Χίου πόλε-
μον συναραμένῳ, ἢ εἰ δίκαια ἢ ἀξίως αὐτῇ καὶ σω-
λόγῳ γινομένη. αὐτὸν ᾧ μὴ δυνάσθαι συνεῖναι, ὅ-
τι ταῦτα αὐτῇ τὰ ρήματα νοεῖ. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι Μπενέ-
τον τε κατητιῶντο, καὶ πολλὴν κατεγίνωσκον αὐτῇ ἀ-
βελτηρίαν. ὁ μέγας δὲ δομέστικος, Τὴν μὲν ἀλογίαν,
εἶπε, ὦ Βασιλεῦ, καὶ ἢ παράνοιαν τῷ Μπενέτῳ ζητη-
μάτων πάντες τε ἴσασι σαφῶς, καὶ τὴν ὁμοίαν ψῆ-
φον φέρουσι περὶ αὐτῇ. διὰ εἰδὲ πολυπραγμονεῖν ἐξ-
τάζοντας χρὴ ὅ, τι βελοδυσάμῳ ἀνενδότως ἔχει περὶ αὐ-
τῇ. οἴεσθαι δὲ αὐτὸν τοῖς μαινόμενοις προσοικεῖναι,
οἱ μὲν τε περὶ ὧν λέγῃσι, μήτε πρὸς εἰς ποιοῦνται ἴ-
σασι τὰς λόγους, ἀλλ' ἢ ἂν τὸ δαιμόνιον κινεῖν,
φθέγγονται ἀδελφόντα τοῖς πᾶσιν. ὡς ἂν δὲ μὴθ' ἤ-
τερον αὐτὸς ποτε, μήδ' ἑτέρος τις τὴν ἀλήθειαν
ἐθέλων ἀφανίζειν δυνάιτο τῇ ψεύδει χρῆσθαι καὶ τὰ
ἐκ ὄντα λογοποιεῖν, κακίαν δὴθ' ἐν προσεβόλῳ
ἡμῖν τινὰ, ἃ μοι δοκῶ ποιητέα, εἴγε καὶ αὐτῇ σοι σω-
δοξέειν εἶναι, ἐρῶ. τῇ Χίῳ οὖν πολλῶν ἐπιδημου-
ντων, καὶ Ρωμαίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ Γενναίας καὶ Βε-
νετίας κατ' ἐμπορίαν, καὶ Νικολάου Σανυτῆ τῷ Κυ-
κλάδων ἀρχόντος, ὃς ἦκε καὶ φιλίαν σε προσκυνησῶν,
ἔτι καὶ ἐκ Λατίνων Ἀρχιερέως, ὃς ἢ τῆς Χίῳ παρὰ
τῷ Πάπᾳ ἐπιτέτραπτο ἐπισκοπῶν, καὶ Φρερίων τινῶν
κατ' ἰσορίαν, κέλδυσον ἐκ πάντων ἐκκλησίαν ἀδρι-
σθῆναι. πάντων δὲ παρόντων γενέσθαι τὰς λόγους
πρὸς Μπενέτον. καὶ δέξεται πεισθεὶς τὴν ἐργε-
σίαν, πανταχόθεν αὖ ἔχει καλῶς· εἰάν ᾧ τῇ
προτέρᾳ παρανοίᾳ χράμενος, ᾧ μὲν ἐν χερσὶν ἀ-
πόχρηται ἀγαθῶν, τῷ δὲ μήτε ὄντων μήτε ἐσομένων

quam communicato cum amicis nego-
tio redierit. Sic ille domum pertur-
batissimus abiit. Tertia luce vocatum
imperator & dictorum admonuit, &
alia quædam adjecit, quibus & ani-
mum suum erga ipsum, & quantope-
re de homine bene mereri cuperet,
declaravit: hortatusque est, ut sibi uti-
le danti consilium obsecundaret. Be-
nedictus a pertinacia non discedere,
imperatoremque monere, ne dum
aliud suadere conatur, oleum, atque
operam perdat: sed siquidem plenum
totius insulæ principatum sibi det: sin
autem, rogare se, triremes quot in-
digeret daret, quibus facultates suas
imponeret, b Galatamque trajiceret.
Imperator odiosum arbitrari, si, cum
de sua in illum beneficentia nondum
constaret palam, aut ipse veritatem ce-
lare vellet: aut quidam alii, rei trans-
actæ prorsus ignari existimarent, im-
peratorem Benedictum Chio expul-
sum cupere: verum causa aliqua in spe-
ciem honesta non suppetente, liben-
ter ex ejus verbis occasionem arripuisse,
& triremibus suppeditatis, ambitio-
nem illi permittere. Itaque rursus alio
triduo rem deliberationi jussit commit-
tere (æquum censens, non ad ejus il-
liberalem animum respicere: sed per-
sonæ suæ convenientem mentis celsi-
tatem, patientiamque præ se ferre)
forsitan enim illo spatio quippiam op-
portunum posse statuere. Benedictus
verbum non amplius addens, & ira
æstuans, quasi intoleranda vexatus in-
juria, domum recessit. Imperator facto
indignatus, præsentibus Romanos per-
cunctatur, num Benedicto meritis gra-
tias non retulerit, qui tamen ad bellum
Chium tenui, aut nullo auxilio fuerit:
& numquid non justa, & ad præ-
scriptum rationis ab eo requireret: se
enim non percipere, quid ejus verba
significent. Aliis igitur in hominem
invehentibus, & ut insigniter vecor-
dem condemnantibus, magnus dome-
sticus ita differuit: Quam a ratione a-
lienum ac delirum sit Benedicti desi-
derium, omnes perspectum habent.
Ideo quid spectans tam rigidus in eo,
& præfractus perseveret, non est curio-
sius inquirendum. Censendum vero,
furioforum esse similes, qui neque
quid, neque apud quos loquantur,
norunt: sed quatenus a cacodæmo-
ne exagitantur, cogitationibus huma-
nis abhorrentia effutunt. Ut autem
in posterum nec ipse, nec alius verita-
tem mendacio obscurare queat, & ina-
nes comminisci fabulas, quo nobis
labem aliquam improbitatis inurat,
quæ mihi videantur, si forte eadem ti-
bi probabuntur, eloquar. Quia in præ-
sents non Romani dumtaxat, sed & Ge-
nuenses, & Veneti in hac insula nego-
tiantur, & Nicolaus Sanutus Cyclo-
dum præfectus, qui amicitiae ergo te sa-
lutatum venit: item ex Latinis episco-
pus, c cui a papa Chii pontificatus com-
missus est, & aliquot *Ferrarienses, qui
* In Græco
terram hanc lustrare, & mores homi-
num cognoscere student; conventum
omnibus istis indicito, & in eorum præ-
sentia Benedictum compellari jubeto: ses;
qui si quod offers, mutatus admiserit, nim?
nam optatissimum acciderit: sin priore ad-
& Ferraria
huc obstrictus amentia, quæ in mani-
bus habet bona abjecerit; quæ autem in C. Flo-
pag. 235.
pag. 236.
In Græco
Φράσιον,
qui nō sunt
Ferrarienses
& Ferraria
Græcis, ut

rentino, di- nulla sunt, neque erunt, concupierit, citur *Φέρρα* & nos illi fidem facere nequibimus, *εία*; sed est ea ipsum postulare, quæ dari non pos- vox Galli- sint, certe præsentis quidem non fo- ca, *freres*; lum testes, verum etiam integritatis erant autē tuæ, ac studii in beneficiendo, & il- equites Hie lius insanix præcones habebimus: & rosolymita hinc præcipuam, eamque bipartitam ni, testante utilitatem hauriemus; quod nos ipsos Niceta pag. nimirum ab immerita infamia servabi- 145. primæ mus: & aliis a nocumento mendacii editionis. cavebimus. Hæc ubi effatus est ma- gnus domesticus, imperator protinus in ejus sententiam ivit, & rei confi- ciendæ negotium illi dedit: atque hoc amplius, nisi Benedictus ex priori de- creto Chium administrare vellet, ut aliam ei ex liberalitate conditionem, prima nequaquam deteriore propo- neret. Die præstituta cum magnus domesticus ex Romanis, & Latinis advenis conventum coegisset; præ- sente etiam Benedicto, & non paucis, qui antea cum Martino fratre ejus fa- miliariter vivebant, ad verba ventum est: altiusque repetito principio, do- mesticus narravit, quo pacto Bene- dictus Byzantium ad imperatorem con- fugiens, fratrem injuriarum postulaf- set, quidque imperator supplici re- spondisset, & qua is benevolentia postea eundem imperatorem in Chio complexus esset: atque hanc esse causam, quare imperator tantam ei gratiam referret. Benedictum autem iterato, quasi se indignam rejecisse; ac nisi Chio a Romano imperio avulsa sibi penitus cederet, nullo se alio ejus beneficio egere jactasse: & ne irritus ac temerarius labor impos- sibilibus sibi suadendis susciperetur, monuisse. Qui aderant, Latini præ- fertim, fatuum adeo Benedicti judi- cium insectabantur, & damnabant apertissime: atque ut imperatoris ho- nestissimum conatum, sic hujus per- versum consilium admirabantur, & ad parendum imperatori impellebant: quod ni faceret modo, fore, ut in futurum sæpe, vehementerque pœni- teret. At enim surdo fabula cane- batur: quippe qui animo obstinaverat non cedere. Tum magnus domesti- cus usque eo in proposito suo pertenden- tem videns, Igitur, inquit, si hæc tibi non placent; sed, nisi quæ vis ad- ipiscare, Chio omnino emigrare decre- visti, en alteram tibi jussu imperato- ris optionem do; *Ædes* enim tibi ma- gnificas, & sumptuosas donat Byzan- tii, & inter procures Romanos te al- legit, proque dignitate te honorabit, & consuetos Romanis magistratus ti- bi mandabit: quæcumque etiam no- bilioribus Romanis, eadem tibi simi- liter tribuentur. Præter hæc omnia, in annuam pensionem ex Chii vesti- galibus viginti nummum aureorum mil- lia accipies. His auditis Benedictus e potestate videbatur exiisse, & tam- quam mirifice læsus, æger animi, se- met jurejurando astringebat, dirissimif- que precibus detestabatur, si quid eo- rum, quæ promittebantur, admitteret: nisi, quæ a principio petivisset, impe- rator daret. Quapropter iterum ternas de imperatoria classe triremes orabat, quibus cum tota familia sua Galatam navigaret. Tales ille sermones, vesa- niæ plenos effundebat. Qui intere-

Edit. Paris.
pag. 237.

ἐπιθυμοῖν, εἰ μὴ αὐτὸν ὡς ἀδωάτα ἀξιοῖν πείσασαι
δυνασόμεθα, ἀλλὰ τὴν γε παρόντας ἢ μάρτυρας μό-
νον ἔξομν, ἀλλὰ καὶ κήρυκας, καὶ τῆς σῆς καλοκαγα-
θίας ἢ φιλοτιμίας περὶ τὰς ἐργασίας, Βασιλεῦ,
καὶ τῆς ἐκείνης παρακλησίας. καὶ δύο τὰ μέγιστα ἐντεῦ-
θεν κερδανόμεν, ἡμᾶς τε αὐτὰς ἀπαλλάττοντες ἀδο-
ξίας ἢ προσσηκῆς, καὶ τὰς ἄλλας τῆς ἐκ τῆ ψεύδους
ἐλδοφροῦντες προσγεννησομένης βλάβης. Τοιαῦτα
μὲν ὁ μέγας δομέσικος εἶπε. Βασιλεὺς δὲ ἐπέ-
θετό τε εὐθὺς τοῖς εἰρημένοις ὡς καλῶς ἔχουσι, καὶ
αὐτὰς ἐπέβηπε τὴν πρᾶξιν, ποδοῖς, ὡς εἰ μὴ
βούλοιο κατὰ τὰ δῆτεταγμένα πρότερον ἄρχειν ὁ
Μπενέτος Χίε, καὶ δευτέραν αἵρεσιν εὐεργεσίας αὐ-
τὰς ποδοῖναι, ἐλάττονος ἢ καὶ τὴν πρότεραν ἰδα-
μῶς. Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ἐκκλησίαν ὁ μέγας δομέσι-
κος ἐκ τῆ Ρωμαίων καὶ τῆς ἐπιχωριαζόντων Λατί-
νων συναγωγῶν, παρόντος καὶ αὐτῆς Μπενέτος, καὶ
τῆς Μαρτίνου τῆς ἀδελφῆς πρότερον συνόντων ἐκ ὁ-
λίγων, εἰς λόγους τε καθίστατο, καὶ διηγείτο ἀ-
νωθεν ἀπαρχῆς, ὅπως τε εἰς Βυζάντιον ἀφίκοιτο
πρὸς Βασιλέα ὁ Μπενέτος κατηγορῶν τῶ ἀδελφῶ
ἐφ' οἷς ἠδικοῖτο παρ' αὐτῆς ὅσα τε αὐτῇ λεχθεῖν
πρὸς Βασιλέως, καὶ ἢ εὐνοίαν αὐτῇ ἐνεδείξατο πρὸς
αὐτὸν ἀφικόμενον πρὸς Χίον, καὶ ὡς τῆς εἰς αὐτὸν
δυνάσεως ἕνεκα ὁ Βασιλεὺς ἀμείβεται τοιαύταις εὐερ-
γεσίαις. Μπενέτος δὲ αὐτῇ τὴν δωρεάν ἀπεω-
θεῖτο τὴν Βασιλέως, ἀναξίαν κείνων εἶναι αὐτῆς. καὶ
εἰ μὴ παντάπασιν αὐτῇ παραχωρήσει Χίε, τῆς
Ρωμαίων ἀφελόμενος ἡγεμονίας, μηδεμίαν ἑτέρας
εὐεργεσίας φάσκων δεῖσθαι παρ' αὐτῆς, καὶ μηδὲ
τελεῖσθαι εἰκὴ καὶ μάτρω ἀδωάτα ἐπιχειροῦντας
πεῖθειν. Οἱ μὲν οὖν παρόντες, καὶ μάλιστα οἱ
ἐκ Λατίνων, πολλὴν ἀκρίσιαν κατεγίνωσκον Μπε-
νέτε, καὶ ἡτῶντο φανερώς, καὶ τὴν Βασιλέως θαυ-
μάζοντες φιλοτιμίαν, καὶ ἢ αὐτῇ κακοβελίαν, καὶ
συνεβέβηκεν πεῖθεσθαι Βασιλεῖ, ὡς εἰς μὴ πειθεῖν
νῦν, πολλὰ πολλὰ καὶ ὑπερον μεταμελήσοντος αὐτῆς.
ὁ δ' ἔδεν μᾶλλον ἐπέθετο αὐτοῖς, ἀλλὰ τοῖς προτέ-
ροις ἐνέμνε λογισμοῖς. ὁρῶν δὲ αὐτὸν ὁ μέγας δο-
μέσικος ἔτι ἔχοντα ἐφ' οἷς ἡξία ἀμεταμελήτως, Οὐ-
κοῦν, εἶπεν, εἰ μὴ σοι ταῦτα ἀρεσά δοκοῖν, ἀλλ'
εἰ μὴ τύχοις ὧν αὐτὸς ἀξιοῖς, καὶ τῆς Χίε παντά-
πασι κέκρικας ἀποσῆναι δεῖν, καὶ δευτέραν αἵρε-
σιν σοι ποδοῖσθαι εὐεργεσίας, αὐτὸς ἐκέλευ-
σε Βασιλεὺς. οἰκίας γὰρ σοι λαμπρὰς καὶ πολυτελεῖς
χαρίζεται ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἢ συγκλητικῶν Ρωμαίων
ἐτα κεύει εἶναι, καὶ ἀξιώματι τῇ προσήκοντι τιμή-
σει, καὶ ἀρχὴν ἐγχειρίσει τῇ παρὰ Ρωμαίοις νεομι-
σμένων, καὶ τὰλλα ὅσα τοῖς εὐγενέτεροις Ρωμαίων,
ἢ αὐτῇ προσήκοντα ἔσαι. καὶ τῶν πάντων χωρὶς προ-
σόδων ἐπισίων ἕνεκα ἐκ τῆ Χίε φόρων μυριάδας χρυ-
σίε λαμβάνειν δύο. Τούτων ἀκίσσας ὁ Μπενέτος, ἢ
κέτι ἔδεν καθεκτὸς ἐδόκει εἶναι, ἀλλ' ὥστε τὰ μέγ-
ιστα ἀδικούμενος, ἀχθόμενος ἢ δυσυναχετῶν, ἢ ὁρ-
κοῖς αὐτὸν κατελάμβανε, καὶ ἀραίς ταῖς παλαμναῖ-
ταῖς, εἴτι παραδέξατο τῇ λεγομένῳ, εἰ μὴ ἄ-
περ ἔξ ἀρχῆς ἡτήσατο παράχοι Βασιλεὺς. ἔτι δὲ
ἡτῆτο τελεῖς ἐκ τῆ βασιλικῆς ὡς πανοικισία πλοῦ-
σούμενος ἐς Γαλατᾶν. Ὁ μὲν οὖν τοιοῦτος παρα-
κλησίας γέμοντας προέει λόγους: οἱ δ' ἀπρόσ-

μυροὶ τῶν εἰρημένων, Βασιλέα μὲν ἐθαύμαζον καὶ ἐπὶ-
ρου, καὶ τῆς μεγαλοφυχίας καὶ τῆς φιλοτιμίας. Μπε-
νέτε δὲ πολλὰ κατεγίνωσκον ἀγνωμοσύνην, καὶ
ὁ σύλλογος διελέλυτο ἐπὶ ταῖς. πυθόμενος δὲ ὁ
Βασιλεὺς ὅσα τε εἶποι, καὶ ὧν ἀκούσειε Μπενέτος,
ἐπεὶ μηδὲν ἔτι σωεῖρα λειπόμηνον τῶν προσηκόν-
των, ἐκείνῳ μὲν τρεῖς παρέχετο τεμῆρεις, ὥσπερ
ἠτεῖτο, αἷς ἐνδεόμενος ὅσην αὐτῷ περισσία,
ἤλθεν εἰς Γαλατᾶν.

rant, imperatorem suscipientes, ejus
laudabile studium, excelsumque animum
commendabant, ac Benedictum valde
improbum, ingratumque pronuntia-
bant. Ita conventus est solutus. Im-
perator ut didicit quæ Benedictus au-
divisset, ac respondisset, quoniam
nihil æquitatis videbat prætermis-
sum, tres illi triremes quas petebat attribuit:
iis omni instrumento suo imposito, Ga-
latam pervenit.

CAPUT XIII.

*Imperator Phocæam veterem veniens, a duobus Persarum satrapis colitur.
Phocæam novam in deditionem accipit, quam Arego Genuensi ut præfe-
cto committit. Persæ Trajanopolin, & Beren depopulantes, partim occi-
duntur, partim capiuntur. Benedictus cum octo triremibus Chium ultio-
nis ergo, & insula subigendæ infelici eventum appellitur.*

ΑΥΤΟΣ δὲ ὅσα ἐξέτω πρὸς φυλακὴν ἐξαρτυσάμε-
νος τὴν νῆσιν, ἄρας ἐκεῖθεν ταῖς λοιπαῖς ναυσίν,
ἤλθεν εἰς Φώκαιαν καὶ παλαιάν, ἔσαν ὑπὸ κρονον Ρωμαίοις
καὶ ἀπόβασιν ποιησάμενος ἐφ' ἡμέρας τινὰς συνεγένετο
Σαρχάνῃ, καὶ τῇ Ἰωνίαν ἀρχόντι Περσῶν ἐκεῖσε γενομέ-
νῳ, καὶ μὲν τὴν προσσηκίαν αὐτῷ προσελθόντι μετελότητος,
καὶ οἷον εἰπεῖν, θαλείας. ὃν καὶ δώροις φιλοφρονησάμενος ὁ
Βασιλεὺς μεγαλοπρεπῶς, ἀπέστειλεν ἐν σπονδῶν Ρω-
μαίοις. Αἰτίνης δὲ καὶ αὐτὸς Καρίας ὧν σαρχάνης, πρὸς
Βασιλέα μὲν ἐπαρτένετο ὑπὸ νόσῳ χρόνιῳ καλυθεῖς, καὶ
ὑπ' αὐτὸν δὲ Περσῶν καὶ ὀλίγας πέμψας ὅμα δώροις πρὸς
Βασιλέα, καὶ τόσον, ὡς ὑπ' αὐτὸν κεκαλυμμένος, ἠτιάτο, προσ-
κυνησάτω Βασιλέα. Βασιλεὺς δὲ λόγοις τε ευχαριστήσας,
καὶ δώροις ἀμειψάμενος αὐτὸν, ἀπέστειλε τὰς ἐλθόντας. ἐ-
κεῖθεν δὲ ἐξελθὼν, εἰς Φώκαιαν καὶ νέαν ἤλθεν. αὐτῇ δὲ
Ρωμαῖοι μὲν οἰκουμένην εἶχον ἐξ αἰτίας δὲ τινος, ὥσπερ
Ζαχαρίας Χίος, ἔτι δὲ καὶ αὐτῆς Ἀνδρέας Κατανίας ἐκ
Γεννέας κρατήσας, ἀκρόπολιν τε οἰκοδομησάμενος καὶ κα-
ταχῶν φρενῶν, καὶ ἄλλης πόλεως ἤρχον ἀσφαλῶς. τότε μὲν
ἐν Ἀνδρέας καὶ παρὼν, ἀλλ' εἰς Γέννηαν κατὰ τινὰ χρεῖαν
ἀπεδήμει. Ἀρήγος δὲ Ταρταρῶν, ὃς καὶ Ἀνδρέας Θεῖος, Φω-
καίας ἤρχον αὐτῷ αὐτῷ ὃς ἰδὼν τὴν Βασιλέα προσιόντα, Φω-
καίας τε ἐπέσπουδον εἰς ὑπάντησιν Βασιλέως ἐξελθεῖν,
ἀνοίξας τὰς πύλας, καὶ αὐτὸς ὅμα σὺν αὐτοῖς ἐξῆλθε καὶ

* δ' ἐγένετο προσεκύνει Βασιλέα. ἐπεὶ * δὲ γένοιτο ὁντος τειχῶν, τὰς
καὶ ἀκρόπολιν φρενῶν (ἦσαν δὲ ἐκ Γεννέας Λατίνοι,)
ἐξελθόντας ἐκέλευε Βασιλεὺς παραδίδόναι. οἱ δὲ, ἐξήρ-
χοντο τε προσκυνοῦντες, καὶ παρεδίδσαν τὴν ἀκρην. Βα-
σιλεὺς δ' ἐν αὐτῇ δύο αὐλισάμενος ἡμέρας, εἰς τὴν τρίτην
ὅμα ἔφ' Ἀρήγον μεταπεμψάμενος, καὶ τὴν κλειῖθρα τὴν
πόλεως τὰς πελέκους ἔχοντας * βαρβαρχὴς κελύσσας
ἀγαγεῖν (τὰς δὲ ἔδος τὴν κλειῖθρα τὴν πόλεως ἐνταῦθα ἂν ἐ-
πιδημοῖν Βασιλεὺς, κατέχειν,) Ἀρήγῳ ἐκέλευε παρα-
δίδόναι, πρὸς αὐτὸν εἰπὼν, ὡς νῦν μὲν εἰς Φώκαιαν ἐ-
μοὶ ὑπὸ κρονον ἔσαν ἐλθὼν, ἐμείνα ἐφ' ὅσον ἡ βαλόμενος.
αὐτῷ δὲ ἐξερχόμενος, καὶ πόλιν παραδίδωμι σοί. καὶ
διὰ τὴν τῶν Ἀνδρέας ὥστε ἀρχεῖν αὐτῆς ὥσπερ καὶ πρότερον
ἐπιβουλεύοντα κατ' ὅσον ἂν χρόνον ἐμοὶ βαλομένην ἡ δώ-
ροις τε αὐτὸν καὶ τὰς τὴν ἀκρην φρουροῦντας φιλοφρονησά-
μενος, καταλιπὼν ἐκεῖ πολλὰς αὐτῷ τὴν εὐεργεσίας χάρι-
τας ὁμολογῶντας, ἄρας σὺν ὅμα παντὶ τῷ στόλῳ ἤλθεν
εἰς Βυζάντιον, καὶ διέλυσε τὴν στρατιάν. ὀλίγον δὲ ἐνδεατέ-
ρας Βυζαντίῳ χρόνον, ἐξελθὼν ἐκεῖθεν, ἤλθεν εἰς Δι-

IMPERATOR quantis potuit præ-
fidiis in insula constitutis, Pho-
cæam antiquam, Romanis parentem,
navibus delatus, ibi dies aliquot
cum Sarchane Persarum in Jonia sa-
trapa familiariter versatus est: qui
eum qua par erat modestia, & ut ita
dicam, subjectione humili convene-
rat. Quem splendidis muneribus ami-
ce donatum, & Romanis fœdere socia-
tum dimisit. Ætines porro Cariæ sa-
trapa, morbo diuturno prohibitus, ad
imperatorem ipse non venit: sed Per-
sarum quibus præerat missa non parva
manu cum donis, valetudinem excu-
savit: qua detentus ad eum salutandum
proficisci nequivisset. Imperator gra-
tis actis, vicissim dona ei portanda de-
dit. Inde Phocæam novam accessit,
quam Romani habitabant quidem: ex
quodam vero causa, ut Zacharias Chio,
sic ipsi Andreas Catanias Genuensis
subjugata, arceque constructa, & præ-
sidio firmata, secure dominabatur. Ac
per id tempus quidem negotii curandi
Genuam peregre abierat. Interim
* Aregus Andræ patruus pro eo cum
potestate præerat. Is ut imperatorem
advectantem conspexit, portis aper-
tis cives ad occurrendum urgere insti-
tit: ipseque simul exiens, venera-
bundus eum salutavit. Ubi intra mo-
nia ventum est, præsidarios egressos
(erant autem Latini, & Genuenses)
arcem imperatori transdere jussit. Illi
egredientes, capita venerabundi sub-
mittunt arcemque dedunt. Duobus die-
bus in arce exactis, die tertio ma-
ne Arego accersito, securigeros ba-
rangos claves urbis afferre (hos enim
urbium claves imperatore præsentem
custodire solemne erat) & Arego tra-
dere imperavit, eum in hanc senten-
tiam alloquens: Nunc quidem Pho-
cæam mihi subiectam veni, mansi-
que quam diu volui: rursus disce-
dens, urbem tibi commendo, & per
te Andræ, uti eam quemadmodum
prius ceu præfectus gubernet, quam-
diu mihi volenti erit. Deinde do-
nis illum, ac præsidium humaniter au-
xit: singularesque de liberalitate gra-
tias agentes relinquens, cum tota clas-
se Byzantio successit, ac militi missio-
nem dedit. Brevi tempore illic posi-
to, Didymotichum inivit. Eo nuntia-

*Edit. Paris.
pag. 238.*

* In Græco
Ταρταρῶν, ci-
vem suum
Genuates.
In Græco
Ταρταρῶν, ci-
vem suum
Genuates.

Edit. Parif.
pag. 239.

tur, ex oriente Persarum peditatum navibus septuaginta transjecisse, agrumque Trajanopolis, & Beres deprædari. Evenit autem, propter reditum e Chio omnibus domum ad requiescendum dimissis, cum imperatore magnoque domestico paucos esse milites. Verumtamen quotquot licuit, quam maturime ex finitimis oppidis cogentes, improvise in Persas feruntur, eosque facillime victos partim occidunt, partim captivos ducunt. Qui effugere potuerant, conscensis navibus (tunc enim Romani a navali manu, & apparatu instructi non erant) in orientem recurrerunt, & imperator parta victoria Trajanopolin se retulit. Benedictus Martini frater e Chio Galatam ap-
pulsus, imperatorem ulcisci volens, si posset, inventis in portu octo Gennatium triremibus, constitutis rebus suis omnibus, mercede persuadet trierar-
chis, uti secum contra Chium navigent; sperans, se eam levi negotio subacturum, quod imperator dispersis classariis, tarde opem insulani esset allaturus. Postquam Chium naves tetigerunt, exscensione facta, armati ad oppidum, veluti periculum mororum facturi processerunt. At Chii erumpentes, quam multi erant, Latinos congressu devicerunt, lethoque datis paulo plus trecentis, turpiter ad naves fugere compulerunt. Qui restabant, ora soluta a litore recedentes, ancoris naves fundabant. Postridie, cum de insula potiunda nihil bonæ spei haurirent, domum viam remensi sunt. Benedictum desperatione fractum epilepsia invasit, & ante diem septimum vita defunctus est.

δυμότειχον. ἔνθα δευτερίβοντι, ἡγγέλθη ὡς ἐκ τῆς ἑω-
σρατιά Περσῶν περὶ τὴν περαιωθεῖσα ἐβδομήκοντα ναυσὶ,
τὰ περὶ Τραϊανέπολιν ληΐζεται καὶ Βήραν. Συμβέβηκε δὲ
δεῦτε εἰς Χίον ἀπόπλου πάντων οἰκαδὲ δευτέρων ἀ-
ναπαύλης χάριν, Βασιλέα ἅμα δομῆσικῳ τῇ μεγάλῳ
συνὸ ὀλίγοις τισὶν εἶναι στρατιώταις· ὅσας δὲ ἐν τῷ ὡς τὰ-
χιστα συναγαγόντες ἐκ τῆς πέριξ πόλεως, ἀποσδοκῆτως
ἐπέδυντο τοῖς Πέρσαις· καὶ μάχῃ κρατήσαντες παρὰ πο-
λὺ, τὰς μὲν ἀπέκτειναν αὐτῶν, τὰς δὲ καὶ εἶλον ζῶντας.
ὅσοι δὲ ἠδυνήθησαν δευτερίβον, ἐμβαίντες εἰς τὰς ναῦς,
(ἐπεὶ τοτὶκαιδὲ ναυτικὴ δυνάμις ἐκ τῶν Ῥωμαίοις πα-
ρεσκόλασμένη) ἐπεραιώθησαν πρὸς ἑω. καὶ ὁ Βασιλεὺς
μὲν ἔνι κιν εἰς Ἀδριανέπολιν ἐπανῆλθεν. Μπενέτος δὲ
ὁ Μαρτίνος ἀδελφὸς ἐκ Χίου καταχὼν εἰς Γαλατῶν, γνώ-
μῳ ἔχων ὡς τῷ δουήται ἀμυνέμενος Βασιλέα, τειν-
ρεις ἐκ Γενναίας δόρων ἐφορμάσας ὁκτὼ, τὰ ὄντα πάντα
δεξιέρμενος, πέπεισεν μισθῷ τὰς τεινάρχας, αὐτῶν καὶ
Χίου συνεκπλεῦσαι, ἐλπίσας αἰρήσειν ῥαδίως, ὡς
Βασιλέως ἐπαχέως βοηθήσοντος, τῆς ναυτικῆς αὐτῶν
δυνάμεως διεσκόλασμένης. Ἐπεὶ δὲ προσέχον τῇ Χίῳ,
ἀπέβαινον τε τῶν νεῶν, καὶ ὁπλισάμενοι ἐχώρουσαν πρὸς
τὴν πόλιν ὡς τῶν τειχῶν ὑποπεράσσοντες. Χῖοι δὲ ἐ-
ξελθόντες πασημεὶ ἐκράτησαν τε μάχῃ τῶν Λατίνων,
καὶ φεύγοντας αἰχρῶς ἐνέβαλον εἰς τὰς ναῦς· ἀπέκτει-
ναν δὲ αὐτῶν ὀλίγην πλείους τριακοσίων. οἱ δὲ λοι-
ποὶ ἀναχθέντες, ὠρμίσαντο ἐπ' ἀγκυρῶν. καὶ ἐς τὴν
ὑπεραίαν, ἐκείτῃ ἀγαθὰς ἔχοντες τὰς ἐλπίδας περὶ
Χίου, ἐπ' οἷα ἀνεχώρουσαν. Μπενέτος δὲ ὡς πᾶσα ἐλ-
πίς περιηρέτο, ἐπιληψία κατεχέθη· καὶ πρὶν ἐβδό-
μῳ ἡμερῇ ἐτελεύτησεν.

C A P U T XIV.

*Periculose ægrotus imperator tertium magno domestico imperium defert; tertium recusat. Oratio imperatoris jam morituri, ut putabat, sane pathetica; qua convocatis ordinibus præsentē etiam uxore valedicit, & preces expiatorias petit. Magnum domesticum pro se administratorem nominat, cui imperatricem commendat. Excitantur omnibus lacrymæ, laniantur crines, feriuntur pectora. Flentes ei valedicunt. De populo cuilibet palatium ingredi ei-
que salve & vale licet dicere. Medicos obtestatur, uti se ante mortem cucullo monachi induant.*

NON multum temporis interces-
sit, cum imperator Didymotichi a in morbum acutum incidit, quem cephalicum symptoma nominant medi-
ci. Igitur ex prima ejus accessione gra-
vitatem metuentes, parum bene spe-
rabant: & imperator ipse crebriores
accessiones interitum sibi allaturas for-
midabat. Postero igitur die, post ac-
cessionem magnum domesticum advo-
cans, his eum verbis alloquitur: Memo-
ria tenes, quo pacto, cum ego sæpius te
flectere enifus sim, ut insignia imperato-
ria ne recusares, tu velut longius quam
ego prospiciens, dicta mea, quamquam
ad communem fructum spectantia, re-
pudiaris: quæ autem ut meliora probaf-
ses, ea studiose constanterque servare
constitueris. At nunc quid e republica
sit, melius quam tu conjicere videor.
Nam si tunc obtinuissē, quæ jure po-
stulabam, nec ego jam in tantis curis, ac
perturbatione, nec Romanum imperium
in extremorum periculorum metu versa-
retur. Si enim modo vi morbi confe-

ΟΛΙΓΟΥ δὲ παρωχικότος χρόνου, συμβέβηκε Βα-
σιλέα Διδυμοτείχῳ δευτερίβοντα, ὅξει νοσή-
ματι περιπεσεῖν, ὃ παῖδες ἰατρῶν κεφαλικὸν σύμπτω-
μα καλεῖσιν. Ἰατροὶ μὲν οὖν ἐκ πρώτης προσβολῆς τῇ
ὀξύτητα δείσαντες τῆς νόσου, ἐκ ἀγαθὰς εἶχον τὰς ἐλ-
πίδας· καὶ Βασιλεὺς δὲ αὐτὸς, τὴν ἀδύναμιν καταβο-
λῶν ὑπώπτοσε μὴ ἐκ ἀνδρὶ κινδυνῶς τελευτήσειν. Δευ-
τέρῃ δὲ ἡμέρᾳ μὲν ἔτι προσβολῇ, τὸν μέγαν δομῆσι-
κὸν μετακαλεσάμενος, Σὺ μὲν, εἶπεν, αἰδοῦσα ὅσα-
κις ἐμὲ πέπεισεν ἐπιχειρήσαντος παρασήμοις σε κοσ-
μηθῆναι Βασιλικῶς, ὥς τι πλέον αὐτὸς εἰδὼς, τὰς
μὲν ἐμὰς διεκρῖσω λόγους, καίτοι λυσιτελουῦντα πᾶ-
σιν ἀξιοῦντος, ἃ δὲ αὐτὸς ὥς βελτίω εἶναι, ταῦτ'
ἔδεξαι παρὰ σοῦ ἀκατάλυτα πρεῖν. νῦν δὲ αὐ-
τὸς ἵστικα μᾶλλον, ἢ σὺ σοχάζεσθαι τῷ συμφερόν-
των. εἰ γὰρ ὅσα αὐτὸς ἠξίου ἐτελείτο, νῦν καὶ
ἐν θορύβῳ πολλῷ καὶ παραχῇ αὐτὸς τε τῷ
καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα πρὸς ἐσχάτους ὑπώ-
πτοσε κινδυνῶς. εἰ γὰρ με συμβαίη νῦν ὑπὸ τῆς
νόσου

νόσε κατεργαζέμεντα τελούτῃσαι, ὅπερ εἰδὲ πόρρω προ-
δοκίας, ἀδύνατον εἶναι μὴ εἰς πράγματι ὑμῖν καὶ παραχρᾶς
ἢ ἐμὴν τελευταίαν χωρήσει· διὸ καὶ δεῖν οἶμαι αὐτῶν νυ-
νὶ σαφῶς τε δέοντα τῶν πραγμάτων διδασκόντων, τῶν
μὲν ἀκαίρων φιλονεικίαν καὶ τῶν εἰς προσηκόντων ἐνστασι-
ν καταλιπεῖν· αὐτὸν δὲ ὑπὸ ὀφθαλμοῖς ὅσοι πάρεσι Ρω-
μαίων, ὑποδήμασί τε βασιλικῶς καὶ πύλῳ τῷ ἐμῷ
(ὃ δοκεῖ βασιλείας σύμβολα εἶναι) κοσμηθῆναι ἐπὶ
ἐμοῦ· καὶ μὲν καὶ αὐτὸς περιγίνωμαι τὸ νόσον, καὶ νῦν
εἰδὲν αὖ ἐν εἰργασμένον· ἃ γὰρ προσηκόντων ἐξ ἀρχῆς
καὶ δεῖν σπεύδῃς ἐχονέλθῃν εἰς πέρας, ταῦτα εἶσαι εἰρ-
γασμένα· εἰ δ' ἐξ ἀνθρώπων γένωμαι, ἢ ἡγεμονί-
αν πᾶσαν ἀναδέξασθαι Ρωμαίων σέ· καὶ μὴ δεῖν ἢ ἀ-
ναρχίαν, εἰς εἴσεις καὶ πολέμους χωρῆσαι, ἐξ ὧν δεῖν
φθαρήσονται· Βασιλεὺς μὲν οὖν τοιαῦτα σιωπῶν
σε, καὶ προσετίθει, ὡς εἰ μὴ ἀνιᾶν βέλοιο αὐτὸν, καὶ
ταῦτα νοσοῦντα νῦν, τὸ κελόμυρον ποιεῖν· ὁ δ' εἰ-
δὲν ἐλάττω τῶν ἐξ ἀρχῆς εἶχετο λογισμῶν, καὶ γνώ-
μῳ εἶχε, ὡς εἰδὲν αὖ ἐν τι γένοιτο εἰς Βασιλείας γῆ-
μα κατασταῖν· Σωιδῶν δὲ ὁ Βασιλεὺς ὡς ἐκ αὐτῶν δύ-
ναιτο πείθειν αὐτὸν ἀμείβειν τὸ γῆμα, ἐγὼ δεῖν μὴ
πέρας τῶν δέοντος φιλονεικεῖν ἐν οὕτῳ σενῶ κομιδῇ τῶν
πραγμάτων καθεστώτων, ἀλλ' αὐτοῖς πράγμασι δεῖν
χον αὐτὸν τῆς βασιλείας καταλιπεῖν· καὶ τοῖς παρεσ-
σιν ἐκέλευε τὰς τε προύχοντας τῆς συγκλήτης πρώτον,
καὶ τὰς ἄλλας εὐγενεῖα διαφέροντας, ἔπειτα ἐφεξῆς
τὰς ἄλλας ὅσοι παρῆσαν Ρωμαίων συγκαλεῖν· Ἐπεὶ ὅ-
τε συνηλθον καὶ περιέστησαν αὐτὸν, ὁ ἄνθρωπος βασιλί-
δα ἐκέλευε παρεῖναι· ὡς δὲ καὶ αὐτὴ παρῶν, ὡς μά-
λιστα εἶχε ἐπιρρώσας αὐτὸν, ὀλίγα ἄλλα διελέχ-
θη πρὸς αὐτὴν· ἔφη γὰρ· Τῶν μὲν οὖν οἶμαι, ὧν φί-
λοι, ἢ περὶ ὑμᾶς, καὶ ὡς τῶν πάντων αὐτῶν ἐπιμετάμην,
καὶ μόνον κοινῇ πάντας, ἀλλὰ καὶ ἕκαστον ὑμῶν ἰδίᾳ τὰ
μέγιστα διεργετῆσαι, καὶ ὡς ἐκ ἐμῶν παρέργω, ἀλλὰ πᾶ-
ση σπεύδῃ τῶν κοινῶν Ρωμαίων τι λυσιτελήσειν ὑμῖν χρώ-
μην συνεργοῖς πρὸς ἐμὴν, νομίζων εἰς ὑποθανῆναι
τοῖς βαρβάροις μαχόμενος ὑπὲρ αὐτῶν, πάσης ἡδίστης
καὶ μακαρώτερος ζωῆς, αὐτὸς αὖ εἰδέην Θεός, ὃ τὰ ἀ-
δύνατον καὶ τὰ κεκρυμμένα τῶν ἀνθρώπων εἰδῶς, ὁ καρ-
διῶν καὶ φρεσῶν ἐπιστῆς· ἐπεὶ δὲ, οἷς οἱ δὲ κέρμασιν
αὐτὸς, τῶν μὲν εἰς κέρμας δεῖν, ἀλλ' ὡς ὁρᾷτε περὶ
ἐσθῆτος ἡμῖν τῶν τελευτῶν, πάντας πείθων ἐργοῖς αὐ-
τοῖς, ὡς ἔτε κέρμασιν ἔτε δόξῃ, ἔτε τοῖς λοιποῖς ὅ-
σα τῶν ρεόντων καὶ φθειρομένων χρόνων προσέχειν, ἀλλ'
ἐπὶ μόνον γίνεσθαι τὰ δεῖν βίαν πάντων προσέχειν Θεῷ
καὶ πρὸς τὸ ἐκείθεν βίον αὐτὸν ἕκαστον μεταρρῶναι
καὶ μεθαρμόζειν, πρώτον μὲν ὑμᾶς ἀπαύξομαι τὰ τε-
λευτῶν δὴ ταῦτα, ἀδύνατον ὅν ἐστι ἐντι προσφύζομαι
ὑμῖν· καὶ δεῖν αὐτῶν εἰ τις ὑμῖν κεῖται χάρις ἐμῇ,
ἰκεσίαις ἰλεῖσθαι τὰ Κρεῖττον ἐμοὶ τῶν πολλὰ πολ-
λάκις αὐτῶν προσκεκρυμμένα μάλιστα νῦν δομένῳ τῆς
ἐπικρατίας ταυτησί· ἔπειτα δὲ ἡγεμόνα καὶ προσάτλῳ
αὐτῷ ἐμῇ τὸ μέγαν δομέσικον ἀφίημι ὑμῖν· Μετὰ δὲ
ταῦτα, τῶν αὐτῶν λαβόμενος χειρῶν, καὶ ταῖς χειρσὶ
τῆς βασιλείδος περιαγαγὼν, ἐχάσθη ἐν γαστρὶ Μα-
ρίαν τὴν θυγατέρα, ἢ καὶ ὑπερον Μιχαὴλ πρὸς γά-
μον ἐξεδόθη τῶν Μυστῶν Βασιλέως Αλεξάνδρου· ὁ
τὸ εἰκότος ἐφεσηκῆς τὸ ὑπερφῶς διὰ τῶν τῶν ἀν-
θρώπων σωτηρίαν τετακῆς Θεὸν τὸν Κύριον Ἰησοῦν
Χριστόν, Σοὶ ταῦτῳ, ἔφη, παραδίδωμι ὅτι πάντα
Pars I.

stus emoriar (id quod ante fores est) Edit. Paris.
forfitan mors mea molestias vobis, & pag. 240.
turbas creabit. Itaque cum jam res ipsa
officium satis doceat, valere iubenda
intempestiva pertinacia, & indecens in
repugnando perseverantia: patiendum-
que, ut te in conspectu quotquot ad-
sunt Romanorum, sandaliis imperatori-
is, & tiara mea (quæ imperii habentur
symbola) exornem. Et si quidem
convalesco, nihil novi factum fuerit:
sed quod a principio mihi erat in ani-
mo, quodque studebam ad opus perdu-
cere, hoc jam opere ipso perfectum
conspicietur. Quod si ab hominibus de-
migravero, tu totum imperium susce-
peris, neque (ut solet, cum nullus est
princeps) Romani seditionibus, & bel-
lis ad mutuam perniciem miscebuntur.
Hæc imperator hortabatur: addebat-
que, si se, & quidem nunc ægrotum
contristare nollet, ne detrectaret, quo
invitaretur. Sed domesticus semel su-
sceptæ sententiæ affixus, omnia potius
velle experiri, quam ornamenta impe-
ratoria capeffere. Sentiens porro impe-
rator fieri non posse, ut in habitus mu-
tationem consentiret, non ultra quam
fas cum eo contendendum, rebus in
tantas angustias reductis: sed factis ipsis
imperii successorem relinquendum cen-
suit: & astantibus præcepit, principes
primum aulicorum procerum, & alio-
qui nobilitate præstantes, deinde alios
ordine Romanos qui aderant accire. U-
bi affuerunt, lectulumque circumste-
terunt, etiam Augustam vocari jussit.
Qua præsentem, ut maxime potuit, se
confirmans, pauca ad eos his verbis lo-
cutus est: Meum erga vos propensum
animum, amici, & quomodo me felicis-
simum judicasset, si non solum in om-
nes communiter, sed in unumquemque
vestrum seorsum potuisset quampluri-
mum benignitatis conferre: nec levi-
ter, sed summo conatu reipublicæ Ro-
manorum, vobis adiutoribus, prodes-
se aliquid apud animum certum ac fi-
xum habuerim, ratus omni vita sua-
vius ac beatius, si pro iis contra barba-
ros decertans oppeterem, ipse, qui oc-
cultis & absconditis hominum perspicit,
quique corda ac renes scrutatur Deus,
novit. Quia vero is hoc fieri non debere
statuit, (quo judicio, ipse scit) sed, ut as-
piciatis, morte nos circumdedit, omnes
manifesto exemplo commonens, nec
pecuniæ, nec reliquis quibuscumque
fluxis ac pereuntibus incumbendum:
verum uni tantum Deo serviendum,
eique quamdiu supersis adhærendum, pag. 241.
& ad illam cælestem vitam cuique
mores suos corrigendos, aptandosque,
primum quidem hoc sermone extre-
mum vobis valedico, cum dubitem,
ecquid vos de cætero allocuturus sim:
rogoque, si quid me amatis, ut nu-
men toties, & tam graviter a me of-
fensum, precibus vestris mihi tali tem-
pore potissimum tali auxilio indigenti
propitietis. Deinde ducem, ac præsi-
dem loco meo magnum domesticum vo-
bis relinquo. Hæc fatus, compre-
hensam ejus dexteram dexteræ impe-
ratrixis, tum Mariam filiam utero ge-
stantis, quæ postea Michaeli, Alexan-
dri Mæstorum regis filio nupsit, im-
plicuit, & ante illius imaginem, quæ
supra naturam ad salutem humani ge-
neris Deum Jesum Christum pepe-
B b

rit, Tibi, inquit hanc, & Romanos omnes trado atque commendo: tibi ex hoc curæ erunt. Illico se omnes in lamenta, & gemitus effundere: nec videre licebat, nisi pectora ferientes, & crinem laniantes. Tollebatur ad æthera communis ejulatus, & confusæ omnium voces exaudiebantur: nec quisquam in tanto luctu, nisi e filice natus esset, a fletu temperare poterat. Diutule igitur universi ploratibus indulgebant: nec ad ea quæ audierant, respondere valebant. Ubi sero se collegerunt, præcepta imperatoris servare inter se decreverunt, eique ultimum vale singuli multis cum lacrymis dicentes receperunt. Per diem vero totum imperatoris jussu apertis palatii portis, quicumque volebant, ingressi, salve & vale ei dicebant: ipseque vicissim valedicens hortabatur, uti a se sancita boni consulerent. Sic itaque diem omnibus valedicendo consumpsit. Post, advocatis medicis, per Deum vivorum ac mortuorum judicem eos adjuravit, ne ipsum vetarent sancto habitu monachorum indui. Hoc se petere, non quod jam morti proximus hujusmodi genus vitæ desideraret: neque quod eos eo vellet respicere, ut si quidem sanitatis spes nulla esset, hoc ipsi concederent, sin aliqua, prohiberent: sed quo jam nihil cunctandum ac differendum putaret, quo facto esset opus, & hoc sibi jam potius esse voluptati. Quin cum sacramento asseverabat, potius eligere se in hoc habitu quotquot annis superviveret pro commissis antehac se punire, ac per pœnitentiam Deo sese conjungere, quam potentia septum, nec divinæ gratiæ cooperatum emori. Medici primum eum consolari, & affirmare, nihil gravius metuendum. Cum instaret vehementius, quæ peteret, se faciuros promittere. At ille nihilo magis quiescere, nisi & jurejurando eos adigeret, ipsum tam honesto desiderio non fraudaturos.

Edit. Paris.
pag. 242.

Ρωμαίους, καὶ τὸ ἀπὸ τῶδε σοὶ μελήσει περὶ αὐτῶν. Ὀρθῶς μὲν οὖν διδύς ὑπὸ πάντων ἦτο λαμπρὸς, & πάντες ἐξέποντο πρὸς οἰμωγὰς: καὶ ἐδὲν ἰὼ ὄραν εἰ μὴ κοπτομένους καὶ κατατιλλομένους, & ὁ διὰ πάντων ὀλοφυρμὸς ἐπιπολὺ τῷ αἵερος ἐχώρει, καὶ πάντα ἐξηκείνο συμμιγῇ. καὶ εἰς εἰ μὴ αὐτολιθίνῳ εἶχε ψυχὴν, ἴσχυσεν ἂν ἐγκρατὴς ἑαυτὴ γενέσθαι καὶ μὴ ἐπιδακρύσαι τοῖς γινομένοις, ἐφ' ἱκανὸν μὲν οὖν πάντες ἐνέμειναν τοῖς ὀλοφυρμοῖς, ἐδένος ἰχύσαντος δόπολογίαν πρὸς τὰ εἰρημένα παραχεῖν. ὅτε δὲ ἀναλαβόντες ἑαυτὰς, συνέθεοντο τὰ ἐξεταγμένα ἐμπληροῦν, καὶ προσαγορεύοντες τὰ τελευταῖα ἑκάστος Βασιλέα, δάκρυσι περιρρέοντες ἀνεχώρου. ὅτε πάσης ἧ τῆς ἡμέρας ταυτιστὶν ἔτω προσεταγμένον ὑπὸ Βασιλέως ἔν τοις Βασιλείοις θυρῶν ἀναπεταθεῖσων, πάντες εἰσιόντες ἀκωλύτως προσηγόρευον Βασιλέα, καὶ ἠσπάζοντο τὰ τελευταῖα. καὶ αὐτὸς ἀνταπαζόμενος αὐτὰς, τὰ ἐξεταγμένα ὑπ' αὐτῶν παρηγγύα σέργειν. Οὕτω μὲν οὖν ὅτε πάσης τῆς ἡμέρας τοῖς πᾶσι συνταττόμενος διετέλεσεν ὁ Βασίλεύς. μετὰ δὲ τῷτο προσκαλεσάμενος τὰς ἱερέας, ἄρχιζον αὐτοὺς, Θεὸν τὸν ζῶντα κεινέντα καὶ νεκρὸς, μὴ ἀποσερήσαι τὰ σχήματος τῶν μοναχῶν, ἀλλ' ἐπιτρέψαι οἱ τὰς ἀξιώθῃαι. ἔφασκε δὲ μὴ ὡς ἡδη τελευτῶν ἐφίεσθαι τὰ τοιαῦτα βίαι μὴ δ' αὐτὰς πρὸς ἐκείνῳ ἀποβλέπειν, ὡς εἰ μὲν μηδεμία εἴη ἔπεριγνήσεσθαι αὐτ' ἐλπίς, ἐπιτρέπειν, τοιῶντιον δὲ κωλύειν, ἀλλ' ἡδη πρᾶττειν μηδὲν ἀναβαλλομένους, τῷτο ᾧ αὐτὰς μᾶλλον εἶναι πρὸς ἡδονήν. καὶ ὅρκους ἰχυρίζετο, ἢ μὴ αἰρεῖσθαι μᾶλλον ἐν τῷτῳ τῷ σχήματι ὅσα δὴ ποτὲ ἐπὶ ἐπιβίῳς ὑπὲρ τῶν πρὸ τῶν πεπλημμελημένων διδύειν αὐτὸν, καὶ ὅτε μετανοίας Θεῷ προσοικειοῦν, ἢ ἅμα τῷ περιβαλέσθαι ἀπελθόντα μὴ πρὸς ἐπεργάσασθαι τῷ χαρίσματι. Ἀσκησιὰ δὲ πρῶτα μὲν παρεμυθεῖτο τοῖς μὴδένος δεινῷ συμβησομένῳ. ἔπειτα ὡς ἐπέκειτο σφοδρῶς, καὶ ἂν ἐδεῖτο ὑπὸ χνῆντο πρᾶττειν, ὁ δ' ἐδὲν μᾶλλον ἐπείθετο εἰ μὴ καὶ ὅρκους αὐτὰς καταλάβοι, ἢ μὴ αὐτ' τῆς καλῆς ἐπιθυμίας μὴ ἀποσερήσειν.

CAPUT XV.

De Xena matre imperator nihil statuit. Magnus domesticus juramenta excipit: Præfectos urbium decernit; insignia imperatoria quartum repudiat: ut Constantinum despotam occidat, aut oculos ei eruat, adduci nequit, eumque occulte liberum dimittit. Protostrator Byzantii præfectus de statu imperatoris fit certior; jubetur ipse jurare, & aliis juramentum deferre.

IN GRAVESCENTE morbo, & in deterius proficiente, Palæologa Cantacuzena ejus cognata astans interrogabat, a quid de Xena matre decerneret. Cum responderet, Nihil: existimans illa, sævitia morbi non percipisse quæ dicebantur, interrogationem iteravit, & quæsitit etiam tertium. Tum ait, non posse duos imperare, idque fœminas. Magnus autem domesticus egressus, pro inveterata consuetudine in morte imperatorum sacramenta indixit, super his capitibus scilicet: b Se Annam imperatricem dominam, ac rerum principem agnoscere, eique fidem integram, ac sinceram præstituros. Magno domestico in omnibus libenter obtemperaturos. Sic juramenta concipiebantur, dabanturque ordine ab omnibus. Ipse porro in

Η ΝΟΣΟΣ ἧ ἐπετείνετο μᾶλλον & προέκοπτεν ἐπὶ τὸ χεῖρον. ἡ δὲ αὐτῷ Παλαιολογίνα παρῆσα, ἡ Καντακουζηνὴ, ἤρετο περὶ τῷ μητρος τῷ Βασιλίδος Ζένης, εἴ τι διατίττοιο περὶ αὐτῆς. ἀποκρινάμενου δὲ, Μηδὲν, νομίσασα ὑπὸ τῆς νόσος μὴ ἐπαισθάνεσθαι τῶν λεγομένων, αὐτὴς περὶ τῷ αὐτῷ ἐπαγγέρετο καὶ τρίτον. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, μὴ δυνάσθαι δύο τοῖς πράγμασιν ἐφιστάειν, καὶ ταῦτα γυναῖκας ἔσας. Οὐ μέγας δὲ δομέσικος ἐξελθὼν, ὅρκους προσέταξε γίνεσθαι καὶ τὸ ἐπιπρατῆσαν ἐξ ἀρχῆς ἔθος ἐπὶ τῇ Βασιλείῳς τελευτῇ. καὶ ἐγίνοντο ἐπὶ τοῖςδε. Στέρχειν Ἀννα τῷ βασιλίδῃ, Κυρίαν καὶ δεσπόζουσαν τῷ πραγμάτων, καὶ τῷ πίσιν αὐτῇ καθάραν καὶ ἀδολὸν τρεῖν. πείθεσθαι δὲ πάντα καὶ μεγάλῳ δομίστικῳ, καὶ τὰ κελδομένα ὑπ' αὐτῆς μηδὲν ἀντι-

λέγοντας ποιεῖν· ἔγω μὲν οὖν ἐγίνοντο οἱ ὄρκοι, πάντων ἀμνηστικῶν ἐφεξῆς· αὐτὸς δὲ τὰ πράγματα διόκει· ἢ αὐτῷ ἀρεστὰ ἐδόκει ἔχειν, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐπέτρεπε τῶν πόλεων οἷς ἔκειτο δεῖν· τῷ δὲ, ἀφῆρτο· ὅσοι δὲ Ρωμαίων εἰς Διδυμότειχον ἔτυχον τότε παρόντες, καὶ τὴν συκλήτην μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς στρατίας, τὸν μέγαν δομέσικον ὡς ἀγκυλὸν συνελθόντες τὰ βασιλικά σύμβολα παρεδέδαι· τὰ τε ἄλλα ἰχυρίζομενοι δίκαιον εἶναι, καὶ ὅτι ἔγω ἡπαίξαιτο βασιλεὺς. Οὗ δ' ἀνένδον τε, καὶ ἐκείδον μὴ παρενοχλεῖν ὡς ἀδυνάτα ἀξιοῦσι. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ Δεσπότης, ὃν ἐν ἀρχαῖς τῆς ἰσορίας μάλιστα ἐν Θεσσαλονίκῃς ἐφημῶν ἀχθύναι δεσμώτην, καὶ ἡμᾶς τε ἡμφοισμένον μοναχῶν, καὶ Κάλιστον ἀνομασμένον, ἐτιμὲν ἐν δεσμωτηρίῳ καὶ τὸ Διδυμότειχον ἐφρεῖτο. Δείσαντες δὲ οἱ παρόντες τῷ συκλητικῶν καὶ τῆς στρατίας μὴ τῇ βασιλείᾳ τελομένησαντος ὁ Δεσπότης τῷ δεσμωτικῷ ἡπαίξαι, εἰσὶν πάλιν τοῖς Ρωμαίοις ἐγγεῖν, καὶ τὰ πράγματα ἡπαίξαι, πόλεμον ἐμφύλιον κινήσας, ἢ βασιλείᾳ αὐτῷ περιποιούμενος, πρὸς τὴν μέγαν δομέσικον ἐλθόντες ἐδέοντο αὐτὸν ἀποκτείνωσαι (τίτῳ δὲ μάλιστα τοῖς πράγμασι λυσιτελεῖν). ὁ μέγας δὲ δομέσικος, δεινῶς τε ἀπάνθρωπον ὦπτο τὸ πρᾶγμα ἐσθλόν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπεχείρει πείθειν, μηδέποτε λέγων παρασύναι ἂν αὐτῷ περὶ αὐτῶν τοιαῦτα καὶ βελοῦσάδαι· ἐεῖπεν περὶ Δεσπότη. εἰ δὲ μὴ καὶ ἀπ' αὐτῶν αὐτοὶ σκεῖναι τὰ δέοντα ἦσαν ἱκανοί, ἀλλὰ τῷ γε βασιλεὶ ἐξῆλθαι διδασκάλῳ αὐτοῖς πράγμασι παιδύοντι ἄχει πῦρ, Θεῷ δὲ θάρρειν ὡς καὶ εἰς τῶν πῶν συνομένῳ καὶ παιδύονται ἄχει πολλῶν, μὴ ὡμῶς μηδὲ φοβικῶς εἶναι, καὶ ταῦτα πρὸς ὁμοφύλους. Τίνος δὲ κατεφίσατο θάνατον ὁ βασιλεὺς, καὶ ταῦτα ἐκ ὀλίγης αὐτῷ ἐπιβλεπόντας δίδων, ἐαυτοῦ χειρας μονομαχίῃ; εἰ δὲ αὐτὸς ὑπὲρ αὐτῶν ποσάυτῃ ἐχρήσατο φιλανθρωπίᾳ, καὶ ἡμᾶς ὑπὲρ αὐτῶν δίκαιον θνήσκων ἀγχιώτερος ὀφθῆναι, ἀλλ' ἀποσάντας τῶν τοιούτων λογισμῶν, ἡμερώτερα καὶ μετρώτερα βελοῦσάδαι περὶ τῶν ἀνθρώπων. οἱ δ' ἐφασκεν οὐ περιόφειται ἐκόντες εἶναι εἰς πολέμους ἐμφύλιους καὶ εἰσείας καὶ παραχᾶς τὰ πράγματα χωρήσοντα Ρωμαίοις. αὐτοὶ δὲ εἰδέναι ὅπως ἐλυμμένα τοῖς πράγμασι ὁ τῷ βασιλεὶ πρὸς ἀλλήλους πόλεμος. διὸ μάλιστα μὲν αὐτῶν δεῖσθαι τὰ ὑπομοιῶντα κακὰ ἐκ ποδῶν ποιεῖν. καὶ μὴ τὰς περὶ βασιλείας ἐρίζοντας ζῆν ἔαν· εἰ δὲ μὴ, τὰ τε δόλτερα, ἐκτεφλοῦν· ὡς ἂν μὴ αὐτοὶ σερίσκωνται τῷ ζῆν, μὴ αὐτοῖς αἰτίαι γίνονται πολλῶν κακῶν. Οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπον· καὶ παρεσκδασμένοι ἦσαν ὡς εἰ μὴ πείθοιτο ὁ μέγας δομέσικος αὐτοῖς, καὶ * ἀκόντες ἐν δεσμωτηρίῳ τὸν Δεσπότην ἀποκτενοῦντες. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν λόγων συνορῶν, καὶ βελοῦσας αὐτῶν ἀποτρέφει τῆς ὀρμῆς, τὸ μὲν ἀποκτείνωσαι, εἶπεν, ἐδὲν ἐξέσαι τρόπον, καὶ περὶ δεῖν ἂν αὐτὸς τῷ βασιλεὶ ψυχῇ φόνον συγγενικῶν δι' αὐτὸν καταχρανθεῖσαν. τὸ δὲ ἀποσπεῖν τῷ ὀφθαλμῶν, μάλιστα μὲν καὶ αὐτῷ βούλεσθαι ἐκὼν εἶναι ὡς ἂν δὲ μὴ ὑπαφίαν παρέχῃ εἰσεως καὶ παραχῆς, σκεψαμένῳ τῆς νυκτός, ὅτι ἂν λυσιτελοῖη τοῖς πράγμασι ποιήσειν εἰς τῷ ὑπεραίαν. Οἱ μὲν οὖν ἐπείθοιτο τοῖς λόγοις, οἱ δὲ ἀπαλλάξεσθαι πραγμάτων, ἔαν τῷ ὄφειν ὁ Δεσπότης ἀποσπερῇ. αὐτὸς δὲ νυκτός τεταρτῇ τῷ πισοτάτων οἰκετῶν, ὁ Δεσπότης ἐκέλευεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου λαβόντας, ἐν

Paris I.

regunda republica quod optimum indicabat, id sequebatur: & urbium praefecturas mandabat, quibus mandandae, & auferere, quibus auferendae videbantur. Quotquot vero Romanorum tunc Didymotichi degebant, non optimatum modo, verumetiam deducibus exercitus, ad illum accedentes urgebant ad usurpanda insignia imperatoria: asserentes, & aliis de causis id justum esse: quia imperator ita decrevisset. Renuebat domesticus, petebatque, ne postulantes quae ipse facere nequitiam posset, molestiam sibi exhiberent. Constantinus despota, quem non longe a principio huius historiae Thessalonica in vinculis, cultu monachi adductum, & Callistum appellatum demonstravimus, adhuc Didymotichi in carcere attinebatur. Timentes igitur qui aderant primores, & principes exercitus, ne imperatore defuncto, despota e custodia elapsus, novam inter Romanos seditionem concitaret, civilique bello fato imperium sibi aufereret, & rempublicam perderet, magnum domesticum adeuntes precantur, uti hominem e medio tollat: id enim communi maximopere profuturum. Illi res plena inhumanitatis, & crudelitatis visa: idque ipsum alii ut crederent, perficere nitebatur, autumans, numquam se cogitaturum fuisse, eos in despotam istiusmodi aufuros meditari, ac proloqui. Nam si ipsi per se, quid officii ratio exigeret, videre non possent: at imperatore licuisse pro magistro uti, qui usque nunc factis eos docuisset, Deo se fidere, qui etiam de cetero affuturus, & in longinquum tempus eos docturus esset, ne saevi, & ad civilem potissimum sanguinem fundendum proclives sint. Quem enim morte damnasset imperator, quamvis non paucos sibi insidiatos, & tantum non sua manu eum jugulare cupientes invenerit? Quare si ipse pro se ipso tanta est usus humanitate, inquit, nec nos aequum est in nostra ipsorum causa belluarum immanitatem superasse existimari: sed his cogitationibus depositis, mansuetius, ac moderatius in illum consulere. Tum Romani, haud se volentes imminetia bella civilia, seditiones, rerumque omnium perturbationes passuros: nosse enim, quam diram cladem patratum inter imperatores bellum communi invexerit. Idcirco vehementer etiam atque etiam orare, malis impendentibus obviam eat, nec imperii aemulos vivere sinat: aut saltem oculos illis effodiat, ut hac ratione nec ipsi vitam amittant; & aliis multorum incommodorum auctores ne fiant. Haec fuit eorum postulatio. Quod nisi magnus domesticus annueret, vel invito ipso, despotam in carcere contrucidare constituerant. Id cum & ipse ex eorum sermone animadverteret, & eos ab hoc turbulento animi motu avocare cuperet, occidi illum nullo modo permitturum dixit; nec passurum, imperatoris animam, cognati caede sua opera contaminari. Ut autem vel lumina ei effodiat, etiam huc adigi nequitiam posse. Verum ut ne seditionis, ac tumultus materiam ministrare videatur, noctu se capturum consilium, & die crastino facturum, quod e republica fuerit. Quibus illi verbis pacati, omni jam molestia

Edit. Paris.
pag. 243.

Bb ij

Edit. Paris.
pag. 244.

defunctos se arbitrabantur, si despo-
ta exocularetur. Ea nocte famulis tri-
bus, iisque fidissimis mandat, despo-
tam carcere educant: loco subterraneo
quam liceat tutissime abscondant: in
Adra præterlabente fluvio naviculam
evertant; rumore clanculum ferant,
primum quidem e custodia profugisse,
deinde in flumine summersum periisse.
Famuli iussa faceunt, despotam sub
terra locis secretissimis occulunt. Si-
mul atque luxit, fama diditur, despo-
tam e carcere evasisse. Ingens statim
tumultus ac turbæ: & res omnium ju-
dicio ad seditionem spectare. Sed ubi
de subverso actuariolo auditum est, di-
vinitus aquis præfocatum rati, turbas
facere, & seditionem aliquam timere
desierunt. Despota igitur hunc in mo-
dum & mortem, & oculorum orbita-
tem effugit. Domesticus Calamanum
Lascarim Byzantium ad protostrato-
rem præfectum, super statu imperato-
ris significando misit: præcepitque, ut
& ipse, de quo supra dictum est, iura-
mentum ederet, atque eo optimates, &
principes civitatis obligaret; qui quam
maturrimè paruit.

μυχοῖς κατακρύψαι γῆς ἀσφαλῆσαι εἰς ὅσον μάλισ-
τ' ἂν ἔξῃ. κατὰ δὲ τὸν παραρρέοντα ποταμὸν, ὃς Ἀδρα
καλεῖται, ἀκάτιον ἀνατρέψαι, φήμιν δὲ κρύφα ἔξ-
δοῦναι, πρῶτα μὲν ὡς ἔξιδράσει τοῦ δεσποτικῆς ὁ
Δεσπότης. ἔπειτα δὲ ὡς ἀποπνιγὴν κατὰ τὸν ποταμὸν.
οἱ μὲν οὖν ἐποιοῦν κατὰ τὰ κελεύσματα. ὁ δὲ Δε-
σπότης ἐκέρυπτο ἐν ἀδύτοις γῆς. ἅμα δὲ πρῶτ' τοῦ
ὄρθρου φήμη διεδόθη, ὡς ἔξιδράσει τὸ δεσποτικὸν ὁ
Δεσπότης. καὶ πάντες ἦσαν ἐν θορύβῳ καὶ παραγῇ,
οἰόμενοι ἤδη τὰ ἀράγματα εἰς τὰς ἡμέρας χωρεῖν. Ἐπεὶ δὲ
ἐπύθοντο περὶ τῆς ἀνατετραμμένης ἀκατίου κατὰ τὸ πο-
ταμὸν, λογισάμενοι αὐτὸν ἐκ προνοίας ἀποπνιγῆναι,
κατεξέλιοντο τὸ θορυβουῦντες, καὶ ἐκέλευον τὴν εἰσεως
προσδοκίαν ἐδεμίαν εἶχον. ὁ Δεσπότης μὲν οὖν ἔτι
διέφυγε τὸ ἀποθανεῖν πρὸς τὴν μηδὲ τῷ ὄφειον ἀποσε-
ρηθῆναι. Λάσκαριν δὲ τὸν Καλαμάνου ὁ μέγας δομέ-
σικος εἰς Βυζάντιον πέμψας πρωτοστράτορι ἐπιβόησεν
αὐτῷ, τὰ περὶ Βασιλέως ἐδήλου. ἐκέλευε τὸ αὐτὸν τὸ
ὁμνύειν τὸν κροαιρημένον ὄρκον, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέ-
πειν τῷ συγλητικῶν, καὶ τοῖς δυνατοῖς τῷ Βυζαντι-
ων. καὶ ὅς μελλήσας μηδὲν, ἐποίει τὰ προστεταγμένα.

C A P U T X V I.

*Andronicus senior vitæ suæ timens, fit monachus. Junior iterum flagitat mo-
nasticum habitum, & cum ingenti gaudio impetrat. Domestico subirascitur,
per quem stet quo minus pater spiritualis, quod maxime cupiebat, ad se in
tali tempore veniat. Domestici lacrymæ. Medicus quoque ejus stropham æ-
gre fert; & domestici cum eodem expostulatio. Nolebat enim cucullo indui
imperatorem quod eum speraret posse convalescere: timeretque ne oppressus
gaudio, quod quibusdam accidit, moreretur, aut in posterum inter mona-
chos vivere obstinaret. Quomodo eundem medicum terruerit. Mandatum
ultimum imperatoris de corpore suo exanimi.*

ANDRONICUS porro senior,
nepotem difficili morbo confi-
stantem prope a janua lethi abesse
accipiens, & jam ut in obitu impe-
ratorum mos est, sacramenta dici a ti-
mensque, ne eo extincto quidpiam
novi de se fieret: & reperirentur, qui si-
bi animam extorquerent, quod ipsum
rursus imperium invasurum putarent,
rogavit in numerum monachorum
referri: quod ita demum se vitam
retenturum confideret, & proto-
stratoris permissu vestem detritam
induit, mutatoque nomine, pro
Andronico Antonius appellatus est.
At imperator cum ob morbi ma-
gnitudinem spiritum ultimum jam
jam se ducturum crederet, coactis
medicis, Probe recordamini, inquit,
quæ vobis ad monasticam vestem
obtinendam dixerim: non quia de
vita prorsus desperassem; sed quia
arbitrarer etiam si firmam spem so-
spitatis haberem, in utramque par-
tem id mihi bono fore. Sive enim
vivorum numero exemptus fuero,
proderit mihi coram incorrupto ju-
dice in terribili illo judicio: cum
pœnitentium habitu apparere: sive
convalesco, multo melius erit, con-
cessum vivendi spatium in peccatis
meis per pœnitentiam expiandis con-
sumere. Cæterum vos, qui jurati pro-
misistis, non me tali bono privati-

AΝΔΡΟΝΙΚΟΣ δὲ ὁ κροισυτέρως Βασιλεὺς πε-
ρὶ Βασιλέως τῆς ἐγγύτης ὡς νοσήματι ὀξεί κα-
ταχεθεῖς, προσδοκίμους εἶναι ἀποθανεῖν, ὁρῶν δὲ καὶ
τὰς πελεμένους ὄρκους, οὓς ἐπὶ Βασιλέως ἦδει γινο-
μένους τελευτῇ, δέσας μὴ τελευτήσαντος αὐτοῦ νεωτε-
ρεῖν τι περὶ αὐτὸν καὶ ὑπὸ τινῶν ἀποσερηθῇ τὸ ζῆν οἰ-
ησόμενων ἐπιδήσειν πάλιν τῇ ἀρχῇ Ρωμαίων, ἡμ-
στατο γενέσθαι μοναχὸς, οἰόμενος ἔτις ἂν ἐξφυγεῖν
τὸ ἀποθανεῖν ἂν ὁ ἐγγυτος τελευτήσῃ. ἐνδόντος δὲ
πρωτοστράτορος ῥάκη τε ἐνέδω, καὶ Ἀντώνιος ἐξ Ἀνδρο-
νίκου μετανομάδῃ. Ἀνδρόνικος δὲ ὁ Βασιλεὺς τῇ νόσῳ
συνεχόμενος δεινῶς, καὶ ὅσον ἔτι νομίζων αὐτὸν ἀ-
πολείπειν καὶ τὸ ζῆν, τὰς ἰατρὰς προσκαλεσάμενος,
Τμῆς, εἶπεν, ἴτε σαφῶς ὅσα τε διελέχθην πρὸς
ὑμᾶς αὐτὸς τῇ τῷ μοναχῶν ἐφέμῳ χήματος ἐπι-
τύχειν, ἔχ' ὡς ἤδη παντάπασιν ἀπηγορεύω τὸ ζῆν,
ἀλλ' εἰ καὶ βεβαίως ἔχομαι τὸ περὶσεῖναι τὰς ἐλ-
πίδας, οἰόμενος ἔχειν ἀμφοτέρωθεν καλῶς. ἂν τε
ἴδω ἀπέλθω πρὸς τὰς πλείους, ἐν καλῷ μοι κεί-
νεται τῷ ἀδικάσῳ Κεῖτῃ τὸ τὸ μετανοίας ἔχοντα χή-
μα ὀφθῆναι ἐπὶ τῆς δίκης ἐκείνης τῆς φοβεράς.
ἂν τε περιγένομαι τῆς νόσου, μᾶλλον βέλτιον, ὅ-
σον καὶ κατὸν ὀρήσω μετανοίας ἀπολύσασθαι τὰ
πεπλημμελημένα. ὅσα τε ἐπηγγέλαδε αὐτοῖς, ὁ
ὄρκους ἐπιβεβαίωσαντες τὰς λόγους μὴ τὸ τοιοῦτον κα-

pag. 245.

λα ὑποσηρήσειν, νυνὶ δὲ τὸναντίον ἅπαν ὁρῶ γινώ-
μενον. αὐτὸς τε ᾧ ἤδη ὀλίγον ὑποδέω τὰ ἀφύχους ἐ-
οικέναι, καὶ ὑμᾶς πάντα μᾶλλον ἢ τὸ τὰ συμπερόντα
καὶ φίλα ἐμοὶ ὁμιλοῦντες φράττειν ὁρῶ. Διὸ δὴ καὶ
δέομαι ὑμῶν, μὴ ἐπεὶ πλεῖον καταχρήσασθαι τῇ
ἀμελείᾳ, καὶ μίτριά τινα, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ κατενώτα-
τα βλαπτίση. ἀλλ' ὃ μὴ πρότερον, νυνὶ σπεύδασαι
καταφράξασθαι πρὶν ἢ τὸ τέλος ἐπίσῃ. Βασιλεὺς μὲν
οὕτω τοιαῦτα εἶπεν· οἱ δὲ ἰατροὶ μέγα ἀνοιμώξαντες,
καὶ πολλὰ πολλὰ ἐπιδέξαντο, εἰ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν
ἐν ἐπισήμῃ τῆς θεραπευτικῆς ἐγένοντο, ὥς τε τοιαῦ-
τα ἐπιδεῖν, ἐπέτρεπον ὃ, τι ἂν βέλαιοτο Βασιλεῖα
φράττειν περὶ ἑαυτῆς· ὃ δὲ ἀκούσας, ἔνθ' αὖτε ἐγένε-
το ὑφ' ἡδοῆς, καὶ ὥς ἤδη λαμπρά τινα δότυχ' ἔκλυε,
τὸ μέγα δ' οὐκ ἐκείνη μετεκαλεῖτο, ἢ μὲν σπεύδ' ἐκείνου
πατέρα τὸν πνευματικὸν καλεῖν τὸν ἑαυτῆς· ὃ δὲ τῷ γε-
γεννημένων εἰδὼς μὴδὲν, ἐπ' αὐτὸν ἀνέστη καὶ αἰτίαν τὴν κλή-
σεως ἢ τις εἴη· ἐπεὶ δὲ μάθοι, Βασιλεῖ μὲν ὑπὲρ
χρεῖτο τὰ κελεύοντα ποιεῖν· τοῖς ἰατροῖς δὲ ἐπετί-
μα τε καὶ μετρίως, καὶ αὐτὸς ὑπερβαίνειν ἐκ ἀνεκτῶς. τρι-
βομένης δὲ ἐπιπολὺ τῆς ὥρας καὶ τῆς πνευματικῆς πα-
τρός οὐ παραγινόμενου, αὐτὸς τε ἐπ' αὐτῷ τὴν ἀφι-
ξιν, καὶ τὰς ἰατρὰς τὴν αἰτίαν τῆς μελλήσεως ἠρώτα.
συνεὶς δὲ λατὸν τῶν λεγομένων ὑγιᾶς μὴδὲν αὐτὸς λέγειν,
ἐσοχάζετο παρὰ τῆς μεγάλης δομῆς καὶ καλύεσθαι τὴν
φράξιν· ἢ μετακαλεσάμενος αὐτὸν, τῆς τε ἐκ πρώ-
της ἡλικίας πρὸς ἀλλήλους αὐτὸν ἀνέμιμνησκε φιλίας, καὶ τὴν
μὴδὲ πᾶν μὴδ' αὖτε παρὰ πάντα τὸν βίον ἀδελφικὸν ἐτε-
ρῶν παραχῆς καὶ σκανδάλου ἀφορμὴν παρεσχέμεναι. νυ-
νὶ δὲ ἀπορεῖν ὅθεν ὁρμώμενος ἔπος ἐξέπιπτε εἰς βα-
λὴν ἀχθόμενον αὐτῷ εἰς ἄδην παραπέμψαι. μὴ δὴ
τοιαῦτα με ἐργάσῃ κακά, ὦ φίλων, ἔλεγον, ἄριστε,
μὴδὲ καταπρόν μοι τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας· ἀλλ'
ὥς περ πολλὰς ὑπὲρ τῆς δυσῆς σώματος τῆς πάσης
σπεύδ' καὶ προθυμία σεαυτὸν ἐνέβαλες εἰς τὰς κινδύ-
νας, ἔγωγε νυνὶ πολλὰ πλεονεκτοῦντος κατὰ ψυχῆν,
πρόσῃτι πάσῃ προθυμίᾳ, καὶ μόνον ὅρα τὴν φιλίαν,
ἀλλ' ἵνα μὴ καὶ δίκας ὑποσχεῖς τῷ πάντων Κριτῇ,
τό γε εἰς σέ ἡκον ἀποσηρήσας αὐτὸν ψυχῆς, ὑπὲρ ἧς αὐ-
τὸς θάνατον εἴλετο καὶ σαυρόν· μὴδὲ κατὰ τρεῖς τὸν και-
ρὸν, ἔπος ἀναγκαῖον ὄντα, ὃν αὐτὸς εἰρεῖν ἐκ ἐξέ-
σαι ἔφαυγοντα νυνὶ· ἀλλ' ὁχλῶν τε πολλῶν δέομενον καὶ
αποδῆς καὶ τυχέσης. Εἰ γὰρ καὶ ὃν ἀναλίσκω σοὶ δια-
λεγόμενος χρόνον, ζημίαν ἡγνῆμαι τὴν ἐσχάτῃ. Ο μέ-
γας δὲ δομῆς ἀποκρίνασθαι μὲν ἰσχυρὸν ἐδὲν τῆς
ψυχῆς ἡδὲ τῇ λύπῃ καταβεβαπτισμένης· ἐξω δὲ ἐλθὼν
ἀνδρῶς τε πικρῶς, καὶ τὴν φιλίαν ἀνεκαλεῖτο. καὶ μι-
κρὰ μὲν ἐδίδου ἀφείναι καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς θρήνοις.
ὅμως δ' ἀνελάμβανε τε πάλιν ἑαυτῇ, καὶ τὰς εἴσεις ὕδα-
τι τῶν δακρύων ἀποκαθαίρων, ὥσπερ ἄλλ' ἀσχοχόντος ἀ-
δάκρυτος ὥρῃτο Βασιλεῖ. ὥς δὲ ὁ Βασιλεὺς συχνὰς ἀγ-
γέλης ἐπιπέμπων, τὴν τὴν πνευματικὴν πατρός ἀφίξιν ἐ-
πέσπευδεν, ὁ μέγας δομῆς πέμψας, τὸν μὲν πνευ-
ματικὸν ἐκέλευεν ἐξω διδυμοτείχ' ἡγεῖν, καὶ δευτερεῖν
ἐν προαετοῖς ἀχρὶς ἂν αὐτὸς τὴν εἰσοδὸν ἐνδῶ, πρότε-
ρον δὲ μὴ εἰσιέναι, μὴδ' εἰ πάντες ἄνθρωποι ἐπιτρέποι-
εν· ἔπειτα δὲ αὐτὸν ἐκείνους παραλαβὼν, εἰσῆγαγον ὡς Βα-
σιλεῖα, ἔφασκε τε τὴν μὲν εἰσθότῃ τῆς πόλεως ἀποδη-
μεῖν, ἢ ὅπως προσιθεῖς ὡς ἀληθεῖς, τῶν δὲ εἰσαγα-
γεῖν ἐδαμῶς ὄντα σοὶ ἐν συνηθείᾳ, ἢ πάντ' ἀκούοντα δὲ τὸ

ros, nunc omnino pugnancia facitis,
ut video. Nam cum ego paulum di-
stem a mortuis, vos alia potius o-
mnia, quam quæ mihi utilia, & jucun-
da sint, cogitatis. Quamobrem oro,
ne diutius negligentes, me non me-
diocri, sed summo detrimento mul-
ctetis: & quod hactenus omisum est,
nunc refarcire studeatis, priusquam fi-
nis vitæ superveniat. Hactenus impe-
rator. Medici erumpentes in lacry-
mas, multumque ac sæpe optantes,
artem medendi numquam didicisse, ne
talia intuerentur, imperatorem suo fi-
bi arbitrio permiserunt: qui præ læti-
tia vix mente constans, ac velut do-
na beata consecutus, magnum dome-
sticum accersit, & patremque suum spi-
ritualem vocatum celeriter ire jubet.
Ille ignarus omnium, quam ob cau-
sam accersendus sit quærit: qua intel-
lecta, se facturum recipit: rem in-
digne fert, medicos acerrime incre-
pat. Hora propemodum transacta, &
patre spirituali nondum veniente, im-
perator ut adveniret instabat: & ex
medicis causam cunctationis sciscita-
batur. Sed cum nihil sincerum, ac
simplex responderetur, a magno do-
mestico moras objici, negotiumque
impediri conjiciebat. Quem adesse
jussum, amicitia a parvis instituta
admonuit: & quomodo numquam in
omni vita alter alteri auturbationi,
aut offensionis fuisse. Nunc autem
nescire se, quo impulsu sic de indu-
stria se tanto gravatum pondere ad in-
feros velit transmittere. Ne, inquit,
amicorum optime, tanto malo me
maestaveris: neve salutis meæ spem
prodideris: sed quemadmodum cre-
bro pro hoc misero corpore cupidif-
sime, studiosissimeque in discrimina-
te obtulisti: sic nunc multo in mayo-
re periculo versantem animam meam
defende: idque non propter amicitiam
nostram solum, verumetiam ne uni-
versorum judex pœnas abs te reposcat,
qui, quantum in te fuit, animam illi
abstuleris, pro qua ipse in cruce suffixus
necem pertulit. Noli hoc tempus,
quæso, tam necessarium, quodque in
multis precibus cum studio singulari
ponendum est, negligere atque contem-
nere: quod si nunc præterierit, frustra re-
quiretur. Ego vero quod hoc quantum-
cumque intervallum tecum loquens con-
sumo, mihi damnosissimum judico. Ad
hæc magnus domesticus dolore absor-
ptus obmutuit: egressusque foras, ami-
ci nomen inter amaras lacrymas inge-
minavit: quas tam largiter profudit, ut
cum ipsis pene animam profunderet.
Verumtamen se collegit iterum, ablu-
taque facie, imperatori, velut alio
quopiam, non se ægotante, nec flevif-
se quidem visus est. Qui cum nuntios
duplicans, spirituales patrem ad se ac-
celerare juberet, magnus domesticus
per certum hominem patrem illum
monuit, ut Didymoticho exiens, in
suburbio tantisper maneret, quoad
ipse ingressum illi permetteret: citius
caveret ingredi, quamvis id omnes
mortales ei demandarent. Alium vero
in ejus locum subornatum ad impera-
torem introducit, narrans, ordinarium
abesse peregre: & addit juramentum,
se vera loqui. Hunc autem, etsi mini-
me consuetum, ejus coactu ab se invi-

Edit. Paris.
pag. 246.

to ac nolente adduci. Imperator eo salutato, Tempus est, inquit, pater, ut spiritualement mihi medicinam facias, scientiamque in me exerceas omnium humanissimam: animamque multis molestiis discruciatam, & afflictam sanes, atque in salutarem semitam deducas, & poenitentiae indumentis, operibusque judicem illi ad misericordiam praepares. Ille imperatorem resalutans, non ei licitum esse dixit, vivo etiamnum patre, cui se in spiritualibus subiecisset, alium pro eo deligere: tali praesertim articulo, quo hinc migraturus, & inter ordines angelicae reipublicae collocandus esset: quandoquidem & in omni vita eo praepatore uti, & tamquam Deo alicui auscultare justum sit: nec ita obiter, & temeritate quadam a quocumque his sacris initiari: hujusmodi enim ut loqueretur, edoctus erat. His verbis non parum irritatus imperator magnum domesticum in crimen vocavit, ab eo salutem suam impediri affirmans. Qui cum suffragaretur his, quae spiritualis dixerat, testareturque abesse illum, cui oporteret talia committere, & insuper polliceretur, si quando rediret, sine procrastinatione affuturum, credens imperator, quievit. Caeterum Barys medicorum longe experientissimus indignari, viderique haud passurus, imperatorem, cujus vita in extremo discrimine esset, a magno domestico delusum, salutem amittere. Quare ipsum, (puta imperatorem,) docere instituit, quae circa patrem spiritualement per technam conficta essent: nihilque impedire, quo minus alius absentis munus fungeretur, cum omnium opifex omnibus partibus spiritualibus ex aequo eandem potestatem condonaverit. Domesticus odoratus, quid Barys coqueret, eum extra conclave educit, & Quantum conjectura praecipio, inquit, imperatorem dementare vis, ut habitum monasticum e cujuscumque patris spiritualis manibus induat, ad quod illum jam pridem extimulasti. Ac tunc quidem quod expertus tale quidquam non esses, conditionemque rei ignorares, a supplicio excusare: si denuo quippiam hujusmodi, aut deterius aliquid conabere, scito tibi non sic abiturum. Primum enim, si hoc imperatore orbemur, non dabitur nobis in foro rerum venalium emere alium. Atque ut daretur, in talem, id est, omnimodis optimum, non incidemus. Nam quorum in manus tantum imperium tradendum est, eos omnia prospiciens Deus, pro rata portione ad principatus magnitudinem condere atque aptare consuevit. Ad hoc, quam multi cum periculosis morbis luctantes, & a medicis desperati, atque ad extremum, ut apparebat, halitum redacti, ab eo qui regit commutatque omnia pro ut vult, integritati vitae ac valetudinis restituti, praeteritis annis non pauciores supervixerunt? nihil ergo novum, si Dei nutu imperatori nostro idem contigerit. Quam ob causam praedico tibi, quiescas, nec illum obturbes: sed hunc quem gerit habitum gerere finas. Et si quidem Deus Romanos propitio lumine respiciens, imperatorem illis redonaverit: & quantas mens nostra capit gratias agemus: & sanitatem ejus

Edit. Paris.
pag. 247.

βιάζεσμαι ὑπὸ σοῦ. Βασιλεὺς δὲ αὐτὸν προσαγορεύσας, ὦρα σοί, πάτερ, ἔλεγε, τοῖς πνευματικοῖς χρῆσθαι φαρμάκοις, καὶ τὴν ἐπιστήμην ἐπιδεικνύσθαι τῶν παστῶν φιλανθρωποπατίῳ, καὶ ψυχὴν ὀδυνημένῳ καὶ κακῶς πάσχοντι ὑπὸ πολλῶν τραυμάτων ἀνακαλεῖσθαι, καὶ πρὸς σωτηρίας τείβας καθοδηγεῖν, καὶ μετανοίας ἐνδύμασι καὶ πράγμασι τὸν κεῖτῳ ἰλεῶν αὐτῇ προκατασκευάζειν. Ὁ δ' ἀντηπαύετο μὲν Βασιλέα καὶ αὐτὸς, μὴ εἶναι δὲ αὐτῷ ἔλεγον ἔτι ζῶντος τὸ πατρὸς ὃ φέρων αὐτὸν ὑπέταξας πνευματικῶς, ἕτερον ἀνταρτῆσθαι, καὶ ταῦτα, ἐν καιροῖς μάλιστα τοῖς τοῖς, ὅτε βέλαι μεταλλάττειν τὸ βίον, καὶ πρὸς ἀγγελικὴν μεταπέμψασθαι πολιτείαν. ἐπεὶ καὶ διὰ βίαν παντός, τῷ χρῆσθαι δικαίον διδασκάλῳ, καὶ ὡς τῷ κρείττονι τινὶ προσέχειν, ἀλλὰ μὴ ἀπλῶς ἔγωγε καὶ ἀπεισκέπτως ὑπὸ τῶν τυχόντων τὰ τοιαῦτα μυσταγωγεῖσθαι. Τοιαῦτα γὰρ ἡμεῖς δειδωγμένοι λέγειν. Βασιλεὺς δὲ ἐδουχέραινε μὲν ἐν μετεώρῳ πρὸς τὰς λόγους, καὶ τὸν μέγαν δομέστικον ἐν αἰτίαις ἐποιεῖτο, ὑπ' αὐτῶν φάσκων κωλύεσθαι σωτηρίας τυχεῖν συνηγοροῦντος δὲ αὐτῶν τοῖς εἰρημένους ὑπὸ τῶν πνευματικῶν, καὶ ὁ βέλαι μὲν μὴ παρῆναι ἐκείνῳ, ὃ δὲ καὶ τὸν τοιαῦτα ἐπιτρέπειν. ἔτι τε ἐπαγγελλομένου ὡς ἔποτε ἐπαυήσῃ, μηδὲν ἀναβαλλόμενος παρῆναι, καὶ σύχατε πεισθεῖς ὁ Βασιλεὺς. Βαρυς δὲ τῷ ἰατρῶν ὁ μάλιστα ἐμπειρότατος, δεινὰ ἐποιεῖτο, καὶ εἰς ἀνέξασθαι ἐδόκει, εἰ Βασιλεὺς ὑποσπέρησοιτο τῆς σωτηρίας ἐν ἡμῶν κινδύνῳ καθεστῶς, ὑπὸ τῶν μεγάλων δομέστικων παραχθῆς, ὥρμητο τε δῆλα Βασιλεῖ ποιῆν ὅσα τε περὶ τῶν πνευματικῶν πατέρα συσκέδασθαι, & ὡς εἶναι ἂν εἴη κώλυμα, εἰ μὴ παρῆν ὁ πνευματικὸς ἐκείνος, ἕτερον τὰ ὅμοια ποιῆν τῆς αὐτῆς ἐξουσίας ὑπὸ τῶν παντεργῶν Πνεύματος πᾶσι πνευματικοῖς παρῆναι ἐξουσίας κεχορηγημένης. Συνιδὼν δὲ ὁ μέγας δομέστικος ὅ, τι βέλαι ὁ Βαρυς, εἰς τὸ ἐξώτερον οἰκῆμα παραλαβὼν, Στοχάζομαι σε, εἶπε, βέλαισθαι Βασιλέα παρακινεῖν τὸ μοναχῶν ἐνδύσθαι χῆμα ὑφ' ὅτε ἂν τύχοι πατρὸς πνευματικῶν. σὺ δ' αὐτὸς καὶ τῷ ἀρχῇ εἰς τὸ παρῶρμης Βασιλέα. τότε μὲν ἐν ἡ ἀπειρία καὶ ἡ ἀγνοία, παρητήσατό σε μὴ κακῶς παρῆν. ἂν δ' αὐτῶν τοῖς αὐτοῖς ἢ καὶ χεῖροσιν ἐπιχειρῆς, ἴσθι μὴ ἀνδρὶ τιμωρίας ἀπαλλάττειν. πρῶτον μὲν γὰρ, ἐκ ἐξ ἀγορᾶς εἰς ὠνήσασθαι Βασιλέα, ἂν τῶν ὄντων ἀποσπέρησθαι. ἔπειτα εἰ καὶ τὸ ἐξῆν, ἀλλ' ἐκ ἂν τοῖς γε ἐν ἐντυχόμῳ τὰ πάντα βελτίσω. τὰς γὰρ μέλλοντας ποσούτῳ προσασίαν ἐγχειρισθῆσθαι πραγμάτων ὅ, τὰ πάντα προοράμενος Θεὸς ἀναλόγως πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς μέγεθος δημιουργεῖ. ἄλλως τε, πόσοις τῷ νοσήμασι δεινοῖς παλαιόντων, ὑπὸ μὲν τῶν ἰατρῶν συμβέβηκεν ἀπαγορευθῆναι, καὶ εἰς αὐτὸ τὸ ἔχατον δοκοῦν κατληπτικῆναι τῆς ζωῆς, ὑπὸ δὲ τῶν πάντων οἰκονομοῦντος καὶ μετασκευάζοντος ἢ βέλαι, ἀνελθῶσάν τε αὐτοῖς, καὶ ράϊσιντες, ἐκ ἐλάσσω τῶν προτέρων ἔτι ἐπεβίωσαν; Τί οὖν θαυμάσον, εἰ Θεοῦ βουλομένου, τοιαῦτα παραπλήσια & ἐπὶ τῶν ἡμετέρων συμβήσεται Βασιλέως; οὐ δὲ ἕνεκα σοὶ λέγω, ἡμεῖν, καὶ μὴ Βασιλέα παρενοχλεῖν, ἀλλ' ἕνεκα ὅπως ἔχει χῆματος. καὶ μὲν Θεὸς Ρωμαίοις ἰλεῶν ἐπιβλέψας, τὸν σφέτερον χαλίσσεται Βασιλέα, αὐτῷ τε τὰς δυνατὰς ἀποδώσομεν δόχαις, & ἡμῖν αὐτοῖς ἀντὶ μεγίστης εὐτυχίας τῷ ὑγίαιν λογισμέσθαι

Βασιλέως· ἂν δ', ὃ μὴ γένοιτο, κρίμασιν οἷς οἱ-
 δὲν αὐτὸς, ἐκ τῶν προσκαίρων καὶ ἐπιγείων πρὸς
 τὰ βελτίω καὶ μονιμώτερα Βασίλεια καταστήσῃ, δι-
 καιὸς ὢν Κριτὴς, καὶ καρδιῶν καὶ λογισμῶν ἐπιστῆς,
 τὴν τε πρόθεσιν κρινεῖ, καὶ τῶν ἰσῶν ἀξιῶσαι γε-
 ρῶν τοῖς μοναχοῖς, ὅτι μὴ προδέσῃ τῇ σφαιτέρᾳ,
 ἀλλ' ἀπατηθεὶς ἀπεσέρηται τῷ τοιούτῳ καλῷ. Τοι-
 αῦτα τῷ μεγάλῳ δομestικῷ εἰρηκότῳ, ὁ Βαρὺς καὶ
 καθεκτὸς ὢν, ἀλλ' ἐπερίφροσται ἔφασκε Βασιλεῖ
 ἔπος ἐν ἐχάτοις κινδύοις ὄντι μὴ τὴν δυνατὴν
 βοήθειαν εἰσενεγκεῖν· οὐ μόνον ὡς ἱεὺς ὢν, εἰ
 μὴ καὶ δέοντα παραινέσει, τὰς ἐχάτας τίσων δι-
 κας, ἀλλ' ὅτι καὶ ὅρκους πρὸς Βασιλέως κατελήφ-
 θη ἔνδον αὐτῷ ποιῆσαι τὰληθῆ περὶ ἑαυτοῦ. νυ-
 νὶ δὲ ἡδὴ ἔδοξεν ἔσπευ Βασιλέως ἐν τοῖς ζῶσιν ἐ-
 σομένου, τί χρὴ τῆς ψυχῆς τῆς σωτηρίας ἀμελεῖν
 ἐλπίσι κεναῖς αἰωραμέναις; Τοιαῦτα λέγοντι Βαρεῖ,
 καὶ ἡδὴ ὠρμημένῳ Βασιλεῖ δῆλα ποιεῖν, ὁ μέγας
 δομestικὸς ὑπέκλινεν ἀποκτενεῖν, εἰ μὴ παύοιτο τοι-
 αῦτα δρῶν· εἰδὼς τε αὐτὸν δειλότατον ὄντα, καὶ
 δορυβῆσαι θάρονθαι, ὅσα γὰρ ἔξω, τοῖς παρ-
 σι Ρωμαίων εἶπεν· Ἄνδρες Ρωμαῖοι, ἱεὺς ἔσοι
 ἐμοὶ μὲν πείθεσθαι βέλεται ἑδαιμῶς, ἑαυτῷ δὲ πε-
 ποιτῶς ὡς δὴ τις ὢν τῷ τε καὶ ὄντι καὶ τὰ ἐσόμε-
 να εἰδότων, ὠρμηται ἡμῖν τὸν Βασιλέα, μονάζον-
 τα ἐν Βασιλέως ὑποδείξει· εἰ δὴ τὰ ἀπατόμυρα
 ὑμῖν κατὰ γνώμην, εἰδείητε ἂν αὐτοί. Οἱ δ'
 αὐτίκα περισσάντες τὸν ἱατρὸν, ἐδορυβησάν τε καὶ με-
 τεῖως, καὶ καινῶ τινα αὐτῷ ὑπέκλιναν ἰδέαν ἐξέ-
 ρήσειν θανάτου, εἰ μὴ παύοιτο τοιοῦτοις ἐγχειρῶν.
 ὁ δὲ, εἰδὼς τε καὶ ἐπέειπε τοῖς ἀπειλοῦσι. Βασι-
 λεὺς δὲ, καίτοι τῷ νοσήματος ἀυξανόμενα, καὶ ποροδή-
 κτω οὐ μικρὰν ὁσημέραι δεχομένα, ὅμως εἶχεν ὑγιῶς
 τὰς φρένας. καὶ ἔδεν ὑπὸ τῷ νοσήματος, καίτοι πε-
 ρὶ τὴν κεφαλὴν ὄντος παρεβλάπτετο· καὶ τὸν πρὸς
 ματικὸν πατέρα συνεχῶς ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἐρωτικῶς
 εἶχεν ἀτόπως περὶ τὸ * Ναζιραίων χῆμα, τὸ τε
 παρόντι ἐπέτρεπε πρὸς ματικῶν τὸ ἔργον· ἔδεν εἶναι
 λέγων θαυμαστὸν, εἰ ἀπόντος ἐκεῖνα τῷ σωτήρι,
 αὐτὸς τὰ ἴσα δρῶν. ὁ δὲ ἀνεβάλλετο τε ἰχυρῶς, καὶ
 ἔφασκεν καὶ ἐγχειρήσειν, εἰ μὴ βάλοιτο καὶ αὐτῆς
 ἐρωτικῆς ἐκπεσέσθαι, ὡς ἐκδέσμων καὶ παρανό-
 μως ἐγχειρῶν τοῖς ἱεροῖς. ἔπειτα δὲ εἶναι τοῖς θε-
 οῖς πατράσι νεομοθετημένον· ὁ δὲ ἐπέειπε μὲν,
 βαρέως δὲ ὤνευκε τῷ χήματος τὴν ὑποτυχίαν· σι-
 ωπήσας δὲ ἐπὶ μικρὸν, καὶ τῷ τε πεπλημμελη-
 μένων εἰς ἐννοιαν ἐλθὼν, καὶ ὡς πάντων ἐκείνων ὑ-
 φέξει δίκας ἐπὶ τῷ ἀδικᾶν καὶ φεικτῇ δικαστηρίῳ,
 θάκρυά τε ἠοίει τῷ ὀφθαλμῶν, καὶ ἐθρύνετο αὐ-
 τὸν ἐφ' ἱκανόν· εἶτα τῇ περὶ αὐτὸν ἐπίσκηπτε θε-
 ραπείᾳ τελευταίας ἐντολᾶς· καὶ ὠρμίζεν αὐτοῖς ὅτι Θε-
 ὄν, ὡς ἐπειδὴν ἀναλύσαντα τὸ σῶμα ἐπὶ τῷ ὁσί-
 ας ἀπάγωνσιν ἀξιώσαι, ἐπὶ τὴν μεγάλην δομestικὴν οἰ-
 κίαν ἀγαγόντας παρῶν, καὶ καταδέντας χρόνον τινα,
 ἔπος ἐκείθεν ἀραμέναις, ὑπὸ λίσσον κατακρύβει, ὡς
 ἂν γένοιτο πᾶσι καταφανές, ὡς ἔδ' αὐτὸς ὅτι τῇδε πάν-
 των θάνατος ἐπιλανθάνεσθαι ποιῶν, ἰχυσεν αὐτῷ ὅτι
 πρὸς ἐκεῖνον φιλίαν ἀμβλῦναι. Οἱ μὲν οὖν παρόν-
 τες ἐθρύνοντες ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ τὴν ὑπερβολὴν ἐθαύμασαν τῆς πρὸς ἀλλήλους
 αὐτῶν φιλίας, ὅτι καὶ ἄλλοι τελευτῆς οὕτως ἐν ἀκμῇ διεπρήθη.

in maxima felicitatis parte numerabi-
 mus. Sin, quod absit, occulto Dei ju-
 dicio ab hisce fluxis, terrenisque ad me-
 liora, ac durabiliora palatia evolarit,
 qui est iustus iudex, & cordium, co-
 gitationumque scrutator, de ejus propo-
 sito sententiam feret: eumque non sua
 sponte, sed aliena fraude hoc bono pri-
 vatum, pari cum monachis præmio di-
 gnabitur. Hæc ubi dicta domesticus de-
 dit, Barys impotenter erumpens, ait,
 non se in extremo periculo versantem
 imperatorem deserturum; sed quam pos-
 set opem ei allaturum: non modo, quia
 nisi salutaria suaserit ut medicus, gra-
 vissimas pœnas luiturus sit; sed etiam,
 quia sacramento ei sponderit, verita-
 tem de ipso non celaturum. Nunc cum
 nequaquam vita illi de cætero suppedita-
 tura sit, cur ab inani spe pendendum,
 & salus animæ illius negligenda? Hæc
 loquentem Baryn, & jam imperatoripa-
 rantem quod res erat patefacere, ma-
 gnus domesticus, nisi facto superfederet,
 se interfectorum minabatur: Cumque sci-
 ret hominem esse timidissimum, & qua
 via eum perterreret mente agitaret, for-
 ras educit, præsentisque Romanos ipso
 audiente sic alloquitur: Medicus iste,
 viri Romani, mihi morem gerere omni-
 no recusat, sibi que multum tribuens,
 perinde quasi unus sit eorum, qui præ-
 sentia, & futura norunt, id agit, ut no-
 bis imperatorem monachum reddat. Quod
 num animis vestris jucundum accadat, i-
 psi noveritis. Illi repente medicum cir-
 cumfundunt, tumultuosius fremunt: ac
 nisi cœpta deserat, inaudito genere mor-
 tis se illum deleturos comminantur. Qui-
 bus minis perterritus, sententia decessit.
 Verum enimvero imperator, etsi mor-
 bus quotidie non parvis incrementis au-
 gesceret, tamen animo valebat, & is
 ab illo, quamquam capitis, affectu nihil
 lædebatur, spiritualemque patrem sine
 intermissione inclamans, habitum Naza-
 ræorum, velut quispiam amores suos ef-
 flictum, & indecore deperibat: præsen-
 tiæque spirituali negotium committebat;
 nihil esse absurdum dicens, si in absen-
 tia consueti & ordinarii illius, ipse eas
 partes impleret. At enim is differendo
 contra niti, seque id facturum negare:
 alioqui sacerdotio motum iri, ut qui sa-
 cra sibi vetita inique usurparit: sic de-
 nim a sanctis patribus lege sancitum es-
 se. Accepit excusationem imperator, &
 se habitu frustratum acerbè tulit: paulif-
 perque conticescens, & peccata sua se-
 cum reputans, pro quibus omnibus apud
 inflexibile illud, & horribile tribunal
 judicium esset subiturus, manantibus per
 ora lacrymis semet diu deploravit.
 Deinde famulorum turbæ astanti ultima
 mandata dedit; per Deum obtestans,
 ut ubi corpus anima vacuum cum fune-
 re extulerint, ad ædes magni domesti-
 ci primum efferant: ibique aliquam-
 diu depositum denuo tollant, & sub la-
 pide recondant: quo omnes intelligant,
 nec ipsam mortem, quæ omnium ista-
 rum rerum oblivionem affert, suum er-
 ga illum amorem hebetare potuisse.
 Quotquot igitur præsentibus aderant, di-
 ctis ejus illacrymantes, incredibilem in-
 ter eos caritatem admirabantur, quæ
 etiam usque ad obitum ita vivida per-
 mansisset.

Edit. Paris.
 pag. 248.

*Dicitur &
 Ναζιραῖος,
 & Ναζιρ,
 ut Judicum
 c. 13. v. 3.

CAPUT XVII.

Miseratur magnum domesticum jam jam moriturus, ut putabat, imperator ob molestias ex imperio illi suborituras. Amorem suum rursus testatur. Effusa domestici lamentatio, & lacrymæ. Nocte proxima moriturum respondent medici. Adsunt mortis omnia indicia: Libitina paratur: aqua de fonte Matris Dei sanatur. Omnes miraculum agnoscunt, Deoque factis se gratos demonstrant.

Edit. Paris.
pag. 249.

POSTEA imperator accito magno domestico, Equidem præclare scio, inquit, amicorum optime, præsentem diem non solum quovis nefasto die odiosorem tibi visum iri: sed molestias quoque, & afflictiones ingentes parituro. Necesse namque erit, propter administrationem Romani imperii animum nunc huc, nunc illuc per varias sollicitudines dividere: formidantem, ne propter excessum meum quippiam meorum constitutorum violetur: & quia me orbaris, tristitiam tantam capere, ut ad eam addi nihil queat; cogitantem, & merito, longe carissimum, & quem neque tempus, quo omnia defluunt, ac deflorescunt, neque mutabilis, & inconstans rerum natura, neque ulla necessitudo ab amicitia tua vel ad momentum sejungere potuit, nunc per mortem ipsa natura potentior abs te crudeliter abrumpi, ac separari. Ac tibi quidem corpus exanimum relinquit, meam autem animam bonis operibus vacuum, & ista diremptione etiam atque etiam dolentem aufert. Sed quid agas? leges a naturæ conditore latas æqui bonique faciamus necesse est. Verum quia modicum tempus vivendi superest, cæteris curis omnibus sepositis, super lectulo meo reside, & tibi carissimum caput genibus tuis, & manus oculis meis impone: forsitan hoc animæ solatium aliquod conciliabit: a quæ dum a corpore discedit, multum, ut prædicant, dolorem sustinet. Imo vero, ut duplicem dolorem sentiat, quæ & abs te, & a tabernaculo suo divellitur, ne apud inferos quidem poterit non meminisse tui; ubi quis animis, ubi hinc emigrarint, eorum quæ hic sunt sensus restat. Ad hæc magnus domesticus flevit miserabiliter, quod illi eo usque coram imperatore numquam acciderat: sed etiam foris aliquando lacrymas daret, ac plangeret, intus tamen maxime studebat, ut se in potestate haberet. Tum vero affectus immensitate prorsus devictus, & imo pectore trahebat gemitus, & amicum tanto fletu, ejulatuque lugebat, ut cum id exaudirent qui extra locum erant, imperatorem jam excessisse arbitrarentur. Duravit diu hæc lacrymatio, aliis etiam, quotquot coram erant, collacrymantibus. Postquam finem fecit, rursus imperator, desineret ab intempestivis lamentis: ad lectulum autem ascendens, imperata perficeret: Quando flendi tempus advenerit, inquit, tum sæpe, ac multum flebis, & ego, & ut mortuus a corde, aliorum hominum oblivioni tradar: utinam autem & de tua memoria partem aliquam memoriæ meæ possem ejicere. Ascendit itaque domesticus ad lectulum, & con-

pag. 250.

METÀ τὸτο ὁ Βασιλεὺς, τὸν μέγαν δομέσικον μετακαλεσάμενος, οἶδα μὲν, εἶπεν, ὦ φίλων ἄριστε, σαφῶς ὡς ἡ νῦν ἡμέρα, & μόνον ὑποφράδος πάσης ἐχθίων σοι φανεῖται, ἀλλὰ καὶ μεγάλας οἶσει τὰς δυσχερείας, καὶ περιστάσεις. ἀνάγκη γὰρ πρὸς τὴν ἀπόνοιαν τῆς ἀρχῆς μερίζεσθαι Ρωμαίων, δεδοκότε μὴ ἐξ τῆς ἐμῆς τελευτῆς καθεστηκότων τὴν κινήσῃ, καὶ πρὸς τὴν ἐμὴν ὑποθήκην ἐδεμίαν ὑπερβολῶς ἀθυρίας ὑπολείπειν. λογίζομενον εἰκότως ὅτι τὸν πάντῃ φίλατον, καὶ ὃν ἔτε χρόνος ὁ πάντῃ ὑποτρέφειν καὶ ἀπανθεῖν ποιῶν, ἔσθ' ἡ τῶν πραγμάτων ἀσάτος καὶ ἀβέβαιος φύσις, ἔτ' ἀνάγκη τις ἐδεμία τῆς σῆς ἰχυσε φιλίας ὑποστῆσαι καὶ πρὸς βραχὺ, νῦν ὁ καὶ αὐτῆς φύσεως ἰσχυρότερος θάνατος ἐπελθὼν, ὑποτέμνει τὴν ἐξ ἐξουσίας ἀνημέρωσιν. καὶ σὲ μὲν ἀπολείπει σῶμα χωρὶς ψυχῆς, ἐμὲ δὲ ἀνενέργητον ψυχῶν παραλαμβάνει πικρῶς ὀδυωμένῳ τῷ διάζουσιν. Ἀλλὰ τί ἂν τις πάθοι; σέργειν γὰρ ἀνάγκη τὰς παρὰ τὴν δημιουργίαν τῆς φύσεως κεκλιμένους θεομύς. οὐ μὲν ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ λειπόμηνον ὀλίγον τῆς ζωῆς, τοῖς ἄλλοις πᾶσι χαίρειν εἰπὼν, ἐπὶ τῆς κλίνης ἀνακλίνῃ τῆς ἐμῆς. καὶ τῷ σοὶ φιλιότατῳ κεφαλῶν τοῖς γένασιν ἐπίθεας. καὶ χεῖρας ἐπίβαλε τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἴσως τοῦτο παραμυθίαν τινὰ προσενηύσει τῇ ψυχῇ τῆς σώματος χωριζομένη, πολλὰς, ὡς λέγουσιν, ὑφισταμένη τὰς ὀδυμῆς. μάλλον δ' ἴν' αἰσθάνηται διπλῶν τῶν ὀδυμῶν σὲ τε καὶ σώματος χωριζομένη, καὶ μὴδ' ἐν ἧδε σὲ δύνηται ἐπιλαθέσθαι, εἰ τις αἰσθῆσις τῶν τῆδε ψυχῆς καὶ τῶν ἐνθένδε ἀπαλλαγῶν. Τούτων ὁ μέγας δομέσικος ἀκέσας, ἀνώμωξ τε πικρὸν, ἔπω πρότερον ἄλλοις τότε τῶτο παθὼν ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ. ἀλλ' αἰεὶ μὲν ἔξω κοπτόμενος καὶ θρήνων, ἐνδον δὲ μάλιστα ἀπαδάων ἐγκρατὴς εἶναι ἑαυτῶν. τότε δὲ ὑπὸ τῇ πάθῃ ἦδη λαμπρῶς νενικημένος, ἔσενε τὸ βύθιον ἐκ καρδίας, καὶ τὴν ἐταῖρον ἀνεκλαίετο, ὡς καὶ τὰς ἑξώθεν αἰδομένης τῆς ὀλωλυγῆς, τελεωπικνεῖται νομίσαι Βασιλέα. ἐπιπολὺ μὲν οὖν ὁ θρήνων παρητάθη, καὶ τῶν ἄλλων τῶν παρόντων πάντων συνθρήνούντων. Ἐπεὶ δὲ ἱκανῶς εἶχεν αὐτῶν, ὁ Βασιλεὺς αὐτῶν, τὸ μὲν θρήνεον, εἶπεν, ἔγωγε, ἔγωγε κατὰ καιρὸν, ἐπὶ τῆς κλίνης ὅσον ἀνελθόντα, τὸ προσεταγμένον ποιῶν. ἐπειδὴ γὰρ ὁ τῶν θρήνων ἀφικνῆται καιρὸς, σὺ τε κλαύσῃ πολλὰ πολλὰ καὶ καὶ αὐτὸς ὡς νεκρὸς ἀπὸ καρδίας ἐπιληθῆσομαι τῇ ἄλλων ἀνθρώπων. εἶδε δὲ ὁ τῆς σῆς μέρος τι μικρὸν τῆς μνήμης τῆς ἐμῆς ὑδωρήθῃ ἐκβαλεῖν. Ἀνῆλθε μὲν οὖν ὁ μέγας δομέσικος ἐπὶ τῆς Βασιλείας κλίνης: καὶ τὴν κεφαλὴν ἡμμένους, τὸ μέλλον ἀπὸ σκοπέι, δάκρυα προχέων ἀποφθῆναι. ἦδη δὲ ἡργμένης τῆς νυκτός,

νυκτός, τό, τε σφύζειν παντελῶς ἀπέλιπε Βασιλέα, καὶ ἐκείτι ἀμφιβάλλειν ὡς περὶ τῆς τελευτῆς. περὶ δὲ ὥραν αὐτῆς τετάρτῃ, ἐπιωθάνετο τῷ ἰατρῶν ὁ Βασιλεὺς ἢ χρόνον ὁπόσον ἂν αὐτῷ νομίζοιεν διαρκέσειν ἢ ζῶν· καὶ ἐκέλευε σὺν ἀλυσίᾳ ἀπαγγέλλειν. εἰ δ' ἅμα καὶ θρηνηντες, ἅχει νύκτα ἔλεγον οἷεσθαι ἐξήκειν. πολλὰ δὲ χρόνῳ δαδλιπόντος, τὰ τε ἅκρα φύχεσθαι ἤρχετο, ὀπολείποντος τὰ ζωτικά· καὶ αὐτὸς ἦδη καὶ τὰ μέλη παρέιτο καὶ τὸ φωνῶν. καὶ κνῆμαι μὲν ἐμελλαινόντο ἅχει γονάτων. πῆχεις δὲ χειρῶν ἔδην ἦσαν ἀφύχων ἀπεικνῆσαι· βλέφαρά τε τῷ φυσικῶν ἐκλυθέντα πόνων, καθέντο τῷ μέτρῳ πλέον· καὶ ῥίς ἀπώξυνετο ἐπιπολύ, ἔκρῳταφοι συνεπεπτώκεισαν, ἔπᾶν δ' ὅσα τελοῦν τεκμήρια παῖδες ἴσασιν ἰατρῶν γινώσκοντες ὡς καὶ αὐτὸς καὶ τῆς προδεσμίας οἰηθῆναι πρότερον τελευτήσεν. ὅσα μὲν οὖν ὡς ἀναγκαῖα πρὸς ταφῇ, πάντα ἦδη ἐπεπόρευο, καὶ ἔδην ὡς ἔπερον ἔδυνα προσδοκᾶν πλὴν ταφῆς. Βασιλεὺς δ' ἀμυδρὰ φωνῇ, ἔοισεν ἦδη ἐκλεπῆσθαι, εἰ τῷ ἱερῶν ὑδάτων τῷ ἐκ τ' ἀεννάου καὶ σωτηρίας πηγῆς τῆς Θεομήτορος ἐκβλύζοντων, εἰρεθῆναι ἠρώτα δυνάτοιν. Φακρασίνα δὲ τῷ τῇ βασιλίδι συνησῶν μία γυναικῶν ὁ γένων τῆς ἐσπέρας, ἐφασκεν ἠκούσας ἐκ Βυζαντίου τῷ αὐτῆς τινὰ οἰκετῶν, τῷ ἱερῶν ὑδάτων κεκομικέναι· ἅμα δὲ καὶ φέρουσα, παρείχετο σὺν πατρὶ. προσαχθέντων τε τῷ σώματι Βασιλέως, ἐδόκει μὲν καταβροχθίσαι, ἔδ᾽ αὐμαζέτο παρὰ πάντων, ὅτι καίτοι τὰ τελοῦντα πνέων, ἐκ ἀπέχετο τῆς περὶ τὰ σεβάσματα ἐπίσεως καὶ τιμῆς. ὅμως δὲ ἔδην ἦττον ἐγγίξιν ἐδόκει ταῖς ἁδὲ πύλαις. χειρὶ δὲ αὐτῆς καὶ τὸ σαρκὸς ἐξ ἐκείνων τῷ ὑδάτων, ἠσυχασέ τε παντελῶς, καὶ ἀπ' ἐκείνης τ' ὥρας, ἄφωτός τε καὶ ἀκίνητος ἔμεινεν ὄρθρῳ ἅχει παντελῶς. ἦν μόνον πιστεύομενος τῷ ἀναπνεῖν. περὶ ὄρθρον δ' ὡς περὶ ἐκ τῶν νεώτων ἀναβίς, δόξα σοι, ὦ Θεός, εἶπον. ἐρομένη δὲ ὅπως ἔχει τοῦ μεγάλου δομῆσικου, αὐτὸς μὲν εἶπεν ἐκ εἰδέναι· εἰδέναι δ' ἂν ὁ πάντα γινώσκων Θεός. προσελθὼν δ' ὁ τῷ ἰατρῶν προέχων, καὶ τῆς χειρὸς ἀφ' αὐτοῦ τοῦ Βασιλέως, ἐδόκει μὲν σφύζειν ἀμυδρῶς· τῷ παραλόγῳ δὲ τῷ πράγματι οἰόμενος ἠπατῆσθαι (οὐδεμία γὰρ ὑπελείπετο ἐλπίς τῷ ζῆσθαι αὐτῷ) ἀνιρρῶν τε αὐτῶν ἐπιμελῶς καὶ περιεργάζετο τὰς σφυγμούς, καὶ τὰς χεῖρας περιέψα. ὧς δὲ ἐπεΐθετο οὐκ ἠπατημένος ὢν, ἐξεπέπληκτό τε τῷ πράγματι τῷ παραδόξῳ, καὶ, Μέγας ὁ Θεός, ἀνεβόησεν, ὁ μόνος δυνάμενος εἰς ἄδου κατὰγειν πύλας καὶ ἀνάγειν αὐτῶν ἐκείθεν. Περὶ ἡσυχίας δὲ καὶ τὸ ἄλλον ὁμιλῶν τῷ ἰατρῶν, ὡς περὶ ὑπ' ἐκπλήξεως ἔδ' αὐτῷ θάρρῳ, εἰ καὶ αὐτοῖς τὰ ἴσα περὶ Βασιλέως ἐπιωθάνετο δοκεῖ. συνδεμένῳ δὲ καὶ αὐτῶν, ἐκπληξίς μὲν πάντας εἶχε καὶ χαρὰ ὑδεμίας δούτερα, ἀναλαμβάνειν δὲ ἤρξατο αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὡς περὶ ἀνασφύζειν ἐξ ἁδὲ πύλων. καὶ μέχρι τῆς τῆς ἡμέρας ὥρας οἱ τε σφυγμοὶ διαφαίνοντο ἦδη καθαρῶς, ἐξίτηλοι μὲν καὶ ἀπονοῦντες, ἴσοι δὲ ὅμως καὶ ὁμαλοί. καὶ αὐτὸς ῥάων ὡς, ἔπᾶν δ' ὅμῃ διελέλυτο τὰ δεινὰ. ἔπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἀναπτόμενος αὐτῷ καὶ μικρόν, εἰς τελευτήτῃ καὶ καθαρῇ ἤλθεν ὑγίαν· ποσαύτη δὲ παρὰ πᾶσιν ὡς ἡ τῆς ἐκπλήξεως ὑπερβολῇ, ὥστ' ἐ μόνον ἀκούοντες ἠπίσσω τοῖς λεγομένοις, αἰόμενοι τεθῆναι Βασιλέα, ἀλλὰ καὶ χεῖρὸν ὀρῶντες, οὐ ῥαδίως αὐτοῖς πιστεύειν εἶχον. ὅσοις μέντοι Ρωμαίων ὄνομα πρὸς Βασιλέα καθάρῃ καὶ ἄδολος ὡς, ἐδ'.

Pars I.

tacta ejus capite, quid futurum esset praevidebat, tacitus emittens lacrymas. Ut nox serpere coepit, venarum pulsus imperatorem penitus destituit: nec erat cur de ejus morte amplius dubitaretur. Sub horam quartam medicos interrogat, quamdiu se victurum adhuc putarent, jubetque verum dicere. Qui non sine lamento, cum nocte vivere desitutum respondent: ut ipsi quidem existiment. Non longo spatio intermisso, d extrema corporis, deficiente spiritu vitali, frigore corripri coeperunt; & jam membra resolvebantur, vox tenuabatur, tibiae genuum tenus nigrescebant, & brachiorum cubiti nihil differebant a mortuis. Supercilia naturali intentione laxata, nimium demittebantur; nasus multum acuebatur; tempora recesserant: & omnia demum, quae medicis indicia mortis sunt, apparebant: ut & ipsi ante horam praenuntiatam morituum opinarentur. Jamque parata erant funera, cum aliud praeter sepulturam non exspectaretur. Imperator autem exili, & velut jam deficiente voce quaerit, e si quid de laticibus illis sacris experenni, salutiferoque fonte Dei matris habere liceat. Ibi Phacrasina foemina nobilis, e gynaeceo imperatricis, ad vesperam unum de famulis suis Byzantio venisse, & de aqua illa apportasse: curriculoque affert, ac bibendam porrigit. Quam visus est hausisse, omnibus abmirantibus, quod cum extremam pene animam duceret, a fide honoreque rebus venerabilibus exhibendo non abstinuisset. Tamen ad portas mortis nihilo secus appropinquare cernebatur. Deinde ea lymphae ejus corpore perlito, secuta est quies tranquillissima: ut exinde usque ad auroram nec vocem mitteret, nec se quoquam commoveret, & vitam sola respiratione testaretur. Diluculo autem, ac si a mortuis existeret, Gloria tibi Deus, exclamat. Tum percunctante magno domestico, ut se haberet: nescire se dixit: Deum scire, qui nihil nesciat. Accedit medicus primarius, tactaque manu sentit venam micare exilliter: & se tam inopinata re deceptum veritus (in desperatissimis enim salutem ejus posuerat) venam pulsam manu iterum contrectata diligenter, & curiose explorat. Ut se minime deceptum vidit, obstupefactus miraculo, clara voce, Magnus est Deus, inquit, qui solus potest ad inferos deducere, & reducere. Et quia praestupore nondum sibi plane credebat, aliorum medicorum turba convocata lectulum circumdans quaerit, ecquid idem de imperatore ipsis videatur. Quibus assentientibus, omnes obstupere, immortalique gaudio exiluisse. Coepit vero imperator e morbo recreari, ac refici, & quasi a portis inferi redire: & ab hora diei tertia pulsus, motusque, tenues illi quidem, & languiduli, pariter tamen, aequaliterque & manifeste sentiebantur, ipseque levabatur, & malis omnibus dissipatis, ab illo die magis magis se confirmans, perfectam & integram valetudinem recuperavit. Tanta porro erat rei admirabilitas, ut omnes, non audientes solum dictis diffiderent, obisse imperatorem credentes: sed propemodum etiam intuentes non facile oculis suis fideni contraderent. Quicumque porro Roma-

Edit. Paris.
pag. 251.

C

norum in imperatorem caudido erant, sinceroque animo, iis morbus hic sanus, insperataque sanitas non usquequaque infructuosa fuerunt, cum unusquisque tamquam suo corpori prestitum hoc miraculum ducens, pia facta Deo rependeret; & alii quidem vitia, quibus constricti tenebantur desererent; alii egentibus largiendo, & lytro captivis redimendis, ciborumque ad tempus abstinentia, agnitionem accepti beneficii, gratumque animum demonstrarent. Ergo imperator ita in summum periculum delapsus, & ita rursus prater opinionem elapsus est.

ἡ χαλεπὴ νόσος ἐκείνη καὶ ἡ παράδοξον ὑγίεια, ἀκαρδίᾳ διέμεινε παντελῶς· ἀλλ' οἰκίαν ἕκαστος λογίζομενοι τὴν εἰς Βασιλέα παραδοξοποιῶν, ἔργοις ἀγαθοῖς ἡμείβομεν τὸ Θεόν· οἱ μὲν ἀφιστάμενοι οἷς συνέχοντο κακοῖς· οἱ δ' ἐλεημοσυναῖς καὶ λύβοις αἰχμαλώτων, καὶ ἐγκρατεῖα βρωμάτων ἐπὶ καιρὸν τὴν ἀγνωμοσύνην ἐνδείκνυμενοι καὶ τὴν δόξα ἐξαιῖαν. Οὕτω μὲν ὁ Βασιλεὺς εἰς αὐτὸ τὸ ἀκμαιοτάτων ἔφθασε τοῦ κινδύνου, οὕτω δ' αὖτις παραδόξως διέσωθη.

C A P U T XVIII.

Magnus domesticus gestorum rationem reddit. Syrgiannem cum copiis in occidentem missum non probat; re- vocari tamen vetat. Qui delatorum litteris a domestico alienatur. Despotæ tragædia narratur, & is e carcere liberatur. A- tum monachum factum cognoscit imperator. Causam quærit: Domesticus quid rumore feratur indicat, doloremque imperatoris consolatur. Eum imperator præterita cogitationis admonet, de qua sequenti capite.

UB I ex tam perdita valetudine emerfit, quo pacto interim gesta sit Edit. Paris. republica, ex magno domestico singillatim sciscitatur. Illo distincte narrante omnia, imperator recte, & ordine gesta confirmavit. Sed cum referret de Syrgianne, quem copiis occidentalibus ducem misisset, id laudare non potuit: taptummodoque ut minus prudenter factum reprehendit: præstare enim, Syrgiannem in sua pelle quiescentem, idoneam facultatem ad improbe agendum numquam adipisci. Tum domesticus: Si hæc tua mens est, datis litteris præfecturam occidentis ei adimam, & in ordinem redigam. Probante imperatore, ille ut iussa confecturus abibat; cum imperator factum mutans, abeuntem revocat, & Syrgianni mandatam præfecturam relinqui jubet: quod nec æquum, nec sibi jucundum sit, cætera ejus domestici, inquam, acta confirmasse omnia, hoc solum rescidisse. Obtemperatum subito. Verum ex iis qui aderant, nonnulli clam Syrgianni scribunt, magnum domesticum semet accusare, & absque imperatore fuisset, traditam præfecturam illi adimere voluisse. Quare quod ad ipsum attineret, Syrgiannes jam dignitate sua se dejectum sciret. Imperatori gratias debere, qui id impedivisset. His cognitis Syrgiannes collatorum in se a magno domestico beneficiorum memoriam deposuit, atque ob ea (quamquam falsa erant) ira transversum actus perpetravit quæ procedens narratio declarabit. Dum omnia imperatori recenset magnus domesticus, etiam de despota Callisto injicit: nempe ut milites in illum insurrexerint, quod timerent, ne e custodia fugitivus, imperatore defuncto res novas moliretur; & quomodo eum neci dedissent, nisi ipse machinis, & dolis adhibitis, hominem conservasset. Hoc sermone mirum in modum delectatus imperator, & magno domestico laudem impertivit; & Callistum venia dignatus, custodia liberavit. Tametsi & antea sæpius liberare voluit, fide cum jurejurando ab eo exacta, Thessalonicenses, a quibus male habitus, & vincus

ΕΠΕΙ δ' ἐρράτισεν, ἕκαστα κατ' ὅσον τι παραχρῆν παρὰ τοῦ μεγάλου διεπυθάνετο δομῆσι- καὶ αὐτῇ διηγμένον κατὰ μέρος, πᾶσιν ὡς λυσιτελῶς καὶ προσωποῦντος εἰργασμένοις ἐπεφηφίζετο ὁ Βασιλεὺς. ἐπεὶ δὲ ἀπαγγεῖλαι ὡς καὶ Συργιάνῳ τὴν ἐσπέραν ἐκπέμφει στρατηγόν, ἐκέτι εἶχεν ἐπαινεῖν. ἀλλ' ἦν τι- το τὸ μόνον ὡς οὐ διαπεπραγμένον συνεπὸς. βέλτι- ον ᾗ εἶναι Συργιάνῳ ἐπὶ τῇ προτέρᾳ μένειν χήματος, καὶ μὴ πρὸς κακίαν ἐναγέσης ὕλης εὐπορεῖν. ὁ δ', Οὐ- κουῦ, ἔφασκεν, εἴ σοι βέλτιον δοκοῖν, γράμμασι μὲν αὐτὸν τὴν ἐσπέραν παραλύσω τὴν ἀρχῆς, ἐπὶ δὲ τῇ προτέρᾳ πάλιν καταστήσω. Επαινέσαντος δὲ τῷ Βασι- λέως, ὁ μὲν ἐχώρει πρὸς τὸ τὰ κεκελευσμένα ἐκπλη- ροῦν. μεταμεληθεὶς δὲ ὁ Βασιλεὺς, ἐκέλευε πᾶνα- σρέφειν, καὶ Συργιάνῳ εἶναι ἐφ' ἧς ἐτέτακτο ἀρχῆς. ὡς καὶ δίκαιον ὃν εἶδε κατ' ἡδονὴν αὐτῷ τῷ ἄλλων πάντων ἀ αὐτῷ πέπρακται εἰργασιμῶν, ταύτῳ μόνῳ τὴν πρᾶξιν ἀκυρον ὀφθῆναι. ὁ δ' ἐπέειπετο αὐτῷ τῷ παρόντων δὲ ἐκεί τινες κρύφα Συργιάνῳ ἐδήλου γρα- φῇ ὡς βαλῆναι μὲν ὁ μέγας δομῆσις παραλύσαι τὴν ἀρχῆς, μεταγνῆς ὅτι ἐνεχείρισε καὶ τὴν ἀρχὴν, κα- λυθεῖν δὲ ὑπὸ Βασιλέως καὶ τὸ μὲν εἰς ἐκείνον ἵκον, ἡδὴ τὴν ἀρχῆς ἐκβεβλημένον εἶναι, Βασιλεῖ δὲ ὀφείλειν χάριτας κεκαλυκῶτι. Τοιαῦτα πυθόμενος ὁ Συργιάν- ης, τῷ μὲν ὑπηργμένῳ αὐτῷ παρὰ τῇ μεγάλῃ δο- μεσίᾳ ἡμνημόνησεν ἀγαθῶν. Διὰ ταῦτα δὲ καίτοι γε καὶ ὄντα ἀληθῆ, ὀργὴν φερόμενος εἰργάσατο ἃ δηλώσει προῖαν ὁ λόγος. τότε δὲ πάντα ἀπαγγέλλων ὁ μέγας δομῆσις Βασιλεῖ, καὶ περὶ διαπόνη τοῦ Καλλίστου διηγείτο, ὡς κινηθεῖν μὲν ἡ στρατιὰ κατ' αὐτῆς, δει- σαντες μὴ τῇ δεσποτικῇ ἡδονῇ μετὰ τὴν σὺν τελευ- τῇ τῇ νεωτέρῃ καὶ ὡς βαλῆναι ὑποκτεῖναι αὐ- τὸς δὲ μηχαναῖς χρησάμενος καὶ ἀπάταις, διασώσειέ τε αὐτὸν, καὶ νυνὶ ἐν ζωῇ εἶναι. ἡδέως δὲ ἄγαν ἐ- πὶ τέτοις ἡγεθεῖς ὁ Βασιλεὺς, ἐτὸν μέγαν δομῆ- σικὸν ἐπαινέσας, καὶ συγγνώμης ἡξίωσεν ἐκείνον ἀ- πολύσας τῆς εἰρηκῆς, καίτοι γε καὶ πρότερον πολλαῖς ἡβελήθῃ τῇ δεσποτικῇ ὑπολύειν ὅροις πιτωσάμενον ὡς τοὺς ἐν Θεσσαλονίκῃ κακῶς δια- δύντας, καὶ δεσμώτῳ ἀποδείξοντας οὐκ ἀμυ-

νεῖται καιροῦ τυχών . ὁ δὲ ἐκ ἐπίθετο , ἀλλ' ἰχυρίζετο φανερώς , ὡς ἀμυνόμενος αὐτὸς ἀξίως , ἂν τὴν δυνάμιν προσλάβηται τῇ ἀντιδρᾷν . Διὰ ταῦτα δὲ ἔτι ἐφρουρεῖτο . πότε δὲ Βασιλέως παραινέσαντος ὅσα ἐχρῶν , καὶ συνδεμένου καὶ αὐτῷ ἀμνησῆσιν τοῖς προσκεκρουκόσι , τῷ δεσμοτηρίῳ ἀπηλλάττετο . Περίγεμν' Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου Βασιλέως Βασιλεὺς ὁ ἑγγονος ἐνδυμνηθεὶς , ἐπὶ τὸν θάνατον τῷ μεγάλῳ δομestικῷ ὅπως περὶ τὴν αὐτῆς ἡγεθείῃ νόσον . ὁ δ' ἐφασκε μοναχῶν τὴν ὑποδύσαι χῆμα , καὶ Ἀντώνιον ἐξ Ἀνδρονίκου προσαγορεύειν . ἐκπλαγεὶς δὲ ὁ Βασιλεὺς , τὴν αἰτίαν τῆς ἡρώτα τῆς μεταβολῆς , καὶ εἰ ἐκὼν εἶναι μεταλλάττοιο τὸν βίον ἢ παρὰ τῷ βιασθεί . ὁ δ' ἐφασκεν , εἰδέναι μὲν τὰ ληθῆς ἐκείνῃ ἔχειν . μήτε γὰρ ἀξιόλογόν τινα ἀπαγγελουῖται ἐκεῖθεν ἀφίχθαι , μήτε πρωτοστράτορα γράμμασι δεδηλωκέναι . τῷτο δὲ μόνον τῷ ἐκεῖθεν ἀφικνουμένῳ ἀγγελιαφόρῳ ἀκηκοέναι , ὡς πύθοιο μὲν ὁ Βασιλεὺς περὶ τῆς νόσου τῆς σῆς ὡς εἴη τῷ πρὸς θάνατον ἀγούσῳν . δεισας δὲ μὴ μετὰ σὺν τελευτῇ τῷ ἀνκέσῳ τι πολυμνηθεῖ περὶ αὐτὸν , ὑποδύσαιο τὸ χῆμα τῷ μοναχῶν . Βασιλεὺς δὲ ἤχθετό τε πρὸς τὴν ἀγγελίαν καὶ ἐδυχεράινον ἐ μετρίως , οὐ κατὰ γνώμην αὐτοῦ λέγων εἶναι τὰ γεγενημένα . Ο μέγας δὲ δομestικός ὁρῶν αὐτὸν ἀλγούντα ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι , καὶ δεισας μήτι πρὸς τὴν νόσον ὑπὸ τῷ ἀλγεῖν παραβλαβῇ , ἀνελάμβανέ τε αὐτὸν καὶ παρεμυθεῖτο . τὴν μὲν αἰδῶ καὶ τιμῶν ὡς αὐτὸς ἔχων περὶ Βασιλείᾳ ἡγετελεῖ , καὶ ὡς πολλοῦ ἂν ἐτιμήσατο μὴ τοιαῦτα περὶ αὐτὸν συμβεβηκέναι , ἀλλ' ἐπὶ τῷ προτέρῳ ἡγεμένῳ χήματος πάντων μᾶλλον αὐτὸς εἰδέναι καὶ συνεπιμαρτυρεῖν , εἰπὼν . εἰ δὲ ἀδυνάτον τὰ γεγενημένα ἀναλῦσαι , τί χρὴ περὶ αὐτῶν πολλὰ ποιούμενον φροντίδα , ἐκείνοις μὲν ὑδεμίαν ἐξελίσκειν ὄνησιν , ἡμῖν δὲ αὐτοῖς ἐ τὴν τυχοῦσαν βλάβην προσενεῖν ; ἐγὼ δὲ , εἴγε ἐξέλω , ἐμαυτῷ δίκας οὐ μικρὰς ἐτιμῆσαι μὲν , ὅτι οὕτως ἀπερισκέπως ἢ ἀνοήτως , μᾶλλον εἰπεῖν , ἐπ' ἑδνὶ κέρδει παραχλῆ σοι προσήγαγον καὶ λύπην ὑδαμῶς ἐν τῷ νυνὶ προσήκασαν καιρῷ . καὶ γὰρ τῷ πρὸς θάνατον ἀπηλλάχμην φόβον καὶ ὑπονοῶν , ἀλλ' ἔγωγε κατὰ ὑγείας ἐδ' ἀσφαλείας ὑπολαύειν ἔξεσι . Βασιλεὺς δὲ , ἃ μικρῷ πρόδεν περὶ Βασιλείᾳ τὸν πάππον διενεοῖτο δρᾷν ἀνιμίνυσκεν αὐτὸν , ὡς εἰ γε ἐκεῖνα , λέγων , εἰς ἔργον ᾤεσθαι , νῦν ἐκ αὐτῶν συνίβαντε τοιαῦτα . Ο δ' ἐφασκε καὶ αὐτὸς , ὡς πολλῷ χείρονα καὶ ἀλυσιτελέστερα ἴσως ἂν συνίβη .

fuisse, etiam oblata opportunitate non ulturum. Sed frustra illi canebatur; quin palam affirmavit, se vires natum, talibus meritis par pretium redditurum. Quam ob causam adhuc custodiebatur. Verum tunc imperatore quantum oportebat admonente, illoque promittente, se a quibus esset offensus, eorum injurias oblivione contritum, e carcere dimissus est. Sed Andronici senioris memor nepos, interrogat magnum domesticum, quem is animum se ægrotante præ se tulisset. Respondet, monachi habitu cooptum, & pro Andronico Antonium appellatum. Attonitus imperator causam hujus mutationis, & spontene sua an ab alio coactus genus vitæ mutarit, percunctatur. Ille, nondum se veritatem rei comperire potuisse; neque enim quemquam adhuc inde nuntiatum venisse, cujus magni sit facienda fides, neque protostratorem quidquam super eo scripsisse: hoc solum a Constantinopolitanis rumigulis audivisse, avum de morbo ejus, esse videlicet mortiferum, accepisse: formidantemque, ne eo mortuo in se atrocissimum aliquid designaretur, monachum induisse. Hic nuntius imperatori ægrimoniam, atque indignationi fuit non mediocri: ac voce ipsa, non sibi placere factum indicavit. Magnus domesticus illum tali eventu dolere cernens, sollicitusque, ne quid hic dolor ad morbum renovandum momenti afferret, admonere, & consolari, dicereque, se melius omnibus nosse, & una testificari posse, quanta reverentia, honoreque avum semper coluerit: & quanto redemisset, ne istuc evenisset: sed vestitum pristinum senex retinisset. Quia vero facta infecta fieri nequirent, cur ob ea multis curis angeretur, quæ nec ipsis proficerent, & animis non levino documento essent? Ego vero, inquit, si per te liceret, non vulgari me pœna afficerem, quod tam imprudenter, seu, ut rectius dicam, tam insipienter, & inutiliter hoc nuntio te perturbarem, contristarimque, quod huic tempori minime omnium congruebat. Et si enim mortis metu, suscipioneque liber, nondum tamen consummata incolumitate securus es. Imperator autem quid paulo ante de avo facere cogitarit, domestico in memoriam redigens, dicebat, si illud ad rem collatum fuisset, quæ nunc evenerunt, eventura non fuisset. Et domesticus, Hujuscemodi quidem, non: alia vero multo deteriora, minusque commoda fortassis evenissent.

τοιαῦτα μὲν ἐκ αὐτῶν ἐδράτο . ἔπειτα δὲ

CAPUT XIX.

Andronicus minor a vo imperium redditurus, rem cum magno domestico communicat; qui postquam intellexit, voluntatem esse seriam, monet, ut prius secum diligenter cogitet quid agat. Proponuntur causæ tres quæ motuerint imperatorem, & refutantur. Ipse imperator negans se illis motum, duas alias affert, quibus impellatur.

Edit. Paris.
pag. 254.

ET quoniam eorum mentio facta est, quæ de avo imperator mente volutasset, res poscit, ut pauca de iis separatim dicamus; ne totius historiarum corpus vitiosum, ac mutilum reddat quorundam, ut videtur, necessariorum prætermissio. Posteaquam, ut supra commemoravimus, magnum domesticum imperii consortem sibi adungere, eumque purpura, & imperatoriis ornare insignibus meditatus, crebrius, & pluribus cum eo agens nihil obtinuit, & in voluntate numquam cedendi hac in parte obduruisse vidit, ne contra torrentem niteretur, urge-re non perrexit. Non diu post totum imperium, & administrationem Romani principatus ut & antea, avo restituere in mentem venit. Sic igitur sentienti, visum ad opus procedendum. Tamen prius dum magno domestico sententiam contulit, ut si ille expedire putaret, cogitata exsequeretur. Cui statim occurrit, Se ab imperatore tentari; qui existimaret, hac de avo deliberatione audita, sine mora facile se ab ipso imperatorem renuntiari passurum, continuoque suspicionem suam aperuit. Autumante imperatore, nihil tale animo versasse; sed sic candide, nullaque vafricie bono id fore censere, & velle in rem deducere, magnus domesticus excipiens, Atqui mihi, ait, secus videtur; neque quod ad me attinet, tamquam utile, velim fieri. Quod si ita de illo statuisti, modisque omnibus exequi vis, præstat vincere quod tu bonum interpretaris, quam quod mihi tale non apparet. Nam si ego quæ tibi, & Romanis decora, & utilia essent suasi, Deus qui omnibus egregie factis delectatur, animum tuum ad ea aggredienda corroboraret; & si omnes mortales conentur, ne te ab iis avertere queant. Sic autem ad hæc tibi, & Romanis prorsus incommoda, Deo tamen placuit te impellere, ut tumultus ac seditionis, bellorumque civilium nasceretur occasio, quis ita penitus a ratione desertus invenietur, ut se umquam dissolvere, ac retexere posse confidat, quæ Deus ipse texuerit? Circumspice igitur solcite, & si mentem tuam omnibus veluti suffragiis eo ferri ac propendere videris, aliorum iudicium ne exquiras. Si autem tale nihil statuisti, sed rem justam, tibi & sub ditione tua constitutis frugiferam efficere volens, avum in imperium revocare deliberaisti, haud istuc ita temere, & inconsiderate, ut nugatorium aliquid conficiendum est: sed ubi antea multum, ac frequenter omnia perpenderis, accurateque exploraveris, sic demum ad opus veniendum: ne, si postmodum inopinatum quidpiam acciderit (multa autem accidere queant) id & aliis, & ante alios nobismetipsis ad temeritatem, inertiamque nostram

pag. 255.

ΕΠΕΙ δ' ὦν περὶ Βασιλείᾳ τὸν πάππον ὁ νέος διανοεῖτο, ἐμνήσθημι, Βασίλεις, ἀναγκαῖον βραχέα καὶ περὶ αὐτῶν λαβεῖν, ὥς ἂν μὴ λυμᾶναιτο τῆς σώματι τῆς ἰσότητος ἢ τῆς δοκουμένων τινῶν παράλειψις ἀναγκαῖων. ὡς γὰρ ὁ Βασίλεις Ἀνδρόνικος ὁ νέος, κατὰ πέρ' ἐφ' ἐμὴν εἰπόντες, τῆς Βασιλείας διανοήθη κοινωνὸν τῆς μέγαν δομέσικον παραλαβεῖν, καὶ τῆς τῆς ἀλαργίδος ἀνδρεί, καὶ βασιλικοῖς κοσμήσαι παρασήμοις, καὶ πολλὰ πολλάκις περὶ τῆς γε αὐτῆς λαλεῖν, ἐδὲν ἡδυνηθῆναι πλέον, ἀλλ' ἀμετάθετον τῆς γνώμης ἔχοντα εἶρα πρὸς τὸ μηδέποτε αὐτῷ περὶ αὐτῆς πράττειν ἢ ἡξίαν, ἐκείνῳ μὲν ἀπέχετο καὶ αὐτὸς, ἀνελύτοις οἰόμενος ἐπιχειρεῖν. ὕστερον δ' ἐπὶ πολλῇ τῆς πάππου καὶ Βασιλεῖ πάσαν τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν διοίκησιν τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας, ὡς πρὶν καὶ πρότερον παρέστη ἐγχειρίσαι. ἔγω δὲ ἔχονθ' ἐν τῇ ἐδόκει δὲν προάγειν καὶ εἰς ἔργον, καὶ τῇ μεγάλῃ δομέσικῃ ἐκοινῶτο τὰ τῆς γνώμης ὥς εἰ λυσίτελοίη κατὰ παραζόμους, τῇ δ' ἐδύς μὲν ἐδόκει πείραν αὐτῇ ποιεῖσθαι Βασιλείαν, οἰόμενος ὡς ἂν τοιαῦτα περὶ Βασιλείας τῆς πάππου πύθνηται βαλόμενος, ῥαδίως ὑπέχει πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῇ γενέσθαι Βασιλέως, ὅπερ ἀνεβάλλετο πρὶν, ἐδὲν ἡ ἀντιπρόστα Βασιλεῖ. ὡς δὲ ἐκείνος τοῖσιν μὲν ἔφασκε ἔχονθ' ἐν τῇ μὴ δὲν, ἀπλῶς δ' ἐποσὶ ἐπανεργίας τινὸς χωρὶς, καλὸν τε οἶσθαι καὶ βελέσθαι προάγειν καὶ εἰς ἔργον, ὁ μέγας δομέσικος ὑπολαβὼν. Ἀλλ' ἐμοίγε, εἶπεν, ἐκ ἀγαθὸν εἶναι δοκεῖ, ἐδὲν, τότε εἰς ἐμὴν ἦκον, ὡς λυσίτελοίη βελοῦσθαι κατὰ πρᾶξιν αὐτῇ. εἰ δὲ σοὶ γε ἐδόξε τοιαῦτα, περὶ Βασιλείας, καὶ παντὶ τρόπῳ βέλει ἐκτελέσαι, βέλτιον ὁ παρά σοι κέκεται καλὸν τῇ παρ' ἐμοὶ μὴ τοιαῦτα φαινομένη τὸ πλέον ἔχειν. εἰ μὲν γὰρ σαυτῷ τε καὶ Ρωμαίοις καὶ προσήκοντα καὶ λυσίτελοίηται * ἐβελοῦσθαι, Θεὸς ὁ πᾶσιν ἀγαθοῖς ἔργοις ἐνδο- * ἐβελοῦσθαι, ῥος, καὶ τῷ σὺν ἂν ἐπιρρώσει πρὸς τὸ ψυχλὴν. nam id de se magnus domesticus dicit. καὶ ἐδ' εἰ πάντες ἄνθρωποι καλῶν ἐπιχειροῦν πείσαι δύνανται ἂν σε διατρέχειν. εἰ δ' ἄρα πᾶσι μὲν ἀσύμφορα πάντῃ καὶ Ρωμαίοις καὶ σαυτῷ, Θεῷ δ' ἐδόξε τοιαῦτα πείσαι ὥστε πρὸς πολλῶν ἐμφυλίων καὶ στάσεως καὶ παραχῆς Ρωμαίοις εὐρεθῆναι, τίς ἔτις ἂν εἴη παντάπασιν ἥρεμος φρενῶν, ὡς δ' ἐδόξε Θεῷ, ταῦτ' αὐτὸν ἂν ποτε διωκθῆναι ἀναλῦσαι νομίσαι; Σκέψαι τοίνυν παρὰ σαυτῷ. καὶ ἴδης ἀπάσαις ψήφοις πρὸς τὸ ῥέπεσαν τῇ σὺν ψυχλῇ, τί χρὴ καὶ βελοῦσθαι περὶ αὐτῆς; εἰ δ' ἄρα τοῖσιν μὲν ἐδὲν κέκεται παρὰ σοὶ, σαυτῷ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπηκόοις λυσίτελῃ τε ὅμως καὶ δίκαια ποιεῖν ἐθέλων τὸ πάλιν ἀνακαλεῖσθαι Βασιλείαν καὶ τὴν ἀρχὴν Ρωμαίων ἐγχειρίσειν διεσκέψαι, ἐκ ἀπλῶς ἔγω καὶ ἀπερισκέπτως ὡς τι τῷ μηδενὸς ἀξίον πράττειν γῆ. ἀλλὰ πρότερον πολλὰ πολλάκις σκεψάμενος περὶ αὐτῆς καὶ διακωδωνίσαντα ἀκριβῶς, οὕτω χωρεῖν ἐπὶ τὸ πράττειν. μή πως τι τῶν ἀδοκῆτων ὕστερον συμβᾶν (πολλὰ δ' ἂν γένοιτο τοιαῦτα) τοῖς τε ἄλλοις, καὶ πρὸς οὕτων ἡμῖν ἀβουλίαν καὶ ἀφραγμοσύνην καταγινώσκειν αὐτῶν

πρόφασιν παράγει. Τούτων ἕως εἰρημένων, ἐπεὶ
 δεῖτο ὁ Βασιλεὺς, ὅς ὡς καλῶς ἔχοντα ἐπῆνει. ἐπέ-
 τρεπέ τε βαλδύειν περὶ αὐτῶν. ὁ μέγας δὲ δομέσι-
 κος τὰς αἰτίας πρότερον ἔφασκε μαθεῖν ἐδέλειν, ὅς
 ὦν εἰς τὸ ἐναχθεῖν. καὶ μὲν καὶ αὐτῶν λόγον ἔχα-
 σαι δοκοῖεν, καὶ πείθειν ἰχυραί, τί γὰρ περαιτέρω
 ποιεῖν εἰ καὶ βαλδύμεναι; τὸ καλῶν δὲ εἶναι τὰ καλῶς
 δοκοῦντα ἔχειν ποιεῖν. ἂν δ' ἄρα μὴ τοιαῦται φαί-
 νοιντο, πάλιν αὐτὸν ὅς ἀντιστρέφει δι' αὐτὸ μὴ λογιζοί-
 το αὐτὸς λυσιτελεῖν, τὴν περὶ τὴν ποροτιθέσθαι. καὶ μὲν
 τὸ ὀρθῶς καὶ δικαίως ἔχοντος φαίνεται ἡμέτερα, πεί-
 δεσθαι τε αὐτὸν, καὶ ἀφίστασθαι τὴν μὴ τὰ δέοντα ποιεῖν.
 ἂν δὲ ἐνδεῶς ἢ ὥστε δύνασθαι πείθειν ἔχῃσι, καὶ
 ἀγχώματος ἢ μάχη καταστῇ, τότε αὐτὴν τῆς νίκης
 αὐτῶν προχωρεῖν, ὥστε τὴν Αἰθιωπίας, τὴν Αἰθιοπίας
 ποροτιθέμενης ψήφῃ, λόγος ποιεῖν. τριῶν δὲ ὄν-
 των ἂν ἂν σε μάλιστα δυνάητο πρὸς μεταμέλειαν τῆς
 γεγενημένης ἐνάγειν, τὴν τε μὴ δικαίως δοκεῖν πε-
 πορᾶσθαι, καὶ τὴν μὴ τοῖς πράγμασι λυσιτελουῦτος,
 καὶ τριῖς τὴν τινὰ τῆς δέοντων γίνεσθαι ἀμελεῖσθαι ὅτι
 τὸ μὴ Βασιλέα τοῖς πράγμασι ἐφεσθῆναι, σκεφά-
 μεθα ἕκαστον αὐτῶν. καὶ πρῶτον γε πάντες ἂν ἐμοὶ
 συμφαίην ὡς μάλιστα πέπρακται * δίκαια. πρότε-
 ρον τε ὅτι αὐτὸς ἐκ ἡρῆας πολέμου, ἀλλ' ὑπὸ τῆς
 παραγμάτων αὐτῶν ἐκβιασθείς. καὶ τότε μὲν ἄκων,
 ἀνεχώρησας δ' ὅσω ὁμῶς, Βασιλέως τὸν κίνδυ-
 νον ὑποδιδράσκων. καὶ ὕστερον ἀμυνόμενος ἀναγ-
 καίως καὶ τὴν Θέᾳ συναιρομένη, ἐπεὶ τὰ πράγμα-
 τα γεγένηται ὑπὸ σοι, καίτοι γε ἐξὸν ἦ σύμπασαν
 ἀρχὴν ἔχειν, καὶ προσεῖναι τὸ δικαίως ὅτι τὸ ἐκεῖνον
 πολέμου ἀρῆσαι, (ἐδὲ ὅτι ὁ καλῶν νόμος τὰ τῆς
 πολέμου τὰς νεκρικότητας ἀδελφὰ τὴν ἀρετῆς κεκῆ-
 ρται) ἐκ ἐφθασε μνηστῆρας εἰρήνης, ὅς σὺ τὰ δίκαια
 ποιῶν, ἀπεδίδδεις τὴν ἀρχήν. ὥστε καὶ ἐξ ὧν πρό-
 τερον ἀπεστῆναι μὴδὲν ἀδικῶν, καὶ ἐξ ὧν ὕστερον κρα-
 τῶν τῆς ἀντιπάλης ἐκ ἀπεστῆναι τῆς δίκαιας, ὁμοίως
 σοὶ τὸ δικαίον εἶναι περὶεσθαι. ὅτι καὶ τοῖς πράγμα-
 σι λυσιτελῶς, καὶ ὑποδείξας δεικνύσθαι οἶμαι. Τίς
 γὰρ ἐκ οἷς τῆς ἀπάτης, εἰ μὴ τὴν παραγμάτων ἕκαστον
 τοικεῖ, ἢ πρὸς τὴν ὁμοφύλης πόλεμον λύμην ἔσαν
 τοῖς ἡμετέροις καὶ φθορὰν, ὥστε ἢ εἰρήνην ὅτι
 ὁμόνοιαν τοῦναντίον ἅπαν, ὥφελειαν, καὶ πρὸς τὸ
 βέλτιον ἐπίδοσιν τῆς κοινῆς; ἀλλὰ μὴ ὅτι γε ἐδὲ
 τῆς δέοντων εἶναι παραλείποντες ἡμεῖς ὅτι τὸ μὴ ἐκεῖ-
 νον τῆς παραγμάτων ἐξηγεῖσθαι, πειράσσομαι ὑποδει-
 κνύσθαι. Δύο γὰρ ὄντων ἂν προσήκει Βασιλεῦσιν ἔργων,
 τὴν τε περὶ τὰ πολέμια ἡγεῖσθαι, ἀμυνόμενον μὲν
 τῆς ἐπὶ ὀνόματι πολέμου καὶ ἢ οἰκιστὴν παρέχοντα τοῖς
 ὑπηκόοις ἀσφαλῆ. εἰ δὲ περὶ δέοι, καὶ ἐπιστρατεύοντα
 τοῖς πρότερον ἐπελθεῖν, καὶ τὴν περὶ δίκας ἀχολοῖ-
 θαι ὅτι θεσμούς ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῖς καιροῖς, ὅτι τὰ οἰ-
 κεία εὖ τίθεσθαι, ἐν εἰσέτερον τὸ πλέον ἔχων ἡμῶν
 ἐκεῖνος ἂν φανείη. μᾶλλον δὲ τῶν μὲν ἑκάμῃς λείπε-
 θαι Βασιλέως τῶν ἑτέρων δέοι συμβέβηκεν καὶ πα-
 ραπολύ. τὴν γὰρ ἄλλαν τὴν παραγμάτων διοικήσεως εἶναι ἑ-
 λαττον ἢ πρότερον ὡς προσήκον γινομένης, ἐν τοῖς πολέ-
 μοις καὶ ταῖς στρατείαις πολὺν προίχεις, αὐτὸς ἐφ' ἅπασιν
 παρῶν, καὶ στρατηγὸς ἡγεμὸς βελτίστιν ἢ ἐκεῖνος, ὡς
 ἐξ αὐτῶν τῆς ἔργων ἐγένετο καταφανές, αὐτὴν τὰ πολ-
 λα καὶ πρότερον οἰκονομῶντος ὥστε γινώ. Εἰτι καὶ τὸ λό-

* δίκαια,
 αὐτὸ δίκαιον.

condemnandam fiat occasio. Dicta ap-
 probavit imperator, & negotium con-
 sultationi permisit. At magnus dome-
 sticus momenta prius nosse desideravit,
 quibus motus in hanc voluntatem de-
 scendisset: quæ si sibi quoque haud ab-
 surda, & ad fidem valida videbuntur,
 ultra non fore, cur in consultando ope-
 ra frustra consumatur; nihil enim ob-
 staturum, quin, quæ bene habere visa
 sint, peragantur. Si vero talia non re-
 perientur, tum vicissim ex altera parte
 se rationes, propter quas factum non pro-
 futurum arbitretur, expositurum: quas
 si a recto, & iusto aptas judicavit, ob-
 temperet, & contra officium committe-
 re parcat. Quod si satis virium ad per-
 suadendum non habebunt, fueritque pu-
 gna anceps, tum se victoriam illi ces-
 surum, a quomodo Athenienses solere
 fama est, cum Minervæ calculus acces-
 serit. Cum igitur tria sint potissimum,
 quæ te ad pœnitundinem facti possint in-
 ducere: quod non iuste factum; quod
 non cum utilitate reipublicæ; quod
 nonnulla necessaria negligantur, quo-
 niam avus non imperet; unumquod-
 que eorum, quantum valeat dispiciam-
 us. Ac primum quidem nemo mi-
 hi non assentietur, iustissime abs te fa-
 ctum. Tu enim bellum non incœpisti:
 sed ab illo incœptum, coactus es gere-
 re. Et tum quidem invitatus, tamen se-
 cessisti, periculum fugiens, quod ab il-
 lo tibi impendebat: & postea te neces-
 sario defendisti. Et postquam Deo o-
 pitulante omnium evasisti potens, quam-
 vis liceret cum iustitia retinere impe-
 rium, quod ab illo bellum esset in-
 choatum (nulla quippe lex vetat,
 ne victores hostium bona, tamquam
 virtutis præmia possideant) non prior
 pacem petivit, & tu iustus iniusto im-
 perium reddebis. Itaque dum ne-
 que propter ea quibus antea privatus
 es, quidquam contra fas egisti: ne-
 que propter eam, quam postmodum
 de adversariis consecutus es victoriam,
 quemquam spoliasti, utrinque iustitia
 tibi superat. Quod autem & cum
 utilitate reipublicæ, demonstrandum
 non opinor. Quis enim nescit, nisi
 si forte extra mundum habitet, bel-
 lum civile cladem, & perniciem ef-
 fe civibus? sicut contra, pacem &
 concordiam norunt omnes esse utili-
 tatem, & incrementum reipublicæ.
 Porro nos nullum officii munus præ-
 termittere, quamvis ipse non mode-
 retur imperium, conabor ostendere.
 Cum enim duo sint imperatorum
 munera, unum, rebus bellicis occu-
 pari, prædones arcendo, & subiectis
 habitationem tutam præstando, &, si
 ferro opus sit, hostibus cum exercitu
 occurrendo: alterum, tempore pacis
 juri, & legibus intendere animum, ur-
 banaque recte administrare, in neu-
 tro ipse nobis superior videri queat:
 imo vero in altero nihil illi cedere,
 in altero longo intervallo illum ante-
 gredi contigit. Nam cum civilis tua
 administratio æque proba sit, ut illius
 ante fuit, virtute, prudentiaque mi-
 litari multum antecellis, ipse præfens
 omnibus, & præstantiores duces ha-
 bens, quam ille habuit: id quod re-
 bus ipsis patuit, cum ipse, quemad-
 modum nunc, ita antea domi plerum-
 que delituerit. Volebat domesticus

Edi. Paris.
 pag. 256.

sermonem continuare, ac pluribus docere, incommodum fore, seniori Andronico imperium reddere, cum interpellans junior, se his astipulari dixit: ob nullam tamen harum causarum avo decrevisse imperium restituere: sed primum, ne levissimi, improbiissimi, atque corruptissimi homines ipsum velut de industria, & cum insidiosa machinatione, avum infontem imperio exuisse comminisci, & aliis commentum suum persuadere possint. Deinde quia impense concupiscat, & studiose conetur, ut quæ illi jucunditati, & honori sint, ea præstet: credat autem, eum nihil neque malle, neque melius ducere, quam imperare.

οἶμαι δὲ μὴδὲ Βασιλέα πρὸ τῆς ἀρχῆς τῆς πραγμάτων ἑτέρον τι μῆτε βούλεσθαι, μῆτε ἄγειν.

CAPUT XX.

Hac oratione domesticus duas causas ab imperatore allatas, quibus ad imperium avo reddendum moveretur, confutare nititur; obtreccationem improborum, & honorem ac voluptatem avi. Agit autem valde oratorie. Byzantium se confert imperator diuæ Matri pro recepta sanitate gratias acturus. Hominum ad eum visendum concursus. Thracie urbes lustrat.

Edit. Paris.
pag. 257.

ΕΧCΙPIENS magnus domesticus sic ait: Benevolentiam atque studium meum erga imperatorem avum, & quomodo nihil optarim ardentius, quam eum videre non solum nihil immane perpeti; sed etiam tenere imperium, esseque in ore & admiratione omnium, nemo melius te uno juxta mecum novit. Nam & cum maxime bello inter vos exorto, quo pacto illud gereretur, consilia conferebamus, hortarenturque nonnulli, ut eum carcere clauderemus, aut etiam necaremus, & brevi tempore multis nos molestiis eximeremus, scis quam multa humanitatis plena super eo diffuserim; tibi que perlibens assenserim, teque pro parte quoque adjuverim. Bello flagrante, cum semel iterumque vicissemus, recordaris quanta in ipsum inclinatio atque observantia nostra fuerit: quando e mediis ereptum periculis non tutum modo præstitimus, verumetiam pristinam, quantum licuit, felicitatem ei conservavimus, cæteris omnibus reclamantibus, & ut ipsis in contrarium obsequeremur, flagitantibus. Quod cum ita sit, non me odio aliquo stimulat, sed communes utilitates inuentem, hæc effari existimandum est, præsertim cum nec callidissimus calumniator hoc in me consuevit possit mendacium, ideo me impedire, ne ei tradatur imperium, quia id mihi studeam acquirere. Nam & prius copia erat, si libuisset; & adhuc mei arbitrii est sumere, quod tu cupide mecum communicaturus es. Non igitur ut inde privata ad me redeat utilitas, hoc dabo consilium. Et quia ex rebus ipsis liquet, me neque mihi ad gratiam, neque illi ad invidiam verba facere, æquum est, si frugifera consulere judicabor, mihi auscultare. Ajebas, duabus potissimum de causis te ad hoc incitari, & ne male tibi dictarent improbi, cor-

γον βελομένης τῆς μεγάλης σωείρειν δομῆς καὶ ὅσων πολλῶν ὑποδεικνύσθαι μὴ ὄν λυσίτελές πρὸς τὴν πραγμάτων τὴν ἀρχὴν αὐτῶς ἐπανάγει τὴν πρεσβύτερον Ἀνδρόνικον, ὁ νέος ἐπικόπτων Βασιλεὺς, Ταῦτα μὲν ἔφη καὶ αὐτὸς οἶσθαι ὁρῶς ἔχειν· καὶ τῶν ἑνεκα εὐδενός τῶ πάππῳ ἐδέλειν ἐγχειρίζειν τὴν ἀρχὴν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν, τῆ μὴ τὰς πάντα δι' ἡμετέρας καὶ φαύλης καὶ διεφθορότας ὡς ἐκ προνοίας αὐτοῦ καὶ σκέψεως ἐπιβούλευ τῇ ἀρχῇ παρελθόντων, Βασιλέως μηδεμίαν πρόφασιν πρὸς τὸν πόλεμον παρεσχημένου, δυνάσθαι λογοποιεῖν καὶ πείθειν τὰς πολλὰς. δευτέρου δὲ, τῆς μάστιγος βούλεσθαι καὶ ὅσων αὐτοῦ εὐδενός ἔχειν, ἅπαντα ἂν ἡ μάστιξ πρὸς ἡδονὴν καὶ τιμὴν τῶ Βασιλεῖ, ταῦτα καταπραΰνασθαι ἐμὲ. τῶν πραγμάτων ἑτέρον τι μῆτε βούλεσθαι, μῆτε ἄγειν.

ΑΤΟΙΣ δὲ ὁ μέγας δομῆς καὶ λόγον ἀναλαβὼν, Τῷ μὲν ἐμῷ, εἶπεν, εὖ νοῶν πρὸς Βασιλέα καὶ σωδὼν, καὶ ὡς ἐποιέμεν περὶ πλείους μὴ μόνον ἀνήκεστον εἶναι εἰς αὐτὸν ἰδεῖν ἐλθόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν κρατεῖν, Ἐπὶ πάντας ἔδωκεν εὐδοκίαν καὶ ἐπαινεῖσθαι, εὐδενὰ μοι μάλλον ἢ σὲ οἶμαι συνειδέσθαι. καὶ ὅτε ἦν τῆ πρὸς ἀλλήλους ὑμῶν μάστιξ φερόμενη πόλεμος ἐβελδομένοισι περὶ τῆς καὶ τὴν πόλεμον διαδέσθαι, τῶν ἄλλων παραινουμένων εἶργειν, ἢ καὶ ὑποκτινύσθαι, Ἐὐλόγησεν χρόνον πολλῶν ἀπαλλάττεσθαι πραγμάτων, οἶδα ἵκανά φιλάνθρωπα αὐτὸς τε* ἐβελούσω περὶ αὐτῶν, καὶ γὰρ συνειπόντος προθύμως, καὶ ἐβούλεσθαι τὸ μέρος συγκατεργασάμεν. Ἐπειδὴ πρὸς τὸν πόλεμον καταστάντες περιγενόμεθα αὐτῶν καὶ ἅπασι καὶ δις, οἶδα ὅσῳ ἐπεδειξάμεθα περὶ αὐτὸν καὶ τὴν εὖ νοῶν καὶ τὴν αἰδῶ ἐκ μέσων ἐξαρπάσαντες τῶν κινδύνων. Ἐὐ μόνον ἐν ἀσφαλείᾳ καταστήσαντες, ἀλλὰ καὶ τῷ πρὸς εὐδαιμονίαν, ὅσα γὰρ ἐξῆλθον, φυλάξαντες αὐτῶν, τῶν ἄλλων ἀπάντων βελδομένων τινασθῆναι, καὶ δεομένων πείθεσθαι αὐτοῖς. Διὸ με εὐδὲ οἶσθαι χρήσινα ἀπεχθεῖα τῇ πρὸς αὐτὸν τῆς λόγος ποιέσθαι τούτουσι. ἀλλὰ τῶ κοινῷ προσέχοντα λυσίτελές. ἄλλως τ' εὐδὲ τῶ μάστιγος τῆς ἑόρους συκοφαντικῆς ὑποβολῆς ἐξέσαι ῥάπτειν, ὡς ἐμαυτῶν περιποιούμενος τῇ Βασιλείᾳ καλῶς τῆ μὴ ἐγχειρίζειν ἐκείνῳ τῶν πραγμάτων τῇ ἀρχῇ. πρότερόν τε ἦν ἐξῆλθον, εἴπερ ἐβουλόμην, καὶ νῦν ἔτι καίτοι ἐπ' ἐμοί, σὺ παραχότος αὐτοῦ προθύμως εἰ βουληθείῃς. ὡς εὐδὲ τῶ ξυνοίσοντος ἰδίᾳ τι ἐμοὶ τοιαῦτα συμβεβῆναι. Ὅτε τοίνυν ἐξ αὐτῶν ὑποδείκνυται τῶν πραγμάτων, μῆτε πρὸς χάριν ἐμαυτῶν, μῆτε πρὸς ἀπέχθειαν ἐκείνῳ λέγειν, δέον ἡμῶν τι τῶν δέοντων πείθεσθαι, φαίνομαι συμβεβῆναι. ἔφης τοιγαροῦν δυοῖν ἑνεκα μάστιγος ἐνάγεσθαι πρὸς τὸ τοῦ τῆ μὴ κακῶς ἀ-

Interpres
ἐβούλεσθαι

κῆεν παρὰ θαύλων ἀνθρώπων καὶ διεφθορόπων, καὶ
τῇ μάλιστα βέλει τῇ πρὸς αἰδῶ καὶ τιμῇ καὶ ἡ-
δοῦν ἐσομένων Βασιλεῖ, ὃ, τι ἂν εἴη ποιεῖν.
τὸ μὲν οὖν Σεραπείην Βασιλέα, δίκαιόν τε φαίλω
ἂν καὶ αὐτὸς καὶ σοὶ προσῆκον. ἔξῃ δὲ πολλοῖς ἑό-
ποις ἐπιδείκνυται τῷ Σεραπείῳ. τὸ, τε ἡ τι-
μῇ ὡς πατέρα ἀναγκαῖον· καὶ τὸ πρόνοιον αὐτῷ ἢ
δυνατὶ ποιεῖσθαι ὡς αὐτὸν τε καὶ οἰκτικὸν ἔχειν
ἐν ἀφθόνοις· εἰ δὲ τὰ ἀποσταγμένα χρήματα αὐτῷ
τῆς χρείας δοκεῖ ἐλάσσω εἶναι, φθόνος ἕνεκα καὶ ἑτε-
ρα τούτων ἢ καὶ διπλάσιον προσιδέναι· καὶ ἑτέρῳ ἂν
ταῦτα μὲν ἂν εἴη κατ' ἡδονῇ, βλάβῃ δὲ ἑτε-
ροῖς μὴ παρέχει· ἄρχοντα δὲ ὑποδεικνύει τῇ πραγ-
μάτων, ἥτις ἂν αὐτὸς περὶ αὐτῶν τῇ κοινῇ λυσίπελυν
εἶναι, ἥτις ἑτέρῳ συμβεβλήσεται. τῇ κακῶν ὅ, ἕνεκα
λόγον οἶμαι ποιεῖσθαι δεῖν· ἢ χεῖλτος ἂν εἴη, εἰ
μὲν ἀγαθῶν ἕνεκα ποιησόμεθα λόγον, τοῖς δὲ κακοῖς
τούτων χαλεπόμεθα, ὥστε ἢ λυσίπελιν καὶ δίκαια δο-
κῆμεν εἶναι, ταῦτα ἑκόντες ὄντες προσοίμεθα αὐτοῖς.
Φέρε ἡ πρὸς Θεῷ, εἴ γε πάντες οἱ τῆς ἑσπέρης ἀγα-
θοὶ ἐκκλησίαν συναθροίσαντες, ἡμᾶς ἐπὶ δίκῃ προ-
καλοῦντο, λέγοντες, ὡς ἄδικα ἢ βίαια ποιεῖτε,
πολέμους ἡμῖν ὁμοφύλους ἐπεγείροντες. εἰ δὲ τῆς
ἀρχῆς, ἅμα τῷ Βασιλεῖ κατ' ὑμῶν τὸν πόλεμον κε-
κινῆται, ὁρῶντες ὡς ἄδικα πάχετε ὑμεῖς, συνηγῆ-
σάμεν τε μάλιστα * ἡμῖν καὶ συνηγωνισάμεθα προθύ-
μως. καὶ ἐπειδὴ Θεὸς συναϊρομένης, ῥᾶτα κεκρατῆκαμεν
τῇ πολέμων, δεῖν ἀπελαύνειν καὶ κακῶς ποιεῖν τῆς προ-
τέρης ἀρχῆς τῆς ἀδικίας, καὶ ἡμᾶς παραγμάτων ἀπαλ-
λάττειν, καὶ ἡδελύσασθαι ὑμεῖς, ἀλλ' ὥστε κακῶν ἐπι-
θυμουῦντες, Βασιλέως μέτρα αἰτουῦντες, καὶ σώζεσθαι
μόνον δεόμενοι, ὑμεῖς ἐπὶ κακῶ τῇ ὑπὸ κακῶν καὶ ὑμῶν
αὐτῶν ἀτοπα φιλοτιμούμενοι, τῆς ἀρχῆς ὀλίγη δεῖν
ἀπάσης παρεχωρήσασθαι αὐτῷ, ἡμῶν ἀπαναιρομένων
καὶ τῷ ἀβελίᾳ ἐπιμαρτυρομένων. ὃ δ' ἐκ πολ-
λοῦ χρόνου παρερρυνότος, αὐτοῖς ἐπεχείρησε τοῖς
ἴσοις, ὥστε ἐπιλελησμένος εἰς ὅσον ἤλασε κινδύ-
νον, καὶ πόλεμον ἀκέρυκτον ἐπὶ νῆγκον ἡμῖν. ὁρῶν-
τες δὲ ἡμεῖς οἱ κακῶν τὰ παραγμάτων χωρήσει, καὶ
ὡς ἄρδην ὑπολείπεται τὸ Ρωμαίων, προσβείαν ἐκ
ἰδίας μόνον, ἀλλὰ καὶ κοινῇ ὑμῖν ἐποιεσάμεθα
πρὸς Βασιλέα, δεόμενοι, μὴ περιδεῖν ἡμᾶς ὑπὸ
τῇ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ ἡμετέροις ἀλλοτρίοις· ἀλλ'
εἴ τι καὶ ἐγκαλεῖν ὑμῖν ἔχει, δίκῃ ἐκλύεσθαι,
ὃ δ' ἐκ ἀκροῖς λυέχεται ὥστε τῇ περὶ τῆς εἰρή-
νης λόγων. πάντοθεν δὲ ἡμεῖς ὑποτάσσας συχεδόν-
τες, αὐτοῖς ἐνέβαλλομεν ἑαυτὰς εἰς τὰς κινδύνους,
καὶ πόλεμον ἀράμενοι δούτερον πρὸς αὐτὸν, νενική-
καμεν αὐτοῖς καὶ πρὸς τῷ προτέρῳ ἢ καὶ μέλλω συνη-
λάσασθαι ὑποτάσσας. ὁρῶν δὲ ἐκεῖνος ὡς ἐκ ἀνδρῶν κιν-
δύνων ὁ πόλεμος αὐτῷ τελευτήσεται, αὐτοῖς ἐπὶ προ-
βόλετο ὑμῖν περὶ εἰρήνης, ὃ μὴδὲ ἴχνος προτέρου ἀνε-
χόμενος αὐτῆς. ὑμεῖς ὅ, ἐκ οἷδ' ὃ, τι παθόντες, δεῖν
ἐκ τῇ προτέρῳ διδασχθέντας σωφρονεῖν, ὑμεῖς δὲ
παναντία τῇ δούτῳ ἐποιεῖτε, καὶ τῷ ἀρχαίᾳ
παρεδίδοτε αὐτῷ πᾶσαν, καὶ τῇ ἡγεμονίᾳ τῇ παρα-
γμάτων, καὶ προσέτι φέροντες ὑμᾶς αὐτὰς, (εἰ δὲ
λέγειν καὶ ἡμᾶς τὰς ὑπὸ κακῶν, πολλὰ δυσαναχευού-
τας ἢ μόνον τῇ ἀδικίᾳ ὀδυρομένους,) ἀδικοὶ καὶ
προδοταὶ χεῖρον περὶ ἡμᾶς γεγενημένοι, οἰδόμενοι

raptique mortales; & quod maximo-
pere præstare velles, quantum quidem
posses, quæ ad reverentiam, honorem
& lætitiæ avi pertinerent. Colere i-
gitur, & observare illum ego quoque &
justum, & ex officio tuo esse affirmari.
Sed cultum istum, & observationem mul-
tis aliis rationibus declarare concedi-
tur. Nam & illum honorare ut paren-
tem oportet; & providere quam dili-
gentissime, ut cum ipsi, tum ejus fa-
miliæ res ad vitam sustentandam neces-
sariæ affatim suppeditent. Ergo si sepa-
ratim ei decreta pecunia ejus necessitates
explere non putatur, haud recusandum,
quin alterum tantum, aut etiam plus du-
plum tribuatur; & adjiciantur alia, quæ
illi voluptati, cæteris nullo detrimento
fuerint. At vero rerum dominum illum
instituere, hoc est quod reipublicæ in-
teresse, nec quisquam mihi persuaserit,
nec ego cuiquam suadere velim. Im-
proborum autem voces contemnendas
opinor; aut rem nefariam designabi-
mus, si bonorum spreto judicio, ma-
lis tantopere gratificabimur, ut etiam
quæ commoda, & iusta numeramus, ea
volentes propter ipsos abjiciamus. Age
enim, per Deum immortalem, si boni
omnes cocant, nosque ad judicium vo-
catos accusent hunc in modum: In-
juste & violenter agitis, dum nobis
bellum civile excitatis. Mox enim a
principio, simul atque senior impera-
tor arma in vos movit, iniquam con-
ditionem vestram cernentes, mirifice
vobiscum doluimus, alacriterque auxilia-
ti sumus. Ubi autem, Deo favente,
hostium labore nullo potiti sumus, cum
gradu depellendi & puniendi essent,
qui facere cœpissent injuriam, nosque
molestiis exsolvendi, vos nolulistis: sed
quasi malorum sitientes, imperatore
mediocria petente, & vitam tantum-
modo orante, vos cum subjectorum,
vestroque ipsorum damno, stulta qua-
dam gloriæ cupiditate totum ferme im-
perium nobis deprecantibus, & amen-
tiam vestram testantibus ei dedistis.
Ille non longo post tempore eadem
tentavit, ac veluti oblitus, in quod
se antea periculum objecisset, bellum
non ante indicium nobis intulit. Tum
nos perspicientes, quo malorum res
procederet, ac Romanorum repu-
blicam funditus perituram, legatio-
nem non pro vobis dumtaxat priva-
tim, sed pro communi quoque ad
imperatorem suscepimus, suppliciter
rogantes, ne nos mutuis cædibus in-
terire pateretur. Sed si quod etiam
crimen vobis intentaret, in judicio
dissoluturos. Is mentionem pacis nec
ad summam aures admisit. Nos undi-
que difficultatibus coarctati, rursus
discrimen adimus: & altero adversus
illum bello iterum vincimus, & ad
priores cum, ut majores etiam angus-
tias redigimus. Qui bellum citra
summum periculum suum haud finitum
iri animadvertens, de pace vos per
legatos appellat: cum alias nec no-
men ejus sustinisset. Vobis autem
nescio quid mali mala objectum est
manu. Nam cum debuissetis ex an-
tegressis sapere, desipuistis: impe-
riumque totum, & administrationem
rerum, & vosmetipsos insuper ei in ma-
nus tradidistis, (omitto enim dicere,
& nos subditos, ægre admodum istuc

Edit. Paris.
pag. 258.

pag. 259.

patientes, & injuriam tantum non lamentantes, & injusti, & propemodum proditores nostri effecti, dum saltem ista via omnem vos belli occasionem amputaturos creditis. At ille, perinde ac si tellus ei non sufficeret, si hanc vobiscum habitaret, de integro, ac tertium ad arma venit, cum nihil esset quod loco criminis objectaret. Nec jam imparatus, & velut ex itinere ut alias, sed multo antea instructus in occidente, exercitumque contra nos, non e Græcis solum illic incolentibus: sed ex vicinis quoque barbaris auxiliarium, nostro non paulo numerosiore adduxit. Quo comperto, Byzantium profecti, pacem rogavistis, cum postulata æque ut ante rejecta sunt; unde vos ad bellum tertium compulsi descendistis, nosque sceleris magnitudinem execrati, per multa discrimina, laboresque impigre vobis succurrimus. Postmodum denuo post longam illam vagationem, variasque ambages, & afflictionem diuturnæ expeditionis, cum etiam divina nos virtus adjutaret, jam de hostibus perfecte triumphavimus, & Romanum principatum vobiscum recuperavimus. Nunc hostibus quiescentibus, pacemque agitante republica cum cernamus vos iterum laborare, ut in mala prioribus graviora præcipitatis, jubemus, ne rursus nova meditemini, neve bello infelicissimo, hoc est, civili, materiam suggeratis. Si hæc dicerent, inquam, & tamquam coronidem adderent hæc: Siquidem propter has rationes dicta nostra admittitis, & approbatis, bene est: sin autem, videte, ne vobis potius, quam nobis perniciem accersatis. Quod si adderent etiam, non dicam tale quid: Si imperator eo sit ingenio, ut in utramque partem facile mutetur, & propter causam vel parvam, vel nullam bellum incipiat, quid huic perturbationis ac seditionis ad pestem, & interitum reipublicæ opportunitatem porrigere opus est? Si autem scyophantis, perversisque hominibus, ac nihilo melioribus mancipiis pessimis obsequitur, nec sic justum, atque utile censemus, sic affectis, ut Cares nos subicere, non dicam, si istuc, sed si orationi suæ illud unum modo adjungerent, dicerentque, Si vobis ea mens est de imperatore, nobis certe juste utiliterque consulere non videmini: ac si quid præter expectatum contigerit, nos periculis nosmet subtrahentes, ut otiosi spectatores tragædiarum vestrarum sedebimus; num eorum postulato ut iniquo adversari, aut eorum verba ut intempestiva vilipendere possemus? Non solum enim, quod omnium bellorum occasio ab eo manarit, & natura sit inconstanti ac mutabili, imperiumque Romanum bellis civilibus nimio opere attritum, & nemo mutationem æquo animo passurus sit; sed si omnia in utroque essent æqualia, alterque ab altero in nullo differret, oporteretque rerum statu considerato, aptiorem ad imperandum eligere, non esset justitiæ consentaneum, tibi quemquam anteponi: non ob mansuetudinem, animique altitudinem solum, quæ toto belli tempore in te eluxerunt: sed etiam ob fortitudinem, strenuitatemque bellicam; & præcipue, quod

Edit. Paris.
pag. 260.

καὶ ἔγω πάντων πολέμων πρόφασιν περιειρήσειν. ὁ δ' ὥσπερ συνέλυν αὐτῷ τὴ γῆς τὴν οἰκισιν παρεχέσσης εἰ ταύτῃ οἰκίῃ μεθ' ὑμῶν, αὐτῷ ἐπολέμησε· καὶ τείτον μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν, ἀλλ' ὥσπερ πρότερον ἀπαρασκόως καὶ εἰς ἐφόδῃ, ἀλλὰ πολλὰ πρότερον σωεσκάσμενος περὶ τῆς ἐσπέρων, καὶ στρατιᾶν ἐπαγαγὼν ἡμῖν πλήθει ἐκ ὀλίγον ὑπερέχουσαν ἡμῶν ἐκ εἰς Ἑλλήνων μόνον τὴ αὐτοῦ κατοικοῦτων, ἀλλὰ καὶ τὴ προσοίκων βαρβάρων συμμαχίᾳ. Ὁρῶντες ὅτι ταῦτ' ὑμεῖς, ἐλθόντες εἰς Βυζάντιον, ἐδεῖδε Βασιλέως περὶ εἰρήνης. ὁ δ' ἐδὲν ἦν τὸν ἢ πρότερον, ὡς ἀδυνάτως πειθῆναι· καὶ διὰ τὸ ἀναγκαίως πρὸς τὸν πόλεμον καὶ τείτον ἐχωρήσατε ὑμεῖς. καὶ ἡμεῖς τῇ ὑπερβολῇ βδελυξάμενοι τῆς ἀδικίας, προθύμως σωηράμεθα ὑμῖν, καὶ πολλὰς κινδύνους ὑπεμείναμεν καὶ πόρους. εἰ αὐτῷ μὲν τῇ μακρὰν ἐκείνῃ πλάνῃ καὶ τὰς περιδρόμους τοὺς πολλὰς, καὶ τῇ ἐκ τῆς χρονίας κακοπάδειαν στρατείας, καὶ τὴ κρείττονος δυνάμεως ἡμῖν τὸν πόλεμον συγκατεργαζομένης, τῷ τε πολέμῳ κεκρατήκαμεν ἤδη καθαρώς, καὶ τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ συγκατεκτησάμεθα ὑμῖν. Νυνὶ δ' αὐτῷ τῷ πολέμῳ πεπαυμένῳ, καὶ εἰρήνης τὰ Ρωμαίων κατεχούσης πράγματα, ὁρῶντες ὑμᾶς τῷ πρότερον μείζονι κακοῖς ἐπιχειρῶντας ἡμᾶς ἐμβάλλειν, παραγγέλλομεν ὑμῖν μὴ αὐτῷ καινὰ διανοεῖσθαι, μὴ δ' ἀφορμὰς παρέχειν τῷ κακῷ ὑπολεμῶν πολέμῳ πρὸς τὰς ὁμοφύλους. Εἰ ταῦτ' ἔλεγον, ὡς ὥσπερ κορωνίδα προσετίθεισαν, ὅτι εἰ μὲν δεχέσθε ἐπὶ τέτοις, εἰ ὅ μὴ, σκοπεῖτε μὴ ἐχ' ἡμῖν μᾶλλον ἢ ὑμῖν αὐτοῖς αἰτίαι μείζονων γενήσεσθε κακῶν. Εἰ ὅ δὲ καὶ προσέθηκαν, ὡς ὅτι εἰπὼν, Ὅτι εἰ μὲν Βασιλεὺς ἔτι εἰς γνώμης ὡς ἐφ' ἐκάτερα ῥαδίως μεταβάλλεται, καὶ μικρὰς ἐνεκα ἢ καὶ ἐδεμῶς αἰτίας, πόλεμος ἄρχειν, τί δὲ τῷ τοιαύτῳ ἀφορμὰς παραχῆς καὶ γάσεως ἐπὶ λύμῃ καὶ φθορᾷ τῇ κοινῇ παρέχειν. εἰ δ' ἐτέροις πείθεται συκοφανταῖς καὶ διαφθορᾷ καὶ ἐδὲν ἀμείνοσιν ἀνδράποισ ἀνδραπόδων, ἐδ' ἔγω δίκαιον ἐδὲ λυσιτελὲς πῆς οὐκ ὡς ἔχουσιν, ἐν μοίρᾳ Καρὸς ἡμᾶς ὑποτάττειν ἑαυτὰς, ἀλλ' εἰ προσέθηκαν τοῖς λόγοις ἐκεῖνο μόνον, Ὅτι εἰ νυνὶ τοιαῦτα περὶ Βασιλείας ἐγνώκατε ὑμεῖς, ἀλλ' ἡμῖν καὶ δίκαια ἐδὲ λυσιτελὴ βουλευέσθαι δοκεῖτε, καὶ τι συμβαίνει τῷ ἀδοκήτῳ ἡμεῖς ἐξω κινδύνῳ καὶ πραγμάτων κατασχίσαντες ἑαυτὰς, ὥσπερ θεαταὶ καθεδόμεθα τῷ γινομένῳ. ἀρ' ἢ πρὸς τῇ ἀξίῳσιν ὡς ἐδίκαια δυνησόμεθα ἀντειπεῖν; ἢ ἐν ἐδὲν θυσόμεθα τὰς λόγους ὡς ἀκαίρως εἰρημένους; μὴ ὅτι πάσης μὲν προφάσεως πολέμων ἐκ Βασιλείας εἰς ἀρχῆς κεινημένης, ῥαδίᾳ δὲ ὄντος φύσει πρὸς μεταβολὰς, τῆς Ρωμαίων δὲ ἡγεμονίας πολλὰ πῆς ἐμφυλίοις τετραχωμένης πόλεμοις, πάντων δὲ ἐκ αὐτῶν οἰσόντων ῥαδίως τῇ μεταβολῇ, ἀλλ' εἰ πάντων μὲν ἀμφοτέροις μετὰ ἐπίσης, ἐν μηδὲν ὅτι διενέχον ἀπὸς ἐτέρᾳ, ἐδὲ ἐκ τῷ ὑπαρχόντων σκεψάμενης τὴ προσήκοντα ἐλέσθαι μᾶλλον ἄρχειν, καὶ σοὶ προσίθεσθαι προσήκον πάντα ὄντα καὶ μόνον διὰ τῇ πράσσει καὶ μεγαλοφροσύνης, ὡς παρὰ πάντα ἐπεδείξω τὸν τε πόλεμον χρόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῇ πόλει τῷ ἐκ πῆς πόλεμοις, καὶ τὸ μάλιστα δεῖσθαι τὰ

Ρωμαίων

Ρωμαίων ἀράγματα νυνὶ, ἐκ ἐμπείρου καὶ δεινῶν μόνον στρατηγῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπαθείου καὶ τὰ πολέμια ἐξησκημένους; ἐμοὶ μὲν οὖν πανταχόθεν ἐξετάζοντι, ὅδε μὲν τις αἰτία φαίνεται ἀρκῆσαι πείθειν ὡς λυσίτελές αὐτὸ ἀποσάντα τῆς ἀρχῆς τῷ πάππῳ ἐγχειρίζειν. διὸ καὶ συμβεβέβλωκα προθύμως τῇ κοινῇ λυσίτελῆντος ἔνεκα. Σε δὲ εἰ μὴ τὰ λελεγμένα πείθειν ἱκανά, ἔξεσι καὶ ἑτέροις ἅμα ἐσυνεπωτέροις ἐμπειροτέροις συμβέλοις χρηταμένῳ, μὴ τῷ δέοντος ἀμαρτεῖν. Τοιαῦτα μὲν ὁ μέγας δομέσικος εἶπε. Βασιλεὺς δ' ὥσπερ εἶωθε μικρὸν ἐπιχῶν, Συνεπῶς μὲν εἰρηθεῖαι τὰς λόγους, εἶπον, ἐκ ἂν ἕξαρτος γυνοίμην. ἔτι δὲ μοι δοκεῖ καὶ κατὰ χολῶν εἶναι βελούτεον περὶ αὐτῶν, εἴ πως τι βέλτιον ὁ μεταξὺ χρόνος ἐξόρῃσει. Επαίνεσαντος ὃ καὶ τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ, τὸ νυνὶ μὲν ἔχον διελεύθησαν. ἐς τρίτῳ ἡμέρᾳ πάλιν συνελθόντες, ἐπυνθάνοντο ἀλλήλων, ἔτι πλέον ἐν τῷ μεταξὺ ἐξόρῃσιν εἶναι χρόνῳ. μηδὲν δὲ ἀμφοτέρων εἰρηκόπων ἐπέφημίσαντο ὃ βελῶν, καὶ ἔπο παρ' ὀλίγον ἐλθόν. τῷ Βασιλεῖα τὸν περὶ βύτερον αὐτοῖς ἀρχόντα γυνοῖναι τῶν πραγμάτων, ὑπὸ τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ ἐκωλύθη. ὡν ὕστερον εἰς μνήμην ἐλθὼν ὁ Βασιλεὺς, ἐπεὶ ἐπύθετο αὐτὸν τὸν μονήρην βίον ἀνηρημένον ἡνίττετο τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ, ὧς εἰ ἂν πρότερον ἐβελουόμεθα εἰς ἔργον ἦγον, νυνὶ ἐκ ἂν συνέβαινε τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν ἐκείνος ἀπεκρίνατο. ὧς τοιαῦτα μὲν ἐκ ἂν συνέβη, ἴσως δ' ἔτερα χεῖρα καὶ ἀλυσίτελέστερα πολλῶν. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ τῆς νόσε ἥδη ἀπηλλᾶγην καθαρῶς, ἐκ Διδυμοτείχης εἰς Βυζάντιον ἦκεν ὑποδάσων τὰς δὲ χαλεπίας τῇ πανάγῳ Μιτρί τῷ Θεῷ τῇ ζωοδόχῳ πηγῇ τῇ μᾶλλον ἰάματα ἢ νάματα βρούσῃ. ἥς τυχὼν ἀπήλλακτο καὶ αὐτὸς τῇ χαλεπῇ ἐκείνης νόσῳ. Βυζάντιοι ὃ πανδημεὶ πρὸς ὑπάντησιν τῷ Βασιλεῖως ἐξελθόντες, ἔτι δὲ καὶ οἱ τῶν πέριξ χωρῶν καὶ πόλεων καὶ θείῳ Βασιλεῖ (πᾶσι ὃ ἐκ ἐπέραιος μόνον, ἀλλὰ ἐξ αὐτοῦ ἀξία ὅφισιν ὡς, ὥσπερ ἐκ νεκρῶν ἐγηγεμένους,) ἄχει μὲν Πηγίου πορῆκον ὑπ' ἀλλήλων σωωδούμην, καὶ ἡσάζοντο Βασιλεῖα προσκυνοῦντες. Εκεῖθεν δὲ δι' αὐτῶν ἰὼν ὁ Βασιλεὺς ἄχει τῷ πρὸ τῆς πόλεως τεμένους τῇ ἀενάου πηγῇ ἡλθε συνωδούμην ὑπὸ τῷ πλήθει. ὑποδὲς δὲ τὰς δὲ χαλεπίας Θεῷ, ἡλθεν εἰς τὰ Βασιλεῖα ἐκεῖθεν, καὶ διέτριψεν ἐν Βυζαντίῳ ἐξ ἐκείνης, εἰς ἐξήκοσιν ἡμέρας. αὐτοῖς δὲ ἐξελθὼν, περιέειπε τὰς τῇ Θράκης πόλεις.

CAPUT XXI

Perse prædatores cæduntur; Achris Triballorum obsidione liberatur. Mæforum rex, & imperator pacta societate in Triballorum regionem irruunt. Triballus Mæso copiis integris occurrit, hostes partim cædit, partim fugat. Rex vulneratus moritur. In imperatorem Crales nihil molitur. Michaelis conjux, soror imperatoris, cum liberis pellitur. In concilio decernitur in Mæsiam proficiscendum, ubi magnæ spes ostentarentur, & expulsa imperatoris soror justa esset belli occasio. Vastatur Mæsia; aliquot oppida se dedunt. In locum Esaie patriarchæ magnus domesticus Joannem presbyterum subrogandum suadet, & episcopos quodam callido commento ad id permovet.

ΥΠΟ ὃ τὰς αὐτὰς χρόνας καὶ στρατὸν Περσῶν ἰππικὴν τῇ Ἑλλάσποντον περαιωθεῖσα, ἐλπίζετο τῇ Θράκῃ. πυθόμενος δὲ ὁ Βασιλεὺς, συνήθροισεν τῇ στρατιᾷ ὡς ἀμυνέμενος αὐτῶν. Ἐν ᾧ ὃ ταῦτα ἐτελείτο, οἱ μὲν πολλοὶ τῇ Περσῶν, ἀναστέφαντες ἐπεραιώθησαν πρὸς ἑα. πεντακόσιοι δὲ αὐτῶν καὶ χίλιοι λοιποὶ.

Paris I.

Romana res nunc non tantum perito, & acri, sed & probo etiam, exercitatuque duce indiget? Mihi itaque omnia perpendiculari nulla causa satis idonea videtur, ob quam te ab imperio removeas, & in avum illud transferas. Quare boni communis ergo id fidenter dissuadere non dubitavi. Tibi licitum est, si quæ dixi, non sufficiant, aliis item, & peritioribus uti consiliariis, ut a recta semita ne declines. Ad hæc imperator, more suo paulum cunctatus, Non negaverim, inquit, prudenter dicta omnia; nihilo minus de iis per otium deliberandum mihi videtur; si forte mora temporis meliora suggererit. Quod cum & magnus domesticus probasset, ita discessum est. Post diem tertium congressi, vicissim percontantur, num aliud interea occurrerit. Cum uterne negaret, consilium ratum fecerunt. Sic quod pene factum erat, ut imperator senior imperium reciperet, a magno domestico impeditum est. Quorum in memoriam postea rediens imperator, ubi avum monasticam vitam sectari audivit, magno domestico ea sub hoc verborum integumento significata voluit, Si quæ prius volebamus, opere perfecta fuissent, ista nunc non evenissent. Quibus ille respondit, Ista quidem non, fortassis autem alia deteriora longeque magis incommoda evenire potuisse. Imperator confirmata jam valetudine, Didymoticho Byzantium abiit, ut castissimæ Deiparæ vitali fonte sanitates magis quam aquas emananti, quibus & ipse lethali illo morbo levatus esset, gratias ageret. Venienti frequentissimus Byzantium populus, & ex locis vicinis, atque urbibus permulti ejus videndi causa obviam usque Rhegium processerunt, (erat quippe aspectus ejus non amabilis tantum, sed admirabilis etiam, ut si ab inferis redivivus extitisset) ac se se invicem comprimantes & impellentes præ multitudine, eumque adorantes consalutarunt. Ille per medium agmen incedens, ad templi ante urbem positi fontem perennem accessit, compressus a turba; actisque Deo gratis, inde in palatium se contulit; & usque ad diem sexagesimum Byzantii mansit; post quem Thraciæ urbes lustravit.

Edit. Paris.
pag. 261.

SUB id tempus equestres Perfarum manus Hellepontum transducta, Thraciam depopulabatur. Quod ubi rescivit imperator, delectum ad eos propulsandos habuit. Interea de Persis multi in orientem renavigarunt. Selecti, qui in Thracia remanerent, mille quingenti: quibuscum pugna

D d

Edit. Paris.
pag. 262.

pag. 263.

congressus imperator, omnes ferro concidit. Diebus paucis ex occidente affertur, Triballos ad Achridem urbem occidentalem, sub monte Pieria sitam, armis adoriundam se se comparare: quam paulo post agro circumcirca devastato, obsidio circumdederunt. Imperator cum subsidio adest celeriter. Quod Triballi sentientes, obsidione soluta domum recedunt. Imperator urbi quantum potest providet, & ex finitimis ei castellis, Triballorum ditioni subiectis, quædam primo impetu capit: reliquis item occidentis urbibus prospiciens, Didymotichum revertitur. Michael Mæforum res ob quasdam lites Triballorum principi infensus, haud bellum ei inferendum se instruebat. Cumque imperatorem quoque illi hostem esse non nesciret, per legatos rogat, uti Cralem invadat; ut ita amborum viribus haud ægre contereretur. Ubi imperatori maturum visum est, a Triballis injurias Romanis irrogatas persequi, Michael expeditionem promisit: addens, etiam si illum ad istam societatem non invitasset, per se in Triballos, a quibus intolerabilia damna accepisset, ducturum fuisse. Imperator contracto exercitu, omnibusque necessariis comparatis, per Pelagoniam profectus, Triballorum provinciam infestam habet; partem aliquam conculcatis, & succisis fegetibus arboribusque deformat: Butzunin oppidulum ex itinere capit, Deuritzza, Dubrunin, Caballarium, Siderocastrum & ipsa oppidula se dedunt. Michael ipse quoque per Pæoniam totis copiis in Triballos tendens, in loco quem indigenæ Belmasdin vocant, castra facit, despectis hostibus, ut ei resistere non ausuris. Stephanus Cralles Triballorum princeps cum hinc & hinc hostilibus flammis circumdatum se videret, nec putaret divisis copiis utrumque regem sustinere posse, iis integris contra Mæsum ire maluit, juxtaque eum castra fixit; loco autem opportuno, ubi angustus, & asper transitus, ne quis irrumperet, custodiæ causa peditum globum collocavit. Cæterum ultro citroque missis de pace caduceatoribus, cum transigi nihil posset, & placeret configere, illo die manus mutuum abstinere pacti sunt, ut postmodum concursuri. Mæsis commeatu jam defectis, Michael rex illo die de exercitu delegit, quos ad victum quærendum dimisit: majorque pars militum ad prædas agendas per agros adjacentes se effudit. Cernens Cralles diffipatum Mæforum exercitum, & arbitratus adesse tempus aggrediendi Michaelis, ejusque astu bellico opprimendi, armato milite, & cum trecentis ex Alemania gravis armaturæ, pactorum securus in Mæfos graditur. Michael venientes Triballos conspiciens, sibi data verba intellexit; verumtamen & ipse celeriter ad pugnam contendit occurrere. Triballi, priusquam ille instrueret aciem, impressionem faciunt, vi devincunt, Mæforumque partem in fugam compellunt, partem congressi occidunt: captos armis nudant, ac dimittunt,

γάδες ἔμειναν ἐπὶ τῇ Θράκης· Βασιλέως δὲ αὐτοῖς ἐπιστρατοῦσαντος, ἔπεισαν πάντες μάχην κινῆντες. ἡ πολὺ αἰς τὸ ὕστερον ἡμέραις ἐκ τῆς ἐσπέρας ἡγγέλθη Βασιλεὶ ὡς παρὰ σκευάζοιτο στρατιὰ Τριβαλῶν τῇ Αχρίδι ἐπιθέσθαι πόλει ἐσπερίῳ ὑπὸ τῇ Πιερίας τὸ ὄρος κειμένη, ἥ μὲν μικρὸν οἱ Τριβαλοὶ δῆλῶσαντες τὰ περὶ αὐτὴν, περικαθήμενοι ἐπολιορκεῖν· Βασιλεὺς δὲ ἐβοήθει καὶ τὰ χεῖρας αἰσθόμενος, ὅτι οἱ Τριβαλοὶ, τὴν πολιορκίαν ἐκλιπόντες, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὁ Βασιλεὺς εἰς Αχρίδα παρελθὼν, φρόνοιαν τε ἐποίησατο τὴν πόλεως ὅση δυνατὴ, καὶ ἐκ τῆς παρακειμένης αὐτῇ φρερίων τινὰ ὄντων ὑπὸ τῶν Τριβαλοῖς, εἶλεν ἐξ ἐφόδου τὴν τε ἐσπερίαν ἐτέρων πόλεων φρονοσησάμενος, αὐτοῖς εἰς Διδυμότειχον ἐπαυῆκε. Μιχαὴλ δ' ὁ τῶν Μυσῶν Βασιλεὺς ἐκ τινῶν ἁφροῶν πρὸς Κράλῳ τὸν Τριβαλῶν ἄρχοντα ἐκπολεμώδεις, παρὰ σκευάζετο ὡς αὐτῷ ἐπιστρατοῦσαν. εἰδὼς δὲ καὶ Βασιλέα πολέμιον αὐτῷ ὄντα πέμψας πρεσβείαν πρὸς αὐτόν, εἰδέτο αὐτὸς ἐπιθέσθαι Κράλῳ, ὡς ὑπ' ἀμφοτέρων ῥαδίως ἐκτριβησομένῳ. Ἐπεὶ δὲ ἐδόκει καὶ Βασιλεὶ καιρὸν εἶναι δίκας παρὰ Τριβαλῶν λαβεῖν ὧν ἡδίκησαν Ρωμαῖς, Μιχαὴλ μὲν ὑπέχετο τὴν ἐκστράτειαν, προδούς ὡς εἰ μὴ παρέκαλει καὶ αὐτός, ἀλλ' αὐτὸς διενεῖτο στρατιὰ ἐπὶ Τριβαλῶν ἐλθεῖν ὡς τὰ μέγιστα ἡδίκημένος ὑπ' αὐτῶν· αὐτὸς δὲ ἀθροίσας τὴν στρατιὰν καὶ πάντα ἐκπορισάμενος ὧν εἰδέτο, ἥρα Πελαγονίας ἐσέβαλεν ἐς τὴν γῆν τῶν Τριβαλῶν, καὶ ἐτεμέ τινα αὐτῆς καὶ Βατζίτιν μὲν τι φρερίον προσαγορεύομενον εἶλεν ἐξ ἐφόδου. Δεύειτ' αὖτε καὶ Διβρῆνιν, καὶ Καβαλλάριον, ἥ Σιδιρόκαστρον, φρερία καὶ αὐτὰ, παρὰ στήσατο ὁμολογίᾳ. Μιχαὴλ δὲ καὶ αὐτὸς διὰ Παιονίας παρὰ στρατιὰ ἐπιστρατεύσας Τριβαλοῖς, ἐστρατοπέδουσιν ἐν τῷ περὶ Βελμάσδιν ἐγγχωρίῳ προσαγορευομένῳ, περιωρῶμενος τὰς πολεμίας, ὡς ἐκ ἂν πολήσοντας προσβαλεῖν αὐτοῖς. Στέφανος δὲ Κράλης ὁ τῶν Τριβαλῶν ἄρχων, ἐπεὶ ἐκατέρωθεν συνειώρα τῇ πολεμίῳ πυρὶ περιχεθεῖς. ἐκατέρωθεν μὲν ἀντιτάξασθαι τοῖς Βασιλεῶσι, διελόμενος τὴν στρατιὰν ἐκ ὧν εἶναι δυνατός. εἶλετο δὲ μᾶλλον τὸν Μυσῶν Βασιλέα ἀνταγωνιστῆναι, ἥ πᾶν στρατιὰ καὶ αὐτὸς ἐλθὼν, παρὰ στρατοπέδουσε μὲν αὐτῷ ἐν ἐπικαίρῳ καὶ χωρίῳ σενὼν ἔχοντι τὴν διόδον καὶ σκληρὰν ἢ ἐπέστησε στρατιὰν πεζὴν φρερίαν, ὡς μή τις διώαιτο δι' αὐτῆς εἶναι ἐπ' αὐτόν. ἐπικηρυκτοσάμενοι δὲ ἀλλήλοις, ἐπεὶ * αὐτομάτως εἶχον, καὶ ἐδόκει πολεμικῆ * αὐτοῖς εἶναι, ἐπεχειρίαν ἄγειν στανέθεντο ἐκείνῳ τὴν ἡμέραν ὡς τοῖς μαχησόμενοις τὴν ὕστεραίαν. ἐπιλελοιπότης δὲ ἦδη σίτες τῇ στρατοπέδῳ τῶν Μυσῶν, ὁ Βασιλεὺς Μιχαὴλ ἔγνω δεῖν κατ' αὐτὴν τὴν ἐπεχειρίαν ἦγον, στρατιὰν ἀπολεξάμενος, πέμψαι ἐπὶ σῖτον καὶ δισκοῦν τὸ πλεῖον τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τὰ παρακείμενα χωρία ἐφ' ἀρπαγῇ. ὁρῶν δὲ ὁ Κράλης τὴν Μυσῶν δισκοδασμένῳ στρατιάν, καὶ νομίσας καιρὸν εἶναι ἐπιθέσθαι Μιχαὴλ καταστρατηγῇ· δύνει ὑπ' αὐτοῦ, ὡς εἶχε τάχους, ὀπλισμένῳ τὴν στρατιάν ἀναλαβὼν, καὶ τριακοσίους ἐξ Αλαμανῶν ἐπαγόμενος καταφράκτους, ὀλίγα τῶν συνθηκῶν φροντίσας, ἐπὶ Μυσσοῦς ἐχώρει. Μιχαὴλ δὲ ὁρῶν τὴν Τριβαλῶν στρατιάν ἐπαγομένῳ, ἔγνω μὲν ἡπατημένος, πλὴν ὡς εἶχε τάχους καὶ αὐτὸς τὴν στρατιάν ὀπλίσας, ἐξῆγεν ὡς ἐς μάχην καὶ πρὶν εἰς τάξιν καταστῆναι οἱ Τριβαλοὶ ἐπιπεσόντες, ἐτρέψαντό τε τὰς Μυσσοῦς, καὶ εὐρίκων κατὰ κράτος, καὶ τὰς μὲν ἀπέκτειναν αὐτῶν παρὰ τὴν μάχην. ὅσοι

δὲ ἐάλωσαν ζῶντες, γυμνούμενοι τῶν ὀπλῶν, ἀπελύοντο· οὐ γὰρ ἔξεναν αὐτοῖς ἀλλήλους ἀνδραποδίζειν ὄντας ὁμοφύλους. Βασιλεὺς δὲ ὁ Μιχαὴλ τραυματίας γυνόμενος καίριως ἐάλω μὲν ἐτι ζῶν καὶ ἀπήχθη παρὰ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων. ἐπελόμενος δὲ μικρὸν ἐπιβίβας. τὸ δὲ στρατόπεδον τῶν Μυσῶν ἐπόρθησαν οἱ Τριβαλοὶ· ἡ δ' ἐπὶ τὸν σῆτον διεσκεδασμένη στρατιὰ, τὰ σφετέρως Βασιλέως πυθόμενοι τὴν ἥτταν, οἱ μὲν αὐτῶν ἄλλοι ἄλλοι καταλαμβάνομενοι διεφθείροντο. οἱ πλείους δ' αὐτῶν, φυγὴν ἐπορίσαντο τὴν σωτηρίαν. ὁ Κράλης δὲ μετὰ τὴν νίκην, Βασιλεὺς μὲν ἐκ ἐπεσφάτευσεν Ῥωμαίων ἐπικειμένους ὁμοίως καὶ πολιορκουῦντι, τὰς ἐν τοῖς μεθορίοις αὐτὰς τε καὶ τὰς Ῥωμαίων ἡγεμονίας πόλεις. ἀλλ' ἔμεινεν ἐστρατοπεδούμενος ἐκ ἐγγύς. εἴτε δὲ μείζονα συναθροίζων στρατιὰν ὡς τῆς ἑσθῆς οὐκ ἀξιωμαχῆς Ῥωμαίοις δοκούσης εἶναι, εἴθ' ἕτερον τι δυνουόμενος, ἔμεινεν ἐν ἀδήλῳ. μετὰ μικρὸν δὲ ἡγγέλετο τῷ Βασιλεῖ, ὡς οἱ δυνατοὶ παρὰ Μυσοῖς τὰ σφετέρως Βασιλέως Μιχαὴλ ὑποθανόντος, εἴτε Στεφάνου θέραιοντες τὸν Κράλιν, εἴθ' ὅ, τι ἕτερον δυνουόμενοι, τὰ μὲν Βασιλέως ἀδελφῶν ἀπῆλθον μετὰ τῶν τέκνων, τῇ δὲ ἀδελφῇ Στεφάνῃ, ἡ πρότερον συνώκει Μιχαὴλ, ἅμα τέκνοις τὰ τε Βασίλειαν παρέδωκαν τῷ Μυσῶν ἑταίρῳ ἀρχλῷ. Βασιλεὺς δὲ ἐκκλησίαν συναθροίσας μετὰ τῶν ἐν τέλει, ὅ, τι δεῖ εἰσβλεπεῖν ποιεῖν. καὶ ἐδόκει δεῖν τὰ ἐνταῦθα μὲν καταλιπεῖν, ὡς ὀλίγα ἢ ἔδεν δυνατομένους ἑαυτοῖς περιποιήσασθαι, τὰ Κράλιν ἡδὴ τὰ πρὸς Μυσὰς πόλεμα ἀπῆλθον καὶ δυναθέντος ἀνρῶδως ἀμυνέσθαι αὐτὰς κακουχίας καὶ αὐτὰς. πρὸς δὲ τὴν Μυσίαν ἀπαίρειν τὴν ταχίστην, ὡς ἐλπίδων ἐκεῖ μεγάλων ὑποραινόμενων. πρόφασιν δὲ πόλεμα εἶναι οὐ μικρὰν, τὸ τὴν Βασιλέως ἀδελφῶν ἀπελαθῆναι τῆς ἀρχῆς, δικαιότεραν ἔσαν ἀρχεῖν, ἅτε τῆς Κράλιν ἀδελφῆς ὑπὸ περιάντος ἐτι ἐκβληθείσης Μιχαὴλ. ἐπεὶ δὲ ἐδέδοκτο ἀναχωρεῖν τοῖς τε προχωρήσασιν ἀρτίως πελινχίοις φρεσὶς ἐγκαταστῆσάμενος ὁ Βασιλεὺς, τῶν τε λοιπῶν περὶ τὴν ἄκραν πόλεων ὅσης ἐδέοντο πρόνοιαν ποιησάμενος, καὶ στρατιὰν ἅμα στρατηγῷ Συργιάνῃ καὶ τῇ ἄλλῃ ἐσπέρῃς ὄντι ἀταλιπῶν ὥστε ἀμυνέσθαι ὑπὲρ αὐτῶν ἂν ἐπίωσιν οἱ Τριβαλοὶ τὴν ἄλλαν στρατιὰν ἀναλαβόν, εἰς Ἀδριανούπολιν ἐπανῆλθεν. οὐ πολλαῖς δὲ ὑστερον ἡμέραις καὶ τὴν ἐπίλοιπον Ῥωμαίων στρατιὰν ὡς συναγαγόν, ἐσέβαλεν εἰς τὴν Μυσίαν, καὶ τὰ τε ἄλλα μάλιστα τὴν χώραν δηώσας καὶ ἐν τῇ ὑπὸ πόλεων Μυσοῖς, τὴν Ἀρχιῶλον καὶ Μεσημβρίαν, καὶ Αἰτὸν, Κένιαν τε καὶ Ῥωσόνατρον, καὶ Διάμπολιν παραστῆσάμενος ὁμολογίαν, εἰς Βυζάντιον ἐπανῆκε. δεξιόβοντι δὲ ἐκεῖ, ἐπεὶ καὶ ἡ Βυζαντίων ἐκκλησία χηρόνους ὡς Ἀρχιερέως, Πατριάρχου Ἡσαίου οὐ πολλῶν πρότερον χρόνῳ τετελεύτηκός, ἐδόκει τῶν ἀναγκαίων τοῖς Πατριαρχικοῖς θρόνοις τινὰ ἐγκαθιδρῦσαι. πολλῆς δὲ ζητήσεως περὶ τὰς γινόμενης, καὶ ἄλλων ἄλλους προβαλλομένων, ὁ μέγας δομέσικος συνεβόλετο Βασιλεῖ, τὸν πρεσβύτερον Ἰωάννην ὑποδείξαι Πατριάρχῳ. ἐν τῇς Ἀφρίων μὲν ὄντα πόλεως πολίτῳ καὶ ὅς ἀσήμενος, περὶ δὲ τὴν ἱερατικὴν λειτουργίαν μάλιστα δοκούτα ἔχειν ὁμολογῶν, ὁ μέγας δομέσικος ἐνέγραψε τοῖς οἰκείοις, καὶ περὶ τὴν ἱεράν ἐρχῆτο * ταύτῃ λειτουργίαν. ὑστερον δὲ οὐ πολλῶν χρόνων γυνόμενης, τῷ βασιλικῷ ἐνέγραψε κλήρῳ μηδὲν τῶν παρ' αὐτοῦ χορηγούμενων προσόδων ὑποσ-

Nam quoniam homophyli sunt, inter se captivos facere, & in servitutum redigere, moribus eorum nefas est. Michael lethali tactus vulnere, & ad castra hostium perductus, brevi exspiravit. Mæforum castra Triballi diripiunt. Qui prædæ intenti vagabantur, audito, regem suum esse victum, alii alibi comprehensi contrucidabantur: plures fuga salutem adipiscebantur. Crates potitus victoria, in imperatorem Romanum, ipsum quoque ad urbes in confiniis expugnandas intentum, nihil molitus est: sed remotius castris se continuit: mirum quod majores copias conduceret, quando quas habebat, Romanis impares viderentur; an quod aliud quiddam in pectore volutaret, cognosci non potuit. Paulo post imperatori nuntiat, dynastas Mæforum, rege illorum mortuo, seu quia Stephanum Cratem hoc officio sibi devincire conarentur: seu alius ergo, imperatoris sororem, Michaelis conjugem, una cum liberis expulisse: sorori autem Stephani, quæ prius cum Michaeli nupta fuerat, ipsi, liberisque ejus regiam Mæforum, regnumque reddidisse. Imperator optimatum concilio convocato, quid ageret, disceptare instituit. Judicatum, rebus præsentibus, aut parvo, aut nullo fructu responsuris (cum Crates bello contra Mæfos jam liber, suam provinciam vexantibus levi opera posset obfistere) supersedendum, & in Mæsiam, ubi magnæ spes ostentarentur, quamprimum discedendum. Occasionem belli gravem offerri: sororem scilicet imperatoris regno depulsam, quæ justius imperaret, quum soror Cratis a Michaeli adhuc vivente matrimonio mulcata fuerit. Postquam igitur recedere complacitum fuit, tum oppidulis, quæ recens in ejus se potestatem tradiderant, præfidiis impositis: tum reliquis urbibus in confiniis, cura quantæ egebant, curatis, parteque exercitus cum Syrgianne etiam, reliqui occidentis duce relictæ, ut illas adversus Triballorum vim tueretur, cum altera parte Adrianopolin rediit. Diebus aliquot præterlapsis, allectis quantæ erant copiis, in Mæsiam irrumpit, & cum cætera regionem vastat maxime; tum Anchialum, Mesembriam, Aetion, Ctenia, Rhosocastrum & Dimpolin civitates per deditionem accipit, Byzantiumque revertitur. Quia vero tum ecclesia Byzantina episcopo suo vi-duata erat, quod Esaias patriarcha nuper de vita exierat, visum omnino faciendum, ut alius in ejus throno locaretur. Cum igitur diutius controversando alii alium nominarent, magnus domesticus imperatori auctor fuit, uti Joannem presbyterum designaret: quem quamquam apud Apros obscuris ortum natalibus, tamen ut in sacerdotali ministerio dexterrimum, & ad id accommodatissimum, idem domesticus inter suos domesticos adscripserat: qui sibi a sacris esset. Non diu post, cum ita usus posceret, in clerum imperatoris eundem cooptavit, pensionem

Edit. Paris.
pag. 264.

suam ei relinquens, & insuper imperatoria pensione cumulans. Ibi quoque semper bene audiit, & imperatoris gratiam est consecutus: qui consilium probavit: & ita faciendum dixit, si modo perfici possit. Ubi ad episcopos super eo retulit, illi statim quasi conspirassent, ad unum omnes reniti, neque audire velle. Imperator usque adeo repugnantes cernens, negotium magno domestico committit, qui nihil cunctatus, episcoporum in sancto-

* Petri & rum * apostolorum templo conventum Pauli. Tem agit; ibi exorsus loqui, impetrare plum illud ab illis laborat, uti Joannem pro patri-Constanti-archa suscipiendum decernant. Illi ni opus, in contra asserere, id neque iustum, ne-
 coque, ut & que ecclesiae Dei frugiferum fore. Helena ma Multis ab utraque parte dictis, tan-ter, sepul-dem surgunt, discrepantibus senten-tusest. de eo tiis, dum hi nequaquam ferendum exi-sapius Zo-stimant, vitae curis implicitum, 4 u-naras lib. 3. xori & filiis cohabitantem, in excel-sissimam magisterij cathedram evehe-re; ille sic eos refellit: Si alioqui ad hanc functionem idoneus & habilis sit, hoc ei impedimento non futurum, quandoquidem illo se penitus extrica-bit. Tandem cœtu soluto quemque redire domum, & non parum defatiga-tos, corpus recreare iussit; iterumque super eadem deliberatione concilium indixit. Illi domos redeunt. Magnus domesticus imperatori exponit, & quæ ipse, ut episcopis persuaderet, dixe-rit: & quomodo illi contradixerint: postremoque convenerit, ut altero
 Edit. Paris. cœtu super eadem quæstione coirent. Post decimum itaque diem in eodem templo omnibus jam ejus jussu congre-gatis, non iisdem usus est argumentis, cum se nihil consecuturum sciret; sed unde potissimum velut per cuniculum eorum animis obreperet: sic enim aje-bat: Suadere quemquam, Joannem presbyterum in sedem patriarchicam ex-tollendum, ne sibi quidem placere, qui ipsis summopere gratificari vel-let: & ad nihil quod quidem eo-rum animis injucundum esset, quod-que nollent, cogere. Considerandum vero, an is alius ecclesiae pastor me-rito creetur, quod, quo minus fiat, nihil omnino vetare, quamdiu in sa-cerdotium commissum piaculum nemo illi objectare possit. At episcopi non prævidentes quorsum ille colli-maret, neque hoc cogitantes, suis se laqueis irretitum iri, libenter istuc au-dierunt, rati se jam vicisse: suffragia-que extemplo inierunt, ut Joannes Thessalonicensis hierarcha crearetur. Ut omnes sententia congruerunt, et-iam chirographo decretum suum eos confirmare voluit. Illi decretum sta-tim conscripserunt. Quod simul in manibus habuit, Pulchre, inquit, de-centerque factum, & vobis idcirco amplas ago gratias. Velim autem mi-hi dicatis, si imperator sic loquatur. Si episcopis re diligenter perpenſa, & præſtito quod debent officio visum est Joannem presbyterum in collegium e-piscoporum asciscere, nullaue causa apparuit, quæ impedire posset: sed ab omnibus concorditer sacra liturgia di-gnus est judicatus, cur non etiam me volente ad patriarchicum thronum a-scendat? Si hoc, inquam dixerit, quid respondebimus, quæſo: aut quod ve-

ρήσας, ἀλλ' ἐκείναις τὰς βασιλικὰς προαίεας. καὶ καὶ διὰ τὴν γὰρ καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα μάλιστα δοκιμῶν. καὶ διὰ τὴν ἀπέλαυνε τὴν Βασιλείας δόμους. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ τὴν τὸν λόγον καὶ ἐπιχειρητέα ἐλεγε εἶναι εἴ γε ἀνυδύναι δυνατὸν. ὡς δὲ τοῖς λοιποῖς Ἀρχιερεῦσι τὸν περὶ τὰς προσήγον λόγον, οἱ μὲν δὲ τοῖς ὡς περὶ τὸν συνθήματος πάντες ἀπαθουῖτο, καὶ ἐδὲ λυγίχοντο τῷ περὶ τὰς λόγων. Βασιλεὺς δὲ αὐτὸς ἔπος ἄγαν ὀρῶν ἐνισαμένως, τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ τὴν περὶ τὰς ἐπιχειρη-sin ἐπέτρεπεν. ὁ δὲ ἐδὲν μελλήσας ἐκκλησίαν συνή-θροίζεν ἐκ τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ τῷ θείῳ λόγῳ Χρι-στῷ. καὶ κατασάς εἰς λόγους, ἐπεχείρει πείθειν, ὡς δὲ τὸν πρεσβύτερον Ἰωάννην ἐπὶ τὸ Πατριάρχῳ δέχε-σθαι ψηφίζεσθαι. οἱ δ' ἀντεπεχείρουν, ὡς ἔτε δίκαιον, ὡς λυσίτελές ἄν τῇ ἐκκλησίᾳ εἴη τὸ Θεοῦ. πολλῶν δὲ ἐξ ἑκατέρων μέρους λόγων εἰρημένων, τέλος ἀνέστησαν ἀ-sύμφωνοι ταῖς γνώμαις, τῷ μὲν, ἐδαμῶς οἰομένων εἶναι ἀνεκτὸν, τὸν ἔτι τοῖς τῷ βίᾳ πράγμασι συωιχη-μένον, καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις συωιχοῦνται, εἰς τὸν ὁ-ψιλότατον τὴν διδασκαλίαν ἀνάγειν θρόνον. τῷ δ' ἀν-τεπεχειροῦντος ὡς ἐδὲν ἄν εἴη τὸ κώλυμα κατὰ πά-λιν ὑποσησομένη, ἄν τὰλλα ἱκανὸς τῷ ἀρμόζον πρὸς τὸ ἔργον ἦ. τέλος δὲ ὁ μέγας δομέσικος τῷ ἐκκλησίᾳ διαλύων, τῷ μὲν ἕκαστον ἐκέλευεν οἴκαδε ἀπελθόντα, ἀναπαύλης τυχεῖν ἐκ τῶν πόνον ὑπομείναντας. αὐ-θις δὲ συνελθόντας περὶ τῷ αὐτῷ ποιήσεσθαι τὰς λόγους. οἱ μὲν οὐκ ἔκαστος ἐπ' οἴκῳ διελύοντο. ὁ μέγας δὲ δομέ-sικος ἀπήγγελλε τῷ Βασιλεῖ ἐλθῶν, ὅσα τε λέξαι τοὺς Ἀρχιερεῖς πείθειν ἐπιχειρῶν, ὅ ἄν παρ' αὐτῷ ἀκρίσεις ἀντιλεγοντων. καὶ τέλος, ὡς συνετεθείη καὶ δευτέρῳ ἐκ-κλησίᾳ συναθροῖσαι τὰς ἑνέκ. καὶ δεκάτῳ δὲ ἡμέ-ρῳ αὐθις ἐκέλευεν ἀθροίζεσθαι ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ. καὶ ἐπειδὴ πάντες ἡθροισμένοι ἦσαν, ἐκίετι μὲν ἐκ τῶν ὁ-μοίων ἐπεχείρει πείθειν, ἦδει ὅ ἔπεισαν, ἀλλ' ἐξ ὧν μάλιστα ὥρετο ὑποκλέψαι τῷ πειθῶ αὐτοῖς. ἔφη ὅ ἡ τὸ μὲν περὶ Ἰωάννη τῷ πρεσβυτέρῳ πείθειν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀνάγειν θρόνον, οὐδ' αὐτῷ δοκεῖν εἶ-ναι δεῖν, μάλιστα βελομένῳ τὰ κατὰ γνώμην αὐτοῖς ποιεῖν, καὶ μηδὲν ἀνδρὲς μὴτ' ἀβέλητον προσαναγκά-ζειν. ἑτέρας δὲ ἐκκλησίας σκέψασθαι εἴ γε δίκαιον προ-σάτῳ ὑποδείξαι. πάντως δὲ ἐδ' ἄν εἴη τὸ τοιοῦτο κώ-λυμα ὥς ἄν μηδεὶς αὐτῷ ἔχη περὶ τῆς ἱερωσύνης ἔγ-κλημα ἐπεσχεῖν. οἱ δὲ μηδὲν τῷ μελλόντων ὑποπ-τόσαντες, μηδὲ τὸ ἐννοήσαντες ὡς τοῖς σφετέραις αὐ-τῷ ἀλώσονται βρόχοις, αὐτοὶ ἡδέως τε ἐδέξαντο τὰς λόγους οἰόμενοι κεκρατηκέναι, καὶ ἐπεψήφισον προθύ-μως, Θεσσαλονίκης ἱεράρχῳ ὑποδείξαι τὸ Ἰωάννην. Ἐπεὶ δὲ εἰς ἐν συνῆλθον ἅπαντες ταῖς γνώμαις, ἐ-κίλετο γράμμασι τὰ ἐψηφισμένα ἐπιβεβαιού. οἱ δ' ἔγραφον τὸ ψήφισμα αὐτῶν. Ἐπεὶ δ' ἐν χειρὶ τῷ εἶχεν ὁ μέγας δομέσικος λαβὼν, τῷ μὲν, εἶπε, καλῶς καὶ ἡ προσήκου ἐγγόνει καὶ χάριν ἄν ὑμῖν εἰδείην καὶ αὐτὸς τὰς ἑνέκ. πολλῶ. πυθέσθαι δὲ ὑμῶν βελομαί ἐκείνο ἄν ἔρη-ται ὁ Βασιλεὺς ὅτι εἰ τοῖς Ἀρχιερεῦσι πολλὰ σκεψάμενοις καὶ τὰ δίκαια ποιεῖσιν, ἐδοξε τὸ πρεσβύτερον Ἰωάννην ψηφί-σασθαι Ἀρχιερέα, καὶ ἐδεμίαι τις ἐφάνη αἰτία κωλύσαι δυ-νατὴν, ἀλλὰ πᾶσιν ἐδοξε ὁμῶς ψήφῳ κοινῇ τὸ ἱερεὺς ἄγιος λει-τουργίας ταυτησί, ἀνθ' ὅτε μὴ καὶ πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν ἐμὲ βελομένη ἀναχθεῖν θρόνον; ἄν ταῦτα λέγῃ, τί ἐρεῖ μὴ ἢ τίνα ὁ πρόσωπον ὑπολογίᾳ ὑποδῶμεν ἄν, δι-

δῶκε αὐτοί. Τῶν δὲ φαρμένων, ὅτι ἐπειδὴ τὸ ψήφισμα ἐπὶ ταῖς ἐποιοσάμεθα, ὅτι Θεσσαλονίκης μὲν ἡ τινος ἄλλης ἐκκλησίας ἡγεμόνα δέχεσθαι τὸ Ἰωάννην, Πατριάρχην δὲ μὴ. Οὐκοῦν εἶδει, εἶπε, καὶ ἀνάγκη τινὰ προσεῖναι τῇ λόγῳ. εἰ μὲν γὰρ ἄλλω τινὶ χάριν ἢ δυνάμειν ἀνῶθεν ἐκ ταμίης δωρεῶν δέχεται ὁ πατριάρχης, ὡς ἐκ ἐξέσι λαμβάνειν καὶ τοῖς ἄλλοις ἱεράρχαις, ἔχοι ἂν τινὰ πρόφασιν ὁ λόγος. εἰ δὲ τῷ μὲν ἐκ ἐξέσι, πᾶσι ὅ ἐπίσης ὁ δὲ μείζωνος καὶ τῆς ἐλάσσονος πέλειως ἐπισκόποις μέτεσι δωρεῶν, αἱ τιμαὶ δὲ καὶ αἱ λαμβρότητες τῶν θρόνων κεῖνται παρὰ Βασιλεῖ, καὶ ἐξέσι αὐτῶν καὶ τὸν μικρὰς πόλεως ἐπισκοπεῖν ἄξιον κειμέναι, ἐπὶ τῷ μείζονα ἀνάγειν, τί δεῖ ἀπέραιτα ποιοῦντας, λοπολογίας ὑποσαθράς καὶ δυνάταλως συλλαβεῖν, καὶ προσκρῖναι εἰς ἡ δόκειν τῷ Βασιλεῖ; ἐφ' ἃ μὴ δύνανται ἀντιλέγοντας, ἀλλὰ μὴ μικρὸν τῆς φιλονεικίας ὑπειδόντας, ψηφισαῖν τὰ κατὰ γνώμην Βασιλεῖ, καίτοιγε τὰ δίκαια καὶ εὐλόγητα μακρὰν ἀφεισκότα. τὸ γὰρ ἡμίτερον ἐῶ, εἰ δὴ τις χάρις καὶ ἐμὲ κεῖται παρ' ὑμῖν. Τοιαῦτα εἰρηκότος πρὸς αὐτὸς, μόλις μὲν, νοῦν δὲ ὁμῶς ἔχον, ὡς τοῖς οἰκείοις ἐάλωσαν πτεροῖς, καὶ ἀναλῦσαι ἐκ ἐξέσι τὰ ἐψηφισμένα. καὶ πρὸς ἀλλήλους μὲν ἑώρων ὡς ἡπατημένοι. ὁμῶς δὲ καὶ ἄκοιτες ἐπεψήφισον τὸν Ἰωάννην πατριάρχην, πολλὰ τῷ μεγάλῳ δομestικῷ πρότερον καὶ πρὸς ἑκάστον ἰδίῳ καὶ πᾶσι κοινῇ διαλεγόμενα καὶ πείθοντες, τὸς μὲν, ὅτι ἦσαν εὖνοι πρότερον αὐτῷ, τὸς δ' ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐδέοντο αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐφεισκότος, τὴν εἰς τὸ μέλλον οἰκείωσιν προμνησμένους αὐτοῖς. ἔπειτα μὲν δὲ ὁ Ἰωάννης σπαρὴ πολλῇ τῷ μεγάλῳ δομestικῷ πατριάρχῃ ἐψηφίσθη, ὑδενὸς ἂν ἑτέρου πείσαντος, εἰ μὴ αὐτὸς παρῶν, καὶ χειροτονήθη μὴ μικρόν.

lum honeste obtendemus? Doceatis licet. Cum illi, satis esse, quod decreto suo effecissent, ut Joannes Thessalonicensis, aut alterius ecclesiae episcopus, non autem patriarcha, institui posset, Hoc, inquit domesticus, demonstrare oportet. Si enim patriarcha aliquam aliam gratiam, virtutemve ex caelestium donorum promptuario accipit, quam aliis antistitibus accipere non licet; valeret aliquid oratio: si autem secus est, omnesque & majorum, & minorum urbium episcopi, aequaliter gratiae participes sunt: & honor autem, ac splendor sedium penes imperatorem est, & licetque ipsi parvae urbis episcopatu dignum iudicatum ad maiorem provehere, quid necesse est sine modo ita putidas solutuque faciles responsiones congerere: viderique temere imperatorem offendere, in quibus non solum non contradicere, sed nec paulum adversari, verum quae ei ut a iustitia, & recta ratione non adeo abhorrentia, probantur, discernere oportet? De me nihil dico, si quis honos mei vestrum tangit animum. Haec ubi profatus est, etsi vix, tamen suis se pennis captos intellexerunt, decretaque revocari non posse; & inter se ut circumducti aspiciebant. Nihilominus, quamvis inviti, Joannem patriarcham renuntiabant, cum ante magnus domesticus, & cum singulis seorsum, & cum omnibus communiter multum egisset, flexissetque hos, quia prius propenso erant in illum animo; illos, quod & ipsi ejus, utpote summi rerum praesidis, ope indigerent, & in futurum sibi ejus amicitiam conciliarent. Hoc igitur modo Joannes contentione magni domestici patriarcha decretus, (quod sine eo nullus potuisset) pauloque post consecratus est.

Edit. Paris.
pag. 266.

CAPUT XXII.

Perse praedones occiduntur, fugantur, capiuntur. Pars his auditis in orientem refugit. Syrgiannes contra domesticum coniurationem facit. Equanimitas domestici. Zampilaco Syrgiannem apud imperatorem accusat: ille inficiatione se defendit.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ ἡ καὶ Βυζάντιον αὐτῷ ἔσχετο βῆ εἶχον ἱκανῶς, ἔξῃει πρὸς τὰς καὶ Θράκην πόλεις ἐνθα ἔσχετον, ἡγγέλθη ὡς τὸ Ἑλλήσποντον ἔσβασσα στρατιὰ Περσῶν ἰππικὴ, καὶ εἰς δύο διαμεριθεῖσα, οἱ μὲν αὐτῷ περὶ Κιασὸν καὶ Πολύβοτον καὶ Ακονίτην, πόλεις Θρακικὰς, ἐπερχόμενοι διῆσαν ἡ δ' ἐχώρησε πρὸς Ραιδεσὸν. συναδροῖσας δὲ στρατιὰν ὅσῳ μάλιστα ἐνὶ Ραιδεσὸν ὁξέως ἐβόηθει καὶ συμβαλὼν τοῖς τὰ ταύτην χωρία ληϊζομένοις, ἐκράτησε μάχη. καὶ τὸς μὲν ἀπέκτεινεν αὐτῷ, τὸς δὲ λυδραποδίστατο, διαδράντων τινῶν δαειδμήτων. ἡ δὲ καὶ τὸ Πολύβοτον ἑτέρα μοῖρα τῶν Περσῶν πυθόμενοι ὡς Βασιλεὺς τὸς ἑτέρας ἀνδραποδισάμενος χωρεῖ καὶ κατ' αὐτῷ, τὴν λείαν τάχιστα καὶ ὅσοι ἦσαν αἰχμάλωτοι λαβόντες, ἐπεραιώθησαν πρὸς ἑα. Βασιλεὺς δὲ ἐλθὼν, ὑπέστησεν αὐτῷ. Συργιάννης δὲ ἐσπείρας στρατὸς ὑπὸ τῷ μεγάλῳ δομestικῷ ἐπιτραπέσι, ὡς ἴκα ὁ Βασιλεὺς ἐνόησε τὴν νόσον ἐκείνην τὴν σφοδράν, πρῶτα μὲν ἐδόκει εὖναι εἶναι, καὶ χάριτας ὁμολόγει. ἔπειτα ὡς ἐπύθετο ὡς ραΐσαντος ἀπὸ τῆς νόσου Βασιλέως, ὥρμητο μὲν ὁ μέγας δομestικός αὐτὸν παρα-

IMPERATOR postquam Byzantii diu satis mansisse sibi visus est, Thraciae urbes obire instituit. Quod dum facit, nuntiatur, equitatum Persicum transito Hellesponto bipartito, divisum, alios circum urbes Cisson, Polybotum, Aconiten, urbes Thracias, agros depopulari: alios Rhædestum invadere. Eo quanta poterat coacta manu opitulatum occurrit, collatoque pede, praedones illos vincit: paucisque fuga se eripientibus, ceteros partim interficit, partim capit. Pars altera apud Polybotum, audiens imperatorem captis sociis, in se movere, statim cum praeda, & captivis in orientem trajecerunt, atque ita imperator iis frustratus est. Syrgiannes porro dux occidenti a magno domestico praefectus, cum imperator ægrotaret morbo illo gravissimo, amicum prae se ferebat animum, & agebat gratias. Quo jam sospite, ut didicit, domesticum sibi magistratum abrogare voluisse; sed imperatorem intercessisse (quo tamen falsum, & commentitium erat) o-

Edit. Paris. ab ipso affectus, oblitterata memoria, & ira impotenti subactus, sodalitium contrahere, ac parare coepit; existimans, si ex amicis plurimis, servisque domesticis sufficientem numerum conflasset, futurum, ut magnus domesticus, quando vellet, incommodare sibi non posset. Hoc igitur illi tanto studio erat, quanto maximo poterat: arcano tamen, & familiarissimis tantum consiliis. Ac latuit quidem res ad tempus ignorata, donec a quodam de illis magno domestico patefacta est. Qui quamquam Syrgiannem ingratisimum, meritorumque immemorem judicaret, nihilo minus solitam in malis æquabilitatem atque constantiam servare studens, nihil ei vel faciebat, vel meditabatur molestius: sed & alioqui nihil ei iratus, occidentis præfecturam diu indulgit. Ille volens sibi amicos stabilire, jusjurandum poscebat: idemque ipse præstabat. Jurabatur autem verbis conceptis, Syrgiannem & illum & illum amicos in fide permansturos: neminemque ulla necessitate adactum, alterum proditum. Quod si forte moreretur imperator, nullum quod sibi, sed quod habito consilio Syrgianni, pro æquo & bono placuisset, id facturum; & neminem repugnaturum: verum illi, ut communitati fructuose consulturo obedituros. Sed hæc prius gesta sunt. Non multo post imperatore apud * Chalcidicen Thraciæ

MS. legebat commorante, aderant ibidem qui magistratibus fungebantur complures, inter quos & Syrgiannes. Arsenius quoque, quæ autem Zamplaco magnus pappias * e-nunc dicitur jussu nomen ut perfidi ad imperatorem Volerum. detulit: affirmans, se eum judicio convictum. Syrgiannes confestim imperatoris verba præveniens, Zamplaconem mentiri, seque mendacium illius firmis argumentis probaturum dixit. Tum Zamplaco, non opus esse inanibus verborum pugnis, dum alter alterum mentiri clamat: sed in judicium veniendum, & ab utroque ad id quod velit ostendendum, rationes in medium adducendas. Ad hæc imperator primum quidem aliquantisper siluit: nihil enim hactenus de Syrgianne audierat: deinde permolestos sibi hos sermones esse dixit: quoniam nollet subjectos suos alios quidem infidelitatis crimen intendere, alios causam dicere: sed amari ab omnibus, & neminem ab ullo illius sceleris accusari. Quæ vero dicta sint, nec talia esse, ut valde credenda: nec talia, ut omnino credenda non sint: quocirca examinanda, & veritatem inquirendam. Optare autem se, Zamplaconem potius quæ non sint obijcere, quam Syrgiannem obiectorum criminum reum esse. Syrgiannes rogare imperatorem, tantum ut jure secum agatur: ne per calumniam indicta causa damnetur. Falsis autem hisce, & confictis sermonibus nihil se turbari; nulloque labore id quod essent demonstraturum. Tum imperator, Sibi quoque probari magis, uti crimina diluat, & ne unius quidem vere convincatur. Iniquam autem sententiam nunquam in eum laturum: non solum, ut in præsens, de vita in periculum vo-

pag. 268.

lueret, quæ archæ, επέχε δὲ ὁ Βασιλεὺς, φερόμενος εἰρημένε, τῷ μὲν προτέρων ἀγαθῶν, ὡς ἡ παρ' αὐτῶν τετυχηκώς, ἐδεδόξεν μεμνημένος ἡ. ὁρῶν δὲ φερόμενος πρὸς αὐτὸν δὲ τὰ εἰρημένα, ἐταυρεῖαν ἤρξατο συναθροίζειν, καὶ αὐτῶν περιποιεῖν· οἷός μιν, ὡς εἰαν δυνάμιν αὐτῶν ἐκ φίλων μάλιστα πολλῶν καὶ οἰκειῶν συστήσεται ἀρκῆσαι, καὶ διωκομένους τῇ μεγάλῃ δομῇ κακῶς αὐτὸν ὅταν βέλῃται ποιεῖν. Τῷ μὲν οὖν ὡς μάλιστα ἐνὶ ἑσπερίᾳ αὐτῶν, ἐν δ' ὁρῶν δὲ καὶ τῷ μάλιστα οἰκειοτάτων συνειδότην. καὶ διέλαθέ γε ἀγνοούμενος ἐπὶ καιρὸν· ἐπειτα ὑπ' αὐτῶν τινὸς τῶν συνειδότην, τῷ μεγάλῳ δομῇ καὶ ἐμνήσθη· καὶ κατέγνω μὲν πολλῶν αὐτῶν ἀχαριστίαν καὶ ἀμνημοσύνην τῶν καλῶν ὅμως δὲ ἀπαλλάττον ἴσος εἶναι αὐτῶν καὶ ὁμοίους ἐπὶ τῷ ἀτρεπτοῦ μένειν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ὅτε ἐβλαύσατο αὐτῶν τι δυσχερὲς, οὔτε εἰργασθ. ἀλλὰ τὰ τε ἄλλα ἡ προσκερκῶς αὐτῶν ἐδὲν, καὶ τῆς ἐσπέρας τῷ ἀρχῇ ἐφ' ἱκανὸν παρέχευε χρόνον ἄρχεσθ. Ὁ δ' ἔτι μάλλον βελομένης βεβαίως αὐτῶν τῶν φίλων εἶναι, ἐν ὅροις κατελάμβανε, καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν ὁμοίων παρεῖχε. ἐγένοντο δὲ οἱ ὅροι ἐπὶ ταῖς Συργιάννῃ καὶ αὐτὸν τινὰ φίλων εἶναι βεβαίως καὶ μηδένα ὑπ' ἐδεδόξεν ἀνάγκης τὸν ἕτερον προδιδόναι. ἂν δ' ἐνὶ γένη τολύπῃ ἔσπευ ὁ Βασιλεὺς, μὴ ἕκαστον ἂν, τι ἂν οἴεται δίκαιον καὶ λυσιτελὲς ποιεῖν· ἀλλὰ κοινῇ βελομένης ὁ, τι ἂν δοκῇ Συργιάννῃ πρᾶττεσθ, καὶ μηδένα ἀντιλέγειν, ἀλλὰ πείθεσθαι αὐτῶν ὡς τὰ κοινῇ συμφέροντα βελομένης. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον· ὕστερον δὲ ἐκ ὀλίγου χρόνου δὲ τείνοντι Βασιλεὺς καὶ * Χαλκηδικὴν τῷ ἐν τῇ Θράκῃ, συνήσαν μὲν τῷ ἐν τέλει πολλοί· παρὼν ὅ καὶ Συργιάννης. Ἀρσένιος δὲ Τζαμπλάκων ὁ μέγας παπίας παρελθὼν ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ, ἐδίδωκε τὸν Συργιάννῃ ἀπιστίας· δι' ἡμετέρας ὡς ἀπελέγεσθ ἐπὶ τῆς δίκης. Συργιάννης δὲ εὐθύς πρὸν Βασιλεῖ φθίζεσθαι τι, καταφύδεσθαι τὴν ἐφασκεν αὐτῷ Τζαμπλάκων, καὶ ἀποδείξεις παρέξειν τῇ φεύδῃ ἰχυράς. Ὁ δ' ἐδὲν ἐφασκεν εἰκὴ λογομαχεῖν ἀλλήλοις ἀντεπάγοντας τὸ φεύδεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ τῆς δίκης καταπάντας ἐκάτερον ὡς ἀξιοῖ παρέχεσθαι τὰς ἀποδείξεις. Βασιλεὺς δὲ πρότερον μὲν ἡσύχασεν ἐπὶ μικρὸν πρὸς τὰ εἰρημένα· ἐδὲ ὅ καὶ ἡ παρ' αὐτῶν πρότερον ἐδὲν ἀκηκῶς περὶ Συργιάννη. ἐπειτα ἀχθεσθαι μὲν εἶπε καὶ πάντῃ πρὸς τὰς τοιαύτας λόγους· οὐ γὰρ βούλεσθαι αὐτῶν τὰς ὑπηρεσίας, τὰς μὲν, ἀπιστίας φεύγειν, τὰς δὲ δίδωκεν. ἀλλὰ πάντας τε αὐτῶν εὐχας εἶναι, καὶ μηδένα μὴδ' ὑφ' ἐνός κατηγορεῖσθαι· ἐπεὶ δὲ εἴρηται τοιαῦτα, ἐδ' ὅπως ἔχειν ὥς πάντῃ πιστεύειν δεῖ, ἐδ' ὥς ἀπιστεῖν, ἀλλὰ βασάνῳ τὸ πρᾶγμα δόντας, πάλιν δὲ ἀνερδύναν. εὐχομασθ δὲ Τζαμπλάκων πρᾶχθέντι μᾶλλον τὰ μὴ ὄντα λέγειν ἢ σε τοιαύτοις οἰοῖς αὐτὸς φησὶν ἐνέχεσθαι κακοῖς, Συργιάννης δὲ ἐδίδετο βασιλείᾳ μόνον τῇ δικάων τυχεῖν, καὶ μὴ διὰ συκοφαντίαν ἐρήμῳ ἀλῶναι· τὰς δὲ φερόμεναι τῶν καὶ πεπλασμένους λόγους, ἡγεῖσθαι τὴν μηδὲν, καὶ συν' ἐδὲν πόνῳ ὅπερ εἰσι ραδίως ἀποδείξειν. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐτὸς ἐφασκεν καὶ γνώμῃ αὐτῶν εἶναι μᾶλλον ἀπολύσασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ μὴδ' ἐπὶ μιᾷ αὐτῶν ἀλῶναι ἀληθῶς· ἀδίκον δὲ φῆκον ἐκ ἂν ποτε αὐτῶν ἐπνευχεῖν, καὶ μόνον ὥσπερ νῦν περὶ φ-

χῆς ἀγωνιζομένη, ἀλλ' ἐδ' εἰ περὶ τῷ φαυλοτάτων τι-
νός ἐλάγχανε τὸ δίκτυον. Τζαμπλάκωνι δὲ ἐκέλευσαν ἃ
Συργιάννη ἐγκαλοῖν εἰς μέσον ἄγειν· ἐδὲ γὰρ πῶ ἦδει
περὶ αὐτῆς εἶδεν. Τζαμπλάκων δὲ ἀνωθεν ἀρξάμενος,
ἕως ἐποίητο τὴ κατηγορίαν· Συργιάννης οὕτως, λέ-
γων, ὦ Βασιλεῦ, τὴ τῆς ἐσπέρας ἀρχὴν ἐπιτετραμμέ-
νος, πρῶτον μὲν ἐποίητο ὅδε σπουδῆς, ἔργον ὡς αὐτῇ
τῆς πάντων περισπαστάτου ἐταιρείαν συστήσασθαι πε-
ρὶ αὐτὸν, ἃ πάντας εἰ δυνάμει αὐτῇ πείσαι προσέ-
χειν, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα τῆς φίλων ἄγειν· Ἡμεῖς δὲ
τὰ τοιαῦτα ὁρῶντες μάλιστα ἐν ταῖς ἀρχαῖς, οἵ μὲν
αὐτὸν δόξης ἐπιθυμοῦντες καὶ ἐπαίνων, εἰς ἃ μάλιστα ἐ-
πτόλυνται οἱ δοκοῦντες εὐτυχεῖν τοῖς τοιαῖς ἡχοῦν-
ται, ἐποιέμεθα τὰ πραττόμενα ἐκ ἐν δεινῷ· Ὡς δὲ
τῷ χρόνῳ τριβομένη, τὴν ἐν τοῖς τοιαῖς σπουδῇ
μείζω τῷ προσήκοντος γινομένην ἐρωῶμεν, ὑπο-
πτεύειν ἐπ' αὐτῇ, μὴ οὐχὶ εὐδοξίας ἕνεκα τὰ τοιαῦτα
αὐτὸν ἐπιτηδεύειν, ἀλλὰ τινος ἑτέρου χάριν ἀπορρήτο-
τέρου, ἃ περιεργότερον προσέχομεν τοῖς γινομένοις.
Ὡς δὲ τὰ τοιαῦτα ἐρῶντων, ἐμνηστεύομεν ὡς ἐδὲ ἀπλῶς
καὶ ἀπεριέργως αἱ φιλίαι γίνονται τῆς συσσιταμένων
πρὸς αὐτὸν· ἀλλ' ὅρκους δίδόντων πίσεις ἰχυράς καὶ
λαμβανόντων παρ' αὐτῶν, τὸτ' ἦδη ἐν πλείονι ἡμῶν ὑ-
ποψία τῷ μεγάλῳ τινὰ κακουργεῖν αὐτὸν· καὶ τὰς ὁρ-
κας ἐφ' ὁποίοις γίνονται ἀκριβῶς διηρῶνται· ἐμνη-
στεύομεν δ' ὑπ' αὐτῆς τῆς τὰ τοιαῦτα συνειδόντων, ὡς
πρῶτον μὲν γίνοντο οἱ ὅρκοι ἐπὶ τῇ αὐτῆς φίλους
εἶναι Συργιάννη, καὶ αὐτὸν αὐτοῖς· καὶ τὰ συσσιτῶνται
ἀλλήλοις ἐκ παντὸς ἔσπευον πρᾶττεν ἑκατέρω· ἔπειτα
ἂν συμβῇ Βασιλέα ἔσπευον δὴ τινι τελευτῆσαι, μὴ ἐ-
καστον ἐφ' ἑαυτῷ, ὅ, τι ἂν δοκῇ συσσιτῶν πρᾶττεν·
ἀλλὰ κοινῇ σκεψάμενος, τὰ δοκοῦντα Συργιάννη λυσι-
τελεῖν ποιεῖν. Οἱ δὲ ἀληθεῖς, μάρτυρας παρέξομαι τῷ
λεγομένῳ. Σὺ μὲν οὖν ἂν εἰδείης, ὦ Βασιλεῦ, ὅ, τι
χρὴ ὑποφαίνεσθαι περὶ αὐτῆς· ἐμοὶ δὲ ἐδόκει τῆς ἀτοπω-
τάτων, ὑπὸ Βασιλέα τινὰ τελοῦντα, καὶ δαλείαν ὁμο-
λογουῦντα ἐφίλειν, τοιούτοις ἐγχειρεῖν· ἐπυθόμην
δὲ καὶ τῆς πρώτης τῆς ἐμῶν ἐγὼ, ὡς τὰ τοιαῦτα τολμῶ-
μενα παρὰ τῷ ὑπηκόῳ, ἀποστασίαν καὶ ἀπιστίαν πάντων
μάλιστα ἂν αὐτῆς κατηγοροῖν. διὸ ἐδὲ ὡς ἐχόμην σιγῇ
φέρειν· ἀλλ' ἐπὶ σὲ τὰ τοιαῦτα κατηγορήσει αὐτῇ, ὑ-
μίζων ἐκ ἐλαττον εἶναι τὸ συμπράττεν πρὸς τὰ φαῦ-
λα, τῷ συνειδόντι μὴ ἐλέγχειν εἰς κατηγορίας λόγον.
Τοιαῦτα Τζαμπλάκωνος διεξιόντος, ἀδικεῖσθαι καὶ συ-
κοφαντεῖσθαι διατίετο ὁ Συργιάννης, καὶ καταφύδε-
σθαι Τζαμπλάκωνα αὐτῇ, πλασάμενον ὁμοβόλῃς ἐχθεῖ
παλαιῶν τῶν πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὰς ἡμέρας, Βασιλέως ὑπο-
στάντας, στρατηγὸς κατ' αὐτῆς ἐκπεμφθεὶς χειρώσαι-
τό τε, καὶ δεσμώτας πρὸς Βασιλέα ἀπαγάγοι. Τζαμ-
πλάκων δὲ τῷ μὲν ἡμῶν αὐτῇ μέλειν ἔλεγε ἐλπίγα ἢ εἶδεν,
ὡς ἔτε ὀνησόντων εἶδεν ἂν βελτίως ὦσιν, ἕτε προσεφω-
μένων τινὰ αἰχμύλῳ ἂν φαίνονται κακοί· Βασιλεῖ δὲ
μειλίσειν ὅτι ἂν ἔχθεται τὰ κατ' αὐτῆς, ὄντας ὑπηκόους.
ἐχθεῖ δὲ τῶν πρὸς ἐκείνον κατηγορημέναι, ἐκ ἀνέχοντος
γενέσθαι· καὶ ἡμῶν δυνάμει κακῶ γινομένην περὶ Βασι-
λέα μὴ ἐχθραίνειν· ἐδεῖτό τε Βασιλέως μηδὲν αὐτῆς
ἐάν οἱ καδὲ ἀναχωρεῖν, ἀλλ' αὐτῇ συνδιατρίβειν, ἅχρεις
ἂν μεταπεμφάμενος τὰς μαρτυρήσοντας τοῖς εἰρημίοις,
ἀπελέγξῃ ὁμορρήδῳ, ὡς εἶδεν ἂν εἶναι ὡς κατηγορήκε
πλασμα καὶ συκοφαντία, ἀλλ' αὐτὰ τὰ γεγεννημένα

catum : sed neque de aliqua re abje-
ctissima iudicium suum subeuntem. Tum
Zamplaconi mandavit exponere, quo-
rum Syrgiannem insimularet : adhuc
enim ea nesciebat. Ille altius repe-
tens, accusationem sic ordiri : Syr-
giannes hic, imperator, occidenti præ-
fectus, primum quidem studiose fecit,
atque omni ope elaboravit, ut sodali-
tium sibi constitueret : ac, si posset, om-
nes eo impelleret, uti se ad ipsum ap-
plicarent, & inter amicissimos numera-
rent. Quod cum a principio statim vi-
deremus, arbitrati eum gloriæ, lau-
dumque cupiditate (quas homines bea-
ti præcipue admirantur, & obstupe-
scunt) isti occupationi se dedisse,
rem haud indigne ferebamus. Cum
autem tempore procedente ejus in his
diligentiam ultra æquum crescere ob-
servaremus, incidit nobis suspicio,
non gloriæ, sed cujuscumque occultio-
ris rei desiderio in hoc eum operam
ponere : & accuratius ad ea quæ agi-
tabantur attendebamus. Ut vero nego-
tio indagato comperimus aggregan-
tes se ad illum non inconsulte in a-
micitiam recipi : sed fidem suam ju-
ramento astringere, ipsumque vicif-
sim suam illis sacramento obligare,
tum nobis aucta est suspicio, homi-
nem magna quædam scelera moliri,
diligenterque conditiones, & capita
in quæ juratum esset, inquisivimus.
Narrabatur autem a consiliis, pri-
mum jurasse Syrgianni amicitiam, &
Syrgiannem illis, & omnimodis in-
ter se profuturos. Deinde si quid im-
peratori humanitus contigisset, non
unumquemque quod sibi conducibile
appareret ; sed quæ post commu-
nem deliberationem Syrgiannes pro u-
tilibus haberet, ea demum facturos.
Hæc a me vere asseverari testes dabo.
Tu igitur, imperator, quid de his pro-
nunties, monitore non eges : mi-
hi quidem insolentissimum est visum,
aliquem imperatori parentem, subje-
ctumque se contentem, talia ma-
chinari. Audivi etiam a majoribus meis
subditorum hujuscemodi ausus nefa-
rios, maxime omnium eorum perfidi-
am, defectionemque arguere. Pro-
inde cum tacere non possem, horum
ipsum apud te accusavi : opinatus,
perinde esse, atque si mala simul per-
petres, nisi ea consiliis accusando de-
tegas. Ubi Zamplaco conticuit, Syr-
giannes affirmare, injuriam sibi fieri,
& se calumniose oppugnari : menti-
rique Zamplaconem, qui ista ex o-
dio inveterata confinxerit ; quia scilicet
filios ejus, Zamplaconis, inquam,
qui ab imperatore defecerant, dux contra
eos missus, captos, & victos ad
imperatorem adduxerit. Zampla-
co sibi filios parvæ, aut nulli curæ
dixit esse : sed quod nec profuturi sint
quidquam, si meliores : nec maculam
sibi aspersuri, si mali fuerint : impe-
ratori cordi fore, quo pacto eos tra-
ctet, cum illi subsint. Odio autem
commotum accusasse, non inficiatu-
rum : nec enim posse, qui se impro-
be erga imperatorem gesserit, non odif-
se : orabatque eundem, ne eorum
quemquam domum dimitteret, do-
nec ipse testibus evocatis, nihil se ca-
lumniandi libidine fictum, sed ipsissi-
ma ejus facta in accusatione sua po-

fuisse manifeste ostenderet. Imperator Zamplaconem æquum petere censens, ita facere jussit. Mox & Syrgiannes oravit acciri quosdam, qui secum per calumnias inique actum testarentur. Concessum est, quæ ad veritatem demonstrandam liceret, experiretur omnia. Subito itaque missi, qui testes in judicio utrique adfuturos adducerent: ipsi interea apud imperatorem hærentes, ad actionem se comparabant.

ὅπ' αὐτῶν. Βασιλεὺς δὲ δίκαιά τε Τζαμπλάκωνα ἐπεφίηζετο ἀξιουῶν, & προσέταττεν ἔτι πρᾶττειν. ἀξιουῶτος δὲ & Συργιάννην προσκαλεῖσθαι τινὰς, οἱ ἀδικήμηνον αὐτὸν καὶ συκοφαντήμηνον ἀποφανοῦσιν, ἐπέτρεπε καὶ αὐτῶν πᾶν ὅπερ ἂν ἦ πρὸς ὑπόδειξιν τῆς ἐλπίδας ἐξεῖναι πρᾶττειν. τὰς μὲν οὖν συμ- μαρτυρήσοντας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς δίκης αὐτίκα ἐπεμ- ψαν τὰς κομιουῶντας. αὐτοὶ δὲ σωόντες Βασιλεῖ, παρεσθάζοντο ὡς ἐπὶ δίκῃ.

C A P U T X X I I I

In discrimine suo magni domestici opem salutarem Syrgiannes implorat, culpam- que confitens, meliora pollicetur. Domesticus enumerans sua in illum merita, ingratiſſimum fuisse convincit, & cum conditione promittit auxilium. Præter- ea quid fecerit Syrgiannes, & quid nunc facere debeat, eleganti apologo docetur.

Edit. Paris.
pag. 270.

SUB medium noctis sequentis, Syrgiannes in ædes magni domestici adventans, orat, ne se ob falsam criminationem atrocissima pertimescentem supplicia despiciat: sed salutarem sibi manum porrigat; neve propter offensionem animi sui periculo jactatum aspernetur: sed aliqua sui cura tangatur. Fateri, se nequam & perditis hominibus, & ut plurimum mentientibus nimis credulum, in eum deliquisse. Ideo semet magnæ improbitatis condemnare: & æstimationem pœnæ in ejus arbitrato ponere. Ast in imperatorem nullius facinoris sibi conscium, meramque calumniam esse. Quamobrem rogare, ut injustitiæ & ingratitude suæ gratiam sibi faciat: imminentemque cervicibus suis calamitatem avertat: per omnem deinceps ætatem nihil in eum mali attentaturum: ejus auctoritati in omnibus obsecuturum: atque hujus promissi fidem, si velit, dicto sacramento facturum. Hæc Syrgiannes. Quem magnus domesticus admonet bonum habere animum, salva illi esse jura sua: nec propter sycophantiam quidquam incommodorum ei nasciturum. Neque enim imperatorem, ut calumniis tantummodo oppugnatus damnetur, unquam passurum: neque ejus res neglecturum. Quod autem juraturum promittis, inquit, si nunc afflicto tibi succurrero, te in omni reliqua vita in auctoritate mea permanfurum: nihil adversum me improbe admitturum: neque beneficiorum immemorem futurum, videris eadem oratione impossibilia petere. Qui enim amicis numquam fidus, sed ob causam modicam, & inanem, imo ne modicam quidem, ut Euripus variabilis, & inconstans fuit, quomodo hic, quamvis fidem dederit, de cætero fidem mereatur? Certe nosti, quo pacto cum inde usque a pueris inter nos amaverimus, ego semper studuerim, ne tibi justam dissidii, ac perturbationis occasionem darem: & in hunc usque diem, Deo adjuvante, in suscepto consilio perstiti. Quid tu? cum semel atque iterum non haberes, quod nos accusares, pro amico, & familiari repente hostis evasisti: & quantum in te fuit, nihil

ΤΗΣ ἡμέρας δὲ ἐκείνης παρελθούσης, ἐπεὶ ἐπεγένετο ἡ νύξ περὶ μέσῳ, ὁ Συργιάννης εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μεγάλης δομῆς ἑαυτὸν ἀπελθὼν, εἰδεῖτο μὴ περιεῖν ὑπὸ συκοφαντίας τὰ ἔχοντα προσδοκῶντα πείσεται δεινὰ, ἀλλὰ χεῖρα σώζουσαν παραχεῖν. καὶ μὴ δὲ τὸ προσκεκρημέναι ἀφειδῆσαι κινδυνώοντος, ἀλλὰ πρόνοιαν τινὰ ποιήσασθαι αὐτῷ. αὐτῷ μὲν ὅν ὁμολογεῖν προσκεκρημέναι, πειθόμεναι φαύλοις ἀνθρώποις καὶ διεφθορόσι, καὶ ψευδομένοις ὡς τὰ πολλὰ. καὶ δὲ τὸ αὐτὸν τε αὐτῷ κατηγορεῖν πολλῶν ἀγνωμοσυῶν, & αὐτῷ ἐφίεναι ὡς ἂν ἐδέλοι δίκῃ λαμβάνειν παρ' αὐτῷ περὶ Βασιλέα δὲ μηδὲν αὐτῷ κακῷ γενομένῳ συνεῖδεναι, ἀλλ' ἄκρατον εἶναι τῷ ἔχοντι. οὐ δὲ ἔνεκα αὐτῷ δεῖσθαι συγγνώμης τε αὐτῷ τὸ περὶ αὐτὸν ἀδικίας καὶ ἀγνωμοσύνης, καὶ τὴν προσδοκωμένῃ λύειν συμφορὰν. αὐτὸν δὲ ὅρκους οἷς ἂν ἐδέλοι τὸ μὴ δὲ βίβη παντὸς κακὸν ὀφθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ πάντα αὐτῷ πισύσασθαι ὑπέκειν. Συργιάννης μὲν οὖν τοιαῦτα εἰδεῖτο. Ὁ μέγας δὲ δομέστικος αὐτῷ ὑπετίθειτο, θάρρειν ὡς ἐκ ἀποσιγήσειτο τῷ δίκαιον. εἰδὲ δὲ συκοφαντίαν αὐτῷ ἀπαντήσει δυσχερὲς εἶναι. ἔτε ὅν Βασιλέα ἀναχέσθαι ἂν ποτε καταφίησθαι συκοφαντημένον, μήτ' αὐτὸν περιεῖν. τὸ δ' ὅρκους παραχέσθαι ἐπηγέλθαι, ἂν σοι νῦν, περὶ τὰς προσδοκώμενας τύχας χρησίμος ὀφθῇ, ὥς δὲ βίβη παντὸς ἐμοὶ ὑπέκειν & μηδέποτε ἀγνωμοῦσθαι, μηδὲ εἰς λήθην τῷ εὐεργεσιῶν ἐλθεῖν, ἐν ᾧ μοι δοκεῖς καὶ ἀδυνάτα ἀξιουῶ. ὁ δὲ μὴτε πρότερον μήτ' ὕστερον ἀγαθὸς γενόμενος περὶ τὰς φίλας, ἀλλὰ μικρὰς καὶ φαύλης τινὸς ἔνεκα αἰτίας, ἢ εἰδὲ μικρὰς, Εὐείπου δίκῃ μεταφερόμενος καὶ ἀσατῶν, πῶς ἂν εἴης δίκαιος πισεύεσθαι περὶ τῶ μέλλοντος, παρεχόμενος τὰς πίσεις; οἶδα ὅν ὡς φιλίας ἡμῖν ἀνωθεν ἐκ παίδων προσγεγενημένης, ἐγὼ μὲν ἐσπούδασα αὐτὸν μηδέμιαν πρόφασιν δίκαιαν σοι ἐχθράσεως παραχεῖν καὶ παραχῆς. καὶ διετήρησά γε ἑμαυτὸν ἄχει νῦν ἐπὶ τὸ ὁμοίως προαιρέσεως καὶ τῷ Θεῷ συναιρομένον. Σὺ δὲ καὶ ἀπαξ καὶ δις μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν, ἀντὶ φίλου καὶ σωῆδος πολέμιος ἐξαίφνης ἀνεφάνης, & εἰδὼς, τὸ γε εἰς σὲ ἦκον, τῷ λυπεῖν ἀπέχην δυναμένῳ. ὁ νῦν ἐμοίγε οὐκ εἰδίζεις ὅτι καὶ καὶ καὶ καὶ, περὶ αὐτῷ ἀπαξ

ἅπαρ συνειγνακότι· τὰ τελευταῖα δὲ νῦν ταῦτα ὑπὸ
κλοιῶν ἐν δεσμοῦσι καὶ ὑπὸ τῶν περὶ στυγερῶν Βασιλέων
κατεχομένων, καὶ μηδεμίαν ἐλπίδα ἔχοντι τῶν δεινῶν
ἀπαλλαγῆς, τὸ μὲν σὺς ἀγνωμοσύνης ἕνεκα ἐπεμνή-
δην· τὸ δὲ ἐμὴς πρὸς σὲ φιλίας καὶ συνηθείας ὥσπερ
εἶωθα μεμνημένος, ἅπερ ἐδ' ἀνποτὲ αὐτὸς ἠλπίσας,
ἐδ' ἂν ἐτέρω λέγοντος ἐπείδου ὡς εἴη ἀληθῆ, τοιαῦ-
τα καὶ διανοήδην καὶ εἰργασάμην ὑπὲρ σε· καὶ ἐ μόνον τῶν
δεσποτικῶν ἀπὸ πλάξας καὶ τῶν κλοιῶν, καί τοιγε πολλὰ καὶ
Βασιλίδος καὶ Βασιλέως μηδὲς τῆς εἰς σὲ φρονείας ἔνε-
κα αἰτιωμένης, καὶ Βασιλέως αὐτῆς δι' ἐδὲν ἕτερον ἢ δὲ
τὸ ἐμὲ βούλεσθαι μόνον τὴν ἀδελφάν παρεχόμενην, ἀλλὰ
καὶ ἐκ τῶν κοινῶν ὠφέλησα πολλὰ, προσόδους τε
παρέχων ἐπιστάς ἐκ χωρίων, καὶ ἄρχοντα πόλεων
καθίστας, καὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἐδὲν ἔλαττον· ἃ νῦν ἔ-
καστα ἀπαριθμεῖν, ἀγεννὲς ἂν εἴη, καὶ ἐδαμῶς ἐγ-
γὺς τῶν ἡμετέρων ἔσται· ἐκεῖνο ἐννοῶν, ὡς αὐτὰ τὰ
πράγματα διδάξαι δυνατόν οἷον φίλον ἰδίᾳ φανούση-
τι ἔσται ὑπολαβεκότι, τῇ σφετέρᾳ αὐτῆς καλοκαγα-
θία πάλιν ὑπὴρξεν ἀνασώσασθαι· ἐ τελευταῖον ἀ-
πὸ μικρᾶς τινος καὶ εὐτελὲς ἀρχῆς, ἐπὶ πᾶσαν τὴν
ἐσπέρας ἀνῆγον τὴν ἡγεμονίαν. Σὺ δ' ἀντὶ πάν-
των τῶν θαυμασίων τινὰ καὶ μάλιστα σοὶ προσή-
κον ἀπεδίδεις τὴν ἀντιμιδίαν· δέον ὅτ' ἐργοῖς τε καὶ
λόγοις ἀεργέτω ἀναγράφεται καὶ σωτήρα καὶ κηδεμό-
να, πᾶν ἐποίεις τοῦ αὐτίον· ὡς ἐπὶ πολέμιον ἐ πολ-
λὰ δεινὰ εἰργασμένον παρασκευάζομενος, καὶ προσε-
ταρξάμενος πολλὰς, ὡς ἂν εἰ βουληθείη, ὥσπερ δὴ
καὶ πρότερον ἀδικεῖν καὶ κακῶς ποιεῖν, αὐτὸς εἰς δυ-
νατὸς ἀμυνέσθαι τῇ προπαρασκευασμένῃ χεῖρὶ δύ-
νάμει· ἐξ ὧν ὥσπερ αὐτοὶ λέγουσιν οἱ κατηγοροῦν-
τες, εἰς πολλῶν χαλεπώτερον καὶ χεῖρον βάρβαρον κα-
τακρημνίδης· Σὺ δὲ ἡδὴ συνορῶν οἱ κακῶν ὑπ' ἀ-
βυλίας συνηλάθης, ἃ σοὶ ἐδοξε μόνᾳ δυνατὰ πρὸς
τὴν παρεῖσαν ἀνάγκην ὑποχρήσειν, ταῦτα ἡκεῖς ἐσκεμ-
μένος λέγειν· ἐγὼ δ' μηδὲν ἀποκρυφάμενος, ὅπως τε
ἔσκειμαι πρὸς σὲ, καὶ οἷα ποιήσω, ἐρῶ· οὐδ' ἔτι
ἔχω ὥς ποτὲ τοῖς φίλοις σὲ σωτάττειν τοῖς ἐμοῖς,
καὶ ὑπὲρ σε τῶν προσηκόντων τοῖς φίλοις πράττειν τι,
ἐξ ὧν πολέμιον χρῆσθαι βλάπτων ὅσα δυνατὰ· ἀλλ'
ἐπὶ τῇ δίκῃς γενομένη, καὶ ὑπὲρ ὧν κατηγορῶ πᾶς ὑπο-
λογίας ποιούμενη, αὐτὸς μακρὰν ἐξασκήσω σιωπὴν,
φθονοῦμενος μηδὲν· καὶ μὲν τῇ κατηγορῶν περιγένη καὶ
τῇ δίκῃ δαφύγης, ἀγαπήσω καὶ αὐτὸς, καὶ ἐ φρονήσω
τυχόντι τῇ δίκῃ· ἂν δ' ἡττων φαίη παρά πολὺ ἐ ἀ-
λίσκη ἀδικῶν, ἂν μὲν ἀπειρία λόγων ἢ ἀδίκημα τῶν συ-
κοφαντῶν, ἢ ἔσται δὴ τινὲς ἐτέρω ἀποστρεφίσθαι συμ-
βαίνει τῇ δίκῃ, προσήσομαι προθύμως, καὶ ἐπερίφο-
μαι ἀδικον· ἡφρονέειν ἐχθεῖσαν καὶ σε, καὶ σε γένεκα μάλ-
λον, ἢ αὐτὴ δίκαια· ἂν δὲ προσῇ τὸ δίκαιον τῇ καὶ σε ἐ-
ξαγομένη ἡφρον, μηδεμίαν ἐπικερίαν προσδοκᾶ παρ'
ἐμοῦ· ἐξ ὧν ὅτ' αὐτὸς ἀπώσω τὴν φιλίαν τὴν ἐμὴν, καὶ
πολεμικὰ ἔργα εἴλω πράττειν, ἐ αὐτὸς τῶν νομίζων
φίλον ἀπεχόμην· ἐμαυτῷ δ' ὥσπερ πολιτείαν ἀρ-
χαίαν τὸ μηδὲν πολέμιος εἶναι συνηκῶν, ὥστε σοὶ μέ-
χρι νῦν, ἐξ ὧν ὑστερον γενήσομαι· ἀλλ' ἔτι ἀδικήμενον
περίφομαι ὥσπερ ἐφών, ἔτι ἀδικουῦντα ἐξαρπάσω τὴν
κινδυνῶν· πρὸς δὲ ταῦτα ὅτ' ἂν σοὶ δοκῇ τοῖς πράγ-
μασι χρῆσθαι, συνετός τε ὧν καὶ πείραν ἔχων καὶ
λόγων καὶ πραγμάτων· Συργιάνην μὲν οὖν εὐ-

Pars I.

ad dolorem nobis ingenerandum omisi-
sti; quæ nunc exprobrandi tempus
non est, cum ea semel condonarim.
Denique cum imperante seniore in cu-
stodia vinculis constrictus tenerere, nul-
la spe evadendi, sceleris tui immemor,
& amicitiae nostræ, consuetudinisque,
ut soleo, recordatus, quæ tu nec spe-
ravisses, nec ab alio narrata credidis-
ses, ea ego tua causa & cogitavi, &
feci: nec solum e carcere, & in vincu-
lis te eripui (quamquam imperatoris
mater eam tui curam in me reprehenderet;
& imperator non ob aliud, quam quod ego ita vellem, hanc licentiam
daret) verumetiam de publico haud pa-
rum tibi profui, annuos tibi redditus e
locis certis suppeditans, urbiumque præ-
fectum te constituens: nec minus de
meis facultatibus tibi consulens: quæ
nunc figillatim recensere, nec inge-
nuum, & moribus meis alienum esset.
Res enim ipsæ docere te possunt, qua-
lem amicum cum tuo vitio perdidisses,
ipsius bonitate recuperaveris. Postremo
tenui, ignobilique præfectura ad totius
occidentis procuracionem te provexi.
At tu pro istis omnibus admirabilem
quamdam, & ingenio tuo convenien-
tem in primis gratiam rependisti. Cum
enim me benemerentem, servatorem-
que, ac tutorem tuum dictis & factis
proferi debuisses, prorsus contra egi-
sti, tamquam in hostem nocentissimum
te instruens, & multos in sodalitiū
aggregans: ut si iterum vexare te vel-
lem, posses te comparatis ad id viri-
bus tueri atque defendere. Unde, ut
accusatores tui dictitant, in barathrum
longe deterius, atque exitiosius temet
deturbasti. Jam vero intelligens, quo
miseriarum tua te amentia adegerit,
quæ sola ad levandam præsentem ca-
lamitatem suffectura judicasti, hæc
ut diceres, meditatus advenisti. At-
qui ego nihil te celans, quo sim in
te animo, & quid decreverim, enun-
tiabo. Neque affectus sum, ut ali-
quando te in amicos referre, tuaque
causa quid de officiis amantium præ-
stare cogitem: neque hostis loco te
habere, quantaque possim detrimenta
tibi injungere velim. Sed cum te
in judicio stiteris, & ad capita ac-
cusationis responderis, ego longum si-
lebo. Et si quidem confutatis accusa-
toribus absolveris, placebit id mihi
quoque: nec tibi jus tuum adepto in-
videbo. Sin multo adversariis inferior,
causa cecidisse videbere: & aut im-
peritia dicendi, aut iniquitate calu-
mniatorum, aut alio quodam modo ju-
re tuo excidere contigerit; patrocini-
um tui perlibens arripiam, & in-
iusta te feriri sententia non sinam: ne-
que id tibi magis, quam æquitati dabo.
Sin jure damnaberis, nullam a me
defensionem expectabis. Ex quo enim
tu amicitiam meam projecisti, hos-
tesque imitari maluisti, ex eo ego
quoque te amicum agnoscere defui: &
vetus quoddam vitæ institutum mihi
custodiens, ut nemini scilicet inimicus
sim, neque tibi hætenus fui, neque in
posterum ero: & quomodo inique læ-
sum, ut promisi, non deferam: si ini-
que lædentem discrimine haud expediam.
Igitur cum prudentia, & rerum, ver-
borumque exercitatione valeas, quem-
admodum tibi videtur, sic age. Syr-
E o

Edit. Paris.

pag. 271.

pag. 272.

giannem illico non parum hæc conturbavit oratio, exultantem se jam velut in ipsis periculi faucibus versari. Tamen iterum experiens, si posset efficere, ut ille ira deposita, formidatum a se malum depelleret, Equidem putabam, inquit, te peccata mea verbis tenus puniturum: a nec ob animum generosum, ob quem alias toties mihi ignovisti, calumniatoribus modo objecturum. Sed jam me nihil perditius. Si enim plane credam, tibi persuaderi non posse, ut iram adversum me remittas, perindeque ut antea curæ habeas, quid superest, nisi ut extrema expectem? Nil opus est, inquit, magnus domesticus, supervacaneis sermonibus. Nam & ante complusculis verbis mentem meam explicavi: & nunc nihil minus idem faciam. Non erit porro absurdum, si rem exemplo declaravero. Me petræ, tranquillissimo portui adhærescenti, te navigio funibus eidem alligato, & placidissimo cælo quiescenti similem arbitror: teque, quoniam, si inde solvereris, majus quiddam, & lucrosius inventurum somniasse, in vastum pelagus processisse, & in fluctus incidisse. Cumque perspicue stultitiam tuam agnoveris, nunc rogare petram, uti in altum mare veniat, & e fluctibus te educat; illam respondere, ab se peti, quod in manu sua non sit: verum si ejus secunda tranquillitate frui desideres, uti tu potius ad se accurras, & retinacula a se aptes: id quod non verbis, sed opere magis ostendendum; nihil enim verba proderunt, nisi re ipsa ad portum hunc confugeris. In præsens itaque nec a me ullum timebis periculum; neque ullum sperabis auxilium. Quod si posthac factis tuum erga me, & eximium quidem amorem demonstraveris (verbis namque non credo, quæ jam bis terque falsitatis comperta sunt) tum ego quoque officium meum non prætermittam. His a se dictis, & a domestico auditis, Syrgiannes admodum mæstus discessit, quod eum precibus ad se tuendum flectere nequivisset.

ὅς ἐκ ὀλίγων ἐφορῶν οἱ λόγοι, νομίσαντες ἡδὴ ἐν ῥῶ κινδύνῳ καθεστάναι. ὅμως δὲ ἐτι περὶ ῥῶ αὐτῶ ἐδύνατο ὑποδέμενος ἔτι πρὸς αὐτὸν ὀργλῶ σῆσαι ἔτι προσδοκώμεν συμφορὰν. Ἐγὼ μὲν ῥῶ, εἶπε, μέλει λόγων μοι σὲ τῷ τιμωρίαν τῷ ἡμαρτημένων σῆσαι, καὶ μὴ ἔτι * μικροψυχίαν ἐφ' ἧ μοι * Int. cor. ἔτι πρὸτερον πολλὰ πολλάκις συνέγνω, ἀποήσεται, χίας, sed τοῖς συκοφαντοῦσι νῦν. ὅρῳ δὲ ἡδὴ τὸν ὀλεθρον κατ' melius ex ἔδεν ἐλπίοντα ἐμοί. εἰν ῥῶ πεισθῶ σαφῶς ὅτι σε ἐ superioribus μεροῦ πῖαν, quod πείσω δύνατον δευθεῖς ὑφείναι μοι ἔτι ὀργλῶ καὶ ὁ Nicete ver bum est. μοίας ὥσπερ πρὸτερον κινδemonίας ἀξίου, ἔδεν λοιπὸν ἢ κακοῖς τοῖς ἐχάτοις περιπεσεῖσθαι προσδοκᾶν. Ὁ δ' ἔφασκεν, καὶ χρεῖαν εἶναι λόγων περὶ τῶν αὐτὸς δὲ πρὸτερον τε λόγοις ὀλίγοις ἔτι ἔχοντιαν δεδωκέναι, καὶ νῦν ἔδεν ἦτον τὸ αὐτὸ ποιῆσαι. Ἀνεπίφθορον δὲ εἶναι, εἰ ἔτι παραδειγματὸν ἔτι δόξειν ποιήσομαι τῷ λόγῳ. Εοικέναι ῥῶ νομίζειν, ἐμὲ μὲν γαλῶν τινι λιμένι προσεπηρεισμένη πέτρα, σὲ δὲ νηὶ, κάλων ἐξ αὐτῆς ἀναφανένῃ, καὶ πολλῆς ὑπολαυσῆς τῆς δόξας. νομίσαντες δὲ εἰν αὐτῆς ὑπολυθῆσθαι, πλέον τι καὶ κερδαλέωτερον εὐρήσιν, ἀφείναι ἐπὶ τῷ πελάγῳ ἀποσάντα. κλυδωνίῳ δὲ περιπεσόντα, καὶ σαφῶς ἔτι ἀβελίαν ἐγνωκότα τῆς πέτρας δεῖσθαι τῷ κλυδωνος ἐπὶ τῷ πελάγῳ ἐλθῶσαν ἐξαρπάσαι. ἔτι δὲ ὑποκείναι, καὶ δύναται αἰτεῖσθαι. ἀλλ' εἰτι δεῖτο ἔτι παρ' αὐτῆς γαλήνης, αὐτὸν μᾶλλον ἐλθόντα πρὸς αὐτὴν, τὰ κορυμνήσια ἀνάσαι. τῷ δὲ καὶ λόγοις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐργοῖς ἐπιδείκνυσθαι. ἔδεμία ῥῶ εἶσαι τις ὠφέλεια ἀπὸ τῷ λόγῳ εἰν μὴ αὐτὸς ἐργῶ προσορμήσῃ τῷ λιμένι. τὸ νῦν μὲν οὐκ ἔχον, μηδένα παρ' αὐτῶ μήτε κινδύων ὑφορᾶσαι, μήτ' ἐπικυρίας τυχεῖν ἐλπίζειν. εἰν δὲ ἐργοῖς εἰς τὸ ἐπὶ ἐπιδείξῃται ἔτι πρὸς αὐτὸν ὀργλῶ, (λόγοις γὰρ καὶ πιστεύειν, ἡδὴ διὰ καὶ τοῖς ὑποδεδειγμένοις ἔχειν ὑγιᾶς ἔδεν) τὸτ' ἡδὴ τὰ παρ' αὐτῶ καὶ αὐτὸν ἀποδήσειν. Συργιάννης μὲν οὖν τοσαῦτα εἰπὼν καὶ ἀκρόσας, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, καὶ ὀλίγα ἀντιώμενος, ὅτι μὴ δυναθεῖν πείσαι ἔτι μέγαν αὐτῷ δομέεικον προσέχειν.

CAPUT XXIV.

Testibus jam presentibus, Nicææ obsidio nuntiatur. Cum classe eo proficiscitur imperator. Ad pugnam non venit, sed pax certis conditionibus componitur. Judicium Syrgiannis exercetur; ampliationem petit: magni domestici opem denuo flagitat, & Byzantio clandestina fuga se Galatam proripit. Ab ipso imperatore quaesitus non invenitur. Eubæam inde, postmodum ad Cralem fugit, eique contra Romanos operam navat. Imperator exercitum adversus illum conscribit.

Edit. Paris.
pag. 173.

IMPERATOR Chalcidice Byzantium venit, Syrgianne, & Zampacone sequentibus, ad iudicium illic obeundum: brevique vocati ab utroque testes affuerunt. Quod ut rescivit imperator, uti ad tribunal omnes præsto adessent, mandavit. Cum inibi res esset, nuntiatur e Bithynia Persarum illic satrapam Nicomediam in sinu Astaceno urbem amplam & frequentem, frequenti exercitu circumfedere, admotisque machinis oppugnare; cui mature opem ferendam imperator statuit. Ergo non in trire-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐκ τῆς Χαλκιδιτικῆς ἀρας, ἡλθον εἰς Βυζάντιον. συνείποντο δὲ καὶ Συργιάννης καὶ Τζαμπλάκων, ὡς ἐκεῖ γενησομένης δίκης. καὶ πολλῶν δὲ ὕστερον καὶ οἱ παρ' ἐκατέρω προσκεκλημένοι μάρτυρες παρήσαν. εἶπε δὲ ἐπύθετο ὁ Βασιλεὺς, ἐκέλευον εἰς τὸ δικαστήριον ἀπαρτᾶν. μελλόντων δὲ ἡδὴ, ἡγγέλλετο ἐκ Βιθυνίας ὡς Ορχάνης ὁ τ' αὐτόθι Περσῶν σατράπης ἔτι καὶ Ἀσακλῶν κόλπον, Νικομήδειαν πόλιν μεγάλῃ καὶ πολυάνθρωπον, στρατιὰν πολλὰν περιεσθίσεας, καὶ μηχανήματα ἐπισήσας, πολιορκεῖ. ἐδύκει δὲ βασιλεὺς βοηθητέον εἶναι κατὰ τάχος. καὶ στρατιὰν ἐνδέμενος, καὶ μόνον τελέησιν, ἀλλὰ καὶ

φορητοῖς ναυσὶ πηζύω τε καὶ ἱππικῶν, ἔπειτα πρὸς τὴν Νικομήδεα, ὡς ἔξαιρησόμενος τῆς κινδυνῶν. Ἐπὶ δὲ ὄντος μετῴρα τῶν σόλων, καὶ μέλλοντος εἰς Νικομήδειαν καταίρειν, Ορχάνης πρεσβείαν πέμφας, πρῶτα μὲν παύσασθαι Βασιλέα· ἔπειτα ἐμμένειν ὡς βέλοιο τὸ πόλεμον καταδέσθαι, εἰ καὶ αὐτῷ καὶ γνώμῃ ἢ εἰ καὶ μάχῃ συνάπτειν προθυμοῖτο, μαχεῖσθαι καὶ αὐτὸν· ὁ δὲ ἀνταπαύσασθαι μὲν καὶ αὐτὸς αὐτὸν, ἐδήλωσε ὡς τὸ μὲν ἦκειν παρεσκευασμένος ὡς εἰς μάχην, ἐκ δὲ δύνατο ἔξαρτος γενέσθαι, ἔξ αὐτῶν τὴν πραγματείαν ὄντος φανερόν· εἰ καὶ αὐτὸς βέλοιο τὸ πόλεμον καταδέσμενος εἰρήνῃ ἄγειν, εἰ καὶ αὐτὸν ἀπώσασθαι αὐτῷ. καὶ λόγων γενομένων περὶ σπονδῶν ἔλα τὴν πρεσβείαν, οὐ δὲ αὐτοὶ συνήλθον γε ἀλλήλοις, συνέβησαν τε, καὶ ἔθεντο σπονδὰς εἰρημικὰς, ὡς Ορχάνῃ Βασιλέως εἶναι φίλον, καὶ τὰς καὶ τὴν πόλεις ὅσαι ἔτι ἦσαν ὑπὸ Ῥωμαίοις, ἀδικεῖν μηδέν. Ἐπειτα ἀλλήλους ἡμείβοντο δώροις, Ορχάνης μὲν ἱππεὺς πέμφας καὶ κύνας θηροδικὰς, τὰ πηχέας τε καὶ παρδαλίων δοράς. Βασιλεὺς δὲ ἐκ πώματά τε ἀργυρᾶ, καὶ ὑφάσματα καὶ ἔξ ἐρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ Σικελῶν, καὶ τῶν βασιλικῶν ἐπιβλημάτων ἐν, ὅπερ πλείους παρὰ τοῖς βαρβάρων σαφάπαις ἄγεται αἰεὶ, καὶ τιμῆς εἶναι δοκεῖ τεκμήριον καὶ εὐμενείας· ἐφ' ᾧ τότε καὶ αὐτὸς ὑπερήδη τε τῆς ἄλλων μάλλον, καὶ χάριτας ὁμολόγησε Βασιλεῖ· καὶ τὸ Ορχάνης μὲν ἐπαυξάνεσθαι εἰς τὴν οἰκίαν, Βασιλεὺς δὲ ὑποβάσιν ποιησάμενος καὶ ἐφ' ἡμέραις ἑπτὰ περὶ τὰ ἐκείσε χωρία ἔλα τείρας, (ἔπειτα δὲ ἄρχει τότε ταῦτα ὡς ἑώρακώς,) καὶ τὸν σῆτον ὅσος ταῖς ναυσὶν ἐνὶ τῇ Νικομηδεύσει παραχῶν, ἅμα παντὶ τῶν σόλων εἰς Βυζάντιον ἐπανῆκε· καὶ μηδὲν ἀναβαλλόμενος δίδυς τὴν περὶ τῶν Συργιάννη δίκην ἐποιεῖτο. καὶ Τζαμπλάκων μὲν ὅσα καὶ πρότερον αὐτῷς κατηγόρει· καὶ μάρτυρας παρείχετο τῶν λεγομένων. Συργιάννης δὲ καὶ αὐτὸς μὲν ἐκ τῶν ὁμοίων παρρησιῇ γε τὰς συμερουῶντας αὐτῷ περὶ ὧν ἀπελογεῖτο· ἐδίδκει δὲ εἰδέναι προφέρειν ἰχυρόν. ἀλλ' ἐπὶ αὐτῷ περὶ τὰς ὑποδείξεις, καὶ ἀδυνάτους ἐδόκει εἶναι. Βασιλεὺς μὲν οὖν καὶ οἱ ἄλλοι παρόντες τῇ συγκλητικῶν ἐβασάνιζον τε τὰ λεγόμενα παρ' ἑκατέρων, καὶ ἐπειρῶντο ἀποτὸ συζητήσεως τὰ ληθῆναι ἀνερδύναν· ὃ δὲ μέγας δομέσικος ἐφ' ἐγγεῖτο εἰδέναι, ἀλλὰ καθῆσο μόνον ἀκροώμενος τῶν λεγομένων. τρεῖς δὲ καὶ τετράκις γενομένης συλλόγῃ περὶ τῆς αὐτῆς ἐπεὶ ὁ Συργιάννης συνεώρα τὴν νίκην πρὸς Τζαμπλάκωνα χαρῆσαν, ἐδόκει δεῖν ἔλα κρέσασθαι τὴν δίκην, καὶ ἐδεῖτο Βασιλέως προδεσμίαν αὐτῷ ἔτι παραχεῖν ἐπὶ τῶν μάρτυρας ἐτέρους ἀγαγεῖν, οἱ δὲ δυνήσονται αὐτῷ συνάραθαι πρὸς τὸ ἔλα φυγεῖν καὶ καταδικεῖν. Βασιλεὺς δὲ παρέχετο προθύμως ὅ, τι αὐτῷ ἕτερον δοκοῖν δυνάμενον αὐτῷ ἐπικρίαν παραχεῖν τινὰ μηδὲν ἀναβαλλόμενον κελεύσας ἐκ πορίζειν αὐτῷ. Τζαμπλάκων δὲ κατεβόα τὴν δικαστικὴν καὶ δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ πορῶσαι χράμενος τοῖς μάρτυσι Συργιάννης διαφύγοι τὴν ἐπὶ τῇ δίκῃ τιμωρίαν διαδράς· καὶ ἄλλο τι δυνάσθαι αὐτῷ τὴν προδεσμίαν μάρτυρας ἢ αὐτῷ ἔτε πλείους ἔτε βελτίους εἶναι τῶν παρλωγμένων· εἰ δὲ τὸ τε Βασιλέως, εἰ μὴ πλείους βέλοιο χαρίζεσθαι Συργιάννη, δεσποτιῶ ἀμφοτέρους ἐμβληθέντας φρενέσθαι τὴν ἀφίξιν τῶν μαρτύρων περιμένοντας, δίκαια δὲ φάσκοντος Βασιλέως τὴν Τζαμπλάκωνα ἀξιουῖν, Ἀλλ' οὐ καλόν, εἰπὼν ὁ Συργιάννης, εἰ καὶ καὶ μάτῃ ἐργόμενος

mes dumtaxat, sed in onerarias quoque peditibus, & equitibus impositis, eo cursum intendit. Verum antequam classis Nicomediense litus teneret, Orchanes missa legatione primum imperatori salutem dicere: tum indicare, se arma positurum, si illi quoque eadem sit voluntas; si decertare aveat, se non recusaturum. Refutat eum imperator, significatque, negare non posse, se ad pugnam instructum adventare, quod ipsa res loquatur: sed si ipse pacem amplectatur, se quoque non repudiaturum. Collocutis inter se legatis, (nam principes non convenerunt) consensum pax fœdere constituta est, cum his conditionibus: ut Orchanes imperatoris esset amicus, & urbibus per orientem, quotquot adhuc Romanis parebant, nullo maleficio incommodaret. Postea inter se donaverunt, Orchanes a equos, & canes ad venandum, tapetas, & pelles pardalinas; imperator argentea pocula, textilia non lanea modo, sed & Serica, & unum ex imperatoriis amiculis: quod satrapæ barbarorum plurimi æstimant, & honoris ac benevolentiae argumentum interpretantur: quo & ipse tum Orchanes supra cætera lætatus, imperatori gratias egit, & in sedes suas recessit. Imperator exscensione facta, & diebus septem locis illis, quæ non-*Edit. Paris.* dum viderat, immoratus, quantum e-*pag. 274.* rat in navibus commeatus, Nicomediensibus dilargitus, cum tota classe Byzantium relegit; nihilque procrastinans, de causa Syrgiannis iudex sedit. Et Zamplaco quidem accusationem iterans, testibus præsentibus dicta sua astruebat. Syrgiannes vicissim testes pro se inducebat. At enim nihil solidum afferre, sed ambagibus uti in refutando, deterioremq; causam habere visus est. Quare imperator, & qui ei aderant in consilio, utriusque partis dicta discutientes inter se disquirendo veritatem indagare conabantur, magno domestico cum silentio, quæ dicebantur, audiente. Cum terque quaterque super eodem conveniretur, videretque Syrgiannes victoriam ad Zamplaconem inclinare, ampliandum censuit, rogans imperatorem, sibi diem præfiniret, ad quem alios testes apponeret, quorum opera damnationem effugeret: quod imperator prompte fecit: hortans insuper, ut si quid præterea putaret auxilio esse posse, id sibi propere pararet. Zamplaco iudicium fidem implorare, & indignum ducere, si Syrgiannes testium prætextu evaderet: ac supplicio jure infligendo se eximeret: nam diem præstitutum nihil ei adjumenti allaturum: testes enim neque plures, neque meliores habiturum iis, quos introduxisset. Orabat igitur imperatorem, nisi plurimum Syrgianni gratificari vellet, uti utrumque in custodiam tantisper mitteret, dum testes advenirent. Imperatore Zamplaconis petitionem pro iusta agnoscente, Syrgiannes occurrit, non esse æquum, frustra ac sine causa carcere affligi, cum ab utroque sponsores exigere liceat, non fugituros; sed interim domi quieturos. Ubi & hoc conveniens securitatis pignus apparuit, imperator reis, ut sponsores darent, imperavit, E e ij

Edit. Paris.
pag. 275.

conventumque dimisit. Postridie in ædibus magni domestici Syrgiannes, Quæ apud Chalcidicen mihi dicta sunt, inquit, jam evenerunt: quæ tametsi prius credita, nunc tamen certiora, utpote re ipsa comprobata, evaserunt: quandoquidem in iudicio nihil quidquam pro me aut egisti, aut locutus es, cum ne sic quidem periculis undique circumventum deferere oportuerit. Nunc ut me opis tuæ maxime egentem ne abjicias, sed priora delicta ignoscens, quantum potes me adjuves, etiam atque etiam te oro. Contendebat vero ut pro se fidejuberet donec vocati quibus egebat, testes adessent. Promisit magnus domesticus libenter facturum quæ peteret; ille singularibus actis gratiis discessit. Cæterum noctu, priusquam satisficeret, Byzantio quam potuit occultissime Galatam trajiciens, tuto se abscondit. Ubi rumor dissipatus est, Syrgiannem aufugisse, omnibus locis pervestigatis, inquirebatur. Cum angulus nullus restaret ubi amplius quæreretur, ratus imperator indagatorum negligentia elapsum, per semet hominem quærere instituit, Galatamque cum Romanis obviis profectus, quoniam Latini id recusare non poterant, domos singulas perscrutatum misit. Ille vero & quasi Orci galeam subisset, nusquam inveniebatur. Tamen Galatæ in villi casa latitabat, atque idcirco ibi non est quæsitus: etsi dum per cæteras domos vestigaretur ad eam imperator venisset. Simulatque Galata inventionem penitus desperata discessit, Syrgiannes conscensa navi, quæ Eubœam soluebat, e eo primum portatus est. Dein per Locros & Acarnanes ad Albanos (qui circum Thessaliam habitantes, homines agrestes, & pastoritii, suis utuntur legibus) pro veteri amicitia, quam adhuc prætor occidentis cum illis iniverat, confugit. Inde viæ duces ab ipsis nactus, ad Cralem Triballorum principem profugus venit, cui multa Romanorum oppida acquisitum recepit. Crales ut supplicem, & quia per eum Romanis vehementer nociturum sese sperabat, haud nolens suscepit: & cum cætera honorificentissime illum tractavit, tum exercitum ei ad subjugandas Romanorum urbes attribuit. Ergo & alia oppida, & Castoriam urbem magnam Botiæ Crali subjecit. Imperator intelligens quas res novas Syrgiannes in occidente machinatus esset, quiete posthabita, Didymotichum abiit, illucque exercitum in occidentem ducturus contraxit.

μαίων πράγματα ὡς μάλις κακώσιν. καὶ τὰ τε ἄλλα φιλοτίμως μάλις προσεφέρετο αὐτῷ, καὶ στρατιὰν ὅσης εἶδετο παρῆχεν ἐπὶ τῇ τὰς ὑπὸ καὶ τοῖς Ρωμαίοις πόλεις καταδεῖσθαι. καὶ ἄλλα τε μάλις πολιόμενα προσεποιήσατο, καὶ Κασορίαν πόλιν μεγάλῃ καὶ τῷ Βοτιάϊαι ὀπισμένῃ. πυθομένη δὲ Βασιλεῖ ὅσα καὶ τῷ ἐσπέρῳ Συργιάννῃ σιωπευδῆν, ἡρμεῖν καὶ ἡ, ἀλλ' ἐκ Βυζαντίου εἰς Διδυμότειχον ἐλθὼν, συνέλεγε τῷ στρατιᾷ, ὡς εἰς τῷ ἐσπέρῳ ἐκστρατεύσων.

ταλαιπαρεῖσθαι, ὅσον ἐγγυπταὶ παραχομένους ἀμφοτέρως τῷ μὴ ἀποδράναι ἀναπαύλης ἀπολαύειν, οἵ-
κοι δὲ τρεῖς βόντας. Ὡς δὲ καὶ τὰ πρὸ ἀσφαλείας ἐνέχυρον
ἀξίον εἶδοι εἶναι, ἡ σύλλογον μὲν διέλυσεν ὁ
Βασιλεὺς, τὰς ἐγγυπταὶ δὲ ἐκέλευε παρέχειν τοῖς
δικαζομένοις. ἐς δὲ ὑπεραίαν δὲ ὁ Συργιάννης,
γενόμενος ἐν τῇ τῷ μεγάλῃ δομῆτικῃ οἰκίᾳ, τὰ
μὲν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, ἔφη, εἰρημένα πρὸς ἐμὲ,
πέραις ἡδὲ ἔχον. ἃ καὶ πρῶτον πιστεύοντα, καὶ
μᾶλλον ἢ πρῶτον ἐπὶ τῷ ἔργῳ βέβαια ἐφάνη.
πρὸς οὐδὲν γὰρ ἐπὶ τῇ δίκῃ ἐναντία πρᾶττων ἢ
φθιγγόμενος ἐμοὶ ἐφάνη. ἔδει δὲ μὴδ' ἔγω πάν-
τάπασι κινδυνεύοντα, ἀβοήθητον καταλιπεῖν. καὶ
δὲ μάλις ἀναγκάως ἐπιχειρίας δεδομένη μὴ περι-
δεῖν παρακαλῶ. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς πρῶτον ἡμαρτη-
μένοις συγγνώμῃ παραχόντα, βοηθεῖν τὰ δυνα-
τά. ἡγεῖτο τε ἐγγύας παραχεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ἃ
χεῖς ἂν πέμψας ὡς δέοιτο μάρτυρας ἀγάγοι. Ε-
παγγελαμένοι δὲ προθύμως ἃ ἡγεῖτο ἐκπληρῶσαι,
ἐκεῖθεν μὲν πολλὰς αὐτῶν χάριτας ἀνεχώρησεν ὁμολο-
γῶν. Επὶ γενομένης δὲ νυκτὸς ἐκ Βυζαντίου ὡς μά-
λις ἐν τῷ λατῶν πρὶν ἐγγύας παραχεῖν, εἰς
Γαλατᾶν ἐπεραιώθη, καὶ κατέκρυψεν ἑαυτὸν ἐν
ἀσφαλεῖ. ἐπεὶ δὲ διεδρυλλήθη ἀποδεδρακέναι Συρ-
γιάννῃ, πάντα χρήματα ἐξήρδυνάτο καὶ ἐζητεῖτο
πανταχοῦ. ἀπὸ δὲ ἡδὲ τῆς εὐρέσεως γινομένης,
οἰηθεὶς ὁ Βασιλεὺς ἀμελείᾳ τῷ ζητοῦντι αὐτὸν
ἐξιδιδράσκεν, ἑαυτὸν αὐτὸς τῷ ζήτησιν ἐποιεῖτο.
καὶ παρελθὼν εἰς Γαλατᾶν ἅμα ὅσοις ἔτυχε Ρω-
μαίων, ἐπεὶ μὴδὲν εἶχον οἱ Λατίνοι ἀντιλέγειν,
τὰς οἰκίας πέμπων διηρδυνάτο κατ' ἐκάστην. ὁ δ'
ἴσα καὶ ἄδρα ὑποδυνάτι κυνῶν, ἀνδρῆτος ἡ. ὁμοῦ
δὲ ἐκέρυπτο ἐν Γαλατᾷ, ὑπὸ φαύλῃ τινὲς οἰ-
κίᾳ, ἢ δὲ φαυλότῃ καὶ ἀνηρδυνήθη. καίτοιγε
Βασιλέως ἐπ' αὐτῆς ἐσώτος κατ' ὅσον χρόνον αἰ-
λοιπαὶ διηρδυνῶντο. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν
ὁ Βασιλεὺς ὡς ἀδυνάτου ἀπαγορεύσας τὸ ζητεῖν,
ὁ Συργιάννης ἐπιβὰς νεὴς ἐπ' Εὐβοίαν πλεύσας,
ἐκεῖ ἀπεκομίδην πρῶτον. ἔπειτα ἐκεῖθεν δὲ
Λοκρῶν ἐς Ἀκαρνανῶν εἰς Ἀλβανίαν, οἱ περὶ Θετ-
ταλίαν οἰκῶσιν αὐτόνομοι νομάδες, διεσώθη κα-
τὰ φιλίαν παλαιάν ἡ πρὸς αὐτὸς ἡ πεποιημέ-
νος, ὅτε τῆς ἐσπέρης ἐστράτηγει. καὶ ἐκεῖθεν ἀγωγῶν
παρ' αὐτῷ τυχῶν, ἦλθεν εἰς Κράλιν ἀρχόντα
τῷ Τριβαλῶν φυγᾶς, καὶ ἐπηγγέλλετο πολλὰ
τοῖς Ρωμαίοις ὑπὸ καὶ αὐτῷ ὑποποιήσιν. Κράλης
δὲ ὑπεδέξατο αὐτὸν ἀσμένως, ἅμα μὲν ἐκείνῳ
γεγεννημένον, ἅμα δὲ ἐλπίσας δι' αὐτὸν τὰ Ρω-

CAPUT XXV.

Sphranzes quidam ad referendam imperatori pro meritis gratiam, se illi adversus Syrgiannem offert. Cum domestico consultat, quo pacto sine pugna hostem vivum, & vinctum adipiscantur: Sphranzi res mandatur, & praefectura eidem committitur. Imperator in Macedoniam ducit. Persarum incursio, & infortunium. Dolus, quo Sphranzes Syrgiannem jugulavit. Premia in eum collata. Pax cum Crali. Urbes a Syrgianne subactae ad fidem imperatoris redeunt. Crali adversus Ungrorum regem mittuntur auxilia, & cum honore domum remittuntur.

ΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥ δὲ αὐτῷ περὶ τῆς στρατιώ-
ματος ἢ συλλογῆς, Σφραντζῆς ὁ Παλαιολόγος
ἢ συγχελητικῶν εἰς, ὃ πάντῃ ἢ ἐπ' ὀργασίᾳ λαμ-
πρυνόμενων, Βασιλεὺς νικτὸς προσελθὼν, προσκεκρυ-
κέναι τὴν ὁμολογίαν πολλὰ καὶ δίκης ἀξία, συγγνώμης
τὴν καὶ ὀργασίαν ἀνθ' ὧν ἔδει τυχεῖν τιμωριῶν· ἀνθ'
ὧν βέβηκεν μὲν καὶ αὐτὸν, καὶ προθυμεῖται ἀξίον φα-
νῶναι τὴν ὀργασίαν καὶ ἀγνώμονα περὶ τῆς ἑως ἀγαθὸν
δεσποτικῆς καὶ μὴ παραχόντος, ἀπελθὼν μέλει καὶ
καταλείπειται τὴν προθυμίαν. Νυκτὶ δὲ μάλιστα τὴν παρα-
μάτων ἐνδιδόντων, καὶ δεομένων, ὧν οἱ κεῖν καὶ πιστῶν,
ἦκειν καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν καὶ Συργιάννη πόλεμον, διδόν-
τα ὅ, τι βέλτοισι χρῆσθαι Βασιλεῖ. ἔτοιμον δὲ εἶναι
μὴ μόνον πόνοις πολλοῖς καὶ προθυμίᾳ καὶ ἀσπιδί, ἀλλ'
καὶ αἵματι τῶν σφετέρων ἀλλοτρίων, καταπαύε-
ται τὰ καὶ γνώμῃ Βασιλεῖ. Βασιλεὺς δὲ, τῶν μὲν
σφετέρων ἕνεκα ἀμαρτημάτων, ἔφη, καίτοιγε μεγά-
λων ὄντων, μηδεμίαν εἶναι δίκαιον παραίτησιν ποιεῖ-
σαι καὶ, ἐκ πολλῆς συνεγνωσμένων· εὐνοίας δὲ ἕνε-
κα τὴν πρὸς αὐτὸν παύειν τὴν δεινότητα, καὶ μάλιστα
βέβηκεν ὅ, μόνον ὅτι δίκαιον εὐνοίας εἶναι τὴν προθυμίαν
περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα καὶ μᾶλλον ἐπιστάσῃται τιμὰς
τὴν παρέχειν, καὶ προσκησάσας τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν καὶ
ἐφ' ἧς εἰς τὴν καὶ Συργιάννη πόλεμον χρήσιμος ὀφθήσε-
ται ἡμῖν, βέβηκεν μαθεῖν ὅποι' ἄττα, ὡς αὖ ἐκ τῆς
λεγομένης ἢ ἀγχιγνώσκων ἀντὶ λυσιτελουῦντα τὰ βε-
βεβημένα εἶναι, ἢ καὶ μὴ. Σφραντζῆς δὲ ἐδὲν μὲν ἦ-
κειν ἑφ' ἧς αὐτὸν οἰκότες αὐτὸς βεβεβημένος, πλὴν τοῦ
προθυμότητος αὐτὸν ἐφ' ὃς αὖ κελεύσει παραχέσθαι
ἐπ' αὐτῷ δὲ εἶναι ἐφ' ὃ, τι αὖ δοκοῖν λυσιτελεῖν σκε-
ψαμένων χρῆσθαι. Βασιλεὺς δὲ ἐπ' ἧς αὐτὸν τὴν βεβη-
μας, καὶ οἰκότες ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν ὡς ἐς τὴν ὑπε-
ραίαν ἄττα αὖ δοκοῖν βέλτιστα ὑποθησόμενος. Τὸν μέ-
γαν δὲ δομῆσιν παραλαβὼν, ἐβεβηκόντο ὅπως δέοι
τὴν καὶ τὴν Συργιάννη πόλεμον ἀφ' ἧς εἶναι. ὦντο ἢ πρὶν
παρασκευασάμενος ἦκειν ἀντιπάλῳ στρατῷ καὶ μέμψιν
τινὰ δίκαιαν εἶναι, εἶγε χωρὶς ὅπλων καὶ κινδύνων
ἀπάτη τὴν πολέμιον συχόντες δυνήσονται τὴν πόλεμον
πρὶν συστῆναι καταλύσαι. Τὰ ὅ, τοιαῦτα κλέμματα
καλλίστην δόξαν ἔχειν, αὐτὸς μάλιστα αὖ τις τὴν πολέ-
μιον ὁξαπατήσας, αὐτὸν τε καὶ τὰς ὑπὸ ἑαυτοῦ ὠφε-
λήσει. Δια ταῦτα δὲ ἔδοκει Σφραντζῇ τὴν παρακει-
μένων τῇ Κασορίᾳ πολυχίαν ἐγχειρίζειν τὴν ἀρχὴν,
καὶ ἐπειδὴν γένηται ἐκεῖ, Συργιάννη μὲν ἐκ ἀνέ-
ξεσθαι ὁδὸς μὴ προσεμψαίετο πρὸς αὐτὸν καὶ πα-
ρακαλεῖν αὐτὴν προδέσθαι ἀποσάντα Βασιλέως. ἢ
δὲ ὑπακούσαντα προθύμως, φίλιαν δέσθαι πρὸς αὐ-
τὸν καὶ συμμαχίαν· καὶ ἐπειδὴν γένηται ἐκ συνη-

ΗUIC rei dum impendit operam, Edit. Paris.
a Sphranzes Palæologus, unus pag. 276.
ex optimatibus, non ita conspicuus ge-
nere, ad imperatorem nocte adit, mul-
ta se in eum piacula admisisse confite-
tur: pro iis tamen veniam ab eo con-
secutum, & beneficiis auctum. Quocir-
ca se vicissim velle, & gestire benefi-
ciis dignum, & erga tam bonum do-
minum non ingratum videri. Quia ve-
ro hactenus occasio defuerit, promptam
voluntatem hucusque effectu caruisse:
quam cum nunc res ipsæ porrigant,
ministrisque fidelibus, ac benevolis in-
digeant, venire se quoque, suique ad
bellum contra Syrgiannem pro arbi-
trio utendi, imperatori potestatem fa-
cere: & paratum esse, non solum mul-
tis laboribus, idque cum omni alacri-
tate, & quamstudiofissime, verum
etiam cum profusione sanguinis, quod
illi placeat, efficere. At imperator,
priorum quidem delictorum quamquam
grandium, nunc veniam peti non
debere; quæ jampridem ipse ignove-
rit. Pro isto autem in se animo cu-
pere vehementissime quippiam in eum
officii conferre: quod in talem virum
non solum amicum, & promptum ge-
nere animum, sed etiam, quo ma-
gis eum sibi devinciat, honoribus ac
donis congruentibus ejus dignitatem am-
plificare justum sit. Cupere porro sci-
re, in quibus se modo operam sibi in
bello contra Syrgiannem navaturum pro-
fiteretur; ut eo indicante, utile necne
consilium ceperit, cognosci possit. Tum
Sphranzes, haudquaquam per se medi-
tatum venire, nisi ut se quampromptis-
simum ad imperata præbeat. In ipso fi-
tum esse, ubi re circumspicte operæ
pretium facturum putaverit, ibi potissi-
mum suo labore uti. Imperator de sen-
tentia laudatum, redire domum iussit;
se die sequenti, quid optimum fore ju-
dicasset, eum edoctrum. Post magnum
domesticum in consilium de bello ad-
versus Syrgiannem instituendo adhi-
bit: visumque factum iusta reprehen-
sione cariturum, si priusquam instructo
exercitu contraireretur, absque armis &
periculo, per dolum aliquem hoste ca-
pto, & constricto, bellum ante finire
possent, quam incipere. Hujusmo-
di namque furta belli gloriosissima sunt,
quibus hoste circumvento, sibi quip-
piam, ac subditis plurimum commo-
dat. Quapropter Sphranzi oppidorum
Castoriæ vicinorum præfecturam dan-
dam censuerunt. Quo cum venerit,
Syrgiannem non temperaturum, quin
sine mora mittens, ab imperatore eum
ad suas partes transire hortetur. Sphran-
zem aures præbiturum libenter, &
E e iij

cum illo amicitiam, societatemque conjuncturum. Ubi jam nata consuetudo, & familiaritas alterius ad alterum aditus liberos, ac securos præstiterit, tum capto articulo, quo Syrgiannem pauci stipabunt (omnino enim talem occasionem sæpius futuram) oppressum, & vinctum in castellum aliquod abduci, ibique, donec venienti imperatori tradat, tuto custoditurum. Facilem autem illius fore custodiam: quippe quem non proprius, sed ex Albanis & Triballis auxiliarius sequatur exercitus: qui pro Syrgiannis capite castello obsidendo vitæ aleam experiri neutiquam volent: sed bellicæ miseriæ immunes, domum cupide repedabunt. Tali arte rem aggradiendam ambobus placuit. Ergo postridie imperator Sphranzen vocat, quid placeat enuntiat: & num ipse quoque id fieri, & utiliter fieri posse arbitretur, exquirat. Respondet, prorsus non hæc, sed alia quædam multum diversa sibi in mentem venisse. Eorum porro consulta non utilia modo, sed etiam effectu expeditissima sibi videri: quare nihil cunctandum, sed opus urgendum. Stabilita hac sententia, Dromoræ cuidam, Sphranzi amicissimo, eo petente, imperator hoc munus imposuit, ut postquam Sphranzes palam ad Syrgiannem defecisset, quidquid haberet possessionum, quidquid pecoris, & reliquas facultates proscriberet, easque, ne direptæ perderentur, custodiret: & verbo quidem imperatori eas servaret, re autem vera in amicum Sphranzen hujus tutelæ gratiam conferret: traditoque diplomate, quo oppidulorum Sosci, Deures, Staridolorum, & Chlereni præfectus declarabatur, Didymoticho eum mature dimisit: ipse post dies paucos, quot Sphranzen velut per inducias ante facinoris aggressionem consumpturum putabat, lento itinere Thessalonicam petiit. Ad Sphranzen præfecturæ jam potentem Syrgiannes continuo mittit qui eum ad defectionem sollicitent. Is ira ingenti in imperatorem, & antiqua jam in Syrgiannem benevolentia simulata, sancito foedere, statim se cum illo conjungit. Qua conjunctione Syrgiannes mirum in modum gavisus cum eodem ad Cralem proficiscitur: tum ut ostenderet rem belle procedere, (utpote jam etiam consiliariis imperatoris ad se transeuntibus) tum ut per eum commotus cum omnibus copiis suis bello interesset. Metuebat siquidem ne superveniente imperatore, cum ad resistendum haud satis valeret, victus cum suis periret. Et persuasit, monuitque, si profecti apud Thessalonicam castrametarentur, occidentales urbes, quæ se nondum deditissent, auxilium imperatoris desuperantes, cernentesque ipsos (Syrgiannem & Cralem) ante se positas urbes jam armis domuisse, interclusas in medio statim se dedituras. Crale igitur cum totis copiis assumpto, juxta flumen * Axium castra ponunt. * Imperator per Macedoniam adducens partem exercitus (propter festinatam quippe expeditionem plures adhuc se comparabant) inter Thessalonicam, & * Rhetinen castellum quoddam, juxta Bolben paludem in colle situm, ca-

Edi. Paris.
pag. 278.

* Ad oram
MS. τὸν νῦν
Βαρδάρειον
καλούμενον, ἢ
μᾶλλον Βι-
σερίτζα. Id
est, quod Bar-
darium di-
cunt seu po-
tius Bistrit-
zam. Cete-
rum legitur,
ὅτι Ἀξίος. Vi-
de Gregoram
lib. 8.
* In MS. Ρεν-
τίνω.

θεῖα, καὶ φοιτῶσι παρ' ἀλλήλων ἀδελφῶς, τότε ἤδη φυλά-
ζοντα καὶ τὸν ἐν ᾧ μὴ μετ' ἐτέρων ἂν εἴη πολλῶν
ὁ Συργιάννης, (πάντως δὲ τοιούτους πολλὰς ὀρή-
σειν) εἰς ἐν τῷ φρεσίαν καταχόντα δῆσαι· φρεῖν
τε ἀσφαλῶς ἄχεις ἂν ἐλθόντι ἐγχειρίσῃ Βασιλεῖ·
οἶδαι δὲ εἶσθαι αὐτὴν ῥαδίαν καὶ τὴν φυλακὴν ἄτα-
τῆς ἐπόμενης στρατίας ἐκ οἰκείας, ἀλλ' ἐξ Αλβα-
νῶν καὶ Τριβαλῶν ἕσης συμμαχίδος· οἱ δὲ βελή-
σσονται ὑπὲρ Συργιάννη δακινδυλῆσαι, τὸ φρεῖον
πολιορκουῦντες, ἀλλὰ δακινδυλῆσονται ἐπ' οἴκῃ, ἄσ-
μνοι τῷ ἐκ τῆς πολέμων κακῶν ἀπηλλαγμένοι. Τοι-
αῦτα μὲν ἐδόκει ἀμφοτέροις ἐπιχειρητέα εἶναι· καὶ
εἰς τὴν ὑπεραίαν, τὴν Σφραντζῆν μεταπεμφάμενος ὁ
Βασιλεὺς, τὰ βεβηλωμένα τε διηγέτο, καὶ ἐπιω-
θάνετο αὐτὴν, εἰ καὶ αὐτὸς λυσιτελῆ τε καὶ δυνατὰ
ἠγοῖτο· ὁ δ' ἐφασκε τοιαῦτα μὲν αὐτὸς ἐδὲ ἐνδυ-
μνθῶναι τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ἐτέρ' ἅττα πολλὰ ἀπο-
δέοντα αὐτῷ· ὁ δὲ ἐβεβηλῶσαντο αὐτοὶ ἐ λυσιτε-
λουῦντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥᾶς καὶ αὐτὸς νομίζειν· διό
μηδὲ μέλει· ἀλλ' ἔργα ἀπτεσθαι ἤδη ἀναγκαῖον.
Επεὶ τοίνυν ἐνεκύρωτο ἡ βελή, Δρομορᾶν μὲν τινα
εἰς τὰ μάλιστα φίλων τῷ Σφραντζῇ, αὐτὴν δὲ δεινέως
προσέταξεν ὁ Βασιλεὺς, ὥς ἐπειδὴν ἐμφανῶς ὁ Σφραν-
τζῆς εἰς Συργιάννην ἀποστῇ, κτήματα τε ὅσα πρόσσει, καὶ
βοσκήματα καὶ τὴν ἄλλαν περιουσίαν δημοσιώσαντα
φυλάττειν, ἵνα μὴ ὑπὸ τινῶν ἀρπαδέντα δαφνάρῃ·
λόγῳ μὲν ὥς δαφνέροντα Βασιλεῖ, τῇ δ' ἀληθείᾳ τῷ
φίλῳ Σφραντζῇ τὴν χάριν κατατιθέμενον τῆς φυλακῆς·
αὐτῷ δὲ γράμματα παραχόμηνος βασιλικὰ, ἃ τῷ φρε-
σίαν Σωσπῆ τε ὁ Δεῦρης καὶ Σπαιρόδων καὶ Χλερίων
ἐπέτρεπε τὴν ἀρχὴν, ἐξέπεμψεν ἐκ Διδυμοτείχης κα-
τὰ τὰς ὁδοὺς· αὐτὸς δὲ περιμένοντας ἐ πολλὰς ἡμέρας,
ἀλλ' ὅσας ᾤετο Σφραντζῇ ἀναγκῶν πρὸς τὴν ἐπιχει-
ρησιν παρέχειν, ἄρας ὁ αὐτὸς τὴν πρὸς Θεσσαλονί-
κην ἡγεῖα χολῇ βαδίζων. Σφραντζῇ δὲ ἐπεὶ τὴν ἐγχε-
χειρισμένην ἀρχὴν ἐγκρατὴς ἦν, προσέπεμψεν εὐ-
θύς τὰς ἀποσῆσοντας ὁ Συργιάννης. ὁ δὲ ὀργῇ τε
φέρεσθαι δοκῶν πρὸς Βασιλεῖα, καὶ αὐτῷ εὖναι εἶναι
ἐκ πολλῆς συνθήκης δέμηνος καὶ ὅρκας πρὸς αὐτὸν,
προσεχώρησεν εὐθέως. Συργιάννης δὲ ὑπερήδη τε
τῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστασίᾳ τῷ Σφραντζῇ, καὶ μηδὲν
μελλήσας, παραλαβὼν αὐτὸν, ἀφίκετο πρὸς Κρά-
λιν, ἅμα μὲν ἐνδεικνύμενος ὥς τὰ πράγματα αὐ-
τῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον χωροῖν, ὥς καὶ τῷ συγκλητικῶν
ἤδη Βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἀφισαμένων· ἅμα δ' ἵν'
ἐφελκύσονται ὁ δὲ αὐτὴν πρὸς τὸ παρεῖναι καὶ αὐτὸν
πυνστρατῆ ὁ συμμαχεῖν. ἐδεδίει ὅδ' μὴ Βασιλέως
ἐπελθόντος, ἀδωάτος ᾧ ἀντίστασθαι αὐτὸς, δαφ-
νάρῃ καὶ ἀπόληται καταπολεμηθεὶς· καὶ ἐπεισέ γε
ὑποτιδέμενος, ὥς ἂν ἐλθόντες αὐτοὶ στρατοπεδεύσαν-
ται ἐν Θεσσαλονίκῃ, αἱ μήπω προσκεχωρηκυῖαι τῷ
ἐσπερίων πόλεων ἀπογνῆσαι τὴν ἐκ Βασιλέως ἐπι-
κερίαν, ὁρᾶσαι τε ἤδη αὐτὴν τὰ εὐπροσθεν αὐτῷ πο-
λέμῳ κτωμένης, αὐτοὶ ἐναπειλημένοι μέσοι προχω-
ρήσασιν εὐθέως καὶ παραλαβόντες αὐτὸν πανστρατῆ ἐλ-
θόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὴν Ἀξίον ποταμόν· καὶ
ὁ Βασιλεὺς δὲ Μακεδονίας μέρος τῆς Ρωμαίων ἐπα-
γόμενος στρατίας· οἱ πλείους ὅδ' ἐτι ἐν παρασκευαίς ἦ-
σαν δὲ τὸ ταχεῖαν γεγενῆσθαι τὴν στρατείαν· μεταξὺ
Θεσσαλονίκης ὁ Ρεντίνης φρερὶς τινὸς, ὁ παρὰ τῇ

Βύλβη λίμνη καίται ἐπὶ λόφῳ ἰδρυμένον, ἐσρατοπέ-
δουτεν ἐν χωρίῳ τινὶ τῇ Κρήτῃ προσαγορευμένῳ, ὅτι
στρατιὰ ἐκ Κρήτης αὐτὸ κατῴκεν δι' αἰτίαν τινὰ ἐκ τῆς
ἀναστάντες. Εκείσε δὲ ἐσρατοπεδούμενον ἠγγέλλετο ὑπό
τινος δρόμῳ πρὸς τὴν ἀγγελίαν ὠρμημένῳ, ὡς περὶ τῆς Σερ-
μουλίῳ πόλιν, πάλαι μὲν ὠκισμένῳ, νυνὶ δὲ ὑπὸ τινος,
ὡς εἴκοι, πολέμῳ κατεσκευαμένῳ, μεταξὺ Πηλῶν καὶ
Αἰθῶ, ἐξήκοντα προσέχον νῆες Περσικαί, ἐπὶ ταῖς ἐκείσε χω-
ρίαι πορθῶσιν ὀποβάαντες τὴν μέγαν δὲ δομίσικον μετακα-
λεσάμενος ὁ Βασιλεὺς, περὶ τῆς στρατιᾶς ἐπιμεθάνετο τῆς
ἐκεῖ ἐσρατοπεδούμενης, εἰ ἀρκῶσα πρὸς τὴν βαρβάρων
δοκοῖν συμπλοκῇ. ὁ δ' ἐφασκεν, ἀκρεβῶς μὲν εἰδὲ αὐτὸς
τὴν ἀρεθμὸν εἰδέναι. ὅτ' ὅτ' ἐγγὺς Θεσσαλονίκης ἦδη γε-
γενῆσθαι, πολὺ προσεργυκέναι αὐτῇ στρατιᾷ πορισμῶ τῇ
ἐπιτηδείων ἕνεκα παρῖνει δὲ εἰς αὐτῇ βέλτιον δοκοῖν, τὴν
ἔσαν παραλαβόντα στρατιάν, τὴν πρὸς Πέρσας φέρουσαν ἔχε-
θαι ὁδὸν ὡς αὐτὴ τὰ χεῖρα ἐκ τῆς παρακειμένων χωρίων συλ-
λέγοντος καὶ ἐτέραν ἀρκῶσαν πρὸς τὸ ἔργον. Επεὶ δὲ το μὲν
οὕτω ὁ Βασιλεὺς εὐθύς, καὶ τὴν πρὸς Πέρσας εἶχετο ὁδὸν ὁ δὲ,
ὡς μάλιστα ἐνὶ ὁδῷ αἰθροῖσας στρατιάν, συνέμιξε τῇ
Βασιλεῖ καὶ μὴ μίσσην ἡμέραν, καθ' ἃ οἱ Πέρσαι ἐλπίζοντο
ἐγένοντο χωρία. Ἐγενόμενης αὐτοῖσι συμβολῆς, ἐπὶ πολὺ
μὲν ἀντέχον οἱ Πέρσαι ὅτ' ὅτ' δυσπρόσοδα εἶναι τὰ χω-
ρία, καὶ ὑλῶδῃ ἐφ' ἃ ἐγγενήτο ἡ μάχη. ὅπερ οὐκ
ὀλίγον συνεβάλλετο στρατιᾷ τῇ Περσικῇ ἔση πείρῃ.
τέλος ἡ καὶ κράτος νικηθέντες διεφθάρησαν, οἱ μὲν ἀλόν-
τες ζῶντες, οἱ δὲ πεσόντες παρὰ τὴν μάχην. ὅσοι δὲ εἰς τὴν
ἡλὴν ἠδυνήθησαν ἔφυγον, εἰς τὴν ὑπεραίαν γενόμενοι πα-
ρὰ τὰς θαύς τὰς αὐτῶν, τὰς μὲν λοιπὰς ἀπάσας ἐνέπρησαν
πυρρῇ. δύο δὲ πληρώσαντες (μόνοι δὲ τοσῶτοι ὑπελείποντο)
ἀνεχώρησαν ἐπ' οἴκῳ. Ρωμαίων δὲ καὶ τὴν μάχην, ἔπεισον μὲν
ὀλίγοι, τραυματίαι δὲ ἐγένοντο καὶ ἄνθρωποι ἔτι πῶς
πλείστοι. Εκείθεν δὲ ὁ Βασιλεὺς εἰσελθὼν εἰς Θεσσαλονί-
κην, καὶ λίσαστο ἐκεῖ ἐφ' ἡκαναῖς ἡμέραις. Συργιάννης δὲ
ἀπὸ τῆς στρατοπέδου τῆς οἰκίαν ἐξ παραλαβῶν καὶ Σφραν-
τῶν, τελεῶντα ἔαυτὸν ἐπαγόμενον τῇ οἰκίᾳ, εἰς ποτα-
μὸν τινα ἐτ' αἰετῶν Γαλυκὸν ὠνομασμένον, καὶ μακρὰν
Θεσσαλονίκης ῥέοντα, ῥασάνης ἦλθε χάραν καὶ παραφυ-
χῆς. Σφραντῆς δὲ αὐτὸν μόνον ἦδη ἀναπειλημένον, καὶ
τὸ μὲν συλλαμβάνειν, καὶ μάλιστα ὅν ὁ χερὲς, (ἐδέει δὲ
μὴ αἰδήσεως γενομένης ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἀπόλλωνται
ἔφυγον ἀρέντες) ῥᾶσον δὲ τὸ ἀποκτείνειν, τὴν Βασιλέως πα-
ραίνεσιν ἀμνημονήσας, τοῖς τε αὐτῇ σιωπῇ περὶ τὴν ἀ-
ποκτείνειν Συργιάννην κρύφα διαλεχθεὶς καὶ πείσας
(πρότερον δὲ ἐδέει καὶ ἐνὶ τῇ βυλῇ κατὰ δῆλον ὡς πεποι-
νητός, ἀποκτείνεσσι τε αὐτὸν ἀγνοήσαντα τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ
φύγοντες ἦγον εἰς Θεσσαλονίκην. Βασιλεὺς δὲ ἐμέμφατο
μὲν Σφραντῆν τὴν μικροφυχίαν μάλλον δὲ ἠβέλειτο δεισμά-
τῳ ἀγαγεῖν ζῶντα Συργιάννην, ἢ ἀποκτείνειν ἐπεὶ δὲ ἀ-
ναλῦσαι τὰ γεγεννημένα ἐκ ἐνὶ ὁδῷ, τὴν μὲν φόνον ἐλογίζετο
τῇ ἀνάγκῃ τῇ ἀπὸ τῶν πραγμάτων, αὐτὸν δὲ ἡμείβετο καὶ
τὰς σιωπῆς, τὴν τε εὐφυχίαν ἕνεκα καὶ τὸ λῆμν, καὶ τὴν σφᾶς
αὐτῆς προδῆλοις κινδύοις ἐμβαλεῖν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ Σφραν-
τῶν μὲν τῇ τῇ μεγάλῃ στρατοπεδάρχῃ τετίμηνεν ἄξιον.
προσόδῃς τε παρέχον ἐτησίως ἐκ χωρίων ἀναλόγως, ἔτι
τὰς ἀλλὰς ἀπαντας ὡς ἕκαστοι. Κράτης δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο
πεσόντα Συργιάννην, πέμψας μὲν ἡγάγεν αὐτὸν εἰς τὸ
στρατοπέδον ἐμπνέοντα ἔτι ἀποθανόντα δὲ μὴ μικρὸν,
ἐθρῶνσέ τε ἐφ' ἡκανὸν ὡς ἄνδρα φίλον, καὶ ἔθαψε με-
γαλοπρεπῶς. πρεσβεῖαν δὲ εἰς Βασιλέα πέμψας, σπον-

stramatur, in loco Cretensum ap-
pellato, quod illic e Creta insula, ne-
scio quam ob causam, pulsi milites ha-
bitaverant. Ibi a quodam curriculo ei
nuntius perfertur, prope urbem vestu-
tam Sermylorum, nunc bello, ut ap-
paret, subversam, inter * Pallenen,
& Acho Persas sexaginta navibus ap-
pulsos, agro vastitatem inferre. Advo-
cato igitur magno domestico, de prae-
senti copia percunctatur, num ad con-
fligendum cum barbaris sufficiat. Ne-
gat ille explorare se nosse quanta sit:
nam quia Thessalonicae jam appropin-
quarint, ob facilitatem commercii fre-
quentes affluxisse. Hortabatur igitur
ut, si placeret, viam contra Persas ca-
pesseret, quod e locis adjacentibus bre-
vissimo tempore aliam manum, quanta
rei sufficeret, collecturus esset. Paret a-
ctutum imperator, in Persas viam mo-
litor. Domesticus quam potest celeriter
ad eum milites congregat: ac secun-
dum meridiem ubi in ea ipsa loca de-
venerunt, quae Persae depopulabantur,
commisso praelio hostes diu se defende-
runt: propterea quod ea regio propter
nemorum densitatem difficiles habebat
aditus: id quod Persis, cum essent
pedestres, non parum proderat. Tan-
dem vi summa victi, partim cecide-
runt, partim capti sunt. Quotquot
autem in silvas se abdere potuerunt,
postera luce ad naves suas reversi, re-
liquis inflammatis, duas compleve-
runt (tot enim de praedonibus il-
lis tantummodo restabant) ac domum
properarunt. Romanorum pauci de-
siderati; plurimi & milites, & e-
qui vulnerati. Idem imperator Thef-
salonicam ingressus, dies ibi com-
plures agitavit. Syrgiannes cum sex
de suo exercitu assumptis, & Sphran-
ze, quem & ipsum triginta comita-
bantur, ad fluvium quemdam non per-
ennem, Galycum vocabulo non pro-
cul a Thessalonica, animi levandi ac-
cessit. Sphranzes solum jam & interce-
ptum videns, eumque comprehende-
re, haud esse facile (quod timeret,
ne si id in castris sentiretur, cum suis
sibi pericundum esset) trucidare autem
facillimum, imperatoriae praeceptionis
immemor, cum satellitibus de ne-
ce Syrgianni afferenda secreto collo-
quitur. Quibus persuasis (nondum e-
nim consilium suum cuiquam aperue-
rat,) hominem huiusmodi insidia-
rum prorsus ignarum interficiunt, &
Thessalonica perfugiant. Imperator
Sphranzen ut imbellem castigat: ma-
lebat enim vivum, & vinctum po-
tius ad se perducere, quam jugulari.
Sed quoniam facta infecta nequibant
fieri, & eadem rerum necessitudini ad-
scribens, ipsi, & ministris ejus ob
imperterritam animi fortitudinem, &
quod se periculis manifestis pro ipso
objecissent, gratiam rependit. At
Sphranzen quidem magni stratopedar-
chae dignitate condecoravit, redditus-
que respondentes e certis locis in
annos singulos illi destinavit: cete-
ros quoque, unumquemque pro per-
sona, & merito muneravit. Grales Syr-
giannem percussam, in castra adhuc
spirantem deportandum curavit. Pau-
lo post extinctum, diu ut amicum de-
flevit, & splendide funeravit, & mil-
lisque legatis, foedus & societatem

* Ad oram
MS. τῆς Κα-
σανδρίας, id
est, quae nunc
Cassandria
dicitur.

Edit. Paris.
pag. 279.

Edit. Paris.
pag. 280.

cum imperatore pepigit: & die altero, haud procul a Galyco flumine cum eodem sermone collato, domum rediit. Urbes quotquot sub Syrgianne fuerant, eo casu veniam, & amnistiā ab imperatore consecutæ, ad illius auctoritatem, & obedientiam redierunt. Sub idem tempus etiam Ungrorum princeps, quem Latina lingua regem nominat, magno cum exercitu Cralem, quicum ei de finibus erat controversia, appetivit. Formidans Crales, ne se adversus illum tueri non posset, imperatorem subsidium per legatos rogavit. Qua petitione delectatus imperator delectu confecto, ingens, & animosum agmen confecit, eique auxilio misit. Ungriæ autem rex, cum in confiniis regni sui, ac Triballorum tenderet, priusquam in hostilem regionem irrueret, propter submissas Triballo ab imperatore copias (ut fama fuit) converso itinere domum rediit: quod utrum hac, an alia de causa fecerit, incertum mansit. Crales certe idcirco eum abiisse ratus, imperatori summas gratias egit: & duces exercitusque dignis donis humaniter donatos, domum lætabundus remisit. Imperator illius anni hyberna Thessaloniciæ egit.

δὰς ἔειπε πρὸς αὐτὸν εἰρηνικὰς καὶ συμμαχίαν, καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν καὶ μακρὰν Θεσσαλονίκης παρὰ τὴν Γαλικὸν ποταμὸν συγγενόμενοι τῷ Βασιλεῖ, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν οἰκίαν. πόλεις ὅσαι πρότερον ἐγένοντο ὑπὸ Συργιάνην, πεισόντος αὐτοῦ, συγγνώμῃ παραχομένῃ Βασιλέως καὶ ἀμνησίαν τὴν ἀποστασίας, προσεχώρησαν ἐκὼσαι πάλιν. Ὑπὸ δὲ τῶν αὐτῶν χρόνων ὁ τῷ Οὐγκρῶν ἀρχὸν, ὃν ῥῆγα καλεῖν οἶδον ἡ Λατίνων φωνή, στρατὸν μεγάλῃ ἐστράτευσεν ἐπὶ Κράλῳ, περὶ γῆς ὁρῶν πρὸς αὐτὸν διενεχθεῖς· δείσας δὲ ὁ Κράλης μὴ ἀδυνάτος εἶναι ἀμυνέσθαι αὐτὸν, προσβέβηκεν ὡς Βασιλεῖα πέμψας, ἡγεῖτο συμμαχίαν. ἦ· δειὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν προσβέβηκεν, στρατὸν ἀπολεξάμενος πολλὴν τε καὶ ἀγαθὴν, ἐπεμψεν εἰς Κράλῳ συμμαχίαν. ὁ ῥῆξ δὲ Οὐγκρίας, ἐπεὶ ἐγένετο ἐν μεθορίοις τῆς αὐτῆς καὶ Τριβαλῶν ἀρχῆς, πρὶν ἐς τὴν πολέμιαν ἐμβαλεῖν, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν. λόγος ὅτι ὡς πυθόμενος ἐκ Βασιλέως ἦκεν συμμαχίαν ἀνεχώρησεν· εἴτε ὅτι τὸ ἐνεκα, εἴτε καὶ ἑτέρῃ τινός, ἔμεινεν ἐν ἀδύλῳ. Καὶ ὁ Κράλης δὲ τὴν αὐτῆς ἐνεκα αἰτίας οἰόμενος ἀνακεχωρηκέναι ῥῆγα, Βασιλεῖ τε ὁμολογίῃ χάριτας πολλὰς, καὶ τῶν στρατηγῶν ἅμα καὶ τῶν στρατῶν δώροις φιλοφρονισάμενος ἀξίως, χαίροντας ἀπέστειλεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸ ἔτος ἐκείνο διεχέμασεν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

C A P U T XXVI

Factione duorum principum regina, Michaelis prima conjux, regno pellitur, Alexander Stranzimeri filius rex creatus, cum Mæsis, & Scythis auxiliariis urbes imperatori deditas recuperat. Protostrator præfectus Mesembriam mittitur, Persæ Nicomediam obsessuri, imperatoris adventu audito domum refugiunt. In Mæsiā irruptio. Mæsurum ignavia. Pax ea conditione fit, ut Romani pro recipienda Anchialo Diampolin Mæso reddant.

Ad orā MS. ascriptum est; ταῦτα αὐτὰ ἀπὸ τῆς εἰρημεινῆς περὶ Συργιάνην συγβῆναι, id est: Hæc prius acciderunt quam quæ de Syrgianne supra memorata sūt. quod ita videtur ex lib. 9. & 10. Nicephori Gregoræ. In Græco, Streantzimero.

INEUNTE vere, Byzantio accipiuntur litteræ, duos Mæsurum dynastas, Raxinam protovestiarium, & Philippum logothetam, reginam suam, defuncti Michaelis uxorem, & Crales Stephani materteram, regno per seditionem expulisse; quæ cum liberis ad Cralem sororis suæ filium se contulit. Illi & aliis Mæsurum principibus in suam sententiam adductis, Alexandrum Stranzimero, & Michaelis sorore natum, regem sibi legunt. Is simul ac regnum inivit, quidquid erat in Mæsia copiarum adjuncto præterea Scytharum non exiguo numero, contra civitates, quæ se imperatori tradiderant, eduxit; ac præter Mesembriam alias armis, alias deditione occupavit. Hæc ut ad imperatorem perlata sunt, Thessaloniciæ minime hærendum censens, Byzantium discessit. Principio protostratorem Synadenum Mesembriam pro præfecto mittit: timens ne & Mesembriani, dum exercitus cogitur, deficerent. Copias Byzantium congregari iussit, & ipse ut in Mæsos pugnaturus se comparabat. In ipso belli apparatu fit certior, Persarum copias ad Nicomediam adoriendam paratas esse. Quæ urbs manu, & armis inexpugnabilis, mæniūque firmissimorum ambitu, & reliqua ipsius loci natura munitissima, frumento & cætero commeatu haud

AMA δὲ ἡ ἐκ ἀρχομένην γράμματα ἦκε Βασιλεῖ ἐκ Βυζαντίου ἀγγέλλοντα, ὡς δύο τῶν παρὰ Μυσοῖς δυνατῶν, Ραξίνας ὁ πρωτοβεστάριος, καὶ Φίλιππος ὁ λογοθέτης, πρὸς τὸν βασιλεὺς αὐτοῦ τῷ Μιχαὴλ γαμετῶν, δείαν ἔσαν Κράλῃ τῷ Στεφάνῳ, ὁμοσάσαντες ἐξήλασαν τὴν ἀρχὴν· καὶ αὐτὴ μὲν φόβῳ ἅμα τέκνοις, πρὸς Κράλῳ τὴν ἀδελφιδουὴν ἦκε. ἐκείνοι δὲ ἅμα ὅτι τῶν ἄλλων πείσαντες δυνατῶν τῶν Μυσῶν, τὴν ἀδελφιδουὴν τῷ προβεβασιλευκότῳ Μιχαὴλ, Ἀλέξανδρον τὸν Στρεαντζιμήρην ἀπέδειξαν Βασιλεῖα αὐτοῦ· ὃς ἅμα τῷ ἐγκρατὴς γενέσθαι τὴν ἀρχὴν, τῶν τε στρατῶν ὅσην ἦν Μυσοῖς παραλαβὼν, καὶ ἐκ Σκυθῶν κατασυμμαχίαν ἐκὼλῃ, τὴν πρότερον ἐπεστράτευσεν πόλεσι προχωρησάσαις Βασιλεῖ· καὶ πλὴν Μεσημβρίας, τὰ μὲν, τῶν ἄλλων τοῖς ὅπλοις, τὰ δὲ παρήσκατο ὁμολογίᾳ. Τοιαῦτα δὲ πυθόμενος Βασιλεῖ, ἐκίετο ἀνεκτὸν ἐδόκει μένειν ἐν Θεσσαλονίκῃ· ἀλλ' ἄρα ἐκείθεν, εἰς Βυζάντιον ἀφικνεῖται. καὶ πρῶτον μὲν Συναδανὸν τὸν πρωτοστράτορα εἰς Μεσημβρίαν ἀρχόντα ἐκπέμπει· δείσας μὴ καὶ Μεσημβριανοὶ ἄχρεις ᾖν ἡ στρατιὰ ἀποσταῖεν παρασκευασθῇ. ἐκέλευε τε εἰς Βυζάντιον ἀθροίζεσθαι τὴν στρατὸν καὶ αὐτὸς παρασκευάζετο ὡς τοῖς Μυσοῖς πολέμῳ. μετὰ δὲ παρασκευασθέντα, ἡγγέλλετο ἐκ τῶν ὡς στρατὸν Περσῶν εἶναι παρασκευασμένην ἐπιδεῖν Νικομήδει. Νικομήδεια δὲ, ὅπλοις μὲν ἀνάλωτος ὡς καὶ βίᾳ χειρῶν, τειχῶν τε καρτερωτάτων περιβολῇ, καὶ

τῇ ἄλλῃ τὸ πῶς φύσει ὀφρῶς πρὸς ὀχυρότητα ἔχουσι· ἐ-
 δέδκει ὃ ἐνδεῖαν τὴν ἐκ τῆς σίτης· ὁ δὲ καὶ οἱ βάρβαροι συνι-
 δόντες, τὰ τειχῶν μὲν ἡμέλει ὡς ἀναλώτων ἐσομένων ἐκ
 τειχομαχίας τὴν παρόδον ὅτι ἐσπεύδαζον κρατῆσαι, δι' ἧς ἐτρέ-
 φετο ἡ πόλις. ὁ Βασιλεὺς ὅμοιως ὅ, τι ἔχουσι οἱ
 βάρβαροι σαφῶς εἰδὼς, ὅτι σπεύδῃς ἀπάσης ἔσφω παρ-
 χεῖν Νικομηδεῦσιν ἐπιόντων τῇ βαρβάρων ἐποιεῖτο· ὡς εἰ-
 ἴστο παρῆν, ῥᾶ σὰ τὴν λοιπὴν εἰσόντων πολιορκίαν· καὶ τότε
 ἐν πυθόμῳ ἐστρατοπεδεῦσθαι τὰς βαρβάρους παρ' αὐτῶν,
 τὴν μὲν καὶ τῇ Μυσῶν ἡμέλει εἰσβολῆς εὐλογίαν δὲ ὅτι ἔχουσι
 μῆκος ἐκ τῶν τεινέων καὶ φορτίδων νεῶν ἑτέρων, στρατιὰν τε
 ἐνθέμενος καὶ σῖτον, ἐπλεῖ ἐπὶ Νικομήδειαν· ὡς δὲ κατὰ-
 ραι, οἱ βάρβαροι αἰδομένοι, σκηνὰς ἀναλαβόντες, ὅτι
 ἄλλω ὑποσκόδῳ, ἀνεχώρουσι εἰς τὴν οἰκίαν, δείσαντες τὴν
 Βασιλέως ἐφοδόν· Ὁρχάνης δὲ αὐτῶν ὁ σαφ' ἀπὸς ἐτι
 παρῶν· ὑπόβασιν δὲ ποιησάμενος ὁ Βασιλεὺς καὶ Νικο-
 μηδέας λόγοις τε καὶ ἄλλαις φιλοφροσύναις ἐπιρρώσας,
 τὸν τε σῖτον παραχῶν, ὑλίσσατο ἐκεῖ ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις.
 ἅμα δὲ ἔφεισε τὴν τελευτῶν παντὶ τῷ εὐλογίᾳ ἐπ' ἀνέπλεον εἰς
 Κωνσταντίναν· ὅτι ἔχουσι ἐν αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ πολλὰς,
 ἐπεὶ καὶ ἡ στρατιὰ πᾶσα ἦδη παρῶν, καὶ ὅσα εἰς ἐπεπόρε-
 σο, ἅρας ἐκ Βυζαντίου, καὶ πολλὰς ὑπερον ἡμέραις ἐσέ-
 βαλεν εἰς τὴν Μυσίαν, καὶ ἐδήλωσε τινὰ αὐτῆς ὑπερβάς
 τε τὸν Αἶμον, τὰ μὲν ἄλλα πολίσματα ὅσα ἔτι καὶ ὀρότε-
 ρον ἔχον, παρεστήσατο ὁμολογίᾳ πάλιν· Ἀγχιάλος δὲ
 ἐτι ἐφρεῖτο παρὰ τῶν Μυσῶν· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τῶν
 Μυσῶν Βασιλεὺς, αἰδομένος τὴν Βασιλέως εἰσβολὴν,
 ἐβόηθει κατατάχος πανστρατίᾳ ἄγων τὰς Μυσέας· καὶ ἐλ-
 θὼν ἐστρατοπεδεῦσατο παρὰ τὸ Λεῖον, καὶ πολὺ ἀπέχων
 Βασιλέως, παρὰ τὸ Ρωσόκαστρον ἐστρατοπεδεμένον· πλὴν
 ὅτι σενήτις καὶ ὑπόκροτος δίοδος τὰ στρατεύματα ἀμφοτέρω
 διεῖργον· ὡς φάσας ὁ Ἀλέξανδρος, ἐφρεῖτο πεζῶν ἐ-
 πισησας στρατιάν· Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο Ἀλέξαν-
 δρον ἐγγὺς ἐστρατοπεδεμένον, ἐς τὴν ὑπεραίαν ἅμα ἔφει-
 κέλοισιν ὀπλίζεσθαι τὴν στρατιάν· ὅτι ἐπειδὴ ἦσαν ὀπλισ-
 μένοι, παραλαβὼν αὐτὰς ὡς μάχην παρατεταγμένους,
 ἐγγὺς τῇ δίοδῳ ἦλθεν, ἢ παρὰ Ἀλεξάνδρου ἐφρεῖτο·
 καὶ προκαλεῖτο ὡς ἐς μάχην τὰς Μυσέας· ὡς σβᾶλλειν
 δὲ αὐτῶν τῶν στρατοπέδων ἐκ ἐνῶν δὲ τὴν δίοδον ἔσαν τρα-
 χεῖαν καὶ σενῶν καὶ φρεῖται ἐν αὐτῶν· διημερεύσας
 ὅτι ἐκεῖ ἐν ὀπλοῖς, ἐπεὶ ἔδει ἀντεπεξῆναι, εἰς τὸ οἰκίον
 στρατοπέδον πάλιν ἐπανῆλθε· καὶ ὑπερον ἡμέραις καὶ πολ-
 λαῖς, πάλιν ἦκεν ἄγων ὀπλισμένον τὴν στρατιάν ἐπὶ
 τὴν μάχην, καὶ διημερεύσας ὡς παρὰ καὶ πρότερον πρὸς τὴν σενῶν
 τὰς εἰσβολὰς· Μυσοὶ δὲ ὅτι ἔφεισε ἐπὶ τὴν μάχην εἰς τὴν ὀρυχω-
 ρίαν ἐξελθόντες ἐκ τῆς ἰσῆς δὲ γωνίᾳ σπᾶσαι πρὸς Βασιλέα·
 ὅτι εἰς τὸ στρατοπέδον τὸ οἰκίον πάλιν ἐπανέζεσθαι κατα-
 πλῆξας τὴν τὸλμην τὰς βαρβάρους· Ἀλέξανδρος δὲ ὁρῶν ἦδη
 ἀδυνάτους ὢν ἐκ παρατάξεως ἀντιστῆναι Βασιλεῖ, ὡς
 βείαν πέμψας διελέγετο περὶ εἰρήνης· ὅτι ἔχοντας
 ἑκάτερον ἀέχουσι, πολέμῳ ὑποχέσθαι· Βασιλεὺς δὲ,
 ὅτι πολέμῳ ἐφασκεν αὐτὸς ἄρχειν, ὅτι ὑποστρεῖσθαι τινὰ
 τῶν Μυσοῖς δὲ φερόντων· ἀλλ' ἀδυνάτους ὢν αὐτῶν πο-
 λέμῳ ὑπαρχόντων, ἀμυνέσθαι τε ἀναγκαίως, καὶ τὰ ὑπὲρ
 αὐτῶν ἀφρημένα ἀνασώζεσθαι· ἀποστρεῖσθαι δὲ ἐτι Ἀγχιά-
 λην· ὡς εἰ ἀπολήφεται, σπονδὰς θέσθαι ἔτοιμος εἶναι πρὸς
 αὐτὰς εἰρηνικάς· καί τοιγε ἐχρῆν εἰ φιλόνηκος ἦν καὶ ἀπαραί-
 πτος πρὸς τὰς ἀντιδόσεις, πᾶσαν ἐπιδείξασθαι σπεῖν,
 ὡς ὅτι αὐτὸς ἐκ τῶν αὐτοῖς διαφερόντων τινὰ κτήσασθαι πολέ-
 μῳ, διὰ τὸ τὰ στρατεύματα ἀμφοτέρω τῆς αὐτῆς ἔχουσι

Paris I.

abundabat. Quo perspecto barbari mu-
 ris desperatis vias nitebantur obsidere,
 quibus cibaria in urbem importaban-
 tur. Imperator exploratum habens,
 quid illi conarentur, omnimodis vi-
 cissim laborabat, ut premente barba-
 ro Nicomediensibus alimenta submit-
 teret: quibus suppeditantibus, dein-
 ceptis eos obsidionem commodissime
 toleraturos confidebat. Cum itaque
 didicisset hostes prope urbem castra
 constituisse, expeditione in Mæsos o-
 missa, classeeque ex triremibus & o-
 nerariis adornata, & militibus, com-
 meatuque impositis, Nicomediam sol-
 vit. Sed antequam portum subiret,
 barbari ejus adventu cognito præ for-
 midine correptis tentoriis & impedi-
 mentis, Orchane eorum duce nondum
 præsentis, in sedes suas reverterunt.
 Exscendens imperator Nicomedienses
 tum alloquio, tum omni genere hu-
 manitatis confirmavit, & com meatu
 eos impertivit, mansitque apud eos bi-
 dium. Die tertio in ipso lucis primor-
 dio Constantinopolin cum tota classe
 remeavit: unde diebus haud ita mul-
 tis, exercitu jam præsentis, & neces-
 sariis instructus omnibus, in Mæsiam
 irrupit, ac loca quædam devastavit:
 Hæmumque prætergressus, alia qui-
 dem oppidula, quæ prius habuerat per-
 ditionem recepit; Anchialum au-
 tem adhuc Mæsi præsidarii tuebantur.
 Alexander siquidem Mæsorum rex im-
 peratoris impressionem sentiens, cum
 exercitu quantus erat ad arcendum ac-
 currit, juxtaque Aetum, non procul ab
 imperatore, qui apud Rhosocastrum
 tendebat, castra locat, angusto quodam
 & aspero transitu ambos exercitus diri-
 mente: quem Alexander peditibus a-
 liquot ibi dispositis custodire occupa-
 rat. Imperator Alexandrum in vicino
 castrametari intelligens, postridie di-
 luculo suos capere arma jussit. Arma-
 tos deinde veluti pugnatorios, & per
 acies digestos, ad transitum illum de-
 duxit, ac Mæsos ad manum conferen-
 dam provocavit. Nam quia transitus
 ille salebrosus & arctus erat, & ab ip-
 sis fervabatur, in castra irrumpere com-
 mode nequibat. Toto igitur die ibi
 transacto, quia nemo hostium contra
 exibat, in sua castra pedem retulit: pau-
 cisque diebus instructis ad prælium mi-
 litibus rediit, ac eodem modo ad in-
 troitum angustiarum die quam longa
 est constitit, cum Mæsi nec tum qui-
 dem in planitiem se dare foras, & æquo
 campo laceßere Martem auderent.
 Imperator itaque perterrefactis auda-
 cia sua barbaris, ut antea, castra
 subiit. Alexander cernens, si acie con-
 grederetur, fore imparem, per lega-
 tos oravit, ut facta pace, sua uter-
 que retineret. Respondit imperator,
 neque se priorem arma movisse: ne-
 que quidquam Mæsis abstulisse: ve-
 rum ab ipsis prius laceßitum, compelli
 resistere & ablata recuperare. Insu-
 per Anchialum sibi eripi, qua reddita,
 pacem fœdere firmaturum. Atqui
 oportuisse, si in rebus suis pertinax &
 implacabilis esset, nervos omnes ad
 par pari referendum intendere, & ar-
 mis sibi vicissim quædam de illorum
 rebus vindicare. Quoniam vero utri-
 que eandem religionis sanctitatem colant,
 & pax cuilibet bello præpon-

Ff

suam ei relinquens, & insuper imperatoria pensione cumulans. Ibi quoque semper bene audit, & imperatoris gratiam est consecutus: qui consilium probavit: & ita faciendum dixit, si modo perfici possit. Ubi ad episcopos super eo retulit, illi statim quasi conspirassent, ad unum omnes reniti, neque audire velle. Imperator usque adeo repugnantes cernens, negotium magno domestico committit, qui nihil cunctatus, episcoporum in sancto-

* Petri & rum * apostolorum templo conventum Pauli. Tem agit; ibi exorsus loqui, impetrare plum illud ab illis laborat, uti Joannem pro patriarcha suscipiendum decernant. Illi ni opus, in contra asserere, id neque iustum, neque, ut & que ecclesiae Dei frugiferum fore. Helena ma Multis ab utraque parte dictis, tander, sepuldem surgunt, discrepantibus sententusest. de eo tiis, dum hi nequaquam ferendum existant, vitæ curis implicitum, 4 u-naras lib. 3. xori & filiis cohabitantem, in excellissimam magisterii cathedram evehere; ille sic eos refellit: Si alioqui ad hanc functionem idoneus & habilis sit, hoc ei impedimento non futurum, quandoquidem illo se penitus extricabit. Tandem cœtu soluto quemque redire domum, & non parum defatigatos, corpus recreare iussit; iterumque super eadem deliberatione concilium indixit. Illi domos redeunt. Magnus domesticus imperatori exponit, & quæ ipse, ut episcopis persuaderet, dixerit: & quomodo illi contradixerint: postremoque convenerit, ut altero cœtu super eadem quæstione coirent. Post decimum itaque diem in eodem templo omnibus jam ejus iussu congregatis, non iisdem usus est argumentis, cum se nihil consecuturum sciret; sed unde potissimum velut per cuniculum eorum animis obreperet: sic enim agebat: Suadere quemquam, Joannem presbyterum in sedem patriarchicam extollendum, ne sibi quidem placere, qui ipsis summopere gratificari vellet: & ad nihil quod quidem eorum animis injucundum esset, quodque nollent, cogere. Considerandum vero, an is alius ecclesiae pastor merito creetur, quod, quo minus fiat, nihil omnino vetare, quamdiu in sacerdotium commissum piaculum nemo illi objectare possit. At episcopi non prævidentes quorsum ille collimaret, neque hoc cogitantes, suis se laqueis irretitum iri, libenter istuc audierunt, rati se jam vicisse: suffragaque extemplo inierunt, ut Joannes Thessalonicensis hierarcha crearetur. Ut omnes sententia congruerunt, etiam chirographo decretum suum eos confirmare voluit. Illi decretum statim conscripserunt. Quod simul in manibus habuit, Pulchre, inquit, decenterque factum, & vobis idcirco amplas ago gratias. Velim autem mihi dicatis, si imperator sic loquatur. Si episcopis re diligenter perpensa, & præstito quod debent officio visum est Joannem presbyterum in collegium episcoporum asciscere, nullaue causa apparuit, quæ impedire posset: sed ab omnibus concorditer sacra liturgia dignus est iudicatus, cur non etiam me volente ad patriarchicum thronum ascendat? Si hoc, inquam dixerit, quid respondebimus, quæso: aut quod ve-

rhissas, ἀλλ' ἐκείναις τὰς βασιλικὰς προαίεας. καὶ ἡ δὲ τὴν ἐκείναις γε καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα μάστιγα διδοκίμων· καὶ διὰ τὰ ἀπέλαυνε τὴν βασιλείαν δὲ μὴ βασιλεὺς ἔπνευ τε τὸν λόγον καὶ ἐπιχειρητέα ἐλαττω εἶναι εἶγε ἀνυπαρξὶ δυνάτον. ὡς δὲ τοῖς λοιποῖς Ἀρχιερεῦσι τὸν περὶ τὰ προσήγον λόγον, οἱ μὲν δὲ τοῖς ὡς περὶ τὸν δῆματος πάντες ἀπαθουῦτο, καὶ ἐδὲ ἡνέχοντο τῷ περὶ τὰ λόγον. Βασιλεὺς δὲ αὐτὴς ἔπος ἄγαν ὁρῶν ἐνισαμένης, τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ τὴν περὶ τὰ ἐπιχειρησιν ἐπέτρεπον. ὁ δὲ ἐδὲν μελλήσας ἐκκλησίαν συναθροίσεν ἐκ τῶν Ἀρχιερέων ἐν τῷ τῷ θεῷ ἀποστόλων Χερσῶν. καὶ κατασάξας λόγους, ἐπεχείρει πείθειν, ὡς δὲ τὸν πρεσβύτερον Ἰωάννην ἐπὶ τὸ Πατριαρχίῳ δέχεσθαι ψήφισσιν. οἱ δ' ἀντιπεχείρουν, ὡς ἔτε δίκαιον, ὡς λυσίτελές ἄν τῇ ἐκκλησίᾳ εἶναι τὸ Θεοῦ. πολλῶν δὲ ἐξ ἐκατέρω μέρος λόγων εἰρημένων, τέλος ἀνέστησαν ἀσύμφωνοι ταῖς γνώμαις, τῷ μὲν, ἐδαμῶς οἰομένων εἶναι ἀνεκτόν, τὸν ἐτι τοῖς τῷ βίῃ πράγμασι συνωχνημένον, καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις συνοικουῦντα, εἰς τὸν ὑψηλότερον τὴν διδασκαλίαν ἀνάγειν θρόνον. τῷ δ' ἀντεπιχειροῦντος ὡς ἐδὲν ἄν εἴη τὸ κώλυμα καθάπαξ λυσιτελοῦν, ἄν τὰλλα ἱκανὸς τῷ ἁρμοζόντος πρὸς τὸ ἔργον ᾖ. τέλος δὲ ὁ μέγας δομέσικος τῷ ἐκκλησίᾳ διαλύων, τοῦ μὲν ἑκάστον ἐκέλευεν οἰκαδὲ ἀπελθόντα, ἀναπαύλης τυχεῖν ἐκὸς τὸν πόνον ὑπομέναντας. αὐτοῖς δὲ συνελθόντας περὶ τῷ αὐτῷ ποιήσεσθαι τὰς λόγους. οἱ μὲν οὐκ ἔκαστος ἐπ' οἴκῳ διελύοντο. ὁ μέγας δὲ δομέσικος ἀπήγγελλε τῷ Βασιλεῖ ἐλθόν, ὅσα τῷ λέξαι τοῖς Ἀρχιερεῖς πείθειν ἐπιχειρῶν, ὅτι ἄν παρ' αὐτῷ ἀκέραιον ἀντιλεγοντων. καὶ τέλος, ὡς συνετεθείη καὶ δολέραν ἐκκλησίαν συναθροίσαι τὰ ἐνεκα. καὶ δεκάτῳ δὲ ἡμέραν αὐτοῖς ἐκέλευεν ἀθροίσσασθαι ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ. καὶ ἐπειδὴ πάντες ἡθροισμένοι ἦσαν, ἐκτί μὲν ἐκ τῶν ομοίων ἐπεχείρει πείθειν, ἦδει δὲ καὶ πείσων, ἀλλ' ἐξ ὧν μάστιγα ὤρετο ὑποκλέψαι τῷ πειθῶ αὐτοῖς. ἔφη δὲ τὸ μὲν περὶ Ἰωάννη τῷ πρεσβυτέρῳ πείθειν εἰς τὸν Πατριαρχικὸν ἀνάγειν θρόνον, οὐδ' αὐτῷ δοκεῖν εἶναι δεῖν, μάστιγα βελομένῳ τὰ κατὰ γνώμην αὐτοῖς ποιεῖν, καὶ μηδὲν ἀνδρὲς μὴτ' ἀβέλητον προσαναγκάζειν. ἔπειτα δὲ ἐκκλησίᾳ σκεψάσθαι εἶγε δίκαιον προσάτῳ ἀποδείξαι. πάντως δὲ ἐδ' ἄν εἴη τὸ τοιοῦτον κώλυμα ὡς ἄν μηδεὶς αὐτῷ ἔχη περὶ τῆς ἱεροσωμῆς ἔγκλημα ἐπενεγκεῖν. οἱ δὲ μηδὲν τῷ μελλόντων ὑποπτόσαντες, μηδὲ τῷ ἐννοήσαντες ὡς τοῖς σφετέραις αὐτῷ ἀλώσονται βρόχοις, αὐτοὶ ἡδὲως τῷ ἐδέξαντο τὰς λόγους οἰόμενοι κεκρατηκέναι, καὶ ἐπεψήφισον προθύμως, Θεσσαλονίκης ἱεράρχῳ ἀποδείξαι τὸν Ἰωάννην. Ἐπεὶ δὲ εἰς ἐν συναλθόν ἅπαντες ταῖς γνώμαις, ἐκέλευε γράμμασι τὰ ἐψηφισμένα ἐπιβεβαιωῦν. οἱ δ' ἔγραψαν τὸ ψήφισμα αὐτίκα. Ἐπεὶ δ' ἐν χερσὶ τῷ πειθῶ ὁ μέγας δομέσικος λαβὼν, τῷ μὲν, εἶπε, καλῶς καὶ ἡ προσήκουσιν ἐγγόνει. καὶ χάριν ἄν ὑμῖν εἰδείην καὶ αὐτὸς τὰ ἐνεκα πολλῶν. πυθέσθαι δὲ ὑμῶν βελομαίεκεν ἄν ἔρηται ὁ Βασιλεὺς ὅτι εἰ τοῖς Ἀρχιερεῦσι πολλὰ σκεψάμενοις καὶ τὰ δίκαια ποῖσιν, ἐδοξε τῷ πρεσβυτέρῳ Ἰωάννῳ ψήφισσας Ἀρχιερεῖς, καὶ ἐδεμίαν τις ἐφάνη αἰτία κωλύσαι δυνατὴν, ἀλλὰ πᾶσιν ἐδοξε ὁμῶς ψήφῳ κοινῇ τὸ ἱερὸς ἄξιος λειτουργίας ταυτησί, ἀνθ' ὅτε καὶ πρὸς τὸν Πατριαρχικὸν ἐμὲ βελομένῳ ἀναχθεῖν θρόνον; ἄν ταῦτα λέγῃ, τί ἐρεμῶν ἢ τίνα εἰ πρόσωπον ἀπολογία ἀποδῶμεν ἄν, δι-

Edit. Paris.
pag. 265.

δὲ αὐτοί. Τῶν δὲ φαιμένων, ὅτι ἐπειδὴ τὸ ψήφισμα ἐπὶ ταῖς ἐποισάμεθα, ὅτι Θεσσαλονίκης μὲν ἡ τινος ἄλλης ἐκκλησίας ἡγεμόνα δέχεσθαι ἢ Ἰωάννην, Πατριάρχῳ δὲ μὴ. Οὐκοῦν ἔδει, εἶπε, καὶ ἀνάγκῃ τινὰ προσεῖναι τῇ λόγῳ. εἰ μὲν γὰρ ἄλλῳ τινὰ χάριν ἢ διώματιν ἀνώδου ἐκ ταμίᾳ δωρεῶν δέχεται ὁ πατριάρχης, ὡς ἐκ ἐξέσι λαμβάνειν καὶ τοῖς ἄλλοις ἱεράρχαις, ἔχοι ἂν τινὰ πρόφασιν ὁ λόγος. εἰ δὲ ταῦτο μὲν οὐκ ἔστι, πᾶσι ὅ ἐπίσης ἔτ' ἡ μείζονος καὶ τῆς ἐλάσσονος πέλειως ἐπισκόποις μέτεσι δωρεῶν, αἱ τιμαὶ δὲ καὶ αἱ λαμπρότητες τῶν θρόνων κεῖνται παρὰ Βασιλεῖ, καὶ ἐξέσιν αὐτῶν καὶ τὸν μικρὰς πόλεως ἐπισκοπεῖν ἄξιον κειθύνει, ἐπὶ τῇ μείζονα ἀνάγειν, τί δὲ ἀπέραντα ποιοῦνται, ὁποιοῦνται ἔτι σαθρὰς καὶ δικάταλῦτης συμαγείρειν, καὶ προσκρῖναι εἰς ἡ δόκειν τῷ Βασιλεῖ; ἐφ' ἃ μὴ δεῖον ἀντιλέγοντας, ἀλλὰ μὴ μικρὸν τῆς φιλονεικίας ὑπειδόντας, ψηφισαῖται τὰ κατὰ γνώμην Βασιλεῖ, καίτοιγε τῇ δικαίᾳ καὶ δολογῇ ἢ μακρὰν ἀφεικνόμενα. τὸ γὰρ ἡμέτερον ἔω, εἰ δὴ τις χάρις καὶ ἐμῇ κεῖται παρ' ὑμῖν. Τοιαῦτα εἰρηκότος πρὸς αὐτὰς, μόλις μὲν, νοῦν δὲ ὁμῶς ἔχον, ὡς τοῖς οἰκείοις ἐάλωσαν πτεροῖς, καὶ ἀναλῦσαι οὐκ ἔστι τὰ ἐψηφισμένα. καὶ πρὸς ἀλλήλους μὲν ἐώρων ὡς ἡπατημένοι. ὁμῶς δὲ καὶ ἄκοντες ἐπεψήφισον τὸν Ἰωάννην πατριάρχῳ, πολλὰ τῇ μεγάλῃ δομῆσιν προτέρων καὶ πρὸς ἑκάστου ἰδίᾳ καὶ πᾶσι κοινῇ διαλεγόμενα καὶ πείθοντες, τὰς μὲν, ὅτι ἦσαν εὖτοι προτέρων αὐτῶν, τὰς δ' ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐδέοντο αὐτῶν τοῖς πράγμασιν ἐφεσηκότος, τὴν εἰς τὸ μέλλον οἰκείωσιν προμνησμένους αὐτοῖς. ἔπειτα μὲν δὴ ὁ Ἰωάννης σπεύδῃ πολλῇ τῇ μεγάλῃ δομῆσιν πατριάρχης ἐψηφισθῇ, ὡς δὲ ἂν ἐτέρῳ πείσματος, εἰ μὴ αὐτὸς παρῶν, καὶ ἐχειροτονήσῃ μὲν μικρὸν.

lum honeste obtendemus? Doceatis licet. Cum illi, satis esse, quod decreto suo effecissent, ut Joannes Thessalonicensis, aut alterius ecclesiae episcopus, non autem patriarcha, institui posset, Hoc, inquit domesticus, demonstrare oportet. Si enim patriarcha aliquam aliam gratiam, virtutemve ex caelestium donorum promptuario accipit, quam aliis antistitibus accipere non licet; valeret aliquid oratio: si autem secus est, omnesque & majorum, & minorum urbium episcopi, aequaliter gratiae participes sunt: si honor autem, ac splendor sedium penes imperatorem est, si licetque ipsi parvae urbis episcopatu dignum iudicatum ad maiorem provehere, quid necesse est sine modo ita putidas solutisque faciles responsoes congerere: viderique temere imperatorem offendere, in quibus non solum non contradicere, sed nec paulum adversari, verum quae ei ut a iustitia, & recta ratione non adeo abhorrentia, probantur, decernere oportet? De me nihil dico, si quis honos mei vestrum tangit animum. Haec ubi profatus est, etsi vix, tamen suis se pennis captos intellexerunt, decretaque revocari non posse; & inter se ut circumducti aspiciebant. Nihilominus, quamvis inviti, Joannem patriarcham renuntiabant, cum ante magnus domesticus, & cum singulis seorsum, & cum omnibus communiter multum egisset, flexissetque hos, quia prius propenso erant in illum animo: illos, quod & ipsi ejus, utpote summi rerum praesidis, ope indigerent, & in futurum sibi ejus amicitiam conciliarent. Hoc igitur modo Joannes contentione magni domestici patriarcha decretus, (quod sine eo nullus potuisset) pauloque post consecratus est.

Edit. Paris.
pag. 266.

CAPUT XXII.

Persae praedones occiduntur, fugantur, capiuntur. Pars his auditis in orientem refugit. Syrgiannes contra domesticum conjurationem facit. Equanimitas domestici. Zampilaco Syrgiannem apud imperatorem accusat: ille inficiatiane se defendit.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ ἡ καὶ Βυζάντιον αὐτῶν ἔχοντες βῆ ἔχον ἱκανῶς, ἔξῃς πρὸς τὰς καὶ Θράκην πόλεις ἐνθα ἔχοντες, ἡγγέλθη ὡς ἢ Ἐλλάδων τοῦ ἑβραῖα στρατὸς Περσῶν ἰππικὴ, καὶ εἰς δύο διαμεριθεῖσα, οἱ μὲν αὐτῶν περὶ Κισθὸν καὶ Πολύβοτον καὶ Ακονίτιον, πόλεις Θρακικὰς, ἐπερχόμενοι δὴσαν. ἡ δ' ἐχώρησε πρὸς Ραιδεσὸν. συναδροῖσας δὲ στρατὸν ὅσῳ μάλιστα ἐνὶ Ραιδεσὸν ὁξέως ἐβόηθει. καὶ συμβαλὼν τοῖς τὰ ταύτην χωρίᾳ ληϊζομένοις, ἐκράτησε μάχῃ. καὶ τὰς μὲν ἀπέκτεινε αὐτῶν, τὰς δὲ λυδραποδίστατο, διαδράντων τινῶν δαειδμήτων. ἡ δὲ καὶ τὸ Πολύβοτον ἐτέρα μοῖρα τῶν Περσῶν πυθόμενοι ὡς Βασιλεὺς τὰς ἐτέρας ἀνδραποδισάμενος χωρεῖ καὶ κατ' αὐτῶν, τὴν λείαν τάχιστα καὶ ὅσοι ἦσαν αἰχμαλῶτοι λαβόντες, ἐπεραιώθησαν πρὸς ἔω. Βασιλεὺς δὲ ἐλθὼν, ὑπέστη αὐτῶν. Συργιάννης δὲ ἐσπέρως στρατηγὸς ὑπὸ τῇ μεγάλῃ δομῆσιν ἐπιτραπείς, ὡς ἴκα ὁ Βασιλεὺς ἐνόησε τὴν νόσον ἐκείνῳ ἢ σφοδρὰν, πρῶτα μὲν ἐδόκει εὖναι εἶναι, καὶ χάριτας ὁμολογεῖ. ἔπειτα ὡς ἐπύθετο ὡς ράισαντος ἀπὸ τῆς νόσου Βασιλέως, ὥρμητο μὲν ὁ μέγας δομέσικος αὐτὸν παρα-

IMPERATOR postquam Byzantii diu satis mansisse sibi visus est, Thraciae urbes obire instituit. Quod dum facit, nuntiatur, equitatum Persicum transito Hellesponto bipartito divisum, alios circum urbes Cisson, Polybotum, Aconiten, urbes Thracias, agros depopulari: alios Rhædestum invadere. Eo quanta poterat coacta manu opitulatum occurrit, collatoque pede, praedones illos vincit: paucisque fuga se eripientibus, ceteros partim interficit, partim capit. Pars altera apud Polybotum, audiens imperatorem captis fociis in se movere, statim cum praeda, & captivis in orientem trajecerunt, atque ita imperator iis frustratus est. Syrgiannes porro dux occidenti a magno domestico praefectus, cum imperator aegrotaret morbo illo gravissimo, amicum praese ferebat animum, & agebat gratias. Quo jam fospite, ut didicit, domesticum sibi magistratum abrogare voluisse; sed imperatorem intercessisse (quo tamen falsum, & commentitium erat) o-

Edit. Paris. ab ipso affectus, oblitterata memoria, & ira impotenti subactus, sodalitium contrahere, ac parare cœpit; existimans, si ex amicis plurimis, servisque domesticis sufficientem numerum conflasset, futurum, ut magnus domesticus, quando vellet, incommodare sibi non posset. Hoc igitur illi tanto studio erat, quanto maximo poterat: arcano tamen, & familiarissimis tantum conficiis. Ac latuit quidem res ad tempus ignorata, donec a quodam de illis magno domestico patefacta est. Qui quamquam Syrgiannem ingratisimum, meritorumque immemorem judicaret, nihilo minus solitam in malis æquabilitatem atque constantiam servare studens, nihil ei vel faciebat, vel meditabatur molestius: sed & alioqui nihil ei iratus, occidentis præfecturam diu indulgit. Ille volens sibi amicos stabilire, jusjurandam poscebat: idemque ipse præstabat. Jurabatur autem verbis conceptis, Syrgiannem & illum & illum amicos in fide permanfuros: neminemque ulla necessitate adactum, alterum proditum. Quod si forte moreretur imperator, nullum quod sibi, sed quod habito consilio Syrgianni, pro æquo & bono placuisset, id facturum; & neminem repugnaturum: verum illi, ut communitati fructuose consulturo obedituros. Sed hæc prius gesta sunt. Non multo post imperatore apud * Chalcidicen Thraciæ

MS. legeba- commorante, aderant ibidem qui magistratibus fungebantur complures, inquitur Βολε- ter quos & Syrgiannes. Arsenius, quæ autem Zamplaco magnus pappias e- nunc dicitur jus nomen ut perfidi ad imperatorem Volerum. detulit: affirmans, se eum judicio convictum. Syrgiannes confestim imperatoris verba præveniens, Zamplaconem mentiri, seque mendacium illius firmis argumentis probaturum dixit. Tum Zamplaco, non opus esse inanibus verborum pugnis, dum alter alterum mentiri clamat: sed in judicium veniendum, & ab utroque ad id quod velit ostendendum, rationes in medium adducendas. Ad hæc imperator primum quidem aliquantisper siluit: nihil enim hactenus de Syrgianne audierat: deinde permolestos sibi hos sermones esse dixit: quoniam nollet subjectos suos alios quidem infidelitatis crimen intendere, alios causam dicere: sed amari ab omnibus, & neminem ab ullo illius sceleris accusari. Quæ vero dicta sint, nec talia esse, ut valde credenda: nec talia, ut omnino credenda non sint: quocirca examinanda, & veritatem inquirendam. Optare autem se, Zamplaconem potius quæ non sint objicere, quam Syrgiannem objectorum criminum reum esse. Syrgiannes rogare imperatorem, tantum ut jure secum agatur: ne per calumniam indicta causa damnetur. Falsis autem hisce, & confictis sermonibus nihil se turbari; nulloque labore id quod essent demonstraturum. Tum imperator, Sibi quoque probari magis, uti crimina diluat, & ne unius quidem vere convincatur. Iniquam autem sententiam nunquam in eum laturum: non solum, ut in præsens, de vita in periculum vo-

λύειν τῆς ἀρχῆς, ἐπέχε δὲ ὁ Βασιλεὺς, ψαδῶς ἔ- πως εἰρημένῃ, τῷ μὲν προτέρῳ ἀγαθῶν, ὡν ἡ παρ' αὐτῷ τετυχηκώς, ἔδωκε μεμνημένος ἡ. ὀργῇ δὲ φε- ρόμενος πρὸς αὐτὸν δὲ τὰ εἰρημένα, ἐταιρείαν ἤρξατο συναθροίζεσθαι, καὶ αὐτὰ περιποιεῖν· οἰόμενος, ὡς εἰαν δυνάμειν αὐτῷ ἐκ φίλων μάλιστα πολλῶν καὶ οἰκείῳ συ- στήσεται ἀρκέσαν, ἢ δυνισθόμενα τῇ μεγάλῃ δομῇ- κα κακῶς αὐτὸν ὅταν βέλῃται ποιεῖν. Τῷ μὲν οὖν ὡς μάλιστα ἐν ἡμῶν ἐσπεύδατο αὐτῷ, ἐν δ' ὁπορρήτῳ δὲ καὶ τῷ μάλιστα οἰκειοτάτων συνειδότην. καὶ δὲ ἐλαθέ γε ἀ- γνοόμενος ἐπὶ καιρὸν· ἐπειτα ὑπ' αὐτῷ τινὸς τῷ συνει- δότην, τῷ μεγάλῳ δομῇ-κῳ ἐμυλῶθη· καὶ κατέγνω μὲν πολλῶν αὐτῷ ἀχαρείαν καὶ ἀμνημοσύνην τῷ καλῶν· ὅμως δὲ σπεύδατο ἵσος εἶναι αὐτῷ καὶ ὅμοιος ἐπὶ τῷ ἀτρεπτοῦ μῖνεν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ὅτε ἐβλεύσατο αὐ- τῷ τι δυσχερὲς, οὔτε ἐργασθ. ἀλλὰ τὰ τε ἄλλα ἡμῶν προσκεκρυμμένως αὐτῷ ἔδεν, καὶ τῆς ἐσπέρας τῷ ἀρ- χῇ ἐφ' ἱκανὸν παρείχετο χρόνον ἄρχεσθ. Ὁ δ' ἔτι μᾶλλον βελομένης βεβαίως αὐτῷ τῶς φίλης εἶναι, ἢ ὅρκους κατελάμβανε, καὶ αὐτὸς ἐκ τῶ ὁμοίῳ πα- ρείχετο. ἐγίνοντο δὲ οἱ ὅρκοι ἐπὶ τούτοις· Συργιάν- νῳ καὶ αὐτὸν τινὰ φίλης εἶναι βεβαίως καὶ μηδένα ὑπ' ἐδεμίας ἀνάγκης τὸν ἕτερον προδιδόναι· ἂν δ' ἐνὶ γένη πελομένη ἔσπευ ὁ Βασιλεὺς, μὴ ἕκασον ἂ, τι αὖ οἴνται δίκαιον καὶ λυσίτελές ποιεῖν· ἀλ- λά κοινῇ βελομένης ὅ, τι αὖ δοκῇ Συργιάννῳ ἀράττειν, καὶ μηδένα ἀντιλέγειν, ἀλλὰ πεῖθεσθαι αὐτῷ ὡς τὰ κοινῇ συμφέροντα βελομένης. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον· ὕστερον δὲ ἐκ ὀλίγῳ χρόνῳ δὲ- τείβοντι Βασιλεὺς καὶ * Χαλκηδικὴν τῷ ἐν τῇ Θρά- κῃ, συνῆσαν μὲν τῷ ἐν τέλει πολλοί· παρὼν ὅ καὶ Συργιάννης. Ἀρσένιος δὲ Τζαμπλάκων ὁ μέγας πα- τρίας παρελθὼν ἐπὶ τῷ Βασιλεῶς, ἐδίωκε τὸν Συρ- γιάννῳ ἀπιστίας· δι' ἡγεμονίας ὡς ἀπελῆγεσθαι ἐ- πὶ τῆς δίκης. Συργιάννης δὲ εὐθύς πρὶν Βασιλεῶς φθέρχασθαι τι, καταφύδεσθαι τε ἔφασκεν αὐτῷ Τζαμ- πλάκων, καὶ ὁποδείξει παρέξειν τῷ φεύδῳ ἰχυ- ράς. Ὁ δ' ἔδεν ἔφασκεν εἰ καὶ λογομαχεῖν ἀλλήλοις ἀντιπάγοντας τὸ φεύδεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ τῆς δίκης κα- τασάντας ἐκάτερον ὡς ἀξιοὶ παρέχεσθαι τὰς ὁποδεί- ξεις. Βασιλεὺς δὲ πρότερον μὲν ἡσύχασεν ἐπὶ μι- κρὸν πρὸς τὰ εἰρημένα· ἔδεν ὅ μὲν πᾶν πρότερον ἔδεν ἀκηκῶς περὶ Συργιάννῳ. ἐπειτα ἀχθεσθαι μὲν εἶπε καὶ πάντῳ πρὸς τῶς τοιαύτας λόγους· οὐ ὅ μὲν βού- λεσθαι αὐτῷ τῶς ὑπὸ κακῶς, τῶς μὲν, ἀπιστίας φεύ- γειν, τῶς δὲ διώκειν. ἀλλὰ πάντας τε αὐτῷ εὐχας εἶναι, καὶ μηδένα μὴδ' ὑφ' ἐνὸς κατηγορεῖσθαι· ἐ- πεί δὲ εἴρηται τοιαῦτα, ἔδ' ἔπος ἔχεν ὡς πᾶ- νυ πιστεύειν δεῖ, ἔδ' ὡς ἀπιστεῖν, ἀλλὰ βασά- νῳ τὸ πρᾶγμα δόντας, τὰ ληθῆς ἀνερδύναν. εὐχομασ- θαι δὲ Τζαμπλάκων πρᾶχθέντα μᾶλλον τὰ μὴ ὄντα λέγειν ἢ σε τοιαύτοις οἰοῖς αὐτὸς φησιν ἐνέχεσθαι κα- κοῖς, Συργιάννης δὲ ἐδεῖτο βασιλείῳ μόνον τῷ δικαίῳ τυχεῖν, καὶ μὴ διὰ συκοφαντίαν ἐρήμῳ ἀλῶναι· τῶς δὲ ψαδῆς περὶ καὶ πεπλάσμενος λόγους, ἡγεῖσθαι τὸ μηδὲν, καὶ σὺν ἐδενὶ πόνῳ ὅπερ εἰσι ραδίως ὁποδεί- ξειν. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐτὸς ἔφασκεν καὶ γνώμῳ αὐτῷ εἶ- ναι μᾶλλον ὁποδύσασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ μὴδ' ἐπὶ μιᾷ αὐτῷ ἀλῶναι ἀληθῶς· ἀδίκον δὲ ψῆφον ἐκ- ἂν ποτε αὐτῷ ἐπικρυβῇ, ἢ μόνον ὡς περ νῦν περὶ ψα-

χῆς ἀγωνιζομένη, ἀλλ' ἐδ' εἰ περὶ τῷ φαυλοτάτων τι-
νὸς ἐλάγχανε τὸ δίκτυον. Τζαμπλάκωνι δὲ ἐκέλευσαν ἃ
Συργιάννη ἐγκαλοῖν εἰς μέσον ἄγειν· ἐδὲ γὰρ πῶ ἦδει
περὶ αὐτῷ εἶδεν. Τζαμπλάκων δὲ ἀνωθεν ἀρξάμενος,
ἕως ἐποιεῖτο τὴν κατηγορίαν· Συργιάννης οὕτως, λέ-
γων, ὦ Βασιλεῦ, τὴν ἐσπέραν ἀρχὴν ἐπιτετραμμέ-
νος, πρῶτα μὲν ἐποιεῖτο δὲ σπουδῆς, ἔργον ὡς αὐτῷ
τῷ πάντων περισπαστότατον ἑταιρείαν συστήσασθαι πε-
ρὶ αὐτὸν, ἃ πάντας εἰ δυνάιτο αὐτῷ πεῖσαι προσέ-
χειν, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα τῷ φίλῳ ἄγειν· Ἡμεῖς δὲ
τὰ τοιαῦτα ὁρῶντες μάλιστα ἐν ταῖς ἀρχαῖς, οἵ οὐμοι
αὐτὸν δόξης ἐπιθυμοῦνται καὶ ἐπαίνων, εἰς ἃ μάλιστα ἐ-
πτόλυνται οἱ δοκοῦντες εὐτυχεῖν τοῖς τοῖσιν ἡχοῦν-
σαι, ἐποιέμεθα τὰ πραττόμενα ἐκ ἐν δεινῷ· Ὡς δὲ
τῷ χρόνῳ τελομένη, τῷ ἐν τοῖς τοῖσιν σπουδῶν
μείζω τῷ προσήκοντος γινομένῳ ἐρωσμένῳ, ὑπο-
πτεύειν ἐπῆρει, μὴ οὐχὶ εὐδοξίας ἕνεκα τὰ τοιαῦτα
αὐτὸν ἐπιτιθεῖν, ἀλλὰ τινος ἑτέρου χάριν ἀπορήτο-
τέρου, ἃ περιεργότερον προσέχομεν τοῖς γινομένοις.
Ὡς δὲ τὰ τοιαῦτα ἐρῶντων, ἐμνηύετο ὡς ἐδὲ ἀπλῶς
καὶ ἀπεριέργως αἱ φιλίαι γίνονται τῷ συνισταμένων
πρὸς αὐτὸν· ἀλλ' ὅρκους διδόντων πίσεις ἰχυράς καὶ
λαμβάνοντων παρ' αὐτῶν, τότε ἤδη ἐν πλείονι ἡμῶν ὑ-
ποψία τῷ μεγάλῳ τινὰ κακουργεῖν αὐτὸν· καὶ τὸς ὅρ-
κους ἐφ' ὁποίοις γίνονται ἀκριβῶς διηρῶνται· ἐμνη-
ύετο δ' ὑπ' αὐτῷ τῷ τὰ τοιαῦτα συνειδόντων, ὡς
πρῶτον μὲν γίνοντο οἱ ὅρκοι ἐπὶ τῷ αὐτῷ φίλῳ
εἶναι Συργιάννη, καὶ αὐτὸν αὐτοῖς· καὶ τὰ συνοίσοντα
ἀλλήλοις ἐκ παντὸς ἔσπευον ἀπάρτευν ἑκατέρως· ἔπειτα
ἀν συμβῇ Βασιλέα ἔσπευον δὴ τινι τελευτῆσαι, μὴ ἐ-
καστον ἐφ' ἑαυτῷ, ὅ, τι ἀν δοκῇ συνοῖσον πράττειν·
ἀλλὰ κοινῇ σκεψάμενες, τὰ δοκοῦντα Συργιάννη λυσι-
τελεῖν ποιεῖν. Οἱ δὲ ἀληθῆ, μάρτυρας παρέξομαι τῷ
λεγομένων. Σὺ μὲν οὖν ἀν εἰδέης, ὦ Βασιλεῦ, ὅ, τι
χρὴ ὑποφαίνεσθαι περὶ αὐτῷ· ἐμοὶ δὲ ἐδόκει τῷ ἀποπα-
τάτων, ὑπὸ Βασιλέα τινὰ τελοῦντα, καὶ δαλείαν ὁμο-
λογοῦντα ἐφείλειν, τοιούτοις ἐγχειρεῖν· ἐπυθόμην
δὲ καὶ τῷ πρώτῳ τῷ ἐμῶν ἐγὼ, ὡς τὰ τοιαῦτα τολμώ-
μενα παρὰ τῷ ὑπηκόῳ, ἀποσάσαν καὶ ἀπισίαν πάντων
μάλιστα ἀν αὐτῷ κατηγοροῖν. διὸ ἐδὲ ὡς ἐχόμην σιγῇ
φέρειν· ἀλλ' ἐπὶ σὺ τὰ τοιαῦτα κατηγοροῦντα αὐτῷ, το-
μίζων ἐκ ἐλαττον εἶναι τὸ συμπράττειν πρὸς τὰ φαῦ-
λα, τῷ συνειδόντα μὴ ἐλέγχειν εἰς κατηγορίας λόγον.
Τοιαῦτα Τζαμπλάκωνος διεξιόντος, ἀδικεῖσθαι καὶ συ-
κοφαντεῖσθαι διετίετο ὁ Συργιάννης, καὶ καταφεύδε-
σθαι Τζαμπλάκωνα αὐτῷ, πλασάμενον δὲ βολὰς ἐχθεῖ
παλαιῶν τῷ πρὸς αὐτὸν, ὅτι τὴν ὑπὸ Βασιλέως ὑπο-
σάντας, στρατηγὸς κατ' αὐτῷ ἐκπεμφθεὶς χειρώσας
τότε, καὶ δεσμώτας πρὸς Βασιλέα ἀπαγάγοι. Τζαμ-
πλάκων δὲ τῷ μὲν ὑπὸ αὐτῷ μέλειν ἐλεγεν ἐλίγα ἢ εἶδεν,
ὡς ἔτε ὀνησόντων εἶδεν ἀν βελτίους ὦσιν, ἔτε προσειφο-
μένων τινὰ ἀχρυσὴν ἀν φαίνονται κακοί· Βασιλεῖ ὅ
μολίσειν ὅπῃ ἀν δέχεται τὰ κατ' αὐτῶν, ὄντας ὑπηκόους·
ἐχθεῖ δὲ τῷ πρὸς ἐκείνον κατηγοροῦνται, ἐκ ἀν ἐξαρτος
γενέσθαι· ἐπὶ δὲ ἀν δυνάιτο κακῶ γινομένῳ περὶ Βασι-
λέα μὴ ἐχθραίνειν· ἐδὲ τὸ τῷ Βασιλέως μηδὲν αὐτῷ
ἔαν οἱ καθεὶ ἀναχωρεῖν, ἀλλ' αὐτῷ συνδρατρίβειν, ἄχρεις
ἀν μεταπεμφάμενος τὰς μαρτυρησόντας τοῖς εἰρημένοις,
ἀπελέγξῃ δὲ ἁρρήδην, ὡς εἶδεν ἀν εἶναι ὡς κατηγοροῦν
πλάσμα καὶ συκοφαντία, ἀλλ' αὐτὰ τὰ γεγενημένα

catum; sed neque de aliqua re abje-
ctissima iudicium suum subeuntem. Tum
Zamplaconi mandavit exponere, quo-
rum Syrgiannem insimularet: adhuc
enim ea nesciebat. Ille altius repe-
tens, accusationem sic ordiri: Syr-
giannes hic, imperator, occidenti præ-
fectus, primum quidem studiose fecit,
atque omni ope elaboravit, ut sodali-
tium sibi constitueret: ac, si posset, om-
nes eo impelleret, uti se ad ipsum ap-
plicarent, & inter amicissimos numera-
rent. Quod cum a principio statim vi-
deremus, arbitrati eum gloriæ, lau-
dumque cupiditate (quas homines bea-
ti præcipue admirantur, & obstupe-
scunt) isti occupationi se dedisse,
rem haud indigne ferebamus. Cum
autem tempore procedente ejus in his
diligentiam ultra æquum crescere ob-
servaremus, incidit nobis suspicio,
non gloriæ, sed cuiuspiam occultio-
ris rei desiderio in hoc eum operam
ponere: & accuratius ad ea quæ agi-
tabantur attendebamus. Ut vero nego-
tio indagato comperimus aggregan-
tes se ad illum non inconsulte in a-
micitiam recipi: sed fidem suam ju-
ramento astringere, ipsumque vicif-
sim suam illis sacramento obligare,
tum nobis aucta est suspicio, homi-
nem magna quædam scelera moliri,
diligenterque conditiones, & capita
in quæ juratum esset, inquisivimus.
Narrabatur autem a consociis, pri-
mum jurasse Syrgianni amicitiam, &
Syrgiannem illis, & omnimodis in-
ter se profuturos. Deinde si quid im-
peratori humanitus contigisset, non
unumquemque quod sibi conducibile
appareret; sed quæ post commu-
nem deliberationem Syrgiannes pro u-
tilibus haberet, ea demum facturos.
Hæc a me vere asseverari testes dabo.
Tu igitur, imperator, quid de his pro-
nunties, monitore non eges: mi-
hi quidem insolentissimum est visum,
aliquem imperatori parentem, subje-
ctumque se contentem, talia ma-
chinari. Audivi etiam a majoribus meis
subditorum huiusmodi ausus nefa-
rios, maxime omnium eorum perfidi-
am, defectionemque arguere. Pro-
inde cum tacere non possem, horum
ipsum apud te accusavi: opinatus,
perinde esse, atque si mala simul per-
petres, nisi ea consociis accusando de-
tegas. Ubi Zamplaco contigit, Syr-
giannes affirmare, injuriam sibi fieri,
& se calumniose oppugnari: menti-
rique Zamplaconem, qui ista ex o-
dio inveterato confinxerit; quia scilicet
filios ejus, Zamplaconis, inquam,
qui ab imperatore defecerant, dux con-
tra eos missus, captos, & victos
ad imperatorem adduxerit. Zampla-
co sibi filios parvæ, aut nulli curæ
dixit esse: sed quod nec profuturi sint
quidquam, si meliores: nec maculam
sibi aspersuri, si mali fuerint: impe-
ratori cordi fore, quo pacto eos tra-
ctet, cum illi subsint. Odio autem
commotum accusasse, non inficiatu-
rum: nec enim posse, qui se impro-
be erga imperatorem gesserit, non odif-
se: orabatque eundem, ne eorum
quemquam domum dimitteret, do-
nec ipse testibus evocatis, nihil se ca-
lumniandi libidine fictum, sed ipsi-
sima ejus facta in accusatione sua po-

fuisse manifeste ostenderet. Imperator Zamplaconem æquum petere censens, ita facere jussit. Mox & Syrgiannes oravit acciri quosdam, qui secum per calumnias inique actum testarentur. Concessum est, quæ ad veritatem demonstrandam liceret, experiretur omnia. Subito itaque missi, qui testes in judicio utrique adfuturos adducerent: ipsi interea apud imperatorem hærentes, ad actionem se comparabant.

Ὑπ' αὐτῶν. Βασιλεὺς δὲ δίκαιά τε Τζαμπλάκωνα ἐπεψήφιστο ἀξιουῶν, & προσέταττεν ἔτι πρᾶττειν. ἀξιουῶτος δὲ & Συργιάννη προσκαλεῖσθαι τινὰς, οἱ ἀδικέμενον αὐτὸν καὶ συκοφαντέμενον ἀποφανοῦσιν, ἐπέτρεπε καὶ αὐτῷ πᾶν ὅπερ ἂν ᾖ πρὸς ὑπόδειξιν τῆς ἐλπίδας εἶναι πρᾶττειν. τὰς μὲν οὖν συμ- μαρτυρήσοντας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς δίκης αὐτίκα ἐπέμ- ψαν τὰς κομιουῶντας. αὐτοὶ δὲ σωόντες Βασιλεῖ, παρεσκέδαζοντο ὡς ἐπὶ δίκῃ.

C A P U T XXIII

In discrimine suo magni domestici opem salutarem Syrgiannes implorat, culpam- que confitens, meliora pollicetur. Domesticus enumerans sua in illum merita, ingratiſſimum fuisse convincit, & cum conditione promittit auxilium. Præter- ea quid fecerit Syrgiannes, & quid nunc facere debeat, eleganti apologo docetur.

Edit. Paris.
pag. 270.

SUB medium noctis sequentis, Syr- giannes in ædes magni domestici adventans, orat, ne se ob falsam criminationem atrocissima pertimescen- tem supplicia despiciat: sed salutarem sibi manum porrigat; neve propter offensionem animi sui periculo jacta- tum aspernetur: sed aliqua sui cura tangatur. Fateri, se nequam & per- ditis hominibus, & ut plurimum men- tientibus nimis credulum, in eum de- liquisse. Ideo semet magnæ improbi- tatis condemnare: & æstimationem pœnæ in ejus arbitratu ponere. Ast in imperatorem nullius facinoris sibi con- scium, meramque calumniam esse. Quamobrem rogare, ut injustitiæ & ingratitude suæ gratiam sibi faciat: imminentemque cervicibus suis cala- mitatem avertat: per omnem deinceps ætatem nihil in eum mali atten- taturum: ejus auctoritati in omnibus obsecuturum: atque hujus promissi fi- dem, si velit, dicto sacramento fa- cturum. Hæc Syrgiannes. Quem ma- gnus domesticus admonet bonum habe- re animum, salva illi esse jura sua: nec propter sycophantiam quidquam in- commodorum ei nasciturum. Neque enim imperatorem, ut calumniis tan- tummodo oppugnatus damnetur, um- quam passurum: neque ejus res ne- glecturum. Quod autem juraturum promittis, inquit, si nunc afflicto tibi succurrero, te in omni reliqua vita in auctoritate mea perman- surum: nihil adversum me improbe ad- missurum: neque beneficiorum imme- morem futurum, videris eadem o- ratione impossibilia petere. Qui e- nim amicis numquam fidus, sed ob causam modicam, & inanem, imo ne modicam quidem, ut Euripus va- riabilis, & inconstans fuit, quomo- do hic, quamvis fidem dederit, de cætero fidem mereatur? Certe nosti, quo pacto cum inde usque a pueris in- ter nos amaverimus, ego semper stu- duerim, ne tibi justam dissidii, ac perturbationis occasionem darem: & in hunc usque diem, Deo adjuvan- te, in suscepto consilio perstiti. Quid tu? cum semel atque iterum non ha- beres, quod nos accusares, pro a- mico, & familiari repente hostis e- vasisti: & quantum in te fuit, nihil

ΤΗΣ ἡμέρας δὲ ἐκείνης παρελθούσης, ἐπεὶ ἐπε- γένετο ἡ νύξ περὶ μέσῳ, ὁ Συργιάννης εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μεγάλης δομῆς ἑαυτοῦ ἀπελθὼν, εἰδὼς μὴ περὶ- δεῖν ὑπὸ συκοφαντίας τὰ ἑκάστα προσδοκῶντα πείσε- σθαι δεῖν, ἀλλὰ χεῖρα σώζεσθαι παραχεῖν. καὶ μὴ δεῖν τὸ προσκεκρικέναι ἀφειδῆσαι κινδυνεύοντος, ἀλλὰ πρόνοιαν τινὰ ποιῆσθαι αὐτῷ. αὐτῷ μὲν γὰρ ὁμολο- γεῖν προσκεκρικέναι, πειθέμεντα φαύλοις ἀνθρώποις καὶ διεφθορόσι, καὶ ψευδομένοις ὡς τὰ πολλὰ. καὶ δεῖν τὸ αὐτὸν τε ἑαυτῷ κατηγορεῖν πολλὰ ἀγνωμοσύνην, & αὐτῷ ἐφίεσθαι ὡς ἂν ἐθέλοι δίκῃ λαμβάνειν παρ' αὐτῶν. περὶ Βασιλέα δὲ μηδὲν ἑαυτῷ κακῷ γενο- μένῳ στυγεῖν, ἀλλ' ἀκρατον εἶναι τὴν ἁβρολίαν. οὐδ' ἕνεκα αὐτῷ δεῖν συγγνώμην τε αὐτῷ τὴν περὶ αὐτὸν ἀδικίας καὶ ἀγνωμοσύνης, καὶ τὴν προσδοκώμενην λύειν συμφορὰν. αὐτὸν δὲ ὅρκους οἷς ἂν ἐθέλοι τὸ μὴ δεῖν βίῃ παντὸς κακὸν ὀφθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλὰ πάντα αὐτῷ πισῶσθαι ὑπέκειν. Συργιάννης μὲν οὖν τοιαῦτα εἰδὼς. Ὁ μέγας δὲ δομῆσικος αὐτῷ ὑπετίθετο, θάρρειν ὡς ἐκ ἀποσερήσοιτο τῇ δι- καίᾳ. εἰ δὲ δεῖν συκοφαντίαν αὐτῷ ἀπαντήσῃ δυσ- χερές εἶναι. ἔτε γὰρ Βασιλέα ἀναχέσθαι ἂν ποτε κα- ταψήφισαται συκοφαντεμένον, μήτ' αὐτὸν περὶ- δεῖν. τὸ δ' ὅρκους παραχεῖν ἐπηγγέλλεται, ἅν- σοι νῦν, περὶ τὰς προσδοκώμενας τύχας χρησί- μος ὀφθῶ, ὥς δεῖν βίῃ παντὸς ἐμοὶ ὑπέκειν & μηδέποτε ἀγνωμοῆσαι, μηδὲ εἰς λήθην τῇ εὐεργε- σίων ἐλθεῖν, ἐν ᾧ μοι δοκεῖς καὶ ἀδυνάτα ἀ- ξίου. ὁ γὰρ μῆτε πρότερον μῆτ' ὕστερον ἀγαθὸς γενόμενος περὶ τὰς φίλας, ἀλλὰ μικρὰς καὶ φαύ- λης τινὸς ἕνεκα αἰτίας, ἢ εἰδὲ μικρὰς, εὐεργεσί- κῃ μεταφερόμενος καὶ ἀσαφῶς, πῶς ἂν εἴης δίκαιος πιστεύεσθαι περὶ τὸ μέλλοντος, παρεχόμενος τὰς πί- σεις; οἶδα γὰρ ὡς φιλίας ἡμῖν ἀνωθεν ἐκ παίδων προσγεγενημένης, ἐγὼ μὲν ἐσπούδασα αὐτῷ μηδε- μίαν πρόφασιν δίκαιαν σοὶ ἁγασσέως παραχεῖν καὶ παραχῆς. καὶ διετήρησά γε ἑμαυτὸν ἄχρι νῦν ἐπὶ τῇ ὁ- μοίᾳ προαιρέσει καὶ τῇ οὐκ ἐσυναιρομένῃ. Σὺ δὲ καὶ ἀπαξ καὶ δις μηδὲν ἔχων ἐγκαλεῖν, ἀντὶ φίλου καὶ σωῆδος πολέμιος εἰς αἰῶνος ἀνεφάνης, & εἰδὼς, τὸ γε εἰς σὲ ἥκον, τῇ λυπεῖν ἀπέχῃ δυναμένῳ. ὁ νῦν ἐμοὶ γὰρ ὁνειδίζειν & κατὰ καιρὸν δακρύ, περὶ αὐτῷ ἀπαξ

ἀπαξ συνγνωκότε· τὰ τελευταῖα δὲ νυνὶ ταῦτα ὑπὸ
κλοιοῖς ἐν δεσμοῦν ὑπὸ τῷ περὶ βυτέρῃ Βασιλέως
κατεχομένῳ, καὶ μηδεμίαν ἐλπίδα ἔχοντι τῶν δεινῶν
ἀπαλλαγῆς, καὶ μὲν σῆς ἀγνωμοσύνης καὶ ἐπεμνή-
δυν· καὶ δὲ ἐμῆς πρὸς σὲ φιλίας καὶ συνηθείας ὥσπερ
εἶωθα μεμνημένος, ἅπερ καὶ ἂν ποτὲ αὐτὸς ἠλπισας,
καὶ ἂν ἑτέρῃ λέγοντος ἐπείθου ὡς εἴη ἀληθῆ, τοιαῦ-
τα καὶ διανοήθην καὶ ἐργασάμην ὑπὲρ σῆς· καὶ ἐ μόνον τῷ
δεσμοῦν ἀπὸ κλοιῶν, καίτοι γε πολλὰ καὶ
Βασιλίδος καὶ Βασιλέως μηδὲς τῆς εἰς σὲ φρονείας ἐνε-
κα αἰτιωμένης, καὶ Βασιλέως αὐτῷ δι' ἐδὲν ἕτερον ἢ ὅτι
τὸ ἐμὲ βούλεσθαι μόνον καὶ ἀδελφὴν παρεχόμενον, ἀλλὰ
καὶ ἐκ τῶν κοινῶν ὠφέλησα πολλὰ, προσόδους τε
παρέχων ἐπιστὰς ἐκ χωρίων, καὶ ἄρχοντα πόλεων
καθίσας, καὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἐδὲν ἔλαττον· ἃ νυνὶ ἐ-
καστα ἀπαριθμεῖν, ἀγεννὲς ἂν εἴη, καὶ ἐδαμῶς ἐγ-
γὺς τῷ ἡμετέρῳ ἔσται· ἐκεῖνο ἐννοῶν, ὡς αὐτὰ τὰ
κράγματα διδάξαι δυνατόν οἷον φίλον ἰδίᾳ φανόση-
ται ἔσται ὑποπολεμικῶς, τῇ σφετέρᾳ αὐτῷ καλοκαγα-
θία πάλιν ὑπὴρξεν ἀνασώσασθαι· ἐ τελευταῖον ἀ-
πὸ μικρᾶς τινος καὶ εὐτελὲς ἀρχῆς, ἐπὶ πᾶσαν τὴν
ἐσπέρην ἀνῆγον καὶ ἡγεμονίαν· σὺ δ' ἀπὸ πάν-
των τῶν θαυμασίων τινὰ καὶ μάλιστα σοὶ προσή-
κασαν ἀπεδίδεις καὶ ἀντιμιδίαν· δίδον ὅτι ἐργοῖς τε καὶ
λόγοις διεργάτω ἀναγράφεται καὶ σωτήρα καὶ κηδεμό-
να, πᾶν ἐποίεις τοῦ αὐτοῦ· ὡς ἐπὶ πολέμιον ἐ πολ-
λὰ δεινὰ ἐργασμένον παρασκευάζομενος, καὶ προσε-
ταρξόμενος πολλὰς, ὡς ἂν εἰ βουληθείη, ὥσπερ δὴ
καὶ πρότερον ἀδικεῖν καὶ κακῶς ποιεῖν, αὐτὸς εἴης δυ-
νατὸς ἀμυνέσθαι τῇ προπαρασκευασμένῃ χεῖρὶ δύ-
νάμει· ἐξ ὧν ὥσπερ αὐτοὶ λέγουσιν οἱ κατηγοροῦν-
τες, εἰς πολλῷ χαλεπώτερον καὶ χεῖρον βάρβαρον κα-
τεκρημνίσθης· σὺ δὲ ἤδη συνορῶν οἱ κακῶν ὑπὸ ἁ-
βυλίας συνηλάθης, ἃ σοὶ ἔδοξε μόνον δυνατὰ πρὸς
καὶ παρῶσαν ἀνάγκην ὑποχρήσειν, ταῦτα ἡκεῖς ἐσκεμ-
μένος λέγειν· ἐγὼ δ' οὐ μὴδὲν ἀποκρυφάμενος, ὅπως τε
ἔσται πρὸς σὲ, καὶ οἷα ποιήσω, ἐρῶ· οὐδ' ἔτι
ἔχω ὥστε ποτὲ τοῖς φίλοις σὲ συλλάττειν τοῖς ἐμοῖς,
καὶ ὑπὲρ σῆς τῶν προσηκότων τοῖς φίλοις πράττειν τι,
καὶ ὡς πολέμιον χρῆσθαι βλάβῃ ὅσα δυνατὰ· ἀλλ'
ἐπὶ τῇ δίκῃ γενομένη, καὶ ὑπὲρ ὧν κατηγορεῖται ὑπο-
λογίας ποιημένα, αὐτὸς μακρὰν ἐξασκήσω σιωπὴν,
φθιγγόμενος μηδὲν· καὶ μὲν τῇ κατηγορῶν περιγένη καὶ
τῇ δίκῃ ἡφύγης, ἀγαπήσω καὶ αὐτὸς, καὶ ἐ φθονήσω
τυχόντι τῇ δίκῃ· ἂν δ' ἡττῶν φαίνη παρὰ πολὺ ἐ ἀ-
λίσκη ἀδικῶν, ἂν μὲν ἀπειρία λόγων ἢ ἀδικία τῶν συ-
κοφαντῶν, ἢ ἔσται δὴ τινὲς ἑτέρῃ ἀποσπείσθαι συμ-
βαλὴν τῇ δίκῃ, προσήσομαι προθύμως, καὶ ἐπερίφο-
μαι ἀδικον φῆφον ἐνεχθεῖσαν καὶ σῆς, καὶ σῆς γένεκα μάλ-
λον, ἢ αὐτῇ δίκῃ· ἂν δὲ προσῇ τὸ δικάως τῇ καὶ τῇ ἐ-
ξαγομένη φῆφῃ, μηδεμίαν ἐπικερίαν προσδοκᾷ παρ'
ἐμοῦ· ἐξ ὅτι ὅτι αὐτὸς ἀπώσω καὶ φιλίαν τῷ ἐμῷ, καὶ
πολεμικὰ ἔργα εἴλε πράττειν, ἐ αὐτὸς τῷ νομίζῃν
φίλον ἀπεχόμενος· ἐμαυτῷ δ' ὥσπερ πολιτείαν ἀρ-
χαίαν τὸ μηδὲν πολέμιος εἶναι σιωπηρῶν, ὅτε σοὶ μέ-
χρι νυν, καὶ ὅτι ὕστερον γενήσεται· ἀλλ' ὅτι ἀδικήμενος
ἐπερίφομαι ὥσπερ ἐφίλω, ὅτι ἀδικουῖται ἐξαρπάσσω καὶ
κινδυνῶν· πρὸς δὲ ταῦτα ὅτι ἂν σοὶ δοκῇ τοῖς πράγ-
μασι χρῆσθαι, συνετός τε ὧν καὶ πείραν ἔχων καὶ
λόγων καὶ πραγμάτων· Συρριάνην μὲν οὖν
Paris I.

ad dolorem nobis ingenerandum omisi-
sti; quæ nunc exprobrandi tempus
non est, cum ea semel condonarim.
Denique cum imperante seniore in cu-
stodia vinculis constrictus tenerere, nul-
la spe evadendi, sceleris tui immemor,
& amicitiae nostræ, consuetudinisque,
ut soleo, recordatus, quæ tu nec spe-
ravisses, nec ab alio narrata credidis-
ses, ea ego tua causa & cogitavi, &
feci: nec solum e carcere, & in vincu-
lis te eripui (quamquam imperatoris
mater eam tui curam in me reprehenderet;
& imperator non ob aliud, quam quod
ego ita vellem, hanc licentiam daret)
verumetiam de publico haud parum
tibi profui, annuos tibi redditus e
locis certis suppeditans, urbiumque præ-
fectum te constituens: nec minus de
meis facultatibus tibi consulens: quæ
nunc sigillatim recensere, nec ingenuum,
& moribus meis alienum esset.
Res enim ipsæ docere te possunt, qua-
lem amicum cum tuo vitio perdidisses,
ipsius bonitate recuperaveris. Postremo
tenui, ignobilique præfectura ad totius
occidentis procuracionem te provexi.
At tu pro istis omnibus admirabilem
quamdam, & ingenio tuo convenientem
in primis gratiam rependisti. Cum
enim me benemerentem, servatoremque,
ac tutorem tuum dictis & factis
profiteri debuisses, prorsus contra egi-
sti, tamquam in hostem nocentissimum
te instruens, & multos in sodalitiū
aggregans: ut si iterum vexare te vel-
lem, posses te comparatis ad id viri-
bus tueri atque defendere. Unde, ut
accusatores tui dictitant, in barathrum
longe deterius, atque exitiosius temet
deturbasti. Jam vero intelligens, quo
miseriarum tua te amentia adegerit,
quæ sola ad levandam præsentem ca-
lamitatem suffectura judicasti, hæc
ut diceres, meditatus advenisti. At-
qui ego nihil te celans, quo sim in
te animo, & quid decreverim, enun-
tiabo. Neque affectus sum, ut ali-
quando te in amicos referre, tuaque
causa quid de officiis amantium præ-
stare cogitem: neque hostis loco te
habere, quantaque possim detrimenta
tibi injungere velim. Sed cum te
in judicio stiteris, & ad capita ac-
cusationis responderis, ego longum si-
lebo. Et si quidem confutatis accusa-
toribus absolveris, placebit id mihi
quoque: nec tibi jus tuum adepto in-
videbo. Sin multo adversariis inferior,
causa cecidisse videbere: & aut im-
peritia dicendi, aut iniquitate calu-
mniatorum, aut alio quodam modo ju-
re tuo excidere contigerit; patrocini-
um tui perlibens arripiam, & in-
justa te feriri sententia non sinam: ne-
que id tibi magis, quam æquitati dabo.
Sin jure damnaberis, nullam a me
defensionem exspectabis. Ex quo enim
tu amicitiam meam projecisti, hos-
tesque imitari maluisti, ex eo ego
quoque te amicum agnoscere desii: &
vetus quoddam vitæ institutum mihi
custodiens, ut nemini scilicet inimicus
sim, neque tibi hactenus fui, neque in
posterum ero: & quomodo inique læ-
sum, ut promisi, non deferam: si ini-
que lædentem discrimine haud expediam.
Igitur cum prudentia, & rerum, ver-
borumque exercitatione valeas, quem-
admodum tibi videtur, sic age. Syr-
Eo

Edit. Paris.
pag. 271.

pag. 272.

giannem illico non parum hæc conturbavit oratio, exultantem se jam velut in ipsis periculi faucibus versari. Tamen iterum experiens, si posset efficere, ut ille ira deposita, formidatum a se malum depelleret, Equidem putabam, inquit, te peccata mea verbis tenuis puniturum: & nec ob animum generosum, ob quem alias toties mihi ignovisti, calumniatoribus modo obiecturum. Sed jam me nihil perditus. Si enim plane credam, tibi persuaderi non posse, ut iram adversum me remittas, perindeque ut antea curæ habeas, quid superest, nisi ut extrema expectem? Nil opus est, inquit, magnus domesticus, supervacaneis sermonibus. Nam & ante compluribus verbis mentem meam explicavi: & nunc nihil minus idem faciam. Non erit porro absurdum, si rem exemplo declaravero. Me petra, tranquillissimo portui adhærescenti, te navigio funibus eidem alligato, & placidissimo cælo quiescenti similem arbitror: teque, quoniam, si inde solvereris, majus quiddam, & lucrosius inventurum somniasses, in vastum pelagus processisse, & in fluctus incidisse. Cumque perspicue stultitiam tuam agnoveris, nunc rogare petram, uti in altum mare veniat, & e fluctibus te educat; illam respondere, ab se peti, quod in manu sua non sit: verum si ejus secunda tranquillitate frui desideres, uti tu potius ad se accurras, & retinacula a se aptes: id quod non verbis, sed opere magis ostendendum; nihil enim verba proderunt, nisi re ipsa ad portum hunc confugeris. In præsens itaque nec a me ullum timebis periculum; neque ullum sperabis auxilium. Quod si posthac factis tuum erga me, & exitium quidem amorem demonstraveris (verbis namque non credo, quæ jam bis terque falsitatis comperta sunt) tum ego quoque officium meum non prætermittam. His a se dictis, & a domestico auditis, Syrgiannes admodum mæstus discessit, quod eum precibus ad se tuendum flectere nequivisset.

ὅς ἐκ ὀλίγων ἐθορύβησαν οἱ λόγοι, νομίσαντα ἦδη ἐν ῥῥῳ κινδυνὸν κινδυνεύειν. ὅμως δὲ ἐτι περὶ ῥῥῳ αὐτῷ εἰ διώκετο ὑποδείκνυται ὅτι πρὸς αὐτὸν ὀργὴν εἴσεν, ὅτι προσδοκώμενον συμφορὰν, Ἐγὼ μὲν ῥῥῳ, εἶπε, μέλει λόγων μοι σὲ τὴν τιμωρίαν τῆς ἡμαρτημένων εἴσεν, καὶ μὴ δὲ * μικροψυχίαν ἐφ' ἧ μοι * Int. cor. ὁ πρότερον πολλὰ πολλάκις συνέγνω, ποροῖσθαι χίαν, sed τοῖς συκοφαντοῦσι νυν. ὁρῶ δὲ ἦδη τὸν ὀλεθρὸν κατ' melius ex ἑδὲν ἐλπίοντα ἐμοί. ἐὰν ᾗ περὶ σαφῶς ὅτι σε & superiori- πείσω δυνατὸν δειδείν ὑφείναι μοι ὅτι ὀργὴν καὶ ὁ- bus μαρτυ- μοίας ὥσπερ πρότερον κινδυνεύει ἀξιοῦν, ἑδὲν λοι- πίων ἢ κακοῖς τοῖς ἐχάτοις περιπεσεῖσθαι προσδοκᾷ. Nicete ver- bum est.

Ὁ δ' ἐφασκεν, & χρεῖαν εἶναι λόγων περὶ τῶν αὐτῶν δὲ πρότερον τε λόγοις ὀλίγοις ὅτι δὲ ῥῥῳ δηλωκέναι, καὶ νυν ἑδὲν ἦτον τὸ αὐτὸ ποιήσεν. Ἀπε- πίφθονον δὲ εἶναι, εἰ δὲ παραδειγματὸν ὅτι ὁπ- δειξὶν ποιήσομαι τῷ λόγῳ. Εὐκίνηται ᾗ νομίζεν, ἐμὲ μὲν γαλῶν τιτι λιμένι προσεπηρεισμένη πέτρα, σὲ δὲ νῆ, κάλων ἐξ αὐτῆς ἀναφανέν, καὶ πολλῆς ὑπολαύσεως τῆς δόξας. νομίσαντα δὲ ἂν αὐτῆς ὑπο- λυθῆσιν, πλέον τι καὶ κερδαλέωτερον εἰρήσειν, ἀ- φείναι ἐπὶ τῷ πελάγῳ ἀποσάντα. κλυδωνίῳ δὲ περιπεσόντα, καὶ σαφῶς ὅτι ἀβελία ἐγνωκὸτα τῆς πέτρας δεῖσθαι τῷ κλυδωνῷ ἐπὶ τῷ πελάγῳ ἐλ- θῶσαν ἐξαρπάσαι. ὅτι δὲ ὑποκρίνασθαι, & δυνα- τὰ αἰτεῖσθαι. ἀλλ' εἴτι δεῖτο ὅτι παρ' αὐτῆς γαλή- νης, αὐτὸν μάλλον ἐλθόντα πρὸς αὐτὴν, τὰ συμμνή- σια ἀνάγει. τὸ δὲ & λόγοις, ἀλλὰ μάλλον ἔργοις ἐπιδείκνυσθαι. ἑδὲμία ᾗ εἶσαι τις ὠφέλεια ἀπὸ τῆς λόγων ἐὰν μὴ αὐτὸς ἔργῳ προσορμήσῃ τῷ λιμέ- νι. τὸ νυν μὲν οὖν ἔχον, μηδὲνα παρ' αὐτῆς μήτε κινδυνὸν ὑφορᾶσθαι, μήτ' ἐπιχειρᾶς τυχεῖν ἐλπί- ζειν. ἐὰν δὲ ἔργοις εἰς τὸ ἐπιόν ἐπιδείξηται ὅτι πρὸς αὐτὸν ὀργὴν, (λόγοις γὰρ & πεισθεῖν, ἦδη διὰ καὶ τοῖς ὑποδείκνυται ἔχειν ὑγιᾶς ἑδὲν) τὸ ἦδη τὰ παρ' αὐτῆς καὶ αὐτὸν προσεπηρεῖν. Συργιάννης μὲν οὖν τῶν αὐτῶν εἰπὼν καὶ ἀκούσας, ἀνεχώρησεν ἐκείθεν, καὶ ὀλίγα ἀνιῶμενος, ὅτι μὴ δυνατὸν πείσαι ὅτι μέ- γαν αὐτῷ δομίσινον προσέχειν.

C A P U T XXIV.

Testibus jam presentibus, Nicææ obsidio nuntiatur. Cum classe eo proficiscitur impe- rator. Ad pugnam non venit, sed pax certis conditionibus componitur. Judi- cium Syrgiannis exercetur; ampliationem petit: magni domestici opem denuo fla- gitat, & Byzantio clandestina fuga se Galatam proripit. Ab ipso imperatore qua- situs non invenitur. Eubæam inde, postmodum ad Crætem fugit, eique contra Romanos operam navat. Imperator exercitum adversus illum conscribit.

Edit. Paris.
pag. 173.

IMPERATOR Chalcidice Byzan- tium venit, Syrgianne, & Zam- placone sequentibus, ad iudicium il- lic obeundum: brevique vocati ab utroque testes affuerunt. Quod ut re- scivit imperator, uti ad tribunal om- nes præsto adessent, mandavit. Cum inibi res esset, nuntiatur e Bithynia Persarum illic satrapam Nicomediam in sinu Astaceno urbem amplam & frequentem, frequenti exercitu cir- cumfedere, admotisque machinis op- pugnare; cui mature opem ferendam imperator statuit. Ergo non in trire-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐκ τῆς Χαλκιδιτικῆς ἀρας, ἤλθεν εἰς Βυζάντιον. συνείποντο δὲ καὶ Συργιάννης καὶ Τζαμ- πλάκων, ὡς ἐκεῖ γεννησομένης δίκης. & πολλῶν δὲ ὕστερον καὶ οἱ παρέκατέρα προσκεκλημένοι μάρτυρες παρήσαν. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ Βασιλεὺς, ἐκέλευεν εἰς τὸ δικαστήριον ἀπα- ρτᾶν. μελλόντων δὲ ἦδη, ἡγγέλλετο ἐκ Βιθυνίας ὡς Ὀρ- χαῖνης ὅτι αὐτῷ Περσῶν σατράπης ὅτι καὶ Ἀσακλῶν νόλπον, Νικομήδειαν πόλιν μεγάλῃ καὶ πολυάνδρωπον, στρατιὰν πολλὰν περικαθίσας, καὶ μηχανήματ' ἐπισήσας, πολιορκεῖ. ἐδόκει δὲ βασιλεὶ βοηθητέον εἶναι κατὰ τὰ- χος. καὶ στρατιὰν ἐνδέμενος, & μόνον τελέρεσιν, ἀλλὰ καὶ

φορητοῖς ναυσὶ πικρῶ τε καὶ ἰππικῶ, ἔπλει πρὸς τὴν Νικομήδην, ὡς ἐξαίρητόν μιν τῶν κινδύνων. Ἐτι δὲ ὄντος μετεώρου τῆς σόλης, καὶ μέλλοντος εἰς Νικομήδειαν καταίρειν, Ορχάνης πρεσβείαν πέμψας, πρῶτον μὲν ἠπαύετο Βασιλέα· ἔπειτα ἐμύονεν ὡς βέλοιο τὸ πόλεμον καταδέσθαι, εἴαν καὶ αὐτῷ καὶ γνώμῃ ἢ εἴαν ὃ μάχῃ συνάπτειν προθυμοῖτο, μαχεῖσθαι καὶ αὐτὸν· ὁ δ' ἀντιστάζον μὲν καὶ αὐτὸς αὐτὸν, ἐδήλωσε ὡς τὸ μὲν ἦκειν παρεσκευασμένος ὡς ἐς μάχην, καὶ ἂν δύναιτο ἔξαρκος γενέσθαι, ἐξ αὐτῶν τὴν πραγμάτων ὄντος φανερόν· εἴαν δὲ αὐτὸς βέλοιο τὸ πόλεμον καταδέσθαι εἰρήνῃ αἰεῖν, ἐπὶ αὐτὸν ἀπάσασθαι αὐτὸν. καὶ λόγων γενομένων περὶ σπονδῶν ἔλα τὴν πρεσβείαν, οὐδ' αὐτοὶ συνήλθον γε ἀλλήλοις, συνέβησαν τε, καὶ ἔθεντο σπονδὰς εἰρημικὰς, ὥς Ορχάνῃ Βασιλέως εἶναι φίλον, καὶ τὰς καὶ τὴν πόλιν ὅσαι ἔτι ἦσαν ὑπὸ Ῥωμαίοις, ἀδικεῖν μηδὲν. Ἐπειτα ἀλλήλους ἡμείβοντο δώροις, Ορχάνης μὲν ἵππους πέμψας καὶ κύνας θηροδικὰς, πέπηγας τε καὶ παρδαλίων δώρας. Βασιλεὺς δὲ ἐκ πάματα τε ἀργυρὰ, καὶ ὑφάσματα καὶ ἐξ ἐρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ Σηρικὰ, καὶ τὰ βασιλικῶν ἐπιβλημάτων ἐν, ὃ περὶ πλείους παρὰ τοῖς βαρβάρων σαφάπαις ἀγεται αἰεὶ, καὶ τιμῆς εἶναι δοκεῖ τεκμήριον καὶ εὐμενείας· ἐφ' ᾧ τότε καὶ αὐτὸς ὑπερήδη τε τῶν ἄλλων μάλλον, καὶ χάριτας ὡμολόγηε Βασιλεῖ· μὲν τὸ Ορχάνης μὲν ἐπαινεῖσθαι εἰς τὴν οἰκίαν, Βασιλεὺς δὲ ὑποβάσιν ποιησάμενος καὶ ἐφ' ἡμέραις ἑπτὰ περὶ τὰ ἐκείσε χωρία ἔλα τείρας, (ἔπαυ δὲ ἄρτι τότε ταῦτα ὡς ἰσχυρῶς,) καὶ τὸν σῆτον ὅσος τὰς ναυσὶν ἐνέω, Νικομηδεῦσι παραχῶν, ἅμα παντὶ τῶν σόλων εἰς Βυζάντιον ἐπαυῆκε· καὶ μηδὲν ἀναβαλλόμενος δίδους τὴν περὶ τὴν Συργιάνην δίκην ἐποιεῖτο. καὶ Τζαμπλάκων μὲν ὅσα καὶ πρότερον αὐτοῖς κατηγόρει· καὶ μάρτυρας παρείχετο τῶν λεγομένων. Συργιάνης δὲ καὶ αὐτὸς μὲν ἐκ τῶν ὁμοίων παρείσχετο τὰς συνομιλίας αὐτῶν περὶ ὧν ἀπελογεῖτο· ἐδὲ καὶ δὲν προφέρειν ἰσχυρόν· ἀλλ' ἐπὶ αὐτὸν περὶ τὰς ὑποδείξεις, καὶ ἀδυνάτους εἶδοκε εἶναι. Βασιλεὺς μὲν οὖν καὶ οἱ ἄλλοι παρόντες τῶν συγκλητικῶν ἐβασάνιζον τε τὰ λεγόμενα παρ' ἑκατέρων, καὶ ἐπειρῶντο ἀπὸ τῆς συζητήσεως ταύτης ἀνερθεῖν· ὃ δὲ μέγας δομέσικος ἐφθέγγετο ἐδὲν, ἀλλὰ κατ' ἑσὸ μόνον ἀκροάμενος τῶν λεγομένων. τρεῖς δὲ καὶ τετράκις γενομένης συλλόγῃ περὶ τῶν αὐτῶν ἐπεὶ ὁ Συργιάνης συνεώρα τὴν νῆκιν πρὸς Τζαμπλάκωνα χωρῆσαν, εἶδοκε δὲ τὴν ἔκρησθαι τὴν δίκην, καὶ εἶδοκε Βασιλέως προθεσμίαν αὐτῷ εἶναι παραχεῖν ἐπὶ τῶν μάρτυρας ἐτέρους ἀγαγεῖν, οἱ δυνήσονται αὐτῷ συνάρασθαι πρὸς τὸ ἔλαφυγεῖν τὴν καταδίκην. Βασιλεὺς δὲ παρέχετο προθύμως· ὅ, τι ἂν ἕτερον δοκοῖν δυνάμενον αὐτῷ ἐπιχειρεῖν παραχεῖν τινὰ μηδὲν ἀναβαλλόμενον κελεύσας ἐκ πορίζειν αὐτῷ. Τζαμπλάκων δὲ κατεβόα τὴν δικαστικὴν καὶ δεινὰ ἐποιεῖτο, εἰ προφάσει χρώμενος τοῖς μάρτυσι Συργιάνης διαφύγοι τὴν ἐπὶ τῇ δίκῃ τιμωρίαν διαδράς· καὶ ὅδ' ἄλλο τι δυνάσθαι αὐτῷ τὴν προθεσμίαν· μάρτυρας δὲ αὐτῷ ἔτε πλείους ἔτε βελτίους εἶναι τῶν παρὼν γενομένων· εἶδοκε τὸ τε Βασιλέως, εἰ μὴ πλείους βέλοιο χαρίζεσθαι Συργιάνην, δεισμονίᾳ ἀμφοτέρους ἐμβληθέντας φρενέσθαι τὴν ἀφίξιν τῶν μαρτύρων περιμένοντες, δίκαια δὲ φάσκοντος Βασιλέως τὴν Τζαμπλάκωνα ἀξιουῖν, Ἀλλ' οὐ καλόν, εἶπεν ὁ Συργιάνης, εἰ καὶ καὶ μάτῃ εἰργόμενος

Paris I.

mes dumtaxat, sed in onerarias quoque peditibus, & equitibus impositis, eo cursum intendit. Verum antequam classis Nicomediense litus teneret, Orchanes missa legatione primum imperatori salutem dicere: tum indicare, se arma positurum, si illi quoque eadem sit voluntas; si decertare aveat, se non recusaturum. Refalutat eum imperator, significatque, negare non posse, se ad pugnam instructum adventare, quod ipsa res loquatur: sed si ipse pacem amplectatur, se quoque non repudiaturum. Collocutis inter se legatis, (nam principes non convenerunt) consensum pax fœdere constituta est, cum his conditionibus: ut Orchanes imperatoris esset amicus, & urbibus per orientem, quotquot adhuc Romanis parebant, nullo maleficio incommodaret. Postea inter se donaverunt, Orchanes a equos, & canes ad venandum, tapetas, b & pelles pardalinas; imperator argentea pocula, textilia non lanea modo, sed & Serica, & unum ex imperatoris amiculis: quod satrapæ barbarorum plurimi æstimant, & honoris ac benevolentiae argumentum interpretantur: quo & ipse tum Orchanes supra cetera lætatus, imperatori gratias egit, & in sedes suas recessit. Imperator exscensione facta, & diebus septem locis illis, quæ non-Edit. Paris. dum viderat, immoratus, quantum e-pag. 274. rat in navibus commeatus, Nicomediensibus dilargitus, cum tota classe Byzantium relegit; nihilque procrastinans, de causa Syrgiannis iudex sedit. Et Zamplaco quidem accusationem iterans, testibus præsentibus dicta sua astruebat. Syrgiannes vicissim testes pro se inducebat. At enim nihil solidum afferre, sed ambagibus uti in refutando, deterioreque causam habere visus est. Quare imperator, & qui ei aderant in consilio, utriusque partis dicta discutientes inter se disquirendo veritatem indagare conabantur, magno domestico cum silentio, quæ dicebantur, audiente. c Cum terque quaterque super eodem conveniretur, videretque Syrgiannes victoriam ad Zamplaconem inclinare, ampliandum censuit, rogans imperatorem, sibi diem præfiniret, ad quem alios testes apponeret, quorum opera damnationem effugeret: quod imperator prompte fecit: hortans insuper, ut si quid præterea putaret auxilio esse posse, id sibi propere pararet. Zamplaco iudicum fidem implorare, & indignum ducere, si Syrgiannes testium prætextu evaderet: ac supplicio jure infligendo se eximeret: nam diem præstitutum nihil ei adjumenti allaturum: testes enim neque plures, neque meliores habiturum iis, quos introduxisset. Orabat igitur imperatorem, nisi plurimum Syrgianni gratificari vellet, uti utrumque in custodiam tantisper mitteret, dum testes advenirent. Imperatore Zamplaconis petitionem pro iusta agnoscente, Syrgiannes occurrit, non esse æquum, frustra ac sine causa carcere affligari, cum ab utroque sponsores exigere liceat, non fugituros; sed interim domi quieturos. Ubi & hoc conveniens securitatis pignus apparuit, imperator reis, ut sponsores darent, imperavit, Ee ij

Edit. Paris.
pag. 275.

conventumque dimisit. Postridie in ædibus magni domestici Syrgiannes, Quæ apud Chalcidicen mihi dicta sunt, inquit, jam evenerunt: quæ tametsi prius credita, nunc tamen certiora, utpote re ipsa comprobata, evaserunt: quandoquidem in judicio nihil quidquam pro me aut egisti, aut locutus es, cum ne sic quidem periculis undique circumventum deferere oportuerit. Nunc ut me opis tuæ maxime egentem ne abjicias, sed priora delicta ignoscens, quantum potes me adjuves, etiam atque etiam te oro. Contendebat vero ut pro se fidejuberet donec vocati quibus egebat, testes adessent. Promisit magnus domesticus libenter facturum quæ peteret; ille singularibus actis gratiis discessit. Cæterum noctu, priusquam fastidaret, Byzantio quam potuit occultissime Galatam trajiciens, tuto se abscondit. Ubi rumor dissipatus est, Syrgiannem aufugisse, omnibus locis peruestigatis, inquirebatur. Cum angulus nullus restaret ubi amplius quæreretur, ratus imperator indagatorum negligentia elapsum, per semet hominem quærere instituit, Galatamque cum Romanis obviis profectus, quoniam Latini id recusare non poterant, domos singulas perscrutatum misit. Ille vero a quasi Orci galeam subiisset, nusquam inveniebatur. Tamen Galatæ in vili casa latitabat, atque idcirco ibi non est quæsitus: etsi dum per cæteras domos vestigaretur ad eam imperator venisset. Simulatque Galata inventionem penitus desperata discessit, Syrgiannes conscensa navi, quæ Eubœam soluebat, e eo primum portatus est. Dein per Locros & Acarnanes ad Albanos (qui circum Thessaliam habitantes, homines agrestes, & pastoritii, suis utuntur legibus) pro veteri amicitia, quam adhuc prætor occidentis cum illis iniverat, confugit. Inde viæ duces ab ipsis nactus, ad Cralem Triballorum principem profugus venit, cui multa Romanorum oppida acquisitum recepit. Crales ut supplicem, & quia per eum Romanis vehementer nociturum sese sperabat, haud nolens suscepit: & cum cætera honorificentissime illum tractavit, tum exercitum ei ad subjugandas Romanorum urbes attribuit. Ergo & alia oppida, & Castoriam urbem magnam Boticæ Crali subjecit. Imperator intelligens quas res novas Syrgiannes in occidente machinatus esset, quiete posthabita, Didymotichum abiit, illucque exercitum in occidentem ducturus contraxit.

μαίων πράγματα ὡς μάλις κακώσιν. καὶ τὰ τε ἄλλα φιλοτίμως μάλις προσεφέρετο αὐτῷ, καὶ στρατιὰν ὅσης εἶδεν παρέχειν ἐπὶ τῇ τὰς ὑπηκόων τοῖς Ρωμαίοις πόλεις καταδεῖσθαι. καὶ ἄλλα τε μάλις πολιόμενα προσεποιήσατο, καὶ Κασορίαν πόλιν μεγάλῃ καὶ τῷ Βοτταίαν ὠκισμένῃ. πυθομένη δὲ Βασιλεῖ ὅσα καὶ τῷ ἐσπέρῳ Συργιάνῃ θεωρεῖσθαι, ἤρμεν ἐκ τῷ, ἀλλ' ἐκ Βυζαντίου εἰς Διδυμότειχον ἐλθὼν, συνέλεγε τῷ στρατιᾷ, ὡς εἰς τῷ ἐσπέρῳ ἐκστρεφύσων.

ταλαιπαρεῖσθαι, εἶδὼν ἐγγυπὶς παραχομένους ἀμφοτέρους τῷ μὴ ὑποδράναι ἀναπαύλης ὑπολαύειν, οἵ-
νοι δὲ τὴν μὴ ἀσφαλείαν ἐνέχυρον
ἄξιον εἶδοι εἶναι, ἢ σύλλογον μὲν διέλυσε, ὁ
Βασιλεὺς, τὰς ἐγγυπὶς δὲ ἐκέλευε παρέχειν τοῖς
δικαζομένοις. ἐς τὴν ὑπεραίαν δὲ ὁ Συργιάννης,
γενόμενος ἐν τῇ τῷ μεγάλῃ δομίσκῃ οἰκίᾳ, τὰ
μὲν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, εἶπεν, εἰρημένα πρὸς ἐμὲ,
πέρας ἡδὲ ἔχειν. ἃ καὶ πρότερον πισδύμενα, καὶ
μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπὶ τῷ ἔργῳ βέβαια εἶπεν.
πρὸς οὐδὲν ὅδ' ἐπὶ τῇ δίκῃ ἐναντία πρᾶττων ἢ
φθεγγόμενος ἐμοὶ εἶπεν. εἶδε δὲ μὴδ' ἔτι πάν-
τά πασι κινδυνεύοντα, ἀβοήθητον καταλιπεῖν. καὶ
δὲ μάλις ἀναγκάως ἐπιχειρίας δομένῳ μὴ περι-
δεῖν παρακαλῶ. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς πρότερον ἡμαρτι-
μένοις συγγνώμῃ παραχόντα, βοηθεῖν τὰ δυνα-
τά. ἡγεῖτο τε ἐγγύας παραχεῖν ὑπὲρ αὐτῶν, ἃ
χειρὶς αὐτῶν πέμψας ὡς δέοιτο μάρτυρας ἀγάγοι. Ἐ-
παγγελαμένοι δὲ προθύμως ἃ ἡγεῖτο ἐκπληρῶσαι,
ἐκεῖθεν μὲν πολλὰς αὐτῷ χάριτας ἀνεχώρησαν ὁμολο-
γῶν. Ἐπιγενομένης δὲ νυκτὸς ἐκ Βυζαντίου ὡς μά-
λις ἐν τῷ λατῶν πρὶν ἐγγύας παραχεῖν, εἰς
Γαλατὰν ἐπεραιώθη, καὶ κατέκρυψε αὐτὸν ἐν
ἀσφαλείᾳ. ἐπεὶ δὲ διεδρουλήθη ὑποδεδρακέναι Συρ-
γιάνῃ, πάντα χρήματα εἰσπράξατο καὶ ἐζητήσας
πανταχοῦ. ὑπόρθε δὲ ἡδὲ τῆς εὐρέσεως γινομένης,
οἰηθεὶς ὁ Βασιλεὺς ἀμελείᾳ τῷ ζητοῦντι αὐτὸν
ὑποδιδράσκειν, αὐτῷ αὐτὸς τῷ ζήτησιν ἐποίητο.
καὶ παρελθὼν εἰς Γαλατὰν ἅμα ὅσοις ἔτυχε Ρω-
μαίων, ἐπεὶ μὴδὲν εἶχον οἱ Λατῖνοι ἀντιλέγειν,
τὰς οἰκίας πέμπων διηρδύατο κατ' ἐκαστῷ. ὁ δ'
ἴσα καὶ ἄλλ' ὑποδύετο κυνῶν, ἀνδρῶν τῷ. ὁ μὲν
δὲ ἐκέρυπτο ἐν Γαλατῇ, ὑπὸ φαύλῃ τινὲς οἰ-
κίᾳ, ἢ δὲ φαυλότῃ καὶ ἀνηρδυνῇ. καίτοι γε
Βασιλέως ἐπ' αὐτῆς ἐσώτος κατ' ὅσον χρόνον αἰ-
λοιπαῖ διηρδύνοντο. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν
ὁ Βασιλεὺς ὡς ἀδύνατον ἀπαγορεύσας τὸ ζητεῖν,
ὁ Συργιάννης ἐπιβὰς νεὸς ἐπ' Εὐβοίαν πλεύσας,
ἐκεῖ ἀπεκομίδην πρῶτον. ἔπειτα ἐκεῖθεν εἰς
Λοκρῶν εἰς Ἀκαρνανῶν εἰς Ἀλβανίαν, οἱ περὶ Θετ-
ταλίαν οἰκῶσιν αὐτόνομοι νομάδες, διεσώθη κα-
τὰ φιλίαν παλαιὰν τῷ πρὸς αὐτὸς τῷ πεποιημέ-
νος, ὅτε τῆς ἐσπέρης ἐστράφη. καὶ ἐκεῖθεν ἀγωγῶν
παρ' αὐτῷ τυχῶν, ἦλθεν εἰς Κράλλιν ἀρχόντα
τῷ Τριβαλῶν φυγῆς, καὶ ἐπηγγέλλετο πολλὰ
τοῖς Ρωμαίοις ὑπὸ αὐτῷ ὑποποιήσειν. Κράλλης
δὲ ὑπεδέξατο αὐτὸν ἀσμένως, ἅμα μὲν ἐκείνῳ
γεγεννημένον, ἅμα δὲ ἐλπίσας δι' αὐτὸς τὰ Ρω-
μαίων πράγματα ὡς μάλις κακώσιν. καὶ τὰ τε ἄλλα φιλοτίμως μάλις προσεφέρετο

CAPUT XXV.

Sphranzes quidam ad referendam imperatori pro meritis gratiam, se illi adversus Syrgiannem offert. Cum domestico consultat, quo pacto sine pugna hostem vivum, & vinctum adipiscantur: Sphranzi res mandatur, & praefectura eidem committitur. Imperator in Macedoniam ducit. Persarum incursio, & infortunium. Dolus, quo Sphranzes Syrgiannem jugulavit. Premia in eum collata. Pax cum Crali. Urbes a Syrgianne subactae ad fidem imperatoris redeunt. Crali adversus Ungrorum regem mittuntur auxilia, & cum honore domum remittuntur.

ΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΥ δὲ αὐτῷ περὶ τῆς στρατιώ-
ματος ἡ συλλογὴ, Σφραντζῆς ὁ Παλαιολόγος
ἡ συλλογικῶν εἰς, ἡ πάντῃ ἡ ἐπ' ὀργάνῃ λαμ-
πρυνόμενων, Βασιλεῖς νικτὸς προσελθόντων, προσκεκρυ-
μέναι τε ὁμολογῶσι πολλὰ καὶ δίκης ἀξία, συγγνώμης
τε καὶ εὐεργεσίας ἀνθ' ὧν ἔδει τυχεῖν τιμωριῶν· ἀνθ'
ὧν βέλεσθαι μὲν καὶ αὐτὸν, καὶ προθυμεῖσθαι ἀξίον φα-
νύσθαι τὴν εὐεργεσίας καὶ ὁμολογίας περὶ τῆς ἀγαθῆς
διαπότῃ· καὶ μὴ παραχρῆντος, ἀτελῆ μέλει νῦν
καταλείπεσθαι τὴν προθυμίαν. Νυνὶ δὲ μάλιστα τὴν πρᾶ-
γμάτων ἐνδιδόντων, καὶ δομένων, ὧν οἱ κεῖν καὶ πιστῶν,
ἡκεῖν καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν Σουργιάννη πόλεμον, διδόν-
ται ὅ, τι βέλαιοτο χρῆσθαι Βασιλεῖ. ἔτοιμον δὲ εἶναι
μὴ μόνον πόνοις πολλοῖς καὶ προθυμίᾳ καὶ ἀσπείῃ, ἀλλ'
καὶ αἵματι τῷ σφετέρῳ ἀλλοτρίῳ, καταπράττε-
σθαι τὰ καὶ γνώμῃ Βασιλεῖ. Βασιλεὺς δὲ, τῶν μὲν
προτέρων ἐνεκα ἀμαρτημάτων, ἔφη, καίτοιγε μεγά-
λων ὄντων, μηδεμίαν εἶναι δίκαιον παραίτησιν ποιεῖ-
σθαι νῦν, ἐκ πολλῆς συνεγνωσμένων· εὐνοίας δὲ ἐνε-
χρῆν τὴν πρὸς αὐτὸν πρᾶττειν τὴν δέοντων τι, καὶ μάλιστα
βέλεσθαι ἡ μόνον ὅτι δίκαιον εὐνοίας εἶναι τὴν προθυμίαν
περὶ αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα καὶ μάλλον ἐπιστάσῃται τιμὰς
τε παρέχειν, καὶ προσκεκρυμέναις τῆς εὐεργεσίας· ἡ δὲ νῦν
ἔφης εἰς τὴν κατὰ Σουργιάννη πόλεμον χρῆσιμος ὀφθῆσε-
σθαι ἡμῖν, βέλεσθαι μαθεῖν ὅποι' ἄττα, ὡς ἂν ἐν τῇ
λεγομένῃ ἡ δαγγινώσκειν αὐτὴ λυσιτελοῦνται τὰ βε-
βελόμενα εἶναι, ἂν τε μὴ. Σφραντζῆς δὲ ἐδὲν μὲν ἡ-
κεῖν ἔφασκεν οἰκοδομῶν αὐτὸς βεβελόμενος, πλὴν τοῦ
προθυμότητος· αὐτὸν ἐφ' οἷς ἂν κελύδεσθαι παραχρῆσθαι
ἐπ' αὐτῷ δὲ εἶναι ἐφ' ὅ, τι ἂν δοκοῖν λυσιτελεῖν σκε-
ψάμενος χρῆσθαι. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ νῦν τε αὐτὸν τὴν βελό-
ματος, καὶ οἰκαδὲ ἐκείνου ἀναχωρεῖν ὡς ἐς τὴν ὑπε-
ραίαν ἄττα ἂν δοκοῖν βέλτιστα ὑποθησόμενος. Τὸν μέ-
γαν δὲ δομῆσικον παραλαβὼν, ἐβελόοντο ὅπως δέοι
τὴν κατὰ τὴν Σουργιάννη πόλεμον δαγγεῖσθαι. ὦντο ἡ πρὶν
παρασκευασαμένους ἡκεῖν ἀντιπάλῳ στρατῷ ἡ μέμψιν
τινὰ δίκαιαν εἶναι, εἴγε χωρὶς ὅπλων καὶ κινδύνων
ἀπάτη τὴν πόλεμον συχόντες δυνήσονται τὴν πόλεμον
πρὶν συστῆναι καταλύσαι. Τὰ ὅ, τοιαῦτα κλέμματα
καλίστην δόξαν ἔχειν, ἡ μάλιστα ἂν τις τὴν πολέ-
μιον ὁλοκαυτῶσας, αὐτὸν τε καὶ τὰς ὑπὸ αὐτῷ ὠφε-
λήσει. Δια ταῦτα δὴ ἐδόκει Σφραντζῇ τὴν παρακει-
μένων τῇ Κασορίᾳ πολυχρίων ἐγχειρῆσαι τὴν ἀρχὴν,
καὶ ἐπειδὴν γένηται ἐκεῖ, Σουργιάννη μὲν ἐκ ἀνέ-
ξεσθαι ὁδὸς μὴ προσέμψαι πρὸς αὐτὸν καὶ πα-
ρακαλεῖν αὐτὴν προδέσθαι ἀποσάντα Βασιλέως. ἡ
δὲ ὑπακούσαντα προθύμως, φιλίαν δέσθαι πρὸς αὐ-
τὸν καὶ συμμαχίαν· καὶ ἐπειδὴν γένηται ἐν συν-
ῳ

HUIC rei dum impendit operam, Edit. Paris.
a Sphranzes Palæologus, unus pag. 276.
ex optimatibus, non ita conspicuus ge-
nere, ad imperatorem nocte adit, mul-
ta se in eum piacula admisisse confite-
tur: pro iis tamen veniam ab eo con-
secutum, & beneficiis auctum. Quocir-
ca se vicissim velle, & gestire benefi-
ciis dignum, & erga tam bonum do-
minum non ingratum videri. Quia ve-
ro hactenus occasio defuerit, promptam
voluntatem hucusque effectu caruisse:
quam cum nunc res ipsæ porrigant,
ministrisque fidelibus, ac benevolis in-
digeant, venire se quoque, suique ad
bellum contra Syrgiannem pro arbi-
trio utendi, imperatori potestatem fa-
cere: & paratum esse, non solum mul-
tis laboribus, idque cum omni alacritate,
& quamstudiosissime, verum etiam
cum profusione sanguinis, quod illi
placeat, efficere. At imperator,
priorum quidem delictorum quamquam
grandium, nunc veniam peti non
debere; quæ jampridem ipse ignove-
rit. Pro isto autem in se animo cu-
pere vehementissime quippiam in eum
officii conferre: quod in talem virum
non solum amicum, & promptum ge-
nere animum, sed etiam, quo ma-
gis eum sibi devinciat, honoribus ac
donis congruentibus ejus dignitatem am-
plificare justum sit. Cupere porro sci-
re, in quibus se modo operam sibi in
bello contra Syrgiannem navaturum pro-
fiteretur; ut eo indicante, utile necne
consilium ceperit, cognosci possit. Tum
Sphranzes, haudquaquam per se medi-
tatum venire, nisi ut se quampromptis-
simum ad imperata præbeat. In ipso si-
tum esse, ubi re circumspecta operæ
pretium facturum putaverit, ibi potissi-
mum suo labore uti. Imperator de sen-
tentia laudatum, redire domum jussit;
se die sequenti, quid optimum fore ju-
dicasset, eum edoctrum. Post magnum
domesticum in consilium de bello ad-
versus Syrgiannem instituendo adhi-
buit: visumque factum iusta reprehen-
sione cariturum, si priusquam instructo
exercitu contraireretur, absque armis &
periculo, per dolum aliquem hoste ca-
pto, & constricto, bellum ante finire
possent, quam incipere. b Hujusmo-
di namque furta belli gloriosissima sunt,
quibus hoste circumvento, sibi quis-
piam, ac subditis plurimum commo-
dat. Quapropter Sphranzi oppidorum
Castoriæ vicinorum præfecturam dan-
dam censuerunt. Quo cum venerit,
Syrgiannem non temperaturum, quin
sine mora mittens, ab imperatore eum
ad suas partes transire hortetur. Sphran-
zem aures præbiturum libenter, &
E e iij

cum illo amicitiam, societatemque conjuncturum. Ubi jam nata consuetudo, & familiaritas alterius ad alterum aditus liberos, ac securos præstiterit, tum capto articulo, quo Syrgiannem pauci stipabant (omnino enim talem occasionem sæpius futuram) oppressum, & vinctum in castellum aliquod abduci, ibique, donec venienti imperatori tradat, tuto custoditurum. Facilem autem illius fore custodiam: quippe quem non proprius, sed ex Albanis & Triballis auxiliarius sequatur exercitus: qui pro Syrgiannis capite castello obsidendo vitæ aleam experiri neutiquam volent: sed bellicæ miseræ immunes, domum cupide repedabunt. Tali arte rem aggrediendam ambobus placuit. Ergo postridie imperator Sphranzen vocat, quid placeat enuntiat: & num ipse quoque id fieri, & utiliter fieri posse arbitretur, exquirat. Respondet, prorsus non hæc, sed alia quædam multum diversa sibi in mentem venisse. Eorum porro consulta non utilia modo, sed etiam effectum expeditissima sibi videri; quare nihil cunctandum, sed opus urgendum. Stabilita hac sententia, Dromoræ cuidam, Sphranzi amicissimo, eo petente, imperator hoc munus imposuit, ut postquam Sphranzes palam ad Syrgiannem defecisset, quidquid haberet possessionum, quidquid pecoris, & reliquas facultates proscriberet, easque, ne direptæ perderentur, custodiret: & verbo quidem imperatori eas servaret, re autem vera in amicum Sphranzen hujus tutelæ gratiam conferret: traditoque diplomate, quo oppidulorum Sosci, Deures, Staridolorum, & Chlereni præfectus declarabatur, Didymoticho eum mature dimisit: ipse post dies paucos, quot Sphranzen velut per inducias ante facinoris aggressionem consumpturum putabat, lento itinere Thessalonicam petiit. Ad Sphranzen præfecturæ jam potentem Syrgiannes continuo mittit qui eum ad defectionem sollicitent. Is ira ingenti in imperatorem, & antiqua jam in Syrgiannem benevolentia simulata, sancito fœdere, statim se cum illo conjungit: Qua conjunctione Syrgiannes mirum in modum gavisus cum eodem ad Cralem proficiscitur: tum ut ostenderet rem belle procedere, (utpote jam etiam consiliariis imperatoris ad se transeuntibus) tum ut per eum commotus cum omnibus copiis suis bello interesset. Metuebat siquidem ne superveniente imperatore, cum ad resistendum haud satis valeret, victus cum suis periret. MS. τὸν νῦν Et persuasit, monuitque, si profecti a Βαρδάριον, καλεόμενον, ἢ occidentales urbes, quæ se nondum μάλλον Bi-dedissent, auxilium imperatoris δεσπεύζαντες. Id sperantes, cernentesque ipsos (Syrgi-est, quod Bar annem & Cralem) ante se positas darium di-urbes jam armis domuisse, interclusas cunt seu po in medio statim se dedituras. Crale igitur Bistrit-tur cum totis copiis assumpto, d juxta zam. Cete-flumen * Axium castra ponunt. * Im-rum legitur, perator per Macedoniam adducens par- & Αξίαν. Vi-tem exercitus (propter festinatam deGregoriam quippe expeditionem plures adhuc se lib. 8. comparabant) inter Thessalonicam, & * In MS. Ρεν- * Rhetinen castellum quoddam, jux- τινῶν. ta Bolben paludem in colle situm, ca-

Edit. Paris.
pag. 278.

θεία, καὶ φοιτῶσι παρ' ἀλλήλων ἀδελφῶς, τότε ἤδη φυλά-
ξαντα καιρὸν ἐν ᾧ μὴ μετ' ἐτέρων ἂν εἴη πολλῶν
ὁ Συργιάννης, (πάντως δὲ ποιῆτες πολλὰς δυνά-
σειν) εἰς ἐν τῇ φρεσὶ κατεχόντα δεῖναι φρεσὶν
τε ἀσφαλῶς ἄλλους ἂν ἐλθόντι ἐγχειρίσῃ Βασιλεῖ·
οἶδαι δὲ εἶσθαι αὐτὰ ῥαδίαν καὶ τὴ φυλακὴν αὐτῶν
τῆς ἐπομένης στρατίας ἐκ οἰκείας, ἀλλ' ἐξ Αλβα-
νῶν καὶ Τριβαλῶν ἕως συμμαχίδος· οἱ δὲ βαλὴ-
σονται ὑπὲρ Συργιάννη δακνυμένους, τὸ φρεσὶον
πολιορκουῦντες, ἀλλὰ δαλυθῆσονται ἐπ' οἴκῃ, ἄσ-
μενοι τῇ ἐκ τῶν πολέμων κακῶν ἀπηλλαγμένοι. Τοι-
αῦτα μὲν ἐδόκει ἀμφοτέροις ἐπιχειρητέα εἶναι καὶ
εἰς τὴν ὑστεραίαν, τὴν Σφραντζῆν μεταπεμφάμενος ὁ
Βασιλεὺς, τὰ βεβηλωμένα τε διηγείτο, καὶ ἐπυ-
θάνετο αὐτῶν, εἰ καὶ αὐτὸς λυσιτελῆ τε καὶ δυνατὰ
ἦγοιτο· ὁ δ' ἐφασκε τοιαῦτα μὲν αὐτὸς εὐδὲ ἐνδυ-
μνηθῆναι τῷ ἀρχῷ, ἀλλ' ἕτερον ἄττα πολλὰ ἀπο-
δέοντα αὐτῷ· ὁ δὲ ἐβεβήσαντο αὐτοὶ ἐ λυσιτε-
λουῦντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥᾶσα καὶ αὐτὸς νομίζειν διὰ
μὴδὲ μέλειν· ἀλλ' ἔργα ἀπτεῖσθαι ἤδη ἀναγκαῖον.
Επεὶ τοίνυν ἐνεκύρωτο ἡ βαλὴ, Δρομορᾶν μὲν τινα
εἰς τὰ μάλιστα φίλων τῷ Σφραντζῇ, αὐτῶν δευτέρως
προσέταξεν ὁ Βασιλεὺς, ὡς ἐπειδὴν ἐμφανῶς ὁ Σφραν-
τζῆς εἰς Συργιάννην ἀποστῇ, κτήματα τε ὅσα προσέξει,
καὶ βοσκήματα καὶ τῶν ἄλλων περισίαν δημοσιώσαντα
φυλάττειν, ἵνα μὴ ὑπὸ τινῶν ἀρπαδέντα δαφθαρή·
λόγῳ μὲν ὡς διαφέροντα Βασιλεῖ, τῇ δ' ἀληθείᾳ τῇ
φίλῳ Σφραντζῇ τὴν χάριν κατατιθέμενον τῆς φυλακῆς·
αὐτῷ δὲ γράμματα παραχόμηνος βασιλικὰ, ἃ τὴ φρε-
ρίων Σωσῆς τε ὁ Δεῦρος καὶ Σπαριδόλῳ καὶ Χλερίῳ
ἐπέτρεπε τὴν ἀρχὴν, ἐξέπεμψε ἐκ Διδυμοτείχης κα-
τὰ τὰς ὁδοὺς· αὐτὸς δὲ περιμένοντας ἐ πολλὰς ἡμέρας,
ἀλλ' ὅσας ὥστε Σφραντζῇ ἀνακωχὴν πρὸς τὴν ἐπιχει-
ρησιν παρέξειν, ἄρας ὁ αὐτὸς τὴν πρὸς Θεσσαλονί-
κην ἡμετέραν βαδίξων. Σφραντζῇ δὲ ἐπεὶ τὴν ἐγχε-
χειρισμένην ἀρχὴν ἐγκρατὴς ἦν, προσέπεμψε εὐ-
θὺς τῶν ἀποστῆσαντων ὁ Συργιάννης. ὁ δὲ ὀργῇ τε
φέρεσθαι δοκῶν πρὸς Βασιλέα, καὶ αὐτῷ εὖναι εἶναι
ἐκ πολλῆς σιωπῆς δέμενος καὶ ὀρκας πρὸς αὐτὸν,
προσεχώρησεν εὐθέως. Συργιάννης δὲ ὑπερήδῃ τε
τῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστασίᾳ τῷ Σφραντζῇ, καὶ μὴδὲν
μελλήσας, παραλαβὼν αὐτὸν, ἀφίκετο πρὸς Κρά-
λῳ, ἅμα μὲν ἐνδεικνύμενος ὡς τὰ πράγματα αὐ-
τῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον χωροῖν, ὡς καὶ τῇ συγκλητικῶν
ἡδὴ Βασιλείᾳ πρὸς αὐτὸν ἀφισταμένων· ἅμα δ' ἵν'
ἐφελκύσονται ὁ δὲ αὐτῶν πρὸς τὸ παρεῖναι καὶ αὐτὸν
πανστρατιᾶ ὁ συμμαχεῖν. ἐδεδίει ὅτ' μὴ Βασιλείᾳ
ἐπελθόντος, ἀδυνάτους ὦν ἀνδίστασθαι αὐτὸς, δαφ-
θαρῇ καὶ ἀπόληται καταπολεμηθείς· καὶ ἐπεισέ γε
ὑποτιθέμενος, ὡς ἂν ἐλθόντες αὐτοὶ στρατοπεδεύσαν-
ται ἐν Θεσσαλονίκῃ, αἱ μήπω προσεχωρηκῶσαι τῇ
ἐσπερίᾳ πόλει ἀπογνῶσαι τὴν ἐκ Βασιλείας ἐπι-
κρίαν, ὁρᾶσαι τε ἡδὴ αὐτῶν τὰ εὐπροσεν αὐτῷ πο-
λέμῳ κτωμένους, αὐτοὶ ἐναπειλημένοι μέσοι προχω-
ρήσαντες εὐθέως· καὶ παραλαβόντες αὐτὸν πανστρατιᾶ ἐλ-
θόντες, ἐστρατοπεδεύσαντο παρὰ τὴν Αἰεὶον ποταμόν· καὶ
ὁ Βασιλεὺς δὲ Μακεδονίας μέρος τῆς Ρωμαίων ἐπα-
γόμενος στρατίας· οἱ πλείους ὅτ' ἐν παρασκευαῖς ἦ-
σαν δὲ τὸ ταχέαν γεγενῆσθαι τὴν στρατείαν· μεταξὺ
Θεσσαλονίκης ὁ Ρεντίνης φρεσὶς τινὸς, ὁ παρὰ τῇ

Βόλβη λίμνη καίται ἐπὶ λόφῳ ἰδρυμένον, ἐσρατοπέ-
δουτεν ὅν χωρίῳ τινὶ τῆ Κρήτῃ προσαγορευμένῳ, ὅτι
στρατιὰ ἐκ Κρήτης αὐτὸ κατέκταν δι' αἰτίαν τινὰ ἐκ τῆς
ἀναστάντες. Εκείσε δὲ ἐσρατοπεδούμενῳ ἠγγέλλετο ὑπό
τινος δρόμῳ πρὸς τὴν ἀγγελίαν ὠρμημένῳ, ὡς περὶ τῆς Σερ-
μυλίων πόλιν, πάλαι μὲν ὀκισμένῳ, νυνὶ δὲ ὑπὸ τινος,
ὡς εἴοικε, πολέμου κατεσκαμμένῳ, μετὰ τὴν Περσικὴν καὶ
Ἀθῶν, ἐξήκοντα προσέχον νῆες Περσικαί, καὶ τὰ ἐκείσε χω-
ρία πορεύσιν ὁποδύαντες τὴν μέγαν δὲ δομείκον μετὰ κα-
λεσάμενος ὁ Βασιλεὺς, περὶ τῆς στρατιᾶς ἐπυθάνετο τῆς
ἐκεῖ ἐσρατοπεδούμενης, εἰ ἀρκῶσα πρὸς τὴν βαρβάρων
δοκοίη συμπλοκῇ. ὁ δ' ἐφασκεν, ἀκρεβῶς μὲν καὶ αὐτὸς
τὴν ἀρετὴν εἶδέναι. ὅτ' ἂν τὸ ἐγγὺς Θεσσαλονίκης ἦδη γε-
γενῆσθαι, πολὺ προσεργυνέειν αὐτῇ στρατιᾷ πορισμῶ τῇ
ἐπιτηδείων ἕνεκα παρήναι δὲ εἰς αὐτὰς βέλτιον δοκοίη, καὶ
ἔσαν παραλαβόντα στρατιάν, τὴν πρὸς Πέρσας φέρουσιν ἐχέ-
σθαι ὁδὸν ὡς αὐτὴ τὰ χεῖρα ἐκ τῆς παρακειμένων χωρίων συλ-
λέγοντος καὶ ἐτέραν ἀρκῶσαν πρὸς τὸ ἔργον. Επεὶ δὲ το μὲν
οὕτω ὁ Βασιλεὺς εὐθύς, καὶ τὴν πρὸς Πέρσας εἴχετο ὁδὸν ὁ δὲ,
ὡς μάλιστα ἐνὶ ὁδῷ, ὁξέως ἀθροίσας στρατιάν, συνέμιξε τῇ
Βασιλεῖ καὶ μὲν μέσσην ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ Πέρσαι ἐλπίζοντο
εἰσέρχονται χωρία. Ἐγνομένης αὐτοῖσι συμβολῆς, ἐπὶ πολὺ
μὲν ἀντέχον οἱ Πέρσαι ὅτ' ἂν τὸ δυσπρόσοδα εἶναι τὰ χω-
ρία, καὶ ὑλῶδῃ ἐφ' ἣν ἐγενένητο ἡ μάχη. ὅπερ οὐκ
ὀλίγον συνεβάλλετο στρατιᾷ τῇ Περσικῇ ἔση πείρῃ.
τέλος ὅτ' ἡ κράτος νικηθέντες διεφθάρησαν, οἱ μὲν ἀλόν-
τες ζῶντες, οἱ ὅτ' ἡ πείσονται παρὰ τὴν μάχην. ὅσοι ὅτ' ἡ
ἡλῶν ἡδυνήθησαν ἔσθ' ὅτ' ἡ ὑπεραίαν γενόμενοι πα-
ρὰ τὰς ναῦς τὰς αὐτὰς, τὰς μὲν λοιπὰς ἀπάσας ἐνέπρησαν
πυρρῇ. δύο ὅτ' ἡ πληρώσαντες (μόνοι ὅτ' ἡ τοσῶτοι ὑπελείποντο)
ἀνελθόντες ἐπ' οἴκῳ. Ρωμαίων ὅτ' ἡ καὶ τὴν μάχην, ἐπεισον μὲν
ὀλίγοι, τραυματίαι ὅτ' ἐγένοντο καὶ ἄνθρωποι καὶ ἵπποι
πλείστοι. Εκείθεν ὅτ' ὁ Βασιλεὺς εἰσελθὼν εἰς Θεσσαλονί-
κην, καὶ λίσαστο ἐκεῖ ἐφ' ἡκαναῖς ἡμέραις. Συργιάννης δὲ
ἀπὸ τῆς στρατοπέδου τῆς οἰκίαν ἐξ παραλαβὼν καὶ Σφραν-
τῶν, τελευτῶντες αὐτὸν ἐπαγόμενον τῆς οἰκίᾳ, εἰς ποτα-
μόν τινα καὶ τῆς αἰνῶν Γαλῶν ὠνομασμένον, καὶ μακρὰν
Θεσσαλονίκης ῥέοντα, ῥασιῶν ἡλθε χάραν καὶ παραφυ-
χῆς. Σφραντῆς δὲ αὐτὸν μόνον ἦδη ἀπαπειλημένον, καὶ
τὸ μὲν συλλαμβάνειν, καὶ μάλιστα ὅν ὁ χερὲς, (ἐδεδείκτο ὅτ'
μὴ αἰδήσεως γνομένης ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἀπόλλωνται
ἔσθ' ὅτ' ἀνέστη) ῥᾶσον ὅτ' ἡ ἀποκτείνειν, τὴν Βασιλέως πα-
ραιρέσεων ἀμνημονήσας, τοῖς τε αὐτῇ συνῶσι περὶ τῆς ἀ-
ποκτείνειν Συργιάννῳ κρύφα διαλεχθεὶς καὶ πείσας
(πρότερον ὅτ' ἡ δέκω ἐδένει τὴν βυλὴν κατὰ δὴλον ὡς πεποι-
νητός, ἀποκτείνεσσι τε αὐτὸν ἀγνοήσαντα καὶ ἐπιβυλὴν, καὶ
φύγοντες ἦσαν εἰς Θεσσαλονίκην. Βασιλεὺς ὅτ' ἐμέμψατο
μὲν Σφραντῆν τὴν μικροφυχίαν μάλλον ὅτ' ἡ βέλτερο δειμῶ.
τῷ ἀγαγεῖν ζῶντα Συργιάννῳ, ὅτ' ἀποκτείνειν. ἐπεὶ δὲ ἀ-
ναλῶσαι τὰ γεγεννημένα ἐκ ἐνὶ ὁδῷ, καὶ μὲν φόνον ἐλογίζετο
τῇ ἀνάγκῃ τῇ ἀπὸ τῶν πραγμάτων, αὐτὸν δὲ ἡμείβετο καὶ
τὰς συνῶτας, καὶ τε εὐφυχίας ἕνεκα καὶ τόλμης, καὶ τῆς σφᾶς
αὐτῆς προδύλοις κινδύοις ἐμβαλεῖν ὑπὲρ αὐτῶν καὶ Σφραν-
τῶν μὲν τῇ τῇ μεγάλῃ στρατοπεδάρχῃ τετίμνηκεν ἀξίᾳ.
προσόδῃς τε παρέχον ἐτησίως ἐκ χωρίων ἀναλόγως, καὶ
τὰς ἄλλας ἀπαντας ὡς ἕκαστοι. Κράτης δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο
πεπύοντα Συργιάννῳ, πέμψας μὲν ἡγάγον αὐτὸν εἰς τὸ
στρατοπέδον ἐμπνέοντα ἐπὶ ἀποθανόντα δὲ μὲν μικρὸν,
ἐθρῶνσέ τε ἐφ' ἡκανὸν ὡς ἄνδρα φίλον, καὶ ἔθαψε με-
γαλοπρεπῶς. πρεσβείαν δὲ εἰς Βασιλέα πέμψας, αὐτὸν

strametatur, in loco Cretensium ap-
pellato, quod illic e Creta insula, ne-
scio quam ob causam, pulsi milites ha-
bitaverant. Ibi a quodam curriculo ei
nuntius perfertur, prope urbem vestu-
stam Sermylionum, nunc bello, ut ap-
paret, subversam, inter * Pallenen,
& Atho Persas sexaginta navibus ap-
pulsos, agro vastitatem inferre. Advo-
cato igitur magno domestico, de præ-
senti copia percunctatur, num ad con-
figendum cum barbaris sufficiat. Ne-
gat ille explorare se nosse quanta sit:
nam quia Thessalonica jam appropin-
quarint, ob facilitatem comitatus fre-
quentes affluxisse. Hortabatur igitur
ut, si placeret, viam contra Persas ca-
pesseret, quod e locis adjacentibus bre-
vissimo tempore aliam manum, quanta
rei sufficeret, collecturus esset. Paret a-
ctutum imperator, in Persas viam mo-
litor. Domesticus quam potest celeriter
ad eum milites congregat: ac secun-
dum meridiem ubi in ea ipsa loca de-
venerunt, quæ Persæ depopulabantur,
commisso prælio hostes diu se defende-
runt: propterea quod ea regio propter
nemorum densitatem difficiles habebat
aditus: id quod Persis, cum essent
pedestres, non parum proderat. Tan-
dem vi summa victi, partim cecide-
runt, partim capti sunt. Quotquot
autem in silvas se abdere potuerunt,
postera luce ad naves suas reversi, re-
liquis inflammatis, duas compleve-
runt (tot enim de prædonibus il-
lis tantummodo restabant) ac domum
properarunt. Romanorum pauci de-
siderati; plurimi & milites, & e-
qui vulnerati. Idem imperator The-
ssalonicam ingressus, dies ibi com-
plures agitavit. Syrgiannes cum sex
de suo exercitu assumptis, & Sphran-
ze, quem & ipsum triginta comita-
bantur, ad fluvium quemdam non per-
ennem, Galycum vocabulo non pro-
cul a Thessalonica, animi levandi ac-
cessit. Sphranzes solum jam & interce-
ptum videns, eumque comprehendere,
haud esse facile (quod timeret,
ne si id in castris sentiretur, cum suis
sibi pereundum esset) trucidare autem
facillimum, imperatoris præceptionis
immemor, cum satellitibus de ne-
ce Syrgianni afferenda secreto collo-
quitur. Quibus persuasis (nondum e-
nim consilium suum cuiquam aperue-
rat,) hominem huiusmodi insidia-
rum prorsus ignarum interficiunt, &
Thessalonicam perfugiunt. Imperator
Sphranzen ut imbellem castigat: ma-
lebat enim vivum, & vinctum po-
tius ad se perducere, quam jugulari.
Sed quoniam facta infecta nequibant
fieri, & eadem rerum necessitudini ad-
scribens, ipsi, & ministris ejus ob
imperfectam animi fortitudinem, &
quod se periculis manifestis pro ipso
objecissent, gratiam rependit. At
Sphranzen quidem magni stratopedar-
chæ dignitate condecoravit, reditu-
que respondentes e certis locis in
annos singulos illi destinavit: cæte-
ros quoque, unumquemque pro per-
sona, & merito muneravit. Grales Syr-
giannem percussam, in castra adhuc
spirantem deportandum curavit. Pau-
lo post extinctum, diu ut amicum de-
flevit, & splendide funeravit, & mis-
sisque legatis, fœdus & societatem

* Ad oram
MS. τῆς Κα-
σανδρείας, id
est, quæ nūc
Cassandria
dicitur.

Edit. Paris.
pag. 279.

Edit. Paris.
pag. 280.

cum imperatore pepigit: & die altero, haud procul a Galyco humine cum eodem sermone collato, domum rediit. Urbes quotquot sub Syrgianne fuerant, eo casu veniam, & ἀμνησίαν ab imperatore consecutæ, ad illius auctoritatem, & obedientiam redierunt. Sub idem tempus etiam Ungrorum princeps, quem Latina lingua regem nominat, magno cum exercitu Cralem, quicum ei de finibus erat controversia, appetivit. Formidans Crales, ne se adversus illum tueri non posset, imperatorem subsidium per legatos rogavit. Qua petitione delectatus imperator delectu confecto, ingens, & animosum agmen confecit, eique auxilio misit. Ungriæ autem rex, cum in confiniis regni sui, ac Triballorum tenderet, priusquam in hostilem regionem irrueret, propter submissas Triballo ab imperatore copias (ut fama fuit) converso itinere domum rediit: quod utrum hac, an alia de causa fecerit, incertum mansit. Crales certe idcirco eum abiisse ratus, imperatori summas gratias egit: & duces exercitusque dignis donis humaniter donatos, domum lætabundus remisit. Imperator illius anni hyberna Thessalonica egit.

δὲς ἔδειτο πρὸς αὐτὸν εἰρηνικὰς καὶ συμμαχίας, καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν καὶ μακρὰν Θεσσαλονίκην παρὰ τὴν Γαλυκὸν ποταμὸν συγγενόμενοι τῷ Βασιλεῖ, ἀνεχώρησαν εἰς τὴν οἰκίαν. πόλεις δὲ ὅσαι πρότερον ἐγένοντο ὑπὸ Συργιάνην, πεσόντος αὐτῆς, συγγνώμῃ παραχομένῃ Βασιλέως καὶ ἀμνησίαν τῇ ἀποστασίας, πρὸς ἐχώρησαν ἐκείσιν πάλιν. Ὑπὸ δὲ τῆς αὐτῆς χρόνος ὁ τῷ Οὐγκρῶν ἄρχων, ὃν ῥῆγα καλεῖν οἶδον ἢ Λατίνων φωνῇ, στρατὸν μεγάλῃ ἐστράτευσεν ἐπὶ Κράλλῳ, περὶ γῆς ὅρων πρὸς αὐτὸν διενεχθεῖς· δείσας δὲ ὁ Κράλης μὴ ἀδυνάτος εἶναι ἀμυνέσθαι αὐτὸν, πρὸς Βεῖαν ὡς Βασιλέα πέμψας, ἤγειτο συμμαχίαν. ἡ δὲ Βεῖα δὲ Βασιλεὺς πρὸς τὴν πρὸς Βεῖαν, στρατὸν ἀπολεξάμενος πολλὴν τε καὶ ἀγαθὴν, ἐπεμψεν εἰς Κράλλῳ συμμαχίαν. ὁ ῥῆξ δὲ Οὐγκρίας, ἐπεὶ ἐγένετο ἐν μεθορίαις τῆς αὐτῆς καὶ Τριβαλῶν ἀρχῆς, πρὶν ἐς τὴν πολέμιαν ἐμβαλεῖν, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν. λόγος δὲ ὡς πυθόμενος ἐκ Βασιλέως ἦκεν συμμαχίαν ἀνεχώρησεν· εἴτε δὲ τοῦτ' ἐνεκα, εἴτε καὶ ἑτέρῃ τινός, ἔμεινεν ἐν ἀδύλῳ. Καὶ ὁ Κράλης δὲ τὴν αὐτῆς ἐνεκα αἰτίας οἰόμενος ἀναχωρηκέναι ῥῆγα, Βασιλεῖ τε ὡμολόγει χάριτας πολλὰς, καὶ τὰς στρατηγὰς ἅμα καὶ τὴν στρατὸν δώροις φιλοφρονησάμενος ἀξίως, χαίροντας ἀπέστειλεν εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ ὁ Βασιλεὺς τὸ ἔτος ἐκείνου διεχέμασεν ἐν Θεσσαλονίκῃ.

C A P U T XXVI.

Factione duorum principum regina, Michaelis prima conjux, regno pellitur, Alexander Stranzimeri filius rex creatus, cum Mæsis, & Scythis auxiliariis urbes imperatori deditas recuperat. Protostator præfectus Mesembriam mittitur, Persæ Nicomediam obsessuri, imperatoris adventu audito domum refugiunt. In Mæsiā irruptio. Mæsorū ignavia. Pax ea conditione fit, ut Romani pro recipienda Anchialo Diampolin Mæso reddant.

Ad orā MS. ascriptum est; ταῦτα πρὸ τῆς εἰρημείων πρὸς Συργιάνην συνίστη, id est: Hæc prius acciderunt quam quæ de Syrgianne supra memorata sūt. quod ita videtur ex lib. 9. & 10. Nicephori Gregoræ. In Græco, Streantzimero.

INEUNTE vere, Byzantio accipiuntur litteræ, duos Mæsorū dynastas, Raxinam protovestiarium, & Philippum logothetam, reginam suam, defuncti Michaelis uxorem, & Cralis Stephani materteram, regno per seditionem expulisse: quæ cum liberis ad Cralem sororis suæ filium se contulit. Illi & aliis Mæsorū principibus in suam sententiam adductis, Alexandrum Stranzimero, & Michaelis sorore natum, regem sibi legunt. Is simul ac regnum inivit, quidquid erat in Mæsia copiarum adjuncto præterea Scytharum non exiguo numero, contra civitates, quæ se imperatori tradiderant, eduxit; ac præter Mesembriam alias armis, alias deditione occupavit. Hæc ut ad imperatorem perlata sunt, Thessalonica minime hærendum censens, Byzantium discessit. Principio protostatorem Synadenum Mesembriam pro præfecto mittit: timens ne & Mesembriani, dum exercitus cogitur, deficerent. Copias Byzantium congregari iussit, & ipse ut in Mæsos pugnaturus se comparabat. In ipso belli apparatu fit certior, Persarum copias ad Nicomediam adoriendam paratas esse. Quæ urbs manu, & armis inexpugnabilis, mœniumque firmissimorum ambitu, & reliqua ipsius loci natura munitissima, frumento & cætero commeatu haud

AMA δὲ ἡ ἐκ ἀρχομένην γράμματα ἦκε Βασιλεῖ ἐκ Βυζαντίου ἀγγέλλοντα, ὡς δύο τῷ παρὰ Μυστοῖς δυνατῷ, Ραξίνας ὁ πρωτοβεστάρειος, καὶ Φίλιππος ὁ λογοθέτης, πρὸς τὴν βασιλεύσαν αὐτῷ τῇ Μιχαὴλ γαμετῇ, δείαν ἔσαν Κράλη τῷ Στεφάνῳ, ὁμοστασίαντες ἐξήλασαν τὴν ἀρχῆς καὶ αὐτὴ μὲν φύγῃσιν ἅμα τέκνοις, πρὸς Κράλλῳ τὴν ἀδελφιδουὴν ἦκει. ἐκείνοι δὲ ἅμα ὡς τῆς ἄλλης πείσαντες δυνατῆς τῇ Μυστῶν, τὴν ἀδελφιδουὴν τῇ προβεβασιλευκότῃ Μιχαὴλ, Ἀλέξανδρον τὸν Στρεαντζιμήρη ἀπέδειξαν Βασιλέα αὐτῷ. ὅς ἅμα τῷ ἐγκρατὴς γενέσθαι τὴν ἀρχῆς, τὴν τε στρατὸν ὅσην ἦν Μυστοῖς παραλαβὼν, καὶ ἐκ Σκυθῶν κατασυμμαχίαν ἐκ ὀλίγων, τὴν πρότερον ἐπεστράτευσε πόλεσι προχωρησάσας Βασιλεῖ καὶ πλὴν Μεσημβρίας, τὰ μὲν, τῶν ἄλλων τοῖς ὅπλοις, τὰ δὲ παρεστήσατο ὁμολογία. Τοιαῦτα δὲ πυθόμενος Βασιλεῖ, ἐκείνῳ ἀνεκτὸν ἐδόκει μένειν ἐν Θεσσαλονίκῃ· ἀλλ' ἄρας ἐκείθεν, εἰς Βυζάντιον ἀφικνεῖται. καὶ πρῶτον μὲν Συναδανὸν τὸν πρωτοστράτορα εἰς Μεσημβρίαν ἄρχοντα ἐκπέμπει· δείσας μὴ καὶ Μεσημβριανοὶ ἄλλως ἢ ἡ στρατὸν ἀποσταῖν παρασκευασθῇ. ἐκείνῳ τε εἰς Βυζάντιον ἀθροίζεσθαι τὴν στρατὸν καὶ αὐτὸς παρασκευάζετο ὡς τοῖς Μυστοῖς πολέμῳ. μετὰ δὲ παρασκευαζομένην, ἡγγέλλετο ἐκ τῆς ἑω, ὡς στρατὸν Περσῶν εἶναι παρεσκευασμένον ἐπὶ δεσφαι Νικομηδεῦσι. Νικομήδεια δὲ, ὅπλοις μὲν ἀνάλωτος καὶ βίβρα χειρῶν, τειχῶν τε καρτερωτάτων περιβολῇ, καὶ

τῇ ἄλλῃ τὴν πόλιν φύσει ὀχυρότητα ἔχουσα· ἐ-
 δεδίει δὲ ἐνδεῖαν τὴν ἐκ τῆς σίτης. ὁ δὲ καὶ οἱ βάρβαροι συνι-
 δόντες, τὰ τειχῶν μὲν ἡμέλει ὡς ἀναλώτων ἐσομένων ἐκ
 τειχομαχίας τὴν παρόδον δὲ ἐσπένδαζον κρατῆσαι, δι' ἧς ἐτρέ-
 φετο ἡ πόλις. ὁ Βασιλεὺς δὲ ὁμοίως οὐ, τι δεινοῦνται οἱ
 βάρβαροι σαφῶς εἰδὼς, δὲ ἀπεδῆς ἀπάσης ἑοφλῶ παρέ-
 χειν Νικομηδεῦσιν ἐπιόντων τὰ βαρβάρων ἐποιεῖτο. ὡς εἰ-
 ῖτο παρὲν, ῥᾶ σὰ δὲ λοιπὴν οἰσόντων πολιορκίαν. καὶ τότε
 ἔν πυθόμηνος ἐστρατοπεδεῦσθαι τὰς βαρβάρους παρ' αὐτῶν,
 τὴν μὲν καὶ τὴν Μυσῶν ἡμέλει εἰσβολῆς εὐχόμενον δὲ ἔξαρτυσά-
 μηνος ἐκ τε τειχέων καὶ φορτίων νεῶν ἐτέρων, στρατιάν τε
 ἐνθέμηνος καὶ σίτον, ἐπλεῖ ἐπὶ Νικομήδειαν. ὡρὶν δὲ κατὰ-
 ραι, οἱ βάρβαροι αἰδοῦμενοι, σκηνὰς ἀναλαβόντες, ὁ δὲ
 ἄλλῳ ὑποσκόδῳ, ἀνεχώρουσιν εἰς τὴν οἰκίαν, δέισαντες δὲ
 Βασιλέως ἐφοδόν. Ορχάνης δὲ αὐτῶν ὁ σαφ' ἀπὸς ἔτι εἰ
 παρῶν. ὑπόβασιν δὲ ποιησάμενος ὁ Βασιλεὺς καὶ Νικο-
 μηδεῶς λόγοις τε καὶ ἄλλαις φιλοφροσυναῖς ἐπιρρώσας,
 τὸν τε σίτον παραχῶν, ὑλίστατο ἐκεῖ ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις.
 ἅμα δὲ ἔφει δὲ τειχῶν παντὶ τῷ εὐχόμενον ἐπ' ἀνέπλεον εἰς
 Κωνσταντίνου. ὁ δὲ δειφάσας ἐν αὐτῇ ἡμέρᾳ εἰ πολλὰς,
 ἐπεὶ καὶ ἡ στρατιὰ πᾶσα ἦδη παρῶν, καὶ ὅσα εἰδεῖ ἐπεπόρε-
 σο, ἄρας ἐκ Βυζαντίου, εἰ πολλὰς ὑπερον ἡμέραις ἐσέ-
 βαλεν εἰς τὴν Μυσίαν, καὶ ἐδήλωσε τινὰ αὐτῆς ὑπερβάς
 τε τὸν Αἰμόν, τὰ μὲν ἄλλα πολίσματα ὅσα ἔτι καὶ ὡρὶν
 ῥονέχων, παρεστήσατο ὁμολογίᾳ πάλιν. Αἰχίαλος δὲ
 ἔτι ἐφραρεῖτο παρὰ τῶν Μυσῶν. Αλέξανδρος δὲ ὁ τῶν
 Μυσῶν Βασιλεὺς, αἰδοῦμενος δὲ Βασιλέως εἰσβολῶν,
 ἐβοήθει κατατάχος πανστρατῖα ἄγων τὰς Μυσέας. καὶ ἐλ-
 θὼν ἐστρατοπεδεῦσατο παρὰ τὸ Λετὸν, εἰ πολὺ ἀπέχων
 Βασιλέως, παρὰ τὸ Ρωτόκασρον ἐστρατοπεδεῦμενον. πλὴν
 ὅτι σενήτις καὶ ὑπόκροτος δίοδος τὰ στρατεύματα ἀμφοτέρω
 διεῖργεν. ὡς φθάσας ὁ Αλέξανδρος, ἐφραρει πεζῶν ἐ-
 πισήσας στρατιάν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο Αλέξαν-
 δρον ἐγγὺς ἐστρατοπεδεῦσθαι, ἐς τὴν ὑπεραίαν ἅμα ἔφει
 κέλευσεν ὀπλιζέσθαι τὴν στρατιάν. ὁ ἐπειδὴ ἦσαν ὀπλισ-
 μένοι, παραλαβὼν αὐτὰς ὡς μάχην παρατεταγμένους,
 ἐγγὺς τὴν δίοδον ἦλθεν, ἢ παρὰ Αλέξανδρον ἐφραρεῖτο.
 καὶ πρὸς αὐτὸν ὡς ἐς μάχην τὰς Μυσέας. ὡρὶν δὲ αὐτῶν
 τῶν στρατοπέδων ἐκ ἐνὶ τῷ δὲ τῶν δίοδον ἦσαν τρα-
 χεῖαν καὶ σενῶν καὶ φρεμμένῳ ὑπ' αὐτῶν. διημερεύσας
 δὲ ἐκεῖ ἐν ὀπλοῖς, ἐπεὶ εἰδὲς ἀντεπεξέρχεται, εἰς τὸ οἰκίον
 στρατόπεδον πάλιν ἐπανῆλθε. καὶ ὑπερον ἡμέραις εἰ πολ-
 λαῖς, πάλιν ἦκεν ἄγων ὀπλισμένους τὴν στρατιάν ἐπὶ
 τὴν μάχην, καὶ διημερεύσας ὡς πρὶν καὶ πρότερον πρὸς τὴν σενῶν
 τὰς εἰσβολὰς. Μυσοὶ δὲ ὡς ἔπος ἐτόλμησαν εἰς τὴν εὐρυχω-
 ρίαν ἐξελθόντες ἐκ τῆς ἰσχυρῆς ἀγωνίσασθαι πρὸς Βασιλέα.
 ὁ δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ οἰκίον πάλιν ἐπανέστρεψε κατα-
 πλήξας τὴν τὸλμην τὰς βαρβάρους. Αλέξανδρος δὲ ὁρῶν ἦδη
 ἀδυνάτος ὢν ἐκ παρατάξεως ἀντιστῆναι Βασιλεῖ, ὡρὶν
 βεῖαν πέμψας διελέγετο περὶ εἰρήνης. ἡξίεσθε ἔχοντας
 ἐκάτερον ἄνεχσι, πολέμῳ ὑποχέσθαι. Βασιλεὺς δὲ,
 ὡς πολέμῳ ἐφασκεν αὐτὸς ἄρξαι, ὡς ὑποσχεσθαι τινὰ
 τῶν Μυσοῖς δειφρόντων. ἀλλ' ἀδίκῃ μὲν ὑπ' αὐτῶν πο-
 λέμῳ ὑπαρχόντων, ἀμυνέσθαι τε ἀναγκαίως, καὶ τὰ ὑπ'
 αὐτῷ ἀφρημένα ἀνασώζεσθαι. ἀποσπερῆσθαι δὲ ἔτι Αἰχία-
 λου. ὡς εἰ ἀπολήφεται, ἀπονδὰς θέσθαι ἐτοιμος εἶναι πρὸς
 αὐτὸς εἰρηνικὰς. καίτοι γε ἐχρῆν εἰ φιλόνηκος ἦν καὶ ἀπαρά-
 νητος πρὸς τὰς ἀντιδόσεις, πᾶσαν ἐπιδείξασθαι ἀπεδῆν,
 ὡς ὁ αὐτὸς ἐκ τῶν αὐτοῖς διαφερόντων τινὰ κτήσασθαι πολέ-
 μῳ, διὰ δὲ τὸ τὰ στρατεύματα ἀμφοτέρω τῆς αὐτῆς ἔχουσθαι
 Pars I.

abundabat. Quo perspecto barbari mu-
 ris desperatis vias nitebantur obsidere,
 quibus cibaria in urbem importaban-
 tur. Imperator exploratum habens,
 quid illi conarentur, omnimodis vi-
 cissim laborabat, ut premente barba-
 ro Nicomediensibus alimenta submit-
 teret: quibus suppeditantibus, dein-
 ceptus eos obsidionem commodissime
 toleraturos confidebat. Cum itaque
 didicisset hostes prope urbem castra
 constituisse, expeditione in Mæfos o-
 missa, classeeque ex triremibus & o-
 nerariis adornata, & militibus, com-
 meatuque impositis, Nicomediam sol-
 vit. Sed antequam portum subiret,
 barbari ejus adventu cognito præ for-
 midine correptis tentoriis & impedi-
 mentis, Orchane eorum duce nondum
 præsentē, in sedes suas reverterunt.
 Exscendens imperator Nicomedienses
 tum alloquio, tum omni genere hu-
 manitatis confirmavit, & commeatu
 eos impertivit, mansitque apud eos bi-
 dium. Die tertio in ipso lucis primor-
 dio Constantinopolin cum tota classe
 remeavit: unde diebus haud ita mul-
 tis, exercitu jam præsentē, & neces-
 sariis instructus omnibus, in Mæsiā
 irrupit, ac loca quædam devastavit:
 Hæmumque prætergressus, alia qui-
 dem oppidula, quæ prius habuerat per-
 ditionem recepit; Anchialum au-
 tem adhuc Mæsi præfidiarii tuebantur.
 Alexander siquidem Mæsorum rex im-
 peratoris impressionem sentiens, cum
 exercitu quantus erat ad arcendum ac-
 currit, juxtaque Aetum, non procul ab
 imperatore, qui apud Rhosocastrum
 tendebat, castra locat, angusto quodam
 & aspero transitu ambos exercitus diri-
 mēte: quem Alexander peditibus a-
 liquot ibi dispositis custodire occupa-
 rat. Imperator Alexandrum in vicino
 castrametari intelligens, postridie di-
 luculo suos capere arma jussit. Arma-
 tos deinde veluti pugnatos, & per
 acies digestos, ad transitum illum de-
 duxit, ac Mæfos ad manum conferen-
 dam provocavit. Nam quia transitus
 ille salebrosus & arctus erat, & ab ip-
 sis servabatur, in castra irrumpere com-
 mode nequibat. Toto igitur die ibi
 transacto, quia nemo hostium contra
 exhibat, in sua castra pedem retulit: pau-
 cisque diebus instructis ad prælium mi-
 litibus rediit, ac eodem modo ad in-
 troitum angustiarum die quam longa
 est constitit, cum Mæsi nec tum qui-
 dem in planitiem se dare foras, & æquo
 campo laceffere Martem auderent.
 Imperator itaque perterrefactis auda-
 cia sua barbaris, ut antea, castra
 subiit. Alexander cernens, si acie con-
 grederetur, fore imparem, per lega-
 tos oravit, ut facta pace, sua uter-
 que retineret. Respondit imperator,
 neque se priorem arma movisse: ne-
 que quidquam Mæsis abstulisse: ve-
 rum ab ipsis prius laceffitum, compelli
 resistere & ablata recuperare. Insu-
 per Anchialum sibi eripi, qua reddi-
 ta, pacem fœdere firmaturum. Atqui
 oportuisse, si in rebus suis pertinax &
 implacabilis esset, nervos omnes ad
 par pari referendum intendere, & ar-
 mis sibi vicissim quædam de illorum
 rebus vindicare. Quoniam vero utri-
 que eamdem religionis sanctitatem col-
 lant, & pax cuilibet bello præpon-

deret, ipsam se bello huic antepone: modo sua sibi restituantur. At Alexander, nec se iniuste agere: Anchialum enim, cæteraque oppidula, quæ adempta sibi quereretur, non Romanis potius quam Mæsis deberi: nam regibus antecedentibus per diu subdita fuisse. Idcirco imperatorem esse injurium, qui præter ea quæ abstulerit, etiam Anchialum postulet. Tum imperator, injustitiæ non imponendum nomen justitiæ: neque quia ad tempus alios spoliaverint, ideo existimandum licere perpetuo spoliare. Has urbes non solum ex antiquo tempore Romanorum ditione contineri; sed etiam complures earum ab ipsis esse conditas, deductasque colonias. Mæsos vix heri & nudius tertius ea sub imperium suum redegissee, a regno Sphenthilabi sororis suæ mariti videlicet, * dum Romanis cum Persis, & Catalanis bellum esset, qui rex Romanos vehementer afflixerit: propter quem hæc ipsis tum extorquere non potuerint. Nunc se citra cujusquam injuriam & sua tenere, & quæ suis desunt repetere: quæ, si pacem cupiat, restituat: si minus, se ea non posse relinquere, moturumque omnem lapidem, uti principatum tueatur atque conservet. Alexander (castris erant propinqui, & per minimum intervallum responsabant) non oportere dixit quemquam de imperio litigantem demonstrationibus, & probabilibus conclusionibus, sed ferro, & manu fortiore de jure statuere: quibus cum ipse nunc plus satis polleat, de imperiorum finibus secure differat: Se porro & Anchialo non gravate cessarum fuisse, ni ea res & sibi, & exercitui magnæ timiditatis reprehensione pareret. Nam si præter hoc, quod resistere, & acie contra certare quamquam semel iterumque ab ipsis accedentibus provocati, non fuissent ausi, etiam Anchialo absque compensatione cederent, apertissime omnibus mortalibus se se victos ostensuros. Verumtamen pro tegumento quodam dedecoris sui, si velit, traditurum Anchialum, & Diampolin recepturum; quamvis certissimo sciat, se, ut est in proverbio, aurea æreis permutare. Ita futurum, ut & imperator habeat quod petit: & ipse probri expertus sit, cum æqualia pro æqualibus possidere videbitur. Imperator, quoniam orationem non inhumanam, & admittendam censebat; & quia Anchialus Diampoli præstat, quantum dici non potest: deinde quia si quid etiam pacis gratia de suo jure remitteret, non id sibi vicio datum iri opinabatur: cum præsertim & commeatu exercitum defecisset, & luculenta penuria in castris laboraretur, militesque aut cum hoste committeri, aut reduci obsecrarent; ut & ipse misericordia impulsus, multis missione daret, legationi locum reliquit, pacemque in has condiciones fecit: Ut Romanis & Mæsis fœdus esset, ac nihil vicissim injuriarum inferrent: Illi Anchialum reciperent, & pro ea Diampolin reponerent: ac de cætero utrique suum sibi habentes, pacem, concordiamque colerent. His legibus fœdus inter reges sexdecim Kalendas Sextiles junctum est, cum uterque & urbi, & sacramento pro se recipiendis vicarios dedisset.

* Sub Andronico seniore de quo bello Gregoras in 7. obit autē Sphenthilabus, qui Sphenthilabus, eodem anno, quo in juniorem Andronicū anathema pronuntiatum est.

Edit. Paris.
pag. 283.

θησκείας· ἄλλως δ' ὅτι καὶ ἡ εἰρήνη παντὸς πολέμου εἶναι δοκεῖ αἰρετωτέρα, μᾶλλον αὐτὴν αἰρεῖσθαι εἰ τὰ οἰκεῖα μόνον ὑπολήφεται. Ἀλέξανδρος δὲ ἰχυρίζετο ἀδικεῖν καὶ αὐτὸς. Ἀγχιάλον τε καὶ τὰ ἄλλα πολίσματα, ἃ ὡς ἀφρημένος, ὁ Ρωμαίοις προσήκειν μᾶλλον ἢ Μουσίοις. τοῖς γὰρ παρὰ αὐτὰ βασιλευσέσιν, ἐξ ἱκανοῦ εἶναι ὑποχρεῖται τοῦ χρόνου. Διὸ καὶ μᾶλλον Βασιλέως ἀδικεῖν πρὸς τοὺς ἀφρημένους ἀπαιτεῖντα καὶ Ἀγχιάλον. Βασιλέως δὲ ὑποκρινάμενα μὴ δεῖν τὴν ἀδικίαν ἐν δικαιοματός ποιῆσθαι λόγῳ, μηδὲ ὅτι ἐπὶ χρόνον ἀπεσέρισαν, οἶσθαι διὰ τὸ το δίκαιον εἶναι καὶ δίκαιως ὑποσχεῖν. τὰς δὲ τοιαύτας πόλεις ὁ μόνον ἀνάσσει ἐν παλαιῇ ὑπηκόῳ Ρωμαίοις εἶναι, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τὰς πλείους ὑπὸ αὐτῶν τε ἐκτίσθαι καὶ κατοικῆσαι ἀποικίας πεπομπούτων· ἔγωγε δὲ χθὲς καὶ παρὼν ὑφ' ἑαυτὸς πεποιῆσθαι Μουσῶν ἐκ τῆ Σφεντιδάβης τῆ Βασιλέως χρόνων, ὃς ὡς αὐτὸς ἀδελφῶν γεγαμνηκός, τὴν πρὸς Κατελάνους καὶ Πέρσας τοῖς Ρωμαίοις πολέμῳ κεκινημένῳ· ὃς πλείους δὴ ἐκάκωσε τὰ πράγματα αὐτοῖς, δι' ὃν καὶ ταῦτα ἀνασώσασθαι ἠδυνήθησαν ἐξ αὐτῶν. νυνὶ τε αὐτὸν ἀδικεῖν εἶδεν, ἀλλὰ τὰ τε ὄντα ἔχειν, καὶ τὰ ἐλπίοντα ἀπαιτεῖν, ἃ εἰ μὴ εἰρήνης ἐπιθυμοῖν ὑποδιδόσθαι. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' αὐτὸν γε μὴ δυνάσθαι προῖσθαι. Ἐποφύῃ παντὶ πειράσασθαι θάσσωσιν τὸ ἀρχῶν, ὁ Ἀλέξανδρος (ἐπεὶ ἐγγὺς ἐστρατοπεδοῦντο ἀλλήλων καὶ δι' ἐλαχίστην τὰς ὑποκρίσεις ἐποιεῖντο,) ἐκ ἐφασκε δεῖν περὶ ἀρχῆς τινα διαλεγόμενον ὑποδείξασθαι καὶ λόγοις πιθανοῖς, ἀλλ' ὅπλοις καὶ χειρὶ βεβαιωτέρῳ τὰ δίκαια βραβεύειν. οἷς καὶ αὐτὸν ἐκ τῶν ὑπερέχοντος χάμῃ οὐκ ἔχον, περὶ γῆς ὅρων διαλέγεσθαι ἀσφαλῶς. Ἐγὼ δὲ παραχάρησα ἂν ὁ Ἀγχιάλος ἐκ τῶν ῥάσας, εἰ μὴ πολλὴν ἐμοὶ τε καὶ στρατιᾷ τὴν ἀτολμίαν καὶ τὴν μέμφιν ἐπὶ γέ. πρὸς δὲ τῶν μὴ ἀντιστῆναι τολμήσαι μὴ δὲ ἐκ παρατάξεως θάλασσαν ὑμῖν, καίτοι γε ἅπαρ καὶ οἷς πρώτοις ἐπελθοῦσιν, εἰ καὶ Ἀγχιάλος ἐπ' ἐδεμίαν παραχαρήσομεν ἀντιδόσει, σαφέσταται δὲ ἐν πᾶσιν ἀνδράποιοις ὁμολογήσομεν τὴν ἡττάν. ἀλλὰ τίνος ἕνεκα αἰχμῆς προκαλύμματος εἰ βέλοιο Διάμπολιν ὑποδόντα, τὴν Ἀγχιάλον ὑπολαμβάνειν. πάντως δὲ εἶδεναι ἀκρίβως, ὡς, ὅφρασι, χάλκεα χρυσεῖων ἀνταλλάττεται. τῶν δὲ γενομένου, αὐτὸν τε ἔχειν ἃ συμβήσεται αἰτεῖ καὶ αὐτὸν αἰχμῆς ἀπηνθᾶσθαι, ἵσ' ἀντ' ἴσων δοκοῦντα ἔχειν. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἐδόκουν οἱ λόγοι προσήκειν τε εἶναι καὶ ἄξιοι παραδέχεσθαι, τῶν μὲν Ἀγχιάλου, Διαμπολέως καὶ ὅσον εἰπεῖν θάλασσαν. τὸ δ' εἶτι καὶ παρόμοιο τῆς εἰρήνης ἕνεκα, ἐδεμίαν αὐτῶν μέμφιν ἂν οἰκτεῖς ἐπαγαγεῖν. ἄλλως τε καὶ σιτίων τῇ στρατιᾷ ἐπιλιπόντων, καὶ ἐνδείας ὕψους ἡδὴ λαμπρᾶς τῇ στρατοπέδῳ καὶ δεομένων ἢ θάλασσαν ἵσθαι πρὸς τὰς πολεμίας, ἢ ἀναχαρεῖν, ὥστε ὁ αὐτὸν τὴν ἐνδειαν σωρῶντα πολλοῖς τὴν ἐς τὰ οἰκεῖα ἐπιτρέψαι ἀναχάρησιν, προσεδέξατο τε τὴν πρεσβείαν, καὶ ἐγένοντο αἱ συνθήκαι ἐπὶ τούτοις. ὥστε Ρωμαῖοι καὶ Μουσῶν ποιήσασθαι σπονδὰς, καὶ μηδὲν ἀλλήλους ἀδικεῖν. ἀλλ' Ἀγχιάλον μὲν ὑπολαβεῖν Ρωμαῖοις· ἀποδοῦναι δὲ Διάμπολιν, καὶ τοῦ λοιποῦ εἰρήνην ἄγειν, ἔχοντας ἃ ἔχουσιν ἐκατέρως. Τοιαῦται μὲν ἀμφοτέροις τοῖς Βασιλεῦσιν ἐγγέλωντο αἱ σπονδαὶ ἐβδόμῃ καὶ δεκάτῃ μὴν Ἰελία ἱσαμένῃ. καὶ οἱ ἀποληφόμενοι τὰς πόλεις καὶ τὰς ὁρὰς παρῆσαν ἐκατέρωσιν παρ' ἀλλήλων.

CAPUT XXVII.

Scythæ veniunt Alexandro contra patrum suppetias, quos per fraudem in imperatorem immittit; quibuscum, & una cum Mæsis prælio acerrimo contenditur. Mæsis prælio acerrimo contenditur. Mæsi superiores sunt. Alexander fœdus & filiam imperatoris filio suo uxorem petit. Differtur affinitas, fœdus patrat. Comprandetur, & a Mæsis Romani egregie prædicantur.

ΤΗΣ αὐτῆς δὲ νυκτὸς καὶ τὸ ἑμὲλλον εἰς τὴν ὕστεραίαν τελεσθῆσθαι οἱ ὅρκοι ἦκον πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον καὶ συμμαχίαν στρατιὰ ὑπὸ Σκυθῶν. ὡς δὲ δὴ αὐτὸς προσκεκλημένος ἐπὶ Μπελαούρου τὸν θεῖον, ὃς διασπασίας πρὸς αὐτὸν καὶ μέρος τῆς ἀρχῆς παρασπασάμενος, λυπηρὸς ὡς, καὶ κακῶς ποιεῖν τὸ χῶρον, νομίσας δὲ εἰς θεὸν χηρῆσθαι τῷ καιρῷ, εἰ τὰς ἐξαπατήσας ἐπαγάγοι βασιλεῖ, τὸ θεῖον ἔλεγον αὐτοῖς ἐγγὺς παρῆναι. ὃ δὲ πρὶν αἰδέσθαι ἐπελθεῖν. ἐκείνον δὲ μηδὲν εἰδότες τῷ γεγεννημένων προθύμως καταστῆναι εἰς τὸ πόλεμον εἰκός. τὰς δὲ γενομένας, ἐκείνον τε διαφθαρήσθαι ῥᾶτα κρατηθέντα ὑφ' ἡμῶν, ὄντων πολλὰ πλῃσιόνων, καὶ ἡμᾶς πόνων ἀπαλλάξθαι μακρὰν ἀνύειν μέλλοντας ὁδόν. καὶ ἐπειτὴ γε τὰς βαρβάρους μὴ σιωδόντας τὸ ἀπᾶν. βασιλεῖ δὲ καὶ ἀνὴρ ἐπὶ ἡλθον εἰπερ ἔγνωσαν, διὰ τὰς ὁρκας καὶ τὰς ἀποστάς ἃς ἦσαν νεωστὶ πρὸς αὐτὸν πεποιημένοι. ἅμα δὲ ὁρῶντες ὅπλασι ἄμφοι, ἐχώρουν δὲ τῷ σεναῶν ἐπὶ Ῥωμαῖς αἰδόμενοι καὶ οἱ βασιλέως σκοποὶ (αὐτοῖσι δὲ ἦσαν τεταγμένοι, ἀπὸ γὰρ ἡλθον τὸ ἐφοδοῦν κατὰ τάχος. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκέλευεν ὅπλίζεσθαι τὴν στρατιάν. ἐπεὶ δὲ ὅπλίσαντο, ἐξῆσαν τεταγμένοι κατὰ φάλαγγας ἐξ ἑσας πρὸς τὴν δέκα. ἦρχε δὲ τὰ μὲν δεξιὰ κέρως ὁ πρωτοστράτωρ, τὰ δὲ ἀριστερὰ Τζαμπλάκων ὁ μέγας παπίας. τὸ μέσον δὲ αὐτὸς ἐπέχον ὁ βασιλεὺς. ἐξ δὲ φάλαγγες τὸ μέτωπον ἐπλήρην ἅπαν καὶ μετ' αὐτὰς ἦσαν αἱ δέκα τεταγμέναι ὡς ἑκαστοὶ μὲν τὴν στρατηγῶν. βασιλεὺς δὲ ὡς αὐτὸς μὲν ὑπατιμένος ὡς πολὺ τῆς στρατιᾶς δὲ τὴν τὴν σιωδὴν ἐλπίδα ἐπιτρέψας οἱ καὶ ἀναχωρεῖν. ὁμοῦ δὲ πρὸς μόνους τὰς Μυσῆς τὸ ἀγῶνα ἔσεσθαι νομίζων, ἐπὶ τὰς θάρρων αὐτοῖς. ἀπὸ τῶν δὲ ἠκέτο σάλπιγγι καὶ ἡχῶσα Σκυθική. ἡχεῖ δὲ κατὰ τὰς αἰῶνας, ἀλλ' ἀγρίον τι καὶ ἀπὸ ἡχῆς, ὁποῖον ἰκανὸν εἶναι τὰς βαρβάρους ἐρεθίζειν πρὸς θυμὸν. διὸ καὶ γνώριμος ἐστὶ καὶ πόρρωθεν ἀκρομένη. νομίσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι Σκύθας εἶναι, (καὶ δὲ δὴ ἀνὴρ ἐτεχνέειναι τὰς ἀποστάς πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ τὰς πέραν Ἰσθμὸς Γέτας, οἱ ὁμοσκόλοι τοῖς Σκύθαις ὡς τὰ πολλὰ εἰσὶν ἰσποτοζόται, κατὰ συμμαχίαν παρόντας πρὸς ἐκπληξιν τῇ Σκυθικῇ καὶ σάλπιγγι χηρῆσαι, οἷς θάρρους τὰ Ἀλέξανδρον προθύμως πρὸς τὸν πόλεμον χωρεῖν, ἀντεπίνει καὶ αὐτὸς θάρρων. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἀλλήλων ἦσαν ὅσον ὁρᾶσθαι, ὃ, τὸ ἥλιος τὸν ὀρίζοντα ὑπερβάς, ἐνεργεστέρην τὴν ὄψιν τὴν δυνάμειν παρῆχε, τότε ἡδὴ κατὰ φάλαγγας Σκυθική εἶναι ἢ ἐπὶ τῶν στρατιᾶν. καὶ γὰρ ἦσαν τεταγμένοι μὲν τῷ Μυσῶν, ἀλλ' ἰδίαν αὐτοῖς ἐπέχον τάξιν. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἦσαν ὅσον ἐμβαλεῖν, οἱ Σκύθαι τὸ μὲν βασιλεῖα μετὰ τῷ προτάκτων παρεξέκλιναν. ἐπὶ δὲ τὰς ἐπιτάκτας ἐχώρου. καὶ ἐτρέψαντο ἀντιχόντας ἐπ' ὀλίγον. καὶ τὴν δὲ ὁδὸν ἐποίησαντο ἄλλοι Ῥωσοκάστρι. ἐκεῖ δὲ συσφέντες οἱ Ῥωμαῖοι, ἡμῶν τὰς βαρβάρους ἐξῶ τῷ τειχῶν. βασιλεὺς δὲ ἅμα ταῖς προτεταγμέναις ἐξ φάλαγγος, καὶ τοὶ τῷ ὀπίσω τετραμμένων εἰς θυγῶν, οὐδὲν μᾶλλον ὑπεχώρησε. ἀλλ' ἔτι κατεν-

Paris I.

EA porro nocte, cui dies iurisdictionis illuxit, Scythæ Alexandro suppetias venerunt, contra patrum Belaurum ab eo invitati, qui seditione concitata, parteque regni ad se avulsa, & reliqua divexanda importunus erat. Existimans autem se ista commoditate opportune usurum, si eos fallacia quadam in imperatorem immitteret, patrum prope adesse dixit, & eum improvise aggrediendum: quem rei totius ignarum, acriter pugnaturum sit verisimile; sed a multo pluribus facillime superatum, & interfectum iri: & ita ipsos a labore longi itineris adhuc emetiendi fore liberos. Isto modo barbaris fucum fecit: nam si scissent, propter fœdus recenter cum imperatore initum, numquam in eum se intulissent. Die igitur exoriente, armis induti, angusto calle in Romanos procedunt. Speculatores ibi collocati celeriter hostium adventum in castra nuntiant. Imperator arma expedire jubet, & cum sedecim dispositis phalangibus occurrit. Dextrum cornu protostrator: Zamplaco magnus papias sinistrum tenebat: medio agmine imperator ipse emicabat. Senæ phalanges frontem totam implebant: post eas reliquæ decem, singulæ cum ducibus suis erant dispositæ. Imperator vero delusum se ideo dolebat, quod bonæ parti militum propter spem fœderis missionem concesserat. Verumtamen cum solis Mæsis sibi pugnandum ratus, fidenter in eos gradiebatur. Et ecce dum incidunt, tubam Scythicam exaudiunt, quæ non instar aliarum tubarum, sed horridum quiddam, & absonum sonat: quale barbaris ad Martem accendendum sufficit. Quare quamvis procul audiatur illud tubæ genus, statim agnoscitur. Putans tamen imperator, non esse Scythas, neque enim pacem secum pactam dissolvissæ, sed trans Istrum Getas, qui iisdem quibus Scythæ armis utentes, plerique omnes sunt sagittarii, Getas, inquam, qui Mæsis ad auxilium adessent, & ad terrorem incutiendum Scythica tuba clangerent: quorum virtute nixus Alexander, hilariter ad certamen prodiret: ipse quoque bona spe plenus contra ingreditur. Postquam inter se conspexerunt, & sol altius supra finitorem elatus, rerum discrimina clarius ostendit, tum liquido apparuit, adventantium agmen Scythas esse: nam Mæsis non intermixti, suos ordines obtinebant. Cum jam facienda esset impressio, Scythæ imperatorem, cum iis qui erant in fronte, paulum declinantes, succenturiatos invadere; quos parum resistentes in fugam dederunt, & usque Rhosocastrum fugientibus inhæserunt. Ibi conversi Romani facto cuneo barbaros a muris abstinuerunt. Imperator licet posteriores fugæ se mandassent, cum sex primis phalangibus nihilo magis.

Edit. Paris.
pag. 284.

Ff ij

Edit. Paris.
pag. 285.

se abducens, recta in Mœsos ibat, confangebantque pauci cum multo pluribus. Cum in longa & acerrima pugna Romani strenue dimicassent, multaque virilia facinora edidissent, postremo Mœsorum multitudine vehementius instante, & præsentis periculo cogente, retrocesserunt. At imperator cum magno domestico, & Manuele Afane fratre uxoris domestici (qui imperatorem regebat aciem, & alios de nobilibus quinquaginta selectos ducebat) primum quidem in se irruentes fugaverunt. Post ingravescente certamine, multis circumfusus, & cum testudinem servare amplius nequirent, dispersi, quisque ut potuit fugerunt, imperatore & magno domestico simul relictis: qui paulum disjuncti, rursus, & celerrime coierunt, ut domesticus imperatorem sic compellaret: Nunc tempus est audendi viriliter: nunc utere dextra imperator, & quæ tua persona digna sunt, perpetra. Qui virtutis suæ nullum fore fructum respondit; quandoquidem cæteri omnes in fugam se dedissent. Nihil minus & ipse, & quotquot cum Mœsis manus contulerant, quamquam fugerent, non tamen sine ulla conversione terga ad vulnera insequentibus prebebant: b verum a fronte nihilo minus se tuentes, Rhosocastrumque pervenientes, conjuncti cum reliquis, simul contra Scythas, atque Mœlos, usque ad horam tertiam præliabantur alacriter. Barbari qui nihil agebant (nec enim per vim Rhosocastrum irrumpere poterant) palantes in tentoria sua revertuntur. Ceciderunt, captique sunt de Romanis equites quidem septem & triginta, & hi ex turma imperatoria: pedites quini & sexageni, paucis occisis, pene omnes a Scythis capti sunt. E Mœsis paulo plures Romanis occubuerunt. Cæterum victoria sine controversia penes Mœsos stetit: propterea quod Romani non resistentes, vage, & sparsim Rhosocastrum fugerunt. Circa meridiem Alexander Mœsorum rex de proceribus suæ gentis Ibanem seu Joannem ad imperatorem legat, & ut fœdus pridie susceptum valeat, atque ad amicitiam, securitatemque augendam filiam suam ipsius filio despondeat, precatur. Qui imperator, manere fœdus, sibi quoque non displicere: siquidem & prius non necessitatis, sed utilitatis causa compositam pacem existimaret: affinitatis conjunctionem in præsentia nolle: neminem enim aliter judicaturum, quam vel necessitate, vel timore, quia ab illo victus sit, conciliatam: etsi non ob aliud fugerint, quam quod pauci pluribus pares esse non potuerint. In amissione autem suorum nullum esse discrimen: imo ipsos plures amisisse. Sed ne victus ab illis habeatur, nolle nunc affinitatem contrahere; pacem dumtaxat, & fœdus non recusare: ubi domum redierit, legationem super matrimonio missurum; & quod sibi re discussa expedire visum fuerit, in tranquillitate, & requie facturum. Ibanes cum hoc responso ad regem suum reversus, paulo post cum socio, Alexandri patruo Synadeno rediit. Caput legationis idem quod ante: differueruntque de affinitate ista multa probabiliter, quibus se imperatorem flexuros opinabantur. Verum is denuo in eam-

pag. 286.

δὴ Μυσῶν, καὶ συνέβαλον ὀλίγοι πρὸς πολλαπλασί-
ως. μάχης δὲ καρτερωτάτης ἐφ' ἱκανὸν γεγενημένης, καὶ
χειρὸς ἔργα καὶ τόλμης ἀξία πολλὰ τῷ Ῥωμαίων ἐπιδει-
ξαμένων, τέλος ὑπὸ τῇ πλήθους τῷ Μυσῶν ἐκβιαζό-
μενοι, ἐν κινδύνῳ ἤδη καθεστῶτες, ὑπεχώρησαν ὀπί-
σω. Βασιλεὺς δ' ἅμα τῷ μεγάλῳ δομestικῷ καὶ Ασάνῃ τῷ
Μανηλ τῷ τῇ μεγάλῃ δομestικῇ γυναικὸς ἀδελφῷ (ὃς
τῇ Βασιλικῇ τάξεως ἦρχε, καὶ ἑτέρους ἄγων προσηύκοντα
ἐκ τῷ ἐπιφανῶν λογάδας) παρῶτα μὲν ἐτρέφαντο τὰς κατ'
αὐτὰς. ἔπειτα σφοδρῶς προσεῖρυνκότες τῇ πολέμῳ, καὶ
πολλῶν περιχυθέντων, ἐκ ἡδυνήθησαν τηρῆσαι τὸν συ-
ναπισμὸν, ἀλλὰ διαλυθέντες ὡς ἡδυνήσαντο ἕκαστος, ἀ-
νεχώρουν. τῷ δὲ δύο μόνων ὑπολειμμένων, Βασιλέως δὲ
μεγάλῃ δομestικῇ ἐν ταύτῃ. κακῆνοι δὲ διασπέντες ἐπ'
ὀλίγῃ, πάλιν τάχιστα εἰς ἐν συνηλθον. ὡς καὶ τὸν μέγαν
δομestικὸν εἰπεῖν πρὸς Βασιλέα. Καίρος δὲ ψυχίας καὶ
τόλμης, ὦ Βασιλεῦ. ῥῶ τοῖς νυν τῇ χειρὶ, ἐξ ἀξία ἔρ-
γα ἐπιδείκνυσθαι σαυτῇ. Τὸν δ' ἄποκρίνασθαι, Μηδὲν
ὄφελος εἶναι τῇ ἀνδρείᾳ, καὶ τῇ τόλμῃ τῇ αὐτῇ, τῷ ἄλλῳ
ἀπάντων τετραμμένων εἰς φυγὴν. ὅμως Βασιλεὺς τε καὶ
ὅσοι εἰς χεῖρας ἦλθον τοῖς Μυσῶσι, καίτοι καὶ γενομένης
τῇ τροπῇ, οὐ νῶτα βάλλεσθαι παρέχον φύγοντες ἀμει-
τασρεπτί. ἀλλ' ἀμυνόμενοι καὶ περισώζοντες ἑαυτοὺς,
ἦλθον ἄχρῃ Ῥωσοκάσρῃ. ἐκεῖ δὲ τῇ λοιπῇ στρατιᾷ γενο-
μένοι εἰς ἐν, ἡμύνοντο ὁμῶς προθύμως πρὸς τὴν Σκυθὰς καὶ
Μυσῶν ἄχρῃ τελείῃς τῇ ἡμέρας ὥρας. μηδὲν δὲ πλείον
οἱ Βάρβαροι δυνάμενοι ἀνύσαι, καὶ δὲ ὅδ' αὐτοὺς Ῥωσοκά-
σρῃ ἵχυσαν βιάσασθαι ἐλθεῖν, διαλυθέντες, εἰς στρα-
τόπεδον τὸ οἰκίον ἐπαυήλθον. ἔπειτα δὲ παρὰ τῇ μάχῃ,
καὶ ἐξωγήθησαν, Ῥωμαίων, ἀπὸ μὲν τῇ ἱππέων, ἐπὶ
καὶ τελείοντα. ὧν ἦσαν ἐξ τῇ τάξεως τῇ βασιλικῇ πε-
ζοὶ δὲ, πέντε πρὸς τοῖς ἐξήκοντα. καὶ τῶν οἱ πλείους,
ἢ σύμπαντες, χεδὸν ὑπὸ τῇ Σκυθῶν ἐάλωσαν ἢ ἀπέθαν-
ον. ἀπέθανον δὲ καὶ ἀπὸ τῇ Μυσῶν ὀλίγοι πλείους τῇ Ῥω-
μαίων. πλὴν ἡ νίκη φανερώς προσεγένετο τοῖς Μυσῶσι
ὅσα τὸ μὴ τὰς Ῥωμαίους ἀντιχεῖν, ἀλλὰ τραπέντας ἀπαι-
τῶς εἰς Ῥωσοκάσρην ἐλθεῖν. περὶ δὲ μεσημβρίᾳ τῇ αὐ-
τῇ ἡμέρας, Ἀλέξανδρος ὁ τῇ Μυσῶν Βασιλεὺς, τῇ παρ'
αὐτῇ ἐπιφανῶν τῇ Ἰβάνῃ πέμψας πρὸς Βασιλέα πρεσ-
βότῳ, ἠξίει τὰς γεγενημένας τῇ προτεραίᾳ συνθήκας
ἀλύτῃς μένειν, καὶ πλείονος ἔνεκα φιλίας καὶ ασφαλείας τῇ
πρὸς τὰς σπονδὰς τῇ θυγατέρᾳ τῇ αὐτῇ τῷ ἡμῶν ἐκείνου κα-
τεγγυῆσαι. Βασιλεὺς δὲ τὸ μὲν τελεῖσθαι τὰς γεγε-
νημένας σπονδὰς, καὶ αὐτῇ εἶναι ἀπεκρίνατο καὶ γνώ-
μῃ, ἐπεὶ καὶ πρότερον, καὶ πρὸς ἀνάγκῃ ἀλλὰ διὰ τὸ λυ-
σιτελεῖν νομίζειν τῇ εἰρῇ γεγενησθαι. τῇ δὲ συγγέ-
νειαν μὴ βέλεσθαι. δόξαι δὲ ἂν πᾶσι δι' ἀνάγκῃ ἢ φόβον
τοιαῦτα πράττειν οἷα δὴ νενικημένον ὑπὸ σῆ. καίτοι τῷ
μὲν τραπῆναι συμβέβηκεν ἡμῖν μόνοις ὑπὸ πλείονων
βιασθεῖσιν. ἄποσπέρησει δὲ τῷ οἰκίῳ, καὶ δὲν διεννέχα-
μεν ἀλλήλων. πλείους γὰρ ἀπεβάλετε ὑμεῖς. ὅμως αὐτῇ
γέ ἔνεκα τῇ ἡσυχίᾳ δοκεῖν ἡμᾶς, οὐ βέλομαι τῇ συγγέ-
νειαν ποιῆσθαι νυνί. ἀλλ' εἰρῇ μόνον καὶ σπονδῇ. ἀ-
νασρέψασι δὲ εἰς τῇ οἰκίαν, πρεσβεῖαν ἐπὶ τῇ ἐπιγαμί-
ας ποιῆσθαι. Ἐσκεψάμενος δὲ, τι ἂν λυσιτελεῖν δοκοῖ
κατ' ἡσυχίαν πράττειν. Ἰβάνης μὲν οὖν ἐπαυήλθεν ὡς
Βασιλέα τῇ οἰκίῳ, τὰς ἀποκρίσεις τῇ Ῥωμαίων Βασιλέ-
ως ἄγων. καὶ μὲν μικρὸν ἐπαυήλθε πάλιν ἄγων καὶ συμ-
πρεσβότῃ τῇ Ἀλεξάνδρῃ τῇ Βασιλέως θεῶν Συναδωνόν.
ταῖς πρεσβότοις καὶ αὐτοῖς. περὶ τῇ τῇ κήδεσ πολλαῖς

διαλεγόμενοι ἐπαγωγὰ, ἧς ὧν ὄντο ἢ Βασιλέα πείσαν· ὁ Βασιλεὺς δὲ τοῖς προτέροις καὶ αὐτοῖς ἐχρήσατο λόγοις· καὶ ἢ μὲν εἰρῶν ἐφασκεν αἰρεῖσθαι, καὶ δέσθαι βέλεσθαι περὶ αὐτῆς ἀπονδᾶς· τὴν συγγένειαν δὲ ἐ νυνὶ ποιήσειν, ἀλλ' ἐς ὕστερον ἢ αὐτῇ δοκῇ. ἂν μὲν ἔν καὶ αὐτοῖς πᾶσι τοῖς αὐτὰ καὶ γνώμῃ ἢ, διαλέγεσθαι περὶ τῆς συνηθείας. ἂν δ' ἐτέρᾳ τινι διανοῶνται, ἀπελθόντας παρασκευάζεσθαι κατ' ὅ, τι αὐτῇ δοκῇ. οἱ δ' ἐπεὶ ἑώρων Βασιλέα ἀμετασρεπτὶ τῇ ἧς ἀρχῆς ἐχόμενον λογισμῶν, ἢ μὲν συγγένειαν τὸν αὐτῇ ἐφασκεν Βασιλέα περὶ πλείους ποιῆσαι· καὶ αὐτοῖς προσεταχέναι περὶ ἐκείνης πᾶσαν ἐπιδείξασθαι σπουδὴν· ἂν δὲ μὴ προχωροῖ ἢ μὴ δὲ πείθοιτο ὁ Βασιλεὺς, τότε ἤδη τὴς μὲν περὶ ἐκείνης λόγους εἰς τὸ μέλλον ὑπερδέσθαι ὡς καιρῷ τῷ προσήκοντι γνησομένης. αὐτὰς δὲ περὶ τῆς εἰρήνης ποιῆσαι τὰς συνηθείας. Καὶ γνησομένων παρ' ἀμφοτέρων λόγων ἐ πολλῶν, συνέβησάν τε, καὶ τὰς ἀπονδᾶς ἐπὶ ἡμέρῃ αὐθιμέρῃ· καὶ ὅρκους ἐποίησαντο ἐπ' αὐταῖς οἱ Βασιλεῖς κατὰ τὸ ἔθος. καὶ τὰς περιόντας τῇ Ρωμαίων δοριαλάτῃς ἐλύσαν ἄνδρες λύτρων· ἔπειτα δὲ ἐν ταῖς συνηθείαις εἰρημένον· εἰς τὴν ὑστεραίαν τε γνησόμενοι ἐν ταῖς, συνηθείαις τε ἀλλήλοις καὶ συνηθείαις διὰ πάσης τῆς ἡμέρας περὶ τῆς γεγεννημένων τῇ προτεραίᾳ κατὰ τὴν μάχην ὁμιλουῦτες, ἐκπληξῆς δὲ εἶχεν Ἀλέξανδρον τε καὶ Μυσῆς τῆς Ρωμαίων πόλεως ἐκ τῆς εὐφυχίας, ὅτι ὀλίγοι πρὸς πολλὰ πλάσιος ἀγωνισόμενοι, καὶ τῇ μετ' αὐτὰς τεταγμένων ἡττημένων ἤδη λαμπρῶς, ἔδεν μάλλον ὑφῆκαν τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς πόλεως· ἀλλ' ὥσπερ μηδενὸς καὶ γεγονότος, ἀτρέπτῳ φρονήματι συνέβαλον τοῖς πολεμίοις. Ἐβιαδέντες ὑπὸ τῇ πλῆθους μὲν ταῦτα ἐπεὶ ἀνεχώρουν, ἐ πρὸς φυγὴν πάντας αὐτοὺς ἀπείδον, ἀλλ' ἡμῶντο ἀπιδόντες, ὅπερ ἐ μάλισσά διέσωσεν αὐτὰς. διεβεβαίετό τε Ἀλέξανδρος καὶ ὅρκους προσεθεῖς, ὡς εἰ χρόνον τινὰ ἐτι ὀνείμειναν μικρὸν ἐπὶ τῇ χήματι, καὶ μὴ ἐγένετο ἢ ἔσπῃ, ἐκ αὐτῶν ὑπέμειναν αὐτοὶ· ἀλλ' ὥχοντο φέροντες, ἐκ πεπληγμένοι ἢ πόλεμον αὐτῶν καὶ ἢ καρτερίαν καὶ μάλισσά Βασιλέως. τοιαῦτα καὶ ἐπὶ ἄλλα δὲ πάσης τῆς ἡμέρας ὁμιλήσαντες, πρὸς ἑσπέραν συνταξάμενοι ἀλλήλοις, Ἀλέξανδρος μὲν ἐπ' ἀνέζδεν εἰς τὴν οἰκίαν. Βασιλεὺς δὲ Ρωσκάστῳ ἡμέρας ὅσας ἐτείχετο ἐ πολλὰς, ἄρας ἐκείθεν, ἤλθεν εἰς Διδυμότειχον, καὶ διέλυσε ἢ στρατὸν.

CAPUT XXIII.

Amurius satrapa Persicus in Thraciam irruit. Romanus occurrit; a neutris tamen pugna fit initium. Persæ domum abeunt. Andronicus senior, & Xena imperatoris mater vita decedunt. Monomachus Thessaliæ gubernator ad principatum grassatur. Thessali montani imperatori obedientiam deferunt. Ad Cralem, ut amicus, inopinato venit, quicum dies septem jucunde exigit.

ΚΑΙ μὲν πεντεκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ, ἡγγέλλετο αὐτῷ ὡς ὁ Σμύρνης ἐ Εφέσῃ καὶ ἄλλων τῶν κατὰ τὴν Ἰωνίαν πόλεων σατραπῆς Ἀμύρ, πέντε ἄγων καὶ ἐβδομήκοιτα σόλων νεῶν, τὸν Αἰγαῖον ὁρμαλίων Σαμοθράκη προσέρχε πρώτον. καὶ ἐκείθεν πρὸς τὴν ἀντιπέραν ἡπειρον περὶ αὐτῶν θεῖς, τὰ ἐκεῖ παράλια τῆς Θράκης παραπλεῖ, ἀδελφὸς ὧν ὅποι ὑποβήσεται. αὐτὴ κατὰ τὴν παρόντων ὅσας ἐστὶν συναγαγὼν, πρὸς τὰ παράλια ἐχώρει τῆς Θράκης ὡς τῷ Περσικῷ σόλῳ κάλυμα ἐσόμενος τῇ μὴ ὑποβάντας κακῶν ἢ χώραν. συμβέβηκε δὲ Βασιλέα τε κατὰ τὰ Κεματζλὺν πόλισμα τῆς Θράκης ἐ πολὺ ἀπῆκισμένον τῇ θαλάσῃς αὐλίσασθαι ἢ νυκτε. καὶ Ἀμύρ καὶ ἢ Πορὸν παράλιον τῆς Θράκης χώραν καταντικρὺ Κεματζλὺν τὴν ἀπό-

ΡΟ S T diem quintumdecimum nuntius venit, Amurium Smyrnæ Ephesi, aliarumque urbium Joniæ satrapam cum classe quinque & septuaginta navium Ægæo pelago transmisso, primum ad Samothracen appulsum; deinde ad oppositam continentem advectum, illic oram Thraciæ legere: esseque incertum, ubi descensus sit. Extemplo igitur cum præsentī copia quanta quanta erat, ad Thraciæ littora, Persas populatione prohibebaturus imperator contendit: quem Cumutzenis oppido non procul a mari pernoctare contigit, & Amurius apud Porum, locum maritimum e regione Cumutzenorum descendit. Dumque is ad prædas agendas cum

Edi. Paris.
pag. 288.

omnibus suis, & imperator ad prædones cohibendos procedunt, in loco Panagia appellato, sibi occurrunt, regione plana & æquali, equitique contra peditem aptissima: id quod imperatori cupiditatem cum barbaris depræliandi injiciebat. Sed rursus ab ea mente eorundem multitudo: non ter, quater, sed decies, imo pluries sua major, ipsum revocabat. Atque idcirco abscedere non poterat, cum in abscedentes impetum facturos credibile fieret: & confligere haud æquum judicabat: quod exiguos numero tam multis periculose objiceret. Aliam vero manum, quam venire jusserat, expectans illic manebat: ut ubi ea affuisset, cum barbaris congregeretur: id enim & magnus domesticus, & ejusdem domestici focer Asanes illic præsentis suadebant: barbarique naturæ loci non fidebant; quod nihil erat munitum, quo se reciperent, si ab equitibus urgerentur. Cum porro se hostibus longe numerosiores viderent, durabant, neque pugnam aspicientes, neque discedentes: ne Romanis in tergis hærendi ansam porrigerent. Sic igitur ambo exercitus sibi stabant oppositi, & utrique mens eadem non prius invadere, sed invadentes repellere. Sole in occasum vergente, barbari Romanos Græce compellant; non oportere ita inertes totum diem stare, sed vel manum miscere, vel isto fœdere abire. Quibus tacentibus, barbari parvo interjecto spatio rursus percunctantur: Unde exercitus, & quis ejus ductor. Imperatoris jussu responsum est, indigenam esse, ex oppidis in circuitu collectum. Ducem autem ab eo quem imperator earundem urbium præfectum creavisset. Tum illi, ducem se approve nosse: quem ipsorum satrapa Amurius certior faciat, eos illuc sua lucra quæsitus venisse, putasseque nihil sibi ad explendum desiderium impedimento fore. Et quoniam ab ipsis impediuntur, eapropter ibi totum diem consistentes re docere se illos non timere: sed si velint initium facere, se pugnuros. Jam autem, quia lucis extremum esset, ad naves & ad castra redeundum. Si ipsis præstare videatur pugna abstinere, idem sensuros; si pugnam velint, proviribus concertaturos. His dictis composito agmine ad naves recesserunt. Imperatori & comitibus visum sufficere tanta vastitate regionem prohibere: nec per æmulationem dum pauci cum multis dimicant, se se in discrimen conjicere: sed cum barbari vacuis manibus discedant, amicis etiam de suis aliquot, quos Romani per agros dispersis occurrentes interemerant, ipsos quoque cruenta victoria contentos esse debere. Quocirca tamquam ex fœdere a pugna se represserunt: & Amurius Pecis naves conscendens, in Asiam, Imperator Didymotichum revertit, annoque integro neque ab occidentalibus, neque ab orientalibus bello petitus est. Post hæc sequentia annotarat qui prima, anno quadragesimo supra sexies spiam stultissimum & octingentesimum, a Andronico imperator avus diem clausit ultimum, natus annos septuaginta duos. Deinde anno & dimidio post Xenagoras

* In Græco est Αμύρπης unico verbo.

* In MS. sequentia annotarat qui prima, anno quadragesimo supra sexies spiam stultissimum & octingentesimum, a Andronico imperator avus diem clausit ultimum, natus annos septuaginta duos. Deinde anno & dimidio post Xenagoras

βασιν ποιήσασθαι. ἐξελθόντα τε αὐτὸν πανστρατὶ ὡς ἐπὶ λείαν καὶ Βασιλέα ἐπὶ τὸ κωλύσαι πορεύειν, συντυχὲν ἀλλήλοις κατὰ τι χωρίον ὠνομασμένον Παναγίαν ὁ ὑπτιον μὲν ἡνὶ ὁμαλὸν, καὶ μάλιστα ἐπικαιρότατον ἰππεῦσι πρὸς πεζὰς διεγωνίζεσθαι, καὶ ὅτε τὸ Βασιλεῖ παρεῖχε ποροθυμίαν συμπλέκεσθαι τοῖς βερβάροις. ἀπέτρεπε δὲ αὐτὸς τὸ πλῆθος τῶν Περσῶν, καὶ τρεῖς ἑτεράκις, καὶ δεκάκις, ἀλλὰ ἑπλεονάκις τοσάτων ὄντων ἡ ὅσας ἡγεν αὐτὸς. Ἐπὶ δὲ τὸ ἔτε ἀφίστασθαι αὐτῷ ἡδυνάτο ὁρῶν καὶ ἀνέλπιστον τὴν ἐπιχείρησιν αὐτῷ, τὸ συμπλέκεσθαι ἐποίητο ἐν δεινῷ, εἰ ὀλίγας ἄγων πρὸς τοσάτας διεκινδυνεύσοι. ἐλπίζων δὲ ἀφίστασθαι καὶ ἄλλῃ στρατιᾷ ἢ ἡνὶ ποροσταγμένη πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, περιέμεινεν ἐκεῖ, ὡς εἰ ἀφίξειτο τοῖς βερβάροις συμβαλεῖν. ἔτω γὰρ ὁ, τε μέγας δομέσικος, καὶ ὁ τῆς πενθερῆς Ἀσάνης συνεβόλῃ ἐκεῖ παρών, οἱ τε βάρβαροι τῇ φύσει μὲν τὰ τύχε καὶ ἐξάρρου διὰ τὸ μηδεμίαν εἶναι ἀναχώρησιν πρὸς τι καρτερόν, εἰ βιάζοντο ὑπὸ τῶν ἰππέων, τῷ πλῆθει δὲ ὁρῶντες αὐτοὺς ὑπερέχοντας πολὺ τῷ πολέμῳ, ἐκαρτέρου, μήτε ἄρχοντες αὐτοὶ πολέμου, μήτε ἀναχωροῦντες, ἵνα μὴ θάρσος παρέχασιν Ρωμαίοις ἐπιφέρεισθαι αὐτοῖς. ἔτω μὲν οὖν ἀμφοτέρω τὰ στρατεύματα εἰσὶν αἱ ἀλλήλοις ἀντιπαρεταγμένοι, γνώμῃ ἔχοντες ἑκάτεροι μὴ ποροπείχειν, ἀλλ' ἀμυνέσθαι τὰς ἐπιόντας. Ἐπει δὲ ἡδὴ περὶ δειλῶν ἡ ἡμέρα ἦν, οἱ βάρβαροι πρότερον ἑλθόντες πρὸς Ρωμαίους εἶπον. Ὡς καὶ δέον ἄργας ἔτω ὅτε πάσης ἐσάναι τῆς ἡμέρας. ἀλλ' ἡ μάχῃ συνήπτεν, ἡ ἀναχωρεῖν σπονδὰς θεμένης. Μηδὲν δὲ ἀποκρινάμενος τῷ Ρωμαίων, οἱ βάρβαροι μικρὸν διαλιπόντες, ἐπυνθάνοντο πάλιν, ὅτε εἴη τῇ στρατιᾷ, καὶ τίς ὁ ἐξηγεμῆτος αὐτῶν. Κελεύσαντες ὁ Βασιλεὺς, ἀπεκρίναντο, τὴν μὲν στρατιάν ἐκ τῶν παρακειμένων πόλεων ἐγχωρίων εἶναι συνελλεγμένην στρατηγεῖν ὁ αὐτῆς τὸν ἐκ Βασιλέως ἐπιτεταγμένον τὴν τῶν πόλεων ἡγεμονίαν. αὐτοὶ δὲ τὸν μὲν στρατηγὸν ἀπεκρίναντο καὶ ἀγνοεῖν. ἀλλὰ σαφῶς εἰδέναι ὅτις εἴη. μινύειν τε αὐτῷ τὸν αὐτῷ σαφῆ ἄπην Ἀμύρ, ὡς αὐτοὶ μὴ ἡκοιεν κέρδους ἐνεκα ἐνταῦθα, οἱ ὅμοιοι κωλύμα ὁδὸν ἐσέσθαι αὐτοῖς πρὸς τὸ ὁρμῶν ὑμῶν ὅτι ἐμποδὼν γεννημένων, ὅτε πάσης μὴ ἡμέρας ἐσάναι ἐνταῦθα, ἔργον δεικνύσας, ὡς ἐκ ὁρῶν δεικνύει τὴν μάχῃ πρὸς ὑμᾶς, ἀλλ' ἔτω παρεσκευασμένα, ὡς διαγωνισύμενοι ὑμῖν, ἂν πρῶτος ἄρχητε πολέμου, κλινούσης δὲ ἡδὴ τῇ ἡμέρας, καιρὸν εἶναι πρὸς τὰς ναῦς καὶ τὸ στρατόπεδον ἀναχωρεῖν. καὶ μὲν καὶ ὑμῖν δοκοῖεν βέλτιον ὑποχέσθαι μάχης, ἀγαπήσειν καὶ αὐτὰς. ἀνδ' ἐθέλητε συμπλέκεσθαι, ἀμυνέσθαι καὶ αὐτὰς τὰ δυνατὰ. Τοιαῦτα εἰπόντες, ἀναστρέφοντες ἦσαν τεταγμένοι πρὸς τὰς ναῦς. Βασιλεῖ ὁ καὶ τοῖς συνῆσαν ἄρκειν ἐδόκει τὸ φθορὰς τοσαύτης τὴν χώραν ἀπαλλάττειν, καὶ μὴ διὰ φιλονεικίαν αὐτὰς εἰς κίνδυνον ἐμβαλεῖν, ὀλίγας συμπλεκομένους πρὸς πολλὰς. Ἀλλ' ἐπει κεν αἱ χερσὶν οἱ βάρβαροι ἀπὸ πᾶσιν καὶ τῶν δίων τινὰς ὑποβαλόντες, τινὰς γὰρ αὐτῶν ἀπέκτειναν οἱ Ρωμαῖοι, περὶ τὴν χωρίον ἐσκευασμένους ἐντυχόντες ἀγαπᾶν καὶ αὐτὰς ἀναμῶντι τὴν νίκην καρπεμένης. διὸ καὶ ὡς περὶ τὸ σωθῆναι ἀπέχοντο τὴν μάχης. Ἐπὶ δὲ αὐτοῖς μὲν τῇ ναυσὶν ἐμβὰς, ἀπὲρ πλεῖ πρὸς Ἀσίαν. Βασιλεὺς ὁ καὶ εἰς Διδυμότεχον ἐπανῆκε καὶ διήγαγεν ἐν αὐτῷ, μήτε ὑπὸ τῶν ἐσπερίων, μήτε τῶν ἑωθινῶν βαρβάρων πόλεμον μηδένα ἔχων. καὶ δὲ τὸ τοιοῦτον Φεβρουαρίῳ Ἰνδικτιῶνι πέμπτῃ ἐπὶ δέκα, ἔπει τεσσαράκοντα ἐπὶ ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχίλιοις Ἀντώνιος ἐτελεύτησεν,

Βασιλεὺς, δύο ἑβδόμηκοντα ἔτη γεγονώς, καὶ μὴ ἥμισυν, καὶ ἕνα ἑνιαυτὸν ὀπὸ τῆς Βασιλείας τελευτήσας, ἡ Ἀνδρονίκη τῇ Βασιλείᾳ μήτηρ βασιλῆς ἡ Ξένη ἐτελεύτησεν. ὑπὸ δὲ τῆς αὐτῆς χρόνος μὴ μικρὸν ἢ ὁ Θεσσαλίας δεσπότης τὸ μέρος τῇ Βοτταίᾳ Γαβριηλόπουλος Στέφανος ὁ σεβαστοκράτωρ ἐτεθνήκει. Θεσσαλονίκης δὲ ἐπιβουλεύων ἐν τῷ τότε ὑπαρχος ὁ Μονομάχος, συνέσει τε ἀγαθός, καὶ πραγμάτων εἰδὼς χρηδαί, τὰ τε κατὰ τὰς στρατείας ἐξησκημένος, καὶ στρατηγεῖν ἱκανός, συνιδὼν καιρὸν αἰναι ἐπιθέσθαι Θεσσαλίᾳ, ὥς ἂν ὑπαγάγοι Βασιλεῖ, στρατιὰν ὅσην ἐνὶν ἀθροίσας ἐκ Θεσσαλονίκης, ἐσέβαλεν εἰς αὐτὴν, ἔσαν τεταραγμένην διὰ τῆς δεσποζόντος τελευτήν. καὶ εἰλε τὸν τε Γόλον, καὶ Καστρίν, καὶ Λυκόσομον πολίσματα αὐτῆς. Σταγὰς δὲ, καὶ Τρίκαλα, καὶ Φανάριον, καὶ Δαμάσιον, καὶ Ελασσῶνα, ἃ ὑπὸ Γαβριηλόπουλον ἐτέλειον, καὶ ἑτέρα φρενιά τινα, ὁ τῆς Ἀκαρνανίας ἄρχων δεσπότης Ιωάννης ὁ δὲ φθάσας παρεσχέσατο ὁμολογίαν. καὶ καταχρῶν φρεναῖς, ἐπαυλθεν εἰς Ἀκαρνανίαν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο τὰ καὶ Θεσσαλίαν, ἔγνω δεῖν ἐκεῖ παραγενέσθαι. καὶ ὀλίγῳ ὕστερον ἐλθὼν, εἰλε πάντα ὅσα ὑπεποιήσατο ὁ δὲ καὶ τῆς φρενὸς ἐβαλὼν, ἠδίκησεν ἑδὲν. ἀλλ' οὐ ποίησας, ἀπέπεμψε εἰς τὴν οἰκίαν. διατρίβοντα δὲ ἐν Θεσσαλίᾳ βασιλεῖα, οἱ τὰ ὀρενὰ τῆς Θεσσαλίας νεμόμενοι Ἀλβανοὶ ἀβασίλδοι Μαλακάσιοι, καὶ Μπαῖοι καὶ Μεσαρίται ἀπὸ τῶν Φυλάρχων προσαγορευόμενοι περὶ διχίλις καὶ μυρίας ὄντες, προσεκλήθησαν ἐλθόντες, καὶ ὑπέχοντο δευλῶσαι. ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ χειμῶνος ἐπελθόντος δεσφθαρεῶσιν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἃ τε πόλιν οἰκουῦτες ἐδεμίαν, ἀλλ' ὅρεσιν ἐνδιατρίβοντες, ἢ χωρίοις δυσπροσόδους. ὧν ἀναχωρουῦτες τὰ χειμῶνος δεῖν τὸ κρύος καὶ τὴν χιόνα ἀπιστῶν τινα ἐν τοῖς ὅρεσιν ἐκείνοις ριφομένῳ, δεπιχείρητοι ἔσεσθαι ἐδόκουν. Βασιλεὺς δὲ ἐκεῖθεν ἀναζεύξας ἤλθε εἰς Θεσσαλονίκην, ἢ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας πρεσβεῖαν πρὸς αὐτὸν ὁ Κράλης πιπομφῶς, ἡξίκαθ' ὃν ἂν δοκοῖν τόπον γενομένης ἐν ταύτῃ φιλίας ἕνεκα, ἀλλήλοις τε συνηδύῃαι, καὶ ὁμιλίας τῆς ἀλλήλων καὶ συντυχίας ὀπολαῦσαι. ἐπεὶ δὲ καὶ Βασιλεῖ τὸτο ἐδόκει καὶ γνώμῃ, καὶ ἐπένδυσε πρὸς τὴν ἀξίωσιν, συνέθεντο μετὰ τῶν πρεσβεῶν ἐν Βαῦμὶ τὴν ἑνωσιν γενέσθαι χωρίῳ Μακεδονικῷ. ὁ Κράλης μὲν οὕτως ἐπεὶ ἐπύθετο τὸ σύνθημα, ἐκ τῆς οἰκίας ὁρμηθεὶς πρὸς τὸ συντεθειμένον χωρίον ἦεν. Βασιλεὺς δ' ὥπερ ἐκπληξίῳ τινα βαλθεὶς τῷ Κράλῃ ἐμποιῆσαι, ἡ μᾶλλον ἀδόλως καὶ καθαρᾶς φιλίας πίσεις παραχεῖν, τὸ μὴ παρασκευῆς καὶ ἀντιρρόπης στρατῆς εἰς τὸν ὀρισμένον τόπον ἐλθεῖν καταλιπὼν, ξιακοσίους τ' ἰδίων ὀπολεξάμενος, καὶ ἐκ τῶν ἐπιφανῶν τινας ὀλίγους χωρὶς τῶν πρὸς ὑπηρεσίας τεταγμένων, ἐτι περὶ μέσσην τὴν οἰκίαν δεξίβοντι τῷ Κράλῃ καὶ τῷ Ραδοβόσδιον προσαγορευόμενον, ἡγγέλλετο ὁ Βασιλεὺς ἐξαίφνης προσεῖν. πρῶτα μὲν οὕτως ἐθορυβήθη δείσας τὴν Βασιλείας ἐφοδὸν μὴ καὶ φιλίαν εἶναι. ὥς δὲ ἐπύθετο τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπομένων, καὶ τὴν γνώμην Βασιλέως, ἡ ἔχων μὴ τοσούτων ἦκει, ὑπερηγάθη τε τὸν Βασιλεῖα τὸ ἀδόλως γνώμης, καὶ πρὸς τὰς φίλας ἐλευθερίας, καὶ συνήδετο ἑαυτῷ τοῖστον κτισαμένῳ φίλον. εἰς ἱασέ τε αὐτὸν φιλοτίμως μάλα καὶ βασιλικῶς, καὶ παρακατέχεν ἑαυτῷ ἐφ' ἡμέραις ἐπτά. πολλὴν τε ἐπιδειξάμενος φιλοφροσύνην, καὶ μετ' ὧς ἐς τὰ μάλιστα καὶ οἱ αὐτοὶ δεσπότη προσενεχθεὶς τῷ Βασιλεῖ μὴ ἑβδόμην, αὐτὸς μὲν ὑπελείπετο εἰς τὴν οἰκίαν, Βασιλεῖα δὲ χαίρων χαίροντα οἱ καδὲ ἀπέπεμπε καὶ ταύτην δὲ τὴν συντυχίαν, καὶ μεγάλῳ δομῆσιν ἐγένετο πρὸς Κράλην φιλίαν ἰχυρὰ πείραν ἑαυτὴ παραχομένην.

mater Andronici junioris vitam explevit. Sub idem tempus Thessaliae qua Botiae confinis est, despota Gabriel Stephanus sebastocrator mortem obiit. Thessalonicae autem tum praefecturam gerens Monomachus, vir prudentia & usu rerum insignis, in armis exercitatus, & dux egregius occasionem Thessaliae invadendae, & imperatori subducendae oblatam videns, Thessalonica cum delectu quammaximo in eam principis obitu perturbatam incurfavit; ejus oppidula Golum, Castrin, Lycostrum cepit. Statim vero, Tricala, Phanarium, Dathion, Elafonem, quae in ditione Gabrielis erant, & alia quaedam castella, circa hoc tempus Acarnaniae despota Joannes dux antea duodecim per deditionem occuparat, iisque praefectis (obiit) per deditionem occuparat, iisque praefectis Imperator rerum Thessalicarum nuntiis bus circiter excitus eo proficiscendum statuit; paucis annis in venioque post veniens omnia quae dux subste monasterio egerat recepit, ejectosque praesidiarios in ca, oculis offensos, & recte quidem, domum requie; morbo misit. Versantem in Thessalia imperatorem, qui montana ejus nullo rege in te corrumpis colunt * Albani, Malacassii, Bovii, & Vide Grego-Mesaritae a Tribunis sic cognominati, ram lib. 9. ad duodecim millia, salutatum venerunt, & sua eidem obsequia detulerunt: pag. 289. timebant enim ne per hyemem praesentem a Romanis deleterentur: utpote urbem nullam habitantes: sed in montosis & inviis visitantes, a quibus per hyberna propter frigus & nives in montibus illis altissimas digressi, facile opprimi se posse arbitrabantur. Imperator inde Thessalonicae repetivit. Brevi intervallo Grales per legatos petit, ut in quo placeret loco, amicitiae, hilaritatis, & commercii, colloquutionumque causa convenirent. Cum idem optaret imperator, petitioni annuit, & cum legati * Baimam castellum Macedoniae nominavit. Ita convenisse intelligens Grales, eodem e sua provincia proficisci maturavit. Imperator velut terrefacere Gralem, seu potius germanae ac sincerae amicitiae argumentum exhibere volens, in locum definitum cum apparatu & comitatu se digno venire omittens, delectis trecentis, & paucis de nobilitate (praeter ministros & caculas videlicet) adhuc prope in medio regionis, Rhodobosdii repentino adventu suo eum oppressit. Grales hujus inexpectati adventus nuntio primum contritus timuit ne fide non bona secum ageretur. Ut autem de numero qui sequeretur, & quo fine cum tam paucis advenisset, cognovit, imperatorem de candore, & libertate erga amicos magnopere admiratus, sibi que de tali amico gratulatus est; epulisque splendide & regaliter acceptum dies septem apud se detinuit, humanissimeque, & summa cum summissione, ac tamquam dominum suum tractatum, ipse domi manens a se gaudens gaudentem dimisit. In hoc conventu etiam magnus domesticus cum specimen ingenii ac morum suorum praebisset, firma cum Grale amicitia copulatus est.

CAPUT XXIX.

Dominicus quidam Genuensis Lesbum insulam occupat. Facinus Galatensibus imperator exprobrans cum classe eo contendit. Delii a Dominico deficiunt: reliqui confligere cum Romanis pertimescunt. Pincerna ad Mitylenen oppugnandam relinquitur: cetera oppida se Romanis dedunt. A Sarchane Satrapa ad Phocæam & Mitylenen obsidendas petitur auxilium, cum promissione liberandorum obsidum. Phocæenses acerrime se defendunt. Cheter, Amur, & Sulaimasas filii satrapæ Ioniæ fidem ei suam pollicentur. Nobilium Romanorum clandestina perfidia.

IMPERATOR Thesalonicam, & paucis diebus Byzantium venit: u-
 * Gregoræ bi audit Dominicum Andreæ * Ca-
 dicitur Ca- tanizæ filium, a qui suo beneficio Pho-
 tanes. cæam novam obtinebat, patre divite mortuo hæreditatem crevisse; & opi- bus inflatum, b Lesbo Romanis erepta, proprium sibi principatum instituere meditatum. c Is Genua undecim triremibus sumptu suo adornatis, e Sicilia una sibi adjuncta, & a Deliiis quinque impetratis, bello non indito, Lesbum adnavigabat. Ac Mitylenæos quidem, utpote imparatos, insperatoque casu perterritos expugnavit: & reliqua quotquot erant per insulam oppidula in potestatem redegit, Ereßum & Methymnam tentavit ille quidem, sed perspecta suarum imbecillitate virium abstinuit; hodieque hæc sola oppida in fide & subjectione imperatoris manent. His itaque de Lesbo ad se perlatis, imperator Galatæis Genuensium colonis improbissimum facinus, & rerum novarum molitionem exprobrat: Deum hominesque testes appellans, eos pacta inter Romanos & ipsorum populum ac senatum privata nequitia, calliditateque violare: unde non detrimenta solum, sed etiam labores & pericula Romanorum imperatoribus creent. Quibus ne ipsi quidem, quasi immerito accusarentur, habebant quod opponerent. Ipse vero totis viginti diebus, quatuor & octoginta navium classem instruxit, quarum quatuor & viginti biremes & triremes, cæteræ uniremes erant; onerariæ item, peditum, commeatum, & alia exercitui necessaria portantes sequebantur. Paratis plane omnibus, Byzantio Lesbum solvunt. Ubi Callipolin juxta Hellespontum delati sunt, præsentibus ibidem e Lesbo Latinorum speculatores, longa & celeri nave imperatoris adventu explorato, per eam celeritatem, & summam in navigando festinationem primi affuturum nuntiarant. Genuensibus navium numerum nescientibus, placuit cum imperatoria classe fortunam experiri; jamque se ad nauticum certamen accingebant. Id aspicientes Delii, navarcho suo sensum suum aperiunt: affirmantque, contra quemvis mortalem potius, quam contra Romanorum imperatorem arma ferre posse. Quare ante pugnam se illi voluntatem suam detegere, ut quamprimum quæ in rem sint decernat: & ne turpiter, atque ignaviter cogatur fugere, ipsis nec vim illaturis, nec illatam repulsuris. Navarchus eos de confessione veri

Edit. Paris.
 pag. 291.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐκείθεν εἰς Θεσσαλονίκην ἐλθὼν, καὶ ἐπὶ πολὺ ἐνδοξείψας, ἤκεν εἰς Βυζάντιον. καὶ ἐπολλαῖς ἡμέραις ὑπερονήγγελλετο, ὡς Δομένικος ὁ Ἀνδρέας τῆς Κατάνια, ὅς τῆς νέας Φωκαίας ἦρχε, Βασιλέως παραδόντος καὶ χάριν, τῆς πατρὸς αὐτοῦ ἀποθανόντος, κληρονόμος τῆς ἐσίας κατασῆς, πλέστιος δὲ ἑὸν, τοῖς χημασι φουσηθεῖς, Λέσβον διανοηθεὶς Ρωμαίων ἀφελόμενος, ἰδίαν αὐτοῦ περιποιήσασθαι ἡγεμονίαν, μίαν καὶ δέκα ἐκ Γεννάας οἰκείους χημασι πληρώσας τριήρεις, καὶ ἐκ Σικελίας μίαν προσεταιρισάμενος, Δηλίας τε πέσας πέντε παραχεῖν, ἀκηρύκτως ἐπέπλυνε Λεσβίους, καὶ Μιτυληναῖους μὲν εἰλε τερχομαχίᾳ, ἀπαρασκευοῖς προσεσῶν, ἔκαταπλῆξας τῆς ἀπροσδοκήτῳ ἐκράτησα δὲ καὶ τῶν ἄλλων φρερίων συμπάντων ὅσα ἑὸν κατὰ τὴν νῆσον. Εἰσὼς δὲ καὶ * Μιθίμνης ἀπεπείρασεν μὲν, * Ita scri-
 ἦττες δὲ ὀφθέντες τῶν τευχῶν, ἀπέχοντο, καὶ νυκτὶ ταῦτα ptum in
 μόνον τὴν πρὸς Βασιλέα εὐνοίαν καὶ δαλείαν ἀποσώζει. MS.
 τοιαῦτα περὶ Λέσβου τυθόμενος ὁ Βασιλεὺς, Λατίνοις μὲν τοῖς καὶ Γαλατῶν ὑποίκοις ἐστὶ Γενναίων πολλῶν ἀνείδισε τὴν πονηρίαν καὶ τὴν νεωτεροποιίαν, καὶ διεμαρτύρατο ὅτι παρὰ τὰ συγκείμενα Ρωμαίοις ἔαυτῶν τῇ βελίᾳ καὶ τῇ δῆμῳ, οἰκεία χρώμενοι μοχθηρία καὶ πανουργία φράττωσιν, ἔξ ὧν ἐζημίας μόνον, ἀλλὰ καὶ πόνης καὶ κινδύνους τοῖς Ρωμαίων Βασιλεῦσι προσξενῶσιν. οἷς ἔδὲ αὐτοὶ εἶχον ἀντεπεῖν ὡς δικαίως ἐκατηγοροῦνται, αὐτοῖς δὲ ἐν ἡμέραις εἰκοσι ταῖς πάσαις, τεττάρων καὶ ὀγδοήκοντα νεῶν ὅλον ἐξηρτύετο, ὧν ἦσαν αἱ τέταρες καὶ τετταράκοντα, διήρεις καὶ τριήρεις. αἱ λοιπαὶ δὲ μονήρεις ἦσαν. εἶποντο δὲ καὶ νῆες φορητοὶ ἄγασται τε στρατιώτας πεζομάχας, καὶ σῖτον, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ. καὶ ἐπεὶ πάντα παρεσκευασμένα ἑὸν, καὶ ἔδὲν ἐνέδει ἔτι, ἄραντες ἐκ Βυζαντίου ἐπλεον ἐπὶ Λέσβον. γενομένοις δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν Καλλίπολιν ἔπρὸς Ἑλλάσποντον, οἱ ἀπὸ τῆς Λέσβου τῶν Λατίνων σκοποὶ, οἱ παρῆσαν αὐτοῖσι μακρὰ νηὶ ταχυναυτήσῃ, φυλάσσοντες τὴν Βασιλέως ἐφοδον, πρότεροι ἐλθόντες, ἔχοντες τε ταχυτῆτα τῆς νηὸς καὶ τὸ μάλιστ' ἐπισπώδειν τὸν πλοῦν ἐμύλων Βασιλέως τὸν ἐπίπλου ὡς ἐπὶ πολὺ ὑπερονήσόμενον. ἐκείνοις δὲ τὸ πλῆθος μὴ εἰδόντι τῶν βασιλικῶν νεῶν, ἐδόκει μαχητέα πρὸς Βασιλέα εἶναι. καὶ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχίοντες. οἱ Δῆλιοι δὲ ὁρῶντες αὐτὰς παρασκευαζομένους, ναυάρχῳ τῆς σφετέρῃ τὴν γνώμην κατάδηλον ἐποίησαν. φάσκοντες ὡς πᾶσι μάλλον ἀνθρώποις ἢ Βασιλεῖ τῶν Ρωμαίων ὅπλα ἀνταίρειν εἶναι δυνάτοί ἐσθ' ἔνεκα καὶ πρὶν καταστῆναι ἐς τὴν μάχην φανεράν αὐτῶν τὴν βελίαν ποιεῖν, ὅπως τάχιστα τὰ δέοντα βελεύσεται, καὶ μὴ ἀναγκαδῇ φεύγειν αἰχρῶς καὶ ἄγνων, μήτε ὅπλα ἀνταϊρόντων αὐτῶν μήτε ἀμυνόμενων.

μένων. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν πῆς ἀληθείας ἕνεκα ἐπύνησε, καὶ χάριν ὁμολόγησε πολλήν. Δομνίκῳ δὲ τῷ παντὸς ἀρχοντι τὰ σόλῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ναυάρχοις τῷ Λατίνων προσελθόν, ἐκ ἑφασκε δέοντως βεβηλευδαι πρὶν ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν ὁπόσας ἄγοι τελήρεις ὁ Βασιλεὺς, ἀπεισκέπτως πρὸς τὴν ναυμαχίαν ἔγω καὶ Θρασέως χωρεῖν. εἰάν γὰρ συμβαίῃ ἡττηθῆναι, ἔδεν ἄλλο λείπεται ἢ παντάπασιν διαφθαῖναι, πάντων τῷ ἐνθάδε πολεμίων ὄντων καὶ συνεπιδησομένων. ἔ δὲ ἕνεκα ἐχθρῶ πρότερον τῷ δυνάμει Βασιλέως ἐρόντων ὁπόσῳ ἄγει. καὶ μὲν οἱοί τε ἡτε θαναυμαχεῖν, ἂν δὲ μὴ, καταφυγὴν τινα ὅπῃ σωθήσεσθε ζητεῖν. ἐγὼ δὲ προθύμως μὲν ἂν πρὸς τὴν ναυμαχίαν συνηγωνισάμην παρὼν ὑμῖν. Δηλίας δὲ ἔδεν ἐς τὸ πείσσειν ὅπλα ἀνταίρειν Βασιλεῖ. ἀλλὰ πάντα μᾶλλον αἰρετέα, ἢ πρὸς Βασιλέα αὐτοῖς πολεμητέα εἶναι λέγουσι. βιάζεσθαι μὲν οὖν ἐκ ἑξέσιν αὐτὰς πάντας ἐπίσης τῷ ὁμοίαν γνώμῃ ἔχοντας. ἔδοξε δὲ μοι βέλτιον σκεφασμένῳ, πρὶν Βασιλέα ἥκειν, ἀναχωρεῖν. εἰάν γὰρ ὁφθέντος φλογωμῶ, αἰχμύλῳ καὶ τῷ τυχεῶσαν προσεφόμεθα Σπιταλιώταις. μελήσει δὲ ὑμῖν ὅπως ἂν βέλτιον διαφθαῖ τὰ κατ' αὐτὰς. Ο μὲν οὖν τῷ Δηλίων ναύαρχος πρὸς αὐτὰς εἰπὼν, καὶ συνεταξάμενος αὐτοῖς, ἀπέπλευσεν εἰς Δήλον. Δομνίκῳ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπολειφθεῖσιν, ἐκέτι ἐδόκει ναυμαχεῖν. ἀλλὰ πέντε μὲν τῷ τελήρει, ἐπεμψεν εἰς Καλλονὴν φρεσίων τι κατὰ τῷ Λέσβου ἐπὶ τῷ σίτον τε εἰσαγαγεῖν, καὶ φρεράν. ἐδεδίσαν γὰρ περὶ αὐτῶ μὴ ὑπὸ Βασιλέως εἶς ἐπιδρομῆς ἀλῶ, αὐτοὶ δὲ ταῖς λοιπαῖς ἐφύρου Μιτυλήνῳ. Βασιλεὺς δὲ ἅμα παντὶ τῷ σόλῳ ἦλθεν εἰς Ερεσσόν. ἐπαινέσας δὲ Ερεσσίους καὶ εἰς αὐτὸν ὀνοίας ἕνεκα, καὶ προνοίας ὅσης ἐδέοντο ἀξιώσας, ἄρας ἐκεῖθεν ἐπλεῖ ἐπὶ Χίον. Ἀπὸ σκοπιᾶς δὲ τις μέγα βοῶν, ἐπυνθάνετο περὶ σόλου ὅτων εἴη. ἀποκριναμένων δὲ, ὡς εἴη Βασιλέως, αὐτὸς τε πάρεστιν ὁ Βασιλεὺς. Αἱ δὲ ἐν τῷ κόλπῳ πῆς Καλλονῆς, ἔφη, τελήρεις τίνος; Ἐκ τῆς λόγῃς δὲ συνεῖς ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῆς εἰς Μιτυλήνῳ ἔσῳ εἶναι φρεσῆσας Καλλονῶν, ἀναστρέφας, ἤλαυνεν ἐπ' ἐκείνας. ἡδὴ δὲ ἐπελάβετο ἡ νύξ. Λατίνοι δὲ ὡς εἶδον Βασιλέα προσελαύνοντα, τὸ, τε φεύγειν ἀπορον ὁρῶντες, καὶ τὸ διαγωνίζεσθαι ἀδύνατον, ἔξῳσαν εἰς τῷ γλῶ τὰς ναῦς, καὶ αὐτοὶ κατεκρύβησαν ὑπὸ τῷ ὕλῳ, συνεφεῖς τῷ τόπῳ πεφυκότος, ἅμα δὲ συνεργουῶτος καὶ τῷ σκότους. καὶ τὰς μὲν τελήρεις εἰλκυσαν κενὰς οἱ Βασιλικοί. ἀποβάντες τε καὶ διεσπυνήσαντο τῷ λόχμῳ, ὑπὲρ ἡμίσεις αὐτῶν τὰς μὲν ἀπέκτειναν, τὰς δὲ καὶ εἶλον ζῶντας. ὅσοι δὲ ὑπὸ σκότος ἡδυνήθησαν διαφυγεῖν, εἰς Μιτυλήνῳ διεσπυνήσαντο πρὸς τὰς οἰκείας. Βασιλεὺς δὲ ἐκεῖ πικρῶν τῷ Φιλανθροπηνὲν καταλιπὼν ἅμα στρατὸν περὶ καὶ ἰππικὴν τῷ Μιτυλήνῳ πολιορκεῖν, ἀπέπλευσεν εἰς Φώκαιαν ἧς ἦρχε τῷ τότε Ντωμάδος. οἱ μὲν οὖν εἰς Λέσβον καταλειφθέντες, τὰ μὲν λοιπὰ φρερία πάντα παρεστήσαντο ὁμολογίᾳ, Μιτυλήνῳ δὲ ναυσὶ τε καὶ περὶ περικαθήμενοι ἐπολιόρκουν. Βασιλεὺς δὲ πρὸς βείαν πρὸς Σαρχάνῳ πέμψας, ὅς ἦρχε τῷ κατὰ τῷ Φώκαιαν, σπονδὰς ἔδειτο πρὸς αὐτὸν καὶ συμμαχίαν, ὡς τε Σαρχάνῳ μὲν ἐπικαλεῖσθαι Βασιλεῖ παραχεῖν περὶ καὶ ναυτικῶν πρὸς τῷ πῆς

Paris I.

collaudat : gratias magnas agit : ad Dominicum totius classis imperatorem, cæterosque Latinorum navarchos accedit ; non eos bonum cepisse consilium dicit, priusquam exacte didicerint, cum quot triremibus Romanus adveniat, ita improvide, confidenterque navale cum ipso prælium committere. Nam si vinci contigerit, nihil superesse, quam disperire funditus ; cum omnes qui in insula sint, ipsorum hostes sint, unaque cum Romanis ad eorum exitium incubituri videantur. Quare imperatoris vires, & potentiam prius indagandam : & si se contra non infirmos sentiant, tum deum conflegendum ; sin minus, salutis aliquod perfugium quærendum. Quod ad me attinet, inquit, cupide vobiscum ad hanc navalem pugnam aggredier : Delios autem, ut imperatori armis resistent, nemo adducet : qui citius omnia sibi perpetienda, quam adversus eum pugnandum testantur. Cogere igitur illos fas non est, quando ex æquo omnes ita sentiunt. Mihi porro re considerata conducibilius apparet, antequam adsit imperator, recedere. Si enim ante ejus conspectum fugerimus, non qualemcumque labem Hospitalensibus inuremus. Vobis curæ erit, ut illis optime consulatur. Hæc postquam dicta dedit, eos valere jussit, ac Delum cucurrit. Dominico, cæterisque ducibus non amplius fuit sententia navibus decertare ; sed triremes quinas quidem in castellum quoddam Lesbi, Callonem vocabulo, ad com meatum, & præsidium importandum mittunt, quod ab imperatore per incursionem captum iri metuebant : ipsi cum reliquis Mitylenen tuebantur. Imperator cum tota classe Eressum tenens, civium erga se studium commendavit, & eorum rebus pro necessitate prospexit : inde Chium navigavit. E specula porro quidam altum vociferans, quæsit, cujusnam classis esset : responsum, imperatoris esse, & eum præsentem adesse. At enim quæ in sinu Callones sunt triremes, inquit, cujus sunt ? E quibus verbis colligens imperator de iis esse, quæ apud Mitylenen erant, ad Callonem tuendam missæ videlicet, reversus in ipsas ferebatur. Jam nox rebus incubuerat, cum Latini illi imperatorem allabi cognoscentes, quia fuga nusquam patebat, & contra pugnare non dabatur, naves ad terram appellunt, & ipsi se in silva proxima, loco natura umbroso, & opaco, tenebris etiam eos adjuvantibus abscondunt. Ac triremes quidem vacuas Romani trahentes, descendunt : locaque insidiosa perscrutati, supra dimidium eorum partim trucidant, partim capiunt. Qui per tenebras effugere potuerunt, Mitylenen ad suos salvi pervenerunt. Imperator, pincerna Philanthropeno ad Mitylenen pedesstri, & equestri manu obsidendam relicto, Phocæam cursum intendit, cui tunc Odoardus præerat. In Lesbo igitur relicti, oppida cætera ad unum mæandri in deditionem recipiunt : Mitylene & Mari-terra marique obsidetur. imperator timam Jo-missis legatis ad Sarchanem orienti circum Phocæam imperantem, fecit. Grego-dus & societatem cum eo pepigit, ut ipse pedestri, & navali subsidio se ad ineunte.

G g

Edit. Paris.
pag. 292.

* In Gr. Du-nardus
* Fuit hic fa-trapes Tur-ca, cui obti-gerunt quæ a Philadel-phia & Antiochia mæandri timam Jo-nie oram pa-tent. Grego-dus & societatem cum eo pepigit, ut ras lib. 7.

Phocæam, & Mitylenen obsidendas adjuvaret: Imperator vicissim Sulimanum Sarchanis, & reliquos Persarum filios, qui nomine obsidum apud Phocæam tenerentur, libertate donaret. Nam qui erant Phocææ Genuates, cum Sulimanum, atque alios quatuor & viginti nobilium Persarum filios dolo cepissent, non se illos servitutis causa, sed ut pacis obsides haberent, cepisse ajebant. Sarchanes cum aliud non posset, ingratum pacem accepit: propter caritatem filiorum videlicet. Cum autem imperatoris promissio de libertate illis reddenda accederet, si se in bello contra Latinos prompte adjuvaret, spe libertatis id fecit, ac Phocæam per se cum pedestri, & equestri copia veniens, imperatorem venerabundus salutavit, & cum eo urbem obsedit: subjectisque sibi urbibus, & locis mandans, ut cibaria Phocæam adveherent, imperatoris exercitui forum uberrimum præbuit. Jam quintum mensem Phocæensium, ac Mitylenæorum obsidio duraverat, & Phocææ præsertim tormentis muralibus, machinisque oppugnationis crebra erat, & valida mœnium adhibita oppugnatio: nec tamen propter soliditatem, & quod Latini fortiter, constanterque se tuerentur, expugnari poterat. Sed cum obsidio produceretur longius, quoniam eos commeatus jam destituebat, & hostes ab oppugnatione non ante desituros suspicabantur, quam ipsi fame, aut armis subigerentur, quidam machinati sunt, quo se tueri diutius possent. Romanos quotquot Phocæam incolebant, unumquemque tota cum domo exegerunt: annonam, corporique sustentando requisita, in arcem, præsidio a se munitam collegerunt, & comportarunt: quibus victitantes, obsidionem tolerarent. Ad imperatorem apud Phocæam filii Aitinis Joniæ satrapæ Cheterus, & Amurius starat Aladino etiam (quem supra in Thraciam classe devēdino etiam-
num vivente appellatus, amicitia ergo veniunt, eumque venerati benevolentiam, ac fidem pollicentur. Quos ille donis ac muneribus affectos domum remisit. In hoc rerum statu Byzantio nuntiatur, Genua sedecim triremes alia quadam de causa Galatam appellari; quorum cum navarcho, & trierarchis quidam nobiles Romani clam collocuti, donis & promissis multis eos pellexerint, ut adjunctis etiam sex aliis, quas Galatæ repērent, & illis item sex apud Mitylenen, Phocææ ipsum imperatorem adorirentur. Talia Romanos struxisse, non ut Genuensibus consulerent; sed insidiatores & proditores factos, & imperium affectantes, unde se ipsum imperatorem vita spoliare posse arbitrarentur, id agere, ac moliri.

*Eam infestat Aladino etiam-
num vivente.

ταῦτα δὲ τὰς Ῥωμαῖς συνεσθλακέναι, καὶ προδοταὶ Βασιλέως γεγενημένοι, ἐπεὶ τῆς ἀρχῆς κρατῆσαι βεληθέντες ἐξ ὧν ὄντο διωθήσονται ὁφθαλμοὶ ἐπραττον.

Φωκαίας ἐν Μιτυλήνῃς πολιορκίαν. Βασιλέα δὲ ἡ παῖδα Σαρχάνη Σελιμάν καὶ τὰς λοιπὰς παῖδας τῆς Περσῶν, οἱ κατὰ Φώκαιαν ἐν προχώματι ὁμήρων ἐφθάρουντο, ἐλδοθεροῦν. οἱ δὲ εἰς Φώκαιαν ἐκ Γεννάας Λατῖνοι δόλω Σελιμάν τῇ παῖδα Σαρχάνη, καὶ τέτταρας καὶ εἴκοσιν ἑτέρας τῇ παρὰ Πέρσαις δόλω κρατήσαντες παῖδας, ἔφασαν ἐκ ἐπὶ δολείᾳ κεκρατῆναι, ἀλλ' ὥστε ὁμήρας ἔχειν βεβαίας ἕνεκα εἰρήνης. Σαρχάνης δὲ μὴ ἔχων ὅ, τι δρᾶν, ἡπάαζετο καὶ ἄκων τῇ εἰρήνῃ ὅ, τὸ πρὸς τὰς παῖδας φίλον. τότε δὲ ἐπαγγελαμένους Βασιλέως ἐλδοθεροῦν ἂν συναγωνίστηται πρὸς αὐτὸς πρὸς τὸν πόλεμον τὸν κατὰ τῇ Λατίνων ἐλπίδι τῆς τῇ παίδων ἐλδοθερείας σωήρατο πρὸς τὸν πόλεμον τῇ Βασιλεῖ, καὶ εἰς Φώκαιαν ἐλθὼν ἅμα στρατῷ πεζῇ τε καὶ ἱππικῇ, προσεκύνησέ τε καὶ ἡπάασατο Βασιλέα, καὶ σαυδιῆσεν αὐτῷ Φώκαιαν πολιορκῶν. παρεῖχε τε ἄφθονον ἀγορὰν τῇ Βασιλεῖ στρατῷ τῇ ὑπ' αὐτὸν κηλόσας πόλεις καὶ χώραις τὰ ἐπιτήδεια εἰς Φώκαιαν κομίζειν. Πέμπτος μὲν οὕτως ὡς ἐπὶ Φωκαίων ἐν Μιτυληναίων πολιορκιμένων, μάλιστα δὲ κατὰ τῇ Φώκαιαν, συχναί τε καὶ καρτεραί ἐγίνοντο τειχομαχίαι, ἐνέ πόλεις προσήγοντο, ἐν ἄλλαι μηχαναὶ πρὸς ἄλλωσιν πόλεων ἐξεδρημέναι. ἐκπολιορκῆσαι δὲ ἐκ ἡδυνῶντο αὐτὰς ὅ, τε καρτερότητα τειχῶν, καὶ δυνάμει ἀμύνεσθαι Λατίνους καὶ μὴ ἐνδιδόσαι. μηχανομένης δὲ τῇ πολιορκίας ἐπὶ πλέον, ἐπεὶ ὅ, τε σῖτος αὐτοῖς ἐνέδει ἤδη, καὶ τῇ πολιορκίαν ὑπώπτουσαν ἐ ταχέως λύσειν Βασιλέα πρὶν ἢ λιμῶ ἢ τειχομαχίᾳ παραστήσεται αὐτὰς, μηχανώμενοι τὸ ἐπὶ πλείονα χρόνον ἀντιχῆσιν, τὰς μὲν Ῥωμαῖς ὅσοι Φώκαιαν κατὰ τοῦ ἐξήλασαν πανοικιστῆς, αὐτοὶ δὲ τῇ σῖτον ἐν ὅσα ἑτέρα ὡς ἐπιτήδεια συναγαγόντες, εἰσάγαγον εἰς τὴν ἀκρόπολιν ὡς αὐτοὶ ἐφθάρουν, καὶ χράμενοι αὐτοῖς ὑπέμεινον τῇ πολιορκίᾳ. ὁφθαλμοὶ δὲ κατὰ τὴν Φώκαιαν Βασιλεῖ οἱ τῇ Αἰτίνῃ παῖδες, ὅς ὡς σατράπης Ἰωνίας, Χετῆρ καὶ Αμῆρ, ὃν φθάσαντες πρότερον εἰρήκαμν δόλω καταπεπλοκέναι εἰς Θράκην, καὶ τῆς Σελιμάνος ὠνομασμένους, προσήλθον τε κατὰ φιλίαν, καὶ προσεκύνησαν, καὶ ἐπιγείλαντο ὅ, νοὶ ἔσεσθαι καὶ φίλοι Βασιλεῖ, Βασιλεύς τε αὐτὰς τῆς εὐνοίας ἕνεκα δώροις ἀμειψάμενος καὶ εὐεργεσίαις, οἱ καὶ ἀπέστειλεν. ἐν ταῖς ἡ ὄντων τῇ πραγμάτων ἡγέμετο ἐκ Βυζαντίως ὡς ἐκ Γεννάας κατὰ τινὰ ἑτέραν χρεῖαν τειρήρεις ἐκκαίδεκα προσέχον Γαλατᾶ. ὃν πρὸς ναυάρχῳ καὶ τοῖς τειρηρχαῖς τινὲς τῇ παρὰ Ῥωμαῖς ἐπιφανῶν κρύφα ὁφθαλμοὶ, ἔπεισαν δώροις καὶ ὑποχέσει πολλὰς προσεταιρισάμενας καὶ τὰς λοιπὰς ἐξ αἱ εἰσιν ἐγχείριοι, ἔπειτα καὶ τὰς κατὰ τὴν Μιτυλήνῃς ἐξ παραλαβόντας, ἐπιδίδου αὐτῷ κατὰ τὴν Φώκαιαν.

ταῦτα δὲ τὰς Ῥωμαῖς συνεσθλακέναι, καὶ προδοταὶ Βασιλέως γεγενημένοι, ἐπεὶ τῆς ἀρχῆς κρατῆσαι βεληθέντες ἐξ ὧν ὄντο διωθήσονται ὁφθαλμοὶ ἐπραττον.

CAPUT XXX.

Ingens Persarum auxilium. Magni domestici, & Amurii Persæ satrapæ colloquium & amicitia, & illius apud hunc auctoritas. Domesticus invitatum in tabernaculum suum quemdam nobilem, Joannem Spinulam Latinum, longiore oratione allocutus, deditionem urbis suadere conatur.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο τοιαῦτα, τὴν τε ἑ-
σαν παρεσκιάζε δυνάμιν ὡς ἡ δὲ ναυμαχί-
σων, καὶ ἑτέραν ἀπὸ τῆς καὶ τῆς Ἰωνίαν βαρβάρων προσε-
ποεῖζεν ὅση δυνάμει. καὶ Σαρχάνης μὲν τέτταρας καὶ
εἴκοσι παρέχετο ναῦς, καὶ στρατὸν πολλὸν πέζῳ τε καὶ
ἵππῳ ἢ ἐλθῶσα, ἐστρατοπεδεύετο παρὰ τῇ Φώκαιαν,
Ἀμὺρ δὲ ὁ τῆς Αἰτίνης, τῇ μεγάλῃ δομέσικῃ πείσαντος
τεράκοντα ναυσὶ σωμαρχαί Βασιλεῖ. ὁ δὲ μέγας δο-
μέσικος, καὶ πρότερον μὲν εἶχε πρὸς Ἀμὺρ φιλίαν, καὶ
γράμμασιν αὐτῷ ὤμιλει, καὶ τῇ δυνόειαν ἐπεδείκνυτο, συ-
νεγένετο τε ἐπὶ μικρὸν ὀλίγῳ πρότερον, ὅτε καὶ Φώ-
καιαν πρὸς Βασιλέα ἦκε· τότε δὲ τῇ χρείᾳ καλῶς,
πρεσβεῖαν πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἐδίκαιον ἔφασκεν εἶναι
καθ' ἡδονὴν αὐτῷ γράμμασι καὶ ἀγγελίαις ὥσπερ
πρότερον καὶ αὐτῷ ὀμιλεῖν· πρότερον γὰρ αἰτίαν εἶναι
τῇ τοιαύτης συμτυχίας τὸ πολὺ ἀλλήλων διεσῆναι. Νυνὶ
δὲ ἐγγὺς ἔχοντες δίκαιον εἶναι εἰ γε καὶ αὐτῷ κα-
τὰ γνώμην εἴη ἐν ὀλισμένῳ τινὶ τόπῳ συγγενέσθαι καὶ
τῇ ἀλλήλων ὀμιλίᾳ ἀπολαῦσαι, καὶ τῇ ἑσάν ἐπιβεβαιώ-
σασθαι φιλίαν. ὁ μέγας μὲν οὖν δομέσικος τοιαῦτα ἐ-
πρεσβέυετο· Ἀμὺρ δὲ, ὡς ἠέκουσεν, δυνάμει ἐδεμῖας
ἐνόμισεν δούτεραν τῇ περὶ τῇ ποιήτων ἀγγελίαν· ἀλλὰ
τὰ μέγιστα οἰόμενος ἐργετέσθαι, τῇ ἄλλων πάντων ἀ-
μελήσας κατὰ τὰς Κλαζουρὰς γενόμενος, συνεγένετο
αὐτῷ· καὶ ἀποβάντα τῇ νεῶν εἰσίσασέ τε φιλοτίμως, καὶ
πολλῶν ἐπεδείξατο φιλοφροσύνῃ. ἐπὶ πᾶσασι δὲ
ἡμέραις ὁ μέγας δομέσικος αὐτῷ σωμαρχαί, Βα-
σιλεῖ τε ἔπεισε προσέχειν ὡς δεσπότη, καὶ τῇ ὑπ' ἐκεί-
νου τελοῦντων ἐπιφανῶν Ῥωμαίων νομίζειν ἕνα, καὶ αὐ-
τῷ σωμαρχαί ἀρρήκτοις φιλίας δεσμοῖς. τὰς τε ναῦς
παρήνει πέμπειν ὡς τάχιστα Βασιλεῖ δεδομένην συμμα-
χίας, αἱ καὶ ἐπέμψθησαν μετ' ἐπὶ πολὺ. καὶ Φιλαδέλ-
φειοὶς ἐκέλευσε φίλον εἶναι καὶ σύμμαχον ἀντὶ πολε-
μίας. καὶ μηδὲνα φόρον λαμβάνειν, ὃν παρείχοντο αὐτῷ
ὅτε ἦσαν ἐν ἀπονδαῖς, καὶ ἐδὲν ἡ δὲ καλεῖσαντος τῇ με-
γάλῃ δομέσικῃ μήκαθ' ἡδονὴν αὐτῷ πράττειν ἢ πρὸς
τῇ καὶ χάριν εἶδεναι, καὶ τὰ μέγιστα οἶσθαι εὐεργετεί-
σθαι. ἐκείθεν δὲ ὁ μέγας δομέσικος σωμαρχαί, Ἀ-
μὺρ, ἦκεν ὡς Βασιλεῖ. καὶ ἐπεὶ καὶ αἱ παρὰ τῇ Σαρ-
χάνῃ παρῆσαν νῆες, παρεσκιάσαντό τε πρὸς τῇ ναυ-
μαχίαν, ἐνιῶντο ὅτι ἐπαρῆσαν οἱ ναυμαχοῦνται.
Λατῖνοι δὲ, εἴτε τῇ παρασκευῇ Βασιλεῶς δέσαντες,
εἴτε καὶ ἔχοντες τὰς ἐνάγοντας Ῥωμαίας καταφύρας γε-
νομένης ὑποπτήξαι, (ἡ δὲ τῇ μεγάλῃ δομέσικῃ μή-
τηρ ἅμα Βασιλίδι αἰδομένη τῇ ἐπιβελῇ, ὡς μάλι-
σά ἐν ἡνίοφισαντο τὰ τε βασίλεια καὶ τῇ ἄλλῃ ἀρ-
χήν,) ἀποχόμῃσι ὡς δικοῦντο, διελύθησαν. Βασι-
λεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο ἔχοντες, τὰς μὲν παρὰ τῇ
Ἀμὺρ παρόντας κατὰ συμμαχίαν, ἀπέστειλεν εὐερ-
γετίας· αὐτὸς δὲ αὐτονομώτερον εἶχετο τῇ πολιῳρ-
Pars I.

His auditis imperator & quas se-
cum habebat copias ut ad pu-
gnam navalem instruebat, si opus fo-
ret: & alias insuper a barbaris ex Jo-
nia quantas poterat conquirebat. Ac
Sarchanes quidem naves quaternas &
vicenas, peditumque & equitum ma-
gnam vim subministravit, qui prope
Phocæam tetenderunt. Amurios vero
Aitinis filius, impulsu magni domestici,
cum triginta navibus imperatori auxilia-
tum venit. Domesticus enim & ante
Amurium diligebat, amoremque suum
crebris ei litteris declarabat: & cum eo-
dem ad imperatorem Phocæam venien-
te, paulo ante familiariter congressus fue-
rat. Tum autem re ita jubente, lega-
tos ad eum misit, qui dicerent, nec justum,
nec sibi jucundum esse, rursus nuntiis,
& litteris cum eo velut ante colloqui.
Nam hujuscemodi colloquiorum causam
prius fuisse, quod inter se longius dista-
rent. Nunc quoniam viciniore sint,
æquum esse, si idem illi probetur, in
loco aliquo certo convenire, mutuaque
consuetudine frui, & susceptam confirma-
re amicitiam. Hæc fuit legatio magni
domestici. Amurios hosce nuntios sum-
mam felicitatem interpretari, & in maxi-
mo beneficio ducere: relictisque cæteris
omnibus, Clazomenis cum eo miscere
colloquium; ubi de navi descendente
convivio delicatissimo adhibuit, & per-
humaniter habuit. Quatriduo cum illo
versatus magnus domesticus, persuasit,
ut imperatori non secus ac domino de-
ditus, se unum de nobilibus Romanis ei
subjectis duceret: & sibi vinculis insolubi-
libus hominem adstrinxit. Naves autem
ut quamprimum mitteret hortabatur, quod
imperator suppetiis indigeret: quæ brevi
missæ sunt. Præterea ut Philadelphien-
sis amicus, & pro hoste socius esset,
nullumque ab iis tributum acciperet, quod
illi pendebant, cum foederati essent.
Demum nihil erat, quod hortante magno
domestico non cum voluptate præsta-
ret: quin etiam gratias habebat, & se
beneficiis ornari putabat. Amurio igitur
valedicens domesticus, ad imperatorem
se recepit. Cum naves a Sarchane jam
venissent, ad naumachiam se compara-
bant, dolebantque, quod quibuscum pugna-
rent nondum adessent. Latini vero, an
quod apparatu imperatoris terrentur,
an quod Romanis, a quibus incitaban-
tur deprehensis, pavore tenerentur (a
magni quippe domestici mater, & im-
peratrix præcipientes insidias, quam maxi-
me poterant palatium, reliquumque im-
perium communiverant) depositis cogi-
tationibus illis, dissipati sunt. Quod ut
accepit imperator, submissos ab Amurio
cum donativo dimisit: ipse obsidioni
contentius instare cœpit: jam enim & dies
urgebat, autumno appetente scilicet.
Dum ita per obsidionem tempus la-
Gg ij.

Edit. Paris. bitur, forte magnus domesticus pro-
pag. 295. pter portam quamdam * Joannem Spi-
In Gr. I. nulam sibi antea notum, ac familiarem
de Spinia. stare videt, hominem inter Latinos
nobilem, & Romanis tinctum litteris.
Hunc uti ad se nihil metuens accedat,
invitat. Ille fidem habens accedit.
Salutat eum domesticus, factumque inhu-
manum exprobrat, quod ad veterem
amicum & familiarem, tanto tempore
ad portas eorum commoratum, ne se-
mel quidem adiisset, nec pro amici-
tia salutare voluisset. Alia demum
tempori accommodata subjungens, in
praesentia domum (jam enim diei serum
erat) remittit. Postridie ut redeat,
si placuerit, hortatur, quo per otium
de hoc bello quæ justa censuerint col-
loquantur. Joannes reversionem pollici-
tus abit. Altera luce mape in magni
domestici tabernaculum venit. Facta
consalutatione, solum domesticus sic ag-
greditur: Quavis occasione bellum gere-
re, aut in pace vivere, nemo sanæ
mentis commendaverit, cum utriusque
laus & vituperatio ex causis merito spe-
ctanda sit. Quod si quis bellum or-
diens viribus suis majora suscipit, præ-
terquam quod injustus est, prudentium
judicio etiam stultus habebitur. Con-
sideremus igitur & istuc bellum, quod
contra imperatorem nulla in re ab eo
læsi suscepistis, num honeste & utili-
ter a vobis geratur. Primum enim nul-
lam passi injuriam Lesbum ei subje-
ctam invasistis, vexastis, ac diripulistis:
quod nec ipsimet negare poteritis.
Deinde temeritatis & vecordiae mo-
dum nullum tenuistis. Nam qui bellum
incipit, non hoc solum providere de-
bet, quomodo per nefas aliena occupet:
sed primum quidem, satissime istuc com-
mode possit. Tum, an ad ea quæ per
vim occupavit conservanda sufficiens
ei facultas adsit. Vobis autem & ad
aliena rapienda vires sunt parvæ, & ad
rapta conservanda parvissimæ. Etenim
Lesbum invasuri, Deliorum, Siculo-
rumque auxiliis indigistis: & impe-
ratoria classe adventante, focii imbel-
les diffugerunt, ac vos solos relinqui-
runt: & alii quidem vestrum apud Cal-
lonem in quinque triremibus perie-
runt: alii intra Mitylenen & Phocæam
conclusi cum incerta spe salutis obsi-
demini. Ac nolim te mirari quod di-
xerim nullam vos salutis certam spem
fovere, tametsi vos e mœnibus fortissi-
me defendatis: nec ullum aut leve
damnum accipiatis a faxis quæ e tor-
mentis jaciuntur, a scalis, cæterisque
machinis, quæ in tam crebris oppu-
gnationibus ad muros admoventur:
demonstrabo enim luculentissime vos
ab extremo discrimine haud longe ab-
esse. Nam cum tria sint quæ obsessos
servare tuerique potissimum queant:
primum aliunde superveniens auxi-
lium, quo obsessi erigant animos: al-
terum frumenti ac reliqui cominea-
tus abundantia, unde facile perfer-
tur obsidio: tertium, quando hostis
diutius affidere aut sumptibus defectus,
aut animo fractus, aut alia de causa
non potest, ego docebo nihil ho-
rum vobis adesse. Forsitan igitur au-
σίτε καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἔχοντες,
τὰ τὸν πολιορκουῦντα ἀδύνατον εἶναι
μικροψυχίας, ἢ τινα αἰτίαν ἄλλω, ἐγὼ ὑμῖν προσὸν ἀποδείξω τῶν ἐν. τὴν μὲν

pag. 296.

κίας ἡδὴ ὅδ' ἡ καὶ ὁ καιρὸς ὑπείγει περὶ φθινόπωρον ὧν. Τει-
βομένης δὲ τῆς χρόνης καὶ τῆς πολιορκίας, συμβέβηκε τῇ μέ-
γαν δομῆτικον παρὰ τῆς Φωκαίας πύλῳ ἰδεῖν ἐς ὧντα
Ντζεσαν τὴν Σπίνια τινὰ ὀνομασμένον, ὃς ὡς αὐτῶν γνώ-
ριμος πρότερον καὶ συνηθείης ἐκ τῆς παρὰ Λατίνοις ἐπι-
φανῶν ὄντα, καὶ παιδείας τῇ παρὰ Ρωμαίοις ἱκανῶς μετε-
χηκότα. καὶ πέμψας, αὐτὸν μετεκαλεῖτο, κελύων ἡκεν
πρὸς αὐτὸν μηδὲν ὑποπτόντα δεινόν. ὁ δ' ἦκεν εὐθύς
πειθεὶς. προσαγορεύσας ὅς ὁ μέγας δομῆτικος αὐτὸν, ὅς
ἀγνωμοσύλῳ ἐγκαλέσας, ὅτι φίλον ἀρχαῖον ὄντα καὶ συ-
νηθὴν, καὶ τοσούτων ἡδὴ χρόνον διατρέβοντα πρὸς τῇ πύλῳ
αὐτῶν εἰδὲ ἀπαξ πρὸς αὐτὸν ἡθέλησεν ἐλθεῖν, εἰδὲ ἀσπά-
σασθαι οἷα φίλον, καὶ ἕτερόν τι ὅσα ὑμῶν ἀρμόζοντα προσ-
θεῖς τῶν χρόνων ἡδὴ ὅδ' ὅτι τῆς ἡμέρας ὡς τὸ νῦν μὲν ἔχον
οἷκαδε ἀπέπεμπε. εἰς τῆς ὑστεραίαν ὅς ἐκέλευσεν, εἶγε καὶ
αὐτῶν κατ' ἡδονὴν εἶναι, πρὸς αὐτὸν πάλιν ἐλθεῖν, ὡς ἂν
καὶ σχολῇ. ὅς περὶ τῆς παρόντος πολέμου διαλεχθῶσιν ἅπαντα
ἀν' ἐκαστῶ δοκοῖν δίκαια ἔχειν πρὸς αὐτὸν. Ντζεσαν μὲν οὖν
ἀποδείξας τὰς λόγους οἷκαδε ἀπῆλθεν εἰς τῆς ὑστεραίαν
ὅς ἅμα παρῶν, εἰς τῆς μεγάλης δομῆτικῆς ἡκεν σκηνὴν καὶ προ-
σηγόρευεν αὐτὸν. ἀντιπροσέειπὼν καὶ αὐτὸς αὐτὸν, καὶ
μόνον παραλαβὼν, λόγους ἤρχε πρὸς αὐτὸν τοιούτῳ. Οὐτε
τὸ ἐπὶ προφάσει πάσῃ πολεμεῖν τῶν ἐπαινετῶν ἀντις τι-
θεῖν σωφρονῶν, ὅτε τὸ εἰρήνῳ ἄγειν. ἀλλ' ἐκάτερα βελ-
τίον ἢ χεῖρῳ παρὰ τὰς αἰτίας νομίζουσιν ἂν δικάως. εἰδὲ
ὅς τις πολέμου ἀρχὴν, μείζουσιν ἢ κατ' ἐαυτὸν πρᾶγμασιν
ἐπιχειροῖν, πρὸς τῶν ἀδικεῖν, ὅς ἀνομιᾶν προσοφλήσειεν ἂν
παρ' ὅς φρονέσι κριταῖς. σκεψάμεθα δὴ καὶ περὶ τῆς νυνὶ
παρόντος πολέμου ὃν ἡραδε πρὸς μηδὲν ἀδικουῦντα Βασι-
λέα, εἰ μὴ βελτίονος τῆς χήματος προσγενήσεται ὑμῖν.
πρῶτον μὲν ὅδ' μηδὲν ὑπὸ Βασιλέως ἀδικεῖν, πρῶτον
ἐπῆλθετε τῇ Λέσβῳ ὅση ὑπὸ πηκῶ, * Βασιλέα ἀδικουῦν-
τες καὶ πλεονεκτουῦντες, ὅπερ εἰδὲ αὐτὸς οἱ μὲν ἐξ ἄρνης δι-
νήσεσθε γινέσθαι. ἔπειτα δὲ, εἰδὲ ἀνοίας καὶ ἀβηλίας
κατελίπετε ὑπερβολῶν. τὸν ὅδ' ἀρχοῦντα πολέμου καὶ χρῆ-
μα τὸ μόνον σκοπεῖν ὅπως ἀδικήσῃ, ἀλλὰ πρῶτον μὲν εἶγε
μάλις αὐτῶν τὸ δύνατον. ἔπειτα δὲ, εἰ καὶ ἀρκέσω
δυνάμειν ἔχει πρὸς τὸ τὰ ἀδικηθέντα διασώζειν. ὑμῖν δὲ
πρὸς τὰ τὰ ἀλλότρια ἀρπάζειν ἢ δυνάμει ἐνδεής. καὶ
πρὸς τὰ ἡρπασμένα διασώζειν ἐλαχίστη. Λέσβῳ μὲν
ὅδ' ἐπιόντες, Διλήνους ἐπέισατε καὶ Σικελιώτας συμμα-
χεῖν. Βασιλέως δὲ ἐπιστρατεύσαντος ὑμῖν, οἱ σύμμα-
χοι ὥχοντο ὑμᾶς ἀπολιπόντες, εἰδὲ ὅπλα ἀνταίρειν δυ-
νηθέντες. ὑμῶν δὲ μόνων ὑπολελειμμένων, οἱ μὲν ἀπώ-
λοντο καὶ τῆς Καλλονῶν ἐν πέντε τελεῖσι διαφθάρειντες.
οἱ δὲ κατὰ τῆς Μιτυληνῶν καὶ Φωκαίας ἀποκεκλεισμένοι
πολιορκεῖσθε, εἰδὲ μὲν ἔχοντες ἐλπίδα βεβαίαν σωτη-
ρίας. Μὴ θαυμάσης δὲ εἰ μηδεμίαν εἶπον ἐλπίδα βε-
βαίαν σωτηρίας ὑμᾶς ἔχειν, καίτοι καρτερώτατα ἀμυνο-
μένους ἀπὸ τῆς τειχῶν, καὶ μηδεμίαν ἢ ὀλίγην βλάβην ὑ-
πομένοντες ἀπὸ τῆς ἐκπιπτόντων τῆς μηχανῆς λίθων,
καὶ τῆς κλιμάκων, καὶ τῆς ἄλλων μηχανῶν τῶν κατὰ τὰς συ-
χνὰς τειχομαχίας προσαγομένων. ἀποδείξω γὰρ σαφέ-
στατα ὑμᾶς καὶ πολὺ ἀπέχοντες τῶν ἐν ἐχάτοις κινδύνοις
εἶναι. τειχῶν γὰρ ὄντων ἂν μάλιστα διασώζειν δύναται
τὰς πολιορκουμένους, τὰ τε ποδὲν ἐξωθεν ἐπελθόντων
δυνάμειν τὰς πολιορκουῦντας ἀνίσταν, καὶ τὰ ἀφ' ὧν
μετὰ ρασιότητος τὴν πολιορκίαν διαφέρειν, καὶ τρί-
τον τὸν πολιορκουῦντα ἀδύνατον εἶναι προσκαθέζεσθαι ἢ δι' ἀπορίας ἀναλωμάτων, ἢ διὰ
μικροψυχίας, ἢ τινα αἰτίαν ἄλλω, ἐγὼ ὑμῖν προσὸν ἀποδείξω τῶν ἐν. τὴν μὲν

for. βασι-

δυν ἴσως ἂν ἐπιλεῖσθαι ἔξωθεν βοήθειαν ὑμῖν, ἔδα-
μόθεν ἄλλοθεν ἂν τις οἰηθεῖν ἢ ἐκ Γενναίας οἷα δὴ ὁ-
μοφύλων ὄντων ὑμῖν καὶ συγγενῶν· τὸ τοῦτο δὲ ποσῶτον ἀ-
πέχει τὰ εἶναι ἀληθές, ἢ ὑμᾶς οἶεσθαι ἐλπίζειν,
ὥστε πικρῶς μᾶλλον ἐφ' ὑμᾶς ἐλπίσονται ἐκείνοι ἐκ-
πολιορκήσαντες ὡς πολεμίας τῷ κοινῷ, ἂν κελύβῃ
Βασιλεύς. Ἰσὲ δὲ σαφέστατα ὑμεῖς ὡς ἐν ταῖς
συμφύκαις καὶ τοῖς ὅρκοις, ἐς τὸς τῶν Βασιλείων
Ρωμαίων ἢ βελή καὶ ὁ δῆμος ἔδειτο Γενναίας ἐπὶ τῇ
εἰρήνῃ, τὸς τοῖς ἄλλοις περιείληπται καὶ τὸ τοῦτο, τὸ
μὴ μόνον τὸ κοινὸν αὐτῶν μηδεμίαν βλάβην ἢ ζη-
μίαν ἐπάγειν τῇ Ρωμαίων Βασιλείᾳ πρόφασιν πο-
λέμῃ καὶ παρεχομένη, ἀλλὰ καὶ εἰάν τις ἰδιώτης Ρω-
μαίων ἀδικήσῃ, ὑπὸ τῆς προσόψεως αὐτῷ κτημάτων
ἢ πραγμάτων καὶ ζημίων ὑπολαμβάνειν καὶ Ρωμαίων.
ἂν δὲ καὶ τῇ Βασιλείᾳ Ρωμαίων τῶν ζημίων προ-
ξενῇ, ἢ νῆσον διαρπάξῃ, ἢ πόλιν τινὰ παράλιον
ἢ, τι ἕτερον, τὸν ἴσον τρόπον ὑπὸ τῶν ἐκείνων κτημά-
των καὶ πραγμάτων, εἰ πολλοὶ εἰσὶν ἢ εἷς, καὶ ζημίων
ὑποτίνασθαι Βασιλεῖ, αὐτὸν δὲ φησίζεσθαι πολέ-
μιον τῷ δήμῳ καὶ τῇ βελή, καὶ στρατεύειν ἐπ' ἐκείνους ὡς
ἄπιστον καὶ προδότῳ τῷ κοινῷ. καὶ δὴ ἔνεκα καὶ Βασιλείᾳ
πρεσβείαν πρὸς Γένναν ἀπεσταλέναι, ὥστε μὴ μόνον
τὰ κτήματα ὑμῶν τῆς χρημάτων ἔνεκα ὧν ἀνάλασσε πο-
λεμῶν ὑμῖν παραλαβεῖν, ἀλλὰ καὶ τελεῖς κελύσαι
πέμψαι κατὰ ὑμῶν καὶ τὰ συγκείμενα, καὶ τὰς ὁρμὰς.
ὥστε ἐκ Γενναίας καὶ μόνον ἐπικερίαν ἐδεμίαν, ἀλλὰ καὶ
πόλεμον καὶ ἐπιπλοῦν προσδοκᾶν καὶ. ὅτι δὲ καὶ τῆς
ἐπιτηδείων νῦν τε ἐνδεῖς ἐστέ, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιλεί-
πει παντελῶς ὑμᾶς, ἐξ αὐτῶν ἂν τις τῆς πραγ-
μάτων ἀληθέστατα τεκμήραιτο. οἱ δὲ ἐξελαθέντες καὶ
ἄσπερος ὑφ' ὑμῶν Ρωμαῖοι, ὧν αὐτοὶ τὰ ἐπιτηδεύα λα-
βόντες χρῆσθε, τὸ μέρος τῆς τροφῆς πρὸς τὸ τῆς πο-
λιορκιῶν πληθὺς λογιζομένοις, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου
παντὰ πασί φασιν ὑμᾶς τὰ σιτία ἐπιλείπειν. λείπε-
ται δὴ μία ὑπολείπεσθαι ἐλπίδα σωτηρίας, τὴν Βα-
σιλείαν ῥαθυμήσαντα ἢ διὰ τὸ τῆς ἀναλισκομένων πλη-
θὺς χρημάτων, ἢ διὰ τὴν κατὰ τὴν στρατείαν κακοπά-
θειαν, λύσειν τὴν πολιορκίαν, ἢ διὰ τὸ χειμῶνα ἐ-
πιγίνεσθαι ἡδὴ προσδοκᾶν. Εγὼ δὲ καὶ περὶ τὰτα
προδότης γενήσομαι ἡμῶν αὐτῶν, καὶ μὴνύσω πρότερον
ἅπαν τὰ ἀληθές. καίτοι γε πολλὰ ἂν ἐπρίσσεσθε αὐ-
τοῖς, εὖ οἶδα, εἰ καὶ ὁρῶμεθα περὶ ὑμῶν, ἀλη-
θῶς ἐξεγέμετο μαθεῖν. ἐγὼ δὲ ὑμῖν καὶ * τέττα-
ρα χαρίζομαι. Βασιλεὺς μὲν δὲ καὶ ἡμεῖς καὶ τὸ πολὺ
τῆς στρατίας οἵκαδ' ἀπελευσόμεθα, ἵνα μὴ εἰκὴ
καὶ μάτῳ κατατρεβώμεθα ἐνταῦθα. ἄλλως τε
καὶ τῆς ἐκείσε πραγμάτων ἐπιμελείας δεομένων,
ὧν ἐκ ἐξόν ποιῆσθαι μὴ ἐκεῖ ἐπιδημουῦντας. ἐν-
ταῦτο δὲ πρὸς τὴν πολιορκίαν δεκά καταλείφομεν
τελεῖς, καὶ μονήρεις εἰκοσι. καὶ ἑτέρας τέττα-
ρας καὶ εἰκοσι πᾶς τῆς Σαρχάνης ναὺς, μισθὸν παρα-
χόντες διαμένοντες ἄχρι ἡρως. οἱ ὑμᾶς τε καὶ Μι-
τυληναίους ἀσφαλῶς πολιορκήσασιν ἐφορμουῦντες
ἐκ θαλάσσης. ἐκ δὲ ὑπέρου, ὑμῖν μὲν ἀρκέσασιν
ἢ τῆς Σαρχάνης παρακειμένη στρατιά. Μιτυλη-
ναῖοις δὲ οἱ Ρωμαίων μισθοφόροι τῶν εἰς τὴν Λέ-
σβον ἔξοδον ἀπείρξουσιν, ὥστε καὶ ἀμφοτέρης
ἐκατέρωθεν ἀπείργεσθαι ἐκ τῆς γῆς καὶ θαλάσσης
τὴν μηδὲν εἰσάγειν τῆς ἐπιτηδείων. ἅμα δὲ ἡμεῖς ἀρ-

xilium vobis submissum, & non ali-
unde quam Genua (ut pote a civibus
cognatisque vestris) submissum quis
existimaverit. Atqui hoc tam remo-
tum est a veritate, tantumque abest
ut id sperandum vobis sit, ut timen-
dum potius ne contra vos illi ven-
turi, & hortante imperatore ut ini-
micos reipublicæ obsessuri sint. Sci-
tis enim planissime pactis & fœderi-
bus, quæ cum Romano imperio sena-
tus populusque Genuatium pacis cau-
sa fecit, præter alia hoc etiam conti-
neri, ut commune ipsorum non modo
nullum Romano imperio detrimen-
tum damnumve importet, (si nullam
belli occasionem dederit) sed si quis
etiam privatus Romanum quempiam
læserit, ut de possessionibus aut facul-
tatibus ejus Romano multa solva-
tur. Sin imperio Romano detrimen-
tosus extiterit, aut insulam, aut ma-
ritimam urbem, aut aliud diripiens,
ut eadem ratione de eorum posses-
sionibus, aut facultatibus, seu plu-
res, seu unus dumtaxat fuerit, im-
peratori satisfiat, ipseque a senatu po-
puloque Genuensi hostis judicetur: &
arma in illum ut perfidum ac reipu-
blicæ proditorem capiantur. Cujus rei
gratia & imperatorem ad Genuenses
legationem misisse nostis, non solum
ut fundos & villas vestras ad reficien-
dos sumptus, dum vobiscum belligerat,
toleratos recipiat, sed eos insuper ad
triremes secundum conventa & jura-
menta contra vos mittendas impulsisse.
Quamobrem non subsidium Genua,
sed bellum, & hostilis adnavigatio ma-
gis expectanda vobis est. Porro & vi-
ctus inopia vos laborare, pauloque post
quod hæsitetis non habituros, ex re ipsa
duci argumentum certissimum potest.
Quos enim urbe exegistis Romani,
quorumque alimentis frui mini, men-
suram alimoniarum cum obsessorum mul-
titudine contententes, intra breve
tempus omnimodis comiteatu vos ca-
rituros affirmant. Ergo hæc una spes
salutis restat, si imperator deses factus,
aut propter impensæ magnitudinem,
aut propter attritum laboribusque con-
fectum exercitum, aut propter immi-
nentem hyemem obsidionem solvat.
Ego vero & in his nostri ipsorum fa-
ctus proditor, omnem rei veritatem
gratuito expromam: quamquam vos
vel talentum fuisse numeraturos sciam,
si, quæ de vobis taciti cogitamus, ve-
re cognoscere licuisset. Sed enim vo-
bis hoc gratis dabo. Imperator, nos,
exercitusque magnam partem domum
discedemus, ne hic temere, ac fru-
stra maceremur: præsertim cum &
illic respublica officium, industriam-
que nostram desideret, quam ei nisi
præsentem præstare non possumus. Hic
ad continuandam obsidionem trire-
mes denas, & uniremes vicensas re-
linquimus: præterea de navibus Sar-
chanis quatuor & viginti, adnumera-
to, quantum usque ad vernam tem-
pestatem sufficit stipendio. Atque hi
vos, & Mytilenæos, a mari facto im-
petu certo oppugnabunt: a conti-
nente Sarchanis copiæ auxiliares fa-
tis prement. Mytilenæis vero Roma-
norum conductitii ingressum in in-
sulam intercludent, ut ambo terra
marique victum invehere prohibea-

Edit. Paris.
pag. 297.

mini. Vere novo magna classe revertemur, eo animo, ut tamdiu vos oppugnemus, quoad vel fame, vel armis domitos, in servitutem redigamus. Præter hæc alias adhuc imperatoris cogitationes occultas non habebō. Vult enim vobis obsessis omnibus alterius optionem esse juratis, aut intra mœnia manentes, ipsi, & Genuensium reipublicæ hostes haberi; aut egressos, & a vobis secedentes, non ab imperatore dumtaxat commissorum venia, & ἀμνησίαν, sed etiam apud commune Genuensium impunitatem ejus auctoritate consequi. Quod quam multis inter obsessos ad defectionem incitamento futurum sit, non te fugit. Quando igitur & ab initio præter fas hoc bellum suscitastis: & nunc rebus contra spem cadentibus non insipientiæ solum, audaciæque culpam sustinetis, verum etiam in gravissimum discrimen devenistis, qui tandem conducet, aut quomodo mente sua constantium erit, mala confilia non permutare melioribus, & aliquid inde ad salutem idoneum elicere; sed per stolidam contentionem, & arrogantiam semetipsos ire perditum, & propinquis ac necessariis non inopiam & amissionem facultatum tantummodo parere, verum etiam ignominiam perpetuam inurere? Adhuc præter isthæc omnia cum imperatore bellum ducere, nequaquam vobis prodesse ostendam. Etsi enim neque armis, neque fame, neque alia quadam via ad deditionem vos compellere poterimus, tamen ne sic quidem vobis conducet obsideri. Primum, non ut semper obsideremini, & penuria victus, cæterisque bellorum incommodis premeremini, Lesbi tanto cum impendio potiundæ cupido vobis incessit: sed ut impensas multo majoribus divitiis consolantes, insulæ quoque dominatum obtineretis: in quo multum plane vestra vos delusit opinio. Nam pecuniam in triremes absumpsistis: & insula (Mitylene excepta) imperatorem rursus principem suum agnoscit: quam, (sicut & Phocæam) præsidarios mercede conductos non pauciores mille oportet alere. Unde igitur alimenta illis suppeditabitis? neque enim in navibus tantum pecuniæ habebatis, quantum obsidioni tolerandæ sufficeret: neque Genua missum iri sperandum est. Nam quæ illic possidetis, & unde vestigalia capiebatis, imperatori adjudicabuntur; & quæ prius Phocæa vobis pendebat, bellum sustulit. Etenim mercatura omnis, nobis mare tenentibus conquivit; & agricultura per nos usque adeo arcemini, ut ne porta quidem urbis secure pedem efferre possitis. Quare five armis subjugemini, five non, unde unde periculis cingimini. Ergo quoniam salus vestra agitur, non obiter, & vel per transfennam, sed cum amicis res perpendenda, & utilitati consulendum est.

Edit. Paris.
pag. 298.

χομένῳ, εὐλόῳ μεγάλῳ αὐτοῖς ἐφ' ὑμᾶς πλοῦσέμεθα, γνώμῳ ἔχοντες μέχερ παντὸς ἡμεκαρτερεῖς ἄχρεις ἂν ἢ λιμῷ ἢ ὅπλοις παρασησάμεροι, ἐξωδραποδισώμεθα ὑμᾶς. Πρὸς ταῖς δὲ καὶ ἐτέρῳ Βασιλείῳ ἐπίνοιαν ἐκ ἀποκρύψω. βέλεται γὰρ τοῖς συμπολιορκημένοις ὑμῖν πᾶσι, δι' ὅρων αἵρεσιν ποροθεῖναι ἢ μένοντες ἐντὸς τειχῶν πολεμίας αὐτῶν τε εἶναι καὶ τῷ κοινῷ Γενναίῳ, ἢ ἔξω γενομένους καὶ καταλιπόντας ὑμᾶς, μὴ μόνον παρὰ Βασιλείῳ τυχεῖν συγγνώμης καὶ ἀμνησίας ὥν ἐξημαρτήκασιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῷ κοινῷ Γενναίῳ ἀζημίας εἶναι, Βασιλείῳ τὴν ἀδείαν παραχομένῳ ὅπερ ὅτι πολλὰς τῶν ὑμῖν συμπολιορκημένων πείσει ὑποσῆναι, ἐδ' αὐτὸς ἀγνοεῖς. ὅτε πίνω ἐξ ἀρχῆς τε καὶ δίκαια ποιοῦντες τὸν πόλεμον κεινῆκατε τυτονί, νῦν τε τῶν πραγμάτων ἐναντίως ἢ αὐτοὶ προσεδόκατε χαρησάντων, ἐ μόνον ἀβελίας καὶ ἀσυνεσίας ὄφλετε κατηγορίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐχάτοις κατέστητε κινδύνους, πᾶ λυσίτελές ἢ σωφρονούπων ὅλως ἀνθρώπων μὴ μεταβουλεύεσθαι περὶ τῶ κακῶς βεβηλομένων, καὶ σωτηρίαν τινὰ αὐτοῖς ἐν τῷ ἐνόρτων ἐμπορίζειν, ἀλλὰ δὲ φιλοφρονίαν καὶ ἀλαζονείαν νοῦν ἐκ ἔχασαν, αὐτὰς τε ἀπολλύεσθαι κακῶς, καὶ τοῖς οἰκείοις ἐπενύειν μόνον καὶ ὑποσέρισιν τῶ ὄντων, ἀλλὰ καὶ ἀδοξίαν προσεβέβηκε δὲ βίῃ; Εἰ γὰρ καὶ τούτων χωρὶς, ἐδαμῶς λυσίτελουῦντες τὸν πρὸς Βασιλείῳ πόλεμον ὑμῖν ὑποφανῶ. εἰ γὰρ καὶ μήτε ὅπλοις, μήτε λιμῷ, μήτε ἐτέρῳ μηχανῇ τινι παρασησάμεθα δουλοσέμεθα ὑμᾶς, ἐδ' οὕτω τὸ πολιορκεῖσθαι λυσίτελήσειεν ἂν ὑμῖν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ ἐπὶ τῷ διωκεῖς πολιορκεῖσθαι καὶ ἐνδεία καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκ τῆ πόλεως κακοῖς πιέζεσθαι. Λέσβη κρατῆσαι ὑμῖν ἐπὶ ἡλθε τοσαῦτα χρήματα ἀναλωκόσιν. ἀλλ' ἐπὶ τῷ πολλαπλασίῳ τῶ ἀναλωμένων κησαμένους, καὶ πῶς νῆσῃ ἔχειν τὴν ἀρχὴν. τῷτο δ' ἐναντίως ἢ αὐτοὶ συμβέβηκε προσδοκᾶτε. πᾶ τε γὰρ χρήματα ἀναλῶνται εἰς τὰς τελεῖρας, καὶ ἡ νῆσος ὑπὸ Βασιλείῳ αὐτοῖς τελεῖ πλὴν Μιτυληνῆς. ὡς δὲ καὶ Φωκαίαν φραρεῖν μιθοφόρος τρέφοντας χιλίων ἐκ ἐλάσσους. πόθεν οὖν πορεῖσθαι τὴν τροφὴν αὐτοῖς; ἔτε γὰρ χρήματα εἴχετε ἐν ταῖς ναυσὶν ἃ διαρκέσει πρὸς τὴν πολιορκίαν, ἔτε ἐκ Γενναίας ἐλπίς ἐλθεῖν. πᾶ γὰρ ἐκεῖσε κτήματα ὑμῶν ἃ παρείχε τὰς προσόδους, ὑπὸ Βασιλείῳ ἔσται. αἱ τε ἐκ Φωκαίας προσγινόμεναι πρότερον προσόδοι ὑμῖν, ἀφῆλνται διὰ τὸν πόλεμον. ἐμπορία τε γὰρ ἐκλέλοιπε πᾶσα, θαλασσοκρατούτων ἡμῶν, καὶ γεωργίας ἀπεύργοντο, ἐδὲ τὸ πύλων προβαίνειν ἀκίνδυνον ὅν ὑμῖν. ὥς τε πάντοθεν συμβαίνει περιέσθαι τὸν κίνδυνον, ἂν τε κρατῆτε πῶς ὅπλοις ἂν τε μὴ ὥς οὖν περὶ σωτηρίας ὑμῖν βεβηλοσμένοις ἐκ ἐν παρέργῳ καὶ ποιεῖσθαι τὴν βουλήν, ἀλλὰ μὴ τῶ φίλῳ σκεψάμεναι τὰ δέοντα ἐλέσθαι.

CAPUT XXXI.

Spinula culpam fatetur, consilium a domestico petit. Suadet, veniam ab imperatore petendam, & obsides Persas ei condonandos: Mytilenen & Phocæam restituendas. Quam multis bonis eos remuneraturus sit imperator docet, & ut maturent, hortatur. Phocæa & Mytilene redduntur. Filios obsides Persæ læti accipiunt: Lesbos tota recuperatur.

ΤΟΙΑΥΤΑ τῇ μεγάλῃ δομείῃ εἰρηκότος, Ντ-
ζικῶν ἐπιπολὺ μὲν ὑπὸ σιωπῶν, ἐκπεπληγμέ-
νος ὅτι δὴ σαφές αὖτε περὶ τῆς κατ' αὐτὰς πραγμάτων
διειλέχθη. σιωπῶν τε ἡδὴ καὶ αὐτὸς τὸ κίνδυνον ὡς
ἐν χειρὶ. ἔπειτα ἀνεγνώσκει, ὡς μὲν ἀδικῶν πολέ-
μῳ ἄρχοντες, ἔφη, καὶ αὐτοὶ δυνάμεθα ἀντιπείν.
πλὴν ἐλπίδι ἐπαρθέντες τῇ τε ἐγκρατεῖ γυνήσεσθαι
τῆς Λέσβου, τῇ τε ἀμυνέσθαι Βασιλέα ἂν ἐπὶ. (ὡς
ἦν ποσάυτῳ γε φόμεθα δυνάμιν ἀδρόισιν ναυτικῇ)
ἡράμεθα. νυνὶ δὲ ἡδὴ τὰ τε χρήματα ἀνήλωται ἡ-
μῖν, καὶ αὐτοὶ πολιορκούμεθα, καὶ ἀγαθὸς ἔχοντες ἐλ-
πίδας περὶ τῆς μελλόντων. ἐπεὶ δὲ, ὡς ὁρῶ, τῇ
Θεῷ κεκινηκός τις περὶ τῶν προήχθης λόγους,
δοῦμαι ἂν λυσιτελῇ δοκεῖ καὶ δέοντα βυλδύσασθαι περὶ
τῇ μέλλοντος. τὰ δὲ παρελθόντα καὶ ἔστιν ἄλλως ἔχ-
τέσθαι ἢ ὡς ἔτυχεν γεγεννημένα. ὁ μέγας δὲ δομεί-
κος. Εἰ μὲν κατ' αὐτὸς αὐτοὶ περὶ τῆς ὑμετέρων ἔ-
φη ἐβυλδύεσθαι πραγμάτων, καὶ ἂν ἐκάλυσεν εἰρῶν
ἢ τὸν πόλεμον ἐλέσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐμοὶ περὶ τῆς ὑμετέ-
ρων ἐπιτρέπετε βυλδύεσθαι πραγμάτων, ἂ μοι δοκῶ
ὑμῖν συμφέροντα ἔρω. ὑμῖν δὲ ἔξῃσαι ἢ αἰρεῖσθαι τὰ
βεβυλδύμενα ἢ διωδεῖσθαι. οἶμαι δὲ καὶ πολλῶν δει-
σεσθαι λόγων περὶ τῆς ὑμῖν πείθοντα δοκουμένων λυσι-
τελεῖν. ὡς δὲ διειλέχθην πρότερον, πολλῶν κακῶν ὑμῖν
τὸν πόλεμον αἰτιώτατον γεγεννημένον ὁπορῶν καὶ ἔτι
μέλλοντα, τῶν ἐξ ἐξῆς κατασκαυάξουσιν, ὡς αἰρεῖσθαι ἢ εἰ-
ρῶν. τὸν τρόπον δὲ ὅν ἂν ὑμῖν μάλα λυσιτελήσειεν
ὑψηλίσσομαι ἐγώ. πρῶτον εἰς τοσούτον κίνδυνον ἡκεῖν ὡς
τε δοκεῖν καὶ ἀκονταὶ ἀποστέλλειν Βασιλεῖ, ἐνδείξασθαι
εὐνοίαν τινὰ ἀντίρροπον πρὸς τὸν προτέρων ἀδικίαν. καὶ
προσβείαν πέμψαντες πρὸς Βασιλέα, συγγνώμην αἰ-
τήσατε ἐφ' οἷς προσεκεκράκατε κατὰ τὸν πόλεμον. φύ-
σει δὲ ὡς ἐκεῖνος πρῶτος, καὶ τοῖς ἀδικῶν ἐτοιμὸς πα-
ρέχειν συγγνώμην ἂν παραιτῶνται τὴν ὀργὴν, καὶ
ὑμῖν συγγνώσεται ῥαδίως, καὶ ἐμὲ πρὸς τὸν μάλα
ἐν ἀνάγκῃ. ἐπειδὴ δὲ τὸ Βασιλέως ἐμμελίσθησε
ὀργὴν, τὸ παῖδα Σαρχάνην καὶ τῆς ἄλλων Περσῶν,
οἱ ἐν ὁμήρων προσηλύματα φερούμεναι παρ' ὑμῖν,
λαβόντες ὡς περὶ δῶρα, προσκομίσασθε τῷ Βασιλεῖ.
καὶ Μιτυληνῶν καὶ Φωκῶν παράδοτε. καὶ ἐκεῖνος ἀμει-
βόμενος ὑμᾶς τῆς εὐνοίας ἐνεκα τῆς πρὸς αὐτὸν, με-
τὰ τῆς συγγνώμης ὑμῶν παρέχεται, καὶ τὰ τε ἀναλω-
θέντα χρήματα εἰς τὸν πόλεμον τὸν κατ' ὑμῶν καὶ
ἂ ἐξημιώσασθε Λέσβους, ἂ τὸ κοινὸν Γεννοῦσας ἐκ
τῆς ὑμετέρων κτημάτων καὶ τῆς συνθήκης ὀφείλει
δοτρίναι χαλεπῶς. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ πολέμιους
ἀναγεγραμμένους τῷ κοινῷ, καὶ δίκας ὀφείλοντας
τῆς ἀπιστίας, ἀπάθειαν κακῶν καταπράττειται ὑ-
μῖν, τῇ βουλῇ συγγνώμην κελύσας παραχεῖν,

HACTENUS magnus domesticus:
cujus sermone perculsus Joannes,
diu siluit, quod suorum conditio-
nem disertissime explicatam videbat,
& jam ipse quoque periculum esse in
cervicibus intelligebat. Postquam se
deinde collegit, ita fari exorsus est:
Perperam nos agere, dum ad arma
prioris proficimus, nemo vel nostrum
inficias ire potest. Cæterum Lesbi in-
sulæ adipiscendæ, & imperatorem, si
impedire conarentur, depellendi fi-
ducia elati (haud enim tantam clas-
sem comparaturum credebamus) bel-
lum hoc ausi sumus. Nunc & pecuni-
is exhausti, & insuper ipsi obsessi,
bonas spes omnes perdidimus. Quia
vero divino, ut arbitror, afflatu de his
rebus differuisti, te oro, ut quæ utilia
nobis in posterum, & necessaria du-
xeris, ea consulas: quando præterita
corrigere non licet. Ad hæc magnus
domesticus: Si, inquit, vobiscum ipsi
de re vestra consulissetis, nihil ad
pacem bello præferendam obstitisset.
Sed quia mihi in causa vestra judicium
omne permittitis, quæ profutura o-
pinor, non tacebo: vobis aut parere
consilio meo, aut id repudiare integrum
erit. Existimo autem explicationem
consilii mei longa oratione haud egere.
Nam quæque prius a me dicta sunt,
quibus bellum hoc præcipuum, &
solum complurium malorum vestrorum
fontem fuisse probavi, quæque ad-
huc dicturus sum, iisdem pacem com-
plectendam esse, confirmari potest.
Modum porro, quo id fructuosissime
faciatis, exponam. Antequam eo ne-
cessitatis compellamini, ut etiam in-
viti ad imperatorem vos adjungere
videamini, præsentī benevolentia præ-
teritam injuriam exæquate, ac per le-
gatos bellicarum istarum offensarum
veniam flagitate. Qui cum sit mitis
ingenio, & in se peccantibus prom-
ptus ignoscere, si ejus iram fuerint
deprecati, etiam vobis, meo insuper
accedente impulsu, libenter igno-
scent. Ubi eum placaveritis, Sarchanis,
Persarumque aliorum filios, quos ob-
sidum nomine custoditis, eidem in
muneris loco offertote; Mitylenen
præterea, & Phocæam restituite. Il-
le vero vestrum hoc erga se studium
compensans, una cum venia, qua vos
impertiet, etiam sumptus a se in
hoc bellum collocatos, & Lesbiis per
vos damna irrogata, quæ respublica
Genuensis ex fœdere de facultatibus,
& bonis vestris resarcire debet, be-
nigne remittet. Neque hoc tantum,
sed & tamquam hostibus reipublicæ
declaratis, ac proscriptis, & perfidiæ
pœnam commeritis, impunitatem im-

Edit. Paris.
pag. 299.

Editt. Paris.
pag. 300.

petrabit, senatum ad veniam tribuendam cohortatus: quo nulla re spoliatis, denuo in republica libere negotium suum agere liceat. Adde quod Phocæ Romanorum propriæ principatum, & usumfructum sicut prius, quamdiu voluerit, vobis permittet. Quin & vestra causa cum Sarchane fœdus feriet, ut ex ejus provincia pristinos fructus percipiat: perque omnes insulas, ac civitates Romanorum, mercaturæ faciendæ licentiam dabit. Dispicite igitur, quot infortuniis hoc bellum vos mactaverit, ac forsitan deterioribus mactabit: & quot vicissim bona vobis pax suppeditatura sit, si me audiveritis. Quod autem suadeo, id vel hodie vel cras exsequi poteritis. Etenim si quasi non necessarium distuleritis, imperatorem deinde ad reconciliationem non perinde promptum invenietis. Nam si stipendia remisimus, & aliis mercenariis, qui vos per hyemem obsidebunt, numerata fuerint, quæ jam quæstoribus imperavit, ego vero propter ea quæ dixi, ne darent prohibui, timeo ne postea legationem non admittat, illud secum reputans, ut est credibile, posse vos ad conditionem mancipiorum redigere, dum tempus merendi exeat, & cum modo, tum alias impensam pecuniam recipere. Itaque ut de necessariis deliberaturi, & tempore moras non ferente, quam primum concilium celebrate, & nobis quid statueritis significatote. Sic magnus domesticus Latinos admonuit. Joannes tam sero se cum illo in colloquutionem venisse doluit: multis enim profecto malis carere, & aliis carenti auctorem esse potuisse. Verumtamen præterita non revocari: oportere autem se postmodum in urbem reversum, aliis quoque hoc indicare consilium, & omnium sententias communiter exquirere. Annuente magno domestico, Phocæam regressus, Odoardo, & cæteris quid is consuleret exposuit. Quod cum & ipsis ut optimum, atque utilissimum probaretur, seseque obsecuturos ostenderent, ad magnum domesticum rediens narrat Odoardo, & obsessis omnibus placere sententiam, & omnino ad imperatorem accedere, ab eoque admissorum veniam petere constituisse. Tamen cum Dominico nihilo minus qui Mitylenæ obsideretur, & inter eos principis locum, dignitatemque obtineret, rem communicandam: nihil enim citra ejus assensum confici posse. Itaque data sibi nave Mitylenen volavit, congressusque cum Dominico, & apud eum de pace locutus, & suffragantem, atque etiam imperatori de patientia gratias agentem nactus, Phocæam revertit alio secum adducto, qui pro Dominico imperatorem venerabundus salutaret. Quotquot autem nobilitate clari inter Phocæenses obsidebantur, filium Sarchanis, aliosque obsides, velut donum secum adducentes, ad imperatorem advenit, eumque adorantes, veniam super bello male sumpto comprecantur. Eos ille placide ac leniter accepit, venia statim donavit, & promissa magni domestici re complevit. Cumque educto præsidio Mitylenen reddidissent, Sarchani aliisque Persis ὁ μέγας δομέσικος ἔργῳ ἐπληρῆτο, καὶ αὐτῶν Μιτυληνῶν παραδόντων Βασιλεῖ, ἐκβληθέντων τῶν φρερῶν, Σαρχάνῃ τε ὁ Βασιλεὺς τὸν παῖδα ὑποδὲς, ἔ τοις ἄλλοις Πέρσαις χάριτας αὐτῶν πολλὰς τ

pag. 301.

ὥστε ἀδελῶς πάλιν ἐμπολιτεύεσθαι αὐτοῖς ὑποσηθύνοντας τῶν οἰκείων μηδενός. πρὸς τοῖς δὲ καὶ Φωκαίας ὡς ἄνθρωποι προτέρου, καὶ αὐτοῖς ἀρχὴν ἐπιτρέψει, ὡς ὑπὸ νόμῳ μὲν Ρωμαίοις ἔσσης, ὑμῖν δὲ παρέχοντος Βασιλέως τὴν ἀρχὴν, ἄλλως ἂν αὐτοῖς ἐθέλῃ. Ἐσπονδὰς ὑμῖν πρὸς Σαρχάνῃ θήσει, ὥστε καὶ αὐτοῖς τὰς προσόδους αἷς καὶ προτέρου εἴχετε, ἐκ τῆς χώρας τὰ αὐτὰ καρπῶσαι. καὶ κατὰ πάσας νήσους καὶ τὰς πόλεις, αἱ ὑπὸ νόμοι εἰσὶ Ρωμαίοις, ἀκώλυτοι ὑμῖν τὴν ἐμπορίαν κελεύσει εἶναι. Σκοπεῖτε ἐν ὅποσα μὲν ὑμῖν ὁ πόλεμος ἐπὶ νῆκε κακὰ. ἴσως δὲ ἔχειρονα ἐπάξει. ὅποσων δὲ ἀγαθῶν ἡ εἰρήνη γενήσεται ἀξία, ἂν περὶ θῆκαί μοι. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἡ σήμερον πράττειν ἢ εἰς τὴν ὑστεραίαν ἔξέσαι. εἰ ἂν ᾗ ἀναγκαῖα λογίζομαι ὑπερθῆκα, ἐκείνῳ ὁμοίως εὐρήσετε Βασιλεῖ ῥῆδιν πρὸς τὰς καταλλαγὰς. εἰ ἂν τὰ χρήματα ἔχοντες τοῖς κτηνῶν καὶ τοῖς ἄλλοις μισθοφόροις, οἱ μέλλουσι τὰ χειμῶνος ὑμᾶς πολιορκεῖν, ἀνὴρ Βασιλεὺς μὲν ἐκέλευσε ἔχοντες τοῖς ταμίαις, ἐγὼ δὲ ἐκώλυσα ταπὼν τῶν λόγων ἔνεκα, δέδοικα μὴ ἐπὶ προσδεξῆται τὴν πρεσβείαν μετὰ ταῦτα, λογίζομαι ὡς εἰκός, ὡς παραστήσει ὑμᾶς ἐν ἀνδραπόδῳ μοίρᾳ, ἄλλως ἂν ὁ χρόνος τὸ μισθοφορὰς ἀναλωθῇ καὶ τὰ χρήματα ἀποληφῆται πρὸς τοῖς αὐτοῖς, καὶ τὰ πρότερον ἀναλωμένα. ὡς οὖν ἀναγκαῖον περὶ ἐσομένης τῆς βελῆς, ἔ τριβὴν τὴν χρόνον ἐκ ἐνδεχομένων, τὰ χεῖρας τε αὐτοῖς βεβλῆσθαι καὶ ὑμῖν τὰ βεβλῆσθαι γνώριμα ποιῶτε. Ταῦτα μὲν Λατίνοις ὁ μέγας δομέσικος ὑπετίθετο ποιῆν. Ντζιαν δὲ ὡς ἤκουσε περὶ τῆς παρελθόντος ἐν τῷ χρόνῳ, ὅτι μὴ πρότερον μεγάλῳ δομῆσικῳ συμεγένετο ἢ ᾗ ἂν αὐτὸς τε πολλῶν ἀπὸ ἡλλοκτο κακῶν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἰτίαις κατέστη. ὅμως μὲν τοῖς ἔφασκε, τὰ μὲν γεγενημένα ἀναλῦσαι ἐκ εἶναι δυνατὸν. δεῖν δὲ οἶσθαι εἰς Φωκαίαν ἐλθόντα καὶ τοῖς ἄλλοις δὴ λῶν τὴν βελὴν ποιῆν, ἔ εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐλθόντα, ἂν πασιν ᾗ κοινῇ δοξέειν ἀπαγγέλλειν. καὶ ἐπεὶ ἐπετέτραπτο, εἰς Φωκαίαν ἐλθὼν, * Ντζιαν δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς ὅσα * Idem qui supra Ντζιαν δὲ. ὑποθῆκε ὁ μέγας δομέσικος ἀπαγγέλλας, ἐπεὶ δὴ κακῶν τοῖς αἰτίαις καὶ λυσίτελουῦται αὐτοῖς ἐδόκει τὰ βεβλῆσθαι, καὶ ἔτοιμοι ἦσαν πράττειν, αὐτοῖς πρὸς τὸ μέγαν δομέσικον ἐλθὼν, Ντζιαν δὲ μὲν καὶ τοῖς λοιποῖς ὅσοι καὶ Φωκαίαν πολιορκεῖνται, ἀρέσκειν ἔφασκε τὰ βεβλῆσθαι, καὶ μάστιγα ἐθέλειν ὡς Βασιλεῖ ἐλθόντας, ὑπερτὴν ἡμαρτημένων δεῖσθαι συγγνώμην παραχεῖν. δεῖν ᾗ καὶ δομῆσικῳ τῷ καὶ τῷ Μιτυληνῶν πολιορκεμένῳ τὰ πρῶτα μάστιγα φερόμενα παρ' αὐτοῖς, κοινῶς ποιήσασθαι τὴν γνώμην. μὴ δὲ ᾗ ἂν δυνάσθαι πράττειν μηδὲν, ἐκείνῳ μὴ συμεπισηθῆσθαι καὶ παραχεθείσης αὐτῶν νεώς, εἰς Μιτυληνῶν ἦλθε συγγνώμης τε δομῆσικῳ, ἔ περὶ τὴν εἰρήνης ἔχουσαν, ἐπεὶ κακῶν ἀσμένως ἐγίνοντο οἱ λόγοι, καὶ πολλὰς χάριτας ὡμολόγει Βασιλεῖ τὴν ἀνέξικαιας, ἀναστρέφας ἐκείνῳ, εἰς Φωκαίαν ἐπεραιώσθαι ἄγων, καὶ ἕτερον τινα, ὅς ἐμελλεν ἐκ προσώπου δομῆσικῳ Βασιλεῖ προσκυνησέιν. ὅσοι δὲ τὴν ἐπιφανείαν ἦσαν ἐν Φωκαίᾳ πολιορκεμένοι, καὶ τὴν ὑπὸ Σαρχάνῃ καὶ τὰς ἄλλας ὅσαι ἦσαν σὺν αὐτῶν, ὡς περὶ δῶρον ἐπαχρόμην, ἤκουσαν εἰς Βασιλεῖ, προσκυνησάντας τε, καὶ περὶ ᾗ κατὰ τὸν πόλεμον ἔχοντες τυχὲν συγγνώμης δεσφέντας. Βασιλεὺς μὲν ἡμέρῳ προσεδέξατο καὶ προσηῶς, συγγνώμην τε παρέχετο εὐθύς, καὶ ὅσα πρότερον ἐπηγγέλατο αὐτοῖς ἐλευθε

ἐλευθερίας τῶν παίδων ἕνεκα ὁμολογῶσιν, αὐτοὺς εἰς Βυζάντιον ἀπέπλευσε, Αἰσβον ὑπὸ Λατίνοις ἤδη γεγενημένῳ Ρωμαίοις ἀνασώσας.

filios, gratias pro eorum libertate amplissimas agentibus restituit : & Lesbo a Latinis recepta, atque ad imperium Romanum denuo adjuncta, Byzantium navigavit.

CAPUT XXXII.

Albanorum rebellio & incursiones. Spes Acarnaniæ recuperandæ. In Albanos cum Persico supplemento expeditio: victoria, & prædæ immensitas. Civitates ante ab Albanis vexatæ; diem festum agunt. Persæ domum redeunt. Acarnanum procerum de imperatore admittendo pugnantes sententiæ: ipsius reginæ consilium.

ΟΛΙΓΟΤ' δὲ παρελθόντος, χρόνα, ἠγγέλλετο ἐκ τῆς ἐσπέρας παρὰ τῶν ἐπιβοποδόντων ἐκεῖ, ὅτι οἱ περὶ Βαλάγριτα, καὶ Κάνινα νεμόμενοι Ἀλβανοὶ, δὲ χερεῖς ὄντες πρὸς μεταβολὰς καὶ φύσει νεωτεροποιοί, αἷς πρὸς Βασιλέα ἐποίησαντο συωθήκας παραβαίνοντες ταῖς ἐκεῖσε πόλεσιν ἐξ ἐφόδου ἐπιόντες, κακῶς δ' ἐτιθέασιν καὶ λεηλατοῦσιν. οἱ καὶ πρότερον τοιαῦτά τινα ἐτόλμων· καὶ συωτάμενοι πολλοὶ καὶ ἄποροι, τὰς πόλεις κακῶς ἐποίουν ἄχρεις ἂν στρατιὰν ἐπ' ἐκείνας πέμψας Βασιλεὺς, ἀναγκάσειεν εἰρηνικῶς ἄγειν, καὶ τὰς ἐσπερίους ἀδικεῖν μηδέν. ἐπειδὴν δὲ ἡ στρατιὰ ἐπ' οἴκῃ δ' ἐλυθεῖν καὶ τὸ θέρους ἐπιγένοιτο, ἐκείνους οἱ οἱ τὴν ἡμετέραν, ἀλλὰ ληστείας καὶ φανερῶς ἐπιδρομαῖς ἐπίεζον τὰς πόλεις τὰς ἐκεῖ. τότε δὲ πολλοὶ τε καὶ ὁμοίως περὶ τὸ ἀδικεῖν τὰς γυνάμεις ἔχοντες, συσάντες Βαλάγριτα τε καὶ Κάνινα, ἐκατέρωθεν πάντοτε καὶ φρεσὶν τι Σκερπάριον ὀνομασμένον καὶ τὴν Κλεισθῆραν, Τίμωνον δὲ φρεσὶν τι καὶ αὐτὸ ἐσπερίον περὶ Βαλάγριτα φημισμένον, παρέστησαν ἡδὴ, καὶ βεβαίως εἶχον πρὸς τε τὰς ληστείας καὶ τὰς συχνὰς ἀπειρηκὸς ἐπιδρομὰς. διὰ ταῦτα οὖν ἐδόκει Βασιλεῖ αὐτοῖς ἐπιστρατοῦσιν. προσεπιγενομένη δὲ ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, καὶ ἡ Ἰωάννης τῆς Δέκα τῆς Ἀκαρνανίας ἀρχοντος τελευτῇ, μᾶλλον ἐξώρμησε τὸν Βασιλέα πρὸς τὴν ἐσπερίαν, ἐλπίσαντες Ἀκαρνανίαν ὑποποιήσιν αὐτῷ. τοιαῦτα δὲ βελδομένῳ, καὶ συμμαχίαν ἐδόκει δεῖν ἐξ Ἰωνίας μεταπέμπεσθαι Περσικῶν ἕνεκα τῶν Ἀλβανῶν πεζῶν. ὅρῃ δὲ δυσπρόσοδα νεμόμενοι καὶ μεγάλα, καὶ πολλὰς ἔχοντες ὑποφυγὰς καὶ καταδύσεις, ἐραδίως ὑπὸ τῶν ἰππέων βλάπτεσθαι ἐδύναντο. καὶ μάλιστα ἐν θέρει εἰς τὰ ἀκρότατα ἀνιόντες τῶν ὁρῶν, ὅπου καὶ πεζοῖς ἀντιτάσσασθαι ἐκ δ' ἐχρὲς ἔχει τὴν ὀχυρότητα τῆς τόπῃ, καὶ τὸ ὑπὲρ κεφαλῆς τὰς ἐπιόντας τὰς ἀμυνομένους βάλλειν. καὶ πέμψας πρὸς Ἀμύρ, ἡγεῖτο συμμαχίαν πεζῶν. ὁ δὲ ἄσμενός τε προσεδέξατο τὴν πρὸς Βασιλέως (ὡς δὲ ἄγων περὶ πλείους τὸ καὶ γινώμεναι τὴν Βασιλέως πρᾶττειν.) ἐκ τῆς στρατιᾶς δ' ἐδύς ἐπεμπεύειν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ Βασιλεὺς τὴν Ρωμαίων ἄγων στρατιὰν ἀφίκετο ἐκεῖ, καὶ τὴν Περσικὴν παραλαβὼν δ' ἐκ Θεσσαλίας ἐπὶ Ἀλβανὸς ἐχώρει. καὶ μέχρι Ἐπιδάμνου ἦλθε ληϊζόμενος αὐτὰς. διεφθάρησαν τε ἐξ αὐτῶν πολλοί. πυθόμενοι δὲ τὴν Βασιλέως ἐφόδον καὶ νομισαντες μόνῳ ἐκ Ρωμαίων ἰππικῶν εἶναι στρατιάν, πρὸς τὰ ὅρῃ κατέφυγον καὶ τὰς δυσχωρίας, οἰόμενοι δ' ἐφευγῆσθαι τὸν ὀλεθρον. ἐπελθόντες δὲ οἱ Πέρσαι φίλοι τε ὄντες καὶ τοξόται οἷς μάλιστα ἐστὶ ραδία ἢ πρὸς

Paris I.

BREVI post tempore a præfectis ex occidente adest nuntius, Albanos ad Balagrita & Canina habitantes, & instabiles animis, & naturarum novarum cupidos, fracto fœdere urbes illas ex itinere adorientes male mulctasse, ac diripuisse. Qui & alias hujusmodi facinus ausi, magno numero homines egestate perditii coiverant, civitatesque attriverant, donec imperator misso contra eos exercitu, a vexandis occidentalibus desistere cogeret. Quo exercitu domum regresso, in ipsa jam æstate quiescere amplius non poterant: sed populationibus, & incursionibus urbes occidentis palam infestabant. Tunc porro multi eadem male faciendi voluntate præditi, facta manu Balagrita, & Canina, * Sceparium, & a Clisuram, castella vehementer affligebant, Timorumque & ipsum prope Balagrita oppidum occidentis jam ad deditionem compulerant: & de prædandi incurfandique finem nullum faciebant. In illos igitur movendum imperator censuit. Et quia sub idem tempus Joannes ducas Acarnaniæ princeps in fata concesserat, hoc magis ad occidentalem expeditionem exarsit, sperans se Acarnaniam ad fidem, & imperium suum reduciturum. Hæc secum meditantem etiam auxilium Persicum, & pedestre quidem, propter Albanos, ex Jonia visum est accersendum. Nam quia montes incolebant magnos, accessuque difficiles, in quibus multa latibula, atque perfugia, haud facile ab equitibus lædebantur, æstivis præsertim mensibus, cum juga summa conscenderent, ubi peditatus ob loci nativa munimenta, & quod subeuntium capita saxi e superiore loco a propugnatoribus petuntur, adversam aciem explicare nequit. Quare Amurium pedestre subsidium rogat. Is legatum audit humaniter (nihil siquidem ei optabilius, quam imperatori gratum facere) & militem protinus Thessalonicam mittit. Postquam & ipse imperator Romanos ducens eo venit, Persico supplemento assumpto, per Thessaliam contra Albanos contendit, eosque vicissim depopulando Epidamnium accessit: nec pauci ex eis interempti sunt. Audito enim imperatoris adventu, rati tantummodo equitatum Romanum esse, ad montes, & loca impedita confugerunt, ubi se ab exitio tutos fore confidebant. Verum supervenientes Persæ levis armaturæ, & sagittarii (quibus pugnare

* In MS. Sceparium

Edit. Paris. pag. 302.

Hh

in locis inuis promptissimum est) nullo eos negotio devicerunt: non solum quod cum inermes essent, procul icti concidebant: sed etiam quod ut barbari, rei insolentia in stuporem vertebantur. Ac plurimos partim occiderunt, partim ceperunt. Quibus fuga patuit, liberis, uxoribus, ac fortunis relictis, nescio ubi terrarum se absconderunt. Persæ uxores, & filios in servitutem rapiebant: quorum partem contribules, quod imperatorem non offenderant, dato Persis pretio asseruerunt. Nec non complures & ipse imperator propinquis eorum venientibus, & suppliciter rogantibus, sua pecunia redemit: redempturus plures, ac fortassis omnes, si citius ad se ventum esset, dum adhuc nimirum Persæ cum reliquo milite sequebantur. Sed quia post eorum discessum veniebant, misit, & liberavit quotquot omnino licuit: major pars servitum in orientem abducta. Romani neminem captivum traxerunt (id enim illis nefas) nisi e barbaris, qui Christi Servatoris œconomiam non credunt. Pecoris autem numero quodam infinito, præterea supellectile, aliisque rebus plurimis potiti sunt. Ferebatur porro, nec secus erat, postmodum ex ipsis spoliatis, qui se imperatori dedissent, & post calamitatem illam magnam sua recensuissent, cognitum esse, Romanos in præda adeptos boum trecenta, equorum quinque, ovium duodecies centena millia. Tam imensos greges agere exercitus non poterat: sed dominos tantum abripien-
 tes, sine pastoribus eos vagari sinebant. At urbes ab Albanis indigna perpeffæ accurrentes, unaquæque quantum libebat, nemine obstante, auferebat. Ipsi possessores, cum de cætero subjectionem spondissent, non parum recuperarunt, per sylvas & valles dispersa invenientes, & ab exercitu quoque multa mercati, pro quingentis ovibus unum, pro totidem vero bobus centum aureos numeraverunt. Consueverat antea exercitus aliqua præda capta, quantacunque foret, quintam partem imperatori in fortitudinis præmium, seu honorarium offerre, ac secundum illum æque tantum magno domestico, velut duci summo totius exercitus. Hanc consuetudinem tunc penitus omisit: neque fuit, qui de quinta parte non reddita conquereretur: sed quasi e perennibus fluviis cuivis quantum sibi pro peculio vellet, tollere integrum erat. Has Albani occidentalibus injurias irrogarunt, & hancce postea mercedem pro male factis retulerunt. Urbes vero prius direptæ, duplicem fructum perceperunt: & rapinis Albanorum liberatæ: &, quod illis uberiores, liquidioresque voluptatem afferebat, imperatoris adventu, procurationeque perfruitæ. Quocirca & festum diem omnium in vita jucundissimum agebant. Nam a temporibus Manuelis Comneni imperatoris usque ad hunc Andronicum Palæologorum secundum, alius ad eos imperator non venit: neque tam solícite illis prospexit. Unde etiam non e terris aliquem mortalem, sed tamquam divum quempiam e cælis ad se venisse interpretati sunt. Persas compressis Albanis im-

Edit. Paris.
 pag. 303.

ταῖς θυγατρὶς μάχῃ, ῥᾶσά τε ἐκράτισαν αὐτῶν ἑμὸν δὲ τὸ ἀόπλῃς ὄντας πόρρωθεν βαλλομένους πίπτειν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἀνδρες καταπλαγέντας τῇ βαρβάρων. καὶ πλείους τε ἀπέκταναν αὐτῶν, καὶ εἶλον αἰχμαλώτους. ὅσοι δὲ ἠδυνήθησαν ἔσθυσεν τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλω κῆσιν ἐκλιπόντες, ὅπῃ γῆς ἐκρύπτοντο ἦσαν ἀφανείς. γυναῖκας δὲ καὶ παῖδας ὑδραποδίσαν οἱ Πέρσαι, ὧν μέρος μὲν τι οἱ ὁμόφυλοι ἐλύσαντο. ὅσοι μὴ προσκεκρυκότες ἦσαν Βασιλεῖ λύτρα παραχρῆμιν τοῖς Πέρσαις. ἔλυσεν ἔκ ὀλίγης καὶ ὁ Βασιλεὺς λύτροις τῶν οἰκείων προσελθόντων ἐδεχθέντων. ἔλυσεν δ' αὖ καὶ πλείους ἢ σύμπαντας εἰ πρότερον προσῆλθον, ἕως ἐτι οἱ Πέρσαι συνεείποντο μὴ τ' ἄλλης στρατίας. Ἐπεὶ δὲ μὴ τὴν ἐκείνων ἀναχώρησιν προσῆλθον, ἔλυσεν ὁ Βασιλεὺς πέμψας ὅσας μάλιστα ἐβλή. τὰς πλείους δὲ εἰς ἑὸν ἤγαγον ἐπὶ ἀγλαΐα. Ῥωμαῖοι δὲ ἀνδρώπῃς μὲν ἐκ ὑδραποδίζοντο, ἐδὲ δὲ ἔξισιν αὐτοῖς εἰ μὴ ἀπὸ βαρβάρων εἰεν ἢ τῇ Σωτῆρος Χρυσῇ ὑπὲρ ἡμῶν οἰκονομία μὴ πεπισδυκόπων. βοσκημάτων δὲ ἐκράτισαν σχεδὸν ἀειθμὸν ὑπερβαινόντων. ἐπὶ πλῶν τε καὶ ἄλλων τινῶν κτημάτων ἐκ ὀλίγων. ἐλέγετο δὲ, καὶ ὑπὸ ἀληθείας, ὡς ὕστερον ἐξ αὐτῶν ἢ κακῶς παθόντων Βασιλεῖ προσελθόντων μετὰ τὴν συμφορὰν ἐκείνῃ τὴν μεγάλῃ ἀειθμουσίᾳ τὰ αὐτῶν ἐγένετο καταφανές ὡς κρατήσῃαν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τὴν λείαν βοῶν μὲν τελεοντο μυριάδων, πεντακισχιλίων δὲ ἵππων, προβάτων δὲ μυριάδων εἰκοσι ἐκατὸν. τοσαῦτα δὲ ὄντα τὸ πλῆθος, ἀγειν μὲν ἐκ ἡδυνάτο ἡ στρατιά. ἀλλὰ τὰς ἔχοντας μόνον ἀπελάσαντες, κατέλιπον φέρεσθαι ἀνόμειτα ὡς ἔτυχον. αἱ τε πόλεις ὅσαι πρότερον κακῶς πάχυσαι ἦσαν ὑπὸ Ἀλβανῶν, ἐξερχόμενοι ἦγον ὅσα ἑκάστος ἐβάλετο κωλύοντος ἑδενός, αὐτοὶ τε οἱ ἔχοντες μὴ τὸ ὑπὸ Βασιλεῖ γινέσθαι καὶ ἐπαγγέλλασθαι δελεῖαν πολλῶν ἐγένοντο αὐτοῖς κύριοι κατὰ ἰάπας καὶ τὰς φάραγγας ὁρῶντες διεσκηδασμένα, ἀνήσαντο τε καὶ ἀπὸ τ' στρατίας πολλὰ ὑπὲρ πεντακοσίων ἑνα παρέχοντες χρυσοῦ προβάτων. ὑπὲρ βοῶν δὲ, ἑκατὸν ἑδρας δὲ ὅσος πρότερον τῇ στρατίᾳ ἐπεδὴν τινος κρατήσῃαι λείας, ἢ πλείους ἢ ἐλασσοῖος, τὴν πέμπτην μοῖραν παρέχειν ἀεισεῖον Βασιλεῖ, καὶ μετ' ἐκείνον τῇ μεγάλῃ δομῆσιν ἰσῶν οἶα δὲ τῆς συμπάσης ἡγεμένην στρατίαν, τότε ἑδὲν ἐποίουν τῇ εἰωθότων. ἐδὲ τις ὑπὸ αὐτοῖς περὶ τῆς πέμπτης. ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ἀσυνάων ποταμῶν ἐβλή ἑκάστω ὅσων αὖ βάλαιτο κύριος γινέσθαι τοιαῦτα μὲν Ἀλβανοὶ πρότερον τὰς ἐσπερίας ἠδύναν. τοιαῦτα δὲ ἔδοσαν τὴν δύνῃ ὑπὲρ ὧν ἠδύνουν ὕστερον. πόλεις δὲ αἱ πρότερον πάχυσαι κακῶς διπλῆς ἀπῆλυσαν ὀργεσίας. ἐπιπλείας τε τῆς παρὰ Ἀλβανῶν ἀπῆλασμένοι, καὶ τὸ Βασιλεὺς ἀπολαύσαντες ἐπιδημίας καὶ προνομίας. ὁ μείζων καὶ λαμπρότερον αὐτοῖς τ' ἡδυνῶν ἐποίησεν, καὶ ἐορτὴν ἦγον. τὰ πασῶν χειρὶς ἀτλῶ. Ἀπὸ δὲ τ' Κομνῶν τῷ Μανουὴλ Βασιλεῖ χρόνων ἄλλας Ἀνδρονίκου τ' Παλαιολόγων τ' δευτέρου Βασιλεὺς ἕτερος Βασιλεὺς ἐκ ἐπιδημίας αὐτοῖς, ἐδὲ προνομίας ὑξίωσε τοσαύτης. διὸ ἐπὶ ἐπιδημίας αὐτῶν ἐχ ὡς τ' ἐπιγείων τινός, τ' κραιττόνων δὲ ἦγον. τὰς μὲν οὖν Πέρσας μὴ τὸ καταδεχόμεσθαι Ἀλβα-

νὰς ἀπέπεμπεν ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν οἰκίαν. οἱ δὲ δὴ
Θεσσαλίας καὶ Βοττιαίας εἰς Θεσσαλονίκην καταπύσαν-
τες ἐκεῖθεν ταῖς ναυσὶν ἐπεραιώθησαν πρὸς Ἰω-
νίαν. αὐτὸς δὲ διανοεῖτο ὡς εἰς Ἀκαρνανίαν ἐμ-
βαλὼν. ἐτι δὲ κατὰ Βαλάριον διετρίβοντι λόγος Ἀ-
καρνασί πολὺς ἐγένετο περὶ αὐτῶν. φήμη γὰρ διήκει ὡς
αὐτοῖς ἐπιστρατεύσει. οἱ μὲν οὖν μὴ δέχεσθαι ταῖς
πόλεσιν ἠξίουσαν, μηδὲ τῆς παλαιᾶς δυνάμεως τῆς πρὸς
τῆς Ἀγγέλης ὑποστάτας, πολὺν ἤδη χρόνον ἀρξάντας
αὐτῶν ὑπὸ Βασιλεὶ ὑποχειρίους γίνεσθαι, ἀλλὰ τῇ δε-
σποτῇ Ἰωάννῃ γυναικὶ τῇ Βασιλίᾳ Ἀννῇ, ἢ πρωτοβε-
σιαρίᾳ θυγατρὶ ἢ Ἀνδρονίκῃ τῇ Παλαιολόγῃ, ὃν
ἰσορήκαμυ τῇ πρὸς ἀλλήλους τελευταίᾳ τῆς Βασιλείας
πολέμῃ μάλιστα αἰτιώτατον γεγεννημένον, καὶ Νικηφό-
ρῳ τῷ ἐκείνῃ παιδί τῇ πίσειν τηρεῖν βεβαίαν. οἱ δὲ
ἀντέλεγον· καὶ δεῖν ἐβελούοντο δέχεσθαι Βασιλέα, καὶ
μὴ πόλεμον κινεῖν. προχωρήσαντας ὅδ' οὖν τῷ Βα-
σιλεὶ, τὴν τε χώραν διετρίβοντες, καὶ σφᾶς αὐτὰς τῆς
ἐν τῇ πόλεμῃ ἀπειράτης κακῶν, καὶ Νικηφόρῳ τῷ
ἐκείνῃ παιδί παρὰ Βασιλέως τὰ συμφέροντα αἰτή-
σειν. εἰ δὲ καταστῶσι πρὸς τὸν πόλεμον, πρῶτον
μὲν ἐδυνήσεσθαι πρὸς Βασιλέα ἀντιχρῆσιν, ἐ μόνον
δὲ τὸ πολλὴν ἄγειν στρατιάν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀντιστρατη-
γῶν αὐτῶν, καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἀντικατασκευάσιμος
ἐκ ἑστῇ, Νικηφόρῳ τῷ δεσποτῇ παιδὶ ἔτι ἔτι
γεγεννημένῃ. εἰ δὲ καὶ ἀντιστῆναι δυνήσονται πρὸς χρό-
νον, ἐδὲν λυσিতেλεῖν πλέον, ἢ ὅσον τῆς τε χώρας
ἀναστάς γινομένης, καὶ τῆς στρατίας διεφθαρμένης, τε-
λευταῖον Βασιλεὶ καὶ αὐτῶν ὑπ' ἀνάγκης προχωρεῖν, ἐκ
ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὥσπερ οὖν, ἀλλὰ χεῖροσι πολλῶν, ὁρ-
γῇ φερομένη Βασιλέως πρὸς αὐτὰς διὰ τὸν πόλεμον.
Τοιαῦτα δὲ αὐτοῖς ἐπῆκε λέγειν, ἐ μόνον οἰομένοις ἐ-
αυτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις τὴν βελὴν λυσিতেλεῖν, ἀλλὰ
καὶ τὰ Βασιλέως πράττειν ἀφανῶς, (κρύφα δὲ γραμ-
μάτων πρὸς αὐτὰς διελεγεμένη κατ' ὅσον χρόνον ἐλή-
ζετο καὶ ἐπόρθει Ἀλβανίαν.) ἔτι δ' ἐκάτεροις αὐτοῖς
βελούοις ἀλλήλοις ἐναστιά, ἐδόκει δεῖν καὶ Βασι-
λίᾳ τὴν βελὴν ἀνατιθέναι ὡς ἅττα ἀνέλοιτο αὐτῇ,
διεπραχόμενων καὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρῶτα μὲν ὡμολόγει
χαρίτας αὐτοῖς πολλὰς, ὡς ἐκ ὑπὲρ αὐτῶν μόνον
ἀλλὰ καὶ αὐτῇς ἐ τῇ παιδὶ πρόνοιαν* ποιημέναν.
συνεβέβηκεν τε μὴ πρὸς Βασιλέα πόλεμον κινεῖν, ὡς
ἐκ ἀπαλλάσσοντες καλῶς, οἷα δὲ αὐτῇς μὲν ἔσης
γυναικὸς, τῇ παιδὶ δὲ νηπίᾳ, αὐτῶν δὲ διὰ τὴν
ἀναρχίαν ταρασσόντων πρὸς ἀλλήλους καὶ διεφθαρσο-
μένων. ἀλλὰ πρὸς Βασιλέα πέμπειν, τῆς
συνεταπεινῆς αὐτῶν καὶ μάλιστα εἰδότης πράγμασι
χρῆσθαι ὑπολεξάμενης. καὶ πρῶτα μὲν αἰτεῖν τὴν με-
γάλην δομεσίκα θυγατέρα Νικηφόρῳ τῷ ἐκείνῃ παι-
δί κατεγγυᾶν. ἔπειτα, εἰ μὲν οἷον τε ἦ, αὐτονόμους ἔαν,
τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἦ, * βέλονται διοικεῖν αὐτοί.
στρατιὰν δὲ παρέχειν ὅσην πρόσθεν πολεμισαίενται
οἱς ἂν κελόιοι Βασιλεὺς. καὶ αὐτὸν ὁμοίως ἂν τις αὐ-
τοῖς ἐπῆκε, συμμαχίαν πέμπει. ἂν δὲ μὴ βέλονται ἐ-
πὶ ταῖς βασιλείαις, ἀλλ' ὑφ' αὐτῶν παντάπασιν
τὴν ἡμέραν ποιεῖσθαι ἀρχὴν φιλονεικίαν, ὅσαπερ ἂν δοκοῖν ἐμοί τε καὶ ὑμῶν καὶ ὑμῶν λυσিতেλεῖν
αἰτησάμενης, τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς πόλεως παραχωρεῖν, καὶ μὴ δὲ φιλονεικίαν αὐτὰς τε ἐ τὴν
χώραν ταῖς ἐκ τῆς πόλεως κακοῖς ἐχάτοις περιβάλλειν.

perator dimisit : qui per Thessaliam ,
& Botiæam Thessalonicam devenien-
tes , inde navibus in Joniam transmi-
serunt . Ipsum autem cura de irruptio-
ne in Acarnaniam versabat : quo ad-
huc apud Balagrita morante , de in-
festo ejus adventu fama jam divul-
gata , multus inter Acarnanas sermo
fuit . Erant igitur , qui neque in urbes
admittendum : neque a vetusta erga
Angelos , qui longo jam ævo ipsis im-
peritassent , benevolentia desciscen-
dum , atque imperatori deinceps paren-
dum ; sed potius reginæ Annæ , conju-
gi Joannis despotæ , filiæ protovestiarii
(quem postremum inter imperatores
bellum potissimum excitasse docui-
mus) & Nicephoro ejus filio constan-
ter fidem servandam esse censebant .
Alii contra , imperatorem omnino re-
cipi , ac belli sementem tolli volebant .
Cui si nunc se tradidissent , & regionem ,
& semetipsos bellicarum miseriæ
immunes conservaturos , reginæque ,
ac Nicephoro ejus gnato conducibilia
ab imperatore petituros : sin ad arma
veniat , primum quidem illi resiste-
re non posse , non modo quia exerci-
tum frequentem adducat : verumet-
iam quoniam qui illi cum copiis occur-
rat , quique contra stet , nemo sit , Ni-
cephoro despotæ filio annum septi-
mum nondum nato . Quod si etiam
aliquamdiu se queant defendere , ni-
hilo plus profecturos , quam ut regio-
ne devastata , & conciso exercitu , tan-
dem & ipsi , non iisdem quibus nunc ,
sed longe intolerabilioribus conditio-
nibus , imperatore , quia bellum malue-
rint , iratissimo , deditionem facere co-
gantur . Hæc illis quæ dicerent , occur-
rerunt , sperantibus non sibi solum , &
aliis , sed & imperatoris studiosis (ad
quos clanculum arcanas litteras missita-
rat , quo tempore Albanis populatio-
nem , vastitatemque inferebat) consi-
lium prospere eventurum . Cum sic
studia in contraria scinderentur , placuit
ad reginam quoque referre , ut quo ipsa
propenderet , eo omnes sequerentur .
Quæ primum gratiis actis , quod non si-
bimet dumtaxat , sed ipsi quoque , &
ejus filio providerent , arma dissuasit ,
quibus non essent bene defuncturi :
quando ipsa sit mulier , filius infans , illi
propter interregnum factionibus dis-
tracti , ac perituri . Verum de ipsis pru-
dentissimos , gerendæque reipublicæ
scientissimos deligendos , qui ad impe-
ratorem legati , petant ; primum , ut
magni domestici filiam Nicephoro filio
suo despondeat : post , si fieri queat ,
ut eos suis viventes legibus regnum ad-
ministrare pro arbitrio patiat . Copias
præsentibus tradituros , quibus quo vellet
uteretur : & ipse vicissim si illi egerent ,
auxilium suppeditaret . Si his conditio-
nibus spretis , regnum sibi omnimodis
subjicere contenderet , petitis quæ in
suam , & filii , & illorum rem sint ,
ei cedendum : ne per contentionem &
se , & regionem gravissimis belli cala-
mitatibus involvant .

Edit. Paris.

pag. 304.

CAPUT XXXIII.

Approbatur reginae consilium. Legati ad imperatorem mittuntur. De nuptiis cum domestici filia assentitur; αὐτονομίαν recusat. Deditur Acarnania. Mansuetudo, & munificentia imperatoris in dedititios, ac providentia oppidatim. Puer Nicephorus a malevolis Tarentum traducitur. Imperator constitutis praefectis & pratore, & Deo recuperatam tandem aliquando provinciam gratulans, Thessalonicam abit. Filiam Alexandro Maesorum regi despondet.

*Edit. Paris,
pag. 305.*

TALE consilium regina Acarnanibus dabat. Et quoniam paucis bellum praepotantibus, major pars cum ea sentiebat, ratum fuit, lectique ex ipsis qui legatione fungerentur, intelligentissimi, quibus quaecumque omnibus communiter maxime conducere, & fieri possent, commissa sunt. Legati Balagrita ingressi, & imperatorem venerati, legationem expoluerunt. Is cum Nicephoro despotae filio magni domestici gnatam conjungi, sibi quoque non displicere respondit, & nuptias permissurum: quod etiam superstiti Nicephori parente, & id per legatos rogante concesserit. Reginam vero matrem cum filiabus, ubi se principatu abdicaverint, pro dignitate curaturum, ut ubi collibuerit, vitam traducat: ipsos legatos, ac principes honoribus, & annuis redditibus, unumquemque suae personae convenienter affecturum. Ut autem nullius imperio subiecti, Acarnaniae principatum retineant, id se minime passurum: sed omni opae enisurum, ut eum ditioni suae subjuget, atque subdat. Nam & majores suos imperatores admodum cordi habuisse, uti Acarnaniam injuste a Romano abscissam imperio eodem revocarent: quae quorundam superbia, & scelere adversus imperatorem principio ab ejus fide avocata, deinde in eorum dominatum, jam longinquo tempore, dum imperatores bello cum aliis aliquot gentibus occupantur, corroboratum, conversa sit. Nunc aliis posthabitis, huc se profectum. Si igitur citra labores, periculaque urbes sibi tradere velint, & se molestiis liberatum iri; & eos ingentia sibi met bona conciliaturos fore. Sin minus, abirent, & viderent, quomodo fortunas suastuerentur. Haec imperator. Legati cernentes, nisi parerent, nihil superesse aliud, quam ut regionem suam hostiliter devastatam aspicerent, parato ad irruptionem Romano exercitu, seque, urbesque tradituros annuerunt: ac a brevi civitates omnes, unaque militares copiae, & Acarnanum principes in praesentis adhuc potestatem libentes concesserunt. Imperator egregiam in illos mansuetudinem, ac munificentiam declarans, non modo populos per oppida novis congiariis delinivit, verum etiam summates honoribus, & annuis pensionibus, aliisque donis remuneratus est, Nicephoroque magni domestici filiam despondit, & omnibus arbitrato, & opinione sua rectissime ordinatis, constitutisque, urbes Acarnaniae sin-

pag. 306.

κιοφόρῳ τε τῇ δεσποτῇ παιδί, τὴν μεγάλην δομεσίκαν κατηγγύησε θυγατέρα, πάντα τε ἄλλα δέμῳ ὡς αὐτῇ ἔχειν ἄριστα ἐδόκει, ταῖς πόλεσι πάσας τῆς Ἀκαρνανίας περιήει & μόνον ἰσορίας ἕνεκα, ἔπα

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν Βασίλισσα παρήνει Ἀκαρνανσί. ἐπεὶ δὲ πλείους ἦσαν οἱ βελόμβροι τὰ ἴσα (ὀλίγοι γὰρ ἦσαν οἱς πρὸς Βασιλέα πολεμητέα ἐδόκει εἶναι) ἐπιψηφίζετο ἡ βελή, καὶ περισβείων ἀπελέξαντο ἑαυτῶν τὰς μάλιστα συνιτωτάτας, οἷς ἐπετέτραπτο πρὸς Βασιλέα ἀπελθῶσιν, ἅπαντα ἂν μάλιστα συμφέρειν πᾶσι κοινῇ καὶ ἡδύατα πράττειν. οἱ καὶ εἰς Βαλάγριτα ἐλθόντες προσεκυνώσαντε Βασιλέα, καὶ διελέχθησαν περὶ ὧν ἦκον. Βασιλεὺς δὲ, πρὸς Νικηφόρῳ τῷ δεσποτῇ παιδί τὴν μεγάλην δομεσίκαν θυγατέρα πρὸς γάμον συνάπτειν, καὶ αὐτῇ εἶναι καὶ γνώμην εἶπε, καὶ τὸν γάμον ἐπιτρέπειν· καὶ περίοντος ᾧ ἐτι δεσποτῇ τῇ Νικηφόρῳ πατρὸς πρεσβείαν τῇ ἕνεκα πεπομπούτος πρὸς αὐτὸν ἐπιτετραφέναι. Βασιλίσσης τε τῆς ἐκείνης μητρὸς καὶ θυγατέρων πρόνοιαν τὴν προσήκυσαν ποιήσασθαι, ὅπως αἰσῆς τῆς ἀρχῆς, ὡς τε διάγειν ὅποι αὐτῇ βέλτιον δοκῇ. αὐτὰς τε εὐεργετήσας τιμαῖς τε καὶ προσόδοις ἐπισίοις ὧν ἂν ἕκαστος ἄξιός κριθῇ. αὐτονόμως δὲ αὐτὰς ἔχοντας Ἀκαρνανίας τὴν ἀρχὴν, καὶ ἂν παρόψεται. ἀλλ' ἐπιχειρήσειν παντὶ τῷ τρόπῳ καταδουλοῦν καὶ ὑπάγειν ἑαυτῇ. καὶ Βασιλέας γὰρ τὰς αὐτὰς προγόνους πολλῶν φροντίδα πεποιθῆσθαι τῇ Ἀκαρνανίᾳ ὑφ' ἑαυτὰς ποιεῖσθαι, ἀδίκως ὅποτε τμημένῳ τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας, τῇ πρώτῳ αὐτῷ ὅπως ἴσταντων αὐθαδείᾳ καὶ ἀγνωμοσύνῃ τῇ πρὸς Βασιλέα εἰς ἰδίαν ἑαυτοῖς ἀρχὴν περιποιήσασθαι, & κρατυαμένων ἐπὶ χρόνον ἤδη συχνὸν τινα, ὅτε τὸ Βασιλέας εἰς ἐνῶντινῶν πόλεμος ἐτέρως ἡχοῦνθαι. νυνὶ δὲ αὐτὸν ἀμελήσαντα τῇ ἄλλῳ, ἐνθάδε ἦκειν. εἰ μὲν οὖν ἐδέλωσιν ἀνδρῶν πόρων καὶ κινδύων ταῖς πόλεσι αὐτῇ παραδίδόναι, αὐτὸν τε πραγμάτων ἀπαλλάξαι, καὶ σφίσιν αὐτοῖς αἰτίαι γεννησέσθαι μεγάλων ἀγαθῶν. εἰ δὲ μὴ, ὡς πολεμήσοντα αὐτῷ παρασκευάζεσθαι ἀπελθόντας. Βασιλεὺς μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπεν. οἱ πρεσβεις δὲ ὁρῶντες, ὡς εἰ μὴ πείθοντο τοῖς Βασιλέως λόγοις, ἔδενός ἐτέρως λειπομένους ἢ διαφθερομένους ὑπὸ τοῦ πολέμου τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὁρᾶν * παρασκευασμένης ἐσβαλ- * παρασκευασμένης εἰς τῆς Ρωμαίων στρατίας, σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὰς πόλεις σμένους ἐσβαλ- λεις συνέβησαν παραδίδόναι· καὶ μετ' ἐπὶ πολὺ Βασιλέως βόλλαν ἐκεῖ γενόμενα, αἱ τε πόλεις πᾶσαι προσεχώρησαν ἐκῆσαι καὶ ἡ στρατιὰ ἅμα τοῖς δυνατοῖς τῇ Ἀκαρνανίᾳ. Βασιλεὺς τε ἐπιδεικνύμενος πρὸς αὐτὰς πολλὴν τὴν πραότητα καὶ φιλοτιμίαν, & μόνον τὰς τῇ πόλεων δήμες κοινὰς εὐεργεσίαις ἐδιδόσκειν, ἀλλὰ & τὰς δυναμένους παρ' αὐταῖς, τιμαῖς τε καὶ προσόδοις ἐπισίοις καὶ ἄλλαις ἡμέτεροις εὐεργεσίαις. Νικηφόρῳ τε τῇ δεσποτῇ παιδί, τὴν μεγάλην δομεσίκαν κατηγγύησε θυγατέρα, πάντα τε ἄλλα δέμῳ ὡς αὐτῇ ἔχειν ἄριστα ἐδόκει, ταῖς πόλεσι πάσας τῆς Ἀκαρνανίας περιήει & μόνον ἰσορίας ἕνεκα, ἔπα

πρότερον ἑωρακώς, ἀλλὰ ἔτι προνοίας ἀξιώσαν τῆς
 θεούσης. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἠγάπων ὑπὸ Βα-
 σιλείᾳ τεταγμένοι. οἷς ὅτι καὶ πρότερον ἐδόκει μᾶλλον
 ὁ πόλεμος αἰρετέος, ἐκ λυέχοντο εἰ μὴ νεωτερί-
 ζοιεν. οἰόμενοι δὲ αὐτοῖς δυνάμιν πρὸς τὸν πόλεμον
 παρέχειν, ἢ Νικηφόρον τὸν Δεσπότη παῖδα πρότε-
 ρον ἐκδέσθαι, ὡς ἂν αὐτοὶ τε ὑπὲρ τῆ παιδὸς δο-
 κέωιν πολεμεῖν, καὶ τὰς ἄλλας πείθοιεν συναίρεσθαι
 ὅταν καταστῶσιν εἰς τὸν πόλεμον, τὸν τῆ παιδὸς ἐ-
 πείσαν παιδαγωγὸν Ριτζάρδον, ἅμα καὶ τισιν ἐ-
 τέροις. Νικηφόρον τὸν δούκαν ὑπεκδέσθαι, καὶ πα-
 ραλαβόντες νυκτὸς, πλοίου τε ἢ Ἰόνιον περαινεμέ-
 νῃ ἐπιβάντες, εἰς τὴν Τάραντος κρατῶσαν πριγ-
 κίπισαν διαφύγειν. πυθόμενος δὲ τὸν δρασμόν ὁ
 Βασιλεὺς, καὶ μὴ τε τῶν συνεσκόφακότων τὴν ἐ-
 πιβλήν εἰδὼς, ἀνακαλεῖσθαι τε τὸν παῖδα ὡς
 δυνάτος, ὅτε τὸ πολὺ Ἀκαρνανίας Τάραντα διεση-
 κέαι, ἐπὶ ὀλίγον ταῖς πόλεσιν ἐκείναις ἐνδιατεί-
 φας καὶ πάσαις ἡγεμόνας ἐπισήσας ἐφ' ἑκάστη, τὸν
 τε πρωτοστράτορα Συναδινὸν ἐπὶ πᾶσιν ὑποδείξας
 στρατὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὡς ἂν αὐτῷ ἐδόκει
 διοικησάμενος, ἄρας ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς Θιασαλονί-
 κην. χαίρων ἅμα καὶ Θεῷ τῆς διεργασίας χάριτας
 ὁμολογῶν, ὅτι ὁ πολλοῖς ἀναλώμασι καὶ πόνοις ἐκ
 τῆς Ἀλεξίου τῆς Ἀγγέλου χρόνων τῆς Ῥωμαίων ἀ-
 ποτμηθέν ἡγεμονίας οἱ τότε πρόγονοι Βασιλεῖς ἀ-
 ναστῶσθαι ἐκ ἰχθυσαν, τότε νῦν ἄνδρες πολέμων
 καὶ κινδύνων παρέχευε κατορθῶσαι. Μιχαὴλ τε ὅς
 ὁ παῖς ἐκ Παλαιολόγων ἄρξας πολλὴν ἐνεδείξα-
 το σπουδὴν Ἀκαρνανίας ἔνεκα καὶ Θεσσαλίας, καὶ στρα-
 τὴν ἀπώλεσε πολλὴν τε καὶ ἀγαθὴν πολλὰκις, καὶ
 θαυμασίους στρατῶν Ἀκαρνανίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ πο-
 λεμῶν. καὶ μετ' αὐτὸν Ἀνδρόνικος ὁ υἱός, τότε ὅς
 ὀλίγα πραγματεύσασθαι καὶ εἶδεν ὑποστάντι ὅτι τὸν
 πόλεμον δεῖνόν, καὶ μόνον Ἀκαρνανίαν, ἀλλὰ καὶ
 Θεσσαλίαν ἐξεγένετο παρασηῶσθαι καὶ τῇ λοιπῇ
 σιναῶν ἡγεμονίᾳ τῇ Ῥωμαίων ἐπ' ἔτεσι πολλοῖς
 ὑποτμηθέντα. Ἐκεῖθεν δὲ οὐ πολὺ ὕστερον ἦκεν εἰς
 Ἀδριανέπολιν, ὁδεύοντι τε ἐκεῖ ὁ τῆς Μυσῶν
 Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, ἐπεμψας πρεσβείαν ὡς πρὸς
 αὐτὸν ἐν Ῥωσοκάστρῳ περὶ τῆς κήδους διελέχθη λό-
 γων ἂν ἀμιμνήσκων. νυκτὶ τε εἰ καὶ γνώμην αὐτῷ
 εἶναι τὴν ἐπιγαμίαν ποιῆσθαι εἰδέναι ἀξίων. Βασι-
 λεὶ δὲ τὸ μὲν ἐκ τῆς κατὰ ἡδονῆς. μᾶλλον ὅς
 ἐβάλετο ἢ θυγατέρα οἰκοῖ ὁδεύειν, ἢ Ἀλεξάν-
 δρῃ τῷ υἱῷ εἰς κοινωνίαν ἐκδιδόναι γάμους, τὴν πα-
 ρὰ τοῖς βαρβάροις ὁδεύειν εἰδὼς ἐκ ἐσομένης πρὸς
 ἡδονῆς τοῖς ἡγετοῖς καὶ νόμοις Ἑλληνικοῖς* ἐντεθραμ-
 μένοις καὶ βασιλικῶς. τῷ κοινῷ ὅς Ῥωμαίων τὸν γά-
 μον οἰόμενος τῆς θυγατρὸς λυσίτελεν, ὑπέχετο
 ποιήσεν. Οἱ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος τῇ Βασιλείᾳ πρεσ-
 βεις πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπαυῆκον χαίροντες, ὅτι Βασιλείᾳ πεῖσαι ἡδυνήθησαν περὶ τῆς κήδους.
 αὐτὸς δὲ Βασιλεὺς ἐκ τῆς Ἀδριανῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον ἦκεν, ὡς τῆς θυγατρὸς ἐξαρτυσά-
 μενος τοὺς γάμους.

gulas non lustrandi tantum gratia, quod
 eas ante non vidisset: sed etiam ut pro
 necessitate illarum rebus consulere, ob-
 ivit. Ac cæteri quidem omnes impe-
 ratoris jugum æquis animis accipie-
 bant. Quibus autem antea bellum po-
 tius arriserat, a rebus novandis non se
 abstinere poterant: existimantesque bel-
 lo se valituros, si Nicephorum puerum
 prius emisissent, ut & ipsi pro eo pu-
 gnare viderentur, & alios ad armo-
 rum societatem permoverent, Richar-
 dum pueri pædagogum, & alios quos-
 dam eo perpulerunt, ut Nicephorum
 ducam clandestina fuga subducerent:
 quem noctu in navim, Ionium pelagus
 trajecturum imponunt, & b ad princi-
 pem, seu dominam Tarentinam trans-
 fugiunt. Qua fuga audita, imperator
 artificum insidiis necdum cognitis, &
 propter Tarenti longam ab Acarnania
 distantiam, puerum revocare haud po-
 tis, paulum urbibus illis immoratus, &
 in singulis præsidibus institutis, eorum-
 que omnium duce protostratore Synade-
 no declarato, & aliis demum omni-
 bus pro arbitrio administratis, Thessa-
 lonicam discessit: gaudens simul, ac
 Deo gratulans, quoniam quod a Ro-
 mano imperio, & idque sub Alexio An-
 gelo semel abstractum, multis sumpti-
 bus, & defatigationibus majores sui im-
 peratores recuperare nequiverant, id nunc
 sine bellicis offensionibus prospero suc-
 cessu perficere sibi annuisset. Nam &
 Michael, qui ex Palæologis primus im-
 peravit, Acarnaniæ, & Thessaliæ causa
 enixe laboravit, qui & magnos sæpe, &
 strenuos exercitus, eximiosque duces
 cum Acarnanibus, & Thessalis depræ-
 liando perdidit: & post illum Androni-
 cus filius. Huic autem parva molitione,
 & nihil belli causa durum perferenti, non
 solum Acarnaniam, sed Thessaliam
 quoque subigere, & jam pridem se-
 junctas provincias cum reliquo imperio
 Romano denuo confociare contigit,
 Paulo post Adrianopolin se contulit, Edit. Paris.
 ubi Mæsurum rex Alexander, verbo pag. 307.
 rum, quæ Rhosocastri ad eum super
 affinitate habuisset, memoriam ei per
 legatos redintegravit: certiorque ei per
 cordi esset. Legatio hæc imperatori pa-
 rum jucunda fuit: filiam quippe suam
 domi retinere, quam Alexandri filio
 in communionem thori transfere ma-
 luisse: cum sciret, puellæ, moribus
 ac legibus Græcis, & imperatoriis edu-
 catæ, convictum barbarorum delecta-
 bilem non futurum. Tamen eas nu-
 ptias Romanæ reipublicæ commodatu-
 ras arbitratus, & virginem suam de-
 spondit. Legati, quod imperatori affi-
 nitatis conjunctionem persuadere potuis-
 sent, gaudio delibuti recesserunt: ipse
 Byzantium filiarum nuptias adornaturus re-
 diit.

CAPUT XXXIV.

*Persarum incurſio, & in illis ttucidandis, capiendis, fugandiſque magni do-
meſtici, ipſius imperatoris præclara virtus. Nuptiæ apud Adrianopolin filia
Mariæ cum Michaele Alexandri filio. Ducitur novæ nupta in Mæſiam.
Acarnanes deſciant: Protoſtratores in carcerem trudent; Nicephorum a
principe Tarentina repetunt, & ab ea auxilium petunt. Quem illa li-
benter e duabus filiabus altera ei deſponſa dimittit. Quenam hæc mu-
lier, & quam ambitioſa fuerit. Ioannes Angelus Pincerna, & Mono-
machus cum copiis in Acarnaniam mittuntur. Eodem poſtea veniens im-
perator res memorabiles gerit.*

PRÆCIPITI jam æſtate a Triglia
juxta Hellespontum perferuntur nun-
tiii, pedites Perſas ex orientis urbi-
bus delectos, Orchane duce, ſex &
triginta navibus ad loca Byzantio vi-
cina, aut ea ipſa, aut certe poſte-
ra nocte trajicere paratos eſſe. Sic au-
tem inſtructos, ut non mox reverſuri,
neque furtim ad rapinas incubituri; ſed
impudenter, & avare nimis omnia dire-
pturi videantur. Quia igitur feſtinatus
barbarorum adventus, & temporis an-
guſtiæ æqualem exercitum colligere non
ſinebant, nihilo minus qui tunc erat
Byzantii exiguus, eum mandavit ma-
gno domeſtico ut acciperet, & ad ma-
ritima utriusque loca venientium impetum
exciperet: ipſe ſimul e mari invaluſus,
triremes armabat. Itaque domeſticus lo-
co cui nomen Enacoſia, cohortibus ſuis
collocatis, & ſpeculatoribus conſtitutis,
ubi poſſimum Perſas deſcenſuros ſuſpi-
cabatur, ibi pernoctat. Sub diluculum
quidam ſpeculatores narrant, barbaros
illic in litus exiſſe; fidemque narratio-
ni accepta ab illis vulnera aſtruebant.
Cæterum barbari non omnes ad unum
locum appellentes, duas navium ſtatio-
nes haud longo intervallo faciebant: &
alii quidem ex una parte alio ſe diffun-
debant: alii ex altera, velut ſpecula-
tores quosdam, paucos de ſuis præmit-
tentes, agmine compoſito incedebant,
quaſi locos a magno domeſtico infeſſos
tranſituri. Ut primum Romanis appro-
pinquarunt, demptis aliquot, omnes,
quod in hoſtem improviſum incidiffent,
letho occubuerunt. Qui evaſerant, ad
ſuos retrogreſſi, memorabant, quemad-
modum commilitones cecidiſſent, cum
in quaſdam copias, ut videbatur (nam
per noctem clare internoscere non po-
tuiſſe) ſed animoſas, & bello invictas
incidiffent. Re intellecta, Perſarum du-
ces ad conflictum accinguntur, luceque
terris jam diſſuſa manus conferuntur.
Perſæ, qui nobiles, & inter ſuos noti
erant, omnes diu ſe defenderunt. Ve-
rumtamen vi victi, præter ſeptem, o-
mnes vel in pugna ceciderunt, vel vivi
in poteſtatem venerunt. Eadem hora et-
iam imperator duabus triremibus, quas
noctu impleverat (reliquæ enim tum na-
vigationi non erant idoneæ) adnaviga-
bat: compertoque barbarorum aliis a
magno domeſtico fuſis, eum in cæteros
jam iter moliri, triremi exſcendens, quo-
æλωσαν. & αὐτῆς δὲ ὥρας καὶ ὁ Βασιλεὺς δυοὶ τετρίηρες ἐπαρέπλει, αἷς ὡς τὸ νυκτὸς πεπληρωκῶς, ἑτέρας
ἔτι καὶ ἑνὶ τυχόν ἔσαι πλωτοί. πυθόμενος δὲ ὡς οἱ μὲν τῶν βαρβάρων ἡττηθεῖεν παρὰ μεγάλης δομestικῆς
καὶ στρατιᾶς, ἐπὶ δὲ τὰς ἑτέρας ἡδὴ παρασκευάζονται χωρεῖν, ἀποβάς τ' ἐτρίηρας, ἐπεὶ τ' Βασιλεὺς

Edit. Paris.
pag. 308.

ΟΝΤΟΣ δὲ ἡδὴ περὶ ἐκβολὰς τῆς θέρης, ἡγγέλ-
λετο ἐκ Τριγλείας τῆς πρὸς Ἐλλάσποντον ὡς στρατιὰ
Περσῶν πεζὴ ἐκ τῆς καὶ τῶν ἑω πόλεων λογάδες, ὧν Ορ-
χάνης ἐστὶ σατράπης, ἐξ καὶ τετακτοῦ ναυσὶ πρὸς τὰ
περὶ Βυζάντιον χωρία εἰσὶ παρεσκευασμένοι περαιού-
σθαι, ἢ ταύτη κατὰ τὸ ἡγγέλλετο καὶ νύκτα, ἢ ἐς τὴν ὑπε-
ραίαν. εἶναι δὲ οὕτω παρεσκευασμένους ὡς καὶ ταχέως ἐπα-
νήξοντας, καὶ ἐλθούσας τὰς ἀρπαγὰς ποιοῦσας, ἀλλ'
ἀναιδῶς, καὶ μὴ πολλὰ τὰ περιόντος ἀπαντα ληϊσομένους.
παρασκευάσασθαι μὲν οὖν ἀντίρροπον δύναμιν πρὸς τὴν
Περσικὴν ἐκ ἐνὶ τῷ, ἐκ ἐνδιδόντος τὰ χρόνα καὶ τὴν τα-
χεῖαν τὴν βαρβάρων ἑφοδὸν. ὅμως δὲ τῶν τότε παρατυχῶ-
σαν ἐν Βυζαντίῳ στρατιὰν διακρίνοντες τινὰ ἔσαν, τὴν
μέγαν δομestικὸν ἐκέλευεν ὁ Βασιλεὺς παραλαβόντα,
πρὸς τὰ περὶ Βυζάντιον χωρεῖν παράλια χωρία τῶν ἑφο-
δῶν τῶν βαρβάρων περιμένοντα. αὐτὸς δὲ ὡς ἅμα ἐκ θα-
λάσσης ἐπιθυσόμηνος, ἐφώπλιζε τετρίηρες. Οἱ μέγας μὲν
οὖν δομestικός πρὸς τινὶ χωρίῳ Ἐννακῶσια προσαγορεύο-
μενός ἐγκαθίστησε τῶν στρατιῶν κατασκόπας τε κατα-
στήσας ἐφ' ὅσα μάλιστα χωρία ἀπὸ βασινὸς ὑπώπτετο τῆς
Περσῶν, διενυκτέροντες ἐκεῖ. περὶ δὲ ὄρθρον ἐκ τῆς κα-
τασκόπων τινὲς ἀπήγγελλον, ὡς οἱ βάρβαροι τοῖς ἐκεῖ
αἰγιαλοῖς τῶν ἀπὸ βασινὸς ἐποίησαντο, καὶ τεκμήριον ἀ-
ληθές τῆς ἀγγελίας ἐποιούσας, τὸ τραυματῆαι γεγενῆ-
σθαι παρ' αὐτῶν. οἱ βάρβαροι ἔτι ἐφ' ἐνὶ χωρίῳ προσέ-
χον πάντες· ἀλλ' οὐ μακρὰν ἀλλήλων διεσπότητες, δύο
ναυλοχίας ἐποίησαντο· οἱ μὲν οὖν ἐκ τῆς μίας μεγί-
δος, πρὸς ἑτέρα ἐτράποντο χωρία· οἱ δὲ τῆς ἑτέρας ὁ-
σπερ σκοπὰς τινὰς ὀλίγους αὐτῶν προπέμφσαντες, οἱ
λοιποὶ σιωπεταγμένοι ἦσαν, ὡς καὶ τὰ χωρίων ἐκείνων
ἐλδοσόμηνος, οἷς ὁ μέγας δομestικός ἐνέδρουσεν. ὡς δὲ
οἱ προτεταγμένοι ἐκεῖνοι ἐγένοντο πλησίον τῆς Ρωμαίων
στρατιᾶς, πλὴν ὀλίγων πάντες ἔπεσον ἀπροσδοκῆταις ἐμ-
πεσόντων· ὅσοι ἔτι διεσώθησαν, εἰς τὴν αὐτῶν ἐλθόντες στρα-
τιὰν, ἀπήγγελλον ὡς διαφθαροῖς, στρατιᾶ περικυχόν-
τες, ὀλίγη μὲν, ὡς ὠήθημεν, (καθαρῶς ἐκείχοντες καὶ
τὴν νύκτα διαγινώσκειν) ἀγαθὴ καὶ τὰ πολέμια κρατίστη. ὁ
δὲ καὶ οἱ τῆς Περσικῆς ἀρχόντες πυθόμενοι στρατιᾶς παρε-
σκευάσαντο ὡς ἐπὶ μάχῃ ἐπιγενομένης δὲ ἡδὴ καὶ ἡμέ-
ρας, συσπλέκοντο οἱ, τε Ρωμαῖοι καὶ οἱ βάρβαροι ἀλλή-
λοις καὶ ἀντέχον μὲν ἐπὶ πολὺ. τὴν παρὰ Πέρσαις ἐπιφανῶν
ὄντας καὶ γνωρίμων πάντες. ὅμως νικηθέντες καὶ κράτος,
πλὴν ἐπὶ τὰς, οἱ μὲν ἀπέθανον παρὰ τῶν μάχῃ, οἱ δὲ

κῶν ἐπαρήσαν ἱπποί, τὰ μεγάλα δομεσίκε ἱππῶ ἐπι-
 βάς, ἄγων καὶ τὴν στρατιὰν ἐχώρει καὶ τῷ Περσῶν σπασ-
 δῇ πολλῇ καὶ ποροθυμίᾳ. καὶ γυνόμηνος καὶ ὁ οἱ Πέρ-
 σαι ἐλμίζοντο χωρεῖα, συνέβαλλε τε καὶ ἐνίκη καὶ κράτος.
 πλὴν ὅδ' ὀλίγων, καὶ αὐτοὶ οἱ μὲν ἐπέσον καὶ τὸ μάχῳ, οἱ
 δ' ἐάλωσαν. ὅσοι δὲ τὸ ἔκφυγον ἀρλῶναι ἡδυνήθησαν ἔκφυ-
 γεῖν παρὰ τὰς ναῦς τὰς ἐαυτῶν ἐλθόντες, μίαν μὲν ἐ-
 πλήρου. δυσὶ δὲ ἑτέραις, τῇ μὲν ὀκτὼ, δέκα δὲ τῇ ἑτ-
 ῆ ἐπιβάντες, ἰσὶα τε ἄραντες, καὶ πνέματος δ' τυχηκό-
 τες ἐπιφόρε, παρὰ δόξαν διέφυγον τὸ ὑπολέσθαι. ἔπος
 ἄνωγον τὰ θεῶν καὶ τὴν σωτηρίαν ἣ ἦν τῶν τοῖς βαρβάροις
 πορταίνοντος. αἱ δὲ μὲν Βασιλέως ἐλθεῖναι δύο τελεῖς,
 ἐπεὶ τὰς Περσικὰς εἶδον ἀραμμένας πρὸς τὸ πέλαγος ἰσὶα
 ἐπὶ φυγῇ. τῇ εἰρεσίᾳ τὴν δ' ὥξιν ἀπαγορεύσαντες ἔκ-
 τὸ μήκοδον τὰς Περσικὰς ὁρᾶν ἐπιφόρῳ πνέματι χρω-
 μένας, ἄρην ὠρμήντο ἰσὶα καὶ αὐτοὶ. ἅμα δὲ αἰρόντων,
 τῷ μὲν ἐρράγησαν οἱ κάλα οἷς ἀνήγον τὴν κεραίαν. τῷ ἑ-
 τέρων ἢ ἡ κεραία καταχθεῖσα, κατέπεσεν ἐπὶ τὴν κατα-
 σρώματος καὶ ἔπος ἀπέχοντο τὸ διώκειν ἀπειπόντες. οἱ
 λοιπαὶ δὲ πέντε ἔεις καὶ ἑξάκοντα ἔσαι νῆες Περσικαί,
 κατελείφθησαν ἐπὶ τῇ αἰγιαλῇ κεναί. Βασιλεὺς δὲ μὲν
 τὴν στρατιάν καὶ αἱ ἑξήρεις νύκτισαντο αὐτὰ τὴν νύκτα σκυ-
 λδόντες τὰς νεκρὰς τῶν πολεμίων. τῆς αὐτῆς δὲ νυκτὸς πε-
 ρὶ μέσῳ, ἑτέροι βαρβαροὶ, ἐνεία ναυσὶ, μηδὲν εἰδό-
 τες τῷ γεγενημένῳ, κατέπλεον ἐπὶ τὰς αὐτὰς αἰγιαλῆς
 ὡς συμμίζοντες τοῖς ἄλλοις ἀποροδοκῆτες δὲ τὴν δυσὶ
 ἑξήρεσι περιπεσόντες τῷ Ρωμαίων κατεπλάγησαν μὲν
 τῷ ἀδοκῆτῳ. πλὴν ἔκ τ' ὀλιγότῃτα θάρρησαντες αὐτῶν,
 συνεπλέοντο πρὸς μάχῳ. καὶ παρ' ὀλίγον μὲν ἦλθον
 τὰς τριῖρεις διαφθεῖραι. ἐπέβησαν δὲ οἱ βαρβαροὶ καὶ τὴν
 μίαν. πλὴν πρὸς ἀλκῇ ἑαπόμην οἱ τριηῖται, ἐνί-
 κησάν τε καὶ πατῶν ἐκράτησαν Περσικῶν νεῶν, μίαν
 διαδράναι διωθήσεως. ἦσαν δὲ ἑξήτοι ὡσπερ καὶ οἱ πρὸ-
 τεροὶ λογάδες τῷ παρὰ Πέρσαις ὀνομαστοῖτον. ὅθεν καὶ
 οἱ στρατιῶται τὰς αἰλόντας αὐτῶν πολλὰν ἔλυσαν χρημά-
 των ἐκ τῶν οἰκείων μεταπεμπομένους. οἱ μὲν δὲ βαρβα-
 ροὶ ἔπος ἀπώλοντο κακοὶ κακῶς. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ τὰ
 πρὸς τὰς γάμους τὴν θυγατὸς πάντα παρεσκευασμένα ἦν,
 ἄρας ἐκ Βυζαντίου, ἦκεν εἰς Ἀδριανέπολιν, ἐκεῖ τὰς γά-
 μους ἐκτελέσων. ἦκε δὲ καὶ ὁ τῷ Μυσῶν Βασιλεὺς Ἀλέξαν-
 δρος ἄγων ἣ τὸν υἱὸν Ἀσάνῳ Μιχαῖλ, Βασιλεὺς καὶ αὐτὸς
 κεχειροτονημένον ὑπ' αὐτῶν. καὶ ὁ λόγος μὲν καὶ ὅσα ἰε-
 ρῶς νεόμισται ἐπὶ τοῖς γάμοις ἐνδον ἐτελέοντο τῆς πόλεως
 Ἀδριανῆς. ὁ δὲ καὶ πότις ἣ ὅσα πρὸς τέρψιν ἔξέ-
 ρλωτο τῆς ἐορτῆς, παρὰ τὰς τῆς Κομνήνης ποροαγορεύο-
 μένας λειμῶνας καὶ πολὺ τὴν πόλεως διεσπότης παρὰ τὸν
 Τέντζαν ὠνομασμένον ποταμὸν. ὁκτὼ δὲ ἡμέραις Ρωμαί-
 ων τε καὶ Μυσῶν τὰς τῶν σφετέρων Βασιλέων γάμους συνε-
 ορτασάντων, τῇ ἐννάτῃ ἅμα ἔω, Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος
 καὶ Μυσοὶ τὴν Βασιλέως θυγατέρα, Βασιλεὺς καὶ αὐτῶν
 Μαρίαν τὴν Παλαιολογίαν παραλαβόντες ἀνεχώρησαν
 εἰς τὴν Μυσίαν· εἶποντο δὲ αὐτῇ καὶ Ῥωμαίων ἐκ τῆς ἐπιφα-
 νῶν πολλοὶ ἄλλοι Τελιόβη. Ἐκεῖ ἢ ὑπολελειμμένων τῶν πα-
 ρὰ Βασιλέως τεταγμένων αἰετῇ θυγατρὶ συνεῖναι, οἱ λοι-
 ποὶ ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον. μὲν ἢ χρόνον ἐκ ὀλίγον, οἱ πα-
 ρὰ Ἀκαρνασί μὴ βελόμην δαλδῆν Βασιλεῖ, ἀλλὰ καὶ τὰς
 ἄλλας πρὸτερον ἔξερμῶντες πρὸς τὴν πόλεμον καιρὸν ἐαυ-
 τοὺς πρὸς νεωτερισμὸν εἶναι τὴν Βασιλέως ὑποδημίαν οἱ ἡ-
 θίντες, καὶ ἑτέρας προσεταιρισάμενοι πολλὰς, Ἀρταν μὲν ἢ τὴν
 Ἀκαρνανίαν ὡς παρὰ κεφάλαιον τῆς πόλεως ἔστι, Νικό-

niam imperatorii equi non aderant, in
 equum domestici interea ascendit, &
 cum suis ingenti studio, ardoreque con-
 tra Persas vadit. Ubi ad locum ve-
 nit, in quo illi direptionibus, ac præ-
 dis agundis vacabant, confligit, vicit-
 que viriliter. Nam & ipsos, extra pau-
 cos, aut interemit, aut captivos duxit.
 Qui necem effugere potuerunt, ad naves
 recurrentes, unam quidem compleverunt,
 duabus aliis, uni octo, alteri decem im-
 ponentes vela sustulerunt, ac ventos se-
 cundos adepti, exitium præter opinio-
 nem suam evaserunt: sic Deo cælitus
 barbaris & ut vincerentur, & ut serva-
 rentur, ambo, inquam, hæc dispensan-
 te. Nam quæ cum imperatore venerunt
 triremes binæ, ut Persicas naves vide-
 runt pedem fecisse, & fugisse, remiga-
 tione fugientes assequi posse diffisi (quod
 procul eas flamine prospero ferri vide-
 rent) festinarunt & ipsæ cum antennis
 vela tollere. Dum tollerent, horum fun-
 nes, quibus antennam attrahebant rum-
 pebantur: illorum antenna, vento deje-
 cta in tabulatum decidebat: atque ita
 ire desperata persecutione absterunt.
 Quæ restabant a quinæ & tricenæ Per-
 farum naves, vacuæ in littore manse-
 runt. Imperator & sui, cum triremibus
 illic noctem agentes, cadavera hostium
 spoliabant. Circa medium ejusdem no-
 ctis, alii barbari rei gestæ ignari, novem
 navibus ad eandem oram delati sunt, ut
 se prioribus conjungerent. Improviso au-
 tem Romanis triremibus occurrentes, eo
 casu obstupuerunt. Tamen ex earum pau-
 citate sumpta audacia, pugnam tentarunt:
 parumque abfuit, quin illas perderent:
 nam in alteram jam infiluerant. Verum-
 tamen classarii a viribus suis petentes
 auxilium, eos devicerunt, omniumque
 Persicarum navium, una solum effugien-
 te, potiti sunt. Atque hi quoque, ut
 priores, delecti erant, & domi suæ no-
 minatissimi. Quare & milites Romani,
 si qui a propinquis peterentur, grandi pe-
 cunia eos vendebant. Hunc in modum
 barbari male mali perierunt. Imperator
 rebus omnibus ad filiæ nuptias præpara-
 tis, & instructis, Byzantio Adrianopo-
 lin, ad eas ibidem peragendas profectus
 est. Eodem rex Mæforum Alexander
 cum filio Michaelē Afane, rege jam
 a se nominato venit. Et apprecationes
 quidem, seu benedictiones, & quæcum-
 que super nuptiis sacræ leges præcipiunt,
 in urbe fiebant. Convivia vero, &
 comotationes, & quæ ad lætitiā fe-
 storum connubialium inventa sunt, in pra-
 tis Comnenes appellatis, non procul ab
 urbe, prope e Tunzam fluvium obiban-
 tur: diebusque octo a Mæsis, & Roma-
 nis in his sacris nuptialibus consumptis,
 die nono Alexander rex, & Mæsi im-
 peratoris filiam, reginam suam Mariam
 e gente Palæologorum assumptas in
 Mæsiā abducunt, multis eam ex Ro-
 mana nobilitate usque Trinobum prose-
 quentibus: ubi remanentibus quos ei pa-
 ter perpetuos honorarios attribuerat, cæ-
 teri reverterunt. Multo post id tempus,
 qui se apud Acarnanas imperatori nole-
 bant subicere, & cæteros quoque ad ar-
 ma stimulant, ejus absentiam ad res
 novandas opportunam statuentes, com-
 plures in fodalitium suum pellexerunt.
 Et Artam quidem urbium Acarnaniæ ve-
 lut caput, Nicolaus Basilitzes, & Caba-
 filas a fide imperatoris averfam occupa-

Edit. Paris.
pag. 309.

Edit. Paris.
pag. 319.

verunt, ac protostratorem illic degentem, in carcerem, adhibitis custodibus compegerunt. Alexius Cabasilas Rhogum vendicavit. Quadraginta porro ejusdem conjurationis satellites, & administri Thomocastrum ad mare Adriaticum: cum nullum præterea oppidum deficeret, sed recenti semper studio, benevolentiaque erga imperatorem floret. Erantque oppida illa non pauca sane, Mesopotamum, Sopotus, Chimarra, Argyrocastrum, Parga, S. Donatus, Angelocastrum, Joannina. Item Eulochus, Baltum, & alia castella compluria. At enim desertores illi per legatos a domina Tarentina Nicephorum despotæ filium, sibi ut parentis legitimum successorem imperaturum repetebant; & simul auxilium, quo & alias urbes, si sponte sua nollent, ad defectionem cogere possent, flagitabant. Tarentina princeps Nicephorum ad se confugientem læta excepit; quod per ipsum se in Acarnania regnaturam confideret. Post, ubi audivit quosdam ab imperatore ad illum descivisse, non invitam una filiarum (duas enim habebat) eidem desponsa, & subsidio quanto potuit dimisit. Erat hæc fœmina e minoribus, seu posteris Balduini, & qui Byzantio a Latinis capto, aliquandiu ibidem imperavit: & illum familiæ suæ auctorem Romanum imperatorem, seque imperatricem Romanorum (quippe illius nepotem) palam prædicabat. Hinc elaborabat, ut in parte saltem Romani principatus imperare posset. Quam ob causam etiam Nicephorum cupide cum navali copia dimisit: arbitrans, si is filiæ suæ maritus, Acarnaniæ dominus esset, habituram se quod concupivisset: qui & Thomocastri urbe maritima degebat. Imperator statu rerum Acarnanensium percepto, sibimet in præsens, senescente jam autumno, cum exercitu eo proficiscendum non putavit: Joannem autem Pincernam, & Monomachum illuc cum copiis contendere jussit, ibique hybernare, & simul urbibus adhuc fidem præstantibus, opem ac præsidium: & iisdem, ne aliarum exemplo deficerent, timorem afferre: simul desertices, si non omnino obsidere, at saltem populationibus excitare, ut vere incipiente, & imperatore eodem cum exercitu veniente, per hyemem prius ærumnis confictatæ, multisque ab hostibus cumulatæ miseriis, facilius subjugarentur. Pincerna mandata faciens, in Acarnania hyemat; parentes adhuc imperatori civitates custodit; rebelles affligit. Vere primo imperator ipse cum agmine infesto adest: & aliarum quidem urbium populos, atque optimates pro fide, & benevolentia in se multis donis cohonestat: e exercitu autem trifariam diviso, urbes perfidas assiduissima obsidione urgere pertendit. Thomocastrum itaque, ubi Nicephorus dux agebat, obsidionem facile tolerabat: ut pote a continente tantummodo Romanis oppugnantibus; nam qua mare, ad usum necessaria & importabantur, & exportabantur omnia, quod imperator classem non haberet. Artæ autem, & Rhogus, quod in continente erant sitæ, magnam ex obsidione penuriam sustinebant: cum præter ea quæ sibi ante imperatoris adventum in hyeme conquississent, invehere nihil possent: & cum a frumento, tum a reli-

pag. 311.

λαος ὁ Βασιλῆως κατέχεν ἅμα Καβασίλας, ἀποστήσας βασιλέως, καὶ τὸν πρωτοστράτορα αὐτόθεν ἔχοντα εἰς δεσποτικὸν ἡγάγον ὑπὸ φρερᾶ. Ἀλέξιος δὲ Καβασίλας τὴν Ρωγῶν τεσάρων ἀποκτείνων, καὶ τῆς αὐτῆς σιωμοσιᾶς ἑτέροι, τὸ Θωμόκαστρον ὀνομαζόμενον παράλιον ὃν καὶ τὸν Δάλασσαν τὴν πρὸς Ἀδρίαν τῶν ἄλλων ἀπάντων ἐκ δόπου ἀντων Βασιλέως, ἀλλὰ τὸ ὄνομα ἀνμάζεσαν προηόντων ἦσαν δὲ ἐκ ἐλίγαι πόλεις. τὸ, τε Μεσποτάμιον ὀνομαζόμενον, ὃ ὁ Σοποτός, καὶ ἡ Χειμάρρα. πρὸς ταῖς τε τὸ Ἀργυρόκαστρον, καὶ τὴν Πάργα, καὶ ὁ Ἅγιος Δανάτος, καὶ Ἀγγελοκαστρον, καὶ Ἰωάννινα. ὃ τε Εὐλοχός καὶ τὸ Βάλτον, καὶ ἑτέρᾳ τὰ φρερία ἐκ ὀλίγα. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ δόπου ἀντες Βασιλέως πρεσβεῖαν πρὸς πριγκίπισσαν τὴν Τάραντος δεσποτὶν πέμψαντες, Νικηφόρον τε τὸν παῖδα ἡνέκτο δεσποτικῶς σφῶν ἄρξοντα κατὰ πατρὸς κληρὸν καὶ συμμαχίαν, μεθ' ἧς καὶ τὰς ἄλλας διωθήσονται πόλεις δόπου ἦσαν Βασιλέως, ἢ ἐκείνας προσχωρησάσας, ἢ βιασάμενοι τοῖς ὅπλοις. Πριγκίπισσα δὲ ἡδεῶς τε ἐδέξατο Νικηφόρον φυγόντα πρὸς αὐτὴν ἡλπισε δὲ Ἀκαρνανίας κρατῆσαι δι' αὐτῆς καὶ πάλιν ἐπεὶ ἐπύθετο τινὰς Βασιλέως ἀποστάντας καὶ προσχωρήσαντας αὐτῇ, ἐξέπεμπε προδύμους, καὶ μίαν ἐκείνην τῶν θυγατέρων (δύο δὲ ἦσαν αὐτῇ) κατεγγυήσας, συμμαχίαν τε παραχομένη ὅση δυνατή. ἡ δὲ πριγκίπισσα αὐτῇ δὴ δόπου ἦσαν Βαλδύνη, ὃς Βυζαντίαν ἐβασίλευσεν ἐπὶ καιρὸν κατ' ὃν ὑπὸ Λατίνοις ἐάλω χρόνον, τὸν τε πρόγονον ὡς Βασιλέα Ρωμαίων διεδύλλει, καὶ αὐτὴν βασιλίδαν προσηγόρευε Ρωμαίων ὡς ἀπόγονον ἐκείνης. διὰ καὶ διὰ σπαδῆς ἀπάσης ἐποιεῖτο μέγας ἄρξαι τινὸς τῆς ὑπὸ τῆς Ρωμαίων Βασιλέως ἔσης ἀρχῆς. ἔ δὲ ἔνεκα καὶ τότε Νικηφόρον ἐξέπεμπε ἔκ σπαδῆς, καὶ δυνάμιν παραχοῦσα ναυτικὴν. οἰομένη ἂν Ἀκαρνανίας αὐτῆς ἄρξαι τῇ θυγατρὶ ἐκείνης σιωμοκῶν τὴν ἐπιθυμίαν ἡνέκται, ὃς δὲ καὶ Θωμόκαστρον ἐνδιήγον ὄντι παράλιον. Βασιλέως δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο περὶ τῆς κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν, στρατεύειν μὲν αὐτὸς ἐκ ὧτο δὲ τὸν νῦν ἔχον ἐπ' αὐτῆς ἡ δὲ περὶ ἐκβολὰς τῆς φθινοπώρας ὄντος. Ἰωάννῳ δὲ Ἀγγελοῦ τὸν πριγκέρην ἅμα Μονομάχῳ ἐκέλευσεν ἀναλαβόντας στρατὸν χωρεῖν ἐπὶ Ἀκαρνανίαν, καὶ διὰ χειμᾶζιν ἅμα μὲν ταῖς ὑπὸ Βασιλέα τελευσάσαις ἐτι πόλεσι δυνάμιν παρέχοντας ὅδεός τε μὴ συναφίσταται ταῖς ἄλλαις ἅμα δὲ ὅτι τὰς ἀφεντικῆς εἰ μὴ τελείως, ἀλλ' ἐκ μέγας πολιορκήσοντας ληλασίαις ὡς ἂν ἅμα ἦεν Βασιλεῖ ἐπιστρατεύσαντι ῥαδίαι εἰς παρασῆσθαι, προτεταλαιπωρηκῆαι τῷ χειμῶνος, καὶ πολλῶν ἀκαπεπλησμέναι κακῶν ἐκ τῆς πολέμου. Πριγκέρης μὲν οὖν κατὰ τὰ προσεταγμένα ὑπὸ Βασιλέως ἅμα στρατῷ εἰς Ἀκαρνανίαν διαχειμάσας, ταῖς τε ἔσας ὑπὸ Βασιλεῖ πόλεις διεφύλαξε, καὶ τὰς ὑποστάσας ἐκάλε. ἅμα δὲ ἦεν, καὶ ὁ Βασιλεὺς πανστράτιον ἐπὶ Ἀκαρνανίαν ἦλθε. καὶ τὰς μὲν τῶν ἄλλων πόλεων δήμες καὶ τὰς δυνατὰς τῆς εἰς αὐτὸν ἐννοίας ἔνεκα ἡμείβετο πολλὰς δ' ἐργασίας, τὴν στρατὸν δὲ διελάμβρος ἔρχη, τὰς ἀποστάσας πόλεις συντονώτατε ἐπολιόρκει. Θωμόκαστρον μὲν ὕψιν ἔχοντα ὁ Νικηφόρος διήγειν ὁ δὲ, διέφερε ῥαδίως τὴν πολιορκίαν, ὅτε ὅς ἡπείρου τῶν Ρωμαίων μόνον πολιορκουμένων, κατὰ γὰρ τὴν θάλατταν ὅσων ἐδεῖτο εἰσῆγε τε καὶ ἐξῆγε, δυνάμιν μὴ ἔχοντος Βασιλέως ναυτικὴν. Ἀρτὰ δὲ καὶ Ρωγῶν ἔσαι ἡπειρώτιδες, πολλὰ ὑπέμενον τὴν ἐνδεῶν ἐκ τῆς πολιορκίας, ἐδὲν πλέον δυνάμενοι ἐπεισάγειν πλὴν τῆς ἐπὶ τῷ χειμῶνος ἁρὶν Βασιλέα ἀφικέσθαι παρεσκόσμενων, καὶ φλαύρας εἰ-

χον

χοι σίτε τε καὶ τὰ ἄλλων ἐπιτιθείων ὑποδεία καὶ περὶ τὴν ἔπο-
 ρὸς τὴν πολιορκίαν ἀνεπιτιθείως παρεσκευασμένοι, ἐδὲν
 μᾶλλον ὑφείσαντο τὴν πικρίαν, ἐδὲν ἰσχυρότερον ἄχρη λόγων τὴν
 ὑπέκειναι αὐτοῖς Βασιλεῖ. ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ᾔσκητον ὑπομε-
 νετέον εἶναι, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἑοφίαν ἀδεμίπων ἀπεδοῦναι, ἢ πα-
 ραδιδόναι Βασιλεῖ τὰς πόλεις. Βασιλεὺς δὲ Ἀρτάν ἐπο-
 λιορκεῖ αὐτὸς παρὰ τὴν τεichoμαχίαν τε ἐποιεῖτο καρτε-
 ρὰς καὶ συνηχεῖς, καὶ μηχανήματα πάντα, ἐξ ὧν ᾔσκητο πα-
 ρασησέσθαι προσήγεν. Ἀρτάνοι δὲ πρῶτος ῥάτορα μὲν τὰ
 δέσμοις ἐκβαλόντες, ἐξέπεμψαν ὡς Βασιλεῖ. εἶτε
 μήτι, νεώτεροι δὲ παρὰ αὐτὴν τινῶν δέσαντες συστάντων
 πρὸς αὐτὸν, εἶτε τι διανοηθέντες ἕτερον. αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῇ
 τειχῶν ἡμύοντο καρτερῶς, καὶ ἀπαύτως ἀπεδείκνυνον
 πάσας μηχανὰς καὶ τεichoμαχίας. τειβομένη δὲ τὰ χρόνα
 καὶ τὴν πολιορκίαν (ὅπο ἦν ἡρώς μάλα ἀρχὴς ἄχρη ἐκβο-
 λῆς τὴν θέρην ἐπολιορκουῖτο) ἔγνω δὲ ὁ Βασιλεὺς Κα-
 βασίλας εἰς Ρωγὴν ἀπελθεῖν δι' αὐτὴν ἡλεχθῆναι, νο-
 μίζων πείσειν ὑπερδοῦναι τὴν φιλονεικίαν, καὶ τὴν πόλιν πα-
 ραδοῦναι ἁμαχεί. Ο δὲ πρῶτον ἐδέησε τὴν πείθεσθαι αὐ-
 τῇ, ὥστε καὶ ὑπέλιπεν ὡς εἰ συμβαίη κατὰ ἰσχυρίαν
 αἰτίαν Βασιλεῖ ἐγκρατῇ Ρωγὴς γενέσθαι, κατακρημνί-
 σαι αὐτὸν ὑπὸ τῇ πύργῳ, ἵνα μὴ ζῶν ἄλῃς, ἀναγκα-
 σθῇ δαλύναι αὐτοῖς Βασιλεῖ. πρῶτον ἀπεχθείας αὐτῇ καὶ
 μιλίδος περιῶ.

quo victu essent perquam inopes. Quam-
 quam vero ad obsidionem perpetiendam
 adeo non instructæ essent, nihilo tamen
 magis acerbiter minuebant: neque de
 cætero verbis tenus imperatori ceden-
 dum, & obsequendum, sed omnia patien-
 da, & victu abominando utendum potius
 censebant, quam ut sese dederent. Im-
 perator Artam præsens obsidebat, muros-
 que valide, continenterque oppugnans,
 machinas omnes expugnationi idoneas ad-
 movebat. Artæi protostroterem carcere
 eductum ad illum mittunt: sive timentes,
 ne quid incæptaret novi, quod quidam cum
 eo conspirassent: sive aliud quiddam co-
 gitantes: ipsi e muris fortiter se tuentur,
 omnesque machinas, & impetus vanos,
 irritosque demonstrant. Longo tempore
 in obsidione contrito (nam a principio
 maxime veris usque ad exitum æstatis du-
 raverat) imperator Rhogum se conferre,
 & cum Cabasila coram colloqui decrevit:
 persuasurum confisus, ut sensim mollitus,
 urbem citra pugnam ultro traderet. Qui
 usque adeo monitis non obtemperavit, ut
 minaretur etiam, si quavis tandem de cau-
 sa imperatorem Rhogi compotem fieri
 contingeret, semet de turri præcipitatu-
 rum, ne captus, iterum illi servire cogere-
 tur. Tantum in eo odium, & ira vale-
 bant.

CAPUT XXXV.

Magnus domesticus ægre colloquium Cabasila impetrat. Defectionem urbium il-
 li exprobrat. Tertio die reversus, ad deditionem flectere frustra conatur. De-
 mum persuadet, ac letum nuntium imperatori Artam allaturus, in iti-
 nere ad fontem prandet. Ea venit Cabasilas, consilium quærens. Quem edo-
 ctum dimittit, & postridie nomine imperatoris urbem accipit. Cabasilas cum
 primoribus ad imperatorem a magno domestico adducitur, fidem constantem
 promittit. Imperator illum, ceterosque collaudat, & muneratur. Artæi Rho-
 gios maledictis proscindunt, & obdurant.

Ὁ Μέγας δὲ δομέστικος μεμνημένος ὡς Καβασίλας
 ἔποσι, ὅτε πρῶτον Ἀκαρνανίαν ποιήσατο αὐτῇ ὁ
 Βασιλεὺς, πολλὰ αὐτῇ πολλάκις ἐδέηθη τοῖς φίλοις συ-
 ναεσθῆναι αὐτῇ, καὶ τοῖς οἰκείοις, καὶ πολλὰς ἀπῆλυν-
 σε ποροῖας τῆς αὐτῇ πειδέντος πρὸς τὴν αἰτίαν. ἐλπί-
 σας τε τὴν τῆς πρὸς αὐτὸν ἀνύσειν Καβασίλας φιλίας,
 καὶ οἰκείων ὀλίγης παραλαβῶν, ἦλθεν εἰς Ρωγὴν. Κα-
 βασίλας δὲ ἐπεὶ ὅπο τὴν τείχεος ἑώρα προσιόντα, πέμψας
 ἐδέητο, μὴ ἐγγὺς τειχῶν γενέσθαι. ἡ δὲ ἀνάγκη συντυγ-
 χάνειν παρὰ γνώμῳ. πεπεικέναι δὲ αὐτὸν κατὰ πά-
 ρα τὴν ἀφίστασθαι Ρωμαίων, ἢ ἀπαυθεῖσθαι. ὁ καὶ αὐτὸς παντὸς
 ἐπαχθέστερον κακῶν, καὶ ἡλικίας παντὸς ἀναιρότερον. ὁ
 Μέγας δὲ δομέστικος, ἐδὲν ἔφασκε τὰς λόγους εἶναι πρὸς
 αὐτὸν. αὐτὸς δὲ ἐπαγγελάμενος Καβασίλας εἶναι φίλος,
 τὰ προσήκοντα φίλοις μὴ κατακτείνει ποιεῖν. ἀνδ' αὐτὸς
 διαδῆται προσιόντα, τῇ σφετέρᾳ δόξῃ λυμάνεισθαι, ἀ-
 γνώμονα περὶ τὰς φίλας, ἐπὶ τὴν γνώμῳ δὲ μετὰ βολὸν ἀ-
 ποδεικνύει αὐτὸν, καὶ ταῦτα πρότερον αὐτὸν δευδέντα,
 καὶ πείσαντα τοῖς φίλοις τοῖς ἐμοῖς καταγραφῆναι. Κα-
 βασίλας δὲ καὶ αὐτὸς δι' ἡμετέρας, μήτε βελεσθαι, μή-
 τε δυνάσθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν ἀπειπεῖν. ἐδὲν δὲ
 πάχειν, καὶ τῇ πρὸς αὐτὸν φιλίᾳ τυραννέσθαι, ἐμ-

MAGNUS autem domesticus, me-
 mor quomodo hic Cabasilas, cum
 primum Acarnaniam reciperet impera-
 tor, sæpe multumque rogasset, uti eum
 amicis, ac familiaribus suis allegeret, &
 quo pacto ejus petitioni annuens, sua cura
 ac providentia singulari magnum homini
 fructum attulisset, conceptaque spe, pro-
 pter eam amicitiam aliquid effecturum,
 paucis comitatus familiaribus Rhogum
 adit. Cabasilas accedentem de muro
 conspiciens, misit oratum, ne propius
 mœnia veniret: nolle enim cum eo col-
 loqui. Nam induxisse in animum semel,
 cum Romanis nil habere negotii, aut
 emori: quod omnium malorum odiosis-
 simum erat, atque tristissimum. Tum
 magnus domesticus, nihil ad se ista ver-
 ba pertinere. Nam cum se Cabasila a-
 micum fore spondidisset, non pigrari of-
 ficiam amici præstare. Si ipse se conve-
 nientem repelleret, gloriam suam corru-
 pturum, dum semet in amicos inconstan-
 tem atque improbum ostenderet: cum ta-
 men petivisset prius, & impetrasset, ut
 ab eo in amicorum numerum referretur.
 Cabasilas affirmare, nec velle, nec posse
 initam cum eo amicitiam retractare. Et
 ob eam excruciaci, & quasi tyrannidem

Edit. Paris.
 pag. 312.

quamdam experiri, contristarique non mediocriter, quod non ipse per se, sed per alios hoc tempore cum eo colloquatur. Timuisse vero, si cum illo sit, ne se continere nequeat: sed idem sibi quod furiosis usu veniat, qui corpora sua cum voluptate dilaniant, propter morbum quid faciant ignorantes. Ergo se illum laudare, inquit magnus domesticus, cum tantopere ab amicitia victus sit, qua se victum prudens quilibet lætatur. Quod si onerosum ac molestum sit, proxime secum congregi, certe ad pontem fluminis accedat, ut ex intervallo se appellent, & sibi detur cum eo collocutum esse; & illi (quod maxime timeat) non appropinquasse. Ubi morem gerens ad pontem accessit, cum alia, quæ inter amicos solent, ultro citroque dicta sunt: tum magnus domesticus de urbium defectione questus est, cui rei ipse puppis, & prora fuisset. Ille defendendi sui refert, se Acarnanibus & Romanorum servitute afferendis, & patrio Angelorum principatu ipsis recuperando, sibi aliisque commodare voluisse. His aliisque inter se dictis, domesticus ad exercitum, tertio die reversionem pollicitus, Cabasila in oppidum, secunda congressione recusata digressi sunt. Tertia luce magnus domesticus Rhogum, cum Cabasila acturus redit. Qui paulum cunctatus, postquam vidit eum nolle discedere, rursus egressus, ponte transito ad eum accessit: quem, licet longa oratione, domesticus hestere non potuit, ut se, urbemque imperatori dederet: tamen animum ejus terruit, ne existimaret sub imperatore vivere plane desperatorum: nec obsessum mori, subjectione optabilius esse: dictaque salute, cum paulo post tertium se affuturum prædixisset, interque quo ante se receperunt. Lapsis diebus aliquot adest, & cum eo extra muros die consumpto, persuadet tandem, ut in fidem imperatoris urbe tradita veniat. Ita persuasum Rhogi relinquit: ipse ad imperatorem ad Artam castra habentem, Cabasilam Rhogum traditurum nuntiaturus ire pergit. In itinere ubi ad fontem quemdam aqua frigida, ac pellucida, haustuque dulcissima manantem venit, placuit ab equis descendere, & corpus cibo reficere. Descendant, ac recumbunt: nec mora longa, & Cabasilam propere adequantem conspicantur. Quo jam vicino, priusquam verbum ederet, opinor, ait magnus domesticus, te aliis queritantibus, ac nimiam facilitatem tuam accusantibus, quod ad me, qui hostis esse videor, nullo securitatis pignore tam inconsulto, ut apparet, adeas volentem facto ipso docere, quod non imperite, neque confidenter, sed probe sciens, cui te credideris, & cui officium præstes, illos quidem cum stultis cogitationibus relinquare, & ad nos, quos aliis fideliores judicasti, advenire. Respondit Cabasila, nisi primus ipse post sermones Rhogi habitos advenisset, difficile crediturum fuisse, neminem eos ibidem dictorum nuntium accepisse. His enim ipsis inter nos prolatis, inquit, relictis illis ad te ad volo. Tu novēris quid me facere melius sit: tecumne ad imperatorem progrediar: an hic quamdiu jufferis subsistam? Ego enim, scias velim, numquam imperatori me dedissem: sed quemadmodum illi dixeram, mori, quam ei subijci maluissem. In amore au-

Edit. Paris.
pag 313.

Edit. Paris.
pag 313.

το, ὃν ἴδω, Βασιλεῖ μὲν, ἐκ ἂν ποτὲ προσεχώρησα, ἀλλ' ὅπερ ἔφηρ' ἄλλοτε, ὅταν ἐπὶ τοῦτον ἐλθόντα, ἢ ἐκείνῳ ὑποχείριος γενέσθαι: τῆς σῆς δ' ἐφιλίας ἡγήσασθαι παρὰ πολὺ ὅ-

τείας ἀντιώμενον, ὅτι μὴ δι' αὐτὸς αὐτὸς, ἀλλὰ δι' ἑτέρων τ' παρόντα χρόνον ὁμιλεῖ, δεδοικέναι δ' ἐμὴν ἐχθρὸς τε ἢ κρατεῖν αὐτὸς, συγγενόμενος ἐκείνῳ, ἀλλὰ ταῦτόν τοις μαινομένοις πάσῃ, οἷ ἢ δυνάμει κατακόπτοντες αὐτὸς, ἀγνοοῦντες ὅτι πάχισι δὴ τ' νόσον. Τότε μὲν οὐκ ἔνεκα, ὁ μέγας δομέσικος εἶπε, ἐπαινῶ, ὅτι φιλίας ἡγήσασθαι τοσούτων, ἧς ἡδεῖται ἡ τῶν μὲν πᾶς τις σωφρονῶν. εἰ δέ σοι φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς τὸ τελείως ἐμοὶ συνηλθεῖν, ἀλλὰ τότε δούτερον, παρὰ τὴν γέφυραν ἐλθὲ πρὸς ποταμοῦ, ὡς ἂν ἐξ ἐκατέρωθεν ὁμιλήσαντες ἀλλήλοις, ἐμοὶ τε τὸ σοὶ ὁμιληκέναι, καὶ σοὶ τὸ μὴ ἐγγὺς ἐμὲ γενέσθαι, ὃ μάλιστα δεδοικας, περισώζοιτο. Ἐπεὶ δὲ ἦκε παρὰ τὴν γέφυραν περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ τε διελέχθησαν ὅσα τις ἂν εἴποι πρὸς ἀνδραφίλον, καὶ περὶ τῆς ἀποστασίας τῆς πόλεως ὁ μέγας δομέσικος αὐτὸς κατηγορεῖ ὡς αἰτιωτάτης μάλιστα γεγενημένης. ἐφ' οἷς ἀπελογεῖτο καὶ αὐτὸς ὡς λυσιτελουῦντα δράσεις ἐαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις Ἀκαρνασί τ' ἀδελφείας αὐτὸς ἐλδοτέρων Ῥωμαίων, καὶ τὸ πάτριον αὐτοῖς τῶν Ἀγγέλων ἀρχὴν ἐπαναστάσων. Τοιαῦτα καὶ ἑτέρα τινα διαλεχθέντες, ὁ μὲν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐς τρίτην ἡμέραν αὐθις ἤξειν ἐπαγγελάμενος, ὁ δ' εἰς τὴν πόλιν, τὴν δούτεραν σωτηρίαν ἀπειπάμενος, διελύοντο. Ἐς τρίτην δ' ἡμέραν ὁ μέγας δομέσικος αὐθις ἦλθεν εἰς Ῥωγὴν, ἐπὶ τῇ Καβασίλῃ αὐθις συγγενέσθαι. ὁ δ' ἀναβαλλόμενος ἐπὶ μικρὸν, ἐπὶ ἑκατέρωθεν ἑώρα, ἐξελθὼν καὶ αὐθις, τῷ τε γέφυραν δεξιάς, εἰς ἐν αὐτῇ συνηλθεν. ἐφ' ἡκανόν τε ὁ μέγας δομέσικος αὐτῷ διαλεχθεὶς, πείσαι μὲν ἐκ ἴχουσε προχωρῆσαι Βασιλεῖ καὶ τὴν πόλιν παραδοῦναι. ὅμως δ' ἐπέσεισεν αὐτὸς τὰς λογισμὰς τῇ μὴ τῶν ἀπρηγορήτων πάντων πασι τὸ ὑπὸ Βασιλέα οἰεῖσθαι τελεῖν. μὴ δ' αἰρετώτερον ἡγεῖσθαι τὴν ἀδελφείας τὸ ἀποθνήσκειν πολιορκημένους. συμμαχάμενος δὲ αὐτῷ, καὶ αὐθις ἤξειν προειπὼν μετ' αὐτῷ, ὁ μὲν εἰς τὸ στρατόπεδον, ὁ δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀνεχώρησαν. μετ' ἡμέρας δὲ τινὰς καὶ αὐθις προσελθὼν καὶ συμμαχόμενος αὐτῷ ἐξω γενομένῳ τῇ τειχῶν, ἔπεισε προχωρῆσαι Βασιλεῖ, καὶ τὴν πόλιν παραδοῦναι. Ἐπεὶ δὲ εἴχετο πεπεισμένον, αὐτὸν μὲν, ἐν Ῥωγῇ κατέλιπεν αὐθις. αὐτὸς δὲ πρὸς Βασιλέα παρὰ τὴν Ἀρτὴν ἐστρατοπεδεύμενος ὅτι παραδίδοι τὴν Καβασίλῃ Ῥωγῇ ἀπαγγελὴν ἐχάριεν. ὁ δὲ αὐτῷ, ἐπεὶ ἐγένετο κατὰ τινὰ πηγὴν ψυχρὸν ἀμαρέσαν καὶ διείδες καὶ ἡδίστον πίνειν, ἐδόκει δεινὸν τῷ πῶν ἀποβάντας, αἰεσον ἐλέσθαι, καὶ ἀποβάντες κατελίποντο. μετ' ἡμέρας δὲ καὶ ὁ Καβασίλας ἀπελθὼν ἑώρα πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦν, πρὶν τι φθέρξασθαι αὐτὸν, εἶπεν, ὁ μέγας δομέσικος εἶπε, σοὶ τ' ἐταίρων μεμφομένων, καὶ πολλῶν κατηγορούντων δικολαγῶν, ὅτι πρὸς ἐμὲ πολέμιον δοκῶντα εἶναι, μὴδ' ἔχων ἐνέχυρον ἀσφαλείας, ἀπερὶσκέπτος ἔγωγε τὸ δοκῶν φοιτῶν βαλιδεῖς ἐργαίους ἀποδείξαι ὡς ἐκ ἀμαρτίας καὶ δὲ φρασέως, ἀλλ' εὐεδῶς ὅτι πιστεύεις σεαυτὸν, τὰ δέοντα ποιεῖς, ἐκείνους μὲν καταλιπεῖν ἀνόητα ἐνδυμεμένους, παρ' ἡμᾶς δὲ ἦκεν, ὡς κέκευκας τὴν ἀλλοτρίαν πιστότερως. ὁ δ' εἰ μὴ πρῶτος, ἔφασκεν, αὐτὸς ἀφ' ἡμῶν μετ' ἡμῶν ῥηθέντας λόγους, ἐπείσεσθαι ἂν ῥαδίως μὴ τινὰ τῶν λόγων ἐκτείνων ἀγγελοῦ ἐλθεῖν. τῶν δὲ αὐτῶν ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους εἰρημένων καταλιπὼν αὐτὸς, ἦν παρὰ σέ. αὐτὸς δ' ἂν εἰδείης ὅτι πρᾶττεν βέλτιον ἐμὲ. καὶ ἡ πρὸς Βασιλέα ἦκεν ἀμαρτία σοὶ, ἢ ἐνταῦθα μένειν, ἀχρεὶς ἂν αὐτὸς κελούης. ἐγὼ δὲ, ὃν ἴδω, Βασιλεῖ μὲν, ἐκ ἂν ποτὲ προσεχώρησα, ἀλλ' ὅπερ ἔφηρ' ἄλλοτε, ὅταν ἐπὶ τοῦτον ἐλθόντα, ἢ ἐκείνῳ ὑποχείριος γενέσθαι: τῆς σῆς δ' ἐφιλίας ἡγήσασθαι παρὰ πολὺ ὅ-

* Ρωγῇ

μολογῶ . καὶ τότε γε ἔνεκα , ἑμαυτὸν τε καὶ πολί-
τας ἐγκειρικέναι τὰς ἐμὰς , ὡς δ' αἱ σοὶ καὶ γνώ-
μῳ , ἔξιναι παύσσειν περὶ ἡμᾶς . Ὁ μέγας δὲ
δομέσικος πολλὰ αὐτῷ τῆς εἰς αὐτὸν ὀνοίας χά-
ρει ὁμολογήσας , εἰς Ρωγῶ ἐκέλευον αὐτὸς ἐπιέ-
ναι , ὡς δ' ὑπεραίαν αὐτῷ μὲν τῶν βασιλικῶν ἀφι-
ξομένη δωρεῶν , καὶ αὐτὸν τε καὶ τὰς ἄλλας παρα-
ληφόμενος . ὁ δὲ παῖδες , αὐτὸς ἐπανήλθον εἰς
Ρωγῶ . ἐκεῖθεν δὲ ὁ μέγας δομέσικος εἰς Βασι-
λέα ἔλθων , καὶ περὶ Καβασίλα καὶ Ρωγῶς ὡς
προτεχώρησαν ἀπαγγείλας , ἐπιτραπείας τε παρ'
ἐκείνου ὅσα αὖν ἢ δίκαια καὶ συμφέροντα ὁποίας ἔ-
νεκα πράσσειν πρὸς αὐτὰς , εἰς τὴν ὑπεραίαν αὐ-
τὸς εἰς Ρωγῶ ἔλθων , εἰσεδέχθη τε παρὰ τῆς Ρω-
γῶν τὴν πόλιν παραδόντων . Ἐκείνους ἐκείνῳ κα-
ταξίαν τὰς Βασιλέως παρέχετο διερρησίας . συμ-
παραλαβὼν τε αὐτῶν τὰς μάλισα ἐν λόγῳ Καβα-
σίλαν τε σὺν αὐτοῖς Βασιλέα ἦκε . προσκυνήσα-
σὶ τε αὐτοῖς καὶ ὁμολογηκόσι τῇ δουλείᾳ . καὶ ὁ Βα-
σιλεὺς ἡμείβετο λόγοις ἡμέροις ἔκδοσι . καὶ
τοῖς πρὸς τὰ βελτίω μεταβολῆς ἐπὶναι , καὶ πρὸς
εὐνοίαν μάλισα προσήγετο . Καβασίλας δὲ , τοῖς
μὲν ἄλλοις ἔφασκε προσήκειν τὰς πρὸς Βασιλέως εἰ-
ρημένους λόγους , αὐτῷ δὲ μή . εἰ γάρ τι καὶ ἔργα-
σαι τῇ καὶ γνώμῳ Βασιλεῖ ἐκ ἐκείνου μάλλον ἢ με-
γάλῳ δομείκῳ λογίζεσθαι τῇ χάρι . ἐκείνους μὲν
δὲ ὡς περὶ ἐπεισέ τε ὅς ἀρχῆς αὐτὸν καὶ πρὸς Βασιλέα
εἰς Ρωγῶ ἔλθοντα εἶπεν , ὡς μάλλον αὖν ἔλοιτο ἀπο-
θανεῖν , ἢ ὑπὸ Βασιλέα γινέσθαι αὐτὸς τὴν ἴσῃ .
ὁμοίαν γνώμῳ ἐχέκεναι ἄλλοι προτεράας . ἀγνοεῖν
δὲ ὅπως τοῖς μεγάλῳ δομείκῳ λόγοις κατέκρας
ἡττηθεὶς , πάντῃ παύσαι ὡς προείλετο . ἐκείνους
δὲ εἰδέναι μόνον σαφῶς , ὡς δεσμώνης ἀχθεῖν τοῖς
ἐκείνου λόγοις . γνώμῳ τε ἀντὶ τῆς προτέρας ἐ-
χέκεναι νῦν , ὡς εἰ δ' αὖν εἴ τι καὶ γένοιτο ἕως αὖν πε-
ρεῖν τῇ πρὸς αὐτὸν τε Βασιλέα καὶ τῇ μέγαν δομέ-
σικον ὀνοίας ὀποσίει . Τοιαῦτα Καβασίλα εἰπόν-
τος , τὰς λόγους ἐπαινέσας ὁ Βασιλεὺς , λόγοις τε
ἡμείβετο πολλοῖς τὴν παρότητα ἐπιδεικνύμενος καὶ τῇ
δύμεναιαν τῇ πρὸς αὐτὸν . καὶ τὸ μέγαλῳ Κοροσά-
λε ἀξιώματι ἐτίμα , καὶ τὰς ἄλλας ἀνελόγους . Οἱ
πολιορκούμενοι δὲ καὶ τὴν Ἀρταν , Καβασίλαν καὶ
Ρωγῶς ὁρῶντες προσκεχωρηκότας Βασιλεῖ , ὑβε-
ζόν τε εἰς αὐτὰς ὡς προδότας τῶν κοινῇ λυσιτελου-
των , καὶ ἰδίῳ ἔνεκα κερδῶν τὰ κοινῇ συμφέροντα
προϊεμένους , καὶ πολλὰ κατεγίνωσκον τὴν μοχθη-
ρίαν καὶ τὴν φαυλότητα αὐτοῖς τῶν τρόπων . ἥσαν
τε ἔτι παρὲς κωλυόμενοι ὡς ἐκ ἐνδύσοντες πρὸς τῇ
πολιορκίᾳ ἔτε φόβῳ τῶν ἐκ τῆς πολέμου κακῶν ,

tem tui prorsus me expugnatum confi-
teor, proptereaque me ipsum cum civi-
bus tradidisse: ut integrum tibi sit de
nobis statuere quod voles. Magnus do-
mesticus tam benevolæ voluntati actis
gratiis ingentibus, Rhogum Cabasilam
remittit; se crastina luce cum donis
regalibus venturum, ipsumque, & cæte-
ros pro imperatore in potestatem ac-
cepturum. Inde ad imperatorem tendit,
de Cabasila, & Rhogo quemadmodum
se tradidissent, commemorat: nactus-
que auctoritatem quæcumque iusta &
commoda duceret in illos beneficen-
tiæ causa conferendi, die sequenti Rho-
gum init: quem Rhogii urbe transdita
accipiunt: ipse dona imperatoris, ut
quoque dignum erat, distribuit: af-
sumptisque quorum inter eos præcipua
vigebat existimatio, simulque Cabasila
imperatorem adit; quibus se adoran-
tibus, subjectionemque profitentibus
mansueta ac leni oratione respondit,
& pro mutatione in melius laudatos,
ad se diligendum mirifice illexit. Ca-
basilas ejus verba in alios, in se mini-
me quadrare autumavit. Quamquam
enim gratum aliquid ipsi fecerit, non
sibi magis, quam magno domesti-
co ob id gratiam deberi. Se enim,
quod ab initio statuisset, & imperato-
ri Rhogum venienti affirmasset, mal-
le mori, quam denuo illi subesse, id
ipsum eodem plane modo usque ad
diem hesternum in animo fixum ha-
buisse. Nescire autem, quomodo fer-
mone magni domestici omnino devi-
ctus, decretum suum fregerit. Illud
solum pulchre scire, verbis magni do-
mestici injecta sibi vincula, quibus du-
ceretur quo is vellet; & nunc priori
contrariam induisse mentem, ut qui-
cumque casus extiterit, quamdiu spi-
ritus suppeditaverit, ab imperatoris,
& magni domestici amicitia numquam
desciscat. Hæc locutum Cabasilam lau-
dibus ornavit imperator: & multis re-
spondens, humanitatem ac propensio-
nem illi suam ostendit: ac ipsum qui-
dem magni Contostauli honore, a-
lios pro portione aliis ornamentis co-
honestavit. Artæi obsessi Cabasilam,
& Rhogios ad imperatoris auctori-
tatem rediisse cognoscentes, maledi-
ctis eos, ut communis emolumenti
proditores, & qui propter compendia
propria communes utilitates in po-
stremis ducerent, incessabant: ac pro
nequissimis, ignavissimisque mortali-
bus damnabant: erantque sic anima-
ti, ut quamvis obsiderentur, nec tan-
tillum tamen vel timore malorum bel-
licorum, vel promissione millium bono-
rum vellent cedere.

ἔτι ὑποχέσασιν μυρίων ἀγαθῶν.

CAPUT XXXVI.

Arceorum pertinaciam castigat magnus domesticus: quæ bona perdiderint, quæ mala passuri sint, ostendit. Eorum in Rhogios contumelias ægre fert. Quam inique resistent, & quomodo Acarnania Romanis debeatur, docet. Hortatur, ut se illius fidei permittant. Artei deditioem decernunt: præteritam pertinaciam excusant. Laudat eos, & gratias agit magnus domesticus. Imperatoris, & exercitus invaletudo.

NON diu post Rhogiorum deditio-
nem, magnus domesticus ad por-
tas Artæ gradum ferens, Basilitzis præ-
fecti alloquendi copiam petit. Quo ante
portam exeunte, domesticus ita cœpit.
Non oportebat vos intelligentia, con-
silioque præditos, usque eo cæco rapta-
ri impetu, ut neque antea, quamquam
hortante me, quidquam ex usu delibe-
raveritis: neque postea suadente malo-
rum experientia, sententiam mutaveri-
tis. Si enim, quando primo adventu nostro
priusquam obsideremini, mihi recta mo-
nenti paruissetis: & ipsi nullum ex obsi-
dione detrimentum pertulissetis: & ager
vester, ex quo & vos optimates largos
redditis, & plebs rerum victui opportu-
narum ubertatem percipiebat, integer vo-
bis intactusque servaretur. Nunc & vos
propter illatam possessionibus vestris ca-
lamitatem vectigalia defecerunt; & plebs
ob egestatem proxima est interitui. Nam
urbium mediterranearum inopiæ aliunde
succurrere, si agrum bellum, aut alia
quæcumque clades affligerit, non est fa-
cile. Quamquam si maxime liceret, nobis
aliquo modo obsidione depulsis, secure
vivere, ne ita quidem, ob accepta da-
mna videlicet, vobis ipsis utiliter consu-
luisse, a sapientibus videremini. Atqui
graviora prioribus in posterum expectan-
da sunt. Non enim est, Non est, inquam,
nisi quid præter opinionem de cælo ad
salutem vestram expediendam impetre-
tis, quod nos ab oppugnatione revoca-
verit: ut vos cum agro urbem quoque
amissuros verisimile fiat. Miror autem,
quod, cum iisdem, vel gravioribus etiam
malis quam Rhogii exerceamini, & ve-
litis nolitis propediem in imperatoris jus ac
potestatem venturi sitis, non solum eos
(ut qui suis rationibus bene, honeste-
que prospexerint, dum antequam in ex-
tremum delaberentur discrimen, salutem,
& commodum consilii mutatione si-
bi quæsierunt) non commendetis: sed
multas potius contumelias in ipsos effu-
deritis, quia temeritatis ac stultitiæ ve-
stræ focii esse noluerunt. At enim
intuemini paulisper, quam iniqui, quam
damnosi & vobismet ipsis, & reliquis
Acarnanibus sitis, dum in hac cogita-
tione persistitis. Ipsi quippe bello con-
sumpti periistis; & aliis oppidis, tam-
etsi defectionis vestræ haud participi-
bus, nocumenta non vulgaria invexi-
stis. ^a Exercitus enim, ac præsertim
tantus, in extera regione hærens, ho-
stium agros inclementer depopulatur.
Sin autem e fociorum, suæque provin-
cia alimoniam capiat repentinam illi
famem inducit. Agitis porro iniquissime,
qui pro Romanorum imperio, ^b quoda Julii
Cæsaris ferine temporibus ipsis pa-

ΟΥ πολλαῖς δὲ ὕστερον ἡμέραις μὲν τὸ Ρωγίαις
προχωρῆσαι, παρὰ τὰς πύλας Ἀρταῖς ὁ μέ-
γας δομέσικος προσελθὼν, εἰς λόγους ἐλθεῖν ἠτεῖτο
Βασιλίτῃ ἐπιτροπὸν αὐτῆς. ἐλθόντι δὲ καὶ
αὐτῷ πρὸ τῶν πυλῶν. Οὐ δέον, ἔφασκεν, αὐτῆς
νοῦν ἔχοντας καὶ λογισμοὺς χρωμένους, ἔγω φέρεσθαι
αἰλόγως, ὥστε μήτε πρότερον βελύσασθαι τι τῶν
δεόντων, καίτοι παραινουῦντος καὶ ἐμῆς, μήτ' ὕστε-
ρον μεταβάλλεσθαι μὲν τὴν πείραν τῶν δεινῶν. εἰ
ᾧ ὅτε πρῶτον πρὸς ὑμᾶς ἦκομεν πρὶν ἀρξάσθαι πο-
λιορκίας, ἐμοὶ παραινουῦντι πᾶσι δέοντα ἐπέειπε, καί
αὐτοὶ τε ἂν ἦτε τῶν ἐκ τῆς πολιορκίας κακῶν ἀ-
πληθαγμένοι, ἢτε χώρα ἀτμῆτος ἔτι ἔσα διεισώζετο
ἂν ὑμῖν ἀφ' ἧς αὐτοὶ τε οἱ δυνάτοί εἴχετε πολλὰς
προσόδους, ἔ' ὁ δῆμος ἀφθόνων ἀπέλαυε τῶν ἐπιτι-
δείων. νυνὶ δὲ ὑμᾶς τε αἱ πρόσοδοι ἐκλειπίουσι
διεφθαρμένων τῶν κτημάτων, καὶ ὁ δῆμος ἐνδεία
κινδυνεύει ἀπολέσθαι. ταῖς ᾧ ἡπειρώτισι ταύταις
πόλεσιν, ἂν τὴν χώραν ὑπὸ τῇ πολέμῃ ἢ ἑτέρου
ὀπποῦν συμβαίῃ ἀπολέσθαι, ἐτέρωθεν ποθεῖν οὐ
ρήδιόν ἐστιν ἰάσασθαι τὴν ἐνδειαν. καίτοι εἰ γε μά-
λισα ἐν τῷ ἔσπῳ δὴ τινὶ ἀναστήσαντας ἡμᾶς ἐκ τῆς
πολιορκίας ὄψαι ἐν ἀδείᾳ, καὶ ἔγω λυσιστελου-
τῶς σφίσιν αὐτοῖς ἂν ἐδοκέειτε βεβηλευθαι παρὰ
σωφρονέσι καὶ ἡ γυγνημένῳ βλάβῃ. νυνὶ δὲ
συμβαίνει δεινότερα πείσεσθαι προσδοκᾶν τῇ ὑπαρξάν-
των. καὶ γὰρ ἐστὶν, καὶ ἐστὶν, καὶ εἰ μὴ τι παρά-
λογον ὅξ' ἔραν πρὸς σωτηρίαν ὑμῖν παραχθεῖν, ὁ
τῇ πολιορκίᾳ ἡμᾶς πείσει ἀπαχέσθαι. ὥστε εἰκὸς
πρὸς τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει ὑμᾶς ποσάπολεῖν.
θαυμάζω δὲ ὑμῶν εἰ τοῖς αὐτοῖς ἢ καὶ μείζονσι κα-
κοῖς ἐνεχόμενοι Ρωγίοις, καὶ μέλλοντες ὑπ' ἀνάγκης
ὅσον ἐδέξατο Βασιλεὺς προχωρεῖν αὐτοῖς καὶ μάχην ἐκ-
παύειν τε ὡς καλῶς καὶ συμφερόντως ἑαυτοῖς βεβηλω-
μένοι, ὅτι πρὶν εἰς ἔχατον κινδυνῶν ἦκειν, σωτηρίαν
καὶ ὠφέλειαν ἐπορίσαντο ἑαυτοῖς ἐκ τῆς μεταβολῆς, ἀλλὰ
καὶ ὕβρεις καταχέετε αὐτῶν πολλὰς, ὅτι καὶ αὐτῆς ὑμῖν
ἀβελίας εἶλοντο εἶναι κοινωνοί. καίτοι σκέψασθε ὡς
ἔτε δίκαια ἔτε συμφέροντα ἔδ' ἑαυτοῖς, ἔτε τοῖς ἄλ-
λοις Ἀκαρνασίῃ αὐτοὶ ποιεῖτε τῆς αὐτῆς ἐχόμενοι ἐν-
νοίας. αὐτοὶ τε ᾧ ἀπολώλατε διαφθαρέντες ὑπὸ τῇ
πόλεμῃ, ἔ' ταῖς ἄλλαις πόλεσι, βλάβης καὶ μετερίας
αἴτιοι κατέστητε, καίτοιγε ὑμῖν Βασιλέως καὶ συναπο-
στάσας. στρατιὰ ᾧ ἐπὶ ξένης διατρέιβεσθαι καὶ μάλισ-
τα τοσαύτη, καὶ μὲν πολεμίαν κείρει ἀφειδῶς. ἐκ δὲ τῆς
συμμαχίδος καὶ οἰκείας τρεφομένη, λιμὸν αὐτῇ αἰφνί-
διον ἐπάγει. ἀδικεῖτε δὲ τὰ ἔχατα, ἀντὶ τῆς Ρωμαίων
Βασιλείας, ἢ χερδὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς Καίσαρος χρόνων πᾶ-

Edit. Paris.
pag. 315.

τελός ἐστι, ἢ Ταραντίνων αὐτοῖς ἀνδράπων βαρβάρων ἐπάγοντες ἀρχὴν. Νικηφόρος γὰρ, ὑπὲρ ἡ μάλιστα αὐτοὶ οἶεθε ἢ πόλεμον αἰρεῖσθαι, ἢ ὑμῖν, ἢ ἑαυτῷ οἷός τε εἶναι ἐξαρκεῖν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν· ἀλλὰ Ταραντίνους προσφυγῶν, τῇ ἐκείθεν οἶται δυνάμει Ἀκαρνανίας Βασιλείᾳ ἐξελάσειν. τῷ δὲ ἔτι δυνήσεσθαι οἶεσθαι αὐτὸν εἰκός, ἢ εἰ δυνήσεται ἀνδρῶν πένων μεγάλων καὶ κινδύνων. τίς οὖν πόλεμον τοῦτον ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς Βασιλείᾳ ἀναδεδραμίνης, εἰ κρείττερος δυνήσονται γενέσθαι, ἢ οἶεθε ὑμᾶς τὴν ἀρετῆς ἀθλὸν καὶ τὴν ἀγώνων χῆσιν τῷ πολλῶν; ἢ ἄρα δεῖτε ὁρῶς φρονεῖν. ἐγὼ δὲ εἰ καὶ ἑαυτὸς ὑμεῖς Ἀκαρνανίας τὴν ἀρχὴν Νικηφόρῳ ἡδυνάδετε περποιεῖν, ἀδικουῦντας ἀντὶ μέγιστα Βασιλείᾳ ἀπέφλυα ὑμᾶς. Ἀγγέλως γὰρ ἐκ ἀπὸ βαρβάρων Ἀκαρνανίαν ἐλευθερώσαντας κήσασθαι σιωπῇ καὶ ἀρχὴν· ἀλλ' ὑποχειρίως ὄντας Ρωμαίων Βασιλεῦσι, καὶ παρ' ἐκείνων ἐπίσιον ἀρχὴν τῆς χώρας ἐπιτετραμμένους, σφετερίσασθαι καὶ ἀρχὴν δεῖν ἐπὶ πονηχθέντα τότε παρὰ Λατίνων Ρωμαίοις πόλεμον· ὧν δὲ καὶ κρείττερος συγχαρήσει Βυζαντίᾳ κρατιστάτων καὶ Θράκης ἀπάσης, καὶ τῇ καὶ Μακεδονίᾳ πόλεων πολλῶν, Βασιλείᾳ μὲν ἡ Ρωμαίων ὑπεχώρησε πρὸς ἑαυτὴν Ἀκαρνανίας δὲ καὶ ἀρχὴν Ἀγγελοὶ προσεποίησαντο ἑαυτοῖς καὶ ἄλλοι ἄλλας τῶν ἐσπερίων ἐπαρχιῶν ὧν ἕκαστοι ἔτυχον ἐπιτροπεύοντες, δεῖν τὸ Βασιλεῦσι Ρωμαίων δόξον ἐκ εἶναι πρὸς αὐτὰς δεῖν Θράκης καὶ Μακεδονίας ὡσὺν ὑπὸ Λατίνοις. ὕστερον δὲ ἔτεσι πολλοῖς ὑπὸ τῶν Παλαιολόγων ἰδυνομένης τῆς Ρωμαίων Βασιλείας Λατίνους μὲν αὖτις τῷ Θεῷ σωμαριμένους τῇ Ρωμαίων ἐξήλασαν ἡγεμονίας· καὶ Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην ὅσης ἔρχον εἰς ἐν σιωπῇ. Ἀκαρνανίαν δὲ Ἀγγέλως ἀπαιτουῦντες, ἐκ ἡδυνάδετο ἀπολαβεῖν· ἀλλ' ἄδικα καὶ βίαια ποιοῦντες, ἀπεσέριον· καὶ στρατιὰν πολλάνευσεν ἐκείνοις πέμψασιν, ὅπλα ἀντήροντο, καὶ τὰς περιόικας συμμάχους ἐπήγοντο βαρβάρους. τῇ βασιλεύοντα δὲ ναυὶ ἐπιστρατεύοντα ὑμῖν, καὶ τῇ ἀντιπρὸς ἐπικερτὰ δαλωσάμενον, ἐκ ἀδικεῖν ἂν τις φαίη καὶ ἑτέρων παρατρέμενον ἀρχὴν· ἀλλὰ μάλιστα τὰ δίκαια ποιεῖν ἀπολαμβάνοντα καὶ πατρώων. εἰ γὰρ Νικηφόρος δίκαιον τὸ ἐκ προγόνων καὶ πολλῶν ὄντων καὶ ἀρχὴν κατὰγεσθαι, πολλῶν μάλλον Βασιλεῖ καὶ ἐξ ἀρχῆς βασιλευσάντων Ρωμαίων ὄντι ἀπογόνῳ κατὰ τὸν λόγον τὴν ἡμετέραν. εἰ δὲ τὸ τῷ χρόνῳ μῆκος ἀξιοχρεῶν δοκεῖ πρὸς δικαίωσιν ὑμῖν, ἴτε πάναντία λογιζόμενοι τῶν ὄντων· μάλλον γὰρ δεῖν τῷ δίκῃ ἀξιοί, ὅτι πρῶτον χρόνον ἡδικοῖτε. εἰ οὖν μηχανῇ τε ἐδωκῆν τὸ ἀλῶναι οὐ δυνάδετε ἡφρυγεῖν, εἰ τε καὶ δυνάμει ὑμῖν παρὴν Ἀκαρνανίας Βασιλείᾳ ἐξελαύνειν, τὸ ἀδικεῖν οὐκ ἂν ἦν ἡφρυγεῖν, τί δὲ ἀνήνυτα πονουῦντας τὴν κακοπραγίαν ἐπιτείνειν ἑαυτοῖς, καὶ μὴ πειδομένους ἐμοὶ τὰ βελτίω συμβαλόντων, σφίσι μὲν αὐτοῖς αἰτίας γενέσθαι μεγάλων ἀγαθῶν. ἡμᾶς δὲ ὅλγως πόνη ἀπαλλάξαι ὃν ὑπομνήμεν ὑμᾶς κατασφρομέμενοι. Ὅτι δὲ ἡ ἐμὴ παραίνεσις συμφέρουσα ὑμῖν, ἔξεσι χρήσασθαι συμβέλοισι τοῖς συγγενέσι καὶ ἐταίροις ὑμῶν Ρωγίοις, οἱ ἐμοὶ πάντα ἀναδέμενοι τὰ κατ' αὐτὰς, ὅσης ἀπῆλυσαν εὐνοίας καὶ προνοίας τῆς πρὸς Βασιλείας, μαρτυρήσεται αὐτοί. εἰ οὖν καὶ ὑμεῖς τὰ ὑμέτερα ἀνάθετε ἐμοί, εἴσεσθε καλῶς ὡς ἀληθεῖ καὶ δίκαιον καὶ δυνάμενον

trium est, Tarentinorum, hominum barbarorum dominationem introducitis, Nicephorus enim, cujus potissimum causa hoc bellum vos militare profitemini ad libertatem neque vobis, neque sibi metipariundam satis habet virium: verum ad Tarentinos cum perfugerit, inde adjutus ex Acarnania imperatorem se expulsurum opinatur. Hoc autem se posse, nec illos fas est opinari: nec si poterunt, sine magnis laboribus, periculisque poterunt. Qui igitur tale bellum pro vobis adversus imperatorem gerendum suscipient, si superiores evadere quiverint, nonne provinciam vestram, tamquam virtutis, certaminumque multorum præmij habituros arbitramini? Non recte sapitis, si hoc non creditis. Ego vero, etiam si per vos Nicephoro Acarnaniæ principatum acquirere possitis, in imperatorem injuriosissimos esse pronuntietem. Angeli enim non a barbaris Acarnania asserta, principatum consecuti sunt: sed jam tum subjectam Romanorum imperatoribus, cum ab eis annuam ejus procurationem haberent, propter bellum, quod Latini Romanis intulerunt, eam sibi ut propriam vendicarunt. Quibus, Latinis inquam, concessu numinis Byzantio, universa Thracia, multisque urbibus Macedoniæ potestis, Romanorum quidem imperium in Lascari orientem sese contraxit. Acarnaniam peratore de autem Angeli, alique alias occidentales provincias, quarum prætores e ca Nicæam rant, sibi subdiderunt: propterea quod Bithyniæ. Romanis imperatoribus, et Thraciam, et Macedoniam Latinis tenentibus, ad illas transitus non patebat. Tandem post annos plurimos, cum imperium Romanorum a Palæologis regeretur, Latinos Deo opitulante principatu depulerunt, et Asiam atque Europam quousque imperabant, iterum conjunxerunt: Acarnaniam ab Angelis frustra repetiverunt, qui per vim, et scelus eam retinentes, sæpius contra se missis exercitibus, cum vicinis barbaris ad auxilium invocatis restiterunt. Imperatorem porro hunc, qui nunc vos cælesti fultus ope armis subegit, nemo injustum esse dixerit, dum alios imperare non patitur: sed justissimum, qui paternam hæreditatem reposcat. Si enim æquum est, Nicephorum a majoribus haud ita multis principatum deducere, quanto æquius imperatorem, imperatorum qui ab initio Acarnaniam tenuerunt nepotem, successoremque legitimum? Quod si longinquitatem temporis causa vestra satis patrocinari censetis, scitote vos falsum ratiocinari: nam ob id magis supplicio digni estis, qui tamdiu in facienda injuria perseveraveritis. Ergo si nulla fraude evadere potestis, quin convincamini: et si viribus ad imperatorem Acarnania ejiciendum valeretis, non possitis tamen injuriæ opinionem effugere, quid, quæso, inaniter laborantes, miseriam vobis producit? Quin mihi salutaria monenti obsequentes, et vobis uberrimum fructum adipiscimini; et nos a tantillo labore, quem vobis edomandis sustinebimus, liberos esse finitis? Cæterum cohortationem meam ut non inutilem rebus vestris, Rhogii cognati, ac socii vestri testabuntur, si eos adhibere consiliarios volueritis: qui cum in arbitrio meo sua posuissent, quanta cura be-

Edit. Paris.
pag. 316.

*Theodoro
in Lascari im-
orientem sese
contraxit. Acarnaniam
peratore de
autem Angeli,
alique alias
occidentales
provincias,
quarum prætores
e ca Nicæam
rant, sibi subdiderunt:
propterea quod
Bithyniæ.

pag. 317.

nevolentiaque ab imperatore dignati sint, ipsi loquentur. Si item vos vestra mihi permiseritis, efficiam ut ea homini veraci, & justo, & qui benefacere possit, permisisse præclare intelligatis. Responsum in præsens non postulo, quando major pars abest; & vos ad respondendum non estis meditati. Ubi aëto conventu de summa rerum deliberaveritis, crastino die, si libebit, respondete. His Artæos allocutus, in castra rediit. Cabasila, & Rhogiis quibusdam relictis, quorum imprimis sermonibus ad imperatoris obedientiam reducerentur. Artæi a porta digressi, concilium convocant, in quo, ut res ad finem non bonum spectare visa est, placuit sequestre magna domestico ad imperatorem transire. Itaque die altero pro porta urbis stantes, domestico præsentem, & responsum poscente, Nos, inquit, ut putamus, non ita magnis in rebus imperatorem offendimus: nec quæ illum in nos tantum efferare debeant, ut extremam nobis perniciem intentet. Nam cum sciremus Acarnaniam a Romano imperio penitus abjectam, plurimis annis in Angelorum potestate fuisse, & videremus modo imperatorem eam sibi subjecisse, Nicephorumque puerum paterno principatu exuisse, statueremus autem nos illi facere injuriam, & nefandi sceleris reos fore, nisi eidem in patrimonio suo tuendo totis viribus daremus operam, hoc facinus suscepimus, & urbes ab imperatore alienavimus: ne ipsum quidem adeo indignaturum rati, si provincia, quæ a multis jam imperatoribus sub ditione Romanorum non fuisset, etiam sub ipso alio regeretur, cui successionis nomine imprimis deberetur. At nunc animadvertentes eum nobis summopere iratum, tamdiu obsidionem continuare: ad hæc, heri abs te, & aliis quibusdam amicis nostris edocti, illum defectionem nostram pro re injuriosa habere, haberique velle: nec obsidione destitutum, donec aut fame, aut vi, subactos expugnaverit, nobis stat sententia mutare factum: nec imperatori, & vobis adeo multis continenter armis resistere: timentibus, ne vastationem pro libertate in patriam inferamus, & cum ipsa simul dispereamus. Ideo bello cum imperatore jam supersedentes, nos ipsos, urbemque per te dedimus. Tu quo pacto res nostras administres, nobisque & patriæ subjectionem istam ipsa libertate jucundiores reddas, haud nescies. Probata responsione magnus domesticus, Si, inquit, dicta vestra prudenti clausula terminata non fuissent, poteram, ut etiam hesterno die, copiose docere, imperatorem nihil contra æquitatem committere: sed & prius sub Angelis, longo jam tempore Acarnaniam per nefas possidentibus, injuriam pertulisse: & nunc a vobis, qui improbe defecistis, cum quidvis patis potius merito debuissetis, tantarumque illi impensarum, ac molestiarum causa fuistis. Quia vero, ut decuit, ab importuna contentione, & insipienti pertinacia discessistis, voluntariaque ditione imperatori vos obtulistis, gratias ego vobis, & vestra causa ingentes ago. Primum, quod ad imperatorem vos adjunxistis, nec in pristina obstinatione perdurastis, quæ pestem forsitan vobis peperisset. Deinde quod id per me fie-

Edita Paris.
pag. 318.

eu ποιειν επιςτευσατε ανδρι. απολογιαν μιν ουκ επι τοις ειρημενοις απαιτειν ε δίκαιον νυνι, τ πλειονων τε αποντων, & υμων αμελετητων προς τις λόγους οντων. εκκλησίαν δε αδροίσαντες η βαλδυσάμηνιοι περι τ δέοντων, ες τ υσεραίαν, ει δοκει, αποδοτε τ λόγον. Ο μιν ουκ ειπων πιαυτα προς Αρταίους, αναχωρησεν εις το στρατόπεδον, Καβασίλαν η τις άλλας Ρωγίους δαλίχεσθαι αυτοις καταλιπων, ως αν υπ εκεινων μάλιστα ενάγοιτο προχωρειν τῃ Βασιλει. Αρταίοι η εκ τ πυλων αναχωρήσαντες, εκκλησίαν εποιουντο. & επει εφαινετο αυτοις τα φράγματα εις τέλος ηζοντα εκ αγαθον, εδεδωκετο εἰς μεγάλη δομισικα προχωρειν τῃ Βασιλει. & ες τ υσεραίαν προς τ πόλεως γενάμηνιοι τις πύλας, επει η ο μέγας δομισικος παρῶν τ λόγον απαιτησ, Ημεις, εφασαν, ε μεγάλα τινα εόμεθα Βασιλει προσκεκρικέναι, εδ οια αυτον προς οργην εκκαλέσασθαι τοσαύτην, ως τε καταψηφίσασθαι ημων παρωλεθειαν. Ακαρνανίαν δα ειδότες πολυν ηδη χρόνον υπό τοις Αγγέλοις αγομένην, η τ Ρωμαίων παντάπασιν ηγεμονίας αποτεμνημένην, νυνι δε ορώντες Βασιλέα καταδωλυσάμηνιοι αυτῶν, Νικηφόρον τε τ παῖδα παντάπασιν τ αρχῶν αποσερήσαντα παθρόθεν προσήκασαν αυτῶν, εκεινον τε αδικειν οίόμενοι η αυτες αγωνοσυνῶν οφλειν τ εχάτῳ, ει μη πάση δυνάμει συμαροίμεθα Νικηφόρῳ προς τ κληρονομίαν τ παθρος κληρε το εργον υπεσημῶν τιτι, η τις πόλεις Βασιλέως απεσήσανμεν, εδ αυτον οίόμενοι ποιήσεσθαι τοσῶτον εν δεινῶ ει τῶν ει πολλῶν ηδη Βασιλέων μη προσεσαν τῃ Ρωμαίων ηγεμονία γῆν, η υπ αυτε υφ ετερα αγοιτο, η μάλιστα προσήκει η τ εχδοχῶν. νυνι δε αυτον ορώντες σφόδρα κατ ημων εζωργισμένον & πολιορκουῶντα χρόνον ηδη συχρόν. άλλως τε η τῇ προτεραια παρασῶ, καί τιων ετερων τῇ φιλίως προς ημας εχκειμένων δεδιδαγμένοι ως εν δεινῶ Βασιλέως τῶν απασίαν ημων ποιείται, & ε παύσεται πολιορκῶν, ει μη προχωρήσασμεν εκόντες αχεις αν η λιμῶ η οπλοις παρασησάμηνιοι εκπορθήσῃ, εκετι μένειν εγνωμεν επι τ προτερων λογισμῶν. εδ Βασιλει & πασιν υμιν εσι τιλικατοις οπλα διλωκαως ανταρειν. δεισαστες μη η ανασταν αντι ελδθερας θήσομεν τ πατείδα, η ημας αυτες εχθερεμεν σω αυτῇ. Δι ο η τ προς Βασιλέα ηδη αποσαντες πολεμειν, σφας αυτες τε & τ πόλιν παραδιδεμεν εἰς σῶ αυτος δ αν ειδεινς οτω τρόπῳ διοικησάμηνιοι τα κατ ημας ημιν τε η πατείδα τ ελδθερίας ηδῶν τ προς Βασιλέα δελείαν αποδείξεις. επαινέσας δε αυτες ο μέγας δομισικος επι τοις ειρημενοις, Ει μιν μη προς τέλος, εφη, σιωπῶν η απολογία κατεληγει υμιν, ειχον αν αυτες ωπερ η τῇ προτεραια δια πολλῶν εκ αδικειντα αποφαίνειν Βασιλέα. άλλα πρότερον τε υπό τ Αγγέλων αδικεμενον πολυν ηδη χρόνον Ακαρνανίας απεσερηκότων η νυνι υφ ημων αφισαμένων εδικαίως, άλλα παν οτιουῶ υφίσασθαι δικαίων οντων. οτι τοσῶτων αναλωμάτων & πόνων αιτιοι κατέστητε αυτῶν. επει δε ο ποιουῶντες τ ακαίρε φιλονεικίας η τ εδῆνα νουῶ εχέσης ενσάσως απέστητε η προσεχωρήκατε Βασιλει εκόντες οντες, χάριτας υμιν εγω η υπέρ υμων αυτῶν ομολογῶ πολλας. ενος μιν, ετι Βασιλει προσεχωρήσατε η η τῇ αρχαία ενμεναιτε ενσάσει υφ

ἡς ἴσως καὶ ἀπώλειθε. δδότερ δὲ, ὅτι δι' ἐμᾶς, ὡς
 ἂν ἔχω καθαρὰν τὴν ἡδοινὴν καὶ σώσας αὐτὸν, καὶ Βασι-
 λεὶ προσαγαγών· τείνεται δὲ ὅτι τὰ δέοντα καὶ σφίσι
 αὐτοῖς καὶ πατερίδι βελδοσύμφοροι λυσιτελουῦνται, καὶ
 ἑαυτὰς σεσώκατε καὶ πατερίδα· ὧν τὰ σώσρα ὑμῖν ὀ-
 φείλειν αὐτὸς ὁμολογῶ, διὰ τὴν δὲ μένειαν τὴν πρὸς ὑ-
 μᾶς, πάντ' ὅσα πρὸς ὑμᾶς ἡκεῖ ἀγαθὰ λογιζόμενος
 διαφέρειν ἐμαυτῷ. Τοιαῦτα καὶ ἕτερ' ἅπαντα πολλῆς γέ-
 μοντα πραότητος καὶ χάριτος πρὸς αὐτὰς διαλεχθεὶς,
 ἅμα Βασιλίτῃ τῇ τὴν πόλεως ἀρχοντι, καὶ τῶν ἄλ-
 λων ὅσοι ἦσαν ἐν λόγῳ παραλαβὼν, ἤγαγεν ὡς Βα-
 σιλέα· συγγνώμης τε ἐφ' οἷς ἀπέσπασαν τυχόντες καὶ
 πολλῶν ἑτέρων ἐργεσιῶν, ἐπαυελθόντες καὶ ἀναπε-
 τάσαντες τὰς πύλας, εἰσεδέξατο Βασιλέα καὶ τὴν ἄλ-
 λων στρατιάν, τὴν πόλιν παραδόντες. Βασιλεὺς δὲ καὶ
 πρότερον μὲν ἐκεκάνωτο τὰ σπλάγχνα, καὶ δίκαιον πο-
 νήρως ὑπ' αὐτῷ· τότε δὲ ἐκ τῆς κακοπαθείας τῆς καὶ τῆς
 στρατείας, μάλιστα δὲ καὶ διὰ τὴν αἰσθησιν, πα-
 ρὰ πάντα τὴν τὴν πολιορκίας χρόνον ἐνόσσει· καὶ ἡ ἄλλη δὲ
 πᾶσα στρατιὰ διαρροίαις κατεχόμενοι καὶ πυρετοῖς καὶ
 κεφαλῶν ἀλγύμασιν ἐπαχον κακῶς· καὶ ὀλίγοι ἦσαν
 οἱ διαφυγόντες τὸ κακόν. ἐτεθνῆκει δὲ ἑδὲς ὑπὸ νό-
 σος, εἰ μὴ * Σφραντζῆς ὁ μέγας στρατοπεδάρχης·
 ἐπὶ χρόνον δὲ συχνὸν παλαιόντες τῇ νόσῳ, ἀπὸ πλάτ-
 πομπο· ἵπποι δὲ καὶ ἡμίονοι, καὶ εἰ τι τῶν ἀλόγων ἑτε-
 ρον ὤν, χαλεπῶς διέφθινε τὸ ἀποθνήσκειν. διὸ καὶ
 ἐκ πολλῶν ὀλίγοι ἵπποις ἔχοντες ἀνέζευξαν· τότε δὲ
 μὲν διὰ τὴν νόσον καταλείπτο ἐκεῖ.

* L. Σφραντζῆς
 ζῆς

ri cupisti, ut liquida voluptate perfun-
 dar, quoniam & vos servaverim, & ad
 imperatoris auctoritatem, fidemque re-
 vocarim. Postremo, quia honesta, &
 patriæ frugifera constituentes, & vos,
 & patriam conservatum ivistis: quorum
 vobis σωσρα (id est, libertatis ac salutis
 conservatæ pretium) deberi confiteor,
 qui amore quodam vestri, omnia ad vos
 bona confluentia, mea bona judico. Ta-
 lia & plura suavitatis, gratiarumque
 plena cum differuisset, Basilitzem præ-
 fectum, & alios civitatis principes ad
 imperatorem adducit: qui venia ac do-
 nis insuper affecti redeuntes, portis re-
 clusis cum exercitu eum intromiserunt,
 urbemque dederunt. Imperator cum
 antea quoque intestinorum dolore tor-
 queretur, & ex eis vehementer labora-
 ret, tunc ex incommodis expeditionis,
 & præsertim ex cæli insolentia toto ob-
 sidionis tempore ægrotabat. Exercitum
 præterea totum alvus citata exercebat,
 febresque, & dolor capitis divexabant:
 ac pauci hujus mali expertes manebant. Edit. Paris.
 Nemo tamen præter Sphranzem ma-
 gnum stratopedarcham, interiit: sed pag. 319.
 diutius cum morbo colluctati, con-
 valescebant. Equi, muli, & si quid
 aliud animalium erat, difficulter vitam
 retinebant. Quare de multis haud
 multi cum equis redierunt. Arta re-
 cepta, imperator ibidem ob afflictam
 valetudinem mansit.

ἐπεὶ ἡ Ἀρτα προσεχώρησε, Βασιλεὺς

CAPUT XXXVII.

Thomocastrenses a magno domestico obsidentur. Quare essent tam superbi &
 refractarii. Ad deditionem extimulantur. Eodem scopo & cum pedagogo
 Nicephori multis agitur. Ille rem ad primores refert, & renuntiat. con-
 cilio visum deditionem imperatori faciendam. Laudat factum domesticus:
 pedagogum cum Nicephoro, & optimatibus ad se redire jubet.

Ὁ μέγας δὲ δομέσικος στρατιάν ἀναλαβὼν ἦλθεν
 εἰς Θωμόκαστρον καὶ πρότερον πολιορκούμενον· ἐν-
 θα καὶ Νικηφόρος ὁ δεσπότης παῖς ἐκ Τάραντος ἐλθὼν
 μὲν τὴν ἄλλων τὴν φυγάδων ἐστὶ νῆπιος ὧν ἐπολιορκεῖτο·
 ἔτοι δὲ ἂν τε ἐν ἀφθόνοις ὄντες διὰ τὸ θαλασσοκρα-
 τεῖν τεύχεων καὶ παρεσῶν Βασιλικῶν, καὶ δυσπειθέστε-
 ροι τῶν ἄλλων μάλλον ἦσαν καὶ ἐδὲ λόγου γούμψι καὶ
 ἡξίουν τὰς πολιορκουμένας. καὶ ὅν καὶ τὴν μεγάλην δομέ-
 σικὴν ἐν δύο καὶ εἰκοσίν ἡμέραις, αἱ μὲν τὴν ἀφίξιν αὐτῆς
 παρήλθον, προσηύμποντος αἰεὶ τινος αὐτοῖς καὶ τὴν αἰ-
 τίαν ἐρομένη δι' ἣν ἔτι αὐτοὺς ἀσυμβάτως ἔχοντο πρὸς Βα-
 σιλέα, καὶ πάντα μάλλον * αἱ ὑπομένειν ἢ ὑπ' αὐτὸν τε-
 λείν, ἐδεμίαν παρέχον ἀπολογίαν· ἅμα μὲν δὲ διὰ τὸ
 μὴ ἐκτελεσθῆναι τὴν πολιορκίαν καὶ θαλάσσης· ἅμα δὲ
 καὶ συμμαχίαν ἐκδεχόμενοι· * Ταραντίων ἦξεν ὡς ἔ-
 οντο αὐτοῖς λύσειν τὴν πολιορκίαν τὰς Ρωμαίους ἐκφο-
 βήσαντας· μετὰ δὲ τὴν δευτέραν καὶ εἰκοστὴν ἡμέραν, ἡ-
 κὼν ἐκ τῆς Τάραντος αἱ προσδοκώμεναι δίκαια τεύχεα·
 καὶ περὶ πόρτοις τρεῖς αἵ ἰδόντες οἱ πολιορκούμενοι
 ἐν Θωμόκαστρῳ, ἡδονῆς τε ἦσαν ἐμπλεῆς, καὶ σωτή-
 ρια ἐώραζον· καὶ ἐπαιάνιζον ἀπὸ τῆς τείχεως, ὡς ἦδη
 τὴν κακὴν ἀπὸ πηλαγμένην· οἱ δὲ ἦσαν ἐδὲν μάλλον ἐνέ-

* Nil ad re
 istud ad
 leg. videtur
 αἰρουται.

* L. Τάραν-
 τος

MAGNUS domesticus exercitum
 Thomocastro ante jam obfesso,
 admovet, ubi a puer Nicephorus, de-
 spotæ filius, Tarento cum aliis fugiti-
 vis reversus, obsidebatur. Thomoca-
 strii velut copiis omnibus circumfluen-
 tes, quod mare obtinerent, ubi impe-
 ratoris triremes nullæ erant, multo
 plus cæteris calcitrabant; nec verbis
 saltem nudis obseffores dignabantur.
 Etenim cum magnus domesticus per
 dies duos, & videnos ab adventu suo
 ad eos quotidie mitteret, & causam
 exquireret, cur adeo nullam cum im-
 peratore compositionem paterentur,
 & quidvis, quam ei parere mallent,
 nihil responsi dabant: simul quia non
 utrinque terra marique oppugna-
 bantur: simul quia Tarento auxilium
 expectabant, quod Romanis perter-
 ritis, obsidione eos liberaret. Post se-
 cundum autem, & vicefimum diem
 Tarento venerunt expectatæ trire-
 mes decem, & tres aliæ, quarum sin-
 gulæ quinquaginta remis agebantur.
 Earum conspectu obfessi plurimum
 exhilarati, σωτήρια (id est, diem fe-
 stem salutis) agebant, ac de muro di-
 vinas laudes, ut jam malis defuncti,
 concinebant: qui tamen nihilo magis

Edit. Paris.
pag. 320.

pag. 321.

minoribus erant in malis. Magnus siquidem domesticus, etsi propter mare castra posuisset, nec tantillum se commovit, obsidionemque perpetuavit. Tarentini stantes in anchoris, ad terram ut hostilem, naves appellere, ac prope urbem descendere non audebant. Tertio post die suspicatus magnus domesticus, Tomocastriis spiritus paulatim comprimi, quandoquidem Tarentino subsidio non fruerentur, per internuntium eos in hanc sententiam verbis est aggressus. Se illos non posse satis admirari, quod cum viri prudentes, ac rerum usu triti sint, ut quidem fama prædicentur (nam adhuc recenti adventu suo paucos eorum vidisse) nunc existimationi suæ minime servire, ac neutiquam ea facere, unde se omni crimine prorsus liberent. Ipso enim circiter quinque & viginti dies ad muros sedente, & avente causam noscere, ob quam subesse imperatori prorsus intolerabile videatur, eos nihil plane respondere: neque ex his, quæ faciant, suspicionem afferre, quasi aut hostibus incommodum, aut sibi met ipsis molestiarum vacuitatem prudenter meditentur: sed idem illis, quod polypis accidere, & qui egressi e latibulo, si quid apprehenderint, non facile dimittunt, donec aut per se, aut vi abstracti, quod constrinxerant, dimiserint. Sic ipsos, cum semel imperatorem se nolle principem agnoscere testati sint, idem semper, & præfracte testari. Quamquam si de rebus immutabilibus ita meditato loquerentur, haberent rationem aliquam, cur in iis perseverarent, quæ a principio statuissent. Nunc palam esse, eos de iis loqui, quæ nec unum diem sunt eadem; sed varie commutantur. Quare & verba cum rebus ad eorum utilitatem oportuisse congruere: admonebatque, ut e prudentioribus aliquem mitterent, quem, quid ipsis expediret docere posset. Et si quidem is sibi assentiretur, bene: sin autem, rursus eis integrum fore, ea persequi, quæ profectura ducerent. Sic ille verbis quodammodo cum ipsis velitabatur. Qui cum respondissent, missuros aliquem, si concilio placuisset, postridie Richardum, Nicephori prædagogum, cæteris nobiliorem, ac prudentiorem mittunt. Congressus cum eo magnus domesticus, sic ait. Neminem ego mortaliū, nisi a mente desertissimum, non ad finem aliquem, in quibuscumque actionibus suis respicere iudico. Quod igitur primum fidem prodidistis, & nunc in obsidione istam animi, quæ videtur, altitudinem adhibetis, non alia de causa id facere vos autumo, quam ut Nicephoro despote filio ad principatum, & vobis ipsis aliquid ad felicitatem adjumenti afferatis. Ergo age, utrumque consideremus: ita, ut siquidem ex iis quæ facta sunt, aut ex iis quæ speratis, invenerimus quippiam, quo consulta vestra finem suum sortiantur, id ne omittatis: sin contra invenerimus, quam vos suspicamini, ut non solum, quod verum, & rectum non est deseratis: sed & mihi bene consulenti obtemperandum existimetis. Vos itaque nullo imperatoris peccato offensi, ad Tarentinos transfugistis: nec id simpliciter, & inconsulto: sed rati illorum opibus Acarnania potituros. Hoc autem pro quantum ab effectu ab-

των συμμαχία. Ακαρνανία δυνήσεται

λάττοσι κακοῖς. ὁ μέγας μὲν δὲ δομέσικος καίτοι ἐγγὺς ἐσρατοπεδωμένος τῇ θαλάσῃ, εἰδὲν μᾶλλον ἐκινήθη· ἀλλ' ἀτρέμας τῇ πολιορκίᾳ εἶχετο. Ταραντίνοι δ' ἐπ' ἀγκυρῶν ἐφώρμου· τὴν γῆν ἀπεχόμενοι ὡς πολέμιας, καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἐδεμίαν ποιεῖν ἀπόβασιν. εἰς τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ ὑπερον ὁ μέγας δομέσικος ὑποπτεύσας τοῖς ἐν Θωμοκάστρῳ τὸ φρόνημα ὑπευδέναι, ἐπεὶ εἰδὲν ἀπώνατο τὴν βοήθειαν Ταραντίων, προσῆγεν αὐτοῖς τὰς λόγους προσημύων τὰς διαλεξομένους. ἔφασκε τε θαυμάζειν μάλιστα αὐτῶν ὅτι συνετοὶ τε ὄντες, καὶ πράγμασιν εἰδότες χρῆσθαι, ὡς περὶ αὐτῶν ἀκύνειν ἐξέειν, (ὀλίγας δὲ αὐτῶν ἐωρακέναι κατὰ τὴν πρῶτῃ τὴν ἐφοδόν,) νυνὶ δ' ἐπ' ἀπὸς ἡμεῶν ποιεῖν αὐτοῖς, εἰδὲν ὅτι μάλιστα ἀνὰ πολέοιντο αἰτίας. αὐτῶν δὲ ἐπὶ πέντε εἰκοσιν ἡμέραις περικαθήμενοι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐδέλοντο μαθεῖν ἥς ἕνεκα αὐτοῖς τὸ ὑπὸ Βασιλεῖ τεταχθῆναι νομίζεται τὸ πάνυ ἀδυνάτων, μήτε παρέχεσθαι δόλοισιν μηδεμίαν, μήτε εἰς ὧν πράττειν ὑποφίαν ἐνδιδόναι ὡς σωφρόνων ἀνδρῶν χράνται λογισμοῖς, ὑφ' ὧν ἡ ἡμᾶς κακώσονται τὰς πολέμιας, ἢ σφίσι αὐτοῖς πορίσονται τίνα ἀπαλλαγὴν τῇ ἀλγεῶν· ἀλλὰ καὶ τὴν πάχυν οἶον τὰς πολυποδὰς φασίν· οἱ ἐπειδὴν ἐξέλκονται τῇ θαλάσῃ, ἀν συμβαίη τινὸς ἐπιλαβέσθαι, ἐξ ὧν μὲν μετὰ τῶν ἀχρεῶν, ἢ ἐπιλείψωσι τι αὐτῶν, ἢ παραπάσσωσι τῶν ἡμμένων. τοιοῦτον δὲ τι συμβαίνειν καὶ περὶ αὐτῶν. ἀπαξ δὲ ὡς ἐν Βασιλεῖ προδήσονται εἰπόντες τοῖς αὐτοῖς λόγοις χράνται δύναντες, καὶ ἐδεμίαν ἐπιδέχονται μεταβολῇ. καίτοι εἰ μὲν περὶ ἀκινήτων πραγμάτων ἦσαν τὰς λόγους ἐσκεμμένοι, εἴχον ἂν τίνα λόγον ἐμμένειν τοῖς βεβηλωμένοις ἐξ ἀρχῆς. νυνὶ δ' ἐξέεισι σωφρόνων ὡς εἰδὲν ἐπὶ μιᾷ ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ μέρει, ἀλλὰ ποικίλας δεχομένων τὰς μεταβολὰς ποιοῦνται. ὥστε ἐχρῶν αὐτοῖς καὶ τὰς περὶ ἐκείνων λόγους ὁμοίως τοῖς πράγμασι μεθαρμόζεσθαι πρὸς τὸ λυσιτελοῦν. παρῆνε τε αὐτοῖς τῇ συνεπότερων παρ' αὐτοῖς τίνα πέμψαι πρὸς αὐτόν, ὥστε αὐτοῖς οἴεται λυσιτελοῦνται ὑποδέσθαι. καὶ μὲν καὶ αὐτῶν συμπερόντα δοκῇ· εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' αὐτοῖς γε εἰεῖναι πάλιν ἀορήσειν οἴεται ἐλέσθαι· τοιοῦτος μὲν ὥσπερ δι' ἀκροβολισμῶν πρὸς ἐκείνας ἐποίησατο τὰς λόγους· ἐκείναι δ' ἀποκρινάμενοι ὡς εἰ δοκεῖ αὐτοῖς συμβεβηλωμένοις πέμψουσι τίνα εἰς τὴν ὑπεραίαν, πέμψουσι Ριτζάρδον τὸν Νικηφόρου παιδαγωγὸν ἐπιφανέστερον τε καὶ συνεπότερον τῶν ἄλλων ὄντα. καταστάντων δὲ εἰς λόγους, τοιαῦτα πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας δομέσικος διελέχθη. Οὐδένα οἶμαι τῶν πάντων εἰ μὴ πάντα πασι ἀπεσέρηται φρονῶν, μὴ πρὸς τι τέλος ἀποβλέποντα ὅτ' ὅποτε ἐπιχειρεῖν. διὸ τὴν τε δόξασάν τ' αὐτῶν καὶ τὴν ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ νυνὶ δοκῆσαν μεγαλοφυχίαν ἐκ ἄλλων τῶν ἕνεκα ἐλέσθαι ὑμᾶς νομίζω, ἢ ὥστε Νικηφόρον τῇ τῇ δευτέρᾳ παιδί εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ ὑμῖν αὐτοῖς εἰς ἀφ' ἑαυτῶν ἀφ' ἑαυτῶν τίνα ἐργασάσθαι· σκεψάμεθα δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων· καὶ μὲν τίνα ἐκ τῶν εἰργασμένων ἢ εἰς ὧν αὐτοὶ ἐλπίζετε δυνάμεθα εἰρεῖν, ταῦτα πράττειν εἰς ὧν αὐτοὶ εἰς πέρας ἐλθοῦν τὰ βεβηλωμένα· ἂν δ' ἐναντίως ἔχοντα ἢ αὐτοὶ ὑπονοῇτε, μὴ μόνον μὴ ἀφίστασθαι τῇ μὴ ὀρθῶς ἐχόντων, ἀλλὰ ἐμοὶ πείθεσθαι παραινοῦντι τὰ συνοῖσονται. ὑμεῖς τοίνυν Βασιλέως ἀποσάντες εἰδὲν εἰς ὑμᾶς ἀγνωμονήσαντος, προσεχωρήσατε τοῖς Ταραντίνοις· ἐκ ἀπλῶς εἰδὲν ἀλόγως· ἀλλ' οἱ ὁμοῖοι τῇ ἐκείνῃ ὑπάγειν αὐτοῖς. τὰ δὲ εἰδὲν ὀλίγα δεῖ τῶν εἶναι δυνατῶν.

νατόν· αὐτοὶ δὲ ἀφ' ἐαυτῶν ἰδίᾳ κινέμενοι πλεονεξία πολλὰν Ἀκαρνανίᾳ στρατῷ μεγάλῳ ἐπεστράτευσαν, ἥ γὰρ ἡ χώραν ἐκείνην ὅσα μάλιστα ἐξέλιτο. πόλεως δὲ ἐδεμίας ἠδυνήθησαν κύριοι γενέσθαι, ὅτε ὅπλοις βιασάμενοι, ὅτε πολιορκία ἀναγκάσαντες ὁμολογίᾳ παραδόναι, ἀλλ' ἀνεχώρησαν ὧν ἦγον ἀποβαλόντες ἐκ ὀλίγης, πλὴν εἰ μὴ ὧν αὐτοῖς ἐκόντες οἱ Ἀκαρνανίᾳ ἄρχοντες παρεχώρησαν, Βοντίτζης καὶ Ναυπάκτου καὶ Βοθρέντι, ὥς ἔχειν αὐτὸς συμμάχους πρὸς τὴν πρὸς Βασιλέα Ῥωμαίων πόλεμον. Εἰ δὲ οὖν Ἀκαρνανίᾳ μόνοις πολεμουῦντες ἐδὲν ἠδυνήθησαν αὐτοὶ πλέον, τίς ἐλπίς περιγενέσθαι νῦν καὶ Βασιλέως παρόντος ἅμα στρατῷ ὅς πρότερόν τε ἔτι νῦν ῥᾶον ἔξαρκεῖ Ἀκαρνανίᾳ ὅμῃ καὶ Ταραντίνους πολεμεῖν; ἐμὴν δὲ ἔδδ' ὑμῖν ἐλπίς Ἀκαρνανίων τινὰς συναποσλῆναι. ἔοι δὲ πρότερον Ῥώγιοι καὶ Ἀρταῖοι, συναπέσκησαν, καλῶς περὶ σφῶν αὐτῶν βελδοσύμῳ τὰ δέοντα, Βασιλεὺς τὰς πόλεις παραδόντες προσεχώρησαν· καὶ σφίσι τε αὐτοῖς αἴτιοι ἐγένοντο εὐπραγίας· πολλῶν δὲ ἐπέτυχον τῆς Βασιλέως εὐεργεσιῶν καὶ τοῖς πολίταις τοῖς αὐτῶν. Ος μὲν οὖν εἰ καὶ ἔξῃσι Ταραντῖνοι ὀλίγα ἢ ἐδὲν λυσιτελήσασιν ὑμῖν, δέδεικται ἡμῖν· ὅτι δὲ ἐδδ' ἔξῃσι τὴν ἀρχὴν, αὐτόθεν ἤδη περάσσομαι κατὰ δὴλον ποιῶν. Πᾶς δὲ ὅστις οὖν ἰδίᾳ ἐνεκα ἐγκλημάτων ἢ ἐτέροις συμμαχῶν ἀπτόμενος πολέμῳ, ἐν ἀρχαῖς μὲν μάλιστα καὶ χημέσι καὶ ὅπλοις ἐρρωμένος ἔχει προθύμως, ἐὰν δὲ ἅπαξ καὶ δις ἐπιχειρήσας σφαλῇ, ἀμβλυώσεται. Πρὶν γὰρ πᾶσα τοιγαροῦν, ὡς αὐτοὶ τε οἶεσθε, ἔτι ἡμεῖς οὐκ ἂν ἔξαρνοι γενοίμεθα, προθύμως τ' ὑπὲρ ἡμῶν πολέμῳ ἀπτόμενοι ἐν ἐνιαυτῷ μάλιστα ὅσον πολεμεῖσθε ὑφ' ἡμῶν παρασκηδασομένη, νῦν τὰς δέκα ταύτας πέπομφε τελήρεις· οἳ οὐχ ὅτιγε ὑμῖν, ἀλλ' ἐδδ' ἐαυτοῖς ἀμύνειν οἳοί τε εἰσιν. Εμὲ δὲ παρὰ θάλασσαν ἐστρατοπεδούμενον, ὅτε ἀπέβησαν, οὔτε ἀποβῆναι οἳοί τε εἰσιν· ἀλλ' ὀλίγον ἀπείκασιν ἀφύχων. λείπεται δὲ οὖν κενῶς χερσὶ πρὸς τὴν πέμψασαν ἐπανελθεῖν· ἐκείνη δὲ ὁρῶσα ὡς οὐκ ὀλίγων τινῶν ἀναλωμάτων, ἐδδ' φαύλης πραγματείας ὁ πρὸς Βασιλέα δέχεται πόλεμος, ἀποχίσεται ἐπιχειροῦσα ἀδυνάτοις· ὑμῖν δ' ἐρήμοις τ' ἐκείθεν βοηθείας λειπομένοις, οὐδὲν ἄλλο λείπεται ἢ σφᾶς αὐτὰς ἐν ἀνδραπόδων μοίρᾳ παραδόναι ἐνδεῖα πιεσθέντας, καὶ δόλους καὶ ἀναστάς γενέσθαι ἢ πολιορκημένους ἐνταῦθα ἀπολέσθαι πανδημῇ ἐν φρενὶ πνιγνῶ· ἔτι πληρεῖ δυσωδίας κατακεκλεισμένους. ἔξῃσι οὖν σιωρᾶν τὴν ὀφείλειαν ἥς αὐτοὶ τε καὶ Νικηφόρος ὁ ὑμῶν δεσπότης ἀπολαύσεται ἐν τῇ ἀποσασίᾳ. Εἰ δ' ἄρα καὶ συγχωρήσαιμεν παρασκευῇ μεγάλῃ Ταραντῖνες ἐκ τῆς οἰκείας ὁρμηθέντας ἐνθάδε ἵκειν, ἀδύλον μὲν εἰ καὶ ἥτω δυνήσονται ἡμᾶς Ἀκαρνανίᾳ ἐξελάσαι, οἳ ἐδδ' πρὸς μόνους Ἀκαρνανίους, καίτοιγε πολλὰν ἐπιχειρήσαντες, ἔχουσιν χωρὶς ζημίας ἀπαλλάξαι πολεμουῦντες. εἰ δ' ἄρα καὶ τὸ τοιοῦτον τὸ ἡμῶν αὐτὰς ὀφθέντας κρείττους παραστήσασθαι τὰς πόλεις, τότε γε ὑμῖν τὰ φράγματα ἐδεμίας βέλτιον ἔξει δυσπραγίας· ἀνάγκη δὲ ὑμᾶς αὐτοῖς δαλύνειν. ἐδδ' δὴ πᾶς γε ἀνοηταίνεσι τοῦτον, ὥς ἐπὶ πολλὰν ἐπεθύμην, μὴ τὰς μεγάλας πόλεις καὶ κινδύνους εἰ παρέσαι ἀνάγκης ἐδεμίας παρέσθαι ὑμῖν φρενὶ δαίμονι. ὅποια δὲ ἢ Ταραντίνων καὶ τῶν ἄλλων Λατίνων δαλεία, αὐτοὶ ἴσως περὶ βέλτιον ἡμῶν· ὥς εἴτε συμμαχήσασιν

Pars I.

est? Ipsi enim sua privatim cupiditate & avaritia impulsī, sapius in Acarnanas cum magno profecti exercitu, regionem quidem populationibus & maleficiis infestam habuerunt, urbem tamen nullam nec armis expugnando ceperunt; nec obsidendo ad deditionem coegerunt: sed copiis non parum imminutis, remeant: paucas nempe Bontitzen, Naupactum, & Bothrentum excipio, quibus Acarnaniæ principes, ut eos belli contra imperatorem socios haberent, cesserunt. Qui igitur cum Acarnanibus solis bello contententes, nihil egerunt, quæ spes superaturos nunc præsentem imperatorem cum exercitu, qui & alias potuit, & nunc facilius potest, cum Acarnanibus & Tarentinis simul bellum gerere? At neque vobis sperare licet, Acarnanum aliquos vestro exemplo defecturos. Nam qui prius vobiscum defecerant Rhogii, & Artæi, rebus suis probe consulentes, imperatori se addixerunt, multaque sibi, ac civibus suis ab eo dona consecuti, felicem statum invenerunt. Tarentinos itaque, etiam si venerint, parum, aut nihil vobis operæ navaturos demonstratum est: prorsus autem non venturos, inde conabor ostendere. Quicumque aut propter privatas offensiones, aut ut socius bellum capefit, principio quidem, dum ab armis & pecunia est instructissimus, impigre opus invadit: si semel, iterumque id frustra fecerit languescit impetus. Princeps igitur Tarentina vestra opinione, & vero etiam nostra, prompte pro vobis bellum capeffens, uno hoc anno, quo a nobis oppugnaminī, comparatas triremes hæc misit: quæ tantum abest, ut vos defendant, ut nec se ipsas queant defendere. Me enim juxta mare castrametante, nec descenderunt classiarii: nec quasi essent mortui descendere potuerunt. Reliquum est, ut vacuis manibus ad eam redeant, a qua missi sunt. Quæ cum intelliget, bellum adversus imperatorem nec modicis sumptibus, & magnis egere laboribus, de cætero quæ effici non possunt, non tentabit. Vobis vero illo frustratis auxilio, aliud nihil restabit, quam ut vexati, & rerum egestate oppressi, pro mancipiis vos tradatis, ad sedibus vestris profugi, servitutem serviatis, aut hic in oppidulo æstuoso, ac fœtoris pleno obsessi, & conclusi, cum populo universo intreatis. Quamobrem hinc utilitatem, quam vobiscum despota vester ex hac defectione capturus sit, perspicere licet. Quod si etiam concederemus, cum ingenti apparatu concitatos huc venire Tarentinos, incertum est, num & sic nos Acarnania queant depellere: qui nec a solis Acarnanibus, quamvis eos sæpe aggressi, sine detrimento potuerunt discedere. Quod si & hoc daremus, illos nobis potentiores existimatos, urbes subacturos: nihilo minus tum quoque misera erit vestra, & infelix conditio. Necessario enim illis servietis. Non enim profecto adeo insipientes sunt, ut quod sæpenumero cupierunt, si id post magnos labores, & pericula assequantur, citra ullam necessitatem vobis condonent. Quale autem & quam durum Tarentinorum, aliorumque Latinorum imperium sit, vos

K k

experientia ipsa melius quam nos cognovitis. Quocirca sive adjuvabimini a Tarentinis, sive non: sive nos vicerint, sive a nobis vincentur, nihil aberit, quo minus in extremis malis versemini. Sed neque nos diuturnitate remissiores factos obsidionem soluturos arbitrari prudentis est hominis. Nos ipsi quidem non semper vobis assidebimus. Nunc enim imperator, arbitrans ipso eventu doctos, quam de vobismet male merueritis, mutata voluntate ad se accessuros, & ipse adhuc expectat: & quas in aliis urbibus habetis facultates, nondum in alios dispersit. Si vos calculum reduturos desperaverit, non vestras dumtaxat, sed & cognatorum vestrorum fortunas Acarnanum potentissimis gratis dabit. Qui sui quæstus cupidine commoti, vel ultra vires animosi, & parvo ab imperatore accepto præsidio, ut perniciosissimos hostes vos oppugnabunt: nec obsidere cessabunt, quoad subactos, cum conjugibus & liberis patria extorres reddiderint. Nos cum imperatore domum revertemur. Videte igitur, quibus casibus hoc bellum vos obiectabit. Si me meliora suadentem audieritis, vosque, & urbem imperatori dedideritis, primum quidem, quod studetis, Nicephoro despotæ vestro commodare licebit: ego enim filiam meam ei uxorem conjungam. quod in summa felicitate ponendum, nec vos nescitis. *Edit. Paris. pag. 323.* Præterea, ut filium meum educabo: & imperator, qui mihi bene vult, mea causa honoribus ac beneficiis, apud Romanos amplitudinem ejus illustrabit. Adde quod & vobis non pauca hinc emolumenta parabit. Nam & hic opes vestras cumulabit imperator: & quæ Nicephoro despotæ vestro assignabantur, ex iis fructum aliquem capietis. Plura acervanda dictis non censeo, cum ex his, qui sapiunt, possint intelligere, quantam vim malorum bellum, quantam vicissim bonorum, copiam deductio allatura sit. Vos considerate, & utrumvis eligitote. Ut absolvit domesticus Richardus inter familiares Nicephori primas tenere se, ipse quoque non negabat: tamen ad illos quoque referendum, & communiter quid agi conveniret, discernendum. Approbante magno domestico, die sequenti rediturum, responsumque relaturum pollicitus in urbem se recepit. Coacto e præsentibus conventu, quærunt, ecquid se & oppidum tradant: magnique domestici monitis obsequelam faciendam consensu firmant. Postridie rediens Richardus Deum testatur, ipsos neque odio imperatoris, neque sui quæstus causa ejus frænos excussisse: sed opinantes, si primi deficerent, reliquos Acarnanas secuturos, & hoc modo paternum regnum Nicephoro restitutum iri, ultro se periculo involvisse, ut Nicephoro, inquam, auxilio essent, & sibi decus compararent. Rebus autem retro sublapsis, contra expectationem evenisse. Nunc ipsis quoque diligenter statum suum contemplatis, nihil in præsens vel sibi, vel Nicephoro repertum utilius, quam quod ipse suassisset. Quapropter & se, & urbem eos per manus ejus imperatori παρόντων ὁρῶντες, λυσitteλέστερον εἶναι ἐν τῷ παρόντι ἢ εἴημι, ἢτε Νικηφόρου, ἢ ἂν συμβαλέσας αὐτὸς, εὐρέσθαι. ἢ δὲ ἔνεκα, σφᾶς τε αὐτὰς ἐκ τῆς πόλεως διὰ σὲ παραδιδόναι Βασιλεῖ· αὐτὸς δ' ἂν εἰδείης ὅτῃ τρόπῳ βέλτιστα ἡμῖν τὰ πράγματα παρασχευάσεις.

ὑμῖν οἱ Ταραντῖνοι, εἴτε μὴ, εἴτε νικήσῃτε ἡμᾶς, εἴτε ἡττηθῇσονται αὐτοὶ, εἰδὲν ὑμῖν ἐλλείπει τὰ μὴ εἶναι χατὸν κινδύνῳ ἀφικέσθαι· ἐμὴν αἰὲν εἰδὲ ἡμᾶς ὀλιγωρήσαντας εἶναι τὸν χρόνον, λυσιτελέσθαι τὴν πολιτοκίαν οἰεσθαι, νομῶν ἐχόντων ἐστὶν ἀνθρώπων. ἐπὶ δὲ αὐτοὶ καθεδέμεθα μέγαρα πάντες ὑμᾶς πολιορκουῦντες. νῦν μὲν δὲ Βασιλεὺς οἱ ὁμοῖος εἶναι αὐτῷ διδασχθέντας τὰ πράγματα ὡς ἐλυσitteλέσθαι ἐβελόσαδε ὑμῖν αὐτοῖς μεταγινόντες προχωρήσετε αὐτῷ, αὐτὸς τε εἴτι περιμένει, καὶ εἰδὲ τὰς κτήσεις ὑμῶν τὰς ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσι παρέχεται ἑτέροις· ἂν δὲ ὁποῦν τὴν μεταμέλειαν ὑμῶν ἐμὸν τὰ ὑμετέρα κτήματα, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν ὑμῶν τοῖς δυνατοτάτοις Ακαρνάνων παραδώσει· οἱ κέρδους ἔνεκα ἰδίᾳ, ἐπεὶ δὲ δυνάμειν πολεμήσῃτε ὑμῖν ὡς πολεμιοτάτοις καὶ ὀλίγῳ ἐχόντες ἐκ Βασιλέως στρατιάν, καὶ ἐκ ἀνήσῃσι πολιορκουῦντες ἄλλους ἐκ παρασχευάμενοι αὐτῶν τε καὶ γυναικας ἐτέρας, θήσῃτε ὑπεροχάς. Βασιλεὺς δὲ καὶ ἡμεῖς, οἵκαδε ἀναχωρήσομεν. σκέψασθε οὖν οἱ κακῶν ὁ πόρος Βασιλεῖ πόλεμος ὑμῖν χωρήσει· ἐὰν δ' ἐμοὶ τὰ βέλτιστα παραινοῦντι πείθῃσθε, ἐὰν αὐτὸς Βασιλεῖ καὶ τὴν πόλιν παραδῶτε, πρῶτον μὲν, ὅπερ αὐτοὶ εἶπα ἀπεδείχῃ ποιείσθαι τὸ Νικηφόρου τῶν ὑμῶν δεσπότη ὡφέλειαν τινὰ ἐξελθεῖν εἰς αὐτὸν. ἐγὼ δὲ αὐτῷ τὴν ἐμὴν κατεργνησὼ θυγατέρα· ὅπερ ὅτι γε εἰδὲν ὁ δότιον εἰς ὁτιχίας λόγον, εἰδὲ αὐτοὶ ἀγροεῖτε δῆτα. Εἰ γὰρ τε ὡς υἱὸν ἐκτρέφω· καὶ Βασιλεὺς τῆς εἰς ἐμὴν ὁμοίας ἔνεκα, τιμαῖς τε καὶ πολλαῖς εὐεργεσίαις περιφανῆ παρὰ Ρωμαίοις θήσει. Ἐπειτα καὶ αὐτοῖς ἐκ ὀλίγον τινῶν ἀγαθῶν αἰτίαι γινώσκονται. ὡταῦθα τε ὅν ὑμᾶς εὖ ποιήσει Βασιλεὺς, οἷς εἴχετε πρῶτον καὶ ἑτέρα προαίτια· καὶ τῶν Νικηφόρου τῶν ὑμῶν δεσπότη ὁπορευομένων ἀπολαύσετε τὸ μέρος· πλείων μὲν οὖν ἐκείνι δεῖν οἶμαι σιωπεῖν· ἱκανὰ γὰρ παρ' εὖ φρονέσι καὶ τὰ εἰρημένα ὅσων τε κακῶν ὑμῖν ὁ πόλεμος αἴτιος εἶναι καταμαθεῖν, καὶ ὅσων ἀγαθῶν τὸ προχωρήσαι Βασιλεῖ, ὑμῖν δὲ εἰς αὐτὸν εἰσελθόντες, τὰ εἰρημένων προαίτια ὁποτέρους. Τοιαῦτα διελεγεμέναι τὰ μεγάλα δομῆς, ὁ Ριτζάρδος, τῶν μὲν Νικηφόρου συμπάροντων ἄλλων ὁμολόγει καὶ αὐτὸς προείχει· δεῖν δὲ εἶπαι καὶ ἐκείνους περὶ τῶν εἰρημένων πυθομένων, κοινῇ τῶν κρατῶν τὴν ψῆφον ἐξαγαγεῖν. ἐπαινοῦντος δὲ καὶ τὰ μεγάλα δομῆς, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν, ἐπαγγελάμενος εἰς τὴν ὑπεραίαν ἦσαν, ὡς λόγον ἀποδώσων. ἐκκλησίᾳ δὲ συναθροίσας ἐκ τῆς συνόντων, ἐβελόσατο ἅμα αὐτοῖς ἐκ δέοι Βασιλεῖ σφᾶς αὐτὰς καὶ τὴν πόλιν ἐγχειρίσθαι· καὶ εἰδοὶ αἰρετέα εἶναι ἂν αὐτοῖς ὁ μέγας δομῆς παρήναι. ἐπὶ δὲ εἰδόμενον, εἰς τὴν ἐπίστασαν ὁ Ριτζάρδος αὐτοῖς τῶν μεγάλων δομῆς προσελθὼν, ἐμαρτύρητο Θεὸν, ὡς εἴπαι ἀπεχθῶς ὁρῶντες πρὸς Βασιλεῖ, εἰδὲ αὐτοῖς τινὰ οἰόμενοι ὡφέλειαν ἐκ τῆς ἀποσασίας προξενήσῃν, εἰδόμεθα ἀποσῆναι Βασιλέως οἱ ὁμοῖοι δὲ, ἂν αὐτοὶ πρῶτοι ἀποσώμεν, καὶ τὰς ἄλλας Ακαρνάνας συνείλεσθαι ἡμῖν, καὶ τὴν πατρῶν ἀρχὴν Νικηφόρου ἀποδώσων, ἐκόντες ὄντες εἰσὶν ἡμεῖς εἰς τὰς κινδύνους, εὐκλείαν τε αὐτοῖς, καὶ ὡφέλειαν τῶν ἡμετέρων δεσπότη οἱ ὁμοῖοι προξενήσῃν. τὰ πράγματα δὲ ἀντεσφραμμένων, ἀπέβη τὰναντία ἢ αὐτοὶ προσεδόκων. νῦν οὖν καὶ ἡμῖν πολλὰ περὶ τῶν προσεδόκων. νῦν οὖν καὶ ἡμῖν πολλὰ περὶ τῶν προσεδόκων.

χειν. Ο μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπεν· ὁ μέγας δὲ δομέσιμος, ἐπαινέσας τῆς μεταβολῆς αὐτὸς καὶ ὧν εἶδοντο ἐπαγγελάμενος παρ᾽ αὐτοῖς παρὰ τῷ Βασιλεῖ, ἐκέλευεν ἐλθόντα εἰς τὴν πόλιν καὶ Νικηφόρον καὶ τὰς ἄλλας παραλαβόντα ἦκειν πρὸς αὐτόν.

transdere : nosse ipsum, quid rebus eorum quam optime faciat. Tum magnus domesticus illorum ad partes meliores conversionem laudavit, & quibus egerent, ab imperatore impetraturum fidem dedit : jussitque, ut in urbem regressus, cum Nicephoro, & aliis ad se reverteretur.

CAPUT XXXVIII.

Nicephorus cum primoribus a domestico ad imperatorem deductus, humaniter, & munifice accipitur. Matthæus Cantacuzenus magni domestici filius, Demetrii despotæ filiam ducit domum. Enixe contendit Apocauchus, ut sibi monachum fieri liceat. Ejus preces imperatori suspecta sunt. Exploratur aninus. Iterum instat, & classis contra barbaros præfecturam, ut sibi & rei publicæ salutarem petit & impetrat. Imperator Apocauchum pro ignavo & improbo habet. Recensentur castella quæ edificavit, & urbes quas instauravit.

ΕΠΕΙ δὲ εἰς τὴν ὑπεραίαν ἄμα καὶ Νικηφόρον ἄγοντες, ἃ δέκα εἰς τὸ στρατόπεδον παρῆσαν, καὶ τῶν Ταραντίνων ἐτι παρόντων ταῖς ναυσὶ ἑορώωντων τὰ πρῶτόμιστα, Θωμοκάστρῳ μὲν ἐκκατέλιπε φρενὰν τὴν μὴ παρὰ τῶν Ταραντίνων τί ἀδικηθῆναι τὴν στρατίας ἀναχωρήσης· αὐτὸς δὲ Νικηφόρον τὸν δέκα ἄμα τοῖς ἄλλοις παραλαβὼν, ἐπανέζευξεν εἰς Βασιλέα. Βασιλεὺς δὲ ἀσμένως ἐδέξατο αὐτὸς, καὶ πολλὰς ἡμέρας οὐκ ἐργασίας· Νικηφόρον δὲ τὴν δέκα ταῦτε τὴν πανυπερσεβάσας πετίμηνεν ἀξιώματι, καὶ πολλὰς ἡξίωσεν δόμους, καὶ οἰκειότητος τὴν πρὸς αὐτόν. ὁ γὰρ τῶν δὲ ἐν Ακαρνανίᾳ οὗ ἐκείνῃς ὑπὲρ ἑκοσιν ἡμέρας, καὶ ὅσα μάλιστα εἶδε πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πόλεσι καταστήσας, ἐπανέζευξεν εἰς Θεσσαλονίκην χειμῶνος ἡδὴ ἀρχομένης, Νοεμβρίου μὲν ἐνισταμένης, καὶ διεχέμασεν ἐκεῖ· καὶ τὸν αὐτὸν χειμῶνα καὶ οἱ Ματθαῖος καὶ Κωνσταντίνος τὴν μεγάλην δομῆσιν πρῶτος οὐκ ἐτελέοντο γάμοι ἐν Θεσσαλονίκῃ. ἔγνημεν γὰρ τὴν Δημητρίαν τὴν δεσποτὶς θυγατέρα, ὅς ῥα Βασιλέως Ἀνδρονίκου τὴν πρῶτην τὴν Παλαιολόγων παῖς· τελεθέντων ὅ τινος γάμων πολυτελῶν τε καὶ περιφανεστάτων, ἐπεὶ καὶ ὁ χειμὼν ἡδὴ περὶ ἐκβολὰς ἦν, παρυσκιάζετο Βασιλεὺς ὡς εἰς Βυζάντιον ἐπανήξων. μετὰ τὸ ὅ παρασκιάζομενος, καὶ ὁ παρακοιμώμενος Ἀπόκαυχος ἐκ Βυζαντίου ἦκεν· & πολλὰς ὅ ὕσερον ἡμέραις τῶν μεγάλων δομῶν προσελθὼν, ἀνεμίμνησκετε παλαιῶν εὐεργεσιῶν ὧν ὑπῆρξεν εἰς αὐτόν, καὶ νῦν εἶδετο, ὅ μὲν ἐπιστῶν προσόδων, ὡς αὐτὸς καρπῆται, Βασιλέως παραχόντος κληρονόμος εἶναι παῖδας τὰς αὐτὰς· αὐτὸν δὲ ἀδείας τυχόντα ἐκ Βασιλέως, φροντιστηρίῳ προσελθεῖν, πᾶσι τοῖς τῶν βίᾳ χαίρειν ἀπόντα· μίαν ὅ ποιέμενον φροντίδα, τὸ ὅ ψυχὴν ἐκ τῶν πολλῶν κηλίδων ὡς αὐτῇ προσετίθετο ἐκ τῶν πραγμάτων ἐκκαθαίρει. εἰς τὸ γὰρ ἐκ Βυζαντίου ἦκεν· ἡδεμίαν ἐτέραν τὴν ἐπιδημίαν ἔχοντα αἰτίαν· ὁ μέγας μὲν ἐν δομῆσιν οἰόμενος τὰ εἰρημμένα εἶναι ἀληθῆ, αὐτὸς τὴν ἐφασκεν ὅτι ἂν ἐνδύσειν, μήτε Βασιλεῖ περὶ τῶν διαλέξεσθαι· ὁ δὲ αὐτὸς καὶ πολλὰς προσελθὼν, εἶδετο περὶ τῶν αὐτῶν· καὶ ὅρκους προσετίθει ὡς ἐπλάττεται τὴν αἴτησιν· ἀλλὰ προὔργα παντὸς αὐτοῦ ἢ ἀναχώρησις τῶν κόσμων, καὶ ὡς εἰς ἂν εἴ τι γέροιτο μεταβάλοι τῆς προδύσεως. διὸ καὶ ταύτῃ ἐκτενε τελευταίαν εὐεργεσίαν καταθεῖναι ἐπὶ πολλὰς ταῖς πρότερον γεγνημέναις. Ο μὲν οὖν τοιαῦτα μετὰ πρῶτης εἶδετο ὡς εἶδον. ὁ μέγας δὲ δομέσιμος, ἀλ-

Paris I.

POST QUAM die altero Nicephorum ducam secum adducentes in castris affuerunt, Tarentinis adhuc cum classe presentibus, & quæ fierent aspicientibus, domesticus Thomocastri præfidiariam manum reliquit, ne quid exercitu recedente, Tarentini per injuriam molirentur : ipse cum Nicephoro duca, aliisque ad imperatorem rediit. Quos ille accipit humaniter, & muneribus multis honorat : Nicephorum Panhyperbasti dignitate condecorat : præcipuaque benevolentia, & familiaritate dignatur. Cumque in Acarnania dies adhuc plus vicenos mansisset, & quæ ad urbestutandas potissimum pertinebant, præscripsisset, hyemis initio, mense Novembri instante, Thessalonicam revertens, ibidem hyberna egit. Eadem Matthæi Cantacuzeni primogeniti magni domestici nuptiæ cum filia Demetrii despotæ, Andronici Palæologi senioris filii, Thessalonicæ sumptuosissime, splendidissimeque peractæ sunt : secundum quas hyeme jam præcipiti, dum se imperator ad reversionem Byzantium instruit, Apocauchus cubiculo sacro præfectus inde veniens, paucis diebus magnum domesticum adit, quibus olim beneficiis ultro ab eo esset obligatus in memoriam redigit : rogat, ut filii sui redituum, quos in singulos annos caperet, imperatoris concessu hæredes instituatur ; sibi autem ejusdem bona venia monasterium liceat ingredi, valedicentem rebus hujus vitæ omnibus, & in una tantummodo solitudine versantem, quo pacto ex anima sua tot maculas quotidianis actionibus inustas eluat : & hanc unam causam professionis hujus sibi extitisse. Magnus domesticus illum veranarrare opinatus, nec se id permittiturum : nec cum imperatore super ea re locuturum asseveravit. Apocauchus rursum, ac sæpius accedere, idem flagitare, & jurare, sed ex animo petere sibi que tam frugiferum nihil posse contingere, a quam a mundo secedere : nec susceptam voluntatem depositurum, quo res cumque ceciderit. Orabat igitur suppliciter, ut ad multa in se benefacta hoc postremum adjicere ne gravaretur. Itaque ille quidem serio, ut videbatur, hoc efflagitabat. Magnus autem domesticus quam-

Edit. Paris.
pag. 324.

pag. 325.

K k ij

quam de isto secessu dolens, & anxius animi, tamen quia petitionem videbat momenti maximi, eam imperatori exponit: quem suspicio vera incessit, rem non ita se habere: sed alia quapiam de causa totum fingi. Proinde mirari se dixit magnum domesticum, si fidem possit tribuere. Quo asseverante, esse aliter non posse. Ergo tu, inquit, pericliteris velim, eique dicas, non probaturum, sed molleste laturum potius imperatorem, si a vita communi se removerit. Verumtamen ne rem adeo honestam, Deoque amabilem impediendo videatur ei bona invidere, non repugnaturum. Non opus est, excipit magnus domesticus, tentandi gratia hæc ei dicere: simul enim responsum audiet, valedicet ac secedet: sed potius, si quid eo egeat, cæpto prohibendum. Imperator iterato jubet eadem dici: nam audientem fore, & in statu priore perititurum. Paret domesticus: imperatoris responsum Apocauchus renuntiat. Qui nec totum quidem audire sustinens, putare se ait, secessum suum imperatori etiam atque etiam jucundum accidere, ejusque facultatem libentissime concedere: quia vero ipsi domestico displiceret, non se facturum. Is verbis ejus antea se circum scriptum fuisse intelligens, imperatori jocabundus, quid ille responderit narrat. Unde non mediocriter delectatus imperator, domestico per ludum, Saltem nunc credes, inquit, me solertiorum esse te, magisque nosse, ex hominum verbis eorum sensa conjicere. Tum domesticus, & jampridem credidisse, nec ita excellere ipsum judicio, ut lateret: & nunc maxime confiteri, se ab eo intelligendi prudentia longe victum esse. Hæc illi inter se jocantes. Apocauchus paucis diebus interjectis, denuo magnum domesticum conveniens, mundo penitus nuntium remittere non sibi licuisse dixit, quantumvis id ardentissime cupivisset: verum secundam, quod ajunt, navigationem sibi occurrere, ut divisis inter filios facultatibus, divitiarum sibi partem potiorum retineat, quam in bellum Persicum conferat. Scis, enim, inquit, quomodo plenis classibus insulas jam prope in servitutem redegerint: quomodo Thraciam & Macedoniam, eo trajicientes, imo & Helladem, ac Peloponnesum incurserint. Quare si tibi primum, deinde imperatori abs te persuaso conducere videbitur, ut Byzantii, insularumque præfectum me declaretis, pecuniamque ex ærario, quantam volueritis, subministratis, ego addens de meo, classem instruat, omnique diligentia & alacritate cum barbaris decertabo. Puto autem navalem istam expeditionem mare obtinentem, barbarosque coercentem, ne in insulas, & continentem grassentur, cum Romanis non parum profuturam: tum ad animæ meæ salutem momentum præcipuum allaturam, si mihi argentum meum ad futura tamquam lytrum peccatorum impendenti, a barbaris aut captivum adduci, aut interfici contigerit. Quando igitur ad commune Romanorum, & ad me seorsum, ad salutem animæ non parva ex hoc redundatura est utilitas, imperatorem, & te rogo, uti hoc apud me beneficium ponere velitis. Magnus

Edit. Paris.
pag. 326.

χρὸν μὲν καὶ ψυχῇ δακνόμενος ἐπὶ τῇ τότε ἀναχωρήσει, ὅμως ὅ ἀναγκαίαν τὴν αἴτησιν ὁρῶν, ἀπήγγελλε Βασιλεῖ ὅσα ὁ παρακοιμώμενος εἰδέτο. Βασιλεὺς ὅ ὑποπτεύσας ὅπερ ἔω, ὡς ἐκ ἀληθείας εἰρημέναι, ἀλλὰ τινος ἕνεκα αἰτίας πλάττεται ἑτέρας, θαυμάζειν ἔλεγε τῷ μεγάλῳ δομestικῷ, εἰ ταῦτα ὅτως οἶεται εἶναι ἀληθεῖ. Ἦ δὲ δι᾽ ἡγεμονίας μὴ ἂν ἄλλως ἔχειν, Οὐκουῦ, αὐτῷ ἔφασκε, πείρας ἕνεκα φράστον ὡς Βασιλεῖ μὲν ἐκ ἂν εἴη καὶ γνώμῃ, ἀλλὰ ὅ ἄχθοιτο μάλλον, Ἦ βίῃ σὺ ἀναχωρῆντος. ὡς ἂν δὲ μὴ πράγματος ἔποκαλῇ καὶ θεοφίλῃς κώλυμα αὐτὸς ὅφθαις δοκῇ βασκαίνειν τοῖς καλοῖς, ἐνδίδωσιν. Ο μέγας ὅ δομestικός, μὴ πείρας ἕνεκα τοιαῦτα λέγειν ἔφασκε δέον. ὡς ἐκ ἂν φθάνοι τὴν ἀπολογίαν εἰληφώς, καὶ συνεπράξαμενος ἀναχωρήσειν. ἀλλὰ μάλλον εἰ τι δέοιτο αὐτῷ, κωλύειν. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐτὸς ἔφασκε τὰ προειρημένα λέγειν πρὸς αὐτὸν. καὶ γὰρ ἀκῆσται τε τῷ λόγῳ, καὶ μὴρὶ ἐπὶ τοῖς πρότερον. ὁ μὲν οὖν ἐπεὶ δεῖτο τε Βασιλεῖ καὶ παρακοιμώμενῳ ἐξήγγελλε τὰς Βασιλέως. ὁ δὲ μὴδὲ ὄλως χεδὸν ἀκῆσαι ἀναμείνας, οἶδαί τι ἔφασκε μάλιστα καὶ γνώμῃ εἶναι Βασιλεῖ τὴν ἐκείνου ἀναχώρησιν καὶ ὅλην προδέσει ἐπιτρέπειν. ἐπεὶ δὲ ἐφίλει αὐτῷ, ἐδ' αὐτὸν ποιήσειν. Ο μὲν οὖν ὡς ἐπὶ τοῖς πρότερον λεγομένοις ἐξηπατῆτο σωμείς, Βασιλεῖ καὶ παιδιδῷ προσελθὼν, ἀπήγγελλεν ὅσα ὁ παρακοιμώμενος ἀποκριθεῖν. Βασιλεῖ δὲ θαυμάζοντι καὶ μετρίαν παρέχοντο οἱ λόγοι, καὶ τῷ μεγάλῳ δομestικῷ παίζων ἔλεγεν, ὡς καὶ γοῦν ἂν πειδείη, ὅς ἑτερόν τε νοεῖν ὄντα αὐτῷ, καὶ μάλλον ἐκ τῶν λόγων εἰδὼτα κατασοχάζεσθαι γνώμας ἀνδρῶν. ὁ δ' ἔφασκε, πάλαί πεπειθῆαι καὶ δὲ τοσούτον ὅσον λαοθάνατον θαυμάζοντα, καὶ καὶ μάλιστα ὁμολογεῖν ὡς ἀπάσαις ψήφοις αὐτῷ κρατεῖ πρὸς τὸ φρονεῖν. οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους διελέχθησαν ἐν παιδιδῷ. Απόκαυχος δὲ καὶ μὴ πολλὰς ἡμέρας αὐτὸς τῷ μεγάλῳ δομestικῷ προσελθὼν, τὸ μὲν ἀποσπῶναι ἔφασκε παντάπασιν τὸν κόσμον, καίτοι μάλιστα καὶ γνώμῃ ὄν, ἐκ ἐξέγενετο. δεύτερον δὲ, ὅ φασιν, ἐπὶ ἡλθέ μοι πλοῦν, καὶ ἐσὶν τοῖς παισὶ διελομένοις, καὶ θαυμάζοντες ἐμοὶ τὸ πλεῖστον μοῖραν εἰς τὴν κατὰ τὴν Περσῶν πόλεμον ἐξαναλῶσαι. οἶδα ὅ ὡς ἦδη καὶ αὐτοὶ πόλεως ὅλοις χρωμένοι, νήσους τε ἦδη ἐξωδραποδίσαντο χεδὸν, καὶ πρὸς Θράκην περαιούμενοι καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίαν, καὶ μὴν ἀλλὰ καὶ Ἑλλάδα καὶ Πελοπόννησον κακῶς ποιεῖσιν. εἰ οὖν σοι πρῶτον, εἴπειτα καὶ Βασιλεῖ πυθόμενῳ δόξειε λυσιτελεῖν, καὶ παράχοιτε Βυζαντίαν τε καὶ τὴν νήσον τὴν ἀρχὴν, καὶ χρήματα ἐκ τῶν κοινῶν ὅσα ἂν ὑμῖν βελομένοις ἢ πόλεον ἐξαρτύσομαι αὐτὸς, καὶ ἐκ τῶν ιδίων προσαναλώσας. καὶ πάσῃ σπαρῇ καὶ προθυμίᾳ πολεμήσαι τοῖς βαρβάροις. οἶμαι δὲ Ῥωμαίοις τε ὠφελείαν καὶ τὴν τυχεύσαν τὴν ναυτικὴν ταύτην προξενήσειν διώκων θαλασσοκρατῆσαν καὶ ἀπεύρυσσαν τὰς βαρβάρους τὰ μὴ τὰς νήσους καὶ τὴν ἡπειρὸν κακουργεῖν. καὶ πρὸς τὴν σωτηρίαν τῆς ἐμῆς ψυχῆς τὰ μέγιστα συμβαλέσθαι ἂν οἶομαι λύτρα τὰ χρήματα παρεχομένῳ ὑπὲρ τῶν μελλόντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων αποκτείνεσθαι καὶ ἐξανδραποδίσσεσθαι. ὡς οὖν εἰς τε τὸ κοινὸν Ῥωμαίων τῆς ἐκείθεν ὠφελείας θαυμάσιας, καὶ ἰδίᾳ ἐμοὶ ἐκ ὀλίγης ἐσομένης εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, δέομαι Βασιλέως τε καὶ σὺ, τὴν χάριν ταύτην παραχεῖν. Ο μέγας δὲ δομestικός ἐαυτῷ

τε καὶ τῷ κοινῷ λυσιτελουῦνται οἰόμενος παρακοιμώμενον αἰ-
τεῖν, αὐτὸν τε ἐπείδετο, καὶ ἐπηγγείλατο ποιήσιν. Ὁ
Βασιλεὺς ἀπήγγελλε προσελθόν· ἅμα καὶ ἐνάγων πρὸς
τὸ δεῖν τὴν ἀξίωσιν αὐτῷ λυσιτελεῖσθαι πράττειν τῷ κοι-
νῷ. Βασιλεὺς δὲ εἰσπαράζων ταῦτα καὶ μὴ εἰρωνδόμενος
λέγει ἐπὶ πυθάνετο· ὡς δ' ἦκεν ἐκ ἐν παρέργῳ, ἀλλὰ
μὴ παρῶς λέγειν, θαυμάζειν ἔφασκεν αὐτῷ πολλὰ,
εἰ πρὸς τοιαύτῳ ἐπιχειρήσιν ἀξιοχρεῶν ὥνθη ἔσεσθαι
Αποκαυχόν. εἰ μὲν γὰρ οἰόμενος σοὶ φίλον εἶναι ταύτῳ
ἐβηλεύσω αὐτῷ καὶ χάριν καταδεῖναι, ἴδι σεαυτὸν ἐ-
ξαπατῶν. ἐδὲν γὰρ ἦγον ἐγὼ σοὶ πολέμιος, ἢ ἐκείνος
φίλος· εἰ δὲ ὡς τῷ κοινῷ λυσιτελήσοντα καὶ Περσῶν
πόλεμον ἐγχειρίζειν παραινῆς, ἔτι μάλλον θαυμά-
ζειν, ὅθον ὁρμώμενος αὐτὸς τε ἐπείδης, ὅμοι προ-
εἶλε τὰ ἴσα συμβαλεῖν. ἐδὲ γὰρ ἐδὲ παρὰ πάντα
τὸν βίον, ὅτε κατεπράξατο τι στρατιῶτῃ πρέπον, ὅτε
ἐμέλησεν· ἀλλὰ φέρων τε εἰσπαράξεις δημοσίων καὶ
χρημάτων καὶ προσόδων διοικήσεις φίλαι, αἷς ἐγγενη-
ρακῶς, εἰκότως ἐν τοῖς τοιαύτοις ἐμπειρίαν ἐκπύσαστο
πολλῶν. ταῖς δὲ τοιαύταις πράξεις καὶ ταῖς ναυμαχίαις,
ἀνδρὸς δεῖσθαι μάλις τοῖς ὅπλοις ἐντραφέντος, καὶ
σαφεῖς ταῖς ὑποδείξεις ἐν πολλοῖς παρεχόμενα καὶ τε
τόλμης καὶ τῆς ἐμπειρίας τῆς καὶ ταῖς μάχας. Ὁ δ' ἔ-
φασκε, τὰ ἴσα μὲν καὶ αὐτὸς εἰδέναι περὶ παρακοιμω-
μένων. ὅτε γὰρ ἐαυτὸν ἤσκει παρὰ τὸν βίον ἐν τοῖς προσή-
κασιν ἔργοις στρατιῶτῃ· ὅτε ἀποδείξιν τινα παρέχετο
ἐδόμενον, ὅτε τόλμης, ὅτε ἐμπειρίας. ὅθον ἐδὲ οἷα
ἀξιοχρεῶν πρὸς στρατηγίας καὶ Περσῶν πόλεμον αὐτῷ
ἐγχειρίζειν παραινῆν· ἀλλ' εἰδὼς μάλις τὰς Πέρ-
σας πεζομαχίας μὲν καὶ ἵππομαχίας ἐμπειροτάτας,
καὶ δεινὰ δειόμενας τὰ ἀντισησομένους στρατηγῶν ἐν ναυμα-
χίαις δὲ ἀτολμοτάτας δι' ἀπειρίαν, καὶ ῥαδίως τῷ προ-
συχόντι παντὶ ἠττᾶσθαι· ἄλλως τε καὶ τελέρεσι καὶ ἡμετέ-
ραις πολλὰς παρεσόμενας ἐμπειροτάτας καὶ ναυμαχιῶν καὶ
πεζομαχιῶν, οἷς χρησέται παρακοιμώμενος διδασκά-
λοις πρὸς τὸν πόλεμον, αὐτὸς τε ὥνθῳ μὴ δεῖν ἀμβλυεῖν
καὶ προθυμίαν αὐτῷ καὶ περὶ τὰ καλὰ· καὶ σὺ ἦκω δεινό-
μενος καὶ στρατηγίαν ἐπιτρέπειν. ἴσως γὰρ ἡ προθυμία τῇ
ἀτολμίᾳ καὶ ἀπειρίᾳ ἀντίρροπος ὀφθεῖσα, χρησίμου
πρὸς τι καὶ δεινῶν ὑποδείξει. πρὸς ταῦτα ὁ Βασιλεὺς,
Ὁρῶ μὲν σε, εἶπε, μάλις προθυμώμενον Αποκαύχῳ
καὶ τριήρεων ἐγχειρίζειν καὶ ἀρχῶν. καὶ ὅρα τὸ ἐδὲ πολὺ
περὶ αὐτῷ βέλομαι ποιεῖσθαι λόγον· ἀλλ' ὁ προεἶλε
πράττει. εὐχομαι δὲ μὴ καὶ τοῖς τοιαύτοις αὐτὸς φανεῖσθαι
ἀληθεύων. Τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν διελεγμένων
ἐπεὶ ἐδέδοκτο παρακοιμώμενῳ Βυζαντίᾳ καὶ τῇ νήσῳ ἐπι-
τρέπειν καὶ ἀρχὴν ἅμα τοῖς ἐκ τῶν ἐπιστοῖς φόροις, γράμ-
ματα ἐγρόμετο βασιλικά, ἄρχοντα ὑποδεικνύοντα παρα-
κοιμώμενον τὰς πόλεις καὶ Περσῶν· καὶ ὑπὸ τῇ δημοσίᾳ
κελεύοντα λαμβάνειν χρυσὴ μυριάδας δέκα. ὥς ἔχειν
ἐκ τῶν πόλεων καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὡς ὑπέχετο, τριήρεις τε πα-
ρασκευάζειν, καὶ τὸ μεταφορικὸν τρέφειν τὸ ἐν ταύταις.
ἐπεὶ δὲ τὰ τε γράμματα εἰλήφει καὶ τὴν ἀρχὴν ἐνεχειρίσθη,
πρὸς Βυζαντίον ἐλθὼν, τὰ μὲν βασιλικά γράμματα καὶ
παρέχετο ἀναγινώσκοντα ἐπ' ἐκκλησίας, ὡς αὖν εἰδεῖν
πάντες ὡς καὶ περὶ αὐτῶν εὐνοίας εἶναι καὶ κηδεμονίας Βασι-
λέως ὁ σόλος ἔργον, καὶ τε τῇ βασιλικῶν χρημάτων ἡ δα-
πάνη, ἵνα καὶ ἡ εὐφημία τῶν πολλῶν καὶ ὁ ἔπαινος πρὸς Βασι-
λέα ᾖ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀφανέως παρεδίδο· αὐτὸς δὲ τὰ
μὲν βασιλικά χρήματα παρὰ τῇ τῇ δημοσίᾳ πραττόντων

domesticus Apocauchum sibi, & reipu-
blicæ commoda petere iudicans, assensit,
& facturum spondit: reque ad impera-
torem relata, eum ad petitioni huic, ve-
luti reipublicæ salutari, obsequendum im-
pellere institit. Imperator, num ex a-
nimo ista, citraque dissimulationem di-
cat sciscitatur: audiensque non quasi a-
liud agentem, sed dedita opera dixisse;
Equidem te impense miror, inquit, cum
ad huiusmodi conatus Apocauchum
idoneum censuisti. Si enim arbitratus
esse amicum tibi, hoc in eum collo-
care meritum voluisti, crede mihi, tute
tibi met illudis. Tam enim ego tibi ini-
micus, atque hostis, quam ille amicus.
Si autem bellum ei contra Persas ag-
grediundum suades, amplius miror, un-
de nam tu persuasus, idem mihi persua-
dere nitare. Numquam hic homo, nun-
quam in omni vita sua militare aliquod
facinus edidit, neque edet: sed tribu-
torum publicæque pecuniæ, & redi-
tuum coactiones, procurationesque eum
delectant: in quo munere quoniam
confenuit, jure multam experientiam
est adeptus. Hæc autem negotia,
& prælia maritima virum quærunt, ma-
xime, qui militiam a puero tolerave-
rit, claraque fortitudinis, & bellicæ
exercitationis documenta sæpe dede-
rit. Tum ille, se quoque haud nescire,
Apocauchum quamdiu adhuc vixerit,
in nullo opere militari versatum:
neque ullum vel generosi animi, vel u-
sus bellici specimen prodidisse. Quocir-
ca non se auctorem esse, ut tamquam
accommodato duci bellum Persicum
mandetur: sed cum videat Persas pe-
destri, equestrique pugna valere pluri-
mum, quibus dux bene peritus opponi
debeat, navali autem conflictu eosdem
propter insolentiam timidissimos, faci-
leque a quovis obvio superari: adhæc,
in Romanis triremibus fore navalis, &
terrestris prælii scientissimos, quos ille
magistros capere poterit, ideo se existi-
masse, ejus ad res præclaras impetum re-
tundi non oportere: & ut navalis exer-
citus imperator fiat, rogatum venisse.
Forfitan enim ardorem ejus, timidita-
tem pristinam & incitiam compensa-
turum, & alicui rei agundæ aptum, atque
utilem redditurum. Rursum impera-
tor, quia te ad triremium præfecturam
Apocauchum mandandam mire propen-
sum cerno, plura non dicam: tu quod
deliberatum habes, facias licet. Uti-
nam falsus vates reperiar. Post collo-
quium istuc, ubi certum fuit, Apocau-
co Byzantii, insularumque præfectu-
ram, cum earum vectigalibus commit-
tere, instrumentum imperatoris nomi-
ne confectum est, quo ille classis con-
tra Persas ductor designabatur: & de
æratio centum aureorum millia sume-
re jubebatur: ut hinc, & ex propriis,
quod pollicebatur, triremes compa-
raret, ac mercenariis militibus de victu
provideret. His litteris acceptis, & præ-
fecturam consecutus, Byzantium venit:
nec eas in conventu legendas exhibuit,
ut omnes nossent, classem imperatoris
erga illos benevolentis, ac sollicitudi-
nis opus esse, sumptumque de impera-
toris pecunia suppeditari: quo proinde
illum vulgus admurmurationibus, &
laudibus prosequeretur: sed eas qui-
dem occultavit: ipse cum a quæstori-
bus clam pecuniam acciperet, domo

Edit. Paris.
pag. 327.

CAPUT XXXIX.

De Barlaamo monacho Latino, quomodo turbas in ecclesia Constantinopolitana exorsus sit. Laus Gregorii Palamæ, & duorum ejus fratrum, propter monachismum. Monetur Barlaamus, ut genus vitæ τῶν ἡσυχάζοντων lacerare con-uitiis desinat. De lumine, quod sanctos circumfulsit. Divinum & increatum lumen videri posse oculis corporeis. De lumine in monte Thabor, quod Barlaamus increatum negat.

ΣΥΜΒΑΣΗΣ δὲ τινος παραχῆς περὶ τῆς ἐκκλησίας, περιμένας ὥστε τὰς ἀποφάσεις τῆς παραχῆς ποιῆσαι ἐκποδῶν, ἐπελεύτηκε μὲν μικρὸν, μηδὲν ὧν ἐσκέπτετο εἰς ἔργον ἀγαγόν. Μοναχὸς γάρ τις ὀρμώμενος ἐκ Καλαβρίας τοῖς Λατίνων ἡθεσι καὶ νόμοις ἐκτραφεὶς ὄνομα Βαρλαάμ, ἄλλως δὲ νοῆσαι τε οὕτως καὶ τὰ νοηθέντα ἐξηγήσασθαι ικανώτατος, καὶ τὰ Εὐκλείδου καὶ Ἀριστοτέλους ἔ Πλάτωνος ἐκμελετήσας, ἔ δεξιόποτος περὶ ταῦτα ὦν. ἐπὶ κακῇ τῇ Ρωμαίων ἐπεδήμησε Βασίλειᾳ· πολλῶν δὲ ἐνέπλησε ἔ μεγάλων εἰσεσόδων εἰσπράττων ἄγασαν τῇ ἐκκλησίᾳ. Ὑποκρινάμενος δὲ τὰ Λατίνων ὑποποιεῖσθαι, λόγους τε συγγράφεται κατ' αὐτῶν· καὶ ἀπεδείκνυε λογικῶς περὶ τῆς πίστεως σφαλόμενος, καὶ τοῖς ἡμετέροις ἔχαιρεν ἡθεσι καὶ νόμοις· καὶ ὅλως σαφεῖς ἐδίδκει παρέχεσθαι τὰς ὑποδείξεις τὰ κατεγνώκειναι τὰ Λατίνων ἀληθῶς. Διὰ ταῦτα τε οὖν καὶ τὴν ἄλλω σοφίᾳ τῆς τε παρὰ Βασιλέως ἀπέλαυνεν εὐμυρίας καὶ τιμῆς, καὶ παρὰ τὴν μεγάλην δομestίκου εἶδεν ἡττον ἡγαπᾶτο καὶ φρονείας ἡξίετο, καὶ εἶδεν ἐνέδει αὐτῷ τὴν μὴ ἐν εὐπραγίαις εἶναι. Οὗτος δὲ ὁ Βαρλαάμ εἴτε καὶ εὐδύς ἐξ ἀρχῆς τῇ ὁμοίᾳ γνώμῃ ἔχων, εἴτε ὕστερον μεταβαλὼν, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τῇ κοινῇ τῶν Χριστιανῶν πληρώματος πολεμικῇ ἐναγόμενος, πρόφασιν τινα ζητῶν ἐξ ἧς καὶ ἡμετέρα δεκτωμήσει καὶ πρὸς πόλεμον χωρήσει φανερώς, ὡς δὲ μαθητιῶν τινὶ προσῆλθε τῷ ἡσυχάζοντι, λόγους τε ἀπεσερηνμένῳ παντελῶς, καὶ ὀλίγον διαφέροντι ἀλόγων· καὶ οὐδὲ φρονήσεως γούμ μετεχνηκότεν πρεπείσης ἰδιώτη· καὶ ὑπεκρίνετο βούλεσθαι μαθητεῦσαι παρ' αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁδὸν τῆς ἡσυχίας ἐκδιδάσκεισθαι, καὶ τὰς νόμους τῆς ὑποταγῆς. ἔπεισέ τε δεηθεὶς, καὶ διέτριψε παρ' αὐτοῦ ἡμέρας ἑπολλάς. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀμαθῆς ἐκείνου εἶδεν διδάσκειν περὶ ἡσυχίας· καὶ ὅτῳ ἔσῳπῳ καὶ αὐτὸς ἐν ἡσυχασταῖς αὐθημερὸν τελείειν ὑποθέσθαι. Οὗ δὲ τὸν τε δόλον μὴ συμιδῶν, ὑπὸ τῆς ἄγαν κορυφότητος ἐπαρθεὶς, ἄλλα τε ἐδίδασκε τὴν πονηρότατον ὁ ἀνόητος, καὶ ὡς προκόπτοντες κατὰ μικρὸν οἱ ἡσυχάζοντες, καὶ προσελχόμενοι ἀπορύβως, ἀγαλλίασιν τε τινα καὶ ἄρρητον ἡδονὴν ἔδειαν ἐπιδέχοντο ἐν τῇ ψυχῇ· καὶ φῶς ὁρῶσι τοῖς σωματικαῖς ὀφθαλμοῖς ἀσράπτουν περὶ αὐτὰς. Ἐπὶ μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις, πολλῶν κατεγίνωσκον ὁ Βαρλαάμ ἄνοιαν τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀμαθίαν· φῶς ὅ ἀκῆσας ὀρώμενον ὀφθαλμοῖς σωματικαῖς, ἐκείνῳ εἶδεν ἡμεῖν ἡνέχετο, ἀλλὰ κοινῶς ἐποιεῖτο τῷ ἡσυχάζοντι καταδρομῶν, ἀπατεῶνας καλῶν καὶ ψευδομένους καὶ Μασσαλιανῶς καὶ Ομφαλοψύχους, καὶ τὰ ὁρῶν τῆς ἐκκλησίας δόγματα διασέφορας, καὶ εἴτε ἕτερον ποιεῖτον· ἔ διεμαρτύρειτο ἀναφανδὸν ὡς δεῖ πάντα ὄντιναι ἀπέχεσθαι αὐτῷ πλανῶντων τε καὶ πλανωμένων, ὡς εἶδει τὴν

CÆTERUM quibusdam turbis in ecclesia excitatis, paulo post, dum earum occasiones amputandi commoditatem exspectat, vita excedit, infectis omnibus quæ fuerat meditatus.

^a Monachus enim quidam e Calabria profectus, Latinorum moribus, & legibus educatus nomine Barlaamus, acutus alioqui & perspicax, & ad intelligentiam explicandam disertissimus: insuper in Euclide, Aristotele, Platone volutatus, & ob id illustri fama, ad calamitatem Romani imperii Thessalonicam advenit: multis enim, magnisque seditionibus ecclesiam pacatam implevit. Qui cum se Latinorum dogmata profligaturum simulasset, libellis adversum illos compositis, conclusionem rationum demonstrabat, eos in religionis doctrina hallucinari, ac labi, nostrisque gaudebat institutis, & legibus, & a se Latinorum ceremonias, atque dogmata ex animo damnari aperitissima dabat indicia, ut apparebat. Ob hanc igitur sacram, & illam aliam civilem eruditionem imperator honore, & amore eum dignabatur, & magnus quoque domesticus curabat, & diligebat; nec illi quidquam ad felicitatem deerat. Hic ergo Barlaamus sive statim a principio ea opinione imbutus, sive postea immutatus, vel, ut dicam rectius a communi Christianorum hoste instinctus, occasionem quamdam affectans, qua nostra quasi per comœdiam traduceret, & bellum nobiscum apertum gereret, velut discendi causa ad quemdam ex iis qui dicuntur quiescentes, (sive solitarii) mente ac ratione plane vacuum, paulumque a bruto differentem, neque idiotæ saltem instar prudentem accessit, seque ab ipso institui, & modum vitæ solitariæ, ac præcepta obedientiæ ab illo discere velle simulavit. Quem precibus vicit, paucosque apud eum dies mansit. Posthæc ab imperito illo contendit, ut se genus illud vitæ doceret, & quomodo ipse quoque vel ipso illo die inter solitarios referri posset. Qui dolum haud olfaciens, & nimia levitate elatus, cum alia hominem improbissimum ipse stultus docuit, tum quo pacto paulatim proficientes solitarii, & tranquille precationibus intenti, exultatione animi, & divina quadam inexplicabilique voluptate perfundantur: & oculis corporeis lumen se circumfulgens aspiciant. Barlaamus & alioqui hominem valde indoctum, amentemque judicare, & lumen audiens cerni oculis corporeis, non sibi temperare, quin communiter solitarios infectaretur, eos ^b impostores, mendaces, Massalianos, & ^c Omphalopsychos, germanorumque ecclesiæ dogmatum corruptores, & similibus vocabulis appellans; palamque testificans, omnem ab eorum consuetudine refugere debere, qui seducerent & seducerentur: quos oportebat virtute perfectos, & doctrinæ reli-

Edit. Paris.
pag. 329.

pag. 330.

gionis peritissimos esse, utpote quibus cæteri mortales, propter eam quam præ se ferrent pietatem, animas suas credidissent. Atque hæc non verbis tantum publice contra statum solitarium, ut causam erroris disseminabat; sed in litteras quoque redigebat, ut extarent semper ejus contumeliæ. Hæc Thessalonicæ acta sunt, quo tempore imperator in Acarnaniam abierat. Ibi cum multi solitarii versarentur, qui jactatos a Barlaamo sermones ferebant graviter, tum præsertim Gregorius Palamas, qui postea archiepiscopus Thessalonicensis renunciatus est, genere Asiaticus, & in aula imperatoria educatus. Hic & duo fratres ejus, ætate admodum puerili possessiones, parentes, & quidquid est in hominum vita conspicuum & admirabile, & honores ab imperatore promissos, ut parvi, aut nullius momenti reliquerant, Christumque solum sequi, & quæ in cælis est claritatem expetere instituerant: ac Nazareni Christo facti, paupertatem magis, possessionumque inopiam, & subjectionem illius causa elegerant. Atque apud Atho sanctum montem degentes (quem qui cælestem civitatem appellavit, non erraverit) patris ibidem spiritualis arbitrio, seu obedientiæ se consecrarant. Ubinimirum in spiritali circo illis certantibus, & cursum pro animæ salute currentibus, minimus natu primus decessit, ad bravium supernæ vocationis profectus. Non diu post illum magister vinculis terrenæ hujus, & abjectæ carunculæ exsolutus, ad eum, quem ab initio concupierat, evolavit. Gregorio autem, & fratri, quasi orphanis a patre relictis, visum est, non oportere jam ætati credere: quare alteri patri spiritali se subdunt, sub quo octo annis transfactis, postquam & ille ab his rebus moriens recessit,

Edit. Paris.
pag. 331.

apud Sceten Berrhææ ædificato monasterio se Gregorius includit, omnique labentium, ac pereuntium cura deposita, secum solo, & cum Deo colloquens, decennium ibi traducit: studens vehementer frangere appetitiones suas, & spiritui eas subicere: adeo, ut ex assiduissima, asperrimaque pietatis exercitationum usurpatione, & speluncæ frigore, in difficilem morbum delapsus, non procul ab interitu abesset. Inde cum post annum decimum, auctoritate patrum illic discretorum (quorum optimis consiliis refragari nefas erat) discessisset, primum quidem diu in monasteriis apud Atho montem vixit: deinde curatione morbi urgente, Thessalonicam venit. Hic ergo, alique monachi Barlaamo sacræ quietis instituto insultanti, multisque convitiis illud cumulantibus succensentes, quibusdam amicis ad illum pro legatis usi, rogabant, ut talia & sentire, & loqui adversus quiescentes (sive solitarios) desineret: & ne propter unius imperitiam omnes damnaret: quodque ad ipsum attineret, supremo, ac perfectissimo vitæ genere homines privatum iret, dum quæ non essent mentiretur, & calumniis, ut nescio quorum malorum originem oppugnet, abstinendumque ab eo persuadere conaretur. Sed si quid audisset indecentius, infcitæ discantis adscriberet: ipsam vitæ rationem sanctam, & divinam duceret, & ei oblatrare desisteret. Si quid etiam adversus eandem,

τε ἀρετῶν τελείας εἶναι, καὶ περὶ τὰ δόγματα μάλιστα ἀσφαλεῖς, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὰς ψυχὰς αὐτοῖς δεῖ εἰδοῦσαν εὐλάβειαν ἐμπισδύοντων. ταῦτα δὲ ἐκ λόگوις μόνον διεδρῦλκε κοινῶς καὶ τῆς ἡσυχίας ὡς αἰτίης τῆς πλάνης γινομένης, ἀλλὰ καὶ συνεγράφετο, ἵνα ἐς αἰῶνα ἀνάγραφτος ἢ ὕβρις εἴη. Ταῦτα ἡ ἐπαύριον Θεσσαλονίκη ἐν οἷς καιροῖς καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ Αναρνανίαν ἀπεδήμει. ἐν ταύτῃ ἡ ἄλλοι τε παρήσαν ἡσυχάζοντες πολλοί, οἱ δὲ ἐν τῇ ἐποιοῦτο τὰ Βαρλαάμ δεδραγμένα, καὶ μάλιστα Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὃς καὶ ὕστερον εἰς Αρχιερέας ἐτέλεσε Θεσσαλονίκης: ὃς ἐκ Ἀσίας ὦν τὸ γένος, καὶ βασιλείαις αὐλαῖς ἐντετραμμένος, ἅμα δυσὶν ἐτέροις ἀδελφοῖς ἐπὶ πάντῃ πνευματικῇ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ τῇ γονίᾳ, ὡς ἄλλῳ περιφάνειαν καὶ βίαν, καὶ τὰς ἐκ βασιλείας τιμὰς, ὡς ὀλίγα ἢ ἐδυνάμει ἐκλιπόντες ἄξια, Χειρῶν εἶλοντο μόνῳ ἀκολουθεῖν, καὶ ἐκεῖθεν λαμβανόμενα ἐπιζητεῖν. Ὁ Ναζιραῖος τῶ Θεῷ γεγεννημένοι, τῷ πτωχείᾳ μᾶλλον εἶλοντο τῷ δὲ αὐτῷ, καὶ τῇ ἀκτισίᾳ καὶ τῷ δαλείᾳ. καὶ πρὸς Ἀθῶν τῶ ἱερῷ γενόμενοι ὄρει, (ὅπερ ἐκ ἀντὶς ἀμάρτοι πόλιν ποσειπῶν ἐράνιον,) ἐκδεδώκασιν ἑαυτὰς ὑποταγῇ πατρὸς πνευματικῆς. ἡ δὲ πνευματικὸν ἀγωνιζομένων διαύλον, καὶ θεάντων τὴν περὶ ψυχῆς, ὁ τελευταῖος ἐξέλιπε τῷ ἀδελφῷ πρῶτος χωρίσας πρὸς τὰ βραβεῖα τῆς ἀνὰ κλήσεως: καὶ μετ' ἐκείνου διδάσκαλος ὀλίγον ὕστερον ἀπηλλάττετο τῷ δεσμῷ τῷ γεῶδες τῆς καὶ πεινῆ σαρκὸς, καὶ πρὸς ὃν ἐπόθησε μετέβαινεν ἐκ ἀρχῆς. Γρηγόριος δὲ καὶ τὸ ἀδελφῷ ἐκ πατρὸς καταλειφθεῖσιν ὀρφανῶς, ἐκ ἐδόκει δεῖν ἐτι πιστεύειν τῇ ἡλικίᾳ: ἀλλ' ἐτέρῳ φέροντες ὑπέταξαν πατρὶ πνευματικῷ ὑφ' ὃ ὑπὲρ ὅπῃ τέλειαντες ἔτι, ἐπεὶ καὶ κείνος τῷ τῇδε ἀπηλλάττετο, πρὸς τῇ καὶ Βέρροϊαν Σκήτη φροντιστήριον οἰκοδομήσας ὁ Γρηγόριος, καὶ κατακλείσας αὐτόν, πᾶσαν τὴν ἀποθέμενος φροντίδα γνήνῃ, ἑαυτῷ δὲ μόνῳ καὶ Θεῷ προσαδολεχῶν, δέκα διετέλεσεν ἔτη, πολλὰ τῷ σάρκα παιδαγωγήσας, καὶ ὑποτάξας τῷ πνεύματι: ὡς ἐκ τῆς συμπονωπάτης καὶ ἄλλων ἀνενδότης ἀσκήσεως, καὶ τῆς σπουδαίας τῆς πρὸς ψυχῆς ἀσυμμετρίας, νόσῳ δεινῇ περιπεσόντα, ἡ μακρὰν γενέσθαι τὴν ἀποθανεῖν. ἡ μὲν τὰ δέκα ἔτη ἀποσῶν τῷ ἐκείνῳ δεκαετικῶν πατέρων κελύσαντων, οἷς ἐκ ἐξῆς τὰ βελτίω συμβαλέουσι μὴ πείθεσθαι, πρῶτα μὲν ἐφ' ἱκανὸν ἐν τοῖς καὶ τῷ Ἀθῶν διέτριψε φροντιστηρίοις. ἔπειτα τῆς περὶ τὸ σῶμα νοσοκομίας ἐπεγίγνετο, ἦλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. ἔτος δὲ ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐκ μετρίως δυσχεράναντες καὶ Βαρλαάμ τὰ τῆς ἱερᾶς ἡσυχίας ἐξορχημένοι, καὶ πολλὰς αὐτῆς καταχέοντος τὰς λοιδορίας, τισὶ τῶ φίλων πρὸς αὐτὸν χρησάμενοι πρεσβυτάταις, ἐδέοντο παύεσθαι τὰ τοιαῦτα καὶ φρονεῖν, καὶ λέγειν κατὰ τὴν ἡσυχάζοντων: καὶ μὴ δεῖ ἀπειρίαν ἐνὸς τῶ ἴσα πάντων καταψηφίζεσθαι, καὶ τὸ γε εἰς αὐτὸν ἦκον, τὴν ἀκροτάτην βίαν καὶ τῆς τελειότητος πολιτείας τῶ ἀνθρώπῳ ἀποσερεῖν τὰ ἐκ ὄντα καταψεύδονται, καὶ ὡς κακῶν αἰτίαν δεβάλλοντα καὶ πείθονται ἀπέχεσθαι αὐτῆς. ἀλλ' εἰ μὲν τι καὶ παρὰ τὰ προσήκον ἦκασαι αὐτῷ, τῇ ἀπειρίᾳ τὴν εἰπόντος προσλογίζεσθαι: αὐτῷ δὲ ἡγεῖσθαι θεῶν τι χρηματὶ ἱερὸν, ὅτι τὴν κατ' αὐτῆς παύεσθαι λέγειν. ἀλλὰ καὶ εἰ τι συναρπαδαῖς συνεγράφετο κατ' αὐτῆς, ὡς ἀπαλείας ἄξια παραδίδοναι πυρί. ἐδὲ ἡ δὲ

ἥδ' ὅσιον, καὶ ἄλλως νοῦν ἔχον, γεωμετρίαν μὲν, καὶ
 αστρονομίαν, καὶ ἀριθμῶν ἀναλογίας βελούρον τινα
 ἐκδιδάσκειται, μὴ τῷ ἀμαθεσάτω ἀλλὰ τῷ δεινο-
 τάτῳ περὶ ταῦτα φοιτᾷ· τῆς δὲ ὅπως φιλοσοφίας,
 καὶ τῇ περὶ ἑρμηνείας πραγμάτων γνώσεως τῇ περὶ ταῦτα
 ἀμύνην χρῆσθαι διδασκάλῳ. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ὄντα
 φιλόσοφον, καὶ πῶν πολλῶν ὑπερέχοντα συνέσει,
 εἶγε περὶ τοιούτων εἶδετο μαθεῖν πραγματικόν, ἢ
 πρότερον διεκδυσσάμενον, τῷ παρὰ Θεῷ τῆς τοιαυ-
 τῆς χάριτος ἡξιαμένῳ, (οὐ γὰρ δὴ ἀνθρώπινῃ
 γε συνέσει ἢ ἀποδοῇ τὰ τοιαῦτα περιγίνεται) ἀ-
 δόλῳ γνώμῃ, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένη κακουργίας
 προσελθεῖν καὶ περὶ ὧν ἐβάλετο δεῖσθαι μαθεῖν. (ἢ
 γὰρ ἂν ἐκεῖνος σοφὸς ὦν τὰ θεῖα ἐ μέτρα μαθη-
 μάτων ἐκαστῷ προσήκοντα εἰδῶς καὶ τῆς καθάρσεως
 ἀναλογίαν, καὶ ἂν ἐπετίσθαι ἀκοῇ σαφῶς βρον-
 τῆς ἦχον ἐκ προομιῶν εὐθύς. ἀλλὰ βίᾳ πρότερον
 ἀκριβεῖα καὶ πολλῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ πασῶν γνῶν ἐννοιῶν
 δολόγαν τε καὶ μὴ τοιούτων ὀποδέσει, τῷ ψυχῇ ἂν πρό-
 τερον ἐδίδασκεν ἐκκαθάσαι, καὶ ἔπειτα ἱερῶν προτύπων
 τῆς θεῖας ταυτησὶ σοφίας ἐπιβαίνειν δέον, καὶ Θεῷ
 πολλὰ καὶ ἀνδρῶν πῶν τὰ τοιαῦτα διδάσκει ἡξια-
 μένων συνάραθαι πρὸς τὸ ἔργον ἔπος δὲ ὑψηλόν, καὶ
 τῷ ἀνθρώπινῳ ὑπερβαῖνον δυνάμιν.) ἢ ἐπειδὴ
 γε ἡ ῥαθυμίαν ἀπερισκέπτως τῷ προσυχόντι προ-
 σεχώρησε, τῇ ἐκείνῃ ἀμαθίᾳ προσλογίσασθαι τὰς
 λόγους, ἀλλὰ μὴ ὥστερ' ἐξεπίτηδες, ὥστερ' τινὸς ἐρ-
 μαῖε λαβόμενον τῶν λόγων, ἀνθαδῶς καὶ θρασείως κατ'
 αὐτῆς τῆς ἱερᾶς χωρῆσαι ἡσυχίας, καὶ τοῖς ἡσυχάζουσι
 πολλὰ προστεῖλαι οὐκ εἰδὴ, ἀπατεῶνας καλουῦνται,
 ἐ ψευδομένους καλουῦνται, καὶ Μασσαλιανὸς ἐκ τῆς φῶς
 περιεσφάπτειν τὰς ἀγίας ἀκηκοέναι τὰς ἀφορμὰς εἰ-
 ληφότα τῶν πολλῶν λοιδορῶν· καὶ τοι γὰρ τῷ διδάξαν-
 τι, περὶ ἄλλων μὲν ἂν τις μέμφοιτο δικαίως, πε-
 ρὶ τῶν δὲ ἑδείς. ἄλλως τε ἥδ' ἐπετίσθη πολλὰς
 τὸ θεῖον τῶν φῶς ἐν τοῖς τῶν διωγμῶν καιροῖς ἀγω-
 νιζόμενος ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ Ἀντώνιον τὸν θεῖον, καὶ πρὸς
 τυράνους, ἀλλὰ τὰς δεινότερας τυράννων δαίμονας πα-
 ραπειγόμενον, ὡς ἐκ τῆς περὶ αὐτῶν συγγεγραμμένων
 ἐξεξιμαθεῖν. καὶ μὴ ἀλλ' εἰ δεῖ καὶ ταῦτα πάντα πα-
 ραδραμόντας πρὸς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἀναδρα-
 μεῖν, σαφῶς ἐξέσαι τὰ δυνατὰ εἶναι τοῖς σωματι-
 κοῖς ὀφθαλμοῖς θεῖον καὶ ἄκτιστον φῶς θεάσασθαι τῷ
 ὑπόδειξιν λαβεῖν. Παραλαβὼν γὰρ, φησὶν, ὁ Κῦ-
 ριος πρὸ τῆς πάσης τῆς προκρίτης τῆς μαθητῶν, καὶ
 ἀνελθὼν ἐπὶ Θαβὼρ, μετεμορφώθη ἐμπροσθεν αὐ-
 τῶν καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος. καὶ
 μὴ φέροντες τῷ λαμπρότητι ὄραν οἱ μαθηταὶ κατέ-
 πεισον ἐπὶ τῷ γῆ. εἰ οὖν καὶ οἱ ἀνθρώποι τε
 ὄντες, καὶ ἔτι ἀτελέστερον διακείμενοι, τὸ περιεσφά-
 ψαν αὐτὰς θεῖον καὶ ἄκτιστον φῶς ἠδυνήθησαν εἰδέναι,
 τί θαυμαστὸν εἰ καὶ νῦν τὰς ἀγίας φαῖναι φῶς
 ὄραν ἀνωθεν ἐλαμπομένους ἐκ Θεοῦ; Διὸ δὴ καὶ
 δεόμεθα περὶ πῶν τοιούτων μήτε λέγειν, μήτε
 λογογραφεῖν ὡς ὀλίγα ἢ οὐδὲν περὶ αὐτῶν εἰ-
 δότα. ἀλλὰ καὶ τὰ γεγραμμένα ἀφανίζον, ὡς
 πολλοῖς αἰτία βλάβης παρεσόμενα καὶ τῆς τυχοῦ-
 σης. Τοιαῦτα μὲν Γρηγόριος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν
 διεπερσεύοντο πρὸς Βαρλαάμ, οἵονοι τῷ πα-
 ραίνεσιν αὐτῶν τῷ γλωσσαλγίᾳ εἴσεν. τὸ δ' ἐναν-
 τος I.

affectu non bono a recto detortus con-
 scripsisset, ut perditione dignum, flam-
 mis adoleret. Nec enim esse fas, nec
 secundum rationem, quempiam geome-
 trica, astronomica, & numerorum pro-
 portiones volentem percipere, ne dum
 ad indoctissimum, sed ad doctissimum
 ventitare: in vera autem philosophia,
 & cognitione rerum caelestium, propa-
 num, ac non initiatum magistrum ad-
 hibere. Oportuisse enim illum ut phi-
 losophum, & intelligentia praestantem
 multis, siquidem talia discere cupiebat,
 aut prius quaesisse a Deo huiusmodi gra-
 tia dignatum (non enim humano intel-
 lectu, studiove ista acquiruntur) & sin-
 cero animo, atque ab omni malignita-
 te vacuo accedere, & de quibus vellet,
 rogare doceri (qui utique divinarum re-
 rum gnarus, & quantum quisque hujus
 disciplinae caperet, haud nescius, jux-
 ta divinae purgationis modulum non sta-
 tim ab initio aures flaccidas tonitruum so-
 nitu imbuisset: sed vitae prius accura-
 tione, multaue scientia, & omnium
 cogitationum terrenarum, ac rationi
 consentientium, repugnantiumque depo-
 sitione animum expurgare docuisset, &
 ita ad sacra vestibula hujus divinae sa-
 pientiae accedere, multa Deum, mul-
 ta viros hac perfectione dignos habitos
 precantem, ut ad opus tam sublime,
 & humana facultate superius, adjumen-
 to sibi esse ne recusarent) aut postquam
 propter desidiam suam inconsulto ad
 proximum accessisset, auditum sermo-
 nem illius inscitiae tribuere: nec ve-
 lut dedita opera, & tamquam inspera-
 tum lucrum ea verba arripere, arro-
 ganterque, & projecte in sacram quie-
 tem invadere, & ea fruenter maledi-
 ctis conscindere, impostores, menda-
 ces, Massalianos nuncupare, ex eo
 quod audisset, sanctos lumine circum-
 fundi, plurium contumeliarum ansa ar-
 repta videlicet. Quamquam doctorem
 istum de aliis quidem merito forsitan
 de hoc autem a nemine posse reprehendi.
 Nam & alios f multos persecutio-
 nis temporibus pro Christo dimicantes,
 hoc divinum lumen convestisse, & s san-
 ctum Antonium, non contra tyran-
 nos, sed contra daemones tyran-
 nis horribiliores in acie stantem, id
 quod ex historia ejus vitae pateat. Ve-
 rum enimvero, si his omnibus praeteri-
 tis ad primum exemplar recurrendum sit,
 posse fieri ut oculis corporeis quispiam
 divinum, & increatum lumen contem-
 pletur, perspicue demonstrare licere.
 Evangelistam enim scribere, dominum
 ante mortem suam principes discipulos
 assumpsisse: & cum ascendisset in mon-
 tem Thabor, transfiguratum esse an-
 te eos, resplenduisseque faciem ejus
 sicut solem. Cujus fulgorem discipu-
 los non sustinentes intueri, in terram
 cecidisse. Si igitur illi & homines, &
 adhuc imperfecti, circumfulgens ipsos
 divinum & increatum lumen videre
 potuerunt, quid mirum si & nunc
 sanctos superne a Deo collustratos di-
 camus lumen cernere? Quocirca se
 illum oratum velle, ut de his rebus
 & loquendo, & scribendo superse-
 deat: quippe qui de iis pauca, aut
 nihil noverit: imo vero etiam scripta
 jam, ut multis non vulgariter noci-
 tura, disperdat. Hæc Gregorius, &
 focii Barlaamo per oratorem, cum spe,
 L1

Edit. Paris.
pag. 333.

Joan. ep. i.
cap. 4. 12.

admonitionem hanc petulantiam ejus
linguæ coercituram. Quod secus evenit.
Ut enim legatus patrum verba ei recen-
suit, ad cætera quidem se continuit: lu-
cem autem in Thabor increatam audiens:
O rem absurdam, exclamat: fumum e-
nim fugientes, in ignem incidimus. Au-
di cælum, & auribus percipe terra. Lux
in Thabor increata: quid ergo illa aliud,
nisi Deus secundum vos? nihil enim in-
creatum, nisi Deus. Si autem lumen il-
lud neque res condita, neque Dei natura
est, (Deum enim nemo vidit umquam)
quid reliquum, nisi vos duobus diis servi-
re, uni quidem omnium fabricatori, quem
& inaspectabilem omnes confitemur: al-
teri vero ex sententia vestra sub aspectum
cadenti, & increato lumini? Ego vero
haud umquam, quidquid tandem sit, a
divina essentia diversum, ac discrepans,
increatum arbitror. Ex his sermoni-
bus, velut a carceribus effusus, contra
Gregorium, alioque monachos multa
verbo, & scripto blateravit, præter cæ-
tera etiam didicim, (id est, divinita-
tem duplicatam) ipsis crimini dans. At
enim nec patres se palam tueri parcebant,
& ostendere, illum corruptam doctrinam,
& divina sapientia eruditis Theologis con-
trariam introducere. Barlaamus autem
antiquos etiam Theologos doctrina, &
vi persuadendi se superaturum confusus,
h Byzantium navigat, Joanni per id tem-
pus patriarchæ commentarios suos contra
monachos tradit: & synodum adversus
eosdem congregari instat, ut cum rectis
dogmatis pugnantia illos sentire, ac do-
cere probaturus: in quos verbosius inve-
hens, de geminata deitate eos accusa-
bat. Patriarchæ res visa minime negli-
genda: quare monachos Theffalonica
per litteras ad judicium citat. Illi causam
dicturi adsunt. In his ecclesiæ tumultibus,
ac motibus imperator ab expeditione in
Acarnaniam Byzantium redit, certiorque
factus de Barlaami, & monachorum con-
troversis, primum quidem silentium eis
imponere studuit, utrosque hortatus, uti
altercationibus modum facerent, inimi-
ciasque cum pristina concordia mutarent:
neve per rixas sibimet, & aliis turbas con-
cierent. Cum autem verba in ventum i-
rent, & Barlaamus se docturum affirmaret,
Gregorium cum monachis suis perverse
sapere, & judicium urgeret, Gregorius
contra cum suis injuriam sibi fieri conten-
deret, velletque in judicio crimina dilue-
re, intelligens imperator contentionem
citra probationes sedari non posse, Sy-
nodo negotium commisit.

τίως ἢ αὐτοὶ ᾤκησαν ἀπέβη. ὡς δὲ τὰς λόγους ὁ πρε-
σβύων διέειπεν πρὸς αὐτὸν, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἡσυχίαν
ἦγε. τὸ ἐν Θαβωρίᾳ δὲ λάμψαν φῶς ἀκτῖνον ἀκί-
σας. Τῆς ἀπορίας, ἀνεβόησε· καπνὸν δὲ φλόγοντες
ἐμπεπτώκαμεν εἰς πῦρ. Ληξέμεν ἡμεῖς, καὶ ἐν ὧτις ἡ γῆ· τὸ
ἐν Θαβωρ φῶς ἀκτῖνον, καὶ τὸ ἄλλο ἢ Θεὸς κατ' ὑμᾶς;
ἐδὲν δὲ ἀκτῖνον ὅ, τί μὴ Θεὸς εἶδω μὴτε κτίσμα τὸ φῶς
ἐκεῖνο, μὴτε Θεὸς ἐστὶν (Θεὸν δὲ ἐδεῖς εἰδέναι πᾶσι πο-
τε) τί λοιπὸν ἢ δυσὶ λατρεύειν Θεοῖς, ἐπὶ μὲν τῷ
πάντων δημιουργῷ, ὃν καὶ ἀόρατον πᾶς τις ἀνὸς ὁμολογῇ, καὶ
δουτέρῳ δὲ κατ' ὑμᾶς ὁραμένῳ ἀκτῖνι τῷ φωτὶ.
Εγὼ δὲ ἔτε πρότερον ἔθ' ὑπερόν ποτε ἀναχοίμην ἂν
ὁπωσσοῦντι διαφέρων τ' ἐστὶν τῷ Θεῷ ἀκτῖνον ἡγεῖσθαι.
Εκ τῶν δὲ τῶν λόγων ὡς περ ἀφετηρίας ὀρμηθεὶς,
πολλὰ καὶ εἶπε καὶ συγγράφατο καὶ Γρηγόριον καὶ τῶν
ἄλλων μοναχῶν, πρὸς τοῖς πρότερον καὶ διδόντων ἐγ-
καλῶν. ἡ μὲν ἐδὲ ἐκεῖνοί γε ἡμέλων τῷ μὴ ἀντιλέγειν
φανερῶς καὶ διεφθαρμένα δόγματα εἰσάγοντα ὑποδεικνύ-
ναι καὶ τοῖς Θεοσόφοις λόγοις ἐναντία. Βαρλαάμ δὲ
οἰόμενος καὶ τῶν ἀρχαίων Θεολόγων σοφία λόγων καὶ πει-
δοῖ κρατῆσαι, εἰς Βυζάντιον ἐκπλούσας, Ἰωάννην τὸν
πatriarchῶν τότε τὰ καὶ τῶν μοναχῶν συγγράμ-
ματα ἐγχειρίζει. Ἐσυνόδον ἐδεῖτο συναθροίζειν κατ'
αὐτῶν, ὡς τοῖς ὀρθοῖς δόγμασιν ἐναντία καὶ φρο-
νουῦντας καὶ λέγοντας ἐλέγξαι. καὶ πολὺς ὡς ῥέων κατ'
ἐκείνων, καὶ τῷ διδόντων ἐγκαλῶν. Patriarchῃ δὲ
περιορῶν ἐδεῖν ἐδόκει τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ γράμμα-
σιν ἐκάλεσε τὰς μοναχὰς ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπαντᾶν
ἐπὶ τῷ δίκῳ. καὶ παῖσαν καὶ αὐτοὶ τῶν λόγων
ὑφ' ἑστέοντες ἐδύναν. ἐν τούτοις δὲ αὐτοῖς τῶν πραγμά-
των, καὶ θορύβου πολλὰ καὶ ταραχὴς τῷ ἐκκλησίαν
κατεχέουσιν, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῶν Αἰαρινῶν στρα-
τείας εἰς Βυζάντιον ἐπανῆκε· καὶ πυθόμενος ὅσα Βαρ-
λαάμ διαφείροτο ἔοι μοναχοί, πρῶτα μὲν κατα-
σιγάσειν ἐπειράτο, ἐκατέρους παραινῶν τ' ἀντιλογίας
ὑποχέειν, καὶ τ' ἐχθρὰν καταλύσαντας, ὥσπερ καὶ
πρότερον ἀλλήλοις εἶναι φίλους. καὶ μὴ ἔχθραν φιλονεικίαν
σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις παραχρῆν παρέχειν
ὡς δὲ ἐπέειποντο ἐδέτεροι, ἀλλ' ὅ, τε Βαρλαάμ διε-
φθαρμένα ἰχυρίζετο δοξάζοντας ὑποδείξειν Γρηγόριον
καὶ τὰς περὶ αὐτὸν, καὶ ἐπέσθουσε τὴν δίκην. ὅ, τε Γρη-
γόριος ἀδικεῖσθαι διετίνετο καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, καὶ ἠθε-
λον ἐπὶ τῇ δίκῃ ἑαυτὰς ἐγκλημάτων ἀπολύειν, σω-
ιδῶν καὶ ὁ Βασιλεὺς ὡς ἐλέγχων χωρὶς ἐκείνων δύνα-
το πάντων τ' φιλονεικίαν, ἐπέτρεπε τῷ συνόδον.

CAPUT XL

Synodus in Sophiae templo. Causam prior agit Barlaamus. Respondet ei pro omnibus Palamas, & lumen in Thabor quid fuerit, docet. Barlaamus magni domestici opem supplex orat. Ejus prudens consilium. Oppositio Barlaami. Responsio domestici, qua motus ille, culpam suam confitetur in Synodo. Datur amanter venia. Relabitur Barlaamus, & in Italiam aufugiens, fit episcopus. De novis turbis, quas Gregorius Acindynus Barlaami discipulus concitavit. Imperatoris morbus. Apocanchus magno domestico suadet imperii insignia sumere: sed rejicitur. Eundem & mater rejicit. Consilium domestici ad imperatricem, & mors imperatoris.

ΚΑΙ γίνεται καὶ τὸν θεῖον τὸ τῆς Θεᾶς Σοφίας νεών· καὶ προκαθημένους Βασιλείως καὶ Ἰωάννης τῆς πατριάρχης καὶ τῶν λοιπῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐν τέλει πολλῶν καὶ συγκλητικῶν συνεδριαζόντων, λέγειν ὁ Βαρλαάμ ἐπιτράπη τῶν πρώτων. ἐκεῖνος δὲ ὡς ὁ Γρηγόριον καὶ τὰς μοναχὰς τὴν ἁγιογραφίαν τῶν δογμάτων ἐγκαλῶν. πολλὰ δὲ πρότερον διεξελθὼν, καὶ τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς πρὸς ταῦτα ὤρμητο διηγησάμενος, ἔπειτα ἐπὶ τὸ βιβλίον, ὃ περὶ τῶν ἡν συγγεγραφώς, παρείχετο ἀναγινώσκεσθαι. Ἐπὶ δὲ ἀνεγνώσθη πᾶν, ἀλλὰ τότε πείπειν ὅσα αὐτῷ ἐδόκει πρὸς τὰ προκείμενα λυσιστελεῖν, καὶ τελειοῦν κατηγορίαν τῶν μοναχῶν, ὡς εἰδὲ τὴν δόξαν, ἣν αὐτοὶ φασιν εὐχεσθαι κατ' ἐαυτὰς ἀνελλιπῶς προφέρειν καὶ προσηκόντως. ἀλλὰ τις προδήκῃς διομένῳ, ὡς ἐκεῖνος προσετίθει τὸ ἐνδεόν, ὡς ἔφασκεν, ἀναπληρῶν. μὴ τῶν δὲ καὶ οἱ μοναχοὶ πρὸς τὰς κατηγορίας ἐπεξάπηνσαν ἀπολογεῖσθαι. Ἐπεὶ δ' ἐαυτῷ ἐκεῖνοι Γρηγόριον προεσήσαντο τὸν Παλαμᾶν, (ὡς δὲ δὴ τῶν ἄλλων, καὶ λόγοις μόνον ἀλλὰ καὶ τῶν τῶν θεολόγοις περὶ Θεᾶς δεδογμένα ἐξηκριβωκέναι ἁφ' ἑαυτῶν) (καταστὰς πρὸς τὰς λόγους καὶ αὐτὸς, σαφεῖς καὶ βεβαίας παρείχετο τὰς ἀποδείξεις τῶν λεγομένων, καὶ συλλογισμοῖς χρώμενος καὶ γεωμετρικαῖς ἀνάγκαις. (εἰδὲ δὲ οἷόν τε ἐκ τῶν κατ' ἡμᾶς ἀποδεικνύει τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς,) ἀλλὰ τοῖς λόγοις τῶν ἁγίων καὶ θεολόγων ἀνδρῶν, οὓς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐχημάτισε δι' αὐτῶν, ὅτι πάντα ἐρδυνᾶται, καὶ τὰ βέβαια τῆς Θεᾶς. ἀπεδείκνυτε ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων, τὸ καὶ τὸ Θαβώριον τὰς μαθητὰς περιεστράψαν φῶς, δόξαν ἀναρχὸν τῆς Θεᾶς. καὶ φῶς θεότητος, καὶ θεότητα, καὶ φυσικὸν καὶ αἰδίου τῆς Θεᾶς φῶς, καὶ ὅσα τοιαῦτα παρὰ τοῖς θεολόγοις πιστόμενον τε καὶ προσαγορεύομενον. εἶτα ἐκ τῶν ῥήσεων τῶν θεολογικῶν συνεπείρανε καὶ αὐτὸς, ὡς τὸ αἰδίου καὶ φυσικὸν τῆς Θεᾶς ἐκ ἀν εἶναι κτιστὸν, εἰδὲ ἡ ἀναρχὸς δόξα καὶ ἡ βασιλεία τῆς Θεᾶς. εἰδὲ ὅσα πρὸς τῶν θεολόγων τὸ φῶς ἐκεῖνο ὕμνηται. ἐπὶ ταῖς δὲ καὶ τὸν Ἀδῶ ὁσίων ἀνδρῶν συνεθεσμένον παρῆγε τόμον, ὃς αὐτῷ μὲν συνηγόρει ὡς τὰ ἴσα τοῖς ἁγίοις φεγγόμενος. Βαρλαάμ δὲ βλασφημίαν ἐκακοδοξίαν κατηγορεῖ πολλῶν. ἐπεὶ δὲ ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων ἠνίκη πρὸς Γρηγόριον ἀπέβλεπε, καὶ τὰς μοναχὰς, πάντων ἡδὴ πεπεισμένων τοῖς ἁγίοις ἔπεσθαι καὶ θεολόγοις, καὶ μὴ τοῖς ἐκ κοιλίας εἰρημένοις Βαρλαάμ, συνεώρα τε καὶ αὐτὸς ὡς ἐκ ἀν ἡδράσει τῆς γλωσσαλγίας καὶ τῆς βωμολοχίας δεῖναι δίκην, τῇ μεγάλῃ δομῆτικῇ συνεδριαζόντι ἐκεῖ τῇ Βασιλεῖ προσελθὼν, συντομόν τινα ἡτέρο ἐβοήθειαν καὶ βελλῶν, ἐξ ἧς τὴν προσηγομένην ἡδράσειν ἐξέσαι δίκην. Ο δὲ πρότερον τε ἔφασκε τὰ

Paris I.

FIT igitur in sacrosancto divinæ Sapientiae templo Synodus, imperatore cum Joanne patriarcha praesidentibus, reliquis episcopis, multisque proceribus, & senatoribus assidentibus. Prior dicendi locus Barlaamo datus est: ille siquidem Gregorium, & monachos propter adulterina dogmata in judicium vocaverat. Multa igitur praefatus, & causa, quæ illum huc impulisset, narrata, deinde libellum de iis rebus a se conscriptum porrexit: quo toto ab ipsis perlecto, adjecit alia, quæ ad rem propositam accommodata sentiebat. Postremo monachos criminatus est, quod neque precationem quam se celebrare dicerent, absque defectu, & convenienter proferrent: sed egentem ad ditamento aliquo, idque ipse adjiciebat, ut quod deesset suppleret: sic enim agebat. Post hæc monachis respondendi potestas facta. Qui cum Gregorio Palamæ hoc honoris detulissent (erat enim non in dicendo solum eximius: sed etiam Theologicis litteris eruditissimus) is perspicue, & firme probabat sententiam suam, non syllogismis & geometricis conclusionibus (neque enim poterat ex iis quæ sunt apud nos, demonstrare quæ supra nos) sed sanctorum, & Theologiarum peritorum hominum effatis, quæ illis Spiritus sanctus suggessit, quo omnia indagantur, etiam profunda Dei: docebatque copiose, lumen in Thabor, quod discipulos collustravit, esse gloriam Dei, principio carentem, & majestatem ejus, & lumendivinitatis, & deitatem, & naturale, æternumque Dei lumen, & quæcumque talia a Theologis de eo creduntur, dicunturque. Postmodum ex pronuntiatis Theologicis & ipse concludebat, æternum, & naturale Dei non esse conditum, nec ejus gloriam & majestatem, nec quidquid a Theologis illud lumen esse prædicatur ac laudatur. Præterea totum a sanctis viris apud Atho habitantibus compositum promebat, quo eum cum sanctis consentire docebatur, & Barlaami blasphemiarum perversaque doctrina redarguebatur. Cum jam post longam disputationem victoria ad Gregorium, & monachos inclinaret, persuasitque universis, sanctorum, & Theologorum placita, non autem ex cerebro Barlaami profecta commenta amplectenda, videretque ipse, non effugiturum se, quin loquacem maledicentiam, & scurrilitatem suam lueret, ad magnum domesticum imperatori assidentem accedens, compendiarium quoddam ab eo auxilium, & consilium flagitabat: quo imminentem pœnam evaderet. Tum ille, & antea se opportu-

Edit. Paris.
pag. 334.

pag. 335.

Ll ij

na suafisse, dum a longa eum digladiatione deterreret, & ad credendum monachis, utpote in his sapientioribus hortaretur: & nunc nihilo minus suafurum, facturumque quod illi prodesse possit. Si enim nec ad allata in medium refellendi causa quidquam dicere haberet amplius, crederetque monachos meliora & iustiora, & sanctis consentanea differere, quid opus esset expectare, donec atro calculo se damnari videret? quin potius exsurgeret, prioremque inscitiam & agnitam veritatem palam confiteretur, & sanctis assentiretur, inimicitiasque cum monachis poneret. Si se audiret, neque detrimenti quidquam secuturum, & imperatorem, ceterosque conversionem ejus laudaturos. Non enim tam dignum esse accusari qui a veritate aberraverit, quam commendari, qui ad eam sanctis viris & Theologis credens redierit: & monachos secundum leges ipsorum spiritales majore in posterum caritate, candoreque animi in eum futuros, quam prius amaritudine, & similitate fuerint: quippe qui non convitiis in se effulis, verum perversitati doctrinae ecclesiasticae resistent: quibus bene, atque ut decet demonstratis, si ei facta sit fides, nihil amplius desideraturos: sed correctionem ipsius multorum laborum, periculorumque suorum operæpretium interpretaturos. Barlaamus affirmare, sibi quoque optimum videri istuc consilium: timere tamen, ne verba ad se periculo liberandum satis non sint: sed post confessionem quoque aliqua mulctetur ignominia, cum probatis & receptis dogmatis se opposuerit. Tum infamem fore, nec locum defensionis relictum iri, quasi id injuste patiatur, quandoquidem se ipsum damnaverit: ut proinde si talia passurus sit, melius videatur silentio ferre iudicium, ut & in posterum sibi factam injuriam dicere queat, & iudicium revocari possit. At magnus domesticus illum confirmare, monereque, ne quid hujusmodi metuat: se præsente, nihil ei triste eventurum. Cui obtemperans Barlaamus, in medium prodit; præteritam ignorantiam confitetur: veniam ob stulte dicta petit: se non contentionis causa, neque quod Theologorum de Deo decretis non crederet, ad hos sermones provectum: sed cum ipse errans alios errare opinaretur, ad eorum errorem emendandum omnem diligentiam impigre adhibuisse. Nunc plane credere, illos de controversia melius sapere, & in aliis nihil ab eis dissidere; & quod in Thabor lumen discipulos circumfulsit, gloriam Dei, principii expertem, & æternum esse lumen credere se, atque confiteri. Mox Gregorius Palamas cum cætu suo surgentes, Barlaamumque complexi, veniam præteritis libenter dederunt: & præclaram istam mutationem prædicarunt, Deoque pacis & concordiae gratias egerunt; profitentes, nec se terrenarum, ac pereuntium rerum gratia tam acriter pugnasse: sed ne in plures malo propagato, aut perversorum dogmatum ecclesia repleteretur: aut factionibus, & dissidiis in se ipsa divideretur, dum alii his, alii illis adherent. Ac propterea immodice litigiosos se apparuisse, qui in aliis omnibus ad mansuetudinem, & animi summissionem eruditi sint: ubi autem Deus in periculum vocatur,

Edit. Paris.
pag. 336.

δόντω βιβλεῦσθαι αὐτῷ παραιῶν τὴ πολλῆς φιλονεικίας ὑποχέσθαι, καὶ πείθεσθαι τοῖς μοναχοῖς ὡς τὰ τοιαῦτα σοφωτέροις καὶ νυνὶ ἐδὲν ἥττον βελοῦσθαι καὶ πράξαι τὰ συμμοῖσονται ὑπὲρ αὐτῶ. εἰ δὲ μήτε ἀντιλέγειν ἐτι πρὸς τὰ προτεινόμενα ἔχει, πέπεικὲ τε ἑαυτὸν ὡς βελτίω καὶ δικαιοτέρα καὶ τοῖς ἀγίοις συμωδὰ φθέγγονται οἱ μοναχοί, τί δὲ τῷ ψῆφον κατ' αὐτὰ ἐξαγομένῳ περιμένειν κατιδεῖν; ἀλλὰ μὴ πρότερον ἐξανασάντα, τῷ τε προτέρῳ ἀγνοίᾳ ἐπὶ πάντων ὁμολογεῖν, καὶ τὴ νυνὶ ἐπίγνωσιν τὴ ἀληθείας καὶ τοῖς ἀγίοις πείθεσθαι συνθέσθαι, καὶ τὴ ἔχθραν καταλύειν τὴ πρὸς τὰς μοναχάς; εἰ δὲ ταῦτα πειθόμενος αὐτῷ ποιήσει, ἔτε βλάβη τις ἐστὶ ἐκ τῆς λόγων ἀδεμίας, Βασιλεὺς τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐπαινεῖσονται τὴ πρὸς τὰ βελτίω μεταβολῆς. οὐ δὲ τοῦτο τὸ τῆς ἀληθείας ὑποπλανηθῆναι κατηγορίας ἄξιον, ὅσον τὸ πρὸς αὐτὸν ἐπαμειβεῖν τοῖς ἀγίοις πειθόμενον καὶ θεολόγοις ἐπαινετόν. καὶ οἱ μοναχοὶ δὲ τοῖς πνευματικῶς πειθόμενοι νόμοις, μέζονα ἐνδείκνυνται νυνὶ τῷ φιλίᾳ πρὸς σὲ καὶ τὴ ἀγνωμοσύνῳ, ἢ καθ' ὅσον πρότερον ἐνεδέκνυντο τῷ πεκρίᾳ καὶ τῷ ἔχθρῳ, ὡς οὐ τῆς εἰς αὐτοὺς ἐνεκα λοιδοριῶν, ἀλλὰ τῆς τῆς δογματικῆς ἀμυνομένης ἁγαστροφῆς. ὦν καλῶς ἔως προσῆκεν ὑποδείκνυνται, εἰ καὶ σὺ πειθεῖς, ἐδὲν ἐδ' αὐτοὶ ζητήσασιν περαιτέρω. ἀλλ' ἄξιον ἀμοιβὴν τῆς πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων νομιοῦσιν ἔχειν τῷ διορθώσιν τὴ σὺν. Βαρλαάμ δὲ, ἔαυτῷ μὲν ἐφασκεν ἀεὶ σὺν φαίνεσθαι ταύτῳ τὴ βαλὺν. δεδοικέναι δὲ μὴ ἐκ ἐξαρπάσκειν οἱ λόγοι πρὸς τὸ τὴ κινδύνων ἐξαρπάσαι. ἀλλὰ καὶ μὴ τὴ ὁμολογίᾳ, ἀτιμία τις αὐτῷ καταψηφισθῇ οἷα δὴ καὶ τὸ ὁρθῶν δογμάτων ἐξελκευμένῳ καὶ τῷ, τεῖ τιμον εἶναι συμβήσεται αὐτῷ, καὶ μὴ δ' ὑπολογίᾳ τινὰ ὑπερονέχειν ὡς οὐ δικαίως τοιαῦτα πάθοι, οἷα δὴ καὶ αὐτὸν καταψηφισμένον ἑαυτῷ. ὡς εἰ γε τοιαῦτα πείσεσθαι μέλλοι, βέλτιον σιωπῇ τῷ δίκῳ ἐνεγκεῖν, ὥστε ἔεισαυθις ὑδικῆσθαι λέγειν δικάσθαι, καὶ τῷ δίκῳ ἀνακαλεῖσθαι. Ο μέγας δὲ δομέστικος, παρεθάρρυνέ τε, καὶ μὴ τοιαῦτα παρήνει δεδοικέναι, ὡς αὐτῷ παρόντος, ἐδὲν ὅς γονησομένῳ τῷ λυπεῖν αὐτὸν διωπσομένῳ. ὦ καὶ πειθόμενος ὁ Βαρλαάμ, παρελθὼν εἰς μέσας, τῷ τε προτέρῳ ἀγνοίᾳ ὁμολογεῖ, καὶ συγγνώμῳ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἡτῆτο, ὡς ἐ φιλονεικίας ἐνεκα λέγων, ἐδὲ τὴ μὴ πείθεσθαι τοῖς ὑπὸ τὴ θεολόγων εἰρημένοις περὶ Θεοῦ εἰς τὰς τοιαύτας τῆς λόγων ἐξελκευθῆναι, ἀλλ' ὑπ' ἀγνοίας οἰόμενος τῆς ἁλλῆς ἀμαρτάνειν, ἐνεκα τῷ διορθώσασθαι πᾶσαν εἰσῆγον απεδίω καὶ προθυμίᾳ. νυνὶ δὲ ἡδὴ πεπεισμένος ἀκερβῶς ὡς αὐτοὶ βέλτιον ἐφρόνου περὶ ὧν ἡμῖς βιτῆμεν, περὶ τε τῶ ἁλλῶν ἐδὲν ὅς ἁφ' ἐρομαι πρὸς αὐτὰς, ἔτι τὸ ἐν Θαβωρίᾳ τὰς μαθητὰς περιλάμψαν φῶς, αἰδίων καὶ πεπίσθικα καὶ εἶναι ὁμολογῶ. Ἐπὶ ταῖς καὶ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ὅσοι σὺν αὐτῷ ἦσαν, ἀνασάντες περιέβαλλον τε Βαρλαάμ, καὶ συγγνώμῳ ἐπὶ τοῖς προτέροις ἁμῶν παρείχον. ἐπήνοον τε τῆς καλῆς μεταβολῆς, καὶ τῷ Θεῷ τῆς ὁμοιοῖας ὁμολογοῦ χάριτας. φάσκοντες, ἐδ' αὐτοὶ γνήνων ἐνεκα καὶ φθειρομένων πραγμάτων τοῦτο ἐνστήσασθαι ἀγῶνα. ἀλλ' εἴνα μὴ εἰς πλείους διανεμηθέντος τῷ κακῷ, ἢ διεφθαρμένων δογμάτων ἀνάπλεως γένηται ἡ ἐκκλησία, ἢ ἁγασασίᾳ πρὸς ἑαυτῷ, πῶν μὲν τούτοις, πῶν δὲ ἐκείνοις προσδεμένων, καὶ ἁ τὰ τοῦ μετερίου πέρα ὀφθῆναι φιλονεικίας, ἀτε δὲ ἐν μὲν τοῖς ἁλλοῖς ἁπασι πράγῃς εἶναι διδιδυγμένους καὶ ταπεινούς. ἐν οἷς δὲ Θεός ἐστι τὸ κινδυνώδους

μῆρον, ὅς ἐστιν εἶναι καὶ ἀπαραίτητος, καὶ μὴτε πρὸς τὴν
ἀδοξίαν δυσχεραίνειν, μὴτε πρὸς τὸν παρὰ τῶν ἀνδρώ-
πων ἔπαινον μαλακίζεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς εἰρήνης καὶ
τῆς ὁμονοίας Θεὸς εἰς ἐν συνῆκε τὰ διεσπῶτα, αὐτοὶ τε προ-
θύμως ὁποιοῦνται φιλονεικίας, καὶ αὐτῶν πολλὰ εἰδήσα-
σι τὴν χάριν, μάλιστα αἰτιωτάτω τῇ εἰρήνῃς νυκτὶ γεγενημένη.
Ἐπὶ ταῖς καὶ Βασιλεὺς τε καὶ Πατριάρχης ὅσα εἶδει δε-
λεχθέντες περὶ εἰρήνης πρὸς ἑκατέρωθεν διελύσαντο τὴν
συνόδον. Βαρλαάμ δὲ ὀλίγας Βυζαντίῳ ἐνδεχθείσας
ἡμέρας, ἔπει καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐτελεύτησε μετὰ μικρὸν, καὶ
τὰς περὶ τὰ δόγματα ἀμφισβητήσεις ἐδὲν ἦντον ἐχόμενος
ἢ πρότερον, τῆς δίκης ὡς ἐκδεδιημένης πολλὰ καταβο-
ῶν, ὁποδράς ὥς χετο πρὸς Ἰταλίαν, καὶ συμφρονήσας Λα-
τίνοις, ὡς περὶ καὶ πρότερον, ἐπίσκοπος ὑπὸ αὐτῷ Ἰε-
ρακος ἀνεδείχθη. Καὶ οὐ πολλῶν ἔσπερον Γρηγόριος τις ἐ-
τερος μοναχὸς Ἀκινδυνὸς ἐπικλημένος, ὁμιλητὴς Βαρ-
λαάμ καὶ τῇ ἐξ αὐτοῦ γεγενημένος, καὶ πολλὰ αὐτῷ φοι-
τήσας χρόνον, τῇ ἐκείνου δεσφορῶν ὧν δινέχθη πρὸς Πα-
λαμᾶν ἀντεποιήθη σωζέσθαι δὲ τὴν γελοῖον περὶ αὐτόν.
Βαρλαάμ μὲν ᾧ ἀπιστεῖτο τῷ λόγῳ, καὶ τις πρὸς αὐτόν
ὡς τὰ ἐκείνου φρονοῖ ἡ λέξις, τῇ κοινωνίᾳ τε ἀπεσθῆτο,
καὶ κατηγόρει Βαρλαάμ, ὡς κακῶς φρονῶντος καὶ ἀπειραντί-
ως τοῖς ἀγίοις, τῇ δ' ἀληθείᾳ κατακρας ἐκείνῳ ἠκολού-
θει, καὶ ἐδὲν ἢ μικρὸν ἢ μείζον διεφέρετο. αὐτὸς δὲ εἰσα-
ὡς καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀναφυομένης, ἐν δεινῷ τιθέμενος
ὁ Πατριάρχης, εἰ διὰ τῶν φιλονεικίαν νοσοῖν ἐπα-
ράττοι τοὺς τῆς ἐκκλησίας, συνόδον καὶ αὐτὸς δευτέραν
συνεθροίζετο καὶ τὸν αὐτὸν τῆς Θεοῦ Σοφίας νεών, συνε-
δριάζοντος αὐτῷ καὶ μεγάλῃ δομῇ, καὶ ὅσοι ἐπεδή-
μου Βυζαντίῳ τῶν συγκλητικῶν. πολλὰ ἄνθρωπος ἀλλή-
λους τῇ Γρηγορίῳ ἀντεπόντων, ἐπεὶ ὁ Ἀκινδυνὸς ἐφαί-
νετο τὰ ἴσα Βαρλαάμ καὶ λέγων καὶ φρονῶν, ψῆφος μὲν ἐξε-
νῶνται κοινὴ ἐπισκόπων τε καὶ τῶν συγκλητικῶν κατὰ
Ἀκινδυνίου καὶ τῶν αὐτῷ φρονούντων ἴσως, ὡς τὰ αἰρετι-
κῶν φρονούντων καὶ λεγόντων. ἀφορίζονται δὲ καὶ τῆς κοινο-
νίας τῇ ὁρθοδοξίᾳ, εἰ μὴ ἐπιστρέφουσιν ἀλλ' ἐπιμένουσιν τῇ
κακίᾳ. οὐ μὲν ἐκείνοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἄλλος ὕ-
σερον τοῖς ἴσοις ἐπιχειρήσοι, καὶ Παλαμᾶ ἐπὶ τοῖς λοιποῖς
ὡς ἐκ ὁρθῶς φρονῶσιν αἰτίαν ἐπαγάγοι, ὑπὸ τὴν
αὐτῷ ἐπιτιμίαν εἶναι, εἰ μὴ μεταβάλλοι καὶ αὐτός, ἐπὶ
ταῖς δὲ καὶ τὸ μὲν συνθέτης καὶ τὸ ἀρχαῖον τῇ συνόδῳ
ἔδος, ἐπὶ υπογράφαντες αὐτὸν, τε Πατριάρχης Ἰωάν-
νης καὶ Ἀρχιερέων ὅσοι τότε παρῆσαν, ὕσερον ᾧ καὶ ἔτεροι
πολλοὶ τοῖς προτέροις υπογεγράφασιν σύμφηροι γεγενη-
μένοι Παλαμᾶ ἐπὶ τοῖς αὐτῷ συνῶσιν, ἐγχειρίζουσιν εἰς
δικαίωσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕσερον. τότε δὲ ἡ συνὸδος
ἐπεὶ διελέλυτο, τῶν ἄλλων ἐκείνων διασπασμένων,
ὁ Βασιλεὺς ἐκέλευσε ἐν τῇ μονῇ τῇ Ὁδηγῶν ἀναπαύλης
τινὸς τυχεῖν. καὶ γενόμενος ἐκεῖ, εἰς τὴν ὕσερᾶν ἤρξα-
το πυρῆναι ὁμαλῶς, καὶ ἐδόκει τοῖς τῇ ἰατρῶν παισὶ καὶ
κατὰ τὴν συνόδον παραχρῆν καὶ αἰτίαν τῇ πυρετῇ αἰτίαν
γεγενημένην δευτέρα δὲ ἡμέρα, πρὸς τὴν κεφαλὴν ἐνσκήσαν
τὸ κακόν, ποικίλως παρεῖχε τὰς ἐλπίδας. ἐφαίνετο ᾧ τῇ
ὁξυτάτων εἶναι. τρίτῃ δὲ τῇ μετ' αὐτῷ, ἔωθεν μὲν ἐδο-
κει ἐνδιδόναι, καὶ τοῖς ἰατροῖς ὑπέφαινε χρυσὰς ἐλπίδας,
ἐπεὶ ἡ δὴ περὶ μεσημβρίαν ἦν, μεταβαλὼν ἐξαιφνης ἐ-
μὴ πολὺ ὁποιοῦν ἐνδεχθῆναι ἐδήλα Βασιλέα. ἐπὶ αὐτοῖς ἐδε-
μία σωτηρίας ὑπελείπετο ἐλπίς. Ἐπεὶ δὲ τοιαῦτα διεβρυλλήθη, τῷ μεγάλῳ δομῇ καὶ Ἀπόκαυχος
ὁ παρακοιμώμενος προσελθὼν, συνεβέλευσε καὶ τὰς πραγμάτων, καὶ παρασήμοις κοσμεῖσθαι βα-
σιλικαῖς καὶ Βασιλείῳ τελευτῇ, Βασιλέα ᾧ ἐν ζῶσιν ἐτι μὴ εἶναι προσδοκᾶν. πάντως δὲ ἐ-

ibi promptos esse, & inexorabiles: &
neque ad opprobrium ægrescere; neque
ad laudem humanam emollescere. Quo-
niam vero pacis, & concordia Deus
distantia copularit, & se prompte a
contentione desistere, & illi gratias ha-
bere, qui pacis hujus auctor imprimis
fuerit. Postmodum imperator, & pa-
triarcha utrosque de pace, ut oportebat,
allocuti synodum dimiserunt. Barlaamus
haud longum tempus Byzantii moratus,
imperatore brevi defuncto, æque ut prius de dogmatis litem movit,
judicium valde claudicasse clamitans:
& aufugiens in Italiam, cum Latinis,
ut antea, sensit, ab eis Hieracis e-
piscopus creatus est. Non multo post alius
quidam Gregorius monachus, Acindynus
cognominatus, Barlaami in prophana doctrina
longo temporis spatio discipulus, diffensionem
ejus, & litem cum Palama, ut successor, arripuit,
cui quiddam ridiculum contigit. Barlaamum
verbo repudiabat, & ut male, sanctisque
patribus contraria sententiam accusabat:
re autem vera prorsus eum sequebatur,
nihilque omnino ab eo diferebat. Rursum
itaque seditione, ac tumultu in ecclesia exoriente, patriarcha
iniquum ducens, propter quorundam
rixosa ingenia ecclesie statum perturbari,
Synodum in idem Sophiae templum cogit,
assidente ipsi, & magno domestico, & quotquot
Byzantii erant senatoribus. Cum Gregorii diu
controversati essent, ubi animadversum est
Acindinum Barlaami cantilenam canere, ab
episcopis, & senatu communiter contra
Barlaamum, ejusque sectatores, ut hæreticos
lata est sententia: & nisi resipiscerent,
ab orthodoxorum communione uterque
segregatus. Nec illi solum, sed & si quis
alius de cætero talia auderet, & Palamæ,
aliisque quasi male de religione sentientibus,
crimen inferret. Præter hæc & tomo pro-
veteri Synodorum more composito, Joannes
patriarcha, & præsentibus tum episcopi
subscripserunt: postea & alii multi
prioribus assensu subscripserunt: quem
tomum Palamæ, & confortibus ejus quo se
defenderent, tradiderunt. Sed hæc postea
evenerunt. Tunc autem, ut dicere cœperamus,
soluta Synodo, & aliis singulis alio disperfis,
imperator sibi a in monasterio ὀδηγῶν,
(vix monstratorum) requiescendum censuit,
ubi postridie continenter febricitare cœpit,
judicaruntque medici, ex perturbatione in
Synodo, & inedia febrim extitisse. Die tertio
malum in caput invadens, quia dolor acutissimus
videbatur, spem parum bonam afferebat.
Rursum tertio post die a mane visus dolor
remittere, & medicis bona spes affulsit.
Circa meridiem repentina mutatio, imperatorem
vita mox cariturum significat, & medici quoque
salutem ejus desperant. Cum hæc vulgarentur,
ad magnum domesticum adiens Apocau-
chus sacri cubuli præfectus, hortatur, uti rem-
publicam capeffat, & insignia imperatoria
post ejus obitum (jam enim conclama-
tum esse) induat. Plane nihil facturum novi:
sed quod ipse imperator eum com-

Edit. Paris.
pag. 337.

Edit. Paris.
pag. 338.

gere sæpius voluerit : quodque Romani non pauci norint , qui non minorem ei , quam imperatori honorem semper habuissent . Neque vero multo labore , & certamine rem indigere : verbo tantum voluntatem suam declaret , statimque libenter se subdituros . Quod ad se attineret , & ante in omni vita , & hoc tempore non minus paratum esse ejus utilitatibus inservire : non solum non parcentem pecuniis & fortunis suis ; sed & sanguinem cupide pro ejus rationibus effusurum , cum omnium ei plurimum debeat : multis enim beneficiis ejus usum , quando eum non modo a principio imperatori commendavit , familiarumque reddiderit : sed etiam postea iram illius ab eo deprecatus sit , & carcere liberavit , & in hanc conditionem , in qua hodie sit , perduxerit . Hactenus Apocauchus . Magnus domesticus paulum silens , Non puto , inquit , talia de re aliquando occurrisse animo meo : nec eo me improbitatis processisse existimandum , ut imperatore adhuc vivo , aut etiam eo mortuo , vel abs te , vel ab alio quocumque inducar , ut amoris mei erga illum , sive , ut melius dicam , consensus atque conspirationis immemor sim : & neglectis quæ communiter ejus liberis , & Augustæ conducant , privata confectis commoda : teque summæ damno stultitiæ , si talia mihi te persuasurum speravisti . Illo denuo sententiam suam , ut utilem urgente , Cefsa , inquit : qui enim amico mortuo leges amicitia non servat , hic nec vivo vere amicus erat . Sic Apocauchus gravitate responsi deterritus , magno domestico molestus esse desit . Sed matrem ejus conveniens , idem illi persuadere nitebatur : ratus , si id consequeretur , quod studisset , perfectum habiturum : non enim filium matri contradicendum , si quid illa ut utile , & justum probavisset . Postquam ab illa simile , vel etiam severius responsum tulit , jubente , ne talia suaderet , quæ facere filio non conducere , a tentatione prorsus abstinent . Magnus porro domesticus imperatorem jam letho proximum cernens , & providendum maxime ejus liberis , & imperio intelligens , ad Annam Augustam flentem , ac lamentantem accedens , non mihi jam luctus , & lacrymarum tempus videtur , inquit : sed adhuc enim licebit , nisi Deus ab impendente calamitate nos liberet , ac propitius de cælo respiciat , ejulatibus & ploratibus satis diu indulgere . In præsens æquum judico , & pueros imperatores in tuto collocare . Me quidem vivo , & hic nunc præsentem , neminem Romanorum nobis infidiaturum putandum est . Sin aliquid hujusmodi contigerit , quid præstabilius , te solam mihi curæ esse , an omnia simul , te , inquam , & filios , & imperium ? Tum Augusta , sibi mirum accidere , quod in tanta rerum necessitate oportere duxerit ipsam interrogare , num quid eum filiis imperatoris , & imperio conducibile velit facere . Committit igitur illi , quæ in commune videantur prodesse , eorum nihil negligere . Qui confestim Joannem imperatorem , & fratrem Manuelem in palatium du-

pag. 339.

δὲν καινὸν ποιήσειν , ἀλλ' ὅπερ αὐτὸς τε πολλὰκις
 ῥωμάσας ὁ Βασιλεὺς καὶ Ῥωμαίων οὐκ ὀλίγοι ἴ-
 σασιν ὑδαμῶς ἐλάττω τιμῇ ὑποδιδόντες Βασιλέως .
 ἔ μιν ὑδὲ πολλοῦ δέησεναι πόνη καὶ ἀγῶναι· ἀλλ'
 ἀρκεῖ μόνον εἰπεῖν , καὶ πάντας ἔχειν ὑπακούοντας ἐ-
 τοίμως . αὐτὸν τε πρότερόν τε παρὰ πάντα τ' βί-
 ον , καὶ νῦν οὐχ ἥττον ἑτοίμον εἶναι τὰ λυσitteλεῖν
 αὐτῷ ποιεῖν δοκοῦντα , ἔ μόνον χρημάτων καὶ κα-
 μάτων ἀφειδῶντα , ἀλλὰ καὶ ψυχῶν προθύμως ὑ-
 πὲρ τῆς ἰδίας τὴν αὐτῷ διαφερόντων προτίμην πάν-
 των αὐτῷ μάλιστα ὄντα ὀφειλέτω . πολλῶν γὰρ ὑπο-
 λελαυκέναι τῆς δειρρυσίων τῆς παρ' αὐτῆς , ἔ Βασι-
 λεῖ μόνον τὴν ἀρχὴν καὶ προσαγαγόντα καὶ οἰκείω-
 σαντα , ἀλλὰ καὶ ὑπερον Βασιλέως ἀργισμένον πα-
 ραισιδάμην αὐτὸν , καὶ τοῦ δεσποτικῆς ἀπαλλάξαν-
 τα , καὶ μέχρι νῦν εἰς ὅπερ ἐστὶ χῆμα δι' αὐτῆς ἡγ-
 μόνον . Ο μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπε . μικρόν δὲ ὁ μέ-
 γας δομέσικος ἐπιχῶν , ἔκ ἂν μοι δοκῶ τοιαῦτα,
 εἶπε , παραστῆναι περὶ σοῦ ποτὲ , μήδ' εἰς τοσού-
 τον ἦκειν ἐμὲ φαυλότητος ἡγεῖσθαι ἔσθω , ὥστε Βα-
 σιλέως ἔτι ζῶντος , ἢ καὶ μὲν τελευτῶν , ἢ σοὶ περὶ
 δέησεναι , ἢ ἐτέρῳ ἰσχυρῶν , τῆς μὲν εἰς ἐμὲ Βα-
 σιλέως φιλίας , ἢ μάλλον εἰπεῖν , συμπορίας ἀ-
 μνημονῆσαι . τῆς ἰδίας δὲ τὴν ἐμοὶ ζητεῖν διαφερόν-
 των ἀμελήσαντα τῇ κοινῇ τοῖς Βασιλέως παισὶ καὶ
 Βασιλίδι συμφερόντων . διὸ καὶ μάλιστα σε κατεγ-
 ναίνεαι εἰ τοιαῦτα παραινῶν ἡλπίσας πείσειν . Τὰ
 δ' αὖθις ἐπιχειροῦντες ὡς τὰ βελτίω πείθειν συμ-
 βουλάει , Παῦσον , εἶπε , τοιαῦτα λέγειν . Ος γὰρ
 τῆς φίλης τελευτῆς μὴ τὴν φιλίας τῆς θείας ,
 ἔπερ ὑδὲ ζῶντος καὶ φίλος ἀληθῆς . Πρὸς μὲν οὖν
 τὴν μέγαν δομέσικον ὑδὲν ἔτι εἶπον , ἔτως ἐμβελ-
 θῶς ἀπεκρινάμενος . τῇ μητρὶ δὲ αὐτοῦ προσελ-
 θὼν , τὰ ἴσα ἐπεχείρει πείθειν· οἰόμενος ἂν ταύ-
 τῃ πείσαι δύνηται , τὸ ἀπαλλάξοντα ῥωμάσας .
 ὡς ἔκ ἂν ἀντειπόντος τῆς ὑοῦ ὅ , τι αὐτῇ μητρὶ δο-
 κοῖν καὶ λυσitteλὲς ὅμα καὶ δίκαιον· ὡς δὲ ἔ παρ'
 ἐκείνης τῆς ἱσῆς ἔτυχεν ὑπολογίας ἢ καὶ ἀνσηροτέ-
 ρας , μὴ τοιαῦτα κελύουσιν συμβουλεύειν , ἀ μὴ συμ-
 φέρειν πράττειν τὸν ὑόν , παντελῶς ἀπέχετο τῆς πεί-
 ρας . Ο μέγας δὲ δομέσικος ὄρων ἡδὴ Βασιλέα ἐν
 χροῦ κινδύνου καθιστῶτα , καὶ συνιδὼν ὡς μάλιστα
 προσήκον τῶν Βασιλέως παίδων πρόνοιας ποιήσα-
 δαι , καὶ τῆς ἀρχῆς , Ἀννη τῇ Βασιλίδι προσελ-
 θὼν θρήνησεν καὶ ὀδυρομένη . Ο μὲν παρὼν , εἶπε ,
 καιρὸς οὐ πίνθος ὑδὲ δακρύων εἶναι μοι δοκεῖ .
 ὑπερον γὰρ ἡμῖν εἶσαι εἰ μὴ Θεὸς ἀπαλλάξει τῆς
 προσδοκωμένης συμφορᾶς , ἴλεως ἡμῖν ἄνωθεν ἐπι-
 βλέψας , ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἀναπίμπλασαι , καὶ
 χολῶν . τὰ δὲ νῦν ἔχον εἶναι μοι δοκεῖ προσήκον ,
 ἀσφάλειαν ποιήσασθαι τῇ Βασιλέων παίδων . μάλι-
 σα μὲν γὰρ ὑδὲ Ῥωμαίων ἐπιβελόσεν οἶσθαι ἡμῖν
 μάλιστα ζῶντος ἐμῆ καὶ παρόντος ἐνθάδε νῦν . εἰ δ' ἄ-
 ρα καὶ τοιοῦτον συμβαίη , τὴν βέλτιον περὶ σὲ μόνον
 εἶναι μοι τὴν φροντίδα , καὶ μὴ πάντων ὁμοῦ καὶ
 παίδων καὶ τῆς ἀρχῆς ; Ἡ Βασιλὶς δὲ θαυμάζειν ἔ-
 φασκεν αὐτῆς , εἰ τοιαύτης ἀνάγκης περισταμένης ,
 ἐνόμισεν εἶναι τῇ δέοντων καὶ αὐτῆς πυνθάνεσθαι , εἰ τι βούλοιο τῇ συμφερόντων εἰς τοὺς Βασι-
 λέως παῖδας πράττειν καὶ τὴν ἀρχὴν . ἐπέτρεπέ τε ἂν αὐτῇ δοκοῖν κοινῇ λυσitteλεῖν μηδενὸς
 ἀμελεῖν· ὁ δ' ὁμοῦ Ἰωάννην τε Βασιλέα τῇ Βασιλέως ὑόν , καὶ τὴν ἀδελφὸν Μιχαὴλ παραλαβὼν ,

ἤγαγεν εἰς τὰ Βασίλεια· θεραπείαν τε αὐτοῖς ἔ-
 γινομένῳ προσάξας εἶναι ἔφραξεν τοῖς Βασιλείοις·
 ἐκ τε τῆς στρατίας, ἧς μάλιστα ἦδει δυνάστης τῶν
 Βασιλῶν, καὶ τῶν οἰκετῶν τὰς πιστοτάτας τῶν ἰδίων
 περὶ πεντακοσίας ἂν ἀριθμὸν καταλιπὼν, καὶ τὰς
 πελέκους ἔχοντας βαρύνοντας ὅσοι ἦσαν· καὶ αὐ-
 τὸς διουκτέροισιν ἐκεῖ, τῶν Βασιλέως παίδων ἂν
 δυνατὴν ἀσφάλειαν ποιέμενος· εἰς ἐσπέραν δὲ τῆς
 τετάρτης ἡμέρας, τῇ τῷ νοσήματος ὀξύτητι κατεργα-
 θείς, ἐτελεύτησεν ὁ Βασιλεὺς, πεντεκαδεκάτη
 μὲν ἡμερὰ Ἰουνίου ἰσαμένη, τῷ ὀνόματι καὶ τεσσαρακοστῇ
 ἔτους ἐπὶ τοῖς ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχίλιοις ὀνόματι Ἰνδικτιῶνος.

xit, jussitque illis adesse ministros, &
 custodiri palatium a militibus, quos pue-
 ro imperatori benevolentissimos noverat.
 De suis quoque famulis fidelissimos ibi
 reliquit, & securigeros Barangos quot-
 quot erant, omnes numero quingentos.
 Ibidem ipsemet pernoctans, filios impe-
 ratoris quantum poterat custodiebat.
 Ad vesperam autem die Mercurii,
 decimosextimo Kalendas Quintiles, an-
 no quadragesimonono supra octingen-
 tos, & sex millia ab orbe con-
 dito, Indictione nona, morbi sævi-
 tia confectus, ex hac luce impera-
 tor migravit.

IOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIAE LIBER III.
PERIOCHA
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.
JOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIARUM
LIBER III.

LIBER III.
HISTORIARUM
CANTABRIGIENSIS
JOANNIS
BIBLION L.
IZTOPION
KANTAKOYCHNOY
IZANNOTOT

JOANNIS

CANTACUZENI

HISTORIÆ LIBER III.

PERIOCHA.

Edit. Paris.
pag. 341.

HIC liber ceteris multo major, cum proximo superiore connectitur. Causæ indicantur, cur narranda, quæ deinceps sequuntur: Veritas promittitur. Magni domestici in palatio custodiendo diligens provisio: a quo & urbium, provinciarumque præfecti monentur, ne quid novi incipiant. Imperatoris Andronici magnifica sepultura, ac sacra funeralia. Patriarchæ ambitio. Anathematismus in eos, qui mortuo imperatori de filiis ejus male meruerint. Iterum de ambitione patriarchæ. De Sismano exule reddendo consultatio. Chumni in domesticum contumeliæ. Binæ de transfuga sententiæ. Domestici in defunctum imperatorem amor. Gubernationi nuntium mittere vult. Imperatricis lacrymatio, & de sua viduitate, filiorumque orbitate querimonia. Domesticum neglecti officii coarguit. Ea, & patriarcha præsentibus, disertissime suspicionem affectati imperii a se depellit. Aliter ad gubernacula rediturum negat, nisi imperatrix fidem dederit, calumniatoribus non crediturum. Utrunque juratur. Jurat eidem patriarchæ. Sismanum Mæsorum regi repetenti abnuat magnus domesticus, cujus prudentia se ingenti metu liberatam, cum proceribus letatur imperatrix. Quid militem segniorem fecerit. Patricius quidam tabellio ad usum reipublicæ grandem pecuniam offert. Stipendia, & reditus militum explentur. Ad pugnam ardent animi. Domesticus imperatricem de filio Joanne coronando monet, & contra ratiocinantes refutat. Lydiæ satrapæ Thraciam incurstanti occurritur. Domesticus in occidentem ducturus, cum Orchane pacem jungit. Mentem imperatricis ex patriarcha explorat. Ab eadem laudatur, blandeque monetur, ne se conficiat tantis laboribus, neu de sumptu suo eroget. Eleganter respondet, ut viri virtutem cognoscas. Byzantio cum copiis discedit. Ex urbibus Thraciæ senatores & præsidia ad expeditionem evocantur. Mæsus fœdere innovato domum abit. Persæ prædabundi apud Chersonesum cæduntur, fugantur. Apocauchus tyrannidi studens, deprehenditur: in arcem suam Epibatas confugit. Domesticus de rerum humanarum mutabilitate admonet. Ejus pium ac solidum responsum. Latini Peloponnenses se subjiciunt cum conditionibus: quorum legati a domestica honorifice habiti. Apocauchus Sennacherim subrogatur. Conspiratio, & legatio præfectorum occidentis. Crales Macedoniæ infestus. Magnus domesticus Peloponnesiæ expeditioni antevertendum, ideoque Byzantium revertendum censet. Excipitur a Byzantinis: imperatricem luctu, & morbo afflictam consolatur: quid egerit, quid acturus sit exponit. Ad palatium nobiles, & milites clamose cum patriarcha de honore domestici jurgantur. Imper-

ratrix jurgantibus triplici eorum peccato demonstrato veniam dat. De pœna Apocauchi cum domestico deliberat: ejus natales & status pristinus. Quomodo idem Apocauchus Xenam imperatoris matrem adversus domesticum concitarit. Invitatus domesticus ad communionem purpure & imperii recusat. Metu mali obrectatores domestici in ejus se gratiam restituere desiderant, & imprimis Apocauchus, cui supplicii cum seria admonitione ignoscitur. Quo pacto ille idem propter præfecturam fisci non obtentam turbas fecerit, & in domesticum præsentem imperatrice inductus sit. Eum & imperatricem placat, Epibatis egredi non audet. Domestici ad Byzantios de pace cohortatio. Filiam imperatori despondere differt. In itinere se Apocauchus ei permittit: Cum matre domestici collocutus, ut se magis re quam verbis benevolum præstet, admonetur. Animum patriarchæ subit, domesticum falso accusat, imperatricem adversus domesticum irritandam suadet, & rationem proponit. Asanes pro filiis sexennium carcere detentis rogat. Domesticus operam pollicetur. Socerum contra generum Apocauchus inflamat. Conjurati sigillatim apud imperatricem domestici nomen deferunt. Singuli rejiciuntur. Postremo eo adigitur, ut judicio arcessendum putet, quem patriarcha indicta causa damnandum arbitratur. Idem imperatricem periculi gravitate deterret, vehementerque suspicionem auget. Asanes accusationem concludit. Dolet, & arguitur imperatrix, atque in sententiam calumniatorum propendens, iis se cum liberis flens commendat. Mater domestici cum filio minimo natu, & uxore alterius filii domi velut in carcere clauditur. Apocauchus urbis præfectus creatus frustra militem ad diripiendas & evertendas domestici ades mittit; cujus amici qui periculi vitandi ex urbe fugerant, imperatrici se excusant, redeundi veniam orant. Gabalas prævaricatur. Qui Byzantio fugerant, Didymotichi quæ acta sint narrant. Legatis missis judicium de se domesticus postulat: a ministris Apocauchi male accipiuntur. Idem domesticus hostis declaratur. Per litteras imperatricis vicariatu jubetur abire. Quid agendum sit militibus bellum flagitantibus, quaeritur. Oratio longiuscula domestici; qua crimen occupandi regni refellit. Ad imperatricem profectus, ejus se arbitratui permittere cogitat. Proceres rectius rebus consulturum censent, si purpuram induat. Iis renitens, tandem reipublicæ causa eorum voluntati obsequitur. Didymotichi palam capit ornatum imperatorium cum faustis acclamationibus. Quædam futurorum præfagia. Episcopi Didymotichensis visum, & ejus viri laus. Imperator rursus ab se suspicionem tyrannidis remouet; militibus uxores, ac liberos habentibus missionem dat; retentos in agrum Byzantinum mittit; eodem brevi venturus, urbemque invasurus. Narratio longior de malis, quæ Adrianopoli ex seditione ob novum imperatorem extiterint. Item calamitates per Romanum imperium propter eundem. Adrianopolitani Alexandri Mæsurum regis opem invocant; cujus adventus Cantacuzeno multum obest. Mæsi prædones a Romanis partim ceduntur, partim capiuntur. Pacem cum Mæso dissuadent milites, quos imperator confutat. Legati violantur. Opes Cantacuzeni diripiuntur; earum immensitas explicatur. Contra eum soter Andronicus Asanes dux deligitur. Vastatur provincia. E Zernomiano prædatores apud Didymotichum trucidantur. Adrianopolim imperator tendit. Pincerna Pamphilo accersitur. Hebrus congelascit. Pamphilensium scelus. Byzantii Cantacuzenus contumeliose admodum per ora traducitur. A patriarcha anathematismo percellitur; imperatricem, & archontas honorat. Tribus præfectis se celatos moleste ferentibus, factum suum de habitu, & nomine imperatoris probare contendit. Syrges Pherarum præfectus ejus bona ad se avertit. Protostrator immutatus, Thessalonicam traditurum promittit. Chreles dynasta Triballus ad occidentem invitat, opem suam spondet. Vincunt qui in consilio prius occidentem, quam Byzantium petendum sentiunt. Can-

racuzenus uxorem cum filiabus Didymotichi relinquit; urbi, & suburbio præfectos dat cum prædiis. Bera castellum in gratiam monachorum intus degentium sine vi capitur. Batatzis timor in imperatore persequendo. Anastasiopolis dicta ab Andronico juniore Peritheorium obsidetur. Batatzis mendacium. Epistola Cantacuzeni ad patriarcham, qua se pacis cupidissimum demonstrat. Tabetarius carcere mulctatur. Imperatrix feminis suis Cantacuzenum excusat, ac defendit, deque eo honorifice loquitur. Resciscens id Apocauchus, conjuratos super imminente periculo monet, Imperatrici juramentum indicare statuunt, ipsis nolentibus de pace nihil tentaturam. Apud eam adversus Cantacuzenum agunt acriter, præsertim patriarcha. Jurat, & diu noctuque per conjuratos, & famulos custoditur, quibus, ut dicta ejus referant, aurum datur. Cantacuzenus e monte Atho monachorum sanctissimos evocat, quorum existimatio imperatrici pacem persuadet: sed religione a compositione impeditur. Patriarcha, & socii monachis irascuntur: inter eos conflare discordias student: primores duriter habent. A protostratore nuntius. Peritheorium oppugnatur. De muro sunt convitia Cantacuzeno: convitiator ab eodem christiane accipitur. Oppidani consilio perverti hominis deditionem retractant. Imp. Thessalonicam abit. Joannes Andronici filius adolescens Byzantii coronatur. Conjurati dignitatibus ornantur. Patriarchæ fastus. Apocauchus summum imperium sibi arrogat: propinquos Cantacuzeni jugulat: ejus matrem in carcere usque ad mortem sevisime affligit: quam miseratur imperatrix. Theodora sororis Andronici junioris viduæ, & monachæ in moribundam, & mortuam charitas. Inventa pecuniæ magnitudo & distributio. Gravis in Cantacuzenum calumnia. Contra eundem Apocauchus classem in occidentem parat. Syrges itinera Thessalonicam obsidens deluditur. Polystylus munitur. Protostratoris monitio, & Chrelis responsio. Imperatoris angustie. Syrges, Monomachus, & episcopus metropolitanus ad castra Cantacuzeni exploratores mittunt. Per litteras ad eos datas suam innocentiam tuetur: de juramenti causis differit: eos improbitatis convincit. Melenicum Cantacuzenus occupat. Chrelis ex formidine cunctatio: cujus adventu exercitus letatur. Protostratoris anceps animus. Thessalonica Zelotarum (ea erat factio Palæologi) nefanda scelera. Protostrator cum optimatibus fugatus, agrum populatur. Cantacuzeni afflictio. Byzantini Thessalonicam magnis copiis ingrediuntur. Cum exulibus consultatio. In concione dicende sententiæ cuique fit potestas. Aliis tergi-versantibus imperator Thessalonica recedendum, nec ad cætera desperandum pronuntiat: Rhentinæ præsidium augendum, Thessalonicam incurvandam: quo facto Thessali, Acarnanes, reliqua item continens in potestatem veniat. Quidam Thessalonicensēs deficiunt. Byzantini nobiles rebus suis metuentes, iter ejus conantur impedire. Axius fluvius exundat. Exercitus Gynecocastrum reit: Apocauchus ad ostendendam potentiam insulas circumvectus, ob id ipsum Thessalonicam adnavigat. Protostrator ad eum desciscit. Imp. in desertores ut ignavos invehitur. Apelmenes ingratus & superbus. Protostrator objurgatur, cui puer Asanes commendatur. Ostendit imp. in quantis difficultatibus versetur: militum animos erigit: ad principem Triballorum pro auxilio eundum suadet. Discedentes Apocauchus insequitur, non tamen pugnatur. Transfugas imp. excipit. Equites ab Apocaucho Edessam obsidione Triballorum liberat. Zimpanus quidam pecuarius imp. legatos vinctos Apocaucho dedit. Quid passi sint. Munifice ac perhumaniter a duobus dynastis accipitur imperator. Scopiam venit. Eundem Liberus Triballus Crali conciliat. Is cum uxore occurrens, magno illum honore suscipit, & regaliter tractat. Ab eo auxilium petit: ille societatis mercedem urbes occidentis usque a Christopoli postulat. Recusat Cantacuzenus,

Edit. Paris.
pag. 344.

Quasi parum ingenuum, honorisque studiosum tangit. Prudens oratio Helena Cralene de adjuvando hospite, cum conditione tolerabiliore. Imp. suorum consilium de concedendis, quae Crales petat, repudiat. Ambo praesente archiepiscopo in certas condiciones jurant. De Chrele Triballo inter utrumque contentio. Cur is ad Cralem reverti noluerit. Melenicus Chreli deditur. Rhentinam castellum Syrges occupat. In dedititios servit. Apocauchus Polystyli quid egerit: quid Didymoticum scripserit: quid ei, & quam aculeate ac libere responsum sit. Byzantini redeuntem cum gratulationibus & plausibus excipiunt. Pro libidine imperat. Irene uxor Cantacuzeni cum fratre Manuele in timore est. Militum, & ducum fides exploratur. Comitopulus constantiam suam profitetur. Juratur. Nuntius ab imperatore cum ejus cereo sigillo. Didymotichi suburbani in urbanos insurgunt. Fugantur. In exilium voluntarium concedunt; eorum domus destruuntur. Episcopi vaticinium eventus probat. Triballos principes promissi auxilii paenitet: obsidem Cantacuzeni filium poscunt: Liberus filiam suam ejus filio desponsam cupit. Imperator cum auxiliaribus Triballis, quid apud Pheras egerit. Syrges ad sceptrum Armenia vocatur. Pheraeorum obstinatio. Morbus in exercitu multos extinguit. Christopolin praesidium ab Apocauchus mittitur. Ad Triballos abiturientes praecara imperatoris concio. Romani tumultuantes increpantur. Plurimi Christopolin se conferunt. Ducum ibidem perjurium. Redeuntes imperator suscipit. Eorundem ducum impudens de Cantacuzeno mendacium: inde Byzantii publica letitia. Quae, & quanta multi illic propter Cantacuzenum pertulerint. Praefectorum servitia. Factum humanissimum Persae cujusdam in flagellis laceratos. Impostor quidam sacrae confessioni illudit. Ad falsos nuntios denuo Deiparae aguntur gratiae. Crales imperatori repetenti Edessam, statim restituit. Apocauchus frustra Didymotichum movet. Empythium obsidet: Scytharum incursu territus, obsessionem relinquit. In Scythas abeuntes Scopelenses stulte & infelici exitu se inferunt. Apocauchus belli administrationem genero tradit. Anna imperatrix a Crale Cantacuzenum petit: urbes in premium spondet. Tribalorum procerum memorabilis in illum fides. Thessali se Cantacuzeno subjiciunt ultro. Joannem Angelum eis praetorem praeficit, quem in bulla commendat: multas ei condiciones praescribit, & a se affectati imperii suspicionem removet. Didymotichum vocatus, venturum promittit. Quo scopo Apocauchus, & Crales convenire voluerint. Illius in Cantacuzenicos crudelitas. Quare imperatrix stratopedarchae consilium respuerit. Ad Pheraeos de deditioe Cantacuzeno facienda Cralis cohortatio. Praefraete abnuunt, ejusdemque Cantacuzeni legatum atrociter maculant. Militibus Didymotichum anhelantibus obsequitur imperator. Agrum Pheraeorum Crales depopulatur. Triballi auxiliares in Thraciam sequentes, quales fuerint. Pro meliori auxilio reverti volentem imperatorem ad Cralem, milites cogunt Didymotichum vadere. Circa litteras Didymoticho ad eum perscriptas prodigium. Ad Triballos reditus. Protostrator praevagationis suspectus se purgat. Byzantinorum ad reversionem Apocauchi gratulatio. De Cantacuzeno mendax rumor. Apocauchus quosdam includit in custodiam. Irenes imperatricis oratio. Ad Maesorum regem de societate legatio, & ejus ludificatio. Quantam is calliditatem adhibuerit in copiis Didymotichum missis. Maesorum ducum versutia. Episcopi cohortatio, & praedictiones. Persae advenientes Maesos fugant. Amurius satrapa ut exceptus ab imperatrice Irene, illiusque in imperatorem eximius amor, ad quem profisciscitur. Pheraeorum in commentitiis litteris, quibus decipitur Amurius, & domum redit, pessimum facinus. Frigore enecti Persae una nocte quingenti. Didymotichenses praedatores algore semimortui ad hostes confugiunt, & quomodo ab iis habiti. Oppida Irene imperatrici dedere se volentia, cur non recepta. Mire

anxium imperatorem, Arbenus homo obscurus consilio levat, de Berrhæa occupanda. Crales opem promittit. Per legatos accersitur imperator, cui Cralena suos milites Germanos attribuit. A Berrhæotis plaudentibus excipitur: a Thessalonica obtinenda per plebem, & zelotas impeditur. Cralis perfidia. Germanorum in imperatore tuendo fidelitas. De Axio flumine transeundo. Duorum filiorum Cantacuzeni encomium. Agrestis quidam Triballorum insidias eidem indicat, & ad flumen vado transeundum præit. Germani Berrhææ donativum accipiunt. Insidiatores ad Cralen deferuntur: quorum duces imperatori ad pœnam deduntur, quibus ignoscit. Apocauchus Cralen contra imperatorem incendit: simulate agit: cui imperator uberius respondens, ejus scelera carpit: periculum demonstrat: ignaviam deridet. Apocauchus consilium querit. Monomachus Cantacuzeni felicitatem prædicat, timorem injicit, pacem suadet. Crales ab Apocaucho instigatus, Cantacuzenum ad consultationem dolose invitatur, a quo deluditur. Idem Berrhæotas ad defectionem sollicitans, acerbissimas litteras accipit. Imperator etiam tertium a sagittario ledi non potuit: cui veniam petenti ignoscit, & cum donis dimittit. Apocauchus consultat. Gemina sententia Monomachi. Denuo vasafrum ejusdem consilium. Persarum ad Berrhæam latrocinia. Apocauchus in Pepagomenum servit. A Cantacuzeno ex Asia evocatur Amurius. Ficto nuntio contristatur. Ejusdem insignis oratio, qua causa expeditionis, studium juvandi Cantacuzeni, amor & sollicitudo propter eum declaratur: milites ad laborem inflammantur: exustis navibus per continentem gradiendum suadetur. Vento secundo classis tota in Macedoniam defertur. Persæ Thessalonicensem agrum vastant. Provinciæ Cralis caret imperator: cum copiis Thessalonicam accedit. Amurii occursum. Zelotarum in Cantacuzenicos crudelitas. Peritheorii obsidio. In captivum imperatoris humanitas. Legati amborum ad imperatricem Annam de pace. Cantacuzeni legatus fœde, crudeliterque accipitur. Apocauchi maledicta. Amurius quare litteras sibi redditas ad imperatorem detulerit. Episcopi Didymotichensis prædictio. Castella Meropes, & pecuarii se dedunt, quibus Momitzilus præficitur: cujus mores describuntur. Didymotichum imperator cum Amurio venit. Thraciæ urbes refractariæ puniuntur. Morbus Amurii. Præsidium missum Adrianopolin, illiusque Didymotichum infelix excursio. Amurius mortem in conflictu evadit. Alexandro Mæforum regi pro auxilio dantur urbes novem: ejus tergi versatio. Qua ratione conjurati Persas e Thracia educere conati sint. Eos incassum nititur retinere Amurius: de quo apud imperatorem conqueritur, redditumque ex Asia cum militibus melioribus pollicetur. Eum hortatur imperator, legationem Byzantium mittat, quo navæ & pecuniam ad redditum adipiscatur. Principes Constantinopoli Amurium de abiectione reprehendunt, navæ cum pecunia promittunt. Defendit se. Locus de discrimine servitutis. Imperator divinitus a Persis prædonibus liberatur. Ejus pugna cum obsessoribus Asomati, & victoria. Discessus Amurii: & quare is discessus imperatori commodaverit. Gratianopolis obsidio. Smyrna a Latinis capta. Ab ejus præfecto Angelitze non modica pecunia. Episcopi Didymotichensis obitus. Alexandri a Morra recessus. Momitzilus Persicas navæ tres incendit. Persæ, qui apud Cantacuzenum, custodes suarum navium interfectos ulcisci ardent. Eis imperator Romanos adjungit, ejus regiunculam depredari jubet. Momitzilus improviso adventu imperatorem terret, cujus milites fugiunt: ipse cum paucis strenue se tuetur. Lantzarethi famuli in dominum mirus amor, & fides. Momitzilus ab Anna imperatrice despota renuntiatur, quem Cantacuzenus insuper data supplici venia Sebastocratorem creat. Persæ in Asiam redeunt. Palæologus imperator egrotat. Mæsus rupto fœdere, Apocaucho mittit auxilia. Callidum imperatoris consilium. Gener Apocauchi in Hebro summersus. Didymoticho repellitur. Morrham vastat. Momitzilus sibi prin-

Edit. Paris.
pag. 345.

cipatum proprium meditans, a Cantacuzeno & imperatrice Anna deficit. Archontes, siue imperii pro puero imperatore & vidua administratores, miserum reipublicæ statum dolent: imperatrici pacem suadent. Molestè fert Apocauchus, patriarchamque & Gabalam magnum logothetam se visentes ad suas partes reducit: imperatricem castigat: Gabale filiam despondet. Apocauchus de integro Cantacuzenum imperatricem irritat: ac rursus, quamquam submissus dominatur. Legationis ad eum mittendæ auctor est. Mittuntur simul binæ epistolæ, quibus significatur gaudium de ejus voluntate imperii deponendi: ut falso narrauerat Apocauchus. Conditio ei proponitur, qua veniat. In acta imperatoris inquiritur; bene præfuisse communi docetur. Longior imperatoris oratio, qua archontibus ignobilitas, & imprudentia objicitur, & reipublicæ status deploratur. Respondet præterea ad id, quod patriarcha eum ad reditum invitans, pæna soluturum dixerat; & de vi anathematis disputat. In fine ingens pacis desiderium. Pheræi veniam, & opem ab imperatore flagitant, & consequuntur. Ex ipsis mutabilitatis fortunæ humanæ documentum: quorum exemplo Bizantii terrentur, & non posse imperium defendere, multis probatur. Ostenditur item Annam imperatricem sui juris non esse. Chrysobergis legati imperatoris constantia adversus minas & verbera. Archontum invidius animus in arcano reticendo. Garellæ deditio. Rursus pacis petitio. Castella quædam se dedunt. Batatzæ ab imperatore defectio, & reversio: ejus remuneratio. Sultani satrapæ liberalitas. Cur pranderet in Thracia prima luce imperator. Choræci ves maledicentiam terræ motu luunt. Muri reedificantur, quibus perfectis ad pertinaciam redeunt. Magnus dux iterum copiis præficitur: Cantacuzenum conatur occidere. Mutuæ litteræ, illius minaces, hujus exprobratorie. Argutia in voce oixia. Derisio senis, ut imbellis. Juxta Byzantium Persarum vastatio ferret. Apocauchi fastus. Urbes Thraciæ præter duas se dedunt. Imperatoris in illorum præfectis dimittendis humanitas & liberalitas. Comparatio inter Cantacuzenum, & Archontas. urbes ad Pontum imperator infestas habet. Amici eum Adrianopolin accersunt. Eorum stultitia & pæna. Imperatrix urbem recuperat. Manuel Apocauchi filius præfectus deficit: accipitur ab imperatore benigne, & honoratur. Acta apud Bizyam. Amzas Persa socium ad imp. occidendum subornatum prodit, quem ille liberum dimittit. Bizyenses se tradunt. Annæ imperatrici & filio ejus, deinde Cantacuzeno, & uxori ut imp. Bizyæ, & alibi acclamatur: omniumque mentio in sacris usurpatur. Plura oppida se subiciunt. Bizyæ præfectura Manueli Asani datur. Protostratoris, ceterorumque Apocauchi amicorum miserrima conditio. Apocauchi astus, quo ignavia opinionem vitare studebat, false irridetur, acriterque vituperatur. Fraus, impostura & nequitia admirabilis, qua idem Apocauchus Gabalam vita privare enisus est. Orchanes Cantacuzeno se adjungit. Capta ad Pontum aliquot oppida. Somnium Manuelis filii imp. Veniente ad urbem Cantacuzeno, Apocauchi timiditas. Ager Byzantinus miserante imp. devastatur. Galatæi causam & originem belli hujus sciscitantur: quibus a principio narrat omnia imp. ut se innocentem testetur. De advocatis item Persarum auxiliis se defendit. Aregus monachus legatus omnia culpa belli eum absolvit. Ejus prudentiam laudat imp. de adversariis conqueritur: si se imperatorem & collegam esse sinant, quod facturum sit aperit. Amor in rempublicam. Quibus conditionibus abdicare se imperio velit. Aregus orationem commendat: dicta Byzantium renuntiare jubetur. Apocauchus arma, & vota indicit. Quædam oppida ab imperatore subiguntur. Epistola Apocauchi, & patriarchæ de abdicatione imperatoris. Aregus Græce indoctus deluditur. Eam imperator Italice interpretatur: ambo stomachantur. Apocauchus frustra Empyriten obsidet: in portoriis exigendis nihil consequitur: ab aulicis proceribus dissimulanter irridetur. Aregus ad illum contemnit accedere: de impietate &

imprudētia accusat: imperatricem imperatori excusat. Imperator infestus Byzantium veniens, recedit. Adrianopolis, & aliquot finitima oppida in potestatem concedunt. Cum tribus dedititiis, quorum duo praefecti, quid actum. Quare Amurius ad imperatorem non redierit. Concessu Sarchanis per Lydiam, inde per Hellespontum transit. Persarum in Mæsiā impressio. Momitzilus cum parte exercitus sui ceditur, reliqua capitur. Imperator illacrymat. Momitzilus humanae fortunae exemplum. Xanthienses suorum funeribus lugent: urbem tradunt. In Momitzili conjugem imperatoris clementia. Cralem ut fœdifragum ulcisci decernit. Pheræos Romani ad defectionem impellunt. Minatur Crali, ni Pheris abscedat, & fœdera violare desinat. Impostura Apocauchi repetuntur. Continentem relinquere statuit: tyrannis ejus in Byzantios. De carcere, quem in palatio Constantini edificare aggressus est. Affinitatem imperatricis per filiae nuptias cum ejus filio querit, & literis sub ejus nomine ad pontificem Romanum confectis, periculum ei magnum constat. Clementis sexti responsum. Quid factururus Apocauchus, si dolus non procederet. Odium in illum commune. Urget adificationem carceris, & a vinclis obtruncatur. Amicorum & uxoris imperatoris litterae de ejus nece, & invitatio Byzantium, urbisque occupandae indicata commoditas. Persae duces persuadent Cantacuzeno, uti statim cum omnibus copiis Byzantium tendat. Uxor Apocauchi in Epibatas migrat. Imperator culpam amissarum urbium Macedoniae in Persas duces confert, cum quibus in Macedoniam redit. Sulimanus moritur. Amurius provinciae suae a Sarchane timens, domum revertitur. Crales Pheras occupat, & se imperatorem, filium Cralem appellat. Batatzes jussus fines Byzantinos incursat: ad imperatricem immodica honoris cupidine transit. Causa cur imperatrix a pace sic abhorruerit. Batatzen ad se revocare quamobrem laborarit imperator. Ejus praeclarum quoddam visum. Batatzes a Persis propter imperatorem occiditur. Empyrite imperatrici transditur. Phrangopulus quidam, invito imperatore in castra adductus, a veneno eum servat. Hieracem sibi moliri interitum non credit primum: quem deinde officii admonet. Cum Archontibus iterum ut proditor agit. Idem facit Paraspondylus, & duas ob causas Hieracis nomen ad imperatorem deserit. Qui in pugna vulneratus, ad castra perducitur. Byzantium profugit. ibi de cede imperatoris non obita causam dicit. Studiosi imperatoris Byzantii iam manifesti, ad eum perfugunt. Hierum per ne occupatum ac mox per negligentiam amissum. Adrianopoli Cantacuzenus coronatur. Joanni patriarchae Constantinopolitano ab episcopis, imperatore annuente, sacris interdicitur. Primores, & exercitus Matthaeum filium imperatorem designari rogant: quod imperator sapienter recusat. Thessalonicensium caedes. Paleologus praefectus a Joanne Apocaucho interficitur. Zelotarum scelus & impletas. Quidam eorum a populo mactantur; unus per forum trahitur. Apocauchus pro Cantacuzeno se gerens, zelotas punit: defectionem ad imperatricem simulat: patre mortuo aperte Cantacuzeno favet: Thessalonicam ei, concilio suffragante contradit. Ad Cantacuzenum legati. Quenam Thessalonicenses a filio ejus petentes impetrarint. Andreas Paleologus, & Cocallas populum ad arma sollicitant. Apocauchus & socii carcere ac vita multantur. Humanus adeps comeditur. Matthaeus filius rem contra Hieracem in Thracia feliciter gerit. Patriarcha Constantinopolitanus a papa declaratus, Smyrnae ab Amurio Persarum satrapa jugulatur. Chii compulsi Genuensibus se dedunt. Phaceolatus capta jam Chio cum triremibus suis Byzantium redit: Genuensem onerariam intercipit. Imperatrix Apaliciae Carbone principis opem im-

Edit. Paris.
pag. 347.

petrat: Ejus fratrem Tomprotizam exercitus Romani ducem facit. Orchani Theodora imperatoris filia apud Selybriam solennibus cum caerimoniis nuptum traditur. Ejusdem matronæ eximia virtus. Speculatores submissi ex Ponticis urbibus, quorum indicio sicarius deprehenditur. Imperatrix ad Sarchanis Lydie satrapæ auxilium confugit. Amurii techna ad succurrendum imperatori. Persæ a perfidioso facto cohibiti: obvios capiunt & spoliant. Duces eorum ab imperatore convivio excipiuntur: iique præternavigantes, & convitantes Byzantios sagittis petunt. Byzantii eorum defectione perspecta, redeunt. Donatis ducibus Persæ domum remittuntur: Mæsiam deprædantur: imperator excusatur. De Romanis hostibus, & auctoribus malorum omnium gravis querimonia. Monomachus ad cædem imperatoris subornatus, monentibus amicis deprehenditur. De efficacitate veneni ab eo parati, historia notabilis. Zyraces & Phaceolatus de urbe tradenda cum imperatore agunt. Microcephalus ab his Selybriam hac de causa mittitur, quem Archontes eodem ob aliam causam mittunt. Ratio cur imperatrix Anna a patriarcha alienata, alte repetita. Ejusdem patriarchæ furor in damnandis, puniendisque episcopis, a quibus apud imperatorem accusatur. Synodus in palatium indicitur. Adventus Cantacuzeni Byzantium nuntiatus, nec ab imperatrice creditus. Dolor & sollicitudo Cantacuzeni de amicis, ne discrimen adierint. Portam auream perfodiunt ad ingressum. Patriarcha gradu movetur. Cantacuzenus cum plausu populi urbem intrat. Imperatrix palatium communit: Galatæos auxilio vocat. Imperator coram episcopis, & primariis de clero suam causam agit: ad imperatricem mittit, qui doceat, quam periculoso loco ejus res sint. Commendatur virtus imperatoris. Imperatrix legationem despicit. Palatii propugnatores defectionem cogitant. Joannis filii suasu imperatrix se imperatori Cantacuzeno submittit. Asanes socer legatus ab eo ut ingratus culpatur. Palamas alter legatus de constantia prædicatur. Conditiones pacis, & utrinque iuramenta. Cantacuzenus palatium ingreditur. Hic liber ut reliquos mole, sic præcipuis quibusdam, & maxime notandis capitibus superat. Sunt autem ista fere. Funus & exequiæ imperatoris Andronici minoris. Dolor & lacrymæ imperatricis viduæ, propter abdicationem magni domestici: ejusdemque ad imperii administrationem regressio. In Sismanum exulem, ac supplicem Byzantinorum humanitas. Fraudes inexpressibiles, & scelera Apocauchi in magnum domesticum, quibus illum in summas sæpe difficultates ex invidia conjecit. Pro reipublicæ incolumitate a magno domestico induta purpura. Ejusdem varia, nec levia infortunia. Pax ab eo frequentissime petita, nec impetrata. Honores magnificentissimi in eum a Cræle collati, & ejusdem Crælis perfidia. Amurii Persæ satrapæ Joniæ mirificus ac perpetuus in Cantacuzenum amor, ejusque juvandi studium incitatissimum. Duarum mulierum, Irene imperatricis & Helene Crælenæ prudentia, & magnanimitas. Diligens admodum, & crebra defensio Cantacuzeni contra calumniatores de non factis insidiis imperatrici ac filiis ejus, nec affectata tyrannide. Res gestæ adversus Monitzilum, ejusque pugna, & interitus. Constantinopolis a Cantacuzeno capta, & ibi ejusdem pietas, prudentia, equitas, clementia.

CAPUT PRIMUM.

Transitio, breuiter narrata repetens, & narranda promittens. Narrandi cause duæ. Comparat se cum aliis harum rerum scriptoribus, & veritatem sinceram promittit. Luctus imperatoris ob defunctum imperatorem. Magni domesticæ diligens custodia, & vigiliæ: & in procurando imperio sollicitudo. Funus imperatoris magnificum, & sacra piacularia.

ΤΑ μὲν δὴ τῶν Παλαιολόγων Βασιλέων, ὅσα τε περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀλλήλους δινηχθῆσαν, καὶ ὅσα κατ' αὐτὸν ὁ νέος μὲν ἢ πρεσβύτερον τῶν πραγμάτων παῦσαι τῆς ἀρχῆς πρὸς τε βαρβάρους πολέμων καὶ πρὸς τὰς οἰκείας διετέλεσε πολιτευόμενος, ἐνταῦθα ἐτελεύτησε· καὶ ἡ πρόθεσις ἡμῖν πέρας ἔθηκεν ἢ ἐξ ἀρχῆς, πάντα σὺν ἀκριβείᾳ καὶ μὲν ἀληθείας ἀπαγγείλασιν ὡς ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ μὲν τὴν Ἀνδρονίκῃ τῇ νέῃ τελευτῇ, ὁ χαλεπώτατος τῶν πρότερον μνημονομένων τοῖς Ρωμαίοις πρὸς ἀλλήλους πόλεμος ἀνερρίπιδῃ, ὃς ὀλίγῃ δὲν πάντα ἀνατέτραφε καὶ διέφθαρκε, καὶ τὴν εὐδαίμονα καὶ μεγάλῃ τῶν Ρωμαίων βασιλείᾳ ἀδυνατήσας, καὶ ὥσπερ ἐδωλὸν ἀπέδειξε τὴν προτέραν, ἀναγκαῖον ᾤοντο καὶ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον γεγενημένα ἐξηγήσασθαι· καὶ μόνον ἴν' εἰδῆσιν οἱ μετέπειτα, ὅσων κακῶν αἴτιος ὁ φόβος, καὶ τὰς φθονεμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἐξαφνίζων τὰς φθονούσας, ὥσπερ τὸν σίδηρον ὁ ἐξ αὐτῆς τικτόμενος ἴος, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ οἱ νῦν τοῖς πράγμασι παρόντες, ταλινδὲς εἰδέναι ἔχητε, καὶ μὴ ταῖς ἑξωθεν φήμασι, μηδὲ τοῖς παρ' ἑκατέρων τῶν μερῶν ἢ ἑαυτοῖς χαριζομένοις, ἢ τὰς ἐναστίαις δευβάλλουσι προσέχοντας θρυλλομένοις, παράγῃτε δοξάζοντες τὰ μὴ ὄντα· ἄξιον δὲ μὲν ἀκριβείας ἐμοὶ προσέχειν καὶ μὴ παρέργως. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες εἰ δὴ τινες εἰσιν οἱ συγγραφεύμενοι περὶ τῆς πόλεως, ἢ παντάπασιν ἄπονοι τῶν πραγμάτων, ὅσα ἢ ὁχλὸς ὁ δημόσιος διεφθάρη, ἢ τινες ἕτεροι ἀπήγγελλον, καὶ σαφὲς εἰδότες περὶ τῶν γινομένων, οἷα παρεδέξαντο ταῖς ἀκοαῖς, τοιαῦτα καὶ τοῖς μετέπειτα ἐξέδωκαν, μηδὲν φροντίσαντες τῆς ἀληθείας· ἢ εἰ καὶ συνεστράδοντο τοῖς Βασιλεῦσιν ἑκατέροις, ἀλλ' οὐ δὴ πᾶσι γε βελῆς μετέχον, καὶ δὲ τῶν ἀπορρητοτέρων ἦσαν κοινωνοί. ἄλλως τε, καὶ ἐφ' ἅπασιν παρόντες τοῖς πραττομένοις συνεχῆς καὶ πολυχρονία γεγενημένου τῆς πόλεως. ἐπὶ πέντε ἔτεσι διήρκεσεν. ἐμοὶ δὲ οὐδεμίαν τινὰ τοιαύτην ἔχοι τις ἂν ἐπενεγκεῖν αἰτίαν. τοῖς γὰρ τῶν πραττομένων αὐτουργοῖς συμπάρων αὐτῶν, τὰ μὲν οἶδα παρ' ἑμαυτοῦ. τῶν δὲ ἀκριβῆ τὴν γνώσιν ἔσχον, αὐτῶν ἀπαγγελλάντων τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ πολλὰς καὶ συνεχεῖς ἐφ' ἅπαντα τὸν τῆς πόλεως χρόνον τὰς μεταβολὰς ὑπομενηκέναι· ὥστε εἰκὸς μὴ τῶν πραττομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ βελούματων ἀπορρήτων, καὶ δόλων καὶ ἐπιβελῶν, καὶ ὅλως πάντων, καὶ τῶν πραττομένων φανερώς, καὶ τῶν ὡφειδῶς κατασκουαζομένων ἀγνοεῖν μηδὲν. οὐ μὲν ἀλλ' ὅπερ ἐφύω ἐξ ἀρχῆς, καὶ δὲ τῆς ἀληθείας προσήσομαι οὐδὲν. ἀλλ' ὡς αὐτὰ ἔχων τὰ πράγματα ἀπαγγεῶ, πλὴν εἰ μὴ περὶ τί παρήσομαι ἑκὼν, τῶν ὅσα τίσις λοιδόρειν ἢ μέμψιν εἰρημέναι ἐμποιήσει οὐδ' ἐμοὶ φίλον τὸ τινὰς κακηγορεῖν.

Paris II.

QUEMADMODUM igitur Palæologi imperatores inter se contenderint, & quæ separatim junior, postquam senior imperio abivit, contra barbaros armis gesserit: quomodo domi semper rempublicam habuerit, huc usque a nobis explicatum est, & promissa ab initio conservata, dum accurate, & vere, ut contigerunt, omnia litterarum monumentis complexi sumus. Sed quoniam post Andronici minoris ex hac luce migrationem, bellum omnium quotquot umquam litteris extiterunt, perniciosissimum inter Romanos ipsos inflammatum est: unde propemodum omnia prostrata, & everta perierunt; ac beatum illud & amplum imperium, imbecillimum, & veluti simulachrum quoddam, & umbra tantum prioris evasit, necessarium existimavi, etiam eo ipso perpetrata contexere: non solum ut posteritas cognoscat, quantam vim incommodorum invidia importare soleat, a quæ tam sibi, quam aliis, instar rubiginis ex ipso ferro nascentis, ferrumque consummentis exitiosa est: sed etiam ut præsentibus habeant, unde veritatem percipiant de peregrinis rumoribus, neve iis quæ ab utraque parte vel ad suum decus per gratiam, vel ad adversariorum dedecus per calumniam diffeminantur, animos advertentes circumducantur, falsa pro veris opinantes. Erit autem operæpretium non oscitanter, sed studiose mihi dare operam. Nam cæteri omnes, si qui hujus belli historiam composuerunt, aut nequitiam interfuerunt: quæque sive multitudo popularis, sive alii quidam jactarunt, persecuti sunt: nihilque rerum gestarum liquido compertum habentes, qualia auribus acceperant, talia, nullo ad veritatem respectu, posteris tradiderunt: aut si etiam sub utrovis imperatorum militarunt, non utique consiliorum participes, neque arcanorum conscii fuerunt. Deinde nec omnibus coram affuerunt, cum continenter & diu, nempe totum quinquennium arma duraverint. Mihi vero hujusmodi culpam aliquam nemo objecerit. Nam iis, qui hæc fecerunt, ego præfens, alia per meipsum novi: alia ex ore ipsorum, a quibus acta sunt, ad unguem didici. Et cum frequentes, continentesque toto eo tempore mutationes fuerint, verisimile est, non gestorum modo, sed & consultorum arcanorum, & fraudum, insidiarumque, & prorsus omnium quæque palam acta, quæque occulte comparata sunt, nihil me fugere. Verumtamen quod in vestibulo operis mei sum pollicitus, veritati nihil anteferam: sed ut res eveniunt, ita eas explanabo: excepto quod alicubi prudens præteribo, quæ nonnullis convitio, aut vituperatio.

Nd ij

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.
ΙΩΑΝΝΙΣ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
HISTORIARUM
LIBER III.

LIBER III.
HISTORIARUM
CANTABRIGIÆ
JOANNIS
BIBLION T.
IZTOPION
KANITAKOYCHNOY
IΩANNINOTOT

JOANNIS CANTACUZENI HISTORIÆ LIBER III.

PERIOCHA.

Edit. Paris.
pag. 341.

HIC liber ceteris multo major, cum proximo superiore connectitur. Causæ indicantur, cur narranda, quæ deinceps sequuntur: Veritas promittitur. Magni domestici in palatio custodiendo diligens provisio: a quo & urbium, provinciarumque præfecti monentur, ne quid novi incipiant. Imperatoris Andronici magnifica sepultura, ac sacra funeralia. Patriarchæ ambitio. Anathematismus in eos, qui mortuo imperatori de filiis ejus male meruerint. Iterum de ambitione patriarchæ. De Sismano exule rediendo consultatio. Chumni in domesticum contumeliæ. Bina de transfuga sententiæ. Domestici in defunctum imperatorem amor. Gubernationi nuntium mittere vult. Imperatricis lacrymatio, & de sua viduitate, filiorumque orbitate querimonia. Domesticum neglecti officii coarguit. Ea, & patriarcha presentibus, disertissime suspicionem affectati imperii a se depellit. Aliter ad gubernacula rediturum negat, nisi imperatrix fidem dederit, calumniatoribus non crediturum. Utrunque juratur. Jurat eidem patriarchæ. Sismanum Mæsorum regi repetenti abnuat magnus domesticus, cujus prudentia se ingenti metu liberatam, cum proceribus letatur imperatrix. Quid militem segniorem fecerit. Patricius quidam tabellio ad usum reipublicæ grandem pecuniam offert. Stipendia, & reditus militum explentur. Ad pugnam ardent animi. Domesticus imperatricem de filio Joanne coronando monet, & contra ratiocinantes refutat. Lydiæ satrapæ Thraciam incursanti occurritur. Domesticus in occidentem ducturus, cum Orchane pacem jungit. Mentem imperatricis ex patriarcha explorat. Ab eadem laudatur, blandeque monetur, ne se conficiat tantis laboribus, neu de sumptu suo eroget. Eleganter respondet, ut viri virtutem cognoscas. Byzantio cum copiis discedit. Ex urbibus Thraciæ senatores & præsidia ad expeditionem evocantur. Mæsus fœdere innovato domum abit. Persæ prædabundi apud Chersonesum cæduntur, fugantur. Apocauchus tyrannidi studens, deprehenditur: in arcem suam Epibatas confugit. Domesticus de rerum humanarum mutabilitate admonet. Ejus pium ac solidum responsum. Latini Peloponneses se subjiciunt cum conditionibus: quorum legati a domestica honorifice habiti. Apocaucho Sennacherim subrogatur. Conspiratio, & legatio præfectorum occidentis. Crales Macedoniæ infestus. Magnus domesticus Peloponnesiacæ expeditioni antevertendum, ideoque Byzantium revertendum censet. Excipitur a Byzantinis: imperatricem luctu, & morbo afflictam consolatur: quid egerit, quid acturus sit exponit. Ad palatium nobiles, & milites clamose cum patriarcha de honore domestici jurgantur. Impe-

Edit. Paris.
pag. 342.

patrix iurgantibus triplici eorum peccato demonstrato veniam dat. De pœna Apocauchi cum domestico deliberat: ejus natales & status pristinus. Quomodo idem Apocauchus Xenam imperatoris matrem adversus domesticum concitarit. Invitatus domesticus ad communionem purpuræ & imperii recusat. Metu mali obrectatores domestici in ejus se gratiam restituere desiderant, & imprimis Apocauchus, cui supplicii cum seria admonitione ignoscitur. Quo pacto ille idem propter præfecturam fisci non obtentam turbas fecerit, & in domesticum præsentem imperatrice inductus sit. Eum & imperatricem placat, Epibatis egredi non audet. Domestici ad Byzantios de pace cohortatio. Filiam imperatori despondere differt. In itinere se Apocauchus ei permittit: Cum matre domestici collocutus, ut se magis re quam verbis benevolum præstet, admonetur. Animum patriarchæ subit, domesticum falso accusat, imperatricem adversus domesticum irritandam suadet, & rationem proponit. Asanes pro filiis sexennium carcere detentis rogat. Domesticus operam pollicetur. Socerum contra generum Apocauchus inflamat. Conjurati sigillatim apud imperatricem domestici nomen deferunt. Singuli rejiciuntur. Postremo eo adigitur, ut iudicio arcessendum putet, quem patriarcha indicta causa damnandum arbitrabatur. Idem imperatricem periculi gravitate deterret, vehementerque suspicionem auget. Asanes accusationem concludit. Dolet, & arguitur imperatrix, atque in sententiam calumniatorum propendens, iis se cum liberis flens commendat. Mater domestici cum filio minimo natu, & uxore alterius filii domi velut in carcere clauditur. Apocauchus urbis præfectus creatus frustra militem ad diripiendas & evertendas domestici aedes mittit; cujus amici qui periculi vitandi ex urbe fugerant, imperatrici se excusant, redeundi veniam orant. Gabalas prævaricatur. Qui Byzantio fugerant, Didymotichi quæ acta sint narrant. Legatis missis iudicium de se domesticus postulat: a ministris Apocauchi male accipiuntur. Idem domesticus hostis declaratur. Per litteras imperatricis vicariatu jubetur abire. Quid agendum sit militibus bellum flagitantibus, quaeritur. Oratio longiuscula domestici; qua crimen occupandi regni refellit. Ad imperatricem profectus, ejus se arbitratui permittere cogitat. Proceres rectius rebus consulturum censent, si purpuram induat. Iis renitens, tandem reipublicæ causa eorum voluntati obsequitur. Didymotichi palam capit ornatum imperatorium cum faustis acclamationibus. Quædam futurorum præagia. Episcopi Didymotichensis visum, & ejus viri laus. Imperator rursus ab se suspicionem tyrannidis removet; militibus uxores, ac liberos habentibus missionem dat; retentos in agrum Byzantinum mittit; eodem brevi venturus, urbemque invasurus. Narratio longior de malis, quæ Adrianopoli ex seditione ob novum imperatorem extiterint. Item calamitates per Romanum imperium propter eundem. Adrianopolitani Alexandri Mæforum regis opem invocant; cujus adventus Cantacuzeno multum obest. Mæsi prædones a Romanis partim caduntur, partim capiuntur. Pacem cum Mæso dissuadent milites, quos imperator confutat. Legati violantur. Opes Cantacuzeni diripiuntur; earum immensitas explicatur. Contra eum soter Andronicus Asanes dux deligitur. Vastatur provincia. E Zernomiano prædatores apud Didymotichum trucidantur. Adrianopolim imperator tendit. Pincerna Pamphilo accersitur. Hebrus congelascit. Pamphilensium scelus. Byzantii Cantacuzenus contumeliose admodum per ora traducitur. A patriarcha anathematismo percellitur; imperatricem, & archontas honorat. Tribus præfectis se celatos moleste ferentibus, factum suum de habitu, & nomine imperatoris probare contendit. Syrges Pherarum præfectus ejus bona ad se avertit. Protostrator immutatus, Thessalonicam traditurum promittit. Chreles dynasta Triballus ad occidentem invitat, opem suam spondet. Vincunt qui in consilio prius occidentem, quam Byzantium petendum sentiunt. Can-

tacuzenus uxorem cum filiabus Didymotichi relinquit; urbi, & suburbio præfectos dat cum præfidiis. Bera castellum in gratiam monachorum intus degentium sine vi capitur. Batatzis timor in imperatore persequendo. Anastasiopolis dicta ab Andronico juniore Peritheorium obsidetur. Batatzis mendacium. Epistola Cantacuzeni ad patriarcham, qua se pacis cupidissimum demonstrat. Tabetarius carcere mulctatur. Imperatrix fæminis suis Cantacuzenum excusat, ac defendit, deque eo honorifice loquitur. Resciscens id Apocauchus, conjuratos super imminente periculo monet. Imperatrici juramentum indicare statuunt, ipsis nolentibus de pace nihil tentaturam. Apud eam adversus Cantacuzenum agunt acriter, præsertim patriarcha. Jurat, & diu noctuque per conjuratos, & famulos custoditur, quibus, ut dicta ejus referant, aurum datur. Cantacuzenus e monte Atho monachorum sanctissimos evocat, quorum existimatio imperatrici pacem persuadet: sed religione a compositione impeditur. Patriarcha, & socii monachis irascuntur: inter eos conflare discordias student: primores duriter habent. A protostratore nuntius. Peritheorium oppugnatur. De muro fiunt convitia Cantacuzeno: convitiator ab eodem christiane accipitur. Oppidani consilio perverſi hominis deditionem retractant. Imp. Thessalonicam abit. Joannes Andronici filius adolescens Byzantii coronatur. Conjurati dignitatibus ornantur. Patriarchæ fastus. Apocauchus summum imperium sibi arrogat: propinquos Cantacuzeni jugulat: ejus matrem in carcere usque ad mortem sævissime affligit: quam miseratur imperatrix. Theodora sororis Andronici junioris viduæ, & monachæ in moribundam, & mortuam charitas. Inventæ pecuniæ magnitudo & distributio. Gravis in Cantacuzenum calumnia. Contra eundem Apocauchus classem in occidentem parat. Syrges itinera Thessalonicam obsidens deluditur. Polystylus munitur. Protostratoris monitio, & Chrelis responsio. Imperatoris angustie. Syrges, Monomachus, & episcopus metropolitanus ad castra Cantacuzeni exploratores mittunt. Per litteras ad eos datas suam innocentiam tuetur: de juramenti causis differit: eos improbitatis convincit. Melenicum Cantacuzenus occupat. Chrelis ex formidine cunctatio: cujus adventu exercitus letatur. Protostratoris anceps animus. Thessalonice Zelotarum (ea erat factio Paleologi) nefanda scelera. Protostrator cum optimatibus fugatus, agrum populatur. Cantacuzeni afflictio. Byzantini Thessalonicam magnis copiis ingrediuntur. Cum exulibus consultatio. In concione dicendæ sententiæ cuique fit potestas. Aliis tergi-versantibus imperator Thessalonica recedendum, nec ad cætera desperandum pronuntiat: Rhentine præsidium augendum, Thessalonica incurſandam: quo factò Thessali, Acarnanes, reliqua item continens in potestatem veniat. Quidam Thessalonicenses deficiunt. Byzantini nobiles rebus suis metuentes, iter ejus conantur impedire. Axius fluvius exundat. Exercitus Gynecocastrum reit: Apocauchus ad ostendendam potentiam insulas circumvectus, ob id ipsum Thessalonicam adnavigat. Protostrator ad eum desciscit. Imp. in desertores ut ignavos invehitur. Apelmenes ingratus & superbus. Protostrator obiurgatur, cui puer Asanes commendatur. Ostendit imp. in quantis difficultatibus versetur: militum animos erigit: ad principem Triballorum pro auxilio eundum suadet. Discedentes Apocauchus insequitur, non tamen pugnatur. Transfugas imp. excipit. Equites ab Apocaucho Edessam obsidione Triballorum liberat. Zimpanus quidam pecuarius imp. legatos vinctos Apocaucho dedit. Quid passi sint. Munifice ac perhumaniter a duobus dynastis accipitur imperator. Scopiam venit. Eundem Liberus Triballus Crali conciliat. Is cum uxore occurrens, magno illum honore suscipit, & regaliter tractat. Ab eo auxilium petit: ille societatis mercedem urbes occidentis usque a Christopoli postulat. Recusat Cantacuzenus,

gionis peritissimos esse, utpote quibus cæteri mortales, propter eam quam præ se ferrent pietatem, animas suas credidissent. Atque hæc non verbis tantum publice contra statum solitarium, ut causam erroris disseminabat; sed in litteras quoque redigebat, ut extarent semper ejus contumeliæ. Hæc Thessalonicæ acta sunt, quo tempore imperator in Acarnaniam abierat. Ibi cum multi solitarii versarentur, qui jactatos a Barlaamo sermones ferebant graviter, tum præsertim Gregorius Palamas, qui postea archiepiscopus Thessalonicensis renuntiatus est, genere Asiaticus, & in aula imperatoria educatus. Hic & duo fratres ejus, ætate admodum puerili possessiones, parentes, & quidquid est in hominum vita conspicuum & admirabile, & honores ab imperatore promissos, ut parvi, aut nullius momenti reliquerant, Christumque solum sequi, & quæ in cælis est claritatem expetere instituerant: hac Nazarethi Christo facti, paupertatem magis, possessionumque inopiam, & subjectionem illius causa elegerant. Atque apud Atho sanctum montem degentes (quem qui cælestem civitatem appellavit, non erraverit) patris ibidem spiritualis arbitrio, seu obedientiæ se consecrarant. Ubinimirum in spiritali circo illis certantibus, & cursum pro animæ salute currentibus, minimus natu primus decessit, ad bravium supernæ vocationis profectus. Non diu post illum magister vinculis terrenæ hujus, & abjectæ carunculæ exsolutus, ad eum, quem ab initio concupierat, evolavit. Gregorio autem, & fratri, quasi orphanis a patre relictis, visum est, non oportere jam ætati credere: quare alteri patri spiritali se subdunt, sub quo octo annis transfactis, postquam & ille ab his rebus moriens recessit, apud Sceten Berrhææ ædificato monasterio se Gregorius includit, omnique labentium, ac pereuntium cura deposita, secum solo, & cum Deo colloquens, decennium ibi traducit: studens vehementer frangere appetitiones suas, & spiritui eas subicere: adeo, ut e ex assiduissima, asperrimaque pietatis exercitationum usurpatione, & speluncæ frigore, in difficilem morbum delapsus, non procul ab interitu abesset. Inde cum post annum decimum, auctoritate patrum illic discretorum (quorum optimis consiliis refragari nefas erat) discessisset, primum quidem diu in monasteriis apud Atho montem vixit: deinde curatione morbi urgente, Thessalonicam venit. Hic ergo, aliique monachi Barlaamo sacræ quietis instituto insultanti, multisque convitiis illud cumulant succensentes, quibusdam amicis ad illum pro legatis usi, rogabant, ut talia & sentire, & loqui adversus quiescentes (sive solitarios) desineret: & ne propter unius imperitiam omnes damnaret: quodque ad ipsum attineret, supremo, ac perfectissimo vitæ genere homines privatum iret, dum quæ non essent mentiretur, & calumniis, ut nescio quorum malorum originem oppugnaret, abstinentiumque ab eo persuadere conaretur. Sed si quid audisset indecentius, inscitæ discentis adscriberet: ipsam vitæ rationem sanctam, & divinam duceret, & ei oblatrare desisteret. Si quid etiam adversus eandem,

Edit. Paris.
pag. 331.

τε ἀρετῶν τελείας εἶναι, καὶ περὶ τὰ δόγματα μάλιστα ἀσφαλεῖς, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὰς ψυχὰς αὐτοῖς δεῖ εὖ δοκῆσαν εὐλάβειαν ἐμπισδύνων. ταῦτα δὲ ἐ λόγοις μόνον διεδρῦλκεν κοινῶς καὶ τῆς ἡσυχίας ὡς αἰτίᾳ τῆς πλάνης γινομένης, ἀλλὰ καὶ συνεγράφετο, ἵνα ἐς αὐτὸν ἀνάγραφτος ἡ ὕβρις εἴη. Ταῦτα ὅτε ἐπαρτέτεον Θεσσαλονίκη ἐν οἷς καιροῖς καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ Ἀκαρνανίαν ἀπεδήμει. ἐν ταύτῃ ὅτε ἄλλοι τε παρῆσαν ἡσυχάζοντες πολλοὶ, οἱ δεινὰ ἐποιοῦντο τὰ Βαρλαάμ δεδρῦντα, καὶ μάλιστα Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, ὃς καὶ ὕστερον εἰς Ἀρχιερέας ἐτέλεσε Θεσσαλονίκης. ὃς οὖν Ἀσίας ὦν τὸ γένος, καὶ βασιλείαις αὐλαῖς ἐντέτραμμένος, ἅμα δυσὶν ἐτέροις ἀδελφοῖς ἐπὶ πάνυ παιδικῇ καὶ ἡλικίᾳ, καὶ σὺν καὶ γονέας ἐπὶ ἄλλῳ περιφάνειαν ἔβριμ, καὶ τὰς ἐκ βασιλέως τιμὰς, ὡς ολίγῃ ἢ ἐδυνός ἐκλιπόντες ἄξια, Χερσὶν εἶλοντο μόνῳ ἀκολουθεῖν, καὶ ἐκεῖθεν λαμβρότητα ἐπὶ ζήτην. Ἐν Ναζαρεθ τοῦ Θεοῦ γεγεννημένοι, τῷ πτωχείᾳ μᾶλλον εἶλοντο τῷ δὲ αὐτῶν, καὶ τῇ ἀκτισίᾳ καὶ τῷ θαλάμῳ. καὶ πρὸς Ἀθῶν τῷ ἱερῷ γενόμενοι ὄρει, (ὅπερ ἐκ τῶν ἀμαρτιῶν πόλιν ποσειδῶν ἑράνιον,) ἐκδεδώκασιν ἑαυτοὺς ὑποταγῇ πατρὸς πνευματικῆς. ἔστι δὲ τὸ πνευματικὸν ἀγωνιζομένων δίαυλον, καὶ θεῶν τῶν περὶ ψυχῆς, ὁ τελευταῖος ἐξέλιπε τῷ ἀδελφῶν πρῶτος χωρήσας πρὸς τὰ βραβεῖα τῆς ἀνω κλήσεως. καὶ μετ' ἐκείνου δὲ διδάσκαλος ολίγῃ ὕστερον ἀπηλλάττετο τῷ δεσμῶν τῷ γεῶδες τῆς κατεπεινῆς σαρκὸς, καὶ πρὸς ὃν ἐπόθει μετέβαινεν εἰς ἀρχῆς. Γρηγόριος δὲ καὶ τ' ἀδελφῶν ἐκ πατρὸς καταλειφθεῖσιν ὀρφανοῖς, ἐκ ἐδόκει δεῖν ἐτι πιστεῦεν τῇ ἡλικίᾳ. ἀλλ' ἐτέρῳ φέροντες ὑπέταξαν πατρὶ πνευματικῷ ὑφ' ὃ ὑπὲρ ὅτῳ τετέλεσται ἐστὶν, ἐπεὶ καὶ κείνος τῷ τῇ δὲ ἀπηλλάττετο, πρὸς τῇ καὶ Βέρροϊαν Σκήτη φροντιστήριον οἰκοδομήσας ὁ Γρηγόριος, καὶ κατακλείσας ἑαυτὸν, πᾶσαν τε ἀποδέμῃ φροντίδα γνήνῃ, ἑαυτῷ δὲ μόνῳ καὶ Θεῷ πορσαδολεχῶν, δέκα διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ τῷ σάρκα παιδαγωγήσας, καὶ ὑποτάξας τῷ πνεύματι. ὡς ἐκ τῆς συμπονωτάτης καὶ ἀγῶνι ἀνενδότης ἀσκήσεως, καὶ τῆς ἀσκητικῆς τῆς πρὸς ψυχὸς ἀσυμμετρίας, νόσῳ δεινῇ περιπεσόντα, ἐ μακρὰν γενέσθαι τῷ ὑποθανεῖν. ἔτι μὲν τὰ δέκα ἐπὶ ἀποσᾶς τῷ ἐκείνῳ δεκαετικῶν πατέρων κελύουσάντων, οἷς ἐκ ἐξῆς τὰ βελτίω συμβαλεῖν μὴ πείθεσθαι, πρῶτα μὲν ἐφ' ἱκανὸν ἐν τοῖς καὶ τῷ Ἀθῶν διέτριψε φροντιστηρίοις. ἔπειτα τῆς περὶ τὸ σῶμα νοσοκομίας ἐπεγύσθη, ἡλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. ἔτος δὲ ἅμα τοῖς ἄλλοις ἐ μετρίως δυσχεράναντες καὶ Βαρλαάμ τὰ τῆς ἱερᾶς ἡσυχίας ἐξορχαμένους, καὶ πολλὰς αὐτῆς καταχέοντος τὰς λοιδορίας, τισὶ τῶν φίλων πρὸς αὐτὸν χρησάμενοι πρεσβυτάις, ἐδύντο παύεσθαι τὰ τοιαῦτα καὶ φρονεῖν, καὶ λέγειν κατὰ τὴν ἡσυχάζοντων. καὶ μὴ δεῖ ἀπειρίαν ἐνὸς τὰ ἴσα πάντων καταψηφίζεσθαι, καὶ τὰ γε εἰς αὐτὸν ἦκον, τὰ ἀκροτάτη βίᾳ καὶ τῆς τελειότητος πολιτείας τὰς ἀνθρώπους ἀποσερεῖν τὰ ἐκόντα καταφύδῳ δόμῳ, καὶ ὡς κακῶν αἰτίαν δευβάλλοντα καὶ πείθοντα ἀπέχεσθαι αὐτῆς. ἀλλ' εἰ μὲν τι καὶ παρὰ τὰ προσῆκον ἦκασαι αὐτῷ, τῇ ἀπειρίᾳ τὰ εἰπόντος προσλογίζεσθαι. αὐτῷ δὲ ἡγεῖσθαι θεῶν τι χρῆμα ἐπὶ ἱερὸν, ἐπὶ τῇ κατ' αὐτῆς παύεσθαι λέγειν. ἀλλὰ καὶ εἰ τι συμαρπαθεῖς συγγραφεῖ κατ' αὐτῆς, ὡς ἀπωλείας ἄξια παραδίδόναι πυρί. καὶ ὅτι

ἢ ὅσιον, ἢ δὲ ἄλλως νοῦν ἔχον, γεωμετρίαν μὲν, καὶ
 ἀστρονομίαν, καὶ ἀριθμῶν ἀναλογίας βελούρον τινα
 ἐκδιδάσκειν, μὴ τῷ ἀμαθεσάτῳ ἀλλὰ τῷ δεινο-
 τάτῳ περὶ ταῦτα φοιτᾷν· τῆς δὲ ὅπως φιλοσοφίας,
 καὶ τῇ περὶ ἐρανίων πραγμάτων γνώσεως τῷ περὶ ταῦτα
 ἀμυήτῳ χρῆσθαι διδασκάλῳ. ἐχρῆν γὰρ αὐτὸν ὄντα
 φιλόσοφον, καὶ τῶν πολλῶν ὑπερέχοντα συνέσει,
 εἴγε περὶ τοιούτων εἰδεῖτο μαθεῖν πραγματικόν, ἢ
 πρότερον διεκδυσσάμενον, τῷ παρὰ Θεῷ τῆς τοιαυ-
 τῆς χάριτος ἡξιωμένῳ, (οὐ γὰρ δὴ ἀνθρώπινῃ
 γε συνέσει ἢ ἀπουδίᾳ τὰ τοιαῦτα περιγίνεται) ἀ-
 δόλῳ γνώμῃ, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένη κακουργίας
 προσελθεῖν καὶ περὶ ὧν ἐβάλετο δεῖσθαι μαθεῖν. (ἢ
 γὰρ ἂν ἐκεῖνος σοφὸς ὧν τὰ θεῖα ἐ μέτρα μαθη-
 μάτων ἐκάσῃ προσήκοντα εἰδὼς καὶ τῆς καθάρσεως
 ἀναλογίαν, καὶ ἂν ἐνεπίσθισεν ἀκοῇ σαθρᾷ βρον-
 τῆς ἡχον ἐκ προοιμίων εὐθύς. ἀλλὰ βίᾳ πρότερον
 ἀκριβεῖα καὶ πολλῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ πασῶν γνῶνων ἐννοιῶν
 δόλῳ τε καὶ μὴ τοιούτων ὑποθέσει, τῷ ψυχρῷ ἂν πρό-
 τερον ἐδίδασκεν ἐκκαθάσαι, καὶ ἔπειτα ἱερῶν προτύπων
 τῆς θεῖας ταυτησὶ σοφίας ἐπιβαίνειν δέον, καὶ Θεῷ
 πολλὰ καὶ ἀνδρῶν τῶν τὰ τοιαῦτα δυνάσθαι ἡξιω-
 μένων συναράσθαι πρὸς τὸ ἔργον ἔπος δὲ ὑψηλόν, καὶ
 τὴν ἀνθρώπινον ὑπερβαίνειν δυνάμιν.) ἢ ἐπειδὴ
 γε ἔλα βραχυμίαν ἀπερισκέπτως τῷ προσυχόντι προ-
 σεχώρησε, τῇ ἐκείνῃ ἀμαθίᾳ προσλογίσασθαι τῆς
 λόγης, ἀλλὰ μὴ ὥστερ' ἐξεπίτηδες, ὥστερ' τινὸς ἐρ-
 μαῖε λαβόμενον τῷ λόγῳ, ἀνθαδῶς καὶ θρασέως κατ'
 αὐτῆς τῆς ἱερᾶς χωρῆσαι ἡσυχίας, καὶ τοῖς ἡσυχάζουσι
 πολλὰ προστελέφασθαι ὀνειδῆ, ἀπατεῶνας καλουῦντα,
 ἐ ψευδομένους καλουῦντα, καὶ Μασσαλιανὸς ἐκ τῶ φῶς
 περιεσφάπτειν τῆς ἀγίας ἀκηκοέναι τῆς ἀφορμᾶς εἰ-
 ληφότα τῷ πολλῶν λοιδοριῶν καὶ τοι γὰρ τῷ διδάσκον-
 τι, περὶ ἄλλων μὲν ἂν τις μέμφοιτο δικαίως, πε-
 ρὶ τῆς δὲ ἑδῆς. ἄλλως τε ἢ περιήσραφε πολλὰς
 τὸ θεῖον τῶ φῶς ἐν τοῖς τῷ διωγμῷ καιροῖς ἀγῶ-
 νιζόμενος ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ Ἀστώνιον τὸν θεῖον, ὁ παρὸς
 τυράννης, ἀλλὰ τῆς δεινότητος τυράννων δαίμονας πα-
 ραπειταγμένον, ὡς ἐκ τῆ περὶ αὐτῆ συγγεγραμμένων
 ἐξεσιμαθεῖν. ὁ μὲν ἄλλ' εἰ δεῖ καὶ ταῦτα πάντα πα-
 ραδραμόντας πρὸς τὸ πρῶτον παράδειγμα ἀναδρα-
 μῆν, σαφῶς ἐξέσαι τῷ δυνατὸν εἶναι τοῖς σωματι-
 κοῖς ὀφθαλμοῖς θεῖον καὶ ἄκτιστον φῶς θεάσασθαι τὴν
 ὑπόδειξιν λαβεῖν. Παραλαβὼν γὰρ, φησὶν, ὁ Κῦ-
 ριος πρὸ τῆ πάθης τῆς προκρίτης τῆ μαθητῶν, καὶ
 ἀνελθὼν ἐπὶ Θαβὼρ, μετεμορφώθη ἑμπροσθεν αὐ-
 τῶν καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος. ὁ
 μὴ φέροντες τὴν λαμπρότητα ὄραν οἱ μαθηταὶ κατέ-
 πεσον ἐπὶ τῷ γῆ. εἰ οὖν κακῆνοι ἀνθρώποι τε
 ὄντες, καὶ ἔτι ἀτελέστερον διακείμενοι, τὸ περιεσφά-
 ψαν αὐτῆς θεῖον καὶ ἄκτιστον φῶς ἡδυνήθησαν ἰδεῖν,
 τί θαυμαστὸν εἰ καὶ νῦν τῆς ἀγίας φαιμένη φῶς
 ὄραν ἄνωθεν ἐλαμπομένους ἐκ Θεοῦ; Διὸ δὴ σε καὶ
 εὐόμεθα περὶ τῶν τοιούτων μήτε λέγειν, μήτε
 λογογραφεῖν ὡς ὀλίγα ἢ οὐδὲν περὶ αὐτῶν εἰ-
 δότα. ἀλλὰ καὶ τὰ γεγραμμένα ἀφανίζεν, ὡς
 πολλοῖς αἰτία βλάβης παρεσόμενα καὶ τῆς τυχοῦ-
 σης. Τοιαῦτα μὲν Γρηγόριος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν
 διεπερσεβόουντο πρὸς Βαρλαάμ, οἰόμενοι τὴν πα-
 ραίεσιν αὐτῶν τὴν γλωσσεῖαν εἶπαι. τὸ δ' ἐναν-

affectu non bono a recto detortus con-
 scripsisset, ut perditione dignum, flam-
 mis adoleret. Nec enim esse fas, nec
 secundum rationem, quempiam geome-
 trica, astronomica, & numerorum pro-
 portiones volentem percipere, ne dum
 ad indoctissimum, sed ad doctissimum
 ventitare: in vera autem philosophia,
 & cognitione rerum cælestium, proph-
 anum, ac non initiatum magistrum ad-
 hibere. Oportuisse enim illum ut phi-
 losophum, & intelligentia præstantem
 multis, siquidem talia discere cupiebat,
 aut prius quæsisse a Deo huiusmodi gra-
 tia dignatum (non enim humano intel-
 lectu, studiove ista acquiruntur) & sin-
 cero animo, atque ab omni malignita-
 te vacuo accedere, & de quibus vellet,
 rogare doceri (qui utique divinarum re-
 rum gnarus, & quantum quisque hujus
 disciplinæ caperet, haud nescius, jux-
 ta divinæ purgationis modulum non sta-
 tim ab initio aures flaccidas tonitruī so-
 nitu imbuisset: sed vitæ prius accura-
 tione, multaue scientia, & omnium
 cogitationum terrenarum, ac rationi
 consentientium, repugnantiumque depo-
 sitione animum expurgare docuisset, &
 ita ad sacra vestibula hujus divinæ sa-
 pientię accedere, multa Deum, mul-
 ta viros hac perfectione dignos habitos
 precantem, ut ad opus tam sublime,
 & humana facultate superius, adjumen-
 to sibi esse ne recusarent) aut postquam
 propter desidiam suam inconsulto ad
 proximum accessisset, auditum sermo-
 nem illius inscitie tribuere: nec ve-
 lut dedita opera, & tamquam inspera-
 tum lucrum ea verba arripere, arro-
 ganterque, & projecte in sacram quie-
 tem invadere, & ea fruentes maledi-
 ctis conscindere, impostores, menda-
 ces, Massalianos nuncupare, ex eo
 quod audisset, sanctos lumine circum-
 fundi, plurium contumeliarum ansa ar-
 repta videlicet. Quamquam doctorem
 istum de aliis quidem merito forsitan,
 de hoc autem a nemine posse reprehendi.
 Nam & alios f multos persecutio-
 nis temporibus pro Christo dimicantes,
 hoc divinum lumen convestisse, & s san-
 ctum Antonium, non contra tyran-
 nos, sed contra dæmonas tyran-
 nis horribiliores in acie stantem, id
 quod ex historia ejus vitæ pateat. Ve-
 rum enimvero, si his omnibus præteri-
 tis ad primum exemplar recurrendum sit,
 posse fieri ut oculis corporeis quispiam
 divinum, & increatum lumen contem-
 pletur, perspicue demonstrare licere.
 Evangelistam enim scribere, dominum
 ante mortem suam principes discipulos
 assumpsisse: & cum ascendisset in mon-
 tem Thabor, transfiguratum esse an-
 te eos, resplenduisseque faciem ejus
 sicut solem. Cujus fulgorem discipu-
 los non sustinentes intueri, in terram
 cecidisse. Si igitur illi & homines, &
 adhuc imperfecti, circumfulgens ipsos
 divinum & increatum lumen videre
 potuerunt, quid mirum si & nunc
 sanctos superne a Deo collustratos di-
 camus lumen cernere? Quocirca se
 illum oratum velle, ut de his rebus
 & loquendo, & scribendo superle-
 deat: quippe qui de iis pauca, aut
 nihil noverit: imo vero etiam scripta
 jam, ut multis non vulgariter noci-
 tura, disperdat. Hæc Gregorius, &
 focii Barlaamo per oratorem, cum spe,

Edi. Paris.
pag. 333.

Joan. ep. 1.
cap. 4. 12.

admonitionem hanc petulantiam ejus
linguæ coercituram, Quod secus evenit.
Ut enim legatus patrum verba ei recen-
suit, ad cætera quidem se continuit: lu-
cem autem in Thabor increatam audiens:
O rem absurdam, exclamat: fumum e-
nim fugientes, in ignem incidimus. Au-
di cælum, & auribus percipe terra. Lux
in Thabor increata: quid ergo illa aliud,
nisi Deus secundum vos? nihil enim in-
creatum, nisi Deus. Si autem lumen il-
lud neque res condita, neque Dei natura
est, (Deum enim nemo vidit umquam)
quid reliquum, nisi vos duobus diis servi-
re, uni quidem omnium fabricatori, quem
& inaspectabilem omnes constitemur: al-
teri vero ex sententia vestra sub aspectum
cadenti, & increato lumini? Ego vero
haud umquam, quidquid tandem sit, a
divina essentia diversum, ac discrepans,
increatum arbitror. Ex his sermoni-
bus, velut a carceribus effusus, contra
Gregorium, aliosque monachos multa
verbo, & scripto blateravit, præter cæ-
tera etiam didicim, (id est, divinita-
tem duplicatam) ipsis crimini dans. At
enim nec patres se palam tueri parcebant,
& ostendere, illum corruptam doctrinam,
& divina sapientia eruditus Theologis con-
trariam introducere. Barlaamus autem
antiquos etiam Theologos doctrina, &
vi persuadendi se superaturum confusus,
h Byzantium navigat, Joanni per id tem-
pus patriarchæ commentarios suos contra
monachos tradit: & synodum adversus
eosdem congregari instat, ut cum rectis
dogmatis pugnantia illos sentire, ac do-
cere probaturus: in quos verbosius inve-
hens, de geminata deitate eos accusa-
bat. Patriarchæ res visa minime negli-
genda: quare monachos Thessalonica
per litteras ad judicium citat. Illi causam
dicturi adsunt. In his ecclesiæ tumultibus,
ac motibus imperator ab expeditione in
Acariniam Byzantium redit, certiorque
factus de Barlaami, & monachorum con-
troversis, primum quidem silentium eis
imponere studuit, utrosque hortatus, uti
altercationibus modum facerent, inimici-
tiasque cum pristina concordia mutarent:
neve per rixas sibi met, & aliis turbas con-
cierent. Cum autem verba in ventum i-
rent, & Barlaamus se docturum affirmaret,
Gregorium cum monachis suis perverse
sapere, & judicium urgeret, Gregorius
contra cum suis injuriam sibi fieri conten-
deret, velletque in judicio crimina dilue-
re, intelligens imperator contentionem
citra probationes sedari non posse, Sy-
nodo negotium commisit.

τίως ἢ αὐτοὶ ἀνέβησαν ἀπέβη. ὡς δὲ τὰς λόγους ὁ πρε-
σβύτων διήκει πρὸς αὐτὸν, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἡσυχίαν
ἦγε. τὸ ἐν Θαβωρίῳ δὲ λάμψαν φῶς ἀκτῖνον ἀκτι-
σας. Τῆς ἀποπίας, ἀνεβόησε καπνὸν δὲ φλόγας
ἐμπεπτώκαμεν εἰς πῦρ. Ληξέμεν ἡμεῖς, καὶ ἐνὸς τοῦ γῆ. τὸ
ἐν Θαβωρ φῶς ἀκτῖνον, καὶ τὸ ἄλλο ἢ Θεὸς κατ' ὑμᾶς;
ἐδὲν δὲ ἀκτῖνον ὅ, τί μὴ Θεὸς εἶδω μὴτε κτίσμα τὸ φῶς
ἐκείνο, μὴτε Θεὸς ἐστὶ (Θεὸν δὲ ἐδὲς εἶδρακε πᾶπο-
τε) τί λοιπὸν ἢ δυσὶ λατρεύειν Θεοῖς, ἐνὶ μὲν τῷ
πάντων δημιουργῷ, ὃν καὶ ἀόρατον πᾶς τις ἀνὸμολογήσει,
δοῦτέρῳ δὲ κατ' ὑμᾶς ὁραμένῳ ἀκτῖνι τῷ φωτὶ.
Εγὼ δὲ ὅτε πρότερον ἔθ' ὑπερόν ποτε ἀναχρίμω ἂν
ὁπωσούμην ἡμέτερον τ' ἐστὶας τῷ Θεῷ ἀκτῖνον ἠγείσθαι.
Εκ τῶτων δὲ τῶν λόγων ὡς περ ἀφειρησίας ὁρμηθεὶς,
πολλὰ καὶ εἶπε καὶ συγγράματο καὶ Γρηγορίου καὶ τῶν
ἄλλων μοναχῶν, πρὸς τοῖς πρότερον καὶ διδασκῶν ἐγ-
καλῶν. καὶ μὴ ἐδὲ ἐκείνοί γε ἡμέτερον τῷ μὴ ἀντιλέγειν
φανερῶς καὶ διεφθαρμένα δόγματα εἰσάγοντα ὑποδεικνύ-
ναι καὶ τοῖς Θεοσόφοις λόγοις ἐναντία. Βαρλαάμ δὲ
οἰόμενος καὶ τῶν ἀρχαίων Θεολόγων σοφία λόγων καὶ πει-
δοῖ κρατήσας, εἰς Βυζάντιον ἐκπλούσας, Ἰωάννη τῷ
патριάρχῳ δόκοντι τότε τὰ καὶ τῶν μοναχῶν συγγράμ-
ματα ἐγχειρίζει. Ὁ συνῶδον ἐδεῖτο συναθροίζειν κατ'
αὐτῶν, ὡς τοῖς ὁρθοῖς δόγμασιν ἐναντία καὶ φρο-
νουῦντας καὶ λέγοντας ἐλέγξας. καὶ πολὺς τῶν ῥέων κατ'
ἐκείνων, καὶ τῶν διδασκῶν ἐγκαλῶν. Πατριάρχῃ δὲ
περιορῶν καὶ δεῖν ἐδόκει τὰ τοιαῦτα. ἀλλὰ γράμμα-
σιν ἐκάλεσε τὰς μοναχὰς ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπαντᾶν
ἐπὶ τῷ δίκῳ. καὶ παρῆσαν καὶ αὐτοὶ τῶν λόγων
ὑφ' ἐξόντες δίδυνας. ἐν ταῖς αὐτοῖς τῶν πραγμά-
των, καὶ θορύβῳ πολλῷ καὶ ταραχῇ τῶν ἐκκλησιῶν
κατεχέσας, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐκ τῆς Ἀκαρνανίαν στρα-
τείας εἰς Βυζάντιον ἐπανῆκε. καὶ πυθόμενος ὅσα Βαρ-
λαάμ διαφέροιτο ὁ οἱ μοναχοί, πρῶτα μὲν κατα-
σιγάζειν ἐπειράτο, ἐκατέρους παραινῶν τ' ἀντιλογίας
ὑποχέσθαι, καὶ τ' ἐχθρὰν καταλύσαντας, ὡς περ καὶ
πρότερον ἀλλήλοις εἶναι φίλους. καὶ μὴ ἔχῃ φιλονεικίαν
σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ταραχῇ παρέχειν
ὡς δὲ ἐπέειδοντο ἐδότεροι, ἀλλ' ὅ, τε Βαρλαάμ διε-
φθαρμένα ἰχυρίζετο δοξάζοντας ὑποδείξειν Γρηγόριον
καὶ τὰς περὶ αὐτ', καὶ ἐπέσφιδε τὴν δίκην. ὅ, τε Γρη-
γόριος ἀδικεῖσθαι διετίνετο καὶ οἱ περὶ αὐτὸν, καὶ ἠθε-
λον ἐπὶ τῇ δίκῃ ἐαυτὰς ἐγκλημάτων ἀπολύειν, σιω-
ιδῶν καὶ ὁ Βασιλεὺς ὡς ἐλέγχων χωρὶς ἐκ αὐτῶν δύνα-
το παύειν τὴν φιλονεικίαν, ἐπέτρεπε τῶν συνῶδον.

CAPUT XL

Synodus in Sophiae templo. Causam prior agit Barlaamus. Respondet ei pro omnibus Palamas, & lumen in Thabor quid fuerit, docet. Barlaamus magni domestici opem supplex orat. Ejus prudens consilium. Oppositio Barlaami. Responsio domestici, qua motus ille, culpam suam confitetur in Synodo. Datur amanter venia. Relabitur Barlaamus, & in Italiam aufugiens, fit episcopus. De novis turbis, quas Gregorius Acindynus Barlaami discipulus concitavit. Imperatoris morbus. Apocanchus magno domestico suadet imperii insignia sumere: sed rejicitur. Eundem & mater rejicit. Consilium domestici ad imperatricem, & mors imperatoris.

ΚΑΙ γίνεται καὶ τὸν θεῖον τὸ θεῖον σοφίας νεών· καὶ προκαθημένους βασιλείας καὶ ἰωάννη τὸν πατρι-
άρχην καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν ἐν τέλει πολλῶν
καὶ συγκλητικῶν συνεδριάζοντων, λέγειν ὁ βαρλαάμ
ἐπιτράπη πρώτος. ἐκεῖνος ὅν ὡς ὁ γρηγόριον καὶ τὸς
μοναχὸς τὴν ἁγιογραφίαν τῶν δογμάτων ἐγκαλῶν. πολλὰ
ἔτι πρότερον διεξελθὼν, καὶ τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς πρὸς ταῦτα
ἄρμυτο διηγεσάμενος, ἐπειτα ἐπὶ τὸ βιβλίον, ὃ περὶ τῶν
ἐν συγγεγραμμένῳ, παρείχτο ἀναγινώσκοντα. ἐπὶ δὲ
ἀνεγνώσθη πᾶν, ἀλλὰ τε ἐπεὶ πῶς ὅσα αὐτῷ ἐδόκει πρὸς
τὰ προκείμενα λυσίτελεῖν, καὶ τελοῦντα ὑπογράφειν
μοναχῶν, ὡς καὶ τὴν δόξαν, ἣν αὐτοὶ φασὶν εἶναι
κατ' ἐαυτὸς ἀνελλιπῶς προφέρειν καὶ προσκηρόντας. ἀλλὰ
τις προδήκως δομένῳ, ὡς ἐκεῖνος προσετίθει τὸ
ἐνδεόν, ὡς ἐφασκεν, ἀναπληρῶν. μὴ τῶν καὶ οἱ
μοναχοὶ πρὸς τὰς κατηγορίας ἐπεβλήσαντο ὑπολογί-
σθαι. ἐπεὶ δ' ἐαυτῷ ἐκεῖνοι γρηγόριον προεβήσαντο
τὸν Παλαμᾶν, (ὡς ὅν δὴ τῶν ἄλλων, καὶ λόγοις μόνον
ἀλλὰ καὶ τῶν τῶν θεολόγοις περὶ θεῶν δεδογμένα
ἐξηκριβανέαι διαφέρειν) (κατὰ τὸ πρὸς τὸς λόγους καὶ
αὐτὸς, σαφὲς καὶ βεβαίως παρείχτο τὰς ὑποδείξεις τῶν
λεγομένων, καὶ συλλογισμοῖς χρώμενος καὶ γεωμετρι-
καῖς ἀνάγκαις. (καὶ ὅν οἶόν τε ἐκ τῶν κατ' ἡμᾶς
ὑποδεικνύται τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς,) ἀλλὰ τοῖς λόγοις τῶν
ἀγίων καὶ θεολόγων ἀνδρῶν, οὓς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον
ἐχημάτισε δι' αὐτῶν, ὅτι πάντα ἐρῶνται, καὶ τὰ βί-
βλη τῶν θεῶν. ἀπεδείκνυτε ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων,
τὸ καὶ τὸ θαυμάσιον τὸς μαθηταῖς περιεστράψαν φῶς,
δόξαν ἀναρχον τῶν θεῶν. καὶ φῶς θεότητος, καὶ θεότητα,
καὶ φυσικὸν καὶ αἰδίδιον τῶν θεῶν φῶς, καὶ ὅσα τοιαῦτα
παρὰ τοῖς θεολόγοις πιστόμενον τε καὶ προσαγο-
ρεύμενον. εἶτα ἐκ τῶν ῥήσεων τῶν θεολογικῶν συ-
νεπείρανε καὶ αὐτὸς, ὡς τὸ αἰδίδιον καὶ φυσικὸν τῶν θεῶν
ἐκ ἀν' εἰς κτιστὸν, καὶ ἡ ἀναρχὸς δόξα καὶ ἡ βασι-
λεία τῶν θεῶν. καὶ ὅσα πρὸς τῶν θεολόγων τὸ φῶς
ἐκεῖνο ὑμνῆται. ἐπὶ ταῖς δὲ καὶ τὸν Ἀθῶν ὁσίαν
ἀνδρῶν συνεθεσμένον παρῆγε τόμον, ὃς αὐτῷ μὲν
συνηγόρει ὡς τὰ ἴσα τοῖς ἀγίοις φθγγόμενον. βαρ-
λαάμ δὲ βλασφημία ἐκακοδοξίαν κατηγορεῖ πολλῶν·
ἐπεὶ δὲ ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων ἠνίκη πρὸς γρη-
γόριον ἀπέβλεπε, καὶ τὸς μοναχὸς, πάντων ἡδὴ πε-
πεισμένων τοῖς ἀγίοις ἐπειθαι καὶ θεολόγοις, καὶ μὴ
τοῖς ἐκ κοιλίας εἰρημένοις βαρλαάμ, συνῶρα τε καὶ
αὐτὸς ὡς ἐκ ἀν' ἁδράσει τῆς γλωσσαλγίας καὶ τῆς βα-
μολοχίας δοῦναι δίκην, τῷ μεγάλῳ δομestικῷ συνε-
δριάζοντι ἐκεῖ τῷ βασιλεῖ προσελθὼν, συντόμον τινα
ἡγεῖτο ἐβόησαι καὶ βυλῶν, ἐξ ἧς τὴν προσδοκωμένῳ
ἐξφυγεῖν ἐξέσαι δίκην. Ὁ δὲ πρότερον τε ἐφασκετὰ

Paris I.

FIT igitur in sacrosancto divinæ Sa-
pientiae templo Synodus, imperato-
re cum Joanne patriarcha praesidenti-
bus, reliquis episcopis, multisque pro-
ceribus, & senatoribus assidentibus.
Prior dicendi locus Barlaamo datus est:
ille siquidem Gregorium, & monachos
propter adulterina dogmata in judicium
vocaverat. Multa igitur praefatus, &
causa, quae illum huc impulisset, nar-
rata, deinde libellum de iis rebus a se
conscripsum porrexit: quo toto ab ipsis
perlecto, adjecit alia, quae ad rem pro-
positam accommodata sentiebat. Pos-
tremo monachos criminatus est, quod
neque precationem quam se celebrare
dicerent, absque defectu, & conveni-
entiam proferrent: sed egentem ad-
ditamento aliquo, idque ipse adjiciebat,
ut quod deesset suppleret: sic enim age-
bat. Post haec monachis respondendi po-
testas facta. Qui cum Gregorio Palamae
hoc honoris detulissent (erat enim non
in dicendo solum eximius: sed etiam
Theologicis litteris eruditissimus) is per-
spicue, & firme probabat sententiam
suam, non syllogismis & geometricis
conclusionibus (neque enim poterat ex
iis quae sunt apud nos, demonstrare quae
supra nos) sed sanctorum, & Theologiae
peritorum hominum effatis, quae illis Spi-
ritus sanctus suggessit, quo omnia inda-
gantur, etiam profunda Dei: docebat-
que copiose, lumen in Thabor, quod di-
scipulos illustravit, esse gloriam Dei,
principio carentem, & majestatem ejus,
& lumendivinitatis, & deitatem, & na-
turale, aeternumque Dei lumen, & quae-
cumque talia a Theologis de eo credun-
tur, dicunturque. Postmodum ex pronun-
tatis Theologicis & ipse concludebat,
aeternum, & naturale Dei non esse con-
ditum, nec ejus gloriam & majestatem,
nec quidquid a Theologis illud lumen ef-
se praedicatur ac laudatur. Praeterea to-
tum a sanctis viris apud Atho habitanti-
bus compositum promebat, quo eum cum
sanctis consentire docebatur, & Barlaami
blasphemiae perversaeque doctrina redar-
guebatur. Cum jam post longam disputa-
tionem victoria ad Gregorium, & mona-
chos inclinaret, persuasisque universis,
sanctorum, & Theologorum placita,
non autem ex cerebro Barlaami profecta
commenta amplectenda, videretque ipse,
non effugitum se, quin loquacem ma-
ledicentiam, & scurrilitatem suam lue-
ret, ad magnum domesticum imperatori
assidentem accedens, compendiarium
quoddam ab eo auxilium, & consilium
flagitabat: quo imminentem poenam e-
vaderet. Tum ille, & antea se opportu-

Edit. Paris.
pag. 334.

pag. 335.

na suasse, dum a longa eum digladiatione deterreret, & ad credendum monachis, utpote in his sapientioribus hortaretur: & nunc nihilo minus suaserum, facturumque quod illi prodesse possit. Si enim nec ad allata in medium refellendi causa quidquam dicere haberet amplius, crederetque monachos meliora & iustiora, & sanctis consentanea differere, quid opus esset expectare, donec atro calculo se damnari videret? quin potius exsurget, prioremque inficitiam & agnitam veritatem palam confiteretur, & sanctis assentiretur, inimicitiasque cum monachis poneret. Si se audiret, neque detrimenti quidquam secuturum, & imperatorem, ceterosque conversionem ejus laudaturos. Non enim tam dignum esse accusari qui a veritate aberraverit, quam commendari, qui ad eam sanctis viris & Theologis credens redierit: & monachos secundum leges ipsorum spirituales majore in posterum caritate, candoreque animi in eum futuros, quam prius amaritudine, & similitate fuerint: quippe qui non convitiis in se effulis, verum perversitati doctrinae ecclesiasticae resistent: quibus bene, atque ut decet demonstratis, si ei facta sit fides, nihil amplius desideraturos: sed correctionem ipsius multorum laborum, periculorumque suorum operæpretium interpretaturos. Barlaamus affirmare, sibi quoque optimum videri istuc consilium: timere tamen, ne verba ad se periculo liberandum satis non sint: sed post confessionem quoque aliqua mulctetur ignominia, cum probatis & receptis dogmatis se opposuerit. Tum infamem fore, nec locum defensionis relictum iri, quasi id injuste patiatur, quandoquidem se ipsum damnaverit: ut proinde si talia passurus sit, melius videatur silentio ferre iudicium, ut & in posterum sibi factam injuriam dicere queat, & iudicium revocari possit. At magnus domesticus illum confirmare, monereque, ne quid hujusmodi metuat: se presente, nihil ei triste eveniturum. Cui obtemperans Barlaamus, in medium prodiit: præteritam ignorantiam confitetur: veniam ob stulte dicta petit: se non contentionis causa, neque quod Theologorum de Deo decretis non crederet, ad hos sermones provectum: sed cum ipse errans alios errare opinaretur, ad eorum errorem emendandum omnem diligentiam impigre adhibuisse. Nunc plane credere, illos de controversia melius sapere, & in aliis nihil ab eis disfidere: & quod in Thabor lumen discipulos circumfulsit, gloriam Dei, principii expertem, & æternum esse lumen credere se, atque confiteri. Mox Gregorius Palamas cum cætu suo surgentes, Barlaamumque complexi, veniam præteritis libenter dederunt: & præclaram istam mutationem prædicarunt, Deoque pacis & concordia gratias egerunt: profitentes, nec se terrenarum, ac pereuntium rerum gratia tam acriter pugnasse: sed ne in plures malo propagato, aut perversorum dogmatum ecclesia repleretur: aut factionibus, & dissidiis in se ipsa divideretur, dum alii his, alii illis adherent. Ac propterea immodice litigiosos se apparuisse, qui in aliis omnibus ad mansuetudinem, & animi summisionem eruditi sint: ubi autem Deus in periculum vocatur,

Edit. Paris.
pag. 336.

δύοντα βιβλεῦσθαι αὐτῷ παραινῶν τὴ πολλὴς φιλονεικίας ὑποχέσθαι, καὶ πείθεσθαι τοῖς μοναχοῖς ὡς τὰ τοιαῦτα σοφωτέροις· καὶ νῦν εἰδὲν ἤττον βελδοῦσθαι καὶ πράξαι τὰ σωμνοῖσονται ὑπὲρ αὐτῶν. εἰ δὲ μήτε ἀντιλέγειν ἐτι πρὸς τὰ προτεινόμενα ἔχει, πέπεικέν τε αὐτὸν ὡς βελτίω καὶ δικαιότερα καὶ τοῖς ἀγίοις σωφροδὲ φέγγονται οἱ μοναχοί, τί δὲ τῷ ψῆφον κατ' αὐτῶν ἐξαγομὲνῳ περιμένειν κατεῖδεν; ἀλλὰ μὴ πρότερον ἐξανασάντα, τῷ τε προτέρῳ ἀγνοίᾳ ἐπὶ πάντων ὁμολογεῖν, καὶ τὴ νῦν ἐπίγνωσιν τὴ ἀληθείας, καὶ τοῖς τε ἀγίοις πείθεσθαι συνθέσθαι, καὶ τὴ ἔχθραν καταλύειν τὴ πρὸς τὰς μοναχάς; εἰ δὲ ταῦτα πειθόμενος αὐτῷ ποιήσει, ὅτε βλάβη τις ἐστὶ ἐκ τῶν λόγων ἀδελφία, Βασιλεὺς τε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἐπαινεῖσονται τὴ πρὸς τὰ βελτίω μεταβολῆς. οὐ δὲ τοσούτον τὸ τῆς ἀληθείας ὑποπλανηθῆναι κατηγορίας ἄξιον, ὅσον τὸ πρὸς αὐτῷ ἐπαυλθεῖν τοῖς ἀγίοις πειθόμενον καὶ θεολόγοις ἐπαινετὸν· καὶ οἱ μοναχοὶ δὲ τοῖς πνευματικαῖς πειθόμενοι νόμοις, μέζονα ἐνδείχονται νυνὶ τῷ φιλίᾳ πρὸς σέ καὶ τὴ δὴ γνωμοσύνην, ἢ καθ' ὅσον πρότερον ἐνεδείκνυτο τῷ περὶ αὐτῶν καὶ τῷ ἔχθρῳ, ὡς οὐ τῶν εἰς αὐτοὺς ἐνεκα λοιδορῶν, ἀλλὰ τῆς τῶν δογμάτων ἀμυνομένων ὁρῶν. ὡν καλῶς ἔως προσήκειν ὑποδείκνυμένων, καὶ οὐ πειθεῖν, εἰδὲν εἰδ' αὐτοὶ ζητήσασιν περαιτέρω· ἀλλ' ἄξιον ἀμοιβῆν τῶν πολλῶν πόνων καὶ κινδύνων νομοῖσιν ἔχειν τῷ διορθώσιν τὸ σῶν. Βαρλαάμ δὲ, ὅτι αὐτῷ μὲν ἐφασκεν ἀείψῳ φαίνεσθαι ταύτῃ τὴ βελτίω· δεδοικέναι δὲ μὴ ἐκ ἐξαρκίας σκιν οἱ λόγοι πρὸς τὸ τὴ κινδύνων ἐξαρπάσαι· ἀλλὰ καὶ μὴ τὸ ὁμολογεῖν, ἀτιμία τις αὐτῶν καταψήφισθαι οἷα δὴ καὶ τὸ ὁρθῶν δογμάτων ἐξελωγμένα καὶ τὰ, περὶ αὐτῶν εἶναι συμβήσεται αὐτῷ, καὶ μὴ δ' ὑπολογίᾳ τινὰ ὑπερῶν ἔχειν ὡς οὐ δικαίως τοιαῦτα πάδοι, οἷα δὴ καὶ αὐτὸν καταψήφισμένον αὐτῶν· ὡς εἰ γε τοιαῦτα πείσεσθαι μέλλοι, βέλτιον σιωπῇ τῷ δίκῳ ἐνεγκέιν, ὥς ἔτι εἰσαυδῆς ἠδικῆσθαι λέγειν δυνάσθαι, καὶ τῷ δίκῳ ἀνακαλεῖσθαι. Ο μέγας δὲ δομῆσικος, παρεθάρρυνέ τε, καὶ μὴ τοιαῦτα παρῆναι δεδοικέναι, ὡς αὐτῶ παρόντος, εἰδὲν ὅς γε σομμένα τὰ λυπεῖν αὐτὸν διανοημένα· ὅ καὶ πειθόμενος ὁ Βαρλαάμ, παρελθὼν εἰς μέσας, τῷ τε προτέρῳ ἀγνοίᾳ ὁμολογεῖ, καὶ συγγνώμῃ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἡτήτο, ὡς ἡ φιλονεικίας ἐνεκα λέγων, εἰδὲ τὴ μὴ πείθεσθαι τοῖς ὑπὸ τὴ θεολόγων εἰρημένοις περὶ Θεοῦ εἰς τὰς τοιαύτας τῶν λόγων ἐξελωγῆσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀγνοίας οἰόμενος τὰς ἄλλας ἀμαρτάνειν, ἐνεκα τὰ διορθώσασθαι πᾶσαν εἰσῆγον απεδίω καὶ προθυμίᾳ νυνὶ δὲ ἡδη πεπεισμένος ἀκρεβῶς ὡς αὐτοὶ βέλτιον ἐφρόνου περὶ ὧν ἠμφισβητήμην, περὶ τε τῶν ἄλλων εἰδὲν ὅς γε φέρομαι πρὸς αὐτῶς, ὅτι ἐν Θαβερῶν τὰς μαθητὰς περιλάμψαι φῶς, αἰδῶν καὶ πεπίστευκα καὶ εἶναι ὁμολογῶ. Ἐπὶ ταῖς καὶ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ὅσοι σὺ αὐτῷ ἦσαν, ἀνασάντες περιέβαλλον τε Βαρλαάμ, καὶ συγγνώμῃ ἐπὶ τοῖς προτέροις ἁσόμενοι παρείχον· ἐπήνοον τε τῆς καλῆς μεταβολῆς, καὶ τῶ Θεῷ τῆς ὁμονοίας ὁμολογοῦν χάριτας· φάσκοντες, εἰδ' αὐτοὶ γνήτων ἐνεκα καὶ φειρομένων πραγμάτων τοσούτων ἐνστήσασθαι ἀγῶνα. ἀλλ' ἵνα μὴ εἰς πλείους διανεμηθέντος τὰ κακὰ, ἢ διεφθαρμένων δογμάτων ἀνάπλεως γένηται ἡ ἐκκλησία, ἢ ὁρῶσιν πρὸς αὐτῶν, τῶν μὲν τύποις, τῶν δὲ ἐκείνοις προσδεμένων, καὶ ὅτι τὰ τοιαῦτα καὶ τοῦ μετεῖναι πέρα ὁφείλῃ φιλονεικῆς, ἀτε δὲ ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν πράγῃς εἶναι διδασγόμενος καὶ ταπεινός· ἐν οἷς δὲ Θεός ἐστι τὸ κινδυνολό-

μῦθον, ὃς εἰς εἶναι καὶ ἀπαραιτήτως, καὶ μὴτε πρὸς τὴν
ἀδοξίαν δυσχεραίνειν, μὴτε πρὸς τὸν παρὰ τῶν ἀνδρά-
πων ἔπαινον μαλακίζεσθαι. Ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς εἰρήνης καὶ
τῆς ὁμονοίας Θεὸς εἰς ἐν σιωπῇ τὰ διεσῶτα, αὐτοὶ τε προ-
θύμως ὁποσῶνται φιλονεικίας, καὶ αὐτὰ πολλὰ εἰδήσα-
σι τὴν χάριν, μάλιστα αἰτιωτάτω τῇ εἰρήνῃ νυκτὶ γεγεννημένην.
Ἐπὶ ταῖς καὶ Βασιλεὺς τε καὶ Πατριάρχης ὅσα εἶδει ἐξε-
λεχθέντες περὶ εἰρήνης πρὸς ἑκατέρωθεν διελύσαντο τὴν
σιωπῶν. Βαρλαάμ δὲ ὀλίγας Βυζαντίῳ ἐνδεδείχας
ἡμέρας, ἔπει καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπελῶντισε μετὰ μικρὸν, καὶ
τὰς περὶ τὰ δόγματα ἀμφισβητήσεις εἰδὲν ἦττον ἐχόμενος
ἢ πρότερον, τῆς δίκης ὡς ἐκδεδιημένης πολλὰ καταβο-
ῶν, ὁποδράς ὅχρετο πρὸς Ἰταλίαν, καὶ συμφορήσας Λα-
τίνους, ὥστε καὶ πρότερον, ἐπίσκοπος ὑπὸ αὐτῷ Ἰε-
ρακος ἀνεδείχθη. Καὶ οὐ πολλῶν ἔσπερον Γρηγόριος τις ἑ-
περος μοναχὸς Ἀκινδυνος ἐπικεκλημένος, ὁμιλητὴς Βαρ-
λαάμ καὶ τῇ ἐξω σοφίᾳ γεγεννημένος, καὶ πολλὰ αὐτῷ φει-
τήσας ῥήτορας, τῇ ἐκείνου δειφῶν ὧν διηνέχθη πρὸς Πα-
λαμᾶν ἀντεποιήθη· σιωπῶν δὲ τι γέλοιον περὶ αὐτὸν.
Βαρλαάμ μὲν ὃν ἀπεσέειπε τῷ λόγῳ· καὶ τις πρὸς αὐτὸν
ὡς τὰ ἐκείνου φρονοῖν λέγοι, τῇ κοινωνίᾳ τε ἀπεσθῆτο,
καὶ κατηγόρει Βαρλαάμ, ὡς κακῶς φρονῶντος καὶ ἀπεναντί-
ως τοῖς ἀγίοις· τῇ δ' ἀληθείᾳ κατακράας ἐκείνῳ ἠκολού-
θει, καὶ εἰδὲν ἢ μικρὸν ἢ μείζον διεφέρετο. αὐτὸς δὲ εἰσε-
ως καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἀναφυομένης, ἐν δεινῷ τιθέμενος
ὁ Πατριάρχης, εἰ διὰ τῶν φιλονεικίαν νοσοῖν ἐπα-
ράττοι τοὶ τῆς ἐκκλησίας, σιωπῶν καὶ αὐτὸς δευτέραν
συνεθροίζετο καὶ τὸν αὐτὸν τῆς Θεοῦ Σοφίας νεῶν, συνε-
δριάζοντας αὐτῷ καὶ μεγάλας δομῆς ἐκ, καὶ ὅσοι ἐπεδή-
μου Βυζαντίῳ τῶν συκλητικῶν. πολλὰ δ' αὖ πρὸς ἀλλή-
λους τῶν Γρηγορίων ἀντεπόντων, ἔπει ὁ Ἀκινδυνος ἐφαί-
νετο τὰ ἴσα Βαρλαάμ καὶ λέγων καὶ φρονῶν, ψῆφος μὲν ἐξε-
νύκεται κοινὴ ἐπισκόπων τε καὶ τῶν συκλητικῶν κατὰ
Ἀκινδυνίου καὶ τῶν αὐτῷ φρονούντων ἴσως, ὡς τὰ αἰρετι-
κῶν φρονούντων καὶ λεγόντων. ἀφορίζονται δὲ καὶ τῆς κοινω-
νίας τῶν ὀρθοδόξων, εἰ μὴ ἐπιστρέφοισιν ἀλλ' ἐπιμένουσιν τῇ
κακίᾳ. οὐ μὲν ἐκείνοι μόνοι, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἄλλων ὕ-
περον τοῖς ἴσοις ἐπιχειρήσοι, καὶ Παλαμᾶ ἑ τοῖς λοιποῖς
ὡς ἐκ ὀρθῶς φρονῶσιν αἰτίαν ἐπαγάγοι, ὑπὸ τὴν
αὐτῷ ἐπιτιμίαν εἶναι, εἰ μὴ μεταβάλλοι καὶ αὐτὸς· ἐπὶ
ταῖς δὲ καὶ τὸ μὲν σιωπῶντες καὶ τὸ ἀρχαῖον τῇ σιωπῶν
ἔδος, ἑ ὑπογράφαντες αὐτῷ, τε Πατριάρχης Ἰωάν-
νης καὶ Ἀρχιερέων ὅσοι τότε παρῆσαν, ὕπερον ὃ καὶ ἕτεροι
πολλοὶ τοῖς προτέροις ὑπογεγράφασιν σύμφηροι γεγεν-
νημένοι Παλαμᾶ ἑ τοῖς αὐτῷ σιωπῶσιν, ἐγχειρίζουσιν εἰς
δικαίωσιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕπερον. τότε δὲ ἡ σιωπῶν
ἐπεὶ διελέλυτο, τῶν ἄλλων ἐκείνων διεσκέδασμένων,
ὁ Βασιλεὺς ἐκέλευσεν ἐν τῇ μονῇ τῇ Ὁδηγῶν ἀναπαύλης
τινὸς τυχεῖν. καὶ γενομένης ἐκεῖ, εἰς τὴν ὕπεραίαν ἤρξα-
το πυρετῆν ὁμαλῶς· καὶ ἐδόκει τοῖς τῶν ἰατρῶν παισὶ τῇ
κατὰ τὴν σιωπῶν παραχρῆν καὶ αἰτίαν τῆς πυρετῆς αἰτίαν
γεγεννηθῆαι δευτέρᾳ δὲ ἡμέρᾳ, πρὸς τὴν κεφαλὴν ἐνσκήψαν
τὸ κακόν, πονηρὰς παρεῖχε τὰς ἐλπίδας. ἐφαίνετο ὃν τῇ
ὀξυτάτῃ εἶναι. τρίτῃ δὲ τῇ μετ' αὐτῷ, ἔωσεν μὲν ἐδό-
κει ἐνδιδόναι, καὶ τοῖς ἰατροῖς ὑπέφαινε χρυσὰς ἐλπίδας,
ἐπεὶ ἦδη περὶ μεσημβρίαν ἦν, μεταβαλὼν ὀξείφνης καὶ
μὲν πολὺ ὁποσῶν ἐνέχεσθαι ἐδήλα Βασιλείᾳ· ἑ ἰατροῖς εἰδε-
μία σωτηρίας ὑπελείπετο ἐλπίς. Ἐπεὶ δὲ τοιαῦτα διεβρυλλήθη, τῷ μεγάλῳ δομῆς ἐκῷ Ἀπόκαυχος
ὁ παρακοιμώμενος προσελθὼν, συνεβλέψεν ἑχεσθαι τῇ πραγμάτων, καὶ παρασήμοις κοσμεῖσθαι βα-
σιλικοῖς μὲν τῇ Βασιλείᾳ τελευτῇ, Βασιλείᾳ δὲ ἐν ζῶσιν ἐτι μὴ εἶναι προσδοκᾶν· πάντως δὲ ε-

ibi promptos esse, & inexorabiles: & neque ad opprobrium ægrescere; neque ad laudem humanam emollescere. Quo-
niam vero pacis, & concordiae Deus distantia copularit, & se prompte a contentione desistere, & illi gratias ha-
bere, qui pacis hujus auctor imprimis fuerit. Postmodum imperator, & pa-
triarcha utrosque de pace, ut oportebat, allocuti synodum dimiserunt. Barlaamus haud longum tempus Byzantii moratus, imperatore brevi defuncto, æque ut prius de dogmatis litem movit, judicium valde claudicasse clamitans: & aufugiens in Italiam, cum Latinis, ut antea, sensit, ab eisque Hieracis episcopus creatus est. Non multo post alius quidam Gregorius monachus, Acindynus cognominatus, Barlaami in prophana doctrina longo temporis spatio discipulus, dissensionem ejus, & litem cum Palama, ut successor, arripuit, cui quiddam ridiculum contigit. Barlaamum verbo repudiabat, & ut male

Edit. Paris. pag. 337.

Edit. Paris.
pag. 338.

gere sapius voluerit : quodque Romani non pauci norint , qui non minorem ei , quam imperatori honorem semper habuissent . Neque vero multo labore , & certamine rem indigere : verbo tantum voluntatem suam declaret , statimque libenter se subdituros . Quod ad se attineret , & ante in omni vita , & hoc tempore non minus paratum esse ejus utilitatibus inservire : non solum non parcentem pecuniis & fortune suis ; sed & sanguinem cupide pro ejus rationibus effusurum , cum omnium ei plurimum debeat : multis enim beneficiis ejus usum , quando cum non modo a principio imperatori commendaret , familiarumque reddiderit : sed etiam postea iram illius ab eo deprecatus sit , & carcere liberarit , & in hanc conditionem , in qua hodie sit , perduxerit . Haecenus Apocauchus . Magnus domesticus paulum silens , Non puto , inquit , talia de re aliquando occurrisset animo meo : nec eo me improbitatis processisse existimandum , ut imperatore adhuc vivo , aut etiam eo mortuo , vel abs te , vel ab alio quocumque inducar , ut amoris mei erga illum , sive , ut melius dicam , consensus atque conspirationis immemor sim : & neglectis quæ communiter ejus liberis , & Augustæ conducant , privata confectæ commoda : teque summæ damno stultitiæ , si talia mihi te persuasurum speravisti . Illo denuo sententiam suam , ut utilem argente , Cessa , inquit : qui enim amico mortuo leges amicitiae non servat , hic nec vivo vere amicus erat . Sic Apocauchus gravitate responsi deterritus , magno domestico molestus esse desit . Sed matrem ejus conveniens , idem illi persuadere nitebatur : ratus , si id consequeretur , quod studisset , perfectum habiturum : non enim filium matri contradicendum , si quid illa ut utile , & justum probavisset . Postquam ab illa simile , vel etiam severius responsum tulit , jubente , ne talia suaderet , quæ facere filio non conducere , a tentatione prorsus abstinent . Magnus porro domesticus inperatorem jam letho proximum cernens , & providendum maxime ejus liberis , & imperio intelligens , ad Annam Augustam flentem , ac lamentantem accedens , non mihi jam luctus , & lacrymarum tempus videtur , inquit : sed adhuc enim licebit , nisi Deus ab impendente calamitate nos liberet , ac propitius de cælo respiciat , ejulatibus & plorantibus satis diu indulgere . In praesens æquum judico , & pueros imperatores in tuto collocare . Me quidem vivo , & hic nunc praesente , neminem Romanorum nobis infidiaturum putandum est . Sin aliquid hujusmodi contigerit , quid præstabilius , te solam mihi curæ esse , an omnia simul , te , inquam , & filios , & imperium ? Tum Augusta , sibi mirum accidere , quod in tanta rerum necessitate oportere duxerit ipsam interrogare , num quid eum filiis imperatoris , & imperio conducibile velit facere . Committit igitur illi , quæ in commune videantur prodesse , eorum nihil negligere . Qui confestim Joannem imperatorem , & fratrem Manuelem in palatium du-

pag. 339.

δὲν καιρὸν ποιήσειν , ἀλλ' ὅπερ αὐτὸς τε πολλὰκις ἐλάττωσεν ὁ Βασιλεὺς καὶ Ρωμαίων οὐκ ὀλίγοι ἴσασιν ὑδαμῶς ἐλάττω τιμῇ ὑποδιδόντες Βασιλέως . ἔ μὲν ἔδὲ πολλοῦ δεισέσθαι πόνη καὶ ἀγῶνων· ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον εἰπεῖν , καὶ πάντας ἔχειν ὑπακούοντας εἰς τοῖμω . αὐτὸν τε πρότερόν τε παρὰ πάντα τ' βίον , καὶ νῦν οὐχ ἥττον ἑτοιμον εἶναι τῷ λυσιτελεῖν αὐτῷ ποιεῖν δοκούμεν , ἔ μόνον χρημάτων καὶ καμάτων ἀφειδόμενα , ἀλλὰ καὶ ψυχῶν προθύμως ὑπὲρ τῆς ἰδίας τῆ αὐτῆς διαφερόντων προέμελλαν πάντων αὐτῷ μάλιστα ὅντα ὀφειλέτω . πολλῶν γὰρ ὑπολέλαυκέναι τῷ δειρυσίῳ τῷ παρ' αὐτῇ , ἔ Βασιλεὺς μόνον τῷ ἀρχῇ καὶ προσαγαγόντα καὶ οἰκειώσαντα , ἀλλὰ καὶ ὑπερὸν Βασιλέως ἀργισμένον παραιπισάμενον αὐτὸν , καὶ τοῦ δεσποτικῆς ἀπαλλάξαστα , καὶ μέχρι νῦν εἰς ὅπερ ἐστὶ χῆμα δι' αὐτῆς ἡγμένον . Ο μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπε . μικρόν δὲ ὁ μέγας δομέσικος ἐπιχῶν , ἔκ ἂν μοι δοκῶ τοιαῦτα , εἶπε , παρασῆμαι περὶ σοῦ ποτὲ , μήδ' εἰς τοσούτον ἦκειν ἐμὲ φαυλότητος ἡγεῖσθαι ἔσθ' ὅπως , ὥστε Βασιλέως ἔτι ζῶντος , ἢ καὶ μετὰ τελευτῇ , ἢ σοὶ περὶ δέσσειν , ἢ ἐτέρῳ ἐτρουῶν , τῆς μὲν εἰς ἐμὲ Βασιλέως φιλίας , ἢ μᾶλλον εἰπεῖν , συμπορίας ἀμνημονῆσαι . τῷ ἰδίῳ δὲ τί ἐμοὶ ζητεῖν διαφερόντων ἀμελήσαντα τ' κοινῇ τοῖς Βασιλέως παισὶ καὶ Βασιλίδι συμφερόντων . διὸ καὶ μάλιστα σε κατεγνώκεναι εἰ τοιαῦτα παραινῶν ἡλπίσας πείσειν . Τῷ δ' αὖθις ἐπιχειροῦντι ὡς τὰ βέλτιον πείθειν συμβουλόει , Παῦσον , εἶπε , τοιαῦτα λέγειν . Ος γὰρ τῷ φίλῳ τεθνεώτος μὴ τὴν φιλίας πρεῖ δεσμός , ἔπερ ἔδὲ ζῶντος καὶ φίλος ἀληθῆς . Πρὸς μὲν οὖν τ' μέγαν δομέσικον ἔδεν ἔτι εἶπεν , ἔτως ἐμβελθὼς ἀπεκρινάμενος . τῇ μητρὶ δὲ αὐτοῦ προσελθὼν , τὰ ἴσα ἐπεχείρει πείθειν· οἰόμενος ἂν ταῦτω πείσαι δυνήσῃ , τὸ ἀπαλαύμενον ἐκτρέφειν . ὡς ἔκ ἂν ἀντειπόντος τῷ ἑαυτοῦ ὅ , τι αὐτῇ μητρὶ δοκοῖν καὶ λυσιτελὲς ὅμῃ καὶ δίκαιον· ὡς δὲ ἔ παρ' ἐκείνης τῆς ἴσης ἔτυχεν ὑπολογίας ἢ καὶ αὐστηρότερας , μὴ τοιαῦτα κελύεσθαι συμβουλόειν , ἀ μὴ συμφέρειν πράττειν τὸν ἑαυτοῦ , παντελῶς ἀπέχετο τῆς πείρας . Ο μέγας δὲ δομέσικος ὁρῶν ἡδὴ Βασιλέα ἐν χρεῶν κινδύνῳ καθέσθαι , καὶ συνιδὼν ὡς μάλιστα προσῆκον τῶν Βασιλέως παίδων πρόνοιαν ποιήσασθαι , καὶ τῆς ἀρχῆς , Ἀννη τῇ Βασιλίδι προσελθὼν ἀρνησάσθαι καὶ ὀδυρομένη . Ο μὲν παρὰν , εἶπε , καιρὸς οὐ πένθος ἔδὲ δακρύων εἶναι μοι δοκεῖ . ὑπερὸν γὰρ ἡμῖν ἔξῃσαι εἰ μὴ Θεὸς ἀπαλλάξει τῆς προσδοκωμένης συμφορᾶς , ἴλεως ἡμῖν ἀναθεῖν ἐπιβλέψας , ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἀναπίμπλασθαι , καὶ χολῶν . τὸ δὲ νῦν ἔχον εἶναι μοι δοκεῖ προσῆκον , ἀσφάλειαν ποιήσασθαι τῇ Βασιλέως παίδων . μάλιστα μὲν γὰρ ἔδρα Ρωμαίων ἐπιβελόσσειν οἰεσθαι ἡμῖν μάλιστα ζῶντος ἐμῆ καὶ παρόντος ἐνθάδε νῦν . εἰ δ' ἄρα καὶ τοιοῦτον συμβαίῃ , τί βέλτιον περὶ σὲ μόνον εἶναι μοι τῷ φροντίδα , καὶ μὴ πάντων ὁμοῦ καὶ παίδων καὶ τῆς ἀρχῆς ; Η Βασιλὶς δὲ θαυμάζειν ἔφασκεν αὐτῇ , εἰ τοιαύτης ἀνάγκης περιεσπασμένης , εἰς τι βούλοιο τ' συμφερόντων εἰς τοὺς Βασιλέως παῖδας πράττειν καὶ τ' ἀρχῇ . ἐπέτρεπέ τε ἂν αὐτῇ δοκοῖν κοινῇ λυσιτελεῖν μηδενὸς ἀμελεῖν· ὁ δ' ὁδὸς Ἰωάννῳ τε Βασιλέα τ' Βασιλέως υἱόν , καὶ τ' ἀδελφόν Μιχαὴλ παραλαβών ,

ἤγαγον εἰς τὰ Βασίλεια · θεραπείαν τε αὐτοῖς ἔ-
 γινομένῳ προσάξας εἶναι ἔφρασαν τοῖς Βασιλείοις·
 ἐκ τε τῆς στρατίας, ἧς μάλιστα ἦδει δυνάστες τῶν
 Βασιλείων, καὶ τῶν οἰκετῶν τῆς πισοπάτης τῶν ἰδίων
 περὶ πεντακοσίας ἄριθμόν καταλιπόντων, καὶ τῶν
 πελέκων ἔχοντες Βαράγγους ὅσοι ἦσαν· καὶ αὐ-
 τὸς διενυκτέρουσεν ἐκεῖ, τῶν Βασιλέων παίδων ἄ-
 δυνατὴν ἀσφάλειαν ποιήσας· εἰς ἑσπέραν δὲ τῆς
 τετάρτης ἡμέρας, τῇ τῷ νοσήματος ῥύτῃτι κατεργα-
 δεῖς, ἐτελεύτησεν ὁ Βασιλεὺς, πεντεκαδεκάτη
 μὲν ἡμερὰ Ἰουνίου ἰσαμένη, τῷ ὀνόματι καὶ πσσαρακοστῇ
 ἔτους ἐπὶ τοῖς ὀκτακοσίοις καὶ ἑξακισχίλιοις ὀκτῷ μηνὶ Ἰνδικτιῶνος.

xit, jussitque illis adesse ministros, &
 custodiri palatium a militibus, quos pue-
 ro imperatori benevolentissimos noverat.
 De suis quoque famulis fidelissimos ibi
 reliquit, & securigeros Barangos quot-
 quot erant, omnes numero quingentos.
 Ibidem ipsemet pernoctans, filios impe-
 ratoris quantum poterat custodiebat.
 Ad vesperam autem die Mercurii,
 decimosextimo Kalendas Quintiles, an-
 no quadagesimonono supra octingen-
 tos, & sex millia ab orbe con-
 dito, Indictione nona, morbi sævi-
 tia confectus, ex hac luce impera-
 tor migravit.

xio, iustitius illis adeo ministris, &
 catholici baptismi a multis, quos per
 o imperatoris benevolentia honoraverat
 De his quippe famulis fidelissimos ibi
 reliquit, & securiores Batavos quos
 quos erant, omnes numero dimisit.
 Ibidem ipsius permissum, alios impe-
 ritosis quantum poterat custodire.
 Ad vesperum autem die illius,
 lectissimo Kalendarum Quintilis, an-
 o parturitionis nostrae octingē-
 os, & sex milia ab orbe con-
 lito, Iuliane nona, martii (xvi)
 in conspectu, & ex hac luce impera-
 toris misit.
 In hoc.

1. Die erste Art ist diejenige, welche durch die
 2.

IOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIAE LIBER III.
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Γ.
JOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIARUM
LIBER III.

LIBER III.
HISTORIARUM
CANTABRIGIÆ
JOANNIS
BIBLION T.
IZTOPION
KANTAKOYCHNOY
IOANNOTOT

JOANNIS CANTACUZENI HISTORIÆ LIBER III.

PERIOCHA.

Edit. Paris.
pag. 341.

HIC liber ceteris multo major, cum proximo superiore connectitur. Causæ indicantur, cur narranda, quæ deinceps sequuntur: Veritas promittitur. Magni domestici in palatio custodiendo diligens provisio: a quo & urbium, provinciarumque præfecti monentur, ne quid novi incipiant. Imperatoris Andronici magnifica sepultura, ac sacra funeralia. Patriarchæ ambitio. Anathematismus in eos, qui mortuo imperatori de filiis ejus male meruerint. Iterum de ambitione patriarchæ. De Sismano exule rediendo consultatio. Chumni in domesticum contumeliæ. Bina de transfuga sententiæ. Domestici in defunctum imperatorem amor. Gubernationi nuntium mittere vult. Imperatricis lacrymatio, & de sua viduitate, filiorumque orbitate querimonia. Domesticum neglecti officii coarguit. Ea, & patriarcha presentibus, disertissime suspicionem affectati imperii a se depellit. Aliter ad gubernacula rediturum negat, nisi imperatrix fidem dederit, calumniatoribus non crediturum. Utrunque juratur. Jurat eidem patriarchæ. Sismanum Mæsorum regi repetenti abnuat magnus domesticus, cujus prudentia se ingenti metu liberatam, cum proceribus letatur imperatrix. Quid militem segniorem fecerit. Patricius quidam tabellio ad usum reipublicæ grandem pecuniam offert. Stipendia, & redditus militum explentur. Ad pugnam ardent animi. Domesticus imperatricem de filio Joanne coronando monet, & contra ratiocinantes refutat. Lydia satrapæ Thraciam incurfanti occurritur. Domesticus in occidentem ducturus, cum Orchane pacem jungit. Mentem imperatricis explorat. Ab eadem laudatur, blandeque monetur, ne se conficiat tantis laboribus, neu de sumptu suo eroget. Eleganter respondet, ut viri virtutem cognoscas. Byzantio cum copiis discedit. Ex urbibus Thraciæ senatores & præsidia ad expeditionem evocantur. Mæsus fœdere innovato domum abit. Persæ prædabundi apud Chersonesum caduntur, fugantur. Apocauchus tyrannidi studens, deprehenditur: in arcem suam Epibatas confugit. Domesticum de rerum humanarum mutabilitate admonet. Ejus pium ac solidum responsum. Latini Peloponneses se subjiciunt cum conditionibus: quorum legati a domestica honorifice habiti. Apocaucho Sennacherim subrogatur. Conspiratio, & legatio præfectorum occidentis. Crales Macedoniæ infestus. Magnus domesticus Peloponnesiacæ expeditioni antevertendum, ideoque Byzantium revertendum censet. Excipitur a Byzantinis: imperatricem luctu, & morbo afflictam consolatur: quid egerit, quid acturus sit exponit. Ad palatium nobiles, & milites clamose cum patriarcha de honore domestici jurgantur. Impe-

Edit. Paris.
pag. 343.

patrix iurgantibus triplici eorum peccato demonstrato veniam dat. De pœna Apocauchi cum domestico deliberat: ejus natales & status pristinus. Quomodo idem Apocauchus Xenam imperatoris matrem adversus domesticum concitarit. Invitatus domesticus ad communionem purpure & imperii recusat. Metu mali obrectatores domestici in ejus se gratiam restituere desiderant, & imprimis Apocauchus, cui supplicii cum seria admonitione ignoscitur. Quo pacto ille idem propter præfecturam fisci non obtentam turbas fecerit, & in domesticum præfente imperatrice inductus sit. Eum & imperatricem placat, Epibatis egredi non audet. Domestici ad Byzantios de pace cohortatio. Filiam imperatori despondere differt. In itinere se Apocauchus ei permittit: Cum matre domestici collocutus, ut se magis re quam verbis benevolum præstet, admonetur. Animum patriarchæ subit, domesticum falso accusat, imperatricem adversus domesticum irritandam suadet, & rationem proponit. Asanes pro filiis sexennium carcere detentis rogat. Domesticus operam pollicetur. Socerum contra generum Apocauchus inflammat. Conjurati sigillatim apud imperatricem domestici nomen deferunt. Singuli rejiciuntur. Postremo eo adigitur, ut iudicio arcessendum putet, quem patriarcha indicta causa damnandum arbitrabatur. Idem imperatricem periculi gravitate deterret, vehementerque suspicionem auget. Asanes accusationem concludit. Dolet, & angitur imperatrix, atque in sententiam calumniatorum propendens, iis se cum liberis flens commendat. Mater domestici cum filio minimo natu, & uxore alterius filii domi velut in carcere clauditur. Apocauchus urbis præfectus creatus frustra militem ad diripiendas & evertendas domestici ades mittit; cuius amici qui periculi vitandi ex urbe fugerant, imperatrici se excusant, redeundi veniam orant. Gabalas prævaricatur. Qui Byzantio fugerant, Didymotichi quæ acta sint narrant. Legatis missis iudicium de se domesticus postulat: a ministris Apocauchi male accipiuntur. Idem domesticus hostis declaratur. Per litteras imperatricis vicariatu iubetur abire. Quid agendum sit militibus bellum flagitantibus, quaeritur. Oratio longiuscula domestici; qua crimen occupandi regni refellit. Ad imperatricem profectus, ejus se arbitratui permittere cogitat. Proceres rectius rebus consulturum censent, si purpuram induat. Iis renitens, tandem reipublicæ causa eorum voluntati obsequitur. Didymotichi palam capit ornatum imperatorium cum faustis acclamationibus. Quædam futurorum præfagia. Episcopi Didymotichensis visum, & ejus viri laus. Imperator rursus ab se suspicionem tyrannidis removet; militibus uxores, ac liberos habentibus missionem dat; retentos in agrum Byzantinum mittit; eodem brevi venturus, urbemque invasurus. Narratio longior de malis, quæ Adrianopoli ex seditione ob noxum imperatorem extiterint. Item calamitates per Romanum imperium propter eundem. Adrianopolitani Alexandri Mæsorum regis opem invocant; cuius adventus Cantacuzeno multum obest. Mæsi prædones a Romanis partim cæduntur, partim capiuntur. Pacem cum Mæso dissuadent milites, quos imperator confutat. Legati violantur. Opes Cantacuzeni diripiuntur; earum immensitas explicatur. Contra eum soter Andronicus Asanes dux deligitur. Vastatur provincia. E Zernomiano prædatores apud Didymotichum trucidantur. Adrianopolim imperator tendit. Pincerna Pamphilo accersitur. Hebrus congelascit. Pamphilensium scelus. Byzantii Cantacuzenus contumeliose admodum per ora traducitur. A patriarcha anathematismo percellitur: imperatricem, & archontas honorat. Tribus præfectis se celatos moleste ferentibus, factum suum de habitu, & nomine imperatoris probare contendit. Syrges Pherarum præfectus ejus bona ad se avertit. Protostrator immutatus, Thessalonicam traditurum promittit. Chreles dynasta Triballus ad occidentem invitat, opem suam spondet. Vincunt qui in consilio prius occidentem, quam Byzantium petendum sentiunt. Can-

tacuzenus uxorem cum filiabus Didymotichi relinquit; urbi, & suburbio præfectos dat cum prædiis. Bera castellum in gratiam monachorum intus degentium sine vi capitur. Batatzis timor in imperatore persequendo. Anastasiopolis dicta ab Andronico juniore Peritheorium obsidetur. Batatzis mendacium. Epistola Cantacuzeni ad patriarcham, qua se pacis cupidissimum demonstrat. Tabetarius carcere mulctatur. Imperatrix fœminis suis Cantacuzenum excusat, ac defendit, deque eo honorifice loquitur. Resciscens id Apocauchus, conjuratos super imminente periculo monet. Imperatrici juramentum indicare statuunt, ipsis nolentibus de pace nihil tentaturam. Apud eam adversus Cantacuzenum agunt acriter, præsertim patriarcha. Jurat, & diu nocturne per conjuratos, & famulos custoditur, quibus, ut dicta ejus referant, aurum datur. Cantacuzenus e monte Atho monachorum sanctissimos evocat, quorum existimatio imperatrici pacem persuadet: sed religione a compositione impeditur. Patriarcha, & socii monachis irascuntur: inter eos conflare discordias student: primores duriter habent. A protostratore nuntius. Peritheorium oppugnatur. De muro sunt convitia Cantacuzeno: convitiator ab eodem christiane accipitur. Oppidani consilio perverſi hominis deditionem retractant. Imp. Thessalonicam abit. Joannes Andronici filius adolescens Byzantii coronatur. Conjurati dignitatibus ornantur. Patriarchæ fastus. Apocauchus summum imperium sibi arrogat: propinquos Cantacuzeni jugulat: ejus matrem in carcere usque ad mortem sævissime affligit: quam miseratur imperatrix. Theodora sororis Andronici junioris viduæ, & monachæ in moribundam, & mortuam charitas. Inventæ pecuniæ magnitudo & distributio. Gravis in Cantacuzenum calumnia. Contra eundem Apocauchus classem in occidentem parat. Syrges itinera Thessalonicam obsidens deluditur. Polystylus munitur. Protostratoris monitio, & Chrelis responsio. Imperatoris angustie. Syrges, Monomachus, & episcopus metropolitanus ad castra Cantacuzeni exploratores mittunt. Per litteras ad eos datas suam innocentiam tuetur: de juramenti causis differit: eos improbitatis convincit. Melenicum Cantacuzenus occupat. Chrelis ex formidine cunctatio: cujus adventu exercitus letatur. Protostratoris anceps animus. Thessalonice Zelotarum (ea erat factio Paleologi) nefanda scelera. Protostrator cum optimatibus fugatus, agrum populatur. Cantacuzeni afflictio. Byzantini Thessalonicam magnis copiis ingrediuntur. Cum exulibus consultatio. In concione dicendæ sententiæ cuique fit potestas. Aliis tergiversantibus imperator Thessalonica recedendum, nec ad cætera desperandum pronuntiat: Rhentine præsidium augendum, Thessalonica incurſandam: quo factò Thessali, Acarnanæ, reliqua item continens in potestatem veniat. Quidam Thessalonicenses desciunt. Byzantini nobiles rebus suis metuentes, iter ejus conantur impedire. Axius fluvius exundat. Exercitus Gynecocastrum rediit: Apocauchus ad ostendendam potentiam insulas circumvectus, ob id ipsum Thessalonicam adnavigat. Protostrator ad eum desciscit. Imp. in desertores ut ignavos invehitur. Apelmenes ingratus & superbus. Protostrator obiurgatur, cui puer Asanes commendatur. Ostendit imp. in quantis difficultatibus versetur: militum animos erigit: ad principem Triballorum pro auxilio eundum suadet. Discedentes Apocauchus insequitur, non tamen pugnatur. Transfugas imp. excipit. Equites ab Apocauchō Edessam obsidione Triballorum liberat. Zimpanus quidam pecuarius imp. legatos vinctos Apocauchō dedit. Quid passi sint. Munifice ac perhumaniter a duobus dynastis accipitur imperator. Scopiam venit. Eundem Liberus Triballus Crali conciliat. Is cum uxore occurrens, magno illum honore suscipit, & regaliter tractat. Ab eo auxilium petit: ille societatis mercedem urbes occidentis usque a Christopoli postulat. Recusat Cantacuzenus,

Edit. Paris.
pag. 344.

¶ quasi parum ingenuum, honorisque studiosum tangit. Prudens oratio Helenæ Cralenæ de adiuvando hospite, cum conditione tolerabiliore. Imp. suorum consilium de concedendis, quæ Crates petat, repudiat. Ambo præsentē archiepiscopo in certas condiciones jurant. De Chrele Triballo inter utrumque contentio. Cur is ad Cratem reverti noluerit. Melenicus Chreli deditur. Rhentinam castellum Syrges occupat. In dedititios servit. Apocauchus Polystyli quid egerit: quid Didymoticum scripserit: quid ei, & quam aculeate ac libere responsum sit. Byzantini redeuntem cum gratulationibus & plausibus excipiunt. Pro libidine imperat. Irene uxor Cantacuzeni cum fratre Manuele in timore est. Militum, & ducum fides exploratur. Comitopulus constantiam suam profitetur. Juratur. Nuntius ab imperatore cum ejus cereo sigillo. Didymotichi suburbani in urbanos insurgunt. Fugantur. In exilium voluntarium concedunt; eorum domus destruuntur. Episcopi vaticinium eventus probat. Triballos principes promissi auxilii pœnitet: obsidem Cantacuzeni filium poscunt: Liberus filiam suam ejus filio desponsam cupit. Imperator cum auxiliaribus Triballis, quid apud Pheras egerit. Syrges ad sceptrum Armeniæ vocatur. Pheræorum obstinatio. Morbus in exercitu multos extinguit. Christopolin præsidium ab Apocaucho mittitur. Ad Triballos abiturientes præclara imperatoris concio. Romani tumultuantes increpantur. Plurimi Christopolin se conferunt. Ducum ibidem perjurium. Redeuntes imperator suscipit. Eorundem ducum impudens de Cantacuzeno mendacium: inde Byzantii publica letitia. Quæ, & quanta multi illic propter Cantacuzenum pertulerint. Præfectorum servitia. Factum humanissimum Persæ cujusdam in flagellis laceratos. Impostor quidam sacræ confessioni illudit. Ad falsos nuntios denuo Deiparæ aguntur gratiæ. Crates imperatori repetenti Edessam, statim restituit. Apocauchus frustra Didymoticum movet. Empythium obsidet: Scytharum incursu territus, obsessionem relinquit. In Scythas abeuntes Scopelenses stulte & infelici exitu se inferunt. Apocauchus belli administrationem genero tradit. Anna imperatrix a Crate Cantacuzenum petit: urbes in præmium spondet. Tribalorum procerum memorabilis in illum fides. Thessali se Cantacuzeno subjiciunt ultro. Joannem Angelum eis prætorem præficit, quem in bulla commendat: multas ei condiciones præscribit, & a se affectati imperii suspicionem removet. Didymoticum vocatus, venturum promittit. Quo scopo Apocauchus, & Crates convenire voluerint. Illius in Cantacuzenicos crudelitas. Quare imperatrix stratopedarchæ consilium respuerit. Ad Pheræos de deditone Cantacuzeno facienda Cratis cohortatio. Præfractæ abnuunt, ejusdemque Cantacuzeni legatum atrociter mactant. Militibus Didymoticum anhelantibus obsequitur imperator. Agrum Pheræorum Crates depopulatur. Triballi auxiliares in Thraciam sequentes, quales fuerint. Pro meliori auxilio reverti volentem imperatorem ad Cratem, milites cogunt Didymoticum vadere. Circa litteras Didymoticho ad eum perscriptas prodigium. Ad Triballos reditus. Protostrator prævaricationis suspectus se purgat. Byzantinorum ad reversionem Apocauchi gratulatio. De Cantacuzeno mendax rumor. Apocauchus quosdam includit in custodiam. Irenes imperatricis oratio. Ad Mæforum regem de societate legatio, & ejus ludificatio. Quantam is calliditatem adhibuerit in copiis Didymoticum missis. Mæforum ducum versutia. Episcopi cohortatio, & prædictiones. Persæ advenientes Mæfos fugant. Amurius satrapa ut exceptus ab imperatrice Irene, illiusque in imperatorem eximius amor, ad quem proficiscitur. Pheræorum in commentitiis litteris, quibus decipitur Amurius, & domum redit, pessimum facinus. Frigore enecti Persæ una nocte quingenti. Didymotichenses prædatores algore semimortui ad hostes confugiunt, & quomodo ab iis habiti. Oppida Irene imperatrici dedere se volentia, cur non recepta. Mire

anxium imperatorem, Arbenus homo obscurus consilio levat, de Berrhæa occupanda. Crales opem promittit. Per legatos accersitur imperator, cui Craleua suos milites Germanos attribuit. A Berrhæotis plaudentibus excipitur: a Thessalonica obtinenda per plebem, & zelotas impeditur. Crales perfidia. Germanorum in imperatore tuendo fidelitas. De Axio flumine transeundo. Duorum filiorum Cantacuzeni encomium. Agrestis quidam Triballorum insidias eidem indicat, & ad flumen vado transeundum præit. Germani Berrhææ donativum accipiunt. Insidiatores ad Cralem deferuntur: quorum duces imperatori ad pœnam deduntur, quibus ignoscit. Apocauchus Cralem contra imperatorem incendit: simulate agit: cui imperator uberius respondens, ejus scelera carpit: periculum demonstrat, ignaviam deridet. Apocauchus consilium querit. Monomachus Cantacuzeni felicitatem prædicat, timorem injicit, pacem suadet. Crales ab Apocaucho instigatus, Cantacuzenum ad consultationem dolose invitatur, a quo deluditur. Idem Berrhæotas ad defectionem sollicitans, acerbissimas litteras accipit. Imperator etiam tertium a sagittario lædi non potuit: cui veniam petenti ignoscit, & cum donis dimittit. Apocauchus consultat. Gemina sententia Monomachi. Denuo vasrum ejusdem consilium. Persarum ad Berrhæam latrocinia. Apocauchus in Pepagomenum sevit. A Cantacuzeno ex Asia evocatur Amurius. Fictio nuntio contristatur. Ejusdem insignis oratio, qua causa expeditionis, studium juvandi Cantacuzeni, amor & sollicitudo propter eum declaratur: milites ad laborem inflammantur: exustis navibus per continentem gradiendum suadetur. Vento secundo classis tota in Macedoniam desertur. Persæ Thessalonicensem agrum vastant. Provinciæ Crales caret imperator: cum copiis Thessalonicam accedit. Amurii occursum. Zelotarum in Cantacuzenicos crudelitas. Peritheorii obsidio. In captivum imperatoris humanitas. Legati amborum ad imperatricem Annam de pace. Cantacuzeni legatus fœde, crudeliterque accipitur. Apocauchi maledicta. Amurius quare litteras sibi redditas ad imperatorem detulerit. Episcopi Didymotichensis prædictio. Castella Meropes, & pecuarii se dedunt, quibus Momitzilus præficitur: cujus mores describuntur. Didymotichum imperator cum Amurio venit. Thraciæ urbes refractariæ puniuntur. Morbus Amurii. Præsidium missum Adrianopolin, illiusque Didymotichum infelix excursio. Amurius mortem in conflictu evadit. Alexandro Mæforum regi pro auxilio dantur urbes novem: ejus tergi versatio. Qua ratione conjurati Persas e Thracia educere conati sint. Eos incassum nititur retinere Amurius: de quo apud imperatorem conqueritur, redditumque ex Asia cum militibus melioribus pollicetur. Eum hortatur imperator, legationem Byzantium mittat, quo naves & pecuniam ad redditum adipiscatur. Principes Constantinopoli Amurium de abiectione reprehendunt, naves cum pecunia promittunt. Defendit se. Locus de discrimine servitutis. Imperator divinitus a Persis prædonibus liberatur. Ejus pugna cum obsessores Aromati, & victoria. Discessus Amurii: & quare is discessus imperatori commodaverit. Gratianopolis obsidio. Smyrna a Latinis capta. Ab ejus præfecto Angelitze non modica pecunia. Episcopi Didymotichensis obitus. Alexandri a Morra recessus. Momitzilus Persicas naves tres incendit. Persæ, qui apud Cantacuzenum, custodes suarum navium interfectos ulcisci ardent. Eis imperator Romanos adjungit, ejus regiunculam depredari jubet. Momitzilus improviso adventu imperatorem terret, cujus milites fugiunt: ipse cum paucis strenue se tuetur. Lantzarethi famuli in dominum mirus amor, & fides. Momitzilus ab Anna imperatrice despota renuntiatur, quem Cantacuzenus insuper data supplici venia Sebastocratorem creat. Persæ in Asiam redeunt. Paleologus imperator egrotat. Mæsus rupto fœdere, Apocaucho mittit auxilia. Callidum imperatoris consilium. Gener Apocauchi in Hebro summersus. Didymoticho repellitur: Morrham vastat. Momitzilus sibi prin-

Edit. Paris.
pag. 345.

cipatum proprium meditans, a Cantacuzeno & imperatrice Anna deficit. Archontes, siue imperii pro puero imperatore & vidua administratores, miserum reipublicæ statum dolent: imperatrici pacem suadent. Molestè fert Apocauchus, patriarchamque & Gabalam magnum logothetam se visentes ad suas partes reducit: imperatricem castigat: Gabalæ filiam despondet. Apocauchus de integro Cantacuzenum imperatricem irritat: ac rursum, quamquam submissus dominatur. Legationis ad eum mittendæ auctor est. Mittuntur simul binæ epistolæ, quibus significatur gaudium de ejus voluntate imperii deponendi: ut falso narrauerat Apocauchus. Conditio ei proponitur, qua veniat. In acta imperatoris inquiritur, bene præfuisse communi docetur. Longior imperatoris oratio, qua archontibus ignobilitas, & imprudentia objicitur, & reipublicæ status deploratur. Respondet præterea ad id, quod patriarcha eum ad reditum invitans, pœna soluturum dixerat; & de vi anathematis disputat. In fine ingens pacis desiderium. Pheræi veniam, & opem ab imperatore flagitant, & consequuntur. Ex ipsis mutabilitatis fortunæ humanæ documentum: quorum exemplo Bizantii terrentur, & non posse imperium defendere, multis probatur. Ostenditur item Annam imperatricem sui juris non esse. Chrysobergis legati imperatoris constantia adversus minas & verbera. Archontum invidius animus in arcana reticendo. Garellæ deditio. Rursum pacis petitio. Castella quædam se dedunt. Batatzæ ab imperatore defectio, & reversio: ejus remuneratio. Sultani satrapæ liberalitas. Cur pranderet in Thracia prima luce imperator. Choræ civēs maledicentiam terræ motu luunt. Muri reedificantur, quibus perfectis ad pertinaciam redeunt. Magnus dux iterum copiis præficitur: Cantacuzenum conatur occidere. Mutuæ litteræ, illius minaces, hujus exprobratorie. Argutia in voce oixia. Derisio senis, ut imbellis. Juxta Byzantium Persarum vastatio fervet. Apocauchi fastus. Urbes Thraciæ præter duas se dedunt. Imperatoris in illorum præfectis dimittendis humanitas & liberalitas. Comparatio inter Cantacuzenum, & Archontas. urbes ad Pontum imperator infestas habet. Amici eum Adrianopolin accersunt. Eorum stultitia & pœna. Imperatrix urbem recuperat. Manuel Apocauchi filius præfectus deficit: accipitur ab imperatore benigne, & honoratur. Acta apud Bizyam. Amzas Persa socium ad imp. occidendum subornatum prodit, quem ille liberum dimittit. Bizyenses se tradunt. Anna imperatrici & filio ejus, deinde Cantacuzeno, & uxori ut imp. Bizyæ, & alibi acclamatur: omniumque mentio in sacris usurpatur. Plura oppida se subiciunt. Bizyæ præfectura Manuelli Asani datur. Protostratoris, cæterorumque Apocauchi amicorum miserrima conditio. Apocauchi astus, quo ignavia opinionem vitare studebat, false irridetur, acriterque vituperatur. Fraus, impostura & nequitia admirabilis, qua idem Apocauchus Gabalam vita privare enisus est. Orchanes Cantacuzeno se adjungit. Capta ad Pontum aliquot oppida. Somnium Manuelis filii imp. Veniente ad urbem Cantacuzeno, Apocauchi timiditas. Ager Byzantinus miserante imp. devastatur. Galatæi causam & originem belli hujus sciscitantur: quibus a principio narrat omnia imp. ut se innocentem testetur. De advocatis item Persarum auxiliis se defendit. Aregus monachus legatus omnia culpa belli eum absolvit. Ejus prudentiam laudat imp. de adversariis conqueritur: si se imperatorem & collegam esse sinant, quod facturum sit aperit. Amor in rempublicam. Quibus conditionibus abdicare se imperio velit. Aregus orationem commendat: dicta Byzantium renuntiare jubetur. Apocauchus arma, & vota indicit. Quædam oppida ab imperatore subiguntur. Epistola Apocauchi, & patriarchæ de abdicatione imperatoris. Aregus Græce indoctus deluditur. Eam imperator Italice interpretatur: ambo stomachantur. Apocauchus frustra Empyriten obsidet: in portoriis exigendis nihil consequitur: ab aulicis proceribus dissimulanter irridetur. Aregus ad illum contemnit accedere: de impietate &

Edit. Paris.
 pag. 346.

impru.

imprudētia accusat: imperatricem imperatori excusat. Imperator infestus Byzantium veniens, recedit. Adrianopolis, & aliquot finitima oppida in potestatem concedunt. Cum tribus dedititiis, quorum duo praefecti, quid actum. Quare Amurius ad imperatorem non redierit. Concessu Sarchanis per Lydiam, inde per Hellespontum transit. Persarum in Mæsiā impressio. Momitzius cum parte exercitus sui caditur, reliqua capitur. Imperator illacrymat. Momitzius humanae fortunae exemplum. Xanthienses suorum funeribus lugent: urbem tradunt. In Momitzi conjugem imperatoris clementia. Cralem ut fœdisfragum ulcisci decernit. Pheras Romani ad defectionem impellunt. Minatur Crali, ni Pheris abscedat, & fœdera violare desinat. Impostura Apocauchi repetuntur. Continentem relinquere statuit: tyrannis ejus in Byzantios. De carcere, quem in palatio Constantini edificare aggressus est. Affinitatem imperatricis per filiae nuptias cum ejus filio querit, & literis sub ejus nomine ad pontificem Romanum confectis, periculum ei magnum constat. Clementis sexti responsum. Quid facturum Apocauchus, si dolus non procederet. Odium in illum commune. Urget aedificationem carceris, & a vinclis obtruncatur. Amicorum & uxoris imperatoris litterae de ejus nece, & invitatio Byzantium, urbisque occupandae indicata commoditas. Persae duces persuadent Cantacuzeno, uti statim cum omnibus copiis Byzantium tendat. Uxor Apocauchi in Epibatas migrat. Imperator culpam amissarum urbium Macedoniae in Persas duces confert, cum quibus in Macedoniam redit. Sulimanus moritur. Amurius provinciae suae a Sarchane timens, domum revertitur. Crales Pheras occupat, & se imperatorem, filium Cralem appellat. Batatzes jussus fines Byzantinos incursat: ad imperatricem immodica honoris cupidine transit. Causa cur imperatrix a pace sic abhoruerit. Batatzen ad se revocare quamobrem laborarit imperator. Ejus praclarum quoddam visum. Batatzes a Persis propter imperatorem occiditur. Empyrite imperatrici transditur. Phrangopulus quidam, invito imperatore in castra adductus, a veneno eum servat. Hieracem sibi moliri interitum non credit primum: quem deinde officii admonet. Cum Archontibus iterum ut proditor agit. Idem facit Paraspondylus, & duas ob causas Hieracis nomen ad imperatorem deferit. Qui in pugna vulneratus, ad castra perducitur. Byzantium profugit. ibi de cede imperatoris non obita causam dicit. Studiosi imperatoris Byzantii jam manifesti, ad eum perfugiunt. Hierum per ne occupatum ac mox per negligentiam amissum. Adrianopoli Cantacuzenus coronatur. Joanni patriarchae Constantinopolitano ab episcopis, imperatore annuente, sacris interdicitur. Primores, & exercitus Mattheum filium imperatorem designari rogant: quod imperator sapienter recusat. Thessalonicensium caedes. Paleologus praefectus a Joanne Apocaucho interficitur. Zelotarum scelus & impletas. Quidam eorum a populo mactantur; unus per forum trahitur. Apocauchus pro Cantacuzeno se gerens, zelotas punit: defectionem ad imperatricem simulat: patre mortuo aperte Cantacuzeno favet: Thessalonicam ei, concilio suffragante contradit. Ad Cantacuzenum legati. Quenam Thessalonicenses a filio ejus petentes impetrarint. Andreas Paleologus, & Coca-las populum ad arma sollicitant. Apocauchus & socii carcere ac vita multantur. Humanus adeps comeditur. Mattheus filius rem contra Hieracem in Thracia feliciter gerit. Patriarcha Constantinopolitanus a papa declaratus, Smyrnae ab Amurio Persarum satrapa jugulatur. Chii compulsi Genuensibus se dedunt. Phaceolatus capta jam Chio cum triremibus suis Byzantium redit: Genuensem onerariam intercipit. Imperatrix Apalicia Carbone principis opem im-

petrat: Ejus fratrem Tomprotizam exercitus Romani ducem facit. Orchani Theodora imperatoris filia apud Selybriam solennibus cum cerimonia nuptum traditur. Ejusdem matronae eximia virtus. Speculatores submissi ex Ponticis urbibus, quorum indicio sicarius deprehenditur. Imperatrix ad Sarchanis Lydiae satrapae auxilium confugit. Amurii techna ad succurrendum imperatori. Persae a perfidioso facto cohibiti: obvios capiunt & spoliant. Duces eorum ab imperatore convivio excipiuntur: iique praeterna vigantes, & convivantes Byzantios sagittis petunt. Byzantii eorum defectione perspecta, redeunt. Donatis ducibus Persae domum remittuntur: Maesiam depredantur: imperator excusatur. De Romanis hostibus, & auctoribus malorum omnium graavis querimonia. Monomachus ad caedem imperatoris subornatus, monentibus amicis deprehenditur. De efficacitate veneni ab eo parati, historia notabilis. Zyraces & Phaceolatus de urbe tradenda cum imperatore agunt. Microcephalus ab his Selybriam hac de causa mittitur, quem Archontes eodem ob aliam causam mittunt. Ratio cur imperatrix Anna a patriarcha alienata, alte repetita. Ejusdem patriarchae furor in damnandis, puniendisque episcopis, a quibus apud imperatorem accusatur. Synodus in palatium indicitur. Adventus Cantacuzeni Byzantium nuntiatus, nec ab imperatrice creditus. Dolor & sollicitudo Cantacuzeni de amicis, ne discrimen adierint. Portam auream perfodiunt ad ingressum. Patriarcha gradu movetur. Cantacuzenus cum plausu populi urbem intrat. Imperatrix palatium communit: Galateos auxilio vocat. Imperator coram episcopis, & primariis de clero suam causam agit: ad imperatricem mittit, qui doceat, quam periculoso loco ejus res sint. Commendatur virtus imperatoris. Imperatrix legationem despicit. Palatii propugnatores defectionem cogitant. Joannis filii suasu imperatrix se imperatori Cantacuzeno submittit. Asanes socer legatus ab eo ut ingratus culpatur. Palamas alter legatus de constantia praedicatur. Conditiones pacis, & utrinque iuramenta. Cantacuzenus palatium ingreditur. Hic liber ut reliquos mole, sic praecipuis quibusdam, & maxime notandis capitibus superat. Sunt autem ista fere. Funus & exequiae imperatoris Andronici minoris. Dolor & lacrymae imperatricis viduae, propter abdicationem magni domestici: ejusdemque ad imperii administrationem regressio. In Sismanum exulem, ac supplicem Byzantinorum humanitas. Fraudes inexpressibiles, & scelera Apocauchi in magnum domesticum, quibus illum in summas saepe difficultates ex invidia conjecit. Pro reipublicae incolumitate a magno domestico induta purpura. Ejusdem varia, nec levia infortunia. Pax ab eo frequentissime petita, nec impetrata. Honores magnificentissimi in eum a Cralle collati, & ejusdem Crallis perfidia. Amurii Persae satrapae Ionie mirificus ac perpetuus in Cantacuzenum amor, ejusque juvandi studium incitatissimum. Duarum mulierum, Irene imperatricis & Helenae Cralenae prudentia, & magnanimitas. Diligens admodum, & crebra defensio Cantacuzeni contra calumniatores de non factis insidiis imperatrici ac filiis ejus, nec affectata tyrannide. Res gestae adversus Momitzilum, ejusque pugna, & interitus. Constantinopolis a Cantacuzeno capta, & ibi ejusdem pietas, prudentia, equitas, clementia.

CAPUT PRIMUM.

Transitio, breuiter narrata repetens, & narranda promittens. Narrandi causa duæ. Comparat se cum aliis harum rerum scriptoribus, & veritatem sinceram promittit. Luctus imperatoris ob defunctum imperatorem. Magni domestici diligens custodia, & vigiliæ: & in procurando imperio sollicitudo. Funus imperatoris magnificum, & sacra piacularia.

ΤΑ μὲν δὴ τῶν Παλαιολόγων Βασιλέων, ὅσα τε περὶ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀλλήλους διηνέχθησαν, καὶ ὅσα κατ' ἐαυτὸν ὁ νέος μὲν ἢ πρεσβύτερον τῶν πραγμάτων παῦσαι τῆς ἀρχῆς πρὸς τε βαρβάρους πολεμῶν καὶ πρὸς τὰς οἰκείας διέτελεσε πολιτεὺς υἱός, ἐνταῦθα ἐτελεύτησε· καὶ ἡ πρόθεσις ἡμῖν πέρας ἔθηκεν ἢ ἐξ ἀρχῆς, πάντα σὺν ἀκριβείᾳ καὶ μὲν ἀληθείας ἀπαγγείλασιν ὡς ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ μὲν τῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ τελευτῶν, ὁ χαλεπώτατος τῶν πρότερον μνημονομένων τοῖς Ῥωμαίοις πρὸς ἀλλήλους πόλεμος ἀνερρίπιδη, ὃς ὀλίγῃ δὲν πάντα ἀνατέτραφε καὶ διέφθαρκε, καὶ τῷ εὐδαίμονα καὶ μεγάλῳ τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖαν ἀδυνεστάτῳ, καὶ ὥσπερ εἰδωλὸν ἀπέδειξε ἢ προτέρας, ἀναγκάσας ὥνελω καὶ τὰ κατὰ τὸν πόλεμον γεγενημένα ἐξηγήσασθαι· καὶ μόνον ἵν' εἰδῶσιν οἱ μετέπειτα, ὅσων κακῶν αἴτιος ὁ φθόνος, καὶ τὰς φθογμένους μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἐξαφανίζων τὰς φθογούσας, ὥσπερ τὸν σίδηρον ὁ ἐξ αὐτῆς τικτόμενος ἴος, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ οἱ νῦν τοῖς πράγμασι παρόντες, ταῖς εἰδήσεσιν ἔχῃτε, καὶ μὴ ταῖς ἐξώθεν φήμασι, μηδὲ τοῖς παρ' ἐκατέρων τῶν μερῶν ἢ ἐαυτοῖς χαριζόμενοις, ἢ τὰς ἐνυστερίας ὑπεβάλλουσι προσέχοντες θρυλλόμενοις, παράγῃτε δοξάζοντες τὰ μὴ ὄντα· ἄξιον δὲ μὲν ἀκριβείας ἐμοὶ προσέχειν καὶ μὴ παρέργως. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες εἰ δὴ τινες εἰσιν οἱ συγγραφεῖς περὶ τῶνδε τῶν πολέμων, ἢ παντάπασιν ὀπίοντες τῷ πραγμάτων, ὅσα ἢ ὁ ὄχλος ὁ δημόδης διεφθάρη, ἢ τινες ἕτεροι ἀπὴγγελλον, καὶ σαφῆς εἰδότες περὶ τῶν γινόμενων, οἷα παρεδέξαντο ταῖς ἀκοαῖς, τοιαῦτα καὶ τοῖς μετέπειτα ἐξέδωκαν, μηδὲν φροντίσαντες τῆς ἀληθείας· ἢ εἰ καὶ συωστρατόλοντο τοῖς Βασιλεῦσιν ἐκατέροις, ἀλλ' οὐ δὴ πᾶς γε βελῆς μετείχον, καὶ τῶν ὀπορρητοτέρων ἦσαν κοινωνοί. ἄλλως τε, καὶ ἐφ' ἅπασιν παρόντες τοῖς πραττομένοις συωχῆς καὶ πολυχρονίᾳ γεγενημένου τῶν πολέμων. ἐπὶ πέντε ἢ ἑξέσσι διήρκεσαν. ἐμοὶ δὲ οὐδεμίαν τινὰ τοιαύτῳ ἔχοι τις ἂν ἐπενεγκεῖν αἰτίαν. τοῖς γὰρ τῶν πραττομένων αὐτουργοῖς συμπάρων αὐτοῖς, τὰ μὲν οἶδα παρ' ἐμαυτοῦ. τῶν δὲ ἀκριβῆ τῶν γινόμενων ἔσχον, αὐτῶν ἀπαγγελλάντων τῶν πραττόμενων, καὶ τὸ πολλὰς καὶ συωχεῖς ἐφ' ἅπαντα τὸν τῶν πολέμων χρόνον τὰς μεταβολὰς ὑπομενηκέναι· ὥστε εἰκὸς μὴ τῶν πραττομένων μόνον, ἀλλὰ καὶ βελούματων ἀπορρήτων, καὶ δόλων καὶ ἐπιβελῶν, καὶ ὅλως πάντων, καὶ τῶν πραττομένων φανερώς, καὶ τῶν ἀφανῶς κατασκοπαζομένων ἀγνοεῖν μηδὲν. οὐ μὲν ἀλλ' ὅπερ ἐφ' ἡμῶν ἐξ ἀρχῆς, καὶ τῆς ἀληθείας προσήσομαι οὐδέν. ἀλλ' ὡς αὐτὰ ἔχων τὰ πράγματα ἀπαγγελάω, πλὴν εἰ μὴ περὶ τί παρήσομαι ἔκων, τῶν ὅσα τισὶ λοιδόρια ἢ μέμψιν εἰρημένα ἐμποίσει οὐ ἢ ἐμοὶ φίλον τὸ τινὰς κακηγορεῖν,

ΡΑΤΙ II.

QUEMADMODUM igitur Pa- Edit. Paris.
læologi imperatores inter se con- pag. 348.
tenderint, & quæ separatim junior, postquam senior imperio abivit, contra barbaros armis gesserit: quomodo domi semper rempublicam habuerit, huc usque a nobis explicatum est, & promissa ab initio conservata, dum accurate, & vere, ut contigerunt, omnia litterarum monumentis complexi sumus. Sed quoniam post Andronici minoris ex hac luce migrationem, bellum omnium quotquot umquam litteris extiterunt, perniciosissimum inter Romanos ipsos inflammatum est: unde propemodum omnia prostrata, & eversa perierunt; ac beatum illud & amplum imperium, imbecillimum, & veluti simulachrum quoddam, & umbra tantum prioris evasit, necessarium existimavi, etiam eo ipso perpetrata contexere: non solum ut posteritas cognoscat, quantam vim incommodorum invidia importare soleat, a quæ tam sibi, quam aliis, instar rubiginis ex ipso ferro nascentis, ferrumque consummentis exitiosa est: sed etiam ut præsentibus habeant, unde veritatem percipiant de peregrinis rumoribus, neve iis quæ ab utraque parte vel ad suum decus per gratiam, vel ad adversariorum dedecus per calumniam diffeminantur, animos advertentes circumducantur, falsa pro veris opinantes. Erit autem operæpretium non oscitanter, sed studiose mihi dare operam. Nam cæteri omnes, si qui hujus belli historiam composuerunt, aut nequiquam interfuerunt: quæque sive multitudo popularis, sive alii quidam jactarunt, persecuti sunt: nihilque rerum gestarum liquido compertum habentes, qualia auribus acceperant, talia, nullo ad veritatem respectu, posteris tradiderunt: aut si etiam sub utrovis imperatorum militarunt, non utique consiliorum participes, neque arcanorum conscii fuerunt. Deinde nec omnibus coram affuerunt, cum continenter & diu, nempe totum quinquennium arma duraverint. Mihi vero hujusmodi culpam aliquam nemo objecerit. Nam iis, qui hæc fecerunt, ego præfens, alia per meipsum novi: alia ex ore ipsorum, a quibus acta sunt, ad unguem didici. Et cum frequentes, continentesque toto eo tempore mutationes fuerint, verisimile est, non gestorum modo, sed & consultorum arcanorum, & fraudum, insidiarumque, & prorsus omnium quæque palam acta, quæque occulte comparata sunt, nihil me fugere. Verumtamen quod in vestibulo operis mei sum pollicitus, veritati nihil anteferam: sed ut res evenerunt, ita eas explanabo: excepto quod alicubi prudens præteribo, quæ nonnullis convictio, aut vitupe-

Na ij

rationi esse possint: non enim mihi amicum est, cuiquam convivari, etiam si mortalium neuno rem ignoret, Quod si interdum e quædam secus quam multi opinantur videbor exponere, ne sit mirum. Non enim dum vito eadem cum multis dicere, nova comminiscar: sed res ut se habent, commemorans, vulgi opiniones ut falsas valere jubebo. Mortuo igitur Andronico juniore imperatore, Augusta triduo in monasterio Hodegorum mansit. Postea in regiam regressa, diebus novem luctui se dedit, cum quotidie omnes, non senatores modo ac duces, sed quotquot Byzantii eminebant accederent, & defunctum imperatorem communi lamentatione prosequerentur. Magnus porro domesticus ab eo ipso die, quo imperator animam edidit, a palatio nusquam discedebat: sed quingentis, partim suis, partim imperatoris in eo ad custodiam collocatis, summum studium, diligentiamque impendebat: ut si qui fortasse res novas attentarent, eorum conatus infringeret. Post diem nonum, peracta, ut asselet, pro defunctis piaculari cærimonia, custodes e palatio dimittit (paucis retentis, quot nimirum & antea esse consueverant) ipse domi, ut semper, reipublicæ animum intendebat, & urbium, provinciarumque rectores per litteras monebat, ne rebus novis studerent; utpote hujus suæ probitatis, & egregiæ in imperatorem voluntatis condigna præmia accepturos: contra si quid machinarentur, pœnas daturus. Quæstoribus item mandabat, ne quid sceleris in pecunia designarent, quod nihilo minus, quam imperatore vivo rationes relaturi essent. Atque ad hunc modum diebus plus triginta missis epistolis amplius quingentis ad tantum ordinem, obedientiamque Romanum imperium universum redegit, ut nihil novi contigisse, sed imperator adhuc aura vetici, & præesse rebus videretur. Nulli enim nec parvi nec magni motus audiebantur: nisi quod Albani in Thesfalia morte imperatoris intellecta, urbes illic incurfabant, & (quamquam non admodum) deprædabantur. Quo comperto magnus domesticus quam primum eo nuntium expedit: Albanis imperat, aut prædam restituant, ac de cætero se contineant: aut, si jussa detrectent, se apud ipsum in hostium loco futuros sciant. Quibus illi minis exterriti, non solum prædam spoliatis reddiderunt, verum etiam posthac nihil tale aufuros promiserunt: modo hujus peccati gratia sibi feret. Verum hæc paulo post acciderunt. Postquam magnus domesticus e palatio domum concessit, præcones ejus missu vicos, & oppida Byzantio vicina concurrant, & omnem clerum Constantinopolim, ad diem præfixam propter defunctum imperatorem funebribus sacris expiandum evocantes. Confluxerunt tanti greges, ut Sophiæ templum, a omnium quæ sol aspicit spaciosissimum, ad præsentem usum haud satis capax appareret, a sacerdotibus confertim repletum videlicet. Ubi dies placandis manibus dicta illuxit, omnia adeo citra tumultum, tantoque ordine peracta sunt, quasi qui peragebant pauci, ac numeratu faciles es-

Edit. Paris.
pag. 359.

κἂν εἰ πάντες εἰδῆσαν ἄνθρωποι. ὡς δὲ περ τι φαί-
νωμαι διηγέμενος μὴ ὡς δοξάζουσιν οἱ πολλοὶ, & καὶ
θαυμάζειν. & ὅτ' τὸ μὴ ταυτὰ τοῖς πολλοῖς φθέγγε-
σαι φέγγων λογοποιήσω τὰ μὴ ὄντα. ἀλλ' ὡς ἔχα-
σι τὰ πράγματα ἀπαγγέλλων, χαίρειν εἰσὼ τὰς δόξας τῶν
πολλῶν, ὡς ψευδομένας. Τετελευτηκὸς τοίνυν τῆ βασι-
λέως Ἀνδρονίκου τῆ νέας, ἡ αὐτῆς σύζυγος Ἀννα ἡ βασιλὶς,
εἰς τρίτῃ μὲν ἡμέρᾳ διεκαρτέρησεν ἐν τῇ μονῇ τῆς
Οδηγῶν. μὲν τὸ δὲ ἐν βασιλείᾳ γενομένη, ἐπέν-
θησεν ἐφ' ἡμέραις ἐννέα, πάντων ὁσημέραι πρὸς τὰ βα-
σίλεια παραγινομένων, & τῶν συγκλητικῶν μόνον καὶ
ἐρατομένων, ἀλλὰ & τῶν ὅσοι Βυζαντίων ἦσαν ἐν λο-
γῷ, καὶ κοινῇ ἀπελθόντα θρῆνυμένων βασιλῆα. Δομέ-
σικος δ' ὁ μέγας ἐξ αὐτῆς ἡμέρας ἥς ἐτελεύτησεν ὁ Βασι-
λεὺς ἑξάμην τῇ βασιλείᾳ ἀπέστη. ἀλλὰ τῇ τε οἰκίᾳ
καὶ τῇ βασιλικῇ πανταποσίᾳ ἔχων ἕως ἐγκατέστη
σε τοῖς βασιλείοις φρεσὶν, καὶ πάσης ἐπιμελείας ἐποι-
εῖτο καὶ σπουδῆς τῶν ἰσως νεωτεριούτων ἀπαμβλῦναι
τὰς ὁρμὰς. μὲν δὲ τῷ ἐννάτῃ τῇ ἐπὶ τοῖς τετελεύτη-
κόσι σωτηρίας γεγεννημένων ἰλασμῶν, τῷ μὲν φρε-
σὶ τῷ πολλῷ ἐξέβαλε τῇ βασιλείᾳ, ὀλίγης κατα-
στάσεως. ὅσοι καὶ πρότερον ἐξέθης ἦσαν. αὐτὸς δ' οἱκοι γεγο-
νώς, σωτηρίας ἐπεμελεῖτο τῶν πραγμάτων. καὶ τοῖς τε τὰς
ἀρχὰς ἐπιτετραμμένοις τῇ ἐπαρχίᾳ καὶ τῇ πόλει παρήναι
καὶ γραμμάτων ἀτρεμεῖν καὶ μηδὲν νεωτερίζειν, ὡς τῇ
καλοκαγαθίας καὶ τῇ εἰς βασιλῆα δυνάσεως ἀξίας ἀποληφο-
μένοις τὰς δὲ ἐργασίας. & τοῖς πάντων ὡς τινεωτερίζουσιν,
τίσασιν δίκας. Καὶ τοῖς τῇ δημοσίᾳ συνεισφορῶν
τῷ εἰσπραξίν ἐγκεχειρισμένοις ἐκέλευσε κακουργεῖν
περὶ τὰ χρήματα μηδὲν, ὡς ἔδεν ἑλάττωσιν ἡ βασιλέως
ζῶντος περὶ αὐτῶν παρέξουσιν ὀφειλμένας. & τῶν τὸν
τρόπον ἐν πλείοσιν ἢ τελέοντα ἡμέραις ὑπὲρ πεν-
ταποσίας ἐφ' ἐκάστης πέμπων γραφάς, εἰς τοσοῦτον
ὀλιγίας καὶ ὀλιγείας τῷ ὑπὸ Ῥωμαίους πάσαν
κατέστησεν ἡγεμονίαν, ὡς δοκεῖν καιρὸν μηδὲν συμ-
βεβηκέναι, ἀλλὰ ζῆν ἐπὶ βασιλῆα καὶ τοῖς πράγμα-
σιν ἐφελάναι. οὐδὲν γὰρ οὔτε μικρὸν οὔτε μέγα ἐκ-
νήθη. πλὴν οἱ κατὰ Θετταλίαν μόνον νεμόμενοι Ἀλ-
βανοὶ, αἰδομένοι τῷ βασιλέως τελευτῇ τῇ ἐκεί
κατέδραμον πόλεων, καὶ ἐλπίσαντο & πολλὰ. ὅπερ
ὁ μέγας δομέσικος πυθόμενος, καὶ τὰχος ἐπέμψεν τὰς
ἀγγελουῦτας Ἀλβανοῖς ἡ τῷ λείαν ἀποδιδόναι, καὶ
μηδὲν νεωτερίζειν ἐτι, ἢ εἰ μὴ πείθοιντο, ἐκδέχεσθαι
αὐτὸν χρησόμενον ὡς πολεμίοις. οἱ δὲ καὶ ὑποπή-
ξαντες τῷ ἀπειλῇ, & μόνον τῷ λείαν ἀπέδωσαν
τοῖς ἡδικομένοις, ἀλλὰ καὶ ἡσυχίαν ἄγειν ἐπηγγέλαν-
το τῇ λοιπῇ, εἰ μόνον ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις λήφονται
συγγνώμην. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγῳ ὕστερον. μὲν δὲ τὸ
μέγαν δομέσικον ἐκ τῶν βασιλείων οἰκαδὲ ἐλθεῖν,
κέρκεες ἐφοίτων αὐτῷ κελεύσαντος εἰς τὰς περὶ Βυζαν-
τιον πόλεις καὶ κώμας, πάντας ὅσοι τῇ ἱερᾷ καταλό-
γῃ καλουῦντες πρὸς τῷ Κωνσταντίνῃ πόλιν ἐφ' ἡμέ-
ρᾳ ῥητῇ ὡς τῶν ὑπὲρ τῆ τετελεύτηκός βασιλέως
τελεωθισμένων ἰλασμῶν. καὶ συνήλθε πλήθος ἱερέων
ποσῶτον, ὥστε τὸν νεῶν τῆς Σοφίας τῇ Θεᾷ μεγέθει μέ-
γιστον ὄντα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀπάντων, ἐλάσσω τῆς
χρείας τότε δοκεῖν ὑπὸ τῇ πλήθους ἀκριβῶς πεπληρωμέ-
νον τῶν ἱερέων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ προθεσμία παρὼν τῶν
ἰλασμῶν, ἐτελοῦντο ἀδορύβως καὶ τεταγμένως ἕως,
ὡς δοκεῖν ὀλίγης τινὰς εἶναι καὶ ἐναριθμήτες τῆς τε-

λοῦτας : ἐδὲ ᾧ ἄσμηός τις ὀξυκίετο θροῦς οἶον ποιεῖν φιλεῖ τὸ πλῆθος· ἀλλ' ὀξυσία τις διαρμυσία καὶ συμφωνία μέλεις, πάντων ἐφεξῆς τὰς ἱερὰς ἀδόντων ὕμνας· καὶ ὡς ἐκ ἐκπληξιν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδονῇ τὸ δέαμα παρέχον, κατάλογος ἱερὸς ὁρώμενος ποσῶτος ἅμα τοῖς ἱεράρχαις, σολαῖς ἱεραῖς κεκοσμημένοι, καὶ μίας τελοῦντες τελετῇ ὑφ' ἐνὶ καθηγεμόνι τῷ Πατριάρχῃ τεταγμένοι. λαμπάδων δὲ περισσία καὶ τῇ ἄλλῃ πολυτελείᾳ τῆς παρασκευῆς, καὶ τὰς πάποτε ὑμνουμένας παρηνότισε τ' ἐορτῶν· ἀναλώματα δὲ τὰ ἐπὶ τέτοις, καὶ τὰς τῶν ἱερέων μιδᾶς φιλοτίμως μάλιστα γεγνημένους ἐκάστω κατ' ἀξίαν, οἰκοῦν ὁ μέγας δομέσικος παρέχετο αὐτός.

sent. Neque enim saltem obscurius murmur, quale in frequentia solet, sed admirabilis quædam, omnibus alternatim sacros hymnos modulantibus concinnitas, atque convenientia vocum exaudiebatur: nec stupori tantum, sed voluptati quoque erat hoc spectaculum, dum ita ingens sacerdotum multitudo cum episcopis, induta sacris vestibus, sub uno patriarcha duce, iisdem ritibus fungetur. Lampadum yero copia, reliquique apparatus amplitudo omnium dierum festorum, qui umquam memorabiles extiterunt magnificentiam splendoremque superabat. Atque in hæc, & in sacerdotum amplissima honoraria, pro cuiusque dignitate sumptum de suo fecit magnus domesticus.

CAPUT II.

Ambitio patriarchæ. Consilium magni domestici de excommunicandis insidiatoribus filiorum imperatoris. Pia imperatoris recusatio. Tandem importunitas domestici ab invito assensum extorquet. Patriarcha regnare contendit. Sismanus exul ab imperatrice petitur. Ejus fratrisque ac matris conditio. Consultatur de reddendo. Chumni in domesticum convitium. Imperatrix litem præcidit. Bine sententiæ de Sismano. Patriarchæ sententia laudatur vehementer. Domesticus imprudentiam consultantium reprehendit, rectius suadet. Patriarcha culpam agnoscit. Ex Chumni dictorio civilis seditionis augurium, & domestico se abdicandi renovatum desiderium.

ΑΛΛΑ τὰ μὲν τῶν ἱλασµῶν τοιαῦτα ἐγεγόνει. αὐτὸς δὲ εἶχετο τῆς τῶν πραγμάτων διοικήσεως ὡς περ καὶ πρότερον μηδένα ὑποπτεύων περὶ ἐδενός. τῷ Πατριάρχῃ δὲ ἐκ ἥρκει μένειν ἐπὶ τοῖς προτέροις. ἀλλ' ἐδόκει δεῖν ἀντέχεσθαι τῆς τῶν κοινῶν πραγμάτων διοικήσεως ὡς αὐτῷ προσήκει, ἐκ τοιαύτης δὲ τινος αἰτίας. Ἐτι περιόντος Βασιλέως καὶ ὀλίγῳ χρόνῳ πρὸ τῆς τελευτῆς συνεβλήεντο ὁ μέγας δομέσικος αὐτῷ Πατριάρχῳ πείσαι ἐπιτίμιον* ἀνατείναντα καὶ χωρισµὸν τ' ἐκκλησίας τῶν πιστῶν, εἰ τις τελευτηκότος Βασιλέως ἐπιβλαύσειε τοῖς ἐκείνους παισὶ, καὶ τῇ Βασιλείᾳ παρέλοιτο ἀδίκως· ἔφασκε τε πείθειν ἐπιχειρῶν ὡς ἐδὲν ἔσονται τοιαῦτα πράττοντες τῶν αὐτῶν εἰργασµένοι καὶ παραλόγων· ἀλλὰ καὶ ὠφέλειαν εἰ μικρὰν τινα παρέξονται τοῖς παισὶν ἐκ τῆς εἰ τι τοιαῦτον συμβαίη περὶ αὐτῶν. πᾶσι μὲν γὰρ ἀδελφὸν εἶναι τὸ τῷ θανάτῳ τέλος, ὅποτε ἦξει· μάλιστα δὲ αὐτοῖς αἰεὶ περὶ μάχης καὶ κινδύνου ἡχολημένοι. καὶ ἐδὲν εἶναι τ' ἀδυνάτων εἰ καὶ ἀμφοτέροις αὐτοῖς συμβαίη περὶ μίαν μάχην πείθειν. εἰ δὲ τὸτο γένοιτο, ἀπρονοήτως παντάπασιν συμβαίνει λείπεσθαι τὰς παῖδας, μήτ' ἐαυτοῖς ἀμύνειν ἢ ἐν νηπιότητι δυναμένοις, μήτ' ἑτερόν τινα ἐχόντας τὸν προσήκοµον γνησίως καὶ ἀδολῶς. Βασιλεὺς ὅ, ἐκ ἐπείθετο ῥαδίως, γνώμης τε ὦν ἀγαθῆς, καὶ μᾶλλον οἰόµενος προσήκειν ἐπὶ τ' πάντα δυναμένῳ δεξιᾷ τὰς ἐλπίδας τ' τῶν παίδων σωτηρίας εἶναι, ἢ πρὸς συκίνῳ ἐπικρατεῖν τ' ὅς ἀνδραπίνης ἐπινοίας ὑποβλέπειν, σωωρῶν ὡς ἔ τοῖς πρὸ ἐκείνων Βασιλεῦσι τοιαῦτα ἐπινοηµένα ὠνησαν ἐδὲν, ἔφασκε τε ὡς ἢ Θεὸς ἄνωθεν χεῖρα σῶζεσθαι ὑπερέχων, ἢ τ' ἡμῖν ὕψων ἡ δυνάμεις ἂν τ' ἐν αὐτῶν ὑπερέχῃ τὰς τῶν ἀδικούντων ἀνελύσειεν ὁρµάς. ὅρκοι ὅ καὶ δεσμοὶ καὶ ὅσα παραπλήσια, ἐδὲν ἂν ἐκφοβήσεται τὰς πλεονεκτεῖν προηρηµένους. διὸ καὶ τ' τοιαύτης πράξεως ὑποχέσθαι, ὡς ἐ

PIAMINA quidem hæc fuerunt. I. Edit. Paris. p. 351. pse autem magnus domesticus quomodo antehac ad rempublicam procurandam incumbere, de nemine nulla in re quidquam suspicans mali; Patriarcha in sua pelle quiescere non poterat: sed imperii administrationem, ut sibi congruentem ex causa istiusmodi capeendam judicabat. Non parum diu ante excessum imperatori consilium dedit magnus domesticus, patriarchæ auctor esset, pœnam & ejectionem ex ecclesia interminandi, si quis imperatore mortuo filiis ejus insidiaretur, & imperium illis nefarie adimeret: addiditque persuadendi causa, nihil indecens, aut inopinatum facturos: quin etiam non modice filiis profuturos, si quid humanitus ipsis accidisset. Neminem enim præscire diem ultimum, præsertim ipsos semper bellis, cum periculo distentos: & posse utrumque eorum in eodem prælio occumbere: male curatos relinqui filios, qui nec sibi ipsis propter ætatis imbecillitatem ferre opem poterant: nec habituri sint, qui eos sincere ac legitime tueantur. Imperator reniti, quod pius esset animi, putaretque convenire magis in omnipotenti dextera salutem filiorum reponere, quam ad fuculneum auxilium humana cogitatione inventum respicere: intelligeret præterea a superioribus imperatoribus similia excogitata fuisse, nec profuisse. Et adjungebat, aut Deum ab alto salutem manum extendentem: aut potentiam sibi bene cupientium, devictis adversariis, eorum ad injuriam inferendam impetus repressuram. Juramenta, & vincula, & quæcumque hujus generis nihil perterritura eos, qui ex alienis incommodis sua comparare comoda statuerint. Idcirco abstinent dum hoc negotio, ut non solum

Edit. Paris.
pag. 352.

ipsis inutili : sed cæteris etiam non mediterer nocituro : utpote præter pænas ob rapinam debitas etiam diris precibus a divina conjunctione seclusis , Magnus domesticus instare , rogareque hujusmodi verbis parceret ; sibi utiliter ac juste consulenti pareret . Et importunitate quod voluit , effecit , non ita tamen ut profuturum crederet imperator , si fieret : verum anticipatæ opinionis suæ affixus , quoniam ille profuturum censebat , in speciem assensus est : accersitoque patriarcha cum episcopis quotquot Byzantii versabantur , & quæ decebat de re locutus : declarata insuper palam sententia sua , sibi quidem rem neque necessariam , neque conducibilem videri (non enim cohiberi posse infidiatorum cupidinem) tamen ne existimetur suo tantum judicio obsequi : sed aliorum quoque consiliis cedere , & manus dare , & rem illis committere . Proinde anathema in eos dicant , qui se mortuo filios ejus per scelus adorirentur . Patriarcha jussa complet ; & hac nimirum de causa post ejus obitum oportere se tamquam filiorum tutorem (& præsertim quia Joannes imperator admodum puer adhuc , novem dumtaxat annos natus erat) gubernationem attingere , & adolescentulo imperatori imperium conservare existimavit . Ac suscepit quidem ille rempublicam , paulatimque semet in principatum intrudens , latere studuit quam maxime potuit : quod metueret ne magni domestici æmulum se esse in regenda repub. palam constaret . Et cum alia ei inimica faciebat , tum sodalitiū ex aulicis proceribus constabat : multaque amplissima beneficia promittebat , si ipsis administris rerum principatum adipisceretur . Præterea totos dies , & ad medias noctes in palatio hærebat . Hinc magnus domesticus ejus cogitata olfaciens , & imprimis a nonnullis , quibuscum patriarcha arcana sua communicabat , de causa molitionum istarum certior factus , merito indigne ferebat , & irascebatur . Silebat nihilo minus , & quo demum res erumperet , observabat . Inter hæc aliud quiddam evenit , quod ejus animum non leviter pupugit . Nam Mæforum rex Alexander per legatos ab imperatrice , & Romanis Sismanum exulem Byzantii degentem petebat , Michaelis , cui successerat ex Stephani Triballorum principis sorore filium : quæ a marito , superinducta sorore Andronici junioris , ejecta , post ejus interitum in Mæsia regnaverat : nec multo post potentissimorum factione rursum pulsa regno , cum Joanne e filiis altero ad Cralem fratrem se receperat . Sismanus alter filius ad Scythas exulatum abierat , nec longo tempore ibidem exacto , post mortem imperatoris ad Romanos sponte confugerat . Hunc igitur Alexander ut teterrimum hostem suum postulabat , & alterutrius optionem dabat : ut aut Sismanum sibi jugulandum dederent : aut se ad arma compararent : haud enim Romanis amicum , ac socium esse posse , quamdiu illi hostem suum apud se alerent : simulque juramentum mittebat , quo se ipsi

pag. 353.

μόνον εἶδεν ἡμῖν λυσιτελέσης , ἀλλὰ καὶ ἑτέρους οὐ τυχῶσαν βλάβην δυναμένης πορξενεῖν οἷα δὴ πρὸς τῷ δίκῃς ἡ ἀρπαγῆς ὀφείλειν , καὶ κεχωρισμένοις ἀπὸ Θεοῦ . ὁ μέγας δὲ δομέστικος οὐκ ἀνὴν βιάζομενος , ἀλλ' ἐδεῖτο τῷ μὲν τοιούτων λόγων ἀποχέσθαι , αὐτῷ δὲ πείθεσθαι ὡς λυσιτελουῦτα καὶ δίκαια βεβηρομένοι . καὶ ἐπεισέ γε βιασάμενος , εἰς οὕτω μὲν πεπεισμένων ὡς λυσιτελῆ τὰ πραττόμενα εἶναι , ἀλλὰ τῆς ἐξαρχῆς ἐχόμενον γνώμης . ὅθεν δὲ τὸ δοκεῖν ἐκείνῳ λυσιτελεῖν καὶ ἀκοντα πεπεισμένον . καὶ τὸν Πατριάρχην μετακαλεσάμενος καὶ ὅσοι τῷ Ἀρχιερέων ἐν Βυζαντίῳ τότε παρῆσαν , καὶ ὅσα αὐτῷ εἰκὸς διαλεχθεὶς περὶ τῷ πράγματι , καὶ τῷ γνώμην φανεράν ποιήσας , ὡς αὐτῷ μὲν ἔτε ἀναγκαῖον οὐτε λυσιτελὲς δοκεῖ τὸ πρᾶγμα . οὐ γὰρ ἐπιχρήσει τὰς ὁρμὰς τῷ ἐπιβούλῳ , ὡς ἂν δὲ μὴ δοκοῖη τοῖς σφαιτέροις μόνοις πείθεσθαι λογισμοῖς , ἀλλὰ καὶ ἑτέροις συμβεβηκόσι παραχωρεῖν αὐτὸν τε πεπειῖσθαι καὶ σφίσι ἐπιτρέπειν , ἐκέλευε τὸ ἀφορισμὸν καὶ τὸ μὴ τὸ ἐκείνῃ τελούτῳ τοῖς παίσιν ἀδίκως ἐπιθιγομένων ἐκφωνεῖν . Ἐτελεῖτο παρὰ Πατριάρχην ἡ προσέταττεν ὁ Βασιλεὺς . διὰ ταῦτα δὲ καὶ ἐκείνῃ τελούτῳ , ὁ Πατριάρχης ὡνείθε δὲν οἷα δὴ τὸ Βασιλέως παίδων φύλαξ , ἄλλως δ' ὅτι ὁ Βασιλεὺς παῖς Ἰωάννης ὁ Βασιλεὺς ἐτὶ νήπιος αὐτῷ , ἀρτι παιδικῆς ἡμέμενος ἡλικίας , ἔτη γὰρ αὐτῷ γεγονὼς εὐνεία , ἀνδράπτεσθαι τῶν πραγμάτων καὶ τῷ Βασιλεῖ αὐτὸν συνδρασκῶσαι τῷ νέῳ Βασιλεῖ . καὶ ἥπτετό γε αὐτῶν , λανθάνειν ἐπιχειρῶν ὡς μάλιστα ἐν αὐτῷ καὶ μικρὸν ἐμβιβάζων αὐτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν . ἐδεδίδετο γονέσθαι φανερός ἀντιπολιτευόμενος τῷ μεγάλῳ δομίστῳ . καὶ ἄλλα τε ἑσπασσεν ἅ ἐκ αὐτῷ ἀρτίσκειν , καὶ ἑταιρείαν ἐκ τῶν συγκλητικῶν σωίσας , καὶ ἐπειθε πολλὰς ὑποχέσεις αὐτῷ συμπράττειν ὡς τὰ μέγιστα αὐτῷ ποιήσας εἰ αὐτῷ προσγένοιτο τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ ἀρχή . καὶ δίκαιως δίδεικεν ἐν Βασιλείῳ , νυκτὸς μόνῃς καὶ ταύτης μέσης οἰκαδὲ ἀναχωρῶν . ὅθεν ὁ μέγας δομέστικος κατασχαζόμενος τὸν Πατριάρχην διανοίας , ἄλλως τε καὶ τινῶν τῶν κοινωνούντων , αὐτῷ τῶν ἀπορρήτων ἀπαγγελλόντων τῶν γινόμενων τὴν αἰτίαν , ἐδυσχέραινε μὲν ὡς εἰκὸς , καὶ δι' ὀργῆς τὰ πραττόμενα ἐποιεῖτο , ὅμως δὲ ἔφερε σιγῇ , ἀποσκοπῶν ὅποι τελούτῃσιν ἡ δόξα αὐτῷ . Μεταξὺ δὲ τῶν γινόμενων συμβεβηκεν καὶ τι καὶ ἄλλο , ὃ μετεῖως οὐ καθήκατο τῆς μεγάλης δομίστικῃ ψυχῆς . ὃ γὰρ τῶν Μουσῶν Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος πρεσβείαν πέμφας πρὸς Βασιλίδαν καὶ Ρωμαίους , τὴν παρ' αὐτοῖς διατείνοντα φυγάδα ἦντι Σίσμανον τὸν παρὰ Μουσῶν προβεβασιλευκότος Μιχαὴλ . ὃς δὴ γεγέννητο αὐτῷ ἐκ τῆς Στεφάνου τῆς τῶν Τριβαλῶν ἀρχοντος ἀδελφῆς , ἡ μὲν καὶ ἐκείνῃ τελούτῳ ἤρξε Μυσίας . ἡρώτερον γὰρ ἐκβεβλημένη ὑπ' ἐκείνου αὐτῷ ἐτι περιόντος , ἐκ τῆς Βασιλέως Ἀνδρονίκης τῆς νέας συνοικουῦτος ἀδελφῆς . Ἐπεὶ δὲ μετ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν δυνατωτάτων ἐπιβεβληθεῖσα πάλιν ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς , ἡ μὲν τὸν ἕτερον ἔχουσα τῷ Ἰωάννῳ , πρὸς Κράλλῳ ἐπανήκε τὸ ἀδελφόν . Σίσμανος δὲ ὁ λοιπὸς τῶν παίδων , εἰς

πόλεμον, ὡς ἐκ τούτων αὐτὸν εἶναι φίλον ἑσὺ μάχῃ Ρω-
μαίοις τῇ πολεμικῇ τῇ ἐφομένῃ παρ' αὐτοῖς· ἐπεμ-
πέ τε καὶ τὰς ὁρμὰς οἱ πρὸς Βασιλέως Ἀνδρονίκου πρὸς
αὐτὸν ἦσαν ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ γεγεννημένοι. Ἡ μὲν οὖν Ἀλε-
ξάνδρου πρεσβεία τῶτον εἶχε τὸ ἔργον· ἔδει δὲ τὴν σύγ-
κλητον συνελθῆσαν βεβούλευσαι ἅμα Βασιλίδι εἰ δεῖν
ἢ τὸ αὐτόματον παραδιδόναι, ἢ πόλεμον ἄραταί πρὸς
Μυσέας ὑπὲρ αὐτῆς. οἱ μὲν οὖν συνῆλθον ἐν Βασιλείῳ·
συμπαρῶν δ' αὐτοῖς καὶ δομέσικος ὁ μέγας ἅμα Πατρι-
άρχῃ· προτεθείσης δὲ τῇ βαλῆς ἐπ' ἐκκλησίας, οἱ μὲν
ἄλλοι πάντες ἡσυχίαν ἤγον πρὸς τὸ μέγαν δομέσικον ὁπο-
βλέποντες, ὃ, τι αὐτὸν βελεύσαιο περὶ τῆς προκειμένης.
Χῆμος δὲ Γεώργιος ὁ ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ ἀμαθῶς καὶ δρα-
σέως ὡρὴν τι φθέρχεται τινὰ, Γέγραπται, εἶπεν, ἐ-
ὰν τῷ ἐχάτῳ ὁποκαλυφθῇ, σιγάτω ὁ πρῶτος. ἂν οὖν
καὶ ἡμῶν τινὲς τῶν δοκουμένων ἐχάτων εἶναι βέλτιον τι πε-
ρὶ ὧν νυνὶ βελεύομεθα εἰπεῖν εἴη, ἀνάγκη τὸ πρῶτον
σέργειν. ἐπαράχθη μὲν οὖν διδύς ὁ μέγας δομέσικος ἐ-
πὶ τῷ λόγῳ πρὸς τὴν δρασύτητα καὶ ἀναίδειαν τῶν ἀνδρῶν ἀ-
γανακτῶν. οἱ οὖν μὲν δὲ Βασιλίδι καὶ Πατριάρχῃ,
εἶτος δὲ ἡδὴ προΐσατο τῇ βαλῇ πρὸς ὀργὴν τὸν Χῆμον ἀ-
πελάσαι τὴν βελευσίαν, ἢ λόγοις ἐπιπλήξαι τῆς ἀκαί-
ρου γλωσσῆς, ὡς δὲ μήτε παρ' ἐκεί-
νων ἐλέγετο τῶν δεινῶν τι, ἐτι μᾶλλον ἐπαράττετο. πε-
νήμιον ἐναργὲς ἀταξίας καὶ ἀναρχίας τὸν δεινὸν τὸν λό-
γον, εἰ πάντες εἴδειν τοῖς μείζονσι προσκρέειν ἀδελφῶν·
Τορνίκης δὲ Δημήτριος ἐκ ἐνεγκῶν τὴν ἀποτίαν. Τί οὖν,
εἶπε, δημοκρατίαν χρὴ ποιεῖν τῇ Ρωμαίων Βασιλείᾳ,
ἢ εἴη παντὶ τῷ βελεύεσθαι καὶ λέγειν ἅπαντες αὐτοῖς καὶ
περὶ μεζούρων καὶ ἐλαττόνων παραγμάτων, καὶ ἀνάγκῃ προ-
τιθέναι τοῖς βέλτισσι σέργειν τὰ ἐψηρισμένα, καὶ ποῖαν
ἀποτίαν ἂν ὑπερβολὴν ἐκρίποι τὸ τοῖστον; ὡρμημένων
τε ἡδὴ περὶ τῶν τοιούτων ἀλλήλοις ἀντιλέγειν, ἐπέχον ἢ
Βασιλὶς, τῶν ἀκαίρων ὁποχέσθαι κελεύεσθαι λόγων τα-
πων, καὶ ἀναγκαίων πέρι δὲ λέγεσθαι. Ὁ μέγας δὲ δομέ-
σικος ὑποκρινάμενος τὸν εὐμαχὸν ἀλγεῖν, ἐπλάττετο
τε σρέφειν τὰ ἔρπον, καὶ ἐσιώπα ὡς μὴ δὲ φθέρχεται
δυναμὸς ὑπὸ τῆς ἀλγηδόνος· οἱ δὲ ἀπάκτως ἐδορύ-
βουν, ἕκαστος τὸ προσιστάμενον βελόμηνος κυρῶν. οἱ μὲν
δὲ ἔλεγον δεῖν Σίσμανον δεσπάζειν, ἰκέτω τῆς Ρωμαί-
ων Βασιλείας γεγεννημένον, καὶ μὴ καταποδιδόναι, εἰ
δεῖ τι καὶ τῶν δυσχερῶν ὑπομένειν δι' αὐτόν. οἱ δὲ, τὴν χά-
ραν μᾶλλον καὶ τὰ οἰκία διασώζειν, καὶ μὴ βαρβαροῦ ἐνε-
κα φυγάδος εἰς πρῶτον κίνδυνον ἐμβάλλειν σφῆς αὐτῆς·
καὶ τοιαῦτα ἕτερα ἀντέλεγον πρὸς ἀλλήλους, καὶ βοῆς τὰ Βα-
σίλεια ἐπλήρην, πάντων ἐθελόντων γνώμας καὶ ψήφισ-
ματα προτείνειν ὑπὲρ τῆς κοινῆς λυσιτελείας· ὡς δὲ ἐπι-
πλέον ἢ φιλονεικία παρετείνετο καὶ ἀσύμφωνοι τῇ γνώμῃ
ἦσαν, ὁ Πατριάρχης ὡς δῆτι μέγα καὶ θαυμάσιον βεβα-
λόμενος, Εμοὶ δοκεῖν, ἔφη, Σίσμανον πρὸς τὸν τῆς
τῆς Θεῆς Σοφίας νεὼν καταφυγεῖν· ἀσουλία δ' αὐτῆς πετιμη-
μένη ὑπὸ πάντων ὅσοι Ρωμαίων ἐβασίλευσαν, εἴδειναι
καὶ ὑμῖν δὲ πρὸς ὅσων ὁπολογίαν πρὸς τοὺς Ἀλεξάνδρου
δέδειται πρεσβύτας, ὡς ἐκ τῶν ὁποσάσαντας τὸν ἰκέ-
τω τῆς Θεῆς παραδιδόναι πρὸς σφαγὴν· μάλιστα πάντων
τῶν ἄλλων ἀναγέσθαι καὶ παρὰ τῶν παλαιῶν καὶ τῶν νῦν Ρω-
μαίων νομιζόμενον. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν παρόν-
των, εἰδεύσαντες τὴν βελὴν ὡς ἀείτω καὶ συνε-
τωπία, καὶ δυναμένῃ μάλιστα ἀφράκτως ὁποπέμ-
ψαι τοὺς Ἀλεξάνδρου πρεσβύτας, σωορῶντας

Andronicus pacis causa obstrinxerat.
Legatio Alexandri ita se habuit. O-
portebat vero convenire optimates, &
cum Augusta deliberare, fas ne esset
perfugam tradere: an pro eo bellum
contra Mælos suscipere. Convenitur
in palatio: adsunt item magnus dome-
sticus, & patriarcha: Quæstio movetur.
Ibi aliis omnibus in magnum domesti-
cum, ora atque oculos cum silentio con-
vertentibus, ejusque super re propo-
sita sententiam expectantibus, Geor-
gius Chumnus mensæ præfectus insci-
te, & audacter, priusquam ab ullo
verbum audiretur: Scriptum est, inquit,
b Si postremo revelatum fuerit, primus ta-
ceat. Ergo si alicui nostrum, qui vide-
mur esse postremi, melius aliquid in
illis, de quibus nunc est inducta deli-
beratio, loqui licuerit, necesse erit
primum boni consulere. Percussit illi-
co, & indignatione commovit ma-
gnum domesticum, tam proterva, &
impudens oratio. Sed quia aut impera-
tricem, aut patriarcham (ille enim con-
silio præsidebat, iratos e curia hominem
exacturos; aut verbis saltem de istac
tam intempestiva linguæ petulantia ob-
jurgaturos sperabat, ad contumeliam
tacuit. Cum autem illi contra ne mu-
tarent quidem (quod minime decebat)
major eum perturbatio incescit, pro
manifesto confusionis & anarchiæ ha-
bentem indicio, si in quemvis e ma-
joribus libere insultare liceret. De-
metrius porro Tornicius insolentiam
non ferens, Quid hoc rei, inquit, ad
democratiamne Romanum imperium
redigemus, ut unicuique fas sit consu-
lere, ac dicere pro libidine æque in
gravioribus, ut in levioribus & pru-
dentioribus sua decreta approbandi ne-
cessitatem imponere? Quid tandem hoc
stolidius fieri queat? Cumque jam in-
ter se altercari inciperent, imperatrix
se interponens, eos cohibuit: hortata,
ut istiusmodi sermonibus alienis omis-
sis, de necessariis differerent. Magnus do-
mesticus dolorem stomachi, & tormi-
na simulare, filereque, ac si crucia-
tus ille sibi vocem eriperet. Illi im-
modeste mutuum obstrere, dum quis-
que propositum confirmare nititur. Qui-
dam enim Sismanum Romani imperii
supplicem conservandum, non proden-
dum assererebant: etiam si ejus causa
quippiam durius patiendum foret. Alii
magis regionem, & propria servanda
tuendaque, nec propter fugitivum bar-
barum in prævisa pericula sponte incur-
rendum. His atque similibus verbis con-
certantes, palatium clamoribus imple-
bant, cunctis ad communem utilitatem
sententias, & placita sua in medium af-
ferre satagentibus. Cumque sententia-
rum contentio ingravesceret, patriarcha
quasi nimirum nescio quid magnum
& admirabile consulturus, Mea opinio-
ne, inquit, Sismano in ædem Sophiæ
transfugiendum est: quam cum ab om-
nibus imperatoribus asyli jure honora-
tam constet, licebit & nobis honestum
Alexandri legatis responsum reddere;
nefas fuisse nobis Dei supplicem ab-
strahere, & aliis interficiendum trans-
dere; quando id in scelere omnium im-
purissimo a Romanis semper numera-
tum sit. Multi igitur præsentibus consi-
lium hoc in cælum ferebant; optimum-
que ac prudentissimum, & ad legatos

Edit. Paris.
pag. 354.

Alexandri (ut qui jam ipsi quoque recusationis necessitudinem perspicerent) re imperfecta dimittebatur longe opportunissimum judicabant. Tacente magno domestico, Augusta primum de morbi ejus importunitate tempore tam ancipiti & consilio egente querebatur. Deinde admonerat, si placeret ei patriarchæ ratio, quomodo alijs ac sibi placuisset, vultu annueret, atque ita dicta confirmaret, & consultationi finem daret. Sin quid aliud melius & utilius haberet, se in præsentia propter ejus tentationem valetudinis consilium dimissuram; ubi se ex illa recreasset, de iisdem denuo acturos. Domesticus paulum se colligens, videmini mihi, ait, non respondere ad ea, de quibus ventum est in consilium. Non enim nunc de sermonibus honesta specie confectis quaeritur: sed num, quæ Alexander postulat, concedenda; an potius armis cum eo depugnandum sit. Vos autem posthabita consultationis materia, de jure, institutisque Romanorum disputatis: perinde ac si esset, qui Alexandrum posset etiam cogere ad obtemperandum Romanorum legibus. Qui dicet fortasse, non mihi sed Romanis hæc leges præscribuntur; ego unam hanc legem agnosco, & omni ratione mea commoda persequi. Quamquam autem vobis in sacris asydis Sismanum licet abscondere, urbes tamen, & castella in iis abscondere non licet; neque armenta boum & greges ovium, cæterasque in agris facultates, ex quibus mihi pœnas injuriæ persolveretis. Huc itaque, non ad speciosas rationes accommodanda est vobis deliberatio. Ego vero parum abest, quin me ipsum accusem; qui nescio quo modo ad hæc dicenda prolapsus sum. Dictum est enim ab initio, & ratum ab omnibus habitum (nemo siquidem contradixit prorsus) si quid postremo revelatum sit, ut primus taceat. Atqui si non inter postremos collocato, sed & primo, & curiæ longe principi talia visa sint, & a vobis universis confirmata pro utilibus, par est ipsum quoque boni consulere, & ultra nihil curiose perscrutari. Hic cum imperatrix eum ad porro dicendum enixius impelleret, ac perurgeret, nec ista, inquit, tametsi pauca, libens protuli. Tum patriarcha hæc vera sentiens, statim ut se culpa liberaret, ego primus, inquit, etiam ipse fateor, consultationem nostram nihil ad ea facere, quæ in quaestionem adducuntur. Non enim Alexandrum curaturum, cum ratione, an secus ei respondeatur: sed quomodo ab initio sibi proposita ad finem perducatur, si possit. Quocirca & ipse non de verbis, sed de illo alio consilia agitanda sentio. Aliis omnibus protinus astipulantibus, & post magnum domesticum consurrectione facta, conventus est solutus. Cæterum jam ante cernens magnus domesticus, patriarcham ad imperium affectare viam, & conatum ejus vi reprimere nolens (haud enim invitis, sed cupidissimis, & de imperio sibi gratias habentibus imperare cupiebat) præterea timens, ne qua inde seditionis, bellique civilis occasio nasceretur, e quibus verissimile erat collapsurum Romanum imperium: & omni morte horribilius arbitratus, tantis ærumnis sese originem, & caput esse (unde nec imperatore adhuc

Edit. Paris.
pag. 355.

ἤδη ἔ αὐτὸς τὸ παράγματος ἀνάγκη. Τὰ μεγάλα ἡ δομῆσι καὶ φθιγγόμενα μηδὲν, ἡ Βασιλὶς πρῶτα μὲν κατεμέμφοτο τὴν ἀκαίριαν τῆς νόσου ἐφ' ἧτος ἀναγκαίου καιρὸς καὶ δομένε βελῆς γεγεννημένῳ. ἔπειτα δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὴν, ὡς εἰ μὲν καὶ αὐτὴ δὲ ἔχειν ἡ τῆ Πατριάρχης δοκεῖ βελὴν, ὥσπερ δὴ καὶ τοῖς ἄλλοις σωτέροισι καὶ αὐτῇ, ἐπινεύσαι ὡς καλῶς ἔχουσιν τοῖς λεγομένοις, καὶ τὸ ἐπιθέσθαι πέρας τῇ βελῇ. εἰ δὲ τι βέλτιον αὐτῇ καὶ λυσιτελέστερον ἕτερον δοκεῖ, τὸ νῦν μὲν εἶναι δεῖ τὴν αὐτὴν νόσον, τὴν σύλληγον διαλύειν. αὐτὴς δὲ ῥαίσαντος, βελούσθαι περὶ τὴν αὐτὴν. Ο δὲ μικρὸν ἐπιχρῶν. δοκεῖ τέ μοι εἶναι μὴ περὶ ὧν βελούσθαι, τὴν ἀποκρίσιν ποιεῖσθαι. εἰ δὲ νῦν ἡμῖν ἡ σκέψις περὶ λόγων δὲ προσώπων, ἀλλὰ εἴτε καὶ τὰ κελεύμενα ὑπ' Ἀλεξάνδρου πράττειν, εἴτε πολεμεῖν αὐτῷ. ὑμεῖς δὲ περὶ ὧν προύθετε βελούσθαι ἀφέντες, περὶ νομίμων καὶ δικαίων τῷ παρὰ Ρωμαίοις διαλέγεσθαι, ὥσπερ ἂν εἴ τις καὶ Ἀλέξανδρον ὁ καταναγκάσων ὑπὸ τοῖς Ρωμαίων νόμοις πείθεσθαι. ὁ δ' ἴσως εἰρεῖ, ὡς ἐκ ἐμοῦ, ἀλλὰ Ρωμαίοις οἱ νόμοι ἔτι καὶ νῦν εἰσὶν ἐμοῖ δὲ εἰς νόμος ἐκ παντὸς ἥσυχος τὰ σωτοῖς ἔμοι ζητεῖν. ὑμῖν δὲ εἰ ἔστι Σίσμανον ἔξω τοῖς ἀσύλοις κατακρύπτειν ἱεροῖς, ἀλλ' εἰ δὴ καὶ καὶ πόλεις καὶ κάμας κατακρύπτειν ἐν τοῖς τοιούτοις. εἰ δὲ βῶν ἀγέλας καὶ ποίμνια προβάτων, καὶ τὴν ἄλλω περιουσίαν τὴν ἐν τοῖς ἀγροῖς ἔξω ἔμοι τοῖς ἀδικίας ἔξω καμίζεσθαι ποινὰς. Πρὸς οὖν τὰ τοιαῦτα καὶ καὶ βελούσθαι, εἰ πρὸς ὑπολογίαν δὲ προσώπων. ἐγὼ δὲ ολίγα δεῖν νῦν μίμφομαι ἔμαυτῷ ὅτι καὶ ὁ παλαιὸς εἰς τοιαύτῃ προήχθην λόγους. εἴρηται δὲ ἔξω ἀρχῆς καὶ ἐπεφθίδη γε ὑπὸ πάντων (ἐπεὶ μηδεὶς ἀντίπε μὴδὲν). εἰ δὲ καὶ τῷ ἐχάτω τί ὑποκαλυφθῇ σιγῇ τὸ πρῶτον. εἰ δὲ καὶ τῷ ἐν ἐχάτοις τεταγμένῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ πρῶτῳ καὶ μάλιστα ἔξω ἀρχόντι τῷ βελούσθαι τοιαῦτα ἔδοξε, καὶ ὑμῖν ἐπεφθίδη γε τοῖς πᾶσιν ὡς λυσιτελῇ, προσῆκε εἶργειν καὶ αὐτὴν, καὶ περαιτέρω πολυπραγματεῖν μηδὲν. τῆς Βασιλίδος δὲ ἐναγίστης μάλιστα, καὶ ἐπισπωμένης πρὸς τὰς λόγους, εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα καὶ τοιαῦτα ὅντα ἐκὼν εἶναι ἐφθεγγάμην. πρὸς δὲ τὰ τοιαῦτα οὐδὲς ὁ Πατριάρχης αἰτίας ἀπολύων εἰαυτὴν, ἀλλ' ἐγὼ εἶπε πρῶτος καὶ αὐτὸς μηδὲν εἶναι πρὸς τὰ ζητούμενα τῷ βελούσθαι ὁμολογῶ. οὐ γὰρ Ἀλεξάνδρῳ περὶ δὲ λόγων καὶ μὴ τοιούτων ὑποκρίσεων μελίσσειν. ἀλλ' ὅπως ὁ προύθετο ἔξω ἀρχῆς εἰς πέρας εἰ δυνάιτο ἀγάγη. οὐ γὰρ ἔνεκα καὶ αὐτὸς οὐ πρὸς λόγους, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο φημί βελούσθαι εἶναι. τὰ ἴσα δὲ οὐδὲς καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιφθίση μὲν πάντων, ἐπεὶ ὁ μέγας δομῆσι καὶ ἀνέση, καὶ οἱ ἄλλοι συνανέστησαν, καὶ ὁ σύλληγος διελύθη. ὁρῶν δὲ ἔτι πρῶτον ἐφίεμνον ὁ μέγας δομῆσι καὶ Πατριάρχῃ τῆς ἀρχῆς τῷ παραγμάτων, καὶ μήτε βίβη βουλόμηνος τῷ ἐπιχειρήσιν ἐπέχειν. (εἰ δὲ ἡβούλετο ἀκασίων ἀρχεῖν, ἀλλὰ πολὺ μάλιστα βελούσθαι, καὶ χάριν εἰδόντων τῆς ἀρχῆς) ἄλλως τε καὶ δεδοικώς μὴ καὶ πρὸς τὰς ἐκ τῆς εἰσεως ἀναφυῇ, καὶ πολέμου ἐμφυλίου, ἔξω ὧν ὡς εἰκὸς ἔξω φθαρτομένῳ συνεῶρα τῷ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ καὶ παντὸς οἰόμενος θανάτου ἐπαχθέστερον τῷ αἰτίᾳ τῷ δεινῷ παραχεῖν αὐτὸς (διὸ εἰδὲ Βασιλέως ἔτι περιόντος, καὶ τοῖς πολλὰ πολλὰ παρὰ κληκός ἡθέλησε γενέσθαι Βασιλεὺς) ἐσκέ-

πτετο

πτετο μὲν καὶ πρότερον τὴν ἡγεμονίαν ὑποδέσθαι , καὶ ἀπαρμολύει τὸν ἐπίλοιπον βίον ζῆν , ὅπερ ἐφ' ἡμῶν τῇ φθορᾷ αὐτὸς αἴτιος Ρωμαίοις καταστῆναι πᾶν ὁτιοῦν ἀνεκτότερον νομίζων . ὡς δὲ καὶ καὶ τὸν σύλλογον αὐθαδῶς καὶ θρασέως τῇ Χούμνῃ πρὸς αὐτὸν διειλεγμένῃ (μάστιγα γὰρ πρὸς αὐτὸν τὸν λόγον ἀποτείνεσθαι ᾤκηθη , πάντων τῶν τότε Ρωμαίων καὶ νομιζόμενον καὶ ὄντα πρῶτον) ἐδείξεν ἐπιτίμησεν , καὶ ἐμέμψατο τὴν ἀκαίρην παρρησίαν , ὥσπερ ἀρχὴν νομίσας εὐσεύας ἐμφυλίᾳ τὸ τοιοῦτον , θάττον ἢ ἐβέλειτο ὥρμητο ἀπαγορεύειν τὴν ἀρχήν .

quam volebat , potestate se abdicandi desiderio captus est .

superstite , quamvis multis sæpe ab eo precibus fatigatus , purpuram induere sustinuit) cogitaverat quidem prius dignitate ultro abire , & reliquum vitæ curis , & negotiis vacuum decurrere , quod , ut modo dicebamus , quidvis tolerabilius duceret , quam Romanis a se pestem evenire . Verum ut Chumnum in confesso superbe , & impudenter se perstringentem (ad se enim potissimum ejus maledictum pertinere censebat , omnium tunc Romanorum & opinione , & re præcipuum) nullus de intempestiva libertate increpuit , aut accusavit , hoc ipsum civilis seditionis exordium fore ratus , citius

CAPUT III.

Amor in imperatorem mortuum . Fastidium potestatis , & causa nova . Chumni contumeliosum dictum non vindicatur . Excusant se patriarcha & imperatrix . Domesticus multis verbis studium & fidelitatem in imperatorem vitium declaratum significat , & imperii administrationem in concilio deponit : obscure patriarchæ ambitionem hujus rei causam indicans .

MΕΤΑ γοῦν τὸν σύλλογον εἰς τὴν ὑπεραίαν , ἐπεὶ καὶ αὐτὸς καὶ Πατριάρχης παρῆσαν ἐν βασιλείῃς , πρὸς Βασιλέα ἐχρήτο μίλυτον , ἑποιαῦτα αὐτῇ ἐδύλε δὲ αὐτῇ , ὡς εἰπερὶ ἡμῶν αὐτῇ πρὸς Θεοῦ , (αὐτὸς δ' ἂν εἴη τῶν λεγομένων μάρτυς , ὡς ἀληθῆ) Βασιλέα μὲν ἐν ζῶσιν εἶναι , αὐτὸν δὲ ἐκείνῃ τὴν θάνατον ἀνδελέσθαι . ἀπάσαις ψήφοις καὶ πάσῃ συναγωγῇ καὶ προθυμίᾳ προετίθετο ἂν αὐτὸς ὑποτασσέσθαι ὑπὲρ τῆς ἐκείνου ζῆν . ἐπεὶ δὲ τῇ μέτρᾳ καὶ ζωῇ καὶ τελειότητι ἐκάστω τελευτῶντι τῶν ἐδοξε τὸν ἥτορον , ἐκείνῳ μὲν ὁμολογεῖν προσήκον χάριτας τὴν περὶ ἡμᾶς σοφῆς οἰκονομίας . αὐτὸς δὲ , ἐκαστὸν ὅ , τι ἂν εἴη αὐτῷ τε προσήκον ἐλυσσιν τελέει σκοπεῖν . ὃ δὲ καὶ μοι σκεψάμεν περὶ ἐμαυτοῦ , ἐδοξε δὲ ἐν τῇ μὲν παραγμάτων ὑποχέσθαι . συνεῖναι ὅ τὸν ἐπίλοιπον ἀπαρμολύει βίον , ὅπως ἂν διώλωμαι δέχοντα κατ' ἐμαυτόν . ἔγω δὲ δόξαν , ἥδη καὶ σοὶ καταδήλον ποιῶ . τῇ Πατριάρχῃ δὲ πυνθανομένη τὴν αἰτίαν δι' ἡμῶν αὐτῇ τοιαῦτα πρὸς τὴν Βασιλίδαν παρέσθαι λέγειν . καὶ πρότερον μὲν ἐφασκε τὴς τοιαύτας εὐφραίνει λογισμὸς , καὶ ἀναγκαῖον οἶσθαι ἀφίστασθαι τῶν παραγμάτων . ὃ δὲ μετὰ χιον ἀνέπεισε τὴν βαλὺν ἀνακαλύπτειν , καὶ ἕτερον εἶναι , ἢ ὅτι τῇ προτεραίᾳ κατὰ τὸν σύλλογον ἀκαίρως τῇ Χούμνῃ καὶ ἀνοήτως παρρησίασα μένῃ , καὶ ἂν τῷ ἐχάτῳ ὑποκαλυφθῇ , σιγάτω ὁ πρῶτος φασμένη , καὶ ἡ Βασιλὶς , καὶ αὐτὸς ἡγαπακῆσθε πρὸς τὴν ἀναιχυντίαν , καὶ δὲ δίκην ἐδωκε τῇ ἀνοήτῃ γλωσσαλγίας , ἀλλ' ἐφισυχάσατε τοῖς λεγομένοις , ὥσπερ εἰρημένῃς μηδενὸς καίνῃ . Ὁ Πατριάρχης δὲ , εἰ μὲν καὶ τις ἄλλη πρὸς τὴς τοιαύτας ἐλέγε λόγους ἡγαγεν αἰτία , αὐτὸς ἂν εἰδείης . εἰ δ' αὐτῇ τῇ ἐνέκα μόνῃ παροξυνθεὶς ὀργῇ φερόμενος πρὸς ἐμὴν καὶ τὴν βασιλίδαν , ἀφίστασθαι τῇ διοικήσεως ἐγνώως τῶν κοινῶν , ἔτε δίκαια ποιεῖς , καὶ προσήκοντα σαυτῷ . ἐγὼ τε ὅδ' ἰχυρίζομαι τῶν λόγων μὴ ἀκηκοέναι παπτελῶς καὶ δίκαιος εἶναι ἀξίῳ πιστέσθαι παρὰ σοί . οἶμαι δὲ καὶ τὴν βασιλίδαν τὰ ἴσα ἐμοὶ εἶρεν . καὶ δὲ ὅδ' ἂν ἡμῶν σιγῇ , εἰ ἀκῶσαι τε συνεβαίνοι τῶν λόγων , καὶ πρὸς σὲ εἰρηδοῦναι οἰκνῶναι . διό σε καὶ

Paris II.

ERGO die proxime sequenti cum *Edit. Paris. pag. 356.* ipse & patriarcha essent in palatio, per eum imperatrici hæc renuntiat. Si fuisset a Deo in ejus relictum arbitrio (ipso teste vera se dicere) utrum mallet , imperatorem quidem vivere , se autem pro illo vitam ponere , quasi omnibus punctis , omnique studio , & alacritate præoptaturum fuisse mori , ut illi vivere diutius concederetur . Quoniam vero Deo unicuique sua fata dispensanti ita placuisset , æquum esse eidem ut sapientissimo patri nostro familiaris gratias agere , & hominum quemlibet pro se , quid sibi conveniens , utileque sit circumspicere . Hoc se sibi jam præstitisse , visumque rerum administratione cedendum , & quod superest ævi sibi , quoad fieri possit , soli viventem in curarum vacuitate consumendum . Hujus suæ voluntatis eam esse ignaram noluisse . Sciscitante autem patriarcha causam , quid ei in mentem venisset , talem ad Augustam mittere nuntium , respondit : pridem se istas cogitationes volvere , & abdicationem rectionis sibi necessariam arbitrari . Quod vero eum ad meditata citius patefacienda incitaret , non esse aliud , quam quod pridie Chumnus in conventu importune , & insipienter ac sine fronte illud effutiverit , si postremo revelatum sit , taceat primus : quam impudentiam nec imperatrix , nec ipse patriarcha ægre tulerit : nec maledicentiam istam puniverit : sed perinde ac si nihil diceretur novi , in dicto istoc conquieverint . Excepit patriarcha , num alia præterea res te commoverit , ut hoc diceret , tu nosti . Si propter hoc solum exacerbatus , mihi & imperatrici tantopere irasceris , ut reipublicæ regendæ munus abjicere constitueris , nec jure , nec ex tua dignitate facis . Nam ego me verba illa Chumni omnino non audivisse , tibi confirmare possum : & mihi fidem haberi æquum est : putoque imperatricem eadem mecum confessoram . Haud enim vocem tenuisset , si audivisset , & te tactum credidisset . Quare

O o

Edit. Paris.
pag. 357.

te oro quæsoque, uti verbis talibus ad eam supersedeas, quæ præsentibus malis non parvo additamento futura sunt. Ille non se flectere, & instare ut imperatrici nuntius iret: nunc quidem illud verbum solum esse, quod turbas concitaret: fortasse autem alia quosdam inclusa habere in pectore, quæ prodere nolint. Statim igitur patriarcha ad imperatricem refert, quæ a magnodomestico acceperit, & iussa efficit. Quæ tam insperatos, & inexpectatos sermones auribus hauriens contristatur, & ad stuporem miratur, quid eum ad hæc cogitanda, & sibi eloquenda perpulerit. Tamen ut se collegit, ei vicissim nuntiari jubet: nulla ratione hæc ipsum loqui decere; neque ejus ingenio, neque amore illo, quo se ipse, & imperator mutuo dilexerint, quemque a pueritia usque ad hoc tempus purum, sincerumque conservarint, digna esse. Quocirca se credere etiam non posse, eum propter hominem fatuum eo iracundiæ, ægritudinisque processisse. Deinde se nec audisse quid diceret; nec si audire contigisset, operæpretium censuram fuisse hominem multare, quando ipsemet non minorem quam ipsa, & puniendi a quibus offensus sit, & ignoscendi, si velit, auctoritatem habeat. Quamobrem si propter illud verbum dumtaxat indignaretur, a semetipso magis, quam ab illa pœnas sumere convenire. Si quo alio sibi opus sit, quod ipsa usque nunc ignoret, cum fiducia aperiat: nihil fore, in quo ejus animo non libenter gratificatura sit: nisi multo maxime ad præstandum impossibile fuerit. Sic imperatrix magno domestico respondendum curavit. Qui ad patriarcham, & tu penitus vim verborum meorum ignoras, inquit, & Augusta a cogitatione eorum quæ fiunt, abest longissime. Ut autem & tu scias, & illi exponas, quam non iniqua in corde meo versem: audi quis sit meus de republica sensus. Meam cum defuncto imperatore a pueris perfectissimam amicitiam, & te nescire credibile est; & imperatrix in patria adhuc degens nosse qui potuit? Quod vero ad bellum contra avum & incæptum, & finitum attinet, quando reliquis omnibus multum & varie immutatis, omnibusque adversantibus in extremas fere difficultates devenit, quam promptus ei adjutor extiterim, nec corpori meo, nec pecuniis, nec alii cuiquam rerum mearum parcens; sed temporibus miseris, & amicos germanos requirentibus, omnia ei factus sim, nullumque officium prætermiserim; & postquam rerum summam obtinuit, quantum ad externos hostes, Græcos, inquam, & barbaros, & ad domesticos insidiatores attinet, quomodo ego tamquam alter ille ei collaborarim, & cum eo, ac pro eo multa gravia, periculosaque sustinuerim (sileo enim de administratione, quo pacto omnem ego laborem perferens, imperium ipsi facillimum reddiderim) Romani omnes scire possunt, rebus ipsis manifestissime clamantibus, & testimonium ferent; præque omnibus imperatrix, quam non experientia tantum, sed ipsemet quoque imperator de mutua inter nos concordia docuit: quæ quidem tanta fuit, ut opinione mea omnes & antiquos, & recentes

pag. 358.

δέομαι τῷ πρὸς τῇ Βασιλίδει λόγων ὑποχέσθαι ἢ φαύλῳ τινὰ ἐσομένων ἐπιθήκῃ τῷ κακῶν. Ὁ δ' ἐκ ἀνίης, ἀλλ' ἐκέλευεν ἀπαγγέλλειν. νῦν μὲν φάσκων τὸν λόγον μόνον ἐκείνον τὸν ποιήσαντα τὴν παραχλῆν, ἴσως δὲ τινὰ καὶ ἄλλα εἶχειν ἀνέκφορα ἐν τῇ ψυχῇ. αὐτίκα μὲν οὖν ἡ Πατριάρχης ἐποίησε τὰ κεκελευμένα, & τῇ Βασιλίδει ἀπήγγειλεν ὅσα ὁ μέγας δομέσικος πρὸς αὐτὸν εἶπε. ἡ δὲ ἐλπίδος τε ἔξω, καὶ πέρα προσδοκίας λόγους ταῖς ἀκοαῖς εἰσδεξαμένη, λιπαρὸν μὲν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ἐξεπέπληκτο δὲ, ὅ, τι τὸ τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ πεῖσαν τοιαῦτά τε ἐνθυμηθῆναι καὶ πρὸς αὐτὴν εἰπεῖν. ὅμως ἐαυτὴν ἀναλαβῆσα, ἀντεμύνησεν αὐτῇ, μὴ παντάπασιν αὐτῇ προσήκειν τὰς τοιαύτας λόγους, εἰ δὲ τῆς αὐτῆς διανοίας ἀξίως εἶναι. εἰ δὲ τῆς πρὸς Βασιλίδει φιλίας ὡς ἐκ παίδων ἄχρη, καὶ εἰς τὸδε χρόνον ἀλλήλοις διετηρήσατε ἀδολον καὶ κατάραν. διὸ εἰδὲ πείθεσθαι οἷά τε εἰμὶ ὡς παραφρονουῦτος ἕνεκα ἀνθρώπου προήχθης εἰς τοσούτον καὶ ὀργῆς καὶ λύπης. ἐγὼ δὲ μήτ' ἀκηκοέναι τῶ ἀνθρώπῳ λέγοντος ὁμολογῶ, μήτ' εἰ ἐν συνέβαινε πυθέσθαι, πρῶτον ποιήσασθαι κολάζειν τὸν εἰπόντα. εἰ δὲ ἢ αὐτὸς σὺ ἐλάττω δυνάμει ἔχεις, ἢ ἐγὼ κολάζειν τὴν πρὸς σε προσκρούσας, καὶ συγγνώμην παρέχειν ἂν ἐθέλῃς. εἰ μὲν οὖν ἐκείνων ἕνεκα τῷ λόγῳ μόνον ἀγανακτεῖς, παρὰ σαυτὴν μᾶλλον ἢ παρ' ἐμὲ προσήκει λαμβάνειν δίκας. εἰ δὲ καὶ τινος ἐτέρου δέῃ ὅπερ ἄχρη νῦν ἄγνωστον ἐμοί, λέγειν παρρουῶται, ὡς παρ' ἐμοὶ δύσκολον ἐσόμενον μηδὲν ὅπερ ἂν σοὶ καὶ γνώμῃ ἢ, εἰ μὴ πάντῃ τῷ ἀδυνατωτάτῳ εἴη. Τοιαῦτα μὲν ἡ Βασιλὶς πρὸς τὰς τῶ μεγάλου δομέσικου λόγους ἀπεκρίνατο. Ὁ δ' ἐφάσκων, αὐτὴν τε παντάπασιν ἡγορηκέναι τὴν δυνάμει τῷ λόγῳ τῇ αὐτῇ, καὶ βασιλίδει τὴν εἰρηνοίαν τῷ γιγνομένων μάστιγα ὡς πορρωτάτῳ ἔχειν. ἵνα δὲ αὐτὸς τε εἰδῇς ἐν βασιλίδει φράσης ὡς δίκαια διασῶμαι, ὡς ἔχω περὶ τῶν πραγμάτων ἄκρως. Τὴν μὲν ἐμὴν καὶ Βασιλέως ἐκείνου πρὸς ἀλλήλους ἐκ παίδων ἀκροτάτῃ φιλίαν, σὺ τ' ἀν' ἀγνοσίης ὡς περ εἰκὸς, καὶ ἡ βασιλὶς πρὸς τὴν οἰκίαν εἰς τὴν τελευτήσαντα. ὅσα μὲντοι γὰρ πρὸς τὸν πρὸς Βασιλίδει τὴν πάππον πόλεμον, καὶ ἀρχομένην καὶ τελευτῶντος, ὅτε τ' ἄλλων ἀπάντων πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ὑποσάντων πᾶς μεταβολὰς, πάντων ἀντιτεταγμένων σχεδὸν εἰς ἐχάτῃ ἀπορίαν συνηλᾶθη, αὐτῇ προθύμως συνηγωνισάμην, μήτε σώματος φειδόμενος, μήτε χρημάτων, μήτ' ἄλλου τῷ οἰκείῳ μηδενός, ἀλλ' ἐν τοῖς μάστιγα ἐπείγουσι τῷ καιρῶν καὶ δεομένοις γνησίῳ φίλων πάντα ἐγινόμην αὐτῇ, καὶ τῷ δεόντων ἐνέλιπον εἶδέν, καὶ μὴ τὸ τῷ πράγματι ἐγκρατῇ γενέσθαι, ὅσα τε πρὸς τὰς ἐξωθεν πολέμους, ἐν βίῳ λέγων, καὶ βαρβάρους, καὶ πρὸς τὰς ἐνδον ἐπιβέβηκε, ὥσπερ ἄλλος ὢν αὐτὸς, καὶ συγκατεργαζόμενος καὶ συνδιέφερον αὐτῇ τὰς ὑπὲρ ἐαυτῆς πόρους καὶ κινδύνους (εἰ δὲ ἢ λέγειν τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων, ὡς αὐτὸς πάντα πόρον ὑφιστάμενος, ἄλυτον αὐτῇ καὶ ἄπονον ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν) πάντες μὲν ἂν εἰδέναι Ῥωμαῖοι αὐτῶν σάφιστα βοῶντων τῷ πράγματι, καὶ συμμαρτυρήσαντες ἐμοί. τῷ ἄλλων δὲ πάντων μάστιγα ἡ Βασιλὶς ὅσα μὴ μόνον ὑπὸ τῷ πράγματι, ἀλλὰ καὶ Βασιλέως αὐτῆς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ὁμόνοιαν, τὴν πάντας ὡς ἐγὼ ὦμαι καὶ τοὺς πάλαι καὶ τὰς νῦν ὑπερελάσασαν ἐπὶ φιλίᾳ ὕμνου

μένος σαφῶς διδασκομένη· ἐφ' οἷς ἐκώφελεῖται μά-
 ρον παρ' ἐκατέρων συνέβαινον ἡμῖν, ἀλλὰ ἔτ' ἄχει νῦν
 χρόνον δὲ κλείεσθαι βεβιωμένοι. Αποπονδῶν, τὸ μὲν πρὸ
 τοῦ χρόνου ἅπαντα, μηδέποτε μηδεμίαν ἀδοξίαν πρόφα-
 σιν παρεχέσθαι ἑμαυτῷ, νυνὶ δὲ ἐκοντὶ λοιδόριας ἁ-
 ξία καὶ μέμφεως ποιεῖν· ἂν τε ᾗ ἀγνοήσας οἷον κα-
 κῶν τὰ πράγματα χωρήσει, ἑμαυτῷ μὲν ἀδοξίας,
 τοῖς λοιποῖς δὲ Ρωμαίοις φθορᾶς καὶ κινδύνων αἰ-
 τῖος καταστῶ, ἑδεμίαν παραιτεῖσθαι δίκαιος συγ-
 γνώμῃ αὐτὸς παρ' ἑμαυτῷ κριτῇ. ἂν τε καὶ συνο-
 ρῶν, (ὥσπερ ἤδη καὶ ἐπίσταμαι σαφῶς) ἔπειτα
 καταμαλακισοίμην δέει τὸ μὴ δοκεῖν ἐν καιροῖς, ἐ-
 πὶ κινδύνοις τὴν ἀρχὴν μεδέσθαι. ἡ λοιδόριας ἁξίος
 μόνον, ἀλλὰ καὶ δίκης τὴν ἐχάτης, ὅτι καὶ τι πορε-
 δῶς, ὑπέμεινα ἐκὼν εἶναι κακὸς ὀφθῆναι, ἔμ-
 τε καιροῖς, μήτε πράγμασιν ὡς δέον χρῆσθαι εἰ-
 δῶς. ἡ δὲ ἐνεκα κινδύνων τε καὶ ἀδοξίας ἔγνω ἀ-
 παλλάττειν ἑμαυτόν. καὶ τοι γὰρ ἐδὲ Βασιλίδι τε καὶ
 τοῖς Βασιλείως παισὶν ἐκ τῆς ἀδοξίας ταυτοῖς καὶ τῶν
 κινδύνων ὠφέλειαν τινα ἔξει ποιεῖν. ὡς ᾗ ἂν τὸ
 παραμύθιον ἡ φαῦλον· ὡς ἂν δὲ μὴ δοκῶ τις ὑ-
 πὲρ τῆς Βασιλείως παίδων πόνης καὶ κινδύνος ἀποδι-
 δράσκειν, νῦν μὲν ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῖς καιροῖς, ὅτε
 μήτε πόλεμος ἐδεῖς, μήτε κακῶν προσδοκία μηδεμία,
 Πατριάρχης τε καὶ Σύγκλητος ἅμα βασιλίδι ἰδυνόντων
 τὴν ἀρχὴν, καὶ τὰ ἐκ ταύτης ἀγαθὰ καὶ τὰς τιμὰς καρ-
 πέδων. ἐάν δὲ ποτε συμβαίῃ πόλεμόν τινα ἀναφυῇ
 καὶ κινδύνων ἀπειλοῦνται Βασιλείως τοῖς παισὶ, τότε
 αὐτοὺς ἤδη προθύμως τοῖς κινδύνοις ἐμπαρέξω ἑμαυ-
 τόν, καὶ ἢ συνδράσσω τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς, ἢ ὑπὲρ αὐ-
 τῶν μαχόμενος πεσέμαι. ὡς ἂν ἐμοὶ μὲν οἱ πόνοι
 καὶ τὸ κινδυνεύειν, ὑμῖν δὲ τὸ ἐντροφεῖν τοῖς πράγμασι,
 καὶ αὐτῶν καταπολεῦειν μηδενὸς παρενοχλοῦντος περι-
 γίνοιτο. Κεφάλαιον δὲ τῶν λόγων τῶν ἐμῶν, ὡς ἔστιν ἐδὲν
 τὸ πείσον, ὥσπερ ἔωρότερον, ἔχειται τῶν πραγμάτων τὴν
 ἀρχὴν· ὡς ἂν δὲ καὶ ἔργοις ὁ λέγω κατάδηλον ποιήσω,
 τῆς σωῆθαι καθεδρᾶς ὁρῶντας, ἐφ' ἑτέρων καθεδρᾶ-
 μαί, ἵν' εἰδείητε Βασιλίδι τε καὶ ὑμῖν, ὡς ἐδὲν ἤδη τὸ
 κωλύον ἑτέρον τινα ὅν ἂν βέληθε αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν
 ἐφιστῆν. Οὕτως εἰπὼν, ἐφ' ἑτέρον μετέβη τόπον, ὡς
 περ ἔργῳ παραχωρῶν ἑτέρῳ τῆς ἀρχῆς. Ο πατριάρχης
 δὲ τοιαῦτα ὁρῶν τε καὶ ἀκῶν, Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λό-
 γος εἶπε, καὶ μάλιστα δυνάμειος τὴν ψυχῆς τῆς Βασι-
 λίδος κατεκίεσθαι. Ο δ' ἀληθῆ λέγεις ἐφῆ, καὶ εἶδε γὰρ
 μηδὲν ποιεῖν μήτε εἰρεῖσθαι, μήτε εἶναι· νυνὶ δὲ εἰς το-
 σῆτον ἀνάγκης συνηλάνθην, ὥστε καίτοι τῶν ἄλλων μά-
 λιστα ἀπάντων ὅσα εἰς παραμύθιον πολλῶν ἀνέστιν αἰ-
 νιαρῶν (ὅσα Βασιλίδι ἐκ τῆς Βασιλείως προσεγένετο τε-
 λούτης) λέγεσθαι βεβιωμένος ἐπ' αὐτῆς ἐναντιώτατα πρᾶτ-
 τειν ἑμαυτῷ δυοῖν ἐνεκα. ἡ δὲ ἀπρακτεῖν παντελῶς ἀ-
 νάγκη, ἡ φαύλως καὶ ἐχ' ἢ προσῆκεν, ἀρχειν. εἶπε
 πίνων πράττοντος μηδὲν, ἔμ' ἡ βασιλὶς ἐρησυχάζοι
 ὡς χθρὸς καὶ πρῶτον τὴν ἀρχὴν οἰομένη διοικεῖσθαι
 παρ' ἐμῶν, ἀνάγκη πάντα ἀπολέσθαι. εἶτε καὶ
 φαύλως καὶ μὴ κατὰ τὸ δέον ἀρχοντος, πὺν αὐτὸν
 ἔσπον πάλιν φθείρεσθαι συμβαίνει, καὶ προσέτι γὰρ
 αὐτὸν, καὶ τοῖς ἄλλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἑμαυτῷ τῆς
 μοχθηρίας ὀφείλει δίκας· ὥστε ἀμφοτέρωθεν λυ-
 σιτελὲς γνώρισμα ταῦτα γίνεσθαι τῇ Βασιλίδι, καὶ
 εἰ μέλλοι παραχρῶν καὶ λύπην προσερεῖν. βέλτιον

Paris II.

ab amicitia nobilitatos superaverit. Un-
 de non modo vicissim nos adjuvari, sed
 etiam usque ad hoc tempus in summa
 gloria vixisse contigit. Turpe igitur, me,
 qui antehac nunquam ullius dedecoris
 occasionem mihi præbuerim, nunc spon-
 te, ac libentem maledictis, & reprehen-
 sione digna committere. Sive enim
 nescius quo miseriarum res evadent, mihi
 quidem ignominiam, cæteris autem Ro-
 manis pericula, exitiumque creavero,
 nullam vel me ipso iudice veniam;
 sive etiam animadvertens (quemadmo-
 dum jam liquido scio) tamen emolle-
 scam timore, ne scilicet dubiis, ac for-
 midolosis temporibus imperium videar
 dimittere, præter vituperationem cru-
 delissimum quoque supplicium comme-
 rebor: quod quamquam præsciens, su-
 stinuerim volens ignavus, & neque oc-
 casionum, neque rerum bene utendarum
 peritus videri. Quam ob causam & dif-
 criminibus, & infamiae me decrevi sub-
 ducere: unde nec ad imperatricem,
 nec ad imperatoris liberos aliquid emo-
 lumentum redundabit: esset enim hoc non
 exiguum solatium. Ne autem labores
 propter filios imperatoris capeffendos
 vitare existimer, nunc quidem in ista
 pace, cum nec bellum est ullum,
 nec malorum expectatio, patriarcha,
 & Concilium una cum imperatrice im-
 perium regant, ejusque bonis & ho-
 noribus perfruantur. Quod si aliquando
 arma imperatoris liberis periculum de-
 nuntiantia movebuntur, rursus im-
 pigre hostium telis me objectabo: &
 aut imperium illis servabo incolumi:
 me: aut eorum causa in medio cer-
 tamine occumbam: ut ego quidem
 labores habeam & pericula, vos au-
 tem omnibus copiis affluentes, de-
 liciis & gaudiis dediti, vitam nullo
 impediante transigatis. Caput deni-
 que & summa orationis meæ est, re
 nulla me adductum iri, ut quomo-
 do antehac, imperium administrem:
 & quo facto simul quod dico compro-
 bem, e sella consueta surgens alibi fede-
 bo, ut Augusta, & vos scire queatis, nihil
 jam ob stare, quo minus alium quem-
 piam e vestra sententia tantis rebus præ-
 faciatis. Hæc fatas, in alium locum, tam-
 quam ipso opere alteri imperium ce-
 dens concessit. At enim patriarcha hæc
 videns, & aulicus, durus est, inquit, hic
 sermo, & qui animum imperatricis gra-
 vissime vulnerare possit. Vera loqueris,
 ait domesticus; & sane nihil horum ne-
 que dici oportebat, neque fieri. Nunc
 autem eo necessitatis compellor, ut
 quamvis præ omnibus maxime, quæ-
 cumque ad consolationem, mærorum-
 que levationem pertinent (qui ex obi-
 tu imperatoris multi ad imperatricem
 confluerunt) apud illam dicere velim,
 faciam tamen, quæ solatio illius pluri-
 mum repugnant: idque duabus de cau-
 sis: vel quia omnino cessandum: vel
 quia male & contra quam fas finit, im-
 perandum est. Seu igitur me feriente,
 etiam imperatrix vacaverit, credens ut
 nuperrime, a me imperium temperari,
 omnia pessum ire oportebit: seu somni-
 culose & secus quam convenit guber-
 nante, eadem est expectanda calamitas:
 & ego insuper non aliis solum, verum
 etiam mihimet improbitatis pœnas da-
 bo: ut utrinque referat hæc imperatri-
 cem cognoscere, etiamsi inde ægra ani-

Edit. Paris.
pag. 359.

O o ij

mi futura sit: siquidem præstat, ut percepto rerum statu tecum, & cum aliis pro ea ac debet de imperio consultet, quam ut eo ignorato, haud multo post non horum dumtaxat, sed & imminetium incommodorum causa doleat.

ὅτι περὶ τῶν γινομένων ὡς ἔχουσιν μαθῆσαν, ἅμα σοὶ τε καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ δέοντα βεβαιῶσαι περὶ τῆς ἀρχῆς, ἢ ἀγνοήσασαν, ὀλίγη ὕστερον μὴ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς συμβησομένης βλάβης ἕνεκα ἀναγκάζειν.

CAPUT IV.

Dolor & lacrymæ imperatricis, ob inexpectatum nuntium. Item querela miserabilis de viduitate sua, & puerorum orbitate, neglectoque a domestico amici officio. Eam porro amicitiam exaggerat, & miris modis ad mutandum consilium inflectere virum conatur.

HÆC omnia patriarcha imperatrici renuntiabat. Ea cum audiret, quæ nec umquam ipsa cogitasset, nec alio narrante credidisset, primum quidem præ dolore nihil respondere poterat. Deinde cum diu largas in silentio lacrymas effudisset, a Facilius, inquit, persuasisset mihi quispiam montem transferri, quam mentem magni domestici ad momentam temporis immutari posse. Quoniam ergo de illo talia jam est audire, qualia mihi numquam succurrerunt, quid apte respondeam, penitus hæreo. Verumtamen ex iis, quæ me præcipue momorderunt, respondendi ducam initium. Dico igitur (quasi enim præsentem alloquar) tu modo vel ut mente alienatam, aut sopore profundo, veternoque demersam, ad sensum circumstantium me maiorum perduxisti. Prius namque, etsi certo sciebam imperatorem esse mortuum, nihilo minus cum tu ad me ventitares, etiam illum, ut consueveratis, ad me putabam ingredi: & absentem licet, te tamen comitari: ac tantum non etiam in tua loquela illius affatus haurire: & omnino mediocribus quibusdam malis cinctam me arbitrabar. At nunc velut peripetasma te sublato, interiora patent omnia: sic tu spe, quæ nos ludificabatur erepta, res nudas aspectui subiecisti: & filios quidem meos jam pupillos, me autem viduam, & miseris cum viduitate conjunctis implicatam spectatoribus exhibuisti. Quid porro dicemus de te, aut quid cogitabimus? An te oblitum esse conjunctissimæ illius necessitudinis, & admirabilis amicitiae, quæ imperatori tecum fuit, quem propter magnitudinem credere imperitum vulgus non poterat? atqui hoc te nequire opinor, etiamsi velis. Sic enim statuo, quidquid est in genere humano conjunctionis, & familiaritatis si quis in unum colligeret, deinde ad exemplum aliquod respicere vellet, ex quo & aliis, & sibi vim ejus liceret perspicere, vobis solis præteritis (ut qui etiam terminos hujus transcendistis) inter alios potius id investigandum: usque adeo non amicos tantummodo quoslibet, sed ipsam quoque insidentem in animis amicitiae ideam, speciemque exsuperastis. Atque hoc non in iis solum quæ agebatis erat observare: sed imperatorem præterea sæpenumero multis verbis testificantem audivimus, te sibi & liberis, & uxore, & ut breviter dicam, rebus omnibus chariorem esse. Num igitur ne insignis quidem calumniator te hujus amicitiae oblitum, memorem autem, nihilo minus improbe agere, liberisque imperatoris post ejus obitum alias quam debuisti gratias referre dicere poterit? Atqui non

Edit. Paris.
pag. 360.

Ο Μὲν ἔν Πατριάρχῃς πάντα ἀπήγγελλε τῇ Βασιλίδι. ἡ δ' ἄπερ ἔτ' ἂν ποτε αὐτὴ διανοήθη, μήτ' ἐτέρᾳ λέγοντος ἐπέειπετο ἀκῆσασα, πρῶτα μὲν ὑπὸ τ' λύπῃς καὶ ἀντιφθέρῃσι ἰδύνατο. ἔπειτα ἐφ' ἱκανὸν πολλὰ δάκρυα σιγῇ τῇ ὀφθαλμῶν καταγαγῆσα, ῥᾶον ἂν εἶπον ἀνέπεισέ τις ὅρος δυνάσθαι μεταβῆναι, ἢ τ' μεγάλη δομισίῃ γνώμῃ κινηθῆναι πρὸς βραχύ. ἐπεὶ δὲ περὶ ἐκείνῃ τοιαῦτ' ἀκῆσεν ἔστι νῦν, ἄπερ ἔδ' ἂν ποτε ἐνεθυμῆθην, προσηκῆσθαι μὲν δότολογίας δότορᾳ. ὅμως ἐκ τῆς μάλιστ' αὐτῇ κατὰ τοὺς νόμους τῆς ψυχῆς, ποιήσομαι τῆς δότολογίας ἀρχὴν. Λέγω τοίνυν πρὸς αὐτὴν, ὡς ἄρτι νῦν, ὥσπερ ὀξέσηκ' ἡ τῆς φρενῶν, ἢ κάρῳ βαθεῖ καὶ ὑπὸ κατὰ τὴν φύσιν εἰς αἰδοῖσιν ἡ γὰρ τ' περιχρόντων με κακῶν. πρότερον δ' εἰ καὶ μάλιστ' σαφῶς τ' Βασιλέως ἡγεμονίᾳ τελευτῶν, ἀλλ' οὐκ εἰσὶόντος τέ σε πρὸς ἐμὴν, καὶ κείνον ἐδόκει, ὥσπερ ἔδος ἡ συνεισέναι, καὶ ἀπὸ τῶν συνεισέναι. καὶ μαρτυροῦ καὶ φθέρῃσι ἐλογίζομαι ἐκείνον ὅτε διέλεγε πρὸς ἐμὴν. καὶ ὅπως μετρίαν τινὰ ἐλογίζομαι τ' περιχρόντων με τῆς κακῶν ἐπιφορᾶν. νῦν δὲ ὥσπερ τινος παραπεισματος ἀρδέντος πάντα φαίνεται τὰ ἔνδον. ἅπαρ σὺ τ' ἐλπίδων ἡμᾶς ὅφ' ἂν ἐφ' ἐνακίζομεθα ἀποστέρησας γυμνά παρεσκευάσας τὰ πράγματα καθορᾶν. καὶ τὰς μὲν ἐμὰς οἶεσθαι παῖδας, ὀρφανὰς πατρὸς, ἐαυτῶν δὲ χρεῖα εἰ τοῖς ἐκ ταύτης κακοῖς συνειχόμεναι. Ἀλλὰ τί ἂν τις φαίη, ἢ καὶ λογίσαιτο περὶ σὲ; πότερον ὡς ἐπιλέλησαι τῆς ἀκροτάτης συναφείας καὶ τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης φιλίας Βασιλέως τ' πρὸς σέ, ἢ ὅτι τὸ μέγεθος καὶ δὲ πιστεύειν εἶχον οἱ πολλοί; ἀλλ' ἐκ οἷομαι δυνήσεσθαι εἶγε καὶ μάλιστ' ἐβέλαι. αἶμαι δ' εἰ τις τ' ἐν ἀνθρώποις ἅπασαν φιλίαν συλλαβῶν, ἔπειτα πρὸς παράδειγμα τὴν θελήσει σκοπεῖν ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις τε καὶ ἐμῇ καὶ αὐτῇ ἰχθὺς ὅξεται κατὰ τὴν φύσιν, ὡς καὶ τὰς ὄρεας ταύτης ὑπερβάντας) ἐκ τ' ἐπιλοίπων ὁξέρισκεν, ὅ, τι ἂν εἴη πειρᾶσθαι πρῶτον. Τούτων καὶ τὰς φίλης μόνον, ἀλλὰ καὶ ἰδέαν αὐτῶν φιλίας ἔδειδε κατόπιν. καὶ τὸτο καὶ ἐκ τ' πραττομένων μόνον ὁρᾶν, καὶ Βασιλέως ἡ ἀκούειν πολλὰ πολυλάκις φθέρῃσι, ὡς καὶ φιλίᾳ καὶ γυναικὶ καὶ συμπαύων ὡς εἶπεν χρημάτων τ' εἰς σέ φιλίαν προηγοῖτο. Πότερον οὐκ ὡς μὲν ἐπιλέλησαι τ' Βασιλέως φιλίας, καὶ τῶν λίαν συκοφαντικῶν τὰς τράπους εἶπεν ὅξεται. ὅτι δὲ μεμνημένος ἀγνωμονεῖς, καὶ τοῖς Βασιλέως πασι ἐναντίας ἢ προσῆκεν ἀποδίδως ἀμοιβὰς μὴ τὴν ἐκείνῃ τελευτῶν; ἀλλ' ὅτε τὸτο σὺ

ὥσπερ εἶδ' ἐν τῷ πρώτῳ. ἔτι μὲν αἰὲν εἶδ' ἐν τῷ πρώτῳ ἐ-
 μέ σε λόγων ἔκαστος καὶ Βασιλέως ζῶντος διε-
 ξίεις, ἄξια τὰ δεδογμένα νῦν. ἔτι γὰρ δὴ περὶ γε
 ἐπιλέλυσαι ὡς πολλὰς ἀγῶνας καὶ κινδύνους καὶ θά-
 νατον, εἰ οἷόν τε εἶπεν, ὑπὲρ τῆς ἐμῆς ὠφελείας καὶ
 τῶν παίδων ἐπιμόχουτος εἶναι καὶ καλοῦντος ὑπο-
 μένειν ἰσχυρίζεσθαι. ἔτι νῦν παρόντος εἰ σοὶ ἐξελέγχε-
 σθαι ἐπὶ τῷ ἔργῳ ὀφειλόμενος, αὐτὸς ἐρεῖς. ἔτι δὲ
 εἶδ' ἐμαυτῇ τι σιώοιδα σοὶ προσκεκρυμμένη. ἀλλ'
 εἴ οὐ παρεγνόμην ἐν τοῖς Βασιλείοις οἴκοις, ἔ-
 δὲν ἀποδέσσειν ἔτι δυνόειν, ἔτι τιμῇ ἢ πατρίδ' ὅ-
 Κόντῳ παρεγνόμην, μᾶλλον ἢ καὶ πλείῳ παραπολύ.
 ὅσον ἐκείνῳ μὲν ἔτε τετρεκάστῳ ἐμοὶ τις βλάβη, ἔτι
 ὠφέλεια ζῶντος ἐφείτατο ποσῶτο διωκισμένη. Σὺ δὲ
 καὶ ζῶν τὰ μέγιστα ἀν' ὀνήσας, καὶ ἀποθανὼν εἶδ' ἐν
 ἡττῶν ἡμῖν τε καὶ τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι λυμανῇ.
 Εγὼ ἢ καίτοι πολλὰ συνεῖρειν ἔχουσα, καὶ ἀποδεικνύ-
 ναι δι' αὐτῶν, ὡς ἔτε συμφέροντα, ἔτε δίκαια ἐβα-
 λύσω, ἐκείνῳ μόνον ἐρῶ τὰ ἄλλα καταλιπεῖσα. εἰ
 δὲ παρὸντι τινὰ ὁδὸν τῷ ἐπιφανῶντι τινὶ σωίβῃ
 γυναικὶ σωτυχεῖν χρεῖα με συνέσει, ἔτι τοῖς ἐκ
 ταύτης κακοῖς, καὶ παισὶν ὀρφανοῖς, καὶ μηδένα τ'
 προσποσώμενον ἔχουσι προσεπικυῖα, καὶ δὲ ταύτας
 πολλὰς ὑφοραμένη τῆς κινδύνους, καὶ δεομένη τῆς
 δυστυχίας οἰκτεῖραι, καὶ αὐτῆς προσῆναι τῷ παίδων
 οὐδὲν ἕτερον εἰς δίκαιον λόγον προβαλλομένη, ἢ ἢ
 εὐγένειαν καὶ τὴν παρὰ ἀξίαν κακοπραγίαν, οὐκ
 εἶδ' ἐκείνῃ καὶ πάντα ὀντινῶν οἶος σὺ, τῷ ἄλ-
 λων ἀμελήσαντα, πόροντι ποιήσασθαι τῆς γυναι-
 κὸς ὅση δυνάμη καὶ ἀξιοχρεῶς τῆς ὑπὲρ ἐκείνης νο-
 μίσαι πόνης εἰς εὐκλείας λόγον καὶ δικαιοσύ-
 νης; εἰ τοίνυν τὸ μόνον ἤρκεσεν ἀν' εἰς παιδῶν,
 τίνα ἀν' εὐφρόσῳπον ὑπολογίαν ὑποδοίης εἰ αὐτῇ
 τε τῇ καὶ πολλῶν ἑτέρων ἰσχυροτέρων παρόντων,
 ἀπαραίτητος ὀφείδης. Διό σε δέομαι, ταύτης ὑποσῆ-
 ναι τῆς βαλῆς, καὶ μὴ προφάσεως ἕνεκα μικρᾶς,
 ἐμὲ τε καὶ ἡμετέρους παῖδας τῆς ἐμοῦς, ὥσπερ ἐν μέ-
 σω πελάγει ναυῶ ἐρήμῳ κυβερνήται καταλιπεῖν.
 ἀλλ' εἴτ' αὐτὸς πρῶτος ἐνεθυμήθης, ἄκαιρον ἡγή-
 σαδαὶ καὶ μυρίων γέμισαν τὴν βαλὴν κακῶν,
 εἴτ' ἑτέρῳ συμβαλεύοντι ἐπείδης, μὴ τῷ φίλων
 ἐκείνων, ἀλλ' ἑχθίστον ἡγεῖσθαι. καὶ σοὶ μὲν πρὶς
 τὴν εὐκλείαν καὶ τὴν τιμὴν, ἡμῖν δὲ πρὸς αὐ-
 τὴν ἐπιβαλεῖν τὴν σωτηρίαν, προδήσω δ' ὅτι
 καὶ πᾶσι τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι κοινῇ. Εγὼ δὲ
 εἰ καὶ μὴ ἀφ' ἐαυτῆς αὐτῇ τὸ δέον συνεώρων, ἔ-
 δεμία τις ἑτέρα κοινῇ τοῖς πράγμασι βεβαιωτέρα
 σωτηρία, ἢ σε τοῖς πράγμασιν, ὥσπερ καὶ ζῶν-
 τος Βασιλέως ἐφεσάναί. Εἴ αὐτῶν γούν τῷ Βασι-
 λέως λόγων, ἔς περὶ σοῦ πολλὰς ἐποιεῖτο πρὸς
 ἐμὲ, μάλιστα δὲ πρὸ τῆς τελευτῆς μικρὸν, ἐχέων
 συνεῖναι τὸ σωοῖσθαι. Ἀνακείμενος γὰρ ἐπὶ γόνατι
 τοῖς ἐμοῖς σὺ παρόντος, ὁ μὲν καιρὸς ἔφη τῆς ἐ-
 μῆς ἡκεῖ τελευτῆς. σὺ δὲ καὶ σκοπεῖν ὅπως ἐμοῦ
 μὴ ἀπελθόντος, λογισμοῖς τισιν ἢ καὶ λόγοις ἐ-
 νίων ἀπατηθεῖσα, ἑτέρῳ τινὶ πρὸς ἄλλους τὸν ἄνδρα
 ταυτὶ διαταμένη. εἰ δὲ τὸ συμβαίνει, εἶδ' ἐπὶ
 τὸ λείπον σὲ τε καὶ τέκνα καὶ ἢ ἄλλῳ ἀπασαν τῇ
 Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ὑπολέσθαι. αὐτὰ δὲ προσέ-
 χουσα, ἄρτι σαυτῇ τε καὶ τοῖς πράγμασι βου-

magis hoc tuum est, quam prius. At ve-
 ro nec tuis sermonibus, quos semper,
 etiam vivo imperatore, mecum habe-
 bas consentientia sunt, quæ statuisti.
 Non enim e memoria excidit tibi profe-
 cto, ut multa te certamina, variosque
 casus, & mortem quoque ipsam, si dici
 fas est, pro meis, filiorumque meorum
 rationibus turbulentis temporibus prom-
 ptissime subitum asseveraveris. Qua qui-
 dem necessitate nunc præsentem, an re ipsa
 te refelli ac redargui pulchrum adeo tibi sit,
 tu videris. Præterea non mihi sum conscia,
 offendisse aliquando voluntatem tuam: sed
 ex quo in domum imperatoriam nupsi, & Edit. Paris.
 que ut fratrem meum germanum Sabau-
 dia comitem te colui, ac dilexi: imo ve-
 ro multo amplius: quod ex illo mortuo
 neque detrimenti quidquam, nec supersti-
 te quidquam commodi, tantis a me ter-
 rarum spatiis disjuncto adipiscar. Tu au-
 tem quantum prodesse potes vivus (potes
 autem longe plurimum) tantum mihi que,
 & reipublicæ Romanæ nocere potes mor-
 tuus. Quamquam porro multa queam ad-
 huc adjungere, & inde ostendere te ne-
 que frugiferum, neque justum cepisse
 consilium, ommissis aliis illud tantum di-
 cam. Si cui viatori contingeret, in mu-
 lierem aliquam nobilem incidere, vidui-
 tatis calamitate conflitantem, cum libe-
 ris orphanis, tutore prorsus destitutis,
 & idcirco multa metuentem aspera, o-
 rantemque ut ærumnarum suarum miser-
 tus, sui, liberorumque patrocinium su-
 sciperet, & argumenti ad impetratio-
 nem nihil afferentem, nisi nobilitatem
 suam, & conditionem infelicem, ac se
 indignam: nonne oportere, & te, &
 quemcumque tui similem cæteris sepo-
 sitis curare talem fœminam, quantum in
 te esse, laboresque pro illa non recusa-
 tos ad celebritatis, justitiæque rationem
 reputare idoneos? si ergo hoc dumtaxat
 ad persuadendum sufficeret, quem, ama-
 bo, defensionis colorem habebis, si hoc
 ipso, multisque præterea firmioribus ar-
 gumentis suppeditantibus inflecti haud
 potuisse videbere? Quapropter te obse-
 cro, muta istam mentem, & noli tam le-
 vi occasione me cum tenellis adhuc li-
 beris tamquam in medio pelago navim
 magistro carentem deferere: sed sive
 per te in hac sententiam es ingressus, a-
 lienam, & mille malorum plenam existi-
 mes: sive alterius suasu huc es delapsus,
 ne illum amicum, sed inimicissimum, &
 tuæ quidem gloriæ honorisque, nostræ
 autem salutis, imo totius imperii Ro-
 mani communiter insidiatorem arbitre-
 re. Et tametsi per me non viderem,
 quid necesse sit, nimirum, non aliun-
 de certius ac stabilius fore salvam Ro-
 manam rempublicam quam si tu ejus
 gubernacula teneas, perinde ut vivo
 imperatore tenuisti: at saltem ex ipsis
 ejus sermonibus, quos de te non raro
 mecum, præcipueque paulo ante mor-
 tem habuit, quid expediret, me intel-
 ligere oportebat. Recubans enim te
 præsentem in gremio meo, tempus qui-
 dem mei ex hac luce discessus adest, in-
 quit: tibi cavendum est, ne falsis ratio-
 cinationibus, aut oratione quorundam
 decepta, repulso hoc viro cuiquam
 alteri auscultes. Nam ita si fiat, & tu,
 & liberi tui, & Romanum imperium uni-
 versum necessario peribitis. Sin ille mo-
 rem gesseris, & tibi, & reipublicæ etiam
 atque etiam profueris. Si igitur hæc ab
 O o iij pag. 361.

imperatore didici, & per me similiter judico, quomodo non ineptum sit, quæ tu male, & secus quam decebat, cogitasti, iis me quoque libenter assentiri? Quare si ex his quæ dixi, tu quoque summa rei indignitate perspecta hæc velle, & loqui desieris, & ut consueveras, in gubernando processeris, ipse quidem divina te adjuvante manu, quæ in commune Romanis commodabunt, efficies: mihi vero a calamitatibus meis defendis, ac plangendis requiem præstabis (quæ sola erit consolatio mea, & malorum meorum induciæ) & quæ justa, utilia, tibi-que decora sunt perpetrabis. Sin contemptis, & abjectis omnibus in hoc uno te obfirmaveris, quod tibi proposuisti, quid ipsa contra factura sim, enuntiabo. Omni verecundia, & imbecillitate muliebri deposita, ac veluti præ malorum magnitudine mentis inops, in media urbe loco aliquo editiore conscenso, unde verba mea ad omnium aures alabantur, intentissima plenissimaque voce exclamabo: viri Romani, vosque Græci, vosque barbari audite; perierunt, occiderunt omnia, & nec ulla manet amicis apud homines gratia, nec cuiquam veritas, & justitia curæ sunt; & animi constantia, summatim, bona omnia ab hominibus demigrarunt: si quidem magnus domesticus ceu vento reflante sibi met ex diametro contrarius evasit, & amicitia, quæ illi cum imperatore intercedebat, oblitus, neglectaque, quod minime decebat, veritate atque justitia, & honestatis amore posthabito, ipse quidem, quod superest annorum, per inertiam traducere constituit: me autem, liberosque meos nunc aliena, & multa solitudine indigentes, ita reliquit, ac si onus inutile rejiceret; quasi nesciret, ecquid umquam nos de facie nosset, aut res nostras auribus accepisset. Si animum tuum a colenda amicitia alienum, & inconstantiam, mobilitatemque tuam omnibus palam prodidero, & ita res tulerit, etiam læta moriar, quandoquidem me pœna de te sumenda explevero. His de causis rursus te oro, ne turbas moveas: sed verbis istiusmodi temperans, quemadmodum ab initio solebas, officio servias, & rempublicam administres.

ἀλλ' ὅτι εἰ δὴ τοιαῦτα πρὸς τὴν βασιλείαν ἐδιδάχθην, καὶ παρ' ἐμαυτῆς αὐτὴ τὰ ὅμοια γινώσκω, τίν' ἔχοι λόγον οἷς αὐτὸς κακῶς καὶ ὡς ἐδὲον ἐβαλὼσιν, πείθεσθαι καὶ αὐτῷ ἐκῆσαν εἶναι. Εἰ μὲν οὖν οἷς εἶπον τῷ ἀποτί-
αν ἑαυτὸς τῷ πράγματι ὅσην κατείδων, ὅπως χεῖρ τῶν
τοιαῦτα καὶ βαλὼν καὶ λέγειν, καὶ τῶν πραγμάτων,
ὥσπερ εἰώθας ἐχόμενος, αὐτὸς μὲν τὰ κοινὰ συννοήσας
Ρωμαίοις καὶ τῆς ἀνὰ δεξ. χειρὸς συνεφαπτομένης παρ-
τερος, ἐμοὶ δὲ παρέχεις ἡσυχίαν τὰς ἐμὰς θρῆναι καὶ
κόπτεσθαι συμφορὰς. τὸ δὲ ἐμοὶ παραμυθία μόνον
καὶ τῶν κακῶν ἀνακωχή. δίκαιά τε ὅμῃ καὶ συμφέροντα καὶ
σαυτῷ προσήκοντα ποιήσεις. ἂν δὲ πάντα διωσάμενος
καὶ ἀπορρίψας, ἐνὸς μόνου γένει τὰ τοῖς δεδογμένοις ἐγκαρ-
τέρῃ πᾶσι χαίρειν εἰπὼν, ὅτι αὐτὴ ποιήσω, σοὶ θῆσω
φανερὸν: πᾶσαν δὲ αἰδῶ, καὶ γυναικίαν ἀδένειαν ὀπο-
θεμένη, καὶ τῶν τῶν σωφρονεῖν ὥσπερ λογισμῶν ὑπὸ μεγέ-
θους ἐκῆσ' ἀπείσα τῶν κακῶν, κατὰ μέσλιν τῷ πόλιν γε-
νομένη, καὶ ἀναθεῖσα ἑαυτῷ ἐπὶ τινος μετώρου, ἵν'
ἐξῇ ὅτι πάντων ἐξικνεῖσθαι τῷ φωνῷ, ὅρδιον βοήσο-
μαι καὶ μεγαλοφρονέω. Ἄνδρες Ρωμαῖοι, μᾶλλον
δὲ καὶ Ἕλληες καὶ βάρβαροι πάντες, εὖ ἴστε ὡς πάντα
ἀπόλωλε ἑὸν δῖον, καὶ ἔτε φιλίας χάρις ἐδεμία-
κεῖται παρ' ἀνθρώποις, ἔτ' ἀληθείας μέλει ἑὸν δικαιοσύνης
ἐδούλ'. λογισμῶν τεσερρότης οἷσται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ
καὶ συλλήβδην, πάντα ἀγαθὰ. εἰ δὴ ὁ μέγας δομέσι-
κος ὥσπερ ἐκ τινος ἀντιπροίως ἐναστιάτορος ἑαυτῷ φα-
νείς, καὶ τῆς μὲν φιλίας ἐπιλεησμένος βασιλεὺς, ἀ-
μελήσας δὲ καὶ τῆς αὐτῷ προσσηκῆς ἀληθείας καὶ δι-
καιουσύνης ἑὸν φιλοτιμίας τῶν καλῶν, αὐτὸς μὲν ἐσκέ-
φατο ἀπραγμοσύνη τὸν ἐπίλοιπον βίον ζῆν. ἐμὲ δὲ καὶ
παῖδας τὴν ἐμὰν πολλὴν νύκτι τῆς κηδεμονίας δεόμε-
νας, ὥσπερ τι βάρος ἀνόνητον ἀπερρίφατο καὶ κατέλι-
πε, ὥσπερ ἀγνοήσας εἰδήποτε καὶ μορφῇ ἡμῶν ἔγνω,
ἢ ἀκοῇ παρελθὼν τὰ κατ' ἡμᾶς. ἔγω δὲ τὸ ἄφιλον τῆς
σῆς γνώμης καὶ ἄσατον καὶ ἀβέβαιον ζηλιτεύσασα, εἴ γε
συμβαίη καὶ τεθνήσκωμαι ἡδέως, παρὰ σὲ δίκας ἀρκέσας
ἐμοὶ λαβῆσα. ἐπὶ τέτοις δὲ πᾶσιν αἰτίαις σὲ δέομαι
μηδὲν παρνοχλεῖν, ἀλλὰ τῶν λόγων ὀποχέσθαι τα-
πῶν, καὶ τὰ δεόντα ποιεῖν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐχόμενος
τῶν πραγμάτων.

CAPUT V.

Responsum magni domestici præsente patriarcha, ad imperatricem. Mos bonorum virorum in pacificatione. Exponit quid ejus nomine patriarcha sibi dixerit, ut num vera sint intelligat. Deinde suspicionem affectati imperii a se removet: etiam divini judicii metu adducto, & a calumniatoribus cavendum monet. Conditionem proponit, qua servata, ad imperium demum regendum se revocari patietur.

Edit. Paris.
pag. 363.

HOC responsum e nimium dolente, & afflicto pectore profectum remisit imperatrix. Magnus autem domesticus tamquam a semetipso convictus, eam iusta, rationique consentanea locutam, & nihil potius adeo manifestæ veritatis demonstrationi oppone-
re, patriarchæ quidem nihil respon-
det: sed cum eo ad imperatricem ingreditur. Quæ primo ejus aspectu dolore oppressa, diu largo humectavit ora flumine, & lacrymis intestinum cruciatum testata est. Postquam quievit,

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν ἀπεκρίνατο ἡ βασιλὶς ἐξ ἀ-
γῶν ἀλγέσης καὶ ὀδυρωμένης ψυχῆς. Ὁ μέγας
δὲ δομέσικος ὥσπερ ἐλεγχόμενος αὐτὸς ὑφ' ἑαυτῆς,
ὡς δίκαιά τε ὅμῃ καὶ προσήκοντα ἐφθέγγετο, καὶ
μηδὲν ἀντιλέγειν ἔχων πρὸς ἑπὶ ἀποδείξιν ἐναρ-
γῇ τῆς ἀληθείας, πρὸς πατριάρχῳ μὲν ἐφθέγγε-
το ἑδὲν, παραλαβὼν δὲ αὐτὸν, εἰσεσιν εἰς βα-
σιλίδαν. Ἡ μὲν οὖν εὐθύς ὡς εἶδε, λύπη κάτο-
χος γεγεννημένη, δάκρυσι περιερίετο, καὶ ἐθρήνη-
σεν ἐφ' ἱκανὸν, τῆς ἐνδον ἀληθδόνος ἐναργῇ τεκ-
μήρια τὰ δάκρυα παρέχομένη. Ἐπεὶ δὲ ἐπαύσατο,

λόγῳ πρὸς αὐτῷ ὁ μέγας δομέστικος ἤρχετο τοιῶδε·
 Ἐδοξέ μοι ταῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἐπειδὴν αὐτοῖς τι-
 νες χήσονται ὁμιλιῶνται, ἢ πρὸς φίλους καὶ οἰκείους,
 ἢ πρὸς αὐτὰς διονεχθῶσιν, ἢ ἔτι πρὸς ἄλλαν πολε-
 μίαν, τὰ μὲν σκληρὰ τῷ ὀποκρίσειν, καὶ ὅσα μάλιστα
 δυνατὰ τῷ τε εἰρῶνι ὁμιλεῖν, καὶ διερεδίζειν τῷ ἀ-
 κέοντα πρὸς ὀργήν, ταῦτα μὲν συγκαλύπτειν καὶ πε-
 ρεῖναι σιγῇ. ὅσα δὲ προσήκοντα καὶ ἡμεῖς ἔκταντα πρὸς
 ὁμιλίαν, τὰ τοιαῦτα ἀπαγγέλλειν, καὶ ἐλάττω ἢ ὅ-
 σα ἡμεῖς προσιδέμεθα καὶ παρ' ἑαυτῶν. Ὡς περ αὖ πάλιν
 οἱ τὰς τρόπας μοχθηροὶ, καὶ συγκρῆναι τὰς ἀνδρώ-
 πας πρὸς ἀλλήλους ἡρημένοι, τὰ πρὸς ὀργὴν μὲν ἀπαγ-
 γέλλωμι μὴ πρὸς ἀνέχουσι. ὅσα δὲ πρὸς ὁμιλίαν ἐπι-
 τίθειν καὶ συμβάσεις, σιωπῶσι. νυνὶ δὲ καὶ αὐτὸς
 τοῦ πατριάρχου μὲν καὶ χηρῶν λόγων τῷ ἐμῶν,
 καὶ πάλιν δι' αὐτῶν τῷ γεγενημένῳ ὀπολογίαν παρὰ σὺ
 μεμαθηκώς, ἔδεισα μὴ τῷ ἐμῶν ψυχὴν, οἰδαίνεσθαι
 καὶ φλεγομένῳ ὑπὸ λύπης ἀναψύχειν βαλόμενος καὶ κα-
 κιστέλλειν, τοιαῦτα ἐφ' ἐξέτατο ἡμεῖς καὶ προσήκοντα
 πρὸς σὺ δὲ ἔτε τὰς ἐμῶν ἀκεραίους διεσώσατο λόγους,
 μήτ' αὖ πάλιν οἷας ἔτυχον ὀπολογίας ἀπήγγειλε καὶ
 πρὸς ἐμὲ. ἀλλ' ἀντ' ἐτέρων ἑτέρα εἰπὼν, νυνὶ μὲν
 ὁμιλῶν πρὸς καιρὸν, ὑστερον δὲ ὀλίγω μείζω καὶ βα-
 ρυτέρην κατασκευάσει γενέσθαι τῷ ὁμιλῶν. ἔτι δὲ ἐνε-
 κα καὶ αὐτὸς εἰ τοιαῦτα ὅπως εἴρηται παρὰ σὺ, δεῖν
 ἔγνω ἀκριβῶς μαθεῖν, ὡς ἂν εἰδείν ἢ χρὴ καὶ περὶ
 τῷ ἐπιλοίπων ποιήσασθαι τὰς λόγους. καὶ πάντα διεξελ-
 θὼν ὅσα Πατριάρχης πρὸς αὐτὸν ὁμιλῶν, ἐπὶ
 δάνετο αὐτῆς, εἰ καὶ αὐτῇ τῷ εἴρηται τῷ ὁμιλῶν. ἐφ'
 ἅπασιν δὲ συντιθεμένης ὡς ὁρῶν καὶ ἀληθῶς γεγενη-
 μένοις, ἐκοῦν εἶπεν, εἰ καὶ πρὸς τὰ ἐπιλοίπων ὁμιλῶν
 δέξω προσφύρεται καὶ ἀπερισκέπτως, μηδεμίαν ἐμὴ κα-
 ταγνώσκων, μήτ' ἀπειροκαλίαν, μήτ' αὐθάδειαν καὶ
 θρασυτητα τῷ ὁμιλῶν ἀξίω. ἀλλ' εἰ τις προσέειπεν τοῖς λό-
 γοις ἀταξία, ἐκείνῳ μὲν προσλογίζεσθαι τῷ παραμάτρων
 τῇ ἀνάγκῃ, ἐμοὶ δὲ παρέχεσθαι συγγνώμην ὡς ὑπ' αὐ-
 τῶν βιαζομένων. Εἰ γὰρ νομίζω πάντα ὀντινῶν ὅσις μέλλει
 καλῶς, καὶ ἡμεῖς κατασκευάσθαι ἀνδρὸς, καὶ τὰς τῷ ψυχῆς
 ὁρμῆς ὁποῖας ἔχει, μήτε τοῖς ἔξωθεν περὶ αὐτῶν προσέ-
 χων λεγομένοις, μήτ' αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ σκοπεῖν ἐν οἷς και-
 ροῖς καὶ ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τῷ βεβουλομένῳ δυνάσθαι εἰς ἔρ-
 γα ἀγαγεῖν. ἀλλ' ὡς καὶ ἐξέειπα μάλιστα χηρῶν τῇ δυνά-
 μει. εἰ δὲ τότε μηδέν τι φαίνεται τοιῶν δυνάμεων, οἷον αὐ-
 τὸν ἂν τις οἴηται, ὅλῃ γὰρ ἀνείσεται μεταβαλεῖν ὁ τοι-
 ῶτος ἔλοιτ' αὐτῷ. τοῖς καὶ αὐτὸς ἐρῶ μὴ παρρησίας περὶ
 ἐμαυτοῦ, ὡς ἔτε πρότερον ἐπεθύμησα εἰς Βασιλέως χη-
 ρὰ μεταμεῖναι τὸ παρὸν, καὶ τοῖς πολλὰ πολλὰς ὑπὸ
 περιστοχῆς ἐτι τῷ μακαρίτῳ Βασιλέως ἐκείνῳ παρακληθεὶς,
 ἔτε νυνὶ ἐρῶ. εἰ δὲ τοιῶντος ἔρωσιν ἀτόποις συνέβαινον
 αἰλῶναι, τί τὸ καλὸν ἔστι, ὅτε Βασιλέως τετελευτηκότος,
 αὐτὸς παραλαβὼν τὰς παῖδας τὰς ἐκείνῳ, τὰ βασιλείαν
 κατέχον ἐν φρεσὶ, τῷ τῷ ἐνδον ἀσφαλῶς κατεχομένων,
 ἔτι δὲ ἔξω πάντων, τῷ μὲν ὀνομαστικῶς ἐμοὶ ὁμιλῶντων,
 τῷ δὲ ὑποπτησόντων τῷ δυνάμει τῷ ἐμῷ, καὶ ἐδὲ πολ-
 μῶντων ἀντιγρύζειν, τῷ οἰκιστῶν ἀγεῖν εἰς φῶς κακί-
 αν, ἢ τῷ ἐπιθυμίαν μᾶλλον καὶ πολλὰ τοῦ καλῶ-
 στοντος ἐρημίας ἐκπληροῦν; νυνὶ δὲ ἐ μόνον ἐδὲν τοι-
 οῦτον δεδρακώς ἢ βεβουλομένος φαίνομαι, ἀλλὰ
 καὶ τοιῶντος πάν. ἐν ἀσφαλείᾳ δὲ πάσῃ καὶ τοῖς
 Βασιλέως παῖδας καὶ σὺ ἄλλοις ἐνθάδε ἡμέρας ἐκ

magnus domesticus sic eam compella-
 vit. Usitatum est viris bonis, cum pro
 pacificatoribus aut ad amicos & co-
 gnatos, si quid inter eos dissidii na-
 tum fuerit, aut etiam ad hostes capi-
 tales missi fuerint, quæ in responsio-
 ne duriora sunt, & quæcumque tum
 pacem distingere, tum audientem irri-
 tare ad iram possunt, ea silentio tege-
 re, ac præterire: quæ autem lenia,
 mansueta, & ad compositionem ido-
 nea, ea renuntiare, ac non pauciora
 his, quæ acceperunt de suo apponere.
 Quomodo contra improbi, & qui ho-
 mines inter se committere constitue-
 runt, quæ ad excitandam iracundiam
 valent, cum auctario nuntiant: quæ au-
 tem ad reconciliationem, & pacta in-
 eunda quadrarent, illa reticent. Nunc
 quia & ipse patriarcha verborum meo-
 rum ad te internuntio usus sum, rursus-
 que per eum responsionem tuam acce-
 pi, timui, ne animum quidem meum
 ira, doloreque tumentem, & arden-
 tem refrigerare, ac reprimere volens,
 tam placida, & mitia protulerit: ad te
 autem neque mea verba importunio-
 ra servaverit, neque rursus, quæ re-
 spondisti, retulerit: sed alia pro aliis lo-
 cutus, nunc ad tempus nos conciliet,
 pauloque post dissidium inter nos ma-
 jus, & gravius efficiat. Quapropter
 num hæc vere abs te dicta sint, accu-
 rate cognoscendum duxi. Mox omnia
 repetens, quæ ex patriarcha audierat,
 num eadem ipsa dixerit sciscitatur. Quæ
 ut recte, & vere relatis assentiente,
 igitur (subjecit magnus domesticus) ta-
 met si de reliquo ferocius me, & incon-
 sideratius videbor gerere, nullius me
 aut ineptiæ, aut arrogantiae, audaciæ
 condemnandum: sed si qua fuerit in
 oratione mea confusio, ac perturbatio,
 illam rerum necessitati adscribendam,
 mihi ut ab ipsis coacto ignoscendum
 autumo. Ego arbitror unumquemque
 qui mores, & affectiones alterius pro-
 be perpensurus, & dispecturus sit, ne-
 que iis, quæ foris de eo dicuntur, de-
 bere attendere: neque illum per se-
 ipsum considerare, quibus temporibus
 consulta implendi potestatem non ha-
 bebat: sed quibus maxime sua ei li-
 bertate, ac potestate uti licitum est. Si
 enim is tum nihil horum committere
 videbitur, qualia quispiam commissu-
 rum putaret, hic in posterum haud qua-
 quam ingenium immutaverit. Proin-
 de & ego de me dicam libere, nec an-
 te cupivisse præsentem habitum muta-
 re cum imperatorio, quamvis toties a
 superstite adhuc a beatæ memoriæ im-
 peratore invitaret, neque jam cupe-
 re. Si enim huiusmodi nefanda cupi-
 ditate irretitus fuisset, quid tandem
 erat impedimenti, quando mortuo im-
 peratore ipse acceptis in tutelam ejus
 filiis palatium custodia muniebam, &
 qui erant intus tuto tenebantur, qui
 autem foris, eorum alii bene mihi vo-
 lebant, alii potentiam meam formida-
 bant, nec hiscere contra audebant,
 quo minus latentem intus ambitionem
 foras exererem: vel potius in tanta
 intercedentium solitudine cupiditatem
 meam satiare? Quod tantum abest,
 ut fecerim, aut meditatus sim, ut pla-
 ne contrarium fecerim. Nam te, &
 filiis imperatoris usque ad diem ab ejus
 interitu nonum tutissime in palatio ser-

Edit. Paris.
 pag. 364.

Edit. Parif.
pag. 365.

vatis, postea præsidium a me ibi collocatum deduxi: & alio imposito, quantum ad insidiatorum, si qui existerent impetus cohibendos suffecturum censui, domum recessi; moderamen imperii, quod vivo imperatore habueram resumpsi: omnes hortans, omnibus suadens, minarum etiam terrore interposito, ne quid molirentur novi: sed puram, & candidam tibi æque, ac filiis tuis benevolentiam, obedientiamque præstarent: nec dissimulans, me novarum rerum auctoribus pœnas irrogaturum, bellumque pro vobis suscepturum. Quid ergo? tunc quidem noluisse me dicet quispiam, cum possem; nunc autem velle cum tantæ potentiae facultas non sit? Atqui non minus hodie, quam tunc me posse, vos juxta mecum confitebimini. Itaque neque prius, neque nunc, quia malefacere nequirem, idcirco abstinui: sed ideo potissimum, quia nolui, talemque morum mutationem pessimam omnino reputavi. Quamobrem si nec alias, non modo, quamvis facillime possem, quidquam ejusmodi, quale quis suspicetur, me animo agitasse certum est, etiam in futurum mihi fidere, nec sycophantis, & mendaciloquis, qui multi contra me exorientur, assentiri convenit. Haud enim in parvis, & despicabilibus eorum versabitur obrectatio, sed de vita amittenda, aut certe non honeste, decenterque, sed turpiter, & illiberaliter sub alterius jugo exigunda timorem vobis ingenerabunt: quod ipsum iis, qui imperare consueverunt, nullo genere mortis, si dolorem spectemus, tolerabilius est. Tales autem complures exoriturus, non conjectura providere, sed manifestissime scire vobis datur. Imperator namque ipse rerum dominus, & nullam in acta sua ab ullo inquisitionem veritus, alia quidem sponte, si volebat, condonare aliis poterat: alia fortassis etiam negligebat. At nunc nihil tale ulli concedetur, verum omnia cum ratione, & summa diligentia faciendi necessitatem imponam omnibus: non solum ob sollicitudinem vestri, ne minus quam accepi, sed & majus, & melius suo tempore imperium restituiam: verum etiam propter incensum quoddam nominis mei propagandi studium. Quodque his omnibus & potius, & terribilius mihi est, propter examen factorum meorum, quod me illic manet: & rationes, quas apud tremendum tribunal, recte, aut sceus administratæ reipublicæ reposcendus sum. Quæ socordibus, & cum jactura communis suas privatim opes augmentibus intoleranda fore, nemo non videt. Itaque probabile fit, eum, qui tali ipsos necessitudine constrinxit, e medio tollere conaturos: quod aliter non procedet, ni ante multis confictis mendaciis, & confutis sycophantiis nos mutuum exasperaverint. Quo vero turpitudinis res evasura sit, si hoc contigerit, & tu pro tua prudentia videre potes, & ipse nihilo minus docebo. Aut enim me calumniæ obnoxium præter omne jus fasque mori necesse est, hominem non solum imperatori, & vobis consanguineis ejus amicum, tamdiu diligenter exploratum; & in re Romana cum fide, integritateque administranda versatum; quem, si fortuna aliqua apud barbaros, procul Romanorum terris degeret, valde reprehendendi, & accusan-

τ βασιλέως πελοπὴς διατηρήσας, μετ' ἐκείνῳ, τὴν τε φρενὴν ἀπήγαγον τῇ βασιλείῳ, ὡς αὐτὸς ἐγκαθιδρύσας ἡν, καὶ ἄλλῳ καταστήσας ὅσῳ πρὸς τὸ τῇ * ἐπιβεβλησόντων ἴσως ἐπέχειν τὰς ὁρμὰς ἐκεῖνα * ἐπιβληθῶν αὐτὸς ἀρκεῖν, οἵκαδ' ἀνεχώρουν, τῇ πραγμάτων ἐ- σάντων χόμῃ ὥσπερ ἐ ζῶντος Βασιλέως, πᾶσι παραινῶν, συμβαλύνων, δεδιττόμῃς τῇ ἀπειλαῖς, μηδὲν νεωτερίζειν· ἀλλὰ καθαρὰν καὶ ἀδόλον τηρεῖν καὶ τὴν εὐνοίαν καὶ τῇ δαλείᾳ σοὶ τε ὁμοίως καὶ παισὶ τοῖς σοῖς. καὶ δῆλος ὢν ὡς δίκας ἐπιθήσων τοῖς νεωτερισ- σι, καὶ τῇ πόλεμον αὐτὸς ἀναδεξόμενος ὑπὲρ ὑμῶν. Τί ὅμως ἂν τις εἴποι; τότε μὲν μὴ βεληθῆναι δεδιωμένον, νυνὶ δὲ βελομένην, μὴ δ' ἴσης δυνάμεως εὐπορεῖν; ἀλλ' ἐδὲν ἦτον ὥσπερ καὶ τότε αὐτὸς τε ἀνδυνάδαι ἰχυροσάμενος, καὶ ὑμεῖς σιωμομολογή- σαιτε ἐμοί. ὥς τε ἔτε πρότερον, ἔτε νυνὶ ἐκ τῆ μὴ δυνάδαι ἀπεχόμενος τῇ κακῶν, ἀλλ' ἐκ τῆ μάστιγος μὴ βέλεσθαι, καὶ τῇ φαυλοτάτῃ τῇ τοιαύτῃ οἶδα μεταβολῆναι. Εἰ ὅμως ἔτε πρότερον, ἔτε νυνὶ, καίτοι ῥᾶτα καταπαράξασθαι δυνάμενος, ἐδὲν τοῖσιν οἷον ἂν τις ὑποπτεύσειε βεβλημένος ὥφθην, προσήκον καὶ περὶ τῇ μέλλοντος ἐμοὶ θάρρειν, ἐ μὴ τοῖς συκοφανταῖς προσέχειν καὶ λογοποιοῖς πολλοῖς κατ' ἐμῶν φησομέ- νοις. ἐδὲν ὅν περὶ μικρῶν τινῶν καὶ εὐκαταφρονήτων δια- βαλῶσιν, ἀλλὰ περὶ τῇ ζῆν ὑμῖν ἐξαρτήσονται τῇ φό- βον. ἢ τὰγε δεύτερα, περὶ τῆ μὴ καλῶς καὶ ὡς προ- σήκον, ἀλλ' αἰχρῶς καὶ ἀνελεύθερος καὶ δαλεύοντες ἐ- τέρῳ ζῆν. ὃ καὶ αὐτὸ εἰδισμένοις ἄρχειν, ἐδὲνός θανά- τῃ δεύτερον εἰς ἀλγυθόνος λόγον. ὅτι ἡ τοῖσιν φησόν- ται πολλοὶ, ἐ σοχάζεσθαι ἔξεσιν ἡμῖν, ἀλλὰ σαφέ- σατα εἶδέναι. Βασιλεὺς μὲν ὅν Κύριος αὐτὸς τῇ πραγ- μάτων ὢν, καὶ μηδεμίαν μὴδ' ὑφ' ἐνός τῇ πρᾶττομένων ὑφορώμενος ἐξέτασιν, τὰ μὲν αὐτὸς ἐκῶν εἶναι εἴπερ ἐβέλετο χαρίζεσθαι τι ὅσον ἰδυνάτο, τὰ δ' ἴσως ἂν καὶ ἡμελεῖτο. νυνὶ δὲ ἐδὲν τοῖσιν ἔξεσιν εἶδεν, ἀλ- λά πάντα συνὸ λόγῳ καὶ μὴ ἀκριβείας πρᾶττειν ἀνάγ- κην πᾶσιν ἐπιθήσων· ἐ τῇ ὑμετέρας ἐνεκα κηδεμονίας μου, ἀλλὰ μὴ ἐλάττω τῇ ἀρχῇ ὡς παρέλαβον, ἀλ- λά καὶ μείζω καὶ βελτίῳ καιρῷ καλουῦτος ὑποδῶ, ἀλ- λά, καὶ φιλοτιμίας καὶ δόξης ἐνεκα ἐμῆς. Τὸ δὲ γε τῶ- των πάντων καὶ μείζον καὶ φοβερώτερον ἐμοί, τῇ ἐκείθεν τῇ πρᾶττομένων ἐξετάσεως καὶ τῇ εὐθυνοῦν, ἃς αὐτὸς ὑφέ- ξειν ἐπὶ τῇ φοβερῇ δικαστείᾳ ὑπὲρ τῇ εὐ ἢ κακῶς δια- κημένων μέλλω. τὰ ἡ τοιαῦτα, τοῖς εἰδισμένοις ἀμε- λῆν καὶ λυμαινεσθαι τοῖς δημοσίοις, καὶ τὰ ἴδια ἐκ τῇ φθορᾷ ἐκείνων αὐξέειν, πᾶσι τε δῆλον ὡς ἐκ ἑσῶ ἀνεκτά. ὥς αὐτὰς εἰκός τῇ τῇ τοιαύτῃ ἀνάγκῃ αὐ- τοῖς ἐπαγαγόντα ἐκ μέσης ποιεῖν τίθεσθαι διασπῆς. τῷ τῇ ἄλλως αὐτοῖς ἐκ ἂν ἐξέσαι, εἰ μὴ πρότερον πολλὰ ψεύδη καὶ συκοφαντίας πλάσαντες, ἐκπολεμώσασιν ἡμᾶς ἀλλήλοις. Εἰς ὅσον ἡ ἀτοπίας ἐξέλσεται τὰ πρᾶ- γματα ἡμῖν ἂν συμβῇ τοιαῦτα, καὶ αὐτὴ μὲν ἂν σιω- ρῆς ἔσα σιωπῇ, σαφέστερον ἢ διδάξω καὶ αὐτὸς. Ἡ ὅν ἐμὲ παρὰ πάντα δίκαιον λόγον ἀνάγκη ὑποδυνήσκειν, ἔρ- γον γεγενημένον συκοφαντίας καὶ διαβολῆς, ἀνδρωπον καὶ μόνον εὐνοῦ Βασιλεῖ καὶ τοῖς ἐκείνῳ προσήκουσιν ὑ- μῖν ἐπὶ τοσῶτον χρόνον ἐξητασμένον ἀκριβῶς, ἀλλὰ καὶ τὰ Ρωμαίων πράγματα ἀδόλως καὶ καθαρῶς διωκη- κότα. ὃν εἰ καὶ δὴ τινὰ τύχῃ παρὰ βαρβάρους δὴ τισι συνέβαινε διατελεῖν πόρρω τῆς Ρωμαίων γῆς, πολλῆς

πολλῆς ἂν ἢ τε μέμψεως ἄξιοι δικαίως καὶ κατηγο-
ρίας, εἰ μὴ πᾶσαν ἔθεθε σωθῆναι ἐπανάγειν καὶ
ἀνακαλεῖσθαι χρησόμενοι ἢ αὐτῶν προσήκον. ἢ εἰ μὴ
αὐτὸς ἐκὼν αἰρήσομαι ἢ θάνατον, ἀλλ' ἐθέλησω
προνοίας ἐμαυτὸν ἄξιον, καὶ μὴ καταπροΐεσθαι τοῖς
βυλομένοις ἢ σωτηρίαν, ἀνάγκη σὺ ἀφίστασαι καὶ
σώζειν ἐμαυτὸν. τότε δὲ γινόμενα ὅτι πλείους ἐμοὶ
τῷ Ῥωμαίων ἔφονται, καὶ πόλεμος ἐμφύλιος ἔσαι
χαλεπός, ὃ πόλεων ἀναστάσεις, καὶ μυρίων φθοραὶ
πραγμάτων, καὶ συμπάσης, ὡς εἶπεν, κατάλυσις
τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, πάντα ὀντινοῦ οἶομαι μὴ
ἀγνοεῖν ἢ καὶ ὁπασῶν φρενῶν μετεληχότα. ὦν τὰς
δίκας παρ' ἀμφοτέρων λήφεται ἡμῶν ἐπὶ τῇ δίκῃ
ἐκείνης τῇ φοβεράς ὁ πάντας μέλλων κρίνειν ζῶντας
καὶ νεκρὰς, ὡς τῶν αἰτίας πάντων γεννησομένων.
μᾶλλον δὲ παρὰ μόνης σὺ, τῇ μήτε παρ' ἐαυτῆς
τὸ δέον σωσίσης, μήτε παρ' ἐμῆ μαθεῖν διδάσ-
κοντος βυλομένης. Εγὼ γὰρ αὐτὸς διΐχνυζομαι καὶ
τῇ ἀνωθεν χειρὸς συνεφαπτομένης, ὡς εἶδεν παρα-
βήσομαι τῷ θεόντων· εἰ δ' ἔστιν ὃ με πείσει πρόφα-
σιν τῷ πολέμῳ παραχέσθαι. εἰ μὲν οὖν ἔγω πε-
πικας σαυτῷ, ὡς ἐμὴν μὴδέποτε φαῦλον λογι-
ζεσθαι περὶ ἐμῆ, ἀλλὰ πάντα ἡγεῖσθαι πράττειν καὶ
ἁναοῖσθαι ὑπὲρ σὺ τε καὶ Βασιλέως τῆ παιδός. τῆς
δὲ ἁναβάλλοντας ἡγεῖσθαι συκοφάντας καὶ κοινὰς ἐχ-
θρὰς, καὶ μὴδέποτε αὐτοῖς ὡς ἀληθεύσει μὴ μόνον
μὴ πιστεύειν, ἀλλ' οὐδὲ τῇ ἀρχῇ αὐτοῖς ὑπέχειν ἕως
πρὸς τὰς συκοφαντίας, δίκαιά τε ὁμοῦ καὶ σαυτῇ
τε καὶ ἐμοὶ συμφέροντα ἐβελύσσω, καὶ πᾶσι τοῖς Ῥω-
μαίων πράγμασι κοινῇ, καὶ αὐτὸς τῇ διοικήσεως ἔχε-
σθαι πείδομαι ἢ κοινῶν. εἰ δὲ πρὸς ταῦτα ἢ ψυ-
χλὴ ὁρᾷς ἀδυνατῆσαν, καὶ ἀμφιβόλας δόξας ἔχου-
σαν περὶ ἐμοῦ, τί δεῖ σφίσι τε αὐτοῖς, καὶ μοι
πράγματα παρέχειν, ἀλλὰ μὴ πειδομένης ἐμοὶ τὰ
βελτίω συμβαλεύοντι, ἐμὲ μὲν ἔαν οἴκοι κατῆσθαι
ἢ ἀπραγμοσύνην ἡρημένον, αὐτῷ δ' ἅμα Πα-
τεράρχῃ καὶ τοῖς ἄλλοις πολλοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς ἔσι,
τὰ κοινῇ συμφέροντα Ῥωμαίοις πράττειν; οὐδὲ γὰρ ἀ-
νόητος, οὐδ' οὕτως ἔξω φρενῶν ἐγώ, ὡς εἰς πρῶ-
τον κίνδυνον ἐμβάλλειν ἐμαυτὸν, καὶ ταῦτα μέλ-
λων, μὴ χρημάτων μόνον τῷ ἰδίῳ ὑπὲρ τῷ κοινῇ
Ῥωμαίοις συμφερόντων, ἀλλ' οὐδ' αὐτῆς εἰ δεήσει
φείδεσθαι ψυχῆς. πάντων δὲ δεήσει καὶ πολλάκις,
μὴδεμίαν δὲ ἑτέραν ἢ πόνην καὶ τῷ κινδυνῶν καὶ τῇ
τοσούτων ἀναλωμάτων ἢ ἀντιμιθίας ἀπαιτεῖν, ἢ
πρῶτον μὲν τὸ ἀπαθῆναι κακῶν ἁπαρῆσθαι. δευτέρου
δὲ ἢ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις εὐκλείαν καὶ εὐδοξίαν
ἢς τὸ μὴ ἡττῆσθαι οὐ τῷ πάνυ λαμπρῶν καὶ περιδό-
ξων, ἀλλὰ τῷ φαύλως καὶ ἀτίμως καὶ οὐδὲν ἁμει-
νον τῷ πολλῶν βίου προηρημένων. Εμοὶ μὲν οὖν
σκεψάμεναι τοιαῦτα, ἔδοξε πρὸς ἐμαυτὸν ἰδίᾳ τε ἡμῶν ἐκαστῷ καὶ πᾶσιν ὁμᾶ συμφέρειν.
σὲ δὲ προσήκει καὶ κοινῇ μὲν τῷ ἄλλων καὶ ἰδίᾳ σκεψάμεναι περὶ τῷ αὐτῶν, ἅττα ἂν εἴη
λυσιτελέστερα ἐλέσθαι. δοίη δὲ Θεὸς ἐλέσθαι τὰ βελτίω.

di merito censeremini, nisi eum reducendum ac revocandum omni cura ac sedulitate studeretis, ejus opera ut decet usuri: aut si mortem fugiens, salutem meam prospicere, nec eam inimicis prodece voluero, ut me ipsum servem, abs te cogar deficere. Quo facto plures Romanorum me secuturos, bellumque civile, sævum, & crudele emerfurum, urbes & alia innumera perditum iri, & Romanum principatum, ut uno verbo complectar, occasurum, neminem prorsus utcumque rationis participem non cernere opinor. Quorum pœnas ab utrisque nostrum tamquam auctoribus horum omnium in judicio illo horrendo expetet, qui vivos mortuosque judicabit: imo abs te sola potius, quæ neque per te intellexeris, quid te facere conveniret: neque me docere volentem attenderis. Equidem Deo bene propitio ab officii tramite nusquam deflecturum me assevero; nec mortalium ullus mihi persuadebit, ut bello occasionem præbeam. Quare si ea tibi mens, ut nihil sinistrum aliquando de me cogitare velis: sed existimare, omnia me facta, & cogitata ad tuendam imperatoris filii tui auctoritatem, dignitatemque dirigere, accusatores autem meos in sycophantis, communibusque inimicis ducere, nec umquam illis ut veracibus credere; credere autem? imo nec ad aures quidem eos admittere, juste, & quod tibi, ac mihi, pariterque Romanis profit, statueris: & hac conditione gubernacula recipiam. Sin autem ad hæc præstanda infirmitatem perspicis animi tui ac de me fluctuant cogitationes tuæ, quid opus est mihi, ac vobis faceffi negotium? cur non potius mihi bene monenti obtemperatur, & ego quidem domi solutus occupationibus, quod volui, relinquor: tu vero cum patriarcha aliisque multis & bonis viris communi Romanorum commodo servis? Non enim tam ipsipiens sum nec tam a recta ratione disto, ut in malum ante oculos positum me præcipitem: idque non pecuniis meis dumtaxat pro utilitate publica, sed nec ipsi vitæ, si res vocabit (omnino autem & sæpius vocabit) ullo modo parsurus. Nec ullam aliam laborum, periculorumque, & tantorum sumptuum remunerationem exposco, quam ut primum quidem tutus sim a malis: deinde propter præclara facta celebritatem, & gloriam: cujus desiderio non vinci, haud valde insignium, conspicuorumque, sed eorum est, qui vitam ignavam, & inhonoram, vulgaremque plane vivere instituerunt. Mihi igitur re considerata & privatim cuique nostrum, & simul omnibus hæc conducere visa sunt. Tuarum partium erit, re una cum aliis, & sola tecum excussa, quæ conducibiliora fuerint, eligere. Faxit autem Deus, ut meliora eligas.

Edit. Paris.
pag. 366.

CAPUT VI.

Laudat orationem domestici imperatrix . pollicetur , quæ ille voluit . Magnus domesticus mentem suam interpretatur , & judicium adversum se postulat , si peccare videatur . Jusjurandum utrinque datur . Domesticus imperatricis fidem , ut mulieris , suspectam habet . Patriarcham per beneficia in illum collata obtestatur , ne calumniatoribus suis credat , causam suam tueatur . Patriarcha omnem operam suam spondet , & sponsonem juramento sancit .

Edit. Paris.
pag. 367.

CUM ita libere , sineque ullo integumento verba fecisset magnas domesticus , imperatrix ut non dura ac aspera) quod tamen in proœmio promiserat) sed vera , & ex æquitate cum libertate , amico germano conveniente locutum commendavit . Potuisse igitur antea , & nunc perinde , maximeque posse , si luberet , Romanum possidere imperium , certissimo scire se non negabat . Ad ea autem quæ petebat , non illa modo , verum multo plura sustinere se posse respondebat ; & quamvis omnes mortales consensu adversus illum garrirant , numquam illi infensam reddituros : sed inviolatam , sinceramque amicitiam ei præstituram : si non propter aliud , saltem propter ea , quæ ex imperatore sæpenumero audierit : nec si districto enſe in se occidendi causa ruentem videret , posse illum odisse : sed pristina benevolentia etiam sic complexurum , & amici loco nihilo minus habiturum . Et agebat , se imperatore magistro tantum sibi prudentia , & usu præstante , eadem de illo sentire , & ejus admonitioni parituram ; confirmabatque illum , ne quid de se abjectum suspicaretur : sed constanter crederet , nihil tanti fore , unde ipsa de sententia deturbata , male de eo existimaret . Post hæc magnus domesticus imperatricis confessione factis demonstratum arbitratus , nihil sibi esse obstaculo , si improbe velit agere , & posse sponte sua bene , justeque facere : deinde ob integritatem , & amorem in se declaratum gratiis actis , denuo sic ait . Nec ipsam , nec patriarcham verba sua suspecta habere oportere , quasi ita securitatem sibi præparet , ut neque si quis ut improbum eum accusare queat , & dicam impingere , recipiatur ejus oratio : non enim sibi hoc velle : sed si quidam aliquando de talibus eum accusarent , quæ mera esse calumnias , & sycophantias ipsi a semetipsis convincerentur , horum nullam duci rationem debere : sed cum figmentis suis averſandos . Sin ita probabilia forent , ut dubitaretur , credendane , an prorsus repudianda essent , non statim indicta causa , & absentem condemnandum : sed in judicium vocandum : ibi sceleris convictum sese pœnas non invite suscepturum . Cum imperatrix mentionem pœnæ non ferret , affirmaretque , quidquidem tandem eveniret , numquam ita de ipso cogitaturam , ut judicio illum arcefferet , non se quieturum domesticus respondebat , nisi & in hoc sibi obsequeretur , aliorum causa magis quam sua : ut sic , per λόγον αποσεισμένης , & μη δ' αν επι γένοιτο ποιαυτα πειρι αυτε φρονησειν διατεινομένης , ωσε και δικασηριων δεησεσθαι προς αυτον , εκ εφασκεν εκεινος αγαπησεν ει μη & πειρι τας πειθοιτο αυτην & αλλων μαλλον ενεκα , η αυτης . ωσε δε παντων αυτοις αποφραττεσθαι τας γλωσσας , και μη πο-

pag. 368.

ΤΟΙΑΥΤΑ προς Βασιλίδεα η παρρησίας τε μεγάλας δομείκας και χωρίς τινος περικαλύμματος διελεγμένη , επήνεσέ τε τας λόγους και αυτη , ως & σκληρως εδε τραχέως (ωπερ προοιμιαζόμενος ειπεν) ειρημένης , αλλ' αληθείας τε εχομένης & δικαιοσύνης και παρρησίας απεπέσνης φίλω αληθεί . πειρι μιν ουκ ε προτερον τε και νυν ομοίως μάλισα ειναι δυνατον αυτης ει εβέλτε & Ρωμαίων Βασιλείαν εαυτης περιποιειν σαφέςατι παντων αυτη ειδέναι ωμολογει . προς α δ' η ηξις ιχυριζετο , ως & μονον ταυτα απερ ηπισεν αυτης , αλλα και πολλαπλασίω αναχέσθαι δυνατή . και ως εδ' αν ει πάντες ανθρωποι συμφωνήσαντες φαϊεν κατ' αυτη δυνήσονται ταύτλω αυτης εκπολεμώσαι . αλλ' αδικον αυτη και ανεραϊαν τηρήσει & φιλίαν ει μη τι αλλο , αλλα & γε Βασιλέως λόγων μεμνημένη , ως πολλακις ειρηται περι αυτης , ως εδ' αν ειξιφος απασάμηνον κατ' αυτη χωρουται ως αποκτενοῦνται ιδη , εδ' επω δυνήσεσθαι αυτον μισήσαι , αλλα & ισλω δυνοιαν αυτης , και τας πεπραγμένα , τηρήσει & φιλίαν . ο περ εφασκε χρωμένη διδασκάλε , και αυτη ποσων υπερέχοντι αυτης & σωύσει και παραγμάτων εμπειρία , τα ισα περι αυτης και γνωσκειν και περάσσεσθαι φιλάξειν . και παρεδάρριωσεν αυτον , μηδεν περι αυτης υποπτύειν αγενές . αλλ' ειναι βεβαίως πεπεισμένον ως εδεν εσαι ηλικωντον , ο δυνήσεται τας αυτης κατασείσαι λογισμους και περι αυτης κακα λογίζεσθαι παρασκιάσει . Επι τούτοις δε ο μέγας δομείκος , & μιν ωμολογίαν Βασιλίδος αρχεσαν οϊηθείς αποδείξειν προς το μηδεν ειναι εμποδων ει εβέλτε κακος οφθίωαι , μάλισα η δυνάμηνος εποντι ταγαδα και δίκαια αϊρείσθαι . ετα και & καλοναγατίας και & εις αυτον σοργής χάριτας ωμολογίσας Βασιλίδι αυτης ανελάμβανε & λόγον . Μη δη δε ταυτα , φάσκων , μήτ' αυτλω , μήτε Πατριάρχην υποπτύειν αυτη τας λόγους ως πανέργως ειρημένης , αδειαν αυτης αποπαρασκιάζοντι το μη δ' αν τις αληδη λέγειν εχη περι αυτης και αποδεικνύειν αδικωντα , τόπον εχειν προς & κατ' αυτη κατηγορίας και γραφών . & ην τας βέλτεσθαι αυτης τας λόγους . αλλ' ει μιν τινες ποιαυτα δήποτε κατηγοροισιν , οια αυτα υφ' εαυτων εξελέγχεσθαι , ως εισι συκοφαντίαι και δεβολαι , τωτων μηδενα ποιείσθαι λόγον . αλλα και τας πλάττοντας μισείν . ει δ' αρα ετως ειη πιθανά , ως αμφιβολίαν εμποιείν ει μαλλον χη πιστεύειν , η πασάπασιν απισείν , μη ερήμλω ευδύς καταψηφίζεσθαι και απόντος . αλλ' εις δικασήριον καλείν , καιν αλίσκωμαι αδικων , & παραιτμαι & κακουργίας διδόναι . δίκας . Της Βασιλίδος δε & πειρι & δίκης & αλλων μαλλον ενεκα , η αυτης . ωσε δε παντων αυτοις αποφραττεσθαι τας γλωσσας , και μη πο-

φασιν ἐκ τῆς κακουργίας ἔξωβολῆς λαβεῖν. Απαγορεύσας ὅ αὐτῆς καὶ ἐκ ἐθέλεισης πείθεσθαι, ἔπεισε πολλὰ εἰπὼν ὡς περὶ ἀναγκαίης, ἄκυσαν μὲν, καὶ τότε εἰς αὐτὴν ἦγον ἧ τοιάτων μὴ δεομένων ζητημάτων, ἐπείθετο δ' οὖν ἕνεκα αὐτῆς. Ἐπὶ τούτοις δὲ ἔαυτὸς ἠδείς, καὶ πᾶσαν λογισμῶν ἀμφιβολίαν ὑποδέμενος, χαίρων ἐφασκεν ἡδὴ παραλήφεται ἢ ἀρχῇ, εἰ καὶ δι' ὅρκων γένοιτο πιστὰ τὰ εἰρημένα. καὶ αὐτίκα ἐτελούμετο ἔοι ὅρκοι παρ' ἑκατέρων ἐπὶ τῷ Πατριάρχῳ. Ἐπεὶ ὅ εὐδοκὸς αὐτοῖς ἐνέδει ἔτι πρὸς τὰς διαλύσεις, Βασιλὶς μὲν οἴκοι ὑπελείπετο, ὁ μέγας δὲ δομέσικος ἡδὴ πᾶσαν ἢ ἀρχῇ βεβαίως ἔχων, ἐξήσαν ἅμα Πατριάρχῃ. Ἐπρὸς τῷ ναῷ τῷ μεγαλομάρτυρος γενόμηναι Δημητρίῳ, ὃς τῷ Βασιλείῳ ἀποδόμῳ ἐντός, πολλὰ καὶ πρὸς Πατριάρχῳ ὁ μέγας δομέσικος διελέχθη. ἔφη γὰρ. Πείθεσθαι μὲν καὶ αὐτὸν σαφῶς ὡς οἷος ἡ Βασιλὶς ἐφθέγγετο λόγους, τοῖσιν καὶ τὸ φρόνημα ἔχειν. Θορυβεῖσθαι δὲ αὐτοῖς ἐ μικρῶς ἢ ἀδένειαν τῇ γυναικείας φύσεως εἰδότες, ὡς διμετάβλητος ἔξω δειλίαν, καὶ δεδοικέναι μὴ αὐτὸς μὲν ἀναγκάζοιτο πάντοτε μακρῶς ὑποδημίαις χρῆσθαι ἔξω τὴν πρὸς τὴν περιόχου βαρβάρους πολέμους, οἱ συκοφάνται δὲ οἰκτροῦντες, πείσασσι ποτὲ αὐτὴν μεταβαλεῖν, ὃ καὶ ἀνδράσι συμβαῖνον ὁρῶμεν τοῖς περὶ μάχας ἔξω δειλίαν ἀπολμωτάτοις. Ἐκεῖνοι δὲ ὑπὸ τῷ οἰκείῳ ὀνειδίζομενοι καὶ περιυβεῖζόμενοι, καὶ ὅτι οὐκ ὑπομένοντες δεινὸν, μάχης μὲν ἐπαρσῆς, κομπάζουσι πολλὰ καὶ ἰχυρίζοντες ὅρκους προσιδέοντες, μικρὴν αὐτοῖς τὴν πολεμίῳ τὸ πρόσωπον ὑποσρέψιν, ἀνδρείως αὐτίκα σῆσεσθαι πρὸς αὐτὴν. ἐπειδὴ δὲ αὐτὴς τε ἴδωσι προσιόντας, καὶ τὴν σάλπιγγος ἀκρόσασσι σημαίνουσης συμπλοκῇ, ἀκέτι μένειν εὐδ' ἐπὶ τῇ παρατάξεως οἳοί τε εἰσιν, ἀλλὰ φύγουσιν αἰχρῶς καὶ ἀγεννῶς, ὁλίγα φροντίζοντες ἢ ὅρκων καὶ τῷ κομπασμάτων τῷ προτέρων. Ἀκῶ δὲ καὶ παροιμίας Περσικῆς ὁρθῶς ἄγαν καὶ σωετῶς περὶ τῇ γυναικείας εἰρημένης φύσεως λέγουσι ὅτι, ὡς καὶ μέγας νεφελῶν ἀφίκεται ἡ κεφαλὴ τῇ γυναικὸς, εὐδὲν ἔλαττον ἢ πρότερον ἐφάπτεται τῇ γῆς. σημαίνοντες οἶμαι ἔξω τῷ λόγῳ, ὡς καὶ εἰς ἄκρον καὶ φρονήσεως ἀφίκεται καὶ μεγαλοφυχίας καὶ ἀνδρείας, εὐδὲν ἦττον ἢ πρότερον ἐστὶ γυνή, τῆς φυσικῆς καὶ γυναικείας πάθεισιν ἐνεχομένη. Ἀ δὲ πάντα με ὑποκναίει μεμνημένον, καὶ πολὺ ἐμποιεῖ θόρυβον τῇ ψυχῇ, μὴ τῷ Βασιλίδος γυναικεῖον τι παθεῖσης, ἐκ αὐτὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ Ρωμαῖοι πάντες, πολλοὶς ὁμιλήσωμεν κακοῖς, καὶ τοῖς ἐχάτοις περὶ πεισθέντα κινδυνώεις. Ἐ δὲ ἕνεκα, πρῶτα μὲν τῷ ὑπηργμίνῳ παρ' ἐμῇ σοὶ ἀγαθῶν ἀναμνησκῶ. εὐδ' αὐτὸν ἴσως ἐπιλελησμένον, ὡς εἰς τὴν εὐδοξίαν καὶ τιμῆς παρὰ τῇ ἡμετέρῳ ἡκεῖς καὶ φιλίαν καὶ σπῆδον, ἐ μόνον ἔξω ἀφανεῖας πολλῆς τῷ Βασιλικῷ κλήρῳ καταλέξαντος, καὶ πολλῆς προνοίας ἐκ οἴκοθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῷ Βασιλικῷ ἡξιοκότος, καὶ καιρῷ καλουῦτος, ἐμῇ τε πρῶτα μνησθέντος, καὶ Βασιλέα πείσαντος ἐπὶ τῷ πατριαρχικῷ ἀνάγειν θρόνον, ἀλλὰ ἔξω Ἀρχιερέων κοινῇ γνώμῃ πάντων ὑποσειόμενων, πολλῇ χρῆσαμένῃ πρὸς αὐτὴν καὶ προθυμίᾳ καὶ σπῆδι, ὥστε πείσαι ἐγχειρῆσαι τῇ περιφανῇ ταύτῃ καὶ περιμάχῃ καθεύδαν. Ἐ τὰ τελευτάα δὲ ταῦτα κινδυνώοντος περὶ αὐτὴν καὶ μέλλοντος ὑποσερεῖσθαι μόνον πρὸς ἀπαλλαγὴν ἐξαρκέσαστος τῷ θυγερῶν. Ταῦτα δὲ διήλθον νῦν, ἐκ ὀνειδίζου προσηρμένους τὰς εὐεργεσίας. Ἐ δὲ ἔμοι γε φίλον τὸ τοῖσιν, εὐδ' εἰ πολλαπλασίως ἦσαν ἔμεις. Ἄλλ' ἵν' ἐπιδείξαι-

omnia illis ora obstruerentur, & ne hinc maligne calumniandi occasionem fumerent. Recusanti vero & invitæ, quod se hujusmodi quæstionibus non egere diceret, multis verbis ut rem necessariam persuasit. Domestici igitur causa assensit. Quocirca & ipse exhilaratus, omni- que cogitationum perplexitate deposita, se jam cum gaudio ad imperium moderandum esse regressurum dixit, si etiam sacramento dicta firmarentur: quod mox ab utroque coram patriarcha factum est. Perfecta igitur pacificatione imperatrix domi mansit. Magnus autem domesticus totius imperii gubernatione sibi confirmata, cum patriarcha recessit, & apud ædem magni martyris Demetrii intra aulam longo eum sermone detinuit: nempe hoc. Ego quoque, non aliter quam sentiret, imperatricem locutam esse, plane credo. Perturbor tamen non mediocriter, quod naturæ muliebris imbecillitatem, quam scilicet varia, & ob timiditatem mutabilis sit cognosco: & male metuo, ne ego quidem semper propter bella cum finitimis barbaris abesse longius cogar, sycophantæ autem domi desidentes, aliquando illam pervertant. Quod & viris in pugna imbellissimis accidere videmus, qui a domesticis probrose increpiti, & contumeliosissime vexati, ac nihil non grave perpeffi, extra prælium verbis se jactitant magnifice, & jurati affirmant, de cætero non tergum hostibus præbituros, sed generose contra pugnatos. Postquam autem accedentes conspexerunt, & tubam belli signum exaudierunt, in acie amplius consistere non possunt: sed juramenti, & jactantiæ prioris obliti, ignave, ac turpiter fugiunt. Scitum est etiam quod apud Persas ferri proverbium audio: a fœmina terram adhuc tangit, quamvis capite nubes tetigerit. Quo significant, opinor, etsi ad summum prudentiæ, magnanimitatis, & fortitudinis venerit mulier, nihilo minus, ut antea, esse mulierem; hoc est naturalibus, & muliebribus affectionibus subditam. Quæ omnia me reminiscens sollicitant, & animum metu implent, ne, si quid, ut fœminæ, imperatrici acciderit, non ego solum, sed & Romani omnes multis involuti malis, extremis periculis circumveniamur. Quare primum quidem ultro præstiturum tibi a me beneficiorum te admoneo: nec te oblitum puto, quemadmodum ad hoc gloriæ, & honoris fastigium propter amicitiam nostram, studiumque perveneris. Non enim solum te infirmi ordinis hominem imperatoris clericorum collegio allegi, & cura multa non tantum domi meæ, sed jam e domesticis imperatoris unum dignatus sum: quamquam id necessitas nulla exigeret: sed & primus tui mentionem feci, & auctor imperatori fui, ut te in thronum patriarchicum extolleret. Quin etiam cum ab episcopis concorditer repellerere, diligentissime elaboravi, ut tibi præclaram hanc, & pro qua jure certetur, cathedram darent. Postremo cum in ejus amittendæ periculum devenisses, solus ego difficultatem omnem sustuli. Hæc in præsens percensui, non quod beneficia exprobrare velim (non enim soleo, ne si longe plura quidem, & majora es-

sent (sed ut ostenderem, æquum videri, ut a quo plura jam pridem amicitie, & singularis cujusdam amoris argumenta habes, idque gratuito, ei nunc tali tempore memorem te, & re ipsa meritis compensandis gratum exhibeas. Adde, cum sis pater spiritualis omnium, quantam unicuique ovium tuarum, tantam & mihi, imo vero multo majorem quam ferme omnibus sollicitudinem debes; quod omnes commodorum meorum, incommodorumve participes futuri sunt. Quod autem te oro, hoc est: ut simul ac debueris foris bellum gerere (nec enim vel mihi honorificum, vel vobis utile, hic sedentem ab hostibus agros nostros vastari, civitates obsideri, obvios in servitutem abduci permittere) nihil loci des sycophantibus, hominibus perditis, & reipublice inimicis, qui hic cum Augusta versaberis semper: ut contra me calumnias comminisci, & illam ad obtrectatores ut bene consulentes audiendos, ac me pro hoste, & insidiatore suo propter imperium habendum inducere possis: sed jus meum tuare: illorum machinas dissipare: calliditatem, ac dolos infirmes: & hoc solum eidem persuadeas, ne absentem damnet, sed in judicium vocet: ut tempus ad defensionem nactus, aut objecta refellam, si potero: aut si pejerasse deprehendar, poenam subeam. Pro hac impigra diligentia tua, non modo a Deo velut pacis, & salutis communis, & juris mei cupidus, præmium accipies, sed me quoque quam gratissimum expetere: & omnes honorati te laudabunt: quia quæ præpositum, curatoremque animarum decent, feceris; factoque ipso te pacificatoris discipulum demonstraris, quem pro viribus imitere, dum, quantum in te est, omnem belli civilis materiam tollis. His dictis a magno domestico, patriarcha memorata se beneficia accepisse, & omnibus aliis majora se & accepisse, & debere confitebatur: monebatque ne futuri esset anxius: quod ad se attineret, nihil ei molestiarum enasciturum: & si quid aliunde contingeret, persudiose amoliturum: ejusque causam ita defensurum, ut si ipsemet præsens adesset, melius non posset. Ubi hæc patriarcha prompta voluntate promissit, magnus domesticus nihil reliquum esse dixit, quam eadem promissa, modo quo sciret ipse, firma & minime dubia efficere, ut nihil ambigeret: sed prorsus crederet, non secus, ac si ipse adesset criminatibus nullam criminandi potestatem fore. Ille confestim e cathedra exurgens, benedictus Deus, inquit, & pater Domini nostri Jesu Christi, qui est in sæcula, ego neque nunc, neque in posterum te fallam: sed in tua causa omnem conatum adhibebo, nihilque quod officii mei sit, prætermittam, quo minus omnia cogitem, dicam, faciam, ut per sycophantias, & calumnias nullum detrimentum capias. Secundum hæc hymnum trifagion addidit, & super caput ejus sacra precatatione recitata, multamque illi pacem, & gloriam, & aliorum bonorum cumulum apprecatus, quoniam advesperascebat, ipse domum concessit. Magnus domesticus jam spe futurorum nixus, & nihil quidquam sinistram opinione præcipiens, ad imperii gubernationem accessit.
 Δὼν, καὶ πολλὰ αὐτῷ εἰρήνην καὶ εὐκλείαν, καὶ ἄλλων ἀγαθῶν ἐπιδόξα μὲν εἰς μὲν, ἐπεὶ ἔτι ἡμέρα ἦν περὶ δείλῳ ὡς, ὁ πατριάρχης μὲν ἐπ' οἴκῳ ἀνεχώρει. ὁ μέγας δὲ δομέστικος ἤπτετο πρὸς θύμῳς τῶν πραγμάτων, βεβαία ἦν περὶ τῶν μελόντων ἔχων τὰς ἐλπίδας, οὐδὲν δεινὸν ὑπονοῶν.

Edit. Paris.
pag. 370.

μι, ὡς ἀνῶθεν φιλίας πρὸς σε ἔχτεθέντι, ὅτι πολλὰς παρηχημένῳ δόξειεις τὸ πρὸς σὲ σοργῆς, δίκαιον καὶ σὲ τῶν πραγμάτων παραχόντων νῦν, εὐγνώμονα φανῶναι τῶν προῖκα πρότερον ὀφθέντι φίλῳ, καὶ ἀμοιβὰς ἀξίας δόξαι τῶν προτέρων εὐεργεσιῶν. καὶ μόνον τῶν πρὸς σε αὐτῶν, ἀλλ' ὅτι καὶ πατὴρ ὢν κοινὸς πνευματικὸς, ὅσῳ ἐκάστω τῶν ποιμνιομένων, τοσαύτῳ ὀφείλεις τὴν κηδεμονίαν καὶ ἐμοί. μάλλον δὲ πολλὰ πλάσιον ἢ σύμπασιν χεῖρον, ὅσῳ καὶ τὸ εἰς ἐμὲ ἡμέσης ὠφελείας ἢ βλάβης πάντες δόξαυσι τὸ μέρος. Τὸ το δὲ εἰς ὅσα δέομαι: ἴν' ἐπειδὴ περ αὐτὸς ἀναγκαίως ἔχω πρὸς τὰς ἐξῶθεν στρατείας ἀχολοῦνται. ἔτε δὲ ἐμοί γε εὐπρεπὲς, ἔθ' ὑμῖν συμφέρον ἐνταῦθα καθήκον περιόρῃ τὰς πολέμιας τὰς ἀγρὰς πορθεῖν τὰς ἡμετέρας, καὶ τὰς πόλεις πολιορκεῖν, καὶ ἐξαστραποδίζειν τὰς προστυχάνοντας: μηδεμίαν δοῦναι χώραν τοῖς συκοφάνταις καὶ λυμεῶσι καὶ κοινοῖς ἐχθροῖς τῶν αἰετῶν ἐνταῦθα συνεσόμενον τῇ βασιλίδι, ὥστε διωκθῆναι συσκαδᾶσαι κατ' ἐμὴν δαβόλῃ, καὶ πείσαι προσέχειν αὐτοῖς ὡς ὀρθῶς καὶ λυσίτελῶς βεβαιομένοις, ἐμὲ δὲ πολέμιον νομίζειν καὶ ἐπιβλεπόντα αὐτῇ πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ ἐμὴν δικάων ἀντεχόμενον δαλύειν αὐτοῖς τὰς μηχανάς, καὶ ἀπράκτους καθίσταν τὰς παρηργίας καὶ τὰς δόλους, ἐδὲν ἕτερον πείθονται τῇ βασιλίδι, ἢ μὴ καταφθίσειν αὐτὸν τὸν δόλον, ἀλλὰ κληθέντα πρὸς τὴν δίκην, καὶ καὶ τυχόντα πρὸς δολογίαν, ἢ δαλύεσθαι τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ δοῦναι, ἢ δίδόναι δίκας τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀλίσκωμαι ἐπιόρῃ. Τῆς τοιαύτης ἀσθεδῆς ἐνεκα καὶ προθυμίας ἐπαρὰ Θεῷ μόνῃ λήφεται τὰς ἀμοιβὰς ὡς ὑπὲρ εἰρήνης ὅσῳ σωτηρίας τῇ κοινῇ καὶ αὐτῇ ἐσπαρακότα τὰ δικάια, ἀλλ' ὅτι αὐτὸν αὐτῷ πολλὰν εἰδήσειν χάριν, καὶ πάντας τὰς ἐν λόγῳ ἐπαίνεσθαι, ὅτι τὰ προσάτα ποιεῖ, καὶ κηδεμόνος τῶν ψυχῶν ἔργοις αὐτοῖς ἐπιδεικνύμενος ὡς εἰς μαθητὴς τῶν Εἰρηνοποιῶν, καὶ εἰς δυνάμειν αὐτῶν ἐξομοῖται, τότε εἰς αὐτὸν ἦκον, πᾶσαν πρόφασιν πολέμια ἐμφυλίῃ δαλύων. Τοιαῦτα καὶ πρὸς Πατριάρχην διειλεγμένα τῶν μεγάλων δομῆσικων, τὰς τε εἰρημένους εὐεργεσίας αὐτοῦ ἐκείνος συνομολογῶν, καὶ πάντων τῶν ἄλλων μείζον καὶ ἐν ἡρηγῇ τῇ καὶ ὀφείλειν, καὶ παρῆν περὶ τῶν μελλόντων ὑποτιθέμενος ὡς ἐδὲν αὐτῷ τῶν θυχεῶν, τότε εἰς αὐτὸν ἦκον, ἀπαντήσας, ἀλλὰ ἀσθεδῆ πολλὴν καὶ προθυμίαν εἰς συμβαίνον τοιαύτον χρῆσεται περὶ αὐτῶν, καὶ ἐδὲν ἦτορ ἢ ὑπὲρ αὐτῶν αὐτῶν παρῶν τῇ αὐτῷ γιγνομένων ἀνδρίζεται δικάων. Ἐπὶ δὲ καὶ ὁ Πατριάρχης προθύμως τὰ τοιαῦτα ἐπηγγείλατο, ἔκωσεν ὅφρα σκενὸς μέγας δομέστικος, ἐδὲν λοιπὸν, ἢ τὰς ὑποχρεώσεις ταύτας ὅπως ἂν ἐπίστατο αὐτὸς βεβαίως αὐτῷ ποιῆν καὶ ἀναμφιβόλως, ὥστε μηδὲν εἰς ἐνδοκίαν εἶναι, ἀλλὰ πεπεῖσθαι ἀκριβῶς ὡς ἐδὲν ἦτορ ἢ εἰ παρῆν αὐτὸς, ἐδεμίαν τοῖς συκοφάνταις ἔσαι δυνάμειν πρὸς τὰς δαβόλῃς. Ὅδ' εὐθύς τὴν κατέδρας ἐξαπατᾶς, Εὐλογητὸς εἰπὼν ὁ Θεὸς ὁ πατὴρ τῶν Κυρίων ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ὢν εἰς τὰς αἰῶνας, ὅτι ἔτε νῦν, οὗδ' ὕστερον ψεύσομαι σε, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν σε πᾶσαν ποιήσομαι δικάια ὅτι φροντίδα καὶ ἀσθεδίαν καὶ οὐδὲν, τότε εἰς ἐμὴν ἦκον, περιόρῃ, μὴ πάντας καὶ δαυνοῦνται καὶ φθίγγονται καὶ πράττειν, ὥστε μηδεμίαν βλάβην ἐκ συκοφαντίας καὶ δαβόλης σοὶ προσερχθῆναι. Ἐπὶ ταῖς τοῖς δὲ καὶ τῇ τριτάτῃ ὕμνον ἐπεπῶν, καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν τῶν μεγάλων δομῆσικων εὐχὴν τινὰ τῇ ἱερῇ διεξελ-

CAPUT VII.

Sifmanus a legatis Alexandri regis petitur . Magnus domesticus reprehendit , quod ideo bellum intentet , & transfugam reddere recusat , proque eo Mæsis bellum graue minatur . Legati fractis spiritibus triginta dies ad reditum responsumque regis renuntiandum impetrant . Imperatrix & procures de prudentia domestici gratis animis latantur .

ΕΙΣ ἡ ὑπεραίαν δὲ ἐκέλευε τὰς Ἀλεξάνδρου πρεσβυτάς εἰς τὴν Βασίλειαν ἐλθόντας , περὶ ὧν ἤκουσιν ἀπαγγέλλειν . οἱ δὲ ἤκουον , καὶ τὰς ὁρμὰς ἔχοντες , ὡς Βασιλεὺς πρὸς Ἀλέξανδρον ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ ἐποιεῖτο , ἠτοιμάτο τε αὐτοῖς τὸ Σίσμανον ἐγχειρίζειν πολέμιον ὄντα τῷ σφετέρῳ Βασιλεῖ , ἢ τὰς ὁρμὰς ὑπολαμβάνειν , ὡς ἐκείνῃ τῆς εἰρήνης ἐσομένης . μηδὲ γὰρ αὐτὸν εἶναι δίκαιον , μηδὲ ἀνεκτὸν αὐτοῖς , αὐτὸς μὲν ἀσφαλεῖς εἶναι καὶ βεβαίως φίλος καὶ συμμάχος Ρωμαίοις , ἐκείνους δὲ παρασπονδεῖν τὰς αὐτοῖς πολεμικὰς ὑποδεχομένους . Οἱ μὲν οὖν πρὸς τὰς τοιαῦτα εἶπον , ὅγνη καὶ φρονήματος πεπληρωμένοι , καὶ ἔδωκε ἀντεπεῖν οἰόμενοι Ρωμαῖς , ἀλλ' αὐτίκα ἐγχειρίσειν Σίσμανον , δείσαντας τὸν πόλεμον ἢ πρὸς αὐτάς . Ἡ Βασίλισ δὲ ἐκέλευε αὐτοῖς τὸν μέγαν δομέσικον χρηματίζειν , καὶ περὶ ὧν αἰτῶσιν ἀποκρίνεσθαι . Οὗτος , πρῶτον μὲν ἐμέμφετο αὐτοῖς , ὡς ἐκ ἐφ' οἷς προσῆκε τὸ ἀφίξιν πεποιημένοις . ἔδει γὰρ Βασιλέα τὸν ὕμνων φίλον ὄντα καὶ πατέρα κηδεῖν , τῷ τετελειωμένῳ Βασιλεῖ Ρωμαίων μὴ πῶς ἐκείνους παισὶ πόλεμον ἐπάγειν , ὅθεν λυεῖν περᾶσαι τὰς σπονδὰς ἐπ' αἰτίαις καὶ δίκαιαις . ἀλλ' εἰ τίνα καὶ πρότερον εἶχε πρὸς ἐκείνον πρόφασιν διαφορᾶς , ταύτῃ καταλύειν νυνὶ , καὶ βεβαιότερον ἢ πρότερον φυλάττειν τὰς σπονδὰς , καὶ Βασιλέως τοῖς παισὶ συμμαχεῖν ἐπὶ τῇ πολεμικῇ ἀντιπρὸς ὧσι , νυνὶ μάλιστα τῆς παρὰ τῷ φίλῳ ἐπικυρίας δεόμενοις . Οὗτος δ' εἶπε ταυτὸν τοῖς πολλοῖς παθεῖν , οἱ ζῶντες μὲν διαπραΰναι τὰς διωκτάς , καὶ μᾶλλον ἐκείνων , ἢ τὰ καὶ τὴν ἐκείνων δυνάμειν ὄντες φίλοι ἐπειδὴν ὅταν ἀποίχωνται , τῷ αἰτίῳ ὡς περὶ διαφορᾶς τῆς φιλίας , ῥᾶτα πρὸς ἑχθρὰν ἐξάγονται τῷ πρότερον δοκούσιν εἶναι φίλων ὅθεν τὸ ἀδυναμίαν αὐτὸς περιωρῶντες . Ἐπειτα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν , ἔπειτα τὴν ὑπολογίαν ἐποιεῖτο , ὡς καὶ πάτερον τοῖς Ρωμαίων Βασιλεῦσι τὰς αὐτοῖς προσφυγόντας τοῖς πολεμικοῖς προδιδόναι . ὅθεν γὰρ τῷ Κωνσταντίνῳ τὰ μεγάλα χρόνων ἄξει νυνὶ τοῖς Ρωμαίων Βασιλεῦσι , μίξοσι καὶ περιφανέστεροις τῷ παρ' ἐκείνοις ἔθνεσι Βασιλεῦσιν ἢ δυνάσαις ἔσι , πολλοὶ τῷ παρ' αὐτοῖς ἀρχόντων ἀτυχήσαντες , καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένοι γεγονάσιν ἰκέται . οἱ μὲν , τὴν οἰκίαν αὐτοῖς δεόμενοι ἀρχὴν ἐπαναστῶσαι , οἱ δὲ καὶ ἄλλως προνοίας καὶ κηδεμονίας τυχεῖν τινός , καὶ πᾶσιν ἤρκεσαν πρὸς τὰς συμφοράς , ὡς περὶ κοινοὶ σωτῆρες ὅπως ἀντιπρὸς τῇ δυσκόλῳ τύχῃ χρησαμένων ὄντες , καὶ τοῖς μὲν αὐτῶν ἀπέδωκαν τὰς ἀρχὰς χειρὶ πολλῇ καταγαγόντες , ἐνέως δὲ διεργετήσαντες μεγάλα , καὶ τὴν οἰκίαν ποιήσαντες ἐκλαδέσθαι τῇ ὑπερβολῇ τῷ δαρεῶν , ἔπεισαν αὐτοῖς σιωπεῖν ὅσον βίβη , τὴν παρὰ Βασιλεῖ δαλείαν πολὺ βελτίω νομίσαντας καὶ θαυμασιωτέραν τῆς ἀρχῆς τῷ ὁμοφύλῳ . Τὸν αὐτὸν δὲ ἔσπον καὶ νυνὶ , Σίσμανος ἰκέτης γέγονε τῇ Ρωμαίων βασιλείᾳ , καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν δεόμενος καταγαγεῖν , ἀλλὰ

ΡOSTRIDIE Alexandri regis legati Edit. Paris. pag. 371.
tos in palatium accitos, quid veni-

rent interrogavit . Qui iuramentum , quod imperator Alexandro pacis ergo dederat , exhibentes , petere ajunt , aut Sifmanum sibi regis sui hostem tradi : aut iuramentum , ut pace jam irrita recipi . Neque enim fore justam , aut tolerabile , ipsos quidem certos , & constantes amicos ac socios Romanorum esse : illos autem eorum hostes infensissimos recipiendo , foedus violare . Hæc legati , fastu , & arrogantia pleni ; nihil contradicturos Romanos , sed extemplo Sifmanum belli metu reddituros opinati . Imperatrix magnum domesticum cum iis agere , & ad petitionem respondere iussit . Qui primum vitio dedit , quod non jure venissent . Non enim oportebat , inquit , regem vestrum defuncti imperatoris Romani amicum atque generum , ejus liberis bellum inferre , & cum causa injusta conari foedus rumpere . Quin si antea quippiam cum eo litis , & controversiæ habuisset , eam nunc missam facere , & foedus inviolabilius custodire , cumque liberis ejus , amicorum præfidiis modo potissimum indigentibus , contra eorum hostes , si qui fuerint , societatem instituisse debuisse . Verum illi idem , quod multis usu venire , qui potentiores , viros quidem officiis demerentur , non tam ipsorum amici , quam temporis , & opulentiae ; ubi autem mortem obierunt , veluti cum morte solutis amicitiae legibus , eos jam ut impotentes contemnunt , facillimeque oderunt , quos prius diligere videbantur . Deinde ad petitionem hoc responsum attulit . Non est hic patrius mos Romanis , ad se confugientes eorum hostibus dedere . A Constantino enim magno , Romanis imperatoribus singularum gentium reges , ac dominos magnitudine ac nobilitate imperii antecellentibus , a complures eorum adversa fortuna usi , & principatu ejecti supplices facti sunt : alii rogantes , suum sibi principatum recuperari : pag. 372.

alii aliter sui curam , providentiamque flagitantes . Qui tamquam communes calamitosorum salvatores , ac patroni ab omnibus ærumnam depulerunt . Nam hos in imperia sua cum valida manu reduxerunt : illos beneficiis , ac donis magnificentissimis cohonestarunt : quibus , cum eis suarum provinciarum memoriam excussissent , ut secum de cætero vitam viverent , auctores fuerunt : Imperatori subesse , multo melius , & illustrius ducentibus , quam apud suam gentem rerum habenas moderari . Similiter nunc Sifmanus Romanorum majestatem supplex invocavit : non ille quidem ut in suum regnum re-

situatur : sed ut e regno profligatus ,
 in hac misera fortuna sua nostra cura ,
 procuracioneque recreetur . Alexander
 porro rex vester , propter obitum impe-
 ratoris de Romanorum rebus actum exi-
 stimans , & neminem adeptos , qui eas
 regere possit , legatos multa cum liber-
 tate Sismanum postulatū misit ; cen-
 sēns , nos quā ille velit citra detrectatio-
 nem exequi oportere . At enim longe fal-
 limini . Nam & imperator adhuc spiri-
 tum ducens , nostra opera injuriosos pu-
 niebat : & nunc eo e mortalibus sublato ,
 nos filio ejus imperatori subjecti , nosmet ,
 si quis invaserit , ulciscemur : & cum re-
 gionem nostram a vastitudine , direptio-
 neque tuebimur ; tum gloriæ studio , quod
 Romani a majoribus , quasi hæreditatem
 quamdam accepimus , cupide vobiscum si-
 gna conferemus . Haud enim leve hoc sa-
 ne , nec parum nobis probrosum , suppli-
 cem nostrum vobis , aut aliis perentibus
 interficiendum tradere . Quamobrem si
 istis stulte requirendis supersedentes , pa-
 cem colere , & fœdus cum demortuo im-
 peratore sancitum conservare volueritis ,
 nec nos quidquam constitutorum volentes
 movebimus . Sin vos prius ad bellum pro-
 ruperitis , Deum sceleris vestri testem ad-
 hibentes , quem vos ista perfidia lœditis ,
 docebimus vos non ultra quam decet sa-
 pere : & vel Sismano triremibus trans I-
 strum Bidentem deportato bellum civile in-
 ter vos suscitabimus (non enim nescitis ,
 Mœsos magnam partem ob amicitia ve-
 rustatem , cognationemque generis ad eum
 defecturos) & Alexandrum regno peni-
 tus exturbabimus : aut certe non exiguis
 eum cladibus afficiemus : vel si hoc non
 probabitur , quia infirmus erit , quam
 pro rei conditione auxilium , equidem
 ego ipse cum Romano exercitu mecum
 Sismanum habens , in vos profectus , a-
 cerrime vobiscum depræliabor : non so-
 lum ut a fœdifragis ipse offensus , sed
 & inique violato opem ferens : vobiscum ,
 inquam , qui factionibus dissiden-
 tes , alii Alexandro adhærebitis : alii li-
 bentius ab eo discedentes , cum Sisma-
 no vos conjungetis ; quod e re vestra
 futurum non existimo . Ego vero & al-
 liam belli viam , qua regionem vestram
 infestam habere , nostram tutam præsta-
 re licebit , non vos celabo : ut atrocif-

Edit. Paris.
 pag. 373.

* Gr. ut si fime mulctati , * vosmetipsos ea mala
 quid exitia- vobis intrivisse agnoscatis . Etenim A-
 le circa bel murius Aitinæ filius satraparum Asiæ o-
 lum conti- pulentissimus , quem & vos de fama co-
 gerit , gnovistis , cum de morte imperatoris ac-
 cepisset , ratus se Romanorum terras fa-
 cillime deprædaturum , quod jam propu-
 gnatore carerent , impletisducentis quin-
 quaginta navibus , omnes eo nervos in-
 tendit , ut agros nostros popularet . De
 cujus irruptione ego audiens , virum in-
 ter amicissimos meos probatum misi ,
 qui hortaretur , uti cœptis desistens re-
 verteretur , utpote non in alios , quam
 in me iturum . Is simulac legatum au-
 divit , e medio itinere retro rediit .
 Nunc ad me misit , rogavitque ne exer-
 citum a se frustra collectum esse sinam :
 sed si quod nobis bellum sit , eo con-
 tra hostem utamur : ut & milites spoliis
 ditentur , & ipse tantos sumptus sine
 ullo fructu ne effuderit : sed hunc
 saltem consequatur , quod pro amico
 eos posuerit . Ac nolim vos dictis meis
 fidem detrahare , & ventosæ cujus-
 dam ostentationis causa hæc conficta

προνοίας τινὸς τυχεῖν κακοπραγῶν ἢ τ' ἀρχῆς ἐκ βεβλη-
 μένος . Ἀλέξανδρος ὁ οὐμέτερος Βασιλεὺς , ὡς εἴοικε δὲ
 τῷ Βασιλέως τελευτῇ , τὰ Ρωμαίων πράγματα παντά-
 πασι νομίζων διεφθάρθαι , καὶ μηδένα τ' προσήσομε-
 νον κειπῆσθαι , ἐκείνον ἀπέστειλεν αὐτῶν μετὰ πολλῆς τ'
 παρρησίας , ἵνα τὸ κελδομήμον ποιῇ μηδὲν πολυπραγ-
 μονουῦντες ἀξίων . τὸ δ' ἐπαντίως ἔχει ἢ ᾤκησεν αὐτοῖς .
 Βασιλεὺς τε γὰρ ἐτι περὶ ἡμῖν χρώμενος τῆς ἀδικεῖν ἐ-
 θέλοντας ἐτιμωρεῖτο . καὶ νῦν ὅτι ἀνθρώπων ἐκείνου γεγε-
 νημένον , ἡμεῖς ἀμυνόμεθα ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν ἂν τις ἐπὶ
 ὑπὸ Βασιλέα τὸν ἐκείνου παῖδα τεταγμένοι , καὶ τῷ τε
 χώρῳ ἡμῶν φυλάξομεν ἀπαθῆ κακῶν , καὶ ὑπὲρ φιλο-
 πριμίας τῆς ἀνέκαθεν Ρωμαίοις προσήκουσας πολεμήσο-
 μεν ὑμῖν προθύμως . εἰ γὰρ μικρὸν τὸ τοῦ γε , εἰδὲ δὲ κατα-
 φρόνητον ἡμῖν εἰς ἀδοξίας λόγον τὸ τὸν φυγάδα παρ'
 ἡμῖν γεγεννημένον , ἡ ὑμῶν , ἢ ἐτέρων κελδόντων ἐπὶ
 θανάτῳ προδιδόναι . Ἀν μὲν οὖν καὶ αὐτοὶ τῆς ἀπο-
 πτίας τῶν τοιούτων ζητημάτων ὑποστάντες , εἰρηνικῶς ἀ-
 γειν , καὶ ταῖς σπονδαῖς ἐμμένειν καὶ τοῖς ὅρκοις , ὡς
 πρὸς Βασιλέα ἐθεάτε ἐθέλητε , πειρασόμεθα καὶ ἡ-
 μεῖς τ' καθεστώτων μηδὲν κινεῖν . ἂν δ' ἀρχῇτε αὐτοὶ
 πρότεροι πολέμῳ , τ' Θεὸν καὶ ἡμεῖς μάρτυρα τ' ἀδι-
 κίας προσήσομεν , ὅτι αὐτοὶ ἐπιτοκρεῖτε δακλύοντες τὰς
 σπονδὰς , διδάξομεν ὑμᾶς μηδὲν πέρα τῆς προσήκου-
 σος φρονεῖν . καὶ ἡ Σίσμανος τελήρῃ δὲ τῇ Ἰσραὶ κα-
 τακτείνουσας ἐπὶ Βιδυλίῳ , ἡ πόλεμον ἐμφύλιον ἀνά-
 λωτες ὑμῖν ἴσα γὰρ δὴ περὶ καὶ αὐτοὶ ὡς πολλοὶ Μυσῶν
 ἀποχωρήσασιν ἐκείνῳ δὲ τ' ἀρχαίων φιλίαν καὶ τ' οἰ-
 κειότητα τῷ γένει . ἡ παντάπασιν Ἀλέξανδρον ἐκβαλῶ-
 μεν τῆς ἀρχῆς , ἡ τὰ γε δόλτερα , εἰ μέτερά τινα ζη-
 μιῶσομεν αὐτὸν , ἢ εἰ μὴ τὸ τοῦ δοκοῖν , ὡς ἐλάττωτος
 ἢ προσῆκε τῆς ἐπικρείας γινομένης , ἀλλ' ἔγωγε αὐ-
 τὸς ἅμα στρατιᾷ Ρωμαίων ἔχων καὶ Σίσμανον , ὑμῖν ἐ-
 πιστρατεύσω καὶ μαχεῖμαι προθυμώτατα ὑμῖν , εἰ μόνον
 παρασπονδοῦμενος αὐτὸς , ἀλλὰ καὶ ἀδικημένῳ βοηθῶν .
 καὶ προσέτι γε σασιάζωσι πρὸς ἑαυτὸς , καὶ τοῖς μὲν Ἀλε-
 ξάνδρῳ προσκειμένοις , τοῖς δὲ ἡδίων ἂν ἀπαλλαχόμενοις
 καὶ πρὸς Σίσμανον ἀποχωρήσασιν , ὅπερ ἐκ οἴομαι ὑ-
 μῖν λυσιτελήσειν . Εγὼ δὲ καὶ ὅσοι ἐτεροι πολέμῳ ὅτι
 εἰ τῷ τε ὑμετέρῳ κακοῦ , ὑμῖν δὲ τ' οἰκείῳ ὅτι
 δακλώσειν ἐκ ὑποκρύψω , ἵνα μὴ τινῶν ἀνηκέστων πρὸς
 τ' πόλεμον συμβάντων , ἐχ' ἡμᾶς αἰτίαι , ἀλλὰ σφᾶς
 αὐτὸς εἰδέητε αὐτοῖς . τ' γὰρ κατὰ τ' Ἀσίαν Σατραπῶν
 ὁ δυνατώτατος , ὃν εἰδ' αὐτοὶ ἀγνοεῖτε παρεληλυθότες ἀ-
 κοῇ , Ἀμυρό τῷ Αἰτίνῃ , τ' Βασιλέως πεπυσμένος τε-
 λευτῇ , ἡ νομίσας καὶ αὐτὸς ῥᾶσα λήσεσθαι Ρωμαίους ,
 δὲ τὸ μηδένα εἶναι τ' ἀμυνόμενον ὑπὲρ αὐτῶν , περ-
 τήκοντα καὶ ἡκατοσίας πληρώσας ναῦς , πᾶσαν ἐποιεῖτο
 ἀπὸ κακοῦ τ' ὑμετέρῳ . Ἐπεὶ δὲ ἐπυδέρμῳ αὐ-
 τὸς τῶν Περσῶν τ' ἐσομένῳ εἰσβολῇ , πρεσβεῖαν
 πέμψας πρὸς ἐκείνον , ἐν τοῖς μάλιστα ἐξυπακούοντι
 φίλῳ τῶν ἡμῶν , ἐκέλευον ἀνασφύρειν καὶ ἀπέχεσθαι τ'
 πείρας , ὡς εἰδέναι ἄλλοις ἐπιστρατεύουσιν , ἢ ἐμοί .
 ὁ δ' ἅμα τε εἰδέξατο τ' πρεσβεῖαν καὶ ἀνέσφραξεν ἐκ μέ-
 σης τ' ὁδοῦ . Νῦν δὲ ἐνταῦθα πρὸς ἐμὲ πρεσβεῖαν πε-
 πομφῶς , δέχεται μὴ περιδεῖν αὐτῶν τ' στρατιὰν εἰκὴ
 συνειλεγμένῳ , ἀλλ' εἰ τις πρὸς τινα πόλεμος ἡμῖν ,
 χρήσασθαι αὐτῇ , ὡς ἂν ἡ τε στρατιὰ ὠφελῇται ἀπὸ
 τῶν πολεμίων τῶν λαφύρων , ἐκείνος τε μὴ μάτῳ
 εἰν ποσάυτε χρήματα ἀνηλωκώς , ἀλλ' αὐτὸ τοῦ

τό γε καρπώσαιο τὸ ἀναλωκέναι ὑπὲρ φίλων . οὐ-
 λή δὲ ἀπιστεῖν τοῖς λεγομένοις , κῶμπε ἕνεκα καὶ
 αὐχήματος δεκέναι πεπλάσθαι οἰόμενος , πρὸς ᾧ τὸ
 μὴ εὐχεῖς ἡμᾶς πρὸς πλάσματα καὶ φεῦδῃ εἶναι ,
 ἔξει καὶ αὐτοῖς ἀνερδυνῶσιν ἐξελείσκειν ὡς ἀληθῆ .
 Εγὼ μὲν οὖν ἢ εἰρῶν πολὺ βελτίω καὶ λυσίτε-
 λεύων ἑκατέρω οἰόμενος ἡμῖν , αὐτὸς τε ἀσπάζο-
 μαι , καὶ ὑμῖν ἔχειν ταύτης παραινῶ . Διὸ καὶ
 πρὸς ὑμᾶς ἀπαγορεύω τὸ νῦν ἔχον , ἀλλ' ὡς τά-
 χιστα πρὸς τὸν πέμψαντα ἐπαυλθόντες , Σίσμανον
 μὲν ἀπαγγέλατε μηδέποτε λήψεται προσδοκᾶν .
 εἰ δ' ἐκείνῳ δεῖ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς δοκεῖ πολεμικὰ
 εἶναι , ἐν εἰκοσιν ἡμέραις αἷς διωθήσεται ἐπαυλ-
 θεῖν , ἢ πόλεμον ἀπαγγέλλειν . ἐν ποσούταις γὰρ
 καὶ ἢ Ἀμὲρ πρεσβύτῳ ἐνταυτοῖ παρασκευάσω
 δευτεῖν , ἢ εἰ ὁ πόλεμος ἀπαγγέλλοιτο , γράμ-
 μασιν ἐκείνῳ τῷ ἐνθάδε ἀφίξιν ἐπιτρέψω . πάν-
 τως δὲ ῥᾶον οἶσθαι αὐτὸν ὑμᾶς καὶ προθυμότερον ἀ-
 φικέσθαι , ἢ πρότερον ἐκ τῆς στρατείας ἀνασρέφειν
 παιδόμενον τοῖς λόγοις τοῖς ἐμοῖς . ἂν δ' ἀμελή-
 σαντες ἢ προδεσμίῳ ὑπερβῇτε , ἐμοὶ μὲν ἀσφα-
 λὲς ἐκείνῳ ἡσυχάζειν , ἀλλ' αὐτὸς τε οἰκοῦν ἐξαρ-
 τύσομαι τὰ πρὸς τὸν πόλεμον , καὶ τῷ Περσικῷ
 συμμαχίῳ ἔσσαν παρεσκευασμένῳ ἐνθάδε ἄξω .
 καὶ τε λοιπὸν ἐδ' ἂν αὐτοὶ ἐδέλητε κατατίθεσθαι
 ῥᾶδιον ἔσαι ἢ πόλεμον ἐμοῖ , καὶ μόνον δεῖ τὰ ἀνα-
 λωθέντα χρήματα πρὸς τὸν πόλεμον ἢ παρασκευῇ ,
 ἢ κομίζεσθαι ἐκ τῆς ὑμετέρας ἀναγκαῖον , ἀλλ' ὅτι
 ἐπεὶ κατὰ συμμαχίαν ἤξοντες βαρβάρους , καὶ κε-
 νῶν χερσίν , ἀλλ' ὠφελήσαντες ἐκ τῆς πολεμίας ,
 πρὸς ἢ οἰκίαν δεῖ ἐπαναστρέφειν . Διὰ ταῦτα ὑμᾶς
 τε σπεύδῃ χρῆσθαι πρὸς τῷ ὁδοιπορίῳ ἀναγ-
 καῖον , καὶ ἢ ὑμῖν Βασιλῆα πυθόμενον τὰ παρ'
 ἡμῶν ἢ συνοίσειν οἶται αὐτῷ τῷ ταχίστην ἀπαγ-
 γέλλειν . Ο μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπεν . οἱ δὲ Ἀλε-
 ξάνδρου πρεσβύται ὥσπερ ἐκλαδόμενοι τῷ προτέρῳ
 φουήματος , καὶ τῆς μεγαλορρημοσύνης τῆς πρὸς τὰς
 δημοκρατίας μεταβαλόντες ἐγίνοντο ἰκέται πλείω αὐ-
 τοῖς παραχεθῆναι προδεσμίαν . αὐτοὶ μὲν γὰρ ἔ-
 φασαν πᾶσαν ἐπιδείξειν ἀποδῆναι πρὸς τῷ ὁδοι-
 πορίῳ . ἂν δ' ὁ Βασιλεὺς αὐτῶν ἐν ἑχαπταῖς
 ἡμέραις τῆς ἀρχῆς , ἐκ ἐξαρκίσειν τὰς ἡμέρας ἐνδε-
 σίας ἔσας , ἢ προσήκει ἀνυθῆναι τῷ ὁδῷ . καὶ
 ἐπεὶ ἐδόκει ἢ ἀξίωσις αὐτῶν δικαία εἶναι , τετα-
 κόντα παρείχοντο αὐτοῖς ἡμέραι , ἐν αἷς ἔδει ἐπα-
 ναστρέψαντας , ἢ τῷ ἔσσαν εἰρῶν ἐπιβιβασθῆναι ,
 καὶ τὰς ἀποδοὰς , ἢ πόλεμον καταγγέλλειν . Οἱ
 μὲν οὖν Ἀλεξάνδρου πρέσβεις , τοιαῦτα ἀποκρίσεις παρὰ τῷ μεγάλῳ δεξάντρῳ δομῆσαι ,
 πρὸς τῷ οἰκίῳ ἐπαυῆκον . Βασιλεὺς δὲ καὶ ἢ σύγκλητος πᾶσα , ἐθαύμαζον τε τῆς συνέ-
 σεως αὐτῶν , καὶ χάριτας ἤδισαν πολλὰς , ὅτι ἔς αὐτοὺς ὠρρώδου ἐν τῇ προτερύῃ , ἐπὶ πρὸς
 ἔς ἐδὲ ὁποιοῦν ἀπόρου ἀπ' ὁποῦ , ἀλλ' ἀπορία πάντοτε συνείχοντο , τίς ἔτι
 κατέστησεν αὐτοὺς περιδεῖς , ὥστε μελήσαντας τῷ ἄλλων δεῖναι περὶ τῆς προδεσμίας ,
 ὡς περὶ τίνος ἀναγκαῖα . Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς ποσὸν .

arbitrari. Nam præterquam quod ad fi-
 gmenta & mendacia non propendimus ,
 vos item si indagaveritis , vera esse
 comperietis . Quocirca pacem utrisque
 nostrum longe meliorem , utilioreque
 statuens , & ipse eam amplector ; & vos
 ad eandem capeffendam adhortor . Ita-
 que propter vos in præsens non mihi
 concidit animus . Sed agite , ad regem
 vestrum quam citissime potest reversi ,
 ut Sismanum se recepturum ne speret ,
 renuntiate . Si idcirco nos bello lacef-
 fendos putabit , ut diebus viginti quibus
 redire poteritis , bellum nobis indicat :
 tamdiu enim & legatum Amurii hic hæ-
 rere faciam , quo bello denuntiato per
 litteras ei huc veniendi copiam conce-
 dam : & omnino facilius atque cupidius
 huc venturum , quam antea auctoritati
 meæ obsecundans , expeditione interrup-
 ta rediit , existimandum est . Sin qua-
 dam neglectione diem præfixam trans-
 grediemini , non mihi amplius tutum
 erit requiescere : verum & ipse per me
 bellum apparabo , & Persicas copias
 jam paratas huc accersam : nec de cæ-
 tero , etiam vobis cupientibus , ego fa-
 cile bellum omittere potero : non so-
 lum propter impensam in eo instruendo
 factam , quam e vestris vestigalibus re-
 ficere necesse erit : sed quod etiam so-
 cios barbaros non vacuis manibus , sed
 ex hostili solo auctos lucris domum re-
 meare oportebit . Igitur & vos iter
 properare , & regem vestrum responso-
 ne nostra percepta , quæ in rem suam
 fore duxerit , celerrime nuntianda cura-
 re opus est . Haftenus ille . Oratores
 Alexandri velut obliti priorum spiri-
 tum , & grandiloquentiæ illius popu-
 laris , reducto calculo diem sibi laxio-
 rem definiri rogitarunt . Ac se quidem
 summa festinatione iter acturos prædi-
 cabant . Quod si rex in ultimo regno
 degeret , spatium præstitutum esse bre-
 vius , quam ut viæ conficiundæ suffi-
 ceret . Probata petitione dies triginta
 concessi , quibus reversi , aut pacem
 antea compositam , & fœdus confir-
 marent : aut arma denuntiarent . I-
 stiusmodi responsum a magno domesti-
 co ferentes , in Mœsiam redierunt .
 Imperatrix , totumque Concilium &
 prudentiam ejus admirati sunt , &
 gratias multas habuerunt , quod quos
 heri metuebant , quibusque quid ho-
 neste responderent , non videbant ,
 cum quo se verterent nescirent , eos
 ille tam formidolosos redegisset , ut
 neglectis aliis , diem , ampliandum ,
 velut rem necessariam orarent : Sed de
 his dictum est satis .

Edit. Paris.
 pag. 374.

CAPUT VIII.

Cur milites ad arma tardiores. Patricii cujusdam professionum scribæ desiderium juvande reipublicæ. Ejusdem pecunia, quam liberaliter ad usum reipublicæ domestico defert. Ille de facto hominem commendat. Antiquum munus ei denuo mandat, idque ipsum extollit: oblatam accipere pecuniam in tempus necessarium differt: militum redditus cum insigni eorumdem letitia exæquantur, & augentur.

Edit. Paris.
pag. 375.

AT magnus domesticus missis oppidatim epistolis, veteranos ad bellum cum Mæsis gerendum, ubi necesse fuerit, paratos esse jussit. Sed cum animadvertet, non solum ex albo militari multos, verum etiam de aliis complures, obtentu quod decretum quisque ab imperatore stipendium non integre perciperet, ad expeditiones parum promptos, & rempublicam privari, quas illi præstabant commoditatibus, quo pacto & paupertatis eos onere levaret, suppleto quod cuique ad præscriptum imperatoris deerat: & ipse singulorum opera opportune usus efficeret, ut omnes ad communem fructum aliquid conferrent, secum considerabat. Interea Patriciota, qui a diu publicis professionum tabulis conficiendis vacaverat, multamque in eo munere experientiam consecutus erat, accedens, se audisse narrat, illum velle omnes expeditioni citra excusationem accingi, & pensiones illis de publico constitutas supplere, vel augere etiam. Tale vero negotium nec melius (quod sciret etiam ipse) nec experientius a quoquam præter se administrari posse. Jam quod non advocatus, sed sponte sua veniret, descriptionemque sibi mandari cuperet, nihil justæ suspicionis habere. Haud enim cupiditate questus magis, quam quod ipsum maxime optantem Romanorum principatum amplificare, & illustrare, in eo boni communis ergo adjuvare constituisset, hanc potissimum mentem suscepisse: seque id non verbis, sed factis evidenter demonstrare conaturum. Nam antea pluribus annis in hoc munere versantem, magnam pecuniæ vim (tamen non vi, ne quo jure, qua injuria compendia sua quærere niteretur) confecisse, quam otiosam in posterum jacere non sivilisse; sed frequenter in pectore voluisse, quomodo non humi defossam ad beneficentiam, liberalitatemque conferret, & ita peccatorum suorum maculas deterere posset. Aliquando igitur ædificare monasterium virorum, qui semel se Deo dedicassent, & per liberalitatem in illos collatam sibi divinum numen placare, per reconciliatores nimirum, qui id præstare inprimis queunt: aliquando in mendicos circumforaneos consumere cogitasse. Sed cum reputavit, aut illos, aut hos commode pecunia non usuros: aut alios per rapinam & scelus usuros, eamque disperdituros, & illum solum rerum præfidem, ejusque sensum perspexerit, quomodo ob communem utilitatem non pecuniam modo, verum & ipsam animam, si facultas sit, pro nihilo habere meditetur, & morum ejus honestatem jam noverit, statuisse ipsi offerendam pecuniam illam, non honeste solum, sed & cum ratione, & diligentia ad publicam Romanorum utilitatem infundendam, quando & ab ipsis col-

Ο Μέγας δὲ δομέσικος τοῖς μὲν στρατιώταις κατὰ πόλεις ἐκέλευε διὰ γραμμάτων παρασκευάζεσθαι, ὡς ἔω δὲ πολεμῶν τοῖς Μυσοῖς. ὁρῶν δὲ κατὰ λόγους μόνους στρατιωτικῶς πολλοὶ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐκ ὀλίγοι προφάσει μὴ τὰς παρὰ Βασιλέως ἐκαστὴν τεταγμένας χρηγίας ἀκεραίας εἶναι παντάπασιν ἀμελεῖντας πρὸς τὰς στρατείας, ἃ τῆς ὅλης αὐτῶν ὠφελείας ὑποστρέφοντας τὸ κοινόν, ἐσκέπτετο ὅθεν ἂν ἐκείνους τε τῆς πίεσεως ἀπορίας ἀπαλλάξαι, τὸ ἐλλείπον ἐκαστὸν πρὸς τὴν ἐν Βασιλείῳ πρόνοιαν ἀναπληρώσας, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς πρὸς θεόν χρήσαιτο ἐκαστὸν, πάντα πρὸς τὸ κοινὸν λυσιτελοῦν ἀποδείξας συνεισφέροντας τι. Οὕτω δὲ περὶ τῶν αὐτῶν φροντίζοντι πρὸς ἑαυτὸν, ὁ Πατρικιώτης προσελθὼν, πολὺν δὲ τινα χρόνον περὶ ὑπογραφῆς ἠχολημένος, καὶ πεῖραν ἐν τοῖς τοιαῖς ἐχνηκῶς πολλῶν, ἀκηκοέναι ἔφασκεν αὐτὸν πάντας βεβηλῆναι πρὸς τὰς στρατείας ἀπροφασίστως παρασκευάζειν ἢ ἐκ τῶν δημοσίων ἀποτεταγμέναις αὐτοῖς προσόδοις τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρῶν, ἢ καὶ προσιδεῖς. τὰ ὅτι τοιαῦτα, ἔτε βέλτιον, ὥσπερ ἂν εἰδὲν καὶ αὐτὸς, ἔτε μὲν μετ' ἐμπειρίας πλείονος ἐτέρῳ τινὶ τῶν πάντων ἢ αὐτῷ ὑπερημεθεῖν. ὅτι δὲ μὴ προσκληθεῖς, ἀλλ' αὐτὸς πρότερος προσελθὼν, ἐγχειριδύσας τὴν ὑπογραφὴν ἀξιόη, ἐδικαίον ὑποπτεύειν. καὶ ὅτι ἐπιθυμία κέρους μάλλον, ἢ τὸ βεβηλῆναι αὐτῶν πρὸς τὰ κοινὴ συναιρέσθαι λυσιτελοῦντα τοιαῦτα προσελέσθαι, μάλιστα ποιημένων περὶ πλείους, τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν μείζω καὶ περιφανέστεραν ἀποδεικνύει. τὰς δὲ ὑπόδειξιν, καὶ λόγοις, ἀλλ' ἔργοις περάσσεσθαι παρέχειν ἐναργῆ. ἔτεσι ὅτι ἤδη καὶ πρότερόν τισιν ἐκ ὀλίγοις ἠχολημένῳ περὶ τοιαῦτα, χρήματα ὑποποιεῖναι ἐκ ὀλίγα ἐξεγένητο, καὶ τοὶ πειρωμένοι μάλιστα μὴ βιαίως, μήδ' ἐκτός παντὸς ἔσπευ κερδαίνειν εἶναι, ἀδὲ ὕστερον, ἐκ εἰς ἡρεμεῖν. ἀλλὰ πολλὰς ἐκίνει λογισμὰς ἐν τῇ ψυχῇ, μὴ κατορύττειν, ἀλλ' εἰς ὁποίας ἀναλίσκειν τινα ἀνθρώπων, ὡς διὰ τῆς δυναμένης τὴν ἐκ τῆς ἀμαρτίας ἀποτρίβειναι κηλίδος. νυνὶ μὲν οὖν ἐδόκει φροντιστέριον ἐκ τῶν ἀνδρῶν οἰκοδομεῖν τῷ Θεῷ κατὰ πάσας ἀνατεθεικότων ἑαυτῶν, καὶ ὅτι τῆς εἰς ἐκείνους ὁποίας ἰλεοῦν τὸ θεῖον ἑαυτῶν διαλλακταῖς ἐκείνοις τὰ τοιαῦτα μάλιστα καταπράττεσθαι χρωμένῳ εἶσι δυνατόις. νυνὶ δὲ εἰς πένητας ἀγύρτας ἀναλοῦν, ὡς τῶν προτέρων, ἢ ἐκείνων μὴ εἰς θεόν τοῖς χρήμασι δυναμένων χρήσασθαι, ἢ ἐτέρων ἀρπαγῇ καὶ ἀδικίᾳ χρησόμενων καὶ ὁρῶντων, ὡς δὲ σὲ μόνον καταστάντος ἐπὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τῇ διανοίᾳ κατεῖδον, ὡς ὑπὲρ ὠφελείας τῶν κοινῶν, καὶ χρήματα μένον, ἀλλὰ καὶ ψυχῶν αὐτῶν εἰ οἷόν τε προεῖναι διανοῇ, ἢ τῇ ἔσπευ προειδὼς ὡς ἀγαθὸς, ἔγνω δὲν σοὶ τὰ χρήματα ἐκείνα ἐγχειρίζειν, ὡς καλῶς μόνον, ἀλλὰ καὶ δόλῳ ἀκειβῶς ὑπὲρ τῶν κοινῶν Ρωμαίοις συμφερόντων ἀναλλὰς

ναλω θησομένων. ἐπειδὴ καὶ ἐκ τῶν συνελήνσαν αὐ-
τῶν· ἃ δὴ πάντα ἡκω ἐγχειρίζων, ἐφ' ὅτι ἂν ἡ σοὶ χρη-
σομένῳ βέλῃσις. ἔξῃσιν οὖν παντὶ τῷ δότῳ δίδειν
λαμβάνειν ἐναργῆ, ὡς καὶ χρηματισόμενος ἐκ τῆς δότογρα-
φῆς ἡκω δέομαι καταστῆναι πρὸς αὐτὸν. ἔξω δὲ ἔχοντα
ἀκέραια, μηδὲν περαιτέρω πολυπραγμονεῖν, ἀλλὰ σοὶ
φανείδαι χρήσιμος ἐπιθυμῶν, καὶ πολλὰ συνάραδαι
δυναμὸς πρὸς τὸ τῷ ἀρχαίῳ δόδαιμονίᾳ τοῖς Ρω-
μαίοις ἀνασώζειν, πολλὰ τετὲ ἕνεκα καὶ συνεχῆ ποιε-
μένῳ τ' φροντίδα. Οὐδ' ἄσμενος δότῳ δέομαι τῆς λόγος,
περὶ μὲν τῶν χρημάτων ἐφασκε χάριν αὐτῷ πολλὰ εἰ-
δέναι, καὶ τῷ ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων μόνον παρε-
χῆσθαι, ἀλλὰ καὶ τῷ αὐτῶν πεπιστευμένῳ τ' διοίκησιν αὐ-
τῷ ὀρθῶς πεπισμένῳ καὶ δικαίως ἀναλώσειν. Τὸ μὲν δὲ
τινα τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένον, μὴ τῷ ἐ-
σίῳ ποιεῖν βελτίῳ, ἀλλ' ὅσα πρὶν ἄπτεσθαι, τὰ αὐτῷ ἔ-
χοντα ἀπαλλάττεσθαι, καὶ χρημάτων ὡς ἐπίπαι οφθαλμοῖς
κρίττω, καὶ χαλεπὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον χεδόν.
τὸ δ' ἔχοντα ἡδὴ καὶ μηδὲν ὑποπτόμενον δεινὸν περὶ αὐ-
τῶν, ἔπειτα ἐκόντα βεληθῆναι ἀποδέσθαι, καὶ ἀσυνέ-
λεξε κακῶς χρῆσθαι εἰς δέον, καὶ τῶν πολλῶν, ἀλλὰ
τῶν βελομένων σώζεσθαι, καὶ πεπισμένων ἀκριβῶς ὡς
πάντων παρέχουσιν δυνάμεις τῶν βεβιωμένων μετὰ τῷ
ἐνθένδε ἀπαλλαγῇ. Βέλτιον μὲν δὲ μὴ ἀμαρτάνειν
τῷ ἀρχῷ, μηδὲ κηλίσιν πολλὰς καταμιάνειν τῷ
ψυχῷ. ἂν δ' ἄρα τὸτο συμβαίη, δευτέρως ἀναμαρτη-
σίας ἀρχῇ, τὸ μὴ μόνον πεπαῦσθαι τῶν κακῶν, ἀλλὰ
καὶ ἀντίρροπον ἐπιδείκνυσθαι τῶν ἀγαθῶν τῷ ἐργασίᾳ
δὲ ταῦτα δὴ καὶ ἐπαινῶ σε τῆς μεταβολῆς, καὶ τὸ μὴ τρόπον
ἕτερον, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν κοινῇ συμφερόντων τὰ χρήμα-
τα βεληθῆναι ἐπιδουῖαι. Οὐδ' ἐμὴ προσκληθεῖς, ἀλ-
λὰ πρότερος προσελθὼν αὐτὸς τὸ ἐπανίστην τοῖς στρα-
τιώταις τὰς ἐκ τῶν δημοσίων ἡτῆσας τὰ βίᾳ ἀφορμὰς
τοσῶτον ἀπέχω καταγινώσκων, ὡς τε καὶ πρότερον αὐτὸν
οἰκοδομῶν ὠρμημένον διὰ τὸ περὶ ταῦτα ἐμπειρίαν σοὶ
τ' ὑπηρεσίαν ἐγχειρίζων, νῦν μᾶλλον ἀνέπεισας βέλ-
τιον οἶσθαι καὶ δικαιοτέρων τὰ ποιεῖν διοικήσειν. καὶ γὰρ
ὁμοίως οὐ, τε πολλὰ ἐπαγγελάμενος καὶ ὁ μηδὲν, περὶ τῶν
ἐπηγγελμένων τ' ἐκπλήρωσιν σπαράσσει. Τῷ μὲν οὖν
ὑπηρεσίαν τῶν τοιούτων ἐπιτρέπω. σὲ δὲ καὶ αὐτὸν οἶσθαι
προσῆκον, μὴ μικρὰ τινα καὶ ἀκαταφρόνητα μετεῖναι.
μήδ' οἷα, μήτε διοικέμενα καλῶς πολλὰ ὠφέλειαν
παρέχειν τῷ κοινῷ, μήτ' ἐπίσης βλάπτειν ἂν ῥαθύ-
μως καὶ πανέργως πράττωνται. Οὐδ' ἔστι τοῖς πολιτι-
κοῖς πράγμασιν ὁ κριτής, τὸτο τοῖς δημοσίοις δύναται
ἂν ὁ ἐξισωτής. ἐκεῖνος τε δὲ εὐνομίαν ταῖς πόλεσι πα-
ρασκευάζει, δικαίως δαιτῶν καὶ τοῖς νόμοις πείθεσθαι
καταναγκάζων. καὶ ἔτος ἂν ἐδέλῃ τὰ δίκαια ποιεῖν καὶ
τὰ λυσιτελουῦντα τῷ κοινῷ, τῶν μὲν ἀφαιρήσεται ἂν
πλέον καρπῶνται τὰ δίκαια. τοῖς δὲ ἔλαττον ἔχουσι
προδοίς, προθύμους πρὸς τὰς στρατίας παρασκευάσει
πάντας, καὶ φυλάττοντας τῷ τάξιν, καὶ πειθομένους
ἄριστα τοῖς στρατηγοῖς, ὡς οὖν μεγάλα πεπιστευμένος,
καὶ τὰ μέγιστα συμβαλλόμενος πρὸς τῷ διοίκησιν τῶν
ὅλων, οὕτω καὶ πεπειδῆται, καὶ προσήκουσαν σπῆ-
δὴ καὶ προθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι ἐπὶ τοῖς ἔργοις.
Τοιαῦτα μὲν διῆλθε πρὸς αὐτόν, λοπλογίαν ποιού-
μενος ἐφ' οἷς ἡξίει. ἔπειτα τῶν χρημάτων ἐπιμετῶντο τὸν ἀριθμὸν ὅποσος εἴη. τὰ δὲ δότοκρινάμενα,
χρυσὶς μὲν εἶναι μυριάδας δέκα, ἐπιπλά τε καὶ σκευὴ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα καὶ ἀργύρεα, χρυ-
σίῳ τε καὶ αἰσχυρίῳ ἄξια, καὶ ταῦτα φερόμενα πάντα τὸν νῦν ἔχον, ἐποίμως ἐπιδουῖαι εἶναι, τῶν οἰ-

lecta sit. Hanc igitur omnem illi venisse tradere, ubicumque voluerit utendam. Ita-
que patere omnibus, non ideo se adesse, ut se huic muneri quaestus faciendi causa praefi-
ci roget, cum parva retinendi, ac de caetero in otio vivendi libertas fuerit: sed quia ipsi ad veterem felicitatem Romanis recuperandam tam intensa & assidua cura incumbenti utilis, & ad juvandum idoneus videri cupiat. Hac oratione delectatus magnus domesticus, de pecunia se illi gratiam habere, ait; non tantum quod eam ad communem usum contulerit: sed quod etiam sibi ejus dispensandae rationem crediderit, quam recte, fideliterque collocare velit. Nam quempiam, cui communium rerum mandata est procuratio, non inde augere facultates suas: sed quae ante magistratum acquisivit, in his emori, & a pecunia invictum prorsus apparere, non difficile solum, sed numquam contingere. Possidere autem jam, ac ob id nihil formidare mali, deinde aequo animo velle erogare, & male collectis bene uti, hoc non multorum, sed salvari volentium esse, certoque credentium, se post finem hujus lucis omnium in vita gestorum rationem reddituros. Praestat quidem non peccare prorsus, neque maculis multis foedare animam: si tamen id evenerit, non iterum peccandi principium erit, non modo a delictis abstinere, sed & admissa sequentibus recte factis compensare. Idcirco te ob istam mutationem, quod non aliter quam ad commune fructum pecuniam tuam donandam censueris, laudo. Quod vero non vocatus, sed ultro ad me adiens vitae subsidia a militibus de publico pendi solita exaequare petivisti, tantum abest ut damnum, ut cum prius ipse meo te impulsu tibi propter experientiam hoc ministerii committere voluerim, nunc amplius credam, te id melius, ac justius obitum. Non enim aequae & qui promissis largus est, & qui nihil promittit, promissa implere enituntur. Hanc igitur provinciam tibi injungo. Te quoque par est existimare, non parva quaedam, & despicabilia abs te tractari, & quae nec, si probe curentur, communi admodum proficiant: nec non perinde noceant, si segniter, ac nequiter fiant. Quod namque in re politica iudex, hoc in publicis stipendiis praestare possit exaequator. Etenim & ille ex aequitate arbitriis faciendis, & ad legum obedientiam cogendo, bonum civitatis statum conciliat: & hic si justus esse, communique commodare velit, alios spoliabit, si ultra justum fructus percipiant: aliis minus habentibus plus addet, omnesque ad militandum promptos, & ordinum observantes, & ducibus obsequentissimos reddet. Quia igitur magnarum, & ad gubernationem summæ reipublicae utilissimarum rerum tibi credita cura est, te id sentire, & in opere conveniens studium, alacritatemque adhibere oportet. Atque hæc quidem ad ejus petitionem differuit, ac respondit: post, quantum esset pecuniæ, quaesivit. Eo respondente, aureorum centum millia, supellectilem vero & vasa ex auro argentoque quadraginta millibus aestimata, quæ omnia in praesens donare paratus sit, quodam famulorum accito, abi igitur, inquit, & huic da ist-

Edit. Paris.
pag. 376.

pag. 377.

hæc. Qui cum sine mora abiret iussa confecturus, priusquam domum attingeret, magnus domesticus eum revocavit, & de lubentia collaudatum, pecunias servare jubet, quod iis modo non egeat. Ubi suis consumptis & his indiguerit, tum ipsas quoque ut sibi necessarias accepturum, ibique eas positurum, ubi earum erogatio reipublicæ plurimum profutura videbitur. Hic ille primum tergiversari, & distitare parum sibi jucundam esse pecuniæ custodiam. Verumtamen imperata facere necesse habuit. Secundum hæc magnus domesticus primoribus singulis, & alioqui nobilitate præstantibus, & præterea militibus accersitis, quantum cuique imperator decrevisset, percunctabatur, & tantum ne modo, an minus possiderent. Quibus sigillatim quod res erat respondentibus, Patriciotæ mandavit, ut qui fraudati essent, eorum damna refarciret: & insuper quantum decere judicaret, spectata cujusque dignitate, & meritis adjiceret. Qui ab imperatore sufficientia haberent stipendia, illis similiter alia addi iussit. Sic diebus sexaginta maxime divisione facta, cum minus habentibus quod deerat accederet cum auctario, & reliquis nihil desiderantibus tamen adderetur, universi contenti stipendiis, magnus domesticus gratiarum actione prosequiebantur: & ubicumque terrarum adversus Romanorum hostes ad decertandum se paratos ostendebant, arma extergentes, & equos consuetis plures ac meliores comparantes; dolentesque plane ut apparebat, quod non citius ad hostium injurias defendendas educerentur.

χρῆται. καὶ ὅπλα ἐπεσκιάζον θρασυήχοντες, καὶ ἵππους προσεπορίζοντο καὶ πλείους καὶ βελτίους τῶν προτέρων· καὶ ὅλως ἐδόκει καὶ ἀγανακτεῖν, ὅτι μὴ τάχιον πρὸς ἄμυναν ἐξάγονται τὰ πολεμίων.

CAPUT IX.

De coronando Joanne imperatore domestici consilium, & refutatio adversariorum, Imperatricis cunctatio. Classis contra Satrapam Lydiæ, populatum convenientem. Pedestris exercitus a domestico in occidentem ducendus. Iterum a patriarcha fidem exigit, quam sancte pollicetur. Ab imperatrice & laudatur, & sua viter moneatur, ne se laboribus conficiat, & pecuniæ suæ parcat. Respondet admodum ingenuè, & liberaliter, & se rebelles coerciturum, atque in ordinem redacturum promittit, Byzantioque cum exercitu discedit.

Editt. Pariss.
pag. 378.

HIS tam præclare gestis, imperatrici suadere institit, uti Joannem filium imperatorem oleo sancto ungendum, & coronam exornandum curaret. Placuit consilium, sed e consanguineis nonnullis dissentientibus, qui dicerent, haud æquum esse, patre imperatore paulo ante mortuo filium agitare panegyrim (id quod illis Apocauchus sacri cubiculi præfectus suggererat, concitatum deinde seditionem jam tum meditantem, ut postea claruit, & nolens imperatricem benevolentiam in ipsam, & filium fidele pignus habere a magno domestico) Augusta rem in diem posturum distulit, quorundam reprehensionem causata: qui videlicet crimini darent, negotium a tempore alienum suscipere, & festum ducere panegyricum, diemque peragere regalissimum, quando adhuc plangere, lamentarique oportet. Quos ita loquentes, prorsus delirare affirmabat magnus domesticus, & nec saltem cogitare multis impera-

καὶ τῷ μετακαλεσάμενος τινὰ, ἔκουσ' ἔφη ταῦτα, τέτταράδος ἀπελθὼν. ὡς δὲ μηδὲν μελλήσας ἐπορεύετο τὰ προσεγγυμένα ἐκπληρώσων, πρὶν οἱ καθεῖναι, ὁ μέγας δομέσικος ἐκέλευεν ἀναστρέφειν· καὶ τὸ μὲν προθυμίας ἐνεκα ἐπύθει· τὰ χεῖματα δὲ ἐκέλευεν αὐτὸν φυλάττειν, ὡς νῦν μὲν αὐτῷ ἐδεόμενον· εἰ δὲ τῷ ἰδίων ἀναλωθέντων καὶ τῶν δειδῆ, τίτ' ἤδη λαμβάνειν ὡς αὐτῷ ταῦτα διαφέροντα, καὶ ἀναλίσκειν, ὅποι' αὖν δοκῇ τῷ κοινῷ ἀναλωθέντα μάλιστα λυσιτελῆσαι. ὃ δ' ἀπηγόρευε μὲν τῷ χρημάτων τῷ φυλάκῳ, καὶ καθ' ἡδονὴν εἶναι φάσκων αὐτῷ παρακατέχειν ἔτι. ὁμῶς ἀναγκαίως προσαιτόμενος ἐπέειπε. μετὰ τὸ δὲ ὁ μέγας δομέσικος, τῷ τε συγκλητικῷ καθ' ἓνα, καὶ τῷ ἄλλως εὐγενεῖα διαφερόντων, ἔπειτα καὶ στρατιώτας μετακαλεσάμενος, τῆς τε παρὰ Βασιλέως δοποταγμένης ἐκάσῳ προνοίας ἐπιυθύνετο τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐποσῆτον κέκῃται νῦν, ἢ τῷ τεταγμένῳ ἦττον, τῷ δὲ δοποκρινόμενῳ ἐκάσῳ ὅπως εἶχε τὰ αὐτὰ, τοῖς μὲν ἀπεξηρημένοις τῷ δέοντων, τὸν Πατρικιῶτι καὶ ἐκέλευεν ἀναπληροῦν, καὶ προσέτι προσιδέσθαι, ὅσον αὐτῷ καλῶς ἔχειν ἐδόκει, ἀναλόγως ἐκάσῳ τῷ διεργασίαν προσιδεῖς. τοῖς δὲ ἀνευδεῖς τὰς ἐκ Βασιλέως ἔχουσι προσόδας, καὶ αὐτοῖς ἐκέλευεν ὁμοίως πρὸς οἷς ἔχουσι καὶ ἑτέρας προσιδέσθαι. καὶ ἐν ἐξήκοντα ἡμέραις μάλιστα γεγεννημένῳ τῷ ἀναδασμῷ, τοῖς τε ἑλάττω ἔχουσι προσιδέσθαι τὸ ἐλλείπον μὲν προδότης, καὶ τοῖς λειπομένοις μηδενὸς ἢ προδότην προσεγίνετο. καὶ πάντες ἐξαρχήσας τὰς προσόδας ἡγεσάμενοι, χάριτας τε ὁμολόγουσι τῷ μεγάλῳ δομῆτικῷ πολλὰς, καὶ πρόθυμοι ἦσαν τοῖς ὁπεδήποτε γῆς τῷ Ρωμαίων πολεμίοις μά-

ΕΠΕΙ δὲ ταῦτα αὐτῷ διώκητο καλῶς, σωβεῖτο ἑλθεῖν τῇ Βασιλίδι, καὶ ὅν Βασιλέα τὸν Ἰωάννην, χρίεν τε μύρῳ τῷ ἁγίῳ, καὶ στέφει τῷ κεφαλῷ κατακοσμεῖν. ἔπεισέ γε δόξας βελδέσθαι καλῶς. τῶν δὲ καθ' αἶμα προσσηκόντων Βασιλεῖ τινῶν, μὴ δίκαιον εἶναι παραινουμένων, τῷ πατρὸς ὀλίγῳ πρότερον τετελονηκότος Βασιλέως, καὶ ὅν πανηγυρίζειν (τὸ δὲ αὐτοῖς ὁ παρακοιμώμενος Απόκαυχος ὑπετίθει λέγειν, ὡς ἐκ τῶν ὕστερον γέγονε καταφανές, καὶ γεγεννημένῳ γαστρίν μελετῶν, καὶ μὴ βηλόμενος Βασιλίδι πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ὅν δύνοίαις ἐνέχυρα πρὸς ἀκέρητον παραμεγάλῃ δομῆτικῷ) εἰς τὴν ὕστεραίαν, τὸ ἔργον ἀνέβαλλετο ἢ Βασιλεὺς τῷ μέμῳ τινῶν αἰτιωμένη, ὅτι δὴ πυθόμενοι κατηγοροῖεν, ὡς ἐκ κεχημένων τῷ πράγματι καὶ καιρῷ, ἀλλ' ἐν οἷς εἶδει κόπτεσθαι ἐθρηνεῖν, πανηγυρίζοντων αὐτῶν, καὶ τῷ βασιλικῷ τῷ τελομένῳ ἑορτῇ. ὃ δ' ἀποπταίνειν ἐφασκε παντάπασιν τὰς εἰρηκότας, καὶ μηδὲ τὸ ἐνοεῖν

ὡς πολλοῖς τῶν Βασιλέων τελευτῶσιν ἢ ἀνάρρησις ἐγί-
νετο τῶν παίδων, ἐδενὸς αὐτοῖς ἢ ἀκαιρίαν μεμφομέ-
νη, ἀλλὰ πάντων ὥσπερ δίκαιον ἢ λογιζομένων, μά-
λιστα προσήκειν ἐν τοῖς τοιαύτοις καιροῖς, ἢ τρυφῆς ἕνεκα
καὶ ἡδονῆς, ἀλλὰ τῇ μηδεμίαν πρόφασιν εἰσεύωσας καὶ παρα-
χῆς ἐγγενέσθαι τοῖς πολλοῖς, πάντων ἤδη πεπεισμένων
ἀκριβῶς ὡς ὑπὸ Βασιλέα τελευτῶσι, καὶ δίκας δώσασσι τῆς
παρανοίας αὐτῶν ἐπιχειρῶσι σασιάζειν. παρήνει τε αὐτῇ,
τὰς μὲν ἐκείνων λόγους, χαίρειν ἔαν. αὐτὰς δὲ χωρεῖν
ἐπὶ τὸ ἔργον ὡς ἅμα λυσιτελὲς καὶ δίκαιον ὄν. Ἡ δὲ μὴ πο-
λυπραγμονεῖν ἔδειτο, ἀλλὰ νῦν μὲν ἔαν δὲ τὰς δόξας
τῶν πολλῶν. ὀλίγῳ δὲ ὕπερον ποιεῖν, ὡς ἴκα αὖ ἐξ ἡ καὶ
τὰς λοιδορίας διαφύγειν. Ο μέγας δὲ δομέσικος, πρὸς
μὲν τῆς Βασιλίδος ἢ ἔνστασιν, εἰδὲν ἀντεῖπεν. ἢ χθε-
το δὲ, ὅτι ἐκ αὐτῶν τὰ βελτίω, ἀλλ' ἑτέροις ἀλυσιτελῇ
βαλδομένοισι πεῖθοιτο. ἐκείνο μὲν ἔπος ἐκωλύθη. μι-
κρῶν δὲ ὕπερον ἠγγέλλετο ὡς Σαρχάνης ὁ Λυδίας σατρα-
πῆς καὶ Γιαξῆς πρὸς Θράκην περαινεῖσθαι παρασκευάζον-
ται, ναυσὶ ληϊσόμενοι Ρωμαίοις. Ο μέγας δὲ δομέσικος
ἐκ ἡμέλει, ἀλλ' αὐτίκα τελέρεις ὅσας ἐξαρχέσειν ὥστε
πρὸς πόλεμον τοῖς βαρβάροις ἐκέλευε πληροῦν. τὴν δὲ
δαπάνην τῶν τελέρων, τὴν μὲν ἐκ τῶν δημοσίων τοῖς τα-
μίαις ἐκέλευε παρέχειν, τὴν δ' ἐκ τῶν ἰδίων παρείχετο
αὐτός. Ἐπεὶ δὲ ἐπεπλήρωτο, ταῖς μὲν ἐπέστησε στρατι-
χὸν τὸν παρακοιμώμενον Ἀπόκαυχον. καὶ ὅσα ἔδει ἐν τε-
λάμφορ, καὶ τὰ λοιπὰ κελύσας αὐτῷ μέλλειν τὸν ἄπο-
πλου, αὐτὸς Ὁρχάνῃ τῇ τῆς καὶ Βιθυνίας εἰσὶν σατρα-
πῇ διεπρεσβέετο περὶ εἰρήνης. εἰδὲ ὅτι ἐδόκει εἶναι αὐτῷ
πρὸς ἐσπέραν μέλλοντι στρατεύειν, πόλεμόν τινα Ρω-
μαίοις ὀπίσω καταλιπεῖν. Ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πρὸς ἐκείνον
εἰρήνη τέλος εἶχεν, αὐτὸς μὲν πρὸς ἢ ἔξοδον παρεσ-
κευάζετο. ἤδη δὲ καὶ ἡ στρατιὰ καὶ Διδυμότειχον καὶ ἢ
Ἀδριανὴ πόλιν αὐτῷ κελύοντος σιμωλέγοντο. ἐν ἢ δὲ
ἔμελλον ἡμέρᾳ Βυζαντίᾳ ἐξίεναι, ἢ Πατριάρχῳ
μόνος μόνον παραλαβὼν, καὶ πρὸς τὸν ἐν Βασιλεί-
οις ἢ μυροβλύτῃ Δημητρίᾳ τῷ μάρτυρος γενόμενος
ναόν, τὰς μὲν ἐμὲ τε μεταξὺ ἢ Βασιλίδος ἔφη γε-
γνημένους λόγους, ἐκ ἀγνοεῖς. ἢ δὲ μόνον παρῆς τοῖς
παρ' ἀμφοτέρων λεγομένοις, ἀλλὰ καὶ τῶν πρότερον ἰ-
δία ἡμῶν ἐκάσῳ εἰρημένων, αὐτὸς ἦτα μλυσιπῆς.
εἰδὲν δὲ παράλογον ἢ θαυμαστόν, εἰ τότε μὲν πε-
ρὶ ἐμὲ τοιαῦτα ἐπῆει τῇ Βασιλίδι λέγειν, ἴσως
οἰομένη μεγάλα τινα καταπραΰζεσθαι ἐμὲ, νῦν δὲ
ἐπὶ τῶν ἔργων μὴ κατ' ἐλπίδας αὐτῇ τῶν πραγ-
μάτων ἐκβαινόντων, μεταμέλειά τις εἰσηλθεῖ τῶν
γεγνημένων. Εἰ μὲν οὖν, ὅπερ ἐφύω, πρὸς τι ἢ γε-
νομένων ἀνδρῶς διατεθεῖσα, τὰ δεδογμένα μηκέτι
εἰργεῖν ἐθέλει, ὁρμήδην λέγειν ἄξιόν, ἢ μὴ συγ-
καλύπτειν ὑπ' αἰδῆς. Εγὼ δὲ ὥσπερ καὶ πρότερον
ἐτοιμότητά ἐχω παραιτεῖσθαι ἢ ἀρχῶν. εἰ δ' ἐκεί-
νη δὲ τέλος ἔγνωκε εἰργεῖν τὰ ἐψηφισμένα, καὶ
τὰς ὀρκας, ἢς ὁμώμοκε τηρεῖν, εἰδὲ αὐτὸς ἀμελή-
σω τὰ μὴ πάντα πράττειν, ὅσα αὖ αὐτῇτε καὶ παι-
σί, καὶ κοινῇ λυσιτελῇ Ρωμαίοις. Τοῦ Πατριάρχου
δὲ πρὸς ἢ ἀκαιρίαν τῶν λόγων μεμψαμένους, καὶ μὴ τοι-
αῦτα προσήκειν αὐτὸν, μήτε διανοεῖσθαι φαιμένους, μήτε
λέγειν. Βασιλίδι δὲ μηδὲν περὶ αὐτῆς λογιζέσθαι τοι-
ετόν, ἀλλὰ Βασιλέα οἰεῖσθαι ἐν ζῶσιν εἶναι, καὶ ἢ Ρωμαί-
ων ἡγεμονίαν, ὥσπερ ὑπ' ἐκείνους διοικεῖσθαι, τῶν σῶν
μεμνημένῳ λόγων, ὧν διεξήεις πρὸς αὐτὴν, ὡς

Paris II.

torum morientibus successores statim
promulgatos esse filios, nemine hoc ut
intempestivum vituperante: quin omni-
bus, pro ut æquum erat, tali tempore
id convenientissimum judicantibus: non
luxus, & voluptatis gratia; sed ne qua
vulgo seditionis ac tumultus daretur
occafio; cunctis jam prorsus sentienti-
bus, se imperatori subjectos, & amen-
tiam luituros, si seditiones agitarint:
monebatque imperatricem, ut valere
jussis eorum sermonibus, ad opus tam
utile quam æquum procederet. Impe-
ratrix orare, poneret nimiam solici-
tudinem, & nunc quidem multorum
opinionum ne repugnaret: paulo post,
cum licebit obtestationes imperito-
rum effugere, facturam quod suade-
ret. Ille renuenti contradicendum non
putavit: quamvis doleret, non si-
bi qui potiora, sed aliis qui parum fru-
giferam consulere morem geri. Ita res
quievit. Brevi nuntius apportatur, Sar-
chanem Lydiæ satrapam, & Gyaxen in
Thraciam Romanos depopulatam trans-
missuros. Quem nuntium magnus do-
mesticus minime negligendum ratus,
statim triremes, quot ad barbaris occur-
rendum fore satis autumabat, remigi-
bus & militibus adornari, atque in-
strui, sumptumque in classem partim a
quæstoribus ex ærario suppeditari præ-
cepit, partim de suo ipse contulit. Tri-
remibus instructis Apocauchum ducem
præposuit; cui cum mandata necessa-
ria dedisset, & oram solvendam, disces-
sumque commisisset, a ad Orchanem
orientalis Bithyniæ satrapam legatos
de pace misit: non enim in occidentem
ducturus, bellum aliquod Romanis a
tergo relinquendum judicabat. Pace
cum illo firmata, & Didymotichi atque
Adrianopoli domestici evocatu con-
gregato exercitu, itineri se accinxit.
Quo autem die exiturus erat, patriarcham
solum solus conveniens, & ad
templum Demetrii martyris myroblytæ
(id est, oleum stillantis) cognomina-
ti adducens, quæ inter me & imperatri-
cem dicta sunt, inquit, non te latent,
nec enim tantum interfuisti, sed & quæ
prius uterque nostrum separatim dixit,
tu eorum internuntius fuisti. Nihil por-
ro inopinatum, aut admirabile, si tum
quidem imperatrici talia de me loqui
occurrebant, quæ forsitan eximia quæ-
dam me perpetraturum arbitraretur:
nunc autem in ipso opere rebus secus
quam sperabat evenientibus, prænitudo
quædam facti eam subiit. Si igitur, quod
ajebam, aliquid eorum, quæ sunt aver-
sata, in pristina voluntate ac judicio ac-
quiescere amplius non vult, aperte id
mihi indicari, nec pudore quodam cela-
ri, cupio. Ego enim, quomodo antea,
abdicare me administratione imperii pa-
ratissimus sum. Quod si ipsa usque ad
extremum quod decrevit complecti, &
quod juravit, servare constituit, ego
quoque in omnibus, quæ ipsi, liberisque
ejus, & Romanorum communi condu-
cant efficiendis, nullum diligentissimi ho-
minis officium prætermittam. Patriar-
cha eum de importuno sermone castiga-
re, dicereque, non decere ista vel co-
gitare vel proloqui: Imperatrici enim de
bello nihil hujuscemodi in mentem ve-
nire: sed imperatorem putare adhuc vi-
vere, & quasi ab illo Romanum princi-
patum gubernari, memorem verborum,

Qq ij

Edit. Paris.
pag. 380.

quæ in pactis faciendis ex ipso domestico audierit. Tum domesticus, de illa quidem sic credendum, ut affirmas: de te autem quid sentiendum? ecquid patrisstas? imo vero juramentis, quibus te mihi obstrinxisti? Hic patriarcha iterum exsurgens, ait, benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, quod & prius servavi quæ dixi, & nunc servabo, nihilque negligam, quod tibi jure debeatur: sed omnibus nervis tuendum te suscipiam, non solum ut bene merito respondeam: verum ut de filio quoque spirituali sollicitus. Cui post actas gratias valedicens magnus domesticus, ab eo ad imperatricem digreditur. Quem illa simul ut conspexit, grates se illi magnas agere affirmavit, quod verbis promissa, nunc rebus confirmaret, neque corpori parcens, cum noctu diuque pro republica laboraret: neque pecuniis, (non enim in triremes dumtaxat grandem summam de suo impenderat: sed in alia præterea multa, ex quibus communis caperetur utilitas, perstudiose liberaliterque post mortem imperatoris impendebat) hortabaturque, ut de contentione laborandi remitteret, quo ferre laborem diutius posset, sibi met curæ esset, a pecuniis suis abstinere, publicis uteretur. Ad ea ille hunc in modum; solidius se gaudere gaudium pro communibus emolumentis desudantem, quam alios otio voluptatique deditos. Quod vero de sua pecunia in sumptum conferret, id non detrimentum, sed omnium quæstum censere jucundissimum: donec Deo bene fortunante, Romanorum principatum magnopere exaltatum, & omnibus hostibus suis superiorem cerne- ret. Sperare autem, nisi quid impedi- menti intervenerit, brevi adeo Ro- manis profuturum, ut & ipsa impera- trix id intuens, Deo bonorum auctori gratias actura sit: non enim parvi mo- menti quædam per hyemem moliri ef- ficere: utpote multos ante refractarios & audaces eo adacturum, ut se Romano imperatori tributarios, & subjectos confi- teantur. Plura in hanc sententiam narra- bat, & quæ ipse versabat animo & impe- ratrici auditu per jucunda fore non ignora- bat. Quæ tandem salutata Byzantio cum exercitu, & nobilium, seu patriciorum magno numero exivit: relicta ibidem matre, quæ calamitatem ejus non medio- cribus solatiis leniret, ac mitigaret.

κα ἐποιεῖδε τὰς συμβάσεις. οὐκοῦν ὁ μέγας δομέστι-
κος ἔφη. περὶ μὲν ἐκείνης ἔγωγε δεῖ πεπειῖσθαι ὥσπερ
αὐτὸς δι' ἡμεῖς. περὶ δὲ σὺ, τί ποτε ἔξεις νομίζεις;
ἂρ' ἐμμένεις τῇ ὁμολογίᾳ; μᾶλλον δὲ τοῖς ὅρκοις ἐς
ἐποίησάω πρὸς ἐμὴν; ὁ δ' αὐτίκα πάλιν ἀναστὰς, Εὐλο-
γητὸς εἶπεν, ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τῷ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, ὅτι καὶ πρότερον ἐ νῦν οἷς περ εἶπον ἐμμε-
νῶ, καὶ ἐδεδόξαι ἀμελήσω τῶν σῶν δικαίων. ἀλλ' ἀνδρέξο-
μαι παντὶ δέξει, οὐ μόνον ὡς δ' ἐργέτω ἀμειβόμενος
ἐργοῖς ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ ὡς ἡ σὺ κηδομένης πιδματι-
κῇ. Ἐπὶ ταῖς δὲ αὐτῇ πολλὰς ὁ μέγας δομέστικος
χάριτας ὁμολογήσας καὶ συσταξάμενος, καταλιπὼν τὴν
Πατριάρχην ἦκεν ὡς Βασιλίδαν. Ἡ δ' εὐθὺς ὡς εἶδε,
χάριτας ἐφασκεν ὁμολογεῖν αὐτῇ πολλὰς, ὅτι ἂν πρό-
τερον ἐπηγγέλλετο λόγοις, νῦν ἀποδείκνυσιν ἐπὶ τῇ
ἐργῶν ἀληθείᾳ, μήτε σώματος φειδόμενος, ἀλλ' ὑπὲρ
τῇ κοινῇ συμφερόντων, νύκτωρ ποτῶν καὶ μετ' ἡμέραν
μήτε χρημάτων, ὡς δὲ δὴ ὁ μέγας δομέστικος, ἐ μόν-
ον πρὸς τῇ τριήρεων τῶν δαπάνων χρημάτων ἀνδρα-
κῶς πολλὰ ἐκ τῇ ἰδίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἐτέροις
ἀ στωοῖσιν ἐμελλε πᾶσι κοινῇ φιλοτίμως ἄγαν καὶ δα-
ψιλῶς καταναλίσκων μετὰ τῇ Βασιλέως τελευτῇ.
παρῆναι τε μὴ ἔγωγε ποιεῖν ὡς ἐκ ἐξαρκείοντα πρὸς τὰς
πόνους ἐπιπολύ. ἀλλ' ἐαυτῇ τε φρόνοισιν ποιεῖσθαι καὶ
χρημάτων φειδόμενος χρώμενος τοῖς δημοσίοις. Ὁ δ'
ἐφασκε μᾶλλον ἡδέσθαι πόνων αὐτὸς ὑπὲρ τῇ κοινῇ
λυσιτελειώτων, ἢ ἑτέροις πρὸς ἀνέσεις τετραμμένον
καὶ ἡδονὰς τῶν τε χρημάτων καταναλίσκειν, ἐ ζήμι-
αν, ἀλλὰ πάντων κερδῶν ἡγεῖσθαι χαρίεσσαν, ἀ-
χρὴς ἂν καὶ τῇ Θεῷ συναίμαρτον, τῇ Ρωμαίων ἡ-
γεμονίᾳ ἐπὶ μέγα ἰδοὶ αἰρομένην, καὶ πάντων κρα-
τῶσαν πολεμίων. ἐλπίζεν δὲ μὴ μικρὸν εἰ μὴ τι
κάλυμμα συμβαίη, τοσαῦτα Ρωμαῖες ἀφελίσσειν,
ὅσα καὶ αὐτῇ ὁρῶσαν, Θεῷ χάριτας ὁμολογεῖν τῇ
συνεργῶ τῶν καλῶν. οὐ μικρὰ γάρ τινα διαποι-
εῖσθαι παρασχεῖσθαι τῇ χειμῶνος ὡς ἅμα ἡμεῖς, πολ-
λὰς τῇ πρότερον καὶ Ρωμαίων θρασυνομένων ὑπο-
φόβους, καὶ δαλείαν ὁμολογουμένης Βασιλεῖ Ρωμαίων
ὑποδείξων. καὶ ταῦτα ἑτέρα πολλὰ προσεπειπὼν,
ὅσα τε αὐτὸς διανοεῖτο πράττειν, καὶ Βασιλίδαν ἡ-
δεῖ ἀνέσσαν πρὸς ἡδονῇ, καὶ τελουταῖον συσταξά-
μενος, ἐξῆλθε Βυζαντίαν ἅμα στρατῷ καὶ τῇ ὑπαφιδῶν
πολλοῖς, τῇ μητέρα καταλιπὼν ἐκείνῃ, ὡς παραμυδίαν
οὐ μικρὰν ἐσομένην Βασιλίδι πρὸς τὰς συμφοράς.

C A P U T X.

*Ex urbibus Thraciæ senatores & præsidia ad expeditionem assumuntur. Mæ-
sus novato fœdere discedit. Apud Cherronesum Persæ caduntur & fugan-
tur semel & iterum. Apocauchus capere imperatorem adolescentem & re-
gnare meditatur. Deprehensus in arcem suam confugit, atque ut mortem ef-
fugiat, domesticum inconstantiae rerum humanarum monet, a quo vicissim
monetur persapienter, & Deo in primis nitendum ostenditur.*

DIDYΜΟΤΙΧΗ cum esset, ma-
ximum operæpretium duxit ur-
bium Thraciarum senatores, & quod
erat ibi militum citra excusationem,
uti & Byzantios expeditioni adscribere:
idque intra paucos dies effectui da-
tum est. Deinde resciscens Mæso-
rum regem Alexandrum apud Stilbnum op-

ΕΠΕΙ δὲ γένοιτο πρὸς Διδυμοτείχῃ προὔργα μὲν
ἐποιεῖτο παντὸς τὰς καὶ τὰς τῆς Θράκης πόλεις
κατοικοῦντας συγκλητικὰς καὶ τῇ στρατίαν, ἀπο-
φασίσεις ποιεῖν περὶ τὰς στρατείας, ὥσπερ δὴ ἐ
Βυζαντίαν, καὶ ἐποίησεν ὀλίγον ἔσω ἡμερῶν. ἐπει-
τα πιδόμενος ὡς ὁ τῶν Μυσῶν Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος

pag. 381.

στρατιὰν ἔχων, ἐστρατοπέδωσεν ἐν Στίλβινῳ Μυσοῖς ὑπὸ πόλει ἐν μεθοείοις τῆς αὐτοῦ τε καὶ Ῥωμαίων ἡγεμονίας φικισμένη, ἔγνω δὲ πρὸς βίαν πέμπειν πρὸς αὐτὸν. καὶ πέμψας, ἐν Ἀδριανουπόλει τε ἐδήλου διατρίβειν, καὶ μαθεῖν ἐθέλειν, εἰ ὁ πόλεμος αὐτῷ μάλλον αἰρετός, ἢ εἰρήνη. καὶ ὅδ' προθεσμίαν ἡτοίμασε ἑκείνῃ πρέσβεσι παρέχετο αὐτὸς ἐν Βυζαντίῳ γυνομένοις, περὶ ἔξοδον ἥδη εἶναι. Ἀλέξανδρος δὲ ὁρῶν κατεπτηχότας ὥσπερ ὤτετο Ῥωμαίους, ἀλλ' ἐτοίμας ὄντας ἀμυνέσθαι τὰς αἰρεμένας ἀδικεῖν, καὶ μήτε τῇ τῶν πρέσβεων ἀπειλαῖς, μήτ' αὐτοῦ τῇ πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευῇ διωκόμενος πείθειν τὰ κατὰ γνώμην αὐτοῦ ποιεῖν, πρὸς πόλεμον χωρεῖν ἀλυσιτελες οἰόμενος αὐτῷ, ἐχώρει πρὸς συμβάσεις. καὶ τῶν προτέρων αὐθις ἀπονδῶν ἐὼρκων ἀνανεωθέντων, Ἀλέξανδρος μὲν εἰς Τείνοβον τὰ οἰκεία Βασιλεία ἐπανέστρεψε. δομέσικος δὲ ὁ μέγας, εἰς Χερρόνησον καὶ τὴν στρατιὰν ἐχώρει, πεπυσμένος στρατιὰν Περσῶν περὶ μέλλουσαν εἰς Χερρόνησον ἐμβάλλειν ἐκ Περγᾶμει ἀφικμένῃ, ἧς Γιαξὴς σατράπης ἡτοίμασε. ἅμα δὲ τῷ Ῥωμαίῳ εἰς Χερρόνησον ἀφικέσθαι, ἡ στρατιὰ Περσῶν παρῶν καὶ γυνομένης μάχης, ἐδὲ πρὸς ὀλίγον ἔχυσαν οἱ Πέρσαι Ῥωμαίοις ἀντιστῆναι, ἀλλ' ἡττηθέντες καὶ κράτος, οἱ μὲν ἔπεσον παρὰ τὴν μάχην, οἱ δ' ἐάλωσαν. ὅσοι δὲ ἠδυνήθησαν δραφυγεῖν, ἐμβάντες τῇ ναυσίν, ἀπέπλεον ἐπ' οἰκῆς. καὶ πολλὰς δ' ὕστερον ἡμέρας ἐκ τῆς αὐτῆς χώρας καὶ δούτερα στρατιὰ ἐπεραιῶτο, ὡς τῶν προτέρων ἡττῶν ἀναμαχόμενοι. συμβαλόντες δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων, ἐνίκησαν τε καὶ ἀπὸ πικτεῖναι τὰς πλείους. ἐπεὶ δὲ Γιαξὴς δις ἐπλήρη ἐφεξῆς καὶ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἀπώλεσε στρατιὰν, ἀπογνοῦς τὸ Ῥωμαίοις πολεμεῖν, ἐχώρει πρὸς συμβάσεις. καὶ ἐτίθετο πρὸς αὐτὸν ὁ μέγας δομέσικος ἀπονδᾶς εἰρήνευκας. Ἐπεὶ δὲ ἐτέλεστο καὶ ἐκ τῶν Περσῶν προσδοκώμενον βλάβην, αὐθις εἰς Διδυμότειχον ἐπανελθὼν, παρεσκευάζετο πρὸς τὴν εἰς τὴν ἑσπέραν ἐκστρατείαν, καὶ τὴν στρατιὰν ὀποκαθίστην, ἥ ἔμελλε συνελθεῖν αὐτῷ. Τῶν δὲ πρᾶκτων ἐκείνων ὑπ' αὐτῷ, ὁ παρακοιμώμενος Ἀπόκαυχος, νεώτερον πρᾶγμα ἐπιθυμῶν, καὶ ὅπως παντὶ περὶ αὐτὸν μεταγείναι εἰς αὐτὸν τὰ πρᾶγματα τῶν ἀρχῶν, ἐσκεύετο, ἐπεὶ κατὰ Περσῶν αὐτὸς κεχειροτόνητο στρατηγός, καὶ δυνάμειος εὐπόρου ναυτικῆς, Βασιλέα τὸν νέον Ἰωάννην εἰς μίαν τῶν τριῶν ἐνθάδε ἀγνοούσης Βασιλίδος τὴν μητρίαν, εἰς τὸν περὶ Βυζαντίον πρότερον αὐτῷ πύργον ἀποδομήμενον ὁχυρώτατον ὅντα ὕψει τε καὶ καρτερότητι τειχῶν ἐπιβάτας προσαγορεύοντα ἀγαγεῖν. ἐκεῖ δὲ μετὰ τῇ συγγενῶν καὶ τῇ οἰκειότητι Βασιλέα φρεσὶν ἀπονδᾶς τίθεσθαι πρὸς Βασιλίδαν, ὥς αὐτὸν μὲν καὶ συγγενεῖς καὶ τοὺς ἄλλους τὰς συνόντας, τιμὰς τὰς παρὰ Ῥωμαίοις πρῶτας καρπάζειν, καὶ χωρῶν εἶναι καὶ πόλεων Κυρίας, ὁποῖον ἂν δόξειεν αὐτοῖς, καὶ μηδὲν ἐλλείπειν εἰς ὅτι τυχεῖς λόγον. Βασιλέα δὲ, ἐδ' ὥς ὅπου ὀπολύειν τὰ φρεσὶν ἀλλ' ὥσπερ ὁμηρον κατέχοντα, μὴ τῶν θυγατέρων ἐπὶ γάμῳ προσαρμόζειν. Οὗ μὲν ἐν τοιαῦτα τε δισκοῖτο, καὶ ὥρμητο ἥδη πρᾶττειν. τῇ συνειδέσθαι δὲ τινος Βασιλίδαν ἀπαγγέλλοντος, ἐπεὶ Βασιλέα τε ἥδη περιέσκατο φρεσὶν, καὶ αὐτὸς ἔγνω φωραθεῖς, ὥς τοι φεγγῶν εἰς ἐπιβάτας, τὸν ἐκ τῶν πρᾶκτων, ὥσπερ ἡ εἰκὸς, κίνδυνον ἀφιδράσκων. περὶ τὸν ποῖον δὲ ὁ μέγας δομέσικος μαθὼν, καὶ τοὶ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν παρασκευαζόμενοι, ὅμως τὸν Ταραχεῖω τῷ Μαννίλ καὶ Κερτίλῳ προσαγορεύοντα καὶ στρατιῶν ὀλίγων πέμψας, ἐκέλευεν ἐπιβάτας ἐξωθῆναι φρεσὶν ἐστρατοπεδούμενῃ, ἀχρεῖς ἂν ἀφίκηται αὐτοῖς. πέμψας δ' ἐπὶ τὸν Ἀπόκαυχον

pidum Mæsis subiectum in confinibus castra habere, per legatos ei significat, se Adrianopoli subsistere, velleque discere, bellone, an pace delectaretur magis: diem enim quam Byzantii ejus legatis præfixisset, prope exitum esse. Alexander videns Romanos non esse consternatos, ut augurabantur, sed paratos ad ulciscendum volentes inferre injuriam: & neque per legatos minis, neque apparatu suo militari eos potuisse commoveri, ut libidini suæ satisfacerent, ad dimicationem venire haud utile sibi ratus, ad conventa descendit: rursusque priori fœdere sancito, ipse Trinobum in sedem suam, magnus domesticus Cherronesum abiit, quod frequentes Persarum copias Giaxe duce Pergamo advenientes eo irrupturas audivisset. Simul porro ac Romani, etiam Persæ illic affuerunt, qui collato pede adversum Romanos ne paulum quidem valuerunt: sed vi ac virtute victi, pars in pugna ceciderunt, pars capti sunt. Quibus fuga contigit, consensu navibus in Asiam renavigarunt. Paucis diebus intermissis, alia manus priorem vindictura indidem trajecit. Qui similiter devicti, plurimos amiserunt; Giaxes bis continenter cæsus, multisque ac strenuis suorum desideratis, desperatione debilitatus, pacem concupivit, quam cum eo pepigit magnus domesticus. Depulsa calamitate a Persis imminente, Didymotichum regressus, ad occidentalem sese expeditionem comparabat, exercitumque delectibus novis supplebat. Interea Apocauchus novarum rerum cupidus, manibusque ac pedibus enitens, ut ad se rempublicam transferret, jam classis contra Persas præfectus, & facultatem navalis exercitus adeptus, Joannem adolescentem imperatorem in unam trirem, matre insciente impositum, a in arcem propter Byzantium, ante a se ædificatam, altitudine & crassitudine murorum munitissimam, Epibatæ nominatam, includere meditabatur: ibique inter cognatos ac familiarissimos eo custodito, cum imperatrice fœdus ferire, ea conditione, ut ipse cognatique ac familiares sui præcipuis apud Romanos honoribus insignirentur, provinciarumque

Edit. Paris.
pag. 382.

& urbium quantum ipsi vellent dominatum obtinerent, & ad felicitatem nihil requirerent. Imperatorem autem ne sic quidem custodia liberare, sed loco obsidis tenere, & unam filiarum connubio ei copulare. Atque is quidem hæc mente pertractabat, & jam ad rem parabat aggredi, cum a quodam e consociis imperatrici indicio facto, & imperatore jam custodia circumsepto, Apocauchus se deprehensum intelligens, Epibatas, impendens sibi e malitia sua discrimen, ut verisimile est, declinans aufugit. Quibus rebus ad magnum domesticum perlatis, etsi ad expeditionem instructus erat: nihilo minus Manuelem Tarchaniotam, qui & Curtizes appellabatur, cum aliquot manipulis ad Epibatas, tentoriis excitatis, quoad ipse veniret custodiendas misit. Ad Apocauchum

quoque sciscitatum misit, num vera essent, quæ de illo rumor spargeret. Qui se sycophantiis oppugnari asseverare. Et cum timeret, ne prius ob calumnias vita mulctaretur, quam veritas indagata pateficeret, a re præsentis salutem petere decrevit; ac proinde eum, qui se in castello illo incluserat, monuit, ut e suo casu salutis suæ prospiceret, & improvisæ rerum commutationis exemplum a se sumeret. Nam & prius se idem utiliter eum monuisse, & hortatum esse, quamquam nullo effectu, & nunc nihilo minus suadere, cum ex re ipsa suasionis suæ utilitatem probare queat, subjectorum ipsi castellorum (multa enim habere) ad terræ, marisque commoditates præcipuo fitu unum deligeret, & illud operibus quam firmissimum redderet: ut si quid improvissum emergeret, secessus, malorumque effugium, suppeditaret. Rogabat autem, ut si non antehac, saltem nunc benevolentis animi consilium amplecteretur. Etenim & sibi in præsens, tametsi falsis criminibus appetito, nullam aliam salutis tuendæ occasionem relinqui, præter arcem, in quam se periculi vitandi recepisset: quæ, si vera esse contingeret de se iactata, vel audaciam suam adjuvaret, vel deprehensum & convictum a morte liberaret. Apocauchi quidem consilium hoc fuit. Ad quem magnus domesticus iterato mittens, adversus illum vulgata se quoque falsa reperiri (quemadmodum videlicet ipse quoque affirmaret) in primis cupere testatus est: sic namque & ipsum imperatori amicum & benevolum, ac sycophantas hoc ipsum quod sunt ostensum ac probatum iri. Sin & ipse spe vana delusus, quod multis evenit, ab officio detortus, & quæ neque posset efficere, neque se deceret, machinatus sit, non idcirco bellum contra imperatorem capeffendum, fiducia murorum, in quibus nulla insit utilitas: sed priora, ut male consulta, detestando, in posterum se melius gerere, & loco se digno contentum esse, admissorumque veniam petere debere. Melius quidem esse omnino non peccare: si tamen peccaveris, quasi secundam post naufragium videri tabulam, semet nihil tale amplius perpetrando corrigere. Et quia mox affuturus sit, quem ille suum vocare medicum consueverit, multa habens medicamenta, uniuscujusque morbis congruentia, siquidem velit, facile ejus vulnera sanaturum. Solebat nimirum Apocauchus inter ea, quibus magnus domesticus honorabat, nomina, & medicum suum appellare: utpote cujus opera multis sæpenumero implicitus periculis, & miseris affectus modis, ereptus atque curatus fuisset. Quod autem attineret ad consilium parandi locum aliquem munitum, quo rebus conversis perfugeret, se ejus propenso studio gratias habere: non tamen securitatem ex rebus hujusmodi vehementer expetere: sed libenter illo die cum inferis futurum, quo post spem supernæ dexteræ securitate ex amicis neglecta, & contempto, quod horum corda velut arces (tutissimam utique custodiam) per amicitiam possideret, lignis & lapidibus, & consiliis nihil sincerum ac probum habentibus, salutem suam credidisset. Non se nescire, primam felicitatem, & summum hominis bonum esse, cum

Edit. Paris.
pag. 383.

ἐπιωθάνετο εἰ ἀληθὴ τὰ θρυλλήματα εἶναι περὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ ἔφασκε μὲν συκοφαντεῖσθαι. δεῖσας ὅ μὴ φθάσῃ θάφθαι, ὑπὸ διαβολῆς πρὶν διερευνώμενα φανῶναι τὰ ληθῆ, ἡ σωτηρίαν ἐκ τῶν ἐνόητων ἑαυτοῦ ποιεῖν κατακλείσαντα ἐν τῇ φρενὶ. συνεβέβηδεν τε παράδειγμα τῶν ἀποσδοκῆτων τῶν πραγμάτων μεταβολῶν λαμβάνειν ἐξ αὐτῶ. καὶ πρότερον τε ὅδ' αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα ὑποτίθεσθαι ἔφασκεν, εἰ καὶ μὴ ἐπειθε συμβεβέβηδεν τὰ λυσίτελῃ. καὶ νῦν ἔδεν ἥττον συμβεβέβηδεν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἔχων τὴν ὠφελείας τῶν ἀποδείξιν τῶν λεγομένων, καὶ τὴν ὑπ' αὐτοῦ τελοῦντων φρενῶν ἐν, πολλὰ δὲ εἶναι, πὺ μάλιστα ἐπιτηδείως ἔχον πρὸς τὴν γῆς καὶ θαλάσσης οὐφείαν ἐκλεξάμενον κατασκευαῖς χειροποιήτοις ὁχυρώτατον ποιεῖν, ἵν' εἴ τι συμβαίῃ τῶν ἀποσδοκῆτων, ἀναχωρήσιν ἔχῃ τῶν δεινῶν ἀποφυγῶν. εἶδετο τε εἰ μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν περὶ δεῖσθαι αὐτοῦ δυνόει καὶ δεκτικῶν πρὸς αὐτόν, καὶ μὴ ἀτιμάζειν τὴν βελίαν, καὶ ὅδ' αὐτοῦ νῦν, καὶ τοὺς ἰδούων ὄντων τῶν εἰρημένων κατ' αὐτῶ, μηδεμίαν ἐτέραν εἶναι σωτηρίας πρόφασιν, ἢ τὴν πύργον εἰς ὃν κατέφυγε τὴν κίνδυνον δεξιδοράσκων. εἰ δὲ καὶ ἀληθὴ συνέβαινε τὰ εἰρημένα εἶναι, ἢ πρὸς τὸ τὸ ληθῆμα ἂν συνήρατο, ἢ ἐρρύσατο τὴν θανάτου φαραθέματα. Ἀποκαυχὸς μὲν ἔν τοιαῦτα συνεβέβηδεν. Δομέσιος δὲ ὁ μέγας πάλιν πέμψας πρὸς αὐτὸν, περὶ μὲν τῶν λεγομένων ἔφη κατ' αὐτῶ μάλιστα βέβηδεν καὶ αὐτὸ μὴ εἶναι ἀληθὴ, (ὡς περὶ δῆτα καὶ αὐτὸς δι' ἡμετέρας) ἔπειθ' αὐτὸς τε δὲ ἔσται ἀποδείξει μιν Βασιλεῖ, καὶ οἱ συκοφάντ' αὐτοῦ τῶν ὁπέρ' εἰσιν ἐξεληλεγμένοι. εἰ δ' ἄρα καὶ αὐτὸς ἐλπίσει κενῶς ἀπατηθεῖς, ὅπερ δὴ πολλοῖς συμβέβηκε, τῶν δεινῶν ἐξέβηται, καὶ μήτε δυνατὰ μήτ' αὐτοῦ προσήκοντα διανοήσῃ, καὶ ἡμετέρας ταῦτα τὸν πρὸς Βασιλεῖ πόλεμον αἰρεῖσθαι, τείχεσι θάρρους, ἐξ ὧν ἔσται πλέον ὄφελος ἔδεν. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς προτέροις ἑαυτοῦ μεμψάμενον, ὡς κακῶς βεβεβηδεν, ἐν τοῖς ἐφεξῆς βελτίῳ παρέχειν ἑαυτόν, καὶ τῶν προσήκουσαν φυλάττειν τάξιν, καὶ συγγνώμης ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις δεῖσθαι τυχεῖν. βέλτιον μὲν γὰρ τῶν ἀρχῶν μὴ ἀμαρτάνειν. εἰ δ' ἄρα συμβαίῃ, δότιον ἀγαθὸν ἑαυτὸν τινὰ ἐπαυροῦν ὅπως ἂν τῶν κακῶν. Ἐπεὶ δὲ ὅσων ἔπειθ' αὐτὸς παρέσαι καὶ αὐτὸς ἐν εἰσῶν αὐτοῦ ἱατρὸν ἑαυτῶ καλεῖν, ἔχων πολλὰ φάρμακα τοῖς ἐκάστω κατ' ἀλλήλα νοσήμασιν, εἰ γὰρ βέλτοιο αὐτοῦ, ῥαδίᾳ τῶν τραυμάτων ἢ ἰασίς ἐκείνῳ ἔσται. καὶ ὅδ' αὐτὸς παρακοιμώμενος πρὸς τοῖς ἄλλοις οἱς τὸν μέγαν δομέσιον προσηγόρευε καὶ ἱατρὸν εἰδισμένος ἑαυτῶ καλεῖν, οἷα δὲ ἐκ πολλῶν τῶν περιχόντων πολλάκις αὐτὸν κινδύνων ἐξαρπάσαντα καὶ τεθεραπευκότα πονήρως ἐχρηκότα. τῆς γὰρ μὲν ἑνὲα βελίης ἧς αὐτὸς συνεβέβηδεν περὶ τῶν φρενῶν τι ἑαυτοῦ κατασκευάσαι, ἵν' εἴη καταφυγὴ πρὸς τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολὰς, χάριτας μὲν ἔλεγχον εἰδέναι τῆς περὶ ἐκείνον προθυμίας καὶ ἀρετῆς. αὐτοῦ δὲ μὴ τῶν ἐκ τῶν τοιούτων ἀσφαλείαν εἶναι περιπαύσασθαι. ἀλλ' ἡδὲ ἂν ἔχειν τῶν ἡμετέρας ἐκείνῳ μὲν τῶν ἐν ἡμετέρας προσομιλεῖν, ἐν ἡμετέρας ἐκ τῶν ἀνῶθεν ἐλπίδα δεξιᾶς τῶν ἐκ τῶν φίλων ἀσφαλείας ἀμελήσας καὶ τῶν τῶν τὰς καρδίας, ὡς περὶ ἀκροπόλεις οἷα δὲ ἀσφαλεστέην φρενῶν κατέχειν τῇ φιλίᾳ, ξύλοις καὶ λίθοις καὶ λογισμοῖς ὑγιᾶς οὐδὲν ἔχουσι πισύσει τὴν σωτηρίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εὐδαιμονίαν καὶ ἀκρῶς ἀγαθὸν ἀνθρώποις τὸ Θεῷ προσομιλεῖν, καὶ διὰ παντὸς αὐτῷ, συνεῖναι τῇ πρὸς ἐκείνον διὰ καθαρότητος ἀνα-

βάσει αὐτὸς εἶδέναι. δούτερον δὲ μετ' ἐκείνῳ, τὸ φίλοις χρῆσθαι ἀσφαλῆσι καὶ πιστοῖς. πρῶτον μὲν τοῖς ὀλίγοις καὶ συνείσει διαφέρει τῷ πολλῶν. ἔπειτα δὲ μετ' ἐκείνης, καὶ τὴν παρὰ τῷ πολλῶν εὐνοίαν καρπεῖσθαι, πάντων ἐκείνοις διαχρησόμενα τρόπων προσεχόντων. καὶ τὸ οἶσθαι, καὶ πύργων μόνον ἀπάντων ἀναλωτότερον, ἀλλὰ καὶ χρημάτων καὶ δόξης καὶ τιμῆς ἀπάσης τιμιώτερον, καὶ βασιλείας αὐτῆς ὑψηλότερον εἰς δύτυχίας λόγον. ὅθεν καὶ πείσεται αὐτὰ τοιαῦτα συμβαλόντι. ἀλλ' ὡς ἐξαρχῆς προείλετο μέχρι τέλους αὐτὰ ἀσφάλειαν τηρεῖν, ὥστερ' ἦτα καὶ σὺ τὴν ἐκ τῷ φρεῖων καὶ ὀχυρωμάτων. Ἀποκαυχὸς μὲν ἐν ὁ παρακοιμώμενος, ἔτις ἐν ἐπιβάταις ἐγκλεισμένος ἐφρεῖτο.

Deo versari, & ascensu ad illum per puritatem animi semper ei adherere. Secundam, amicis uti certis ac fidelibus, principio quidem paucis, & prudentia supra vulgus excellentibus. Deinde post illos etiam multitudinis frui benevolentia: quæ illis propter bonitatem morum dedita, & addicta sit: & hoc putare non solum quibusvis propugnaculis inexpugnabilius, sed & pecuniis & gloria, & omni decore pretiosius, imperioque ipso longe beatius. Quocirca se ejus monitis haud paritum: verum quam ab initio securitatem elegerit, eam usque ad extremum retenturum, ipse munitionibus & arcibus suis fideret. Igitur Apocauchus sic in Epibatis conclusus custodiebatur.

CAPUT XI.

Peloponneses Latini se imperatori certis conditionibus subjiciunt. Eorundem litteræ ad magnum domesticum plenæ humanitatis ac benevolentie. Legati tractantur magnifice, & cum promissis ac muneribus dimittuntur. Apocauchus Senacherimus substituitur, & ejus facinora. Conspiratio & legatio præfectorum occidentis: & cur sibi occurrere voluerint magnum domesticum.

ΤΟΥ μεγάλης δὲ δομῆτικῆς διδυμοτείχῃ ἐνδιατείβοτος, καὶ περὶ τὴν παρασκευὴν τῆς στρατιᾶς ἡχολημένου, ἦκον ἐκ Πελοποννήσου πρεσβεις πρὸς αὐτὸν, ἐπίσκοπός τε ὁ Κορώνης, καὶ ὁ Σιδιρὸς Ντζικάν ἐκ τῶν ἡγεμόνων τῶν πόλεων, αἱ ὑπὸ λατίνους ἦσαν, ἀπεσταλμένοι ἢ πρεσβεία δὲ ὡς. ὑπὸ Βασιλέα γενέσθαι πάντας ἐπὶ τῷ τῷ μὲν πόλεων ἅς κατέχουσιν αὐτοῖς αὐτὸς ἡγεμονεύειν, φόρος δὲ τὰς δημοσίας πάντας ἐς πρίγκιπι παρέχουσι, δίδόναι Βασιλεῖ. καὶ πᾶσαν ἄλλω ἐπιδείκνυσθαι καὶ θεραπείαν καὶ δαίαν. καὶ στρατηγὸν ἐκ Βασιλέως ἔχειν ὃν ὅτε λείπεται ἐκόντες πάντες. Ἡ μὲν οὖν ἐκ Πελοποννήσου Λατίνων πρεσβεία τοιαύτη ὡς. γράμματα δὲ καὶ πρὸς τὸ μέγα δομῆτικον πέπομφασιν, ἃ εἰδήλα τοιαῦτα. ὡς πάντες αὐτοῖς ὑποσυνθήματος ἐπὶ περιόχτος Βασιλέως βεβλῶσιντο ὑποσυνθήματος πρίγκιπος ἐκείνῳ προχωρεῖν, καὶ ἡδὴ ἐν ἐπιχειρήσει ἦσαν τὰ πράττειν τὰ βεβλῶμένα. ἐπεὶ δὲ Βασιλέα τετελευτηκότα πύθοντο, ἀπογονόντας δὲ ἐπιχειρήσιν αὐτοῖς ἡρεμεῖν. Παράκα δὲ Ντεπισόγια συνήδης αὐτοῖς ἐς τὰ μάλιστα καὶ φίλα ὀλίγον πρότερον ἐκ Βυζαντίου ἀφικμένους, καὶ τὰ πραγμάτων πᾶσαν δὲ ἡγεμονίαν ὑπὸ σε ἀπαγγεῖλαντος τελείν, αὐτοῖς συνελθόντας πάντας ἡμᾶς τὰ δεδογμένα πρότερον ἐπιψηφίσασθαι. καὶ μόνον διὰ τὴν εὐνοίαν τὴν τῶν, καὶ τὸ δυνάσθαι αὐτοῖς ἂν τινες ἐπιώσιν ἀμυνεῖν, ἀλλ' ὅτι καὶ πολὺν ἡδὴ χρόνον, ἐτοιμήτω σωτυχόντες εὐνοικῶς σοι διακείμεθα, καὶ φιλίως. ὅς ὅτε δὲ ἐν Ἀκαρνανίᾳ βασιλεῖ συστρατεύμενος τοῖς ἐν Ὁμοκάστῳ, παρ' ἡμῶν καὶ συμμαχίαν ἀφικμένοις Νικηφόρῳ καὶ δεσπότη παιδὸς πρὸς λόγους ἐλθὼν αὐτὸς, φίλας ἀντιπολεμίων ἐπεισας γενέσθαι, ἐκείνοι τε αἰεὶ σοι δὲ εὐνοίαν διατηρεῖσι, καὶ ἡμᾶς ἀνέπεισαν πολλὰ καὶ θαυμάσια τινα περὶ σε διεξιόντες, καὶ ἴσιν καὶ ὁμοίαν εὐνοίαν κεκτῆσθαι περὶ σε, ὃν καὶ νῦν πεπεῖσμεθα τὴν πρεσβείαν ταύτην ποιήσασθαι νυνί. καὶ μὲν ἐν ἀξίωσιν ἡμῶν οἱ παραγενόμενοι ἀπαγγεῖλασι πρεσβεις ἂν ἢ ταῖς βασιλῆς τε καὶ αὐτὸς ἐπιψηφίσαντες, ἐδὲν ἐπὶ τὸ κωλύσον ἡμᾶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν, ὥστε ἐπὶ πηγελάμεθα τελείν, μόνον εἰ αὐτὸς ἀ-

MAGNO domestico Didymotichi *Edit. Paris. pag. 384.* agente, & apparatu bellico ditento, legati ex Peloponneso veniunt, episcopus Corones, & Joannes Siderus missi a præsidibus urbium, quæ Latinis parebant. Summa legationis erat: velle omnes imperatori subesse, ea conditione, ut quibus præessent urbibus, eas posthac etiam retinerent: vectigalia autem publica, quæ hactenus principi solvisent, ea in posterum imperatori penderent: omni præterea genere observantia, & subjectionis eum colerent: & ducem, cui omnes sponte obtemperarent, ab eo acciperent. Latinorum Peloponnesiaca legatio talis fuit. Quin litteras quoque ad magnum domesticum dederunt, in quibus erat scriptum, adhuc vivo imp. omnes ex composito a principe defectione facta, ad eum se adjungere voluisse, & jam ad cogitata perficienda aggressos. Sed ut eum decessisse compererint, re desperata quievissent. Pagano autem Pistogia ipsis amicissimo, ac familiarissimo Byzantio veniente, summamque imperii, & principatum in ejus manu esse renuntiantem, rursus omnes convenisse, & prius decreta confirmasse; non solum propter morum ejus ingenuitatem, & quod ipsis contra hostes ingruentes opem ferre queat, sed quod item jam pridem, quamquam nondum coram allocuti, propensa in eum voluntate extiterint. Ex quo namque in expeditione Acarnanica imp. collega, cum iis quos ipsi ad Thomocastrum Nicephoro despotæ filio ad subsidium misissent, sermonem miscuisset, ex hostibusque amicos fecisset, & illos deinceps perpetuam ei benevolentiam conservasse, & cæteris multa, eximiaque de eodem commemorantes, ad parem æqualemque ei animum præstandum auctores fuisse. Ab iisdem nunc quoque se ad hanc legationem instituentam permotos. Petitionem igitur legatos coram exposituros. Quam si imperatrix, & ipse suffragatione sua comprobaverint, nihil impediturum, quin promissis stantes, sub imperium Romanum succedant: tantum ad eos ipse

Edit. Paris.
pag. 385.

profectus, civitates accipiat, & rempublicam prout illi commodissimum videbitur, digerat, atque constituat. Litteræ igitur separatim singulorum, atque omnium simul hoc exemplo conscriptæ erant: quibus acceptis magnus domesticus mirifice lætus, legatos exquisitè ac splendide habuit: egitque a quibus missi erant, singulares gratias de benevolentia: & quæ petebant, omnia se facturum, ac primo vere ad eos venturum spondit: nunc enim hyeme appetente, exercitum trans fines educi difficulter posse. Cæterum ad fidem dictis astruendam Jacobum Brulam hominem ex intimis familiaribus suis dedit, qui per hyemem apud eos diversaretur: simul hac ratione testificans, quam bene illis cuperet, cum jam non quasi externis, sed domesticis prospiceret: simul etiam, si quid apud eos alienationis restaret, ut hoc sequestre conciliarentur: quo eo delatus, nihil molestiarum inveniret: sed omnes consensu imperatori se subjungerent. Posthæc & legatos, & legantes honorificis muneribus afficiens, Brulam una dimittit, seque opportuno tempore affuturum promittit. Byzantii comparatis triremibus, quas contra Persas armari dicebamus, postquam Apocauchus earum ductor creatus, malevolentia in imperatricem reus Epibatas fugit. Magnus domesticus ad Senacherimum mittens, classis ei præfecturam tradidit. Qui quamprimum solvens, Persas tanta instructionis celeritate perculsos dissipavit, & Sarchanis provincia fœde devastata, oppidum quoddam e maritimis primo impetu cepit, & captivos inde abduxit: præstitisque omnibus, quæ ex boni ac strenui ducis officio erant, Constantinopolin rediit. Ex occidente autem post imperatoris obitum protostator Synadenus Thessalonicae præfectus, item Chreles, Constantinus Palæologus imperatoris patruus, & Joannes Angelus pincerna magni domestici consobrinus, & Zamplaco magnus papias, & quotquot ex proceribus urbium præfecturas obtinebant, caduceatoribus inter se missis conspiciant: pluribusque a procuratore se removensibus, Angelus pincerna, Constantinus Palæologus, & Zamplaco ad magnum domesticum mittuntur, ut ei communiter decreta nuntient, & ex itinere præconem cum litteris præmittunt, eique significant, ne quid de ipsis constitutorum moveat, nec ipsis absentibus quidquam, sive melius, sive deterius visum, accipiat: mox autem, & omnino affuturos. Æquum porro esse, se audiri: non solum ut ex amicis præcipuis, sed etiam sociorum missu venientes. Ubi affuerint, tum quæ simul omnes fenserint, ea aggrediatur. Didymotichum appropinquantes, rursus alium præmittentes, adventum suum indicant, hortanturque, ut obviam ipsis prodeat. Visa stulta postulatio: non enim fas esse, a quoquam se compelli, ut adcentes honoret: sed iis sponte honorem decernere, si honore dignos æstimaverit. Expendenti autem secum verba, quoniam absurda apparebant, incidit id quod erat, non ipsorum honoris gratia istuc peti: verum ut sibi occurrentem de equis descendentes summe veneraren-

pag. 386.

φιξῇ πρὸς ἡμᾶς, τὰς τε πόλεις παραληφόμενος, καὶ τὰ ἐν ταῦθα πράγματα ὅπῃ ἂν σοι δοκῇ ἄριστα διοικήσων. Τὰ μὲν οὖν γράμματα ἰδίᾳ τε ἐκάσῳ καὶ πᾶσιν ὁμῶς τοιαύτῃ. ἃ δὲ ξάμενος ὁ μέγας δομέστικος, ἦδη τε ὑπερφυῶς, καὶ τοῖς τε πρὸς βεσὶ προσεφέρετο φιλοτίμως ἀγαθὴ καὶ μεγαλοπρεπὴς: καὶ τοῖς πεπομφόσιν ὁμολόγει χάριτας πολλὰς τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας. καὶ τὰλλα τῶν ὅσων ἐδίδοντο ὑπέχετο ποιῆσαι, καὶ ἀφίξειν αὐτὸς αὐτὰς ἅμα ἡεὶ. νυνὶ δὲ εἰκῆναι ῥάδιον κινεῖν τὴν στρατιὰν πρὸς ἔταος ὑπερόριον στρατεῖαν, καὶ μὴ πολὺ χειμῶνος ἐσομένης. φθινοπώρῃ γὰρ ὥρα τότε ἦν. πίστεως δὲ τῆς εἰρημένων ἕνεκα, καὶ Βρυλλῶν τὸν Ἰάκωβον παρείχετο αὐτοῖς, ὥστε συμεῖναι τῷ χειμῶνος, ὅς τῳ οἰκειοτάτων ἦν αὐτῷ, ἅμα μὲν τὴν πρὸς αὐτὰς εὐμένειαν ἐπιδεικνύμενος, ὅτι ὡς οἰκίαν ἦδη προνοοῖτο. ἅμα δ' εἴτι καὶ δύσνοιαν εἴτι ὑπολέλειπτο τῆς ἐν Πελοποννήσῳ προσαξόμενος δι' αὐτὰ, ὥστε μηδεμίαν εἶναι δυσχέριαν ἐκείτῃ παραγενομένην, ἀλλ' ὑπαγᾶγνται πάντας Βασιλεῖ. δώροισι δὲ τὰς τε πρὸς βεσὶς ἅμα καὶ τὰς πεπομφότας φιλοτίμως ἀμειψόμενος, συμεξαπέστειλεν αὐτοῖς ἅμα τὸν Βρυλλῶν, ἐπαγγελάμενος ἐπικαίρως καὶ αὐτὸς ἀφίξειν. ἐν βυζαντίῳ δὲ παρεσκευασμένων τῆς τριηρῶν ἄς πρὸς τὴν ἔφοδον τῆς Περσῶν ἐφημερὴ ὀπλίζεσθαι, ἐπεὶ ὁ παρακοιμώμενος, ὅς αὐτῶν στρατηγὸς κεχειροτόνητο, δύσνας Βασιλίδι γεγονώς, ἐδραπέτευσεν ἐν Επιβάταις, πέμψας ὁ μέγας δομέστικος ἐνεχείριτο τῷ ἐπὶ τῇ στρατῷ Συναχιρεῖ, ὅς αὐτίκα ὑποπλύσας, τὴν τε Περσικὴν διέλυσε στρατιὰν καταπλήξας τῷ τάχει τῆς παρασκευῆς, καὶ πολλὰ τῇ Σαρχάνῃ κακώσας χώραν, καὶ πολὺ σματος ἐνόησε παραθαλασσίαν κρατήσας ἐξ ἐφόδου καὶ ἀνδραποδισάμενος, καὶ τὰλλα ὅσα εἶδε τῇ ἀγαθὸν ποιήσας στρατηγόν, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Κωνσταντίναν. ἐν δὲ τῇ ἐσπέρας μὴ τὴν Βασιλείως τελευτῶν ὅτε πρῶτος στρατὰρ Συναδίνος Θεσσαλονίκης ἐπιβόρην, καὶ ὁ Χρέλης, Κωνσταντῖνος τε Παλαιολόγος ὁ τῇ Βασιλείᾳ θεῖος, καὶ ὁ τῇ μεγάλῃ δομestικῇ ἀνεψιὸς Ἀγγελὸς Ἰωάννης ὁ πιγκέρνης, Τζαμπλάκων τε ὁ μέγας παπίας, καὶ ὅσοι τῆς ἐν τέλει ἦσαν πόλεων ἐπιτροπεύοντες, πρὸς ἀλλήλους ἐπικηρυκευσάμενοι καὶ συμφρονήσαντες, οἱ πλείους μὲν κατελείποντο διοικῆντες τὰς ἀρχάς. πιγκέρνης δὲ ὁ Ἀγγελὸς, καὶ ὁ Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος καὶ Τζαμπλάκων, πρὸς τῇ μεγάλῃ δομestικῇ ἀπεσέλλοντο, τὰ κοινῇ δηλώσοντες πᾶσι δεδομένα. Ἐπεὶ δὲ ἐχόμενοι ὁδῷ, κήρυκα προπέμφαντες, ἐδήλου γράμμασι τῷ μεγάλῳ δομestικῷ, μηδὲν περὶ ἑαυτῶν κινεῖν τῆς καθεστώτων μηδὲ πράττειν μηδὲν, μήτε τῆς δοκούντων βελτιόνων ἢ χειρόνων ἂν μὴ παρῶσι. καὶ αὐτοὶ πάντως ἢ παρέσονται ὅσον εἰδέπω. δίκαιοι δὲ εἶναι περὶ αὐτῶν αὐτοῖς, καὶ μόνον ἐν τοῖς πρώτοις τῆς φίλων τεταγμένοις, ἀλλὰ καὶ παρ' ἐτέρων ἦκυσιν ὁμοίων. παραγενομένοις δὲ, ἃ ἂν πᾶσι δοξείη κοινῇ λυσιτελεῖν, ταῦτα πράττειν, ἐπεὶ δὲ γένοιτο ἐγγὺς Διδυμοτείχου, πάλιν ἕτερον προπέμφαντες, τὴν τε ἀφίξιν ἐμύλυνον αὐτῶν, καὶ προετρέποντο ἐξίεναι εἰς ὑπάντησιν αὐτῶν. τῷ δὲ ἐδόκει ἀνόητα εἶναι. καὶ γὰρ αὐτὸν τίνα προσήκειν τῶς ἐντυγχάνοντας τιμᾶν προσαναγκάζειν. ἀλλ' ἐκείνους οἰκοδομοῦντες κρίνοντας ἐπιφειδίζεν τὴν τιμὴν. ὁρῶντα δὲ πρὸς ἑαυτὸν τὸν λόγον διὰ τὴν δοκῶσαν ἀτοπίαν, παρίστατο νοεῖν ὅπερ ἦν, ὡς οὐ σφετέρως ἕνεκα αὐτῶν τιμῆς ἡξίου τοιαῦτα. ἀλλ' ἵνα ὑπαντήσαντος, τῶν ἱππῶν ὑποβάαντες αὐτοὶ τιμῇ ὑποδῶσι τὴν

τὴν μεγίστην. Ὁ μὲν οὖν τοιαῦτα ἐνοήσας, ἔμεινον οἱ-
κοι. τοῖς δ' ἐπεὶ ἐκ ἐξέγενετο τὸ ἐπὶ νύκτιν εἰς ἔργον ἄγειν,
ὀλίγω ὕστερον καιρὸν ἐπιτηρήσαντες, καὶ στυγερὰ ἐ-
φίππων, τῶν ἵππων ὀποβάαντες προσεκύουσι. εἴτ' αὐτοὶ
οἱ κοίτιν ἐλθόντες καὶ τὸ πρότερον ἔθος συνεισέσαν ἐ-
φίπποι τὴν αὐλήν, ἀλλ' ἐξω καταλιπόντες, παρέδωκαν
πέζην. ὁ δὲ ἡγεμὸς ἐφ' ἑκατέρους ἐμετρίως. ἔπειθ'
ἑαυτοῦ περιησάμενος, κατηγορεῖ τὴν καινοτομίαν, καὶ
μὴ τοιαῦτα συνειβέβηκε ποιεῖν, ἀλλὰ τοῖς προτέροις ἔθε-
σιν ἐμμένειν. εἰ μὴ πείθοιντο, ὑπέλησεν ἀπελάσειν
πρὸς ὄργην. δέσας δὲ αὐτοῖς ἵππων ἐπιβῆναι, ἐκέλευε
τὴν πύλιν ἀγειν ἐξω. εἴτα παρών τ' αὐλήν πεζὴν ἐπέβαι-
νε πρὸς τὴν πύλιν. ὅπερ οἱ τὴν καινοτομίαν ἰδόντες εἰργασ-
μένοι, καὶ καταπτήξαντες τὴν ἀπειλήν, ἐνέμνον τοῖς προ-
τέροις, μηδὲν καιρὸν μήτε διασέμενοι, μήτε πράττειν
ὑπομένοντες, μήτ' ἐκεῖνοι, μήτ' ἑτέροι τινές.

CAPUT XII.

Crales fracto fœdere Macedoniam populatur. Consultatio de eo reprimendo. Sententia magni domestici, de expeditione Peloponnesiaca præponenda, ob quam Byzantium reuertendum, & quid ibi faciendum, & quo omnibus comparatis eundum. Byzantium veniens, honorifice excipitur. Imperatricem egrotam salutat, & lugentem adhuc consolatur: cum eademque cogitationes suas communicat, quas illa probat.

ΥΠΟ δὲ τὸ αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῶν Τριβαλῶν ἄρχων
Στέφανος ὁ Κράλης τὰς πρὸς Βασιλέα λύσας ἀπον-
δᾶς, ἐπεὶ ἐπύθετο ὑποδαμόντα, τὴν τε ἄλλω πᾶσαν
κατέδραμε Μακεδονίαν ληϊζόμενος· καὶ Θεσσαλονίκην
παρελθὼν, ἄχει χωρὶς ἡλθε τῇ προσαγορευμένῃ
Κρητῶ. ἔπειτα ἀνέστρεφον ἐπὶ πολλὴν λείαν ἐπαγόμενος
καὶ τὸ μνηστῆρος τὸ ἐφ' ὅδ' πρότερον τὴν πόλιν καὶ τοῖς φρε-
ρίοις, τὰ τε βοσκήματα καὶ τὰς ἀνθρώπους ἐγκαταλεί-
δωται. Ἐπεὶ ὅμως ἐγγέλθη περὶ τῶν τῆς μεγάλης δυνά-
μει, ἐκκλησίαν συναθροίσας, ἐβουλευτο μὴ τὴν τε-
λεῖν καὶ τὴν ἡγεμονίαν τὴν στρατιᾶς, ὅ, τι δέοι ποιεῖν πρὸς τὴν
ἐφοδὸν τῶν Τριβαλῶν. οἱ μὲν οὖν ὅ, τι ἑκάστος ἐδόκει λυσι-
τελεῖν, ἐβουλευτο πρὸς τὰ παρόντα. τῇ μεγάλῃ δὲ δυνά-
μει, τὸ πρὸς Κράλιν ἀντικαθίστασθαι ταχέως, ἵν' ἡ
πείθοιεν αἰρεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ἢ θρασυνομένῳ πολε-
μοῖεν δοκοῦν τὴν ἀναγκαίαν, ἐπὶ πολλῷ μᾶλλον ἀναγκαί-
τερον ἢ λυσιτελεῖσθαι πρὸς τὴν εἰς Πελοπόννησον στρατείαν
ἅμα ἢ παρασκευασμένους ἐδόκει εἶναι, ἢ μὴ προῖεσθαι
τὸν καιρὸν, πράττειν παρεχόμενον μεγάλων ἀφορμῶν.
Εἰ δὲ Θεὸς συναιρέμενος, τὰς τὴν Πελοπόννησον οἰκουῦσας
Λατίνους ἐφασκε γένοιτο πρὸς λαβεῖν, ἀνάγκη καὶ τὰς τὴν
Ἀττικὴν καὶ Βοιωτίαν οἰκουῦσας Κατελάνας, ἢ ἐκόντας
ἡμῖν, ἢ βιασθέντας προχωρῆσαι. τὰς δὲ γεγενημένους,
καὶ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ὥσπερ ἐν τοῖς παλαιαῖς χρόνοις ἐκ
Πελοποννήσου μέχρι Βυζαντίου συνεχῶς γεγενημένης ἐξ-
εστισυνοῦσθαι, ὥς ἐδὲν ἔργον ἡδὴ Τριβαλῶν τε καὶ τὰς ἄλλας
περιοίκους τῶν βαρβάρων τὴν ὕβρεως δίκας ἀπαιτεῖν, ἥς
ὀξυβρίζουσιν εἰς ἡμᾶς τοσούτον ἡδὴ χρόνον. ὥς οὖν μεγά-
λων ἐκεῖθεν ἐλπίδων ὑποφαινόμενων, οὕτω προσήκει
πράττειν, ὥστε μὴ τὸν καιρὸν ἡμᾶς διαφυγεῖν. ἐδὲν ἕνεκα
εἰς Βυζάντιον ἡμᾶς ἐπανελθεῖν ἡγοῦμαι νυνὶ προσήκειν.
δυναμῶς γὰρ ἡμῖν πρὸς τὴν Πελοπόννησον χρεῖα ναυτικῆς,
ὡς δὲ τὴν χειμῶνος παρασκευάζωμαι. ἀν' οὖν τῶν ἀμε-
λήσαντες νυνὶ, τραπώμεθα πρὸς τὴν ἐσπέραν, νομίσαντες
ὥς ἐπ' ἀνέμοις ταχέως καταστήσαντες ταχέως, δέος μὴ πο-
λέμοις ἐμπλακέντες, καὶ τισιν ἑτέροις ἀναγκαίοις, καὶ μὴ δυναθύντες παρασκευάζασθαι,
ἐπανελθόντες ὑπολέσωμεν τὴν πόλιν. εἰ δὲ γενώμεθα ἐν Βυζαντίῳ νυνὶ, πρῶτον μὲν,

Pars II.

tur. His secum cogitatis, domi mansit. Illi cum exequi meditata non possent, paulo post captato tempore, equitanti occurrunt, ac de suis jumentis defluentes, eum adorabundi saluant. Deinde domum comitantes, non pristino more adequitantes, sed foris equos relinquentes, & juxta pedibus ambulantes, aulam simul ingressi sunt. Ille utrumque permoleste tulit. Post in orbem se circumfistentes de facti novitate reprehendit, monens, ne quid simile posthac, sed antiquam consuetudinem retinerent. Ni obedirent, se illos eum stomacho repulsurum. Cum in equum rursus ascendere oporteret, jussit eum extra portam educi, ac per aulam transiens, ibidem ascendit. Id alii aspicientes, qui novitatem usurparant, & minis perterriti, morem pristinum retinuerunt, & neque ipsi, neque alii amplius quippiam novi vel cogitare, vel facere sustinuerunt.

His secum cogitatis, domi mansit. Illi cum exequi meditata non possent, paulo post captato tempore, equitanti occurrunt, ac de suis jumentis defluentes, eum adorabundi saluant. Deinde domum comitantes, non pristino more adequitantes, sed foris equos relinquentes, & juxta pedibus ambulantes, aulam simul ingressi sunt. Ille utrumque permoleste tulit. Post in orbem se circumfistentes de facti novitate reprehendit, monens, ne quid simile posthac, sed antiquam consuetudinem retinerent. Ni obedirent, se illos eum stomacho repulsurum. Cum in equum rursus ascendere oporteret, jussit eum extra portam educi, ac per aulam transiens, ibidem ascendit. Id alii aspicientes, qui novitatem usurparant, & minis perterriti, morem pristinum retinuerunt, & neque ipsi, neque alii amplius quippiam novi vel cogitare, vel facere sustinuerunt.

SUB idem tempus etiam Triballorum princeps Stephanus Crales, audito imperatorem obiisse, fœdus solvit, & cum reliquam Macedoniam omnem populabundus incuravit: tum Thessalonicam porro vadens, ad locum, qui Cretensum dicitur pervenit. Deinde cum præda haud opima reversus est, propterea quod ejus adventu prius nuntiato, agrestes se cum pecore urbibus, castellisque incluserant. Quibus ad se perlatis, magnus domesticus concilio optimatum, & ducum exercitus convocato, quid contra Triballorum impressionem incæptandum esset, quæsit. Eorum unusquisque sententiam, quam putavit ad tempus commodam, dixit. Sed cum magno domestico necessarium videretur, cito Crali resistendum, ut eum vel pacem cogeret accipere, vel cum audacius refragante bello decerneret, multo tamen magis necessarium, magisque utile visum est ad expeditionem in Peloponnesum principio veris paratos esse: nec e manibus dimittendum tempus rebus præclare gerendis idoneum. Si enim Deo auxiliante, inquit, Peloponnesum habitantes Latinos ad imperium adjunxerimus, etiam Catalani Atticam & Bœotiam incolentes, velint nolint, se nobis dedent. Quo facto, Romanoque principatu velut olim a Peloponneso Byzantium continuato, intelligi potest, non fore operosum Triballis aliisque circumjacentibus barbaris pro injuriis tamdiu nobis cum tanta insolentia illatis pretium persolvere. Ad spes igitur amplissimas inde sublucentes accommodandum est agendi studium, ne occasio elabatur. Qua de causa Byzantium redeundum censo: ad Peloponnesum enim navali apparatu indigemus, & is per hyemem providendus est. Quod si his modo posthabitis in occidentem convertemur, opinantes non constituto illic rerum statu celeriter reversuros, timendum, nec illic bello, & aliis quibusdam necessitatibus impliciti, post reditum, cum nos instruere nequiverimus, rei gerendæ facultatem

Edit. Paris.
pag. 387.

R r

Edi. Parif.
pag. 388.

amittamus. Sin Byzantii nunc fuerimus, primum quidem navarchos, & ducem classis designabimus, quibus curæ erit & naves reparare, nautasque ac milites colligere, qui conscendant. Postea & de pecunia videbimus, unde ea in classem suppeditet. Adhæc vestigalium publicorum curatores necesse erit declarare; ne si confuse ac fortuito capiantur, grave damnum ærario injungant; quod quidem nulla consuetorum accessione tributorum, verum aliis modis, & artibus vehementer crevit. Ubi hæc qua par est sedulitate, sollicitudineque confecta fuerint, legatos ad Triballorum regulum mittere in animo habeo; qui simul ejus vires & copias explorent: simul, si a reconciliatione non abhorreat, pacem cum eo componant; nam nunc quidem rationes nostræ non ferunt, ut arbitror, quando in pace cum finitimis gentibus vivere licet, ultra bellum deposcere. Ubi aliquamdiu Byzantii fuero, deinde milites mercenarios, & qui ex possessionibus uberiores capiunt redditus, assumens, occidentali insuper exercitu accessuro, hyeme in occidentem movebo: alios domi manere sinam, ut interim ad expeditionem, cum veraperietur, suscipiendam se comparent. Et Albanos circa Pogonianam, & Libisdam positos deprædatus, & injurias ab eis persecutus (nostis enim utique vos etiam, quomodo adhuc superistite imperatore, & post ejus obitum urbes Acarnaniæ complures, & Balagrita quotidianis incursionibus, ac direptionibus affligerint) conabor, si possum, & potero, ut opinor, solemne Christi natalium Byzantii agere: non tantum exercitus causa, ne extra fines hybernet: sed etiam ut novi imperatoris, quemadmodum inter nos convenit, coronationem celebremus. Ineunte autem vere triremibus ad navigationem paratis, exercituque toto præsentem, Peloponnesum terra marique pariter adoriemur: qua insula subacta, Romanos fines non parum proferemus. Levi autem brachio etiam Joniæ lustratis navalibus & fluminibus, ad quæ Persæ naves suas appellant, illisque inflammatis (sic namque ego, & Aliseres Cotiæi satrapa, qui ex continente pedestri nos, & equestri auxilio juvabit, pacti sumus) & imminenti inde clade, anxique cura liberati, omnibus domi recte ordinatis, ad propositum certamen aggrediemur. Postquam huic consilio magni domestici etiam cæteri applauserunt, legati ad Triballorum principem mox delecti sunt. Qui profecti, pacem ei persuaserunt, & fœdus pristinum revocarunt. Magnus porro domesticus congregato exercitu Byzantium petivit: quem appropinquantem, qui erant illic proceres, obviam se ferentes, & ab equis descendentes consularunt: quos ille ut ineptos objurgavit: progressusque in palatium, Augustam, salute dicta, ex calamitate ægram animi, & ægotam corpore consolatus, & expositis quæ Didymotichi egisset, quæque Peloponnesiorum legatis promississet, quæque illis, & aliis facere cogitaret, spes magnas ut conciperet, atque ut sibi fideret, quando pro ejus, & filiorum, Romanorumque omnium utilitate, omni stu-

ναάρχας καταστήσομεν, καὶ στρατηγὸν οἷς μελήσει τὰς ναυς ἐπισκοπεῖν, καὶ ναύτας, οἱ ἐπιβήσονται καὶ ὀπλίτας καταλέγειν. ἔπειτα δὲ καὶ περὶ χρημάτων σκεψόμεθα, ὅθεν λαμβάνειν αὐτοῖς εἶναι πρὸς τὴν εὐλογίαν παρασκευῶν. πρὸς δὲ ταῖς καὶ τὰς τῶν δημοσίων φόρων διοικητὰς ἀνάγκη καθίσταν, ἵνα μὴ ἀτάκτως φερομένων καὶ ὡς ἐτυχὲ λύμῃ τις γένηται περὶ χρήματα τὰ κοινὰ, ἐπιδεδωκότα ἡ μικρῶς ἐκ προσθήκης μὲν ἐδεμίας τῶν εἰσρομένων φόρων, εἰς ἑτέραν δὲ τινων φόρων καὶ ἐπινοιών. ἐπειδὴ δὲ ταῦτα τῇ προσκεκασμένη ἐπιμελείᾳ τύχῃ καὶ φροντίδος, περισβείων ὁρῶμαι πέμπειν πρὸς τὸν ἄρχοντα τῶν Τριβαλῶν, ἅμα μὲν κατασκευομένους τὴν ἐκείνου δύναμιν ὁπόση εἴη. ἅμα δὲ καὶ πρὸς διαλλαγὰς ἐτοιμῶς ἔχει, χωρήσοντες πρὸς διαλύσεις: καὶ ὅσον ἡγέμαι νῦν ἡμῖν λυσίτελεῖν, εἰδὼν εἰρῶν καὶ τῶν ὁμορῶντων ἐδῶν ἄγειν, ἐκοντὶ τὸν πόλεμον αἰρεῖσθαι. αὐτοὺς ὅλγας ἡμέρας Βυζαντίῳ ἐνδεχέμεναι, ἔπειτα τὸ μισθοφορικὸν τῆς στρατίας καὶ τῶν ἐκ χωρίων τὰς προσόδους ἔχοντων τὰς δυνατωτέρων, παραλαβὼν, ὡς καὶ τῇ ἐσπερίᾳ στρατίας συνεισομένης, πρὸς ἐσπέραν τὴν χειμῶνος βαδίσαι, τοῖς ἄλλοις ἐπιτρέψας οἱκοὶ δεχέμεναι, καὶ παρασκευάζεσθαι πρὸς τὴν στρατείαν ὡς ἅμα ἡ ἐξοσμένης. Αὐθαγὲς τὰς περὶ Πογωνιανῶν καὶ Λιβίσδων νεμομένους ληίσταμους, καὶ δίκας τῆς ἀδικίας ἐπιτελεῖν (ἵνα ὅσον δὴ καὶ αὐτοῖς, ὡς καὶ πεινέοντες Βασιλέως, καὶ μὴ τῇ ἐκείνου πελοποννησίων πολλὰ τὰς τῆς Ἀκαρνανίας πόλεις, καὶ Βαλάνγειας ἐκάνωσαν ὅσημέραι καταξέχοντες καὶ ληϊζόμενοι) περάσσομαι εἰς Δυναμῶν. οἶμαι ὅτι τῇ Χρυσῇ γενεθλίῳ ἐορτῇ ἐν Βυζαντίῳ ἀγαγεῖν, καὶ μόνον δεῖν τὴν στρατίαν, ἵνα μὴ ὑπερόλεος ἐν χειμῶνι δεχέμεναι, ἀλλ' ἵνα καὶ Βασιλέως ἡ νέη σεφροειά πελεθῇ. ἔπειτα ὅσον ἐδέδοκτο ἡμῖν. ἅμα ὅσον ἄρχομένῳ τῇ τελερῶν πρὸς τὴν πλεονεξίαν παρεσκευασμένων, καὶ τῇ στρατίας ἀπάσης εἰς ἡπείρου τε ἅμα καὶ θαλάσσης προσβαλέμεν τῇ Πελοποννήσῳ. καὶ ὅσον μικρὰ προσθήκη γένηται Ρωμαίοις ἀν' ὑπαγαγόμεθα ἐκείνης. ὅθεν ὅσον πάρεργον καὶ τὰς τῆς Ἰωνίας διερδυνήσασθαι ναυστράτας καὶ ποταμῶν ἐν οἷς οἱ Πέρσαι τὰς σφετέρας αὐτῶν προσορμίζουσι ναυς, καὶ καταφλέξαντες πυρὶ, (ὡς τῶν Ἀλυσίων τῇ Κοτυαίᾳ σαφάπῃ καὶ ἐμοὶ συντέθεται, ἐκ τῆς ἡπείρου παραβουδουῖται ἅμα στρατῶν περὶ καὶ ἰππικῇ) καὶ τῇ εἰς ἐκείνων ἀπαλλαγέντες λύμης καὶ φροντίδος, πρὸς τὴν προκειμένην βαδίσμεθα ἀγῶνα, πάντα τὰ οἱκοὶ καταστήσαντες καλῶς. Τοιαῦτα τὰ μεγάλα βεβόλσαμένα δομῆσθαι, ἐπεὶ καὶ τοῖς ἄλλοις συνεδόκει καὶ ἐπὶ πρὸς τὴν βαλὴν. πρὸς μὲν τὸν Τριβαλῶν ἄρχοντα, πρὸς βεῖς ἡρῶντο αὐτίκα: οἱ καὶ παραγενομένοι καὶ διαλεχθέντες περὶ εἰρήνης, ἔπεισαν τε διαλύσασθαι, καὶ ἔθεντο ἀπονδίας καὶ τὰς ἔσας πείν. ὁ μέγας δὲ δομῆσικος ἀδρόζειται κελύσας τὴν στρατίαν, αὐτοὺς ἵει εἰς Βυζάντιον. ἐπεὶ ὅσον ἐγένετο ἐγγύς, οἱ Βυζαντίῳ παρόντες τῇ συγχελητικῇ εἰς ὑπάντησιν ἐξελθόντες, ἡπάσαντο τῇ ἰππικῇ ἀποβάαντες: ὅσον ἐπέπληττον αὐτοῖς ὡς καὶ προσήκοντα ποιεῖσιν. ἔπειτα εἰς τὰ βασιλῆα ἐλθάν, ἡπάσαντο τὸν Βασιλῆα, καὶ παρεμυθεῖτο λόγοις, ἐκ ἀλγῶσαν μόνον ὑπὸ τῇ συμφορῇ, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα νοσηλευόμενῳ καὶ διηρησάμενος ὅσα τε πράξεις πρὸς Διδυμότεχον ἐλθῶν, καὶ ὅσα τοῖς ἐκ Πελοποννήσου πρὸς βεῖσιν ἐπαγγέλλαιτο, οἱ αὖτε διανοοῖτο περὶ τῆς ἐκείνων τῇ περὶ τῶν ἄλλων πράττειν, μεγάλα τε ἐλπίζειν παρῆναι καὶ αὐτῶν δαρρῆν ὡς ὑπὲρ ὠφελείας αὐτῆς τε καὶ παίδων καὶ τῷ κοινῷ Ρωμαίων, ἔπε σῶματος, ἔπε χρημάτων καὶ

σομένῳ, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπιδεικνύμεν καὶ ἀποδείκνυειν. οὐ μὲν γὰρ ῥάδιον εἶναι λόγοις τῷ τε στρα-
τίας ἐπιδόσιν καὶ τῷ προσόδῳ τῷ κοινῶν ἀποδεικνύειν.
ἕαρος δὲ γενομένης εἰ ἐν ζῶσιν εἴη, ἔργων δὲ θέσεσθαι
πρὸς τῷ ἀποδείξιν, ὅς αὐτῷ τῷ ἔργῳ φανερὰς τῆς
ωφελείας γινομένης. Ἐπειτα καὶ περὶ ὧν ἦκει κοινῶ-
σάμενος ὡς καὶ αὐτῇ συμφέροντα, ἐδόκει, καὶ ἐπε-
ψήφισεν τῷ βασιλῷ, ἔργα εἶχετο καὶ δίδκει πάντα ἢ βε-
βάλοτο.

dio alacritateque pugnaturus, & neque pecuniis, neque sanguini suo parurus sit, hortatus est. Nunc quidem quan-
topere cum redditibus communibus au-
ctus est exercitus, non facile posse ver-
bis demonstrari: vere novo, si vivat,
nullis verbis opus futurum, cum ip-
se operum fructus id demonstraverit.
Deinde collatis cum ea ob quæ vene-
rat, ubi & illa ut commoda probavit,
& consilium ejus approbavit, ad deli-
berata opere explicanda se dedit.

Edit. Paris.

pag. 389.

CAPUT XIII.

*Clamor confusus ante palatium: causam ejus litem aliquam censet magnus do-
mesticus: discit se causam esse, pro cuius honore milites & nobiles contra
patriarcham linguis pugnabant. Rem imperatrici narrat, monens, ut homi-
nes protervos castiget, quod facit castigatione in partes certas distributa.*

ΟΛΙΓΩ δὲ ὕστερον ὅς ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐν βασι-
λείῳ αὐτῇ τῇ βασιλίδι διαλεγόμενος περὶ τῆ κοι-
νῶν, καὶ κοινῇ βαλδομένων περὶ ὧν ἂν δέοι ἀράττειν,
ἄρῃς ἐξωθεν ἠκέτο καὶ βοὴ περὶ τὰ βασιλεία συμμιγῆς.
Ερομένης δὲ τῇ βασιλίδος πρὸς αὐτὴν τί ἂν εἴη ταῦτα,
φάσκεν μὲν ἑδὲν εἶδέναι ἑφασκόν. οἶδαι δὲ πρὸς τῷ
δίκῃ τινῶν ἀλλήλοισι ἀντιλεγόντων τῷ θόρυβον γίνεσθαι
ταυτῶν. διὲν χυρίζετο δὲ ὁ ὕστερον, ἑδὲν ἄλλοι οἰκῶνται
ἀρχῇ. ἑδὲν γὰρ αὐτὸς τί ἦδει τῇ γινομένων. Ἐπειτα
ὡς μείζων ὡς ὁ θόρυβος καὶ παρετείνετο ἐπιπολὺ, νομί-
σας καὶ αὐτὸς νεώτερόν τι εἶναι, ἀρᾶς ὅσῃς μαθεῖν ἐ-
θέλων τῇ γινομένων τῇ αἰτίᾳ. ὅρα δὲ τῇ βασιλείᾳ τῷ
αὐτῷ πλήθεσσαν ἀνδρῶν, οἳ ἦσαν ἔς τὰ στρατιωτικὰ κα-
ταλόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ εὐγενείᾳ λαμπρυομένων
νέων, καὶ τῇ Πατριάρχῳ ἐν μέσοις αὐτοῖς ἐσῶτα καὶ λογο-
μαχοῦντα πρὸς αὐτὰς διαφερομένους. Αἰτία δὲ τῇ δια-
φασίᾳ ὡς, ὅτι δὴ ἦσαν μείζονος τιμῆς τῇ μέγαν δομέσικον δι-
καιον τυγχάνειν εἶναι, καὶ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως περὶ
τῇ βασιλείᾳ εἰσέναι τῇ αὐτῇ. ὅς ἔστι μόνον οὐκ ὅλων
πραγμάτων ἔχει τῇ ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ βασιλείᾳ περιόν-
τος, παραδυναστεύων ὡς, καὶ πολλὰ καὶ ὑπὲρ ἐκείνης προ-
σκεκλημένος πρὸς τῇ βασιλείᾳ κοινωνίαν. ἐν αἰτίαις
τε τὸν Πατριάρχῳ διὰ ταῦτα ἐποιεῖντο, ὅτι δὴ περιεργῇ,
καὶ μὴ βασιλίδι παραιοίῃ τὰ προσήκοντα δὴ αὐτοῖς ἐλέ-
γετο, ἔστι πᾶσιν ὁμοίως ἔχουσι τὰς γνώμας, ἀλλὰ οἳ μὲν
εὐνοία πρὸς ἐκεῖνον ὡς, ἐσπιδάξτε τὴν ἀληθῶς ὁμοίως καὶ
ἐλέγετο. οἳ δὲ ἐθεράπευον τῇ καιρὸν καὶ τῇ μεγάλῃ δομε-
σίᾳ δυνάμιν. ἦσαν δὲ οἳ καὶ δυσχεραίνοντες πρὸς τὰς λό-
γους, ἐν δέῳ ἂν καλύσοντες εἰ ὅσῃ, ὅμως ὑπὸ δέας
συμφωνεῖν ἐδόκεν τοῖς πολλοῖς, οἳ οὐ μὴ ἐκεῖνος συνε-
δότος ὅσῃ ἀφανῶς τὰ τοιαῦτα συσκαδάζοντος εἰρηθεῖν. Ο
πατριάρχῳ δὲ ἀντικαθίστατο πρὸς τὰς λόγους, καὶ μὴ
δεῖν ἐλεγεῖν αὐτὰς ἀτάκτως θορυβεῖν, ἀλλὰ περὶ δεῖναι
τοῖς βασιλίδι, καὶ μεγάλῃ δομέσικῳ ἐγνωσμένοις. Ἐν
ταῖς δὲ τῇ ἐριδος ἐκείνοισι οὐσίαις, ἐπεὶ ἐπέπαυτο φανέν-
τος, τοῖς μὲν ἄλλοις ὡς ἀπερ' ὀργιστοῦσθαι ἑδὲν εἰρήκει. Πα-
τριάρχῳ ὅς ἐμέμφετο, ὅτι ἀνοήτων ἀνθρώπων προσέχων
λόγοις ἐσπιδάξτε πρὸς αὐτὰς λογομαχῶν, καὶ θόρυβον κινῶν.
συνεβέβηκε τε οἳ οἱ ἀπελθεῖν, καὶ μὴ πρὸς ἐκεῖνους
διαφερεῖσθαι νῦν, ὡς ἐς τῇ ὑστεραίᾳ ἅμα αὐτῷ περὶ τῇ εἰρη-
μένων ποιησόμενον λόγον. προέπεμπε τε ἅχρη ἵππων θε-
ραπείων διὰ τῇ πρὸς αὐτὸν γεγεννημένῳ μίμῳ, ὅπως πρὸ-
τερον ταῦτο εἰργασμένος, ἀλλὰ ἐν τοῖς βασιλείοις οἳ οἱ σωματάρχῳ ἀναστρέφειν εἰσῶτος. εἰς βασιλίδι δὲ

Paris II.

PAULO post diem illum, dum in
regia cum imperatrice de republica
fermocinatur, & ambo de rebus agendis
consultant, foris tumultus, & commix-
tus clamor exauditur. Interrogante ea,
quidnam hoc esset, negavit se certum
scire: credere tamen ob litem aliquam
jurgantes sic eos vociferari: quin aliud
nihil prorsus se putasse postea affirma-
vit: neque enim vel ipse quid ageretur
sciebat. Crescente, & diutius durante
strepitu, ratus & ipse quippiam novi
tentari, surgens exit, uti causam nosci-
ret. Atrium palatii plenum, non ex albo
militari solum, sed etiam ex juvenibus
nobilitate illustribus, patriarcham stan-
tem in medio, verbisque cum ipsis veli-
tantem videt. Causa dissensionis erat,
quod illi magnum domesticum majore di-
gnandum honore censabant, & non ut
unum de infima plebe aulam palatii pe-
dibus debere ingredi, qui jam non so-
lum præesset summo imperio, sed defun-
cti quoque imperatoris collega, & cre-
bro ad communionem imperii ab eodem
invitatus fuisset: atque idcirco patriarcham
carpebant, qui conniveret, nec impera-
tricem officii sui admoneret. Hæc illi
loquebantur: nec erat una mens omni-
bus. Nam qui illum diligebant, eique
ex animo studebant, quod sentiebant, id
in ore habebant: alii metu illius potentie
tempori inserviebant. Erant etiam qui
sermone hos ægrius ferentes, libenter
vetuissent, si potuissent: nihilo minus
quadam mali formidine pluribus astipu-
lari videbantur, cogitantes, ipso con-
ficio & clam talia moliente dici. Patri-
archa eorum assertioni adversari, & ni-
hil turbandum: sed iis quæ imperatrici,
& magno domestico placuissent, obse-
quendum contendere. Cum in hoc esset
controversia, ejusque conspectu omnes
conticuissent, aliis quidem velut iratus
nihil dixit: patriarcham autem incre-
puit, quod hominibus insipientibus au-
res commodasset, & verborum cum
ipsis digladiatione turbas excitasset.
Proinde litigare cessaret, domum se
capefferet, postridie secum de lite a-
cturus: & ita usque ad equum dedu-
xit, hoc officio objurgatum delinens,
quod ante non solebat: sed in pene-
tralibus palatii valedicere, ac rever-
ti consueverat. Ad imperatricem por-
ro rediens, tumultus causam narrat,

pag. 390.

R r ij

& quo pacto patriarcham propter intempestivam concertationem reprehendisset, quodque stultorum sermones ineptos attendisset: & eum uti domum abiret, admonuisset. Asseverabat item ac Deum testem faciebat, se nullius horum esse conscium: sed ab imperitis quibusdam superbe ac stolidè ea moveri. Quem cum de turbis sedatis commendaret imperatrix, sed illi quidem, inquit magnus domesticus, suasi, nihil verborum adderet, domumque discederet; intelligens sic, me litem mea potissimum causa exortam facile dirempturum. Te autem moneo, ut superbiam istam inultam ne relinquis, verum accersitos propter linguæ protervitatem objurgites. Monerem etiam ut te admodum illis iratam ostenderes, nisi brevi hinc pluribus eorum ascitis discessurus essem. Idcirco ubi quantum satis est eos castigaveris, causata profectionis meæ necessitatem, venia illos impertito. Augusta monenti obsecuta, viros illos accersit; inscitiam exprobrat, quod inter leges regias educati, & in iis a teneris versati, nihilo tamen barbaris rege carentibus præstarent: & quidquid sibi obstitisset, statim turbas, ac tumultum cierent. Perpendite enim, inquit, quo nunc amentia prodieritis. Primum enim in ipso palatio imperatoribus aperte repugnastis. Deinde cum patriarcha communi omnium Patre spirituali, & omni reverentia dignissimo, magis quam qui per corporum conjunctionem nos generarunt, altercati estis. Postremo etiam pro magno domestico videlicet verba fecistis; quod ad vos attinet, docentes, eum vestra indigere ope, si qua illi re a nobis opus sit. Hoc autem absurdissimum esse, non aliis, sed vobis ipsis iudiciis utamini licet. Non enim modo dumtaxat, quando ad eum summa rerum procuratio devoluta est; sed & vivo imperatore vobis omnibus hic præerat, in quibus imperatorem requirebatis: vestrum contra illi nemo. Quare cum e præteritis, tum e præsentibus discere vos oportebat, illum vestro patrocínio non egere. Non enim est, non est, inquam, quod ille, si velit, non vel sibi, vel aliis curaverit. Quod cum ita sit, & fateantur omnes, nec vos temere tumultuari, turbarique conveniebat, atque ideo non gratiam, sed pœnam ille vobis debet: & ego condigno superbiam vestram multare supplicio, nisi ille id a vobis deprecatus esset, quod ad expeditionem præparamini: quo gaudentes, non mœstos ire decet, ut opinor. Quamobrem delicti gratiam facio, & de cætero ut quiescatis, impero, ac rebus majoribus ne vos curiosè immisceatis: sed illis eas relinquatis, quibus easdem bene administrare, & si quid erraverint, emendare licet. Imperatrix de tumultu sic eos accepit: ipsi de benignitate, dataque venia gratias agentes (& præ aliis magnus domesticus) cæteri quidem recesserunt: domesticus restans, cum imperatrice de his, quæ opus erant, deintegro deliberavit.

Edit. Paris.
pag. 391.

ἡ αὐτὴς ὁ μέγας δομέσικος ἐπαυλῶν, ἡ αἰτία τῆς θορύβου διηγείτο· ὅπως τε αὐτὸς τὴν ἀκαίρην φιλονεικίαν μεμψόμενος Πατριάρχῃ, ὅτι ἀνοήτων ἀνθρώπων προχοῇ λόγοις ἔχασιν μηδὲν ὕγιες, παραινεῖσιν οἱ καὶ ἀναχωρεῖν. δι᾽ ἡγουμένης τε καὶ αὐτὸς ἐπιμαρτυρόμενος Θεὸν, ὡς ἐδὲν τὴν λεγομένην συνειδέειν, ἀλλ᾽ ὑπὸ τινῶν ἀπαιδούτων ὑπὲρ αὐθαδείας ἀνοήτως κινηθεῖν. ἐπαινεσθῆς δὲ τῆς βασιλείδος ἐπὶ τῇ τῷ θορύβῳ κατοσεῖλαι, ἀλλ᾽ ἐκείνῳ μὲν ὁ μέγας δομέσικος ἔφη, συνεβέλδουσα μηδὲν προδέντι τοῖς εἰρημένοις ἀπελθεῖν· ἔγωγε συνιδὼν ῥαδίως ὁρμήσειν τῷ φιλονεικίᾳ μάλα περὶ ἐμῆ γεγεννημένῳ. Σοὶ δὲ, μὴ τῷ αὐθαδεῖ ἀτιμώρητον παραινῶ περιδεῖν· ἀλλὰ λόγοις κολάσαι προσκαλεσάμενῳ τῆς γλώσσης τῆς ἀκολασίας ἕνεκα. παρήνευσα δ᾽ αὖ καὶ ἐπιπλεῖον ἐνδείξασθαι τῷ ὀργῇ τῇ πρὸς αὐτὰς, εἰ μὴ ταχέως ἐμελλον ἐνδένδε ἀπελόμεναι τὰς πλείους αὐτῶν παραλαβῶν. διὸ μὲν τὸ κατὰ φάσθαι ἀρκουῶτως, παρὰ χάριν συγγνώμῃ, αἰτιωμένη τὴν ὁδοπορίαν τὴν ἀνάγκην. ὡς περὶ εἶσα καὶ ἡ Βασιλὶς, τὰς ἀνδράς τε προσεκαλεῖτο, καὶ ὠνείδιζεν αὐτοῖς τὴν ἀπαιδούσιαν, ὅτι βασιλείῳ ἔντεθραμμένοι νόμοις, καὶ σωόντες ἐκ παιδὸς, ἐδὲν ἀμεινον τῇ ἀβασιλότῳ ὁρμήσειτε βαρβάρων, πᾶν τὸ προσισάμενον ὑμῖν ἀτάκτως θορυβεῖσθαι. Σκοπεῖτε ὅτι εἰς ὅσον ἀνοίας ἡλάσατε νυνί. πρῶτον μὲν ὅτι βασιλείῳ φανερώς ἀντέπιτε Βασιλεῦσι. δεύτερον δ᾽ ὅτι Πατριάρχῃ διωέχθητε κοινῇ πάντων ὄντι πατρὶ πνύματικῷ, καὶ μάλα πολλῆς αἰδὸς ἀξίῳ, καὶ τιμῆς πολλῇ πλεον ἢ οἱ σαρκικῶς γεγεννηκότες. τρίτον δ᾽ ὅτι καὶ ὑπερὶ μεγάλα δομestίκου δῆθεν ἐποίησατε τὰς λόγους, τὸ γε εἰς ὑμᾶς ἦκον δόποδινῶς ὁρμήσειτε τῶν παρ᾽ ὑμῶν αὐτὸν δέομενον ἐπικυρίας εἰς τὸ τυχεῖν εἰ τις δέοιτο παρ᾽ ἡμῶν. τὸ δ᾽ ὅτι τῇ ἀποπώτατων ἐχέτεροις, ἀλλ᾽ ὑμῖν αὐτοῖς χρήσατε διαιτηταῖς· οὐ γὰρ νυνὶ μόνον ὅτι εἰς αὐτὸν περιήκει τῇ ὅλων ἡ φροντις, ἀλλὰ καὶ Βασιλέως ζῶντος, ὑμῶν ἀπάντων ἔπος προΐσατο, ἐν οἷς ἐδεῖτε Βασιλέως· αὐτὸς δὲ ὑμῶν ἐδεῖς. ὥς καὶ ἐκ τῇ προτέρῳ καὶ τῇ νυνί, συνιδὼν ὑμᾶς ἐχρῆν ὡς ἐκ ἀνδρῶν δέοιτο τῆς παρ᾽ ὑμῶν ἐπικυρίας. καὶ γὰρ ἐσιν, καὶ ἐσιν ἐδὲν, ὁ βελομένη ἡ περὶ ἐαυτῆς, ἡ ἐτέρων, μὴ ἐπράττειν δυνατὸν· εἰ δὲ τῷ ἔπος ἔχει, καὶ ἐδεῖς ἀντερεῖ, ἐδὲ ὑμᾶς ἐχρῆν θορυβεῖν καὶ ταράττεσθαι εἰκῇ· καὶ ὁρμήσειτε ἐκ ἐνέργειας, ἀλλὰ δίκης ἀξιοὶ παρ᾽ αὐτῶν. καὶ γὰρ δὲ ὑμᾶς τὰς προσκησας τῆς αὐθαδείας ἀπήτησα ἀνδρῶν, εἰ μὴ αὐτὸς παρητήσατο δεινθεῖς ὑπὲρ ὑμῶν· ἄλλως δ᾽ ὅτι καὶ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν παρεσκευάσατε, πρὸς τῷ χαίροντας βαδίζειν, καὶ ἀνιωμένους οἶμαι προσήκειν· ἐδὲ ἕνεκα, ἡ μὲν τῇ ἡμαρτημένων παρέχομαι συγγνώμῃ· τὰ λοιπὰ δὲ εὐτακτῆς εἶναι παραγγέλλω, καὶ τὴν μεζόνων μηδὲν περιεργάζεσθαι, ἀλλὰ παραχωρεῖν ἐκείνοις, οἷς τὰ τοιαῦτα καλῶς τε ἔξεσι διοικεῖν, καὶ ἐάν τι σφάλλωνται ἐπανορθεῖσθαι. Τοσαῦτα μὲν ἡ Βασιλὶς πρὸς ἐκείνους διελέχθη τῇ θορύβῳ ἕνεκα κατὰ πτομένη· ἐκείνοι δὲ τῆς ἡμερότητας ἐκ τῆς συγγνώμης χάριτας ὁμολογήσαντες, ἐκ τῇ ἄλλων μάλλον ὁ μέγας δομέσικος· οἱ μὲν ἄλλοι ἀνεχώρουν, ὁ μέγας δὲ αὐτὴς δομέσικος καταλειφθεῖς, ἐβελεύοντο ἅμα Βασιλίδι περὶ ὧν ἀναγκάζοντο.

CAPUT XIV.

Pæna in Apocauchum, & ejus opera rursus utendum absente domestico. Imperatrix plane abnuvit. Improbitas & scelus Apocauchi in magnum domesticum (sed prius ejus natales & conditio) per Xenam imperatoris matrem, a qua apud filium affectatæ tyrannidis vehementer accusatur, & ab eo defenditur, atque ad purpuram rursus invitatur, & recusat. Abhorret etiam plane a serenda inter filium & matrem discordia, quod quidam suadebant.

ΛΟΓΟΥ δὲ καὶ περὶ Αποκαύχῃ τῇ παρακοιμώ-
μενῃ ἐμπεσόντος, καὶ σκεπτομένων καθότι
δοιοι χρῆσασθαι αὐτῇ, μηδεμίαν ἄλλω ἐφασκεν ἡ Βα-
σιλὶς τῇ πολυμημένων παρ' ἐκείνῃ δίκῃ ἀπαιτεῖν, ἢ
ὡς αὐτὸς ἐτιμήσατο αὐτῇ, ὥστε οἱ καθεῖσθαι μὴ ἐ-
ξίοντα, μήτε τῇ κοινῶν τι διοικουῦντα. Ο δ' ἐφασκε καὶ
αὐτὸς τῇ δίκῃ πρέπασαι ἡγεῖσθαι τῇ πολυμήματι. μὴ
μὲν τοῖ γε αὐτῇ γνώμῃ εἶναι πρὸς ὑπερόριον ἀπίοντι
στρατείᾳ τῇ πρὸς ἑσπέραν, τῇ δεομένων διορθώσεως ὁ-
πίσω τί καταλιπεῖν· ἔ δὲ ἕνεκα πρὸς τὰς περιό-
κας Πέρσας θείδει ἀπονδᾶς, καὶ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν
Μυσῶν Βασιλέα, ἵνα μὴ ἀπότος ταραττοῖτο αὐτῇ ὑπὸ
πολέμων ὀχλημένη. καὶ ὅτ' αὐτῇ παρακοιμώμενον
ἡγεῖσθαι προσήκειν ἀξιώσασθαι συγγνώμης, πάλιν χρῆ-
σθαι ὅπῃ αὐτῇ δοκῇ συμφέρειν· ἡ δ' ἀνέδου, καὶ αὐτῇ
καὶ τέκνοις μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ δύσνου ἐκ πολλῶν
ὑποδεικνύσα· μάλιστα ὅτ' ὡς ἐπ' αὐτῇ ὀλίγῃ πρὸς
πρὸν αὐθαδῶς ἐκείνος ἐτραχέως προσήνυχθαι πρὸς
αὐτὸν· εἰ δὲ ἀμφοτέροις ἐκείνος ἐπιβεβλῶν σαφές αὐτῇ
ἠλέγχθαι, τίνι καὶ θάρρησασθαι, ἀνδρῶν πανηγυ-
ρίας ἐπιβεβλῆς μετὸν ὑποδημοῦντα αὐτὸν ὀπίσω ἐ-
φασκε καταλιπεῖν; Ἀξίων δὲ ἐτ' πρὸς τῇ μέγαν δο-
μῆσικον Αποκαύχῃ εἰρημένων ἐπὶ τῇ Βασιλίδος μνη-
μονόσαι, καὶ ἐτι παλαιότερων κακουργημάτων, οἷς ἐ-
χρήσατο καὶ μεγάλας δομῆσικας μεγάλας δυνεστηκότος,
ἐν ἐκ τῇ διηγημάτων, κατάδηλος γένηται ἡμῖν, ἢ τῇ
τῇ πρὸς τὰς δυνεστησίας φιλοτιμία καὶ ἐτοιμότης πρὸς
τὸ παρέχειν τοῖς εἰς αὐτὸν ἀμαρτάνουσι συγγνώμῃ· καὶ
ἡ παρακοιμώμενη πρὸς τὰ καλὰ ἀχαρείσια, καὶ τῇ ὁ-
πῶν ἡ σκαιότης. Οὗτος γὰρ δὲ ὁ παρακοιμώμενος ἐκ Βι-
θυνίας ὠρμημένος, ἐτ' ἀσσημος ἐκ φαύλων φύς, τὰ πρῶ-
τα μὲν ὑπεγραμμάτευσεν πολλοῖς τῇ τῇ δημοσίᾳ χρήματι
εἰσπραττόντων ὀλίγῃ ἕνεκα μὲν ἐπειτα τῇ τῇ Βασι-
λέως ἐμιδοφόρησε θείῃ Ἀσάνῃ τῇ Ἀνδρονίκῃ· εἰτ' ἐκεί-
νῃ ὑποτάξας, προσεχώρησε στρατῷ τῇ τῇ ἑσπερίων θε-
μάτων δομῆσικῃ τῇ δημοσίᾳ ἀλλὰ τότε ἐφορῶντι. δι-
φύς δὲ φανεῖς καὶ πρόθυμος πρὸς τῇ ὑπηρεσίᾳ, χρήματα
ἐπιστάθην παρ' ἐκείνῃ, ἵν' ἐλθὼν πρὸς Βασιλέα, Ἀν-
δρόνικος δὲ ὁ πρῶτος ὡς, πείσῃ στρατῷ καὶ εἰς τῇ πῶν ἐ-
τος τῇ ὁ δὲ εἰσὶν ἐγχειρίζειν τῇ ἄλλῃ· ὅτ', τὰ μὲν χρήμα-
τα ὡς ἰδὲ Βασιλεῖ παρεχνηῶς, ἐπαγγελάμενος δὲ καὶ
διπλασίῳ τῇ ὑπὸ στρατῷ παρεχομένων τῇ βασιλικῇ
αὐτὸς εἰσφέρειν ταμιείῳ, πείθει Βασιλέα ἐκείνῃ προε-
λῆσαι καὶ τῇ ἄλλῃ παρέχειν τῇ ἀρχῇ. καὶ ὅτ' αὐτῇ
ἰδίῳις χρήμασι τῇ ἀρχῇ ἐκείνον ἐκβαλὼν, ἡδὲ
λαμπρὸς ὡς, καὶ τὰ πρῶτα φέρων τελωνῶν. Εἰτ'
ἐπειδὴ πολλὰ τῇ δημοσίᾳ χρήματα ὀφείλων, προσ-
δοκιμος ὡς δεσποτικῶν οἰκῶν, καὶ σωφρονίζεσθαι

CUM autem mentio de Apocauchō
sacri cubiculi præfecto fieret, quæ-
sissentque, quomodo eum punirent, nul-
lam se aliam, agebat imperatrix, nefa-
rii criminis pœnam pœscere, præter eam,
qua se ipsum multasset, ut domi sedens,
numquam exiret, nec publicum munus ul-
lum attingeret. Domesticus quoque hanc
pœnam ejus facinori parem affirmare.
Cæterum non placere sibi, cum exerci-
tum occidentalem extra fines eduxerit,
aliquid corrigendum post se relinqui,
cujus causa cum Persis vicinis, & cum
Alexandro Mæssorum rege fœdus ferierit,
nese absente, ipsa bellis quatiatur. Exi-
stimare igitur se, Apocauchum ab ipsis
venta donatum, rursus, ubi conducere
videbitur adhibendum. Imperatrix recu-
sare: nec in se, & liberos tantummodo,
sed in ipsum quoque eum malevolū
multis rationibus demonstrare: ex his
præcipue, quibus paulo ante coram ipsa
arroganter & asperere in eum invaserat.
Quia ergo utrisque insidiari manifestissi-
me convictus sit, qua re confusus homi-
nem callidissimum & insidiosissimum ip-
se peregre abiens retro relinqueret?
Non erit autem alienum etiam eorum
meminisse, quæ imperatrice præsentē
Apocauchus in magnum domesticum ja-
ctarit; & præterea antiquorum malefi-
ciorum, quibus eum remunerarit, a
quo tantis erat beneficiis obligatus: ut
ex hac narratione pateat, tum illius ar-
dens bene merendi studium, & ad ve-
niam in se delinquentibus tribuendam
promptus animus: tum hujus erga be-
ne meritum ingrata voluntas, & agre-
stis immanisque natura. Hic e Bithy-
nia oriundus, homo obscurus, ex con-
temptis parentibus natus, primum qui-
dem multis vestigalium coactoribus
mercedula scriptum fecit. Postea An-
dronico Asani, qui fuit magni amitæ
imperatoris filius, etiam mercede ser-
vit: a quo recedens, a occidentalium
thematum, sive agminum militarium
per occidentem distributorum dome-
stico, qui tum erat salinarum præfe-
ctus se addixit. Is dexterum, & ad
ministerium impigrum cernens, pecu-
nias ei credidit, ut ad imperatorem,
puta Andronicum seniore accedens,
ei persuaderet, duci etiam in annum
sequentem salis negotiationem permit-
teret. At ille pecuniis tamquam suis
imperatorī traditis, pollicitusque, se
duplo amplius quam dux in fiscum e-
jus illaturum, ad se potius eligendum,
salariumque creandum inducit. Sic
cum ducem pecunia sua hoc magistra-
tu ejecisset, jam illustris erat, & inter
publicanos primas ferebat. Deinde
cum multis nominibus publice gran-

Edit. Paris.
pag 392.

dem pecuniam deberet, expectareturque, ut in carcerem daretur, & ad sanitatem reductus, hujusmodi nequitas dedisceret, ab imperatore defectionem moliri cepit: non enim alioqui supplicium devitare potuisset. Cum autem videret eum esse statum rerum, ut Andronicus junior necessario cum avo deberet contendere, Syrgiannem cujus erat studiosissimus, rogavit, ut se illi commendaret. Is bello jam inter imperatores pullulante, magnum domesticum orare, uti & Apocau-chum ascisceret, non solum ad exactio-nem publicarum pensionum naturali qua-dam dexteritate præditum: verumetiam pecuniosum, ut bello commodaturus vi-deretur: quas res initio quoque hujus hi-storiæ breviter attigimus. Hic itaque magno domestico parario, junioris impe-ratoris familiaritatem consecutus, post-quam belli maturitas erupit, a seniore statim ad ejus partes transiit: non tam quod ei bene vellet, quam quod ob æs alienum imminens periculum fugeret: & a domestico quæstor imperatoris crea-tus, atque ubi victoria ad illum respexit, rursus ab eodem domestico, propemodum invito imperatore, neque id muneris in eum quadrare judicante, rerum admini-strator institutus est. Verumtamen non omnimodis commissa ei respublica, sed ita, ut magis necessaria seu præcipua ad magnum domesticum referret, ipse le-viora transigeret: e quibus seu bene seu male transactis, communitas nullum sen-tiret nocumentum. Nihilo minus a mul-tis observabatur. Et cum interim sæpe etiam propter usitatam, & amicam sibi nequitiam imperatorem offendisset, ac pœnis subjiciendus esset, per magnum domesticum iratum scilicet exorantem, evasit. Jam vero e tantis tenebris in tantam claritatem deductus, quomodo benemerenti suo quam maxime contra-ria rependeret, secum consideravit. Nam cum Andronicus junior morbo illo diffi-cillimo conflictatus, mortique proximus, uxori ad filium pariendum jam vicinæ imperium, magno autem domestico vi-cariam gubernationem reliquisset, cui ci-tera tergiversationem omnes parerent, il-le (quod consuetudo tenet, imperato-ribus de vita exeuntibus) successoribus benevolentiam ac fidem subjectorum sta-bilire volens, juramentum, quo omnes fidem suam ratam facerent, in hæc ver-ba conceptum proposuit. Romanos An-næ imperatrici, & filio imperatori ex ea nascituro sinceram, & integram fidem, & magno domestico obedientiam præ-stituros. Xena imperatoris mater præ-teribatur omnino, quod ita filius con-stituisset: non enim posse duos, idque fœminas unum imperium regere. Hoc illa, ejusque fautores graviter tulerunt, tametsi magnus domesticus eam offi-ciose coleret. Siquidem hinc eam per-turbatum iri suspicatus, Galba ma-gno diœceta cum cruce ex pretiosissi-mis lapillis confecta, quo verbis esset fides, ad eam celeriter misso, de lethali morbo imperatoris certiore fecit: Deum rogans, ne eos tali imperatore orbari sineret. Sin quid eorum, quæ metuerentur, eveniret, sic moderan-te, qui omnia juste, utiliterque, ceu per

Edi. Paris.
pag. 393.

μη τοιαῦτα κακουργεῖν, πρὸς ὧσασίαν εἶδε Βασιλέ-
ως· ἔ γάρ ῥω ἐτέρως τὸ κακῶς παθεῖν ἔσφυγεῖν. συ-
νιδὼν δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς Βασιλεὶ τῷ νέῳ Ανδρο-
νίκῳ πρὸς τὴν πάππον ἀναγκαίως ἔσαι ἔσφορα, Συρ-
γιάννην ἐδήθη, τὴν ἐπιτηδειοτάτων ὧν αὐτῷ, τῷ νέῳ Βα-
σιλεὶ προσαγαγεῖν. Ο δὲ, καὶ ὅτῃ ἤδη ὁ τῶν Βασιλέων
πρὸς ἀλλήλους ἐκινεῖτο πόλεμος, εἶδετο τὴν μεγάλην δο-
μεσίκαν, καὶ τὴν Ἀπόκαυχον προσλαμβάνειν, ἔ μόνον
ὁφθαλμῶς πρὸς τὴν δημοσίαν τὴν εἰσπραξίν ἐχρηκότε φέρων,
ἀλλὰ καὶ χρημάτων ὁπορουῦνται οἷς χρήσιμος πρὸς τὸν
πόλεμον ὀφθήσεται αὐτοῖς· ὧν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς
ἰσορίας μάλιστα ἐπεμνήθημεν συνομῶς. Ο δὲ Βασι-
λεὶ τῷ νέῳ δι' ἐκείνην προσοικειωθεὶς, ἐπεὶ ὁ τῶν Βασι-
λέων πόλεμος ἀνερρήγνυτο, τὴν μὲν πρεσβυτέρην Βασι-
λέως δίδυς ἀπέστη πρὸς τὴν νέαν· ἔ μάλλον δι' οὐνοῖαν,
ἢ τὴν ὑφορώμενον κίνδυνον ἔχοντα τὰ ὀφειλόμενα χρήματα
ὑποδιδράσκων. Ταμίαν δὲ τῶν Βασιλικῶν ἀπεδείκνυτο
χρημάτων παρὰ τὴν μεγάλην δομεσίκαν· ἐπεὶ δὲ ἡ νίκη
πρὸς τὴν νέαν ἀπέσδε Βασιλέα, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς πᾶσα ἡ τῶν
Ρωμαίων ἡγεμονία ῥω, πάλιν ὑπὲρ ἐκείνης χεδὸν οὐχ
ἐκόντος Βασιλέως εἶδε προσήκειν αὐτῷ τὴν ὑπηρεσίαν
κρίνοντος, εἰς τὸ μεσάζειν τοῖς πράγμασι κατέστη.
πλὴν ἔ παντάπασιν ἐπεξέσπιν τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν,
ἀλλ' ὅσα τῶν ἀναγκαϊοτέρων ῥω πρὸς τὴν μέγαν δομεσί-
κον ἀνάγων, αὐτὸς τῶν ταπεινοτέρων εἴχετο, ἔξ ὧν οὐ-
δεμία τοῖς κοινῶς προσεδόκατο βλάβη εἴ ἢ κακῶς
διφικημένοις. ὅμως ὅτῃ ὑπὸ πολλῶν ἐθεραπεύετο. Με-
ταξὺ δὲ καὶ πολλὰς Βασιλεὶ προσκερκῶς ἔχοντα τὴν
φίλῳ πανουργίαν, καὶ μέλλων δίδοναι δίκας, ὑπὸ
τῇ μεγάλῃ δομεσίκῃ τὴν Βασιλέως ὀργλὴν ἐρρύδα
παρατεμένια. εἰς τοιαύτῳ δὲ περιφάνειαν ἔξ ἀφα-
νείας πολλῆς ἐλθὼν, ἐσκέφατο εἰ δυνάτο τὸν εὐερ-
γέτῳ ἀμείψασθαι τοῖς ἐνατιωτάτοις. Ὡς ὅτῃ Βασι-
λεὺς ὁ νέος Ανδρόνικος τὴν νόσον ἐνόσησεν ἐκείνην
τὴν σφοδράν, καὶ τελευτῆς ἐγένετο ἐγγύς, Βασιλίδι
μὲν τῇ γαμετῇ κατελίμπανε τὴν ἀρχὴν, ἔγω μὲν
παιδὸς μητεὶ γεγεννημένη, ὠδινέσθην δὲ τῇ μεγά-
λῃ δὲ δομεσίκῃ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν καὶ τὸ
πάντας αὐτῷ ὑπέκειν, καὶ μηδένα ἀντιλέγειν πρὸς
μηδέν· ὁ δ' ὥσπερ ἔθος ἐπὶ τελευτῶσι τοῖς Βασι-
λεῦσι τοῖς ὑπολειπομένοις τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν πί-
σιν βεβαίαν παρὰ τῇ ὑπὸ ἡνίκῳν βελόμενος ποιεῖν,
ὅρκας ἐκθεῖς, πάντας δι' αὐτῆς ἐκέλευε τὴν πίσιν
ἐμπεδοῦν· οἱ ὅρκοι δὲ Ἀννη τε τῇ Βασιλίδι Ρω-
μαίαν διαλάμβανον τὴν πίσιν ἀκραφῆ φυλάξειν, καὶ
παιδὶ Βασιλέως τῇ γεγεννημένῃ ἔξ αὐτῆς, καὶ τῇ
μεγάλῃ δομεσίκῃ τὴν εὐπείθειαν. Ζένης δὲ Βασι-
λίδος τῇ Βασιλέως μητρὸς ἐμμένοντο ἐδοτιοῦ· ἔγω
καὶ Βασιλεὶ κεκεκῶτι δεῖν, μὴ δυνάσθαι δύο, καὶ
ταύτας γυναῖκας μίαν διοικεῖν ἀρχὴν. Τότε μὲν οὖν
ἐκείνη τε ῥω ἔγχε βαρέως, καὶ οἷς πρὸς ἐκείνην εὐνοί-
α τις ῥω, καίπερ εἰς ἐκείνην ἀθεράπευτον κατα-
λιπόντος τῇ μεγάλῃ δομεσίκῃ. ὡς ὅτῃ ὁ αὐτὸς τὸ
πρᾶγμα ὑπενόει θόρυβον δυνάμενον τῇ Βασιλίδι
ἐμποιεῖν, Γλαβᾶν τὴν μέγαν διοικητὴν πέμψας καὶ
τάχος πρὸς αὐτὴν, ἅμα ὅτῃ καὶ σαυρὸν ἐκ τῆς πολυτιμῆ-
των λίθων ἀξιοπιστίας ἕνεκα τῶν λόγων, τὴν μὲν νόσον ἐδή-
ναι ἄρα τί συμβαίνει τῇ προσδοκωμένῃ, ἔγω τῇ πάντα δικαίως καὶ συμφερόντως ταλαντεύοντος,
οἰκονομῶντος μηδὲν αὐτῷ ὑποπτεύειν ἀνδρὸς ἐκ τῶν πραγμάτων τὴ μεταβολῆς, ὡς εἶναι ἥττον εὐνοί-

κῶς αὐτὰ ἔκκεισομένη πρὸς αὐτὴν, ἢ εἰ καὶ αὐτὸς γε-
γέννητο ἐξ αὐτῆς. ἔγω δὲ ἐκείνης πρὸς ὀργὴν κεκινημέ-
νης, οἱ πάλαι τε ὑπὸ φθόνης πρὸς τὴν δούλειαν δακνόμε-
νοι καὶ μεγάλας δομείκας, καὶ τότε μᾶλλον πρὸς τὸ πά-
θος ἐξαφθίνετες, σαφῶς ἰδόντες Κύριον γεγεννημένον τῶν
πραγμάτων, ἐν οἷς ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὁ παρακοιμώμενος
Ἀπόκαυχος ἐζητασμένος ἦν, Συργιάννη πρὸς τὴν πρᾶξιν ἡ-
γαμένον, καὶ Βασιλίδος ὀργὴν νομίσαντες ἀν' αὐτοῖς τὰ μέ-
γιστα συμβαλέσθαι πρὸς τὸν μέγαλον δομείκας περιγυ-
νέσθαι καὶ καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν, πολλοὶ πρὸς Βασιλίδαν ἀφι-
γμένοι ἐπὶ ῥάων ἦν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀ-
γανακτεῖν ὑπὲρ αὐτῆς προσεποιουῦτο, καὶ πολλὰ ἀγνωμο-
σύνην τῇ μεγάλῃ δομείκῃ κατεγίνωσκον, ὅτι Βασιλέως
τελευτῶντος ὅτ' αὐτὸν εἰ μέτρια διανοεῖτο, καὶ Βασιλίστιν
ἀμφοτέραις εἶδει τὴν ἀρχὴν συνδεσφάζειν, καὶ μάλιστα ἐκεί-
νη, ὅτι ἀμφοτέρωθεν ἐκ τῆς παιδὸς καὶ τῆς συνομίας Βασιλέως
ἡ Ρωμαίων προσήκει Βασιλείᾳ. ὁ δ' ὀλίγον, καὶ τὴν δικαίαν
καὶ τὴν προσήκοντος φροντίδας, πᾶσαν τὴν ἀρχὴν περιήγα-
γεῖν εἰς αὐτὸν, ὡς περὶ παραπέτασμα τὴν κακουργίαν Ἀν-
ναν καὶ Βασιλίδαν προδίδετο τοῖς ὅρκοις, ἢ ἐξ ἀλλοδαπῆς ὀ-
λίγη πρότερον ἀφιγμένη καὶ ὀλίγας ἔχουσα Ρωμαίων τὰς
ὑπὲρ αὐτῆς βελησομένης ἔκκεινωδύνειν, ῥαδίως ἐμελλεν
αὐτῇ παραχωρήσειν τὴν ἀρχήν. συνεβέβληδ' οὖν τε μὴ τοιαῦ-
τα γινόμενα περιεῖναι, ἀλλὰ σπεύδῃ πολλῇ καὶ προθυμίᾳ
καὶ ἐκείνῃ καταλῦσαι δυνάμειν, διδάσκουσαν Βασιλείαν τὸν
υἱὸν, ὡς ἐπιβέβηκε καὶ κακῶς διαπονηθεῖν περὶ τὴν ἀρχήν
ἐκείνῃ τελευτῶντος. Ἐν τούτῳ δὲ ἦτον πάντας πείσεις
Ρωμαίους αὐτῇ προσέχειν, ὡς συμβαίνειν, Βασιλεῖ μὲν
προσηγορίαν μόνῳ εἶναι πραγμάτων ἔρημον, ἔργῳ δὲ
ἐκείνῳ βασιλεύειν. ἂν αὐτὸν σκοπεῖν προσήκει μὴ εἰς ἀ-
νέκτα ἐκβῆ. ἀλλὰ τὴν ὀργὴν προσηγορίαν καὶ τὴν αἰσχρο-
νίαν τὴν πολλὴν καὶ δίκαια φρόνητον ποιοῦντα. Ἡ μὲν οὖν
Βασιλὶς οἰκοδὲν τε ὑπὸ ὀργῆς πρὸς τὸ ἀμύνεσθαι τὴν μέ-
γαν εἰς δυνάμειν δομείκων ὠρμημένην, καὶ ὑπὲρ ἐκείνων ἐπι-
πλέον ἐξαφθίνεσα, ὡς εἶχε τάχως, πρὸς Βασιλείαν γενο-
μένην τὸν υἱὸν, κατηγορεῖ τὴν μεγάλην δομείκην ὡς Βασιλει-
ῶντος, καὶ συνεβέβληκε φυλάττεσθαι τὸν ἄνδρα ὡς τὴν εὐνοίαν
ὑποκρινόμενον. ἀγνωμονήσονται δὲ καὶ λαβὴν καίρε. Βα-
σιλεὺς δὲ πρὸς μὲν Βασιλίδαν καὶ μητέρα πολλὴν ὑπὲρ με-
γάλῃ δομείκῃ ἐποίησατο τὸν λόγον, συκοφάντας καὶ ὑβ-
ριζομένους ἀποφαίνων τὰς τὰ τοιαῦτα κατηγορηκότας, ὡς περ
δὲ καὶ ἔργοις ἐδέλων κατὰ δὴλον ποιεῖν ὅτι πλάσματα ἡ-
γοῖτο τὰ τοιαῦτα, μᾶλλον ἢ πρότερον εὐμνήης καὶ πλείονα
παρέχων τὴν ῥοπήν, ἢ ἀκριβέστερον προσέχων ὡς περ
τῇ μεγάλῃ δομείκῃ, ὁ καὶ μᾶλλον Βασιλίδαν τὴν μη-
τέρα παρεσκεύαζεν ἀνίστασθαι. τὰς μὲν οὖν συκοφάντας
ἔπος ἀπεσκεύασε ὁ Βασιλεὺς. ἐκείνῳ δ' ἀπαντα πε-
ρὶ ὧν ἡ Βασιλὶς ἦκει ἐξείπων, αὐτῇ βασιλικῶς ἐσ-
θῆτα εἰ μὴ τὰ ἄλλα, τῆς γοῦν τῇ πολλῶν δόξης ἐνε-
κα συνεβέβληκε ἀναλαβεῖν. ἴν' ἐκείνης τε δαπνείη
ὑποπτεύοντα ἀληθῆ, καὶ αὐτὸν πολλῶν πραγμάτων
ἀπαλλάξῃ. Εκείνος δὲ Βασιλεῖ μὲν πολλὰς τὰ εἰς αὐ-
τὸν εὐμνήας χάριτας ὁμολογεῖ καὶ τὴν καλοκαγαθίαν.
τὸ δ' εἰς Βασιλείαν χάριμα μεταμείβειν, καὶ μᾶλλον ἐ-
τέρων αἰτιῶν, ἢ τῇ συκοφαντῇ ἐνεκα ἐκ ἐδεήσῃν,
ἴν' αὐτῇ τῇ κακουργίᾳ λαμβάνῃ δίκας παρ'
αὐτῇ ἔργοις αὐτοῖς συκοφάντας ἀποφαίνων. αὐτὸς δὲ
καὶ πρὶν Βασιλίδαν ἦκειν περὶ ὧν ἀφίξεται ἐφασκεν
εἶδέναι. καὶ ὅτ' αὐτῇ τὰ ἀπόρρητα συνειδότων αὐτῇ τι-
νὲς πρότεροι ἐλθόντες τὴν τε ἀφίξιν αὐτῆς περὶ ὧν

libram dispensat, nihil ipsa tristius ex
rerum mutatione timeret; quandoqui-
dem b non minus eam quam parentem
suam amaret. Cum illa in iram se ef-
funderet, quibus pridem ex splendore
magni domestici dolebant oculi, (qui *Edit. Paris.*
complures erant, & in his certissimus *pag. 394.*
Apocauclus, & antesignanus atque
incentor sceleris Syrgiannes) tunc ma-
jore accensi invidia, quod perspicue vi-
derent rerum esse dominum, imperatri-
cis Xenæ iracundiam ad opprimendum
magnum domesticum, & ejus vicariatum
evertendum, plurimo sibi adjumento fu-
turam confidentes, cum jam imp. morbo
solutus convalesceret, frequenter eam
conveniunt, ejus vicem se dolere simu-
lant: magnum domesticum pro iniquis-
simo accusant, quod imperatore animam
agente, quando ipsum ambabus impe-
ratricibus si quid modestum & humanum
cogitaret, imperium servare oportebat,
& illi potius cui utrinque & ex filio, &
ex marito deberetur, ille parum pensi
habens, quid æquitas, utilitasque flagita-
ret, imperium universum ad se attraxisset:
Annam Augustam pro velamento
sue fraudis jurisjurandi formulæ inse-
ruisset, quæ ex tellure peregrina paulo
ante advenerit: & paucos habeat Ro-
manos, qui se periculis ejus causa obje-
ctare volent: ac proinde facile illi impe-
rio cessura sit. Suadent itaque ne conni-
veat: sed manibus ac pedibus ejus poten-
tiam labefactare conetur: docendo im-
peratorem filium, quas insidias, quæ sce-
lera adversus imperium ipso mortuo a-
pud animum fabricetur: & quomodo ni-
hilo minus etiam nunc Romanos o-
mnes ad sibi obtemperandum illexerit, ut
ita imp. nomen nudum, & vacuum ma-
neat, ipse opere & facto imperet. Qua-
re cavere illum, imp. inquam, oportere,
ne hæc in mala immedicabilia desi-
nant: & spiritus istos ante comprimere,
tantumque fastum edomare, ac despi-
cibilem reddere. Ergo ira fervens im-
peratrix, & cum per se ad ulciscendum
magnum domesticum si posset, incitata,
tum ab illis amplius inflammata, quam
primum potuit, filio imp. convento, ma-
gnum domesticum, ut æmulum regni ac-
cusat, & ab homine, qui amicitiam men-
tiatur, occasionemque nactus nefanda per-
petraturus sit, cavendum monet. Imp.
multis verbis eum apud matrem tuetur,
calumniatores & mendaces pronuntiat,
qui hujus criminis reum faciant, factisque
ipsis quodammodo probare volens se ista
pro fabulis ducere, majore quam ante-
hac benevolentia mag. dom. complecti,
propensius ei favere, & familiarius ad-
hibere visus est: quæ res matri mœrorem
cumulavit. Sycophantas itaque ad hunc
modum removet Imp. domesticoque o-
mnibus, super quibus mater ad se ve-
nerat indicatis, purpuram saltem propter
vulgi opinionem suadebat assumere,
ne veram esse suspensionem ostenderet,
ipsumque multis molestiis levaret. Do-
mesticus tam amicæ & candidæ erga se
voluntati gratias actis, habitum suum
cum imperatorio, propter obtrectato-
rum voculas præsertim commutare non
vult: re ipsa esse calumniatores palam
ostendens, & pœnas de eorum impro-
bitate sumens. Se quoque priusquam
veniret imperatrix, quam ob causam
ventura esset cognovisse. Quidam enim
eidem a secretis, magnum domesticum

Edita Paris.
pag. 393.

dem pecuniam deberet, exspectareturque, ut in carcerem daretur, & ad sanitatem reductus, hujuscemodi nequitas dedisceret, ab imperatore defectionem moliri cœpit: non enim alioqui supplicium devitare potuisset. Cum autem videret eum esse statum rerum, ut Andronicus junior necessario cumavo deberet contendere, Syrgiannem cujus erat studiosissimus, rogavit, ut se illi commendaret. Is bello jam inter imperatores pullulante, magnum domesticum orare, uti & Apocau-chum ascisceret, non solum ad exactio-nem publicarum pensionum naturali qua-dam dexteritate præditum: verumetiam pecuniosum, ut bello commodaturus vi-deretur: quas res initio quoque hujus hi-storiæ breviter attigimus. Hic itaque magno domestico parario, junioris impe-ratoris familiaritatem consecutus, post-quam belli maturitas erupit, a seniore statim ad ejus partes transiit: non tam quod ei bene vellet, quam quod ob æs alienum imminens periculum fugeret: & a domestico quæstor imperatoris crea-tus, atque ubi victoria ad illum respexit, rursus ab eodem domestico, propemodum invito imperatore, neque id muneris in eum quadrare judicante, rerum admini-strator institutus est. Verumtamen non omnimodis commissa ei respublica, sed ita, ut magis necessaria seu præcipua ad magnum domesticum referret, ipse le-viora transfigeret: e quibus seu bene seu male transactis, communitas nullum sen-tiret nocumentum. Nihilo minus a mul-tis observabatur. Et cum interim sæpe etiam propter usitatam, & amicam sibi nequitiam imperatorem offendisset, ac pœnis subjiciendus esset, per magnum domesticum iratum scilicet exorantem, evasit. Jam vero e tantis tenebris in tantam claritatem deductus, quomodo benemerenti suo quam maxime contra-ria rependeret, secum consideravit. Nam cum Andronicus junior morbo illo diffi-cillimo conflictatus, mortique proximus, uxori ad filium pariendum jam vicinæ imperium, magno autem domestico vi-cariani gubernationem reliquisset, cui ci-stra tergiversationem omnes parerent, il-le (quod consuetudo tenet, imperato-ribus de vita exeuntibus) successoribus benevolentiam ac fidem subjectorum sta-bilire volens, juramentum, quo omnes fidem suam ratam facerent, in hæc ver-ba conceptum proposuit. Romanos An-næ imperatrici, & filio imperatori ex ea nascituro sinceram, & integram fidem, & magno domestico obedientiam præ-stituros. Xena imperatoris mater præ-teribatur omnino, quod ita filius con-stituisset: non enim posse duos, idque fœminas unum imperium regere. Hoc illa, ejusque fautores graviter tulerunt, tametsi magnus domesticus eam offi-ciose coleret. Siquidem hinc eam per-turbatum iri suspicatus, Galba ma-gno diœceta cum cruce ex pretiosissi-mis lapillis confecta, quo verbis esset fides, ad eam celeriter misso, de lethali morbo imperatoris certiore fecit: Deum rogans, ne eos tali imperatore orbari sineret. Sin quid eorum, quæ metuerentur, eveniret, sic moderan-te, qui omnia juste, utiliterque, ceu per-
 λη Βασιλέως ὡς εἴη χαλεπή· ἰδεῖτο τε Θεὸς μὴ περιδεῖν αὐτὸς τοῖς Βασιλέως ἀποσερηθέντας· εἰ δ' ἄρα τί συμβαίη τῷ προσδοκωμένῳ, ἔγωγε πάντα δικαίως καὶ συμφερόντως ταλαυνέοντος, οἰκονομῶντος μηδὲν αὐτῷ ὑποπτεύειν ἀνδρὸς ἐκ τῶν πραγμάτων τ' μεταβολῆς, ὡς εἶδεν ἥττον εὐνοί-
 μὴ τοιαῦτα κακουργεῖν, πρὸς ἀποστασίαν εἰδὲ Βασιλέ-
 ως· ἔγὰρ ὡς ἐτέρως τὸ κακῶς παθεῖν ἔσφυγεῖν. συ-
 νιδὼν δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ὡς Βασιλεὶ τῷ νέῳ Ἀνδρό-
 νικῳ πρὸς τὴν πάππον ἀναγκαίως ἔσαι ἔξφορὰ, Συρ-
 γιάννην ἐδέειθ, τὴν ἐπιτηδαιοτάτων ὦν αὐτῷ, τῷ νέῳ Βα-
 σιλεὶ προσαγαγεῖν. Οὗ δὲ, καὶ ἢ ἤδη ὁ τῶν Βασιλέων
 πρὸς ἀλλήλους ἐκινεῖτο πόλεμος, ἰδεῖτο τὴν μεγάλην δο-
 μεσίκαν, καὶ τὴν Ἀπόκαυχον προσλαμβάνειν, ἔμνον
 διφυῶς πρὸς τὴν δημοσίαν τὴν εἰσπραξίν ἐχρηκότες φέρων,
 ἀλλὰ καὶ χρημάτων διπορουῦντα οἷς χρησίμος πρὸς τὸν
 πόλεμον ὀφθίσεται αὐτοῖς· ὦν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς
 ἰσορίας μάλιστα ἐπεμνήσθημι συντόμως. Οὗ δὲ Βασι-
 λεὶ τῷ νέῳ δι' ἐκείνην προσοικειωθεὶς, ἐπεὶ ὁ τῶν Βασι-
 λέων πόλεμος ἀνερρήγνυτο, τὴν μὲν πρεσβυτέρην Βασι-
 λέως διδύς ἀπέστη πρὸς τὴν νέαν· ἔμλλον δὲ εὐνοίαν,
 ἢ τὴν ὑφορώμενον κίνδυνον διὰ τὰ ὀφειλόμενα χρήματα
 ἀποδιδράσκων. Ταμίαν δὲ τῶν Βασιλικῶν ἀπεδείκνυτο
 χρημάτων παρὰ τὴν μεγάλην δομεσίκαν· ἐπεὶ δὲ ἡ νίκη
 πρὸς τὴν νέαν ἀπέειδε Βασιλέα, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς πᾶσα ἡ τῶν
 Ῥωμαίων ἡγεμονία ὡς, πάλιν ὑπὲρ ἐκείνης χεῖρον οὐχ
 ἐκόντος Βασιλέως εἰδὲ προσήκειν αὐτῷ τὴν ὑπηρεσίαν
 κελόντος, εἰς τὸ μεσάζειν τοῖς πράγμασι κατέστη.
 πλὴν ἔμλλον παντάπασιν ἐπέβλεπεν τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν,
 ἀλλ' ὅσα τῶν ἀναγκαϊοτέρων ὡς πρὸς τὴν μέγαν δομεσί-
 κον ἀνάγων, αὐτὸς τὴν ταπεινότεραν εἴχετο, ὥς ὦν οὐ-
 δεμία τοῖς κοινῶς προσεδόκατο βλάβη εὐὴ ἢ κακῶς
 διακνημένους. ὅμως ὅμως ὑπὸ πολλῶν ἐθεραπεύετο. Με-
 ταξὺ δὲ καὶ πολλὰς Βασιλεὶ προσκεκρακῶς διὰ τὴν
 φιλίαν πανουργίαν, καὶ μέλλων διδόναι δίκας, ὑπὸ
 τῇ μεγάλῃ δομεσίκῃ τὴν Βασιλέως ὀργὴν ἐρρύδου
 παρατρεμμένα· εἰς τοιαύτῳ δὲ περιφάνειαν ὥς ἀφα-
 νεῖας πολλῆς ἐλθὼν, ἐσκέφατο εἰς διώκειν τὸν εὐερ-
 γέτῳ ἀμείψασθαι τοῖς ἐναντιωτάτοις. Ὡς ἢ Βασι-
 λεὺς ὁ νέος Ἀνδρόνικος τὴν νόσον ἐνόσησεν ἐκείνῃ
 τὴν σφοδράν, καὶ τελευτῆς ἐγένετο ἐγγύς, Βασιλίδι
 μὲν τὴν γαμετὴν κατελίμπανεν τὴν ἀρχὴν, ἔγωγε μὲν
 παιδὸς μητρὶ γεγεννημένη, ὠδινέσῃ δὲ τῇ μεγά-
 λῃ δὲ δομεσίκῃ τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν καὶ τὸ
 πάντας αὐτῇ ὑπέκειν, καὶ μηδένα ἀντιλέγειν πρὸς
 μηδὲν· ὁ δ' ὥσπερ ἔθος ἐπὶ τελευτῶσι τοῖς Βασι-
 λεῦσι τοῖς ὑπολειπομένοις τὴν εὐνοίαν καὶ τὴν πί-
 σιν βεβαίαν παρὰ τῇ ὑπὸ ἡνίκῃ βεβόητος ποιῆν,
 ὅρκους ἐκδεῖς, πάντας δι' αὐτῇ ἐκέλευε τὴν πίσιν
 ἐμπεδοῦν· οἱ ὅρκοι δὲ Ἀννῇ τε τῇ Βασιλίδι Ῥω-
 μαίας διελάμβανον τὴν πίσιν ἀκραφνὴ φυλάξειν, καὶ
 παιδὶ Βασιλέως τῇ γεγεννημένῃ ὥς αὐτῆς, καὶ τῇ
 μεγάλῃ δομεσίκῃ τὴν εὐπείθειαν. Ζένης δὲ Βασι-
 λίδος τῇ Βασιλέως μητρὸς ἐμμένοντο ἐδοτιοῦν· ἔγωγε
 καὶ Βασιλεὶ κεκρυμμένῳ δέειν, μὴ διώσθαι δύο, καὶ
 ταύτας γυναῖκας μίαν διοικεῖν ἀρχὴν. Τότε μὲν οὖν
 ἐκείνη τε ὡς βαρέως, καὶ οἷς πρὸς ἐκείνην εὐνοί-
 α τις ὡς, καίπερ εἰς ἐκείνην ἀφ' ἐκείνου κατα-
 λιπόντος τῇ μεγάλῃ δομεσίκῃ· ὡς ἢ ὁ αὐτὸς τὸ
 πρᾶγμα ὑπενόει θόρυβον διδάμνον τῇ Βασιλίδι
 ἐμποιεῖν, Γλαβᾶν τὴν μέγαν διοικητὴν πέμψας καὶ
 τάχος πρὸς αὐτὴν, ἅμα ὅμως καὶ σαυρὸν ἐκ τῆς πολυτιμῆ-
 των λίδων ἀξιοπιστίας ἐνεκα τῶν λόγων, τὴν μὲν νόσον εἰδὲ
 δ' ἄρα τί συμβαίη τῷ προσδοκωμένῳ, ἔγωγε πάντα δικαίως καὶ συμφερόντως ταλαυνέοντος,
 οἰκονομῶντος μηδὲν αὐτῷ ὑποπτεύειν ἀνδρὸς ἐκ τῶν πραγμάτων τ' μεταβολῆς, ὡς εἶδεν ἥττον εὐνοί-

κῶς αὐτὴ δὲ κεκοιμημένη πρὸς αὐτὴν, ἢ εἰ καὶ αὐτὸς γε-
 γνητο ἐξ αὐτῆς. ἔτω δὲ ἐκείνης πρὸς ὀργὴν κεκίνημέ-
 νης, οἱ πάλαι τε ὑπὸ φόβου πρὸς τὴν δούλειαν δακνόμε-
 νοι καὶ μεγάλας δομestικὰς, καὶ τότε μᾶλλον πρὸς τὸ πά-
 θος ἐξαφθίνετες, σαφῶς ἰδόντες Κύριον γεγεννημένον τῶν
 πραγμάτων, ἐν οἷς ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ ὁ παρακοιμώμενος
 Ἀπόκαυχος ἐξηπασμένος ὡς Συργιάννη πρὸς τὴν παρ᾽ ἐν ἡ-
 γουμένην, καὶ Βασιλίδος ὀργὴν νομίσαντες ἀν' αὐτοῖς τὰ μέ-
 γιστα συμβαλέσθαι πρὸς τὸ μεγάλας δομestικὰς περιγυρᾶ-
 σθαι καὶ καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν, πολλοὶ πρὸς Βασιλίδαν ἀφι-
 γμένοι ἐπὶ ῥάων ὡς ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἀπήλλακτο τὴν νόσον ἀ-
 γαστακτεῖν ὑπὲρ αὐτῆς ποροποιουῦν, καὶ πολλὰ ἀγνωμά-
 στω ὡς τὰ μεγάλας δομestικὰς κατεγίνωσκον, ὅτι Βασιλεὺς
 τελευτῶντος ὅτ' αὐτὸν εἰ μέτρια δισκοῖτο, καὶ Βασιλίστιν
 ἀμφοτέραις εἶδει τὴν ἀρχὴν συλῆσθαι, καὶ μάλιστα ἐκεί-
 νῃ, ὅτι ἀμφοτέρωθεν ἐκ τῆς παιδὸς καὶ τῆς συνοῖκος Βασιλεὺς
 ἡ Ρωμαίων ποροῖκε Βασιλεία· ὁ δ' ὀλίγον, καὶ τὴν δικαίαν
 καὶ τὴν ποροῖκοντος φροντίδας, πᾶσαν τὴν ἀρχὴν περιήγα-
 γον εἰς αὐτὸν, ὥστε ῥιπαραπέτασμα τὴν κακουργίαν Ἀν-
 ναν καὶ Βασιλίδαν ποροῖς τοῖς ὅροις, ἢ ἐξ ἀλλοδαπῆς ὀ-
 λίγῃ πρότερον ἀφιγμένη καὶ ὀλίγας ἔχουσα Ρωμαίων τὰς
 ὑπὲρ αὐτῆς βελησόμενας δὲ κινδυνώσκειν, ῥαδίως ἐμελλεν
 αὐτῇ παραχωρήσειν τὴν ἀρχήν· συνεβέβλυνεν τε μὴ τοιαῦ-
 τὰ γινόμενα περιεργᾶν, ἀλλὰ σπασθῇ πολλῇ καὶ ποροῖμῃ
 καὶ ἐκείνη καταλῦειν δυνάμιν, διδάσκουσαν Βασιλείαν τὸν
 υἱόν, ὡς ἐπιβέβλυνεν κακουργίαν διανοηθεῖν περὶ τὴν ἀρχήν
 ἐκείνην τελευτῶντος. Ἐν τῷ ἔδῃ ἡ τῶν πάντας πείσεις
 Ρωμαίων αὐτῇ ποροῖκεν, ὡς συμβαίνειν, Βασιλεὺς μὲν
 ποροῖκεν μόνῳ εἶναι πραγμάτων ἔρημον, ἔργῳ δὲ
 ἐκείνον βασιλεύειν. ὁ αὐτὸν σκοπεῖν ποροῖκεν μὴ εἰς ἀ-
 νήκεα ἐκβῆν· ἀλλὰ τὴν ὀργὴν ποροῖκεν καὶ ποροῖκεν
 καὶ ὅλον τὴν πολλὴν καὶ δικάταφρονήτον ποροῖκεν. Ἡ μὲν οὖν
 Βασιλὶς οἰκοῦν τε ὑπ' ὀργῆς πρὸς τὸ ἀμύνεσθαι καὶ μέ-
 γαν εἰ δυνάιτο δομestικὸν ὥρμημένη, καὶ ὑπ' ἐκείνων ἐπι-
 πλέον ἐξαφθίσει, ὡς εἶχε τάχως, πρὸς Βασιλείαν γενο-
 μένη τὸν υἱόν, κατηγόρει καὶ μεγάλην δομestικὰν ὡς βασιλει-
 ᾶντος, καὶ συνεβέβλυνεν φυλάττεσθαι τὸν ἄνδρα ὡς τὴν εὐνοίαν
 ὑποκρινόμενον· ἀγνωμονήσαντα δὲ ὡς λαβὴν καίρε. Βα-
 σιλεὺς ὅμως πρὸς μὲν Βασιλίδαν καὶ μητέρα πολλὴν ὑπὲρ με-
 γάλως δομestικὰς ἐποίησατο τὸν λόγον, συκοφάντας καὶ ὑβ-
 δομένους ἀποφαίνων τὰς τὰ τοιαῦτα κατηγορηκότας, ὥστε
 δὲ καὶ ἔργοις ἐθέλων κατάδηλον ποιεῖν ὅτι πλάσματα ἡ-
 γοῖτο τὰ τοιαῦτα, μᾶλλον ἢ πρότερον εὐμηνίας καὶ πλείονα
 παρέχων τῷ ῥόπῃ, ἢ ἀκριβέστερον ποροῖκεν ὥρμητο
 τῇ μεγάλῃ δομestικῇ, ὅ καὶ μᾶλλον Βασιλίδαν τῷ μη-
 τέρα παρὲς κεύαζεν ἀνίστασθαι. τὰς μὲν οὖν συκοφάντας
 ὥπως ἀπεσκεύαζεν ὁ Βασιλεὺς· ἐκείνη δ' ἀπαντα πε-
 ρὶ ὧν ἡ Βασιλὶς ἡκεῖ ἐξείπων, αὐτὴς βασιλικῶς ἐσ-
 θῆται εἰ μὴ τὰ ἄλλα, τῆς γοῦν τῇ πολλῶν δόξης ἐνε-
 κα συνεβέβλυνεν ἀναλαβεῖν· ἵν' ἐκείνης τε δόξῃ
 ὑποπτεύοντες ἀληθεῖ, καὶ αὐτὸν πολλῶν πραγμάτων
 ἀπαλλάξῃ. Ἐκείνος δὲ Βασιλεὺς μὲν πολλὰς τὰ εἰς αὐ-
 τὸν εὐμηνίας χάριτας ὁμολογεῖ καὶ τὴν καλοκἀγαθείαν·
 τὸ δ' εἰς Βασιλείαν χῆμα μεταμείβειν, καὶ μᾶλλον ἐ-
 τέρων αἰτιῶν, ἢ τῇ συκοφαντῇ ἐνεκα ἐκ ἐθέλησεν,
 ἵν' αὐτῇ τῇ τῆς κακουργίας λαμβάνῃ δίκας παρ'
 αὐτῇ ἔργοις αὐτοῖς συκοφάντας δόποιναν. αὐτὸς δὲ
 καὶ πρὶν Βασιλίδαν ἡκεῖν περὶ ὧν ἀφίξεται ἔφασκον
 εἶδεναι. καὶ ὅτ' αὐτῇ τὰ ἀπόρρητα συνειδότων αὐτῇ τι-
 νὲς πρότεροι ἐλθόντες τῷ τε ἀφίξιν αὐτῆς περὶ ὧν

libram dispensat, nihil ipsa tristius ex
 rerum mutatione timeret; quandoqui-
 dem b non minus eam quam parentem
 suam amaret. Cum illa in iram se ef-
 funderet, quibus pridem ex splendore
 magni domestici dolebant oculi, (qui *Edit. Paris.*
 complures erant, & in his certissimus *pag. 394.*
 Apocauclus, & antesignanus atque
 incensor sceleris Syrgiannes) tunc ma-
 jore accensi invidia, quod perspicue vi-
 derent rerum esse dominum, imperatri-
 cis Xenæ iracundiam ad opprimendum
 magnum domesticum, & ejus vicariatum
 evertendum, plurimo sibi adjumento fu-
 turam confidentes, cum jam imp. morbo
 solutus convalesceret, frequenter eam
 conveniunt, ejus vicem se dolere simu-
 lant: magnum domesticum pro iniquis-
 simo accusant, quod imperatore animam
 agente, quando ipsum ambabus impe-
 ratricibus si quid modestum & humanum
 cogitaret, imperium servare oportebat,
 & illi potius cui utrinque & ex filio, &
 ex marito deberetur, ille parum pensi
 habens, quid æquitas, utilitasque flagita-
 rent, imperium universum ad se attraxisset:
 Annam Augustam pro velamento
 suæ fraudis jurisjurandi formulæ inse-
 ruisset, quæ ex tellure peregrina paulo
 ante advenerit: & paucos habeat Ro-
 manos, qui se periculis ejus causa obje-
 ctare volent: ac proinde facile illi impe-
 rio cessura sit. Suadent itaque ne conni-
 veat: sed manibus ac pedibus ejus poten-
 tiam labefactare conetur: docendo im-
 peratorem filium, quas insidias, quæ sce-
 lera adversus imperium ipso mortuo a-
 pud animum fabricetur: & quomodo ni-
 hilo minus etiam nunc Romanos om-
 nes ad sibi obtemperandum illexerit, ut
 ita imp. nomen nudum, & vacuum ma-
 neat, ipse opere & facto imperet. Qua-
 re cavere illum, imp. inquam, oportere,
 ne hæc in mala immedicabilia desi-
 nant: & spiritus istos ante comprimere,
 tantumque fastum edomare, ac despi-
 cabilem reddere. Ergo ira fervens im-
 peratrix, & cum per se ad ulciscendum
 magnum domesticum si posset, incitata,
 tum ab illis amplius inflammata, quam
 primum potuit, filio imp. convento, ma-
 gnum domesticum, ut æmulum regni ac-
 culat, & ab homine, qui amicitiam men-
 tiatur, occasionemque nactus nefanda per-
 petraturus sit, cavendum monet. Imp.
 multis verbis eum apud matrem tuetur,
 calumniatores & mendaces pronuntiat,
 qui hujus criminis reum faciant, factisque
 ipsis quodammodo probare volens se ista
 pro fabulis ducere, majore quam ante-
 hac benevolentia mag. dom. complexi,
 propensius ei favere, & familiarius ad-
 hibere visus est: quæ res matri mœrorem
 cumulavit. Sycophantas itaque ad hunc
 modum removet Imp. domesticoque om-
 nibus, super quibus mater ad se ve-
 nerat indicatis, purpuram saltem propter
 vulgi opinionem suadebat assumere, ne
 veram esse suspicionem ostenderet, ip-
 sumque multis molestiis levaret. Do-
 mesticus tam amicæ & candidæ erga se
 voluntati gratiis actis, habitum suum
 cum imperatorio, propter obtrectato-
 rum vultus præsertim commutare non
 vult: re ipsa esse calumniatores palam
 ostendens, & pœnas de eorum impro-
 bitate sumens. Se quoque priusquam
 veniret imperatrix, quam ob causam
 ventura esset cognovisse. Quidam enim
 eidem a secretis, magnum domesticum

de aditu ejus; & de causa, deque inventoribus & architectis hujus doli prae-moverant: consiliumque dederant, ut accessu praecupato, illam cum imperatore committeret, fictisque sermonibus eum exterreret, quo illa nihil eorum quae statuerat perficere posset. Verum hosce consiliarios iratus dimisit, ut qui sub amicorum persona hostilem tegerent animum: non enim talia se decere, sed prorsus contraria: ut si quod esset imperatori cum matre dissidium, ad reconciliandam gratiam faceret, molireturque omnia: quod sit veri amoris indicium. Quod autem illi suaderent, hominis esse inimicissimi, moribusque perditissimi, & nullius frugis. Se, non potentiam imperatoris reverentem amicum fingere: sed a prima aetate usque in hanc diem verum, constantemque amicum esse deliberasse, divinoque beneficio semper fore. Infidiae igitur contra domesticum sic profligatae sunt.

γένοιτο νυκτὶ ἐνδηλον ἐποίουν τῶ μεγάλῃ δομestikῷ, καὶ τὰς συσκευασκότηας τῆ ἐπιβελῆς· συβεβελῶν τε πρὸς Βασιλεῖα συγκρῆεν ἐκείνῳ τὸν υἱὸν φθάσαντα τὸν φόρον, καὶ λόγοις πεπλασμένοις τὸν Βασιλέως ἐκπαράττειν ψυχῇ· ἵν' ἐκείνη μηδὲν ἀνύειν ἢ τῷ βεβελῶν δυνάμει. ὁ δ' ἀπεπέμφατο πρὸς ὀργλὴν, ὡς εἰδὲν ἄμεινον πολεμίων πρὸς αὐτὸν ἔσκειμένους, καὶ ταῦτα φίλων περικειμένους προσωπείον· ὃ δ' αὐτῷ προσήκειν τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τὴν ἀντίαν πάν, εἴ τις πρὸς μητέρα Βασιλεῖ συμβῇ δαφνὰ πάντα πονεῖν καὶ παραγματούεσθαι, ὅς ὢν ἀν' ἐξελκττειν ἑαυτὴν τὸν δὲ γνώρισμα φιλίας ἀληθῆς. ὁ δὲ ἐκείνοι συμβουλεύσας, ἐχθροτάτω, καὶ τὰς ἑσώπας διεφθαρμένα, καὶ τὰ μηδενὸς ἀξία. αὐτὸς δὲ ὁ Βασιλέως θεραπεύων δυνάμειν, τὴν φιλοῦντα ὑποκρίνεσθαι· ἀλλ' ἐν πρώτῃς ἡλικίας ἀχειρυνῶ, Θεῷ δὲ θάρρειν ὡς καὶ μέχρι παντός, ἀληθῆς καὶ βέβαιος εἶναι φίλος Βασιλεῖ προσηρημένος. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν μεγάλην δομestikὴν ἐνέδρα τῶν τῶν ἑσώπων διελύθη.

CAPUT XV.

Obtrectatores, & inimici se in gratiam conantur reducere timore mali. Apocau-chus praecipue in eo laborat. Litteras scribit, merita in se locata enu-merat; se pro ingrato accusat: veniam orat: gratum & bonum virum fore promittit. Domesticus ingratum animum ei exprobrat, venia donat. Quomodo propter fisci praefecturam tumultuatus sit idem Apocau-chus, quem imperatrix ut confidentem ac superbum se vere objurgat.

REPERTORES doli, videntes nihil ei artibus suis evenisse mali, suamque improbitatem patefactam, & formidantes, ne quid praeterea dirius paterentur, cum alii modis aliis apud magnum domesticum se in gratiam restituere laborabant (quamquam de talione, & vindicta nec tantillum sollicitum) tum praefectus sacri cubiculi & pristinam utilitatem, & praesentem claritatem suam, ad quam per illum esset evectus, secum reputans, & se nihil aequum ac probum in eum cogitasse, sed jam malevolentissimum deprehensum; timensque ne ab eo infenso ad priorem conditionem redigeretur, non uti interpretibus aut reconciliatoribus, qui parum aut nihil effecturi essent, sed per seipsum veniam impetrare constituit, ex improbo se jam bonae frugis factum demonstrando videlicet. Itaque litteris ab initio statim ejus in se officia, suas vicissim in eum machinas recenset, & semet accusans, ultimisque dignum suppliciiis non inficiens, ut ignoscatur, orat: promittens vel nunc curaturum sese, ne hoc beneficio veniae indignus fuisse videatur: & in perpetuum non modo virum bonum, acceptorumque beneficiorum memorem futurum: sed etiam ejus auctoritati studiosissime obsecuturum, & indubitatum, integramque in omnibus obedientiam praestitutum. Ad corroboranda autem quae dicebat, non alia modo terribilia, & auditu tremenda juramenta afferebat: sed ipsum quoque quod hodie pro communi hominum salute sacrificatur, sanctissimum Servatoris Jesu corpus, & quae pro nobis passus est is, in quem non cadit perperessio, & triduanam sepul-turam, & in vitam reditum, quae ut

ΟΙ συσκευασκότες δὲ ἐρῶντες ἤδη ἐκείνῳ μὲν εἰδὲν δεινὸν ἐκ τῆ ἐπιβελῆς γεγεννημένον, αὐτῷ δ' ὅτι μοχθηρίαν ἐγνωσμένῳ, καὶ δέισαντες μὴ τι ἐξ αὐτῶν πέ-σωνται δεινόν, οἱ τε ἄλλοι τρόποις δὴ τισιν ἐτέροις ἐπει-ρῶντο τὸν μέγαν δομestikὸν καταλκττειν ἑαυτοῖς, καὶ τοι πρὸς ἄμυναν ὠρμημένον εἰς ἀμῶς· καὶ ὁ παρακοιμώμενος τῷ τε πρὶν ἀδοξίαν ἐννοῶν, καὶ τὴν νῦν εἰς ἡτλῆλῃκει δό-δοξίαν δι' ἐκείνου, ὥς αὐτὸς εἰδὲν εὐγνωμον, εἰς ἐπιεικὲς διενόηθη, ἀλλ' ἤδη καθαρώς τὸν δυσμῆρεσάντων ἐξελήλεγ-κται ὢν, καὶ δέισας μὴ εἰς τὴν προτέραν τύχην ὑπ' ἐκείνου ὠργισμένους καταστῇ, ἐσκέφατο μὴ μεσίταις χρῆσασθαι πρὸς ἐκείνον καὶ ἐξελκτταῖς, ὡς ὀλίγα ἢ εἰδὲν διωρησμέ-μένοις, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτὴν παραιτεῖσθαι, ἀντίρροπον τὴν πανουργίαν ἐπιδειξάμενος τὴν μεταβολὴν. ὁ γράμμασι τὰς πρὸς ἐκείνον ἐξ ἀρχῆς εὐθύς εὐεργεσίας τὴν μεγάλην δο-μestikὴν· εἶτα καὶ τὰ νῦν ἐκ δέμερος συσκευασκόμενα κατ' αὐτὴν, καὶ κατήγορος γινόμενος ἑαυτῆς, καὶ τὰς ἐχάτας ὁμο-λογῶν ὀφείλειν δίκας, ἐπειτα εἰδὲν τυχεῖν συγγνώμης, εἰ μὴ προτέρον, ἀλλὰ νῦν γούν ἐπαγγελλόμενος ἄξιός φα-νεῖσθαι τὴν εὐεργεσίαν, καὶ τὴν πάντα χρόνον ἐξελκττησθαι ἑαυτὸν ἐκ εὐγνώμονα μόνον ὅτι τὴν εὐεργεσιῶν τῶν εἰς ἐκείνον μεμνη-μένον, ἀλλὰ καὶ πάσῃ προθυμίᾳ καὶ σπουδῇ τὰ προσεταγμέ-να ποιῶντα ὑπ' ἐκείνου. καὶ σαφὴ καὶ καθαρὰν ἐπι-δεικνύμενον τῷ εὐπείθειαν ἐν παντί. Πίσεις δ' ἐπαρεί-χετο ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἀσφαλεῖς, ἐκ ἐτέρων μόνον φεικώδεις ὅρκους καὶ ἀκῆσαι φοβεράς, ἀλλὰ ὅτι αὐτὸ τὴν νῦν ὑπὲρ τὴν κοινῆς τῷ ἀνθρώπων σωτηρίας ἱερουργά-μενον ἀγιώτατον τοῦ Σωτῆρος Ἰησοῦ σώμα, καὶ τὰ ὑ-πὲρ ἡμῶν πάθῃ τοῦ ἀπαθῆς, καὶ τὴν τελευτὴν ταφῇ, καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν, ὅτι ἐκτελεῖν αἰδεσθέντα ὡς ὑπὲρ

ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν πολλὰ ἐξυβρικότων ἀνθρώπων τῷ
Σωτῆρι ἐργασμένων, συγγνώμῃ καὶ αὐτῷ ἐκείνῳ πα-
ραχέσθαι, καὶ μὴ τὴν ἀγνωμοσύνης δίκας ἀπαιτεῖν. Ε-
πειτα καιρὸν φυλάξας ἐν ᾧ τὴν μουσικῆς ἱερουργίας τελε-
μένης ἐν τῇ μεγάλῃ δομῇ τῇ οἰκίᾳ καὶ αὐτὸς πα-
ρῶν, μάλιστα καὶ τῶν θεῶν καὶ ζωοποιῶν τῶν Σωτῆρος Λό-
γου τῶν σώματος προέλθουσιν ἐγγὺς γυνώσκοντες παρέχετο
τὸ βιβλίον, εἰπὼν καὶ ὅσα γλώττης, ὡς τῇ ἐγγεγραμ-
μένων μάρτυρας παρέχοιτο, αὐτὸ τε τὸ φεικτῶς ἱε-
ρυγέμενον σῶμα τῆς Χρυσῆς, ἃ τὰς τε ἀφανῶς προη-
γεμένους καὶ παρεπομένους ἀγγέλους, καὶ τὰς αἰδητῶν καὶ
φανερῶν ἡμῖν πρὸς τὴν δακρυομένην αὐτοῖς συναγομένην
ἐκείνην τῶν. Τὰ μεγάλα δὲ δομῇ τὰ γράμματα
ἐχόντος ἐν ταῖς χερσίν, καὶ τῇ ἱερουργίᾳ περιμένοντος
τελευτῶν, ἵνα ἀναγνῶν, πάλιν ὁ παρακοιμώμενος γε-
νόμενος ἐγγὺς, εἶδετο τὸ νῦν ἔχον ἀναγνῶναι ἵνα μὴ
ἐκ τῶν ὀρκίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς χρόνης φοβερώ-
τερα καὶ πιστότερα τὰ γεγραμμένα ἦ. Επειὶ ὁ περὶ τὸν
ἀνέγνω, τότε μὲν ἐφθέγγετο εἰδέν. ὕστερον δὲ μὲν τῶν τε-
λευτῶν, μόνον τὴν παρακοιμώμενον παραλαβὼν, τῶν
μὲν ὁρχησῶν, ἔφη, κακοπραγίαν, ἢ προσπαλαίων εἰς
τὸ τυχερὸν καὶ περιφανείας ἡχθῆς ὑπὲρ ἐμῶν, πάντες
μὲν συνειδοῦν ἂν ἐμοὶ Ρωμαῖοι· σὺ δ' ἂν εἴης πάν-
των μᾶλλον ἀξιοχρεῶς πιστεύεσθαι ταλντῇ καὶ δίκαια
περὶ σεαυτοῦ συμμαρτυρῶν ἐμοί. τῇ μὲν οὖν ὑπὸν ἡγε-
μον παρά τῃ τῶν ἄλλων ἀρχῶν ἔχω τὴν ὑπόδειξιν, καὶ
μάλιστα σὺ. ὧν δὲ διανομήν περὶ σε μεζόνων καὶ θαν-
μασιωτέρων ἀγαθῶν αὐτὸς τε συνόριδα ἐμαυτῷ, καὶ ὅ
τὰ ψυχῆς ἐκάστα κινήματα καὶ διανοήματα φανερά Θεός·
αὐτὸς δὲ μήτ' ὑπὲρ ὧν πολλὰ καὶ ὑπὲρ ἐμῶν πέπονθας
καλῶς μηδενὸς μνηστῆς, μήτ' ὡς ποσά τε ἀεργετη-
θεῖς, εἰδὲ ἅπασι πέπονθας κακῶς, ἀλλὰ δίκῃ σει-
ρᾷ τινὸς ἀδελφότητος ἢ τῆς εὐεργετημάτων ἀκολοῦθιά με-
χειρ νῦν παρ' ἐμῶν διετηρήθῃ, ἐτέροις ὑπὸ βασιλείας
μηδὲν ἀδικουῦντι πολεμῶσιν ἐμοὶ προσενέμας ἐαυτὸν,
τόγε εἰς ἡμᾶς ἦκον τὰ ἔχοντα διέδεδο κακὰ. Τί οὖν
πρὸς ταῦτα καμῶ καὶ ἐκδοῦμαι καὶ ποιεῖν ἐχρῶν, ἢ πε-
ρᾶσθαι βλάπτειν, ἂν ἄρα τί δύωμαι καὶ αὐτὸς; εἰ δ'
ἐπὶ ταῦτα ἐτραπόμην, τί λοιπὸν ἦν, ἢ σὲ τῇ ἀποτέ-
ραν θρῶναι δαίμονιαν ἄτιμον ὁρχησῶν καὶ ἀπορον
περιόντι ἐκ μεγάλα δυναμένῃ; τὸ μὲν οὖν ἐμοὶ τε
τῇ πάντῃ ῥαδίῳ ἦν, καὶ αὐτὸς ἂν δικάσαις σεαυτῷ ὡς
ποιῶν ἡδὲ καὶ πλείονων ἀξίος τῆς πανουργίας ὑπολα-
βεῖν. Εγὼ δ' ἐμαυτῷ πολλῆς παρὰ Θεοῦ τῆς συγγνώ-
μης δεόμενός σου, ὅτε ἀριθμῶ ποσά τε, ὅτε τι-
λικαῦτα κατ' ἡμέραν ἀμαρτάνοντι τὸ μέγεθος, ἀλλὰ
πολλῶν δεινότερα καὶ πλείων. ἄλλως τε καὶ τοῖς ὀρκίοις
τοῖς σοῖς πισύσας, συγγνώμην παρέχομαι καὶ ἀμ-
νησίαν τῆς ἐπιβουλῆς· σοὶ δὲ μελήσει τοῖς ὕστερον
ἀγαθοῖς τὰ πρότερα ἐργασμένα ἀπαλείφειν. Τότε
μὲν ὁ παρακοιμώμενος, αὐτῷ λόγοις τε πλείοσι
καὶ ὀρκίοις τὰ γεγραμμένα ἐπιβεβαιώσας, τῆς πα-
ρὰ μεγάλα δομῇ πάλιν ἀπέλαυε ῥοπῆς, καὶ
πολλὰς παροδοκίμους καὶ τῶν γενεῶν περιδόξων. χρόνῳ
δὲ ὕστερον, ὡς περὶ δὴ καὶ πρότερον ἰσότηται ἡμῖν,
τῶν καὶ Περσῶν σὺν Βασιλέως ἐπὶ περιόντος
ὑποδεχθέντος στρατηγοῦ, πολλὰ τὰ μεγάλα περὶ
τῆς δομῇ δεινότητος Βασιλέως, ὡς τε τῶν
στρατηγῶν ταύτων ἐγχειρίσαι μὴ προσήκοντα ἐκείνῳ τῶν περὶ τὰ πᾶντα οἰόμενα ὁρ-
τριβῶν, πρὸς μὲν τὴν ὑπὸν τῶν μεσάζων τοῖς δημοσίοις, ὁ ἐπὶ τῶν ἀναμνήσεων

a Salvatore pro hominibus in eum con-
tumeliosissimis facta & tolerata reve-
retur, sibi que condonato sceleris sui sup-
plicio veniam impertiret, supplicabat.
Deinde hora captata, qua mysticum sa-
crificium in ædibus magni domestici pe-
rageretur, venit ipse quoque, & in
ipso potissimum articulo, cum divini
ac vivifici, & salutiferi verbi corpus adest,
accedens libellum porrigit, addens lingua,
se ibidem scriptorum testes appellare
ipsum, quod cum tremore sacrificaretur
corpus Christi, & qui inaspectabi-
les præcederent, sequerenturque ange-
los: & qui a nobis videntur, in mi-
nistrio eos adjuvantes, sacerdotes istos.
Magno vero domestico libellum in ma-
nibus tenente, sacrorumque finem ex-
spectante, ut legeret, iterum præfe-
ctus cubiculi propius adiens, ut tunc
legeret, rogabat: quo nimirum non ex
juramentis tantum, verumetiam ex ipsa
conditione temporis venerabiliora & cre-
dibiliora fierent, quæ scripta inerant.
Victus precibus legit: ac tunc quidem
tacuit. Post sacrificium solum deducens,
quam dura & aspera fors tua
a principio fuerit, inquit, cum qua
colluctans, meis auspiciis, & opera
in tam excelsum fortunæ gradum con-
scendisti, nemo est Romanorum, qui
non juxta mecum noverit, & tu,
utpote verum ac justum mihi ferens te-
stimonium, testis esse potes omnium fi-
de dignissimus. Quæ igitur in te ultro
contuli, ea & ab aliis, & abs te ma-
xime confirmata sunt: quibus vero te
afficere cogitabam bonis majoribus, &
insignioribus, eorum & ipse mihi sum tes-
tis, & cui animi uniuscujusque motio-
nes, atque sensa manifesta sunt, Deus.
Tu tamen tam multis obstrictus, nec
unius es recordatus: & tot benefactis a
me cumulus, nec semel offensus, cum
ego velut catenam quamdam merita me-
ritis huc usque semper addiderim, tu ali-
is præ invidentia me immerentem op-
pugnantibus socium te adungere volui-
sti, qui quantum in vobis fuit, mala ex-
trema designastis. Quid ergo ad hæc &
cogitare & facere me vicissim par fuit?
non conari, si possem contra tibi nocere?
Huc si me dedissem, quid seque-
batur, nisi ut perditam lugeres felicita-
tem tuam, infamis repente, & ex opu-
lento inops? Istuc mihi perfacile erat,
& te ipsomet judice hæc, & plura præ-
mia pro vafricitie tua meruisti. Ast ego
cum mihimet conscius sim, quam multa
a Deo venia opus habeam, cum quotidie
& numero plura, & gravitate majo-
ra peccem: & insuper sacramento
tuo credens, tibi ignosciam, insidia-
rumque tuarum obliviscar. Tu enitere,
ut posterioribus recte factis priora male-
facta obliteres. Tum igitur cubiculi præ-
fectus denuo pluribus verbis, & jura-
mentis quæ scripserat confirmatis, in
magni domestici gratiam se restituit,
& multos genere illustres celebritate
nominis anteivit. Tempore proceden-
te, ut supra memoravimus, cum eum
imperator adhuc superans, classis con-
tra Persas ductorem legisset, idque ma-
gni domestici magnis precibus dedisset,
quod alioqui huic muneri mini-
me idoneum sentiret, curandæ rei-

publicæ præpositi erant Spanopulus a memoria, & Joannes Melitenensis, Quæstores Georgius Pepagamenus, & Nicolaus Melitenensis. Verum ubi & in litteris imperatoriis, & in pecuniis, ut docuimus, fraude usus est, improbitatem detestatus imperator, honorem ei, quo parum diu gavissus erat, abrogavit, vixitque ad tempus nulla functione publica. Extincto imperatore magnum domesticum, quamquam per se cupientem illi benefacere, precatus, officium administratoris, at non fisci præfecturam, obtinuit: tametsi, ut magnus domesticus ajebat, paulo post & hanc obtinuisset.

Edit. Paris.
pag. 398.

At ille cum cerneret e præfecturis hanc statim ac facile, simul ut petisset, contigisse, alteram non amplius, cum propter accepta gratias agere debuisset, ipsi ob ea, quibus se injuste privatum ducebat, ultionem palabat. Ratus vero imperatricem magno domestico utriusque præfecturæ in ipsum conferendæ potestatem dedisse, eumque quo alteram habentibus gratificaretur, illam sibi detrahare, in ejus odium offensionemque aperte incurere statuit: & ad imperatricem ingrediens, eo præsentem, & cum illa colloquente, opinor, inquit, non solum nunc mihi commissam præfecturam, sed omnes, quas Romani habent præfecturas, non a magno domestico, sed abs te committi, ac dari omnibus. Quare etiam decere arbitror, tibi de beneficio gratias agere. Quod si ita est, ut mihi videtur, quid ita, cum abs te iustum sit ambas obtinere me præfecturas, quas vivo imperatore obtinuerim, unam hic mihi dedit, alteram eripuit? Quare te oro, ut alteram quoque reddi jubeas; vel potius ipso præsentem tu in me conferas, ut tibi potius, quas debeo, gratias agam. Silebat ad hæc magnus domesticus: imperatrix autem Apocau-chum vehementer ingratum judicans, magna me capit admiratio, inquit, non intelligentem undenam ad hujusmodi voces impellare. Sin enim magnum domesticum non eadem, qua prius potestate valere, & me ab ipso discrepare existimans, arroganter, & confidenter in eum irruendum decrevisti, scito te tota via aberrasse. Sin neque de potentia, neque de benevolentia illius erga me quidquam imminutum sciens, nihilo minus huc insolentia processisti, non ego jam hunc sermonem tuum impudentia, sed amentia adscripserim. Non me fallebat superstitie imperatore administratoris munus, simulque fisci præfecturam tibi commissam: verumtamen etiam tum dicere licebat, non imperatorem voluisse, sed volente hoc permisisse, quod ei postea multum, ac sæpe in te stomachans exprobrabat, quasi rem egisset inutilem, cum te majoribus, quam pro humeris tuis, dignum censuisset. Postquam autem classi es præfectus, & ea dignitate rursus exutus, nec vivo, nec mortuo imperatore a me ad ullum magistratum provectus es. Nunc hic suapte nutu, quam dicebas, præfecturam tibi mandavit. Deinde cum id mihi renuntiasset, ut ratum haberem quod egerat, adduxit. Decebat igitur gratum esse adversus bene meritum, nec cum tanta confidentia tam arroganter se gerere. Hæc Augusta ad præfectum cubiculi.

Σπανόπουλος, καὶ ὁ Μελιτῆσιώτης Ἰωάννης ἦσαν τεταγμένοι, χρημάτων δὲ ταμίαι τῆ κοινῶς, ὅτε, τε Παπαγαυμένος Γεώργιος, καὶ Νικόλαος ὁ Μελιτῆσιώτης. Ἐπεὶ ὅμως περὶ τὰ βασιλικὰ γράμματα καὶ περὶ τὰ χρήματα, ὥσπερ ἔφημεν, ἐπιβέβως ὄχνησεν, Βασιλεὺς μὲν μισήσας τὴν πονηρίαν, μικρὰ τὴν στρατηγίαν ἀπολαύσαντα, παρέλυσεν εὐθέως τὴν ἀρχήν, καὶ διήγαγεν ἐπὶ καιρὸν μηδὲν ἐγκειραλισμένος τῇ κοινῶν. Ἐπεὶ δὲ ἐτελεύτησεν ὁ Βασιλεὺς, πολλὰ τῇ μεγάλῃ θεῷ δομestικῇ, καίτοι καὶ οἰκοῦσιν ὀρμημένῃ, ποιεῖν αὐτὸν εὖ, καὶ μὲν τῇ μεσάζειν ὑπηρεσίαν ἐνεχειρίσθην, καὶ δὲ τῷ βασιλικῷ χρημάτων φυλακῇ, ἐκέτι καὶ τοι γὰρ ἐμελλε μικρὸν ὕπερον καὶ ταύτῃ, ὡς ὁ μέγας ὕπερον δομestικός διεβεβαίετο. ὁ δὲ καὶ μὲν τῇ ἀρχῶν ἰδὼν εὐθέως καὶ μὴ ῥαζώνῃς αὐτῷ προσγενομένῳ ἅμα τῷ αἰτῆσαι, καὶ ἑτέρῳ δὲ ἐκέτι, καὶ τῷ παρεχόμενῳ ἕνεκα ἐπὶ μᾶλλον χάριτας ὁμολογεῖν, ἢ ἀμυνέσθαι, ὡς ἀδίκως ὤπτο ὑποσερεῖσθαι. νομίσας δὲ καὶ Βασιλίδαν μὲν ἐπιτετραφέναι τῷ μεγάλῳ δομestικῷ ἀμφοτέρας ἐκείνῳ ἐγκειρίζειν τὰς ἀρχάς, καὶ δὲ χαρίζομενον τοῖς καὶ ἑτέρῳ ἔχουσιν ὑποσερεῖν ἐκείνον, ἐγὼ δὲ πρὸς προσκρέειν φανερώς καὶ Βασιλίδι προσελθὼν, παρόντος ἐκείνης καὶ θαλεγομένης, Εγὼ νομίζω εἶπεν, καὶ μόνον τῷ ἐμοὶ παρεχόμενῳ νῦν ἀρχῇ, ἀλλὰ καὶ πάσας ὅσας ἀρχὰς Ρωμαῖοι, καὶ παρὰ μέγαλε δομestικῇ, παρὰ σὲ δὲ χορηγεῖσθαι πᾶσι. Διὸ καὶ οἶμαι προσήκειν σοὶ τὰς τὴν εὐεργεσίας χάριτας εἶδέναι. εἰ δὲ ταῦτα ἔπος, ὥσπερ οἶμαι, ἔστιν ἀληθὴν, ἀντὶ ὅτε παρὰ σὲ προσταγμένον ἀμφοτέρας ἔχειν τὰς ἀρχάς, ὡς καὶ περιόντος ἡρχον Βασιλέως, καὶ ἑτέρῳ παρέχεται αὐτὸς, καὶ μίαν ὑποσερήσας, δίδωμι σε καὶ τῇ ἑτέρῳ αὐτῷ προσάξει ὑποδοῦναι. μᾶλλον δὲ καὶ αὐτὴν παρόντος παρὰ σὲ ἐγκειρίζω, ἵνα σοὶ καὶ μᾶλλον προσήκειας τὰς εὐχαριστίας τὴν εὐεργεσίας ὑποδῶ. Ὁ μέγας μὲν οὖν δομestικός ἐφθέρχετο εἰδὼν ἢ Βασιλίδι δ' αὐτὴ πολλὴν καταγνῆσα καὶ ἀχαρισίαν, πάντῃ θαυμάζειν εἶπεν ἐπέρχεται μοι, καὶ αἰτίαν ἐξ ἧς εἰς τῆς προήχθης τῆς λόγος καὶ σωροῶσιν. εἰ μὲν οὖν οἰόμηνος μὴ καὶ ὁμοίαν δυνάμιν καὶ μέγα δομestικόν, ὡς περ καὶ πρότερον κεκτῆσθαι, ἢ ἐμὲ τι διαφέρειν ἀπὸς αὐτὸν, δεῖν ἐγὼ αὐθαδῶς αὐτῷ προσφέρειν καὶ θρασέως, ἴδι πάντῃ τῇ προσήκοις ἀμαρτῶν. εἰ δ' εἰδὼν ὑποβεβληκότα ἐτὶ δυνάμειος καὶ τῆς εὐνοίας καὶ εἰς ἐμὲ εἰδὼς, ἔπειτα εἰς τὴν προήχθης ἀποτίας, καὶ ἀσυνεσίας, ἀλλὰ παραπληξίας φαίνομαι ἂν ἐγὼ γὰρ τῆς λόγος ταῦσι. Εγὼ δὲ σε περιόντος μὲν ἡδεῖν Βασιλέως τὴν τε καὶ τῇ μεσάζειν ἐγκειραλισμένον καὶ τῇ βασιλικῇ ταμείᾳ καὶ ἀρχῇ. πλὴν καὶ τότε εἴποι τις ἂν, ὅτι ἐκόντος Βασιλέως, ἀλλὰ ὅτι βέλεσθαι τὸν παραχωροῦντος. διὸ καὶ πολλὰ πολλάκις ὠνειδίξεντο παρ' ἐκείνης, καὶ σὲ ἐκφερομένης πρὸς ὀργήν, ὡς καὶ λυσιτελοῦντα πράττων σὲ μεζόνων ἢ προσήκον ἀξίων. Ἐπεὶ δὲ ναύαρχος αἰρεθεὶς αὐτῷ ἐξεβλήθη τὴν ἀρχήν, ἔτε Βασιλέως ζῶντος, ἔτε μὴ καὶ ἐκείνη τελευτήν ὑπ' ἐμὴ πρὸς ἀρχὴν τινὰ προήχθης. νῦν δ' ἔτος οἰκοῦσιν πρότερον ὀρμηθεὶς, ἢν ἔφης ἐνεχειρίσθην ἀρχήν. ἔπειτα ὕπερον ἀπαρχείλας, ἔπεισε καὶ ἐμὲ σέργειν ἐφισμένην. Διὸ προσήκει τῇ εὐεργεσίας χάριτας ὁμολογεῖν, καὶ μὴ θρασέως ἀπανταδιζέσθαι. Οὕτω μὲν οὖν ἢ Βασιλὶς πρὸς τὴν παρακοιμώμενον ἐφθέρχετο.

CAPUT XVI.

Apocauchus a domestico collata dignitate privatur, & contemnitur: eum per ejus amicos, & patriarcham placat. Imperatricem ei reconciliat. Mittuntur qui Epibatis illum adducant, sed venire abnegat. Domesticus cohortatus omnes ad concordiam & pacem, Byzantio discedit. Filiam suam imperatori juveni despondere differt. Apocauchus in itinere se illi ultro tradit, & de juramenti ante rejeclis sese purgat. Ejus cum matre magni domestici colloquium: a qua admonetur, ut factis magis, quam juramenti se amicum praestet.

Ο Μέγας δὲ δομέσικος τὴν ἀγνωμοσύνην καὶ αὐτὸς ἐκ ἐνεργειῶν, ἔδει μὲν εἶπε ἢ τοσούτον χρόνον διδάσκαλόν σοι ἢ ὑπηργμένον ἀγαθῶν γενέσθαι παρ' ἐμῶν. ἐπεὶ δ' ἐκοντὶ κακὸς ἐθέλων εἶναι, δεῖον πολλὰς χάριτας ὁμολογεῖν, ἔδὲ τάναντία προείλε λέγειν, ἥδη σε καὶ γὰρ ἢ ἀρχὴν, καὶ παρεχόμενον ἀφαιρῶ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης, μηδενὸς σοι μελέτω ἢ κοινῶν. Ο μὲν οὖν τοιαῦτα εἶπεν. Ἀπόκαυχος δὲ τῇ Βασιλίδος ἐπιωθάνετο εἰ καὶ αὐτῇ τοιαῦτα συνδοκοίη. ἢ δὲ, τὰ εἰρημένα εἰργεῖν εἰπάσης, ὁ μέγας δομέσικος αὐτῇ πασαν ἀπαγορεύσας ἀρχὴν ἐκείνῳ, ἀνέστη, καὶ διοικήσεως ἐτέρων εἶχετο πραγμάτων. ὅσοι δὲ παρῆσαν ἐν Βασιλείῳ, ἢ παρακοιμώμενοι γνόντες πρὸς τὸ μέγαν δομέσικον ἀντιλογίαν, καὶ ὡς ὑπ' ἐκείνου πρὸς ὀργὴν πάσης ἀρχῆς ἀπελαθεῖν, πολλὰ μὲν ἐκείνου ἀγνωμοσύνην καὶ παράνοiam κατέγνωσαν. ἔξινοντι ἢ τῇ Βασιλείῳ, καίτοι πρότερον εἰσδότες ἐπεδαι πολλοὶ καὶ θεραπεύειν ἔχοντες ἀρχὴν, τότε προσελαθεῖν ἔδει ἐτόλμησεν, ἀλλ' ἐνὸς ἔξῃ τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ παρεπομένει, Σπαλοκότῃ προσαγορευόμενῃ. Ἀπόκαυχος μὲν οὖν ἐκ τούτων αἰτιῶν τῇ μεγάλῃ δομestικῇ φανερώς προσεκρουκῶς, καὶ πρὸς ὀργὴν ἀπελαθεῖς, ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις οἴκοι καθεῖτο, εἴτε ἀληθῶς ὑπ' ἀθυμίας, εἴτε ὑποκεινόμενος νοσεῖν. εἴτ' αὐτῇ πολλοῖς τῇ μεγάλῃ δομestικῇ φίλων ἰκέτης γεγωνὶς καὶ μάλιστ' ἀπατριάρχῃ, ἐπεισε δι' αὐτῶν ἀφείναι τὴν ὀργὴν. πολλὰ καὶ δι' αὐτῆς ἐπαγγελία μὲν καὶ ὅρκους μεγάλους πείσας, ὡς ἐκείνῃ τοῖς ὁμοίοις ἐπιχειρήσει. καὶ μετ' ἔπολόν, καὶ τῇ καὶ Περσῶν παρασκευαζομένων τεινῶν παρέχετο ἢ ὀργὴν. ὧν ὀλίγῳ ὑπερον ἀμνημονήσας, Ἰωάννῃ τῷ νέῳ, ὡς περ ἐφημὲν ἐπεβέβηκε Βασιλεῖ. ὧν ἡ Βασιλὶς ἀνεμίμνησκε τὸν μέγαν δομέσικον τότε, ὡς ἐν πολλοῖς ἀχαρίστῃ τῇ παρακοιμώμενῃ πρὸς αὐτὸν ἀναφανέντος, δι' αὐτὴν οὐδὲ παρέχειν ἐπέειπετο συγγνώμην, ἀλλ' ἔαν ἐν ἐπιβάταις ἐγκλεισμένον, ὡς ἐδ' αὐτῇς ἡρεμήσοντα ἀνέξῃ περιεῖναι, ἀλλὰ τισιν ἐπιχειρήσοντα καινότεροις. Ο ἢ πολλοῖς ὑπὲρ ἐκείνου χρησάμενος πρὸς Βασιλίδ' ἀλόγοις, ἐπεισε τελευτᾶν, ἢ μὲν συγγνώμην παραχεῖν, μηδαμῶς ἢ ἔαν ἐν Βυζαντίῳ ἔσται βεῖν, ἀλλ' ἔξ' ἐπιβατῶν ἐλθόντα καὶ προσκυνησάντα αὐτῷ, ἐπειτα εἰς τὴν ὑπεραίαν ἐπαυήκειν πρὸς αὐτόν. Ἐπεὶ δὲ ἐδέδοκτο τοιαῦτα, καὶ ἀμνησίας τῶν κακῶν ἐγένοντο ὅρκοι πρὸς ἐκείνον ἰδίᾳ παρὰ τῇ Βασιλίδος καὶ μεγάλῃ δομestικῇ καὶ Πατριάρχῃ, τὰς μὲν Φωκᾶς τε καὶ Δεξιὸς καὶ τρίτος Ἀμπαρ παρὰ τῇ Βασιλίδος καὶ Πατριάρχῃ ἦκον ἀγροντες ἐν ἐπιβάταις. τὰς μεγάλῃς δομestικῇ δὲ Δημήτριος ὁ Κασανδρῆνός. ὃς ὁ παρακοιμώμενος ἰδὼν, τῷ τε λόγῳ καὶ ἐποίησαντο ἀκῶσας, πρὸς ἐκείνον

Paris II.

MAGNUS domesticus nec ipse tam improbum hominem diutius sustinens, vocem in hæc verba solvit. Oportebat quidem longinquitatem temporis, quo beneficiis meis usus es, magistratam tibi gratitudinis fieri. Sed quia sponte, ac libens malus es, & cum gratias ingentes agere oporteret, tu convitia dicere maluisti, jam ego te hoc ipso, quo ornaveram, honore multo: & ab hoc die nullius tibi publicæ rei cura esto. Sic domesticus. Apocauchus imperatricem percunctari, num his assentiat: qua respondente, etiam assentior: Magnus domesticus omni rursus ei magistratu interdicto surrexit, & rempublicam perrexit gerere. Tum quotquot in palatio versabantur, cognita Apocauchi in magnum domesticum impudentia, & quomodo ab illo succensente omni magistratu exclusus esset, pro improbo, ac deliro habebant. Cumque antehac palatio exeuntem, frequenter comitari, & propter magistratum observare solerent, tunc egredientem nemo deducere, ac prosequi ausus est: sed uno dumtaxat famulo Spalocota nomine, prosequente exivit. Ergo Apocauchus cum his de causis magnum domesticum palam offendisset, & ad iram compulisset, multis diebus domi sedebat, & five ex mœrore ac desperatione vere, five ex simulatione falso, male habebat. Postmodum rursus compluribus magni domestici amicis supplex factus, & in primis patriarchæ, per eos illum placavit, promissisque ingentibus, ac sacramentis, de cætero nihil simile attentaturum, fidem fecit. Non diu post etiam quæ contra Persas parabatur, classi ducem eum constituit. Sed horum brevi oblitus, Joanni adolescenti imperatori, ut diximus, insidias tetendit: quorum ipsa Augusta tunc magnum domesticum admonuit: ut nempe Apocauchus ingratus in illum toties apparuerit, ob quæ neque veniam dandam, sed in Epibatis inclusum relinquendum: non enim quieturum; sed si copia fuerit, novi aliquid denuo moliturum. At enim ille longa oratione eam permovit, ut ei culpam condonaret: nullo tamen modo sineret Byzantii vivere: sed Epibatis egressum, & ipsam adoratione veneratum, postridie eodem reverti jubet. Ut hæc sententia stetit, seorsum quisque, imperatrix, magnus domesticus, & patriarcha ἀμνηστῶν illi iuraverunt: & nomine quidem imperatricis ac patriarchæ Phocas, Dexius, Ampar: Magni autem domestici, Demetrius Casandrinus Epibatas venerunt, ut eum adducerent. Quibus visis & eorum verbis auditis, Apocauchus, neque iura-

Edit. Paris.
pag. 399.

pag. 400.

Sf ij

mentis, neque ullis verbis fidem se adiuncturum: sed ut res suæ quam optime se habeant, sibi curæ futurum affirmavit. Ita illi frustra reverterunt. Magnus autem domesticus quoniam Byzantio exire necessitas urgebat, patriarcham rursus solum aggrediens, priorumque sermonum, & iurandi commonefaciens, orabat, ut qualem verbis prompte promississet, talem se reipsa præstaret: & ne sycophantarum calumniis obijci ipsum pateretur. Cum patriarcha iterum iisdem verbis, & promissis uteretur, jubereque sibi fidere, se enim æque, ac si ipse præsens ageret, causam ejus absentis acturum, defensurumque, dicto vale digressi sunt. Postea magnus domesticus, & apud alios omnes, & apud eos præcipue, qui antea cum patriarcha altercati erant, utrum equo insidens domesticus palatium introiret, multa de ordine, & tranquillitate, deque obedientia erga imperatricem servanda locutus, & postremo comminatus, haud impune laturum, si quis res novas auderet, Byzantio ante diem quartum Kalendas Octobres discessit. Sed antequam itineri se daret, palatium ad imperatrici valedicendum petivit, quæ cum eum exhortaretur, ut filiam suam Joanni adolescenti imperatori desponderet, ille in reditum sponsalia distulit: specie quidem, ut bello magnopere compellente, nec talibus moram concedente, re autem vera, amicorum memor, qui missio certo homine, ne quid seu bonum, seu non bonum videretur, ipsis absentibus faceret, interdixerat. Custodito igitur jure amicitie, & nihil ipsis invitis agere fixum habens, conventa & stipulationes super filie connubio differebat. In transitu porro Epibatis inter ipsum Apocau-
chum, & Augustam rem omnem composuit. Nam cum prope castellum esset, Apocau-
chus salutatum foras exiit, & de juramentis rejectis se purgavit, non id vitio suo factum: sed ut re declararet, se ejus juramentum non requirere, cujus nudis verbis plus quam reliquorum scriptis juramentis tribueret: idcirco & nunc eo viso sese illi, nec juramentum, nec aliud ab illo desiderantem tradere promptissime. Ob hæc gratiis actis, & diutius cum ipso collocutus, eum domi, ut postridie ad se venturum reliquit: ipse vero Selybriam venit. Postridie, postquam & præfectus cubiculi eodem venit, missio illo Byzantium, ut imperatrice adorata, Epibatas rediret, ipse Didymotichum profectus, ad expeditionem in occidentem se instruebat. Apocau-
chus jam Byzantii imperatricem summissio corpore veneratus, veniam peccatis suis flagitat. Deinde matrem magni domestici (quæ tunc consolandæ imperatrici Byzantii manebat) conveniens, primum quidem ejus filio magnas agebat gratias, non modo de beneficiis ab initio usque ad illum diem ab eo perceptis: verumetiam de tolerantia, commiseratione, quam sæpius, & ad extremum tam stolidè se offendenti ostendisset: addebatque nunquam omnino se ingratum atque improbum erga illum repertum iri: sed ita induxisse animum, ut non ipse tantum, verum tota posteritas suâ eum benevolentia, & fide prosequatur in omnibus, & tamquam domino perfecte obediât. Id ut credatur, ad iurandum

Edit. Paris.
pag. 401.

ἔφασκεν, ἔθ' ὅρκους, ἕτε λόγοις πείσασθαι τισιν, ἀλλ' αὐτῷ μελήσειν, ὅπως ἀν' αἰετὰ ἔσται κατ' αὐτόν. Ὁ μὲν οὖν ἔπος ἐπαυήκον ἀπαρῆκτοι. ὁ μέγας δ' ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις, ἐπεὶ τὸ πᾶν παραγμάτων ἠπείγετο Βυζαντίῃ ἐξελθεῖν, τὸ Πατριάρχῳ αὐτῷ μόνον παραλαβὼν, τὸ τε προτέρων αὐτῷ ἀνέμιμνησε λόγων, καὶ τὸ ὅρκων τὸ γεγενημένων πρὸς αὐτόν. ἰδεῖτό τε τοιαῦτον φανῆναι καὶ ἐπὶ τῷ ἔργῳ ὥστε λόγοις ἐπηγγείλατο προθύμως, καὶ μὴ περιδεῖν αὐτόν ὑπὸ συκοφαντῶν δόλῳ βληθέντα. Πατριάρχῃ δὲ τοῖς ὁμοίοις καὶ αὐτῷ καὶ λόγοις καὶ ἐπαγγελίαις χρησάμενος, καὶ θαρρύνειν ἐπόντος ὡς εἶδεν ἥττον ἢ ἐπαύῳ αὐτὸς τῷ ὑπὲρ αὐτῆς διακρίαν ἀντιθέμενος, ἀλλήλους προσαγορεύσαντες, διελύθησαν. ὁ μέγας δὲ domesticus, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, μάλιστα δὲ τοῖς πρὸς Πατριάρχῳ ὀλίγῳ πρότερον ὑπὲρ τῆς ἐπιπόνου αὐτόν εἰς τὴν βασιλίαν εἰσεῖναι δινεχθεῖσι, πολλὰ περὶ εὐταξίας καὶ εἰς βασιλίδαν εὐπειθείας ἐλάττωσεν, καὶ τελευταῖον ἀπειλήσας ὡς ἐκ ἀτιμώρητον ἀφήσει, εἰ τις ἐπιχειροῖ ἢ νεώτερος, ἐξῆλθε Βυζαντίῃ, ὁ γδοή φθίνοντος Σεπτεμβρίου. Περὶ δὲ Βυζαντίῃ ἐξελθεῖν, γενόμενος ἐν βασιλείῳ αὐτῷ ὡς συνταξόμενος τῇ βασιλίδι, τὸ θυγατέρα κελύεσθαι βασιλὴ τῇ νέῃ Ἰωάννῃ τὸ μέγαν domesticon κατεγγυᾶν, ἀνεβάλλετο εἰς τὴν ἐπάνοδον ἐκεῖνος τὸ ἐκ τῆς ἐσπέρης. τὸ δοκεῖν μὲν ὡς τῷ πραγμάτων ἐπειγόντων, καὶ ἐκ ἐώντων περὶ τοιαῦτα διατείνειν τῇ δ' ἀληθείᾳ, τῷ παρὰ τῷ φίλῳ μεμνημένος λόγων, οἱ μὲν ὑπὲρ αὐτῆς μὴτ' ἀγαθῶν, μὴτε φαύλων πράττειν τὸ δοκεῖν πρὶν ἂν αὐτοῖς συγγένῃται μόνον πέμψαντες ἐκώλυσον, οἱ φυλάττων τὸ φίλῳ καὶ μὲν πρὶν ἐπιψηφίσασθαι τὰς φίλῳ πράττειν βεβηλωμένους, ἀνεβάλλετο τὸ θυγατρὸς περὶ τῷ γάμῳ τότε συμβάσεις. ὁ δὲ δὲ πᾶν ἐργον ἐν ἐπιβάταις γενομένη, καὶ ἡ παρακοιμώμενος πρὸς βασιλίδαν ἐλάττωσεν ἐπράττετο αὐτῷ. ἐπεὶ γὰρ τὸ φρενὴς ἐγένετο ἐγγύς, ὁ παρακοιμώμενος ἐξελθὼν, ἠσπάζετο τε αὐτόν, καὶ περὶ τῷ ὅρκῳ ἀπελογεῖτο τὸ λυποστροφῆς, ὡς καὶ ἐκ κακίαν αὐτῷπραχθεῖν, ἀλλ' ἵν' ἐργοῖς αὐτοῖς γένοιτο καταφανές, ὡς καὶ δέοιτο ὅρκων παρ' αὐτῆς, ἀλλὰ λόγοις αὐτῆς φίλοις μᾶλλον θαρροῖν ἢ ἐτέρων ἐγγράφοις ὅρκους. διὸ καὶ νῦν ἰδὼν προθυμότερα ἐγκεχειμέναι αὐτόν, ἔθ' ὅρκων, ἕτε τινος ἐτέρῃ δειδείας. Εὐχαριστήσας δὲ ὁ μέγας domesticus ἐπὶ τέτοις αὐτῷ καὶ ἱκανῶς προσομιλήσας, αὐτόν μὲν οἱ κατελίμπερον, ὡς ἐς τὴν ὑστέρα ἡμέραν πρὸς αὐτόν. ἐκεῖνος δὲ εἰς Σηλυβρίαν ἦλθεν. ἐς τὴν ὑστέρα δὲ ἐπεὶ καὶ ὁ παρακοιμώμενος ἦκε πέμψας πρὸς Βυζαντίον ὡς τῇ βασιλίδι προσκυνησάντα αὐτῷ ἐπαυήκειν πρὸς αὐτόν, αὐτὸς εἰς διδυμότεχον ἐλθὼν, πρὸς τὴν εἰς τὴν ἐσπέραν παρεσκευάζετο στρατείαν. ὁ παρακοιμώμενος δὲ γενόμενος ἐν Βυζαντίῳ, πρῶτα μὲν προσεκύνει βασιλίδαν, καὶ συγγνώμης ἠξίετο ἐφ' οἷς ἐδόκει προσκεκρῆναι. ἔπειτα τῇ μεγάλῃ domesticῃ προσελθὼν μνηστὴ ἐν Βυζαντίῳ τότε παραμυθίας ἕνεκα τὴν βασιλίδος ἔστη, πρῶτα μὲν πολλὰς ὁμολογίας χάριτας τῇ μεγάλῃ domesticῇ, καὶ μόνων τῶν εὐεργεσιῶν ὧν ἐξ ἀρχῆς ἀχρεὺς παρὲς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγαλοφυχίαν καὶ συμπαιδείαν, ἧς ἔχ' ἀπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, καὶ τὰ τελευταῖα νῦν ἐξ ἀνοίας προσκεκρῆνός ἐνδέξατο πρὸς αὐτόν. ἔπειτα ἐπηγγείλατο ὡς οὐδὲν ἔσθαι τὸ πείσον ἢ βιασόμενον ἀχάριστον καὶ κακὸν ὀφθῆναι περὶ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἔγωγε πεπεικέναι αὐτόν, ὡς ἐκ αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ γένος ὅλον εὐνοῦν ἐκεῖνον καὶ

πιστὸν εἶναι διὰ πάντων, ἃ τὴν δαλείαν ἀκριβῆ πρῆσον
οἷα δὴ δεσποτῇ· πίστεως δὲ καὶ τῆς λεγομένης ἐνεκα νυνί,
ἔτοιμος εἶναι ὅρκας παραχρῆσθαι τὰς μάστιγα δοκουῦντας
βεβαιωτάτως καὶ φεικώδεις εἶναι. Ἡ δ' ἔφασκεν αὐτῷ·
Τὸ μὲν τὰς δ' ἐργασίας καταλέγειν, αἱ παρὰ μεγάλου
δομestικῆς ἐξάρχης ἄχει νυνί γεγένηται σοί, προ-
δήσω δ' ὅτι καὶ τὰς ἐξ ἀχαρείς γνώμης παρὰ σέ γεγε-
νημένας πρὸς ἐκείνον ἀμοιβάς, καὶ τὸ ἐκείνου περὶ τὸ συγ-
γνώμῳ τοῖς εἰς αὐτὸν ἀμαρτάνουσι παρέχειν φιλοτιμίαν,
ἐκ ἀναγκαῖον νυνί, σὲ προτέρω μαρτυροῦντος. ὅρκων ὅ
ἐχρεία νυνί, ἀλλ' ἔργων μάλλον τὰς ὅρκας βεβαιουμένων.
ἔγωγε τοῖς λόγοις ἢ πίστις, τοῖς ἔργοις δὲ μάλλον ἐπακο-
λαθεῖ. διὸ καὶ σὲ προσῆκον ἔργοις ἐπιδεικνύσθαι τὴν εὐ-
νοίαν τὴν πρὸς ἐκείνον, ἢ μὴ λόγοις ἐπιδεικνύμενον,
τῶν ἔργων ὑπερεῖν. ὁ δὲ ἐ λόγους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἔρ-
γοις ἐπαγγελάμενος τὴν πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν ποιῆσειν
ὡς Πατριάρχῳ.

firmissimum, religiosissimumque para-
tum esse. Respondit illa, memorare
officia, quæ a primis huc usque magnus
domesticus apud te posuit: addam &
illud, quoties immemor beneficiorum,
male illi gratiam retuleris, & illius in se
delinquentibus ignoscendi studium: hæc,
inquam, memorare, cum ea tu antea
testeris, nihil attinet: juramenta au-
tem nunc quidem nulla postulātur:
sed facta, quibus juramenti fides con-
cilietur: quæ non verba, sed opera po-
tius sequitur. Quare & te, quam illi cu-
pias rebus demonstrare, consentaneum
est: non autem cum id verbo docueris,
te defici. Tum ille, non verbis dum-
taxat, sed opere quoque suam in eum
benevolentiam, palam omnibus factu-
rum pollicitus, inde abscedens ad pa-
triarcham venit.

πᾶσι φανεράν, ἐκείθεν ἐξελθὼν ἦκεν

CAPUT XVII.

*Ab officio suo incipit Apocauchus differere, ut animum patriarchæ præparet. Dein-
de domesticum falso crimine in odium ejus rapit. Hortatur ut periculo obvi-
eat. filiam suam ejus filio uxorem offert. Fiunt sponsalia. Occulte oppugnan-
dum domesticum, & imperatricem in eum per dolum, ac mendacium irritan-
dam suadet, ejusque rei modum præscribit. Quid domesticus socero suo pro fi-
liorum liberatione e vinculis supplicanti responderit.*

ΠΡΟΣΑΓΟΡΕΥΣΑΣ τε αὐτὸν, καὶ περὶ τινων ἐ-
τέρων προδραλεχθεὶς, ἔπειτα ἢ μὲν εἰς ἐμὲ τῇ
μεγάλῃ δομestικῇ ἔφασκεν εὐμένειαν, καὶ αὐτὸς ἀνείδειν
ἀνῶθεν τοῖς πράγμασι παρηνολουθῆναι. ὀλίγω δὲ
πρότερον ἐξ ἀβελίας αὐτῷ προσκεκυρωκῶς ὀλίγη ἐδέησα
ἐξ ἀφ' ὧν ἔλκει, εἰ μὴ σὺ δειθεῖς, ἐ μόνον ἐπεισας ἀφ' ἡ-
ναι μοι τὴν ὀργὴν, ἀλλὰ ἢ πρόσφατον εὐδοξίας τὴν πᾶ-
κατὰ Περσῶν λόγῳ παραχεῖν ἀρχὴν. ὅθεν ἐ σῶσρα
μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς πολλὰς ὀφείλεις τὰς εὐχαρι-
σίας εἶναι δίκαιος ὁμολογῶ, καὶ πάσῃ σπεσθῇ, καὶ προ-
θυμία τῇ σοὶ λυσιτελουμένῃ καὶ βαλεῦσθαι καὶ πράττειν,
ὡς τῶν αὐτῶν καὶ τὴν βλάβην ἢ τὴν ἀφ' ἧς οὐκ ὀμοίαν
ἐμοὶ τε καὶ σοὶ οἰσόντων. Εἰ τοίνυν ἐκ πολλῶν σοὶ τὴν
εὐνοίαν καὶ τὴν φιλίαν ἀδελφὸν καὶ κατὰ ὅφειλῳ, ἔτε
δίκαιον φηδὴ, ἔτ' ἄλλως ἐμοὶ λυσιτελεῖς δεινότερα
πεπυσμένῳ περὶ σέ συγκρύπτειν, ὥσπερ ἂν τις ἄλ-
λος, ὃ βέλτερον ἢ χεῖρον ὀλίγα, ἢ ἀδὲν μελήσει ἐξ-
κεῖσθαι σέ. Ερομένης δὲ τῇ Πατριάρχῃ ὅ, τι ἂν πύ-
δοιτο περὶ αὐτῶν· τὸν μέγαν ἔφασκε δομestικὸν ἐκ ἀκη-
κοῖναι, ἀλλὰ σαφέστατα εἰδέναι, ὅτι βέλτερον ἐκείνῃ μα-
κρὰν σέ καταγαγὼν τῇ θρόνῳ, Παλαμᾶν ἐγκαθι-
δρύνειν φίλον ὄντα τῶν γνησίων, καὶ μάστιγα περι-
σπένδασθαι αὐτῷ. αὐθις δὲ τῇ Πατριάρχῃ ἐπατερο-
μένης, ὅθεν ἂν χοίῃ τὴν τῇ πράγματος, ὥσπερ
ἰχυρίζεται, κατέληξεν ἀκριβῆ, τὰς μὲν αἰτίας
ὅθεν ἐξεγένετο μαθεῖν, εἰδὲτο μὴ πολυπραγμο-
νῆιν. ἐ γὰρ ἀπορήτων δυνάσθαι κατετολμᾶν. ἐν ὃ τῇ
τὸ σαφέστατα πεπεῖσθαι, ὡς εἰ μὴ πάντῃ τῇ ψυχῇ ἠλ-
γει, τῶν κατ' ἐκείνου μελετωμένων ἀκριβῆ τὴν γνώ-
σιν ἐχρηκῶς, ἐκ ἂν ἀπήγγελλον ἐλθόν. Εἰ δὲ
τῇ Πατριάρχῃ ἀπιστοῦντος, καὶ τὴν ἀθρόαν τῇ με

ΕΟ salutato, alia quædam præfatus, *Edi. Paris.*
magnus quidem domesticus bene- *pag. 402.*
volum in me animum, inquit, tu quo-
que haud ignoras, a omnia a principio
animadversione sic affectus, ut nihil
te fugiat. Pronuper autem, cum per
dementiam illum offendifsem, parum
abfui ab exitio: nisi tu orando non so-
lum ad iram deponendam, sed etiam
ad præfecturam classis contra Persas,
materiam gloriæ mihi committendam
inflexisses: unde non modo ut conser-
vatus conservatori suo præmium: sed
& pro honore isto gratiarum actiones
jure me debere, omnique industria, &
alacritate, quæ tua intersint cogitare, &
agere oportere confiteor. Quandoqui-
dem eadem mihi quæ tibi & detrimen-
tosa, & utilia sunt. Quamobrem cum
ego præ multis amorem, caritatemque
sinceram ac minime fucata tibi de-
beam, nec justum, nec alioqui commo-
dum mihi duxi, quæ de te tristissima au-
divi, occulta habere: perinde ut alius
quispiam, qui melius, an pejor tecum
ageretur, parum, aut nihil laboraret. In-
terrogante patriarcha quid esset: ex ma-
gno domestico quidem nihil se audivisse
ait: certissimo tamen scire, illum
velle brevi dejecto patriarcha, Pala-
mam amicum suum germanissimum, at-
que optatissimum in ejus throno col-
locare. Rursum sciscitante patriarcha,
undenam rem tam exacte, ut affirma-
bat, didicisset: rogabat, ne id curio-
sius exquireret: non enim tam audacem
esse, ut arcana, & tacenda vulgaret;
unum indubitato crederet, nisi explore
comptis, quæ contra illum coqueren-
tur, singularem animi dolorem sentiret,
non ei talem nuntium fuisse allaturum.
Adhuc incredulo patriarcha, magnum-

Edit. Paris.
pag. 403.

que domesticum tantum mutatum ab illo in aures haud admittente, Apocachus juratus instare, nihil se falsum, omnia vera proloqui. Quocirca non cunctandum, sed primo quoque tempore periculi declinandi capiendum consilium. Nam is homo, quod tu melius noveris, inquit, quæ semel statuit, non facile retrahat. Turbatus majorem in modum ista narratione patriarcha, & abesse fictionem, juramento maxime persuasus, quid tantis malis obrutus inciperet, orabat uti consuleret. Præfatus cubiculi patriarcham magis in nassam studens inducere, multum me tibi pro antegressis beneficiis obstrictum fateor, inquit, & æquum esse, me tibi non solum quæ meliora, & magis salutaria judicem, cupide suadere, sed & pecuniam, & famulos, & cognatos, & ipsam, si res postulet, animam tua causa libenter contemnere. At enim ne videar ipse periculo procul, ad res admodum periculosas cohortari, & cognitionis, & mihi carissimorum te participem, ac socium facere volo, una filiarum mearum tuo desponsa filio, ut prorsus intelligas, nolle me de eorum censeri numero, qui te quoquo modo diligunt: sed de iis, qui tua felicitate exultantes, tecum quoque perire non dubitent. Hæc ubi patriarcha libens audivit, & Apocauchum sui esse studiosum constantius credidit, pauca de affinitate collocuti (nihil quippe erat, quod diffensionem dare posset, omnia Apocauchus prompte pollicente) paciscentes nuptias, & more Romano pronubis monilibus de collo gestandis acta confirmantes, Apocauchus insuper caput suum horrendis execrationibus devovente, ni sincerus sit, consultare ordiuntur. Consulebat autem Apocauchus, non propriis viribus, & palam bellum cum eo gerendum: non solum enim ipsos, sed si tales quoque multi accesserint, impari conditione futuros. Nam ejus inter Romanos vires non modo nobis exploratae sunt, inquit: sed etiam a remotissimis barbaris non ignorantur. Perdiu jam nobis potentia antecellit omnibus, omnesque ejus auctoritati sedulo obsequuntur: alii, quod crebro ejus beneficia senserunt, & plura exspectant: alii, quod ejus opes metuunt. Quare aperto Marte illi pugnare, haud conducturum opinor. Præterquam enim quod ad nihilum cadent nostra consilia, etiam nos ipsos perditum ibimus. Sed potentiam aliquam illius potentiae respondentem comparemus necesse est: quam non aliunde inveniemus, quam si artificio quodam imperatricem ad arma contra ipsum expedienda incitaverimus. Quo pacto multis nobis, ut pro novo imperatore pugnantis opem laturis, facile illi resistemus. Ad hoc porro callide molendum, etsi imprimis valebit egregia prudentia tua, nihilominus judicii mei quid sit exponam. Ne tamen mirere, si contra hostem potentem mendaci utemur. Nam qui hostem suum evertere instituit, eum haud in magno discrimine ponere oportet, a mendacio, an a veritate auxilium petat, sed reliquis omnibus dimissis, ad unum hoc respicere, ut vincat. Proinde eam fac convenias: illum ut non jam per cuniculos, sed propalam imperium vendicantem, & non multo post ipsam, ejusque liberos jugulaturum accuses. Fidem dictis tuis pa-

pag. 404.

γάλας δομεσίτου μεταβολῶ μὴ παράδεχομένους, ὅρκους ἐκείνος διεβεβαίωτο, μηδὲν εἶναι ψευδὲς τῷ εἰρημένῳ, ἀλλὰ πάντα ἀληθῆ. παρῴει τε μὴ μέλλειν, ἀλλὰ τάχιστα βεβούλει, ὅς ὃν τὸ κίνδυνον ἐξέσαι διαφυγῇ. ἐδὲ ᾧ ἐκείνος, ὡς καὶ σὺ βέλτιον ἂν εἰδείης εὐκολος μεταβάλλεσθαι πρὸς τὰ βεβούλεμένα. Ἐπὶ ταῖς δὲ ὁ Πατριάρχης σφόδρα θορυβηθεὶς, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶ ὅρκῳ πεπεισμένος, ὡς ἐδὲν ἂν εἴη πλάσμα τῷ εἰρημένῳ, εἰδὼ βεβούλει σαθαίροι, ὅ, τι δέοι πράττειν πρὸς τοσούτον ἐσμὸν κακῶν. Ὁ παρακοιμώμενος δ' ἐτι μᾶλλον τῷ Πατριάρχῳ εἰσαδικτῶν ἄγειν βεβούλει, καὶ τῷ προτέρῳ μὲν ἔφασκεν ὑπερλαβῶν, πολλάς τε χάριτας ὀφείλειν ὁμολογῶ, καὶ δίκαιον εἶναι ὅτι μόνον ἃ μοι δοκῶ βελτίῳ καὶ λυσίτελῃ βεβούλει προθύμως, ἀλλὰ καὶ χρήματα καὶ οἰκίας καὶ συγγενεῖαν, ἐτὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν, εἰ οἶόν τε εἰπῇ, ποιεσθαι ἐπὶ μὲν ὑπὲρ σέ. ὡς ἂν δὲ μὴ δοκῶ τῷ κινδυνῷ ἐξωκαθεστὼς αὐτὸς σὲ παραινῇ πολὺν τὸν κίνδυνον ἐχέοντα πράγμασιν ἐπιχειρεῖν, καὶ συγγενείας καὶ τῷ φίλτατων ἐμοὶ ποιῆσαι βούλομαι κοινωνῆν τῷ θυγατρῶν μίαν τῶ σὺ ἡ κατεγγυήσας, ἵν' εἰδείης ἀκριβῶς, ὡς ὅτι ἀπλῶς φιλίας πρὸς σὲ διακειμένων εἶναι βέλομαι, ἀλλὰ τὸ σοὶ τε καλῶς πράττοντι τῆς εὐετηρίας κοινωνοῦσιν, καὶ ὑποπομπῇ συνδιαφθαρισσομένων ὁμοίως. Ὡς καὶ ταῦτα ἀσμένῳ τῷ Πατριάρχῳ εἰρημένῳ, καὶ μᾶλλον ἐπέειπετο περὶ αὐτῶν τὸ παρακοιμώμενον ὑπὲρ αὐτῶν, ὅλγα περὶ τῶ κινδυνῷ διαλεχθέντες. ὁ γὰρ ὡς τὸ διαφωτῆσαι παρασκευάσων, πάντα ἐπὶ μὲν Ἀποκαύχῳ ἐπαγγελλόμενα, συμβάσεις τε δέουσι περὶ τὰ γάμου, καὶ καὶ τὸ Ῥωμαίων ἔδος δι' ἐγκολπίων ἐμπεδώσαντες τὴν πρῶτην, τὰ παρακοιμώμενα δὲ καὶ ὅρκους ποροθέντος φεικώδεις ἐπὶ ταῖς, ἐξάποντο πρὸς τὸ βεβούλει. συνεβέβούλει τε ὁ παρακοιμώμενος μὴ ἐκ τῆς οἰκίας διωγμῶς ὁρμώμενος πρὸς τὸν μέγαν δομεσίτικον πόλεμον ἄρᾳ δαί προφανῶς μὴ ᾧ ὅτι γε εἰς ἀντιπάλῳ μοῖραν ἐκ ἐξαρκίσειν μόνος πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐδ' εἰ πολλὰς ἐτέρας προσεταιριστάς μετὰ τοιούτους. ἡ δὲ ἐν Ῥωμαίοις ἰσχὺς ἐκείνη, ἐχ' ἡμῖν γε μόνον φανερά, ἀλλὰ καὶ τοῖς πόρρω κατακλισμένοις βαρβάροις ἐκ ἀγνοεῖται. πολὺν δὲ ἡδη χρόνον πάντων ὁ δυνατώτατος ἐστὶ τῷ παρ' ἡμῖν, καὶ πάντες αὐτῷ προσέχουσιν ἀκριβῶς. οἱ μὲν παρ' αὐτῷ πολλῶν τυχόντες ὑπερλαβῶν, καὶ ἐτι πλείω προσδοκῶντες, οἱ δὲ κατεπτηχότες ἐκείνῳ διώκονται. δι' ἃ ἐκ οἶομαι πρὸς ἐκείνον ἐκ τῶ προφανῶς ἀντικαθίστασθαι λυσίτελῃ ἡμῖν. πρὸς ᾧ τῷ μηδὲν ἀνῆσαι διωκθῆναι τῷ βεβούλει, καὶ ποροπολεμῶν αὐτῶν. ἀλλὰ τίνα καὶ ἡμᾶς διώκονται δέον ἐκ ποιεῖν αὐτοῖς ἀντίρροπον πρὸς τὴν ἐκείνη. αὐτῇ δὲ οὐχ' ἐτέρωθεν πορῶν ἂν ἐξορθεῖν, εἰ μὴ ὅπως δὴ τινι βασιλίδι ἐκπολεμῶσαι μὴ ἐκείνῳ. ταῦτα δὲ γεγενημένου, ῥαδίως ἀντικατεστησόμεθα, πολλῶν ἡμῖν συναιρομένων ὡς ὑπὲρ τῶ νέῃ βασιλείᾳ πολεμῶσι. τὸ δ' ὅπως ἂν συσπλάσθῃ, μάλιστα μὲν καὶ ἡ σὴ σωσῆς. θαυμασία ἔσα ἐξορθεῖ. συμβεβούλει δὲ καὶ αὐτὸς. Μὴ θαυμάσης δὲ εἰ πρὸς ἰσχυρὸν ἐχθρὸν ἀντικαθίσταμενοι χρησόμεθα καὶ ψεύδει. τῷ δὲ ἐπιχειρεῖν τὸν πόλεμον καθαιρεῖν, ὅτι τὸ χρησόμεναι εἰ ψεύδει χρησάμενος ἢ ἀληθείᾳ, ἀλλὰ πρὸς ἐν ὑποβλέπειν μόνον, τὸ τῷ πολεμῶντος γενέσθαι κρείττω. τὰ δ' ἄλλα πάντα χαίρειν ἔσιν. Τοιγαροῦν ἐσὺ βασιλίδι ποροσελθὼν, ἀξιοχρεῶς δ' ἔσῃ πρὸς περὶ ἐκ τῆς προτέρας ἡς ἐνεδείξω πρὸς αὐ-

τὴν εὐνοίαν ἔσπευδῃς μὲν ἡ Βασιλείᾳ τελευτῶν· ἔπε-
 νού ὑπὲρ αὐτῆς δοκεῖν σπασθῆναι, ἐκείνη κατηγόρησον, ὡς
 ἔχ' ὑποπτόμενη, ἀλλ' ἡδὴ φανερώς ἡ Βασιλείαν ἰδίαν
 ποιούμενη. καὶ ὅσον ἐδέπω μέλλοντος αὐτῆς καὶ τέκνα ἀ-
 ποκτείνειν. ἂν δ' ὑποδείξιν τῇ λεγομένων ἀπαιτῇ,
 μὴ τοιαῦτα πεῖσον πολυπραγμονεῖν· φθάσειν γὰρ τε-
 λευτήσασαν πρὶν εἰς τὰς ἐλέγχους ἵκειν, εἰ μὴ ἐκείνη
 διασῶσα, αὐτῇ διασώζοι καὶ τέκνα. Ἐκ τῶν δὲ ἐκεί-
 νῳ ὥσπερ οἶμαι ὑπὸ δέος καταπλαγῆσαν, τὸν πρὸς
 ἐκείνον ἡμῖν πόλεμον ἐπιτρέψειν. τὰς δὲ κατορθώσεν-
 τος, ἐδὲν ἄλλο λείπεται, ἢ ἐκείνον μὲν ὑπολέσθαι κακὸν
 κακῶς, σὲ δ' ἢ πρὸς τῷ ἔπισημμένον κίνδυνον διαφυγεῖν,
 καὶ τὰ Ῥωμαίων πράγματα διοικεῖν πάντων μάλιστα ἀ-
 ξιώτατον ὄντα. Διό σ' εἰδομαι πειθῆναι συμβαλόντων
 ἐμοί, καὶ μὴ πρὸς ἡ πράξιν ἀναδύεσθαι, ῥαδίαν ἔσαν
 ὡς ἐγὼ συμβουλεύω κατασκοπεύσασθαι. εἰ δ' ὑποκνή-
 σεις πρὸς τὸν κίνδυνον, ἐγὼ μὲν δυσχερὲς ἐδὲν ἐρῶ. σὲ
 δ' ἢ τὰς ἐνδεξομένας τύχας ἡδὴ σοχάζεσθαι προσῆκον. Τέ-
 τοις μὲν οὖν ἡ Πατριάρχῃ ἐπεισεν αὐτῷ τε προσέχειν,
 καὶ πόλεμον πρὸς ἡ μέγαν δομέσικον κινεῖν. ἔπειθ' ἕκα-
 στον τῇ ἄλλων δόξῃ διαφερόντων ἢ γίνετο τῇ πολλῶν πε-
 ρεϊῶν ἐμνησαντο πείθειν· ψεύδη συνείρων καὶ συκοφαν-
 τίας. Καὶ πρῶτα μὲν πρὸς ἡ Ασάνῳ Ανδρόνικον ἐλ-
 θῶν, ὅς τ' ἰσχυρὸν δομέσικον κηδεύῃς, ὅς τ' ἂν μάλι-
 στα πείσειν ὥστε ἐπιφέρει. ἔτος γὰρ δὴ ὁ Ασάνης πρὸς ἡ
 γαμβρὸν ὀλίγῳ πρότερον ἐλθῶν, ἐδὲτο μὴ περὶ ὧν
 αὐτὸν, ἀβίωτον οἰόμενον ἡ βίον, καὶ τὸ τὰς παῖδας Ἰωάν-
 νῳ καὶ Μαννῇ ἐπ' ἔτεσιν ἔξ ἡδὴ ὑπὸ Βασιλείᾳ ἐν δεσμω-
 τηρίῳ εἰργόμενος, δεινότητα πάχειν, καὶ ἐδὲν ἀμείνω
 ἐν αὐτῇ διαγόντων. ἀλλ' ἀπτόντα πρὸς τὴν ἐσπέραν, ἐπεὶ
 διὰ Βήρας ἀνάγκη διέναι ἐνθα κατεκλείοντο, τὰ δεσ-
 μωτῆρας ἐξαγαγεῖν, καὶ πρὸς τὴν στρατείαν χρῆσθαι ἄ-
 γοντα μετ' αὐτῶν, ἐδὲν ὧν ἄγει πρὸς μάχας καὶ στρα-
 τείας ὄντας ἀτιμωτέρως χρῆσθαι. ὁ μέγας δὲ δομέσικος,
 ἐκ ἀρέσκων ἐφασκεν αὐτῷ ταύτῃ τὴν βελῶν. καὶ γὰρ τῇ
 τυχόντων εἶναι τὰς ὑἱάς, ἐδ' ἐπὶ μικροῖς τισι κατακει-
 θέντας. ὡς εἰ ἀφεθεῖν παρ' αὐτῶν μηδεμίαν ταραχὴν πρό-
 φασιν παρέχειν Βασιλίδι· ἀλλ' ἔδει πρότερον ἐκείνῳ
 παρασκοδάσασθαι συγγνώμῃ ἐκείνοις παραχέσθαι, ὅ-
 πως ἐξάγειν ἡ δεσμωτῆρας. νυνὶ δ' εἰ τὸ πρᾶξον αὐ-
 τοῖ μὴ πρότερον ἐκείνης ἐπιτρέψεως, εἰκὸς αὐτῷ τε
 λογίσασθαι καὶ τὰς συκοφάντας προφάσεως καὶ τῆς τυχε-
 ρῆς εὐπορήσαι, ὡς ἡδὴ πᾶσαν αὐτῆς παρελόμεθα
 διαβάλλειν ἡ ἀρχῇ, καὶ κατ' ἐξουσίαν καὶ τὰ μέγιστα
 διοικῆμεν, μηδὲ λόγῳ γούμ αὐτῷ τινος ἀξιοῦντες.
 ἀ δὴ, ἔτ' ἐμοὶ πρῶτον, ἔτ' ἐκείνοις οἶμαι λυσιτελεῖν.
 ἀλλὰ δεῖον πρὸς τοῖς ἔτεσιν οἷς εἰργονται, καὶ ὀλίγον τι-
 νὰ χρόνον διακαρτερῆσαι καὶ περ ἀνιωμένους, ἀχρεῖς ἂν
 Θεῷ διδόντος ἐπανήξω τῆς στρατείας· τότε δὲ ἡ Βασιλί-
 dos δεηθεῖς αὐτὸς ὑπὲρ ἐκείνων, καὶ εἰ δεῖ καὶ ἐγγύας πα-
 ραχῶν, τὰ τε δεσμωτῆρας παρασκοδάσσω ἐξελεῖν,
 ἔπερὸς ἡ ὀρχαίων εὐδαιμονίαν περάσσομαι ἐπανάγειν.
 νυνὶ δὲ τῆς στρατείας ἡδὴ παρεσκοδάσμενης ἔσσης πρὸς ἡ
 ἔξοδον, καὶ ὁλὴν περὶ τοιαῦτα διατελεῖν χρόνον δέομε-
 να πρὸς τὴν κατασκοπῇ. ἀλλ' ἐπειγόντων τῇ πραγ-
 μάτων, νυνὶ μὲν καὶ πάροδον, ὥσπερ καὶ πρότερον πολλὰ
 πρὸς αὐτὰς παραγενόμενος, καὶ παραμυθῆσθαι μό-
 ρον διὰ ἡ ἐπιδημίαν, καὶ προνοίας ἀξιώσω τῆς θεούσης,
 ἀλλὰ καὶ χρηστοτέρων ἐμπλήσω τῇ ἐλπίδων, ἡ ἐλδοθε-
 ρίᾳ ἡ δεσμῶν ἐπαγγελία μὲν βεβαίως. ὅ καὶ ἡ μεταξὺ

riet & antea navata ipsi benevolentia, ac
 studium post imperatoris excessum: &
 quod in praesens ei diligenter operam
 dare videberis. Si probationem exegerit:
 ea curiositate ut supersedeat mone
 ab illo se disjungat: vitam suam, libero-
 rumque fervet: alioqui morituram ci-
 tius, quam probationes expediantur. His
 de causis timore perculsam, belli admi-
 nistrationem nobis permissuram existi-
 mo. Hoc felici successu peracto, nihil re-
 stabit, nisi ut malus male pereat, & tu im-
 pendentis ereptus periculo, rem Roma-
 nam meritissimo pra omnibus pro im-
 perio regas. Quapropter te oro, mihi
 obtemperes, neu rem, via quam ego
 monstravi, effectu non difficilem, de-
 trectes. Quod si pigritaris in discrimine
 tuo, ego quidem gravius nihil dicam, te
 autem quales fortunae excepturae sint,
 conjectura providere par est. His ille pa-
 triarcham ad sibi assentiendum, bellum-
 que adversus magnam domesticum in-
 cipiendum impulit. Deinde alios singu-
 latim, opinione aut genere praestantes
 circumiens, & mendacia, calumniasque
 consuens, in eandem mentem illicere
 contendebat. Ac primum quidem An-
 dronicum Asanem magni domestici so-
 cerum, argumentis, quibus eum potissi-
 mum expugnaturum confidebat, aggre-
 ditur. Hic namque Asanes ad generum
 paulo ante venerat, & ut sui miseretur,
 obsecraverat, vitam minime vitalem
 viventis ob Joannem, & Manuelem filios,
 annum jam sextum ab imperatore, teter-
 rimo, obscurissimoque carcere, non secus
 atque apud inferos detentos. Et cum in
 occidentem proficisceretur, quoniam Be-
 ras necessario transiturus esset, ubi in cu-
 stodia habebantur, liberatos secum in mi-
 litiam perduceret, eorumque opera utere-
 tur, qui de agmine ipsius, quod ad ma-
 num conferendam, laboremque milita-
 rem attinet, nemini concederent. Ma-
 gnus domesticus non sibi probari hoc con-
 silium respondit: non enim esse terrae fi-
 lios, nec levium quorundam criminum
 condemnatos, ut si ab ipso dimittantur,
 non aliquid turbarum imperatrix expertu-
 ra sit. Oportuisse prius ea placata veniam
 ipsis dari, & sic demum e carcere educi.
 Nunc si hoc nos citra ejus mandatum
 faciamus, inquit, probabile est & il-
 lam ita ratiocinaturam, & sycophan-
 tas idoneam occasionem nactos, ca-
 lumniam contexturos, quasi jam om-
 ne imperium ei ademerimus, dum ma-
 xima per licentiam decernimus, & nec
 verbo uno ipsam dignamur. Quod nec
 mihi, nec illis profuturum existimo.
 Ad annos igitur quibus in carcere sunt,
 adhuc breve tempus, quamquam do-
 lentes, perdurent, donec divino mu-
 nere ab expeditione rediero. Tum
 ipse imperatricem eorum nomine pre-
 catus, etiam, si opus erit, concepto
 vadimonio de custodia exire faciam,
 & in veterem eos dignitatem, fortu-
 namque conabor asserere. Nunc quo-
 niam ad iter paratus est exercitus, his
 immorandi non est otium: quae ut fiant,
 tempore indigent. Sed quia negotium
 urget, nunc in transitu, ut alias saepe,
 ipsos adibo, nec praesentia solum
 mea consolabor, & necessitati rerum
 consulam, verum etiam lata spe im-
 plebo, vinculorum solutionem affirma-
 te promittens. Quod quidem illis hoc
 intervallum tolerabilius, quam prius

Edit. Paris.
 pag. 405.

vel unius diei spatium reddet. His promissis contentus Asanes, gratias ingentes egit.

χρόνον αὐτοῖς ἀνεκτότερον, ἢ πρότερον ἡμέρας ποιήσει δέσσημα μιάς. Ο μὲν οὖν ἡγάπα τε ταῖς ἐπαγγελίαις, καὶ χάριτας ἤδει πολλὰς ὑπὲρ αὐτῶν.

CAPUT XVIII.

Eodem blandimento Andronicum Asanem, domestici socerum tentat Apocauchus, eumque aduersus generum irritat suis mendaciis, dum filios ejus reuera nolle e custodia liberare fingit, cum tamen possit: Et ipsum Asanem ad imperii cupidinem exstimulat, quod etiam patriarchæ faciebat. Suadet item ut imperatricem in domesticum exulceret, Et imperii spe hominem demulcet. Operam suam spondet. Veritatis Et mendacii nullum faciendum discrimen, quod Et antea monuerat.

CUBICULI præfectus cum hæc intellexisset (erat enim in his indagandis impiger) cum Asane congregitur. Primum quidem se olim ejus fuisse servum confitetur: nec fortunam præsentem abjectionis suæ prioris memoriam sibi abstulisse asseverat, sed semet numerare in famulis ejus: quæque par est bono domino a servo parata esse studia, eadem se illi, si res exegerit, præstiturum, facturumque pro ipso, & filiis ejus omnia: quamvis se idcirco ad extremam miseriam devolvendum sciat. Qua maxime de causa & nunc ad eum venerit: simul ut quæ ipsi, liberisque ejus conducere putet, admoneat: simul, ut si quid opera sua ad opus indigeat, promptissime pecuniis, & famulis, & quibus poterit rebus, ei se affuturum doceat. Nam quod filii ejus per injustitiam, & invidiam imperatoris tot jam annis carcere clausi teneantur, incredibiliter se cruciari, non modo quia ini- que, & dire afflictentur: sed & propter veterem, quam ipsis, eorumque parenti amorem debeat. Cum autem opem ferre nullam queat, necessitatem boni consulere. Cæterum quia nunc ad eose vinculis eximendos tempus adsit opportunissimum, se hortatum accessisse, ne id de manibus elabi sinat. Tametsi e Selybria rediens, inquit, audiui te magni domestici generum multis etiam precibus non flexisse. Qui ubi te inani spe latavit, ac delusit, abiit: quasi cum ex occidente revenerit, eos dimissurus. Hanc vero si non animadvertis esse fallaciam, satis mirari non possum. Neque enim imperatore adhuc spirante uxoris suæ fratres absolvere vinculis non poterat, si modo justitiæ, ac personæ suæ rationem ducere voluisset, cum potestate imperatoria polletet: hodie vero (id quod nec te latet) non talia solum, sed multo quoque majora potest, quando gesti imperii rationem non reposcitur, & habet quæ vult statuendi auctoritatem plenam atque liberam. Quin ille tum quoque imperatorem impulit, ut in vincula traderentur, cum eorum virtuti prudentiæque invideret, ac ne claritate nominis ab his superaretur, metueret. Nunc nihilo minus quoad vixerint, in custodia eos relinquere decrevit. Hæc non ex conjectura, sed ex certa scientia a me dicuntur. Nosti namque quo loco apud illum fuerim; quomodo item arcana sua mihi credere solitus sit; quem honorem jam vestri studio contempsi. Omnium ejus secretorum in primis con-

ΠΑΡΑΚΟΙΜΩΜΕΝΟΣ δὲ αἰδοῦμενος, οἷος ὡς ἐκεῖνος τὰ τοιαῦτα ἐροῦναι, καὶ προσελθὼν Ασάνῃ, πρῶτα μὲν δελεῖαν ἀρχαίαν ὁμολόγει, καὶ μὴ ᾗ τὴν τύχην ἐν ἡ κατέστηκε νυνὶ τῆς πρὶν εὐτελείας ἐπιλελῆσθαι πείσαι διεβεβαίετο, ἀλλ' ἕως οἷα εἶδαι αὐτὸν οἷα δὴ ἓνα τ' ἐκείνων οἰκετῶν. καὶ τ' προσήκασαν εὐνοίαν ἀγαθῇ διαπότῃ παρὰ δέλων ἑτοιμον εἶναι καιρὸν καλουῦτος παραχέσθαι καὶ αὐτὸν, καὶ πάντα πράττειν ὑπὲρ αὐτῶν τε καὶ τῶν παίδων, εἰ δέοι καὶ ταῖς ἐσχάταις τύχαις περιπίπτειν. ὁ καὶ νυνὶ παρὲς κινδυνεύει μάλιστα ἡκεῖν παρ' αὐτὸν, ἅμα μὲν ἀλυσίτελεῖν αὐτῶν τε καὶ παισὶ νομίζει παραινέσονται. ἅμα δ' εἴ τι δέοιτο πρὸς τὸ ἔργον καὶ αὐτῶν, ὅτι προθυμώτατα συναγωνιέται καὶ χρήμασι, καὶ οἰκείαις καὶ πᾶσιν οἷς ἔχει ἐκδιδάσκει. τῶν δ' αὐτῶν παίδων ὑπὸ Βασιλέως ἀδίκῃ γνώμῃ, καὶ φθονερᾷ πολὺν ἤδη χρόνον ἐν φρερᾷ κατεχομένων, πάντῃ μὲν καὶ αὐτὸν ὑπεραλγεῖν αὐτῶν, ἐμόνον ἀδίκῃ καὶ βίαια παχύνων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν εὐνοίαν, ὡς ἐκεῖνοις οφείλειν, καὶ σοὶ τῷ πατρὶ, μηδὲν δὲ βοηθεῖν ἔχοντα, σέργειν τὴν ἀνάγκην. νυνὶ δὲ ὁρῶν τὸν ἐπιτηδεύοντα ἡκόντα καιρὸν τῆς ἐκείνων ἐν τῇ δεσμῶν ἐλδοθείας, μὴ προΐεσθαι ἡκεῖν παραινέσονται. καίτοι γε ἀκηκοέναι ἐφασκεν ἐς Σηλυβρίας ἡκόν, ὡς πολλὰ μεγάλα δομεσίκε τῷ κηδεστὴ δειδείξ ὑπὲρ ἐκείνων, εἶδεν πλέον ἡδυνήθης, ἀλλὰ κενῶς ἐλπίσι μετεωρίσας καὶ φρενακίσας. ἀπὶ ὧν ὥχετο, ὡς ἀπολύσων τῆς ἐρικτῆς ὡς ἐπ' ἀνήξει τῆς ἐσπέρας. τῷτο δὲ εἴσε λέληθεν ὡς ἀπάτη, πάντῃ μάλιστα θαυμάζειν ἔχω. ἔτε δ' Βασιλέως ζῶντος τῶν γυναικῶν ἀδελφῶν ἀπαλλάττειν τῶν κακῶν ἀδυνάτως εἶχον, εἴγε δίσαια καὶ αὐτῶν προσήκοντα ἡρεῖτο πράττειν, ἐν ἐλάσῳ δυνάμενος ἢ ὅσα Βασιλεὺς νυνὶ τε, ὥπερ ἐδ' αὐτὸς ἀγνοεῖς, ἐτοιαῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ μείζονα πολλὰ καταπράττεσθαι δυνάται ἂν, ἀνυπεύθυνον ἔχειν τὴν ἀρχήν, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτοκράτωρ ἂν. ἀλλὰ καὶ τὸ τε πείθοντος αὐτῶν Βασιλέα κατείχοντο δεσμῶται, τῆς τε ἀνδρείας βασκαίνοντος καὶ τ' σωέσεως, καὶ μὴ παρὰ δοκιμῆς παρ' ἐκείνων δεδοικότος. καὶ νυνὶ εἰδὲν ἥττον δεικνύονται παρ' ὅλον τὸν βίον κατέχειν ἐν δεσμοῖς. τῷτο δὲ ἐς σοχαζόμενος εἶπον, ἀλλὰ ἀκρεβῶς εἰδώς. οἷα δ' ὡς πολλῆς εὐμελείας ὀπολαύων παρ' αὐτῶν, καὶ τῶν ἀπορρήτων κοινωνῶν αὐτῶν, ὧν ἔχ' τὴν εἰς ὑμᾶς εὐνοίαν καταπεφρόνηκα νυνὶ, πάντῃ ἀκρεβῶς σὺνοῖδα αὐτῶν. ὅθεν οὐδ' ἀπιστεῖν ἐμοὶ χρεῖται, ἀλλὰ βουλόεσθαι τὴν ταχίστην ἕως ἐς καιρὸς, ἐμόνον τῶν παίδων ἀπαλλάττειν τ' κακῶν, ἀλλὰ

Edit. Paris.
pag. 406.

ἀλλὰ καὶ σεαυτῷ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν σοὶ μάλι-
στα προσήκεσαν τῷ πάντων περιποιεῖν. τὸ δ' ἐ-
τερον τρόπον ἀδυνάτον γενέσθαι, εἰ μὴ πρότερος ἐ-
κείνος ἐκβληθείη τῶν πραγμάτων τῆς ἀρχῆς. ἐκεί-
νο δὲ πάλιν ἐτέρως ἐκ ἐγχαρεῖ, εἰ μὴ αὐτὸς ἐκ-
πολεμώσῃς ἐκείνῳ Βασιλίδᾳ, ὡς ἀρπάζειν τὴν
Βασιλίδᾳ διασπομένου κατειπῶν, καὶ αὐτὴν καὶ
παῖδας ὁρῶν φέρειν. ἀξιώτατος δ' ἂν εἴης πισυέ-
σθαι παρ' αὐτῇ, οὐ μόνον ὡς τὰ βεβεβημένα τῷ
γαμβρῷ σαφῶς εἰδῶς, ἀλλ' ὡς καὶ φύσεως αὐτῆς
ὕπὲρ τῆς εἰς ἐκείνῳ δυνόιας καὶ τῇ παῖδα Βασιλέα
δοκῶν καταφροεῖν. καίτοι γε φαίη τις ἂν εἶδὲ τὴν
ἐκείνην κατάλυσιν ὅτι φθορὰν ἄδολόν σοι καὶ καθαράν
τὴν ἡδονὴν παρέχειν, οἷα δὲ τῆς θυγατρὸς ἐκείνης
συνατυχέσης. τὸ δ' ὅσῳ ἔχει ὁρῶν, ἔξῃσι
παράλληλα τιθέμενον τὰ πράγματα σκοπεῖν.
καὶ γὰρ ὅμοιον, τὸ μὲν τῷ παῖδαν ὥσπερ κατορ-
ρύχθαι ζῶντας, τὸ δὲ παρ' ἀξίαν πρᾶττεν κα-
κῶς καὶ ἐνδεῶς καὶ ἀνελευτέρως ζῆν, καὶ γένος ὑπ'
ἐκείνης πᾶν ὥσπερ δῦλον ἄγεσθαι καὶ φέρεσθαι. καὶ
αὐτὸν εἶδὲν ἀμείνω πάχειν ὑπὸ τῆς πρὸς πάντας
συμπαθείας, καὶ μιᾶς ἀτυχιστάτης θυγατρὸς πάν-
τ' ἐκείνα λελύσθαι τὰ θυγατρὴ καὶ σὲ διώσθαι καὶ
γένος μόνον καὶ οἰκίους, ἀλλὰ καὶ τὸς ἄλλους φί-
λους λαμπρὰς ποιεῖν καὶ περιδόξους, πάσης δ' ἐ-
κείνης μετενυγμένης τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς εἰς σέ.
Τίς γὰρ ἐκείνου πεσόντος, ἢ καὶ τῆς ἀρχῆς ἐκβε-
βλημένης, σὲ μᾶλλον δικαιότερος ἐπὶ τῷ, πρᾶ-
γμάτων εἶναι, ἐκ ἀνδρίας μόνον καὶ πολέμων ἐμπει-
ρία, ἀλλὰ καὶ λαμπρότητι γένεας, καὶ σωῖσει καὶ
τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐκ ὀλίγων τινὲς τῶν μέσων πάν-
τας Ῥωμαίους παριόντος; Εἰ γὰρ δὲ πρὸς ἅπαντα πο-
θύμως συναγωνιῆμαι, τάξιν ἐπέχων ὑπὲρ τῆς, καὶ
πρὸς πᾶν τὸ κελούμενον ἐτοιμότητα ἔχων ὑπακείναι.
Οὐ δὲ πρὸς τοῖσιν ἰχυρότατον ἀνταγωνιστὴν ὅσο-
νδύμενον, περὶ ψεύδους καὶ ἀληθείας ἀκριβολογεῖν
χρεῶν, ἀλλὰ πρὸς ἐν μόνον τὴν ἐκείνην κατάλυσιν
προσηκόν ἀφορᾶν. τὰλλα δὲ μηδὲν ἡγεῖσθαι, εἰ μέλ-
λοις τι τῆς σῆς σωῖσεως καὶ στρατηγίας ἀξιοχρεῶν
ποιεῖν. ὁρῶμεν δὲ καὶ τῷ στρατηγῶν τὸς μάλιστα
συνεπιτάτους, ἐκ αἰετῇ παρρησίᾳ χρωμένους,
καὶ κατὰ νόμον τοῖς πολεμίοις ὑπαντῶντας, ἀλλ'
ἔστιν οὐ καὶ ἀπάταις χρωμένους, καὶ δόλοις καὶ μη-
χαναῖς τισι, καὶ μάλιστα ἡνίκα δὲ φοβεροῖς τισι καὶ
δυνατωτάτοις συμπλέκεσθαι πολεμίοις. καὶ οὐδεὶς
αὐτῶν κακίζει τὴν ἀπάτην, ἀλλὰ καὶ θαυμάζο-
μεν ἅπαντες, οἷα δὲ πλεῖον τῆς σωῖσεως, ἢ τῆς
ῥώμης δυναμένης κατορθοῦν.

scius sum. Quare non mihi deneganda
fides, sed mox dum tempus finit, con-
ferenda consilia, non tantum quomodo
filii ærumna leventur, sed etiam, quo-
modo imperium tibi præ omnibus maxi-
me aptum, & conveniens acquiras.
Quod aliter fieri neutiquam potest, quam
si ipse prius imperio deturbetur. Atque
hoc rursus non erit, nisi tu Augustam
hostili illius odio imbuas: accusando,
inquam, quasi qui imperium rapere,
ipsamque cum liberis trucidare machine-
tur. Tribuetur autem tibi fides maxima:
tum quia foveri generi cogitata & sen-
sus probe scias, tum quia naturam ipsam
præ studio in illam, & filium impera-
torem parvi pendere visus eris. Tamet-
si dixerit aliquis, ruinam ejus atque per-
niciem haud puram, & liquidam tibi
voluptatem præbituram, filia tua cala-
mitatis ejus socia. Atqui permultum
differre hæc duo, ex comparatione per-
spicere licet. Non enim simile est, fi-
liorum tuorum alios quasi vivos sepultos
esse: alios indigne miseros esse, vi-
tamque illiberalem, & inopem vivere,
item genus ab illo totum velut servum
pro libidine versari tractarique, ac te
ob commiserationem erga omnes nihilo
illis melius habere, & una filia infor-
tunata, carere malis istis omnibus:
teque non genus tantum, & propin-
quos, sed alios præterea amicos, to-
to Romanorum imperio inde ad te
translato illustrare, & inclytos redde-
re posse. Quis enim illo aut in præ-
lio oppetente, aut imperio dejecto,
justius te illud capeffat? qui non forti-
tudine dumtaxat, & artibus bellicis,
sed & splendore familiæ, & ingenio,
& aliis ornamentis Romanos omnes lon-
ge, multumque antecellis. Ego vero
ad omnia socium me libens merito of-
fero, & instar ministri, jussis tuis ubi-
que summa voluntate obediam. Sane
ad talem pugnam fortissimum certato-
rem repudiare, ac mendacium, verita-
temque in his accuratius discutere, &
examinare, nihil necesse est: sed ne-
glectis cæteris, hoc unum studere, ut
ille imperium amittat: si modo quip-
piam prudentia tua, & quæ in te est
scientia imperatoria dignum præstare ve-
lis. Videmus autem duces prudentissi-
mos non semper libere loqui, & lin-
gua hostibus occurrere: sed aliquando
etiam ad fraudem, & dolum, & quas-
dam machinas confugere: præcipue quan-
do cum hoste formidabili, ac potentis-
simo res futura est: nec illis quis-
quam eas fraudes vitio dat: verum ad-
miramur omnes, a quasi in calliditate
quam in robore ac viribus majus mo-
mentum sit.

Edit. Paris.
pag. 407.

CAPUT XIX.

Expugnato Andronico Asane, duos fratres ejus aggreditur; fingit se eorum vicem dolere: segnitiam in quærenda libertate accusat. Demum similibus sententiis, quibus priores aduersus domesticum eos incendit: nec est quidquam hoc homine audacius, impudentius, & sceleratius. Tandem etiam Gabbam magnum drungarium, magnum stratopedarcham, & Zampea filium dolis suis capit, & in perniciem domestici concitat.

*Edit. Paris.
pag. 408.*

ITA locutus, juramentoque addito, se & nunc adiutorem fore paratissimum & ubi ipse imperium adeptus fuerit, in loco ministri operas ei daturum, persuasit: solumque deliberare finens, quomodo, quod studebatur, prospere succederet, ad fratres ejus Constantinum, & Isaacium magnum ducem abiit. Ac primum quidem indignam eorum fortunam miseratus, mutuum doloris sensum præ se ferebat. Deinde voluntariam eis servitutem exprobrabat, quod tam ignaviter, ac remisse libertatem quærerent, & neque nunc saltem, quando adesset fortiter faciendi opportunitas, aliquid pro nobilitate, & ingenuitate sua, ad diuturnum magni domestici jugum excutiendum animis agitent. Quamquam enim superstite imperatore necessitati repugnari non potuerit, propterea quod in eum ille totus propendens, & potestatem cum eodem communicaverat: nunc tamen nihil obstare, quin cognatione juncti, & propter generis amplitudinem fide digni, zelum pro filio imperatoris simulent, & imperatricem eo pertrahant, uti abrogato imperio domesticum evertat: quippe qui ipsam, & dulcissimos ejus liberos occidere, tyrannidemque arripere meditentur. An non enim quarundam urbium præfecturæ, & publicorum munerum functiones, quæ tamquam esca vobis ab illo obijciuntur, ut ipse majorem partem habeat, & veluti herus jubeat, atque in omnes, minores majoresque dominetur, ad amissionem vestræ libertatis sufficient? Patet enim, nec vos nescitis, illo vel interfecto, vel imperio depulso, nullo metu, & impune integrum vobis futurum agere pro arbitratu, cum vel primi, vel a primis Romanorum proximi statim evaseritis. Cogitare porro, vos mendacia, & calumnias ad imperatorem allaturos, & ita a facinore audendo resilire, non oportet. Etenim si usque hodie nullum dixissetis mendacium, esset hoc aliquid. Sin autem nobis omnibus æque, & frequenter, vel lucelli causa, vel gratuito & pejerare, & mentiri contigit, quæ est ista religio, quod tam sæpe ausus sis, ab eo nunc refugere, præsertim cum non exiguum quiddam, sed Romanum imperium lucro vobis apponendum sit? Quod si mea tam utiliter monentis nihil apud vos valet oratio, at fratri vestro & seniori, & melius scienti, quem ex rerum mutationibus, novitatibusque fructum capere possit, creditote, quem ego ipsum magni domestici exaustrationem valde opinor expetere, non ferentem imperantis fastum, per quem omnes ut mancipia ab eo aguntur ferunturque. Ego igitur quæ in rem vestram judicarem vobis exposui: vos si quid pro gloria nominis vestri, & claritudine vitæ tentan-

ΤΟΙΑΥΤΑ κὲ πρὸς ἐκεῖνον εἰπὼν κὲ πείσας, ὅρκοις τε ἀσφαλίσάμενος, ὡς νῦν τε προθυμότητι συναγωνιέται, κὲ καταστάντος πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐν ὑπηρεσίᾳ τελέσει μοῖρα μόνον βελοδέσθαι καταλιπὼν, ὅπως ἂν τὸ σπασαζόμενον κατορθωθεῖν, ἐπὶ τὰς ἀδελφὰς ἐχώρει Κωνσταντῖνον τε & Ἰσαάκιον τὸν μέγαν Δῦκα. κὲ πρῶτα μὲν ὥκτειρε τῆς παρ' αἰξίας κακοπραγίας. & ἐώκει συναλγεῖν. ἔπειτα δ' ὠνειδίξε τὴν ἐτελοδουλείαν, κὲ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ῥαθύμως βιοῦν καὶ ἀναιμένως, καὶ μηδὲ νῦν γοῦν ὅτε καλῶς ποίῳν παρέχετο ὁ χρόνος, ἃ μεγάλα δομεσίκεν ῥονία δουλείας ἀπαλλαγῆναι προσήκον δ' γενέσι κὲ ἐλευθέροις ἀνδράσι διανοσμένως τί καὶ τοὶ βασιλέως μὲν ζῶντος ἐργεῖν ἐξ ἀνάγκης ἔω, πολλὴν ἐκεῖνε τὴν ῥοπλὴν αὐτῷ χαρίζομένως κὲ εὐδαμῶς ἐλάττω, ἢ ἐκεῖνος δύνασθαι παρασπένδοντος. νῦν δέ, τί τὸ κωλύον ζῆλον ὑπὲρ Βασιλέως τῶ παιδὸς ὑποκριθέντας, συμβελοῖεν Βασιλίδι πρὸς γένος τε ὅτις κὲ προσήκοντας δεῖ τὴν εὐγένειαν πειστέσθαι καταλύειν ἐκεῖνον, κὲ τῆς ἀρχῆς ἀποχειροποιεῖν, ὡς ἀρπάξειν θανατοῦμενον τὴν βασιλείαν, κὲ αὐτὴν κὲ φίλτατα ὑποκτινύναι, κὲ Ῥωμαίων τυραννεῖν. & ἦν δὴ περ γε ἃ προτείνεται ὑμῖν ὥσπερ δέλεαρ ὑπ' ἐκεῖνε, ἀρχαὶ πόλεων τινῶν κὲ δημοσίων διοικήσεις ἵν' ἐκεῖνος τὸ μείζον ἔχῃ ὥσπερ δεσπότης ἐπιτάττων, κὲ πάντων καταδυναστεύων κὲ μείζονων κὲ ἐλαττόνων, τὰ δ' ἡμῖν ἀρκίσει πρὸς τὸ ἀποστρεφῆσθαι τὴν ἐλευθερίαν. εἰ δὲ ἦν εἰς ὑμᾶς τὸ τοῦ κατὰ δόλον λήθον ὄν, ὡς ἐκεῖνε πεισόντος ἢ ἐκβεβλημένου τῆς ἀρχῆς, ὑμῖν ἐξέσαι πρᾶττεν ἃ αἰρεῖσθε ἀδελῶς, ἢ πρῶτως γεγεννημένως, ἢ μὴ τὰς πρῶτας εὐθὺς Ῥωμαίων. & ῥῆν δὲ πρὸς τὴν ἐπιχειρήσιν ἀναδύεσθαι λογιζόμενως, ὡς ψεύδη κὲ συκοφαντίας ἐρεῖτε. εἰ μὲν ἦν εἰδέναι μέχρι νῦν ψεύδος εἴρητο ὑμῖν, ὡς ἂν τι τὸ πρὸς τὸ λόγον. εἰ δὲ πολλὰ κὲ ἡμῖν ἅπανσιν ὁμοίως, κὲ τῶν τυχόντων κέρδους ἔνεκα, ἢ ἐδυνός, κὲ ἐπιτορκεῖν κὲ ψόλ' δεῖσθαι συνέβη, τί δεῖ τὰ πολλὰ κὲ τετολμημένα ὀρθῶς εἰν νῦν, & μικρά τινα, ἀλλὰ τὴν Ῥωμαίων μέλλοντας ἀρχὴν κερδαίνειν; Εἰ δ' ἀπίστευ ἐμοὶ κεκρίκατε τὰ βελτίω συμβαλεύοντι, ἀλλὰ τῷ γε ἀδελφῷ πεῖθεσθαι προσήκει, πρεσβυτέρῳ τε τὴν ἡλικίαν ὄντι, κὲ μάλλον ὑμῶν εἰδότε μεταβολαῖς τε κὲ καινοτομίαις πραγμάτων χρῆσθαι προσηκόντως. οἶμαι δὲ καὶ ἐκείνῳ περισπένδασον τὴν μεγάλην δομεσίκεν κατάλυσιν εἶναι, & φέροντι τὸ ὄγκον τῆς ἀρχῆς, κὲ τὸ πάντας ἐν ἀνδραπόδων ἄγεσθαι κὲ φέρεσθαι ὑπ' ἐκείνε μοῖρα. Εγὼ μὲν οὖν ἃ συμφέρειν νομίζω συμβεβέβηκα ὑμῖν. αὐτοὶ δ' εἴ τι περὶ εὐδοξίας ὑμῶν αὐτῶν κὲ βίᾳ περιφανείας κεκρίκατε ἐπιχειρεῖν μὴ προί-

εἶναι ἀναγκαῖον ἢ κακὸν, ἵνα μὴ παρελθόντος, εἰδὲν ὠφελώμεθα ἐκ τῆς μεταμελείας. ἐκείνῃ δ' ἀπόντος, ῥᾶτα πᾶν κατορθώειν. ἂν δ' ἐκ τῆς στρατείας ἐπανελθῇ, εἰδὲ γρύζειν παραινῶ πολμῶν ἢ εἰδὲν εἶναι τὸ κωλύσον, τὸ μὴδ' ὅπῃ γῆς ὄψιν τε ἀγνοεῖσθαι. Εγὼ δὲ ἐ λόγους ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ὅρκους παρέξομαι πίσεις ἰχυράς τε πρὸς τε τοὺς ἀγῶνας προθυμότερον παραχέσθαι ἑαυτὸν. καὶ χρήμασι καὶ ὅπλοις καὶ οἰκέταις συναρμόδιον, ἃ μὴ ἢ καταλύσιν ἐκείνῃ πάντα ποιήσιν τὰ προσεταγμένα ὑφ' ὑμῶν, καὶ παρὰ πάντα ἢ βίον ἐν ὑπηκόῃ μοίρᾳ τελείσιν, μηδὲν δὲ ποιεῖ πρὸς ὑμᾶς ἀγνωμονήσας. Τοιαῦτα εἰπὼν, καὶ προσέτι γε ὅρκους ἀσφαλισάμενος τὰ εἰρημένα, ἐπεὶ καὶ ἐκείνῃς εἶχε πεπεισμένῃς πρὸς τὸ πράττειν τὰ βεβουλευμένα, πρὸς Γαβαλᾶν Ἰωάννην ἢ μέγαν δρουγγάριον ἐλθὼν, ὃς ὡς ἐκ τῆς πρὸς Κράλλῳ πρεσβείας ἄρτι ἦκων ὑπὸ τῷ μεγάλῳ δομέσικῳ ἡρημένος, εἴ τι πύθοιτο ἠρώτα περὶ ἑαυτῆς. τῷ δ' ἀποκρινάμενος μηδὲν, ἀλλ' ἐγὼ σοι εἶπον ἦκω ἄγγελος κακῶν. ὁ δ' ὦν μέγας δομέσικος τῷ προτέρῳ δόμενιαν ἢ πρὸς σέ μεταβαλὼν, πολλῆς ἀναπέπλησαι πικρίας. καὶ δὴ λόγος ἐστὶν ἐκ ἀνεξόμηνος εἰ μὴ δίκας λήφεται παρὰ σέ τῆς προδοσίας τῆς εἰς αὐτὸν. αὐτὸς δ' αὐτῷ ἀκηκούει λοιδόρειας σὲ καταχέοντος πολλὰς. φλύαρον καὶ λάλον ἀποκαλουῶτος, καὶ ψευδόμηνον ὡς τὰ πολλὰ, καὶ φθορέα καὶ προδότῃν τῶ κοινῶν. ἡρημένος δ' ὑπ' ἐκείνῃ πρὸς τὸν ἄρχοντα Τριβαλῶν πρεσβύτης, παραπρεσβόλειας δωροδοκήσας, ἃ τὰ Ρωμαίων καταπροδῆς, τὰ ἐκείνων πράξεις, καὶ ὅρκους ἐκείνοις παραχοίης, ὡς μένων παρ' ἡμῖν, πρόξενος ἐκείνοις εἴης, παντὶ δένει τὰ ἡμῶν ἀπόρρητα αὐτοῖς καταπροδίδῃς. δι' ἃ εἰδὲ Ρωμαίοις ὅλως ἀνέχεται καταλέγειν σέ, ἀλλὰ τῆς μερίδος ἡγρεῖται Τριβαλῶν. καταπλαγεὶς δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ Γαβαλᾶς, Θεὸν τε ἐμαρτύρετο, ὡς εἰδὲν συνειδοῖν τῷ λεγομένῳ ἑαυτῷ, καὶ εἰδὲ πιστεύειν ὅλως εἶχεν ὁ μέγας δομέσικος ἔτι ἀπεισκέπτως συκοφαντίαις τινῶν πισεύσας καὶ ὁμιλοῦσας, ἐρήμῳ αὐτῷ καταγνοίῃ, καὶ ὀργίζοιτο ἀκαίρως. εἰδὲ δ' ὁ παρεληλυθὼς ἡδὴ χρόνος πολὺς, κατ' ὃν τὰ Ρωμαίων διοικεῖ, τοιαύτῳ αὐτῷ κατηγορεῖ φαυλότητα καὶ δόλοιν ἔσπον. Παρακοιμώμενος δ' τοῖς εἰωθόσιν ὅρκους, ἢ τῷ ἐπιτοκίαις μᾶλλον, ἐχρῆτο, καὶ κατέπειθεν αὐτὸν, ὡς εἰδὲν εἶναι τῷ λεγομένῳ πλάσμα, ἀλλὰ πάντα ἀληθῆ. παρεγύμνετε καὶ μικρὸν ὡς σύστημα ἐκ ἀγνοίας ἐπὶ καταλύσει ἡδὴ συσαίνῃ τῇ ἐκείνῃ, οἷς δέον ἑαυτὸν προσνεύματα τὸ μέρος καὶ αὐτὸν συγκαταβάλλειν εἴ τι μέλοι τῇ οἰκείᾳ σωτηρίας καὶ αὐτῷ. καὶ μὴ συγκαλυφάμενος ἔγνω δεῖν ἐκείνῳ ἐμ' ἀρέχειν ἐμπιπλάναί τὸν θυμὸν. πίσεως δὲ τῷ λεγομένῳ ἕνεκα ἀσφαλεσέρας, καὶ τῷ σαφέσταται εἰδέναι ὡς ὑπὲρ αὐτῷ μάλισσά περὶ αὐτοῦ ἐκείνῳ αὐτῷ, ἃ τῷ θυγατέρα κατηγορεῖ. ὡς δ' ὦν πρότερον τῷ γαμετῷ ἀποβαλὼν, καὶ ὅρκους παρῆχεν ἐπὶ τῷ ἐγκόλπῳ τί τε τῶν ἱερῶν ἀσφαλείας ἕνεκα. Επεὶ δὲ καὶ ἐκείνῳ ὡς προσελθὼς, Χάμῳ πρόσεισι τῷ μεγάλῳ στρατοπεδάρχῃ, ἄλλως τε ὄντι τῷ ἐκείνῳ φίλῳ, καὶ προσήκοντι καὶ γένος ὄντι γαυαῖκα. τῷ δ' ὡς συνηθείσης ἐκείνῳ πρῶτος τετελεσμένης, ἢ Δισυπάτε θυγάτηρ ὡς, ἐνὸς τῶν τῷ κλήρῳ τῷ Θεῷ Σοφίας κατελεγεμένων, ἀνεψία σιωπῆσε τῇ Χούμνῃ ἡδὴ λαμπρὸν ὦν, καὶ μὴ ἀπαξιούμενος πρὸς τῷ δόχμῳ ἑστῶν. ὅτε ταῦτα ἐν ἐκείνῳ τῷ

Paris II.

dum censuistis, nolite oblatum tempus negligere, quo præterlapso, in cassum pœnitebit. Illo enim absente, expeditissime omnia procedent feliciter: qui si ab expeditione redierit, me auctore ne mutire quidem audebitis: aut nihil prohibebit, a quo minus ignoretis, ubi terrarum agatis. Nec ego verbis nudis, sed & sacramento dicto fidem firmam dabo, me in hoc certamine impigerrimum futurum, pecuniam, arma, servos suppeditantem, & eo exauctorato, in omni vita vobis subiectum, imperata vestra facturum: nec quidquam in vos illaudabile designaturum. His dictis, & jurejurando stabilitis, quoniam & ipsos ad obtemperandum paratos videbat, ad Joannem Gabalam magnum drungarium, qui in legatione ad Cralem a magno domestico missus reverterat, accedit: numquid de se audierit, percunctatur. Illo negante, at ego, inquit, infelix nuntius tibi advenio, magnus enim domesticus antiquam in te benevolentiam cum amaritudine, qua plenus est, commutavit: & certum est, non temperaturum, quin te ut proditorem suum mulctet. Ego enim his auribus accepi, cum te convitiis affatim proscinderet, nugatorem, loquacem, ut plurimum mentientem, constupratorem virginum, & reipublicæ proditorem vocaret. Nam cum a se ad principem Triballorum legatus esses missus, legatione perperam functum, muneribusque corruptum jurasse, eorum domi procuratorem fore, quantum posses, & arcana nostra illis proditum. Quocirca prorsus non Romanum te, sed Triballum numerat. Hoc sermone Gabalas obstupescens, Deum testari, nihil tale conficere sibi, & nequiquam credere, magnum domesticum adeo inconsulto quorundam obrectationibus atque calumniis fidem commodare, ut immodice iratus, ipsum absentem condemnaret. Cum enim longo jam spatio publicum negotium gerat, numquam se hujusmodi vitiorum, levitatumque notatum esse. Hic Apocauchus ad consueta juramenta, vel perjuriam potius se convertere, & homini persuadere, nihil eorum fingi, vera esse omnia, & subindicare, non ignobilem cœtum ad eum imperio movendum jam conspirasse: cui se quoque deberet adjungere, ac pro virili parte adjuvare: si modo sua etiam salus illi cordi sit. Denique nihil reticendum putavit, quo illum ira egregie inflammaret. Ad firmandam porro fidem, ostendendumque quantopere ejus causa laboraret, & quantum satageret, etiam filiam suam ei viduo despondet: quoque securiorem reddat, jurat insuper, & bulla sacra donat. Hoc etiam ad numerum aggregato, ad Chumnum magnum Stratopedarcham vadit: qui alioqui amicus, & propter uxorem affinitate cum eo devinctus erant. Etenim prima conjuge, Disypati ministri Sanctæ Sophiæ filia demortua, clarus jam, & nobiliorum affinitate non indignus habitus, Apocauchi confobrinam duxerat: hoc vinculo necessitudinis ei jungebatur. Revocabat autem illi in mentem, quæ dixisset, Chumnus, inquam, contra magnum

Edit. Paris.
pag. 409.

pag. 410.

T t ij

domesticum, cum de filio Michaelis Moëtorum regis quæreretur, Alexandro petenti dandus esset, nec ne; nempe, si revelatum fuerit postremo, primus taceat. quorum verborum agebat semper memorem magnum domesticum, & tamquam tacitum sub pectore vulnus circumferentem, captare tempus, quo contumeliam pro dignitate penset, cum scilicet ab occidente redierit, sic enim ex ore ejus accepisse, Sibi res illius esse carissimas, nec de minimis, sed de vita ipsa fore periculum. Quare quæ cognoverit, se nuntiare, & si velit, iter salutis monstraturum. Chumnus hac oratione majorem in modum conturbatus, mirari se dixit, si magnus domesticus ita improvise integritate morum immutata, pro moderato, & miti, adeo implacabili ira percitus, & iis qui apud se offendissent, tam acerbis, atque ad paria remetienda tam promptus appareret: non fuisse antehac tale ipsius ingenium. Quamvis enim multi, & graviter eum læsissent, constare tamen, in nullum umquam vindicasse. In se vero propter verbum illud non tantopere exasperatum fuisse: & paulo post sic iram omnem deposuisse, ut nihil audisse videretur. Tum Apocauchus, si quidem verba mea, inquit, quasi tentantis suspecta habes, & metuens ne illum denuo offendas, sic respondisti, alia ratio est: sin, quod existimes rem ita se habere, scias velim te falli summo pere. Non enim mitis ille, ac placidus, ut dicebas, molestusque nemini: sed quia jam pridem præpotentem omnes colunt ac suspiciunt, & hucusque nemo, non dicam verbo resistere, sed nec vultum ejus libere intueri ausus est, ipse vicissim præ timore submittentes se se, & servitutem perfectam servientes, omnes humaniter habuit. Cum porro tu nunc primum publice ei repugnare non timueris, non amplius vitium suum occultare quivit: sed abs te sibi obnoxios puniendi initium faciet: statimque tremendo sacramento dictis fidem attruxit. Ac nisi quam citissime quocumque saluti suæ provi- sum eat, cum tota domo sine ulla dubitatione periturum. Ergo Chumnus hinc non immerito extrema metuens, doceri se obsecrabat, quo pacto impendens sibi tantum malum effugeret.

Edit. Paris. pag. 411. Tum Apocauchus, ipsum quoque e re præsentis quid opus sit, non difficulter posse cognoscere: quippe qui vulgo major, nec stultus sit, sed cum primis Romanorum experientia, prudentiaque certet. Nihilominus admoniturum, quæ in rem fore arbitretur: imo vero sine quibus salus desperanda sit. Putare autem, non aliud ipsi, cæterisque profuturum, quam si arreptis armis ad domestici opes debilitandas, frangendasque totis viribus incumbant. Hoc in proclivi esse, si imperatrice adita, & benevolentia erga ipsam, filiumque imperatorem simulata, eam permoveat, ut eum pro hoste, & insidiatore ducat, addatque se hæc pro certo audivisse, & esse scelus non ferendum, seque malle cum filiis suis pro ipsis pugnando oppetere, quam perpeti, ut per nefas imperio, aut etiam vita spolientur. Quibus rationibus credibile fieri ipsam tremefactam, ac persuasam, nullo negotio ab illo discessuram,

ἐπιτηδείων ὦν, ἀνεμίμνησκέ τε προσελθὼν τῷ πρὸς μέγαν δομέσικον εἰρημένων. ὅτε περὶ Μιχαὴλ τοῦ Μυσῶν Βασιλέως ἐβελόοντο υἱς, εἰ δέοι ἐκδιδόναι Ἀλεξάνδρῳ ἀπαιτοῦντι, τὸ εἶναι ἀποκαλυφθῆναι τῷ ἐχθρῷ σιγάτω ὁ παῖς. ὦν ἔφασκε τὸν μέγαν δομέσικον αἰεὶ μεμνημένον, καὶ ὥσπερ βέλος περιφέροντα ἐν τῇ ψυχῇ, καιρὸν ζητεῖν ἐν ᾧ τὸν ἀμυνεῖται ἀξίως τῆς ὑβρεως τῆς εἰς αὐτόν. Τὸν δὲ ἐδέξατο ἄλλον εἶναι, ἢ τὴν ἐκ τῆς ἐσπέρας ἐπάνοδον αὐτῆς. ἔγω γὰρ ἐκεῖνα φάσκοντος ἀκηκοέναι. ἐμὲ δὲ περὶ πλείους ποικίλων τὰ σα, ἐδὲ γὰρ περὶ ἐλαχίστων ὁ κίνδυνος, ἀλλὰ περὶ ψυχῆς ἦκειν ἀπαγγέλλοντά τε ὅσα ἐπυθόμην, καὶ εἰ βάλαι σωτηρίας ὁδὸν ὑψηλοτέρην. Ο δὲ πρὸς τὰ εἰρημένα καὶ μετρίως θορυβηθεὶς, θαυμάζειν, ἔφασκεν εἰ ὁ μέγας δομέσικος ἔπος ἐξαίφνης τῆς σιωπῆς καλοκἀγαθίας μεταβαλὼν, ἀντὶ μετρίως καὶ προσήκως ἀπαραίτητος ἔπος ὀφθεῖν πρὸς ὀργὴν, καὶ τοῖς προσκεκρηκόσι πικρὸς, ἔπρος ἀντιδόσεις ἑτοιμος. ἐδὲ δὲ ὁ προτὰ χρόνος τοιοῦτον αὐτῷ τὸ ἦθος συμμαρτυρεῖ. πολλῶν δὲ αὐτῷ προσκεκρηκότων ἐμεγάλαι, ἐδέξατο πάποτε ἐφάνη ἀντιδρῶν κακῶς. πρὸς ἐμὲ δὲ μετρίως μὲν δὲ τὸν λόγον τετάραντο ἐκείνον, ὀλίγω δὲ ὑστερον, ἔπος ἀφῆκε τὸ ὀργῇ, ὡς μηδὲ εἰρηδαί τι δοκεῖν. Ἀποκαυχὼς δὲ, εἰ μὲν ὑποπτόμενος ἔφη τὰς λόγους, τὰς ἐμὰς, αἰς περρωμέναι, καὶ τὴν προσκρέειν αὐτῶν ἐκεῖνα δεδοικὼς τοιαῦτα ὑπεκρίνω, ἄλλος ἂν εἴη λόγος. εἰ δ' ὡς ἀληθῶς οἰόμενος ἔπος ἔχειν, ἴδι ἀγνοῶν τὸ πᾶν. ἐδὲ ἡμέρος ὥσπερ ἔφης καὶ προσήκως, ἔπει μὴδὲνα ἐκεῖνος κακὸς ὀφθεῖς, ἀλλ' ἐκ πολλῆς τῆς χρόνῳ δυνάμει μεγάλῃ περιβεβλημένον πάντες ἐπεράπθον. καὶ ἐδεῖς ἄρτι νῦν, ἔχ' ὅτι ἀντειπεῖν, ἀλλ' ἐδ' ἀντιβλέψαι πάποτε ἐπὶ ληισσῶν. ὅθεν καὶ ἐκεῖνος πᾶσι προσεφέρετο μετρίως ὑπεπτηχόσι καὶ δεδοικμένοις ἀκριβῶς. σὺ δὲ νυνὶ πρῶτον τολμήσω- πος ἀντειπεῖν ἀναφανδόν, ἐκίτι συγκαλύπτειν τὴν κακίαν οἷός τε γένητο, ἀλλ' ἀπὸ σὺ καὶ ἐκεῖνος ἄρξεται πρῶτον τὰς εἰς αὐτὸν ἀμαρτάνοντας κολάζειν. Αὐτίκα τε ἄμυνε τὰ θεμικωδέστατα, ὡς πάντα εἴη ὅσα φέγγεται ἀληθῆ. καὶ ὡς εἰ μὴ τὴν ταχίστην ἐνὶ γὰρ τῇ ἔσπῳ περῶτο δὲ σώζειν αὐτόν, ἐδὲ ἐμποδῶν μὴ ἔαυτον καὶ πᾶσαν οἰκίαν ἀπολέσθαι. Ο δ' ὥσπερ ἡ εἰκὸς, περὶ τῆς ἐχθρῶν τὸ φόβον ἐχρηκῶς, ἐδεῖτό οἱ ἔσπον ὑποδέσθαι, δὲ καὶ τὰ προσδοκώμενα δεινὰ δυνήσεται δαφνυεῖν. ὁ δ' ἔφασκεν καὶ χαλεπὸν μὲν εἶναι καὶ αὐτὸν ἐκ τῆς παρόντων τὸ δέον σιωπεῖν, καὶ τῆς πολλῶν καὶ ἀνοήτων ὄντα, ἀλλὰ τῆς ἐμπειρίας πραγμάτων καὶ συνέσεως τοῖς πρώτοις ἀμιλλώμενον Ρωμαίων. παραινέσειν δὲ καὶ αὐτὸν ἂ οἶεται λυσιτελήσει. μάλλον δ' ὦν χωρὶς, σωτηρίας ἀδυνάτον τυχεῖν. οἶσθαι καὶ μηδὲν ἕτερον αὐτῷ λυσιτελήσειν, καὶ τοῖς ἄλλοις, ἢ πόλεμον ἀραμένῳ πρὸς ἐκεῖνον, παντὶ δίνειν περᾶσαι καταλύειν τὴν ἐκεῖνα δυνάμιν. τὸ δ' ἔσαι ῥάδιον, ἂν Βασιλίδι προσελθὼν, καὶ τὴν εἰς ἐκείνῳ εἰνοῖαν καὶ Βασιλέα τὸν ὑπὸν ὑποκρίθης, ἀναπέσει ἐκεῖνον πολέμιον νομίσαι, ἔπει βελόοντα αὐτῇ πρὸς τὸ ἀρχὴν, φάσκων περὶ ἐκεῖνα ἀκριβῶς πεπεῖσθαι τὰ τοιαῦτα, καὶ τὴν ἀδικίαν μὴ ἐνεργεῖν, ἀλλὰ μάλλον αἰρετώτερον ἡγήσασθαι αὐτὸν καὶ παῖδας ὑπὲρ αὐτῶν εἰ δέοι πολεμουῦντας ἐκείνῳ ἀποδνήσκειν, ἢ αὐτὰς ἀδίκως τὴν ἀρχὴν ἀφαιρέμενας, ἢ καὶ ἀποδνήσκειν τὰς περιδεῖν. οἷς ἐκείνῳ ὥσπερ εἰκὸς πεπειθεῖσαν ὑπὸ δέας ῥά σ' α τε ἐκεῖνα διασῆσεσθαι, καὶ τὸν πόλεμον ἡμῖν τ

πρὸς ἐκεῖνον ἐπιτρέψαι. τότε δὲ γεγενημένη, εἰδὲν
 ἔσαι τὸ καλῶν καὶ τῷ προσδοκώμενων δεινῶν ἀπλη-
 λᾶσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τύχης ἀγαθῆς ἀφορμὴν
 ἢ πρὸς ἐκεῖνον πόλεμον ποιήσασθαι. ὅτι δὲ καὶ ἀ-
 ληθῆ τὰ εἰρημένα, καὶ καὶ σκοπεῖν περὶ ἐκείνου. καὶ
 οὐδὲν περὶ ἀληθείας καὶ ψεύδους ἡμῖν πρόκειται νῦν ἀ-
 γῶν, ἀλλ' εἴτε ζῆν δίκλως καθ' ἡμετέρας ἐκείνου ἢ
 ὄφρ' αὖ, εἴτε ὑποδύσκειν ὁμοίως τοῖς ἐπὶ δεινοῖς
 τισιν ἐαλωκόσιν, εἴαν ἐκεῖνος ἐτι τῷ πρὸς ἡμᾶς ἀρ-
 χῇ. διὸ πάσῃ χρησέον μηχανῇ καὶ παντὶ πολέμῳ εἰ-
 δεῖ προσεκτεῖν, ἃ μηδεμίαν βλάβην ἔχει, ἂν ὧδε
 ἢ ἑτέρως ἔχῃ. Τέτοις μὲν ἂν ἐπειθε καὶ κεῖνον, καὶ
 πέραις ἡδὲ εἴχεν ἢ ἐπιβελή. Ἐδόκει δὲ δεῖν τῷ οἰκει-
 οτάτων Βασιλίδι τινὰς προσεταιρίζασθαι, ἐκείνου ἐν-
 νοῶν, ὡς τὰς μὲν ἄλλας ἴσως ἂν ὑποπτεύσειεν ἢ
 Βασιλῆς, ἢ φόβῳ ἢ φθόνῳ τοιαῦτα ἐσκευαζομένην.
 τῷ οἰκειοτάτων δὲ μηδὲν καταγνοίην ἂν τοῖσιν, καὶ
 τῷ Ζαμπεῖ ἡμῶν, ἢ ἐκ Σαβωῖας Βασιλίδι εἴπε-
 το πολλῆς ἐκ παρὰ Βασιλέως ἐτι ζῶντος ὑπολαύον-
 οντι τῆς δὲ μυστίας, τὰ τε ἄλλα, ἐξ ὧν ἐν ταῖς
 μάχαις δὴ ψυχίαν. καὶ οὗτ' ἐκείνου τελευτῶν Βασιλί-
 δι σφραδισμένων ἐκείνου τε καὶ τῷ μητρὸς Ἀρτώτῳ προ-
 σαγορεύομεν, τέτῳ δὲ ἐντυχῶν, εἴ τι περὶ αὐτῶν
 εἰδῆν ἐπυνθάνετο. ὡς δὲ ἐκεῖνος ἔφασκε μηδὲν, ἀλλ'
 ἐγὼ εἶπον αὐτοῖς ὥσιν ἀκήκοα, τὰ μεγάλα δομεσί-
 κων πολλὰ σὲ καὶ τῷ μητρὸς καταφερομένου, καὶ πολ-
 λῶν δὴν θείων καταγινώσκοντος Ρωμαίων, ὅτι δεῖον
 πρὸς τῷ κοινῶν ἢ ἐπιμέλειαν τοῖς ὁμοφύλοις χρῆ-
 σθαι, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ πολλοῖς τε καὶ ἀγαθοῖς
 εἶναι, οἳ δ' ἐκ οἷοι ὅτι παθόντες, Ἀρτώτῳ χρῶν-
 ται καὶ μητρὶ, ἀνδράποισι ἀλλοφύλοις καὶ εἰδὲν ἂ-
 μεινον δεχόμενοι τῷ πολλῶν Βασιλίδι θρασυδόν-
 τες. ἀλλ' ἔως μὲν ἐτι περὶ τοῦ Βασιλέως, εἰδὲν ἀν-
 τιλέγειν ἡμῶν, πᾶν τὸ περιστάμενον κατ' ὅσον ἔστιν
 ποιεῖν. νῦν δὲ εἰς ἐμὲ τῷ πρὸς ἡμᾶς τῆς ἀρχῆς πέ-
 ρεικῆς, οὐ περὶ ὅμοιοι ἡμῶν τοῖσιν, ὥσπερ κηφή-
 νων τὰ Ρωμαίων καταναλισκόμενα κοινά. ἀλλ' ἐνθὲν
 μὲν τείρει μετὰ τῷ ἐπάνοδον, πρὸς τῷ οἰκίαν
 ὑποπέμψω. πρὸς τοῖς ἄλλοις δὲ καὶ δειλίαν σὲ κα-
 τήγορει καὶ ἀνανδρίαν ἐν ταῖς μάχαις. Ἐγὼ δὲ πρὸς
 τῷ ποσαύτῳ ἀδικίαν ἀχθεθεῖς, μεζόνων τε ἀξίον
 ἢ ὧν παρὰ Ρωμαίοις τυγχάνειν εἰδώς, καὶ τῷ θυ-
 γατέρα πορδύμῳ σοὶ πρὸς γάμον ἐκδιδόναι ἔχω.
 καὶ πάντα πράττειν ὡς σὲ καὶ διὰ τῷ προτέρῳ
 φιλίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ κήδεος ἕνεκα. καὶ οὐθέ-
 ως ὅρκας τε τοῖς λεγομένοις προσετίθει, καὶ ἐγκόλ-
 πιον παρῆχεν εἰς ἀσφαλῆ τῷ λεγομένων πίσειν.
 ὡς δὲ σωθέμενον τὸν Λατῖνον εἶχε, παρήνει τῇ μη-
 τρὶ τὰ εἰρημένα ἀπαγγέλλαντα πεῖθειν αὐτῷ, πᾶ-
 σιν χρῆσασθαι καὶ ἐπινοίᾳ, καὶ σπουδῇ, ὡς τε ἐκ-
 πολεμῶσαι Βασιλίδι τῷ μεγάλῳ δομestίκῳ. καὶ
 τὰλλα προσετίθει, ἃ τοῖς ἄλλοις εἴρητο αὐτῷ. τὰ
 δὲ τοιαῦτα εἰς τετάρτῳ ἡμέρᾳ ἐξ ἧς ἦκεν εἰς Βυ-
 ζάντιον αὐτῷ συνεσκόλαζέτο. καὶ ἐπεὶ κατέργα τοὺς
 εἰρημένους εἶχε πεπεισμένους, αὐτοῖς σῴσινα τὰς ὁ-
 μοίαν περὶ τῷ πολέμῳ γνώμην ἔχοντας ἐκάσῳ ἀ-
 παγγέλλων. παρῶν τε κοινῇ βουλευσαμένων, ὅθεν
 ἂν δοκοῖν βέλτιον τὸν πόλεμον κινεῖν.

bellumque contra eundem ipsis mandatu-
 ram. Quo obtento, non tantum ingruen-
 tibus malis liberatos, verum etiam feli-
 citati quasi portam patefactam fore. Quod
 autem hæc de illo vera non sint, cu-
 randum non esse: non enim nunc de ve-
 ritate, falsitateque certamen proponi:
 sed utrum illius supercilio depresso cum
 gloria supersint; an, si imperium tene-
 re perseveret, similiter nefariorum crimi-
 num convicti, capite plectantur. Idcir-
 co tentanda omnia & omne genus pu-
 gnæ experiendum potius, quam de tali-
 bus anxie disputandum, quæ sive hoc,
 sive alio modo se habeant, nihil obsunt.
 Sic illum quoque illexit quo voluit. Huc-
 usque insidiæ. Visum insuper etiam de
 familiarissimis imperatricis quosdam ad
 hoc sodalitiū asciscere, cum cogitaret,
 alios forsitan eidem suspectos futuros,
 quasi qui vel metu, vel invidentiā qua-
 dam perversa, & improba molirentur,
 cum de intimis domesticis suis tale quid-
 dam sentire non possit. Proinde filium
 Zampeæ, quæ illam e Sabaudia secuta
 fuerat, Artotum nomine (quem & im-
 perator cum aliis de causis, tum de for-
 titudine bellica vehementer vivus dile-
 xerat, & post ejus mortem ipsum, ma-
 tremque imperatrix in pretio habebat)
 hunc inquam, conveniens, ecquid de
 se audisset, exquirebat. Illo negante,
 subiecit, ego vero præsens audiui, cum
 magnus domesticus contra te matrem-
 que tuam debaccharetur multis, Roma-
 nosque magnæ fatuitatis argueret: qui
 cum ad publicam procuracionem uti ci-
 vibus oporteret, essentque in promptu
 boni viri, bonæ fœminæ magno nu-
 mero, illi nescio quorsum acti, vel
 potius imperatrici adulantes, Artotum,
 & ejus matrem, homines externos ac
 plebejos adhiberent. Imperatori viven-
 ti, inquit, ac pro potestate quidquid
 incideret moderanti, contra dicere fas
 non erat: nunc, quando summa im-
 perii ad me devenit, non patiar a ta-
 libus, tamquam a fucis communia Ro-
 manorum bona absumi: sed post redi-
 tum meum triremi impositos, unde ad-
 venerunt, eo remittam. Præter cæ-
 tera quoque timiditatem tuam & in
 prælio ignaviam reprehendit. At ego
 tanta iniquitate offensus, teque ma-
 joribus, quam a Romanis habes, di-
 gnæ sciens, etiam filiam meam tibi
 in matrimonium dabo, nec propter
 pristinam dumtaxat amicitiam, sed pro-
 pter affinitatis quoque conjunctionem
 tua causa faciam omnia. Illico jura-
 mentum, & bullam adjicit, quo cer-
 tior dictis fides esset. Ut hominem La-
 tinum ad suam factionem adjunxit, eum
 hortatur, eadem matri referens, illam
 commoveat, ut tota mente, omnique
 ope enitatur, quo imperatricem ma-
 gni domestici odio inflammaret. Alia
 item apud alios dicta annexit. Atque
 hæc quadriduo, postquam Byzantium
 venit, per dolum, & fraudem struxit.
 Cumque singulos quos nominavi-
 mus, jam irretitos teneret, de integro
 eos concitabat, dum, qui subscripsis-
 sent, circumiens singulis enarraret;
 monebatque ut communiter delibera-
 rent, unde commodius bellum ordi-
 rentur.

Edit. Paris.
 pag. 412.

CAPUT XX.

Conjuratorum astus in imperatrice convenienda. Accusatio magni domestici. Imperatricis vera suspicio, & interdictum. Asani Artotus cum Zampea matre succedit. His Chumnus cum filio, & Manuele Cantacuzeno genero. Omnes rejiciuntur, quos Apocauchus audaciores facit. Postremi patriarcha, & Andronicus Asanes quasi triarii cum imperatrice decertant, & eam vincunt: ita tamen, ut ex occidente re-versum iudicio arcessendum decernat.

*Edit. Paris.
pag. 413.*

UT ad patriarcham venerunt, placuit non omnes simul clandestinis agitata consiliis exponere, sed paucos per successionem ad eam adire, ut neque suspicionem aliquam darent, sed magis eam terrent, dum crebro de iisdem differerent, & ad credendum tamquam veris impellerent, quia a multis eadem narrarentur. Convenit autem, ut Isaacius magnus dux, & Constantinus ejus frater Asanes primi animum Augustæ periclitarentur. Qui ingressi, & pluribus de sua in ipsam, filiumque imperatorem voluntate præfati, se nosse dicebant, magnam domesticum sibi imperium asserere, & brevi cogitata perfecturum. Quod cum indignissimum statuunt, judicasse minime tegendas, sed in apertum proferendas infidias, ut re perspecta, & de se ipsa, & de liberis quod opus erit, decernat. Non enim res parvas in discrimen vocari: sed id agi, utrum cum dignitate vivant, retento imperio, quod jure paterno illorum sit, an cum dedecore intendant, ejus infidiis, qui summa rerum administranda, tantam sibi potentiam compararit. Imperatrix suspicione veritatem ipsam attingens, non modo querimoniam non probavit, sed eam præterea visa est molestæ ferre, eosque admonuit, ut his criminationibus supersederent: quidquid enim de magno domestico dicatur, ipsam ab eo distrahi, ac dissidere non posse, quæ vera & consentanea, non commentitia de illo plane credat. Postquam hi frustrati recesserunt, Artotus cum matre mittitur: qui eadem narrantes, antequam absolverent, cum bile & stomacho rejecti sunt. Postridie Chumnus cum filio & genero Manuele Cantacuzeno duce, & Gabala accedit, quasi qui recentius quippiam rescierint: explicate memorant, non desidendum, sed ad vim propulsandam exurgendum se pecunia, & armis bellum futuros. Nam cum benevolentiam, fidemque imperatori inde a pueritia navaverint, tam incredibilem audaciam ferre nequire: malleque etiam animas suas projicere, quam hæc videre, & perpeti. Imperatrix cum gratias de tam propensa voluntate egisset, dixissetque, sibi quoque minime dubium videri, eos, si quid tale accideret, cum quovis alacriter pro se dimicatuuros, hortabatur tamen, ut de magno domestico ista loqui omitterent: quippe mera figmenta, & calumnias, ejus enim erga se, & imperatorem filium prompta ac parata studia sibi exploratissima esse: ne, si rediens, se ab illis horum criminum accusatum intelligat, id ipsis merito irascatur. Sic imperatricem nihil dictorum a præjudicata opinione, omnia pro fabulis e cujusque ingenio pro-

ΚΑΙ ἐπεὶ πρὸς Πατριάρχῳ ἦγον, ἐδόκει δεῖν, μὴ ἀθρόως ἀπαγγέλλειν Βασιλίδι ἃ ἐκέλευτο, ἀλλὰ κατ' ὀλίγας προσιόντας, ἵνα μὴ ὑποψίῳ παρέχοιεν τινὰ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον καταπλήττοιεν συνεχῶς τε περὶ τῶν αὐτῶν ἀλεγομένων, & μᾶλλον πείθοιεν ἀληθῆ νομίζειν τὰ ὑπο πολλῶν ὡσαύτως εἰρημένα. Εἰδόκτο δὲ Ἀσάνῳ πρῶτον τὸν μέγαν Δεκάκα καὶ Κωνσταντῖνον τὸν ἀδελφόν, προσάγειν τῷ πείρῳ Βασιλίδι. προσελθόντες τοιγαροῦν, καὶ πολλὰ περὶ τῆς εἰς αὐτὴν δινοίας καὶ Βασιλέα προδεδραχθέντες τὸν υἱόν, ἔπειτα ἔφασαν τὸν μέγαν δομέσικον εἶδέναι τὴν Βασιλείαν ἐαυτῶν περιποιημένον, καὶ ὅσον οὐδέπω τὸ ἐπίνοιον εἰς ἔργον ἄγειν βεβλημένον. ὅπερ αὐτοῖς τε ἄγαν ἔδοξε τῶν δεινοτάτων, καὶ δεῖν μὴ συγκαλύπτειν, ἀλλὰ δήλῳ τὸ ἐπιβελῶν ποιεῖν, ἵν' αἰδομένη, τὰ δέοντα περὶ τῆς ἐαυτῆς βελούσῃται, & τέκνων. ὃ δὲ περὶ μικρῶν τινῶν εἶναι τὸ κίνδυνον αὐτοῖς, ἀλλ' εἴτε ζῆλον καλῶς τὸ ἐκ πατρὸς κλήρος προσσηκῆσης ἐχομένης Βασιλείας, ἢ ἀποθνήσκων ἀκλεῶς ἐπιβεβληθέντας ὑπ' ἐκείνης δυνάμειν ποσαύτῳ ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἀρχῆς κεκτημένα. Βασιλὶς δὲ ὑποπτόμενα ὅπερ ἦν, & μόνον ἐκ ἐπὶ νῆσι τὰ εἰρημένα, ἀλλ' ἐώκει καὶ ἀχθομένη δὴ ταῦτα παρῆναι τε αὐτοῖς ἀπέχεσθαι τὸ συκοφαντιῶν, ὡς ἐδυνόετο ὅς' ἂν τις εἴποι δόξασιν αὐτῇ δυναμένη πρὸς τὸν μέγαν δομέσικον ἐμποῖσθαι, σαφῶς πεπεισμένη πάλιν τὴν καὶ προσήκοντα περὶ αὐτῆς. Ἐπεὶ δὲ ἀπρακτοὶ ἐκείνοι ἐπαυῆκον, Ἀρπῶτος προσεπέμπετο ἅμα τῇ μητρὶ τὰ ἴσα δὲ καὶ κείνοι ἀπαγγέλαντες, ἀπεπέμφθησαν πρὸς ὀργλῷ. ἀδὲ ὅλως ἀπεῖσαι τὴν Βασιλίδος τὰς λόγους ἀναχομένης. εἰς τὴν ὑστεραίαν ἡ Ὁ Χρῆμνος ἅμα υἱὲ τε καὶ κνηστῇ Μανυῇλ Καντακζηνῶ τῷ στρατηγοπέλῳ, καὶ Γαβαλᾷ ὁμοίως Βασιλίδι προσελθόντες, ὡς δὴ τι κωτερον πεπυσμένοι, ἀπήγγελλον μὴ σπαδῆς συνεβέλεον τε μὴ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ διανίστασθαι πρὸς ἄμυναν, ὡς καὶ αὐτῶν καὶ χηρίσιν καὶ ὅπλοις συνεφελομένων τῇ πολέμῳ. ὃ δὲ φέρειν τῇ εἰς Βασιλέα δινοίᾳ ἐπίσει συνετραμμένους, τὸ ὑπερβολῶν ὄραν τὴν τελευτήτων. ἀλλ' ἐπιμότερον ἔχειν καὶ τὰς ψυχὰς προΐεσθαι αὐτῆς, ἢ ποιαῦτα γινόμενα περὶ εἰδέν. Βασιλὶς δὲ καὶ αὐτοῖς ἐμολογήσασα τὸ προθυμίας χάριν, καὶ πεπειθῆσαι καὶ αὐτὴ σαφῶς εἰπεῖσα, ὡς εἴ τι συμβαίῃ τοῖς τοῖς, προθύμως παντὶ τῷ πολέμῳ σιν ὑπὲρ αὐτῆς, ἔπειτα παρῆναι τῇ καὶ μεγάλῃ δομestίκου λόγων ἀποχέσθαι, ὡς ἐδὲν ὄντων ἡ πλάσμα καὶ συκοφαντίαν. εἶδέναι δὲ ἀκριβῶς τὸ ἐκείνης πρὸς αὐτὴν δινοίαν καὶ Βασιλέα τὸν υἱόν, μὴ καὶ μὴ τῷ ἐπάνοδον τὰ παρ' ὑμῶν αὐτῆς κατηγορημένα ἐκ μαθῶν δικαίως ἀχθοίτο ὑμῖν τοῖς αὐτῆς εἰρηκόσι. Βασιλὶς μὲν ἔν τῳ πρὸς μηδὲν τὸ εἰρημένων τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐξέστη λογισμῶν, ἀλλὰ πλάσματα ἡγεῖ-

το πάντα ὑπὸ τῇ ἐκείνης διανοίᾳ ἀναπεπλασμένα. ὡς δὲ καὶ ἔτι πρὸς τὰς ἄλλας συνελθόντες, ὅσα ἡ Βασιλὶς ἀπήγγελλον ἀποκρίθῃ, θεὸς ἔχε πάντας ἐκ ὀλίγον, καὶ ἐν ἐχάτοις ὥντο ἤδη περιέχεσθαι κακοῖς, εἰ μὴ τι βελεύσαιντο ἀνυσιμώτερον τῆς εἰρημένων. συνεβέβη δὲ τε ὁ παρακοιμώμενος αὐτοῖς μηκέτι μέλλειν τὰ μὲν γὰρ περὶ μεγάλης δομestικῆς εἰρημένα σιωπῇ καλύπτεσθαι ἐ δυνάτον, πολλῶν τῆς συνειδότων ὄντων κατὰ δὴλῶν δὲ ἐκείνῳ γενομένων, συνορᾶν ἔξῃσιν ἐκαστῶν τὴν κινδυνὴν καὶ ὑπερβολῶν. διὸ καὶ παρῇναι ῥαθυμῶν ἀπογνόντας πρὸς τὴν πρᾶξιν· ἀλλὰ τῆς ἄλλων ἀποχομένης πάντων, ἐνὸς τῆς γίνεσθαι μόνης, ὅπως περιγένοιτο τῇ πολεμιοτάτῃ· ἢ τὰ γε δεύτερα, μὴ τὰ ἀνήκεστα παρ' ἐκείνης πάθοιεν αὐτοί. Ἐδόκει δὲ καὶ Πατριάρχῳ, καὶ τὸν Ἀσάνῳ Ἀνδρόνικον ὄντα τῇ μεγάλῃ δομestικῇ πενθερόν, ὥσπερ ἀγκυρὰν τινα καθεῖναι ἱερὰν. καὶ δι' αὐτῶν τῆς Βασιλίδος τοὺς λογισμοὺς περιᾶσαι κατασεῖν τῆς ἄλλων πάντων ἀξιολογωτέρων ὄντων πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοῖς, ἃ τε δὴ Πατριάρχῃ μὲν πρὸς τῇ δοκίμῃ πρὸς ἐκείνῳ δυνάτῃ, καὶ ἱεροσυνῇ τῇ μεγίστῃ τετιμημένου, καὶ μὴ ἂν ποτε φέρεσθαι ὑποπτευθέντος· τῷ ἐτέρῳ δὲ μὴ τοσούτον ἂν εἰς ἀπονοίας βάραθρον ἐληλακέναι δόξαντος, εἰ μὴ τοιαῦτα τῇ γαμβρῷ συνήδει ἀληθῶς, ὥσθ' ἐκόντι τὴν θυγατρὸς αἰρεῖσθαι κακοπραγίαν καταφουδόμενον τοσαῦτα. Ἐπεὶ δὲ ἐψηφίσαστο κοινῇ, γενομένων ἐν βασιλείῃς τῆς εἰρημένων, ὁ Πατριάρχης λόγῳ ἤπειτο πρῶτος πρὸς τὴν Βασιλίδαν. Τὴν μὲν περὶ ἐμὲ τῇ μεγάλῃ δομestικῇ φάσκων δυνέμεναι καὶ σπασθῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, καὶ ὡς ἐκ φαύλης τύχης καὶ πολλῆς ἀφανείας εἰς τὸτο δι' ἐκείνης δόξης καὶ λαμπρότητος προῆγμαι, δι' ἃ πολλὰς αὐτῇ χάριτας ὀφείλειν ὁμολογῶ δίκαιος εἶναι, πάντες μὲν ἂν εἰδῇεν Ῥωμαῖοι, μάλιστα δὲ Σὺ. Ἀχρὶ μὲν οὖν αὐτὸν ἐφ' ὧν ὁρτοῖς καὶ δίκαιοις χρώμενον λογισμοῖς, καὶ τὴν δυνάμειν καὶ τὴν πίσιν ἀδολον ὑμῖν προῦντα καὶ καθάραν τοῖς Βασιλεῦσι, δεῖν ἐνόμιζον καὶ αὐτὸς ὡς γνησιωτάτῃ φιλῶν προσέχειν· καὶ ἐδὲν ἦτον ἢ φιλότεκρος πατὴρ ἢ λυσιτελήσειν ἢ λπίζον αὐτῷ πρὸς δόξαν πορᾶν ἢ ἡμέλῃ. Ἐπεὶ δὲ ἄλλων τε πολλῶν λεγόντων ἐπυθόμην, καὶ αὐτὸς παρ' ἐμαυτῇ συνῆκα, ὡς ἀδίκῃ καὶ βίᾳ καὶ ὁρτοῖται καὶ πορᾶν ἢ ἡμέλῃ, τῇ πολλὰ περιληκτότος Βασιλείας, καὶ ἐπὶ μέγα δόξης πορᾶν ἀγαθόντος ἀδίκως ἀμειβόμενος τὰς παῖδας, ἐ μόνον τὴν ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ζωῆς αὐτῆς ἀποσερῶν, τὴν τε γνώμην ἐβδελυξάμην ὡς ὠμοπάτῃ, καὶ ἀγνωμοσύνης ἐδεδίμην ἐλλείπεσαν ὑπερβολῶν, καὶ αὐτὸν ἐ τῆς φίλων ὥσπερ πότμον, ἀλλὰ τῆς πολεμιοτάτων ἔγνω δεῖν ἡγεῖσθαι. Νομίζων δὲ μὴ καὶ σὲ τὰ τοιαῦτα ἀγνοεῖν τῆς πάνυ καλῆς εἶναι, ἢ καὶ ἀπαγγέλλων, ἢ ἐκ τῆς παρόντων σκεψαμένη, ἐ μόνον αὐτῶν καὶ παῖδας ὁρτοῖται, ἀλλὰ καὶ τῇ ἄλλῃ ἀπασαν συγκινδυνώουσαν ἀρχήν. Ἡ Βασιλὶς ὅσπερ ἐκπεπληγμένη, λόγῳ ἐφασκεν ἀκέραιον, οἷον ἐδ' αὐτὸν τῇ κακίας ἐφδρετὴν ἂν ποτε δυνήσεσθαι φηδὴ περὶ μεγάλης δομestικῆς πείσειν ἐπιχειρήσειν· ὡς κακῶς ἐκείνος περὶ αὐτῶν καὶ παισὶν ἐπιβεβούων Βασιλέως, καὶ τῇ θυμαστῆς ἐκείνης φιλίας τοιαύτης χάριτας ἀποδίδας. Τῇ Πατριάρχῃ δὲ, καὶ αὐτῇ τὰ ἴσα φάσκοντος ἐν ἀρχῇ πεπονθέναι πρὸς τὰ περὶ ἐκείνης εἰρημένα, καὶ τοῖς λέγεσθαι ἀπίστεῖν, ἐ δὲ τῇ ἀκέραιος τοσούτων, ἀλλὰ καὶ πολλαπλασιῶν, ἢ ὅσοι πορτολεηλύθασιν αὐτῇ τῇ

fectis ducentem depulit. Cum & hi ad alios regressi, responsum retulissent, non levis timor incessit omnes, extremo jam periculo se circumventos existimantes, nisi quid dictis efficacius invenirent: quos Apocauchus monere, ne cunctarentur: nam de magno domestico prolata, tam multis consciis silentio tegi non posse: quæ si rescierit, licere cuivis intelligere periculi secuturi magnitudinem. Idcirco hortabatur, ne desperatione victi, actione desisterent: sed aliis omnibus posthabitis, hoc unum persequerentur, ut de acerbissimo hoste triumpharent, aut saltem ne atrocissime ab eo mulctarentur. Proinde ad patriarcham & Andronicum Asanem, magni domestici focerum, velut ad sacram anchoram confugiendum judicarunt: quorum quia potior esset ad persuadendum auctoritas, per ipsos imperatrici terrorem, ac metum incuterent. Nam patriarcha præterquam quod illi bene cupere videbatur, summo præerat sacerdotio: quem illa numquam mentitum suspicaretur: alter, nisi genero hujus molitionis esset conscius, in tantum amentia, vecordiaque barathrum, ut tam multa mentiendo, sponte ac volens filiam calamitosam redderet, præcipitatus non putabatur. Hoc fixo, cum essent in palatio omnes quos recensuimus, patriarcha primus talibus dictis Augustam compellavit. Magni domestici erga me voluntatem, ac studium a principio, & quomodo per illum ex abjecta conditione, multa que obscuritate ad istam amplitudinem, claritatemque pervenerim (ob quod singulares me illi gratias merito debere haud inficior) Romanorum nullus est, qui scire non possit, & tu nosti potissimum, Quamdiu igitur illum recta incedere via, & amicum justitiæ, sinceraque & pura erga nos, & imperatores benevolentia ac fide animadverti, me vicissim illi ut amico germanissimo addictum esse oportere sentiebam: nec minus quam liberorum suorum amans pater, quæ ad ejus gloriam factura confidebam, ea facere instituebam. Ast ubi multis commemorantibus audiui, & per me cognovi, illum vim, & nefas meditari, & jam ad scelus perpetrandum esse incitatum (male videlicet remunerantem filios imperatoris, a quo tantopere dilectus, & ad tam inclytum fastigium evectus est: dum eos non modo imperio, sed vita etiam privare molitur) crudelissimum ejus, & supra quam credibile est, perversum consilium execratus, non amicorum, ut prius sed hostium infestissimorum numero duendum existimaui. Ratus porro nec te nescire, quam hæc exitiosa sint, tibi nuntius adsum, ut pro tempore circumspicias, quemadmodum & te, & gnatos tuos, & totum imperium in idem discrimen coniectum serves. Tum imperatrix attonitæ similis, talia se de magno domestico audire dixit, qualia numquam cogitasset de eo sibi persuadere conaturum, vel ipsum scelerum omnium factorem, & architectum diabolum: quod nimirum sibi infestus, & infidiator liberorum imperatoris, pro nobili illa amicitia tales referret gratias. Excipiente patriarcha, eundem fuisse sensum suum ab initio, cum hæc de eo audiret, & narratibus credere nequivisse, qui non ter, quater, sed multis partibus plures fuissent, quam nunc ad eam convenis-

Edit. Paris.
pag. 414.

pag. 415.

sent : post, ubi animum applicuerit, & ad acta diligenter attenderit, pravitatem mentis ejus didicisse : quam ut & ipsa credat, æquum videri : & ne in periculissimo negotio moras neccat : sed jam de sua, filiorumque salute laboret. Redibat autem in memoriam imperatrix, quomodo recentissime, ipso patriarcha præsente, jurassent mutuum, quando & alia dixerit magnus domesticus, quæ ipsi secum recordentur, & hoc imprimis, ut si quid accusaretur, ne absentem indicta causa damnarent : sed in judicium vocato, locum defensionis darent : & siquidem injustus, ac perjurus comperiretur, extremo eum supplicio addicerent : sin abesset ab accusatione veritas, criminibus absolverent, & sycophantas hoc ipsum quod sunt, ostenderent. Nunc cum illum perfidiæ, ac perjurii multi infimulent, neminem se videre, qui ei in judicio se opponere, & pro scelerato arguere audeat : sed nec qui manifeste eum accuset, quasi qui malignum se, & proditorem ejus demonstrarit : ut ex auditis hanc delationem puras putas esse calumnias potius, quam aliquid veritatis habere, perspicere queat, & velut ex composito ab omnibus, nullo argumento ut imperii invasorem reum peragi. Non itaque justum esse, nec suam decere personam, multorum sermonibus, nihil ad probationem veritatis solidum continetibus credulam, bellum civile adversus eum incœptare. Non esse unum de plebe infima, ut opera levissima subigatur. Sed quæ nunc dicta sint, eorum nihil ei indicandum : verum bene perpendendum, accurateque examinandum negotium, dum in occidente abest : & post reditum citra cunctationem judicio arcessendum : ac tempore ad respondendum concessio, vel damnandum, si perjurii comperiat : vel scelere omni solvendum, si nihil, quorum suspectus erat, designarit. Hæc imperatrix æqua simul, & commoda reputans, respondit.

ἡ τῷ ἐγκλημάτων ἀπολύειν, ἂν μηδὲν τῶν ὑποπτευομένων εἰργασμένος ᾖ. Τοιαῦτα μὲν ἡ Βασιλὶς δικάσας τε ὁμᾶ καὶ συμφέροντα οἰομένη, ἀπεκρίνατο.

C A P U T XXI.

Probationibus, & judicio audito terretur patriarcha : vicissimque a periculi gravitate imperatricem terret, & de domestico suspicionem auget vehementer, ejusque in curanda sua, & liberorum salute negligentiam liberius coarguit. ei Asanem pro optimo consiliario commendat, qui ejus animum callide subjens, colophonem addit, & magnifico promisso, ut alii quoque, orationem concludit.

Edit. Paris.
pag. 416.

AT enim patriarcha probationes, & judicium audiens, conscientia suæ, aliorumque sycophantiæ, & quidem multæ excitus : ad hæc cernens, quantum ipsis præter dedecus sycophantis debitum periculi crearetur,angebatur animi vehementer, & timoris magnitudine parum differebat a mortuis. Nondum tamen omnino ad male faciendum fessus, velut imperatricis cæcitatem miserans, quibus in rebus, inquit, etiam de cælo Deus adjuvat, omnia, velut ad cursum plana & expedita sunt, ac nullo labore feliciter geruntur : contra, quos idem sponte ad perniciem deserit, iis e diverso difficultatis, & turbarum plena sunt omnia. Atqui ego quamquam me studio vestri summis periculis in-

εἰρηκόων ὄντων· ἔπειτ' ἐπισήσαντα ᾧ νῦν καὶ τοῖς κρατομένοις ἀκριβῶς προσεχνηκότα, τὴν ἁετοροφὴν τῆς γνώμης καταμαθεῖν, καὶ πείθεσθαι ἀξιοῦντος καὶ αὐτῷ, καὶ μὴ περὶ πράγματος ἔγω τὸν κίνδυνον ὀξυῶ ἔχοντος ἑαμέλλειν, ἀλλ' ἤδη περὶ σωτηρίας αὐτῆς τε ἔ τῷ τέκνων σκέπτεσθαι, ἀνεμίμνησκον ἡ Βασιλὶς τῷ πρὸς ἀλλήλους ἔγω χθρὲς καὶ πρῶτον ἐπ' αὐτῶ γεγεννημένων ὄρκων· ἐν οἷς ἀλλὰ τε εἰρητο τῷ μεγάλῳ δομεσίκῳ ἔφασκεν, ὅσα σωῖσμεν αὐτοῖ, καὶ πρὸ τῷ ἄλλων ἀπάντων, ἵνα ἂν τι κατηγορηθῇ παρὰ τινος, μὴ ἐρήμῳ ἔπως ἐκείνῃ καταψηφίζεσθαι ἡμᾶς· ἀλλ' ἐπὶ δίκῃ καλέσαντας, ἔ τόπον ἀπολογίας παραχομένους, ἂν μὲν ἀδικῶν ἀλίσκη καὶ ἐπιρκῶν, δίκας τὰς ἐχάτας ἀπαιτεῖν· ἂν δὲ μηδὲν προσῇ τοῖς εἰρημένοις ἀληθεῖς, τῷ ἐγκλημάτων μὲν ἐκείνων ἀπολύεσθαι, τὰς συκοφάντας δὲ αὐτὸ τῷ ὅπῃ εἰσιν ἀποδείκνυσθαι συκοφάντας. Νυνὶ δὲ πολλῶν ὄντων τῷ ἀπιστίας καὶ ἐπιρκίας διακόντων, εἰδὲνα ὅς ἀντικαταστήναι πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τῆς δίκης τολμήσει, ὥς ἐξελέγχειν ἀδικουῦντα. καὶ μὴ ἀλλ' εἰδὲν ὡς τινὰ ἁγρόνδῳ ἐκείνῃ κατηγορεῖν, ὅτι κρατῶν κακῶς ὥπται, καὶ προδότης περὶ ἐμὲ, ὥς ἐκ τῶ λεγομένων καὶ αὐτῷ ἔχειν συκοφάν εἰ συκοφαντία τὰ εἰρημένα, ἡ ἀληθείας ἔχεται τινός· ἀλλ' ἔπως ὥστερ ἐκ σωθήματος πάντες αὐτῶ καταψηφίζονται ἡ Βασιλείας ἀρπαγῇ, μηδὲν πλέον προσιθέντες, καὶ δὴ δίκαιον, ἔτ' ἀλλῶς ὡς περὶ ἐμοὶ τοῖς παρὰ τῷ πολλῶν πειθεῖσαν λόγοις, εἰδὲν βέβαιον πρὸς ἀποδείξιν ἔχασιν ἡ ἀληθείας, πόλεμον πρὸς ἐκείνον ἐμφύλιον κινεῖν. καὶ ὅτ' τῷ πολλῶν εἰς, ὥς αὐτῶ ῥᾶστα περιγενέσθαι· ἀλλὰ νυνὶ τῷ εἰρημένων δὴλον πρὸς αὐτὸν μηδὲν ποιεῖν· ἀλλὰ σκεφαμένους πολλὰ, καὶ βασάνῳ τὸ πρᾶγμα δόντας ἀκριβεῖ, ἕως ἂν ἐκείνος ἀπῇ πρὸς ἡ εἰσέρας, μὴ ἡ ἐπάνοδον εὐθὺς καλεῖν ἐπὶ ἡ δίκῃ· καὶ καιρὸν παραχομένους πρὸς ἀπολογίαν, ἡ καταψηφίζεσθαι ἂν φαίνεται ἐπιρκῶν,

Ο Πατριάρχης δὲ ἐλέγχας πυθόμηνος καὶ δίκῃ, πολλῶν τε ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις συνειδῶς συκοφαντίαν, καὶ τὸν κίνδυνον συκοφάν ὅσος αὐτοῖς μὴ ἡ συκοφάντας προσηκείσης αἰχμῆς περιέσαι, ἡγωνία τε καὶ μετρίως, καὶ τῷ πλείῳ μέρει ὡς ὑπὸ δέας ἀποτεθνηκῶς· Ἐτι δὲ καὶ παντάπασιν πρὸς τὸ κακουργεῖν ἀπειρηκῶς, ὥστερ ἡ ἀπόνοια Βασιλίδος οἰκτιζόμενος, ἐν οἷς ἔφασκε πράγμασι καὶ ὁ Θεὸς ἀνωθεν συνεφέπτεται, εὐδρομα πάντα καὶ λεία ἔ κατορθώματα ἀπορητί· ὡς δ' αὐτὸς ἐκὼν μεδίεται πρὸς τὸ ἁφθαρῶναι, ποιῶντίον ἅπαν, δυσκολίας γέμοντι καὶ παραχῆς. Ἐγὼ δὲ καὶ τοὶ κινδυνῶσι τοῖς ἐχάτοις ἁπλῶς εἰς ὑμᾶς εὐνοίαν ἐμαυτὸν περιβαλὼν, καὶ ποσέτον ἐν δεινῷ ἡ κακοπραγία τίθεμαι τὴν ἐμαυτῶ ἀχρὲ καθεῖναι ρέσεως

ρίσεως τῆς θρόνων καὶ δεσποτικῆς ἐσομένης, ὅσῳ τὴν
 ὑμετέρων ἐκ ἀφαίρεσιν μόνον μέλλουσιν ὑφίστασθαι τῆς
 Ῥωμαίων ἡγεμονίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς ζωῆς ἀκλεῶς ἅμα
 καὶ παρατόμως ὀποσειῖσθαι, θαυμάζειν δέ μοι καὶ σοῦ
 παύσασθαι πολλὰ, εἰ νῦν ὀπίσθιος ἐκείνῃ Βυζαντίῃ,
 καὶ λίαν ὄντος εὐεπιχειρήτου ἔχει τὸ μηδὲν εἰδέναι τῆς
 πραττομένων, ἔτι περὶ καὶ πρὸς ἐκείνον πόλεμον·
 μὴ δὲ χρόνον ποσῶν ἐν ᾧ τῆς τε εἰρημένων μηδὲν ἐκεί-
 νῳ ἔξεσαι ἀγνοεῖν καὶ ὀλίγον ἐνταυτοῖς ἡγευβόντων τῶν
 ἡδέως ἂν ὑπὲρ ἐκείνῃ καὶ τὰς ψυχὰς προσηγομένων, καὶ
 παρασκιδνάσασθαι πρὸς ἕκαστα ὡς ἂν ἄεττα αὐτῶν δο-
 κῇ, ῥαδίως ἡλπίσας περιγενήσεσθαι. καὶ ὅς ὡς αὐτῇ
 τε οἶε, καὶ ἐκείνος φρονέων ἡμᾶς ἀπεσεμνύνετο, ἔ-
 τι πρὸς Βυζαντίον ἐπανήξει τὰς φίλας καταλιπὼν,
 ἔτι πολλὰ θεραπείαν τὴν περὶ αὐτὸν ὥστε σε ἔ-
 χειν ὅτι βάλει χρήσασθαι αὐτῶν, ἀλλ' εἰδὼς ὡς ὁ-
 ποπτεύεται, καὶ τῆς δυνεστερῶν μόνον πείσει πολλοὺς
 ὑποχέσσει καὶ δωρεαῖς μεγάλων ἀγαθῶν, ἀλλὰ καὶ
 στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν προσέχειν παρασκιδνάσει χή-
 μασι θαφθεῖρας· ἔχων δὲ μεγάλῃ δυνάμει περὶ
 αὐτὸν, καὶ μόνον ἡμᾶς τὰς ἡρημένους ἐκείνῳ πολεμεῖν τῶν
 εἰς ὑμᾶς δυνόας ἐνεκα θαφθεῖ ῥαδίως, ἀλλὰ καὶ
 σοὶ ἔτεκνοις, μηδενὸς τῶν βοηθουμένων ὄντος, ὅν αὐτῶν
 ἔσπονδον λυσιτελήσειν χρήσεται οἰήσεται, πᾶσιν ἐκεί-
 νοις τοῖς σεμνολογήμασι, καὶ ταῖς ἀπάταις, καὶ ταῖς
 εἰρωνεαῖς χαίρειν εἰπὼν μακρά· ὅς ἐκ οἷοι ὅπως οὐ
 συνορᾷς αὐτῇ, ἔδὲ σωτηρία αὐτῇ τε καὶ τέκνοις ἐν τῇ
 ἐνόντων ἐκπορεύσει βάλει, ἀλλὰ δίκας ὀνειροπολεῖς,
 ἔτι συκοφαντίας καὶ ἐλέγχους, ἔδ' αὐτὸ τῶν βελομένων ἐν-
 νοεῖν ὅτι φθασαῖς ἂν διαφθαρεῖσα πρὶν εἰς ταῦτα ἵ-
 κειν. Εἰ μὲν οὖν καὶ πρότερον ἐφθάλμιον εἰπὼν, καὶ τῇ
 Βασιλείᾳ μόνον δὲ μνηστῆρας μεμνημένος ὅς ἐ πολλῶν
 ἀπὸ λήλαυσα καὶ μεγάλων εὐεργετημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς
 σῆς· ἄλλως δ' ὅτι καὶ νόμων αὐτῶν καὶ δικαίων προβε-
 βλημένος, πᾶσιν ἀνάγκῃ ἔχων τοῖς ὁπασσούσι ἀδικη-
 μένοις συναίρεσθαι τὰ δυνάμει, ἐκείνῃ τε ἀπερχομένη
 τῆς φιλίας, ἀδικὰ καὶ παράνομα θανατοφόντος, καὶ τοῖς
 πολλὰς ἀφορμὰς τῆς εἰς ἐκείνον εὐνοίας ἐχρησάμενος, καὶ
 σοὶ τὰ λυσιτελοῦντα συμβεβέβηκεν, καὶ βον ὁ φασι-
 ρίψας, καὶ σοὶ ὑμῖν ἐλόμηνος ἢ ζῆν νικῶντων, ἢ ἀπο-
 θνήσκοντων ἂν τῆς ἐναντίας περὶ αὐτῶν συμβαίῃ τύχης.
 Δειότερα δὲ τινὶ καὶ τῶνδε παρόντος τύχῃ, ὅς ἐκείνῃ τε
 ἐκ ἂν ποτὲ ἐλοῖτο καταφθίσκειν συνοικοῦντος θυγα-
 τρὸς, καὶ σοὶ βεβέβηκεν τὰ δέοντα, καὶ μόνον ἔχει τῶν
 πραγμάτων τῇ ἐμπειρίᾳ καὶ τὴν συνέσει, καὶ ὁ πο-
 λὺς αὐτῶν τῆς ἡλικίας χρόνος ἐστὶ συνοικοῦντος, ἀλλὰ
 ἔτι εἰς Βασιλέα ἔτι τὰς παῖδας τὰς ἐκείνῃ εὐνοίαν καὶ
 πίστιν ἄδολον καὶ καθαράν, ἄξιον πυνθάνεσθαι καὶ
 πείθεσθαι παραινούντι, ἔδ' ἀδικον ἔδ' ἐπισφαλὲς
 βεβησομένην συμβουλεύειν. Ἀσάνης δ' ὥσπερ οἱ
 ἐν τοῖς γυμνασίοις ἀγῶσιν ἐφεδρόντες ὥστε τοῖς νικῶ-
 σιν αὐτοῖς συμπλέκεσθαι, πρὸς τὰς λόγους παρὰ
 κλάσμενος ὢν, τὴν μὲν ἐμὴν, ἔφη, πρὸς τὴν μέγα
 δομέστικον γνησιότητα καὶ πατρικὴν σorgeν, καὶ ἔχω
 πρὸς ἐκείνον τῇ φιλάτῃ συνοικοῦντα θυγατρί, ἔδ' εἰς
 ἀγνοεῖ δὴ πᾶς· ὅθεν ἔδ' ἔξαρτεῖσθαι τὰ πᾶσι φανερά
 προσήκον ἡγῆμαι ἐμοί. εὐδελον οὖν ὡς ἐκείνου καταρ-
 τωκότος ἀ διασπείσεται, Βασιλὸς μὲν ἐκείνος ἔσται, καὶ
 Βασιλίδι τῇ ἐμῇ θυγατρὶ συνοικῶν, ἐγὼ δὲ πατὴρ βα-
 σιλέων, καὶ τὴν ἀρχὴν συμμετρεῖσθαι αὐτοῖς καὶ

Pars II.

volverim, non tanti aestimo calamita-
 tem meam, usque ad sedis amissionem,
 & carcerem processuram, quam vestram;
 quibus non solum Romanus principatus,
 sed quoque vita ignominiose, ac nefa-
 rie eripietur. Te autem admiror ma-
 gnopere, si nunc, dum abest Byzan-
 tio, & domari nullo labore potest (si-
 quidem quæ in eum cuduntur ignorat)
 adeo ab armis in illum refugis: post
 tantum vero spatium, in quo quæ nunc
 dicta sunt, eorum nihil nescire poterit;
 cum non pauci in hac urbe degant;
 qui cum voluptate ejus causa sangui-
 nem profundunt, & accingi parati sint,
 quibus ille potissimum eos accingi vo-
 luerit, non difficile te superiorem fo-
 re confidis. Non etenim ut & tu pu-
 tas, & ille nos ludificans jactabat,
 sic Byzantium redibit amicis relictis,
 & quibus colitur obsequiis illis tam mul-
 tis, ut eum pro arbitrio tractare possis.
 Sed cum se suspicione laborare sciat,
 non modo de nobilioribus complures do-
 nis & promissis magnificis, verumetiam
 totum exercitum largitione corruptum,
 ad partes suas tuendas alliciet, & po-
 tentia ingenti præditus, non solum
 nos, qui cum eo, studio erga vos ad-
 ducti, bello contendere dicemur, nullo
 negotio concidet: sed de te quoque, &
 filiis, nemine contra opem ferente,
 omnibus illis gloriose dictis, & fallaci-
 is, & simulationibus valedicens, pro com-
 moditate sua statuet: quæ nescio quo-
 modo non vides, nec tibi, liberisque
 salutem ex data opportunitate concilia-
 re vis: sed judicia, & calumnias, &
 probationes somnias: nec te citius occi-
 sum iri perspicis, quam ad eas venia-
 tur. Quare, id quod etiam antea dixi,
 meæ cum in imperatorem, cujus multa,
 eaque præclara constant in me officia,
 tum in te benevolentiae memor (adde
 quod & legum, ac justitiæ patronus,
 quomodocumque injuriam passis, quan-
 tum in me est, opitulari necesse ha-
 beo) & ab illius amicitia, iniqua,
 legibusque adversantia parturientis, ta-
 met si multis eum nominibus complecti
 deberem, me sejunxi, tibi que utile
 consilium dedi, & ut dicunt, aleam
 jeci: vobiscum præoptans aut vivere, si
 viceritis; aut interire, si in contrarium
 fortuna ceciderit. Porro & hunc di-
 vina quadam forte præsentem (qui num-
 quam in eum utpote generum mentiri
 velit, tibi que non tantum propter re-
 rum usum, atque prudentiam, quam
 ei ætas longinqua peperit: sed propter
 eam nihilo minus, qua in imperatorem
 fuit, & in liberos adhuc est, germa-
 na sinceraque caritate & fide, recte
 consulat) percontare licet, eique ob-
 temperes: nihil enim iniquum, peri-
 culosumve suasurus est. Asanes autem
 perinde, ut qui in gymniciis ludis sub-
 fidunt, quo cum victoribus ipsi quoque
 congregiantur, ad dicendum medita-
 tus, Meam quidem, inquit, patriam
 & germanam caritatem erga magnum
 domesticum, carissimæ filiae maritum
 nemo utique ignorat. Unde quæ o-
 mnibus nota sunt, negare me non de-
 cet. Manifestum est itaque, si, quod
 cupit bene processerit, illum impera-
 torem, gnatam meam imperatricem,
 me imperatorum patrem, imperii con-
 sortem, & illustri gloria, magnis opi-
 bus, ac splendore futurum. Atqui ego

Edit. Paris.
pag. 417.

V u

claritates istas, & augustos honores, qui cuius alteri ad celebritatem sufficerent, hoc rerum statu nequaquam convenire arbitror. Nam cum a prima ætate fide non fucata imperatoribus studuerim, malim illis adhærendo in miseriis, & ærumnas incidere: quam cum insidiatoribus faciendo amplissimos honores, & dona adipisci. De magno itaque domestico quæ & patriarcha, & fratres mei, & alii locuti sunt, omnia certa esse scio: & te nihil vocare in dubium, sed mihi, ut qui singula penitus noverim, fidem adjungere par est.

Edin. Paris.
pag. 418.

Quod si hæc ad demonstrandam veritatem infirma videntur: at illud tibi omnino persuadeat, hominem super te filiisque tuis aliquid monstri alere. Etenim cum tu sub discessum de filia ipsius, filio tuo imperatori despondenda eum urgeres, noluit, remque in reditum suum ab occidente rejecit. Erubescere enim post tot argumenta tuæ in se tam effusæ voluntatis hostis apparere infensissimus & cui paulo ante gnatam ad communionem thori junxisset, eum imperio & vitæ exuere. Illud namque nullus profecto dixerit, qui sapit, filiam clario-ri, insigniorive copulandam existimasse. Quamobrem non tibi salus tua floccipendenda est: sed enitendum sedulo, ne te ejus insidiæ pessumdent. Ego, & quotquot ex nobilioribus nunc Byzantii adsunt, præter sumptus, etiam oppositus laterum nostrorum, & servos nostros, vitamque & sanguinem nostrum, si opus erit, tuæ ac liberorum tuorum tuendæ dignitati cupide pollicemur.

ἐπὶ μέγα ἦκον καὶ δόξης καὶ πλῆθους περιφωρίας. Ἀλλὰ τὰ λαμπρὰ ταῦτα καὶ σεμνὰ ὥστε ἑτέρῳ παντὶ τῷ ἤρκεσαν ἂν εἰς δόξαν, ἐμοὶ δὲ παρόντων ὑποδόντα φαίνεται πολλῶν. τῇ γὰρ εἰς Βασιλείας ἐννοίᾳ καὶ πίσει καθαρῶς ἐκ πρώτης ἡλικίας συνῆραφεις, μάλλον ἂν βελοῖμην ἐκείνοις συνῶν κακοπραγεῖν, ἢ τοῖς ἐπιβεβόησι προδόμενος, τῷ πρώτων τιμῶν καὶ δωρεῶν παρ' ἐκείνοις ὑπολαύειν. Περὶ μὲν οὖν τῇ μεγάλῃ δομείκῃ ὅσα τε Πατριάρχῃ καὶ τοῖς ἐμοῖς ἀδελφοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις εἴρηται, πάντα συνύοδα ὡς ἀληθῆ, καὶ περὶ ἡδυνός ἐκείνων σὲ προσῆκον ἀμφιβάλλειν, ἀλλ' ἐμοὶ πεῖθεσθαι πάντα ἀκρεβῶς ἐπισημένῳ. εἰ δὲ σοὶ ταῦτα πρὸς ἀπόδειξιν τῷ εἰρημένῳ ἀδοκῇ δοκεῖ, ἀλλ' ἐκεῖνο σὲ πεῖθετω πάντως, τὸ μὴ μεταβάλλειν περὶ σὲ καὶ τῷ παίδῳ τὸν ἄνθρωπον διανοεῖσθαι. σὺ γὰρ πρὶν ἐνδεῖν ἀπελθεῖν τὴν θυγατέρα τῷ σὺν ὧ καὶ Βασιλεῖ πρὸς γάμους κοινωνίαν συνάπτειν καταναγκάσεως, καὶ ἡδέλῃ σου ἐκεῖνος· ἀλλ' εἰς τὸ ἐκ τῆς ἐστέρας ἐπ' ἀνοδὸν ἀνιβάλλετο τὴν πρᾶξιν. ἡ γυνὴ το γὰρ τὸς αὐτὰς ὑποδείξεις τῆς εἰς ἐκεῖνον ἐμύθειας παρὰ σὲ, πολεμιώτατος ὀφθῆναι· καὶ ὅν πρό μικρὰ τῇ θυγατρὶ πρὸς γάμου συνῆπτε κοινωνίαν, καὶ μόνον βασιλείας, ἀλλὰ καὶ ζωῆς ὑποσχερῶν. καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖνο φαίνεται ἂν νοῦν ἔχων ὡς περιφανετέρον ἢ θαυμασιώτερον ἐκεῖνα νομίζον ἀγαγέσθαι ποτε φησὶ τῇ θυγατρὶ· ὁ δὲ σὲ τὸ σωπρίας καὶ καταμελεῖν· ἀλλὰ πάντα πράττειν συνάπτειν, ὅθεν ἂν γένοιτο ἐπιβεβόηοντος ἐκεῖνα περιγεγέσθαι. ἐγὼ γὰρ καὶ ὅσοι τῷ ἐπιφανέστερον νοῦ ἐπιδιμῶσι Βυζαντίῳ, καὶ καὶ ἡμεῖς μόνον καὶ σώματα καὶ οἰκίας, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς αὐτὰς εἰ δέοι, ὑπὲρ τῷ σοὶ καὶ τέκνοις συμφερόντων προνοεῖσθαι προθύμως.

C A P U T XXII.

Imperatricis egritudo, & anxia mens. Iterum accusationem repudiat, rursusque dubitans, & credens, se illorum fidei tradit cum lacrymis. Mater domestici cum nepote, & uxor Matthæi nepotis alterius, ut in carcere domiciliantur. Apocauchus fit præfectus urbis. Bellum inchoatur. Qualem militem collegerit. Domum magni domestici diripere, ac disturbare non audent. Amici ex urbe propter periculum fugiunt. Veniam ab imperatrice petunt. Gabalas legatus prævaricatur, alter in carcerem datur.

OB hæc imperatrix doloris veluti quibusdam demersa fluctibus cum non videret, quomodo pro falso repudiaret, quod a tam multis testibus, iisque locupletibus asseveraretur, neque quomodo crederet supra modum improbis mortalibus, diu plorans largiter, ubi se ex mœrore collegit, Adhuc, ait, in pristina opinione, iudicioque persisto, nec possum pro veris amplecti, quæ adversus magnum domesticum dicta sunt. Testor enim omnia, etiam antequam fiant, cognoscentem Deum, putavisse, me ab ipso non secus quam matrem, aut sororem germanissimam semper dilectum, & curatum iri: & orphanis imperatoris æque ut ipsum parentem, si superesset, prospexiturum: dum non solum qui ipsi cum eodem imperatore fuit amor mutus, iisque ob excellentiam vix credibilis, sed nostrum quoque in ipsum amorem reputarem.

ΕΠΙ τούτοις ὥστε ὑπὸ λύπης ἡ Βασιλὶς καταβαπτισθεῖσα τὴν ψυχὴν, καὶ μὴδ' ὡς ἀπίστῃ τοῖς ὑπὸ πολλῶν καὶ ἔως ἀξιοχρεῶν πρὸς πίσιν εἰρημένοις ἔχουσα, μὴδ' ὥστε πιστεύειν μηδεμίαν ἐλλείψει κακίας ὑπερβολῶν, ἐφικαμένη πολλὰ τῷ ὀφθαλμῷ καταγαγέσθαι δάκρυα, ἔπειθ' ὥστε ἐκ τῆς ἀθυμίας ἀνεγχεῖσθαι, ἔτι μὲν ἔφη τῷ προτέρῳ ἔχομαι λογισμῷ, καὶ ἐδυνάμην παραδέξασθαι ὡς ἀληθῆ τὰ καὶ μεγάλα δομείκῃ εἰρημένα. μαρτύρομαι γὰρ τὸ πάντα γινώσκοντα καὶ πρὶν γενέσθαι Θεόν, ὡς ἐδέποτε φησὶ τὸν ἀμελέστερον ἐκεῖνον διακρίσθαι περὶ ἐμὲ, ἢ περὶ μητέρα τὴν ἰδίαν, ἢ γνησιωτάτῳ ἀδελφῷ· καὶ τῷ Βασιλεῖ παῖδαν οὐχ ἥττον προνοεῖσθαι ἢ Βασιλεὺς αὐτὸς, εἰ περὶ αὐτῶν, οὐ μόνον τὸ αὐτὸ καὶ Βασιλεῖος πρὸς ἀλλήλους μικροῦ καὶ ἀπιστεμένῳ φιλίας ἐννοοῦσα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμετέραν πρὸς αὐτὸν. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἐκ ἄλλοθεν ποδῶν,

ἡ Θεὸς παραχωρῶντος ἐπὶ τῇ Ρωμαίᾳ ὑπὸ πολέμων ἐμφυλίων ὁρῶνται, πρὸς τοιαύτῳ ἀποτίαν ὀξήχῃ λογισμῶν, καὶ ἔπος ἀδικα καὶ βία διανοήθη, ἐκείνῳ μὲν Θεὸς ὁ πάντα ἀνωθεν ἐφορῶν τῆς ἐπιβλήης δικασαί, καὶ τῷ πραττομένῳ ἀξίας παράχοιτο τὰς ἀντιδόσεις. ἐγὼ δ' ὑμῖν ἐμαυτῷ καὶ τέκνῳ ἐπιτρέπω μὲν Θεὸν, ἵν' ὑπ' ἐκείνῳ μάρτυρε πάντα καὶ διανοήθῃ καὶ πράττῃτε ὑπὲρ ἡμῶν, ὡς ἔ' ἴσον ἔσπονδον αὐτοὶ πρὸς ἐμὲ καὶ τέκνῳ ἡλικισομένῳ πρὸς ὑμᾶς. Ἐκείνη μὲν οὖν περὶ δακρυῶν τοιαῦτα εἶπεν, ἀγνοήσασα οἱ κακῶν ὑπὸ συκοφαντίας κατὰ τὴν ἐκείνης καὶ ἡβόλῃς. οἱ δ' ὑπ' ἡδονῆς καὶ κατεχέιν ἐαυτὰς ἐπιπλέον δυνάμειντες, ἢ τάχως εἰχον ἀναστάντες, καὶ τοῖς ἄλλοις οἱ τ' ἀπορρήτων ἐκοινῶνουν, πάντα ἀπαγγέλλαντες, ἔγνωσαν δὲ μὴ κίετ' ἡμέλλειν. ἀλλ' ὁμοσε πρὸς τὸν πόλεμον χωρεῖν, ἵνα μὴ τι συμβῇ, τὰ μελετώμενα καλύσῃ. Αὐτίκα δὲ τὸ μὲν μητέρα τῆς μεγάλης δομεσίκης, καὶ Ἀνδρόνικον τὸν υἱόν, καὶ τὴν γυναῖκα Ματθαίαν τὴν πρώτην τῆς υἱῶν ἐν Βυζαντίῳ ἔσαν καὶ αὐτῷ, φρερὰν περιεσχάντες, ἐφύλαττον οἱ κοίτην διατρίβοντες. Ἀπόκαυχον δὲ τὸν παρακοιμώμενον ἀρχοντα Βυζαντίως ἀποδείξαντες, ἐκέλευον τὸν πόλεμον κινεῖν ὅθεν ἂν αὐτοῖς δοκοῖν βέλτιον. καὶ ἤρχετο ὁ πόλεμος ἀρχομένης Οκτωβρίου. Ἀπόκαυχος δὲ τὰς ἐν λόγῳ μάλισα πάντας εἰδὼς ἐκ τῶν ἀναχομένων ὑπ' ἐκείνῳ ἀγεσθαι, ἔγνω δὲ τὸν δῆμον ἐρεθίζεω πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ μόνον ἀλόγως πρὸς πᾶν ὁτιοῦν φερόμενον κέρδους ἕνεκα ὀλίγα, ἀλλὰ καὶ ῥαδίως ἀποκεισόμενον τοῖς προσάγμασιν ἐκείνῳ. καὶ πρῶτα μὲν ἀπὸ τινῶν καὶ ἀλλῶν περιέσχον ἐαυτῷ, ἐτοίμως ἔχοντας ὑπὸ πνυχίας καὶ τῷ δεινοτάτῳ κατατολμᾶν. ἔπειτα δὲ ἐκείνων τὸν δῆμον συωπαρᾶσας, καὶ πληθὺς ἐπαγαγόμενος πολὺ, πρὸς τὸ οἰκίαν ἀφίκετο τὴν μεγάλην δομεσίκην, ἣ διαρπάζειν ἐκέλευε τὰ ὄντα, καὶ τὴν οἰκίαν κατασφραγεῖν. Οἱ δ' ἐν συωπαρᾶσμένῳ συωιδότες μηδὲν, καὶ τὴν μεγάλην δομεσίκην δυνάμιν κατεπληχότες ἐτι, μέχρι μὲν αὐτῆς προῆλθον. ἔπειτα ἔστησαν, ἀπορρήτοι πρὸς ὃ, τι τράπανται. τῆς μεγάλης δομεσίκης δὲ μηδὲν ἀνωθεν ἐκ τῆς οἰκημάτων τῶν ἀφίξιν αὐτῇ πυνθανομένης ὃ, τι εἴη, σωφρόνως ἐκείνοι ἐσυωπαρᾶσας, ἀγνοεῖν μὲν ἐφ' ὃ, τι ἔφασαν κληθεῖν. νυκτὶ δὲ γνόντες, ἀναχωρεῖν, μὴ τοιαύτοις ἐπιχειρεῖν πολυμῶντες. οἱ μὲν οὖν τῆς μεγάλης δομεσίκης μηδὲν χάριτας αὐτοῖς ὁμολογέσθης τῆς εἰς αὐτὴν αἰδᾶς, ἐκείθ' ἀνεχώρουν, καὶ διεύοντο κατ' οἰκίας. Πατριάρχης δὲ καὶ ἡ συωμοσία, ἐπεὶ μὴ κατὰ βουλὴν αὐτοῖς ἡ τῆς δῆμης κίνησις ἐτελεύτα, πρὸς τὰς ἐπιτιθείας ἔχοντας ἐτράποντο τῇ μεγάλῃ δομεσίκῃ. Ἐτιμὰς κρατήσαντες αὐθημερόν, ἐνέδεσαν φρερὰν, ἣ δὴ ἡρπαζον τὰς ἐσίας. οἱ δ' λοιποὶ σφᾶς αὐτὰς ὀρώντες ἐν ῥῶν κινδυνῷ καθεστῶτες ἦδον, καὶ δέισαντες μὴ καὶ αὐτοὶ καταχεθέντες μυρίοις προσπαλαίσωσι κακοῖς, κοινὴν ἡ δυνάμιν πανωλεθρία τὴν μεγάλην δομεσίκην φίλων κατεψυγῆθαι, τὴν τῆς Πορφυρογεννίτης προσαγορευομένην πυλίδαν ἡλαττόντες, ἦσαν δ' δύο καὶ πεσάρκοντα τὸν αἰεθμόν, Ἀπελμὴν πρὸς τὸν πρᾶξιν ἡγεμένον, ὃς τῷ οἰκειοτάτῳ τῇ μεγάλῃ δομεσίκῃ ἦν, ἔξω τειχῶν ἐγένοντο Βυζαντίως. Ἐπεὶ δὲ τὸν προσδοκώμενον ἀπληκᾶττοντο δεινῶν, ἐδόκει δὲ τὸν πρᾶξιν ποιεῖσθαι πρὸς τὴν Βασιλίδαν. τὰτο μὲν ὑπὲρ τῆς τετολμημένων παραιτέμενοι, ὡς καὶ ἡ κακία, ἀλλὰ δέισαντες τὸν κίνδυνον πολυήσασιν. τὰτο δὲ καὶ δειόμενοι αὐ-

Paris II.

Quia vero non nisi Deo permittente, ut Romani videlicet bellis intestinis inter se mactent, tam nefandas cogitationes suscepit, & tam scelerata, & tyrannica sibi proposuit: illum cæleste numen omnia e sublimi intuens, ut insidiatorem judicet, & pro talibus ausis dignam mercedem retribuat. Ego me ipsam, liberosque meos secundum Deum vobis commendo: quo teste omnia pro nobis & cogitate & facite: qui quo pacto vos me, & filios meos habueritis, eodem pacto vos tractaverit. Hæc illa uberrimo cum fletu elocuta est, ignorans misera, quo malorum a fycophantis & calumniatoribus istis redigeretur: qui præ voluptate diutius non se tenentes, sed ut primum licuit exsurgentes, ad populares conspirationis omnia perferunt: non procrastinandum: sed bellum a proximo comparandum decernunt, ne quid interveniens, cogitata dissipet. Mox magni domestici matrem cum Andronico nepote, & uxorem Matthæi nepotis senioris, quæ & ipsa tum erat Byzantii, circumjecta domui custodia inclusas detinent, Apocauchum urbi præficiunt, bellum, unde consultius putet, auspicari jubent; quod etiam ante diem viii Idus Octobres cæptum est. Verum cum Apocauchus maxime cives primarios omnes ductum suum recusaturos sciret, vulgus ad arma concitandum censuit: quod & temere parvi compendii gratia quovis rapiatur: & facile etiam jussis ejus se subderet. Ac primum quidem a quosdam egentes, & lingua nimium promptos, pro stipulatoribus sibi delegit, paratos ad consolandam mendicantem suam nihil non audere, quantumvis sceleratum ac nefarium. Deinde per eos plebe conterrita, cum magna multitudine ad ædes magni domestici progreditur: mandans, uti eas diripiant, ac disturbent. Qui tutelaram, & machinationum inter conspiratos nescii, & etiamnum domestici potentiam formidantes, atrio tenuis processerunt. Tum constiterunt, hærentes, quo se verterent. Matre magni domestici de cœnaculo sciscitante, quid adventus eorum sibi vellet: illi modeste, ac prudenter se nescisse quam ad rem vocati essent: nunc cognovisse & recedere, quod tale facinus eorum audacia reformidet: qua gratias ob sui reverentiam agente, domum quisque suam abscefferunt. Patriarcha, & conjurati, quia plebeculæ motus aliter exierat, quam volebant, ad magni domestici studiosos, ac necessarios se converterunt: & quosdam eodem die comprehensos, in custodiam immiserunt, eorum facultatibus in prædā concessis. Cæteri se periculo jam proximos cernentes, timentesque ne & ipsi comprehensi, sexcentis malis exercerentur (statim enim confensu, amicos magni domestici extremo exitio damnaverant). h per portulam quæ Porphyrogeniti appellatur, viam secantes (erant autem duo, & quadraginta, Apelmene duce, magni domestici familiarissimo) Byzantio excesserunt. Securi jam malorum, legationem ad imperatricem destinandam censent, partim audaciæ culpam deprecaturi, quod solo timore periculi, non malo animo id fecissent: partim veniam ipsam rogaturi, qua do-

Edit. Paris.
pag. 419.

Paris. 420.

Vu ij.

num redire liceret. Erant enim in metu, ne, quamvis illuc necessitate coacti fuissent, a magno domestico nihilo minus pro rerum novarum cupidis reprehenderentur. Hoc statuto Nicephorum Cantacuzenum, magni domestici patruelem, & Gabalam, (qui nondum usque ad illam horam apertum se ejus inimicum declaraverat, sed adhuc amicus apparebat) ad imperatricem mittunt. Ibi Gabalas, ut unus de conjuratis, omnium gnarus, & fugitivorum infidelitatem aperte accusare, & contra magnum domesticum eadem quæ ceteri effundere. Imperatrici fidem mereri videbatur: & omnino patriarchæ, aliisque palam se aggregans, nihil eorum quæ contra magnum domesticum agitantur, pro sua parte negligebat. Ex quo hujus sui erga imperatricem studii præmium Protosebasti, postea magni logothetæ dignitatem accepit. Nicephorus autem Cantacuzenus carcere mulctatus est.

τῆς ὥς εἰ παράχοιτο συγγνώμῃ, ἐπαυλίζοντες πρὸς τὰς οἰκίας. ἐδεδίεσαν δὲ, μὴ καὶ τοὶ πρὸς ἀνάγκῃ εἰς τοιαῦτα συνελαθύντες, & παρὰ μεγάλῃ δομestικῇ τῇ τεπολημένων ἕνεκα ὡς νεώτεροι εὐθύνοιτο. Ἐπεὶ δὲ τοιαῦτα ἔδοξε, ἡ Καντακουζηνὸν ἀπολεξάμενος Νικηφόρον, ὃς ἐξ ἀδελφῶν τῆς μεγάλῃ δομestικῇ, καὶ Γαβαλᾶν, ἃ πῶ μέλει τότε τῆς μεγάλῃ δομestικῇ πολέμιον ἀναδεχόμενον φανερώς, ἀλλ' ἔτι τοῖς ἐκείνῃ φίλοις συνεξέτασθαι δοκῶντα, πέμψουσι πρὸς Βασιλίδαν. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο, Γαβαλᾶς μὲν οἶα δὴ τὰ δότῃντα ἐκείνοις συειδώς, τῷ τε δευδράντων ἀπιστίαν κατηγορεῖ φοροφανῶς, καὶ καὶ μεγάλη δομestικὴ πρὸς τοῖς ἄλλοις λέγων, ἔδοκεν ἀξιοχρεῶς εἰς πίσιν βασιλίδι καὶ πατριάρχῃ καὶ τοῖς ἄλλοις φανερώς συνεταγμένος, τὸ γὰρ εἰς αὐτὸν ἦκον ἐδὲν ἡμέλει τῇ καὶ μεγάλῃ δομestικῇ παρτωμένων. ὅθεν καὶ τῆς εἰς Βασιλίδαν δυνείας ἀφ' ὧν, τὸ παρωποσεβαστὴ ἀξίωμα εἰλήφει. χρόνῳ δὲ ὕστερον, καὶ τὴν μεγάλην λογοθέτην. Νικηφόρος δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἐν δεσμωτείῳ κατακλείεται.

C A P U T XXIII.

Fugitivi Didymotichum perfugiant: magno domestico acta narrant; qui aliud suspicans, Byzantium eos remittere vult. Post ad imperatricem legatos mittit, illam officii admonet: ad judicium se offert. Legati a ministris Apocauchi spoliuntur, carceri traduntur. Turbantes ob id suos, domesticus compescit. Legatis dicendi locus datur. Apocauchus impedit, ne judicium domestico decernatur: cui contumelias dicit. Legati custodiuntur. Augetur belli societas. Domesticus hostis declaratur. Proceres eum ad moras tollendas sollicitant.

Edit. Paris.
pag. 421.

FUGITIVI porro, ut alterum legatorum custodiae mandatum, Gabalam vero inter domestici hostes nomen suum palam profiteri audiverunt, reditione desperata, Didymotichum ad eundem domesticum proficiscuntur, acta omnia, & bellum in eum susceptum exponunt. Qui tam nova, & inexpectata nolens credere, putabat eos offensa in quopiam Augusta periculum fugisse, & hæc de compacto contra eam confinxisse: nec enim tali tempore sic mutari potuisse. Quare eos Byzantium, quamquam invitos cogitabat remittere: ut si quid in imperatricem peccavissent, id debitis poenis expiarent. Ipse vero ad expeditionem occidentalem jam instructus, ita volebat rem aggredi. Sed ubi post unum alterumve diem multi Byzantio supervenientes, eadem cum fugitivis retulerunt, paululum substendum, legationemque ad imperatricem mittendam judicavit. Itaque præfectum Gauræ monasterio, virum virtuti deditum, & politicis negotiis obeundis idoneum delegit, eumque cum ministro ejus Sguropulo, homine non stulto, & qui legationem dextre, ac diserte posset exponere & referre, ad imperatricem Byzantium legat. Ac primum quidem jurejurando affirmat, se nullius, quorum accusaretur, sibi esse conscium. Deinde orat, ne obliviscatur, quæ nuper præsentem patriarcha vicissim jurasset, neve se inauditum, sycophantarum tantummodo vocibus

ΟΙ φυγάδες μὲν τοὶ γε ἐκεῖνοι, ἐπεὶ τῷ πρὸς βεβαίῃ μὲν ἐπύθοντο εἰργόμενον, Γαβαλᾶν δὲ τοῖς μεγάλῃ δομestικῇ πολέμῳ συνεταγμένον φανερώς, ἀπογνόντες τῷ ἐπάνοδον, εἰς Διδυμότειχον παρὰ τὸν μέγαν δομestικὸν ἀφικνουῦνται, καὶ τὰ γεγενημένα πάντῃ ἀπαγγέλλουσι. καὶ τὸν πόλεμον, τὸν κεκινημένον πρὸς αὐτὸν. Ὁ δὲ, πιστεύειν ἐκ ἡβέλειτο, δεῖ τῷ ἀπαγγελλομένων τὴν ἀποτίαν. ἀλλ' ὥστε αὐτὸς τῇ Βασιλίδι προσκεκρυμμένος, δεῖσαντας τὴν κίνδυνον. καὶ συνηγοροῦντας ἑαυτοῖς, τοιαῦτα Βασιλίδος καταφθεῖναι. μὴ δὲ ἂν ποτὲ ἐκείνῳ ἐν τούτῳ χρόνῳ τοιαύτῳ ὑποστῇαι τῷ μεταβολῇ. ὅθεν & διανοεῖτο, τὰς μὲν φυγάδας αὐτὸς εἰς Βυζάντιον, καὶ ἄκοντας ἐκπέμπειν, εἰ τι Βασιλίδι προσκεκρυμμένον δίκας ὑφ' ἑξόντας ἀξίας. αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν εἰς τὴν ἐσπέραν ἐκστρατεῖαν ἡδὴ παρεσκευασμένος ὢν, ἐμελλεν ἐργασθῆναι. ὡς δὲ καὶ μίαν καὶ δευτέραν ἡμέραν, πολλοὶ ἐκ Βυζαντίου ἀφικόμενοι, τὰ ἴσα καὶ αὐτοὶ ἀπήγγελλον τοῖς φυγάσιν, ἔδοκει δὲ πειρᾶσθαι μικρὸν, πρεσβεῖαν πρὸς Βασιλίδαν περὶ τῷ παρτωμένων πέμπειν. καὶ τὴν Γαυρὰ μονὴν ἡγέμενον δότῃν λεξάμενος, ἀνδρὰ ἀρετῆς ἀντιποισίμενον, καὶ πολιτικοῖς πράγμασιν ὁμιλεῖν ἔχοντα ἐπιτρεψέως, & συγκρότελον ἐκ τῶν οἰκείων αὐτῶν, συνετόν τε ἄμα καὶ δυνάμενον ἀπαίσιως τὰ παρ' ἐκτέρων ἀπαγγέλλειν δεῖν πρεσβεύομενα, πρὸς Βασιλίδαν εἰς Βυζάντιον ἐκπέμπει. καὶ πρῶτα μὲν ὁρκοῖς ἐπισφύτο, ὡς ἐδὲν αὐτῷ τῷ καταγορημένων συειδεῖν. ἔπειτα ἔδειτο μὴ τῷ ὀλίγῳ

πρότερον ἐπὶ τῷ Πατριάρχῃ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς γεγενημένων ὀρκῶν ἐκλαθέσθαι· μηδὲ ἐρήμιον αὐτῷ καταψήφισαθαι τοῖς συκοφάνταις πειθομένῳ μόνῳ, ἀλλ' ἐπὶ δίκῳ καλεῖν, καὶ τὸ ἐγκλημάτων ἑλεγχον ποιεῖσθαι. αὐτὸν δὲ εἶναι παρυσκόφασμένον τῷ κατηγοροῦντι πᾶσι ἀντικαθίστασθαι πρὸς δίκῳ· τοῖς δ' ἐκπεμφθεῖσι πρέσβεσι προθεσμίαν ἡμερῶν παρήχeto ὅσῃν ὥστε ἀρκέσειν Βασιλίδι, ὥστε περὶ τῶν παρόντων σκεψαμένῳ ἀκριβῶς ὑπολογίαν ὑποδῆναι· ἵν' εἰ μὲν ὅμα τὰ λυσιτελῆ ἔδίκαια πράττειν ἡρημένη δικαστήριον καθίστοι, καὶ τὸ ὑπόδειξιν τῶν λεγομένων ἀπαιτοῖν, σέργῃ τὰ ἐψηφισμένα καὶ αὐτὸς ὁποῖα ποτ' ἂν ἢ πολυπραγμονῶν μηδὲν, ἵν' ἢ προσδοκώμενη τὴν συγγενικὴν πολέμῃ φλόξ ὑπομαρῶνται ἂν δ' ἀγνωμονοῖ καὶ μὴ βέλαιοι τὰ δίκαια ποιεῖν, ἀλλ' ἢ μηδαμῶς τὸ ἐξέτασιν ἀνέχοιτο, ἢ τὸ καιρὸν ὑπερτιθεμένη, ἔφαρξοιτο αὐτὸς καὶ τὸ εἰρημένῳ προθεσμίᾳ, τὸν Θεὸν τῆς ἀδικίας καὶ αὐτὸν μάρτυρα προσησάμενος, ὃ ἂν αὐτῷ τε ἔτι τῶν σωῶσιν οἴοιτο λυσιτελήσειν πράττειν· πρὶν δὲ μηδὲν κινεῖν τῶν καθ' ἑσώτων, καὶ πᾶντ' ἄνω καὶ κάτω γινώσκοντα ὁρῶν. Οἱ μὲν ἔν τῃ πρέσβει εἴπω προσεταγμένοι πράττειν, ἐξήσαν Διδυμοτείχῃ. ἐπεὶ δὲ εἰς Σηλυβρίαν ἦγον, οἱ ἐν τῇ παρακοιμώμενῃ οἰκίᾳ ἐντυχόντες, καὶ ἵππεσ' διαρπάσαντες καὶ τὴν ἄλλῃ ὑποσκηδὴν, αὐτὸς εἶχον ἐν φρεσὶ. ἀγγελεθέντων δὲ τοῖς ἐν Διδυμοτείχῃ τῶν περὶ τὰς πρέσβεις τετραμνημένων, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἐδυσχέρανον ἐμετρώς. Ἐδ' ἀνεκτὸν ἡγουῶτο, εἴπω παρὰ φάτων ἐπὶ μηδεμιᾷ προφάσει προπηλακίζεσθαι ἀνθρώπων. Ο μέγας δὲ δομέσικος, παρήνει μὴ μικροψυχεῖν· οἶδα μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ἐκ ἐπ' ἀγαθῶν τὰ τοιαῦτα τελοῦν, ἀλλὰ μεγάλων ἔσεσθαι πραγμάτων ὑποθέσεις· δεῖν δὲ ὅμως τοῖς παρὰ σφίσι αὐτοῖς ἐμμένειν ἐψηφισμένοις, καὶ μηδὲν νεωτερίζειν, πρὶν τὴν προθεσμίαν ἥκειν. καὶ γὰρ ἀγαθὸν τοῖς παρὰ σφίσι κεκρυμένοις ἐναντία πράττειν. ἂν δὲ τι παρὰ δόξαν καὶ τοῖς ἡμετέροις πρέσβεσι συμβέβηκε, θαυμάσον ἐδέν. τὰ δὲ πάντα τολμῶντι παρακοιμώμενῳ ἔτι κέταις, ἐδὲ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀνεπιχείρητα προσῆκεν· καὶ δὴ δίκαιον τὰ τοῖς ἄλλοις ἀνοήτως καὶ θρασυῶς τολμῶντα, τῇ Βασιλίδι πρὸς ἡμῶς τὴν πρεσβείαν πεποιήμεθα, λογίζεσθαι. ἄλλως τε, εἰ μὲν ἐκείνη τὰ δεόντα ποιεῖσα συμφερόντως βαλεῖται περὶ τῶν ὅλων, καὶ τὸν προσδοκώμενον πόλεμον ἐκλύσει, ὥς μηδὲν ὄντα τὰ γεγενημένα περὶ δεῖν προσῆκον. ἂν δ' ὁ μὴ γένοιτο, πρὸς μείζονα τὴν ἀτοπίαν ἐξαχθῶσι, τότε ἤδη περὶ τῶν μεγίστων ἡμῶν, καὶ περὶ τοιούτων προκείμεν' σκοπεῖν· ὥς ἐξ ἀμφοτέρων δεῖ τὴν γεγενημένων καταφροεῖν· καὶ μὴ ὥς περὶ τινῶν ἀναγκαίων θορυβεῖσθαι. Εκείνος μὲν δὴ τοιαῦτα εἰπὼν, κατέπαυσε τὴν παραχρῆν, πάντων δ' ἐξαμύνων εἰς ἀγαθόν, ὥσπερ εἶρηκεν αὐτὸς, ὑποβαίνειν τὰ παρόντα· καὶ μὴ ὥσπερ ἐν τῇ πραττομένων ἀναγκάζονται σοχάζεσθαι αὐτοί. Οὕτω μὲν οὖν ἐκεῖνοι κατεξέλειπον τὸν θορυβεῖσθαι. Βασιλὶς δ' ἐπεὶ μάθοι τὰ περὶ τὰς πρέσβεις εἰργασμένα πρὸς ὀργὴν τε ἐποίητο, καὶ ἐκέλευεν ὑποδόντας τὰ διηρπασμένα ἄγειν πρὸς αὐτῷ. Ἐπεὶ δ' ἤχθησαν Πατριάρχῃ καὶ τῇ λοιπῶν συγκλητικῶν παρόντων ἐπὶ τῇ Βασιλίδος τῶν λόγων τὴν πρεσβείαν ἐποιούτω· καὶ εὐδαίε' ἐπ' ἐδόντ' ἃς ἐκκελευμένων ἐπ' ἡγεμέμφιν. ἀλλ' ἐδόκει πᾶσι δίκαια πρεσβεῖν. ἐδέοντό τε καὶ Βασιλίδος ἔτι Πατριάρχῃ οἱ πρεσβευταί, μὴ μέλλειν περὶ πραγμάτων ἀναγκαίων, ἀλλὰ ταχεῖαν τὴν διόρθωσιν ποιεῖσθαι· ἢ δὲ ἢν γράμμασι τὴν μέγαν δομέσικον εἰς δικαστήριον καλεῖν, ἐτιμῶντο τε θάνατον ἑαυτοῖς, εἰ μὴ παρέσαι ἅμα τὰς γράμματα λαβεῖν. Οἱ μὲν

permota, reum pronuntiet, sed in iudicium vocet, ubi crimina sibi imposita demonstrentur: se enim paratum, cuivis accusatori apud legitimos iudices respondere. Legatis certum dierum numerum præfixit, quot imperatrici sufficerent, ut re præsentī diligenter considerata, ac perpensa, responsum daret: ut si commode, ac iuste secum agere volens, iudicium constitueret, & delationum probationes exigeret, sententiam iudicum qualemcumque, absque omni curiositate boni consuleret, & civilis belli quod expectabatur, incendium ne erumperet. Sin se improbum duceret, & quod iustitia postulare, facere nollet, & aut nullam inquisitionem pateretur, aut tempus ducens, ultra definitum eos moraretur, Deo injuriarum teste appellato, quæ in rem suam suorumque fore arbitraretur, ea transfigeret: prius quæ constituta sint, etiam si omnia sursum ac deorsum miscerentur, non moturum. Cum his mandatis legati Didymoticho egredientes, ubi Selybriæ propinquarent, a domesticis Apocauchi, in quos inciderant, equis, farnisique spoliati, & in custodiam contrusi sunt. Didymotichum tam nefario facinore nuntiato, cæteri quidem omnes non parum indignari, & minime ferendum ducere, a vilissimis hominibus tam fæde, sine ulla causa mulctari. At magnus domesticus eos admonere, ne id imbecillius ferrent: se quoque existimare, non bene illis id eventurum: & magnarum rerum esse quædam fundamenta, ac procemia. Perstandum tamen in his, quæ ipsi decrevisset: & donec dies præfinita illuxisset, nihil novandum. Non enim expedire, contra suam ipsius sententiam venire. Quod si quid præter opinionem etiam nostris legatis accidit, nihil mirum. Nam præfecto cubiuli, & servis ejus audentibus omnia, qui tandem conveniebat non etiam hoc audere? Proinde quæ alii stulte, & confidenter admiserunt, ea imperatrici, ad quam legatos misimus, adscribere, injustum est. Ad hæc, si ipsa pro munere suo summæ reipublicæ consuluerit, & bellum imminens discussit, tum quæ facta sunt, pro nullius momenti factis habere decebit. Sin, quod absit, in majoribus improbi fuerint, tum non de parvis, sed de maximis consultabimus. Quapropter tum hanc tum illam ob causam, quæ facta sunt, contemnenda: nec tamquam de singularibus molestiam capiendam ajo. Hæc ubi dixit, tumultum sedavit: omnibus optantibus, ut quemadmodum dixerat, res bene verteret: non, ut ex antea dictis conjectare ipsi cogebantur. Tumultuantes ita compescuit. Imperatrix, ut primum legatos esse violatos didicit, graviter tulit, iussitque raptos spolia reddere, & ad se deportare. Tum patriarcha, reliquisque optimatibus, & Augusta coram præsentibus, legati suo munere perfuncti sunt, cunctis quæ petebantur, ut æqua approbantibus. Rogabant autem illam & patriarcham legati, ne in rebus tam magni momenti tempus eximerent, sed celeriter emendationem adhiberent. Si litteris magnum domesticum ad tribunal citarent, nisi simulatque eas accepisset, advolaret, se, quin capite punirentur, non recusaturos ajebant. Hic omnes conticuerunt.

Edit. Paris.
pag. 422.

Edit. Paris.
pag. 423.

Apocauchus tamen sollicitus, ne imperatrix petitionem, ut æquam, respiciens, judicium decerneret, & cum hoc, quod consiliorum suorum pravitatem nihil promovisset, ipse etiam vita mulctaretur, temeritate, & impudentia, quibus de pace sermones confundere, atque evertere posset, opportune usum se existimavit. Et illico in confesso surgens, manuque silentium indicens, priusquam præfaretur, aut causam adduceret, ob quam huc ferretur, multa adversus magnum domesticum maledicta congeriebat, communem hostem, imperatoribus infidum, perjurum, mendaciloquum nominans, tandemque in fœda, & illiberalia convitia desinens. Et quia comites habebat, sibi maledicentia similes, & ad omnem inverecundiam projectos, imperavit illis in legatos torquere scommata. Ac monachum quidem impudenter lacerantes, acclamabant: hic est Cantacuzeni patriarcha, illusor Christi, & hypocrita, & aliis demum contumeliosioribus vocabulis eum proscindebant. Sguropulum quoque variis probris perquam injuriose lacerabant. Deinde ambos in ædibus, ubi diversabantur, ita custodierunt, ut egredi nusquam possent. At imperatrix, an quia horum illi etiam nihil dolebat: an quia seditionum impetus jam reprimere, & coercere non poterat, silentio ista ferebat. Archontes, seu primores illi, in quorum manibus jam erat respublica, matrem magni domestici cum nepote Andronico domi inclusam, aucta custodia tutius servabant. Ubi belli flamma Byzantii jam emicuit, alias quoque urbes, majores, minoresque ad ejus societatem dedita opera traducere oportere judicatum est. Ergo ad omnes imperatoris transmittuntur epistolæ, quibus præcipitur, magnum domesticum hostis loco habeant: ad se venientem nulla excipiat: nervis omnibus ei resistent, eumque disperdant. Hæc ut illi nuntiata sunt, & ad luculentam confirmationem aliquot hujusmodi epistolæ apportatæ, cum suis nimio opere conturbatus, curarum æstu fluctuavit: nihil tamen novi tentarunt, diem oratoribus reversuris præfinitam præstolantes, indecorum rati, prius quidquam incœptare. Ea ubi affuit, nec legatiusquam comparerent, & neque litteris, neque internuntiis quæ acta essent significare possent, propterea quod caute custodiebantur, quotquot optimates Didymotichi versabantur, & duces item exercitus simul ad magnum domesticum adeptes, auctores erant, ne procrastinaret, omni jam prætextu sublato: & de ipsorum etiam salute, incolumitateque cogitaret. Placuit consilium. Cum enim imperatrix cum factione sua utilitates suas curaret, haud ille sibi sedendum arbitrabatur. Nihilominus aliquam adhuc conversionem, bellicque dissolutionem sperans, suos ne animis conciderent, neve bellum irritarent, hortabatur.

ὁ δὲ ἄλλοι πάντες ἡσυχίαν ἦγον. Ἀπόκαυχος δὲ δέσας μὴ ἡ Βασιλὶς πρὸς τὴν ἀξίωσιν ὡς δικαίαν ἀπιδῶσα ἐπιφροσῆται τὸ δίκλιν, καὶ πρὸς τὴν μηδὲν αὐτὸς λυμῆναι τῶν ἐσκαλωρημένων, καὶ αὐτῆς σωτηρίας ἀποσπῆρῃ, ἔγνω δὲ ἰταμόπτη χρῆσθαι ἐπιχειρῶν, ὡς δὲ ἐκείνης δυσνητόμῃος ἀνατρέψαι, καὶ συγχέαι τὰς περὶ εἰρήνης λόγους, καὶ ἀναστὰς δὲ δὺς τὰ συνεδρία, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας σιωπὴν, πρὶν τι ποιεῖν, ἢ τὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς τοιαῦτα ὄρμητο ποιεῖν, πολλὰς καὶ μεγάλας δομῆτικας ὑβρεῖς διεξήει, πολέμιον κοινὸν ὡς ἅπασαν Βασιλευσιν, ἐπιόρκον τε καὶ ψευδομένον ὡς τὰ πολλὰ καλῶν, καὶ τελούτων, εἰς αἰχρὰς καὶ ἀνελούθους κατέληγον ἐπιτιμίας. Ἐχων δὲ περὶ αὐτὸν πολλοὺς ὁμοίως τε ὑβριστάς, καὶ πρὸς πᾶν ἀναιδέας χαρῶν ἐτοιμὰς παρεσκευασμένους, ἐκέλευεν ἐρεχεῖν τὰς πρέσβεις καὶ τὰ μοναχὰ μὲν ἀπόμῃροι θραύεως, ὁ δὲ Καντακουζηνὸς Πατριάρχης ἐπεβόων ἐπὶ χειρὶ συμπαίκτη καὶ ὑποκριτῷ, καὶ τοιαῦτα ἄλλα δεινότερα ποροσπορεύοντες. Συμβρόπῳ δὲ ὁμοίως πολλὰ περιουβείσαντες καὶ λοιδορησάμενοι, εἴπα ἀμφοτέρους, εἰς τὴν ἐξενίζοντο οἰκίαν, ἐφύρουσαν ἀπορίτης. Βασιλὶς δὲ εἶπε καὶ αὐτὴ πρὸς τὰ πεπραγμένα μηδὲν ἀγανακτήσας, εἶπε ἡδὴ καὶ ἀνασέλλειν τὰς τῶν σασιαζόντων ὁρμὰς καὶ δυναμένη, λυγρὴ σιγῇ. Οἱ δὲ τὰ πρᾶγματῶν ἄρχοντες τῇ μεγάλῃ δομῆτικῃ μητρὶ καὶ τῇ οἰκίᾳ διαγέσθαι ἅμα τῷ ἐγγόνῳ Ἀνδρονίκῳ πλείονά τε φρενὴν ἐφίσου, καὶ ἀσφαλέστερον ἐπύρου. Ἐπεὶ δὲ ὁ πόλεμος ἐν Βυζαντίῳ ἦδη λαμπρὸς ἀνέφθη, ἐδόκει δὲ καὶ τὰς ἄλλας πόλεις, καὶ μείζους καὶ ἐλάσσους ποροσεταιρίζεσθαι πειρᾶσθαι. γράφεται δὲ πρὸς πάσας γράμματα βασιλικά, κελεύοντα τὴν μέγαν δομῆτικὸν πολέμιον ἡγεῖσθαι, καὶ μηδὲν δέχεσθαι ἐπιδημουῦντα, ἀλλὰ παντὶ δένει πολεμεῖν, καὶ διαφθεῖρειν. Ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἡγγέλλετο τῷ μεγάλῳ δομῆτικῷ, καὶ τινὰ τῶν πρᾶγματῶν ἐκομίζετο εἰς ἀπόδειξιν ἐναργῆ τῶν λεγομένων, ἐδορυβεῖτο μὲν σφοδρῶς, ἡδὴ καὶ ἐκυμαίνετο τὸ ψυχρὸν καὶ αὐτὸς, καὶ οἱ συνόντες ἐδὲν μὲν τοι καὶ αὐτοὶ νεωπερίαν ἐπεχείρου, καὶ ποροσεταιρίαν περιμένοντες, ἄποπον ἡγεμῖνοι πρὸς ἐκείνης τὴν τολμῇ. Ἐπεὶ δὲ ἡκέσης, οἱ, τε πρέσβεις παρῆσαν ἐδαμῶ, καὶ ἔτε γράμμασιν, ἔτε μὲν λόγους ἡδυνῆθησαν δῆλα δέσθαι τὰ γεγενημένα, ὑπὸ τῇ φρενὶ ἀσφαλῶς, ὅσοι τῶν συγκλητικῶν παρῆσαν ἐν Διδυμοτείχῳ, καὶ ἡγεμόνες τῇ στρατιᾷ ἅμα πρὸς τὴν μέγαν δομῆτικὸν ἐλθόντες μνηκῆτι μέλλειν συνεβάλον, ὡς πάσης ποροσάσεως ἡδὴ περιηρημένης. ἀλλὰ σκεψαμένους ἐξορίσκειν ὅσον ἂν εἴη καὶ πορίζεσθαι τὴν σωτείαν. τῷ δ' ἐδόκει μὲν τὰ λυσιτελουῦντα συμβαλέειν. ἐδὲ δὲ Βασιλίδος καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἀ λυσιτελεῖν αὐτοῖς ἐνόμιζον ποροσπόντων, αὐτὰς ἀργὰς ποροσῆκειν ὥστε καθῆσθαι. ἔτι γε μὲν οἰόμενος ἐσεῖναι τινὰ μεταβολὴν καὶ κατὰ λυσιν τὸν πόλεμον, παρεκάλει τὰς συνόντας μὴ μικροψυχεῖν, μὴδ' ἀφορμὰς παρέχειν τῷ πολέμῳ.

CAPUT XXIV.

Litteræ imperatricis de abdicatione ad domesticum. Acerbiores Apocauchi, mitti vetat. Milites bellum flagitant, queritur in concilio quid agendum. Sequitur egregia domestici oratio, qua se suspitione affectati imperii liberare, & hoc nomine magnam a suis gratiam inire conatur. Consilium suum proponit, ut se in potestatem imperatricis ad eam ultro profectus, penitus tradat.

ΟΛΙΓΑΙΣ δὲ ὑστερον ἡμέραις, ἤκε πρὸς αὐτὸν ἐκ Βυζαντίου ἐκ τῆς βασιλίδος οἰκειῶς ὁ Τζυράκης ἀνομασμένος, γράμματα φέρων, ἃ ἐκέλευεν αὐτὸν ὑποχόμενον τῶν πραγμάτων οἶκοι διατείνειν, καὶ μηδὲ τὴν διδυμοτείχην πύλιν ἐξείναι, ἄχρις ἂν αὐτὴ ἡφίσταται περὶ αὐτῶν ὅ, τι ἂν δοκῇ. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς εἰρημείων, ἐκ ἐν τῇ παρόντι δόλῳ ἔλεγε ποιήσεσθαι. ἀλλ' ὑστερον ὀλίγῳ αὐτῷ τε καὶ πᾶσιν ἂν γινώσκαι φανεράν. ἔπειτα δὲ τὰ γράμματα ταυτὶ γραφῶναι, ἕτερα ἐγράφοντο, τῷ παρακοιμωμένῳ ὑπαγορεύοντος, πικρίας μετὰ καὶ ὑβρεως καὶ εἰρωνείας. ἃ ἐκάλυσεν ἡ βασιλὶς πεμφθῆναι, μόλις πείσασα τὸς ἀγόντας. ἐπεὶ δὲ ἀνεγινώσκετο ἐπὶ ἐκκλησίας, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, καὶ τὸ γεγραμμένον ἀτοπίαν ἐκπεπληγμένοι, ἀπτεσθαι ἤδη παρήνου τῷ πολέμῳ, καὶ μὴ διεφθορόσιν ἀνθρώποις τὸ καιρὸν προέσθαι καθ' ὃν ἐξέσαι διασώζειν εαυτὸς. Ὁ μέγας δὲ δομέσικος ὁρῶν ἤδη τὰ πράγματα εἰς ἀκμὴν ἤκοντα κινδύνῳ, καὶ μηκέτι διαμέλλειν καὶ αὐτὸς οἰόμενος, ἐξέσπετο ἤδη πρὸς τὸ βεβλῆσθαι καθ' ὅτι χρηστὸν ἂν εἴη τοῖς πράγμασι καὶ αὐτῷ. καὶ πρῶτος αὐτὸς εἰς τὴν βεβλῆν καταστάντων, ἐλέξε τοιάδε. Ἄνδρες συστρωτῶνται, τὰ μὲν παρόντα πράγματα εἰς ὅσον δυσκολίας καὶ ταραχῆς νῦν τε ἤκαστι καὶ ἐτι μᾶλλον μέλλουσιν ἐπιδιδόναι, ὁμοίως ἔξεσι πᾶσι σοχάζεσθαι ἡμῖν. Εἰ γὰρ δ' εἰ μὲν ἡ νῦν ἐξ ἀλλοδαπῆς ἐλθὼν, ἢ διατρίβων παρ' ὑμῖν τῶν πολλῶν ἡδὲν ἄμεινον διακείμενος ἡγενοῦμην, εἰ καὶ ἂν τινα λόγον ἴσως ὁποῖος τὸ ἔσθον καὶ τὸ ἡδὸς ἐφ' ὑμῶν διεξίειναι. ἐπεὶ δ' ἐκ πρώτης ἡλικίας ἀχρὶ νῦν, καὶ παρ' ὑμῖν ἐπολιτευόμενος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ Ῥωμαίων ἀρχῇ διώκων μετὰ βασιλέα, ἐξ ὅτε περ ἐκείνος κατέστη πρὸς αὐτῶν, ὅς ἡς ἐμὲ πᾶσιν ἡ βελτίονος ἢ χειρόνος πειρᾶσθαι παρέχεσθαι ἡναγκαζόμενος, καὶ ἥττον ἂν μοι συνεδείκνυτε καὶ αὐτοὶ τὸν τρόπον, ἢ αὐτὸς ἐμαυτῷ. ὅθεν καὶ τὸ πρότερον βίε πλείονα ποιήσομαι τὸν λόγον ὀρθῶς καὶ δικαίως πεπολιτευμένον παρ' ὑμῖν ἐμαυτὸν ὑποδείκνυς, πάντα σαφῶς τὰ ἡμετέρα εἰδόντες. Ἐως μὲν οὖν περιῶν ὁ βασιλεὺς, ἐκείνο τε ἐμοὶ πολλὴν ἐν τοῖς πράγμασι παρέχετο τῷ ῥοπλῷ, καὶ πάντα ἐχ' ἥττον ἢ ἐαυτῷ, καὶ τὰ μέγιστα ἐπέτρεπε διοικεῖν. ἐγὼ τε τὸ ἴσῳ δυνάμει παρειχόμενος καὶ σπουδῇ, ὅσα προσήκε τὸ φιλέμηνον ποιεῖν, εἰδὲν ἐλλείπων. Ἐπεὶ δ' ἔγω δόξαμαι τῇ τῶνδε πάντα διοικούντι ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο ἐκείνος, ἐγὼ μὲν εἰδὲν ἕτερον ἐλογίζομην προσήκειν ἐμαυτῷ, ἢ τῆς εἰς ἐκείνον δυνάμει δειγμάτων σαφές αὐτὸν τῷ εἰς τὰς παῖδας δυνάμει καὶ βασιλίδι τῷ ἐκείνῳ γαμετῷ ἐξενεγκεῖν καὶ διετέλεσά γε μετὰ τῷ ἐκείνῳ τελευτῶν ἄχρὶ νῦν, οὐδὲν τῶν δέοντων παραλείπων. ἀλλὰ καὶ σώματος καὶ χρημάτων ἀφειδὼν, καὶ πάντα πράττων

PAUCIS post diebus ex aulicis imperatricis Cyriacus Byzantio venit cum litteris, quibus imperabatur, ut se abdicaret, ac domi suæ privatus viveret: neve extra portam Didymotichi pedem efferret, quoad ipsa de eo pro arbitrio statuisset. Causam mandati sui nolle in præsens patefacere: paulo post ipsi, & omnibus manifestam fore. Antequam autem hæ litteræ conscriberentur, aliæ Apocaucho distante exaratae fuerant, felle contumeliarum & irrisionum plenæ: quas mitti imperatrix vetuit, vix ejus auctoritate quiescentibus, a quibus ad mittendum impellebatur. Illis porro aliis in conventu apud Didymotichum recitatis, cæteri quidem omnes scriptorum absurditate attoniti, bellum capeffendum, nec perditis hominibus suæ salutis opportunitatem esse condonandam dicunt. At magnus domesticus jam se inter sacrum, saxumque stare videns, & nec ipse ultra prolatandum censens, ad consilium refert: quid tali præsertim tempore faciendum sit, exquirat, ac princeps ipse consilii, hunc in modum disserit. Quæ nunc sit rerum difficultas perturbatioque viri commilitones, & quanto afflictior status hic futurus sit, omnibus vobis sine discrimine exputare licitum est. Ego vero, si aut modo ex peregrina regione adventarem, aut apud vos degens, velut unus de media plebe ignorarer, esset fortasse cur mores, ingeniumque meum vobis explicarem. Sed quoniam a primordio ætatis usque ad hoc tempus, non solum apud vos vestris legibus, institutisque vixi: sed Romanum quoque imperium secundum imperatorem rexi, ex quo id ille accepit, (in quo coactus sum, me aut benigniorem, aut severiorem experiundum præbere omnibus) non minus vos qualis sim, quam egomet ipse, cognitum, perspectumque habetis. Quare nec de antea vita mea plura dicam: ut doceam nimirum, me honeste, ac iuste inter vos vixisse, quandoquidem nostrâ omnia perspicue nostis. Quamdiu igitur superfuit imperator, & multo me res imperii gubernantem amore prosecutus est, nec magis sibi, quam mihi omnia, quam vis summi momenti regenda permisit: cui ego in amore ac studio respondebam, nec a me officium ullum desiderari patiebar, quod qui diligitur, se diligenti præstare debet. Postquam autem ille nutu ac voluntate universa moderantis Dei, inter homines esse desit, id solum negotii credebam mihi datum, ut evidentissimum mei erga ipsum amoris argumentum, sollicitudinem atque curam in liberos, & conjugem ejus ederem. Et quidem ab ejus obitu usque huc nihil prætermisi: sed nec corpori meo, pecuniisve pe-

Edit. Paris.

pag. 424.

pag. 425.

perci, nihilque non feci, & tentavi, ut illis imperium conservarem. Neque vero cum haecenus pro eo ac debui fideliter iusteque praefuerim, demum magnitudine potestatis inflatus, mihi Romanum imperium asserturus, & personam istam in imperatoriam mutaturus eram. Namque de praeterito, res ipsae hoc testabuntur: super futuris, non solum Deum cogitationum mearum testem do: sed etiam ex ipsis praeteritis ea liquido probari posse dico. Si enim ista, ut sycophantae praedicant, concupiscebam, quid prohibebat, quando imperatore moriente, illius filios habens, palatium custodibus munebam, & post diem tertium imperatrice accedente omnia erant in manu mea, ut iis ad arbitratum uterem, quin illos e medio tollerem, mihi imperium citra sudorem, ac laborem retinerem: nullo jam relicto, qui se mihi auderet opponere? Atqui me non tantum nihil huiusmodi machinari apparuit: sed cum in nonum diem a morte imperatoris omnia in tutissimo constituissim, custodiam deinde removi, & domi meae, sicut antea, rem curare publicam perexi, nihil novi incipiens, neque ad meum commodum ejus gubernationem dirigens: unde conari me imperium occupare quisquam jure putavisset. Qui vivo imperatore erant, eos provinciarum, urbiumque praefectos reliqui: & ut exercitus non mihi bene vellet, sed communi plurimum prodesset, omnimodis elaboravi. Quin etiam dum foedera cum barbaris finitimis inivi, nemo est, qui me privatum aliquod compendium communibus emolumentis anteposuisse ostenderit. Sed cum illis quidem pacem reipublicae salutarem confeci, pro filiis, autem imperatoris de suorum fide securis ut pugnaretur, opera dedi. Ex quibus univérse hac luce clarius est, me nullo dolo, & sinceriter eorum docuisse clavum tenuisse. Si enim ea verfabam animo, quae calumniatores isti objiciunt, ut nihil aliud, certe toto Romano imperio sparsas, eosque ut ipsi quoque scitis, immensas opes, atque copias, mihi ad bellum opportunissimas colligere oportebat. Nunc videte est, praeter pecorum greges, & frugum ubertatem (quibus congregandis fortasse existimaret quisquam suspicionem vitari posse), magnam meam aurum, argenti, quae vix ubique. Quamquam dum quiddam admirabile dico, quod admirabilius est praeterii. Non enim tantummodo sparsam pecuniam meam non contraxi, sed & praesentem, ac suppeditantem partim in usus communes liberaliter insumpsi, partim, quam in manibus habebam, Byzantii libens reliqui. Paucis igitur ante profectioem meam diebus, cum indigentia in palatio extitisset, ex domo mea vasa argentea admodum pretiosa, supra ducenta praebita sunt. Quorum custodes cum rogarent me, ut post usum ea recipe-rem, supervacaneum duxi, affirmavique nihil interfuturum, utrum in aulario imperatoris, an in aedibus meis servarentur. Praeterea cum insulas, & urbes majores, minoresque obtinerem multas, quarum alias meis sumptibus aedificavi, alias dono ab imperatore accepi, nulli earum praesidium imposui: nec quo tutius eas possiderem, ulla

Edit. Paris.
pag. 426.

ἢ μηχανώμενος ἐπὶ τῷ συνδρασκῶν ἐκείνοις τὴν ἀρχὴν. ἔ μὲν, ἐδ' ἀχρὶ νῦν μὲν ὀρθῶς καὶ δικαίως ἐπολιτευόμενος, ὕστερον δὲ ὑπὸ τῆς πραγμάτων φύσεως, ἔμελλον τῇ Ρωμαίων ἀρχὴν ἐμαυτῷ περὶποιεῖν, εἰς Βασιλείας χῆμα τὸ παρὸν μεταβαλὼν. περὶ μὲν τῇ παρεληλυθότος, αὐτὰ τὰ πράγματα συμμαρτυρήσειν ἂν ἐμοί· ἐπὶ δὲ τῇ ἐσομένῳ, ἔ Θεὸν μόνον τῆς βεβεβημένων σωτῆρα παρέχομαι, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῇ παρελθόντων, τῆς μελλόντων ἐξέειν ἀποδείξειν ποιεῖσθαι ἐναργῆ. εἰ δὲ τοιαῦτα οἷον φασὶν οἱ συκοφάνται ἐπεθύμου, τί ἐκώλυεν ἡνίκα Βασιλείας τελευτῶντος τὰς ἐκείναις παῖδας ἔχων, ἐποιεῖν τὰ βασιλεία ὑπὸ φρεσὶ, καὶ μὴ τρίτῳ ἡμέραν καὶ βασιλίδος ἀφιγμένης, πάντα χρήματα ἦσαν ἐπ' ἐμοί, ὥστε ὅτι χρῆσθαι ἡβελόμην, ἐκείναις μὲν ἀποκτιννύειν, αὐτὸν δὲ τῇ βασιλείᾳ ἀνδρὶ πόρων ἔχειν καὶ ἰδρώτων ἐδενὸς ἐτι λειπομένῳ τῇ τολμήσοντος ἀντίστασαι ἐμοί; Ἐγὼ δὲ ἔ μόνον τοιαῦτα ἐδὲν ὡφείλω θάρονθαι, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐννάτῳ ἡμέραν ἐκ τῇ Βασιλείας τελευτῆς ἐν ἀσφαλείᾳ πάσῃ κατέστησας, τῷ τε φρεσὶν ἀπήγαγον ἐκείθεν, καὶ αὐτὸς οἶκοι κατέσας, τῇ πραγμάτων, ὥστε καὶ πρότερον εἰχόμενος, ἐδὲν καινοτομῶν, οὐδὲ πρὸς τὸ λυσίτελου ἐμοί τὰ πράγματα οἰκονομῶν, ἐξ ὧν ἂν τις ὥφθη δικαίως, εἰς ἐμαυτὸν μεταγείναι περὶστασαι τῇ ἀρχῇ. ἐπιβόποις τε δὲ ἐχρησάμενος τῇ ἐπαρχίῳ καὶ τῇ πόλει, οἱ καὶ πρότερον ἦσαν Βασιλείας τελευτῶντος, καὶ τῇ στρατιᾷ ἔχ' ὅπως δινοήσασιν ἐμοί, ἀλλ' ὅπως μάλιστα τῇ κοινῇ χρησίμοι ἔσον· πάντα ἐπραγματευόμενος. ἔ μὲν ἀλλὰ καὶ τοῖς περὶ οἰκοῖς τῇ βαρβαρῶν σπονδὰς τιθέμενος, καὶ ἐδ' ὅστις ἂν ἐξελέγχετο ὡς πρὸς τῇ κοινῇ λυσίτελου τῇ ἰδίᾳ τί εἰδόμενος ἐμοί διαφερόντων· ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐσπευδόμενος λυσίτελου τῇ κοινῇ τοῖς δὲ παρεσκευασόμενος πολέμῳ ὑπὲρ αὐτῶν, μηδὲν κίνδυνον ἐκ τῇ οἰκείῳ ὑποφύμενος· ἐξ ὧν ἀπάντων ἂν τις μάλιστα σωτῆς ὡς ἀδύνατος καὶ κατὰ ὅσον ὑπὲρ τῇ Βασιλείας ἐπολιτευόμενος παύειν ἐγὼ. Εἰ δὲ οἱ διαβάλλουσιν οἱ κατηγοροῦντες δινοήσασιν, εἰ μὴ τι ἄλλο, τῇ γοῦν διεσκευασμένον καὶ πᾶσαν τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ πλετον συνάγειν ἐδει, ἐδὲ ῥαδίως ἀειδητόν, ὥστε ἴτε ὄντα ἐ αὐτοῖς, καὶ μάλιστα χρησιμώτατον ἐσόμενον εἰς τῇ πόλεμον ἐμοί. νῦν δὲ ἐξέειν ὄραν, ἔ βοσκημάτων μόνον πλῆθος καὶ καρπῶν, ὥστε ἂν τις ἴσως οἴσαστο δυσκολίᾳ τινὶ παρέχειν καὶ ὑποψίαν ἀθροισόμενα, ἀλλὰ ἐ χρυσὸν πολὺ καὶ ἀργυρὸν διεσκευασμένον πανταχῇ. καίτοι τὸ θαυμαστότερον παρῆλθον ὡς δὴ τι θαυμαστὸν λέγων, ἔ μόνον δὲ τῇ διεσκευασμένον ἐ συνήγον πλετον, ἀλλὰ καὶ τῇ ὄντα, τῇ μὲν ἐδαπάνων ἀφειδῶς ἐν τῇ χρείᾳ τῇ κοινῇ, τῇ δὲ ἐκὼν εἶναι, κατελίμπανον αὐτὸς ἐν Βυζαντίῳ ἔχων ἐν χερσίν. Ολίγαις γοῦν ἡμέραις πρότερον ἐν Βασιλείᾳ χρείας γενομένης ἐκ τῇ οἰκίας τῇ ἐμῇ συνευή ἀργυρὰ ὑπὲρ δεκάσια ἑκατὸν καὶ ὀλίγαις ἀξία τινός· ἔ μὴ τῇ χρείᾳ τῇ ἐπὶ τῇ φυλακῇ ἐκείνων τεταγμένων ἀπολαμβάνειν δεομένων, καὶ ἀναγκαῖον ἡγησάμενος ἐδὲν διοίσειν φάμενος ἐν τοῖς Βασιλείᾳς τηρεῖσθαι ταμείοις, ἢ ἐν οἰκοῖς τοῖς ἐμοῖς. Ἐτι γὰρ μὲν ἐδὲ νῦν πολλῶν καὶ πόλεων, καὶ μεγάλων καὶ ἐλαττόνων ἐχομένων ὑπ' ἐμῶν, ὧν τὰς μὲν ἐκ τοῖς οἰκείῳ δαπάνων ὡκοδόμησα αὐτὸς, τὰς δὲ ἐκ Βασιλείας ἔχον δωρεάν, ἐδεμίαν οὔτε φρεσὶ κατέχον, οὔτε τινός ἡξίασα προνοίας

νοίας ὥς ἀσφαλῶς κατέχειν· ἐδὲ τι τῶσα λυσιτελήσει· μελλὰ ποτὶ δ' ἔχνοιαν ἐμοί, ἔτε εἰργασμένους, ἔτε μελλήσας ὑπ' ἐδούρος ἐξελεχθεῖν ἄν· ἐ δὲ δῆπε γε καὶ τὸ κατηγόρησθαι ὡς ἀπραγμοσύνη καὶ πολέμων ἀπειρία εἰς ἐδὲν προῆγμαι τῶν δόντων. Εγὼ ἢ ἐκ ἐξ ἂν αὐτὸς ἐπραγματευόμην μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ πάντων Ρωμαίων ἐτ' νῦν ἐμοὶ συμώντων ὑμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν Βυζαντίῳ, ἐ τῶν ἄλλοθι περὶ γῆς δ' ἐκτείνοντων ὑποδείξιν τῆς ἀληθείας ἐναργῆ πειράσομαι ποιεῖν. Πολλῶν δὲ ὄντων καὶ μεζόνων καὶ ἐλαττόνων πάντε φίλως ἐμοὶ διακειμένων, καὶ τῶν μὲν ἐξ αἵματος προσκόντων, τὸ δὲ φιλίας δεσμοῖς ἀλύτοις συνημμένων ἐκ πολλῶν ἐ τῶν ἐμοί, ἐ πολλῶν παρεχνημένων πείρων ἐν πολλοῖς τῆς εἰς ἐμὲ σουργῆς, ἐδεῖς ἔτε τὸ παρόντων ὑμῶν ἔτ' εἰ τις ἄλλοθι περὶ διατρέβοι, δυνάει ἂν ἐμοὶ τῶν κατηγορημένων ὥς τι συνοῖδεν ἐλέγχειν. καὶ τοὶ γε πᾶς τις ἂν φαίη καὶ ὀλίγα μεταχῶν φρενῶν, ὡς ἐκ ἂν δυνάμει τοιούτοις μόνος ἐπιχειρῶν· ἀλλὰ καὶ στρατίας ἐδέησεν ἂν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν συναυρομένης, καὶ φίλων τὸ γνησιωτάτων μάλιστα, καὶ πολλῆς παρασκώης, ἐξ ἧς ἐκ ἐνὶ ἡμῶν εἰ μὴ τὰς πολλὰς, ἀλλὰ τὰς γε ἐπιπιδεικνύσας μὴ τὸ δ' ἔχνοιαν κατασοχάζεσθαι τὴν γιγνομένην. Εἰ δὲ τις τί τοιούτον ἐξελέγχειν ἔχει, παρείτω, καὶ δεικνύτω. ἀλλ' ἐκ ἂν ἔχοι. Εγὼ δὲ ἀνδρείας μὲν ἐ συνέσεως καὶ ἐμπειρίας τῆς πρὸς τὰς πολέμους, πολλοῖς ἂν παραχωρήσαιμι καὶ τῶν πάλαι καὶ τῶν νῦν· τρόπον δὲ διδύμητος καὶ ἀληθείας, ἐδενί· οἷς μάλιστα νῦν δαρρήσας παρρησιάζομαι τοιαῦτα· εἰ δὲ ἐκ τῶν ἐπραγματευόμην αὐτὸς, ἐκ τῶν τὸν ἅπαντα χρόνον συμώντων ὑμῶν ἐμοί, μήτε ὑποπτεύεις, μήτε εἰργασμέρος φαίνομαι ὡς κατηγόρημαι μηδέν, ἐκ ἂν τις ἂν ἐμοὶ δικαίως ἐπενέγκοι μέμφειν, ὡς ἐ προσκόντως πρὸς τὰ πραττόμενα ἐξαγομένῳ πρὸς ὀργὴν. Εἰ δὲ Βασιλίδαν τὸν τε τρόπον ἐμοὶ τὸν ἐξαρχῆς ὡς ἐ διεφθαρμένος συνοιδῶν, ἐ τὸ ἐμὲ ἐ Βασιλέως ἀπαράμιλλον ἐκείνῳ καὶ θαυμασιωτάτῳ φίλῳ, καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ὑπὲρ τῶν ἐκείνου παίδων καὶ αὐτῆς πολλῶν σπυδῶν καὶ προθυμίας, μὴ συκοφάνταις ἀνθρώποις καὶ διεφθορόσι πείθεσθαι· ἀλλ' ἐμοὶ προσέχειν ὀρθῶς καὶ δικαίως ὑπὲρ αὐτῆς πολιτευομένη. Ἐπεὶ δὲ βάσκανός τις δαίμων τῶν ἐζητασμένων ἐπὶ φθορᾷ, τὰ μὲν ἀληθῆ ἐ δίκαια περὶ ἐμὲ πεπειῖσθαι ἐκ ἀφῆκεν, ἐχθρὸν δὲ ἀντὶ φίλου, καὶ πολέμιον ἀντὶ συμμάχου, καὶ δύσνομον ἀντὶ πισοτάτου πεποιήκεν ἡγεῖσθαι, ἐγὼ μὲν ἐδὲν ἐμαυτῷ πειθόμενος πρὸς τὰ παρόντα πράττειν ἐγνων δεῖν. ὑμῖν δὲ χρώμενος συμβήλοισι πρὸς ὅ,τι ἂν ἐπιψηφίζησθε ὑμεῖς ἐμαυτὸν παρέξομαι πειθόμενον προθύμως. μᾶλλον δ' αὐτὸς παρῶτος ἂ μοι δοκῇ ἐν τῷ παρόντι συμφέροντα ἐρᾷ, μελήσει δὲ ὑμῖν ἢ ἐπιψηφίζεσθαι τὰ εἰρημένα ἂν δοκῇ λυσιτελεῖν· ἢ γνώμην ἑκάστον εἰσάγειν, ἢ τὰ τε παρόντα καὶ πρὸς δοκῶμενα μέζω λύσει δυσχερῆ, ἡμᾶς τε καὶ σύμπασαν ἡγεμονίαν ἐκαστῶν Ρωμαίων. Νομίζω δὲ μηδέν εἶναι μᾶλλον λυσιτελέστερον καὶ σωτήριον τοῖς πᾶσιν, ἢ ἐμαυτὸν ἐκοντὶ παραγνώμενον, ἐγχειρίζειν Βασιλίδι, ὥς κατ' ἐξουσίαν ἔχειν αὐτῷ ὅ,τι βούλοιο ψηφίζεσθαι περὶ ἐμοῦ. καὶ μὲν τὰ δίκαια ποιεῖν προρημένη, δικαστήριον καθίζουσι, καὶ καιρὸν παρέχουσι ὑπολογίας, Θεῷ δαρρῆν τῷ προσάτη τε ἀληθείας ὄντι, καὶ τοιαύτη χαίροντι προσηγορίᾳ, πάντῃ

Paris II.

cura dignatus sum. Nec me quisquam coarguerit, aut fecisse, aut facturum fuisse quippiam, quod mihi utile cum animo meo constituissim. Nec in hoc, credo, accusabunt, quod otio ac desidia deditus, & bellandi inscitia nullum operæpretium fecerim. Ego vero non ex laboribus dumtaxat meis, sed omnium Romanorum testimonio, non solum vestro, qui nunc mecum militatis, sed & qui Byzantii, & alibi terrarum vivunt, veritatem evidenter enitar demonstrare. Cum namque multi, summi atque infirmi, & omnes æque mei cupidi sint, alique sanguine conjuncti: alii amicitia vinculis insolubilibus mecum copulati, quique multis jam annis, & compluribus in rebus amoris erga me præcipui documenta dederunt, nullusneque vestrum qui adestis, neque alibi degentium docere possit, se ullum de me crimen nosse, quorum accusor. Et tamen unusquisque non plane stolidus confitebitur, me solum talia moliri non potuisse: sed & copiis, & amicis longe fidissimis, & apparatu plurimo indiguissim: ex quo si non vulgo, at mei amicissimis liceret colligere, quid sibi vellent, quæ fierent. *Edit. Paris.* Si quis tale aliquid probare potest, accedat licet, & probet. At non poterit. Equidem qua fortitudine, qua prudentia, usuque militari & superiorum, & nostri sæculi multis concesserim: probatis autem moribus, ac veritatis studio nemini: quibus potissimum nunc confisus, hæc libere sum prolocutus. Si igitur neque ex his, quæ ipse efficere contendere, neque ex vobis, qui mecum semper fuistis, vel suspectus, vel reus eorum videor, quorum in me adornata est accusatio, nemo me jure reprehendet, quasi injuria super his rebus succenseam. Decebat enim Augustam, testem ab initio integritatis meæ, & ejus quæ mihi cum imperatore intercessit inimitabilis & admiratione dignissimæ amicitia, ac post obitum illius pro filiis, ipsaque curarum mearum, & impigræ solitudinis, non credere sycophantis, perversisque hominibus: sed a me legitime, recteque pro ipsa imperium regente, rationes suas suspensas habere. At postquam dæmon quispian invidus, & in perniciem invehenda exercitatus, vera, & justa de me credere non sivit, magisque inimicum pro amico, hostem pro socio, & malevolum pro fidelissimo existimare persuasit, ego quidem in hac causa nihil agere: sed vestra me sententia permittere, & quod judicaveritis, in eo alacriter vobis obsequi in animum induxi. Imo vero ego primus, quæ in præsentia mihi videntur expedire, edisseram. Vestrum erit aut suffragari dictis meis, si ea probaveritis: aut unumquemque sententiam proferre hujusmodi, quæ & præsentem miseriam tollat, & futuram multo majorem impediatur: & cum vos, tum Romanum imperium universum conservet. Arbitror autem, omnibus nobis nihil vel utilius fore, vel salutaris, quam si ad imperatricem ultro profectus, ei me subiciam: ut pro potestate, & judicio suo de me statuatur. Et si quidem, ut patrona justitiæ, judicium constituere, tempusque defensionis præscribere voluerit, Deo veritatis præside, talique appellatione gaudente fretus, omnia, ut revera sunt, falsitatis & sycophantiæ,

X x

Edit. Paris.
pap. 428.

quod erit facillimum, convincam; & ita totius imperii temperatione abiens, & sycophantiæ atque invidiæ occasione omni sublata, privatus vivam, publici muneris nihil geram; nec si, quantum est mortalium eo me aut verbis inducere, aut vi impellere conitatur. Sin neque iustitiæ, neque honestatis ullam rationem ducens, obtestatorum fermunculis penitus capta, & occupata, inauditum me damnandum (quod est iniquissimum) decreverit, ut feram omnia hilariter, longeque malim vincula, & carcerem, & bonorum proscriptionem, & si quid his etiam acerbius est, perpeti, quam civile bellum ferere. Quis enim omnium certius me novit mala certissima, quæ ex hoc bello profluxura sint? quorum tantum abest, ut auctor esse velim, ut non magis cupiam ea ab alio inducta vivus cognoscere, quam apud inferos eorum quæ hic agantur, sensum nullum habere. Quæ in commune Romanis bono fore iudicavi, hæc sunt. Si quid his utilius excogitare potueritis, ego, ut dixi, vobis obsecundabo. Præstat enim, etiamsi quid offendam fortasse, hoc mihi pluribus obtemperanti accidere, quam dum mea ipsius sententia nitor, magna quædam feliciter gerere.

ὥσπερ εἰσι ψόδῃ ἐ συκοφαντίας ῥᾶτα ἀπελίζ-
ξεν τὸ το δὲ εἰ γένοιτο πᾶσαν ἀπωσάμενον ἀρχὴν,
καὶ συκοφαντίας καὶ φθόνου πᾶσαν πρόφασιν περιε-
λόντα, οἴκοι δὲ τρέβην, τῷ κοινῶν προσπατόμενον
μηδενός, μήδ' εἰ πάντες ἄνθρωποι βιάζεσθαι, ἢ
πείθειν ἐπιχειροῖεν. εἰ δ' ἄρα μήτε τὸ δικαίου, μή-
τε τὸ προσήκοντος μηδὲνα ποιημένη λόγον, ἀλλὰ
κατὰ κράτος ἀλῶσα ταῖς συκοφαντίαις, ἐρήμιον καὶ τὰ
δεινότερα καταψήφιστο, πάντα φέρειν ἰλαρῶς,
αἰρετώτερα ἡγούμενον πολλῷ τῷ μέτρῳ καὶ κλοιά, καὶ
δυσμωπείῳ, καὶ δόμοισιν τῷ ὄντων, καὶ εἰ τι τῶ-
ν ἀηδέστερον, ἢ πρόφασιν πολέμου ἐμφυλίου πα-
ραχέσθαι. Τίς γὰρ τῷ πάντων, ὥσπερ ἐγὼ τὰ ἐκ τῶ-
ν τὸ πολέμου οἶδε σαφές ἐστι κακὰ, ὧν ἔχ' ὅτι αἰ-
τιος καταστῆναι, ἀλλ' ἔδ' ὑφ' ἑτέρων πραττομένων
μᾶλλον ἂν εἰλόμην αἰδάνεσθαι ἐν ζῶσιν ὧν, ἢ τοῖς
ἐν ᾧδε συνῶν πρὸς τὰ πραττόμενα ἀναιδῆ τεῖν; Ἀ-
μὲν οὖν ἔμοι γε πᾶσι Ρωμαίοις ἔδοξε κοινῇ λυσι-
τελεῖν, τοιαῦτα εἶναι. ὑμῖν δὲ εἰ τι τῶν λυσιτε-
λέστερον ἐξεδρεθῆναι δυνατὸν, ὥσπερ ἐφύω, ἐμάν-
τον πειθόμενον παρέξομαι. Βέλτιον γὰρ, ἂν ἄρα καὶ
τι σφάλωμαι, τοῖς πλείοσι πειθόμενον τὸ το πάχειν,
ἢ τῇ σφετέρᾳ θάρρησαντα σωῖσει, τὰ μεγάλα κατορθῇν.

C A P U T XXV.

Responsum procerum, sepius se de his rebus seorsum, & communiter delibera-
se. Præclare ipsum differuisse; nec tamen si faciat, quod secum statuerit, bel-
lum finitum: sed inceptum iri potius. Si purpuram induat, melius rebus com-
munibus provisurum, & id omnes illustres approbaturus: alioqui mala gran-
dia secutura. Domesticus nomen, & habitum imperatoris iterum rejicit, ac
denuo suspicionem amolitur: tandemque eorum voluntati propter salutem rei-
publicæ paret: eosque ad fidem & constantiam sibi præstandam hortatur: &
alia imperatorie differit, ac legationem de pace mittendam censet.

HUNC in modum magnus dome-
sticus differuit. Quotquot autem
aderant optimates, & principes exer-
citus, velut ab una mente & lingua,
& prius quidem (dicebant) ex quo
ipsa novitas per audaciam cæpit, bel-
lumque civile extitit, non solum quili-
bet separatim, sed & communiter om-
nes multum ac sæpe eadem in deli-
berationem adduximus: proinde ut de
rebus necessariis, ac tantum non de
anima unusquisque per se anxie solici-
ti. Quare nec jam quid opus sit,
scrutari oportebit: cum propter sedula-
m, & crebram huius rei cogitationem
pridem nos veritatem invenisse
arbitremur. Oratio vero tua, quæ
& necessaria, & omnibus æque utilia
futura sint cum intelligere, tum aliis
suadere dedit. Etenim civilis belli
detrimenta, quæ & te horrere, ut gra-
vissima, dixisti, nos similiter perhor-
rescimus, & toto pectore, atque om-
ni provisione laborandum censemus,
ne in illa incurramus, quique hoc bel-
lum dirissimum suscitavit, communem
hostem, & insidiatorem: quique il-
lud disturbare potest, si id negligat,
reipublicæ proditorem, malignum, in-
vidum, communisque salutis pestem duci-

Ο Μέγας μὲν οὖν δομέστικος τοιαῦτα εἶπεν· ὅ-
σοι δὲ παρῆσαν ἢ συγκλητικῶν καὶ ἢ στρα-
τίας οἱ μάλιστα πρόεχοντες, ὥσπερ μιᾷ καὶ γλώτ-
τῃ χρώμενοι καὶ γνώμῃ, καὶ πρότερον μὲν, ἔφα-
σαν, ὅς ὅτε τὰ καινὰ ταῦτα ἐπολήμην, ἐπὶ συγ-
γενικός πόλεμος ἔχε τὴν ἀρχὴν, ἐκ ἰδίας μόνον
ἐκαστος ἐφ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ καὶ κοινῇ πάντες, πολλὰ
πολλὰ περὶ τῶν αὐτῶν ἐβλαυσάμεθα, ὡς πε-
ρὶ πραγμάτων ἀναγκαίων, καὶ χερδὸν περὶ ψυχῆς ἐ-
καστος πολλὴν ποιοῦμενος φροντίδα. Ὅθεν ἐδὲ νυνὶ
δείσει τὰ δέοντα ἐξερεθῆναι, ὑπὸ τῆς πολλῆς περὶ
αὐτὰ δεισιβῆς ἐξερηκέναι πάλαι οἰόμενος, ἔχ' ἡ-
μισα δὲ καὶ ὑφ' ὧν αὐτὸς πρὸς ἡμᾶς διξεῖλθες νυνὶ
τά, τε δέοντα ἐπ' ὅσιν ὁμοίως χρήσιμα ἐσόμενα,
καὶ συνεῖναι παρεσκεύασας, καὶ τοῖς ἄλλοις συμβα-
λεύειν. Καὶ ὅτ' ἐκ τῶ πολέμου κατὰ τὸ ἐμφυλίου
ἀπεφρικέναι καὶ αὐτὸς ὡς δεινότερα εἰρήκεις, καὶ
αὐτοὶ πεφεικάμενοι ὁμοίως, καὶ πάσῃ χρησέον εἶναι
οἰόμεθα καὶ σπῆδῃ καὶ προθυμίᾳ, ὥστε μὴ τοῖς τοι-
ετοῖς κακοῖς περιπεσεῖν· καὶ ὁμοίως τόν τε ἢ πόλε-
μον τῶν τὸν δεινότερον ἀνέπτυνται ἡγούμεθα πολέ-
μιον κοινόν, καὶ πᾶσιν ἐπιβουλόοντα, καὶ τὸν
δυναμικὸν καταλύειν, εἰ μεθίσιν ἐκὼν, προδό-
τῳ ἢ κοινῶν καὶ βάσκανον καὶ φθονερὸν, καὶ τῇ κοινῇ σωτηρίᾳ ἢ πραγμάτων λυμαινόμενον. Σκεψά-

μεθα τοιγαροῦν εἰ ταῦτα πράττοντος ἄπερ εἰρηκας, κα-
ταλύει ὁ πόλεμος, καὶ μὴ μᾶλλον ἐκ τῶν λήφεται ἀρχὴν.
Εἰ δὲ αὐτὸς, ὥσπερ ἰχυρίῃ πρὸς τὴ δίκλιν ἀπελθὼν ἢ τῆς
συκοφαντῆς πειργνόμενος ὑπὸ χητῶν πραγμάτων, καὶ πολ-
λὴν ἀγνωμοσύνην καὶ τὴ περὶ τὰ καλὰ ἀχαρείαν βδελυ-
ξάμενος, ἢ κατακείδεις ἐρήμῳ τῆς ἀνηκέστων πάθους τὴ,
ἀρεῖς τοσούτον οἷον παρανοίας ἡμᾶς ἡκεῖν, ἢ ἔγωγε ταπει-
νὰ καὶ ἀνελεύθερα φρονήσας καὶ τὴ δυνείας ἀνάξια τῶ προ-
τέρῳ βίῃ, ὥς ἐν ἀνδραπόδων μοίρῃ δαδύειν Ἀποκαύχω,
πάν τὸ προσατόμιον ποιῶντας, ἀνδρώπῳ μηδὲν ἄμει-
νον διακειμένῳ τῆς πολλῶν; Θάττον μὲν τὸ ἡμῶν ἑκα-
στος οἰήσεται προσήκειν ζῶον μᾶλλον ὑποδύσαι καὶ συνεί-
ναι τοῖς ἐν ἄδῃ, ἢ τοιαῦτα ἀναχέσθαι. ἀλλ' οἱ μὲν, αὐ-
τίνα ὅση δυνάμεις παρείη, πολεμήσομεν ἀναφανδόν,
ὡν ἀρχομεν πόλεων καὶ στρατιᾶς ἑκάστος ἰδίᾳ ποιήμενος.
οἱ δὲ φέροντες ἑαυτοὺς ἅμα πόλεσιν, οἱ μὲν Ἀλεξάνδρῳ
τῷ Μυσῶν Βασιλεῖ, ἄλλοι δὲ Στεφάνῳ ἐγχειρίσομεν τῷ
δυναστεύοντι Τριβαλῶν, βέλτιον ἡγήμενοι βαρβάροις ἀν-
δρώποισι μᾶλλον, δυνάσταις ὅμως, ἢ τοῖς χθρὲς καὶ
πρώτῳ καταφρονεμένοις ὑφ' ἡμῶν δαδύειν. Ὡς συμ-
βήσεται ἐκ τῶν, ἢ πόλεμος μόνον πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν,
πάντων ἀγόντων καὶ φερόντων τὰ ἀλλήλων, καὶ τῶν ἑξω-
θεν πολεμίων ἔδεν ἦτορ, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον τὰ Ῥωμαί-
ων πράγματα διαφθερόντων, ὅσῳ καὶ τὰ ἀλλήλων ἀ-
κρεβέστερον ἴσμεν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ συμπάσης τῇ Ῥωμαί-
ων κατὰ λυσιν ἡγεμονίας, ἢ πόλεων μόνον πολλῶν καὶ
στρατιᾶς, ἀλλὰ καὶ προσόδων μεγάλων ἀποτετμημένων,
ἐξ ὧν τὰ πολεμίων μὲν αὖξιν, καὶ τοῖς καὶ πρότερον ἀν-
τίρροπα τοῖς ἡμετέροις ὄντα, τὰ Ῥωμαίων δὲ ἐλαστοῦ-
θαι περιέσαι. θεὸς δὲ μὴ καὶ παντάπασιν ὁρῶντα, καὶ
ἢ Ῥωμαίων περιμάχητος καὶ διαβόητος Βασιλεῖα, Μυ-
σοῖς ἢ ἄλλοις δὴ τισι χείροσι βαρβάροις δαδύσει, καὶ
ἐνδον μὲν σασιαζόντων καὶ ὁρῶντων ἀλλήλους ὡς ἐνόν,
καὶ ἑξωθεν δὲ ἐπικειμένων πολεμίων, καὶ τῷ καιρῷ συμ-
μάχῳ χρωμένων δυνατωτάτῳ. Ἀπαντα δὲ ἐννοοῦντες,
καὶ τὰ προσδοκώμενα ὁρῶντες δεινὰ, καιρὸν μὲν ἔδεν
ἐρεῖν καὶ ἐπὶ συμβαλέσσομεν. ἃ δὲ καὶ αὐτὸς ὤρετο Βασι-
λεὺς κοινῇ λυσιτελεῖν. Ἐπειὴ τὴν τελευτὰν καὶ ποιῶν, Ἐ
ἀποθνήσκων συνεβέβηκεν τε ἅμα καὶ ἐπέσκηπτε τελευταί-
ας ἐντολάς, τὸ το δέ ἐστι, βασιλικῶς ἐδῆται σὲ ἐνδύσαι,
καὶ τῆς πραγμάτων ἀνδάπτεσθαι κραταιότερον, ὡς μόνου
τάτῃ τὰς προσδοκώμενας οἷα τε ἐσομένης καταπαύειν συμ-
φοράς. ἢ μόνον δὲ ἡμεῖς ὅσοι παρέσμεν νυνὶ, ἀλλὰ καὶ
εἰ τις ἄλλος δι' ἐπὶ περὶ δόξαν καὶ μέγα δυναμένων ὁρ-
τεῖται, ἢ μόνον ἐπὶ τοῖς γινόμενοις ἀναγκάσει, ἀλλὰ
καὶ ὁρτῆς ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ἣ τὰς ἐμφυλίας καταλύ-
σαι ὀξέσαι εἰσὶ νομίῃ. καὶ πάντες ἀνακηρύ-
ξομεν Βασιλεῖα προθυμότερα, ἢ νυνὶ μόνον,
ἀλλὰ καὶ τὸν πρὸ τῆς πάντα χρόνον ἀγεῖν εἰθισμέ-
νοι παρὰ σῆ, Ἐ τιμῶν Ἐ δυνάμιον ὅσῳ Βασιλεῖ προ-
σῆκεν, ἢ ὅτι ἐγγυτάτω παρεχόμενοι. αὐτοῖς τε οἱ
τὸν πόλεμον κεννηκότες, ἐκ τῆς νομίζουσιν ῥᾶσα πε-
ριγνήσασθαι, ἀνὰ πόλεμον Βασιλεῖ περιαγγείλωσιν,
ὁρῶντες ἡδὴ τὰ πράγματα ἀντεστραμμένα, καὶ μὴ
καὶ νυνὶ χωρήσαντα, πολλὰ τῆς ἀβουλίας αὐτοῖς
καταμειψάμενοι, χωρήσασιν πρὸς τὴ εἰρήνην ἀναγ-
καίως, εἰ γὰρ καὶ ὀλίγα τῆς τῶ ὅλων σωτηρίας μέ-
λει, Ἐ μὴ παντάπασιν ἐπὶ λύμῃ καὶ φθορᾷ σφῶν τῶ
αὐτῶν, Ἐ τῆς πραγμάτων πάντα ποιῶν καὶ πραγματεύ-
σθαι ἐγνώκασιν. Εἰ τίνων ἐκ τῶ ἡμῶν τῶ σοὶ συσώτων, καὶ

Paris II.

mus. Igitur utrum te hæc faciente, quæ *Edit. Paris*
præ te tulisti, bellum tollatur: an potius *pag. 429.*
inde incipiat, consideremus. Si nam-
que (ut affirmas) iudicibus te sistens, re-
futatis sycophantis magistratum depones,
tantam iniquitatem, & adversus merita
tua ingratum animum detestatus: aut in-
dicta causa condemnatus, atrocius ple-
dere, ecquid eo dementia nos ventu-
ros, aut ita humiliter & illiberaliter,
contraque gloriam ex antea vita col-
lectam de nobismet sensuros putas, ut
pro mancipiis Apocaucho homini igno-
bili prorsus, ac plebejo ad nutum ser-
viamus? citius quisque nostrum a infe-
rorum caliginosa loca subeunda, & cum
mortuis habitandum statuerit. Sed alii
quidem mox pro copia præsentis aperto
Marte rebellabimus, unusquisque suam
cui præest urbem suo præsidio defensan-
do: alii nos Alexandro Mæforum regi:
alii Stephano Triballorum principi de-
demus, consultius rati, barbaris magis
(regnantibus tamen) quam heri, &
nudiustertius in contemptu nostro versan-
tibus servire. Ergo hinc non solum bel-
lum mutuum conflabitur, omnibus in-
ter se populantibus, & instar hostium ex-
teriorum, si non etiam amplius (quando
scilicet mutua nobis exploratoria sunt)
Romanas provincias devastantibus: sed
totius quoque Romani imperii subversio
consequetur, non modo multis urbibus,
sed exercitu etiam, & amplissimis ve-
tigalibus amissis. Ex quibus hostium po-
tentia, quamquam & prius vestrae non
impar, augebitur: Romanorum contra
minuetur: timendumque ne invidiosus,
ac declamatus ille Romanorum principa-
tus omnino pereat, Mæsisque aut dete-
rioribus barbaris serviat: dum indigenæ
intestinis discordiis, ac seditionibus sese
perdunt, quantum possunt, & hostes
auxilio temporis utentes, quo nullum
est validius, foris incumbunt. Omnia
porro circumspectantes, imminentesque
clades reformidantes, nihil novi dice-
mus, aut consulemus: verum quæ i-
pse imperator in rem communem fore
opinabatur, & superstes adhuc, ut fa-
ceres, instabat, & moriens simul
hortabatur, & in extremis mandatis
dabat; id est, ut ornatum imperatorium
in te capias, & ad rerum moderamina
impensius incumbas: in quo solo malo-
rum sita est depulsio. Quippe non mo-
do qui coram adsumus, sed & alibi de-
gentes viri illustres, ac potentes usque
adeo hoc facto non indignabuntur, ut
etiam diem illum, quo civiles discor-
dias sanare licebit, festum numeraturi
sint: omnesque cupidissime te imperato-
rem salutabimus, cujus imperio non
hodie, sed antehac semper regi consue-
vimus, & honorem, benevolentiam-
que quantam imperatori debemus, aut
ei proximam, tibi tribuimus: ipsique
belli auctores, cum se nullo negotio su-
periores fore confiderent, si te impe-
ratrici hostem factum rumorem circum-
quaque spargerent, ubi res retro con-
versas, & adversus animi sententiam
evenisse viderint, levitatem ipsi suam
accusantes, velint nolint ad pacem
inclinabunt, si communis salutis vel
tantilla cura tangantur, nec ad suum
ipsorum, aliorumque omnium exitium
facere ac moliri omnia decreverunt.
Quare cum & ex nostra, qui te se-
quimur, & ex hostium parte aliud

X x ij

reipublicæ salutare nihil appareat, æquius est, nostro consilio, quemadmodum initio promissisti, quam tuæ ratiocinationi parere: unde nihil commodi in publicum redundet, sive te sycophantæ perdidierint: sive iræ indulgens, in otio vivere elegeris. Commodum autem? imo seditio, tumultus, fortunarum direptiones, mille cædes, amissio libertatis, everisiones urbium: & quod apud prudentes est calamitatum caput, horrorisque plenissimum, sub barbaris servitus, quam ipsi civili hoc bello nostro adiuti, nobis imponere conabuntur. Quæ igitur nobis & cæteris universis visa sunt conducere, hæc fuerunt. Tibi utrumvis licebit, aut impendentes casus avertere: aut privata sectantem commoda, aliorum curam in postremis ponere, si commoda vocari queunt, quorundam improbitate offensum, tantorum incommodorum solam & præcipuam causam Romanis extitisse. Hæc optimates, & exercitus principes magno domestico responderunt: qui petitionem æquam, & eos vera, & cum ratione congruentia conjectare cernens, ideoque tam claræ veritati nihil habens quod objiceret, & tamen mutationem admodum refugiens ac detrectans, quod plerumque ex huiusmodi mutationibus mala nasci solere haud nesciret, diu cunctatus, & quid potissimum diceret incertus animi, altoque silentio conventum detinens omnibus ad audiendum aures arigentibus, tandem vix, veluti fluctuantium cogitationum confusione pulsa, prioris placiti mei, inquit, nihil de statu præsentis immutandum, neque novandum quidquam, nondum me pœnitet: maloque non facultatibus modo spoliari, sed si necesse erit, etiam cruciamenta in corpore meo perferre, quam bellum civile introducere. Mecum enim juxta nostis, quam ab adolescentulis oderim, aliena rapere, & lætari deprædandis, perdendis, occidendisque hominibus. Præterea non apud barbaros, & Græcos solum, quorum per aures necessitudinis meæ cum imperatore fama pervasit: sed & coram sole hoc, & si quid aliud inanimatum nominandum est, erubescerem, si nunc post ejus obitum hostis viderer illius filiis. Non tantum enim pro ejus vita meam amittere, si licuisset, mirabiliter voluisssem: sed & post ejus mortem (oculum omnia intuentem testor) uxori, & liberis quam optime cupivi: omnia facere, ac subire omne periculum paratus, & ut ab illis abesset omnis molestia, & ut res Romana ad gloriam & felicitatem me hunc cultum retinente eximie proficeret. Nunc vero non minus post bellum ab ipsis nulla de causa, & injustissime, ut ego dicere auisim, promulgatum, dirissima sustinere præopto, ne vulgus nos imperatrici ad imperium eripiendum arma inferre suspicetur. Quoniam vero scio, si me a gubernaculis subduxero, majora & faviora mala impendere, nec auctoritatem vestram aspernari queo, invitus, & velut in manifestum discrimen me projiciens, nullo desiderio gloriæ, quæ summa etiam in hoc habitu fruor, neque pecuniarum gratia (quas enim habui pene innumerabiles, diripere volentibus reliqui) sed vestri: & communis

Edit. Parlf.
pag. 431.

αὐτῶν τῶν πολεμίων εἶναι ἕτερον ἀναφαίνεται σωτήριον τοῖς πᾶσι, βέλτιον ἡμῖν πειθόμενον, ἢ κοινῇ δοκεῖ λυσιτελουῦντα, ὥσπερ τὴν ἀρχὴν ἐπηγγέλατο πράττειν, ἢ τοῖς σφετέροις λογισμοῖς, οἷον ὡφέλεια μὲν εἰδεμία, εἴτε ὑπὸ τῆς συκοφαντῆς διεφθαρμένη, εἴτε ὑπὸ ὀργῆς ἀπαρμολογίας συζῆναι προελομένης τοῖς πράγμασι παρέσαι. τοῦναντίον δ' ἅπαν, εἰς αἵματι, καὶ παραχαί, καὶ ζημιῶν ἀρπαγαί, καὶ φόνοι μυρίοι, & ἀνδραποδισμοί, καὶ ἀναστροφὴ πόλεων. καὶ τὸ κακὸν ἔχον καὶ φοβερώτατον τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν, ἢ ὑπὸ βαρβάροις δελεῖα, ὡς ἐπιχειρήσασιν αὐτοὶ τῷ πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν πολέμῳ χεῖρ ἑκείνην συνεργῶν καταδολοῦν. ἃ μὲν οὖν ἡμῖν σφίσι τε αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐδόξε λυσιτελεῖν, εἴρηται. σοὶ δ' ὁπότερα ἐξέσαι ἐλομένην, ἢ τὰς προσδοκώμενας πάυειν συμφορὰς, ἢ τὸ σωοῖσθαι ἰδίᾳ μηχανώμενον, μηδεμίαν περὶ τῆς ἄλλης τίθεται φροντίδα, εἰ γε τὸ σωοῖσθαι ἐξέσαι φάναι τοσούτων αἰτιώτατον κακὸν ἔσται τινῶν ἀγνωμοσύνῳ Ρωμαίοις ὀφθῆναι ἐκοντί. τοιαῦτα μὲν καὶ οἱ τῆς συγκλήτης προέχοντες, καὶ τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνες, πρὸς τὸν μέγαν ἀπεκρίναντο δομέσικον. Οὗ δὲ τὴν μὲν ἀξίωσιν αὐτῶν ὁρῶν δικαίαν, συνειδώς τε αὐτοῖς ὡς ἀληθῆ καὶ νῦν ἔχοντα σοχαζοῦνται, καὶ ἔτι τὸ μὴδὲν ἀντιλέγειν ἔχον πρὸς ἑαυτοὺς ἀποδείξιν τῆς ἀληθείας ἐναργῆ, ὅμως δὲ πρὸς τὴν μεταβολὴν ὁκνῶν πάντῃ καὶ ἀναδύμενος, οἷον δὴ τὰς τοιαύτας μεταβολὰς κακὸν αἰτίας εἰδὼς ὡς ἐπίπαν γινομένης, ἐπιπολὺ μὲν ἐπέχετο πρὸς ὃ, τι βασιλεὺς ἀποκρινεῖται σοχαζόμενος, & σιωπῇ βαθεῖα τὸ θέατρον κατεῖχε, πάντων πρὸς τὴν ἀκρόασιν τῆς λέξεως δημομένων μετεώρων ὑπαρχόντων. Μόλις δὲ ὥσπερ ἐκ τῆς ἀμφιβολίας σύγχυσιν λογισμῶν ἀποκρεσάμενος, τῶν μὲν προτέρων, ἔφη, λογισμῶν περὶ τῶνδε μὴδὲν τῶν ὄντων μετακινεῖν, μηδὲ νεωτερίζειν, ἐτι ἔχομαι καὶ μάλλον αὐτὸς αἰετῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων μόνον ἀποσπρηθῆναι, ἀλλ' εἰ τι δέοι καὶ τῶν ἀνηκεῖσθαι ὑποσῆναι ἐν τῷ σώματι, ἢ πολέμῳ πρόφασιν ἐμφυλίου παραχέσθαι. τὸ δὲ ἐκ πρώτης ἡλικίας αὐτοὶ μοι συνίστε ἀπέχθειν, ἢ ἔχον περὶ τὰ ἀλλότρια διαρπάζειν, ἢ φόνοις χαίρειν, καὶ λεηλασίαις, καὶ φθοραῖς ἀνθρώπων. ἐτι δὲ εἰς βαρβάρους καὶ Ἑλλήνας μόνον ὅσοι τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐμὴν τε καὶ βασιλέως ἐπύθοντο φιλίαν, ἀλλὰ καὶ ἡλίον αὖν, καὶ εἴτε τῶν ἀφύχων ἕτερον αἰχμηοὶ μὲν εἰ τοῖς ἐκείνῃ παισι πολέμιος μὴ τὴν ἐκείνῃ τελευτῇ φανοί μιν νῦν. καὶ ὁ μόνον ὑπὲρ τῶν ἐκείνων τὸ ἀποθανεῖν αὐτοῖς, εἰ γε ἐξῶν, ὡς ἡδιστα αὖν εἰλόμην, ἀλλὰ καὶ μὴ τὴν ἐκείνῃ τελευτῇ, τὸν πάντα ἐφορῶντα μαρτύρομαι ὀφθαλμῶν, ὡς τὰ βέλτερά καὶ λυσιτελέστατα περὶ τὴν γαμετήν, & τέκνων διανοοῦ μιν, καὶ πάντα πράττειν, καὶ ὑφίστασθαι πάντα κίνδυνον, ἐν ἐκείνων τῶν πᾶν ἀπεινὴ δυσχερὲς, καὶ τὰ Ρωμαίων ἐπὶ μέγα καὶ δυνάμεις αἰροῖτο τύχης μένων ἐπὶ τῷ παρόντος χήματος. νυνὶ τὴν ἐχρήσθη μὴ τὸν κηρυχθέντα παρέκτειναι πόλεμον ἐξ εἰδεμίας αἰτίας, καὶ παρὰ πάντῃ, ὡς ἂν ἐγὼ φίλῳ, τὴν δικαίαν λόγον, καὶ τὰ δεινότερα αἰετῶμαι ὑπομένειν ὑπὲρ τῆς μὴ πόλεμον κινεῖν πρὸς βασιλίδι ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ὑποληψίαν παρέχειν τοῖς πολλοῖς. ἐπεὶ δὲ ὥσπερ αὐτοῖς τὴν σωοῖσθαι, καὶ ὑμῖν βεβλευμένοις πείθεσθαι προσήκει, μείζων καὶ δεινότερα προσδοκᾶται τὰ δεινὰ ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὑποχωρεῖν, ἅκων μὲν καὶ ὥσπερ εἰς κινδύνους προφανῶς αὐτομολῶν. ἔτε δὲ ἐπιθυμία δόξης, τὴν ἀκροτάτης καὶ τῶν παρόντων χήματι ἀπολαύειν νῦν, ἔτε χρημάτων ἐνεκα. τὰ δὲ

παρόντα, καὶ ἀριθμῶν χερδὸν οὕτω κρείττω, τοῖς δια-
πάξιν προῖμαι βυλομένοις· ὅμως ὑμῶν τε εἴνεκα καὶ
τῇ κοινῇ τῇ Ρωμίων σωτηρίας, τὰς προσδοκώμενας
μεγάλας καὶ πολλὰς κινδύνους τὸ ἐν τῷ παρόντι ἀ-
σφαλείας ἀνθαιεῖν. καὶ ἄ μοι λυσitteλέσασθαι ἐδόκει,
ἐκ ἀπορρομῆς, ἐδ' ἀνοήτως, ἀλλὰ μηδεμίαν ἀποφά-
σιν παρέχειν τῷ πολέμῳ βυλομένῳ παρὶς ἐκὼν, ἐπὶ τὰ
ὑμῖν δεδογμένα τὸ ὑμῶν ὠφελείας ἕνεκα, ὥσπερ ἐφύω,
τρέφω ἐμαυτὸν. καὶ μὲν ἄλλ' ἐπειδήπερ ἐκ ἰδίας πλε-
ονεξίας, ἀλλ' ὑμῶν τε ἕνεκα καὶ τῇ κοινῇ λυσitteλέντος
τοιαῦτα προειλόμην. καὶ δὴ περ δίκαιον, ἐδὲ ἄλλως δό-
σεβες, νυνὶ μὲν ὁμοίως ἐπὶ ταῦτα πάντας ὑμᾶς πα-
ρακαλεῖν, καὶ μηδεμίαν, ἀλλὰ ἢ ταύτῃ ὁδῷ ὑφ' ἡγε-
δαι σωτηρίας· ὀλίγω ἢ ὕπερον εἰ μὴ καὶ γνώμῃ ὑ-
μῖν τὰ πράγματα ἐκβαίνειν, ἄλλοι ἄλλοτε ἀφισαμέ-
νες, ἑαυτοῖς μὲν ἐκ τῇ ἐνόντων ἐκπορίζειν τὴν δοκῶσαν
σωτηρίαν, ἐμὲ δ' ἐν τοῖς κινδύνοις καταλείπειν μόνον,
ὅς ὑπὲρ πάντων ὑμῶν αὐτὰς ἀνεδεξάμην ἐνὸν ἀκινδύ-
τως σώζεσθαι. τῷτο δ' ἐκ ἐμοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑμῖν ἀ-
λυσitteλέσασθαι ἂν εἴη. ἔτε δ' κυβερνήτην διασώζειν τὴν
ναυὸν ἐξέσαι, ἂν πρὸς φιλονεικίαν οἱ ναῦται τὴν συμ-
πραττεῖν ἀφισώνται, τοῖς τε ναύταις ἐδεμίαν σωτηρίας
ὑπελείπεται ἐλπίς τῇ νηὶς ὑποκινούμενης. ἀλλὰ δεῖ πάν-
τας τὴν ὁμοίαν γνώμῃ ἔχοντας, καὶ τὴν καρτερίαν ἴσως
ἐπιδεικνυμένους ἐν τοῖς δεινοῖς, ἔγωγε τὰ μεγάλα κα-
τορθῶν. καὶ ἢ, καὶ τὴν παλαιῶν ἐδεῖς, ἀργῶν δ' ῥαθυ-
μῶν, καὶ ἀμβλυόμοις, ἔοπαυον ἀνέστησεν ἀπὸ τῆς πο-
λεμίων· ἀλλὰ πάντα πόνον ὑπομένων, καὶ ἀκατάπληκ-
τος φαινόμοις ἐν τοῖς δεινοῖς. εἰ δ' ἐγὼ τὰ πραττόμενα καὶ
ἀρετὰ, καὶ διακινδυνύειν βέλεται τὸ εἰς ἐμὲ δυνάμεις
ἕνεκα, ἐνθάδε διακατεργῶν, ἀλλ' οἶεται δεῖν μάλλον
τὰ οἰκοὶ διασώζειν, ἢ κενῶς ἐλπίσιν αἰωρεῖσθαι τὰ ἐν
χερσὶ καταλιπὼν, ἐλδοθῆρα γλώττῃ δέον χρῆσασθαι
καὶ τὴν γνώμῃ ἐκκαλύψαντας, ἔπος οἰκαδὲ ἀναχωρεῖν
μηδὲν ὑποπτόμενος δια ταῦτα δυσχερές, ἀλλὰ τὸ ἴσως
εὐμυρίας ὑπολαύοντας παρ' ἐμοὶ ἂν ἄλλοσέ πη διαβί-
βωσιν. Εἰ γὰρ μετὰ τὴν τοσαύτην ἐγνωμοσύνην καὶ
τὴν ἀδύαν κακουργίαν τις φαίνοιτο, καὶ πρὸς λύμην καὶ
φθορὰν ὑποδιδράσκων τὴν πολλῶν, ἴσω μὴ ἂν τὴν προ-
σηκίας ἀνδρὸς τιμωρίας ἀπαλλάξων, ἀλλ' αὐτὸν διδάξων
τὰς ἄλλας σωφρονεῖν, καὶ μὴ τοιαῦτα πανουργεῖσθαι. Εἰ
μὲν ἂν τὸ ὑμῶν τε ἔτ' ἄλλων σωτηρίας ἕνεκα, ἀπερ' αὐ-
τοὶ ἐβυλεύσατε εἰλόμην. ὑμῶν δ' παρακαλῶ, καὶ ὑμῶν
αὐτῶν, καὶ τῇ προγόνων εὐδοξίας ἕνεκα, τὴν προσηκίαν ἀν-
δρίαν ἐπιδείκνυσθαι, καὶ καρτερῶς ἀμυνεῖσθαι τὰς πολε-
μίας ἀδίκως ἐπρόντας, ἔστω πρώτης πολέμου ἀρχομένους.
ἔπεισι δ' μοι θαρρύνειν ἐπὶ τὴν πάντα δίκαιως ταλαντεύοντα
Θεῶν, ὡς ἐκ εἰς μακρὰν ἢ τὴν ἀδίκως μοχθηρὰ πολε-
μισάντων, καὶ ἢ ὑμῶν ἐγνωμοσύνην, καὶ τὴν δίκαιαν αἰ-
ρεσιν ἔσαι καταφανῆς. Εἰ δ' μοι δοκῶ πρὸς τὴν προ-
τέραν πρεσβείαν, καὶ τοῖς γε ἀδίκως ἔγωγε καὶ παραλόγως
ὑβρισμένῃ, καὶ δούτερον πρὸς τὰς πολεμικὰς ἡμεῖς ἡμῖν
ποιήσασθαι νυνὶ· ἴν' ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν,
καὶ τῇ μεγαλοψυχίᾳ τὸ πλέον ἔχωμεν αὐτῶν, ὡς μὴ μόνον
κατὰρχοντες αὐτοὶ πολέμου, ἀλλ' ἢ δὴ καὶ φανερῶς
ὑπ' ἐκείνων ἐξαφθέντος, αὐτοὶ πολλὰ περὶ εἰρήνης
δεινότεροι, ἴσως δ' εἰ καὶ πρότερον ῥαδίως ἡμῶν περιγενέ-
σθαι οἱ κείνους τὴν πρεσβείαν ἐκ ἐδέξαντο, νυνὶ ὁρῶντος καὶ
καὶ γνώμῃ αὐτοῖς τὰ πράγματα ἐκβαίνειν, βέλτιον τὴν
πολλῶν πραγμάτων ἀπαλλάξαι, ἔστω τὰς ἄλλας τῶν

Romanorum salutis gratia, quæ me ma-
nent multa, & grandia pericula, præsen-
ti securitati antefero: quæque mihimet
videbantur utilissima, non quasi a nego-
tiis abhorrerenti, aut imprudenti, sed nul-
lam bello ansam dare cupienti, ea lu-
bens dimittam: & quia sic vultis, &
vestræ, ut dixi, utilitatis gratia, alius
fiam. Verum enimvero, quia non ut o-
pibus abundem, sed vobis & communi
studens, hunc statum assumo, non uti-
que justum, neque pium esset, nunc vos
omnes æqualiter ad hoc me cohortari,
& docere, nullam aliam præter hanc
salutis viam esse: paulo autem post, re-
secus quam velletis procedente, alium
alio defugere, ac sibi quidem pro occa-
sione & iudicio salutem quærere: me au-
tem solum in iis periculis deferere,
quæ ego, ut vobis omnibus liceret secu-
re vivere, adierim, cum periculo omni-
no carere, ac salvus esse potuerim. Hoc
enim non tantum mihi, sed & vobis
majorem in modum incommodaret. Haud
enim gubernator navim servabit, si nau-
tæ ob discordiam eum adjuvare desierint:
quibus ipsis pereunte navi spes salutis nul-
la restat. Oportet enim nos omnes con-
sentientes, & tolerantiam in adversis pa-
rem adhibentes, sic demum ardua feliciter
gerere. Nam & veterum nullus ces-
sando, desidendo, tardando, sed quem-
vis laborem durando, menteque imper-
territa adversa sufferendo de hostibus tro-
phæum erexit. Jam, si cui ista non pla-
cent, nec studio mei hic perseverando
discrimini se exponere vult, sed magis
penates suos sibi servandos, quam reli-
ctis quæ sunt in manibus, vana spe pen-
dendum existimat, & libere patefacto a-
nimo suo domum redeundum, nihil ob id
mali metuat, æque enim alibi vivens
mihi carus erit. Quod si post tantam æ-
quitatem, & datam a me libertatem ma-
leficus extiterit quispiam, & ad cladem,
pestemque tenuiorum se converterit, sciat
se meritum supplicium non evasurum:
sed exemplo suo docturum alios sapere,
& talibus nequitias abstinere. Ego itaque
vestræ, aliorumque salutis cupidus, con-
silio vestro sum obsecutus. Vos autem
quæso, ut vestræ, majorumque gloriæ
memores, quam par est fortitudinem
præstetis, & in hostes bello nos ultro,
& inique laceffentes, acriter dimicetis.
Me autem animus admonet confidere,
Deo omnia iuste dispensante, intra bre-
ve tempus, illorum qui per nefas ad arma
prosiluerunt improbitatem, & ve-
stram contra probitatem, atque iustitiam
notam fore. Præterea tametsi prior le-
gatio adeo nefarie, præterque rationem
injuriiis affecta sit, nihilo minus alteram
ad belli auctores mittendam arbitror: ut
quemadmodum cæteris omnibus, sic a-
nimi altitudine nos superemus, dum non
solum ipsi bellum non ordimur: sed jam
publice ab illis inchoatum averfamur,
pacemque vehementer expetimus. For-
sit, etsi antea, cum facile se nos do-
mituros sperarent, legationem repudia-
runt, nunc cernentes contra expecta-
tum sibi evenisse, meliora, sanioraque
consilia capebant: nosque multis labo-
ribus, ac defatigationibus, & alios ma-
lis omnibus bello importandis absol-
vent.

Edit. Paris.
pag. 432.

βυλεύσαντο καὶ σωφρονέστερον. καὶ ἡμᾶς τε
προσδοκώμενων δεινῶν ἐκ τῆς πολέμου.

CAPUT XXVI

Proceres se persuasisse letantur, gaudet totus exercitus. Evocantur alii Didymotichum, ut ejus creationi intersint. Urbibus Thraciae, & Macedoniae obedientiam imperat. Non idem omnium sensus. Litterae interceptae Byzantium feruntur: exultant ad-versarii. Mittuntur quaedam matri domestici, & quid responderit. Facultatum proscriptio, & direptio.

Edit. Paris.
pag. 433.

HÆc ubi in concione differuit magnus domesticus, præsentes omnes ejus orationem commendarunt, Deo gratias agentes, quod ei imperatorem esse persuadere potuissent, per quem se omnibus difficultatibus exemptum iri confidebant. Deinde e concione digressi, aliis quoque quid convenisset narrabant, communemque diem festum collatantes peragebant. Magnus autem domesticus ornatus imperatorii conficiendi negotium iis dedit, quorum erat ista provincia, & postridie juramento delato, omnes ei benevolentiam, germanamque, & intaminatam fidem juraverunt. Cæterum antequam hoc bellum oriretur, cum expeditionem occidentalem adornaret, mercenarium militem præmittens usque ad Macedoniam processit. Quotquot præterea Morrham habitabant, & qui erant in urbibus Rhodopes, Romanis parentibus, milites multi ac strenui, sub Matthæo Cantacuzeno, magni domestici seniore filio Chalcidicen Thraciæ, patris jussu cum dūce profecti, ejus adventum ibi præstolabantur: quos statim per litteras Didymotichum renuntiationi seu creationi suæ interfuturos evocavit: qui citra procrastinationem affuerunt. Insuper fratres uxoris, Joannem, & Manuelem, Andronici Afanis filios apud Beram castellum Thraciæ in vinculis, ut diximus, detentos, missa sorore cum cohortibus educi, & ad se Didymotichum perducere, castellumque præsidio communire, & præfectum ex amicis dare jussit. Cum autem propter ornamenta imperatoria comparanda mora fieret, & minime cunctandum, occasioque nequitiam amittenda videretur, cum, qui erant Byzantii continenter bellarent, nihilque non tentarent, etiam ipse ad omnes Macedoniae, & Thraciæ urbes litteras dedit, quibus mandavit, ut sibi jam Romanorum imperatori declarato obtemperarent: qui subjectis parcere & benefacere, superbos debellare posset, se junctim autem cives potentiores, & quod erat in unaquaque militum, ad suam auctoritatem, ac fidem per epistolas alliciebat: pristinum beneficiorum illos admonens, majoraque, & insigniora promittens, si nunc illi favere, & partes ejus sequi, ac tutari vellent. Subscribebatur porro nomen ejus pro more imperatorum cinnabari, & adjungebantur litteris ex gravi armatura, & sagittariis manipuli ad urbes, quas illa custodia facile retentum iri sciebat. Has igitur litteras ad singulos allatas, alii libenter accipiebant, mandata se facturos recipientes: alii rem indignabantur, oppinantes, nihil hoc aliud, quam a legitimo imperatore defectionem esse. Verumtamen potentia futuri imperatoris

pag. 434.

ΤΟΙΑΥΤΑ τῷ μεγάλῳ domesticῷ εἰρηκότῳ, οἱ μὲν παρόντες πάντες ἐπὶ νόμῳ τε καὶ λόγῳ, καὶ Θεῷ χάριτας ὁμολόγουν, ὅτι πεπεισμένον ἔχον ἐκεῖνον Βασιλέα εἶναι. ὥντο δὲ αὐτοῖς πάντα λύσειν καὶ δυσχερῆ γεγεννημένον. ἐξιόντες τε ἐκεῖθεν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπήγγελλον τὰ ἐψηφισμένα, καὶ κοινῶς ἡγοῦντο, καὶ συνήδοντο ἀλλήλοις. Ὁ μέγας δὲ domesticὸς ἐκέλευε σκεδῶν παρασκευάζεσθαι βασιλικῶν τοῖς ἐπὶ ταῦτα τεταγμένοις. καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν ὄρκων προτεθέντων, πάντες ὤμνουν μεγάλῳ domesticῷ εὖνοι εἶναι μόνῳ, καὶ τὴν πίσιν ἀδολον αὐτῷ καὶ καθάραν τηρήσειν. πρὶν δὲ τὸν πόλεμον κινήσῃαι ταῦτον, ἐπεὶ παρεσκευάζετο, ὡς εἰς τὴν ἑσπερίαν ἐκστρατεύσων, τὸ μισθοφορικὸν δὲ στρατὸν προέπεμψε αὐτῷ καὶ προῆλθεν ἄχρι Μακεδονίας. καὶ μὴν ἄλλα καὶ ὅσοι Μόρων κατέκταν, καὶ τὸ Ροδόπης ὅσαι πόλεις ἦσαν ὑπήκοοι Ῥωμαίοις στρατιῶται πολλοὶ καὶ ἀγαθοὶ, ὑπὸ στρατηγῷ Ματθαίῳ τῷ Καντακζυῶ τεταγμένοι, τῷ τῷ μεγάλῳ domesticῷ πρεσβυτέρῳ υἱῷ καὶ τῷ Χαλκιδικῷ τῷ Θράκης ἐστρατοπεδωμένοι ἅμα τῷ στρατηγῷ, ἔτω τὸ πατρὸς κελύσαντες, περιέμνοντες ἄφριζιν ἐκεῖνα. ὅς ἐνθὺς ἐκάλεσε δὲ γραμματέων εἰς Διδυμότειχον, ὡς εἰς τὴν ἀνάρρησιν αὐτῷ παρесоμένους καὶ παρήσαν μελήσαντες ἔδεν. ἔτι δὲ καὶ τὸν γυναικὸς ἀδελφῶν Ἰωάννης καὶ Μανὴλ τῷ Ἀνδρονίκα τῷ Ἀσάνη παίδων ὑπὸ κλοῖσι, ὡς περ ἔφημερ καὶ τῷ Βέρων φρούριον τὸ τῷ Θράκης εἰργομένων, πέμψας τὸν ἀδελφῶν ἅμα στρατῷ, ὅς ἔγγε τε τῷ δεσποτικῷ, καὶ ἀγειν ἐκέλευε εἰς Διδυμότειχον πρὸς αὐτὸν, φρουρὰν δὲ πύργον καταχεῖν, καὶ ἄρχοντα τῷ εὖνοι αὐτοῖς ἐπισήσασαν τινά. Τειβομένη δὲ τῷ χρόνῳ πρὸς τὸν βασιλικῶν παρασήμων παρασκευῶν, ἐπεὶ ἐδόκει μὴ μέλλειν, μηδὲ προέδαι τὸ καιρὸν, καὶ τὸν Βυζάντιον συντόμως πολεμῶντων, καὶ μηδεμιᾶς ἀπεχομένων πείρας, ἔγραψε καὶ αὐτὸς ταῖς καὶ τῷ Θράκῃ καὶ Μακεδονίαν ἀπάσαις πόλεσιν αὐτῷ προσέχειν, ὡς ἡδὴ Ῥωμαίων Βασιλεῖ γεγεννημένῳ καὶ δυναμένῳ, ὑπέκασί τε εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦναντίον, ἀνταίρῳσιν ὅπλα, βλάπτειν. ἰδίᾳ τε τῷ δυνατῷ τῷ πόλεων, καὶ τῷ παρ' ἐκάσῳ στρατιώτῃ γραμμασίαν ὑπεποιεῖτο. τῷ τε πρότερον ἀναμιμνήσκων εὐεργεσιῶν γεγεννημένων εἰς αὐτοὺς, καὶ ὡς ὧν εὖνοι φαίνονται νυνὶ καὶ τὰ αὐτοῦ προηρημένοι πράττειν, μεζόνων δόπολαύσσονται καὶ θαυμασιωτέρων ἀγαθῶν. ὑπεσημαίνετο τε τὰ γράμματα ἐρυθροῖς, ὡς περ ἔθος Βασιλεῦσι, γράμμασι προσετίθει τοῖς γράμμασι καὶ φρενὰς ἐξ ὀπλῆς, καὶ τοξοῦ ψιλῶν, πρὸς ἃς ἡδεῖ τῷ πόλεων ῥαδίας ἐσομένης κατεχεῖσθαι φρουροῖς. Ταῦτα δὲ τὰ γράμματα κομίζοντα παρ' ἐκάσῳ, οἱ μὲν ἐδέχοντο προθύμως, καὶ πᾶν τὸ προσαττόμενον ἐπήγγελλοντο ποιεῖν. οἱ δ' ἐδυσχεραίνον μὲν οἰόμενοι δόποσάσιν. Βασιλεὺς εἶναι τὰ πραττόμενα. ἔτι δὲ ὅμως τῷ τῷ μέλλοντος Βασιλέως δυνάμειν ὑπεπτηχότες, ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τῷ

παρ' αὐτοῖς μεγάλα δυνάμενων ἐναγόμενοι τὰ ἐκείνη
 πράττειν ἡριμένων, τὰ γράμματα ἐδέχοντο· δῆλοι δὲ
 ἦσαν διδύς ἀπὸ γραμμῆς, ὡς νεωτερίσοντες ὡς λά-
 βονται καιρῶ. ὅσοι δ' ἦσαν πρότερον τὰ Βασιλείως τῆ
 Παλαιολόγου δῆθεν αἰρεῖσθαι πεπεισμένοι, οἱ μὲν καὶ
 τὰς κομίζοντας συλλαμβάνοντες ἅμα τοῖς γράμμασιν,
 ἐπεμπον εἰς Βυζάντιον δεσμώτας, πρότερον γυμνώ-
 σαντες τῷ ὄντων. ὅσοι ὅμως μετρίωτερα ἐδοκίμαζον ποιεῖν,
 τὰ μὲν γράμματα ἀπέωδούτο, αὐτοὶ δ' ὡς τὸν πόλε-
 μον παρεσκεύαζοντο, ὡς ὡς ἐπὶ ἀμυνέμενοι. Ἐπεὶ δ'
 τῶν γραμμάτων πολλὰ ἐκείνων εἰς Βυζάντιον ἀπεκομι-
 θη, οἱ μὲν περὶ Πατριάρχῳ ὅσοι πρότερον πρὸς Βασι-
 λίδα τῆ μεγάλης δομῆς ὡς βασιλεῶντος κατηγορεῖν
 ἔχαιρον τε καὶ παντοῖ οἶσαν ὑφ' ἡδονῆς. τὰ τε γράμμα-
 τα ἐπιδεικνύτες, ἐκ ἅρα, ἔφασαν, ἡμεῖς τῷ μελλόν-
 των κακοὶ κριταί. ἀλλ' αὐτοὶ τε δισόχως κατεσοχασά-
 μεθα τὴ γνώμης, καὶ κείνος καλῶς ποιῶν ἐπὶ τῶν ἔργων δι-
 θύς ἀπέδειξεν εἰρηκότας ἀληθῆ. πολλὰ τε εἰς ἐκείνον
 βλάσφημα ἀπέσκαπτον ἀναίδῳ, ὃ ἐδὲ τῷ αἰχίσῳ
 ἀπεχόμενοι πρὸς ὕβριν. καὶ ἡ Βασιλὶς δὲ ἦδη πεπεισμέ-
 νη πολέμιον γεγενῆσθαι τὸν μέγαν δομῆσικον φανερώς,
 ἐκ τῶν γραμμάτων ἐκείνων ὀλίγα ἄττα ἐπεμπετὴν μη-
 τρὶ καὶ τῇ οἰκίᾳ φρεσμένη, οἷα δράσεις κατηγορεῖσα ὃ
 ἦν. ἐκείνη δ' μηδὲν ἔφασκε πρὸς αὐτὴν τὰς λόγους εἶναι.
 πρότερον δ' ἐχρῆν ἡνίκα τῇ ὕβρι κατηγόρεον πρὸς αὐτὴν
 τὰ ἐγκλήματα δηλῆν. ἡ δ' αὖ τῶν γινομένων νῦν ἐδὲν συ-
 νέβη, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῆς τε καὶ τῶν παίδων, ἐτι καὶ τῶν Ρωμαί-
 κῶν πάντος, πάντα ἀν κατεπαράξατο τὰ βέλτεσθαι πρὸς τὴν
 ἰδὴν. εἰδέναι δ' αὐτὴν σαφέστατα τὴν ἐκείνην γνώμην, ὡς
 πρὸς τὸ εὖ ποιεῖν μάλλον, ἢ τὸ κακουργεῖν ἐπιτρέψης.
 νῦν δὲ μὴ τὴν ἀκριβῆ φρεσὶν ὡς αὐτὴ φρεσῆται ὑπ' αὐ-
 τῇ ἐπ' ἐδὲν ἐγκλήματι, καὶ τὴν πρὸς τὰς ἐκείνην πρὸς βίαις
 ὕβριν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἀφιστάμενης, καὶ δεομένης καλεῖν ἐ-
 κείνον ἐπὶ δίκῃ, ὡς ὡς ἀλίσκηται ἐπιτοκῶν τὰ ἔχα-
 τα πεισόμενον, τίνα ἀν δόλοισι ἀποδοῖν περὶ τῶν
 ἐκείνων παρτομένων, ὡς ὡς φασὶ βασιλικῶς, εἴ γε
 καὶ ἐκείνη τὰ γράμματα εἴη, εἴ τε μὴ. περὶ μὲν οὖν
 τῶν γραμμάτων ἔφη μηδὲν ἀποκρινέσθαι. παραινεῖσθαι
 δ' τὰ βέλτεσθαι ὡς αὐτῇ δοκοῖν, εἴ γε πείθοιτο. ταῦτα
 δὲ εἰσι. μὴ τὸν ἰδὴν περιόρῃν, μὴ δ' ὡς μεγάλα κατα-
 φρονεῖν μὴ δυνάμενα. καὶ τῶν Ρωμαίων τὴν ἐκείνην μόνον
 δυνάμιν, καὶ σύνεσιν, καὶ ἐμπειρίαν, ἀλλὰ καὶ βαρβά-
 ρων οἱ Ρωμαίων κατωκισμένοι πόρρω ἐκ ἀγνοῶσιν. ἀλλ'
 ὡς τάχιστα πρὸς βίαις πέμπειν πρὸς ἐκείνον, οἱ περὶ
 εἰρήνης ἔφελέχοντο. ἐκείνος δὲ ἐκ δόξης ἢ καὶ τὰ πε-
 παραγμένα καὶ λόγοις καὶ παράξουσιν ἐπαυροῦσθαι, εἴ τι συμ-
 βέβηκε τῶν δοκούντων ἀνιάτων. εἰ δ' ἄρα ἄλλως ἐγνώκατε
 ὑμῖν μελήσει, καὶ τὰ ἴδια εὖ τίθεσθαι καὶ τὰ κοινά.
 Ἡ μὲν οὖν μεγάλου δομῆσικου μήτηρ τοιαῦτα ἀπεκρί-
 νατο πρὸς κατηγορίας. οἱ πεμφθέντες δὲ ἔτι παρὰ Βα-
 σιλίδος προσεταγμένοι, τῆς οἰκίας ἐκείνῳ ἐκβαλόντες,
 Βασιλείῳ ἡγάγον ἐντὸς, καὶ ἔρξαν τῇ παρὰ Ἀνδρονίκα
 τῆ πρώτης Βασιλείως οἰκίᾳ κατασκαφάδεσιν χρώμενοι ἀν-
 τὶ δεσμωπείᾳ. τὴν οἰκίαν δὲ ἐδημοσίωσαν πλείους ἐ-
 σαν, πλὴν εἰ περὶ πρότερον ἀργύρεα καὶ χρυσῆ καὶ λί-
 θων πολυτελῶν καὶ μαργάρων λάθρα ἐφθασεν ὀξα-
 γαυοῦσα. πυρρῶν δὲ, καὶ κριθῶν, καὶ καρπῶν τῶν
 ἐπιλοιπῶν, ἐκ δὲ ἡ διέτριβεν οἰκία μόνον ἐγγὺς τῇ Βα-
 σιλείῳ κομιδῇ τι δυσἀρίθμητον χρημα ὡς, ἀλλὰ καὶ
 Γοργεπνικός τὴν μονὴν ἐγγὺς, ἑτεραι πυραμίδες ἦσαν πολ-

territi, cum, qui apud eos opibus
 multum valebant, & ab illo stabant,
 etiam eodem incitarent, litteras quidem
 suscipiebant: sed tamen mox a velut a
 sacra linea talum moventes, nova mo-
 lituri videbantur, si tempus nacti essent.
 Qui vero prius ad Palæologum sequen-
 dum pellecti erant, eorum alii tabella-
 rios comprehensos, & spoliatos cum
 litteris Byzantium vinctos mittebant.
 Alii, quibus moderatiora placebant,
 litteras contemnebant, seseque ad resi-
 stendum, si invaderentur, compara-
 bant, Pluribus hujuscemodi epistolis By-
 zantium allatis patriarcha, & ejus so-
 cii, qui nuper magnum domesticum a-
 pud imperatricem tyrannidis affectatæ ac-
 cusarant, omnigena voluptate baccha-
 bantur: litterasque invicem ostentan-
 tes, non igitur, inquietabant, male
 augurabamur: dextre mentem ejus con-
 jectavimus, ipseque nos vera locutos o-
 pere statim pulchre demonstravit: mul-
 taque in illum probra, etiam turpissi-
 ma, ad majorem contumeliam invere-
 cunde intorquebant. Augusta jam cre-
 dens magnum domesticum apertum esse
 hostem, de litteris illis paucas quas-
 dam ad ipsius matrem, quæ domi cu-
 stodiebatur, misit, ut filium ejus certis-
 simis videlicet testibus convinceret. Il-
 la respondit, hos sermones nihil contra
 se valere. Prius enim, cum filius apud
 eam reus ageretur, crimina demon-
 strari debuisse: ita profecto nihil horum
 evenisset, ipsamque pro se, & filiis,
 insuper pro toto Romano imperio salu-
 taria quæque ab eo obtenturam fuisse:
 cujus sensus omnes perspexerit, atque
 ad bene, quam ad malefaciendum pro-
 norem cognoverit. At nunc post dili-
 gentem custodiam, qua nulla sua culpa
 ab ipsis sepiatur, & post injuriam ejus
 legatis de pace venientibus, & ut in ju-
 dicio vocaretur, ac si esset perjurii
 convictus acerbissime puniretur, poscen-
 tibus irrogatam, quamnam ab eo regie,
 ut ipsi dicunt, factorum rationem red-
 dat, siue illius hæ litteræ sint, siue
 non sint. De litteris igitur nihil se re-
 sponsuram: suasuram vero ipsis, quæ
 optima putet, si modo parere velint,
 nempe hæc. Ne filium despiciant, ne-
 ve eum quasi nihil magnum possit,
 contemnant, cujus potentiam, pruden-
 tiam, & usum rerum non Romani dum-
 taxat, sed & barbari longe semoti haud
 ignorent: & quam primum legatos ad
 illum de pace mittant: rationem ei qua
 acta & verbo, & re emendet, etiam
 si quid inemendabile contigisse videatur,
 non defuturam. Si aliter sentiant, ipsi
 viderint, quomodo & sibi, & reipu-
 blicæ recte consulant. Hactenus ad ac-
 cusationem mater magni domestici. At
 vero qui missi ab imperatrice venerant,
 ut in mandatis habebant, ædibus e-
 ductam, intra palatium custodiæ tra-
 dunt: ea erat ab Andronico primo im-
 peratori ædificata domus: hac pro car-
 cere utuntur: facultates quæ plurimæ
 erant, proscribunt: præter argentum,
 aurum, gemmas, & margaritas, ea
 enim clam prius extulerat. Tritici
 autem, hordei, frugumque & fru-
 ctuum reliquorum infinita copia, non
 ea tantum in qua debebat domus, pro-
 pe palatium, refertissima erat: sed &
 juxta Gorgepecum monasterium aliæ
 pyramides magis adhuc variis extru-

Edit. Paris.
 pag. 435.

ἅα frugibus vifebantur. Omnia hæc non in communem usum, sed suum ipsorum & belli instigatorum, quibus jam erant commissa gubernacula, affatim exportabant. Post etiam amicos, & familiares magni domestici scrutantes, grandem pecuniam invenerunt: partim quidem nonnullis prodentibus spe simul inde lucrandi aliquid, ut qui plane nescierint, quanta ab initio deposita fuisset: partim cæteris per flagra, quæstiones, & varia cruciamentorum genera indicare coactis. Multi item nihil illius depositi habentes, propter solam cum eo familiaritatem suspecti, dire afflictabantur. Ac Byzantii quidem hæc aditabantur, malorumque Ilias magni domestici amicos obruerat.

λαπλασίως ἐκείνων σωζέσθαι καρπὸς· ἃ πάντα ὅξε-
φόρου ἀφειδῶς, πρὸς ἕδεν χρήσιμον τῇ κοινῇ ἀλλὰ σφί-
σι τε αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις χαρίζομενοι, οἱ δὲ πόλεμον
ἀνηρημένοι καὶ τὰ πράγματα ἐπιτετραμμένοι διοικεῖν. μὴ
δὲ τὸ καὶ τὴν φίλως καὶ σωήθεις διεσυνώμενοι τὰς μεγά-
λας δομῆς, πολὺ τι πλῆθος ὄρισκον χρημάτων, τὰ
μὲν, αὐτῶν τῶν ἐχόντων προδιδόντων ἐλπίδι τῶν καὶ αὐτὰς
τι τῶν χρημάτων παρακερδαίνειν, ἅτε πρὸς ἕδεν εἰδότες
παρεχόμενα ὅσα ἦσαν τῷ ἀρχῷ. τὰ δ' αἰκίαις καὶ σρε-
βλώσεσι καὶ παντοίοις βασανισθῶν εἰδεσι καταναγκα-
ζομένων φανερῶν. πολλοὶ δὲ καὶ μηδὲν τῶν ἐκείνων ἔχοντες,
τὰ ἀνέκτα αὐτέμερον ἐκ τῆς πρὸς ἐκείνον μόνον σωτηρίας
ὑποπτεύομενοι. ἐν Βυζαντίῳ μὲν οὖν τοιαῦτα ἐτελεῖτο
καὶ κακῶν ἰδέας περιεσκήκε τὰς μεγάλας δομῆς φίλως.

CAPUT XXVII.

*Magnus domesticus Didymotichi ornatum imperatorium capit publice, eique ter-
tio loco, & ejus uxori acclamatur. Epulum imperatorium, & dies festus.
Mira quæ in Cantacuzeni inauguratione contigerunt, futurorum præsentia.
Episcopo Didymotichi se commendat, cujus responsio & visum memoratur,
additurque domestico animus. Laus illius episcopi a facultate vaticinandi,
& exemplum vindicæ ab eo innocentie in femina.*

Edit. Paris.
pag. 436.

DIDYMOTICHI paratis indumen-
tis imperatoriis, & die novi im-
peratoris creandi præsentē, omnes qui
tum in urbe erant, non modo nobiles,
& consanguinei, sed & proceres, &
milites ad ejus ædes confluxere. Tum
novus imperator primum vestem impe-
ratoriam induit: deinde in conspectu
omnium pedes crepidis purpureis ex-
ornat: quarum dexteram ei sanguine
proximi, sinistram ex conductitiis La-
tinis, nobilitate, & splendore ge-
neris primi inducunt. Imperialem au-
tem tiaram ante immaculatæ virgi-
nis Dei matris imaginem humi po-
sitam manu sua tollens, ipse capiti
suo imponit. Mox præcones a ac-
clamationem imperatoriam præeunt.
Et primum quidem Annæ Augustæ
acclamatum: tum Joanni filio im-
peratoris: tertio loco Joanni Canta-
cuzeno Imperatori, cum Irene con-
juge imperatrice. Eodem ordine in
facris, imperatorum, & similiter
Joannis patriarchæ fiebat mentio. Post
applausum equo insidens imperator,
aliis omnibus, quotquot erant, in
equis prosequētibz, templum ma-
gni martyris Georgii Palæocastritæ pe-
tivit, eumque precibus veneratus,
gratias egit: & quibusdam de La-
tinis auxiliis cum solemnī cerimonīa
equestrem dignitatem contulit. Hinc
in palatium reversus, cum uxore
magnificentissimo accubuit epulo, fre-
quenti corona, ut imperatoribus so-
let, circumstante. Epulantibus Joan-
nes, & Manuel fratres Irenæ im-
peratricis, & Joannes Angelus im-
peratoris consobrinus ministrabant.
Itaque diem illum novi imperatoris
in auro conspicui panegyrica celebra-
te insignem peregerunt: quique aderant
& de proceribus, & de exercitu,
nihil quod ad diei festi hilaritatem face-
ret, omittebant. Postridie vestes auri

ΕΝ Διδυμοτείχῳ ἔπειτα τὰ βασιλικά ἐνδύματα πα-
ρισκοδασμένα ἡ, ἢ τε προθεσμία τῆς τῶ νέου Βα-
σιλέως ἦκει ἀναρρήσεως, πάντες μὲν παρήσαν ἐκείνου
τῇ οἰκίᾳ ὅσοι διέτριβον ἐν Διδυμοτείχῳ τότε, καὶ τῶν δὲ
γεγονότων μόνον καὶ κατ' αἶμα προσηκόντων Βασιλεῖ, ἀλ-
λά καὶ τῶν ἄλλων συγκλητικῶν καὶ τῆς στρατίας. Ο νέος δὲ
Βασιλεὺς πρότερον ἐδῆτα Βασιλικῶν ἐνδύς, ἔπειτα ὑπ'
ὀφειταῖς ἀπάντων ταῖς ἐρυθραῖς κρηπίσι τὰς πόδας κα-
τεκόσμεν. ἢ ἕτερον μὲν ὑπὸ τῶν ἀγχις κατ' αἶμα προ-
σηκόντων ὑποδυόμενος, τὸν δὲ λοιπὸν ὑπὸ τῶν τὰ πρῶτα
φερομένων ἐπ' ὀγκρεῖα καὶ λαμπρότητι μιθοφόρων Λα-
τίνων. τὸν δὲ Βασιλικὸν πῖλον, πρὸ τ' ἀχράντε καὶ Θεο-
μήτορος τ' εἰκόνος κείμενον ἐπ' ἐδάφους, αὐτοχειρῇ λαβὼν
αὐτὸς ἐπέθηκε τῇ κεφαλῇ. Αὐτίκα δὲ οἱ τὰ τοιαῦτα ᾄδειν
εἰδισμένοι, τῷ Βασιλεῶν ἤρχον ὀφημίας. καὶ πρῶτα
μὲν, ἡ Βασιλὶς Ἀννα ὀφημεῖτο· καὶ μετ' ἐκείνῳ ὁ υἱὸς
Ἰωάννης ὁ Βασιλεὺς. τρίτος δὲ ὁ Κωνσταντῖνος Ἰωάννης
ὁ Βασιλεὺς ἅμα Εἰρηνῇ τῇ Βασιλίδι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρό-
πον καὶ πρὸς τὰς ἱεροτελεσίας τῷ Βασιλεῶν μνήμῳ ἐποι-
εῖντο, ὁμοίως καὶ Πατριάρχῃ Ἰωάννῃ. Μετὰ δὲ τῷ ὀφημῇ-
ων ἑπιπρος γυνάμνος ὁ Βασιλεὺς, καὶ τῶν ἄλλων πάντων ἐ-
πομένων ἐφ' ἵπποις ὅσοι ἦσαν, πρὸς τὸ ναὸν τε τῆς μεγα-
λομάρτυρος ἐγένετο Γεωργίου τῷ Παλαιοκαστρίτῃ προσαγο-
ρευόμενος, καὶ τῷ προσκυώσιν ἀπεδίδα· καὶ τισι τοῖς
ἐκ τῆς Λατινικῆς στρατίας, τῷ καβαλαρίων παρῆχε τιμὴν,
πάντα ἐπ' αὐτοῖς τὰ εἰδισμένα πράττων. Εκείθεν δὲ εἰς
τὰ Βασιλεία ἐπανελθὼν, ἅμα Βασιλίδι τῇ γαμετῇ λαμ-
πρῶς εἰσιῶτο, πάντων παρεσμένων καὶ τὰ νενομισμένα
Βασιλεῦσιν. ὑπηρετῶντο δὲ αὐτοῖς πρὸς τὴν εἰσῆσιν, οἱ τῷ
τῷ Βασιλίδος ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Μανὴλ, ὁ δὲ τῷ Βα-
σιλέως ἀνεψιὸς ὁ Ἀγγελος Ἰωάννης. Τῷ μὲν οὖν ἡμέ-
ραν ἐκείνῳ, οἱ τῷ Βασιλεῖ λαμπρῶς ἐπανηγύριον
χρυσοφορουῦντες. ὁ οἱ σωόντες αὐτοῖς καὶ τῆς συγ-
κλήτης, καὶ τῆς στρατίας ἕδεν ἐνέλιπον ὅξω ἐνὶ τῷ φαιδρῷ-
ρειν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑορτῆς. εἰς δὲ ὑπεραίῳ δὲ τὰ χρυ-
σόπασα.

πῶς αὖτε ὑποδυσάμενοι λαοὺς περιβάλλοντο ἐσθῆτας,
 ὅπερ ἐστὶ τεκμήριον πενθοῦντων Βασιλέων· ἐδήλυν δὲ καὶ
 τὴν αἰτίαν τῆς μεταβολῆς ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὰς παρόντας, ὡς
 τῇ μὲν προτεραίᾳ, τῇ ἑορτῇ ἕνεκα τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα πε-
 ριβάλλοιτο, νυνὶ δ' ἐκείνης παρελθούσης, ἀναγκαῖον πάλ-
 λιν τὴν ἀδελφὴν καὶ Βασιλέως τελευτῶν πενθεῖν. Ἀξίον δὲ
 καὶ τινῶν ἐπιμνησθῆναι ὧν ἑκὼς τὰς τῆς Βασιλέως ἀ-
 ναρρήσεις εἰώθασιν οἱ πολλοὶ ἐπισημαίνεσθαι, ἀψευδῆ
 τινὰ οἰόμενοι τεκμήρια τῆς εἰσέπειτα τῇ ἀναγορεύομένων
 Βασιλέων ἢ δυνυχίας, ἢ κακοπραγίας· εἴγε καὶ τοιαῦ-
 τὰ ἐκ τῆς ἀνωθεν προνοίας οἰεῖσθαι οἰκονομεῖσθαι, ἀλλὰ μὴ
 αὐτόματα συμβαίνειν ὡς ἂν τύχη, τὴν περὶ τὰ ἀνθρώπι-
 να πράγματα τῷ Θεῷ προνοίας ἐν ἀπορρήτῳ κειμένης, καὶ
 μέτοις ἕσσης φανερᾶς τοῖς τῷ Θεῷ κεκαθαρμένοις, καὶ
 τοῖς τῶν δωρῶν ἀξίοις κεκεμένοις παρὰ Θεῷ. Ἐν ᾗ
 τῇ τῇ ἀναρρήσεως ἡμέρᾳ ἡνίκα εἶδε Βασιλέα τὸν νέον τὸν βα-
 σιλικῶν ἐσθῆτος μεταμπίχεσθαι, σιμῶσαι, καὶ μὲν ἐν-
 δοτέρᾳ μᾶλλον εἶναι τῷ δέοντος σκῆτι, ὡς μὲν τὸ σῶ-
 μα, καὶ τοὶ πολλὰ κατατεινομένοις δυνάσται περικαλύ-
 πτειν, καὶ ἐξωτέρᾳ δὲ, τοῦ ἀντίον ἅπαν, πολλῶν τῷ
 δέοντος δούτερᾳ· καὶ τοὶ γε ἀμφοτέρως τῷ πολλῷ καὶ
 ὑπὸ πολλῶν συμμέτρως ἐρραφῶτος δεδημιουργηκό-
 τος. Ἐξ ὧν τῇ Βασιλεῖ σιμῶσαι τὴν παρῶν, τὰ μὲν
 πρῶτα Βασιλέως ἀπεφθέρχασθαι εἰσὶν κομιδῇ γενᾶ, ὅ-
 τι πολλῶν ὑπορίαν Βασιλεῖ παρέχοντα, ὡς περὶ ἡ ἐσθῆτος
 σῶμα πίπτειν νυνὶ. τὰ δ' ὑπερὸν ἐκ δυνάμεως δούτερᾳ
 τῷ δέοντος, καὶ πολλῶν παρεχόμενα τῷ ἀντίον. Τῆς αὐτῆς
 δὲ ἡμέρας, καὶ τῇ θείᾳ τελευτῇ ἱεροτελεσίας ἔτι συμ-
 βάν, ἡ τῇ ἀγγελίᾳ περικοπῇ ἐκεῖνη ἀνεγινώσκοντο, ἐν
 οἷς ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ καὶ τῇ αἰώνων Βασιλεὺς ὁ Χριστὸς Ἰη-
 σὺς τοῖς ἰδίῳις μαθηταῖς περὶ τῆς εἰς αὐτὸς συμβησομέ-
 νων δυνάμεως, Εἰ ἐμὲ, ἔλεγον, ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς
 διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐπὶ ἠκούσαν, καὶ τὸν ἡμέτερον πη-
 ρήσασιν· ἀλλ' οἱ παρόντες ἐπισημαινόμενοι, τὰς μὲν φαύλας
 ἐφύσαν ἀνθρώπων καὶ διαφθοράς καὶ συκοφάντας, καὶ οἷς
 ἐδὲν τῷ σωτηρίῳ μέλει τῷ Χριστῷ ἐντολῶν, τῇ Βασιλεῖ
 διώξουσιν, καὶ πολλῶν ἐνδείξασθαι τῇ μαρτίᾳ κατ' αὐτὴν,
 οἷα δὲ καὶ Ἰουδαῖοι Χριστὸν τὸν δυνάμεν πᾶσιν διώξαντες
 σπῶν. καὶ ἡ χύσειν κατ' αὐτὴν ἐπὶ καιρὸν, ὡς περὶ δὲ κα-
 κῆνοι ἐδοξάν, ἀπεκτονόπτες τῷ Λυβῶντι. Ὑπερὸν ὅτι κα-
 λοὶ καὶ ἀγαθοὶ καὶ ἀξιοὶ τῇ ἐντολῇ τῷ Χριστῷ καὶ τῷ λόγῳ
 αὐτῷ προῦπτες, καὶ τῇ Βασιλεῖ λόγον πηρήσασιν, καὶ πάν-
 τα ποιήσασιν τὰ προσκεττόμενα ὑπ' αὐτῆς. Τοιαῦτα μὲν
 ἐπεδείκασαν ἐν τοῖς λόγοις οἱ πολλοὶ, ἀλλ' καὶ εἰς ὑπερὸν
 ἐξέβη καὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν χεῖρον. Αὐτὸς δὲ ὁ Βασι-
 λεὺς περὶ τὸν Διδυμοτέχην Ἀρχιερέα πολλῶν τῶν πρίσιν
 ἔχων, καὶ τῷ κρεττόνῳ ὡς τινὶ προσέχων οἷα δὲ ἐν
 πολλοῖς ἀποδείκνυμένων ὑπὸ τῆς θείας χάριτος καὶ ἀ-
 μοιρεῖν, τῆς αὐτῆς ἡμέρας μὲν τῶν ἀναρρήσεων πέμψας
 πρὸς ἐκεῖνον, τὰ γεγενημένα τε ἐδήλυν, ὡς κοινῇ γνώμῃ
 λυσιτελεῖν ἐμφημισμένα τελεῖν, καὶ προσάγειν ὁ Χριστὸς
 Θεῷ ὑπὲρ αὐτῶν εἰδὲν, ὡς γενέσθαι ἐπ' αὐτῶν τὸ τῷ Θεῷ
 θέλημα τὸ ἀγαθὸν καὶ δυνάμεν· τῶν δ' εἰδὲν τὸν ἑσ-
 πον τῷ τῷ τοιαῦτα δοῦναι ἡγεωμένων, ὁ Χριστὸς ὑπὲρ αὐ-
 τῶν προσάγειν Θεῷ. ὁ δ' ἐφασκεν, ὡς καλὸν μετὰ
 τῶν πρᾶξιν ἀπαγγέλλειν. ὑπὸ τῶν δ' ἐχρῶν ἡνίκα καὶ
 αὐτῶν τι τῷ δέοντων Θεῷ δίδοντος παρανεῖν ἐξῆλθον.
 νυνὶ δὲ ἐδὲν ἡ τῷ Θεῷ δοῦναι λοιπὸν ὑπὲρ τῶν νοινῶν
 λυσιτελουμένων καὶ αὐτοῦ. τὸ βασιλεῖν δὲ Ρωμαί-
 ων, καὶ αὐτὸν μὲν εἰδέναι ὡς ἐπιφημισμένη παρὰ Θεῷ.

Pars II.

subtemine picturatas deponentes, e can-
 didas induerunt, lugentium imperato-
 rum argumentum. Mutationis causam
 imperator presentibus aperuit. Pridie
 propter festum diem illas alias induisse:
 nunc illo praeterito, rursus fratris, & Edit. Parlf.
 imperatoris mortem sibi lugendam. pag. 437.
 Sed operæ pretium fuerit, nonnulla
 memorare, quæ in creatione impera-
 torum multi notare consueverunt, eo-
 rum in posterum fortunæ in utramque
 partem certissima signa existimantes: si
 modo talia a suprema providentia ma-
 nare, divina scilicet, & occulta qua-
 dam vi, ac puris tantum mentibus co-
 gnita (quas Deus hujuscemodi donis
 dignari voluit) res humanas dirigente,
 & non per se, ac fortuito accidere arbi-
 tramur. Hora enim inaugurationis, qua
 novum imperatorem cultum sumere
 imperatorum oportebat, interiorum ve-
 stem plus æquo strictam esse contigit,
 ut quamvis multum distenta, operire
 corpus non posset: exteriorum plane con-
 tra, plus justo laxam, tametsi ambas
 idem fecisset artifex, qui antea multas
 sæpe, & habiles, atque aptas confecerat.
 Tum assistens quidam familiarissimus,
 prædixit, principia illi admodum arcta,
 & difficultatis plena fore, quemadmo-
 dum nunc interiorum indumentum corpus
 nimium astringeret: subsequens ex
 diametro opposita, nimium lata, re-
 missionis, & quietis abundantia. Eadem
 luce, dum missæ sacrificium confit, eve-
 nit, ut in evangelio illa sententia reci-
 taretur, qua Salvator noster, & rex sæ-
 culorum Jesus Christus, ad discipulos de
 futuris eorum casibus differens, ait, si
 me persecuti sunt, & vos persequentur:
 si sermonem meum servaverunt, & ve-
 strum servabunt. Quæ verba arripien-
 tes qui stabant, improbos, ac perditos
 homines, & calumniatores, qui-
 bus salutaria Christi mandata minime
 cordi sunt, imperatorem prodige ex-
 prompta in ipsum insania sua persecu-
 tores ajebant: quomodo nimirum Ju-
 dæi quoque Christum, bene de ipsis
 meriti, omnibus nervis persecuti
 sunt: & quidem ad tempus prævalitu-
 ros, quemadmodum & illi prævaluisse
 visi sunt, cum liberatorem occide-
 runt. Deinde vero honestos ac pro-
 bos, & mandatis Christi dignos, ser-
 monemque ejus servantes, etiam im-
 peratoris sermonem servaturos, ejus-
 que jussa omnia complexuros. Hujus-
 modi ex his multi vaticinabantur, quæ
 postea eventus ferme comprobavit. Cæ-
 terum ipse imperator, cum b Didymo-
 tichi episcopo multum tribueret, eique
 ut divino homini auscultaret (quippe
 qui alias multis in rebus non se divinæ
 gratiæ expertem demonstraverat) eo-
 dem die post creationem ad illum misit:
 quæ facta essent, communi sententia,
 ut e republica decreta fuisse significans,
 & rogans, Deum precibus sibi concilia-
 ret, ut in se voluntas ejus bona, & bene
 placens fieret: sic enim in tali gradu lo-
 catus rogare in more habebat: ut scili-
 cet preces Deo pro se adhiberent. Re-
 spondit antistes, non esse pulchrum,
 hæc sibi post factum nuntiari: prius nun-
 tiata oportuisse, quando & ipse, quod
 in rem esset, Dei concessu admonere
 potuisset. Nunc aliud nihil superesse,
 quam ipsum, & commune bonum Deo
 suppliciter commendare. Et nosse se

Y y

quidem imperium Romanum illi a Deo decretum esse: verumtamen labra ejus extumescunt, inquit, qui uvam acerbam comederit. Qua parabola innuit, illum multis ante periculis, & tentationibus circumventum iri. Cum vellet autem velut sub oculos subicere, unde, & a quo pericula illa imminerent, visi cujusdam sui memorem fecit, quo vivente adhuc Andronico juniore super futuro rerum statu dignatus fuerat: quod hunc in modum novus imperator narrabat. Vivo adhuc imperatore Andronico, cum ipse privati sortem, locumque teneret, & in eo plane acquiesceret, secum hunc episcopum aliquando congressum, monuisse, ne Apocauchum (quem citra honoris adjunctum sic nude appellasset) admodum magnificeret: sed ab homine, ut ingens aliquando damnum inventuro, caveret. Cum ipse jocundus subiecisset, quale tandem damnum lapidi ovum importare possit: illum respondisse, superbiam ingens esse malum, quod præcipue omni virtute perfectos, & ad summum felicitatis culmen evectos committetur. Tum se ita occurrisse, non ex superbia hæc a se, sed ex certa tum suarum virium, tum Apocauchi imbecillitatis conscientia dicta esse: nisi quis lupum, & leonem audaciæ accuset, quia ille ove, hic cervo multo se robustiorem judicet. Præterea orasse, ut visum sibi detegeret, crediturumque promississe; quoniam naturalia a Deo immutabilia fabricata sint, humana autem aliter alias ferri, varique mutari. Et cum enixe orando eum vicisset, ita exorsum. Cum sacræ precationi me dedissem quodam tempore, mecumque solo, & cum Deo colloquerer, te videre coram me stantem videbar: statimque Apocauchum cum impetu supervenire, & te tanta violentia impellere, ut propemodum humi affligeret: certe in alterum genu te procidere, alteroque pede, & sinistra manu terra contra impulsus niti, ipsumque quantumcumque conaretur, plus non posse: Te a casu exsurgentem, crebrius illi in caput fustem impingere, & plagis non resistantem humi cadere: te jacenti novacula cervicem repente præcidere. Speciem igitur visam istiusmodi fuisse. Tum se apud animum suum inquisisse, quorum hæc spectarent: & putare, illum mihi bellum facturum, graviaque, & multa pericula creaturum: Deum autem mihi victoriam tandem concessurum. Ideo non pigrandum, sed cavendum ab hoc viro. Talia de episcopo imperator commemorabat, quibus qui intererant & audita etiam de ficu parabola, magis ad ea quæ tum ex evangelii verbo, tum ex vestium proportionem male respondente portendebantur credenda, confirmati sunt. Etenim si quando de futuris narraret ille episcopus, ejus sermonem non secus quam oracula attendebant: non solum quod sæpe ventura certo prænuñtiasset: sed quod etiam mira quædam, & quæ solus Deus potest, quique puritate animorum, & sublimi vitæ instituto familiarem ejus amicitiam adepti sunt, effecisset. In iis & hoc fertur, quod animi gratia exponam. Didymotichi civis haud ignobilis uxorem adulterio pollutam suspicabatur, nec fallebatur. Eam suspicionem præ zelotypia celare non sustinens, probationes eam poscebat, quibus refutatus suspicari de-

Edit. Paris.
pap. 439.

πλὴν ἐξοιδήσασσι τὰ χεῖλη μήπω πεπαισμένον τὸ σὺ-
κον καταφαρόντος. αἰνιττόμενος ἐκ τῆ παραδείγματος,
ὡς πολλοῖς πρότερον περιπεσέται κινδύνους, καὶ πει-
ρασμοῖς. Θέλων δ' ὥσπερ καὶ τὰς κινδύνους ὅθεν κακ-
τίνος ἔσονται δηλοῦν, ὁράσας τίνος ἀνεμίμνησκε
αὐτὸν, ἥς ἔτι περιόντος Ἀνδρονίκα τὸ Βασιλέως ἡξίωτο
περὶ τῶ ἰσομένων. ἔρασκε δὲ Βασιλέως ὁ νέος υἱοῖς,
ὡς ἔτι περιόντος Βασιλέως, αὐτῷ δ' ἔτι τὸ ἰδιώτε ἔρ-
γοντος τύχην, ὁμιλίαν τινὰ τῷ Ἀρχιερέως τῆτοι παι-
μένεως πρὸς αὐτὸν, τὸ Ἀπόκαυχον φάναι ἔγωγε τὸ ἀξίας
χωρὶς προσαγορεύσαντα, μὴ πάνυ ποιεῖσθαι περὶ πλεί-
στου ἀλλὰ φυλάττεσθαι τὸ ἄνδρα, ὡς μεγάλης ἐπιπρείας
αἰτίον ἰσομέλουν. τὸ δ' ἐν δειτραπείας εἶδει, καὶ ποίαν
λίθω ἐπὶ πρὶν προσξενήσεις αὐτὸν ὡς εἰπόντος, ὡς μέγα
φάναι τὸ Ἀρχιερέα τὸ ὑπερηφανίαν εἶναι κακὸν, μάστιγα
τὸ τε τελείων τὸ ἀρετῶν, καὶ τῷ εἰς τὸ ἀκρότατον τὸ κοσ-
μικῆς ἐκλινακόπων δειμερίας ἐφαπτομένῳ. τὸ δὲ, μὴ
εἰς τὰ αὐτὰ προάγεσθαι ὡς ὑπερηφανίας, εἰρηκότος, ἀλλ'
ἐκ τῆ μάστιγα συνειδέναι ἑαυτῷ μὲν δυνάμει πολλῇ,
ἐκείνῳ δ' ἀδυναμίαν. πλὴν εἰ μὴ καὶ λόγον θρασυτύπου
αἰτιώτο τις προβάτε ἰχυρότερον νομίζεσθαι ἀξιοῦντα,
καὶ τὸ λέοντα ἐλάφῃ τὸ ῥώμῳ πλείστον οἰόμενον διαφέρειν.
Ἐτι δ' ἀξιοῦντος τὸ ὄρασιν δὴ πλὴν αὐτῷ ποιεῖν, ὡς δὴ
πειθομένης οἷς εἰρήκει, ἐπειδὴ τὰ μὲν φυσικὰ ἀμετά-
βλητα δεδομμένα παρὰ Θεοῦ, τὰ ἀνθρώπινα δὲ
πράγματα, ἄλλα τε ὁλως φέρεται, καὶ πολλῶν ὑπο-
μένει τὸ μεταβολῶν, καὶ πολλὰ δεινότητος ὡς τε πείσαι
διηγέσασθαι τὰ ὁραθέντα. Εὐχόμενός ποτε εἶπε, καὶ
ἑμαυτῷ μόνῳ καὶ Θεῷ προσάδολεχῶν, ἐδόκειν σε ὁ-
ρᾶν ἐσῶτα πρὸ ἐμῆς. αἰφνης δὲ Ἀπόκαυχον ἔγωγε ῥαγ-
δαίως ἐπελθεῖν, καὶ ὠδισμῷ τοσούτῳ χρῆσασθαι καὶ
βίᾳ, ὡς τε μικρὰ μὲν δεῖσαι ἀναξέειναι ὅμως ὑ-
πὸ ῥύμης καταναγκάσαι ἐπὶ γόνυ τε κλιθῆναι θα-
τέρῳ τῷ ποδῶν, καὶ τὴν λαίαν χεῖρα προσερείσαντα
τῇ γῇ ἀντέχειν πρὸς τὰς ὠδισμῶν. ἐκείνον δὲ καί
τοι πολλὰ μογήσαντα, μηδὲν πλέον δυνάμει· σὲ
δὲ τὸ πτώματος ἐξανασάντα, χρῆσασθαι ῥοπάλῳ,
καὶ πολλάκις αὐτῷ τῆς κεφαλῆς κατεργεῖν, μὴ ἀν-
τιχρόντα δὲ πρὸς τὰς πληγὰς εἰς τὴν γῆν καταρρύ-
πναι· σὲ δὲ αὐτῷ ξυρῶ τῷ κεφαλῶν τῷ σώμα-
τος ὀλοτεμεῖν. Ἡ μὲν οὖν ὁρασις ἔφη, τοιαῦτα ἴδω.
Ἐγὼ δ' ἐξετάζων ἐπ' ἑμαυτῷ πρὸς ὃ, τι τὰ τοιαῦ-
τα φέρεται, πόλεμόν τινα ἐκείνον οἶμαι ἐνήσεσθαι
πρὸς σὲ, καὶ κινδύνους μεγάλους καὶ πολλὰς αὐτῷ ἐπι-
νεγκεῖν. τὸ δὲ νίκῳ μὲν τὰς κινδύνους σοὶ παρίξε-
σθαι τὸ Θεόν. διὸ χρὴ μὴ ῥαθυμεῖν, ἀλλὰ φυλάτ-
τεσθαι τὸ ἄνδρα. Τοιαῦτα μὲν περὶ τῷ Ἀρχιερέως
διεξήλθεν ὁ Βασιλέως. οἱ παρόντες δ' καὶ τὸ περὶ
τῆ σύγκει παραδείγματος ἀκούσαντες, μάλλον ἐπερρώ-
δισαν πρὸς αὐτὸν ἐπιστημῶντο ἐκ τῶ λόγιον, καὶ τὸ
ἐνδυστάτον ἀσυμμετρίας. ὥσπερ ὅτε τισι χρησμοῖς
τοῖς ἐκείνους προσεῖχον λόγοις, ἵνα περὶ τῷ μελ-
λόντων διεξῆναι τίς ἐ μόνον δὲ τὸ πολλὰ πολλάκις
τῷ ἰσομένῳ ἀπαίτως προειπῇ, ἀλλ' ὅτι ἐ τε-
ράσια τινα ἐργασμένος ἴδω, αὐτῷ μόνῳ δυνατὰ,
καὶ τοῖς ἐκείνῳ δὲ τὸ καθαρίσθαι καὶ πολιτείας ὕψος
ὠκτωμένους. ἐν οἷς τι φέρεται καὶ ποῖον ὁ ῥαζώνης
χάριν διηγέσθαι. τῷ παρὰ Διδυμοτείχῃ πολι-
τευομένῳ τίς ἐ τὸ ἀσήμενον, ὑπώπτετο παρὰ τῷ
γάμον διεφθάρθαι, καὶ ἔχ ἡμάρτανε τὸ λογισμῶν διέ-

φθαρτο ᾧ. τὴν ὑποψίαν δὲ μὴ φέρων ὑπὸ ζήλοτυπίας
 εἶπεν σιγῇ, πίσεις ἢ τὴν γυναικα, αἱ δὲ διωθήσονται
 πείθειν ὡς μὴ εἴη ἄπερ ὑπερόει ἀληθῆ, ἢ τὰ δεινότερα
 ἠπείλει δαδῆσειν οὐτως ἐξυβρικῶς αὐτὴν εἰς τὰς γάμους. αἱ
 πίσεις δὲ ἦσαν, σίδηρον αὐτῇ ἐπὶ τῷ χεῖρει δέξασθαι
 ἐκφλογωθέντα· ἄλλως γὰρ πείθεσθαι μὴ δυνάσθαι. Ἡ
 γυνὴ δὲ τό, τὰ ἐργασμένα ἐξαγγέλλειν συμφορῶσα
 ὡς δεινόν, θάνατος γὰρ αὐτῇ ἡ ζημία τῆς εἰς τὸν ἄνδρα ἀ-
 δικίας, τό τε τῷ σιδῆρι ἄπτεσθαι ἐλεγχον τῆς ἀποπίας
 οἰομένη φανερὸν, καὶ ἀμφοτέρωθεν εἰς ἀπορίαν ἐχάτῃ
 συλλαυνόμενη, ἐπὶ τὸν μέγαν ἐκεῖνον Ἀρχιερεῖα κα-
 ταφεύγειν ἐγνώκε δὲ. προσελθούσα δὲ καὶ πάντα ἀ-
 παγγείλασα, εἰδὶτο προσῆναι οἱ, καὶ μὴ περιδεῖν,
 ὑπὸ κακοβελίας ἐχάτοις κακοῖς περιπεσεῖσαν, ἀλλὰ
 τὸν ἄνδρα πείθειν τῆς πείρας ἀποχέσθαι, διδάσκοντα
 ὑπὲρ αὐτῆς, ὡς οὐδὲν εἴη τῷ ὑποπτιζομένῳ ἐργασμένη.
 τῇ δὲ, εἰ μετάνοιά τις αὐτῇ εἰσίοι πρὸς τὴν ἀκολα-
 σίαν, καὶ εἰ σωφρονεῖν τὸν ἐπίλοιπον βίον ἐπαγγέ-
 λοιτο πωδατομένῳ, ὡς εἶδε πολλὰς δακρύων κατα-
 χέσσαν πηγὰς, καὶ μηδέποτε τοιαῦτα τολμήσειν αὐτῇ
 ἰχυριζομένῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ ἡμαρτημένῳ διδόναι δι-
 κας ἀξίεσσαν, πολλὰ περὶ σωφροσύνης πρότερον δα-
 λεχθεῖς, καὶ τῷ μὴ δεῖν εἰς τὸν ἄνδρα παρανομεῖν,
 ἔπειτα ἐκέλευεν ἄπτεσθαι τῷ σιδῆρι, ὥστε ὁ ἀνὴρ
 ἡξίου καὶ τῷ πυρὸς κατατολμᾶν. Ἡ δὲ ἐπαυλῆσσα
 πρὸς τὸν ἄνδρα, εἰδὶτο τὴν βάσανον προσάγειν. ἐκεῖ-
 νος δὲ, ὅς ᾧ ἐκ λυγίστου μὴ ἐκ τινος ἀναμφιβόλως ἢ
 περὶ τὴν γυναικα ὑποψίαν ὑποτρέβεσθαι, μόνῳ ἐν-
 δον ἱερῶ τινος παραλαβὼν, καὶ σίδηρον ὡς μάστιγα
 ἐν τῷ ἀπηνδρακῶσαι πυρὶ παρασκιδνάσας, ἔπειτα λα-
 βόμενος δὲ πυράγρας, ἐπέθηκε ταῖς χερσὶ τῆς γυναι-
 κός, καὶ τὸν ἱερὸν ἐκέλευε σκίμποδα περιεῖναι τρίς·
 ἐπεὶ δὲ περιήλθεν ἀπαθῶς κατέχουσα, ὡς μηδὲ τὴν
 ἀρχὴν προσομιλήσεται πυρὶ, ἢ δυνάμιν τῆς ἀλη-
 θείας θαυμάσας ὁ ἀνὴρ, καὶ τὴν περὶ τὴν γυναικα
 ὑποψίαν ὑποσκιδνάσας, ἐκέλευε τὸν σίδηρον ἐπὶ
 τῷ σκίμποδος τιθέναι. Ἐπεὶ δὲ ἔκειτο, ὑπὸ τῆς ἁ-
 γαν πυρακτώσεως ἢ σκίμποδα δαδῆσας, κατέπεσεν ἐπὶ τῷ γῆ. Τοιαύτης γὰρ χάριτος ἡξιωμέ-
 νος ὁ ἀνὴρ καὶ πολλὰ θαυμασιώτερα κατεπαράξατο, ὡς ὕστερον ἐπιμνησόμεθα καὶ καιρὸν.

fineret: alioqui exemplo pessimo mise-
 ram cruciaturum minabatur, quæ tam
 petulanter matrimonii sacra contaminas-
 set. Probatio hæc erat, ut ferrum
 candens in manus sumeret: aliter cre-
 dere se non posse. Mulier intelligens
 quam periculosum esset, facinus admis-
 sum confiteri, quando huic in maritum
 injuriæ mors esset proposita: & ferri
 igniti contrectationem intolerabilem ma-
 nifestum fore indicium turpitudinis: at-
 que ita utrinque ad summam consilii
 inopiam redacta, ad magnum illum e-
 piscopum sibi confugiendum statuit:
 quem re tota exposita, oravit, uti se
 tuendam susciperet: neve malo consilio
 in extremum prolapsam infortunium de-
 spiceret: sed virum ab hujus experi-
 menti cupidine auctoritate sua averte-
 ret: doceretque, de quo is suspensionem
 haberet, id illam non fecisse. Percun-
 ctatus episcopus, num libidinis pœnite-
 ret, & de cætero pudicitiam promitte-
 ret, ubi effusissime lacrymantem aspe-
 xit, & affirmantem audit, numquam
 similia perpetraturam: quin etiam deli-
 cti pœnas libenter subituram: cum prius
 de conjugali castitate, & de fide legiti-
 ma viro servanda disputasset, deinde
 jussit ferrum ignitum, id quod maritus
 voluerat, fidenter contingere. Illa ad
 virum redit, explorationem adhiberi
 petit. Maritus quia facere non pote-
 rat, quin aliquo minime dubio argu-
 mento suspicione se exsolveret, solam
 in quoddam templum seducit, ferrum-
 que quantum posset ignescere curans, &
 forcipe corripens, manibus conjugis
 imponit, ac ter sacrum suggestum cir-
 cumire jubet. Quod ut fecit, tamque
 illæsa mansit, quam si ignem nullum
 tetigisset, maritus veritatis vim admi-
 ratus, abjecta suspicione, ferrum super
 suggesto reponi mandat: quem, quia
 nimium candeat, ustulando penetra-
 vit, & in terram decidit. Tali gra-
 tia Deus virum illum dignatus fuerat:
 & longe mirabiliora edidit, ut infra op-
 portune memorabimus.

Edit. Paris.
 pag. 440.

CAPUT XXVIII.

Concio, qua se novus imperator iterum de suspicione tyrannidis occupande excu-
 sans, de injuria conqueritur. Missionem dat quibusdam militibus. Retentos
 in agrum Byzantinum mittit, ut copias inde exituras arceant: urbem ipse
 post invadere cogitat. Adrianopolitanorum contraria studia & seditio: opti-
 matum vexatio, & direptio. Quanta invidia Cantacuzenus passim flagra-
 rit, & quibus calamitatibus ejus causa laboratum sit.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ὁ Καντακζηνὸς εἰς τὴν ὕστεράαν
 μὴ ἂν ἀνάρρησιν ἐκκλησίαν συναθροίσας ἐκ τε τῶν
 στρατιῶν καὶ τῶν συγκλητικῶν ὅσοι παρῆσαν. Ἄνδρες
 εἶπε Ῥωμαῖοι, καὶ τοὶ καὶ πρότερον πολλὰ καὶ περὶ
 Βασιλίδαν καὶ Βασιλέα τὸν υἱὸν ἐμὴν δύνωσαν καὶ
 προσδυμίαν καὶ σκεδὴν πρὸς ὑμᾶς διεξελθόν, οὐ-
 δὲ πῶς μέγας νῦν ἔχοντες κόρον τῷ μὴ περὶ τῶν
 αὐτῶν αἰετῶν διεξίεναι. διὸ καὶ νῦν ἢ πάντα πρὶν γε-
 νέσθαι σαφῶς εἰδότες τῶν λεγομένων μάρτυρα ποιῶ-
 ΠΑΡΣ II.

IMPERATOR Cantacuzenus postri-
 die creationis suæ ad concionem ad-
 vocatis de primoribus, & exercitu qui
 aderant, sic locutus est. Quamquam &
 antea frequenter, viri Romani, meam
 erga Augustam, ejusque filium impera-
 torem benevolentiam, alacritatem at-
 que studium apud vos testatus sim, ta-
 men usque hodie eadem semper testifi-
 candi nondum me satietas cepit. Qua-
 re & in præsentia eum, qui pernovie
 omnia priusquam fiant, testem invoco,
 Y y ij

Edit. Paris.
Pag. 441.

mihī ut ulla in re a curriculo rationis de-
flesterem, ne in mentem quidem umquam
venisse, sed in id omnem curam, dili-
gentiamque contulisse, non modo ut rem
Romanam amplificarem, verum etiam
ut imperium imperatrici, ejusque filio sar-
tum tectum conservarem: nec, quantum
in me esset, ulla eos affici injuria sinerem.
Quæ cum & illam non fugerent, vera &
iusta de me sentire, nec adeo sycophan-
tiscredulam, indicta causa condemnare
me oportebat. Quia vero postposita veri-
tate mendacium amplecti maluit, meque
culpa omni vacantem, & nullam bello
ansam præbentem, hostem suum declara-
vit, & edictum per omnes urbes de me
excludendo, & quam acerrime oppugnan-
do promulgavit, quæ vobis, & mihi in
præsens conducibilia apparuerunt, neces-
sitate compulsi fecimus. Vestræ igitur
erga me promptæ, ac studiosæ voluntati
ingentes ago gratias: & æquum arbitror,
me pari pro vobis cura sollicitum, quæ
cum fructu vestro conjuncta puto, ea cui-
que & suadere, & committere. Haud
enim amici fungerer officio, si commoda
mea privata aliorum saluti anteponerem.
Quotquot ergo in urbibus, aut vicis nobis
non subjectis domicilium habetis, & uxo-
res cum liberis, aliaque vitæ subsidia,
non necesse est hic apud me perdurare, ac
domestica dimittere. Iniquum enim, &
absurdum foret, amorem quo me diligitis,
vobis magnam parare miseriam: nam
audaces isti, & rerum novarum incredi-
biliter cupidi, nullo non maleficio in vos
grassarentur. Sed domos repentetes,
eundem adversus me animum retinete:
& quando res admonuerit, facto ostendi-
te. Dehinc quæstoribus mandavit, ut si
quid stipendiorum deberetur, mercenariis
persolverent cum auctario. Aliis quoque
ex agris redditus capientibus, auro large
distributo, omnes pro cura sui multis ver-
bis egregie gratias agentes, dataque oc-
casione beneficium dignis datum esse de-
monstraturos pollicentes, domum dimi-
sit. Qui uxoribus, & liberis carerent,
& si quis alius sponte sua remaneret,
apud se retinuit. Postea ex præsentium
delectu a exercitum cohortium sedecim
comparavit, quibus Joannem Pincernam,
& Manuelem uxoris fratrem duces consti-
tuit: iussitque in agrum Byzantinum ir-
rumpere, & castris ad Nigrum flumen
positis, arcere quod erat Byzantii copia-
rum: ne contra urbes, quæ in ejus fi-
dem transierant, egredi possent: ipse
vero se instruebat, ut cum reliqua manu
per Perinthum, & Selybriam (erant
enim ancipites, neutrique imperatori pe-
nitius adhærebant) ubi transisset, illas-
que subjugasset, cum Pincerna, & Ma-
nuele Asane ducibus ad ipsa Byzantii
mœnia accederet: experturus, ecquid
frænum acciperet. Adrianopolin allatis
ab imperatore Cantacuzeno litteris, qui-
bus, perinde ut aliis urbibus, manda-
batur, ut sibi de cætero, jam imperato-
ri renuntiato obtemperarent, poten-
tiores cives libenter eas acceperunt, &
in concione recitari jusserunt. At popu-
lus graviter tulit: & seditionem emer-
suram apparebat: quidam etiam manifeste
repugnabant. Quos principes civitatis
ira commoti comprehendebant, eos-
que non verbis tantum, verum etiam
flagris castigabant. Alii interim propter

σάμμοι. οἱ δὲ, πῶς μὲν πρὸς τὸ ὕβρει

μαι, ὡς ἐδὲ μέχει θρασύας ἐμαυτῷ τι συνόϊδα τῷ ὄρ-
θῶν παρατραπέντι λογισμῶν, ἀλλὰ πᾶσαν προνοίαν ἐ-
ποιέμεν καὶ σπεύδω, ἡ μόνον τὰ Ρωμαίων αὖξιν, ἀλλὰ
ὃ Βασιλίδι καὶ υἱῷ τῷ ἀρχὴν ὁρῶμεν, ὃ μηδὲν τὰ γε
εἰς ἐμὲ ἥκον ἀδικεῖν ἔαν· ὃ ἐχρῆν καὶ κείνῳ συνορῶσαν,
ταῖς δὲ καὶ δίκαια λογίζεσθαι περὶ ἐμῆς, ὃ μὴ οὕτως ἐ-
ρήμῳ καταψήφισθαι, ἀνθρώποις παιδείαν συνο-
φάντας. Ἐπεὶ δ' ἐκείνη ταῖς δὲ παραδραμοῦσα πορεύ-
ετο τὸ ψεῦδος, καὶ μηδὲν ἡδονικόν, μήτε πρόφασιν
πολέμου παρεχόμενον ἐδεμίαν, πολέμιον ἐψηφίσαντο
αὐτῇ, καὶ πᾶσαι πόλεις ἐκήρυξε μὴ δεχεσθαι, ἀλ-
λὰ παντὶ δίνει πολεμεῖν, ὃ ὑμῖν λυσίτελεον πρὸς τὰ
παρόντα καὶ ἐμοὶ συνέδοξον ἀνάγκη συναυνοῦμεν ἐ-
παράστατον. τῆς μὲν οὖν προθυμίας ἕνεκα καὶ τῆς περὶ
ἐμῆς δυνάμεως, χάριτας ὑμῖν πολλὰς ὁμολογῶ. δίκαιον
δὲ ἡγοῦμαι τῷ ἴσῳ καὶ αὐτὸν περὶ ὑμᾶς ἐπιδεικνύμε-
τον κηδεμονίαν, ὃ συνοίσειν οἶμαι ὑμῖν ἐκείνῳ, καὶ
παρανεῖν καὶ ἐπιβέβαιον· ὃ γὰρ ἀνὲν φιλοῦτος εἰ τῷ
ἰδίῳ ἐμοὶ ὁρῶμεν ἕνεκα τῷ ἄλλων σωτηρίας ἀ-
μελοῦν. ὅσοις τοίνυν ὑμῶν ἐν αἷς ἐχ' ὑποκινῆται πό-
λεσιν ἡμῖν ἢ κώμαις, οἱ καὶ τὰ εἰσι καὶ τέκνα καὶ γυναῖ-
κες, καὶ ἡ ἄλλη τῷ βίᾳ ἀφορμῇ, ὃ χρὴ εἰς ἡμᾶς δυνάμεως
ἕνεκα ἐνταῦθα καρτερουῦντας, τὰ οἰκεία ἀπολύειν. ἀπο-
πον δὲ εἰς ἐμὲ φιλίαν μεγάλων αἰτίαν ὑμῖν ὀφθῆναι
συμφορῶν· οὐ γὰρ ἀποχρήσονται ἐδεσθῆναι δεινοῦ, οἱ πάντα
οὗτοι πολμηταί, ὃ πέρα τῷ μετρίᾳ νεωτεροποιοί. ἀλλ' εἰς
ταῖς οἰκείας ἀπελθόντες, τῷ ἴσῳ δυνάμεως ὁρῶμεν ἡμῖν,
καὶ καιροῦ καλουῦτος, ἐπιδείξασθαι. ἔπειτα τοῖς τῷ χρῆ-
μάτων ἐκέλευε ταμίαις, τοῖς μὲν μισθοφόροις, εἰ τι
τῷ μισθῷ ὀφείλετο ἀποδιδόναι, καὶ προσέτι ἐπιδάφι-
λόετο· τοῖς δ' ἄλλοις ὅσοι ἐν χαρίων ταῖς προσόδους
εἶχον, καὶ αὐτοῖς χρυσίου θραύμας, ἀπέπεμπε πρὸς
ταῖς οἰκείας, πολλὰς καὶ μεγάλας τῆς κηδεμονίας ἕνε-
κα ταῖς χάριτας ὁμολογουῦντας. καὶ ὡς ἡ λάβοντα
καιρῶ, τῆς δυνάμεως ἀξιοὶ φανεῖσθαι ἐπαγγελλόμε-
νες. ἴσοις δὲ μὴ γυναῖκες ἦσαν καὶ τέκνα, κατέχευε
παρ' αὐτῶν, καὶ εἰ τις ἕτερος ἐκὼν εἶναι ὑπελείπετο.
Μετὰ δὲ τῷ στρατιᾷ ἀπολεξάνδρῳ ἐκ τῆς παρού-
σης εἰς τὰ γέματα ἐκκαίδεκα, καὶ στρατηγοὺς ἐπισή-
σας τὸν τε πιγκέρην Ιωάννην, καὶ τὸν γυναικὸς ἀ-
δελφὸν Ἀσάνην τὸν Μανθὴν, ἐκέλευε εἰς Βυζάντιον
ἐμβαλόντας καὶ περὶ τὸν μέλανα ποταμὸν στρατοπέ-
δουσάμενους εἶργειν τῷ ἐκ Βυζαντίου στρατιᾷ ὅπως
μὴ ἐξίκοιεν ἐπὶ ταῖς αὐτῶν προχωρησάσας πόλεις·
αὐτὸς δὲ παρεσκευάζετο ὡς ἅμα τοῖς ἐπιλοίποις
στρατιώταις ὁρῶν Περὶνθου καὶ Σηλυβρίας, ἦσαν γὰρ
ἐπαμφοτερίζουσαι, καὶ μηδετέρῳ Βασιλεῶν κατα-
ρῶς προσέχεσθαι, διελθὼν καὶ ὑποποινισάμενους ἅμα
πιγκέρην καὶ Ἀσάνην τοῖς στρατηγοῖς ἄγει Βυζαντίου
τῷ τειχῶν ἔλθῃ ἀποπειρασάμενους εἰ προχωροῖν.
ὃν Ἀδριανουπόλει δὲ ἐπεὶ τοῦ Καντακουζηνου βασι-
λέως ἦκει γράμματα, ὡς περὶ καὶ ταῖς ἄλλαις πό-
λεσιν κελύοντα αὐτῶν προσέχειν ἡδὴ Βασιλεῖ γεγε-
νημένῳ, οἱ δυνατοὶ μὲν τῷ πολιτῶν ἐδέξαντο προ-
θύμως, καὶ ἐκέλευον τὰ γράμματα ἀναγνώσκεισθαι
ἐπ' ἐκκλησίας. ὁ δὲ δῆμος δὲ οὐχ ἡδὴ εἶχε. καὶ
δῆλοι ἦσαν ὡς νεωτερίσοντες· οἱ δὲ τινες αὐτῶν
καὶ φανερώς ἀντεῖπον· οὐς ἀπήλυνον πρὸς ὀργὴν
οἱ δυνατοὶ ὃ λοιδόριας μόνον, ἀλλὰ καὶ μάστιγι χρῆ-
ται τῷ δυνατῶν διεκάρτερον. διδόντες τε αὐτοὺς οὐκ

ὀλίγους ὄντας, ἔδμημα γὰρ ἐκ ὄντων ἔτι οἱ πρὸς ὀ-
 γλὴν διερεθίσαντο. Ἐπειδὴ ἐπεγένετο ἡ νύξ, Βράνος
 τις πούμα τῆς δῆμης εἰς σκαπάνη προσέχων καὶ χερ-
 σὶ καὶ γλίσχρως ἐκ τῶν ποιεζόμενος τὸ βίον· καὶ δύο
 προσεταιρισάμενος τινὰς ἑτέρας, οἱ Μαγδαφῆς καὶ Φραγ-
 γόπαλος προσηγορόντο. νυκτὸς τε τῆς δημοτῶν τὰς
 οἰκίας περιιόντες καὶ πείσαντες μὴ ράθυμειν, ἀλλ'
 ἐπανίστασθαι τοῖς δυνατοῖς, ὥς ἐκ ἀπαλλαζόμενοι
 μόνον τὸ ὕβρεως ἐκείνων, ἀλλὰ ἔτι τὰς ἐσίας διαρπά-
 σοντες. καὶ χεῖρα ἐκ ὀλίγῳ συνησάμενοι δημῶν ἐπι-
 τίθενται τοῖς δυνατοῖς, καὶ πάντων κρατῶσι, πλὴν
 ὀλίγων οἱ τῶν ἐπιβελῶν αἰσθόμενοι, τὸ κίνδυνον διέ-
 φυγον, κατακρύψαντες ἑαυτοὺς. Κατακλείσαντες δὲ ἐν
 τοῖς πύργοις τῆς πόλεως καὶ ἐπισήσαντες φρενὰς, ἐπεὶ
 καὶ ἡμέρα ἦδη ἦν, πανδημεὶ ταῖς οἰκίαις τῆς ἐαλωκό-
 των ἐπελθόντες, τὰς τε ἐσίας διήρπαζον. ἔπειτα καὶ
 τὰς οἰκίας κατήρουν, καὶ μόνον τὰς ξυλῶσεις περιαιρέ-
 ντες, ἀλλ' ὑπὸ μανίας, ἔτι καὶ ἄλλοις θεμελίων δια-
 λύοντες. καὶ ἐδὲν ἡμεῖς, τι δεινὸν μὴ ἐτολμάτω καὶ τὰ Καν-
 τακουζῶν Βασιλέως ἠρημένων. Πολλοὶ δὲ ἔτι δῶν ἕνεκα
 διαφορῶν παραπήλαυσαν τῆς τῆς δῆμης φρενός. ἄλλοι δὲ καὶ
 χρημάτων σφίσι ἐφειλομένων ὑπὸ τῶν λαβόντων ἡγιάθη-
 σαν Καντακουζισμόν. Οὕτω χαλεπὴν σάσις ἐξάρχῃς
 ἐλθὺς ἀνέβη. ἔδοξε δὲ καὶ μάλλον χαλεπωτέρα ἐκ τῆς
 πρώτης παρ' αὐτοῖς γενέσθαι. ἐπεὶ ὕπερόν γε καὶ πᾶν τὸ
 Ῥωμαϊκὸν εἰς ὁμότερα πολλὰ καὶ χαλεπώτερα ἐξε-
 τράπη, τῆς μὲν ἐκασαχοῦ δῆμων, τὴν Βασιλέα Πα-
 λααιολόγον δὲ οἰομένων αὐτοῖς δεσπότην ἐπισημί-
 ζειν. τῆς αἰτίας δὲ ἢ τῇ ἀληθείᾳ, τῶν Καντακου-
 ζῶν προσκειμένων Βασιλεῖ, ἢ τῶν ὀπλοῶν καὶ νεω-
 τερίων βηλομένων τὴν ἰσὺν αἰτίαν ἐπαγόντων· ἐκ
 τίνος ἐλέγχῃ. ῥᾶσαι δὲ αὐτοῖς ἐγίνοντο αἱ ἐπαγω-
 γαί, χρημάτων τε ἔχουσι αἱ εἰς τὰς ἀπόρους διαρπά-
 ζειν καὶ μὴ βηλομένοις τοῖς ἄλλοις ὁμοίως συναρῆμο-
 νειν. ἔτι οἱ τε δῆμοι καὶ πρότερον πρὸς τὰς αἰτίας
 ἐκ τῆς παρ' αὐτῶν ἀγένης ἔφειραν ἐν τῇ εἰρήνῃ
 τοῖς καιροῖς πολλὰ ἔχοντες ἀπέχθαι. ἄλλως τε καὶ
 διαρπαζέειν τὰς ἐσίας αὐτὰς ἐλπίζοντες πολλὰς οὐ-
 σίας, ἐτοιμοὶ ἦσαν πρὸς τὰς σάσεις καὶ ἐξ ἐλαχίστης
 προφάσεως καὶ τὰ δεινότερα ἐτόλμων. οἱ τε σασίαςαι,
 ὥς ἐπιπολὺ τῶν ὀπλοῶν καὶ λαποδυτῶν καὶ τοιχωρύ-
 χων ὄντες, αὐτοὶ τε ὑπὸ τῆς πείρας ἀναγκαζόμενοι,
 ἐδὲν εἶσαν ἀτόλμητοι, καὶ τὰς δῆμους ἐνήγον πρὸς
 τὰ ἴσα, τῶν πρὸς Βασιλέα τὸν Παλααιολόγον εὐνοίαν
 ὑποκρινόμενοι. διὸ καὶ πιστοτάτους ἑαυτοὺς προσηγο-
 ρώκασιν. ὕπερον δὲ ὥσπερ τι νόσημα κακόνηδες καὶ
 δεινὸν τῶν πᾶσαν ἀρχὴν ἐπινεμόμενον Ῥωμαίων καὶ
 τῶν πρότερον δοκούντων μετεόντων καὶ ἐπικερδῶν πρὸς
 ὁμοίαν ὕβριν ἐξεκαλέσατο πολλὰς. ἐν μὲν δὲ εἰ-
 ρῇ καὶ πόλεμον ὀπλοῦσα, αἱ τε πόλεις καὶ οἱ ἰ-
 διῶται ἀμείνους ἔχουσι τὰς γνώμας, καὶ πρὸς αἰ-
 χρὰς καὶ φάυλας πράξεις ἠκιστὰ ἀν' ἐξάγοντο, διὰ
 τὸ μὴ εἰς ἀκρίβειαν ἀνάγκας περιπίπτειν. ὁ δὲ
 πόλεμος τῶν καθημέρων ὀπλοῦν ὑφαιρέμενος, βίαιος
 διδάσκαλος ἔστιν πρότερον δοκούντων ἀτολμῶν
 γίνεται. Ἐσασιάζον οὖν αἱ πόλεις πᾶσα κοινῇ
 πρὸς τὰς αἰτίας. καὶ οἱ ὑπερζυγῶντες περὶ πύσαι τῶν
 προγεγενημένων, πολλὰ ἐπεδείκνυντο ὑπερβολῶν,
 καὶ μετὰ φόβον ἐχώρισαν, καὶ τῶν ἀπανδρώ-
 των. καὶ ἡ, τε ἀλόγιστος ὁρμή, ἀνδρεία ἐνομί-

istam potentum contumeliam se sustine- *Edlt. Paris.*
 bant: & quod timerent ipsos (quippe non *pag. 442.*
 paucos) & quod tribuni, qui plebem
 concitarent nulli essent. Ut nox diem
 abstulit, Branus quidam vocabulo, ho-
 mo plebejus, ligone victum ægre tolerans,
 duos sibi alios, Mugdiphem, & Phran-
 gopulum asciscit. Hi noctu infimorum
 ædes obeuntes, hortantesque ne deside-
 rent, sed in potentiores insurgerent, se-
 sequere & ab injuria vindicarent, & fa-
 cultates eorum diriperent, cum multitu-
 dinem non modicam conflasset, opti-
 mates invadunt, omnesque subjiciunt,
 extra paucos, qui insidias odorati, sese
 occultando periculum effugerant. Captis
 illis, & per turres urbis distributis, cu-
 stodiisque appositis, die jam claro cer-
 tatim domos eorum concursant, fortu-
 nas diripiunt, ædificia diruunt, non tan-
 tum materiaturam, & contabulata de-
 struentes: sed præ furore etiam muros,
 usque ad fundamenta evertentes: nec
 erat quidquam adeo horribile, quod illi
 contra Cantacuzeni partium studiosos re-
 formidarent. Complures item propter
 privatas controversias hoc furore popu-
 lari ad suam utilitatem abusi sunt. Alii
 præterea, cum ipsis pecunia deberetur,
 a debitoribus Cantacuzenismi accusa-
 bantur. Ita seditio a principio statim
 perniciofa extitit. Visa est autem eo
 perniciosior, quod apud eos primum fa-
 cta esset: nam postea nomen totum Ro-
 manum ad sævitiam multo immaniorē
 conversum est, cum ubique populi om-
 nes Palæologum sibi dominum pro-
 mulgandum censerent, optimatibus vel
 sincere a Cantacuzeno stantibus: vel
 egentibus, & rerum novarum studiosis
 idem criminis loco, sed nulla probatio-
 ne illis objectantibus. Facillime porro
 invadebantur, qui habebant pecunias,
 quas pauperiores diriperent, & nole-
 bant aliorum instar, & cum aliis in-
 decenter, ac turpiter se gerere. Plebs
 quoque etiam ante optimatibus in-
 fensa erat, eo quod tempore pacis præ-
 dæ ipsis, ac populationi esset. Et cum
 spes diripiendorum bonorum, nec exi-
 guorum accederet, a tumultu, sedi-
 tioneque haud abhorrebant; atque ex
 levissima occasione audebant atrocissi-
 ma: seditionumque auctores plerique
 erant egestate perditī, perfossores pa-
 rietum: & cum ipsi mendicitate co-
 acti, nullum malum facinus detrecta-
 rent, vulgus ad similia inducebant,
 interea se Palæologi imperatoris cupi-
 dos simulantes, & se ejus fidissimos ap-
 pellantes. Tandem quasi morbus qui-
 dam gravis, ac pestifer totum Roma-
 num depastus imperium, multos etiam
 qui prius moderati, & lenibus videban-
 tur ingeniis, ad similem insolentiam
 provocavit. Nam in pace, dum bellum
 abest, cum urbes, tum privati probam
 mentem possident, turpesque & vitiosas
 actiones nequaquam suscipiunt: quia
 scilicet invitos ad id nulla necessitas ur-
 get. At vero bellum quotidianam co-
 piam subtrahens, & imminuens, violentus
 magister fit etiam eorum, quæ prius
 nefaria ducebantur. Universæ igitur ur-
 bes communiter contra optimates in-
 surgebant: & si quæ forte in eo tardio-
 res fuissent, auditione alibi gestorum,
 postea modum omnem excedebant: &
 usque ad cædes quoque, easque truculen-
 tas procedebant: impetusque ratio-

ais experts, fortitudo: indolentia erga amicos, & a miseratione alienus animus, constans erga imperatorem fides nominabatur: quique imperatorem Cantacuzenum odisset, & in eum fœda, & acerba maledicta jactaret, fidelis habebatur. Contra, modestus, & linguæ continens, & decorum in dictis, factisque observans, statim suspectus fiebat. Eodem modo infidias tendere, mendaciaque, & calumnias comminisci, opinionem prudentiæ conciliabat: familiarissimorumque proditioni, velut bono alicui honorifici nominis consecrando opera dabatur. Sic omne genus improbitatis, & nequitiae propter seditiones tunc per civitates usurpatum est: nec erat quidquam incommodorum, quod boni non perpeterentur. Nam optimates mox e medio tollebantur: aut ob pristinam erga imperatorem Cantacuzenum voluntatem: aut quod tum arma pro illo capefferent. Medii autem cives trucidabantur: aut quia seditiones non adjuvarent: aut invidia, quod superessent. Et natura humana, quæ etiam contra leges semper peccare consuevit, tunc præcipue impotenter furere videtur, cum a magistratibus non coercetur: jureque ipso potentior, sublati secundum id legitimis, etiam Deo, si vincere liceat, arma inferre non metuat.

Θη. καὶ ἡ ἀναλγησία πρὸς τὸ συγγενὲς καὶ ἀσυμπάθεια, βεβαία πρὸς τὴν Βασιλέα πίσις. καὶ ὁ μὲν πρὸς Βασιλέα τὴν Καντακυζωνὴν χαλεπαίνων, καὶ πρὸς ὕβρεις ἐξαγόμενος αἰχρὰς καὶ χαλεπὰς, πίσος ἐδόκει. ὁ σωφρονῶν δὲ καὶ γλώσσης κρατῶν, καὶ τὸ προσῆκον ἥθος διασώζων, ὑποπτος ὡς εὐθύς. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπιβελῦσαι, καὶ ψεύδῃ, καὶ συκοφαντίας πλάσσειν, δόκησιν συνέσεως παρεῖχε. καὶ ἡ προδοσία τῶν οἰκειοτάτων, ὥσπερ τι τῶν ἀγαθῶν ἐπεποδύετο κατὰ ὀνόματος ὁπρεπῆς. ἐποπῶσα ἰδέα κακοῦροπίας ἔχουσα τὰς εἰσόδους τὰς πόλεις, πῶς ἐπεδείχθη. καὶ εἶδεν ὡς ὅ, τι μὴ οἱ ἐπιεικῆς εἶναι ὑπέμνητον. οἱ μὲν γὰρ ἄριστοι αὐτὴν διεφθείροντο, ἢ τὴν προτέρα πρὸς Βασιλέα τὴν Καντακυζωνὴν εὐνοίαν ἐπικαλέμενοι, ἢ τὸ μὴ ἐν ταῖς αὐτῇ ἐκείνῳ πολεμεῖν. οἱ μέσοι δὲ τῶν πολιτῶν, ἢ ὅτι ἐσυκηνώνοντο τοῖς φασιάζουσιν, ἢ φθόνῳ τὴν περιεῖναι. καὶ ἡ ἀνδραπεία φύσιν εἰσώγῃ καὶ παρὰ τὰς νόμους ἀδικεῖν αἰετ, τὸ τε μᾶλλον ἐδείκνυτο ἀκρατὴς μὲν ἔσται πρὸς ὀργὴν, ὡς μὴ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων σωφρονίζεται. κρείσσων δὲ τῶν δικαίων τὴν περὶ τὰς νομίμων ἀνηρημένων, πολεμίας δὲ τὰς κρείττονος ἀνὰ περιγέμεναι ἔχῃ.

CAPUT XXIX.

Adrianopolitani conjecti in angustias, auxilium a rege Mæsurum flagitant, qui frustra Adrianopolim venit. Quantum adventus ejus Cantacuzeno obsuerit. Predatores Mæsi male a Thracibus, & Persis accipiuntur. Mæsis timens, pacem petit, quam, suis licet invitis, concedit Cantacuzenus. Ipse quoque denuo ab imperatrice pacem petit. Ejus legati violantur. Syrales item familiarissimus intercipitur, & ignominiose vexatur.

Edit. Paris.
Pag. 444.

POPULUS Adrianopolitanus, postquam primores civitatis victos Byzantium misit, formidans, ne imperator Cantacuzenus prope absens, cum universo exercitu urbem adoriretur: nec posset se defendere, quod milites omnes ferme partim capti essent, partim e domiciliis ubi latebant prospicere non auderent: ad hæc nullum Byzantio subsidium expectans (sciebat enim in ejus agris stativa habere Cantacuzenum) ad regem Mæsurum legatos, celeres suppetias oratum mittit. Alexander autem, ut erat verisimile, non propter seditionem tantummodo, sed etiam pecunia, (si magistratus urbis videlicet corripuisset,) deditionem civibus se persuasurum opinatus, citra prolationem Adrianopolin venit. Sed frustra fuit: urbis enim rectores socium se, non dominum vocasse ajebant. At enim Cantacuzeno ejus adventus non vulgariter nocuit, omnibus eum imperatricis causa advenisse existimantibus. Nam & missum ab illo agmen ad flumen Nigrum, & duces, rati non expedire illic manere cum periculo, imperatore a Mæsis obfesso, recesserunt: nonnullique primarii, ac bona pars militum relictis ducibus Byzantium aufugerunt, e quibus erat Joannes Batatzes Achyraitarum aciei præpositus. Et Thraciæ, in Macedoniæque oppida, quotquot in

Ο Μέντοι ἐν Ἀδριανπόλει δῆμος ἐπεὶ τὰς δυνατὰς αὐτῶν δεσμάτας εἰς Βυζάντιον παρέπεμψαν, δείσαντες μὴ ἐγγὺς Βασιλεὺς διατρέψων ὁ Καντακυζωνὴς, ἀθρόον αὐτοῖς ἐπιστρατεύσῃ, ἔχουσι τε ἀμυνέσθαι ὥσι διὰ τὰς τὸ στρατοδουμένους μικρὰ δεινὰ πάντα τὰς μὲν ἐαλωμέναι, τὰς δὲ, μηδὲ τῶν οἰκίων προκόπτειν ἐν αἷς κατεκρύπτοντο τολμᾶν, ἄλλως τε μὴ δ' ἐν Βυζαντίῳ βοήθειάν τινα σφίσι προσδοκῶντες ἦξιν. ἤδεσαν γὰρ ἐκεῖ τὴν Καντακυζωνὴν τὴν Βασιλέως στρατιάν ἐσρατοπεδομένην, πρὸς Βασιλέα τῶν Μουσῶν πέμπεσθαι πρεσβεῖαν, δέοντες νομίσαι καὶ τὰς βοήθειαν. Ἀλέξανδρος ὅς ὥσπερ ὡς εἰκόσ, ἐξ ἧς τὴν εἰσὶν μόνον, ἀλλὰ καὶ χρήμασι νομίσας εἰ διαφθεῖρει τὰς ἀρχοντας τῆς πόλεως, πείσειν αὐτὴν ῥαδίως προχωρήσειν, ἤκεν εἰς Ἀδριανόπολιν εἶδεν μελλήσας, τὴν μὲν οὖν μελετωμένην, ὡς οὖν εἶδεν. οἱ γὰρ τὴν πόλιν ἄγοντες, σύμμαχον ἔφασαν, ἐδεσπότῃν κεκληνέσθαι. Βασιλέα ὅς τὴν Καντακυζωνὴν ἐπὶ τὰς τυχόντας ἐβλάψεν ἡ ἐκείνη ἀφίξις νομιθεῖσα παρὰ πᾶσιν, ὡς ὑπὲρ Βασιλίδος ἐγεγόνει. ἦτε γὰρ πρὸς τὴν Μέλαν ποταμὸν ἀπεσταμένην παρ' ἐκείνης στρατιὰ καὶ οἱ στρατηγοί, μὴ νομίσαντες λυσίτελεῖν ἐνταῦθα ἀγκυρῶν ἔειναι τὴν Βασιλέως σφίσι πολιορκούμενην παρὰ τῶν Μουσῶν, ἐπανέστρεψον. ἐν τῇ ἀναχωρήσει, τῶν τε συγκαληπτῶν τινὲς καὶ ἐκ ὀλίγοι στρατιῶν, τὰς στρατῶν καταλιπόντες, διεδίδρασκον εἰς Βυζάντιον. ὡς ὡς Βασιλῆος Ἰωάννης, τὰς ἐν ἄλλῃ τῇ Ἀχυραιτῶν ποταμοῦ ἐκείνῃ. καὶ αἱ τῇ Θράκης καὶ Μακεδονίας πό-

καὶ Βασιλῆος Ἰωάννης, τὰς ἐν ἄλλῃ τῇ Ἀχυραιτῶν ποταμοῦ ἐκείνῃ. καὶ αἱ τῇ Θράκης καὶ Μακεδονίας πό-

λείψαν Βασιλεῖ τῷ Καντακυζωνῷ ὑπήκοοι ἦσαν, ἃ ἐσ-
 βολλῶν τῷ Μυσῶν πυθόμενοι ὡς καὶ Βασιλέας γένοιτο,
 πλὴν ὀλίγων λίαν, πρὸς Βασιλίδαν συναπένεσαν, καὶ τὰς
 τε ἄρχοντας αὐτῶν, καὶ τῶν πολιτῶν συλλαμβάνοντες τὰς
 δυνατεῖς, ὑπὸ δεσμοῖς εἰς Βυζάντιον ἀπεκόμιζον. τὰ ἴσα
 ἔσται καὶ τῷ Ροδόπῳ πόλεις ἔδρων, καὶ κοινὸς αὐτῷ ὁ πόλε-
 μος πρὸς τὴν Καντακυζωνῶν Βασιλέα καὶ τὰς παρ' ἐκάστοις
 δυνατεῖς. χερὸν γάρ τοι εἰς δύο διήρητο τὰ τῷ πολιτείῳ.
 Οἱ μὲν ὀλίγοι, τὰ Καντακυζωνῶν τῷ Βασιλέας ἔδρων,
 οἱ δὲ μοι ἔτι ὑπὸ τῷ σασιασῶν ἀγόμενοι καὶ τῷ Δοπόρῳ, τὰ Βα-
 σιλίδος ἡρώων μαῶλον. κρείττω δὲ οἱ πολλοὶ πανταχοῦ
 γινόμενοι, διέφθειρον τὰς δυνατεῖς. καὶ σύγχυσις δεινὴ
 καὶ ἀτιμία τὰς πόλεις κατεῖχεν. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Μυσῶν
 Βασιλεὺς ἐπεὶ τῷ Ἀδριανῷ καταχεῖν ἐκ ἡδυνῆθη, πρὸς
 Διδυμοτείχῳ ἐστρατοπέδωσεν ἐλθὼν μήπω δεκάς τὸν
 Εβρον. στρατιὰν δὲ δόπολεξάμενος ἐκ τῆς ἰδίας ἐκ ὀλί-
 γων, πρὸς τὰς κατὰ Θράκην ὁξυπέσειλε πόλεις ληι-
 σόμενας, ἔπειτα δὲ συμβάν ἢ ἐκ Βυζαντίου Ἀγγέλου τῷ
 περικέρνῃ ἀνασρέφουσα στρατιὰ, ἐκ ὀλίγοις αὐτῶν πε-
 ριτυχῆσα, καὶ κρείττων γενομένη, ἀπέκτεινε καὶ τὴν
 μάχην. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰ παράλια τῆς Θράκης
 χωρία στρατιὰ Περσικὴ ἐπὶ λείαν καὶ αὐτὴν περαιωθεῖσα,
 τοῖς ὑπολοίποις τῶν Μυσῶν καὶ τυχὼν στυτυχῆσα, ἀ-
 πέκτεινέ τε καὶ εἰλεζώντας ὅς αὐτῶν πολλὰς. οἱ δὲ λοι-
 ποὶ πρὸς στρατοπέδον τὸ οἰκίον ἐπανῆλθον. οὐ μόνον ἔ-
 χοντες μηδὲν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων πολλὰς δόποβαλόντες.
 Ἀλέξανδρος ἔτι καὶ τοι πρὸς τὸν καταφρονητικῶς πρὸς Καν-
 τακυζωνῶν Βασιλέα δεκαέμηνος, οἷα δὲ οἱ ὁμήρος μηδὲ
 ἑλίγα θυμῶν ἀντιπάττεσθαι πρὸς αὐτὸν, πρὸς τῷ
 πληγῶν αἰμοτέρωθεν ὑπὸ τῷ Ρωμαίων καὶ Περσῶν,
 ἔτι καὶ τὸν Βασιλέα πυθόμενος ἐν Διδυμοτείχῳ στρατίας
 πολλῆς καὶ ἀγαθῆς εὐπορεῖν, ἔδεισε καὶ περὶ τῶν ὑπο-
 λοίπων μὴ ἐκ εἰς ἀγαθὸν αὐτῷ ἢ τόλμα δόποβῃ. καὶ
 πέμψας πρὸς βίαν, διελέγετο περὶ εἰρήνης. τῶν δὲ
 Βασιλεῶν συνόντων οἱ ἐν ἡλικίᾳ καὶ θρασύτεροι τὰς ὁρ-
 μὰς, μὴ δέχεσθαι παρήκουσιν τὴν εἰρήνην, ἀλλ' ὁξυρ-
 μων Βασιλέα μαῶλον πρὸς τὴν μάχην. ὁ δὲ ἐκ ἐπει-
 δετο, πρὸς ἑδὲν οἰόμενος τὴν πόλεμον αὐτοῖς λυσιτελή-
 σειν. εἰ μὲν γὰρ πρὸς μόνους, ἔφασκε, Μυσῶν αὐτῶν ὁ ἀγὼν
 ἡμῖν, εἴχον ἂν τινὰ ἢ τόλμα λόγον. νυνὶ δὲ ἐκ μαῶλον
 τῆς ἡμᾶς, ἢ ὅπως Βυζαντίου ἀμυνόμεθα καὶ σκο-
 πεῖν. ἂν τε γὰρ νικήσωμεν Μυσῶν, ἑδὲν ἔσαι πλέον, ἢ ὅ-
 πως ἐνδένδε ἀπελάσωμεν. ὁ περ αὐτοῖς ἀνάγκη πρᾶτ-
 τειν ἂν τε ἡττηθῶσιν, ἂν τε μὴ. ἐὰν γὰρ ἡττηθῶσιν αὐτοῖς,
 ὥσπερ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ὁξυπέσειλες στρατηγῶν τοῖς
 πολεμίοις. ὡς τε τι ἂν εἴη μαῶλον ἐκείνοις ἡδίων ἢ λυσι-
 τελέστερον, ἢ ἡμᾶς αὐτῶν ὑπ' ἀβελρίας ἀκείνοις εὐχῆς ἀ-
 ξία νομίζεται, ποιεῖν; ἄλλως τε, ἑδὲ Ἀλέξανδρος πρό-
 φασιν ἡμῖν δικαίαν πρὸς τὴν πόλεμον παρεχμένην, ἀδι-
 κοίημεν ἂν εἰ μὴ ἐξαλύεσθαι ἐδέλομεν. ἔτι δὲ ἡμῖν γεέπε-
 στρατόδωσεν, ἀλλ' ἐφ' ἐτέραν πρόφασιν ἐλθὼν, ἄκων ἐβ-
 λαψεν ἡμᾶς. ὡς τε καὶ ἐκ τῆς μὴ λυσιτελεῖν ἡμῖν τὴν πόλε-
 μον, καὶ ἐκ τῆς μὴ πρόφασιν δικαίαν εἰληφέναι τὴν εἰρήνην
 μαῶλον αἰρετέον. Τοιαῦτα εἰπὼν, τὰς πρὸς βίαν προσε-
 καλεῖτο, ἔχρημάτιζε περὶ σπονδῶν. καὶ ἐπεὶ κακῆνοι
 ἐξαλύεσθαι ἦσαν ἔτοιμοι, αὐτοῖς μὲν δῶρα παραχρῶν, ἀ-
 πέπεμπεν εἰς τὸ στρατόπεδον. πρὸς βίαν δὲ πέμψας
 πρὸς Ἀλέξανδρον, καὶ αὐτὸς ἐβεβαίε τὰς σπονδὰς. Βηλο-
 μένων δὲ τῷ Βασιλέων καὶ ἀλλήλοις συνελθόντων ἐπὶ φιλίας μαῶλον βεβαιώσας, διεκώλυσεν ὁ χειμῶν
 ἐπιγενομένης σφοδρῆς ὑφ' ἧς μὴ θυμῶν πρὸς στρατόμα Μυσῶν δεκαρτερεῖν ἐπὶ σκηναῖς ἀνεξέγγυσον

Cantacuzeni ditionem se tradiderant, paucis admodum exceptis, ut Mœsos contra eum irruisse intellexerunt, simul ad Augustam defecerunt, locupletioresque cives cum præfectis vinculis constrictos, Byzantium deportarunt. Similia Rhodopes oppida designarunt: communeque adversus Cantacuzenum, & potentiores cuiusque oppidi cives bellum gerebatur: ferme enim in duas factiones discesserant, paucisque a Cantacuzeno facientibus, plebs a seditionis, & egentibus sollicitata, imperatrici favebat potius: ubique autem popularis multitudo superior, diutiores interimebat, miseraque confusio, ac perturbatio urbes occupabant. Alexander cum Adrianopolim obtinere nequivisset, prope Didymotichum, Hebronum nondum transito castra locavit, delectamque de exercitu manum non modicam ad urbes Thraciæ depopulandas misit. Tum qui ex agro Byzantino cum Angelo pincerna revertebantur, plurimis eorum obvii, conflictu eos occidunt. Similiter circa maritima Thraciæ loca Persæ, cum & ipsi populatum transmississent, reliquis Mœsis casu occurrentes, aliquot interfecit, complures capiunt: cæteri ad exercitum suum non modo sine præda, sed & multis suorum amissis se recipiunt. Alexander quamquam prius Cantacuzenum contemneret, quod sibi ne paulum quidem resistere posse opinaretur, cum, præterquam quod utrinque & a Romanis, & a Persis fusus esset, audisset insuper, ipsum Didymotichi habere magnum numerum strenuorum militum, reliquiis suis timuit, ne forte secus eveniret audacia: missisque oratoribus de pace egit. Quæ imperatori militabat juvenus, ætatis fervore animosior, pacem dissuadere, magisque ad prælium impellere. Ille repudiare consilium, ut parum utile. Si enim, inquiebat, cum solis Mœsis certamen nobis esset, non sine aliqua ratione auderemus: nunc non magis quomodo horum, quam quomodo Byzantinorum a nobis vim prohibeamus, considerandum est. Sive enim Mœsos vicerimus, nihil consequemur aliud, quam ut hinc abeant: quod quidem necessario jam facere debent: sive vincamur ipsi, velut de industria hostes contra nosmet, tamquam duces eorum, adducemus. Quid igitur illis jucundius, atque fructuosius, quam nos ipsos stultitia quadam committere, quod ipsi ut difficile votis expetendum censent? Ad hæc cum Alexander justam nobis pugnae occasionem non obtulerit, iniusti simus, nisi pacem cum eo conjungamus: non enim nos petivit, sed cum alia de causa huc venisset, nobis haud volens nocuit. Quare quia nec profutura est nobis dimicatio, nec idonea ejus causa offertur, pax amplectenda est. His dictis legatos accersit: de fœdere respondet: & ad id promptos donis honorat, atque ad suos remittit: ipseque per suos ad Alexandrum legatos fœdus confirmat. Dum autem reges ad constabiliendam amicitiam pararent convenire, hyemis intervenientis asperitas rem distinuit: præ qua cum Mœsi in tabernaculis perdurare nequirent, militibus, & equis aliquot enectis frigoribus magnitudine, do-

Edit. Paris.
 pag. 445.

Edit. Paris.
pag. 446.

mum reverterunt . Post hæc imperator Cantacuzenus Augustam de pace iterum appellat : petitque , ne , qua prius temeritate , paria , aut deteriora etiam in posterum aggrediatur . Quin potius cum ex anteaftis jam cognoverit , bellum istuc Romanum imperium funditus perditurum , pacem admittat : se quoque , licet par pari referre possit , communis bonis causa ab armis libentissime discessurum . Legatus erat , qui & alias , Demetrius Sguropulus , & una Joannes Pothus ex Angeli pincernæ domesticis . Ad legationem qui Byzantii pro imperatrice tractabant imperium , nihil respondent : sed legatum alterum multis aspersum convitiis in custodiam compingunt : Sguropulum vero verberibus indignissime coopertum , pilisque barbæ , & capitis nudatum in foro , ut in pompa , publice spectandum statuunt . Deinde iniectis collo vinculis , in carcerem trudent . Supplicii differentiam faciebat , quod hic esset ex imperatoris familiaribus , in quos oporteret omnem acerbicatem effundere , nullamque quantumvis atrocem injuriam non conferre : cum hoc modo se ipsum Cantacuzenum ignominia in illis multare arbitrarentur : simul ut eum ad ultionem , pacis cupiditate abjecta , irritarent . Erant siquidem in timore si imperatrix pacem non respueret , ne ipsi ut malorum istorum capita , & auctores pessum irent . Pothum vero paulo post e carcere liberum , ad pincernam remittere decernebant , cum pollicitationibus multis , & eximiis , si se contra imperatorem vellet socium adjungere . Quare & mitius aliquanto eum habuerunt . Non diu post , etiam Syralem , missu imperatoris in Chium navigantem , ut ejus familiarissimum interceperunt , ac Byzantium perductum , mento , & capite rasos , a asino imposuerunt , sic ut facie ad clunes obversus , majoris causa dedecoris caudam bestię pro freno tenere cogeretur . Et ad hunc quidem modum isti triumpharunt .

τέχειν ἔραν , ἐφ' ὅβρει πλείονι . καὶ τὸν ἐξελιάμβουλον τὸν ἑόρταν .

εἰς τοὺς οἰκείαν . στρατιωτῶν τε καὶ ἱππῶν αὐτοῖς ὑπὸ κράτει τινῶν ἀπολομένων . καὶ τὸν δὲ Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς πρὸς Βασιλίδαν πρεσβεῖαν αὐτῇς πέπομφε περὶ εἰρήνης . καὶ οὕτως τε μὴ διὰ τὴν προτέραν κακοβουλίαν τοῖς ἰσοῖς , ἢ καὶ χείροσιν ἐπιχειρεῖν . ἀλλὰ σωιδόντας ἐκ τῆς πρακτομένων , ὥς ἐκ ἀν' λυσιτελήσειεν ὁ πόλεμος , ἀλλὰ τὰ Ρωμαίων ἄρδην διαφθερεῖ αἰρεῖσθαι τὴν εἰρήνην . καὶ ὅτι αὐτὴν καὶ τοὶ δυναμένοι ἀμυνέσθαι τοῖς ἰσοῖς , καταδέσθαι μάλιστα τὸν πόλεμον ἐδέχοντο τὴν κοινὴν λυσιτελοῦντος ἔνεκα . ἐπὶ τὴν πρεσβείαν δὲ ὅ , τε πρότερον ἦσαν εἰς πρεσβεῖαν Δημήτριος ὁ Σγουρόπυλος , καὶ ὁ Πόθος Ιωάννης τοῖς Ἀγγέλοις περικέρην οἰκείοις συγκαταλεγμένοι . Πρὸς μὲν οὖν τὴν πρεσβεῖαν οἱ ὅ Βυζαντίῳ τὰ Βασιλίδος διοικουῦτες , ἀπεκρίναντο ἔδεν . τῶν πρεσβεῶν δὲ , τὸν ἕτερον μὲν ὀλίγα λοιδορήσαντες , εἶχον ἐν φρεσὶ . Σγουρόπυλον δὲ πολλὰς αἰκισάμενοι πληγὰς , ὅτι τὴν ὑπὸ τὴν περιεχράντες καὶ κεφαλῇ , ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς . εἰς ὃν ὑπὸ κλοιοῖς κατεῖχον κατακλείσαντες δεσμωτηρίῳ . τὴν διαφοράν δὲ τῆς τιμωρίας ἐνεποίησε τὸ , τὸν μὲν ἐκ τῶν οἰκείων Βασιλέως εἶναι , εἰς ὃς ἐδεῖ πᾶσαν ἐνδείκνυσθαι πικρίαν , ὅτι μηδεμίαν ὑβρείως ἐλάλειεν ὑπερβολῇ , ἀλλὰ μὲν κακῆν δὲ αὐτῶν ἡγεμένους ἀτιμοῦ . ἀλλὰ δ' ἵνα καὶ πρὸς ἄμυναν διερεθίζωσιν , ἀποδέμενον τὴν περὶ τῆς εἰρήνης λογισμῶν . ἐδέδισαν γὰρ μὴ ὅτι τῆς βασιλίδος τὴν εἰρήνην ἐλομένης ἀπόλωνται αὐτοὶ , τὴν παρόντων κακῶν αἰτιώτατοι ὁφθέντες . τὸν Πόθον δὲ ἐσκέπτοντο καὶ μικρὸν τὴν δεσμωτηρίῳ ἀπολύσαντες , Πικέρην προσεμίψαι , πολλὰ ἐπαγγελλόμενοι καὶ θαυμασά , εἰ Βασιλέως ἀποσᾶς ἔλοιτο μάλλον σὺν αὐτοῖς ἐκείνῳ πολέμῳ . διὸ καὶ προσηνέσερόν πως προσώλεχθαι . ὀλίγον δὲ ὕστερον καὶ Συραλίῳ κρατήσαντες πρὸς Χίον διαπεραιεμένοι ἐπὶ Βασιλέως , ὅτι καὶ αὐτὸς τῶν οἰκειοτάτων ἐκείνῳ , ἀγαγόντες πρὸς Βυζάντιον , καὶ κρίνας καὶ γένειον περιελόντες , ὅπως τε ἐπιθέντες τετραμμένον ἐπὶ τὸν πρωκτὸν , ὑάχαχον τὴν ὄντα κα-

C A P U T XXX.

Divitia Cantacuzeni direptæ , & illarum immensitas , & quid doluerit . Andronicus Asanes Cantacuzeni socer contra generum exercitum ducit : & quomodo tota provincia devastata fuerit . Barbarorum depopulationes . E Zernomiano prædones caduntur apud Didymotichum . Adrianopolim accedit . Pincernam Pamphilo vocat . Hebrus congelascit . Pamphilenses præsidium arcis cum ducibus Byzantium mittunt . Byzantii Cantacuzenus probrosissime conscinditur , variis de causis . Accusatur vehementer . A patriarcha excommunicatur . Imperatricem , & magistratus honorat . In convitiatore animadvertit .

pag. 447.

POST QUAM urbes omnes , præter Pamphilum , & Prinum in Thracia , & castellum quoddam Emphythium nomine , quod prope Didymotichum multo antea a fundamentis Cantacuzenus ædificarat , ad imperatricem quasi per conjurationem desciverunt , ejus opes in singulis propemodum collocatæ diripiuntur , quæ etiam

ΕΠΕΙ δὲ αἱ πόλεις πᾶσαι , πλὴν Παμφίλου & Κοπρίνης πόλεων καὶ τῶν Θράκης καὶ φρουρῶν τινῶν Εμψυθίου προσεχομένων , ὅπερ ἐγγὺς Διδυμοτίχης πολλοῖς πρότερον χρόνις ἐξ αὐτῶν κρηπίδων ἐδείματο ὁ Βασιλεὺς , πρὸς Βασιλίδαν συναπέστησαν , ὥστε ἐκ συνθήματος τὰ τε Βασιλέως διηρπάζετο ἐν πάσαις χερσὶν διαπαρμένα .

καὶ καὶ

αὐτὸν, ὁρῶντας οὐκ ὀλίγον τὸ κέρδος τῆς πόλεως καὶ τὰ
τῆς ἐκείνου προσεχόντων, ἢ ἀληθῶς, ἢ καὶ ὑποπτεύου-
μένων ἐκ τινος αἰτίας. τὸν μὲν οὖν τῆς χρημάτων
ἀριθμὸν ὅσος ἐν Βυζαντίῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὑ-
πὸ τῆς τῆς Βασιλίδος πραττόντων διηρητάῃ Βασιλείᾳ
τε καὶ τῆς μητρὸς σαφές εἶπεν οὐκ εἶναι, οὐδὲ τῆς
ἐχόντων αὐτῶν εἰδόντων ὑπὸ πλήθους ἀκριβῶς. βο-
σκημάτων δὲ βοῶν μὲν ἀγέλαι πολλαί, ἐς πεντα-
χιλίας ἔχασται νομάδας. ζῳὴν δὲ οἷς ἐχρῆτο πρὸς
τὰς γεωργίας, χίλια. ἵπποι δὲ ἡλείαι νεμόμεναι πεν-
τακόσιαι πρὸς διχιλίας, κάμηλοι δὲ κακοί, ἡμί-
νοι τριακόσιαι, ὄνοι δὲ πεντακόσιοι. συβάσια τε
ἐς πέντε μυριάδας ἔχοντα συῶν, καὶ προβάτων μυ-
ριάδες ἑπτὰ. καρπῶν δὲ ἄπιστον τι χρῆμα καὶ δυσα-
ρίθμητον κομιδῇ, ἢ ἀπάντων ἐν χρόνῳ ἀποσπέρνεις
βραχεῖ, ἢ δὲν ἀγεννὲς ἢ μικροψυχον ἐφ' ἐγγύχαστο. ἐκεί-
νο δὲ ἡνία μόνον ὅτι εἰς ἑδὲν χρήσιμον ἀνάλωτο τῷ
κοινῷ. αὐτὸς δὲ ἰχυρίζετο ἔτιω διανενοῦνται, ὡς πάν-
τα ἀναλώσων τῆς Ρωμαίων ὠφελείας ἕνεκα. ἐν Βυ-
ζαντίῳ δὲ τῆς στρατεύματος ὁ τῆς Βασιλείας κηδεύων
Ἀνδρόνικος ὁ Ἀσάνης στρατηγὸς ἀποδειχθεὶς, καὶ τὸν
πρὸς τὸν γαμβρὸν πόλεμον ἀναδεξάμενος, ἄρας ἐ-
κεῖθεν, τὰς καὶ Θράκην περιέει πόλεις, πάντων προ-
θύμως ὑποδεχομένων, καὶ συναυρομένων πρὸς τὸν πό-
λεμον τὰ δυνατὰ. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακζυλὸς,
πολλῆς μὲν καὶ ἀγαθῆς δυνάμει στρατίας. στρατεύ-
σαι δὲ ἀμήχανον ὡς διὰ τὴν ὥραν, καταφυγὴν τῆς
στρατίας πρὸς τὰς ὑετὲς καὶ τὴν χιόνα ἐκ ἐχέσης, ἐκ-
πεπολεμωμένων ἤδη πάντων. ὅθεν οὐδίας μὲν ἔσσης,
τὰς παρακειμένας κατέτρεχον πόλεις, καὶ κακῶς ἐποί-
ουσι, τῆς ἐκ Βυζαντίου στρατίας πρὸς τὰς πόλεις κα-
ταδυομένης, καὶ οὐδ' ἀντιβλέπειν οὐσης δυνατῆς. ἐ-
πεὶ δ' ἀναχωροῖεν ὑπὸ τῆς χειμῶνος ἐκβιαζόμενοι ἐ-
κεῖνοι, αὐτοὶ οἱ Βυζάντιοι ἀναθαρσυνούτες ταῖς πό-
λεσιν ἐπέκειντο, αἱ πολέμιοι ἐδόκουσι. καὶ ἡ χώρα
πᾶσα ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων δημένη, μετανίστατο τε
εἰς τὰς πόλεις καὶ οὐδὲν ὡς οὐκ ἐπαχε δεινόν, καὶ
σκυδικὴ ἐρημία ἢ κατακράτος οἰκουμένη Θράκη ἀπε-
δείκνυτο οὐκ ἐν μακρῷ, καὶ ἡ Ρωμαίων ἰσχύς ὑφ' αὐ-
τῆς ἐδαπανᾶτο καὶ διεφθείρετο. Οὐ μὲν οὐδὲ οἱ βάρβα-
ροι ἡμέλουσι. ἀλλ' εἰδότες ὡς ἡ Ρωμαίων στρατιὰ διή-
ρηται, καὶ τασιάζει πρὸς αὐτὴν, ἐκ τῆς Ἀσίας πε-
ραιούμενοι καὶ ἵπποις καὶ πεζῇ τὰ μέγιστα ἐκάκουσι οὐδε-
νὸς ἀνδισαμένους. καὶ τὰ παράλια πάντα, ἐν βραχεῖ
κενὰ ἀνδράπων ἀπεδείκνυσαν πάντας ἐξανδραποδίζε-
μενοι, πλὴν ὅσοι πόλεις, ἢ φρούρια κατέκρουσι. ὕστερον
δὲ ἐκείνων ἀναλωθέντων, καὶ πρὸς τὴν μεσόγειον ἐχώ-
ρησαν. οἱ μὲντοι Ρωμαῖοι οὕτω τῆς χειμῶνος διετέλεσαν
ἀλλήλοις ἀντεπεξίστοντες καὶ βλάπτοντες ὅσα δυνατὰ.
Διδυμοτείχῳ δὲ ἢ ἐκ Βυζαντίου στρατιὰ, οὐδέποτε ἐ-
πόλμησεν ἐπιστρατεῦσαι παρόντος Βασιλέως. οἱ μὲντοι
ἐκ Τζερνομιάνης φρερίης τινὸς οὐ πόρρω Διδυμοτείχῃ
ῥηκισμένῃ, οὐ φαυλά τινα ληστεύοντες ἐκάκουσι. χεδὸν
δὲ οὐ διέλιπον αἰεὶ νυκτὸς τὰ τείχη περιϊόντες καὶ λη-
στεύοντες οἷς ἂν ἐντύχοιεν. ἐλάνθανον δὲ οὐ δι' ὀλιγό-
τητα μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐμπειρίαν. ἦσαν δὲ περὶ ληστείας
κάλλιστα ἐξισκημένοι. προδοχῆσαντες δὲ οἱ ἐν Διδυ-
μοτείχῳ στρατιῶται· ἐπεὶ καὶ τὸ εἰωθὸς εἰς ληστείαν αὐτοὶς
ἦσαν, πλείονες ὄντες τῆς ἐπιέναι εἰωθότων, οὐκ ὀλίγους

Paris II.

cuilibet earum ad arma in eum capes-
fenda incitamento erant, belli lucrum
non exiguum cernenti. Eorum item for-
tunæ, qui aut vere illi favebant: aut
ob aliquam causam favoris, & gratiæ
suspecti erant. Quantum igitur pecuniæ
imperator, & matri ejus Byzantii,
& in aliis civitatibus ab imperatricis
factione ablatum sit, non potest ad
unguem dici: cum nec ipsis, qui
eam asservabant, propter granditatem
numerus ejus plane constiterit. Pecorum
autem, boum quidem pascualium
in multa armenta dispersitorum fuerunt
ad quina millia, ruricularum juga
mille: equæ pascuales mille quingen-
tæ, cameli ducenti, muli trecenti,
asini quingenti. Greges suilli ad quin-
quaginta millia porcorum continentes;
ovium septuaginta millia; frugum a-
cervi incredibiles, & omnino innume-
rabiles. Quibus omnibus brevi tempo-
re spoliatus, nihil imbelle, aut pusillan-
imum locutus est. Illud dumtaxat ei
tristitiam movebat, quod tantæ opes
ad nullum reipublicæ commodum, (in
cujus emolumentum ipse omnia im-
pendere cogitasse affirmabat) conver-
terentur. Byzantii copiarum dux An-
dronicus Asanes, Cantacuzeni focer
declaratus, bello contra generum re-
cepto inde profectus, Thraciæ urbes
obibat, omnibus eum cupide excipien-
tibus, & quantum poterant adjuvan-
tibus. Cantacuzenus cum numerosum
haberet, fortemque exercitum, edu-
cere illum propter anni tempestatem ne-
quibat: quod militibus adversus plu-
vias, & nives nusquam pateret perfu-
gium, jam omnibus ut hostem averfan-
tibus. Unde tranquillo cælo urbes fini-
timas incursionibus laceffebant, cum in-
terea Byzantinæ copiæ in civitates se
abderent, neque aspectum eorum fer-
rent: quibus cæli injuria cogente rece-
dentibus, rursus Byzantii receptis ani-
mis, urbes inimicas quæ videbantur
premebant, totaque regio velut ab ho-
stibus vastata, & nihil cladis non su-
stinens, in oppida commigrabat. Atque
ita Thracius orbis parvo spatio vi, &
grassationibus ad Scythicam solitudinem
redigebatur: Romanorumque vires se-
metipsas absumebant, ac deperdebant.
Nec tamen barbari opportunitatem ne-
gligebant: sed cum Romanorum exer-
citus divisum & discordiis intestinis
laborantem comperissent, cum equita-
tu, & peditatu ex Asia trajicientes,
immania detrimenta, nullo obsistente
dabant, locaque omnia mari vicina
brevi tempore hominibus vacuefacie-
bant: omnibus, nisi qui urbes, aut
castella habitarent, in servitutem ra-
ptis. Tum deinde etiam in mediterræ-
nea pergebant. Romani vero tota hye-
me velitabantur, & damna vicissim quan-
tum poterant creabant. Ad Didymoti-
chum, ubi erat imperator, Byzanti-
ni numquam se admoveere ausi sunt:
quamquam ex proximo castello, cui no-
men Zernomianum, directionibus nou-
parum infestabatur. Ferme enim in no-
ctes singulas moenia obeuntes, quæ
inveniebant, auferebant: nec propter
paucitatem modo, sed usum etiam
fallebant: erant siquidem in prædan-
do multo exercitatissimi. Ubi ad præ-
dandum more suo, & quidem plu-
res solito redierunt, milites apud Di-

Zzz

Edit. Paris.
pag. 449.

dymotichum ex insidiis prorumpentes, bonam partem occiderunt. Imperator Cantacuzenus, etsi principio veris Constantinopolim cogitabat invadere, tentareque an eam posset subigere, nihilo minus ipsa hyeme ad magistratus Adrianopolim occulte mittit, & ad urbem tradendam eos allestat. Dies quo veniat præfinitur. Ille assumpto exercitu ad alias Thraciæ urbes iturum, illasque obsessurum fingens, ne, qui ab Augusta stabant, infestum ejus accessum Adrianopolim nuntiarent, supra Hebrum, ut postridie militem transducturus, castra facit: Mittit quoque ad Pincernam consobrinum, qui cum millenario Pamphilum servabat, & arcem cum aliis gravis armaturæ, ac sagittariis centum: mandat, ut relicta arcis custodia, & ex equitatu trecentis, qui inferiorem urbem tuerentur, cum cætero agmine ad se veniat: causam insuper addit, cur eum vocet. Pincerna opinatus solum arcis præsidium urbi servandæ sufficere, cum toto equitatu adest. Cum autem per noctem illam Boreas spirasset vehementius, diluculo flumen congelare incipiens, intra breve tempus totum frigore constitit. Neque tamen adeo firma, ac densa erat glacies, ut portare equitem posset: nec consuetis actuariolis transitum præbebat: sed ad istuc durior, ad equos vero sustinendos fragilior apparebat: quæ res multam transeundi dubitationem habebat. Per dies itaque duodenas imperator ibi in stativis mansit, exspectans, si quo modo daretur Hebrum transmittere. In his Adrianopolim Byzantio supervenientes sexcenti milites, rem disturbant. At Pamphili, quoniam Pincerna cum copiis non aderat, præ quibus oppidani quippiam novi tentare metuebant, prius quibusdam e præsidio pecunia numerata corruptis, & eo perpulsis, ut vasa clam evacuant, in quibus aquam, & vinum, & si quid aliud potabile, servabant (non enim ex puteo haurire licebat, postquam sibi factas insidias audierant) custodes arcis simultota urbs oppugnat: expugnatosque, & intoleranda siti oppressos, ad deditionem adigit: ac tres eorum duces vinctos, cum toto præsidio ad Augustam Byzantium mittit: quos Byzantii contumeliose tractatos, & omnibus districtis laceratos in carcerem dederunt. In imperatorem quoque Cantacuzenum se improbe gesserunt, a nulla verborum petulantia temperantes: eoque stoliditatis progressi sunt, ut si quando Joannes imperator adolescens e palatio ad animi oblectamentum quopiam prodiret (ob ætatem siquidem immaturam, publicæ rei nihil attingebat, quando patre moriente non plus novem annos natus erat) præmissi quidam ab iis, qui ad clavum sedebant, scæminas juxta ac viros incitabant, ut eo transeunte complura, longeque turpissima in Cantacuzenum maledicta evomerent. Et hoc tamquam jucundum munus imperatori puero offerebant. In hisce porro contumeliis etiam hoc sibi volebant (ut populo majorem timorem ingenerarent) Cantacuzenum, si vincerent, atrociter injurias persecuturum: id quod illis ex sententia evenit. Omnis namque populus, quo magis infaniebat, hoc amplius metuebat, & cum sibi condignam mercedem repensum iri formidaret, audacius furebat, &

ἀπέκτειναν αὐτῶν τὸ λόχου ἀναστάντες. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνὸς, διανοεῖτο μὲν ὡς ἅμα ἢ ῥι Βυζαντίῳ ἐπιστρατεύσων, καὶ πειρασόμενος εἰ δυνάητο ἑαυτῷ ὑποποιεῖν· ὁμῶς δὲ χειμῶνος τοῖς ἐν Ἀδριανουπόλει ἀρχεσι προσέμπων κρύφα καὶ δολιχομήρους, ἐπεισε τὴν πόλιν ἐγχειρίζειν. καὶ ἐπεὶ συντέθειτο ἡμέρα καθ' ἣν εἶδει ἐπελθεῖν, ἔσαν στρατιὰν παραλαβὼν, καὶ ποσποισάμενος ἐφ' ἐτέρας τῆς Θράκης βαδίζειν πρὸς πόλιν ὡς πολιορκήσων, ἵνα μὴ ὑπὸ τῇ τῆς Βασιλίδος ἡρημένων πρὸς τὴν Ἀδριανὴν ἡ ἐφοδος μὴ ῥῆ, παρὰ τὸν Εἰβρον ἐστρατοπέδουσιν ὡς περαιωσόμενος εἰς τὴν ὕσεραν. πέμψας δὲ καὶ πρὸς Πιγκέρνῳ τὸν ἀνεψιόν, τὸ Πάμφιλον ἅμα χιλίοις φρουρούται στρατιώταις, τὴν τε ἀκρόπολιν ἐτέροις ὀπλίταις καὶ φίλοις τοξόταις ἑκατὸν, ἐκέλευε τὴν ἐν τῇ ἀκρόπολει φρουρὰν καταλιπόντα, καὶ τῆς στρατιᾶς τῆς ἰππικῆς τριακοσίους, ὥστε φρεῖν τὴν κάτω πόλιν, τὰς λοιπὰς ἀναλαβόντα, ἦκειν πρὸς αὐτὸν· ἐδήλῃ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν ἧς ἐνεκα καλοῖτο. ὁ δ' ἡγησάμενος τὴν ἐν τῇ ἀκροπόλει μόνῳ φρουρὰν ἀρκέσειν πρὸς κατάχρῃ τῆς πόλεως, τὰς ἰππέας ἅπαντας παραλαβὼν, ἦκεν ὡς Βασιλέα. τῆς αὐτῆς δὲ νυκτὸς τὰ βορρῆα πνέσαντος δριμύτερον, ἅμ' ἡμέρᾳ κρύστα λεῖσθαι ἤρχετο ὁ ποταμὸς. καὶ ὀλίγῳ ὕστερον ἅπας διεφαίνετο κρύσταλῳ θείας. ἔτε δὲ τοσῶτον εἶχε σερρότητος ὁ πάγος, ὥστε σέγειν τὰς ἰππέας ἐπ' αὐτὸν περαιωμένους, ἔτε τοῖς συνήθεσιν ἀκατίοις πρὸς τὸν πόρον δίοδον παρεῖχεν. ἀλλὰ τὸ μὲν σερρότερος ἐφαίνετο, τὸ σέγειν δὲ τὰς ἰππας, ἀδρανέστερος. διὸ καὶ ἀπορίαν πολλὴν παρέχετο πρὸς τὸν πόρον. δυοκαίδεκα μὲν οὖν ἐστρατοπεδεύετο ἐκεῖ ὁ Βασιλεὺς ἡμέρας, περιμένων εἰ τρόπῳ δή τινι ἐγγένοιο τὸν Εἰβρον διαβῆναι. ἐν ταύταις δὲ ἐκ Βυζαντίου τῇ Ἀδριανῇ ἐπιγενομένοι στρατιῶται ἐξακόσιοι τὴν ἐπιχειρήσιν ἀφείλοντο. ἐν Παμφίλῳ δὲ ἐπεὶ ὁ Πιγκέρνης ἐπαρῶν, ἔχων τὴν στρατιὰν ἣν ἐκεῖνοι ἐδεδοίκεσαν νεωτερίζειν, πρὸτερον τῆς φρουρῶν τινὰς χρήμασι δέξασθαι φεύγοντες, καὶ πείσαντες τὰ ἀγγεῖα λάθρα ἐκκενοῦν, ἐν οἷς ὕδωρ αὐτοῖς καὶ οἶνος, καὶ εἴ τι ἕτερον ὑγρὸν πρὸς πόσιν ἐφυλάττετο, ἐγάρ ἐκ πηγῆς ἀρύεσθαι ἐνὶ τῷ, ὡς ἐπύθοντο λῦσθαι μὲν τὴν ἐπιβελῶν πόλεμον πρὸς τὰς ἐν ἀκροπόλει φρουρὰς κοινῇ πᾶσα ἡ πόλις ἀναιρουμένη. καὶ ἐκ πολιορκήσαντες ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις, παρεσχέσαντο μάλιστ' ἀνὰ πειθέντας. δίσσαντες δὲ τὰς τε ἡγεμένους αὐτῶν οἱ ἦσαν τρεῖς καὶ ἑφ' ἑκατὸν, ἐπέμψαν εἰς Βασιλίδαν. ἔς καὶ ἀτιμάσαντες οἱ ἐν Βυζαντίῳ καὶ πάντες ἐπιδειξάμενοι ἐρεχελίας, εἶχον ἐν δεσμοτηρίῳ. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς Βασιλέα τὸν Καντακουζηνόν, πολλὴν ἐνεδείκνυντο ἀγνωμοσύνην, ἐδεμῖας ὕβρεως φειδόμενοι. εἰς τοσῶτον δὲ προήλθον ἀτοπίας, ὡς εἰ ποτε ὁ Βασιλεὺς ὁ γένος Ἰωάννης ποιοίη τῇ βασιλείᾳ ῥασιῶν ἐνεκα, ἐπὶ δὴ αὐτῷ τι τῆς κοινῆς ἐπράττετο δὲ τὸ τῆς ἡλικίας πάνυ ἀτελεές, ἐνέα δὲ ἣν ἔτη γεγονώς τελευτῶντος τὸ πατρός, ὑπὸ τῆς τὰ πράγματα ἔχοντων προπεμπόμενοι τινές, τὸν δῆμον διηρέθιζον καὶ ἀνδρας καὶ γυναῖκας, ὥστε διόντος, πολλὰς Καντακουζηνῶν τῇ Βασιλείᾳ καταχέειν λοιδόρίας καὶ ὡς μάλιστ' ἀσέμνας, καὶ τὸτο ἦσαν ὡς τι δῶρον τῆς ἡδέων προσάγοντες τῷ νέῳ Βασιλεῖ. σκοπὸς δὲ ἣν αὐτοῖς τῇ ὕβρει, ἐδὲν μὲν ἦττον ὥστε καὶ τὸ δῆμον εἰς πλείονα ἐμβάλλειν φόβον, ὡς εἰ περιγένοιτο ὁ Βασιλεὺς πικρῶς ἀμυνόμενος δὲ τὰς ὕβρεις, ὁ καὶ ἡ σκοπὸν ἐξέβαιναν αὐτοῖς. πάντες δὲ οἱ δῆμοι ὁσὺ μᾶλλον ἐξερμαίνοντο, τοσῶτ' ἐδίεσαν ἐκ τῆς ἀσύμβατοι ἦσαν πρὸς ἐκείνον, καὶ μᾶλλον

ἐξαιμῶντο διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀντιδόσεως πονηρὰν ἐλπίδα. ἄλλως δ' ὅπως καὶ πᾶσιν ὑπόνοιαν παρέχουσιν, ὥς εἰ μὴ διέφθαρτο ἐκεῖνος καὶ ἐξηθύνθη παντάπασιν, ἔκ αὐτοῦ κατεφρόνου. ἔδεν οὖν ἦτορ καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα τὸ ὑβρίζειν αὐτοῖς ἐπετηδύετο. μάλιστα δ' ἐν ἐκεῖνος πυνθανόμενος, ἀπαγορεύει τὴν εἰρήνην, νομίζων κατὰ γνώμην τὰ τοιαῦτα ἐπράττεσθαι τῇ Βασιλίδι. ἔδεν γὰρ αὐτοῖς ἔτι δεινὸν ἐφαίνετο τῷ πορὸς τὸν πόλεμον, ὅσον ἀγεῖν κίνδυνον ἢ εἰρήνην ἐνομίζετο. διὸ καὶ πάντα ἐπεπόου καὶ ἐμνηχανῶντο, ὥς μὴ γενέσθαι. ἐπὶ τῆς Βασιλίδος μῆντοι ἐκ ἀσέμνως ἔτις ἐλοιδοροῦντο. ὀργῇ δὲ πορὸς τὰς ἔτις ἀσελγαίνοντες ἐφέρετο. ἀλλ' ἠρώντο μόνον τὰ δεινότερα, καὶ πολλὰ κατεψήφίζοντο σκαλίσματα καὶ πονηρὰν τρόπον, ὅτι τοσέτων παρὰ Βασιλέως ἀπολελαυκῶς καὶ ἔτι φιληθεῖς, ἀχάριστος ἐκ δ' αὐτῶν καὶ κακὸς περὶ τὰς ἐκεῖνα παῖδας ᾤπται. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἔτις ἠκολάσαιντο περὶ τὴν γλῶτταν. Καὶ ὁ Πατριάρχης ὀλίγα ἢ ἔδεν φροντίζων τῷ ἐκκλησιαστικῶν δισμῶν, αὐτὸν τε Βασιλέα μηδεμίαν πρόφασιν πορὸς τὸν πόλεμον παρεχόμενον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ πολλάκις δεινότερα δ' αὐτῶν ἐφαίνετο, ἀφορισμῶν ὑπέβαλεν ὡς κακὸν ὀφθέντα περὶ Βασιλίδας, καὶ εἰ τις αὐτῶν σωεῖν Βασιλὸς δὲ ὁ Καντακυζηνὸς ἐ μόνον αὐτὸς τὸναντιώτατα ἐφαίνετο ποιών, ἀλλὰ καὶ τὰς σωόντας ἀναπέδων. ἐ γὰρ μόνον Βασιλίδας ἔποτε εἶδει μνημονοεῖν διὰ πάσης ὀφημίας ἦγεν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας ἀπὸ τῶν ἀξιομάτων μᾶλλον, ἢ τῶν ὀνομάτων ποροσηγόρευε. τῶν δ' Ἀνδρονίκα μῆντοι τῇ Βασιλέως ἐκάστω δ' ἐδωρημένων, ἐπεὶ τῶν ὕστερον, ὡς παρὰ δίκην γεγενημένων τὰ πολλὰ ἀπέσεργε. Τῶν σωόντων δὲ ἐπ' αὐτῶν τινὸς τὸν παρακοιμώμενον ἐπερὸν τινα τῶν ἐν Βυζαντίῳ ὑβρίσαντος αἰχρῶς, ἐκέλευσε τυπτηθῆναι, γυναιξὶ φάμιλος ποροδομέναις ποροσέκειν τὰ τοιαῦτα, ἀνδράσι δὲ τὸ μάχεσθαι.

a reconciliatione magis abhorrebat, nisi ille viribus omnibus destitutus, ac perditus esset, non se ita eum contempturos. Et cum nihilo minus his de causis studerent eum cumulare injuriis, maxime tamen id faciebant, ut his intellectis, pacem desperaret, ea imperatrice conscia, & libente fieri opinatus. Etenim nihil ad bellum requisitum tam durum, quam pacem istam periculosam constituebant. Quare ad eam impediendam excogitabant, machinabanturque omnia. Veruntamen coram imperatrice verecundius conviciabantur: quod illa sermonis proterviam ferret ægerrime: sed tantum severissime accusabant: singularisque illum stuporis, & perversitatis condemnabant, quod summis ab imperatore demortuo beneficiis ornatus, & tantopere dilectus, ex diametro ingratus, & erga ejus liberos malevolus extitisset. Atque illi quidem linguas ita liberas habebant, & patriarcha legum ecclesiasticarum securus, ipsum Cantacuzenum qui bellum minime excitaret, sed multum, ac sæpe pacem expetiverat, anathemati eum sequacibus subiecit, quasi in imperatricem se nequam præstitisset: cum tamen non ipse solum prorsus contrarium faceret: sed & suos ad idem cohortaretur. Nec vero illam dumtaxat, si quando ejus erat habenda mentio, perhonorifice, verum alios quoque magis a dignitatibus quas gerebant, quam propriis eorum nominibus appellabat. Multa tamen ex iis, quæ Andronicus imperator cuique eorum donaverat, ut cum injuria posteriorum donata non probabat. Et cum quidam de suis coram ipso, Apocauchum cubiculi sacri præfectum, & alium quemdam Byzantium turpi convitio incessisset, eum præcepit vapulare, dixitque, mulieribus meretricibus levitatem hujusmodi convenire, viros pugnam decere.

Edit. Paris.
pag. 450.

CAPUT XXXI.

Tribus præfectis se purgat Cantacuzenus de accepto imperio, & consilio non communicato. Omnes offensi, societatem recusant. Syrges iniquior, apud Pheras ejusdem facultates invadit. Ejus amicos fortunis spoliatur, & immaniter trahit. Protostrator mutat mentem: Thessalonicam se traditurum promittit. Chreles Triballus & amicus, Cantacuzenum ad occidentem invitatur. Consultatio quo eundum, & duplex sententia: posteriori assentitur imperator.

ΠΡΟΣ μῆντοι τὸν ἑπαρχὸν τὸν Μονομάχον ἐπιτροπάζοντα Θεσσαλίας, καὶ Συναδινὸν τὸν πρωτοστράτορα Θεσσαλονίκης τότε ἄρχοντα, καὶ Συργίω Ντελεναζίαν τὸν Βασιλέως Ἀνδρονίκα ἀνεψιὸν τὸν Κύριον ῥηγὸς υἱὸν, Φερῶν καὶ αὐτὸν ἄρχοντα, καὶ τὴν θυγατέρα τῆς Βασιλέως Ἀνδρονίκα περιόντος ἔτι, τῷ υἱῷ Μανουὴλ ὁ τότε μέγας δομέσικος κατηγγύησε, ποροσβέας πέπομφεν ὁ Βασιλὸς αἰτίας αὐτὸν ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀπολύων, ὡς ἐκ ἀπογνώμης ἐπιβέβη καὶ πονηρᾶς, ἔδ' ἐπιθυμία τιμῆς βασιλικῆς τὰ τοιαῦτα νεωτεριδεῖν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἐν Βυζαντίῳ πόλεμον ἀκήρυκτον ἐξενεγκόντων κατ' αὐτῶν, καὶ ἄκων εἰς ταῦτα ἐξενεγεγμένος: ὅθεν καὶ τῶν πραγμάτων ἐπειγόντων, καὶ πορὶν αὐτοῖς κοινώσασθαι τὴν γνώμην, ἃ αὐτῶν τε καὶ πᾶσι τοῖς συνησὶ λυσιτελεῖν ἐδόκει καταπεπράχθαι. ἡξία

Paris II.

CÆTERUM ad Thessaliæ prætorem Monomachum, & protostratorem Synadenum, Thessalonice tum præfectum, & Syrgem Ntelenuziam, imperatoris Andronici consobrinum, Cypriorum regis filium, Pherarum & ipsum præfectum, cujus etiam filiam superstite adhuc imperatore Manuelli filio magnus tum domesticus desponderat, legatos imperator misit, culpam factorum a se removens, ista scilicet non insidiosè, & maligna mente, nec cupiditate majestatis imperatorie molitum, sed propter Byzantinos, bellum non ante denuntiatum sibi inferentes, huc se compulsam: & rebus ita postulantibus, antequam cum ipsis posset communicare consilium, quæ visa essent sibi, & sociis omnibus conducere, confecta esse: orabatque, ne idcirco

pag. 451.

Zz ij

co quasi despecti indignaretur : sed si quid factum , quod factum non oportuisset , rerum necessitati adscriberent . Prætor igitur nec legationem admisit , nec ad bellum prorupit : sed communionem tantummodo recusavit . Perinde protostrator imperatorem ut amicorum valde immemorem infimulabat , quod nimirum se , qui tam multis annis tantam ei benevolentiam navasset , ut quempiam pene vulgarem , ac plebejum contempnisset , idque cum rem tam arduam meditaretur : nihil tamen legato fecit mali : nisi quod mox ad dominum suum reverti iussit . At Syrges sive ex antiquiore quadam causa succensens : sive tum primum , quod se contemptum suspicaretur , excandescens , & verba legatorum ut nihil sincerum continentia , sed dolose conficta rejecit , addens , etsi a Cantacuzeno inter homines trioboli esset numeratus , tamen re ipsa declaraturum , se cum amicis prodesse , tum inimicis obesse posse quamplurimum , & legatos in carcerem inclusit : Demetrium nempe Casandrenum , & Lascarim magnum chartularium . Cumque Cantacuzenus Pheris haberet non solum pecoris , sed & tritici , aliarumque frugum ingentem numerum , propterea quod ampliores , ac plures ei hic quam apud urbes alias possessiones erant , omnia statim ad se avertit : quo firmior suspicio fuit , armis imperatorem appetiturum : quod sciret (ut est credibile majores ex dissidio cum illo , quam ex concordia fructus sese percepturum , quantumvis primis ab eo , amplissimisque honoribus augeretur . Nec solum tam opulentus subito evadebat : sed insuper amicos ejus , qui permulti Pheras incolebant , scrutabatur , bonisque omnibus nudatos , immaniter puniebat . Et cum antea ad hoc esset propensissimus , tum præsertim nihil ad crudelitatem reliqui facere contendebat : & Byzantinos longo intervallo superabat in omnibus si verborum contumelias excipias : in hoc quippe uno modestius se gerebat . Connubium autem filiarum , quod prius filio imperatoris promiserat , rescidit . Tunc igitur ob inclementiam hyemis , quæ Byzantio exierant , & quæ Didymotichi erant copiarum , concurrere nequiverunt . Interim protostrator facti pœnitens , quod legationem repulisset , per intimum quemdam occulte urbem Thessalonicam imperatori se traditurum pollicetur : esse enim illic , qui ei faverent , quam plurimos : & monebat , ne cunctaretur : sed veris initio accederet , multum se ejus rationibus commodaturum . Similiter & Chreles , qui aliquando ex Triballis ad Andronicum transfugerat , sese cum mille militibus , & tribus oppidis dederat : quæ Romanis subiecta , Andronicis inter se belligerantibus , Triballi incolis deditionem facientibus occupant . Hic itaque Chreles a pecunia instructus , & exercitum sub se non aspernandum habens , & antea imperatori Cantacuzeno amicissimus (per quem & Andronici amicitiam adeptus fuerat) misit ipse quoque significatum , se ejus partes sequi : cum cohortatione , uti ad occidentem se converteret : utpote non minimos ibi utilitatis fructus inventurus . Cantacuzenus

*Edit. Paris.
pag. 452.*

τε μὴ διὰ τὰ τοιαῦτα δυχεραίνειν ὡς περιοφθέντας· ἀλλ' εἴ τι καὶ τὴ μὴ δέοντων γένοιτο , ἀνάγκη τὴ πραγμάτων προσλογίζεσθαι . Επαρχος μὲν οὐκ ἔτε τὴ πρεσβείαν προσεδέξατο , ἔτ' ὁλθὺς πρὸς πόλεμον ἐκινήθη , ἀλλὰ τὴ κοινωσίαν μόνον ἀπηγόρευεν . ὁμοίως δὲ καὶ πρωτοστράτωρ πολλὰ τῷ Βασιλεῶς ἀμνημοσύνην τῶν φίλων κατηγορεῖ , ὅτι δὴ αὐτὸν πολλὰ τῆς εἰς ἐκείνον εὐνοίας ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἀπόδειξιν ἐπιδείκνυμενον , ὥς τινα τῶν πολλῶν ὀλίγον δεξιέροντα περιεῖδε καὶ ταῦτα τοιαῖτοις μέλλων ἐγχειρεῖν . ἔδεν μὲντοι δεινὸν ἔργασθαι τὸν πρεσβύτην , ἀλλ' ἐκέλευεν αὐτὸς ἀνατρέφειν πρὸς τὸν πέμψαντα . Συργῆς δὲ εἴτε καὶ ἐκ παροφάσεως τινὸς ἀρχαιοτέρας μιλίῳν , εἴτε καὶ τὸ τε πρῶτον ἐκ τῆς παρεωραῖσθαι ὑποπτύκεναι , πρὸς ὀργὴν ἐξήγετο . τὰς τε λόγους τῆς πρεσβείας ὡς ἔχοντας ἔδεν ὕγιες , ἀλλ' ἀπάτη συνεισκόλασμένους , ἀπεπέμπετο . φάσκων ὡς εἰ καὶ παρ' ἐκείνῳ τὴ μηδενὸς ἀξίαν ἐνομίσθη , ἀλλ' αὐτὸς αὐτοῖς ἔργοις ποιήσας καταφανές , ὥς τὰς τε φίλους ὠφελεῖν , καὶ τὰς πολεμίας βλάπτειν διώκει τὰ μέγιστα , καὶ τὰς πρεσβείας εἰς τὸ δέσμωνιόν εἰσῆγεν . οἱ Δημίτριος τε ἦσαν ὁ Κασανδρίωνος , καὶ Λάσκαρ , ὃς ὡς μέγας χαρτελάριος τὴν ἀξίαν ὄντος δὲ ἐν Φεραῖς ἐβοσκημάτων μόνον πλήθους Καντακζυῶν τῷ βασιλεῖ , ἀλλὰ καὶ πυρρῶν καὶ καρπῶν τῶν ἄλλων δεξάμενος καὶ πλείους κτήσεις μᾶλλον , ἢ καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἐνταυθοὶ κεκτῆσθαι , πάντα ἐποίησε ἰδεῖν ὁ δὲ αὐτὸς δι' αὐτὴν μᾶλλον ὑποπτύσθη τὸν πρὸς ἐκείνον πόλεμον ἡρῆσθαι , συνιδὼν ὡς εἴκοιεν , ὡς ἐκ τῆς δεσφορίας τῆς πρὸς ἐκείνον μείζων διώκειτο καρπῶν , ἢ τῆς ὁμοιότητος , εἰ γὰρ καὶ τῶν πρῶτων , καὶ μεγίστων ἀπολαύσει παρ' αὐτῶν τιμῶν . ἔμνον γὰρ ἐκείνων τοσούτων ὄντων κύριος ὡς ὁ δὲ αὐτὸς , ἀλλὰ καὶ τὰς φίλους διμυρῶνα , οἱ ἦσαν ἐν Φεραῖς πολλοί , καὶ πάντων τὰς οὐσίας ἀφαιρέματος , ἐκόλαζεν ἀπανθρώπως . ὡς γὰρ δὴ πρὸς τὸ τοιοῦτον τε ἔχων μάλιστα ἐπιτρέπῳ , καὶ τότε μάλιστα ἐφιλονέκησε μηδεμίαν ὁμότητα ὑπερβολῶς ἀπολιπεῖν . πολλῶν γὰρ τῶν μέτρων τὰς ἐν Βυζαντίῳ παρήλασεν ἐν πᾶσι , πλὴν τῆς ὕβρεως . ἐν τῇ γὰρ μόνῳ σωφρονουῦντα αὐτὸν παρέχετο . τὴν τε μνησίαν τῆς δυγατρὸς ὡς πρότερον πρὸς τὸν Βασιλεῶς υἱὸν πεποίητο , διέλυσε . τότε μὲν οὐκ χειμῶνος ἔξαισις ἐπιγενομένη , ἢ τε ἐκ Βυζαντίου , καὶ ἢ ἐκ Διδυμοτείχης στρατιὰ ἡσύχαζον , μὴ δυνάμενοι ἀλλήλοις ἀντεπεξέναι δεξάμενοι τὸν χειμῶνα . ἐν τῇ γὰρ δὲ καὶ ὁ πρωτοστράτωρ ἐκ Θεσσαλονίκης ὅτι τὴν Βασιλεῶς ἀπέπατο πρεσβείαν , μεταμεληθεὶς τῶν οἰκειοτάτων πέμψας τινα , κρύφα διέλεγετο ὡς Θεσσαλονικίῳ παραδώσας . εἶναι γὰρ αὐτῷ τοὺς συμπράττοντας ἐκεῖ πολλὰς . συνειβέβηκε τε μὴ μέλλειν . ἀλλ' ἅμα ἠρήνην πρὸς αὐτὸν , ὡς πολλῆς αὐτῷ ὠφελείας ἐσομένης ἐξ ἐκείνου . ὁμοίως δὲ καὶ Χρέλης , ὃς ὡς πρότερον πρὸς Ἀνδρόνικον τὸν βασιλέα νυτομοληκὼς ἐκ Τριβαλῶν , στρατιώτας τε ἔχων χιλίας , καὶ πόλεις τρεῖς παραδεδωκώς , καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν Ἀνδρονίκων βασιλέων πόλεμον κατέχον οἱ Τριβαλοὶ τῶν κατεχόντων Ρωμαίων παραδόντων . ἔτος δὴ οὐκ ὁ Χρέλης χημάσι τε ἔρρωμένως , καὶ στρατιὰν ἔχων ἀξιόλογον ὑφ' αὐτῶν , καὶ πρότερον Βασιλεῖ τῷ Καντακζυῶ ἐς τὰ μάλιστα φίλος ὢν , δι' αὐτὴν γὰρ καὶ Ἀνδρονίκα προσῆλθε τῷ Βασιλεῖ , πέμψας καὶ αὐτὸς , ὅτι τε αἰροῖτο ἐδῆλα τὰ ἐκείνου , καὶ παρῴκει καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἐσπέραν μᾶλλον τρέπεσθαι , ὡς ἐφαύλης τινὸς αὐτῷ δὲν ἐσομένης ὠφελείας . Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακζυῶς , ἐπεὶ ἔαρος ὥρα ἦδη ὡς ἐκκλησίαν συναγαγὼν ἐκ τῶν

συνόντων, πρὸς ὃ, τι καὶ τρέπεσθαι ἐσκέπτοντο. ὅσοι μὲν οὖν ἐκ Βυζαντίου ἦσαν, τὴν εἰς Βυζάντιον μάλλον συνειβέβηκεν αἰρεῖσθαι εἰσβολῇ. ὥς ὡς κρατήσασιν ἐκεῖνα, εἶναι δὲ ἐκ ἀγενεῖς ἐλπίδας, πολλῶν ἐκεῖ τὰ βασιλείας ἡρημένων, μεγάλων ἀπαλλαζόμενοι καὶ πό- των καὶ κινδύνων. οἱ δ' ἐσπέρει, τοῖς ἐκ τῆς ἐσπέρας προσέχειν ὥντο μάλλον παράγμασι δεῖν, ὥς ἐκ ἐπε- πολεμωμένοις Βασιλεῖ· ἀλλὰ προχωρήσας δὲ τὴν ὁ- νοίαν ῥαδίως. τὰ δ' ἐν Βυζαντίῳ μεγάλης δεῖσθαι τῆς παρασκευῆς, πολλῶν ὄντων ἐκεῖ τῶν πολεμικῶν Βασιλεῖ, καὶ τὰς ἄλλας ἐναγόντων πρὸς τὸν πόλεμον. οἷς δὲ ἐπιστρατεύειν ἐπανήκοντας ἐκ τῆς ἐσπέρας, καὶ με- γάλῃ ἐκεῖθεν περιβεβλημένους δυνάμειν. τὸ μέντοι μιθοφορικὸν τῆς στρατίας, καὶ ὅσοι τῶν Βασιλείας ἦσαν οἰκετῶν, διεφέροντο πρὸς ἑαυτοὺς. ἀλλ' ἐτοιμοὶ ἦσαν πρὸς ὃ, τι ἂν Βασιλεῖ δοκῇ λυσιστελεῖν τρεφόμενοι καὶ αὐ- τοί. Βασιλεὺς δὲ ἐκ ἐφασκε δεῖν τὴν ἐκ τῆς ἐσπέρας καλουμένην ὄντας τηλικύτας περιορᾶν καὶ μὴ καλου- των γὰρ, εἰ μόνον ἐλπίς τις ὑπεφαίνετο βεβαία, τῇ προσάξειν αὐτὰς ἐκεῖ παραγενομένης, ἡμεῖς ἂν ἐδε- μίαις ἀπὸ πηλαγμένοι μέμψως, εἰ ποιαὶ τὴν δυνάμειν προείμεθα ἐκόντες· νυνὶ δὲ, καλουμένων τε αὐτῶν, καὶ βεβαίαν τῇ ἐκεῖ πραγμάτων παρεχόντων τὴν παρά- ληψιν, οὔτε λυσιστελεῖς, οὔτε σωφρον παριδεῖν· ἀλ- λά δεῖν καὶ τὴν ἐκείνων προσλαβόντας δυνάμειν, οὕ- τω χωρεῖν ἐπὶ τὰς ἄλλας. δεῖς γὰρ μὴ καὶ ταύτης ἀ- μελήσαντες, ἀντὶ συμμάχου καὶ φίλης, πολεμίας πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔξομεν. ὥπως εἰπόντος Βασιλέως, καὶ οἱ ἄλλοι ἐπεφηρίζοντο, οἱ μὲν, ἐκόντες, οἱ δ' ἀνάγκη.

cum jam vernum tempus adesset, coacto suorum concilio, quo eundum esset, de- liberabat. Byzantini omnes expeditionem Byzantinam antecapiendam decerne- bant: nam si ea urbe potirentur (esse autem potiundi præclaram spem) multis ibi imperatoris partes amplectentibus, magnis deinceps & laboribus, & pericu- lis fore liberos. Occidentales autem, magis ad res occidentis incumbendum censebant: quippe haud efferatis illic in imperatorem mortalibus: ac proinde ob benevolentiam non difficiles ad ejusim- perium accessuris. Adversus Byzantinos opus fore magno apparatu, quando illic multi sint ejus hostes acerbissimi, qui & alios ad arma exsuscitent: in quos ab occidente auctos potentia reverbos, mo- vere oporteret. Mercenarii, & dome- stici imperatoris nullum discrimen faciebant, parati ire, quo ille consultum putaret: cujus hæc fuit sententia. Oc- cidentales ultro vocantes, & tam mul- ti haud negligendi sunt: qui si vel non vocarent, & solum aliquid exploratae spei subostenderetur, ad nos se adjun- gerent, si ibi essemus. Tanta igitur accessione virium sponte dimissa, quam vituperationem non mereremur? Nunc Edit. Paris. quoniam ipsi accersunt, & certum pag. 453. est, nos rerum illic potituros, non habet quidquam nec utilitatis, nec pru- dentiae, tantæ opportunitati deesse: sed illorum quoque assumendæ vires, & sic demum alii subjugandi sunt. Ti- mendum quippe, si eos non curaveri- mus, ne pro amicis & sociis, hostes una cum cæteris experiamur. His, & aliis pars volens, pars invita calculum adjecerunt.

CAPUT XXXII.

Quos Didymotichi Cantacuzenus imperator duces equitum, & suburbanorum reliquerit. Cum quibus exierit. Defectio Constantini Palæologi. Bera ca- stellum tentatur, & propter monachos ei parcitur. Joannes Batatzes id in fidem imperatricis redigit. Ejus timor. Obsidio Peritheorii. Batatzes promissa turpiter fallit.

ΠΡΟΣ μὲν οὖν Διδυμοτείχῃ, βασιλίδι καὶ γυναι- κα κατέλιπεν ὁ Βασιλεὺς ἅμα θυγατρᾷ τρι- σὶ, καὶ δεκτὴν Νικηφόρῳ τῷ δευτέρῳ παιδί, καὶ Μαρίας συνώ- κησε τὴν θυγατέρα, ἀδελφῶν ἐχόντι στρατεύεσθαι δὲ καὶ ἡλικίαν, ἐτι δὲ παρήμειβε τὴν παιδικὴν στρατίαν τε ἐπικλῶ ὅσω ὦντο ἀρκέσειν πρὸς τὰς ἐκ τῶν ἄλλων πό- λεων, καὶ Βυζαντίῳ ἐφόδους ἐσομένας. πρὸς γὰρ τοῖς ὕστερον ὀλίγῃ ἐπιγενομένοις, χίλιοι ἦσαν ὧν ἦρχον Μανουὴλ ὁ Ταρχανειώτης, καὶ ὁ Φακρασιὺς Γεώργιος, καὶ τρίτος ὁ τῆς αὐλῆς περιμικτήριος Παλαιολόγος ὁ Ἰωάννης, καὶ ὁ Γλαβᾶς Γεώργιος σὺν τέτοις. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐξω Διδυμοτείχης συ- νοικίας ἔτης πολλῆς, ἐτέρως ἐπέσπασεν ἄρχοντας ὅκτω, ὧν ἦρχεν ἑκάστος χιλίων τοξοτῶν. στρατηγὸν δὲ ἐπὶ πᾶσι, τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν Ἀσάνῳ κατέλιπε τὸν Μανουὴλ. πό- λεων δὲ τῶν καὶ τῶν ὀρθῶν ἀπασῶν, ἐδεμίαν αὐτῷ προσεί- χον, ἀλλὰ πᾶσαι πρὸς βασιλίδι συναπείσσαν, πλὴν τῆς Εμψυδίας φρερίας, ἣ αὐτῷ περιόντος ἐτι Βασιλέως ὡ- κοδόμητο αὐταῖς κρηπίσιν. Αὐτὸς δὲ πρὸς τὰς οὐκ ἔχων Ματθαῖον καὶ Μανουὴλ, καὶ τὸν γυναικὸς ἀδελ- φὸν Ἀσάνῳ καὶ Ἰωάννῳ, ἐτι τε Ἀγγελὸν Πιγκέρην τὸν ἀνεψιόν, καὶ τῶν ὀνυγῶν, καὶ κατ' αἶμα προσή-

IGITU apud Didymotichum, con- jugem cum tribus filiabus, & Nice- phorum ducem, despotæ filium (cui Ma- riam filiam desponderat, quique per æta- tem imbecillam, ac puerilem tolerare mi- litiam nondum poterat) & turmas eque- stres, quot nimirum contra aliarum ur- bium, & Byzantii impetum suffecturas cre- debat, reliquit. Erant autem præter eos, qui paulo post supervenerant, equites mil- le: quorum duces Manuel Tarchaniota, Georgius Phracasæ, Joannes Palæologus aulæ primicerius, & Georgius Glabas. Suburbanis valde amplis præfectos octo, quorum quisque mille sagittarios regebat, & primarium omnium ducem Manuelem A- sanem, uxoris fratrem constituit. In Thra- cia urbes universæ simul, eo neglecto ad Augustam se aggregarunt: castellum Em- pythium, quod ipse adhuc vivo imperatore a fundamentis exædificarat, in fide mane- bat. Ipse Matthæum, & Manuelem filios, & uxoris germanum Joannem Asanem, & Zz iij

Edit. Paris.
pag. 454.

pag. 455.

nec non Angelum Pincernam confobrinum, nobiliumque, & consanguineorum multos secum habens, cum numerofo, & forti exercitu Didymoticho egressus est tertio Nonas Majas, indictione decima, præmissis Constantino Palæologo, Michaelis ducis despota filio, cujus opera, quæ in rem essent, præpararet: qui mox Pheris ad Syrgem defecit: siue quod domui suæ timeret, illic enim habitabat: siue, quod ex urbium defectione Cantacuzeni fortunam afflictum iri augurabatur. Imperator tamen ex antea dicto tempore non bonæ spes affulgerent, ad Beram constitit. Qui locus cum equis lætū pabulum affatim suppeditaret, non enim id ubique, (ut vere adhuc recenti) suppetebat: dies ibidem non multos consumpsit, in quibus castellum tentavit, si per deditionem occupare posset: vi enim subigere, propter monachos incolas nolebat. Videbat enim si vi caperetur, lege militari monasterium quoque diruendum. Quam ob causam nec assidue obsidendo oppugnabat: sed opinionem tantum præbebat, quasi se ad muros adoriundos compararet. Monachi vero qui intus erant, & alia turba ex agrestibus collecta, an propter defectionem trepidi (prius namque imperatoris præsidium, & præfectum ipsis datum fraude circumventos, vinculisque implicitos ad imperatricem miserant) an etiam alia quadam de causa, e muris structura validissimis animosissime se defendebant, nec de compositione verbum audire sustinebant. Interea Joannes Batatzes Byzantio noctu clam, (propter causam enim jam expressam, castellum certo, constanterque non oppugnabatur) cum parva manu ingressus, id sub Augustæ imperium redegit, & Cantacuzeno ejus obtinendi spem abstulit. Moto igitur inde exercitu, Anastasiopolim (Andronicus Peritheorium appellavit) processit, quam per dies quatuor & viginti circumfidens oppugnavit. Etiam ad Chrelem, & protostratorem Thessalonicam de adventu suo miserat, & nosse avebat, num idem esset eorum erga se animus, qui hactenus. Batatzes porro (cui ab imperatrice, rerumque rectoribus belli contra Cantacuzenum administratio commissa erat) cum militibus quos Byzantio adducebat, & ex Thraciæ, ac Rodopes urbibus non modica adjuncta manu, quia se imperatori imparem cernebant, non prope, sed intervallo unius diei insequabatur, perquam solícite cavens, ne in ejus copias incideret: sciebat enim sine clade se non evasurum. Peritheorio autem ab imperatore arcte obsessio, omnem rudentem movebat, ut cum paucis quibusdam (quia cum pluribus non licebat) clandestine in urbem ejus tutandæ irrumperet. Sed frustra. Nam imperator assidua obsidione instabat, & omnes aditus custodia sepiebat, machinasque omnigenas, & scalas ad moenia conscendenda comparabat. Batatzes cum obsessis nulla via posset succurrere, ad imperatorem mittens, & pristinam benevolentiam profectur, & æque ut prius studiosissimum illius fore promittit: ad vitandam vero suspicionem apud Romanorum Archontas, se huic bello submittere debuisse. Quamobrem & nunc, quæ

κόντων ἐκ ὀλίγης, ἡ στρατιὰν πολλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔσαν παραλαβὼν, ἐξῆλθε Διδυμοτείχε πέμπτη Μαρτίῃ· ἐσάμηνος τῆς δεκάτης Ἰνδικτιῶνος. πρὸς πεμπὲ τε αὐτῆς Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον, τὸν δεσπότη Μιχαὴλ τὸν δευτέρου υἱόν, ὡς δὲ αὐτῆς τῶν δοκουμένων λισιτελεῖν τινὰ προπαρασκευασόμενος. Ὁ δ' αὐτίκα πρὸς Συργὴν ἀφίστατο ἐν Φεραίς, εἴτε περὶ τὴν οἰκίαν δέσπας, Φεραίοις δὲ συνώκει· εἴτε καὶ οἰωνισάμενος ἐκ τῆς τῶν πόλεων ἀποσασίας, ὡς καὶ τοῦ βασιλέως Καντακυζηνὸς τὰ πράγματα χωρήσει. Βασιλεὺς δὲ καὶ τοῖς πρᾶττομένων ἐπάνυ χρησάς ἐλπίδας παρέχόντων, τὴν στρατιὰν ἔχων, ἐς στρατοπέδου ἐν Βήρᾳ ἀφθονίαν δὲ ἐκεί τοις ἵπποις τὸ τότε παρέχοντος τροφῆς. ἔπω γὰρ αὐτὸν ἀπολάυνει ἀφθόνως παντὰ καὶ ὅσα τὴν ὥραν, ἄρτι ἀρχομένης ἑαρος, παρέμεινεν ἡμέρας καὶ πολλὰς. ἐν ταύταις δὲ τὰ φρερὶα ἀπεπείρα, εἰ δύναίτο καταχεῖν ὁμολογία. βία γὰρ παραστήσεται ἐκ ἡδελφῶν τὸ μοναχὸς τὸ φρερὶον κατοικεῖν· σιωρῶν ὡς εἰ βία κρατηθεῖν, καὶ δὲν ἔσαι λοιπὸν, ἢ ἀνάστατον γίνεσθαι τὴν μονὴν πολέμῳ νόμῳ πορθεμένην, καὶ δὲ ἕνεκα, καὶ δὲ σιωτόνως ἐπολιόρκει· ἀλλὰ δόκησιν παρῆχε μόνον, ὡς πρὸς τειχομαχίαν παρασκευασόμενος. Μοναχοὶ δὲ οἱ ἑνδον ὄντες, καὶ ὁ ἄλλος ὁμιλος ἐξ ἀγροτῶν συνειλεγμένοι, εἰ τε διὰ τὴν ἀποσασίαν δεδοκότες τὴν γὰρ Βασιλέως πρότερον φρερῶν, ἢ τὸν ἀρχοντα ὃν ἐπέστησεν αὐτοῖς, ἀπάτη καταχόντες δεσμώτας ἐπεμψαν εἰς Βασιλίδαν, εἴτε καὶ τρώπῳ δὴ τινὶ ἐτέρῳ, ἡμυῶντό τε καρτερώτατα ἀπὸ τῶν τειχῶν ὀχυρωτάτων ὄντων ἐκ κατασκευῆς, καὶ ἐδ' ἀκροῖς ὡς ἀποσείντο τὰς περὶ συμβάσεως λόγους. Ἐν τῷ δὲ καὶ ὁ Βατάτζης Ἰωάννης ἐκ Βυζαντίου νυκτὸς ἔλαθε, καὶ γὰρ ἀσφαλῶς τὸ φρερὶον ἐπολιόρκειτο διὰ τὴν εἰρημνίαν αὐτίαν, ἅμα ὀλίγοις στρατιώταις εἰσελθὼν, περιεποίησέ τε τὸ φρερὶον Βασιλίδι, καὶ Βασιλεῖ τῷ Καντακυζηνῷ τὴν ἐπιχείρησιν ἀνέλπισον ἐποίει. ἀναστήσας τοίνυν ἐκεῖθεν ἡ στρατιὰ, εἰς τὴν Ἀνασασίαν πόλιν, ἢ Περιθεώριον ὑπὸ βασιλέως Ἀνδρονίκου προσηγόρευτο, ἐγένετο. καὶ περιεκάθητο πολιορκῶν ἐν τέσσαρσι καὶ εἰκοσιν ἡμέραις αὐτῷ δὲ καὶ πρὸς Χρέλιν καὶ πρωτοστράτην τὸν Συναδηνὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ τὰς μὲνύσαντας τὴν ἐκείνη ἀφίξιν πεπομφαῖς, καὶ περιέμεινε μαθεῖν, εἰ τὰ ἴσα ὥσπερ καὶ πρότερον περὶ αὐτῆς ἔγνωσται. Βατάτζης δὲ τὰς τε στρατιώτας καὶ ἐκ Βυζαντίου ἦκεν ἔχων ἐπαγόμενος, καὶ ἐκ τῶν καὶ τὴν Ὁράκλιν καὶ Ροδόπιν πόλεων ἐκ ὀλίγῃ στρατιᾷ συνειλοχῶς, ἐκ ἀξιόμαχον δὲ ὅμως πρὸς τὴν Βασιλέως. αὐτῷ δὲ καὶ ἐκ Βασιλίδος καὶ τῶν ἄλλων τῶν τὰ πράγματα ἀγόντων τὸν πρὸς ἐκεῖνον ἐπιτετραμμένος πόλεμον, ἐφείπετο ἐκ ἐγγύθεν, ἀλλὰ μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν διέχων· ὅσα πολλῆς ποιήματος σκεδῆς τὸ μὴ τῇ Βασιλέως στρατιᾷ περιτυχεῖν· ἦδει γὰρ ἔχωρὶς ζημίας ἀπαλλάξων. Περιθεώριος δ' ὑπὸ Βασιλέως πολιορκούμενος ἀκριβῶς, πᾶσαν μὲν ἐκίνει μηχανὴν, ὡς ἅμα τισὶν ὀλίγοις εἰ δύναίτο, πλείοσι γὰρ ἐκ ἐνὶ ἑαυτῷ ἔλαθε, παρελθισόμενος εἰς τὴν πόλιν καὶ φυλάξων. αὐτῷ δὲ καὶ δὲν, Βασιλέως τῆς πολιορκίας σιωτόνως ἐχομένης, καὶ ὅσα πάσης ποιήματος φυλακῆς μηχανήματα τὸ δὲ παντοδαπὰ καὶ κλίμακας πρὸς τὴν τειχομαχίαν παρεσκεύαζε. Βατάτζης δὲ καὶ δὲν τρώπῳ τοῖς πολιορκουμένοις βοηθεῖν δυνάμενος πρὸς Βασιλέα πέμψας, τὴν τε δόνοιαν ὁμολόγει τὴν προτέραν. καὶ ὡς ἐδὲν ἡττορ ἢ πρότερον, καὶ νυνὶ ὄντας τὴν ἐς αὐτὴν καὶ τῶν μάλιστα φιλοφύτων· ἀνάγκη δὲ τὸν πόλεμον ὑπελθεῖν τὴν μὴ παρὰ τοῖς ἀρχαῖς Ρωμαίων ὑποπτεύεσθαι. καὶ δὲ ἕνεκα καὶ νυνὶ τὰ δα-

κουῶτε λυσιστλήσειν συμβελλόμεν. κήδεσθαι γὰρ ἔ
 Ρωμαίων μόνον τὰ ἔχεται ἐκ τῆ πολέμου πεισομένων,
 ἀλλὰ καὶ σὲ διὰ τὴν φιλίαν. ταῦτα δὲ εἴσι, τὸν πόλε-
 μον καταδέμενον, σπονδὰς ποιήσασθαι πρὸς Βασιλί-
 δα περὶ τῆς εἰρήνης. καὶ εἶγε καὶ γνώμην αὐτῷ εἶναι,
 αὐτὸν πρὸς Βασιλίδαν ἢ τὰχιστα δυνάμετο ἀπελθόντα
 διαλέξεσθαι περὶ εἰρήνης. οἶεσθαι δὲ καὶ πείσειν ῥᾶστα,
 τὴν δυνάμιν, ἣν ἔχεις φανεράν ποιήσαντα. ἐκείνους
 ὅδ' ἔτι λίαν οἰομένους ἀδυνεστάτων προθύμως ὠρμῆσθαι
 πρὸς τὸν πόλεμον. Οὐ μὲν οὖν Βατάτζης τοιαῦτα ἐπρεσ-
 βόετο. Βασιλὺς δὲ ἀσμένως τὸ ἐδέξατο τὰς λόγους,
 καὶ πρὸς τινὰ ἐκέλευε τόπον συνελθεῖν αὐτῷ, ἐν ᾧ πε-
 ρὶ τῆς ἡγεῖν γενέσθαι τὴν εἰρήνην διαλέξονται. μηδὲν
 τὸ μελλήσας, πρὸς τὸ σωτὴρ δεινὸν ἤλθε τόπον τῷ Βα-
 τάζῳ περιμένων. Οὐ δ' εἶτ' αὐτὸς ὑφ' ἑαυτῆς, εἰδ' ἑ-
 τέρας συμβελλόμενος πειθεῖς, εἰς τὴν ὑπεραίαν ἀνε-
 βάλλετο. τῆς μὲν εἰρήνης ὑμῶν τῇ Βασιλείᾳ μάλιστα
 βέλτεσθαι εἰπὼν αἰτιώτατος γενέσθαι. δεδοικέναι δὲ μὴ
 ἐδεμίαν ὄνησιν ἑκατέρωθεν παραχόμῃρος ἑαυτῷ τῷ με-
 γίστῳ συμφωρῶν αἰτιώτατος κατασταῖν. διὸ ἐδὲ πρὸς
 αὐτὸν τετολημμέναι νῦν ἔλθῃν. τὰς ὅδ' ἐν Βυζαντίῳ
 τῶν πραγμάτων ἄρχοντας, καὶ τοὺς μηδεμίαν ὑποψίας
 πρόφασιν παραχομένους, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκείνοις δοκουῦ-
 ναι πάσῃ πράττοντι σπεύδῃ, καὶ αὐτὰ ἀφελήναι διὰ τὸ
 μὴ τὴν τῶν ὄντων εἰρήνην καὶ φιλιάν καὶ γυναικὸς
 φέρειν δυνάσθαι, ὅμως οὐδὲν πεπεικέναι ὡς πιστῶ πε-
 ρὶ αὐτὰς προσέχειν, ἀλλὰ πρόφασιν τινὰ ζητεῖν ὅ-
 ῃς διαφθεροῦσιν. ὧν ἕνεκα οὐδ' ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ὡς-
 περ εἶπερ εἰς Βυζάντιον δυνάσθαι ἔλθῃν. Βασιλὺς
 δὲ εἰρήνης μὲν ἔφασκε καὶ μάλιστα ἐπιθυμεῖν οὐχ ἑ-
 αυτῇ μάλλον, ἢ τῶν ἄλλων ὠφελείας ἕνεκα. εἰς προὔ-
 πτον δὲ κίνδυνον ἐμβάλλειν ἑαυτὸν οὐδένα ἀναγκά-
 σειν, βλάπτοντα δὲ μηδένα, τὸ γε εἰς αὐτὸν ἵκον,
 Θεῷ τῷ πάντα ἐφορῶντι ἐπιτρέψαι τὰ κατ' αὐτὸν.

conductura iudicet, suafurum. Nam ut
 amicum, esse sollicitum, quod bellum
 hoc non Romanos modo, sed ipsum
 quoque Cantacuzenum gravissime affli-
 cturum sit. Esse autem hæc quæ sua-
 deat. Ut positis armis fœdus pacis cum
 imperatrice feriat: & si placeat, ipse
 quam primum ad eam proficiscatur, de
 pace cum eadem acturus: quam utique
 flexurus sit, si suam illi potentiam de-
 clararit: nam quod infirmissimum puta-
 rent, ideo adversarios ejus ad arma
 provolasse. Talia Batatzes per inter-
 nuntium: cuius consilium imperator li-
 benter audivit, seque certo loco con-
 venire iussit, ubi de pacis conditionibus
 inter se colloquerentur: & ipse sine
 mora ad pactum locum venit, Batatzen
 exspectans: qui sive suo pte nutu, sive
 alterius impulsu, adventum suum in
 diem posterum distulit, affirmans, vel-
 le se quidem pacis inter imperatores
 conciliandæ promum condum esse: ti-
 mere tamen, ne cum neutri parti com-
 modarit, sibi met maximarum calamita-
 tum maximus auctor fiat. Idcirco ad
 ipsum in præsens veritum accedere.
 Nam qui Byzantii summæ rerum præ-
 sident, quamvis nullam suspicionis oc-
 casionem danti, imo vero quæ ipsis
 placerent, perstudiose præstanti, & ab
 eo deficienti (quod fortunarum, caris-
 simorumque liberum, & uxoris amissio-
 nem ferre non posset) tamen nondum
 fidem habere, sed ipsius interimendi
 prætextum quærere. Quocirca nec pro
 sequestre pacis, ut dixerit, Byzantium
 ire posse. Imperator pacis non tam
 suæ, quam alienæ utilitatis gratia se
 cupidissimum esse respondit: nihilo mi-
 nus haud quemquam, in discrimen præ-
 vilum adacturum, seseque, neminem,
 quod ad ipsum attineat, lædentem,
 Deo omnia inspectanti fortunas suas
 commissurum.

CAPUT XXXIII.

Cantacuzenum pacis cupidissimum fuisse etiam antea, ex ejus ad patriarcham epistola, plena Christianis sententiis, ostenditur. Patriarcha tabellarium in carcerem tradit. Imperatricem facti pœnitet, & ab ea inter fœminas honorarias innocentie Cantacuzeni testimonium. Apocauchi desperatio, & sollicitudo in conjuratis calefaciendis. Eorum de imperatrice iuramento obliganda consilium.

Οὗ τότε δὲ μόνον περὶ τὴν διάλυσιν ὀχρεῖς Καν-
 τακζυλὸς ὁ βασιλὺς ὤρατο, ἀλλὰ καὶ Διδυ-
 μοτείχῳ ἐνδιατρίβων ἔτι, μὴ τὸ ἅπαξ καὶ δις πρὸς
 Βασιλίδαν πρεσβόσασθαι περὶ εἰρήνης, ἐπεὶ οὐδὲν
 ἐπιεικὲς περὶ τοὺς πρέσβεις ἡγγέλετο εἰργασμένον,
 πρὸς τὸν Πατριάρχην κρύφα γράμματα διεπέμπετο πε-
 ρὶ εἰρήνης, ἐν οἷς τῷ τε ἐπ' αὐτοῦ γεγενημένων ὅρκων
 ἀνεμίμνησκε μεταξὺ Βασιλίδος καὶ αὐτοῦ. οὗς ἔφασκεν
 ἀκριβῶς αὐτὸς τηρῶν, ὑπὸ Βασιλίδος παρασπονδού-
 σης πολεμεῖσθαι, συκοφάνταις ἀνδράποισι καὶ διεφ-
 θορόσι πεπεισμένης. ἔτι ὃ καὶ τῶν αὐτῶ γεγενημένων
 ὅρκων πρὸς αὐτὸν, ὡς οὐ περιόφεται ὑπὸ συκοφαντῶν
 αὐτὸν διαβαλλόμενον, ἀλλὰ πᾶσαν ἐνδείξεται σπουδὴν
 ὑπὲρ αὐτοῦ, ἢ τὰ ληθίστερον εἰπεῖν, ὑπὲρ αὐτῆς δικαίως. ἃ

NEQUE vero tunc tantummodo Edit. Paris.
 Cantacuzenus imperator ad pa- pag. 456.

cificationem propensus ac facilis cer-
 nebatur, sed etiam Didymoticho ea
 per oratores ab imperatrice semel ite-
 rumque petita, postquam illis nihil pro
 æquo & bono factum audivit, ad pa-
 triarcham secreto litteras scripsit, eum-
 que iuramenti inter se, & imperatri-
 cem coram eo concepti admonuit,
 quod ipse religiose servans, ab illa fœ-
 difraga, sycophantis & pestilentibus
 quibusdam hominibus fidem habente,
 armis lacefferetur. Insuper in memo-
 riam redigebat, quæ ipse patriarcha si-
 bi cum sacramento promississet, non
 passurum calumniis opprimi, sed pro
 ipso, aut, ut verius dicam, pro justi-
 tia nullam contentionem defugitu-

Edit. Paris.
Pag. 457.

sum. Quæ in contrarium conversa sint, cum bellum ab eo exordium cæperit, a quo id reprimi æquius fuisset. Obsecrabat item, ne hæc permitteret, sed misericordia præter jus fasque pereuntium captus, calamitati occurreret, & quæ multo adhuc atrociora impenderent, bello dissipando averteret: quodque illi, ut communi parenti, ac magistro iustitiæ a Deo electo pulcherrimum esset, inter se, & imperatricem concordiam instauraret. Omnino autem nihil fore negotii, neque multa illi verba ad eam facienda: sed solo aspectu arma statim revocatum iri. Sin horum nihil ei curæ fuerit, nec studio, quo decet, pacem curaverit, ipsum quidem vereri dicere, quod tamen vel tacente se notum sit omnibus, effusum sanguinem de manu ejus a justo iudice Deo requirendum. Rogabat etiam, ne timore aliquo hæc peti existimaret, quando eorum copias ipse multis partibus superaret: sed ideo, quia cum bellum hoc Romanis clades ingentes investurum prospiciat, & metuat, quam in futuro sæculo hominibus actionum suarum rationem reddendam sciat, malorum ingruentium ansam nullam, quantum maxime fieri possit, porrigere conetur. Quod autem se, & suos anathemate inferis devoverit, sibi quidem horribile videri, & merito: verumtamen nihil ad se pertinere. Si enim imperatoris defuncti liberis iurejurando violato insidias molitus sit, ut ipsi dictitant, accusationem aliquid valere potuisse. Si autem ejusmodi nihil neque fecerit, neque cogitarit, & ab initio constituta servaverit, constanterque ex juramento se gesserit: cum ipsi invidia, & obrectatorum oculis commoti, universum Romanum imperium, & nunc depascentem flammam, & (nisi Deus de cælo propitius respiciens eam restinxerit) magis depasturam excitaverint, videndum, ecquid non magis ipsos, utpote malorum causas & originem, quam se a Deo secludi æquum sit. Nam divinum numen non sequi episcoporum alienas a recta ratione affectiones, præclare dictum esse a magno Dionysio. Ad extremum petebat, ut quandoquidem nosset, & hucusque perpetrata quam essent gravia, & multis modis graviora expectari, Augustam adiret, & ærumnis Romanorum finem imponeret: siquidem id efficere solus posset. Si detrectet, saltem se quidquid debuerit cum erga Deum, tum erga eos, qui nunc rem Romanam procurent, præstitisse. Ipsos scituros, ad pacem ne, an ad bellum propendere plus debeant: credentes certissimo, & horum quæ fiunt, & si quid etiam ipse, ab eis coactus, contra officium peccaverit, Deo pœnas persoluturos. Hæc erant, quæ litteris imperatori perscribebantur: quam monachus quidam virtutis cultor, amore honesti sponte discrimini se obiectans, pertulit. Patriarcha epistola perlecta tacet: monachum ut atrocissimi sceleris reum in custodiam mittit, & ita facto quodammodo respondet, se bellum paci antepondere. Imperatrix e rebus præsentibus animadvertens, quam Romanis bellum istuc perniciosum accideret, & Cantacuzenum nihil adhuc designasse, unde quispiam oblatas ei criminationes veritati affines esse judicare posset, percussa mentem ve-

dhεῖς τοὺς ἀντίον περίεση, καὶ ὁ πόλεμος ἐξ ἐκείνου, ἔχει τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τῆς καλύψεως δικαιοτέρου μάλλον ἢ. εἰ δέ το τε μὴ τοιαῦτα γινόμενα περιορᾶν, ἀλλ' ἔλεον λαβόντα τῆς ἀπολλυμένων ἀνθρώπων παρὰ πάντα τὰ δικάια λόγον εἶναι πρὸς τὴν συμφορὰν, καὶ τὰ πολλὰ δεινότερα ἐσόμμενα καλύσαι καταλύσαντα τὸν πόλεμον, καὶ δαδλακτὴν γεγενημένον Βασιλίδος καὶ αὐτῆς, ὅπερ μάλιστα αὐτῇ προσήκειν, πατρὶ κοινῷ καὶ διδασκάλῳ δικαιοσύνης ὑπὸ τῆς Θεῆς κεχειροτονημένῳ. Πάντως δὲ εἰ δὲν ἔργον ἔσται, ἐδὲ πολλῶν δέησεται λόγων πρὸς αὐτόν. ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον ὁφθῆναι, καὶ πᾶσα ἀπόφασις πολέμου περιαιρεθήσεται. εἰ δ' ἄρα τέπων μηδενὸς μελήσει, μηδὲ τ' προσήκυσαν περὶ τὴν εἰρήνην ἐνδείξεται παρὰ τὸν αὐτὸν μὲν ὁκνεῖν εἰπεῖν, πᾶσι δὲ εἶναι καὶ σιγήσαντος καταφανές, ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς χειρὸς τὰ ἐκχυθῆσόμενα τῆς ἀνθρώπων αἵματα Θεὸς ὁ δίκαιος ἐκζητήσει κριτής. ἡξίς τε μὴ δὲ δειλίαν τὰ τοιαῦτα νομίζειν δεῖσθαι. τὴν γὰρ ἐκείνου στρατιὰν πολλὰ τῶν μέτρων ἡς ἐκείνων ὑπερέχειν· ἀλλ' ὁρῶντα τὸν πόλεμον ὡς μεγάλων ἔσται συμφορῶν αἴτιος Ρωμαίοις, καὶ δεδοικὸτα τὴν ἐκείνου βεβιωμένων βάσανον ἀνθρώποις μηδεμίαν, ὡς οἷον τε μάλιστα ἐν τοῖς προσδοκωμένοις κακοῖς αἰτίαν παρέχεσθαι πειράσθαι. ὃν δὲ κατ' αὐτῆς ἐξείπε καὶ τῆς συνόντων ἀφορισμὸν, ἡγεῖσθαι μὲν δεινόν, πῶς γὰρ εἴ; ἐδὲν δὲ εἶναι πρὸς αὐτόν. Εἰ γὰρ Βασιλέως, ὡς περ αὐτοὶ φασιν, ἐπεβέβησε τοῖς παισὶν ἐπιτορκήσας, εἴχεν ἂν τινα πρὸς ἐκείνον δυνάμειν τὰ εἰρημένα. εἰ δὲ τέπων μὲν ἐδὲν ἔτε εἰργασθῇ, ἔπερ ἐνεδυμῆθη, ἐμμένοντος δὲ αὐτῆς τοῖς ἐξ ἀρχῆς, καὶ τῆς ὀρκῆς τηρουῦτος βεβαίως, ὑπὸ φθόνου καὶ συκοφαντίας αὐτοὶ κεκνημένοι, τὴν πᾶσαν Ρωμαίων ἡγεμονίαν νῦν τε ἡδὴ νεμομένην, καὶ τε μάλλον δαπανήσασαν ἡγεῖραν φλόγα, ἢν μὴ Θεὸς ἀνωθεν ἐπιβλέψας ἰλεως κατασβέσῃ, σκοπιτέον εἰ μὴ μάλλον αὐτοῖς, ἢ ἐκείνῳ τὸ ἀπὸ Θεῆς χαρίζεσθαι προσήκει, τοῖς αἰτίοις τῆς κακῶν γεγενημένοις. εἰ γὰρ ἐπεσθαι τὸ θεῖον ταῖς παραλόγοις τῆς Ἀρχιερέων ὀρμαῖς, Διονύσιος ὁ μέγας ἀπεφθέγγετο. αὐτοῖς τε εἰδεῖτο τὰ τε μέχρι νῦν τετόλμημένα συνιδόντα ὡς δεινὰ, καὶ τὰ μέλλοντα ὡς πολλὰ τῶν μέτρων χείρῳ προσδοκᾶται, ἢ κεν πρὸς αὐτὴν καὶ δαδύειν τὰς συμφορὰς Ρωμαίοις, μόνον ὄντα δυνατὸν τὰ τοιαῦτα καταπαράττεσθαι. εἰ δ' οὐκ, ἀλλ' αὐτῇ μὲν ἅπαν εἰργασθαι τὸ θεῖον πρὸς τε Θεὸν ὁμῆ, καὶ πρὸς τὰς τὰ Ρωμαίων πράγματα ἄγοντας αὐτῆς νῦν. αὐτοὶ δ' ἂν εἰδεῖεν εἰ χρὴ πρὸς τὴν εἰρήνην μάλλον, ἢ τὸν πόλεμον προθύμως παρέχειν ἑαυτῆς. ἐν τῷτο σαφέστατα πεπεισμένους, ὡς τῆς τε παρτομένων ὑπ' αὐτῶν εὐδυνίας αὐτοὶ τίσεσι παρὰ Θεῷ, καὶ εἴ τι παρὰ τὸ προσήκον ὑπ' αὐτῶν συνελανόμενος εἰς ἀνάγκην, δρῶν καὶ αὐτός. Τοιαῦτα μὲν τὰ Βασιλέως γράμματα εἰδὼς. ἐπέμπετο ἡ δὲ μοναχὸς τινὸς ἀρετῆς ἀντιποιμῆνα, καὶ ζήλῳ τῇ πρὸς τὰ καλὰ ἐκόντ' ἐπὶ τὸν κίνδυνον ὑπελθόντος. Πατριάρχης δὲ εἰπεῖ τὰ γράμματα ἀνέγνω, καὶ δὲν μὲν πρὸς τὰ γεγραμμένα ἀπεκρίνατο. τὸν μοναχὸν δὲ ἐκέλευε δεσμωτηρίῳ κατακλείειν, ὡς περ τινα τῶν ἐπὶ δεινοπέτοις ἐαλωκότων· ὡς περ ἔργοις τὴν ἀπολογίαν πεποιημένος ὅτι μάλλον τὸν πόλεμον αἰροῖτο τῆς εἰρήνης. Ἡ βασιλὶς δὲ ἐκ τῶν παρτομένων συμφορῶν τὸν τε πόλεμον, ὡς πολλῶν ἔσται κακῶν αἰτίος Ρωμαίοις, τὸν τε Βασιλέα Καντακζηνὸν ἐδὲν παρὰ τὴν τὸν πόλεμον χρόνον εἰργασμένοις ἐξ ἂν ἂν τις οἴησται

σαιτο ἀληθῆ τὰ εἰρημένα εἶναι κατ' αὐτὰ, ἐπλήτ-
τετό τε ἢ ψυχρῶ δεινῶς, καὶ μετέμελεν αὐτῇ τῆς
πρὸς ἢ πόλεμον ὀρμῆς. Ὄθεν καί ποτε τῆς γυναι-
κωνίτιδος σωῆσθης μόνης, δοκεῖ μοι, ἔφασκεν,
ἀπάτῃ ἡπατῆσθαι καὶ μετρίῳ, τὰ ἐκ ὄντα παιδεί-
σαν περὶ Καντακυζωνῆ. ὁξυτάτῃσαν ᾧ ὅσα ἐκεῖ-
νος παρὰ πάντα εἰργασθὲν τὸν τῆ πολέμου χρόνον μη-
δὲν δεικνύνῃ ᾧ παιδείῃ, ὡς ἐπεβέβηκε παισὶ τοῖς
αὐτῆς ἐκεῖνος. αὐτὴ δὲ τὴν ἐκ τῆς πραγμάτων
ἀπόδειξιν ἐναργεστάτῃ ἔσαν παρὶδῶσαν, λόγοις
μηδὲν ἔχουσιν ὑγιᾶς ποροῦν, ὥς ἂν ἐχ' αὐτὴν
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ Ῥωμαίων βλάβειν πράγματα
καὶ μέτρια τινά. Ερομένων δὲ τῆς γυναικῶν, καὶ
ποία ἂν τις ἐπινοήσῃ θεραπεία τῆς κακῶν Βασι-
λέως ἐκεῖνα ἡδὴ γεγονότος, ῥαδίᾳ, ἔφασκεν ἡ Βα-
σιλῆς. Καντακυζωνὸν δὲ καὶ Βασιλέως ἔτι περιόν-
τος, ἐδῆτα μὲν καὶ περιβεβληθῆαι βασιλικῶν, δύ-
ναμιν δὲ ἔχειν Βασιλέως. Τί οὖν θαυμάσον εἰ ἂν
ὕπὸ τῇ ἰδιωτικῇ ἐδῆτα ἔπραττε, τὰ ἴσα νῦν
καὶ τῇ βασιλικῇ ἔχων πράττει; ὁνοίας δὲ ἐνε-
κα τῆς πρὸς ἐμὲ, καὶ Βασιλέα ἢ ὑπὸν, καὶ μήπω
τῆ πολέμου κεννημένην τῇ θυγατέρα Ελένῃ βα-
σιλεῖ τῷ ἐμῷ ὑπὸ σωθεμένῃ πρὸς γάμον ἀγα-
γεῖν. καὶ δὴ γεγενημένη νῦν, ὅ, τε πόλεμος κα-
ταλυθήσεται ῥαδίως, καὶ τὰ πράγματα ὑπὲρ ἐκεῖ-
νον, ὥσπερ καὶ πρότερον διοικηθήσεται. εἰ δὲ, κα-
δὲν ἔσαι τὸ καλῶσον τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίαν αὐ-
τῇ ὑπὸ αὐτῆς διαφθαλέναι. Αἱ μὲν οὖν τῆς γυ-
ναικῶν ἐπεψηφίσαντο τὰ εἰρημένα ὡς ὀρθῶς καὶ λυ-
συτελεῶς βεβεβημένα. ταῖς δὲ ἐδόκει μὴ λυ-
σιτελεῖν. ἅμα δὲ ἡμέρα εἰς τὴν ὑστεραίαν Ἀπο-
καύχῃ ἐμβύετο τῷ παρακιμωμένῳ τὰ εἰρημένα.
ἐκεῖνος δὲ νομίσας περὶ τῆς ἐχάπων αὐτοῖς ἢ κίν-
δυνον τὰ εἰρημένα ἄγειν, πρὸς Πατριάρχῃ καὶ
τῶν τῆς καὶ Βασιλέως συμμετασχόντας ἐπιβελῆς ἐλ-
θόντων, ὑπολάλαμψεν, εἶπε, καὶ εἰς ἔσχατον κιν-
δυνῶν ἐκ πολλῆς διτυχίας τὰ πράγματα ἡμῖν ἀ-
θρόον περιέστη. Ἡ Βασιλῆς δὲ ἐκ οἷδ' ὅθεν ὀρ-
μηθεῖσα, διαλύεσθαι πρὸς Καντακυζωνὸν διοικήσῃ
ἐπὶ τῇ Βασιλεῖα τε αὐτὴν εἰργεῖν, καὶ Ελένῃ τῇ
θυγατρὶ Βασιλεῖ πρὸς γάμον ἀρμόζειν τῇ ὑπὸ.
ἂν εἰ γένοιτο, καὶ ἐμὴ τις ὑπολέλειπται ἡμῖν ἐλ-
πίς τε μὴ ὥς ἀνθρώπων ἀφανιζέμεναι καὶ τινε-
ξόπῃ πανοικεσία ὑπολέσθαι. Ἰσεῖ δὲ αὐτοῖς ὅσα
ἡμῖν κατ' ἐκεῖνα κατηγόρουται, καὶ πάντα καὶ ἐν-
θυμημένους πᾶσαν ἐπιδείξεται σπουδὴν, ὥστε μὴ
μόνον γίνεσθαι σπονδὰς ἔαν, ἀλλὰ καὶ τὸν πόλε-
μον, ὡς οἶόν τε, ἀνάπτειν. καδὲν δὲ ἢ τὰ τοιαῦτα λυ-
σιτελέσμενον ἡμῖν. Ἐδόκει μὲν οὖν καὶ κείνοις δεινό-
τατα τὰ Βασιλίδε βεβεβημένα, σκεπτομένοις δὲ ἢ καὶ
πρὸς Βασιλίδε ἀπελθόντας, καὶ ἢ ἀπάταις χρησαμένους, ἢ φοβήσαντας ἀπειλαῖς, πεί-
θειν αὐτὴν δι' ὅρκων ἐμπεδοῦν, ὡς εἰ μὴ πρότερον συνεπιψηφίζοντο καὶ αὐτοῖς, μήτε
πράττειν, μήτε βεβημέναι τε περὶ τῆς πρὸς Καντακυζωνὸν εἰρήνης.

hementer, se tam præcipitem ad arma
fuisse indoluit. Hinc aliquando a solis
fœminis præsentibus dixit, videri sibi
in fraudem impulsam, eamque non me-
diocrem, cum de Cantacuzeno falsum
crediderit. Indagantem quippe se, quæ
toto belli tempore fecerit, nihil invenire,
ex quo ipsum liberis suis insidias
struxisse appareat. Et tamen se proba-
tionis, quæ ex factis evidentissima duci-
tur, negligentem, sermonibus maledicis
aures dedisse, indeque non sibi dumtaxat,
sed Romanæ quoque rei publicæ Edit. Paris.
majorem in modum nocuisse. Sciscitan- pag. 458.
tibus fœminis, ecqua medicina malis, ip-
so jam pro imperatore se gerente exco-
gitari queat, facilis, inquit illa. Etenim
Cantacuzenum etiam vivo imperatore
vestem imperatoriam non induisse, po-
testate tamen usum imperatoria. Nihil
ergo novum, si quæ in privata veste gesse-
rit, eadem nunc in imperatoria gerat.
Pro ejus porro in me, filiumque meum
imperatorem benevolentia, bello nec-
dum excitato, filiam ipsius Helenam ei-
dem filio meo uxorem dandam inter
nos convenit. Quod ubi nunc re perfectum
fuerit, bellum parvo negotio sopietur,
& respublica uti prius ab eodem admi-
nistrabitur. Alioqui nihil obstat, quin
Romanus principatus sibi exitio sit.
Fœminarum pars hæc ut recte, utili-
terque cogitata approbare: pars alia
omnia sentire. Postridie diluculo hæc
Apocauchus cubiculi sacri præfecto nun-
tiantur, qui extremum inde sibi, so-
ciisque periculum pertimescens, patriar-
chæ, aliorumque conjuratorum ædes
concurans, actum est, inquit, nostra-
que illa magna felicitas ad ultimam mi-
seriam simul tota recidit. Augusta e-
nim, nescio unde excita, pacem cum
Cantacuzeno facere in animo habet:
quia & ipsum imperatorem esse pati po-
test: & quia Helenam ejus filiam impe-
ratori filio nuptiis destinat conjungere.
Quæ si fiant, nihil spei superest, quin
ex hominibus exterminati, inaudito quo-
dam modo cum tota stirpe intereamus.
Recordamini enim vobiscum, quam
multorum criminum reum peregeri-
mus. Hæc omnia apud vos reputantes
intendere nervos oportet, ut non tan-
tum fœdus impediamus, sed ut bel-
lo, quantum poterimus, faces subjiciam-
us: quo nihil nobis utilius. Judica-
runt igitur & cæteri, imperatricem mo-
liri tristissima. Quærentibus autem, qua
ratione periculo se eximerent placuit
imperatricem adeundam, & aut technis,
aut minarum terrore adhibito, eam per-
pellere, ut jurata promittat, de pace
cum Cantacuzeno nec acturam quidquam,
nec cogitaturam, nisi eorum quoque au-
thoritas accesserit.

CAPUT XXXIV.

Conjuratorum insidiosa contra Cantacuzenum oratio, qua imperatrix a pace deterretur. Quod liberius ac vehementius patriarcha reliquis secedentibus facit. Imperatrix ignara doli jurat. Custoditur a conjuratis per vices interdiu, a famulabus noctu: & verba ejus observantur. Vocantur ex Atho monte sanctiores monachi, qui ei pacem persuadeant: quod diligenter conantur, & nisi religio jurisjurandi obstitisset, conata perfecissent.

Edit. Paris.
pag. 459.

RE sic composita, ad imperatricem gradiuntur, eaque consalutata, Nos, inquiunt, omnes, & potissimum patriarcha, inter Cantacuzeni amicos primum locum tenebamus, cui beneficia multa & excellentia in acceptis ferimus. Quamdiu igitur & ipse vobis imperatoribus studuit, sensumque recte faciendi habuit, nemo nostrum non dicam ferrum in illum corripere, sed nec verbo ei repugnare sustinuit. Ex quo autem mentem injustam, & legibus adversantem induit: & cui carissimus fuit, ejus liberos trucidare, Romanumque imperium sibi asserere decrevit, nos hanc ejus voluntatem inhumanam, sceleratamque censentes, & bellum ei vestra causa intulimus & cum ipsum, tum genus ejus, ac familiares summis incommodis affecimus. Et nunc tanta est animorum nostrorum conspiratio, ut non pecunias modo, sed vitam quoque ipsam pro vobis in illum bellando cupiamus prodigere. Itaque cum usque adeo promptos, propensosque in vestra causa nos exhibeamus, iniquissimum fuerit, si tu nobis desertis, & salute nostra despecta, privatum sectere compendium, & cum hoste capitali foedus percutias: si tamen compendium, & non omnibus, quæ e bello existent, gravius dispendium pacem istam comitabitur. Quæ enim de pace cum ipso in eunda multis audientibus differuisti, nec nos latent. Quare nos eum ut in te ac filios tuos teterrima parturientem, & jam designantem, unanimi consensu & hostem decernimus: & quantum in nobis est, nihil quod lædere possit, ab eo abstinemus. Quod si quibusdam argumentis pax in præsens videtur conducere magis, nec nos adversabimur, si tantum communi omnium nostrum judicio, & sententia confirmetur: a multis enim approbata minime decipiunt. Ergo si quod nos sentimus, tu quoque senseris, petitionique nostræ, ut justæ, locum reliqueris, floreant omnia. Sin forte aliud statuis, nobis aperte indica, ut quisque quam optime licebit, salutis suæ prospectum eat. Omnes autem sensus nostros de præsenti rerum statu patriarchæ tamquam patri spirituali commisimus, ex quo clarius, quid velimus, percipere poteris. Hæc ubi dixerunt, patriarchæ protinus alios secedere iussit, solusque apud solam imperatricem remanens: Quis tam invidus dæmon, inquit, ad hæc non modo infructuosa, sed factu etiam propemodum impossibilia volvenda te induxit? Quænam rationes te movent, ut Cantacuzenum tibi, ac liberis tuis umquam amicum esse posse existimes? Qui enim neque ab imperatore, neque abs te prius ulla in re offensus, sed diutissime multis bo-

pag. 460.

ΟΥΤΩ δὲ συνθέμενοι, πρὸς Βασιλίδαν ἦγον. Προσαγορεύσαντες δὲ, Ἡμεῖς, εἶπον, πάντες, ἡ μάλισα Πατριάρχης, ἐν τοῖς πρώτοις ἡμῶν τῷ Καντακουζηνῷ τεταγμένοι φίλων, καὶ πολλῶν ἐκείνου καὶ μεγάλων ἀπελαύσαντες τῷ δὲ ἔργῳ. μέχρη μὲν οὖν κακεῖν εὖ τις τε ὑμῖν τοῖς βασιλεῦσιν ἔω, καὶ τὰ δίκαια δικαιοῦτο παύσσειν, εἰδ' ἡμῶν εἰδὲς ὅτι πολεμεῖν, ἀλλ' εἰδ' ἀντιφθέγγεσθαι τόλμα. ὅς ὅτε δὲ ἀδικὰ καὶ παράνομα διανοήθη, καὶ τὸ πολλὰ περιληφότος Βασιλέως κτείνειν ὥρμητο τὴν παῖδας, καὶ τῇ Ῥωμαίων Βασιλείᾳ ἐαυτῇ περιποιεῖν, μισήσαντες τὴν γνώμην ὡς ἀπάνθρωπον καὶ πονηρὰν, πόλεμόν τε πρὸς ἐκείνον ἡράμεθα φανερώς ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τὰ μέγιστα αὐτὸν καὶ γένος, εὐοκίως ἐκακώσαντες. Καὶ νῦν εἰς τοσούτον ὁμονοίας ἦκομεν, ὡς ἐχρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς αὐτὰς ἡδέως προσησόμενοι πολεμουῦντες αὐτῇ ὑπὲρ ὑμῶν. ὅτε οὖν ἡμεῖς τοσαύτῳ δυνάμει καὶ προθυμίᾳ πρὸς ὑμᾶς ἐνεδείξαμεθα τὴν βασιλείαν, τῷ ἀδικωτάτῳ ἂν εἴη καταλιπεῖσθαι αὐτῷ ἡμᾶς, καὶ παρ' εἰδὲν τῇ ἡμετέρᾳ λογισαμένῳ σωτηρίᾳ, σπένδεισθαι τῇ πολεμικῇ τῇσι δὲ ὡφελείας ἕνεκα, εἴγε καὶ ὡφελεία τις ἐφέται ἐκ τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ μὴ βλάβη δεινότερα ἐκ τῆς τῷ πολέμῳ γεννησομένην ἀπασῶν. ἃ ἢ αὐτὴ περὶ τῆς πρὸς ἐκείνον εἰρήνης τῆς παρελθούσης διελέχθης νυκτός, εἰδ' ἡμᾶς διέλαθεν ἐπὶ πολλῶν εἰρημνιστικῶν. Ἐκείνον μὲν οὖν ἡμεῖς, ὡς καὶ σὺ καὶ τῷ παίδων τὰ δεινότερα, καὶ διασώμενον καὶ ἡδὴ παύσσειν, ὡς περ' ὑπὸ μιᾶς γνώμης πολεμῶν τε ἡγησάμεθα, καὶ εἰδὲς, ὅτι γὰρ ἡμᾶς ἦγον, ἡμελίσσαμεν τὴν βλάβην διωμένων. εἰδ' ἐκ τινων αἰτιῶν ἡ εἰρήνη μᾶλλον συμφέρεισθαι νομίζεται νῦν, εἰδ' ἡμεῖς ἐναντιωσόμεθα πρὸς τὰ φαινόμενα λυσίτελεν, μόνον εἰ γνώμῃ κοινῇ πάντων ἡμῶν ἡ εἰρήνη ἐπιψηφισθῇ. Τὰ ἢ ὑπὸ πολλῶν δοκιμαζόμενα, ἦκιστα ἂν ἀμαρτηθῇ. εἰ μὲν οὖν ὡς περ' ἐγνώκαμεν αὐτὴ τε πείθη, καὶ τὴν ἀξίωσιν ἡμῶν ὡς δικαίαν παραδέχῃ, πάντ' ἂν ἔχοι ἄριστα. εἰ δ' ἄρα ἐτέρως ἐγνώκας αὐτὴν, ἀλλ' ἡμῖν γε φράσον φανερώς, ἵν' ἐκαστος ὡς ἂν μάλισα οἶός τε ἦ, τὴν σωτηρίαν ἐκπορεύῃ ἐαυτῇ. πάντες δὲ οἱ αὖτε πνευματικῶν τῇ Πατριάρχῃ ἔχει γνώμην ἐκαστος περὶ τὰ παρόντα ἀνεδέμεθα, ὅς ἂν δυνήσῃ μαθεῖν σαφέστερον τὰ κατ' ἡμᾶς. Οὕτως εἰπόντας, ἐκέλευεν εὐθὺς ὁ Πατριάρχης ὑποχωρεῖν. μόνος δὲ πρὸς μόνῳ τὴν Βασιλίδαν ὑπολειφθεὶς, τίς, ἔφασκε, βάσκανος δαίμων τοιαῦτα πέπεικε λογίζεσθαι, ἐκ ἀλυσίτελῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀδυνάτῃ χεδόν; Τίσι δὲ χρωμένη λογισμοῖς, Καντακουζηνὸν φήδης φίλα σοί τε καὶ παισὶ δυνάσθαι ποτε φρονήσῃ; ὅς ἢ μὴδ' ὑπὸ Βασιλέως, μήτε σὺ πρότερον μηδὲν ἀδικηθεὶς, ἀλλὰ πολλῶν ἐπὶ πλείστον χρόνον ὑπολαύσας ἀγα-

ὧν πάντων ἐπιλεησμένος ἐν βραχεῖ, ἔπειτ' ἄρ-
 χῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ σωτηρίας ἐπεβέβηκε, πῶς
 ἂν εἴη δίκαιος πιστεύεται περὶ τῶν μελλόντων, καὶ ταῦτα
 ἐκ ὀλίγων παρὰ τῶν πολέμων χρόνον τῆς δοκούτων ἐ-
 φουβρίων πρὸς αὐτὸν γεγενημένων. οἶδα δ' ὡς τοῖς
 εἰδισμένοις ἄρχειν καὶ τιμᾶσθαι παρὰ πάντων, τὰ
 τοιαῦτα μάλιστα ἐκ ἀνεκτά. εἰ δ' ἄρα τῶν χρόνου τελο-
 μένων, ἢ πρὸς ἐκείνον φαίνοιτο εἰρήνη ἀναγκαία, βέλ-
 τιον ταῖς ἀπάντων χρωμένῳ γνώμῃς ἀπάττειν, ἢ
 κοινῇ δοκεῖ λυσιτελεῖν, ἢ τῶν ἄλλων ἀμελήσασαν,
 ἀπερὶσκέπτως τὰ παρὲς ἀμύβρα ποιεῖν. Εἰ μὲν οὖν πρὸς
 τῷ ἀξίῳσιν αὐτῶν ἐπιστάσεως καὶ αὐτῇ, καὶ πρὸς τὸ
 μέλλον πίσειν τινὰ παράσχοιο, ὡς ἐδὲν ἐδέποτε παρὰ
 τὰ ὑπεσχημένα δράσεις, καὶ αὐτοὶ σοὶ πρὸς πάντα καὶ
 χρήμασι, καὶ σώμασι προθύμως συναγωνιούται, καὶ
 ἐδ' αὐτῆς, εἰ δέοι, τῆς φίλης φείσονται ζωῆς, ὥς-
 τε προΐεσθαι ὑπὲρ τῆς σοὶ λυσιτελουῦν. ἂν δ' ἐπεί-
 ρως αἰδωνται βεβηλωμένῳ, ὅκνῳ μὲν εἰπεῖν, ὅπο-
 κρύπτειν ὃ ἐ δίκαιον, ὡς μία πᾶσι παρέσθαι γνώμη,
 καὶ ὅρκους τῷ ὁμόνοϊαν ἡσθαλίσαντο, σὲ μὲν καὶ παῖδας
 ὑποκτείνειν· αὐτὰς δὲ Βυζάντιον κατέχοντες, ὅπλα Καν-
 τακουζηνῶν ἀνταίρειν μέχρι πῦρός τε δυνατῶν. ἂν δ' ἀ-
 δυνατῶς ἔχῃς πρὸς τὸ ἀμύνεσθαι, μᾶλλον αἰρουῖται
 Ἀλεξάνδρῳ τῷ Μυσῶν Βασιλεῖ δεδῶκεν σὺ πόλιν
 παραδόντας, ἢ τοῖς ἐκ Βρυγίας, ἢ Γενναῖας Λατί-
 νοις, ἢ Καντακουζηνῶν δεσπότῃ χρῆσθαι. Ὅτε οὖν ἦ, τε
 ἀξίῳσις αὐτῶν δίκαια, καὶ τὸ παρὲς αὐτῶν ἐκίνδυνον
 σοὶ τε μόνον καὶ παισὶν, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ Ρωμαίων ἡγε-
 μονίᾳ, ἀνάσσειν καὶ φθορὰν τῇ ἐσχάτῳ ἀπειλεῖ, ποῦ
 δίκαιον ἢ λυσιτελὲς προσδοκώμενων χάριν ἄγαθῶν,
 εἰ γὰρ καὶ ἔσαι ὥσπερ ὑποπτόμενον, ἐκ τῆς εἰρήνης τὰ
 παρόντα καὶ φαινόμενα ἀνταίρειν δύσχερῃ; ἀλλ' εἴ τι
 πέποιθας ἐμοὶ τὰ σοὶ λυσιτελουῦντα ἐξαρχῆς τε εἰρημέ-
 νῳ, καὶ νῦν ἐδὲν ἦτον συμβαλεῦντι, ταῖς περὶ τοῦ
 νῦν ἡδὴ περιεσηκότων ἀπαλλάττει δύσχερῶν. Πρὸς
 ταῦτα ὑποπτήξασα ἡ Βασιλίς, ἔτις ἀπάτης ὥσπερ ἐκ
 αἰδομένη, ἀλλ' οἷον θεῖσα, εἰ βελτίων τῆ πολέμου ἢ εἰρήνης
 φαίνοιτο περὶ τῆς αὐτῆς, δέχεται τὰ εἰρημένα· αὐ-
 τήκα τε ἐκέλευον ὁμνύειν, ὡς ἐδὲν ἐδέποτε παρὰ τὰ ὑπε-
 σχημένα πράξει. ἦ δ' ἀγνοήσασα τῷ ἐνέδρῳ, ἔσθ-
 ρης προσετίθει τοῖς εἰρημένοις. καὶ ὁ Πατριάρχης εὐθύς
 ἀφορσὸν ἐπιφώνει εἰ παραβαθεῖν τὰ ὁμωμοσμένα. Ἐξ
 ἐκείνου δὲ ἐδέποτε κατέλιπον τῇ Βασιλίδι μόνῳ, ὥστε
 σχολῶν ἄγεσθαι, τῶν δέοντων τι βεβηλωσάσθαι πρὸς αὐτῷ.
 ἀλλ' ἡμέρας μὲν αὐτοὶ σιωπῶσαν ἐκ θαλάσσης ἄλλον ἄλλος
 διαδεχόμενοι, καὶ συμμερίζομενοι τὸν χρόνον τῆς ἡμέρας.
 νυκτὸς δὲ τῆς Βασιλίδος οἱ κατ' ἰδὼν ἦσαν πρὸς τὸ τε-
 ταγμένοι, αἱ μιᾶς ἐκ φαῦλον τῆς προδοσίας εἶχον χρυ-
 σίον παρὰ τῶν σωμοτῶν, ἃς εἶδει τῇ Βασιλίδι σιωπῶ-
 σας, εἴ τι φέρεται μιν ὑπὲρ Πατριάρχην, ὥστε δι' ἐ-
 κείνου καὶ τοῖς ἄλλοις πάντα δῆλα γίνεσθαι τὰ εἰρημένα.
 Ὁ Πατριάρχης οὖν τῷ οἴκῳ παντάπασιν διατεβῶν
 καταλιπὼν, Βασιλείῳ ἐνδιητῶ, πρόφασιν μὲν ὡς
 τῶν ἐπιβέλων κατέξων τὰς ὁρμὰς, εἴ τις βέλτοιο νεω-
 τερίζειν. τῇ δ' ἀληθείᾳ, Βασιλίδος φύλαξ ὑπὸ τῆς
 σιωμοσίας τεταγμένος, ἵνα μὴ λαθῶσα πράξῃ τῶν
 μὴ κατὰ γνώμῳ ἐν τῷ αὐτοῖς. Ταῦτα μὲν οὖν,
 Καντακουζηνῶν τῇ βασιλείᾳ διδυμοτείχῳ ἐνδιατρί-
 βοντος ἐπράττετο. ὑφ' ὃν δὲ χρόνον Περιθεωρίῳ ἐπο-
 λιορκεῖ, πρὸς τὰς ἐν Ἀθῶν τῇ ὁρεὶ τῶν ἄλλων ἀρετῇ
 Pars II.

nis, cumlatus, brevi omnium oblitus,
 non imperio solum, sed saluti etiam
 vestrae infidatus est, quo pacto illi fi-
 des in futurum jure habebitur? idque
 cum non pauci per tempus belli in eum
 contumeliosi fuisse videantur. Non te
 autem fugit, quam iis, qui aliis impe-
 ritare, & publice coli ac honorari con-
 sueverunt, hujusmodi injuriarum intole-
 rabiles sint. Si tempore procedente
 pax cum illo necessaria judicabitur,
 praestabit de omnium nostrum senten-
 tia facere, quae bono sint omnibus,
 quam aliis non appellatis, inconsul-
 to quod in mentem venit exequi. Qua-
 propter si eorum postulatis annuens,
 contra promissa nihil umquam te fa-
 cturam fidem dederis, ipsi vicissim
 pro dignitate, commodisque tuis &
 pecunias, & oppositis corporum suo-
 rum, & si necesse erit, qua nil cha-
 rius, animam, sanguinemque suum pol-
 licentur. Si aliud te velle cogno-
 rint, horreo dicere, quod tamen oc-
 cultum haberi non debet: mens om-
 nibus una est, & sacramentum in-
 ter se dixerunt ut te cum liberis
 contrucidata, Byzantium occupent,
 & Cantacuzeno, qua valuerint vir-
 tute resistent. Si id minus poterunt,
 Alexandro Maesorum regi urbe trans-
 dita servire malunt, quam aut Ve-
 netos aut Genuenses Latinos, aut
 Cantacuzenum dominos perpeti. Quia
 igitur justum petunt, eorumque petiti-
 onem despiciere, non tibi solum: ac
 liberis tuis periculosum est: sed & to-
 ti Romanorum imperio vastitatem, ac
 perniciem extremam minitatur, qui
 nam justum, aut utile, quae, pro-
 pter expectata ex pace bona, praesentia,
 & in conspectu posita mala
 (si erit ut ominamur) non refugere?
 Sed si quid mihi a principio tuorum
 commodorum studio, & nunc nihilo
 minus bene consulenti credis, istis cre-
 de, & quibus circumdata es malis, te
 libera. Tum Augusta metu anxia, &
 fallaciam non advertens: sed arbitra-
 ta, si pax bello melior esset, ipsos
 utique sibi eam suafuros fuisse, dictis
 suffragata est. Illico eam jurare hor-
 tantur, praeter promissa nihil umquam
 facturam. Imposturae ignara jurat, statim-
 que patriarcha anathema acclamat, si
 contra agat, quam juraverit. Post id
 numquam solam reliquerunt, ut per otium
 quid expediret, secum disquireret:
 sed diem totum inter se partiti, alius
 alium excipiendo, cum ea versaban-
 tur. Noctu autem de famulabus ejus-
 dem ad hoc ipsum erant selectae, qui-
 bus non contemnendum prodicionis pre-
 tium dabatur a conjuratis, nummus
 aureus singulis videlicet. Eas cum im-
 peratrice confabulantes, si quid secus
 loqueretur, ad patriarcham nuntiare
 oportebat: qui rursus dicta omnia ad
 sodaliticium referret. Et is patriarcho pla-
 ne deserto in palatio habitabat: quasi
 audaciam cohibiturus, si quis infidiator
 novi aliquid moliretur: sed re ipsa im-
 peratrici cultos a conjuratis impositus,
 ne quid ipsis nescientibus faceret, quod
 eorum libidini adversaretur. Et haec
 quidem Cantacuzeno Didymotichi mo-
 rante agebantur. Sub tempus ve-
 ro, quo Peritheorium obsidebat, ad
 monachos in Atho monte, caeteris san-
 ctimonia praestantes scripsit, eos quo-
 A a a ij

Edit. Paris.
pag. 462.

que rogans, ne Christianum sanguinem quotidie fundi sinerent: veritatis zelum capeffentes, Byzantium se conferrent, & imperatricem quam indigna facitarentur, edocerent: si fortasse ab illis saltem ad flammam imperium Romanum devorantem restinguendam adduceretur, quam non aliqua causa legitima, sed meræ sycophantiæ, & obtestationes suscitassent: quod ipse frequenter irritò conatu tentaverit, cum, qui nunc gubernacula teneant, legatis nihil respondentes, crudelissime eos pulsarint, & omni petulantia in illos debacchati sint; ac postremo vineulis, & carceri tradiderint. Hæc ubi monachi apud Atholegerunt, in talibus, ut pro communi salute, nullam sibi molestiam recusandam censuerunt: & mutuo se exacuerunt, electique ex omnibus, princeps Isaacius, vir venerabilis, summaque sanctitate præditus, & Lauræ præfæctus Macarius, & alii deinceps monasteriorum ad montem illum præpositi non pauci: cum his etiam Callistus, qui postea Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarchatum gessit, & tum adhuc in sacerdotibus numerabatur: & Sabas, qui in Batopedio monasterio religiosæ vitæ stadium decurrebat, multaque & egregia pro virtute certamina suscipiebat, hi, inquam, delecti, Byzantium venerunt, cumque imperatrice, & patriarcha, conjuratis item præsentibus congressi, ita locuti sunt. Cum cerneremus calamitatem, quæ Romanos oppressit, etsi quod agebatur infandum, & plusquam infandum apparebat, tamen quia ad tantam vim mali depellendam nihil auxilii afferre poteramus, reliquis posthabitis, Deo, qui solus impendentes ærumnas, atque miseras averruncare potest, communem salutem, incolumitatemque supplices commendabamus. Nunc quia cognovimus, segregatam Romanorum partem, quæ opinionem præbebat maxime incœpti hujus diffidii, pacis esse cupidam, Deo pacis largitori immortales gratias egimus: nullaque senectutis, & imbecillitatis, ac laborum itineris ratione ducta, & vos rogaturi advenimus, ut pacem complectamini: ne ob discordias vestras & nunc laceretur Romanum imperium: & nisi primo quoque tempore bellum inhibeatur, atrociora formidet. Quamobrem & vos qui in dies funditur sanguinem, & in carcerem compactos, atque in exilium projectos, & sævissime afflictatos miserati, pacem ratam conficite, Romanosque multis, ac nefandis cladibus eximite, ut & Deus pacis donator celebretur, & imperatrix, ac patriarcha, & vos senatus, non a Romanis modo passim, sed etiam a nobis humilibus, propter facilitatem in rebus honestis, & sollicitudinem hominum infontium hoc bello ubique pereuntium, dignis gratiarum actionibus collaudemini. Hæc oratio Augustæ non molesta, sed grata potius & ab ejus mente haud aliena accidit. Nam cum patriarcham, cæterosque sciret esse vaferrimos, ac fraudulentissimos, studebat, si quo modo posset, bello dissoluto, cum Cantacuzeno pacem, & fœdus constituere. Religione autem juramenti impedita, qua per dolum ab illis obligata fuerat, ut nempe, nisi omnibus expetenda pax videretur, nec ipsa eam sanciret, concilii sententiam necessario expectabat.

πρὸς χοντας γράφας μοναζόντων, εἶδ' οὖν καὶ αὐτῶν, μὴ περιόρῃ τὸ τ' χειρῶν αἵμα χιόμηνον ὀσημέραι, ἀλλὰ ζήλον ἀληθείας υποδυσάμενος, πρὸς Βυζάντιον ἀφικέσθαι, καὶ Βασιλίδαν διδάξαι τ' τ' παραττομένων ἀποτίαν, εἰπὼς πειθομένη γούν αὐτοῖς τ' νεμομένῳ τ' Ρωμαίων ἡγεμονίαν φλόγα κατασβέση, ὅς ἑδεμιάς προφάσεως ἀληθῆς, ἀλλ' ὑπὸ συκοφαντίας καὶ ὀχλοβλήτης κινημένη. αὐτὴν γὰρ ἐπιχειρήσασθαι πολλάκις, λυγρὴν πλεον ἐδὲν, τῇ τ' Ρωμαίων ἡγεμονίαν ἀρτί διοικουμένων, πρὸς μὲν τ' πρεσβείαν μηδὲν ὑποκεινομένων, τὰς πρέσβεις δὲ μόνον ὠμότατα αἰκίζομένων, ἑ παῖσαν παροινίαν ἐνδεικνυμένων πρὸς αὐτὴν, ἑ τελευταῖον ἐν δεσμοπτείοις κατεχόντων ὑπὸ κλοιοῖς. Αἱ οἱ ἐν Ἀθῶν ἀναγόντες, καὶ προσήκοντες αὐτοῖς τ' ὑπὲρ τ' πείτων σπασίαν καὶ προθυμίαν οἰκόμενοι, οἱ δὲ ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἐσομένῳ, καὶ παραθήξαντες ἀλλήλους, ἐκ πάντων ὅ, τε πρῶτος ἐκλεγέντες Ἰσαὰκ ἀνὴρ τίμιος καὶ ἀρετῆς εἰς ἄκρον ἐλληναῖος, καὶ ὁ τ' λαύρας ἡγέμενος Μακάριος, καὶ ἑτεροὶ τ' καὶ τὸ ὅρος φροντισθέντων ἡγεμένων ἐκ ὀλίγοι. Σὺν τέτοις ἡ καὶ ὁ χρόνος ὕστερον τ' ἐν Κωνσταντινὸς πόλει ἐκκλησίᾳ Πατριάρχης γεγονώς, εἰς τὸν ἱερεῖον ἐτι πότε χορὸν τετλὼν Κάλκισος, καὶ Σαβάς, ὅς πρὸς τῇ Βατοπιδίᾳ μονῇ τ' ἀσκητικὸν ὡσεὶ δρόμον, καὶ πολλὰς ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ θαυμασίας ἐπεδείξατο ἀγῶνας, εἰς Βυζάντιον ἀφίκοντο. Βασιλίδι τε συγγνώμη, καὶ Πατριάρχῃ, καὶ τῇ περὶ αὐτὸν συνομοτῶν παρόντων. Ἡμεῖς ἔφασαν, τ' καταχῆσαν Ρωμαίους ὁρῶντες συμφορὰν, δεῖν μὲν ὁρῶμεθα τὰ παραττομένα, καὶ πέρα δεῖν. ὁ δὲ πλεον πρὸς ἐπικρίαν καὶ ὑποβόαν τῇ δεινῶν διωκτῶν συμβαλλέσθαι, τῇ ἄλλων ἀμελήσαντες, ὑπὲρ τῇ κοινῇ συμφερόντων ἐδόμεθα Θεῷ, τὰ μόνον εἶναι διωκόμενους πρὸς δοκωμένους συμφορὰς. καὶ δὲ τὸ διεσπαστὸς τῇ Ρωμαίων ἰδόντες μέρος ἀσμένους χωροῦν πρὸς τὴν εἰρήνην, καὶ μάλιστα ὅπερ δόκησιν παρῆχε τ' αἰτίαν παραχέσθαι τῆς ὁδοῦ, ἑ Θεῷ τῇ τῆς εἰρήνης χορηγῶν πολλὰς χάριτας ὁμολογήσαντες, ἑ γῆρας καὶ σωματικὴν ἀδένειαν, καὶ τὰς πρὸς τὴν ὁδοπορίαν πόνους παρεδόντες, ἡκομῃ δευσόμενοι ἑ ὑμῶν, δεχέσθαι τὴν εἰρήνην, ἑ μὴ ὁ φιλονεικίαν τ' Ρωμαίων ἡγεμονίαν καὶ τὴν ὁφειρομένην περιόρῃ, ἑ ἐτι δευνότερα προσδοκωμένῳ πάχειν, ἂν μὴ ταχέως ὁ πόλεμος καταλυθῇ. Ἐλεονδῶν καὶ αὐτοὶ λαβόντες τῇ ὀσημέραι χιόμένων αἱμάτων, καὶ τῇ δεσμοπτείοις κατεχομένων, καὶ τῇ ἐλαυνόμενων, καὶ ἀνήμερα παχόντων ἀνθρώπων, κυρώσαντες τὴν εἰρήνην, καὶ τ' πολλῶν καὶ χαλεπῶν κινδύνων ἀπαλλάξασθαι Ρωμαίους, ὡς ἂν Θεός τε ὁ τῆς εἰρήνης χορηγὸς δοξασθῇ, ἑ Βασιλὶς τε καὶ Πατριάρχης, καὶ ὑμεῖς ἡ σύγκλητος καὶ πᾶν τὸν μόνον Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ ἡμῶν τῇ ταπεινῶν ἀξίας κομίζοντες ὁ χάριτας τῆς προθυμίας τ' περὶ τὰ καλὰ, καὶ τῆς κηδεμονίας τῇ καὶ τ' πόλεμον ἀπαπατῆσαι ὁφειρομένων ἀνθρώπων ἀναίτιαν. Πρὸς ταῦτα, Βασιλὶς μὲν ὁ δὲν ἐπασχε δεῖν, ἀλλὰ καὶ καὶ γνώμῳ ὅτε εἰρηδαὶ αὐτῇ τῆς λόγος. πολλῶν γὰρ Πατριάρχῃ καὶ τῇ ἄλλων πανουργίαν καὶ ἀπάτην καταγῆσθαι, ὁπποῦν, εἰ δυνάμειτο ὅπως δὴ τιμὴν τὸν πόλεμον καταλύσασθαι, ἀποδῆς πρὸς Βασιλέα τὸν Καντακουζηνὸν δεῖσθαι περὶ εἰρήνης. εἰργόμενοι δὲ ὑπὸ τῇ ὁρκῶν οἱς ὑπὲρ γαρον ὁ ἀπατήσαντες, ὡς εἰ μὴ πᾶσι αἰρετέα εἴη ἡ εἰρήνη, μὴ δ' αὐτὴν ἐπιφρίσθαι, τὴν ἐκ τῆς βουλῆς ἡφρον ἀναγκαίως περιέμνει.

CAPUT XXXV.

Patriarcha & socii monachis irascuntur. Quomodo eos ad discordiam redigere laborarint, & quas ob causas. De primariis quasi in carcerem conclusis. Nuntii a protostratore re-verti, imperatorem Thessalonicam vocant. Peritheorii oppugnatio, & quibus ibidem de muro probris laceffitus fuerit. Quomodo unum de convitiatoribus remuneratus sit. Oppidani se dedunt, & consilio male-voli cujusdam ex imperatoriis, deditionem astu quodam retractant. Imperator Thessalonicam abit.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ δὲ καὶ ἡ συνομοσία, ἐν δεινῇ μάλιστα ἐτίθεντο τὰ εἰρημένα, καὶ τὸ ἔχατον ἔχοντο κίνδυνον αὐτοῖς ἐπάγειν. προφανῶς μὲν οὖν πρὸς τὸ εἰρηνώτερον ἀντιλέγειν, ἐχ' ἱταμόν μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλομόχθηρον ἐδόκει. ἐσκέψαντο δὲ εἰ δύναιντο, ἔσπευον δὲ τινὶ ἐτέρῳ τῶν μοναχῶν τὸ ὁμόνοια περᾶσαι δαλύνειν. καὶ τότε μὲν ἐπαυέσαστες τὸ ὑπὲρ τοῦ κοινῆς ἀσφάλει, ἐκέλευον ἀναπαύλης τινὸς τυχεῖν, καὶ ἐκ τῆς ὁδοπορίας πόρον ὑποτιθεμένους. ὕστερον δὲ ἐπηγγέλλοντο σκεψαμένους περὶ ὧν ἦσαν τὸ ἀπολογίαν παραχεῖν. ἐκρίζεσθαι δὲ ἐκείνων ἐπὶ ταῦτ', ἀλλ' ἄλλον ἄλλοσε δίδασκον. ὡς ἂν τῇ διατάξει τῶν σωμάτων, καὶ τῇ γνώμῃ διατάξιν ὑποχέσσει καὶ λόγοις ἰδίᾳ ἕκαστος διαφαιρέτης. ἐτίθειτο μὲν οὖν ὁ χρόνος, ὃς ἐδείκνυτο εἰρημένων ὡς φροντίς. καὶ τὸς λόγους ἐγένετο τῶν μοναχῶν. ἐκείνοι δὲ ὁρῶντες ὡς μάλλον αὐτοῖς αἰρετέος ἐστὶν ὁ πόλεμος, ἢ ἡ εἰρήνη, μὲν τὸ πολλὰ δειδιῶσαι περὶ αὐτῆς, ἐπεὶ πρὸς σκήψεις καὶ ἀποφάσεις, καὶ ἐδὲν ὑγιὲς εἰρῶν καταφεύγοντας, τὴν ἐπάνοδον ἡτοιμάσθαι. τοῖς δὲ, καὶ τὴν λυσίτελεν ἐδόκει, ὡς ἀπελθόντας τὰς μοναχάς, αὐτοῖς μὲν ἀνατιθέναι τὴν αἰτίαν τῆς πολέμου, Καντακυζηνῶν δὲ τῇ Βασιλεῖ, τὸ μάλλον αἰρεῖσθαι τὴν εἰρήνην, ὃς δίκαια καὶ συμφέροντα τοῖς πᾶσιν ἀξιούμην συμμαρτυρεῖν. καὶ δὲ τὸ μέτερά τινά προσήσθαι αὐτοῖς ἐνόμιζον πρὸς τὸ τὰς δῆμους ἐκπαράττειν, καὶ τὸν πόλεμον κινεῖν. ὁρῶντες δὲ αὐτοὶ λάλῃς τινὰς κατέειπον εἰς τὰς πόλεις κηρύττοντας, ὡς Καντακυζηνῶν οὐδ' ἄκροις ὡς τὴν εἰρήνην παραδέχοιτο, ἀλλὰ τὰ δεινότερα τὰς Βασιλέως παῖδας διαθήσειν ἀπειλεῖ, εἰ περιγένοιτο ἐν τῇ πολέμῳ, καὶ τὰς ἄλλας, ὅσοι δίκαια ποιούσιν ἐκείνῳ πεπολεμήκασιν ὑπὲρ αὐτῶν. παρεκάλουν τε τὰς δῆμους ὑπὲρ τῆς Βασιλέως παίδων ὀρφανῶν ὄντων πατρὸς ἀνακατεῖν, καὶ ἀμυνέσθαι τὸ ἀδίκουῦν. καὶ δὲ ἐνεκα ἐσκέψαντο συγκρῖναι πρὸς ἑαυτοὺς τὰς μοναχάς. καὶ Μακάριον μὲν τὸν λαύρας ἡγούμενον, Θεσσαλονίκης μητροπολίτῃ ὑποδείξαντες, ἐπεισαν ἑπὶ πρὸς τὰς ἄλλους μόνον διανεχθῆναι μοναχάς, καὶ Καντακυζηνισμὸν αὐτῶν κατηγορεῖν, ὅτι δὲ τὸ φίλον ὁρῶντες ἀπολεῖσθαι ὑπὸ τῆς κοινῆς πολέμου κινδυνεύοντας, ἐν ζήλῳ μοίρῃ, καὶ τὸ πρὸς τὰς βελτίῳ συμβαλῆς ἡκούσιν ἐκείνῳ βοηθήσαντες, ἀλλὰ καὶ Βασιλέως πολλὰς καταχεῖν λοιδορίας, καὶ ἐδὲν ἐκείνῳ ὑπολείπεσθαι τὴν εἰς αὐτὸν πικρίαν. ὅθεν καὶ γενόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἐδόντος τῆς ἐκείνῃ πολλῆς κινήσεως ἐπὶ ὁμοθυμῇ καὶ πονηρίᾳ βεβημένων ἀ-

AT patriarcha, & conjurati monachorum dictis, quibus sibi exitium parari ducebant, gravissime offensi, pacem manifeste repudiare non audebant, ne non impudentes modo, sed etiam de industria improbi viderentur. Circumspiciebant autem, si qua via eorumdem concordiam dirimere possent. Ac tunc quidem laudato eorum officio pro republica, ut fessos de itinere, aliquantum requiescere jusserunt: promittentes, postea se visuros, quid eis responsi darent. Divertere porro omnes eodem non sinentes, alium alibi collocabant: ut quemadmodum corporibus, sic animis quoque promissis, & blanditiis seorsum unusquisque corruptus, separarentur. Fluebat igitur tempus, & dicta in ventos recesserant, neque monachi curae erant. Qui cernentes, eos bello, quam pace gaudere magis, cum toties super ea rogati, ad obtentus quosdam, & causas commentitias confugerent, revertendi potestatem petiverunt. At istis nec hoc conducere visum est, ut digressi monachi ipsos belli, Cantacuzenum pacis auctorem praedicarent: testimoniumque ferrent, illum justitiae consentanea, & universitati fructuosa postulare. Non enim quibusdam levibus ratiunculis usuros arbitrabantur, quibus populos perturbarent, atque ad arma incenderent, cum ipsi ex instituto blaterones quosdam subornatos per oppida dimisissent, qui proclamarent, Cantacuzenum ab auditione pacis abhorrere: & minari, se relata victoria imperatoris liberos facturum mortales miserrimos, ac peraeque alios, quotquot amore justitiae pro ipsis contra se pugnaverint. Incitabant igitur populos, ut filiorum imperatoris jam orphanorum vicem dolentes, ab eorum capitibus hominis injurias propulsarent. Ob hoc itaque commentabantur, quomodo inter monachos litem, & dissensionem fererent. Ac Macarium quidem Laurae praefectum, metropolitam Thessalonicensem designantes, eo perduxerunt, ut non tantum ab aliis monachis dissideret, eosque Cantacuzenismi argueret (quia nimirum amicis ob arma communia periculo confligantem intuentes, & zelum, meliusque consilium praeferebant ei sic opitulatum venirent) verum etiam, ut probris multis imperatorem Cantacuzenum incefferet: nec se ab ipsis conspiratis amarulentia in illum vinci pateretur. Unde & Thessalonicae cum jam esset, nullum erat ibi tam nobile crudelitate, & nequitia scelus ante perpetratum, cui ipse non par

Edit. Paris.
pag. 463.

pag. 464.

faceret. Isaacium vero, qui ordinem ducebat, ad monasterium Petra dictum condemnant: ita, ut a nemine conveniretur, nulla tamen re ad curandum corpus necessaria egeret. Sabam, quod virtute cæteris antestaret, essetque imperatoris amicitia notissimus, & ab ipsis facere nollet, in alio monasterio, Chora appellato manere, nec eum a quoquam adiri decreverunt. Quem cum sedulo curare vellent, non tulit: quod diceret, iniquum esse ab iis, qui in cæde, & sanguine voluptatem haberent, quidquam accipere. Hoc autem solo dicto, quem Deus tueretur, nulla eum machina ab ullo mortalium posse interimi, deinceps tacuit. Cæteris porro omnibus, ut non tanti æstimandis, ad monasteria sua reversionem concesserunt. Legationem monachorum patriarcha, & conjurati ad hunc modum exceperunt. Cantacuzenus, postquam Batatzes legatione de pace, metu eorum qui regnabant, fungi pertimuit, ad exercitum rediit: ubi reduces invenit, quos nuper ad protostratorem miserat: nuntiantes, veniret quam maturime, omnia a protostratore illic bene administrari. Ne imperator quidem cunctandum: sed Thesfaloniam, ut ad urbem maximi momenti festinandum duxit: & omnibus jam ad mœnia Peritheorii oppugnanda confectis, præcepit, iis postmodum die illucescente tentatis, si conatus non responderet, die tertio viam versus Thesfaloniam arriperet. Sic censuit. Die exorto, muros, admotis etiam machinationibus, invadunt: quos cum toto die oppugnassent acerrime, parum absuit, quin eos acta jam testudine, & scalis applicitis conscenderent, sed noctis interventus rem impedivit. Obsessi metuentes, ne die sequenti pugna instaurata caperentur, noctu decernunt, fide ab imperatore accepta, urbem dedere. Mane de mœnibus clamorem in castradantes, imperatori renuntiari jubent, si velit, ex pacto convento civitatem accipiat. Ille hoc nuntio gavisus, eos evocat, facturum se quæ optent, omnia. Veniunt de plebe, & optimatibus pauci, de clero item nonnulli. Atque ut se purgarent quodammodo, aliter se facere nequissimè dixerunt: propterea quod nuperrime sacramento concepto sponderint, se imperatricis hostibus quantum valerent restituros. Quod jurassent, præstitisse hactenus fideliter: & quod nunc res ipsa utile futurum doceat, id æquo animo faturos. Putare igitur, se dignos esse veniam. Cupere tamen jurejurando sibi caveri, nil grave passuros ob ea, quæ durantibus armis commississent: ob convitia scilicet, quæ non sine summo dolore virorum gravium, abjecti, & nauçi homines procaci lingua in eum contorserint. Nullis siquidem probris stantes in muris parcebant: ut etiam aliquando armato imperatore accedente, & mœnia propter oppugnationem contemplante, tres quidam eo cognito effusius maledicerent. Qui propius accedens quæsit, num scientes quis esset, adeo liberaliter contumelias dicerent. Eorum uno respondente, matris τιθεμένων ἐν δεινῷ. ὑδεμιάς ᾧ ὑβρεως ἐφείδοντο ἐς ὧτες ἐπὶ τῷ τειχῶν. ὅθεν καὶ ποτε Βασιλέως ἐν ὅπλοις παριόντος καὶ τὰ τεῖχη κατασκευαζομένης ἔξ τῆς τειχομαχίας, ἔξ τινος ἐς ὧτες ἐπὶ τῷ τειχῶν, μάλλον τῷ ὑβρεων ἡφείδουν γνωρίζε γινόμενα. ὁ δὲ ἐγγὺς γινόμενος,

Edit. Paris.
pag. 465.

πελείπετο. πρῶτον δὲ, ἐν τῇ μονῇ τῇ προσαγορευομένη Πέτρᾳ ἀπρόϊτον μένειν κατεδίκασαν, προνοίας δ' εἰς τὸ σῶμα προσηκείας ὑδεμιάς ἀποσπέρσαντες. Σαβάν δὲ ἔξ τῆς ἀρετῇ τῷ ἄλλων ὑπερέχειν, καὶ γνωριμώτατον τῷ Βασιλέως φίλων εἶναι, ἐπεὶ μὴ συμφρονεῖν αὐτοῖς ἐβέλετο, ἐν ἑτέρᾳ μονῇ τῇ Χώρᾳ προσαγορευομένη μένειν καὶ αὐτὸν ἐψηφίσαντο ἀπρόϊτον. Βελομένων δ' καὶ προνοίας ἀξιοῦ πολλῆς, οὐ κατεδέξατο. Μὴ δίκαιον εἶναι φάσκων ἐκ τῆς αἵμασι καὶ φόνοις χαίροντων τι λαβεῖν. τῷ δ' ὅσον εἰπὼν, ὡς δ' ὑπὸ Θεῷ φραγέμενον, ὑδεμιάς τινι μηχανῇ δυνατὸν ὑπὸ ἐδνός διαφθαῖναι, ἡσυχίαν ἤγε. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν ἡ μάστις ἀξιολόγοις ἔστι, καὶ εἰς τὰς ἰδίας μονὰς ἐπέτρεπον ἐπάνοδον. Περί μὲν οὖν τῆς μοναχῶν πρεσβείαν, τοιαῦτα Πατριάρχῃ καὶ τοῖς συνομοταῖς ἐτελείτο. Βασιλεὺς δ' ὁ Καντακουζηνός, ὡς δ' ὑπὲρ τῆς εἰρήνης πρεσβείαν ὁ Βασιλεὺς δίδει τῷ τὰ πράγματα ἀρχόντων ἀπηγόρευον, εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπανῆκον. εὗρε δὲ ἐκ Θεσσαλονίκης ἀφιγμένους ἔς αὐτὸς ὀλίγῳ πρότερον πρὸς πρωτοστράτορα πέμψας ἑλθόν, ἡκεῖν τῇ ταχίστῃ ἀπαγγέλλοντας, ὡς τῇ ἐκείσε πάντων ὑπὸ πρωτοστράτορος καλῶς διακινμένων. Εἰδοὺ μὲν οὖν καὶ Βασιλεὺς μὴ μέλλειν δεῖν, ἀλλὰ πρὸς Θεσσαλονίκῃ ἐπείγεσθαι ἔσαν ἀναγκαῖαν. τῇ πρὸς τῇ τειχομαχίᾳ δ' πάντων ἡδὴ παρεσκευασμένων, ἐκέλευον εἰς τῇ ὑπεραίῳ ἅμα πρῶτῃ τῷ τειχῶν ὑποπειρασάμενες, εἰ μὴ δυνάιντο παραστήσασθαι, τῇ μετ' αὐτῶν, καὶ εἰς Θεσσαλονίκῃ ἔχειν φέρεσθαι. ἔπειτα μὲν οὖν ἐδέδοκτο. καὶ ἅμα πρῶτῃς τῇ ὑπεραίῳ ὁ πλισάμην, προσέβαλον τοῖς τεῖχεσι προσάγοντες τὰς μηχανάς. ἔξ πάσης δ' ἡμέρας τῇ τειχομαχίᾳ καρτερωτάτης γεγεννημένης, μικρὰ μὲν ἐδέησαν ἀλῶναι, καὶ τῇ κλιμάκων προσερεθιστῶν τοῖς τεῖχεσι, καὶ μηχανήματος τινὸς ἐπὶ ἔοχῶν χελώνης προσαγορευομένης. ἡ νύξ δὲ αὐτίκα ἐπιγενομένη διεκώλυσε τῇ ἄλλῃσιν. οἱ πολιορκέμενοι δ' εἰδότες, μὴ εἰς τῇ ὑπεραίῳ αὐτοῖς μάχης ἀλῶσι γενομένης ἐβελόσαντο τυκτός πίσεις λαβόντες παρὰ Βασιλέως, ὁμολογία τῇ πόλιν παραδουῖαι. Ἐπὶ ἅμα πρῶτῃ ἐκ τῷ τειχῶν τοῖς εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευον μιλῶν Βασιλεὺς, εἰ βέλοιο ἐπὶ συμβάσει τῷ πόλιν παραλαμβάνειν. ἡδὲως δ' Βασιλέως τῇ λόγον δεξαμένης, καὶ κελόντος ἡκεῖν πρὸς αὐτὸν ὡς πάντα πράξοντος αὐτοῖς τὰ καὶ γνώμῃ, ἡκεῖν τῇ δέμῃ, καὶ τῇ παρ' αὐτοῖς δυνατῶν ὀλίγοι, καὶ τῇ τῇ κλήρῳ τῇ παρ' αὐτοῖς ἐκκλησίας κατελεγεμένων. αἰτίας δ' ὡς περ ὑπολύοντες ἑαυτοῖς ἐπὶ τῇ ὅπλα κεινηκέναι πρὸς αὐτὸν, τὸ δέον ἔφασαν πεποινηκέναι, ἐμωμοκέναι ᾧ ὀλίγῳ πρότερον ἀντιστήσασθαι τοῖς Βασιλίδι πολεμέσι μέχρι καὶ τῇ δυνατῇ. τῇ τε ὅρκους τοιγαροῦν τετηρηκέναι ἀσφαλῶς, καὶ τὸ νῦν λυσিতেλεῖν φαινόμενον ἐκ τῇ πράγματων πρᾶττειν μετ' ὁγνωμοσύνης. ὅθεν ἀξιοὶ συγγνώμης νομίζεν εἶναι παρ' αὐτῷ. δεῖσθαι μὲντοι ἔξ τῇ δὲ ὅρκων ἀσφαλείας, ὡς ἐδὲν πείσονται τῷ καὶ τῇ πόλεμον αὐτοῖς εἰργασμένων ἔνεκα, καὶ τῇ ὑβρεων, αἱ παρὰ φαύλων καὶ τῇ μηδενός ἀξίων ἀνθρώπων εἰρῶται πρὸς αὐτὸν τῷ ἐν λόγῳ πάντων μάστις ἀνιωμένων, καὶ τῇ ἀπολασίᾳ τῇ γλώτ-

ἡρώτα εἰ εἰδότες ὅς τις εἴη ὑβρίζουσιν ἔπος ἀφειδῶς· ἐνός δὲ ὑποκρινάμενος ὡς μάλις αἰδεῖσθαι, καὶ ὅτε τὸ καὶ ὑβρίζουσιν πολλῶν ὄντα ἄξιον λοιδόρειν, ὅτι ὑποκρινάμενος γεγωνὸς τοῖς Βασιλέως ἐπεβέβηκε παισὶ, καὶ ἐδαιμιάς ἀπέχετο πείρας ἀποκτείνει τὰς ἐδὲν ἡδικοῦσας μηχανώμενος. τότε δὲ εἰρηκεν ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ δίκῃ καταστάντα, ὅτι μὴ τὰ ἐγκλήματα ἡδυνήθῃ ἀπολύσασθαι κατεψήφισαδε ἀδικεῖν αὐτοὶ καὶ ἐπισηκῶν, καὶ τοιαῦτα οἷα λέγετε πολλὰν. ἥ δὲ ἐναγχοῦς ἐν Βυζαντίᾳ εἰπόντων ἦκεν ἐν ᾧ τὰ καὶ Βασιλέως ὑπ' αὐτῆς ἐσκαίωρημένα ἐκμαθεῖν. δι' αὐτὴν καὶ τὰς ἐκεί τὰ Βασιλέως ἡρημένους αὐτὸν ἐλαύνειν· πρὸς οὗ μὴ δυνάμενον ἀνδρῖσθαι, ἐνθάδε ἦκεν. Αἰνῶς εἰρηκεν, εἰπὼν ὁ Βασιλεὺς ὡς ἐταῖρε ἐν Βυζαντίᾳ τὰ τοιαῦτα δεδιδάχθαι· ἀλλ' ἐγὼ γὰρ αὐτῆς ἐνεκα ἐνθάδε ἦκα, ἵνα σε τὴν γλωσσῆς τιμωρησάμενος, καὶ σὲ καὶ κείνας διδάξω μὴ τοιαῦτα ἀκολασαίνεσθαι. Οὐ μὲν οὖν Βασιλεὺς ἐν μέρει παιδείας τοιαῦτα πρὸς ἐκείνας ὁμιλεῖς, παρήλαθε. ἡ αὐτῆς δὲ νυκτὸς στρατιῶται Βασιλέως κελεύσαντος, ἐν ταῖς πύλαις προλοχίσαντες ὡς τε τῷ ἐνδον τινὰ ζωγρῆσαι καὶ τὰ πρᾶκτόμῃα ὑπ' ἐκείνου διδάσκειν, ἔπειτα συμβάν, αὐτὸν ἐκείνον τὸ ὑβρίζον ἅμα ἐν τῷ πυλῶν πρὸς τινὰ χρεῖαν ἐξελθόντα ὁρπάσαντες, παρέστησαν Βασιλεῖ, ὃδ' ἀγνοεῖν ὑποκρινάμενος, ὅθεν τε εἴη ὅς τις ἡρώτα. νομίσας δὲ καὶ αὐτὸς ἀγνοηθῆναι, ὅσα ὥστε πρὸς τὴν παρεῖσαν λυσίτελεῖν ἀνάγκῃ ἀπεκρίνατο. ὡς δ' ὁ Βασιλεὺς τὴν ὑπόκρισιν ἀποδέμῃ, αὐτὸν ἐκείνον ἀπεδείκνυε τὸν χθρὸς εἶναι ὑβρίζον, τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ὁμιλεῖν καὶ μικρὰν ἐνεποίει ἢ τοιαῦτα συμτυχία, καὶ ὡς ἡδιστα διετίθετο· τὴν ἐαλωκότα δὲ δέος καὶ μικρὸν εἰσῆει περὶ ψυχῆς αγωνιῶντα, καὶ ὅσον ἔπειτα νομίζοντα ἀποθανεῖν. Βασιλεὺς δ' ὡς περ ἐν τοῖς ἄλλοις μάλλον καὶ τοῖς τοιαύτοις προσήκειν αὐτῷ νομίζων μεγαλοψυχεῖν ἐφ' ἱκανόν, παραψυχῆς ἐνεκα τὰ χθρὸς εἰρημένα πρὸς τὴν ἐαλωκότα ὁμιλεῖς. ἔπειτα ἐκέλευε πολλὰν παρέχειν πολυτελείαν, ἢ αὐτῷ προσήκει· παραχόμῃος δὲ καὶ χρυσίου, ἐκέλευε οἴκαδε ἀναχωρεῖν, καὶ τὸ ὑπὸ τῷ μηδενὸς κατεψήφισθαι πρὶν εἰς ἀπολογίαν καταστῆναι· ἀλλὰ τὴν ἐτέραν τῷ ἀκοῶν τῷ κατηγορευμένῳ φυλάττειν ἀκραιφνῆ. ὃδ' ἅπιστα χθρὸν εὐτυχῆσας, πρὶν γενέσθαι, Βασιλέως ἐπαινέτης ἦν ἀντὶ τῆς πρότερον ὑβρίσεως. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πρότερον. τότε δὲ ἐπεὶ οἱ πρὸς βίαν ἀμνηστία τῷ ὑβρεῶν ἡτοῦτο, καὶ ἐδέοντο Βασιλέως εὖ ποιεῖν προχωροῦσας ἐκόντι, προσήνως αὐτοῖς ὁμιλεῖς, καὶ λόγοις πείσας μηδὲν ὑπαπτεύειν παρ' αὐτῆς δεινόν, ἐκέλευε καὶ γράμμασι Βασιλεῖς, ἃ αὐτοὶ ἡτοῦτο βέβαια ποιεῖν. τῷ δὲ Βασιλεῖ συνόντων τις δύσνης ὦν, ὡς εἴοικε, καὶ πολεμῶν ἀφανῶς, κρύφα προσελθὼν τοῖς πρὸς βίαν, συνεβέβηκε μὴ τὴν πόλιν παραδίδόναι. Βασιλεὺς ὅδ' εἰς τὴν ὑπεραίαν ἂν τε προχωρῶσιν, ἂν τε μὴ, πρὸς Θεσσαλονίκην καὶ πᾶσαν ἀνάγκῃ ἐγνώκε δὲ ἀποχωρεῖν. οἱ δὲ, ἐπεὶ τοιαῦτα ἤκουσαν, μὴ ἀκοιῇ πᾶσι δοκεῖ σκηφάμῃοι εἰδέναι, πρὸς τὴν πόλιν ἀπεχωρεῖν. ἐπεὶ δὲ ἦσαν εἰσὼ πυλῶν, αὐτοῖς ἐγκλησάμενοι, παρεσκόλλοντο πρὸς μάχην· ἀναβάντες τε ἐπὶ τὸ τεῖχος, μὴ πᾶσιν ἔλεγον εἶναι τὸ νῦν ἔχον καὶ γνώμῃ Βασιλεῖ τὴν πόλιν παραδίδόναι, ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς Θεσσαλονίκην ἐγνώκε δὲ ἀποχωρεῖν, εἰς τὴν πόλιν αὐτοὶ ὁμιλεῖς εἰ δοκεῖ λυσίτελεῖν, κοινῇ ψήφῳ προχωρήσασιν. ἔπειτα μὲν οὖν Περιθεώριον τειχομαχίαν τε ὀλίγῃ ἐδέησεν αἰλῶναι, καὶ ὁμολογία προχωρῆσαι Βα-

xime: & idcirco probra fundere, quibus ipse multis dignus esset, quod fracta fide, imperatoris liberis insidiaretur, omnesque vias indagaret, quo illos meditatae ab se morti offerret, a quibus nullam umquam sensisset injuriam. Quando autem, excepit Cantacuzenus, in iudicium me vocatum, quia dissolvere crimina non potui, & injuriarum, & perjurii, & hujus sceleris quod objicitis, me condemnastis? Respondentibus illis, paulo ante Byzantio venisse, a quo quæ ipse in imperatorem adolescentem perverse machinatus esset, didicissent: & idcirco qui illic imperatorem tuerentur, ipsum expulisse: quibus cum resistere nequeat huc venire, recte, mi homo, occurrit Cantacuzenus, hæc vos Byzantio didicisse ais. Ego vero huc venio, ut cum te ob maledicam loquacitatem punivero, tuo exemplo ipsi protervire desinant. His per ludum dictis, præterit. Eadem nocte milites jussu imperatoris insidias ad portas tendentes, ut oppidanum aliquem caperent, ex quo quid intus gereretur, exprimerent, casu ipsissimum convitiatorem multo mane, nescio cujus rei causa egredientem rapiant, imperatori sistunt. Qui se eum haud nosse simulans, unde, & qui sit percunctatur. Ille plane ignorari se opinatus, pro necessitate præsentis respondet. Sed ubi imperator persona deposita, hesternum esse convitiatorem ostendit, cæteris quidem omnibus hoc eventum non modicæ delectationi, & mirificæ hilaritati fuit: captum vero pavor ingens subit, de anima anxium, & jam jam se interficiendum arbitrantem. At imperator cum in aliis, tum præsertim in hujuscemodi rebus excelsum se, & invictum animum decere ratus, oblectamenti gratia captivo dicta ipsius hesternæ plene iteravit. Deinde stola majoris pretii, quam pro ejus conditione, & auro insuper donatum recedere, atque in futurum neminem inauditum damnare, & alteramque aurem reo integram servare jussit. Ille ferme supra fidem felix, pro contumeliis imperatorem laudibus extolletur. Sed hæc prius acta sunt. Tunc vero, cum injuriarum oblivionem peterent, qui ex oppido in castra venerant, orarentque, ut quia sponte se dederent, bene illis faceret, verbis blande compellatos, ne quid ab se infestum timerent hortatus est: & quæ petebant, imperatorio diplomate confirmari mandavit. De exercitu porro imperatoris malignus quidam, ut apparet, & hostis occultus, furtim ad legatos adiens, ab urbe tradenda eos revocavit: imperatorem die postero, sive se dederent, sive non, Thessalonicam summa adactum necessitate constituisse discedere. Quibus auditis, communis sententiæ ignorantiam excusantes, in urbem regrediuntur. Intra portas inclusi, rursus defensionem parant: consensisque mœnibus vociferantur, in præsens non omnes ad urbem imperatori transdendam consentire. Sed quia Thessalonicam omnino proficisci decreverit, se postea consultaturos: & si universis approbantibus expedire videatur, in ejus potestatem concessuros. Sic itaque Peritheorium & vi propemodum captum, & deditio ferme acceptum

Edit. Paris.
pag. 466.

fuisse. Imperator, quoniam obsidionem continuare non licebat, motis castris Thessalonicam ire maturavit.

σιλει. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ μὴ περιμένειν ἔξω πρὸς τὴν πολιορκίαν, ἀναστῆσας τὴν στρατιάν, ἤλαυνεν ἐπὶ Θεσσαλονίκῃ.

CAPUT XXXVI.

Joannes imperator coronatur Byzantii. Dignitates in conjuratos collatae. Patriarchae fastus in vestitu. Apocauchus persona deposita, summam auctoritatem vendicat, propinquos, & necessarios Cantacuzeni interficit: matrem ejus dirissime affligit. Misericordia imperatricis in illam, & rursus crudelitas Archontum quoad medicum. Mors ejus miserabilis. Charitas Theodora sororis Andronici junioris in moribundam, atque mortuam. Imperatricis excusatio. Pecuniae inventae magnitudo, & distributio. Horribilis calumnia in Cantacuzenum conficta. Apocauchus classem contra Cantacuzeni terrestrem exercitum parat.

Edit. Paris.
pag. 467.

BYZANTII Joannes imperator, Andronici filius, Augusta, & consiliariis ita volentibus, a Joanne patriarcha corona exornatur: in qua festi diei celebritate, omnes pene proceres, ut quemque imperatrix, patriarcha, & concilium esse dignum judicaret, dignitates adepti sunt. Et Isaacius quidem Asanes panhypersebastus declaratus est, Apocauchus, magnus dux, Chumnus magnus stratopedarcha: Andronicus Palaeologus, Apocauchi gener, etiam ipse magnus stratopedarcha designatur: Gabalas protosebastus, & ita alii omne, eorum suffragiis, de quibus supra diximus. Patriarcha, quia gradum permutare non poterat, habitu se augustiorem fecit: & in subscriptionibus colore caeruleo est usus: flammeumque, seu tegmen capitis, quod antea patriarchas, si de monachis non essent, album ferre mos erat, ipse auro illustravit, Servatoris nostri, & illibatae ejus genitricis Deiparae, ac Joannis Baptistae depictis in eo iconibus. Apocauchus magnus dux, qui usque ad id temporis modestiam praese ferebat, & unum se de concilio simulabat, vel potius alios etiam sibi anteponebat, metuens, ne scelus ejus olfacientes, Cantacuzeni, quam ipsius imperium malent, ubi & gradum excellentiorem est consecutus, & bellum in majus auctum vidit, larva deposita, factus est omnia: majorumque juxta ac minorum rerum arbitrium, ditionemque usurpavit. Nam & communia vectigalia ab eo procurabantur: & praefecti, ac duces urbium ex ejus voluntate creabantur: beneque, & male facere in illius manu erat: ac per omnia nitebatur similis esse Cantacuzeno adhuc magno domestico, nihil non a se regi atque administrari desiderans. Sed enim perspicuens imperia sua nobilioribus injucunda, & onerosa fore, timensque, ne quid idcirco insidiarum sibi pararetur, omnium perdundorum consilium cepit: ut humiles soli relictis, auctoritati suae in omnibus propensius parerent. Nec erat stulta cogitatio. Ac initium quidem a Cantacuzeni consanguineis, & amicis germanissimis duxit: cum & materia ad calumniandum abundaret, & eos ut opulentiores amplius metue-

pag. 468.

ENBYZANTII δὲ ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Ἀνδρονίκου Βασιλέως παῖς. ἤφω Βασιλίδος τε καὶ τὴν συγκλήτην, σέφει τὴν κεφαλὴν ὑπὸ Ἰωάννη τῷ Πατριάρχῃ κατακοσμεῖται. Ἐν τῇ ἑορτῇ δὲ καὶ τῇ συγκλήτῃ πλὴν ὀλίγων ἀξιώματων πάντες ἔτυχον ὡς ἀνέκαστος παρὰ Βασιλίδος καὶ Πατριάρχῃ ἔτ' βελῆς ἄξιος ἐκρίθη. Ἐἰσαάκιος μὲν Ἀσάνης, πανυπερσεβαστος ἀπεδείχθη. Δεῦξ ὁ μέγας ὁ Ἀποκαυχος, καὶ ὁ Χῆμνος μέγας στρατοπεδάρχης. Ἀνδρονίκος τε Παλαιολόγος, ὃς καὶ γαμβρὸς Ἀποκαυχῶ τῷ μεγάλῳ δακί, μέγας καὶ αὐτὸς στρατοπεδάρχης. ὁ τε Γαβαλᾶς πρωτοσεβαστος, καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ὡς ἕκαστος. Πατριάρχης δὲ ἐπὶ τῇ ἀξίᾳ ἀμείβειν ἐκ ἐνὶ, εἰς σεμνότερόν τι περιέσκησε τὸ χῆμα. καὶ ἐν τε ταῖς ὑπογραφαῖς, ἡρανέω χρώματι ἐχρῆτο, καὶ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ καλύπτραν, καὶ τῷ Πατριάρχῃ ἔδος φέρειν, ἀν μὴ τῷ τάγματι ὥστε τῷ μοναζόντων, ὁδὸν περιεληνμένῳ πρότερον, αὐτὸς κατεκόσμησε χρυσῷ, εἰκόνας αὐτῇ τῇ τε Σωτῆρος ἡμῶν ἐγγράφῃς Χρυσῷ Ἰησοῦ καὶ τῇ τεκνῶσιν αὐτὸν ἀρχάντῃ Θεοτόκῃ, καὶ Ἰωάννῃ τῷ Βαπτιστῇ. Ἀποκαυχος δὲ ὁ μέγας δεῦξ, ἄχει μὲν ἐκείνῃ τῇ χρόνῳ, μετῴτερά τε φρονεῖν ἐδόκει, καὶ τῇ βελῇ εἶναι ὑπεκρίνετο εἰς, ἢ μᾶλλον καὶ πρὸ αὐτῆς τῆς ἄλλης ἦγε, μὴ τῇ κακουργίας αἰδοῦσθαι ὁρῶσθαι, ὑπὸ Καντακυζῶν τῷ Βασιλέως ἐδελησώσῃ μᾶλλον ἀρχεῖν, ἢ ἐκείνῃ. Ἐπεὶ δὲ ἀξιώματος τε μείζονος ἐπελάβετο, καὶ τὸ πόλεμον εἶδεν αὐξήδεντα ἐπὶ μέγα, τὸ προσωπεῖον δαυδὲ μὲν αὐτὸς, πάντα καὶ, καὶ πάντων ἦρχε καὶ μείζονων καὶ ἐλαττόνων. αἱ τε γὰρ τῷ χημάτων προσδοκοὶ τῷ κοινῶν ὑπ' ἐκείνῃ διωκουῦτο. καὶ πόλεων ἀρχαὶ καὶ στρατηγίαι οἷς αὐτὸς ἐκέλευεν ἐδίδοντο. καὶ δὲ ποιεῖν καὶ τοῦναντίον Κύριος καὶ. καὶ παντ' ὁμοίως πρὸς Καντακυζῶν τῷ Βασιλείᾳ ἕως ἐτι μέγας καὶ δομῆς-κος ἡμιδᾶτο πάντα ὑπ' ἐκείνῃ ἀγεῖναι βελομένης. Συνιδὼν ὁ ὡς ἐπαχθῆς τοῖς δυνεσέροις ἢ ἐκείνῃ ἔσεται ἀρχῇ, καὶ δέσας μήτε δεῖ ταύτῃ ὑπ' ἐκείνων ἐπιβελοῦσθαι, ἔγνω δεῖν πάντας δεφθεῖν. ὡς εἰ τὸ φαύλης τύχης ὑπολειφθεῖν μόνοι, ῥαδίως αὐτῷ πρὸς ἅπαν ἐξόντες τὸ προσαττόμενον ἐκ ἀνοήτως οἰηθεῖς. καὶ πρῶτον μὲν ὑπὸ τῷ κατ' αἶμα προσσηκόντων καὶ μάλιστα γνησίων ἦρχετο Καντακυζῶν τῷ Βασιλεῖ. ὅλης τε διπορῶν πρὸς τὰς δεβόλας, καὶ τῷ ἄλλων μᾶλλον ὡς

ὡς δυνατωτέρως δεδοικώς. ἔπειτα δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἐφεξῆς μετῴλθε μηδενὸς φεισάμενος. τὸ δοκεῖν μὲν, ὅτι ψήφῳ τῆς συγκλήτης βουλῆς καὶ Βασιλίδος, καὶ μάλιστα Πατριάρχης τῆς τιμωρίας οἷς αὐτὸν ἐθέλησεν ἐπάγων. τῇ δ' ἀληθείᾳ, τὰ δοκοῦντα ἑαυτῷ ποιεῖν. Τῷ δὲ Βασιλέως μητέρα Καντακζινῶν, καὶ πρότερον ἐν δεσμοῦ κατεκλεισμένῳ, μᾶλλον ἐκάκουε ἐξ ἐπιτηδῆς, καὶ ἑδὲν εἶδος λύπης ἀπέλιπον ἐπιδεδειγμένοι πρὸς ἐκείνῳ. φύλακας τε ἃ ἐπέστησαν ἀνθρώπων ἀναιδεῖς καὶ τὸν ἔσπον βαρβάρως, καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυται προσέτατον πικρίαν πρὸς αὐτῷ, καὶ πάντα ποιεῖν ἐφ' ὕβρει καὶ καταφρονήσει. Τὰ τε ἀναγκαῖα πρὸς ἑσφίῳ, καὶ τοὶ ἑ πρότερον ἐνδεῶς παρέχοντες, ἐτι μᾶλλον γλῆχος ἐχορήγουν. Εἰ δέ ποτε εἶδει καὶ ζῶμὸν τινα παρέχειν, φιλανθρωπώσαμένης δὴ θέν, εἰδότες ὡς πολυτελείᾳ ὀντραφεῖν καὶ θυφῆ, καὶ ἑδὲν ὅς αὐτὸ μεμολυσμένον, τὰς χεῖρας ἀνίπτει καθεύοντες, διηρόντων δὴ θέν τὸν ζῶμὸν, εἰ μὴ τοὶ ἐνδον κρύπτοιο γράμματα παρὰ τῷ υἱοῦ ἀπέσαλμένα, καὶ τοὶ γὰρ αὐτοὶ τῷ προσαγομῆναι ὄντες μάγειροι. ἃ ὁρῶσα, μᾶλλον ἠρεῖτο λιμῷ βιαίως ὑποθνήσκων, ἢ τοῖς πικρὰ γινέσθαι. ἐν χειμῶνι τε σφοδρῶτα καὶ κρυμῶδε σιδερίῳ, ἔτι ἐκ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, ἔτι ἐκ πυρὸς παρέχοντο παραμυθίαν. καὶ τοὶ Βασιλίδος μηδεμίαν καὶ τὸ σῶμα θεραπείας κελύουσιν ὑποσχεῖν. παρὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν ἐκ ἐνέλιπον οἱ φύλακες τὸν υἱὸν ἀσέμνως ὑβρίζειν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ὡς ἀγγελίας δὴ θέν πεπυσμένοι ἀπὸ γλῆχος. ποτὲ μὲν ὡς συλληφθεῖν ὁ υἱός, καὶ ἀτίμως ἄγοιτο περικείμενος κλοιά. ἄλλοτε δὲ ὡς μάχης γενομένης, ἐπ' αὐτῆς ὑποκτανθεῖν, καὶ ἄγοιτο ἡ κεφαλὴ, καὶ παραμυθίας ἐνεκα καὶ πρὸς αὐτῷ ἄγειν ὑπὸ χνουῶτο. καὶ ἑτέρα ὁμότερα ἑ ἀπανθρωπότερα πολλῶν, ἐξ ὧν ἐκείνη τῷ καρδίαν ὑπερξέσασα καὶ κατατακείσα, πυρετοῖς ἐλήφθη σφοδρῶτα. Αἱ δὲ περὶ αὐτῷ γυναῖκες, πολλὰ τῷ ὁμοτάτων ἐκείνων ἀρχόντων δεινθεῖσαι, ὥς ἐπιτρέψαι ἰατρὸν πρὸς αὐτῷ εἰσαγαγεῖν καὶ προνοίας ἀξιῶσαι μικρὰς τινας, ἐκ ἡδυνήθησαν πρὸς ἑλεον ἐκκαλέσασθαι τὰ σπλάγχνα τῷ ἀγνωμόνων ἐκείνων, καὶ σπλάγχνα ἐδίειν ἀνθρώπων εἰδισμένων ὁσημέραι. ἀλλ' ἀπειπόν αὐτῇ πᾶσαν θεραπείαν, ὥσπερ αὐτοχειρία κατασφάττοντες. ἡ Βασιλὶς δὲ ὑπὸ τῷ πυθομένῳ ὅτι νοσοῖν ἡ Βασιλέως μήτηρ, καὶ ὡς ἐκ ἐπιβραχίῃ παρὰ τῷ ἀρχόντων, καὶ τῷ διδασκάλῳ τὸ οἰκόμενης καὶ μαθητῆς τῷ πατρὶ καὶ Φιλανθρωπῶν ἰατρὸς πρὸς αὐτῷ εἰσελθεῖν, ὡν εἰδισε μὲν αὐτοῖς πικρῶς ἡ ὁμότης καὶ ἡ ἀναλγησία. τὸν δὲ ἰατρὸν ἐκέλευον ὅς αὐτῇ πρὸς τὰς νόσους συνήθης ᾧ, πρὸς ἐκείνῳ τε εἰσελθεῖν, καὶ προνοίας ἀξιῶσαι τῆς θεραπείας. Πατριάρχης δὲ καὶ ἡ λοιπὴ τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ἀνδρῶν φαῖν ἡ ἰατρὸν παραλαβόντες, ὅρκους ἀπῆλθον, ὥς ἐλθόντα πρὸς ἐκείνῳ, μηδὲν περὶ τῆς νόσου διατάξασθαι. τῷ δὲ καὶ τῷ ἐπιδημῶν ἀπαγορεύοντος, εἰ μέλλοι μηδὲν ἐκ τῆς τέχνης ὠφελεῖν, καὶ ἀγκάζον αὐτοὶ τὰ κελύουσιν ποιεῖν, ἢ αὐτοῖς τε ἡ ὁρῶ ἀρχῆς ὁμότης διασώζοιτο, καὶ μηδὲ Βασιλίδος καταφρονεῖν δοκοῖεν τὰ κελύουσιν μὴ ποιεῖν, εἰ δ' ἰχυρογνωμονοῖν καὶ πρὸς ὠφέλειαν τε τῆς νόσου λέγοι, μὴ μέμφεσθαι αὐτῆς ὡς αὐτῇ τῷ ἐσομένων κακῶν αἰτίαν ἑαυτῇ παρῆσιν. δῆλος δὲ ἦδη εἶναι ἠρημένος τὰ Καντακζινῶν. ὁ δὲ δέσας ἡ ἀπειλή. ἑδὲν δὲ ᾧ τὸ μέσον τῷ τῷ ὑποπτοθῆναι καὶ τῷ πάχειν τὰ δεινότερα, πρότερον ἐπαγγελάμενος μηδὲν τῷ γινόμενων μὴ ὑστεῖν Βασί-

Paris II.

ret. Deinde alios ordine aggressus, nulli pepercit: specie quidem, quasi imperatricis, & optimatum ejus, praefertimque patriarchae decreto, poenas quibus illi vellent, inferret: re autem ipsa libidini suae obsecutus. Cantacuzeni porro matrem jam ante in carcerem conditam de industria vexare instabat, nec ullum genus molestiae ei non adhibebat. Nam & custodes illi dedit, homines impudentes, moribusque barbaros: quibus praecipit, omnem in illam diritatem expromere, & quam indignissime, contemptissimeque tractare. Hinc quamvis antea quoque victus ei maligne praebetur, tamen hi tenuiorem adhuc suppeditabant. Quod si quando, officio humanitatis videlicet, jus porrigendum esset, cum laute ac delicate educatam, nihilque posse immundum, ac sordidum tangere non nescirent, manus illotas immittentes pervestigabant, ecquid intus laterent a filio litterae, tametsi quod offerebant, ipsimet coxerant. Quod cum illa videret, misera fame emori, quam spurcitiem hujuscemodi gustare maluit. Hyeme autem acerrima, ac perfrigida nec ex veste stragula ad corpus cooperiendum: nec ex accenso foco ullum ei solatium impertiebant, quamvis Augusta mandasset, ut in ea curanda nihil praetermitteretur. Quin etiam toto die custodes, ipsa audiente, in filium maledicta sine fronte jactare non cessabant: & tamquam si nuntios accepissent, illi narrabant: alias quidem, captum esse, & catenis injectis saepe raptari: alias, commisso praelio occisum, jamque caput afferri, quod consolationis causa ad eam quoque se allaturos pollicebantur: aliaque demum crudeliora, & immaniora multo: unde supra modum corde inflammato, & contabefacta, in rapidissimam febrem incidit. Faeminae sociae Archontas saevissimos, uti medicum illam visitare paterentur, quamvis obtestantes, inflectere non poterant: usque adeo improborum illorum, & consuetorum quotidie humana devorare viscera, ad miserationem viscera obduruerant. Omnem ei curationem negarunt, quasi manibus suis eam jugulantes. Impe-

Edit. Paris.
pag. 469.

B b b

Medicus comminatione territus (nihil quippe inter suspectum esse , & acerbissima perpeti intererat) cum spondisset , nihil horum imperatrici indicaturum , ad Cantacuzeni matrem introivit . Cumque propter formidinem Archontum loqui non auderet , sequentes custodes , ut licebat , fallens e brachio mittendum sanguinem gestu significabat . Deinde mutus plane abibat . Mulieres iterum Archontibus supplices , phlebotomum introducere non permittebantur . Sic omni prorsus curatione negata , & febris consumpta , octavo Idus Januarias , Indictione decima , anno ab orbe condito sexies millesimo octingentesimo quinquagesimo hanc lucem deserit . Imperatoris Andronici soror , quondam Michaeli Mæforum regi nupta , & marito mortuo ad fratrem reversa , vitæque aulica relicta , & monasticam complexa , & ac Theodosia ex Theodora dicta , ubi eam animam agere intellexit , velut remunerans ejus in se merita (sui enim cupidissimam fenserat) in carcerem venit , & usque ad ultimum spiritum ab ea non recessit , quam elatam in monasterio avia ipsius defunctæ matronæ , sororis , inquam Michaelis primi Palæologi , Marthæ appellato , in paterno monumento composuit . Deinde Augustam adiens , crudelitatem inhumanam Archontum nuntiavit , qua in eam usque ad mortem sæviissent . Illa Deum , hominesque testari , nihil horum se scire : tantummodo jussisse in carcerem dari , & eorum barbaram feritatem ipsa quoque execrari . Secundum obitum ejus , filii pecunia indagata , & ingens inventa est . Quia enim patriarcha adversus eam servantes anathematissimum vibraverat (quem velut minitrum ac satellitem quemdam sceleratissimis cupiditatibus suis omnibus promptissime inservientem habebat) eum multi metuentes , custoditam a se pecuniam afferebant . Alii hoc fulmen velut injustum despicientes , interim retinebant : donec a consciis prodita , penitusque distracta & distributa est . Tam autem innumerabilis fuit , ut quamquam multi eam inter se partirentur , & pars Apocauchō magno duci obtingeret , pars Gabalæ protosebasto (nam & is Apocauchō erat in republica regenda socius , & imperatrici aulæ præfectus , sive curator) pars Cinnamo , comiti sacrarum largitionum , multisque insuper eunuchis , qui simul dominabantur , nihilo minus ex reliquis impensam in bellum contra Cantacuzenum tolerarent . Cæterum imperatrix multum ac sæpe cum patriarcha , reliquisque imperii gubernatoribus de pace agens , ipsis jam rerum potentibus , & a mentione pacis refugientibus , nihil æquum impetrabat . Tamen ut a justitia non recedere , & imperatrici , ac sibi met consulum velle existimarentur , exploratores ad Cantacuzenum mittunt , eosque reversos excipiunt , ad Augustam introducunt , cum alia multa in eum mentientes : tum quod palam inter suos ac magnifice jurasset , si vicisset , illam cum filio imperatore extra omne dedecus aliud occisurum tantummodo : patriarcham cum consortibus , qui hoc bellum contra se conflarent , fustibus prius ignominiose coopertos , contu-

Edit. Paris.
pag. 479.

λίδι , ἔπειτα πρὸς Βασιλέως εἰσήει μῆτέρα . μηδὲν δὲ δυνάμενος ἴδω τὸ ἐκ τῆς ἀρχόντων δόξης φθιγγεῖσθαι τὰς ἐπομένους φύλακας ὡς ἐν τῷ διαλαδῶν , νύματι ἐσήμεναι τὴν ἐν ἀγκῶνι φλέβα τέμνειν . ἔπειτα ἐξήκει μηδὲν τὸ σπύλον φθεγγάμενος . αἱ γυναῖκες δὲ αὐτῆς τῆς ἀρχόντων δειψέσαι τὸν τέμνειν φλέβας ἐπισάμνον εἰσαγεῖν οὐ συνεχωροῦντο , ὅθεν ὑπὸ τῶ πυρετῷ κατεργασθεῖσα , καὶ μηδεμίαν ὁλως προνοίαν ἀξιώθεῖσα , ἐτελεύτησεν ἐκ τῆς μὲν Ἰανουαρίου δεκάτης οὗσης Ἰνδικτιῶνος τῆς σ' αὐτῶν ἔτους . Τελούπωσης δὲ ἦδη , ἡ τῆς Βασιλέως Ἀνδρονίκου ἀδελφῆς ἡ πρότερον μὲν Μιχαὴλ τῷ Μυσῶν συνώκησε Βασιλεῖ , ἔπειτα ἐκείνης τελευτήσαντος πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπανελθούσα , καὶ τὴν ἐν Βασιλείῳ διατεβλῶ καταλιπούσα μονάζειν εἰλποτο , καὶ Θεοδοσία ἐκ Θεοδώρας μετωνομάσθη , πυδομένη περὶ τῆς Βασιλέως μητρὸς ὅτι τελευτᾷ , καὶ ὡς περ ἀμειβομένη τῇ ἐκείνης πρότερον ὑπηρετήσαν ἀγαθῶν , πολλὰ γὰρ εἰς ἐκείνῳ ἐπεδείκνυτο τὴν δυνάμειν , ἀφίκετό τε εἰς τὸ δεσποτήριον πρὸς αὐτὴν , καὶ παρέμεινεν ἄχρι τελευτῆς . ἔπειτα τὸν νεκρὸν ἐξαγαγούσα παρὰ τὴν μονὴν τῆς πρὸς μητρὸς ἐκείνης μάμης ἀδελφῆς τῆς πρώτης τῆς Παλαιολόγων Βασιλέως Μιχαὴλ τῆς Μάρδας προσαγορευομένην ἐν τοῖς πατρίοις κατέθηκε τάφοις . ἔπειτα ἐκείθεν πρὸς Βασιλίδαν ἀναστρέψασα , ἀπήγγειλε τῇ ὁμότητι καὶ τὴν ἀπαυθραπίαν τῆς ἀρχόντων , ὡς περὶ ἐκείνην ἐνεδείξαντο ἄχρι τελευτῆς . ἡ δ' ὅρκους διεβεβαίωτο , μηδὲν εἰδέναι τῇ γεγεννημένων , πλὴν ὅτι εἰργεῖσθαι προσετέτακτο παρ' αὐτὴν κατεγνώσκει τε καὶ αὐτὴ πολλὰ ἐκείνων τῇ ἀπηνείαν . μετὰ δὲ τῇ ἐκείνης τελευτῇ , τὰ χρήματα ἐκείνης τε καὶ τῆς ἡς διπορῶντο , & πολλὰ ἐκείνων ἐξεδίσκετο , μάστιγα δ' ὅτι καὶ Πατριάρχης καὶ τῆς ἐχόντων ἐξείπεν ἀφορισμὸν , ὃν εἶχεν ὡς περ τινα δορυφόρον ταῖς παρανόμοις ἐπιθυμίαις πάσαις ὀξύτατα ὑπηρετῶντα . ὅν οἱ πολλοὶ τῆς ἐχόντων δεισαντες φέροντες τὰ φυλαττόμενα παρέχον . οἱ δὲ καὶ ὡς παρὰ δίκῃ γινόμενα καταφρονέοντες τῶς μὲν κατεῖχον χρόνῳ ὅσον ὑπὸ τῆς συνειδήτων μὴνυόμενα πάντα ἀναλώθη . Οὕτω δὲ ἦσαν πλεῖστα τὰ ἐξ ἐδρισηκόμην , ὥς καὶ τοὶ πολλοὶ αὐτὰ πρότερον συμερῆζομένων , καὶ τὰ μὲν Ἀποκαύχε τῇ μεγάλῃ Δεκῇ παρακατέχοντος , ἕτερα δὲ Γαβαλᾷ τῇ πρώτῃ τεβασῇ , καὶ κείνῳ τῷ συνάρχῳ τῇ μεγάλῃ Δεκῇ τὰ κοινὰ δίδκει , καὶ μεσάζων Βασιλίδι ἢ καὶ Κιννάμῃ τῇ μυτικῇ τῇ βασιλικῶν χρημάτων τότε ταμίᾳ ὄντος , καὶ πολλῶν ἑτέρων εὐνέων , οἱ παρεδυνάξοντο , ὅμως ἐκ τῆς ὑπολειπομένων ἀναλίσκοντες , τὸν πρὸς Βασιλέα πόλεμον συνεκρότου . ἔτι ἦσαν ἄπειρα τῷ πλήθει . Ἡ Βασιλὶς δὲ πολλὰ πολλάκις περὶ εἰρήνης πρὸς Πατριάρχην καὶ τὰς ἄλλους τῆς πραγμάτων ἀρχοντας διαλεχθεῖσα , ὁδὸν ἀνῆσαι τῇ δόξῃ ἠδυνήθη , ἐκείνων ἦδη κατὰ κράτος πάντων ἐχνηκότων τὴν ἀρχὴν , καὶ ἂν ἀπὸ αὐτῶν τὴν εἰρήνην παραδεχομένων . Τὰ δοκεῖν δὲ δίκαιά τε ἑμοῦ καὶ Βασιλίδι καὶ σφίσι αὐτοῖς συμφέροντα αἰρεῖσθαι , κατασκόπῃς δὲ πρὸς ἀποτέμνοντες πρὸς Κατακουζηνὸν τῇ Βασιλείᾳ , ἔπειτα ὑποδεχόμενοι ἐπανόητας , εἰσῆγον πρὸς Βασιλίδαν . ἄλλα τε πολλὰ ἐκείνη καταφύδομένης , καὶ ὡς ἀναφανδὸν πρὸς τὰς συνόντας μεγαληγοροῖν , ὡς εἰ περιγίνοιτο ἐν τῷ πολέμῳ , Βασιλίδαν μὲν καὶ Βασιλέα τὸν υἱὸν ἀποκτενεῖ μόνον ἀτιμάσας μηδὲν Πατριάρχην δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις , οἱ τῇ παρόντι πόλεμῳ ἦν

γείραν αὐτοῖς, μὴ πολλὰς αἰκίας, ἐφύβριστον καὶ βιαιότατον θάνατον ἐπάξει. οἱ καὶ τοῖς λεγομένοις ἐκ σωθήματος οὐδὺς παρόντες, μεγίστω φόβῳ ἐποιήσαντο τὴν μὴ διώσθαι πρὸς κίνδυνον τοσούτον σφᾶς αὐτὰς ὑπάγειν ἐκοντὶ τῷ κατ' ἐκείνων ἔτῳ μαινομένῳ ὅτε τὸ δοκίμιον εἰρήνης ἐγχειρίζοντες, ἀντίκα τε ἐψηφίζοντο τὸ δεῖν ἐκείνῳ πάσῃ σωθῇ καὶ προθυμίᾳ πολεμεῖν. Ἐῖτις τὶ περὶ τὸ πρὸς ἐκείνον. εἰρήνης φθέγγεται, πολέμιον ἡγεῖσθαι καὶ αὐτόν. Ἐπεὶ δὲ Βασιλεὺς τε ὁ Καντακυζηνὸς ἔξερσάδουσε πρὸς τὴν ἑσπέρην, καὶ Απόκαυχος ὁ μέγας Δεξὶς τὴν πᾶσαν ἡγε Ρωμαίων ἡγεμονίαν, τὸ μὲν ἐκ τῆς ἡπείρου ἔαυτὸς ἀντιστρατεύσθαι ἐκείνῳ ἀπεγίνωσκον. ἦδαι ὅδε λόγος ἄξιον ὅτε παραξόμῳ εἶδεν, εἰδὲ πρὸς τοῖσιν ἀνταγωνιστὴν ἀξιόχρεως ἐσόμενος αὐτὸς. τῇ δὲ ἐκ Βυζαντίου καὶ Θράκης στρατιᾷ ἐκ ὀλίγῃ ἔσθι Ἀνδρόνικόν τε Παλαιολόγον τὸν γαμβρόν, καὶ Θωμᾶν τὸν Παλαιολόγον ἐπιστήσας στρατηγὰς, ἐκέλευεν ἐκείνῳ ἐπομένους βλάπτειν, εἴ τι διώκοντο φυλαττομένους μᾶλλον μὴ κακῶς αὐτοὶ παθεῖν. αὐτὸς δὲ τῇ μὴ δοκεῖν ἀργὸς καθῆσθαι τῷ ὅλῳ ἔχων τὴν ἀρχὴν, ἐβδόμηκοντα νεῶν στόλον ἐξηρτύετο ὡς ἐκ θαλάσσης πολέμῳ. δαπάνη δὲ ὡς αὐτοῖς πρὸς τὰς τριήρεις τὰ Βασιλείως χρήματα, ἃ ἐκρύπτετο ἐν Βυζαντίῳ, καὶ τοῖς αὐτοῖς παντες πολλῶν κατεγίνωσκον ἀβελτηρίαν εἰ πρὸς ἡπειρώτην στρατιάν ἐκ θαλάσσης αὐτὸς ἀντιπαύεσθαι παρασκευάζοιτο, καὶ χρήματα τοσαῦτα ἐκ εἰς δέον ἀναλίσκοι. τὸ δ' ἀπέβαινον ἐναντίως, ἢ ἂν τις ἐκ τῶν πορραγμάτων σοχαζόμενος εἴη. πλείεστα ὅτε ἐβλάψεν τὰ Καντακυζηνῶν τὰ βασιλείως πράγματα, εἰς Θεσσαλονίκην ἐκ ἐκ προνοίας ἰδίᾳς, ἀλλὰ καὶ τύχῃ ἀφελόμενος. Ταῦτα μὲν ἐν ὕστερον εἰρήσεται.

meliosa, & atrocissima morte interempturum. Qui narrationi huic ex composito statim praesentes, inde velamen maximum arripiebant, cur non possent in tanto discrimine sponte, in ipsos adeo insani se subdere, & per pacem tradere. Statim, omni conatu, ac lubentia illi armis occurrendum: & si quis de pace verbum ederet, similiter in hostis loco habendum edixerunt. Sed Cantacuzeno cum exercitu in occidentem profecto, Apocauchus magnus dux totius imperii rector, ex continenti se posse resistere desperabat: quod ut tali adversario se minime parem, ita nullum quoque operæpretium facturum sciret. Copiis autem Byzantinis, & Threiciis non mediocribus cum Andronicum Palæologum generum, & Thomam Palæologum duces dedisset, mandavit, ut illum insequentes, hostibus incommovent, si quid possent: caventes magis, ne quid ipsi detrimenti acciperent. Ipse vero ne federe videretur summus rerum princeps, sexaginta navium classē, velut e mari pugnaturus adornavit, in quas de pecunia Cantacuzeni Byzantii occultata sumptum fecit: tametsi illum omnes, ut valde vesani reprehenderent, qui terrestri exercitui navalem opponere institueret, tantamque pecuniam nullo fructu infunderet. Aliter porro, quam quis ducta ex rebus conjectura putavisset, evenit: plurimum enim rei Cantacuzenicæ obsuit, Thessalonicam non dedita ab se opera, sed forte quadam delatus, de quo postea differetur.

Edit. Paris.
pag. 471.

CAPUT XXXVII.

Contra Syrgen vias obsidentem excogitata fraus. Polystylos munitur. Missi ad protostratorem, litteras referunt, prohibentes nunc venire, nisi Chrele adjuncto. Quid Chreles invitatus responderit: unde in angustias conjicitur imperator. Pheris exploratores mittuntur, captique humaniter dimittuntur. Litteris se purgat Cantacuzenus. Rescribitur a Syрге, & sociis: fides ei denegatur. Respondetur, & de vi juramenti per exempla differtur: iterumque innocentia juramento confirmatur.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ὁ Καντακυζηνὸς ἐπεὶ Περθεώριον ἐλεῖν ἐκ ἡδυνήθη, ἀναγκαῖον δὲ ἡγεῖτο πρὸς Θεσσαλονίκην τὰ χεῖρ' ἀφικέσθαι, δεῖν ἔγνω πρωτοστράτορα μιλύειν τὴν ἐπιδημίαν. εἰδὼς δὲ ὡς Συργὴς στρατιώταις πέμψας φυλάττει τὰς ὁδὰς τὰ μὴ λαθόντα τινα ἀγγελίας ἐκ τινος αὐτοῖς κομίζει, τοῖσιν τι πρὸς τὴν ἐκείνῃ πονηρίαν ἀντιτεχνᾶται. τῷ στρατιωτῇ δυσὶ, τὸν μὲν, ἐκέλευεν ὀδοδιδόντα καὶ περιαγγωνίσασθαι αὐτόν ἄγεσθαι δεσμώτῃ, τὸν ἕτερον δὲ ἄγειν. εἰ δὲ οἱ τὰς ὁδὰς τηρουῦντες περιτύχοιεν, τὸν ἄγοντα φάσκειν ὡς τὸν ἵππον ὀποδωλεῶς, τὸν μὲν, οὐχ εὖροι. τὸν χαλινὸν δὲ παρὰ τὰνδεῖ τουπωί. ἀπαιτοῦνται δὲ καὶ τὸν ἵππον μὴ ἀποδιδόναι. ἀλλὰ τὸν χαλινὸν μόνον εὐρηκέναι παρὰ τὴν ὁδὸν δι' ἡχυρίζεσθαι. οὗ δὲ χάριν δῆσασθαι, ἄγειν πρὸς τὸν βασιλέως δεῖον, ὅπως παρ' ἐκείνῃ βασιλικῷ ὀδοδοίῃ καὶ τὸν ἵππον. ἐκέλευε δὲ καὶ τὸν δεσμώτην τῷ ἄγοντι τὰ ἴσα στυγομολογεῖν.

Paris II.

CANTACUZENUS imperator, ubi Peritheorium adducere in potestatem nequivit, & Thessalonicam sibi necessario festinandum censuit, de adventu suo protostratorem prius monendum duxit. Cum autem comperisset, Syrgen missis militibus vias obsidere, ne quis ad eum fallens nuntios perferret, contra nequitiam illius artificium hujuscemodi excogitavit. Duobus militibus imperavit, uni quidem, ut vestibus exutus, & manibus post terga revinctus duceretur: alteri vero ut duceret. Si qui vias infidebant occurrerent, affirmare ducentem, se equo perduto illum quidem non invenire: frænum autem apud hunc virum reperisse, qui equum sibi reposcenti non reddat: sed frænum dumtaxat in via sibi repertum affirmet. Quam ob causam se illum vinctum ad imperatoris affinem ducere, ut ab ipso quaestioni subiectus, etiam equum re-

Bbb ij

Edit. Paris.
pap. 472.

stituatur : quod & vinctum cum ductore affirmare jubebat . Hoc autem modo præteritis custodiis , utrumque quo mandatum erat abire . Illi mandatis morigeri , deceptis itineris custodibus ad protostratorem Theffalonicam veniunt . Imperatorem autem , quam maxime poterat , hodie quidem Polystylon , temporibus Græcorum Abderam nominatam , oppidulum maritimum , a se prius instauratum (quod tunc pro veteri in suum instauratorem benevolentia in fide manserat) multa cura dignatus , eique annonam ad victum , & militibus ad præsidium suppeditatis , ipse cum reliquo exercitu , munitionem apud Christopolim transiens , apud Philippos castra posuit . Inde movens in eos incidit , quos prius ad protostratorem miserat , & alium quendam ejus famulum , litteras ab eodem afferentes , in quibus erat , ne nunc veniret , quod Theffalonicam transdere non posset : sed prius Chrelem cum ejus copiis sibi adjungeret , atque ita demum adveniret . Imperator quoniam res adversus voluntatem ibat , statim graviter suspicatus , nihilo minus omnino procedendum judicavit . Cumque prope Dramam esset , apud vicum Codonianam appellatum castra metatus est . Protostrator & alioqui h propter Zelotas , qui erant Theffalonicæ , non nihil horrebat , incertusque animi agebat languidius : nec simpliciter , ut generosus athleta in theatro vestem ad lustamen exuere audebat : & tunc acceptis ab uxore Byzantio litteris , turbabatur maxime , in quibus erat scriptum , principes ibidem , quod audissent eum cum Cantacuzeno agere , sibi liberis ac domesticis immania denuntiassent , nisi ipse a malo facinore temperarit . Quare orabat mulier , caveret , ne ejus causa malis implicarentur gravissimis . Ideo se quoque ei obviam non venisse , & Chrelem societatem prætexuisse , ut interea loci quod in rem suam potissimum fiet , considerare possit . Dum Codonianæ moraretur imperator , Chrelem ad se , qui ex pacto jam adesset , accersivit . Is & ante se illi fuisse , & modo esse amicissimum confitebatur : timere autem ne Romani , quibuscum bellum haberet , facultates suas in locis nullo prorsus munimine tutis dispersas diripiant , Urbes enim , quibus adhuc principi Triballorum parens imperasset , demortuo imperatori , quod optime nosset , transdidisse : & fortunas suas in suburbano Melenici habere . Quare , nisi Melenicum ipse subegerit , accedere ad eum non posse : sic enim & se confisum de suis nihil amissurum , alacriter arma juncturum . Imperatori illico visa omnia impeditissima . Nam & ex Macedonia reverti haud sibi decorum , & pergere porro in occidentem , Chrelem , ac protostratoris societate destitutum , parum frugiferum sentiebat . Libuit igitur experiri , num Melenicum ad deditionem voluntariam posset adducere : quam armis tum ob loci situm , tum ob munitionem validissimam cogere nequibat . Itaque clandestinis internuntiis cum amicis , quos ibi habebat , de prodicione agit . At Pheris Syrges , & metropolitanus urbis , qui æquali in imperatorem fervebat odio , & Monomachus Theffaliæ prætor , qui ad Syrgen venerat , ad exercitum explo-

pap. 473.

τῶν δὲ τὸν ὅρον παρελθόντας τὰς φυλάσσοντας , ἔπει-
ται ἕκαστον οἱ προσετέτακτο ὑποχωρεῖν . οἱ μὲν οὖν ἐποί-
ουν κατὰ τὰ κελευσμένα , καὶ ὁδεύοντες τὰς ἐπὶ τῇ
φυλακῇ τεταγμένους τῶν ὁδῶν , ἤκουσαν πρὸς πρωτοστρά-
την ἐν Θεσσαλονίκῃ . Βασιλεὺς δὲ ὡς μάλις αὐτῶν , τὸ
καὶ μὲν Πολύσυλον , ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς δὲ χρόνις
Ἀβδῆρας ὀνομασμένον παλιχίον παράλιον εἶναι , ὑπὸ
τῷ τε φιλοδομημένον πρότερον , καὶ τότε δὲ τῷ ἀρχαίῳ
Ὀλβίῳ ἐκ ὑποστάν , πολλῆς προνοίας ἀξιώσας , σίτον
τε αὐτοῖς ἐπιχορηγίας , καὶ στρατιώταις πρὸς ἐπιχει-
ραν , αὐτοῖς τῷ ἄλλῳ ἔχον στρατῶν , τὸ παρὰ τῷ Χει-
σάπολιν τείχισμα διελθόν , ἐσρατοπέδωσεν ἐν Φιλίπ-
ποις . ἔπειτα ὡς ἐκείθεν ἀναστὰς εἶχετο ὁδὸν , σιωπη-
χάνει τῷ , τε παρὰ αὐτῷ πρὸς πρωτοστράτην ἀπεσταλμένῳ ,
πρότερον καὶ ἐτέρῳ τῶν ἐκείνου οἰκειῶν , οἱ γράμματα ἐκ
πρωτοστράτορος παρεῖχον , ἃ ἐμύλου μὴ καὶ ἡκεῖν παρ
αὐτῷ ὡς Θεσσαλονίκῃ οὐ δυναμῆμον παραδιδόναι ἄλ-
λὰ Χρέλῳ πρότερον καὶ τῷ ἐκείνου δυνάμει προσεται-
ρίζεσθαι . ἔπειτα ἡκεῖν πρὸς αὐτὸν . Βασιλεὺς δὲ ὁδὸς
μὲν ὡς ἐκ κατὰ γνώμῃν τὰ πράγματα ἀπέντα , δεινὰ
εἰσέειν ὑποπτύειν , ὅμως δὲ ἀναγκαίως προσχωρεῖν
ἔκρινε μᾶλλον δεῖν . καὶ περὶ τῷ Δράμῃ ἐλθόν , ἐ-
σρατοπέδωσεν πρὸς τινὰ κώμην Κωδωνιανῶν προσαγο-
ρευομένην . Πρωτοστράτην δὲ καὶ ἄλλως μὲν πρὸς τὰς ἐν Θεσ-
σαλονίκῃ Ζηλωτὰς ὑπέφριτε , καὶ μαλακώτερον ἤπτε-
το τῶν πραγμάτων ἀμφίβολος εἶναι , καὶ ἐκ ἐπὶ ἄλμα καθα-
ρῶς πρὸς τὰς ἀγῶνας ὑποδύεσθαι . τότε δὲ μάλις ἐκ
Βυζαντίου πέμπησεν ἰδορύβην ἡγεμῆν , φάσκοντα , ὡς τοῖς
ἐνταῦθα ἄρχουσιν ὅτι Καντακζηνὶ δαλέγοιτο πεπισ-
μένοις , δεινότητι αὐτῇ τε ἐκ πασι καὶ οἰκείοις ἀπειλη-
δεῖν , εἰ μὴ παύοιτο τοιαῦτα κακῶν . ἃ φυλάττε-
σθαι εἰδοτο μὴ κακῶν αὐτοῖς ἀνηκέστων αἰτίων καταστῆναι .
ὧν ἕνεκα καὶ αὐτὸς τῷ ἀφίξειν ἀπηγόρευε τῷ Βασιλεῖ
τῷ Χρέλῳ προφασίζόμενος εἰς ταῖς , ὡς ἐν τῷ μετα-
ξὺ χρόνῳ τὰ μάλις λυσιτελουῦντα ἑαυτῷ σκεψόμενος .
ἐν ᾧ δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐσρατοπέδωσεν ἐν Κωδωνιανῇ , πέμ-
ψας πρὸς Χρέλῳ , ἐκέλευεν ἡκεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ τὸ σύν-
θημα ἐλθόντα . Ο δὲ ὁμολόγει πρότερον τε καὶ καὶ
καὶ ἡκεῖν εἶναι πρὸς αὐτὸν δεδοικέναι δὲ Ρωμαί-
ας τὰς αὐτῷ πολεμουῦσας , μὴ διαρπάσῃσι τὰ ὄντα
ἐν χερσὶν ἀτειχίστοις διεσκεδασμένα . τὰς δὲ πόλεις
ὧν ἦρχε πρότερον ὑπὸ τῷ Τριβαλῶν ἀρχοντι τελῶν πα-
ραδεδωκέναι Βασιλεῖ , ὡς καὶ αὐτὸς τῷ ἄλλῳ μᾶλλον σύ-
νοιδον . αὐτοῖς δὲ τῷ ἐσίαν ἐν τῷ Μελενίῳ προασείῳ
πᾶσαν ἔχειν . διὲν ἀδυνατῶν ἡκεῖν πρὸς αὐτὸν , εἰ μὴ
Μελενίῳ πρότερον ὑποποιήσασθαι . οὕτω δὲ καὶ αὐτὸν θαρ-
σύναντα ὡς εἶναι τῶν ὄντων ὑπολῆι , σιωπῆσαι προ-
θύμως . Βασιλεὺς μὲν οὖν ὁδὸς ἐδόκει πάντα ἀπορ-
τὸν , τε δὲ ἀνασφύρειν ἐκ Μακεδονίας , καὶ πρὸς αὐτῷ
ἔσεσθαι ἐνόμιζε , καὶ τὸ προῖναι πρὸς ἐσπέρην τῇ Χρέλῳ , καὶ
πρωτοστράτορος καταλιπόντα συμμαχίαν ἐκ ἀγαθόν .
ἐδόκει δὲ μᾶλλον Μελενίῳ ὑποπειρᾶν εἰ δύνατο
προσάγειν ὁμολογίαν . ὅπλοις δὲ βιάζεσθαι , ἀ-
δυνατῶν , ἐκ τε τῇ δέσει καὶ τῷ τότε , ἐκ κατασκευῆς
τῇ πόλει ὁχυρωτάτης οὐσίας . καὶ πέμψας , διέλεγε-
το κρύφα τοῖς ἐσὶν ἐνταῦθα φίλοις περὶ παραδό-
σεως . Συργὴς μὲν τοι ἐκ Φερῶν ἅμα μητροπολίτη
καὶ αὐτὸς πόλει τῇ ἰσὺν ἀπέχθει πρὸς Βασιλέα
ἐπιδεικνυμένῳ , καὶ Μονομάχῳ , τῷ ἐπάρχῳ ἡκεῖν
ἐκ Θεσσαλίας κακῆτος πρὸς αὐτὸν , πέμπασιν εἰς

τὸ πρῶτον περὶ κατασκόπου, τὴν τε Βασιλέως ἐρατίαν
κατασκοπέμφοι ὅποσον εἴη, καὶ ὅ, τι δρῶν θέλοντες μα-
θεῖν. ἐπεὶ δὲ ἐάλωσαν, τὴν τε ἐρατίαν ἐκέλευε περιά-
γοντας καὶ ὁλοῦν παρέχειν κατασκέπτεσθαι, καὶ γράμ-
ματα πρὸς τὰς πέμψοντας παρέχων ἐκέλευεν ἀνασρέ-
φειν, ἐν οἷς περὶ τῶν Βυζαντίων γεγενημένων ὡς ἀδί-
κῃ καὶ συκοφαντικῇ γνώμῃ πρᾶχθεὶν κατ' αὐτὰ διεξιῶν
ὑπολογίᾳ ἐποιεῖτο καὶ περὶ αὐτῶν, ὡς ἡ Βασιλέως τοῖς
παισὶν ἐπιβλεῦσιν, καὶ Βασιλέως ἐρῶν τοιούτοις ἐπι-
χειροῖν, ἀλλ' ἀνάγκη συλλαθεῖς ἐλπίδι τῶν καταλύειν
μᾶλλον τὸν πόλεμον, καὶ τὰ λυσιτελουῦντα πᾶσι κοινῇ ποι-
εῖν. προσετίθει τε καὶ ὅρκους τοῖς λεγομένοις ὡς ἔδεν εἶναι
πρὸς ἀπάτῃν εἰρημένον. οἱ δὲ, ἐπεὶ τὰ γράμματα ἀνέγ-
νων, ἀντέγραφον καὶ αὐτοὶ, ὡς καὶ ἄλλοθεν ποθεν
μᾶλλον, ἢ ἔξ ὧν αὐτὸς οἶεται εἶναι δίκαιος πιστεύεται τῶν
ὁρκῶν δὴ δὲν αὐτὰς κατασχέσθαι, ὡς καὶ ἂν εἴη τὰ εἰ-
ρημένα ἀληθῆ. Εἰ δὲ ὡς περὶ καὶ πρότερον λῶν καὶ ἰδιωτικῶν
ἐδὴ πᾶσι ἔχων, τὰ πράγματα Ρωμαίοις δίδωκε, ὁρκῶν καὶ
ἐδεῖτο, ἐν οἷς ἰχυρίζεσθαι ἐχρῆτο, ἀλλ' ἤρκει μόνον εἰπεῖν,
καὶ πάσης ὑποδείξεως ἰχυρότερα τὰ εἰρημένα εἶναι, ὡ-
ς περὶ μόνον αὐτοὶ συνίστασιν, ἀλλὰ καὶ οἱ πρότερον τῶν Ρω-
μαίων γῆς κατακισμένοι. ἔτι καὶ νῦν, εἰ ἀξιοπιστὶν
αὐτῶν συνηδεῖ, καὶ ἀνὸρκων ἐδεῖτο πρὸς τὸ πιστεύεσθαι
συναιρομένων. ὅθεν καὶ χρὴ συνορᾶν ἔξ οἷας δόξης εἰς
οἷας ἐκ τῶν Βασιλευσιν ἀγνώμων φαίνεσθαι ἀδοξίαν κα-
τ' ἐλθεῖν, καὶ τοῖς αὐτοῖς κατασκόποις παραχόμνοι,
ἀγειν αὐτοὺς πρὸς αὐτὸν ἐκέλευεν. πρὸς δὲ θαυμάζειν αὐ-
τῶν ἀντέγραφεν ὁ Βασιλεὺς, εἰ δὲν πρότερον τὰ εἰρημέ-
να, εἰ καὶ ἀληθῆ ἀποδεικνύοι, ἐπειτα καὶ περὶ τῶν ὁρκῶν
διαλέγεσθαι. οἱ δ' ἐκείνων ἀποχόμνοι καὶ ἀντεπρόντες
πρὸς μὴδὲν, ἐπὶ τῶν ὁρκῶν καταφύγουσιν, ὡς περὶ τι
προὔργου νομίζοντες ποιεῖν. ὅτι δ' αὐτοῖς περὶ τῶν
ἄλλων ἐλέγεσθαι καταλιπέσιν, καὶ ἢ περὶ δεῖσθαι ὡς ἀλη-
θῆσιν, ἢ ὡς ἐναντία ἔχουσιν, ἐλέγχειν περὶ τῶν ὁρκῶν
μόνον εἰπεῖν τι βέλτιον ἐνομίζθη περὶ αὐτῶν ἀποκερνεῖ-
σθαι, καὶ αὐτὸν τὰλλα ὑπερβάντα. Εἰ γὰρ τοίνυν ἔγραφε
νομίζω τῶν ὁρκῶν, ἢ ἔξ τῶν μὴ τῶν ὁμνούντων ἀξίᾳ χρεῶς
πρὸς πίστιν εἶναι γίνεσθαι, ἢ ἔξ τῶν τῶν δεχομένων ἢ φαύ-
λης τῶν ἑσώπας εἶναι, ἢ διὰ μέγεθος τῶν ἐπαγγελιομένων
ἀδυνατίως ἔχειν περὶ δεῖσθαι ὁρκῶν χωρὶς ὅτε τοίνυν ἐμοὶ
τὴν ἀξιοπιστίαν οὐ μόνον ὁ παρελθὼν χρόνος τοσούτος ὢν
ἐν ᾧ τὰ Ρωμαίων πράγματα δίδωκεν, καὶ δὲ καὶ ἔξ τῶν ταύ-
τῶν ὁρκῶν ἐδεῖτο ποτὲ συμμαρτυρεῖν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ
μάλιστα πειρώμενοι ἐξέβαλλεν, καὶ δυνάστε συγκρύπ-
τειν ἔπος ὅσον καταφανῆ, καὶ δὲν ἄλλο λείπεται, ἢ δι'
ὕμᾶς τῶν χαίροντας ἐκ τῶν συκοφαντίων γίνεσθαι, καὶ
ἔξ τῶν μὴ δ' αὐτοῖς πιστεύειν διωαμένους, οἷς αὐτοὶ
συμμαρτυρεῖτε τὸ μὴδὲ ποτὲ ἐφύσθαι. ὅτι δ' ὁ περὶ
τῶν ὁρκῶν λόγος τῶν ἔχει τὸν ἑσώπον, ὡς περὶ εἴρηται,
καὶ αὐτόθεν μὲν καταφανές. πειράσομαι ἢ καὶ ἐκ παρα-
δείγματος μάλιστα ἀληθεύοντες καταφανέστερον ποιεῖν.
Εἰ δὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, Θεὸς ἐστὶν ἀληθινός, καὶ αὐτοαλη-
θεύει καὶ καλεῖται, ἐστὶ, καὶ δίκαιός ἐστι πιστεύεσθαι ἐν
ὁρκῶν χωρὶς. Οὗ δὲ καὶ τῶν Αβραάμ μόνον ὡμοσε κατ'
ἐαυτὸν ἢ μὴ πληθύνειν αὐτὸν τὸ σπέρμα. ἀλλὰ καὶ τῶν
Δαυὶδ ὕστερον, ὡμοσε γάρ, φησι, Κύριος τῶν Δαυὶδ
ἀληθεύει, καὶ οὐ μὴ ἀθετήσῃ αὐτῷ, δῆλον ὡς ἐχ-
ἐαυτὸν, τῆς μικροψυχίας δὲ τῶν ἀκρόντων ἕνεκα, καὶ τ'
περὶ τὰ ἐπαγγελιομένη ἀμφιβολίας τῶν ὁρκῶν ἐποιεῖ-
το. καὶ Παῦλος δὲ ὕστερον ὁ τῆς ἀληθείας μαθητὴς καὶ

ratores mittunt, per quos & quantus
esset, & quid astitaret, discerent. Quos
ille captos, circum exercitum duci, &
moras ad contemplandum dari iussit:
litteras insuper tradidit, quas iis redde-
rent, quorum missu venerant. His lit-
teris, quam Byzantii impie & malevo-
le secum esset actum, enarrans sese
tuebatur: non imperatoris liberis insi-
diantem, nec imperium concupiscentem,
sed necessitate sic urgente, & spe po-
tius belli componendi, communiaque
commoda amplificandi ad hæc aggres-
sum, Addebat etiam iuramentum, nihil
se decipiendi causa dixisse. Lecta epi-
stola illi rescribunt, non aliunde ma-
gis, quam unde is merito sibi creden-
dum putet, ob iuramentum videlicet se
conjectare, falsa esse quæ dixerit. Quem-
admodum enim antea, quando in veste
privata Romanam rem administravit,
iuramentis ad asseverandum non indiguerit:
sed tantum dicere suffecerit, &
ejus dicta omni probatione firmiora fue-
rint, quod non modo ipsi, sed & qui
longe extra urbem Romanam incolunt,
haud nesciant: ita nunc, si se fide di-
gnum conficeret, non ad iuramenta,
quæ verbis ejus fidem adderent, confu-
giturum fuisset. Hinc quoque intelligi,
ex quanta gloria in quantam ignominiam
ob suum scelus erga imperatores decide-
rit. Hæc litteras iisdem exploratori-
bus ad eum portandas committunt. Ad
eas respondens Cantacuzenus, mirari se
dixit, cum docere prius debuerint, ve-
ra non esse quæ scripserit, deinde de
iuramentis disputare: illi eorum nihil
confutantes, quasi præclare operam po-
situri, iuramentum carpsissent. Quo-
niam autem de aliis loqui, illaque seu
tamquam vera credere, seu tamquam
falsa refellere noluerint, sed de iura-
mentis dumtaxat aliquid verborum fa-
cere melius existimarent, se quoque cæ-
teris prætermittis, de ipsis respondu-
rum. Ego igitur, inquit, iuramenta
concipi arbitror, aut quia qui jurant,
alioqui fidem non merentur, aut quia
quibus juratur vel improbi sunt, vel
propter magnitudinem promissorum, ni-
si iuramentum accesserit, credere non
possunt. Cum itaque me citra iusjuran-
dum fide dignum esse, non solum præ-
teritum tempus tam longum, quo re-
bus Romanis præfui, testetur: sed et-
iam vos ipsi, qui in primis calumniari
me conamini, celare id, quia manife-
stissimum non possitis, relinquitur aliud
nihil, quam me jurasse propter vos qui
sycophantiis gaudetis: ideoque nec iis
fidem commodare potestis, quos ipsimet
numquam esse mentitos testificamini. Sic
autem se habere quæ de iuramentis dixi-
mus, cum & hinc liqueat, nitar tamen
exemplo verissimo reddere liquidius. Si
enim Deus noster est Deus verax,
& ipsa veritas vocatur, & est,
mereturque fidem etiam injuratus,
& tamen non solum Abrahamo per
semetipsum juravit, multiplicaturum
ejus semen: sed Davidi quoque po-
stea, juravit enim, inquit, do-
minus David veritatem, & non fru-
strabitur eum: patet, non propter
se, sed propter imbecillitatem audien-
tium, eorumque nutantem circa pro-
missa fidem juravisse. Et Paulus
postmodum Apostolus & præco verita-
tis, de iis quæ in tertium cælum raptus

Edit. Paris,
pag. 474.

vidit, narraturus, tametsi veracissimum se esse nosset, nihilo minus propter audientium utilitatem, Deus, inquit, qui est benedictus in sæcula, scit, quia non mentior: velut Deo teste confirmans se dicere, quæ dicebat: & ideo æquum censens, sibi credi. Semper enim incredulitati magnæ, res elevare & extenuare mos est. Ergo, magis vos ipsos, quam me propter juramentum reprehendendos fuisse perspiciatis licet. Vos vero, quomodo in aliis, justitia damnata, & ex imperio Romano ejecta, consueto, & amico mendacio, ac sycophantiis adheretis: nec hoc saltem recordamini, quæ in hac vita gesserimus, eorum nos omnium post finem hujus lucis rationem reddituros. Ast ego, ut antea, sic hodie Deum testatus, ajo, me nihil aliud statim ab initio post obitum imperatoris, quam quæ imperatrici, & liberis ejus, communi & Romanorum conducere, cogitasse, facereque contendisse. Verum ubi illi nulla causa legitima, sed calumniis tantum eo impulsus sunt, ut me armis persequerentur, necessario & ipse ago, unde mihi, & commilitonibus meis salus pariat.

κήρυξ περὶ ὧν εἰς τρίτον ἑρατὸν ἀρπαγείς εἶδε, μέλλον διηγείσθαι, καὶ τοί γε ἐκ τῆς πολλῆς συνειδῶς ἀληθείας, ὅμως τὴν ὠφελείας ἕνεκα τῇ ἀκούοντων. Εὐλογητὸς εἶπεν ὁ Θεὸς ὅτι οὐ ψάδομαι, ὡς ἂν ὑπὸ μάρτυρι Θεῷ ἰχυρίζομαι λέγειν ἃ εἶρει, καὶ ὅσα τῶν ἀξίων πιστεύεται. Εἶδος ᾧ αἰὲν τῇ ἀπιστίᾳ μεγάλα τοῖς πράγμασι λυμάνεται. ἔξωθεν ἔν ὑμῖν σκοπεῖν ὡς σφίσιν αὐτοῖς μάλλον, ἢ ἐμοὶ τὸ ὅρκω ἕνεκα μέμψεται προσῆκεν. ὑμεῖς ὡς περ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀεφυγία τὸ δίκαιον καταδικάσαντες, καὶ τῆς Ρωμαίων ἀπελάσαντες ἀρχῆς τῷ φίλῳ ψάδεα κέχρησθε αἰεὶ, καὶ ταῖς συκοφαντίαις. ἐδὲ τῶν μεμνημένοι γούῳ ὅτι τῇ τῇδε βεβιωμένων ἀπαντες ὑφ' ἐξουρῶν δ' ὄντας μὲν τὸ ἐνδένδε ἀπαλλαγῶ. Εγὼ δ' ὡς περ ἐπ' ἑσπερίον, ἔγω καὶ νῦν, ὑπὸ μάρτυρι τῷ Θεῷ λέγω, ὡς ἐδὲν ἔπερον δ' ὄντας ἐξαρχῆς μὲν τῷ Βασιλεῶς πελοτύῳ, ἢ ὅσα Βασιλίδι, καὶ παισὶ συμφέροι, καὶ πᾶσι κοινῇ Ρωμαίοις διενουμένῳ τε καὶ πράττειν ἔχον ἡσυχίας. ἐκείνων δὲ ἐξ ὑδ' αἰτίας αἰτίας ἀληθῆς, ἀλλ' ὑπὸ συκοφαντίας πρὸς τὸν κατ' ἐμοῦ κεκνημένον πόλεμον, ἀναγκαίως καὶ αὐτὸς ἐξ ὧν νομίζω ἐμαυτῷ τε καὶ τοῖς σιωπῶσι τὴν σωτηρίαν ἐκπορεύειν πράττω.

CAPUT XXXVIII.

Melenicus occupatur a Cantacuzeno. Chreles cunctatur, periculum fugiens. Ejus adventu in castra, miles Romanus letatur. Fluctuatio protostratoris Thessalonice. Seditio Zelotarum: expulsio civium, & alia tetra facinora. Protostrator cum optimatibus pulsus, Thessalonicensem agrum depredatur. Cantacuzenus afflictus, in Deo spem locat. Byzantini cum sociis Thessalonicam ingrediuntur. Deliberatio Cantacuzeni cum exilibus.

Edlt. Paris.
Pag. 475.

CUM sic demonstrasset, illos parum probe de se judicasse, amicorum qui Melenici erant accersitu, manum misit, urbemque occupavit, & Joannem Asanem uxoris fratrem præfectum declaravit: quæ res vix sperari poterat antequam fieret: facta autem non mediocre dabat solatium: mox enim Chrelem utpote perfectio, quod desiderabatur, advocat. Qui Melenicum ab imperatore obtineri lætus videbatur, sibi que omnem excusationem amputatam affirmabat. Verumtamen adhuc, quasi res suas, antequam bello se crederet, compositurus differebat: sed revera laborem detrectans, nullo cum periculo suo imperator amicitia perfrui cupiebat. Is ut hominem tempus ducere vidit, mentem ejus ex dictis auguratus, Melenici præfectum Joannem Asanem cum parte copiarum, quanta urbs defensiva indigeret, relinquit, & altera parte in castris manere jussa, Matthæo & Manuele filiis, trecentisque tantummodo comitatus, magnis itineribus postmodum ad locum venit, ubi Chreles morabatur. A quo humaniter acceptus, diem & noctem cum eo transegit: postmodumque in castra secum perduxit, ejusque conspectu exercitum mirabiliter recreavit. Quippe non armis solum, equis, & pecunia valebat: sed erat præterea artibus imperatoris exercitatus, noveratque cum a-

ΕΚΕΙΝΟΥΣ μὲν οὖν ἔπος ἀπεδείκνυε μηδὲν ὑγιᾶς αὐτῷ καταγνωκότας. αὐτὸς δὲ ἐπεὶ οἱ ἐν Μελενίᾳ φίλοι ἐκάλοι ὡς παραληφόμενον τὴν πόλιν, πέμψας στρατιὰν κατέχευ. ἐπειτα καὶ τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν Ἰωάννην τὸν Ἀσάνην ἀρχοντα τὴν πόλιν κατέστη, πρᾶγμα δυσέλπιστον πρὶν γενέσθαι. γενόμενον δὲ ὅμως ἡμετέρῳ παρέχε παραφυχίῳ. αὐτίκα ᾧ πρὸς Χρέλῳ πέμψας, ἐκέλευεν ἵκειν πρὸς αὐτὸν, ὡς ἦδη τὰ ζητούμενα λῦσόμενα. ὁ δ' ἐδόκει μὲν ἡδέσθαι τῷ Βασιλεῶς Μελενίῳ ἔχειν, καὶ πᾶσαν ἔλεγε πρὸς αὐτὸν περιεργηθῆαι. ἐπεὶ δ' ὅμως ἀνεβάλλετο τὸ δοκεῖν μὲν ὡς τὰ ὄντα διατηρόμενος μέλλων ἡδὲ ἀπτεσθαι πολέμου καὶ στρατείας. τῇ δ' ἀληθείᾳ, ἐκ ἐδέλων εἰς τὰς κινδύνους ἐμβάλλειν ἑαυτὸν, ἀλλ' ἀκούσας τὸν Βασιλεῶς ὅτι καὶ καρπῶσαι. Βασιλεὺς δὲ ὡς εἶδε χωρῆντα πρὸς ἀναβολὰς, τὴν δ' ἀντιόχου ἐκ τῆς εἰρημίας τοῦ χαλαροῦ, Μελενίῳ μὲν ἀρχοντα τὴν γυναικὸς κατέλιπεν ἀδελφὸν Ἀσάνην μετὰ στρατῶς ὅσης ᾤετο ἀρκέσειν εἰς φρεσὶν τῇ πόλει. αὐτὸς δὲ τὴν ἄλλω στρατιᾷ ἐν τῇ στρατοπέδῳ κελεύσας μένειν, ἅμα τοῖς υἱοῖσι Ματθαίῳ καὶ Μανὼλ τριακοσίους μόνον παραλαβὼν, σιωπῶντας τὸ δόξας, εἰς τὴν ὑπεραίαν, ἔνθα ὁ Χρέλης ἐχάτρεβον ἡφίστατο. ἐκείνη δὲ ἀσμένως ὑποδέξαμενος σιωπῶντας αὐτῷ καὶ σιωπῶντας, τῇ μετ' αὐτῷ ἔχων καὶ αὐτὸν μετὰ τὴν διαφυκτερεύσας, τῇ μετ' αὐτῷ ἔχων καὶ αὐτὸν μετὰ τὴν ἡν ᾧ ὁ δυνατὸς μόνον καὶ ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ χεῖμασι, ἀλλὰ ἐπεὶ στρατηγίας καλῶς τῇ ἡσυχίᾳ.

καὶ οἱ τὰς τριτάτους ἀφελὲν καὶ τὰς πολεμίας βλάβειν μά-
λιστα εἶδεναι. δι' αὐτὰς περὶ μάχης αὐτοῖς ἐδόκει ἡ ἐκεί-
νη συμμαχία. ἐν Θεσσαλονίκῃ δὲ ὁ πρωτοστράτωρ ὡς περ
ἔφημι, ἀμφίβολος ὢν, ἐπεὶ τῶν Βασιλέων ὄντων πρό-
σθιται φανερώς ὁ ἀσκηπτομήνος, μαλακώτερον τε τὴν πράγ-
ματων ἤπτετο, καὶ τὰς λεγομένους Ζηλωτὰς, οἱ ὑπὲρ Βα-
σιλέως τῆ Παλαιολόγῃ Βασιλεῖ τῆς Καντακυζηνῶν ἡρου-
το πολεμεῖν, ἀυξανομένης καὶ μικρὸν περιεώρα· τὰ μὲν,
μὴ φανερός γένοιτο Καντακυζηνῶν τῆ Βασιλέως ἡρήμενος
δεδοικώς· ἡ δὲ θυγάτηρ αὐτῆς καὶ ἡ γυνὴ αὐτῆς ἦσαν ἐν Βυ-
ζαντίῳ, ἐν ἡ ἄλλη περιουσία ἐκ εἰωνώταται ἀνέρετο,
ἐμβάλλουσαι εἰς ἀγωνίαν, μὴ δὲ αὐτὰ πολλοῖς προσομι-
λήσωσι κακοῖς. τὰ δ' ὅτι καὶ Θεσσαλονικέων, καὶ μόνον
ἡ στρατιὰ, οἱ ἦσαν ἐκ ὀλίγοι, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτῶν οἱ δυ-
νατοὶ τῆ Βασιλέως τῆς Καντακυζηνῶν ἡρήμενοι πρὸς ἀμέλει-
αν ἐνήγαν οἱς ἐθάρρει ὅτε βέλοιο περιεσεῖσθαι τῶν Ζηλω-
τῶν. Ἐπεὶ δὲ ἐκείνοι δὲ τὰ μέλησιν ἐκείνῃ ἦσαν ἐκ δὲ κα-
ταφρόνῃται, καὶ τὴν δὴμον ἀνῆρέθισαν ἐκ δὲ καταφρόνῃται,
καὶ τὴν δὴμον ἀνῆρέθισαν καὶ τῶν δυνατῶν, τῶν πρωτοστρά-
τωρ ἡ δὲ ἐγνωσμένη τῆς Καντακυζηνῶν τῆ Βασιλέως δρᾶν,
ἐπιθέμενοι ἀθρόον, ἐξελαύνουσι τὴν πόλιν περὶ χιλίας
ὄντας· συμβολῆς ὀλίγης γενομένης δὲ ἀκροβολισμῶν,
ἐν ἡ καὶ τὸ πρωτοστράτωρ οἱ καὶ τῶν ἐγένοντο ὀλίγοι τραυμα-
τίαι· ἐάλωσαν δὲ καὶ τῶν δυνατῶν τινες, οἱ ἐκ ἡδυνήθη-
σαν τοῖς ἄλλοις τῇ πρώτῃ συνεκπεσεῖν ὁρμῇ· ὑφ' αὐτοῖς
δὲ οἱ Ζηλωταὶ τὴν πόλιν ποιησάμενοι, ἐτράπησαν εἰς
τὰς οἰκίας τῶν φυγάδων, καὶ αὐτὰς τε καὶ τῶν οἰκῶν, καὶ τὰς
ἐστίας διήρπαζον, ἐπὶ τὰ ἄλλα ἐπραττον, ὅσα ἡ εἰκὸς αὐ-
τῶν ἀνδράπων ὑπὸ πονίας συνελαινομένης, καὶ εἰς ὕβριν
ἐξενέμεγμένης δὲ τὴν ἀθρόαν εἰς πορείαν. Εἰς τοσάτων δὲ ἀ-
πόνοιας καὶ τέλμης ἤλθον, ὥς καὶ τοὶ τὰ δεινότερα τολ-
μῶντες, σαυρὸν ἐκ τῶν ἱερῶν ἀδύτων ἀρπάζοντες, ἐχρῶν-
το ὡς περ σημαίᾳ, καὶ ὑπὸ τῷ ἑλεγον στρατηγεῖσθαι, οἱ
τῶν πολεμίων μάλλον τῶν σαυρῶν ἀγόμενοι καὶ εἰς τὰς πόλιν
ἐκ τινῶν ἰδίων ἐγκλημάτων διεφέρετο, τῶν σαυρῶν ἀρ-
πάζων, ἐχώρει καὶ τὴν οἰκίαν, ὥς δὲ τῶν σαυρῶν κελύον-
τος· καὶ ἡ δὲ ἀνάγκη ἐκ τεμελίων ἀνασπᾶσθαι, ὁρ-
μῇ τε ἀλογίᾳ καὶ κέρδους ἐπιθυμίᾳ τῶν δὴμον ἐπομένῃ. Ἐ-
πὶ δύο μὲν ὧν καὶ τριῶν ἡμέραις ἡ Θεσσαλονίκη ὡς περ
ὑπὸ πολεμίων ἐδῆτο· καὶ ἐδὲν ἡ δὲ, τὴν μὴ τελευτήσαν ὁ-
ρᾶτο τῶν ἐπὶ ἀλώσει γινόμενων πόλεων· οἱ, τὴν δὲ κρα-
τῆσαντες νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ συσάσεις διόντες,
βοαῖς ἐχρῶντο καὶ ἀλαλαγμοῖς, ἐπὶ τῇ ἐαλωκότων ἡγού-
σα καὶ ἔφερον· καὶ οἱ νεκροὶ, γέγοντες ἐν ἀδύτοις κατε-
κρύπτοντο, ἀγαπῶντες ἡγούμενοι ὅτι μὴ αὐτὰ καὶ ἀποθνή-
σκοιεν. Ἐπεὶ δὲ ἂν εἶδε διεφθαρμένων παύσαιτο ἡ παρα-
χῇ, οἱ Ζηλωταὶ αὐτὰ ἐκ πενήστων καὶ ἀτίμων πλάσι-
οι καὶ περιφανεῖς γεγεννημένοι, πάντα ἡγούσα δι' αὐτῶν, καὶ
τὰς μέσας μετέσαν τῶν πολιτῶν, ἡ συναχθιμονεῖν ἀναγ-
κάζοντες αὐτοῖς, ἡ τὴν σωφροσύνην, καὶ τὴν ἐπιείκειαν ὡς
Καντακυζηνισμὸν ἐπικαλουῦντες. Ἐν Θεσσαλονίκῃ μὲν
ὧν τοιαῦτα ἐτελεῖτο. Πρωτοστράτωρ δὲ ἐπεὶ μετὰ
τῆς στρατιᾶς καὶ τῶν ἀρίστων ἐξηλαύνετο, εἰς Γυναι-
κόκασρον ἀφικόμενος· κατεῖχε γὰρ αὐτὸ καὶ πρότερον φρε-
ρᾶ, οἱ δὲ ὑπὸ τῆς Θεσσαλονίκης ἀρχοντι εἰσθῆς τε-
λεῖν, νυλίζετο ἐκεῖ, καὶ κακῶς ἐποίει Θεσσαλονικῶν
ληϊζόμενος, καὶ πάσης ἐκράτει τῆς ἐξω τευχῶν γῆς·
ἀντικαταβῶν γὰρ πρὸς τὰς ἐξω οὐδαμῇ οἱ ἐνδον ἦσαν
δυνατοί· ἐπιμπε δὲ καὶ πρὸς Καντακυζηνὸν τὸν Βα-
σιλέα περὶ Χαλκηδόνῃ ἐτι δατείβοντα, ἅμα

amicis commodare, tum inimicis incom-
modare plurimum. Quocirca etiam so-
cietas ejus maximopere expetenda cen-
sebatur. Thessalonicae autem proto-
strator, ut docuimus animum huc il-
luc versans, & ab utro imperato-
rum palam staret deliberans, remis-
sius, ac socordius agebat, Zelotas-
que qui pro imperatore Palæologi filio
in Cantacuzenum se armabant, sen-
sim augescere patiebatur: partim me-
tuens, ne ejus studiosus publice ha-
beretur, cum filia, & conjux Byzan-
tii habitantes, & amplæ ibidem fa-
cultates id non permetterent, solici-
tumque, & anxium facerent, ne sua
causa multis ærumnis objicerentur: par-
tim fretus Thessalonicensi non parvo
præsidio, ac civibus copiosioribus, qui-
bus quando vellet, Zelotas se oppres-
surum confidebat. At postquam illi e-
jus dilatione corroborati, plebem in
primores concitarunt, protostratore jam
in Cantacuzenicis numerato, agmine
facto invadentes, civitate circiter mil-
lenos expellunt, levique sagittarum cer-
tamine congressi, de famulis protostra-
toris aliquot convulnerant, primorum
nonnullos capiunt, qui cum aliis primo
impetu ejicere sese non potuerant. Ze-
lotæ urbe sub se redacta, ad ædes exu-
lum conversi, eas direpta supellectili
evertunt: alia item cum injuria, & con-
tumelia perpetrant, quæ homines ege-
state coactos, & abundantia facultatum
alienarum irritatos perpetraturos esse,
fuit verisimile. Eo autem audaciæ, a-
mentiaque prodierunt, ut etiam in pri-
mis nefanda committerent: crucem ex
sacris adytis raperent, eaque pro signo
militari uterentur, sub quo se militare
autumabant, qui potius ab inimico cru-
cis possessi agitabantur. Quod si cui cum
aliquo privata lis, & controversia inter-
cederet, rapta cruce, velut ea jubente,
populoque inconsiderato impetu, & lu-
cri desiderio prosequente, ad domum e-
jus tendebat, quam repente dirui a fun-
damentis oportebat. Ad biduum ita-
que, triduumve Thessalonica non se-
cus quam ab hostibus vastabatur: nihil-
que quod captis urbibus solet, non et-
iam illic fieri cernebatur. Nam victores
noctu, & interdiu gregatim obambula-
bant, & clamoribus sua gaudia testa-
bantur: captorumque res agebant fere-
bantque: & victi gementes in abstru-
sa loca se abdebant: hoc uno contenti,
quod non sine mora essent jugulati, in-
terfectis etiam, quos visum est interfici.
Postquam tumultus conquievit, Zelo-
tæ ex mendicis, & obscuris divites, at-
que illustres repente facti, omnia per se
curabant: & tenuiores cives sollicitan-
tes, aut secum inhoneste vivere coge-
bant, aut eorum moderationem, æ-
quitatemque pro Cantacuzenismo ac-
cusabant. Atque hæc Thessalonicae.
Protostrator vero cum milite, & opti-
matibus pulsus, Gynæcocastrum venit
(quod ipsum prius collocato ibidem
præsidio, & Thessalonicae præfecto sub-
jectum tenebat) ibique manens, Thes-
salonicam prædis agundis vexabat, &
quantum erat agri ejus extra muros,
infectum habebat: ad resistendum e-
nim incolæ nequaquam pares erant.
Cantacuzeno autem adhuc prope Chal-
cidicen hærenti significat, se ple-
be & zelotis compellentibus Thessa-

Edit. Paris.
pag. 476.

Edit. Paris.
p. 477.

lonica ejectum esse : simul etiam spem non minimam subostendit , si acceleraret , indigenis nec dum omnibus effertis (erant quippe , qui ejus partium studiosi , Zelotas avertabantur , & potentia eorum qui foris essent , levi negotio civitatem subacturum . Imperator igitur infortunis obrutus videbatur . Verumtamen in omnium moderatore Deo salutis , & victoriæ spe defixa , cum Chrele pro tempore collocutus , & cum eo diem pactus , quo rebus domi depositis atque ordinatis ad se veniret : deinde ex manipulis illius non paucis assumptis , quibus suum exercitum auget , ad protostratorem festinavit . In transitu oppidulum quoddam Rhentina , Thessalonica unius diei itinere distans , ultro in ejus ditionem venit : ubi præfecto cum ducentis militibus præsidii causa relictis , pergens Langadæ , haud procul Thessalonica tetendit : Manus porro Byzantina , Andronico , & Thoma Palæologis ducibus cum Pheras venisset , adjuncto Syрге qui Macedonas ducebat , & præfecto Monomacho cum Thessalis , præteritis Cantacuzeni stativis , Thessalonicam inivit . Imperator nocte ibi exacta , ne illorum metu inde putaretur discedere , postridie movens ad fluvium quemdam Thessalonica finitimum , nomine Galicum pervenit , ubi protostrator , & exules illi Thessalonicenses circiter mille ab equis descendentes (pro eo ac decet illos , qui ad imperatorem accedunt) eum sunt allocuti . Primus protostrator adiens , imperatoris pedem osculatus est : idem cæteri ordine præstiterunt . Imperator & ipse prono capite protostratorem ab equo resalutavit : alios autem dum proveheretur salute impetivit : omnibus mite animi sui ingenium ostendens , & cunctos amico vultu intuens . Ea nocte loco illo castra habuerunt . Imperator protostratorem & ejectitios , quorum insigne nomen erat , circum se habens , quid faciendum esset quærebat : eos namque rem Thessalonicensem pervenisse , ipsis ex aliena regione venientibus , pro ductoribus esse posse . Tum protostrator , & exules responderunt , quæ ibidem contigissent , nec ipsum nescire : superesse autem , ut is , ubi secum displexerit quid expediat , id exequatur .

δαπῆς . Πρωτοστράτωρ δὲ καὶ οἱ φυγάδες , τὰ μὲν γεγενημένα ἔφησαν ἐνταῦθα , ἐδ' αὐτὸς ἀγροεῖς . λείπεται δὲ ἀπὸν σκεψάμενον , ὅ, τι ἂν δοκῇ συμφέρεται πράττειν .

μὲν μιλῶν ὡς ἐκβλεψέη Θεσσαλονίκης τοῦ δήμου καὶ τῆς Ζηλωτῆς αὐτῆς ἐπιθεμένων , ἅμα δὲ ἐλπίδας οὐ φαύλας ὑποφαίνων , ὡς εἰ παραγένοιτο ταχέως , τῇ τε ἔνδον ἐκείνῃ παντάπασιν ἐκπεπολεμωμένων ἦσαν ἥν ἔτι οἱ τὰ Βασιλέως ἡρημένοι δέει συλλέποντο τῆς Ζηλωτῆς καὶ τῆς ἑξω μεγάθυμαμένων ῥαδίως παραστήσαιτο τῷ πόλιν . Βασιλεῖ μὲν οὕτω ἐδόκει πάντοθεν περιεσθῆναι δεινὰ , ὅμως ἐπὶ τὰ πάντα ἄγοντα Θεὸν τὰς ἐλπίδας τὴν σωτηρίας καὶ τῆς νίκης ἀνατιθεῖς πρὸς Χρέλῳ ὅσα ἔδει δελεασθῆναι καὶ προθεσμίαν συνθέμενος , κατ' ὅσον ἔδει τὰ οἶκοι δευτέρῳ ἀφικέσθαι πρὸς αὐτόν . ἔπειτα καὶ ἐκ τῆς ἐκείνου στρατίας ἐκ ὀλίγῳ παραλαβὼν ἅμα τοῖς οἰκείοις ὑπέγετο πρὸς πρωτοστράτορα . Ἐν τῇ μεταξὺ δὲ διερχομένῳ , ἡ Ρεντῖνα φρεσίον τι Θεσσαλονίκης ἡμέρας ὁδὸν διέχων , προσεχώρησεν ἐκοντί . καταλιπὼν δὲ αὐτοῖς ἄρχοντας καὶ δευτέρους στρατιώτας φρεσίαν , αὐτὸς ἐλθὼν , ἐστρατοπέδωσεν ἐν Λαγκαδᾷ οὐ μακρὰν Θεσσαλονίκης . ἡ δὲ ἐκ Βυζαντίου στρατιὰ , ἅμα στρατηγοῖς τοῖς Παλαιολόγοις Ἀνδρονίκῳ καὶ Θωμᾷ ἀφιγμένοις Φεράς , παραλαβόντες καὶ Συργῶν ἄγοντα τῷ ἐκ Μακεδονίας στρατιᾷ καὶ ἐπαρχὸν τὸν Μονομάχον συστρατεύμενον ἅμα τοῖς οἰκείοις , τὸ ἐκείνου παραμείψαντες στρατόπεδον , ἦκον εἰς Θεσσαλονίκην . Βασιλεὺς δὲ ἐκεῖ τῷ νύκτα αὐλισάμενος ὡς μὴ δοκοῖν δέει τῇ ἐκείνων ἀπανίστασθαι , εἰς τὴν ὑπεραίαν ἄρας , ἤλθεν εἰς Γαλικὸν , ποταμὸν τινα ἐγγὺς Θεσσαλονίκης . ἔνθα ὁ πρωτοστράτωρ καὶ οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης φυγάδες περὶ χιλίους ὄντες συνεγένοντο τῇ ἵππων ὑποβάαντες , ὡς προσήκει Βασιλεῦσι προσιόντας πράττειν . πρῶτος τε ὁ πρωτοστράτωρ προσελθὼν πρὸς τὸν Βασιλέως πόδα , εἰς τὴν ἐφεξῆς οἱ λοιποὶ προσίσταντο οὕτως . Βασιλεὺς τε καὶ αὐτὸς πρωτοστράτορα μὲν ἀπὸ τῆς ἵππευ κύβας , ἀντησάξετο . τὰς δ' ἄλλας προσηγόρουσιν παριών , πᾶσιν ἡθος χρῆσθαι ἐμφαίνων , καὶ βλέπων δὲ μὲν , νύκτισαντό τε στρατοπέδωσάμενοι ἐκεῖ τῷ νύκτα . Βασιλεὺς δὲ πρωτοστράτορα καὶ τὰς ἐν λόγῳ μάλιστα τῆς φυγάδων ἔχων περὶ αὐτόν , ἠρώτα ὅ, τι δέοι ποιεῖν . αὐτὸς ἥν μάλιστα εἶδέναι τὰ ἐνταῦθα πράγματα , ἔσθ' ἀγωγῶν τόπον ἐπέχειν πρὸς αὐτὸς ἄρτι ἀφιγμένους ἐξ ἄλλο-

CAPUT XXXIX.

Concionatur imperator facta prius cuique potestate dicendi quid sentiret : & cur respondere subterfugerint . Censet re desperata ab urbe discedendum , nec tamen ad cetera desperandum . Rhentina præsidium augendum , quod Thessalonicam incurset , & quomodo Thessali , Acarnanes , & reliqua continens in potestatem ventura sit . Profectionem dissuadet protostrator , sed frustra : datur signum . Defectio Thessalonicensium quorundam . Nobiles nituntur ejus iter impedire . Inundatio Axii fluminis , & re-versio exercitus Gynæcocastrum .

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ὃς ἐς τὴν ὑπεραίαν ἐκκλησίαν ἐκ πάντων συναθροίσας, γνώμῃ πᾶσι περὶ τῆς ἀπαρτέων ἀπαρτίθῃ, καὶ ἐκέλευε τὸ παριστάμενον ἕκαστον μὴδὲν ἀναδυόμενον, εἰπεῖν, ὡς ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων, ῥηθὶς ἡ τῆς συνοίσοντος αἵρεσις γένοιτο αὐτοῖς. οἱ δ' ἀνεβάλλοντο πάντες ἐφεξῆς, καὶ εἰδὲς τὸ παριστάμενον ἐπὶ λῆμα λέγειν φανερώς. οἱ, τε ἡδὲ ἐκ Βυζαντίου φυγάδες μὲν Βασιλέως ἀφιγμένοι, ἄλλων ἢ χθόνιοι πρὸς τὴν ἀποτυχίαν τῆς Θεσσαλονίκης, καὶ ἐν ἀπόρῳ εἶχοντο τὴν τὴν χρὴ εἰλέσθαι. καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ ἐν ἀδυσμιά ἦσαν, καὶ κατὰ ῥοαὺν χωροῦντα τὰ πρᾶγματα ὁρῶντες Βασιλεῖ. καὶ ὁ πρωτοστράτωρ ἅμα Θεσσαλονικέων τοῖς φυγάσιν, ὡς ἑώραν τοῖς ἐκ Βυζαντίου στρατηγοῖς τὴν πόλιν κατεχομένῃ, καὶ ἀπορὰ ἡδὲ ἡ προσάγεσθαι, μᾶλλον ἐχάλεπαινον, τὰς οἰκείους ἐννοῶντες οἷα πείσονται. καὶ πρὸς τὴν Βασιλέως γνώμην πάντες ἀφώρων, οἱ οὐ μὲν οὐκ ἴσιν τῇ περιχρόντων κακῶν λύσιν ἐξελθῆσιν. Βασιλεὺς ὃς ὡς εἶδε μὴδὲμίαν γνώμην μὴδὲνα βυλόμενον εἰσάγειν. Τὰ μὲν πρᾶγματα, εἰπὼν, ὡς ἐναντίως ἢ ὅρμεθα ἀπὸ νῆκιν ἡμῖν, πάντες ὁρᾶτε δὴ πᾶ. πρωτοστράτωρ τε ἡδὲ καὶ Θεσσαλονικέων οἱ τὰ ἡμέτερα ἡρημένοι, ὅς ἐδει τὴν πόλιν ἔχοντας εὐρεῖν, καὶ τὰ μέγιστα ὠφελῆσθαι ὑπὸ αὐτῶν, δυσκόλῳ τύχῃ χρυσάμενοι, ἐξελήλανται. ὁ, τε δῆμος, καὶ οἱ ἀναπολιφθέντες, ὅς ἡλπίζοντο ἢ πειθοῖ προσάγεσθαι, ἢ βιάσθαι τοῖς ὁπλοῖς, ὅς τε τὰς ἀρπαγὰς ἡμῖν ἐκπεπολεμωμένοι καὶ θάρρυντες τῇ ἐκ Βυζαντίου στρατιᾷ, καὶ ποροχωρήσασιν ἡμῖν. Εἰ ἡδὲ ἔμελλον, καὶ ἂν ἐπὶ τὴν πύλιν αὐτῶν χεδὸν ἐστρατοπεδομένη ἡσύχαζον. ἀλλ' ἡ πρεσβείαν ποιήμενοι κοινῇ, ἢ ἰδίᾳ κρύφα τινὲς αὐτῶν ὁρῶντες, παρῆσαν ἂν. τὸ ὃ μὴδὲνα ἐξελθεῖν, τεκμήριον τὸ τε πᾶς πολλὰς ἐγνωκεῖν πολεμεῖν ἡμῖν, καὶ τὰ εἰ τινες καὶ εἰς ἡρημένοι τὰ ἡμέτερα, δεῖ τὴν μὴ κακῶς παθεῖν συμφέρεσθαι τοῖς ἄλλοις. ὅθεν εἰδὲ ἐλπίδων ἀνοήτων ἕνεκα ἐνταῦθα οἶμαι παραμένειν δεῖν. οὐ μὲν ὅρα τὸ τὴν πόλιν ὑποτετυχηκεῖν, καὶ πρὸς τὰ λείποντα δίκαιον τὴν πόλιν μαλακίεσθαι. εἰδὲ ἡδὲ εἰδὲ πρὸς πάντα εὐτυχισομένη αἰ. σωφρόνων δὲ ἐστὶν ἀνθρώπων καὶ γυναικῶν χρωμένων λογισμοῖς, μήτε ἐν ταῖς εὐτυχίαις τοῦ μετρίου φαίνεσθαι ἐκπίπτοντας, μήτε ἐν ταῖς δυσπραγίαις καταπίπτειν ἀπαγορεύοντας τὸ ἀνορθοῦσθαι αὐτοῖς. ἀλλὰ δεῖν τὰ ἐνταῦθα ὡς προσήκον διοικησαμένους, χωρεῖν ἐπὶ τὰ πρόσω χρηστοτέρας ἡμῖν, καὶ ὡς μάλιστα ἀσφαλεῖς ὑποφαίνοντα ἐλπίδας. δεῖν οὖν ἐγὼ νομίζω τῇ εἰς τὴν Ρεντίαν καταλελειμμένην φρενᾶ δυνάμιν προσ-

Pars II.

POSTER A luce imperator omnibus ad concionem vocatis, dicendæ sententia potestatem facit, & unumquemque quod animus suggereret, sine tergiversatione in medium proferre jubet, ut ex plurium dictis, quid profuturum sit, facile appareat. Illi omnes deinceps cunctari, & quod occurreret, non aude-re palam proloqui. Byzantio namque profugi, qui cum imperatore venerant, frustrationem Thessalonicæ ferebant molestissime, & quo se verterent æstuabant; reliquis autem miles, videns eidem cæpta secus procedere, desperatione frangebatur. Protostrator quoque & exules Thessalonicenses, urbem a Byzantinis ducibus occupatam, & ereptum illius aditum cernentes, dolebant acerbius, quam misera esset futura propinquorum suorum conditio cogitantes. Universi demum imper. sententiam expectabant, eumque quibus essent cincti malorum remedium inventurum spem concipiebant. Ergo cum sensum suum apperire nemo vellet, sic ipse exorsus est. Contra quam sperabamus nobis accidisse, omnes utique videtis. Nam & protostrator, & qui nobiscum faciunt Thessalonicenses, quos oportebat nos urbem tenentes invenire, eorumque opibus in primis adjuvari, infesta quadam fortuna expulsi sunt: & populus, atque intus relictus, quos aut verbis inflexos, aut armis compulsos ad nos accessuros spes erat, cum propter direptiones nostra causa toleratas nobis inimicissimi sunt, tum præsidio Byzantino confisi, se nequaquam dedit. Quod si facere vellent, me ante portas prope-modum castrametante, ipsi non quiescerent: sed aut missis legatis communiter, aut privatim occulte quidam mecum præsentes agerent. Quia vero nullus egreditur, indicium est, vulgus decertare nobiscum statuisse: & si quidam etiam sint, quibus nostræ partes probentur, eos metu subeundæ calamitatis uno veluti fluctu cum aliis abripi, & involvi. Quare cum vana spe hic manendum non puto. Nec tamen quoniam una civitate frustramur, æquum est ad bellum de cætero enervari, atque mollescere: numquam enim profecto per omnia felices, ac fortunati erimus. Prudentium porro & animosorum est, nec in prosperis modestiam deferere: nec in turbidis & adversis ita cadere, ut se resurrecturos desperent. Sed ubi de his constituerimus quod opus est, ulterius, ubi melior ac certissima spes affulget, procedamus oportet. Quare augendum Rhentinæ

Edit. Paris.

pag. 478.

pag. 479.

Ccc

præsidium opinor, quo agrum Theffalonicensē incurfare queat (miles enim Byzantinus non multo post discedet) & Gynæcocastrī eadem de causa simili relicto numero, cum reliquo agmine Axio trajecto versus Berrhœam & Edessam urbes amicas progrediendum: quibus acceptis, actutum Theffali, Acarnanes, & cætera continens, a qua pridem expector, ad nos se transferent. Tali potentia confirmatis, nemo amplius resistere postulat: sed vel sponte, vel armis adacti, omnes imperio nobis cedent. Hæc ubi imperator differuit, protostrator cum suis, præcipueque Byzantio profugi in indignationem verti, timoreque & angore compleri, ob infinitam errationem scilicet, si Acarnaniam & continentem circumire, & expeditionis tam longæ miseriae atque ærumnas perpeti necesse haberent, domesticis rebus tantopere afflictis, & celere auxilium flagitantibus, Libere igitur contradicere, & animum suum explicare verebantur: nolentes sibi hanc maculam inurere, quasi imperatori male cuperent, duræque & adversæ sortis penitus cederent: sed prætextus quosdam haud necessarios coacervantes, negotium impediabant. Perstante autem in sententia imperatore dicenteque, hoc solum esse in præsentia consilium utilissimum: atqui, si te hoc latet, inquit protostrator, Triballos jampridem ad Edessam federe, per quos conferta manu in oppidum nobis penetrandum est, nihil dico. Sin autem non latet, miror vehementer te talem virum, & tantum usum duſtandis exercitibus adeptum, hoc civili bello non esse contentum: sed velle nos etiam Triballis objectare, quibus vel solis laboriosissimum foret resistere. Tum imperator, de Edessena obsidione ne tenuissimam quidem audicionem accepisse: Triballorum enim despotam ad se adhuc in Thracia legationem de fœdere, & societate misisse. Existimare igitur se, illum nullam Romanorum urbem oppugnare. Sin temerato fœdere in hostem mutatus sit, urbemque Romanam obsideat, eo ante omnia incumbendum, ut hoc eam malo liberent, qui id maxime possunt: & cum illi salutem, tum sibi met Edessenorum, aliorumque studia amoremque concilient. Ego vero, inquit, quamvis nullum nos lucrum hinc maneret, hoc solum, urbem Romanorum periculo exemisse, lucrum immensum ducerem. Quamobrem non jam consulo, ne arma alio convertamus, sed plane decerno. Si tibi tuisque pro Romanis obsessis cum Triballis configere haud ingenuum videtur: at ego cum his, qui sponte me sequuntur, in illos irruam: vos Gynæcocastrī manentes, reditum nostrum operimini. Hæc locutus, ex templo tuba signum dari ad profectionem iussit. Protostrator, & Byzantini exules, imperatoris comites, & relinqui turpe atque illiberale judicabant: & sequi tamen propter quamdam vagandi perpetuitatem, quam suspitione præcipiebant, non audebant. Idcirco & ipsi hoc imperatoris desiderium impedire nitebantur: & furtivis sermonibus alios dehortabantur, inopiam rerum necessariorum, bella, & pugnas crebras cauſantes, nullamque civitatem ultro imperatorem intromissuram: & quæcumque de-

Edit. Paris.
pag. 480.

δύντας μείζονα, ὡς κατατρέχειν Θεσσαλονίκης δύναντο. ἡ δὲ ἐκ Βυζαντίου στρατιά, ἡ πολλὴ ὕπερον ἀποχωρήσει, καὶ ἐν Γυναικοκαστρῷ δυνάμιν ὁμοίαν καταλιπόντα ἂν τὴν αἰτίας ἕνεκα τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ διαβάντας αὐτὰς τὴν Ἀξείον, εἰς Βέρροϊαν γινώσκει καὶ Εδέσσαν τὰ ἡμέτερα ἡρημένας πόλεις· ἐκείνων δὲ κρατῆσασιν, οἵ τε Θεσσαλοὶ προχωρήσασιν αὐτίκα ἐς Ἀκαρνανίαν, καὶ τὸ ἄλλο ὑπερωτικόν, πάλαι δὲ ἐμὴν ἀφίξιν προσδεχόμενον. τοιαύτῃ δὲ προσλαβῆσι δυνάμιν, εἰδὲς ἀντίσταται ἔτι ἀξιώσει, ἀλλ' ἡ ἐκόντες τὴν ἀρχὴν πάντες παραχωρήσασιν ἡμῖν, ἡ τοῖς ὅπλοις βιαζέμεντες. Τοιαῦτα εἰπόντος Βασιλέως, πρωτοστράτωρ τε ἅμα τοῖς συνῶσι, καὶ οἱ δὲ Βυζαντίου μάλιστα φυγάδες, ἐν δεινῷ τὰς λόγους ἐποιῶντο, καὶ φόβῳ ἦσαν μετοῖ καὶ ἀγωνίας, τὴν πλάνον ὡς ἀπέραντον λογιζόμενοι, εἰ δέοι Ἀκαρνανίαν καὶ Ἠπειρόν περιεῖναι, τοῖς ἐκ τῆς στρατείας κακοῖς παλαιπωρῶντας, τὸ οἴκοι μάλιστα κακῶς διακειμένων, καὶ ταχέας τὴν ἐπικυρίας δεομένων. φανερώς μὲν ἔν ἀντιπεῖν, καὶ τὸ οἰκίαν ὡς ἔχοντι περὶ τὰ εἰρημένα γνώμην ἐκκαλύψαι, ἐδέδισαν· τὸ, τε περὶ Βασιλέα δυσνοεῖν, καὶ τὸ ἡσῆσθαι κατάκρας ἐν τοῖς δεινοῖς ὡς φαῦλον ἑαυτοῖς προστεῖβειν ἐκ ἐθέλοντες· φοβήσας δὲ τινὰς συμμείροντες ἐκ ἀναγκάας, διεκώλυον τὴν πρῶτην. ὡς δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐπέκειτο ταύτῃ εἶναι μόνον φάσκων, ὡς ἐν τοῖς παρῶσι λυσιτελεσάτων γνώμην. Ἀλλ' εἰ μὲν τὸ τοῦ σε λέληθεν, εἶπεν, ὁ Βασιλεὺς, ὁ πρωτοστράτωρ, ὡς στρατιὰ Τριβαλῶν, πολὺν ἥδη χρόνον Εδέσσαν περιεμάθη πολιορκῆσαι ἢ δὲ χωρήσαντας διαμάχης παρέρχεται εἰς τὴν πόλιν, ἄλλος ἂν εἴη λόγος. εἰ δ' ἐκ ἀγνοεῖς, μάλιστα θαυμάζειν ἔχω, ὅτι δὴ τοῖστος ὢν, καὶ πολλὰ πρὸς στρατηγίαν πείραν ἔχοντος, πρὸς τῇ παρόντι νυνὶ πολέμῳ, τῷ ἐκ τῆς ὁμοφύλων, καὶ πρὸς Τριβαλῶν παραβάλλεται ἡμᾶς κελόεις· ὅτε εἰ καὶ μόνον ἦσαν, τὴν ἐργασίαν ἡμῶν ἀντιτάττεται τινὰ. Ὁ Βασιλεὺς δὲ μάλιστα μὲν εἰδὲν εἰδέναι περὶ τὴν πολιορκίαν ἐφασκε. τὴν δὲ τῶν Τριβαλῶν Δεσπότην προσβείαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἔτι περὶ Θράκης διατρέβοντα, ἀποστάς ἐς συμμαχίαν δέσται· εἰ δ' αὖ καὶ οἰεσθαι αὐτὴν μηδεμίαν Ῥωμαίων πόλιν πολεμεῖν· εἰ δ' ἐκεῖνος λύσας τὰς ἀποστάς, πολέμιος ἀντὶ συμμαχίας γέγονε, καὶ πόλιν ἡμετέραν πέμψας πολιορκῆσαι, τί νῦν μάλλον, ἢ τῷ τῷ προσέχειν χρόνῳ, ὥστε τὴν πόλιν ἀπαλλάττειν τῷ δεινῷ μάλιστα δυναμένης, καὶ ἐκείνοις τε τὴν σωτηρίαν ἐκπορίζειν, ἐς σφίσιν αὐτοῖς τὴν τε εἰρήνην καὶ τὴν ἄλλαν εὐνοίαν. Εἰ δ' εἰ καὶ μηδὲν ἡμῖν ἐφέσται κέρδος ἐμελλεν ἐκ τῆς πολέμου, τὴν αὐτὴν μόνον τὸν Ῥωμαίων πόλιν κινδυνεύσαν εἰσπείρειν, τὴν μεγίστην τίθεμαι κέρδων. εἰ δ' αὖ εἰς πρὸς ἄλλο τι ἐξέπεται ἐκ ἐκτε συμβεβόλω, ἀλλ' ἡδὴ φανερώς ἐπιφηνίζομαι. εἰ δ' σοὶ τε καὶ τοῖς συνῶσι, τὸ Τριβαλοῖς ὑπὲρ Ῥωμαίων πολιορκημένην μάχεσθαι ἀγρονὲς δοκεῖ, ἀλλ' ἅμα τοῖς οἰκοῦσιν ἐπομένοισιν αὐτοῖς ἐπ' ἐκείνους βαδίζομαι· ὑμεῖς δ' ἐν Γυναικοκαστρῷ μένοντες, τὴν ἐπάνοδον περιμένετε ἡμῶν. ἐκέλευε τε αὐτίκα τὴν σάλπιγγα τὴν ὁδοπορίαν τῆς στρατείας σημαίνειν. Πρωτοστράτωρ δὲ καὶ οἱ ἐκ Βυζαντίου συνόντες Βασιλεῖ φυγάδες, τότε ὑπολείπεσθαι ἐνόμιζον αἰχρὸν ἐς ἀγρονὲς, καὶ τὸ συνεπείεσθαι ὑπὸ πτόλιν ὡς ἀπέραντος τὴν πλάνης ἐσομένης. διὸ αὐτοὶ τε ὡς εἶχον τὴν ὁρμὴν ἐπειρῶντο καλύειν Βασιλεῖ, καὶ τὰς ἄλλας κρύφα διαλεγόμενοι παρεκάλουν, ἐνδεῖαν τε τῇ ἀναγκαίᾳ ὑποβάλλοντες, καὶ μάχας καὶ πολέμους, καὶ ὡς οὐδέμια τῇ πόλει εἰσδίδ-

ξοίτο Βασιλέα ἐκοντί· καὶ ὅσα ἐνὶ πρὸς τὸ μά-
 λιστα αὐτὸς μὴ Βασιλεῖ προθύμως ἐπιδάει κωλύειν
 εἶων ἀνεπιχειρήτην εἶδεν, ἐξ ὧν ἔμικράν τινα πτοί-
 αν εἰς τὸ στρατόμα ἐνέβαλον, καὶ πρὸς ὕποστα-
 σίαν ἐπειθον χωρεῖν. Κοτεανίτης γάρ τις τῷ
 Θεσσαλονικέων ἐτέρως πείσας περὶ ἑκατὸν πρῶτος
 Βασιλέως ὕποστας, εἰς Θεσσαλονικίῳ ἀπεχώρει.
 Ταῦτα δὲ ἐπραττον, ἔ Βασιλεῖ προηρημένοι πολε-
 μείν, ἀλλὰ τῷ οἰκείων τὴν κάκωσιν καὶ τὰς ἐκ Βυ-
 ζαντίως ἀπειλὰς ἔ φέρειν ὄντες δυνατοί. οἱ δὲ ἐκεί-
 σε ἄγοντες τὰ πράγματα, ἔ πολέμου ὡς Βασιλεῖ,
 πρὸς μὲν ἐκείνον ἔχ ὅτι γε προσβίαν ἐποιήσαντο, ἢ
 διελέχθησαν περὶ ἱστο παράπαν· ἀλλὰ καὶ αὐτὸ
 καὶ δῖς, ὥσπερ ἐφημῶν, καὶ τρεῖς πρεσβείαν πεπονφό-
 τος, ἔτε ἀπεκρίναντο εἶδεν, ἀλλὰ καὶ τὰς πρέσβεις
 πολλὰ περιυβεῖσαντες, ἐκάκουον ἐν δεσμοτηρείοις
 ὅσα δυνατά· πρὸς δὲ τὰς συνόντας ὁσημέραι κρύ-
 φα διελέγοντο, καὶ πλείσά τε ἐπηγγέλλοντο ἔ ποι-
 ῆσειν ἐκείνῃ ὕποστασιν· καὶ τοιούτων εἰ μὴ πεί-
 θονται, ἔ τὰ ὄντα μόνον ἀφαιρήσεσθαι, καὶ κτήσεις
 ἐτέροις παραδώσειν, ἀλλὰ καὶ τέκνα ἔ γυναῖκας εἰς
 πείραν ἄξειν ἀλγυνῶν πολλῶν. ἔ ἐδόκει φοβερά
 τοῖς ὀλιγοτέροις μάλιστα προσόδων μεγάλων ὕπο-
 στερεμένοις· ὧν καὶ τότε μεμνημένοι, κωλύειν δὲ
 πάντων ἐπεχειροῦν Βασιλέα πρὸς ὑπεροχὴς ἐξορ-
 μῶν στρατείας· οἰόμενοι ἂν κωλύσασσι, πρὸς ἑτε-
 ρόν τι ἔβλεπτο λυσιτελέσειν. Βασιλεὺς δὲ τοῖς
 ἀπ' ἀρχῆς ἐμμένων ὡς καλῶς βεβηλωμένοις, ἄρας
 ἐκ τῆ στρατοπέδου, ἦκε πρὸς Αἰξὸν ὡς δὲ βησιόμηνος,
 σωείποντο ἔ καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ μὲν ἐκόντες, οἱ δ'
 ἀνάγκη. συμβάν δὲ ἔτω περὶ τὰ ὀρεινὰ ὄμβρων
 ῥαγδαίων καταρραγνύτων, ἄπορος ἐφαίνετο ὁποταμὸς
 ὑπὸ πλημμύρας· στρατοπεδουσάμενοι δὲ ἐκεῖ, πε-
 ρεμέλουν ὡς λαφισάντων περαιωσάμενοι τῷ ὕδατι·
 τὰ δὲ, εἶδεν ἦτον ἐπληθύνετο· καὶ ὑπαφίαν πα-
 ρείχεν ὡς ἐκ ἐν ὀλίγῃ δίοδον παρέχοντα· ἐπιτε-
 λοιπει τε ἦδη καὶ ὁ σίτος τῷ στρατιᾷ. ὀρών δὲ ὁ
 Βασιλεὺς ὡς ὅ, τὴ πόρος ἔ ῥάδιος αὐτοῖς, καὶ τῷ
 ἐπιπείων δίοιτο ἢ στρατιᾷ, ἀκων μὲν καὶ δυσχεραί-
 νων ἔ μετέως, καὶ τῷ γεγεννημένῳ πρότερον ἐπι-
 τὸν Εβρον κωλύμεν εἶφω ἐπὶ νοῦ· καὶ δεδοικὸς
 μὴ καὶ αὐτοῖς τὰ παρόντα κακῶν αἰτία μεγάλων
 καταστῆ, ἐπέλεγε τὴ ἑαυτοῦ, ὡς ἐν οἷς μὲν ὁ Θεὸς
 εἰδοκεῖ, καὶ ἢ κτίσις ἅπαντα ὑπηρετεῖ· οἷς δὲ ἀν-
 τιπύττεται, καὶ ἢ κτίσις δύσκολον ὁμοίως ἑαυτῷ
 παρέχεται. ἀνέσπερε δ' ὅσω ὁμως εἰς Γυναικόκα-
 ερον, γνώμῳ ἔχων ὡς τῇ στρατιᾷ σίτε ποιεῖν-
 τος, αὐτοῖς ἐπανέλθοι. ἦλπιζε δὲ ἄχει τὸ τε, καὶ
 τὸν ποταμὸν ἐνδύσειν πρὸς τὴ πόρον. Πρωτοστράτηρ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ, ἦδοντο πρὸς τὴ ἀποτυ-

gendam valebant, horum nihil inten-
 tatum sinebant: ex quo terrorem non
 levem exercitui injecerunt, & ad de-
 fectionem cum pellexerunt. Coteanit-
 zes namque, & alii centum ex Thessa-
 lonicensium agmine, quos ille corru-
 perat, primi desciverunt, ac Thessa-
 lonicam redierunt: non quod impera-
 tori se armis opponere constituerent:
 sed quod cognatorum vexationem, &
 minas e Byzantio ferre non possent.
 Nam penes quos illic summa imperii
 erat, & adversus Cantacuzenum bel-
 labant, non modo legationem nullam
 miserant, neque super hoc quidquam
 cum eo egerant: verum etiam bis, ter,
 ut meminimus, ejus legatis nihil re-
 sponderant, eoque variis injuriis quam
 potuerant contumeliosissime vexarant,
 carcereque multaverant. Præterea By-
 zantios imperatoris commilitones quo-
 tidie occultis internuntiis tentabant: &
 si deficerent, beneficia multa promit-
 tebant: contra nisi obsequerentur, non
 facultates dumtaxat ablaturus, & pos-
 sessiones aliis addicturos, sed & liberos
 eorum, & uxores multis incommodis
 exagitatos minabantur. Quæ nobi-
 lioribus præsertim amplius census amit-
 tentibus, horribilia videbantur: quo-
 rum & tunc memores, omni ope impe-
 ratorem cohibere tentabant, ne extra
 fines cum exercitu prorumperet: spe-
 rantes, si id obtinuissent, eum ad al-
 iud quiddam fructuosius conversum iri.

Edit. Paris.
pag. 481.

Imperator consilii semel capti, ut o-
 ptimi, tenax, motis castris ad Axium,
 copias transducturus venit. Pars vo-
 lens, pars invita sequebantur. Forte in
 montanis imbres abruptis nubibus inge-
 minaverant, & fluvius super ripas
 stagnis effusus, transmitti non pote-
 rat. Ibi igitur castris positus, dum a-
 quæ subsiderent expectabant. Quibus
 nihilo minus incrementibus, suspicio
 erat longius extractum iri transi-
 tum: & jam commeatus exercitum
 defecerat. Quæ duo cum cerneret im-
 perator quamquam nolens, & magna
 cum molestia, recordatus quomodo
 alias Hebrum quoque transire fuisset
 prohibitus: & formidans, ne hinc rur-
 sum ingens malum oriretur, seque ip-
 sum tacite admonens, quibus Deus
 bene velit, iis res creatas omnes infer-
 vire: quibus autem adversetur, huic
 similiter creaturam se præbere diffici-
 lem. reversus est tamen in Gynæco-
 castrum ea mente, ut conquifita exer-
 citui annona rediret: alebatur enim
 spe, flumen interea undis imminutis
 meabile futurum. Protostrator, cæte-
 rique eo impedimento læti, nimium
 quantum libentes redibant.

CAPUT XL

Apocauchus Thessalonicam appellitur, ut quemadmodum in insulis, potentiam suam ostendet. Protostrator ad Apocauchum deficit: inde tumultus. Imperator in defectionem meditantes, ut ignavos ac degeneres invenitur: quales se ipsimet consentunt, & nihilo minus abeunt. In Apelmenem beneficia, & ejus ingratus animus ac superbia.

*Edit. Paris.
pag. 482.*

EODEM die etiam Apocauchus magnus dux cum sexaginta navibus ex Eubœa Thessalonicam delatus est. Nam cum ad bellum contra imp. nihil se collaturum putaret, quod ipse navali potentia valeret, Cantacuzenus autem in terra haberet exercitum, insulas circumiens, & vires suas ostentans, Eubœam pervenit. Inde quia abundi tempus erat, visum Thessalonicam quoque navigandum, & ibi similiter vires ostentandas. Eo ut venit, protinus dissensio exercitus ei indicatur, ipseque confestim protostratori, & aliis adventum suum significat, & promissis eos onerat, si ab imperatore ad se transeant: ni faxint, eorum cognatos horrendis cruciatibus crudelissime perditurum. Protostrator, qui & alioqui militare imperatori propinquorum causa refugeret, ut demonstravimus, & nollet per loca longinqua ejus gratia laborem capessere, conditionem statim amplexus, juramenti cautionem pro præteritis petit: quo Apocauchus gaudens se obstringit, cupideque spondet omnia. Eo facto per alios didito, quotquot idem protostratori sentiebant, eos perturbatio repentina, nec mediocris cepit, magnaque rerum & ordinum confusio exercitum pervasit, aliis desciscere jam deliberatum habentibus: aliis, ut erat consequens, ob illorum secessionem tumultuantibus, maleque in posterum ominantibus. Imperator ut exercitum confusum animadvertit, auctoribus defectionis potissimum advocatis, amici, inquit, nihil ita, ut immodica vivendicupido, & in amissione bonorum mollietis trepidum, angustumque reddit animum. Certe majores nostri Romani aliter affecti, orbem propemodum universum sabegerunt: qui illecti dulcedine gloriæ, & ne hostibus inferiores viderentur, quemvis laborem perferebant. Nec solum fortuitos, atque improvisos labores non detrectabant: sed & insignibus circumventi calamitatibus, & amissis in bello ducibus, totisque aliquando cæsis exercitibus, nihil de fortitudine & excelitate animi remittebant: omnia prius, quam servitutem sibi patienda arbitantes. Vobis nescio quid acciderit, aut quæ fortuna tam sinistra vos aspexerit, qui cum antea hostibus terribiles fuissetis, & v. virga ferrea ab ipsis nominaremini, nunc timidi, degeneres, parumque liberales simul omnes evasistis, & hostibus nullum ad vos devincendos conatum adhibentibus ultro tradidistis. Nec enim conflictu ullo nos superarunt: nec eo desperationis res nostræ ceciderunt, ut dubitemus, quonam tandem modo salvi simus, nisi nos hosti permiserimus. Atqui ego sic ab initio usque nunc me

ΤΗΣ αὐτῆς δὲ ἡμέρας ὁ Ἀπόκαυχος ὁ μέγας Δὲξ ἐβδομήκοντα ναυσὶ πρὸς Θεσσαλονίκῃ ἦκον Εὐβοίας. πρὸς ᾧ τὸ Βασιλέως πόλεμον ἔδεν οἰόμενος λυσιτελήσειν οἷα δὴ ναυτικῆς ἔσης τὴν δυνάμειν αὐτῆς. Καντακουζηνὸς δὲ τὸ Βασιλέως ἔξ ὑπέρβου στρατευόμενος, τὰς νῆσας περιῶν, ἐπεδείκνυτο τὴν δυνάμειν, καὶ προῆλθεν ἄχρι τῆς Εὐβοίας. ἐκεῖθεν δὲ ἐπεὶ ἀναστρέφειν ὡς καιρὸς, ἐδοκεῖ δεῖν καὶ πρὸς Θεσσαλονίκῃ ἐλθεῖν, ἐπιδειξόμενος καὶ τὴν δυνάμειν. ἐλθόντι δὲ διδύς ἡ περὶ τοῦ Βασιλέως στρατιανὴ ἐμυνοῦτο διχοσασία. ὁ δ' αὐτίκα πρωτοστράτορι τε καὶ τοῖς ἄλλοις τὸ ἀφίξιν αὐτῶν ἐδήλωσε, καὶ ἐπηγγέλλετο πολλὰ, εἰ Βασιλέως ἀποσάσει πρὸς αὐτόν. ἢ τὰ ἔχοντα ἡπείλει δεδήσειν τὰς οἰκίας, & πᾶσαν ἐπιδείξειν αὐτοῖς. Πρωτοστὰς δὲ καὶ πρότερον τὸ μὲν Βασιλέως ὀρθῶς στρατείαν δεῖν τὰς οἰκίας, ὥσπερ ἔφημεν, καὶ τὸ μὴ βεβελῆναι ὑπεροχῆς καὶ πόνοις δεῖν τὸ ἐκείνῃ χάριν προσομιλεῖν, ἄσμενός τε διδύς ἐδέχετο τὸ λόγον, καὶ ὅρκους ἤτει παρὰ μεγάλης Δεσπότης ἐπὶ τοῖς εἰρασμένοις πρότερον. ὁ δὲ παρῆχε τότε χαίρων, καὶ πάντα ἐπηγγέλλετο προθύμως. τὰ πεπραγμένα δὲ εὐθύς καὶ πρὸς τὰς ἄλλας δεδοθέντος, ὅσοι τὰ αὐτὰ ἤρηντο πρωτοστράτορι, τὰραχὸς τε ὡς εὐθύς ὁ μικρὸς καὶ τὸ στρατιανὴ, καὶ σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία. τὸ μὲν ἤδη πρὸς ἀποσασίαν χωρεῖν βεβελημένων, τὸ δ' ἄλλων, ὥσπερ ὡς εἶκος, δεῖν τὸ ἐκείνων ἀποχώρησιν κλονεμένων, & πονηρὰς περὶ τὸ μέλλοντος τὰς ἐλπίδας λαμβανόντων. Βασιλεὺς δὲ ὡς τὸ σάτευμα ἑώρα συγχυθεῖν, τὰς μάλιστα αἰτίας τῆς ἀποσασίας περισησάμενος, Ἀνδρῆς, εἶπε, φίλοι, ἔδεν ἔγωγε πρὸς ἀνδρείαν καὶ μικροψυχίαν ἐπαγαγόν, ὡς τὸ φιλοψυχεῖν καὶ πρὸς τὴν ἀποβολὴν τῶν ὄντων μαλακίεσθαι. Ρωμαῖοι δὲ οἱ πρὸ ὑμῶν ἐχ' ἔγωγε δεκαίμβριοι, καὶ οἰκισμένοι μικρὰ δὲ πᾶσαν παρεστήσαντο. ἀλλὰ πάντα πόνον ὑπομένοντες ὑπὲρ φιλοτιμίας καὶ τὸ μὴ δοκεῖν ἡσυχῆ φαίνεσθαι τὸ πολέμιον. ὅθεν ὁ μόνον ἐκ τῶν σωτηρχόντος ἀπεδίδρασκον τὰς πόνας, ἀλλὰ καὶ δυσπραγίας χαῖμαί μοι μεγάλαις, καὶ στρατηγὰς ἀποβάλλοντες, καὶ στρατοπέδα ὀλόκληρα ἐν τοῖς πολέμοις, ἔδεν ὑφίσταναι τὸ τόλμης, ἐδὲ τὸ φρονήματος. ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ὦντο δεῖν πρότερον ὑπομένειν, ἢ δαλουῖν τοῖς πολεμίοις ἑαυτὰς. Ὑμεῖς δὲ ἐκ οἷδ' ὅ, τι παθόντες, ἢ τίσι χρησάμενοι τὴν τύχαις, φοβεροὶ τοῖς πολεμίοις ὄντες, καὶ ῥάβδος ὑπ' ἐκείνων κεκλημένοι σιδηρὰ, δειλοὶ καὶ ἀγενεῖς καὶ ἀνελεύθεροι ἀντὶ τῶν προτέρων ὥρθητε ἀδρόν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐχόντες ὄντες ἐγχειρίζετε σφᾶς αὐτὰς, μηδὲνα πόνον περὶ τὸ χειρῶσθαι ὑμᾶς εἰσενεγκᾶσιν. ἔτε δὲ ἐν μάχῃ ἡττήμεθα ἐδεμῖα αὐτῶν, ἔτ' εἰς τοσούτον ἡμῖν ἦκε τὰ πράγματα ἀνελπίστιας, ὥστε ἀπορεῖν ὅπῃ σωθῆσόμεθα, εἰ μὴ σφᾶς αὐτὰς ἐγχειρίσωμεν τοῖς πολεμίοις. Εἰ

ἢ ἔτις ἐξ αρχῆς καὶ νῦν ἔδεν ἥττον πέπεικα ἐμαυτὸν, ὥς ἐ-
 δέ προτε προσηγόμηνος ὑμᾶς, ἀλλ' ἢ σὺν ὑμῖν παρασηγά-
 μος τὰς πολεμίας συμμερίζασθαι καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν ὠ-
 φέλειαν τὴν ἐκ τῆς νίκης, ἢ μαχόμενος πεσεῖσθαι ἂν
 ἥττωσθαι συμβαίνει, ἐλθετέροις καὶ γενναίοις ἀνδράσι
 προσσηκόντως. Εἰ μὲν οὖν τὴν προτέραν εὐκλειαν ἐσθυ-
 μηθέντες ἀντιστῆναι ἐθέλησεται πρὸς τὰ δεινὰ, καὶ μὴ
 ἐν ἀνδραπόδων μοίρᾳ καταπλαγέμεν τὴν νίκην πα-
 ρέχειν ἀναιμωτὶ τοῖς πολεμίοις, ἄριστα βελούσε-
 δε καὶ προσήκοντα ὑμῖν αὐτοῖς. εἰ δ' ἄρα τοσούτον ἥτ-
 τηθε πρὸς τῇ οἰκείᾳ τὴν συμπάθειαν, ὥδ' ὑπὲρ ἐ-
 κείνων καὶ τὰ ἀιχρότατα καὶ ἀγεννέστατα ὑφίστασθαι, καὶ
 δῖον ἔτις ἀμφιβολίας φέρεσθαι, καὶ δεινὰ πάχειν κλο-
 νημένους, ἀλλὰ συσταξαμένους φανερώς, ἐφ' ᾧ προεῖλε-
 δε χωρεῖν. ἔτε γὰρ ἄκοντας εἰλκυσάμενοι ἡμῖν δουλόειν,
 ἔτε νῦν κωλύσομεν, εἰ μὴ ἐκόντες ὄντες αἰρεῖσθαι τὴν
 μετ' ἡμῶν ἁγρευθῆναι. ἀλλὰ καὶ πρὸς δρόντας, καὶ ἴσιν
 καὶ ὁμοίαν ὑμᾶς διατηρήσομεν φιλίαν. ὁρῶ γὰρ ὥς ἐξ ἁ-
 καλίαν, ἀλλ' ὑπὸ τῇ οἰκείᾳ μαλακιδέντες μνήμης,
 καὶ ἂν μὴ οἶεσθε λυσίτελεῖν πρᾶττεν ἀναγκάζεσθαι. Τοι-
 αῦτα εἰπόντος Βασιλέως, καὶ αὐτοὶ πολλὰ ἑαυτοῖς κα-
 ταμεμφάμενοι φανερώς, ὥς ἐξ τῇ οἰκείᾳ τὴν συμπά-
 θειαν δειλοῖς καὶ ἀγεννέσι παρ' ἀξίαν φαινομένοις. ἔ-
 πετα καὶ σωπείαν ἐπιδόξαμενοι, καὶ δειθέντες μηκέτι
 μέλλειν, ἀλλὰ πρόνοιαν τινα ποιῆσθαι ἑαυτῶν, ὅποι Θεὸς
 ἡγοῖτο, ἀνεχώρουν, προσαγορεύοντες, καὶ ἀσπαζόμενοι
 τὸν Βασιλέως πόδα. Εκείνος δὲ μηκέτι ἀναμύγνυσθαι ἐ-
 κέλευε τὰς ἀπύοντας τοῖς ἐπολειπομένοις, ἵνα μὴ παρα-
 χῇ καὶ σύγχυσις ἢ ἀγνοούμενων τῶν μνηόντων. ἀλλὰ τοῦ π-
 αύτου τὰ γμα ἀκέραιον ἔλαμψαν (ἐδέετο γὰρ αὐτῷ ἐλεπο-
 τάκτισιν) ἀπώσσαν πρὸς ἐκεῖνο τὰς μνηόντας χωρεῖν.
 αὐτίκα τε οἱ μὲν ἐχώρουν πρὸς τὸ τὰ γμα, οἱ λοιποὶ δὲ
 παριόντες ἑκαστος καὶ προσαγορεύοντες Βασιλέα, ἀπὸ
 λάττοντο. Οὗ ὥστε ἐδεδόξεν τινος γινόμενα καὶ ἐξ-
 ἰστατο ἀντασπαζόμενος τὰς παριόντας, ἐδὲ ἵχνος γὰρ τι λυ-
 πης, ἢ παραχῇ φαίνων ἐν τῷ προσώπῳ. ἀπέσπασαν δὲ
 ἐχ' οἱ ἐκ Θεσσαλονίκης μόνον καὶ Βυζάντιοι, καὶ ἄλλοι ὅσοι
 πόλεων ἐτέρων ἦσαν πολῖται, οἷς πρὸ φασίς δὲ πρὸς οἱ
 οἰκείοι ἦσαν, ἀλλὰ καὶ τὸν Διδυμότειχον οἰκάντων ἐστρατιῶ-
 ναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν δὲ γενῶν, καὶ μάλιστα εὐνῶν δοκάντων
 Βασιλεῖ πολλοὶ, οἷς καὶ Ἀπελμῶν συνηζήτησεν, πολλὰ δὲ
 Βασιλέως εὐμμελίας δόξα λαυκῶς, καὶ ἐκ μικρῆς καὶ τῆ τυ-
 χόντος, λαμπρὸς ἐς τὰ μάλιστα γεγεννημένος καὶ περιφα-
 νής. Εἰ γὰρ μερᾶκιον ἐκείνον ὄντα ὁρῶν ὁ Βασιλεὺς φύσεως
 πρὸς τὰ καλὰ ἐπιτιθεῖς τετυχηκότα, καὶ δυνάμενον, εἰ
 ἀσκησιν προσλάβοι, ἄριστον παρέχειν πρὸς τὰ ἐπιτιμολό-
 γμα ἑαυτὸν, ἐφίλονεῖκνεν πρὸς πᾶσαν ἄριστον παιδείαν
 δόξα φαίνειν, καὶ πρὸς τὰ λόγους, καὶ πρὸς τὰς στρατείας μ-
 αλιστα ἐξήσκησε. παρεχόμενος καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ῥοπήν, καὶ
 πλεονεξίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλαν οἰκείαν ὑπὲρ ἑχόντα ἀπέ-
 φαινον. Οὗ ἐν τοῖς ἄλλοις μὲν ἅπασιν ἄριστον παρέχον
 ἑαυτὸν καὶ τὸν Βασιλέως ἄξιον φιλοτιμίας. κόμπῳ καὶ φρονή-
 ματος, ἐδέετο τὴν ἀξίαν δόξα λαύειν ὥστε. ἀλλ' ὅσων ἂν
 τύχοι, τὴν προσσηκόντων ἐνόμιζεν ἐλάσσειν. ὅθεν καὶ ἀχά-
 ριστος ἐδείκνυτο πρὸς τὴν δεσπότην μεγάλων ἀξιώντων. ἐπεὶ
 δὲ καὶ ἐξ ἰδιώτερος Βασιλέα μεταβάλλοι, πάντα εἶναι
 παρ' αὐτῷ ἡξίαν, καὶ ἄρχειν τὴν στρατείαν, καὶ πᾶσιν ἐπιτάτ-
 τειν, καὶ μέγιστος ἐλάττωσιν. ὦν μὴ τυγχάνων, ἐδυσ-
 χέραινον ἐκ ἀνεκτῶς. Βασιλεὺς γὰρ τοῖς μάλιστα προσή-
 κασι κατ' αἶμα, καὶ τὴν ἄλλαν τοῖς εὐγενέτεροις τὰς τοιαύ-

institui, ut nolim vos unquam deferere :
 sed vobiscum aut ex hoste devicto partam
 laudem, utilitatemque dividere, aut si
 vinci contigerit, quod ingenuis & genero-
 sis pulchrum est, in acie mortem occumbe-
 re. Si ergo veteris gloriae memores malis
 non cedere, sed contra audentius ire, nec
 tamquam mancipia perculsi, incruentam
 hostibus victoriam dare volueritis, vestrae
 dignitati ut æquum est consulitis. Sin co-
 gnationis vestrae miseratione tantopere ani-
 mos occupavit, ut pro iis vel foedissima &
 abjectissima pati cogitetis, nihil attinet
 ita se dubios gerere, affligique ac tumul-
 tuari : sed dicto vale, aperte quo volun-
 tas fert abire. Nam ut repugnantes ad no-
 bis serviendum non traximus : sic modo
 si sponte manere non vultis, non co-
 gemus. Quinetiam si discesseritis, non mi-
 nore vos benevolentia prosequemur :
 quandoquidem, ut video, non vitio ali-
 quo transversim acti, sed necessariorum
 memoria langufacti, etiam quæ condu-
 cere non censetis, facere compellimini.
 Hæc ut ille dixit, ipsi quoque publice
 graviter semet inculcarunt, qui præ mi-
 seratione proximorum, timidos, ac dege-
 neres se, dignitatis suæ obliti, præstitif-
 sent. Deinde salutem apprecati, orantes-
 que ne differret diutius, sed sibi provideret,
 quocumque Deus illum duceret, valedi-
 centes, & imperatoris pedem osculantes
 recedebant : qui abeuntes cum remanenti-
 bus misceri vetuit, ne turba, & confu-
 sio existeret, dum qui manerent nescire-
 tur : sed ad cohortem ipsius integram
 (nullus quippe ordinem reliquerat) &
 procul stantem mansuri concederent. Subi-
 to alii eo ire : alii sigillatim prætereuntes,
 & imperatorem salutantes discedere, qui
 quasi nihil factum esset novi, consistens
 prætergredientes resalutabat, neque ul-
 lum tristitiæ, aut turbati animi indi-
 cium vultu præferebat. Defecerunt au-
 tem non Thessalonicenses solum, &
 Byzantii, aliarumque civitatum cives,
 quos consanguineorum cura speciose ex-
 culabat, verumetiam Didymotichen-
 sium complures : nec milites tantum,
 sed nobiles quoque, qui imperatoris stu-
 difissimi videbantur, quibus & A-
 pelmenes ipsi egregie carus, & ab eo
 ex humili, ac vulgari statu ad sum-
 mam claritatem, amplitudinemque e-
 vectus annumerabatur. Etenim adhuc
 adolescentulum animadvertens natura
 ad res præclaras idoneum, & qui e-
 xercitatione adjuncta, in iis posset
 excellere, quibus operam daret, eum
 in omni disciplina perfectum reddere
 contendit, & ad eloquentiam, ar-
 temque militarem in primis excoluit :
 favore item, & gratia sua non tantum
 divitem, sed inter ministros etiam præ-
 cipuum effecit. Et is quidem in aliis
 omnibus eximium plane, studioque
 imperatoris dignum se præstabat : præ
 fastu tamen numquam se pro dignitate
 tractari putabat : sed quæ consequere-
 tur, meritis suis inferiora ducebat. At-
 que ita in tam munificum, ac libera-
 lem dominum ingratus apparuit. Qui
 ut ex privato in familiam imperatoris
 ascitus est, omnia penes se esse postula-
 vit, & imperare exercitui, & dominari
 majoribus juxta ac minoribus. Quarum
 rerum cum illi copia non fieret, miran-
 dum in modum indignabatur. Imperator
 namque in sanguine conjunctissimos, &
 alios nobiliores hujuscemodi honores qua-

Edit. Paris.
 pag. 483.

Edi. Paris.
pag. 484.

drare existimabat. Tum vero aliis apud Gynæcoastrum deficientibus, ipse etiam quomodo cum iisdem Byzantium profectus, illic pro dignitate haberetur, circumspiciebat. Verumtamen adversus tot beneficia ingratus videri erubescens, defectionem suam occultare conabatur. Cum enim Gynæcoastrum venisset, usque dum imperator recederet expectabat, ut honesta esset postea contra accusatores defensio, quod negotii cuiusdam gratia relictus, imperatore digressus, necessario cum aliis abiisset. Cujus cogitata conjiciens imperator, inde non recessit: sed eum accersivit, donec manifeste abnuît.

ταὶς ᾤετο ἀρχὰς προσήκειν. τότε δὲ ἐν Γυναικοάστρῳ τῆς ὑποσασίας τῆς ἄλλων γινομένης, καὶ αὐτὸς μὲν ἐσκέφατο ἐκείνοις εἰς Βυζάντιον συναπελθεῖν, ὡς ἐκεῖθεν ὦν ὡς ἄξιός τευξόμενος. αἰχμωόμενος δὲ ἐπὶ ποσέποις ἀγαθοῖς εὐγνώμων φαίνεσθαι, κλέπτειν δὲ ὑποσασίαν ἐπεχείρει. εἰσελθὼν δὲ εἰς Γυναικοάστρον, ἔκεῖθεν ἀναχώρησεν Βασιλέως περιέμενον, ἵν' εὐπρόσωπος εἴη πρὸς τὰς κατηγορουμένης ὕστερον ἀπολογία ὡς χρεῖας τινὸς ἕνεκα ὑπολειφθεὶς ἀνάγκη τοῖς ἄλλοις συναπέλθοι Βασιλέως ἀναχωρήσαντος, καὶ τῆς διανοίας σοχασάμενος ὁ Βασιλεὺς, ἐκ ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· ἀλλὰ μετεκαλεῖτο πέμπων, ἃς χεῖρας ἐφανερῶς ἀπέπατο.

C A P U T X L I.

Objurgatur protostrator. Andronicus Asanes puer ei commendatur. Magnanimitas imperatoris, & ejus oratio, qua difficultate rerum demonstrata, pulcherrimis argumentis erigit animos militum, & exemplis ad virtutem confirmat. Suadet item ad principem Triballorum eundum, indeque ut ab amico petendum auxilium. Assentitur exercitus cum ducibus. Dato signo discedunt. Apocauchus magnis copiis eos insequitur, nulla pugna, propter timorem videlicet. Quomodo redeuntes imperatoris transfugas exceperit.

Ubi autem & protostrator valedicturus venit, imbelliam ei, & perfidiam exprobravit, quod princeps deficiens, alios secum traxisset, qui propter ipsum maxime trepidantes, quasi mancipia sese hostibus tradidissent: ac sibi (quod quidem ad ipsos attineret) ingenti malo fuissent. Deinde veniam tribuebat, quod naturæ imperare non potuisset. Talia quippe facinora non multorum infimorumque, sed paucorum & virtute robustorum esse. Qui idcirco etiam summe suspiciuntur: quoniam non solum in rerum commutationibus ac difficultatibus ipsi generosa mente manent immutabiles: sed & naturæ ipsius victores, ac domini videri æquum censent. Adducto autem Andronico Asane, ex fratre uxoris genito, etiamnum puero (quem patre Mauuele Asane apud Beram adhuc in vinculis detento sibi sumptum educabat, & pro ætate litterulis imbuendum, tamquam filium curabat.) Hunc, inquit, adolescentulum, tuæ filiæ gnatum accipiens, ob annos immaturos ad opera, sudoresque militares nondum idoneum, tuæ fidei commendando: cui quam par est curam, & institutionem omnem adhibeto. Quem ubi brevi ad vos rediero, (spero autem castissima Dei matre confisus, & quod nihil me nefarium conscivisse scio, ob quod merito perire debeam, celerrime magnis cum viribus rediturum) ad me recipiam. Sin aliud Deus de nobis statuerit, patri restitue: siquidem quæ de illo facere in animo habebamus, ad finem perducere nequiverimus. Secundum hæc protostratorem salutatum cum aliis dimisit: & magnanimitatem suam demonstraret, doceretque infestæ fortunæ non esse succumbendum, prandium in ipso loco inivit, & ut idem cæteri facerent mandavit. Postea primoribus, exercituque circumstantibus, sic eos est cohortatus, Quam multis difficul-

ΕΠΕΙ δὲ καὶ πρωτοστράτωρ ἦκε σιωπηξόμενος, πρῶτος μὲν ἀνείδειξε τὴν ἀνανδρίαν καὶ τὴν εἰς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην, ὅτι πρῶτος αὐτὸς πρὸς τὴν ὑποσασίαν χωρήσας, καὶ τὰς ἄλλας ἐπεσπάσατο, μάλιστα δὲ αὐτὸν δορυβηθέντας, καὶ σφᾶς τε αὐτὰς ἐδὲν ἄμεινον ἀνδραπόδων παρέδωκεν τοῖς πολεμίοις, καὶ αὐτῶς τόγχε εἰς αὐτὰς ἦσαν μεγάλων αἰτίων κατέστησαν δεινῶν. Ἐπειτα δὲ παρείχετο συγγνώμην, ὅτι μὴ πρὸς τὴν φύσιν ἀντιστῆναι δυναθείη. καὶ ὅτι τῶν πολλῶν καὶ εὐκαταφρονητῶν εἶναι τὰ τοιαῦτα, ἀλλὰ τῶν ὀλίγων καὶ μεγάλων δυναμένων, οἱ καὶ δὴ ταῦτα μάλιστα θαυμάζονται, ὡς ἐμὸν πρὸς πραγμάτων μεταβολὰς καὶ καὶρὰ δυσκολίας ἀντιστάμενοι γενναίως, ἀλλὰ καὶ φύσει αὐτῆς φαίνεσθαι κρείττους ἀξιουμένους· παρασημάμενος δὲ ὁ Ἀνδρόνικον Ἀσάνην τὴν γυναικὸς ἀδελφίδην ἔτι παιδίον ὄντα, ὃν ἔτι πατρὸς Ἀσάνης Μαννίλ ἐν Βήρᾳ φερεμένον ὑπὸ κλοίοις, παραλαβὼν αὐτὸς, ἐτρεφέ τε καὶ παιδείας ἡξίε, τοῖς παισὶν ὁμοίως ἔπον, ἔφη, πρωτοστράτωρ τὴν νεανίσκον παραλαβὼν τὴν σῆς ὄντα παῖδα θυγατέρα, καὶ ὅτι ἂν δυνάητο δὴ τὴν ἡλικίαν πρὸς πόλεως ἀντέχειν καὶ τὴν λαιπωρίαν τὴν ἐκ τῆς στρατείας, πάσης ἀξίαν καὶ παιδείας καὶ προνοίας τὴν προσήκουσαν. καὶ μὲν αὐτὸς ταχέως ἐπανελθὼν πρὸς ὑμᾶς, οἶμαι δὲ τῇτε πανάγῳ τῷ Θεῷ μητρεὶ πεποιθὼς, καὶ τῆς μηδὲν ἐμαυτῷ συμβεβῆναι τῆς ἀπόλων ἐργασμένῳ δι' ὁ δίκαιος ἀπολοῖμίῳ αἶν, τάχιστα τε ἐπανήξειν καὶ δυνάμιν μεγάλῃ περιβεβλημένος, πάλιν ἀπολήφομαι τὸ μεράκιον. Εἰ δ' ἔτερον τι δέδοικται Θεῷ περὶ ἡμῶν, ἀπόδος τῷ πατρί, ἐπεὶ μὴ ἡμῖν γὰρ Θεὸς τὰ περὶ αὐτῶν ἐγνωσμένα ἀγεῖν ἐπίτρεψεν εἰς τέλος. Ἐπειτα καὶ πρωτοστράτωρα προσαγορεύσας, ἀπέπεμπε μετὰ τῶν ἄλλων. αὐτὸς δὲ ὡς περ ὁρδαινόμενος τῷ μεγαλοφυλίᾳ, καὶ τὸ μὴ δεῖν καταπίπτειν ἐν ταῖς δυσπραγίαις, αἰετὸν ἠρεῖτο ἐπ' αὐτῶν τὸ τόπος, καὶ τὰς ἄλλας τὰ ἴσα ἐκέλευε ποιεῖν. μετὰ δὲ τῷ τῶν ἐν τῇ τελευτῇ καὶ τῷ

pag. 485.

στρατιὰν περισσάμφορος, παρεκλεύετο τοιάδε. Ἄνδρες συστρατιῶται, τὰ μὲν παρόντα πράγματα, ὡς πολλῆς δυσκολίας ἐμπέπλησαι καὶ παραχῆς, πᾶσιν ὑμῖν καθέστηκε κατὰ φανές. αἱ τε γὰρ ἐλπίδες, αἷς οἰκοδορὸν ἔχοντες κεινήμεθα, ἐξερρύηκεσαν· καὶ τῷ συστρατευομένῳ ἀπεβάλομεν πολλὰς, καὶ μάχῃ κρατθέντες, ἀλλ' ὕπ' αὐτῶν ἐκείνων προδοθέντες, ἃς ἡλπίζομεν ἄχρη πάντος ἡμῖν συσσωγνυῖν. Ἐγὼ δὲ καὶ πρότερον μὲν εἶδε ποτὶ δίκαιον εἶναι ἡγησάμενος ὅπλοις καὶ ἵπποις ἐπλήθει στρατιᾶς θάρρειν, ἀλλὰ τῇ πάντα συνεχέσθῃ τῷ Θεῷ ἀμαχοδείῃ. ὅς ῥά διον καὶ τὰς ὀλίγα δυναμένους τῷ πολεμίων κρείττους ὑποφαίνειν, καὶ τὰς μέγα φουσῶντας κατασέλλειν, αὐτῷ περιόντι τῆς δυνάμεως ἐξάγονται τὰ μέτρα. μάλιστα δὲ νυνὶ, ἡνίκα πάσης ἄλλης ἐπινοίας περιαιρεθείσης, μόνη καταλείπεται ἡμῖν ἡ περὶ τὸν Θεὸν ἐλπίς. καὶ τοι γὰρ φαίνεται, ὡς εἶδε τῷ ἀνδραπίῳ ἐδδνὸς ἡμελίσσασθαι αὐτοί, ἀλλὰ πλήθει τε τῷ πολεμίων ὑπερέχουσιν οἰκοδορὸν ἔχοντες κεινήμεθα στρατιὰν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν βελτίῳ, καὶ φοβεροῖ τινες ἄχρη νυνὶ καὶ ἀμαχο τοῖς πολεμίοις ἐδοκέμεν. καὶ εἶδεν εἶδέν περ μέχρη νυνὶ ἐξ ἀβυλίας, ἢ ἀπειρίας ἡμάρτηται ἡμῖν. εἰ δ' ἡμῶν τὰ δέοντα ποιοῦντων, καὶ ὁρδοῖς χρωμένων λογισμοῖς, οἱ συστρατευόμενοι τῇ περὶ τὰς οἰκείας συμπαθείᾳ καταμαλακισθέντες ἀγεννῶς καὶ ἀνελούδερως προσεχώρησαν τοῖς πολεμίοις, καὶ χρὴ τῷ ἐκείνων κακίᾳ, τῇ ἡμῶν εὐφυχίᾳ καὶ τόλμῃ ἐκαρτερίᾳ περὶ τὰ δεινὰ λυμάνεσθαι. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πρὸς οἷς ὑποστήσονται κακοῖς περιωρόμενοι καὶ προπηλακίζόμενοι, καὶ πάντα ὑπομένοντες, ὅσα τὰς ὅπλα παραδεδωκότας δίκαιον, ἔτι καὶ ἡμῖν ὀλίγω ὕπερον καὶ φαύλῳ δώσωσι τῷ δίκῳ, αἰχμωόμενοι τῆς προδοσίας ἔνεκα καὶ τῆς φαυλότητος τῷ ἔσθῳ. ὑμεῖς δὲ, νυνὶ τε ἀνδρείας καὶ καρτερίας δόξαν λυέγκαθε καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ ὀλίγω ὕπερον καὶ ἐγὼ μόνον ἀμείβομαι ταῖς προσσηκῇσαις διερρησῇσαις, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἔσεσθε περίβλεπτοι καὶ θαυμάσοι, ὅτι ἐν καιροῖς μάλιστα δυναμένοις βασιλεύειν γνώμας ἀνδρῶν, καὶ προσήκοντα ἐπεδείξατε καὶ μεγαλοφυχίαν καὶ ἀνδρείαν. καὶ δὴ ἔσθ' ἡμῶν ἀβυλίαν καταπίπτειν ὑμᾶς δίκαιον· εἰ δ' ὅτι δυσπραγίαις κεχήμεθα σκοπεῖν· ἀλλ' εἰ μὴδὲν αὐτοῖ δι' ἀτολμίαν πρὸς τὸ ἥττας φαίνεσθαι συνεσιώγῃκαμεν τῷ πολεμίων. καὶ εἰ δ' ὅτι κακῶς νυνὶ πεπράκαμεν προσίσταται ὑμῖν, ἀλλ' ἐκεῖνο χρὴ σκοπεῖν, ὡς εἶδ' οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι περὶ ὧν μεγάλα ἄδεται καὶ θαυμάσα, αἰνέτητοι πάντας ἡμετέρας· ἀλλ' ἐν πολλοῖς πολλὰς σφαλόντες, καὶ ὀλόκληρα στρατόπεδα μετὰ τῷ στρατῷ ὑποβαλόντες, ἀνδρεία καὶ τλημοσύνη τῇ περὶ τὰ ἔργα αὐτοῖς ἀνταμάχησαντο καὶ ἥτταν. καὶ μάλλον καταπτήξαντες, ἢ ὀργὴ τῇ πρὸς τὰς πολεμίας σφοδρότερον ἀφάμενοι μὲν πάντα τὰ πολέμου. ὧν λόγονοι καὶ ἡμεῖς ἀξιουῦτες εἶναι, μιμώμεθα τὰς ἀρετὰς· καὶ νυνὶ μὲν ἡγώμεθα τύχαις ἀνδραπίῳις χρησάμενοι δυσπραγεῖν, μικρῶ δὲ ὕπερον, πρὸς τῷ προτέρῳ αὐτοῖς ἀφίξειν δαίμονιαν. καὶ γὰρ καὶ τῷ πρὸ ἡμῶν βασιλέων καὶ ὀλίγοι, οἱ μὲν, βαρβάρους πολεμουῦντες αἰχμάλωτοι γεγόνασι νικηθέντες, οἱ δὲ ἐπὶ τῷ πολέμῳ ἐμφυλίων ἐπιβελούμενοι, ἐξεκρέδησαν τῆς ἀρχῆς· ἀλλ' αὐτοῖς ἐκάτεροι τῷ σωτηρίᾳ καὶ ἀπογνόντες τῆς τε

tatibus atque turbis hic rerum status abundet, commilitones, nemo vestrum est, qui non explorare noverit. Nam & spes, quas domo portantes ad arma aggrediebamur, effluerunt: & de sociis complures amisimus, non quidem certamine victi: sed ab illis ipsis proditi, quos perpetuo militiam nobiscum toleraturos confidebamus. Atque ego sane cum & antea numquam esse justum censuerim, equis, & armis, & copiis ingentibus, sed omnia potius continente, & inexpugnabili dextra Dei fidere, cui facile est etiam parum potentes, & infirmos hostibus superiores præstare, sibi que præfidentes reprimere, si opum exuperantia limitem transierint, nunc potissimum ita censeo, quando in extrema consilii inopia, sola erga Deum fiducia nobis restat. Et si nec humanorum quidquam neglectum: sed domo nos cum majoribus, & per omnia instructioribus copiis, quam hostium sunt, profectos, formidabiles illis, & invictos adhuc apparuisse, hactenusque nihil temeritate, aut imperitia a nobis peccatum esse negari non potest. Quod si nobis recte ratiocinantibus, & quod decebat facientibus, commilitones nostri misericordia erga propinquos emolliti, ut degeneres, & minime ingenui, cum hostibus se conjunxerunt, non debet ipsorum timiditas, & ignavia imperterritam animorum nostrorum magnitudinem, & in asperis tolerantiam depravare. Nam illi præter ea mala, quæ sustinebunt, cum despicientur, & contumeliose irridebuntur, & omnia patientur, quæ non injuria patiuntur, qui arma tradiderunt, insuper nobis paulo post non vulgare dabunt supplicium, de proditione, & sinistris moribus erubescerent videlicet: cum vos & nunc fortitudinis, ac patientiæ laudem vel ab ipsis hostibus tuleritis: & non solum ego brevi debitis vos donis remuneraturus sim: sed ipsi quoque omnium in vos ora cum admiratione conversuri sitis, quia temporibus, quæ viros explorare maxime solent, invictam animi firmitudinem, ut dignum fuit, demonstraveritis. Proinde non propter illorum stultitiam vos aliquam desperationem suscipere convenit: neque sortem duriorē, quam experti sumus, considerare debetis: sed illud potius, nihil nos per ignaviam ad hoc contulisse, ut hostibus cedere videremur. Sin nobis molestum est, quod nunc infortunati fuimus, at cogitemus licet, nec veteres Romanos, quorum res gestæ eximæ, & admirabiles hominum fama, scriptisque celebrabantur, semper invictos mansisse: sed sæpe multis locis offendisse, ac totis exercitibus unum cum ducibus adverso Marte deletis, instauratis deinde præliis, fortitudine, & patientia bellica hostibus par retulisse: nec magis timore perculsos, quam iracundia in hostes incitatos, ad bellum postea ardentius incubuisse. Quorum nos posteri esse cupientes, eorum virtutem imitemur. Et nunc quidem quia homines sumus, nos miseros esse, brevi autem iterum felices, ac beatos fore arbitremur. Etenim & majores nostri imperatores non pauci, alii barbaris bellum inferentes superati, & capti: alii civilibus armis imperio depulsi sunt:

Edit. Paris.
pag. 486.

Edit. Paris.
pag. 487.

sed rursus utrique salute nequaquam in desperatis habita, & imperium recuperarunt, & graviores clades quam acceperant, hostibus rependerunt. Quod si diviniora quædam exempla requiramus, Josephum, & acerbam illam servitutem, diuturnumque carcerem, & reliquam dolorum colluviem, & quomodo post hæc omnia pro ferro, & vincto Ægypti princeps declaratus sit, ante oculos proponamus. Et David regem, postquam diu fugiendo oberravit, & sexcenta a Saule, cui benefecerat, mala perpeffus fuit, tandem in patriam tellurem saluum pervenisse, stabileque in sua gente regnum adeptum esse. Quæ omnia perpendentes, sperare meliora oportet, cogitandoque, & agendoque quæ nunc opus est, a recto tramite non aberrare. Videtis enim quemadmodum in terra hostili relictus simus, in qua nec hæere tutum, hostibus undique urgentibus: & domum reverti, ibique inclusos obsideri, non modo timiditatis, & infamiae plenum est: sed & periculi suspicionem non parvam habet, ne tam multi fame subacti, pristinam gloriam suam fœdare compellantur. Melenicus enim nedum nos, sed nec incolas suos commodè potest alere. Quam ob causam cum id ante mihi persuaserim, nunc id vobis suadeo, ad Triballorum principem etiam olim mihi amicum, & nuper de integro fœderatum concedamus: cujus adaucti viribus, Didymotichum mox redeuntes, ad cætera belli non mediocrem ex ejus societate fructum capiemus. Hæc mihi conducere in præsens visa sunt. Si quis meliora attulerit, & ipse libens obsequar: & alios ad obsequendum inducam. Hactenus imperator. Exercitus autem circiter duum millium, & duces responderunt, non se vel admonitione, vel consilio indigere: sed quæ Deo, & imperatori placeant, omnia facere, ac sustinere promptos esse: & sic comparatos, ipse quo consultius putaret, duceret. Hoc brevi responso exhilaratus imperator, tubarum clangore abscedendi signum dari jussit: jamque cæteris valedixerant, & viam carpebant. Thessalonicae autem Apocauchus magnus dux tumultum in exercitu imperatoris fore sciens (indicantibus id, qui clam cum eo de pace agebant) velut audacior factus, & aliquid contra eum se effecturum sperans, quotquot erant in triremibus armaturæ gravis, & sagittarii, & ex Thessalonica quotquot poterat equitibus, & utriusque armaturæ peditibus eductis: præterea Syrgæ (qui non diu post rex Armeniæ renuntiatus est) & Monomacho præfecto, cum iis quos Pheris adduxerant, & insuper missis Byzantio, & e Thracia collectis copiis cum Thoma, & Andronico Palæologis ducibus assumptis, recta Gynæcocastrum adversus imperatorem progrediebatur. Cum haud longe abessent, in protostratorem, cæterosque desertores incidunt, & ita imperatorem numero vincentes, in eum vadunt. Non tamen ad pugnam expediti erant: norant siquidem, audacia, fortitudine, & exercitatione militari magis se ab illis vinci, quam ipsi illos numero vincerent: ideoque instructa acie ad manus venire consultum haud puta-

ἀρχῆς ἐπέτυχον, καὶ τὰς πολεμίας πλείω, ἢ αὐτοὶ πεπόνθασιν προσειργάσαντο κακὰ. Εἰ δὲ καὶ πρὸς θεϊοτέρα τινα παραδείγματα ἀνάγεσθαι δεήσει, τὸν Ἰωσήφ ἐννοήσωμεν καὶ τὴν πικρὰν ἐκείνῳ δαλείαν, καὶ τὴν χρόνιον κάθειρξιν, καὶ τὸ ἄλλον φορυτὸν τῷ ἀλγεῖναι, καὶ ὡς μετὰ ταῦτα πάντα, ἀντὶ δέλεα καὶ δεσμώτου, Βασιλῆος ἀνεδείκνυτο Αἰγύπτῳ. Καὶ Δαβὶδ τὴν Βασιλέα ῥῆτι τὴν πλάνην τὴν μακράν, καὶ τὸ μυρία ὑπὸ τῆ δεινῆς ἐργασίας Βασιλείας, ὑποστῆναι τὰ δειρά, ὕστερον εἰς τὴν οἰκίαν ἀνασωθέντα, καὶ βαβαίως βασιλεύσαντα τῷ ὁμοφύλῳ. ἅπαντα καὶ ἐνθυμημένους μὴ ἀθυμεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ χρηστότερα ἐλπίζειν. βεβλῆσθαι δὲ καὶ ἅ καὶ πρᾶττοντας ῥῆτι μὴ τῆ προσήκοντος ἁμαρτάνειν. Οὐαὶ γὰρ ὡς περὶ γλῶσσοι πολεμίας, ἢ τὸ, τε προσεδρῶν ἐκ ἀσφαλῆς, πολεμίων πάντοθεν ἐπικειμένων. καὶ τὸ εἰς τὴν οἰκίαν ἀνασρέφειν, καὶ ἐγκλησαμένους πολιορκεῖσθαι, ἐκ ἀγεννῆς καὶ ἄτιμον μόνον: ἀλλὰ καὶ κινδύνῳ ὑποφίαν ἐπαρέχεται μικράν, εἰ δεήσει ποσὶς ἐνδεῖα πιεθέντες ἀναξία τῆς προτέρως δόξης ἀναγκαθίσσασθαι ποιεῖν. Μελενίκος γὰρ ἔχει ὅτι γε ἡμᾶς, ἀλλ' ἐδὲ τὰς οἰκουμένης τρέφειν δύναται ἀνενδεῶς. ἔτι δὲ ἕνεκα, αὐτὸς τε πρότερον ἑμαυτὸν πέπεικα, καὶ ὑμῖν συμβεβῶκα ῥῆτι, πρὸς τὴν Τριβαλῶν ἀρχὸντα εἰσεῖναι, πάσαι τε φιλικῶς ἡμετέροις ἐμοὶ, καὶ ῥῆτι ὀλίγα πρότερον σπονδὰς καὶ συμμαχίαν πεποιημένον. ἔχρησάμενοι τῇ δυνάμει, πρὸς τε Διδυμότειχον ἐπανήξαμεν ταχέως, καὶ πρὸς τὰ ἄλλα τὰ ποδῶν ἐμῶν καὶ μέτερά τινα ὠφελῶσαν ἐξομῶ τὴν ἐκείνων συμμαχίαν. ἐμοὶ μὲν οὖν, ποιαῦτα ἐδόξε λυσιτελεῖν ἐν τῇ παρόντι. εἰ δὲ τινα βελτίῳ γνώμῳ ἐτέρῳ ἔχει τις εἰσενεγκεῖν, αὐτὸς τε περὶ δόξας ἡμετέρας, καὶ τοῖς ἄλλοις συμβεβῶκα. Οὐ μὲν οὖν Βασιλεὺς ποιαῦτα ἔπειτα. ἡ στρατιὰ δὲ ἅμα τοῖς ἡγεμόσι περὶ διχίλις ὄντες, ἔτε παραινέσεων, εἶπον, χρεῖα πρὸς ἡμᾶς, ὦ Βασιλεῦ, ἔτε βελδομάτων. ἀλλ' ὦ Θεῶν καὶ σοὶ δοκεῖ πάντα πράττειν καὶ ὑφίστασθαι παρεσκευασμένα. ὡς οὖν ἔπειτα παρεσκευασμένοις, αὐτὸς ὅποι δοκεῖ βέλτιον ἦεν. Πρὸς οὖν τὴν ποιαῦτα βραχυλογίαν καὶ ὁ Βασιλεὺς ἡδείς, ἐκέλευε τῇ σάλπιγγι τὴν ἀναχώρησιν σημαίνειν, καὶ συνταξάμενοι ἐχώρου. Ἀποκαυχὸς δὲ ὁ μέγας Δαὶς ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν ἐσομένην ταῖς ῥῆτι Βασιλείας στρατιὰν εἰδὼς, οἱ γὰρ ἡμετέροις κρύφα πρὸς τὸ ἐκδύεσθαι ἐμῶν, ὥστε ἀναθαρσύνοντας, καὶ τι κατὰ Βασιλέως δυνήσασθαι ἐλπίσας διὰ τὴν προδοσίαν τῷ συνόντων, τὰς ὁπλίτας ὅσοι ἦσαν, καὶ φίλους τοῦτο τῷ τεινῶν ἐξαγαγὼν, καὶ ἐκ Θεσσαλονίκης ὅσας μάλιστα ἐν τῇ ἰππείας τε καὶ ὁπλίτας καὶ φίλους, καὶ Συργῶν, ὅς καὶ μετὰ μικρὸν ῥῆτι ἀνεδείκνυτο Ἀρμενίας, καὶ τὸν Μονομάχον ἑπαρχὸν ἔχοντας, αὐς αὐτοὶ ἐκ Φερῶν ἦσαν ἄγοντες, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἐκ Βυζαντίου καὶ Θράκης στρατιὰν ἅμα στρατηγοῖς Θωμᾷ καὶ Ἀνδρονίκῳ τοῖς Παλαμολόγοις παραλαβὼν, εὐθὺς Γυναικοκάστρου κατὰ Βασιλέως ἐχώρει. Οἱ δὲ ἐπεὶ ἦσαν ἐγγὺς, πρωτοστράτορι καὶ τῇ συναποστάσῃ Βασιλείας ἄλλῃ στρατιᾷ περὶτυχόντες, καὶ πολλαπλάσιοι γενόμενοι τῷ συνόντων Βασιλεῖ, ἤλαυνον ἐπ' ἐκείνον. καὶ μὲν τοὶ ἦσαν παρεσκευασμένοι ὡς μαχόμενοι: ἡδὲσαν γὰρ ἐκείνους τὴν καὶ ἀνδρεία καὶ τῇ περὶ τὰ ποδῶν ἐμπειρία μᾶλλον ὑπερέχοντας αὐτῶν, ἢ ὅσων ἐκείνων

ἐκείνων αὐτοὶ τῷ πλήθει. Ἐ δὲ διὰ τὸ συμπλέκεσθαι μὲν ἐκ παρατάξεως ἐκ ἐδοκίμαζον. πόρρωθεν δὲ ἐθορύβουσι καὶ βοαῖς ἐρχώτο καὶ ἀλαλαγμοῖς, οἵ μιν τοὶ τὴν τάξιν οὕτω διαλύσειν καὶ τρέφεσθαι πρὸς φυγὴν πεταγμένους ὑπὸ διχοσασίας. Βασιλεὺς ὅς οἱ Καντακυζηνός, εἰς αὐτὸς μὲν ᾔετο δεῖν συμπλέκεσθαι, εἰ μὴ παρ' ἐκείνων ἀναγκάζοιτο. πρὸς ἑξῆς ὅς τινι παῶσαν στρατιὰν συντάξας, καὶ ἡγεμόνα τῷ παντός Αγγελὸν ἐπιστήσας, αὐτὸς τὴν ἑραγίαν ἔχων μετὰ τῶν ἀείρων, ἐκέλευε βαδίζειν πεταγμένους, μήτε θορυβῆναι, μήτε πρὸς τῆς κατόπιν ἐπιόντας ἐπιστρεφομένους, ὥς αὐτῶν ἀμυνόμενοι ἀντιπύσωσιν. οἱ δὲ ἐπ' ὀλίγον ἀκολοθήσαντες ἐπεὶ ἑώραν πεταγμένους ἀπιδόντας καὶ δήλους ὄντας, ὥς ἀμυνοῦνται ἀν' ἐπὶ νητίς αὐτοῖς, ὑπογυόντες καὶ ἐλπίδα τῶν περιγυνησέσθαι, ἀνέστρεφον εἰς Θεσσαλονίκην, χαίροντες ὅμως καὶ παιανίζοντες, ἀρκῆσαν ἡγεμόνοι καὶ ἡκίμω, ὅτι τῆς Ρωμαίων γῆς Βασιλεὺς ἐξελάσας ἡδυνήθησαν. Ἐπεὶ δὲ οἱ Βασιλεὺς ὑποστάντες ᾤφθησαν Αποκαύχῳ τῷ μεγάλῳ δεκί, ὀλίγοις μὲν πολλῶν ἐπεδείκνυτο φιλοφροσύνῃ, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φίλων ἦγε. τῶν δὲ ἄλλων, τῶν μὲν ἄκροις χεῖλεσι μόνον προσηγόρουσε τοῖς ἄλλοις δὲ προσεφέρετο εἰρωνικῶς. ἔστι δὲ οἷς ἔτι ἀνείδιξε καὶ μὴ Καντακυζηνὸς καὶ Βασιλεὺς ὑποσασίας. δῆλος δὲ ὡς πᾶσιν ἐμπικραυνόμηνος, καὶ κακῶς ποιήσαν, ἀν' ἀβηταί τινος προφάσεως εὐλόγη.

bant : procul autem fremebant, clamoresque altos jactabant, confidentes, hoc modo ordines disturbatum, & ob id jam territicos in fugam effusum iri. Cantacuzenus ne ipse quidem, nisi cogeretur, confligendum statuebat. Pro consuetudine autem veteri more exercitu disposito, & Angelo pinceria duce præfecto, ipse cum fortissimis extremum tenens agmen, sic instructos jubebat incedere, sine strepitu, nec ad insequentes conversos, se quippe illos excepturum, si invaderent. Hostes lente infecuti, ut composite abeuntes viderunt, nec dubitare potuerunt, vim a se propulsaturos, abjecta spe victoriæ, Thessalonicam redierunt, gaudentes, & pæana canentes, satisque magnam victoriam rati, quod Romano solo imperatorem expellere potuissent, Desertores imperatoris, ubi in conspectum Apocauchi venerunt, paucos comiter admodum accipit, eosque in amicissimis habet : ex aliis nonnullos summo ore tenus salutat : cum quibusdam simulate agit : aliquibus etiam cum Cantacuzeno defectionem exprobrat : in omnes tamen exasperatum, & vindicturum, si occasionem idoneam nancisceretur, planum erat.

Edit. Paris.
pag. 488.

CAPUT XLII.

Equites ab Apocaucho missi Edessam obsidione Triballorum liberant, castra diripiunt. Zimpanus legatos imperatoris Apocaucho vinctos offert : quibus injuriis iidem vexati sint. Quam humaniter, & liberaliter imperator a Profaci Domino tractatus fuerit : deinde a Libero Triballo, dynasta potentissimo, eodemque amico veteri : cujus item consilio fideli utitur.

ΠΡΟΘΟΜΕΝΟΣ δὲ καὶ περὶ Ἐδεσίωνων, ὅτι ὑπὸ Τριβαλῶν πολιορκῶνται χρόνον ἤδη συχρόν, τῶν ἐπιπείας, ὅσοι ἦσαν, ἅμα τοῖς στρατηγοῖς Παλαιολόγοις τοῖς δυσὶν, ἐκέλευε συμπλέκεσθαι τοῖς Τριβαλοῖς, καὶ τῆς πολιορκίας Ἐδεσίωνων ἐλευθεροῦν. ἡ μὲν οὖν στρατιὰ, καὶ τὸ ἐπίταγμα ἦκον ὡς μαχόμενοι. Τριβαλοὶ δὲ μετὰ μὲν ἀκροβολισμῶν ἐνέμειναν τῇ στρατοπέδῳ οἱ μὲν Ρωμαῖοι ἐδυνήσασθαι αὐτῶν τῆς πολιορκίας ἀναστήσειν. ὥς δὲ ἑώραν πλείους τε ὄντας, καὶ προθύμως μάχεσθαι, δέισαντες μὴ ὑπὸ φιλονεικίας ὑπολάνται πλείοσιν ὅμως καὶ βελτίοσι μαχόμενοι, συνταξάμενοι ἀνεχώρουσι, τὸ στρατόπεδον καταλιπόντες ὀλίγους στρατιώτας ἐν τοῖς ἀκροβολισμοῖς ὑποβαλόντες. Ρωμαῖοι δὲ τὸ στρατόπεδον ἐπόρθησαν τῇ πολεμίων, καὶ ἵππων τε ἐκράτησαν ἐκ ὀλίγων, καὶ τῶν ἄλλων ὑποσκαδῆς τῇ στρατιᾷ. ἐλευθερώσαντες δὲ καὶ τὴν πολιορκίαν τῶν ἐν Ἐδέσῳ, αὐτοὶ ἀνεχώρουν εἰς Θεσσαλονίκην. ἐν ᾧ δὲ τὰ τοιαῦτα τελέετο, καὶ τῇ νομάδῳ Τριβαλῶν τις περὶ Πρόσοικον οἰκῶν ἐν κώμῃ καὶ Δαβιδὸς προσαγορευομένη, Τζιπάνος ὄνομα, τὰ περὶ Καντακυζηνὸν καὶ Βασιλέα ἐν Γυναικουκασρῶ συμβάντα πεπυσμένος, ἐπεὶ παρ' αὐτῶν οἱ πρὸς βίαις ἐξήτιζοντο, ὡς πρότερον, ἐπεμψε πρὸς Κράλην κελεύων ἐμμένειν τῇ σπονδαῖς καὶ πρὸς αὐτῶν, οἱ Κωνσταντῖνος τε ἦσαν ὁ Παλαιολόγος, καὶ Ἀλέξανδρος.

Paris II.

CUM autem intellexisset, Edessenos a Triballis diu jam obsideri, equites quotquot erant, una cum binis ducibus Palæologis, collato cum obsidentibus prælio illos liberare jussit. Equitum turmæ pro mandato adveniunt : Triballi usque dum jaculis peterentur, castris se continent, opinantes, non posse se a Romanis urbe summove. Verum ut perspexerunt plures esse, & pugnandi cupidos, metu incensente, ne pluribus, ac strenuioribus pugnantes occumberent, castris relictis, ac paucis suorum lectu sagittarum amissis, dicta salute recedunt. Romani castra, equis non paucis, & alia præda reperta diripiunt. Liberatis ad hunc modum Edessenis, Thessalonicam reditum est. Interea pecuarius quidam Triballus, juxta Profacum in vico Davidis nuncupato, habitans, Zimpanus nomine, auditis, quæ Cantacuzeno apud Gynæocastrum contigissent, postquam ad se legati, quos ille ad Crælem fœderis servandi miserat, diverterunt (erant autem Constantinus Palæologus, hono-

Ddd

Edit. Paris.
pag. 489.

pag. 490.

re protosebastus, & Arsenius Zamplaco) barbarico in eos furore correptus, & eorum equos, reliquumque apparatus non modicum sibi concupiscens, cum illis, item cum filiis, uxore, & jumentis, quæ erant ejus divitiæ, ad magnum ducem Theffalonicam transfugit, imperatoris legatos vinculis constrictos in muneris loco offert. Ea re vehementer exultans Apocauchus barbarum honorifice donat, statimque ædium, & possessionum, quas Theffalonicæ Zamplaco amplas habebat, dominum constituit. Et cum in victos prius ipsemet multa per summam contumeliam evomisset, protosebastum quidem in carcerem abduci præcepit, Zamplaconem trierarchis dedit, ut ab iis, & remigibus insolenter vexaretur. Quem in unam triremem abductum, toto ferme Theffalonicensi populo spectante, monastica veste, ut consueverat, indutum, pileum Persicum, vilem ac plebejum capiti ejus imponentes, accensasque lampadas ambabus manibus tenere cogentes, retro calcibus ejus sedem impetebant. Deinde prætereuntes, a fronte salutabant, sic acclamantes: en patriarcha Cantacuzeni. Sic approbe irrisum, & turpiter triumphatum, similiter raptari in carcerem jussit. Posthæc rebus Theffalonicensibus pro arbitratu digestis, omnibusque ad arma contra imperatorem instigatis, ipse mari, equitatus terra Byzantium se recepit. Cantacuzenus a Byzantino, & Theffalonicensi subsidiiis, pugnam reculantibus, ac discedentibus destitutus, reliquo diei iter agens, ad fauces angustiarum, juxta Proflacum pernoctavit. Porro Proflacum, sive a Profacum, castellum est munitissimum, in colle situm, quod quondam in ditione Romanorum manebat, belloque Andronicorum, odio junioris Andronici, a præfidiariis, Triballorum principi ultro transditum fuerat, & per id tempus a quodam Michaelē, concessu principis possidebatur. Qui cum ex domesticis imperatoris esset, (ut ipse postea narravit) ob nescio quam causam ad Crælem perfugerat. Tum vero exercitum castrametantem intuitus, & Romanos esse, ac depopulationis ergo advenire ratus, pedestri, & equestri quanta maxima potuit coacta manu, noctu angustias illas præoccupavit, & prima luce, ad eos transitu prohibendos accingebatur. Imperator, ubi ipsos regionis tutissima insidere conspexit, ut impressionem facturus, militem capere arma jussit: nihil enim melius dabatur. Cæterum Michael & exercitum qui esset, & ductorem nosse avens, propius ad castra ferens aditum, nonnullosque ex familiaribus, & amicis procul conspiciens, nominatim eos appellat, & de duce percunctatur. Audit imperatorem Cantacuzenum esse: nec mora, illico accedit, pedem osculatus, se ipsum indicat, & infortunio ejus dolens, atque ad cætera promptissimus, Deo uberes agit gratias, cum hoc tempore sibi occurrat, quo suum animum erga illum omnibus testatum facere queat. Transiit igitur sine difficultate permittens, pro copia exercitum hospitio accipit: quo usus est eo die imperator etiam illa de causa, ut nimirum de comœatu suis prospiceretur, quo omnimodis egebant. Postridie discedens, Axio transmissio iter Scopiam, & ipsam olim Romanis, nunc ab annis non paucis Triballorum ditioni subje-

πωρωσεβαστος, & Αρσένιος ο Τζαμπλάκων, περί τῆς δὴ οὐ Τζιπάνος βαρβαρικῶς ἔλατθεϊς, καὶ ἵππων τῶν ἀγόντων ἐπιθυμήσας καὶ τῶν ἄλλων ἀποσκευῆς οὐσης ἐκ ολίγης, ἅμα ἐκείνοις καὶ τέκνῳ καὶ γυναῖκα καὶ βοσκήματα, ἅλῳ αὐτῷ περιστάσει παραλαβὼν, καὶ τομολήσας πρὸς μέγαν Δάκα ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ τὴν Βασιλέως πρεσβυτέαν, ὥσπερ τι δῶρον προσήγαγε δεσμώτας. Οὗ δὲ ἄγαν ὑπερηδείς, τὸν μὲν βάρβαρον ἡμείβετο φιλοτίμως, οἱ κίων αὐτίκα καὶ κτήσιων μεγάλων, αὐτῷ Τζαμπλάκωνι ἦσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, Κύριον ἀποδείξας. εἰς τὰς δεσμώτας δὲ πρότερον αὐτὸς δι' ἑαυτῶν πολλὰ ἐνυβρίσας, καὶ πᾶσαν ἐπίδειξά μιν πικρίαν, πρωτοσεβαστὸν μὲν ἐκέλευεν εἰς δεσμωτήριον ἀπάγειν. Τζαμπλάκων δὲ ποῖς τεινάρχαις παρεδίδε, ὡς ἅμα τοῖς ναύταις ἀπᾶντως ἐνυβρίσασιν. οἱ δὲ ἐπὶ μίᾳ τῇ τεινέρῳ ἀναγαγόντες, καὶ τὴν δήμεν δὸν τῇ Θεσσαλονικίᾳ πάντος παρόντος, τὰ μοναχῶν, ὥσπερ ἑωθὸν ἡμφισμένον, ἐπέθικαν τῇ κεφαλῇ πῖλον τι, ὃ τοῖς πολλοῖς καὶ δημῶδεσι τῇ Περσῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φορεῖν ἔθος, λαμπάδας τε ἡμέτερας ἀμφοτέραις κατέχειν ἀναγκάζοντες ταῖς χερσίν, ὅπως μὲν ἐλάκτιζον ἐπὶ τῇ πρωτῶν, εἰτα παριόντες ἐμπροσθεν ἡσπάζοντο, ἔπος, ἐπιβοῶντες, ὁ Πατριάρχης Καντακουζηνῶν. καὶ δὲ τῷ πολλῷ ἐκείνῳ ἐρεχέλιαν καὶ τὴν θείαν βίβλον τὸν αὐτῶν, ἐκέλευε καὶ αὐτὸν εἰς δεσμωτήριον ἀπάγειν. μετὰ δὲ τῷτο, τὰ ἐν Θεσσαλονίκῃ πράγματα ὡς αὐτῷ ἐδόκει ἀεὶ οἰκονομήσας, καὶ πρὸς τὸν πρὸς Βασιλέα πόλεμον πάντας παραθήξας, αὐτὸς μὲν ἐκ θαλάσσης, ἡ ἵππος δὲ ἐκ τῆς ἡπείρου εἰς Βυζάντιον ἀνέστρεφε. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνὸς καὶ ἐκ Βυζαντίου καὶ Θεσσαλονίκης στρατιὰν αὐτῷ ἀναχωρῆσαι πρὸς τὸν μάχην ἀπειπῆσαν, τὸ ἐπίλοιπον ὁδῶσας τῆς ἡμέρας, παρὰ τῇ Προσοίᾳ σιγῶν τῷ εἰσβολῇ καὶ λίσσασθαι τὴν νύκτα. ὁ δὲ Πρόσοιος ἔπος φρεσὶν ἐστὶ καρτερώτατον ἐπὶ λόφῳ ἰδρυμένον. ὃ πάλαι μὲν ὑπὸ τῷ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ διετέλει, καὶ δὲ τὸν τῷ Βασιλέων Ανδρονίκων πρὸς ἀλλήλους πόλεμον πρὸς τὴν ἀρχοντα τῷ Τριβαλῶν ὑπὸ τῇ κατεχόντων ἐκόντων παρεδόθη μίσει τῷ πρὸς τὸν νέον Βασιλέα. τότε δὲ ὑπὸ Μιχαὴλ τινὸς τῶν Τριβαλῶν ἀρχοντος παραδότος ἐκρατέτο. ὃς δὴ Μιχαὴλ, τῷ Βασιλέως οἰκίῳ, ὡς ὕστερον αὐτὸς ἐφασκεν ὢν, πρὸς Χράλλῳ αὐτομολήσας ἐκ τινος αἰτίας. τότε δὴ τῷ στρατιᾷ ἰδὼν ἐστρατοπεδομένην, καὶ νομίσας ἐκ Ρωμαίων ἔσαν ἐπὶ λείαν ἦκειν, πέζας τε καὶ ἵππους ὁσας μάλιστα ἠδυνάτο ἀθροίσας, τὴν νυκτὶ προκατέλαβεν τὰ σενά. καὶ ἅμα πρωτὶ παρεσκευάσθη πρὸς μάχην, ὡς καὶ διόδοι τῇ στρατιᾷ ἐκ ἐπιτρέψαν. Βασιλεὺς τε ὁμοίως ἐπεὶ ἐκείνους εἶδε περὶ τὰ καρτερώτατα τῆς χειρὸς ἐγκαθιδρυμένους, τῇ στρατιᾷ ἐκέλευεν ὀπλιζέσθαι ὡς βιασόμενος πρὸς ἑτερόν τι ἔπειτα καὶ βέλτιον ἐκ ἐνῶν. Μιχαὴλ δὲ τῷ τε στρατιᾷ ἐθέλων ὅσον εἴη μαθεῖν, καὶ τὸν ἀγόντα στρατηγὸν, πλησίον τε γεόμενος τῇ στρατιᾷ, καὶ τινὰς τῶν συνήθων καὶ φίλων πόρρωθεν ἰδὼν, ἐκάλεσε αὐτοὺς ὀνομασί, καὶ ἐπυνθάνετο περὶ τῆς στρατηγίας. ἐκείνων δὲ ἀπαγγειλάντων, ὡς εἴη Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνός, μηδὲν μελλήσας, προσήει τε αὐτίκα, καὶ ἡσπάζετο τὸν πόδα. Ἐπειτα καὶ ἑαυτὸν ἀναγαγίσας, συνήλυσεν τε πρὸς τὴν δυσπραγίαν Βασιλεῖ, καὶ περὶ τὰ ἄλλα προθυμώτατον ἑαυτὸν παρέχετο χάριν τῷ Θεῷ πολλῶν ὁμολογῶν, ὅτι πρὸς τῷτο καιρῷ συντύχοι, ἐν ᾧ τῷ ὄνομα ὀξέσαι τῷ πρὸς ἐκείνον φανεράν ποιῇν. τῷ τε οὖν διόδοι ὁδὸς ὅσοντι παρῆχετο, καὶ ἐξείκει

ἐκ τῶν ἐνότων ἤ στρατιάν. ἥ μὲν ἔν ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐν Προοίκῳ διετέλεσεν ὁ Βασιλεὺς ἐκτιζόμενος ὑπὸ Μιχαήλ. ἅμα δ' ἵνα καὶ ἡ στρατιὰ πορίζοιτο τὰ ἐπιτήδεια, ἦσαν ᾗδὲ παντάπασιν ἡδὲ ἀναγκαίων ἐνδεής. ἐς τὴν ὑστεραίαν δὲ ἄρας ἐκείθεν, καὶ Ἀξείον διαβάς τὸ ποταμὸν, πῆς ἐπὶ Σκοπιανὴν πόλιν καὶ αὐτὴν πάλαι μὲν Ρωμαίων ἔσαν, ἔπειτα δὲ πολλοῖς πρότερον ὑπὸ Τριβαλῶν κατεχομένῃ ἐρχετο φέρσις. Ἐπεὶ ᾗδε περιέναι Βελεσὸν πόλιν καὶ αὐτὴν ταῖς ἄλλαις παραπλησίως ὑπὸ Τριβαλῶν κατεχομένῃ, ἀθρόον ὥρᾳτο στρατιὰ τὴν Πέραν τῆς ποταμῆς γῆν διερχομένη. Νομίσας δὲ ὁ Βασιλεὺς ὅπερ αὐτῷ, τὸν δυνατώτατον εἶναι τῶν Τριβαλῶν Λίβερον ὠνομασμένον, ἐκεῖ ᾗδὲ ἐκύβητο ἐκείνον διατείνειν, ἡδὲ σωόντων ἐκέλευε τινὰ διανηξάμενον ἐφιππον, ἄπορος ᾗδὲ αὐτῷ ὁ ποταμὸς ἐκεῖ, πρὸς ἐκείνον ἀφικέσθαι. προσαγορεύσαντα δὲ αὐτὸν ἐν Βασιλέως, ἔπειτα καὶ γνώμην παρ' αὐτῆς ζητεῖν ἢ καὶ ἔξιδεσθαι τὰ κατ' αὐτῆς, τῶν συνεσκηδασμένων τὸ ἔσπονδον ἐγένετο. Λίβερος ᾗδε πύθοιτο τῆς παρὰ Βασιλέως λόγους, ἠδὲως τε μάλιστα ἐδέξατο, καὶ τῶν οἰκείων ἕνα ἅμα τῶν ἐν Βασιλείᾳ ἡκοντι σωμαποσείλας, ἀντησάζετο τε καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν ὁμοίων, καὶ τὸ ποταμὸν ἐδεῖτο μικρὸν ἄνωθεν παριόντα, ἔνθα δὲ χερῇ μάλιστα πρὸς πόρον παρέχεται αὐτῷ, αὐτῷ συγγενέσθαι διαβάντα ἀνδρὸς πόνου. ἔπειτα καὶ ἄπερ οἶεται λυσιτελήσειν συμβαλέσθαι. καὶ πρότερον μὲν γὰρ φιλίας διακείσθαι πρὸς αὐτὸν ὥστε Βασιλέως Ἀνδρονίκου τῆς Χράλης συγγενομένης καὶ αὐτὸς ὠμιληκῶς αὐτῷ οὐ μικρὰν ἔχε φιλίας ἀφορμὴν τὴν σωτυχίαν. αὐτῷ δὲ καὶ μάλλον ἐφίλος εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν διαλύοντων ἀκριβῶς εἶναι βέβαιον. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς καὶ τὴν παραίνεσιν ἐκείνου μικρὸν ἀνωτέρω προελθὼν, τὴν ποταμὸν διέβαινον δὲ χερῶς, καὶ Λίβερον συνεμίγνυτο. ὃ ᾗδε οἷα τε δεσπότην προσεφίετο τῷ Βασιλεῖ, καὶ πᾶσαν παρείχετο τιμὴν πρὸς τὴν οἰκίαν τε ἀγαγὼν, ὥς ἐνίσκην ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἅμα πᾶσαν τὴν στρατιάν μάλα φιλοτιμῶς. ἔπειτα συνεβέβηκε Βασιλεῖ μὲν ἐλθεῖν εἰς Σκοπιανήν, καὶ ἐκ Κράλης ἀγγελίας περιμένειν. αὐτῷ ᾗδε πρότερον ἐλθόντα πρὸς ἐκείνον πάσῃ καλῶς σπεῖν, ὥς τε πείσαι τὴν Βασιλέως ἀφίξιν ἡπίως δεξασθαι καὶ προσηνῶς. ὃ δὲ καὶ καὶ τὴν ἐκείνου παραίνεσιν ἐτελείτο, ὁ Βασιλεὺς μὲν ἀφίκετο εἰς Σκοπιανήν.

etiam intendit. Blessum progressuri (quam urbem Triballi æque ut cæteras occupant) globum ingentem trans flumen præterire conspiciunt. Conjectans autem imperator rem ipsam, esse scilicet Liberum Triballorum potentissimum (illic enim eum versari cognoverat) de suis equitem tranare (vado enim transiri fluvius non poterat) eique verbis suis salutem dicere, & simul exquirere jubet, quo pacto rebus suis ad hunc modum affectis succurrant. Liberus salutationem, & petitionem imperatoris gratissimam habuit: deque domesticis suis unum cum internuncio remisit, eum resalutans, & rogans, uti paulum ascenderet: ubi vadum esset, quo facillime superato, se conveniat, tum se utile consilium daturum. Nam cum & antea bene illi voluisse, a congressu videlicet Andronici cum Cræle (quo tempore & ipse multa cum Cantacuzeno collocutus, amicitie fundamenta jecerit) nunc non tantum amicum, sed & ministrum sedulum esse velle. Imperator ut erat monitus, paulo supra, flumen expedite transit, & cum Libero colloquium ferit, a quo tamquam dominus colitur, omnique honore afficitur, & in toparchiam perductum, cum toto exercitu, magnifico apparatu per triduum hospes retinetur. Deinde consulit, Scopiam per-
Edit. Paris. pag. 491.
gat, ibi nuntium a Cræle præstoletur: se prius eum conventurum, daturumque enixissime operam, ut ab eo clementer, ac placide excipiat. Bene monenti paret imperator, Scopia per-
venit.

CAPUT XLIII.

Liberus Cantacuzeno Crælem conciliat, qui eidem cum uxore ad se venienti occurrit: & excipitur perhonorifice, tractaturque regaliter. Ab eo, calamitates suas enumerans, amicitiam, & auxilium petit, & se de dicto excusat. Cræles mercedem societatis nimiam postulat, quam Cantacuzenus diserte, spiritu plane imperatorio negat.

ΛΙΒΕΡΟΣ δὲ συντόνῳ χρησάμενος ὁδοιπορία ὀλίγῳ χρόνῳ περὶ τινὰ τόπον Μοράβαν ἐγχαλεῶς προσαγορεύόμενος τῇ Κράλῃ συντυχάνει Ελένην προπρόμποντι τὴν γυναικα, πρὸς τὴν Βασιλέα Μουσῶν Ἀλέξανδρον, ὄντα ἀδελφὸν ἀφικνεμένῳ. ἀπαγγείλας δὲ αὐτοῖς τὰ περὶ Βασιλέα τὴν Καντακυζωνὴν ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων εἰργασμένα, καὶ ὡς προδοσίᾳ τῶν ἐπομένων, τὴν Ρωμαίων γῆς ἀπελαθεῖς, ἀφίκοιτο παρ' αὐτῆς, ἔπειθε φιλοφρόνως δεξασθαι καὶ μεγαλοπρεπῶς, ὡς τὴν εἰς ἐκείνον φιλοτιμίας πολλῆς ἐκείνοις τε καὶ παιδὶ καὶ πάσῃ τῇ Τριβαλῶν ἀρχῇ τὴν ἔπειτα πάντα χρόνον δὲ δοξίας ἐσομένης ἀφορμῆς. Οἱ δ' αὐτὴν κατεπέμψοντο, καὶ ἀνέστρεφον ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ὡς ἀφιστάμενοι πρὸς Βασιλέα. πέμψαντες ᾗδε πρὸς αὐτὸν Μπογδάνον τὸν Λίβερον ἀδελφόν, ἡσπάζοντό τε Βασιλέα, καὶ ἐδήλουν ὡς ὀλίγῳ ὕστερον ἀφιστάμενοι πρὸς ἐκείνον. ὃ δ' ἐπεὶ πύθοιτο Κράλην ἅμα γυναικὶ ἀφικνεμένῃς πρὸς αὐτὸν, ἀντισπάζετο μὲν ὁ αὐτὸς αὐτῆς. καὶ πολλὴν ὠμολόγει τῆς φιλίας χάριν, ἀναστὰς τε ἐκ Σκοπιᾶς, πρὸς τινὰ τόπον ἦλθε
Paris II.

LIBERUS properato itinere, brevi spatio Crælem loco quodam, Moraba ab indigenis nuncupato, Helenam uxorem ad fratrem ejus Alexandrum Mæforum regem deducentem offendit: quibus narrat, quæ Cantacuzenus imperator a civibus suis pertulerit: & quomodo suorum proditione Romano solo exactus, ad eorum opes confugiat, suadetque, uti eum humaniter, & magnifice accipiant, quod in ipsum collata merita magnæ illis, illorumque liberis, totique Triballorum genti aliquando gloriæ futura sint. Obtinuit rem statim. Jamque iter relegebant, ad imperatorem profecturi: cui per Bogdanum Liberi fratrem salutationem mittunt, & brevi se apud eum affuturos certiore faciant. Qui ut Crælem cum conjuge ad se venturum didicit, eos resalutans, de amicitia gratias magnas agit, & Scopia
D d d ij

recedens, a ad locum Tao propter amœnitatem nominatum venit: ibi prope vicum muris carentem, Pristenum vocabulo, cum Crale, & regina concreditur, atque ab iis, adventu ejus lætantibus, sibi gratulantibus, quanto maximo potuit honore, ac studio excipitur, & summa veneratione colitur. In omnibus enim Crales illum sibi præponebat, & ut præstantiori primas cedebat. Nam & in accubatione epulari ornatiorem, & altiorem ei sellam dabat: & in incessu, aliisque singulis eum sibi anteferebat. Inveterarat apud Triballos consuetudo, ut si quis nobilem, ac potentem longo intervallo temporis ad principem veniret, ante primam salutationem ambo ab equis descenderent: & primum quidem inferior principis pectus, post ejusdem os, sive labra deoscularetur: altero congressu minor non descenderet amplius. sed & ipse in equo dominum salutaret. Mos cum ipso quidem rursum servabatur: Triballos autem morem Romanum erga imperatorem tenere volebat, & quoties eum convenirent, omnes ab equis descendere: ac primo præsertim remotius descendere, & pedibus accedere, & sic ejus genu exosculari: quodque mirabilius est, si quando una equitarent, oporteretque e Triballos quempiam nobiliorem accedere, Crales quidem pro recepto more faciens, ab equo ad salutationem illius descendebat, imperator autem de equo accedentem salutabat. Quoties porro regiam Cralis ingrederetur (& ingrediebatur pene quotidie: non enim manere in tentorio illum sinebat, quavis etiam jucunda occupatione illius collocationem jucundiorē ducens) extra portam b adolescentulos nobiles honorarios ei jubebat obviam ire: in atrio autem seniores, & qui honoribus fungebantur, ipse post atrium in aditu domus se obvium ferens salutabat: aut etiam ad locum, ubi ab equo descenderet, procedebat. Non minus eum Craleæna honorabat, enixe contendens, ne quid a marito vinceretur. Atque hæc tamdiu fiebant, quamdiu apud eos imperator commorabatur. Cum autem primis ab adventu diebus, iisque non paucis Triballoorum princeps conpotando, & amice propinando suam erga illum propensionem satis declarasset, c quæsitit tandem, qua gratia venisset, & quid ab se peteret. Respondit, amicitiae causa venisse, qua vera, & constanti apud homines recte sentientes nihil sit præstabilius. Deinde, si modo velit, & possit, cupere se ejus auxiliis ad reditum in imperium suum adjuvari. Putare autem, nec ipsum latere, quæ jam totis novem mensibus post bellum inter Romanos excitatum perpeffus sit, quantoque odio apud gentem suam nulla culpa sua laboret: quomodoque bellum sibi fecerint, nec indixerint: & qua ratione ad extremum a militibus suis ad hostes transfuentibus proditus sit. Si auxiliari nolit, aperte recuset: ut cum deliberarit, quid sibi suisque potius conducatur, id agat. Non debere porro mirari, quod dixerit, si possit auxiliari: non enim quo eum imbecillitatis argueret, ita locutum: sed quia sciat, omnibus mortalibus ex æquo liberum

Edit. Paris.
pag. 492.

Τὰ δὲ τὸ κάλλος ὀνόμασμένον ἔνθα περὶ κόμην τινὰ ἀτείχισον Πείσηνον προσαγορευμένῳ, συνεμίγνυτο τῇ Κράλῃ ἀφίγμένῳ ἁμα γυναικί. οἱ δ' ἐδέξαντο μὲν Βασιλέα μετ' ὅσας ἀν' εἰποῖς φιλοτιμίας καὶ σπουδῆς. ἔχῃ ἥττον δὲ καὶ αὐτοὶ ἔχ' ἑκείνου ἀφίξιν σιμῆδοντό τε καὶ συνέχαιρον ἑαυτοῖς. τιμῆς τε ἡξίου μάλισα πολλῆς. ἐν ἅπασιν δὲ αὐτὸν προῆγον ἑαυτῶν, καὶ ὡς κρείττονι τῷ πρωτίῳ παρέχεται. ἐν τε δὲ ταῖς ἀνακρίσει τῷ κρείττω καὶ ὑψηλοτέρῳ παρέχεται κατέδραν, καὶ ἐν ὁδοποιίαις καὶ ἐν ἅπασιν τοῖς ἄλλοις προετίθει ἑαυτῶν. ἔδρας δὲ ἀρχαῖς παρὰ Τριβαλοῖς κενρατηκὸς ἐπειδάν τις ἐξ ὀλγνεσέρων, ὁ μεγάλα δυναμένων ἔλθῃ ἔχ' ἥσσονος πρὸς τὴν ἀρχοντα αὐτῶν, ὁ δὲ ποιῆσαι τὴν πρῶτον προσαγόρευσιν, ἀμφοτέρους ὑποβαίνοντας τὴν ἵππων, πρῶτα μὲν τὴν ἀρχοντος τὸ σῆδος τὸν ὑποδέξασθαι ἀπαύξεται. ἔπειτα καὶ τὸ σῶμα, καὶ μικρὴ καὶ δόπερ σιωπῆς ὑποβαίνειν τὸν δευδόντα τὴν ἵππε· ἀλλ' ἐφίππον καὶ αὐτὸν προσαγορεύειν τὸν δευδόντα. πρὸς μὲν ἑκείνον πάλιν τὰ εἰωθότα ἐπελεῖτο. Βασιλεὺς δὲ καὶ τὸν Ρωμαίων ἔδρας ἐκέλευσε προσφέρειν τὰς Τριβαλῶν. καὶ καὶ πᾶσαν μὲν σιωπῆς τὴν ἵππων πάντας ὑποβαίνειν, καὶ δὲ τὴν πρῶτον μάλισα καὶ πόρρωθεν ὑποβαίνοντας καὶ προσελθόντας πρὸς τὴν ἀπαύξεται ἐπὶ γόνυ Βασιλέα· καὶ τὸ δὴ θαυμαστότερον, ὅτι ἐπὶ ποτε σιωπῆς ἀμφοτέροις ἐδέησε τινὰ τῶν ὀλγνεσέρων Τριβαλῶν προσελθεῖν, Κράλης μὲν κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐποίησε, καὶ ἀπέβαινε τὴν ἵππε πρὸς τῷ προσαγορεύσει. Βασιλεὺς δὲ μὲν ἐφίππος, ὑπαύξεται τὸν προσιόντα. πρὸς δὲ τῷ οἰκίαν ἑκείνου εἰσόντα, εἰσῆκε δὲ ὁσημέραι χερδόν, ἐπὶ εἰς μὲν ἐπὶ τὴν σκηνῆς, πάσης ἡδὲ ἔχ' ἑκείνου τῷ πρὸς ἑκείνον τιθέμενος ὁμιλίαν, ἔξω μὲν τῆς πύλης τὰς νέας τῶν ὀλγνεσέρων πρὸς τὴν θρόνον ἐκέλευσε ὑπαντᾶν. ἔνθα δὲ τὴν αὐλῆς τὰς πρεσβυτέρους, ἀξίαις ταῖς παρ' αὐτοῖς τιμημένους, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τὴν πρῶτον μάλισα τὴν οἶκον, καὶ τὴν αὐλὴν προσηγόρευσε ὑπαντᾶν, ἡ δὲ ἄρχη τὴν τὰ πρῶτον τὰ ἵππε ἀπέβαινε προίει. ἔχ' ἥττω ἢ φιλοτιμίας καὶ ἡ τὴν Κράλῃ γαμετὴ πρὸς Βασιλέα ἐπεδείκνυτο. ἐν πᾶσι μάλισα ἑκείνου οὐδαμῶς ὑπολείπεσθαι φιλοεικούσα. Ταῦτα μὲν οὖν παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐν ᾧ σιωπῆς τῶν αὐτῶν ὁ Βασιλεὺς ἐφάπτετο. ἐν ἀρχαῖς δὲ τῆς ἐπιδημίας μάλισα ἐν ἡμέραις καὶ ὀλίγαις πόποις καὶ φιλοτιμίαις ὁ τῷ Τριβαλῶν ἀρχων τῷ πρὸς Βασιλέα ὄνομα ἐπιδειξάμενος, ἔπειτα ἐπαυθάνετο, ὅτε χάριν ἀφίκοιτο πρὸς αὐτὸν, ὁ εἰ δέοιτο παρ' αὐτῶν τινός. Βασιλεὺς δὲ, ἥκειν μὲν ἔφασκε τῆς εἰς αὐτὸν φιλίας ἕνεκα. ἐπὶ δὲ αὐτῶν εἴη τι βέλτιον καὶ σφαιροτέρου ἀνθρώποις ὁρδοῖς χρομένοις λογισμοῖς τὴν βεβαίαν καὶ ἀληθῆ φιλίαν κτήσασθαι. ἔπειτα δὲ εἰ γε βέλτοι καὶ δυνάτοι καὶ βοηθείας παρ' αὐτῶν τυχεῖν, ὡς ἐπανελθεῖν πρὸς τῷ οἰκίαν. οἰεσθαι δὲ μὴ αὐτὸν ἀγνοεῖν τὰ αὐτῶν συμβεβηκότα ἐν ἐνεία μάλισα μηνὶν ἥδη τὰ παρὰ Ρωμαίοις πολέμῳ κεινημένῳ. ὅπως τε φθορηθεῖν παρὰ τῷ ὁμοφύλων μηδὲν ἡδικοῦς, καὶ ὡς κινηθεῖν παρ' ἐκείνων πόλεμος ἀκέρυκτος. καὶ τὰ τελεσθέντα ταῦτα δὴ, ὡς προδοθεῖν παρὰ τῷ σιμῶντι πρὸς τὰς πολεμίας ὑποσάντων. εἰ δὲ μὴ βέλτοι βοηθεῖν, ἀπαγορεύειν φανερώς, ὡς αὐτὸν ἔχ' ἑκείνου φάρμακον, ὁ, τι αὐτὸν δοκοῖν βέλτιον αὐτῶν τε καὶ τοῖς σιωπῆσι πράττειν. μὴ θαυμάζειν δὲ ὡς, εἰ γε δυνάτοι βοηθεῖν, εἰρήκει

ἡ δὲ ἀδυναμία αὐτῆ κατεγνώκαί ποιαῦτα φάναι, ἀλλ' εἰδὼς ὡς πᾶσιν ἀνθρώποις, ἡ μὲν βέλῃσις ὁμοίως ἐπ' ἐξουσία κείται, τὸ δυνάσθαι δὲ ἐκίετι. ἐπίστε δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ μεγάλα δοκοῦντες δυνάσθαι ὑπὸ τινῶν καλυμμάτων ἢ τῷ πρᾶττειν, ἢ βέλονται δυνάμιν ἀποστερουῦνται, ἢ παλεμίων ἄλλων δυνατωτέρων ἐπικειμένων, ἢ αὐτοὶ ὁμόροις ἔθνεσι τισὶ μέλλοντες ἐπιστρατεύειν, ἢ τῷ φάναι τὸ, εἰ δυνάτο· ὁ δὲ δίκαιον αὐτὸν μὴ θορυβεῖν πολλῶν τοιούτων ἐν τῷ βίῳ συμβαινόντων. Εἰσέειπε δὲ ὕστερον ἐξ ἐπιτιμῆς ποιαῦτα πρὸς Κράλῳ εἰρηκέναι, ὡς εἰ μὴ βέλοιο βοηθεῖν, προφάσειας διπροσώπων παρὰ τῷ ἐκείνου λόγων ἀποροίῃ, ὥς τῷ μὲν βοήθειαν ἀπαγορεύειν, μηκέτι δὲ καὶ τῷ φιλίας τῷ πρὸς αὐτὸν. ἐδίδει δὲ μὴ ἐκπολεμωθεῖν πρὸς αὐτὸν, εἰ μὴ βέλοιο βοηθεῖν, νομίσας ἡδὲ τῷ ἁποτυχίαν τῇ ἐπικυρίας εἰς ὀργὴν ἐξαγέσθαι καὶ ἔχθραν. Ο Κράλης δὲ, καλῶς ἐποίησας εἰρηκεῖν, ὡ βασιλεῦ, τῷ λόγον διασαφίσας· ὑπέδραττε δὲ ἐκ ὀλίγον καὶ ἐθορύβει τῷ ἄγνοιαν, ὡς ἄγνων τῷ ἐμοὶ παρῆσαν δυνάμιν οἰόμενον ποιαῦτα λέγεις. ἐπειδὴ δὲ τῷ τοιούτων ἀπηλλαξας ὑπονοῶν, ἡδὲ σοὶ τῷ γνώμῃ καὶ αὐτὸς ποιήσω φανερὰν, ὡς δυνάμιν τε ἔχω μάλιστα ἀρκῆσαν πρὸς τὰς πολεμουῦντας σοὶ, καὶ ἡδὲ αὖ ἐπικυροῦν εἰ γε βέλῃ καὶ αὐτός. Αποκειραμένους δὲ τῷ Βασιλέως, ὡς τῷ μὲν φιλίας ἐνεκα ἢ τῷ προθυμίας τῷ περὶ αὐτὸν, πολλὰς αὖ εἰδὲν χάριτας, ἀγνοεῖ τῷ πρὸς ὁ, τι φέρεται τὸ, εἰ βέλοιο καὶ αὐτός. μισθὸν δὲ συμμαχίας ὁ Κράλης τὰς ἀπὸ Χριστοπόλεως πρὸς τῷ ἑσπέρῳ ἀπάσας πόλεις Ῥωμαίοις ὑπὸ νόμον ἵκει. εἰ δὲ τῷ παχθὲς δοκοίῃ, τὰς γοῶν ἀπὸ Θεσσαλονίκης. ἡ δὲ ἐπ' ἐδίδει κέρδει χρήματα τε ἀναλώσασθαι πρὸς τῷ πόλεμον ὑπὲρ αὐτῶν ποσά, ἢ ἁκινδυλώσασθαι πρὸς πᾶσαν τῷ Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, οἷς ἐδὲ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν ποτε ἐπὶ ληισαν πόλεμον ἀραδαί ποσῶν, ὡς πρὸς Θράκην, ἢ καὶ περαιτέρω προελθεῖν. οἶδαί δὲ ἀεὶς τε καὶ λυσίτελέσασθαι αὐτῷ βελούσθαι. εἰ δὲ ὡν ἐκ ἐστὶ κύριος ἀποχόμμος, ἐχέαυτῷ ἢ τοῖς συνῆσι μόνον, ἀλλὰ καὶ παισὶ μεγάλῳ ὠφέλειαν ποιεῖται, καὶ προσέτι τὰς πολεμιατάτας ἁφθεύρας, τῷ ἐπιλοίπων πόλεων κύριος κατασταίῃ, ἀγαπᾷν προσήκον, καὶ μὴ πέρα τῷ καιρῷ ἢ τῷ μετρίῳ φιλονεικεῖν. Ο Βασιλεῦς δὲ, ὀρθῶς εἶπε περὶ τῷ κέρδους τῷ συμμαχίας, ἢ τῷ πόνων, ἢ τῷ πρὸς τῷ πόλεμον ἀναλωμάτων ἐλογίσω. εἰδὲς δὲ εὐφροῶν εἰ μὴ τινα πρότερον ἐκ τῷ πραττομένων ὠφέλειαν συνορῶν, κόπτεσθαι καὶ παλαιπωρεῖν ἔλοιτ' αὖ ἐκῶν. Σὺ δ' εἰ μὲν εἰδὲ μίας ἐμοὶ βέλῃ χάριν καταθεῖναι, λόγον αὖ ἐχοι μισθὸν τῷ συμμαχίας ἀπαιτεῖν, ὅν εἰ παράχομαι αὐτός, εἰδὲ μίας εἰσομαί σοι τῷ ἐπικυρίας χάριν. εἰδὲ δὲ ὁ ἀργυρίῳ τι παρὰ τῷ ἐξωνέμενος, χάριν αὖ εἰδὲν τῷ πρᾶσκοντι τῷ παρέχεσθαι. εἰ δὲ φιλίας μόνῃς ἐνεκα, καὶ τῷ πρεπύσης δυνάσῃ φιλοτιμίας ἔλοιο προῖκα βοηθεῖν, πρῶτον μὲν τὰ προσήκοντα βελεύσῃ περὶ σεαυτῆ, καὶ μετὰ ἐνεκα, ὅπερ πάχασιν οἱ πολλοὶ καὶ φαῦλοι τῷ ἀνθρώπων, ἀλλὰ φιλίας καὶ φιλοτιμίας στρατευόμενος ἐπειτα καὶ ὡν ζητεῖς ἐξέσαι πλείω ἔχειν μὴ πολλῷ τῷ περιόντος. Εἰ δὲ ἐμὲ τῷ ἄρξοντα Ῥωμαίων, γνήσιον κτήσῃ φίλον, καὶ τῷ ἐκ Χριστοπόλεως μόνον καὶ Θεσσαλονίκης ἄχει τῷ σῆς ἡγεμονίας ὄραν πόλεων, ἀλλὰ ἢ νῆσαν καὶ Βυζαντίαν καὶ τῷ ἄλλης Θράκης ἔχειν ἐξέσαι τῷ ἀρχλῷ κοινὰ δὲ οἱ σοφοὶ φασὶ τὰ φίλων, ἢ συμβήσεται σοὶ μὴ τῷ ἀπὸ τῷ ἔργων φιλοτιμίας, καὶ μείζω καὶ θαυμασιωτέραν τῷ ὠφέλειαν καρπᾶ.

esse, velle: posse non item. Interdum Edit. Paris. enim etiam qui videntur potentia excellere, quibusdam impedimentis potestate facienda quæ volunt, excluduntur: si aut hostes potentiores urgeant, aut quosdam finitimos populos armis appetituri sint: idcirco dixisse, si possit, quod merito ipsum turbare non debeat, quando huiusmodi multa in hominum vita usu veniant. Narrabat postea, scientem, ac volentem sic locutum: ut si opitulari nolle, suppeditarum desperandarum, vel ex ipsius verbis honesta sibi facultas suppeditaret, non etiam amicitiae: metuebat siquidem, ne hostile in se odium susciperet, si adjuvare nolle: ratus, Cantacuzenum spe auxilii lapsum, iratum sibi, & inimicum esse. Crates vero bene factum, inquit, cum verbum tuum exposuisti: haud enim modice terrebar, ac perturbabar, cum existimarem te ignorantem quantum possem, ita loqui. Et quia talem mihi suspicionem ademisti, ego nunc te vicissim sentum meum non celabo. Virium adversus hostes tuos habeo plus satis, teque si ipse vis, adjuvabo libenter. Subiciente imperatore, se amicitiae, & promptæ voluntatis ergo magnam illi habere gratiam: nescire autem, quid illud sibi velit, si ipse vis. Crates præmium societatis omnes Romanorum urbes, a Christopoli usque in occidentem poscit. Si hoc nimium & intolerabile videatur, certe quidem a Thessalonica. Non enim pecuniam tam grandem in bellum pro ipso nulla spe lucri impensuros, totique imperio Romano cum discrimine se opposituros, qui nec pro se ipsis umquam ad Thraciam, aut ultra, armati procedere ausi fuerint. Et arbitrari optimum, atque utilissimum hoc esse consilium. Si enim illis urbibus, quorum dominus non sit, dimissis, non sibi & exercitui solum, sed & liberis magnum emolumentum comparare, & insuper infensissimis hostibus suis perditis, reliquarum potens evadere queat, contentum hoc esse debere, nec ultra quam opportunum est, & mediocritas postulat, laborare. Recte, inquit, imperator de lucro ex societate, & opera, & sumptibus in bellum ratiocinans. Nemo quippe cordatus, nisi prius commodum aliquod e faciendis eluxerit, non gravate defatigari, & ærumnas perpeti velit. Tu vero si mihi gratificari non vis, non injuria opis tuæ mercedem postules, quam si dem, nullam tibi meriti gratiam debueris. Nec enim qui argento quippiam ab aliquo emerit, venditori gratias agit. Sin ob solam amicitiam, & ut magno principi pulchrum est, honoris studio gratis mihi opitulabere, primum quidem de te ipso, ut decet, merebere: qui non quæstus, ut ignobile vulgus, sed amicitiae, & gloriæ causa milites: deinde multo plura quam desideras, habere licebit. Si enim me Romanorum principem germanum amicum habueris, non solum urbium a Christopoli, & Thessalonica, usque ad fines tuos, sed & insularum, & Byzantii, & reliquæ Thraciæ imperium habere poteris, quandoquidem d amicum, ut ajunt sapientes, omnia sunt communia: ac præter fa-

ætorum decus, major atque insignior utilitatis fructus ad te confluet. Si itaque missa cupiditate hac illiberali me audies, ut gratuito mihi succurras, quod te & nobis dignum est, præstabis. Sin id facere nulla alia conditione statuisti, nisi Romanorum civitates tibi prodiderimus, aperte edicto, ut Deo nos adjuvante, aliam & commodam rationem ineamus. Plane enim scias velim, nos non multas & nobiles quas dixisti, verum nullam, quamvis abjectissimam volentes tradituros, & cum salute illius libenter, filiorum salutem commutatu-
 398

σαι. εἰ μὲν οὖν ἰμοὶ πειθόμενος, καὶ πᾶσαν ὑπερὶ εὐδὼν μικρολογίαν, προῖκα βοηθήσεις, σαυτῇ τε καὶ ἡμῖν προσήκοντα βελούση. εἰ δ' ἄρα ἔτι πῶς ἔγνωκας ὡς ὑδενὶ τῷ τρόπῳ ἑτέρῳ βοηθήσων, εἰ μὴ σοι κατὰ προδοίην τὰς Ῥωμαίων πόλεις, ἀλλ' ἡμῖν γε φράσον φανερώς, ὡς ἂν πρὸς ἕτερόν τι τῷ λυσιτελεῖν τρεπώμεθα δοκούτων, Θεοῦ συναυρομένα. Ἰδοὶ ὅδ', ἴδοι σαφῶς, ὡς ἔ πολλὰς καὶ θαυμασίας, ἅς περ εἰρηκας αὐτὸς, ἀλλ' ὑδεμίαν καὶ τὴν φαυλοτάτην ἐκόντες ὅτις προσιόμεθα, ὑδ' ἀλλαξαίμην ἂν ἠδέως αὐτῆς τὴν σφετέραν, καὶ τῷ παίδων σωτηρίαν.

CAPUT XLIV.

Dolet recusatione Crales. Helena uxor causam Cantacuzeni apud proceres agens, nullo modo interficiendum docet: nec vacuum dimittendum, sed adjuvandum, idque gratis, una tantum conditione posita: ut amicum se fore, & ablatarum civitatum nullam repetiturum juret. Eam a prudentia laudat Liberus, & consilium cum Crale, ceterisque amplectitur. Imperator suorum consilium de concedendis, quæ Crales peteret, iratus repudiat.

CRALES ad spiritus tam excelsos, tantumque in adversa fortuna robur obstupescere, & dolere mirifice, quod nihil impetrasset. Helena autem conjux præsens, & cogitationes viri conjectans, nempe, urbes sibi ab imperatore negatas ægre ferre, eum de sententia deductura, accersitis quatuor & viginti totius provinciæ potentissimis proceribus, sic eos affatur. In nostro situm esse arbitrio, præsentī Romanorum imperatori, aut benefacere, aut male, nemo utique inficiabitur. Videndum tamen, utram partem amplexi, prudentiam & utilitatem secuti videamur. Si igitur malefacere voluerimus, aut omnino eum occidemus: aut vacuis, ut ajunt, manibus dimitemus, nulla cura, aut ope dignati videlicet. Quod ad cædem attinet, nescio num quis adeo crudeli, & efferata natura sit, ut hanc ipsam velle, & aliis suadere possit. Nam ut taceam, tale scelus apud Deum esse odiosissimum, apud homines quoque universos certum incredibilis malitiæ, & improbitatis argumentum est. Etenim cum qui nunc Romanorum imperator est, & priusquam insignia accepit, diu imperatoris munus gessit: & omnibus tum Græcis, tum barbaris carum, & propter eam, qua præditus est, lenitatem, prudentiam, & omnis honestatis studium certatim expetendum: & nunc ad nos rebus labefactatis confugientem, non tantum non tueri ac tegere, sed etiam importunissime violare, non crudelitatis solum, & immanitatis, sed impietatis quoque in crimine nos jure posuerit. Quare scelus hujusmodi, & ipsa fugere statui: & ut vos æque fugiatis, moneo. Re autem infecta eum dimittere, id bonus rerum æstimator amentię adscriperit. Non enim solum ut honesti ignorantes, & ab omni cogitatione laudis averfi, a peritis iudiciis merito redarguemur: si, cujus amicitiam multi principes sollicitè, & laboriose quænaverunt, hunc ipsi nobiscum habentes, cum possemus ante alios ejus amicitiam consequi, ex quadam rusticitate volentes deferuerimus. Atqui si quando eum

OΜὲν οὖν Κράλης, ἐξεπέπληκτο μὲν ἢ τὸλμαν τῇ φρονήματος, ἢ ἢ καρτερίαν ἢ ἐν τοῖς δεινοῖς ἢ χεῖρο δὲ ἐκ ἀνεκτῶς ὅτι μὴ πείθειν ἔχον. Ελένη δὲ ἡ γαμετὴ παρούσα, καὶ τὴ διανοίας τῇ ἀνδρὸς κατασοχαζομένη ὡς βαρέως φέροιτὴν περὶ τῷ πόλεων ἀπαγόρευσιν τῇ Βασιλείας, μεταστήσασα ἢ ἄνδρα, ἢ τὰς ἐν τέλει καὶ μεγάλα δυναμένας παρ' αὐτοῖς προσεμφαμένη πένταρας ὄντας πρὸς τοῖς εἰκοσιν, ὡς μὲν ἐφ' ἡμῖν ἐσιν, ἔπειν, ἀφιγμένον πρὸς ἡμᾶς ἢ Ῥωμαίων Βασιλέα εὖ ποιεῖν ἢ τὸ ἐναντίον, ὑδεῖς δὴ πᾶσιν ἀντρεῖ. σκεπτέον δὲ λυσιτελουῦτα δόξοις ἐλέδει αὐτοῖς. εἰ μὲν οὖν ἐλοίμεθα κακῶς ποιεῖν, ἢ ὑποκτενοῦμεν πάντως, ἢ κεναῖς ὑποπέμφομεν, ὃ φασί, χερσὶ, μηδεμίαν προνοίας, ἢ ἐπιμελείας ἀξιώσαντες. τὸ μὲν οὖν ἀποκτείνειν, ἐκ οἷδα εἰ τις εἰς τοσούτον ἀπανθρωπίας ἦκει ἢ ὁμότιμος, ὡς αὐτὸς τε ἐλέδει καὶ τοῖς ἄλλοις συμβηλεῦσαι. πρὸς ὅδ' τῷ Θεῷ ἐχθρίσῃ εἶναι ἢ τοιαύτῃ τὸλμῃ, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις σαφῇ παρέχεται κακίας καὶ μοχθηρίας ἀπόδειξιν ὑπερβολῆς. τὸ ὅδ' οὖν τε ὄντα Ῥωμαίων Βασιλέα, καὶ πρὶν εἰς τὸτο ἦκειν χήματος πολλοῖς πρότερον χρόνοις ὁμοίως ἄρχοντα, καὶ παρὰ πάντων καὶ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων ἀγαπώμενον, περισπένδατον ὄντα ὅδ' τὴν προσῆσαν ἐπείκειαν, καὶ σωῖσιν, καὶ φιλοτιμίαν ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, οὖν ἦκοντα παρ' ἡμᾶς ὅδ' πραγμάτων μεταβολῇ, πρὸς τῇ μὴ προσῆσαι, καὶ ἀνήκεσα ὅδ' θείναι, ἐκ ὁμότιμος καὶ ἀπανθρωπίας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσεβείας ἐγκλημα ἡμῖν δικαίως περιέλαβι. ἢ δὴ ἔνεκα, ἢ τοῖσιν αὐτῇ τε ἔγνωκα, καὶ ὑμῖν ὑποχέδει παραινῶ. τὸ δ' ὑποπέμπειν ἄπρακτον, ἀβελρίας ἂν τις τιθεῖν λογίζομενος ὀρθῶς. ἢ ὅδ' μόνον ἀγνοίας περὶ τὰ καλὰ καὶ ἀφιλοτιμίας δικαίως ἂν ἀλοίμεθ' παρὰ τοῖς κρίνειν τὰ τοιαῦτα δεινοῖς, ὅτι ὅν ἐπεθύμουν πολλοὶ τῷ δυνασῶν, καὶ πολλὰ ἐπραγματεύοντο φίλον ἔχειν, τῶτον ἔχοντες αὐτοῖ, καὶ δυνάμενοι τῷ ἄλλων μᾶλλον τὴν παρ' αὐτῇ φιλίαν καρπύσθαι. ἐκόντες ὅντες προκκάμεθα δὴ ἀγρο-

κίαν. ἀλλ' εἰ ποτε συμβαίη καὶ Ῥωμαίων ἀρξαι, μνησθέντες ὡς ἐδεμίας ἐπικρατίας τύχοι παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ πῦρ εἰς ἡμᾶς ἦκον, καὶ τοῖς πολεμίοις καταποδοθεῖν (ἐδὲ γὰρ ἦτορ τέττα νυνὶ τὸ ὑποπέμψαι δυνάται) ἀμυνεῖται δικαίως. καὶ κακῶς ποιήσειται ἡμέτερα, ἄλλων τε πολλῶν προφάσεων ὑπορήσας, καὶ τῇ νυνὶ καταποσίαν ἐπικαλῶν. δι' ἃ ἐδὲ ὑποπέμπειν ἀφρακτον οἶμαι λυσιτελεῖν. λείπεται δὲ βοηθεῖν, ἢ παραχωρήσαντι τῇ πόλει ὧν αἰτέμην, ἢ προῖκα καὶ ἔξ φιλοτιμίας. Τὸ μὲν οὖν τῇ πόλει παραχωρεῖν αὐτῷ ἐμοὶ μὲν ἥδιστον, καὶ μάλιστα βελούμην. ἐκείνος δὲ, ὡς ὁρῶμεν, τοσῶτον ἀπέχει τῇ διὰ τῇ παρασταῖ δυσπραγίαν καταπιχέειν καὶ ταπεινὰ καὶ ἀνελεύθερα φρονεῖν, ὡς ἡδύς ἄν, ὡς περ' ἐφ' ἡμῶν καὶ παίδων καὶ πάντων τῇ συμμόνῃ σωτηρίας τῇ μίας καὶ φανυτάτης πόλεως ἀλλάξαιτο. Ὅτε τῶν ἄλλων ἔχει καὶ ἐλευθέρῳ παρέποντα ἀνδρὶ καὶ Βασιλεῖ προσήκοντα ἀπεφύλατο, βέλτιον ἐμοὶ τε ἔδοξε, καὶ ὑμῖν πᾶσι παραινῶ ἡγεῖνος ἀξιοῖ ποιεῖν, καὶ πᾶσαν μικρολογίαν καὶ ἀνελεύθερίαν ὑπορρίψαντας, πᾶσαν δυνάμει βοηθεῖν, καὶ τῇ Ῥωμαίων αὐτῇ ἡγεμονίᾳ κατακτάσθαι καὶ μικρὰν ἀφέλειαν ἡγεμένους τῇ παρὰ πάντων ἡμῖν δόκλειαν ἐσομένην, ὅτι φίλον κηρύσσεται καὶ σύμμαχον τοῖσιν, ὧν πολλοὶ μὲν ἐπιθυμοῦσι, τυγχάνουσι δὲ ὀλίγοι. καὶ ὧν οἱ ἔχοντες αὐτοὶ, ἀγνοήσαντες καὶ τὰ χεῖρις καὶ ἀλυσιτελέσασθαι βελούσμενοι, ἐαυτοῖς ἀπεφύλακτον ἐκόντες. τῷ δὲ μόνον παρ' αὐτῶν αἰτεῖν ὅρκους βεβαιῶσαι, ὥς σύμμαχον τε καὶ φίλον ἔξ βίης ἡμῖν εἶναι, ὅς ἔχομεν νυνὶ πόλεις αὐτοὶ τε καὶ πατέρες οἱ ἡμέτεροι, τῇ Ῥωμαίων ἀφελόμενοι ἡγεμονίας μηδεμίαν ἀπαιτεῖν, ὅταν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ καταστῇ. μηδὲ πόλεμον κινεῖν περὶ αὐτῇ ἐπιχειροῦντα ἀφελέειν. ὧ καὶ αὐτῷ οἶμαι συνδύσεσθαι ραδίως, δίκαιον τε ὧν ὁμῶς καὶ μὴδ' αὐτῷ τινὰ αἰτίαν ἐπιφέρειν, ὡς καὶ προδιδόηται Ῥωμαίων. Ἐλένη μὲν οὖν ἡ Κράλη γαμετή, τοιαῦτα συνεβή λῶσιν ἐπ' ἐκκλησίας. τῇ δὲ ἀνδρὸς μὲν τὸ παύσασθαι ἐκείνῳ λέγουσαν, τοῖς δὲ τέλει τῇ βελού προτιθεμένην, καὶ εἰ τις τῇ τὸ βέλτιον ἔχει κελύοντος τοῖς εἰρημένοισι προσιθέειν, Λίβερὸς δὲ πρῶτος Βασιλεῖ συντυχών, τῇ ἄλλων τῇ ἐν τέλει μάλιστα ὧν ὁ δυνατότατος, καὶ φιλίως ἄγαν διακείμενος πρὸς Βασιλέα. Ἀλλ' εἰ μὲν ἀτελῇ τινα, εἶπεν, ἢ πρὸς δόξαν ὀλίγα συντείνονται τῇ Τριβαλῶν ἀρχῇ, ἢ σὴ γαμετῇ Κράλῃ ἐφ' ἐγγύς, εἶχεν ἄν τις προσιθέειν τὰ ἐνδύοντα. νυνὶ δ' εἰς τοσῶτον ἦκει καὶ φρονήσεως καὶ ἐβελίας, ὡς μήτε τὸν ἄγαν συνεπώτατον δοκοῦντα εἶναι, μήτε τῇ δυνάτει ὑμῖν βελτίῳ καὶ λυσιτελέσειρα δυνήσεσθαι ποτε βελεύσεσθαι. ὅθεν αὐτὸς τε πέπεισμαι, καὶ σοὶ παραινῶ μηδὲν περαιτέρω πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ἐδότηας πρόφασιν λογισάμενον ἡμῖν εἶναι τῷ Βασιλέως ἐνθάδε ἀφίξιν προθύμως βοηθεῖν. Τοιαῦτα μὲν καὶ Λίβερὸς εἶπεν, ὡς ἐν βραχεῖ. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐδὲν προσέθεντο τοῖς εἰρημένοισι, ἀλλ' ὡς καλῶς ἔχουσιν ἐπεφηνίζοντο. Κράλης δὲ καὶ αὐτὸς, πολλὰς ὁμολόγει χάριτας τῇ γυναικὶ ὅτι προσήκοντα τε αὐτῇ ἀρχῇ μεγάλῳ περιβεβλημένῳ, καὶ πολλὰ οἰσόντα τῇ εὐκλείᾳ καὶ ἐβελούσας, καὶ εἶπεν, καὶ τῇ βελού ἐκύριε καὶ αὐτὸς. Ἐν ὅσῳ δὲ τοιαῦτα Κράλης τε, καὶ ἡ γυνή, ὅτι ἐν τέλει περὶ Βασιλέως ἐβελούοντο ὅσοι Ῥωμαίων Βασιλεῖ παρήσαν συνεπόμην, δέισαν.

Romanis jura dare contigerit, memor, se nullum hinc auxilium abstulisse: sed quantum in nobis fuit, etiam hostibus suis objectum (perinde enim est, nunc ipsum inanem dimittere, atque hostibus prodere) non injuria se ulciscetur, & nobis malum dabit, cum ad alias causas non paucas, hæc etiam proditiōis accesserit. Quocirca si rei nostræ consultum cupimus, inanem dimittendum non puto, Relinquitur ergo adjuvandum, aut cedentem urbibus quas petimus; aut gratuito certe, ut istis nobis honori sit. Si oppidis cederet, id mihi jucundissimum atque optatissimum foret. At ille, quod videmus, tantum abest, ut præsentī calamitate consternatus, humile quippiam, abjectumque cogitet, ut libenter, quemadmodum professus est, etiam filiorum, & qui cum eo sunt omnium salutem cum uno, & ignobilissimæ oppidulo commutaverit. Quando igitur res ita se habet, & ille homini ingenuo, atque imperatori decora affirmavit, præstare mihi visum est, & ad idem vos omnes adhortor, ut quæ vult, ei concedamus, omniq; illiberali, & sordida cupiditate posita, ad Romanum principatum acquirendum totis viribus ei studeamus; non exiguum fructum arbitrati, quam apud omnes gloriam adipiscemur, cum talem amicum nobis, sociumque paraverimus, qualem multi exoptantes, pauci inveniunt: & qualem qui habebant, nescientes qualem haberent, rationibus suis longe pessime consulentes, ultro repulerunt. Hoc solum ab eo petendum, ut se in omni vita amicum, & socium nobis fore: & quas nunc urbes, sive per nos, sive per patres nostros a Romanorum principatu divulsas tenemus, earum nullam repetiturum, quando in imperium venerit, nec bellum ea gratia moturum, sacramento confirmet. Quam conditionem, ut justam, nec quasi idcirco rempublicam Romanam prodant, maculæ futuram, non illibenter accepturum confido. Talis fuit Helenæ Cralæ in conventu sententia. Quæ ut conticuit, & maritus principibus dicendi copiam fecit, addendique, si cui melius aliquid in mentem veniret, Liberus procerum longe potentissimus, qui primus imperatori occurrerat, eumque unice diligebat: Si Cralæna uxor tua, inquit, non satis, aut ad gloriam principatus Triballici parum pertinentia profata esset, liceret cupiam quod deesset supplere. Nunc tanta inest in ejus oratione intelligentia, & consilii bonitas, ut nec multo intelligentissimus meliora, nec benevolentissimus utiliora nobis suadere possit. Quare & ego idem cum ea sentio, teque horror, uti amplius ne labores: sed hunc imperatoris ad nos adventum clarissimi nominis materiam ducentes, alacriter ei succurramus. Hæc breviter Liberus, quæ cuncti, nihil adjicientes, ut ex vero dicta approbarunt. Cræles quoque conjugī gratias agere, quod sibi, ut magno principi gloriosissima & excogitasset, & suasset, consiliumque etiam ipse ratum habuit. At enim Cræle, uxore, & dynastis hunc in modum de imperatore consultantibus, quotquot cum eo Romani advenerant, anxii ne propter illius in recusando constantiam a Triballis malo mactarentur, adun-

Edit. Paris.
pag 496.

Edit. Paris.
pag. 497.

tes rogabant, ut tempori serviret: & quæ tanti momenti non essent, ea ne tam præstacte abnueret, postulataque barbarorum expleret: ne alioqui ira succensi, in eos acerbe sævirent. Ille torvum, ac truculentum intuitus, facessere cum istoc consilio jubet, quod vivo mortuoque magnum dedecus, turpitudinemque afferret. Nolle enim imperium Romanum prodere: nec barbaris hominibus ultro in manus dare, quamvis longe majoribus, ac dirioribus malis premeretur: verum ita pro eo pugnaturum, & ejus jura custoditurum, velut si eo toto sibi subiecto, ipse plenam, ac summam statuendi auctoritatem habens, cum Triballis, Mæsis, aut aliis vicinorum barbarorum de fœdere ageret. Illi feveritate responsionis percussi, statim se subdixerunt.

περὶ ἀποδῶν. οἱ μὲν οὖν αὐτίκα πρὸς τὸ αὐστηρὸν τῆς ἀποκρίσεως ἐνδόντες, ὑπεχώρου.

τις μὴ διὰ τῶν ἐκείνῃ ἐνστασιν ὑπὸ Τριβαλῶν τι περὶ αὐτὰς κακουργηθῇ, προσελθόντες ἐδύντο Βασιλέως προσήκοντα τῷ καιρῷ ποιεῖν, καὶ μὴ σφόδρα ὑπὲρ τῆς μὴ λίαν ἐνίστασθαι προσηκόντων, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἐνδύναμι τοῖς βαρβάροις μὴ δὲ ταῦτα ἐξαχθέντες πρὸς ὀργὴν ἀνήκεσα ἔχθραντα αὐτὰς κακὰ. ὁ δὲ αὐτοῖς δριμύτη βλοσυρὸν ἐνιδὼν, ἀφίστασθαι ἐκέλευε, ἵνα μὴ τοιαῦτα συμβαλεῖν, ἀπολλύντων ζῶντι τε οἴσει τῶν ἀδοξίων, καὶ μὴ τελευτῶν. ἔσθ' ἂν καταπροδοίη τὴν ἀρχὴν Ρωμαίων. ἔσθ' ἂν βαρβάροις ἀνθρώποις ἐκὼν εἶναι ἐγχειρίσαι, εἰ καὶ μείζονοι πολλῶν καὶ δεινότεροις περιέχοιτο κακοῖς. ἀλλ' ἔγωγε περὶ αὐτῶν ἐνστήσεται, καὶ τὸ δίκαιον αὐτῇ φυλάξει, ὥσπερ ἂν εἰ Αυτοκράτωρ ὦν αὐτῆς, καὶ πᾶσιν ὑφ' ἑαυτοῦ πεποιημένος, πρὸς Τριβαλῆς, καὶ Μυσῶν, καὶ τινῶν τῶν ὁμοίων βαρβάρων ἔχθ' ἐλέγοιτο.

C A P U T XLV.

Crales imperatori leta nuntiat, & rogat, ne semel ablatas urbes repetat, quod ille promittit, si fœdus servant. Prasente archiepiscopo inter Cralem & imperatorem juramenta dantur certis conditionibus. De Chrele Triballo contentio. Quo honore adveniens archiepiscopus exceptus fuerit. Chreles quare ad Cralem reverti voluerit. Melenicus Chreli traditur. Controversia propter eundem inter reges. Rhentina castellum Syrgi deditur: ejus in prasidiarios & ciues quosdam tyrannis.

CRALES e consilio rediens, Viciisti, inquit, imperator, ac nobis persuasisti, ut amicitiam tuam grandi pecuniæ, & amplis urbibus anteponendam censeamus. Itaque omnes quasi quibusdam vinculis tibi astrictos trahis, & quasi de compacto sumptum facere, & quemvis tua causa laborem hilariter perferre constituimus. Proinde tu quæ lubet impera: nos imperata studiosissime, libentissimeque conficiemus. Rogabat item, ut quemadmodum in concilio esset visum, sacramento perpetuam ac stabilem cum ipsis societatem, amicitiamque sanciret, & nullam urbium, quas nunc ipse possideret, quasque ipse paterque Romanis imperatoribus inter se belligerantibus, & postea Andronico juniore adhuc spirante ipse abstulisset, adepto imperio, tamquam Romanorum imperatorum propriam repetiturum. Imperator, quod gratis, ductique honoris, & amicitiae desiderio sibi opem ferre decrevissent, non ei solum, sed & uxori, principibusque multas se gratias agere testatus est: ut qui communi calculo ita vellent. De juramento autem quod postularent, nempe cum in imperium venisset, de occupatis urbibus nullum negotium exhibiturum, quid sentiat, apertissime ostensurum. Si etiamnum sub Romanis essent, seseque tueri possent, non se illas, quomodo nec alias neglecturum: sed moriturum prius, quam imbellem aliquid, parumque ingenium commissurum. Quia vero alias multis, alias paucioribus abhinc annis, Roma-

pag. 498.

ΟΚράλης δὲ ἐκ τῆς βουλῆς πρὸς Βασιλέα ἐπαυήκων, νεύειν καὶ εἰπεῖν, ὑπομειδῶν, ὁ Βασίλειος, καὶ πάντας ἐπεισας πολλῶν χρημάτων καὶ πόλεων μεγάλων τῶν σὺν ἡγεῖσθαι φιλίας προτιμότεραν. ὅσον καὶ πάντας τοῖς τῆς σῆς φιλίας δῆσας ἀπήγαγες δεσμοῖς, καὶ πάντες ὥσπερ ἐξ ἐνὸς συνδήματος, καὶ χρημάτων ἀναλοῦν καὶ πάντα πόνον ὑπὲρ σὲ προθύμως εἰλόμεθα ὑφίστασθαι. τοιγαροῦν σὲ μὲν χρῆναι τῇ καὶ γνώμῃ ἐπιτάττειν, ἡμᾶς δὲ τὰ ἐπιτεταγμένα παύττειν πάσῃ προθυμίᾳ καὶ σπουδῇ. ἡξίᾳ τε ὥσπερ ἐβλεύσασα καὶ γυναικὸς, καὶ τὴν ἐν τέλει ὅρκους παραχέσθαι τῇ τε σύμμαχον καὶ φίλον βέβαιον ἔχει βίαν παντὸς αὐτοῖς μενεῖν, καὶ τῇ μηδεμίᾳ τῇ νυνὶ κατεχομένων πόλεων ὑπ' αὐτῆς, ἃς αὐτὸς τε καὶ πατὴρ καὶ τε Ρωμαίων βασιλέων πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ κεκινήμενα, καὶ ὕστερον Ἀνδρονίκου τῆς νέας βασιλείας ἐτι περιόντος αὐτοῦ ἔχει ἀφελόμενος, ἀπαίτησιν καταστάντα πρὸς τὴν ἀρχὴν, ὡς προσήκοντας τοῖς Ρωμαίων βασιλεῦσιν. Ο Βασίλειος δὲ πρὸς μὲν τὸ πεπεισθαι προῖκα, ἡ φιλοτιμίας μόνης ἐνεκα καὶ φιλίας τῇ εἰς αὐτὸν ἐπικερεῖν ἔφασκεν, καὶ αὐτῇ μόνον, ἀλλὰ καὶ γυναικὶ καὶ τοῖς ἐν τέλει πολλὰς χάριτας ὁμολογεῖν, ὡς φήσας κοινῇ τὰ τοιαῦτα ἐλομένοις. περὶ γὰρ μὲν τῶν ὁρκῶν, ὡς ἀξίωσιν ἐπὶ τῷ μὴ παρενοχλεῖν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς νυνὶ κατεχομένων ὑπ' ἐκείνων πόλεων παραχέσθαι καταστάντα ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, μάλιστα ποιήσει καὶ γνώμῃ φανεράν. εἰ μὲν δὲ ἐτι νυνὶ ὑπὸ Ρωμαίοις ἦσαν, καὶ ἔχουσιν αὐτὰς ὑδῶντο, καὶ ἂν ἔσθ' αὐτοῦ προήκατο, ὥσπερ ἐδὲ τὰς ἄλλας. ἀλλ' εἴλετο ἂν μᾶλλον πρότερον ὑποθῆναι, ἢ ἀγεννὲς τι καὶ ἀνελευθέρων ἀναχέσθαι. εἰ δ' ἐπὶ πρότερον, αἱ μὲν πλείους, αἱ δ' ἐλάττωσι, Βασιλέων ἐτι τῶν Ρωμαίων περιόντων ταύτας ἀφελόμενοι.

μυθοὶ ἔχετε αὐτοὶ, ἐδ' αὐτοῖς τινα μέμψιν τὸ προέδαι τὰς
κατεχομένας ἐπαγάγοι. καὶ συνέθετο ὅρκους παραχέδαι.
ἐκείνο μὲν τοι, ἔφασκε, χρησκοπεῖν, ὡς ἂν μὲν ἡ εἰρή-
νη διασώζοιτο καὶ αἱ σπονδαί, αὐτῶν μὴ παρασπονδου-
πόν· αὐτὸς γὰρ παντὶ βόπῃ τηρήσει τὰς ὁρκάς, ἔς ο-
μόσεται, ἐδ' ὑπὲρ τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως, αἱ πρότε-
ρον ὑπὸ Ῥωμαίοις ἦσαν, ἐδὲν παρενοχλήσει καὶ αὐτός.
εἰ δ' αὐτοὶ πρὸς πόλεμον πρότεροι χωρήσασιν ἀδικεῖντες
καὶ παρασπονδούτες, καὶ ἐκείνων μόνων ὑπὲρ ὧν οἱ ὅρκοι
κατέφεται εἰ δυνάιτο, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀνωθεν ὑπηκόας Τρι-
βαλοὺς παραστήσεται ἂν ἐξ ἡρώων καὶ αὐτοὶ τὰς Ῥωμαίων
πάσας εἰ δυνάμεις πρὸς τὴν ὁρμὴν παρέιν. Κράλης δ' ὅ-
σοι παρῆσαν τῇ Τριβαλῶν, ἐξεπλήττοντό τε, καὶ διὰ
θαύματος ἦγον Βασιλέα, ὅτι ἐδὲν ἀγενεῖς, ἐδὲ πε-
πλασμένον διὰ τὰς περιχέσας τύχας, ἀλλὰ πάντα ἀ-
ληθῶς, καὶ ὡς εἶχε διανοίας ἀπεφθέγγετο. Ἡ μὲν οὖν
συνμαχία τῶν ἐχέτ' ἔσπον. ὅρκοι δ' ἦσαν οἱ ἐπὶ τέ-
τοις, ὥστε Βασιλέα Καντακζυλὸν καὶ Κράλιν φίλους εἶ-
ναι διὰ βίης καὶ συμμάχους, καὶ μηδένα τ' ἀλλήλων κακῶν,
μήτε τέχνη, μήτε μηχανῇ μηδεμίᾳ, ἀλλὰ Βασιλέα μὲν
τῇ Καντακζυλῶν, ὧν ὁ Κράλης γέγονε κύριος πόλεων
Ῥωμαίοις ὑπηκόων, ἢ παρὰ πατρὸς παραλαβὼν, ἢ
αὐτὸς ἀρπάσας ἐπὶ περιόντος Βασιλέως Ανδρονίκου, μη-
δεμίαν μήτε ἀπαιτεῖν, μήτε πόλεμόν τινα κινεῖν περὶ
αὐτῶν. τὰς δ' ἐπιτάγας, ὅσαι νῦν ἐπὶ τῷ Ῥωμαίων
τελευτῶν ἡγεμονίαν, ἔχειν αὐτὸν, καὶ μηδεμίαν ἀφαιρεῖ-
σθαι Κράλιν μήτε τέχνη, μήτε μηχανῇ μηδεμίᾳ, ἀλ-
λὰ συμμαχεῖν μόνον Βασιλεῖ ἐπὶ τῇ ταύτης καταδε-
λῶσθαι. καὶ ὅσαι μὲν αὐτῷ ἡ ὅπλοις ἀλώσιν, ἢ ὁμολο-
γία προχωρήσας παρόντος Βασιλέως, ταύτας ἔχειν
Βασιλέα, καὶ Τριβαλὸς ἀδικεῖν μηδέν. ἂν δ' ὀπίσθιος
Βασιλέως, ἢ αὐτὸς Κράλης, ἢ ὅπλοις, ἢ ὁμολογία,
ἢ χρήμασι τὰς κατοικουῦντας διαφείρας, ἢ τῇ ὑπ' αὐ-
τὸν δυνάμει τις πόλιν παραστήσεται τῶν Ῥωμαίοις ὑπη-
κόων, καὶ ταύτῃ εἶναι Βασιλέως, καὶ ὑποδιδόναι ἀπαι-
τουῦντι μηδὲν πολυπραγμονουῦντας. αὐτὸν δ' Κράλιν
πολέμιον εἶναι, Ἀννην τε τῇ βασιλίδι, καὶ τῷ Ἰωάν-
νῃ τῇ Βασιλεῖ. καὶ ἀπένδεσθαι μηδέποτε, ἀλλὰ κακοῦ
κατὰ τὸ δυνατόν βοηθοῦντα Καντακζυλῷ τῇ Βασιλεῖ,
βόπῃ ὅποιον ἂν δυνάιτο ἰχυροτάτῃ. καταστάντος δ' καὶ
Καντακζυλῷ Βασιλέως ἐπὶ τῆς ἀρχῆς, Κράλιν συμ-
μαχεῖν καὶ τὸ δυνατόν, ἂν τις ἐπὶ ἡ ἐπ' αὐτὸν, καὶ πο-
λέμιον ἡγεῖσθαι τὸν αὐτῷ ἐπιστρατεύσοντα. γενομένης δ'
καὶ περὶ Χρέλη τῇ Τριβαλῶν λόγος ἐκ ὀλίγου, καὶ Κρά-
λη μὲν αὐτὸν ἀντιποιμνέμεν διὰ τὸ ὁμόφυλον, Βασι-
λέως δ' ὡς ἐπὶ Ανδρονίκου περιόντος τῇ Βασιλεῖ αὐ-
τομολήσεις ἰχυριζόμενα, καὶ νῦν ἔμνον ὑπὸ τῷ
Ῥωμαίων τελοῖν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ ἰδίως αὐτῷ προ-
χωρήσοι, ἔλεοιτο πράττειν τὰ αὐτῷ, προσέτι δ'
καὶ ὅρκους ὑποδεικνύντος, δι' ὧν συνέθετο ὁ Χρέλης
δυνατεῖν Καντακζυλῷ τῇ Βασιλεῖ, ἐπεὶ δίκαια ἐ-
δόκει λέγειν, συνέθετο καὶ ὁ Κράλης, καὶ προσεγρά-
φειτο καὶ αὐτὸς τοῖς ὅρκοις. οἱ μὲν οὖν ὅρκοι ἔπος ἐγρά-
φοντο. εἶδε δ' καὶ τῷ Ἀρχιεπίσκοπον τῇ Τριβαλῶν πα-
ρίναι ὡς γεννησομένων ἐπ' αὐτῷ τῷ ὅρκων. καὶ μεταπεμ-
ψάμενος τῇ Κράλιν, παρῆν καὶ αὐτὸς ἐκ ἐν μακρῷ· ἐπεὶ
δὲ παρῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ Κράλη, ἐκεῖνος μὲν ἄχει τὰ μέ-
σα προελθὼν τῆς αὐλῆς, ἐπελάβετο τῶν χαλινῶν τῇ
ἵππῃ, ὧν ἡγετο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος. καὶ προήγαγεν ἄ-
χει οὐ εἰώθει δαπαβαίνειν. ἐπειτα προσαγορεύσας, εὐλο-

Paris II.

nis imperatoribus adhuc superstitis
ablatas tenerent, nec se reprehensio-
nem incursum, si tamdiu usurpatis
dimiserit. Et pactus est juraturum: vi-
dendum ipsis, ut pacem, ac fœdus san-
cte tueantur: se omni ratione jurata
præstiturum: nec pro regione, & oppi-
dis, quæ Romanis antea paruis-
sent, molestiam eis creaturum. Si priores per
iniquitatem atque perjurium arma cepe-
rint, non solum illis, quorum causa iura-
rit recipiendis si poterit, non temperatu-
rum: sed etiam jam olim Triballorum pe-
culiaries, si quiverit, subacturum, sicut
& ipsi Romanorum omnes subigerent, si
voluntati vires responderent. Cræles, &
qui aderant Triballi, admirari & obstu-
pescere imperatorem, qui quamquam e-
xul, & miser, nihil tamen timidum,
neque fictum, sed sincere omnia, & ex
animo locutus esset. Ac de societate qui-
dem actum est isto modo: in has autem
conditiones juratum. Ut imperator Can-
tacuzenus, & Cræles amici, ac focii es-
sent in omne tempus, neuterque alterius
provinciam infestaret ullis artibus, aut
machinis: sed Cantacuzenus urbium
Romanarum, quarum Cræles esset do-
minus, sive eas a patre accepisset, si-
ve ipse eas Andronico imperatore vi-
vente sub se redegisset, nullam neque
reposeret, neque ob eas ullum bellum
intenteret: reliquæ vero, quæ nunc et-
iam sub Romano imperio censerentur,
Cantacuzeni essent, nullamque Cræles
ullis artibus, machinisve adimeret: sed
imperatorum ad eas subiaciendas iuvaret
tantummodo. Et quotquot quidem aut
armis caperentur, aut ex pacto se de-
derent imperatori præsentem, has impe-
rator haberet: Triballi nihil injuriarum
facerent. Sin absente imperatore, aut
ipse Cræles vel armis, vel deditioe,
vel pecunia, incolis corruptis, aut dy-
nastarum ei subiectorum aliquis urbem
Romanam subegisset, hæc quoque im-
peratoris esset, & reposeret nihil cau-
sando redderetur. Item ut ipse Cræles
Annæ imperatrici, & Joanni ejus filio
imperatorum hostis esset, nec umquam
fœdus cum illis feriret: sed incom-
modaret pro viribus, Cantacuzenum
imperatorum adjutans quam posset stre-
nuissime. Compos autem imperii Can-
tacuzenus, Crælem sua potentia tueretur,
si quis eum invaderet, ac pro
hoste duceret, qui in eum expeditionem
pararet. Multa etiam verba facta de
Chrele Triballo: quem cum Cræles si-
bi vindicaret, propter communionem
gentis, imperator, quod adhuc viven-
te imperatore Andronico transfugisse ad
Romanos affirmaret, & in præsens non
solum sub imperio Romano adnume-
raretur, sed etiam sibi peculiarem se
addidisset; & insuper juramentum pro-
ferret, quo Chreles Cantacuzeno fi-
dem, obedientiamque suam obligas-
set, quoniam iusta dicere videbatur,
Cræles annuit, & juramento subscri-
psit. Cum his igitur conditionibus re-
gum sacramenta conscripta sunt. Cæ-
terum & archiepiscopum Triballorum
adesse oportebat, in cujus præsentia
juraretur. Is a Cræle evocatus, mox
affuit: cui ad medium atrii procedens
obviam Cræles, frænum equi quo ve-
hebatur apprehendit, & ad locum, quo
descendere solebat, perduxit. Quem
deinde salutans, fausta ab eodem com-

Edit. Paris.

pag. 499.

E e e

σιλία πρὸς τὴν γλῶτταν Τριβαλῶν ἀφιγμένον καὶ συμφο-
ρὰν, παρὼν δὲ καὶ Συργῆς μὲν τὴν στρατίαν, ἐπιτίθεται
τοῖς δευκοσίοις ἃς κατέλιπον ὁ Βασιλεὺς φρερεῖν ἅμα ἡ-
γεμόνι. καὶ κρατήσαντες, αὐτὰς τε παρέδωκαν καὶ τὸ φρε-
ριον Συργῇ· ὃ δὲ τῇ συνήθει χρησάμενος ἀμόπητι, ἵπ-
πους τε καὶ ὅπλα ἀφελόμενος, καὶ τῶν ἄλλων ὧν εἶχον ἄπο-
γυμνώσας, ἔπειτα πληγὰς ἐκάστω δευκοσίας ἐπέτιθει
πάντων ὁρώωντων, μηδένα παραλιπὼν, τὸ ἀπ' ἐκείνου δὲ
κατακλείσας ἐν δεσμωτηρίοις, καὶ τῶν πολιτῶν τὰς διωα-
τὰς, ὡς τὰ Καντακυζων τῷ Βασιλεῶς ἡρημένους, πάν-
των ἄποσερήσας τῶν ὄντων, καὶ τιμωρησάμενος μετερίως,
ἐνίῳν δὲ καὶ καταψιφισάμενος φυγῶν, ἤλθεν εἰς Φερὸς.

CAPUT XLVI.

*Apocauchus quid Polystyli egerit: quid ad Didymotichenses scripserit, qui a-
cerbis litteris respondent, ei genus vile, & mores improbos exprobrantes,
ac se in Cantacuzeni auctoritate futuros testificantes, & tabellariis se-
quentibus malum minitantes. Apocauchus Byzantii cum plausu excipitur,
& pro libidine imperat. Irenes uxoris, & ejus fratris super Cantacuze-
no metus.*

ΑΠΟΚΑΥΧΟΣ δὲ ὁ μέγας Δεῦρ' ἅμα τῇ ναυσίνεῖς
Πολύστυλον ἐλθὼν, ἐπεὶ προσεχώρει ἐκασίας,
τὰς μὲν τῶν πολιτῶν ὅσας μάλιστα ὑπώπτετο, ἐν ταῖς
ναυσίνεῖς ἔχον ὡς εἰς Βυζάντιον κομίσων· τὰς δὲ τὰ ἐκείνου
ἡρημένους εὖ ποιήσας ἀπέλιπον ἐκεῖ, ἄρχοντα ἐπιστήσας
Γεδέλιον τῷ Βασιλίδος οἰνοχόον. πρὸς δὲ τὰς ἐν Διδυμο-
τείχῳ πέμψας· τὰ μὲν περὶ Καντακυζων ἐργασμέ-
να, ἔγραψεν, ἐν Θεσσαλονικῇ παρ' ἐμῇ, ἐδ' ὑμᾶς οἴο-
μαι ἀγνοεῖν, ἅπασι γνωριμώτατα δὲ μέγας γεγε-
νημένα. τίνυν ἐπεὶ πᾶσα ἡ περὶ ἐκείνον ἐλπίς περιήρη-
ται ὑμῶν, δεῖν πᾶσαν πρόφασιν καταλιπέντας εἰς Αἶ-
νον ἡκεῖν ὑπαντίστοιχας, ἄγοντας δὲ τὸ ἀδελφόν· ὡς γὰρ ἐν
δεσμωτηρίῳ φρερεμένος ἐκεῖ. εἰ μὲν οὖν καὶ Ἀσάνης βε-
λοῖτο συωλεθρεῖν ὑμῖν, ἀεὶς ἂν ἐαυτῷ βελεύσαιοτο· εἰ
δ' αὐτότε μόνον ἐθελήσει, ἀλλ' ὑμᾶς γε πάντως, καὶ
τὰ ἀδελφεῖς εἰς Αἶνον ἡκεῖν. Ἀσάνην δὲ δὲ τὸ ἀδελφῶν, καὶ
παιδίᾳ τὰ ἐκείνης, ὅταν ἐν Διδυμοτείχῳ γένωμαι πο-
νοίας ἀξιώσειν, ἥτις δὲ αὐτοῖς ἂν δόξειν ἀρκῆσαι ὡς ἐν
τοῖς παρῶσιν. Οὐ μὲν οὖν μέγας Δουξ, τοιαῦτα ἔγραφε
κόμπη δὲ φρονήματος πεπληρωμένα. Οἱ ἐν Διδυμοτεί-
χῳ δὲ, ἐπεὶ πρῶτον ἐδὲν ἦσαν περὶ Βασιλεῶς πεπυσ-
μένοι, ἐδορυβήθησαν μὲν ὥσπερ εἰκὸς τὸ πρῶτον· ἔπει-
τα ἀναθαρσύναντες καὶ τι περὶ Βασιλείας οἰηθέντες, αὐ-
τοὶ περὶ στρατεύματα εἰώθε συμπεβηκέναι, ὃ ταχέως αὐ-
τοῖς διορθεῖν, πρὸς μέγαν δεῦρ' Ἀπόκαυχον καὶ αὐτοὶ ἀντέ-
γραφαν τοιαῦτα. Τὰ παρὰ σὺ γεγραμμένα ἀναγνόντες
εἰς τοσούτον ἄπονοίας καὶ μαρίας ἤκοντα καὶ θρασυήτους,
πρῶτα μὲν ἐθαυμάσαμεν, ὅθεν εἰς τοσούτον ἦκεις με-
λαγχολίας. ἔπειτα σιωπῶντες, ὡς τὰ ἴσα τετολ-
μηκότι τῷ σὺ πατρὶ τῷ δευβόλῳ καὶ τῷ Βασιλεῶς τῷ
πολλὰ εὐεργετήσαντος ἀδίκον χεῖρα κεννηκῶτι, καὶ πο-
λεμήσαντι φανερώς, ἐδὲ καὶ τῷ ἀλαζονείᾳ καὶ τῷ
κόμπῳ τῶν ρημάτων τῷ πατρὶ ἐδὲ ἄπολείπειται, εἰ-
κότα ἐνομίσασμεν ποιεῖν καὶ προσήκοντα φεγγεῖσαι σαυ-
τῷ. Τῷ μὲν οὖν ὅσον ἐξάρχης ἀφάνειαν τῷ σὺν, καὶ τῷ
φαιλότῳ καὶ τῶν ῥόπων, καὶ τῷ γένει, ἐδ' αὐτοὶ ἀ-
γνοῦμεν, ὥσπερ ἐδὲ τῶν λοιπῶν Ρωμαίων ἐδὲ εἰς. Μακρὶν δὲ
γεωργῶν, ὀλίγα ἔνθα ἐδούλουσα μίση· καὶ μετ'

Ρατς II.

cogente ad Triballos abiisse acceperunt,
& Syrges manum adduxit, ducentos ad
custodiam ab imperatore relictos in-
vadunt, victosque ipsos, & castellum
Syrgi contradunt. Qui solita crudeli-
tate equis, & armis, & aliis quæ habe-
bant primum spoliatos, post in con-
spectu omnium singulis, nemine exce-
pto, ducentas plagas incutit, & in car-
ceribus eos includit. Potentiores autem
cives, ut Cantacuzenice factionis, om-
nibus fortunis exuit, nec mediocriter
punit, & quosdam exilio damnat, at-
que ita Pheras venit.

MAGNUS autem dux Apocauchus Edit. Paris.
Polystylyon navibus delatus, quo-
niam urbs libenter in potestatem venie-
bat, de civibus alios, quos in primis
suspectos habebat, in naves conjecit,
Byzantium eos portaturus: alios, se-
cum facientes ibi reliquit, nec immeri-
to, præfecto Gudele imperatricis pocil-
latore imposito. Ad Didymotichenses
porro scripsit in hæc verba. Quæ ob
Cantacuzenum Thessalonice egerim, nec
vobis clam esse opinor, cum propter
magnitudinem omnibus sint notissima.
Quoniam igitur tota de illo spes vestra
evanuit, nihil tergiversantes, ad Æ-
num mihi vos occurrere, & una fratrem
meum (qui illic in custodia erat) ad-
ducere oportet. Si & Asanes vobiscum
venerit, res suas fecerit meliusculas. Sin
illic remanere maluerit, omnino vos
Ænum cum fratre veniote. Asanem
autem cum sorore, ejusque liberis, ubi
Didymotichi fuero, tali cura dignabor,
quam & ipsi, ut pro tempore sufficien-
tem judicabunt. Hæc magnus dux osten-
tationis, & fastus plena scripsit. Di-
dymotichenses, quia nihil hactenus de
imperatore audierant, primum, ut debu-
erunt, perturbati sunt. Dein resumptis
animis, & existimantes aliquid impe-
ratori contigisse hujusmodi, quale in exer-
citiis solet, quod cito emendari pos-
set, Apocauchus his verbis rescribunt.
Lectis litteris tuis tam vecordibus, tam
stolidis & confidentibus, principio ad-
mirati sumus, unde te atra bilis sic ex-
agitet. Post cum perspexissemus, te qui
patrem tuum diabolus audacia æquasset,
& imperatorem tam bene de te meri-
tum læsisset, palamque oppugnasset, e-
tiam arrogantia, ac verborum ampullis
eodem patre tuo inferiorem esse noluisse,
nostrarum fore partium censuimus,
si te alloqueremur. Tuam igitur ab ini-
tio obscuritatem, moresque vitiosos, &
genus despicabile nec nos nescimus,
quæ nemo Romanorum nescit. Macre-
no enim primum, vestigalia a quibus-
dam agricolis cogenti, mercenariam
ἐκείνον, ἄρχοντι τῷ Νικολᾷ, τῷ
Ecc ij

Edit. Paris.
pag. 502.

dedisti operam : & post illum præfecto Nicolao , cuius idem institutum fuit : & tertio post illos Stratego appellato , salis curatori : quem ut argento tuo , & calumniis ac sycophantiis , milleque mendaciis ac perjuriis tibi usitatis præfectura apud imperatorem Andronicum seniore depulisti , ipse eam es consecutus . Atque ibi felices tui successus constiterunt . Cum jam propter mores agrestes , & improbos , & infinita nomina , quæ publice debebas , tibi pereundum esset , imperator noster Cantacuzenus Syrgianne parario , te inhonorum prorsus , & contemptum , brevi conspectum reddidit , non paucis de nobilitate id iniquissime ferentibus : & jure quidem , quod hominem nullius pretii , amplis quibusdam , & eximiis ornamentis cumlaret : quorum præstantiam cum nec ipse posses ferre , adversus eum , qui te secundum Deum , quodammodo finxit , & de stercore erexit , velut Satan contra Deum arma movisti , cum subjectos in illum exacerbasti , specie , quasi illis consuleres , cum revera salutem ipsis , & incolumitatem invideres . Et nunc in propatulo est , quomodo humano sanguine omnes Romanorum civitates repleveris . Carcere , quamvis multo plures , quam erant , abs te constructi sint , victorum multitudinem non capiunt . Rapinæ & direptiones , aliaque mala innumera quotidie in urbibus nefarie perpetrantur . Ubique lacrymæ , ubique gemitus , & quis his vacet , nullus reperitur . Sed quemadmodum cacodæmon Deo deditissimos , sanctimoniaque supra alios eminentes sibi oppugnandos sumit , cæteros negligit : ita sane tu quoque per omnes urbes optimum quemque , & recti intelligentem disperdens , & inhumaniter concidens , vulgi , ut vilis & abjecti , rationem nullam ducis : postea illud aut ex timiditate & imperitia bellandi tua barbaris objecturus , aut ipse paulatim perditurus : omninoque communem Romani generis internecionem machinaris , nisi Deus misanthropiam tuam detestatus prohibuerit . Imperator autem Cantacuzenus , noster ac tuus dominus , quamvis plura & deteriora , ut servus sceleratissimus , designaris acceptam a majoribus suis gloriam usque nunc cum modestia , gravitateque morum conservat , & Romanorum universorum adhuc vivo imperatore princeps , nihilo minus etiam nunc imperator est . Cui si quid tristius accidit , nihil novum : multa enim ex antegresso tempore hujusmodi exempla colliguntur . Nos integram ac sinceram fidem non ipsi solum viventi , sed post obitum , item filiis eius præstabimus : nec bonorum promissio , nec malorum infliccio , nec aliud quidquam omnium a fide & caritate illius nos abstraxerit . Tuus autem labor revertetur in caput tuum , & in verticem tuum iniquitas tua descendet . Habes dignum abs te scriptis responsum . Tabellarios nunc quidem intactos dimisimus , legum reverentia , quibus illis cavetur . Si alii supervenerint , sciant se sine plagis , supplicioque condigno haud abituros . Hæc qui erant Didymotichi , Apocaucho magno duci responderunt : quibus ille perfectis , multa minatus Byzantium abnavigavit , ubi a patriarcha , & con-

pag. 503.

αὐτῷ καὶ κείνῳ ἐχομένῳ ἐπιπόδματόν· καὶ τρεῖς μετ'· κείνους τῇ στρατηγῷ ὀνομασμένῳ περὶ τὰς ἄλλας καὶ τὴν ἐκείνῳ δαΐδεσιν ἡχολημένῳ τότε , ὅτι τῷ ἰδίῳ χρημάτων ἐξώσας τὴν ἀρχὴν , διαβολαῖς καὶ συκοφανταῖς , καὶ ψεύδεσι μυρίοις καὶ ἐπιτοκίαις ταῖς φίλαις χρυσάμυρος πρὸς Βασιλέα τὸν πρεσβύτερον Ἀνδρόνικον αὐτὸς ἄρχων ἀπεδείχθη τῷ ἄλῳ . Ἐ μέλει τὰ σοι τὰς τὸν δυνεῖας ἔστι . κινδυνολοῦντι δὲ ἡδὴ δατολέσθαι δαΐ τῷ ἑσπῶν τὸ σκαλιόπτα καὶ μοχθηρίαν καὶ τὸ χρήματα μυρία τῷ δημοσίῳ ὀφλεῖν , ὁ ἡμέτερος Βασίλειος ὁ Καντακυζένος Συργιάννη δεινέρος παραλαβὼν , ἐξ αὐτῶν καὶ καταφρονεμένα , περιβλεπτοὶν πεποίηκεν ἐκ ἐν μακρῷ· δι' αὐτὴν δὲ γενεσέραν ἐκ ὀλίγοι ἡχθοντο δικαίως καὶ ἐδυσχέρανον ὅτι τὸ μηδενὸς ἄξιον μεγάλων τινῶν ἡξίωσε καὶ θαυμασίων· ὡς τὴν ὑπερβολὴν ἐδὲ αὐτὸς φέρειν δυνάμεις καὶ τὴν μὲν Θεὸν πλάσαντος καὶ ἐκ κοπρίας ἀναγαγόντος , ὥστε ὁ Σατὰν καὶ Θεὸς πόλεμον κινήσας , τὸ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκπολεμάσας· προφάσει μὲν ὥστε ἐκεῖνος τὰ πονοῖαν τινα αὐτῷ ποιεῖσθαι , τῇ δ' ἀληθείᾳ φθονῶν αὐτοῖς τῆς σωτηρίας . καὶ νῦν ἔξισιν ὁρᾶν , ὡς αἰμάτων μὲν ἀνδραπίνων ἐκπλησας τὰς πόλεις πόσας Ρωμαίων . δεσμοπῆλα δὲ , καὶ τοὶ πρὸς τοῖς ἔσι πολλὰ πλασίῳ κατεσκάσμενα ὑπὸ σοῦ , ὅμως ὑπὸ πλήθους τῶν δεσμοτῶν στενοχωρῶνται . ἀρπαγαὶ δὲ καὶ λεηλασίαι καὶ μυρία ἑτέρα δεινὰ ὀσημέραι ἐν ταῖς πόλεσι τολμῶνται , καὶ δάκρυα πανταχῶ καυτοὶ , καὶ ὁ φειδόμενος ἐδὲ εἰς· ἀλλ' ὥστε ὁ Σατὰν τοῖς μάλιστα Θεῷ προσωκειωμένοις καὶ βελτίῳσι τῶν ἄλλων δεῖν ἔγνωκε πολεμεῖν τῷ ἄλλῳ ἀμείλῳ , ἔπο δὴ ἔσὺ τὰς ἀρίστους τῶν ἐκασταχὲ πόλεων , καὶ δυναμένους τὰ δέοντα συμμορᾶν διαφθεῖραν , καὶ κατακόπτων ἀπανθρώπων , τῷ πολλῶν καὶ ἐδόνος ἄξιον ἐδὲ λόγον ποιῇ , ὡς ὕστερον ἢ δειλία καὶ ἀπειρία τῇ πρὸς τὰς πολέμους βαρβάρους παραδώσων , ἢ αὐτὸς κατὰ χολὴν διαφθερῶν· ἔστω κοινὴ πτωχεύειαν τὰ Ρωμαίων γένος ἔχον , εἰ μὴ Θεὸς καλύσει , τὸ μισανθρωπίαν βδελυξάμενος . Βασίλειος δὲ Καντακυζένος ὁ ἡμέτερος καὶ σὸς δεσπότης , καὶ ἐτι πλείω καὶ δεινότερα ἀγνωμονήσης , ὥστε τῷ δέλῳ αἱ κακοτροπώτατοι , τὴν ἐκ προγόνων ὑπλείαν ἄχει νῦν διασώζει , καὶ τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν σεμνότητα τῶν ἑσπῶν καὶ Ρωμαίων συμπάντων ἄρχων , καὶ Βασιλέως ἐτι πειρόντος ἐδὲν ἡττον καὶ νῦν ἐστὶ Βασίλειος . Εἰ δὲ τι περὶ αὐτὸν συμβέβηκε καὶ δυσχερές , θαυμάσον ἐδὲν· πολλὰ γὰρ ὁ παρεληλυθὼς τοιαῦτα χρόνος ἔχκε παραδείγματα· ἡμεῖς δὲ ἐκεῖνῳ τὴν πίσιν ἄδολον φυλάξομεν , καὶ καθάραν ἐμὸν πειρίν , ἀλλὰ καὶ τοῖς παισὶ μετὰ τὴν τελούτῃ , καὶ ἔτε ἀγαθῶν ἐπαγγελίαι , ἔτε δεινῶν ἐπαγωγῶν , ἐδ' ἑτέρον τῶν ὄντων τὴν τῆς πρὸς ἐκείνου πίστεως δυνήσεται δαποῆσαι καὶ ἀγάπης . σὲ δὲ ἐπιστρέφει ὁ πόνος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν , καὶ ἐπὶ καρυφίῳ ἡ ἀδικία σε καταβήσεται . τὴν μὲν οὖν ἀπολογία ἔχεις ἡδὴ παρ' ἡμῶν ἔξιν τῶν γεγραμμένων . τὰς κεκομινότητας δὲ τὰ γράμματα , νῦν μὲν ἀπαθεῖς ἀπεπέμφαμεν κακῶν , τὰς περὶ τὰ τοιαῦτα κειμένους αἰδέμενοι νόμους , οἱ κακῶς ποιεῖν ἀπαγορεύουσι τὰς πρὸς ἀπαγγελίας ἡκοντας· ἀν δὲ μετ' αὐτὰς ἑτέροι τινες ἀφίκονται , ἴσως μὴ ἀνδρὶ πληγῶν καὶ τιμωρίας τῆς δέσεως ἀπαλλάξοντες . Τοιαῦτα μὲν οἱ ἐν Διδυμοτείχῃ ἀντέγραφον Ἀποκαύχῃ τῇ μεγάλῃ δεκί· ὁ δὲ , ἐπεὶ τὰ γράμματα ἀνέγραψεν , πολλὰ τοῖς γεγραφοῖσιν ἀπειλήσας , ἀπέπλευσεν εἰς Βυζάντιον , καὶ

ἐδέξωτο αὐτὸν ὁ, τὸ Πατριάρχης καὶ ἡ συνομοσία, μετὰ πολλῶν τῶν κρότων καὶ ἐπαίνων, ὡς καλῶς ἐστρατηγικῶτα ἔνεγκηκότα Καντακυζωνῶν· καὶ αὐτὸς ἤδη φρονήματος ὦν ἀνάπλεως ἔχε τὴν στρατηγίαν, ἀνυπεύθυνον ἑαυτῷ παρήχετο τῷ πραγμάτων τὴν ἀρχήν· καὶ πάντα ἔπραττε καὶ δίδκει ἢ αὐτῷ ἐδόκει τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ βελεύεσθαι ἤδη ὡς ἀνόνητον ὑπορρίψας. Εἰρὴν δὲ Βασιλὶς ἡ Καντακυζωνὴ ἅμα Μανυὴλ Ἀσάνη τῷ ἀδελφῷ, ἐπεὶ οἱ παρὰ Ἀποκαύχης τῷ μεγάλῃ ἡκοντες Δακὸς ἀπήγγελλον τὰ περὶ Βασιλείως οἷα συμβαίνει ἐν Γυναικοκαστρῷ, ὑπώπτοντο μὲν ἔμῃ παντάπασιν εἶναι ἀληθῆ· πλὴν ἐφορβουῦτο σφοδρῶς, καὶ ἐκυμαίνοντο. ἐδεδοίκεσαν γὰρ μὴ τῷ αὐτοῖς τινὲς συωόντων κρύφα τὰ Βασιλίδος Ἀννης πράττοντες, ὥσπερ ἐρμαῖς λαβόμενοι τῷ καιρῷ καὶ τῆς δυσπραγίας Βασιλείως, εἰσάξουσιν πείσωσι τὸν δῆμον καὶ τὴν στρατιάν, καὶ ὑπόληται αὐτοῖς παντάπασιν τὰ πράγματα διαφθαρέντα. μάλιστα δὲ ἐν ὑποψίᾳ εἶχον τὸν τε Κομιτόπουλον καὶ Βατάτζην, οἱ τῷ Παλαιολόγῳ μὲν ἦσαν Βασιλείως οἰκτιρῶν, τότε δὲ ὑπὸ Καντακυζωνῆ Βασιλείως εἰς ἐσπέραν ἐκστρατεύοντος, ἐπὶ τῆς ἑξω Διδυμοτείχου συνοικίας ἦσαν τεταγμένοι, χιλίων ἑκάστος ἄρχοντες τοῦτο πεζῶν· ἦσαν δὲ καὶ πρὸς τὸν δῆμον καὶ τὴν ἄλλαν στρατιάν δυνάμειοι καὶ μικρά.

juratis cum geminatis plausibus, & præconiis, ut qui præclare impleisset ducis officium, Cantacuzenumque vicisset, exceptus est: qui jam propter ductum exercitum superbia turgidus, rerum summæ sic præesse incipiebat, ut rationem nullam referret: simulareque amplius, & consultare, ut inutilia, spernens, pro libidine faciebat, & regebat omnia. Porro Irene Cantacuzena imperatrix, cum Manuele Asane fratre, ut ab Apocaucho nuntii venerunt, quid imperatori apud Gynæcocastrum fieret, quamquam non penitus vera esse suspicarentur, tamen vehementer conturbabantur, sollicitudinumque fluctibus æstuabant. Metuebant namque, ne quidam de illius exercitu clam negotium Annæ agentes, opportunitatem hanc, & adversam sortem imperatoris quasi insperatum lucrum arripientes, seditionem inter populum, ac militem concitarent, dareturque res pesti & exitio. Præcipue vero suspicionem Comitopulus, & Batatzes movebant, qui imperatoris Palæologi domestici, tunc a Cantacuzeno in occidentem ducente, Didymotichi suburbanis fuerant præpositi, habebantque sub se uterque mille pedites sagittarios, & valebant gratia apud populum, ac milites plurimum.

CAPUT XLVII.

Tentantur ducum & militum animi de fide erga Cantacuzenum. Comitopulus dux se ab eo statutum profitetur, & ad idem ceteros hortatur: vultque ipsum de eorum fidelitate certiores fieri. Batatzes eius orationem approbat, juramentum urget, juratur. Nuntius ab imperatore cum ejus signo in cera: qui tamen de suo etiam addit, & rem gestam, quo minus audientes contristet, imperfecte narrat.

ΔΙΑ ταύτας γούν τὰς αἰτίας ἐδεδοίκεσαν τε καὶ ἐσκέπτοντο ἢ χρὴ αὐτοὺς ὑποποιήσασθαι· ἅμα δὲ διανοοῦντο καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὡς ὑποπειράσοντες, εἰ ἔχε τὰ ἀκασθέντα μὴ παρετράπησαν τὰς γνώμας. ἐδόκει δὲ οὖν εἰς τὴν ὑπεραίαν πάντων ἐν Βασιλείοις συωελθόντων ἐπὶ τῇ Βασιλίδος, τῇ Ἀσάνῃ πρὸς τε τὰς ἡγεμόνας καὶ τὴν στρατιάν λόγον ἀποτείνειν, καὶ ἀποπειρᾶν τὴν ἑκάστην διαβοῖας· καὶ εἰς τὴν ὑπεραίαν ἐπεὶ ἦσαν ἐν Βασιλείοις πάντες, Ἀσάνης ὁ Μανυὴλ ἐπὶ τῆς Βασιλίδος ἔπειτα τὸν λόγον ἐποίησεν. Ἄνδρες συστρατιῶται, τὰ μὲν ὑπὸ παρακοιμωμένῃ τῇ Ἀποκαύχῃ πάντες ἀκηκόατε γεγραμμένα πρὸς ὑμᾶς. τὰ μὲν οὖν παρόντα πράγματα ὡς πολλὰς ἐπιδέχεται μεταβολὰς, καὶ ῥαδίον καὶ ἐκ μικρᾶς αἰτίας καὶ τῷ συσπώτατον καὶ κατεσοχασμένον σφαλῶναι καὶ τῷ ἀπειρσκέπτως καὶ ὡς ἔτυχε φερόμενον καὶ ἄπιστα εὐτυχῆσαι πάντες ἴσα πολλοῖς ὁμιληκότες πράγμασιν· καὶ μὴν ἔχε τὰτο πάντα χρὴ πιστεῖν παρακοιμωμένῳ. ὅ γὰρ ὁ, τὸ βίος ἐπίπλαστος αἰὲ καὶ σκαιωρίας καὶ ἀπάτης γέμων, καὶ ὁ λόγος ἐψεύσμενος, ἔσδεν ἐδὲ ποτε ἔχων ὑγιᾶς, πῶς ἂν τις πιστεύσει νυνὶ εἰρῆσθαι τὰ ληθῆ; εἰ γὰρ καὶ ἀληθῆ τὰ εἰρημένα, ἀλλ' ἐκ παντάπασιν, ἀλλὰ τοιαῦτα εἶναι τὰ γεγνημένα, οἷα Βασιλεῖ μικρὰν δυσχέρειαν παρεχόμενα, ῥαδίως πάλιν ἐπανορθωθῶναι. ὑμῶν δὲ ἑκάστος νῦν μὲν ἄχει τῶν πραγμάτων ἐξερῶν φερομένων, ἐδεμίαν ἔχει πρόφασιν τὴν τε εὐφυχίαν καὶ τόλμην τῇ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ τῇ συίεσιν ἄ-

HIS de causis timebant, & quomodo eos in officio, ac subiecto tenerent circumspiciebant: simul & de aliis periculum facere cogitabant, eequid propter audita pristinam voluntatem immutassent. Placuit igitur, postridie, ubi omnes in palatium convenissent, Asanem audiente imperatrice duces ac milites pluribus alloqui, & cujusque animum pertentare. Ad hunc itaque modum Manuel Asanes orsus est. Quæ Apocauchus sacri cubiculi præfectus ad nos scripserit, commilitones, omnes intellexistis. Ita præsentem statum multis mutationibus obnoxium esse, levique momento vel prudentissimum & sagacissimum decipi, & improvidum atque a casu, & fortuna pendentem, etiam præter opinionem beatum fieri, usu & experientia multa universi didicistis. Quod cum ita sit, non tanta fides Apocaucho habenda est. Cui enim vita semper simulata, pravitateque ac fallaciæ plena, & sermo mendax, nihilque probum, ac sincerum umquam continens, qui tandem eum nunc vera dixisse quisquam crediderit? Sed demus vera esse: at non omnimodis, sed talia quæ cum imperatori parvum dederint incommodum, parvo negotio corrigi possunt. Vestrum autem unusquisque usque in hanc diem, dum res secundum cursum, sine aliqua offensione tenuerunt, magnanimitatis ac fortitudinis suæ in rebus turbidis,

Ecc iij

Edit. Paris.
pag. 504.

prudentiæ item, caritatisque, qua imperatorem, & filios ejus comprehenderet, ostentandæ, occasionem nullam nactus est. Nunc, quoniam se obtulit occasio, & omnes simul, & seorsum quemlibet quantum intelligentia, consilioque possit, ipso etiam facto demonstrare oportet: verba enim si facta desint, nihil valent. Sed ad facta postea, quando opus fuerit, veniemus. In præsens singuli sententiam explicare debent, quid agamus, ut nos ipsos reliquamque urbem conservemus. Etenim cubiculi præfectum non quieturum: sed propediem hostiliter in nos iturum existimo: modo plane certa sint, quæ de imperatore narrantur. His dictis Asanes tacuit. Comitopulus, quo erat studio imperatoris incensus, in medium prodiens, hunc in modum disseruit. Neminem ego vestrum quotquot adestis, fugere arbitror, me imperatoris beatæ recordationis domesticum, & quidem carum illi, acceptumque fuisse: nec vicissim a me, (quantum quidem præstare potui) quidquam in amore a probo fidelique servo domino suo remetiendo prætermisum memini. Nec quia ille ab hominibus abiit, ego alius factus, illius filiis bellum inferre decrevi, sed eandem mentem etiam nunc gero. Cum autem animadvertam, Cantacuzeno propositum esse ea persequi, quæ nec a justitia aliena, & illis utilia sint, contra Apocauchum cubiculi præfectum multas in eum calumnias & sycophantias confuisse, aliosque impuros ac sceleratos assumpsisse, qui & Augustam circumscripterunt, & hocce bellum incenderunt, unde jam mille calamitates natæ, & plures his nascituræ sunt, nisi Deus de cælo id restinxerit, eorum improbitatem execratus, Cantacuzenum potius & virum justum, & defuncti imperatoris liberis, Romanisque universis consulentem mihi sequendum censui. Quem cum modo in misera & acerba fortuna sua (utpote a suis proditum) ad Triballorum principem profectum audiamus, haud æquum est nos labascere, & ad seditiones atque diffidia conversos: pro mancipiis nosmet hostibus turpiter dedere, sed animis consentientes imperatrici Irenæ, ac nobis mutuo sacramenta dicere, nullum nostrum neque bonorum multorum pollicitatione illectum, neque multorum malorum invectione compulsam, illi, ejusque liberis, aut inter nos insidiaturos: sed omni ratione, & una mente in hostem pugnatos, fidemque germanam ac puram imperatori servaturos. Quin etiam certos homines celeriter ad eum mittendos judico, qui doceant nos pro ipso, carissimisque ejus filiis, & uxore omnia semper & facere, & pati constituisse: ut de nobis hæc audiens lætetur, deque tanta benevolentia gratias agat. Nec enim parum de nobis sollicitum esse credendum est: sed variis distractum cogitationibus suspicari, ut est verisimile, nos ignavia torpentes, certare amplius non audere. Hactenus Comitopulus: quem mox excipiens Batatzes, & dicta laudare, & ut prudentissima atque consultissima suffragio suo approbare, & juramenta urgere. Irene ve-

Edit. Paris.
pag. 505.

μα ἐπιδείξασθαι, καὶ τὴν εὐνοίαν ἣν ἔχει περὶ Βασιλέα καὶ τὰς παῖδας. Νυνὶ δὲ ἡδὴ τὰ πρᾶγματῶν παραχρόντων, καὶ πάντας ὁμοῦ καὶ ἰδίᾳ ἕκαστον καὶ τὴν σωτείαν καὶ τὴν εὐβελίαν ἐπιδείκνυσθαι χρεὼν, καὶ ἐπὶ τοῖς ἔργοις φαίνεσθαι ὁμοίους: ὥς ἂν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὰ πρᾶγματα τῶν λόγων ἐδένων ὄντων. τὰ μὲν οὖν ἔργα ὕστερον ἐπιδείξομεθα ὡς ἂν δέη. νυνὶ δὲ ἀναγκαῖον γνώμην ἕκαστον εἰσάγειν ἢ καὶ ἔξαπομένους, σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὴν ἄλλω πόλιν δεσπάζειν. ἐγὼ ἡσυχάσειν οἶμαι παρακοιμώμενον, ἀλλὰ ταχέως ἡμῖν ἐπιστρατεύσειν, εἴ γε ὄντως ἀληθὴ τὰ περὶ Βασιλέως εἰρημένα. Ἀσάνης μὲν οὖν τοιαῦτα ἐπαύσατο εἰπὼν. Κομιτόπυλος δὲ αὐτίκα ὑπὸ προθυμίας, καὶ τὴν περὶ Βασιλέα εὐνοίαν κινήσεις, ἀναστὰς παρελθὼν εἰς μέσους, ἔλεξε τοιάδε. Οὐδένα ὑμῶν ὅσοι πάρεστε νυνὶ οἶμαι ἀγνοεῖν, ὥς Βασιλέως ἐτι περιόντος τὴν μακαρίαν, τοῖς οἰκείοις συνεζηταζόμενον, καὶ τοῖς πολλῇ παρ' ἐκείνου καὶ τὴν εὐβελίαν ἀπολαύσει καὶ τὴν φροντίαν: καὶ αὐτὸς δὲ ἐδὲν ἀπέλιπον τό γε εἰς ἐμὴν ἥκον τὴν μὴ τὴν προσήκασαν εὐνοίαν εὐγνώμονι δέλω ἐπιδείκνυσθαι. ἐ μὲν δὲ διὰ τὸ ἐκείνου εἶναι ἀνθρώπων γεγονέναι νυνὶ μεταβαλὼν, τοῖς ἐκείνου παισὶ δεῖν ἔγνων πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ὁμοίαν γνώμην ἐ νυνὶ ἐτι δεσπίζω. ὁρῶν δὲ Βασιλέα μὲν τὴν Καντακουζηνὸν δίκαια καὶ λυσίτελῃ τοῖς παισὶ Βασιλέως ἡρημένον πράττειν, Ἀπόκαυχον δὲ τὴν παρακοιμώμενον πολλὰς κατ' αὐτὴν δεσποτίας καὶ συκοφαντίας συνεσκηδαιότα, καὶ ἄλλας προσεταιρισάμενον πονηροτέρους ἀνθρώπους καὶ διεφθορότας, ἐ Βασιλίδαν ἐξηπατηκότας, καὶ ταυτοῖς τὸν πόλεμον τὴν μυρίων αἰτίων κακῶν νυνὶ τε ἄλλοι γεγονήμενον, καὶ ἐτι πλείονων ἐσόμενον πολλῶν κινήσας, εἰ μὴ Θεὸς ἄνωθεν κατασβέσει, ἐμίσσησά τε τὴν πονηρίαν αὐτῆς, καὶ Βασιλεῖ μᾶλλον ἐκεῖνα δίκαιον προσέχειν, ὥς δίκαιά τε ἅμα καὶ Βασιλέως τοῖς παισὶ συμφέροντα, καὶ πᾶσιν ὁμοῦ Ρωμαίοις διανομήν. Νυνὶ δὲ ὥς ἀκρόμην δυσκόλοις τύχαις ἐκείνους χρησαμένους διὰ τὴν συνόντων τὴν ἀποσασίαν καὶ πρὸς τὴν Τριβαλῶν δυνάσιν ἀφιγμένους, ἐ δίκαιον ἡμᾶς καταπεσεῖν: ἐδὲ πρὸς εἴσεις καὶ δεσποτίας χωρήσαντας, ἀνδραπόδων δίκην σφᾶς αὐτοὺς τοῖς πολεμίοις καταπροδέναι: ἀλλὰ συμφρονήσαντας, ὅρκους δέναι Βασιλίδι καὶ ἀλλήλοις, ἢ μὴ μὴδὲν μὴτε δι' ἀγαθῶν πολλῶν ἐπαγγελίαν, μὴτε δι' ἐπαγωγῶν πολλῶν δεινῶν, ἢ Βασιλίδι καὶ παισὶν ἢ ἀλλήλοις ἐπιβελεύσειν: ἀλλ' ἀμυνέσθαι ἑστέῳ παντὶ τῶν πολεμίων μίαν γνώμην ἔχοντας, ἐ τὴν πίσιν ἄδολον καὶ καθαρὰν φυλάττειν Βασιλεῖ. πέμπειν δὲ καὶ τὴν ταχίστην πρὸς ἐκείνον ἄνδρας, οἱ διδάξουσιν, ὥς ἡμεῖς ὑπὲρ ἐκείνου καὶ φιλοτάτων καὶ τὴν γυναικός, πάντα ἐ πράττειν καὶ ὑπομένειν ἐγνώκαμεν ἄλλοι παντός: ἴν' αὐτὸς τε ἴδοιτο τοιαῦτα περὶ ἡμῶν ἀκείων, καὶ ἡμῖν πολλὴν εἰδὴν χάριν τὴν εἰς αὐτὸν εὐνοίας. ἐδὲ δὲ μικρὸν τινα οἶσθαι ἐκείνον τὴν περὶ ἡμῶν φροντίδα ἔχειν χρὴ: ἀλλὰ πολλοῖς παλαίην λογισμοῖς ὑποπτεύοντα, ὥσπερ εἰκός, μὴ πρὸς τῶν ἀγῶνας ἀποκνήσωμεν. Τοιαῦτα μὲν ὁ Κομιτόπυλος εἶπεν. εὐθὺς δὲ μετ' ἐκείνον ὁ Βατάτζης ἐπήνει τε τὰ εἰρημένα, καὶ ὥς μηδενὸς ἐνδεόντα μὴτε πρὸς σωείαν μὴτε πρὸς εὐβελίαν, ἐπεφρίζετο καὶ αὐτὸς, καὶ ἐπέσπευδε τῶν ὁρκῶν. Εἰρμὴν δὲ ἡ Βασιλὶς, καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἀσάνης, τὴν Κομιτόπυλον παραίνεσιν νομίσαντες δεῖσθαι κινήσθαι, ἴν'

εἴη πᾶσι παράκλησις πρὸς τὰς ἀγῶνας, τὸ τὰς ὑπο-
 πτωμένους τῆς σι, ἕως ἔχοντες δυνόας φαίνεσθαι
 πρὸς Βασιλέα, ὃ πολλῶν ἀναπνύσαντες φροντίδων,
 καὶ ἐπιψηφισάμενοι τὴν βαλὼν, ἐπειδὴ καὶ τοῖς ἄλλοις
 ἅπανσι δόκει, τὰς ὀρχας ἐκέλευον τελεῖσθαι· καὶ ἐ-
 τελοῦντο, πρῶτον τῷ τῷ Βασιλίδος ἀδελφῷ ὁμωμο-
 κότος. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐτελεῖτο, ἦκει τις ἐκ Βασι-
 λέως Μπρατίλος ὄνομα· ὃς γράμματα μὲν ἐκ εἰ-
 χε, κηρὸν δὲ ἐσφραγισμένον τῇ δακτυλῷ τῇ Βα-
 σιλέως ἀξιοπιστίας ἕνεκα· καὶ πρῶτον μὲν προσηγό-
 ρου Βασιλίδος παρασάς· ἔπειτα ὁ τὰς ἄλλας ἐκ Βα-
 σιλέως διηγέτο τε τὰ περὶ Γυναικώστρον, καὶ ὅτι
 ἐγένετο ἔσπον, ἀλλ' ὑφειμένως μάλιστα, καὶ ὡς ἂν
 ᾤετο ἐσφόδρα θορυβήσῃ. πρὸς τὸ ὅτι ἔφασκε
 παρὰ Βασιλέως ἐκπεμφθῆναι· ἔπειτα καὶ τὸ πρῶ-
 στείθει, ὡς ταραχῆς ἐ μικρᾶς περὶ τὴν Βασιλέως
 στρατιὰν γεγενημένης, καὶ πρῶτος τῶν τε καὶ ἄλλων
 ὁποσάντων δὲ τὸ μὴ τὸ οἰκοι ζημίαν φέρειν διωά-
 δαι, περὶ Κράλην πυθόμενος ὁ Βασίλειος ὡς δὲ
 εἰσοὶ ἐγγὺς, γένοιτο πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν πα-
 λαιάν. Εκείνη δὲ ἀσμένως ὑποδεξαμένη καὶ μὴ πολ-
 λῆς φιλοφροσύνης καὶ δυνόας καὶ στρατιὰν πολλὰν τε
 καὶ ἀγαθὴν παρεχμένη καὶ συμμαχίαν, νῦν πρὸς
 ὁδοιπορίαν εἶναι οἶεσθαι, καὶ ἀφίξειν μὴ μικρὸν
 αὐτὸν δὲ πεμφθῆναι πρότερον ἀπαγγελοῦντα τὰ
 γεγενημένα, ὡς ἂν μὴ διεφθαρμένως πυθόμενοι καὶ
 μὴ πολλῆς προθυμίας θορυβῆσθαι· ἡ δὲ τὴν μὴ μέλ-
 λειν, ἀλλὰ παραχομένως γράμματα, περὶ αὐτῶν
 ὅπως ἔχουσι δηλοῦντα, αὐτῶν εἰς Βασιλέα ἀπο-
 πέμπειν. πολλὰν δὲ αὐτῇ περὶ αὐτῆς φροντίδα εἶναι,
 καὶ τὴν παντὸς τιμᾶσθαι τὸ πυθέσθαι τί περὶ αὐτῆς.
 ἔφασκε δὲ καὶ παρὰ Βασιλέως γράμματα λαβεῖν,
 ἃ καὶ αὐτὸς εἶπε περιέχοντα· πρὸς τὴν ὁδοιπορίαν δὲ
 πολλῶν σωτυγχανόντων, δείσας μὴ ἀλῶν καὶ αὐτὸς
 τε δι' ἐκείνην εἰς πείραν ἔλθῃ πολλῶν κακῶν, καὶ ἡ
 πρᾶξις κωλυθῇ, τὰ γράμματα ἀφανίσαι, τὴν σφρα-
 γίδα δὲ μόρῳ ἀξιοπιστίας ἕνεκα φυλάξαι, διωα-
 μένῳ ἐπὶ τὰ κοῖλα τῷ σώματος τὰς ἐρδυνάωντας δὲ
 διδράσκειν. ὁ μὲν ἐν τοιαῦτα λέγων ἐπιστεύετο,
 καὶ πολλὴν παρέχετο παραψυχὴν, καὶ τὸ πολὺ
 τὴν ἀθυμίας ἐπεκρίβδυνε. ἤδεισαν δὲ αὐτὸν ἐδὲ πρό-
 τερον ὁφθαλμῶς ἔχοντα δὲ κρυφίως περὶ τὸ πλάσ-
 ματα συντιθέμεναι. τὰ δὲ ἐκ ἦσαν, ὡς ἀπὸ γέλλων.
 ἀλλ' ἡνίκα ἐν Γυναικώστρῳ ἡ περὶ Βασιλέα ἐγί-
 νετο ἀποσασία, ὁ σύγχυσις δεινὴ, καὶ ἀταξία ὡς
 περὶ τὴν στρατιὰν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς παρῶν εἰ τὸ πρῶ-
 ταγμένος σὺν πλείοσιν ἑτέροις τοιούτοις, ἵν' εἰ πε-
 ρόιτο Βασίλειος ἀγγελίαν κρύφα πέμπειν, αὐτὸς
 διακομίζει δὲ τὴν ὁτέλειαν λανθάνων, προσελθὼν
 ἐδίδετο Βασιλέως, ἐπεὶ μὴ γράφειν δύναιτο διὰ τὴν
 ἀκαιρίαν, σφραγίδα παρέχειν ἐκ τῆς δακτυλῆς, ἵν'
 ἡ πιστεύεσθαι ἀπαγγέλλοντι τοῖς ἐν Διδυμοτείχῳ
 περὶ τῆς γεγενημένων· Νομίσας δὲ καὶ ὁ Βασίλειος
 Μπρατίλος μὲν οὖν τοιαῦτα τοῖς ἐν Διδυμοτείχῳ
 παρὰ Βασιλίδος καὶ τῆς ἄλλων λαβῶν, ᾗχετο πρὸς Βασιλέα.

ro imperatrix, & Asanes frater, Comi-Edit. Paris.
 topuli cohortationem ex divino afflatu pag. 506. ³
 extitisse rati, ut ad dimicandum omnes
 acuerent (propterea quod qui prius su-
 specti erant, tantam nunc erga impera-
 torem animorum inclinationem præfe-
 rebant (magnis levati angoribus, cum
 & cæteri idem omnes sentirent, sacra-
 menta concipi jusserunt: primusque se
 imperatricis frater obligavit. Interea
 quidam Bratilus nomine ab imperatore
 adveniens, non ille quidem litteras,
 sed ceram annulo ejus signatam, fidei
 causa efferebat. Hic primum imperatri-
 cem adiens, salutem dicit: deinde al-
 ios quoque verbis imperatoris salutat:
 & de Gynæcocaastro narrat (cujus gra-
 tia se missum autumabat) non ut re-
 vera contigerant, sed obiter admodum,
 & quomodo non multum terroris sese
 daturum existimabat. Adiciebat turba-
 tione non modica inter milites suborta,
 post protostratoris, aliorumque secessio-
 nem, quod domestica damna ferre non
 potuissent, audito Cralem haud procul
 abesse, imperatorem & pro veteri ami-
 citia ad eum profectum esse: ibi liben-
 ter, valdeque comiter & benevole su-
 scepiunt, & auxiliariis copiis magnis,
 ac fortibus auctum esse: putareque se,
 nunc iter versus Didymotichum tenere,
 & brevi coram affuturum, seque præ-
 missum, ut gesta nuntiaret: ne, si ali-
 ter quam pro veritate, & multis cum
 additamentis audirent, turbarentur. Nec
 cunctandum, sed datis sibi de statu ip-
 sorum litteris, ad imperatorem se re-
 mittendum affirmabat: qui in multa de
 ipsis cura versetur: quippe cui in eo sint
 omnia, ut res eorum cognoscat. Agebat
 item, epistolam se ab eodem accepisse,
 eadem, quæ narrasset, continentem.
 Cæterum multis per viam occurrentibus
 timuisse, ne interceptus, propter eam
 aliquid calamitatis perpeteretur, & ne-
 gotium ad nihilum caderet, atque ideo
 conscepiisse; signum solum fidei faciendæ
 retinuisse, quod cavo oris inditum, scru-
 tantes posset effugere. Ejus dictis sola-
 tii, ac levamenti plenis adjuncta fides:
 quod scirent hominem, nec alias ad
 mendacia ex levitate componenda inge-
 niosum fuisse. Res vero secus erat,
 quam ille memoraverat. Quando enim
 Gynæcocaastro ab imperatore defectio,
 tantaque confusio ac perturbatio incidit,
 quoniam & ipse aderat, cum pluribus
 sui similibus ad hoc constitutus, ut si
 quo opus esset imperatori occulte mitte-
 re litteras, ipse ferret, qui propter vili-
 tatem suam facile lateret, accedens ro-
 gavit, ut quoniam tempore exclusus scri-
 bere litteras non posset, signum ex an-
 nulo impressum daret, quo sibi gesta
 memoranti, Didymotichenses crederent.
 Tempestive locutum, arbitratus impera-
 tor ita fecit. Bratilus ergo his Didymo-
 tichum nuntians, rursus ab imperatri-
 ce, cæterisque accepta epistola ad im-
 peratorem est reversus.

προσέκοιτο εἰρηκέναι τῇ καιρῷ, περιέχε-
 ἀπαγγείλας, γράμματα τε αὐτῶν πα-
 Βασιλέα.

CAPUT XLVIII.

Suburbanus populus in oppidum insurgit; praesidium erumpit, hostem fugat, qui per varias urbes dispergitur. Aedes destruuntur. Episcopi vaticinium evenit. Proceres Triballos promissi auxilii paenitet: obsidem filium requirunt. Liberus filiam suam Manueli Cantacuzeni filio desponderi cupit. Utrique petitioni imperator annuit. Liberus voto potitus letatur.

AT plebs suburbana Didymotichi non multo post minime ferendum putans, si non etiam alios populos æmulata, potentes interficeret, præfæctis imprudentibus, noctu ad tumultum inter se cohortati, armatique ut poterant, omnes, bene mane ad portas procedunt, muris oppugnationem inferunt: minantur oppidanos omnes perempturos, nisi se dediderint: sic enim vix tamen, manus a cæde cohibebant. Hic Asanes, & præsidium rem periculosam rati, si præter Byzantios, & alios aliunde ex imperio contractos etiam a domesticis obsiderentur, accincti & ipsi, portis apertis cum populo conflicturn erumpunt. Qui nec aliquamdiu saltem impetum sustinens, fugit ut potuit, filii & uxoribus tantum assumptis: nihilque aliud rerum suarum secum asportans, per alias urbes dissipatus est. Paucis, quod seditionis participes non fuissent, domicilia sua habitare permissum. Milites fugitivorum domibus direptis, totam prædam in urbem intulerunt. Brevi intervallo etiam materiationem destruentes, ea a Byzantiis jam obsessi, ad focum usi sunt. Nam Byzantii quamdiu Didymotichenses suburbani cum oppidanis voluntatibus congruebant, ne pedem quidem propius ferre audebant: sed remotiora agri depopulantes, properato se in stativa recipiebant. Tumultu autem, & seditione confata suburbani urbanos hostilem in modum aggressi, & ipsi omnino sedibus suis pulsi perierunt, & urbani imminutis magnopere viribus, pugna hostibus pares amplius non erant. Unde illi, Byzantii, inquam, propius accedere, & locatis castris perseverare non dubitarunt. Ex Didymotichensibus suburbanis restantes, vicinorum ædibus a milite everfis, ipsi lapides, & rudera efferebant, & per areas illas oluscula ferebant. Et jam venerat, quod de hoc loco ipsius urbis metropolita non ita pridem vaticinatus fuerat. Nam dum se Cantacuzenus ad expeditionem occidentalem adhuc instrueret, suburbana ad hostem arcendum fossa debere circumdari decernebat. Tributim igitur toti populo, & clericis ecclesiæ ad fodiendum pars describebatur. Quibus, clericis puta, laborem indignantibus, & exactores operum ad episcopum deferentibus, ille hanc fossam bello nihil profuturam prædixit. Quem enim locum servare, & custodire niterentur, brevi olerum satiationi idoneum habituros. Verumenimvero ne commodum publicum parvipendere videretur, iussit imperata fieri. Cum non diu post eventus respondisset, Didymoti-

Edit. Paris.
pag. 508.

O Δὲ ἐπὶ τῇ ἔξω Διδυμοτείχῃ συνοικίας δῆμος ἔπολ-
λῶ ὕστερον ἐκ ἀνεκτὸν ἡγούμενοι, εἰ μὴ τὰ ἴσα καὶ
αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις δρῶεν καὶ ὁμοφρονέουσιν τὰς δυνατὰς, τῶν
ἀρχόντων αὐτοῖς μὴ συνειδότων, τυκτὸς ἐπὶ τῇ σάσιν ἀλ-
λήλων παρορμήσαντες καὶ καθοπλισάμενοι ὡς εἶχον πάν-
τες ἅμα ἔω πρὸς τὰς πύλας ἐλθόντες, ἐπειχομάχου, καὶ
πάντας ἡπείλου ἀποκτείνειν τὰς ἔνδον, εἰ μὴ ἐκόντες
προχωροῖεν. ἔπο δ' ἂν μόλις φείσεσθαι μὴ ἀποκτείνειν.
Ἀσάνης δὲ καὶ ἡ ἔνδον στρατιὰ ἡγεσάμενοι δεινὸν εἰ μὴ τῇ ἐκ
Βυζαντίου ἔκ τῃ ἄλλῃ ἀρχῇ Ρωμαίων στρατίας καὶ
παρὰ τῇ οἰκίῳ πολιορκοῖντο, ὀπλισάμενοι καὶ αὐτοὶ καὶ
ἀνοίξαντες τὰς πύλας συνεπλέκοντο τῷ δήμῳ ἐξελθόν-
τες. ἐκεῖνοι δὲ ἐδὲ πρὸς ὀλίγον ἀντιχόντες πρὸς τῇ μά-
χῃ, ἐφόβον ὡς εἶχον, παῖδας καὶ γυναῖκας μόνας ἀνα-
λαβόντες καὶ διεσκέδαθησαν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις μηδὲν
ἐπιφερόμενοι ἂν εἶχον, πλὴν τινῶν ὀλίγων, οἱ δὲ διὰ τὸ
μὴ συμμετεχνηκέναι τῇ σάσει τοῖς ἄλλοις μένειν συνε-
χωρήθησαν ἐπὶ τῇ οἰκίῳ. ἡ στρατιὰ δὲ τὰς οἰκίας τῇ φυ-
λόντων διεπόρθου, καὶ πάντα εἰσεκόμιζον ἐντὸς τειχῶν.
ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἔκ τὰς ξυλώσεις κατὰ τρυφῆς ἐρχώντο
πρὸς τὸ πύρρον τῇ ἐκ Βυζαντίου ἡδὴ πολιορκούμενῃ. ἡ δὲ
ἐκ Βυζαντίου στρατιὰ ἄχει μὲν οἱ ἔξω Διδυμοτείχῃ πρὸς
τὰς ἔνδον ὁμοφρονέουσιν, ἐδὲ ἐγγὺς γινέσθαι ἐπεχεί-
ρην ἀλλὰ εἰσβάλλοντες, τὰ πόρρω διεπάρθου, καὶ
ὡς τάχιστα ἀνεχώρου. Ἐπεὶ δὲ ἡ σάσις γένοιτο καὶ
ἐκπολεμωθεῖν τοῖς ἔνδον οἱ ἐκτὸς, αὐτοὶ τε ἐφθά-
ρσαν παντάπασιν ἀνάστατοι γεγενημένοι, καὶ οἱ ἔνδον
τὸ πολὺ τῇ δυναμείῳ ὑφαιρεθέντες, ἀδυνάτοι τε ἦσαν,
ἔκ ἐκτε πρὸς τὰς πολεμίας ἀξιόμαχοι. ὅθεν κακῆνοι
ἐπίοντες ἔστρατοπεδούμενοι, ἐγγὺς διεκαρτέρου. οἱ
μὲν τοὶ ὑπολειπόμενοι τῇ δήμῳ ἐκ Διδυμοτείχῃ, τῇ οἰ-
κημάτων ὑπὸ τῇ στρατίᾳ κατὰ τρυφῆς ἐντὸς, αὐτοὶ τὰς λίθας
ἐκκαθαίροντες, πρὸς λαχανισμὸν ἐρχώντο τῷ χωρίῳ. καὶ
τέλος ἡδὴ εἶχε τὸ περὶ τῷ χωρίῳ τὰς τῷ μητροπολίτῃ τῆς
αὐτῇ πόλεως ὀλίγῳ πρότερον προεφημερίας. Ἐτι δὲ Καντα-
κζῶν τῇ Βασιλείᾳ πρὸς τῇ εἰς τῇ ἐσπέρῃ ἐκστρατείας
παρασκευαζομένη, ἐδόκει δὲν διὰ τῇ πάλεμον περὶ τῷ
ἔξω συνοικίαν τάφρον περιελαύνειν, ἵνα μὴ ῥαδίᾳ ἡ ἐ-
σοδος τοῖς πολεμίοις εἴη, εἰ ποτὲ εἰσβάλοιν. διανέ-
μημένης δὲ τῇ τάφρῃ καὶ φατρίᾳ παντὶ τῷ δήμῳ, ὥστε ἀνο-
ρύττειν, καὶ τοῖς ἐκ τῇ κλήρῳ τῇ ἐκκλησίας πᾶσι παρείχε-
το μέρος. δυσχεραίνοντων δὲ ἐκείνων διὰ τὸ ποιεῖν, καὶ
προσαγγελλόντων τῇ μητροπολίτῃ τὰς ἐπὶ τὰ ἔργα ἀναγ-
κάζοντας, ἐδὲν μὲν, εἰ πενέκεινος, τὰ τοιαῦτα πρὸς τῇ πό-
λεμον λυσιτελήσει. μετ' ἔ ποτὲ δὲ οὐ περιποιῶνται χω-
ρίον, πρὸς λαχανισμὸν ἐπιτελείωσιν. τῇ δὲ μὴ δοκεῖν
αὐτὰς τῇ κοινῇ λυσιτελουῦτος ἀμελεῖν, ἐκέλευε τὰ ἐπιτε-
ταγμένα πράττειν. ὡν ὀλίγῳ ὕστερον ἐκβάντων, ἀνεμι-
νήσκοντό τε οἱ ἐκ Διδυμοτείχῃ, καὶ ἐθαύμαζον τῇ ἀνδρα-
τῇ

ἡ προαγορεύσεως· οἱ μὲν τοι παρά Κράλῃ Βασιλεῖ τῃς Καντακζυῶ ἐπιτεταγμένοι συμμαχεῖν, ἐπεὶ παρὲς κιδασμένοι ἦδη ἦσαν, καὶ ἔμελλον ἔργα ἔχειν, τῇ σφετέρῃ δυνάμει προσελθόντες, ἡ λυσιτελουῦτα ἔφασσαν σφάστε αὐτὰς κακύνον βεβηλεύσθαι περὶ ἑαυτῶν, ἕως ἀπερὶσκέπτως τὸ κράτιστον τῶν αὐτῶν δυνάμει ἐγχειρίσαντας Καντακζυῶ τῇ Βασιλεῖ. εἰ ᾧ ἐκεῖνος θαλύσεις θέρμους πρὸς Ἀνναν τῇ Βασιλίδι κρύφα ἐπιβελεύσειν αὐτοῖς, καὶ θαφθερεῖ μὴ προαιδομένης τῇ ἐπιβλήῃ, τί λοιπὸν ἢ ἐπαυελθόντα παῖδας, καὶ γυναικας ἀγειν ἐπὶ δαλεία, καὶ τῇ ἄλλῃ ἅπασαν Τριβαλῶν ἀρχὴν ὑποποιεῖσθαι; δι' αὐτὴν καὶ ἡλῶναι χάρις ὁ μῆρων ἐκείνῳ συμμαχεῖν· ἀλλ' εἴ τι δέοιτο τῶν αὐτῶν ἐπικυρίας, τῇ νεώτερον τῇ ὧν ὁμηρεύονται καταλειπεῖν παρ' αὐτοῖς· ἕτω ᾧ προθύμως συσρατεύσθαι, καὶ μηδεμίαν πρὸς τὸ μέλλον πονηρὰν ἐλπίδα χήσειν. Λίβερὸς δὲ ἰδίᾳ ἐδεῖτο Κράλῃ, πείθειν Βασιλέα τῇ ἐκείνη θυγατέρα Μαννὴλ τῇ νεώτερῃ ὧν κατεγγυᾶν· πυθέσθαι ᾧ περὶ Συργῆ, ὡς θαλύσειε τῇ γάμον θυγατρὸς θατῇ πόλεμον, ὡς ἐτι περὶ ἄνδρονικα βασιλέως τέτῳ δὴ κατεγγύησε τῇ Μαννὴλ· καὶ ἐδόκει κακύνῃ δίκαια καὶ συμφέροντα ἀξιουῖν τῆς στρατηγίας· διὸ καὶ ἀπήγγελλε Βασιλεῖ τὰ παρ' ἐκείνων εἰρημένα, καὶ συνεβούλευε πείθεσθαι αὐτοῖς, τῶν τῶν προθύμως συσρατεύσομένων· ἐδεῖτο τε ἰδίᾳ καὶ περὶ Λιβέρου τῇ θυγατρὸς ἐπὶ γάμῳ συνάπτειν τῇ ὧν· καὶ μὴ τὸ θαφορον ἀμφοῖν τῇ εὐδοξίας, ἀλλὰ τῇ συνετέλειαν ὡς πρὸς τὰ παρόντα σωτέλεισθαι, σκοπεῖν· πρὸς ᾧ τῇ καὶ πῶς ἄλλοις Τριβαλοῖς πρὸς ἡδονὴν τὸν γάμον εἶναι τῇ παιδὸς, ἐτι καὶ Λίβερον αὐτὸν, ἡ σύμμαχον ἔχειν ἐτι καὶ φίλον, ἀλλὰ δὲ ἄλλον ἀκριβῶς, ἡ πάντα προησόμενον προθύμως ὑπὲρ τῇ αὐτῇ λυσιτελουῦτων, ἕτω, ᾧ ἐπαγγέλλεσθαι καὶ αὐτὸν. Εἰδοκεῖ μὲν οὖν πολλῶν ἐπιεικίαν καὶ ἐν γυναικῶν τὸ τοῖστο Κράλῃ συμμαρτυρεῖν, εἰ τῇ παρ' αὐτῇ δυνατὰ τῇ Βασιλεῖ προσιδεμένα, καὶ ἕτω φανερώς ὑπὲρ ἐκείνου πάντα ποιήσειν ἐπαγγελλομένα, εἰ πείθοιτο μόνον τῇ ἐκείνη θυγατέρα συνοικίσειν τῇ υἱῷ, μήτ' ὑποπτεύειν αὐτὸς, μήτε κωλύειν ἐπεχειρεῖ, συνεπράττει τῇ μάλλον· τῷ δὲ, ἡ μάλλον τῇ ἐπιεικίᾳ Κράλῃ ὡς, ἡ τῇ Λιβέρου περιουσίας καὶ τῇ μεγάλα δυνάμει παρὰ Τριβαλοῖς, ὡς τε καὶ αὐτῇ προσκρίνει ὁρῶν· δειν· Ο μὲν οὖν Κράλῃς, τοιαῦτα πρὸς Βασιλέα διαζήκει, παρόντος καὶ Λιβέρου· Βασιλεὺς δὲ ἐπείθετο πρὸς ἀμφοτέρω λυσιτελουῦτα ὁρῶν ὃν τῇ παρόντι, καὶ τῷ τε ὑποφίαν ἀπαδείτο, ὡς ἀδικήσειε ποτε καὶ ἐπιβελεύσειε τοῖς συμμαχοῖς· ἡ ᾧ τοιαύταις αὐτὸς ἐπίσταται τῆς φίλης ἀμείβεσθαι ἐν ἐργασίᾳ, ἡ περὶ καὶ τοῖς πολεμικοῖς φανερώς ἐδέποτε ἐπιβουλεύων ἐφάνη· καὶ τὸ πρὸς Συργῆ κῆδος ἐκ αὐτὸς θαλύνειν πρῶτος ἔφασκεν, ἀλλ' ἐκείνου ἀπειπαμένου, μηδεμίαν αἰτίαν εἶναι, εἰ καὶ αὐτὸς ἐτέραν τῇ υἱῷ ἀρμόσεται· καίτοι γε ἐδ' εἰς ποσῶν το δέσμων ἦκειν τὸν γάμον, ὡς τε μὴ ἔξῃναι θαλύνειν· εἰ ᾧ μέχρι ὅρκων προεχάρε, ἐξ οὐδεμίας ἂν αἰτίας ἐπεχείρησε θαπαῖν αὐτὸς· τοιγαροῦν ἀφίεναι τὸν υἱὸν ἅμα μὲν γαμβρὸν ἐσόμενον Λιβέρῳ, ἅμα δὲ ἡ τῇ στρατίας ἐνεκα τῇ θάρρειν αὐτῇ, ὡς ἐδέποτε ἐπιβελεύσειε, μὴ μὲν τοι πάντας πασι θατρίβειν παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπανήκειν πρὸς

Paris II.

chenfes in memoriam prædictionis regressi, virum de ea suspexerunt. Porro a Crale Cantacuzeno adjuvando designati, jamque parati, & ad opus accessuri, dominum suum conveniunt, haud utile se, & illum sibi metipsis consilium inivisse autumant, quando tam incaute florem ac nervum potentiae suae Cantacuzeno tradidissent. Si enim pace cum Anna imperatrice clam composita ipsis insidietur, nec insidias praesentientes occidat, quid reliquum, nisi ut regressus liberos, & conjuges eorum in servitutem abripiat, universumque Triballorum principatum sibi subjiciat? ideo tum demum juvandum (si ipsorum egeat auxilio) quando juniorem filium apud eos obsidem reliquerit: sine obsidibus non juvandum. Sic enim cupide una militaturos, nullamque in futurum malam spem de eo concepturos. Liberus autem privatim Cralem orare, imperatori auctor esset, ut is Manneli juniore filio, ipsius Liberi filiam desponderet: audisse enim Syrgen sponsalia inter ejus filiam, & Manuelem hunc, cui eam, Andronico imperatore adhuc in vita manente despondisset, belli causa rescidisse. Et videbantur Crali quoque duces æquum, & bonum postulare. Quamobrem quid velint, imperatori renuntiat: hortatur ut eis obscundet: hanc enim ratione impigre militaturos. Separatim vero de Liberi filia cum filio ejus nuptiis consocianda rogat: & monet, ne quod sit inter ambos ex generis claritate discrimen: sed quantum in praesens efficere hac via possit, intueatur. Nam praeterquam quod & aliis Triballis hæ nuptiae jucundae sint futurae, etiam Liberum ipsum non socium modo & amicum, sed & servum plane ipsius fore: omniaque ejus utilitati prompte postpositurum, quod ipse met polliceatur. Hæc res, ut apparebat, magnum Crali æquitatis, & candoris testimonium dabat, quod dynastarum suorum potentissimo cum imperatore se conjungente, adeoque manifeste omnia illius causa facturum pollicente, si is tantum filiam ipsius filio suo collocaret, nihil suspicaretur mali, nec praepedire negotium tentaret, sed adjuvaret magis. Verum istuc non tam æquitati Cralis, quam Liberi opulentiae, magnæque inter Triballos potentiae adscribendum, propter quam & ipse Crales eum offendere timebat. Hæc igitur ille cum & Liberus adesset, apud imperatorem differuit: qui quod tum illud, tum hoc in praesentia conducere videbat, neutrum recusabat, & ita suspicionem de sociis aliquando lædendis, aut per insidias appetendis eximebat: nescire enim se amicos sic remunerari, quando constaret, nec apertis hostibus umquam insidiatum: & affinitatem cum Syрге non priorem dissuasse: sed eo generum abdicante, causæ nihil esse, cur non & ipse aliam filio suo uxorem jungeret: praesertim cum nondum sic astrictum fuerit matrimonium, ut dissolvere non liceret. Si juramentum intercessisset, nulla de causa id distraheretur fuisse. Proinde dimittere se filium, simul generum futurum Libero: simul propter copias sociales, ut ne quid ab se insidiarum metuat: non sic tamen, ut apud eos omnino semperque maneat, sed ubi patet

Edit. Paris.
pag. 509.

F ff

CAPUT XLVIII.

Suburbanus populus in oppidum insurgit; praesidium erumpit, hostem fugat, qui per varias urbes dispergitur. Aedes destruuntur. Episcopi vaticinium evenit. Proceres Triballos promissi auxilii paenitet; obsidem filium requirunt. Liberus filiam suam Manueli Cantacuzeni filio desponderi cupit. Utrique petitioni imperator annuit. Liberus voto potitus letatur.

AT plebs suburbana Didymotichi non multo post minime ferendum putans, si non etiam alios populos amulata, potentes interficeret, praefectis imprudentibus, noctu ad tumultum inter se cohortati, armatique ut poterant, omnes, bene mane ad portas procedunt, muris oppugnationem inferunt: minantur oppidanos omnes perempturos, nisi se dediderint: sic enim vix tamen, manus a caede cohibebant. Hic Asanes, & praesidium rem periculosam rati, si praeter Byzantios, & alios aliunde ex imperio contractos etiam a domesticis obsiderentur, accincti & ipsi, portis apertis cum populo conflicturn erumpunt. Qui nec aliquamdiu saltem impetum sustinens, fugit ut potuit, filiis & uxoribus tantum assumptis: nihilque aliud rerum suarum secum asportans, per alias urbes dissipatus est. Paucis, quod seditionis participes non fuissent, domicilia sua habitare permissum. Milites fugitivorum domibus direptis, totam praedam in urbem intulerunt. Brevi intervallo etiam materiationem destruentes, ea a Byzantiis jam obsessi, ad focum usi sunt. Nam Byzantii quamdiu Didymotichenfes suburbanis cum oppidanis voluntatibus congruebant, ne pedem quidem propius ferre audebant: sed remotiora agri depopulantes, properato se in stativa recipiebant. Tumultu autem, & seditione conflata suburbanis urbanos hostilem in modum aggressi, & ipsi omnino sedibus suis pulsi perierunt, & urbani imminutis magnopere viribus, pugna hostibus pares amplius non erant. Unde illi, Byzantii, inquam, propius accedere, & locatis castris perseverare non dubitarunt. Ex Didymotichenfibus suburbanis restantes, vicinorum aedibus a milite everfis, ipsi lapides, & rudera efferebant, & per areas illas oluscula ferebant. Et jam evenerat, quod de hoc loco ipsius urbis metropolita non ita pridem vaticinatus fuerat. Nam dum se Cantacuzenus ad expeditionem occidentalem adhuc instrueret, suburbana ad hostem arcendum fossa debere circumdari decernebat. Tributim igitur toti populo, & clericis ecclesiarum ad fodiendum pars describebatur. Quibus, clericis puta, laborem indignantibus, & exactores operum ad episcopum deferentibus, ille hanc fossam bello nihil profuturam praedixit. Quem enim locum servare, & custodire niterentur, brevi olerum fationi idoneum habituros. Verumenimvero ne commodum publicum parvipendere videretur, iussit imperata fieri. Cum non diu post eventus respondisset, Didymoti-

Edit. Paris.
pag. 508.

O Δέ επί τῃ ἔξω Διδυμοτείχῃ συνοικίας δῆμος ἔπο-
λῶ ὕστερον ἐκ ἀνεκτὸν ἡγούμενοι, εἰ μὴ τὰ ἴσα καὶ
αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις δρῶν καὶ ὁμοφροῦντες τὰς δυνάμεις, τῶν
ἀρχόντων αὐτοῖς μὴ συνηδόνων, τυκτὸς ἐπὶ τῇ εἰρήσιν ἄλ-
λήλους παρορμήσαντες καὶ καθοπλισάμενοι ὡς εἶχον πάν-
τες ἅμα ἔω πρὸς τὰς πύλας ἐλθόντες, ἐπειχομάχου, καὶ
πάντας ἡπείλου ἀποκτείνειν τὰς ἐνδον, εἰ μὴ ἐκόντες
προχωροῖεν. ἔπειθ' ἂν μόλις φείσεσθαι μὴ ἀποκτείνειν.
Ἀσάνης δὲ καὶ ἡ ἐνδον στρατιὰ ἡγήσάμενοι δεινὸν εἰ μὴ τῇ ἐκ
Βυζαντίου τῇ ἐκ τῆ ἄλλης ἀρχῆς Ῥωμαίων στρατίας καὶ
παρὰ τῶν οἰκείων πολιορκιοῖντο, ὀπλισάμενοι καὶ αὐτοὶ καὶ
ἀνείξαντες τὰς πύλας συνεπλέκοντο τῶν δῆμων ἐξελθόν-
τες. ἐκεῖνοι δὲ ἐδὲ πρὸς ὀλίγον ἀντιχόντες πρὸς τὴν μά-
χην, ἐφθγον ὡς εἶχον, παῖδας καὶ γυναῖκας μόνους ἀνα-
λαβόντες καὶ διεσκηδάθησαν καὶ τὰς ἄλλας πόλεις μηδὲν
ἐπιφερόμενοι ὧν εἶχον, πλὴν τινῶν ὀλίγων, οἱ διὰ τὸ
μὴ συμμετέχνηκεναι τῇ εἰρήσιν τοῖς ἄλλοις μένειν συ-
χωρήθησαν ἐπὶ τῶν οἰκιῶν. ἡ στρατιὰ δὲ τὰς οἰκίας τῶν φυ-
γόντων διεπόρθου, καὶ πάντα εἰσεκόμισον ἐντὸς τειχῶν.
ὀλίγῳ δὲ ὕστερον τὰς ξυλάσεις καθαιρουῦντες ἐχθρὸν
πρὸς τὴν πύρρον τῇ ἐκ Βυζαντίου ἡδὴ πολιορκέμενοι. ἡ δὲ
ἐκ Βυζαντίου στρατιὰ ἄχρη μὲν οἱ ἔξω Διδυμοτείχῃ πρὸς
τὰς ἐνδον ἀμοφρόνουν, ἐδὲ ἐγγὺς γενέσθαι ἐπεχεί-
ραν ἄλλὰ εἰσβάλλοντες, τὰ πόρρον διεπόρθου, καὶ
ὡς τάχιστα ἀνεχώρου. Ἐπεὶ δὲ ἡ εἰρήσις γένοιτο καὶ
ἐκπολεμωθεῖν τοῖς ἐνδον οἱ ἐκτὸς, αὐτοὶ τε ἐφθάρ-
ησαν παντάπασι ἀνάστατοι γεγενημένοι, καὶ οἱ ἐνδον
τὸ πολὺ τῇ δυνάμει ὑφαιρεθέντες, ἀδυνεῖς τε ἦσαν,
καὶ ἐκέτι πρὸς τὰς πολέμιας ἀξιόμαχοι. ὅθεν κακῆνοι
ἐπίοντες τῇ στρατοπεδωμένοι, ἐγγὺς διεκατέρου. οἱ
μὲν τοὶ ὑπολειπόμενοι τῇ δῆμῳ ἐν Διδυμοτείχῃ, τῶν οἰ-
κημάτων ὑπὸ τῇ στρατίας καθαιρεθέντων, αὐτοὶ τὰς λίθας
ἐκκαθαίροντες, πρὸς λαχανισμόν ἐχρῶντο τῶν χωρίων. καὶ
τέλος ἡδὴ εἶχε τὸ περὶ τῶν χωρίων τῶν μνηστοπόλιν τῆς
αὐτῆς πόλεως ὀλίγῳ πρότερον προεφημένον. Ἐτι δὲ Καντα-
κουῖν τῇ Βασιλείῃ πρὸς τὴν εἰρήσιν ἐστέραν ἐκστράτειαν
παρασκευαζομένη, ἐδόκει δὲν διὰ τῆς πόλεως περὶ τῶν
ἔξω συνοικίας τάφρον περιελαύνειν, ἵνα μὴ ῥαδίᾳ ἡ εἰ-
σοδος τοῖς πολέμοις εἴη, εἴ ποτε εἰσβάλοιεν. διανε-
μημένης δὲ τῆς πόλεως καὶ πατρίας παντὶ τῶν δῆμων, ὥστε ἀνο-
ρύττειν, καὶ τοῖς ἐν τῇ κλήρῳ τῇ ἐκκλησίας πᾶσι παρείχε-
το μερίς. δυσχεραίνοντων δὲ ἐκείνων διὰ τὸ πονεῖν, καὶ
προσαγγελλόντων τῇ μητροπόλιν τὰς ἐπὶ τὰ ἔργα ἀναγ-
κάζοντας, ἐδὲν μὲν, εἰ πέν ἐκεῖνος, τὰ τοιαῦτα πρὸς τὴν πό-
λεμον λυσίτελῃσι. μετ' ἑπομένῳ δὲ περιποιούται χω-
ρίον, πρὸς λαχανισμόν ἐπιτελείας ἔχειν. τῇ δὲ μὴ δοκεῖν
αὐτὰς τῇ κοινῇ λυσίτελουῦτος ἀμελεῖν, ἐκέλευε τὰ ἐπιτε-
ταγμένα πράττειν. ὧν ὀλίγῳ ὕστερον ἐκβάντων, ἀνεμι-
νήσκοντο τε οἱ ἐν Διδυμοτείχῃ, καὶ ἐθαύμαζον τὸν ἀνδρα
τὸν πορ-

ἡ προαγορεύσεως· οἱ μὲν τοι παρὰ Κράλῃ Βασιλεῖ τῷ Καντακζυῶ ἐπιτεταγμένοι συμμαχεῖν, ἐπεὶ παρὲς κδοασμένοι ἤδη ἦσαν, καὶ ἐμὲλλον ἔργα ἔχειν, τῷ σφετέρῳ διωάσῃ προσελθόντες, ἡ λυσιτελουῦντα ἔφασσαν σφᾶς τε αὐτὰς κακύνον βεβηλῆναι περὶ ἑαυτῶν, ἕως ἀπερισκέπτως τὸ κράτιστον τῶν αὐτῶν δυνάμεως ἐγχειρίσαντας Καντακζυῶ τῷ Βασιλεῖ. εἰ δὲ ἐκεῖνος δαλύσεις δέμῃος πρὸς Ἀνναν τῇ Βασιλίδᾳ κρύφα ἐπιβελεύσειν αὐτοῖς, καὶ δαφθερεῖ μὴ προαιδομένης τῇ ἐπιβελῶν, τί λοιπὸν ἢ ἐπαυελθόντα παῖδας, καὶ γυναικας ἀγειν ἐπὶ δαλείᾳ, καὶ τῇ ἄλλῃ ἀπασαν Τριβαλῶν ἀρχὴν ὑποποιεῖσθαι; διὰ δὲ ἡ χλῶναι χάρις ὁ μῆρων ἐκείνῳ συμμαχεῖν· ἀλλ' εἴ τι δέοιτο τῶν αὐτῶν ἐπικεῖας, τῇ νεώτερον τῶν υἱῶν ὀμνηρεύσονται καταλειπεῖν παρ' αὐτοῖς· ἔγω δὲ προθύμως συστρατεύεσθαι, καὶ μηδεμίαν πρὸς τὸ μέλλον πονηρὰν ἐλπίδα χήσειν. Λίβερὸς δὲ ἰδίᾳ ἐδεῖτο Κράλῃ, πείθειν Βασιλέα τῇ ἐκείνῃ θυγατρὶ Μαννῇ τῷ νεώτερῳ υἱῷ κατεγγυᾶν· πυθέσθαι δὲ περὶ Συργῆς, ὡς δαλύσεις τῇ γάμον θυγατρὸς δα τῇ πόλεμον, ὡς ἐτι περιόντος Ἀνδρονίκου βασιλέως τῷ τῷ δὲ κατεγγύησε τῇ Μαννῇ· καὶ ἐδόκει κακύνῃ δίκαια καὶ συμφέροντα ἀξιοῦν τῆς στρατηγίας· διὸ καὶ ἀπήγγελλε Βασιλεῖ τὰ παρ' ἐκείνων εἰρημένα, καὶ συνεβόλῃ περὶθεσθαι αὐτοῖς, τῶν ἑσπέρων προθύμως συστρατεύσομενοις· ἐδεῖτο τε ἰδίᾳ καὶ περὶ Λιβέρου τῇ θυγατρὸς ἐπὶ γάμῳ συνάπτειν τῷ υἱῷ· καὶ μὴ τὸ δαφθορον ἀμφοῖν τῇ εὐδοξίας, ἀλλὰ τῇ συντέλειαν ὡς πρὸς τὰ παρόντα σωτηλέσειε, σκοπεῖν· πρὸς δὲ τῷ καὶ τοῖς ἄλλοις Τριβαλοῖς πρὸς ἡδονὴν τὸν γάμον εἶναι τῇ παιδὸς, ἐτι καὶ Λίβερὸν αὐτὸν, ἡ σύμμαχον ἔχειν ἐτι καὶ φίλον, ἀλλὰ δαλλον ἀκριβῶς, ὅτι πάντα προησόμενον προθύμως ὑπὲρ τῶν αὐτῶν λυσιτελουῦντων, ἔγω, δὲ ἐπαγγέλλεσθαι καὶ αὐτόν· Ἐδόκει μὲν οὖν πολλῶν ἐπιείκειαν καὶ εὐγνωμοσύνην τὸ τοιοῦτο Κράλῃ συμμαρτυρεῖν, εἰ τῇ παρ' αὐτῇ δυνατοτάτῃ Βασιλεῖ προσιδεμένη, καὶ ἔγω φανερώς ὑπὲρ ἐκείνου πάντα ποιήσειν ἐπαγγελλομένη, εἰ πείθοιτο μόνον τῇ ἐκείνῃ θυγατρὶ συνοικίσειν τῷ υἱῷ, μὴ δὲ ὑποπτεύειν αὐτὸς, μήτε καλύειν ἐπεχείρει, σωῖεπραττε ἢ μάλλον· τῷ δὲ, ἡ μάλλον τῇ ἐπικεῖας Κράλῃ ὡς, ἢ τῇ Λιβέρῃ περιεσίᾳ καὶ τῇ μεγάλῃ δυνάμει παρὰ Τριβαλοῖς, ὡς τε καὶ αὐτῇ προσκρίσειν ὀρώδειν. Ο μὲν οὖν Κράλης, τοιαῦτα πρὸς Βασιλέα διεξήκει, παρόντος καὶ Λιβέρου. Βασιλεὺς δὲ ἐπείθετο πρὸς ἀμφοτέρω λυσιτελουῦντα ὁρῶν ὅτι τῷ παρόντι, καὶ τῷ τε ὑποφίαν ἀπαθεῖτο, ὡς ἀδικήσεε ποτε καὶ ἐπιβελεύσει τοῖς συμμαχοῖς· ἡ δὲ τοιαύταις αὐτὸς ἐπίσταται τῆς φίλης ἀμείβεσθαι εὐεργεσίας, ὅπως γε καὶ τοῖς πολεμῶσι φανερώς εἰδέποτε ἐπιβουλεύων ἔφην· καὶ τὸ πρὸς Συργῆν κῆδος ἐκ αὐτὸς δαλύνειν πρῶτος ἔφασκεν, ἀλλ' ἐκείνου ἀπειπαμένου, μηδεμίαν αἰτίαν εἶναι, εἰ καὶ αὐτὸς ἐτέραν τῇ υἱῷ ἀρμόσεται· καίτοι γε εἰς τοιοῦτο δεσμῶν ἦκειν τὸν γάμον, ὥστε μὴ εἶναι δαλύνειν· εἰ δὲ μέλει ὅρκων προεχῶρει, εἴ οὐδεμιᾶς ἂν αἰτίας ἐπεχείρησε δαπαρᾶν αὐτὸς· τοιγαροῦν ἀφίεναι τὸν υἱὸν ἅμα μὲν γαμβρὸν ἐσόμενον Λιβέρῳ, ἅμα δὲ ὅτι στρατίας ἕνεκα τῇ θάρρειν αὐτῷ, ὡς εἰδέποτε ἐπιβελεύσειε, μὴ μὲν τοι πάντας δατρίβειν παρ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπανήκειν πρὸς

Paris II.

chenfes in memoriam prædictionis regressi, virum de ea suspexerunt. Porro a Crale Cantacuzeno adjuvando designati, jamque parati, & ad opus accessuri, dominum suum conveniunt, haud utile se, & illum sibimetipsis consilium inivisse autumant, quando tam incaute florem ac nervum potentiae suae Cantacuzeno tradidissent. Si enim pace cum Anna imperatrice clam composita ipsis infidietur, nec insidias praesentientes occidat, quid reliquum, nisi ut regressus liberos, & conjuges eorum in servitutem abripiat, universumque Triballorum principatum sibi subjiciat? id eo tum demum juvandum (si ipsorum egeat auxilio) quando juniorem filium apud eos obsidem reliquerit: sine obsidibus non juvandum. Sic enim cupide una militaturos, nullamque in futurum malam spem de eo concepturos. Liberus autem privatim Cralem orare, imperatori auctor esset, ut is Manueli juniore filio, ipsius Liberi filiam desponderet: audiisse enim Syrgen sponsalia inter ejus filiam, & Manuelem hunc, cui eam, Andronico imperatore adhuc in vita manente despondisset, belli causa rescidisse. Et videbantur Crali quoque duces æquum, & bonum postulare. Quamobrem quid velint, imperatori renuntiat: hortatur ut eis obsecundet: hanc enim ratione impigre militaturos. Separatim vero de Liberi filia cum filio ejus nuptiis consocianda rogat: & monet, ne quod sit inter ambos ex generis claritate discrimen: sed quantum in praesens efficere hac via possit, intueatur. Nam praeterquam quod & aliis Triballis hæ nuptiae jucundae sint futurae, etiam Liberum ipsum non socium modo & amicum, sed & servum plane ipsius fore: omniaque ejus utilitati prompte postpositurum, quod ipsemet polliceatur. Hæc res, ut apparebat, magnum Crali æquitatis, & candoris testimonium dabat, quod dynastarum suorum potentissimo cum imperatore se conjungente, adeoque manifeste omnia illius causa facturum pollicente, si is tantum filiam ipsius filio suo collocaret, nihil suspicaretur mali, nec praepedire negotium tentaret, sed adjuvaret magis. Verum istuc non tam æquitati Cralis, quam Liberi opulentiae adscribendum, propter quam & ipse Crales eum offendere timebat. Hæc igitur ille cum & Liberus adesset, apud imperatorem differuit: qui quod tum illud, tum hoc in praesentia conducere videbat, neutrum recusabat, & ita suspicionem de sociis aliquando lædendis, aut per insidias appetendis eximebat: nescire enim se amicos sic remunerari, quando constaret, nec apertis hostibus umquam infidiatum: & affinitatem cum Syрге non priorem diffuisse: sed eo generum abdicante, causae nihil esse, cur non & ipse aliam filio suo uxorem jungeret: praesertim cum nondum sic astrictum fuerit matrimonium, ut dissolvere non liceret. Si juramentum intercessisset, nulla de causa id distracturum fuisse. Proinde dimittere se filium, simul generum futurum Libero: simul propter copias sociales, ut ne quid ab se insidiarum metuat: non sic tamen, ut apud eos omnino semperque maneat, sed ubi pater

Edit. Paris.
pag. 509.

Fff

κωλύουσιντο· οἱ Τριβαλοὶ δὲ μάλιστα μὲν διὰ τὴν νόσον, καὶ τὸ πολλὰς ἀποθνήσκειν καθ' ἡμέραν· ἔχ' ἡμισα δ' καὶ διὰ τὸ πυθῆναι τὸ τεῖχος ἀπὸ Ῥωμαίων κατεχόμενον, ἀνασφίρειν ἐγνωσάν ἐκ τῆς Φερῶν πρὸς τὴν οἰκίαν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ βιάζεσθαι ἐκ ἐνὶ ὧ ἐποπάχοντες κακῶς ὑπὸ τῆς νόσου τὰς ἐν τέλει πάντας καὶ ἡγεμόνας συναγαγὼν, παρήγει μὴ ἀθυμεῖν, μηδὲ τὴν ἀποτυχίαν ταύτῃ ὡς τι τῆς δεινῶν λογίζεσθαι· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνθυμημένους, ὡς πάντα μὲν Θεὸς προνοοῖα διοικεῖται· ἀδυνάτον δὲ τι τῆς μὴ δέοντων ὑπ' ἐκείνου πράττεσθαι πάντα εἶργειν, ὡς μάλιστα λυσιτελῶς ἡμῖν πραττόμεθα παρὰ Θεῶν· καὶ τὸ νῦν μὲν ἔχον, ἐπανελεύσομεθα πρὸς τὴν οἰκίαν· ὀλίγῳ ὅμως πάλιν παρασκευασάμενοι, ἐλεύσομεθα εἰς Διδυμότειχον, ἀνφίλον ἢ Θεῶν· οἱ μὲν οὖν Τριβαλοὶ, πολλὰς χάριτας ὁμολόγουν Βασιλεῖ πρὸς τὴν παραίνεσιν· καὶ γάρ τοι μάλιστα χαίροντες πρὸς τὴν ἐπάνοδον, ὅμως μὴ προσκρεῖν Βασιλεῖ ἐβόλοντο δοκούσας ἀκόντας ἀναχωρεῖν· Ῥωμαῖοι δὲ ἐν δεινῷ ἐτίθεντο, καὶ ἐδὲν ἐνόμιζον ἀπεικέναι τὴν ὁδὸν ἐκείνῃ, ἢ εἰ πρὸς Ἀχέροντα βαδίζουσιν ὡς ἀγνοοῦντο, καὶ δεινῶς ἐθορυβοῦντο καὶ ἐσαΐαζον, πρὸς τὰς ἐν Χρυσόπολει βεβλόμενοι ἀποχωρεῖν· Ὁρῶν δὲ ὁ Βασιλεὺς τὴν διχόνοιαν αὐτῶν, καὶ τὴν μελετωμένην ἀποσαΐαν, περιηισάμενος ἑαυτῷ καὶ ὑπομνήσας, ὡς ἐκ ἰδίας πλεονεξίας, ἢ τιμῆς ἐπιθυμίας, ἀλλ' αὐτῶν ἕνεκα δεομένων μὴ περιδεῖν, ἡφθάρυντας καὶ δαλωθέντας Ἀποκαύχῃ τῷ παρακοιμημένῳ τὴν ἀγῶνα ὑπελθεῖν· ἐπειτα καὶ ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς πολέμου μάλιστα ἡφθάρυντας πρὸς αὐτὰς, ὡς ἔτε δίκαιον, ἔτε ἄλλως δισσεβῆς, νῦν μὲν πάντας πρὸς τὸ Βασιλεῖα γίνεσθαι παρακαλεῖν, καὶ μίας ταύτῃ ὁδῷ σωτηρίας συνορᾶν, ὅσον δὲ ἂν μὴ καὶ γνώμῃ τὰ πράγματα ἐκβαίνειν, καταλείποντας αὐτὸν ἐν τοῖς κινδύνοις ἕκαστον ἀναχωρεῖν ὅποιον ἂν δοκῇ συμφέρειν, αὐτοῖς παρήγει μὴ μικροψυχεῖν, μὴ δ' ἀπαγορεύειν πρὸς τὰς πόδας καὶ τὰς κινδύνους, ἀλλ' ἀνδράσι πρέπασαν γενναίως ἐπιδεικνύμεναι ὀψυχίαν τε καὶ τόλμαν, καρτερεῖν ἐν τοῖς δεινοῖς· ἐδὲ γάρ τι τῶν μεγάλων καὶ ἐπαινεμένων ἀνδρῶν ἂν ποτε τινὶ κατορθώσῃ· εἰ δ' ἡττῶν παντάπασιν ἐν τοῖς δεινοῖς, καὶ ἀντέχειν πρὸς αὐτὰ ἐκείνοι οἳοῖται εἶσιν, ἀλλὰ τῶν προτέρων ἐπιλελησμένοι λοιδοριῶν καὶ μέμφων, αἷς τὰς ἐκ Γυναικοκαστρῆς ἀποσάντας ἐβόλλοντο, πρὸς τὰ ἴσα ὥρμωται καὶ αὐτοὶ νῦν, πρῶτα μὲν μέμφεσθαι αὐτοῖς δικαίως, ὡς τὰ ὑπερημένα παραβαίνεσιν, καὶ φαινόμενοις κακοῖς περὶ αὐτῶν, ἡνίκα μάλιστα ἔδει σωζόμενους ὠφελεῖν· ἐπειτα καὶ καταχρήσειν ἀκόντας· ἐδὲ ὅν, ἐδὲ ὅσαρχῃς αὐτῶν τι πρὸς ἀνάγκῃ τινὶ εἰργάσθαι· ἀλλ' αὐτὸς μᾶλλον ἐὰν μὴ καὶ γνώμῃ ὡς πρὸς ἀνάγκῃ πράττειν ἤγετο· ἀλλ' οἷς μὲν ἡδὺ τὰς μετ' αὐτῶν πόδας καὶ κινδύνους καὶ θάνατον εἰδέοι, τῶν παρὰ τοῖς πολεμίοις δοκούσων ἀγαθῶν ἀλλὰττεσθαι, ἵνα πρὸς αὐτὸν, ἵν' εἰδῇ καὶ αὐτὸς τίσι τὰς ἀμοιβὰς τῆς πόρον ἀξίας καὶ καλοῦστος, καὶ Θεὸς συναυρομένη ἀποδοίῃ· τὰς δ' αὐτὰς μὴ συγκινδυνεύειν αἰραμένους ἀποχωρεῖν· Αὐτίκα τε εἰς δύο διηροῦντο· καὶ οἱ πλείους μὲν προσκυλήσαντες Βασιλεῖ ἀπεχώρουν· ὑπὲρ πεντακοσίας δὲ συγκινδυνεύειν εἴλοντο, οἷς καὶ πολλὰ ὁμολογήσας χάριν τῇ εἰς αὐτὸν εὐνοίας καὶ πίστεως ἀδόλως, ἀνέσπερε μὲν τῇ ἄλλῃ στρατιᾷ· τῇ δὲ ἀφροσπύκτων, οἱ πλείους μὲν ὁμολογίας χωρὶς προσε-

Paris II.

equiti perdifficilem transitum efficiebat. Edit. Paris. Triballi propter morbum, & quotidiana-pag. 511. na multorum funera, ac praesertim, quod murum, seu munitionem illam a Romanis occupatam intellexissent, Pheris in patriam redire statuerunt. Imperator cum eos a morbo tam male affectos ad manendum cogere non posset, omnibus proceribus ac ducibus convocatis, eos hortatur, ne pusillo sint animo, neve hanc frustrationem in malis numerent: sed illud cogitantes, divina providentia universitatem administrari, & non posse a Deo quidquam fieri, quod non deceat fieri, boni consulerent, omniaque ab illo ad emolumentum suum fieri interpretarentur. Et nunc quidem, inquit, domum redibimus: non multo autem intercedente tempore rursus instructi, Didymotichum, si Deo placuerit, petemus. Triballi magnas imperatori de admonitione gratias agere. Et si enim de reditu mire laetarentur, tamen imperatorem, si eo inviti recedere viderentur, nolebant offendere. Romani stomachari, ac putare, se ad Acherontem ire compelli, tumultuantisque, & seditione frementes, Christopolim abire velle. Imperator eorum a se dissensionem, meditatamque discessionem videns, advocata concione eos admonet, non avaritia, aut ambitione: sed ipsorum causa, qui rogassent, ne se ab Apocaucho sacri cubiculi praefecto ad servitutem, & mortem rapi pateretur, hoc periculum subiisse. Deinde in memoriam eis redigit, quae in ipso belli principio dixerit: nec justum, nec pium videri, nunc quidem se ad imperium capeffendum invitari, & hanc unicum salutis viam censer, postea vero, si res secus eant, se discriminibus circumventum deferri, uno quoque diffugiente, quo illum sperata vocet utilitas: rursusque admonet, ne trepidant animis, neve ob labores, & pericula desperationi cedant, sed pro eo ac ingenuos deceat, excelsa & interrita mente, mala istaec tolerant. Haud enim quidquam insigne, & laudabile citra laborem a quoquam feliciter geri. Sin adversis amplius resistere nequeant, iisque penitus succubuerint, oblitique convitiis ac reprehensionum, quibus Gynecocastri abeuntes infectati sint, idem modo ipsi cupiant, primum quidem etiam ipsos jure incusandos, qui promissa fefellerint: timidae, & ignavi appareant, quando sibi opera sua plurimum prodesse debuerint. Deinde, se invitos non retenturum: pag. 512. nec enim inde ab initio se ullum coegisse, at se potius quae nolisset, facere coactum. Sed quibus quidem suave esset labores secum, & pericula, & si necesse foret, mortem quoque praebonnis, quae apud hostes apparerent, amplecti, propius ad se accederent: ut scire posset, quorum operam suo tempore, ac Deo opitulante digna remuneratione compensaret. Qui discriminis societatem detrectarent, abirent. Secundum haec statim in duas partes discessum est: & plures quidem imperatorem adorantes recesserunt: plus quingenti fortunam cum eo experiri constituerunt. Quibus de amore, & fide germana erga se gratias actis, cum illis reliquiis ad Triballos reversus est. Desertorum pars major ducibus, qui erant Christopoli, citra pactum, aut

F ff ij

conditionem se adjunxerunt, a quibus libenter accepti sunt; præcipui fidem pignori petiverunt. Et jurabant quidem duces, cum interim in animo haberent, etiam sic plurimum illos vexare. Quorum fraudulentia sive ex eorum verbis animadversa, sive ab aliquo illis familiari detecta, periculo evitato ad imperatorem redierunt: qui abiectione, & mobilitate animi illis exprobrata, de quo secum esse permisit.

γνώμης καὶ μικροψυχον ὀνειδίσας, αὐδὶς ἐφῆκεν αὐτῷ συλῆα τριβεῖν.

χώρισαν τοῖς ἐν Χερσὶ πόλει στρατηγοῖς καὶ προσεδέχθησαν ἀσμένως παρ' αὐτῶν ὅσοι δὲ μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν, πέμψαντες ἡτοιμωτοὺς πίσεις παρὰ τῶν ἀρχόντων. οἱ δὲ, ὡμυον μὲν, γνώμῃ δὲ εἶχον, ὥς ἔμψ' τὰς ὀρκας εἰς πύραν ἄγοντες πλείστων ἀλγεινῶν. ὧν εἴ τε αὐτοὶ αἰδομένης ἀπάτης ἐκ τῶν λόγων, εἴτε καὶ παρὰ τῇ συνόρων μωυδείσης, τῇ κίνδυνον ὑφ' ἑαυτῶν αὐδὶς πρὸς Βασιλέα ἐπαγγέλλον· Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τὸ ἄσπετον τὸ

C A P U T L

Mendacium ducum apud Christopolim. Inde Byzantii publica letitia. Quod ibidem propter Cantacuzenum multi perpeffi, itemque in aliis urbibus. Quæ contra illi fa-verent. Immanitas præfectorum per aliquot exempla, & cujusdam Persæ captivi humanitas in flagellatos. Impostor sacrae confessioni illudens. Iterum de victo Cantacuzeno gratiæ aguntur.

Edit. Paris.
pag. 513.

VERUMENIMVERO duces Christopoli, postquam Triballi & imperator Pheris retro redierunt, Byzantium ad Augustam, & magnum ducem nuntiatum mittunt, Cantacuzenum cum ad murum discludentem venisset, ipsis fortiter propellentibus, transire non potuisse. Revertentibus autem in suam provinciam Triballis, quotquot ei militassent Romanos, omnes, extra decem, ad se transisse: illum quid faceret nescientem, præ pudore incredibili ad sacrum montem Atho, ibi imperium, quod præter fas, & scelere rapuisset depositurum, & monachum induturum concessisse. Confestim Byzantii dies festus publice agi splendidissimus, omniumque jucundissimus, & populus certatim, imprimisque principes, cæterique pedibus, plebejum in morem, Deiparæ Hodegetriæ templum concurrere, eique victoriam gratulari. Nec vero quisquam huic gratulationi deesse audebat. Quin etiam quos imperatoris adversa fortuna cruciabat maxime, festum diem simul celebrare: vel potius simul turpiter agere, aut mæroris sui poenas immites, ac indeprecabiles sustinere cogebantur. Non enim solum, si quis a Cantacuzeno imperatore facere reprehendebatur, crudeliter puniebatur: sed etiam si quis ad ea quæ fiebant non hilaritatis, verum aversionis significationem vultu daret, perinde, atque si esset proditiōis convictus, sine misericordia muldebatur: multi-que tum Byzantii tum aliis in urbibus, Thessalonicam usque his de causis communi luce privabantur: siquidem in ulterioribus versus occidentem, plebs & optimates promiscue imperatori Cantacuzeno favebant. Quare in illis oppidis nec seditiones, nec bellum civile existerat: sed dum alia calamitatibus affligerentur, ipsa bonis legibus pacifice gubernabantur. Quæ a Thessalonica Byzantium pertinebant, nihil grave non patiebantur. Semel enim inducta discordia, præsidia quidem, & optimates Cantacuzeno studebant, illum in commodis mederi posse existimantes;

ΟΙ μὲν τοι ἐν Χερσὶ πόλει στρατηγοὶ, ἐπὶ Τριβαλῶν ἡ στρατιὰ καὶ ὁ Βασιλεὺς ἀνεχώρησαν ἐκ Φερῶν πρὸς τὴν οἰκίαν, πέμψαντες ἐν Βυζαντίῳ, Βασιλίδι ἀπήγγελλον ἑνὶ μεγάλῳ Δακί, ὥς ἄξει τῷ δευτερίσματος μὲν Τριβαλῶν ἐλθόντ' ὁ Καντακζηνός, διελθεῖν μὲν ἐδωκεῖν ἡμῶν ἰχυρῶς ἀμυνομένων. ἀναστροφῆς δὲ τῆς στρατιᾶς, ὅσοι Ρωμαίων αὐτῷ συνῆσαν, καταλιπόντες ἦγον πρὸς ἡμᾶς, πλὴν δέκα, πάντες αὐτὸς δὲ ὑπ' αἰχμῆς ἀμυνθήτε, ὅτι χρῆσασθαι μὴ ἔχοντα αὐτὰς πρὸς Ἀθῶν ἤλθε τὸ ἱερὸν ὄρος, ὥς ἐκεῖ σὲ τῇ βασιλείᾳ, καὶ ἀδίκως ἤρπασε καὶ παρανόμως ἀποθνήσκουσιν, καὶ χηματα μοναχῶν περὶ θνήσκουσιν. Εὐθύς μὲν οὖν ἐν Βυζαντίῳ πανήγυρις καὶ λαμπρὰ καὶ ἱερῶν ἡ χαριστήρι' καὶ ὁ δῆμος πρὸς τὸ Θεομήτορος Οδηγητείας τέμνος ἐχώρου πανδημεῖ, δὲ χαριστήρια τῆς νίκης ἀποδοῦναι, καὶ οἱ ἐν τέλει μάλιστα, εἴτε καὶ οἱ ἄλλοι πέψῃ τοῖς πολλοῖς ὁμοίως. καὶ εἰδὲς ἐτόλμα ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ ἔοι μάλιστα καὶ ἐδωκεῖν αὐτῷ τὴν Βασιλείαν δυσπραγίαν, καὶ κείνοι τοῖς ἄλλοις ὁμοίως ἀνάγκη εἶχον συλλογίσαι, ἢ μάλλον συναχθῆναι, ἢ τῆς κατὰ φύσιν χαλεπῆς καὶ ἀπαραίτητης παρείχοντο δύναμτος. καὶ ὅ μόνον εἴ τις Καντακζηνῷ τῇ Βασιλείᾳ συμπράττων φαραδεῖν, ἐκολάζετο ὡμῶς, ἀλλὰ καὶ εἴ τις πρὸς τὰ παραττόμενα μὴ ἡδέως δεκείμενος, ἀλλὰ ἡθος ἐμφαίνων ἀποστροφόμενος φαραδεῖν, τὰς ὁμοίας δίκας τοῖς ἐαλωκόσι ἐπὶ πρὸς ὁσίαν φανερώς διδόναι καὶ ἀνάγκη. καὶ πολλοὶ ἐκ τούτων αἰτιῶν ἀπώλινον, ἐκ ἐν Βυζαντίῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ἄξει Θεσσαλονίκης. τὰ δὲ περαιτέρω καὶ πρὸς ἐσπέραν κοινῇ, οἱ τε δῆμοι καὶ οἱ δυνατοὶ τῇ πόλει Βασιλεῖ προσεῖχον Καντακζηνῷ. ὅθεν εἰδὲ πρὸς σάσεις ἐχώρησαν καὶ πολέμους ἐμπυλῆς, ἀλλ' ἐν οἷς μάλιστα αἱ ἄλλαι μεγάλας ἐχρύναντο συμφορὰς καί ποῖς, ἐν ταῖς αὐταῖς πρὸς ἀπορίαν καὶ εἰρήνῃ διωκουῖτο. αἱ δὲ ἀπὸ Θεσσαλονίκης ἄξει Βυζαντίου, οὐδὲν καὶ ὅ, τι μὴ ὑπέμενον. καθάπαξ γὰρ εἰς δύο διαμεμεῖσθαι, στρατιὰ μὲν, καὶ οἱ ἄλλοι ἄριστοι τῇ πολιτῇ τῇ Καντακζηνῷ τῇ Βασιλείᾳ ἡρώοντο, ἐκείνοι οἱ οἰόμενοι διωκόμενοι τὰ καταχρῆσθαι τῇ σῴσιν συμφορᾷ

φας. οἱ δὲ μοι ὅτι τὰς τῶν βασιλευσῶν ἐναγόντων, οἷς ἐκ τῶν πολέμων τὰ ἐτέρων ἔχουσι πλεῖν ἐν ὧ, πρὸς τὴν Βασιλέα Καντακζυλὸν καὶ τὰς παρ' ἐκείνοις δυνατεῖς ὁμοίως ἐπολέμου, καὶ πολλὰ διετίθεσαν κακὰ, καὶ μόνον τὰς ἐξείας διαρπάζοντες καὶ ὑπορωτάτες ἐκ πλεονεξίας ὑποδεικνύοντες ἐν μιᾷ καιρῷ ῥοπή, ἀλλὰ καὶ δεσποτικῶς κατακλείοντες, καὶ ἄλλω πᾶσαν εἰς αὐτὰς κακῶσιν ἐπιδεικνύμενοι, οἱ τε τὰς ἀρχὰς τῶν πόλεων ἐπιτετραμμένοι, τοῖς τῶν ὄλων ἀρχαῖς πραγμάτων μάλιστα ἐξομοιούμενοι, κολαστικοὶ τινες καὶ ἀνήμεροι καὶ θηριώδεις ἐφιλοτιμῶντο εἶναι. ἐκεῖνοι γὰρ εἰς τοσούτων ὁμοιότητος προήλθον, ὥς ἄλλας τε πολλὰς ἀπανθρώπως τιμωρήσασθαι, καὶ Πατριάρχῳ τῶν βασιλέων ἐναποθανεῖν εἶσαι καλλωδίους ἐξηρημένον. Σιδηρὰν δὲ μὴ τὸ αἰκίσασθαι μέχει ἄπνου εἶναι, ζοφώδει τινὲς δεσποτικῶς ἐναπέρριψαν γυμνόν, οἷα δὲ νεκρόν, καὶ ὅσας ἀξιώσαντες. ὃν ἔτι ἄπνου ἀπερρίμμενον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, τῶν Περσῶν τις δορυαλῶτος θεία προνοία τῷ δεσποτικῶς ἐκείνῳ καθεύχοντι, προνοίας τε ἐξίωσεν καὶ τὴν τύχης, καὶ τῶν πολλῶν ἐκείνου ἀνεκλήσατο αἰκισμῶν. ὁ ὁμοίαν δὲ ὁ δορυαλῶτος ἐκεῖνος προνοία καὶ πρὸς Συναδινὸν ἐπεδείξατο, ἀπανθρώπως καὶ ἐκείνῳ αἰκιδεῖσαν ἐγγὺς θανάτου, ὅς γυμνὸν εἰς ἐκεῖνο τὸ δεσποτικόν ὑπορρίψαν. Πᾶσι δὲ ὧν ἔγκλημα ἢ περὶ Βασιλέα τὸν Καντακζυλὸν ποτέρα εὐνοία, καὶ τὸ χημάτα ἐκεῖνα κρυπτόμενα εἶδεναι, ἢ ὡς ἀγανάκτο φανεροῦν. καὶ μὴν καὶ τῶν ἐγγενέσεων ἀπείχοντο ἔτι αἰκίζον ἀπανθρώπως. Ασάνην γὰρ τῶν Ασάνη τῶν Μιχαὴλ γαμετῶν τῶν πατρῶν τῶν Ασάνη τῶν δεσπότην ἦσαν, χοινοῖς αἰωρήσαντες, ἐμάσιζαν ἐφ' ἱκανόν, ἐπικαλουῦντες, ὥς συνειδὴν εἰς Βυζάντιον παρὰ Καντακζυλὸν ἐπὶ ἁφθόρῃ τινῶν γράμματα ἀφίγμενα, ἃ ἐκέλευον δῆλα καὶ αὐτοῖς ποιεῖν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἴρηται, δι' ἃ εἰς τοσούτων ἤλθον φόβος οἱ ἀπανταχῶς τῶν Ρωμαίων γῆς ἄριστοι τῶν πόλεων, ὥς μηδὲ τοῖς οἰκειοτάτοις ἄνθρωποις θάρρειν τῶν προδοσιῶν δεδοκίκα. συμβᾶν δὲ τὴν καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐξέφοβησαν. οἱ δὲ ἐν Κωνσταντίνῳ τῶν μεγάλων τῶν Βασιλείων ὄντες δεσπῶνται, ἐπεὶ τῶν νησιῶν παρῆσαν αἱ ἡμέραι, ὅς εἴδει ἀναδέσθαι τὰ κατ' αὐτὰς ἀνδρῶν πνδυματικῶν, καὶ ἐξομολόγησιν ποιῆσθαι τῶν πεπλημμελημένων, ἐπεὶ μὴ ἐξελθὼν αὐτοῖς εἰσάγειν οἷς ἐθάρρουν, ἵππουτο παρὰ τῶν ἀρχόντων εἰσελθεῖν, ὃν ἂν βέλονται αὐτοί. οἱ δὲ τινὰ Γλύκων ὄνομα φαῦλον ἄνδρα, ὅς περὶ μέθας ἠχολιμένον, καὶ ἑτέρα ἀτοπώτερα τινὰ, ἐμάτια μοναχῶν ἐνδύσαντες, καὶ τὸ λεγόμενον μέγα χημά περὶδέντες, προσέπεμπον τοῖς δεσπῶταις, οἷα πνδυματικόν ἐκέλευον τε τὰς λογισμὰς τῶν ἀνδρῶν ἀνερδύειν, ὅ, τι περὶ Καντακζυλὸν διασποῦνται, καὶ εἰ συνίσασιν τινὰς καὶ ἄλλας τὰ αὐτὰ ἐκεῖνοις ἡρημένους. ὁ δὲ ὅτι ὑπόκεισιν κέρδος ἕνεκα ὑπελθὼν ἡδέως, καὶ γενόμενος πρὸς τὰς δεσπῶτας, μὴ τῶν πλημμελημάτων τῶν ἐξομολόγησιν, ἠρώτα ἕκαστον ἰδίᾳ καὶ περὶ Καντακζυλὸν τῶν Βασιλέων, ὅ, τι διασποῦνται πράττειν. ἐκεῖνοι δὲ ὑποπτεύσαντες ἔχοντες ὅπερ ὧν, ἀλλὰ πνδυματικὸν μὲν εἶναι ἀληθῶς, τῷ μέρει δὲ προσέχειν τὴν περὶ Πατριάρχῳ, καὶ Ἀποκαυχὸν τὸν μέγαν δεκά φατείαν, δείσαντες, ἀπέχοντο παντάπασιν τῶν καὶ τὰ πεπλημμελημένα ἐξομολογεῖσθαι. ὁ ἐμπαίκτης δὲ ἐκεῖνος ἐπεὶ μηδὲν ἀπάνωτο τῆς πονηρίας, ἐκεῖθεν ἐξελθὼν, ὅ, τε κακῶς ἐνέδω

at plebs impulsu seditiosorum, (quibus bello aliena involantibus ditescere licebat) Cantacuzeno, & optimatibus pariter adversabatur, iisque multis modis incommodabat : non solum facultates diripiendo, & uno momento ex divitibus pauperrimos efficiendo : sed & carceribus includendo, & omne genus vexationis in illos conferendo. Quibus vero urbium præfecturæ commissæ erant, hi summum imperium habentibus quam simillimi, feros sese carnifices præstabant, & in humana figura belluarum immanitatem exercebant. Eo namque sævitie progressi sunt, ut præter alios complures crudeliter punitos, etiam Patriciotam funiculis suspensum, in tormentis mori siverint. Siderum autem usque ad defectionem animæ verberibus indigne contusum in tenebricosum quemdam carcerem nudum, velut mortuum, nulla cerimonia projecerunt. Quem sic instar exanimis ad dies aliquot jacentem, Persa quidam bello captus, & divinitus illo carcere detentus, non vulgari cura ex multis illis plagis recreavit. Parem curam idem captivus in Sy-

Edit. Paris.
pag. 514.

Edit. Paris.
pag. 515.

ta exuens, cum sæculari cultu iterum artem consuetam facitans circumibat. Hoc drama valde omnes perterritum, & ad omnibus æque diffidendum incitavit. Atque horum nihil imperatrice conscia: sed omnia imprimis Apocauchus magno duce, deinde reliquis conjuratis auctoribus agitabantur. Patriarcha autem illa jejuniorum periodo, magna parasceve instante, in qua Christus meus a Judæis comprehensus est, ipse multos qui ad Dei Sapientiæ templum, seu ad asylum confugerant, comprehendendos tradidit: comprehensique, atque in vincula perducti, multos, & diros cruciatus sustinebant. Ob hæc omnia, cum & tunc nuntiaretur, Cantacuzenum solum a domesticis suis derelictum in sacrum montem ad monachi habitum capeffendum discessisse, omnes pedibus ad templum Hodegetriæ gratias de illo victo, & everfo acturi convolarunt.

ἀπεδύσατο ἐνδύματά, καὶ κοσμητικῶς ἔχων ἐδῆται, καὶ συνήδη πάλιν περιέει δρῶν. τὸ δράμα ἦ τῆτολίαν πάντας ἐξεφόβησε, καὶ πᾶσιν ἐπέισεν ὁμοίως ἀπιδεῖν. Τῶτων ἦ ἡ Βασιλὶς εἶδεν τοῖς πράττεσι συνήδει· ἀλλὰ πάντα διωκεῖτο μάλιστα μὲν Αποκαύχης τῆ μεγάλης ἐπιτάττοντος Δεσπότης, μετ' ἐκείνον δὲ καὶ τὴν ἄλλων τῶν συνομοτῶν. Πατριάρχης δὲ κατ' ἐκείνῳ τῷ περὶόδῳ τῶν νηστειῶν, τῇ μεγάλῃ ἐνεσηκῇ Παρασκευῇ, ἐν ἣ ὁ ἐμὸς Χριστὸς ὑπὸ Ἰουδαίων συνελαμβάνετο, αὐτὸς πολλὰ τὰς τῶν νεῶν τῆς Θεᾶς Σοφίας διὰ τῆ ἀσυλίας προσπεφυρότας παρεδίδκε, καὶ συλλιθοθέντες ἤγοντο εἰς δεσμοθήκη, καὶ πολλὰ καὶ δυσχερῆ ὑπέμεινον. δι' αὐτὴν δὲ πάντα, ἐπεὶ ἠγγέλετο καὶ τὸ τε Καντακουζηνὸς τῇ Βασιλεῖα καταλειφθέντα μόνον ὑπὸ τῶν οἰκείων εἰς ὅρος ἔρχεσθαι τὸ Ἱερὸν ἐπὶ τῶν μοναχῶν ὑποδύσαι χῆμα, πάντες ἐξέειον πέσοι παρὰ τὸ τὸ Οδηγητῆρας τέμνος, δὴ χαλεπῶς ἀποδύσαντες τῆς ἐκείνης καταλύσεως.

C A P U T L I.

Imperator a Crale Edessam repetit & accipit statim: iterumque ob defectum praesidii imponendi eidem ad tempus relinquit. Apocauchus Didymotichum invadit, sed frustra. Empythium castellum obsidet. Didymotichii ad verum nuntium colligunt animos. Empythii obsidio solvitur. Didymotichi penuria vitæ laboratur. Scythæ populatum venientes, vacui redeunt. Scythas temere aggressi, peccatum suum magno luunt. Apocauchus bellum protostrotori genero committit: qui ab episcopo monetur, ut labore supervacaneo desistat.

CANTACUZENUS imperator, ut Pheris redeundo Edessam venit, quam Crales obsederat, corruptis pecunia civibus ad eum defecisse invenit. Recordatus ibi sanciti cum eo fœderis, in cuius conditionibus erat scriptum, si quam urbem Romanorum, & absente imperatore aut armis, aut alio quodam modo subegisset, uti eam illi restitueret, oppidulum repetebat. Quod cum Crales sine delatione redderet, affirmaretque præstiturum se quicquid promississet, armisque, & pecunia, & tota sua potentia illi adiutorem fore, cernens nullo se emolumento illic moraturum (nam in reditu Didymotichum tota mente, & cogitatione versabatur) nec posset de suis, quos ducebat, honestum præsidium relinquere, cum & numero exigui essent, & ut ibi sine eo manerent, adduci nequirent, quamquam ingratum, (necessitate nimirum id extorquente) Crali oppidum ut proprium tuendum dimisit, donec se ejus recipiendi opportunitas ostenderet. Interea cum eodem in Triballos redit. Apocauchus magnus dux, accepto nuntio imperatorem Pheris cum Triballis revertisse, opinans Didymotichenses eo casu vehementer perculsos, facile inter se dissensuros, atque idcirco eos se domituros confidens, quotquot potuit Byzantii, & per urbes Thraciæ peditum manipulos, equitumque cætervas contrahens, eo venit, & super deditione verba fecit. Illis sermonem aspernantibus, cum oppugnare mœ-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ὁ Καντακουζηνὸς ἐπεὶ ἐκ Φερῶν ἀνέστρεφεν εἰς Εδεσσαν ἐλθὼν, ὡς περιεστρατοπεδωμένος ὁ Κράλης ἐπολιόρκει, τῇ μὲν πολίχνῳ εὖρε προσχωρήσασαν ἐκείνῳ χῆμασι διαφθεῖραντι τὰς ἐνδον. ἀναμνησκῶν δὲ τῶν ὀρκῶν, καὶ τῶν συνθηκῶν τῶν πρὸς αὐτὸν, οἷς ἐνεγέγραπτο, εἰ πόλιν τινα τῇ Ῥωμαίοις ὑπὸνκῶν, καὶ ἀπόντος Βασιλέως, ἢ ὀπλοῖς, ἢ ἑὸν πῶ δή τινι ὑποποιήσαιο ἀποδιδόναι Βασιλεῖ, ἦτοι τῷ πολίχνῳ. ὁ Κράλης τε παρῆχετο ἐτοίμως, φάσκων πάντα τὰ ὑπεχθμένα πράττειν, ὅπλοισι καὶ χῆμασι καὶ πάσῃ δυνάμει συμμαχήσειν. Βασιλεὺς δὲ τότε πρὸς τῷ πολίχνῳ μένειν αὐτὸς αἰσυτελεῖς ὄρων, περὶ ᾧ τῆς εἰς Διδυμότειχον ἐπανόδου πᾶσα ὡς αὐτῷ ἡ σπεδὴ, ἐκ τῆς οἰκείων φρενὶν ἀξιόλογον μὴ δυνάμειος καταλείπειν, ὁλίγων τε ὄντων τῶν συνεπομένων, καὶ μὴ περὶ δομένων χαλεπὸς ἐκείνῳ ἀπολείπεσθαι ἐκεῖ, τῇ μὲν πολίχνῳ, ὡς ἰδίαν καὶ ἁπλὴν κατέλιπε πρὸς Κράλῳ φυλάττειν ὑπ' ἀνάγκης ἀχρεὶς & καιρῶν καλουῦτος, αὐτῷ δὲ ἀποτάβῃ. αὐτὸς δὲ ἅμα Κράλῳ, πρὸς τῇ Τριβαλῶν, ἀνεχώρου γῶν. Ἀποκαυχὸς ὁ μέγας δὲ ἐπεὶ πύθοιτο ἐκ Φερῶν ἀνακεχωρηκότα Βασιλεῖα μὲν Τριβαλῶν, ὑποπτόσας τὰς ἐν Διδυμότειχῳ σφόδρα τεθορυβῆσθαι, καὶ πρὸς διχοστασίαν ἐσεσθαι ῥαδίως, καὶ ἅλα ταῦτα παρασησέσθαι ἐλπίσας, στρατιὰν ὅσην ὡς ἐκ Βυζαντίου, καὶ τῶν καὶ Θράκῃ πόλεων συναγαγὼν πεζῶν τε καὶ ἵππικῶν, κατὰ Διδυμότειχον τε ἐγένετο, καὶ προσῆγε λόγους περὶ παραδόσεως. ὡς δ' ἐκείνοι παρεδίχοντο ἀδαμῇ τὰς λόγους, τὸ μὲν τειχομα-

χεῖν ἀπερίνωσκε δὲ τε καρτερότητα τεχνῶν, καὶ δὲ ψυχὴν
 καὶ τόλμην τῇ ἐχόντων, ἀνάλωτον νομίζων, τὸ Ἐμπτυθίον
 δὲ φρεσὶν περιστραποπέδυσάμενος, ἐπολιόρκει καὶ μηχαναῖς ἐχέτω καὶ τεχομαχίαις, περὶ πλείονος τὸ παρα-
 σῆσθαι ποσειδῶνος. ἐπεχείρει δὲ κρύφα καὶ τοῖς ἐν Διδυ-
 μοτείῳ εἰ δυνάτο πεῖθειν τὴν πόλιν παραδοῦναι.
 ὡς δὲ εἶδεν. ἀφικμένῃ γάρ τινος παρὰ Βασιλέως καὶ
 μεμνυκότος, ὡς ἐκ ἀληθείᾳ τὰ περὶ ἐκείνης εἰρημένα
 εἶναι, ἀλλ' ὡς πρὸς φερε μὲν διὰ τὸ περὶ τὴν στρατιὰν συμ-
 βῶσαν νόσον, αὐτὸς δὲ παρασιδύζοιτο ὡς ἀφιστόμενος,
 ἀνεθάρσυνσάν τε, καὶ ἔτοιμοι ἦσαν, ὡς ὑπὲρ ἐκείνης πάν-
 τα, καὶ πεισόμενοι καὶ πράξοντες. Οἱ μὲν γὰρ δὲ δὲ ἀλγὰ
 τῇ τῇ Ἐμπτυθίῳ ἐνδεχέσθαι πολιορκίαν, ἐπεὶ πύθοιο
 τὸ ἀφρόν στρατιὰν Σκυθικὴν εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐμβεβλη-
 κῆσαν, ἀσιωπῶντες ὑπὸ δέσας τῆς πολιορκίας ἀπανα-
 σῶς, πρὸς Ἀδριακὸν πόλιν ἐχώρει παρὰ πολλῇ. Οἱ δὲ
 ἐν Διδυμοτείῳ τὴν ἀταξίαν ὁρῶντες τῆς τῇ Ῥωμαίων
 στρατίας, καὶ νομίσαντες τι περὶ αὐτὰς συμβεβηκέναι τὸ
 μάλα καὶ ἔτι φοβεῖσθαι, αὐτὰ καὶ ἐγένοντο εἰς τὸ στρα-
 τώπεδον, καὶ τιμὴν ἐκράτουν ἀλίγων ἐπιδέμενοι, σίτον
 τε καὶ βοσκήματα καὶ ἄλλας διαρπάσαντες ὑποσχεσάμενοι,
 εἰσηγὼν ἐν τῇ τειχῇ. ὅς τ' οὖν οἱ ἐκ τῆς ἐξωθεν συνου-
 κίας πόλεμον ἀραδαῖοι πρὸς τὰς ἐνδον, ἀνέστησαν ἡπι-
 δύντες, καὶ οἱ ἐξωθεν γεωργίας προσείχον, εἰδότες ὡς
 ἐδεμίαντο ἀφελῆσαι ἐκ τῶν ἐσῶν αὐτῶν πολιορκημένων,
 καὶ τὰς ἐπιούσας ἀμυνέσθαι ὑπὲρ αὐτῶν ἐδωκέντων, ἀλ-
 λά τὰς πλησίον πόλεις κατατρέχοντες καὶ ληϊζόμενοι διέ-
 ζων. τότε δὲ πάντα πᾶσιν ὑπὸ τῆς στρατίας εἰργόμενοι
 τεχνίται, καὶ μετρίως ἐπιέζοντο ἐνδεῖα. Τὸ μὲν τοι Σκυ-
 θικόν, πᾶσαν καταδραμόν τ' Ὀράκιον, ἐπεὶ ληϊζέσθαι
 εἶδεν ἐνῶν, πρότερόν τε ὑπὸ τῇ πολέμῃ καὶ πρὸς ἀλλήλους
 τῆς χώρας διεφθαρμένῃ, καὶ τότε εἰ τι περὶ αὐτῶν εἴς τις
 πόλιν καταφυγόντος, κοινῆς ἀναστέφαντες χερσίν, ἐ-
 μακρὰ σκοπέλας τ' ἐστρωπέδων ἐποίησαντο. ὁ δὲ ἐν Σκο-
 πέλῳ δῆμος ποδοῦμοι, ὡς Σκύθαι ληϊσάμενοι μηδὲν,
 πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπανέρχονται. τῇσι μὲν δὲ ἀσιωπῶν
 παραβόλως ὁρμηθέντες, ὅπλα ὡς ἔχον ἑκάστος, ἀρά-
 μμοι, ὑψάλαζον καὶ τῇ πόλεως ἡγεμόνα Μιχαὴλ πα-
 ραλαβόντες καὶ τὰς στρατιώτας ὅσοι ἦσαν παρ' αὐτοῖς,
 συμπλέκεσθαι ἐγγὺς ἔστι τοῖς βαρβάροις. τὸ δὲ πρὸς
 τὸ τόλμημα ἀπαγορεύοντος, καὶ παραινουῦτος ἀπέχεσθαι
 τὸ πείρας ὡς θανάτου ὡς φανερώς, καὶ μόνον ἐκ ἐπείθοιτο
 τὰ βελτίω συμβαλόντι, ἀλλὰ παρέδωκαν τισὶ φρε-
 ρῶν, ὡς ἐπειδὴ ἐκ τῆς μάχης ἀναστέφαντι, ἀμυνέμε-
 νοι αὐτὸν τῆς προδοσίας. καὶ δὲ ἀδυναμίαν αὐτοῖς συ-
 νειδόμεναι μὴ ἐδέλαιν στρατηγεῖν ἐπὶ τῆς πολέμῃς. ἀλλὰ
 χειζόμενοι αὐτοῖς ὡς ἐκ τῆς Διδυμοτείχης πολιορκίας
 τὸν μέγαν Δῆκα ἀναστήσασιν, ὅσων ἐδέσθαι μέλλοντα
 διὰ τὴν ἐνδεῖαν αὐτὰ κρατεῖν. αὐτὰς δὲ ἐκείνοις ἐπεί-
 ζειν τε καὶ κρατῆσαι καὶ τὰς πολέμῃς εἶναι μόνον, ἀλλὰ
 καὶ διὰ τὴν εἰς τὸν μέγαν Δῆκα εἰσελθόν. τῷ δὲ ἐκείνου
 δέει μηδὲν λυμνωμένους τὴν Ῥωμαίων, πρὸς τὴν οἰ-
 κίαν ἀναστέφειν ἐκ ἀλίγῳ χρόνῳ. Τοιαῦτα οἱ κακοδαί-
 μονες εἰπόντες καὶ νεανιδυσάμενοι, ἐχώρουν καὶ τῇ Σκυ-
 θῶν κελύσαντες αὐτοῖς καὶ τὰς στρατιώτας ἐπέδαι. οἱ
 δὲ, εἰ ποτε ἀνάγκη, αἰρετώτερον ἢ κῆρυξ αὐτὰς, εἰ-
 δέον τοῖς βαρβάροις μαχομένους ὑποδύσκειν, ἢ πανοι-
 κηστία ὑφ' αὐτῶν εἶρεται ὑπὸ τῇ δημοσίᾳ. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς τῇ στρατοπέδῳ ἦσαν τὸ Σκυθῶν, βοῇ πόρρωθεν
 ἐχρῶντο ἀλαλαγμοῖς, καὶ ἐχώρουν δρόμῳ κατ' αὐτῶν. καὶ δὲ ὄντο ἀντιστήσιν ἑδὲ πρὸς βραχὺ,
 ἀλλὰ ὑποπτήσαντες, ἐτόλμας αὐτὰς παρέχεσθαι ἀνδραποδίζεσθαι. Διὸ καὶ χοινία ἑκάστος ἐπερί-

nia propter firmitatem non auderet, Edit. Paris.
 propugnatoresque magnanimos, ac stre- pag. 516.
 nuos se expugnaturum desperaret, ca-
 stellum Emphythium obsidione vallatum,
 machinis verberare institit: felicem se
 numeraturus, si caperet. Porro Didymo-
 tichenſe praesidium, ad urbem sibi tra-
 dendam occulte sollicitabat: nullo ta-
 men effectu. Nam cum quidam ab im-
 peratore superveniens indicasset, falsa
 esse, quae de illo sparsa fuissent: sed
 propter morbum, qui exercitum pervas-
 sisset, eum redire, & adventum ad illos
 apparare, instaurarunt animos, pro eo
 quidvis facere, ac perferre paratissimi.
 Magnus dux parvo tempore in Emphythii
 obsidione consumpto, ut allatum est,
 Scythas ingenti multitudine in fines Ro-
 manos se infudisse, anxius obsidionem
 solvit, nulloque servato ordine, Adria-
 nopolim festinavit. Qui Didymotichi
 erant in praesidio, confusione animadver-
 sa, opinatique aliquid eis novi contigis-
 se, unde tanta perturbatio extitisset,
 mox in castra irruentes, paucos occidunt:
 commeatum, pecora, & impedimenta
 secum in urbem auferunt. Ex quo enim
 suburbani armis in urbanos expeditis vi-
 cti, vastatique sunt, nec urbani terram
 coluerunt, cum scirent, nihil se inde u-
 tilitatis percipientes, si obsessi hostem
 per se repellere non possent, sed vicinas
 urbes incurſantes, ac depredantes vitam
 propagabant. Tum vero penitus ab ho-
 ste intra muros cohibiti, non mediocri
 penuria laborabant. Scythae totam Thra-
 ciam pervagati, quoniam populationi ni-
 hil restabat, quod bello intestino regio
 jam exinanita & exhausta esset, & quod
 superfuerat, se in urbes recepisset, va-
 cili reſerſi, non procul a Scopelo te-
 tenderunt. Scopelenses intellecto eos si-
 ne praeda domum remeare, consueta im-
 prudentia temere concitati, armis ut
 quisque poterat correptis, etiam urbis
 praefectum Michaelē, praesidiariis quot-
 quot erat assumptis, cum barbaris co-
 minis conſigere cogunt. Quo facinus
 tam audax detrectante, hortanteque,
 ut conatu abſisterent, quia certo peri-
 tūri, non modo bene monenti non ob-
 temperarunt: verumetiam custodiendū
 quibusdam tradiderunt, supplicium
 proditiōis in eum expensuri, ubi e pu-
 gna revertissent. Non enim quoniam
 eorum imbecillitatem noſſet, ideo in
 hostes ire nolle: sed ipsis hostibus gra- pag. 517.
 tificari, ut qui ab obsidione Didymo-
 tichi Apocanchum magnum ducem jam
 jam urbem commeatu defectam occupa-
 turum submovissent, quos invadere, ac
 debellare non solum quia hostes sint,
 sed etiam studio magni ducis debeant,
 cujus metu nulla Romanorum provinciae
 illata vastitate, brevi spatio se domum
 referant. Talia infelices illi, novarum-
 que rerum cupidi fabulati, contra Scy-
 thas militibus sequi iussis prodierunt.
 Qui invito sequebantur, optabilius ra-
 ti, cum barbaris, si opus esset, pu-
 gnando interfici, quam plebis furore
 cum tota domo deleri. Scytharum ca-
 stris appropinquantes, eminus sublato
 clamore in eos incurrunt: non enim vel
 parum se opposituros existimabant: sed
 timore exanimatos, pro captivis ab-

ducendos se præbituros. Ideo funes quilibet ad barbaros illos constringendos secum portabat: ne, si absque vinculis ducerentur, aufugerent. Scythæ credentes peditum agmen adventare, equos conscendunt: castris pugnaturi progrediuntur. Scopelenses simulatque illos castris viderunt egredi, obliti prioris insolentiae, in fugam se penetrant. Sed per plana campi, nullo prorsus obvio nemore, præter equites nemo evasit: concisi ad unum omnes. Illi enim, equites, inquam, quod Scythæ adhuc longius distabant, quando fuga iniri coepta est: deinde quod iidem in peditibus mandandis erant occupati, incolumes in urbem pervenere. Sic stultitia, & expertis rationis impetus in mala præsentissima homines præcipitant. Apocauchus post Scytharum irruptionem Andronico Palæologo protostratore, genero suo, supremo exercitus duce designato, & Didymoticheni bello ei commendato, Byzantium repetit. Palæologus Didymotichum frequenter incurfare, & subito se recipere: nec enim erat incolis nocendi occasio, cum extra muros nihil superesset. At præfidiarii ipso recedente, vicinos depopulando, annonamque, ac pecora diripiendo bellum tolerabant: nec ob inopiam victus quidquam parum virile aut faciebant, aut fucturi erant. Cum aliquando adortus esset illos protostrator, per epistolam metropolita monuit, eos belligerando cum imperatore, in cuius potestate omnino, nec ita diu post futuri sint, inani labore defatigari: nec ad finem cogitata perducturos, cum interim laborare non desinant, & aliis magna detrimenta invehant. Hortabatur igitur, ut sibi obsequentes, maleficia omitterent. Si enim non evenerint, quæ ego dico, inquit, non est locutus in me Spiritus sanctus. Tabellario iter abnuente ob timorem, ne ista de causa haberetur male, episcopus iussit esse bono animo: tantummodo enim aliquot plagas relaturum. Atque hæc ut prædicta fuerant, ita evenerunt.

Edit. Paris.
pag. 518.

ροῦτο τὴν τὰς ἀλαστομένων βαρβάρων ἐνεκα δεισμεῖν, ἵνα μὴ ἡξειδιδράσκοιεν ἄδετοι ἀγόμενοι. οἱ Σκύθαι δὲ νομίσαντες στρατιὰν πεζὴν εἶναι ἐπ' αὐτὰς, τῷ ἵππων ἐπιβάντες, ἐξήγοντο τῷ στρατοπέδῳ ὡς μαχηόμενοι. οἱ δὲ, ὡς μόνον εἶδον τὴν στρατοπέδου ἐξίοντα, τῷ προτέρῳ φασίματος ἐπιλαδόμενοι ἐτρέποντο πρὸς φυγὴν. ὑπὲρ δὲ ὄντος τῆς πεδίας καὶ ὕλης παντάπασιν φίλῃ, ἡξιδράναι ἡδυμήθη ἡδὲ εἰς, ἀλλὰ πάντες κατεκόπησαν ὑπὸ τῷ Σκυθῶν, πλὴν τῶν ἵππέων. ἔπειτα δὲ τὸ πολὺ αὐτῶν τὰς Σκύθας ἐτι ἀφῆσαν, ἡνίκα ἡ τροπὴ ἐγένετο, ἄλλως δ' ὅτι ἔως τῆς πεζῆς ἡσχόλητο οἱ βάρβαροι, ἡξωθῆναι εἰς τὴν πόλιν ἡδυμήθησαν. Οὕτως ἡ ἀνοία καὶ ἡ παράλογος ὁρμή, πρὸς ἀνήμερας ἐξάγει συμφοράς. Απόκαυχος δὲ ὁ μέγας δὲξ, μὴ τῷ Σκυθῶν τὴν εἰσβολὴν Ἀνδρόνικον Παλαιολόγον τὸν πρωτοστράτην, ὃς ὡς γαμβρὸς αὐτῷ ἄρχοντα συμπάσης ὑποδείξας τῆς στρατίας, καὶ τὸν πρὸς Διδυμότειχον ἐπιτρέψας πόλεμον, αὐτὸς εἰς Βυζάντιον ἐπαυῆκε. Πρωτοστράτην δὲ συχνὰς ἐποιεῖτο καὶ Διδυμοτείχῃ ἐκδρομὰς, καὶ πάλιν ἀνέστρεφε ταχέως. καὶ ἡδὲ ὡς, τικακῶς δὲ ἡξωθῆναι εἰδὼς ὄντος ἐξω τειχῶν. οἱ δὲ ἐνδον στρατιῶται, αὐτῷ ἀναχωροῦντος, τὰς περιόχους ληϊζόμενοι, καὶ σίτον διαρπαζόντες καὶ βοσκήματα, διέφερον τὸν πόλεμον, ἡδὲν ἀγρονεῖς ἔτε πωρᾶντες, ἔτε μελλήσαντες δὲ τὴν ἐνδειαν. ἐπελθόντες δὲ αὐτοῖς τὸ πρωτοστράτην ποτὲ, πέμψας ὁ μητροπολίτης ἐδήλῃ διὰ γραμμάτων ὡς ἀνόνητα κόπτονται καὶ ταλαιπωρεῖσι διὰ τὸ πρὸς Βασιλέα πόλεμον, ὃ δὲ δούσῃσι πάντως μὴ μικρὸν, αὐτοῖς τε ἀπέρανται πονοῦντες, καὶ τοῖς ἄλλοις αἰτίοι γινόμενοι μεγάλων συμφορῶν. παρῆναι τε αὐτῷ πειθόμενης τῇ κακῶν ἀπέχεσθαι. Εἰ δὲ ἐκ ὑποβαίῃ τοιαῦτα, οἷα ἐγὼ λέγω, ἔφασκεν, καὶ λελάληκε τὸ Πνεῦμα τὸ ἄγιον ἐν ἐμοί. τῷ Πεπαγαμένῳ δὲ ἀπαγορεύοντος τὴν ἀφίξιν δὲ τὸ δεδοικέναι μὴ κακῶς ὑπ' ἐκείνων πάθῃ τοιαῦτα ἀπαγγέλλων, ἐκέλευε θάρρειν, ὡς ἡδὲν ὑποσησόμενον, ἢ πληγὰς ὀλίγας. ἀ καὶ ἀπέβαινεν ἢ ἐκείνος προσηγόρευον.

CAPUT LII.

Legatio Annæ ad Cralem cum promissis. Responso Cralis, & fides. Item procerum Triballorum constantia erga imperatorem, quem Macarius episcopus de ingrato animo reprehendit. Legatum ad imperatricem mittendum suadet. Imperator acriter illum, ut hominem improbum, ambitiosum, ac proditorem, & homicidam infectatur.

ANNA vero imperatrix, ut Cantacuzenum apud Cralem perquam gratiosum, cum exercitu reditum Didymotichum parare didicit, Georgium Lucam, & Macarium metropolitam Thessalonicensem delectos, pro legatis ad eum mittit, spondens se urbes ei, de quot convenerit, donaturam, si tantum Cantacuzenum sibi vincitum mittat. Qui legatione reprehensa, recusavit libere: non solum enim propter paucas urbes, sed nec propter Romanum imperium universum tantum scelus edere velle. Proinde eos frustratos dimisit. Qui regressi Byzantium, brevi rursus adiunt: narrabatque Crales, in altera hac legatione urbes omnes occidentales, præter Thessalonicam, sibi oblatas,

ANNA ἡ Βασιλὶς, ἐπεὶ πύθοιτο Καντακουζηνὸν τὴν Βασιλέα πολλῆς δυνάμεως ὑπολαύοντα παρὰ Κράλη, παρασκευάζεσθαι αὐτῇς ὡς εἰς Διδυμότειχον ἐπαυῆσοντα ἅμα στρατιᾷ, τὴν Ληκῶν ὑπολεξαμένη Γεώργιον, καὶ Μανάρειον τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, πρεσβυτάς ἐπεμπεῖν εἰς Κράλην, καὶ ἐπηγγέλλετο πόλεις παραδώσειν ὅσας αὐτὸς συμβῶσιν, εἰ μόνον Καντακουζηνὸν πέμψει δεισμένῳ πρὸς αὐτὴν. Οὗ δὲ ἐμὲ μὲν τε τὸ πρεσβεῖαν, καὶ ἀπηγόρευε φανερώς, ὡς ἐκ ὀλίγων μόνον πόλεων ἔνεκα, ἀλλ' ἡδὲ συμπάσης τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ τοῖς πολλοῖς ἄγος, καὶ ἀπέπεμπεν ἀπαράκτους. οἱ δὲ εἰς Βυζάντιον ἐλθόντες, ὀλίγῳ ὕστερον πάλιν ἐπαυῆκον. ἔφασκε δὲ ὁ Κράλης, ὡς καὶ ἡδεύεσαν πρεσβεῖαν τὰς ἐκ Χερσονήσου πόλεις.

πόλει ἀπάσας ἐσπερίαι πόλεις παραδίδοιεν, πλὴν
Θεσσαλονίκης, ὥς εἰ μὴ Καντακζυῶν τὴν Βασιλέα βε-
λοῖτο παραδίδουαι, ἀλλ' αὐτὸν γούμ' εἰρξάντα κατέχειν
ἐν δεσμωτηρίῳ. ὁ δὲ αὐτῷ ἀπέπεμπε ἀπαράκτας, ἀ-
δυνάτα εἰπὼν αἰτεῖν. Ἐλένη δὲ ἡ τῆς Κράλης γαμετή,
ἐκαθήφατο πικρῶς, καὶ ἀπέπεμπε πρὸς ὀργλὴν ὡς ἀδι-
κα πρεσβύοντας, καὶ πολλὴν αὐτοῖς τὴν ἀδοξίαν οἶσοντα.
ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐν τέλει πάντες τῇ Τριβαλῶν ἐλοιδο-
ρουῦτό τε, καὶ πολλὴν αὐτὴν κατεγίνωσκον μωρίαν, εἰ τοι-
αῦτα πείσειν ἤλπισαν, ἔγωγε μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἐλλεί-
ποντα κακίας. πάντες γὰρ ἐφίλου Βασιλέα, καὶ εἰδὲν ἡνεί-
χοντο τὴν ἀγόντων βλάβην εἰς ἐκείνον. ὥς τε καὶ τῖς ἐξ αὐτῶν
Κοβάτζης ὀνομασμένος φανερώς ἀντεῖπε καὶ ἠπειλήσε
θάνατον τοῖς πρεσβέσιν, εἰ μὴ τάχιον ἀπαλλάττοιτο. πολ-
λῶν τε αὐτῶν ἀναιδηνσίαν κατηγόρει, ὅτι τὴν Ῥωμαίων ὀ-
φθαλμὸν οἰκείαις αὐτῶν χερσὶν ἐξορύξαντες αὐτοὶ, προ-
σέτι καταποροδιδόασιν, καὶ πόλεις ἐκ τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων, ἵνα
τελέως κατασβέσωσιν αὐτὴν, ὥσπερ δεδοικότες μὴ ἐπ' ἀνελ-
δόντος αὐτοῦ ἀναβλέψωσιν. Ὁ μὲν οὖν ἔγωγε πρὸς ὀργὴν
ἀπέπεμπε. Μακάριος δὲ ὁ Θεσσαλονίκης ἐπίσκοπος,
ἐπεὶ ἀνελύτοις ἦθετο ἐπιχειρῶν, Βασιλεῖ τῷ Καν-
τακζυῶ προσελθὼν, πρῶτα μὲν ἐμέμφετο τὴν πε-
ρὶ Βασιλέα τὴν φίλον ἀγνωμοσύνην, ὅτι ποσῶν φιλη-
θεῖς, καὶ ἔγωγε μεγάλων δυνεργημάτων ὀλοελευκῶς, τοῖς
ἐναντιωτάτοις ἀμείψαιτο τὰς παῖδας, τὴν ἀρχῆς ἕνεκα ἐ-
πιβαλόντας καὶ ὀλοκτεῖναι διανοηθείς. ὦν τὴν ἀτοπίαν
βδελυξάμενος ἐθεὸν, μὴ μόνον ἐκ ἐφείναι εἰς τέλος τὰ
βεβηλόμενα ἀγαγεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν περὶ Βασιλέα ἀδικίαν
εἰς πραττόμενον, ὑπερόριον ὀλοδεῖξαι καὶ πλανήτῳ πε-
ριῶντα, ἐπ' ἄλλοις τὴν ἐλπίδα ἔχοντα τὴν σωτηρίαν.
ἔπειτα συμβέβηκεν εἰ μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γε τὸ
συνοῖσον συνοιδόντα, πρεσβείαν ποιήσασθαι πρὸς Βα-
σιλίδαν, καὶ κέλευ αὐτῆς τε ἐκ Πατριάρχου, καὶ τῆς συγ-
κλητῆς βελῆς γενέσθαι, ὥς τε ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις
συγγνώμης ἀξιώσας, ὁρόνοιαν τινα ποιήσασθαι
αὐτῇ, καὶ μὴ ὑπερόριος ἀπόληται, εἰς ἐμῆς ἢ φαύλης
τινὸς ἐλπίδος ἐπὶ ὑπολειπομένης. Εὐσεβὴς δὲ, εἰδὲν
θαυμαστὸν, εἶπεν, εἰ μεθύων τι παραφερόμενος ὑπὲρ
ἀναιδηνσίας οἶοιτο καὶ τὰς ἄλλας τὰ ἴσα πάχειν. ἐσὺ
τοίνυν τῇ κενῇ δόξῃ καὶ φιλαρχίᾳ κατὰ κράτος ἀλῆς, καὶ
ποροδοσίαν τὴν ἐχάτῳ εἰργασμένος, εἰδὲν θαυμαστὸν,
εἰ τὰ ἴσα καὶ ἐμὲ καταφθίγγῃ μηδὲν τοῖσιν εἰργασμέ-
νοις. οἶδα γὰρ ὡς ἐμὲ τοῖς ἐν Ἀθῶν ἀρετῆς ἀντιποιε-
μένοις, καὶ τῇ καλῇ ἐρασίᾳ καὶ ἐργάταις γεγραφότος,
καὶ πολλὰ δεινότητος πρὸς Βυζάντιον ἐλθεῖν, καὶ Βα-
σιλίδι καὶ Πατριάρχῃ, ἐκ οἷς αὐτὸς ὀνομάζεσθαι σύγκλη-
τον βελῶν, ἔχοντα περὶ εἰρήνης, ἐπεῖσαι κατε-
τίθεσθαι τὸν πόλεμον, ὃν ἀδίκως κενήκασι κατ' ἐ-
μὲ μηδὲν ἡδονηκότος, συκοφαντίας πλασάμενοι καὶ ἔχον-
τες βολὰς, μὴ τῶν ἄλλων παρελῆφασιν, καὶ σὲ ὡς ἀρετῆς
ἀντιποιεῖμενον δῆθεν, καὶ ὑπὲρ τῆς καλῆς, καὶ τῆς κοινῆς λυσι-
τελουῦτος βελήσομενον ἔχοντα διδόναι. ἀλλ' ἐκείνοι
μὲν καλῶς ποιοῦντες, τὰ τε δέοντα εἰρήκασιν καὶ παρ-
ρησίας, καὶ τῶν εἰς αὐτὰς ἡκόντων ἐνέλιπον εἰδὲν. καὶ τὴν
φθείρειν βελομένων καὶ ἔσσεσθαι ἀπὸ τῆς ἀληθείας, εἰδὲν
ἐπεσφάρισαν, πολλὰ ἐπαγγελλομένων ὅτι ποιήσιν. ἀλ-
λὰ τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐνέμεναν λογισμοῖς, καὶ τῇ περὶ τῆς καλῆς
ἐδικαίει κρίσει. δι' αὐτὴν καὶ μέγιστον πολλοῖς πρὸς τὰ λαι-
κῶν ἀλγεινοῖς. σὺ δ' ὑπὸ φιλαρχίας καὶ τῆς κατὰ τὴν ἀρχιερωσύλῃ δόξης ἡττηθεὶς αἰχρῶς, καὶ
τὰς συμπεσόντας μετὰ τῇ δικαίᾳ καὶ τῇ ἀληθείᾳ ἀποδωκας· οἷς ἀρμόσει μικρὸν ὑπαλλά-

Paris II.

ut si Cantacuzenum transdere nolle, sal-
tem in carcere detineret. Verum legatos
denuo frustratos rejecit, affirmans, neu-
tquam fieri posse quæ peterent. Helena
quoque Cralis conjux, ut iniqua, & sibi
ipsis probrosa petentes, acriter objurgatos,
indignabunda repulit. Similiter omnes
Triballi proceres in eos invehebantur: sin-
gularisque stultitiæ coarguebant, cum talia
se impetraturos sperassent, quæ adeo om-
nem scelesti facinoris magnitudinem
complecterentur. Universi quippe impera-
torem diligentes, nihil ferebant, quod ei
nocumento esset. Unde quidam de illis,
vocabulo Cabatzes, palam refragatus,
mortem legatis minabatur, ni quam pri-
mum se auferrent. Eos denique multi stu-
poris damnavat, quod cum suis manibus
oculum Romanorum eruisent, ut eum por-
ro omnimodis extinguere, & urbes, &
imperium prodere non dubitarent: quasi
formident, ne eo reverso, rursus aspici-
ant. Sic etiam ab illo stomachante repul-
si sunt. At Macarius Theffalonicæ episco-
pus, ut se, quod ajunt, retia inflare sensit,
Cantacuzenum invadens, primum ut er-
ga amicum imperatorem defunctum o-
mnino ingratum castigat, a quo tantope-
re amatus, tantisque beneficiis ejus a-
pud se positus, filiis ipsius dissimillima
rependat, eorum imperio, & sanguini
moliens insidias: cujus facti diritatem
Deum quoque ipsum execrantem, ad exitum
eas conferri non permisisse: sed
hujus in eum injuriæ pœnas repositis-
se: dum effecerit, ut per externas oras
vagabundus, salutis suæ spem in aliis
reponat. Deinde hortabatur, ut nunc
saltem se respiceret, missoque ad Augu-
stam legato, ipsam, patriarcham atque
consilium suppliciter oraret, ut data præ-
teritis venia, aliqua se cura dignarentur,
nec ab omni bona spe desertum, intere-
re extorrem paterentur. Tum impera-
tor, haud mirum, ait, si ebrius quispiam,
& in orbem actus, sensu deficiente, ter-
ram stabilem, & inconcussam vacillare
putet, nec, si insania correptus, alios
quoque judicet insanire. Et tu igitur ina-
ni gloria, & amore dominandi subactus
plane, proditorque maximus, nihil mi-
rum, si insontem me eorumdem crimi-
num condemnes. Meministi quomodo
cum ad virtutis alumnos, honestatisque
amatores, & cultores in Atho monte
scribens, eos enixe rogassem, ut Byzan-
tium venientes, cum imperatrice, patri-
archa, & quod nominasti consilio, de
pace agerent, deponendique belli, quod
conflictis criminationibus, mihi immerenti
intulissent, auctores fierent, cum aliis
te quoque, ut sanctimonie studio flagrantem
scilicet, & pro tuenda honestate, com-
munique fructu nullum certamen detrecta-
turum assumpserint. Verum illi recte sa-
ne, & quæ oportuit cum libertate dixe-
runt, suarumque partium nihil prætermise-
runt, & ab iis qui eorum integritatem cor-
rumpere, atque a veritate in diversum
rapere magnis pollicitationibus conaban-
tur, a primis cogitationibus suis, atque
ab eo quod semel honestum, ac justum
judicassent, non sunt dimoti. Qua de
causa usque hodie in multa ærumna sunt.
Tu autem imperandi cupidine, & e-
piscopatus splendore turpiter supera-
tus, etiam legationis socios una cum
justitia, & veritate prodidisti: qui il-

Edit. Paris.
pag. 519.

G g

Edit. Paris.
pag. 520.

Iud divi Pauli de Dema modice immutatum tibi possunt occidere : Macarius nos reliquit , diligens hoc sæculum , & profectus est Thessalonicam . Quorum te memorem esse oportebat , & horum simul , quæ nunc sceleratio-
ra , magisque impia non reformidas : dum me , qui læsi neminem , tantum non per temet conaris occidere (dignas videlicet isto modo gratias referens iis , qui episcopatum tibi mandaverunt) & nefarie effuso sanguine manus tuas scelerare : ita me ingrata , & improba in imperatorem voluntatis non accusasses , qui nihil umquam ejus amicitia indignum perpetravi . De mea igitur in illum , & liberos ejus pietate nullum nunc tecum semel depravato , ac de me pessime existimante , loquenteque verbum commutabo : sed cum Deus voluerit . Quod autem injecisti in sermone , oportere me imperatrici , ac patriarchæ supplicare , ut data venia , salutis meæ prospectum velint . illud apposite responderim filiæ , Hierusalem , nolite flere super me : sed super vos ipsas flete , & super filios vestros . Hæc ad Macarium coram imperator .

τὰ τέκνα ὑμῶν . Πρὸς μὲν οὖν ἐκεῖνον ὁ Βασιλεὺς τοιαῦτα ἀπεκρίνατο .

ζώντας τὸ ὑπὸ Παύλου τῷ Θεωπισίᾳ εἰρημένον περὶ Δημᾶ , καὶ περὶ σὲ εἰπεῖν νυνὶ , ὅτι Μακάριος ἡ-
μᾶς ἐγκατέλιπεν , ἀγαπήσας τὸν νυνὶ αἰῶνα , καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονικίαν . ἃ ἐχρῆν μνησθῆναι , καὶ ὡς νυνὶ ἀνοσιώτερα καὶ ἀδικώτερα πολλῶν τοῖς ἡμῶν ἐμὲ ἠδίκηκότα , ἀποχειρῆα μονοεχὶ περὶ ῥώμης φονδεῖν , χάριν ἀξίαν ἐν τῷ κατατιθέ-
μενος τοῖς ἄρχιερωσύνω ἐγχειρίσασιν , αἵμασιν ἀδί-
κοις μολύνων τὰς χεῖρας , μὴ ἐμὲ καταφθίγγειν ἀδικίαν καὶ ἀγνωμοσύνην περὶ Βασιλείᾳ ἐδὲν ἤτε
πρότερον , ἕτε μέλει νυνὶ ἀνάξιον εἶς ἐκεῖνον φιλι-
ας εἰργασμένη . περὶ μὲν οὖν ὅτι εἰς Βασιλείᾳ , καὶ τὰς
παῖδας ἐμὲ ἀγνωμοσύνης , λόγον ἐδὲνα πρὸς σὲ
ποιήσομαι νυνὶ καθάπαξ τὰς φρένας διεφθορότα ,
καὶ ἀδίκᾳ , & παράνομᾳ , καὶ λέγοντα καὶ ὁμιλοῦ-
μενον περὶ ἐμῆς , ἀλλ' ὕπερον ἡνίκά ἂν ἐθέλῃ Θεός .
περὶ δὲ ὧν εἰρηκας , ὡς δὲ Βασιλίδος ἐκέλευε καὶ Πα-
τριάρχῃς γινέσθαι ὡς ἂν συγγνώμην παραχρῆμα
πρόνοιαν τινα ποιήσονται πρὶν παντάπασιν ὑπολέ-
θαι , ἐκεῖνο δ' ἄκαιρον εἰπεῖν , ὅτι μὴ κλαίετε ἐπὶ
ἐμὲ θυγατέρες Ἱερουσαλὴμ , ἀλλ' ἐφ' ἑαυτὰς , καὶ ἐπὶ
τὰ τέκνα ὑμῶν .

C A P U T L I I I .

Thessali se Cantacuzeno dedunt ultro . Narrat legatis fortunam suam . Causam edit , cur in Thessaliam venire per se nequeat , & Joannem Angelum præfectum designat . Thessali eum libenter accipiunt . Bulla quam Cantacuzenus eidem dedit pro suspitione tyrannidis affectatæ a se depellenda , ipsaque ejusdem bullæ verba recitata , in qua multa Christiane , & ad pios mores accommodata dicta . Commendatio Joannis Angeli eximia , quem præfectum Blachie , & castellorum creat . Conditiones ei impostas enumerat .

SUB idem tempus etiam e Thessalia legati eum ad se vocant , & orant , ut sibi præsit : nam & antea ejus potius , quam Augustæ partes amplexi , principem suum esse cupiebant : & tunc concorditer mittentes , ad gubernacula eundem invitabant . Imperator cum pro veteri benevolentia , tum quod nunc ultro ei se subicerent , pluribus gratias agens , periniquum esse dixit , si , cum ipsi tam incredibile , immensumque sui studium demonstrarint , non pari eos amore prosequi videretur , neque aperiret , quod in corde suo volutaret . Quæ enim Gynæcocrati sibi evenissent , quo pacto & ipse , & defuis amicissimi gravibus fuissent obsessi periculis , & domesticis descendentibus , & hostibus instantibus ac prementibus , multaque in exercitu extitisset tumultuatio , & confusio , præ quibus malis pereundum erat , nisi Deus de cælo salutarem manum extendisset , hæc , inquam , putare se ne ipsos quidem fallere . Cum autem ad Crælem Triballorum principem coactus confugisset , admodum magnifice ab eo tractatum , & auxilia præter opinionem consecutum esse . Itaque nuper cum copiis non parvis , ac bellicosis Didymotichum cœpisse contendere , ut rebus suis illic constitutis cum amicis sese conjungeret , Sed cum Pheris esset , duces , ac milites periculoso morbo fuisse implicitos , magnamque partem extinctos : ut proin-

pag. 521.

ΥΠΟ ἧ τὰς αὐτὰς χρόνας , καὶ ἐκ Θεσσαλίας ἦγον
πρόσβεις , καλῶντες Βασιλείᾳ , καὶ δέοιμοι ἄρ-
χειν σφῶν . καὶ πρότερον τε ᾧ ἔτοιμοι ἦσαν ὑπακ-
εῖν , & τὰ ἐκεῖνου μᾶλλον ἤρυντο , ἢ Βασιλίδος . καὶ
τότε δὲ ὁμονοήσαντες , ἐπεμψαν πρὸς αὐτὸν , καλῶντες
ἐπὶ τῷ ἀρχίῳ . Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς πολλὰς ὁμολογή-
σας χάριτας τῆς τε προτέρας δυνείας , & τῆ νυνὶ
προχωρεῖν ἐκόντας , ἔπειτα ἔφασκεν ἀγνωμον εἶναι δε-
νῶς , εἰ αὐτὸν πᾶσαν δυνείας ὑπερβολὴν ἐνδεικνυμένων ,
ὁμοίως & αὐτὸς φαίνοιο δακρύμηνος περὶ αὐτὰς , μηδὲ
δύνοιαν ἀποκαλύπτει . ὅσα μὲν ᾧ ἐν Γυναικοκράτῳ
συμβαῖν περὶ αὐτὸν , καὶ ὡς αὐτὸς τε καὶ τῶν συνόντων οἱ
μάλιστα φιλοῦντες μεγάλοις κινδύνοις περιχεθεῖν , ἀ-
φισαμένων μὲν τῶν οἰκείων , τῶν πολεμίων δὲ ἐπικει-
μένων , & παραχρῆς πολλῆς & ἀταξίας τὸ στρατόπεδον
κατεχούσης , εἰ μὴ Θεὸς ἀνώθεν χεῖρα σώζουσαν ὑ-
περέχου , ἐδ' αὐτοὺς ἠγροκέναι οἰεῖσθαι . ἀνάγκη δὲ
ἐλθῶν πρὸς Κράλιν τὸν ἄρχοντα Τριβαλῶν , πολλῆς
ὑπολελαυκέναι παρ' αὐτοῦ καὶ τιμῆς καὶ συμμαχίας πα-
ρὰ δόξαν . ὀλίγω γοῦν πρότερον στρατιὰν παραλαβὼν
πολλῶν τε καὶ ἀγαθῶν , ἐπὶ Διδυμότειχον ἀπύειν ,
ὡς τοῖς ἐκεῖσε φίλοις συνιστόμηνος καὶ δαδυσσομένης
δὲ τὰ κατ' αὐτὸν . γινόμενου δὲ ἐν Φερῶν , τοῦς
τε ἠγεμόνας καὶ τῶν στρατιᾶν νόσφιδεσιν περιχεθεῖν-
ται & ἀποθανεῖν αὐτῶν πολλὰς , ὡς ἐκ τῆς νόσου

καὶ πρὸς ἀνάγκην ἐλθεῖν αὐτοῖς ἀναστρέφειν εἰς τὴν Τριβαλῶν ἀρχὴν· νυνὶ δὲ παρασκηδάζεσθαι, ὡς ἅμα στρατιᾷ ὡς Διδυμοτείχον αὐτοῖς ὀφειζόμενος· τὸτο δὲ μάλιστα λυσιτελεῖν αὐτῷ πρὸς τὸ κηρύσσειν, εἰ καὶ γνώμῃ εἴη Θεῷ τὴν πᾶσαν Ρωμαίων ἡγεμονίαν· δι' αὐτὴν δύνασθαι ἢ κεν πρὸς Θετταλίαν νυν· μᾶλλον δὲ ἀνιάσειν συγγινόμενος μὲν ἐπὶ μικρὸν, ἐν τάχει δὲ ἀπαίρων πρὸς Θράκην αὐτοῖς· ἀλλ' εἴγε καὶ γνώμῃ αὐτοῖς εἴη ὑπ' αὐτὸν τελεῖν, νυν μὲν ἄρχοντα αὐτοῖς τὸν Ἀγγέλον Ἰωάννην ἐφιστῇ, προσήκοντά τε μάλιστα ἐξ αἵματος, καὶ δυναμένον ἐξηγεῖσθαι καὶ ὁρᾶσθαι ὅτι τῶν πολεμίων ἀντιπρὸς ἐπίωσι· ἐσυνέσει καὶ εὐτυχίᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ τῇ πρὸς τὰς πολέμους· αὐτὸν δὲ γενόμενον ἐν Διδυμοτείχῳ, εἰ μή τι κωλύει δυσχερὲς, πρόνοιαν αὐτῶν ποιήσεσθαι, ὅση δυνατή· καὶ πᾶσαν ἐνδείξεσθαι ὑπὲρ αὐτῶν καὶ προθυμίαν ἐκ σπυδαίου· τοιαῦτα μὲν πρὸς τὰς πρέσβεις ἀπεκρίναντο· ἐκέλευε τε καὶ τοῖς ἐν Θετταλίᾳ ἀπαγγελλομένοις εἰ πεῖθοιντο, εἰς ἔργον ἄγειν φιλοφροσύνην αὐτῷ προσήκυσαν περὶ αὐτῶν ἐπιδειξάμενος, συνειζέπεμπε δὲ τῶν οἰκείων ἕνα Μαννὴλ τὸν δικητὴν, ὡς τὰ εἰρημμένα παρ' αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐν Θετταλίᾳ ἀπαγγελλομένοις, ὧν καὶ γενομένων ἐν Θετταλίᾳ, ἐπεὶ ἢ τε στρατιὰ δὲ τῶν πόλεων οἱ ἄριστοι τὰ παρὰ Βασιλέως εἰρημμένα ἐπυνθάνοντο, πρῶτα μὲν ὁμολόγουσι Βασιλεῖ χάριτας πολλὰς τῆς ἀμύνης τῆς περὶ αὐτῶν, ἐκ τῆς συντροφίας καὶ φίλης ἀληθείας ἐκ παιδὸς, ὅτι καὶ τοὶ δοκῶν ἐν δυσπραγίαις εἶναι, ὅθεν ὑπέμεινε πεπλασμένον φθέρεσθαι, ὅδ' ἀγεννὲς, ἀλλὰ δὴλόν αὐτοῖς πεποίηται τὴν διάνοιαν οἷα ἴω· αὐτῶν δὲ τῶν περιόντων τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας, ἐπεὶ μὴ λυσιτελεῖν αὐτῷ δοκοῖν, τὸ νυν ἔχον ἢ κεν παρ' αὐτῶν, ἐκ Ἀγγέλου μόνον καὶ γένος αὐτῷ προσήκοντα, καὶ ἄρχειν δυναμένον αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ εἰ τινα ἐκείνῳ πέμποι πολλῶν καταδέεσθαι δέξεσθαι προθύμως, καὶ πᾶσαν ἐπιδείξεσθαι περὶ τῆς Βασιλείας εὐνοίαν· τοιαῦτα μὲν καὶ οἱ ἐν Θετταλίᾳ ἀπεκρίναντο· Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ πύθοιτο ὅτι τῶν πρέσβεων ἐπανελθόντων, ἐπεμπε τὸν ἀνελθόντα Ἀγγέλον Ἰωάννην, ἐπίτροπον εἶναι Θετταλίας· πᾶσι δὲ βελόμενος καταφανὲς ποιεῖν, ὡς καὶ Βασιλέως τοῖς παισὶν ἐπιβαλεύων ἤρατο τὴν πόλεμον, καὶ ὡς ὅδ' εἰ περιγένοιτο τὴν ἀρχὴν ἐγνωσκόντων ὅσοι εἶναι, ἀλλ' ὑπὸ Βασιλίδος μᾶλλον αὐτοῖς ἐπολεμήθην ἀνδράποισι πεῖθομένους συκοφάνταις, τῷ Ἀγγέλῳ πρὸς τὴν Θετταλίαν ἀρχὴν χρυσόβελλον ποιῶν, Βασιλίδαν τε προσέγραψε, καὶ Βασιλέα Ἰωάννην τὸν υἱόν, ὡς τε καὶ Ἀγγέλον τε καὶ Θετταλίας, καὶ δαλείαν τε καὶ κείνοισι, ὥσπερ καὶ αὐτῷ ὁμολογεῖν, καὶ μᾶλλον ἢ πρότερον ὑπέκειν· ὁ καὶ ἐπὶ λέξεως εἶχεν ἔπος· ὡς ἀπόλοιτο ὁ φθόνος τὸ πάντων τῶν κακῶν χειρὶς ὅν τε καὶ ἀδικώτατον, ὅς γε κακῶς ἡμᾶς ἀρχὴν ἐξώσας τὴν ἀκράτη τρυφῆς χειρὶ Θεῷ πλασθέντας, καὶ λόγῳ τιμηθέντας, ὡς τῆς ὑπὲρ λόγον χάριτος· καὶ τοῖς μὲν τὴν τῶν χειρὸς πείραν, ἵνα συνελθὼν εἴπω, εἰ τὴν ἐνδίκην καταδίκης ἐκείνης ἡμῶν ἐν συναιδήσει, καὶ τὰ βελτίω ἐμελετώμεν, καὶ συγγνώμης τυχόντες αὐτοῖς ἂν ἡμεῖς ἐν τοῖς προτέροις· νυνὶ δ' ὡς περ μὴ τι χαλεπὸν πεπραχότες, ἢ πεπονθότες ἐξ ἀβελτίας, ἢ γούμῳ ὑπὸ τῆς παθεῖν ἔμμελλου διδασχθέντες τὸ τὰ δέοντα φρονεῖν οἷον ἐπαρηρήμεθα, πῆματα πάχειν αὐθαίρετα κακῶς αἰρεθέντες, καὶ δεινῶς ἐγκαλινδεῖσθαι ὅτι βίβη τοῖς μὴ καθήκονσι, καὶ τὴν ἰσὺς ἀξίας πρὸς Θεῷ τυχόντες, καὶ τὴν αὐτὴν ἡξιομένοι ἀποδοῖς μεμνηότες δίκης, ταυτησί

Paris II.

de in Triballos iter remetiri necesse habuerit. Nunc se comparare, ut cum exercitu denuo Didymotichum proficiscatur: id enim sibi ad acquirendum, si Deo placuerit, totum Romanum imperium adjumento maximo futurum. Propterea in Thessaliam per id tempus venire non posse: magis enim molestia, quam lætitia eos affecturum, si brevi spatio illic degens, in Thraciam revertatur. Sed si vere, & ex animo sibi parere velint, in præsens Joannem Angelum prætorem se illis præficere, sanguine conjunctissimum: quique ad salutem ab hostibus defendendam & prudentia, & invicto animo, & peritia militari egregium se ducem præstare queat. Se, ubi Didymotichi fuerit, nec aliquis casus impedierit, quanta maxima poterit diligentia, alacritateque eorum res curaturum. Hæc legatis respondit, & ea Thessalis renuntiare iussit: qui si annuerent tum opere complerentur. Sic eos qua decebat comitate, & una de domesticis suis Manuelem administratorem dimittit. Ad eos ut venerunt, militesque, & optimates urbium responsum audierunt, de benevolentia, ac de veritate, cujus a puero fuisset semper studiosissimus, amplissimas ei gratias agunt, quod nimirum nihil fictum, ac timidum, quamvis afflictum, & prostrata fortuna sua, ut appareret, loqui: sed mentem illis suam candide declarare voluisset. Se autem abundantia quadam amoris erga illum, quandoquidem hoc tempore ad eos sibi veniendum non putet, non modo Angelum, ipsi genere conjunctum, & ad regendum idoneum; sed & si quempiam illo multo inferiorem mittat, libenter suscepturos, imperatorisque semper fore cupidissimos. Talia Thessali responderunt: quæ ut a legatis reversis imperator audivit, consobrinum Joannem Angelum ad ineundam Thessaliæ præfecturam misit. Volens autem constare palam, non se insidiantem imperatoris liberis bellum suscepisse: nec, si vinceret, illos imperio perivare statuisset: sed potius ab Augusta mendaciloquis hominibus fidem commodante se oppugnari, Angelo propter Thessaliæ procuracionem bullam auream faciendam, & imperatricis, ac Joannis ejus filii imperatoris nomina adscribi curavit, ut & Angelus, & Thessali subjectionem æque ipsis, ut sibi profiterentur, magisque de cætero subessent. Bulla ad verbum hæc erat. Utinam malorum omnium pessimum, nequissimumque invidia disperiret, que nos Dei manu fictos, & intelligentia honoratos (o inexplicabile munus) male ab initio ab immortalibus illis deliciis expulit. Quamquam si post experta mala, ut breviter dicam, justam illam damnationem simul agnosceremus, melioraque meditaremur, veniam adepti, in priorem statum restitueremur. At nunc, quasi ob amentiam nihil noxium operati, aut perpeffi: sive ex eo quod passi sumus minime docti, judicium veri propemodum amisimus, dum mala perpeti male eligimus, & accusare quærimus, quorum in vita nullum crimen reperitur. Et cum æqualem a Deo dignitatem inter nos sortiti, eademque ab ipso cura dignati sumus, ea furioso

Edit. Paris.
pag. 522.

rum instar miserabiliter excidimus, & ad inæqualitatem redacti, eam in honore habuimus. Cum namque vel studere debuissimus idem ingredi virtutis curriculum, vel contendere, ut alius alium anteiret, & in bonis actionibus nos mutuo vincere-mus, prorsus contra facimus, & tam-quam morbo quodam absurdissimo occu-pamur. Nam ex formæ nostræ lineamen-tis sequitur, ut etiam habitibus animi ex-celluerimus. Et quia prima illa, vereque beatissima felicitate orbatī sumus, vi-sum est oportere ad aliam multiplicem, inconstantem omnino & a se ipsa dissi-dentem converti. Quam si quis non ap-pellet turbas valde stolidas, tumultum-que, hunc ego in prudentibus haud nu-merandum, neque illi naturam, sed pra-vam aliquam voluntatem in hoc nocuif-se opinor. Cum porro multi hujus di-ctæ, & legitimæ felicitatis diversa ra-tione exortes sint, & homines partim majorum claritudine, partim pecuniarum thesauris, partim gloria, & multorum erga se observantia, partim arte ac mu-nere imperatorio, partim vita, ordi-ne, & modo laudabili instituta, partim felicitate liberorum, illustriumque co-gnatorum, & amicorum tribu superbire, & lætari consueverint: hæc omnia, & alia quæ vulgo beatitates habentur (quæ præterea, ne nominibus hujuscemodi pro-ferendis nimium videar delectari) plus satis, ubertimque, citra laborem, & ut ita dicam, facili ac secundo quodam cur-su experiri a Deo mihi concessum est.

Edit. Paris.
pag. 523.

Et si cui, qui nunc vivunt mortalium, aut qui olim vixerunt in uno horum quomodocumque gloriari, seseque circumspi-cere fas est, aut fuit, omnes mihi, hoc utique concedendum fatebuntur, his om-nibus per omnia gloriari. Equidem fe-licitate multa, & omnigenis opibus, sine malo quotidiano aliquo circumfluxi: b quod quidam antiquorum sapientum lau-davit. Contemplabor autem velut e spe-cula ista, quæ temere honorantur, & studiose quærentur, ac facillime dila-buntur: utpote quæ de foris hominibus affluunt, fortunæ cujusdam inconstanti fluxu, hæc in trutina præbentis: e cujus lancium altera levior ascendit: altera contra gravitate ponderis deprimitur. Et omnia quidem alia facile mutatum iri putabam, utpote ab his sponte disces-surus: ab illis non semper fortasse honori-fice appellatus, quemadmodum fieri solet. Quam autem supra amicorum tribum no-minavi, cum rebus ipsis, & temporibus mutatum iri non sperabam. Sed ut ego me ab illis non eram quadamtenus se-juncturus: sic ipsos non aliter facturos existimabam. Fatenda veritas, difficilimum credidi, ut illi mihi adversaren-tur, quibus undecumque benefacere non cessavi. Si autem ab his ipsis potius in-fanda passi, & pro dolor, calumniis vehementissime oppugnati sumus, quid attinet plura dicere? sed oportebat, oportebat, inquam, omnes cognosce-re, & ante oculos ponere, nihil esse firmum, ac permanens. Qui porro nos antecessit dominus, ac imperator di-vinissimus, & generosus mihi frater, ei olim injuriosissime tractato, & in periculis versanti (dissimulandum, & parcendum in præsens iis, qui inju-riam intulerunt, nisi hoc, quod illu-strissimi fuerunt) nos sociati, ejus cau-sa omnia contempsimus, & cum eo

μὲν οἰκτρῶς ἐκπεπτώκαμεν, ἀνισότητι δὲ πεπόνθα-
μέν τε καὶ τετιμῆκαμεν. δέον ᾧ σπασάξεν, ἢ τ' αὐ-
τ' ἐπὶ τοῖς ἀμείνοσι δρόμον, ἢ φιλονεικεῖν ἄλλος ἄλ-
λον ὑπερβαίνειν, ὅπως ἂν ἐπ' ἀγαθοῖς ἀλλήλους νικῶν-
μεν, τοῦναντίον ἅπαν φαίνόμεθα πράττοντες, καὶ συμ-
βέβηκεν ἡμῖν οἶον τι πάθος ἀτεχνῶς ἄπορον, ὅτι
καὶ τὰς τ' μορφῆς χαρακτῆρας ἔπεισι διςκλυοχέαι, καὶ
ταῖς τ' ψυχῆς ἔξῃσι. Ἐ τ' πρώτῳ ἐκείνῳ καὶ μα-
καρίῳ, ὄντως εὐδαιμονίαν λαμβάλοισιν ἡμῖν, δέ-
δοκτο δὲ ἐφ' ἐτέραν πολυχιδῇ τραπέδῃ, ἀβέβαιον
πάντη Ἐ καδ' ἐαυτῷ εὐστιάξουσιν. ὡς εἰ τις ἐκα-
λοῖη τύρβῳ κομιδῇ ματαίαν, καὶ θόρυβον ἀκερδῇ,
τῶτον ἐγὼ νομίζω τελεῖν ἐκ εἰς τὰς οὐ φρονουῦντας,
καὶ φύσει εἰς τότο, φαύλης δὲ τινος αἰρέσεως ζημιω-
σάσης αὐτόν. πολλῶν δὲ ταύτης δὴ τ' λεγομένης τε
καὶ νομιζομένης εὐδαιμονίας διαφόρως εὐμοιρησάντων,
καὶ τῶ μὲν, ἀπὸ γένεος οἶον τιμᾶν εἰσάσασιν ἄνθρω-
ποι, τὸ βρυνθύνεσθαι τε καὶ ἡδεῖσθαι προσυπάρχοντας
τῶ δ' ἀπὸ χρημάτων, τῶ δ' ἀπὸ δόξης καὶ θε-
ραπείας ὅτι πολλῆς, ἐτέρῳ δ' ἀπὸ στρατηγίας, βίῃ
τε καὶ κόσμον ἐπαινετοῦ, ἄλλῳ δ' ἀπ' εὐτεκνίας,
καὶ πατρίας λαμπρᾶς συγγενῶν καὶ φίλων, τῶν ἀ-
πάντων καὶ τῶν ἄλλων ὅσα τοῖς πολλοῖς μακαρίζεται
παρίημι ᾧ τὸ δοκεῖν παραιτέρω τῇ τῶ τοῖς οὐ
νομάτων προφορᾷ φαιδρυνέσθαι, λίαν ἱκανῶς ἐμοὶ πε-
ραθῆναι, καὶ διαφιλῶς διμαρῶς πως ἂν τις εἴποι κατὰ
ροαὴν θεόθεν καχορήγηται. καὶ εἰ τῷ τ' νῦν ἢ τ' πάλ-
λαι, ἐν τ' λεγομένων ἀνχεῖν ὁπωσοῦν ἐχρῆν ἢ μέγα
φρονεῖν, φαῖον ἅπαντες ἂν ἐμοὶ χρῆναι τὸ ταῖς διὰ
πάντων σεμνυνέσθαι ἀμέλει καὶ ὡς μὲν ἐμοὶ πολλή
τις εὐδαιμονίας σύρροια, Ἐ ὅλβη παντοῖα, μηδενὸς
τυγχάνοντος κακῆ καδ' ἡμᾶρ, ὡς τινι τῶ πάλαι
σοφῶν ἐπὶ νῆσθαι. ἐδεώμεν δ' ὡς περ ἐξ ἀπόπτῃ τινὸς
εἰκῇ ταῦτα τιμώμενά τε καὶ σπασάζόμενα, καὶ ῥᾶστα
λυόμενα, ὡς ἐξωθεν ἀνθρώποις περιρρέομενα τύχης
τινὸς ἀσάτω φορᾷ, καὶ τὸ τ' τρυτάνης παχέως, ἢς τ'
πλασίγγων, ἢ μὲν ἀνείσι κεφίζομένη, ἢ δ' αὖ κα-
θέλκεται βαρυτέρας ἐπεντεθείσης ὀλκῆς. καὶ πάν-
των μὲν τῶν ἄλλων ὥμῳ ῥαδία ντιὰ τῷ μεταβολῷ
ὡς ἀπὸ μὲν τῶ ἀφίξομενος οἴκοθεν, ὑπὸ δὲ τῶ
ἴσως ἐκ αἰὲ καλέμενος, οἷα συμβαίνειν εἰσάσασθαι.
ὡς δ' ἐφθασκὼς ὠνύμασα πατρίαν φίλων, ἔποτ' ὥ-
μῳ τοῖς πράγμασι συμμεταβληθῆναι, μηδὲ τῷ βίῃ
καιροῖς. ἀλλ' ὡς περ ἐκ αὐτοῦ ἐμελλον ἀμῶς γέπως
ἐκείνων ἀφίξεσθαι, οὕτως ἐδὲ σφᾶς ἄλλο παρὰ
τῷ παθεῖν ὑπέλιθα. εἰρήσεται ᾧ τάλιθες, πρυ-
χάλεπον ἐνόμισα ἐκείνους κατ' ἐμοῦ γενέσθαι,
οὓς εὐ ποίων ἐκ ἐπαυσάμεν ἐν πάσιν. εἰ δὲ καὶ
ὑπ' αὐτῶν τούτων μᾶλλον ἡμεῖς ἀνήκεσα ἐπεπόνθει-
μεν, καὶ τὰ δεινότερα, φεῦ, σεσυκοφαντήμεθα καὶ
διαβεβλήμεθα, τί χρὴ Ἐ λέγειν; ἀλλ' ἐχρῆν ἂν
ἐχρῆν κατελιθῆναι πάντας ἀπλανῶς, καὶ ἐς τῶ
πτον κείσθαι, ὡς ἐδὲν μόνιμον, ἐδὲ βέβαιον. τῶ μὲν-
τοι παρὸ ἡμῶν δεσπότη τε Ἐ Βασιλεῖ, τῶ δεσποτῇ
καὶ γενναίῳ μοι ἀδελφῷ πάλαι τὰ μέγιστ' ἀδικημένων
καὶ κινδυνύοντι, παροπτέον δὲ τὰ νῦν φεῖδοι τῶ
ἀδικουμένων, πλὴν τῆς πάνυ θαυμαστῶν ὄντων,
προσεδέντες ἡμεῖς, καὶ πάντα μὲν παρ' ἐδὲν θεί-
μενοι, συγκινδυνύσαι δ' ἐκείνῳ καλῶς ἐλόμενοι,
μυρίος ὑπὲρ ἐκείνῳ συμπίσσειντες δεινοῖς, φε-

λίαν ὅρων καὶ ὁμοίαι δικαίαι χρέαι περὶ δόμοι, πειραγέ-
δαι λαμπρῶς τῷ ἀδικουῦντι τινὶ πεποιήκαμεν Θεοῦ
τυχόντες ἴλεω. καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἐν παντὶ βίῳ, τῷ ζῆν
καὶ βασιλεύειν ἐκείνους κηδομένοι τε καὶ περὶ πλείους
ποιούμενοι, ὡς ἴσασι ταῦτα πάντες καὶ ἡμῶν τὸ σιγᾶν
αἰρημένων. Εγὼ μὲν οὖν ὡς ἐπὶ πλείους αὐτοῖς ἔργοις
ἐπιδειξάμεν ὑπὸ Θεῷ, καὶ τὰ νῦν δι᾿ ἡμετέρου, μάρ-
τυρι, ὡς ῥᾶς ἂν καὶ σὺ δὲ καὶ τῶν ἐμῶν ἀπεδόμην ζα-
λῶ, εἰ γὰρ ἐξόν ἡμῶν ἐκείνους ἐκ ἐς ἄδᾶ ἵεναι. Ἐπεὶ δὲ
τῷ ἐβλόμην μὲν, καὶ ὅσον τὸ ἀπ' ἐμαυτῶν εἶχε ἐκ τῶ
ῥᾶς πεποιήκαμεν, τῷ Θεῷ δ' ἔγωγε κέκεται καὶ τῷ θνη-
κον, ὡς μὴ ὠφελε, βίον ἀβίωτον ἐμοὶ καταλελοιπώς,
τῷ ζῆν καὶ ἀρχεῖν τῶν ἐκείνων σύζυγον καὶ τὰ φίλτατα
παντὶ δίδει καλῶς ἐγὼ λίαν ἐπιμεμέλημαι, ψήφῳ δ'
Θεοτάτῃ Βασιλείῳ ἐπάντων ἐφεξῆς ὕστερον τῶν τῷ κοι-
νῶν, ὡς καὶ πρὶν ἐγκεχειρισμένος διοίκησιν. Καλῶς
τοῖνυν καὶ κατ' ἐχρῶν καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον τῷ πραγμάτων ἡ-
κόντων, ἐπὶ ἡμετέρῳ ἐπαγγελομένων, τῷ δὲ ὡ-
λει καὶ κακίῳ πάθει δὴ φημι τῷ φθόνῳ τραδέντες, οἱ
μᾶλλον, ὡς εἴρηται, παθόντες δὲ παρ' ἡμῶν, ὧν ἔ-
ξάρχος ὁ κακίς ὁπολέμῳ Ἀπόκαυχος, δίκην ὁ-
φείας ὑπεφθόνησαν τῇ Βασιλίδι, καὶ τῷ ὅρῳ ταύτῃ
ἐκπεπρωμένοι παρεσθλάσασιν, κακῶς τῶν αὐτῶν ὁφεί-
σαντες γνώμην, ἐπὶ ἂν εἴποιμι γνώσιν κατ' ἡμῶν,
βαβαί, καὶ τὰ αὐτὰ σπαραζόντων ὑπὲρ ἐκείνης καὶ τῷ παι-
δὲ καὶ Βασιλείῳ, καὶ μυρίαις ὑπὲρ ἀμφοῖν ὑφισταμένων
καμώταις. Μέντοι γὰρ ἐκακοῖς ἐπεχείρησεν ἀμείψασθαι
με. μᾶλλον δὲ θανάτῳ τὸν ὅσον περὶ ἐκείνῃ καὶ τῷ κοι-
νῶ ἀγαθὸν τῇ τῷ Χριστῷ χάριτι. ἀλλ' οἷα ἂν οἷον
κεκόμισμαι. ὅπνῃκα γὰρ με ἐχρῶν εἶπεν τὸ τῷ Ἀπο-
στόλῃ, τὸ δὲ πῶς ἐπὶ τῇ τῷ δρόμον τετέλεκα, καὶ
τὸ ἐξῆς τῷ ῥήτῃ λοιπὸν, εἰληφέναι θάρρεῖν, τὸ ἄρα ἐ-
μὲ μὲν σιγῶντος, αὐτὸ τῷ ῥήτῃ ἐβόα τῷ ἄδελφῃ, καὶ
μεγάλα ἀντὶ μεγάλων εἰσέπραττεν. Οἱ δ' ὁφείλοντες,
ὡς τὸ τῷ συκοφαντησάντων παραπληξίας, ἐρήμην ἡμᾶς
κατεδίκασαν, καὶ ἐγράψαντο πλάσαντες καθ' ἡμῶν, ὁ
πρὸς βαλῆς καὶ μελέτης ἡμῶν ἐκ τῷ. ἔτοι μὰ τὸν καὶ λο-
γισμὸς καρδιῶν ἀκριβῶς ἐπιστάμενον. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν
εἰς ἕτερον μοι τεταμιεύω καιρὸν, ἡνῖκα καὶ φανήσῃ
Ἡ ταλῆδὲς καλῶς Θεοῦ διδόντος. νῦν δ' ὡς μὴ τῷ δ'
λόγῳ ῥύμη σιωπῆται, καὶ νῦν δὲ τῷ τοιαύταις ἐμφι-
λοχωρεῖν ὑποδέσσειν ἐπειγόμενοι, ἀποπὸν τι ποιεῖν ὑ-
ποληφθέντων, μικροῖς λόγοις τὰ μὴ μικρὰ παραδῆ-
ναι περὶ ἡμῶν, ἵτεον δὲ τῷ τῷ προκειμένῳ. Ἐπειδὴ πο-
τε βασιλικὴ δαίμωνος, ὡς διείληπται, κατ' ἡμῶν μα-
νέντες ἐκ ἐνδίκῃ ἐς δὲ χρόνον μακρὸν φίλος σιωπῆσαι
μετα, ἐκοινωνῆς ἡμῶν ἐποισάμεθα τὸ δὲ πράγματος,
ἐσκαίωρησαν τὰ δεινότερα, καὶ ἡμῶν ἐποισάμεθα σὺν
Θεῷ πορείαν ὁρῶν τε καὶ τῷ κοινῷ σιωπῆσαι κακοῖ
κακῶς δὲ βεβληκότες τε καὶ κεκακωγῆκότες παντάπασιν
προτεθύνονται, καὶ ἐπὶ κεχειρήκασιν ἡμᾶς ὁλέσαι σὺν
τοῖς ὑπολειφθεῖσι φίλοις, τῷ κινδυνῷ πῶς ἐφεσῶτος
ἡμῶν, τὰ πρὸς σωτηρίαν ἀθρόον βεβληκόμεθα. ἔδεν
ἡμῶν ἐπὶ Θεῷ μάρτυρι πεφεικότες καὶ σιωπῆσαι φάμε-
νοι, καὶ ἐτι φροντίζοντες, καὶ πῶς ἂν ἐκείνοι σωθῶν
οἱ καταπροδόντες ἡμᾶς. Καί ἵνα τὰ ἐν μέσῳ πλείους γὰρ
ὄντα, καὶ κόρον ὡς παρέχοντα παρῶν, πάντων χε-
ρὸν ἐν ἀνάγκῃ καὶ καιρῷ κινδυνῶν ἀπειλουῦσι δὲ φάρος,
ἀπειπόντων τε καὶ καταλελοιπότην με φίλων, συγγενῶν
γνησίων καὶ θεραπόντων, ταῦτα μοι τέτοις ὁφειλόντων,

pericula libenter subeuntes, milleque
malis propter illum exerciti, amicitia,
ac justae necessitatis legibus inducti effe-
cimus, Deum fortiti propitium, ut is
persecutores suos praeclare superaret. Et
eramus postea in omni ejus vita solici-
ti, maximique cujusdam boni loco o-
pramus, ut ille viveret, & imperaret:
id quod vel tacentibus nobis nemo non
novit. Ego igitur, quod factis ipsis
saeptissime prae me tuli, nunc quoque
Deo teste affirmo: si fieri potuisset,
ut ille non moreretur, me cupidissime
pro eo morituro fuisse. Quoniam au-
tem ego istuc volui, & quod ad me
attinet, facillime potui, Deo tamen
aliter visum est, & ille obiit (quod
utinam superesset) d vitam minime vi-
talem mihi reliquit, ut ejus conjux, & Edit. Paris.
liberi viverent, atque imperarent, omni pag. 524.
cura & ope elaboravi, auctoritate sacra-
tissimi imperatoris & omnium deinceps,
rursus, ut ante, rerum summæ admini-
strandæ praepositus. Cum omnia belle, &
ad votum, rectissimeque procederent, &
ita processura spes bona daretur, exitiali,
& pessimo sane morbo, invidia, inquam,
correpti, quos prae aliis beneficentia no-
stra extuleramus, duce & auctore Apo-
caucho perditissimo, qui serpentis instar
imperatrici infibilabat, a recto tramite
eam detorserunt, & e voluntatem ejus
(non enim dicam intelligentiam) erga
nos, mirabile dictu, perverterunt: id-
que cum pro ipso, & ejus filio imperatori
tantum contenderemus, & sexcentos pro
ambobus labores hauriremus: nihilo mi-
nus malis, vel morte potius, me Christo
favente, de ipsa, & communi tam bene
merentem, remunerare conata est. Hem
qualia pro qualibus recepi? Quando enim
me illud Pauli divini apostoli dicere con-
venisset, fidem servavi, cursum consum-
mavi: & confidere, quod in sententia se-
quitur, me accepturum (tunc siquidem me
tacente res ipsa certamina mea proclama-
bat, & pro magnis magna reposcebat)
qui nobis debebant (o sycophantarum ve-
fania) nos accusantes, indicta causa
damnarunt, adversum nos comminiscen-
tes, quod in mentem nobis numquam ve-
nerat: ita nos amet, qui cordium cogita-
tiones perfecte cognoscit. Verum hæc in
aliud tempus differam, quando divino mu-
nere veritas clare apparebit. Nunc ne
impetu orationis abrepti, in hoc argumen-
to cogamur immorari, ac proinde inepti
existimemur, dum parvo sermone haud
parva complecti nitimur, recta ad propo-
situm aggrediendum est. Postquam igitur
invidia dæmonis, ut explicatum est, con-
tra nos inique furentes, quos longo tem-
pore nobis devinxeramus, felicitatis-
que nostræ participes feceramus, horri-
bilia in nos perverse moliti sunt, directa-
que, & ad commune bonum pertinente
via, Deo adjuvante incedentes, impro-
bi improbe criminando, malefaciendo-
que cum amicorum reliquiis funditus per-
dere studuerunt, ac tentaverunt, in-
terea nos urgente discrimine, frequen-
ter de salute consultavimus: nihilo mi-
nus coram Deo trementes, & solícite
considerantes, quo modo salvi esse pos-
sent, qui nos prodidissent. Atque ut mul-
ta, quæ sunt in medio, ad fugiendam sa-
tietatem fileam, cum amici ferme om-
nes in duris, periculosisque temporibus
meis alii alia de causa mutatis volunta-
tibus me desertum ivissent, ipsique co-

Edit. Paris.
pag. 525.

gnati ac ministri, quo eadem, vel plura potius officia mihi debebant, in sexcentis me discriminibus, arcano Dei judicio destituiscent, ipsam, & solam Dei dexteram manifestam mihi subvenire, fortiterque tela in me contorta, & murales, ut sic loquar, machinas retundere sensi. Illa tunc omnium minis, & tam multis terribulamentis potentior se declaravit. Et carissimus frater majestatis nostrae, dominus Joannes Angelus eandem generis radicem mecum fortitus, & imperatorio sanguine florens, cum sua eximia laude omnes magis nobilitate animi vincere contendit, quam eos corporis nobilitate antecellit. Hanc enim nasci minuique, illam incorruptam perseverare novit. Animi igitur ejus fortitudinem, stabilemque prudentiam, & in amicis diligendis constantiam, pro quibus nullum discrimen reformidet, corporisque habilitatem, & velut concinnitudinem, ac robur, longum esset in praesentia commemorare. Quia vero hostium testimonia, ut ajunt, fide digniora sunt, norunt ista, faterenturque & Illyrii ex quibus hic insignem gloriam reportavit: tota item continens, & ipsi Persae, qui saepe in hunc impetu facto, omnibus modis inferiores, ac nulli evidenter apparuerunt. Quae autem mea causa viriliter sustinuerit, universae scilicet pecuniae spoliationem, facultatumque omnium proscriptionem, famulorum amissum gregem, privationem aliarum rerum omnium, quibus homines fractos succumbere videmus: ut mecum exul ad Triballos abierit, animamque ipsam, si opus fuisset, pro me depositurus fuerit: quomodo mihi unus instar omnium fuerit: quales quantasque mecum perpeffus sit miseriae, mitto dicere, ne ineptus audiam, cum commiseratione ipse enarrans, quae tunc numinis auxilio generosa mente pertulimus. Volo igitur res ejus longiori narrationi reservare. Et quoniam vero minora habebuntur, plane quae differuimus, poterit quis epauis admodum, & velut in transitu a me dictis, in factorum ejus penitiorum cognitionem venire. Relinquantur enim plura iis, quibus unum hoc opus, talia litteris consignare, & verborum luminibus illustrare. Nobis potius curae erit etiam rebus desiderabilem hunc majestatis nostrae fratrem remunerare, qui a suo nomini convenienter, gratiis circumfuit. Meritissimo enim officia in illum conferemus, & amplissima ei dona rependemus non solum quia talis est, qualem praedicavimus, & acervum quemdam difficultatum nobiscum toleravit libentissime: sed quia etiam per omnia quae praestitit, reipublicae profuturum sese, victoriamque de hostibus, Romanorum terras impudenter occupantibus, manifeste relaturum promittit. Idcirco cum eum potentia nostra digne remuneratum semper velit, nunc insuper ei hoc in aurea bulla testimonium praebet: & veluti certaminis praemium donat, per quam jubet, sancit, & decernit, dictum hunc peramabilem majestatis nostrae fratrem dominum Joannem Angelum, h caput, seu praefectum castellorum, & regionis Blachiae quamdiu vixerit, ut quae ad eorum felicia incrementa, statumque meliorem faciunt, ea omni studio, acceleratione, & sollicitudine exsequatur: obligatum inconcussa servare, quae juratus majestati nostrae promissit: quae par-

pag. 526.

μαλλον δ' εἶπεν καὶ πλείω καὶ μυρίοις καταπροΐδαι με κινδύοις πολλὰς ἡρημένων, κέρμασι θεοῖς καὶ λόγοις ἀρρήτοις αὐτὸ καὶ μόνης τῆ τοῦ Θεοῦ δεξιᾶς ἡ δόμῳ λαμπρῶς ἀντιλαμβανομένης με καὶ ἀντωθυμένης ἰχυρῶς τὰς καθ' ἡμῶν, ὡς ἂν τις φαίη, ἐπεκλυγμένους ἀκροβολισμὸς καὶ τὰς ἐλεπόλεις τῶν καὶ πέφλυε κρείττων τῇ ἀπειλάντων πάντων, ἡ σφόδρα δεινῶν ποσέων. καὶ ὁ περιπόθητος ἀντάδελφος τῆ Βασιλείας με Κύριος Ἰωάννης ὁ Ἀγγελος, ὃς πῶς αὐτὸ ἡμῖν τῇ γένεσι ρίζης τετυχηκώς, καὶ Βασιλικοῖς βρύων αἵμασι, λίαν ἐπαινετῶς ἀντεφιλονέησεν περικυνηθῆναι μάλλον ἀπάντων τῇ τῆς ψυχῆς ὀργάνῳ, ἢ ὅσῳ περιγίνεται τῇ τῆ σώματος. καὶ μὲν ὅδ' οἶδε φύσαν τε καὶ αὐτὸς μέισαν, καὶ δ' ἀφθιτον αἰεὶ μέινεσαν. ψυχῆς μὲν οὖν ἀνδρείαν, ἢ φρονήσεως ἐδραιότητα, καὶ περὶ τῆς φίλης σερρότητα, ὡς τε προκινδυνώειν αὐτῶν αἰρεῖσθαι, σώματος τε ὀφύειν, ἡ ὡς περ δαρμοσίαν καὶ ῥώμην, μακρὸν ἂν εἴη τὰ νῦν διεξέρχεσθαι. Ἐπεὶ δὲ τὰς παρ' αὐτῶν φασὶ τῶν ἐχθρῶν ἀξιοπιστοτέρας γίνεσθαι μαρτυρίας, εἰδέναι ἂν καὶ φαίεν ταῦτα Ἰλλυριοὶ τε καὶ ὧν ἐποσὶ μέγα κεκλήσται, καὶ πᾶσα ἡπειρος, καὶ αὐτοὶ Πέρσαι, οἱ πολλὰς τὰς προσβαλλόντες παντελῶς ἥττας, ὡς μηδένες ἐναργῶς ἀπὸ πηγῆς ἔχουσιν. αὐτὸ δ' ὑπὲρ κεν ἀνδρείως καὶ πέπονθεν ἐμὴ χάριν, χρημάτων ἀφαίρεσιν παντελῇ, καὶ πλεονεξίας πάντος δήμευσιν, θεράποντων πλήθος, ἐρήσιον τε τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὧν ἡττημένους ὁρῶμεν ἀνθρώπους ὅπως τέ μοι συνεξώκισται ἐς Τριβαλίας, ἡ ψυχῇ αὐτῇ ἐποίμως εἰχεν ὑπὲρ ἐμῆ θείναι ὅποτε εἶδει, καὶ ὅπως ἐγίνετό μοι ἀντὶ πάντων. ὁποῖον τέ μοι καὶ ὁπόσων κοινοῦν ἡνέκε τῶν ἀνιερῶν, ἐὼ λέγειν, ὡς μὴ ἀνάξια δόξω πράττων ἐκδιηγέμενος σὺν οἴκῳ δι' ἐμαυτῆ, αὐτὸς τότε γενναίως ἐνέγκαντο ἀρωγῇ τῇ Ἡρείττονος. Βούλομαι μὲν ἔν μακροτέρῳ διηγῆσαι δεῖναι τὰ τὰς. ἐπειδὴ δ' ἐλάττω τῇ ἀληθείας ἔσται πάντως ἅτ' ἂν εἴποιμην, ἔχει τις ἐξ ὀλίγων πάντων τῶν ῥηθέντων, ὡς περ ἐν ἐπιδρομῇ ἐς βαθεῖαν τῇ αὐτῇ πρακτέων ἐληλυθέναι κατάληψιν. παρὲν δὲ τὰ πλείω οἷς ἔργον αὐτὸ τὸτο μόνον τὸ γραφῆς ταῦτ' ἀξιοῦν καὶ λόγοις τιμᾶν. ἡμῖν δὲ παρὸς τῆς μελήσει καὶ αὐτοῖς ἔργοις ἀμείβεσθαι τῶν καὶ περιπόθητον ἀντάδελφον τῆ Βασιλείας με τὸν φερωνύμως χάρισι βρύοντα. Δικαιοῦσιν ὅδ' ἐργετῆσθαι παρ' ἡμῖν καὶ μεγάλων ἀμοιβῶν ἀξιοῦσθαι, ἔχ' ὅτι μόνον ἐστὶν οἷος δεδαικται, καὶ φορεῖ διχερῶν σὺν ἡμῖν ὑπὲρ ἡμῶν μάλα ἀσμένως ὑπὸ κλέει. ἀλλ' ὅτι καὶ δὲ πάντων τῶν αὐτῶν πεπραγμένων τρανῶς ἐπαγγέλλεται συννοήσειν, ὅ, τι βέλτιον τῷ κοινῷ, καὶ νίκας ἀραδαὶ κατ' ἐχθρῶν τὰ Ῥωμαίων νεμομένων ἀναίδω. δὲ τὰ τὸτο καὶ χάριτας ὑποχράσας ἡ Βασιλεία με τῷ δεβυλομένη αἰεὶ, ἐπιχορηγεῖ, καὶ ἐπιβραβεύει, νῦν δὲ τὸν παρόντα χρυσόβαλλον λόγον, δι' ἐπιδόσεως καὶ δεσπίζεῃ δὲ διορίζεῃ εἶναι τῇ δὲ ἀληφθέντα περιπόθητον ἀντάδελφον τῆ Βασιλείας με Κύριον Ἰωάννην τῇ Ἀγγελον εἰς κεφαλῇ τῇ κἀσρων καὶ χωρῶν Βλαχίας ἐφ' ὅρῳ τῇ ζωῆς αὐτῆς, καὶ ἐπιμελεῖσθαι καὶ σωεῖν καὶ φροντίζειν τῇ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπιδόσεως καὶ βελτιώσεως αὐτῶν, ὁφείλοντα δὲ ἀπρεῖν ἀπαρασάδωτα καὶ ἀπὲρ ἐν ὁρῳ ὑπεχέσθαι τῇ Βασιλείᾳ μου. α

περιττον μὲν ἴσως ἂν δόξειε κατὰ μέρος δηλοῦ-
 μαι, & ἀνοίκεται τάχα τῇ τῆς ἑορᾶς ἀγαθῇ γε ὄντι
 καὶ περὶ ἡμᾶς ὄντως ἄνω. Επεὶ δ' ἐπαινετόν τι χῆμα πολ-
 λῶν ἕνεκα τὸ τρεῖς ἀσφαλῆ καὶ λεῖον πορεύεται μηδὲν
 προσιστάμενον ἔχουσαν, ἥτοι γὰρ ἀπειλῶσαι τὰ παρ' ἡμῖν
 μὲν ἐκτεθέντα, ὅρκους δὲ παρὰ τῆς βεβαιωθέντα, καὶ
 μέρος ταῦτα καὶ λεχθέντα ὅτι τὸ ἀσφαλέστερον. ἔστι δὲ τὰδε.
 ἵνα ἢ ὁ περιπόνητος ἀνταδελφός τῆς Βασιλείας καὶ Κύρι-
 ος Ἰωάννης ὁ Ἀγγελος, φίλος τῷ φίλῳ αὐτῆς, καὶ τῷ ἐχ-
 θρῷ αὐτῆς ἐχθρός· ἡ γὰρ καὶ ὁποῖον ἄρα πρόσωπον
 εἴη, εἰ μὲν ἔχει φιλίαν ὡς ἀγαπῶν ἡ Βασιλεία καὶ μετ'
 ἐκείνης, ἔχη καὶ αὐτὸς ὅπως. εἰ δ' οὐκ, ὅτι θηται ἀναμ-
 φιβόλως καὶ ἀπολυπραγμονήτως εἰς αὐτὸ, ὡς καὶ ἡ Βα-
 σιλεία καὶ. ἵνα μὲν τὸ τοιοῦτο τῆς Βλαχίας Κεφαλαττί-
 κιον ἐφ' ὅρῳ παντὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς ἔχη, καὶ μὲν δὲ ἔχη ἐπ'
 ἀδείας ἕως τῆς τοῦ δουλοῦ καὶ πρὸς παιδίον αὐτῆς, εἰ μὴ
 πως τάξῃ τὸ καὶ ἐξέρξῃ ἡ Βασιλεία καὶ, ὡς ἔξ ἄλλης
 ἀρχῆς. ἵνα καὶ μόνον χρεώσῃ τοιαύτῳ δαλοσύνῳ εἰς τὴν
 Βασιλείαν καὶ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Βασιλέα Κύριον Ἰωάννην
 τὸν Παλαιολόγον, ἐὰν καταστήσῃ αὐτὴ τὸν ἑαυτοῦ δόχον τῆς
 Βασιλείας. ἐὰν δὲ παραχωρήσῃ Θεοῦ ἀποδάνῃ ὁ Βα-
 σιλεύς ὁ Παλαιολόγος, χρεώσῃ τὸν τοιαύτῳ ὑποταγῶν,
 εἰς ὃν ἂν καταστήσῃ ἡ Βασιλεία καὶ, σὺν Θεῷ ἑαυτοῦ δόχον καὶ
 κληρονόμον τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. φημί ζῆται δὲ καὶ μνη-
 μονόηται ἐν πάσῃ τῇ χώρᾳ τῆς Βλαχίας, ἡ Δέσποινά
 Ἄννα ἡ Παλαιολογίνα καὶ Βασιλεύς ὁ υἱὸς αὐτῆς καὶ τῆς ἐνε-
 γμενῶν συνήθειαν, ἔντε τῷ Θεοφρενῆτι παλατίῳ τῆς
 Βασιλείας καὶ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, ἵνα καὶ ἐκείσε εἴτε
 μητροπόλεις εἴεν, εἴτε ἐπισκοπαὶ, εἴτε μοναστήρια, εἴτε
 ἐκκλησιαστικὰ δίκαια, ὥσιν ὑποκείμενα ὡς ἀρχὴν τῆς
 ἀγιοπάτης τῷ Θεῷ μεγάλης ἐκκλησίας, νύμνωται τε ἀνα-
 φαιρέτως καὶ τὰ προσόντα αὐτοῖς ὅσα ἑαυτοῦ δικαιοματίων.
 ἵνα ἐὰν ἀποσταλῇ παρὰ τῆς Βασιλείας καὶ εἰς τὸ δεσπο-
 τάτον, ἢ ὁ περιπόνητος γαμβρὸς αὐτῆς Κύριος Νικη-
 φόρος ὁ δέσπας, ἢ ἕτερος, ἔχη φιλίαν μετ' ἐκείνης, καὶ
 χωρήται ἐκείσε εἰς τὰ δίκαια αὐτῆς. εἰ δ' ἴσως συμβαίῃ
 ἑαυτοῦ τὰς καὶ διένεξις ἀνὰ μέσον ἀμφοτέρων, ἀναμείβῃ
 τὰ περὶ τῆς εἰς τὴν Βασιλείαν καὶ, καὶ διορθοῖτο τὸ τοιοῦ-
 τὸ κατὰ περὶ ἂν χορηγήσῃ ὁ Θεὸς τῇ ταύτης γνώσει. πε-
 ρισώζεται δὲ καὶ τὰ σὺνδρα τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Δεσποτάτου,
 ὡς τὸ πρότερον ἔχῃ τὸ ἀσκυδάλισον, ἵνα ἐὰν παραλά-
 βῃ τὰ ἐν τῷ περιερισμῷ τῆς Βλαχίας κάσρα, ἔχη καὶ
 ταῦτα εἰς τὸ Κεφαλαττίκιον αὐτῆς, ὡς καὶ τὸν λοιπὸν Βλα-
 χίαν, κατὰ δεδῆλωται. εἰς δὲ τὰ ἄλλα κάσρα τὰ μὲν
 τῶν Πατρῶν ἑαυτοῦ, εἰ μὲν ἔχει ἀγαπῶν ἡ Βασι-
 λεία καὶ μὲν τῶν Κατελάνων, ἔχη ὡς αὐτός. εἰ δὲ μάχην,
 μάχεται καὶ αὐτός. καὶ ὅσα ἂν προσέλθῃ εἰς τὸν δα-
 λοσύνῳ τῆς Βασιλείας καὶ, εἴτε ἀλλοτρόπως, εἴτε καὶ
 δι' αὐτῆς τῆς αὐταδέλφου τῆς Βασιλείας καὶ, ἔχη ἄδειαν
 αὐτῇ τάττειν εἰς κεφαλῶν ἰδιορρύθμισις, ὃν ἂν ἐθέλῃ-
 σαι. ἵνα ἐὰν θέλωσι τινὲς τῶν ἐν τῇ Βλαχίᾳ ἀρχόντων
 τυγχάνειν ὀφφικίων παρὰ τῆς Βασιλείας καὶ ἐρχομέναι
 τε καὶ εἰς προσκυῶσιν αὐτῆς, ἔγωσι τῷ ἐπ' ἀδείας,
 καὶ ἐδὲν κωλύονται παρ' αὐτῆς. ἵνα ἐπὶ μὲν ἅπασιν τοῖς
 δυτικοῖς μέρεσιν ἔνθα ἂν χρήσῃ αὐτῶν ἡ Βασιλεία
 καὶ, δαλῶν μεθ' ἑαυτῆς τε καὶ παντὸς τῆς φασάτης,
 Ῥωμαῖκῃς τε καὶ Ἀλβανικῃς. ἀνωτέρω δὲ τῆς
 Χερσουπόλεως ἐὰν χρήσῃ ἡ Βασιλεία καὶ, δαλῶν
 μὲν μετ' ἑαυτῆς, φασάτης δὲ ὅσα ἂν διώκται. Ἀγγελῶ μὲν οὖν τῷ Ἰωάννῃ ἐπὶ τοιαύταις
 σωθήκαις παρεδίδου Θεσσαλίας τὸν ἀρχὴν ὁ Βασιλεύς. Θεσσαλοὶ τε τὸν τε Ἀγγέλον

ticulatim hic exponere, otiosum fortas-
 se, & contra dignitatem viri tam boni,
 nostrique amicissimi existimetur. Quia
 vero multis de causis laudi datur, viam
 tutam, planam, ac nullis obstaculis im-
 peditam, & nihil minantem adversi am-
 bulare, quæ a nobis explicata, & ab
 hoc suscepta, & jurejurando confirmata
 sunt, securitatis gratia distincte per ca-
 pita differantur. Sunt autem hæc. Ut
 optatissimus frater meus, dominus Joan-
 nes Angelus amicus sit majestati nostræ
 amicis, & inimicis nostris inimicus: id
 est, qualiscumque persona fuerit, si qui-
 dem majestas nostræ eam dilexerit, idem
 ipse faciat: sin minus, libere, & incu-
 riose erga eam, ut nos quoque afficia-
 tur. Ut hujusmodi Blachiarum præfecturam
 usque ad extremum vitæ suæ retineat.
 Non tamen libertatem ad filium trans-
 ferendi habeat, nisi id majestas nostræ
 de integro jusserit, & approbarit. Ut
 non solum majestati nostræ, sed & do-
 mino Joanni Palæologo imperatori, si
 cum successorem in imperio constitueri-
 mus, eandem subjectionem debeat.
 Sin autem Dei permisso imperator Pa-
 læologus moriatur, tum ei, quem ma-
 jestas nostræ successorem, & hæredem
 imperio Romano Deo volente dederit,
 eodem modo subesse teneatur. Promul-
 getur vero, & mentio fiat per totam
 Blachiarum regionem etiam Dominæ Ἀν-
 næ Palæologæ, & imperatoris ejus fi-
 lii juxta consuetudinem, quæ in pala-
 tio nostro, a Deo custodito & in ipsa
 regione observatur. Ut & illic sive
 metropoles, sive episcopatus, sive mo-
 nasteria, sive ecclesiastica jura, subji-
 ciantur, ut ab initio, sanctissimæ Dei
 magnæ ecclesiæ, & quæ variis ac justis
 rationibus capiunt vestigalia, ea auferre
 illis non liceat. Ut si ad summum des-
 potam a nobis gener noster carissimus Ni-
 cephorus ducas, aut alius defecerit, cum
 eo amicitiam colat, & jus suum uterque
 tueatur. Sin aliqua forte inter utrum-
 que dissensio, ac discrepantia extiterit,
 de ea re ad majestatem nostram refera-
 tur, & ab ea pro suppeditata illi a Deo
 intelligentia corrigatur. Serventur autem
 confinia Blachiarum, & despotatus, uti pri-
 us, ne offensio oriatur: ut cum in circui-
 tu Blachiarum castella acceperit, ea ad præ-
 fecturam suam, quomodo & reliquam
 Blachiam habeat, ut supra dictum
 est. Propter alia autem, quæ post Pa-
 tram sunt, si majestati nostræ cum
 Catalanis convenerit, conveniat etiam
 ipsi: si bellum nobis cum iisdem fue-
 rit, sit etiam illi. Et quæcumque
 ad subjectionem, & obedientiam maje-
 statis nostræ sive alio modo, sive et-
 iam per hunc ipsum fratrem nostrum
 accesserint, habeamus potestatem con-
 stituendi præfectum nostro more, quem
 voluerimus. Ut si quidam fratrem Bla-
 chiorum præsidum officia a majesta-
 te nostrâ consequi volent, & ad il-
 lam adorandam venire, possint hoc se-
 cure, nec ab ipso prohibeantur. Ut
 in quavis parte occidentali, ubi indi-
 guerimus ipsis, cum omni fossato Ro-
 mano, & Albano serviat. Supra
 Christopolim autem, si opus habue-
 rimus, præsto sit cum fossato quan-
 to poterit. Itaque Joanni Angelo

Edit. Paris.
 pag. 527.

cum istiusmodi conditionibus [Thessaliae imperium addixit imperator, quem Thessali gaudentes acceperunt, ut ab imperatore missum scilicet, & constituta omnia se facturos sponderunt,

εδέχοντο προθύμως, ὡς παρὰ Βασιλέως ἦκοντα, καὶ τὰ προσεταγμένα πάντα ἐπηγγέλλοντο ποιεῖν.

CAPUT LIV.

Vocatur Didymotichum ab obsessis imperator: venturum promittit. Apocauchus Cralem convenit. Utriusque scopus, & Apocauchi in Cantacuzenicos sevitia. Stratopedarcha eum de inani sumptu in classem accusat, & pacem cum Cantacuzeno suadet. Cur ab eo consilio abhorreret imperatrix. Crales imperatorem Pheras usque comitatur.

Edit. Paris.
pag. 528.

DIDYMOTICHENSES, quoniam eos bellum urgebat undique, nec ulla affulgebat remissio, nisi ad eos celeriter rediret imperator, Michaelē Tarchaniotam mittunt, partim ut eum de statu præsenti doceat: partim ut ad reditum, quem necessitas flagitet, amplius impellat. Imperator & antea magnopere Didymotichum cogitabat, & tunc a Tarchaniota inflammatus multo magis, Cralemque de subsidio hortabatur: jamque copiarum cum illo abirent instruebantur. Et Tarchaniota quidem imperatore, quique cum eo erant plurimum exhilaratis, & excitatis (nec enim quisquam, ex quo ad Triballos abierat, alicujus nominis domo ad eum, timore vias obsidentium venerat) Didymotichum repetivit, hostes latens, & quo loco res imperatoris sitae essent, pauloque post cum auxiliis affuturum certo nuntiavit. Apocauchus missis legatis Crali significat, se in Macedoniam navigaturum, cupereque foederis sibi quidem optatissimi faciendi causa cum eo colloqui. Crales ex imperatore prius quaerit, an se cum illo congregari permittat. Quo non dissuadente, imo annuente potius, Amphipolis consensu deligitur, quo ille navibus e mari, hic equitatu ex continente veniat. Scopus in hoc congressu erat utrique, Crali nempe, ut Apocauchum vivum caperet, si posset, eumque propter bellum adversus imperatorem ulcisceretur: Apocauchus, ut Crali persuaderet, ne se, volentem Andronicum Palæologum generum suum imperatorem declarare, armis impediret: & Cantacuzenum coaceret, nec in Romanorum provinciam reverti sineret, impedimento videlicet futurum genero ad imperium: alios enim parvipendebat. Hoc utrum magnus dux revera desideravit, nec ne, Chrele in hoc subserviente, secretorumque conscio prius mortuo, incompertum mansit. Patri quippe Andronici generi Pheras magnus dux talia per quosdam amicissimos nuntians, eoque cum Chrele, qui apud Melenicum manebat, agente, & per illum Cralis responsa accipiente, rursus magnus dux quæ opus erat interrogabat, & ille quæ sentiret, denuo respondebat. Ut autem confirmavit Crales, magnum ducem contra imperatorem Cantacuzenum vere istuc petere, & quid respondendum esset quaesivit, imperator hortatus est, ut se ab illo conveniri pateretur, quo ejus in se invidia testatior evaderet: nimirum non benevolentia erga Augustam, & imperatorem filium civile hoc bellum ab eo inflammari: *λε δακὸς ἀξίωσιν εἶναι, καὶ ἐβλεύετο, ὅτι δέοι τὸς ταῦτα κρῖνεσθαι. Βασιλεὺς τε μὴ κωλύειν συνεβέβηκεν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ συμπράττειν, ἵνα μᾶλλον ὁ περὶ αὐτὴν Ἀποκαύχης φόβος γίνοιτο φανερός, καὶ ὡς ἐκ*

ΟΙ ἐν Διδυμοτείχῳ δὲ ἐπεὶ πανταχόθεν αὐτὰς ὁ πόλεμος περιεσφίκει, ἐδέμια τις ἐφαίνετο ἀναχωρῆναι, εἰ μὴ πρὸς αὐτὰς ταχέως ἐπανέλθοι Βασιλεὺς, ὃς Ταρχανειώτῳ Μανηλ πέμπει πρὸς αὐτὸν, τὸ μὲν καὶ τὰ κατ' αὐτὰς διδάξοντα ὡς εἶχε. τὸ δὲ καὶ μᾶλλον ἐξορμήσοντα πρὸς τὴν ἐπάνοδον, ὡς τὸ καὶ Διδυμοτείχων πραγμάτων ἐκείνους πάντοτε δεομένων. Βασιλεὺς ὅ, καὶ πρότερον μὲν ἐν μεγάλῃ ἐτίθετο φροντίδι τὸ πρὸς Διδυμοτείχων ἀπαίρειν, καὶ τότε δὲ ὑπὸ τῷ Ταρχανειώτῳ παρακληθεὶς, μᾶλλον τὴν ἐπάνοδον ἐπέσπευδε, καὶ Κράλῳ ἐπὶ τὰ ἴσα παρεκάλεσε. καὶ παρεσκότατο ἡδὴ ἡ στρατιὰ ἡ μέλλουσα συναίρεσθαι τῷ Βασιλεῖ πρὸς τὴν ἐπάνοδον. καὶ Ταρχανειώτης μὲν Βασιλέα τε ὡς τὰς περὶ αὐτῶν πολλὰς ἐμπλήσας ἡδονῆς καὶ προθυμίας, εἰ δὲ ὅτι Βασιλεὺς εἰς Τριβαλὸς ἦκεν, ἀξιοχρεῶς τις οἰκοδομῇ ἀφῆκε πρὸς αὐτὸν, δεικνύων κατεχόντων τὰς ὁδούς, αὐτοὺς ἐπανῆκε πρὸς Διδυμοτείχων ὁρμαζόντων τὰς πολεμίας, καὶ ἀπήγγελλε σαφέστερον τὰ περὶ Βασιλέως. καὶ ὡς εἶναι παρεσκότασμένους ἐπανῆκεν ἅμα στρατῷ ὀλίγω ὕστερον. Ἀποκαύχης δὲ ὁ μέγας Δεξ πρὸς Κράλῳ πέμψας ἐδήλωσε, ὅ, τι ἦξει ναυσὶ πρὸς τὴν Μακεδονίαν, καὶ ὡς βέλοιο συωτυχεῖν αὐτῷ συωθήκας ποιησόμενος, αἱ μάλιστα ἔσονται αὐτῷ κατ' ἡδονῇ. Κράλης δὲ περὶ τῆς συωτυχίας πρότερον ἐρόμενος, εἰ ἐπιτρέπει Βασιλέα, ὡς ἐκ ἐκάλυψε, ἀλλὰ μᾶλλον ἐρεδίδε, πρὸς Ἀμφίπολιν συωτέθειτο ἀλλήλοις συωτυχεῖν, ὁ μὲν, ναυσὶν ἐκ θαλάττης, ἵππῳ δὲ ὁ Κράλης ἐξ ἡπείρου. σκοπὸς ὅ, καὶ τῆς συωτυχίας ἀμφοτέροις, Κράλῳ μὲν εἰ δυνάτο Ἀποκαύχῳ τὴν μέγαν δακὰ ζωγραῖν ἀμυνομένην τὴν πρὸς Βασιλέα ἐνεκα πολέμου. Ἀποκαύχης δὲ ὡς τὴν Κράλῳ πείθειν πόλεμόν τε μὴ πρὸς αὐτὸν κινεῖν, Παλαιολόγον Ἀνδρόνικον τὸν γαμβρὸν βελομένην Βασιλέα Ρωμαίων ἀποφαίνειν, καὶ Βασιλέα εἶργειν Καντακζηνόν, καὶ μὴ εἶναι εἰς τὴν Ρωμαίων ἐπανῆκεν, κώλυμα ἐσόμενον γαμβρῷ πρὸς τὴν ἀρχὴν. τῷ ἄλλῳ ὅ, εἰ δὲ ἐνεκα ἐποιεῖτο λόγον. τὸ μὲν οὖν, εἰ τε ἀληθῶς ἐβέβηκε ὁ μέγας Δεξ, εἴτε μὴ, φανερόν ἐκ ἐξεγένετο, τὰ περὶ ταῦτα ὁρμαζόμενα, καὶ τὰ ἀπόρρητα συνεδότης Χρέλῃ πρότερον ἀποθανόντος, πρὸς τὸν Ἀνδρόνικον τὸν γαμβρὸν πατέρα ἐν Φεραίς ὁ μέγας Δεξ τὰ ταῦτα ὅ, τινων τῶν μάλιστα δυνάστων ἀπαργεῖλαι, καὶ ἐκείνους Χρέλῃ ὁρμαζόμενα περὶ Μελανίκον διαβίβοντι, καὶ δὲ ἐκείνους τὰς Κράλῳ λαμβάνοντος ἀπολογίας, αὐτοὺς ὁ μέγας Δεξ ἐπυνθάνετο τε περὶ ὧν εἰδὲτο, καὶ ὅσα ἦν καὶ γνώμην αὐτοῖς ἀπεκρίνετο. Κράλης ὅ, ὡς ἀληθῶς τοιαύτην διεβεβαίετο πρὸς Καντακζηνόν τὴν Βασιλέα τὴν μεγάλην

δυνάστης τῆς ἀπὸς Βασιλίδας καὶ Βασιλέας τῆς ὕψους, τῆς ἐμφύλιον
κινούσης πόλεμον, ἀλλὰ αὐτὸς τῶν Ῥωμαίων ἐκ παλαιῶν ἔοπα
περιποιεμένος ἡγεμονίαν. Κράτης μὲν οὖν ἅμα Βασιλεὺς
τῶν Καντακύνων ἐν τοῖς Ἀλμυροῖς προσαγορευόμενος
λαλκοῖς ἐς στρατοπέδον ἐλθὼν. καὶ περιέμεινε τὸν εἰς Ἀμ-
φίπολιν τῆς μεγάλης Δακκῆς κατὰ πλάνην ὡς ἐκεῖσε συνεσόμε-
νος. ἐν Βυζαντίῳ δὲ, οἱ μὲν ἄλλοι τῶν δὲ γενεστέρων καὶ μά-
λιστα ἐν λόγῳ, Καντακύνισμὸν ὑπὸ μεγάλης Δακκῆς ἐ-
πικληθέντες, δεσποτικὰ τε ὄκουν, καὶ ἐδεμῖας ἀπεί-
ρατοι κακοπραγίας ἦσαν. τῇ δὲ αὐτῇ συνωραμένῳ ἀπὸς τῆς
πόλεμον, καὶ πεπεικότων Βασιλίδας, ὡς ἐπιβελούτο πα-
ρὰ Καντακύνων τῇ Βασιλείᾳ, τῇ μὲν ἡδὴ παρήπτετο
μετερίᾳ, καὶ καθήρει τὰ ἄρχων ἀφορμὴν παρέχων τῷ ἀπὸς
αὐτὸν ἔκθορας, ἵν' εἰ ἔκθορῃ μὴδεμίαν μὲν ἔχῃ, ὡς
ἐδικαίως ἀμυνοίτο αὐτῆς, κακῆς περὶ αὐτὸν γεγενημένης.
τῇ δὲ ἐμείλλον, ἃ συνωρῶντες καὶ αὐτοὶ καὶ πονηρὰν περὶ τῶν
μελλόντων ἡδὴ ἔχοντες ἐλπίδα, ἠδ' ἀνόντο μὲν ὡς σφίσι
τῇ αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις αἰτίοι κατεστῆσαν μεγάλης συμφο-
ρῶν, βοηθεῖν δὲ ἐκείνοις αὐτοῖς, πάντα ἡδὴ μεγάλης Δα-
κκῆς ὑφ' αὐτῶν πεποιημένη. Χρῆμος δὲ Γεώργιος ὁ μέγας
στρατοπεδάρχης, εἰς ὃν τῇ πόλεμον κεινηκότων, Βα-
σιλίδι προσελθὼν, ἡρέμα κατέμειβετο μεγάλῳ Δακκῇ,
ὡς εἰς ἐδὲν δέον τὰ κοῖνα καταναλίσκοντι, καὶ ἀπὸς πόλε-
μον ἡπειρώτως ὁλοῦς ἔκθορῃ μὴδὲν ὀνίσσοντα. ἀπὸς
τῇ δὲ ὁλόκληρος ἐναυσιώσεται Καντακύνων αὐτῇ τε παρὰ
Τριβαλοῖς ὄντι καὶ Διδυμοτείχῳ κατέχοντι πόλιν μακ-
ρὰν θαλάσσης ἀκτισμένην, συνεβέβηκε τε μάλλον τῇ τοῖς
τῶν ἀπέχεσθαι ἀνοήτων δαπανῶν, ἀπὸς τινὰ δὲ χωρεῖν
ἐπὶ νοῖαν τοῖς ὅλοις πράγμασι συνόσσαν. τῷ δὲ εἶναι,
εἰρήνῃ τῇδε ἀπὸς Καντακύνων, καὶ ἀπονδᾶς, αἰ-
μάλιστα δοξέειν λυσιστελεῖν. τῷ δὲ ποσὶς πολέμῳ ἀπὸς
αὐτὸν κεινημένη, καὶ πάσης ἀσθενείας ἐισπληρωμένης,
μὴδὲν ἡμᾶς δυνήσῃ πλεον, ἀλλ' ἐκεῖνόν τε ἀπαθῆ
κακῶν, καὶ πολλῆς δυνάμεως ὑπολαύοντα παρὰ τῇ Τριβα-
λῶν δυνάμει ἐτι δαμένειν, παρασκευάζομενόν τε, ὡς ἀ-
κούομεν, εἰς Διδυμοτείχῳ ἐπανήκειν ἡ στρατῶς. τῆς τε
ἐν Διδυμοτείχῳ μὴδὲν ὑφ' αὐτῇ τῆς εἰς αὐτὸν δυνάμεως, μὴ
δὲ ὑπὸ τῇ περιεσηκότος πολέμῳ πικρῶν, ἀλλὰ μάλλον
αὐτῆς τῇ καὶ Θράκῃ πάσαις πόλεσι, Κερβέρων εἶναι χα-
λεπωτέρους, πάντα ἔκθορῃ ἀρδῶν καὶ ληϊζομένων, καὶ
ἀπὸς ἡμῶν ἐμοιγεῖν φαίνεται, καὶ ἀπὸς τῇ τέλος λήξαι
αἰγὰς. διὸ μοι ἐπαρανεῖν ἐπ' ἡλθε, τίδεσθαι τῇ ἀπὸς
αὐτὸν εἰρήνῃ. νῦν μὲν δὲ ὑπερόχειος ἐν ἀλλοτρίᾳ διατεί-
βων καὶ τῇ παρ' ἐτέρων δυνάμεως ἐπικαρίας, ἐτοίμως ἀν' ὅ-
πως αὐτῇ ἀπὸς εἰρήνῃ, εἰ μετὰ αἰτοῖν μὴ. εἰ δ' οἱ-
κοιτι γένοιτο καὶ τινος εὐπορήσει δυνάμεως, δέδοικα μὴ
δεομένων ἡμῶν ἀπαναίνοιο αὐτὸς, οἷα δὲ βεβαίως ἡδὴ τῇ
περιγενήσεται ἡμῶν ἐλπίδας ἔχων. Βασιλὶς δὲ λόγον
μὲν ἔχοντα εἶπε παρανεῖν. καὶ ὕστερον δὲ, τῇ ἀν' ὅπως λυσι-
τελεῖν κοινῇ σκεψάμενος πράττειν. τῷ δὲ νῦν ἔχον, τῇ δαπά-
νης ἡδὴ γεγενημένης, καὶ τῇ μετὰ ἔχοντων τῇ τελευτῶν, δι-
καιὸν ποιεῖσθαι τῇ ὑπόπλουν. ταῦτα δὲ αὐτῇ εἰρηται, ὅτι
τε ἐπηγγέλετο ὁ μέγας Δακκῆς εἰς πρὸς Μακεδονίαν ὑπο-
πλεύσει Καντακύνων ἄξειν δεσποτικῶν, ὡς παραδώσει
παγγελομένης Κράτης, εἰ πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο αὐτὸς. καὶ
ὅτι πολλῶν ἡδὴ τῇ πρὸς Βασιλέα Καντακύνων ὑπὸ τῇ
τῇ πολέμῳ χρόνῳ γεγενημένων δυσχερῶν, καὶ τῇς τε με-
τὰς δεσποτικῆς ἐναποδυσχερῆς, καὶ Ἀνδρονίκῃς τῇ
ὑφ' ὅπως πολλῶν ἡδὴ χρόνον δεσμῶν προσταλαιπωρή-

sed ut sibi per fas, & nefas imperium
acquireret. Ita Crates una cum Can-
tacuzeno ad Salfos lacus, ut appellan-
tur, veniens, castra facit, magni ducis
appulsum ad Amphipolim, ut ibi eum
conventurus, expectans. Byzantii vero Edit. Paris.
alii de nobilitate, & viri honoratissimi pag. 529.
a magno duce Cantacuzenismi postulati
carceribus tenebantur, & incommodis
vexabantur omnibus. Qui autem ad
bellum ei adjumento fuerant, quique
faciebant, ut crederet imperatrix, Can-
tacuzenum sibi moliri insidias, eorum
partim mediocriter tangebatur, & a gu-
bernaculis dejiciebat, litis contra se ma-
teriam subministrans, ut cum illos perdi-
diffet, reprehensione careret, quasi
juste eos punivisset, cum sibi male
voluissent. Quæ & ipsi cernentes, male-
que jam in futurum ominantes, sibi-
ipsis, & aliis ingentes creasse calami-
tates intelligebant: juvare autem se-
met, magno duce omnia jam suo do-
minatu tenente non poterant. Ceterum
Georgius Chumnus magnus stratopedar-
cha, unus de belli auctoribus, ad im-
peratricem adiens, magnum ducem
clam accusavit, qui opes reipublicæ in-
utiliter dissiparet, & ad bellum terrestre
classē nihil profuturam instrueret. Qui
enim classis contra Cantacuzenum cum
apud Triballos manentem, tum Di-
dymotichum urbem procul a mari se-
motam obtinentem dimicaret? Dabat
itaque consilium, ut impensis instructio-
nis abstineretur, & excogitaretur quip-
pam, quod ad totius reipublicæ emo-
lumentum redundaret: id esse pacem,
& fœdus cum Cantacuzeno, quod uti-
litatem summam polliceretur. Tam
importuno namque bello adversus illum
suscitato, inquit, & studiosissime il-
lato nihil nos profecisse: sed eum
damni expertem apud Tribalorum prin-
cipem adhuc hære, esseque in mul-
ta gratia: & exercitum conscribi,
quicum, ut audimus, Didymotichum
revertatur: & Didymotichenfes de
animo erga illum suo nihil remitte-
re, neque bello tam propinquo cru-
ciari: sed potius Thraciæ urbibus uni-
versis nocere immitius quam Cerbe-
rum, omnia deprædantes, funditus-
que devastantes: hæc mihi nequa-
quam e re nostra, neque in finem bo-
num desitura viderentur. Quare pa-
cem cum illo suscipiendam sentio.
Nunc enim in aliena regione profu-
gus, & opem externam exposcens, ob-
viis eam ulnis amplectetur si modera-
ta petiverimus. Si domi fuerit, sese-
que corroboraverit, metuo, ne nobis
eam flagrantibus, ipse neget, explorata
spe victoriæ confusus videlicet. Impera-
trix eum cum ratione consentientia sua-
dere, & postea quod consultantibus e
republica visum fuerit facturos dixit: pag. 530.
hoc tempore, impensa jam facta, solu-
toque classariis stipendio, abnavigatio-
nem justam videri. Hæc illa affirmavit,
quod ei magnus dux receperat, si in
Macedoniam navigasset, Cantacuze-
num vinctum adducturum: perinde
quasi Crates se illum traditurum pro-
misisset, si ipsemet ad se venisset: &
quod Cantacuzenum tempore belli
multis attritum difficultatibus, & ma-
tre in carcere extincta, filioque Andro-
nico diu jam vinculis, & aliis incom-
modis afflictio, immensaque vi pecu-

nix spoliatum : pluribus præterea cum insolentia , & contumelia in illum designatis : & amicissimis , cognatisque aliis vita , fortunisque simul expulsi : alis ex illustrissimis , & opulentis ad paupertatem redactis , & in custodiam detrusis , non facile ad pacem inclinatum : sed vindicaturum se modis omnibus , & par pari relaturum cogitaret . Hinc ad consilia pacis agitando lenta esse , ac torpere , quod laborem inanem putaret . Nam priusquam ad tantam indignitatem veniretur , & sui omni crudelitate , contumeliaque in eum debaccharentur , præ aliis pacem sese concupiscere complura dabat indicia : ita prorsus existimans , ejus odio bellum istuc a principio concitatum fuisse : nec eum sibi , ac filiis insidias meditatum , ejus sceleris a sycophantibus insimulabatur . Tunc tamen de pace deliberationem differebat . Apocau- chus instructis triremibus Amphipolim navigavit , præ se ferens æturum apud Cralem contra Cantacuzenum , & ut is sibi traderetur , effecturum , ut autem Crales autumavit , ne genero imperatori Romanorum designando armis obsisteret . Hoc itaque in apertum evadere non potuit : intercedente enim tempore Chreles arcanorum utrique conscius decessit : & magnus dux Amphipoli Byzantium renavigavit , nemini quæ tacita vellet committens : Crales vero in procurandis urbibus , quarum possessionem defuncto Chrele adierat occupatus , delectis optimis ex decreto imperatori subsidio , eos in præfidiis reliquit : ipse cum ceteris eundem Pheras est prosecutus .

μέλειαν , ἃς Χρέλη κατέχοντος ἐλάμβανεν αὐτὸς μὴ ἢ τελευτῶν . καὶ ἐκ τῆς πρὸς ἐπικυ-
καρίαν Βασιλέως τεταγμένων τὰς βελτίστας ὑπολεγόμενος , κατέλιπεν αὐταῖς φρεράς . αὐ-
τὸς δὲ τὰς ἐπιλοιπὰς ἔχων , μὴ Βασιλέως ἦχον εἰς Φεράς .

σαντος , ἔ' ἄλλη κακώσει χρημάτων τε ἀπείρων ἡρ-
πασμένων , καὶ πολλῶν ἀτόπων ἄλλων ἐφ' ὕβρει ἐκεί-
νης εἰργασμένων , καὶ τῆς ἐπιτηδείων μάλιστ' αὐτῶν καὶ συγ-
γεγῶν , τῆς μὲν αὐταῖς ἐστίαις σωμαπολωλότων , τῆς
δ' ἐκ περιφανείων καὶ πλεσίων , ἀπόρων καὶ δεσμο-
τῶν κατεχομένων , ἢ ῥαδίως ἠλπίζε Καντακυζινὸν
ἢ Βασιλέα πειθίσαι πρὸς τὴν εἰρήνην , ἀλλ' ἀ-
μυνεῖσθαι παντὶ ἔσῳ , καὶ ἴσ' ἂν τ' ἴσων ὑπο-
δώσειν . ἃ ναιμὰν αὐτῷ ἐποίησεν , καὶ ὑποκνεῖν πρὸς
τὸ βεβλῦσθαι περὶ εἰρήνης οἰομένῳ ἀνίσταται ποιεῖν .
ἐπεὶ ὅτι γε πρὶν εἰς τοσάτον ἀτοπίας ἐξελιλακε-
ναι , καὶ πᾶσαν ὁμότητα , καὶ ὕβριν τὰς περὶ αὐ-
τῷ ἐνδείξασθαι πρὸς Βασιλέα , τὴν ἄλλαν αὐτῇ μάλ-
λον ἡρεῖτο ἢ εἰρήνην , πολλὰ δειγμάτων ἐξενώοντες
αὐτῇ πειθεῖσθαι ἀκριβῶς , ὡς φθόνῳ τῇ πρὸς Βασι-
λέα ὁ πόλεμος ἐκινήθη ἢ ἀρχῇ , ἀλλ' ἐκ ἐκεῖνος ἐ-
πεβέβλυσεν αὐτῇ καὶ τοῖς παισίν , ὡς οἱ συκοφάνται
κατηγόρουσι . τότε δ' οὖν ὁμῶς τῷ περὶ τὴν εἰρή-
νης ὑπερέθετος διάσκεψιν . Απόκαυχος δὲ ὁ μέγας
δύξ , ἐπεὶ ἐφωπλισμένοι ἦσαν αἱ τελεῖραι , ἀπέ-
πλευσεν εἰς Ἀμφίπολιν . τὸ μὲν δοκεῖν ὡς καὶ Βα-
σιλέως Καντακυζινὸς τῇ Κράλῃ δαξέσθαι , καὶ πεί-
σων προδιδόναι . ὡς δὲ δι' ἡχυρίζετο ὁ Κράλης , ἵ-
να μὴ πολέμοιη τῇ γαμβρῇ Βασιλεῖ μέλλοντι Ρω-
μαίων ἀναδείκνυσθαι . τὸτο μὲν οὖν εἰς τι προφανές
ἐκ ἡδυνήθη προελθεῖν . μετὰ τὸ γὰρ τὰς χεῖρας τελο-
μένης , ἐτελεύτησεν ὁ Χρέλης , ὃς αὐτοῖς τὴν ὑπορρή-
των ἐκοινώνει . καὶ ὁ μέγας τε δύξ εἰς Βυζάντιον ἐξ
Ἀμφιπόλεως ἀπῆρε μηδενὶ θαρρήσας ἐτέρῳ τὰ ὑπορ-
ρήματα , καὶ ὁ Κράλης περὶ τῆς πόλεως ἡγόλητο ἢ ἐπι-

CAPUT LV.

Edit. Paris.
pag 531.

*Crales Pheras ad deditionem imperatori faciendam hortatur . Recusant per-
tinaciter , præcipue Constantinus Paleologus , & metropolitanus . Conditio
eis oblata ab imperatore , & repudiata , interfecto etiam legato crudelissi-
me . Miles Romanus desperans , Didymotichum redire percipit : sequitur
consilium imperator . Crales Pheras vastitatem infert . Triballi imperato-
rem in Thraciam sequentes , quales fuerint . Ad Cralem pro majori auxi-
lio redire decernit : dissentientibus Romanis , ac nolentibus cogitur parere
imperator , & Didymotichum tendere . Monetur a Didymotichensibus de pe-
riculo . Miraculum circa litteras ad imperatorem , & re-versio ad Tribal-
los . Protostrator suis fit suspectus . Apocauchus Byzantii cum gratulatio-
nibus excipitur . Falsus de Cantacuzeno rumor . Apocauchus quosdam cu-
stodia mulctat .*

PRIOUSQUAM autem agro popula-
tionem inferret , oppidanos per
internuntios est cohortatus , ut impe-
ratori urbem dederent , cui ipse jura-
verit , urbium se illi permittentium a-
micum , & socium : contra pugnantium ,
hostem fore . Quamobrem si consilio
suo obsequentes in ejus potestatem li-
bentes concederent , & modo ocys-
sime discessurum , & in posterum num-
quam eos infestaturum . Si ad hæc in-
grati , monita sua aspernentur , corru-

ΚΑΙ πρὶν τι κακοῦ τῷ χώρῳ , πρὸς Φεραίῃς πέμψας , παρήγει Βασιλεῖ τῷ
πόλιν ἐγχειρίζειν . ὅρκας δὲ αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους
γεγενησθαι , σύμμαχον καὶ αὐτὸν καὶ φίλον εἶναι τῷ
πόλει , αἱ προχωρήσαντι Βασιλεῖ , πολέμιον δὲ
ταῖς ἡρημέναις πολεμεῖν . Εἰ μὲν οὖν καὶ αὐτοὶ
πειθόμενοι προχωρήσαντι ἐκόντες Βασιλεῖ , τῷ
τὸς ὡς τάχιστα ἀναχωρεῖν αὐτῶν , καὶ ὑστερον μηδέ-
ποτε κακώσειν ἐπηγγέλετο . εἰ δ' ἀγνωμονοῖεν καὶ

μη πείθονται, τερμίνους αὐτοῖς τὴν γλῶσσαν ἡπείλει, καὶ τὰ ἔχματα διαθήσειν. Φεραῖοι δὲ τῇ πρεσβείᾳ ἀπεπέμψαντο, πάντα οἷσιν πρότερον εἰπόντες, ἢ Καντακζυῶν διαδοῖσιν. ἐνῆγε δὲ αὐτὸς πρὸς τὸ, εἴη ἥτιον μὲν καὶ ἡ ἀλογία καὶ ἡ ἀκρίσια, δια τὸ πρὸς Βασιλέα ἔχθος τὰ ἔχματα αἰρεμένους ὑπομένειν, ἐνὸν ὑποδεμένους σώζεσθαι. μάλιστα δὲ ὁ Παλαιολόγος Κωνσταντῖνος, ὃς ἦγε τὴν πόλιν τότε, Αποκαύχῳ τε εἰς τὰ μάλιστα φίλος ὢν, καὶ τῷ ὑποπρήτων κοινῶνός· καὶ τῇ πίσιν ἀκραιφνῇ καὶ τῇ δυνάμει αὐτῷ πρῶτον ὄντι κηδεστῇ Ανδρονίκῳ τῷ ὑψ. καὶ ὁ μητροπολίτης, πόλεμον ἀσπονδον πρὸς Βασιλέα ἐξαρχῆς δίδυς ἀνηρημένος ἐξ ἐδεμίας αἰτίας. Βασιλεὺς δὲ, ἐπεὶ ἐκεῖνοι τῇ πρεσβείᾳ ἀπεπέμψαντο, σωρῶν οἱ κακῶν ὑπ' ἀναδιησίας συνελαύνονται, καὶ ὡς Ρωμαίων τὴν ἀρχῆς πόλιν μεγάλη ἐκ καλῆς μέλλει ἀφαιρεῖσθαι ὑπὸ τῆς πολιορκίας ἀνάγκῃ Τριβαλοῖς διαλύσασθαι, τῷ οἰκείῳ πέμψας ἕνα, παρεκάλει φείδεσθαι αὐτῶν, καὶ μὴ μίσει τῷ εἰς ἐκεῖνον, τὰ ἀνήκεστα σφᾶς αὐτὸς διατίθεσθαι· ἀλλὰ νῦν μὲν πρὸνοίαν τινα αὐτῶν ποιῆσαι, καὶ μήτε δέχεσθαι εἰς τὴν πόλιν, μήτ' αὐτὸν, μήτε φρεῖν, μήτε ἡγεμόνα· ἀλλὰ μόνον τῆς Βασιλίδος Ἀννης καὶ Βασιλέως τῷ υἱῷ φημιζομένων, εὐφημίας καὶ αὐτὸν ἅμα ἐκείνοις ἀξιοῦν ἐκ μνημονεύειν ἐν τελεταῖς ταῖς ἱεραῖς· καὶ τῶν τῇ ἑξοπῶν τῇ ἐκ τῆς πολιορκίας ἀπαλλάττεσθαι κακῶν. ἐκείνῳ δὲ ἀδικήσαντι εἶδεν αὐτὸς οἱ Τριβαλοὶ διὰ τὰς ὁρκας καὶ σπονδὰς πρὸς αὐτόν. ἀναχωρήσαντος δὲ αὐτοῦ πρὸς Θράκην, ἂν μὲν καὶ τῆς ἄλλης ἀρχῆς φαίνοιτο Ρωμαίων ἐγκρατῆς, ὑπέκειν καὶ αὐτὸς· εἶδεν τι περὶ αὐτοῦ ὅσον βεβλῆσται ὁ Θεὸς καὶ ὑπόλοιπο ἐξ ἀνθρώπων, πότε ἦδη, ἢ τῷ βασιλεύοντι Ρωμαίων προσέχειν, ἂν διωγῆται ἐλδοθεροῦ ὑπὸ τῇ πολεμίᾳ, ἢ σίτον ἔχοντας καὶ ἄλλω ἀφρονίᾳ, ὑπομένειν τῇ πολιορκίᾳ. νῦν δὲ μὴ πῶ κακῶς περὶ σφῶν αὐτῶν βεβλῆσθαι, ὥς τε ἐκοντὶ ἐλέσθαι τὰ δεινὰ, καὶ τὴν πόλεμον ἐλκῦσαι κατ' αὐτῶν ἐνὸν σωῖσαι καὶ ἀγχινοῖα διασώζεσθαι. Βασιλεὺς μὲν οὕτω τοιαῦτα Φεραίοις συνεβέβλε, καὶ πείθεσθαι εἶπετο ὡς σωῖσιν μετὰ ἄλλους. Εκείνοι δὲ ἐπεὶ ἀκρίσια, Βασιλέως μὲν πολλὰς ὕβρεις κατέχεον καὶ λοιδόριαι, καὶ μάλλον ἐφασαν ἐκεῖνῳ περὶ αὐτοῦ, καὶ τῇ σωόντων βεβλῆσθαι ἂν εἴη ὅπῃ σωθήσεται, ἢ περὶ ἡμῶν. τῇ δὲ πρεσβυτέρῳ ὑποσφάξαντες καὶ διελόντες τετραχὶ θηριωδῶς καὶ ἀπανθρώπως, τὰ τμήματα ἀνέψαν καλῶς οἷς ἐν τοῖς πύργοις. ὁ Βασιλεὺς μὲν δεῖν ἡγεῖτο, καὶ πολλῶν τῶν ἀνδρῶν ἀπανθρωπίαν κατεγίνωσκε ἐκ ἀβελίας, ἐπεμπε δὲ καὶ γράμματα αὐτοῖς διὰ τινος Γεωργίου ἐξω συλληφθέντος, τὴν τε ὁμότητα καὶ τὴν κακοβελίαν ὀνειδίζοντα, καὶ πολλῶν προαναφωροῦντα δεινῶν ἐπαγωγῶν· καὶ ὡς τότε τῆς παρ' αὐτοῦ δεινότητος ἐπιχειρίας, ἢ ἵνα καὶ μὴ δ' αὐτοῦ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀνίστασθαι πλέον τι εἴη· οἱ δὲ σωόντες Ρωμαῖοι ἐν πάσῃ ἡδὴ κατέφασαν ἀμνηστία, καὶ ἄπορον παντάπασιν ἡγοῦντο πόλιν Βασιλεῖ ἐπὶ πρὸς προσελθεῖν, Φεραίων τοιαῦτα τετολμηκότων. ὅθεν καὶ εἶδοντο Βασιλέως συνελθόντες μηκέτι μέλλειν, μηδὲ κατατεῖβειν τὸν καιρὸν ἀνύστα πορευόμενος, ἀλλ' εἰς Διδυμότειχον ἐπείγεσθαι, ὡς ἅμα τοῖς οἰκείοις ἢ τινὸς τυγχάνειν ἀγαθῶ, εἰ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτοῖς

Paris II.

ptis segetibus, & excisis arboribus omnia miserrime vastaturum, & extremas clades illaturum. Pheræi fanda nefandacitius se passuros, quam Cantacuzeno servitutem servituros legatis respondent. Huc eos non minus rationis, & iudicii egestas agebat, ut propter odium in imperatorem conceptum, ultima perpeti, quam eo ejectione salvi esse mallerent. Præcipue tamen Constantinus Palæologus, qui tunc urbem moderabatur, & Apocauzum, filii sui Andronici socerum singulariter diligebat: integramque fidem, secretorum conscius ei præstabat. Insuper metropolitanus, qui nulla injuria laceffit, a principio statim bellum implacabile in imperatorem susceperat. Imperator legatione sic dimissa prospiciens, quo miseriarum inconsideratissimi mortales semet præcipitarent, & civitatem amplam, atque florentem Romano ademptam imperio Triballis obsessuris necessario servitutam, de familiaribus unum rogatum misit, ut sibi ipsis parcerent, nec odio in illum semet atrocissime multarent: se nunc sibi providerent, & neque se, neque præsidium, neque præfectum reciperent: tantummodo imperatrice Anna, & ejus filio imperatore nominatis, se quoque eadem honoris appellatione cum illis dignarentur: perindeque sui in solemnibus sacrificiis meminissent: atque hac demum via obsidione se eximerent: Triballos quippe propter fœdus, & jusjurandum, quo se illi obstrinxissent, eos de cætero non læsuros. Ubi in Thraciam redierit, & reliquo imperio Romano potitus fuerit, tum ipsi quoque subesse velint. Si aliquid de se Deus statuerit, & inter homines agere desierit, tum vel ad imperatorem Romanum se applicent (si forte ab hostibus eos liberare queat) aut frumento, & reliquo commeatu suppeditante, obsidionem tolerant. Nunc ne adeo de semet mereantur male, ut cum salvis, & incolumbibus per prudentiam, & solertiam esse liceat, ultro perniciem suam cum hostium armis ad se attrahant. Hæc imperator Pheræis suadebat, & ut iis tamquam valde conducibilibus parerent, rogabat. Quibus illi auditis, contumelias, & maledicta in eum affatim evomunt: ajuntque, magis eum sui ipsius, suorumque, quam Pheræorum salutem debere prospicere. Quin & legatum interficiunt, corpus quadratariam immanes bellæ difsecant: partes funibus per turres suspendunt. Indigne tulit imperator, fecisseque rem crudelitatis, & incogitantia plenam judicavit. Per quemdam Georgium quoque foris interceptum litteras ad eos misit, quibus immanitatem eis, & consilii pravitatem exprobravit, calamitatesque multas ipsis importandas prænuntiavit, & tunc ab se imploratos auxilium, quando sibi aliud, quam eorum vicem dolere, fas non erit. Romani summa desperatione confictabantur, sic secum ratiocinantes. Quia Pheræi tam nefandum scelus essent ausi, ad aliam urbem imperatori viam prorsus jam præclusam esse. Unde eum adeuntes obsecrant, ne diutius cunctetur: neve frustra laborantes, tempus conterere patiantur: sed Didymotichum festinent, ut cum suis commilitonibus aut aliquid nanciscantur boni, si res felici

Edit. Paris.
pag. 532.

H h h ij

Edit. Paris.
pag. 533.

cuius ibunt : aut si ita necesse fuerit , simul occumbant . Quoniam igitur reversionem summopere concupiscebant , placuit imperatori quoque eorum sequi consilium : & salutato Crale , assumptisque quas dabat copiolis , iter capeffit . Crales Pheris relictus , agrum deformabat , & flamma ferroque devastabat , ac perdebat omnia penitus . Imperator procul Pheris animadvertens , sequentes se Triballos nihil esse præter turbam inutilem , (fortissimos siquidem Crales antea segregatos , urbibus quas Chrele mortuo acceperat , pro præfidiariis attribuerat) adhæc diuturna expeditione exhaustos , ac maceratos , (Cralem quippe plus duos menses secuti fuerant) præterea immensa quadam formidine attonitos : nec in Thraciam , verum ad Parthos , aut Indos , unde nullis artibus umquam ad patrios lares repere possent , militatum se proficisci arbitantes (quam ob causam & equos militares , & arma , & si quid aliud militiæ idoneum portabant , domum remittebant , ut ipsis omnino perituris , ea saltem sibi haberent liberi) hæc , inquam , animadvertens imperator , nolensque Didymotichum sic infirmus accedere , ut ipse quoque a Byzantiis obsideretur (nec enim sibi , suisque id multum profuturum) ad Cralem redire , & a Crale sufficiens auxilium petere cogitavit : ut cum Didymotichum venisset , hostibus terrori , non contemptui esset . Communicata re cum Romanis , omnes velut de compacto quæcumque potius se perpeffuros , & mille mortibus caput obiecturos , quam ad Triballos redituros confirmarunt . Non enim ad terram , quæ solis radiis vestiretur , & ab hominibus incoletur , sed ad inferorum valles , vitamque cum mortuis agendam : & si quid inamœnius ac tristius est , se reversuros credebant . Impensius autem hortante imperatore , ut melius , & utilius sapere vellent , roganteque ut parerent , eas voce auribus averfantes , omnia gravia quæ dici possunt , isthoc in Triballos reditu leviora ducebant . Imperator cum periculum non modicum provideret , si suis tam parum frugifera volventibus , & tam inconsulto aggredi parantibus obsequeretur , & quid ageret nesciret , quandoquidem flectere milites non poterat , multa præfatus , quibus planum fecit , se propter illorum imbelles animos , & temeritatem , indigna suo nomine , auctoritateque imperatoria , & usu militari committere , eorum desiderio invitatus paruit : cohortans , uti Deo fiderent , qui quomodo antehac sæpe in periculis non parvis , tutorem se præbiturus esset . Atque his dictis , cæpto itinere perrexerunt . Non longe a Christopoli in peditem Rhacidytuntem vocabulo , Didymoticho cum litteris ab imperatrice uxore , & præsidio ad imperatorem missum incidunt : quibus litteris eum admonebant , caute ageret , & ne inconsiderate ad eos veniret , nisi magnas , totque hostibus pares copias adduceret . Palæologum enim protostratorem cum peditatu , & equitatu non mediocri ad Peritheorium sedere , & adventum ejus ad configendum expectare . Ibi etiam Apocauchum cum trimibus septuaginta , quibus Amphipo-

pag. 534.

τα πράγματα χωροίη , ἢ ὑποθνήσκων εἰ δεισέων . ἔδοκει μὲν οὖν καὶ Βασιλεῖ τοῖς ἐκείνων πείθεσθαι βαλμάσιν ἔπω περιπλῆσαι ποιμένων ἢ ἐπάνοδον . καὶ συνταξάμενος Κράλη , παραλαβὼν τε καὶ στρατιὰν ὁσίων αὐτὸς παρείχετο συνώπεισθαι , εἰχοντο ὁδῶν . Κράλης δὲ ἐν Φεραῖς ὑπολειπόμενος , ἔτεμνε καὶ γλῶν , καὶ ἔδωκε πάντα ἄρδην ὁρμαίνων . Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ γένοιτο μακρὰν Φερῶν , συνιδὼν , ὡς ἡ ἐπομένη στρατιὰ τῷ Τριβαλῶν ὄχλῳ μόνον ἀνόντος εἰσὶ , τὰς ἀείρας ὅδ' αὐτῶν ἀπολεξάμενος πρότερον ὁ Κράλης , φερὰν κατέλιπε ταῖς πόλεσιν , ἃς Χρέλιν ἔχοντες μὲν καὶ ἐκείνη τελευτῶν ἔλαβεν αὐτὸς , ἄλλως τε καὶ τῷ ὑπολειφθέντων χρόνῳ τε στρατεία τεταλαιπωρηκότων ἦσαν ὅδ' πλέον ἢ δυσὶ πρότερον μισὶ Κράλη ἐπόμενοι στρατευόμενοι ἄλλως τε καὶ διὰ ἀσχετῶν κατεχομένων , καὶ νομιζόντων ἐκ εἰς Θράκην ἀλλ' εἰς Πάρθους , ἢ Ἰνδοὺς στρατεύεσθαι , ὅθεν ἐκ ἐξέσαι μηχανῇ ἐδεμῖα οἰκαδὲ ἐπανελθεῖν . καὶ διὰ τῶτο καὶ ἵππας πολεμικῆς εἰας , καὶ ὅπλα , καὶ εἰ τι ἐπεφέροντο χρήσιμον πρὸς τὸν πόλεμον , οἰκαδὲ ὑποπεμπόντων , ἵνα ταῦτα γούτω τοῖς παισὶν ὑπολειφθεῖν , ὡς ἐκείνων ὑπολαμμένων πάντως . Ταῦτα δὲ συνορῶν ὁ Βασιλεὺς , καὶ βελόμηνος εἰς Διδυμοτείχον μὴ οὕτως ἀφικέσθαι ἀδελφῆς , ὥδ' ὑπὸ Βυζαντίων ὁ αὐτὸς πολιορκεῖσθαι : ἔτ' αὐτῶν ὅδ' ἔτε τοῖς συνῶσι τῶτο μάλιστα συνοίσειν , ἐπέτατο εἰς Κράλιν ἀνασρέφειν , καὶ στρατιὰν ἀξιοχρεῶν αἰτεῖν , ὥστε εἰς Διδυμοτείχον φοβερὸν τοῖς πολεμίοις ἐλθόντα εἶναι , ἀλλὰ μὴ καταφρονεῖσθαι διὰ τὴν ἀδυναμίαν . Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς συνῶσι Ρωμαίοις ἐκοινῶτο καὶ βελλῶν , πάντες ὥσπερ ἐκ συνθήματος πάντα μάλλον ἔφασαν αἰρεῖσθαι ὑπομένειν , καὶ μυρίων θανάτων καταπολεμῶν , ἢ εἰς τὴν γλῶν αὐθις , ἀνασρέφειν Τριβαλῶν . καὶ ὅδ' ἐνόμιζον εἰς γλῶν πορεύσεσθαι ἡλίῳ περιλαμπομένῳ , καὶ ὑπὸ ἀνδράπων οἰκνέμεν , ἀλλ' εἰς ἄδρα κευθμῶνας , καὶ νεκρῶν ὁρμαίνοντας , καὶ ἄλλοῦσι δυσχερέστερον . Πολλὰ δὲ Βασιλέως παραινοῦντος , ὡς βελτίῳ ὁ λυσιτελέσειρα βελούτο καὶ δεόμενα πείθεσθαι , ὥδ' ἄκροις παρεδέχοντο ὥσιν , ἀλλὰ πάντ' ὅσα αὐτοῖς ἐποιδεῖν ἀφορητέτερα ἠγούτο , ἢ εἰς Τριβαλὸς αὐθις ἀνασρέφειν . Βασιλεὺς δὲ , τὸν τε κίνδυνον ὁρῶν , ὡς καὶ μικρὸς ἐκ τῶν πείθεσθαι τοῖς συνῶσιν ἔπος ἀλυσιτελῆ , καὶ βελόμηνος καὶ πράττειν ἦδη ὠρμημένοις ἀλογίστως , ὅ , τι τε χρῆσται τοῖς πράγμασιν ἐκ ἔχων , τῷ συνοόντων πείθεσθαι μὴ δυνάμενων , πρότερον αὐτοῖς πολλὰ ὁρμαίνοντας , καὶ φανερόν ποιήσας , ὡς διὰ τὴν αὐτῶν μικροψυχίαν καὶ ἀβελλίαν ἀνάξια ἑαυτῶν , καὶ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς πείρας πράττει , ἐπέτατο τε αὐτῶν αὐτοῖς πρὸς τὴν βελλῶν , καὶ παρελθόντο θάρρειν , ὡς τῶ Θεῷ παρασημομένη , ὥσπερ δὴ καὶ ἄλλοτε πολλάκις ἐν κινδύοις καὶ μικροῖς , καὶ εἰχοντο ὁδῶν . Ἐπεὶ δὲ ἦσαν Χερσπολῆως καὶ μακρὰν , περιτυχάνονσι Ρακοδυτοῦντι ἐκ Διδυμοτείχης ἀφικμένῳ , ὅς παρείχε γράμματα Βασιλεῖ παρὰ βασιλίδος τῆς γυναικός , καὶ τῶ ἄλλων τῶ ἐν Διδυμοτείχῳ , φιλάττεσθαι παραινοῦντα , καὶ μὴ ἀπεισνέπως πρὸς αὐτὸς χωρεῖν , εἰ μὴ δυνάμειν ἄγει μέγαλιν , καὶ πρὸς τοιήτας ἀξιοχρεῶν πολεμίας . Πρωτοστράτην ὅδ' ὁ Παλαιολόγος , πολλῶν ἄγων στρατιὰν πεζὴν τε καὶ ἵππικὴν ἐν Περιθεωρίῳ στρατοπεδεύοντος , καὶ αὐτὴν ἀφικνέσθαι περιμένει ὡς μαχημένος . Ἀποκαυχός τε ὁ παρακοιμώμενος ἔχων ἐβδομήκοντα

τεινέρις ἐν αἷς κατέπλυσεν εἰς Ἀμφίπολιν, ἐνταῦθα καὶ αὐτὸς ἐφορμῇ· περὶ ᾧ δέον βελδοσάμηνον αὐτὸν, παύσσειν ὅ, τι ἂν δοκῇ συμφέρειν. Συμβέβηκε δὲ τι περὶ τὰ γράμματα ἐκεῖνα θαυμαστὸν, καὶ τὸ Θεῶν περὶ τὴν Βασιλέα κηδεμονίας φανερώς. ὡς γὰρ ἐν Βυζαντίῳ ἐμλυόθη, ὡς στρατιὰν ἔχων ἐκ Τριβαλῶν Βασιλίδος ὁ Καντακυζωὸς αὐτὸς ἐπανέρχοιτο εἰς Διδυμοτείχον, πρωτοστράτωρ τε συμπάσης πεζῆς καὶ ἱππικῆς δυνάμεως στρατηγῶν πολλῶν ἔχων δυνάμειν εἰς Περιθεώριον ἀφίκετο. καὶ Ἀποκαυχὸς ὁ μέγας δὲξ ὅς Ἀμφιπόλεως ἡ ἐβδομήκοντα ναυσὶν ἀνασρέφων τὴν αὐτῆς ἕνεκα αἰτίας, ἔγνω δὲν περιμένειν καὶ αὐτὸς μὴ τὴν ἄλλαν στρατίαν, καὶ Βασιλεῖ τὴν ἐπάνοδον καλύειν. τὸ δὲ ὅδῳ ὅς ἔθος φυλαττομένων, ἵνα μὴ λανθάνουσιν ἐκ Διδυμοτείχης ἡ Βασιλέως πρὸς ἀλλήλους ἀφικνέμενοι τινὲς, ὁ τὰ γράμματα κατέχων ταῦτα, συλλήφθη καὶ ἤχθη πρὸς πρωτοστράτορα· ἀνερωρώμενος δὲ περὶ γραμμάτων, ὡμολόγει ἔχειν, καὶ παρέρχετο δι' αὐτοῦ· τὰ δὲ εἶδετο Βασιλέως τάχιστα ἵκειν πρὸς αὐτὸς καὶ μὴ ῥαθυμεῖν. τὸ γὰρ ἐν Διδυμοτείχῳ τὸ μὲν στρατιωτικὸν ἱππεῖς τε καὶ πεζοὶ τὰ καὶ Θράκῃ χωρία ληϊζόμενοι ἀφορμὰς τῇ βίᾳ ἐποιεῖτο. ὁμοίως δὲ καὶ χειροτέχναι καὶ ἄλλοι, ὅσοις ὁ βίος ἐκ τῶν χειρῶν ποιεῖν καὶ ἐργάζεσθαι, διέζων τὴν ἀναγκαίαν διπορεῖντες. οἱ μέσοι δὲ τὸ πολίτῃ, πάνυ κραταιῶς ἐπιέζοντο ὑπὸ ἐνδείας μηδεμίαν ἐδαμόθεν διπορεῖν ἔχοντες. διὰ ταῦτα οὖν ἐδέοντο Βασιλέως, Βασιλὶς τε ἡ γυνὴ ὁμοίως καὶ οἱ ἄλλοι, τάχιστα ἐπανήκειν, ὡς τὸ αὐτὴ ἐπιδημίας τῆς πολιταίας ἐσομένης μεγάλων συμφορῶν ἀπαλλαγῆς. Πρωτοστράτωρ δὲ ἐπεὶ τὰ γράμματα ἀνέγνω, περιεργὸν τι δὴ δὲν ποιῶν ἐκ ἀγχινείας ἄξιον, ἔπειθε τὴν ἄγοντα, χρυσίον παραχόμηνος, ἐκ αὐτὸν ἐπαγγελάμενος καὶ οἰκίαν δὲ ποιήσειν, Σηλυβριανὸς γὰρ ὡς, ὥς τε γράμματα μεταγραφέντα ἡ αὐτῇ ἐδόκει, Καντακυζωῶ ἀγαγόντα παραχεῖν, μηδὲν ἀπαγγέλλαντα τὴν εἰργασμένων, ἀλλ' ὡς ὄντα Βασιλίδος τὴν γυναικός. ὁ μὲν οὖν ἐποίησεν καὶ τὰ κεκλυσμένα· καὶ πρωτοστράτωρ ἄκων ὠφελήσεν Βασιλέα τε καὶ τὴν περὶ αὐτόν. ὡς γὰρ τὰ γράμματα ἀνεγινώσκετο καὶ ἵκοντο περὶ τὴν ἐνεδρεύσεως στρατίαν οἱ περὶ Βασιλέα, ὡς πολλαπλασίαν τε αὐτῶν εἴη καὶ τοῖς πᾶσιν ἐρρωμένη, οἱ δὲ οὐ παρὰ χθὲς καὶ πάλιν τὸ οἰκίαν εἰς τὴν στρατείαν ἐξελθόντες, Θεῶν τε πολλὰς ὡμολόγουσαν χάριτας τὴν εἰς αὐτὸς κηδεμονίας καὶ τῇ κινδυνῶν τῆς ἀπαλλαγῆς, καὶ Βασιλίδι τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς φροντίδος τὴν περὶ αὐτὸς, καὶ ἄσμενοι ὑπεσρέφον, τὴν μέζονος κινδυνῆς τὰ δυσχερῆ πρότερον καὶ δυσάρεστα, καὶ λυσιτελέεσθαι φαίνεσθαι ποιουῶτος. ἔτι μὲν οὖν Βασιλίδος τε καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν, ἀποσδοκῆτων ἐρρύνοντο κινδυνῶν ἐκ τῆς παρὰ τῇ πόλεμίων πονηρίας μέγιστα ὠφελιθέντες. Ὁ μέγας δὲ δὲξ πυθόμενος, ὡς πάνυ φαύλῳ ἄγων στρατιάν, καὶ εἰς τὰ μέγιστα δὲ ἐπιχειρήσας ὧν, ἀνασρέφειν ἐκ τῇ γραμμάτων, ἃ μεταποιήσειν ὁ γαμβρὸς, πολλῶν αὐτῇ ἐπῆγε μέμψιν, καὶ ὠργίζετο φανερώς, ὅτι τὴν ἐχθρὸν ἐξ ἀβαλείας ὠφελήσεται· πολλοὶ δὲ καὶ τὰ ἴσα ἡρημένων Ἀποκαυχῇ, καὶ ἀπιστίας πρωτοστράτορα ἐγράφοντο, ὡς ὅκων εἶναι Καντακυζωὸν ὠφελήσας ἰχυρίζομενοι κρύφα τὰ ἐκεῖνα ἡρημένους. ὁ δ' ὅρκους διεβεβαίετο, ὡς εἶδεν αὐτῇ τοιαῦτον σκευδαῖον, ἀλλ' ὥσπερ ὑπὸ τινος ἀγρόμενος δυνάμειος κρείττονος εἰς τὸ προαχθεῖν· νομίζων σφάλλειν Καντακυζωὸν μὴ βαρείας ἵκοντα δυνάμειος, εἰ πείσειν ἀνασρέφειν ἐκφοβήσας. ταῦτα μὲν

lim navigaverat, in portu stare: de quibus capto consilio facere debeat, quod prodesse videbitur. Circa litteras autem illas, admirabile quippiam, & quam imperator Deo curæ esset, manifestum indicium evenit. Ut enim Byzantii intellectum est, ipsum cum exercitu ex Triballis Didymotichum revenire: & protostrator universum peditatum, equitatumque ducens, magnis utique cum viribus Peritheorium devenit: & Apocauchus eodem Amphipoli cum septuaginta navibus eadem de causa appulsus, cum aliis copiis sibi expectandum, redditumque imperatoris intercludendum censuit. Dispositis autem per viam, ut mos est, custodibus ad intercipiendos, qui inter Didymotichenses, & imperatorem commearent, qui hanc epistolam ferebat comprehensus, & ad protostratorem perductus, deque litteris examinatus, habere se litteras confessus est, statimque porrexit: quibus imperator rogabatur, ne qua illum moraretur segnitias, sed ad eos advolaret. Nam qui essent Didymotichi in præsidio equites & pedites, loca Thraciæ depopulatos victum sibi comparasse. Similiter opifices, & alios, quotquot manuum labore vitam transigerent, alimonia abundare: mediis civibus nihil quo se alant undecumque suppetere, & eos inopia supra modum premi. Precabantur igitur imperatorem imperatrix conjux, & alii, citissime rediret, quo adventus ejus cives tanto malo levaret. Lectis litteris protostrator, curioso nimirum, & solerti facinore, auro dato, & promissis, se in illum & domum ejus (Selybrianus autem erat) beneficium futurum persuadet tabellario, ut epistolam illam suo arbitratu, & modo transcriptam, pro vera & germana uxoris epistola ad Cantacuzenum apportet, ac de facto nihil dicat. Facit ille quod petebatur, & protostrator quamquam nolens imperatori, ejusque exercitui commodat. Ut enim recitata est, & Cantacuzenici de insidiantibus sibi copiis cognoverunt, esse multis partibus suis majores, modisque omnibus valentes, militibus veteranis constantes scilicet, Deo de cura erga se, & aversione mali, atque etiam imperatrici de studio & sollicitudine erga ipsos gratias ingentes egerunt, & ob majus periculum, quæ prius odiosa, & invisæ erant, facillima & utilissima judicantes, haud ægre retro redierunt. Sic imperator cum suis improvise discrimini ereptus, ex hostium nequitia fructum cepit uberrimum. At magnus dux, ut accepit eum ducentem manum admodum despiciabilem, & superatu facillimam, propter litteras a genero suo immutatas revertisse, aperte succensuit, acriterque hominem increpuit, qui per stultitiam suam hosti profuisset. Ac multi de Apocauchi factione etiam in crimen violatæ fidei protostratorem vocabant, scientem volentemque Cantacuzeno, cui occulte studeret, profuisse confirmantes. Is vero juramento interposito, nihil ejusmodi se voluisse asseverabat: sed veluti cælesti quadam vi eo impulsus esse: cum putaret, se Cantacuzenum cum numero adventantem exercitu decepturum, si ei terrefacto reversionem persuasisset. Hæc ad hunc mo-

Edit. Paris.
pag. 335.

dum acta sunt, & Cantacuzenus ad Cralem se recepit, Apocauchus Byzantium cursum reflexit, quem incolæ multis plaufibus & encomiis admirandis, servatorem, propugnatorem, liberatorem vocitantes exceperunt. Circumquaque tum fama percubuit, Cantacuzenum ne audentem quidem obtueri magnum ducem, desperata salute revertisse, & ad sanctum montem, ibi revera monachum professurum abire constituisse: alioqui secure non victurum. Ubique item festi dies ob tam lætos nuntios indicebantur. Porro magnus dux non multo post Chumno magno stratopedarchæ datum pacis consilium ut crimen exprobrans (nec enim ignorabat quid cum Augusta egisset) in ejus ipsius domo cum filio eum inclusit, & adiri vetuit. Deinde Constantinum quoque Asanem cum filio, dignam illis mercedem rependens, quod ad tantam Romanorum perniciem administratos se ipsi præbuisent. Post alios, veluti flamma, quæ semper quidquid attingit, depascitur, & consumit.

ἀντιμιθίας τὴν πρὸς τὸν τοσαύτῳ τῷ Ρωμῶν φθορὰν αὐτῷ συνάραδαί. εἶτα καὶ τὰς ἄλλας ἵπναι, ὥστε φλόξ αἰετῶν προσαπτομένων ἐπιλαμβανομένη.

ὅταν τῶτον ἐπέπρακτο τὸ ῥόπον, καὶ Καντακυζηνὸς ὁ Βασιλεὺς αὐθις εἰς Κράλλω ἐπυνῆκεν. Ἀπόκαυχος δὲ ὁ μέγας δὴ εἰς Βυζάντιον ἀπέπλευσε, καὶ ὑπεδέχοντο αὐτὸν οἱ ἐν Βυζαντίῳ μετὰ κρότων πολλῶν ἑθνασίων τῶν ἐγκωμίων, σωτῆρα, καὶ πόρομαχον, καὶ ἐλδοθερωτὴν ὀπακαλουῦτες. περιηγέμετό τε πανταχόθεν, ὡς Καντακυζηνὸς ἐδ' ἀντιβλέπει διωκθεὶς πρὸς μέγαν Δῆκα, ὑπέσχετο τῆς οἰκίας σωτηρίας ὀπαγνῆς. καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν ὄρος ἀφίξεται ὅπως μοναχῶν χῆμα ἐνδυσόμενος· ἄλλως δὲ ἐκ αὐτοῦ ἐξέσαι περιεῖναι. καὶ ἑορταὶ πανταχοῦ συνεκροτοῦντο τῶν εὐαγγελίων ἕνεκα. Ὁ μέγας δὲ δὴ ὀλίγῳ ὕστερον μεγάλῳ στρατοπεδάρχῃ τῷ Χέμνῳ τὴν πρὸς Καντακυζηνὸν βελοθεῖσαν εἰρήνην, ὡς τι ἐγκλημα ἐπικαλέσας· καὶ δὲ δέλαθεν αὐτὸν, καὶ πρὸς Βασιλίδαν πρότερον εἰρήκει περὶ τῆς εἰρήνης, κατέκλεισεν αὐτὸν τε καὶ τὸν υἱὸν ἀπορίτον εἰς τὴν οἰκίαν. μετ' ἐκείνον δὲ καὶ Ἀσάνῳ τὸν Κωνσταντῖνον καὶ τὸν υἱὸν καὶ ἄλλας ἀπειτύνουσιν αὐτοῖς

CAPUT LVI.

Concio Irenes imperatricis magnanimitatis plena. Ad Alexandrum Mæforum regem de societate legatio, & falsa promissio, certis de causis. Alexander Cantacuzeni reditum impedire, eumque occidere conatur. Calliditas in copiis Didymotichum missis. Fames oppidanorum. Mæforum ducum fraus. Mæsi nolunt ab urbe recedere. Episcopi cohortatio & prædictio: item epistola ad Apocauchum pro Cantacuzeno & quedam vaticinia. Mæsi Persarum adventu territi fugiunt. Eorum Satrapam Amurium ut Irene imperatrix acceperit. Ejusdem amor in Cantacuzenum, & moderatio. Transitus per murum apud Christopolim.

Edit. Paris.
pag. 536.

QUI Didymotichi erant, ubi cognoverunt imperatorem denuo ad Triballos rediisse, molestè tulerunt, tumultus, ac trepidationis pleni. Id sentiens Irene imperatrix, animumque ac spiritum supra sexum gerens, concione advocata hortatur, ne præsentem statum pro deploratissimo habeant: fortassis enim Deo videri sic magis conducere: non demittendos, sed erigendos animos, utpote multa, & magna spe adhuc reliqua. Imperatorem enim non tardaturum in reditu, pauloque post affuturum, & eorum in se benevolentiam, fortitudinem ac tolerantiam pro dignitate compensaturum. Istiusmodi verbi milites illa mirifice recreabat, & ad felicitatem speranda exsuscitabat. Decretum est porro communi sententia, Alexandrum regem Mæforum per legatos appellandum, & cum eo fœdus ita ferendum, ut ipsorum socius, & amicus esset, arma conjungeret, & nullum amicitiae munus, officiumque non præstaret: & ut Cantacuzenus imperator redux ipse ei hujus amicitiae, societatisque præmium perolveret. Sin eum aut in pugna, aut aliter ante reditum emori contigisset, ipsi urbs Didymotichum,

ΟΙ ἐν Διδυμοτείχῳ ἢ πυθόμενοι, ὡς αὐθις ὑποσέφειεν ὁ Βασιλεὺς εἰς Τριβαλλοὺς, δεῖν αὐτοῖς ἐποιεῖν, καὶ θορύβῳ ἦσαν μεσοὶ καὶ παραχῆς. αἰδομένη ἡ Βασιλὶς Εἰρήνῃ, καὶ μεῖζον ἐπιδειξαμένη, ἢ καὶ γυναικεῖον φρόνημα, συνεκάλεσε πάντας, καὶ παρήγει μὴ τὰ πραττόμενα ἠγεῖσθαι τῷ ἄγαν δεινότητων· ἴσως γὰρ τοὶ μᾶλλον αὐτῷ λυσitteλεῖν δοξοῦντο Θεῷ, ἐκείλοδὲ τε διανίστασθαι, καὶ μὴ καταπίπτειν, ὡς πολλῶν καὶ μεγάλων ἐλπίδων ἐτι ὑπολειπομένων. Βασιλεῖα δὲ πρὸς τὴν ἐπάνοδον ἐκ ἀπαγορεύσεων, ἀλλ' ἤξειν τε καὶ μικρὸν, καὶ τὴν αὐτὴν εὐνοίας, καὶ τὴν ἀνδρίας, καὶ τὴν καρτερίας ἀμείψασθαι ἀξίως. Καὶ τῶτοις τοῖς λόγοις ἀνεκτάτο τε καὶ μετρίως, καὶ χρηστότερα ἐλπίζειν ἐπειθεῖν. ἐδόκει ἡ δὲ κοινὴ βελοθεμένοις, καὶ πρεσβείαν πρὸς Ἀλέξανδρον τῷ Βασιλεῖα Μυσῶν ποιεῖσθαι, καὶ συνηκάς τίθεσθαι ἐπὶ τῶτοις πρὸς αὐτὸν, ὥστε σύμμαχον αὐτοῖς εἶναι καὶ φίλον, καὶ βοηθεῖν ἐπὶ τῇς πολεμίας, καὶ μηδεὸς ἀμελεῖν ὅταν προσήκει φίλῳ πρὸς αὐτὸς. καὶ μὲν ἐπ' ἀνέλθῃ Βασιλεὺς ὁ Καντακυζηνὸς, αὐτὸν αὐτῷ τῆς συμμαχίας, καὶ τῆς φιλίας τὰς χάριτας ἐκτίνειν. εἰ δὲ συμβαίῃ, ἢ πολέμῳ ἢ ἐτέρῳ τρόπῳ πρὶν ἐπαρῆκεν τελευτᾶν, αὐτῷ τὴν πόλιν παρα-

διδόναι, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφίσταται Ῥωμαίων. τὸ δὲ, ἔχοντες αὐτοῖς ἐδίδοντο ποιεῖν. ἀλλὰ φρονιζέειν ἐπειρώοντο τὸν Μυσὸν ἕνεκα δυοῖν. τὸν αὐτὸν δὲ ἐλπίδος ἕνεκα αὐτοῖς ὠφέλειαν τινα παρέχειν, καὶ τὴν Βασιλίδαν τὴν Ἀνναν καὶ Ῥωμαῖς τὰς αὐτὰς πολιορκεῖντας τυθόμενες, ὡς συμβάσεις περὶ παραδόσεως ποιοῦνται πρὸς Μυσούς, μὴ λίαν ἐπιτίθεσθαι, ἀλλὰ ἀνακωχὴν τινα παρέχειν δεδιότας μὴ δι' ὀργὴν σφᾶς τε αὐτὰς Μυσούς καὶ τὴν πόλιν παραδῶσιν. οἱ μὲν ἐν τοιαύτῃ γνώμῃ τὰς συνθήκας ἐποιῶντο, ἀσμένως καὶ τὸν Μυσῶν Βασιλέως δεξαμένους, καὶ παντὶ τρόπῳ συμμαχίαν ἀπαγγελλομένους. τὸ δὲ ἀπέβαινον ἐναντίως, ἢ ᾗ ᾔθισαν αὐτοί. Ἀλέξανδρος δὲ ἰππὶ οἱ ἐν Διδυμοτείχῃ τὰς συνθήκας ἐποίησαντο, ὡς εἰ μὴ Καντακυζῶν ἐ Βασιλεὺς ἐπαυήσει, παραδῶσιν αὐτῷ τὴν πόλιν, νομίσας εἰ ἔσθ' ὅπως δὴ τινὲς ἐκείνους ὁρᾷ. βεβαίως δὲ τὴν πόλιν ἤδη ἔχειν, πάντα κάλων ἐκίνει καλύειν τὴν ἐπάνοδον αὐτῷ, εἰ δυνάητο καὶ ὁρᾷ. καὶ περισβείας πρὸς Κράλιν πέμπων συχνὰς, καὶ Ἐλένῳ τῷ ἀδελφῷ Κράλῃ συνοικῆσαν, παρήγει Καντακυζῶν τὴν Βασιλίδαν μὴ ἀνέναι, ἀλλὰ δῆσαντας, ἐν δεσμωτείῳ φραεῖν, ἢ ἐκδοκτείνειν. ἔτι δὲ ἀν' ἐξέσαι τὴν Ῥωμαίων ἔχειν ἀρχὴν ὀπονητὴν. Κράλῃς μὲν οὖν αὐτὰς τὰς παραινέσεις φάυλας ἡγάμενος, ἐπαρεδέξατο, μάλιστ' εἰς τὸ ἐναγᾶσαι καὶ τὴν γυναικί. Εκείνος δὲ στρατὸν πέμψας ἐσλῶν ὥστε ἀρκεῖν τοῖς ἐν Διδυμοτείχῃ πρὸς πολιορκίαν, ἐκέλευσε φυλάττειν παραστρατοπεδούσας μὲν πρὸ φασιν μὲν ὡς βοηθήσοντας ἐπὶ Ῥωμαῖς τὰς πολιορκεῖντας. τῇ δὲ ἀληθείᾳ, ἵν' αὐτοὶ μάλλον ἀκριβέστερον πολιορκοῖεν. ὅπερ δὴ καὶ ἐκείνη γνώμῃ ἐτελεῖτο. τὸ δὲ Ῥωμαίων, συχνὰς μὲν ποιεμένων τὰς καταδρομὰς, ταχίστα ἢ ἀναχωρούντων, ἀδείας οἱ ἐν Διδυμοτείχῃ τυγχάνοντες, τὰς καὶ Ὀράκην ἐληίζοντο πόλεις καὶ οὐκ ὀρ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ ἐκ τῆς ἀρπαγῆς καὶ λεηλασίας ἐποιῶντο τὰς τῆς βίης ἀφορμας. τὸν Μυσῶν δὲ ἐπελθόντων, καὶ συνεχῶς ἐπικειμένων ἐφ' ἡμέραις πλείυσις, εἰ σκὸν κομιδὴν περὶ τὰ πράγματα αὐτοῖς πάντων ἤδη κινδυνεύοντων ὑπὸ τῆς λιμῆς ὁρᾷ. Μυσοὶ δὲ ὁμοίως Ῥωμαῖους τὴν ἐκώλυον τοῖς ἐν Διδυμοτείχῃ ἐπείναι, καὶ αὐτὰς τὴν πόλεως μὴ ἐξίεναι. Εἰ γὰρ τινὲς ἐξίειν ἐφ' ἀρπαγῇ ὥσπερ εἰώθεσαν. ἔτι δὲ αὐτοῖς ἀναγκαιοτάτος πρὸς τὸ ζῆν, προστυγχάνοντες οἱ Μυσοὶ, πάντως ἢ ἐκ ἐνὶ ὁρᾷ λαθεῖν πολλῶν ὁρᾷων τὰ καὶ φροντίδα ποιεμένων, ἵππους τε ἀπέστειραν, καὶ ὅπλα, καὶ γυμνὰς ἡφίσταντο ἐπ' αὐτὴν πρὸς τὴν πόλιν. εἰ δὲ προσαγγέλοιεν τὰς ταῦτα πράττοντας οἱ ἐκ Διδυμοτείχης πρὸς τὴν στρατὸν τὰς ἡγούμενας, οἱ δὲ, μηδὲν εἰδέναι διετεινοντο, μηδὲ τὸ σφετέρως εἶναι στρατὸν τὰς πολέμωντας τὰ τοιαῦτα. ἀλλὰ Ῥωμαῖς, καὶ αὐτὰς ἐπὶ λησείᾳ περιόντας, ἐκέλευον τε τὸ στρατόπεδον περιεῖναι, εἰ τι γένοιτο γνώρισμα λαβεῖν ἐκ τῆς ἀπολομένων, καὶ τὰ ἐχθρὰ ἡπείλουν ὁρᾷ. εἰ τινα πεισὸν λάβοιεν. τὰ δὲ ἦσαν ἐδάμ. πρότερον δὲ ἐξέπεμπον αὐτοὶ πρὸς Μυσίαν τὰς τοιαῦτα εἰργασμένους. τῶτον μὲν ἐν τῇ ἔσθ' ὅπως ἐν σκῷ κατέστησαν κομιδὴν τὰς ἐν Διδυμοτείχῃ. πάντ' ὅτ' ὑπὸ ἐνδεείας ἐπείσθησαν. συνορᾶσα δὲ ἡδὴ τὴν κίνδυνον ἡ Βασιλὶς Εἰρήνη, ἀπανίσταται ἐκέλευε τὴν πόλεως, ὡς ἐκείνη δεομένης τὴν παρ' αὐτῇ ἐπικυρίας ἀρκέσαι ἡδὴ γεγενημένης. διὸ καὶ Βασιλεὺς μόνον τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς χάριν ὁμολογεῖν πολλῶν. οἱ δὲ ἐδὲν ἔσθ' ὅπως ἐφασαν ἀναστῆσθαι, ἀλλὰ δὴ δυνάμει αὐτῶν μὲν ἐπικυρουῦντας. ἔτι δὲ αὐτοῖς εἶναι προσεταγμένον παρὰ Βασιλέως τὸ σφετέρως.

ab imperio Romano segregata tradere-tur. Quod quidem revera facere inter se non statuerant: sed cum ludificari duabus de causis attentabant: tum ut hac spe illectus, aliquo ipsis auxilio succurreret: tum ut Anna Augusta, & Romani qui obsidebant, obsessos de urbe tradenda cum Mæsis pacisci audientes, segnius instarent, induciasque concederent, timentes, ne ira stimulante, seque & oppidum Mæsis dederent. Hac illi mente foedus libente Mæforum rege, & omnimodam opem pollicente iciebant. Atqui contra opinionem cecidit. Alexander enim percussio foedere in eam conditionem, ut si Cantacuzenus non rediret, ei civitas transferretur, ratus si quo modo illum de medio sustulisset, pro certo eam habiturum, nihil inausum reliquit, quo reditionem ejus impediret, aut etiam si posset, illum interimeret, crebrisque legationibus Crælem & Helenam sororem suam, illius conjugem sollicitabat, ne Cantacuzenum dimitterent: sed victum in carcere custodirent: vel potius occiderent: sic enim posse eos imperium Romanum citra laborem adipisci. Cræles cohortationes ejus ut nefarias, uxore potissimum adnitente, & in eo fratri adversante repudiavit. Mæsus copiis, quantas urbi obsidendæ putabat sufficere, missis, prope muros castris positus servare jussit, perinde quasi pro obsessis contra Romanos propugnaturus: re ipsa, ut oppidum ipsimet commodius obsiderent & oppugnarent. Factum. Nam Romanis sæpe quidem incurstantibus, sed festine recedentibus, Didymotichenfes licentiam nacti, Thraciæ urbes noctu diuque depopulantes, inde victum sibi quæritabant. Mæsis autem postea invadentibus, assiduoque per dies plurimos incumbentibus, res eorum vehementer in angustum redactæ sunt, omnibus jam ob famem de vita periclitantibus: siquidem Mæsi peræque & Romanos urbem adoriri, & urbanos urbe exire prohibebant. Quod si qui de more ad prædandum egredirentur: (hæc enim erat ipsis maxime necessaria ad vitam sustentandam excogitata ratio) occurrentes Mæsi (quorum in hoc providentiam & sollicitudinem magnam latere utique non poterant) equis, & armis nudatos in urbem regredi sinebant. Si Didymotichenfes hujusmodi prædones apud duces exercitus deferrent, asseverantissime respondere, se facti inscios: nec suos esse tam audaces, sed Romanos, qui ipsi quoque prædatum circumirent, jubebantque castra perambulantes, a raptoribus sua auferre, si quo signo eos cognoscerent, & extrema supplicia minabantur, si quis talis repertus fuisset. Sed hi nulli cernebantur: nam duces hujusmodi prædatores cum præda statim in Mæsiā mittebant. Hoc igitur modo Didymotichenfes in maximas difficultates, reique cibariæ penuriam adducti sunt. Tum animadverso periculo, Irene imperatrix Mæsis præcepit, uti ab urbe abscederent, amplius eorum auxilio opus non esse, quod satis præstitissent, atque idcirco se non tantum ipsorum regi, verum etiam ipsismet multas gratias agere. Mæsi neutiquam se recessuros: sed continenter ibidem pro imperio regis ad opem ipsis ferendam mansuros affirmare.

Edit. Paris.
pag. 537.

Edit. Paris.
pag. 538.

re perturbati, ac territi, nihil jam sibi deesse ad exitum arbitrabantur. At episcopus urbis hosce motus, tamque atroci calamitati se submittentis animos intuens, progressus, in medium Alabantes erigit, & confirmat: quæ hic sunt, omnia divino nutu fieri, & hujusmodi miseras atque clades Deum permittere, ut eorum erga imperatorem amor illustretur, qui propediem venturus, & pro eo ac mereatur, unumquemque remuneraturus sit. Non enim putandum, cum Deo nolente imperare: imo volente, quod ipse norit certissimo. Nam cum principio dubitaret, num divina voluntate, an indulgentiæ potius, & cupiditati suæ, ac libidini obsecutus, purpuram assumpsisset, timeretque, ne si ab illis esset, quorum cogitationes Deo contrariæ sunt, una cum illis etiam periret, ad preces & vota incubuisse, divinumque numen fatigasse, ut se doceret, ecquid sibi ista probarentur. Tum sibi per spiritum revelatum placere Deo, Cantacuzenum imperare. Se vero citra hæsitationem credidisse, & Didymotichi manere, ut quantum possit, operam ac studia sua cum divina voluntate conjungat. Neque enim a quoquam se accusari posse, quasi quippiam rerum humanarum ab imperatore sibi quærat: usque nunc enim nihil tale ab ullo quæfuisse. Et se illos hortari, ut hoc tempore viriliter malis præsentibus resistent, quæ Deo propitiis oculis respiciente, brevi in nihilum casura sint. Mæfos quippe istos obsessores, & obtentu amicitiae præsentis auctores inopiæ septem omnino diebus futuris fuga salutem petentes, atque inter se conculcantes viros, & quibus nunc circumdantur malis, fore liberos. Hæc ut metropoli diffunderet, omnes confestim posita tristitia spem fortunæ melioris ingressi sunt. Norant siquidem, perspectiora esse illi futura, quam aliis præterita: & tamquam vati animos eidem palam attendebant. Cur vero Mæsi fugam facturi essent, de hoc ambigebant. Idem antistes Apocaucho magno duci in hanc sententiam scripsit. Non videre se, quamobrem cui sui documenta sæpe in multis habuisset, dictorumque suorum eventum non in longum dilatum, nec ad alios, sed ad se pertinuisse manifestissime sciret, nunc penitus fidem sibi denegaret, & pro verbus inanibus duceret, quæ dicerentur. Porro se, quamquam refraganti, nihilo minus quæ cum ipsi, tum Romano imperio universo conducere sentiret, suadere velle. Sibi enim a Deo indicatum, non ipsi, verum Cantacuzeno, qui prius magni domestici munus gessisset, nunc imperatori renuntiato convenire imperatoris defuncti liberis tutorem esse, & una cum illis imperare. Unde & hoc ei divinitus datum: ipsi autem eidem subesse, & rem navalem curare, ac mari præsidere. Monebatque, ut datis contentus, septa ne transfileret, atque ut se audiret, rogabat: haud enim bene eventurum, si contra divinum consilium venerit. Se quoque principio potissimum creationis Cantacuzeni, factum ægrius ferentem, & cogitantem, ne forte aliud Deo videretur, precibus operam dedisse, & ab ipso his verbis

pag. 539.

ἡ ταύτη δὲ ὑπολογίᾳ πάλιν ἐνέβαλε τὰραχὴν καὶ πτοίαν τοῖς ἐν Διδυμοτείχῃ. ἤδη γὰρ αὐτοῖς ἐφαίνετο ὁ ὀλεθρὸς ἐλκεῖν κατ' ἐδὲν. Οὐ δὲ τὸ πολὺς Ἀρχιερεὺς ὁρῶν ἠδὲ κλονομένης, καὶ πρὸς τὴν ὑπερβολὴν τῆς δυσπραγίας ἐνδιδόντας, παρελθὼν εἰς μέσους, παρεδάρρυνε, καὶ ἐκείνα καταπίπτειν, καὶ γνώμῃ Θεῷ πάντα τὰ τῆδε πράττεσθαι εἰπὼν, καὶ τὰς τοιαύτας ἐπιρρίσας ὑπ' ἐκείνῃ παραχωρεῖσθαι, ἵνα τὸ πρὸς Βασιλέα φίλῃ ἐν ἡμῶν δοκιμασίῃ. ὅς ἤξει τε μὲν μικρὰν, & πάντας ἀμύνεται ταῖς προσήκουσιν ἐργασίαις. μηδὲ γὰρ οἷός ἐστιν ἐκείνῳ μὴ καὶ γνώμῃ Βασιλεὺς Θεῷ. τὰ τοῦ γὰρ αὐτοῦ σαφέστατα εἶδέναι. ἀμφισβητῆς γὰρ ἐφασκεν ἐν ἀρχῇ περὶ ἐκείνῃ, εἰ μὴ κατ' εὐδοκίαν, ἀλλὰ μάλλον καὶ παραχάρῃσι Θεῷ εἰς τὸ ἡλθε χήματος ἰδίᾳ πειθόμενος ἐπιδυμία, καὶ ὁρμῇ, καὶ δεδοικώς μὴ καὶ αὐτὸς συναπόλοιτο, τοῖς Θεῷ συνῶν βελδοσμένοις ἐναντία εὐχαῖς προσάγεσθαι, καὶ δεήσει τὸ Θεῷ ἐκκαλεῖσθαι, ὥς διδάχῃται περὶ αὐτῶν, εἰ μὴ ὀργίζοιτο περὶ τῶν γινομένων. ἐκκαλυφθῆναι δὲ αὐτῶν παρὰ τὸ Πνεῦμα, ὅτι κατ' εὐδοκίαν μάλλον εἴη τὸ βασιλεύειν Καντακουζίων, ὥς καὶ περὶ δέντα καὶ πᾶσαν ἀμφιβολίαν ὑποδέμενον ἐν Διδυμοτείχῃ μένειν τῇ βελήσει τοῦ Θεῷ συναϊρόμενον τὰ δυνατὰ. καὶ γὰρ αὐτὸς κατηγοροῖ, ὅτι τῶν ἐν τῇ παρόντι βίᾳ τινὸς δεῖτο παρὰ Βασιλέως. ἔπερ γὰρ πρότερον εἴπε μέχειν τοῖς τινὸς παρὰ τινος εἰδέναι, καὶ αὐτοῖς παραινεῖν νυνὶ γενναίως ἵστασθαι πρὸς τῶν δεινῶν τὰς ἐπαγωγὰς, ὥς καὶ μέχει πολλὰ τινος ἐσομένης, ἀλλ' ὀλίγῳ ὕστερον λυθισομένης, ἵλεων αὐτοῖς ἐπιβλέφαντος Θεῷ. τὰς γὰρ παλινορούσας τῶν Μυστῶν ἐν προχρήματι φιλίας καὶ τῶν παρῶν ἐνδείαν ἐπαγαγόντας ἐν ἐπτά ταῖς ἐσομέναις μάλιστ' ἡμέραις συμπατοιῦντας, ὥς ἐπερ ἀλλήλας, καὶ φυγῇ τῶν σωτηρίαν πορίζομένους, καὶ τῶν περὶ ἐχόντων ἀπαλλάξασθαι δεινῶν. Οὐ μὲν οὖν μητροπολίτης τοιαῦτα εἶπε, πᾶσι δὲ εὐδὺς ἐπ' ἡλθε βελτίῳ προσδοκῶν, καὶ τὴν ἀδυμίας ἀπηλλάττοντο. ἤδεσαν γὰρ αὐτὸν τὰ μέλλοντα εἶδέναι μάλλον, ἢ τὰ παρεληλυθότα ἕτερον. καὶ ὥς προφητεύοντι προσεῖχον φανερώς. διηπόρουν δὲ οἱ, τί αὖν εἴη τὸ Μυσοῖς αἰτίον ἐσόμενον φυγῆς. Οὐ δὲ αὐτὸς Ἀρχιερεὺς καὶ Αποκαύχῳ τῷ μεγάλῳ Δουκὶ ἔγραφε τοιαῦτα. ὥς ὑποροῖ ὅτι ἐνέκα πείραν αὐτοῦ πολλάκις ἐν πολλοῖς πρότερον ἐχνηκώς, καὶ τῶν εἰρημένων τῶν ἐκβασιν ἐκ εἰς μακρὰν, ἐδ' εἰς ἕτερόν τινα, ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἰδὼν σαφέστατα γεγεννημένῳ, νυνὶ ἀπιστοῖν παντάπασιν, καὶ λόγους οἷοιτο εἰπὴν λεγομένους τὰ εἰρημένα ὑπ' αὐτῶν. αὐτὸς ὅ καὶ τοὺς μὴ βελομένους πείθεσθαι, ἐδὲν ἥττον συμβαλέσθαι, ἀ αὐτῶν τε καὶ Ρωμαίοις ἅπασιν λυσιτελήσειν οἴεται. ἐκκαλυφθῆναι γὰρ αὐτῶν παρὰ Θεῷ, ὥς ἐκ ἐκείνῳ μάλλον, ἀλλὰ Καντακουζίων τῇ ᾧ μὲν μεγάλῳ δομestικῷ, νυνὶ δὲ Βασιλεὶ γεγεννημένῳ, τὰ τοῖς Βασιλέως παισὶν ἐπιβόπτειν, καὶ συμβασιλεύειν προσήκει. διὸ καὶ δεδοῦναι παρὰ Θεῷ ἐκείνῳ δὲ ὑπ' ἐκείνον εἶναι καὶ περὶ ναῦς ἀχολοῦσθαι καὶ θαλασσοκρατεῖν. συνεβέβλότε τε ἔχειν τῶν δεδομένων, καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, καὶ δεῖτο πείθεσθαι. μηδὲ γὰρ αὖν εἰς τέλος ἤξειν ἀγαθὸν αὐτῶν τὸ τοῖς βεβηλωμένοις ἀνδίστασθαι Θεῷ. καὶ αὐτὸς γὰρ ἐν ἀρχῇ μάλιστ' ἐφασκε τῆς ἀναρρήσεως Καντακουζίων τῷ Βασιλέως περὶ τῶν παρτομένων δυσχεραίων, καὶ λογίζομενος, εἰ μὴ καὶ γνώμῃ εἴη Θεῷ τὰ εἰργασμένα, καὶ ὅτι τὸ δεήσει προσκείμενος καὶ ἰκεσίαις,

σείαις, ἐκδιδάχθῃαι παρὰ Θεῶν αὐταῖς λέξεσιν, ὡς
 Δέλω, δόδοκῶ, ὀρίζω Βασιλεύειν Ἰωάννῳ τὸν Καν-
 τακζών, καὶ γενέσθω. ἃ τοίνυν ὁ Θεὸς δόδοκῃσεν,
 ἔδωκε δίκαιον ἀνθρώπων πειρᾶσθαι καταλύειν, ὅτι
 μηδὲ δυνάτον. ἤξιεν τε μὴ κόμπον τὰ τοιαῦτα οἶ-
 σθαι καὶ ἄλλως ἐπίδειξιν ἀρετῆς· μηδὲ ᾧ ἂν εἰς τοσού-
 τον ἀπονοίας βάρβαρον ἐληλακέναι, ὡς τοιαῦτα κα-
 ταφύδεται Θεῶν· ἀλλὰ τῆς τε ὠφελείας τῆς πολλῶν,
 ἀδίκως ἔτω ἢ παρὰ πάντα τὴν δίκαιον νόμον ἀπολυ-
 μένων ὑπὸ τῆς πολέμου, καὶ τῆς αὐτὸν ἐξελείδειν, ὑφ' ἧς
 κατέχεται ἀπάτης, οἰόμενον Καντακζών τῆς Βασιλείας
 περιγενήσθαι εἰρῆναι τὰ τοιαῦτα· οἷς εἰ πειθεῖται, εἰ-
 σεται τὴν ὠφελείαν καὶ ἐν μακρῷ. εἰ δ' ἂν πειθεῖται,
 πάντως εἰσεται ὡς ἀληθείας φίλος αὐτὸς, καὶ παρ' ἐ-
 κείνης τὰ τοιαῦτα δεδιδαγμένος. Τοιαῦτα μὲν ὁ Διδυ-
 μοτείχης ἔγραφε πρὸς μέγαν Δεκάδραρδῆλον περὶ Καν-
 τακζών τῆς Βασιλείας ἀπολέγων, ὡς τῆς ἀδικουμένης
 περιέσαι. ἐκεῖνος δὲ ἐπεὶ τὰ γράμματα ἀνέγνω, ἔ-
 δὲν πλέον ἀπεκρίνατο. καὶ περὶ Βασιλείας δὲ μόνον ἐ-
 κείνος πολλὰ τοιαῦτα προηγόρευεν, ἀλλὰ καὶ περὶ ἱ-
 διατῶν τιῶν καὶ ὀλίγα. Βρυέννιος γὰρ τῆς Μιχαὴλ,
 Παμφίλου ἀρχόντος, ἐπιβυβλόμενος τε ὑπὸ τῆς δῆ-
 μης, καὶ δεσμῶν εἰς Βυζάντιον ἀπαχθέντος, δεσμο-
 τήριον τε ὑπὸ τῆς ἀρχόντων οἰκίῃ κατεψυγμένον,
 ἐπεὶ χρόνῳ ὕπερον μικρὰς τινος ἔνεκα αἰτίας ὁ τῆς
 φρενὸς ἀρχῶν, ὑπὸ μανίας ἀλόγῃ καὶ θυμῷ, εἰς το-
 σούτον ἦκισατο σφοδρῶς, ὡς νομιζόμεναι καὶ ἀποθα-
 νεῖν, πρὸς τῆς οἰκίας ἐν Διδυμοτείχῃ τῆς φήμης
 δραματίας, κακείνων τῆς Αρχιερέως δεσμένων ἀ-
 παγγέλλειν τῇ γυναικὶ τῆς ἀνδρὸς τὴν τελευτὴν,
 ἵν' ὑπὸ τῆς πρὸς ἐκείνον αἰδῆς κατεχομένη, μὴ τὴν
 ψυχὴν ἀπορρίξῃ πρὸς τὴν ἀγγελίαν, ἐκεῖνος ἔτε-
 λεύτηκέναι ἔφασκε Βρυέννιον, ἀλλὰ ζῆν· τετύφθαι
 μὲν τοι εἰς τοσούτον ἀπανθρωπίας, ὡς καὶ ἁλὼν δει-
 θῶναι τὰς σιπεδόνας καὶ φλεγμονὰς τὰς ἐκ τῆς μασί-
 γων κατασελούων· μὴ μέντοιγε ἀποθανεῖν, ἀλ-
 λά ζῆν, καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν τῆς αἰκισαμένων, ἀλ-
 λων τὴν τινῶν ἀπορρίπτοτέρων ἔνεκα αὐτῷ ἐπετεχθῆ-
 ναι, καὶ τῆς εἰς παῖδας καὶ γυναῖκα ἐπανόδου αἰτία
 μάλιστα ἐκείνη εἶναι. τῆς δεσμοπωρίας ᾧ ἀπολυθεὶς ἐ-
 πὶ τῷ ἰᾶσθαι τὰς πληγὰς, δραρὰς ἀφίξεται ἐνθά-
 δε. χρόνῳ δὲ ὕπερον καὶ Βασιλείας παρόντος, πιστεῖ-
 ται μαχόμενος ὑπὲρ αὐτῆς. ἃ πάντα ὕπερον καὶ τὴν ἐ-
 κείνην ἀπορρίψιν ἀπέβαινον. ἀφεθεὶς ᾧ τῆς δεσμοπω-
 ρίας ὁ Βρυέννιος ἐπὶ τῷ προνοίας τινὸς τυχεῖν παρὰ
 τῆς ἰατρῶν, καὶ τῶν τυχῶν διεσώζετο οἰκαδὲ δραρὰ-
 ναι δυνάμεις· ὕπερον δὲ ἐν τῇ πρὸς Μομιτζίλον μά-
 χῃ ἔπεσε μαχόμενος ἐπὶ προῶν Βασιλείας. Τοιαύτης
 ὡς ἐκεῖνος χάριτος ἡξιωμένος παρὰ Θεῷ, καὶ τὰ ἐ-
 σόμενα ὡς ὀράμενα προήδει. Οἱ μὲν τοι Μυσοὶ οἱ
 περὶ Διδυμοτείχων ἐσρατοπεδούμενοι μετὰ μικρὸν πα-
 ρὰ τῆς σφετέρων πυθόμενοι σκοπῶν, ὡς πληθὺς
 Περσικῶν νεῶν τῇ τῆς Εβρύς προσέχον ἐκβολῇ, ὑπὸ
 τῆς Θουρύβης καὶ τῆς ταραχῆς ἀλλήλων συμπατῶντες κα-
 τὰ τὴν Αρχιερέως ἀπορρίψιν τάχιστα ἀνεχώρησαν, καὶ ὅ-
 ποι γῆς κατεδύνοντο ἀγνοήμενοι. Οἱ δ' ἐν Διδυμοτεί-
 χῃ τὴν αἰτίαν ἀγνοῶντες τῆς φυγῆς, ἐθαύμαζον ὅ, τι ποτ' ἂν ἔη τὸ ἔτω Θουρυβῆσαν τὰς Μυ-
 σῆς. μετὰ μικρὸν δὲ ἡγγέλετο ὡς Ἀμὲρ ὁ τῆς Αἰτίνης φίλος ἂν εἰς τὰ μάλιστα Καντακζών τῆς
 Βασιλείας, καὶ πολλὰς ἀποδείξεις τῆς εἰς αὐτὸν δυνάμεως καὶ πρότερον παρεχνημένος, δι' ἐκείνον γὰρ
 καὶ Βασιλεὶ τῆς νέας Ἀνδρονίκῃ πρὸς τὸν κατὰ Φωκαίας καὶ Λέσβου πόλεμον συνεπολέμησε, πε-
 PARS II.

doctum fuisse : sic volo , sic complaci-
 tum est : sic decerno , imperare Joannem
 Cantacuzenum : fiat . Quæ igitur Deo
 complacuerunt , mortalium nemini fas
 esse irrita reddere conari , quia nec po-
 test . Precabatur insuper , ne ista cuidam
 gloriationi & ostentationi virtutis adscri-
 beret : non enim in id superbiæ bara-
 thrum decedisse , ut talia adversus Deum
 mentiatum : sed ad fructum multorum ,
 inique adeo , & contra omnem justitiæ
 legem bello pereuntium , & ad ipsum er-
 rore liberandum , dum se Cantacuzeno
 imperatore superiorem fore confidit ,
 hæc dicta esse : quibus si paruerit , quan-
 tum operæpretium fecerit , brevi intelle-
 cturum . Sin minus , tamen plane cogni-
 turum , se amicum esse veritatis , a qua
 ista didicerit . Hactenus litteræ metropo-
 litani Didymotichensis ad magnum du-
 cem , quibus perspicue Cantacuzenum ini-
 micos superaturum prænuntiavit . His il-
 le perlectis nihil respondit . Ceterum non
 de imperatore solo multa istiusmodi , sed
 de privatis quoque nonnullis haud pauca
 vaticinatus est . Cum enim Michael Bry-
 ennus Pamphili præfectus , insidiis a po-
 pulo esset appetitus , & Byzantium in vin-
 culis adductus , & ab Archontibus carce-
 re damnatus , pauloque post a præfecto
 custodiæ parva de causa per insanum fu-
 rorem adeo flagellis laceratus , ut pro
 mortuo haberetur , fama Didymotichum
 ad ejus propinquos volante , & illis epi-
 scopum rogitantibus , ut uxori necem ma-
 riti aperiret , quo reverentia & pudore
 illius cohibita , vitam sibi ad nuntium
 tam funestum ne abrumperet , episcopus
 Bryennium non esse mortuum dixit , cæ-
 sum tam atrociter , ut ad saniem , & in-
 flammationes ex flagellatione coercendas ,
 sale opus fuerit . Verumtamen adhuc vi-
 vere , & tam inhumaniter aliis de causis
 quibusdam secretioribus flagellatum esse ,
 redditusque ad uxorem , & liberos illam
 præcipue causam fore . Dimissum enim e
 carcere ad plagas curandas , Didymoti-
 chum fugam arrepturum . Tempore au-
 tem procedente & imperatore præsentem ,
 pro ipso in acie occubiturum . Quæ omnia
 exitus docuit . Absolutus namque a car-
 cere Bryennius , ut a medicis curaretur ,
 opportunitatem fugiendi nactus , domum
 incolumis pervenit : postea in pugna con-
 tra Momitzilum ante pedes imperatoris
 oppetiit . Tali gratia ille a Deo dignatus
 erat : & futura quasi quæ oculis conspi-
 ciuntur , præsciebat . Mæsi , qui ad Di-
 dymotichum castra habebant , haud diu
 post intelligentes e suis exploratoribus ,
 Persas classem ad Hebri ostia appulisse ,
 præ tumultu trepidi , invicem conculcan-
 tes (quod episcopus prædixerat) aufugie-
 bant , nec ubi terrarum se abscondissent ,
 apparebat . Didymotichenses fugæ causam
 ignorantes , mirari , quid ita turbarent
 Mæsi . Parvo temporis intervallo nun-
 tiatur , Amurium filium Aitinae , Canta-
 cuzeni longe amantissimum , qui multa
 antea suæ in illum voluntatis , caritatis-
 que argumenta dederat (ob illum quip-
 pe etiam imperatorem Andronicum ju-
 niorem bello adversus Phocæam , &
 Lesbum juverat) cum accepisset gra-

Edit. Paris.
 pag. 540.

Edit. Paris.
pag. 541.

vibus conflantem infortuniis, totoque Romano imperio eidem infesto ad Triballos profugisse, & Didymotichum, quæ sola uxori, liberis, amicorumque reliquiis perfugium relinquebatur, propter obsidionem extrema inopia premi, a parumque abesse, quin navis amici cum ipsis vectoribus summergatur, deductis numero trecentis octoginta navibus majoribus, & minoribus, & in undetriginta millibus impositis, ad Hebræi ostia applicuit: atque hæc missis ad Irenen imperatricem nuntiis, simulque semet mox affuturum significavit. Irene omnes præsidarios, & nobiles ei obviam mittit: equos præterea centum, quorum uno ipse uteretur: ne pedibus incederet, reliquos comitibus distribueret. Renuntiabant autem qui illos ducebant, non debere ea paucitate offendi: nam propter præsens bellum equorum raritate laborari, atque ideo plures his suppeditare nequivisse. Equos Amurius non invitus accepit, & imperatrici pro ista gratia grates egit, interque Persas nobiliores, ac præsertim ætate provectiores dispertivit. Percunctatus autem de caro sibi imperatore num viveret, idque multa gemens, & lacrymans, ex commiseratione videlicet, ubi audivit eum Dei beneficio superstitem esse, primum quidem numini laudes dixit, cujus ope ad tuendum illum ipse cum suis, tam prompti, ac magnanimi essent. Deinde illis quoque eadem de causa gratias egit: & se multa atque eximia debere pronuntiavit, qui tam variis & ingentibus sese pro illo discriminibus obtulissent, stipatusque bis mille selectis militibus ad urbem pedibus & ipse processit. Orantibus qui Didymoticho obviam prodierant, ut equo uteretur, & alios insuper extra centum illos sumministrantibus, non est motus, duo millia nobiliorum esse dicens, dignos in primis qui equitarent. Quia vero qui in tantum numerum distribuerentur non sufficerent, præstare, & se peditem incedere, & laboremque communicantem, viæ molestiam illis leviores reddere. Ita Didymotichum venit, ubi paucos dies moratus, quibus Didymotichenfes Thraciæ pagos deprædantes sibi victum conquirere oportebat, postquam negotium ex sententia transegerunt, magnumque frumenti numerum, & alia ad victum idonea cum pecore in urbem intulerunt, mandavit, ut quidquid in tentoriis suis prædæ esset, Didymotichenfibus donaretur. Curatum ut mandarant. Præterea quingentos ex selectis illis duorum millium segregatos, & de reliquo exercitu novem millia ad naves in reditum suum custodiendas misit: ceteros ad vicena millia, præter mille quingentos selectos, sequi iussit, ad imperatorem profecturus. Ambulabat igitur ipse, & reliqui universi, demptis centum illis, qui senectutis imbecillitate pedibus ingredi non poterant. Cumque ad murum juxta Christopolim venissent, quoniam qui illic in præsidio erant, adversus tantas copias nil valebant, stationem ipsis deferentibus, Persæ multis locis eo perfosso transierunt, & non procul inde noctem duxerunt.

πυσμένος περί αὐτῆς, ὡς μεγάλας χρήσαιτο κακοπραγίαις, κοινῇ τῇ Ῥωμαίων αὐτῶν πάντων ἐκπολεμωθέντων, καὶ αὐτὸς μὲν ὄχλητο εἰς Τριβαλὲς φυγὰς, Διδυμότειχον δὲ ὁ μόνον καταλείπειτο γυναικὶ τε καὶ τέκνοις καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπολειφθεῖσι φίλοις καταφυγῇ, δεινῶς ὑπὸ τῆς συχνῆς πολιορκίας ὑπὸ ἐνδείας ἐπιέσθη, καὶ κινδυνύει τὸ τῷ φίλῳ σκάφος αὐτανδρὸν ἀπολωλέναι, ὀγδοήκοντα καὶ τριακοσίας ναῦς τὰς συμπάσας ὁμῶς παραλαβὼν, καὶ μείζους καὶ ἐλάσσους, ἐν αἷς ἐννακισχίλιοι πρὸς δισμουρείους ἐπιβάται κατελέγοντο, παρὰ τὸ τῷ Εβρῶι φόμα προσέχε. πέμψας δὲ καὶ ἐκεῖνος πρὸς βίβας πρὸς Εἰρηνίῳ τῷ βασιλίδῃ, ἀπήγγελε τὰ ἴσα ἐδήλωσε ὅτι ἤξει καὶ αὐτὸς μετὰ μικρόν. Εἰρηνίῳ δὲ ἡ βασιλὶς, τὰς τε στρατιώτας ἐπεμπεύ, ὅσοι ἦσαν καὶ τὰς ἄλλας τῆς δὲ γενεῆς εἰς ὑπάντησιν ἐκείνῃ. καὶ ἵππους ἑκατὸν, ὡς ἂν αὐτὸς τε χρήσαιτο, καὶ μὴ περὶ βαδίσει, καὶ τοῖς ἄλλοις δεῖν. ἀπήγγελλον τε οἱ κεκομικότες, μὴ μέμφεσθαι τῆς ὀλιγότητος, ὡς δὲ τὸν περιχόντα πόλεμον, αὐτῷ μᾶλλον ἵππων δεδομένων, καὶ διὰ τὸ τῷ παρόντων ἐπλείους παρέχεσθαι δεδονημένων. τὰς μὲν οὖν ἵππους ἐδέξατο ἀσμένως, καὶ Βασιλὶς διὰ χάριτας τῆς δὲ γενεῆς αἰμολόγει. δίδωκε δὲ τοῖς δὲ γενεῆς εἰς τῷ Περσῶν, καὶ μάλιστα προήκοντι κατ' ἡλικίαν. ἐρόμενος δὲ περὶ τῷ φίλῳ Βασιλέως εἰς ζῆν, πολλὰ σθένει, καὶ δάκρυα τῷ ὀφθαλμῶν ὑπὸ συμπαθείας ἀφίει, ἐπεὶ ἐπύθετο ζῆν Θεῷ βελομένη, πρῶτα μὲν αἰμολόγει χάριτας Θεῷ, πολλὰ αὐτοῖς τῇ πρόνοιαν καὶ τόλμαν ὑπὲρ Βασιλέως παρεχμένην. ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοῖς τῷ αὐτῷ ἕνεκα καὶ χάριτας αἰμολόγει, καὶ πολλῶν καὶ μεγάλων ὀφειλῶν αὐτὸν ἀπέφαινε, ὡς κινδυνεύς μεγάλης καὶ πολλῆς ὑπὲρ ἐκείνῃς ἐνεγκῆσι. τῷ στρατιᾷ τε παραλαβὼν, περὶ εὐχάρε καὶ αὐτὸς εἰς Διδυμότειχον, διχίλις λογάδας ἔχων περὶ αὐτὸν. δεδομένων δὲ τῷ ἐκ Διδυμοτείχῃ ἵππων χρῆσθαι, καὶ παρεχόμενων καὶ ἑτέρων πρὸς τοῖς ἑκατὸν, καὶ ἐπέθετο αὐτὸς, διχίλις εἶναι φάμρος τὰς δὲ γενεῆς εἰς, καὶ μάλιστα ἀξίους ἵπποις χρῆσθαι. ἐπεὶ δὲ μὴ εὐποροῖν πᾶσι διαδῶναι, βέλτιον περὶ εὐεῖν καὶ αὐτὸν, ἐν τῇ συμπονεῖν αὐτοῖς ῥᾶν καὶ φορητοτέρων τῷ ἐκ τῆς ὁδοῦ ποιοῦντα ταλαιπωρεῖν. αὐτὸς μὲν οὖν μέχρι καὶ Διδυμοτείχῃ ἦλθεν. ἡμέρας δὲ περιμείνας καὶ πολλὰς ἐν αἷς εἶδε τὰς εἰς Διδυμότειχον, τὰς καὶ Ὀρᾶν πορθεῖσι κόμας σῖτον πορίζειν αὐτοῖς, ἐπεὶ ἐπαρτέτο αὐτοῖς τὰ κατὰ γνώμην, καὶ σῖτον εἰσεκομίζοντο πολὺν, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια, καὶ βοσκήματα ἐκέλευεν, ὅσα ἦσαν ἐν τῇ στρατοπέδῳ τῇ σφετέρῃ ἐκ τῆς λείας τοῖς ἐν Διδυμοτείχῃ παρέχειν. καὶ ἐπαρτέτο ἡ προσέπαττεν ἐκεῖνος. πεντακοσίας τε ἐκ διχιλίων ἐκείνων λογάδων ἀπολεξάμενος, καὶ ἐννακισχίλις ἐκ τῆς ἄλλης στρατίας, ἐπεμπεύ εἰς τὰς ναῦς, φρερήστοντας ἄχρις ἐπανήξει. τὸ δὲ λοιπὸν στρατοπέδον εἰς δισμουρείους ὄντας ἐπὶ πεντακοσίοις καὶ χιλίοις τοῖς λογάσιν, ἐπέσθαι ἐκέλευεν, ὡς ἐκεῖσε ἀφιστόμενος ἐνθα δευτεῖ Βασιλίδῃ. ἦσαν οὖν ἅπαντες ἐν αὐτὸς περὶ, πλὴν τῷ τῷ ἑκατῷ ἐκείνων, ἀδυνάτων ὄντων περὶ εὐεῖν διὰ γῆρας. καὶ γενόμενοι παρὰ τὸ ἐν Χρυσῇ πόλει τείχισμα, ἐπεὶ ἀντέχειν ἔχουσι τὰ ἦσαν οἱ φρερῶντες πρὸς τῷ αὐτῷ δυνάμιν, πολλὰ καὶ δευτερόντες ἐκείνων ἐκλιπόντων, διέβησαν τε, καὶ νύκτισαντο ἐγγὺς τῷ γύκτα.

CAPUT LVII.

Pheræi Amurium commentitiis litteris circumscribunt. Quingenti Persæ mortui frigore præter captivos. Amurius domum redit. Didymotichenses prædones præ frigore ad hostes confugientes quomodo habiti. Oppida se imperatrici dedere cupientia, cur non recipiantur. Angores & solitudines Cantacuzeni, cui Arbenus homo obscurus auxilium spondet, & de Berrhæa acquirenda consilium dat. Cralis in ea re gratificandi propensa voluntas. Quibus de causis facta deditio. Ad imperatorem legati, qui eum avertant. Admonitio Cralene de non cunctando.

ΦΕΡΑΙΟΙ δὲ πυθόμενοι περὶ τῆς στρατίας τῆς Περσικῆς ὅτι μέλλει διῆναι κατ' αὐτὰς, καὶ τὴν τε βλάβην δέισατες, καὶ κακώσκειν ἐμελλόν αὐτοῖς τὴν χώραν, ἄλλως τε καὶ μίσει τῷ πρὸς Βασιλέα δυσχεραίνοντες μὴ ὑπὸ τῷ Περσῶν ὠφελιθῇ, ἐγνώσαν δὲ παρὰ γινεῖν τὸν ἄρχοντα τῆς στρατίας, καὶ γράμματα πλασάμενοι ὡς ἐκ Βασιλέως ἐπεμπον πρὸς αὐτόν. ἃ μὲν τὸ πρῶτον γορδύν, πολλὰ ὁμολογουῦντα χάριν τῆς εἰς αὐτὸν δυνάσεως ὅτι πολλὰ ὑπέμεινε καὶ πόνον καὶ δαπάνην δι' αὐτόν. ἔπειτα ἐκέλευεν ἀνασφραῖν. ἔξ' ἑπερ' αὖν ἐγγένοιτο τοῖς γράμμασι τόπος περὶ τυχεῖν, μὴ καὶ ἄκων βλάβῃ νομίζων ὠφελεῖν. ἐκείνους δὲ ἐξ ἡμετέρας τῆς Τριβαλῶν διατρίβειν γῆς, ὅθεν ἔρριον ἐπανελεῖν νυνί. εἰ δ' αὐτοὶ χωροῖεν πρὸς ἐκείνους διαμείνειν τῆς γῆς τῶν Τριβαλῶν, δέος μὴ αὐτῶν ὁ ἄρχων ἀντιφιλίας, καὶ ἐνδείκνυται πρὸς αὐτὸν νυνί, πρὸς ἡδραν ὁρῶν μετὰ σφραγῇ, καὶ διατίθεται κακῶς, ὡς αἴτιον πολέμου βαρβαρικῆς, καὶ φθορᾶς αὐτῶν γεγεννημένον. Τοιαῦτα μὲν οὖν τὰ γράμματα ἐκέλευεν. Ἀμὲρ δὲ ἐπεὶ ἀνέγνω, τῶν μὲν συνεσκόλασμένων ὑπὸ πτόλιν ἔδεν. νομίσας δὲ ἐκ Βασιλέως εἶναι ἀληθῶς, ἀμφιβόλοις λογισμοῖς ἐπάλαυν, εἰ δὲ ἀνασφραῖν καὶ τὰ κεκελευσμένα, ἢ ἦκεν πρὸς αὐτόν, ὡς δυσχερές ὃν αὐτοῖς εἰς ἀναζητήσιν ἐκείνους μὲν τοσαύτης στρατίας ἐλεῖν. Τοιαῦτα ἢ αὐτῶν λογιζομένων τὸ νυκτός, χειμῶν ἐξαισίος ἐπιγενομένου, ὡς καὶ διακοσίων τῶν στρατοπέδων ὑπὸ κρύας ἐπαποθανεῖν, καὶ ἀγκασεῖν ἀνασφραῖν, πολλὰ δὲ τὰ γράμματα πρὸς τὴν ἐπ' ἀνόδον συναρμμένων. ἐλθὼν ἢ εἰς Βήραν, ἐνθα αὐτῶν ὠρμίζοντο αἱ νῆες καὶ τὸν Εβρον ποταμόν, ὅπου κατ' ἐκείνους τὸ νῦν καὶ ἢ ἐν ταῖς ναυσὶ τριακοσίους ἀποχανόντας· αἰχμαλώτων δὲ πλὴν ὀλίγων, πάντας, ὀλίγους ὄντας καὶ αὐτὰς διατρίβειν τὴν στρατίαν πρὸς λείαν ἐπιπλέειν διασκεδάσαι· ναὶ τὸ προκειμένης ἔνεκα στρατείας Ἀμὲρ τὸν σατράπην ἐκείνους. Εἰς Διδυμοτείχον δὲ πρὸς βασιλίδαν τὴν Εὐρήνην γράμμασι δηλώσας τὴν ἐπ' ἀνόδον τὴν ἀνάγκην, καὶ παραπιστάμενος, ὡς διατρίβειν καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπανήκει προσκυνησάν, ἀπέπελυσεν εἰς τὴν οἰκίαν. μὲν δὲ τὸ, ἐπεὶ αὖτε χειμῶν ἐπεκράτει σφοδρότατος κατ' ἐκείνους τὴν ἔτη, οἱ ἐκ Βυζαντίου, καὶ τῆς ἄλλης Θράκης ἡσύχαζον, ἐκ ἐπὶ τῶν τοῖς ἐν Διδυμοτείχῳ ἀλλ' ἀναγκάτως διεχείμαζον ἐν ταῖς οἰκίαις, ἐκείνοι δὲ ὑπ' ἐνδείας ἀναγκαζόμενοι καὶ τῶν ἄλλοις φόβερων κατὰ τοὺς πεζοὺς τε ὀλίγους πλείους διακοσίοι, καὶ ἰππεὺς ἐλάττους τάπων, πρὸς ἀρπαγὴν, τὴν πόλεως ἐξελθόντες, ὥπως ὑπὸ σφοδρῆς κατελήφθησαν χειμῶνος, ὡς ἀναγκαζόμενοι αὐτομάλοι πρὸς τὰς πολέμους ἀφικέσθαι, ἐκλείποντες ἡδὲ ὑπὸ κρύας οἱ μὲν ἐν πεζοῖς πάντες, ὁ μὲν πρὸς Διττῆσαν ποδὶ χεὶν ἐλθόντες, ἐπὶ ὅτ

Paris II.

PHERÆI, postquam nuntiatum Edit. Paris. est, Persarum copias per ipsos pag. 542. transitaras, vastitatem agro suo metuentes: adhuc odio in imperatorem id inique ferentes (ne quid videlicet a Persis adjuvaretur) summo duci verba danda censuerunt, litterasque commentitias sub persona imperatoris ad eum miserunt. Iis secundum salutationem gratiarum Amurio singulares de studio erga se agebantur, ex quo multos ejus causa labores, ac sumptus tolerasset. Deinde hortabatur, uti ex eo loco, in quo epistolam acciperet, retro abiret, ne imprudens noceret, dum prodesse cuperet. Se enim in extremis Triballorum finibus versari, unde jam redire non sit proclive. Si ipsi per mediam Pheræorum regionem ad se proficiscantur, timendum, ne princeps Triballus præsentem amicitiam in iram, & odium vertens, male sibi faciat, ut qui bellum cum barbaris, ac pestem ei crearet. Hæc litteris perscribebantur. Quas cum Amurius legisset, nihil subesse fraudis suspicans, sed revera ab imperatore missas existimans, huc illuc perplexus versabat animum, revertereturne, sicut monebatur: an ad Cantacuzenum porro pergeret, quem cum tam ingenti agmine perquirere, rursus difficile, & operosum esset. Hæc illum per noctem secum volutantem, exorta subito frigoris immensitas, ducentis per castra enectis, ad reversionem compulit, eodem litteris eum vehementer incitantibus. Ut Beram attingit, ubi naves subductæ stabant in Hebro flumine, invenit eadem nocte mortuos vectores trecentos, captivosque, demptis paucis, omnes: quamquam & ipsi erant pauci numero, quod Amurius ipse militem propter propositam expeditionem prædandum amplius discurrere non pateretur. Exarata porro ad Irenem imperatricem epistola, qua necessitatem reditus sui declarabat, & simul veniam petebat, quod asperitate frigori impeditus, ad ei valedicendum non reverteretur, pelago remenso domum discessit. Post, pag. 543. quia illo anno hyems intolerandum sæviebat, Byzantii, & reliqui Thracæ Didymotichenfibus incurfandis abstinentes, volentes nolentes in sua loca hyematum recesserunt. At illi rerum egestate coacti, quamvis maxime cæteris formidanda audere: peditesque aliquanto plures ducentis, & equites his pauciores ad prædandum egressi, frigorum vi sic afflictati sunt, ut jam viribus deficientes, ultro ad hostes confugere compellerentur. Cum itaque pedites simul omnes in oppidulum Lititzam venis-

lii ij

sent, quoniam præfectus occulte Cantacuzeno favebat, in unis ædibus, quasi in custodia conclusis, & luculento foco, aliisque necessariis recreatis, post diem tertium libens fugiendi copiam fecit: qui simul omnes Didymotichum redierunt. Inde hospes ille apud inimicos imperatoris in crimine fuit. Verum equitibus aliis alio dispersis, nonnulli & benignum hospitium reppererunt, & sine noxa domum revererunt, amicis imperatoris eorum saluti opitulantibus: plures autem paulo humanius, quam illi in Odysea a Cyclope accepti sunt. Nemo quidem ab iis jugulatus est: sed post aliquod tempus pauci, nudi, & multa perperu acerba experti, Didymotichum revererunt. Vere jam ridente, Didymotichenfes Thraciæ oppida adoriri ac depopulari, ut eorum complura assiduis impressionibus ac deprædationibus fatigata ac desperantia ad imperatricem Irenen transire vellent: etsi a Didymotichenfibus non reciperentur: sibi pereundum dicentibus, si annuerent. Non enim abundare præfidiariis, quos ipsis tutandis darent: & se fame cruciatum iri, nisi vicinos deprædari liceret: aliud enim nullum suppetere ad vitam tolerandam subsidium. Byzantii vero urbem quantum poterant, affligebant, & Cantacuzenus imperator iterum eodem redire parabat, cui Crales auxilium, sed nec magnum & ignavum adjungebat. Quare variis distractis cogitationibus, plenus erat dubitationis, ecquid reformidata Romanorum potentia in Triballum rediret: an cum tam exiguo timidorum numero toti se imperio oblectaret. Sed præcipua quam sentiebat difficultas erat, quod absumpta jam, quam domo attulerat pecunia, in tam multos, quos ducebat, (omnes enim ejus impensa vixerant, ad duos annos, quibus Romanorum pulli finibus exularent) & honoris causâ etiam in Triballorum duces, quid ageret non videbat, si per hostium loca Didymotichum petere non liceret. Nec enim inde dabatur afferendam curare pecuniam: nec a Triballis scœnoti sumere: quorum pars omnimodis fervirent, & in summa paupertate viverent: pars etsi non egerent, mutuum tamen dare nollent, quod imperatorem majoribus semper cumulari miseris aspicerent, metuerentque, ne in ipso itinere penitus interiret. Quocirca curis gravissimis jactabatur, inopiam & inevitabile periculum reputans, quæ se, & suos oppressura essent. Verum tamen nulli se aperiens, Deum solum precabatur, qui huiusmodi rebus finem dare potis est. Ecce autem quidam Arbenus nomine, Clereno, antea Romanis subiecto oppido, oriundus accedit, patrisque sui erga imperatorem benevolentiam rememorans, nihilo minus & se agebat velle illi inservire, eique prodesse quantum maxime posset. Nec mirandum, si tam claro genere prognato, tam admirabili, & magno viro, ipse homo abjectus, & perobscurus opem promitteret: siquidem & mus aliquando, ut esset in fabulis, leonem multis, durisque vinculis liberasset. Suadebat igitur, ut quoniam a Crale missus esset, ut eum Berhæotis de urbem tradenda ageret, & multis promissis eo induceret, si vellet, ipse etiam amicis scriberet, & per

Edit. Paris.
ag. 544.

πόλεως ἄρχων, τὰ βασιλείως κρύφα ἡρημένος ἔω, ἐν μιᾷ οἰκίᾳ τὰς ἀνδρας κατακλείσας, ὡς φρενέσθαι δίδεν, πυρί τε ἀνακτισάμενος, καὶ τῇ ἄλλῃ τῇ ἀναγκῶν χρηγία, μὴ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἐκὼν εἶναι, ἐνδίδε αὐτοῖς πρὸς τὸν δρασμὸν· καὶ δαδράντες ὁμῶς πάντες αὐτοῖς εἰς Διδυμότειχον ἐπατήκον. ὅθεν καὶ αἰτίαν ἔχει παρὰ τοῖς πολεμῶσι βασιλεῖ· οἱ μέντοι γείππεις ἄλλοι ἄλλοσε δρασκαδέντες, οἱ μὲν καὶ φιλανδρώπῃ τινὸς ἐπέτυχον ξενίας, καὶ ἀπαθείς κακῶν πρὸς τὰς οἰκίας ἐπατήκον, τῇ βασιλείᾳ φίλων πρὸς τὴ σωτηρίαν συναραμένων· οἱ πλείους δὲ αὐτῷ, ὀλίγῳ προσωπνέσθον ἐξενίδισαν παρὰ τῷ ὑποδεξαμένῳ, ἢ οἱ περὶ Ὀδυσεῖα παρὰ Κύκλωπος. ἀπέθανε μὲν τοι ἐξ αὐτῶν ὅσους, ἀλλὰ χρόνων ὕστερον κατ' ὀλίγους εἰς Διδυμότειχον αὐτοῖς ἐπατήκον γυμνοὶ μὴ πείραν ἀλγεινῶν πολλῶν. Εὐρος δὲ ἦδη ἀρχομένη, οἱ τε ἐκ Διδυμοτείχης ἐπῆσαν ταῖς καὶ Θράκῃ πόλεσι, καὶ κακῶς ἐποίουσαν ληϊζόμενοι, ὡς καὶ πολλὰς αὐτῷ πρὸς τὰς συνεχεῖς ἐφόδους καὶ τὰς λησείας ἀπειρηκίας, τῇ βασιλίδι Εἰρήνῃ ἐδέλειν προχωρεῖν· καὶ οἱ ἐν Διδυμοτείχῃ μὴ ἐδέχοντο, ἀπολείδαι φάσκοντες εἰ πείθοιντο. ἔτε γὰρ ὁπορεῖν φρενῶν, οἱ αὐτὰς φυλάττειν, αὐτοὶ τε λιμῷ ταλαιπαρήσειν, εἰ μὴ ληϊζεσθαι ἐξέσαι τὰς περιόικας· ἐπεὶ γὰρ αὐτοῖς πρὸς τὸ ζῆν ὁπορία ἐδεμίαι ἔω, οἱ τε ἐκ Βυζαντίᾳ, Διδυμότειχον ἐκάλειν ὅσα δυνατά· βασιλὸς τε ὁ Καντακυζηνὸς παρεσθούζετο αὐτοῖς, ὡς εἰς Διδυμότειχον ἐπατήκων· καὶ ὁ Κράλης, παρέχετο μέγιστον ἐπιμερήσαν, ὀλίγῳ καὶ φαύλῳ. καὶ ἐξ τούτου βασιλὸς, πολλοῖς ἐσρέφετο λογισμοῖς, καὶ φροντίδων ἔω ἀνάπλεως, εἰ δέησει πάλιν, ἢ τῇ Ρωμαίων δέισαντας δυνάμιν αὐτοῖς ἀνασρέφειν εἰς Τριβαλὲς, ἢ μὴ τούτων καὶ ἔτω φαύλων πρὸς πᾶσαν τὴν ἀρχὴν Ρωμαίων δακινδυνάειν. Μεγίστη γὰρ ἦν αὐτῷ τῇ δυσχερείᾳ, ὅτι τῷ χρημάτων, ὁ οἰκοδεσπότης ἔχων ἀναλωθέντων πρὸς τὰς συνώντας ὄντας τούτους, πάντες γὰρ διετρέφοντο ἐκ τῆ βασιλικῆς ἐπὶ δυνάμειν ἔτεσσιν, ἐν οἷς τῇ Ρωμαίων γῆς ἀπελθόντες ἦσαν ὑπερόριοι, καὶ πρὸς Τριβαλὲς τὰς τῆ στρατοπέδων ἡγομένους διὰ φιλοτιμίαν, ἐν ἀπόρῳ εἶχετο τὸ τί χρὴ δρᾶν, εἰ μὴ ἐξέσαι τὴν πολεμίαν διελθόντας εἰς Διδυμότειχον ἐλθεῖν. ἔτε γὰρ ἐξ ἑωῦ ἐκείθεν χρήματα μεταπέμπεσθαι, ἔτε παρὰ Τριβαλῶν δανείζεσθαι, τῇ μὲν παντὶ δεδωμένων καὶ συζώντων ἐχάτη ἀπορία· τῇ ἐχόντων δὲ δανείζειν ἐβλασμένων, διὰ τὸ βασιλεῖα ὁρᾶν μείζονα αἰετὰς δυσπραγίας κεχρημένον, καὶ ὑποπτόμενον μὴ παντάπασιν δαφνάρειν πρὶν οἰκαδεῖ πατήκειν· ἔδῃ ἕνεκα πολλῇ μὲν ἐκυμαίνετο τρικυμία λογισμῶν τὴν ἐνδεῖαν ἐννοῶν, ὅφ' ἡς περιχεθῆσεται, καὶ τὸν ἀφικτον κίνδυνον αὐτοῖς, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν. ἐξέφαινε δὲ πρὸς ἐδὲνα τὰ ἀπόρρητα, καὶ μόνον Θεὸς εἶδετο, τὸ λύειν τὰ τοιαῦτα δυνάμενος. Αὐτίκα δὲ τις προσελθὼν Ἀρμπενος ὀνομασμένος, ἐκ Χλέρηνῃ προτέρον Ρωμαίοις ὑπηκόος πόλεως, πατρώας τε αἰμολόγει εὐροίας τῇ βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς ἐδὲν ἥττον ἐφασκε βιάλεσθαι νυνὶ χρῆσιμον αὐτὸν αὐτῷ παρέχειν, καὶ βοηθεῖν τρόπῳ ὅποιῳ ἂν δυνάιτο δυνατωτάτῳ· θαυμαστὸν δὲ ἐδὲν εἰ τηλικαύτῳ ὄντι καὶ θαυμασίῳ καὶ μεγάλῳ, ἐδὲν τοῦ ἁγίου ὡς αὐτοῦ καὶ ἀφανείᾳ πολλῇ συζῶν, ἐπαγγέλλεται βοηθεῖν, εἰ καὶ μὴς ποτε καὶ τὴν μῦθον λίσσεται ἐρύσατο πολλῶν καὶ χαλεπῶν δεισμῶν· συνέβη δὲ αὐτῷ ὡς εἰ βέλαιτο, ἐπεὶ πρὸς Κράλῃ προσωπνέσθαι, Βερ

ροιώταις ἀγέλοισι αὐτοῖς περὶ παραδόσεως τῆς πό-
λεως καὶ πείσων ὑποχέσει πολλὰς, γράφειν καὶ αὐτὸν
τοῖς φίλοις, καὶ δι' ἐκείνων καὶ τὰς ἄλλας πείθειν δέχεσθαι
εἰς τὴν πόλιν, ἢ μεγάλην τε ἔσται καὶ πολυάνθρωπος, καὶ
στρατιὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπασιν ἐρρώμενη, οὐ μετρία γέ-
νοιτ' ἂν παραφυγὴ πρὸς τὰς περιχούσας δυσπραγίας.
αὐτὸς δὲ καὶ τοὶ ὑπὸ Κράλῳ τελῶν, μᾶλλον βούλοιντο Βέρ-
ροίαν τε καὶ τὰς ἄλλας ἐσπερίους πόλεις, αὐτῷ μᾶλλον ἢ
Κράλῳ προχωρεῖν· ἐκείνῳ δὲ ἀνάγκη δαλδεῖν, Βασι-
λεῖ δὲ μᾶλλον δυνεῖν. Βασιλεὺς δ' ἀκούσας, ὑπερήδην
μὲν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, καὶ τῶν πολλῶν ἀνέπνυσε φρον-
τίδων, τὸ Θεῖον αὐτῷ πρόνοιαν τινα πεποιῆσθαι οἰθεῖς,
καὶ τὸν ἄνδρα πρὸς τοιαῦτα κεινηκέναι. ἤρετό τε εἰ τὰς
ἐν λόγῳ μάλιστα εἰδεῖν Βέρροίωτ' καὶ πρὸς οὓς τινὰς αὐ-
τῷ συμβεβόλει γράφειν. τῷ δὲ, πάντα μὲν εἰδέναι
εἰρηκότος, τὰς ἀρίστους δὲ ἐκλεξαμένους, ἐπέειπε τοῦ Βα-
σιλέως, ὡς καλῶς βεβεβλόμενον, καὶ ἔγραψεν αὐτίκα.
Αρμπένος δὲ συνεβέβλεν εἰ δυνάητο καὶ Κράλῳ πεί-
θειν ἐνδύνασθαι αὐτῷ, καὶ φανερώς ὑπὲρ αὐτῷ ἀγέλεσθαι
Βέρροιώταις· Βασιλεῖ τε δὲ τὰ μέγιστα λυσitteλήσειν τὸ
τοιαῦτο, καὶ αὐτῷ τὴν σωτηρίαν μηδένα κίνδυνον ὕψι-
ρον ἂν ἐπαγαγεῖν, εἰ ἢ πόλις προχωροῖ ἢ Βασιλεῖ.
ἐπέειπε τοῦ Βασιλέως αὐτίκα, καὶ πρὸς Κράλῳ ἐλ-
θῶν, ἐπυνθάνετο, εἰ βούλοιντο πρὸς Βέρροίαν πέμπειν
Αρμπένον. τῷ δὲ συωθεμένῳ, ἐβλόμην εἶπε γράφειν
καὶ αὐτὸς, καὶ παραυεῖν εἰς τὴν πόλιν δέχεσθαι. ἐννοῶν
δὲ οἷα δράσειαν Φεραίῳ τὸν πρεσβύοντα ἀπεκτονόντες,
πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν ἀμβλυώσθαι, δεδοικώς μὴ καὶ
ἄλλῳ τῷ κακῶν ὁμοίῳ αἴτιος καταστῇ. συνεβέβλεν τε
μᾶλλον γράφειν αὐτὸς ὑπὲρ αὐτῷ· ἅμα δὲ καὶ Αρμπένῳ
ἐπιτρέπειν Βέρροιώταις τὰς πρὸς ἀλλήλους αὐτῷ συ-
θήκας καὶ τὰς ὁρκας φανερώς ποιεῖν, καὶ ὡς εἴη καὶ τοῖς πρὸς
ἡδονῇ τὸ προχωρεῖν αὐτὰς αὐτῷ. ὁ δὲ, τὰ μὲν γράμ-
ματα ἐπέτρεπεν αὐτὸν ὑπαγορεύοντα γράφεσθαι, οἱ ἂν
δοκῇ αὐτῷ συμφέρειν. Αρμπένον δὲ ἐκέλευεν ὑπὲρ Βα-
σιλέως Βέρροιώταις ἀγέλεσθαι, καὶ φανερόν αὐτοῖς ποι-
εῖν, ὡς ἔδεν ἡγοῖτο ἀγέρεσθαι αὐτῷ τε προχωρεῖν καὶ Βα-
σιλεῖ. ἔτα μὲν οὖν ἢ ἐπίνοια αὐτοῖς εἰς τέλος ἦκει· Αρ-
μπένος δὲ εἰς Βέρροίαν ἐλθὼν, τὰ τε Κράλῳ γράμμα-
τα παρείχετο ἀναγινώσκουσαι ἐπ' ἐκκλησίας, καὶ τὰ
Βασιλέως τοῖς ἐπιτηδείοις κρύφα διεδίδε. Βέρροῖοι
δὲ καὶ πρότερον μὲν τὰ Βασιλέως ἡρημένοι. οἱ, τε ἄριστοι
ὁμοίως καὶ ὁ δῆμος ἦσαν, καὶ τότε δὲ ὑπὸ τῷ Τριβαλῶν
πολέμῳ πιεζόμενοι, πολλὰς δὲ αὐτοῖς καὶ συνεχεῖς ἐποι-
οῦντο τὰς ἐφοδὰς, καὶ κακῶς ἐποίουν τὴν χώραν λη-
ζόμενοι, καὶ σωροῶντες ἦδη, ὡς ἐν χρεῶ κινδυνεύοντες
ἀσπίδι δαλδεῖν Τριβαλοῖς ἀναγκαζόμενοι, ἄλλως τε καὶ
ὑπὸ τῷ ἀρίστῳ ἐναγόμενοι, πλὴν γὰρ ολίγων τὰ Βα-
σιλέως ἦσαν πάντες ἡρημένοι, ἐφηρίσαντο τὴν Βασι-
λέως κάθοδον· αὐτίκα τε ἡροῦντο πρὸς αὐτοὺς, ἐκ μὲν
τῷ ἀρίστῳ, Αστραπύρῳ, τῷ δῆμῳ δὲ, Αἰηλουῖαν,
ἐκ τῷ κατελεγεμένῳ δὲ τῷ κλήρῳ τῆς ἐκκλησίας, Σύ-
ρον· ὠνομασμένον· καὶ ἐπεμπον πρὸς Βασιλέα, ταχιστα
δέοντες ἡκεῖν πρὸς αὐτὰς· οἱ πρὸς αὐτοὺς δὲ ἐπεὶ ἦγον, τὴν
τε ἀρχαίαν δυνάμιν τῆς πόλεως ἐδήλου Βασιλεῖ, καὶ ὡς
τὰ πολέμῳ τῷδε τῷ συγγενικῷ Ρωμαίοις κεινηκέναι, με-
τέωροι αὐτοὶ ἦσαν, καὶ τὴν αὐτῇ ἐπιδημίαν ἦγον δι' ὁχλῆς,
καὶ πρόθυμοι ἦσαν αὐτῷ προσνέμεσθαι αὐτὰς, ὅτι τὸν πόλε-
μον συγκατεργάγεται. Ἐπεὶ δὲ ἐκ ποροδοσίας τῷ σωσθέντων συμβαίη περὶ αὐτὸν τὰ δυσχερῆ, καὶ ἐλ-
θοῖ ὑπερόριος πρὸς Τριβαλὰς, μάλιστα μὲν βεβεβλῆσθαι δυνεῖς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν πόλιν προσκαλεῖ.

illos cæteris quoque persuaderet, uti
se in urbem reciperent: quæ ampla &
populosa, & præsidio militari, rebuf-
que omnibus firma & munita, in præ-
sentibus malis non mediocri solatio ef-
se queat. Se enim quamvis Crali sub-
jectum, malle Berrhæam, aliasque oc-
cidentales urbes ipsum, quam Cralem
dominum agnoscere, cui nolentes pa-
rituræ sint, cum contra in eum propen-
deant. Hæc audiens imperator, gau-
dio exiit, & a tot solitudinibus re-
spiravit, divinum numen se respexisse,
& hominem instinctu suo concitasse ra-
tus. Quærebat autem, num primarios
nosset, & ad quos scribendum horta-
retur. Eo affirmante, se omnes nosse,
& optimos quosque diligente, ei im-
perator ut probe consulenti obsequens,
sine mora scripsit. Suasit præterea Ar-
benus, Cralem quoque, si possit, eo
permoveat, ut sibi eam cedat, aperte-
que causam ejus apud Berrhæotas ag-
gat. Hoc namque & imperatori fore
utilissimum, & congressum hunc sibi
periculum nullum creaturum, si urbs
ei se adjunxerit. Amplectens consilium
imperator statim ad Cralem adit, num
Arbenum Berrhæam mittere velit per-
cunctatur. Quo ajente, volebam & ip-
se ad eos scribere, inquit, eosque ora-
re, uti me in urbem admitterent. Sed
mecum repetens, quo pacto legatum
meum Pheræi ante tractaverint, quem
contrucidarunt, cæpto destiti, timui-
que, ne alium in simile malum conji-
cerem. Hortabatur itaque Cralem, ut
ipse potius pro se scriberet, & nihilo
minus Arbeno mandaret, ut is amborum
inter se fœdera sancita palam indica-
ret: & ipsi etiam voluptati futurum, si
ad Cantacuzenum se aggregarint. Cra-
les eo dictante quas sibi commodas du-
ceret, exarari litteras permisit, Arbeno-
que præcepit, pro imperatore apud Ber-
rhæotas differeret, illosque doceret,
Cralem arbitrari, nihil interesse, ad ip-
sum, an ad illum se conferrent. Sic illis
commentum ex animi sententia pro-
cessit. Arbenus Berrhæam ingressus,
Cralis litteras in conventu recitandas
exhibet: & alias imperatoris occulte
per ejus fautores spargit. Berrhæotæ &
antea ab imperatore minime alieni, o-
ptimates æque ac vulgus, & tunc a Tri-
ballis pressi (crebro enim, continenter-
que eos incurfabant, & agrum popula-
tionibus infestum reddebant) & intel-
ligentes præterea, nihil propius esse,
quam ut Triballorum jugum, quamvis
nolentes perferant: ad hæc ab optimati-
bus impulsæ (præter paucos, siquidem o-
mnes imperatori adhærebant) ei reditum
decernunt: illicoque legatos, de primo-
ribus quidem Asteroperem, de plebe
Allelujam, de ordine clericorum Sy-
rum deligunt, ac per eos rogant, uti ad
se appropere. Legati antiquam civita-
tis in illum benevolentiam exponunt,
& eam inter hæc arma civilia animi pe-
pendisse, ejusque adventum exopta-
se, cui se dedere, & ad bellum adju-
mento esse percupierint. Quoniam au-
tem suorum proditione in hæc infortu-
nia incidisset, & exul ad Triballos abi-
isset, cogitasse statim a principio ad ur-
bem suam illum accersere: sed timo-

Edit. Paris.
pag. 345.

Edit. Paris.
pag. 546.

re, ne ob id in calamitatem miserabiliorem devolveretur, Cræle propter invidiam, & occupatam civitatem insidias ei instructuro, hæcenus quievit. Nunc, quia occasio venerit, & Cræles id approbare videatur, venire ipsos, ut eum multo cum gaudio, lætitiæque accipiant. Proinde moveat ab se moras, neve in aliud tempus differat, ne quis casus rem totam disturbet atque evertat. Imperator civitati de hac erga se voluntate, & separatim legatis de ipsorum erga se studio honorifice gratias agit, Crælique summam legationis renuntiat: qui admiratus, non etiam Berrhæam, ut reliquas urbes, verba de imperatore fieri vetuisse, ipse quoque rem ad exitum deducendam judicavit. Helena vero conjux mire sollicita, imperatorem admonere, ne opportunitati deesset: sed omnibus postpositis, Berrhæam sui juris facere solum contenderet. Didymotichum redire, esse id quidem necessarium: verumtamen Berrhæam, quæ multum bello conductura sit, obtinere, haud minus profuturum: suadebatque, ne exercitum ad sequendum se comparantem expectaret: sed assumptis Germanis, quot Cræles, & ipsa darent, semper ad expeditionem paratis (quod meritorii essent) una cum propriis Berrhæam festinaret. Et si quidem promissis stantes eum acceperint, & reliqui exercitus ope indigerint, postea jam instructum, paratumque venturum esse. Sin immutati eum rejecerint, reversum, paratis tum copiis, uti, & cum eis reditum periclitari posse. Hæc imperatorem Crælis uxor admonebat, ipsaque mercenarios suos Latinos suppeditabat, & virum idem ut faceret permovebat.

Θαί, δεδοκότας δὲ μὴ δὲ ταῦτα μεζόνων αὐτῇ συμφε-
ρῶν αἰτίαι καταστῶσι, τῇ Κράλῃ διὰ φθόρον καὶ τὸ λαβεῖν
αὐτὸν τῷ πόλει ἐπιβεβόσαντος, τῆς πείρας ἀποχέ-
σθαι ἄχρι νυκτὸς. καὶ δὲ ἡκούτος νυκτὸς, καὶ Κράλῃ μὴ
δοκούσας δυσχεραίνειν, ἤκειν καὶ αὐτὴς σὺν ἡδονῇ πολλῇ
καὶ προθυμίᾳ παραληφόμενες. συνεβέβηδον τε μὴ
μέλλειν, μηδὲ ὑπερτίθεσθαι τὸν καιρὸν, μή τι συμ-
βαῖν ἕτερον λυμνῆται τῇ πράξει. Βασιλεὺς μὲν ἐν τῇ
τῇ πόλει πολλὰς ὁμολογεῖ τῆς δυνάμεως χάριτας, καὶ τοῖς
πρεσβυτοῖς τῆς εἰς αὐτὸν σωδῆς, Κράλῃ δὲ ἀπήγγελεν.
ὅσα οἱ ἐκ Βέρροιας πρεσβυτεῖς εἶπον. θαυμάσας δὲ ἐ-
κείνος ὅτι μὴ τὰς περὶ βασιλείας λόγους, ὡς καὶ αἱ λοι-
παὶ τῇ πόλει ἀπαγορεύουσιν, ἐπέκρινε καὶ αὐτὸς εἰς πεί-
ρας ἀγεσθαι τὸ ἔργον. Ἐλενη δὲ ἡ ταῦτα γαμετῇ, καὶ
πολλὰ εἰσήγε. ὅτι σωδῆ καὶ παρήκει Βασιλεῖ μὴ τὸν
καιρὸν προτίθεσθαι. ἀλλὰ πάντα δόξα ἡγεσθαι, ὡς
μὴν ἔχεται τῇ Βέρροια ὑποποιεῖσθαι. ἀναγκάσαν
μὲν γὰρ καὶ τῷ εἰς Διδυμότειχον ἐπάνοδον εἶναι, καὶ
ἡττον δὲ λυσιτελῆσαι καὶ τὸ Βέρροια καταχεῖν, πολ-
λὰ διαμαρτυρῶν τὸν πόλεμον συνάραδαι. συνε-
βέβηδον τε μὴ τῷ παρασκευαζομένῳ αὐτῷ ἐπεσθαι
περιμένειν στρατιάν. ἀλλὰ Γερμανὸς παραλαβόντα,
ὅσας Κράλῃς τε παρέχεται καὶ αὐτῇ, αἰετὸς τὰς στρα-
τείας παρασκευασμένους ἄντας διὰ τὸ μισθοφορεῖν, ἅμα
τοῖς οἰκείοις, σπύδων ἐπὶ Βέρροια. καὶ μὲν δέχον-
ται ὡς ἐπαγγέλλονται, εἰ δέοιτο καὶ τῆς στρατείας ἐ-
κείνης πρὸς ἐπιχειρεῖν, ὕπερον ἦεν παρασκευασθαι-
σαν. εἰ δὲ μεταβαλόντες ἀποπέμποιν ἀναστρέφαν-
τα, χρῆσθαι τῇ στρατιᾷ ἡδὴ παρασκευασμένη, καὶ ἀ-
ποπειρᾶν πρὸς τῷ ἐπάνοδον. Ταῦτα μὲν ἡ Κράλῃ
ὑπετίθετο γαμετῇ τῇ Βασιλεῖ, καὶ αὐτῇ παρείχετο τὰς
ἰδίους μισθοφόρους Λατίνους, καὶ τὸν ἄνδρα ἐπίτε.

C A P U T L V I I I .

*Imperatorem Berrhæenses leti accipiunt. Thessalonicam invadit, a qua occu-
panda per Zelotas, & populum impeditur. Crælis perfidia, qui & Thessa-
lonicensem præfectum in imperatorem extimulat. Germani eum deserere no-
lunt, quibus obsequens Berrhæam redit. Naves plurimæ Thessalonicam ap-
pelluntur. Propter exundantem Axium imperator affligitur. Triballorum datus.
Ex consultatione decernitur tentandum transitum. Filii duo imperatoris com-
mendantur.*

IMPERATOR Cræli de ami-
citiis, ejusque conjugii, tum de il-
la, tum de solitudine erga se gratiis
ample actis, cum mercenariis & Ro-
manis suis Berrhæam veniens, portis
apertis hilariter exceptus est: obtule-
runtque se cives ad militandum suis sti-
pendiis, desiderio quodam laudis & glo-
riæ, promptissime. Mox item Servia
ultro se dedit: urbs ad confinia Thes-
saliæ posita: & Platamon urbs maritima:
oppidula præterea non pauca, ut Petra,
Sofcus, Staridola. Imperator ex deditis
urbibus pro temporis brevitate collectis
copiis non mediocribus, advocatoque ni-
hilo minus consobri Joanne Angelo cum
equitatu Thessalico, Thessalonicam se
convertit, castraque ad Galycum flumen
non procul ab urbe locavit: quod spe-
raret sui studiosos introitum sibi, de

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ὁ Κράλῃ τε πολλὰς καὶ φιλίας χάριτας
ὁμολογήσας, καὶ γαμετῇ καὶ τῇ φιλίας ἅμα καὶ τῇ
περὶ αὐτὸν σωδῆς, τὰς μισθοφόρους ἔχων ἅμα τοῖς σὺν-
σι Ρωμαίοις, ἤκειν εἰς τῷ Βέρροια, καὶ ἐδέξαντο προθυ-
μῶς ἀνοίξαντες τὰς πύλας παρείχοντο τε ἑαυτὸς πρὸς
τὰς στρατείας ὑπὸ φιλοτιμίας προθυμοπάτας καὶ χωρὶς ἀ-
ναλωμάτων. Αὐτίκα δὲ Σέρβια τε προσεχώρουσιν ἐκόντι
περὶ τὰ μεθόρια Θεσσαλίας κειμένη πόλιν, καὶ Πλατα-
μῶν ἑτέρα παραθαλάσσια, ὅφρῃ ἐκὸς ὁλίγα. τὸ μὲν
Πέτρα προσαγορεύομενον, ἕτερον δὲ Σωσκός, καὶ Σταρίδο-
λα τρίτον. Βασιλεὺς ὁ ὡς ἐν βραχείᾳ ἐκ τῇ προδεμένων
πόλεων στρατιάν ἐκὸς ὁλίγην συναγαγὼν, μεταπεμφάμε-
νος δὲ καὶ τὸν ἀνεψιὸν Ἀγγελοῦ Ιωάννην, καὶ Θεσσαλικὴν ἱπ-
πὸν ἄγοντα, ἐπεστράτευσεν Θεσσαλονίκην, καὶ ἐστράτοπεδον
ἐσεν ἐν Γαλυκῷ ἐλθὼν, καὶ πολὺ ἀπαύσαν τὴν πόλιν. ἡλπι-

ζε ἥδ' αὐτῇ τῇ ἐπιτιθείας ἔχοντας καταφράζεσθαι τῷ
 εἰς Θεσσαλονίκην εἰσοδόν, ἦσαν ἥδ' αὐτῇ διελεγμένοι
 περὶ τῆς τῆς δὲ ἐκ ἀπὸντα ὥστερ ἡλπιζεν. οἱ Ζη-
 λῶται ἥδ' ὁ δῆμος, ὑποπτόμενοι μὴ ἀνδρὶ τῷ ἐπὶ
 παραδόσει διαλεγόμενων ἀφικέσθαι, πολλὰ ἐποιού-
 το σκεδὴν περὶ τῆς πόλεως τῷ φυλακῇ. δι' αὐτὴν
 εἶχον οἱ τὰ Βασιλείας ἡρημένοι τῷ δοκούτων φράτ-
 τειν τί. Ἡ μὲν οὖν Θεσσαλονίκης ἀλυσίς ἔτις ἐκάλυε-
 το. Βασιλὸς ἦ παρέμενεν ἔτι ἐν τῇ στρατοπέδῳ πρὸς
 τῷ φράξιν ἔπαντάπασιν ἀπειρηκώς. Κράλης δὲ ἐπεὶ
 Βέρροια τε καὶ αἰῶναι πόλεις προσεχώρησαν Βασιλεῖ,
 καὶ ἡδὴ αὐτῷ ἀμύνειν ἑώρα δυνάτον, ἐξ ἐδεμίας με-
 ταβαλὼν αἰτίας, τῷ προτέρῳ φιλίαν εἰς πικρίαν με-
 ταμείψας, αὐτῷ τε ἐμέμετο τῷ μὴ Βασιλέα παρα-
 κατέχειν, καὶ πάντα τρόπον τῷ δυνάμειν ἐπειρᾶτο κα-
 ταλύειν. καὶ πέμψας ἀνεκαλεῖτο τῇς ἰδίης μισθοφό-
 ρας, καὶ τῷ ἀπέχθειαν ἐκφαίνων, ἀλλ' ἐτέρας τινὰς προ-
 φασίζόμενος αἰτίας. Μιχαὴλ τε Μονομάχῳ μεγάλῳ
 Κοροσάυλῳ τῷ Ἀζίαν ὄντι, Θεσσαλονίκης τότε ἄρχον-
 τι συνεβέβλυνε πέμψας κατὰ Βασιλείας χωρεῖν καὶ μὴ
 σφόδρα δεδιέναι, ἀλλὰς τε ἔτι ὀλίγῳ κεκτημένον
 δυνάμειν, καὶ τὸ κράτιστον τῆς παρῆς ὑφαιρέσειον ὑπ'
 αὐτῷ νυκτὶ. τῇς ἥδ' καταφράκτες Λατίνες ἔς ἄγει ἀνα-
 κελῆσθαι ὑπ' αὐτῷ ἰδίης ὄντας, καὶ μὴ αὐξάνεσθαι ἑαῖν,
 ἀλλὰ προεπιχειρεῖν ἕως εἰς ἀδυνάτους. εἰ γὰρ μὴ κω-
 λούοιτο ὑπ' αὐτῷ, ἀλλὰ σωζόμενοι μόνον ἀγαπᾶν,
 τάχιστα ἐπ' αὐτῷ αὐτὸν, μεγάλῳ περιβεβλημένον
 δυνάμειν. Μονομάχος δὲ καὶ οἱ ἐν Θεσσαλονίκῃ τοιαῦ-
 τα πεπυσμένοι, καὶ οἱ οὖν Βασιλεῖ συνεπιθήσεται
 αὐτοῖς καὶ Κράλῳ, ἐσκέπτοντο εἰ χρὴ ἐπὶ μάχῃ ἐ-
 ξίεναι. Γερμανοὶ δὲ ἐπεὶ τὰ παρὰ Κράλῃ ἀκυσταίαν
 προσεταγμένα, πολλὰ μὲν ἐκείνῃ κακοήθειαν κατε-
 γίνωσκον καὶ τρόπων δόλοισιν. Βασιλεῖ δὲ προσελ-
 θόντες, ἀπήγγελλον τε ὅσα προσεχθεῖεν, καὶ ἐδόν-
 το μὴ δορυβεῖσθαι. ἀλλὰ θάρρειν ὡς καὶ αὐτῷ Κράλῃ,
 ἂν ἐπὶ ἡ, μαχεσόμενος ὑπὲρ αὐτῷ, ἔτι γὰρ εἶναι νό-
 μιμον αὐτοῖς. καὶ εἰ φράττοιεν, καὶ κικῶς ἀκυσταίαν παρὰ
 τοῖς οἰκείοις. εἰ γὰρ ὑπὸ τῷ τὸν μισθὸν παρέχοντος ἐ-
 φασαν ἐτέρῳ τῷ προσεχθεῖν ἐπικρατεῖν, οἱ μὲν
 καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ καθεσῶντι, ῥαδίως ἀποσείνουν ἂν, τῷ
 τὸν μισθὸν παρέχοντος κελδόντος. στρατευόμενῳ δὲ καὶ
 πρὸς μάχῃ παρὰ τεταγμένῳ, ἐχρήμων εἶναι ἀπολεί-
 πειν. προδοσίαν γὰρ ἀντικρυς τὸ πρᾶγμα εἶναι. καὶ
 τῷ πάντων, ἐδὲν ἀτολμητότερον ἡμῖν, ἐδὲ μείζω φέ-
 ρει τῷ αἰχμάλῳ. δι' αὐτὴν ἐδὲ σὲ καταλείψουμιν ἐνθάδε,
 ὥστερ ἐκείνου ἐκείνους. ἀλλ' ἐν ἀσφαλείᾳ οἱ κα-
 ταθήσαντες ἀναχωρήσουμιν. συνεβέβλυνον τε μὴ μέλ-
 λειν, ἀλλ' εἰς Βέρροια τάχιστα ἐπανήκειν. Κράλῳ ἥδ'
 δῆλον ἦδη εἶναι ἡρημένον πολεμεῖν. Βασιλὸς δὲ αὐ-
 τοῖς τῆς εἰς αὐτὸν ὀνείας καὶ τῷ τρόπῳ τῆς ὀργεῖας
 ἐπαίνεσας, ἐπέειπε τὸ καὶ ἀνέσρεφεν ἢ ἐκείνοι συνε-
 βέβλυνον, μηδὲν τῷ μελετωμένων φράσαι δυνάμει
 διὰ τῷ Κράλῃ μάχισα μεταβολῇ. Ἡ δὲ ἐν Θεσα-
 λονίκῃ στρατιὰ, ὡς ἐπύθοντο Βασιλέα ἀνασρέφοντα,
 τῆς πόλεως ἐξελθόντες, εἶποντο μὲν, καὶ παρῆχον
 δόκῃσιν ὡς προσβαλουῦντες. ἐκ ἐπὶ τῶν δὲ συμμί-
 γνυσθαι. Τῆς αὐτῆς δὲ ἡμέρας, καὶ ἐκ τῷ ἐν Θεσα-
 λονίκῃ φίλων γράμματα πρὸς Βασιλέα ἦκε, μινύον-
 τα ὡς τῆς αὐτῆς ἡμέρας Ἀπόκαυχος ὁ μέγας Δῆξ,
 ναυσὶν ἐβδομήκοντα Ῥωμαίων Θεσσαλονίκῃ προχοῖν,

quo jam secum per internuntios egerant, *Edit. Paris.*
 confecturos: id quod aliter evenit. *Ze-pag. 547.*
 lotæ namque, & populus suspicati, non
 illum absque colloquio cum quibusdam
 super urbe tradenda habito adventare,
 diligentissime eam custodiebant, ut
 amici imperatoris, eorum quæ vole-
 bant agere nihil possent. Ergo re-
 ceptio Thessalonicae ad hunc modum
 impediabatur. Nihilo secius imperator,
 spe non prorsus abjecta in stativis ma-
 nebat. Cræles postquam Berrhoea,
 aliisque oppidis receptis, ipsum jam
 sibimet opem ferre posse animadvertit,
 causa nulla intercedente, fidem mut-
 tat: præteritaque necessitudine in ama-
 ritudinem conversa, semet incusat,
 quod eum non retinuerit: conatur-
 que modis omnibus ejus potentiam
 evertere. Mercenarios etiam, celato
 odio, & aliis quibusdam prætextis ra-
 tionibus revocat: & Michaelē Mo-
 nomachum contostaulum Thessalonicae
 tum præfectum incitat, uti eum inva-
 dat, neu pertimescat, cum præsertim
 adhuc invalidus sit, & ipse illi robur,
 ac nervum sustulerit (Latinos enim ca-
 taphractos a se ut suos revocatos) neu
 opes illius crescere sinat, sed adhuc
 infirmum aggrediatur. Nisi enim eum
 prætruncaverint quodammodo, sed se
 salvos esse contenti fuerint, brevissimo
 intervallo magnis auctum viribus eos
 oppressurum. Monomachus & The-
 salonicenses hæc audientes, opinan-
 tesque Crælem una imperatorem invasu-
 rum, num ad prælium exeundum esset,
 consultationi permittunt. Germani man-
 data Crælis accipientes, insignis illum
 malevolentiae, levitatisque conde-
 mnant: atque ad imperatorem acce-
 dentes, quid ipsis imperatum sit nar-
 rant: rogant ne angatur: sed adver-
 sus ipsum Crælem etiam, si adoriatur,
 pro ipso dimicaturus confidat. Hoc
 enim sibi patrium esse, imperatores
 defendere: & si fecerint, non male
 apud gentem suam audituros. Si enim
 ab eo qui stipendia numerat, inquie-
 bant, alterum quempiam domi secure
 sedentem adjuvare ac defendere jussi
 effemus, facile ad ejus imperium desi-
 steremus: ab eo autem qui exercitum
 ducat, & ad pugnam acies disposuerit
 deficere, a nostris moribus abhorret,
 cum sit manifesta proditio: ut proinde
 nihil ex omnibus minus commissuri
 simus: quandoquidem non aliud nobis
 foediorum dedecoris notam inusserit.
 Quod cum ita sit, nec te hic desere-
 mus, ut ille jussit: sed cum te domi
 in tuto constituerimus, recedemus.
 Addebant, ne procrastinaret, sed Ber-
 rhœam primo quoque tempore red-
 iret: jam enim satis liquere, Crælem
 arma cogitare. Imperator eos de egre-
 gia in se humanitate, morumque in-
 genuitate collaudans, quo suadebant
 redit, propter Crælis mobilitatem ni-
 hil eorum executus quæ statuerat. Qui
 erant Thessalonicae milites, ut impe-
 ratorem recessisse acceperunt, foras se
 educantes, recedentem insecuti sunt,
 impressionem, ut apparebat, facturi.
 Ceterum ciere pugnam non audebant.
 Eodem die ab amicis Thessalonica
 scriptum est, eadem luce Apocau-
 chum septuaginta Romanorum, &
 Persicis subsidiariis duabus & triginta
 navibus Thessalonicam appulisse: By-

tantios item, Thracas, & Macedonas equites non multo post venturos expectari. Imperator amicos de nuntio laudavit, & ad Axium flumen appropinquans, quod ex largissimis imbris restagnaret, transitum frustra tentavit. Quod illi grave ac molestum accidit. Nam præterire fluvium per provinciam Cralis labentem, non modicam suspicionem dabat, quasi hostiles cum eo inimicitias gereret: præsertim cum etiam prope alicubi castra haberet: & delitere in tentoriis, usque dum aquæ subsedissent, id vero ne ipsis obesset, verebatur. Timebat enim, ne, quod erat probabile, cum ex Thracia, & Macedonia equitatus longe major suo, & ex triremibus gravis ac levis armaturæ, & socii Persæ supervenissent, ipse tantam paucitatem adversa acie illis opponere non posset. Sed casus quidam alius perturbationem gravio- rem attulit. Nam versus ulteriorem ripam Triballorum globus se ferens, ad imperatorem mittit: socia arma spondet, si contra Thessalonicenses imminentes eorum auxilio indigeat. Atqui nihil æquum cudebant: sed sive a Cralle clam submissi, sive per se despotæ suam mentem conjectantes (bellum scilicet imperatori cogitare) eo animo veniebant, ut conferta jam pugna, victrici parti se adjungerent, victamque diriperent: quod imperatori peracerbum videbatur, si in ipso certamine ad Romanos simul, & Triballos utrinque constitutos attendere cogeretur. Verumtamen difficultate ista, & anxia cura quid ageret distracto, visum ibi noctem agere. Proceres autem, & Angelum consobrinum, præterea Matthæum & Manuelem filios cogens (qui quamquam juvenilibus annis nondum exactis, intelligentia, & consilio propter ingenii magnitudinem, virtutisque indolem cedebant nemini. Præterea quod cum patre diu jam militaverant, non solum erant bello egregii, nihilque magnanimitatis, fortitudinis, & in rebus arduis tolerantia a se desiderari patiebantur: sed etiam ad recta perspicenda, eademque periculosis temporibus perficienda expediti, & ad alios consilio juvandos erant idonei. Hinc & pater in deliberationibus gravioribus, maximeque seriis eorum sententias audiebat, easque sæpe numero sequebatur: non quod iis gratificaretur, neque enim id rerum necessitas sinebat: sed quod ita in primis conducere existimaret) cum his itaque, & reliquis deliberatione in multam noctem producta, visum primum imperatori, deinde aliis omnibus non illic manendum, & periculum minus majori anteferendum, aditoque Axio flumine transitum explorandum: reputando, præstare utique rursus in Triballos (quos forsitan modo aliquo propulsare poterunt) quam in Romanos & socios eorum barbaros incidere. Hæc igitur illi sentiebant.

βατὸς ἔσαι· βέλτιον λογισαμένους αὐτοῖς Τριβαλοῖς περιτυχεῖν, οὓς ἴσως ἂν καὶ διώταιτο τρό-
πῳ δὴ τινὶ ἀποσκοπάζεσθαι, ἢ Ῥωμαίοις καὶ βαρβάροις τοῖς συμμάχοις. Τοῖς μὲν οὖν ἐδόδοκτο
τοιαῦτα.

Edit. Paris.
pag. 549.

καὶ συμμαχίδας ἄγων Περσικὰς δύο καὶ τριάκοντα·
καὶ τὰς ἐκ Βυζαντίου, καὶ Θράκης, καὶ Μακεδονίας
ἰππείας· πολλὰ ὕπερον προσδοκίμους εἶναι ἤξειν.
τὰς μὲν οὖν φίλους, τῆς ἀγγελίας ἕνεκα ἐπὶ νύκτι οὗ
Βασιλέως· αὐτὸς δὲ παρὰ τὸν Ἀξεῖον ἐλθὼν, καὶ
πειρώμενος διαβαίνειν, καὶ συνεχωρεῖτο πλημμυροῦν-
τος τοῦ ποταμοῦ ἐξ ὀμβρῶν ῥαγδαίων ἀπὸ ὀνυχῶν κατενεχ-
θέντων. ἐδόκει δὲ δεινὸν τῷ Βασιλεῖ καὶ πολλῆς ἀ-
ξιοῦς φροντίδος· τό, τε ὅτι παρίεναι τὸν ποταμὸν διὰ
τῆς Κράλης ὑψηλῶς ῥέοντα, καὶ μικρὰν παρῆχεν ὑπο-
ψίαν, ἐκείνους δοκουῦντος ἐκπεπολεμῶσθαι· ἄλλως τε,
καὶ ἐμὰ μακρὰν, ἀλλ' ἐγγύς περὶ στρατίας ἐστρατοπε-
δούμενα, καὶ τὸ μένειν ἐστρατοπεδούμενας, καὶ ὑδάτων
περιμένοντας ἀμβλυθῆναι καὶ ὀρμῇ, καὶ πρὸς αὐτῶν
ἔσεσθαι ὑπὸ πτόλιν· ἐδέδεικε δὲ μὴ ὥσπερ ἡμῶν εἰκὸς
τῶν τε ἐκ Θράκης καὶ Μακεδονίας ἰππέων πολλαπλα-
σίονων ὄντων, ἢ ὧν ἦγεν αὐτὸς, καὶ τῶν ἐκ τῶν τριή-
ρων ὀπλιτῶν καὶ ψιλῶν, καὶ Περσῶν τῶν συμμάχων
ἐπελθόντων· καὶ οἷός τε ἦ ἀμυνέσθαι ἐκ παρατάξεως
πολλῶν τῶν μέτρῳ καταδεστέρας ἄγων. συμβὰν δὲ τι
καὶ ἕτερον, μᾶλλον ἐδορύβει. πρὸς δὲ τὴν Ἀξεῖαν πε-
ραῖαν στρατὸν ἐλθὼσα Τριβαλῶν, πέμποντες πρὸς
Βασιλέα, καὶ συμμαχίας μὲν ἐφασκον ἦκειν τὴν αὐ-
τῶν, εἰ δέοιτο αὐτῶν τῆς ἐκ Θεσσαλονίκης στρατίας ἐ-
πιδεμένης. ἦσαν δὲ ἐδὲν ἐννοουῦντες δίκαιον· ἀλλ'
εἴθ' ὑπὸ Κράλῃ λάθρα προαπεμφθέντες, εἰ τε καὶ
παρ' αὐτῶν αὐτοὶ τῆς τοῦ δεσπότη γνώμης συχασάμενοι,
ὡς πολεμεῖν ἐγὼ Βασιλεῖ γνώμῃ ἦκον ἔχοντες, ὡς
εἰ μάχη συμαφθεῖν, προδοσιῶν τοῖς ἔχουσιν τὸ πλε-
ον, καὶ τὰς νεικημένους διαρπάσοντες, ὅπερ καὶ μᾶλ-
λον ἐδόκει τῶν δεινότητων Βασιλεῖ, εἰ παρ' αὐτῶν καὶ
συμβολῇ Ῥωμαίοις τε ὁμοῦ καὶ Τριβαλοῖς προσέχειν
ἀναγκάζοιτο ἐκατέρωθεν παρατεταγμένοις, ὁμοῦ καὶ
πρὸς ἐχόντι δυσκολίας καὶ φροντίδος περὶ τῶν πρακτέ-
ων, ἐδόκει δὲ αὐτῶν αὐλίσασθαι τὴν νύκτα. τὰς ἐν
τέλει δὲ μάλισα, καὶ Ἀγγελοῦ καὶ ἀνελιόν, προσέτι δὲ
καὶ τὰς ὑπὸ Ματθαῖον καὶ Μανὴλ συμαγαγῶν, ἦσαν
ὅτι ἐδὲν οὐ λειπόμενοι πρὸς σωῆσιν καὶ ἀβελίαν, καὶ
τοὶ μὴ τὴν μερακικὴν ὑπερβάντες ἡλικίαν, διὰ
φύσεως μέγεθος, καὶ δύσιν τὴν πρὸς τὰ καλὰ, ἄλ-
λως δ' ὅτι καὶ Βασιλεῖ τῷ πατρὶ πολὺ ἥδη συστρα-
τευόμενοι χρόνον, οὐ περὶ τὰ πολέμια μόνον ἀγαθοὶ
καὶ ἀνδρείοι καὶ πόλμης καὶ καρτερίας τῆς πρὸς τὰ δεινὰ
οὐδὲν ἐλλείποντες, ἀλλὰ καὶ νοῆσαι τὰ δέοντα καὶ κατα-
πράξασθαι ἐν καιρῷ κινδύνων ὅξεως, καὶ βελούσασθαι
ἐτέροις ἦσαν ἱκανοί. δι' αὐτὸ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῖς πρὸς τῶν
βελούματων τὰ μάλισα παρὰ δὲ δέοντα ἐχρήστο, καὶ
ἐπέθετο οὐκ ὀλιγάκις· οὐ χαρίζομενος, οὐ γὰρ εἶα
τῶν πραγμάτων ἡ ἀνάγκη, ἀλλὰ νομίζων μάλισα
λυσιτελεῖν. Μετ' ἐκείνων δ' οὖν, καὶ τῶν ἐπιλοίπων
ἄχρι πόρρω βελούμοι νυκτῶν, ἐδόκει Βασιλεῖ τε
πρῶτον, ἔπειτα καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, μὴ μένειν·
ἀλλὰ τὸν κατώτερον τῶν κινδύνων προτιμᾶν, καὶ πα-
ριόντας τὸν Ἀξεῖον ἄχρις ἂν εἴη, πόρον ζητεῖν καὶ δια-
βατὸς ἔσαι· βέλτιον λογισαμένους αὐτοῖς Τριβαλοῖς περιτυχεῖν, οὓς ἴσως ἂν καὶ διώταιτο τρό-
πῳ δὴ τινὶ ἀποσκοπάζεσθαι, ἢ Ῥωμαίοις καὶ βαρβάροις τοῖς συμμάχοις. Τοῖς μὲν οὖν ἐδόδοκτο
τοιαῦτα.

CAPUT LIX.

Rusticus imperatori insidias Triballorum detegit, cujus indicio flumen vado transeunt. Berrhæam veniunt, ubi Germani congiarium accipiunt. Insidiatores ad Cralem deferuntur. Duces ei ad supplicium deduntur, quibus ignoscit. Apocauchus Cralem in imperatorem incendit. Ejusdem simulatio, & imperatoris responsum acre, atque ex parte ironicum. Cum ex tribus unum ei faciendum sit, demonstrat nullum profuturum. Periculum ejusdem eleganti fabella declarat. Sibi illa tria facilia ostendit, & ejus imbelliam, ut supra irridet.

ΕΞΩ δὲ τὸ σκηνῆς προσελθὼν τις ἐκ τῆς κτλ. & περὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Καππαδοκίας οὐ μὴ λίσσοντο, ἐνθα καὶ ἡ Τριβαλῶν διενεκτήσθη στρατιὰ, Γαυρόβη προσάγορομένης, ἐδεῖτο Βασιλεῖ σάουτυχεῖν, ὡς περὶ τινῶν ἀναγκαίων διαλεξιόμενος. ἐπεὶ δὲ εἰσῆγετο πρὸς Βασιλέα, πρῶτα μὲν ἀρχαίας τινὸς δεργισίας χάριτας ὁφείλειν ὁμολογεῖ Βασιλεῖ. ἐπειτα ἐμύμνεν ὡς ἡ στρατιὰ Τριβαλῶν ἣς ἡγεῖται Μποζικῆς τις προσάγορομένης, καὶ Στέφανος δούτερος, ἐκ πεζῶν & ἵππεων ἡθροισμένη, πεμφθεῖν μὲν παρὰ Κράλη ἐπὶ τῇ βλάβειν Βασιλέα, ὅσα δυνάτο. αὐτοὶ δὲ ἄπορ εἶναι παρεσκευασμένοι, ὡς εἰ ἀκατίοις χρῶτο ἡ Βασιλεὺς στρατιὰ πρὸς τὴν διαβασιν, τοῖς πρώτως διαβάσιν ἐπιτίθεσθαι καὶ διαφθεῖρειν. ἐπειτα ἀνείργοντας τὰς ἀλκὰς πρὸς τὸ πόρον, αὐτὰς μὲν διαμένειν ἀπαθείς κακῶν Βασιλέα δὲ μὴ τῷ συνόντων, ὑπὸ τῇ ἐκ Θεσσαλονίκης στρατιᾶς διαφθεῖρεσθαι ῥαδίως δεπιχειρήτων γενόμενον. Τὴν μὲν ἐν ἐπιβελῶν, ὥπως ἐφασκεῖν εἶναι παρεσκευασμένῳ παρὰ Τριβαλῶν αὐτὸν δὲ εἰδέναι πόρον ἀγνοούμενον τοῖς πολλοῖς, ἢ διαβατὸς ὁ ποταμὸς ῥαδίως εἶναι. ὃν ἐφασκεν ὑποδείξειν χάριν Βασιλεῖ κατατιθέμενος. Επαίνεσας δὲ ὁ Βασιλεὺς τὸν ἄνθρωπον, & ἐπαγγελία μισθὸν ποιεῖν, ἐπεὶ καὶ ἡ ἡμέρα ἥδη διεφαίνετο, ἄραντες ἐκ τῆς στρατοπέδου, διήσαντες τὸν ποταμὸν & ὄχθῳ οἱ ὁ ἄνθρωπος ἡγεῖτο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Τριβαλοὶ ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀντιπαρήρχοντο καὶ αὐτοὶ τὸν ποταμὸν. Επεὶ δὲ εἰς τὸν πόρον ἤλθοι, Τριβαλοὶ μὲν ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν παρετάσσοντο ὡς καλῶσυντες, καὶ βέλυσιν ἐχρῶντο πόρρωθεν. Βασιλεὺς δὲ μὴ τῷ αἰεῖσαν, ὁρμῇ χρησάμενος παρακόλῳ, καὶ σωμάτων ἀφειδήσαντες, διέδανον Βαλλόμενοι καὶ καλυόμενοι, ὡς ἐν τῷ ὑπὸ τῷ Τριβαλῶν διαβάντας δὲ ὑπέμειναν ἐδ' ἐπὶ μικρὸν, ἀλλ' ἐφθγον ἑαπόμενοι καὶ κράτος Βασιλεὺς δὲ αὐτὸν ἐπιδιώκειν εἶα, ὅτε δποκτείνειν, ἀγνοίαν τῆς ἐπιβελῆς ὑποκρινάμενος. ἐβούλετο γὰρ μηδεμίαν Κράλην πρὸς τὸν πόλεμον ἀρόφασιν παρέχειν. Ἡ δὲ ἄλλη στρατιὰ, διέβαινε κατὰ χολῶν μὴδὲν ζημιωθεῖσα. Βασιλεὺς δὲ φιλοτίμως ἀμειψάμενος τὸν ἡγεσάμενον πρὸς τὸν πόρον, πρὸς Βέρροισιν ἐπαυθεῖ, πολλὰς αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιᾶς τῆς Σωτηρίας Θεῷ χάριτας ὁμολογῶν ἐν κατὰ γὰρ εἴπερ ποτε κατέστησαν κινδύνῳ. Τῆς αὐτῆς ἡμέρας καὶ ἡ ἐκ Θράκης & Μακεδονίας στρατιὰ ἅμα τοῖς ἐκ τῆς τριήρεων ὀπλίταις καὶ φίλοις, καὶ Πέρσαις τοῖς συμμάχοις, πρὸς Αἰγύπτου ἡκόν ἐπὶ Βασιλέα. πυθόμενοι δὲ ὡς διαβὰς πρὸς Βέρροισιν ἐπαυέλοιο, ὑπέσπερον εἰς Θεσσαλονικίῳ ἀνιῶμενοι, ὅτι ὕ-

Pars II.

AD tabernaculum autem accedens quidam natus in vico Gaurobo trans Axiū, e regione loci, ubi pernoctabant, ad quem vicum etiam Triballi manebant, rogabat, ut sibi imperatoris conveniendi copia fieret, de re necessaria cum eo collocuturo. Ad quem introductus, primum quidem antiqui cujusdam beneficii gratiam se illi debere confitetur. Post indicat, Triballorum manum Bozice, & Stephano ducibus, ex peditibus & equitibus constantem, missam a Crale, ut imperatori nocerent, quantum possent. Ipsos autem sic esse paratos, ut si imperatoris cohortes actuariis minutis ad trajiciendum uterentur, qui primi transierint, eos adorti interficiant: deinde alios transitu arcentes nullo præterea malo afficiant. Imperatorem cum reliquis superatum jam facilem, levi opera ab exercitu Thessalonica affuturo concilium iri. Triballos itaque isto modo insidias instituisse ajebat: se vero scire, quod multi nesciant, quā fluvius vado transiri commode queat. Id vadum se gratiæ referendæ demonstraturum. Laudat hominem imperator, & merito responsurum promittit. Ubi diluxit, castris egressi, juxta fluminis ripam, qua vir ille ducebat, incedunt. Pariter Triballi e regione vicissim ad flumen gradiuntur. Ubi ad transitum est perventum, Triballi trans fluvium ad prohibendum se instruebant, & tela procul spargebant. At imperator cum fortissimis audaci impetu, contemptisque corporibus, Triballis jaculantibus, quantumque poterant prohibentibus, transit: quos hostes nec ad punctum temporis sustinentes, in fugam se omnibus nervis tradiderunt. Imperator insidiarum ignoratione simulata, nec insequi suos, nec occidere fugientes sinebat, quod nullam Crali armorum occasionem dare vellet. Reliquam agmen paulatim, & nullo cum damno transibat. Tum imperator indicem vadi honorifice remuneratus, Berrhæam se retulit, ob suam militumque salutem Deo gratias agens: periculo enim, si umquam alias, proximi fuerant. Eodem die etiam e Thracia, & Macedonia conscripti, simul cum classiariis utriusque armaturæ, & Persis auxiliariis ad Axiū adveniunt, imperatorem aggressuri. Quem flumine transito Berrhæam reversum audientes, Thessalonicam moesti, quod serius affuissent, retrorsum abierunt. Imperator tum a Deo se non negligi, manifestius cognovit, & Berrhææ Germanos pro eorum in se benevolentia

Edit. Paris.
pag. 550.

K k k

Edit. Paris.
pag. 551.

congiario donatos, ad Cralem dimisit: quique Axiū transitoris obstitissent, eos pro injuriis fœderisque inter ambos sanciti violatoribus detulit. Crales nondum aperte bellum capeffens, imperatoremque aliquo officio tibi obligare volens, quandoquidem insidiæ, quibus illum perdere moliebatur, non processerant, Bozicen, & Stephanum duces, pœnas improbitatis, quod nimirum se nesciente cum amico suo bellum gererent, luituros ad eum transmisit: permittens, ut quam liberet supplicii sententiam in eos pronuntiaret: non enim posse, nisi justam pronuntiare. Quibus imperator scelus exprobrans, quod nefaria, & Crales erga se amicitia indigna perpetrassent, veniam dedit, atque ita laudabili facto missos fecit. Apocauchus magnus dux, ubi pugna frustratus est, & Berrhœam imperatorem infestus sequi non potuit, Cralem multa munera partim dando, partim pollicendo adversus eum irritare, jam sua sponte eo incitatum studuit: cum interim Synadenum quemdam nomine, ad imperatorem legaret, tremendoque sacramento confirmaret, nullum se ejus odium concepisse: nec ferre illi perniciem: nec velle ifluc, nec ullo modo quærere: sed quodam impetu, atque æstu rerum simul se ad hoc bellum abreptum esse. Quia vero nunc is status sit, cupere nosse, quid de se ipse constituat, aut quo se convertere decreverit. Imperator hominis impudentiam obstupescens, sic respondit. Juramentis, præfecte cubiculi, velle fidem facere in re qualibet, non est hujus temporis. Fuit, quando ego tui cupidissimus, sermonibus tuis tam injurati, quam jurati fidens, gladium in memet imprudens exacui, magnoque illi adjumento ac præsidio fui, qui aliquando potentia sua contra optime de se meritum abusus erat. Quamquam & jam tum non semel, sed bis ter pejerassē, & pericula ei architectari deprehensus es, qui solo aspectu nequitiam tuam digne ulcisci potuisset. Ex quo autem tempus nactus opportunum, omnino & Dei timorem, & hominum reverentiam abiecasti, multisque ementitis in me criminibus hoc bellum commovisti, unde hactenus tot calamitates extiterunt, & plures gravioresque, ut video, existent, non est quod tam frequenter, quam mendacium, atque perjurium usurpaveris: quibus prudentiores etiam in errorem induxisti multos: & persuasione falsa delusisti, ut deserta veritate tibi auscultarent: quibus ut & tua perversitate, & illorum recordia dignissimum fuit, bonam profecto mercedem tribuisti. Jam quod dicis, non odio in me aliquo, nec ut male sit mihi, aut ut vitam, si possit, amittam, te omnia cogitare & facere, nescio num tanto stupore oppressus sis, ut post tot, tamque evidentia argumenta, quibus mihi hostis teterrimus apparuisti, te moderatum quemdam hominem, ac mitem existimes: an ita veteratorie egisse, & sic hominum oculos fascinasse, ut tam multa, & tam insignia scelera tua omnes latere credas. Verum pro istis aliud tribunal nos manet, & judex integerrimus, ac terribilis, & testes angeli, omnia mortalium facta

ζεις κεχρηῖσθαι πονηρία καὶ ὀφθαλμῶν ἀπάταις καὶ φανακισμοῖς, ὡς πάντας οἶσθαι λανθάνειν, τσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κακῶν. περὶ μὲν δὴ τῶν τοιούτων, ἔστι δικαστήριον ἕτερον, ἢ κριτὴς ἀδίκαστος, καὶ φοβερός, καὶ μάρτυρες ἄγγελοι πάντα τὰ πραττόμενα ἀνθρώποις εἰδού-

σερήσειαν. Βασιλεὺς τε τότε μᾶλλον ἀκριβέστερον συνείραται τῶν περὶ αὐτὸν ᾠονοῖαν τῶ Θεῷ. Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Βερροῖα, Γερμανὸς ὁ εἰς αὐτὸν ὀνοίας ἀμειψάμηνος ὀργισίας, ἀπέπεμπε εἰς Κράλιν καὶ τὰς περὶ τὴν διάβασιν Ἀξεία κωλύοντας, προσήγγελλον ὡς ἀδικήσαντας, ἢ παρὰ τὰς ἀπονδὰς καὶ τὰς ὀρκας αὐτῶν εἰς ἀλλήλους εἰργασμένους. Κράλης δὲ ἔπαυ φανερώς ἐξουθενούμενος πρὸς τὸν πόλεμον, θέλων Βασιλέα δεραπύειν, ἐπεὶ μὴ ἔα τῆς ἐπιβελῆς ἐξεγέμετο δεσφδεῖται, Μπαζίκην καὶ Στέφανον τὰς ἡγεμῖνας τῆς στρατίας ἐπέμπε πρὸς Βασιλέα, ὡς δίκας τῆς ἀγνωμοσύνης δώσοντας, ὅτι Βασιλεὺς τῶ φίλῳ αὐτῷ μὴ συνειδότος πολέμοισιν καὶ ἐπέτρεπε Βασιλεὺς τῶν ψήφων τῶν κατ' αὐτῶν, ὡς δικαίως πᾶν ὁτιοῦν καταψηφισομένων. Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τῶν ἀγνωμοσύνῳ ὀνειδίσας, καὶ ὡς ἀδικὰ τε ὁμῶς καὶ ἀνάξια τῆς Κράλιν πρὸς αὐτὸν τλημύσαιεν φιλίας, ἐπειτα συγγνώμην τε παρέχετο, καὶ ἀπέλυον, ὅ, ποιήσας. Ἀπόκαυχος δὲ ὁ μέγας Δεξέταις τῆς μάχης τε ὑσέρει, καὶ πρὸς Βερροῖαν ἐλθεῖν ἐπὶ Βασιλέα ὡς ἀδύνατος, Κράλιν μὲν πολλὰ τὰ μὲν πέμπων δῶρα, τὰ δὲ ὑπὸ χυμῶν, ἐκπολεμῶν ἐκείνῳ ἐπέχειται, καὶ οἱ κοῦρον ἤδη πρὸς τὸ ὥρμημένον. Πρὸς Βασιλέα δὲ Συναδινὸν τινὰ πέμψας ὄνομα, ὅρκους τοῖς φρικωδέστατοις διεβεβαῖντο, μηδεμίαν ἔχειν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, μεδὲ ὅ, τι φέρεται πρὸς αὐτὸν φθορὰν, μήτε βέβαιον, μήτε ζητεῖν ἐκ τρόπου παντός, ἀλλὰ φορὰ τινὶ τῶν πραγμάτων ἢ αὐτὸν συννεχθῆναι πρὸς τὸν πόλεμον. τῶν πραγμάτων δὲ εἰς τὸ τοῦ νῦν ἡκόντων, μαθεῖν ἐδέλειν ὅ, τι βέλοιο περὶ αὐτῶν. ἢ πρὸς ὅ, τι τρέπεσθαι ἐσκεῖσθαι. Βασιλεὺς δὲ αὐτὸν τὴν ἀναιδείας ἐκπλαγείς, τοιαῦτα ἐποιεῖτο τὴν ἀπολογίαν πρὸς τὰς λόγους. Τὸ μὲν ὅρκους, ὡς παρακοιμώμενε, πείθειν περὶ πράγματος ὁπουοῦν, καὶ τὸ παρόντος καιρῶν. ὡς ὅτε χρόνος ὅτ' ἐγὼ πολλὰ περὶ σὲ τὴν δὲ μένειαν ἐπιδεικνύμενος, καὶ μὴ μόνον τοῖς δι' ὅρκων γινόμενοις λόγοις, ἀλλὰ καὶ τῶν χαρῶν τῶν παρῶν, ἐλάνθανον ἀκονῶν κατ' ἐμαυτῶν καὶ ῥοπήν μεγάλῳ προσδεῖς τὰ μέλλοντι τῇ διωάμει χρησθαι κατὰ τὰ πολλὰ ὀνηρητικότητος καίτοιγε καὶ κατ' ἐκείνας τὰς καιρῶν. ἐχ' ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δις καὶ τρίς ἐπιτοκῶν ἐάτως καὶ δεινὰ συσκόλαζόμενος καὶ τὰ καὶ βλέμματι μόνῳ διωαμένῳ τῆς μοχθηρίας κολάζεσθαι ἀξίως. Ἐξ ὅτε δὲ καιρῶν τυχὼν ἐπιτηδεύει, καὶ πάντα καὶ Θεῷ φόβον, καὶ ἀνδραπίνῳ ἀπέρριψας αἰδῶν, καὶ πολλὰς πλασάμενος διαβολὰς, τὸν πόλεμον ταυτονὶ κεκίνηκας τὸν πολλῶν αἰτίων κακῶν νῦν τε ἄχρι γεγενημένον, καὶ ἔτι πλείονων ἐσόμενον καὶ δεινότερον, ὡς ὁρῶ, ἐκείνῳ ὅτῳ κέχρησθαι μᾶλλον, ἢ ψεύδει καὶ ἐπιτοκίαις, αἷς καὶ τῶν συνεποτέρων ἐξηπάτησας πολλὰς, καὶ σοὶ παρέπεισας προσέχειν τὴν ἀληθείας ἀποσάντας ἕως καλῶς ποιῶν, τῆς τε σοὶ προσέσης πονηρίας, καὶ τῆς ἐκείνοις ἀβελτηρίας ἀξιώτατα ἡμεῖς. Ὅτι δὲ ἔτε πρὸς ἀπέχθειαν ἐμοὶ, ἔτε πρὸς τὸ κακῶς παθεῖν, ἢ καὶ λανθάνειν, εἰ οἶόν τε, πάντα ἢ διανοῇ ἢ πράττεις, ἐκ οἶδα εἶτ' αὐτὸς εἰς τοσοῦτον ἀναιδισίας ἦνεις, ὡς μετὰ τοσαύτας ἐναργεῖς τῶν πραγμάτων λυποδείξεις, δι' ὧν ἐμοὶ πολεμιώτατος ἐφάνης, οἶσθαι καὶ μετελός τι εἶναι καὶ ἐπικηκός, εἶτε τοσαύτη νομί- ἀπάταις καὶ φανακισμοῖς, ὡς πάντας οἶσθαι λανθάνειν, τσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κακῶν. περὶ μὲν δὴ τῶν τοιούτων, ἔστι δικαστήριον ἕτερον, ἢ κριτὴς ἀδίκαστος, καὶ φοβερός, καὶ μάρτυρες ἄγγελοι πάντα τὰ πραττόμενα ἀνθρώποις εἰδού-

τες φανεράς, καὶ μυρίοις τοίχοις, ἢ παραπετάσμα-
σιν, ἢ ζόφῳ σκοτεινῷ, ἢ βαθεῖα περικαλύπτωνται
ὁμίχλῃ, ἐφ' ὧν ὑπὲρ τῆς πρὸς ἀλλήλας διασόμεθα
ἀδικημάτων. Εκείνο δὲ μοι τῆς θαυμαστῆς σου στρατι-
γίας ἐπεισι γελᾶν, ὅτι πάντας καὶ τὰς πάλαι βεβοη-
μένους ἐπὶ στρατηγίαις περιῶν καινῶν τινα, καὶ θαυμα-
σίαν ἔσοι προσήνεκσαν ἐπίνοιαν ἐξέλρες, δι' ἧς σοι
τῆς πολέμιων ὀλίγα πονήσαντι κρατεῖν ἐξέσαι, ὡς
εἰ Σκηπίων Ἀφρικανός, ἢ Πομπήιος ὁ μέγας, καὶ Σύλ-
λας, καὶ εἰ τις ἄλλος ὑμνεῖται στρατηγός ἡδῆσαν Ρω-
μαίων, καὶ ἂν ἐκόπτοντο τούτους, καὶ πολλὰς ὑπέμεινον
πόνους καὶ κινδύνους, ἐξ ἧν μεγάλα καὶ πολυάνθρωπα κατα-
δεδυμένοι. Εἰ δὲ ἐξέσαι σοι τὴν δόξαν τῆς πολέμιων
ἐξ αὐτῆς καταμανθάνειν, αὐτὸς τε ἀντίητος μέχρι παν-
τός δαμνέεις, καὶ τὴν Ρωμαίων βασιλείαν καὶ ἐν πολλῷ
τῷ χρόνῳ μεγάλῳ τινα καὶ θαυμασίαν ὑποδείξεις, ὥστε
δὴ καὶ ποιεῖς. Εἰ μὲν οὖν πρὸς τούτῳ ἄνοιαν μηδέ-
τα ποιεῖσαι λόγον. Εγὼ δὲ σοι τὴν ἀρχαίαν τάξιν
τηρῶν, καὶ χαρίζομενος ἐν πάσῃ, εἰ μέλλοιμι καὶ αὐτῇς
τῇ εὐεργεσίας ἀμοιβὰς ταῖς πρότερον ὁμοίας δέχεσθαι,
τῇ ἐμῇ δόξαν ποιήσω φανεράν. Εγὼ νομίζω ἔδεν
εἶναι σοι σπουδαιότερον καὶ λόγῳ ἀξιώτερον πολλῶν, ἢ τῇ
πρὸς ἐμὲ πολέμῳ. τριῶν δὲ ὄντων οἷς ἂν τις ἐπιχει-
ρήσειε, τούτων ἔδεν οἶσμαι σοι λυσιτελεῖν. ἢ γὰρ εἰ-
Βυζάντιον ἀνάγκη ἀνασφύρειν, ἢ μένειν ἐν Θεσσαλονί-
κῃ, ἢ ἡκεῖν πρὸς ἐμὲ μαχόμενον. τῷ μὲν οὖν τούτῳ
τὰ χρήματα ἀναλωκότα, ἢ πολλὰ φυγίσαντα καὶ
νεανιδυμένον, καὶ τὴν Ρωμαίων πᾶσαν ἡγεμο-
νίαν συγκυκίσαντα παρὰ ποσούτων ἐγγύς ἐλθεῖν τῇ
πολεμίων, ἔπειτα ὥστε ἐπιλαθόμενον τῆς κόμ-
πων τῆς προτέρων, κρατὶς ἐπ' ἀνέρχεσθαι χερσὶ, μηδὲ
θῆναι γούνῳ τῆς πολέμιων ὑπομείναντα, καὶ ταῦτα στρα-
τιᾷ ἄγοντα πολλῶν ἢ ἀγαθῶν, καὶ τῆς πολέμιων
πολλαπλασίῳ, ἔδεν ἂν εἶναι καταγελαστότερον, ἔδεν
μᾶλλον, ἀδοξίαν ἢ Ρωμαίοις οἶσον (ἐκεῖνοι δὲ αἰεὶ γε-
ναῖοι πρὸς τὰς μάχας, καὶ πόλιν καὶ δόρυ καὶ ἔδεν
ἐλλείποντες) ἀλλὰ σοι τῇ στρατηγῳ. καὶ πάντες δὲ οὗς
τὸ Χαβρία τῷ Ἀθηναιῶν στρατηγῷ ἔρεον, ὡς φοβε-
ρώτερον ἐστὶν ἐλάφῳ στρατόπεδον ἡγεμένῳ λέοντος, ἢ
λέοντων ἡγεμένῳ ἐλάφῳ. Εἰ δὲ μένειν ἐν Θεσσαλονίκῃ
διαπονήσῃ, πρῶτον μὲν τὸ κέρδος καὶ ὁρᾷ τὴν ἑαυτοῦ
ἔπειτα μεγάλων ἀναλωμάτων χρείας πρὸς τούτῳ
στρατιᾷ, καὶ ταῦτα ναυτικὴν, ὡς ἐκ τῆς δημοσίᾳς τρέφε-
σθαι ἀνάγκη. καὶ τῆς ὑπερρώτιδος δὲ στρατιᾶς τὰς ἐκ Βυ-
ζαντίου καὶ τῆς ἄλλης Θράκης ἔρεον δεήσει. μισθοφόρους
τε καὶ ὀλίγους ὄντας καὶ τὰς ἄλλας, ἂν τῆς οἰκίᾳ ἐξ
χρόνου ἑαυτοῖς βλάψῃ. ἢ κατεξανασησονται σε,
ὡς ἐκόντες βυλόμενοι ἑαυτοῖς. ἢ τὰ γε δόλπρα,
ἂν μέτρια δοκιμάζωσι ποιεῖν οἱ χησονται ὑπολιπόν-
τες, βαλάντια κενὰ ἐπιδεικνυῖτες, καὶ τὴν ὑπόνοιαν
προβαλλόμενοι. Οὐ μὲν δὲ, ἀλλὰ ἢ οἱ ἐκ Μακεδο-
νίας ἢ Θεσσαλονίκης πάντες, χρήματα αἰτήσαντες καὶ ἄλ-
λας δωρεάς, ὡς δίκαιον παρέχειν τῇ ἢ Ρωμαίων ἄγοντα
ἡγεμονίαν. πρὸς τοῖς δὲ καὶ πρὸς Κράτῳ πολλῶν δεή-
σαι δώρων ἢ χρημάτων, ὥστε πείθειν πόλεμον ἀρε-
σαι ἐμοί. καὶ γὰρ ἀρκέσαντες αἱ πόλεις ὡς προήσῃ. ἢ
πάντα οἶμαι συμφορῶντα, εἰ μὴ παντάπασιν ἐξωκα-
τέστηκας φρενῶν, καὶ ἂν ἐλέσθαι τῇ ἐπιπλεῖον ἐν Θεσσα-
λονίκῃ ἑαυτοῖς, καὶ ταῦτα μηδὲν μέγα μέλλοντα κα-
πορθεῖν. λείπεται δὲ τὸ τρίτον, παρασκευασάμενον ἡκεῖν

Paris II.

perspicientes, & si mille parietibus, Edit. Paris.
aut peripetasmatis, aut caligine tene- pag. 552.
brofa, aut densa nebula circumtegan-
tur: coram quibus de mutuis delictis,
& offensis iudicium subibimus. In arte
vero tua imperatoria, sane admirabili,
illud ridiculum, quod præteritis uni-
versis, etiam olim fama notissimis belli
ducibus, novam quamdam & eximiam,
tibi que convenientem rationem com-
mentus es, qua parvo labore victo-
riam de hostibus referas, quam si co-
gnovissent Scipio Africanus, Pompe-
jus magnus, Sulla, & qui præterea e-
ducibus Romanis prædicantur, non ad-
eo semet defatigassent: nec in magnis,
ac populosis gentibus subigendis, tot &
tam periculosos labores exantlassent. Si
enim hostium sensa ex ipsis licebit tibi
percipere: & tu invictus semper eris,
& Romani imperii terminos, ac maje-
statem brevi tempore admirabiliter pro-
feres, augebisque quemadmodum & nunc
facis videlicet. Oportebat igitur ad i-
stanc stultitiam tuam nec verbum res-
pondere. Ego tamen pristinum tibi lo-
cum servans, & gratificans in omnibus,
si rursus pro beneficio pares prioribus
gratias expectare debeo, cogitationes
meas te non celabo. Equidem bello
contra me, nihil abs te studiosius ex-
peti, nihil tanti abs te fieri opinor.
Cum porro tria sint, quæ facias, eorum
nullum rationibus tuis conducere statuo.
Aut enim Byzantium reverti necesse est,
aut manere Theffalonicæ, aut mecum
armis decertare. Eum igitur, qui tan-
tam pecuniæ vim impenderit, qui tanta
inflatus superbia tam juveniliter exulta-
rit, qui totum Romanum imperium per-
miscuerit, atque confuderit, tam prope
ad hostes accessisse: deinde prioris ja-
ctantiæ velut oblitum, vacuis manibus
recessisse, nec aspectum saltem hostium
pertulisse, idque ducentem exercitum fre-
quentem, ac bellicosum, & hostili
multo numerosiore, nihil hoc magis
ridendum: neque aliud nomini Roma-
norum tam ignominiosum fieri potest:
quorum semper fuit ad pugnandum ge-
nerosus, imperterritus & excelsus ani-
mus. Verum tibi tam egregio duci om-
nes statim illud Chabriæ Athenien-
sium imperatoris occinent, formida-
biliorem esse cervorum exercitum du-
ce leone, quam leonum cervo duce.
Sin apud Theffalonicam residere præ-
ptabis, primum quidem quid ex ista com-
moratione lucrifacias, non intelligo. Ac-
cedit impensarum ingentium, ad tantam
multitudinem, eamque navalem alendam
necessitas, quam de publico ali oportet pag. 553.
bit. Item e Byzantio, & reliqua Thra-
cia, continentis, inquam, militibus
mercenariis permultis, nec non aliis, si
diutius a sedibus suis abfuerint, de victu
providendum erit: alioqui adversum te,
ut eos perdere volentem insurgent, aut
certe si mitius egerint, deserto te abibunt,
facculos inanes ostentantes, & egestatem
præ se ferentes. Nec istud solum: sed
insuper Macedones & Theffalonicenses
singuli stipendia, & donativa flagitabunt,
quæ in militem distribuere Romani prin-
cipatus gubernatorem æquum est. Ad
Crætem insuper contra me concitandum
multis muneribus, & pecuniis indige-
bis: haud enim oppida, quæ illi dabis,
sufficiunt. Hæc omnia te intelligen-
tem (nisi prorsus delira) Theffalonicæ
K k k ij

cum præsertim egregium nihil feliciter gesturus sis, diutius mansurum non credo. Superest proinde tertium, ut instructus contra me venias, jacta alea pro summa rerum mecum dimicaturus. Quo quid mihi optatius, jucundiusque acciderit? si tantummodo juxta Berrhœam triduo substiteris, donec & ipse comparatus ad conflictum occurram. Nam si post diem tertium castra tua præliabundus non invasero, dedecus admisisse merito judicabor: quod quidem mihi quovis detrimento intolerabilius est: tantum, quod te oratum volo, tu ipse ducem te ad pugnam præbeas: non alios discrimini exponens, ipse extra certamen, ut & qui ludos gymnicos instituunt, otiosus spectator sedes. Tu itaque hunc in modum undique urgeris, ac premeris, & quod est in fabella, tibi usu venit. Ajunt enim, passerem captum aucupi dixisse, in fatis illi esse, si se ligatum retineret, mori filium, si liberum dimitteret, interire uxorem: si per summam temeritatem se occideret, ipsum continuo morte extingui. Aucupem ex omni parte difficultatem intuentem, altum dedisse gemitum & execratum diem illum, quo passerem cepisset: quippe qui singulares sibi calamitates apportasset. Hoc autem puto auctorem hujus apologi docere voluisse, multos mortales majora viribus suis audentes, per imprudentiam ad inevitabiles necessitates redigi: quod tibi similiter & simili vitio contigit. Mihi vero contra plane omnia hæc facilia, & expedita sunt. Sive enim Byzantium redis, te eodem sequar: sive Thessalonicae manes, nullum inde damnum faciam ex inopia, cum milites mei domi degentes de annuis suis redditibus vivant. Quod si ad manus mecum venire libet, nihil hoc mihi gratius, aut expetendum magis: modo tu ipse dux simul venias. Tu ergo quid me facere meditarer interrogabas: ego vero quæ te facere justum, imo necessarium est (præter hæc enim nihil aliud licebit facere) tibi explicavi. Hæc imperator ad Apocauchi interrogationem respondit.

Edit. Paris.
pag. 554.

ἐπ' ἐμὲ, ὡς περὶ τῶν ὅλων διακινδυνεύοντα. τὸ δ' εὐχῆς ἔργον εἶναι ἐμοὶ, καὶ μάλιστα καθ' ἡδονὴν, εἰ μόνον περὶ Βέρροισιν τρεῖς ἡμέρας διατρίψαι, ἄλλως δ' ἂν παρασκευασάμενος καὶ αὐτὸς ἀπαντήσω πρὸς τὸ μάχην. εἰ δὲ μετὰ ταύτας τὰς ἡμέρας οὐ μαχέσομαι ἐλθὼν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τὸ σὸν, αἰχμῆς ἄξιός εἰναι εἶναι, ὃ πάσης ἄλλης ἐμοὶ βαρύτερον ζημίας· μόνον δέομαι σε στρατηγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῷ πόλεμον, καὶ μὴ ἄλλως ὠθήσασθαι πρὸς τὰς κινδύνους, αὐτὸν ἔξω καθήσθαι τῶν ἀγώνων διατρίβειν, ὥσπερ οἱ τὰς γυμνικὰς ἀγῶνας διατρίβοντες. Σοὶ μὲν οὖν ἔγωγε πανταχόθεν περιέσκηκε τὰ πράγματα σενά, καὶ συμβέβηκε σοὶ τὸ τῷ μύθου. Ἰξούτῃ γὰρ φασὶ τινὶ στρατοῦ κεκρατηκότι, φωνῇ χρησάμενον τὸ στρατὸν ἀνδραπύνην, προσεπεῖναι, ὡς ἄρα πέσονται αὐτῷ, δῆσαντι μὲν καὶ κατέχοντι, τὸν παῖδα ἀποθνήσκον, ἀπολελυκότι δὲ, τὴν γυναῖκα· ἀβελία δὲ τῇ μεγίστῃ χρησαμένῳ καὶ κτείναντι, αὐτὸν αὐτίκα ἀποθνήσκον. τὸν ἰξούτῳ δὲ πανταχόθεν ἀπορίαν συνιδόντα, μέγα ἀνοιμῶσαι, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνῃ ἐπαράσασθαι, ὅτε ἢ τὸ στρατὸν εἴλῃ, ὡς μεγάλαν αἰτίαν αὐτῷ συμφορῶν γεγενημένῳ. Τοῦτο δ' οἶμαι τὴν συνεπεικότα τὸν μῦθον ἡγεῖσθαι βέλεσθαι δηλοῦν, ὡς πολλοὶ τῶν ἀνδράπων, ἐκ τῆς μείζουσιν ἢ καθ' ἑαυτὰς πράγμασιν ἐπιχειρεῖν, ἀκασίοις καὶ μεγάλας περιπίπτουσιν ἀνάγκαις· αἱ δὲ σοὶ μάλιστα συνέβησαν ἐκ τῆς πιούσης. ἐμοὶ δὲ τοιούτων ἅπαν, πάντα εὐπορα καθέσκηκεν. ἂν τε πρὸς Βυζάντιον ἐπαίης, σὲ κατόπιν καὶ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνο βαδίσαι, ἂν τε μένης ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐδεμία τις ἐμοὶ γέεσται βλάβη ἢ ἀπορία, τὸ ἐμοὶ συνήκης στρατίας ἐν οἰκίαις διαγίγης, καὶ τρεφομένης ἐν τῇ προσόδῳ, ὥς ἐτησίως ἔχουσιν. εἰ δὲ καὶ εἰς χεῖρας ἐμοὶ ἵεναι σοὶ φίλον, καὶ μοὶ φίλτερον εἶδέν ἔσαι, εἰ μὴ μάλλον αἰρετόν· μόνον εἰ αὐτὸς στρατηγὸς πρὸς τὸν πόλεμον. Σὺ μὲν οὖν, ὅ, τι διανοῦμαι πράττειν, ἤρως περὶ ἐμαυτῶν· ἐγὼ δὲ σοὶ καὶ ἅ σέ δίκαιον ποιεῖν προσέθηκα, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον. τῶν δὲ χωρὶς, εἶδέν ἕτερον εἶναι πράττειν. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὸν ἐρώτησιν ἐκείνου ἀπεκρίνατο.

C A P U T L X.

Querit e suis optimatibus consilium Apocauchus. Monomachus assentatores reprehendit: Cantacuzenum a constantia in rebus aduersis commendat, & felicitatem predicat, pacemque cum eo suadet, semet pro legato Byzantium offert. Approbatur ejus sententia a ceteris: Apocauchus solus repudiat.

HÆC ut Synadeno referente magnus dux audivit, perinique tulit, videns ipsemet, quibus undique laqueis ac periculis cinctus esset. Nihilominus honestissimis comitum suorum convocatis, & imperatoris responso expósito, unumquemque quid expedire arbitraretur, & differere jussit. Tum alii affirmare, etiam antequam Cantacuzenus ista diceret, inter se quid nunc agendum foret, quævisse, & æque in re tam perplexa consilium reperire nullum potuisse. Tantas quippe copias, si hic perduret, sine magno sumptu ali non posse: nec iis alendis ex ærario pecuniarum satis supeditaturum. At Monomachus magnus

ΔΟΥΞ δὲ ὁ μέγας ἐπεὶ πύθοιτο παρὰ Συναδηνὸς τὰ εἰρημμένα ἐδυχεῖσθαι μὲν ἐπιπολὺ, καὶ ἀπορίαν ἦδη καὶ αὐτὸς τὸ πανταχόθεν σωροῦν. ὁμῶς τῶν περὶ αὐτὸν τῶν μάλιστα ἐν λόγῳ συλλαγαγόν, καὶ πάντας ἐκφορὰ θεῖα ὅσα ὁ Βασιλεὺς διαλεχθείη, ἐπέβη πρὸς ἑκάστον, ὅ, τι αὐτὸς δοκῇ συνοίσειν λέγειν. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, καὶ πρὶν Καντακουζηνὸν ἔφασαν τοιαῦτα εἰρηκέναι, αὐτὸς πρὸς ἄλλήλους περὶ ὧν πράττει δέον ὕμνῳ βελδομένους, πρὸς τὸ ἴστω ἀπορίαν πανταχόθεν ἀγεσθαι. πολλῶν δὲ ἀναλωμάτων χρεῖα πρὸς τοσαύτῃ στρατιᾷ καὶ ἔτι πολλοῦ ἀπάνου, εἰ μέλλοιμεν ἐνταῦθα διακατερεῖν πρὸς αὐτὸν, οὐκ ἐξαρκεῖν τὰ κοινὰ ἡμῖν χρήματα οἰόμεθα. Μο-

νομάχος δὲ ὁ μέγας Κονοσαῦλος συνίσσει τὴν ἄλλαν ὑπερέχων, καὶ πρὸς στρατηγίας ἐδυνόεσσι λειπόμηνος ἦ τότε, καὶ ἔτι ταῦτα καὶ παρὰ Βασιλέως Ανδρονίκου πολλῆς ἀπολαύων δυνάμεως, καὶ πόλεων διοικήσεις, καὶ στρατοπέδων ἡγεμονίας πιστόμηνος αἰεὶ. Τῷ Κολακείῳ εἰπε, ὅτι ἀπάταις χρῆσθαι, καὶ ἕτερα μὲν φρονεῖν περὶ τῶν πραγμάτων, ἄλλα δὲ λέγειν χαριζόμενον τοῖς ἄρχουσιν, καὶ μόνον ἀγνοῶν καὶ ἀνελεύθερον εἶναι νεόμικτα ἀνθρώπων, ἄλλα καὶ τοῖς πράγμασι τὰ ἔχοντα λυμᾶνεσθαι. πολλοὶ γοῦν Ῥωμαίων καὶ Βασιλεῖς καὶ στρατηγοὶ, πολλοὶς καὶ μεγάλοις συνεχέθησαν δεινοῖς καὶ ἴσως τοῖς ταῦτί, καὶ τῷ ὑπὲρ προσδιδέσθαι καὶ εἰσπύεσθαι. ὅτε τοίνυν ἐπὶ δεινῇ ἢ ἐκ τῆς Κολακείας βλάβῃ, δέον αὐτῷ καὶ ἡμᾶς ὑποδεμένους, ἀνευ τινὸς περικαλύμματος, ἀσπίσι τε αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν Ῥωμαίοις οἵ μιν συμφέρειν λέγειν. Εἰ δὲ τις ἐκ τῶν λόγων ἐφέται ἀνία, οὐ καὶ τοῖς λόγοις προσλογίζεσθαι, καὶ τὴν γνώμην τῷ εἰπόντι, ἀλλ' αὐτῇ τῇ φύσει τῶν πραγμάτων. καὶ ἡ τὰ πράγματα πέφυκε γίνεσθαι οἷον περ οἱ λόγοι, ἀλλὰ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει ἐξ ἀνάγκης καὶ οἱ λόγοι συνεξομοιοῦνται. εἰ γὰρ ἐξ ἡμῶν πρὸς ἡδονὴν τῶν λόγων γινόμενων, ὅτι τὰ πράγματα συμμεταβάλλεσθαι, ἔστιν ἂν ὡς ἀνοήτοτερον τῷ μὴ τῶτον τὸν τρόπον αἰραμένου συμβαλεῖν. νυνὶ δὲ ὡς ὁρῶμεν, καὶ μικρὰ τις ἢ ζημία ταύτης τῆς ἡδονῆς, ἀλλὰ θάνατος τῶν ἐλομένων. τὸ πολέμῳ τοίνυν ἔμφοιλον τὰτε κεκινημένῳ, δυνάμιν μεγάλῳ περιβεβλημένος ὁ Καντακουζηνὸς ἐνθάδε ἦκεν ὁδὸς ἐξ ἀρχῆς, πρὸς ὧν καὶ ἀντιβλέπειν σύμπαντες ἡδυμήθημεν ἡμεῖς. ἐν Γυναϊκοκαστρῷ δὲ τῆς περὶ αὐτὸν συμβάσεως ὑποσάσις, καὶ τοιαύτης περιχούσης κακοπραγίας, οἷα ὅτι μάλιστα καρτερικώτατον ἐδορύβησαν ἂν δικαίως, ἐκεῖνος ἐκ ἀπείρου πρὸς τὴν συμφορὰν καὶ ἐνέδωκεν. ἀλλ' ἅμα τοῖς περιλειφθεῖσιν ἀπεχώρει πρὸς Τριβαλὸς τιτυταγμένους, ὡς περ μηδενὸς καινοῦ γενομένου, ἡμῶν μάλιστα ἐπικειμένων καὶ δορυβοῦντων μὲν τὴν τοσαύτην παραχλῆν, καὶ τῷ περὶ αὐτὸν στρατοπέδῳ τὴν διχοσάσιον. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Τριβαλοῖς, ἐπὶ πάντας ἐξήρτισον ἑαυτῷ, καὶ τοσαύτῳ ἐπεδείξαντο ὅτι ὄνομα οἱ δυνατοὶ τῶν Τριβαλῶν, ὡς δοκεῖν ἐκ ἐπὶ ἡμῶν εἶναι καὶ συμφορᾷς χρησάμενον πρὸς αὐτὸς καταφυγεῖν, ἀλλ' ἐκ πατρὸς κλήρος ἔσχετο αὐτῷ προσήκειν ἐκείνων, καὶ πάντες ὡς Δεσπότην προσείχον, καὶ πάντα ἔπραττον ὑπὲρ αὐτοῦ. ὁ δὲ καὶ ἡμῶν πρεσβείων καὶ ἁπλῶν καὶ δις πρὸς αὐτὸς πεπονημένων, καὶ πολλῶν παραχωρούμενων πόλεων ὑπὲρ τῶν τῶτον ἔσχετο, καὶ ἐδέξαντο. ἀλλ' ὡς περ ἐκ σπουδήματος κοινῆς ἔκλεινε σωτηρία τῷ ὅτι σφετέρῃς ἄξειν ἀρχὴν προέχοντο. νυνὶ τε ὀλίγον πρότερον, ἐπεὶ Βερρόιωται εἰσεδέξαντο, ὥπως ἠύξατο ἐν πόλεω βραχεῖ, ὡς εἰ μὴ σὺ ἐπικαιρότατα ἐγένετο πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔσχετο ἀπέσειλας τὴν τύχης, πολλῶν ἂν ὧν Κόρος πόλεων ἄχρι νῦν αἰ γὰρ καὶ ἔσχετο πᾶσαι μάλιστα αὐτῷ προσέχουσι. καὶ νῦν μὲν Θρακία τε εἰσιν αὐτῷ ὑπὲρ, καὶ αἰ περὶ Βέρροια πόλιν, καὶ τὰ φρεῖα. ἂν δ' αὐτὸς ὑπὲρ ἀνάγκης ἀναχωρήσῃς, μένειν γὰρ ἡ δαπάνη ἐκ ἐάσει ἐπὶ πλείον, Λακωνία ῥᾶσα προχωρήσει, καὶ ἡ ἄλλη ἡπειρος. Πάλαι γὰρ προσδίδονται αὐτῷ ἔσχετο, καὶ πολλῶν περὶ αὐτὸν ἐνδείκ-

contostaulus, prudentia cæteris antecellens, & illius memoriæ ducum nulli postponendus, atque idcirco imperatori Andronico eximie carus, cuique urbes semper, & exercitus committebantur, Assentari, inquit, & in fraudem impellere, & aliud conditum in pectore, aliud in lingua promptum habere, gratiam principum aucupantem, non solum hominum parum ingenuorum ac liberalium: sed rebus etiam ipsis perniciosissimum esse duco. ^a Qui morbus complures Romanorum imperatores, ac duces multis, nec levibus malis implicuit: unde cum iis, quos in ditione ac potestate habebant, se ipsos quoque perdiderunt. Quoniam igitur tam noxia est assentatio, oportet & nos illa omitta, citra velamentum quæ nobis, aliisque Romanis omnibus conducere putamus, in medium proferre: & si dicta nostra duriora, minusque jucunda fuerint, non dictis id, neque voluntati dicentis, sed ipsi rerum conditioni adscribere: ^b non etenim rerum naturam sermonem, sed naturam rerum sermo necessario imitatur. Nam si ad voluptatem orationis etiam res immutare, & accommodare liceret, nihil esset infipientius, quam nolle hac ratione consu-
Edit. Paris.
pag. 555.
lere. Atqui videmus, qui se hac suavitate passi sunt deliniri, eam non quavis pœnia, sed ipso interitu expiare. Bello igitur hoc civili exorto, Cantacuzenus cum non mediocri potentia huc statim a principio veniebat, quam omnes nos nec intueri sustinebamus. Gynæcocastrum autem cum a suis desertus, tali ærumna fatigaretur, quæ etiam longe patientissimum de gradu merito dejecisset, ille infractus, & immutabilis, cum reliquis, in Triballos ordinato agmine discessit, perinde ac si nihil novi accidisset: nobis post tantam perturbationem, & secessionem militum a tergo enixe instantibus ac tumultuantibus. Jam vero apud Triballos sic omnes sibi devinxit, tantaque benevolentia principes eum coluerunt, ut non peregrinus, & calamitosus ad eos confugisse: sed principatus illi tamquam paternæ hæreditas deberi videretur, omnesque ut ipsi despota obtemperarent, & ejus causa nihil non facerent. Quod vel inde patet. Nam cum nos legatos eo semel, iterumque misissemus, multisque oppidis cedere vellemus, si illum e medio sustulissent, petitionem repudiarent: & velut de compacto salutem ejus principatui suo dilatando prætulissent. Nuper a Berrhæotis receptus, brevi tempore adeo crevit, ut nisi tu opportunissime nobis affuisses, cursumque felicitatis ejus repressisses, multarum urbium dominus usque hodie evasisset. Nam occidentales omnes ei diligenter parent: & jam quoque Thessalia, & circum Berrhæam oppidula, atque castella ei se subdiderunt. Quod si tu coactus discesseris (difficultas enim sumptuaria te diu admodum manere non sinet) Acarnania, & alia continens nullo labore accedent. Nam & pridem adventum illius miro in eum affectu expectant, quod ipse diutius apud eos habitando certo comperi. Sive igitur in Cantacuzeni, non in Triballi fidem, ac ditionem sese contulerint, (alterum enim horum oportebit) juris illius factæ, rursus in Romano imperio pumerabuntur: sive Cærales eas domuerit, partem maximam Romanus principatus se ipso minor erit. At-

Edit. Paris.
pag. 556.

tamen etiam si istuc fiat, quod optimum apparet, gravissimo nostro incommodo fiet. Jam enim amplificata potentia, magnas inde copias ducens, non solum brevi Macedoniam tenebit: sed male formido, ne & nos horribiliter invadat. Complures enim, qui nunc in Augustam videntur propendere, ad illum deficient, cui exercitus pene totus, & fortissimi quique Romanorum addictissimi sunt, quod nec nos latet. Quæ perpendenda, & non expectata necessitate, cum eo de pace agendum, belloque finem imponendum sentio. Nunc siquidem rebus adhuc utroque versum inclinantibus, & quid futurum sit, utrisque nescientibus, nullo negotio flectetur: quamquam & ante hoc tempus, ut accepi, suo-pte impulsu a pace non abhorruit. Quod si virium accessione corroboratus, omnino bello se potius futurum speraverit, timeo, ne tunc pace desideranda frustra laboremus, & cum nobismetipsis, tum Romanis cæteris cladem non mediocrem invexisse judicemur. Seu enim nos vincat, id omnibus jam ad eum adjunctis, præter dedecus, etiam non vulgare periculum habebit: seu armis resistamus, urbes ab utrisque obsessæ graviter afficiantur, in servitutem redactæ scilicet, ultimisque cumulatae miseriis: & Romanum imperium ipsum in se corruet, atque ab isto infrugifero dissidio persumdabitur. Si itaque ab imperatrice, patriarcha, & aliis, in quorum auctoritate tota est respublica, sic habes imperium, ut rationem non repositaris, & quæ cenleas utilia, liceat tibi statuere, legationem ad eum de pace securus mitte: nam & imperatrici, & reliquis communiter nulla re melius, utiliusque consulueris. Sin apud eos offendere non vis, quia quo animo ad pacem sint ignoras: at mihi, amabo, unam triremem indulge, ut cum Byzantium excurrero, & quod in rem fiet persuasero, paucis diebus eorum calculum reportans, revertar. Monomachus ad hunc modum, & cum libertate locutus est: erat enim propter notam integritatem venerationi omnibus. Et alii quidem consilium laudabant, ibantque pedibus in ejus sententiam: pacis autem complectendæ aut averlandæ arbitrium magno duci deferebant. Qui dumtaxat abnutans (qui mos est orationem alicujus repellentium) & nihil addens præter hæc verba, & quæ tandem pax cum Cantacuzeno? conventum solvit, nec quidquam iracundius, aut contumeliosius in Monomachum jecit, ut in alios solebat, si quis super re hujusmodi mentionem apud se intulisset.

τὴν δὲ τὴν δέχεται ἢ μὴ, τὴν εἰρήνην δύναμιν, τῷ μεγάλῳ ἀντιθέσται Δακί. Εκείνος δὲ, ἡδὸς μόνον τὰς λόγους ὑποσειομένου δείξας, καὶ ποῖα τίς αὖ εἰρήνη γένοιτο πρὸς Καντακουζηνὸν εἰπὼν, ἄλλο δὲ μηδὲν προσθεῖς, διέλυσε τὸν σύλλογον μηδὲν πρὸς Μονομάχον μήτε πρὸς ὀργλὴν, μήτε πρὸς ὑβριν φάμῃς, ὥστε εἰσθεῖ πρὸς τὰς ἄλλας εἰ τις περὶ τοιαύτων ποιοῖτο λόγους πρὸς αὐτὸν.

τὴν δὲ δύνωσαν, ὥστε οἶδα σαφῶς αὐτὸς πολλὴν πρὸς ἐκείνους ἡτρίψας χρόνον. εἶδε μὲν οὖν ἐκείνῳ προχωρήσασιν, καὶ μὴ Τριβαλοῖς, δυοῖν δὲ δάτερον ἀνάγκη. καὶ ὑπὲρ ἐκείνῳ μὲν γε-γνημέναι, ὑπὸ τῷ Ρωμαίων αὐδῆς τελέσουσιν ἡγεμονίαν. ἂν δὲ Κράτης αὐτὰς ὑποποιήσῃται, τῷ μεγίστῳ μέρει ἡ Ρωμαίων ἀρχὴ ἐλάττων ἔσται αὐτῆς. ὅμως εἰ καὶ τῆτο γένοιτο τὸ βέλτιστον δοκῇ, ἀλυσιτελέσασιν ἡμῖν φανῆται. μέγας γὰρ ἦδη γεγενημένος, & πολλῶν ἐκείθεν ἄγων δύναμιν, ἕμῳ Μακεδονίας ἔσαι ἀρχὴν ἐν ὀλίγῳ, ἀλλὰ δέδοικα μὴ καὶ ἡμῖν ἐπέλθῃ φοβερός. πολλοὶ γὰρ τῶν δοκούντων δύνων εἶναι Βασιλίδην, ἐκείνῳ προχωρήσασιν. στρατίας τε γὰρ τὸ πλεῖστον καὶ οἱ ἄλλοι τῶν Ρωμαίων ἄριστοι, ἐκείνῳ μάλιστα προσέχασιν, ὥστε ἀγροῦ μὲν ἔδ' αὐτοί. ἀπὸ προσήκειν οἶμαι σκοπεῖν, & μὴ περιμένειν τὴν ἀνάγκην. ἀλλὰ διαλέγεσθαι αὐτῷ περὶ εἰρήνης, καὶ τὸν πόλεμον καταλύειν. νῦν μὲν γὰρ ἐτι τῶν πραγμάτων ἐπαμφοτερίζοντων, καὶ ἀδήλα τὰ μέλλοντος ὄντες ἑκατέρους, πειδισέται ῥα-δίως. καὶ τοὶ καὶ πρότερον, ὡς ἀκῶ, πρὸς τῆτο καὶ οἰκοδὲν κεκνημένος. ἂν δὲ δύναμιν τινα προσλάβηται, καὶ ἐν ἐλπίσι γένηται τὸ πάντως περὶσεῖν ἐν τῷ πολέμῳ, δέδοικα μὴ ζητῶντες τότε τὴν εἰρήνην, ἀνῆνται πονῶμεν, καὶ σφίσι τε αὐτοῖς μεγάλων αἰτίων κινδύνων καὶ πῶς ἄλλοις φαινόμεθα Ρωμαίοις. ἂν τε γὰρ ἡμῶν περιγένηται πάντων αὐτῶν ἀποχωρησάντων, πρὸς τῷ αἰχρῶ, καὶ κίνδυνον οὐ τὸν τυχόντα ἔχει, ἂν τε πρὸς τὸν πόλεμον ἀντίχωμεν, μεγάλας ὑποσίσονται συμφορὰς αἱ πόλεις ὑφ' ἑκατέρων πολιορκεῖσθαι, καὶ ἐξαστραποδιζόμεναι, καὶ τὰ ἔχματα ὑπομένεσθαι, καὶ ἡ Ρωμαίων ἀρχὴ, αὐτῇ ἐαυτῇ περιπεσεῖται, καὶ ἡττηθήσεται ὑπὲρ ἀνομήτης φιλονεικίας. Εἰ μὲν οὖν παρὰ Βασιλίδος καὶ Πατριάρχου, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσοι τῶν πραγμάτων ἀρχασιν ἀνυπόδυνον ἔχουσιν ἀρχὴν, καὶ πρὸς τὰ φαινόμενα λυσιτελεῖν ἔξῃς βεβλεῦσθαι, προσβείαν ἡδὲ πρὸς ἐκείνον ποιοῦ περὶ εἰρήνης, καὶ μηδὲν σε δορυβείτω. βέλτιστά τε γὰρ ὅμως καὶ λυσιτελέσασθαι καὶ Βασιλίδι, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις κοινῇ βεβούσῃ. εἰ δὲ προσκυροῦν ἐκείνοις ἐκ ἐθέλεις, τὴν περὶ τῆς εἰρήνης ἡμῶν γνώμην ἀγνοῶν, ἀλλ' ἐμοὶ δοῦμαι τριήρη μιαν παραχεῖν, ὡς ἂν γενομένης ἐν Βυζαντίῳ, καὶ συμβεβούσας ὅσα μοι δοκῶ βελτίως εἶναι, ὀλίγων ἔστω ἡμερῶν τὴν περὶ τῆς εἰρήνης ἐκείνων ψῆφον φέρων ἐπανήξω. Μονομάχος μὲν ἂν τοιαῦτα περὶ τῆς εἰρήνης διελέχθη μετὰ παρήσειας. ἡ δὲ ἐν τῇ ἑσπέρῳ πλείστω παρὰ πᾶσι τὴν αἰδῶ καρπύμενος, καὶ οἱ μὲν ἄλλοι οἱ παρόντες, οὗ μὲν ἔφασαν ἐκείνον βεβλεῦσθαι, καὶ ἐπέειποντο.

τὴν δὲ τὴν δέχεται ἢ μὴ, τὴν εἰρήνην δύναμιν, τῷ μεγάλῳ ἀντιθέσται Δακί. Εκείνος δὲ, ἡδὸς μόνον τὰς λόγους ὑποσειομένου δείξας, καὶ ποῖα τίς αὖ εἰρήνη γένοιτο πρὸς Καντακουζηνὸν εἰπὼν, ἄλλο δὲ μηδὲν προσθεῖς, διέλυσε τὸν σύλλογον μηδὲν πρὸς Μονομάχον μήτε πρὸς ὀργλὴν, μήτε πρὸς ὑβριν φάμῃς, ὥστε εἰσθεῖ πρὸς τὰς ἄλλας εἰ τις περὶ τοιαύτων ποιοῖτο λόγους πρὸς αὐτὸν.

CAPUT LXI.

Apocauchus Cralem ad arma sollicitat. Crales dolose obsides a Berrhæotis petit. Imperatorem ad consultationem insidiosè evocat, & quomodo ab eo sit delusus. Laus diuinæ providentiæ erga imperatorem. Apocauchus Berrhæotas ad defectionem hortatur, cui aculeatissime rescribunt, eumque contemnunt, & in fide imperatoris permansuros ostendunt. Miraculum de imperatore a sagittario non leso, etiam tertium. Petit veniam sagittarius; aguntur Deo gratia.

ΠΡΟΣ Κράλιω δὲ πρεσβείας ποικίλους συχναί, ἔπεισε καὶ φανερώς, χρήματα πολλὰ τὰ μὲν διδύς, τὰ δὲ ἐπαγγελλόμενος, πόλεμον ἄραδαι πρὸς Καντακζηνὸν τὸν Βασιλέα. καὶ πρῶτα μὲν πρέσβεις πέμψας εἰς Βέρροϊαν, ὁ μὲν ἦν τὰς παῖδας τῶν αἰγίων· πρόφασιν μὲν, ὡς ἀπεδάξων ὑπὲρ Βασιλείας, μὴ παρ' ἐκείνων ἐπιβλαβὴν, τῇ δ' ἀληθείᾳ Βέρροϊώταις αὐτῶν ἐκπολεμῶσαι διακονεῖς, ὡς κακῶς περὶ αὐτῶν βλεψαμένῳ, καὶ τὰς παῖδας ἰδίᾳς ἐνεκα ὠφελείας καταπροεμίνῳ Τριβαλοῖς. Βασιλέως δ' πρὸς μὲν τὰς ὁμῆρας φανερώς ἀπαγορεύσαντος, τῆς δὲ περὶ αὐτὸν δυνείας καὶ προνοίας ὡμολογηκότος χάριτας πολλὰς, θάρρειν τε εἰπόντες, ὡς ἔδεν αὐτὰ ἐκ Βέρροϊωτῶν ἀπαντῆσαι δυσχερές, μὴ γνώμῃ ἀπεδάξοντων ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ πᾶσαν ἐνδεικνυμένων δυνόαν, ἐκείνος ἐτρέπετο πρὸς δούτερᾶν πείραν, ἥ μετεκαλεῖτο Βασιλέα πρὸς αὐτὴν, ὡς περὶ τινῶν ἀναγκαίων Βελοδρόμων μάλιστα ἔχεται βοντα ἐγγύς. ἔφασκε δὲ ἐκ Παιόνων τ' ἀρχῆς νεώτερά τινα κεκινῆσθαι, καὶ πολλὰ αὐτῶν τ' ὄρυβον παρέχειν δι' ἃ ὦνθη ἀναγκαῖον κοινῇ σκεψάμενος, εἶπε δὲ ἑτέρῳ μάλιστα πεποιθέναι Βασιλέως ἔχαι τε τ' προσέειπεν δυνόαν, καὶ τ' περὶ τὰ τοιαῦτα συνέσει πολλὴν καὶ ἐμπειρίαν, ἃ δοκεῖ λυσιστελεῖν ἐλέσθαι. Βασιλέως δὲ οἱ φίλοι, κρύφα τὴν ἐπιβλαβὴν ἐμύνον. ἐβελόυσαντο γὰρ εἰ δυνάτο συλλαμβάνειν, καὶ παρήνοιν φυλάττεσθαι ὡς δύσταν. Βασιλεὺς δὲ ἵνα μηδεμίαν πρόφασιν δοκῇ παρέχειν πρὸς τὸν πόλεμον, ἄγνοϊαν ἀπαντῶν ὑπεκρίνετο· πέμψας δὲ Μανυῆλ τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν, καὶ Ἀγγελον τ' ἀνεψιόν, ἐδήλωσεν αὐτοῖς ἀδυνάτους εἶναι τὴν πόλιν ἄρτι προχωρήσασαν καὶ ἔτι πρὸς τ' αὐτὰ δυνόαν βεβαίως ἡδρασμένῳ καταλείπειν. ἄλλως τε καὶ τ' πολέμων ἐπικειμένων, καὶ προσδοκίμων ὄντων αὐτοῖς ἐπιστρατεύσειν. τ' υἱὸν δ' ἐπέμψαι, καὶ τ' ἀνεψιόν, ἵνα δι' αὐτῶν πυθόμενος περὶ ὧν αὐτῶν δεοῖ συμβαλέσθαι γνώμῃ ἐξενέγκῃ τ' μάλιστα αὐτῶν συνοίσασαν. ὅδ' ἐπεὶ βεβλόσθαι εἶχε περὶ ἑδενός, σκήψαις δὲ καὶ προφάσεις τὰ τοιαῦτα ἦσαν, ἥ τ' ἐπιβλαβὴς περικαλύμματα, περὶ ἄλλων τινῶν αὐτοῖς ἔχεται χεῖρας ἡκιστα συμβαινόντων οἷς ἡζία πρότερον, οἷκαδ' ἀπέπεμπεν. ὕστερον δὲ ὀλίγῳ, ἐπεὶ ἐπιβλεψὼν ἀνύειν ἡδύνατο ἔδεν, προσωπείον δούτῳ μέλῳ, κατήγγελλε φανερώς τὸν τὸν πόλεμον· πέμψας δὲ πρεσβείαν πρὸς Βασιλέα τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην καὶ τὰς ἀπονδὰς διέλυε, καὶ τὰς ὀρκας· Βασιλίδι φάσκων συμμαχήσειν, εἰ τι δυνάτο. αὐτὸν δὲ περὶ ἑαυτῆς βεβλόσθαι ἄττα ἂν λυσιστελεῖν δοκῇ. οἱ μὲν οὖν πρὸς τὴν ἀγγελίαν πολλοὶ τῶν Τριβαλικῶν πόλεμος ἐφορβύντοσιν μετρίως. Βασι-

ΑD Cralem porro oratores missitans, Edit. Paris. ingentemque pecuniam partim dans, pag. 557. partim pollicens, eum ad bellum adversus Cantacuzenum palam suscipiendum inflammat. Crales primum Berrhæotam legatos mittens, filios optimatum obsides postulat: simulans, se curare sedulo, ne quid imperatori ab ipsis insidiarum strueretur: cum re vera Berrhæotas ei inimicos, & infestos reddere studeret: ut qui male de illis mereretur, quandoquidem eorumdem filios ad privatam utilitatem suam Triballis tradi nihil pensi haberet. Imperatore obsides diserte recusante, gratiasque de benevola sollicitudine sui amplas agente, jubenteque confidere, nihil sibi a Berrhæotis oriturum incommodi, quibus omnibus perinde carissimus esset, aliam instat viam. Imperatorem, velut de quibusdam magni momenti cum eo disquisiturus, ad se in propinquum accersit. Dicebat enim, Pæonas res novas molitos, inde se magnopere turbari. Quare necessarium duxisse, cum eo consultare: nemini enim plus fidere, & propter eam qua ipsum prosequatur benevolentiam: & propter eximiam in hoc genere prudentiam, exercitationemque videndi, & eligendi quod in talibus negotiis expediat. Cæterum amici clam detectis ejus insidiis (cogitaverat enim illum capere, si posset) ut pro malevolo hominem caveret, admonebant. Imperator, ne causa & origo belli ullo modo a se profecta videatur, ignorantiam omnium simulando, Manuelem juniorem filium, & Angelum consobrinum mittit, perque eos significat, se urbem deditione adhuc recenti, & nondum confirmatis civium erga se studiis relinquere non posse: præsertim cum hostes vicini sint, & obsidio timeatur. Mittere autem filium, & consobrinum, ut ubi per eos resciverit, de quibus suum expetatur consilium, sententiam illi utilissimam proferat. Crales, quoniam quid in consultatione poneret, non habebat (hoc enim tegumentum, & involucrum quoddam tantummodo insidiarum erat) de aliis nonnullis, prioribus nequaquam consentaneis collocutus, domum eos remittit. Breve intercessit spatium, cum, quod insidiis nihil promovisset, persona abjecta manifestum illi bellum denuntiat. Missis namque legatis, pacem & fœdus rescindit: Augustæ, se, si quid posset, opem laturum: ipse, quid sibi conducere, apud animum cogitaret. Hac denuntiatione belli Triballici plebe non leviter perterrita, imperator & optimates ejus de providentia

Deo gratias egerunt. Nisi enim is desuper extenta manu eos servasset, quid tandem Cralem, cum eos in manibus haberet, interficereque facillime posset, quid, inquam, prohibuisset? Enimvero, cum ab imperii administratoribus multo plus pecuniarum, & urbium ei offerretur (quas namque nunc ipsi teneant, iis plures citra ullam sollicitudinem, laboremque ab eis accipere licebat) tum quidem nihil factum huiusmodi: sed semel iterumque eorum legationem rejecisse: nunc autem quando nocere nequit, tota mente, & cogitatione illa moliri, quæ tunc dicto citius effigere potuisset. Unde constare, quam tunc probitatem, candoremque in ipsos præ se tulisset, non ejus ingenii, sed cælestis auxilii fuisse. Nunc quando ipsi securitatem invenerint, illum cogitationes suas aperire. Apocanchus bello contra imperatorem desperato, cuniculos agere, ut antea, & varie insidias tendere instituit: ad Berrhæotas enim latenter ita scripsit. Scire se, ipsos non fuopte nutu ad Cantacuzenum, communem Romanorum hostem declaratum, & filiorum imperatoris insidiatorem, sed quia Triballorum armis premebantur, necessitate adactos accessisse: aliquod inde emolumentum sibi promittentes, quod audissent Cralem fœdus cum eo, societatemque pepigisse. Verum istuc merum errorem, ac ludibrium fuisse: illum quippe jam non dissimulanter a se stantem, Cantacuzenum oppugnare decrevisse. Quare si mutata mente communitati, & privatim sibi quisque profectum velint (nempe ut ipsum detineant, nec discrimen effugere sinant: se enim brevi cum totis copiis in illum moturum) consultissime facturos: multa enim, & exquisita tum ab adolescente imperatore Joanne, tum a se beneficia relaturos. Si obtemperare detrectent, illumque animis complexi, secum pugnare voluerint, utique eo amentia progressuros, ut demum post multarum acerbiorum experientiam discant, melius fuisse auscultare, quam eo miseriarum devenire. Berrhæotæ epistola prius imperatori ostensa, sic rescripserunt. Hand mirum, Apocanchæ, quod contra tam bene de te meritum, & quodammodo conditorem tuum & ipse, sicut mendacii pater, & magister tuus contra Deum fabricatorem suum, insurgis, tamque immodice maledictis eum incessis: nam & ille Deum. Neque vero cætera invidio aliquo, & maligno dæmone, ex iis qui ad exitium mortalibus importandum exercitati sunt, inferior es, sanguine, tortuosis fallaciis gaudens, & aliorum calamitates pro delictis habens. Quæ igitur scripsisti, expresse cum mendacio, quod tibi amicum est, conjuncta sunt: ideoque ea, ut multis digna barathris, abjecimus. Unum tantummodo, non quidem ex mente tua, sed ut nos decet, præstabimus. Imperatorem siquidem non solum pro viribus, sed & supra vires, si dici potest, apud nos retinebimus. Qui si in vos arma moverit, una sequemur, pugnamque cupide capeffemus. Quod si quando corporibus nos disjungi contigerit, sententiis certe, & voluntatibus non continget: quibus adeo copulabimur, ut dies noctesque nullum majus operæpretium

Edit. Paris.
pag. 559.

λέως δὲ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οἱ ἀριστοὶ πολλὰς ὁμολόγησαν χά-
ριτας Θεῷ τῷ κορονότῳ τῷ περὶ αὐτὰς. Εἰ μὴ γὰρ αὐτοὺς ἀνα-
σχον διέσωζε χεῖρα ὑπερέχων, τί ἐκάλυε Κράλλω ἡνίκα
ἔχων ἐν χερσὶν αὐτὰς, καὶ ῥῆσα δυνάμειος, ἔφαθεῖρειν;
καὶ τοι γε πολλῶν πλειόνων ὑπὸ τῷ τῷ Ρωμαίων διοικου-
ντων ἔχρημάτων ἔπολεων παρεχόμενων, ἃ δὲ αὐτοὶ νυ-
νὶ κατέχουσιν, καὶ ἐτι πολλῶν πλείων ἔχουσιν ὅλῳ, πολυπραγ-
μονήσαντα μηδὲν, τότε μὲν ἔδεν ἐργασθαι τοιαῦτον, ἀλλὰ
καὶ ἅπασι καὶ δις πρὸς τῷ πρεσβείαν ἀπηγόρευε τὸ παρ' αὐ-
τῷ, νυνὶ δὲ ὅτε βλάπτειν δυνάμειοι μηδὲν, ἐκεῖνα πράττειν
ἐπιχειρεῖ πᾶσαν ἐπίνοιαν κινῶν, ἃ τότε θάττον ἢ λόγος
αὐτῷ ὅλῳ ἀνύττειν. ὁ δὲ δὴλον εἶναι ἐφασκον, ὡς ἔῳ
τότε τὰ ἐκεῖνα ἦθες ἢ περὶ αὐτὰς ὁ γνωμοσυνήλυ, ἀλλὰ
τὸ κρείττονος ἐπιτηδεύει. νυνὶ δὲ ὅτε ἐν ἀσφαλείᾳ κα-
θίσταται αὐτοὶ τῷ οἰκίᾳ γνώμῳ φανεράν ποιεῖν. Ἀπο-
καυχῶν δὲ ὁ μέγας Δεξ, ἐπεὶ τῷ πρὸς Βασιλέα μάχην
ἀπηγόρευε, ἀφανῶς ἐπιβλάθειν, ὥστερ' ἔπρότερον
ἐπεχειρεῖ, καὶ παντοίας συνῆρραπτεν ἐπιβλάδας. πρὸς
τὸν Βερροϊώταις κρύφα πέμψας, ἔγραφε τοιαῦτα. ὡς εἰ-
δεῖν μὲν αὐτὰς ἐχέοντι προσκρηκνόμενους Καντακὺζην-
ῳ, κοινῇ πολεμίῳ τῷ Ρωμαίων ἀναφανέντι καὶ τῷ Βασι-
λέως ἐπιβλάθῳ παίδων. ἀλλὰ ὑπὸ τῷ Τριβαλῶν πολέμῳ
πιεζόμενους ὠδυνῶν ἐπὶ τῷ δι' ἀνάγκην, νομίσαντας τι
ὑπὸ τῷ τῷ ὠφελεῖσθαι ἔξ τῷ Κράλλω πωδάνεισθαι σπον-
δὰς ἔχουσιν πρὸς αὐτὸν ἔσσυμαχίαν. τῷ δὲ ἔδεν
ἕτερον ὡς, ἢ ἀπάτη, καὶ φενακισμός. Κράλλης δὲ ἡ-
δὴ φανερώς ἡμῖν προδότης, ἐκεῖνον ἔγνωκε πολε-
μεῖν. Εἰ μὲν οὖν μεταβαλόντες τὰ κοινῇ τε πᾶσι καὶ
σφίσι αὐτοῖς λυσιτελουῦντα ἔλοιθε. ταῦτα δὲ ἐστὶ,
κατέχουσιν τῶτον, καὶ τὸν κίνδυνον μὴ εἶναι ἔξιδιδράσ-
κειν, καὶ πολλῶν γὰρ ὕστερον ἀφισόμεθα ἐπ' αὐτὸν παν-
στρατιά, ἀριστα βελεύσεσθαι ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν. πολ-
λῶν γὰρ ὁπολαύετε καὶ μεγάλων τῷ παρὰ Βασιλέως τῷ
τῷ νέῳ καὶ ἐμῇ δυνάμει. ὡς δ' ἀπειθῆτε, καὶ ἐκεῖνον προ-
σιδέμενοι ταῖς γνώμας, γνώσεσθαι πολεμεῖν ἡμῖν, εἰς
τοσούτου ἀβελίας ἤξετε, ὡς μετὰ πείραν πολλῶν ἀνα-
ρῶν εἰσεσθε, ὡς βέλτιον ὡς πείθεσθαι ἡμῖν, ὅτιν εἰς
ταῦτα ἤκειν. Βερροϊῶται δὲ φανερά τῷ Βασιλεῖ πρὸτερον
ποιήσαντες τὰ γράμματα, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἀντέγρα-
φον, Ἀποκαυχῶν, εἰ τῷ πολλὰ δυνάμειος, ἔτρο-
πον τινὰ δεινὴν ἐργασίαν καὶ αὐτὸς κατεξανασας, ὡ-
στερ' ὁ τῷ ψεύδεις πατήρ, καὶ σὸς διδάσκαλος κατὰ
Θεοῦ τοῦ πεποινηκός, καὶ βλασφημίας ἀφίης κατὰ
αὐτοῦ πολλὰς. καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος κατὰ Θεοῦ. οὐ-
δὲ γὰρ κατὰ τὰλλα βασκάνου καὶ πονηροῦ δαίμονος
τινος ὁποδῆεις τῷ ὀχνησμένων ἐπὶ φθορᾷ, αἰ-
μασιν ἀνθρώπων χαίρων καὶ σρεβλώσει, καὶ ἔν-
φλῳ ποιέμενος τὰς ἐτέρων συμφορὰς. ἃ μὲν οὖν γέ-
γραφας, ἀκριβῶς ἔχεται τοῦ φίλου ψεύδεις. καὶ τῷ
τῷ χάριν, ὡς πολλῶν ἄξια βαράθρων, ἀπερρίψα-
μεν. ἐν δὲ μόνον πειθισόμεθα ἀκριβῶς, οὐ κατὰ
τῷ σὺν ἔξνοια, ἀλλὰ ὡς ἡμῖν προσήκει. Βα-
σιλέα γὰρ οὐ μόνον πάσῃ δυνάμει κατέξομεν παρὰ
ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ δυνάμει, εἰ οἶόν τε εἰ-
πεῖν. δεῖσαν δὲ στρατεύειν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ αὐτοὶ
συνεφόμεθα καὶ συναγωνισόμεθα πρὸς ὑμᾶς. εἰ δὲ
ποτε συμβαίῃ ἔξελθαι καὶ τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ ἐ-
ταῖς διανοίαις καὶ τῇ βουλομένῳ τῇ ψυχῇ. ἐκεῖ-
νοις γὰρ οὕτω συνισόμεθα, ὡς καὶ νῦν καὶ
μετ' ἡμέραν οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον προὔργου ποι-
ησόμεθα

πρόμνηροι, ἢ τ' ἐκείνῃ πρὸς ἡμᾶς εὐμνησίας ἄξιοι φανή-
ναι. τ' ἀπειλῶν ἢ τ' ὧν, ποσὸν ἀπέχουμι ἐπιστρέ-
φειν, ὥστ' αὐτῇ σοι παραινέμεν μᾶλλον τ' ὑπὸ Θεῶ
δίκῃ δεδοικέναι, καὶ νῦν τε μεγάλας συμφορὰς ἐκδέ-
χεται σαυτῇ τε καὶ παισίν, ὥπως ἀδικώτατα ἔχει
Βασιλέα μόνον, ἀλλὰ κοινῇ περὶ Ρωμαίους καὶ ὁμη-
θέντι, καὶ πρᾶττοντι ἄλλοι νῦν. καὶ μὴ τελοῦν, τὴν
ἐν ᾗ καταδίκῃ, ἢ λησταίς, καὶ ἀνδραποδισταίς, ὅ
φονεύσιν, οἷος σὺ ὑπόμεσαι. καὶ ὅ ἐπιλήσεται Κύριος
τ' ποιῆσαι ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐλεγμὸς ἐν τοῖς
λαοῖς. ἡμεῖς ἢ ὡς δίκαιά τε ὅμως καὶ συμφέροντα πᾶσιν
ῥημένοι, ἔχ' ὅτι τιμωρίας, ἀλλὰ καὶ ἀμοιβὰς τ' ἑό-
πων ἐκδεχόμεθα παρὰ Θεῶ. Τοιαῦτα μὲν ἀντίγραφον
αὐτῇ οἱ Βερρόιοι. ἐκεῖνος ἢ ἐπεὶ τ' πρώτης πείρας
ἀπετύγχανεν, ἔξ' ἄπετο ἐπὶ δευτέρῃ, καὶ Ἀλυσιανόν
τινὰ δεσμώτην κατεχόμενον, ὡς τὰ Κωνστανζίνῃ τῇ
Βασιλέως ῥημένον, ἀγαθὸν περὶ τοξείας ὄντα, θή-
ραις ὅν ἠγόλητο, καὶ ἀκριβῶς ἐξήσκητο περὶ ταῦτα,
ἐπεισεν δὲ ποιῆσαι πολλὰ ἐπαγγελάμενος αὐτὸν καὶ
γένος, εἰ βέλει ἔωσεν λάθρα Βασιλέα δηλητηρίῳ
κεχεισμένῳ, οἷς χρῆσθαι εἰώθεν ἐπὶ θείᾳ. παρή-
νει τε θάρρειν, ὡς ῥᾶσα, καὶ σὺν ἑδνὶ πόνῳ τὸ
πρᾶγμα διανοῦσονται. ἦκε δὲ Βασιλέα Κωνστανζίνῃ
εἰωθῆναι μάλιστα ἀρχομένης τ' νυκτὸς ἐπὶ τινος ἐστάναι
τόπῳ τ' ἐδῆται ὑποδύναι, ὁρῶντας πρὸς τὸ τ' ἀπὸ τ'
θείας ἀλέων καταψύχειν ἔχοντα, ἐφ' ᾗ δύναιτ' ἂν
βάλλεσθαι ῥαδίως. ἃ ἐδίδασκε τὸν τοξότῃ ἐκείνῳ,
εἰδὲ αὐτὸν τ' τόπον ἀγνοοῦν. ὁ δὲ, τὸ ὑπολύεσθαι τ'
δεσμῶν ποιέμενος περὶ πλείους, καὶ τῶν ἀργεσιῶν τὸ
μέγεθος ἐνοῶν, ὡς αὐτῷ ἐπηγγέλλετο ὁ μέγας Δεξ,
ὑπέχετο τ' ἐπιχειρήσιν. καὶ γενόμενος ἐν Βερρόιᾳ, νυκ-
τὸς ἡδὴ ἐπιγενομένης, παρὰ τ' τόπον τε ἐγένετο, καὶ
βάλλειν ἐπιχειρεῖ Βασιλέα στυγνῶς ἐστῶτα καὶ τοῖς
στυγνῶσι προσδεδεγόμενον, καὶ μέλλοντι ἡδὴ ἔργῳ ἔχε-
σθαι, καὶ τείνειν τὸ τόξον, τὸ βέλος ἐξέπιπτε τ' ὑδ-
ρᾶς λαθόν. ἐκεῖνος δὲ μὴ ἔχων ὅπως ἀνέλοιτο τὸ βέ-
λος, ἐπὶ τ' τεύχεσιν ὅν τ' πόλεως ὡς ἐστὶν, τὸ ἢ κα-
τέπιπτεν ἐν τῷ, ἐδεδίει δὲ μὴ φωραθεῖν τοιαῦτα κα-
κῶν, περιμείνας ἄλλοι παρελθεῖν τ' Βασιλέα, τὸ
βέλος ἀνελόμενος, οἷκαδὲ ἀνεχώρει, γνώμῃ ἔχων ὡς
αὐτῷ εἰς τ' ὑπεραίῳ ἐπιχειρήσων. ἐπιγενομένης ἢ καὶ
τ' δευτέρας νυκτὸς, ἐκεῖνός τε αὐτῷ τοῖς ἴσοις ἐπε-
χείρει. ὅ τ' βέλος τῶν χειρῶν ὁμοίως ἐκπεσόν, ἄπρα-
κτον ἐποίησε ἐπαυλῆν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ τρίτη ἦκε, ὁ μὲν,
ἐχώρει πρὸς τὸ ἔργον αὐτῷ, καὶ στυγνῶς ἐποίητο πλεί-
σιν, μὴ τὰ ἴσα τ' προτέραις νυξὶ παθεῖν. ἔλκοντι
δὲ τὸ τόξον ἡδὴ, ἐρήνγυντο ἄθρόον ἢ ὑδρᾶ, ὡσπερ τι-
νος αὐτῷ ὁρατέμενος, ὡς δὲ ὥσπερ, καὶ νῦν ἐτι καὶ
δυσπαθεῖται. τότε δὲ γεγενημένης, ἐννοία τις αὐτὸν
εἰσήει, μὴ μάτῳ τὰ τε νῦν καὶ τὰ πρότερα γεγενη-
σθαι. ἀλλὰ θεῖαν τινὰ δυνάμιν εἶναι τὴν φρεσίν
Βασιλέα, ὑφ' ἧς σφάλλεται αὐτὸς τοιούτοις ἀνοσίοις
ἔργοις ἐγχειρῶν, αὐτίκα τε τὸ βέλος ἔχων καὶ τὸ
τόξον, τοῖς Βασιλέως προσέπιπτε ποσὶ, καὶ πάν-
τα ὅσα συμβαῖν διηγείτο ἀπαρχῆς. τὸ παραπε-
πείσθαι πολλὰς ὑποχέσεις παρὰ μεγάλου Δου-
κὸς εἰ δυνάμειν ἀνελείν. τὸ βέλος ὡς δις ἐκπέ-
σοι τ' χειρῶν, καὶ τὰ τελοῦντα νῦν τ' ὑδρᾶς τ' ῥῆξιν ὡς ὑποσάιν κατ' αὐτὴν λόγον, καὶ
ἐδεῖτο συγγνώμης τινὸς τυχεῖν, ὡς ἔκατὰ Βασιλέως μᾶλλον, ἢ κατὰ Θεῶν χεῖρα ἀδικον
κεκινηκώς. εἰ δὲ καὶ τιμωρίας ἄξιος κριθεῖν, πάντα ὅσα ἂν Βασιλεὺς ἐπιψηφίσαιτο

facturos existimemus, quam si nos ejus amore dignos præbeamus. Tuis autem minis usque eo non movemur, ut te ipsum hortemur potius, divinam ultionem metuas, & tibi, ac filiis tuis, insignes in hac vita ærumnas expectes: qui non modo in imperatorem, sed in Romanos universos usque hodie sceleratissimus existeris, & post mortem tormenta apud inferos, quæ latronibus, plagiariis, & homicidis, qualis tu es, constituta sunt. Nec enim obliviscetur dominus facere vindictam in nationibus, & increpationes in populis. Nos contra, qui justitiam cum utilitate spectamus in omnibus, non solum pœnam nullam, sed recte factorum remunerationem potius a Deo expectamus. Hactenus Berrhæotæ. Apocauclus primo conatu frustratus, alterum adhibuit, & Alusianum quemdam, ut Cantacuzeni partium, vinculis detentum, probatum sagittarium, venationi deditum, & in ea arte facienda excellentem, montes aureos ipsi, & generi ejus pollicitus induxit, ut furtim a sagitta veneno illita, qualibus inter venandum uti consueverat, imperatorem vulneraret, jubens confidere, se negotium sine negotio confecturum. Audierat enim Cantacuzenum sub noctem in loco quodam aperto solere consistere, ibique veste posita ab ætivo calore corpus refrigerare, in quo posset commodè peti. Atque hæc sagittarium, nec ipsum loci ignarum, docebat. Qui carcere levare vehementer cupiens, promissorumque præstantiam beneficiorum reputans, operam condixit. Berrhæam ingressus, nocte ingruente ad locum accedit, imperatorem pro consuetudine illic stantem, & præsentem alloquentem tangere parat. Jamque arcum curvaturus, sagitta nervo, imprudente illo, excidit. Cum qui delapsam tolleretur non haberet (stabat namque super muro urbis, & telum intra ceciderat) timeret autem, ne in talis machinatione sceleris deprehenderetur, expectans, quoad imperator præterisset, sublata sagitta domum concessit: eo animo, ut sequenti nocte facinus iteraret. Adest nox, opus rursus aggreditur, cum telum similiter manu elapsum, re infecta hominem remittit. Tertia nocte rediens, studiosissime cavet, ne idem sibi, quod antecessis noctibus acciderat. Tenden- ti arcum, nervus totus ita æqualiter dirumpitur, ut si cultro esset dissectus, & erat, ut affirmabat, illa, novus plane, ruptuque difficillimus. Hic cogitare cœpit, inaniter se laborare, divinam quamdam esse virtutem, quæ imperatorem tueretur, quæque ipsum tam impia audentem frustraretur, moxque cum telo, & arcu ejus pedibus advolutus, rem omnem ab initio confitetur, multis promissis a magno duce male persuasum esse, ut eum, si posset, interficeret, quo pacto telum bis manu exciderit, & ad extremum nunc nervus diruptus sit, cujus ratio nulla pateat, veniamque rogat, quandoquidem non magis contra imperatorem, quam contra ipsum Deum manus impie moverit. Si etiam supplicio damnetur, latitum quidquid imperator meruisset

Edit. Paris.
pag. 560.

se statuerit. Hæc illo narrante, cum alii astantes pro imperatore admirabiliter conservato immensas numini gratias agebant, tum multi etiam in lachrymas erumpebantur, recogitantes justum Dei judicium, & quam nihil lateat ejusdem providentiam. ipse quoque imperator suspirans eum laudabat, quod se tam benigne ab improbis insidiatoribus tutatus esset. Hominem autem non venia solum, sed insuper donis compluribus donavit, quod admiranda Dei opera multis utilitatem inde percipiendam invidendo non celasset.

Edit. Paris.
pag. 561.

ὡς δίκαια. τοιαῦτα διηγούμενος ὁ ἄνθρωπος, οἱ, τε ἄλλοι οἱ παρόντες, πολλὰς ὑψίσαν φωνὰς ὁμιλῶντες Θεῷ ἐπὶ τῇ παραδόξῳ τῇ Βασιλείᾳ σωτηρίᾳ. πολλοὶ δὲ καὶ εἰς δάκρυα φανερώς ἐνήγοντο, εἰς ἐννοίαν ἐρχόμενοι τῆς δικαιοκρεσίας τῆς Θεῶν. καὶ ὡς ἐδὲν τῷ ὄντων λελήθε τὴν πρόνοιαν αὐτῶν καὶ Βασιλεὺς αὐτὸς μὲν στυγαμῶν ὡμολόγει χάριτας πολλὰς Θεῷ, ὅτι ἔγω φιλανθρώπων ῥύεται ἐκ τῆς ἀδίκως ἐπιβεβλόντων. τῇ δὲ ἀνθρώπων, ἡ συγγνώμης ἡξίε μόνον, ἀλλὰ καὶ δωρεῶν πολλῶν, ὅτι μὴ σωέκρυπτε τὰ τῆς Θεῶν παράδοξα, φθονήσας τοῖς πολλοῖς τῆς ὠφελείας.

C A P U T L X I I .

Consultatio Apocauchi. duplex sententia Monomachi. Heret magnus dux, & re-vertendum statuit. Vaftrum denuo Monomachi consilium. Persarum apud Berrhæam latrocinia. Cantacuzenus ducibus stoliditatem objicit. Castellum captum. Crudelitas Apocauchi in Theodorum Pepagomenum. Obscurius a Cantacuzeno dicti expositio. Mare custoditur.

MAGNUS dux ut has ab se perverse excogitatas insidias in irritum cecidisse vidit, cum familiaribus quid faceret, consilium habuit. Magnus contostaulus, quoniam quæ de pace ante disputarat, parum illi arrisisse intelligebat, ultra ejus meminisse superse- dit, auctorque fuit, ut vel Thessalonicæ sedentes, occulte cum optimatibus imperatori agerent, eosque corrumpere- rent, quod alioqui longi temporis, & immodici sumptus res futura sit, vel si hoc difficile videatur, cum pecuniis ipsi destituantur, se in eum comparent & u- no prælio de summa imperii cum eo di- micent. Nosse enim se, illum pugnam non subterfugiturum, neque se intra mu- ros obsideri passurum, etiamsi illo ipso die se casurum exploratissime sciat, ma- xime cum post diem tertium ad eorum castra venturum, conflicturumque pro- miferit. Hic alii omnes assentiri & confirmare, aliter quidquam agi mini- me convenire. Magno autem duci & armis concurrere horribile, & Thessalonicæ diu hære, magnis ac necessa- riis defectum sumptibus intolerabile: & nulla re penitus alicujus momenti per- petrata reverti, infamiæ plenum vide- batur. Potius tamen declinandum ex conflictu periculum, & cum obtentu quodam gloriæ revertendum constitue- bat. Monomachus ejus cogitationes con- jectura bene affecutus, ecquid ipsis ad- esse, & munus ducis fungi vellet, per- cunctabatur. Quo abnuente, igitur si probas, inquit, ego exercitum du- cam, & ubi Berrhæam venerimus, ne- que propius castra locabimus neque ab equis descendemus, sed paulum ibi- dem morati, statim recedemus: sic enim dabitur nobis prælium decli- nare (non enim tempus hosti ad se instruendum, nosque invadendos suf- ficiet) & ignominia labem repelle- re, utpote qui ad hostes accesserimus, & intra muros se tenere coegerimus. Sic Monomachus, cujus sententia de- lectatus magnus dux, eam protinus ap- probavit, & declaratus est ipse co-

ΔΟΤΕ δὲ ὁ μέγας ἐπεὶ μάθοι καὶ ταύτῃ ἐσκαιωρη- μένῳ τῇ ἐπιβελῇ, ἐβεβλῆτο μὲν τῷ σωόντων, ὃ, τι δέοι πράττειν. Μονομάχος δὲ ὁ μέγας κοινοταύ- λος, ἐπεὶ πρότερον περὶ εἰρήνης πολλὰ διαλέχθεῖς, ἐγ- γνώμη κατ' ἡδονὴν τὰς λόγους δακὶ τῷ μεγάλῳ γεγενη- θαι, περὶ εἰρήνης μὲν τὸ δεύτερον ἐδὲ ἐπεμνήσθη. συνε- βέβλε δε ἡ κατ' ἡμέρας ἐν Θεσσαλονίκῃ κρύφα διαλέγε- θαι, καὶ διαφθεῖρειν τὰς σωόντας Βασιλεῖς, ἐφ' οἷς πολ- λὰ τε χρόνος καὶ μεγάλων δεινόντων ἀναλωμάτων, ἢ εἰ ταῦτα δυσχερὴ διατλήναι ἐνδεῖαν τῶν χρημάτων, παρασκευα- σαμένους εἶναι ἐπ' ἐκείνον, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ περὶ τὸ λαν διαγωνισομένους πρὸς αὐτόν. ἐκείνον γὰρ εἶδέναι ἐκ τῶν ὑποσησόμενων τῇ μάχῃ, ἐδὲ ὑπομνηστικὰ τειχῶν ἐντὸς πολιορκεῖσθαι, καὶ εἰδέναι καὶ σαφέστατα ἐκείνῳ τὴν ἡμέ- ραν μαχόμενον πεσεῖσθαι. μάλιστα ἐπαγγελάμενον μετὰ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸ ἡμέτερον ἦξειν στρατόπε- δον μαχόμενον. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες, συνεπεφη- φίζοντο, καὶ ἐδ' αὐτοὶ τι τέπων χωρὶς πράττειν ἔφα- σαν προσήκον εἶναι. τῷ μεγάλῳ δὲ δακί, ἢ τε μά- χῃ φοβερὰ ἐδόκει, καὶ τὸ διατρίβειν ἐν Θεσσαλονίκῃ χρόνον πολὺν διατῆ ἀναλωμάτων, ὧν ἐδεῖτο πλή- θος ἐκ ἀνεκτὸν, καὶ τὸ μηδὲν ὅλως δοκοῦντας ἀξίον λόγου πεπραχότας ἀνασφύρειν αἰχίσον. ἐβέλετο δὲ μάλιστα τὸ, τε διακινδυνεύειν πρὸς Βασιλέα πα- ραιτεῖσθαι, καὶ πτόρημά τι εὐδοξίας ἔχοντα ἐπα- νελθεῖν. Μονομάχος δὲ τῆς αὐτῆς διανοίας κατασο- χασάμενος καλῶς, ἤρετο εἰ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς βέλοιο σωεῖναι καὶ στρατηγεῖν, τὰ δὲ, ἀπειπαμένου, οὐ- κουνῶ ἔφασκεν εἰ καὶ σοὶ σωδοκεῖ, τὴν στρατιάν ἔ- χων αὐτὸς, ἐλδυσόμεθα ἄχρῃ Βερρόϊας, καὶ μήτε στρατοπεδούσαμενοι ἐγγὺς, μήτε τῶν ἵππων ὑποβάν- τες, ἀλλὰ μικρὸν ἐνδιατρίψαντες, τάχιστα ἀναχω- ρήσομεν. ἔγω γὰρ τὴν τε μάχην ἡμῖν ἐκκλίνειν πε- εῖσαι. ἢ γὰρ ἀρκέσει γὰρ ὁ χρόνος τοῖς πολεμίοις παρασκευασαμένοις ἐπιέναι, τὴν τε ἀδοξίαν ὑπο- τρίβεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐπελθεῖσι, καὶ ποιήσασι τει- χήρεις. ἔγω μὲν οὖν ὁ Μονομάχος εἶπεν· ἀρίστη δὲ

τῷ μεγάλῳ Δακί ἐφαίνετο ἡ γυνὴ, καὶ ἐπεφίξετο αὐτίκα, καὶ ἐχειροτονεῖτο ὁ Μονομάχος ἐπὶ πᾶσι στρατηγός. ὃς τὴν τε πεζὴν ἅμα καὶ τὴν ἱππικὴν Ῥωμαίων ἔχων διώκειν, ἐγγὺς τειχῶν ἐγένετο Βερρόϊας, ὅσον μὴ ὑπὸ τῆς τειχῆς βάλλεσθαι. τὸ Περσικὸν δὲ διεσκέδατο ἐπὶ λεηλασίᾳ. καὶ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, τὴν περὶ Βερρόϊαν ἄπασαν ἐπῆλθε γυνὴ, καὶ τὰ μέγιστα, ἐκάκωσεν. ἀνδρώπας τε ὃν ὠδραποδίσαντο καὶ ἀπέκτειναν πολλὰς, καὶ βοσκημάτων ἤλασαν ἀγέλας, καὶ οἰκίας ἐνέφωρσαν τὰς ἐπὶ τὰς κώμας, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα προσήκει πολεμίας, ἐδενός ἡμέλου. Βασιλεὺς δὲ ἐκ Βερρόϊας πρὸς Μονομάχον πέμψας πρεσβύτην, πολλὰ αὐτῶν ἀγνωμοσύνην κατηγορεῖ, ὅτι τοσαύτην ἄγαν τε Ῥωμαίων στρατιάν καὶ κατ' αὐτῶν δυναμένην ἀντιτάττεσθαι αὐτῷ, οἱ δ' ὥσπερ ἐκ ἐκείνης ὀξυκακίας πρὸς τὸν πόλεμον, ἐπήγαγον αὐτῷ καὶ τὰς βαρβάρους, ἵνα μᾶλλον τὰ Ῥωμαίων διαφθείρωσιν. Εκείνο μὲν τοι καὶ σκοπεῖν, ὅπως μηδεμίαν αὐτῷ μέμψιν ὕστερον ἐπάγωσιν, ἂν τοῖς παρ' αὐτῶν ἡγούμενοις τέλος ἐπιθήσκῃ αὐτός. ἐπηγγέλλετο τε παρισκιδασμένος εἶναι πρὸς τὴν μάχην ὡς μόνον ἡ προθεσμία ἤξει. Οὗ δ' ἀπεκρίνατο, παρ' αὐτῷ εἶναι πράττειν ὅσα ἂν δοκῇ λυσιτελεῖν, ὥσπερ δῆτα καὶ αὐτοὶ ποιεῖσιν. ἄλλοι δὲ μέσης ἡμέρας ἐκεῖ περιεμείνας, ἰσαύρους πρὸ τῶν τειχῶν, ἀνασρέφας ἤλαυνεν ὀπίσω τῆς ἡμέρας τὸ λοιπόν. νυκτὸς δὲ ἐπιγνομένης, κύλισαντο, ἅμα προσδεχόμενοι, καὶ τὰς βαρβάρους ἀνασρέφοντας ὑπὸ τῇ λείᾳ. καὶ ἐς τὴν ὕπαινον, καὶ ἐν Πίδνῃ πύργον εἶλον ἐξ ἐφόδου ἐφραρὰν ἐκ Βασιλείας ἔχοντα. ἐν οἷς καὶ ἐκ τῶν Βασιλείας οἰκιστῶν ὁ Πεπαγμένος ὡς Θεόδωρος, ὃν γυμνὸν καὶ τετραυματισμένον ὑπαιθρον δῆσαντες ἐν μέσῳ θέρου, τῇ μεγάλῃ Δακὸς ἔτι προσεταχότος, ἐπεὶ ὑπὸ τῷ ἄγαν ἐκτικόμενος φλογμῷ ὕδαρ ἦται δίψῃ κατεχόμενος ἀχέτω, ὁ μέγας Δαξ ἐκέλευε δίδόναι, εἰ δ' ἐσπότῃ ἐπὶ πάντων ἀτιμάσειν. ὁ δ' εἶλετο μᾶλλον ὑποθνήσκειν, ἢ παροινεῖν εἰς Βασιλέα. Μονομάχος δὲ ἐπανύκων, ἄλλα τε ἐπηγγέλλετο μεγάλῳ Δακί, καὶ ὡς Καντακζηνὸς αὐτῷ πρὸ τῶν τειχῶν Βερρόϊας ἰσαμένῳ πέμψει μισύσας, ὀνειδίζων ἄλλα τε, καὶ ὅτι Πέρσας ἀγάγοιμι συμμαχίας ἐπ' αὐτόν. ἡπίελησέ τε τέλος αὐτὸς ἐπιθήσειν τοῖς ἡγούμενοις ὕφ' ἡμῶν. ἀσκέπτεσθαι προσήκον. καὶ μάτην γὰρ αὐτῷ λυίχθαι τὰ τοιαῦτα. σκεπτομένοις δὲ, ἐδὲν ἔτερον ἐκ τῶν λόγων ἀνεφαίνετο, ἢ ὡς βέλοιο καὶ αὐτὸς ἐπὶ συμμαχίᾳ Ἀμύρ τὴν φίλον καλεῖν, καὶ διὰ τῷτο τὰ τοιαῦτα προειπεῖν, ἵν' ὕστερον ἔχῃ δῆπν καταφυγῶν, εἰ τις αἰτιῶτο τῆς ἐπὶ τῆς ὁμοφύλης τῶν βαρβάρων ἐπαγωγῆς, ὡς αὐτῶν προτέρων τέτοις ἐπ' ἐκείνων χρησαμένων. καὶ δὴ ἐνεκα, ἐδόκει δεῖν τριήρεις πέμψαντας καὶ θάλασσαν φρεῖν παραπλεύσας. ἀπέστειλαν ὃν καὶ οἱ ἐν Πλαταμῶνι Βασιλείας, δέξαντες μὴ ὑπὸ μεγάλῃ Δακὸς ἀλώσι σὺλφ' ἐπελθόντος. ἵνα μὴ ἐξῇ Καντακζηνῷ πρεσβείαν πέμπειν πρὸς Ἀμύρ καὶ ἐτελεῖτο καὶ τὰ βεβλημένα.

piarum imperator, Berrhœamque cum Edit. Paris. peditatu simul, equitatuque Romano pag. 562. tendens, eo usque appropinquavit, ut extra teli jactum esset. Persæ continuo ad prædam conversi, uno die totum agrum circum Berrhœam maximis cum detrimentis devastarunt. Nam & multis jugulatis, magnos captivorum, pecudumque greges abegerunt, & ædibus pagatim incendium intulerunt, reliquorum denique omnium, quæ hostes solent, nihil neglexerunt. Imperator Berrhœa ad Monomachum & duces misso legato, stultitiam illis exprobravit, quod cum tantum e Romanis solis haberent exercitum, quique per se ipsis opponi posset, quasi eo haud sufficiente, etiam barbaros ad atrociorum Romanis rebus cladem injungendam sibi adduxissent. Illud tamen viderent, ne se postea criminentur, si ipse ab illis inchoata absolverit, promittebatque ad certamen paratum fore, cum primum dies præstituta affuisset. Respondit Monomachus, in ejus arbitrata situm esse, facere quæ sibi conducere putet, quomodo nimirum & ipsi faciant. Porro cum illic usque in meridiem ante muros constitissent, reliquum diei in redeundo posuerunt, & nocte illa quieverunt, siquid barbaros a populatione redituros præstolantes. Postridie castellum juxta Pydnam, cui imperator præsidium imposuerat, primo impetu capiunt, in quo repertus est etiam Theodorus Pepagomenus e ministris imperatoris, quem jussu magni ducis vestibibus exutum, & vulneribus concisum, sub dio media æstate alligaverunt. Eidem solis ardore nimio tabescenti, & ad sitim intolerabilem restringendam haustum frigidæ petenti, magnus dux dari præcepit, si in domum coram omnibus probra jaceret. Qui mori, quam velut per temulentiam temere ac stolide contra imperatorem loqui maluit. Monomachus reversus, & cætera magno duci renuntiavit, & quemadmodum Cantacuzenus ipsi ante Berrhœæ mœnia stanti, cum alia exprobratum miserit, tum quod Persas quoque socios in illum adhibuerint, minatumque se absoluturum, quæ ipsi incœptassent. Quæ perpendenda sint, non enim hæc illum frustra sub quodam verborum velamine dixisse. Excusantibus autem verba illa, nihil apparuit aliud, quam ipsum quoque velle Amurium amicum suum vocare auxilio, ac propterea prædixisse, ut postmodum scilicet perfugium habeat, si propter barbaros contra suæ gentis homines superinductos reprehendatur, quoniam ipsi prius eorumdem opera adversus illum usi fuerint. Ob hanc causam missis triremibus quæ litora legerant, mare custodiendum videbatur (defecerant autem & Platanones ab imperatore, quod timerent ne a magno duce cum classe superveniente subigerentur) ne posset Cantacuzenus legationem ad Amurium mittere. Atque ita factum, ut complacuerat.

CAPUT LXIII.

Cantacuzenus Amurium ex Asia evocat. Apocauchus, eum muneribus pervertere conatur, & Byzantium fugit. Tristitia Amurii ex falso nuntio. Ejusdem oratio, qua causam expeditionis, studium Cantacuzeni juvandi, & amorem erga eum incredibilem, sollicitudinemque magnam demonstrat. Suadet exustis navibus per continentem ad imperatorem contendendum. Praclare item suos ad laborem non refugiendum exsuscitat. Navigatio in Macedoniam.

Edit. Paris.
pag. 564.

IMPERATOR ubi oras legi a triremibus cognovit, cuidam Principi nomine, legationem ad Amurium mandans, nemine praeterca conscio, eum domesticos intra parietes, quo res magis lateret, parvam naviculam compingere, & cum litteris, quibus Amurius cum paratis copiis celerrime adesse rogabatur, Smyrnam navigare. Facit imperata Princeps, fabricatoque domi suae navigiolo, & velis atque aliis armamentis impositis noctu id in curru ad mare devehit, quam longissime ab illis triremibus custodibus, eoque conscenso, clam iisdem vento secundo, & a puppi semper prosequente, paulo post Smyrnam allabitur. Amurius acceptis litteris, & pulverem de capite excussit, Deoque ob nuntium gratias prolixè egit. Audierat siquidem Cantacuzenum in Triballis vita excessisse; quia videlicet a magno dūce imperatum erat, ut qui in Asiam transirent, ex composito omnes cum rumore spargerent. Mox paulo minus ducentas naves instruit atque ornat. Magnus dux, quod latere non poterant quæ fiebant, cum multi ex Asia venientes, de apparata illo narrarent, Thessalonica legatos ad Amurium mittit, pecunias alias in praesens offert, alias in futurum spondet, si armis contra se, & societate cum Cantacuzeno abstineat. Respondet Persa, petere illos quæ fieri nequeant, se omnibus nervis imperatorem adiuturum. Rogantibus legatis, ut munera acciperet, recusavit, quod hominis esse illiberalis & pecuniæ servientis diceret, nunc quidem amicitiae causa dona accipere; & non multo post donantem armis petere. Brevi autem instructus, grandique pecunia, & comæatu in naves impositis, utpote diu cum imperatore opis ferendæ permansurus, Smyrna solvit, & secunda tempestate Eubœam devenit, ubi ventis contrariis surgentibus, per dies non paucos substitit. Magnus dux infesto barbarorum adventu ad se perlato, formidans, ne & ab illis, & imperatore Thessalonicae obsideretur, quibus illic triremibus relictis, cum cæteris Byzantium trajecit. Amurius vero ventis adversis in Eubœa retentus, mirificam animo tristitiam capiebat, quem eventum quoddam non mediocri indignatione complevit. E Pteleo namque capta nave, & captivis ad eum adductis, sciscitatus est, si quid de imperatore nossent. Illi memorant, se antipnoian, ἐδυχέραιναν ἐκ ἀνεκτῶς. γανακτεῖν. ἐκ γὰρ Πτελεῖς πλοῖα συλληφθέντος, καὶ τῷ αἰχμαλώτων ἀγομένων πρὸς αὐτὸν, ἐπυθάνετο εἰ τι εἰδέναι περὶ Βασιλέως. οἱ δ' ἔφασαν, ὅτι τινῶν ἐκ Θεσσα-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ πύθοιτο τὰς τελεῖρας παραπλεῖσας, Πρίγκιπι τινὶ ὀνομασμένῳ ἢ πρὸς Ἀμὺρ πρεσβείαν ἀναθεῖς, μηδενὸς ἑτέρου σωειδότος, καὶ κελεύσας οἰκίας ἔνδον ἀκέραιον κατασκευασάμενον, ἵνα μὴ πολλοὶ σωειδῶν, εἰς Σμύρναν ἀποπλέων ἔξενεμπε, γράμμασι κελεύσας Ἀμὺρ τάχιστα παρασκευασάμενον, ἵκειν πρὸς αὐτόν. Πρίγκιψ μὲν οὖν, ἐποίησεν τὰ κεκελευσμένα, καὶ τὸ ἀκέραιον ἔνδον οἰκίας κατασκευασάμενος, ἰσία τε ἐνδύμενος καὶ τῷ ἄλλῳ ἀποσκευῶν, ἔπειτα νυκτὸς ἐφ' ἀμάξης ἐπὶ θάλασσαν καταγαγὼν, ὡς πορρωτάτῳ μάλιστα τῷ φρεσὶν νεῶν, καὶ τῷ αὐτῶν κατελεγεμένῳ, ἀνήγατο ἐμβάσι. καὶ πρὸς ματι χησάμενος ἐπιφόρῳ, τὰς τε φρεσὶν δέλαθε τελεῖρας, καὶ εἰς Σμύρναν κατήγατο ὀλίγῳ ὕστερον, τὴν πρὸς ματος αἰὲ καὶ πρὸς ματος ἰσαμένη. Ἀμὺρ δὲ ἐπεὶ τὰ Βασιλέως γράμματα δέξαιτο καὶ τῷ πρεσβείαν, κόνιν μὲν κατεχάτο τῆς κεφαλῆς, καὶ Θεῷ πολλὰς ὁμολόγει χάριτας τῆς ἀγγελίας. ὡς δὲ πρότερον ἀκηκὼς ὡς Καντακὺζωσ ὁ Βασιλεὺς τελεστήσειε ἐχρεῖσθαι περὶ Τριβαλῆς, ἔπῳ δὲ τῷ πρὸς τεταγμένῳ ὑπὸ μεγάλῃ Δακῆς, τὰς ἐπὶ τῷ Ἀσίᾳ διαβαίνοντας ἐκ σωθήματος πάντας λέγειν αὐτὰς τε παρεσκευάζετο σόλον νεῶν, ὀλίγῳ δεσπῶν διακοσίαν. καὶ ὁ μέγας Δαξ ἐπεὶ ἀγνοεῖν τὰ γεγενημένα ἐκ ἐνῶν, πολλῶν Ἀσίων ἔπῳ ἢ παρασκευῶν τὴν σόλῃ ἀγγελομένων, πρεσβείαν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐποίητο πρὸς Ἀμὺρ, καὶ χηματα τὰ μὲν ἐδίδα, τὰ δὲ καὶ ἐπηγγέλλετο, εἰ μὴ πόλεμον κινεῖν πρὸς αὐτόν, μηδὲ συμμαχοῖν Καντακὺζωσ. ὁ δ' ἀπεπέμφετο ἢ πρεσβείαν, ἀδυνάτω φαμὸς αἰτεῖν. αὐτὸν δὲ παντὶ δίνει συμμαχίσειν Βασιλεῖ. Διομένων ὃ τῷ πρεσβείαν τὰ δῶρα δέχεσθαι, καὶ κατεδέξατο, ἀνελθόντες φήσας εἶναι καὶ χημασι δεδωμένα, νῦν μὲν φιλίας ἕνεκα δῶρα φαίνεσθαι δεχόμενον, ὕστερον δὲ ὀλίγῳ πολεμουῦντα. παρασκευασάμενος δὲ ἐν βράχει, ὃ χηματα τε πολλὰ ταῖς ναυσὶν ἐνδύμενος, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεα, ὡς χρόνισαν εἰς τῷ βασιλέως συμμαχίαν, ἀνήγατο ἐκ Σμύρνης, καὶ προῆλθεν ἄχρως Εὐβοίας καὶ τυχῶν ἐπιτηδεῖα. ἀνέμων δὲ ἐκεῖ πνεύσαντων ἐναντίων, ἔμεινον ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας. Δαξ ὃ ὁ μέγας ἐπεὶ μάθοι τὰς βαρβάρους ἐπὶ νῆας, δύο τῶν τελεῖρων ἐκ Θεσσαλονίκης καταλιπὼν, ἀπέπλευσε ταῖς ἐπιλοίποις εἰς Βυζάντιον, δέσας μὴ ὑπὸ τῷ βαρβάρων καὶ Βασιλέως ἐκ Θεσσαλονίκης πολιορκεῖτο. Ἀμὺρ δὲ Εὐβοίᾳ ἐνδρατρίσων δὲ τῶν ἀνέμων τῷ Ἀμὺρ δὲ Εὐβοίᾳ ἐνδρατρίσων δὲ τῶν ἀνέμων τῷ

λονίης ἀφικμέναν πρὸς αὐτὸν καὶ πύθοιντο, ὡς ὁ μέγας δούξ, πολλὰ ἄγων δυνάμιν ἱππικὴν τε ἅμα καὶ πεζὴν, καὶ Πέρσας καὶ συμμαχίαν, Βασιλεῖ τῷ Καντακζυῶ ἐπιστρατεύσειν ὄντι ἐν Βερρόια· πλέον δὲ μηδὲν εἰδέναι. ὁ δὲ, ἐκ τῶν λεγομένων σοχαζόμενος αἰῶνι εἶναι Βασιλέα, μάλλον ἐδυχέραινον, ὅτι μὴ ταχέως εἶχε βοηθεῖν. ἐκ τῶν ἀείρων δὲ τῶν Περσῶν ἐκκλησίαν συναθροίσας, καὶ παρελθὼν αὐτὸς εἰς μέσας, ἐλέξε τοιάδε. Πολλὰ ἄνοιαν ἐγὼ καὶ ἀνανδείαν ἐκείνη καταψηφισαίμην ἂν, ὅς τις ἐπὶ τι ὠρημένος, μὴ πάντα δόττερα ἦγοιτο, μηδὲ πᾶσαν φαίνοιτο σπαρτὴν ἐπιδεικνύμενος, ὡς τε ἄγειν εἰς ἔργον τὰ βεβηλωμένα. Εἰ γὰρ μέλλοι τοῖς μὲν ἐκ τῶν ῥάσων περιγυνομένοις ἐπιχειρεῖν, ἂν δὲ τι συμβαίῃ κάλυμμα, ἢ παντάπασιν ἀπαγορεύειν, ἢ ἀμελεῖν μαλακίζόμενον, καὶ περιμένειν τὴν ὑπὸ τῷ παραγμάτων ἐκβασιν ὑποκρουῖν πρὸς τὰς πόλεις, ἔδεν διοίσει τῶν πολλῶν, ἔδεν μέγα τι καὶ λόγῳ ἄξιον κατορθώσειν ἂν ποτέ. Ἄν δὲ καὶ περὶ τινῶν μεγάλων ἢ ἢ ἐπιχειρήσεις, καὶ ἢ παρασχολῇ θαυμασία, καὶ μεγάλη ἢ δαπάνη, ἔπειτα ἀβελία τῇ στρατῷ καὶ ἀτολμία, μηδὲν ἄξιον ἑαυτῆς ἢ στρατῷ ἐκείνῃ φράττη, καὶ παρὰ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν ὧν ἄγει, πολλὰ δίκαιος λοιδορεῖσθαι καὶ περιβεύεσθαι. ὅτι τῇ σφετέρᾳ ἀτολμίᾳ τῶν ἐκ τῶν ἔργων ἐπαίνων, καὶ τῶν ἀθλῶν τῶν ὑπὸ τῶν πόρων αὐτῆς ἀποστρεῖ. Ἡ μὲν οὖν ὑπὸ φρεσὶς τῆς ἡμετέρας στρατείας ταυτοῖς, ἔδεμια τίς ἐστὶν ἐτέρα, ἢ Βασιλεῖ τῷ Καντακζυῶ ἥκειν ἐπὶ συμμαχίᾳ ὑπὸ Ῥωμαίων κοινῇ πολεμικῇ δὲ φόρον. καὶ πρότερον μὲν χρόνον ἦδη πολὺ ἐπὶ Τριβαλούς ὑπεροείῃ ἔχρειψασι. Νυνὶ δὲ ἦδη Θεῷ τῷ μεγάλῳ πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἐπαυήκοτι συναιρομένα, καὶ πόλεις πολλὰς, καὶ χώραν ἐκ ὀλίγῃ, ὡς ἀκούομεν, ὑφ' ἑαυτῶν πεποιημένην. συμβαίνει δὲ ὥσπερ ὁρῶμεν, ἐκείνον τε ἔδεν ἡμῶν ὑπολελαυκέναι τῆς δυνάμεως, καὶ ἡμᾶς εἰκὴ καὶ μάτῳ τὸν ποσούτων πλοῦν καὶ τὴν δαπάνην πεποιῆσθαι. Τὸ μὲν οὖν ὑπὲρ ἐκείνου κινδυνεύειν, ὡς ῥάσωνος πάσης ἡδίων, καὶ πολλὰ ἡμῖν οἶσει τὴν δόξαν, καὶ τὸ θαυμάζεσθαι παρὰ πάντων, καὶ ὑμεῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐμοὶ συμμαρτυρεῖτε. προσθυμότερα γὰρ συνεστρατεύσατε, καὶ ἐκ ἀναγκαζόμενοι ὑπ' ἐμῆ, ἀλλ' εἰ δεῖ τι καὶ μῆζον εἰπεῖν, ἐπὶ τῷ μὲν αὐτοῖς φρακαλουῦντες. ἐγὼ δὲ τὸ γε εἰς ἐμὲ ἦκον, ἕτε δόξιας χάριν, οὔτε κέρδους τινὸς ἐπιθυμία τὸ ὑπὲρ ἐκείνου ποιεῖν, καὶ κινδυνεύειν ἥρημαι. ἀλλ' ἀνάγκῃ ἔχω πάσης βιαιοτέραν, ὥσπερ ὑπὲρ ἐμαυτῶν ἀμύνεσθαι τὰς ἐπιόντας, καὶ τῆς φίλης ἀντήχασθαι ζωῆς μέχρι καὶ τῆς διωκτῆς. οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ πολλοὶ, τὸ Βασιλέως φίλος προσαγορεύεσθαι εἰλόμην μόνον, ἀλλ' ἕως αὐτῶν συντέμνα, ὥστ' εἰ συμβαίῃ τῶν ἀνηκέστων ἐκείνων τι παθεῖν, ἀβίωτον ἡγησόμενος τὸν βίον καὶ αὐτὸς. καὶ διὰ ταῦτ' ἐγὼ φίλιαν Βασιλεῖ τῷ Ἀνδρονίκῳ πρὸς τὸν κατὰ Λέσβου καὶ Φωκαίας πόλεμον συνεπολέμισσα χρόνον οὐκ ὀλίγον. καὶ πρότερον ἐνὸς ἔτους, ὁ γδοήκοτα καὶ τελακοσίαις ναυσὶ διέβην ἐπὶ χερσὶν ἀνδράποισ, καὶ πᾶσαν κἀκασίτ' οἶσων καὶ ἐπαραγάγω, ὥσπερ ἴσε καὶ αὐτοὶ συστρατεύομενοι. νυνὶ δὲ ἐν τῷ κατὰ Λέσβου καὶ Φωκαίας πόλεμον.

de advenis Thessalonicensibus audisse, magnum ducem ingenti equitum, pedumque numero, adjunctis item Persis, in Cantacuzenum apud Berrhoeam profecturum, nihil amplius comperisse. Amurcius hinc colligens, jam eum in medio versari certamine, vehementius indoluit, quod ei mature succurrere non posset. Deinde optimatum suorum conventum egit, atque in medium progressus, hac oratione usus est. Meo quidem iudicio perquam amens, & ignavus sit, qui rei cuiuspiam suscepta voluntate, non omnia ei postponit, neque ad deliberata perficienda summam contentionem adhibet. Nam si factu quidem facillima aggressurus sit, impedimento autem aliquo oblato, aut omnino desperet, aut emollitus negligat, & rerum exitum exspectans, laborem reformidet, nihil a vulgo differet, neque magnum quippiam, & memorabile unquam prospere geret. Si vero ardua quaedam, insigni apparatu, nec parva impensa tentanda sint, & stultitia ac timiditate ducis nihil se dignum exercitus ille faciat, non ab aliis modo, sed ab ipsis etiam militibus convitiis, atque probris multis non immerito appetatur, quod imbellis & effeminatus, & laudibus, & praemiis factorum eos privaverit. Materia igitur, & quasi argumentum hujus nostrae expeditionis alia nulla est, quam imperatori Cantacuzeno communibus armis ex invidia a Romanis oppugnato, & ante diu apud Triballos profugo, nunc divina adjuvante potentia in solum Romanum, multis urbibus, & spatio non modico, ut fertur, in potestatem suam redactis revertenti, subvenire, atque opitulari. Contigit autem quod videmus, illum e nostra virtute nullum cepisse subsidium, & nos incassum, ac frustra tantam navigationem cum tanto impendio instituisse. Pro illo igitur dimicare, quomodo quavis animi remissione jucundius, & egregium decus nobis, admirationemque longe lateque conciliaturum sit, vos quoque facto ipso attestamini: cupidissime enim, haud coactu meo profecti mecum, imo, ut majus quid dicam, me ad hanc profectiorem ipsi cohortati estis. Equidem quod ad me attinet, neque gloriae causa, neque amore quaesitus pro eo labores, ac pericula adire volo: sed me potentissima quaedam necessitudo urget, ut ab eo non secus atque a me ipso hostes propulsem, & quantum in me est, pro illius vita mihi carissima propugnem. Non enim ut multi, imperatoris amicus audire contentus sum, sed ita sum ei conglutinator, ut si eum quippiam infandum pati contingeret, vitam ego quoque sine illo insuavem mihi, & acerbam putarem. Atque hujus amoris ergo imperatori Andronico, bello Lesbio, & Phocæensi non paucis tempore cum auxiliis affui, & anno proxime superiore trecentis octoginta navibus in Thraciam transiit, bellaturus quibusvis mortalibus, & damna illaturus omnia, quoad illum in sedes suas reducerem, quemadmodum vos recordamini, quos tunc commilitones ducebam. Nunc ea est re-

Edit. Paris.
pag. 565.

rerum conditio, ut nos quidem a ven-
tis hic detenti feriemur: ille a Roma-
nis, ut ajunt, obsideatur. Vereor au-
tem, ne quod ei malum insanabile con-
tingat. Credibile enim est, illum & pe-
cunia egere, & hostibus imparem esse,
quippe qui recens vagus, & exul esse
desierit, & cui ad contrahendas copias
genere numeroque firmas spatium suffi-
ciens non concedatur. Hostes autem
propter multitudinem & armis eum pos-
sunt cogere, & pecunia exercitum ejus
transversum agere, cum ærarium in A-
pocauchi manibus sit, qui ut impera-
torem evertat, profuse largitiones faciet:
novit siquidem exploratissime, illo sal-
vo infidum, & incertum sibi Romano-
rum dominatum fore: quod optimates u-
niversi ab illo quam ab se regi mavol-
ent. Sin ille quacumque tandem ratio-
ne e vivis sublatus fuerit, firmum, &
stabile se regnum de cætero habiturum,
qua de causa totum ærarium prodige
exhauriet. Quæ omnia nos ante oculos
ponentes, auxilium maturare par est.
Sive enim hostibus cinctus perierit im-
perator, nihil erit quod ad tristitiam,
doloremque nostrum addi possit, præter
hoc, quod passim nobis male dictitabi-
tur, quasi ignavia, & effœminata qua-
dam molliæ ad labores sufferendos, a-
micum inimicis prodiderimus: sive sine
nobis victor evaserit, majorem gloriæ
partem amittamus. Cum ventis itaque
contrariis, & tumido, insanienteque pe-
lago pugnare, aperte furentium & mor-
tem ingloriam quærentium est. Quo-
circa nec vos ad tantum periculum ad-
eundum adhortor, sed aliam demonstra-
bo viam, quæ cum parvo labore summam
nominis celebritatem, splendoremque
continet. Trium namque virtutum ma-
ximarum documenta nobis edere licebit,
fortitudinis, justitiæ, atque prudentiæ.
Nam a ventis & mari interclusos aliud
iter invenisse, quo ad finem nobis propo-
situm perveniamus, prudentiæ optimo ju-
re adscribatur. Justitiæ autem, res om-
nes præ salute amici contempsisse. Forti-
tudini, quod nec itineris longi mole-
stia ac defatigatione, nec transitu per
multas gentes, quæ nobis se opposituræ
essent, perculsi atque consternati, a re-
cto tramite officioque deflexerimus. Quid
igitur tibi vis? dicet quispiam: ut quo-
niam in oras Macedoniæ navibus defer-
ri non possumus, eas hic tamquam inu-
tiles concrememus, ipsi cum armis per
continentem ad imperatorem gradiamur,
quod illi perquam fructuosum, nobis
vero gloriosum acciderit. Nec impe-
dimenta, & offendicula in medio oc-
currentia perpendentes, ab hoc labo-
re deterri oportet. Quis enim um-
quam recubans supinus, & stertens,
de hostibus trophæum erexit? sed fi-
nis laborum ante oculos habendus est,
quem plurimus, & eximius honos comi-
tabitur. Hæc ego justa & utilia
censui, factoque ipso me ducem, &
suasorem aliis exhibebo. Quod si qui-
busdam vestrum magnitudinem laborum,
periculorumque considerantibus, mini-
me istuc aggrediendum videtur, ego
fane primus navim flammis exuram,
& arreptis armis iter invadam: sequetur,
quicumque adversus casus participare
mecum voluerit: cæteri salvis navibus
quod placuerit, & ex usu judicave-
rint, faciant licet. Sic Persas primo-

Edit. Paris.
pag. 566.

pag. 567.

γματοι ἡμῖν, ὥς δ' ἡμᾶς μὲν ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐνταῦ-
θα κατεχομένους, ἀπράκτους εἶναι. ἐκείνον δὲ ὑπὸ
Ρωμαίων, ὡς ἀκρόν, πολιορκεῖσθαι. δέδοικα δὲ μὴ
καί τι τῶν ἀντικέων συμβῆναι περὶ αὐτόν. εἰκὸς γὰρ καὶ χρη-
μάτων ὑπορρεῖν, καὶ στρατίας ἀξιωμαχῆς πρὸς τὰς πολε-
μίας ἄρτι ἐκ τῆς πλάνης ἐπανήκοντα, καὶ ἐκ ἐξαρ-
κῆτος τῆς καίρῳ πρὸς τὸ διώσκειν κήσασθαι βεβαίαν.
Οἱ πολέμιοι δὲ, καὶ ὅπλοις βιάζεσθαι δυνάμει ἂν
ὄντες πολλοί, καὶ χημάσι τὰς συνώντας διαφθεῖρουν,
τῶν κοινῶν Ρωμαίοις χρημάτων ὑπ' ἐξουσίαν Αποκαύ-
χῳ τῶ μεγάλῳ δεκτὴ κεμένων, καὶ πάντα ἀναλώσονται
ἀφειδῶς, ἵνα μόνον Βασιλέως περιγένοιτο. οἱ δὲ γὰρ
σαφές αὐτῶν, ὡς ἔως μὲν ἂν ἐκεῖνος περιγῇ, ἀπίστος αὐτοῖς
τῶν Ρωμαίων ἡ ἡγεμονία, καὶ ἀμφίβολος πάντων τῶν ἀρί-
στων ὑπ' ἐκείνου μάλλον αἰρεμένων ἀρχεῖσθαι. ἂν δ' ἐκεῖ-
νος ἔσῃ πῶς δὴ τινὲς ἐξ ἀνθρώπων εἴχοιτο, βεβαίαν εἰς τὴν
ἐπεὶ αὐτῶν ἐσομένῳ χρόνον τὴν ἀρχὴν, δι' αὐτὴν συμ-
πάντων χημάτων ἀφειδήσει. ἂν πάντες ἐνοουῶντας, τα-
χεῖαν ποιεῖσθαι τὴν βοήθειαν προσῆκον. ἂν τε γὰρ ὑπό-
ληται Βασιλεὺς ὑπὸ τῶν πολεμίων περιχρόντων, ἐδε-
μίας ἡμῖν ἀθυμίας ἐκ λύπης ὑπερβολῶν ἐκλείψει πρὸς
τῶν κακῶς ἀκύνει ὑπὸ πάντων, ὅτι ἀνυδρία καὶ μαλα-
κία τῇ περὶ τὰς πόνας καταπροδίδεται τοῖς πολεμίοις
ἡμῖν ὁ φίλος. ἂν τε περιγένηται ἡμῶν χωρὶς, τὸ
μείζον τῆς φιλοτιμίας παρηγήμεθα. Τὸ μὲν οὖν
πρὸς ἀνέμους ἀντιπνέοντες, καὶ θάλασσαν ἐξοι-
δῶσαν καὶ μαινομένην ὑπομάχεσθαι, μελαγχολῶντων
σαφῶς καὶ θανάτων ἐπ' ἐδεμῖαν φιλοτιμία. ὅθεν
καὶ δὲ πρὸς τοσούτον κίνδυνον ἀποδύεσθαι ὑμᾶς κε-
λεύω. ἑτέρων δ' ὑφηγήσομαι αὐτοῖς, πόνοι μὲν ὁ-
λίγον ἔχουσιν, εὐκλείαν δὲ καὶ εὐδοξίαν ἀκροτάτῳ.
τελευτῶν γὰρ τῶν μεγίστων δείγματα ἡμῖν ἐξεργασθῆναι ἐξέ-
σαι, ἀνδρίας καὶ δικαιοσύνης καὶ φρονήσεως. τὸ μὲν γὰρ
ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ θαλάσσης καλυομένους ἑτέρων ἐξου-
ρεῖν ὁδὸν δὲ ἡς ἡμῖν ἀνυδείη τὸ προκείμενον, φρονήσεως
δικαίως ἀντιτίθειν. δικαιοσύνης δὲ, τὸ πάντα χρήμα-
τα ἡγήσασθαι δεύτερα τῆς τῆς φίλης σωτηρίας. ἀνδρίας
δ' ὅτι, ὥς ἡ περὶ τὴν ὁδοπορίαν ἔσαν μακρὰν ταλαι-
πωρία, ὥς ὅτι καὶ πολλῶν ἐθνῶν, οἱ μέλλουσιν ἡ-
μῖν μαχεῖσθαι διῆναι μέλλοντες, ἀπέστησαν τὰ δέον-
τος καταπλαγέτες. Τί οὖν ἐστὶν ὁ λόγος; ὡς ἐ-
πεὶ ταῖς ναυσὶν ἀδυνατῶμεν εἰς Μακεδονίαν ἔρχε-
σθαι, ταύτας μὲν ὡς ἀχρήστες ἐνταυτοῖς πυρὶ κατα-
πιμωρᾶν. αὐτὰς δὲ τὰ ὅπλα ἔχοντας, εἶναι δεῖν τὴν
ὑπεῖρεσθαι πρὸς Βασιλέα. τὰτο γὰρ ἐκείνῳ τε μεγάλῳ
οἶσει τὴν ὠφέλειαν, καὶ ἡμῖν τὴν εὐδοξίαν καὶ μικράν.
καὶ καὶ δὲ τὰ ἐν μέσῳ σκῶλα καὶ προσκόμματα λο-
γισόμενος ὑποκνεῖν πρὸς τὸν ἀγῶνα. ἐδεῖς γάρ
ποτε ἀνακείμενος καὶ ῥέγμων τρόπαιον ἔσσης ὑπὸ
τῶν πολεμίων. ἀλλὰ πρὸς τὸ τῶν πόνων τέλος ἀ-
φορᾶν, ὡς πολλῶν οἶσει καὶ μεγάλῳ τὴν φιλοτι-
μίαν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐμοὶ δίκαιά τε ἔδοξε καὶ συμφέ-
ροντα ὅμῃ. καὶ αὐτὸς τε ποιήσω παρῶτος, καὶ τοῖς ἄλλοις
συμβεβούλω. εἰ δὲ τισὶν ὑμῶν πρὸς τὸ τῶν πόνων,
καὶ κινδύνων ἀφροῶσι μέγεθος, ἐμάλιστα δοκεῖ τοιού-
τοις ἐπιχειρητέον εἶναι, ἀλλ' ἐγὼ παρῶτος τὴν τε ναυὶ
ἐμωρήσω, καὶ τὰ ὅπλα ἔχων βαδίσματι συνέφε-
ται δὲ καὶ ὅς τις εἴλετο ἐμοὶ συγκινδυνάσειν. οἱ δὲ λοι-
ποὶ, τὰς ναῦς ἔχοντες, ὅ, τι φίλον ὑμῖν καὶ λυσίτελές
δοκεῖ, ποιεῖτε. Οὕτως πρὸς τὰς ἐν τέλει τῶν Περσῶν

Ἀμοῦρ ὁχευθεὶς, πάντας μὲν ἔπεισεν ὡς δίκαιά τε ὅμῃ καὶ λυσιτελοῦντα συμβελλέει. εἰλοντο δὲ ἐξήκοντα μόνον ναύαρχοι συγκινδυνεύειν μὴ τῷ πληρωμάτων. οἱ δὲ ἄλλοι ἰχυρίζοντο, ὡς ὀλίγω ὕπερον ἐρίων τυχόντες τῷ ἀνέμων ἐλεύσονται, εἰς τὴν Μακεδονίαν αὐτοῖς τῇ σατράπῃ συνεσόμενοι. Οὕτω μὲν ὡν ἐδέδοκτο κοινῇ, ἔκ τῃς Εὐβοίας εἰς τὴν Λοκρίδος παράλιον ἐλθόντες, οἱ ἄλλοι μὲν ἡσύχαζον ἐν τῇ ναυσί, Ἀμοῦρ δὲ καὶ οἱ ἐξήκοντα ναύαρχοι, ὅς ἔδει πρὸς τὸ τόλμημα συναίρεσθαι ἐκείνῳ, ἀνελκύσαντες τὰς ναῦς, καὶ ὅπλα τε ἀναλαμβάνοντες, καὶ ἄλδρα ἐπιφερόμενοι οἷς ἐμελλον ἡττραφήσεσθαι πρὸς τὴν ὁδόν· καὶ Ἀμοῦρ αὐτοῖς τοῖς ἄλλοις ὁμοίως πᾶσιν, κῆλυσαντο αὐτὰς τὴν νύκτα παρὰ τὸν αἰγιαλόν· ὡς ἅμα ἔω τὰς ναῦς ἐμπαρήσαντες, τῆς εἰς Βέρροϊαν ἔχωνται φερύσης. τῆς νυκτὸς δὲ ἐκείνης τῷ ἐναντίων πρυμμάτων παυσαμένων, ἐρίων δὲ ἐπιπνιδσάντων, τὰς ἀνελκυσμένας κατελκύσαντες, καὶ ἅμα πᾶσαις ἄραντες ἰσία, εἰς τὴν ὕπεραίαν προσέχον· ἡ μακρὰν Θεσσαλονίκης ἐν λιμένι τῇ Κλωπᾷ προσαγορδομένη· τὸ μὲν οἰόμενα ἔμεγαν Δῆκα ἐν Θεσσαλονίᾳ εἶναι, καὶ βεβλόμενοι εἰ τύχοι πρὸς ἐκεῖνον ναυμαχεῖν· τὸ δ' ὅτι καὶ ἡ ἀντιπέραν παράλιος τῆς Βοιωτίας ἀλίμνος τὰ πολλὰ ἐστὶ, καὶ τοσούτον ἐν παντὶ εὖ εὖ ὑποδέχεσθαι μὴ δυναμένη.

res affatus Amurius, fidem fecit se æquum, & utile consulere. At enim non plus sexaginta navarchi cum classiariis remigibus illi se associare instituerunt: reliqui brevi spatio ubi ventum propitium essent nacti, in Macedoniam cursum directuros, rursusque cum eo futuros asseverarunt. Postquam inter illos communiter ita convenit, ex Eubœa ad Locridis littora delati, alii in navibus permanserunt. Amurius autem, & sexaginta navarchi, quos tanti facinoris confortes illi esse oportebat, subductis navigiis, & armis assumptis, commeatuque in viam deprompto, juxta littus pernoctarunt, ut mane exustis illis Berrhœam iter capefferent. Nocte porro illa, cum venti luctantes posuissent, & secundi spirarent, deductis denuo, quas subduxerant navibus, & sublati velis, omnes simul die sequenti, portum non procul Thessalonica Clopam appellatum, tenuerunt, partim quod magnum ducem Thessalonice degere arbitrarentur, vellentque cum eo, si possent, navale prælium miscere, partim quod adversa ora Botiæ importuosa esset, tantamque classem eodem loco nequireret recipere.

CAPUT LXIV.

Perse circa Thessalonicam loca deprædantur. Imperator curat ne Cralis regio incursetur. Ad eundem legatio, qua fides ei promittitur. Thessalonicam venit cum copiis. Amurii occursum. Zelotarum sævitia in imperatoris studiosos. In Thraciam cum Amurio discedit. Peritheorium obsidetur. Humanitas imperatoris in captivam. Legatio de pace ad imperatricem. Rapitur in odium Apocauclus. Amurius quoque separatim eam ad pacem impellit, & a sua cum Cantacuzeno amicitia terret.

Τὸ μὲν ὡν Περσικὸν αὐτίκα, ἐπεὶ ἐπύθοιτο τὴν μέγαν δῆκα ἀποπεπλοκέναι εἰς Βυζάντιον, τὰ περὶ Θεσσαλονίκην ἅπαντα ἐπιδραμόντες χωρία ἐληίζοντο, καὶ λιδοραπόδισαν ἐκ ὀλίγης. Ἀμοῦρ δὲ εἰς τὴν ὕπεραίαν πενήτηκοντα ναῦς ἀπολεξάμενος, ἔπειτα εἰς Πύδναν, ὡς ἐκεῖθεν τὰς μὲν ἡμίσεις ἦζοντας εἰς Βέρροϊαν, ὡς ἅμα Βασιλεῖ ἐλδοσόμενος εἰς Θεσσαλονίκην, τὰς ἐπιλοίπας δὲ ἐπανήζοντας ταῖς ναυσί. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ πύθοιτο τὰς βαρβάρους Πύδνα προχόντας, διὰ σωδῆς μὲν ἐποίησατο πάσης, τὴν ὑπὸ Κράλῳ περὶ τὴν χάραν μηδὲν ζημιωθῆναι· καὶ πέμψας ἐκέλευε πάντας εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρέγια εἰσάγεσθαι τὴν ἔφοδον μιλύων τῷ βαρβάρων. καὶ λιδοραπόδισαν γὰρ ἐξ ἐκείνων ἑδὲ εἰς, ὅτε μὴ ἐκ τῆς ὑπὸ Βασιλέα τελέσης χάρας. Αὐτὸς δὲ Θετταλῶν τε τὰς ἀρίστους ἔκ Βέρροιωτῶν τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἀξίαις τε ἀμειψάμενος, καὶ εὐεργεσίαις ταῖς προσηκείσαις, ἔπειτα καὶ τὴν ἄλλαν στρατιὰν προνοίας τῆς δέσεως ἀξιώσας, καὶ Μανουὴλ τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν Βέρροίας, καὶ τῶν ἄλλων πολιχνίων, ἀπροσεχώρησαν αὐτῷ ἀποδείξας ἄρχοντα, συστήσας δὲ αὐτῷ καὶ Ἀγγελὸν τὸν ἀνεψιόν, ὃς Θετταλίας πρότερον ἐνχειρίσθαι τὴν ἀρχὴν, καὶ κελεύσας, ὡς τι δέονται, ἐκάτερος ἀλλή-

PERSE, simul ut magnum ducem Byzantium vela fecisse audierunt, Thessalonicensem agrum universum incurfantes, magnas hominum pecorumque prædas egerunt. Amurius altero die delectas naves quinquagenas Pydnam mittit, ut inde pars militum dimidia Berrhœam vadat, & cum imperatore Thessalonicam proficiscatur, altera pars cum navibus redeat. Imperator barbaris Pydnam appulsis, diligentissime cavet, ne quid Cralis provincia detrimenti acciperet, circummissisque nuntiis infestum eorum adventum significavit: & monuit, ut in urbes, & castella se omnes reciperent. Nemo tamen inde, ut neque e locis imperatori subjectis, in servitutem abreptus est. Qui Thessalorum, & Berrhœotarum optimates pro studio erga se dignitatibus, & donis remuneratus, & exercitum qua par erat cura dignatus, & Manuele filio juniore Berrhœæ, aliisque oppidulis recen-ter ad auctoritatem suam adjunctis præfecto, eique Angelo consobri- no, cui ante Thessaliæ gubernatio commissæ fuerat, commendato, cum mandatis, ut si opus esset, alter alterum defenderent,

Edit. Paris.
pag. 568.

Edit. Paris.
pag. 569.

forma insuper mansueti, ac minime molesti imperii præscripta, & cæteris quoque probe constitutis, oratores ad Crælem misit, qui indicarent, quamvis fœdus secum percussum, & inita societas ab eo dissoluta esset, nihilo minus memorem se honoris, & humanitatis, quam apud ipsum commorans expertus esset, neque ad iram commotum esse, neque fœdus temerasse, quod absurdum duceret, non opere ipso palam ostendere quem in gratia amicis referenda virum, ipse tam benevole tractare voluerit. Et nunc missa sibi Persarum auxilia, quæ damnum dare possint, ab ejus regione, ut amica & socia, vexanda prohibuisse, & de cætero quoque quantum efficere possit, ei commodaturum. In eo autem situm, aut bonam fidem optimi & constantis amici agnoscere, aut rationi, & justitiæ adversantem, bellum facere. Posthæc ipsum, & conjugem Helenam, ut cum Persicis copiis Didymotichum abiturus valere jubet. His igitur omnibus quindecim dierum spatio transactis, cum Thessalico, & Berrhœensi delectu, & quos prius habebat, & cum Persis præterea Thessalonicam venit. Per dies illos Persæ qui in navibus erant, cum aliis modis Thessalonicæ vicina deformarunt, ut barbari nimirum, iidemque hostes, cum vicos duos munitos cum turribus devastarunt, agricolis qui se præ metu dedebant, servitute mulctatis. Amurius ut imperatorem appropinquare cognovit, cum paucis optimatibus in equis (non enim his abundabant) toto agmine pedibus prosequente, ei se fert obviam. Parum inter se distantibus, Amurius ab equo descendens eum adorat, & pedibus propius accedit, quem imperator per nuntium rursus equum conscendere jubet. Consalutatione peracta, in tabernacula concedunt, castraque non procul Thessalonica diebus septem locant. Amurius per legatos hortatur oppidanos, uti imperatori urbem, seque tradant. Si faxint, captivos donaturum pollicetur. Illi æqui bonique nihil respondent. Zelotæ metuentes, ne, qui intra mœnia erant imperatoris partium, tam bella occasione utentibus, incitatoque ab iisdem populo a barbaris turbato, & captivos sibi dimissum iri sperante invaderentur, opprimerenturque, ad sævitiam, & cædes procedendum censuerunt, quo per illos aliis quoque terrorem incuterent. Et Palæologum quemdam ex optimatibus domi delitentem, quod in suspitionem venerat, & qui cur moreretur nihil meruerat, raptum in foro publice peremerunt, amputatoque capite, & corpore in partes dissecto, eas per portas suspenderunt. Caput autem hastili præfixum gestantes, & viscera crudelem in modum distrahentes, urbem obambulabant. Tum Gabalam quemdam fortis mediæ civem, prius auribus, naso, cæterisque membris mutilatum occiderunt. Alios item complures ejusdem ordinis naribus, & auribus truncatis, urbe in sempiternum exilium expulerunt. Quibus lamentantibus, causamque sciscitantibus, ob

λοις ἐπιμαχεῖν, τύπον τε ἐκθέμενος αὐτοῖς ἡμέρας καὶ ἀνεπαχθεὶς ἀρχῆς, καὶ τὰ ἄλλα δὲ διοικησάμενος, πρεσβείαν ἐποιεῖτο καὶ πρὸς Κράλλω. ἐδήλωτε ὡς εἰ καὶ ἐκείνῳ αἱ πρὸς αὐτὸν ἀπαγορεύσεις σπονδαί, καὶ ἡ συμμαχία, ἀλλ' αὐτὸς μεμνημένος τῆς τιμῆς καὶ τῆς φιλίας, ἥς ἀπέλαυσε δαγῶν παρ' αὐτοῦ, μήτε κενεῖν ἡδαι πρὸς ὀργὴν, μήτε δαλελυκέναι τὰς σπονδὰς· ἀποπὼν εἶναι ἡγεσάμενος μὴ ἔργοις αὐτοῖς θέσθαι φανερὸν εἰς οἶον ὄντα περὶ τὸ ἀμείβεσθαι τὰς φίλας, ἐλετο αὐτὸς ἐπιδείξασθαι τοσαύτῳ δυνάμει. καὶ νῦν μὲν τῆς Περσικῆς στρατιᾶς ἐλθέσης πρὸς αὐτὸν καὶ δυναμένης βλάπτειν, αὐτὰς τε καλύσαι κελύσας μὴ κακοῦ τινὶ χάραν, ὡς φιλίαν ἔσαν ἐ συμμαχίᾳ, καὶ ὕστερον, ὅ, τι αὐτὸν δυνάιτο ὠφελήσειν· ἐπ' αὐτῷ ἔσθαι ἢ δὲ γνωμονεῖν περὶ αὐτὸν φίλον ἀγαθὸν μάλιστα ἐσόμενον, ἢ αἰρεῖσθαι πολεμεῖν ἐπ' ἐδεμῖα προφάσει εὐλόγῳ ἐ δικάῳ. ἐπὶ ταῖς δὲ ἐ προσηγόρευον αὐτὸν τε ἐ Ελένῳ τινὶ γυναικί, ὡς ἅμα στρατῷ τῇ Περσικῇ βασιλεύοντες εἰς Διδυμότειχον. Ταῦτα δὲ πάντα ἐφ' ἡμέραις πεντεκαίδεκα δαπαρῶμενοι, καὶ ἐκ Οὐσταλίας καὶ Βερροίας ἔχων στρατιὰν ἅμα τοῖς ἄλλοις, οἱ αὐτῷ συνῆσαν πρότερον, καὶ τῷ Περσῶν συνεπομένων, ἦγον εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέραις, ἡ ἐν ταῖς ναυσὶ τῇ Περσῶν ἔσα στρατιὰ, ἄλλα τε ἐκάκε καὶ χάραν, ὅσα εἰκὸς βαρβάρους καὶ πολέμους, καὶ δύο κώμας τετειχισμένας καὶ πύργους ἔχοντας διεπόρθησε, τῷ ἐχόντων ταύτας γεωργῶν ὑπὸ δέας παραδεδωκότων σφᾶς αὐτὰς καὶ ἀνδραποδισθέντων. Ἀμὲρ δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο ἐγγὺς εἶναι Βασιλείαν, αὐτὸς μὲν ἐφιππος μὲν ὀλίγων τῷ ἀείρων, καὶ τῷ ἀπόρου ἵππων, πᾶσα δὲ ἡ στρατιὰ πεζῇ ἐπομέμενοι, εἰς ὑπάντησιν Βασιλέως ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἤδη καὶ μακρὰν ἀδύλῳ, τῷ ἵππευ ὀποβάς ὁ Ἀμὲρ, προσεκυνεῖ τε τὴν Βασιλείαν, καὶ ἐβάδιζε πρὸς αὐτὸν πεζός. πέμψας δὲ ὁ Βασιλεὺς, ἐκέλευε τῷ ἵππευ ἐπιβαίνειν, καὶ ἐπέθετο πολλὰ πρότερον περὶ τῷ πεζός ἐλθεῖν φιλονεικήσας. προσαγορεύσαντες δὲ ἀδύλους, ἦσαν εἰς τὰς σκηνάς, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ πολὺ ἀπώθεν Θεσσαλονίκης ἐν ἑπτὰ ἡμέραις. πρεσβείαν δὲ Ἀμὲρ πρὸς τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ πεποιημένας, ἐπαραινέντος προχωρεῖν ἐκόντας Βασιλεῖ, καὶ τὴν πόλιν παραδιδόναι, τὰς τε αἰχμαλώτους ἀπολύσειν αὐτοῖς, εἰ πείθοιντο ἐπαγγελλόμενος, ἀπεκρίναντο ὅδ' ἐπιεικές· δείσαντες δὲ οἱ Ζηλωταὶ μὴ οἱ τὰ Βασιλέως ἐνδον ἡρημένοι, καιρῶ λαβόμενοι ἐπιτηδεύειν, καὶ τὸν δῆμον ἀναπείσαντες τεθορυβημένον ὑπὸ τῇ βαρβάρων, ἄλλως τε καὶ ἐλπίσαντα τὰς αἰχμαλώτους αὐτοῖς ἀπολυθῆσθαι καὶ κρατήσωσιν αὐτῶν, ἔγνωσαν ἐπὶ ὁμότητι καὶ φόνος χωρεῖν, ἵνα δι' αὐτῶν καὶ τὰς ἄλλας ἐκφοβῶσι. καὶ Παλαιολόγον τε τινὰ ἐκ τῶν ἀείρων, οἱχοι χολάζοντα διὰ τὸ ὑποπτεύεσθαι, μηδεμίαν αἰτίαν τῷ ἀπαθανεῖν παρεχόμενον, ἐξαρπάσαντες ἀπίσφαξαν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς, καὶ τινὶ κεφαλῇ ὀποτεμόντες, ἔπειτα καὶ τὸ σῶμα διελόντες τετραχῇ, τὰ μὲν τμήματα ἐν ταῖς πόλεως πύλαις ἀπώρηνσαν ἐκάστη τμήμα· καὶ κεφαλῇ δὲ δόρατι ἐκθέμενοι, ἐπὶ ἔγκρασι σὺροντες ἀνηλεῶς περιήσαν τὴν πόλιν. Γαβαλᾶν δὲ τινὰ ἐκτεμόντες καὶ τινὶ ρίνα, καὶ τὰ ἄλλα μέλη δαλεβησάμενοι, ἔπειτα ἀπέκτειναν. ἐτέρων δὲ ἐκ ὀλίγων τοῖσιν ρίνας ἐκτεμόντες, ἔπειτα κατεδίκασαν αἰφυγίαν. καὶ ἀνοίξαντες τὰς πύλας, ἐξήλαυνον τὴν πόλιν, τῷ δὲ ὀδυρομένων καὶ τινὶ

ἃ αἰτίαν δεδομένων ἐκδιδάσκουσαι, δι' ἡν ποιαῦτα ὑπομέ-
νειν κατεκρίθησαν, εἰδὲν πλέον ἀπεκρίναντο οἱ Ζηλωταί,
ἢ ὅτι εἰδέναι αὐτὰς τὰ Κατακλιζυῖα σαφές αὖτε ἡρημέναις.
οἱ μὲν οὖν ἔπος οὐδ' ὀφείλουσι, ἐπεὶ πρὸς εἰδὲν εἶχον χρῆ-
σθαι ἑαυτοῖς εἰς τὸ τ' βαρβάρων ἀπεχώρου σφατόπεδον
πρὸς Βασιλέα. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ τὸ προσάγειν αὐτὸν πόλιν
ἀπορον εἶωρα, Μαννὴλ μὲν τὸν υἱὸν καὶ Ἀγγελὸν τ' ἀνε-
ψιὸν τὴν τε ἐκ Θεσσαλίας καὶ Βερρῶν εἰσάγοντας στρατὸν,
ἐκέλευεν εἰς τὰς ἰδίας ἀρχὰς ἀποχωρεῖν. αὐτὸς δὲ ἀπο-
λειφθεὶς μετ' ὧν ἦγεν οἰκοῦσθαι, καὶ Περσῶν τοῖς ἀείστοις
ἐξ ἀκοσίους ἵππους παραχόμιμος, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης στρατίας
ἐξακχιλίους ἐπιλέκτους πεζὺς παραλαβὼν ἅμα Ἀμὺρ,
ἐκ τ' ὑπείρεως Ὁράκλιν ἀπεχώρου. ἃ δὲ ἄλλω στρα-
τὴν ἐκέλευον ἐν ταῖς ναυσὶν εἰς Περθεώριον ἐλθεῖν, ὡς
ἐκεῖ συμμίξοντες ἀλλήλοις. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν ἐκ θαλάττης,
οἱ δ' ἐκ τ' ὑπείρεως πάλιν ἐν ταυτῇ ἐγένοντο, Περθεώριον
ἐπολιόρχου ἐπιστρατοπεδοσάμενοι. Ἀβδηρίται δὲ προ-
σῆλθον ἐκοντὶ δεσμώτην ἀγαγόντες Ὁ Γεδέλλω τ' ἃ
Βασιλίδος Ἀννης οἰνοχόον, ὃν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν κα-
τέστησαν ὁ μέγας Δῆξ μὲν τ' Βασιλέως εἰς Τελβαλὺς ὑπε-
ροίαν, προσκεχωρηκότῳ δέει. ἐπαινέσας ὃ αὐτὰς ὁ Βα-
σιλεὺς, καὶ τὸ τε τῷ καιρῷ προσήκοντι πεποινηκέναι μὴ
φιλονεικήσαντας ἐπιχειρεῖν τοῖς ὑπὲρ δυνάμιν, καὶ τῷ αὐ-
τοῖς ἐπ' ἀνέκοντι προσκεχωρηκέναι μελήσαντας μηδὲν ἐκεί-
νοις μὲν ἀρχόντας ἐπισύσας, οἳ καδὲ ἀπέπεμπε. Γεδέ-
λῃ δὲ τὰ, τῇ δὲ καλεύσας ἀποδοθῆναι, καὶ οἰκοῦσθαι
πλείω παραχῶν, ἔπειτα καὶ Ἰάκωβον τ' Βρυλᾶν ὄντα ἐκ
τ' οἰκετῶν, καὶ Σαλατίνω ἐκ τ' Περσῶν ἕνα ἅμα ἐκεῖνον
ὁξέπεμπε εἰς Βυζάντιον πρὸς Βασιλίδαν πρέσβεις. ἢ
πρεσβείαν ὅλῳ περὶ εἰρήνης. καὶ πρῶτα μὲν ἐμαρτύρετο
Θεὸν, ὡς ἐμὸν αὐτῇ ἐκ ἐπιβλεύσεως ἔργον ἢ Βασι-
λεὺς τῷ υἱῷ, ἀλλ' ἔδὲ μέλει λογισμῶν αὐτῇ τι περὶ
αὐτῷ προσκεχωρηκότι σωμαδεῖν. αὐτῷ δὲ ὑπὸ σωμα-
φάντῳ ἀνδρώπων, καὶ εἰδὲ ὑγιᾶς, ἔτε ποιεῖν, ἔτε
λέγειν μεμελετηκότων παραχθεῖσαν ἔφασκε τ' ἐμφύλιον
ταυτῇ πόλεμον κεκινήκηναι, ὃς ἄλλοις πολλῶν τε καὶ
μεγάλων αἰτίος Ῥωμαίοις κατέστη συμφορῶν, καὶ ἐτι με-
ζόνων ἔσεται ἂν μὴ καταλυθῇ. καὶ αὐτὸν δὲ μεγάλαις
μὲν χρίσασθαι συμφοραῖς διὰ τὸ πόλεμον, καὶ κινδύ-
νοις φοβεροῖς περιχεθῆναι θάνατον ἀπειλοῦσι. τὰ
Θεὸς δὲ ὁμῶς ἴλεω τυχόντα, τῷ κινδυνῶν τε ἐκείνων
ἀπὸλλάχθαι, καὶ νῦν ἐπ' ἀνέκοντι τῷ κρείττονος σωμα-
ρομένῳ. σωμαρῶντα δὲ ὡς τὰ τε μέλλοντα κακὰ ἐκ τ'
πόλεμος πᾶσαν ὑπερβήσεται ὑπερβολῶν, καὶ τὰ ἐκ τ'
εἰρήνης ἀγαθὰ ὁμοίως μέγала τε καὶ δυνάμενα τῷ
Ῥωμαίων ἡγεμονίαν κινδυνεύσαν ἀνακταῖναι, τῷ
πρεσβείαν πεποιθῆναι τῷ περὶ τῆς εἰρήνης ταυτῇ,
καὶ δεῖν αὐτῇ μὴ περιπαῖν διὰ τὴν τινῶν μοχθη-
ρίαν καὶ ἀγνωμοσύνην τ' Ῥωμαίων ἡγεμονίαν διαφθει-
ρομένην. καὶ ἔξαρχῆς ὃν ἄλλοις πολλὰ συμβεβηκέ-
ται τὰ δεινὰ καὶ χαλεπὰ, καὶ τὸ χάραν ἅπασαν, καὶ τὰς
πόλεις διεφθάρθαι ὑπ' ἀλλήλων πολιορκημένας καὶ διαφ-
θειρομένας ἐπιδρομαῖς καὶ λεηλασίαις, μέτρια δὲ ὁ-
μῶς εἶναι οἷα δὴ Ῥωμαίων Ῥωμαίοις ἐπιόντων, καὶ αἶκτον
τινὰ ποτε καὶ τῷ αὐτοχουῶν λαμβανόντων. τὰ προσδο-
κώμενα ὅσοις καὶ δεινότερα ὁ φοβερώτερα, ὡς τὰ πα-
ρελθόντα πρὸς αὐτὰ παραβαλλόμενα, εὐτυχίας τόπον
ἐπέχειν πρὸς ἀκροτάτῳ κακοπραγίᾳ. βαρβα-
ροι γὰρ ἦδη εἶναι Πέρσαι οἱ τὸν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιτε-
τραμμένοι πόλεμον καὶ κείνῳ συμμαχίσαντες, οἷς

Paris II.

quam talibus suppliciis damnati essent,
hoc tantum Zelotæ responderunt, con-
stare sibi, ipsos apertissime Cantacuze-
no favere. Sic igitur lamentantes, quo-
niam se inutiles jam videbant, ad bar-
barorum castra, imperatorem conventu-
ri, adierunt. Is cum non videret, quo
pacto urbem in potestatem adduceret,
Manuelem filium, & Angelum conso-
brinum cum copiis, quas e Thessalia,
& Berrhœa ducebant, ad illorum præfe-
cturas remisit: ipse relictus cum iis quos
per se adduxerat, ducentis Persarum op-
timatibus equis suppeditatis, & de reli-
quo exercitu sex electorum peditum mil-
libus alcitis, socio Amurio e continenti
in Thraciam recessit: reliquum copia-
rum navibus Peritheorium venire, ut
ibi conjungerentur, præcepit. Nava-
li jam, pedestrique in unum conflato
exercitu, Peritheorium obsidione cir-
cumdederunt. Abderitæ autem spon-
te se dediderunt, Gudelem, qui e-
rat Annæ imperatrici ad cyathum, si-
mul vinctum adducetes, quem ma-
gnus dux post imperatoris ad Tribal-
los discessum, in exilium timore se-
se tradentibus Præfectum attribuerat.
Laudatos imperator, tum quod tempo-
ri se accommodassent, & supra vires
quidquam audere noluisse, tum quod
ad reducem sine cunctatione aliqua se
adjunxissent, Præfecto illis creato, do-
mum dimisit, Gudelæ sua restitui jubens,
& ultro ei plura suppeditans. Deinde
Jacobum Brulam e ministris domesticis,
& Salatinen e Persis Byzantium ad im-
peratricem de pace legat. Ac primum
quidem Deum testatur, se non solum il-
li, aut filio imperatori non infidiatum
re: sed nec cogitatione tenus in eum
collatæ alicujus offensionis sibi esse con-
scium, verum ipsam a calumniatoribus,
qui neque facere, neque dicere quid-
quam probum, ac sincerum statuissent
circumventam, hoc civile bellum exci-
tavisse, quod hactenus multas, & sævas
clades Romanis peperisset, & nisi fini-
retur, sæviores paritum esset. Et se
quidem hujus belli causa gravibus infor-
tuniis pressum, periculisque horribi-
libus, & mortem ipsam intentanti-
bus cinctum fuisse, verumtamen Deo
bene favente & illa depulisse, & nunc
eodem bene juvante, postliminio re-
verti. Cum autem perspiciat, quæ ma-
la ex bello istoc emanatura sint, mo-
dum nullum habitura, & vicissim bo-
na ingentia ex pace oritura, quæque æ-
gram ac labantem Romanam rempu-
blicam sustentare, ac recreare possint,
hanc legationem de pace mittere vo-
luisse, rogareque, ne eam propter non-
nullorum malignitatem atque stultitiam,
imperium Romanum evertentem des-
piciat. Nam & a principio usque ad
illum diem multa dira & acerba evenisse,
totamque regionem, & urbes alternis
obsidiis, impressionibus, ac depopulatio-
nibus afflictatas esse: attamen censenda
videri mediocria (ut pote Romanis in
Romanos incurrentibus, & aliquando
miseris misericordiam tribuentibus) præ
illis quæ tanto tetriora, & horribiliora e-
runt, ut propter eorum immensitatem
præterita cum ipsis comparata, felicitatis
nomen obtinere queant. Barbaros
enim Persas, ut socios suos, contra Ro-
manos esse præliaturos, quibus homines
jugulare ludus, & captos abducere at-

M m m

Edit. Paris.
pag. 571.

que in servitutem vendere quovis lucro
dulcius: nec in ærumnosos ullus huma-
nitatis sensus, ullave commiseratio, na-
tura nimirum hostibus, propter summam
in divino numine colendo discrepantiam.
Atque illius mali non se, verum sacri
cubiculi Præfectum Apocauchum aucto-
rem extitisse, qui Berrhæam adversus
illum Romanos multos, ac strenuos
ductare non satis existimasset, nisi &
Perfas adjecisset, qui loca illa latro-
cinis implevissent, obvios partim tru-
cidentes, partim captivos abripientes,
& omnes vicos in cineres redigentes.
Eo magistro se tale quippiam experiri,
nec culpam committeri, si, cum barbaris,
& Romanis simul resistere non pos-
sit, similes & ipse socios asciverit. Quæ
quoniam & ipsa intelligat quam atro-
cia, & imperio pestifera, quamque gra-
vem damnationem ei apud tribunal illud
allatura sint, si nempe propter conten-
tionem, falsasque calumnias, & obre-
stationes Christianorum sanguinem a bar-
baris effundi patiatur, ad pacem infle-
cti debere, priusquam perniciēs ab illis
importetur: tantisper enim nulli Roma-
no illaturos iniuriam, dum legati rever-
tantur. In quas porro condiciones pa-
cem fieri oporteat, non esse præsentis tem-
poris indicare: sed si modo inducat in a-
nimum per legatos ad se missos expo-
nere sibi quæ illa, & patriarcha, cæteri-
que Archontes ut optima atque commo-
dissima probent, confidere se, eos di-
vino munere cum gaudio reversuros:
feliciter confectis, quæ Romanis omni-
bus in commune conducant. Hujusce-
modi fuit Cantacuzeni ad Annam impe-
ratricem legatio, quam seorsum Amurius
quoque hortabatur, uti pacem acciperet,
quo nihil posset tacere utilius. Nam &
alioqui pluribus ab hinc annis sibi cum
Cantacuzeno amicitiam intercedere, in
cujus gratiam Andronico imperatori non
solum bello contra Phocæam auxilium
tulerit, sed etiam postea contra Albanos,
& ex illo Romanos numquam incur-
sarit, cum omnes Cantacuzeno, quamvis
adhuc privati fortuna contento, subesse
arbitraretur. Nunc ejusdem imperatoris
non amicum modo, sed insuper servum
profiteri, & sic animo affectum, ut non
alios ei auxilium mittat, sed ipsemet coram
præsens adsit, nec minus studii ac
diligentiæ pro eo usurpet, quam si pro se
ac fortune suis bellum gereret. Quare
tanto magis pacem admittendam, maxime
cum & imperator principum iniquitate in
se commissa condonare, & ab armis
discedere paratus sit. Non enim tantum-
modo si quid rei Romanæ supersit, in-
tegrum, & incolume permanens, sed &
bello imminuta, ac devastata reparari
atque instaurari, & se pro hoste so-
cium, & amicum haberi posse. Hæc per
legatum etiam Amurius.

τον ὃν εἴ τι τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας κατελίπετο ἀκέραιον ὁρῶμεθα, ἀλλὰ καὶ τὰ διεφθο-
ρότα ὑπὸ τῆς πολέμου δυνάμεως πάλιν ἀνακτῆσθαι. αὐτὸν δ' ἀντὶ πολέμου σύμμαχον ἐξέσθαι
καὶ φίλον ἔχειν. τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Ἀμὺρ διεπρεσβέετο.

τὸ φονδὲν ἔφυη, καὶ ἐξ ἀνδραποδίζεσθαι καὶ ἀποδίδοσθαι
ἐπὶ δαλείᾳ κέρδους ἡδίων πάντος, καὶ οἷτος ἐδὲ εἰς,
ἐδὲ ἔλεος τῷ ἀτυχούτων, οἷα δὴ φύσει πολεμίων
ὄντων δὲ τὸ περὶ τὸ σέβας ἀκροατὴν ἐναντιότητα.
καὶ τότε ἔλεγε τὸ κακὸν, ἐκ ἐκείνων ἤρχθαι πρῶτον,
ἀλλ' Ἀπόκαυχον τὸ παρακοιμώμενον. ὃς αὐτῷ εἰς
Βέρροϊαν ἐπιστρατεύσας, καὶ πολλὰ καὶ ἀγαθὰ ἄ-
γων στρατιὰν Ῥωμαίων, ἐκ ἀγαπητὸν ὥσθι, εἰ
μὴ καὶ Πέρσας ἐπαγάγοι, οἱ πολλὰ ἐκάκωσαν τὴν
χώραν ἐκείνην, κτείνοντες καὶ ἐξ ἀνδραποδίζομενοι
τὰς προστυχόντας, καὶ πυρὸς ἔργον πάσας κώμας
πεποιημένοι. ὃ δὲ διδασκάλῳ κεχηρμένος ἐπὶ τῷ
τοιαύτῳ τετράφθαι πείραν, καὶ μηδεμίαν δὲ ταύ-
τῳ εἶναι ἄξιος αἰτίας, εἰ μὴ δυνάμειος πρὸς τὴν
βαρβάρους ὁμῆ καὶ Ῥωμαίους ἀντιπύττειται, τοῖς ὁ-
μοίοις καὶ αὐτὸς ἐρχήσαστο συμμαχοῖς. ἃ τυωρῶσαν
καὶ αὐτῷ ὡς δεινὰ, καὶ τῷ τε ἀρχῇ διαφθερού-
ται καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἐκεῖ κελύμενον μεγάλῳ οἴσον-
ται τὸ καταδίλῃ, εἰ δὲ φιλονεικίαν καὶ φόβους συ-
κοφαντίας καὶ διαβολὰς τὸ χειριστῶν αἷμα προῖε-
ναι φαίνοιτο χεῖσθαι ὑπὸ τῷ βαρβάρων, πεδιλῶν
πρὸς τὸ εἰρῶν, πρὶν ὑπὸ τῷ βαρβάρων τι διεφ-
θάρθαι. περιμῆνσι δὲ Ῥωμαίων ἐδὲνα ἀδικουῦντες,
ἄχρεις ἐπαυήξουσιν οἱ πρέσβεις. τὸ δὲ ἐφ' ὁποίοις
δεῖ γενέσθαι, καὶ τὸ παρόντος εἶναι καιρὸς δηλοῦν.
ἀλλ' εἰ μόνον πείθοιτο, πρέσβεις πέμπειν πρὸς
αὐτὸν οἱ διαλέγονται ὅσα ἂν αὐτῇ καὶ Πατριάρχῃ καὶ
τοῖς ὑπολειφθεῖσιν ἐτι τῷ πραγμάτων ἀρχῇ,
βέλτερά τε εἶναι δοκῇ καὶ λυσιτελέσασθαι ἑαυτοῖς, πε-
ποιθέναι δ' αὐτὸν ὡς τὸ Θεὸν δίδόντος χαίροντες ἐ-
παυήξουσιν, καὶ τὰ πᾶσι κοινῇ Ῥωμαίοις σωσίσονται
κατωρθώκοις. τοιαῦτα μὲν ὡς ἡ Βασιλέως τῇ Καν-
τακζωῶ πρέσβείᾳ πρὸς Ἀνναν τὴν Βασιλίδαν. Ἀμὺρ
δὲ καὶ αὐτὸς ἰδίᾳ συνεβέβηκεν ἔχεσθαι τῆς εἰρήνης,
ὡς τὰ μέγιστα λυσιτελέσσης. αὐτὸς μὲν δὲ ὁ πρό-
τερον φίλος εἶναι Βασιλεῖ τῷ Καντακζωῶ ἐκ πολλῶν
ἐτῶν, καὶ διὰ τὴν αὐτῇ φιλίαν Βασιλεῖ τε τῷ Ἀν-
δρονίκῳ, καὶ μόνον εἰς τὸν κατὰ Φωκαίας πόλεμον συμ-
μαχίαν παρεχθῆναι, ἀλλὰ καὶ ὑπερον ἐπὶ Ἀλβα-
νὸς. καὶ ἐξ ἐκείνων τῷ χρόνῳ εἰς τὴν Ῥωμαίων,
ἐδέποτε ἐμβεβληκέναι Ῥωμαίους πάντας ἡγεμόρους ὑ-
πὸ Καντακζωῶν τελεῖν τὴν Βασιλείαν, καὶ ἐτι τῷ
ιδίῳ τύχῃ σέργοντα. νυνὶ δὲ, ἐκείνῳ φίλος
εἶναι Βασιλέως, ἀλλὰ δόλος, καὶ ἄπο παρεσκευά-
σθαι, ὡς καὶ πέμπων στρατιὰν βοηθεῖν, ἀλλ' αὐ-
τὸς παρῆναι, καὶ τῷ ἴσῳ ἐπιδείκνυσθαι ἀπεδῶν,
ὡς ἂν καὶ ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸν πόλεμον αἰρεῖσθαι ἐποιεῖ-
το. δι' ἃ συνεβέβηκεν αἰρεῖσθαι μᾶλλον τὴν εἰρή-
νην, τῇ Βασιλέως μάλιστα τὰ εἰς αὐτὸν γεγενημένα
πρότερον διὰ τῶν ἀρχόντων τὴν ἀγνωμοσύνην ἀφέν-
τος, καὶ τὸν πόλεμον κατατίθεσθαι ἐθέλοντος. καὶ μόνον

CAPUT LXV.

Legatus Cantacuzeni crudeliter, & ignominiose habetur. Maledicta Apocauchi in imperatorem & ejus scopus. Litteras sibi missas ab Apocaucho Amurii non opertas imperatori desert, facti consilium affert. Episcopi Dymotichensis divinus nuntius. Letitia de reditu imperatoris & feria. Quid Glabe cuidam prädixerit idem episcopus. Castella duo, & agrestes se dedunt, quibus Momitzilus praeficitur, cujus mores describuntur.

Ο Μέγας ὁ δὲ ἐπεὶ πύθοιτο τὰ τῆς πρεσβείας, Σαλατίνῳ μὲν ὃν Ἀμὺρ πρεσβότῳ φιλοτίμως τε ὑπέδεξατο, καὶ μὴ μικρὸν ἐξέπεμψε δῶρα παραχῶν. Βρυλλᾷ δὲ τὸ γένειον περικείρας καὶ ὃ κεφαλῶν, ἔπειτα καὶ τὰς μυκτῆρας διαρρήξας καὶ τὰς κνήμας, ἀσβόλῳ τε τὸ πρόσωπον περιχρίσας, ἔλκυσε δὲ τὸ ἀγορᾶς ἔπος ὑφαίμον. Πρὸς δὲ ὃν πρεσβείαν ἔπος ἀπεκρίνατο. Ἀμὺρ μὲν ἔγραφε πολλὰς καὶ Βασιλέως ὕβρεις καὶ χαλπὰς. αὐτῷ δὲ καθήπτετο μετρίως ὅτι Καντακὺζῳ ἀκολουθεῖν αἰροῖτο ἀνάξια ποίῳν τὸ σφετέρως δόξιας. πλέον δὲ ἔδεν. Βασιλεῖ δὲ ἔφασκεν ὡς ἔδεικτο αὐτῷ, ὅτε συμβασιλεύειν τοῖς Βασιλέως παῖσι καὶ Ρωμαίων ἄρχειν, ὅτ' αὐτοῖς ὁμοίως δέλον εἶναι. ἔτι γὰρ μὴν ἔδ' αὐτῶν εἰ βέλτοι δέλον εἶναι, καὶ δελεῖται ὃ αἰχίσῃν εἰς ἵπποκόμους καὶ μαγεῖρας τεταγμένον, ἀλλὰ πολεμήσειν ἄχει παντός, καὶ ταχίστα διαφθερεῖν. καὶ ὅτ' τὸ περιεῖναι μέχρι νυκτὸς, ἔχ' ἢ σωῖσθαι ἔδ' ἢ στρατηγία περιέσωσεν, ἀλλὰ τὸ πόρρω πᾶς ἐν Τριβαλοῖς πλανήτην διατρέχειν. νυκτὶ δ' ἐπεὶ ἐγένετο ἐγγύς, εἰσεῖσθαι ὃ ταχίστην, ὅτι βέλτιον ἢ αὐτῷ. Σπένειν παρὰ Τριβαλοῖς, ἢ ἐγγύς τῶν Ρωμαίων γενόμενον βασιλείας, ἀμφισβητεῖν περὶ αὐτῆς. Βρυλλᾷ δὲ μὴ τὰς ποινὰς ἐκείνας τὰς ἀνημέρας, τῷ ἐν τοῖς Κωνσταντίνε Βασιλείοις τὰ μεγάλα δεισματοῖα καθεῖρξεν. ὅς καὶ μικρὸν ὕστερον ἀνῆρέθῃ μὴ τῷ ἄλλῳ σωδωματοῖ, τῷ δὲ μὴ τῶν Βυζαντινῶν ἐπιτεμένῃ μὴ τῷ Ἀποκαύχῃ τελευτῶν, ὥστε ὕστερον εἰρήσεται ὀλίγον. Ταῦτα δὲ αὐτῷ ἐφάρτετο, ἐκ παντὸς φόβου τὸν πόλεμον κατασκάδοντι, καὶ βυλομένῳ Βασιλεῖδα τε ὅμῃ δὲ τὸν φόβον τῷ πολυμύμῳ ἀπάγειν τὴν εἰρήνην, καὶ Καντακὺζῳ τὸν Βασιλέα πρὸς ἐχθρὰν ἀποσπᾶν καὶ ἄμυναν ἐκκαλεῖσθαι. Ἡδεὶ γὰρ σαφέστατα ὃ εἰρήνῃ αὐτὸν ἀπάξουσιν τῷ παραγμάτων τῆς ἀρχῆς, καὶ ἔχ' ὅτι πρῶτον εἶναι συγχωρήσας Ρωμαίων, ἀλλ' ἔδ' πολλοὺς ἀπὸ τῶν πρῶτων. διὸ καὶ πολλῶν αἱμάτων, καὶ ἀνδραποδισμῶν, καὶ φθορὰς ἀμυδρῆς τῶν Ρωμαίων τῷ τοιαύτῳ ἡλάττετο ἀρχῇ. Βασιλεῖ δὲ ἔδεν ἐκάλυψε τῷ παρανόμων ἔργων τετων τῆς εἰρήνης ἀποχέσθαι. ἀλλὰ πᾶσαν ἐπίνοιαν ἐκίνει, ὥστε κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. ἦδεὶ ὅτ' οὐδὲν ἐπιεικὲς ἐκ τούτου συμβησόμενον Ρωμαίοις. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀμὺρ ἐπαῖνε πρεσβότῃς, ἀπήγγελλε μὲν ὅσα συμβαῖν περὶ Βρυλλᾷ καὶ τὰς παρὰ τῷ ἀρχόντῳ Ρωμαίοις πρὸς τῷ πρεσβείαν ἀποκρίσεις, παρείχετο δὲ καὶ τὰ γράμματα πρὸς Ἀμὺρ. ὁ δὲ, ὡς ἦσαν ἐσφραγισμένα, ταῦτα ἔχων, ἦκον ὡς Βασιλεῖ μεμφομένου δὲ ἐκείνου εἰ περὶ αὐτῶν τι φαῦλον φήσῃ ὑποπτόμενος.

Paris II.

CÆTERUM magnus dux audita legatione, Salatinen Amurii legatum honorifice accepit, pauloque post, donatum dimisit. Brulam mento, & capite rasis, naribusque & tibiis confractis, fuligine oppleta facie, sic cruentatum per forum trahendum curavit. Ad legationem autem sic respondit. Dedit ad Amurium litteras, quibus acerbis in imperatorem contumelias acervavit: ipsum Persam moderate objurgavit, cum aliud non scriberet, quam sua claritate rem indignam committere, qui Cantacuzenum sequeretur: ast in imperatorem hæc illius maledicentia fuit, haud opus esse illo, neque ut loco collegæ cum liberis imperatoris Romanos moderetur, neque ut cum ipsis æque subditus sit. Quin etiam si ipsis servire velit, quamquam in ministerio sordidissimo, & abjectissimo, inter equifones & cocos videlicet, nolle ejus operam, sed oppugnaturus eum semper, & brevi admodum ad orcum demissuros. Nam quod usque in hunc diem fruatur spiritu, non prudentia, aut arte imperatoria servatum esse, verum quia procul apud Triballos erro vixerit. Nunc quia propius adsit, primo quoque tempore experturum, melius ipsi fuisse apud eosdem Triballos mercedi dare operas, quam regressum in fines Romani imperii, illud sibi asserere. Brulam autem post immania illa supplicia in carcerem, in Constantini magni palatio incluserunt, qui & paulo post cum aliis vinctis, populo Byzantino post mortem Apocauchi, ut infra non longe docebimus, irruente interfectus est. Hæc ille agebat, ut modis omnibus bellum strueret, & imperatricem hujusmodi facinorum terriculamentis a cogitationibus pacis avocaret: Cantacuzenum vero ad implacabile odium, ultionemque provocaret. Noverat siquidem planissime, si pax iniretur, se amissis rerum gubernaculis non solum primum Romanorum, sed nec a primo quocumque tandem futurum. Idcirco per multum sanguinem, quem fundebat, per plagiatum, & quanta dici non potest, Romanorum labem atque perniciem, ad excelsum hunc gradum grassabatur. At imperatorem nihil horum nefariorum operum a desiderio pacis abstinerebat, qui totam mentem in eo defixerat, quomodo bellum exterminaretur, cum ex eo ad Romanos nihil æqui redundaturum sciret. Ubi legatus Amurii rediit, & quid Brula factum esset renuntiavit, Archontum responsum exposuit, litterasque ad Amurium conscriptas porrexit, ille, obsignatas ut erant ad imperatorem detulit. Quo factum ejus culpante, interroganteque, num finistram aliquid de se suspicaturum putavisset, subjicit Amu-

Edit. Paris.
pag. 572.

pag. 573.

M m m ij

rius, non ea de causa epistolam se non
 resignasse, stultum enim fore prorsus, si
 ejus de se judicium ac voluntatem non-
 dum perspectam & exploratam haberet.
 Sed cum non ignoret Archontas Roma-
 no imperatore convitiis, & maledictis
 lacerando perinde atque negotio cupiam
 etiam atque etiam necessario deditos,
 idcirco non alteri legendam tradidisse,
 ne probra illa ad multorum aures perve-
 nirent, sed ad ipsum obfignatam asserre,
 ut si quid utile ibi scriptum fuerit, id mi-
 nimè parvi ducat: sin consueta, puta con-
 tumelia & maledicta, & in eorum qui
 scripserunt capita recidant. Commendat
 consilium imperator, leguntur litteræ,
 nihil ibi probum, sed adversus impera-
 torem turpia & infanda convitia, Amari-
 que reprehensio, quod non sine summo
 dedecore nobilitatis suæ, cum illo se con-
 junxisset. Imperator, quoniam Byzantii
 nullam spem pacis faciebant, necessario
 & ipse ad bellum administrandum in-
 cumbere, & urbes ad deditionem volen-
 tes nolentesque cogere. Imperatrici ve-
 ro Didymotichi, cum aliud de impera-
 tore marito nihil comperisset, nisi apud
 Berrheam urbem dedititiam esse, epis-
 copus nuntiavit, jam Chalcidicen perve-
 nisse, cui statim adjuncta fides, quando-
 quidem nihil non magnum de eo sentie-
 bant, & ut venturorum omnium provi-
 do diligenter attendebant. Aguntur mox
 feriæ, plausus edunt, & reditum impe-
 ratoris deo impense gratulantur. Post
 diem tertium Muzalon ab imperatore
 adveniens, omnia ut gesta erant recen-
 suit, rursusque feriæ, & quidem con-
 stantius celebratæ. Georgius autem Gla-
 bas, unus præfectorum præsidii Didy-
 motichenfis, episcopi conveniens, ut
 sibi ad imperatorem profecturo bene-
 precaretur petebat, quod se timere di-
 ceret, ne ante illius reditum mortuus,
 suavissimo ejus aspectu privaretur. Epi-
 copus eum proficisci permisit, hortatus
 bono esset animo, visurum imperatorem,
 & quidem in ea ipsa urbe, & in quib-
 dam functionibus utiliter ei inter-
 vitarum. Interjecto autem nonnullo tem-
 pore, ubi se viderit ad illud caeleste tribu-
 nal evocatum, præparet animum, ut pau-
 lo post ipse quoque mortalitatem exple-
 turus: sic enim visum Deo. Hæc ut
 pronuntiata sunt, ita evenerunt. Impera-
 tore autem Peritheorium obsidente, sca-
 lasque & machinas ad muros oppugnandos
 comparante, Sancta pax, & Pobisus ca-
 stella Meropes se tradiderunt, quorum in-
 cola venientes præfectum sibi dari roga-
 bant. Dederunt se cum illis, & alii qui-
 dam agrestes, ad eundem montem vicos
 sine muris habitantes, qui propter pro-
 pensionem erga imperatorem (sub eo enim
 antea, vivo adhuc Andronico imperatore
 militaverant) præ cæteris ad eum vene-
 runt. Cui cogitanti quid eis negotii im-
 poneret, & quem præficeret, Momit-
 zilum præficere placuit, non solum quia
 propter communionem gentis rusticani
 illi eum complexuri essent, sed quod et-
 iam in prælio nullum a se magnanimita-
 tis, ac fortitudinis officium desidera-
 ri pateretur, ad prædandum, rapien-
 dumque exercitissimus. Erat enim
 genere Mæsus, & propter eas quas di-
 xi artes profligatus, ad Romanos se ap-
 plicaverat, cumque Andronicus im-
 perator in album militum retulerat.
 Qui cum prædis agnitis semper dele-

Edit. Paris.
 pag. 574.

& τοιαύτω ἔφασκεν ἐκεῖνος γνώμῃ ἔχων μὴ λελυκέ-
 ναι τὴν σφραγίδα. ἀνόντος δὲ ἂν εἴη παντάπασιν εἰ
 τὴν Βασιλέως περὶ αὐτῆς ὁμιλίαν ἀγνοοῖν· εἰδὼς δὲ
 ὡς τοῖς παρὰ Ῥωμαίοις ἀρχαῖς, ὡς περὶ τῆς ἀναγ-
 καστάτων αἰσθρόης Βασιλέα ὑβρεῖς ἐπιτιθέσονται· τὰ
 ταῦτα χάριν μὴ ἑτέρῳ παραχέδαι ἀναγινώσκων· ἵνα μὴ
 εἰς πολλῶν ἐμπέσῃ τὰ βλάσφημα ἀκούς, ἀλλὰ ἀγαγεῖν
 πρὸς αὐτὸν, ἵν' εἰ μὲν τι χρήσιμον ἐγγεγραμμένον ἦ,
 λόγον τινὰ ποιήσονται αὐτῶν. εἰ δὲ τὰ σιωπῇ ταῦτα,
 ὑβρεῖς καὶ λοιδοραὶ, ἐπὶ τὰς τὴν γεγραφότων τρέπωνται
 κεφαλὰς. Ἐπαινέσαντος δὲ αὐτὸν τὴν Βασιλέως ἐπὶ ταῦτα,
 ἔπειτα ἀνεγινώσκειτο τὰ γράμματα, καὶ ὡς ἔδεν ὑγιὲς ἐγ-
 γεγραμμένον, ἀλλὰ πρὸς τὴν Βασιλέα ὑβρεῖς αἰχρὰ καὶ
 ἀγανείας, καὶ μέμφεις πρὸς Ἀμύρ, ὅτι αὐτὴ ἀπέχοιτο ἀ-
 κολαδεῖν καὶ τὴν ὁμιλίαν περιβεύειν. Βασίλειος δ' ἐπεὶ
 οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἀδελφαὶ ἐλπίδα παρέχοντο εἰρήνης, ἀ-
 ναγκαίως καὶ αὐτὸς ἔχωρει πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ ὑποχάλασεν
 αὐτῷ τὰς πόλεις προχωρεῖν ἢ ἐκείνας ἢ βιάζομενας. Βα-
 σιλίδης δὲ Εἰρήνην ἐν Διδυμοτείχῳ μηδὲν ἑσπέρων περὶ Βα-
 σιλέως πεποιμένῃ, ὅτι μὴ πρὸς Βέρροισιν ὁμιλίᾳ προ-
 χαρήσασαν, ἀπήγγελλον ὁ Ἀρχιερεὺς Διδυμοτεῖς, ὅτι
 Βασίλειος εἴη τὴν Χαλκιδεῶν ἐπιβὰς, ἐπιστρέψαι αὐτί-
 κα. ἦσαν δὲ ἔδεν μικρὸν περὶ ἐκεῖνα πεποιμένον, ἀλλὰ
 ὡς πάντα τὰ ἐσόμενα εἰδοὶ προσεῖχον ἀκρίβως. καὶ ἦσαν
 εὐδύς ἐν κρήνῃ καὶ ἑορταῖς, ἐπὶ τῇ ἐπαύρῃ Βασιλέως πολ-
 λὰς θεῶν προσήγον τὰς εὐχαριστίας. καὶ τρίτῃ καὶ ἡμέρᾳ
 ὅτε ἐκεῖνα, καὶ ὁ Μεζάλων ἦκε παρὰ Βασιλέως, καὶ ἀπήγ-
 γελλε πάντα ὡς ἐγένετο. Ἐπάλιν ἦσαν ἐν τῇ ὁμοίᾳ ἑορ-
 ταῖς ἡδὴ βεβαιότερον. Γλαβὰς δὲ Γεώργιος δὲ τὴν εἰς Δι-
 δυμοτεῖαν τεταγμένων ἀρχαῖς εἰς ἡν, ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἀρ-
 χιερέα, ἐκινῆται παρ' αὐτῶν, ὡς εἰς Βασιλέα ἀφιστό-
 μερος· δεδοκέναι δὲ μὴ περὶ ἐκεῖνον ἐπαυήκειν τελευτή-
 σας, τὴν ὁμιλίαν ὡς Βασιλέως ἀποσπέρνῃ· ὁ δ' ἐπέ-
 τρεπε μὲν πρὸς ἐκεῖνον ἀφικέσθαι· παρήκει δὲ θάρρυναι
 εἴεται Βασιλέα, καὶ εἰς τὴν πόλιν ἐπαυήκοντα, καὶ
 πρὸς τινὰς ἀντιπροσέας χρήσιμος ἐκείνῳ εἶναι. καὶ δὲ τινὰ
 χρόνον ὡς καὶ αὐτὸν ἡδὴ, πρὸς τὰ ἐκεῖθεν διακατωτέρα
 κληθέντα, παρασκευάζεσθαι καὶ αὐτὸν, ὡς μετὰ μικρὸν
 ὑπολείψονται τὸ ζῆν· ἅπερ ὅτι ἐστὶν δεδογμένον παρὰ Θεοῦ.
 Ταῦτα μὲν αὖτε ὡς περὶ εἴρηται ὑσέρων ἀπέβαινε. Βασι-
 λέως δὲ Περιθεορίαν πολιορκῶντος, καὶ κλίμακας καὶ μηχαν-
 ας κατασκευάζοντος πρὸς τὴν τειχομαχίαν, τὰ ἐν τῇ Μερό-
 πῃ φρένα ἀποσπέρνουν, ἥτε Ἀγία εἰρήνη προσαγο-
 ρούμενοι, καὶ ὁ Ποβισδὸς καὶ ἐλθόντες πρὸς Βασιλέα,
 ἡγεμόνα ἐδόντο αὐτοῖς παραχέδῃναι, σὺν τέτοις δὲ καὶ
 ἑτέροις νομάδαις τὸ αὐτὸ οἱ κῆρες ὅρος ἐν νόμῳ αἰτεί-
 σοις· οἱ δὲ πρὸς Βασιλέα εὐνοίαν· ἦσαν δὲ ἔπρωτε-
 ρον ὑπὲρ ἐκεῖνον τεταγμένοι Βασιλέως Ἀνδρόνικος ἐπὶ πέ-
 ρεοντος, ὅτε αὐτὸν πρῶτον παρεγένοντο, καὶ παρέχοντες
 τὰς ἐκόντας Βασιλεῖ· σκεπτόμενοι δὲ περὶ αὐτῶν πρὸς ὅτι
 χρήσονται καὶ τινὰ ἐπιστήσαντες ἀρχόντας αὐτοῖς, ἐδοκεῖ δὲ
 Μομιτζίλῳ τὸν ἀρχὴν αὐτῶν παρεῖναι, καὶ μόνον διὰ τὸ ὁ-
 μόφυλον νομίσας ὁμιλίαν αὐτῶν εὐνοίᾳ τὰς νομί-
 δας ἐκείνας, ἀλλὰ ὅτι καὶ εὐφυχίας καὶ πόλιν πρὸς τὰς
 μάχας ἔδεν ἐνέδωκε· καὶ πρὸς ληΐας καὶ ἀρπαγὰς
 αἰεταὶ ἐξήσκητο. καὶ δὲ ὁ Μομιτζίλος ἔτος, τὸ γέ-
 νος μὲν Μυσοῦ, διὰ δὲ ληΐας καὶ ἀρπαγὰς ἐκείδον
 ἐλαθεῖς, πρὸς Ῥωμαίους τε ἐγένετο, καὶ ὑπὸ Βασι-
 λέως Ἀνδρόνικον τοῖς στρατιώταις κατέλεχεν· καὶ
 ῥων δὲ αὐτῶν ληΐας καὶ πολλὰ τὴν Μυσίαν καὶ

γὰρ δὲ τὸ μέγιστον ἔμπειρον τὸ τόπων εἶναι, παρνεῖτο μὲν πολλὰ ὑπὸ τῶν μεθόρων τῶν Μυστῶν καὶ Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀρχόντων μὴ τοιαῦτα κακουργεῖν σπονδῶν ἔσθαι, καὶ πόλεμον κινεῖν. ὁ δὲ ἔτι πάνυ πείθεσθαι ἠδύνατο· ἀλλ' ἐπὶ τινα χρόνον ἡσυχάζων, τοῖς ὁμοίοις πάλιν ἐπιχειρεῖ. μέλλων δὲ ἦδη τὴν κακουργίαν διδόναι δίκας, ἐπὶ Μυσοῖς τε ἀπηνυθάνετο καὶ τὰς λυσείας, καὶ Ρωμαίοις ἐκ ἐθάρρει βυλομένοις συλλαμβάνειν, ἀπεχώρησεν εἰς Τριβαλίας, ὅθεν διετρεφέεκε χρόνον τινὰ συχρόν. ἔπειτα ὡς Βασιλῆος ὁ Καντακουζηνὸς εἰς Περιθεωρίον ἐκ Βερρόιας ἐπαῖνε, πρότερον ὀλίγον χρόνον Κράλην ὄντας, προσεχώρησε τότε Βασιλεῖ. εἰδὼς δὲ αὐτὸν ὄντα ἐπιτιθεῖον πρὸς τοιαύτῃ ἡγεμονίᾳ, τὰ, τε φρόνεια ἐνεχείρισε, ὅτι τὰς καὶ τὴν Μερόπην ἄλλας κάμας ἐκ ὀλίγας ἔσας· ὅς ὦν ἐκ ὀλίγῃ χεὶρ συνελέγετο ληστειῇ. ἦσαν γὰρ ἰππεῖς μὲν τετρακοσίων ὀλίγῃ πλείους, πεζοὶ δὲ ὑπὲρ τὰς πεντακισχιλίας· ὧν ἀπάντων αὐτὸς ἐνεχείρισε τότε τὴν ἀρχὴν, καὶ προσέτατε κακοῦ τὰς πόλεις, αἱ μὴ προχωροῦν Βασιλεῖ.

statetur, & Mæsia, utpote locorum peritissimus, non parum incommodaret, sæpe monebatur ab his, qui Mæforum Romanorumque confiniis tuendis præerant, ne in fœdere huiusmodi maleficia designaret, & bellum irritaret. Quorum vocibus ille non penitus expugnabatur, sed ad tempus quiescens, intermissa repetebat. Jamque scelerum suorum pretium laturus, quoniam & Mæsis propter latrocinia invisus erat, & Romanis eum comprehendere volentibus non fidebat, in Triballos secessit, ubi diu vitam egit. Postea Cantacuzeno Peritheorium Berrhœa redeunte nuper a Cræle eum descivisset, ad eum se contulit. Sciens igitur illum huic præfecturæ idoneum, & castella, & vicos præterea Meropes non paucos ei commendavit, e quibus non exigua prædonum manus colligebatur. Numerabatur enim equites paulo amplius trecenti, pedites supra quina millia, quorum omnium præfecturam tunc illi commisit, cum mandatis, ut urbes, quæ se Cantacuzeno dedere nollent, infestas haberet.

CAPUT LXVI

Didymotichum imperator cum Amurio venit. Thraciæ urbes imperium recusantes, pœnas luunt. In vitus urbes occupat. Morbus Amurii. Præsidium missum Adrianopolim. Prædones apud Didymotichum ceduntur, & capiuntur. Amurius mortem evadit, consilio imperatoris obsecutus. Petitur auxilium ab Mæforum rege, & dantur ei urbes novæ. Quomodo conjurati Persas e Thracia educere conati sint, per quemdam Maurommatem, a quo annonam accipiebant. Amurius suos retinere in Thracia nequit, & de eo apud imperatorem ejus querimonia.

ΕΚΕΙΝΟΣ δὲ ἐπεὶ Περιθεωρίον ἔδην ἦν πολιορκῶν, τὰς μὲν παρεσκευασμένας μηχανάς, ἐνέπρησε πυρὶ. τὰ δὲ σὺν παντὶ εἰς τὴν οἰκίαν ὀπλοπλαστεῖον, αὐτὸς ἅμα Ἀμυρὸν ἐκισχυλίσας ἐπιλέκτες ἄγοντας Περσῶν, ἦκον εἰς Διδυμοτείχων· οἱ δὲ ἐν Διδυμοτείχῳ, εὐοχίας ἦγον δημοσίας τῆς Βασιλείας ἐπαυόδα, καὶ παντοῖοι ἦσαν ὑφ' ἡδονῆς. ἐδόκει μὲν ὡς ὅτι ἄρα τὰς περὶ Βασιλείας αὐτοῖς εἰς τὴν βίον ὑποδέχεται. ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἐσθλὰ ἔειπας Διδυμοτείχῳ, ὅτι ἦλθεν εἰς Ροδόπην· καὶ τὰ καὶ τὴν Μόρραν πολίχνην πάντα προσεχώρησαν εὐθὺς, πλὴν ἐνὸς Εφραίμ προσαγορευομένου. τὰ μὲν οὖν προχωρήσαντα, ἔδην δυσχερὲς ὑπέμειν παρὰ Περσῶν, Εφραίμ δὲ ἐκάνωσαν ἐκ ὀλίγα· οἱς ἐπισήσας ἀρχόντες τὴν γυναικὸς ἀδελφὸν Ἀσάνην τὴν Ἰωάννην, αὐτοῖς ἀνέστρεφον εἰς Διδυμοτείχων· πρὸς δὲ τὰς ἐν τῇ Θράκῃ πόλεις πέμψας στρατιὰν ἅμα Ρωμαίων καὶ Περσῶν, ἡξίαν προχωρεῖν ὡς δ' ἐπὶ προσεχώρου, ἐκάνω ὅσα διωκτὰ, καὶ κάμα πᾶσαι ἐπορθήντα, καὶ οἱ ἀνδραποδίζοντες ἐπιπράττοντο πρὸς τὰς οἰκίας, ἀπὸ τῆς τῆς καὶ πλείστοι. Βασιλεὺς δὲ, ἡνίατο μὲν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐκ ἀνέκτων, θεραπεῖα δὲ τὴν κακὴν ἐδέμια ἐξεδύσκετο. ἔτι γὰρ αἱ πόλεις προσεχώρου, ὥστε αὐτῷ ὀπλοχεῖται τὰς βαρβάρους, ἔτι ὀπλοχρῶσαν πρὸς τὰς πολεμίας εἶχε διμάχην ἐκ Ρωμαίων, ὥστε ὀπλοπέμπεσθαι τὰς Πέρσας, ὡς ἅμα τοῖς σιμῶντι Ρωμαίοις τὸν πόλεμον διοίσαν. διὸ καὶ ἄλλαν μὲν καὶ ἄ-

QUia porro Peritheorium frustra Edit. Paris. obsidebatur, machinas fabrica- pag. 575. tas incendit, totaque classe in Asiam reversa, ipse & Amurius sex millia selectorum Persarum ducentes, Didymotichum ingrediuntur. Didymotichenses publice diem festum agitare, & variis jucunditatibus sese dedere, quod sibi ab inferis rediivum imperatorem excipere viderentur. Aliquot diebus Didymotichi consumptis, Rhodopen exiit, omniaque Morrha oppidula confestim se subjecerunt, uno exempto, Ephræm nomine. Persæ illis, aliis nihil molesti fuerunt, Ephræm misere afflixerunt. Cæteris Joanne Afane uxoris fratre præposito, Didymotichum se recepit, & adversus Thraciæ urbes ex Romanis, Persisque confectum agmen mittens, postulabat uti se dominum agnoscerent: detrectantes, quantum poterat male malebat. Vici omnes diripiebantur, capti propinquis suis pretio reddebantur. Plurimi occidebantur. Imperator hinc mirum in modum contristabatur, nec ullum mali se remedium ostendebat: neque enim urbes in ditionem veniebant, ut barbari illis vexandis abstinere, neque ille contra hostes ex Romanis copias satis magnas habebat, ut Persas, quasi cum solis Romanis bellum toleraturus dimitteret. Quocirca quāquam invitus, & propter calamitatem Roma-

Edit. Paris.
pag. 561.

se statuerit. Hæc illo narrante, cum alii astantes pro imperatore admirabiliter conservato immensas numini gratias agebant, tum multi etiam in lachrymas erumpebantur, recogitantes justum Dei judicium, & quam nihil lateat ejusdem providentiam. ipse quoque imperator suspirans eum laudabat, quod se tam benigne ab improbis insidiatoribus tutatus esset. Hominem autem non venia solum, sed insuper donis compluribus donavit, quod admiranda Dei opera multis utilitatem inde percipiendam invidendo non celasset.

ὡς δὲ καὶ αὐτὰ διηγεμένῃ τῷ ἀνθρώπῳ, οἱ, τὰ ἄλλοι οἱ παρόντες, πολλὰς ἠφίεσαν φωνὰς δὲ χαλεπῆς Θεῷ ἐπὶ τῇ παραδόξῃ τῇ Βασιλέως σωτηρίᾳ. πολλοὶ δὲ καὶ εἰς δάκρυα φανερώς ἐνήγοντο, εἰς ἐννοίαν ἐρχόμενοι τῆς δικαιοκρεσίας τῇ Θεῷ. καὶ ὡς ἐδὲν τῷ ὄντων λελήθε τὴν πόρονίαν αὐτῆς καὶ Βασιλέως αὐτὸς μὲν στραγμῶν ὁμολογεῖ χάριτας πολλὰς Θεῷ, ὅτι ἔγω φιλονεικῶν ῥύεται ἐκ τῆς ἀδίκως ἐπιβεβλημένων. τῇ δὲ ἀνθρώπων, καὶ συγγνώμης ἠξίε μόνον, ἀλλὰ καὶ δωρεῶν πολλῶν, ὅτι μὴ σωέκρυπτε τὰ τῇ Θεῷ παραδόξα, φθορήσας τοῖς πολλοῖς τῆς ὠφελείας.

C A P U T L X I I .

Consultatio Apocauchi. duplex sententia Monomachi. Heret magnus dux, & re-vertendum statuit. Vafsum denuo Monomachi consilium. Persarum apud Berrhæam latrocinia. Cantacuzenus ducibus stoliditatem objicit. Castellum captum. Crudelitas Apocauchi in Theodorum Pepagomenum. Obscurius a Cantacuzeno dicti expositio. Mare custoditur.

MAGNUS dux ut has ab se perverse excogitatas insidias in irritum cecidisse vidit, cum familiaribus quid faceret, consilium habuit. Magnus contostaulus, quoniam quæ de pace ante disputarat, parum illi arrisisse intelligebat, ultra ejus meminisse superedit, auctorque fuit, ut vel Thessalonicae sedentes, occulte cum optimatibus imperatori agerent, eosque corrumperent, quod alioqui longi temporis, & immodici sumptus res futura sit, vel si hoc difficile videatur, cum pecuniis ipsi destituantur, se in eum comparent & uno prælio de summa imperii cum eo dimicent. Nosse enim se, illum pugnam non subterfugiturum, neque se intra muros obsideri passurum, etiam si illo ipso die se casurum exploratissime sciat, maxime cum post diem tertium ad eorum castra venturum, conflicturumque promiserit. Hic alii omnes assentiri & confirmare, aliter quidquam agi minime convenire. Magno autem duci & armis concurrere horribile, & Thessalonicae diu hære, magnis ac necessariis defectum sumptibus intolerabile: & nulla re penitus alicujus momenti perpetrata reverti, infamiae plenum videbatur. Potius tamen declinandum ex conflictu periculum, & cum obtentu quodam gloriæ revertendum constituebat. Monomachus ejus cogitationes conjectura bene affectus, ecquid ipsis adesse, & munus ducis fungi vellet, percunctabatur. Quo abnuente, igitur si probas, inquit, ego exercitum ducam, & ubi Berrhæam venerimus, neque propius castra locabimus neque ab equis descendemus, sed paulum ibidem morati, statim recedemus: sic enim dabitur nobis prælium declinare (non enim tempus hosti ad se instruendum, nosque invadendos sufficit) & ignominiae labem repellere, utpote qui ad hostes accesserimus, & intra muros se tenere coegerimus. Sic Monomachus, cujus sententia delectatus magnus dux, eam protinus approbavit, & declaratus est ipse co-

ΔΟΤΕ δὲ ὁ μέγας ἐπεὶ μάθοι καὶ ταύτῃ ἐσκαιωρμένῳ τῷ ἐπιβελῶν, ἐβεβλήτο μὲν τῷ συνόντων, ὅ, τι δέοι πράττειν. Μονομάχος δὲ ὁ μέγας κοινοταύλος, ἐπεὶ πρότερον περὶ εἰρήνης πολλὰ διαλέχθεῖς, ἐγνωμὴ κατ' ἡδονὴν τὰς λόγους Δακί τῷ μεγάλῳ γεγενῆσθαι, περὶ εἰρήνης μὲν τὸ δεύτερον ἐδὲ ἐπεμνήθη. συνεβέβλητο δὲ ἡ κατ' ἐμνήσθη ἐν Θεσσαλονίκη κρύφα διαλέγεσθαι, καὶ διαφθεῖρειν τὰς συνόντας Βασιλεῖς, ἐφ' οἷς πολλὰ τε χρόνος καὶ μεγάλων δέησονται ἀναλωμάτων, ἢ εἰ ταῦτα δυχερῆ διατῶν ἐνδείων τῇ χρημάτων, παρασκευασαμένους εἶναι ἐπ' ἐκείνον, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ περὶ τὸ ὅλων διαγωνισομένους πρὸς αὐτόν. ἐκείνον δὲ εἶδέναι ἐκ ἀν' ὑποσησόμενον τῇ μάχῃ, ἐδὲ ὑπομνησάμενα τειχῶν ἐντὸς πολιορκεῖσθαι, καὶ εἰδέναι καὶ σαφές εἶναι ἐκείνῳ τὴν ἡμέραν μαχόμενον πεσεῖσθαι. μάλιστα ἐπαγγελιάμενον μετὰ τρίτῳ ἡμέραν ἐπὶ τὸ ἡμέτερον ἦξιν στρατόπεδον μαχόμενον. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες, συνεπεφίεοντο, καὶ ἐδ' αὐτοὶ τι τέπων χωρὶς πράττειν ἔφασαν προσήκον εἶναι. τῷ μεγάλῳ δὲ Δακί, ἡ τε μάχη φοβερά ἐδόκει, καὶ τὸ διατρίβειν ἐν Θεσσαλονίκη χρόνον πολὺν διατῶν τῇ ἀναλωμάτων, ὧν ἐδὲτο πλήθος ἐκ ἀνεκτόν, καὶ τὸ μηδὲν ὅλως δοκοῦντας ἄξιον λόγου πεπραχότας ἀνασφίρειν αἰχισόν. ἐβέβλητο δὲ μάλιστα τὸ, τε διακινδυνεύειν πρὸς Βασιλέα παραιτεῖσθαι, καὶ ἀπρόχρημά τι εὐδοξίας ἔχοντα ἐπαυελθεῖν. Μονομάχος δὲ τῆς αὐτῆς διανοίας κατασκευασάμενος καλῶς, ἤρετο εἰ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς βέλοιο συνεῖναι καὶ στραγγεῖν, τὰ δὲ, ἀπειπαμένου, οὐκοῦν ἔφασκεν εἰ καὶ σοὶ συδοκεῖ, τὴν στρατιάν ἔχων αὐτὸς, ἐλδοσόμεθα ἄλλοι Βερρόας, καὶ μήτε στρατοπεδουσάμενοι ἐγγὺς, μήτε τῇ ἵππων ὑποβάντες, ἀλλὰ μικρὸν ἐνδιατρίψαντες, τάχιστα ἀναχωρήσομεν. ἔγω δὲ τὴν τε μάχην ἡμῖν ἐκκλίνειν περὶ εἶσαι. καὶ δὲ ἀρκέσει γὰρ ὁ χρόνος τοῖς πολεμίοις παρασκευασαμένοις ἐπιέναι, τὴν τε ἀδοξίαν ὑποτρίβεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐπελθῶσι, καὶ ποιήσασιν τειχεῖς. ἔγω μὲν οὖν ὁ Μονομάχος εἶπεν· ἀρίστη δὲ

τῇ μεγάλῃ Δακί ἐφαίνετο ἡ γνώμη, καὶ ἐπεφίξετο αὐτίκα, καὶ ἐχειροτονεῖτο ὁ Μονομάχος ἐπὶ πᾶσι στρατηγός. ὃς τὴν τε πύλιν ἅμα καὶ τὴν ἱππικὴν Ῥωμαίων ἔχων δυνάμιν, ἐγγὺς τειχῶν ἐγένετο Βερρόϊας, ὅσον μὴ ὑπὸ τῆς τείχεος βάλλεσθαι. τὸ Περσικὸν δὲ διεσκέδατο ἐπὶ λεηλασίαν. καὶ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, τὴν περὶ Βερρόϊαν ἄπασαν ἐπῆλθε γῆν, καὶ τὰ μέγιστα, ἐκάνωσεν. ἀνδράπας τε ᾧ ὑδραποδίσαντο καὶ ἀπέκτειναν πολλὰς, καὶ βοσκημάτων ἤλασαν ἀγέλας, καὶ οἰκίας ἐνέφρησαν τὰς ἐπὶ τὰς κώμας, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα προσήκει πολέμιας, ἐδένος ἡμέλου. Βασιλεὺς δὲ ἐκ Βερρόϊας πρὸς Μονομάχον πέμψας πρεσβυτὴν, πολλὴν αὐτῶν ἀγνωμοσύνην κατηγορεῖ, ὅτι ποσαύτῳ ἄγαν τε Ῥωμαίων στρατιὰν καὶ καθ' ἑαυτὴν δυνάμειν ἀντιτάττεσθαι αὐτῷ, οἱ δ' ὥσπερ καὶ ἐκείνης ἐξαρκέσης πρὸς τὸν πόλεμον, ἐπήγαγον αὐτῷ καὶ τὰς βαρβάρους, ἵνα μᾶλλον τὰ Ῥωμαίων διαφθείρωσιν. Ἐκεῖνο μὲν τοι καὶ σκοπεῖν, ὅπως μηδεμίαν αὐτῷ μέμψιν ὑπερον ἐπάγωσιν, ἀνὰ τοῖς παρ' αὐτῶν ἡγμένοις τέλος ἐπιθήσειν αὐτὸς. ἐπηγγέλλετο τε παρεσκόλασμένος εἶναι πρὸς τὴν μάχην ὡς μόνον ἡ προδεσμία ἦξει. Οὗ δ' ἀπεκρίνατο, παρ' αὐτῷ εἶναι πράττειν ὅσα αὐτῷ δοκῇ λυσιτελεῖν, ὥσπερ δῆτα καὶ αὐτοὶ ποιεῖσιν. ἄρχει δὲ μέσης ἡμέρας ἐκεῖ περιμείνας, ἰσάμηνος πρὸ τῶν τειχῶν, ἀναστέλλας ἤλαυνεν ὀπίσω τῆς ἡμέρας τὸ λοιπόν. νυκτὸς δὲ ἐπιγυνομένης, κινίσαντο, ἅμα προσδεχόμενοι, καὶ τὰς βαρβάρους ἀναστέφοντας ὑπὸ τῇ λείᾳ. Καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν, καὶ ἐν Πίδνῃ πύργον εἶλον ἐξ ἐφόδου ἐφραρὰν ἐκ Βασιλείας ἔχοντα. ἐν οἷς καὶ ἐκ τῶν Βασιλείας οἰκιστῶν ὁ Πιπαγόμενος ὡς Θεόδωρος, ὃν γυμνὸν καὶ τετραυματισμένον ὑπαιθρον δῖσαντες ἐν μέσῳ θέρει, τῇ μεγάλῃ Δακί ὥς προσεταχότος, ἐπεὶ ὑπὸ τῷ ἄγαν ἐκνηκόμηνος φλογμῷ ὕδαρ ἦν δι' αὐτὴν κατεχόμενος ἀσέτω, ὁ μέγας Δαξ ἐκέλευε δίδόναι, εἰ καὶ δεσπότῳ ἐπὶ πάντων ἀτιμάσειν. ὁ δ' εἶλετο μᾶλλον ὑποθνήσκειν, ἢ παροινεῖν εἰς Βασιλέα. Μονομάχος δὲ ἐπανήκων, ἄλλα τε ἐπήγγελλε μεγάλῃ Δακί, καὶ ὡς Καντακυζηνὸς αὐτῷ πρὸ τῶν τειχῶν Βερρόϊας ἰσαμένῳ πέμψει μισθώσας, ὁρῶν ἄλλα τε, καὶ ὅτι Πέρσας ἀγάγοιμι συμμαχίας ἐπ' αὐτόν. ἡπίελησέ τε τέλος αὐτὸς ἐπιθήσειν τοῖς ἡγμένοις ὑφ' ἡμῶν. καὶ σκέπτεσθαι προσήκον. καὶ μάτην γὰρ αὐτῷ ὑλίσσασθαι τὰ τοιαῦτα. σκεπτομένοις δὲ, ἐδέν ἑτερον ἐκ τῶν λόγων ἀνεφαίνετο, ἢ ὡς βάλοιτο καὶ αὐτὸς ἐπὶ συμμαχίᾳ Ἀμύρ καὶ φίλον καλεῖν, καὶ ὅτι τὸ τοιαῦτα προεπιτεῖν, ἵνα ὑπερον ἔχη δύναντα καταφυγῶν, εἰ τις αἰτιῶτο τῆς ἐπὶ τῆς ὁμοφύλης τῶν βαρβάρων ἐπαγωγῆς, ὡς αὐτῶν προτέρων τάτοις ἐπ' ἐκείνων χρησαμένων. καὶ δὴ ἔνεκα, ἐδόκει δεῖν τριήρεις πέμψαντας καὶ θάλασσαν φρεῖν παραπλεύσας. ἀπέστειλαν ᾧ καὶ οἱ ἐν Πλαταμῶνι Βασιλείας, δίδοντες μὴ ὑπὸ μεγάλῃ Δακί ἀλώσι σὺν ἐπελθόντος. ἵνα μὴ ἐξῇ Καντακυζηνῷ πρεσβείαν πέμπειν πρὸς Ἀμύρ καὶ ἐτελεῖτο καὶ τὰ βεβυλωμένα.

piarum imperator, Berrhœamque cum Edit. Paris. peditatu simul, equitatuque Romano pag. 562. tendens, eo usque appropinquavit, ut extra teli jactum esset. Persæ continuo ad prædam conversi, uno die totum agrum circum Berrhœam maximis cum detrimentis devastarunt. Nam & multis jugulatis, magnos captivorum, pecudumque greges abegerunt, & ædibus pagatim incendium intulerunt, reliquorum denique omnium, quæ hostes solent, nihil neglexerunt. Imperator Berrhœa ad Monomachum & duces misso legato, stultitiam illis exprobravit, quod cum tantum e Romanis solis haberent exercitum, quique per se ipsis opponi posset, quasi eo haud sufficiente, etiam barbaros ad atrociorum Romanis rebus cladem injungendam sibi adduxissent. Illud tamen viderent, ne se postea criminarentur, si ipse ab illis inchoata absolverit, promittebatque ad certamen paratum fore, cum primum dies præstituta affuisset. Respondit Monomachus, in ejus arbitrato fitum esse, facere quæ sibi conducere putet, quomodo nimirum & ipsi faciant. Porro cum illic usque in meridiem ante muros constitissent, reliquum diei in redeundo posuerunt, & nocte illa quieverunt, simul barbaros a populatione redituros præstolantes. Postridie castellum juxta Pydnam, cui imperator præsidium imposuerat, primo impetu capiunt, in quo repertus est etiam Theodorus Pepagomenus e ministris imperatoris, quem jussu magni ducis vestibibus exutum, & vulneribus concisum, sub dio media æstate alligant. Eidem solis ardore nimio tabescenti, & ad sitim intolerabilem restringendam haustum frigidæ petenti, magnus dux dari præcepit, si in domum coram omnibus probra jaceret. Qui mori, quam velut per temulentiam temere ac stolide contra imperatorem loqui maluit. Monomachus reversus, & cætera magno duci renuntiavit, & quemadmodum Cantacuzenus ipsi ante Berrhœæ mœnia stanti, cum alia exprobratum miserit, tum quod Persas quoque socios in illum adhibuerint, minatumque se absoluturum, quæ ipsi incœptassent. Quæ perpendenda sunt, non enim hæc illum frustra sub quodam verborum velamine dixisse. Excusantibus autem verba illa, nihil apparuit aliud, quam ipsum quoque velle Amurium amicum suum vo-

pag. 563.

CAPUT LXIII.

Cantacuzenus Amurium ex Asia evocat. Apocauchus, eum muneribus pervertere conatur, & Byzantium fugit. Tristitia Amurii ex falso nuntio. Eiusdem oratio, qua causam expeditionis, studium Cantacuzeni iuvandi, & amorem erga eum incredibilem, solitudinemque magnam demonstrat. Suae exustis navibus per continentem ad imperatorem contendendum. Præclare item suos ad laborem non refugiendum exsuscitat. Navigatio in Macedoniam.

Edit. Paris.
pag. 564.

IMPERATOR ubi oras legi a triremibus cognovit, cuidam Principi nomine, legationem ad Amurium mandans, nemine præterea conscio, eum domesticos intra parietes, quo res magis lateret, parvam naviculam compingere, & cum litteris, quibus Amurius cum paratis copiis celerrime adesse rogabatur, Smyrnam navigare. Facit imperata Princeps, fabricatoque domi suæ navigiolo, & velis atque aliis armamentis impositis noctu id in curru ad mare devehit, quam longissime ab illis triremibus custodibus, eoque conscenso, clam iisdem vento secundo, & a puppi semper prosequente, paulo post Smyrnam allabitur. Amurius acceptis litteris, & pulverem de capite excussit, Deoque ob nuntium gratias prolixè egit. Audierat siquidem Cantacuzenum in Triballis vita excessisse: quia videlicet a magno duce imperatum erat, ut qui in Asiam transirent, ex composito omnes cum rumore spargerent. Mox paulo minus ducentas naves instruit atque ornat. Magnus dux, quod latere non poterant quæ fiebant, cum multi ex Asia venientes, de apparatu illo narrarent, Thessalonica legatos ad Amurium mittit, pecunias alias in præsens offert, alias in futurum spondet, si armis contra se, & societate cum Cantacuzeno abstineat, Respondet Persa, petere illos quæ fieri nequeant, se omnibus nervis imperatorem adiuturum. Rogantibus legatis, ut munera acciperet, recusavit, quod hominis esse illiberalis & pecuniæ servientis diceret, nunc quidem amicitiae causa dona accipere: & non multo post donantem armis petere. Brevi autem instructus, grandique pecunia, & comæatu in naves impositis, utpote diu cum imperatore opis ferendæ permansurus, Smyrna solvit, & secunda tempestate Eubœam devenit, ubi ventis contrariis surgentibus, per dies non paucos substitit. Magnus dux infesto barbarorum adventu ad se perlato, formidans, ne & ab illis, & imperatore Thessalonicae obsideretur, quibus illic triremibus relictis, cum cæteris Byzantium trajecit. Amurius vero ventis adversis in Eubœa retentus, mirificam animo tristitiam capiebat, quem eventum quoddam non mediocri indignatione complevit. E Pteleo namque capta nave, & captivis ad eum adductis, sciscitatus est, si quid de imperatore nossent. Illi memorant, se αντίπρσιαν, ἐδουχέρανεν ἐκ ἀνεκτῶς. γυναικτείν. ἐκ γὰρ Πτελεῖς πλοία συλληφθέντος, καὶ τῷ αἰχμαλώτων ἀγομένων πρὸς αὐτὸν, ἐπωθάνετο εἰ τι εἰδέναι περὶ Βασιλέως. οἱ δ' ἔφασαν, ὅτι τινῶν ἐκ Θεσσα-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ πύθοιτο τὰς τελεῖρας παραπλεῖσας, Πρίγκιπι τινὶ ὀνομασμένῳ ἤ πρὸς Ἀμὲρ πρεσβείαν ἀναθεῖς, μηδενὸς ἑτέρου σιωπιδότος, καὶ κελεύσας οἰκίας ἑνδον ἀκάτιον κατασκευασάμενον, ἵνα μὴ πολλοὶ σιωπιδεῖν, εἰς Σμύρναν ἀποπλέειν ἔξεμπει, γράμμασι κελεύσας Ἀμὲρ τάχιστα παρασκευασάμενον, ἦκειν πρὸς αὐτόν. Πρίγκιψ μὲν οὖν, ἐποίησεν τὰ κεκελευσμένα, καὶ τὸ ἀκάτιον ἑνδον οἰκίας κατασκευασάμενος, ἰσῖα τε ἐνθέμενος καὶ τῷ ἄλλῳ ἀποσκόβῳ, ἔπειτα νυκτὸς ἐφ' ἀμάξης ἐπὶ θάλασσαν καταγαγὼν, ὡς πορρωτάτω μάλιστα τῷ φρεσὶν νεῶν, καὶ τῷ αὐτῶν κατειλεγμένων, ἀνήγατο ἐμβάς: καὶ πνέματι χρησάμενος ἐπιφόρῳ, τὰς τε φρεσὶσας διέλαθε τελεῖρας, καὶ εἰς Σμύρναν κατήγατο ὀλίγῳ ὕστερον, τὰ πνέματος αἰεὶ καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἰσαμένῃ. Ἀμὲρ δὲ ἐπεὶ τὰ Βασιλέως γράμματα δέξαιτο καὶ τῷ πρεσβείῳ, κόνιν μὲν κατεχάτο τῆς κεφαλῆς, καὶ Θεῷ πολλὰς ὁμολογεῖ χάριτας τῆς ἀγγελίας. καὶ ὅν πρότερον ἀκηκοὺς ὡς Κωνσταντίνος ὁ Βασιλεὺς τελευτήσῃ ἐχθροὺς περὶ Τριβαλῶν, ἔπῳ ὅν καὶ πρὸς τεταγμένον ὑπὸ μεγάλῃ Δεσπότης, τὰς ἐπὶ τῷ Ἀσίῳ δεχβαίνοντας ἐκ σιωπιδότητος πάντας λέγειν: αὐτὰ καὶ παρεσκευάζετο σόλον νεῶν, ὀλίγῳ δεσπῶν δεχομένων. καὶ ὁ μέγας Δεσπότης ἐπεὶ ἀγνοεῖν τὰ γεγενημένα ἐκ ἐνῶν, πολλῶν Ἀσίων ἤ παρασκευῶν τῷ σόλῳ ἀγγελλόντων, πρεσβείαν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐποίητο πρὸς Ἀμὲρ, καὶ χρέματα τὰ μὲν ἐδίδα, τὰ δὲ καὶ ἐπηγγέλλετο, εἰ μὴ πόλεμον κινεῖν πρὸς αὐτόν, μηδὲ συμμαχοῖν Κωνσταντίνῳ. ὁ δ' ἀπεπέμφατο ἢ πρεσβείαν, ἀδυνάτα φαυλὸς αἰτεῖν. αὐτὸν ὅν παντὶ δένει συμμαχίῃσιν Βασιλεῖ. Δεσπομένων ὅ τ' πρεσβείων τὰ δῶρα δέχεσθαι, καὶ κατεδέξατο, ἀνελθόντες φήσας εἶναι καὶ χρέμασι δεδωμένῃ, νῦν μὲν φιλίας ἕνεκα δῶρα φαίνεσθαι δεχόμενον, ὕστερον δὲ ὀλίγῳ πολεμουῦντα. παρασκευασάμενος δὲ ἐν βραχεῖ, ὁ χρέματα τε πολλὰ ταῖς ναυσὶν ἐνθέμενος, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεα, ὡς χρόνισαν εἰς τῷ βασιλέως συμμαχίαν, ἀνήγατο ἐκ Σμύρνης, καὶ προήλθεν ἄχαις Εὐβοίας καὶ τυχῶν ἐπιτηδεῖα. ἀνέμων δὲ ἐκεῖ πνεύσαντων ἐναντίων, ἔμεινεν ἐπὶ συχρᾶς ἡμέρας. Δεξὸς ὁ μέγας ἐπεὶ μάθοι τὰς βαρβάρους ἐπὶ τῆς, δύο τῶν τελεῖρων ἐν Θεσσαλονίκῃ καταλιπὼν, ἀπέπλευσε ταῖς ἐπιλοίποις εἰς Βυζάντιον, δέσας μὴ ὑπὸ τῷ βαρβάρων καὶ Βασιλέως ἐν Θεσσαλονίκῃ πολιορκεῖτο. Ἀμὲρ δὲ Εὐβοίᾳ ἐνθάτρίσων δὲ τῶν ἀνέμων τῷ συμβάν δὲ τι καὶ ἕτερον, καὶ μετρίως ἐπειθεῖν ἀγακτεῖν. ἐκ γὰρ Πτελεῖς πλοία συλληφθέντος, καὶ τῷ αἰχμαλώτων ἀγομένων πρὸς αὐτόν, ἐπωθάνετο εἰ τι εἰδέναι περὶ Βασιλέως. οἱ δ' ἔφασαν, ὅτι τινῶν ἐκ Θεσσα-

λονίχης ἀφικνέμενων πρὸς αὐτὸν καὶ πύθοντο, ὡς ὁ μέγας δούξ, πολλὰ ἄγων δυνάμιν ἱππικὴν τε ἅμα καὶ πεζὴν, καὶ Πέρσας καὶ συμμαχίαν, Βασιλεῖ τῆς Καντακζυῶ ἐπιστρατεύσειν ὄντι ἐν Βερρόια· πλέον δὲ μὴδὲν εἰδέναι. ὁ δὲ, ἐκ τῆς λεγομένης σοχαζόμηνος ἀγῶνι εἶναι Βασιλέα, μάλλον ἐδυχέραινον, ὅτι μὴ ταχέως εἶχε βοηθεῖν. ἐκ τῆς ἀείσαν δὲ τῆς Περσῶν ἐκκλησίαν συναθροίσας, καὶ παρελθὼν αὐτὸς εἰς μέσας, ἔλεξε τοιάδε. Πολλὰ ἄνοιαν ἐγὼ καὶ ἀναδελφίαν ἐκείνη καταψήφισαί μιν ἄν, ὅς τις ἐπὶ τι ὠρημένος, μὴ πάντα δόττερα ἤγοιτο, μὴδὲ πᾶσαν φαίνοιτο ἀπαλὴν ἐπιδεικνύμενος, ὡς τε ἄγειν εἰς ἔργον τὰ βεβηλωμένα. Εἰ γὰρ μέλλοι τοῖς μὲν ἐκ τῆς ῥάσας περὶ γινόμενοις ἐπιχειρεῖν, ἂν δὲ τι συμβαίνει καλὸν μα, ἢ παντῶν ἀπαγορεύειν, ἢ ἀμελεῖν μαλακιστόμηνον, καὶ περιμένειν τὴν δότῃ τῶν πραγμάτων ἐκβασιν ὑποκινουμένη πρὸς τὰς πόλεις, ἔδεν διοίσει τῶν πολλῶν, ἔδὲ μέγα τι καὶ λόγῳ ἄξιον κατορθώσειν ἂν ποτέ. Ἄν δὲ καὶ περὶ τινῶν μεγάλων ἢ ἢ ἐπιχειρήσεις, καὶ ἢ παρασχολῇ θαυμασία, καὶ μεγάλη ἢ δαπάνη, ἔπειτα ἀβελία τῆς στρατηγῆς καὶ ἀπολμία, μὴδὲν ἄξιον ἐαυτῆς ἢ στρατὸν ἐκείνη πρᾶττη, ἢ παρὰ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν ὧν ἄγει, πολλὰ δίκαιος λοιδореῖσθαι καὶ περιβεύεσθαι. ὅτι τῇ σφειτέρᾳ ἀπολμίᾳ τῶν ἐκ τῶν ἔργων ἐπαίνων, καὶ τῶν ἄδλων τῶν δότῃ τῶν πόων αὐτῆς ἀποστρεφεί. Ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις τῆς ἡμετέρας στρατείας ταυτοῖς, ἔδεμία τίς ἐστιν ἑτέρα, ἢ Βασιλεῖ τῆς Καντακζυῶ ἡκεῖν ἐπὶ συμμαχίᾳ ὑπὸ Ῥωμαίων κοινῇ πολεμώμενῳ δὲ φθόρον. καὶ πρότερον μὲν χρόνον ἤδη πολλὰ ἐπὶ Τριβαλούς ὑπεροείῳ ἔστρεψαν. Νυνὶ δὲ ἤδη Θεῶ τῇ μεγάλῃ πρὸς τὴν Ῥωμαίων ἐπανήκοντι συναιρομένη, καὶ πόλεις πολλὰς, ἢ χώραν ἐκ ὀλίγῃ, ὡς ἀκούομεν, ὑφ' ἐαυτῆς πεποιμένη. συμβαίνει δὲ ὥστε ὁρῶμεν, ἐκείνον τε ἔδεν ἡμῶν ὑποδουλεύειν τῆς δυνάμεως, καὶ ἡμᾶς εἰκὴ καὶ μάτῃ τὸν ποσούτον πλοῦν καὶ τὴν δαπάνην πεποιθῆναι. Τὸ μὲν οὖν ὑπὲρ ἐκείνου κινδυνεύειν, ὡς ῥάσας πάσης ἡδίων, καὶ πολλὰ ἡμῖν οἶσαι τὴν δόξιν, καὶ τὸ θαυμάζεσθαι παρὰ πάντων, καὶ ἡμεῖς ἔργοις αὐτοῖς ἑμοὶ συμμαρτυρεῖτε. προθυμότερα γὰρ συνεστρατεύσατε, καὶ ἐκ ἀναγκαζόμενοι ὑπ' ἐμῆ, ἀλλ' εἰ δὲ τι καὶ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐπὶ τῷ με αὐτοὶ παρακαλοῦντες. ἐγὼ δὲ τὸ γε εἰς ἐμὲ ἦκον, ὅτε δόξιν χάριν, οὔτε κέρδους τινὸς ἐπιθυμία τὸ ὑπὲρ ἐκείνου ποιεῖν, καὶ κινδυνεύειν ἥρημαι. ἀλλ' ἀνάγκῃ ἔχω πάσης βιαιοτέρῃ, ὥστε ὑπὲρ ἐμαυτῶ ἀμύνεσθαι τὰς ἐπιόντας, καὶ τῆς φίλης ἀντέχεσθαι ζωῆς μέχρι καὶ τῆς διωκτῆς. οὐ γὰρ ὥστε οἱ πολλοὶ, τὸ Βασιλέως φίλος προσαγορεύεσθαι εἰλόμιν μόνον, ἀλλ' ὥστε αὐτῶ συντέμνα, ὥστε εἰ συμβαίνει τῶν ἀνηκέστων ἐκείνων τι παθεῖν, ἀβίωτον ἡγεσάμενος τὸν βίον καὶ αὐτὸς. καὶ διὰ ταῦτ' ἐγὼ φίλῃ Βασιλεῖ τε τῶν Ἀνδρονίκῳ πρὸς τὸν κατὰ Λέσβου καὶ Φωκαίας πόλεμον συνεπολέμησα χρόνον οὐκ ὀλίγον. καὶ πρότερον ἐνὸς ἔτους, ὀγδοήκοντα καὶ τετρακοσίας ναυσὶ διέβην ἐπὶ χερσὶν ἀνδράποισ, καὶ πᾶσαν κάκωσιν οἶσαν καὶ ἐπασαγάγω, ὥστε ἴσῃ καὶ αὐτοὶ συστρατεύομεν.

de advenis Thessalonicensibus audisse, magnum ducem ingenti equitum, pedumque numero, adjunctis item Persis, in Cantacuzenum apud Berrhoeam profecturum, nihil amplius comperisse. Amurcius hinc colligens, jam eum in medio versari certamine, vehementius indoluit, quod ei mature succurrere non posset. Deinde optimatum suorum conventum egit, atque in medium progressus, hac oratione usus est. Meo quidem judicio perquam amens, & ignavus sit, qui rei cuiuspiam suscepta voluntate, non omnia ei postponit, neque ad deliberata perficienda summam contentionem adhibet. Nam si factu quidem facillima aggressurus sit, impedimento autem aliquo oblato, aut omnino desperet, aut emollitus negligat, & rerum exitum exspectans, laborem reformidet, nihil a vulgo differet, neque magnum quippiam, & memorabile unquam prospere geret. Si vero ardua quaedam, insigni apparatu, nec parva impensa tentanda sint, & stultitia ac timiditate ducis nihil se dignum exercitus ille faciat, non ab aliis modo, sed ab ipsis etiam militibus convitiis, atque probris multis non immerito appetatur, quod imbellis & effeminatus, & laudibus, & praemiis factorum eos privaverit. Materia igitur, & quasi argumentum hujus nostrae expeditionis alia nulla est, quam imperatori Cantacuzeno communibus armis ex invidia a Romanis oppugnato, & ante diu apud Triballos profugo, nunc divina adjuvante potentia in solum Romanum, multis urbibus, & spatio non modico, ut fertur, in potestatem suam redactis revertenti, subvenire, atque opitulari. Contigit autem quod videmus, illum e nostra virtute nullum cepisse subsidium, & nos incassum, ac frustra tantam navigationem cum tanto impendio instituisse. Pro illo igitur dimicare, quomodo quavis animi remissione jucundius, & egregium decus nobis, admirationemque longe lateque conciliaturum sit, vos quoque facto ipso attestamini: cupidissime enim, haud coactu meo profecti mecum, imo, ut majus quid dicam, me ad hanc professionem ipsi cohortati estis. Equidem quod ad me attinet, neque gloriae causa, neque amore quaesitus pro eo labores, ac pericula adire volo: sed me potentissima quaedam necessitudo urget, ut ab eo non secus atque a me ipso hostes propulsem, & quantum in me est, pro illius vita mihi carissima propugnem. Non enim ut multi, imperatoris amicus audire contentus sum, sed ita sum ei conglutinator, ut si eum quippiam infandum pati contingeret, vitam ego quoque sine illo insuavem mihi, & acerbam putarem. Atque hujus amoris ergo imperatori Andronico, bello Lesbio, & Phocæensi non paucis tempore cum auxiliis affui, & anno proxime superiore trecentis octoginta navibus in Thraciam transmissi, bellatoribus quibusvis mortalibus, & damna illaturus omnia, quoad illum in sedes suas reducerem, quemadmodum vos recordamini, quos tunc commilitones ducebam. Nunc ea est re-
Θράκιω, γνώμῃ ἔχων ὡς πᾶσι μα-
αὐτὸς, ἄλλος δὲ πρὸς τὴν οἰκίαν
νυνὶ δὲ ἐν τῷ κατέστηκε τῷ πρᾶ-
L11 iij

Edit. Paris.
pag. 565.

Edit. Paris.
pag. 561.

se statuerit. Hæc illo narrante, cum alii astantes pro imperatore admirabiliter conservato immensas numini gratias agebant, tum multi etiam in lachrymas erumpebantur, recogitantes justum Dei judicium, & quam nihil lateat ejusdem providentiam. ipse quoque imperator suspirans eum laudabat, quod se tam benigne ab improbis insidiatoribus tutatus esset. Hominem autem non venia solum, sed insuper donis compluribus donavit, quod admiranda Dei opera multis utilitatem inde percipiendam invidendo non celasset.

ὡς δίκαια. τοιαῦτα διηγούμενα τῷ ἀνθρώπῳ, οἱ, τε ἄλλοι οἱ παρόντες, πολλὰς ἠφίεσαν φωνὰς δὲ χαλεπῆς Θεῷ ἐπὶ τῇ παραδόξῳ τῇ Βασιλείᾳ σωτηρίᾳ. πολλοὶ δὲ καὶ εἰς δάκρυα φανερώς ἐνήγοντο, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμενοι τῆς δικαιοκρίσεως τῇ Θεῷ. καὶ ὡς ἐδὲν τῷ ὄντων λελήθε τὴν πρόνοιαν αὐτῆς καὶ Βασιλεὺς αὐτὸς μὴ στυγμῶν ὡμολόγει χάριτας πολλὰς Θεῷ, ὅτι ἔγω φιλιανθρώπου ῥύεται ἐκ τῆς ἀδίκως ἐπιβεβλόντων. τῷ δὲ ἀνθρώπῳ, καὶ συγγνώμης ἤξιε μόνον, ἀλλὰ καὶ δωρεῶν πολλῶν, ὅτι μὴ σωέκρυπτε τὰ τῇ Θεῷ παράδοξα, φθονήσας τοῖς πολλοῖς τῆς ὠφελείας.

C A P U T L X I I .

Consultatio Apocauchi. duplex sententia Monomachi. Heret magnus dux, & re-vertendum statuit. Vaftrum denuo Monomachi consilium. Persarum apud Berrhæam latrocinia. Cantacuzenus ducibus soliditatem objicit. Castellum captum. Crudelitas Apocauchi in Theodorum Pepagomenum. Obscurius a Cantacuzeno dicti expositio. Mare custoditur.

MAGNUS dux ut has ab se per-verse excogitatas insidias in irritum cecidisse vidit, cum familiaribus quid faceret, consilium habuit. Magnus contostaulus, quoniam quæ de pace ante disputarat, parum illi arrisuisse intelligebat, ultra ejus meminisse superfedidit, auctorque fuit, ut vel Thessalonicae sedentes, occulte cum optimatibus imperatori agerent, eosque corrumperent, quod alioqui longi temporis, & immodici sumptus res futura sit, vel si hoc difficile videatur, cum pecuniis ipsi destituantur, se in eum comparent & uno prælio de summa imperii cum eo dimicent. Nosse enim se, illum pugnam non subterfugiturum, neque se intra muros obsideri passurum, etiamsi illo ipso die se casurum exploratissime sciat, maxime cum post diem tertium ad eorum castra venturum, conflicturumque promiserit. Hic alii omnes assentiri & confirmare, aliter quidquam agi minime convenire. Magno autem duci & armis concurrere horribile, & Thessalonicae diu hære, magnis ac necessariis defectum sumptibus intolerabile: & nulla re penitus alicujus momenti perpetrata reverti, infamiae plenum videbatur. Potius tamen declinandum ex conflictu periculum, & cum obtentu quodam gloriæ revertendum constituebat. Monomachus ejus cogitationes conjectura bene affecutus, ecquid ipsis adesse, & munus ducis fungi vellet, percunctabatur. Quo abnuente, igitur si probas, inquit, ego exercitum ducam, & ubi Berrhæam venerimus, neque propius castra locabimus neque ab equis descendemus, sed paulum ibidem morati, statim recedemus: sic enim dabitur nobis prælium declinare (non enim tempus hosti ad se instruendum, nosque invadendos sufficiet) & ignominiae labem repellere, utpote qui ad hostes accesserimus, & intra muros se tenere coegerimus. Sic Monomachus, cujus sententia delectatus magnus dux, eam protinus approbavit, & declaratus est ipse co-

ΔΟΤΕ δὲ ὁ μέγας ἐπεὶ μάθοι καὶ ταῦτ' ἡσκαλωρημένῳ τῷ ἐπιβελῶ, ἐβεβλόετο μὴ τῷ σωόντων, ὅ, τι δέοι πράττειν. Μονομάχος δὲ ὁ μέγας κοντοσαύλος, ἐπεὶ πρότερον περὶ εἰρήνης πολλὰ διαλέχθεῖς, ἐγὼ μὴ κατ' ἡδονὴν τὰς λόγους δεκτικῇ τῇ μεγάλῳ γεγενῆσθαι, περὶ εἰρήνης μὲν τὸ δεύτερον ἐδὲ ἐπεμνήσθην. συνεβλόε δὲ ἡ κατ' ἡμέρας ἐν Θεσσαλονίκῃ κρύφα διαλέγεσθαι, καὶ διαφθεῖρειν τὰς συνόντας Βασιλεῖ, ἐφ' οἷς πολλὰ τε χρόνος καὶ μεγάλων δεισόνται ἀναλωμάτων, ἡ εἰ ταῦτα δυσχερὴ διατλήν' ἐνδεῖα τῇ χρημάτων, παρασκευασαμένους εἶναι ἐπ' ἐκείνον, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ περὶ τῶν ὀψιστομένων τῇ μάχῃς, ἐδὲ ὑπομνηστικῇ τειχῶν ἐντὸς πολιορκεῖσθαι, καὶ εἰδέναι καὶ σαφές αὐτῷ ἐκείνῳ τὴν ἡμέραν μαχόμενον πεσεῖσθαι. μάλιστα ἐπαγγελάμενον μετὰ τρίτῃ ἡμέραν ἐπὶ τὸ ἡμέτερον ἦξειν στρατόπεδον μαχόμενον. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες, συνεπεφίζοντο, καὶ ἐδ' αὐτοὶ τι τέπον χωρὶς πράττειν ἔφασαν προσήκον εἶναι. τῷ μεγάλῳ δὲ δεκτικῇ, ἡ τε μάχη φοβερά ἐδόκει, καὶ τὸ διατρίβειν ἐν Θεσσαλονίκῃ χρόνον πολὺν διατρίβειν τῇ ἀναλωμάτων, ὧν ἐδεῖτο πλήθος ἐκ ἀνεκτὸν, καὶ τὸ μηδὲν ὅλως δοκουῦντας ἄξιον λόγου πεπραχότας ἀνασφύρειν αἰχίσιον. ἐβλόετο δὲ μάλιστα τὸ, τε διακινδυνεύειν πρὸς Βασιλέα παραιτεῖσθαι, καὶ πρόχημά τι εὐδοξίας ἔχοντα ἐπαυελθεῖν. Μονομάχος δὲ τῆς αὐτῆς διανοίας κατασχεσάμενος καλῶς, ἤρετο εἰ καὶ αὐτὸς αὐτοῖς βέλοιο σωεῖναι καὶ στρατηγεῖν, τῷ δὲ, ἀπειπαμένου, οὐκοῦν ἔφασκεν εἰ καὶ σοὶ συμβόλει, τὴν στρατιάν ἔχων αὐτὸς, ἐλδοσόμεθα ἄλλοι Βερόσιας, καὶ μήτε στρατοπεδοσάμενοι ἐγγὺς, μήτε τῇ ἵππων ὑποβάντες, ἀλλὰ μικρὸν ἐνδιατρίψαντες, τάχιστα ἀναχωρήσομεν. ἔγω γὰρ τὴν τῇ μάχῃ ἡμῖν ἐκκλίνειν περιέειμι. καὶ γὰρ ἀρκέσει γὰρ ὁ χρόνος τοῖς πολεμίοις παρασκευασαμένοις ἐπιέναι, τὴν τε ἀδοξίαν ὑποτρίβεσθαι τοῖς πολεμίοις ἐπελθόνσι, καὶ ποιήσασιν τειχεῖς. ἔγω μὲν οὖν ὁ Μονομάχος εἶπεν· ἀρίστη δὲ

τῷ μεγάλῳ Δακί ἐφαίνετο ἡ γνώμη, καὶ ἐπεφρόνιζεν αὐτίκα, καὶ ἐχειροτονεῖτο ὁ Μονομάχος ἐπὶ πᾶσι στρατηγός. ὃς τὴν τε περὶ αἶμα καὶ τὴν ἱππικὴν Ῥωμαίων ἔχων δυνάμιν, ἐγγὺς τειχῶν ἐγένετο Βερρόϊας, ὅσον μὴ ὑπὸ τῆς τείχεος βάλλεσθαι. τὸ Περσικὸν δὲ διεσκέδατο ἐπὶ λεηλασίαν. καὶ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, τὴν περὶ Βερρόϊαν ἅπασαν ἐπῆλθε γλῶ, καὶ τὰ μέγιστα, ἐκάκωσεν. ἀνθρώπους τε καὶ ὑδροποδίσαντο καὶ ἀπέκτειναν πολλὰς, καὶ βοσκημάτων ἤλασαν ἀγέλας, καὶ οἰκίας ἐνέφρησαν τὰς ἐπὶ τὰς κώμας, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα προσήκει πολεμίας, ἐδένος ἡμέλου. Βασιλεὺς δὲ ἐκ Βερρόϊας πρὸς Μονομάχον πέμψας πρεσβυτὴν, πολλὰ αὐτῶν ἀγνωμοσύνην κατηγορεῖ, ὅτι ποσαύτῳ ἄγων τε Ῥωμαίων στρατιὰν καὶ καθ' ἑαυτὴν δυναμένῃ ἀντιτάττεσθαι αὐτῷ, οἱ δ' ὥσπερ ἐκ ἐκείνης ἐξαρχήσης πρὸς τὸν πόλεμον, ἐπήγαγον αὐτῷ καὶ τὰς βαρβάρους, ἵνα μᾶλλον τὰ Ῥωμαίων δεφθεύωσιν. Ἐκεῖνο μὲν τοι καὶ σκοπεῖν, ὅπως μηδεμίαν αὐτῷ μέμψιν ὑπερον ἐπάγωσιν, ἀν' τοῖς παρ' αὐτῶν ἡργμένοις τέλους ἐπιθήσειν αὐτῷ. ἐπηγγέλλετο τε παρὲςκλασμένος εἶναι πρὸς τὴν μάχην ὡς μόνον ἢ προθεσμία ἦξει. Ὁ δ' ἀπεκρίνατο, παρ' αὐτῷ εἶναι πράττειν ὅσα ἀν' δοκῇ λυσίτελεῖν, ὥσπερ δῆτα καὶ αὐτοὶ ποιεῖσιν. ἄχρη δὲ μέσης ἡμέρας ἐκεῖ περιμείνας, ἰσάμηνος πρὸ τῶν τειχῶν, ἀνασρέψας ἤλαυνεν ὀπίσω τῆς ἡμέρας τὸ λοιπόν. νυκτὸς δὲ ἐπιγνομένης, κύλισαντο, αἶμα προσδεχόμενοι, καὶ τὰς βαρβάρους ἀνασρέφοντας ὑπὸ τῇ λείᾳ. καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν, καὶ ἐν Πίδνῃ πύργον εἶλον ἐξ ἐφόδου ἐφρερὰν ἐκ Βασιλείας ἔχοντα. ἐν οἷς καὶ ἐκ τῆς Βασιλείας οἰκιστὴς ὁ Πεπαγόμενος ὡς Θεόδωρος, ὃν γυμνὸν καὶ τετραυματισμένον ὑπαιθρον δῆσαντες ἐν μέσῳ θίρει, τῷ μεγάλῳ Δακὸς ὅτω προσεταχότος, ἐπεὶ ὑπὸ τῷ ἄγαν ἐκτικτόμηνος φλογμῷ ὕδαρ ἦται δίψῃ κατεχόμενος ἀχέτω, ὁ μέγας Δαξ ἐκέλευε δίδόναι, εἰ καὶ δεσποτῶν ἐπὶ πάντων ἀτιμάσειν. ὁ δ' εἶλετο μᾶλλον ὑποθνήσκειν, ἢ παροινεῖν εἰς Βασιλέα. Μονομάχος δὲ ἐπαυήκων, ἄλλα τε ἐπήγγελλε μεγάλῳ Δακί, καὶ ὡς Καντακζηνὸς αὐτῷ πρὸ τῶν τειχῶν Βερρόϊας ἰσαμένῳ πέμψει μιλύσας, ὀνειδίζων ἄλλα τε, καὶ ὅτι Πέρσας ἀγάγοιμι συμμάχους ἐπ' αὐτόν· ὑπέλησέ τε τέλος αὐτὸς ἐπιθήσειν τοῖς ἡργμένοις ὑφ' ἡμῶν. ἀσκέπτεσθαι προσῆκον· ἢ μάτην γὰρ αὐτῷ λυίχθαι τὰ τοιαῦτα. σκεπτομένοις δὲ, ἐδὲν ἕτερον ἐκ τῶν λόγων ἀνεφαίνετο, ἢ ὡς βάλοιτο καὶ αὐτὸς ἐπὶ συμμαχίᾳ Ἀμάρ καὶ φίλον καλεῖν, καὶ δεῖ τῷ τοιαῦτα προειπεῖν, ἵν' ὑπερον ἔχη δῆπερ καταφυγῶν, εἰ τις αἰτιῶτο τῆς ἐπὶ τὰς ὁμοφύλους τῶν βαρβάρων ἐπαγωγῆς, ὡς αὐτῶν προτέρων τέτοις ἐπ' ἐκείνων χρησαμένων. ἢ δὲ ἕνεκα, ἐδόκει δεῖν τριῖρεις πέμψαντας καὶ θάλασσαν φρερεῖν παραπλεύσας. ἀπέστειλαν οὖν καὶ οἱ ἐν Πλαταμῶνι Βασιλεὺς, δέισαντες μὴ ὑπὸ μεγάλῳ Δακὸς ἀλώσι σὺν ἐπελθόντος· ἵνα μὴ ἐξῇ Καντακζηνῷ πρεσβείαν πέμπειν πρὸς Ἀμάρ· καὶ ἐτελεῖτο καὶ

piarum imperator, Berrhœamque cum Edit. Paris. peditatu simul, equitatuque Romano pag. 562. tendens, eo usque appropinquavit, ut extra teli jactum esset. Persæ continuo ad prædam conversi, uno die totum agrum circum Berrhœam maximis cum detrimentis devastarunt. Nam & multis jugulatis, magnos captivorum, pecudumque greges abegerunt, & ædibus pagatim incendium intulerunt, reliquorum denique omnium, quæ hostes solent, nihil neglexerunt. Imperator Berrhœa ad Monomachum & duces misso legato, stultitiam illis exprobravit, quod cum tantum e Romanis solis haberent exercitum, quique per se ipsis opponi posset, quasi eo haud sufficiente, etiam barbaros ad atrociorum Romanis rebus cladem injungendam sibi adduxissent. Illud tamen viderent, ne se postea criminentur, si ipse ab illis inchoata absolverit, promittebatque ad certamen paratum fore, cum primum dies præstituta affuisset. Respondit Monomachus, in ejus arbitrata situm esse, facere quæ sibi conducere putet, quomodo nimirum & ipsi faciant. Porro cum illic usque in meridiem ante muros constitissent, reliquum diei in redeundo posuerunt, & nocte illa quieverunt, simul barbaros a populatione reddituros præstolantes. Postridie castellum juxta Pydnam, cui imperator præsidium imposuerat, primo impetu capiunt, in quo repertus est etiam Theodorus Pepagomenus e ministris imperatoris, quem jussu magni ducis vestibibus exutum, & vulneribus concisum, sub dio media æstate alligaverunt. Eidem solis ardore nimio tabescenti, & ad sitim intolerabilem restinguendam haustum frigida petenti, magnus dux dari præcepit, si in domum coram omnibus probra jaceret. Qui mori, quam velut per temulentiam temere ac stolide contra imperatorem loqui maluit. Monomachus reversus, & cætera magno duci renuntiavit, & quemadmodum Cantacuzenus ipsi ante Berrhœæ mœnia stanti, cum alia exprobratum miserit, tum quod Persas quoque socios in illum adhibuerint, minatumque se absoluturum, quæ ipsi inceptassent. Quæ perpendenda sint, non enim hæc illum frustra sub quodam verborum velamine dixisse. Excusantibus autem verba illa, nihil apparuit aliud, quam ipsum quoque velle Amurium amicum suum vocare auxilio, ac propterea prædixisse, ut postmodum scilicet perfugium habeat, si propter barbaros contra suæ gentis homines superinductos reprehendatur, quoniam ipsi prius eorumdem opera adversus illum usi fuerint. Ob hanc causam missis triremibus quæ litora legerant, mare custodiendum videbatur (defecerant autem & Platamonenses ab imperatore, quod timerent ne a magno duce cum classe superveniente subigerentur) ne posset Cantacuzenus legationem ad Amurium mittere. Atque ita factum, ut complacuerat.

τὰ βεβηλωμένα.

CAPUT LXIII.

Cantacuzenus Amurium ex Asia evocat. Apocauchus, eum muneribus pervertere conatur, & Byzantium fugit. Tristitia Amurii ex falso nuntio. Ejusdem oratio, qua causam expeditionis, studium Cantacuzeni juvandi, & amorem erga eum incredibilem, sollicitudinemque magnam demonstrat. Suadet exustis navibus per continentem ad imperatorem contendendum. Praclare item suos ad laborem non refugiendum exsuscitat. Navigatio in Macedoniam.

Edit. Paris.
pag. 564.

IMPERATOR ubi oras legi a triremibus cognovit, cuidam Principi nomine, legationem ad Amurium mandans, nemine praeterea conscio, eum domesticos intra parietes, quo res magis lateret, parvam naviculam compingere, & cum litteris, quibus Amurius cum paratis copiis celerrime adesse rogabatur, Smyrnam navigare. Facit imperata Princeps, fabricatoque domi suae navigiolo, & velis atque aliis armamentis impositis noctu id in curru ad mare devehit, quam longissime ab illis triremibus custodibus, eo-que consensu, clam iisdem vento secundo, & a puppi semper prosequente, paulo post Smyrnam allabatur. Amurius acceptis litteris, & pulverem de capite excussit, Deoque ob nuntium gratias prolixè egit. Audierat siquidem Cantacuzenum in Triballis vita excessisse; quia videlicet a magno duce imperatum erat, ut qui in Asiam transiret, ex composito omnes cum rumore spargerent. Mox paulo minus ducentas naves instruit atque ornat. Magnus dux, quod latere non poterant quæ fiebant, cum multi ex Asia venientes, de apparatu illo narrarent, Thessalonica legatos ad Amurium mittit, pecunias alias in praesens offert, alias in futurum spondet, si armis contra se, & societate cum Cantacuzeno abstineat. Respondet Persa, petere illos quæ fieri nequeant, se omnibus nervis imperatorem adiuturum. Rogantibus legatis, ut munera acciperet, recusavit, quod hominis esse illiberalis & pecuniæ servientis diceret, nunc quidem amicitiae causa dona accipere: & non multo post donantem armis petere. Brevi autem instructus, grandique pecunia, & commeatu in naves impositis, utpote diu cum imperatore opis ferendæ permansurus, Smyrna solvit, & secunda tempestate Eubœam devenit, ubi ventis contrariis surgentibus, per dies non paucos substitit. Magnus dux infesto barbarorum adventu ad se perlato, formidans, ne & ab illis, & imperatore Thessalonicae obsideretur, quibus illic triremibus relictis, cum cæteris Byzantium trajecit. Amurius vero ventis adversis in Eubœa retentus, mirificam animo tristitiam capiebat, quem eventum quoddam non mediocri indignatione complevit. E Pteleo namque capta nave, & captivis ad eum adductis, sciscitatus est, si quid de imperatore nossent. Illi memorant, se αντίπνοιαν, ἐδυχέραινον ἐκ ἀνεκτῶς γυναικτεῖν. ἐκ γὰρ Πτελεῶ πλοία συλληφθέντος, καὶ τῷ αἰχμαλώτων ἀγομένων πρὸς αὐτὸν, ἐπυθάνετο εἴ τι εἶδεν περὶ Βασιλέως. οἱ δ' ἔφασαν, ὅτι τινῶν ἐκ Θεσα-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ πύθοιτο τὰς τελευτὰς παραπλησῶς, Πρίγκιπι τινὶ ὀνομασμένῳ ἢ πρὸς Ἀμὺρ πρεσβείαν ἀναθεῖς, μηδένος ἑτέρου συνειδότης, καὶ κελεύσας οἰκίας ἐνδὸν ἀνάτιον κατεσκευασάμενον, ἵνα μὴ πολλοὶ συνειδέσιν, εἰς Σμύρναν ἀποπλέειν ἔξεμπε, γράμμασι κελεύσας Ἀμὺρ τάχιστα παρασκευασάμενον, ἵκεν πρὸς αὐτόν. Πρίγκιψ μὲν οὖν, ἐποίησεν τὰ κεκελευσμένα, καὶ τὸ ἀνάτιον ἐνδὸν οἰκίας κατεσκευασάμενος, ἰσῖα τε ἐνδύμενος καὶ τῷ ἄλλῳ ἀποσκευῶν, ἔπειτα νυκτὸς ἐφ' ἀμάξης ἐπὶ θάλασσαν καταγαγὼν, ὡς πορρωτάτω μάλιστα τῷ φρερῶν νεῶν, καὶ τῷ αὐτῶν κατειλεγμένων, ἀνήγατο ἑμβάς. καὶ πρὸς ματι χησάμενος ἐπιφόρῳ, τὰς τε φρερῶν διέλαθε τελευτὰς, καὶ εἰς Σμύρναν κατήγατο ὀλίγῳ ὕστερον, τὴν πτόματος αἰὲ καὶ πτόμῳ ἰσαμένη. Ἀμὺρ δὲ ἐπεὶ τὴν Βασιλέως γράμματα δέξαιτο καὶ τῷ πρεσβείῳ, κόνιν μὲν κατεχάτο τῆς κεφαλῆς, καὶ Θεῷ πολλὰς ὁμολόγει χάριτας τῆς ἀγγελίας. ὡς δὲ πρότερον ἀκηκῶς ὡς Καντακὺζῶντος ὁ Βασιλεὺς τελευτήσῃς ἔχετρίβων περὶ Τριβαλῶν, ἔπῳ δὲ ὡς πτόμῳ ὑπὸ μεγάλῃ Δεσπότης, τὰς ἐπὶ τῷ Ἀσίᾳ δεχβαίνοντες ἐκ σωτήματος πάντας λέγειν. αὐτὰ καὶ παρεσκευάζετο σόλον νεῶν, ὀλίγῳ δεσπῶν δεκτοῖαν. καὶ ὁ μέγας Δεσπότης ἀγνοεῖν τὰ γεγενημένα ἐκ ἐνῶν, πολλῶν Ἀσπιδῶν ἢ παρασκευῶν τὴν σόλῃ ἀγγελλόντων, πρεσβείαν ἐκ Θεσσαλονίκης ἐποίητο πρὸς Ἀμὺρ, καὶ χημάτα τὰ μὲν ἐδίδα, τὰ δὲ καὶ ἐπηγγέλλετο, εἰ μὴ πόλεμον κινεῖν πρὸς αὐτόν, μηδὲ συμμαχοῖν Καντακὺζῶντι. ὁ δ' ἀπεπέμφετο ἢ πρεσβείαν, ἀδυνάτα φαίμενος αἰτεῖν. αὐτὸν δὲ παντὶ δίνει συμμαχῆσαι Βασιλεῖ. Δεσπότην δὲ τὴν πτόμῳ πρεσβείαν τὰ δῶρα δεχόμενος, καὶ κατεδέξατο, ἀνελευθέρως φήσας εἶναι καὶ χημάσι δεδωμένῃ, νῦν μὲν φιλίας ἕνεκα δῶρα φαίνεσθαι δεχόμενον, ὕστερον δὲ ὀλίγῳ πολεμουῦντα. παρασκευασάμενος δὲ ἐν βραχείᾳ, ὁ χημάτα τε πολλὰ ταῖς ναυσὶν ἐνδύμενος, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεα, ὡς χροίσαν εἰς τὴν Βασιλέως συμμαχίαν, ἀνήγατο ἐκ Σμύρνης, καὶ προῆλθεν ἄχρως Εὐβοίας καὶ τυχὼν ἐπιπλοῖς. ἀνέμων δὲ ἐκείνων πνεύσαντων ἐναντίων, ἔμεινεν ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας. Δεξὸς δὲ ὁ μέγας ἐπεὶ μάθοι τὴν βαρβάρως ἐπέντας, δύο τῶν τελευτῶν ἐκ Θεσσαλονίκης καταλιπὼν, ἀπέπλοσε ταῖς ἐπιλοίοις εἰς Βυζάντιον, δέσας μὴ ὑπὸ τῷ βαρβάρων καὶ Βασιλέως ἐκ Θεσσαλονίκης πολιορκεῖτο. Ἀμὺρ δὲ Εὐβοίᾳ ἐνδρατρίβων δὲ τῶν ἀνέμων τῷ συμβάντι τι καὶ ἑτερον, καὶ μετρίως ἐπειθεῖν ἀγανακτεῖν. ἐκ γὰρ Πτελεῶ πλοία συλληφθέντος, καὶ τῷ αἰχμαλώτων ἀγομένων πρὸς αὐτόν, ἐπυθάνετο εἴ τι εἶδεν περὶ Βασιλέως. οἱ δ' ἔφασαν, ὅτι τινῶν ἐκ Θεσα-

λαόνικος ἀφικνόμενος πρὸς αὐτὸν καὶ πύθοιντο, ὡς ὁ μέγας δούξ, πολλὰ ἄγων δύναμιν ἱππικὴν τε ἅμα καὶ πεζὴν, καὶ Πέρσας καὶ συμμαχίαν, Βασιλεὺς τῷ Καντακζυῶ ἐπιστρατεύσειεν ὅντι ἐν Βερρόια· πλέον δὲ μηδὲν εἰδέναι. ὁ δὲ, ἐκ τῆς λεγόμενης σοχαζόμηνος ἀγῶνι εἶναι Βασιλέα, μᾶλλον ἐδυχέραιεν, ὅτι μὴ ταχέως εἶχε βοηθεῖν. ἐκ τῆς ἀείρων δὲ τῆς Περσῶν ἐκκλησίαν συναθροίσας, καὶ παρελθὼν αὐτὸς εἰς μέσας, ἔλεξε τοιάδε. Πολλὰ ἄνοιαν ἐγὼ καὶ ἀναδείαν ἐκείνη καταψφισαίμην ἂν, ὅς τις ἐπὶ τι ὠρμημένος, μὴ πάντα δόλετρα ἦγοιτο, μηδὲ πᾶσαν φάνοιτο σπαρτὴν ἐπιδεικνύμενος, ὡς τε ἄγειν εἰς ἔργον τὰ βεβαλωμένα. Εἰ γὰρ μέλλοι τοῖς μὲν ἐκ τῆς ῥάσας περὶ γινομένοις ἐπιχειρεῖν, ἂν δὲ τι συμβαίη κάλυμμα, ἢ παντάπασιν ἀπαγορεύειν, ἢ ἀμελεῖν μαλακίζομενον, καὶ περιμένειν τὴν δὲ τῶν παραγμάτων ἐκβασιν ὑποκινουμένη πρὸς τὴν πόλιν, ἔδεν διοίσει τῶν πολλῶν, ἔδεν μέγα τι καὶ λόγῳ ἄξιον κατορθώσειεν ἂν ποτὲ. Ἀν δὲ καὶ περὶ τινῶν μεγάλων ἢ ἢ ἐπιχείρησις, καὶ ἢ παρασκευὴ θαυμασία, καὶ μεγάλη ἢ δαπάνη, ἔπειτα ἀβελία τῆς στρατῆς καὶ ἀπολμία, μηδὲν ἄξιον ἐαυτῆς ἢ στρατῆς ἐκείνη πρᾶττη, ἢ παρὰ τῶν ἄλλων μόνον, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν ὧν ἄγει, πολλὰ δίκαιος λοιδореῖσθαι καὶ περιβεύεσθαι. ὅτι τῇ σφετέρᾳ ἀπολμίᾳ τῶν ἐκ τῶν ἔργων ἐπαίνων, καὶ τῶν ἄθλων τῶν δὲ τῶν πόνων αὐτῶν ἀποστρεφεί. Ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις τῆς ἡμετέρας στρατίας ταυτοῖς, ἔδεμία τίς ἐστιν ἑτέρα, ἢ Βασιλεὺς τῷ Καντακζυῶ ἦκειν ἐπὶ συμμαχίᾳ ὑπὸ Ρωμαίων κοινῇ πολεμικῇ δὲ φθόρον. καὶ πρότερον μὲν χρόνον ἦδη πολὺ ἐπὶ Τριβαλοῦς ὑπερορῆν ἔδεικνυται. Νυνὶ δὲ ἦδη Θεῶ τῇ μεγάλῃ πρὸς τὴν Ρωμαίων ἐπανήκοτον συναιρομένη, καὶ πόλεις πολλὰς, ὅς χώραν ἐκ ὀλίγῃ, ὡς ἀκούομεν, ὑφ' ἐαυτῆς πεποιημένη. συμβαίνει δὲ ὥστε ὁρῶμεν, ἐκείνων τε ἔδεν ἡμῶν ὑπολελαυκέναι τῆς δυνάμεως, καὶ ἡμᾶς εἰς καὶ μάτῃ τὸν ποσούτον πλοῦν καὶ τὴν δαπάνην πεποιθῆναι. Τὸ μὲν οὖν ὑπὲρ ἐκείνη κινδυνεύειν, ὡς ῥάσας πάσης ἡδίων, καὶ πολλὰ ἡμῖν οἶσαι τὴν δόξαν, καὶ τὸ θαυμάζεσθαι παρὰ πάντων, καὶ ὑμεῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐμοὶ συμμαρτυρεῖτε. προθυμότερα γὰρ συνεστρατεύσατε, καὶ ἐκ ἀναγκαζόμενοι ὑπ' ἐμῆ, ἀλλ' εἰ δέ τι καὶ μᾶλλον εἰπεῖν, ἐπὶ τῷ με αὐτοὶ παρακαλοῦντες. ἐγὼ δὲ τὸ γε εἰς ἐμὲ ἦκον, ἅτε δόξας χάριν, οὔτε κέρδους τινὸς ἐπιθυμία τὴν ὑπὲρ ἐκείνου ποιεῖν, καὶ κινδυνεύειν ἥρημαι. ἀλλ' ἀνάγκῃ ἔχω πάσης βιαιοτέρᾳ, ὥστε ὑπὲρ ἐμαυτῆς ἀμύνεσθαι τὰς ἐπιόντας, καὶ τῆς φίλης ἀντέχεσθαι ζωῆς μέχρι καὶ τῆς διωκτῆς. οὐ γὰρ ὥστε οἱ πολλοὶ, τὸ Βασιλέως φίλος προσαγορεύεσθαι εἰλόμην μόνον, ἀλλ' ἅπας αὐτῶν συντέμνα, ὥστε εἰ συμβαίη τῶν ἀνηκέστων ἐκείνων τι παθεῖν, ἀβίωτον ἡγεσόμενος τὸν βίον καὶ αὐτὸς. καὶ διὰ ταῦτα τὴν φίλῃ Βασιλεὺς τε τῷ Ἀνδρονίκῳ πρὸς τὸν κατὰ Λέσβου καὶ Φωκαίας πόλεμον συνεπολέμησα χρόνον οὐκ ὀλίγον. καὶ πρότερον ἐνὸς ἔτους, ὀγδοήκοντα καὶ τετρακοσίαις ναυσὶ διέβην ἐπὶ χερσὶν ἀνθρώπων, καὶ πᾶσαν κἀκωσεν οἷσιν καὶ ἐπασαγάγῃ, ὥστε καὶ αὐτοὶ συστρατεύομενοι.

de advenis Thessalonicensibus audisse, magnum ducem ingenti equitum, pedumque numero, adjunctis item Persis, in Cantacuzenum apud Berrhoeam profecturum, nihil amplius comperisse. Amurcius hinc colligens, jam eum in medio versari certamine, vehementius indoluit, quod ei mature succurrere non posset. Deinde optimatum suorum conventum egit, atque in mediam progressus, hac oratione usus est. Meo quidem iudicio perquam amens, & ignavus sit, qui rei cuiuspiam suscepta voluntate, non omnia ei postponit, neque ad deliberata perficienda summam contentionem adhibet. Nam si factum quidem facillima aggressurus sit, impedimento autem aliquo oblato, aut omnino desperet, aut emollitus negligat, & rerum exitum exspectans, laborem reformidet, nihil a vulgo differet, neque magnum quippiam, & memorabile unquam prospere geret. Si vero ardua quaedam, insigni apparatu, nec parva impensa tentanda sint, & stultitia ac timiditate ducis nihil se dignum exercitus ille faciat, non ab aliis modo, sed ab ipsis etiam militibus convitiis, atque probris multis non immerito appetatur, quod imbellis & effeminatus, & laudibus, & præmiis factorum eos privaverit. Materia igitur, & quasi argumentum hujus nostræ expeditionis alia nulla est, quam imperatori Cantacuzeno communibus armis ex invidia a Romanis oppugnato, & ante diu apud Triballos profugo, nunc divina adjuvante potentia in solum Romanum, multis urbibus, & spatio non modico, ut fertur, in potestatem suam redactis revertenti, subvenire, atque opitulari. Contigit autem quod videmus, illum e nostra virtute nullum cepisse subsidium, & nos incassum, ac frustra tantam navigationem cum tanto impendio instituisse. Pro illo igitur dimicare, quomodo quavis animi remissione jucundius, & egregium decus nobis, admirationemque longe lateque conciliaturum sit, vos quoque facto ipso attestamini: cupidissime enim, haud coactu meo profecti mecum, imo, ut majus quid dicam, me ad hanc profectioem ipsi cohortati estis. Equidem quod ad me attinet, neque gloriæ causa, neque amore quæstus pro eo labores, ac pericula adire volo: sed me potentissima quædam necessitudo urget, ut ab eo non secus atque a me ipso hostes propulsem, & quantum in me est, pro illius vita mihi carissima propugnem. Non enim ut multi, imperatoris amicus audire contentus sum, sed ita sum ei conglutinator, ut si eum quippiam infandum pati contingeret, vitam ego quoque sine illo insuavem mihi, & acerbam putarem. Atque hujus amoris ergo imperatori Andronico, bello Lesbio, & Phocæensi non paucis tempore cum auxiliis affui, & anno proxime superiore trecentis octoginta navibus in Thraciam transmissi, bellaturus quibuscumque mortalibus, & damna illaturus omnia, quoad illum in sedes suas reducerem, quemadmodum vos recordamini, quos tunc commilitones ducebam. Nunc ea est re-

Edit. Paris.
pag. 565.

Edit. Paris.
pag. 566.

pag. 567.

rerum conditio, ut nos quidem a ventis hic detenti feriemur: ille a Romanis, ut ajunt, obsideatur. Vereor autem, ne quod ei malum insanabile contingat. Credibile enim est, illum & pecunia egere, & hostibus imparem esse, quippe qui recens vagus, & exul esse desierit, & cui ad contrahendas copias genere numeroque firmas spatium sufficiens non concedatur. Hostes autem propter multitudinem & armis cum possunt cogere, & pecunia exercitum ejus transversum agere, cum ærarium in Apocauchi manibus sit, qui ut imperatorem evertat, profuse largitiones faciet: novit siquidem exploratissime, illo salvo infidum, & incertum sibi Romano- rum dominatum fore: quod optimates universi ab illo quam ab se regi mavolent. Sin ille quacumque tandem ratione e vivis sublatus fuerit, firmum, & stabile se regnum de cætero habiturum, qua de causa totum ærarium prodige exhauriet. Quæ omnia nos ante oculos ponentes, auxilium maturare par est. Sive enim hostibus cinctus perierit imperator, nihil erit quod ad tristitiam, doloremque nostrum addi possit, præter hoc, quod passim nobis male distabitur, quasi ignavia, & effœminata quadam mollitie ad labores sufferendos, amicis inimicis prodiderimus: sive sine nobis victor evaserit, majorem gloriæ partem amitteremus. Cum ventis itaque contrariis, & tumido, insanienteque pelago pugnare, aperte furentium & mortem ingloriam quærentium est. Quocirca nec vos ad tantum periculum ad- eundum adhortor, sed aliam demonstra- bo viam, quæ cum parvo labore summam nominis celebritatem, splendoremque continet. Trium namque virtutum ma- ximarum documenta nobis edere licebit: fortitudinis, justitiæ, atque prudentiæ. Nam a ventis & mari interclusos aliud iter invenisse, quo ad finem nobis propo- situm perveniamus, prudentiæ optimo ju- re adscribatur. Justitiæ autem, res omnes præ salute amici contempsisse. Fortitudini, quod nec itineris longi mole- stia ac defatigatione, nec transitu per multas gentes, quæ nobis se opposituræ essent, perculsi atque consternati, a recto tramite officioque deflexerimus. Quid igitur tibi vis? dicet quispiam: ut quoniam in oras Macedoniæ navibus deferri non possumus, eas hic tamquam inu- tiles concrememus, ipsi cum armis per continentem ad imperatorem gradiamur, quod illi perquam fructuosum, nobis vero gloriosum acciderit. Nec impe- dimenta, & offendicula in medio oc- currentia perpendentes, ab hoc labo- re deterri oportet. Quis enim um- quam recubans supinus, & stertens, de hostibus trophæum erexit? sed finis laborum ante oculos habendus est, quem plurimus, & eximius honos comitabitur. Hæc ego justa & utilia censui, factoque ipso me ducem, & suasorem aliis exhibebo. Quod si quibusdam vestrum magnitudinem laborum, periculorumque considerantibus, mini- me istuc aggrediundum videtur, ego sane primus navim flammis exuram, & arreptis armis iter invadam: sequetur, quicumque adversus casus participare mecum voluerit: cæteri salvis navibus quod placuerit, & ex usu judicave- rint, faciant licet. Sic Persas primo-

γματα ἡμῖν, ὥς δ' ἡμᾶς μὲν ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐνταῦ-
θα κατεχομένους, ἀπράκτους εἶναι. ἐκείνους δὲ ὑπὸ
Ρωμαίων, ὥς ἀκρόμυρ, πολιορκεῖσθαι. δέδοικα δὲ μὴ
καὶ τὶ τῶν ἀνηκέστων συμβῇ περὶ αὐτόν. εἰκὸς γὰρ καὶ χρη-
μάτων ὑποστρεῖν, καὶ στρατιᾶς ἀξιωμαχὺ πρὸς τὰς πολε-
μίας ἀρτί ἐκ τῆς πλάνης ἐπανήκοντα, καὶ ἐκ ἑξαρ-
κῆτος τῆς καιρῆς πρὸς τὸ δυνάμιν κήσασθαι βεβαίαν.
Οἱ πολέμιοι δὲ, καὶ ὅπλοις βιάζεσθαι δυνάμειν ἂν
ὄντες πολλοὶ, καὶ χήμασι τὰς συνόντας διαφθείρειν,
τῶν κοινῶν Ρωμαίοις χρημάτων ὑπ' ἑξασίαν Αποκαύ-
χων τῇ μεγάλῃ δυνάμει κειμένων, καὶ πάντα ἀναλώσονται
ἀφειδῶς, ἵνα μόνον Βασιλέως περιγένοιτο. οἱ δὲ γὰρ
σαφέσταται, ὥς ἕως μὲν ἂν ἐκεῖνος περὶ ἡ, ἄπιστος αὐτοῦ
τῶν Ρωμαίων ἡγεμονία, καὶ ἀμφίβολος πάντων τῶν ἀεὶ-
σων ὑπ' ἐκείνου μάλλον αἰρεμένων ἀρχεῖται. ἂν δ' ἐκεῖ-
νος ἔσθῃ, ὅπως δὴ τινὶ ἐξ ἀνθρώπων εἴχοιτο, βεβαίαν εἰς τὸ
ἐπεῖτα αὐτῷ ἐσομένῳ χρόνον τὴν ἀρχὴν, δι' ἣν συμ-
πάντων χημάτων ἀφειδήσει. ἂν πάντα ἐννοουῦντας, τα-
χεῖαν ποιεῖσθαι τὴν βοήθειαν προσήκον. ἂν τε γὰρ ὑπό-
ληται Βασιλεὺς ὑπὸ τῶν πολεμίων περιχρόντων, εἰδε-
μίαν ἡμῖν ἀδυσμίας ἐκ λύπης ὑπερβολῇ ἐκλείψει πρὸς
τῶν κακῶς ἀκέρειν ὑπὸ πάντων, ὅτι ἀνυδρία καὶ μαλα-
κία τῇ περὶ τὰς πόνας καταπροδέδοται τοῖς πολεμίοις
ἡμῖν ὁ φίλος. ἂν τε περιγένηται ἡμῶν χωρὶς, τὸ
μείζον τῆς φιλοτιμίας παρηρήμεθα. Τὸ μὲν οὖν
πρὸς ἀνέμους ἀντιπνέοντας, καὶ θάλασσαν ἐξοι-
δῶσαν καὶ μαινομένην ὑπομάχεσθαι, μελαγχολάντων
σαφῶς καὶ θανατῶντων ἐπ' ἐδμήτῃ φιλοτιμίᾳ. ὅθεν
καὶ δὲ πρὸς ποταμὸν κίνδυνον ἀποδύεσθαι ὑμᾶς κε-
λεύω. ἐτέρων δ' ὑψηλῶς αὐτοῖς, πόνον μὲν ὀ-
λίγον ἔχουσιν, εὐκλείαν δὲ καὶ εὐδοξίαν ἀκροτάτῃ.
τελευτῶν γὰρ τῶν μεγίστων δείγματα ἡμῖν ἐξεργηκῆν ἐξέ-
σαι, ἀνδρίας καὶ δικαιοσύνης καὶ φρονήσεως. τὸ μὲν γὰρ
ὑπὸ τῶν ἀνέμων καὶ θαλάσσης κωλυόμενες ἐτέρων ἐξέ-
ρεῖν ὁδὸν δι' ἧς ἡμῖν ἀνυδείη τὸ προκείμενον, φρονήσεως
δικαίως ἀντιστιθεῖν. δικαιοσύνης δὲ, τὸ πάντα χρήμα-
τα ἡγήσασθαι δεύτερα τῆς τῶν φίλων σωτηρίας. ἀνδρίας
δ' ὅτι, ὥς ἡ περὶ τὴν ὁδοιπορίαν ἔσαν μακρὰν ταλαι-
πωρία, ὥς ὅτι πολλῶν ἐθνῶν, οἱ μέλλουσιν ἡ-
μῖν μαχεῖσθαι διέναι μέλλοντες, ἀπέστημι τῆς δέου-
τος καταπλαγύντες. Τί οὖν ἐστὶν ὃ λέγω; ὥς ἐ-
πεὶ ταῖς ναυσὶν ἀδυνατῶμεν εἰς Μακεδονίαν ἔρχε-
σθαι, ταύτας μὲν ὥς ἀχρήστες ἐνταυτοῖς περὶ κατα-
πιμωρᾶν. αὐτὰς δὲ τὰ ὅπλα ἔχοντας, εἶναι δεῖν
ἡπεῖρα πρὸς Βασιλέα. τὰ το γὰρ ἐκείνῳ τε μεγάλῃ
οἶσει τὴν ἀφέλειαν, καὶ ἡμῖν τὴν εὐδοξίαν ἐκ μικρᾶν.
καὶ καὶ δὲ τὰ ἐν μέσῳ σκῶλα καὶ προσκόμματα λο-
γισόμενες ὑποκνεῖν πρὸς τὸν ἀγῶνα. εἰδὲς γὰρ
ποτὲ ἀνακείμενος καὶ ῥέγμων τρόπαιον ἔστησεν ὑπὸ
τῶν πολεμίων. ἀλλὰ πρὸς τὸ τῶν πόνων τέλος ἀ-
φορᾶν, ὥς πολλῶν οἶσει καὶ μεγάλῃ τὴν φιλοτι-
μίαν. Ταῦτα μὲν οὖν ἐμοὶ δίκαιά τε ἔδοξε καὶ συμφέ-
ροντα ὅμῃ. καὶ αὐτὸς τε ποιήσω πρῶτος, καὶ τοῖς ἄλλοις
συμβεβούλω. εἰ δὲ τισὶν ὑμῶν πρὸς τὸ τῶν πόνων,
καὶ κινδύνων ἀφάρῳσι μέγεθος, ἐμάλιστα δοκεῖ τοιού-
τοις ἐπιχειρητέον εἶναι, ἀλλ' ἐγὼ πρῶτος τὴν ναυὶ
ἐμωρήσω, καὶ τὰ ὅπλα ἔχων βαδίσμαί. συνέφε-
ται δὲ καὶ ὅς τις εἴλετο ἐμοὶ συγκινδυνάσειν. οἱ δὲ λοι-
ποὶ, τὰς ναῦς ἔχοντες, ὅ, τι φίλον ὑμῖν καὶ λυσίτελές
δοκεῖ, ποιεῖτε. Οὕτως πρὸς τὰς ἐν τέλει τῶν Περσῶν

Ἀμοῦρ δὲ λέγει, πάντας μὲν ἔπεισεν ὡς δίκαιά τε ὅμῃ καὶ λυσίπελοιῶτα συμβεβόλει. εἶλοντο δὲ ἐξήκοντα μόνον ναύαρχοι συγκινδυνεύειν μὴ τῷ πληρωμάτων. οἱ δὲ ἄλλοι ἰχυρίζοντο, ὡς ὀλίγω ὕπερον βείων τυχόντες τῷ ἀνέμων ἐλεύσονται, εἰς τὴν Μακεδονίαν αὐδίζης τῷ σατράπῃ σιωπῶμενοι. Οὕτω μὲν οὖν ἐδέδοκτο κοινῇ, ἢ ἐκ τῆς Εὐβοίας εἰς τὴν Λοκρίδος παράλιον ἐλθόντες, οἱ ἄλλοι μὲν ἡσύχαζον ἐν τῇ ναυσί, Ἀμοῦρ δὲ καὶ οἱ ἐξήκοντα ναύαρχοι, ὅς ἐδει πρὸς τὸ τόλμημα σιωπᾶν ἐκείνῳ, ἀνελκύσαντες τὰς ναῦς, καὶ ὅπλα τε ἀναλαμβάνοντες, καὶ ἄλδρα ἐπιφερόμενοι οἷς ἐμελλον δεσφραφῆσθαι πρὸς τὴν ὁδόν· καὶ Ἀμοῦρ αὐτοὺς τοῖς ἄλλοις ὁμοίως πᾶσιν, ὑπὸ νύκτα παρὰ τὸν αἰγιαλόν· ὡς ἅμα ἔω τὰς ναῦς ἐμπαρήσαντες, τῆς εἰς Βέρροϊαν ἔχωνται φέρσης. τῆς νυκτὸς δὲ ἐκείνης τῷ ἐναντίον πλοῦμάτων παυσανέμων, βείων δὲ ἐπιπνυσάντων, τὰς ἀνελκυσμένας κατέλκυσαντες, καὶ ἅμα πᾶσαις ἄραντες ἰσία, εἰς τὴν ὕπεραιαν προσέχον· καὶ μακρὰν Θεσσαλονίκης ἐν λιμένι τῇ Κλωπᾷ προσαγορδομένη· τὸ μὲν οἰόμενα ἢ μέγαν Δῆκα ἐν Θεσσαλονίκη εἶναι, καὶ βεβόημενοι εἰ τύχοι πρὸς ἐκεῖνον ναυμαχεῖν. τὸ δ' ὅτι καὶ ἡ ἀντιπέραν παράλιος τῆς Βοιωτίας ἀλίμμος τὰ πολλὰ ἐστὶ, καὶ τοσούτον ἐν ταύτῃ στόλον ὑποδέχεσθαι μὴ δυναμένη.

CAPUT LXIV.

Persæ circa Thessalonicam loca deprædantur. Imperator curat ne Cralis regio incursetur. Ad eundem legatio, qua fides ei promittitur. Thessalonicam venit cum copiis. Amurii occursum. Zelotarum sævitia in imperatoris studiosos. In Thraciam cum Amurio discedit. Peritheorium obsidetur. Humanitas imperatoris in captivam. Legatio de pace ad imperatricem. Rapitur in odium Apocauchus. Amurius quoque separatim eam ad pacem impellit, & a sua cum Cantacuzeno amicitia terret.

Τὸ μὲν οὖν Περσικὸν αὐτίκα, ἐπεὶ ἐπύθοντο τὴν μέγαν δῆκα ἀποπεπλοκέναι εἰς Βυζάντιον, τὰ περὶ Θεσσαλονίκην ἅπαντα ἐπιδραμόντες χωρία ἐληίζοντο, καὶ λιμένας ποδίσαν ἐκ ὀλίγης. Ἀμοῦρ δὲ εἰς τὴν ὕπεραιαν πρὸς τὴν ναῦς ἀπολεξάμενος, ἔπεισεν εἰς Πύδναν, ὡς ἐκεῖθεν τὰς μὲν ἡμίσεις ἦζοντας εἰς Βέρροϊαν, ὡς ἅμα Βασιλεῖ ἐλδοσόμενης εἰς Θεσσαλονίκην, τὰς ἐπιλοίπας δὲ ἐπαυήζοντας ταῖς ναυσί. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ πύθοιτο τὰς βαρβάρους Πύδνα προχόντας, διὰ σπασθῆς μὲν ἐποίησατο πάσης, τὴν ὑπὸ Κράλλῳ τελευτῶσαν χώραν μηδὲν ζημιωθῆναι· καὶ πέμψας ἐκέλευε πάντας εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ φρούρα εἰσάγεσθαι τὴν ἑφοδὸν μισθῶν τῶν βαρβάρων. καὶ λιμένας ποδίσαν γε ὅς ἐκείνων ἐδὲ εἰς, ὅτε μὴ ἐκ τῆς ὑπὸ Βασιλείᾳ τελευτῆς χώρας. Αὐτὸς δὲ Θεσσαλῶν τε τὰς ἀείρους ἢ Βερροιωτῶν τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἀξίαις τε ἀμειψάμενος, καὶ ἐργασίαις ταῖς προσήκεισιν, ἔπειτα καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν προνοίας τῆς δεύσης ἀξιώσας, καὶ Μανουὴλ τὸν νεώτερον τῶν υἱῶν Βέρροϊας, καὶ τῶν ἄλλων πολιχνίων, ἀπὸ προσεχώρησαν αὐτῷ ἀποδείξας ἄρχοντα, συστήσας δὲ αὐτῷ καὶ Ἀγγελοῦ τὸν ἀνελκυστὴν, ὃς Θεσσαλίας πρότερον ἐνχειρίσθαι τὴν ἀρχὴν, καὶ κελεύσας, ὡς τι δέονται, ἐκάτερος ἀλλή-

res affatus Amurius, fidem fecit se æquum, & utile consulere. At enim non plus sexaginta navarchi cum classiariis remigibus illi se associare instituerunt: reliqui brevi spatii ubi ventum propitium essent nacti, in Macedoniam cursum directuros, rursusque cum eo futuros asseverarunt. Postquam inter illos communiter ita convenit, ex Eubœa ad Locridis littora delati, alii in navibus permanserunt. Amurius autem, & sexaginta navarchi, quos tanti facinoris consortes illi esse oportebat, subductis navigiis, & armis assumptis, commeatuque in viam deprompto, juxta littus pernoctarunt, ut mane exiitis illis Berrhœam iter capefferent. Nocte porro illa, cum venti luctantes posuissent, & secundi spirarent, deductis denuo, quas subduxerant navibus, & sublatis velis, omnes simul die sequenti, portum non procul Thessalonica Cloram appellatum, tenuerunt, partim quod magnum ducem Thessalonice degere arbitrarentur, vellentque cum eo, si possent, navale prælium miscere, partim quod adversa ora Botiæ importuosa esset, tantamque classem eodem loco nequireret recipere.

PER SÆ, simul ut magnum ducem Byzantium vela fecisse audierunt, Thessalonicensem agrum universum incurfantes, magnas hominum pecorumque prædas egerunt. Amurius altero die delectas naves quinquagenas Pydnam mittit, ut inde pars militum dimidia Berrhœam vadat, & cum imperatore Thessalonicam proficiscatur, altera pars cum navibus redeat. Imperator barbaris Pydnam appulsis, diligentissime cavet, ne quid Cralis provincia detrimenti acciperet, circummissisque nuntiis infestum eorum adventum significavit: & monuit, ut in urbes, & castella se omnes reciperent. Nemo tamen inde in servitutem abreptus est. Qui Thessalorum, & Berrhœotarum optimates pro studio erga se dignitatibus, & donis remuneratus, & exercitum qua par erat cura dignatus, & Manuele filio juniore Berrhœæ, aliisque oppidulis recen-

*Edit. Paris.
pag. 568.*

ter ad auctoritatem suam adjunctis præfecto, eique Angelo consobrino, cui ante Thessaliæ gubernatio commissæ fuerat, commendato, cum mandatis, ut si opus esset, alter alterum defenderent,

forma insuper mansueti, ac minime molesti imperii præscripta, & cæteris quoque probe constitutis, oratores ad Crælem misit, qui indicarent, quamvis fœdus secum percussum, & inita societas ab eo dissoluta esset, nihilo minus memorem se honoris, & humanitatis, quam apud ipsum commorans expertus esset, neque ad iram commotum esse, neque fœdus temerasse, quod absurdum duceret, non opere ipso palam ostendere quem in gratia amicis referenda virum, ipse tam benevole tractare voluerit. Et nunc missa sibi Persarum auxilia, quæ damnum dare possint, ab ejus regione, ut amica & focia, vexanda prohibuisse, & de cætero quoque quantum efficere possit, ei commodaturum. In eo autem situm, aut bonam fidem optimi & constantis amici agnoscere, aut rationi, & justitiæ adversantem, bellum facere. Posthæc ipsum, & conjugem Helenam, ut cum Persicis copiis Didymotichum abiturus valere jubet. His igitur omnibus quindecim dierum spatio transactis, cum Thessalico, & Berrhœensi delectu, & quos prius habebat, & cum Persis præterea Thessalonica venit. Per dies illos Persæ qui in navibus erant, cum aliis modis Thessalonica vicina deformarunt, ut barbari nimirum, iidemque hostes, tum vicos duos munitos cum turribus devastarunt, agricolis qui se præ metu dedebant, servitute mulctatis. Amurius ut imperatorem appropinquare cognovit, cum paucis optimatibus in equis (non enim his abundabant) toto agmine pedibus prosequente, ei se fert obviam. Parum inter se distantibus, Amurius ab equo descendens eum adoratur, & pedibus propius accedit, quem imperator per nuntium rursus equum conscendere jubet. Consalutatione peracta, in tabernacula concedunt, castraque non procul Thessalonica diebus septem locant. Amurius per legatos hortatur oppidanos, uti imperatori urbem, seque tradant. Si faxint, captivos donaturum pollicetur. Illi æqui bonique nihil respondent. Zelotæ metuentes, ne, qui intra mœnia erant imperatoris partium, tam bella occasione utentibus, incitatoque ab iisdem populo a barbaris turbato, & captivos sibi dimissum iri sperante invaderentur, opprimerenturque, ad sævitiam, & cædes procedendum censuerunt, quo per illos aliis quoque terrorem incuterent. Et Palæologum quemdam ex optimatibus domi delitentem, quod in suspitionem venerat, & qui cur moreretur nihil meruerat, raptum in foro publice peremerunt, amputatoque capite, & corpore in partes dissecto, eas per portas suspenderunt. Caput autem hastili præfixum gestantes, & viscera crudelem in modum distrahentes, urbem obambulabant. Tum Gabalam quemdam fortis mediæ civem, prius auribus, naso, cæterisque membris mutilatum occiderunt. Alios item complures ejusdem ordinis naribus, & auribus truncatis, urbe in sempiternum exilium expulerunt. Quibus lamentantibus, causamque sciscitantibus, ob

Edit. Paris.
pag. 569.

λοις ἐπιμαχεῖν, τύπον τε ἐκθέμενος αὐτοῖς ἡμέρας καὶ ἀνεπαχθεὶς ἀρχῆς, καὶ τὰ ἄλλα δὲ διοικησάμενος, πρεσβείαν ἐποιεῖτο καὶ πρὸς Κράλλω. ἐδήλωτε ὡς εἰ καὶ ἐκείνῳ αἱ πρὸς αὐτὸν ἀπαγορευθεῖσαι σπονδαὶ, καὶ ἡ συμμαχία, ἀλλ' αὐτὸς μεμνημένος τῆς τιμῆς καὶ τῆς φιλίας, ἧς ἀπέλαυσε δεύων παρ' αὐτοῦ, μήτε κενεῖν ἡδαι πρὸς ὀργὴν, μήτε δευλευκέναι τὰς σπονδὰς· ἀποπρὸν εἶναι ἡγεσάμενος μὴ ἔργοις αὐτοῖς θέσται φατερόν εἰς οἷον οὕτω περὶ τὸ ἀμείβεσθαι τὰς φίλους, ἐλέγετο αὐτὸς ἐπιδείξασθαι τοσαύτῳ δυνάμει. καὶ νῦν μὲν τῆς Περσικῆς στρατίας ἐλθέσης πρὸς αὐτὸν καὶ δυναμένης βλάπτειν, αὐτὰς τε κωλύσαι κελύσας μὴ κενεῖν τὴν χώραν, ὡς φιλίαν ἔσαν ἐ συμμαχίᾳ, καὶ ὕστερον, ὅ, τι αὐτὸν δυνάιτο ὠφελήσῃν· ἐπ' αὐτῷ ὅτι εἶναι ἡ δὲ γνωμονεῖν περὶ αὐτὸν φίλον ἀγαθὸν μάλιστα ἐσόμενον, ἢ αἰρεῖσθαι πολεμεῖν ἐπ' ἐδεμῖα ποροφάσει εὐλόγῳ ἐ δικαίᾳ. ἐπὶ ταῖσι δὲ ἐ ποροηγόρουν αὐτὸν τε ἐ Ελένῳ τὴν γυναῖκα, ὡς ἅμα στρατῷ τῇ Περσικῇ βαδίσαντες εἰς Διδυμότειχον. Ταῦτα δὲ πάντα ἐφ' ἡμέραις πεντεκαίδεκα δευπραξάμενοι, καὶ ἐκ Οὐσταλίας καὶ Βερροίας ἔχων στρατὸν ἅμα τοῖς ἄλλοις, οἳ αὐτῷ συνῆσαν πρότερον, καὶ τῷ Περσῶν συνωπεμένων, ἦγον εἰς Θεσσαλονίκην. Εἰς ταῦταις ταῖς ἡμέραις, ἡ ἐν ταῖς ναυσὶ τῶν Περσῶν ἔσα στρατία, ἄλλα τε ἐκείνη καὶ χώραν, ὅσα εἰκὸς βαρβάρους καὶ πολεμίας, καὶ δύο κάμας τετειχισμένας καὶ πύργους ἔχοντας διεπόρθησε, τῷ ἐχόντων ταύτας γεωργῶν ὑπὸ δέσας παραδεδωκότων σφᾶς αὐτὰς καὶ ἀνδραποδισθέντων. Ἀμὲρ δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο ἐγγὺς εἶναι Βασιλείαν, αὐτὸς μὲν ἔφιππος μὲν ὀλίγων τῶν ἀείρων, καὶ ὅσοι δὲ πόρου ἵππων, πᾶσα δὲ ἡ στρατία πεζῇ ἐπόμενοι, εἰς ὑπάντησιν Βασιλέως ἦσαν. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἤδη καὶ μακρὰν ἀλλήλων, τῷ ἵππῳ ὀποβάς ὁ Ἀμὲρ, προσεκυῖε τε τὸν Βασιλέα, ἐ βιάδιζε πρὸς αὐτὸν πέζος. πέμψας δὲ ὁ Βασιλεὺς, ἐκέλευε τῷ ἵππῳ ἐπιβαίνειν, καὶ ἐπείδετο πολλὰ πρότερον περὶ τῷ πέζος ἐλθεῖν φιλονεικήσας. προσαγορεύσαντες δὲ ἀλλήλους, ἔσαν εἰς τὰς σκηνάς, καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο καὶ πολὺ ἄνωγον Θεσσαλονίκης ἐν ἑπτὰ ἡμέραις. πρεσβείαν δὲ Ἀμὲρ πρὸς τὰς ἐν Θεσσαλονίκῃ πεποιημένας, ἐ παραινέντος παραχωρεῖν ἐκόντας Βασιλεῖ, καὶ τὴν πόλιν παραδιδόναι, τῶς τε αἰχμαλώτους ὀπολύσειν αὐτοῖς, εἰ πείθοιτο ἐπαγγελλόμενος, ἀπεκρίναντο ὅτι ἐπιεικὲς δεῖσαντες δὲ οἱ Ζηλωταὶ μὴ οἱ τὰ Βασιλέως ἔνδον ἡρημένοι, καὶ λαβόμενοι ἐπιτηδεῖν, καὶ τὴν δῆμον ἀναπείσαντες τεθορυβημένον ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἄλλως τε καὶ ἐλπίσαντες τὰς αἰχμαλώτους αὐτοῖς ἀπολυθήσεσθαι καὶ κρατήσωσιν αὐτῶν, ἔγνωσαν ἐπὶ ὁμότητι καὶ φόνους χωρεῖν, ἵνα δὲ αὐτῶν καὶ τὰς ἄλλας ἐκφοβῶσι. καὶ Παλαιολόγον τε τινὰ ἐκ τῶν ἀείρων, οἳ οὐκ ὀλοάζοντα διὰ τὸ ὑποπτεύεσθαι, μηδεμίαν αἰτίαν τῶν ἀπαθανεῖν παρεχόμενον, ἐξαρπάσαντες ἀπίσφαξαν ἐπὶ τῆς δημοσίας ἀγορᾶς, καὶ τὴν κεφαλὴν ὀποτεμόντες, ἔπειτα καὶ τὸ σῶμα διελόντες τετραχὴ, τὰ μὲν τμήματα ἐν ταῖς πόλεως πύλαις ἀπώρηνσαν ἐκάστη τμήμα· καὶ κεφαλὴν δὲ δόρατι ἐκθέμενοι, ἐπὶ τῇ γκατασύροντες ἀνηλεῶς περιέσαν τὴν πόλιν. Γαβαλᾶν δὲ τινὰ

τὰ αἰτίαν δεομένων ἐκδιδάσκειν, δι' ἃ ποταῦτα ὑπομέ-
νειν κατέκρινον, ἔδεν πλέον ἀπεκρίναντο οἱ Ζηλωταί,
ἢ ὅτι εἰδέναι αὐτὰς τὰ Κατακλιζῶσα φέρεται ἡρημένους.
οἱ μὲν οὖν ἔπος οὐδ' ὀμῶς, ἐπεὶ πρὸς ἔδεν εἶχον χρῆ-
σθαι ἑαυτοῖς εἰς τὸ τ' βαρβαρῶν ἀπεχώρου στρατόπεδον
πρὸς Βασιλέα. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ τὸ προσάγεσθαι τὴν πόλιν
ἀπορον ἔώρα, Μαννὴλ μὲν τὸν υἱὸν καὶ Ἀγγέλων τὸν ἀνε-
ψιὸν τῶν ἐκ Θετταλίας καὶ Βερροίας ἔχοντας στρατὸν,
ἐκέλευεν εἰς τὰς ἰδίας ἀρχὰς ἀποχωρεῖν. αὐτὸς δὲ ἀπο-
λειφθεὶς μετ' ὧν ἦγεν οἰκοῦσιν, καὶ Περσῶν τοῖς ἀείστοις
ἐξακοσίους ἵππους παραχρῆμα, καὶ ἐκ τῆς ἄλλης στρατίας
ἐξακισιλίους ἐπιλέκτους πεζὺς παραλαβὼν ἅμα Ἀμύρ,
ἐκ τῆς ὑπεῖρας εἰς Θράκην ἀπεχώρου. τὴν δὲ ἄλλην στρα-
τίαν ἐκέλευεν ἐν ταῖς ναυσὶν εἰς Περθεώριον ἐλθεῖν, ὡς
ἐκεῖ συμμίξοντας ἀλλήλοις. ἐπεὶ δ' οἱ μὲν ἐκ θαλάττης,
οἱ δ' ἐκ τῆς ὑπεῖρας πάλιν ἐν ταύτῃ ἐγένοντο, Περθεώριον
ἐπολιόρχου ἐπιστρατοπεδοῦσά μιν. Ἀβδηρίται δὲ προ-
σῆλθον ἐκοντὶ δεσμῶν ἀγαγόντες Ἐγδελῶν τὸν
Βασιλίδος Ἀννης οἰνοχόον, ὃν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν κα-
τέστησεν ὁ μέγας Δεξιμῆς τὸν Βασιλέως εἰς Τριβαλὸς ὑπε-
ροίαν, προσκεχωρηκότων δέ. ἐπαινέσας ὁ αὐτὸς ὁ Βα-
σιλεὺς, καὶ τὸ τὸ καὶ καὶ πρὸς ἡκούσας πεποινηκέναι μὴ
φιλοκενῆσαντας ἐπιχειρεῖν τοῖς ὑπὲρ δυνάμιν, καὶ τὴν αὐ-
θις ἐπανήκοντι προσκεχωρηκέναι μελήσαντας μηδὲν ἐκεί-
νοις μὲν ἄρχοντες ἐπιστάτας, οἱ καὶ ἀπέπεμπε. Ἐγδε-
λῶν δὲ τὰ, τὴν δὲ καλέσας ἔστησε δυνάμει, καὶ οἰκοῦσιν
πλείω παραχρῶν, ἔπειτα καὶ Ἰάκωβον τὸν Βρυλλῶν ὄντα ἐκ
τῶν οἰκετῶν, καὶ Σαλατίνῳ ἐκ τῆς Περσῶν ἕνα ἅμα ἐκείνῳ
ἐξέπεμπε εἰς Βυζάντιον πρὸς Βασιλίδαν πρέσβεις. ἡ
πρεσβεία ἦν περὶ εἰρήνης. καὶ πρῶτα μὲν ἐμαρτύρητο
Θεὸν, ὡς ἡ μόρον αὐτῶν ἐκ ἐπιβλαύσεως ἔργῳ ἢ Βασι-
λεὶ τῷ υἱῷ, ἀλλ' ἔδεν μέλει λογισμῶν αὐτῶν τι περὶ
αὐτῶν προσκεχωρηκὸς σιωπεῖν. αὐτῶν δὲ ὑπὸ συκο-
φαντῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔδεν ὑγιᾶς, ἔτε ποιεῖν, ἔτε
λέγειν μεμελετηκότων παραχρῆμα ἔφασκε τὴν ἐμφύλιον
ταυτὴν πόλεμον κεκινήσασθαι, ὃς ἄλλοις πολλῶν τε καὶ
μεγάλων αἰτίος Ῥωμαίοις κατέστη συμφορῶν, καὶ ἐτι με-
ζόνων ἔσεται ἂν μὴ καταλυθῇ. καὶ αὐτὸν δὲ μεγάλαις
μὲν χρῆσθαι συμφοραῖς διὰ τὴν πόλεμον, καὶ κινδύ-
νοις φοβεροῖς περιχεῖσθαι θάνατον ἀπειλοῦσι. τὴν
Θεὸν δὲ ὁμῶς ἴλεω τυχόντα, τῶν κινδύνων τε ἐκείνων
ἀπὸ ἀλάχθαι, καὶ νῦν ἐπανήκειν τῷ κρείττονος σωαι-
ρομένῳ. συμφορῶν τε δὲ ὡς τὰ τε μέλλοντα κατὰ ἐκ τῆς
πόλεως πᾶσαν ὑπερβήσεται ὑπερβολῶν, καὶ τὰ ἐκ τῆς
εἰρήνης ἀγαθὰ ὁμοίως μεγάλα τε καὶ δυναμένα τῶν
Ῥωμαίων ἡγεμονίαν κινδυνεύσαν ἀνακταῖν, τῶν
πρεσβείων πεποιθῆναι τῶν περὶ τῆς εἰρήνης ταύτης,
καὶ δοῦναι αὐτῆς μὴ περιόρῃν διὰ τὴν τινῶν μοχθη-
ρίαν καὶ ἀγνωμοσύνην τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν διαφθει-
ρομένην. καὶ ἔφαρξεν ὁ ἄλλοις, πολλὰ συμβεβηκέ-
ναι τὰ δεινὰ καὶ χαλεπὰ, καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ τὰς
πόλεις διεφάρθαι ὑπὸ ἀλλήλων πολιορκημένας καὶ διαφ-
θειρομένας ἐπιδρομαῖς καὶ λεηλασίαις, μέτρια δὲ ὁ-
μῶς εἶναι οἷα δὴ Ῥωμαίων Ῥωμαίοις ἐπιόντων, καὶ ἂν
τινὰ ποτε καὶ τῶν ἀτυχευόντων λαμβανόντων. τὰ προσδο-
κώμενα ὅτι ποσῶν καὶ δεινότερα ἢ φοβερώτερα, ὡς τὰ πα-
ρελθόντα πρὸς αὐτὰ παραβαλλόμενα, εὐτυχίας τόπον
ἐπέχειν πρὸς ἀποπότην κακοπραγίαν. βάρβα-
ροι γὰρ ἦδη εἶναι Πέρσαι οἱ τὸν πρὸς Ῥωμαίους ἐπιτε-
τραμμένοι πόλεμον καὶ κείνῳ συμμαχῆσαντες, οἷς

Paris II.

quam talibus suppliciis damnati essent, hoc tantum Zelotæ responderunt, constare sibi, ipsos apertissime Cantacuzeno favere. Sic igitur lamentantes, quoniam se inutiles jam videbant, ad barbarorum castra, imperatorem conventuri, adierunt. Is cum non videret, quo pacto urbem in potestatem adduceret, Manuelem filium, & Angelum consobrinum cum copiis, quas e Thessalia, & Berrhœa ducebant, ad illorum præfecturas remisit: ipse relictus cum iis quos per se adduxerat, ducentis Persarum optimatibus equis suppeditatis, & de reliquo exercitu sex electorum peditum milibus alcitis, socio Amurio e continenti in Thraciam recessit: reliquum copiarum navibus Peritheorium venire, ut ibi conjungerentur, præcepit. Navali jam, pedestrique in unum conflato exercitu, Peritheorium obsidione circumdederunt. Abderitæ autem sponte se dediderunt, Gudelem, qui erat Annæ imperatrici ad cyathum, simul vinculum adducentes, quem magnus dux post imperatoris ad Triballos discessum, in exilium timore se se tradentibus Præfectum attribuerat. Laudatos imperator, tum quod tempo-
Edit. Paris.
ri se accommodassent, & supra vires pag. 570.
quidquam audere noluisse, tum quod ad reducem sine cunctatione aliqua se adjunxissent, Præfecto illis creato, domum dimisit, Gudelæ sua restitui jubens, & ultro ei plura suppeditans. Deinde Jacobum Brulam e ministris domesticis, & Salatinen e Persis Byzantium ad imperatricem de pace legat. Ac primum quidem Deum testatur, se non solum illi, aut filio imperatori non infidiatum re: sed nec cogitatione tenus in eum collatæ alicujus offensionis sibi esse conscium, verum ipsam a calumniatoribus, qui neque facere, neque dicere quidquam probum, ac sincerum statuissent circumventam, hoc civile bellum excitavisse, quod hæcenus multas, & sævas clades Romanis peperisset, & nisi finiretur, sæviores pariturum esset. Et se quidem hujus belli causa gravibus infortuniis pressum, periculisque horribilibus, & mortem ipsam intentantibus cinctum fuisse, verumtamen Deo bene favente & illa depulisse, & nunc eodem bene juvante, postliminio reverti. Cum autem perspiciat, quæ mala ex bello istoc emanatura sint, modum nullum habitura, & vicissim bona ingentia ex pace oritura, quæque ægram ac labantem Romanam rempublicam sustentare, ac recreare possint, hanc legationem de pace mittere voluisse, rogareque, ne eam propter nonnullorum malignitatem atque stultitiam, imperium Romanum evertentem despiciat. Nam & a principio usque ad illum diem multa dira & acerba evenisse, totamque regionem, & urbes alternis obsidiis, impressionibus, ac depopulationibus afflictas esse: attamen censenda videri mediocria (ut pote Romanis in Romanos incurrentibus, & aliquando miseris misericordiam tribuentibus) præ illis quæ tanto tetriora, & horribiliora erunt, ut propter eorum immensitatem præterita cum ipsis comparata, felicitatis nomen obtinere queant. Barbaros enim Persas, ut socios suos, contra Romanos esse præliaturos, quibus homines jugulare ludus, & captos abducere at-

M m m

Edit. Paris.
pag. 571.

que in servitute vendere quovis lucro dulcius: nec in ærumnos ullus humanitatis sensus, ullave commiseratio, natura nimirum hostibus, propter summam in divino numine colendo discrepantiam. Atque illius mali non se, verum sacri cubiculi Præfectum Apocachum auctorem extitisse, qui Berrhæam adversus illum Romanos multos, ac strenuos ductare non satis existimasset, nisi & Persas adjecisset, qui loca illa latrocinis implevissent, obvios partim truncidantes, partim captivos abripientes, & omnes vicos in cineres redigentes. Eo magistro se tale quippiam experiri, nec culpam commereri, si, cum barbaris, & Romanis simul resistere non posset, similes & ipse socios asciverit. Quæ quoniam & ipsa intelligat quam atrociam, & imperio pestifera, quamque gravem damnationem ei apud tribunal illud allatura sint, si nempe propter contentionem, falsasque calumnias, & obrektionem Christianorum sanguinem a barbaris effundi patiatur, ad pacem inflecti debere, priusquam perniciem ab illis importetur: tantisper enim nulli Romano illaturos iniuriam, dum legati revertantur. In quas porro conditiones pacem fieri oporteat, non esse præsentis temporis indicare: sed si modo inducat in animum per legatos ad se missos exponere sibi quæ illa, & patriarcha, cæterique Archontes ut optima atque commodissima probent, confidere se, eos divino munere cum gaudio reversuros: feliciter confectis, quæ Romanis omnibus in commune conducant. Hujusmodi fuit Cantacuzeni ad Annam imperatricem legatio, quam seorsum Amurius quoque hortabatur, uti pacem acciperet, quo nihil posset facere utilius. Nam & alioqui pluribus ab hinc annis sibi cum Cantacuzeno amicitiam intercedere, in cuius gratiam Andronico imperatori non solum bello contra Phocæam auxilium tulerit, sed etiam postea contra Albanos, & ex illo Romanos numquam incurfarit, cum omnes Cantacuzeno, quamvis adhuc privati fortuna contento, subesse arbitraretur. Nunc ejusdem imperatoris non amicum modo, sed insuper servum profiteri, & sic animo affectum, ut non alios ei auxilium mittat, sed ipsemet coram præsens adsit, nec minus studii ac diligentiae pro eo usurpet, quam si pro se ac fortunæ suis bellum gereret. Quare tanto magis pacem admittendam, maxime cum & imperator principum iniquitate in se commissa condonare, & ab armis discedere paratus sit. Non enim tantummodo si quid rei Romanæ supersit, integrum, & incolume permanfurum, sed & bello imminuta, ac devastata reparari atque instaurari, & se pro hoste socium, & amicum haberi posse. Hæc per legatum etiam Amurius.

τον ὅν εἰ τι τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας κατελίπετο ἀκέραιον ἔξωθεν ἔσται, ἀλλὰ καὶ τὰ διεφθαρτά ὑπὸ τῆς πόλεως δυνάτον πάλιν ἀναστῆναι. αὐτὸν δὲ ἀντὶ πολέμου σύμμαχον ἔχειν καὶ φίλον ἔχειν. τῶντα μὲν καὶ ὁ Ἀμὺρ διεπρεσβόητο.

τὸ φρονεῖν ἑυφῆ, καὶ ἑξ ἀνδραποδίζεσθαι καὶ ἀποδίδωσθαι ἐπὶ δαλείᾳ κέρδους ἡδίων παντός, καὶ οἶκος ἐδὲ εἰς, ἐδὲ ἑλεος τῷ ἀτυχούτων, οἷα δὴ φύσει πολεμίων ὄντων ἔχει τὸ περὶ τὸ σέβας ἀκροατὴν ἐνωτιότητα. καὶ τότε ἔλεγε τὸ κακὸν, καὶ ἐκείνον ἤρχθαι πρῶτον, ἀλλὰ Ἀπόκαυχον τὸ παρακοιμώμενον. ὃς αὐτῷ εἰς Βέρροια ἐπιστρατεύσας, καὶ πολλὴν καὶ ἀγαθὴν ἀγῶν στρατὸν Ῥωμαίων, καὶ ἀγαπητὸν ὥθη, εἰ μὴ καὶ Πέρσας ἐπαγάγοι, οἱ πολλὰ ἐκάκωσαν τὴν χώραν ἐκείνην, κτείνοντες καὶ ἑξ ἀνδραποδίζόμενοι τὰς πορφυρόχρους, καὶ πυρὸς ἔργον πάσας κώμας πεποιήμενοι. ὃ δὲ διδασκάλῳ κεχημένος ἐπὶ τῷ τοιαύτῳ τετράφθαι πείραν, καὶ μηδεμίαν ἔχει ταύτῳ εἶναι ἄξιος αἰτίας, εἰ μὴ δυνάμενος πρὸς τὴν βαρβάρους ὁμῆ καὶ Ῥωμαίους ἀντιτάττεσθαι, τοῖς ὁμοίοις καὶ αὐτὸς ἐρχήσασθαι συμμάχοις. ἃ τυρωσάν καὶ αὐτὴν ὡς δεινὰ, καὶ τῷ τε ἀρχῇ διαφθερούμεν καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἐκεῖ κερταίον μεγάλῳ ὀσοντα τὸ καταδύναι, εἰ ἔχει φιλονεικίαν καὶ φόβους συκοφαντίας καὶ διαβολὰς τὸ χειριστὴν αἷμα προίεμεν φαίνοιο χεῖρσιν ὑπὸ τῶν βαρβάρων, παιδῶν καὶ πρὸς τὴν εἰρήνην, πρὶν ὑπὸ τῶν βαρβάρων τι διεφθάρθαι, περιμύσει τὸν Ῥωμαίων ἐδὲ ἀδικοῦντες, ἄχρεις ἐπαυήσασιν οἱ πρέσβεις. τὸ δὲ ἐφ' ὁποίοις δεῖ γενέσθαι, καὶ τὸ παρόντος εἶναι καὶρὸς δηλοῦν. ἀλλ' εἰ μόνον πείθοιτο, πρέσβεις πέμπειν πρὸς αὐτὸν οἱ διαλέγονται ὅσα ἂν αὐτῇ καὶ Πατριάρχῃ καὶ τοῖς ὑπολειφθεῖσιν ἐτι τῶν πραγμάτων ἀρχασι, βέλτερά τε εἶναι δοκῇ καὶ λυσιτελέσασθαι ἑαυτοῖς, πεποιθέναι δὲ αὐτὸν ὡς τὸ Θεὸν διδόντος χαίροντες ἐπαυήσασιν, καὶ τὰ πᾶσι κοινῇ Ῥωμαίοις συνοίσοντα κατωρθώκοιτο. Τοιαύτη μὲν ἡ Βασιλέως τῆς Κωνσταντινουπόλεως πρέσβεια πρὸς Ἀννὰ καὶ Βασιλίδαν. Ἀμὺρ δὲ καὶ αὐτὸς ἰδίᾳ συνεβέβηκεν ἔχειν τῆς εἰρήνης, ὡς καὶ μέγιστα λυσιτελέσας. αὐτὸς μὲν τὸ πρότερον φίλος εἶναι Βασιλεῖ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκ πολλῶν ἐτῶν, καὶ διὰ τὴν αὐτῆς φιλίαν Βασιλεῖ τε τῆς Ἀνδρονίκῃ, καὶ μόνον εἰς τὸν κατὰ Φωκαίας πόλεμον συμμαχίαν παρεχόμενος, ἀλλὰ καὶ ὑπερὸν ἐπὶ Ἀλβανίας. καὶ ἔξ ἐκείνων τῶν χρόνων εἰς τὴν Ῥωμαίων, ἐδέετο ἐμβεβληκέναι Ῥωμαίους πάντας ἡγεμόνους ὑπὸ Κωνσταντινουπόλεως τῆς Βασιλέως, καὶ ἐτι τῷ ἰδίῳ τυχῶν σέροντα. νυνὶ δὲ, ἐκείνῳ φίλος εἶναι Βασιλέως, ἀλλὰ δόλος, καὶ ὑποπαρασκευάζεσθαι, ὡς καὶ πέμπων στρατὸν βοῦθειν, ἀλλὰ αὐτὸς παρεῖναι, καὶ τῷ ἴσῳ ἐπιδέκνυσθαι σπῆδον, ὡς ἂν καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν πόλεμον αἰρέμενος ἐποιεῖτο. δι' ἃ συνεβέβηκεν αἰρεῖσθαι μᾶλλον τὴν εἰρήνην, τῇ Βασιλέως μάλιστα τὰ εἰς αὐτὸν γεγενημένα πρότερον διὰ τῶν ἀρχόντων τὴν ἀγνωμοσύνην ἀφέντος, καὶ τὸν πόλεμον κατατίθεσθαι ἐθέλοντος. καὶ μόνον.

CAPUT LXV.

Legatus Cantacuzeni crudeliter, & ignominiose habetur. Maledicta Apocauchi in imperatorem & ejus scopus. Litteras sibi missas ab Apocaucho Amurii non opertas imperatori defert, facti consilium affert. Episcopi Didymotichensis divinus nuntius. Latitia de reditu imperatoris & feriae. Quid Glabae cuidam praedixerit idem episcopus. Castella duo, & agrestes se dedunt, quibus Momitzilus praeficitur, cujus mores describuntur.

Ο Μέγας ὁ δὲ ἐπεὶ πύθοιτο τὰ τῆς πρεσβείας, Σαλατίνῳ μὲν τὸ Ἀμύρ πρεσβότῳ φιλοτίμως τεύπεδέξατο, καὶ μὲν μικρὸν ἐξέπεμψε δῶρα παραχῶν. Βρυλλᾷ δὲ τὸ γένειον περικείρας καὶ τὸ κεφαλῶν, ἔπειτα καὶ τὰς μυκτῆρας διαρρήξας καὶ τὰς κνήμας, ἀσβόλῳ τε τὸ πρόσωπον περιχρίσας, εἰλκυσε δὲ τὸ ἀγορᾶς ἔπος ὑφαίμον. Πρὸς δὲ τὴν πρεσβείαν ἔπος ἀπέκρινετο. Ἀμύρ μὲν ἔγραψε πολλὰς καὶ Βασιλέως ὕβρεις καὶ χαλεπὰς. αὐτὴ δὲ καθήπτετο μετρίως ὅτι Καντακζυῶν ἀκολυθεῖν αἰροῖτο ἀνάξια ποιῶν τὴν σφετέρως δόξαν. πλέον δὲ ἔδεν. Βασιλεῖ δὲ ἔφασκεν ὡς ἔδεικνυτο αὐτῇ, ὅτε συμβασιλεύειν τοῖς Βασιλέως παῖσι καὶ Ρωμαίων ἄρχαι, ὅτι αὐτοῖς ὁμοίως δέλον εἶναι. ἔτι γὰρ μὲν ἔδ' αὐτῶν εἰ βέλοιο δέλον εἶναι, καὶ δαλείαν τὴν αἰχίσιν εἰς ἵπποκόμους καὶ μαγείρας τεταγμένον, ἀλλὰ πολεμήσειν ἄχει πάντος, καὶ τάχιστα διαφθερεῖν. καὶ ὅτι τὸ περιεῖναι μέλει νῦν, ἔχ' ἡ σωτήρις ἔδ' ἡ στρατηγία περιέσωσεν, ἀλλὰ τὸ πόρρω πᾶς ἐν Τριβαλοῖς πλανήτην διατρέχειν. νῦν δ' ἐπεὶ ἐγένετο ἐγγύς, εἰσεῖναι τὴν τάχισιν, ὅτι βέλτιον ἢ αὐτῶν. Σπένδειν παρὰ Τριβαλοῖς, ἢ ἐγγύς τῶν Ρωμαίων γενόμενον βασιλείας, ἀμφισβητεῖν περὶ αὐτῆς. Βρυλλᾷ δὲ μὲν τὰς ποινὰς ἐκείνας τὰς ἀνημέρας, τῶν ἐν τοῖς Κωνσταντίνε Βασιλείοις τῇ μεγάλῃ δεσμοτηρίᾳ καθεῖρξεν. ὅς καὶ μικρὸν ὑπερον ἀνῆρθε μὲν τῶν ἄλλων σωδεσμοῦ, τῇ δὲ ἡμῶν τῇ Βυζαντίων ἐπιτεμένῃ μὲν τῇ Ἀποκαύχῃ τελευτῶν, ὡς περ ὑπερον εἰρήσεται ὀλίγον. Ταῦτα δὲ αὐτῶν ἐπαύτετο, ἐκ παντὸς ὅπου τὸν πόλεμον κατασκάδοντι, καὶ βυλομένῳ Βασιλεῖ δα τε ὁμῶς δὲ τὸν φόβον τῶν πολυμένων ἀπάγειν τὴν εἰρήνῃς, καὶ Καντακζυῶν τὸν Βασιλέα πρὸς ἐχθρῶν ἀπονοδὸν καὶ ἄμυναν ἐκκαλεῖσθαι. Ἡδε γὰρ σαφέστατα τὴν εἰρήνῃν αὐτὸν ἀπάξουσιν τῶν παραγμάτων τῆς ἀρχῆς, καὶ ἔχ' ὅτι πρῶτον εἶναι συγχωρήσας Ρωμαίων, ἀλλ' ἔδ' πολλοὺς ἄπο τῶν πρῶτων διὸ καὶ πολλῶν αἱμάτων, καὶ ἀνδραποδισμῶν, καὶ φθορᾶς ἀμυδρῆς τῇ Ρωμαίων τῇ τοιαύτῃ. ἠδ' ἀπ' αὐτῶν ἀρχῇ. Βασιλεῖ δὲ ἔδ' ἐκάλουσε τῶν παρὰ νόμων ἔργων τετῶν τῆς εἰρήνῃς ὑποχρεῖσθαι. ἀλλὰ πᾶσαν ἐπίνοιαν ἐκίνει, ὥς κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. ἦδε ὅτι οὐδὲν ἐπιεικὲς ἐκ τούτων συμβησόμενον Ρωμαίοις. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀμύρ ἐπαύκε πρεσβότῃς, ἀπήγγελλε μὲν ὅσα συμβαῖν περὶ Βρυλλᾷ καὶ τὰς παρὰ τῶν ἀρχόντων Ρωμαίων πρὸς τὴν πρεσβείαν ὑποκρίσεις, παρέχοντο δὲ καὶ τὰ γράμματα τὰ πρὸς Ἀμύρ. ὁ δὲ, ὡς ἦσαν ἐσφραγισμένα, ταῦτα ἔχων, ἦκεν ὡς Βασιλεῖ μεμφομένου δὲ ἐκείνου εἰ περὶ αὐτῶν τι φανῶν φήσιν ὑποπτόμεν, Edit. Paris. pag. 572.

Paris II.

CÆTERUM magnus dux audita legatione, Salatinen Amurii legatum honorifice accepit, pauloque post, donatum dimisit. Brulam mento, & capite rasis, naribusque & tibiis confractis, fuligine oppleta facie, sic cruentatum per forum trahendum curavit. Ad legationem autem sic respondit. Dedit ad Amurium litteras, quibus acerbis in imperatorem contumelias acervavit: ipsum Persam moderate objurgavit, cum aliud non scriberet, quam sua claritate rem indignam committere, qui Cantacuzenum sequeretur: ast in imperatorem hæc illius maledicentia fuit, haud opus esse illo, neque ut loco collegæ cum liberis imperatoris Romanos moderetur, neque ut cum ipsis æque subditus sit. Quin etiam si ipsis servire velit, quamquam in ministerio sordidissimo, & abjectissimo, inter equifones & cocos videlicet, nolle ejus operam, sed oppugnaturus eum semper, & brevi admodum ad orcum demissuros. Nam quod usque in hunc diem fruatur spiritu, non prudentia, aut arte imperatoria servatum esse, verum quia procul apud Triballos erro vixerit. Nunc quia propius adsit, primo quoque tempore experturum, melius ipsi fuisse apud eosdem Triballos mercedi dare operas, quam regressum in fines Romani imperii, illud sibi asserere. Brulam autem post immania illa supplicia in carcerem, in Constantini magni palatio incluserunt, qui & paulo post cum aliis vinctis, populo Byzantino post mortem Apocauchi, ut infra non longe docebimus, irridente interfectus est. Hæc ille agebat, ut modis omnibus bellum strueret, & imperatricem hujusmodi facinorum terriculamentis a cogitationibus pacis avocaret: Cantacuzenum vero ad implacabile odium, ultionemque provocaret. Noverat siquidem planissime, si pax iniretur, se amissis rerum gubernaculis non solum primum Romanorum, sed nec a primo quocumque tandem futurum. Idcirco per multum sanguinem, quem fundebat, per plagiatum, & quanta dici non potest, Romanorum labem atque perniciem, ad excelsum hunc gradum grassabatur. At imperatorem nihil horum nefariorum operum a desiderio pacis abstinerebat, qui totam mentem in eo defixerat, quomodo bellum exterminaretur, cum ex eo ad Romanos nihil æqui redundaturum sciret. Ubi legatus Amurii rediit, & quid Brula factum esset renuntiavit, Archontum responsum exposuit, litterasque ad Amurium conscriptas porrexit, ille, obsignatas ut erant ad imperatorem detulit. Quo factum ejus culpante, interroganteque, num sinistrum aliquid de se suspicaturum putavisset, subjicit Amu- pag. 573.

M m m ij

rius, non ea de causa epistolam se non
 resignasse, stultum enim fore prorsus, si
 ejus de se judicium ac voluntatem non-
 dum perspectam & exploratam haberet.
 Sed cum non ignoret Archontas Roma-
 no imperatore convitiis, & maledictis
 lacerando perinde atque negotio cuiquam
 etiam atque etiam necessario deditos,
 ideirco non alteri legendam tradidisse,
 ne probra illa ad multorum aures perve-
 nirent, sed ad ipsum obsignatam asserre,
 ut si quid utile ibi scriptum fuerit, id mi-
 nimè parvi ducat: sin consueta, puta con-
 tumelia & maledicta, & in eorum qui
 scripserunt capita recidant. Commendat
 consilium imperator, leguntur litteræ,
 nihil ibi probum, sed adversus impera-
 torem turpia & infanda convitia, Amari-
 que reprehensio, quod non sine summo
 dedecore nobilitatis suæ, cum illo se con-
 junxisset. Imperator, quoniam Byzantii
 nullam spem pacis faciebant, necessariò
 & ipse ad bellum administrandum in-
 cumbere, & urbes ad deditionem volen-
 tes nolentesque cogere. Imperatrici ve-
 rò Didymotichi, cum aliud de impera-
 tore marito nihil comperisset, nisi apud
 Berrhoeam urbem dedititiam esse, epis-
 copus nuntiavit, jam Chalcidicen perve-
 nisse, cui statim adjuncta fides, quando-
 quidem nihil non magnū de eo sentie-
 bant, & ut venturorum omnium provi-
 do diligenter attendebant. Aguntur mox
 feriæ, plausus edunt, & reditum impe-
 ratoris deo impense gratulantur. Post
 diem tertium Muzalon ab imperatore
 adveniens, omnia ut gesta erant recen-
 suit, rursusque feriæ, & quidem con-
 stantius celebratæ. Georgius autem Gla-
 bas, unus præfectorum præsidii Didy-
 motichenfis, episcopum conveniens, ut
 sibi ad imperatorem profecturo bene-
 precaretur petebat, quod se timere di-
 ceret, ne ante illius reditum mortuus,
 suavisimò ejus aspectu privaretur. Epis-
 copus eum proficisci permisit, hortatus
 bono esset animo, visurum imperatorem,
 & quidem in ea ipsa urbe, & in quibus-
 dam functionibus utiliter ei inter-
 viturum. Interjecto autem nonnullo tem-
 pore, ubi se viderit ad illud cæleste tribu-
 nal evocatum, præparet animum, ut pau-
 lo post ipse quoque mortalitatem exple-
 turus: sic enim visum Deo. Hæc ut
 pronuntiata sunt, ita evenerunt. Impera-
 tore autem Peritheorium obsidente, sca-
 lasque & machinas ad muros oppugnandos
 comparante, Sancta pax, & Pobisus ca-
 stella Meropes se tradiderunt, quorum in-
 cola venientes præfectum sibi dari roga-
 bant. Dederunt se cum illis, & alii qui-
 dam agrestes, ad eundem montem vicos
 sine muris habitantes, qui propter propen-
 sionem erga imperatorem (sub eo enim
 antea, vivo adhuc Andronico imperatore
 militaverant) præ cæteris ad eum vene-
 runt. Qui cogitanti quid eis negotii im-
 poneret, & quem præficeret, Momit-
 zilum præficere placuit, non solum quia
 propter communionem gestis rusticani
 illi eum complexuri essent, sed quod et-
 iam in prælio nullum a se magnanimita-
 tis, ac fortitudinis officium desidera-
 ri pateretur, ad prædandum, rapien-
 dumque exercitissimus. Erat enim
 genere Mæsus, & propter eas quas di-
 xi artes profligatus, ad Romanos se ap-
 plicaverat, cumque Andronicus im-
 perator in album militum retulerat.
 Qui cum prædis agendis semper deleq-

Edit. Paris.
 pag. 574.

& τοιαύτῳ ἔφασκεν ἐκείνος γνώμῳ ἔχων μὴ λευκέ-
 ναι τὴν σφραγίδα. ἀνέντος δὲ ἂν εἴη παντάπασιν εἰ
 τὸ Βασιλεὺς περὶ αὐτῆς ἔμελλεν ἀγνοοῖν· εἰδὼς δὲ
 ὡς τοῖς παρὰ Ῥωμαίοις ἀρχαῖσιν, ὥσπερ τι τῷ ἀναγ-
 καστατῶν αἰ σφρὶ Βασιλεὺς ὑβρεῖς ἐπιτίδδονται· τῶ-
 τε χάριν μὴ ἑτέρῳ παραχέσθαι ἀναγνώσκων· ἵνα μὴ
 εἰς πολλῶν ἐμπέσῃ τὰ βλασφημὰ ἀκούς, ἀλλ' ἀγαγεῖν
 σφρὶ αὐτὸν, ἵν' εἰ μὲν τι χρήσιμον ἐγγεγραμμένον ἦ,
 λόγον τινὰ ποιήσονται αὐτῶ. εἰ δὲ τὰ συνηθῆ ταῦτα,
 ὑβρεῖς καὶ λοιδοραὶ, ἐπὶ ταῖς τ' γεγραρόπων τρέπωνται
 κεφαλὰς. Ἐπαινέσαντος δὲ αὐτὸν τὸ Βασιλεὺς ἐπὶ τῷ
 ἔπειτα ἀνεγνώσκειτο τὰ γράμματα, καὶ ὡς δὲν ὕγιες ἐγ-
 γεγραμμένον, ἀλλὰ σφρὶ τὸ Βασιλεὺς ὑβρεῖς αἰχρὰ καὶ
 ἀγενεῖς, καὶ μέμψεις σφρὶ Ἀμὴρ, ὅτι αὐτῷ ἀνέχοιτο ἀ-
 κολαδεῖν καὶ τὸ δόγμα πειροβεῖν. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ
 οἱ ἐν Βυζαντίῳ ἀδελφαὶ ἐλπίδα παρήχοντο εἰρήνης, ἀ-
 ναγκαίως καὶ αὐτὸς ἰχώρει σφρὶ πόλεμον, καὶ ἀναγκάζει
 αὐτῷ τὰς πόλεις προχωρεῖν ἢ ἐκείνας ἢ βιάζομενας. Βα-
 σιλίδης δ' ἐβίβωκεν ἐν Διδυμοτείχῳ μηδὲν ἑτέρον περὶ Βα-
 σιλεὺς πεποιημένον, ὅτι μὴ σφρὶ Βέρροισιν ἔμελλεν
 χαρῆσασθαι, ἀπὴν γελοῖον ὁ Ἀρχιερεὺς Διδυμοτεῖς, ὅτι
 Βασιλεὺς εἴη τὸ Χαλκιδεὺς ἐπιβὰς, ἐπιστῆναι αὐτί-
 κα. ἦσαν δὲ δὲν μικρὸν περὶ ἐκείνη πεποιημένοι, ἀλλ'
 ὡς πάντα τὰ ἐσόμενα εἰδοὶ προσεῖχον ἀκαβῶς· καὶ ἦσαν
 εὐδύς ἐν κρότοις καὶ ἑορταῖς, ἐπ' αὐτῶν δὲ Βασιλεὺς πολ-
 λὰς Θεῶν προσήγου τὰς εὐχαριστίας. μὴ τέττω δ' ἡμέρῳ
 ὅς ἐκείνη, καὶ ὁ Μωμιτζίλος παρὰ Βασιλεὺς, καὶ ἀπὴν
 γελοῖα πάντα ὡς ἐγένετο. Ἐπ' αὐτῶν ἦσαν ἐν τ' ὁμοίαις ἑορ-
 ταῖς ἡδὴ βεβαιότερον. Γλάβας δὲ Γεώργιος δὲ σφρὶ Δι-
 δυμοτεῖς τεταγμένοι ἀρχαὶ εἰς ἡν, ἐλθὼν σφρὶ Ἀρ-
 χιερεῖ, εὐχινῆται παρ' αὐτῶ, ὡς εἰς Βασιλεὺς ἀφισό-
 μερος· δεδοκέναι δὲ μὴ περὶ ἐκείνον ἐπαγγέλλειν τελοῦ-
 σας, τὸ ἡδὲ σφρὶ Βασιλεὺς ὑποσχεσθῆναι· ὁ δ' ἐπ' ἐ-
 κρεπε μὲν σφρὶ ἐκείνον ἀφικέσθαι· παρῆναι δ' ὁ δὲ
 ἐφεται Βασιλεὺς, καὶ εἰς τὴν δὲ πόλιν ἐπαγγέλλοντα, καὶ
 σφρὶ τινὰς ὑποσχεσθῆναι χρηστὸς ἐκείνῳ εἶναι. μὴ δὲ τινὰ
 χρόνον ὡς ἡν αὐτὸν ἡδὴ, σφρὶ τὰ ἐκείνῳ διακωπύεσθαι
 κληθέντα, παρασκευάζεσθαι καὶ αὐτὸν, ὡς μετὰ μικρὸν
 ὑπολείπονται τὸ ζῆν· ἅπαντα δὲ εἶναι δεδογμένον παρὰ Θεῶ.
 Ταῦτα μὲν αὖτε ὥσπερ εἴρηται ὕστερον ἀπέβαινε. Βασι-
 λεὺς δ' ἐπεὶ περὶ πολιορκίαν, καὶ κλίμακας καὶ μηχαν-
 ας κατασκευάζοντος σφρὶ τειχομαχίαν, τὰ ἐν τῇ Μερό-
 πῃ φρένα σφρὶ ὑποσχεσθῆναι, ἥτε Ἀγία εἰρήνη προσαγο-
 ρούμενος, καὶ ὁ Ποβισδὸς καὶ ἐλθόντες σφρὶ Βασιλεὺς,
 ἡγεμόνα εἰδόντες αὐτοῖς παραχέσθαι, σφρὶ τούτοις δὲ καὶ
 ἑτέροις νομάδες τὸ αὐτὸ οἱ κῆρες ὅρας ἐν πόμῳ αἰετῆ-
 σοις· οἱ δὲ σφρὶ Βασιλεὺς εὐνοίαν· ἦσαν δὲ ἐπ' ὅτε
 ὅτε ὅτε ἐκείνῳ τεταγμένοι Βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἐπὶ πᾶ-
 ροντος, ὁ δὲ αὐτῶν πρῶτοι παρεγένοντο, καὶ παρήχον αὐ-
 τὰς ἐκόντες Βασιλεὺς· σφρὶ τούτοις δὲ περὶ αὐτῶ σφρὶ
 χρήσασθαι, καὶ τινὰ ἐπιστήσαν ἀρχόντα αὐτοῖς, εἰδοὶ δὲ
 Μομιτζίλου τὸ ἀρχὴν αὐτῶ παρήχειν, ἐμόνον δὲ τὸ ὁ-
 μόφρον νομίσας ἔμελλεν αὐτῶ εὐνοίως τὰς νομῆ-
 δας ἐκείνας, ἀλλ' ὅτι καὶ εὐφυχίας καὶ πόλιν σφρὶ τὰς
 μάχας δὲν ἐνέδωκε· καὶ σφρὶ ληστείας καὶ ἀρπαγὰς
 αἰετῶς ἐξήσκητο. ὡς δὲ ὁ Μομιτζίλος εἶπεν, τὸ γέ-
 νος μὲν Μυθὸς, δὲ ληστείας καὶ ἀρπαγὰς ἐκείνῳ
 ἐλαθεῖς, σφρὶ Ῥωμαίοις τε ἐγένετο, καὶ ὑπὸ Βασι-
 λεὺς Ἀνδρόνικος τῶν στρατιωτικῶν κατέλεχθη· καὶ
 σφρὶ αὐτῶ ληστείας καὶ πολλὰ τῶν Μυθῶν κακῶν

γὰρ δὲ τὸ μέγιστον ἔμπειρον τὸ τότε εἶναι, παρηνέτο
μὲν πολλὰ ὑπὸ τῆς μεθόρου τῆς Μυστῶν καὶ Ρωμαίων
ἡγεμονίας ἀρχόντων μὴ τοιαῦτα κακουργεῖν ἀπονδῶν
σῶν, καὶ πόλεμον κινεῖν. ὁ δὲ ἐπ' αὐτὸν πείθεσθαι ἠδύ-
νατο· ἀλλ' ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡσυχάζων, τοῖς ὁμοίοις
πάλιν ἐπιχειρεῖ. μέλλων δὲ ἦδη τὴν κακουργίαν διδόναι
δικας, ἐπὶ Μυσοῖς τε ἀπὸ χθάνου δὲ τὰς λισείας, καὶ
Ρωμαίοις ἐκ ἐθάρρει βελομένοις συλλαμβάνειν, ἀπε-
χώρησεν εἰς Τριβαλλοὺς, ὅθεν διετρεφεῖν καὶ χρόνον τινὰ
συχρόν. ἔπειτα ὡς Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς εἰς Περ-
θεώριον ἐκ Βερρόϊας ἐπαῖνε, πρότερον ὀλίγον χρόνον
Κράτην ὀνομάζας, προσεχώρησε τότε Βασιλεῖ. εἰδὼς δὲ
αὐτὸν ὄντα ἐπιτίθειον πρὸς τοιαύτῃ ἡγεμονίᾳ, τῇ τε
φύσει ἐνεχείρισε, ὅπως καὶ τὴν Μερόπην ἄλλας καίμας
ἐκ ὀλίγας ἔσας· ὅς ὦν ἐκ ὀλίγῃ χεὶρ συνελέγετο λι-
σευκῇ. ἦσαν γὰρ ἰππεῖς μὲν τετρακοσίων ὀλίγα πλείους,
πεζοὶ δὲ ὑπὲρ τῆς πεντακισχιλίας· ὧν ἀπάντων αὐτῷ ἐνε-
χείρισε τὸ τε τὸ ἀρχαῖον, καὶ προσέταττε κακοῦ τὰς πό-
λεις, αἱ μὴ προχωροῦν Βασιλεῖ.

statetur, & Mœsia, utpote locorum pe-
ritissimus, non parum incommodaret, sæpe monebatur ab his, qui Mœsorum
Romanorumque confiniis tuendis præ-
erant, ne in fœdere huiusmodi maleficia
designaret, & bellum irritaret. Quorum
vocibus ille non penitus expugnabatur,
sed ad tempus quiescens, intermissa
repetebat. Jamque scelerum suorum
pretium laturus, quoniam & Mœsis
propter latrocinia invisus erat, & Ro-
manis eum comprehendere volentibus
non fidebat, in Triballos secessit, ubi
diu vitam egit. Postea Cantacuzeno
Peritheorium Berrhœa redeunte nuper a
Cræle eum descivisset, ad eum se con-
tulit. Sciens igitur illum huic præfectu-
ræ idoneum, & castella, & vicos præ-
terea Meropes non paucos ei commen-
davit, e quibus non exigua prædonum
manus colligebatur. Numerabatur et-
enim equites paulo amplius trecenti,
pedites supra quina millia, quorum o-
mnium præfecturam tunc illi commisit,
cum mandatis, ut urbes, quæ se Canta-
cuzeno dedere nollent, infestas haberet.

CAPUT LXVI

Didymotichum imperator cum Amurio venit. Thracie urbes imperium recusantes, pœnas luunt. In vitus urbes occupat. Morbus Amurii. Præsidium missum Adrianopolim. Prædones apud Didymotichum ceduntur, & capiuntur. Amurius mortem evadit, consilio imperatoris obsecutus. Petitur auxilium ab Mæsurum rege, & dantur ei urbes novæ. Quomodo conjurati Persas e Thracia educere conati sint, per quemdam Maurommatem, a quo antoniam accipiebant. Amurius suos retinere in Thracia nequit, & de eo apud imperatorem ejus querimonia.

ΕΚΕΙΝΟΣ δὲ ἐπεὶ Περιθεώριον εἰδὼν ἦντις πολιορ-
κῶν, τὰς μὲν παρεσκευασμένας μηχανὰς, ἐνέ-
πρησε πυρὶ. τὰ δὲ σὺν παντὶ εἰς τὴν οἰκίαν ὀλοπλό-
σαντος, αὐτὸς ἅμα Ἀμυρίῳ καὶ χιλίῃς ἐπιλέκτως ἄγον-
τες Περσῶν, ἦγον εἰς Διδυμοτείχων· οἱ δὲ ἐν Διδυμοτεί-
χῳ, ἑορταῖς ἡγόν δημοσίας τῆς Βασιλείας ἐπανόδη, καὶ παν-
τοιοῦσαν ὕψι ἡδονῆς, ἐδόκου γὰρ ὡς ὅτι ἄρα τὰς περὶ Βα-
σιλείας αὐτοῖς εἰς τὴν βίαν ὑποδέχεται. ὀλίγας δὲ ἡμέρας
ἐνδεχθεὶς Διδυμοτείχῳ, ὅς ἂν εἰς Ροδόπην καὶ
τὰ κατὰ τὴν Μόρραν πόλιν πάντα προσεχώρησαν εὐθὺς,
πλὴν ἐνὸς Εφραίμ προσαγορευόμενα. τὰ μὲν οὖν προ-
χώρησαντα, εἰδὼν δυσχερὲς ὑπέμειν παρὰ Περσῶν, Ε-
φραίμ δὲ ἐκάκωσαν ἐκ ὀλίγα· οἷς ἐπισήσας ἀρχόντας τὴν
γαυακὸς ἀδελφὸν Ἀσάριν καὶ Ἰωάννην, αὐτοῖς ἀνέστρεψεν
εἰς Διδυμοτείχων· πρὸς δὲ τὰς ἐν τῇ Θράκῃ πόλεις πέμ-
ψας στρατὸν ἅμα Ρωμαίων καὶ Περσῶν, ἵνα προχωρεῖν
ὡς δὲ προσεχώρου, ἐκάκωσαν ὅσα διωκτὲς, καὶ καίμας
πᾶσαι ἐπορθήντα, καὶ οἱ ἀνδραποδιστοὶ ἐπιπράττοντο
πρὸς τοὺς οἰκείας, ἀπέστησκον δὲ καὶ πλείους. Βασιλεὺς
δὲ, ἠνίατα μὲν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐκ ἀνεκτῶς, θεραπείαν
δὲ τῇ κακῇ εὐδαιμονίᾳ ἐξεδίσκετο. ὅτε γὰρ αἱ πόλεις προσε-
χώρου, ὥστε αὐτῷ ὀλοπλόει τὰς βαρβάρους, ὥστε ὀλο-
χρῶσαν πρὸς τὰς πολεμίας εἶχε διωκτὲς ἐκ Ρωμαίων,
ὥστε ὀλοπλόει τὰς Πέρσας, ὡς ἅμα τοῖς σὺν τῇ
Ρωμαίοις τὸν πόλεμον διοίσαν· διὸ καὶ ἄλλαν μὲν καὶ α-

QUIA porro Peritheorium frustra Edit. Paris.
obsidebatur, machinas fabrica- pag. 575.
tas incendit, totaque classe in Asiam
reversa, ipse & Amurius sex millia
selektorum Persarum ducentes, Didy-
motichum ingrediuntur. Didymoti-
chenſes publice diem festum agitare,
& variis jucunditatibus sese dedere,
quod sibi ab inferis rediivum impera-
torem excipere viderentur. Aliquot
diebus Didymotichi consumptis, Rho-
dopen exiit, omniaque Morrhæ oppi-
dula confestim se subjecerunt, uno ex-
empto, Ephræm nomine, Persæ il-
lis, aliis nihil molesti fuerunt, Ephræm
misere afflixerunt. Cæteris Joanne A-
sane uxoris fratre præposito, Didymo-
tichum se recepit, & adversus Thra-
ciæ urbes ex Romanis, Persisque con-
fectum agmen mittens, postulabat uti
se dominum agnoscerent, detrectan-
tes, quantum poterat male malebat.
Vici omnes diripiebantur, capti pro-
pinquis suis pretio reddebantur. Pluri-
mi occidebantur. Imperator hinc mi-
rum in modum contristabatur, nec ul-
lum mali se remedium ostendebat: ne-
que enim urbes in ditionem veniebant,
ut barbari illis vexandis abstinere, ne-
que ille contra hostes ex Romanis co-
pias satis magnas habebat, ut Persas,
quasi cum solis Romanis bellum tole-
raturus dimitteret. Quocirca quamquam
invidus, & propter calamitatem Roma-
M m m iij

Edit. Paris.
pag. 576.

norum æger animi eas occupabat, necessitate coactus scilicet. Præterea cum Rhodopes præfectura esset Romana, Stenimachi, & Zepænes appellata, in qua equites non pauciores mille, iique bellicosissimi, & multitudo peditum, visum eo movendum. Itaque Didymoticho egredientes, Morrham venerunt. Illic delapso in morbum Amurio confident, si forte haberet meliuscule. Verum augescente malo, cum & medici, & medicamenta deessent, Didymotichum reverterunt. Byzantii Marte aperto cum Persis depugnare non valebant. Missa autem cum duce Sphranze Adrianopolim præfidiaria manu (quod ea urbs cæteris Thraciæ urbibus major & majoris momenti esset) eam muniebant, aliis pro facultate consulebant, ne ab ipsis ad Cantacuzenum deficerent. Sphranzes itaque, ut imperatorem Stenimachum tendere intellexit, ratus se posse, eo absente agrum Didymotichensem deprædari, & Adrianopolim reverti, eo quantum habebat militum adduxit. Eadem hora imperator fortuito ex Morrha cum suis redit, factoque conflictu, plures de prædatoribus cæduntur, aliquot capiuntur, dux ipse interficitur. Amurius tum in extremo discrimine versatus est, Nam etsi e morbo parum adhuc se confirmasset, pugna cæpta arma induit, & in primam aciem processit, ac tribus contis petitus, præter opinionem, armis videlicet vulnere resistentibus, servatus est, singularesque imperatori de salute gratias egit. Solitum enim pugnare non obarmatum, imperator paucis ante diebus admonuerat, ne non munitus certamini se crederet, nisi mortem sibi accersere vellet. Quanto enim quis armis non reclus generosius dimicaverit, tanto facilius lethali plaga occubiturum. Cujus admonitionis memor, tametsi equum nudus ascendisset, reversus sese obarmavit. Anna vero imperatrix, & patriarcha, item magnus dux, reliquique principes legatos ad Alexandrum Mæforum regem mittendos, eumque ad suppetias contra Cantacuzenum ferendas invitandum judicarunt. Persæ siquidem etiam illorum fines incurfabant. Spondit, si sibi Stenimachi, & Zepænes majores minoresque urbes cum earum præfidiis mercedem darent, erant autem novem: Zepæna, Croetizimus, Peristitza, sancta Justina, Philippopolis (urbs eximia & ampla) Stenimachus, Ætus, Beadnus, Cosmicus. Numerus militum per hoc dispersitorum prius fuit mille quingenti, tum vero bello Romano plurimis deletis, paulo infra mille numerabantur, omnes viri fortissimi, qui nullis Romanis, quotquot militarent, animi magnitudine quidquam concederent. Petitioni Alexandri promptissime satisfactum est: timebatur enim, ne & illis oppidis Cantacuzeno adherentibus, hostes pro adjutricibus & subjectis paterentur: & velut ex comparatione Alexandrum focium, quam bellantem adversus se Cantacuzenum imperatorem futurum malebant. Sic etiam atque etiam laborabant, si superis placet, ne de imperio Romano diminutio fieret. Postquam Alexan-

χρόμνος ἐπὶ τῇ τῷ Ρωμαίων συμφορᾷ, κατέχευε δὲ ὁ μὲν δὲ ἀνάγκην. ἔτι δὲ ἐν Ροδόπῃ ἐτέρας ἑσθὺς ἐπαρχίας Ρωμαίοις ὑπηκόας Στενιμάχου καὶ Τζεπαίνης προσαγορευομένης, αἷς ἦσαν ἵππεις χιλίων ἐκ ἐλάσσας μαχιμώτατοι, καὶ πλῆθος πεζῶν, ἐδόκει δεῖν στρατεύειν ἐπ' αὐτὰς καὶ ἄραντες ἐκ Διδυμοτείχης, ἦλθον ἄλλοι Μόρρας. ἐκεῖ δὲ νοσήσαντος Ἀμύρ, περιέμνον ἐπὶ πῶς γένοιτο ράϊσας. ὥς δὲ ἐφαίνετο ἀυξάνειν μᾶλλον τὸ κακὸν, καὶ ὁποῖα ἦν ἐκ ἰσχυρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τὴν νόσον ἀναγκαίων, ἀνέσρεφον εἰς Διδυμοτείχην. οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ, φανερώς μὲν ἀντιτάττεσθαι πρὸς τὴν στρατιάν τὴν Περσικὴν καὶ ἦσαν δυνατοὶ. πέμψαντες δὲ στρατιάν πρὸς τὴν Ἀδριανῶν, ἐφύρουν ὡς ἦρχον ὁ Σφραντζῆς, μάλιστα τὴν ἐν τῇ Θράκῃ πόλεων μείζω καὶ ἀναγκαϊοτέραν ἔσαν. καὶ τὴν ἄλλων ἐποίησαν ὁμοιοιαν ὅση δυνατὴ, ὥστε μὴ ὁποῖναι πρὸς Καντακουζηνὸν τὴν Βασιλέα ἀπ' αὐτῶν. Σφραντζῆς ἐν πυθόμνος περὶ Βασιλείας, ὥς ἐπιστρατεύσει Στενιμάχῳ, καὶ νομίσας ὥς εἴη δυνατὸν ἐκείνῳ ἀπόντος ἄλλοις ἐπαγγέλλει τὰ περὶ Διδυμοτείχην κακώσαντα αὐτοῖς εἰς Ἀδριανέπολιν ἐλθεῖν, παραλαβὼν ὅσας ἦγον, ἦλθεν ἐπὶ Διδυμοτείχην. συνέβη δὲ τὴν αὐτῆς ὥρας καὶ Βασιλέα ἐκ τῆς Μόρρας ἐπαγγέλλει μὴ τὴν στρατίαν, καὶ γενομένης συμπλοκῆς, οἱ πλείους μὲν τὴν ἐπελθόντων ἐπεσον, καὶ ἐάλωσαν τινες ὀλίγοι ἀπέθανε δὲ καὶ στρατηγός. Ἀμύρ δὲ καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἐκ χρῶν κινδύνῳ κατ' ἐκείνῳ τὴν μάχην. ἐκεῖνος δὲ καὶ τοὶ μικροὶ τὴν νόσον ράϊσας, ὥς ἐγένετο ἡ συμπλοκὴ τῆς στρατοπέδων, ὁπλισάμνος ἐχώρει μὴ τὴν προπύκτων κομποῖς δὲ τὴν πολεμίων τρισὶ περὶτυχῶν, παρὰ δόξαν διώσθη, πρὸς τὰς πληγὰς τῶν ὀπλων ἀντιχόντων, καὶ πολλὰς ὁμολόγει Βασιλεῖ χάριτας τὴν σωτηρίας. εἰδὼς δὲ ὁπλων μάχεσθαι χωρὶς, ὁ Βασιλεὺς ἡμέρας ὀλίγαις πρότερον τὴν μάχης, παρήνει μὴ ἄφρακτον εἰσεῖναι εἰς τὰς μάχας, εἰ μὴ βέλοιο θανάτῳ αἰτίος καταστῆναι ἑαυτοῦ. ὅσῳ δὲ ἀντὶς ἀγωνίζετο δούλῳ, πᾶσι πεσεῖται ράϊσα πληγῇ τινὶ περὶτυχῶν, καὶ κατεργασθῆς ράδιως ὅτι καὶ περὶδόμνος, καὶ τοὶ ἀνὸπλος τὴν ἵππον ἐπιβάς, αὐτοῖς ἀναστέλλας, ἀνελάμβανε τὰ ὅπλα, τὴν Βασιλέως παρανέσεων μνηστῆς. Βασιλίδι δὲ τῇ Ἀννῇ, καὶ Πατριάρχῃ, καὶ μεγάλῳ Δεσπότη καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τέλει, ἐδόκει δεῖν πρὸς Ἀλέξανδρον πρεσβεῖαν ποιεῖσθαι τὴν Μυσῶν Βασιλέα, ὥστε συμμαχεῖν αὐτοῖς ἐπὶ Καντακουζηνὸν τὴν Βασιλέα. ἐκάκε δὲ ἡ τῇ Περσῶν στρατιᾷ καὶ τὴν κείνῳ ὁ δὲ ὑπέχετο, ἂν μισθὸν αὐτῷ παρέχωσι τὴν συμμαχίας τὰς καὶ Στενιμάχου καὶ Τζεπαίνης πόλεις καὶ μείζους καὶ ἐλάττους, ὅτι ταύταις ἐγκαθιδρυμένῳ στρατιᾷ ἦσαν δὲ ἐννέα, ἡ Τζεπαίνα καὶ ὁ Κροτζίμος, ἡ Περισίτζα, ἡ ἁγία Ἰερίνα, ἡ Φιλιππέπολις, πόλις θαυμασία καὶ μεγάλη, ὁ Στενιμάχος, ὁ Αἰπός, ὁ Μπέανος, ὁ Κόσινκος. στρατιὰ δὲ, πρότερον μὲν ὑπὲρ τὴν πεντακοσίας καὶ χιλίας ἦσαν τὸ τε ὑπὸ τῇ Ρωμαίῳ πολέμῳ κακίων διαφθαρμένων, ὀλίγῳ πλείους χιλίων ἦσαν πάντες μαχιμώτατοι, καὶ ἐδένον ἄλλων τῇ παρὰ Ρωμαίοις στρατευομένων λειπόμνοι εἰς δούλικαν. οἱ δὲ, ὥς ἐπύθοντο τὴν ἀξίωσιν Ἀλεξάνδρου, παρέχοντο προθυμότητα τὰς πόλεις. δέισαντες, ὥς εἴκοι μὴ Καντακουζηνῷ τῇ Βασιλεὶ κακίων προδεδμένων, πολεμίας ἐχώσιν ἀντὶ συμμαχίας.

οὗτοι δ' ὑπομαχίαν καὶ τὰς συνθήκας. ὁ δ' ἔφασκε μὴ δυνάσθαι, ἀλλ' ἂν οἱ Πέρσαι ἐνθάτ' ἵκωνται τῇ Ὁράκῃ· ἂν δέ τινι ἔσθ' ὅπως δύνωνται πείθειν ὑποχωρεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν, τότε ἡδὴ Καντακύνῃ ἐπιστρατεύσειν προθυμότητι· τὸ μὲν ἔν τεράσιν ἐδεῖτο παρασκώδης, καὶ πραγματείας καὶ τυχέως. ὁ μὲν οὖν ἔχοντας ὅτ' ἔχουσιν ἐτέρῳ, ἐτράπισαν ἐπὶ τῷ, καὶ κρύφα προσέμποντες, διελέγοντο Ἀμὺρ, χρήματα δώσειν ἐπαγγελλόμενοι πολλὰ, εἰ πειθόμενος αὐτοῖς οἴκαδ' ἀναχωρήσειν. ὡς δ' ἔδεν τὴν βεβαλόμενον ὑδύναντο ἀνύειν, τὰς τοιαύτας ὑποσχέσεις ἴσως κενεὸς ἐκείνῃ λογιζόμενος, ἐφ' ἐτέρῳ ἐτράποντο ἐπιβελῶν. καὶ Μαυρομάτιον τινὰ ἐκ Φιλαδελφείας ὄντα, ὃς ὑπὸ Καντακύνῃ τῇ βασιλείᾳ προσετέτακτο καὶ ἡμέραν τὴν ἐπιτηδείων χρείαν τῷ Ἀμὺρ ὑποπληροῦν, τὸν δὲ ἔπεισαν ὑποσχέσεσσι μεγάλας τὴν Περσῶν στρατὸν ἔσθ' ὅπως δὴ τινι πείθειν ἀναχωρεῖν πρὸς τὴν οἰκίαν· ὁ δέ, ἡδὴ ἐπιτηδείος τε εἶναι Πέρσαις δοκῶν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν, ἄλλως δ' ὅτι καὶ περσιεὶς καλεγόμενος, ὄντας αὐτοῖς ἐδόκει, σοχαζόμενος ὡς ἄχθοντο καὶ τὴν χρόνιον τὴν οἰκίαν ὑποδμήσαν, συνεβέβηκε τοῖς ἡγεμένοις μάλιστα τῆς στρατίας, ὡς καὶ δεῖον ἔστω τοσούτον χρόνον ταλαιπωρεῖν ἐπὶ τῇ ξένης, ἀμελήσαντας τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἅμα πάντας προσελθόντας τῷ Ἀμὺρ δεῖσθαι περὶ ἐπανόδου ἰχυρίζεσθαι τε ὡς ἐκείνι δύνανται ἂν ἐπὶ τῇ ξένης διατελεῖν τὴν οἰκίαν μάλιστα ἐπιμελείας δεομένων. καὶ ὅτ' ἐπὶ τούτοις ἐνταῦθα ἀφικέσθαι, ὥστε μέχρι παντός συνεῖναι Βασιλεῖ, ἀλλ' ἐπιμαχήσαντας ὅσον ἔξουσιν, αὐτοῖς ἀναστρέφειν. νυνὶ δέ εἶναι καὶ μετρίαν τὴν διατελεῖν ἐπὶ δεκά μηνὶν ἐν τῇ Ρωμαίων γεγενημένῳ καὶ δ' ἐπιχειρῇ καὶ αὐτοῖς ἔφασκε κατέχειν, ἀλλ' ὑμεῖς μὴ πείθεσθε, ἀλλ' ἀπαγορεύσατε φανερώς τὴν ἐπιπλέον διατελεῖν. Ἀμὺρ δ' ἔστω ἔγνωκεν, ὡς ἐνταῦθα συνεσόμενος Βασιλεῖ, ἕως ἂν τὴν πολέμιον παρασκώδωσιν περιγενέσθαι, καὶ τότε μόνον πολλὴν ποιεῖται τὴν φροντίδα. σωτηρίας δὲ ὑμῶν καὶ ἀναχωρῆς τῷ πόρων, λόγος ἔδειξεν· ἂν δ' νεῶν ὑπορίαν προφασίζονται ἐν αἷς ἀποπλοῦσθαι εἰς Ἀσίαν, ἐγὼ ὑμῖν καὶ ταύτῃ τῷ ἀπορίαν λύσω. ἐκ Βυζαντίου δ' ἐλθούσονται πολλοὶ, ἐν αἷς περαιώσεσθε. πρὸς τῷ καὶ χάριν ἐκείνους ὑμῖν εἶδναι, καὶ χρήματα παραχέσθαι τὴν ἀναχωρήσεως. τοιαῦτα τε παρήγει καὶ ἔπειθε, κατὰ γνώμην ὄντα καὶ αὐτοῖς. καὶ τῷ σφετέρῳ σατράπῃ προσελθόντες Ἀμὺρ, περὶ τῆς ἐπανόδου διελέγοντο, ὥστε ὑπὸ Μαυρομάτιον ἐδιδάχθησαν. Ἀμὺρ δὲ πρῶτα μὲν ἐξεπέπληκτο δεινῶς τοὺς λόγους, καὶ ἐθαύμαζεν ὅσον εἰς τοιαῦτα προαχθεῖν. ἔπειτα ἐπεχείρει πείθειν, ὡς δεῖον ἔτι περιμένειν ἐπικουρούμενος Βασιλεῖ· ἀναγκαίαν δ' εἶναι τῷ αὐτῷ παρουσίαν, πολλῶν αὐτῷ ἐπικεισομένων πολέμιων, ἂν αὐτοὶ ἀναχωρῶσι, μάλιστα δ' αὐτὸς ἀμυνόμενος, ὡς δὲ ἔδεν. ἔφασκεν δ' ἀναφανδόν, ὡς εἰ μὴ βέλοιστο σὺν αὐτοῖς κακείνους οἴκαδ' ἀναχωρεῖν, ἀλλ' αὐτοὶ πρὸς Βυζάντιον ἐλθόντες, πίσεις ὅτ' λαβεῖν ἐκείθεν τὰ μὴ ἐπιβελόσθαι ὑπ' αὐτῷ, περαιώσονται πρὸς Βιθυνίαν· εἴτα διὰ Φρυγίας καὶ Καρίας, ἀφίξονται εἰς Ἰωνίαν. ἐρομένου δὲ αὐτῷ τίνι χρόνῳ καὶ κατὰ τὴν τὰς πρὸς Βυζαντίαν ποιήσαντο συνθήκας, καὶ ἔφασκεν κατὰ δὴλον ποιῆσειν ὁμωμοκότες ὑποκρύπτειν. ἐπὶ πεντεκαίδεκα μὲν

der urbes accepit, illi eum ex pactis conventis opem poscunt. Rex affirmare, se non posse succurrere, quamdiu Persæ in Thracia versarentur, quos si quo modo ad Asiam repetendam perpulissent, tum demum infestis signis in *Edit. Paris.* Cantacuzenum cupidissime iturum. Hoc *pag. 577.* porro aliam molitionem, & non vulgare studium postulabat. Verumtamen cum quid aliud agerent non viderent, in ejus voluntate conquieverunt, & clam submiserunt, per quos cum Amurio colloquentes, immanem ei pecuniam polliciti sunt, si ipsis obsecutus, domum renavigaret. Ubi quod volebant non impetrarunt, illo talia promissa inanes verborum strepitus reputante, alias infidias occæperunt, & Maurommaten quemdam Philadelphiensem, quem Cantacuzenus ad dimensum in dies Amurio præbendum constituerat, promissis uberimis aggressi sunt, ut aliqua ratione Persis reditionem in Asiam persuaderet, cum propter eam functionem, ipsis jam familiaris videretur, & quod Persice loquebatur, etiam ab iisdem pro benevollo haberetur. Hic diuturnam a patria absentiam illis molestam esse conjiciens, ducibus potissimum exercitus consilium dat, non oportere tam longinquo tempore domesticis neglectis, peregre vitam miseram exigere, sed simul omnes Amurium convenire, ab eoque reditum flagitare, asseverareque, se in exteris locis ultra non posse vivere, cum domestica procuratione maxime indigeant. Haud enim ea conditione huc profectos, ut imperatorem perpetuo affectarentur, sed ut cum ei quantum liceret subsidio fuissent, domum remearent. Nunc non parum diu totos scilicet decem menses in solo Romano hæsisse. Quod si eos diutius retinere conaretur, ne obtemperarent, ulterioremque moram libere aversarentur. Amurium quippe statuisse tamdiu hic apud imperatorem perseverare, quoad eum hostibus superiorem effecere, & in hoc solo multam curam consumere, salutem suorum militum laborumque levationem nihil pensi habere. Si penuriam navium quibus in Asiam trajiciant obtendat, se illos ex ista difficultate explicaturum, Byzantio etenim complures affore, quibus mare transmittant. Ad hæc gratiam illis habitum, & pecuniam quanto opus sit suppeditatum iri. Hi erant hortatus Maurommatis, qui nec Persis displicebant. Ad satrapam *pag. 578.* igitur suum adeunt, super reditu suo quemadmodum a Maurommate edocti fuerant, verba faciunt. Amurios principio eo sermone vehementer obstupefcere, & mirari, qui ista eos cogitatio subisset. Deinde eniti, ut illos ad imperatorem porro adjuvandum retineret: necessariam enim eorum esse præsentiam, qui si recesserint, per quos præcipue defenderetur, hostes mox confertim impetum in eum facturos. Sed hoc erat nebulas diverberare, palam namque profitebantur, nisi cum ipsis patriam repperet, se Byzantium profectos (unde jam accepissent fidem publicam, quo securi essent) inde in Bithyniam soluturos, post per Phrygiam, & Cariam in Joniam venturos. Interrogati quonam usi arbitro, seu pacificatore cum Byzantiis fœdus pepigissent, ejus nomen se edituros negaverunt, quando ei silentium juraverint. Ad quindenos omnino dies A-

rius, non ea de causa epistolam se non resignasse, stultum enim fore prorsus, si ejus de se judicium ac voluntatem nondum perspectam & exploratam haberet. Sed cum non ignoret Archontas Romano imperatore convitiis, & maledictis lacerando perinde atque negotio cuiuspiam etiam atque etiam necessario deditos, idcirco non alteri legendam tradidisse, ne probra illa ad multorum aures pervenirent, sed ad ipsum obsignatam asferre, ut si quid utile ibi scriptum fuerit, id minime parvi ducat: si consueta, puta contumeliae & maledicta, in eorum qui scripserunt capita recidant. Commendat consilium imperator, leguntur litterae, nihil ibi probum, sed adversus imperatorem turpia & infanda convitia, Amari quoque reprehensio, quod non sine summo dedecore nobilitatis suae, cum illo se conjunxisset. Imperator, quoniam Byzantii nullam spem pacis faciebant, necessario & ipse ad bellum administrandum incumbere, & urbes ad deditionem volentes nolentesque cogere. Imperatrici vero Didymotichi, cum aliud de imperatore marito nihil comperisset, nisi apud Berrhoeam urbem dedititiam esse, episcopus nuntiavit, jam Chalcidicen pervenisse, cui statim adjuncta fides, quandoquidem nihil non magnum de eo sentiebant, & ut venturorum omnium provido diligenter attendebant. Aguntur mox feriae, plausus edunt, & reditum imperatoris deo impense gratulantur. Post diem tertium Mozalon ab imperatore adveniens, omnia ut gesta erant recensuit, rursumque feriae, & quidem constantius celebratae. Georgius autem Glabas, unus praefectorum praesidii Didymotichensis, episcopi conveniens, ut sibi ad imperatorem profecturo bene precaretur petebat, quod se timere diceret, ne ante illius reditum mortuus, suavisimio ejus aspectu privaretur. Episcopus eum proficisci permisit, hortatus bono esset animo, visurum imperatorem, & quidem in ea ipsa urbe, & in quibusdam functionibus utiliter ei invitaturum. Interjecto autem nonnullo tempore, ubi se viderit ad illud caeleste tribunal evocatum, praeparat animum, ut paulo post ipse quoque mortalitatem expleaturus: sic enim visum Deo. Haec ut pronuntiata sunt, ita evenerunt. Imperatore autem Peritheorium obsidente, scissasque & machinas ad muros oppugnandos comparante, Sancta pax, & Pobisus caestella Meropes se tradiderunt, quorum incolae venientes praefectum sibi dari rogabant. Dederunt se cum illis, & alii quidam agrestes, ad eundem montem vicos sine muris habitantes, qui propter propensionem erga imperatorem (sub eo enim antea, vivo adhuc Andronico imperatore militaverant) praeter ceteris ad eum venerunt. Cui cogitanti quid eis negotii imponeret, & quem praeficeret, Momitzilum praeficere placuit, non solum quia propter communionem gentis iustitiani illi cum complexuri essent, sed quod etiam in praelio nullum a se magnanimitatis, ac fortitudinis officium desiderari pateretur, ad praedandum, rapiendumque exercitissimus. Erat enim genere Moesus, & propter eas quas dixi artes profligatus, ad Romanos se applicaverat, cumque Andronicus imperator in album militum retulerat. Qui cum praedis agendis semper deliquit

ετοιαύτως εφασκεν εκεινος γνωμιω έχων μη λευκέναι τλω σφραγίδα. ανήτος δ' αν ειη παντάπασιν ει η Βασιλέως περι αυτη δένοντιαν αγνοοιη. ειδως δε ως τω παρα Ρωμαιοις αρχεσιν, ωσπερ τι τω αναγκαιωτατων αι σφρος Βασιλέα υβρεις επιτιδδονται. τα χαλει μη επερω παραχεδαι αναγινωσκεν. ινα μη εις πολλων εμπειρη τα βλασφημα ακοης, αλλι αγαγειν σφρος αυτον, ιν' ει μεν τι χρησιμον εγγεγραμμενον η, λογον τινα ποιησονται αυτα. ει δε τα στυνη ταυτα, υβρεις η λαιδορεια, επι τας η γεγραφοτων τρεπωνται κεφαλαις. Επαινεσαντος δε αυτον η Βασιλέως επι τατω, επετα ανεγινωσκετο τα γραμματα, η λω εδεν υγιες εγγεγραμμενον, αλλα σφρος τε Βασιλέα υβρεις αιχρα η αι αγανεις, η μεμφοις σφρος Αμυρ, οτι αυτη ανηχοτο ακολαδειν η η δυνειαν περιουβειζειν. Βασιλεω δ' επει οι εν Βυζαντιω εδεμιας ελπειδα παρειχοντο ειρλων, αναγκαιως η αυτος ιχωρει σφρος η πολεμον, η η αναγκαιως αυτη τας πολεις προχωρειν η εκεσας η βιαζομενας. Βασιλι δε η Ειρλων εν Διδυμοτειχω μηδεν επερον περι Βασιλέως πεποσμενη, οτι μη σφρος Βερροιαν δεξεί βει σφρος χαρησασαν, απηγγελλεν ο Αρχιερωδς Διδυμοτειχω, οτι Βασιλεω ει η Χαλκιδεων επιβας, ε επιςεωτο αυτηκα. ησαν δ' εδεν μικρον περι εκεινη πεποσμενοι, αλλι ως παντα τα εσφρα ειδοτε σφροσειχον ανεβας. η ησαν εδους εν κροτοις η εορταις, ε επανωδε Βασιλέως πολλαις Θεω σφροσηγον τας εχασειδας. η τεττω η ημερω δε εκεινη, η ο Μεζαλων ημε παρα Βασιλέως, η απηγγελλε παντα ως εγενετο. Επαλιν ησαν εν η ομοιαις εορταις ηδη βεβαιωτερον. Γλαβας δε Γεωργιος δε σφρος Διδυμοτειχω τεταγμενων αρχεσιν εις ην, ελθων σφρος η Αρχιερεα, ειχνη ηται παρ αυτη, ως εις Βασιλέα αφιξομενος. δεδοκιναι δ' μη περι εκεινον επανηκειν τε λωπιδας, η ηδε σφρος Βασιλέως ετοςερνη η. ο δ' επετρεπε μεν σφρος εκεινον αφικεδαι. παρηνει η σφροειν, ως εφεται Βασιλέα, η εις τλω δε η πολιν επανηκοντα, η σφρος τινεσφ σφροειας χρησιμος εκεινω εσαι. η δε τινε χρονον λωινα ε αυτον ηδη, σφρος τα εκειθεν σφροαυτηρια κληθεντα, παρσφροειδαι η αυτον, ως μετα μικρον σφρολειφοντα το ζην. επο δ' ειναι δεδομενον παρα Θεω. Ταυτα μεν αυτω ωσπερ ειρηται υςερον απεβαινε. Βασιλέως η Πειδεσφειον πολιορκαντος, η κλη μακας η μη μακας κατασφροειδοντος σφρος η τειχομαχίαν, τα εν τη Μεροπη σφροεια σφροειχωρησαν, ητε Αγια ειρωνη σφροαγορομωρον, η ο Παβισδος. η ελθόντες σφρος Βασιλέα, ηγεμονα εδοντο αυτοις παραχεδωμαι, στω τωτοις δε η επεροι νομαδες, το αυτω οι ηντες ορος εν παμμεσ αιτεισφροις. οι δε σφρος Βασιλέα ευνοιαν. ησαν δ' ε σφροτερον υπ' εκεινον τεταγμενοι Βασιλέως Ανδρονικα ετι περειοντος, η αλλων πρωτοι παρσφροειοντο, η παρσφροειαντας εκοντες Βασιλει. σφροπομενοι η περσφροει αυτη σφρος οτι χρησφαιτα η τινα επισφροειαν αρχοντα αυτοις, εδοκει δε η Μομιτζιλω η αρχη αυτη παρσφροειν, ε μωρον δια το ομοφωλον νομιστας δεκασφροει αυτη ευνοικως τας νομιδας εκεινας, αλλι οτι η ευφωχιας η πολμης σφρος τας μαχας εδεν ενεδεικε. η σφρος λωσειας η αι αρπαγας αβας εφσφροει. λω δ' εδ' ο Μομιτζιλος ετος, το γερος μεν Μωρος, δια δε λωσειας η αι αρπαγας εκειδον ελαδεις, σφρος Ρωμαιοις τε εγενετο, η η σφρος Βασιλέως Ανδρονικα τοις σφροαυταις κατελχθη. χαίρων δε αι λωσειας η πολλα τλω Μωσιαν κακσφροι

γὰν δὲ τὸ μέγιστον ἔμπειρον τὸ τόπων εἶναι, παρηνείτο
μὲν πολλὰ ὑπὸ τῶν παλαιότερων τῶν Μουσῶν καὶ Ρωμαίων
ἡγεμονίας ἀρχόντων μὴ τοιαῦτα κακουργεῖν ἀποδιδόναι
σῶν, καὶ πόλεμον κινεῖν. ὁ δὲ ἐπὶ πάντων πείθεσθαι ἠδύ-
νατο· ἀλλὰ ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡσυχάζων, τοῖς ὁμοίοις
πάλιν ἐπεχείρει. μέλλων δὲ ἡδὴ τὴν κακουργίαν διδόναι
δικὰς, ἐπὶ Μυσοῖς τε ἀπὸ χθάνου δὲ τὰς ληϊείας, καὶ
Ρωμαίοις ἐκ ἐξάρτης βυλομένοις συλλαμβάνειν, ἀπε-
χώρησεν εἰς Τριβαλίας, ὅθεν διετέλεσεν ἐκεῖ χρόνον τινὰ
συχρόν. ἔπειτα ὡς Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς εἰς Περι-
θεώριον ἐκ Βερρῶν ἐπαύηκε, πρότερον ὀλίγον χρόνον
Κράλην ὀνομαζόμενον, προσεχώρησε τότε Βασιλεῖ. εἰδὼς δὲ
αὐτὸν ὄντα ἐπιτήδειον πρὸς τοιαύτης ἡγεμονίας, τὰ, τε
φράσαι ἐπεχείρησε, ὅτι τὰς καὶ τὴν Μερρόπην ἄλλας καὶ μά-
ς ἐκ ὀλίγας ἔσας· ὅς ἂν ἐκ ὀλίγῃ χεὶρ συνελέγεται λη-
σειν. ἦσαν γὰρ ἰππεῖς μὲν τετρακοσίαν ὀλίγῳ πλείους,
πέζοι δὲ ὑπὲρ τῆς πεντακισχιλίας· ὧν ἀπάντων αὐτὸς ἐπε-
χείρησε τότε τὴν ἀρχὴν, καὶ προσέτατε κακοῦ τὰς πό-
λεις, αἱ μὴ προχωροῦν Βασιλεῖ.

Statetur, & Mœsia, utpote locorum pe-
ritissimus, non parum incommodaret,
sæpe monebatur ab his, qui Mœsorum
Romanorumque confiniis tuendis præ-
erant, ne in fœdere huiusmodi maleficia
designaret, & bellum irritaret. Quorum
vocibus ille non penitus expugnabatur,
sed ad tempus quiescens, intermissa
repetebat. Jamque scelerum suorum
pretium laturus, quoniam & Mœsis
propter latrocinia invisus erat, & Ro-
manis eum comprehendere volentibus
non fidebat, in Triballos secessit, ubi
diu vitam egit. Postea Cantacuzeno
Peritheorium Berrhœa redeunte nuper a
Cræle eum descivisset, ad eum se con-
tulit. Sciens igitur illum huic præfetu-
ræ idoneum, & castella, & vicos præ-
terea Meropes non paucos ei commen-
davit, e quibus non exigua prædonum
manus colligebatur. Numerabatur et-
enim equites paulo amplius trecenti,
pedites supra quina millia, quorum o-
minum præfecturam tunc illi commisit,
cum mandatis, ut urbes, quæ se Canta-
cuzeno dedere nollent, infestas haberet.

CAPUT LXVI

Didymotichum imperator cum Amurio venit. Thraciæ urbes imperium recusantes, pœnas luunt. Inventus urbes occupat. Morbus Amurii. Præsidium missum Adrianopolim. Prædones apud Didymotichum cæduntur, & capiuntur. Amurius mortem evadit, consilio imperatoris obsecutus. Petitur auxilium ab Mæsurum rege, & dantur ei urbes novæ. Quomodo conjurati Persas e Thracia educere conati sint, per quemdam Maurommatem, a quo annonam accipiebant. Amurius suos retinere in Thracia nequit, & de eo apud imperatorem ejus querimonia.

ΕΚΕΙΝΟΣ δὲ ἐπεὶ Περιθεώριον ἔδεν ἦντις πολιορ-
κῶν, τὰς μὲν παρὲς κλυταμένας μηχανάς, ἐνέ-
πρησε πυρὶ. τὰ δὲ σὺν παντὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὀνομαζο-
σαντος, αὐτὸς ἅμα Ἀμυρῷ ἐκισχιλίας ἐπιλέκτως ἄγον-
τας Πέρσων, ἦκον εἰς Διδυμότειχον· οἱ δὲ ἐν Διδυμοτεί-
χῳ, εὐοχίας ἦγον δημοσίας τῆς βασιλείας ἐπανόδου, καὶ παν-
τοῖσι ἦσαν ὑφ' ἡδονῆς. ἐδόκει γὰρ ὡς ὅς ἂν τὰς περὶ Βα-
σιλέα αὐτοῖς εἰς τὴν βίαν ὑποδέχεται. ὀλίγας δὲ ἡμέρας
ἐσθλὰ ἔειπας Διδυμοτείχῳ, ὅς ἂν εἰς Ροδόπην καὶ
τὰ καὶ τὴν Μόρραν πολίχνην πάντες προσεχώρησαν εὐθὺς,
πλὴν ἐνὸς Εφραίμ προσαγορευόμενον. τὰ μὲν οὖν προ-
χώρησαντα, ἔδεν δυσχερὲς ὑπέμειν παρὰ Περσῶν, Ε-
φραίμ δὲ ἐκάκωσεν ἐκ ὀλίγου· οἱς ἐπισήσας ἀρχόντες τὴν
γυναικὸς ἀδελφὸν Ἀσάκην τὸν Ἰωάννην, αὐτοῖς ἀνέστρεφον
εἰς Διδυμότειχον· πρὸς δὲ τὰς ἐν τῇ Θράκῃ πόλεις πέμ-
ψας στρατιὰν ἅμα Ρωμαίων καὶ Περσῶν, ἡξίαν προχωρεῖν
ὡς δ' ἐπὶ προσεχώρου, ἐκάκωσεν ὅσα διωκτοί, καὶ κῶμαι
πᾶσαι ἐπορθεῖντο, καὶ οἱ ἀνδραποδίζοντες ἐπιπράσκοντο
πρὸς τοὺς οἰκείους, ἀπὸ τῆς θύρας δὲ καὶ πλείστοι. Βασιλεὺς
δὲ, ἠνίατο μὲν πρὸς τὰ τοιαῦτα ἐκ ἀνέκτου, θεραπεύει
δὲ τὴν κακὴν ἐδέμια ἐξεδύσκετο. ὥς γὰρ αἱ πόλεις προσε-
χώρου, ὥς αὐτὸς ὀνομαζόμενος τὰς βαρβάρους, ὥς ὀνο-
μαζόμενος πρὸς τὰς πολέμους εἶχε διωκτοὺς ἐκ Ρωμαίων,
ὥς ὀνομαζόμενος τὰς Πέρσας, ὥς ἅμα τοῖς συμῆσι
Ρωμαίοις τὸν πόλεμον διόισαν· διὸ καὶ ἄπαν μὲν καὶ αὐ-

QUIA porro Peritheorium frustra
obsidebatur, machinas fabrica-
tas incendit, totaque classe in Asiam
reversa, ipse & Amurius sex millia
selektorum Persarum ducentes, Didy-
motichum ingrediuntur. Didymoti-
chenſes publice diem festum agitare
& variis jucunditatibus sese dedere,
quod sibi ab inferis rediivum impera-
torem excipere viderentur. Aliquot
diebus Didymotichi consumptis, Rho-
dopen exiit, omniaque Morrhæ oppi-
dula confestim se subjecerunt, uno ex-
empto, Ephræm nomine, Persæ il-
lis, aliis nihil molesti fuerunt, Ephræm
misere affligerunt. Cæteris Joanne A-
sane uxoris fratre præposito, Didymo-
tichum se recepit, & adversus Thra-
ciæ urbes ex Romanis, Persisque con-
fectum agmen mittens, postulabat uti
se dominum agnoscerent, detrectan-
tes, quantum poterat male malebat.
Vici omnes diripiebantur, capti pro-
pinquis suis pretio reddebantur. Pluri-
mi occidebantur. Imperator hinc mi-
rum in modum contristabatur, nec ul-
lum mali se remedium ostendebat: ne-
que enim urbes in ditionem veniebant,
ut barbari illis vexandis abstinere, ne-
que ille contra hostes ex Romanis co-
pias satis magnas habebat, ut Persas,
quasi cum solis Romanis bellum tole-
raturus dimitteret. Quocirca quamquam
inivitus, & propter calamitatem Roma-
M m m iij

Edit. Paris.
pag. 575.

Edit. Paris.
pag. 576.

norum æger animi eas occupabat, necessitate coactus scilicet. Præterea cum Rhodopes præfectura esset Romana, Stenimachi, & Zepænes appellata, in qua equites non pauciores mille, iique bellicosissimi, & multitudo peditum, visum eo movendum. Itaque Didymoticho egredientes, Morrham venerunt. Illic delapso in morbum Amurio confident, si forte haberet meliuscule. Verum augesciente malo, cum & medici, & medicamenta deessent, Didymotichum reverterunt. Byzantii Marte aperto cum Persis depugnare non valebant. Missa autem cum duce Sphranze Adrianopolim præfidiaria manu (quod ea urbs cæteris Thraciæ urbibus major & majoris momenti esset) eam muniebant, aliis pro facultate consulebant, ne ab ipsis ad Cantacuzenum deficerent. Sphranzes itaque, ut imperatorem Stenimachum tendere intellexit, ratus se posse, eo absente agrum Didymotichensem deprædari, & Adrianopolim reverti, eo quantum habebat militum adduxit. Eadem hora imperator fortuito ex Morrha cum suis redit, factoque conflictu, plures de prædatoribus cæduntur, aliquot capiuntur, dux ipse interficitur. Amurius tum in extremo discrimine versatus est, Nam etsi e morbo parum adhuc se confirmasset, pugna cæpta arma induit, & in primam aciem processit, ac tribus contis petitus, præter opinionem, armis videlicet vulneri resistentibus, servatus est, singularesque imperatori de salute gratias egit. Solitum enim pugnare non obarmatum, imperator paucis ante diebus admonuerat, ne non munitus certamini se crederet, nisi mortem sibi accersere vellet. Quanto enim quis armis non tectus generosius dimicaverit, tanto facilius lethali plaga occubiturum. Cujus admonitionis memor, tametsi equum nudus ascendisset, reversus sese obarmavit. Anna vero imperatrix, & patriarcha, item magnus dux, reliquique principes legatos ad Alexandrum Mæsurum regem mittendos, eumque ad suppetias contra Cantacuzenum ferendas invitandum judicarunt. Persæ siquidem etiam illorum fines incurfabant. Spopondit, si sibi Stenimachi, & Zepæne majores minoresque urbes cum earum præfidiis mercedem darent, erant autem novem: Zepæna, Croetismus, Peristitza, sancta Justina, Philippopolis (urbs eximia & ampla) Stenimachus, Ætus, Beadnus, Cosmicus. Numerus militum per hoc dispartitorum prius fuit mille quingenti, tum vero bello Romano plurimis deletis, paulo infra mille numerabantur, omnes viri fortissimi, qui nullis Romanis, quotquot militarent, animi magnitudine quidquam concederent. Petitioni Alexandri promptissime satisfactum est: timebatur enim, ne & illis oppidis Cantacuzeno adherentibus, hostes pro adjutricibus & subiectis paterentur: & velut ex comparatione Alexandrum focium, quam bellantem adversus se Cantacuzenum imperatorem futurum malebant. Sic etiam atque etiam laborabant, si superis placet, ne de imperio Romano diminutio fieret. Postquam Alexan-

χδόμμος ἐπὶ τῇ τῇ Ρωμαίων συμφορᾷ, κατέχευε δὲ ὁ μως δὲ ἀνάγκην. ἔτι δὲ ἐν Ροδόπῃ ἐτέρας ἑσθίας ἐπαρχίας Ρωμαίοις ὑπηκόας Στενιμάχῃ καὶ Τζεπαίνῃ προσαγορευομένης, αἷς ἦσαν ἵππεις χιλίων καὶ ἐλάσσας μαχιμώτατοι, καὶ πλῆθος πᾶσων, ἐδόκει δὲ ἐν στρατεύειν ἐπ' αὐτὰς καὶ ἄραυτες ἐκ Διδυμοτείχῃ, ἦλθον ἄχρη Μόρρας. ἐκεῖ δὲ νοσήσαντος Ἀμύρ, περιέμνον ἐπὶ πῶς γένοιτο ραίσας. ὡς δὲ ἐφαίνετο αὐξάνειν μᾶλλον τὸ κακόν, καὶ ἀπορία ὡς ἐκ ἰατρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν πρὸς τὴν νόσον ἀναγκαίων, ἀνέσχετον εἰς Διδυμοτείχον. οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ, φανερώς μὲν ἀντιπατάσθαι πρὸς τὴν στρατιάν τὴν Περσικὴν καὶ ἦσαν δυνατοί. πέμψαντες δὲ στρατιάν πρὸς τὴν Ἀδριανῶν, ἐφάρρουσαν ὡς ἤρχον ὁ Σφραντζῆς, μάλιστα τὴν ἐν τῇ Θράκῃ πόλεων μείζω καὶ ἀναγκαιοτέραν ἔσαν. καὶ τὴν ἄλλων ἐποιεῖντο ὁρνοῖαν ὅση δυνατὴ, ὥστε μὴ ἀποσῆναι πρὸς Καντακυζηνὸν τὴν Βασιλίαν ἀπ' αὐτῶν. Σφραντζῆς ἐν πυθόμμος περὶ Βασιλείας, ὡς ἐπιστρατεύσει Στενιμάχῳ, καὶ νομίσας ὡς εἴη δυνατὸν ἐκεῖναι ἀπόντος ἄχρη ἐπανήξει τὰ περὶ Διδυμοτείχον κακώσαντα αὐτὸς εἰς Ἀδριανέπολιν ἐλθεῖν, παραλαβὼν ὅσας ἤσεν, ἦλθεν ἐπὶ Διδυμοτείχον. συνέβη δὲ τὴν αὐτῆς ὥρας καὶ Βασιλία ἐκ τῆς Μόρρας ἐπανήκειν μετὰ τὴν στρατίαν, καὶ γενομένης συμπλοκῆς, οἱ πλείους μὲν τὴν ἐπελθόντων ἔπεσον, καὶ ἐάλωσαν τινες ὀλίγοι ἀπέθανε δὲ καὶ στρατηγός. Ἀμύρ δὲ καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἐν χρω κινδυνεύων κατ' ἐκείνῳ τῇ μάχῃ. ἐκεῖνος γὰρ καὶ τοὶ μικρὸν τὴν νόσον ραίσας, ὡς ἐγένετο ἡ συμπλοκὴ τῆς στρατοπέδων, ὁπλισάμμος ἐχώρει μετὰ τὴν προπάκτων κοντοῖς δὲ τὴν πολεμίων τρισὶ περιτυχῶν, παρὰ δόξαν διασώθη, πρὸς τὰς πληγὰς τῶν ὀπλων ἀντιχόντων, καὶ πολλὰς ὁμολόγει Βασιλεῖ χάριτας τῆς σωτηρίας. εἰωθότα γὰρ ὁπλων μάχεσθαι χωρὶς, ὁ Βασίλειος ἡμέραις ὀλίγαις πρὸς τὴν μάχης, παρήνει μὴ ἄφρακτον εἰσεῖναι εἰς τὰς μάχας, εἰ μὴ βέλοιοτο θανάτῳ αἷτιος κατασῆναι ἑαυτῷ. ὅσῳ γὰρ ἀντὶς ἀγωνίζετο δὲ φύχως, ποσὶ πεσεῖται ρᾶστα πληγῇ τινὶ περιτυχῶν, καὶ κατεργασθῆς ραδίως. ὅ καὶ περὶ δόμμος, καὶ τοὶ ἀνὸς τῆς ἵππων ἐπιβάς, αὐτὸς ἀναστέλλας, ἀνελάμβανε τὰ ὅπλα, τὴν Βασιλείαν παρανέσεων μνηστῆς. Βασιλίδι δὲ τῇ Ἀννῇ, καὶ Πατριάρχῃ, καὶ μεγάλῳ Δεσπότη καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν τέλει, ἐδόκει δὲ πρὸς Ἀλέξανδρον πρεσβεῖαν ποιεῖσθαι τὴν Μυστῶν Βασιλίαν, ὥστε συμμαχεῖν αὐτοῖς ἐπὶ Καντακυζηνὸν τὴν Βασιλίαν. ἐκείνῳ γὰρ ἡ τῆς Περσῶν στρατιὰ καὶ τὴν κείνῃ. ὁ δὲ ὑπέχετο, ἂν μισθὸν αὐτῇ παρέχων τὴν συμμαχίαν τὰς καὶ Στενιμάχον καὶ Τζεπαῖναν πόλεις καὶ μείζους καὶ ἐλάττους, ὅ καὶ ταύταις ἐγκαθιδρυμένῳ στρατιάν ἦσαν δὲ ἐννέα, ἡ Τζεπαῖνα καὶ ὁ Κροτζίμος, ἡ Περσίτζα, ἡ ἁγία Ἰερίνα, ἡ Φιλιππέπολις, πόλις θαυμασία καὶ μεγάλη, ὁ Στενιμάχος, ὁ Αἰτός, ὁ Μπέαδνος, ὁ Κόσινκος. στρατιὰ δὲ, πρὸς τὸν μὲν ὑπὲρ πέντε κοσίους καὶ χιλίους ἦσαν τότε ὑπὸ τῇ Ρωμαϊκῇ πολέμῳ καὶ κείνων διαφθαρμένων, ὀλίγῳ πλείους χιλίων ἦσαν πάντες μαχιμώτατοι, καὶ ἐδένων ἄλλων τῇ παρὰ Ρωμαίοις στρατευομένων λειπόμμοι εἰς δύσυχίαν. οἱ δὲ, ὡς ἐπύθοντο τὴν ἀξίωσιν Ἀλεξάνδρου, παρείχοντο προθυμότητα τὰς πόλεις. δέισαντες, ὡς εἴκοι μὴ Καντακυζηνῷ τῇ Βασιλεῖ καὶ κείνων προδεμένων, πολεμίας ἐχῶσιν ἀντὶ συμμαχίας. ὅ καὶ ἐν συγκρίσει προτιμήσαντες Ἀλέξανδρον μᾶλλον ἔχειν συμμαχον ἐσόμενον, ἢ τὴν πολεμοῦντα Καντακυζηνὸν τὴν Βασιλίαν. ἔπο πᾶσαν ἐπεδείκνυντο σπαδῶν καὶ προθυμίαν ὑπὲρ τῇ Ρωμαίων τῷ ἀρχῷ μὴ ἐλασθῆναι. ἐπεὶ μὲν τοὶ τὰς πόλεις εἶχεν ὁ Ἀλέξανδρος, ἀπῆλθον

οὗτοι δ' ὑπομαχίαν ἔχοντες τὰς σινοθήκας. ὁ δ' ἔφασκε μὴ δυνάσθαι, ἄλλ' αὖ οἱ Πέρσαι ἐνθάτ' ἵκνῃσι τῇ Ὀράκῃ. ἂν δέ τινα ἔσται δυνάμει πείθειν ὑποχωρεῖν εἰς τὴν Ἀσίαν, τότε ἡδὴ Καντακζηνῶν ἐπιστρατεύσειν ποροθυμότατα. τὸ μὲν ἂν ἑτέρας εἰδεῖτο παρασκώδης, καὶ παραγματούς· καὶ τὴν τύχης. ὁμοῦς ἐκ ἔχοντες ὅτω χροῖσονται ἑτέρω, ἐτράπησαν ἐπὶ τῷ, καὶ κρύφα προσημποντες, διελέγοντο Ἀμὺρ, χρήματα δάσειν ἐπαγγελλόμενοι πολλὰ, εἰ πειθόμενος αὐτοῖς οἴκαδε ἀναχωρήσειν. ὡς δ' ἔδεν τὴν βεβηλωμένην ἡδύνατον αὐτοῖν, τὰς τοιαύτας ὑποσχέσεις ἴσως κενεὸς ἐκείνους λογιζόμενος, ἐφ' ἑτέρω ἐτράποντο ἐπιβελῶν. καὶ Μαυρομματίῳ τινὰ ἐκ Φιλαδελφείας ὄντα, ὃς ὑπὸ Καντακζηνῶν τῇ βασιλείᾳ προσετέτακτο καὶ ἡμέρῃ ἐπιτηδείων χρεῖαν τῷ Ἀμὺρ ὑποπληροῦν, τὸν δὲ ἔπεισαν ὑποχέσθαι μεγάλας τῇ Περσῶν στρατιᾷ ἔσται δὴ τινα πείθειν ἀναχωρεῖν πρὸς τὴν οἰκίαν. ὁ δέ, ἡδὴ ἐπιτηδείος τε εἶναι Πέρσαις δοκῶν καὶ ὑπηρεσίαν, ἄλλως δ' ὅτι καὶ περὶ σὺν δαλεγόμηνος, ὅπως αὐτοῖς ἐδοκεῖ, σοχαζόμενος ὡς ἀχθόντο καὶ τὴν χρονίαν τὴν οἰκίαν ὑποδημίαν, συνεβέβηκε τοῖς ἡγεμένοις μάλιστα τῆς στρατιᾶς, ὡς καὶ δεῖον ἔσται τοσούτον χρόνον ταλαιπωρεῖν ἐπὶ τῇ ξένης, ἀμελήσαντας τὴν οἰκίαν, ἀλλ' ἅμα πάντας προσελθόντας τῷ Ἀμὺρ δεῖσθαι περὶ ἐπαρόδου ἰχυρίζεσθαι τε ὡς ἐκείνι δύνανται ἂν ἐπὶ τῇ ξένης διατρίβειν τὴν οἰκίαν μάλιστα ἐπιμελείας δεομένων. καὶ ὅτι ἐπὶ τῷ τοῖς ἐνταῦθα ἀφικέσθαι, ὥστε μέλει παντὸς συνεῖναι Βασιλεῖ, ἀλλ' ἐπιμαχίσαντας ὅσον ἔξουσιν, αὐτοῖς ἀνατρέφειν. νυνὶ δὲ εἶναι καὶ μετρίαν τὴν διατρίβω ἐπὶ δεκά μηνὶν ἐν τῇ Ρωμαίων γεγενημένῳ ὡς δ' ἐπιχειρῇ καὶ αὐτοῖς ἔφασκε κατέχειν, ἀλλ' ὑμεῖς μὴ πείθεσθε, ἀλλ' ἀπαγορεύσατε φανερώς τὴν ἐπιπλέον διατρίβω. Ἀμὺρ ὅδ' ἔτι ἔγνωκεν, ὡς ἐνταῦθα συνεσόμενος Βασιλεῖ, ὥστε ἂν τὴν πολεμίων παρασκώδωσιν περιγενέσθαι, καὶ τότε μόνον πολλὴν ποιέται τὴν φροντίδα. σωτηρίας δὲ ὑμῶν καὶ ἀναχωρῆς τῷ πόρων, λόγος ἔδεις. ἂν δ' ἡ νεῶν ὑπολείποντο ποροασίζονται ἐν αἷς ἀποπλάσσειν εἰς Ἀσίαν, ἐγὼ ὑμῖν καὶ ταύτῃ τῷ ἀπολείποντο λύσω. ἐκ Βυζαντίου ὅδ' ἐλθόντων πολλὰ, ἐν αἷς περαιώσεται. πρὸς τῇ καὶ χάριν ἐκείνους ὑμῖν εἰδέναι, καὶ χρήματα παραχέσθαι τὴν ἀναχωρήσεως. τοιαῦτα τε παρήναι καὶ ἔπειθε, κατὰ γνώμην ὄντα καὶ αὐτοῖς. καὶ τῇ σφετέρῃ σατράπῃ προσελθόντες Ἀμὺρ, περὶ τῆς ἐπαρόδου διελέγοντο, ὥστε ὑπὸ Μαυρομματίου ἐδιδάχθησαν. Ἀμὺρ δὲ πρῶτα μὲν ἐξεπέπληκτο δεινῶς τοῖς λόγοις, καὶ ἐθαύμαζεν ὅσον εἰς τοιαῦτα ποροαχθεῖν. ἔπειτα ἐπεχείρει πείθειν, ὡς δεῖον ἔτι περιμένειν ἐπικουρούμενος Βασιλεῖ. ἀναγκαίαν ὅδ' εἶναι τῷ αὐτῷ παρουσίαν, πολλῶν αὐτίκα ἐπικεισομένων πολεμίων, ἂν αὐτοὶ ἀναχωρῶσι, μάλιστα δ' αὐτοῖς ἀμυνόμενων, ὡς δὲ ἔδεν. ἔφασκε ὅδ' ἀναφανδόν, ὡς εἰ μὴ βέλοιο σὺν αὐτοῖς κακείνους οἴκαδε ἀναχωρεῖν, ἀλλ' αὐτοὶ πρὸς Βυζάντιον ἐλθόντες, πίσεις ὅδ' λαβεῖν ἐκείθεν τὰ μὴ ἐπιβελόθῃαι ὑπ' αὐτῷ, περαιώσονται πρὸς Βιθυνίαν. εἶτα διὰ Φρυγίας καὶ Καρίας, ἀφίξονται εἰς Ἰωνίαν. ἐρομένου δὲ αὐτῶν τίνι χρόμῳ διαλλαντῇ τὰς πρὸς Βυζαντίους ποιήσαιντο σινοθήκας, ἐκ ἔφασκεν κατὰ δῆλον ποιήσαιν ὁμομοχότες διακρύπτειν. ἐπὶ πεντεκαίδεκα μὲν

der urbes accepit, illi eum ex pactis conventis opem poscunt. Rex affirmare, se non posse succurrere, quamdiu Persæ in Thracia versarentur, quos si quo modo ad Asiam repetendam perpulsissent, tum demum infestis signis in Cantacuzenum cupidissime iturum. Hoc porro aliam molitionem, & non vulgare studium postulabat. Verumtamen cum quid aliud agerent non viderent, in ejus voluntate conquieverunt, & clam submiserunt, per quos cum Amurio colloquentes, immanem ei pecuniam polliciti sunt, si ipsis obsecutus, domum renavigaret. Ubi quod volebant non impetrarunt, illo talia promissa inanes verborum strepitus reputante, alias infidias occæperunt, & Maurommaten quemdam Philadelphiensem, quem Cantacuzenus ad dimensum in dies Amurio præbendum constituerat, promissis uberimis aggressi sunt, ut aliqua ratione Persis reditionem in Asiam persuaderet, cum propter eam functionem, ipsis jam familiaris videretur, & quod Persice loquebatur, etiam ab iisdem pro benevolō haberetur. Hic diuturnam a patria absentiam illis molestam esse conjiciens, duobus potissimum exercitus consilium dat, non oportere tam longinquo tempore domesticis neglectis, peregre vitam miseram exigere, sed simul omnes Amurium convenire, ab eoque reditum flagitare, asseverareque, se in exteris locis ultra non posse vivere, cum domestica procuratione maxime indigeant. Haud enim ea conditione huc profectos, ut imperatorem perpetuo affectarentur, sed ut cum ei quantum liceret subsidio fuissent, domum remearent. Nunc non parum diu totos scilicet decem menses in solo Romano hæsisse. Quod si eos diutius retinere conaretur, ne obtemperarent, ulterioremque moram libere averfarentur. Amurium quippe statuisse tamdiu hic apud imperatorem perseverare, quoad eum hostibus superiorem effecerit, & in hoc solo multam curam consumere, salutem suorum militum laborumque levationem nihil pensi habere. Si penuriam navium quibus in Asiam trajiciant obtendat, se illos ex ista difficultate explicaturum, Byzantio etenim complures affore, quibus mare transmittant. Ad hæc gratiam illis habitum, & pecuniam quanto opus sit suppeditatum iri. Hi erant hortatus Maurommatis, qui nec Persis displicebant. Ad satrapam igitur suum adeunt, super reditu suo quemadmodum a Maurommate edocti fuerant, verba faciunt. Amurius principio eo sermone vehementer obstupescere, & mirari, qui ista eos cogitatio subiisset. Deinde eniti, ut illos ad imperatorem porro adjuvandum retineret: necessariam enim eorum esse præsentiam, qui si recesserint, per quos præcipue defenderetur, hostes mox confertim impetum in eum facturos. Sed hoc erat nebulas diverberare, palam namque profitebantur, nisi cum ipsis patriam reverteret, se Byzantium profectos (unde jam accepissent fidem publicam, quo securi essent) inde in Bithyniam soluturos, post per Phrygiam, & Cariam in Joniam venturos. Interrogati quonam usi arbitro, seu pacificatore cum Byzantiis fœdus pepigissent, ejus nomen se edituros negaverunt, quando ei silentium juraverint. Ad quindenos omnino dies A-

Edit. Paris.

Hoc pag. 577.

pag. 578.

murius cum Persis continenter agendo, laborandoque, ne in Asiam cogitarent, consumpsit. Ubi se mortuis concionatum vidit, perquam tristis, imperatori omnia exposuit, Deum testatur, se quidem ad ipsum eo scopo venisse, ut ante exitum belli huius ab eo non discederet, & eos delegisse, quos in primis propter animorum in se propensionem cuius periculo pares futuros speravisset. Nunc prorsus contra evenisse. Exercitum enim a clandestinis quibusdam imperatricis fautoribus corruptum, & ad patrias sedes repetendas impulsum esse. Cumque per dies quindecim eos retinere annixus fuerit, satius nihilo fecisse, universis ad reditum audaci quodam, ac temerario impetu concitatis, nec se auctorem huius consilii, quantumvis serio inquirentem, invenire ullo modo potuisse. Se itaque solum restare, carentem exercitu, ineptum negotium existimare. Quid enim sua unius praesentia conduxerit? Sin ipse utilius censeat, suoque suffragio approbet, se domum in praesens cum copiis discessurum, ibique quod facillime possit, poenas sui & imperatoris proditi quam severissimas expetiturum. Postea domo sua bene composita, & ordinata, praefectis provinciis, & successoribus post mortem suam institutis, (non enim intra breve tempus in Asiam reversurum, sed aut bellum cum eo confecturum, aut hic in acie occubiturum) cum aliis longe fidelissimis, semperque secum militare volentibus, celeriter reverturum.

ὅν ἡμέραις ὁ Ἀμὺρ τοῖς Πέρσαις διέτελεσε θαλερόμηνος, καὶ πείθειν ἐπιχειρῶν μὴ ἀπαίρειν εἰς Ἀσίαν. ἐπεὶ δὲ ἀνέωυται πονῶν ἑώρα, ἀπήγγελλε πάντα Βασιλεῖ μετὰ πολλῆς δ' ἀθυμίας· καὶ ἐμαρτύρετο Θεὸν, ὡς αὐτὸς μὲν τοιαύτη γνώμη πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο, ὡς αὐτὰς συνδρατρίφων ἄχρις ἂν τὴ νυκτὶ πόλεμος πέρας γένοιτο, καὶ ὡς ἐκείνας ἐκλέξοιτο σωεῖν αἱ οἷς μάλιστα ἐθάρρει, ὅτι πάντα κίνδυνον ὑποστήσονται εἰς αὐτὸν ἐννοίας. νυκτὶ δὲ τοιαυτὴν ἅπαν γεγενῆσθαι. τὸ δὲ στρατόπεδον ὑπὸ τινῶν ἐνταῦθα τὰ βασιλίδος φρονουμένων διεφθάρθαι, ὅτι πρὸς τὴν οἰκίαν ἀναχωρεῖν πεπεῖσθαι. πολλὰ δὲ ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέραις περὶ τῆς μένειν αὐτοῖς θαλεχθέντα, μηδὲν πλέον ἠνυκέναι, πάντων ὁμῶς πρὸς τὴν ἐπάνοδον ὁρμῇ τινι καταχθέντων παραβολῇ· ἐξετάσαντα δὲ πολλὰ περὶ τῆς τοιαύτης πεπεικότος, μηδαμῶς δυνηθῆναι ἐξδύρειν. τὸ μὲν οὖν αὐτὸν μόνον παραμένειν ἀπελθόντος τῆς στρατίας, ἀσύμφορον ἡγεῖσθαι. ἔδεμια δὲ ἀφέλεια τις ἔσται τῆς παρσίας τῆς αὐτῆς. εἰ δ' αὐτὰς λυσιτελέσειον δοκεῖ, καὶ ἐπιψηφίσαιτο καὶ αὐτὸς τὸ νυκτὶ ἔχον, εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανελθεῖν μετὰ τῆς στρατίας· ἐκεῖ δὲ δίκας τὰς ἐχάτας παρ' αὐτῶν εἰς αὐτὸν καὶ Βασιλέα λαβόντα ποροδοσίας· μάλιστα δὲ ἐκεῖ τὸ εἶναι ἀνυσὸν αὐτῶν, ἔπειτα ἑτέρως ἔχοντα τὰς μάλιστα πισοτάτας, ὅτι μέχρι παντὸς αὐτὰς βελησηομένους συγκινδυνώθειν, κατὰ τὰχος ἐπανήκειν δὲ θαλάμῳ τὰ καὶ τὴν οἰκίαν, ἐπιβόπως καταστήσαντα τῆς ἀρχῆς, καὶ θαλάσσης μετὰ τελευτῇ, ὡς ἔταχέως αὐτοῖς ἐπαρῆσθαι, ἀλλ' ἢ συγκατεργασόμενον τὸν πόλεμον, ἢ ἐν τῇ μάχῃ πεσεῖσθαι.

CAPUT LXVII.

Amurio gratias agit imperator. legationem de pace Byzantium mittendam suadet, quo ad discessum necessaria suppetant. Reprehenditur Constantino-poli Amurias, quod se apud Cantacuzenum nimis abjiciat, & abjecerit. Naves & pecuniam ei promittunt. Is se, & imperatorem defendit. Locus elegans de discrimine servitutis. Petitur ab eo discessus.

Edit. Paris.
pag. 579.

IMPERATOR de hoc discessu indoluit, quod se undique appetitum iri cerneret. Intelligens autem Persas ad reditum tantopere inflammatos, ut cohiberi non possent, Amurio de tam prolixa erga se voluntate gratias agit amplissimas, suasitque, ut quoniam militem suum flectere nequivisset, oratores Byzantium ad imperatricem mitteret, qui similiter, ut antehac, de pace dissererent, illisque dementiam exprobrarent: per quam Romano principatui exitium magnum invexerint, ac nisi in viam redeant, majus investuri sint. Hortarentur autem rursus, bellum missum facerent, neu ob insipientem istam contentionem, quotidie suae gentis mortales in servitutem abripi, trucidari, & ad arumnas redigi sinerent. Illos vero, ut alias nullum de pace verbum locuturos, sed persuadere enixuros, uti quamprimum a Cantacuzeno se disjungat, & misso quopiam huic muneri idoneo, magnam pecuniae vim, discessus mercedem, ac praeterea classem suppeditaturos. Sic & quod exercitus usque adeo contenderet, perfectum fore, & illum accepta pecunia libenter sub se militan-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ, ὡς αὐτὸς μὲν πρὸς τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνην, ἡδεῖ δὲ ἐπιδησομένους πανταχόθεν πάντας. ὁρῶν δὲ ὡς ἀδύνατον τὴν Περσῶν παρακατέχειν στρατίαν, πρὸς τὴν ἐπάνοδον ἡδὴ ὠρμημένῳ, Ἀμὺρ μὲν τῆς εἰς αὐτὸν ἐννοίας πολλὰς ὁμολόγει χάριτας. συνεβέβληκε δὲ ἐπεὶ μὴ πείθειν οἷός τε ἐγένετο, πρὸς Βασιλίδαν πέμπειν εἰς Βυζάντιον, καὶ ὁμοίως τοῖς προτέροις περὶ τῆς εἰρήνης ποιῆσαι λόγους, καὶ τὴν ἀβελίαν ὀνειδίζειν αὐτοῖς, ὅτι καὶ ταύτῃ τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ πολλοῖς αἴτιοι γηγένωνται φθορᾶς· καὶ ἐτι πλείονος ἂν μὴ πείθωνται γυγῆσθαι· παραινέειν τε αὐτοῖς τὸν πόλεμον καταλύειν, ὅτι καὶ φιλονεικίαν ἔχουσιν ἐδὲν ὑγιᾶς, περιόρῃν ὁσημέραι τὰς ὁμοφύλους ἐξ ἀνδραποδιζομένους, καὶ κτενομένους, ὅτι τὰ ἔχοντα ὑπομένοντας. ἐκεῖνοι δὲ καὶ τὸν ἐδὲν αὐτοῖς, ὡς πρὸτερον ποιήσονται τὴν εἰρήνης λόγον, ἐπὶ τὸ πείθειν αὐτὴν αὐτὴν κατὰ τὴν ἀφίστασθαι ἐκείνην· καὶ πέμψαντες ἀξιόχρεων τινα, ὃν οἰήσονται τὸ συγκατεργασεῖσθαι διωθήσθαι, παρέχονται καὶ χρήματα πολλὰ τὴν ἀναχωρήσεως μισθόν, καὶ ναυὺς αἷς χησεται πρὸς τὴν διάβασιν· καὶ τῇ στρατίᾳ τὸ ἀπεδαζόμενον εἶναι ὡς πρὸς, καὶ τὰ χρήματα λαβὼν ἀμείψεται τὰς προθυμίας.

μως συσρατευσάμενης. ἔνθ' δὲ δίκαιον ὁμοίως πᾶσιν ὀ-
 γίζεσθαι καὶ δίκας ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ τὰς μὲν αἰτίας τῆς αὐ-
 θαδείας μέτρια κολάζειν, ἵνα μὴ παράδειγμα τοῖς ἄλ-
 λοις γίνωνται ἀναρχωτίας, τὰς δὲ λοιπὰς ἀξίως ἀ-
 μείβεσθαι τῷ πόνῳ, ἵνα τῇ τε κολάσει τῷ ἀγνωμό-
 νῳ ἐκφοβῇ, καὶ τῇ περὶ τὰς διεργεσίας φιλοτιμία πρὸς
 ἔννοιαν ἐφέληται. Ὁ μὲν οὖν, ἐπεὶ εἶτο αὐτίκα, καὶ
 τῆς παραιέσεως ἀχαριστήσας Βασιλέα, πρεσβείαν ἐ-
 πεμπε πρὸς Βασιλίδαν, καὶ διελέγετο περὶ εἰρήνης αὐ-
 τῆς. Ἀπόκαυχος δὲ ὁ μέγας Δεξ μετὰ τῷ συναρχόν-
 τῳ, περὶ μὲν τῆς εἰρήνης εἰδὲνα λόγον ἐποίησαντο,
 ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐκείνῳ κατηγοροῦν, ὅτι σατράπης ὢν,
 καὶ δυνάμει τοσαύτῃ κεκτημένος, καὶ παρὰ Ῥωμαίων καὶ
 βαρβάρων τιμωμὸς τοσούτου, ὥσπερ ἀνδράποδον ἐποι-
 το Καντακζυῶν τοσούτον χρόνον ἐπὶ ξένης ταλαιπωρίῳ
 ἐπὶ κέρδει μὲν εἰδέναι, ἀδοξία δὲ ἐσχάτῃ ἢ περιβέβληκεν
 αὐτὸν ἐκείνῳ. τὸ δὲ δὴ μέγιστον, ὅτι Ἐδουφόρε τάξιν ἐ-
 πέχειν ἐκ ἡγαυῆς πρὸς Καντακζυῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ
 ἐκείνῳ σκηνῷ ἐρχόμενος, ἀγρυπνοῖν νύκτωρ, ὥς ἂν
 ἐκεῖνος ῥέγῃ μηδὲν ὑπορώμμος δεινόν. Ταῦτα μὲν ἂν
 εἰς τοσούτου ἀδοξίας ἄγοντα αὐτὸν, εἰ φίλου ἐκείνῳ ποι-
 αῖτα ὑπομένειν, εἰ δ' αὐτοῖς μελήσειν περὶ τῆς ἐκείνῳ
 ὕβρεως. νυνὶ δὲ εἰ ἀρκέσει εἰδοῦσιν ἢ ἐπὶ τοσούτου χρό-
 νον ἐπὶ τῆς ξένης ταλαιπωρίας, καὶ δεοίτο ἐπανελθεῖν πρὸς
 τὴν οἰκίαν, ξυλλήψεται ἐκ ὀλίγα καὶ αὐτὰς. εἴτε γὰρ
 ἔξῃ Βιθυνίας, καὶ Φρυγίας ἐπὶ τῷ Ἰωνίῳ βέλοιο ἐλ-
 θεῖν, αἰετὰ τὸ πόρον παραχρῆν αὐτὰς ἐπὶ τὸν Ἑλλάσπον-
 τον, ἢ τὸν καὶ τὸ Βυζάντιον πορθμόν· εἴτε ναυσὶ πρὸς
 τὴν οἰκίαν ὑποπλοῦσαι, τεινέρις παραχρῆσαι, καὶ
 ταῦς ἐπ' ἑρας τὴν στρατιὰν διωησομένης ὑποδέξασθαι. Ἐπεὶ
 δὲ χρεῖα καὶ χρυμάτων αὐτῇ ἀμείβεσθαι τὰς ἐπὶ τοσούτον
 αὐτῇ χρόνον συσρατευσάμενης, παρέξεν ὅσα ἀσυμβῶσι
 τοιαῦτα μὲν ὁ μέγας Δεξ ἀπεκρίνατο πρὸς τὴν πρεσ-
 βείαν. Ὁ βάρβαρος δὲ πρὸς τὴν κατὰ τὰ Δεσπότη κα-
 τηγορίαν βελομὸς ὄνισσάδαι, Δοκεῖτε μοι ἔφη, πο-
 λέμιοι μόνον εἶναι πολλῶν, φίλοι δὲ εἰς ἑνός. εἰ γὰρ μὴ
 τὸτοῦ, ἐκ ἂν ἔπος ἦτε πόλεμοι μηχανὰς μὲν καὶ ἐπι-
 βλαὰς ὀξυδύσκου καὶ τῷ πολέμῳ, τῇ τε γλώττῃ
 χρώμενοι ἀφειδῶς πρὸς ὕβρεις, ὥσπερ ἔξῃ τὸτο ταύ-
 τῃ κεκτημένοι, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἐπιδεικνύμενοι ποιη-
 ρίαν, τῷ δὲ φίλοις προσήκοντων ἐπιστάμενοι εἰδέναι. ὁ-
 δὲν ὑπὸ τῆς ἄγαν περὶ ταῦτα ἀπειρίας ἔτι ἐμὲ Δε-
 σπότη κατηγορήκατε ἀδοξίαν, ὅτι πρὸς τὴν Βασιλέως
 σκηνὴν ἐλθὼν, ἀπὸ τῷ ἐπιβλαυέοντων πολλῶν ἄντων
 ἀγρυπνῶν ἐφύλαττεν, ὑπὸ τῆς περὶ Βασιλέα ἡττώ-
 μους δυνάσεως, καὶ πάθει μόνῳ τῷ πάντων παθῶν ἡδίστῳ
 περὶ ἡμᾶς καὶ ζήλωτι δειδλωμένος. Ερωτήσω δὲ ὑμᾶς, τίς
 βέλτιον περὶ τὸ προσήκον καὶ τὸ δίκαιον ἔτι πρὸς φιλο-
 τιμίαν ἐβλαύσατο, σατράπης ὁ ἐμὸς δεσπότης, ὃς τῆς
 εἰς Βασιλέα ἐνεκα φιλίας τοσούτου εἴλετο πόνον καὶ ἀδο-
 ξίαν, ὥς ὑμεῖς φασί, ἢ ὑμεῖς οἱ πολλῶν καὶ μεγάλων
 ἀπολελαυκότες Βασιλέως διεργετημάτων; ἔπειτα
 πάντων ὥσπερ ἐπιλελήσμενοι, καὶ πολλῶν ἐπιδειξά-
 μενοι ἀγνωμοσύνης ἀχαριστίας, ἔξῃ βολαῖς χρυσάμε-
 νοι ἔτι συκοφαντίας, τὴν πόλεμον κεινῆκατε τὸν μέγας τε
 νυνὶ πολλῶν κακῶν αἴτιον γενόμενον ὑμῖν, καὶ ἔτι με-
 ζόνων ὥς ὁρᾶτε εἰς ἑμὸν. καὶ εἰδὲν αὐτὸ τὸτο γούμ ἀιδανό-
 μενοι, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι ὅτι τὰς ἰδίας σάρκας κα-
 πεδίετε· ἢ δήλον ὥς ἐκεῖνος μὲν γενναῖος καὶ μεγαλό-
 φρονος, καὶ νόμους φιλίας ἀνδρὸς εἰδότος ἔργα εἴλετο

Pars II.

tes remunerari posse. Non enim æquum irasci pariter omnibus, sed superbix & contumaciæ incensores modice puniendos, ne alios impudentiam exemplo suo doceant: reliquis convenienter laborum meritis præmia persolvenda, ut & supplicio improborum terreat, & beneficentiæ studio alios ad se diligendum alliciat. Amurius extemplo paret, & de admonitione imperatori gratias agit, legatos ad imperatricem denuo de pace actum mittit. Apocauchus magnus dux, & collegæ de pace silent penitus, Amuriumque primum reprehendunt, quod satrapa, & tam potens, atque apud Romanos juxta ac barbaros in tanta admiratione, mancipii instar Cantacuzenum sequatur, tamdiu in terris peregrinis miser, nullo lucro, cum ignominia autem summa, quæ illum scientem volentemque cooperuit. Jam illud turpissimum esse quod & satellitis locum apud Cantacuzenum tenere non erubuerit, ad cujus prætorium noctu excubarit, ut ipse omni metu solutus sterteret. Hæc igitur tanti plena dedecoris si ipsi grata sint, nec sibi, quid ei fœdum atque indignum accidat curæ futurum. Nunc si tam longi temporis in extero solo incommodis satiat, ad sedes suas reverti concupiscat, se quoque ipsum in hoc non leviter adjuturos. Sive enim per Bithyniam & Phrygiam in Joniam ire pareret, tutum iter per Hellepontum, aut fretum Byzantium præstituros: sive recta in suam provinciam abnavigare, triremes, & alia navigia daturus, quæ exercitum deportent. Et quia necesse habeat, etiam stipendia suis tam diu militibus solvere, quantum debeatur largituros. Hæc magnus dux legato respondit. Verum enim vero barbarus domini reprehensionem non ferens, Videmini mihi, inquit, tantum odisse multos, diligere neminem. Quod si secus esset, non ita ad machinas & insidias contra hostes excogitandas expediti essetis, lingua largi ad contumelias, ac si ideo eam possideretis, & omne genus nequitiarum exercentes, amicorum autem officia funditus nescientes. Præ horum magna imperitia dominum meum rei cujusdam servilis, & ingloriæ accusastis, quod imperatorem ante ejus tabernaculum excubans, ab insidiatoribus, qui multi erant custodierit, victus scilicet amore illius, & affectione sola omnium affectionum jucundissima, & ab omnibus expetenda subactus. Interrogabo autem vos, uter melius de decore, & de justo, & honorifico sensit, satrapa dominus meus, qui ex amicitia tantum pro imperatore laborem, & dedecus capessivit, ut dicitis, an vos qui compluribus & excellentibus beneficiis ab eo affecti, deinde omnium velut obliti, per improbitatem, & ingrati animi vitium, imo & per calumnias & sycophantias bellum excitastis, quod usque hodie tot malis vos cumulavit, & quantum auguror, pluribus cumulat. Nec hoc saltem animadvertitis, ut infanti videlicet, quomodo carnes vestras ipsi devoretis. An clarum est, ipsum quidem ingenuum, & magnanimum, gerendæque amicitix non imperitum imitari voluisse, vos autem

N n n

Edit. Paris.
pag. 581.

improbissimorum ac stolidorum mores, & unum dumtaxat non male scientes, quosvis oppugnare & interficere, nulli autem prodesse. Hic magnus dux argu-
tari volens, & barbaro pudorem incutere. Quid? faterin' ergo dominum tuum Cantacuzeno servire? Ego vero fateor, respondet legatus, & quidem perfecta servitute, qua boni viri vincuntur a bonis, nec sine molestia inde abstrahantur; quemadmodum & vos ad servitutem pravitati, invidiæ, calliditati diligenter serviendam natura comparati estis. Hanc quippe & ego servitutem veram esse autumo, qua se animus subicit: illam autem quam venditi, & captivi patiuntur, non animi esse, sed corporis, quod animo repugnante subesse cogitur. Quam idcirco omnes æqualiter odimus, & velis remisque effugere nitimur. Illi prudentiam barbari admirantes, Sed hæc quidem, ajunt, mittamus, non enim tua ad virtutem cohortatione egemus, sed quid potissimum agamus, id quaerimus, statimque Georgium Lucam legatum ad Amurium deligunt: accom-
modatum ad hoc munus, & alioqui ejusdem satrapæ amicum, & ut ex prioris consuetudine apparebat, etiam familia-
rem. Ad eum ut venit, legationemque explicavit, Amurius per simulationem tergiversari, ac reculare. Deinde ubi Lucas preces longas addidit, recessurum sese, & in hoc imperatrici, atque adeo ipsi familiari suo gratificatum promisit, ab alio enim se huc adduci minime potuisse. Et convenit inter eos, ut triremes cum promissa pecunia Anum mitterentur. Lucas itaque re omnium opinione maximi momenti transacta Byzantium rediit, ubi naves & pecunia comparabantur. Amurius cum Cantacuzeno ad Trajanopolim jampridem dirutam castrametatus, Byzantinas triremes expectabat. Imperator ad Cumutzena oppidulum, quod nuperime se dederat, in fidem accipiendum, Matthæum filium senioremmittit, cui præsentia alia item finitima oppidula se dederunt, nempe Asomatus, Paraderno, Cranobunium, Stylarium, eaque non medio-
cre postea bello adjumentum attulerunt.

ποιεῖν, ὑμεῖς δὲ πονηροτάτων καὶ σκαιῶν τὰς ῥόπας, καὶ ἐν τῷ τοῦ μόνου καλῶς εἰδόντων, πολεμεῖν καὶ διαφεί-
ρειν τὰς προσυχόντας. Ο μέγας δὲ Δεξὶς ἔξ ἀγχινοῖας δῆθεν συγχέειν τὸν βάρβαρον ἐθέλων, ἑκοῦν ὁμολο-
γεῖς εἶπε τὸν σὸν Δεσπότην, δέλον εἶναι Καντακυζηνῶν;
ὁ δὲ, καὶ μάλιστα, εἶπε· καὶ τὴν ἀκριβὴ δαλείαν κατ' ἡν
οἱ ἀγαθοὶ τὰς ῥόπας ἡγτῶνται τῶν καλῶν, καὶ ἀχθονται
ὑποσώμφοι τῷ δαλέειν τοῖς τοιούτοις, ὥστε καὶ ὑμεῖς
μοχθηρίας καὶ φθόνου καὶ παρηγίας πεφύκατε δέλοι ἀκρι-
βῶς. ταύτῃ δὲ κατὰ δαλείαν ὁμολογῶ εἶναι ἀληθῶς
κατ' ἡν δαλείται ἡ ψυχὴ. ἢ ἢ ἐκ τῶν χημάτων καὶ αἰχ-
μαλώσιας, καὶ ψυχῆς εἶναι, ἀλλὰ σώματος βιαζο-
μένη ἀκρίτως. διόπερ ἐκείνῳ πάντες τὴν μισθῶν
ἐπίσης, καὶ παντὶ ῥόπῃ ἐπιχειρεῖν διαφείγειν.
Θαυμάσαντες δὲ ἐκεῖνοι τὴν συνέσιν τὸν βάρβαρον,
ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶπον, ἑωμῶν. οὐ γὰρ αὐτῷ δεῖσθαι
τῆς πρὸς τὰ βελτίω παραινέσεως· ἐφ' ἃ δὲ μάλιστα
τρεψόμεθα ἢ σπουδῇ, καὶ αὐτίκα τὸν Λεκάην Γεώρ-
γιον ἤρξαντο προσβόλῃ πρὸς τὸν Ἀμύρ, ὁφθαλμοῖς τε ἔ-
χοντα πρὸς τὰς πρεσβείας, καὶ αἰδῶς ἐπιπλείον ὄντα
τῷ σατραπῇ. ὡς γὰρ καὶ πρότερον ὁμιλήσας, καὶ δοκῶν
ἐν συνουσίᾳ εἶναι. ἐπεὶ δὲ ἤκουσεν πρὸς ἐκεῖνον, καὶ ἀ-
πήγγελλον τὰ τὴν πρεσβείαν, Ἀμύρ μὲν ἀκκιζέσθαι ἔ-
δοκει, καὶ ἀπηγόρευεν ἐπὶ πολὺ. ἐπειτα ὡς ἐπιπλείον
ἐγίνοντο οἱ λόγοι, καὶ εἶδεν ὁ Λεκάης, ἐπηγγέμετο
ἀναχωρήσειν, Βασιλίδι τε χάριν πολλὴν κατατιθε-
μενος ἐν τῷ, καὶ αὐτῷ, ὅτι τῶν ἐπιπλείων, ἀλλὰ
γὰρ πρεσβεύοντος ἐφασκεν ἂν αὐτῷ πεδυνῶναι καὶ συνέ-
βησαν εἰς Αἶνον τὰς τριήρεις ἐλθεῖν, αἷς χρίσεται
πρὸς τὴν ὑποπλὴν ἀγῆσας καὶ τὰ χημάτα, ἃ ἐπηγ-
γέλαστο αὐτῷ. Λεκάης μὲν ὑπὸ μέγιστον κατεργασά-
μενος, ὡς ἔδοκει, ἐπανῆκεν εἰς Βυζάντιον. Ἀμύρ δὲ
μὲν Καντακυζηνῶν τῷ Βασιλεῶς εἰς Τραϊανῶν πόλιν κα-
τεσκαμμένῳ εἶσαν ἐκ πολλῶν ἐπὶ στρατοπεδούσταμε-
νος, τὰς ἐκ Βυζαντίου περιέμενε τριήρεις. Βασιλεὺς
δὲ ὀλίγῳ πρότερον τῶν Καντακυζηνῶν προχωρησάντων,
Ματθαῖον ἐπέμψεν τὴν πρεσβύτερον τῶν ἡν κατέχειν
τὴν πολίχνῳ. ἐλθόντι δὲ, καὶ ἄλλα φρεῖα προσε-
χάρησαν περὶ ἐκείνῳ ὥμισμένα, τὸ, τὴν προσαγορευό-
μενον Ἀσώματος, καὶ ἡ Παραδημῶ, τὸ, τὴν Κραν-
βουρίον καὶ Στυλαίον, ἃ καὶ μεγάλῳ ὕστερον πρὸς
τὸν πόλεμον ὠφέλειαν εἰσήνεγκε.

C A P U T L X V I I I .

Imperator filium agrotum visitat. Miraculum circa imperatorem & comites a Persis conservatos. Duo Persæ exploratores a prædonibus male accipiuntur. Pugna inter imperatorios, & Byzantios apud Asomatum. Stratagema imperatoris & victoria. Reditus in castra. Gratiarum actio pro ejus, & comitum incolumitate. Hortatio de vigilis numquam omittendis. Discessus Amurii in Asiam, & ejus promissa. Quomodo idem discessus imperatori com-
modavit. A quibus illi statim bellum. Gratianopolis obsidio, & pactum cum captivis. Smyrna capta, naves Persicæ incensæ.

pag. 582.

FILIUM agrotantem sententia fuit interea, dum naves in expectatio-
ne sunt, visere, habitisque cum eo ser-
monibus necessariis reverti. Relicto i-
gitur in castris exercitu, cum solis quin-

TOΤΕ δὲ νοσηλομένη τῇ ἡμέρᾳ, ἔδοκει δεῖν ἐν
ὅσῳ ἡμέλλουσιν αἱ τριήρεις παραγίνεσθαι πρὸς
ἐκεῖνον, καὶ τῆς τε νόσου ἐνεκα ἐπισκεψάμενον, καὶ
περὶ ἄλλων ὧν εἶδομεν ὁμιλήσαντα, αὐτῷ ἀναστρέφειν.

καταλιπὼν οὖν στρατιὰν ἐπὶ στρατοπέδῳ, πενή-
κοντα μόνους ἔχων Ῥωμαίων καὶ δύο τῶν Περσῶν, ἐβά-
διζεν εἰς Καμπύλιαν, ὅθεν τοὺς μηδεμίαν ἐν τῇ μεταξὺ πο-
λεμίων ὑποπτόμενον ἔφοδον. Ἐπεὶ δὲ ἐπεγένετο ἡ νύξ,
κρύψαντο ἐπὶ τινὶ καμῇ ἀοικίῳ λείψανον τῆς ἀρχαίας συ-
νοικίας ὀλίγα τινα ἔχουσαν. Σωβῆν δὲ τῆς αὐτῆς νυκτὸς
στρατιὰν Περσῶν πεζὴν ἄρτι περαιωθεῖσαν ἐκ τῆς Ἀσίας
ἐπὶ Λείαν, τοῖς ἐκεῖ αἰγιαλοῖς ποροχεῖν· ὑποβάσαν ὅ,
ἐπὶ μὲν τῇ νύκτι φυλακῇ, ἑκατὸν καταλιπεῖν, τοὺς
ἐπιλοίπους δὲ ὄντας περὶ χιλίας, ἐπὶ τῇ λειλασί-
αν ἐξελεῖν· γενομένης δὲ ἐνθάδε κρύψετο ὁ Βασιλεὺς,
ὃς πόρρωθεν ἡμμένῳ πυρὶν ἰδόντας, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ
χωρίον, πᾶσαν ποιημένης πόροισιν ἀγνοηθῆναι, ὥ-
στε κατασκέψασθαι, οἳ τινες εἴεν οἱ χρωμένοι ἐκείνῳ τῷ
πυρὶ, ἔτι γὰρ αὐτοὶ διηγουῖτο ὕστερον. Ἐπεὶ δὲ ἐγέ-
νοντο ἐγγύς, στρατιὰν ἰδεῖν πλήθει ὑπερέχουσαν, ὡς
ἔδοξεν αὐτῷ πολὺ. ὁ δὲ μὲν οὖν εἰσῆει δέος μὴ αἰ-
δομένοις αὐτοῖς ποσάτοις εἶναι, ἔχοντες οἳ τε ὥσιν ἀντι-
χεῖν, ἀλλὰ ὁρῶντες κρατηθέντες. ἔπειτα ὡς ἡδᾶ-
νοντο ἀγνοηθέντες, ἐβαλεῦσαντο διελόμενοι τετραχὴ καὶ
περιελθόντες τὸ στρατόπεδον, προσβάλλειν ἀπροσδο-
κίῳις πανταχόθεν. οἰηθῆναι γὰρ διὰ τὸ ἀπροσδο-
κίῳις καταπλήξαντας περιγενέσθαι καὶ πλείονων ὄν-
των. Οἱ βάρβαροι μὲν οὖν ἐποίησαν καὶ τὰ βεβηλωμένα,
καὶ περιεκάθιστο τὸ στρατόπεδον, ἀναμένοντες τὸ σωῖν-
μα. τῇ στρατηγῇ δὲ αὐτῷ ἔδοκε μὴ πρὸς τοσαύτῳ
στρατιᾷ, ἔτι ὁρῶντες ἀγνοοῦνται, ὅθεν τε εἴη καὶ
τὸ ἀεὶ μόνον, ὃ πέμψας δύο τῶν βαρβάρων πρὸς τὸ ὕ-
δαρ· ἠδῆσαν γὰρ εἶσαν ἐκεῖ πηγῇ, ἐκέλευον εἰ δύ-
ραντο τῷ ἐκ τῆς στρατοπέδου συλλαμβάνειν τινὰ, ὥστε παρ'
αὐτῶν τι βέβαιον περὶ τῆς στρατίας μαθεῖν. Οἱ μὲν ἔν-
τως ἐνὸς πρὸς τῇ πηγῇ· παιδίου δὲ ἐνὸς τῶν Βα-
σιλεῖς συνοόντων ἐλθόντος ἐπὶ τὸ ἀρύσασθαι, ὥρμησαν
μὲν οἱ βάρβαροι καταχεῖν· μὴ δυνάμενες δὲ ὅθεν
τὸ ὁρῶναι φυγῇ χρυσάμυρον, πρὸς τὸν στρατηγὸν
ἐλθόντες, ἀπήγγελλον τὸ συμβάν ὡς ἦδη ἐγνωσ-
μένον· τοῖς βαρβάροις δὲ τότε μᾶλλον ἔδοξεν ἡ στρα-
τιὰ πλήθει τε αὐτῶν ὑπερέχουσα πολλῇ καὶ ὑπομό-
νης φοβερὰ τῆς ὁφείας, ὥστε καὶ ἀπεγίνωσκον τὸ ὅθεν
μάχης αὐτοῖς ἵεναι, ἀγαπητὸν ἡγεμῶνι ἀν' ἐκεῖθεν
ἀπαθεῖς κακῶν ἀπαλλαγῶσι, καὶ ἡσυχάζον, τῷ
ἀναχώρησιν περιμένοντες τῆς στρατίας. Βασιλεὺς ὅ-
τε ἐπὶ τὸ παιδίον τεθορυβημένον ἐλθὼν ἀπήγγελλεν,
ὡς πρὸς τῇ πηγῇ διώκοιτο ὑπὸ τινων, Πέρσας δὲ
τῆς διώκοντος εἶναι οἰηθῆναι, τὸ μὲν ἀπεπέμ-
ψατο ὡς ὑπὸ φάσματος τινὸς ἐκπεπληγμένον· ἐ-
κέλευε δὲ τῆς ἐωθινῆς ὕμνης ἀδειν Θεῷ, ἦδη γὰρ πε-
ρὶ ὄρθρου ἦν ἡ νύξ· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἐτελούντο,
τῶν ἱππῶν ἐπιβάντες ἀναχώρουσι τὸ χωρίον μηδὲν
τῶν περιχόντων κακῶν εἰδότες. ἦδη δὲ ὄντες ἐμα-
κρὰν, θορύβῳ ἦκον καὶ ἀλαλαγμῷ Περσῶν ἐφ' ὃ
ἐστρατοπεδεύοντο χωρίου. Βασιλεὺς δὲ πέμψας τῆς
συνοόντος δύο Πέρσας, ἐκέλευε πλησίον γενομένης
μαρτυράναι, οἳ τινες εἴεν παρ' αὐτῶν· τῶν δὲ ἐπι-
δραμόντων, ὁ ἑπὶ μὲν ἐάλω τῶν πεμφθέντων· ὁ
δὲ λοιπὸς τετραυματισμένος ἐπανελθὼν, ἀπήγγελλεν
ὡς εἴη στρατιὰ Περσῶν πολλὴ ἀγνοημένη ὑπ' αὐτῶν· οἱ
μὲν τοὶ βάρβαροι παρὰ τῇ κρατηθέντος γνόντες, ὡς εἴη Βασιλεὺς ὁ Καμπύλιος πενήκοντα μόνους
ἀγνοηθέντας, ὅθεν πλῆττον τὸ τε γινωσκόμενον, καὶ Θεὸν ὄντο αὐτῶν χεῖρα ὑπερέχειν καὶ ρύεσθαι,
ἔτι κινδυνῶν χαλεπῶν. Βασιλεὺς δὲ ἔδεν πλέον μαθεῖν δεδυνημένους, ὅτι Περσικὴ στρατιὰ ἡ ἐπελθῶν

quaginta Romanis, & duobus Persis
Cumutena versus abiit, quod nihil
hostilis incursionis per viam metueret.
Nocte in vico deserto paucis adhuc vi-
cinarum parietinis extantibus manserunt.
Eadem nocte Persarum pedi-
tum manus ex Asia ad eadem lit-
tora populationis ergo appellitur. E-
gredientes ad custodiam navium cen-
tenos relinquunt, alii circiter mille
raptum vadunt. Cum eo processissent,
ubi imperator pernoctabat, foco lu-
culento procul conspecto, propius ad
locum pededentim, & summo silen-
tio, ut laterent, accedunt: specu-
latum videlicet, quinam ad pyram il-
lam mortales essent, id quod ipsi po-
stea narraverunt. Et ecce vident ex-
ercitum, suo, ut putabant, multo
numeriosorem. Illico timore corri-
piuntur, ne illis tanto pluribus rem-
sentientibus, cum ipsi ad resisten-
dum infirmi essent, victi concideren-
tur. Post ubi se nondum sentiri ani-
madverterunt, quadripartito agmine ca-
stris circumdatis, undique de impro-
viso in illos irruere constituunt. Cre-
debant enim impetu inopinato confen-
natos, quamvis plures forent, supe-
ratos. Barbari igitur consilium ex-
plicantes, castra cingunt, ad inva-
dendi signum intenti. At vero dux ar-
bitrari, cum tantis copiis non ita te-
mere dimicandum, quando nec unde,
nec quantæ tandem sint, satis constet.
Duos ad propinquum, & notum illis
fontem aquatum mittit, simulque man-
dat, ut e castris aliquem, si possint,
captivum adducant, ex quo certi quip-
piam de eo exercitu exculcant. Mili-
tis cujusdam fervulus ad hauriendum ac-
cedit, barbari propter fontem in insi-
diis latentes ad eum tenendum profi-
liunt. Quo fuga elapso, duci quod
acciderat, ut jam proditi memorant.
Tum vero barbaris multis partibus nu-
mero superiores, & solo aspectu formi-
dabiles apparuerunt. Quare etiam ne-
quaquam adoriundos sentiebant, boni
consulturi, si inde corpora integra au-
ferrent. Itaque nihil attentantes, abitur
Romanorum expectabant. Imperator
caculam illum metu attonitum occur-
rentem, & quo pacto apud fontem ipsum
quidam insecuti essent referentem, af-
firmantemque Persas esse, ut spectro a-
liquo exagitatum dimisit, jubens Deo
matutinos hymnos depromere, siqui-
dem jam dilucescebat. Iis absolutis e-
quos conscendunt, loco excedunt, qui-
bus malis proximi fuissent, prorsus igno-
rantes. Haud multum progressi, tumul-
tum, clamoresque Persarum e tentoriis
exaudiunt. Imp. de comitatu suo duos
Persas mittit, qui propius pedem ferant,
& quinam sint, ex ipsis cognoscant. Il-
lis in hos incurrentibus, alter capitur,
alter vulneratus redit, ac nuntiat, mul-
titudinem esse Persas, & quidem ma-
gnam quod nescissent. Barbari, cum de
captive didicissent, Cantacuzenum illic,
quingenta dumtaxat militibus stipa-
tum fuisse, obstupescences, divina eum
protegente dextera tam exitiali pericu-
lo ereptum censuerunt. Imp. cum plus
comperire non potuisset, quam Persas

Edit. Paris.
pag. 584.

& prædones esse, Cumutzena ad filium venit, quicum quæ tempus monebat collocutus, castra mox repetiit. In itinere certior fit, Byzantio levis armaturæ sagittarios, Threicio adjuncto peditatu ad Asomatum castellum expugnandum quinquaginta remorum actuariis quatuor advenisse. Statuit igitur Asomatensibus cum suis quinquaginta comitibus succurrere. Hostes viso appropinquantium globo in collem confugientes se tuebantur. Imp. cohors bis ter impetu facto (illo vetante, quod adversus prudentiam militarem pugnarent, quoniam b adversarii natura loci muniebantur, & subeuntes crebris telorum jactibus repellebant) iis potiri non valebant. Cum igitur & equi, & milites vulnerarentur, edixit imp. se sequerentur, si vellent vincere. Ergo se illis relictis abire simulant, Hostes non intellecta fallacia, ratique eos pugne desperantes discedere, colle digressi, naves petunt. Tum qui abibant conversi in eos æquo campo statim incurrunt, multos occidunt, paucis terga dantibus, majorem partem capiunt. Imperator in castra Trajanopolim reversus, postquam & manus illa, a qua noctu, ut dictum est, obfessi fuerant ad Amurium se contulit, quæ sibi evenissent, & quomodo cum suis universis, Deo secundo, manifestum discrimen evasisset, narravit. Omnes pro eorum salute divinæ providentiæ gratias egerunt. Hortabatur autem suos imperator ne umquam vigilias, præsertim nocturnas negligerent, recentissimoque exemplo ad confirmationem utebatur. Nam si ipsi non confisi ad Trajanopolim metantibus, neque iis qui Cumutzenis erant cum filio, pro se, ut par fuerat, excubias egissent, in casum hujuscemodi venturos non fuisset, quo nisi Deus benigne eos respexisset, digna lacrymis pertulissent. Atque hæc isto modo contigerunt. Amurios, ut Byzantio triremes ad Ænum cum triginta de suis affuerunt, pollicitus imperatori, quindecim diebus subsidium missurum, & se quoque brevi, domesticis ordinatis atque compositis reversurum, semperque cum eo, donec bellum finiatur, mansurum, dictaque salute, illico solvit. Intra dies tredecim adfuit copiæ quas promiserat. Amurii discessio multa imperatori incommoda generasse visa est, quæ tamen ipsa postmodum, quam is Deo curæ esset, non levi documento fuit. Triremes namque quatuor supra viginti Latina cum Rhodiorum & aliorum quorundam, instructæ Smyrnam adnavigarunt, castellumque in portu ceperunt, & naves Persicas complures exusserunt. Amurios præsens, ac totis viribus propugnans, Latinos depellere nequivit, qui usque hodie Smyrnæ portum obtinent. Agebat autem imperator, si Amurio in Thracia versante Smyrnam occupari contigisset, non semet tantummodo, sed omnes mortales Amurium præ nimio erga imperatorem amore eam perdidisse suspicatos fuisse. Nunc quoniam ipse cum suis copiis præsto fuerit, nullum se captæ civitatis culpam sustinere. Quocirca Deo expertæ procuratoris gratias singulares agebat, qui etiam quæ molesta atque odiosa videntur accidere, tempore labente ad utilitatem constituta, & administrata fuisse demonstrat. Sed de his paulo post dicemus. Post discessum Amurii ab omni-

σα ὡς, ἤλθεν εἰς Κεματζλίω τὸν υἱόν. καὶ ὁμιλήσας ὅσα εἶδει, ταχέως ἐπανεστρέφειν εἰς τὸ στρατόπεδον. ἐπαρμόντι δὲ, ἠγγέλλετο ὡς ἐκ Βυζαντίου φίλοι τοξόται ἐν πεντηκοντόροις τέσσαρσιν ἐλθόντες, καὶ ἑτέρων ἐκ τῆς Θράκης ἐπιγενομένων πεζῶν, Ἀσώματον τὸ φρέγιον πολιορκοῖεν. ἐδόκει δὲ ἂν ἅμα τῆς σωῆσι πεντηκοντα, βοηθεῖν ἐπὶ τὰς τὸ φρέγιον πολιορκεῖντας. ἐκεῖνοι δὲ ἐπεὶ ἐπίεσαν εἶδον τὴν στρατιάν, ἐπὶ γεωλόφῃ τινὸς ἠμύνοντο ἀνελθόντες. καὶ οἱ περὶ Βασιλέα δις καὶ τρίς ἐπιχειρήσαντες, ἐκείνους ἀπαγορεύοντες ἵνα τὸ μὴ μάχεσθαι μὴ συνέσεως ἀρεπῆσης στρασιώτῃ, καὶ ἠδυνήθησαν κρατῆσαι ἵνα τὴν ἐκ τῆς πόλεως ὀχυρότητα, καὶ τὸ ἀμύνεσθαι αὐτὸς τῆς βέλεσι συχοῖς. ὡς δὲ ἐτραυματίζοντο οἱ, τῇ ἰπποὶ καὶ οἱ στρατιῶται, ἐκέλθον ὁ Βασιλεὺς ἐπεῖθαι αὐτοῖς, εἰ βέλοιντο κρατεῖν τῶν ἀντιτεταγμένων. καὶ ἐδόκει ἀναχωρεῖν καταλιπόντες. ἐκεῖνοι δὲ ἐσυνιδόντες τὸ σπᾶν, καὶ νομίσαντες ἀπεπρόντας τὴν πρὸς αὐτὸς μάχην ἀναχωρεῖν, τῷ λόφῳ κατελθόντες, ἐχώρην ἐπὶ τὰς ναῦς. οἱ ὅμως αὐτίκα ἐπιδραμόντες, ἐπεὶ πρὸς τὸ πεδίον ἦσαν, ἀπέκτεινάν τε καὶ ὀλίγας, καὶ τὰς πλείους αὐτῶν εἶλον, ὀλίγων τινῶν διαφυγεῖν δεδιωμένων. Βασιλεὺς δὲ εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς Τραϊανέπολιν ἐπαυλῶν, ἐπεὶ καὶ ἡ στρατιὰ ἐκείνη ἡ περιεκαθημένη τὴν νυκτὸς, ὥσπερ εἶρητο ἦκε πρὸς Ἀμύρον, γνωρίσας οἷα συμβαίη περὶ αὐτὸν, καὶ ὅπως ἐκ κινδύνων φανεῶν ὑπὸ Θεοῦ ῥυθῆται αὐτὸς τε καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἅπαντες, πολλὰς ὁμολόγου χάριτας Θεῷ τῷ σωτηρίας καὶ τῇ προνοίας τῆς περὶ αὐτὸς. παρήνει τε ὁ Βασιλεὺς τοῖς σωῆσι μηδέποτε ἀμελεῖν τῆς φυλακῆς μάλιστὰ νυκτός, τοῖς συμβεβηκόσι παραδείγμασι χρωμένους. εἰ δὲ μὴ θάρρους αὐτοὶ τοῖς τε ἐν Τραϊανῇ στρατοπέδουμένοις καὶ τοῖς ἐν Κεματζλίω μὴ τῇ ὑοῦ τὴν προσήκσαν αὐτοῖς ἐποιούντο φυλακῇ, καὶ ἂν τοιούτοις περιέπιπτον κινδύοις, ὧν εἰ μὴ Θεὸς ἐρῶντο φιλανθρωπῶς, καὶ πεπονθότες ἦσαν ἄξια δακρύων. Ταῦτα μὲν οὖν τὸν ἔσπον τῶν συνωλέχθη. Ἀμύρ δὲ ἐπὶ αἷτε Βυζαντίῃθεν τριήρεις ἤκον, καὶ τετράκοντα ἐκ τῶν σφετέρων εἰς τὴν Αἴνον, Βασιλεὶ ἐπαγγελιάμηνος ἐν πεντηκοντα ἡμέραις πέμψειν στρατιάν, αὐτὸς τε ἐπανήξει μετ' ὀλίγον καταστῆσάμηνος τὰ οἶκοι, καὶ μέλει παντὸς αὐτοῦ συνδιατρίψει ἄχρῃς ἂν ὁ πόλεμος καταλυθῇ, καὶ συνταξάμενος, ὁ δὲ ἀπέπλοσεν. εἰσα δὲ τειῶν καὶ δέκα ἡμερῶν, ὡς ἐπηγγέλατο στρατιάν, ἐπέμψεν πρὸς Βασιλέα. τότε μὲν ἂν δυσχερείας ἐδοξε πολλῆς ἢ ἀναχώρησις Ἀμύρ αἰτία γεγονέναι Βασιλεῖ. ὕστερον μὲν τοι, τὴν περὶ αὐτὸν τὴν Θεῶν κηδεμονίαν καὶ μικρὸν καὶ αὐτὴ δείγμα ἐφαίνετο γεγεννημένη. τριήρεις γὰρ τε τταρες καὶ εἰκοσι Λατινικαὶ ἐκ τῆς Ροδίων καὶ τινῶν ἑτέρων παρεσκόλασμέναι, ἐπέπλοσαν τῇ Σμύρνῃ καὶ τὸ πρὸς τῇ λιμένι φρέγιον εἶλον. καὶ ναῦς ἐνέστησαν καὶ ὀλίγας Περσικὰς. Ἀμύρ δὲ παρὼν καὶ ἀμυνόμενος, ὡς μάλιστὰ ἐνὶ ὧν, καὶ ἵχουσε περιγινέσθαι τὴν Λατινικὴν δυνάμειν. ἄχρῃ γὰρ νυκτὶ ὑπ' ἐκείνων ὁ Σμύρνης ἔχεται λιμὴν. ἔλεγε δὲ ὁ Βασιλεὺς, ὡς εἰ συνέβαιεν Ἀμύρ καὶ τὴν Θράκην διατρέβοντος ἀλῶναι Σμύρναν, καὶ αὐτὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἄνθρωποι τῆς Βασιλείας ἐνεκα δυνόας τὴν πόλιν Ἀμύρ ὑπολωπέναι ἂν ὑπώπτεσθαι. νυκτὶ ὅμως ἐκείνη μὴ τὴν στρατιάν ἐκεῖ παρόντος, μηδεμίαν πρὸς αὐτὴν αἰτίαν εἶναι τὴν ἀλώσεως. διὸ πολλὰς ἀπεδίδα Θεῷ χάριτας τὴν περὶ αὐτὴν κηδεμονίαν, ὅτι καὶ ἂν δοκεῖ συμβαίνειν δυσχερῇ, πρὸς τὸ λυσιτελεῖν ὕστερον ἀπαδείκνυται οἱ κονομέμνη. ἀλλὰ ταῦτα μὲν

ὀλίγω ὕστερον. τότε δὲ Ἀμάρ ἀναχωρήσας, δίδυς ὑπὸ πάντων τῶν περιόικων πόλεμος δεινὸς Βασιλέα περιέ-
 σατο· ὃ, πρὸ Κράλης τὸ κράτιστον ἄγων τὸ κείας στρα-
 τίας, ἄχει Ζιχνῶν ἀφίκτο, γνώμην ἔχων, ὡς καὶ Θρά-
 κην ἐπιθυσόμηνος Βασιλεῖ, καὶ ὁ τῶν Μυσῶν Βασιλεὺς Ἀ-
 λέξανδρος ἦκεν ἐπὶ Στίλβνον πανσρατῖα, Παλαιολόγου
 τῶν νέων συμμαχήσων Βασιλεῖ, ὥσπερ ἡ ὑπερχημένος.
 Πατριάρχης τε ἐκκλησίῳ ὑπὸ πάντων Βυζαντίων ποιη-
 σάμενος, καὶ πολλὰ Καντακζυνοῦ τῆ Βασιλέως καὶ θα-
 ψάμενος, ὡς ἀδίκως καὶ παρανόμως τοῖς παισὶν ἐπιβε-
 λείοντος Βασιλέως, καὶ πολλῶν ἀπέλαυσε καὶ μεγίστων δι-
 εργεσιῶν, ἔπειτα ἑαυτὸν πατέρα καὶ κηδεμόνα τῶν νέων Βα-
 σιλέως ἀνακηρύξας, καὶ ὡς διὰ τὴν ἐκείνου σωτηρίαν κιν-
 δυνόους καὶ μάχαις καὶ αὐτὸς ἐγὼ παραβάλλεσθαι, καὶ κα-
 ταλύειν τὸ κοινὸν πολέμιον, πάντας παρώρμησε πρὸς τὴν
 Καντακζυνὴν τῆ Βασιλέως πόλεμον, τὰς μὲν ἐκόντας,
 ἔστι δ' ἔς καὶ δι' ἀνάγκην δέισαντας τὸ ὑποπτεύεσθαι. καὶ
 πάντες κοινῶν ἐστρατείας ἐποίησαντο περὶ οἱ τε καὶ ἡ πεί-
 παρήσαν δὲ καὶ τῶν συγκαλητικῶν, ὅσοι ἦσαν ἐπὶ ἀδελ-
 τὸς πλείους ἢ αὐτῶν ὁ μέγας Δαῖς, τὰς μὲν ἐν δεσ-
 μωτοῖς εἶχεν ὑπὸ κλοισί, ἐν οἷς καὶ Ἀνδρόνικος Ἀ-
 σάνης ὁ Καντακζυνὴν τῆ Βασιλέως ἐξητάζετο πρὸς τὸν
 ἔστι δ' ἔς καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ἐφύρει ἀπορίτας. αὐτὸς δὲ
 ἡ τῆς στρατίας αυτοκράτωρ στρατηγός· οἱ καὶ Βασιλέα
 τὴν νέον ἔχοντες Ἰωάννην, ἡκονεῖς Ἡράκλειον τῆς Θρά-
 κης πέμψαντες δὲ καὶ πρὸς Μομιτζίλον, ὃς τῶν καὶ Με-
 ρόπῳ φρεσίων καὶ τῶν ἄλλων νομάδων ὑπὸ Καντακζυνοῦ
 τῆ Βασιλέως ἐνεχειρίσθη τῶν ἀρχῶν, ἔπεισαν ὑποχί-
 σισι πολλαῖς, πόλεμον πρὸς ἐκείνον ἀραδαί. ἡ γὰρ
 ἡδὲ ἐν λόγῳ τινὶ ὁ Μομιτζίλος, καὶ διῶαμιν περιβε-
 βλημένος ἰκανῶς. ἔτι μὲν οὖν ὁ πόλεμος πανταχόθεν
 Βασιλέα περιέσαστο· ὁ ὑποπτόμενος δεινὰ εἰσήει. αὐ-
 τὸς δὲ ὥσπερ εἶωθεν, αἰετὸς πρὸς τὰς κινδύνους μεγαλο-
 ψυχῶν, καὶ τῶν δεινῶν τὰς ἐπιφορὰς ὁμαλῶς καὶ τῶν
 διαφύων, πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον τὸν Μυσῶν Βασιλέα
 πρὸς βίαν ἐποιεῖτο, καὶ παρῆναι ἡσυχίαν αἰεῖν, ὡς καὶ
 πολλῶν ὕστερον ἐκείνου αἰτίου συμφορῶν πολλῶν τῶν πρὸς
 αὐτὸν πολέμου γυνήσομενα. αὐτὸς δὲ γυνήσομενος πρὸς
 τῶν Χαλκηδικῶν, τῶν Γρατιανῶν πόλιν ἐπολιόρκει· ἔ-
 σαν ἡ μεγάλῳ, ὁχυροτάτῳ δὲ, ἐκ τῆ φύσεως τοῦ
 τόπου καὶ τῶν τειχῶν τὴν κατασκευὴν· ἄλλως δὲ δι-
 φυῶς πρὸς πάντα ἔχασαν, καὶ ὥσπερ μητρόπολιν ἔ-
 σαν τὴν Χαλκηδικῆς. πρὸς μὲν οὖν τειχομαχίαν ἐκ
 ἐπιχείρει, ἡδὲ καὶ ἀνάλατον ὅπλοις καὶ χειρῶν βίᾳ
 ἐσομένῳ· δεσμοτῶν δὲ ἐκ ὀλίγων ἐκ τῶν πολιτῶν
 ἐν τῇ ταύτης ἀκροπόλει φρεμεμένων· ἔτι τῶν πρὸς
 ἐκείνον ὄνοιαν, πέμψας κρύφα, διελέγετο αὐτοῖς,
 εἰ διῶαμιντο κρατίσαντες τῆς ἀκροπόλεως, παραδίδ-
 ναι τῶν πόλιν, καὶ ἐπηγγέλλοντο καὶ αὐτοὶ πορεύμενος
 ὑπελθεῖν τὴν ἐπιχείρησιν, καὶ συσπῆμα τὴν ἐφόδον ἔδο-
 σαν, νυκτὸς μὲν φρυκτὸν ἀνίχεον· ἡμέρας δὲ καπ-
 νὸν δεικνύειν τὴν ἐπιχειρήσεως σημεῖον. ἔτι ταύτῳ μὲν
 ἐν τῇ αἰτίᾳ ὁ Βασιλεὺς, καίτοι περιρρέομενος παν-
 ταχόθεν ὑπὸ τῶν πολέμων, ἐκ ἀνίστατο ἐκ τῆς πολιορκί-
 ας, ἀλλ' ἐφίλονε καὶ πρὸς πάντα ἀντικαθίστασθαι ὁμοίως.
 ὑπὸ ὁλίγῳ ταῦτα χρόνον ἐτελείτο, καὶ ἡ Λατινικὴ διῶαμις ἡ ὀ-
 λίγω ὕστερον ἐπελθὼν ἀεκράτησε τειχομαχίαν ἐν τῇ
 σι καὶ εἰκοσι τριήρεσι περὶ Παλλήνην πεπυσμένοι πρὸς τι-
 να λιμένα Λογγόν ἐγχευόμενος πορσαγορευόμενον ναῦς ἐξή-
 κοντα ἐφορμεῖν Περσικὰς, ἐπέθεντό τε καὶ ἐκράτησαν

bus finitimis gravi, & periculoso bel-
 lo urgetur. Nam Grales cum robore ex-
 ercitus sui Zichnas usque progressus est,
 eo consilio, ut eum in Thracia adorire-
 tur, & Mæforum rex Alexander, quid-
 quid habebat copiarum, Stilbnum addu-
 xit, Palæologo juveni imperatori, id
 quod spondederat, auxilio futurus. Pa-
 triarcha autem vocato in concionem u-
 niverſo populo, in Cantacuzenum, ut
 filiis defuncti imperatoris, a quo pluri-
 mis amplissimisque beneficiis ornatus es-
 set, impie & scelerate insidiantem inve-
 ctus est. Deinde se patrem, & tutorem
 adolescentis imperatoris promulgans, &
 pro ejus salute nulla discrimina, nullas
 dimicationes declinaturum, bellumque
 commune finitimum profitens, omnes ad
 arma contra Cantacuzenum extimulavit,
 alios quidem per se propensos, alios ne-
 cessitate eodem trahente, quippe qui a-
 lioqui suspicionem non evitarent. Et om-
 nes se expeditioni, pedites equitesque
 accingebant. Dabant item nomina pro-
 ceres, quotquot adhuc a vinculis im-
 munes erant: partem enim majorem
 magnus dux alios in carceribus attine-
 bat collariis injectis, in quibus & de
 Andronico Asane Cantacuzeni socero
 quæstio habebatur, quosdam in ipsorum
 ædibus interdicto aditu custodiebat: e-
 ratque cum plena & absoluta potestate
 summus exercitus imperator. Atque hi
 adolescentem Joannem imperatorem se-
 cum ducentes, Heracleam Thraciæ ve-
 nerunt, mittentesque etiam ad Momit-
 zilum, castellorum Meropes, & alio-
 rum agrestium, a Cantacuzeno commis-
 sam præfecturam gerentem, multis pro-
 missis ad arma in eundem capeſſenda
 pellexerunt. Jam enim ora hominum
 pervolabat, nec illi potentia deerat.
 Sic itaque Cantacuzenus bello ex omni
 parte petebatur, & metuere cogeatur.
 Nihilo minus pro perpetua consuetudine
 sua in periculis mentem excelsam reti-
 nens, & ingruentia mala æquabili, ac
 leni animo tolerans, ad Alexandrum
 Mæforum regem legatos mittit, eum
 hortans, uti hoc negotio superſedeat,
 quandoquidem hoc adversus se compa-
 ratum bellum breve multas ei clades
 daturum sit. Ipse in Chalcidica Gra-
 tianopolim, non illam quidem am-
 plam, cæterum cum natura loci, tum
 mœnibus munitissimam urbem & alio-
 qui omnimodis commodam, & Chal-
 cidices tamquam metropolim obsidet.
 Ab oppugnatione igitur temperabat,
 quod manu & armis inexpugnabilem
 sciret. In cujus arce cum multi cives,
 quod illi bene vellent, vincti teneren-
 tur, per internuntium clam cum iis e-
 git, ut si possent, arce potiti, urbem
 sibi traderent. Promittunt impigre se
 conaturos, & tesseram sive signum,
 unde & ipsos jam opus aggredi, & se
 accersiri nosset, & noctu quidem subla-
 tam faciem, interdiu autem fumum con-
 stituunt. Hac de causa imperator quam-
 quam hostibus undique instantibus obsi-
 dionem continuat & omnibus æque re-
 sistere contendit. Circa idem tempus,
 paulove post quo hæc fiebant, Latini
 Smyrnam quatuor & viginti triremibus
 invaserunt & expugnaverunt. Et cum a-
 pud Pallenen, ad portum quemdam in-
 digenis Longum appellatum, naves Per-
 ficas sexaginta delatas rescissent, in eos
 cursu directo, vacuis potiti sunt. Per-
 N n n iij

Edit. Paris.
pag. 585.

pag. 586.

ſæ ſiquidem navali prælio imbelles, terræ ſe credentes, naves in ſolo deſtituerant, quibus Latini ſubductis, & crematis reſceſſerunt. Perſæ navibus carentes, Cherroneſum Thraciæ per continentem eundum, & inde navium facultate ſuppeditante, in Aſiam ſibi trajiciendum exiſtimarunt.

αὐτὸν κενῶν. τὸ δὲ Περσικὸν μὴ δυνάμειον ἀντικαθίſταται πρὸς ναυμαχίαν, τὰς ναῦς καταλιπόντες, διſωζόντο εἰς τὴν γῆν. Λατῖνοι δὲ ἀνεκλύσαντες τὰς ναῦς καὶ πυρὶ παραδόντες, ἀνεχώρου. οἱ Πέρσαι δὲ ἀπολειφθέντες ἀπορία νεῶν, ἐγνώσαν δεῖν ἐπὶ Χερρόνηſον τὴν Θράκης δὲ τὴν Πείρας ἀναχωρεῖν, ὡς ἐκείθεν εἰς Αſίαν παραιωσόμενοι διπορήσαντες νεῶν.

CAPUT LXIX.

*Perſarum & Triballorum certamen. Perſæ aſtu quodam vincunt, & præſta mercede Cantacuzeno ſerviunt. Gratianopolis capitur. Quomodo Angelitzes præfectus pecuniam ſuppeditarit non modicam. Obitus epiſcopi Didymoticheniſis. Alexander Mæſus Morrham ingreſſus, imperatoris adven-
tu audito, trans Hebrum fugit. Legatis reſpondet.*

JAM vero Crales fixis apud Zichnas tentoriis, quo cum Cantacuzeno conſligeret, ut demonſtratum eſt, ut de Perſarum eventu, & illac in Cherroneſum iter facturos audivit, delectis de exercitu ſuo fortiffimis, datoque illis duce, qui præſtanti animo, & uſu inter proceres Triballorum eminere videbatur, Prealimpum vocabulo, cum barbaris obviis pugna decertare juſſit. Itaque loco quodam Stephaniana dicto in eos incidentes, ad pugnam aggrediuntur. Perſæ, ut in planitie equitum timentes incurſum, in montem vicinum, & loca impedita ſecedunt. Triballi difficiles aditus cernentes, rati-que, ſi per anguſtias penetrando ſeſe impellerent, & coarctarent, equos complures hinc inde ſagittis confixos a barbaris perituros, ſeque nihil niſi vulnera reportaturos, de equis deſcendentes, pedibus per acclivia operoſe ac difficulter, armorum pondere retardati in hoſtes ibant. Videntes Perſæ Triballos adeo per invia eluctantes, quidam curioſum magis quam generoſum facere decernunt, & fuga ſimulata montis ulteriora petunt. Triballi fraudis ignari ſequuntur. Qui poſtquam ab equis, iſſique non paucis deſtiterunt, Perſæ denuo agglomerati, directe quidem contra eos non contenderunt, ſed ab altera parte circumventis, ad equos illorum eucurrerunt, & quia armis non gravabantur, antevertentes Triballos conſcenderunt: qui equis ſpoliati ad cædem opportuni erant, cecideruntque complures, nec pauci capti ſunt, reliqui per montem huc illuc fugientes, ægre ſe morti ſubdixerunt. Crales de ſuorum clade accepto nuntio, etiam ipſe reſceſſit, propter calamitatem, belli in imperatorem immemor. Non tamen rempenitus negligebat, ſed & domi ſedens bel-
laturiebat. Perſæ victores ad Cantacuzenum Gratianopolim obſidentem legatos mittunt, naves ſuas inflammatas, & Triballos ab ſe victos indicant, & ſe illius cupidos Cherroneſum petere, ut inde in Aſiam navigent. Orant etiam, ne quid ſibi per ejus regionem ambulaturis moleſtiarum exhibeatur. Quod ſi quid iſſis contra hoſtes egeret, promittere ſe promptam operam, ſi ſtipendia pacta numerentur: erant autem ter mille & centum. Imperator ſubſidium hoc perquam opportunum, ſummopereque neceſſarium videri, cum hoſtes tam mul-

ΚΡΑΛΗΣ δὲ ἐν Ζίχνα ἐſτρατοπεδοῦμενος, ὡς περ ἐφημῶν ἐπὶ τῷ Καντακζυῶ τῷ Βασιλεὶ πολέμειν, ἐπεὶ πύθοιτο τὸ περὶ τὰς Πέρſας συμβάν, καὶ ὡς δὲ τὸ αὐτὸ ὁδὲ ἐπὶ Χερρόνηſον μέλλασιν ἵεναι, τὸ κράτιſον τὸ περὶ αὐτὸ ἀπολεξάμενος ſτρατιᾶς, καὶ ſτρατηγὸν αὐτοῖς ἐπιſτήſας τὴν εὐφυχίαν καὶ τὴν πολὴν καὶ ἐμπειρίαν καὶ παρ' αὐτῷ δυνατῶν δοκῶντα ὑπερέχειν Πρεάλιμπον ὠνομαſμένον, ἐπέδωκε συμπλέκεσθαι τοῖς βαρβάροις, οἵ περ ἂν ſωτύχουσι, καὶ πρὸς τινὰ τόπον Στεφανιανὰ λεγόμενον περιτυχόντες, καθίſαντο πρὸς μάχην. Οἱ Πέρſαι δὲ, ἐπεὶ πεδίον ὡς ἐφ' ἑ Τριβαλοῖς ἐμελλον ἵεναι εἰς τὰς χεῖρας, δέſαντες τὴν ἐφοδὸν τῶν ἵππων, ἀνεχώρου πρὸς τὸ ὄρος καὶ τὰς δυſχωρίας. ὡς δὲ ἐγγύς, ὁρῶντες δὲ οἱ Τριβαλοὶ δυſπρόſοδον τὸ χωρίον, καὶ νομίſαντες εἰ δὲ τῶν ſενῶν εἰſωδοῖεν αὐτὰς, ἵππας τε ἀπολεῖν πολλὰς περιτοξυόμενας ὑπὸ τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτὰς τραυματιſθήſεσθαι, ἀποβάντες τῶν ἵππων, ἐβάδιζον πεζοὶ ἐπὶ τὰς πολέμιας, δυſέργως καὶ μετὰ βίας ἐπὶ τὸ ἀναſτεῖν ἰόντες δὲ βαρύτητα τῶν ὀπλῶν. οἱ Πέρſαι δὲ ἰδόντες ἔτι πεζοὺς ἐπὶ τῷ ἀνοδὸν βιαζόμενας, περιεργότερόν τε μᾶλλον ἐγνώσαν, ἢ ἀνδρείότερον ποιεῖν. καὶ ὑποκρινάμενοι φυγῇ, μᾶλλον ἀνεχώρου πρὸς τὸ ὄρος, οἱ δ' ἐφείποντο μὴ ſυμωδόντες τῷ ἀπάτῃ. Ἐπεὶ δὲ ἀπέſησαν ἐκ αὐτῶν οἱ ἵππων ἐκ ὀλίγων, οἱ Πέρſαι ſυſτραφέντες, ἐναντίον μὲν ἐκ ἐχθρῶν Τριβαλῶν, ἀλλ' ἐπιτελεθόντες ἐκατέρωθεν, ἔθρον ἐπὶ τὰς ἵππας ἀνοπλοὶ δὲ καὶ κῆφοι ὄντες, φθάſαντες τὰς Τριβαλὰς, ἐκράτησαν πῶν ἵππων, καὶ ἐπέβησαν αὐτοῖς. Τριβαλοὶ δὲ πῶν ἵππων, ἀφηνυμένων ἐτοιμοὶ ἦσαν πρὸς ſφάγην. ἐπεσον δὲ οἱ πλείους κτεινόμενοι ὑπὸ πῶν Περſῶν, ἐάλωσαν τε ἐκ ὀλίγοι. οἱ λοιποὶ δὲ μόλις διſωθῆναι πεζοὶ ἐπὶ τὸ ὄρος δὲ ſκεδαθέντες. Κράλης δὲ ἐπεὶ ἐπύθειτο τὸ ἦτταν τὸ οἰκείας ſτρατιᾶς, δέſας, ἀνεχώρει καὶ αὐτὸς τὸ πρὸς Βασιλέα πολέμῳ ἐπιλεληſμένος δὲ τὸ συμβᾶν ſυμφορὰν. ἐμὴν ἡμέλει γε, ἀλλὰ καὶ οἱ κατ' ἡμέρας ἐπολέμει. οἱ Πέρſαι δὲ μετὰ τῷ νικῶντι πυθόμενοι Καντακζυῶν τὸν βασιλέα τῷ Γρατιανῷ πολιορκεῖν, πρεſβεῖαν πέμψαντες, τὸν τε ἐμπαρθμόν τῶν νεῶν ἐδήλυν πῶν ſφετέρων, καὶ τὸ ἦτταν Τριβαλῶν, καὶ ὡς αὐτοὶ φιλίως δὲ κείμην πρὸς αὐτόν, ἐπὶ Χερρόνηſον ἐγνώκασι χωρεῖν, ἵν' ἐκεῖθεν περαιωθῶσιν εἰς Αſίαν. καὶ ἔτι τε μὴδὲν αὐτοῖς παρενοχλεῖν μέλλας διὰ τὸ ἐκεῖθεν ὑπὸ πῶν δι' εἶναι. εἰ δέ τι δέοιτο αὐτῶν καὶ τῶν πολέμων προδύμης εἶναι ſυμμάχειν, εἰ

χρήματα παράχοιτο ὅσα αὐτὸν συμβῶσιν. ἦσαν δὲ τριχίλιοι
 καὶ ἑκατὸν. Βασιλεὺς μὲν οὕτως ἔδοκε ἀναγκαιοτάτη εἶναι ἡ
 τῆς Περσικῆς συμμαχία στρατίας, καὶ μάλιστα ἐπὶ και-
 ρὸν γεγεννημένη. τοσούτων πολεμίας ἐπιόντων πάντοθεν
 καὶ ἔτι δυνατῶν· ἔδεπτο γὰρ ἡδε Κράλιον πρὸς τὴν οἰ-
 κίαν ἐκ Ζιχνῶν ἀνακχωρηκότα· χρημάτων δὲ οὐκ
 εἴ ποτε, οὐ μετρίως λιπᾶτο· ὅμως τοῖς πρεσβεύου-
 σι δῶρα παραχόμηνος, ἔπεισε συνδέσθαι ἐπὶ χρήμα-
 σι ῥητοῖς συμμαχεῖν αὐτῷ τῇ στρατιᾷ ἡμέρας πεσάρ-
 κοντα. τὰ χρήματα δὲ μὴ αὐτίκα ἀπατεῖν, ἀλλὰ μετὰ
 πεντεκαδέκατῃ τῆς ἀφίξεως ἡμέρᾳ· γνώμην δὲ εἶ-
 χον ὡς ἐν ταύταις ἐκ Διδυμοτείχου μεταπεμψόμενος.
 οὕτω μὲν οὕτως μετὰ τῶν πρεσβεῶν συμβάσεις τέμνοντος,
 ἐπεμψεν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ τῶν οἰκείων συνεκπέμ-
 ψας ἕνα, ὥστε κατὰ τάχος ἀγαγεῖν πρὸς αὐτὸν τὴν στρα-
 τίαν. εἰς τὴν ὑπεραίαν δὲ μετὰ τῶν πρεσβεῶν τὴν ἐκ
 Βασιλέως ἀναχώρησιν οἱ ἐν ἀκροπόλει τῆς Γρατιανοῦ
 δεσμῶται τοῖς φυλάττεσι μέσης ἡμέρας ἐπιτέμνοντι
 καὶ κρατήσαντες ἐκάλουν Βασιλέα καπρὸν ἐπιδεικνύ-
 ντες, ὥστε ὡς συνετελεμένον. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ τὸ
 σῶμα εἶδεν, ὅξως ἐπιβουλήσας, εἰλε τὴν πόλιν
 ἐκ τῆς ἀκρας· καὶ πᾶσι τὰ ἄλλα ἡσθη οὕτω πόλιν κα-
 λῶν ὑπονοήτι καὶ χωρὶς κινδύνων καταχῶν, καὶ χρη-
 μάτων εὐπόρησεν ἐκ ολίγων, ὧν μάλιστα ἔδειτο. Αγ-
 γελίτης γάρ τις ἐκ τῶν φαύλων καὶ ἀσύνων πολι-
 τῶν, πρῶτον ὑπαπτεύετο θησαυρὸν χρημάτων ὀρηκέναι
 ἀδύλου δὲ ὄντος τῆς πράγματος, εἰς τοὺς αἰχλῆς κα-
 τὰ δὲ τὸν χρόνον τῆς τῆς δεινῆς πολέμου, εἰς τοὺς αἰ-
 τῶν ἅπαν τῶν πραγμάτων περιτραπέντων, καὶ πᾶν
 μὲν αἰσῶν ἐκβληθέντων καὶ ἐργασμένων ἀπανταχοῦ,
 ἀρχόντων δὲ τῶν φαύλων, καὶ ἔδεν ἄμεινον τῶν πολλῶν
 διακειμένων, καὶ ὁ Αγγελίτης ἔτος ἀρχὴν ἀπεδείχθη
 τῆς Γρατιανοῦ δὲ τὸ πρὸς Καντακζύων τὸν Βασιλέα
 ἔθος. καιρὸς δὲ τυχὼν, ἐρχῆτο τῷ πλούτῳ, καὶ φα-
 νερός ὡς ἔχων, ὥστε ὑπαπτεύετο τὸν θησαυρὸν κα-
 ταχῶντος δὲ τὴν πόλιν Βασιλέως, ἐπεὶ μὴ ὅλῳ ἀρ-
 νεῖσθαι, τῆς πράγματος ἔτι φανερὸν γεγεννημένον, μὴ
 τὸ πάντα ὅσα ὡς ἐν τοῖς οἰκίαις ἀφαιρεθῆναι ὄντα ἐκ ολί-
 γων, καὶ περὶ τῶν κρυπτομένων ἠρδύνατο, καὶ παρέχε-
 το πολλά. ὁ δὲ ἔζησκε Βασιλεὺς πρὸς τὰ ἄλλα δαπά-
 νας ἀναγκαίας, καὶ πρὸς τὸ Πέρσαις τοῖς συμμα-
 χοῖς δοποδοῦναι ὃν ὑπέχετο μισθόν. ὑπὸ δὲ τὸν χρόνον
 τῆτον, καὶ ὁ Διδυμοτείχης ἐπεθνήκει Ἀρχιερεὺς, πέμ-
 πτη δὲ ἡμέρᾳ μὴ τὴν ἐκείνου τελευτῇ, καὶ Γλαβρᾶς ὁ
 Σκυτίεος ἐπεθνήκει, ὥστε ὡς ὁ Ἀρχιερεὺς πρεσβυτέρως,
 ὁ μάλιστα ἐλύπησε τὸν Βασιλέα. ὡς γὰρ περὶ ἐκείνου
 πολλῶν τῶν αἰδῶ καὶ τὸ σέβας κεκτημένος. Αλέξανδρος
 δὲ ὁ Μυσῶν Βασιλεὺς, ἐπεὶ οἱ Καντακζύων τῶν Βασι-
 λέως πρεσβεῖς ἦσαν πρὸς αὐτὸν, ἐκπλήγχελλον τὰ τὰ πρε-
 σβείας, λόγον μὲν ἔδινον ἐποίησαντο πρὸς τὰ εἰρημένα στρα-
 τίαν ἔχων, ἡλθε δὲ ἄρχη Μόρρας τὰ ἐκεῖ πολίχνη, εἰ δύ-
 ναιτο, παρασησόμενος ὑπὸ καὶ ὄντα Βασιλεῖ. ἐν ἡ αὐτῇ
 ὑπερπυράκιον ὠτομασμένον, καὶ πρὶν ἐκείνου ἦκεν, ἀρχον-
 τα εἰσεδέξαντο πεμφθέντα παρὰ Αλέξανδρου. ἐμῆλον δὲ
 καὶ φρεσίν. ὁ παρὰ τῶν πρεσβεῶν μαθὼν ὁ Βασιλεὺς, ἐπεὶ
 καὶ ἡ στρατιὰ παρὼν ἡ Περσική, ἐπεὶ τὸ Κράλι ἐπυθάνε-
 το, ὡς ἀναστρέφειν εἰς τὴν οἰκίαν δὲ τὴν πληγὴν τῆς στρατίας,
 εὐθυμὸς γενόμενος, καὶ Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἀρχοντα τῆς Γρατιανῆς καὶ τῶν ἄλλων, αἱ ὑπὸ καὶ ἦσαν ἐν τῇ Χα-
 λκιδικῇ καταλιπὼν, ὡς εἶχε τάχος, πρὸς Μόρρας ἐπὶ
 τὰς Μυσὰς ἐχώρει. αἰδομένη δὲ Αλέ-
 ξανδρος, ἐπεὶ μὴ ἀντικαθίσταται ἡδυνάτα πρὸς μάχην,

ti, tamque potentes incumbere: non-
 dum enim Crates Zichnis domum di-
 scesserat. Pecunia autem non suppeten-
 te, haud parum cruciabatur. Attamen
 donatis legatis eos adduxit, ut in stipen-
 dium certum exercitus illius commili-
 tium secum paciscerentur, usque ad dies
 quadraginta. Quod ne statim peterent,
 sed post lucem decimam quintam, ex
 quo ad se accessissent: volebat enim in-
 terea Didymoticho curare pecuniam.
 Sic igitur cum legatis pactione confe-
 cta, eos ad castra remisit, cumque iis
 unum de suis, qui illas copias celeriter
 adduceret. Postridie in arce Gratiano-
 politana vincti, custodibus meridie im-
 petu facto jugulatis, imperatorem fu-
 mi signo ex composito advocant, quo
 viso confestim cum auxilio accurrens,
 arcem, totamque urbem capit, & cate-
 ta laxatus, quod urbem tam pulchram
 nullo labore periculoque obtinisset, et-
 iam grandem pecuniam, qua maxime
 indigebat, invenit. Angelitzes enim qui-
 dam, abjectus & obscurus civis, antea
 thesauri reperti suspicione laborabat,
 cui, re nondum certa, negotium ne-
 mo facessabat. At vero tempore huius
 savi belli rebus omnibus in contrarium
 mutatis, & optimatibus quidem ubi-
 que pulsus, in carceremque coniectis,
 Praefectis autem improbis, ac nihil a
 Edit. Paris.
 vulgi conditione differentibus, etiam pag. 588.
 Angelitzes iste praefectus Gratianopolis,
 propter odium quod in Cantacuzenum
 gerebat, designatus est. Tum occa-
 sionem nactus, divitiis suis uti frui co-
 pit, & quod prius suspiciosum erat de
 thesauro, tunc plane verum apparuit.
 Imperatore autem urbe posito, quia
 rem adeo jam vulgatam negare non li-
 cebat, ablatis omnibus copiis ejus fa-
 miliatibus, iisque non modicis, insuper
 de occultata pecunia examinatus, eam
 & multam quidem protulit: quae impe-
 ratori, tum ad alias impensas necessa-
 rias, tum ad solvenda Persis promissa
 stipendia suffecit. Sub idem tempus e-
 piscopus Didymotichenensis animam ami-
 sit, & die quinto post Glabas Scute-
 rius, ut ille praedixerat. Ex obitu epi-
 scopi imperator magnum animo dolorem
 accepit, plurimum enim virum reve-
 batur, & sancte venerabatur. Alexan-
 der Mætorum rex, ut oratores Canta-
 cuzeni quid venissent exposuerunt, ni-
 hil respondit: cum exercitu autem Mor-
 rham ingressus est, oppidula illic impe-
 ratori subiecta, si posset, subacturus.
 Unum porro de illis, Hyperpyracium
 nomine, etiam ante Alexandri adven-
 tum praefectum ab eo missum susceperat,
 & erat quoque praesidium suscepturum.
 Imperator, ut hoc ex legatis didicit,
 quia & Persicum subsidium habebat, &
 Cratem propter plagam acceptam in pro-
 vinciam reversum audierat, hilara-
 tus, Matthæo filio Gratianopolis alia-
 rumque urbium in Chalcidica sibi pa-
 rentium praefecto relicto, in Morrham
 contra Mætos quantum potuit, prope-
 ravit. Eo intellecto Alexander, quo-
 niam acie resistere nequibat, mira festi-
 natione & in composito, atque confuse
 Hebro transito, castra fecit, tamquam
 flumine imperatorem impedituro sci-

licet, ne illos secum conferere manus compelleret. Summersi sunt in transitu milites aliquot, & equi complures: sarcinæ item, & impedimenta non in flumine modo, sed hac etiam de causa amissa, quod in principiis ab imperatore locati, Mœsos adhuc transeuntes, a tergo ipsis instantes perurgebant. Hyperpyracium autem præfecto, quem Alexander instituerat, simul ac imperator adventum audivit fugæ, quia poterat se mandante, receptum est. Alexander porro legatos mox responso dato, factoque fœdere dimittens, addensque nihil se per injuriam commisisse, quod imperator merito ulciscatur, in regnum suum se recepit.

τως καὶ πεφυρμένος, καὶ ἐσφατοπεδύετο ἐκεῖ, ὡς τὰ ποταμὸν κωλύσοντος Βασιλέα μὴ συμπλέκεσθαι αὐτοῖς. ἀπώλοντο δὲ καὶ τὸ πόρον, στρατιῶται τε ὀλίγοι, καὶ ἵπποι πλείοι, καὶ ὑποσκηδαί. οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ ρείθρου, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ ἐν προτάκτοις ὑπὸ Βασιλέως τεταγμένοι ἐπὶ τῇ Μυσῶν διαβαινόντων ἐπέκειντο αὐτοῖς. Ὑπερπυράκιον δὲ αὐτοῖς ἀνεσώσατο ὁ Βασίλευς τὴν παρὰ Αλεξάνδρου ἄρχοντος διαδράναι διωκθέντος ἅμα τὰς πυθέσθαι Βασιλέα ἵκοντα. Αλέξανδρος δὲ τοῖς Βασιλέως ἀνέσβεσιν αὐτὰ καὶ χρηματίας, καὶ δέματος σπονδὰς, ἐξέπεμψε μηδὲν ἡδικηκεῖν εἰρηκῶς, δι' ὃ δικαίως ἀμυνεῖται Βασίλευς, καὶ ἀνέσπεφεν εἰς τὴν οἰκίαν.

C A P U T L X X.

Momitzilus tres naves Persicas exurit. Persæ reliqui socios, quos ab eodem occisos falso intellexerant, ulcisci ardent. Imperator de improviso superveniente Momitzilo, magnum adit periculum, & suis fugientibus, contra insequentes strenue se defendit. Lantzarethi fidelitas erga dominum quam fideliter remuneratur imperator. Momitzilus despota ab imperatrice creatur, cui veniam petenti imperator ignoscit, & ejus dignitatem auget. Persæ ex patet missionem petunt, & in Asiam re-vertuntur.

Edit. Paris.
pag. 589.

IMPERATOR cum & Alexandrum submotum esse gauderet, Heracleenses, imperatoris adolescentis studiosos invadere parabat, cum Momitzilus a Byzantiis in eum irritatus, ut Didymotichum revenisse cognovit, Abderitas invasit, ubi quindecim naves ab Amurrio ad imperatorem suppetias missæ stabant in littore, quas ducenti quinquaginta Persæ custodiebant, reliquis imperatorem sequentibus. Ex his Momitzilus illo impetu hostili tres incendit, nemo tamen Persarum interiit. Tum reliquis, qui apud imperatorem erant Persis, nescio quis nuntiavit, Momitzilum naves ad unam exussisse, & custodes ad unum obtruncasse, neminem effugere potuisse. Qui protinus arma capientes, eum adoriri gestiebant, & imperatori contra venienti, dicentique post reditum ab Heraclea in eum qua par esset cura, & studio pugnari posse, & expeditionem Heracleensem multis de causis magis videri necessariam ostendenti, illi contra respondebant, nihil tam necessarium se putare, quam suorum civium necem ulcisci. Perspiciens imperator eos cohiberi non posse, una manipulos Romanos mittit, simul ut regiunculam Momitzili velut aperti desertoris deprædarentur, simul quia barbaris metuebat, ne ab illo justum jam habenti exercitum, & ducibus illius ætatis audacia, & animi celsitudine nihil concedente, delerentur. Momitzilus id quod evenit suspitione præcipiens, eam nimirum injuriam imperatorem inultam non passurum, sed manum contra se missurum, sparsos per regionem agrestes in oppida, & castella contraxit, seseque ad præliandum instruxit. Verum ubi animadvertit ex Persis, & Romanis constantem exercitum validiorem esse, quam ut ei se deberet cum periculo objicere, in præsentia cœptis supersedendum,

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἀσμένως ὑποσκηδασάμενος ὁ Αλέξανδρον παρεσκόλλετο ὡς τοῖς εἰς Ἡράκλειαν ἐπιστρατεύσαν ἅμα τὰ νέωσυνῶσι Βασιλεῖ. Μομιτζίλος δὲ ὑπὸ τῇ ἐν Βυζαντίῳ πεπυσμένος πόλεμον ἄραδαι πρὸς Βασιλέα, ἐπεὶ εἰς Διδυμότειχον ἦθετο ἀφίγμενον, Αβδηρίταις ἐπεστράτευσεν, ἐν οἷς ὠρμίζοντο αἱ πρότερον παρὰ Ἀμύρ πεντεκαίδεκα νῆες πρὸς Βασιλέα κατὰ συμμαχίαν ἀφίγμεναι, ἃς ἐφύλαττον πενήκοντα καὶ διακόσιοι Περσῶν. οἱ λοιποὶ δὲ σωῆσαν Βασιλεῖ. Ἐξ ᾧ ὁ Μομιτζίλος καὶ τὴν ἑφοδὸν ἐκείνην ἐνέπρησε τρεῖς, τὰ ἄλλων περισσώθεισων, Περσῶν δ' ἀπώλετο ὀδύς. πρὸς δὲ τὴν Βασιλεῖ σωόντας τίς ἐλθὼν, ὡς ναῦς τε συμπάσας ἐμπρήσειε Μομιτζίλος ἐπέλθων, καὶ τὴν φύλακας ὑποκτείνεε, διαδράναι διωκθέντος μηδενὸς ἀπήγγελλεν. οἱ δ' ἦσαν ἐν τοῖς ὅπλοις ὀδύς, καὶ ὠρμύετο Μομιτζίλῳ ἐπιέναι. Βασιλέως δὲ κωλύειν περρωμένα, ὡς μετὰ τὴν ἐξ Ἡρακλείας ἐπάνοδον ἐπιστρατεύσοντας ἐκείνῳ μετὰ τῆς προσηκείσης ἐπιμελείας ὁ σπαρδῆς, καὶ ἀναγκαιοτέραν τὴν εἰς Ἡράκλειαν στρατείαν ἐκ πολλῶν ὑποδεικνυῖν, ὅδε ἀναγκαιοτέρον ἔφασαν ἐκεῖνοι τὴν ἀμυνεῖσθαι ὑπὲρ τῆς φόνος τῇ ὁμοφύλῳ. Ὁρῶν δὲ ὁ Βασίλευς, ὡς μὴ διώαιτο κατέχειν, καὶ τὰ Ῥωμαίων συνεξέπεμπε στρατιάν, ἅμα μὲν κακώσαν τὰ Μομιτζίλου ἡδὴ φανερώς ἀφρηκτότος, ἅμα δὲ καὶ περὶ τῇ Βαρβάρων δεδοικῶς μὴ διαφθαρέσιν ὑπ' ἐκείνου, ἀξιόμαχον στρατόπεδον ἡδὴ κεκτημένον καὶ πρὸς πόλιν, καὶ ὀχυρίαν ἐδενὸς τῇ τότε λειτουργίᾳ. Μομιτζίλος δὲ ὅπερ ἐγένετο ὑπαπτεικῶς, ὡς ἐκ ἂν ἀνάχοιτο τὴν ὕβριν ὁ Βασίλευς, ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν πέμψοι στρατιάν, τὴν τε χώραν συνέσειλεν εἰς τὰς πόλεις, καὶ τὰ φρέατα, ὃ αὐτὸς παρεσκόλλετο, ὡς ἐπὶ μάχῃ ὀρῶν δὲ τὴν Περσῶν καὶ Ῥωμαίων στρατιάν δυνατωτέραν οὔσαν, ἢ ὥς διακινδυνεύειν πρὸς αὐτὴν, τὸ νῦν μὲν ἔχον.

χον, ἔγνω ἡσυχάζειν, καὶ ἐπὶ ληνλασίαν ἔπειθαι ἔαν, ἀνασφύρῃσι δὲ ἐπιτίθεσθαι καὶ βλάπτειν, ὡς τι δυνάται, καὶ στρατιὰν ἔχων, καὶ τὸ Περιθεώριον ὑπὸ Βασιλίδας ἐτι πελοῦν διέτριβον ἐλθὼν, καὶ ἄνὰ ζούειν περιέμεινε τὴν στρατιάν. Βασιλεὺς δὲ τῶν Κατακλιζωῶν Κεμυτζωῖς καὶ ἐπάνοδον τὴν στρατιάν καὶ αὐτὰ ἐκδεχομένῳ, ἐδόκει δὲ ἄνθρωπον ἐπὶ μικρὸν, ἔπας γένοιτο παρά τινι περὶ τὴν στρατιάν πυθέσθαι καὶ προῆλθεν ἄλλοι πόλεως Μεσσηνίας παλαιᾶς ἐκ πολλῶν ἐξ ἧς κατεσκευασμένης, ὅσον ἐξήκοντα ἔχων ἐπομένους στρατιώταις. ἐκεῖ δὲ τῷ ἴππῳ μὴ τῷ συνόντων ἄποβάς, σκοπᾶς μὲν ἔπεμπε πρότερον φυλάττειν πόρρωθεν· νυσταγμῶ δὲ ληφθεὶς, ὑπνώττειν ἐπὶ μικρὸν· ὑπνώττοντι δὲ ἤκουτο λέγασσα φωνή· Εγείραι ὁ καθεύδων, ὁ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάυσει σοι ὁ Χρῆστος. ἀνέστη μὲν οὖν αὐτὴ καὶ ὑπὸ τῆς φωνῆς θορυβηθεὶς, καὶ τοῖς παρῇσι διηγέτο. ἅμα δὲ καὶ οἱ σκοποὶ ἀπήγγελλον ἐλθόντες, ὡς προσελαύνει στρατιάν· ἀκριβῶς δὲ ἐκ εἶχον εἰδέναι ὅσον εἴη. Βασιλεὺς δὲ ὁ οἱ περὶ αὐτὸν φηθῆσαν μὲν εἶναι καὶ οἱ κείων ὑποσφύρσασαν ἐκ τῆς ληνλασίας. ὁμῶς ὑπὸ τῆς κατὰ τὰς ὑπνους τε θορυβημένος φωνῆς, τὰς τε νεμομένους ἴππους ἐκεῖ τῆς στρατιᾶς ἐκέλευε τὰς ρομέας ἀπάγειν εἰς Κεμυτζηνά, καὶ Μανηὴλ τὸν Ταρχανειώτῃ ἐκ τῶν παρόντων ὀλίγους ἐκέλευε ἀπολεξάμενον, ὅθεν τῆς ἐρχομένης στρατιᾶς χωρεῖν καὶ κατασκευασθῆναι ὅθεν εἴη· αὐτὸς δὲ ἀναλάμβανε τὰ ὅπλα μετὰ τῶν συνόντων. οὕτω δὲ ὀπλισμένων παντελῶς τε θορυβημένος ἐπαυήκεν ὁ Ταρχανειώτης, πολεμίας εἶναι φάσκων τὰς ἐπιδόντας. ἔπειθ' ὅτε πᾶν εἶρητο ἔπος, καὶ οἱ πολέμιοι παῖσαν. ὡς δὲ ὁ Μομιτζίλος, χιλίας ἄγων ἐπιλέκτας, παράτινων κατασκόπων, ὅς ἐπεμψαν αὐτὸς περὶ Βασιλείως πεπυσμένος, ὅτι ἐν Μεσσηνίᾳ τὸ νῦν ἔχον δευρεῖται. ὡς δὲ ὀλίγον ἐν ᾧ διεΐχε Περιθεώριον Μεσσηνίας. Βασιλεὺς μὲν οὖν τὰς περὶ αὐτὸν συναγαγὼν, ἐβάδιζεν ἀτάκτως δεξιὰ Μεσσηνίας καὶ ἄγχεσαν εἰς Κεμυτζηνά. ὁρῶν δὲ ὁ Μομιτζίλος ἐκ ὁδοῦ ἐπὶ φυγῇ τραπέντας, ἀλλὰ βιάδην καὶ τεταγμένως ἀπιδόντας, ἔδεισε μή τινων ἐνεδροδόντων ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς πόλεως τροπὴ γένηται περὶ αὐτὸν, ἀτάκτοις καὶ διεσπασμένοις ἀδρόν ἐπελθόντων, καὶ συνεΐχε καὶ αὐτὸς τὴν στρατιάν χολαίως ποροδομένῳ ἐν λόχοις τρισίν. Ἐπεὶ δὲ Βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔξω τῶν ἐρειπίων ἦσαν, καὶ ἐνέδρας ὑποψία ἐδεμίαι ὡς, ἤλαυνον οἱ περὶ Μομιτζίλον ἐπ' ἐκείνας ἀκρατῶς. τραπομένων δὲ ἀπάντων εἰς φυγῇ, ἐπεὶ οἱ προδραμόντες τῶν πολεμίων ἐγγὺς ἦσαν Βασιλείως, τῶν ἄλλων δὲ αὐτὸς τελευταῖος ὑπελείπετο, συσραφεὶς ἡμύνετο τοῖς πρώτως φθάσασιν, καὶ ἐπιπτεν ὁ Βασιλεὺς ἴππος τοῖς πολεμίοις συμβαλόντος. καὶ οἱ κείων εἰς παρῶν, Λαντζαρέτος ὄνομα, καὶ ἴππῳ ἀποβάς, παρείχετο τὸν ἴππον Βασιλεῖ· ἅμα δὲ καὶ συνήρατο ἐπιβῆναι. ἐπιβαίνοντα δὲ ἔριψε τις ἐπληξεν ἐπιστὰς καὶ τὴν κεφαλὴν, ἐβλάπτε δὲ ἐδὲν, καὶ κράνης πρὸς τὴν πληγὴν γενναίως ἀντιχόντος. ὅς ἐκείνης δὲ δεξιᾶ πάσης ἀμυνόμενος, τῆς ὁδοῦ καὶ πληττόμενος, παρῆλθεν ὅθεν αὐτὸν πολλοὶ τῶν πολεμίων, ἤλθεν εἰς Κεμυτζηνά, παραδόξως ἡσασθεὶς, Λαντζαρέτον δὲ ἔριψεν καὶ δόρασι κατατραυματίσαντες καὶ νομίσαντες ἀπεκτονέσθαι, δεκάκις δὲ ἐτραυμάτισαν πρὸς τοῖς ὀκτώ, ἀπέλιπον ἐμπνέοντα. Βασιλεὺς μὲν οὖν ἔπας ἐκ τῶν τοσούτων κινδύνων μηδενὸς ἂν προσδοκῆσαντος διεσώζετο. καὶ ὁ Μομιτζίλος οὐδὲ βραχὺ προσμείνας, ἀνεχώρει. Λαντζαρέτον δὲ πέμψας ὁ Βασιλεὺς, ἤγαγεν εἰς Κουμουτζηνά ἐμπνέοντα ἔτι καὶ πολλῆς ἀξιώσεως ἐπιμελείας, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὑγιὲς τε καὶ

eorumque direptioni indulgendum, recedentibus autem inhærendum, & si quo possit damno, mactandos duxit. Cum suis porro copiis Peritheorium, quæ adhuc in fide imperatoris manebat, illic hostium discessum expectaturus concessit. Cæterum imperatori & ipsi Cumutzenis redditum suorum præstolanti, visum aliquantum progrediendum, si forte quampiam de illis auditionem acciperet, & usque ad urbem antiquam Mesenen, jam olim dirutam, cum comitatu circiter sexaginta militum vectus est. Ibi cum ab equis descendissent, missis prius speculatoribus, qui procul observarent, fomno ob repente dormivit aliquandiu, atque inter dormiendum hanc vocem audiit, expergiscere qui dormis, & resurge a mortuis, & illuminabit te Christus. Qua voce confusus animi, repente surrexit, & rem præsentibus indicavit. Adfunt item speculatores, narrantes exercitum adventare: nec certo noscere potuisse, undenam adventet. Imperator cum comitibus proprium esse, & a populatione redire censet: verumtamen voce in somniis audita turbatus, & equos præfidiariorum illic pascentes reducere Cumutzena pastoribus mandavit, & Manuelem Tarchaniotam ex præsentibus paucos deligere, venientibus recta occurre, unde venirent speculanti iussit, ipse interim arma cum focis induit. Sed necdum his plane armatis, Tarchanlota trepidus revertitur, hostes advenire ait. Vix finierat, & ecce adfunt. Ducebat autem Momitzilus selectos mille per exploratores suos certior factus, imperatorem in præsentia ad Mesenen sedere, siquidem Peritheorio Mesene parvo intervallo aberat. Collectis igitur suis, ordinatoque agmine via per Mesenen ducente Cumutzena redit. Cernens Momitzilus non extemplo fugisse: sed gradatim & ordinatim discedere, timensque ne quibusdam inter rudera & parietinas urbis insidiosè latentibus, densataque caterva in suos nec ordinatos & sparsos irruentibus fuga fieret, eos etiam ipse tripartito distributos, lento passu incedere fecit. At ubi insidiarum suspicio cessavit, impotenter se in recedentes intulerunt. Quibus omnibus in fugam se effundentibus, cum qui ex hostibus primi accurrebant, imperatori appropinquarent (ultimum enim agmen clauderat) agglomeratus cum paucis se tuebatur. Cumque sub eo equus confossus cecidisset, unus e famulis Lantzaretus vocabulo, suum præbuit, atque in eum sustulit. Ascendentem quidam advolans ense in caput ferit, sed firmitate galeæ ictus inanis fuit. Inde toto itinere multis irruentibus & cadens & cæsus Cumutzena mirabiliter servatus venit. Lantzaretum vero gladiis, & hastis occidendi causa conflaciatum (octodecim enim vulnera ei inflixerunt) spirantem adhuc reliquerunt. Imperator itaque e tanto discrimine præter omnium expectationem emerfit, & Momitzilus sine mora discessit. Lantzaretum imperator seminecem Cumutzena vehendum curavit, qui brevi tempore sedulitate medicorum sospes, & incolumis, nulla parte corporis amissa est redditus,

Edit. Paris.
pag. 590.

pag. 591.

& majore etiam quam ob declaratum erga dominum amore meruisse videbatur, apud eum gratia honoreque floruit. Ceciderunt autem quatuor, quorum unus Michael Bryennius, cui ante imperatoris pedes pugnantes occubiturum, multo ante Didymotichi episcopus prædixerat, totidem capti. Momitzilus paulo post, quam manus illa prædatoria, de qua supra, discessit, duos de captivis, Apelmenem, & Theodorum Gaballarium ad Annam imperatricem legat, societatis, & prælii cum ejus hoste commissi præmium petit. Quæ petitione libenter admitta, despotam illum creat, Ipse quoque misso ad imperatorem oratore, hujus stoliditatis suæ, & male benemerito suo relatæ gratiæ veniam petit, ac de cætero meliora promittit. Imperator intelligens & vindicta punire Momitzilum quam esset difficile, & hostem habere, qui obesse graviter posset, quam parum utile, tempus idoneum exspectans, se reconciliari passus est, & ignovit, audientique ab imperatrice renuntiatum despotam, sebastocratoris honore ejus dignitatem cumulavit. Et visus est hujus quam imperatricis studiosior, bonique consuleret, sub imperatorem redactum esse, sed non diu, ut mox dicetur. Elapso interea spatio, quo se barbari imperatori militaturos sponponderant, mentionem reditus fecerunt. Quibus imperator ut ultra manerent cum non persuaderet, operamque luderet, eos dimisit, ita per Hellepontum in Asiam renavigarunt.

πεχίρει σωῆναι πείθειν, μὴ πειθομένης δὲ ἀπέλυε, καὶ ἐπεραιουῶτο εἰς Ἀσίαν δι' Ἑλλησπόντου.

σῶος αὐτοῖς ὡς, μηδὲν τῶν μελῶν ὑπὸ τῶν πληγῶν ἀποβαλὼν, πολλῆς τε εὐμερείας καὶ τιμῆς ἀπέλαυε παρὰ Βασιλέως, καὶ μεζόνων ἢ ἐτύγχανε δοκῶν εἶναι ἀξιώτερος, ὅτε τὴν ἐπιδεδειγμένῳ πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν ἐπεσον δὲ καὶ τῶν ἄλλων τέτταρες, ὧν εἷς ὁ Βρυέννιος Μιχαὴλ ὡς, ὅπως εἶναι μαχόμενον ἐμπροσθεν Βασιλέως ὁ Διδυμοτεῖχος Ἀρχιερεὺς πολλῶν χρόνων πρότερον προεῖπεν, ἐάλωσαν δὲ καὶ ἑτέροι τῶν τοῦτοι. Μομιτζίλος δὲ μετὰ μικρὸν τὸ αὐτῷ ἐπελθῆσθαι στρατῶς ἀναπεχωρηκυίας, τῶν ἐάλωκότων δύο, τὸν τε Ἀπελμένε, καὶ Θεόδωρον τὸν Καβαλλάριον πρὸς βασιλίδαν τὴν Ἀνναν πέμφας, μισθοὺς ἤτει τὴν συμμαχίαν, καὶ τῆς πρὸς τὴν πολέμιον, αὐτῷ γεγενημένης μάχης. ἡ δὲ, ἀσμένως τε εἰδέχeto τὴν αἰτίαν, & διαπότην ἀπεδείκνυε. πρεσβείαν δὲ καὶ πρὸς Βασιλέα πέμφας εἰδὲ τοῦ τυχεῖν συγγνώμης ἀγνώμων ἔπαυται, & κακῶς ἀμετάρητος τὸν εὐεργέτην ἐπὶ πηγέλλετο τε μηδὲν ἀγνωμονήσασθαι ἐτι. Βασιλεὺς δὲ τὸ, τε τιμωρεῖσθαι ὡς ἀμήχανον ὄρων, καὶ τὸ, πολέμιον ἔχειν Μομιτζίλον βλάπτειν δυναμὸν ἢ δὴ ἀλυσιτελὲς, διηλάττετο τε καὶ παρείχετο συγγνώμην, προσήκοντα ὑπομένων τῷ καιρῷ πεπυσμένος ὅτι αὐτὸν καὶ παρὰ Βασιλίδος διαπότην γεγονέναι, τὸ σεβαστοκράτορος αὐτοῦ παρείχετο ἀξίαν, καὶ ἔδοξε τὰ τότε μᾶλλον ἢ τὰ Βασιλίδος προελεῖσθαι, καὶ ἔσπερε τὸ ὑπὸ Βασιλεῖ τεταχθεῖν διδῆναι ἐπ' ὀλίγον χρόνον. τὸν χρόνον δὲ ἐν ταῖς παρωχηκότος, ὅν οἱ βάρβαροι ἐπὶ πηγέλλαντο συμμαχήσασθαι Βασιλεῖ, ἐμμένοντο ἐπανόδῳ. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐτοῖς ἐπεραιουῶτο εἰς Ἀσίαν δι' Ἑλλησπόντου.

CAPUT LXXI.

Imperator Palæologus ægrotus, Byzantium redit. Mæsus fædisfragus Apocauchus auxilium mittit. Empythium obsidetur frustra. Ab Imperatore ut versipellis, & mendax reprehenditur. Callidum imperatoris consilium. Gener Apocauchi in Hebro summergeitur. Profectio ejusdem Didymotichum cum exercitu. Imperator ex composito cataphractus exspectat. Repelluntur qui oppugnatum venerant. Apocauchus Morram vastat. Momitzilus ab imperatrice & imperatore deficit, ac proprium principatum molitur.

Edit. Paris.
pag. 592.

PER idem tempus imperator Palæologus Heracleæ morbo ancipiti laborabat, quem patriarcha & nonnulli proceres Byzantium reduxerunt. Apocauchus autem magnus dux cum exercitu summus ejusdem imperator relictus ad Didymotichenses oppugnandos se se comparabat, siquidem Persas Cantacuzenum deseruisse acceperat. Mæforum item rex soluto fœdere auxilium ei pollicitus, non multo post misit. Imperator nihil horum nesciens, pro facultate se quoque ad hostem excipiendum præparabat, relictoque in Chalcidice Matthæo filio cum manu quantam rebatur satis esse, Joanne autem Afane uxoris fratre oppidulis in Morra dedititiis præfecto instituto cum præsidis, ipse cum cæteris Didymotichum inivit. Magnus dux potens totius Romani exercitus, Heraclea excedens, Empythium castellum obsidione circumdedit, & muris tormenta machinasque admovit, in qua oppugnatione multo

ΚΑΙ βασιλεὺς ὁ νέος Παλαιολόγος ἐνόσησεν ἐν ταῖς τῷ χρόνῳ κατὰ τὴν Ἡράκλειαν νόσημα δεινόν, ὃν ἔχων ὁ Πατριάρχης μετὰ τινῶν συγκλητικῶν, εἰς Βυζάντιον ἀνέστρεφεν. Ἀπόκαυχος δὲ ὁ μέγας Δεξ μετὰ τῆς στρατῶς ὑπελείπετο αὐτοκράτωρ στρατηγός, καὶ παρεσκόδαζeto ὡς εἰς Διδυμοτεῖχον ἐμβαλὼν. Ἐπύθετο γὰρ Καντακουζηνὸν τὸν Βασιλέως ἀποχωρῆσαι τὸ Περσικόν. ἅμα δὲ καὶ ὁ τῶν Μουσῶν Βασιλεὺς ὑπέχετο συμμαχήσασθαι τὰς πρὸς Βασιλέα δαλύσας σπονδὰς, & ἐπιμπεμεῖν αὐτῷ πολὺ τὴν συμμαχίαν. Βασιλεὺς δὲ τῶν γιγνομένων ἀγνοῶν εἶδεν, ὡς ἐν τῷ καὶ αὐτὸς πρὸς τὸν ἐφοδὸν παρεσκόδαζeto, καὶ Ματθαῖον μὲν τὸν υἱὸν ἐπὶ τῇ Χαλκηδικῇ καταλιπὼν μετὰ στρατῶς ὅσης ᾔετο ἀρκέσειν, εἰ τινες αὐτῷ ἐπὶ οἶον, ἰωάννην δὲ Ἀσάνην τὴν γυναικὸς ἀδελφὸν ταῖς ἐν Μόρρᾳ παρωρήσασσι πολιχνίοις ἄρχοντα ἐπισήσας, καὶ φρενὰς ἀφείας, αὐτὸς εἰς Διδυμοτεῖχον μετὰ τῶν ἐπιλοιπῶν ἐπανῆκε. Δεξ δὲ ὁ μέγας, σύμπασαν ἔχων τὴν Ῥωμαίων στρατίαν, ἐπεστράτοπεδωσαμένος, ἐπολιόρκει, & τειχομαχίας ἐ-

ποιεῖτο, καὶ προσῆγε μηχανάς. ἐν αἷς πολλοὶ τ' ἐξώθεν
μαχομένων ἐπιπτον· ὡς δὲ καρτερώτατον τὸ φρέιον ἐκ
τ' τειχῶν τῆς κατασκευῆς. ὁρῶν δὲ ὡς καὶ ἂν εἴη βία ἀλω-
πύν, ἀπεγίνωσκε τ' πολιορκίαν. τῷ δὲ ἐπιπείθειν οἱ
πολιορκημένοι δὲ πόρου. τῶν δὲ περὶ τὸν πόρον, καὶ ὁ
Μομιτζίλος αὐτῷ ἐπολέμησε πρὸς Βασιλέα, καὶ τὰς ἐν
Χαλκιδικῇ ἐκάκε πόλεις, ὅσα δυνάτ' ἦν ἐκ Βασιλέ-
δος ποσειδώνος ἀξίαν, καὶ δεσπότην αὐτὸν προσαγο-
ρούσας. Οὐ μέγας δὲ Δεξίππας πρὸς Βασιλέα τ' Συ-
ναδένων πρεσβότῳ, ὃς πρότερον καὶ Βερρόϊα ἐνδεχέ-
σονται ἐπέμφθη, ἐμύων, ὡς εἰ καὶ δοκοῖν πολιορκεῖν,
καὶ τειχομαχίας ποιεῖσθαι πρὸς τὸ Εμπτυδίᾳ φρέιον·
ἀλλ' οὐ βέλεσθαι λαβεῖν, ἐτι τῆς ἀρχαίας δυνάμεως ἔχον ἀ-
ποσώζων, βελομένῳ δὲ ῥᾶσα ἂν ἠλίσκετο. νυνὶ δὲ
βέλεσθαι αὐτῷ συγγίεσθαι, καὶ περὶ τινῶν ἐξελέγεσθαι
δοτορίῃ, ὡς καὶ ἔστι χηῖσθαι ἐπὶ τοῖς μύθοις,
εἴγε αὐτῷ βέλτιον δοκοῖν. τὸ μὲν οὖν ἔπος ὡς ἔχει βα-
σιλικῶς ἐσκλασμένῳ συγχεῖν, ὁ ῥάδιον αὐτῷ τὸ
δ' αὐτῷ ἰδιωτικῶς μεταλαβεῖν ἐδῆκε. ἐκ αὐτῶν οἴε-
σθαι βελήσεσθαι. περὶ ὧν σκέπτεσθαι ἐδῆκε ὅπως ἐκά-
τερά ἔσαι. Βασιλεὺς δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα πλάσματα ἀ-
χθεθεὶς, ἀντεμύων, ὡς ὁ δέον πρὸς αὐτὸν ἐπιπλεῖον
φύδεσθαι χηῖσθαι καὶ ἀπάταις· πείραν δὲ αὐτῷ ἡδὴ ἐχ-
κεῖναι ἐκ πολλοῖς, ὅθεν καὶ παντάπασιν ἀπιστεῖν. ἀλλ' εἰ
μᾶλλον δυνάμει εἶναι τὸ φρέιον, μὴ ἀμελεῖν· ὁ δὲ αὖ
εἰ ἡ λυσιτελὴς βεβελόμενος τῇ ἀρχῇ, εἰ παρὰ τὴν πα-
λαιὰς βλάπτειν, ἀπόχοιτο ἐκὼν. ἀλλ' ἐκ αὐτῶν οἴε-
σθαι τοῖς συνῶσι φίλον εἶναι τὸ τειχομαχεῖν, πολλοῖς
ὁσμήραι δοτορίᾳ σκῆσιν. ὅτι δὲ βουλομένῳ συγ-
χεῖν οὐ ῥάδιον ἐστὶ βασιλικῶς ἐσκλασμένον, καὶ
αὐτὸν εἶδεναι μάλιστα· ἐδὲ γὰρ ἐδὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς
συνεὺκτον πρὸς ἡλίου ἀτερίζειν, ἀλλ' ὁ ζῶφος ἡδὴ
καὶ τὸ καμμεῖν τῶν ὀφθαλμῶν ἀδυνάτως ἔχουσιν ὁ-
ρᾶν τὸ φῶς· τὸ δὲ μάλιστα ἐν ἐπιθυμίᾳ εἶναι τῆς εἰ-
ρημῆς ὁρῶντα τὰς περιχούσας τῶν Ῥωμαίων συμφοράς,
οἴεσθαι δὲ μὴ πρὸς μηδὲν τῶν συγχεῖν φέρειν ἀλλ'
τοῦ αὐτῷ, ἐπὶ τοῖς τινὰ ἐξελήσκειν, δὲ ἡς αὐ-
τὸς τε οὐκ ὀφείλει αὐτὸν βασιλικῶς ἐσκλασμένον,
καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἥττον ἢ πρότερον ἔσαι Βασιλεὺς·
ταύτῳ δὲ εἶναι τὸ καταφράκτες ἀλλήλοις συγ-
χεῖν, ὥς τοῖς ποσὶ μὲν κνημίδας περικεῖσθαι, καὶ
κράνι δὲ τῶν κεφαλῶν περικαλύπτειν, καὶ τὸ ἄλλο
εἶναι ὀπλισμένον σῶμα, ὥς ἀγνοεῖσθαι εἴτε βα-
σιλικῶς ἐδῆκε ἔνδον ἔχει, ἢ ἰδιωτικῶς. Επῆναι
μὲν οὖν ὁ μέγας Δεξίππας τῶν γνώμων, καὶ ἐπηγγέ-
λετο ποιήσκειν κατὰ τὰ συντεθειμένα. ἐν τῷ δὲ
τῷ χρόνῳ καὶ πρωτοστράτῳ ὁ γαμβρὸς ἀπεπνίγη
πρὸς τῷ Εβρῶ πολιορκουσί τὸ Εμπτυδίᾳ φρέιον·
καὶ γὰρ μεσημβρίαν θέρους ἡδὴ λήγοντος, ὁ γαμβρὸς
μὲν τὸν ποταμὸν ἐν παιδιαῖς, ἀπεπνίγη τῷ ρεύ-
ματι συναρπαδείς. μεγίστῳ μὲν οὖν ἐνόμισε συμ-
φορὰν τῷ γαμβρῷ τῶν τελευτῶν, καὶ ἐπένθησεν ἐφ'
ἐκάνον. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἀναστήσας τ' στρατὸν, ἐ-
πορεύετο εἰς Διδυμότειχον. πρὶν δὲ ἐγγὺς εἶναι,
τ' Μάκρης Ἀρχιερεὺς πρὸς Βασιλέα πέμψας, ἐδῆκε
ὅτι ἀφίξειτο μετὰ μικρὸν οὐ μᾶλλον πολέμιος, ἢ
φίλος καὶ ἐξελόμενος, περὶ ὧν πρότερον μύθ-
σειεν· ἐπεμπεῖ τε καὶ κηρὸν ἐσφραγισμένον τῷ Βα-
σιλεῶς δακτυλίῳ, ὃν εἶχε ἀφελόμενος αὐτὸς με-
τὰ τῶν ἄλλων ἐν τῷ τοῦ πολέμου χρόνῳ· ὡς ἂν

Pars II.

tos suorum amisit. Erat siquidem ca-
stellum illud murorum structura lon-
ge munitissimum. Videns igitur vi capi
non posse, (nam & victus obsessis ab-
unde suppetebat) obsidionem solvit.
Dum hæc geruntur, Momizilus digni-
tatem, qua ab imperatrice insignitus fue-
rat, potiore ducens, & despotam se
nominans, instaurato adversus impera-
torem bello, urbes in Chalcidica ve-
xat pro viribus. Magnus autem dux
Synadenum legatum ad imperatorem mit-
tens, quem & antea Berrhoeam ad
eundem miserat, significat, tametsi
Empythium castellum obsidere & op-
ugnare cogitarit, possitque si velit oc-
cupare facillime, tamen veteris ad-
huc benevolentiae in illum memorem
nolle. Nunc si etiam ipsi probetur,
velle eum convenire, & de quibusdam
secretioribus, neminique committendis
sermonem conferre. Verumtamen im-
peratorio schemate, ut erat, præditum
convenire, sibi esse difficile: cultum
vero privati sumpturum non putare.
Consideraret igitur utrumque. Impera-
tor commentum istuc indigne ferens,
contra illi renuntiari iubet, nihil ef-
se, cur apud se fraudibus & menda-
ciis de cætero uteretur: jam enim mul-
toties ingenium ejus cognovisse, qua-
re nec tantillam ei fidem habere. Si
castellum subigere possit, ne omittat:
non enim melius imperio consultu-
rum, si cum hostium lædendorum fa-
cultas sit, ipse illis. A sciens ac volens
parcat. Sed putare se, illam oppugna-
tionem (militibus ejus compluribus
quotidies intereuntibus) parum gratam
esse. Porro illi secum colloqui vo-
lenti difficile esse imperatoris or-
namentis nitentem aspicere, se quo-
que minime ignorare: neque enim
facile esse stultiis solem ac lu-
cem obtueri, sed quicquid potius
connivere, & in tenebris versari. Quo-
niam vero pacis, conficiendae deside-
rio incredibili captus sit, cum aspiciat,
quæ calamitates Romanos inundent,
opineturque ipsorum congressum non
aliorum, quam ad pacem spectare,
excogitasse rationem, qua ab illo sine
imperatoris ornatu conspiciatur, ip-
seque nihilo minus, ut ante, impe-
rator maneat. Esse autem hanc, ut ca-
taphracti convenient, & pedes quidem
ocreis ferreis, caput galea contegant,
reliquumque corpus similiter commu-
niant, ut nesciatur, imperatoriane,
an privata vestis intus geratur. Proba-
to consilio magnus dux, ita se ex com-
pacto facturum promissit. Per idem
tempus quo Empythium obsidebatur,
etiam gener ejus protostator, in He-
bro præfocatus est. Extrema namque
æstate, dum meridie per Iudum flu-
men tranat, undarum impetu abre-
ptus interiit. Ob hanc generi mortem
ut sibi vehementer calamitosam, il-
le diu in luctu, & squalore fuit. Non
multum effluxit temporis, cum ex-
ercitum Didymotichum adduxit. Pri-
usquam autem ad oppidum appropin-
quaret, Macrae antistitem ad impera-
torem mittit, qui doceat, ipsum bre-
vi affuturum, non magis hostem
quam amicum, & collocuturum, de
quibus antea significavit. Mittebat in-
super ceram annulo imperatoris im-
pressam (quem inter alia belli tem-

Edit. Paris.
pag. 593.

Ooo ij

Edit. Paris.
pag. 594.

pore abstulerat) ceu pignus quoddam vacationis, & induciarum videlicet. Imperator opinatus illum vera loqui, secundum conventionem se ornabat, ejusque congressum expectabat, militibusque paucis quibusdam foris relictis, ne quis ceterorum extra muros prodiret edicebat, metuens nimirum, ne quippiam retum novarum designaretur ab aliquo, unde occasio belli nondum finiendi nasceretur. Porro magnus dux, antequam urbem attingeret, missis sagittariis aliquot, & manipulis, Didymotichi propugnatores adoriri iussit. Qui confestim instantes, tela crebra jaciebant. Præterea suburbana ædificia conjectis ignibus incendebant. Hunc in modum facto ab illis pugnandi initio, Didymotichenses erumpunt, multisque convulneratis a mœnibus eos frustratos repellunt. Imperator Macræ episcopo ad magnum ducem remisso, solemnem illi calliditatem, & mendacium exprobrat: qui cum fraude, ac dolo nihil profecisset, secundum meridiem inde castra movens, non procul pernoctavit. Postridie cum equitatu, & utriusque armaturæ militibus Morrham invadit, regionemque fœdissime devastans, omnia flammis implet. Oppidorum autem nullo subactis, quod singula imperator præfidiis impositis communiverat, Byzantium rediit. Momitzius ex intestino Romanorum bello opibus auctus, & clarum nomen famamque consecutus, & arbitratus ad principatum separatim condendum sua sibi sufficere a Cantacuzeno, & Anna imperatrice (quamquam insignia despotæ, quibus illum donaverat, indutus incenderet) pariter abhorrebat, & æque utrisque arma inferebat, urbesque & vicis occupabat. Præcipue tamen Matthæo imperatoris filio crebris excursionibus & direptionibus importunus atque molestus erat. Collegerat autem equitum paulo minus quatuor millia, omnes fortissimos, ac propter animi robur, & quos possidebat locos natura munitissimos, insuperabilis habebatur.

τι ἐνέχυρον ἐκεχειρίας καὶ ἀνακωχῆς πολέμου. Βασίλειος δὲ ἀληθεύειν ἐκείνον οἰηθεὶς, ὡπλίστατο μὲν ὡς περὶ τὸ συντεταγμένον, καὶ περιέμελλε τὸ ἐκείνου στυγίαν, ὀλίγας τινὰς ἔξω καταλιπὼν, τὸ δ' ἄλλης στρατίας μηδὲν τειχῶν ἐκείνου ἔξω εἶναι, διδιδῶς μὴ παρὰ τινος τὸ τῶ νεωτέρων τολμηθῆναι, καὶ πόλεμον καταλυθῆναι. Ο μέγας δ' Ἀλέξ, πρὶν τῆς πόλεως ἐγγὺς ἐλθεῖν, τὸ περὶ αὐτὸν ποζότας τινὰς πέμψας, εἶπε καὶ τὸ ἄλλω στρατίαν, ἐκείνου τοῖς καὶ τὸ Διδυμότειχον ἐπιέναι. οἱ δ' ἐπέκειντο ἀθρόον, καὶ ἐβαλόν συχυοῖς βέλεσιν, ἐπειτα καὶ πῦρ ἐνέσταν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῇ πρὸ τῆς πόλεως. Ἐπεὶ δ' ἐκείνοι μάχης ἤρχον, καὶ οἱ ἐκ Διδυμοτείχης ἠμύνοντο ἐξελθόντες, ὁ θαυμαστὰς ὑποδείξαντες πολλὰς, ἀπεσκόλασαν μὲν πλέον διηγήσαντες. Βασίλειος δ' ὁ Μάκρης Ἀρχιερεὶς πρὸς τὸ μέγαν Δεῦκα αὐτοῖς πέμψας, ἀνείδιζεν αὐτὸν τὸ φίλον πανουργίαν καὶ τὸ ψεύδος. ἐκείνος δ' ἐπεὶ τὸ ἀπάτης ἀπώγατο εἶδεν, καὶ μέσσην ἡμέραν ἐκεῖθεν ἀνεχώρει, καὶ νυκτίσας τὸ νύκτα εἰς μακρὰν εἰς τὴν ὑπεραίαν δ' τὸς ἰππείας αὐτοῦ ἔχων καὶ τὸ ὀπλιτικὸν καὶ τὸ ψιλὸν, ἐχώρει καὶ Μόρρας, ὅθεν ἐκάνωσε τὰ μέγιστα τὰ χάρις πάντα πρὸς παραδίνας. τὸ πολυχνίον δ' ἔχουσα εἰς τὸς περικυβερτὰς φρενοῖς ὑπὸ Βασιλείας πάντων κατεχομένων, ἐκεῖθεν δ' εἰς Βυζάντιον ἀνεχώρει. Μωμιτζίλος δ' ἐκ τῆς πρὸς ἀλλήλους τῆς Ρωμαίων πολέμου νύξιμνος καὶ μέγας ἦδη γεγενημένος, καὶ κομίσας ἐαυτὸν ἄρχειν πρὸς τὸ συστήσασθαι ἡγεμονίαν ἰδίαν, ὁμοίως Κατακλιζῶν τε ἀφίστατο τῇ Βασιλείᾳ, καὶ Ἀννης τῆς Βασιλίδος καὶ τοῖς παρ' ἐκείνης πεμφθέντα τὰ δεσπότη ἐπίσημα ἠμφισμένης, καὶ ὁμοίως ἐκατέρους ἐπολέμει, καὶ πόλεις καὶ κάμας ὑπεποιεῖτο. μάλιστα δὲ Ματθαίῳ λυπηρὸς ὡς τῇ Βασιλείᾳ ὑπὸ ἐπεκδραμῆς καὶ λαηλασίας ποιούμενος συχνὰς. ἤθροισεν δ' ἰππείας τετρακισχίλιων ὀλίγῳ ἐλάσας πάντας ἀεὶ ἐνδὺν ἐξελγόμενος, καὶ ἀνυπόστατος τις ἐδόκει εἶναι ὅτι τε δόφυχίον, καὶ τὸ αὐτοφυῆ τὸ χωρίον ὁχυρότητα ὡς ἤρχεν.

C A P U T L X X I I .

Præsides imperii statum illius miserum dolent, & imperatrici pacem suadent. Apocauchus Byzantium veniens, insalutata imperatrice in arcem suam concedit. Patriarche inconstantiam objicit, in quanto periculo sit, docet, secum ad implacabiles inimicitias in imperatorem hortatur. Quid in imperatricis & liberum gratiam fecerit, predicat. Gabalam quoque objurgatum, ad suas partes reducit, & ei filiam suam uxorem dat, eumque & socios archontas de impudentia reprehendit.

pag. 595.

VERUMENIMVERO Byzantii post magnum ducem a Ephori seu inspectores, cernentes ægram, & in sexcentas partes divulsam, distractamque Romanam rempublicam, urbesque complures, & magnas Mœsorum ac Tribalorum ditionis esse factas, adhuc Thraciam omnem a Persis in servitutem redactam, solis urbibus relictis, & illas tamen nequiquam mitiora, quam vici pertulerint, expectare, tam ærumnoso statu indignati, ultra non ferendum existimabant. Ergo imperatrici pacis ac fœderis cum Cantacuzeno ieiendi auctores sunt. Sive enim, inquiebant, illum

Οἱ ἐν Βυζαντίῳ δὲ καὶ τὸ μέγαν Δεῦκα τὸ παραγμῶ των Εφοροῖ, ὁρῶντες ἡδὴ τὴν Ρωμαίων κινδυνώσαν ἡγεμονίαν, καὶ διηρημένῳ εἰς μυρία τμήματα, καὶ πόλεις μὲν μεγάλας, καὶ πολλὰς ὑπὸ Μυσοῖς καὶ Τριβαλοῖς γεγενημένας, Ὁράκην δὲ πᾶσαν ἀνδραποδισθεῖσαν ὑπὸ τῇ Περσῶν, καὶ πόλεις μόνας περιλειπομένας, καὶ αὐτὰς εἰς ἀμαρῶς ἐπικεικέναι τῇ ἐν ταῖς κάμας προσδοκώσας πείσασθαι, καὶ ἐν δευτέρῳ τὴν τυλικαὺ τὴν συμφορὰν τιθέμενοι, ἀπέτι ἀνενεπὶν ἡγοῦντο. ἀλλὰ Βασιλίδι συνβεβέλον ἀποτινάζειν τὴν δαῖδα, καὶ εἰρῶν πρὸς Κατακλιζῶν τὸν

Βασιλέα· ἄν τε ᾗ ἔφασαν ἐκείνους περιγενώμεθα, ἔχ
 ἔξουσιον ἄρξουσι, πάντων ἄρδιν ἀπολωλότων· ἄν τε
 ἡττηθώμεν, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἐαυτοῖς συναπολαύμεν.
 Ἐξόκου δίκαια καὶ λυσιτελή βυλόμεθα καὶ Βασιλίδι·
 μάλιστα δὲ πρὸς τῷ Γαβαλᾷ ὁ μέγας ἐνῆγε Λογο-
 θέτης, καὶ τὰς ἄλλας ἐπειθε· ὁ μέγας δὲ Δῆξ, ἐπεὶ
 ταῦτα ἀγνοεῖν ἐκ τῷ, συνεδρὴ πολλῇ ἐχώρει πρὸς Βυ-
 ζαντίον, τῷ ἄλλων ἀπάντων ἀμελήσας. Ἐπεὶ ὅμως
 ἐντός, καὶ πρὸς Βασιλίδαν ἦκεν, ὥσπερ εἰώθε προσα-
 γορεύων, ἀλλ' ἐν Οδηγητέας τῆς Θεομήτορος γε-
 τόμβος τῷ τε μέλει καὶ προσκυνησας, ἔπειτα εἰς τὴν
 Μαγκάνοις ἦκε πύργον, ὃν περιόντος μὲν Ἀνδρονίκου τῷ
 Βασιλέως εἶχε, τῷ Βυζαντίᾳ περιβόλα ὄντα ἕνα, ἐν ᾧ
 τοῖς τῷ ἐμφυλίᾳ πολέμῳ χρόνοις ἐπισκευάσας, καὶ ὁχυρώ-
 ται ἀπεργασάμενος, ὡς μάλιστα ἐπὶ τῷ, ὅπλα τε ἐνθέ-
 μενος καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεα, ὥστε διωθήσεται καὶ πρὸς πό-
 λιόρκεαν καὶ τειχομαχίας ἀντιχρήσειν κατεῖχε φρεσὶν εἰ-
 σαγαγών. Τότε δὲ εἰς ἐκείνον ἐλθὼν, δειγνύει τὴν
 νύκτα. Εἰς τὴν ὑστεραίαν δὲ τῷ Πατριάρχῃ πρὸς αὐτὸν ἐλ-
 θόντος, πρῶτα μὲν ἀνείδιξε τὴν ἐνδοκίαν καὶ τὴν πρὸς αὐ-
 τὸν μεταβολὴν· οἶδαί μοι ἔφασκε τὰς ἀμφοτέρων σω-
 τακείας· ψυχὰς ἐκατέρων τὰ σώματα κινεῖν, καὶ ταῦτα καὶ
 ἴσα ἀμφοτέρους καὶ βυλόμεθα καὶ αἰρεῖσθαι· νυνὶ ὅμως τὴν
 τῶν ἀπάν περὶ μένειν, ἀκηκοῖναι δὲ πεπεισθαι καὶ αὐτὸν
 τοῖς περὶ τὴν πρὸς Καντακυζωνῶν εἰρήνης ἐξαλεγόμενοις, ἀ-
 περ ἐκ τῶν ποιῶν, εἰδέναι δὲ σαφές αὐτὸν, ὡς
 εἰ μὴ ἐκεῖνος τῷ πρὸς Καντακυζωνῶν πολέμῳ ἤρχετο πολ-
 λα πρᾶγματιυσάμενος, καὶ πᾶσαν μηχανὴν κεκινηκώς,
 πάλαι ἀν' ἐπεκάθηντο Παλαμᾶς τοῖς πατριαρχικαῖς θρό-
 νοις, αὐτὰ ἐκβεβλημένα. Νυνὶ δὲ πρὸς τῷ ἐκκλησίᾳς
 ἄρχειν, καὶ τὴν πολιτικῶν πραγμάτων εἶδεν ἡττον εἶσι Κύ-
 ριος, περὶ βλεπτός ἐν πᾶσι Ρωμαίοις γεννημένος, καὶ
 πατὴρ καὶ κηδεμὼν Βασιλέως προσαγορευόμενος, ἀέχρη
 σκαπεῖν, καὶ μὴ προσδοκώμενης ἄλλων ἀφελείας, καὶ οἰ-
 κείαν προέδαι σωτηρίαν· πρὶν μὲν δὲ τὸν πόλεμον κει-
 νῆσθαι, μέλει καθαιρέσεως ἐσθλα ἄν τ' ὀργῶν ὁ Καν-
 τακυζωνῶν· νυνὶ δὲ μὴ τὸ πᾶν ἐκείνον ἐφύβρισα,
 καὶ δεινὰ ὑπομεμνηκῆναι, ὡς ἔφασκεν εἶδεν ἡττον αἰτίας
 ἡδὲ καὶ αὐτός, μὴ φιλάδραμον τινά, καὶ ἀνεκτὴν οἴου
 τῷ πᾶσι κακῶν ἐσθλα καὶ τιμωρίαν, ἀλλὰ θάνατον
 τε ἐφύβριτον σαυτῇ, καὶ τῷ γένει ἐξώλειαν παντός. Ἐ-
 πὶ τῷ ἀκηκόαμεν ἐκ πολλῶν τῷ ἐκείνῳ ἀφικόμενων, ὡς
 μεγάλῳ κατ' ἡμῶν τῷ πεπολεμηκότων ἔχει καὶ ἀπέχ-
 θειαν. δι' αὐτὸς τε ἐγνωκα μέλει πάντες ἐκείνῳ το-
 λεμεῖν, καὶ σοὶ τὰ ἴσα συμβαλέω, καὶ μὴ τὰ πόρρω,
 καὶ μηδὲν ὀνήσοντα πολυπραγμονεῖν, ἀλλ' ἡμῶν αὐτῷ
 πρόνοιαν ποιῆσαι, ὅπως σωθῶμεθα· τῷ δὲ κατ'
 εἰδέναι ἕτερον περὶ εἶσαι, ἢ αὐτὸν συνεδράσει καὶ πρὸς
 ἐκείνον εἶναι πόλεμον. καὶ ᾗ λεγομένῳ εἰρήνῳ, μηδὲν
 ἕτερον οἰκείναι, ἢ φανερὰν ἡμῶν τε αὐτῷ, καὶ παιδῶν
 καὶ οἰκείων διαφθοράν. Τοιαῦτα μὲν ἔλεγε πρὸς Πα-
 τριάρχῳ, καὶ ἐπειθε, εἰδὼν αὐτὸν πρὸς τὴν εἰρήνῳ
 πάντῳ ὀρμημένον, ἀλλὰ λέγεται τοῖς ἄλλοις ἀναγκαιῶς
 συνεπόμενον. ἔπειτα ἐχρήτο καὶ πρὸς Βασιλίδαν προ-
 βούτῃ, ἐμμένειν τῇ Βασιλίδι δι' αὐτῇ, ὡς ὀποροῖν ὅτου
 ἕνεκα αὐτὸς μὲν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ παιδῶν ἔλοιτο πάντα κίν-
 δυνον καὶ πόνον, αὐτοῖς ὅμως καὶ ἴσως ἐδοξε συνεδρῆν ἐπιδεί-
 κνυσθαι περὶ αὐτῆς. Αὐτὸς δὲ εὐθύς μὴ τῷ Βασιλέως τε-
 λούτῳ, ἰδὼν τὴν Καντακυζωνῶν ἀδίκαν καὶ βίαιαν διανοε-
 μένον, καὶ ἐμὸν Βασιλείας, ἀλλὰ καὶ ζωῆς αὐτῆς ὀποσε-

vicerimus, quibus imperemus non ha-
 bebimus, funditus amissis omnibus, si-
 ve victi fuerimus, cum aliis nosmet et-
 iam perdemus. Amplexa est consilium
 imperatrix, ut iustum & utile, eoque
 ipsam, & alios praesertim magnus logo-
 theta Gabalas impulit. At magnus dux,
 quoniam ista eum latere non poterant,
 posthabitis aliis omnibus, Byzantium fe-
 stinavit. Ubi non prius more solito im-
 peratricem salutatum accessit, sed in
 Hodegetriae Deiparae templo fufis pre-
 cibus in propugnaculum seu castellum in
 Manganis (planities est extra Byzan-
 tium) quod superstitie etiam Andronico
 imperatore habebat, durante autem
 bello hoc instaurarat, & magnis operi-
 bus communiverat, armaque & alia
 obsidioni sustinenda idonea, cum praes-
 idio ibi collocarat. In hoc, inquam,
 castellum concessit, & illic noctem exe-
 git. Postridie se visenti patriarchae levi-
 tatem & inconstantiam erga se vitio-
 dat. Credidisse coalitas amborum ani-
 mas utriusque corpus regere, eademque
 ambas & inoliri, & sequi: nunc contra
 prorsus evenisse. Sibi enim nuntiatum,
 ipsum quoque assensum iis, quae de pa-
 ce cum Cantacuzeno suscipienda dispu-
 tata fuerint. Id quod non debuerit,
 cum indubitato sciat, nisi ipse bellum
 adversus Cantacuzenum, multis idcirco
 negotiis implicitus, & omnibus machi-
 nis tentatis introduxisset, jampridem
 eo ejecto, Palaman in ejus throno
 patriarchico collocandum fuisse. Nunc
 praeterquam quod ecclesiae praesideat,
 etiam reipublicae esse dominum, spe-
 ctatum inter Romanos omnes, patrem-
 que ac tutorem imperatoris appella-
 tum, quae perpendere, necdum alio-
 rum quaeritur utilitas, salutem pro-
 priam in postremis numerare, oportue-
 rit. Nam ante bellum, inquit, us-
 que ad exauctorationem tuam Cantacu-
 zenus iram extendisset. Jam, quia
 tam multa contumeliosa, & gravia te
 quoque allaborante passus est, cave exi-
 stimes, tantarum injuriarum humanam
 aliquam ac tolerabilem, quin potius
 tuam ipsius ignominiosam necem, &
 generis totius exilium poenam fore. Sic
 enim multi inde ad nos venientes nar-
 rant, eum in nos, a quibus est bello
 laceffitus, immani odio flagrare. Quamobrem mihi sententia est, il-
 lum oppugnare perpetuo, & te idem
 facere cupio, moneoque, ne longe po-
 sitis, nihilque profuturis curiose te im-
 misceas, sed quomodo nosmetipsi ser-
 vemur, provideas, quod quidem ali-
 ter non licebit, nisi bellum istuc con-
 tinuum esse studuerimus. Nam pax
 ista quae dicitur, mihi crede, nihil est
 aliud, quam & nostra, & filiorum pro-
 pinquorumque nostrorum certissima per-
 ditio. Hoc sermone patriarcham,
 nec ipsum pacem valde suspirantem,
 sed aliorum placitis necessario suffra-
 gantem cepit. Deinde imperatricem
 quoque per legatum appellans, vehe-
 menter se mirari dixit, quid hoc esset,
 quod cum ipse pro illa, & liberis ejus
 nullum periculum molestiamque detre-
 ctasset, non ipsis visum sit, pro se,
 & patriarcha tutandis vicissim eniti.
 Se quippe statim ut observavit, Canta-
 cuzenum imperatore mortuo iniqua, &
 violenta coquere consilia, velleque ip-
 sam cum filiis non imperio tantum de-

Edit. Paris.
 pag. 596.

jicere, sed ita quoque exuere, tametsi multis antea beneficiis ab eo affectum, atque ad gratiam quovis discrimine ejus causa subeundo referendam obligatum, maluisse pro ipsis periculose facere, quam primos apud illum honores adipisci, execratum scilicet improborum communionem factorum, aliisque omnibus metu ac horrore ejus potentiae deterritis, palam ei bellum indixisse, eoque angustiarum compulisse, ut prius Triballorum, nunc tandem Persarum auxilia imploraret. Se autem diligentia, & solertia sua factum infectum illi, & pro sociis hostes reddidisse, jamque ad eas difficultates hominem adegisse, ut imperio se abiturum, privatamque vitam victurum promiserit. Quando autem ipse post tot labores, tantasque contentiones, & tanta discrimina conatus suos bono fine concluderet, tum ipsos incogitantia sua omnia evertisset. Nam ubi cognovit illos de pace & foedere cum eo ineundo deliberare, ut imperator sit nihilo minus, abjectis omnibus huc advolasse, & domi jam futuras miseras secum commentari. Timuisse porro ad eam accedere, ne quæ absente se verbis decreverint, præsentere compleant, & quia dissentiat, ideo pereat. Quare si isthæc ut plurimum detrimentosa omiserint, bellumque ut a principio contra Cantacuzenum persequi voluerint (hoc enim utilissimum fore) & se paratum esse, fide ab illa data, nihil adversi passurum, cum aliis moliri quæcumque conducere judicarent. Si aliter animata sit, pacemque multarum ipsi, & insignium calamitatum futuram seminarium, bello prætulere, re discussa, se quoque utilitatibus suis minime defuturum: omnino enim se quoque, & facilius quam alios, posse rebus suis bene consulere. Hæc ille per patriarcham ad imperatricem. Postea cum & magnus logotheta Gabalas eum viseret, mirifice in eo se deceptum dixit, arbitratus intelligendi acumine, rerumque magnarum usu ipsum alios antecellere. Nam quod nunc opinetur, cum Cantacuzeno tantis meritis obstrictus, bellum eidem, & insidias molitus sit, eique plurima, & gravissima, si quisquam alius, incommoda creaverit, nunc facta pace mansuetum atque clementem experturum, & non potius seque, suamque familiam inaudito quodam modo, & ut factis illi contumeliis dignum est, periturum, parum sapere, neque bene ratiocinari: longe enim amplius bellum ipsis, quam pacem commodaturum. Nam si bellum gerant, salvos semper, & imperaturos fore. Quod si ob id imperii imminutionem patiantur, non ideo salutem negligendam, quandoquidem satius sit imperare paucis, quam eo amplificato subesse aliis, & ingloria morte defungi. Etenim si pacem cum illo paciscantur, non esse quod illos a periculo tutos præstet, & incolumes. Hortabatur itaque Gabalam, se denuo secum jungeret, bellum resuscitaret, & mutuum sacramentum renovaret; filiam ejus uxorem duceret; pariter ad bellum incumberent, & Romanum imperium administrarent. His verbis illum irrevocavit, & concorditer bellum decreverunt. Jurabant autem, Gabalas quidem ad bellum magno duci opem laturum, & de pace nec se aliquo modo cogitaturum, nec aliis de ea differentibus af-

Edit. Paris.
pag. 597.

ρεῖν βυλόμηνον αὐτῷ καὶ παῖδας, καὶ τοὶ πολλὰ πρότερον ὑπ' ἐκείνου ἐνεργηθεῖς, καὶ δίκαιος ὢν ὑπὲρ ἐκείνου πάντα κίνδυνον αἰρεῖσθαι, ἀμειβόμενος τῆς εὐποιΐας, ὁ δὲ μάλλον εἴλετο ὑπὲρ αὐτοῦ δακνιδυνάμειν, ἢ τιμὰς τὰς παρώτας καρπῶσαι παρ' αὐτοῦ τῶν ἀτόπων ἔργων βδελυγτόμηνος ἢ κοινωνίαν. πόλεμον τε ἤρατο πρὸς ἐκείνον φανερώς ἢ ἄλλων πάντων ἀποκνήντων καὶ ἢ δυνάμιν πεφεικότων, εἰς τὸ αὐτῷ συνήλασεν ἄπολειαν, ὥστε πρότερόν τε Τριβαλῶν πρὸς ἐπικερίαν δειδύμει, καὶ πάλαι ταῦτα νῦν Περσῶν. αὐτὸς δ' ἀπαθὴ πολλῇ καὶ ἀγχινοῖα, εἰς τανταῖον αὐτοῦ ἅπαντα περιτρέψαι, καὶ πολεμίας αὐτοῦ ἀντεῖ συμμάχων πάντας ἀποδείξαι, εἰ νῦν εἰς τὸ ἄπολειαν ἀγαγεῖν, ὥστε ἐπαγγεῖλασθαι ἢ Βασιλείαν ἄπο δέμηνον, βίον ἰδιώτη ζῆν. ὅτε δὲ πολλὰ καμὼν εἰς ἀγωνισαίμην, καὶ κινδύνους ποσὺς ὑπομένοντας ἤγαγεν εἰς τέλος ἀγαθὸν ἢ ἐπιχειρήσιν, τότε αὐτοὶ ὑπ' ἀβελίας ἅπαντα ἀνέτρεψαν. πυθόμενον γὰρ αὐτὸν, ὡς βυλεύσαντο εἰρήνην τίθεσθαι πρὸς ἐκείνον καὶ σπονδὰς, ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ εἰκαί, πάντα καταλιπόντα ἐνθάδε ἦκεν. καὶ οἱ οἱ γενόμενον τὸ μέλλον ἀποσκοπεῖν. δειδέναι γὰρ πρὸς αὐτῷ ἐλθεῖν, μὴ, ἂν αὐτὸς ἀπόντος λόγους ἐψηφίσαντο, ἔργοις παρόντος τελεσθῇ, εἰ ἀπόληται αὐτὸς ἢ ἐναντίαν γνώμην ἔχων. Εἰ μὲν οὖν, ἔφασκε, ἢ τοιαῦτον ὡς ἀλυσίτελεστων ἀποχρηστὴ καὶ αὐτοῖ, καὶ ἢ πόλεμον, ὡς ἀρχῆς ἐλοισθε πρὸς Καντακυζῶν, ταῦτο γὰρ ἡμῖν λυσίτελεστων ἐστὶ, καὶ αὐτὸν ἔτοιμον εἶναι πίσεις παρ' αὐτοῦ δεξιόμενον, ὡς ἐδὲν αὐτοῦ ἀπαντήσει δυσχερὲς, πράττειν μὴ τῶν ἄλλων ὅσα αὐτοῖσι συμφέρει. εἰ δ' ἄρα ἄλλως ἔγνωκεν αὐτῇ, καὶ ἢ εἰρήνῃ αἰροῖτο μάλλον, ἢ πολλῶν ἡμῖν ἔσαι καὶ μεγάλων αἰτίων συμφορῶν, σκεψάμενον καὶ αὐτὸν, πράττειν ὅ, τι αὐτοῦ δοκῇ λυσίτελεῖν, πάντως δὲ δυνάσθαι καὶ αὐτὸν μάλλον τῶν ἄλλων εὐδαιμονεῖσθαι καὶ εἰ αὐτοῦ. Τοιαῦτα μὲν καὶ πρὸς Βασιλίδαν διὰ τῆς Πατριάρχης ἐπρεσβεύετο. παραγενομένη δὲ καὶ Γαβαλά, τῇ μεγάλῃ λογιζέτω πρὸς αὐτὸν, τὰ μέγιστα ἔφασκεν ἐξηπατῆσθαι περὶ αὐτῆς νομίζων πολὺ τὰς ἄλλας παρελαύνειν συνέσει καὶ τῇ περὶ τὸ πρᾶγμασι μεγάλοις χρῆσθαι ἐμπειρίᾳ. τὸ γὰρ αὐτὸν ὑπὸ Καντακυζῶν τὸ αὐτὰ ἐνεργηθέντα, ἐπειτα ἢ κατ' ἐκείνου πόλεμον συσχεδασάμενον, καὶ ἢ ἐπιβλήν, καὶ πολλῶν αὐτοῦ καὶ μεγάλων αἰτιώτατον συμφορῶν, καὶ ὑβρεων γεγενημένων, ἐπειτα νῦν οἴεσθαι εἰ γένοιτο εἰρήνῃ πρὸς αὐτὸν, ἡμέρη πειράσεσθαι καὶ προσλήψας, ἀλλὰ μὴ αὐτὸν καὶ γένος καινῶ τινι ἔσθω καὶ ἀξίως τῆς πρὸς ἐκείνον ὑβρεως διαφθερεῖν, & σωφρονισμὸς ἂν τις τιθεῖται, εἰ δὲ ὁρῶς τὰ πρᾶγματα λογίζομεν. πολὺ γὰρ μάλλον αὐτοῖς ἢ πόλεμον λυσίτελεῖν, ἢ τὴν εἰρήνῃ. πολεμήσει μὲν γὰρ ἐξέσαι διασώζεσθαι μέλει παντός, καὶ ἄρχειν ἢ πραγμάτων. ἂν δ' ἐλάσσω γίνωνται τῶν ὄντων, οὐ χρὴ δὲ τὸ τὴν οἰκίαν αὐτῆς καταπρόεσθαι σωτηρίαν. βέλτιον γὰρ ὀλίγων ἄρχειν, ἢ ἐκείνων ἀνταγωνισμένων ὑπ' ἄλλοις εἶναι, αὐτὸς δ' ἀποδύνησκειν ἀκλεῶς. εἰρήνῃ δὲ πρὸς ἐκείνον ποιούμενος, ἐκ ἑσθ' ὅ, τι τῶν κινδύνων ἐξαιρήσεται. συνεβέβλετό τε αὐτῷ προσδέμηνον αὐτοῦ ἢ πόλεμον ἀνακινεῖν, καὶ τὰς ὁρῆς ἀνανεοῦν τὰς πρὸς ἄλλους. λαμβάνειν τε τὴν αὐτῆς θυγατέρα πρὸς γάμον, καὶ κοινῇ τὸν πόλεμον ἀναδέχεσθαι, καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἰδύσθαι. ἐπὶ ταῖς ἐπειθεῖ, καὶ ἐψηφίσαντο κοινῇ ἢ πόλεμον. ὡμνῶν τε τὰς ὁρῆς, ὥστε Γαβαλὰν μὲν πρὸν τὸν πόλεμον τῇ μεγάλῃ συναιρεσθαι δοικί, καὶ μηδέποτε περὶ εἰρήνης μήτ' αὐτὸν

βελούσσειναι, μήδ' ἑτέρω λέγοντι πειθίσσειναι. ἐκεί-
νον δὲ αὐτῷ ἐκδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἥτις μηδεμίαν
πρόφασιν ἢ γάμον κωλυθῆναι. ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ἰε-
ραῆς νόσου τὰ μέλη διαλυθῆναι, καὶ ἐπιληψία, ἢ μελαγ-
χολία, ἢ ὅποιαδήποτε νόσος ἐπιγένηται αὐτῷ, μηδὲν
εἶναι τῷ πομπῶν κώλυμα τῷ γάμῳ.

senfurum. Apocauchus vero, filiam ei uxorem daturum, nulloque prætectu nuptias impeditum iri, b quamvis facer morbus membra depalceretur, aut epilepsia, aut insania, aut quaecumque demum invaletudinis genus se invaderet.

CAPUT LXXIII.

*Legatio Apocauchi ad imperatricem, qua in Cantacuzenum deintegro inflam-
matur. Apocauchus iterum dominatur, quamquam modestius, & legatic-
nem suadet, quo sibi consulat. Mittitur legatio cum binis epistolis, quæ re-
citantur. Continent autem lætitiā de abdicatione Cantacuzeni, quam eum
meditari, Apocauchus mentitus fuerat. Legati cum conditione se venturos
præsignificant. Imperatoris æquanimitas.*

ΕΠΕΙ ὅτι καὶ τὰ καὶ Γαβαλᾶν δίδωκε ἡ μάλισα
ἐβέλετο, συστήσας τῷ Πατριάρχῃ, ἐπεμπεπρός
Βασιλίδαν. οἱ δὲ ἐλθόντες, πρῶτα μὲν ἀπήγγελλον
τὴν ἐκείνῃ λόγους Βασιλίδι. ἔπειτα συνεβέβηκεν ὡς
δίκαια εἴη ἡ ἀξίωσις, καὶ ὁ πόλεμος μάλλον αἰρετός.
Καντακουζηνῷ δὲ ἐδύνατο ἑτέρον διωθῆναι ἀντιστῆναι,
ἢ τὸ μέγα Δεῖκα, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων γέγονε κατα-
φανές. ὅθεν δίκαιον ἐκείνον δινοοῦντα αὐτῇ καὶ συνα-
ρόμηνον ἔχειν πρὸς τὸν πόλεμον. τὸ δ' ἢ καὶ ἂν γένοιτο
ἐτέρως, εἰ μὴ ὁ πόλεμος αὐτῇ ἐπιψηφιδεῖν. ἀσυμ-
βάτως δὲ ἐκείνον πρὸς Καντακουζηνὸν ἔχειν διαβεβαιῶ-
ναι. εἰ μὲν οὖν πείθοιτο καὶ αὐτὴ, εὖ ἂν ἔχοι. εἰ δὲ
μὴ, σκεπτόμενον μὴ ἀδρόν ἐνδον Βυζαντίῃς ὁ Καντακου-
ζηνὸς ἀναφανῇ ὑπὸ μεγάλῃ Δεσφῇ προσκεκλημένος. τὸ
δὲ ἂν εἴη μόνον ἀντίρροπον τῷ πρὸς ἐκείνον ὕβρει,
καὶ τῶν ἄλλων κακῶν, ὧν κατὰ τὸν τὴν πολέμῳ χρόνον
πρὸς ἐκείνον ἐνεδείξατο. Ἡ Βασιλὶς δὲ ἑπρότερον μὲν
ἐκ πολλῶν τῶν ἀνδρῶν σοχαζομένη τὴν κακοβουλίαν,
καὶ τὴν μεγάλῃ Δεσφῇ κακοτεχνίαν, ἥτις τὸ περὶ μηδε-
νὸς ἐκείνῳ μέλειν, ἢ ὅπως αὐτὸς ἀρχὴ τῶν πραγμά-
των, τότε δὲ καὶ μάλιστ' ἀποπίαν ἐκ τῶν λόγων συνι-
δῶσα, μὴ ἔχασα δὲ οἷς τισὶν ἑτέροις χρῆσταιτο, οἱ δὲ
ἄλλοι τῶν ὀφειλῶν καὶ κατ' αἶμα προσκόντων Βασιλεῖ,
δεσποτικῶς πάντες, ἢ ἐν ταῖς οἰκίαις ἦσαν κατακε-
κλεισμένοι, οἷς αὐτὴ ἐκ ἐξάρρει διανοήσεν, εἰ ὅπο-
λυθεῖν τῶν δεσμῶν, συνετίθειτο καὶ αὐτῇ καὶ ἀκουσα
πρὸς τὸν πόλεμον. Μάλιστ' ἀνέσασα Καντακουζηνὸν
ὠγαλῶναι παρὰ μεγάλῃ Δεσφῇ ὑποθιῆναι τὴν βασι-
λείαν, ἥτις ἰδίῳτ' ἡμέρα ἀναλαβεῖν, ἡμέρα ἐδέλγε-
το, καὶ πρὸς τὸ ἐξαπατᾶναι μάλιστ' ἐνήγετο. Επιψη-
φίζεται δὲ καὶ αὐτῇ ὁ πρὸς Βασιλέα πόλεμος, καὶ ὁ
μέγας Δεῖξ, ἥτις πάλιν τῶν πραγμάτων ἐμὴν ὥσπερ
πρότερον μοναρχικῶς, ἀλλὰ μετελώτερον πως. ἐδε-
δίει γὰρ ἡδη τοῖς συνάρχουσιν προσκρούειν, ὁρῶν αὐ-
τοῖς τὰ πράγματα ὑπερδιδόντα, καὶ Καντακουζηνὸν
αὐξανόμενον τὴν Βασιλέα, μὴ τραχύτερον χρώμενος τῇ
ἀρχῇ, ἐπαχθὴς εἴη, καὶ βεληθεῖν ὑπὸ Βασιλέως
μάλλον ἀρχεσθαι ἢ αὐτῇ. Εκείνος, ἐπεὶ εἰώραν ὀλίγον
τὸ περὶ ἀφρημένους ἐξουσίας, καὶ περὶ τῶν μελλόντων
δεδωῶς μὴ παντάπασιν καταγνωθεῖς ὑπολῆται, ἢ ἐι-
ρηλῆς πρὸς Βασιλέα γενομένης, ἢ ἑτέρων ἀντ' αὐτῆς ἀρ-
χόντων, ἐσκέψατο Βασιλίδαν καὶ Πατριάρχην πεί-
θειν, καὶ τὰς ἄλλας πρεσβείας ποιεῖν πρὸς Βασι-
λέα περὶ τῇ ὑποθιῆναι τὴν Βασιλείαν, ὥσπερ

U T cum Gabala quoque res ei ad voluntatem successit, eum patriar-
chæ commendat, ambosque ad impe-
ratricem mittit. Qui primum verba A-
pocauchi referunt; mox rem justam ab
eodem peti, & bellum paci anteponen-
dum docent. Cantacuzeno etenim ex-
tra magnum ducem, quod experien-
tia constiterit, neminem posse resistere.
Proinde æquum videri, ut illum sibi a-
micum, & belli adiutorem habeat. At
istuc aliter non futurum, quam si arma
de integro decernantur. Confirmasse
enim illum, sibi cum Cantacuzeno pa-
cem numquam intercessuram. Quapro-
pter si ipsa etiam obsequatur, bene ha-
biturum. Sin autem, videndum, ne Can-
tacuzenus cum totis copiis suis intra By-
zantium, accersitu magni ducis appa-
reat. Hac enim via tantummodo con-
tumelias, & incommoda, quibus eum
per belli tempus vexaverit pensaturum.
Cæterum imperatrix, quæ jam ante mul-
tis indicibus hominum istorum perversi-
tatem, & malas artes magni ducis con-
jectasset, nihilque aliud illum curare,
quam ut solus in republica dominaretur,
ex his autem verbis ejus insolentiam
clarissime perspicere, cum non habe-
ret, quibuscum sensa sua communica-
ret (alii enim nobiles, & consanguinei
Cantacuzeni imperatoris carceribus om-
nes, aut domibus suis inclusi teneban-
tur, quos e vinculis emissos, bene-
volos sibi fore non confidebat) rursus
bello, quamvis invita, subscripsit. Po-
tissimum autem, quod Cantacuzenum a
magno duce imperio se abdicare, & pri-
vati habitum resumere coactum audie-
rat, sensim annuebat, & in fraudem ma-
xime illiciebatur. Ergo rursus bellum
sumitur, & magnus dux iterum guber-
nacula capeffit: non tamen monarchæ
instar, ut antea, sed aliquanto mode-
ratius. Timebat enim jam collegas of-
fendere, videns illi paulatim res sub-
mitti, & Cantacuzenum crescere, ne,
si asperius imperaret, in odium cade-
ret, & illi imperatori quam sibi subesse
præoptarent. Porro cum de pristina au-
toritate non parum se amisisse cerneret,
& se in posterum aut pace conciliata,
aut aliis suo loco imperantibus damna-
tum, funditus perituum formidaret,
imperatrici, patriarchæ, & aliis persua-
dere constituit, uti legationem ad im-
peratorem super imperio deponendo
(quod videlicet ipsi promississet) mitte-

Edit. Paris.

pag. 598.

pag. 599.

rent: quo interea temporis, tamquam in induciis cum quibusdam pro imperatore vinctis ageret de conditionibus, ut si post legationem rursus summa rerum ei, & una bellum committeretur (narat enim nihil se sanum dixisse) nihil moveretur eorum quæ constituta essent, sed bello, ut ab initio daret operam: sin autem ludibrium fieret, & administratione imperii spoliaretur, imperatori studeret. Tali consilio dicta confirmabat, & imperatricem ac proceres ad legationem inflectebat. Delecti legati ab iisdem Georgius Pepagomenus, & Synadenus, qui antea item Didymotichum a magno duce ad Cantacuzenum missus fuerat: ab ecclesia autem & patriarcha, metropolitanus Philippopolis, & a sacelli curator Cabafilas, scripseruntque separatim quæ velent collegæ, & magnus dux, separatim patriarcha, & ad eas epistolas in extremo fidei causa sua nomina subscripserunt. Archontum quidem concepta erat in hæc verba. Posteaquam temetipsum damnavisti, & recte quidem, quod ita impossibilia, & nefanda aggressus sis, pestisque tua opera Romanis comparatæ magnitudinem reputans, petisti imperium deponere, & privati habitum resumere, ut nobis magnus dux optimo, & sacratissimo imperatori nostro carissimus, & fidelissimus indicavit, rem justam, & cum tibi metipso, tum aliis fructuosam te propositam habere existimantes, de tam bono consilio te commendavimus, & hanc legationem misimus, ut quod ipse petivisti, id fiat. Ne autem post privati conditionem repetitam, molestum aut triste aliquid tibi eventurum suspicere, hæc litteras mittimus; quibus, quo rata essent, & tu securum te fore confidere posses, nomina nostra subscripsimus. Deinde & pensiones notarunt, quas ipse cum filiis, & propinquis de publicis vectigalibus caperet. Atque ista Archontum litteris continebantur. Patriarchæ epistola hoc exemplo conscripta erat. Benedictus Deus, qui non vult mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat. Quam male de te, aliisque merueris, bello in hac una, eademque gente excitato, violando iuramentum imperatori mortuo datum, & amicitia illa prorsus singulari (unde quoad ille vixit, multis magnisque bonis auctus es) ac filiis ejus per insidias imperium conando eripere: quamque Romanos multis, & diris calamitatibus involveris, quarum gravitatem etiam ultimi terrarum fines audiverunt, non te fugit. Ast ubi facinorum tuorum conscientia perstrictus, damnatissime ausibus a ratione alienis ad poenitentiam te dedisti, & unde male exististi, eodem bene reverteris, imperio te abdicare cupiens, ac de cætero vitam privatam exigere, quemadmodum perspicue cognovi a magno duce, qui optimo & sacratissimo imperatori nostro amabilissimus ac fidelissimus est, & ipse expletus sum [tanto gaudio, quanto me in negotio hujuscemodi expleri decuit, & Dei ecclesia obviis ulnis cum omni caritate, & jucunditate spirituali te complectitur; tuumque adventum ad nos in dies expectamus, quo & inflicta pœna leveris; & vicissitudine sermonum pro veteri consuetudine nos oblectemus. Hæc

Editt. Paris.
pag. 600.

δῆθεν πρὸς αὐτὸν ὑπέχετο, ὡς ἐν τῇ μεταξὺ τῆ πρεσβείας χρόνῳ, ὥσπερ τινος ἐκχειρίας ὕψους τισὶ πῶν ὑπὲρ Βασιλείας δεδεμένων περὶ συμβάσεων διαλεχθῆναι, ὡς ἡ μὲν μὲν τῇ πρεσβείαν πάλιν αὐτῇ τὰ πράγματα ἐγχειρῶν, καὶ ὁ πρὸς Βασιλέα πόλεμος, ἥδει γὰρ ἔδεν ὑγιὲς εἰπὼν, μηδὲν κινεῖν τῇ δεδογμένων, ἀλλ' ἔχοιτο τὴν πολέμῃ ὥσπερ ὁξαρχῆς. ἡ δὲ προπηλακίζεται καὶ ἀφαιρῆται τῇ ἀρχῇ, τὰ Βασιλείας πράττοι. Τοιαύτη μὲν δὴ γνώμη ἐβεβαίωσεν τὰ εἰρημένα, ἔπειθε Βασιλίδαν καὶ τὰς ἄλλας πρεσβείαν ποιῆσαι πρὸς τὴν Βασιλέα. καὶ ἡροῦντο πρέσβεις, ἐκ βασιλίδος μὲν καὶ τῆς συγκλήτης, Γεώργιος τε ὁ Πεπαγωγμένος καὶ ὁ Συναδωλός, ὅς καὶ πρότερον πρὸς Διδυμότειχον εἰς Βασιλέα ἦκε παρὰ τῇ μεγάλῃ Δεκῇ πεμφθεῖς. παρὰ δὲ τῆς ἐκκλησίας ὁ Πατριάρχης, ὁ δὲ Φιλίππος μητροπολίτης, καὶ ὁ σκελλίης Καβάσιλας. ἔγραφον τε καὶ τὰ πρεσβυόμενα ἐν γράμμασιν ἰδίᾳ μὲν οἱ συνάρχοντες μὲν τῇ μεγάλῃ Δεκῇ. ἰδίᾳ δὲ ὁ Πατριάρχης. ἔπεσθη μὲν οἱ καὶ οἱ ὑπογραφαὶ τὰ γράμματα ἵν' ἡ πιστὰ. ἦσαν δὲ τὰ μὲν τῇ ἀρχόντων ἔτι ἔχοντα. Ὡς ἐπεὶ καλῶς ποιῶν αὐτὸς, ὡς ἀδυνατοῖς ἐπιχειρῶντος καὶ ἀδεμίτοις κατέγνωσεν σεαυτὴ καὶ τῆς γεγεννημένης ὅλῃ σὲ φθορᾷ ἐν τοῖς Ῥωμαίοις ἐννοῶν τὸ μέγεθος, ἦντας τῇ Βασιλείαν ὑποδέσθαι, καὶ εἰς ἰδιώτην γῆμα μεταβάλλειν, ὥσπερ ἡμῖν ἐγγνώρισε σαφῶς ὁ περιπόνητος καὶ γνησιώτατος τῇ κρατίσει καὶ ἀγίῳ Βασιλεῖ ἡμῶν ὁ μέγας Δεξ, δίκαιά τε ὁμῶς, καὶ συμφέροντα καὶ σεαυτῇ καὶ τοῖς ἄλλοις βεβελεύσθαι κείναντες, ἐπλώσαμεν τε τῆς εὐβελίας, καὶ τῇ πρεσβείαν πεποιήμεθα ταύτην. ἵν' ὅπερ ἦντας αὐτὸς, τὸ πέραν λάβῃ. ἵνα δὲ μηδεμίαν ἔχῃς ὑποψίαν, ὡς τι μετὰ τῷ ἰδιωτικῷ ἀπαντήσῃ δυσχερὲς, ἢ δυνάμειον λυπεῖν, τὰ γράμματα ταῦτα ἀπεσάλκαμεν, καὶ ταῖς ἡμετέραις ὑπογραφαῖς ἐπιβεβαιωθέντα ἀσφαλείας ἕνεκα, καὶ τῇ θάρρειν αὐτοῖς ὡς ἀκίνητα μὲν. ἔπειτα καὶ σωτήρεις ἐκ τῆς δημοσίων ἔχρατον, οἷς χρῆσται αὐτὸς καὶ παῖδες, καὶ οἱ κείοι. τοιαῦτα μὲν τὰ τῇ ἀρχόντων περιεῖχε γράμματα. Τῇ Πατριάρχῃ δὲ ἦσαν ἄλλως. Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ὁ μὴ θέλων τὸν θάνατον τῇ ἀμαρτωλῷ, ὡς τὸ ἐπιστρέφαι, ζῆν αὐτόν. ὅτι μὲν γὰρ κακῶς σεαυτῇ ὁμοίως καὶ τοῖς ἄλλοις ἐβεβέλωσεν τῇ ἐμφύλιον πόλεμον κεινικῶς, ἀδεπῆσας μὲν ὅρκους τὰς πρὸς Βασιλέα, καὶ τῷ φιλίᾳ ἐκείνῳ τῷ θάυμασιν, ὑφ' ἧς παρ' ὅλον τὸ ἐκείνη βίον πολλῶν ἀπέλαυσας καὶ μεγάλων ἀγαθῶν, καὶ τοῖς παισὶν ἐπιβεβέλωσας περὶ τῆς ἀρχῆς, τοῖς Ῥωμαίοις δὲ πολλῶν καὶ μεγάλων αἰτίων κατέστης συμφορῶν, ὧν ὅλῃ μέγεθος ἔδ' οἱ ἐν ἐχαιαῖς οἰκουῦντες γῆς ἀνῆκουσι εἰσὶν, ἔδ' αὐτὸς ἀγνοεῖς. ἐπεὶ δὲ τῇ τετολημμένων εἰς συναιδῆσιν ἐλθῶν, καὶ τῇ ἀτόπων ἐπιχειρήσεων, σεαυτὴ κατεγνωκῶς μετεμελήθης, καὶ ὑποστρέφεις καλῶς, ὅθεν ὁξήλθης κακῶς τῇ Βασιλείαν αὐτῇ ὑποσχεσάσθαι, καὶ εἰς ἰδιώτην γῆμα μεταβάλλειν, ὥσπερ ἀκρεβῶς ὁξέγενετο μαθεῖν παρὰ τῇ περιπόνητῃ καὶ γνησιώτατῃ τῇ κρατίσει καὶ ἀγίῳ με Αὐτοκράτορι τῇ μεγάλῃ Δεκῇ, αὐτὸς τε ἡδονῆς ἐπλήθην, ὅσης ἐπὶ τοῖς τοῖς τοῖς εἰκόσ. καὶ ἡ τῇ Θεῷ ἐκκλησίᾳ τὰς ἀγκάλας αὐτῆς διανοίξασα, δέχεται σε μὲν πάσης πνευματικῆς ἀγάπης καὶ ἡδονῆς, καὶ ὅσον ἄπα ἥξει καὶ σὲ προσδοκῶμεν εἰς ἡμᾶς, ἵν' ὁμῶς τε ἡ τῇ ἐπιτιμίᾳ λύσις γένηται ὡς καθευτεβλήθης, καὶ ἀλλήλοις συνωθῶμεν καὶ τὸ ἀρχαῖον ἔθος ἐμιλήσαντες. Τοιαῦτα μὲν ἔγραψε καὶ

καὶ ὁ Πατριάρχης. Οἱ πρέσβεις δὲ ἐπεὶ Παμφίλου ἔχει ἡλθον, πέμψαντες ἐδήλου Βασιλεῖ, ὡς ἤκουον μὲν ἐπὶ πρεσβείᾳ, προσπαχθεῖν ὃ παρὰ τὴν πεπομφόταν, μὴ Βασιλέα προσαγορεύειν ἐν ταῖς διαλέξεσι αὐτῶν. Εἰ μὲν οὖν τὸ τοῖσιν ἀνεκτὸν αὐτῶν, δῆλον ποιεῖν, ἵν' ἐλθόντες ἀπαγγέλλωσι τὰ τῆς πρεσβείας. εἰ δὲ μέλλοι δὴ τὸ ὑπεροφίαν ἀπελαύνειν πρὸς ὀργὴν, μηδὲ τὴν ἀρχὴν ἀφικνεῖσθαι πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἀνασρέφειν ἐκ Παμφίλου. Ὁ Βασιλεὺς δὲ ποιέμενος περὶ πλείους τὸ ἐκ Βυζαντίου τισὶν ἀξιολόγοις συντυχεῖν, ὅτι καὶ ὑπὸ συκοφαντῶν διαβληθεῖν, καὶ ἐδεμίαν πρόφασιν αὐτὸς παράχῃ τῷ πολέμῳ, ἀλλ' ἐκ πρώτης ἡμέρας ἄχρι νῦν ἀναγκαίως ὑπὲρ σωτηρίας αὐτῶν τε ἀμυνεῖται καὶ τῶν σωόντων, ἅμα δὲ ἐλπίσας εἰρήνης ἕνεκα ἤκειν, ἐκέλευεν ἀφικεῖσθαι πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐδεῖνα λόγον τῆς προσηγορίας ποιησάμενος τῷ ᾧ κοινῇ λυσitteλῶς ἕνεκα, καὶ τοιαῦτα μόνον ἔτοιμος εἶναι ὑπομένειν, ἀλλὰ καὶ λοιδορίας, καὶ εἰ Τυχαιώτερον ἕτερον δοκεῖ. Εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν τοῖσιν ὀφελὸς τι γένοιτο Ρωμαίους, καὶ πολλὰ αὐτοῖς εἰδήσειν χάριν ὑπὲρ τούτων. εἰ δ' ἄρα καὶ τὰ δεύτερα νικήσῃ καὶ ἀσύμβατοι ἀναχωρῶσιν, εἰς ἕτως αὐτῶν τινα ἀδοξίαν ἀπὸ τῆς προσηγορίας ἀπολείψειν. ἤκουμέν οὖν οἱ πρέσβεις ἐπὶ τούτοις καὶ ἀπήγγελλον τὰ καὶ τῷ πρεσβείαν ἅμα δὲ καὶ τὰ γράμματα παρείχον, παρετίρων τε τὸ μὴ Βασιλέα ἐν ταῖς διαλέξεσι προσαγορεύειν.

patriarcha. Legati Pamphilo imperatorem Cantacuzenum super adventu suo certiores faciunt, adduntque, sibi mandatum, ne ipsum in congressu imperatorem appellent. Hoc si patiat, faciat ut sciant, quo illum ad eunt, munere suo perfungantur. Sin eos superbe & iracunde repulsus sit, neutiquam accessuros, & Pamphilo domum reversuros. Imperator etiam atque etiam desiderans, cum viris honoratis e Byzantio de rebus suis omnibus colloqui, & eos docere, se a criminatoribus traduci, nec ullam bellum anam dedisse, sed a primo die usque nunc pro sua suorumque salute propugnationem suscipere necesse habuisse; ac simul sperans, eos pacificationis ergo venire, neglecto imperatoris nomine adeundi sui copiam facit. Nam si id e republica futurum sit, non talia dumtaxat, sed & convitia, & si quid odiosius convitiis, equo animo ab ipsis perpassurum. Immo si id Romanis commodet, etiam gratias non vulgares acturum. Sin deteriora vincant, & infecta pace discedant, nec sic aliquod sibi dedecus ex simplicitate appellationis relicturos. Hac conditione legati veniunt, legationem exponunt, litteras reddunt, caventque, ne imperatorem vocent.

CAPUT LXXIV.

In acta imperatoris inquitur, & bene gessisse rempublicam ostenditur: adversarii confutantur. Responsum imperatoris ad legatos. Exprobrat principibus ignobilitatem, & imprudentiam: statum reipublice deplorat. Apocauchum exagitat, & objecta sibi crimina diluit, cum recriminatione in patriarcham. Repetuntur quæ inter ipsum & imperatricem super imperio deponendo, ac recipiendo eodem patriarcha internuntio acta sint. Item quæ inter ipsum, & patriarcham, ut ejus perfidia pateat. Queritur etiam de legatis suis Constantinopoli injuriosissime habitis, & de iniquitate in se demonstrata. Separatim Apocauchum insectatur. Patriarcham cum suis auctorem esse calamitatis bello acceptæ probat, & quam multiplex ea fuerit, docet. Rejicit etiam, quod patriarcha scripserat, abdicanti se, & pœnitenti viscera ecclesie aperta esse, & pœnam condonandam. Item de vi excommunicationis differit. Concludit, eos malorum omnium causam extitisse, & imperium ambire, pacisque summum desiderium denuo significat.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ τῶν τε λόγων ἤκουε, καὶ τὰ γράμματα ἀνέγνω, πρὸς τὰς ἐγγεγραμμένους λίπας διαχυθεῖς, νῦν μὲν ἀπέλυε τὰς πρέσβεις ἀναπαύλης τινὸς τυχεῖν ἐφ' ἧς ὀξενίζοντο οἰκίας. εἰς τὴν ὑπεραίαν δὲ ἐκκλησίαν ἐκ τῶν παρόντων ποιησάμενος, μετεκαλεῖτο καὶ τὰς πρέσβεις. καὶ πρὶν ἀπολογία τινὰ περὶ ὧν ἐπρέσβουσαν ποιήσασθαι, τὰ κατ' αὐτὸν εἰς μέσον προτίθει ἐρδυνᾶν. καὶ πάντα ὀξενίζετο μετὰ τῷ Βασιλεῶς τελευτῶν, ἐφ' οἷς ἀπεδείκνυσεν αὐτὸν ἐπὶ τῶν πρεσβείων ὀρθῶς καὶ δικαίως, καὶ τοῖς τε Βασιλεῶς παισὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν Ρωμαίοις μάλιστα λυσitteλῶς πεπολιτευμένον. ἐκέ-

Paris II.

AUDITIS legatorum verbis, per lectisque litteris, ad nugas illic positus in risum solutus imperator, tum quidem eos ad corpus cibo, ac somno in diversorio reficiendum dimittit: Die altero concilio e presentibus suis coacto, legatos etiam advocat, ac priusquam eis respondet, causam suam, ad quaestionem de ea exercendam in medium proponit. Inquitur in acta ejus omnia, post Andronici imperatoris obitum: & legatis ostenditur, probe, iuste, & cum summa tum filiorum imperatoris, tum Romanorum omnium utilitate reipublice praefuisse. Jubet item eos intrepide proferre, si quid haberent

Edit. Paris.
pag. 601.

P p p

Edit. Parif.
pag. 602.

reprehendere, ut rationem omnium redditurus. Illis quædam horum ut injusta accusantibus, ad singula respondet. In ista actione sex deinceps dies contriti sunt: pluribusque argumentis & probationibus demonstratum, injurias imperatorem accepisse longe indignissimas, & magnum ducem, aliosque belli factores non sycophantas solum, in eum vehementer ingratos, & quantum dici non potest sceleratos: sed cædium quoque, & servitutis, & ærumnarum ingentium, quæ belli tempore Romanos obruerunt, primariam causam extitisse. Post diem sextum legatis responsum dare instituens, ita orsus est. Nulla res & urbem populari utentem potestate, & regnum, seu monarchiam imprimis tam facile evertit, quam a prudentibus, & opportune consulentibus solitudo. Etenim si talibus aut civibus civitas, aut præfectis regnum abundaverit, quamvis casu quodam offenderint, parvo negotio ad pristinam felicitatem revocari poterunt. Sin autem tales viros semel amiserint, nihil profecto celerem, & extremam eorum miseriam remorabitur. Quocirca Romanum imperium ego maximopere lugeo, quod multis antea viris admirabilibus abundans, modo omnia conficiens, & consumens vetustas eo redegit, ut summam ejus teneant, quos e medio imperitæ plebeculæ prodire dicas. Nam super talibus legationem mittere, & ad me mittere, qui ip-sis diu jam imperavi, & cujus (absit verbo invidia) vel placidiore aspectu dignati, in cælo sibi esse videbantur: deinde nihil neque acquirentes, neque circumspicientes, adeo inconsulto, & confidenter quidquid in buccam venit scribere, non tam illis, quod se dignum est facientibus, quispiam reprehenderit, quam illustre prius, & beatum Romanorum imperium nunc ab hujusmodi, pro Deum immortalem, mancipiis gubernatum defleverit. Sed de illis nihil dicam amplius, quos talis conditio, & pejor etiam decet: Apocauchi præfecti cubiculi non improbitatem modo, mentiendique libidinem, sed temeritatem quoque, & impudentiam admiror: qui quamvis non paucis, & apertissimis exemplis, mendaciorum convinci possit, tamen ne frustra, ac sine causa bellum commovisse, neque inaniter laborare videatur, fluxam gloriam dedecore in omnem vitam duraturo redimere voluit. Verum neque hoc illius facinus tam valde mirandum censeo. Cujus enim vita omnis nihil est, nisi vafrities, perjurium, impostura, quique facilius sine aspiratione aeris, quam sine his spiritum duxerit, haud mirum si Deo mentiens assidue, apud homines quoque vanitatem usurpare statuerit. Ego vero a puero veritatis amans, & usque hodie tanti eam faciens, ut nullam ei humanam prosperitatem antepo-nam, quod verum est eloquar. Testimonium mihi dicet etiam Synadenus hic, meorum verborum conscius, & testis fide dignus, qui ab illo ad me venit. Nam dum castellum Emphythium obsideret, legatum hunc ad me misit: & affirmavit, se colloquendi gratia me conventum cupere: nequiter & istuc, atque ut suis moribus dignum erat simulans, quod facto clare patuit. Annuente autem me (cogitabam enim de pace me-

λοῦ τε καὶ τὰς πρὸς βασιβείας ἀδελφὰς λέγειν, εἰ τι ἔχοιεν κατηγορεῖν, ὡς λόγον ὑπὲρ πάντων ποιησόμενος. καὶ ἐπ' ἐνίοις ἀντιλεγοντων καὶ ἐγκαλουμένων, ἃ ἐνόμιζον ἀδικεῖν, ὑπὲρ πάντων ἐποιεῖτο λόγον. Τὸ μὲν οὖν εἰς ἑκτὴν ἐφεξῆς ἡμέραν ἐτελείει, καὶ ὅτε πολλῶν τῷ δόποδείξειον τὰ ἔχοντα ἡδίκημένος ἀπέδεικνυτο ὁ Βασιλεύς. Δὲ ὁ μέγας, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τὸν πόλεμον κεννηκότες ἐσυκοφάνται μόνον καὶ ἀγνώμονες δεινῶς περὶ αὐτῶν, καὶ μοχθηρίας ὑπερβολῶν ἐλλειποπότες ἐδειμνίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ φόνον καὶ τὸ ἀνδραποδισμῶν, καὶ τὸν μεγάλων συμφορῶν, αἱ Ρωμαῖες κατέχον ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν πολέμων μάλιστα αἰτιώτατοι γεγεννημένοι. Μετὰ δὲ τὸ ἑκτὴν, πρὸς τὴν δόπολογίαν καθίστατο τὴν περὶ τῶν πρὸς βασιβείας, καὶ ἡπε τοιαύδε. Οὐδὲν ἔτι καὶ πόλιν δημοκρατεμένην καὶ βασιλείαν μάλισ' ἂν ῥαδίως καταλύειν δύναίτο, ὡς ἀνδρῶν δπουσία σωεῖται καὶ τὰ δέοντα βελδομένον. Εἰ μὲν οὖν τοιούτων ἡ πολιτεία ἡ πόλις, ἡ ἀρχόντων ἡ βασιλεία δύποροῖν, καὶ τὴν τύχην τινὶ σφαλῶσι, ῥαδίως δύνανται ἂν ἐπαναστῶσαι τὴν προτέραν τύχην. ἂν δ' ἅπαξ ἀποστρεφῶσι τῶν τοιούτων, ἔδεν εἶσαι κάλυμα μὴ εἰς ἔχοντα κακοπραγίας τάχιστα ἀφίχθαι. ὁ νυνὶ ἐγὼ τὴν Ρωμαίων μάλισα ὁδύρομαι ἡγεμονίαν, ὅτι πολλῶν καὶ θαυμασίων ἀνδρῶν πρότερον δύπορεσαν, νυνὶ εἰς τὸ πλεῖστον ὁ πάντα καταλύων χρόνος, ὥστε ἡγεμόνας τῶν πραγμάτων ἔχειν μηδὲν ἀμεινον τῶν πολλῶν ἔχοντες. Τὸ οὖν ὑπὲρ πηλικέτων πρὸς βασιβείας ποιημένους, καὶ πρὸς ἐμὲ τὴν πολλὴν ἡδὴ χρόνον ἄρξαντα αὐτῶν, ἐγὼ εἰ μὴ ἐπίφθορον εἰπεῖν, καὶ βλέμματος δπουλαύειν προσέλωμαι ἐν μεγίστης ἡγόν δτυχίας μέρει, ἔπειτα μηδὲν μῆτε ἐρόνησαντας, μῆτε σκεφαμένους ἔτιως ἀπερυσκέπτως, καὶ θρασέως τὰ ἐπελθόντα γράφειν, ἐκ ἐκείνων μάλισ' ἂν τις κατηγορήσειε προσήκοντα εἰργασμένων ἑαυτοῖς, ἢ ὅσῳ τὴν περιφανῆ πρότερον καὶ δτυχῇ Ρωμαίων θρῶνῆσαι ἡγεμονίαν, ὑπὸ τοιούτοις, φεῦ, ἀνδραπόδοις ἀγομένῳ. Περὶ μὲν οὖν ἐκείνων, ὀλίγος ἐμοὶ λόγος γένοιτ' ἂν, τοιαῦτα καὶ φαυλότερα πράττειν ἔστιν ἀξίους. Αποκαύχῃ τὴν παρακοιμωμένην, καὶ τὴν μοχθηρίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰταμότητα καὶ τὴν ἀναιχμωτίαν ἐπεισι θαυμάζειν, ὅ, τι καὶ τοι μέλλων ἐπὶ τοσούτων ἐλέγχουσαι σαφές ατα ψευδόμενος, ὅμως ἐπὶ τῷ μὴ δοκεῖν εἰκὴ καὶ μάλισ' ἂν τὸν πόλεμον κεννηκέναι, μηδ' ἀνέναντα πο- νεῖν, εἴλετο τῆς ἐπ' ὀλίγον εὐδοξίας τὴν διαβίου αἰσχυρῶν ἀνταλλάττεσθαι, δεόν μὲν τοι μηδὲ τὸ ἐκείνου πάντῃ θαυμάσον ἡγεῖσθαι. ὅ οὖν ὁ βίος ὅλος πανουργία ἐπιπορτία καὶ ἀπάτη, ἐρῶν ἂν ἀναπνέσειε χωρὶς αἵρος, ἢ τέτων, ἔδεν θαυμα- σὸν εἰ Θεὸν ψευδόμενος διωκεῖν, εἴλετο καὶ πρὸς ἀν- θρώπων τῷ ψεύδει χηῖσθαι. Εμοὶ δ' ἐξ ἀρχῆς τε ἡρημένῳ τὴν ἀλήθειαν, καὶ εἰς τὸδε χρόνον περὶ πλεί- στω ποιημένῳ, καὶ πάσης ἀλλῆς ἀνθρωπίνης εὐμε- λίας προτιμῶν τι, τὰ ληθῆς εἰρήσεται, συμμαρτυρή- σει δὲ καὶ Συναδινὸς ἔπος, ὅς ἐμοὶ πρὸς λόγους συνοί- δειν, ἀξίόχρεως ὢν πρὸς πίσιν. παρ' ἐκείνου δὲ ἀφί- κτο. τὸ οὖν ἐμπυθίᾳ φρεῖον πολιτικῶν, πρὸς βασιβείας τε πρὸς με ὅτε τῶν ἐποιεῖτο, καὶ βέλδοι ἐλεγε συν- τυχεῖν περὶ τινῶν ἐλεγχόμενος, κακέρχως καὶ ταῦ- τα καὶ ἀξίως ἑαυτοῦ ὑποκρινόμενος, ὡς εἰδείκνυ- το σαφῶς ὑπὸ τῶν πραττομένων. σωθεμένη δὲ

ἐμῶν. ὥνδ' αὐτὸν περὶ εἰρήνης ἐδέλαιν' ἔχλει-
γεσθαι, ἥς ἐγὼ μάλιστα ἐπιθυμῶ καὶ τῷ περὶ ἐκείνης
λόγων, καὶ ὥσπερ πρὸς ἀπάτῃ συνεσθλασμένοι, ὁ-
λίγα πολυπραγμονῶν ἐξέχομαι, μὴ δυνάσθαι αὐτὸς
ἐλεγε βασιλικῶς ἐσθλασμένῳ συντυχάνειν. ἀδυ-
νατώτερον δὲ εἶναι πάλιν τῷ βασιλικῷ σκιδνῷ ὑπο-
τίθεσθαι ἐμὲ πρὸς ἀεπίνοιαν τινα ἐδεῖτο ἐξελίσκειν.
Εγὼ δ' ὅπερ ἔφην τὴν ἐπιθυμίαν ἐνεκα, ἀλλὰ τῷ ἀ-
πορίαν εἶπον ῥᾶτα ἰασαίμην ἂν ἐγώ. ὥπλισμένοι δὲ
συμμιζόμενοι ἀλλήλοις ἀγροοῦμενοι εἰ βασιλικῶς,
ἢ ἰδιωτικῶς ἐνδονέχομεν ἐδῆτας. εἰ οὖν τὸ σκιδνὸν
καὶ τῷ βασιλείῳ ἐσιν ὑποθέμενον ἰδιωτικῶς ζῆν,
ὥσπερ ἐκεῖνος καταφύδεται, κρίνατε ὑμεῖς. εἰ δ' ἐ-
τέρως ἢ ὥσπερ αὐτὸς εἰρήκειν ἔχει, ὁ Συναδνὸς πα-
ρὼν ἐξελεγχέτω. ἀλλ' ἐκ ἂν δυνάιτο. πρὸς μὲν οὖν
τὰς ὀνομαζόμενας Ἀρχοντας, οἱ δίκαιοτερον ἂν μάλ-
λον ἀνδράποδα καὶ δῆλοι καλοῖντο, καὶ τῷ παρακοιμα-
μένῳ ψευδολογίαν, ἀρκέσει καὶ τὰ εἰρημένα. τῷ τε
ἀνοίαν ἐκείνων καὶ φαυλότητα. καὶ τῷ ἐκείνῳ μοχθηρί-
αν ἀπελέγχειν. Πρὸς δὲ τῷ πρὸς Πατριάρχῳ ὑπο-
λογίαν ἡδὴ θέλωμαι. ἂν δ' ὑπὸ τῶν λόγων ἀπελέγ-
χεται ψευδολογία καὶ ἐπιτοκῶν αὐτὸς, καὶ τῷ αἱμάτων
καὶ τῷ φόνων αἴτιος καὶ τῶν μυρίων κακῶν, ἀπὸ τῶν τα-
λαιπῶρας Ρωμαίων ποσῶν ἡδὴ κατέχει χρόνον, ὥν
αὐτὸς ἐν τοῖς γράμμασιν αἴτιον ἐμὲ γεγενῆσθαι λέγει
ἐπιθυμήσαντα τῆς βασιλείας μὴ ἐμοὶ τὸν ἐλεγχον πρὸς-
λογίζεσθαι καὶ τῷ αἰχύνῃ τῷ ὑπὸ τῶν λόγων, ἀλλ'
ἐκείνῳ τῷ πρὸς τῆς κατασῆσαντι. λέγει τοίνυν, ὡς
ἐγὼ τὰς πρὸς βασιλέα ὅρκας παραβάς, καὶ τῷ θαν-
μαστὴν ἐκείνῳ φίλιαν ἀδελφείαν, ὑφ' ἧς παρὰ πάντα
τὸν ἐκείνου βίον πολλῶν ἀπέλαυσα καὶ μεγάλων ἀγα-
θῶν, ἐπεβέβησα τοῖς παισὶ καὶ βασιλίδι τῇ γα-
μετῇ μὲν τῷ τελευτῷ. εἰ μὲν οὖν ἀπολασίαν κατη-
γόρει, ἢ ἀσυνεσίαν, ἢ δειλίαν, ἢ τι τῶν ὅσα πρὸς
καιρὸν ἔχει τῷ μέμφειν, καὶ ἢ ὕβρις εἰς τὸ σῶμα θη-
βαίνει, ὡς γὰρ ἂν σιγῇ τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτοῖ τῇ πρὸς
αὐτόν. εἰ δ' ἐπιτοκίας δίδωκε, ἢ ἐδὲν ἀσεβείας δι-
κνῶσθαι, ἐπιτοκία γάρ, φησὶν, ἀρνήσις Θεοῦ, τί
λοιπὸν, ἢ μὲν παρρησίας ὑποδέσθαι τὰ ἐγκλήμα-
τα, καὶ αὐτὸν ὑποδεικνύει ποσῶν τῇ ἐπιτοκίᾳ ἐνεχό-
μενον, ἢ ὅσον ἐμαυτὸν μάλιστα ἀφεικτότα. Πρὸς μὲν
ὃν βασιλέα τὸ μακάριον ἐκείνον τὸν πάντ' ἐμοὶ φίλ-
τατον καὶ κεφαλὴς τιμιώτερον αὐτῆς, καὶ ζῶντος μά-
λιστα περιεχόμενον, καὶ πάντα πόνον ὑπὲρ ἐκείνου τρυ-
φῶν ἡγάμην, καὶ μὲν τῷ τελευτῷ ἀνεπίλητον τὸ μνή-
μην περιφέρειν, ὅτι ὁμοιοκέναι φαίλω ἂν, ὅτι ἐπιτο-
κίαν ἐδὲν ὅρκων ἐδεδίθη ποτὲ, τῷ μηδὲν φαῦλον
ὑποπτόμενον ἐνεκα περὶ ἐμῶν. αἱ δὲ καθημέραι παύσεις,
μυρίων ὅρκων ἦσαν ἰχυρότεραι, τὸ πρὸς ἐκείνον ἐμῶν
πίσιν καὶ φιλίαν καθαρὰν ὑποδεικνύσαι. τὰς δὲ ὅρκας,
καὶ παρ' ὧν δυσχερὲς ὑποπτόμενον ἐδὲν, ἀλλ' οἷς μά-
λιστα ἀπιστῶμεν εἰσάμεν ποιῆσαι προσαναγκάζειν.
καὶ μὲν ἔχοντες τὸ ἐγκλημάτων ὑποδέσθαι δικαίῳ, ἂν
τοῖς ἐκείνου φαίνωμαι παισὶ μὲν τὸ τελευτῷ ἐπι-
βεβελότως. ὁμοίως δὲ ἂν τις ἐνέχοιτο τοῖς ἐγκλή-
μασι τῆς ἀδικίας ἂν ὁμοιοκῶς, ἂν τε χαλεπὸν ὅ-
ρκων ἀδικίῃ. Τοῦτο μὲν οὖν μετὰ τῶν ὅρκων
τῷ ὑποδείξειν ἐξετάσομεν. νυνὶ δ' αὐτὸ τοῦτο
ψεύδεσθαι καὶ συκοφαντεῖν τὸν Πατριάρχῳ φαίλω ἂν
φάσκοντα ἡδεδιγμέναι τὰς πρὸς βασιλέα ὅρκας. εἰ

Paris II.

cum acturum, cuius me cupidissimum,
& sermonum de ea licet ad fraudem com-
positorum parum curiosum scrutatorem
fuisse confiteor) atque in lætitiā ef-
fuso, ipse me alloqui in veste imperia-
li posse negavit: mihi autem fore multo
difficilius ornatum hunc deponere: id-
eoque rationem aliquam novam inveniri Edit. Paris.
desiderabat, qua congregareremur. Tum pag. 603.
ego cupiditate pacis inflammatus, ut di-
cebam, atque hanc difficultatem, in-
quam, non difficile sustulero: arma-
ti enim conveniemus, ut imperatorio-
ne, an privato vestitu intus testi si-
mus, ignoretur. Utrum igitur hoc pa-
cium sit aliquod, imperio deposito pri-
vatorum more vivendi, ut ille mentitur,
vos judicetote. Si aliter est ac dico, Sy-
nadenus hic præfens me refellat, quod
non poterit. Ad eos igitur, qui Archon-
tes vocantur (melius mancipia, &
servi nominarentur) & ad mendacilo-
quum præfectum cubiculi, ad illorum, in-
quam, stoliditatem, & inscitiam, &
hujus perversitatem coarguendam, satis
dictum est. Sequitur ut patriarchæ res-
pondeam: quem si mendacem, ac per-
jurum, cædiumque, & effusi sanguinis,
& mille malorum, quæ infelices Roma-
nos tamdiu opprimunt (quorum me pro-
pter imperii cupidinem causam fuisse in lit-
teris autumat) reum probaverō, ne ob
eam probationem, ignominiamque ad se
ex verbis meis redundantem mihi, sed
illi a quo huc deductus est, irascatur. At
igitur, me juramento Andronico impe-
ratori concepto deficientem, & memo-
rabilem illam amicitiam, ex qua quoad
ille superstes fuit, complura, & singula-
ria bona sim adeptus, diffuentem, post
obitum uxori, & liberis ejus infidias
paravisse. Si me intemperantiæ, stupo-
ris, timiditatis, aut alicujus eorum, quæ
temporariam habent reprehensionem, &
quorum contumelia ad corpus transit, ac-
cusaret, ego accusationem reverentia il-
lius tulissem tacitus. Quia vero perjurii
infimulat, quæ nihil ab impietate dif-
fert (a periurium enim, inquit, est
negatio Dei) quid restat, nisi ut objecta
crimina refellam libere, ipsumque tan-
tum esse periurio implicitum, quantum
me ab eo sejunctum demonstrem. Quod
igitur attinet ad beatæ memoriæ impe-
ratorem illum, omnium mihi carissimum
& ipsa anima mea pretiosiore (quem
& viventem complectebam, & quem-
vis pro eo laborem delicias reputabam,
cujusque defuncti indelebilem memoriam
circumfero) neque jurasse me illi dixe-
rim, neque pejerasse: siquidem ne quid
de me sinistrum suspicaretur, juramenti
meis numquam indiguit, cum quotidianæ
actiones meæ ad fidem, & germanum
amorem meum erga illum prodendum,
mille juramenti antecellerent. Etenim
non eos, a quibus grave nil timemus, sed
quibus maxime diffidimus ad jurandum co-
gere consuevimus. Non tamen propterea
criminibus me absolvi volo, si interim
illius filii post ejus e vita discessum infi-
diatus videar. Peræque enim injustitiæ
culpa tenetur, si quis injuratus, ut si
juratus injuste egerit. Sed hoc quale sit,
post refutationem objecti juramenti con-
siderabimus: nunc hoc ipsum patriarcham
calumniose mentiri ajo, quod me
datum imperatori juramentum habuisse ir-
ritum asserit. Si juramenta intelligit,
quæ imperatrici, & imperatori filio ju-

pag. 604.

P p p ij

raverim, primum quidem nec ipsis jura-
vi, cum id nulla necessitas requireret,
& ad me defendendum eandem oratio-
nem valere oportere dico, qua de im-
peratore usus sum: quod nempe etiam
sine juramento nec illis quispiam infi-
diari queat, neque imperio eos movere,
nisi manifestum scelus designare volue-
rit. Sin de juramentis loquitur, quæ
ipsi postea (patriarchæ inquam) dede-
rim, equidem hominem reveritus, nul-
lum super iis verbum edere cogitaveram.
Quia vero ipse ea in examen cogit de-
ducere, si magis inde ipsum pejerasse
docuero, in bonam partem accipiat. E-
go namque recenti imperatoris obitu,
cum viderem eum ad rempublicam tra-
ctandam se ingerere, & ambitione, at-
que imperandi gloria prurire: nec igno-
rarem, quam nihil prodesset, hujusmo-
di appetitioni indulgere (multam enim
inde discordiarum, ac seditionum mate-
riam exorituram præsentiebam) palam
autem ejus conatum infringere invidio-
sum, ac tyrannicæ cujusdam affectatio-
nis videri, istiusmodi incertis ac dubiis
cogitationibus diu luctatus, tandem si
non reipublicæ, at certe mihimet pro-
spiciendum, & vitam meam a publico-
rum negotiorum strepitu remotam, otio
honesto, tranquillitatisque mandare decre-
vi, ne Romanis teterrimorum incommo-
dorum caput, & origo extitisse putarer.
Quare eodem usus legato ad Augustam,
imperii procuratore me abdicavi. Quæ
auditione improvisa obstupescens, abdi-
cationemque meam communem interpre-
tata miseriam, in omnia se vertens,
nunc rogare, nunc exprobrare, & ut
brevis sim, omnem rudentem movere,
quo me ad imperii moderamen revoca-
ret. Atque istarum rerum omnium ipse
erat internuntius. Postremo multis sermo-
nibus ejus expugnatus, filiorumque orbi-
tate, & illius viduitate considerata,
quibus utrisque curator, & patronus ma-
gnopere esset necessarius, quem me il-
lis præstare æquum foret, si vellem sol-
licitudinem, & curam istam erga fi-
lios, amicitia gratias imperatori mor-
tuo perfolvere: quamquam cernerem,
quibus me periculis objectarem, manus
dedi, etsi non ita improvide, ut quis-
quam postea inconsiderantia me arguere
posset. Quin & audiente patriarcha ver-
bis pluribus imperatricem monui, ne
calumniatoribus, qui non pauci essent
emersuri, & mendacia contra me con-
futuri (quia videlicet invidia non eos
fineret quiescere) aures daret. Sed si
quid ejusmodi in me accusarent, quod
& illa dictu falsum intelligeret, cum
stomacho accusationem rejiceret, ac
sycophantas odisset. Sin autem penetra-
ret ejus animum, & dubitationem ha-
beret, an verum esset, quo deferretur,
ne illico damnaret, neu ad ultionem
progrediretur: sed judicio arcesceret,
tempusque ad defensionem præscriberet.
Ac si quidem improbus, ac periurus
inveniret, pœnas darem: sin crimina-
tiones dissolverem, accusatores id quod
essent, sycophantæ nimirum, haberen-
tur. Imperatrix hac oratione nihil mo-
ta, haud judicio, & probationibus adver-
sum me opus esse dixit: & imperii gu-
bernationem ita reddidit, ut a referen-
dis rationibus penitus me absolveret.
Me vero perseverante, & urgente, ut
judicium promitteret, nolens annuit:

Edit. Paris.
pag. 605.

δὲ τὰς πρὸς Βασιλίδαν λέγει καὶ Βασιλέα τὸ ὄν, πρῶ-
τον μὲν ἐδ' αὐτοῖς πρότερον ὁμώμοκα. ἐδὲ γὰρ ἐκάλει
χρεῖα τίς. τὸ ἴσον δὲ λόγον καὶ περὶ αὐτῶν ὡς περὶ καὶ
περὶ Βασιλέως φημι δίκαιον εἶναι σωζέσθαι, τὸ καὶ χα-
ρίσ ὁρκῶν τινὰ, μηδὲ αὐτοῖς ἐξεῖναι ἐπιβεβόειν, μη-
δὲ παραιεῖσθαι τὸ ἀρχὴν, εἰ μὴ φανερῶς αἰροῖτο ἀ-
δικεῖν. εἰ δὲ τὰς ὕστερον ἐπ' αὐτῇ γεγεννημέναις λέγει,
ἐγὼ μὲν ἐδὲνα περὶ ἐκείνων ποιεῖσθαι λόγον ἐβεβό-
μην αἰδοῖ τῇ πρὸς αὐτὸν. εἰ δ' ἐκεῖνος ἀναγκάζει τῶν
ποιῶτων τὸ ἐξέτασιν, εἰ μᾶλλον ἐκεῖνος ἀπὸ τῶν ποι-
ῶτων φαίνοιτο ἐπιτοκῶν, σέργειν δίκαιον. Εγὼ γὰρ μετὰ
τὴν Βασιλέως τελευτῶν ὀλίγω ὕστερον, ὁρῶν αὐτὸν τῶν
πολιτικῶν πραγμάτων ἀρχὴν ἐπιχειροῦντα, ἔτι ὑπο-
κινεῖσθαι εἰς φιλοτιμίαν καὶ δόξαν ἀρχικῶν, τὸ, τε ἐν-
διδόναι πρὸς τὴν ἐφισιν ὡς ἀλυσίτελές ὁρῶν. Ὑπώ-
πτον γὰρ ἐκ τῆς πολλῆς ἀναφυῖσθαι διχοστασίας,
καὶ εἰσέσεως ἀφορμᾶς. τὸ, τε καλύειν φανερῶς τὸ ἐ-
πιχειρήσιν φθονερὸν καὶ μοναρχικὸν δοκοῦν, ἔτι τοῖς
ἀμφιβόλοις λογισμοῖς ἐπιπολὺ παλαιάσας, τῆς
δοξᾶς μᾶλλον εἰ ἔτι μὴ τοῖς πράγμασιν, ἀλλ'
ἐμαυτῷ λυσίτελεῖν, ὑποχέσθαι τῶν πραγμάτων τῆς
ἀρχῆς, καὶ ἄρχειν κατ' ἐμαυτὸν, καὶ μὴ τοῖς Ρωμαίοις
αἰτίος κακῶν ὁφθῆναι ἀντιέσθαι. καὶ αὐτῷ χρησάμε-
νος πρεσβυτέρῃ πρὸς βασιλίδαν, ἀπειπάμην τὴν
ἀρχὴν. ἡ δὲ τῷ ἀδοκίμῳ τὴν ἀκούην καταπλα-
γεῖσα, καὶ τῆς κατεχέσεως συμφορᾶς οὐκ ὑποδέσ-
σαν νομίσασα τὴν ἐμοῦ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναχά-
ρησιν, παντοία μὲν δεομένη, ὀνειδίζουσα, παρακα-
λεῖσα, πάντα κινουσα κάλων, ὡς τε πείθει τῶν
πραγμάτων αὐτῆς ἔχειν. καὶ τῶν ποιῶτων πάντων
αὐτὴ μὲν παρ' ἀμφοτέρων πρεσβυτέρῃς. Ἐπεὶ δὲ ὑπὸ
τῶν πολλῶν ἐκείνης λόγων ἐπικλαθεῖς, ἔτι πρὸς
τὴν ὀρφανίαν τῶν παίδων Βασιλέως ἀπιδὼν, καὶ
χρεῖαν τὴν ἐκείνης, καὶ ὡς μάλιστα πολλῆς δεόν-
ται τὴν προστασίας, μὲν ἐμὲ δίκαιον ἐπιδείκνυσθαι ἀ-
ξίας Βασιλεῖ τὴν φιλίας χάριτας τὴν εἰς τοὺς παῖ-
δας ἀποδιδόντα κηδεμονίαν, καὶ εἰ μέλλοιμι κιν-
δυνῶσι περιπίπτειν, ἐπειθὲ μὲν μὲν, εἰ μὴ ἔτι
ἀπεισκέπτως, ὡδ' ὕστερον τινὰ καταγινώσκων ἔ-
χειν ἀβελίαν. ἀλλὰ καὶ Πατριάρχου συμπάροντος,
πολλὰ πρότερον διελέχθην βασιλίδι περὶ τῆς μὴ
δεῖν προσέχειν συκοφάνταις, οἱ πολλοὶ φησόντες
ἁβρολάς καὶ συκοφαντίας κατ' ἐμὲ συρράπτοντες.
οὐ γὰρ εἴσεται γε ὁ φθόνος ἡρεμεῖν, ἀλλ' εἰ μὲν
τι τοιοῦτον κατηγοροῖεν, ὅποιον ἂν καὶ αὐτῷ ἐκ
τῶν λεγομένων τὸ ψεύδος συμμεῖν, ὑποπέμπεσθαι
πρὸς ὀργὴν, καὶ μισεῖν τὰς συκοφάντας. ἂν δ' ἐφάπτε-
ται τὴν ψυχῆς ἔτι ἀμφιβολίαν ἐμποῖν, μὴ ἄρα ἀληθῆ
τὰ κατηγορημένα εἶναι, μὴ καταψηφίζεσθαι αὐτὰ κα, μηδὲ
πρὸς τὸ ἀμυνέσθαι χωρεῖν, ἀλλὰ καλεῖν ἐπὶ τὴν δίκην,
καὶ καιρὸν παρέχειν πρὸς δότολογίαν. καὶ μὲν ἀδικῶν καὶ
ἐπιτοκῶν ἐλέγχωμαι, δίδοναι δίκας. ἂν δ' ὑπολύω-
μαι τὰ ἐγκλήματα, τὰς κατηγορίας τῶν ὅπερ εἰσιν ἡ-
γεῖσθαι συκοφάντας. Ἡ Βασιλὶς μὲν οὖν πρὸς τὰς λόγους
ἐκ ἐπειθέτο, ἐδὲ δικῶν ἐφασκε, καὶ ἐλέγχων πρὸς ἐμὲ
δείσεσθαι, ἀλλ' ἀνυπεύθυνον παρέχετο τὸ ἀρχὴν. ἐ-
μὲ γὰρ ἐκ ἀνέντος, ἀλλὰ βιαζομένη τὴν περὶ τὴν δίκην ἐ-
παγγελίαν, ἐπειθέτο ἀναγκασθεῖσα, καὶ ὅρκους ἀλλή-
λοις παρεχόμεθα ἐπὶ τῷ Πατριάρχῃ, τὸ μὲν μηδε-
μίαν κατ' ἐμὲ ἀπόφασιν ἐξοικνεῖν ποτε πειθεῖσθαι

συκοφάνταις, ἀλλ' ἐπὶ τῇ δίκῃ καλεῖν, καὶ ἐλέγχῃς ποιεῖν τῶν ἀδικημάτων. ἐμὲ δὲ μηδέποτε περὶ αὐτῆς ἀγνωμονήσῃν, μὴ δ' ἐπιβελύσειν αὐτῇ καὶ τοῖς παισὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν. ἀλλὰ πᾶν ὅτι οὐκ ὑπὲρ τῶν καὶ τῆ κοινῆς Ῥωμαίων ὠφελείας πράττειν. Ἐγὼ δὲ καὶ τούτων οὕτω κατεσκευασμένων, ἔτι τῷ γυναικεῖαν διδῶς ἀδένειαν, μὴ ἔχῃ οἷά τε ἢ ἄπο μεγαλοφροσύνης καὶ λογισμῶν ἐπιδείκνυται περισσίαν, ἀλλὰ ἀπατηλοῖς καὶ περιέργοις, καὶ συκοφανταῖς παραχθῆσα πρὸς τὴν κατ' ἐμὲ πόλεμον ὀρμηθῇ ἢ Βασιλῆς, τῇ Πατριάρχῃ μόνον παραλαβὼν, καὶ πολλῶν ὑπομνήσας ἐπιρρημάτων ὑπὲρ τῶν παρ' ἐμὲ, ἔπειτα ἐδέομαι τῇ ὑπὲρ ἐμὲ δικάων ἔχεται καὶ Βασιλίδι παραρῖναι, ἐπεὶ σωεῖναι τὸν πάντα χρόνον μέλλει Βυζαντίῳ ἐνδεχέσθαι, μὴ πεῖθεσθαι τοῖς συκοφάνταις μηδὲ πρὸ δίκης ἐμὲ καταψηφίζεσθαι, ὥς τῆς ἐκ τῆς ὠφελείας καὶ εἰς μόνον ἐμὲ διαβαινέσης, ἀλλὰ εἰς ἀπαντας κοινῇ Ῥωμαίᾳς. ὧν δίκαιον αὐτῇ ἀπάντων προνοεῖν, ποιμένα καὶ κηδεμόνα καὶ ἐκ διδάσκαλον ὑπὸ Θεοῦ χειροποιημένον. Ὁ δ' αὐτίκα ὤμειον ἀναστὰς, ὥς εἶδεν ἥττον ἢ πατὴρ παιδὸς προνοήσῃς γνησίᾳ. καὶ τῇ ὑπὲρ ἐμὲ δικάων ἔτι ἀνθέξεται, ὥς περ ἂν εἰ αὐτὸς παρῇ, ὅτι τῶν συκοφάντων εἴ τινας ὀφθεῖν, μάλιστα μὲν ἀπελγέξῃ ψευδομένους, καὶ παντὶ δένει τὴν ἐκ τῶν βλάβης ἀπείρατον διατηρήσειν. Εἰδ' ἔτι, ἀλλὰ τὸ γὰρ πάντως ἐμοὶ φυλάξῃν τὸ μὴ πρὸ δίκης καταψηφισθῆναι. δέησαν ὃ καὶ δις καὶ τρίς περὶ τῶν αὐτῶν ἡλαλέχθῃναι, ποσαυτὰκις ὤμειν τὰ ἴσα ἔχοντες ἱερεῦσι μόνον πρόποντα, ἀλλὰ καὶ ἰδιώταις ὄρκον. Ὁ δὲ θαυμάσιος ἔπος κηδεμῶν καὶ τῇ δίκῃ φύλαξ, πρὶν δέκα ὀξήκειν ἡμέρας μὴ τῇ ἐμὲ ἐκ Βυζαντίου ἀναχωρήσειν, τῷ παρακοιμημένῳ παιδὲς συκοφαντήσαντι, ὅτι βέλομαι καταγεῖν αὐτῇ τὸ θρόνον, καὶ ἀντιστάγειν Παλαμᾶν, ἐκίνει τῇ ἐμφύλιον πόλεμον αὐτὸς. σαφέστατα εἰδὼς ὡς συκοφαντεῖ. ἀμυνόμενος δὲ ἐμὲ τῆς εἰς αὐτὸν ὡς ὤρετο ἀγνωμοσύνης, καὶ Βασιλίδι ὀξήματα ὑπ' ἐδενὸς ἐτέρᾳ δυναμένῳ τῷ πάχειν, καὶ τὸν πόλεμον ἐκίνει, φεῦ, ὅ τῷ εἰρῶν τῶν ἄλλοις παρέχων, καὶ τῇ εἰρῶν καὶ πρὸς μαθητῆς. μήτε ὄρκους αἰδέσθαι, ἔς χθὲς καὶ πρῶτον ὁμωμόκει. μήτε τῆς Ῥωμαίων συμφορᾶς, ἧς ἐμελλόν διατῇ πόλεμον περᾶσθαι εἰς ἐννοίαν ἔλθων. ἀλλὰ πρὸς ἐν μόνον βλέπων, ὅπως ἐμὲ ἀνέλῃ τῇ ἐδὲν ἡδικοκότε. καὶ ἐδὲ μέλει νῦν κόρον ἔχῃ τῇ ἐπιβελῶν καὶ συκοφαντῶν, ἀλλὰ καὶ μὴ τῇ ποσαύτῳ τῷ αἵματι χύσιν, καὶ τῇ αἰχμαλωσίᾳ τῇ δυσυχῶν Ῥωμαίων, καὶ τῇ διαρπαγᾷ, καὶ τῇ λεηλασίᾳ, καὶ τῇ κοινῇ πανωλεθρίᾳ, ὡς εἰπεῖν, εἰ πρὸς ἔλεον κατεκάμθη. ἐδὲ οἶκτον ἔλαβε τινὰ τῇ ἀτυχευόντων, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον φορητότερα αὐτῷ, ἢ ἢ πρὸς ἐμὲ εἰρήνη. Ἀλλ' ἴσως εἰρεῖ, ὥστερ δῆτα πυνθάνομαι καὶ λέγειν βελόμηνος Βασιλίδι μᾶλλον ἐρεθίζειν πρὸς τὴν πόλεμον, ὡς ἔως μὲν ὀρδοῖς ἑώρα ὅτι δικάοις ἐμὲ χρώμενον λογισμοῖς, ὅτι σωοῖσονται τῶν Βασιλείας βελόμηνος παισὶν, ὅντας ἑὺ καὶ αὐτὸς, καὶ ἐνέμνη τῶν ὀρκῶν. ἐπεὶ δ' ὀξετράπην τῇ δεινῶν καὶ εἰλόμην ἀδικεῖν, δίκαια ποίῶν αὐτὸς ἀμυνέται ὑπὲρ τῇ Βασιλείας παιδῶν. Καὶ τίς τῶν ἢ ἀπόδειξις, ὡς γὰρ; Εἰ μὲν ὅσον ἀρκεῖ μόνον εἰπεῖν, καὶ τῇ ἀρκεῖν ἡγεῖσθαι πρὸς ἀπόδειξιν τῇ πράγματος, ὡς λαμπρὸς

& vicissim praesente patriarcha iuravimus, ipsa quidem, numquam impulsu sycophantarum contra me sententiam pronuntiaturam, sed probationes criminum requisituram, & iudicibus rem integram reservaturam: ego autem numquam ei iniquum futurum, neque ipsi & liberis ejus propter imperium insidias moliturum: sed quidvis, quod ex ejus usu, & republica sit, suscepturum. His ita gestis, adhuc muliebrem illius infirmitatem veritus, ne scilicet parum praestans excelitate animi, & maturitate consilii, fallacibus, & artificiosis calumniatorum delusa sermonibus, ad bellum contra me insurgeret, cum patriarcha seorsum egi; meritum a me ultro illi praestitorum memoriam ei renovans, & orans, uti causam meam tueretur: & Augustam, qua cum Byzantii semper esset victurus, admoneret, ne sycophantis crederet: neve ante iudicium me condemnaret, quando id non mihi soli, sed Romanorum universitati quoque profuturum esset: quibus omnibus ille ut pastor, & tutor, & magister a Deo electus, providere atque consulere deberet. Ille e throno surgens, mox vicissim jurabat, non minus quam parentem pro germano filio sollicitum fore, & jus meum ita defensurum, ut si ipse adesset, melius non possem: sycophantasque si qui prodirent, ut mendaces manifestarios egregie confutaturum. Si id non possit, hoc quidem plane obtenturum, ne indicta causa condemnarer. Cumque de iisdem etiam secundum, & tertium inter nos necessario colloqueremur, toties idem, non solum ut sacerdos, sed ut profanus quoque jurabat. Hic igitur suspiciendus iustitiae patronus, & custos, priusquam dies decem post meum Byzantio discessum effluerent, a praefecto cubiculi persuasus, me ipsum de throno deturbare velle, & Palamam subintroducere: quamquam luculenter sciret esse meram calumniam, bello huic principium attulit. Ut autem meam in se, quam putabat, iniquitatem puniret, imperatricem quoque (id quod alius nemo potuisset) decepit, & arma fuscitavit, pro dolor, is, qui aliis pacem curat, pacifici, & mansueti magistri discipulus: neque iurandum toties superime juratum reveritus: neque Romanorum calamitatem, quam bello perpetrari essent secum cogitans: sed unum hoc dumtaxat sibi proponens, ut me innoxium e medio tolleret: nec usque hodie insidiarum, & obrectationum satietas illum capit: quin post tantam effusionem sanguinis: post miseros Romanos in servitute abstractos: post direptiones, ac populationes, communeque & ultimum, prope dixerim, exitium, non ad commiserationem flexus est: non aliquam humanitatis significationem erga perditos dedit: sed omnia illi, quam pax mecum, tolerabilia fuerunt. Atqui dicet fortasse (quemadmodum dicere illum audio, ut imperatrici ad bellum calcar addat) se quamdiu recta, & iusta cogitantem, & filiis imperatori studentem viderit, mihi favisse, & iurata factitasse. Ab officii autem semita detorto me, & in scelus abeunte, jure ac merito imperatoris filios contra me defendere. Verum, o bone vir, quoniam istuc argumento? Si enim sufficit tantum affirmare, & hoc ad rem demonstrandam satis esse existimari debet, ne tu homo insignis, longeque

Edit. Paris.
pag. 606.

Edit. Paris.
pag. 607.

felicissimus es, qui adeo citra laborem hostibus tuis evadas superior. At enim quotidiana figmenta tua, & perversæ actiones, in quibus deprehensus es, apud multos hanc te habere opinionem non fient. Sin autem istuc non solum loqui, sed & putare insanorum est, relinquitur, ut probationes afferendæ sint. Quare si quippiam hujuscemodi de me novit, palam me redarguat: sin ab alio se accepisse dicat, testes producat, quod non poterit: nisi rursus non argumentari, sed lycophantari tantummodo velit. Ego vero ex ipsa re firmamentum petam evidentissimum. Neque enim antequam bellum illi excitarent, neque statim ut excitarent, vel meditatum esse, vel fecisse quidquam insidiarum filiis imperatoris ostendi potest: sed post matris meæ, filii-que carcerem: post mearum fortunarum despoliationem: post amicorum, cognatorumque proscriptionem, non ad ulciscendum sum aggressus: sed aspiciens, quo malorum bellum mutuum evaderet, dolui quidem ab initio natum esse, & illud quasi flammam irritantes graviter peccare duxi: ipse vero, quantum in me fuit, id extinguere laboravi: & legationem de pace misi: & iudicium petivi, nec poenas, si perjurii convincerem, deprecatus sum. At ipsis adeo curæ non fuit, servire justitiæ, aut cogitationem aliquam belli comprimendi suscipere, ut supra priores injurias, & maledicta, multo majoribus in conventu me onerarent: & legatos scommatis illufos, insigniterque vexatos, sine responso dimiserint. Adhæc velut opere ipso volentes declarare, se contemnere justitiam, ne colorem tum quidem, seu velamentum belli honestum quæsierunt: sed ut me quoquo modo jugularent, ardens imperatricis tuendæ studium simulantes, edicta circumquaque per urbes missitarunt, quibus & commune bellum significarent: & omni ad eas aditu mihi interdicerent. Neque intra hos limites se continuit eorum improbitas: quin etiam hic (Didymotichi) versanti mihi imperarunt, ne pedem extra portam urbis efferrem: sed domi sedens, sententiam capitalem expectarem. Quid (per ipsam veritatem quæso vos) hic me facere oportuit? intra parietes latere, & necem expectare? Quis me non fatuum numeraret, si sic, nulla cum laude, quin potius cum dedecore morerer? An percussus tam repentina rerum conversione illiberalem, ac servilem gerere animum, tradereque me præfecto cubiculi, qui jure suo mihi facere male posset, & in carcerem trudere, ut alia mancipia, quæ ultro se illi tradiderunt: quorum quidam bonis suis ante sub præconis vocem subjectis, & variis acerbitatibus afflictati, carceres incolunt: alii non secus quam Cares aguntur, raptanturque necesse habentes exequi, quodcumque ille mandaverit? Et quibustandem, ac mille mortibus hæc æquiparanda non sunt? aut quando sol hac insolentia quidquam vidit insolentius atque inusitatus, ut ex stercore, quod ajunt, homo servus meus, qui multum gloriaretur, si a me placido vultu dignatus, aut verbo amiciores appellatus esset, nunc petulanter in me insultare, suumque fastum, & malignitatem expromere possit? Ob hæc causas me, meosque ser-

pag. 608.

ei, & τὰ μέγιστα δτύχηκας, οὕτως ὑπόνοις ἐξ ἑθρῶν πειριγνόμενος. Ἀλλ' οὐ συγχαρήσουσι τὰ καθ' ἡμέραν πλάσματα, & τὸ πρὸς τὰ φαῦλα κατὰ φῶρον τῶν ἔργων τοιαύτῳ ἔχειν δόξαν παρὰ τοῖς πολλοῖς. Εἰ δὲ τοῦτο μὲν μελαγχολῶντος οὐχ ὅτι λέγειν, ἀλλὰ καὶ οἶδαι, λοιπὸν τοίνυν χῶρεῖν πρὸς τοὺς ἐλέγχους. Εἰ μὲν οὖν ἐμοὶ τι σιωοῖδεν αὐτὸς τοιοῦτον, ἐξελεγχέτω φανερώς. εἰ δ' ἐτέρων, φησὶν, ἀκηκοῖναι, παραγέτω τὰς μάρτυρας. ἀλλ' ἐκ ἂν ἔχοι, εἰ μὴ συκοφαντεῖν αὐτοῖς ἀνεξέλεγκτα ἐδέλοι. Εγὼ δὲ τὸ ὑπὸ τῶν ἔργων παρέξομαι ἐναργεστάτῳ μαρτυρίαν. ἔτε γὰρ ὅτι πρὶν τὸ πόλεμον κινηθῆναι παρ' αὐτῶν, ἔτε βεβεβημένος, ἔτε παρὰ τὰς τι πρὸς ἐπιβελῶν τῷ Βασιλέως παίδων ἂν φανεῖται, ἔτ' οὐδ' οὗς ἡργμένα. ἀλλὰ μὴ τὸ μὴ ὅς ἐστι τὸ ἔτι εἰρήνῃ, & τὸ ὑποσέρισιν τῶν ὄντων, & τὸ δήμευσιν τῶν φίλων, καὶ τῶν συγγενῶν, & πρὸς τὸ ἀμύνεσθαι ἐν τρεπόμενῳ, ἀλλ' ὅρων οἱ κακῶν ὁ πρὸς ἀλλήλους τελομένης πόλεμος, ἡ χθρομὴ μὲν κινημένη, & τὰς παροξυνόντας ἐν αἰτίαις ἦγον. αὐτοὺς δὲ ὡς εἶχον μάλιστα ἐσπένδαζον καταλύειν, καὶ πρὸς βίαν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἐποιοῦν. & τὸ δίκῳ ἀπῆταν, & ἐπαρητήνῃ τὸ μὴ δίδοναι δίκας, ἂν ἐλέγχωμαι ἐπισηκῶν. αὐτοῖς ὅτι περὶ τὸν ἐμέλινε τὰ δίκαια ποιεῖν, ἢ πρὸς οἰκίαν τινα ποιεῖται τὴν καταλύειν τὸν πόλεμον, ὥς τε ἐπὶ τοῖς ἑσπότερον γενημένοις ἐμὲ πολλὰ περιβεύσαντες, & λοιδορησάμενοι ἐπ' ἐκκλησίας, ἔπειτα ἐρεχελήσαντες, & τὰς ἀρίστους κακώσαντες, ὡς μάλιστα ἀπέπεμψαν ἀπαρτάς. Μετὰ τὸ δὲ ὥσπερ ἔργοις αὐτοῖς βεβημένοι καταφανῆς ποιεῖν, ὅτι τὸ δίκαιον μὲν εἶδεν ποιεῖν τὰ λόγον, εἰδὲ προφάσεως τινὸς ἕνεκα ὁ πρὸς ὅπως ἐλόντο τὸν πόλεμον, ἀλλ' ἐμὲ ὑποκτείνειν ἐκ παντὸς ἑσπότερος, ἡρημένοι πρὸς ἡμᾶς τὸν πόλεμον τὸ ὑπὲρ Βασιλίδος ποιοῦνται ζήλον, θεασίσματα πετόμενοι παταχὴν τὸν πόλεμον πᾶσαν εἰσοδὸν ἐμοὶ πρὸς αὐτὰς ἀπαγορεύοντα, καὶ κοινὸν πολέμιον ὑποδεικνύοντα. Καὶ ἐμὲ μὲν τὴν ἐσπότεραν τὴν ἀποτίαν, ἀλλὰ καὶ ἐν δαδὲ ἑσπότερον, ἐκέλευον τῆς πόλεως μὴ προβαίνειν. ἀλλ' οἱ καὶ καθ' ἡμέραν, τὸ ἀναιρῶσαν ψῆφον περιμένειν. Τί οὖν μὲ πρὸς ταῦτα ποιεῖν ἐχρῆν, πρὸς αὐτὸ τὸ ἀληθείας συγκαλυφάμενον περιμένειν τὴν σφαγὴν; ἀλλ' ἐκ ἂν ἔδοξα σωφρονουῦτος χρῆσθαι λογισμοῖς οὕτως ἀκλεῶς καὶ ἀτίμως ὑποδύσασθαι. Ἀλλὰ καταπλάγνυται πρὸς τὴν ἀθρόαν τῶν πραγμάτων μεταβολῇ, δοῦλα φρονεῖν καὶ ἀνελεύθερα, καὶ παραδιδόναι παρακοιμημένῳ ἑαυτὸν, ὥς ἐπ' ἐξουσίας ἔχειν κακῶς ποιεῖν, καὶ εἰς δεσμωθέντα ἄγειν, ὥσπερ τὰ ἀνδράποδα ἐκεῖνα, οἱ σφᾶς αὐτοὺς ἐκείνῳ παραδεδωκότες, οἱ μὲν οἰκῆσι δεσμωθέντα δήμευσις πρότερον ὑπομείναντες, καὶ ἀλλῶν πείραν δυσχερῶν πολλῶν. οἱ δ' ἐν Κάρῳ μοῖρᾳ ἄγονται καὶ φέρονται, πᾶν τὸ προσταττόμενον ὑπ' ἐκείνου ποιεῖν ἔχοντες ἀνάγκῃ. καὶ ποίων οὐ θανάτων ἀντάξια μυρίων ταῦτα; ἢ πότε ἂν ὁ ἥλιος ἐπεὶ δὲ μείζονα καὶ παραδοξότεραν ἀποτίαν, ὥς τε τὸν ἐκ κοπρίας, ὃ φασιν, ἀνθρώπου ὑπ' ἐμῇ γεγενημένον, καὶ μέγα σεμνυνόμενον, ἂν καὶ βλέμματός ἐτύγχευε προσήκας, ἢ λόγου τινὸς δοκῶντος δὲ μὲν εἰρηδαί, τοῦτον ὑβρίζειν ἔχειν εἰς ἐμὲ, καὶ τῇ αὐθαδεῖα, καὶ κακοτροπία χρῆσθαι; δι' αὐ-

δὴ πάντα σώζειν ἑμαυτὸν εἰλόμην, καὶ τοὺς συμνό-
 τας· καὶ ὁ πολλὰκις ὁ μακάριος τῷ ὄντι Βασιλεὺς ἐ-
 κείνος ῥάγχα ἔποιεν, ὥσπερ πάντες ἴσασι σαφῶς,
 τὰτ' ἐπαττοῦν ὑπ' ἐκείνων μάλιστα εἰς τοιαύτῳ ἀνάγ-
 κῃ συνεκινεῖσθαι, καὶ κοινῇ ἑμαυτὰ τε καὶ τῶν ὅλων
 σωτηρίας ἕνεκα. καὶ ἐξ ἐκείνης ἄχει νῦν, ἐδέποτε ἐ-
 παυσάμην περὶ εἰρήνης διόμῃρος αὐτῶν. Ἀλλ' ἀνδέ-
 ρικον δοκῶ θερίζειν. πάντα γὰρ αὐτοῖς μᾶλλον ἢ ἡ εἰ-
 ρηνή ἀνεκτά. Σκεψάμεθα δὴ πότερος ἀδικῶν φαίνεται
 ἢ ἐπιτορκῶν, ὁ τῷ τε ἀρχῇ τοῖς ἄρχοις ἐπιμένειν ἄ-
 χεις οὐ καὶ κράτος καταλύσθαι ὑπὸ τῶν πολεμοῦντων,
 ἢ μέχρι νῦν διόμῃρος περὶ εἰρήνης, καὶ τὸν πόλεμον
 ἐθέλων καταδέσθαι, ἢ ὁ μήτε πρότερον, μήθ' ὕστερον
 τῶν δέοντων μηδὲν φαινόμενος ποιεῖν. Επεὶ δέ μοι καὶ
 τὸ γεγεννημένῳ φθορὰν ὑπὸ τῇ πολέμῳ προστείνεται
 ὁ Πατριάρχης, σκεψάμεθα τις αἴτιος αὐτῆς. Πρῶ-
 τον μὲν γὰρ οἶομαι πάντα ὄντιον, τῷ ἄρχοντι πολέ-
 μῳ τὴν αἰτίαν τῶν γινόμενων ἀναθέσειν. ἀμυνόμενός γὰρ
 ἐδέποτε ἐδείξεν ἐνεκάλεσεν, ὅ, τι δρασάσει αὐτόν. Ε-
 πεὶτα ἐξετάσωμεν καὶ τὰ καὶ μέρος, παρὰ τίνων δημύ-
 σεις καὶ σφαγαί, καὶ ἐξορίαι, καὶ δεσμοτήρια, καὶ
 σρεβλώσεις; οὐχὶ παρ' αὐτῶν; οὐ δακρύων ἐπέπλη-
 σαν τὰς πόλεις πάσας; ἐχ' αἱμάτων; ἐχ' ὥσπερ κοινοὶ
 τῶν Ῥωμαίων πολέμιοι περιόντες τὰς ἐκαστὰς ἀείρας
 δαφθεύουσιν; οὐ τὰ, τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια τῶν Ῥωμαί-
 ων χρήματα ἀνάλωσαν, εἰς ἑδὲν θεῖον; ἐγὼ γὰρ λέ-
 γειν τὰ ἡμέτερα τοσαῦτα ὄντα, ἃ εἰ μὴ αὐτοὶ διέφθει-
 ρον τὸν πόλεμον κεκινηκότες, ὑπὲρ τὴν κοινῇ ὠφελείας
 αὐτῶν ἀνάλωτο, ὥσπερ παρεσκυδαζόμεν, ἴσω Θεὸς ὁ πάν-
 των τῶν ἀδύλων καὶ κρυφίων γνώστης. καὶ πόλεις, τὰς
 μὲν αὐτοὶ παραδίδωκασιν Μυσοῖς, τὰς δ' ἐκόντι προ-
 εῖντο Τριβαλοῖς; καὶ βαρβάρους αὐτοὶ πρῶτοι τοῖς Ῥω-
 μαίοις ἐπήγαγον Μακεδονίαν κατατρέχοντες, καὶ ἐξαν-
 δραποδίζοντες ὡς πολεμίαν; οὐ Θράκην πᾶσαν ταῖς
 συχναῖς αὐτοὶ στρατείαις ἀοίκητον ἀπέδειξαν; οὐ χθὲς
 ἢ πρὶν Μόρραν διέφθειρον, ὡς ὑπ' ἐμοὶ τέλεισται; καὶ
 τὰς κοινὰς προσόδους πάσας ἐποίησαν ἄπολιπναι;
 καὶ τὴν στρατίαν τὴν μὲν ὡς πολέμιον αὐτοὶ διέφθειραν, τὴν
 δὲ ἡμέλησαν ὡς ὑπόπτε, ὀλίγον δὲ ἐτι τὸ λειπόμῃρον
 καὶ φαῦλον; Ἐμοὶ δέ τι τοῖσιν εἰργασθαι, πλὴν ὅτι
 ἀμυνόμεναι ἐπιόντας καὶ Μυσοὺς καὶ Τριβαλούς· καὶ τῷ Ῥω-
 μαίων ὑπολειπομένῳ ἐπάγχει δύναμιν μὴ δυνάμε-
 νος ἀντικαθίστασθαι, ἐξ ἀνάγκης βαρβάρους συμμα-
 χας προσκαλεῖσθαι, ὥσπερ ἐδιδάχθην ὑπ' αὐτῶν. Ὁ-
 πότερος οὖν τὸ φθορᾶς ἢ τῆς λειλασίαις αἴτιος, μᾶλ-
 λον δὲ αὐτεργός; ἐχ' εἶποι; συμβαίνει δὲ αὐτοῖς ὥσ-
 περ ἂν εἴ τις εἰς ἔρανόν τοξόων, ἐπειτα περιπειρό-
 μῃρος ὑπὸ κατιόντων τῶν βελῶν, ἐχ' ἑαυτῶν, ἀλλ'
 οὐρανῷ προσλογίζοιτο τῷ αἰτίῳ τῆς πληγῆς. Οἱ
 μὲν οὖν τῷ τε κατὰ τὰς πόλεις ἀμύθητον Ῥωμαί-
 ων δυσυχίαν αὐτοὶ εἰργάσαντο, καὶ τῷ ἀνδραποδισ-
 μῷ, καὶ τῇ λειλασίᾳ τῆς ἄλλης χώρας αἰτιώτα-
 τοι αὐτοὶ, μὴ δ' ἄλλοις ὥσπερ παραδεχόμενοι τῷ
 εἰρηνῷ, ἵν' ἐμὲ ἀνέλωσι μόνον, ἐκ τῶν δῆλον.
 Επεὶσι δέ μοι τῷ Πατριάρχῃ, εἰ δὲ μὴ μᾶλλον
 τῷ πονηρίῳ, ἢ ἀπραγμοσύνῳ λέγειν θαυμάζειν,
 ὅτι πολλὰ πολλὰκις ἐμὰ περὶ εἰρήνης διηδέντος,
 καὶ μάλιστα αὐτῷ οἷα δὴ προσάτε τῆς εἰρήνης, καὶ
 καθημέραν εἰρηνῷ πᾶσιν ἐπιλέγοντος, τότε μὲν
 ἐδέποτε ἐκάμειν, ἐδέ τὰ ἀπλάγχνα ἐφασκεν ἀ-

vare volui: & quod sæpenumero vere
 beatus ille imperator urgebat, quodque om-
 nes norunt, inimicis potissimum eo ne-
 cessitatis me adigentibus, facere, & ita
 meam privatam incolumitatem cum to-
 tius reipublicæ salute incolumitateque con-
 jungere. Atque ex illo usque nunc pacem
 eos poscere numquam destiti. Sed b an-
 theticum metere videor: omnia enim il-
 lis facilia sunt, ferrique possunt: pacem
 solam pati non possunt. Introspeciamus
 igitur, uter læsisse, ac pejerasse videa-
 tur: is ne, qui a principio jurata servavit,
 donec hostes per vim fidem fregerunt,
 & adhuc pacem petit, paratus arma po-
 nere: an quem nec ante, nec post quid-
 quam probabile actitasse constat. Et quo-
 niam patriarcha mihi cladem belli adscri-
 bit, & hoc me crimine aspergit, age,
 uter e duobus istius cladi potius auctor
 sit, consideremus. Primum enim, opi-
 nor, unumquemque culpam incommodor-
 um belli in eum transferre, a quo bel-
 lum profectum est: nam salutis causa se-
 se tuenti, nemo adhuc dicam scripsit. De-
 inde sigillatim inquiramus, a quibus
 bonorum publicationes, cædes, exilia,
 carceres, eculei. Nonne ab ipsis? non-
 ne lachrymis, nonne cruoribus universas
 civitates repleverunt? Nonne ceu com-
 munes Romanorum hostes impune voli-
 tantes, ubique optimates contrucidarunt?
 nonne publicam, privatamque Romano-
 rum pecuniam in res nihili profuderunt?
 Mitto enim dicere nostram, adeo imma-
 nem, quam nisi ipsi bello commodo dis-
 sipassent (Deum inspectorem occultor-
 um, abditorumque omnium testem lau-
 deram. Nonne urbes, alias quidem
 Mæsis tradiderunt: alias libentes Tri-
 ballis permiserunt? Nonne barbaros ipsi
 primi Romanis induxerunt, Macedo-
 niamque incurfarunt, & in servitutem
 plurimos abduxerunt? Nonne Thraciam
 totam crebris expeditionibus velut ho-
 stium provinciam vastam, ac desertam
 reddiderunt? Nonne recentissime Mor-
 rham, ut a me stantem, deformarunt?
 Nonne communia vestigalia omnia su-
 stulerunt? Nonne exercitus partem qui-
 dem ut adversariam ipsi contriverunt,
 partem ut suspectam reliquerunt: quæ
 autem adhuc restat, ea & numero, &
 genere infirma est? Quid ego simile?
 nisi quod Mæsos, & Triballos invaden-
 tes repello: cumque istas Romanorum
 reliquias eorum copiis non possim op-
 ponere, necessario barbaros, illorum
 imitatus exemplum, socios mihi adjun-
 go. Utri igitur populationum istarum,
 ac pestis causa extiterunt: vel potius
 utri populatores fuerunt, ac pestem
 ipsimet dederunt? Nonne ipsi? quibus
 perinde contingit, ut si quis in cælum
 jaculans, postea telis in se decidentibus
 vulneratus, non sibi, sed cælo cau-
 sam plagarum tribueret. Eos igitur
 Romanis oppidatim, quanta verbis ex-
 plicari nequit, calamitatem invexisse,
 totque captivorum, tamque direptæ
 regionis maxime reos esse, pacem au-
 ribus respuentes, tantum ut me per-
 derent, ex his liquet. Subit autem pa-
 triarchæ nequitiam magis (sic enim
 magis vocanda est) quam incuriosita-
 tem in negotiis admirari, quod cum sæ-
 pe ac multum pacem rogaverim, & ipsum
 præsertim, ut præsidem ac patronum
 pacis, & quotidie pacem apprecantem

Edit. Paris.
 pag. 609.

Edit. Paris.
pag. 610.

omnibus, tum quidem precibus numquam cesserit: neque viscera ecclesiam aperire dixerit: sed erant duriora chalybe: nunc ubi commenta, & mendacia præfæcti cubiculi audivit, quibus ipsi nihil est jucundius, repente mitis ac mansuetus apparuerit. Tametsi interrogarem libenter, quamnam hanc ecclesiam dicat. Si enim universam episcoporum fraternitatem, sciat illam numquam viscera clausisse, sed aperta hucusque a principio tenuisse: plures quippe eorum mecum sentiunt, eosque propter bella, & cædes multæ crudelitatis condemnant. Sin autem se, & satellites suos, primum quidem nec ipsi omnes approbant quæ sunt: sed sese circumventos, & eodem scelere implicatos deplorant. Deinde non conficiunt ipsi ecclesiam: verum tota fidelium frequentia ecclesia vocatur: cujus velut præcipuæ, & eximiae partes sunt episcopi, & monachorum cætus lectissimi: quorum ut quisque est optimus, & rectissime sentiens, ita maxime idem quod ego sentit, ut qui ecclesiæ Christianæ inde ab initio æquum, & utilem me voluntate, & opere exhibeam. Non igitur mihi prius viscera clausit ecclesia, neque nunc reseat: sed ipse perjurus, & calumniator, & belli incensor, quod antea per multas cædes, & injurias atrocissimas efficere nequivit, ut me interimeret, id nunc ex mendaciis amici se affecuturum confisus, viscera aperit, ut ait, non ut humaniter me accipiat (hoc enim pridem ipse obsecrans non exaudior) sed ut me devoret. Hæc si aliquanto aculeatius dicta videantur, affectus meretur veniam. Animus enim pluribus pressus, & exulceratus injuriis, talia, & multo etiam asperiora solet edere. Præter cætera etiam poenam anathematis mihi condonaturum pollicetur. Si igitur de poenis rem tenens, ut debet, hæc fingit, & me decepturum sperat, volens antiquum obtinenti ignosco. Sin autem quid sibi in his liceat ignorat, ut equidem reor, ego ipsum docebo. Homines quidam vitam sancte, & divinis legibus convenienter instituunt, atque in religione firmi, ac stabiles sunt: quidam prorsus contraria via gradiuntur. Quotcumque igitur aut libidine, aut perjurio, aut homicidio, aut alio quopiam interdictorum se contaminant, aut in fidei doctrina errore aliquo dicuntur, hi se se a Christi parte abalienarunt: nulla quippe societas luci ad tenebras. Episcopi autem divinæ voluntatis interpretes, & doctores sunt. Itaque illi primi a spiritu docti, quinam propter pertinaciam in malo a Deo præcisi sint, alios docent: ne cum ipsis commisceantur, neque cibum simul capiant, neque ipsis, ut a Deo separatis adhæreant: quo separatione ista pudefacti aut resipiscant, aut alii ex eorum consuetudine nihil detrimenti accipiant, & proclivius enim est a vitio, quam a virtute similitudinem trahere. Quod si objiciat, quorsum igitur Christus dixit, omnia quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis? at sanctum Petrum ipsum audiat, cujus gratia potestas data sit. Is Clementi successori suo perspicue ita præcipit: & solves, & ligabis, quæ fas est. Ut Christus quidem Petro absolute mandet, ut pote sciens, neminem imme-

noignuūai τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἦσαν σκληρότερα χαλκῆ, νυνὶ δ' ὅτε τὴν πλασμάτων καὶ ψευδολογιῶν ἀκήκοι παρακοιμωμένα, ὅτι κατ' ἡδονὴν μάλιστα εἰσιν αὐτῷ, ἐξαίφνης παρῶς ἢ ἡμερος ἀνεφάνη. καὶ τοι γὰρ ἐροίμην αὐτῷ ὅποιόν τινα λέγει τὴν ἐκκλησίαν ταύτην; εἰ μὲν γὰρ κατὰ τὴν ἐπισκόπων ἀδελφότητητα, ἴσω μηδέποτε ἐμοὶ τὰ σπλάγχνα κλείσασαν ἐκείνῳ, ἀλλ' ἀνεωγμένα μοι εἰς τὸδε ἐξάρχης ἔδεικνυσαν. Οἱ πλείους γὰρ ἐμοὶ φρονέσιν ἴσα, καὶ πολλοὶ αὐτῶν ὁμότητα καταγινώσκουσι τὴν πολέμων καὶ τῶν φόνων ἔρεκα. Εἰ δ' αὐτῷ καὶ τὰς σωόντας τινὰς λέγει, παρῶτα μὲν οὐδ' αὐτοὶ τοὺς γινομένους πάντες ἤδονται. Ἀλλὰ τῆς ἀπάτης καὶ τῆς εἰς τὴν φαῦλα συναρπαγῆς θρηνέουσιν ἑαυτοὺς. Ἐπειτα, ἔδ' Ἐκκλησία εἰσὶν ἔτοι. Ἀλλὰ τὸ κοινὸν τῶν πεπιστευκότων ἄθροισμα Ἐκκλησία προσηγορεύεται. ὡς ὥσπερ ἐξαίρετα, οἱ τε ἐπίσκοποι εἰσὶ καὶ τὴν μονάζοντων οἱ λογάδες. ὡς μάλιστα τὸ ἄριστον καὶ τὸ ὀρθῶν ἐχόμενον λογισμῶν, ἐμοὶ προσέχουσιν, ὡς δίκαια καὶ λυσιτελουῦντα τὴν χειριστῶν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ προσηρημένῳ ἐξάρχῃ καὶ πατάττοντι. ἔπειτα μοι πρότερον κέλαιε τὰ σπλάγχνα ἡ ἐκκλησία, ἔπειτα νυνὶ ἀνοίγνυσιν, ἀλλ' αὐτὸς ἐπισηκῆσας καὶ συγκοφαντήσας, καὶ τὸν πόλεμον κεκινηκώς, ἃ πρότερον ἐκ ἡδυνήθη ἔχει τὸ πολλῶν αἱμάτων, καὶ τὴν ἀνικέσων καταπράτταται κακῶν, τὸ ἐμὲ ἔδειξαι, ταῦτα νυνὶ ἐλπίσας ἐκ τῶν ψευδολογιῶν τὰ φίλα, ἡνοιξεν ὡς, φησι, τὰ σπλάγχνα, οὐχ ἵνα φιλανθρωπῶς δέξηται, τῷτο γὰρ ἐκ πολλοῦ δέομενος αὐτοὺς ἐκ εἰσακόμεναι, ἀλλ' ἵνα καταπίῃ. Ταῦτα μὲν οὖν εἰ καὶ τραχύτερόν πως δοκεῖ εἰρηθεῖν, συγγνώμῃ τῶν πάθει. ψυχὴ γὰρ ὑπὸ πολλῶν ἀδικημάτων πιεθεῖσα καὶ κατώδυος, τοιαῦτα ἂν ἐξενέγκῃ καὶ πολλῶν τραχύτερα. πρὸς τοὺς ἄλλοις δὲ, καὶ τὸ ἐπιτίμιον, φησιν, ἐμοὶ λύσειν χαρίζομενος. Εἰ μὲν ἔν εἰδῶς ἃ δεῖ περὶ τῆς ἐπιτιμῆων τοιαῦτα πλάττεται καὶ οἶεται ἐξαπατᾶν, συγγνώμῃ πολλὴν τὸ εἰωθὸς ποιουῖτι. Εἰ δ' ἀγνοεῖ τὴν δύναμιν, ὡς ἔχει περὶ τὰ τοιαῦτα, ὅπερ οἶομαι καὶ μάλιστα, ἐγὼ διδάσκω. Τῶν ἀνθρώπων, οἱ μὲν ὀρθῶς βιῶσι, καὶ νόμοις προσέχουσι Θεῷ, καὶ περὶ τὴν πίσιν ἀσφαλεῖς εἰσὶν. οἱ δὲ πονηρώτερον ἅπαν. ὅσοις οὖν ἡ ἐπισηκία ἢ φόνος, ἢ τι τὸ ἀπηγορευμένον ἔτερον πλημμελεῖται, ἢ περὶ τὴν πίσιν σφάλονται δόγμασι προσέχοντες πονηροῖς καὶ διεφθαρμένοις, ἔτοι τὴν μερίδος ἑαυτῶν ἡλλοτριώκασι τῷ Χριστῷ. ἐδέμια γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκοτὸς. Οἱ Ἀρχιερεῖς δὲ τὴν θείων θελημάτων εἰσὶν ἐκφάντορες καὶ διδασκτικοὶ καὶ προνοητικοὶ τῶν ἄλλων. Πρῶτοι οὖν ἐκεῖνοι παρὰ τῷ Πνεύματι διδασκόμενοι, τὰς ἀπὸ Θεοῦ κεχωρισμένους ἔχει τὴν περὶ τὰ φαῦλα ἐπιμονὴν, διδάσκουσι τὰς ἄλλας μὴ αὐτοῖς συναναμίγνυσθαι, μὴ συνωδεῖν, μηδὲ συνώχεσθαι, ὡς ἀπὸ Θεοῦ κεχωρισμένοι. ἴν' ἡ ἐκεῖνοι ἐπιστρέψωσιν ἀπὸ τῆς φαύλων αἰχυνόμενοι τὸν χωρισμὸν, ἢ ἔτοι μὴ βλάπτωνται ἐκ τῶν ἐκείνων συνδεσθῶν. ῥᾶν γὰρ ἂν τις μεταλάβῃ κακίας, ἢ μεταδῶ τὴν ἀρετὴν. Εἰ δ' ἐκείνο προβάλλεται, τί οὖν ὁ Χριστὸς εἶπε. Πάντα ὅσα ἂν δῆσητε ἐπὶ τῇ γῆς, ἔσται δεδεδεμένα ἐν τῷ ἔρανῳ, ἀλλ' αὐτῷ τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ ἀκούετω, πρὸς ὃν ἡ ἐξουσία δέδεται. Κλήμεντι τῷ δευτέρῳ παραγγέλλοντος διαρρήδην, ὅτι λύσεις ἃ προσήκον, ὁμοίως καὶ δῆσεις. Ὡς τὸν μὲν Χριστὸν πρὸς ἐκείνον

ἐκείνον ἀπολύτως εἰπεῖν ἢ λόγον, εἶδέν τι ἀκριβῶς ὡς
 ἐδὲν δῆσαι τῷ ἁλίῳ μὴ δεδῆσθαι. Πέτρῳ δὲ αὐτὸς
 παρ' αὐτῆς τῆς διδασκαλίας ἐμπνέομενον, ἔτι διορι-
 σμὸν προδιδόναι τὰ ὅσα δεῖ, δείσαντα, ὡς εἴποι, μὴ
 ὑπερόν ποτε ἢ τοιαύτη ἐπεισέλθῃ νόσος, ἔτι νομίσω-
 σιν οἱ Ἀρχιερεῖς ὅτι οὐκ ἔχουσιν χωρίζεσθαι, ὥς ἂν ἐ-
 θέλωσιν ἀπὸ Θεοῦ, ἰδίῳν ἕνεκα ἐγκλημάτων καὶ πα-
 θῶν, ὃ νῦν πέπονθε καὶ ἔτος τὴν οἰκίαν ἀγνοή-
 σας δύναμιν. Δῆλον οὖν ὡς ἂν τις ἄξια ποιῇ χωρισ-
 μὸν Θεοῦ, καὶ πρὶν τὰς Ἀρχιερέας φανερόν ποιῇ τοῖς
 ἄλλοις, ἐκείνους ἀπὸ Θεοῦ κεχωρίσθαι, ὥσπερ τῇ τῆς
 Ἀλεξανδρέων ἡγεμένῳ ἐκκλησίᾳ Πέτρῳ τῷ μακαρίῳ,
 Ἀρεῖος ὁ καὶ Χριστῷ μανείς, καὶ πρὸ τῆς Συνόδου τῆς ἱε-
 ρας καὶ τῆς ἐκτομῆς τῆς λοιπῆς τῆς ἐκκλησίας σώματος
 ἐκτετμημένος παρὰ Θεοῦ ἀπεκαλύφθη, καὶ γέννησις
 ἁλίου καὶ τῆς ἐν ἁλὶ καταδίκης· αὐτὸς μὲν τοιοῦτον
 ἐργασμένος φαίνεται, ἀλλὰ νόμοις Θεοῦ προσέχων
 καὶ ταῖς ἐντολαῖς, αἱ μάλιστα μέλος εἶναι Χριστῷ ποιῶ-
 σιν, ἐκ ἂν ἀπ' ἐκείνου χωριθεῖν, ἂν πάσας ἕνε-
 κα ἰδίᾳ Ἀρχιερεῖς χωρίζωσιν. Οὗτος μέγας λαμ-
 πτήρ τῆς οἰκουμένης Ἰωάννης ὁ χρυσεὺς τὴν γλῶτ-
 ταν, τῆς ποιμένης ἀδίκως ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων ἀπε-
 λαθεῖς, καὶ πολλοῖς κακοῖς προσομιλήσας, καὶ ἀφο-
 ρισμῷ καὶ ἀναθέματι ὑποβληθεῖς, ἐδὲν ἀπέβαλε τὴν
 δόξην· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν εἰς αἰὲν Χριστῷ συνῶσι σω-
 δοξαζόμενος. οἱ ἐκτεμνόμενοι δὲ μᾶλλον ἑαυτοὺς τῆς
 δόξης ἡλλοτρίωσαν τῷ Θεῷ, φθόνῳ, καὶ συκοφαν-
 τίᾳ, καὶ διαβολῇ, καὶ μυρίοις ἄλλοις πάθεσιν ἐκδύνα-
 στες ἑαυτοὺς πεπονηκότες. Εἰ μὲν οὖν καὶ αὐτοὺς ἐμοὶ τοιῶ-
 τον ἔχει κατηγορεῖν, οἷον εἶναι ἄξιον ἀπὸ Θεοῦ χωρί-
 ζεσθαι, λεγέτω καὶ δεικνύτω, ἔτι τὴν ἐπιτίμωσιν οἰ-
 σάμενος, καὶ πρὸς τῷ ἡμαρτημένων τὴν ἐπανόρ-
 θωσιν πᾶσαν ἐπιδείξομαι σπῆλν. εἰδ' οἰκίας ἀβε-
 λίας ἕνεκα καὶ φθόνου, καὶ συκοφαντίας, ὅτι μὴ
 παρέχον κατασφάττειν ἑαυτὸν, ἀπὸ Θεοῦ χωρίζεσθαι
 ἔγνω, σκοπεῖτω μὴ ἐδὲ ἐμὲ μᾶλλον, ἢ ἑαυτοῦ
 τὸ ξίφος ὠθῆσεν. καὶ ὁ Διονύσιος ὁ μέγας, ἐπε-
 στατὴς, φησὶ, τὸ θεῖον ταῖς παραλόγοις τῶν Ἀρχιε-
 ρῶν ὁρμαῖς. Εἰδὲ τις θεῖον εἶναι λέγει, καὶ ὅπως
 ποτε εἴχε τὰ τῆς πράγματος φροντίδος ἁλίαν ἡγήσα-
 θαι τὴν ἐπιτίμωσιν, καὶ περὶ τῶν ὁμολογούντων ἀπο-
 δῶν πολλῶν εἰσενεγκεῖν, ἀλλ' ἐμοὶ καὶ τῷ τῷ
 θεῷ παραλέλειπται ἐδὲν. ἀλλὰ πολλὰ πολλὰ καὶ
 περὶ τῶν τοιῶν δεικνύει, ἐδὲν ἐδὲπω, ὥστε πρότε-
 ρον, ὥστε νῦν ἐπιεικὲς ἐλέχθη. Ὡς μὲν οὖν ἐδὲν
 ἐξάρχῃς ἐγώ τε τὰ δίκαια εἰλόμην, καὶ τὰ κοινῇ λυ-
 σιτελοῦντα ἐπραττον, ἔτι πολλὰς συκοφαντίας
 καὶ ὁμοβόλας πλασάμενοι τὸν πόλεμον κενινήκασι, καὶ
 πολλὰ Ῥωμαῖους ἐργάσαντο κακὰ, μᾶλλον δὲ συμ-
 πάντων αἰτίοι κατέστησαν, τὰ μὲν αὐτοχειρῶς πε-
 ποινηκότες αὐτοὶ, τὰ δ' ἐμὲ ἀναγκάζοντες ἐκ ἐθέ-
 λοντα, μάλιστα ἂν τις ἐκ τῶν εἰρημένων σαφές κατατί-
 δοι. Ὅτι δὲ καὶ νῦν ἐδὲ εἰρῶν ἡρημένοι, ἐδὲ ἐ-
 λεόν τινα λαβόντες τῶν πιπτόντων κατημέραν, ἀλλ'
 ἐμὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑποχείριον λαβεῖν βουλόμενοι,
 καὶ τὴν σύμπασαν αὐτοῖς Ῥωμαίων ἀρχὴν ἔχον, τῶ-
 το ὅδ' αὐτοῖς σπῆλν πλεῖστα, ἕτερον δὲ ἐδὲν,
 τὴν πρεσβείαν ταυτεῖν πεποιῶται, ἐκ τῶν πρε-
 σβυμένων αὐτῶν δῆλον. Εἰ γάρ τι ἐπιεικὲς καὶ
 λυσιτελὲς ἐννοῶται τῷ κοινῷ, ἐκ ἂν ὥπως ἐκεῖ-

Paris II.

rentem ligaturum. Petrus autem postea,
 a magistro ipso instinctus, certos termi-
 nos constituit. Timuit, ut videtur, ne
 olim morbus talis irreperet: putarent-
 que episcopi, propter privatas querimo-
 nias, & animorum suorum perturbatio-
 nes auctoritatem se habere, a Deo se-
 parandi quos luberet: quod in praesens
 isti usum potestatis suae nescienti acci-
 dit. Patet itaque, si quis ut a divina
 communione secludatur commoverit, e-
 tiam antequam id episcopi aliis palam
 faciant, a Deo abiectionem, & seclusum
 esse: quemadmodum divo Petro Alexan-
 drino pontifici de Ario contra Christum
 furente prius etiam quam a sacra syno-
 do praescinderetur, a reliquo ecclesiae
 corpore a Deo amputatum, & gehenna,
 inferorumque suppliciis dignum esse, di-
 vinitus demonstratum est. Si vero nihil
 tale fecisse certum sit, sed eum divinis
 parere praecipis, quae maxime efficiunt,
 ut in membris Christi numeremur, non
 utique ab illo separabitur, si motu ali-
 quo turbido, & a ratione averso, epis-
 copi illum fidelium communitate prohi-
 buerint. Magnum enim orbis terrarum
 lumen, Joannes ille oris aurei, per ne-
 fas a grege suo episcoporum sententia
 inique depulsus, ac pluribus miseriis o-
 pertus, & anathemate percussus, de glo-
 ria sua nec hilum amisit. Verum is
 quidem cum Christo semper vivit, &
 cum eodem honoratur: qui autem illum
 communione multarunt, magis semet-
 ipsos a Dei gloria alienarunt, invidia,
 sycophantia, obprobrio, & aliis vi-
 tiosis motionibus, quibus se subjecerant
 vel trecentis. Ergo si ipse quippiam hu-
 jusmodi mihi potest obijcere, quod me
 a Deo jure separet, proferat, ostendat,
 & poenam modice feram, atque ad e-
 mendationem peccatorum meorum o-
 mnem diligentiam adhibebo. Si autem sua
 ipsius dementia, invidia, & sycophan-
 tia incitatus, quia me illi jugulandum
 tradere nolui, a Deo separare me sta-
 tuit, videat, ne in se potius, quam in me
 gladium defixerit. Nam ut praecclare
 scriptum extat apud magnum Dionysium,
 divinum numen cum ratione pugnantem
 episcoporum affectiones non sequitur. Si
 quis occurrat, ut ut se res habeat, non
 esse parvi pendendam illam poenam ec-
 clesiasticam: sed ut ea solvere, multum
 in eo studii ponendum, ajo, etiam in hoc
 meorum partium nihil praetermisisse: sed
 saepe, & impense id orantem, nullum
 umquam hucusque responsum ex aequo &
 bono impetrasse. Quemadmodum igitur
 ego inde usque a principio a justitia non
 deflexerim, & quae ad commune emo-
 lumentum spectarent fecerim, isti vero
 sycophantiis, & obprobriis tam
 crebris bellum conflaverint, Romanos-
 que malis plurimis involverint: imo ve-
 ro malorum omnium fontes, & radices
 fuerint: & alia quidem per se intulerint,
 alia me inferre coegerint, ex dictis per-
 spicere facillimum est. Quod autem nunc
 quoque haud pacem capiant, ne quoti-
 die pereuntium misericordia tangantur:
 sed me praeter ceteras injuria in potesta-
 tem redigerent, ut ipsi in totum impe-
 rium Romanum dominentur (hoc enim
 etiam atque etiam contendunt: nec
 alia de causa hanc legationem insti-
 tuerunt) ex iis quae postulant planum
 evadit. Nam si quid moderatum, &
 reipublicae fructuosum meditentur,

Edit. Paris.
pag. 611.

pag. 612.

Qq q

non tam prompte illi vanissimo criminatori obsequentes, me sibi subicere, atque ut servum subjugare tentavissent: qui si non aliud, certe quidem quod tamdiu rem Romanam administravi, melius, & utilius quam ipsi hoc munus obirem. Patriarchæ igitur, & sociis nihil aliud in studio fuit, quam quod sibi a principio proposuerunt, me nimirum hac luce privare, quo ipsi securius imperare queant. Ast ego boni communis gratia, quod spectavi semper, pacis sum percupidus, eamque facio maximi: si modo & ipsi a figmentis, & mendaciis præfecti cubiculi recedentes, eam complecti velint. Si bellum instaurarint, ne mihi emerfura inde mala, præcedentibus, ut auguror, longe graviora, sed sibi tribuant, quando ipsi Mæsis, & Triballis urbes & regiones quasi prædam objecerunt, & adversum me auxiliares asciverunt: quibus quia resistere cum Romanis quos duco non valeo, superest ut & mihi auxilia ad hostes meos debellandos firma comparem: nolo quippe meam meorumque salutem prodere. Ea vero auxilia non aliunde, quam Persarum ex Asia suppeditabunt: qui & barbari, & sacrorum cultu nobis dissimiles, obviis non parcent: sed alios quidem trucidabunt, alios in servitutem vendent. Quare si periturorum miseratione commoti, ad pacem dare se volent, id ego quoque summopere, vehementerque velim: & diebus quindecim mittant, qui me de consensu illorum super hac re certiore faciat: ut ipse similiter mittam, barbarosque jam paratos, in Thraciam transmittere ne sinam. De conditionibus postea inter nos conveniet. Sin renovare bellum mavolent, ac nihil respondebunt, equidem post diem præstitutum, quod in rem meam fiet, nihil omitam: Deum, hominesque testatus, me ad arma ingratis redire, & imminentium cladum, quod ad me attinet, nullius causam esse: ipsi vero saltem urbibus suis caveant, ne a barbaris penitus conquassentur: quarum calamitas non minus, quam mearum mihi curæ, ac sollicitudini est. Hæc ubi imperator legatis super criminibus patriarchæ respondit, ad eundem, & alios de iisdem rebus litteras dedit, ac Joannem Chrysobergem una cum legatis ad imperatricem misit.

Edit. Paris.
pag. 613.

σαν τῷ αὐτοῖς προσεχσῶν, ἵνα μὴ παντάπασι ῥαφθαρήσιν ὑπὸ τῷ βαρβάρῳ· τὴν δὲ ἐκείνων συμφορὰν ἐν ποσάτῃ φροντίδι τίθεμαι, ὅσην καὶ τὸ ὑπ' ἐμὲ. Τοιαύτῳ ὁ Βασίλειος πρὸς τὰς ἐπείσεις ὑπὲρ ὧν ὁ Πατριάρχης κατηγορεῖ τὴν ἀπολογίαν δέμενος, ἔπειτα γράφας καὶ τὰ ἴσα πρὸς τὸν Πατριάρχην καὶ τὰς ἄλλας, καὶ Χρυσόβεργον καὶ Ἰωάννην συνεξέπεμψε αὐτοῖς εἰς Βασιλίδαν πρεσβυτέρῳ.

καὶ τῷ συκοφάντῃ καὶ αἰεὶ καταφθιδόμενῳ ῥᾶσα παιδοῖμοι ὑπάγειν ἐπιχειροῦν αὐτοῖς, καὶ καταδελῆν ἐμὲ· ὅς ἐι μὴ τι ἄλλο, ἢ τὸ γούμ ἐπὶ ποσάτῃ χρόνον τὰ Ρωμαίων διοικεῖν, βέλτερον ἂν πῶς πράγμασι χρῆσάμην, καὶ λυσίτελέσειον αὐτῶν. Πατριάρχῃ μὲν οὕτω καὶ τοῖς ἄλλοις, ἔδενος ἐμέλησεν ἐπέρῃ, ἢ ὁ πορεύμενος ἐξάρχῃς οὗτος τὸ ῥαφθαρήρειν ἐμὲ καὶ ποιεῖν ἐκ μέσῃ, ἵνα ἄρχειν ἀδείως ἔχοιεν αὐτοί. Εγὼ δὲ τὰ κοινὴν λυσίτελουῦτος ἕνεκα ὥσπερ καὶ αἰεὶ, καὶ βέλομαι τε καὶ περὶ πλείους ἄγῳ τὴν εἰρήνην, εἰ γὰρ βέλονται καὶ αὐτοὶ τῷ πλασματικῇ καὶ φθιστικῇ ὑποστάσει παρακοιμώμενα ῥαφθεῖν τίθεσθαι. Εἰ δ' αὖτις αὐτοὶ τὸ πόλεμον κινῶσιν, μὴ ἐμοὶ τὰ ἐσόμενα κακὰ ἐκ τῆς πολέμου προσλογίζεσθαι, ἀλλ' αὐτοῖς, πολλὰ τῷ ῥαφθιζόμενῳ δεινότερα, ὡς ὁρῶ, ἐσόμενα. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ Μυσοῖς καὶ Τριβαλοῖς πόλεις, καὶ χώρας καταπορεύμενοι συμμαχίας ἐποίησαντο, οἷς ἐπ' ἐμὲ διανοοῦνται χρῆσθαι, οἷς ἀντίστασθαι ἐκ τῆς δυναμικῆς μὴ Ρωμαίων τῷ παρόντων. λείπεται δὴ καὶ συμμαχίαν αὐτοῖς ποιεῖν, ἢ τοῖς πολλοῖς ἀντιστήσεται καὶ ῥαφθεῖται. καὶ γὰρ ἐκὼν εἶναι προήσομαι τὴν ἐμαυτῇ καὶ τῷ συνόντων σωτηρίαν· αὕτη δὲ ἐδαμόθεν ἄλλοθεν παρέσθαι, ἢ ἐξ Ἀσίας Περσικῆ· οἱ βάρβαροί τε ὄντες καὶ ἀπειραντίας ἡμῖν περὶ τὸ σέβας ῥαφθεῖν, ἐδεμίαν φειδῶ ποιήσονται τῷ ἐμπιπτόντων ταῖς χερσίν, ἀλλὰ τὰς μὲν ὑποκτενεῖσι, τὰς δὲ ἐπὶ δαλὴα ὑποδύσονται. Εἰ μὲν τινα τῷ μελλόντων ῥαφθεῖν ἐλεον λαβόντες πρὸς τὴν εἰρήνην ἐδέλωσι χωρεῖν, καὶ γὰρ μάστιγα βυλοῖμην ἂν, καὶ ἐν ἡμέραις πεντηκταίδεκα πεμπέτωσαν τὰς ἐρουῦτας, ὅτι ῥαφθεῖναι συνεδέοντο. ὡς ἂν πέμψας καὶ γὰρ κωλύσω τὰς βαρβάρους μὴ περαινεῖσθαι πρὸς τὸν Ὀρμένιον· παρεσκόασμενοι γὰρ εἰσιν. ὕστερον δὲ ἐφ' οἷς τισιν ἢ εἰρήνῃ ἔσθαι θεσπόμεθα συμβάσεις πρὸς ἀλλήλους, εἰ δ' αὖτις φημισάμενοι πολεμεῖν μηδὲν ὑποκρινόμενοι πλέον, ἐγὼ μὲν μὴ τὴν προδεσμίαν ἐδυνῶς ὡς ἔγνωκα λυσίτελεῖν ἐμαυτῇ ἀφίξομαι, καὶ Θεὸν μαρτυρόμενος ἐκ ἀνδράπων, ὡς ἄκων εἰς τὸν πόλεμον χωρῶ, καὶ τῷ ἐσόμενῳ κακῷ ἐδυνῶς, πῶς εἰς ἐμὲ ἵκον, αἰτίος εἰμι. αὐτοὶ δ' εἰ μὴ τι ἄλλο, τῷ γούμ πόλεον ὑπονοοῖαν τινα ποιεῖσθαι

C A P U T L X X V .

Legati Pheræi veniam, & opem flagitant, consilio Triballorum principum. Documentum inconstantis fortune Pheræi. Legatos recreat imperator humanissimus. Byzantinos legatos illorum exemplo terret, imperium defendi non posse per inductionem docet. Contra legatorum affirmationem imperatricem sui juris non esse ostenditur. Bona cum spe dimittuntur Pheræi, & a Momirzili militibus spoliuntur. Chrysobergis legati constantia in arcanis reticendis. Garella deditur. Iterum pax per ministrum imperatricis rogatur.

ΕΠΙ δ' ἐν Διδυμοτείχῳ τῇ πρὸς Βερνίκου ὁδοῦ, ἡκον ἐκ Φερῶν πρὸς Βασιλέα πρεσβύται, πρῶτα μὲν παραιτήμιοι ἐφ' οἷς πρὸς αὐτὸν ὑγκαιμονή-
κασιν, μὴ μόνον ἐπειθόμενοι τὰ βελτίω συμβαλλόν-
ται, ἀλλὰ καὶ τὸν ἡκοντα παρ' αὐτῷ πρεσβύτῳ ἀπεκτονό-
τες, ἔπειτα δὲ καὶ τὰς συμφοράς ἐξετραγώδου αἰς
πέριπεπτώκασιν ἐξ ἀβυλίας, καὶ ἐδέοντο σφίσι βο-
θεῖν, ὥς εἰ μὴ παρ' αὐτῷ τινος ἐπιχειρίας τύχοιεν,
ἀρδῶν ἀπολέμιοι. Μετὰ δὲ τὴν Βασιλέως ἐκείδου
ἀναχώρησιν, πειρατοπεδούσαμνος ὁ Κράλης, τὴν
μὲν χώραν ἔτεμε καὶ ἐδήλωσε καὶ κράτος, τὴν πόλιν
δὲ εἰς ποσῶν ὑγαγὲν ἀπορίας πολιορκῶν ἐπὶ συ-
χρὸν τινα χρόνον ἐφεξῆς, ὥς κινδυνεύειν ἤδη παρα-
τάλαμα λιμὲ γενέσθαι. Φεραῖοι δ' ἐν χρεὶ κινδύνου
ἤδη καθεστώτες, μόλις τὰ λυσιτελουῦτα συνειρῶν
παθῶν δὲ ἡπίος ἔγνω. Ἐπεφρίσαστο Καντακα-
ζινῶ τῷ Βασιλεῖ προχωρεῖν, ὥς τῆς εἰς ἐκεῖνον
φιλίας ἀνίσουντα Κράλῳ τὴν πολιορκίαν. ὅπερ καὶ
ἐγένετο. Μετὰ δὲ τὴν Βασιλέως ἀφῆμιν καὶ τὴν
μημίαν δ' ἐν τοῖς ἱεροῖς ἀνακωχῶν τινα παρέχετο
ὁ Κράλης τῇ πόλει, καὶ ἐ πολὺ τῆς πόλεως ἀ-
πώδου ἐτρατοπεδούετο ἐλθῶν. Οσοὶ δὲ Βασιλέως
ἦσαν φίλοι τῷ ἐν τέλει Τριβαλῶν, συνεβόλουν Φε-
ραίοις τάχιστα ἐλθόντας πρὸς ἐκεῖνον ἀρχόντα τῇ πό-
λει δέχεσθαι, ὥς ἀφεζομένη παντάπασιν τῇ Κρά-
λῳ, εἰ ποιαῦτα γένοιτο. Τούτῳ μὲν οὖν ἕνεκα ἡ-
κον οἱ Φεραῖοι, καὶ ἐδέοντο Βασιλέως δεδακρυμένοι
πέμπειν σφίσι ἀρχόντα, καὶ ἀπαλλάττειν τὸν κινδύ-
νον. Βασιλεὺς δὲ τὸ, τε ἄσπετον τῆς ἀνθρώπων τύχης
συνωρῶν, οἱ δὲ πρὶν μεγάλα φουσῶντες, καὶ ἐδ' ἀ-
κροῖς ὥς δεχόμενοι τὴν Βασιλεῖ δειλίαν, ἀλλὰ
καὶ τὴν πρεσβύτῳ ὡμῶς καὶ ἀπανθρώπως κατατεμόν-
τες, καὶ πολλὰ ἐπιδειξάμενοι αὐτάδειαν καὶ θρασυτή-
τα, νῦν ἡκασιν ταπεινοὶ καὶ δεδακρυμένοι ὑπὸ μεγά-
λων πιεθέντες συμφορῶν, καὶ δέομενοι ἐκεῖνα, ἃ εἰ
τότε αὐτῷ συμβαλλόντες ἐπέιδοντο, ἐκ αὐτῶν εἰς
ποιαύτας κατέστησαν ἀνάγκας. Ἐπειτα ἐννοῶν καὶ οἷας
πόλεως πάντα ἀείσης ἡ Ρωμαίων ἡγεμονία ἀποσ-
ρεῖσθαι μέλλει, ἐδάκρυσε μὲν ἐπὶ μικρόν. εἶτα ἐ-
χρημάτιζε τοῖς πρέσβεσι, ἔ τῷ τε ἡμαρτημένων
παρεῖχετο συγγνώμην, καὶ χρηστότερα ἐλπίζειν ὑπε-
τίθει, ὥς πᾶν ὅτι αὐτῷ ὑπὲρ αὐτῶν ποιήσων. ἐ-
κείνας μὲν οὖν ἔπος ἐφυχαγῶγει λόγοις ἐκ τῆς πολ-
λῆς ἀδυναμίας ἀνακτώμενος. τῶς ἐκ Βυζαντίας δὲ αὐ-
τῶν πρέσβεις μετακαλεσάμενος, ὁρᾷτε εἶπεν, οἷων
συμφορῶν Ρωμαίοις ὁ πόλεμος κατέστη; τῶς δὲ ἑσπε-
ρίας ἤδη πάσας πόλεις ἐποίησαντο ὑφ' ἐαυτοῖς οἱ Τρι-
βαλλοί.

Part II.

LE G A T I Didymoticho nondum ex-
cesserant, cum alii Pheris superve-
niunt, qui ante omnia veniam sceleris
sui imperatorem rogant, quod non so-
lum meliora consulenti non paruisse-
sed insuper legatum ejus mactavissent.
Deinde miseras, quin quas stulticia sua
præcipitassent, tragice commemorant.
Opem flagitant, quam nisi ab ipso con-
sequantur, funditus perituros. Etenim
postquam inde discesserit, Cralem ipsos
cinxisse, regionemque ferro, & igni
hostiliter devastasse, urbem continen-
ti, ac longinqua obsidione ad eam ali-
mentorum penuriam redegissee, ut jam
periculum sit, ne fame ad extremum
consumpti intereant. Ita Pheræi me-
dio jam in discrimine vix tandem quid
expediret videbant. b malo enim ac-
cepto stultus sapit. Et scitum fecerant,
ut in Cantacuzeni ditionem se confer-
rent: utpote Crale ob amicitiam, qua
cum illo devinctus esset, obsidionem
laxaturo. id quod est factum. Nam
ut eam tamquam imperatori faustum accla-
matunt, ejusque in sacris memine-
runt, Grales inducias aliquantas fecit,
& nonnihil ab urbe recedens, castra
posuit. Quicumque verò de Triballis
proceribus imperatori bene volebant,
Pheræos monebant, ut quam citissime
eum adirent, præfectumque ab eo ac-
ciperent: sic namque Cralem omni-
modis obsidionem soluturum. Veniunt
Pheræi, & flentes imperatorem obse-
crant, ut præfecto dato, periculo eos
liberet. Imperator humanæ fortunæ
mutabilitatem perpendens (quoniam enim
prius superbia inflati, nec verbum au-
dire de subjectione sustinuerant, quin
etiam legatum crudeliter, immaniter-
que dissecuerant, & se per quam con-
tumaces, ac præfidentes ostenderant,
nunc humiles, & perfusi lacrymis
pressi calamitatibus veniebant, & illa
petebant, in quibus si tunc utiliter sua-
denti obtemperassent, in tam acerbos
casus numquam incidissent) deinde
considerans, qualem urbem, nempe
modis omnibus præstantissimam, Ro-
manum imperium amitteret, conti-
nere lacrymas non potuit. Tum le-
gatis respondens, veniam commissio-
rum dedit, bonoque animo esse iussit,
se eorum causa facturum omnia. Istius-
modi verbis eos deliniebat, & ex ma-
gnis angoribus, ac desperatione re-
creabat: iterumque Byzantinos lega-
tos accersens, Videtis, inquiebat, quas
ægrumnas Romanis bellum hoc gene-
rarit? occidentales enim urbes univer-
sas suæ ditionis ac potestatis Triballi fe-

Edit. Paris.
pag. 614.

Qq ij

cerunt : timeo, ne etiam tota Macedo-
nia potiantur : cujus oppida in præsens
non pauca obtinent. At Pheræi, quod
ex ore legatorum percepistis, a fame,
& hoste simul obsessi, nisi a nobis luc-
curratur, diutius se tueri non poterunt.
Licet igitur jam, quantum lucri e bello
factum sit, discere. Equidem miror un-
de putetis posse vos imperium retinere,
cum qui ipsum defendat, & conservet,
habeatis neminem : neque enim inter
vos est, qui præesse aliis, & commu-
ni providere sciat : nisi fortasse præse-
ctum cubiculi nominetis. Nam nec im-
perator, propter impuberem ætatem
Romanum principatum rexit : & Au-
gusta ejus mater, non solum propter
fœmineam imbecillitatem tantæ rerum
moli sustinendæ impar est : sed etiam
potestate ab Archontibus spoliata, in
palatio non secus atque in custodia ma-
net : parumque ab iis differt, qui in
carcere viciant. Quid enim differat,
amabo, si ei nihil neque consultare,
neque agere quod opus sit conceditur :
sed illorum decreta probare & sequi co-
gitur ? Urbes autem perdidistis : nam
alias ipsi Mœsis pretium societatis con-
tra me dedistis : alias Triballi subegerunt,
reliquis inter me vosque divisis, earum
partim intestinis agitantur discordiis, &
subimet exitio sunt : partim a nobis fo-
ris obsessæ, jugum accipere coactæ,
gravissimisque attritæ incommodis, in ex-
tremis difficultates conjectæ sunt : nec
alia fere conditione sunt, quam si ab
hostibus subjugatæ forent. Pecuniæ fa-
cultas nulla. Nam & ærarium est exi-
natum : & thesauri absumpti, & or-
namenta que imperatoria divendita, &
in egregias ista classes, unde nulla redire
utilitas, impensa sunt (de nostra enim
tam immensa pecunia taceo, & publica
vestigalia vastata regione defecerunt. Ad-
de huc, quod opulenti, & imperatoris
defuncti in gubernando administrant, alii
quod mihi vellent, pecuniis spoliati, &
variis antea vexati modis, nunc carce-
res incolunt : alii quoniam cernentes
quantam vim incommodorum hoc bellum
esset paritum (quamquam ejusdem pri-
marii auctores iidem ipsi fuissent) paci
mentionem intulissent, domi nunc, ius-
su præfecti cubiculi sedent : quod & pro-
tostratori modo contigisse intelligo : &
pars exercitus, quæ mihi favere visa
est, periit : altera pars ut suspecta
contemnitur : quæ restat, modica est.
Unde igitur, quæso, imperium consti-
tuetis, ac firmabitis, cum quod vos tue-
ri ac servare possit nihil habeatis ? Quæ
omnia & vos ponderare, & imperatrici,
ac patriarchæ, cæterisque nuntiare, com-
muniterque pacem decernere, nec infa-
no consilio etiam parvas istas principa-
tus Romani reliquias disperdere oportet.
Cum legati in uno tantum contradixis-
sent, affirmassentque, imperatricem non
ut ei renuntiatum esset, ab Archontum
judicio, ac sententia pendere : sed per
se esse rerum dominam, quæque sibi
viderentur, ea facere, omnibus ei ac-
curate obedientibus : at ego, inquit, nisi
liquidissime scivissem quid dicerem, ni-
hil frustra, temereque protulissem. Quod
si vos ignoratis, rei periculum faciam.
Chrysobergi enim legato meo commit-
tam, quæ solus soli imperatrici indicet,
quod & alias consuevi. Si ea facere ab ip-
sis Archontibus permittetur, certum e-

βαλοί. δέδοικα δὲ μὴ τέτε μηχανομήτου, καὶ Μακεδο-
νίας ἀρξῶσι παντάπασιν. ἤδη δὲ καὶ ὀλίγας ἔχασιν. Φε-
ραῖοι δὲ, ὥσπερ ἠκούσατε παρὰ τῶν πρέσβεων, εἰ μὴ τινας
παρ' ἡμῶν ἐπικουρίας τύχουσιν, καὶ ἂν ἐτι πρὸς τὸν πό-
λεμον ἀντέχων διώκοντο, λιμῶ καὶ πολιορκίᾳ πιεσθέν-
τες. ἔξουσιν οὖν ὑμῖν ἤδη τὸ τέ πολέμου κέρδος σωθῶν.
Εγὼ δὲ ὑμῶν θαυμάζω, ὅθεν οἶδατε διώσθαι Βα-
σιλείαν ἔχειν, τῶν συνεχόντων αὐτῇ δὲ πορευόμενους ἐδε-
νός. ἔτε γὰρ ἐστὶν ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν τῶν ἄλλων ἀρχῇ δύ-
ναιτο, καὶ πρόνοιαν ποιῆσαι τῶν κοινῶν, εἰ μὴ περὶ γε-
ραίητε παρακοιμώμενον. ἔτε δὲ Βασιλεὺς δὲ τῷ ἡλι-
κίᾳ τῶν Ῥωμαίων ἀγὼν δυνάται ἀρχῇ, ἥτε Βασιλεὺς
ἡ τέτε μήτηρ, & δὲ τῷ γυναικίᾳ ἀδένειαν μόνον, &
δὲ ἂν ἐξαρκούντων πρὸς τοσούτων πραγμάτων ὄγκον, ἀλλὰ
καὶ τὸ τῷ ἐξασίᾳ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων περιηρῆσθαι, ὥς-
περ ἐν φρεσὶ διάγει τοῖς βασιλείοις, ὀλίγον ὑποδέξ-
σθαι τῶν ἐν δεισμοπείᾳ δεινόντων. Τί δὲ ἐκέναν δισσύν-
χον; εἰ μὴδὲν μήτε βελύσασθαι, μήτε φράσαι τῶν
δεόντων δυνάται, ἀλλὰ τοῖς ἐψηφισμένοις ὑπὸ τῶν ἀρ-
χόντων ἐπιστάσαι ἀνάγκη ἔχει; τίς τε πόλεις ὑπολαλέ-
κατε, τίς μὲν αὐτοῖς Μυσοῖς παραδεδωκότες, ἵν' ἐ-
χοιτε συμμάχους ἐπ' ἐμῇ, τῶν δ' ὑπὸ Τριβαλοῖς δε-
δωμένων. Ἐὰν λειπόμηναι δέ ἐτι πρὸς ἐμῇ τε καὶ ὑμῶν
δηρημέναι, τὰ μὲν αὐταὶ ἐφ' ἑαυταῖς στασιάζουσαι καὶ
ἀφ' ἑαυτῶν, τὰ δ' ὑφ' ἡμῶν ἐξώδου πολιορκεῖσθαι
καὶ ἐξωδραποδιζοῖσθαι, καὶ τὰ δεινότερα ὑπομένεσθαι,
εἰς ἐχάτῃ ἀπορίᾳ ἤλασαν, καὶ ὀλίγα ὑποδέξαι τῶν
ὑπὸ πολέμοις γενομένων. χρημάτων τε πόρος ἐδαμό-
θου. τὰ τε δὲ ἀποκείμενα ἀνάλωται, καὶ τὰ κειμήλια
ὑποδίδονται βασιλικαῖς τῆς καλῆς Ἀποδόλας, ὅθεν ἂν
ἐνδεμῖα περιγίνεται. ἔω δὲ τὰ ἡμέτερα τοσαῦτα ὄν-
τα λέγειν, καὶ ἀποδοδοὶ ἐκλελοίπασιν τῶν κοινῶν τὴν χώραν
διεφθαρμένης. Πρὸς τέτοις δὲ καὶ οἱ μέγα δυνάμειοι Ἐ Βα-
σιλεὺς συμπαράτοντες πρὸς τὴν ἀρχῇ, οἱ μὲν διὰ τὴν ἐμῇ
εὐνοίαν, χρημάτων ἀποσπένδοντες, καὶ πρὸς πείραν πολ-
λῶν πρότερον κακῶν ἐλθόντες, νῦν οἱ καὶ δεισμοπύλαι.
οἱ δ' ὅτι ἐμνήθησαν εἰρήνης, ὁρῶντες οἱ κακῶν τὸ πόλε-
μος χωρήσει. καὶ τοι γὰρ καὶ ἐννοιοὶ τέτε αἰτιώπετοι γεγενῆ-
μένοι, ἀφρακτοὶ καὶ θῶται ἐν ταῖς οἰκίαις, ἔτι πρὸς ἐ-
ταρμένον ὑπὸ παρακοιμώμενον. ὥσπερ ἀνὴρ καὶ πρῶτος ῥά-
τορα τὸ Συναδλῶν πεπονθέναι νῦν καὶ ἡ στρατιὰ, ἡ μὲν
διεφθαρτο δοκῶσα εὐνοεῖν ἐμοί. ἡ δὲ ὑποπτόμενη ἀμε-
λεῖται. τὸ λειπόμενον δὲ ὀλίγον. Πόθεν οὖν οἶσατε τὴν
ἀρχῇ συστήσασθαι ὑμῖν μὴδὲν ἔχοντες τῶν σωζέων δυνα-
μῶν; ἀπάντα χρὴ ὑμᾶς σκεφάμενους, καὶ Βασιλίδι,
καὶ Πατριάρχῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπαγγέλλοντας, τὴν εἰρή-
νην ψηφίσασθαι κοινῇ, καὶ μὴ διὰ κακοβελίαν, Ἐ τὰ με-
κρά λείψανα ταῦτα, ἃ τὸ Ῥωμαίων ὑπολέλειπται ἡγε-
μονίας ἀφ' ἑαυτῶν. Τῶν πρέσβεων δὲ πρὸς ἐδὲν ἕτερον ἀν-
τειπόντων τὴν εἰρημένην, ἡ ὅτι ἡ Βασιλεὺς ἐχ' ὥς περ ἡ γελ-
το ἀσπῆ, τοῖς βελεύμασι τῶν ἀρχόντων ἐπιστάσαι ἀνάγκη
ἔχει, ἀλλὰ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἔσα κυρία, τὰ δοκού-
ντα πράττει, πάντων δαδόντων ἀπειθῶς. ἐδὲν ἂν, εἰ-
πον, εἴη καὶ μάτῃ ἐξενώετο παρέμειναι, εἰ μὴ σαφές α-
πὸ τῆς ὥσπερ ἔχει εἰρησόμενον. εἰ δ' αὐτοὶ ἀγνοεῖτε,
πείραν ἐγὼ ποιήσομαι τῆς πράγματος, ὥς ἢ ἔσαι καὶ ὑ-
μῖν καταφανὲς εἰρημένον ὥσπερ ἔχει. Χρυσοβέργῃ δὲ
τῇ παρ' ἐμοῦ πρεσβεύοντι λόγους ἀναθήσεται τινάς, ὥς
αὐτὴς μόνος μόνῃ Βασιλίδι ἀπαγγέλλειν, ὥσπερ
ἔωδα καὶ πρότερον ποιεῖν. εἰ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν ἀρ-

χόντων τὸ πρᾶττεν συγχωρηθῆναι, ὁ δὲ δὴλον ὡς ἐξε-
 ριν αὐτῇ πρᾶττεν ἅπαντα ἂν ἐθέλη. ἂν δ' ἐπ' αὐ-
 τῷ κελόωσι τὰς λόγους ἀπαγγέλλειν, μηδεμίαν ἐ-
 πρᾶν δατοδείξιν ζητεῖν τῷ ταλινθῇ περὶ αὐτῆς εἰρή-
 νῃ. Τοιαῦτα εἰπὼν, συνεξέπεμπε αὐτοῖς ἅμα
 καὶ τὸν Χρυσοβέργην, πεντεκαίδεκα προδεδωμένων ἡμέ-
 ρων πρὸς ἑαυτοῦ διδῶν. Εκείνος δὲ Φεραίους τε
 ἄρχοντας ἐφίστη, καὶ πρεσβείαν ἐπέμπε πρὸς Κράλιν,
 καὶ ὑπεμίμνησκε τῷ ὅρκῳ καὶ τῇ συνθηκῇ τῇ πρὸς
 αὐτὸν. οἷς αὐτὸς ἐμμένων, ἤξιε καὶ κείνον μὴ ἑα-
 λῆναι, ἀλλ' ἀφίστασθαι, Φεραίων αὐτῷ προχωρησα-
 ντων, καὶ μὴτε πολεμεῖν, ἀλλὰ ἐὼς ὅσα δυνατὰ συ-
 ναίρεσθαι πολλὰ κεκακωμένοις ὑπὸ τῷ πολέμῳ αὐ-
 τοῖς τε Φεραίοις ἐλπίδας ὑπετίθει χρηστοτέρας, ὡς
 πάχιστα ἀφιστόμενος παρ' αὐτὰς, ἐὼς προνοίας τῆς δε-
 σπῆς ἀξιώσων. Τοιαῦτα μὲν ἐπαγγελιάμενος ἐξέ-
 πεμπε καὶ κείνας. Οἱ ἐκ τῆς Μομιτζιλῆς δὲ ἀπὸ τοῦ
 συνηχόντες, τὰς μὲν καὶ συνέλαβον αὐτῶν, ὡς ὕ-
 περον ἀπέλυσαν γυμνάς. οἱ δὲ μόλις ἑαδράναι
 δύνασθαι, αὐτοὶ πρὸς Βασιλέα ἐπαυήκον. πᾶσαν
 ὑποτίσαντες ὑποσχεθῆναι ἐφ' οἷς ἄγαν ἤχθετο ὁ
 Βασιλεὺς ὁρῶν τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν, καὶ ἐζητεῖ
 ὅπως ἀμυνόιτο Μομιτζίλον βλάπτοντα τὰ μέγιστα.
 Οἱ ἐκ Βυζαντίου δὲ πρεσβευταὶ ἐπεὶ πρὸς Βασι-
 λίδα ἐπαυήκον ἀπήγγελλον τε τοῖς ἄρχεσι τὰ πε-
 ρὶ τῆς πρεσβείας, καὶ τὰ πρὸς Πατριάρχην γράμ-
 ματα παρείχοντο. οἱ δὲ ἤχθοντο ὑποτιχόντες ὡς
 ἐνόμιζον κατωρθώσασθαι. μεταπεμφθέντες δὲ ἐπὶ Χρυ-
 σοβέργῳ ἡρώων, εἴ τι ἀπαγγέλλειν ἔχει. ὁ δὲ,
 περὶ μὲν τῇ κοινῇ ἐφ' ἡ πρεσβείας εἰδὲν ἔχειν πλέον
 τῷ τοῖς γράμμασιν ἐγγεγραμμένων ἀπαγγέλλειν.
 ἰδίᾳ μὲν τοῖς Βασιλίδαι λόγους τινὰς ἔχειν,
 ὡς ἐκελεύσθη μηδενὸς ἐτέρου παρόντος, πρὸς μόνῳ
 ἐκείνῳ λέγειν. οἱ δ' ἐκέλευον, λέγειν πρὸς αὐτὸς,
 καὶ μὴ ληρεῖν, ἀδυνάτα ἀξιουῦν. τῷ δὲ, μηδενὶ
 τῷ ἐτέρῳ ἐξαιπὲν ἂν δι' ἡγεμονίαν, ἡπίλουν μα-
 σιγῶν, καὶ ἐκφορὰς τὰς ὑπὲρ τῆς ποιῆναι προσαναγ-
 κάσειν. ὡς δὲ εἰδὲν ἐνεδίδε πρὸς τὰς ἀπειλάς, καὶ
 τὰς πληγὰς ἐπὶ ἦγον. ὁ δ' εἰδὲν ἥττον ἐφασκεν ἀ-
 ποκρύψαι ἂν καὶ δεινότερα πολέμῳ. εἰδὼτα ὅτι οἱ
 πρὸς Βυζάντιον τῆς εἰρήνης ἕνεκα πρότερον τετόλμηται
 ἐλθόντα, ὥπως ἦκειν παρεσκευασμένον, ὡς πᾶσαν
 οἴσονται κἀκώσιν καὶ παροινίαν. ὁ μὲν οὖν ὥπως ἀπ-
 τήντος ὥρατο, καὶ πρὸς καρτερίαν παρεσκευασμένος
 τῇ δεινῇ. οἱ δ' ἐπεὶ εἰρῶν ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦ-
 ντες, πολλὰ εἰς αὐτὸν καὶ τὴν πέμψαντα ὑβρίσαντες,
 ἔπειτα ἐξήλαυνον τῆς πόλεως αὐθημερὸν μηδένα
 περὶ τῆς πρεσβείας λόγον ποιησάμενοι. ὁ δὲ πρὸς
 Βασιλέα τὰ γεγενημένα ἀπήγγελλε ἐλθὼν. κα-
 κείνος ἤδη τὴν εἰρήνην ἀπογνῶς, ἐσράτευσε ἐπὶ Γα-
 ρέλλαν. Κορτοσίφανος ὅς οὐ ταύτης ἄρχων, προσεχά-
 ρισεν ἐκὼν τῷ Βασιλεῖ, καὶ παρέδωκε τὴν πόλιν. ὅν
 καὶ Καταβόλλως Ἰωάννης πρὸς Βασιλέα ἤχθη, ὅτι οἱ κεῖν
 εἰς Βυζάντιον αὐτίκα μηδενὸς, ὡς εἶχεν ὑποσχεθῆναι.
 ἤξιε τε αὐτοῖς καταλύεσθαι τὸν πόλε-
 μόν, καὶ μὴ ἑα τὴν πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν φιλονεικίαν
 τὰ ἀνέκιστα δεινὰ Ρωμαίους ὑπομέ-
 νειν. Πατριάρχης ὅς καὶ οἱ λοιποὶ, εἰδὼν ἥττον ἢ
 πρότερον ἡρώωντο πολεμεῖν.

rit, licere ei quæ velit. Sin ad se referri
 jufferint, non alia probatio requiretur,
 qua me verum de illa dixisse cognoscatis.
 Hæc locutus, simul cum illis Chrysober-
 gem mittit, diebus quindecim ad delibe-
 randum præfinitis: dein Pheris præfe-
 ctum designat, & Cralem per oratores
 fœderis, juramentorumque admonet: se
 ea servare docet: ipse ne violet, rogat:
 sed a Pheræorum jam sibi deditorum op-
 pugnacione desinat, & bello attenuatis,
 pro eo ac possit, opituletur: Pheræos spe
 bona implet, dum se brevi ad eos ventu-
 rum, & quatenus indigeant, iis consul-
 turum spondet. Atque cum hac sponsio-
 ne & illos legatos dimittit. Momitzili
 autem milites abeuntibus occurrentes,
 partem eorum ceperunt, ac rebus abla-
 tis postea nudos dimiserunt: pars altera
 omnibus relictis impedimentis, cum jvix
 effugisset, ad imperatorem reversa est.
 Qui majorem in modum irascens, quod
 urbis periculum videbat, quomodo inju-
 riam maximam a Momitzilo perseque-
 retur quærebat. Byzantini legati ad Au-
 gustam reversi, Archontibus legationem
 renuntiarunt, atque etiam litteras patriar-
 chæ reddiderunt. Qui se felici quem
 sperabant successu frustratos doluerunt.
 Chrysobergem porro advocatum inter-
 rogarunt, si quos nuntios ferret. Res-
 pondit ille, de communi eorum lega-
 tione non plus habere se quod nuntia-
 ret, quam in litteris positum esset: se-
 paratim habere, quæ imperatrici dicat,
 quæ jussus sit soli, nemine alio præsen-
 te dicere. Illi instant, ut sibi ea arca-
 na detegat: & ne inepte conetur, quod
 obtineri non possit. Eo asseverante,
 nulli alteri enuntiaturum, flagellis se-
 creta illa expressuros, interminantur.
 Cum ad minas flaret imperterritus,
 plagas incutiunt. Is nihilo minus,
 quamvis acerbiora auderent, se arcana
 celaturum affirmabat: scientemque pro-
 be quæ in Brulam de pace legatum an-
 tea designassent, ad qualemcumque eo-
 rum vexationem, petulantiamque sus-
 ferendam promptum, & alacrem veni-
 re. Chrysoberges adeo intrepidus, &
 ad horribilia quæque excipienda para-
 tus erat. Archontes ut in aere se pi-
 scari viderunt, ipsum, & a quo venie-
 bat, multis probris considerunt: ho-
 mineque eodem die civitate pulso,
 de eo legato apud imperatricem ne mu-
 tiverunt quidem. Ille ad imperatorem
 reversus, quid sibi accidisset narravit.
 Qui pacis spe projecta, Garellam cum
 copiis abiit, cujus præfectus Contoste-
 phanus non illibenter ei se cum oppido
 tradidit: in quo & Joannes Cantabole-
 nus unus e domesticis Augustæ ministris
 adductus est. Quem subito, nulla re
 spoliatum, Byzantium mittens, rursus
 rogat bellum sedari: & ne per mutuum
 eorum contentionem Romani damnis
 maectentur irreparabilibus. Cæterum pa-
 triarcha & reliqui bellum, ut semper,
 malebant.

Edit. Paris.
 pag. 616.

CAPUT LXXVI

Castella dedita. Causa defectionis, & deditiois Batatzæ. Remuneratio illius, & cognatorum. Sultani satrapæ beneficentia. Consuetudo diluculo prandendi. Chores ciues terre motu ob maledicentiam puniuntur. Ignoscitur iis ab imperatore. Muri Choræ reedificantur. Studiosi imperatoris exterminantur, & ad imperatricem reditur.

Edit. Paris.
pag. 617.

IMPERATOR castellum quoddam, magnam Caryam deditioe acquirit. Illic versanti, & venatorum princeps Batatzes cum cognatis non paucis se permittit, & Polybotum urbem Thraciam a necessariis suis occupatam, in ejusdem fidem adduxit, & Teristasin oppidulum, quod ipse prius imperator, vivo Andronico suo sumptu muris circumdederat. Hic Batatzes fatebatur, se in primordio belli huius, cum putaret eum in imperatorem demortuum esse ingratiſſimum, & ejus filios scelerate infidari, illique imperium eripere, se ab eo defecisse, & contra quantum valisset pugnasse. Tempore autem labente, & Romanis nulla cum laude bello intereuntibus, cum observaret, ipsi communes Romanorum, & liberorum imperatoris rationes cordi, ac studio esse: Præfecto autem cubiculi, & aliis, in quorum manu esset imperium, nihil esse tam optatum, quam ut occisis omnibus ipsi regnarent, imperatoris vero pueri, & cæterorum salutem eos parvi aut nihili pendere: cum item ex factis notaret, esse homines improbos, & vitiositate sua imperium Romanum perdere, ab illis ad ipsum transisse: quamvis causas ipsis studendi non leves habere. Nam & filio suo patriarchæ filiam desponderat, & suam magni ducis filio conjunxerat. Sed quamvis affinitate, & necessitudine cum iis ita copulatus esset, tamen mores eorum detestatum, facere ab imperatore malle. Imperator virum libenter accipit, & tum de oratione hac, tum de judicio gratias agit, eumque pro isto erga se animo, & quod ad suas partes accessisset, remunerans, magnum stratopedarcham creat: cognatis aliis cuique pro portione honores, & annuas mercedes attribuit. Post cum illo Teristasin veniens, castellum eo tradente occupat. Finitima quoque castella, & oppidula se dedunt. Calliopolis, & Hexamilium, qualemcumque potius obſidionem sustinendam, quam deditioem ei faciendam arbitrantia, resistunt. Adhuc in Chersoneso manebat, cum Sulimanus unus ex Asiæ satrapis, qui in eam peninsulam cum exercitu trajecebat, Ægospotami in colloquium veniens, equos, arma, & non exiguum militum manum ad auxilium ei donavit. A quo vicissim comiter acceptus, in Asiam rediit, Imperator reliqua oppida in potestatem adduxit, & Myriophyti in amplis ædibus, duas contignationes habentibus pernoctavit. Consueverat autem propter brevitatem diei (ut hybernis mensibus) & quod necesse erat usque ad noctem equo insidere, (non enim inveniebant, ubi descendentes pranderent, tota Thracia in solitudinem,

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ὃ καὶ τὴν μεγάλην εἰλε Καρύαν φρουρίον τι ὁμολογία. ἐνθα δευτεῖρον, ὃ πρῶτον κωνηγὸς ὁ Βατάτζης προσεχώρησε μὲν τῶν συγγενῶν ὄντων καὶ ὀλίγων καὶ τὰ, τὴν Πολύβοτον πόλιν Θρακικὴν ὑπὸ τῶν συγγενῶν κατεχομένην προσῆγε Βασιλεῖ, καὶ Τηρίσασιν τὸ φρούριον, ὃ πρότερον αὐτὸς εἶπε βασιλέως Ἀνδρονίκου περιόντος οἰκείοις ἀναλώμασιν εἰσῆλθαι. ἔφασκε τὰς αἰτίας ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ τῇ πολέμῳ μαλιστα, νομίσας περὶ Βασιλέα ἡγνώμονικῆν, καὶ τοῖς ἐκείνου παισὶν ἀδίκως ἐπιβελόν, ὃ παραρῆσαι τῇ ἀρχῇ, ἀποσῆναι τε αὐτῇ καὶ τῇ νομιζομένην ἀδικίαν, καὶ πολεμῆν ἀπάσῃ δυνάμει. τὴν γὰρ τῇ τριβομένην καὶ τῇ Ρωμαίων ἀποδιδόμενῃ ἀλλήως ὑπὸ τῇ πολέμῳ, ὁρῶν ὡς Βασιλεῖ μὲν τὰ, τὴν Ρωμαίοις κοινῇ συνίσσονται, καὶ τοῖς Βασιλέως σπῆδάζεται παισὶ, παρακοιμωμένοι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀγασὶ τῇ Ρωμαίων τῇ ἡγεμονίᾳ, ἔδιν ἐστὶ πρῶτον, ἢ πάντας διαφείραντας ἐκείνας ἀρχῆν, Βασιλέως ὃ τῇ παιδὸς ὀλίγα, ἢ ἔδιν φροντίζοντας, καὶ τῇ τῇ ἄλλων σωτηρίας, συνιδῶν τε ἐκ τῇ γινομένην, ὡς ἐκείνοι ἀδικοῦν καὶ διαφείρουσιν φαυλοτητὶ ἔσονται τῇ ἀρχῇ Ρωμαίων, ἀποσῆναι τε ἐκείνων, καὶ προχωρῆσαι Βασιλεῖ. καὶ τοὶ γε μεγάλας ἀφορμὰς ἔχον τὴν πρὸς αὐτὰς ὀνοίας, τῇ τε τῇ ὑπὸ συνώκισε τῇ Πατριάρχῃ θυγατέρα, καὶ τῇ αὐτῇ τῇ μεγάλῃ Δεκὸς υἱῷ ὃ εἶδωκε πρὸς γάμον, ἀλλὰ καὶ ἥπως ἔχον συγγενείας πρὸς αὐτὰς καὶ αἰκειότητος, βδελύσσονται τε τὰς ἔσπας, καὶ τῇ παρὰ Βασιλεῖ διαβίβω ἐλθεῖν μάλλον. Βασιλεὺς ὃ ἀσμένως τε εἰδέξατο, καὶ τῇ τε λόγων καὶ τῇ χερίσιν χάριν ὁμολογῆναι. καὶ τῇ εἰς αὐτὸν ὀνοίας καὶ τῇ προσκεχωρημένην ἀμειβομένης, αὐτῇ μὲν τῇ μεγάλῃ στρατοπεδάρχῃ παρείχετο ἄξιαν, τοῖς ἄλλοις ὃ τῇ συγγενῶν, ἐκάσῳ ἀναλόγως καὶ τιμὰς παρείχετο, καὶ προσόδους ἐπισίας, ἔπειτα συνὲς ἐκείνῳ εἰς Τηρίσασιν ἐλθὼν, ἐκείνῳ τε παρελάβανεν ἐκείνην παραδιδόντος, καὶ τὰ περὶ αὐτῇ πόλιν καὶ τὰ φρούρια προσεχώρου. Καλλιόπολις ὃ ὃ Ἐξαμίλιον ἀντείχον, καὶ πᾶσαν δὲ ὄντο μάλλον ὑπομένειν πολιορκίαν, ἢ προχωρεῖν τῇ Βασιλεῖ. Ἐπὶ δὲ αὐτῇ περὶ Χερρόνησον διατρίβοντι, Σαλιμάν τῇ καὶ τῇ Ἀσίαν σατράπων εἰς, εἰς Χερρόνησον μὲν στρατίας περαιώδεις, συνεγίνετο τῇ Βασιλεῖ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, καὶ ἵππους τε παρείχετο, καὶ ὅπλα δῶρα, καὶ στρατιὰν ἐκ ὀλίγῳ συμμαχεῖν. φιλοφρονεῖς ὃ ὑπὸ Βασιλέως ὃ αὐτὸς, ἀνίστατο εἰς τῇ Ἀσίαν. Βασιλεὺς ὃ τὰ μὴ πᾶν προχωρῆσαι πόλιν ἐπῆναι, καὶ κατεδύλατο, καὶ πρὸς Μυριοφυτὸν ἐλθὼν, νύκτα τῇ νύκτα ἐν οἰκίᾳ μεγάλῃ διαφύγω. εἰδὼς δὲ διὰ τε τῇ βραχύτητα τῇ ἡμέρας, χειμῶν ὃν ὡς, καὶ τὸ ἀνάγκῃ ἔχειν ἄλλοις νυκτὸς ἐφιππον εἶναι, καὶ ὃν ὡς ὅποι τῇ ἵππων ἀποβάνας ἀριστον αἰρεῖσθαι, τῇ Θράκης ἀπάσης ὑπὸ τῇ πολέμου

αοικίη γενομένης πλὴν τῆς πόλεως, ἀρχομένης δι-
 δὺς ἡμέρας ἀεῖαν, ἃ ἔτι διημερεύειν. οἱ περὶ αὐτὴν
 ἢ καὶ τὸ ἔδος ἀναγκάζοντες ποιεῖν, ἐκ ἠθέλησε· δει-
 δαι μὲν ἑοφῆς εἰπὼν, ἀναχωρεῖν ἢ ἐπείγεσθαι ἔτι
 αὐτομάτως· αὐτίκα τε ἐπέβησαν τῷ ἵππων κελεύσαντος
 ἐκείνῃ, καὶ πρὸς ἑτέραν πολίχνῳ ἢ πολὺ διέχουσαν
 Μυριοφύτου Χώραν προσαγορευομένην ἦλθον, ἔτι
 μὴ πω προσχωρήσασαν. πέμψας τε ὁ Βασιλεὺς, προ-
 σηγόρῳ τὰς πολίτας, καὶ παρήγει προχωρεῖν. οἱ δ'
 ἀντὶ προσηγορίας, κακῶς ἤκειν ἔφασαν αὐτόν. αὐτὰς
 ἢ ἀμυνεῖσθαι προθυμότερα ἂν ἐπὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν.
 ἢ πρεσβυτέρους δὲ κατηγορούμεν, ὅτι ἀνοήτως καὶ
 θρασείως ἀποκρίνονται Βασιλεῖ προσαγορεύοντι, ἔτε-
 ρον ἔφασαν ἐκεῖνοι Βασιλέα ἔχειν, αὐτὸ δὲ ἐν ἑδραῖς
 ἄγειν μοῖρα, καὶ ὕβρεις αὐτίκα κατέχεον αὐτὰς πολλὰς.
 ἔτι δὲ περὶ τὰς ὕβρεις ἐκείνων ὄντων, σεισμὸς ἐγένετο
 ἐξαισίος οἶος, καὶ τὰ τε τείχη κατέπιπτε τὴν πόλιν,
 καὶ τὰ οἰκίῳ ὑπὲρ τὰς δύο μοῖρας, καὶ κατεχώδησαν
 ὑπὸ τῶν τειχῶν καὶ τῶν οἰκίῳ ὑπὲρ τριακοσίας. ὁ-
 σοι δὲ διέφυγον τὸ κίνδυνον, Βασιλεῖ προσέδραμον ἐ-
 ξελθόντες, καὶ ἐδέοντο μὴ σφᾶς καὶ τέκνα περιδεῖν ὑπὸ
 τῶν Βαρβάρων ἀνδραποδιθέντας ἂν. τὴν αὐτὴν δὲ ὥραν
 ὑπὸ τῶν σεισμῶν ἐκείνῃ, καὶ ἡ οἰκία εἰς ἑὴν ἡλίστατο ὁ
 Βασιλεὺς τὴν νύκτα, κατέπεσεν ἐκ θεμελίων, καὶ ἡ περὶ
 Βασιλέα τὴν Θεῶν πρόνοια ἐγένετο καταφανής, ἔτις ἐκ
 προδήλῃ κινδύνῳ ῥυσσάμενη. Εἰ δὲ ὥσπερ οἱ περὶ αὐ-
 τὸν παρήνουν, ἀεῖαν ἐπείδετο ἐκεῖ, ἐδὲν ἂν ἐκώ-
 λυε μὴ αὐτὸν τε καὶ τῶν συνόντων ἐκ ὀλίγης ὑπὸ τῶν οἰ-
 κίας καταχωδύναι· ἔτις ὡς βραχὺς ὁ μεταξὺ χρό-
 νος παρεληλυθώς. τὴν δὲ περὶ αὐτὸν στρατίας ὀρμημέ-
 νης τὴν πολίχνῳ ὡς πολεμίαν διαρπάξεν, καὶ τῶν
 Περσῶν τὰς ὑπολειπομένης ἀνδραποδίζειν ἐπιχει-
 ρούτων, ἐκώλυσεν ὁ Βασιλεὺς ἐλθὼν, καὶ περιέ-
 σωσε τὴν πολίχνῳ. καὶ διπλὰς ἀπέδιδε τὰς εὐχα-
 ρείας τῇ Θεῷ, τῷ τε ἀπὸ τῆς καταπεσέσης οἰκίας αὐ-
 τῶν, καὶ τὰς συνόντας περισώσας, καὶ τῷ τῇ Χώ-
 ραν ἔτις ἐτοίμῳ προκειμένῳ ἐπὶ τῷ διαρπα-
 χῷ περισώσαι δυνάμει. ἔπειτα αὐτοῖς τῶν εἰς
 κείνον ὕβρεων συγγνώμῃ παραχόμῃ, καὶ ἀρχον-
 τας ἐπισήσας, οἱ τὰ τείχη ἀναστήσαντιν, ἀπῆρυν ἐ-
 κείθεν πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις. Οἱ δὲ ἐπιτεταγμένοι
 πρὸς τὴν τειχισμόν καὶ τὸ βασιλέως πρόσαγμα πολ-
 λῶν εἰσενεγκάμενοι σπεύδον, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τῶν
 προτέρων ἀνέστησαν βελτίῳ καὶ ἐρρωμύτερα. Ἐπεὶ ἢ
 ἐδεδόξεν ἐνείδει πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτοῖς, ἐπιβελύ-
 σαντες οἱ κατὰ τὴν πολίχνῳ, ἐξήλασαν τὰς Βασιλέως αὐτῆς, καὶ Βασιλίδι προσεχώρησαν.
 Ἐπὶ πρὸς πολλῶν δυσχερῶν ἐλθόντες πείραν ἄλγους καὶ Βυζαντίῃ Βασιλεὺς ἐκράτησε, διέ-
 μιναν πολιορκούμενοι, καὶ κακῶς πάχοντες ὑπὸ τῶν περιουκίδων πόλεων.

præter urbes, bello redacta) mox ipso Edit. Paris.
 diluculo prandere, & sic diem traducere. pag. 618.

Comitibus itaque ad observandam con-
 suetudinem impellentibus, non paruit :
 cibo se quidem indigere affirmans, a se-
 metipso autem ad discessum urgeri : sta-
 timque iussi equos conscenderunt, & ad
 oppidulum aliud, Choram dictum, My-
 riophyto non procul remotum, quod non-
 dum se dediderat, venerunt. Imperator
 per caduceatorem cives salutat, eosque
 ad deditionem hortatur. Illi pro eo, ut
 resalutarent, malo fato ipsum advenisse
 ajunt : si eos oppugnet, a muris impiger-
 rime se defensuros. Caduceatori eos re-
 prehendenti, quod imprudenter, atque
 confidenter imperatori salutanti responde-
 rent, alium se habere imperatorem in-
 quiunt, Cantacuzenum nullo loco ducere :
 moxque contumelias in illum ingeminant.
 Quas cum adhuc funderent, terra tremit
 horribiliter : quo tremore mœnia oppidi
 procubuerunt, domorumque amplius duæ
 partes, & sepulti ruina ædium ac mœ-
 nium plures trecentis. Qui salvi resta-
 bant, extra oppidum accurrere obtestari-
 que ne se cum liberis in servitutem a
 barbaris abripiendos deferat. Eadem ho-
 ra, eodem terræ motu ædes in quibus per-
 noctarat, a fundamentis corruerunt, di-
 vinaque providentia circa imperatorem
 eluxit, quæ certo periculo ipsum libera-
 vit. Si enim comites hortantes audiens,
 illic cibo corpus refecisset, cum non pau-
 cis de suis proculdubio obtritit periisset :
 adeo breve tempus intercesserat. Jam
 vero cum miles oppidum Choram ut
 hostile vellet diripere, & Persæ quod
 reliquum erat civium captivum ducere
 aggredierentur, imperator superveniens
 vetuit, oppidumque intactum servavit,
 & duplicatas Deo gratias egit : tum
 quod a lapsu domus ipsum cum suis as-
 servisset : tum quod Choram ita dire-
 ptioni expositam, ab ea servare potuisset.
 Posthæc convitiis ignovit, & æ-
 dilibus designatis, qui muros reedifica-
 rent, ad alias urbes inde progressus est.
 Porro fabri cementarii, pro mandato
 imperatoris impigre laborantes, brevi
 spatio meliores, ac validiores prioribus
 extruxerunt : quibus extrema jam ma-
 nu imposita, incolæ comparatis insidiis,
 imperatoris factionem rursus expule-
 runt, & ad partes Augustæ defecerunt,
 atque in multas difficultates & infortu-
 nia adducti, donec imperator Byzan-
 tium occupavit, obsidionem, vicina-
 rumque urbium injurias perpessi sunt.

pag. 619.

CAPUT LXXVII.

Magnus dux cur iterum exercitui præfectus. Per insidias Cantacuzenum conatur
 occidere. Minaces ad eum litteras dat. Respondet acriter, eique sua merita ut
 ingratisimo, & summam improbitatem objicit. In voce oīkía argutatur : Apo-
 cauchum ut senem imbellem irridet. Heracleam venit, inde alio procedit. Per-
 se auxiliares loca circa Byzantium devastant. Fastus Apocauchi intolerabilis.
 Thraciæ urbes se imperatori dedunt : ejus in præfectis dimittendis humanitas. Com-
 paratio imperatoris cum conjuratis, & ex horum vituperatione illius laus eximia.

ΒΑΣΙΛΙΣΣΗ δὲ ἡ Анна καὶ ὁ Πατριάρχης, πύ-
 ζημένον ὁρῶντες ἤδη Καντακυζινὸν τὴν Βασιλέα,

CÆTERUM Anna imperatrix, &
 patriarcha Cantacuzeni opes plu-

rium oppidorum, copiarumque accessio-
ne crevisse animadvertentes, cum ideo
factum arbitrarentur, quia defuisset,
qui ejus incrementa impediret, magnum
ducem exercitui de integro præficiunt,
eique belli rationes committunt. Is nil
cunctatus, cum totis copiis Heracleam
contendit. Audiens autem a imperato-
rem esse Chariopoli, quæ se nuper illi
tradidisset, Longino quodam e carcere
(quo, ut Cantacuzeno amicus, conje-
ctus fuerat) educto, multisque promif-
fis erecto, si posset illi vitam adimere,
honesti prætextus gratia litteras quoque
eidem ad eundem perferendas dedit:
earum hæc erat sententia. Se alias,
cum in illum Didymotichi degentem
moveret, colloquutionem cum eo pepi-
gisse, quam quia tempus negaret,
domum revertisse. Ipsum interea op-
portunitate arrepta, urbes imperatori
Joanni subjectas, armis per nefas in-
vasisse. Unde quamquam cæteroqui
manere domi voluerit, cum agmine
militari Heracleam proficisci debuisse.
Quamobrem si sibi obsecutus, domum
redeat, rectissime facturum, & se
quoque cessaturum milites suos inutili-
bus delassare laboribus. Si aliter cen-
seat, nihil se dicturum amplius: ip-
sum satis scire, cui se statuat oppone-
re: eundem enim esse, quem pridem
expertus fuerit. Imperator lecta episto-
la præfectum Apriorum, qui forte ur-
be jam dedita aderat, ad illum mit-
tit, cum litteris hujusmodi. Legi quæ
scripsisti, præfecte cubiculi, & elucen-
tem ex iis ostentationem, atque arro-
gantiam tuam magnopere admiratus
sum: valde enim ætatem tuam dede-
coras. Nam ut senex, de audacia pu-
gnandi, & spiritibus debebas remitte-
re. Tu vero juvenis timidior lepore,
nunc ævi maturus, velut aper furentes,
ac violentos habes impetus. Nisi hoc
dicas, te juvenem militem, etiam ju-
venili, ut conveniebat, fastu & con-
fidentia fuisse. Maeste virtute ob ve-
ritatem. Etenim cum tota vita menti-
ri consueveris, & sis concretus ex men-
dacio, nunc, cum dixisti me nosse qui
tu sis, veritatem tam clare elocutus es,
ut nihil supra. Scio enim optime, ex
quali te conditione extulerim, & quod
majora multo quam decuit in te meri-
ta contulerim. Cum vero imperator
ob nequitiam tuam, & mores vitiosos
in carcerem te iratus conclusisset, ego
te venia impetrata exemi, & in pri-
stina fortuna collocavi: nec semel po-
stea, sed frequenter, cum ille debita
sceleribus tuis supplicia irrogare vellet,
ego illa, ejus ira mitigata a capite
tuo averti, teque compluribus nec vul-
garibus ornamentis auxi. Et cum me
toties offenderes imperatore vivo at-
que mortuo (quod nec te oblitum pu-
to) omnes offensiones flocci pendi: &
sicut animali dossuario ad onera tantum
portanda te usus, in reliquis, si quid
perversitatis adhiberes, non curavi. Te
autem adeo insigniter improbum futu-
rum, hoc solum explore non scivi.
Existimabam enim, si occasio data fo-
ret, recordantem beneficiorum tam
multorum magnorumque, ne corpori qui-
dem tuo mea causa parsurum. At tu o-
mnimodis contrariam institisti viam, &
hominibus pravis ac perniciosus, sermo-
nibus fraudulentis & callide meditaris

Edit. Paris.
pag. 620.

καὶ πόλεις τε ὑποποισάμενον πολλὰς, καὶ στρατιὰν ἐκ
ὀλίγῳ ἔχοντα, νομίσαντες ὅτι καλύσοντες αὐτὴν
ἠὲ ἔσθαι, καὶ μέγαν δῆνα στρατηγὸν αὐτοῖς ἐψηφίσαν-
το, καὶ ἐπέτρεψαν τὸ πρὸς ἐκείνον πόλεμον. Ο δ' ὁ-
δὸς τὴν στρατιὰν ὅσην ἡμεῖς παραλαβὼν, ἦλθεν εἰς Ἡρά-
κλειαν. πυθόμενος δὲ περὶ Βασιλέως ὡς Χαριεπόλει
ἐνδρατεῖται ὀλίγῳ πρότερον προχωρησάσῃ, Λογγίνον
τινὰ τῶν δεσποτέρων ἐξαγαγὼν, ὃς τὴν εἰς Βασιλέα ἐ-
νεκα ἐδέδετο δυνάμει, καὶ μετεωρίσας πολλὰς ἐπαγ-
γελίας, εἰ δυνήσκει Βασιλέα ἀνελεῖν, ἔπειτα προ-
φάσεως ἕνεκα ἀπὸ προσώπου, καὶ γράμματα παρέχετο
πρὸς Βασιλέα. ἐδήλυν δὲ τὰ γράμματα τοιαῦτα. Ὡς
πρότερον μὲν αὐτῷ Διδυμοτείχῳ ἐνδρατεῖβοντι ἐπιστρα-
τεύσας, σωτηρίῃ συγγενέσθαι. καὶ καί τῃ καλύσαν-
τος τὴν σωτυρίαν, ἐκείνον μὲν οἵκαδε ἐπαπελθεῖν, αὐ-
τὸν δὲ καί τῃ λαβόμενον τὴν ὑπὸ Βασιλέα τελευτῶν πό-
λεσιν ἐπιστρατεύσαι, ἃ ἐκ ἐχθρῶν ποιεῖν. ὑφ' ὧν ἀ-
ναγκασθέντα καὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς βελομένους οἵκοι δρατεῖ-
βειν, εἰς Ἡράκλειαν ἐλθεῖν μὴ τὴν στρατίαν. Εἰ μὲν
ὅμως αὐτῷ περὶ πόλεως εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανελθοῖ, καλ-
λὶς ἂν ἔχοι. παύσαιτο ὅτ' ἂν καὶ αὐτὸς τὴν στρατιὰν ἀ-
νοήτοις πόντοις κατατείνων. εἰ δ' ἐτέρως ἔγνωκε, πλέον
μὲν εἶναι εἶναι. αὐτὸν δὲ εἶδεναι ὅτ' ἔγνωκε ἀντικαθί-
σασθαι. καὶ αὐτὸν ὅτ' εἶναι ὅν πάλαι οἶδε. Βασιλεὺς δὲ
ἐπεὶ τὰ γράμματα ἀνέγνω, καὶ ἄρχοντα Ἀπρίων, ὃς
παρ' αὐτῷ ἡν τὴν πόλεως προχωρησάσης ἐπεμπε πρὸς
αὐτὸν, τοιαῦτα ἀντεπισείλας. Ἀνέγνων σε τὰ γράμμα-
τα παρακοιμώμενος, καὶ τὴν ἐγκειμένῳ μεγαλαυχίαν,
καὶ τὴν τύφον θαυμάζειν μάλιστα ἐπὶ ἡλθε. πάντῃ δὲ ἀ-
νάρμοστα τῇ ἡλικίᾳ πράττεις. δέον δὲ εἶναι τὸ γῆρας,
καὶ πολυμῆτος, καὶ τὴν εἰς τὰς μάχας ἀψυχίας ὑφί-
ναι, σὺ δ' ἐν ἡβῇ μὲν ἡδὲ δειλότερος λαγῶ, νυνὶ
δ' ἐν βαθεῖ γῆρα εἰδένος τὴν ἡλικίᾳ δοκεῖς ἀμβλυ-
τέραν ἔχειν τὸν ὀφθαλμὸν. εἰ μὴ τῆτο φαίης, ὡς νέος στρα-
τιώτης ὢν, ὥσπερ εἰκὸς ἐκπύσω καὶ νέον τύφον. τῆς ἀ-
ληθείας δὲ σε καὶ πάντῃ ἐπαινώ. αἰεὶ δὲ εἰδῶς παρὰ
τὴν βίον καταφύδεται καὶ αὐτοφύδους ὢν, νυνὶ με-
μάλιστα εἶδέναι σε εἰπὼν, πάντῃ μάλιστα ἐφθέργῃ
παληδές. οἶδα δὲ σαφῶς ὅτ' οἷας τύχης ἀνελό-
μην, καὶ ὡς ἡζήσωσα μεζόντων ἢ προσῆκε. Βασιλεὺς
δὲ διὰ τὴν προσέσαν μοχθηρίαν καὶ τῇ τῶν τρόπων
τῇ φαυλότῃ, δεσποτικῶς κατακλείσαντος πρὸς
ὀργῇ, αὐτὸς ἐξήγαγον παραιτησάμενος, καὶ πρὸς
τὴν πρότερον τύχην ἐπανήγαγον. καὶ ἐχ' ἅπαξ,
ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὑπερον βουλομένου τοῦ Βασι-
λέως τῆς πονηρίας κολάζεσθαι ἀξίως, αὐτὸς πα-
ρηγμένῳ διαλύων τὴν ὀργήν, καὶ πολλῶν καὶ με-
γάλων ἡζίου ἀγαθῶν. καὶ πολλὰς καὶ Βασι-
λέως περιόντος, καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν προσκυρε-
κότος, ὡς εἰδὲ σε οἶμαι ἐπιλεῖσθαι, οὐδένα
τῶν προσκρέστων λόγον ἐποιέμεν. οἷόν τιτι ζῶν
τῶν ἀχθοφόρων, πρὸς μὲν τὸ ἀχθοφορεῖν κεχημέ-
νος μόνον, τῶν δ' ἄλλων εἴ τι πρόσκειται δυσροπίας
ἀμελῶν. ὅτι δὲ εἰς τοσούτον ἔμελλες ἀποτίας ἐκπε-
σεῖσθαι, τῆτο μόνον σαφῶς ἐκ ἡδὲν. ὧμην γάρ
σε, εἰδὲ σαρκῶν φείσεσθαι καί τῃ καλοῦντος ὑπὲρ
ἐμῆς, τὸ πλῆθος μεμνημένον καὶ τὸ μέγεθος τῇ
δύσροπῳ. Σὺ δ' ἀντὶ τῶν ἐχρήσω τοῖς ἐναν-
τιωτάτοις, καὶ μοχθηροῖς ἀνδράποδοις, καὶ τὰς
γνώμας διεσπαρμέναις ἀπατηλαῖς καὶ περιέργοις λό-
γοις

γοις ὑπελθὼν, καὶ ταῖς τῶν μεγίστων ἐπαγγελίαις ἐξαπατήσας τετονὶ τὸν πόλεμον, εἰδὲν ἥττον κοινῇ κατὰ Ῥωμαίων, ἢ κατ' ἐμὴν κεκίνηκας· ἔς ἀξιώτατα ἡμείψω τῆς τε ἐκείνων ἀβελτηρίας, καὶ τῆς σοὶ προσέσεως πρὸς τὰς φίλας ἀπιστίας ζόφον πάντων καταψήφισάμην, ὥσπερ ἦσαν ἄξιοι. Σὲ μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφης, πάντων μάλιστα ἐγὼ γινώσκω. σὺ δ' ἐμὲ πάνυ μοι δοκεῖς ἠγνοῦναι. Εἰ γὰρ ὅς τις ἦδεις ἐγὼ, ἐκ ἂν ἔτως ἠγνομόνοις. ἔπει δὲ μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ οἴκαδ' ἐπαραίνεις ἐπαυελθεῖν, δοκῶ μοι δεῦρ' ἀρχαίαν φιλίαν σοὶ πειδίσεισθαι, καὶ μὴ πρὶν πάυσεσθαι πρὶν ἐντὸς γενέσθαι τῆς οἰκίας. Ῥωμαίων δὲ ὄντι Βασιλεὶ κελεύσματος Θεῷ, εἰδεμένα μᾶλλον ἑτέρα, ἢ ἡ Ῥωμαίων ἡγεμονία οἰκία πρέπωδετέρα. ὣς εἰσελθεῖν πᾶσαν ἐπιδείξομαι σπῆδόν, ἢ αὐτὸς τῶν φίλων ὧν παραινεις· πολλὰ δὲ μεταμεληθεὶς, ὅτι σε ὄντα γέροντα παρεσκόλεα τοσούτον πόρον ὑπομῖναι, καὶ πρὸς Ἡράκλειαν ἐλθεῖν, ἔγνω δὲν σε τῶν πόνων ἀναπαύειν, καὶ εἰς τετάρτῳ ἡμέρᾳ αὐτὸς ἀφίξομαι πρὸς σέ. καὶ εἰ σοὶ βέλτιον δοκεῖ διαγωνίσασθαι πολλῆς ἀναπαύλης ἀπολαύσαντι, εἰδὲ ταύτῃ σοὶ τὴν χάριν ἀποκνήσω καταδεῖναι. Τοιαῦτα μὲν ἀντέγραφε καὶ Βασιλὸς. μετὰ δὲ τετάρτῳ ἔξ ἐκείνης, ἦλθεν εἰς Ἡράκλειαν, καὶ περιέμεινε πρὸ τῶν πυλῶν ἕως ἐφ' ἱκανόν· ἔπει δὲ εἰδὲς ἀντεπεξῆναι, τὸ λοιπὸν ὁδύσας τῆς ἡμέρας, νύκτισατο τὴν νύκτα παρὰ ποταμὸν προσαγορεύοντον Ἀλμυρὸν, μεταξὺ Σηλυμβρίας καὶ Ἡρακλείας. εἰς τὴν ὑσφαίαν δὲ ἐστρατοπέδωσαν παρὰ τὸ Δαφνίδιον λεγόμενον, ἐνθα Βασιλὸς μὲν ἔμεινε παρὰ τὸ στρατόπεδον ἅμα ὀλίγοις τῶν Ῥωμαίων, ἢ λοιπὴ δὲ στρατιὰ μὲν τῆς Περσικῆς, τὰ περὶ Βυζάντιον κατέδραμον πάντα ἄχρι Προποντίδος, καὶ ἐκάκωσαν ἐς τὰ μάλιστα. ἀπέκτεινάν τε γὰρ οἱ βάρβαροι πλείους καὶ λῦδραποδίσαντο· φύγοντες τε πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ πλείους ἐμπύπτοντες ἐν τοῖς λέμβοις, ἢ ὅσους φέρειν ἦσαν δυνατοί, ἄλλως τε καὶ ὑπὸ τῷ θορύβῳ ἀπακτουῦντες, ἀπεπνίγοντο ἀνατρεπόμενοι, καὶ παντοῖος ὡς ὁλεθρὸς καὶ τὴν ἐφοδὸν ἐκείνῃ· βοσκημάτων τε γὰρ ἦλθαν πλῆθος ἐκ ὀλίγον καὶ ἀνθρώπων αἰχμαλώτους τὸ βαρβαρικόν· καὶ τὰς πλείους τῶν κωμῶν ἐνέπρησαν. Αἰτία δὲ μάλιστα τῆς τοσαύτης φθορᾶς ἐγένετο ὁ μέγας Δῆξ· πολλὰ γὰρ μεγαλαυχήσας, καὶ φουσῆσας ὅτε ἐξήλαυε Βυζάντιον, καὶ θάρρειν κελεύσας, ὡς εἰδὲς ἀντιστήσεται τῶν πολεμίων, ἀλλὰ πάντας ἄρδῳ ἐπιφανεὶς ἄφθερεῖ, ἔπει ἐναντίως, ἢ αὐτὸς ἐπηγγέλλετο ἀπέβαινε, καὶ τειχέρης κατὰ τὴν Ἡράκλειαν ἐγένετο, καὶ τοὶ δυναμῆρος τὴν προσήκυσαν περὶ τὴν χώραν ὁρόνοιαν ποιεῖσθαι τὴν ἐφοδὸν ἀπαγγέλλων, ὃ δ' εἰδὲν ἐποίει τῶν δέοντων, ὥσπερ δεδοικώς μὴ τῶν πολεμίων ἥττων γεγονέναι ὑποπτόμετο· ἔδεα τὴν ποιούτων ἄνοιαν, πολλοῖς αἰτίος ἐγένετο μεγάλων συμφορῶν. Εκείνος δὲ τὴν μὲν εἰς Βυζάντιον αὐτῷ ἐπ' ἀνόδον νομίζων ἀναγκαίαν εἶναι, ὑποπτόμενος δὲ τὴν ἠπειρον, ὡς μετὰ κινδύνων διὰ τὸ ἐπικρατεῖν τὰς πολεμίας, διὰ τῆς θαλάσσης ἀνέσπερε τριήρει, τὴν στρατιάν ἐκεῖ καταλιπὼν· καὶ αἰχίσῃ ἔδοξεν ἢ ἀναχώρησις, καὶ ἀποδέσσει πολλῶν τῶν ἀπειλῶν. Βασιλὸς δὲ ὀκτὴ ἡμέρας περὶ τὸ Βυζάντιον διατρίψας, καὶ κακώσας ἐς τὰ μάλιστα, ἀνέσπερεν εἰς Θράκην, καὶ πᾶσαι πόλεις αὐτίκα προσεχώρου, τὴν ἐκ Βυζαντίου βοήθειαν ἀπογινώσκουσαι, πλὴν Αἴνης καὶ Ἐξαμιλίας

PART II

obrepando, & pollicitationibus eos maximis circumducendo, hoc bellum non minus in commune Romanorum, quam in meum unius exitium induxisti: quos ut eorum vecordia, & tua in amicos infidelitate dignissimum fuit, tenebris nimirum, quas merebantur, damnatis omnibus remuneratus es. Te igitur novi, ut ais, & ita quidem novi, ut nemo melius. Tu contra parum me videris nosse. Si enim scires qui ego sim, non adeo te mihi iniquum praeberes. Et quoniam inter alia etiam hortaris, ut domum revertar, propter veterem amicitiam tibi obtemperare certum est: nec prius quiescere, quam intra domum sim. Qui autem divino jussu Romanorum est imperator, eum nulla domus magis quam Romanorum imperium decet: quam ut ingrediar, sicut amicus tu benemones, toto pectore contendam: caputque multa praenitundine, quod te effractum senio tam laboriose feci Heracleam petere, levandum te laboribus censeo, & die abhinc quarto ipse ad te veniam. Tum, si tibi placuerit post longiusculam quietem mecum confligere, neque hanc tibi gratiam tardabo praestare. Haec rescriptit, & quarta luce Heracleae ante portas constitit: ibique diu hostem expectavit. Nemine ad pugnam prodeunte, reliquum diei in itinere ponens, nocte ad fluvium Halmyrum, Selybriam inter, & Heracleam confedit. Postridie in loco Daphnidium appellato tetendit, ubi ipse cum paucis Romanis se castris continuit: reliquus exercitus ex Persis auxiliariibus loca omnia Byzantio finitima usque ad Propontidem cum extremis claudibus incurravit. Occiderunt enim, & captivos rapuerunt illi barbari mortales quam plurimos: pecoris quoque vim ingentem abegerunt: & vicos magno numero exusserunt. Qui ad mare fugiebant, cum in lembos insilirent plures, quam ferri poterant, ad haec etiam praetumultu ac trepidatione ordinem nullum tenerent, illis everfis summergebantur: licebatque ea incursione aspicere variam saevissimae calamitatis imaginem. Hujus tantae perditionis culpa penes magnum ducem fuit. Cum enim Byzantio egrediens, superbia tumidus Thraconica verba jactaret, juberetque confidere, nullum hostium se oppositurum, sed suo tantum conspectu omnes se ad unum perditurum, postquam secus evenit, quam promiserat, & Heracleae muris se texit (quamvis posset convenienter regioni providere, & hostilem adventum denuntiare) nihilque ex officio suo fecit (utpote timens, ne hostibus inferior videretur) & per eam amentiam plurimos reddidit miserrimos. Cum judicaret autem, reversionem suam Byzantium esse necessariam, & continentem ut infestissimam propter hostes metueret, copiis ibi relictis, per mare triremi rediit: visaque reditio turpissima, & minarum illarum terroribus longe dissimilis. Imperator octo diebus prope Byzantium consumptis, & detrimentis immanibus illatis, in Thraciam regressus, continuo omnes urbes auxiliis e Byzantio desperatis praeter Aenum & Hexamilium & Calliopolim se subicientes accepit. Convocatis porro omnium praefectis

Edit. Paris.
pag. 621.

R r r

Edit. Paris.
a. 622.

ab Augusta institutis, multaque lenitate ac mansuetudine exceptis, mandatoque ne quam rerum suarum jacturam paterentur, quibusdam item tenuioribus viatico, & equis suppeditatis, Byzantium eos dimisit, etiam tum pacem rogans non imperatricem solum, sed & patriarcham & Archontas alios, ex diametro diversa ab illis facere maximo opere enitens. Nam cum illi non modo eos qui aperte Cantacuzeno faverent, sed si quis vel affectum tantummodo ob illa quæ fiebant dolentis subostendisset, indignantes atrociter illum, & inhumaniter punirent: hic captis qui ab imperatrice starent, etiam dona largiebatur. Cumque illi ad fœda, & illiberalia convitia & ipsi converterentur, & alios omnes incitarent: hunc, si quis aut in patriarcham aut in magnum ducem, aut alium de Archontibus contumeliosius quippiam dixisset, severissimum experiebatur. Imperatricem quoque, & ejus filium imperatorem, ipso jubente semper honorificentissime appellabant: veluti si non contra illos, sed pro illis in eorum exercitu militarent.

ἡ Καλλιὰ πόλεως. τῆς ἐν ἀπάσαις δὲ ἄρχοντας συναγαγόν, οἱ παρὰ Βασιλίδος ἦσαν ἐπιτετραμμένοι τὰς ἀρχάς, ἡ πολλὰ περὶ αὐτὰς ἐπιείκειαν καὶ ἡμερότητα ἐπιδειξάμενος, κελύσας τε μηδενὸς ἀποσερηθῆναι τῶ ἐνόοντων, ἐνίοις δὲ καὶ ἀναλώματα, καὶ ἵππους παραχόμιμος ὅσοι μὴ δύνοντο, εἰς Βυζάντιον ἀπέπεμπε, περὶ τῆς εἰρήνης αὐτῆς καὶ Βασιλίδος μόνον, ἀλλὰ καὶ Πατριάρχου καὶ ἄλλων δειούμενος ἀρχόντων, τὰναντιώτατα τοῖς ἐκείσε ἄρχασιν ἔχοντες πολλὰς τιμὰς ποιεῖν. ἐκείνων ὅς μόνον τὰς φανερώς τακτικὰς ἡμετέρας, ἀλλὰ καὶ εἰ τις ἡδὸς ὑποφαίνοιτο πρὸς τὰ πατριόμυα ἀγανακτουῦτος, πικρῶς καὶ ἀπανθρώπως κολάζοντων, ἔτις τοῖς συλλαμβανομένοις ἐκ τῶ προσηκείνων Βασιλίδι, παρείχετο καὶ δῶρα, καὶ πρὸς ὕβρεις αἰχρὰς καὶ ἀνελούδερους μόνον ἐκείνων τετραμμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας ἀπαντας ἐκκαλεμένων, ἔτις πᾶσαν αὐστηρίαν ἐπέδεικνυτο, εἰ τις Πατριάρχῃ ἢ μεγάλῳ Δουκί, ἢ ἑτέρῳ τῶ ἀρχόντων ὕβριν ἐπενέγκοι. Βασιλὶς γὰρ αἰεὶ καὶ Βασιλέα τὸν υἱὸν ἔχοντα πάσης ἡγὸν δόξης αὐτοῦ κελύοντος, ὥστε ἂν εἰ μὴ πρὸς ἐκείνους ἐπολέμουν, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνους ἦσαν τεταγμένοι.

C A P U T L X X V I I I .

Urbes ad pontum incurfantur ab imperatore. Accersitur ab amicis Adrianopolim. Eorum contra vetitum temeritas. Imperatricis pars urbem recuperat. Manuel Apocauchi filius, prefectus urbis ad Cantacuzenum deficit, humaniter accipitur & honoratur. Apud Byziam quid actum, & qua arte eos ad deditiōnem permoveere conatus sit Imperator.

IMPERATOR Thraciæ urbibus præter paucas sub ditionem redactis, versus Adrianopolim, & Byziam, quæque ad pontum pertinent profectus, quotquot se dedere nollent prædabundus incurfabat. Præmissis vero occulte internuntiis, cum amicis negotium suum agebat, quorum & antea Adrianopoli non pauci erant, & tum, quod imperium Romanum ad illum inclinare animadvertēbant, plures extiterunt. Quinimo accersebant eum, ut qui possent, si modo appareret, una portarum occupata & aperta, illum in civitatem introducere. Imperator prædicata eorum propensa voluntate, actisque gratiis, hortatur, ne quid prius inceptent, quam ipsum ad mœnia conspiciant. Formidabant namque, ne deprehensi, seque negotiumque perderent: & simul de die convenit, quo & ipse adesset, & qui de urbe capiēda secum agebant, ad opus aggrediendum parati essent. Verum enimvero, antequam imperator adveniret, illi turmatim obambulantes, postquam eorum quidam in Branum forte inciderunt, cui urbis custodia statim ab initio propter optimates trucidatos ab imperatrice credita fuerat, is enim seditionis princeps plebem in eos concitaverat. Cum igitur accedentem aspicerent, & impetum cohibere non possent (etenim ob injurias, & cædes factitatas cane, & angue pejus illum odebant) neglecta hortatione imperatoris in hominem invadunt. Proditione jam manifesta, reliqui item timore periculi jungunt operas. Cum frequentes essent, & plebs conniveret) quod bello præ-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ὅτε τὰς καὶ τὴν κατὰ Θράκην πόλιν πολλὰ ὀλίγων ὑπεποίησαντο ἀπάσας, ἐπὶ τὴν Ἀδριανὴν ἐχώρει, καὶ Βιζύν, καὶ τὰς μέχρι Πόντου, καὶ ἐκὰς κατατρέχων, καὶ ληϊζόμενος μὴ παραχωρήσας. προσέμειπεν δὲ καὶ κρύφα, διελέγετο τοῖς ἑσφι φίλοις, ἐν τῇ Ἀδριανῇ ὅτι πρότερον τε ἦσαν ἐκ ὀλίγοι, καὶ τότε ἐπεγένοντο ὄρωντες ἡδὴ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν πρὸς ἐκείνους ἀποκλίναντες, οἱ καὶ πέμψαντες ἐκάλουν, ὡς δυναμῆμοι, εἰ μόνον ὀφείν, μίας τῶν πυλῶν κρατήσαντες, εἰσάγειν εἰς τὴν πόλιν. Βασιλεὺς δὲ αὐτὰς τῆς προθυμίας ἐπαινεσας, καὶ τῆς δυνάμεως τῆς περὶ αὐτὴν, ἐκέλευε μὴ πρότερον ἐπιχειρεῖν, πρὶν ἐκείνους ἰδῶσι πῶς τέχουσιν ἐφεσπικότα ἐδίδει ὅτι μὴ κατὰ φῶροι γεγεννημένοι, σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὴν πόλιν ἀπολέσωσιν. ἅμα δὲ ἡμέραν συντίθετο ἐν ἑαυτῷ τε παρεῖναι ἔδει, καὶ τὰς ἀράττονας τὴν ἄλωσιν πρὸς τὸ ἔργον εἶναι παρεσκευασμένους. ἐκείνοι δὲ πρὶν Βασιλέα ἴκεν, καὶ συστήματα περιόντες, ἐπὶ τισὶν αὐτῶν συνέβη Βράνω περιτρυχεῖν, ὅς τὴν φυλακὴν τῆς πόλεως ἐκείνους ἐξάρχῃς ἔχοντες τῶν αἰσίων τὴν φθορὰν παρὰ Βασιλίδος ἐπισεύθη, ἐκείνος γὰρ τῆς σάσεως ἤρξε τὸν δῆμον τοῖς αἰείοις ἐπαγαγόν. Τοῦτον οὖν ἰδόντες παρόντες καὶ κατασχέειν μὴ δυνάμενες τὴν ὁρμὴν, ἄκρατον γὰρ ἐκείνῳ τὴν ὁρμὴν ἐφύλαττον ἔχοντες τὴν πόλιν αὐτοῦς. γεγεννημένῳ ὕβριν καὶ φθορὰν, ἀμελήσαντες τῶν Βασιλέως παραινήσεων ἐπέδοντο, ἡδὴ δὲ τῆς προδοσίας φανερὰς γεγεννημένης, καὶ οἱ λοιποὶ προσεβοήθουν δεισαντες τὸν κίνδυνον. πολλοὶ δὲ ὄντες ἅμα καὶ τῷ δήμῳ ἐνδίδοντας, ἐπείεοντο γὰρ

ὕπὸ τῆς πολέμου κραταιῶς περιεγένοντο τῆς πολέμιων.
 καὶ τὰς μὲν, συνελάμβανον αὐτῶν, οἱ δὲ ἦσαν ἀφανεῖς
 ἄσμενοι τὸν κίνδυνον διαφυγόντες. Απόκαυχος δὲ Μα-
 νουήλ ὁ τῆς μεγάλης Δακῆς υἱὸς τῆς πόλεως ἔχων τὴν ἀρ-
 χὴν, ὡς εἶρα τὰς τὰ Βασιλέως πράττοντας περιγενο-
 μένας ἐκλιπὼν τὴν πόλιν, ἦλθεν εἰς Βυκέλε φρεσίον
 τι καὶ μακρὰν ἐκείνης ὥκισμένον. ὁ Βράνος δὲ συλληφ-
 θεὶς, τὰ τε κλεῖδρα παρείχετο τῆς πόλεως, καὶ εἶδο
 μὴ ἀποθανεῖν. οἱ δὲ, ὡς ἦδη καθαρῶς τῆς πόλεως
 ἦσαν ἐγκρατεῖς, ἐτράποντο ἐφ' ἀρπαγῇ, καὶ τὴν τε
 Βράν, καὶ τὰς ἄλλων διήρπαζον οἰκίας. ἔπειτα καὶ
 πρὸς πόνας ἐφιλοτησίας διὰ τὴν νίκην αὐτὰς ἐξέδα-
 καν. Οἱ νενικημένοι δὲ μεθύοντας καὶ παραφερομένους
 αὐτὰς ὁρῶντες, ἀναθαρσύναντες καὶ ἐπιθέμενοι ἀόπλοις
 καὶ μεθύουσιν, ἐκράτησαν τε ῥᾶσα, καὶ ἀπέκτειναν αὐ-
 τῶν πολλὰς. οἷος δὲ ἐξήλασαν τῆς πόλεως, τὰς δὲ
 λοιπὰς, ἤγαγον εἰς δεσμωτήρια ὑπὸ κλοιοῖς· καὶ ἡ πό-
 λιν αὐτὴν ὑπὸ Βράνῳ ἦν, καὶ τοῖς πράττεσι τὰ Βασι-
 λίδος. καὶ Απόκαυχον τὸν σφῶν ἄρχοντα πέμψαντες
 ἤγαγον ἐκ Βυκέλε. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο τὰ
 γεγενημένα, οὐ μετρίως ἤχθετο, οὐ μόνον τῆς πό-
 λεως ἀποτυχῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς φίλων ἀπολλυμένων ἐκ
 τῆς ἀβελτίας. Απόκαυχος δὲ Μανουήλ ὁ τῆς μεγάλης
 Δακῆς υἱὸς, πρὸς Βασιλέα κρύφα πέμψας, πρῶτον
 μὲν ἔφασκε καὶ αὐτὸν ἀκούοντα παρὰ τε τῶν ἄλλων καὶ
 τῆς πατρὸς, αὐτῶν πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορουμένων, πεί-
 θεσθαι καὶ αὐτὸν, καὶ νομίζειν ἐκείνους ἀληθεύειν· χρό-
 νῳ δὲ πρότερον πολλῶν, ἀκριβῶς τῶν γινομένων τὰς
 αἰτίας ἐξετάζοντα, τῶν μὲν ἀδίκως πολεμουμένων
 εἰσέειπεν· ἐκείνους δὲ τὰ ἔχοντα ἀδικουῦντας οὐκ αὐτὸν
 μόνον, ἀλλὰ καὶ σύμπαντας Ρωμαίους οὕτως ἐξανδρα-
 ποδιζομένους καὶ ἀπολλυμένους ἄρδην καὶ τὴν ἐκείνων
 φιλαρχίαν καὶ ἀγνωμοσύνην. ὅθεν καὶ ἀγανακτεῖν οὐκ
 ἀνεκτὸς πρὸς τῶν πράττοντων τὴν ἀτοπίαν. ἐλπί-
 ζων δὲ τινα ταχέως λύσιν τῶν κακῶν γενήσεσθαι, φέ-
 ρειν τὴν μετ' ἐκείνων διατριβὴν. Νυνὶ δὲ ἐκείνων μὲν
 ὁρῶντα τὴν ἀπόνοιαν, καὶ ὡς εἶδε τῆς κακῶν ἦδη περι-
 σσάντων τὰ δέοντα περὶ τε σφῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐ-
 γνωσαν βεβούλευται, ἀλλ' ἀπαθουῦνται τὴν εἰρήνην,
 μάλιστα ὑπ' αὐτῆς παρακαλέμενοι τὰ τοσαῦτα καὶ πρότε-
 ρον καὶ μέχρι νυνὶ ἀδικημένα, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν τοσάτων
 καὶ τιλικῶν δεινῶν γεγενημένων παρεχομένης ἀμνη-
 σίας, καὶ τῆς ἐκείνων βδελυξάμενον ἀγνωμοσύνην, καὶ ἥ
 αὐτῆς θαυμάσαντα μεγαλοφυχίαν ἐκαρτερίαν, καὶ τὸ
 ἔτι τῆς κοινῆς ἀφελείας ἕνεκα τὰ καθ' ἑαυτὸν ποιεῖσθαι
 ἐτοίμως, μὴ ἐκείνοις ἐπιπλέον δυνάσθαι σωεῖναι· ἀλ-
 λά τὰ αὐτῇ ἡρῆσθαι μάλλον, καὶ ἐξ αὐτῆς τὰ αὐτῆς πράτ-
 τειν, καὶ προκινδυνεύειν αὐτῇ μάλιστα βέβηλαι ἐκ τῆς
 δικαίας. Τοιαῦτα μὲν Απόκαυχος ὁ τῆς μεγάλης Δακῆς
 υἱὸς πρὸς Βασιλέα κρύφα διελέγετο. Βασιλεὺς δὲ ὁμοί-
 ως ἐπὶ τῆς αἰρέσεως τὰ ἀγαθὰ, καὶ χάριτας τῆς εἰς
 αὐτὸν εὐνοίας ἀμολάγει, ἐκ ἀφορμῆς παρείχετο τὴν πρᾶτ-
 τεῖν ὅ, τι δυνάιτο ὑπὲρ αὐτῆς προθύμως. Μετ' οὖν πολ-
 λὰς δὲ ἡμέρας, ἀποσάντα πρὸς αὐτὴν, ἐπεὶ μὴ καὶ ἡ πό-
 λιν ἠδυνάτο προσάγειν τὰς συναιρομένους ἐκ ἔχων πρὸς
 τὸ ἔργον, πρότερον γὰρ ὀλίγω ἅπαντες οἱ Βασιλέως
 φίλοι ὑπ' ἀνείας διεφθάρησαν, ἄσμενως τε ἐδέξατο
 ὁ Βασιλεὺς, καὶ τιμῆς ἡξίωσε καὶ δμινείας πλείους. μετὰ τῆτο δὲ ἐπεὶ ἡ Ἀδριανὴ ἀνε-
 πιχείρητος ἐδόκει, Βιζύην ἐπεστράτευσεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ ὁρθεῖ τὴν χώραν· πρεσβείαν δὲ
 ἐπέμπε πρὸς τὴν πόλιν, παραινῶν αὐτῇ παραδίδόναι, καὶ μὴ κενῆς ἐλπίδος ἕνεκα, το-

mebatur) hostibus praevalentes, alios comprehendunt: alii fuga clandestina libentes se periculo subduxerant. Manuel Apocauchus magni ducis filius urbis praefectus, ut imperatoris fautores victoriam consecutos vidit, urbe relicta, in castellum non procul situm, nomine Buccellum confugit. Branus captivus claves urbis porrigere, ac supplicare ne occideretur. Illi civitatis jam sine controversia compotes ad direptionem converti, & cum Brani, tum aliorum domos expilare. Deinde ob adeptam victoriam computare, & poculis inter se invitare. Vidi ebrios, & gressu vacillantes cum intuerentur, redeunte virtute in praecordia, armis eos adorti, facillime vincunt: multos orco demittunt: quosdam urbe pellunt: reliquos in carcerem collariis injectis contrudunt: rursusque Brano, & Augustae studiosis urbem obtinentibus, Apocauchus praefectus Buccello reducit. Haec, ut accepit imperator, non solum propter frustrationem civitatis, sed etiam propter amicos ipsorummet stultitia perditos summo opere doluit. Ad quem Manuel Apocauchus misit, qui ei suis verbis diceret, se quoque tum patrem ipsum, tum alios multum, & graviter illum accusantes audientem credidisse, ac vera illos loqui putavisse. Ceterum jampridem causis rerum accurate discussis, invenisse ipsum nulla sua culpa bello laceffi: illos autem longe iniquissimos, ob amorem dominandi, & improbitatem suam non ipsum modo, sed Romanos omnes in servitutem, & extremum exitium conari praecipitare. Ex quo tam nefario eorum conatu sibi stomachum moveri vehementissime. Quia vero confidisset, Edit. Paris. cito malis finem futurum, in eorum so- pag. 624. dalitio perseverasse. Nunc quia eorum vecordiam perspiciat, qui neque malis jam supra caput astantibus sibi aliisque consulendum statuerint: sed pacem repudient, ab eo potissimum invitati, qui tam multas & graves injurias hucusque sibi impositas, perpetua oblivione deleturum promittat, & eorum scelus execratum, & ejus excelsum animum ac tolerantiam admiratum, & quod boni communis gratia res suas adeo non invite projiciat, non posse de cetero imperatrici favere: sed ejus partes amplexum potius, ab hac ipsa hora illi opera inservitutum: proque illo & justitia nullum discrimen recusaturum. Haec ille clanculum. Cui imperator & de mutato consilio laudem impertivit: & de animo erga se tam egregio gratias egit, & quod posset pro se impigre faciendi occasionem praestitit. Diebus aliquot intermissis, cum ad eum transfret, simul autem urbem tradere nequiret, quod administris hujus operis careret (nuper siquidem omnes imperatoris amici per insipientiam interierant) libenter illum accepit, summoque honore & gratia dignatus est. Deinde quoniam Adrianopoli invadenda non videbatur, Bizyam movit, agrumque vastavit. Legatione porro ad cives missa, hortatus est eos, uti sese dederent: neve propter inanem spem tanta agris

detrimenda inferri sustinerent: eo enim compulsus iri, ut etiam post vastationem se dederent. Bizyenses neque se urbem dedituros spondere, neque ad solemnem impudentiam & contumelias confugere: sed legationem honeste, modesteque rejicere. Ratus autem imperator agnitionem beneficii principium deditiois fore, (observabat enim propter assiduitatem incurfionum, vexationumque paulatim eos de pertinacia remittere ac cedere) exercitum quam celerrime removendum censuit, ut neque regio vastaretur, paulo post in suam ditionem ventura: & ipsi securitatem adepti, salubria sibi meditarentur, & Apros revertit.

σαύτῳ ζημίαν ὑπομένειν ὁρῶμεν ὅτι τῶν ἀγρῶν· μετὰ δὲ τῶν κακῶν τὴν ἐπιφορὰν, παραδώσκειν ἀνάγκη πιδέντες. Βιζύιοι δὲ, ὅτε ἐπηγγέλλοντο σφᾶς αὐτὰς καὶ τὴν πόλιν παραδιδόναι, ἔτε πρὸ τῆς εἰσόδου ἀναχωτήτων ἐτράποντο καὶ τὰς ὕβρεις· ἀλλ' ὁφείτως καὶ σωφρόνως ἀπέπαινον τὴν πρεσβείαν. Νομίσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἀρχὴν προχωρήσεως εἶναι τὴν δὲ γνώμοσιν, συνεώρα δὲ ὑπερδιδόντας πρὸς τὰς συνεχεῖς ἐφόδους, καὶ τὴν κάκωσιν, ἐγνω δὲ τὴν στρατιὰν ἀπάγειν τὴν ταχίστην, ἵνα μήτε ἡ χώρα ὁρῶμεν μετὰ γίνεσθαι μετ' ὀλίγον ὑπ' αὐτῶν, αὐτοὶ τε τυχόντες ἀδείας, τὰ δέοντα βελούσαιντο περὶ σφῶν, καὶ ἀνέστρεφον εἰς Ἀπρῶν.

C A P U T L X X I X.

Amzas Persa socium ad imperatorem occidendum subornatum prodit. Eum occidi imperator vetat, liberumque dimittit. Byzientes habita consultatione se dedunt. Acclamatur Anne imperatrici & filio, deinde Cantacuzeno & uxori. Deditio plurium oppidorum. Manuel Asanes fit praefectus Bizyae. Miserabilis exitus protostratoris, & aliorum amicorum Apocauchi. Eiusdem astus, quo ignavia opinionem effugeret: & ejus non insulsa irrisio, gravisque reprehensio.

Edit. Paris.
pag. 625.

APRIS degentem Amzas quidam adiens, se cum quodam Scarano appellato paulo ante Byzantio profugisse nuntiat. Ac se quidem citra dolum & calliditatem advenire, Scaranum non item: sed multis pollicitationibus ac muneribus a magno duce illectum, si ipsum imperatorem occidisset. Eundem Scaranum sperantem ipsum sibi ad eandem intrepide obeundam, propter generis communionem, (erat enim Amzas quoque Persa) adiutorem fore, arcanum aperuisse. Se, quod insidias contra imperatorem intentatas habere tacitas periculosum judicaret, hominem & machinationem ejus indicare voluisse. Scaranus imperatoris jussu extemplo comprehenditur: qui cum duceretur, qui astabant, ad eum trucidandum profiliunt. Tum imperator interfectorem hostis sui loco habiturum minatur, id enim argumento fore communicati cum eo consilii, & propterea miserum occidere, ne ab eo prodatur. Illi timore minarum hominem missum faciunt: ita Scaranus mortem effugit. Productum porro in medium imperator interrogavit, verane essent, quae Amzas detulisset. Reus promissis, ac donis plurimis se ad ipsum occidendum a magno duce male impulsus confitetur, & hujus ergo adventasse. Erat enim animo nobili ac militari, & viribus robustissimis. Mandat eum custodiri imperator, ut diligentius postredie inquisiturus. Noctu interim ministris fidelissimis dat negotium, ut illum e castris eductum dimittant: Amzam ob insidias patefactas honorifice donat. Rursus Bizyam expeditione parata, visum incolae ante per legatos appellare: per quos hortatur, uti sponte se dedant, necessitatem ne operiantur: tum enim non ipsis, sed necessitati subactionis gratiam habiturum. Nam & prius cum sibi oppugnaturis bonis verbis respondissent, mox recessisse, tempusque ad salutare consilium capiendum indulgisse:

ΕΝΘΑ ὁρῶμεν ὅτι ὁνομα προσελθὼν, ἐμύνην ὡς ἅμα τινὶ ἐτέρῳ Σκαράνῳ προσαγορεύομεν ὀλίγον πρότερον ἐκ Βυζαντίου προσέλθοιεν φυγάδες, αὐτὸν μὲν ὁμοῦ ἀδολῶς προσελθεῖν καὶ ἀπαυεργῶς, Σκαράνον δὲ ἐχόμενως· ἀλλὰ πολλὰς ὑποχέσεις καὶ δωρεαῖς παρὰ μεγάλου Δεσπότης, εἰ αὐτὸν ἀνέλοι· νομίσαντα δὲ Σκαράνον ζυγῇ λείπει αὐτὸν ὅτι τὸ γένος τὴν πρὸς τὰς σφαγὰς καὶ τὰς φόνους ἐτοιμότητα, ἐκ Περσῶν δὲ Ἀμζᾶς τὸ γένος ἴδιον, ἐκκαλύψει τὸ ἀπόρρητον. τὸν δὲ ἡ γησάμενον δεινὸν καὶ βασιλέως συγκρούειν ἐπιβελών, τὸν, τὴν ἀνδραπομῶν μινύειν καὶ γινώσκων. Σκαράνος μὲν ὁμοῦ αὐτὴν συνελαμβάνετο, κελύσαντος βασιλέως· ἀγόμενον δὲ, οἱ περὶ βασιλέα ὤρμυντο ἀνελθόν. Βασιλεὺς δὲ ἠπέλυσεν, ἀπιστίας εἰς αὐτὸν καὶ φονδύσοντα κρινεῖν· ἀποδείξει δὲ ἂν εἴη τῷ αὐτῷ καὶ πρᾶξιν συνειδέναι τὸ πᾶν ἀνελθόν, ἵνα ὁρῶμεν τὰς ἐλέγχους, οἱ μὲν ὁμοῦ ὥς ἀνεχώρου δέξαντες τὴν ἀπειλήν. Σκαράνος δὲ ὁμοῦ ἐρρύετο τῷ θανάτῳ· παρασησάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ἠρώτα εἰ εἴη ἀληθὴς, ὅσα Ἀμζᾶς αὐτῷ κατηγοροῖ. ὁ δὲ συνωμολόγει, πολλὰς ὑποχέσεις καὶ δωρεαῖς ὑπὸ μεγάλου Δεσπότης παραπεπείσθαι πρὸς τὸ ἀνελθόν αὐτὸν, καὶ ἐπὶ τέτρω ἦκειν ἴδιον γὰρ γοναῖος καὶ ψυχῆ καὶ πολεμικός, καὶ τὴν ῥάμιν τὰς ἄλλας ὑπερέχων. καὶ μὲν ὁμοῦ ὁ βασιλεὺς φυλάττεται, ὡς εἰς τὴν ὑπεραίαν πλείω ποιοσόμενος ἐξέτασιν περὶ αὐτῶν. νυκτὸς δὲ ἐκέλευε τὸ οἰκεῖον τοῖς πιστοτάτοις τῷ στρατοπέδῳ ἐξαγαγόντας ἀπολύειν. Ἀμζᾶν δὲ φιλοτίμως ἠμείψατο ὁ βασιλεὺς τῆς μινύσεως τὴν ἐπιβελίαν, παρασκευάζομεν δὲ αὐτῷ Βιζύην ἐπιστρατεύειν, ἐδόκει δὲ πρὸτερον πρεσβείαν ποιεῖσθαι πρὸς αὐτὰς, καὶ παρῆναι ἐκασίως προχωρεῖν, καὶ μὴ τὴν ἀνάγκην περιμένειν· τότε δὲ ἐκ αὐτοῖς, τῇ ἀνάγκῃ δὲ τὴν χάριν εἰδήσειν τῆς αὐτῆς καταδολώσεως. καὶ πρότερον δὲ ἐπιστρατεύσας, ὅτι σωφρόνως ἀπέκριναντο, ταχέως ἀπεχώρησε, καιρὸν αὐτοῖς παρέχων τὰ δέοντα συμβεβηλὸς αὐτῷ ὑπὲρ αὐτῆς· καὶ νῦν εἰ προχωροῖ ἐκασίως, ἐδεμίαν ὑποσησεται κακῶς ἡ χώρα.

εἰ δ' ἀγνωμονοῖεν ἔτι, ἢ ἐπαγωγῶν αὐτοῦ μὴ προσ-
 λογιζέσθαι τὴν κακῶν. Βιζύιοι δ' ἐπεὶ ἐδέξαντο τὴν πρεσ-
 βείαν, ἐκκλησίαν συναθροίσαντες, ἐβελεύοντο ὅ, τι
 δεῖοι πράττειν. καὶ ἐδόκει πᾶσι ψήφῳ κοινῇ προχωρεῖν
 τῷ Βασιλεῖ, ἀδίκως τε πολεμικῶν, καὶ ἀπελευνο-
 μένῳ τῷ Ῥωμαίων τῷ ἀρχῆς καὶ δυναμένῳ βλάπτειν.
 καὶ Παλαιολόγον Γεώργιον τὸν ἀρχόντα αὐτὸν ἐκέλευον,
 εἰ μὴ βύλοιτο σὺν αὐτοῖς προσίεναι Βασιλεῖ, πᾶσαν
 ἔχοντα τὴν ἀποσκευὴν εἰς Βυζάντιον ἀποχωρεῖν. καὶ κεί-
 νος αὐτοῖς πολλὰ ὁμολογήσας τῆς εὐγνωμοσύνης χά-
 ριν, ἀπεχώρει μὴ βεβλῆτος προσίεναι Βασιλεῖ, συ-
 νείπετο δὲ καὶ ὁ μητροπολίτης δέσπας Πατριάρχῳ. Βι-
 ζύιοι δὲ δύο τε τῷ ἀείρων ἀπολεξάμενοι, καὶ τῷ δήμῳ
 καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τούτους ἑτέρως, πρὸς Βασιλέα πρέσ-
 βεις ἐπέμπον, καὶ τὴν πόλιν παρεδίδου. ἔφασαν δ' καὶ
 αὐτοὶ πρῶτον μὲν ὑπὸ τῷ ἀρχόντῳ ἐξηπατημένοι,
 ἀγνωμοσύνῳ τε αὐτῷ κατηγορεῖν, καὶ ἐπιβλητῶν καὶ προ-
 δοσίαν ἐγκαλεῖν τῷ Βασιλεῶς παίδων· ἐπεὶ δὲ τῷ χρό-
 νῳ ἔξιστο, ἐκείνοι συνοφθαλμοῦντες ἀπεδείκνυντο ὅ-
 τὰ μέγιστα ἡδονικότες, αὐτὸς δὲ ἀδικήμενος καὶ ἐπιβε-
 λδόμενος, καὶ ὁδὸν ἐπιεικὲς ἀνάων, ἔπειτα καὶ τὴν κοινὴν
 ὁρῶντες πανωλεθρίαν, ἢ ὀλίγα δεῖν Ῥωμαίους ἅπαν-
 τας διέφθειραν, ἀκούοντες τε καὶ αὐτὸν αἰεὶ δεόμενον περὶ
 εἰρήνης, ἐκείνους δὲ αἰετμένους τὸν τούτων αἴτιον πόλε-
 μον κακῶν, δεῖν μὲν ἡγεῖσθαι τὰ παρόντα, καὶ προ-
 θυμῆσθαι, εἰ τις δυνάμις ἐνὶ ᾧ, λύσιν τινὰ ἐξεδεί-
 σκειν τῇ κακῶν. Ἐπεὶ δ' αὐτοῖς τῷτο ἐκ ἐν ἐφικτῶ, τὰς
 μὲν ἄλλας ἅπαντας τὴν συμφορὰς οἰκτερεῖν, αὐτὰς δὲ
 τὰ λυσιτελεῖν βεβουμένους ἑαυτοῖς, ψήφισμα ποιήσα-
 θαι προχωρεῖν ἐκόντας, καὶ τὴν πόλιν παραδίδοναι,
 καὶ μὴ τὴν ἑτέραν ἀνοίας ἀποτίνειν αὐτὰς δίκας. Τοιαῦ-
 τα μὲν οἱ Βιζύιοι ἐπρέσβον. Βασιλεὺς δὲ τῆς εὐβα-
 λίας ἐπαινέσας, τοῖς τε πρέσβεσι δῶρα παραχῶν,
 ἦλθε πρὸς τὴν πόλιν, ἐπομένους ἔχων καὶ τὰς πρέσβεις,
 καὶ ὁ δῆμος ἅπας μὲν τῷ ἀείρων ἐξῆλθεν ὑπαντήσαν.
 Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐγγὺς πυλῶν, πρῶτα μὲν ἐκέλευον
 Ἀνναν τὴν βασιλίδαν εὐφημεῖν, καὶ μετ' ἐκείνῳ Βασι-
 λέα τὴν υἱὸν, ἔπειτα δὲ μετ' ἐκείνους, αὐτὸν τε καὶ Εἰρή-
 νην βασιλίδαν τὴν γυναῖκα, καὶ ἐτελείτο ἡ εὐφημία καὶ
 τὰ κεκελεύσμενα. ἢ ἴσον δὲ ἔσπον καὶ τὴν ἄλλαις πό-
 λεσιν ἐποίει· καὶ καὶ τὰς ἱεράς μυσαγωγίας ὁμοίως τῇ
 τῷ Βασιλεῶν μνήμῳ ἐκέλευε ποιεῖσθαι. Εὐθύς μὲν ἔν
 προσεχώρου καὶ τὰ περὶ Βιζύου πολέχνια ὄντα ἐκ ὀ-
 λίγα, καὶ πᾶσιν ὁ Βασιλεὺς ἐφίστη ἡγεμόνα ὃν δίδωκε,
 ἢ αὐτῷ ἐδόκει ἄριστα. Βιζύης δὲ ἄρχοντα κατέστησε τὸν
 γυναικὸς ἀδελφὸν Ἀσάνῳ τὸν Μανηλ. ὧν γὰρ τινα
 καὶ οἰκειότητα πρὸς τὴν πόλιν ἀρχαίαν ἔχων. Πρωτο-
 σπάτωρ γὰρ ὁ τῶν πρὸς τὸν ἐκεῖ τὴν οἰκίαν ἔχων ὁ ἑα-
 ρχῆς κτήσεις τε πλείστας, καὶ μεγάλας εἶχεν ἐν αὐτῇ,
 καὶ τῶν συγγενῶν, καὶ τῶν οἰκείων ἐκεῖ πολλοὶ κατόικουν,
 ὑφ' ὧν ἦγετο χεδὸν ἡ πόλις. Διὰ ταῦτα δὲ τὴν οἰ-
 κειότητα πρὸς πρωτοσπάτορα, τὸν γαμβρὸν αὐτοῖς ἐπέ-
 στησεν ἄρχην Ἀσάνῳ, τὸν Μανηλ. Πρωτοσπάτωρ γὰρ μὲν
 ἐν Γυναικοκαστρῷ τῇ Βασιλεῶς ἀναχώρησιν ὑπὸ μεγάλῃ
 δακρύῳ πολλὰ φενακιδεῖς, καὶ εἰς τὰς πρῶτας τῶν φίλων τεταγ-
 μένος, πρωτοβεσιάρχος τε ὀλίγῳ ὕστερον ἀναδεχθεῖς, ἔ-
 πειτα εἰς τὴν οἰκίαν κατεκλείσθη, καὶ ζῶσαν κατεκλείσθη τοῖς
 ἄλλοις ὁμοίως φίλοις, καὶ χρόνον ἔπαυσε συχνὸν θανάσας
 φρενὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ὕστερον ἐτελεύτησε, πένης καὶ ἄ-
 τιμος ὃς ὁ πόρε καὶ περιφανὲς γεγεννημένος. Πατριάρ-

& nunc si se volentes dedant, agrum
 eorum nihil incommodi passurum. Si *Edit. Paris.*
 adhuc insipienter detrectaverint, ne *pag. 626.*
 suam postmodum, quam sensuri sint,
 calamitatem sibi adscribant. Bizyenses
 auditis oratoribus in cœtum coeunt,
 quid agant, deliberant. Una est omnium,
 & concors sententia ad imperatorem tran-
 seundum: qui præter jus, & fas armis
 appetitus, & Romano imperio pulsus
 esset, quique adversariis suis nocere pos-
 set: Georgium Palæologum præfectum,
 nisi sequatur, cum tota re familiari By-
 zantium remigrare jubent. Is imperato-
 ri se submittere nolens, humanitatem
 istam multa gratiarum actione profecu-
 tus, discedit, cui se metropolita pa-
 triarcham timens, adjungit. Byzientes
 duos de optimatibus, totidem de popu-
 lo, & ecclesiasticis, omnes numero sex
 deligunt, quos ad imperatorem mittunt,
 & urbem tradunt: fatenturque & ipsi,
 se prius a præfectis, illum pro impro-
 bo, & insidiatore, & imperatoris fi-
 liorum proditore accusantibus delusos es-
 se. At postquam tempore procedente
 illos calumniatores fuisse iniquissimos,
 ipsumque injuriose & insidiosè tracta-
 tum, & maledictis confixum apparuis-
 set, cumque vidissent communem pe-
 stem, qua Romani pene omnes interie-
 rint, & audissent ipsum pacem sine
 intermissione flagitare, illos contra,
 bellum tot malorum causam paci præ-
 ferre, graviter tulisse, paratosque ad
 remedium tantis ærumnis afferendum
 fuisse, si modo ullum invenire potuis-
 sent. Sed quoniam non ea esset ipso-
 rum facultas, aliorum omnium ita af-
 flictorum misericordia commoveri: &
 ut sibimet prospicerent, decrevisse in
 ejus se potestatem ultro cum urbe tra-
 dere, ne alienæ amentię pœnas lu-
 ant. Hæc Byzientes. Imperator proba-
 to tam laudabili consilio legatos mune-
 ratur, & iis prosequentibus ad urbem
 fertur: cui plebs universa cum optima-
 tibus se obviam effundit. Ubi ad por-
 tas fuit, primum quidem Annæ impe-
 ratrici, deinde filio ejus imperatori,
 postremo sibi, & uxori suæ Irenæ fau-
 stum acclamari jussit, quod fecerunt.
 Eodem modo per alias urbes fieri, &
 inter sacrificandum similiter impera-
 torum mentionem celebrari voluit.
 Statim igitur non pauca in circuitu
 oppida accesserunt, quibus singulis im-
 perator præfectos dedit, earumque sta-
 tum quæ optima visa est ratione forma-
 vit. Byzis Manuelem Asanem, uxo-
 ris suæ fratrem præfectum delegit, cui
 vetus quædam cum civibus illis con-
 junctio consuetudinis intercedebat. Pro-
 tostrator quippe ejus socer illic domi-
 cilium ab initio, multasque, & am-
 plas possessiones habebat. Præterea
 cognatorum, & familiarium ejus com-
 plures ibi incolebant, a quibus ferme
 civitas administrabatur. Ob hanc igitur
 familiaritatem conjugis suæ ger-
 manum Manuelem Asanem præfe-
 ctum ipsis, ut dicebamus, constituit.
 Nam protostrator post secessionem ab
 imperatore apud Gynæcocastrum a
 magno duce egregie ludificatus, & in-
 ter principes amicorum cooptatus,
 pauloque post protovestiarius declara-
 tus, postea domi suæ inclusus, &
 tenebris similiter ut alii ejusdem du-
 cis amici damatus, ita per diu in æ-

dibus suis custoditus, tandem egens, & infamis ex copioso & illustri mortuus est. Patriarchæ autem Hierosolymorum, qui suspectus, & pœnas daturus recens Byzantio ad se confugerat, imperator Bizyensẽ ecclesiam, sacrorum Canonum concessu regendam commendavit: quandoquidem ejus episcopus adventum ipsius averfatus aufugerat. Toto orbis statu composito, Chariopolim se recepit, & oppida restantia ad deditionem partim armis coegit, partim oratione ad persuadendum accommodata invitavit. Jam vero magnus dux captus intra urbem latendi fastidio (aliæ siquidem Cantacuzeno se permiserant, aliæ obfessæ, & quotidianis populationibus divexatæ nutabant, cum subsidium ab illo nullum, quamvis crebro, & cum lamentatione suarum ærumnarum expetitur consequerentur) ne, ut in turbulenta tempestate relicto imperii clavo otiosus federe, ac salutem desperare vulgo videretur, quiddam singulare instituit, ut quibusdam Byzantio necessariis distineri crederetur. Et qui ante id tempus bonum, & justum numquam pili fecerat, justum & rectum in causis & litibus observandum, præconis voce promulgavit: sedensque in monasterio Christi Servatoris & benefici, toto die forum agebat, in contractibus, & privatis controversiis occupatus. Nec erat Rhadamantho inferior, qui quod fuisset in vita justissimus, apud inferos arbitria facere dictus est: ignorans miser, nihil esse tam ignavum, tamque ridiculum, quam ducem tanto bello urgente disceptandis vacare litibus, & dum prodesse vult privatis singulis, omittere communia.

ἤν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων ἄρτι τότε ἐκ Βυζαντίου ἤλθοσαν, ὑποπτόμενον καὶ πάχειν μέλλοντι κακῶς, καὶ ἀφικμένῳ πρὸς αὐτὸν, ὁ βασιλεὺς τὴν Βιζύης ἐνεχείρισεν ἐκκλησίαν, ὥστε τὰ τοῖς ἱεροῖς κατόσιν ἐνδεδομένα πράττειν, ἐπεὶ ταύτης ὁ ἀρχιερεὺς ἀπεχώρει τὴν βασιλέως ἀποσειόμενος ἐπιδημίαν. Ἐπεὶ δὲ πάντα διώκητο τὰ καὶ τὴν πόλιν βασιλεῖ, αὐτὸς ἀνέστρεφεν εἰς Χαρίσπολιν, καὶ τὰς μὴπω προχωρησάσας πόλεις τοῖς τε ὅπλοις ἐβιάζετο, καὶ λόγοις πιθανοῖς ἐπεχείρει πείθειν προχωρεῖν αὐτῷ. Δὲ δὲ ὁ μέγας, ἐπεὶ τὸ δεινὸν τειχῶν ἐξω ἀπηγόρευεν· αἱ μὲν γὰρ τῶν πόλεων Καντακζηνῶν προσεχώρησαν τῷ βασιλεῖ, αἱ δὲ πολιορκεῖσθαι καὶ κακῶς πάχυνται ταῖς καθημεριναῖς ἐφοδοῖς ἀμφίβολοι ἦδη ἦσαν. ἐπικυρίας γὰρ ἐδέμιας παρ' αὐτῶν ἐτύγχανον, συχνὰς ποιεῖσθαι τὰς περὶ βείας, καὶ τὴν κακοπραγίαν ὀδυρόμενοι, ἵνα μὴ δοκοῖν, ὥσπερ ἐν μεγάλῳ κλύδωνι τὰς οἰκίας τῆς ἀρχῆς καταλιπὼν, ἀργὸς καθῆσθαι πρὸς τὸ διασώζειν ἀπειπὼν, ἐσκέφατό τι περιεργότερον, ἵνα τοῖς πολλοῖς δοκοῖν ἀναγκαίων τινῶν περὶ Βυζαντίου ἐνδεχεῖσθαι. καὶ ὅς ἐδέπω πρότερον εἶδενα τὰ ἀγαθὰ καὶ δίκαια λόγον ἐποίησατο, δικαιοσύνην ἐκήρυξε καὶ εὐθύτητα περὶ τὰς δίκας· καὶ καθήμιος ἐν τῇ μονῇ Χριστοῦ τῶ Σωτῆρος καὶ δαγγέτω, εἰδὲ καὶ εἰς πάσης τῆς ἡμέρας, περὶ συμβόλαια, καὶ ἰδιωτικὰς ἀμφισβητήσεις ἀχολέμενος. ἐφρόνει γὰρ Ραδαμάνθυος εἶδεν ἵπτον ἐπὶ τέτοις, ὅς καὶ τῶν νεκρῶν δίκην ἐλέγετο ἐπιτετραῖσθαι εἰς τὴν δικαιοσύνην. ἀγνοῶν ὡς εἶδεν ἀγεννέστερον καὶ καταγελαστότερον στρατηγῶν ὑπὸ πολέμου ποσὶς περιρρέομενα, καὶ συμβολαίοις χολάζοντος, ἵνα τὰς καθ' ἑκάστον ἰδιώτας ὠφελοῖν τῶν κοινῶν καταμελῶν.

CAPUT LXXX.

Lepide, & nequiter deceptus Gabalas homo corpulentus, & obesus, super du-cenda Apocauchi filia. Et quomodo Apocauchus eum conatus sit vita privare, imposturis admirabilibus & simulationibus vaserrimis. Notandum hoc exemplum, si ullum aliud hujus generis.

Edit. Paris,
pag. 628.

GABALAS autem logotheta, quoniam tempus longum jam abierat, cum magnus dux filiam suam secus quam jurat, nuptum sibi non daret, moram valde indignatus, de matrimonio eum appellat orans, ut quod jurasset, aliquando re præstaret. Respondet ille, se quoque id percipere, nec ei rei quidquam præverendum ducere: sed sponsam & matrem ejus ab eo ut nimium corpulento, atque obeso abhorrere. Proinde medicamentis utendum, si forte contractis visceribus gracilior, & sponsæ suæ amabilis redderetur: propter vastitatem enim illam, & proportionem non bene respondentem, nihil esse eo deformius atque injucundius. Gabalas hoc merum esse figmentum, & astutam dissimulationem suspicabatur. Quia vero amoris puellæ penitus succubuerat, quæ quis vel paulum prudens non ignorasset, ipse nescire volebat, & ejus causa etiam risu dignissima sibi experiunda censebat. Collocutus igitur cum quodam medico, qui ex Italia nuper venerat, de ista corpulentia, ingenti mercede eum demulsit, & is se corpus ejus quibusdam medicinis ad decorem & gracilitatem traducturum

ΓΑΒΑΛΑΣ δὲ ὁ μέγας λογοθέτης τῶ χρόνῳ τριβομένῳ, ἐπεὶ τὸν γάμον τῆς θυγατρὸς ὁ μέγας Δὲ καὶ τὰς ὀρκίας ἐκ ἀπεδίδω, ἐδυσχέραιε τε καὶ μετρίως τῷ τριβλῶ, καὶ μεγάλῳ δακνὶ περὶ τῶ γάμου διελέγετο, ἀξίων ποιεῖν καὶ τὰς ὀρκίας. Ὁ δ' ἔφασκε, καὶ αὐτῷ εἶναι εἶναι, καὶ πᾶν πᾶν τὸς, τὴν νύμφην δὲ καὶ τὴν μητέρα ἀπαναίρεσθαι διὰ τὴν πολυσαρκίαν συνεβεβλότε τε φαρμακείαις χρῆσθαι τισιν, εἰ πῶς γένοιτο τῷ ἐγκάτων συνεσταλμένων, λεπτότερον φανῆναι, καὶ ἐπέραςον τῇ νύμφῃ· πάντῃ γὰρ ἔχειν ἀνδρῶς πρὸς τὴν ἀσυμμετρίαν τῷ σαρκῶν. Ὁ δ' ὑπὸ πτόλῳ μὲν σκήψεις εἶναι καὶ προφάσεις τὰ τοιαῦτα, καὶ εἰρωνεῖαν ἀκριβῶς· τῷ δὲ κατὰ κράτος ἠττῆσθαι τῷ τῆς κόρης ἔρωτι, ἃ καὶ ὀλίγα φρενῶν μετέχων συνῆκεν ἄν τις, αὐτὸς ἐβέλετο ἀγνοεῖν· καὶ ἐδόκει δεῖν τοῖς καταγελαστοτάτοις ἐπιχειρητέα εἶναι διὰ τὴν κόλιν· ἡλεχθεῖς δὲ τινὶ ἱατρῷ ἐξ Ἰταλίας ἀφικμένῳ περὶ τῆς πολυσαρκίας, ἐπειδὴ μεγάλοις μισθοῖς ἐπαγγελλόμενον καὶ αὐτὸν, εἰσαλὲς τὸ σῶμα καὶ σύμμετρον τισὶ ποιήσειν φαρμακείαις. καὶ δὴ τὰ πάντα δόρυτα ἡγόμενος, λητροῖς ἐχόλαζε, καὶ ἐμίτοις καὶ κενώσσει γὰρ

εὐρὸς ἢ τῷ ἰατρῷ ἐδόκει· ὀλιγοσιτία τε προσεΐχε, καὶ
 πάντα ἐπεπόδεν, ὅσα πρὸς λεπτότητα συναι-
 ρεται. ἐξ ὧν ἠτόνει μὲν καὶ ἀδρανὴς ἦν, καὶ παρελύε-
 το τὴν ῥώμην, ἢ γὰρ δὲ ὀλίγα πρὸς τὸν ὄγκον ἐνε-
 δίδε. ὑποπτύσας δὲ ὁ μέγας Δαξ, ὡς ὕπερόν ποτε
 ἀπαγορεύσας πρὸς τὰς φαρμακείας εἴσεται σαφῶς ἢ
 εἰρωνείαν, καὶ δέσας μὴ δεῖν τὸ περιορᾶσθαι πρὸς τὴν κατ'
 αὐτῆς πόλεμον αὐτῶς ἐκτραπῆ καὶ πείσῃ Βασιλῖδα τί-
 θεσθαι ἀπονδᾶς πρὸς Καντακζυλὸν τὸν Βασιλέα πε-
 ρὲ εἰρήνης, ὃ τῷ κινδύνῳ αὐτῆς ὁ φοβερώτατος ἐδό-
 κει, ἐσκεψάτο τρόπον δὲ τινὶ διαφθεῖρειν καὶ αὐτὸν· καὶ
 τῷ συνειδότῳ τὰ ἀπόρρητα αὐτῆς τινὰς προσέπεμπε
 μιλύοντας δι' ὅνοιαν δῆδεν τῷ μεγάλῳ λογοθέτῃ,
 ὅτι Βασιλὶς μάλιστα ὀργίζοιτο αὐτῷ, τὴν δὲ αἰτίαν
 ἀγνοεῖν· οἱ καὶ τοιαῦτα προσαγγέλλοντες ἐξεφόβου.
 ἔπειτα καὶ ὅρκους ἤτοιυτο δῆδεν ὑπὲρ τῆς μηδενὶ κατα-
 δήλως ποιεῖν τὰς τὰ ἀπόρρητα μιλύοντας. Οὕτω μὲν
 οὖν ἐκεῖνοι ἐκατέρωθεν τὴν πεπλασμένῃ δῆλωσιν
 τῷ ἀπορρήτῳ. Γαβαλᾶς δὲ οἰόμενος εἶναι ἀληθῆ τὰ
 εἰρημένα, πανταχόθεν ἐκυμαίνετο καὶ περιωτλεῖτο λο-
 γισμοῖς, καὶ συνῆκε καὶ ὥχρος ἐφαίνετο, καὶ ταῖς φροντί-
 σιν συνεπιχώρ. Δαξ δὲ ὁ μέγας τῷ παρττομένῳ ἄ-
 γνοιαν ὑποκρινόμενος, ἠρώτα τὴν αἰτίαν τῆς συνουσίας καὶ
 τὴν ὥχρεάσεως. ὁ δὲ, ἐδὲν ὑποπτύκως περὶ ἐκείνου
 φαῦλον, οἷα δὲ κιδεσθῆ καὶ ἀλγήσαντι ὑπὲρ ἐκείνου,
 πᾶν τὸ ἀπόρρητον ἐξέφαινε, καὶ ἐπικυρίας τυχεῖν τινός
 εἶδετο, καὶ γνώμην εἰσηγεῖσθαι, ἢ χρησάμενος ἔξω ἔ-
 σαι τὴν κινδύνῳ. ἐδὲν γὰρ ἡ τὸ μέσον τῆς ὑποπτύθῃ
 ποτε καὶ διαφθαλῶναι. Δαξ δὲ ὁ μέγας ἔφασκε μὲν τοιαῦτα
 καὶ αὐτὸς ἀκηκοέναι περὶ αὐτῆς, ἠγείσθαι ὅ μὴ ἀληθῆ,
 ὅμως ὑπετίθει τὴν εἰσὶν παρὰ τοῖς φίλοις ἐκτιθέσθαι.
 καὶ γὰρ πολυδύομένῳ νυνὶ παρὰ Ρωμαίοις ἔφασκε συ-
 κοφαντίαν καὶ διαβολὴν, πάντα ὅντιν' ἐν φυλάττεσθαι
 χρεῶν. καὶ γὰρ αὐτὸς τῆς κοινῶν ἀπάντων ἄρχων, καὶ τῆς
 πρώτης παρὰ Ρωμαίοις ἀπολαύων τιμῆς καὶ δόξης, καὶ
 μάλιστα αὐτοῖς θαρρεῖν, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα καὶ πολυτελέ-
 σερα τῶν ὄντων, ἐν τῇ ἐπιβάταις τῆς φρενὸς, καὶ πρὸς τῆς
 ἐν Μαγκάνοις πύργῳ ἔχειν. αὐτὸ δὲ ἐπεὶ μὴ συμβαίη
 φρενὸν τι ἔχειν, ὃ χρῆσται πρὸς τοιαύτας τῆς παραγμα-
 των μεταβολὰς, ἐτέρῳ τρόπῳ τινὶ τὴν εἰσὶν ἀπονοεῖν,
 ἢ εἰ τι συμβαίη δυσχερὲς (καὶ γὰρ μάτῳ παρὰ Βα-
 σιλίδος ὑποπτύεσθαι) τὴν γοῶν εἰσὶν ἔχειν, καὶ μὴ
 ἀμφοτέρων εἰσὶν τε ἅμα καὶ ἀρχῆς τῆς παραγμάτων ἀ-
 ποσερῆσθαι. Οὗ μὲν οὖν τοιαῦτα συνεβόλανε. Λογο-
 θέτης δὲ ὁ μέγας τὴν ἐπιβελῶν μὴ συνιδῶν, ἐπειθε-
 τό τε, καὶ τὰ ὄντα πρὸς τὰς φίλως ἐξετίθει. ὁ δ' αὐτί-
 κα προσέπεμπε τὰς Βασιλίδι τὰ παρττομένα μιλύον-
 τας, ὡς αὐτῆς μὴ συνειδότος. παρήνουν τε οἱ προσαγ-
 γέλλοντες, μὴ τοιαῦτα περιορᾶν· καὶ γὰρ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν
 εἰσὶν τὸν μέγαν λογοθέτην ἐκτιθέσθαι. ἀλλ' ἢ εἰσὶν
 βελδέσθαι ποιεῖν ἐπὶ τῇ Καντακζυλὸν Βασιλέα δε-
 χεσθαι, ἢ ἀφίστασθαι διανοεῖσθαι πρὸς ἐκείνων. ἡ
 Βασιλὶς δὲ τὰ περιεμμελῆ λογοθέτη εἰρημένα ἐξε-
 τάσσεια, ὡς ἐπαιδάνετο παρὰ πολλῶν εἶναι ἀλη-
 θῆ, κρύφα γὰρ παρὰ τῷ συνειδότῳ πρὸς πολλὰς
 διεδίδετο τὸ ἀπόρρητον, τὰς μεγάλας δακρύς ἐπο συ-
 σκεύασσας, ἠγανάκτει, καὶ ἀποστασίαν εἶναι ὥς το
 πρᾶγμα φανερώς· καὶ ἐβελδέτο ὃ, τι θεοὶ χρῆ-
 σθαι τῇ μεγάλῳ λογοθέτῃ. Ἐπεὶ δὲ ἦδη πέρας εἶ-
 χεν ἡ ἐπιβελή, καὶ Λογοθέτης τε ὁ μέγας πᾶσαν

spondit. Mox posthabitis omnibus,
 ad præscriptum medici balneis, vom-
 itionibus, crebris alvi ductionibus dat
 operam: parum cibi, & potionis adhi-
 bet: ceteraque omnia ad corporis exte-
 nuationem valentia sedulo usurpat. Ex
 quibus languor, imbecillitas, nervo-
 rumque dissolutio existerat: at ventris
 moles parum imminuebatur. Veritus
 autem magnus dux, ne tandem phar-
 macis defatigatus, technam perspice-
 ret: & timens, ne, quia contemptus es-
 set, rursus arma contra ipsum ferret, at-
 que imperatricem ad fœdus cum Canta-
 cuzeno patrandum impelleret, quo nul-
 lum periculum impensius metuebat, il-
 lius quoque interficiendi rationem exco-
 gitavit. Nam quosdam sibi a secretis
 misit, qui, ut magno logothetæ, bene-
 volo animo indicarent, Augustam ei ira-
 tam esse vehementer: causam se nesci-
 re. Talibus nuntiis hominem exterre-
 bant. Deinde & juramentum exigebant,
 horum arcanorum indices nemini prodit-
 urum. Sic illi in commentitiis secretis
 significandis se malitiose gerebant. Ga-
 balas mendacium minime olfaciens, un-
 dique cogitationum fluctibus jactabatur,
 meditabundus, pallidus, & præ sollicitu-
 dinibus contabescens. Magnus autem
 dux rei gestæ ignorationem præ se fe-
 rens, tristitiæ, & palloris hujus causam
 exquirebat. Tum Gabalas candide,
 tamquam socero, & vicem suam doli-
 turo, arcanum, ut erat, referat,
 ejusque opem aliquam & consilium im-
 plorat, quo usus, discrimen evadat:
 nam tunc inter suspectum esse, & ju-
 gulari nihil erat medium. Hic magnus
 dux, se quoque hæc de illo audivisse:
 putare tamen vera non esse. Nihilomi-
 nus uti facultates suas amicis concrede-
 ret, monere. Quæ enim nunc apud Ro-
 manos regnum tenerent sycophantia &
 calumnia, eas cavere unumquemque
 oportere. Nam & se totius reipublicæ
 caput, ac principem, honoribusque ac
 felicitate inter Romanos præcipuum,
 neutiquam illis fidere, sed majorem ac
 pretiosorem partem rerum suarum Epi-
 batis in castello, & arce in Manganis
 recondidisse. Ipsi vero quoniam castel-
 lo careret, quo in istiusmodi rerum
 commutationibus uteretur, alio quodam-
 modo facultates suas tuendas: ut si
 quid adversum accideret (non enim fru-
 stra apud imperatricem in suspicionem
 cecidisse) saltem sua retineat, ne si-
 mul illis, tamque amplo magistratu
 privetur. Magnus logotheta non intel-
 lectis insidiis paret, & fortunas suas
 apud amicos collocat. Quid multa?
 subito magnus dux mittit, qui, quod
 agebatur, imperatrici, quasi se mini-
 me conscio patefacerent: & hortaban-
 tur qui nuntiabant, ne rem istam ne-
 gligeret, non enim magnum logothe-
 tam sincero fine res suas apud amicos
 deposuisse: sed aut seditionem ad Can-
 tacuzenum recipiendum machinari:
 aut ad illum cogitare deficere. Im-
 peratrix dicta examinans, ut a mul-
 tis vera esse audivit (clam siquidem
 a consciiis magni ducis, eo id struen-
 te, in multos secretum hoc diffemi-
 natum fuerat) acerbè tulit, manife-
 stamque defectionem rata, quid pœ-
 narum in eum statueret, deliberabat.
 Cum insidiæ processissent, & magnus
 logotheta Gabalas facultatibus alibi

Edit. Paris.
 pag. 629.

Edit. Paris.
pag. 630.

depositis federet, carceremque expectaret, & Augusta ut perfido irascere-
tur, magnus dux simulata necessitate
quadam publica, Hierum, quod est op-
pidum ad ostia Ponti, triremi conscen-
sa navigavit, quique primum logothe-
tæ iram imperatricis indicarant, eos ad
finem negotio imponendum reliquit.
Rursus igitur accedentes illi, persufi-
que lachrymis, & dejectis humi vultu-
bus, certiore faciunt, illa nocte in
summo discrimine futurum. Imperatri-
ce scilicet iracundia effervescente: &
hortantur, ut sibi provideat. Subor-
nant interim ex alia conspiratione,
qui eadem hora ad ejus ædes venirent,
& sine nomine, num ipse esset intus
sciscitarentur, velut his verbis horribi-
le quiddam præsignificantibus: non e-
nim alias sic tractare illum Romani,
sed multa cum observantia & assentatio-
ne consueverant. Gabalas omnibus
indiciis necem sibi in foribus esse con-
jiciens, & formidans, ne quibusdam
ex odio in se irruentibus male periret,
cum tremore ac pavore magno in tem-
plum Sophiæ, tamquam ad asylum fa-
cta fuga, quoniam ne sic quidem se sal-
vum fore credebat, & producere vitam
non mediocriter cupiebat, monachi ha-
bitum induit: vix etiam hac ratione se
servatum iri sperans: adeo minis atto-
nitus, & concussus erat medullitus.
Magnus dux totum maleficium ex sen-
tentia evenisse postquam intellexit, Hie-
ro reversus, illicet ædem Sophiæ petit:
inventoque ibi logotheta cum vestitu
monastico, plangit mirum in modum,
& viduitatem filiæ lamentatur, do-
letque dolorem inconsolabilem. Logo-
theta ejus luctum levare multis verbis
nititur, aitque, nihil contigisse novi, si
humanis rebus semper aliter & aliter
volventibus & inconstantibus, nunc qui-
dem meliora, nunc deteriora & ipse
expertus esset. Et apparebat Apocau-
chum ad hæc aliquantum acquiescere.
Paulo post magnus logotheta imperatri-
cis jussu ad monasterium sanctissimæ Vir-
ginis abiit. In fuga autem, abjecto mo-
nachi cultu, adornanda deprehensus, in
carcerem datur. Sic igitur & hunc ex
medio magnus dux removet, qui bellum
contra Cantacuzenum non vulgariter pro-
moverat: condignam nimirum mercedem
pro pestiferis cladibus eo bello in-
vectis ei rependens.

ἐκθέμενος ἡ εὐσίαν, ἐκάθητο δεσμοπῆλον περιμένων,
καὶ ἡ βασιλὶς ὠργίζετο πρὸς τὴν ἀποστασίαν, πλασά-
μενος ὁ μέγας Δεξ τινὰ τῶν δημοσίων χρεῖαν, εἰς Ιε-
ρόν τὸ πρὸς ἐμβολὰς τῆς Πόντου ἀπέπλει τελεῖται, τὸς
δὲ πρῶτον τῶν Βασιλίδος δῆθεν ὀργῶν μινύσαντας,
τῶ μεγάλῳ λογοθέτῃ κατέλιπον ἐπιθεῖναι τέλος τῇ
ἐπιβελῇ· προσελθόντες γὰρ ἐκεῖνοι αὐτῷ δεδακρυ-
μένοι κατηφείς, ἐμύον ὡς ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ πρὸς ἑ-
χατον κινδύνῳ ἦξει. Βασιλίδος μάλιστα ἐξωργισμέ-
νης, καὶ πρόνοιαν τινὰ αὐτῇ ἐκείδον ποιεῖναι τῆς
αὐτῆς δὲ ὥρας καὶ ἑτέρας ἐκ συνθήματος παρεσκύαζον
ἀφικνεύμενος παρὰ τὴν οἰκίαν ἡ ἐκείνη, ἀνωρύμως ἔπος
εἰ αὐτὸς αὐτότῃ εἴη ἐρωτᾶν, ὡς τι δεινὸν τῆς λόγῃ
προσημαίνοντος. ἔ· γὰρ εἰώθεσαν ἐκεῖνῳ πρότερον ἔπω
προσφέρειναι Ρωμαῖοι, ἀλλὰ πολλῶν τῶν θεραπειῶν
προσηῶν καὶ τῶν κολακείων. Γαβαλᾶς δὲ ἤδη τὸν ὀλε-
θρον ἐκ πάντων τεκμαιρόμενος, καὶ δείσας μὴ καὶ πα-
ραπόλοιο τινῶν πρὸς ἑχθρὰν ἐπιδόντων ὑπότρομος
καὶ περιδεὴς εἰς τὸν Θεὸν Σοφίας γενόμενος νεῶν, ἐδὲ
ἔπω σώζεσθαι ἐπέθετο· ἀλλὰ φιλοψυχῶν πολλὰ, καὶ ἐ-
δῆτα ἀποδύς, χῆμα μοναχῶν περιβάλετο, ἔπος οἰο-
μενος μόλις αὐτῷ τῶν σωτηρίων ἐκπορίσειν. Τότε
ἐξέπληκτο τῇ ἀπειλαῖς καὶ τὰς φρένας κατεσείδθη. ὁ
μέγας ὁ Δεξ ἐπεὶ πύθοιο πᾶσαν καὶ νῦν κακουργίαν
ἀποβάσας, ἐκ τῆς Ιερῆς ἐπανελθὼν, αὐτίκα πρὸς τὸν
Θεὸν Σοφίας τῇ νεῶν ἀφίκετο, καὶ τὸν μέγαν λογοθέτην
δύρηκῶς τὰ μοναχῶν ἡμφιεσμένον, ἐκόπτετο πολλὰ,
καὶ τῶν χρεῖαν ἀπαδύρετο τὸν θυγατρός, καὶ ἀπαρμύ-
νητα ἐπένδει. Λογοθέτης δὲ ὁ μέγας πολλοῖς παρ-
μυθεῖτο λόγοις, ἐδὲν καιρὸν συμβεβηκέναι φάσκων,
εἰ τῶν ἀνδρωπίνων αἰεὶ πραγμάτων ἄλλοτε ἄλλως φε-
ρομένων καὶ ἀσατουύτων, νυνὶ μὲν βελτίονων, νυνὶ δὲ
χειρόνων ἐπειράθη καὶ αὐτός· καὶ ἐδύκεν τὸ πολὺ τὴν
πῆλιν δὲ τὴν ἐκείνην παραμυθίαν ἀποτίθεσθαι. ὕστερον
ὁ ὀλίγῳ πρὸς τὴν τῆς παμμακαρίστου μονῆς ὁ μέγας ἀ-
φίκετο λογοθέτης τῆς Βασιλίδος κελύσεως· φωραθείς
ὁ δαδιδράσκεν μέλλων, καὶ τὰ μοναχῶν ἀπαμύνην
δαί, εἰς δεσμοπῆλον ἐνεβλήθη. Οὕτω μὲν οὖν καὶ τῶν
τὸν ἀπεσκύαζατο ὁ μέγας Δεξ, μεγάλα μὲν πρὸς
τὸν Καντακουζηνὸν συναράμνον τοῦ Βασιλέως πό-
λεμον, ἀξίων δὲ ἀπολελαυκότα παρ' ἐκείνου ἀ-
μοιβῶν, ἥς ἐπήγαγεν ἀμυδύτου φθορᾶς ὁ πόλε-
μος Ρωμαίοις.

C A P U T L X X X I.

Orchanis Persæ societatem præ imperatrice Cantacuzenus obtinet. Capta ab eo oppida ad Pontum. Mirabile somnium Manuelis ejus filii. Imperator ad portas Byzantii venit. Apocauchus cum paucis egressus refugit. Romani & Persæ agrum, imperatore & Romanis commiserantibus depopulantur.

pag. 631.

IMPERATOR ut rescivit imperatricem
missa legatione Orchanis societatem
expetere, missis & ipse oratoribus id
egit, ut ad se, non ad Byzantios au-
xilia mitteret. Qui legato Chatze eunu-
cho fœdus cum Cantacuzeno iniit. Cum-
que non longe distaret, sed a Paphlago-
nia maritima usque in Phrygiam imperita-
ὄντος ὁ μακρὰν αὐτῇ, ἀλλὰ τὴν ἐκ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ὁ Καντακουζηνὸς πυθόμενος, ὡς Βα-
σιλὶς πρεσβεῖαν ποιεῖτο πρὸς Ορχάνην ἐπὶ συμ-
μαχίᾳ, πέμψας καὶ αὐτὸς ἐπραττεν, ὅπως αὐτῇ μάλ-
λον, καὶ μὴ Βυζαντίοις πρόδοιτο. καὶ εἶλετο Ορχάνης τὴν
πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν βασιλέα μάλλον συμμαχίαν
καὶ πέμψας Χατζὴν τὸν δυνέχον, ἐτέλει τὰς ἀπονδὰς
Παφλαγονίας ἀχέει Φρυγίας παραλίᾳ ἀρχοντος, ῥα-
δαί

δίῳς μετεπέμπετο Καντακουζηνὸς ὁ Βασιλεὺς ἃ συμμα-
χίαν ἑνὶ καὶ ἑδὲ, ὃ καὶ μάλιστα ἐκείνῳσε τὰ πράγματα Ρω-
μαίων· ὡς ἐπιπλεῖον δὲ καὶ Βασιλέως μὴ δεομένη περὶ αὐ-
τῶν οἱ Πέρσαι, τὰς μὴ πῶ Βασιλεὺς προχωρησάσας πό-
λεις ἐκείνων, ὡς πολέμιας. τότε δὲ ἐκ τῆς Ορχάνης στρα-
τῆς ἔχων συμμαχίαν, ἃ πρὸς τὸν Πόντον πόλεσιν ἐπεσρά-
τευσε, καὶ εἰλε πάσας πλὴν Σωζοπόλεως. εἰλε δὲ καὶ τὴν
τῇ Δέρκῃ τῇ λίμνῃ πόλιν, καὶ φρεζιόντι ἑτερον καὶ μακρὰν
Βυζαντίαν, Εμπυρίτην προσαγορεύουσαν. εἴτα ἀνέστρεφον
εἰς τὴν οἰκίαν. ὑπὸ δὲ τῆς αὐτῆς χρίνης, καὶ Μανηὶλ ὁ νεώ-
τερος τῆς Βασιλέως υἱὸν Βερρόϊα ἐν χεραίβαν, ὅναρ ἔγρα-
φον ἰδεῖν τοιαῦτα. Εἰδοὶ ἐπὶ κλίνης αὐτὸς ἐσάναι· Βασι-
λέα δὲ τῆς πατέρᾳ τῆς οὐρανὸν ἔχοντα καὶ χιτῶνα περιπόρ-
φυρα, καὶ ἱερατικὸν ἐπιτραχήλιον χρυσοῦν, πρὸς αὐ-
τὸν ἐλθεῖν, δύο δὲ ἑτέρας ἐκατέρωθεν αὐτῷ παρέπε-
σθαι, ὧν ἅτερος μὲν, ἐγνωμένος ἦν· εἶχε δὲ τὸ προ-
φήτεῖα Ησαίου βιβλίον ἀνεωγμένον. Λαντζαρέτος δὲ ὁ
δεύτερος, τὸ Βασιλέως ξίφος εἶχον ἐν χερσὶ. Βασι-
λέα δὲ κηρὸν αὐτῷ παρεχόμενον, καὶ σφραγίδα, ἀμ-
φω ἐρυθρά, σφραγίσαν πρὸς τὸν υἱὸν εἰπεῖν. τῷ δὲ,
σφραγίσαντος, ζῶντα λέοντα ἐντυπωθῆναι τῷ κηρῷ ἁ-
στρὸν λαμπαρότατον τῷ δεξιῷ κατέχοντα ποδί. καὶ πρὸς
τῷ ἁμῶ ἑτερον μικρὸν ἔχοντα ἐγκυκλοαμμένον ἄστρον.
Βασιλέα δὲ εἰπεῖν, ἀνάστησον αὐτόν· ἀναστήσαντος δὲ
τῷ υἱῷ, τὸν τὸ βιβλίον Ησαίου κατέχοντα, εἰπεῖν, Ὁ
Θεὸς ὠδήγησεν αὐτόν ἐξ Αἰγύπτου, ὡς δόξαν μονοθέ-
ου αὐτῷ ἔδεδται ἐν τῇ ἐχθρῶν αὐτῷ, καὶ τῇ βολεσίῃ
αὐτῷ καταπολέσει, καὶ τὰ πάχη αὐτῷ ἐκμυελίει. ἀ-
νακλιθεὶς ἀνεπαύσατο ὡς λέων, ὅς ὡς σκύμνος τίς
ἐγερεῖ αὐτόν; οἱ δὲ λόγουῦτες σε δὲ λόγημένοι, καὶ οἱ
καταράμφοι σε κεκατήρανται. Ταῦτα δὲ εἰδοὶ τῷ βι-
βλίῳ ὄντα ἐγγεγραμμένα ἀναγινώσκων. Βασιλεὺς δὲ
αὐτῷ τῷ υἱῷ προσέειπε σφραγίσαι. σφραγίσαντος
δὲ παρδαλὶς ἐξῆλθε ζῶσα, καὶ χάρτιν εἶχε φάτερῳ
τῷ ποδῶν· ὃ ἐνεγέγραπτο, Ἰδοὺ θηρίον ἑτερον ὡσεὶ
παρδαλὶς, καὶ ἐξασία ἐδόθη αὐτῷ. κελύσαντος δὲ
Βασιλέως τῷ κατέχοντι τὸ βιβλίον τῷ θηρίῳ τὴν προ-
φητείαν λέγειν, τὰ ἴσα εἶπε. Βασιλεὺς δὲ καὶ τρίτον
ἐκέλευε σφραγίσαι τῷ υἱῷ. καὶ σφραγίσαντος, ἐξῆλ-
θε γαλὴ ζῶσα καὶ αὐτή. τὴν γλῶτταν δὲ τῷ ὀδόντων
προβεβλημένη, εἰδοὶ λαίχειν τῇ γλῶττῃ, τῷ Βασιλέως ὅ
υἱοῦ εἰς ὑφὸς αἵροντος, ἢ γλῶσσα τῇ γαλῆς μηκύνεσθαι
εἰδοὶ, καὶ τῇ γλῶττῃ ὡσαύτως περιλείχειν. Ὁ τὸ βιβλί-
ον δὲ κατέχων, Βασιλέως κελύσαντος, ἃ προφητείαν λέ-
γειν. Ἰδοὺ θηρίον εἰπεῖν ἑτερον, καὶ εἶπον αὐτῷ· Ἀνά-
βηθι φάγε σάρκα πολλὰς. μὴ τὰτο δὲ ὁ Βασιλεὺς,
σφραγίδα πράσινον ἑτέραν παρείχε τῷ υἱῷ, καὶ ἐκέ-
λευε ταύτῃ σφραγίσαι τὸ κηρὸν, καὶ σφραγίσαντος,
ἐξῆλθε πελαργὸς ζῶν, σκύφον ἔχων ὑέλινον τῷ ποδί.
εἰδοὶ δὲ ὁ σκύφος ὅσος ἔχειν. Ὁ τὸ βιβλίον δὲ κα-
τέχων, εἶπεν· Ἐδωκαν εἰς τὸ βρῶμα με χολῶν, καὶ εἰς τὸ
δίψαν με ἐπότισάν με ὄξος· Ὁφονται εἰς ὃν ἐξέκυντησαν.
αὐτῷ δὲ τῷ Βασιλέως υἱὸς ἐσφράγισε κελύσαντος καὶ
ἐπὶ ποκένταυρος ἐξῆλθε, τῇ δεξιᾷ χειρὶ δόρυ κατέχων.
ὁ δὲ τὰς προφητείας λέγων, Ἰδοὺ ἑτερον θηρίον εἶπεν
ἐκ θαμβόν καὶ περὶ αὐτῶν ἰχυρόν. μὴ τὰτο δὲ ὁ Βασιλεὺς,
Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν εἶπε πάντοτε, νῦν καὶ αὖ, καὶ
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν. δόξα σοι ὁ Θεός, ὅ-
τι ζῶντες εἰδοὶ τὰς προφητείας ὑποβάσας. εἰδο-
ναι δὲ κελύσαντος τῷ υἱῷ συγκρύπτειν τὰ ζῶα. τὰ δὲ,
Ρατ II.

ret, facile Cantacuzenus quoties indi-
gebat Persarum manum accersebat, qui
Romanas regiones infestabant plurimum:
nam sapius, imperatore etiam non ro-
gante, trajicientes, quæ nondum se
dederant urbes, ut hostiles, direptioni-
bus affligebant. Tunc vero ab Orchanis
exercitu habens subsidium, contra oppi-
da ad oram Ponti sita profectus omnia
præter Sozopolim subegit. Cepit item
oppidum in Derce palude, & castellum
quoddam non procul Byzantio, Empyri-
ten vocabulo: deinde in provinciam
rediit. Sub idem tempus Manuel ju-
nior filius ejus Berrhoeæ manens, tale
visum per somnum sibi oblatum scripsit.
Videbatur sibi sedere super lectulo,
patrem autem togam & tunicam pur-
pura prætextas indutum, gestantem-
que a collo pendens monile sacerdotale
aureum accedere; dextra lævaque sti-
patum duobus, quorum alter ignotus,
prophetæ Isaïæ volumen apertum tene-
bat: alter Lantzaretus, gladium im-
peratoris manu portabat, & ipsum im-
peratorem ceram, & sigillum, ambo
rubra porrigentem, dicentemque, signa.
Cum signasset, vivum leonem in cera
impressum apparere, dextro pede stel-
lam tenentem lucidissimam, & juxta
armum aliam stellam modicam, velut
in sculptam habentem. Tum imperato-
rem dicere, excita ipsum. Quod cum
faceret, qui librum Isaïæ tenebat,
hæc inde videbatur recitare, dominus
dux ejus fuit ex Ægypto, ut gloriam
unicornis ejus, ut comedat gentes ini-
micorum ejus, jaculis eorum jaculabitur,
& crassitiem eorum emedullabit.
Recubuit & quievit ut leo, & ut ca-
tulus leonis, quis excitabit illum? qui
benedicunt tibi, sunt benedicti, &
qui maledicunt, maledicti. Hæc ille
libro inscripta recitare videbatur. Im-
perator rursus filium signare jussit. Cum
signasset, expressa est viva pardalis,
altero pede chartam sustinens cum hac
inscriptione: ecce fera altera ut pardus,
& potestas ei data est. Cumque impe-
rator ei qui librum tenebat præcepisset,
ut feræ prophetiam legeret, eadem lege-
bat. Tertium signare jussit. Cumque
signasset, felis, etiam viva exivit, quæ
lingua extra dentes ejecta, terram lam-
bere videbatur. Quam cum filius in
sublime extulisset, lingua felis extendi,
& terram similiter circumlingere visa
est. Tum qui librum ferebat, jussu im-
peratoris prophetiam legit. Ecce fera al-
tera, & dixerunt ei: ascende, comede
carnes multas. Posthæc imperator sigil-
lum aliud viride filio dans, in ceram
imprimere jussit, cumque impressisset,
exivit viva ciconia, scyphum vitreum
pede sustentans, in quo acerum inesse
apparebat. Tenens autem librum lege-
bat: dederunt in escam meam fel, &
in siti mea potaverunt me aceto. Vide-
bunt in quem transfixerunt. Adhuc jus-
sus signavit, & hippocentaurus exivit,
dextra manu hastam gestans. Qui au-
tem vaticinia legebat, Ecce, inquit, al-
liud animal præcellens, & validum ve-
hementer. Ad extremum imperator,
benedictus Deus noster, ait omni tem-
pore, nunc & semper & in sæcula sæ-
culorum. Amen. Gloria tibi Domi-
ne, quia & vivi adhuc vidimus vati-
cinia hæc evenisse. Videbatur porro
mandare filio, ut occultaret anima-

Edit. Paris.
pag. 632.

lia, quæ mox in cerea sigilla convertebantur : quæ manibus ut poterat occultans, cum patre, deposito monili sacro, exivit, & in eo articulo somno solutus est. Talis species filio imperatoris dormienti obtigit. Ad quem autem pertinuerit, usque hodie latet. ¹⁰ Et hæc is secundum quietem se vidisse, ad patrem scripsit. Imperator paulum Didymotichi hærens, copiis Romanis, paucisque Persarum adjunctis, rursus in Byzantii fines irrupit, & ad portam Gyrolymnes bonam diei partem constitit. Ex urbe egressus est nemo : verumtamen in mœnibus instructi visebantur, qui hostem accedentem repellerent. Magnus dux solus cum paucis exiens, pro portis stetit. Imperator ut ipsum esse cognovit, caduceatores misit. Ille se cognitum intelligens, in urbem retro cessit, & qui missi fuerant, inanes reverterunt. Imperator, quoniam advesperascebat, ad portam Cameli castra fecit : postridieque exiguo numero secum in castris manente, major pars Romani, Persæque prædatum discusserunt. Et Romani quidem pecora, & alia agebant ferebantque : Persæ etiam homines captivos ducebant. Nec solum ipsis patientibus ea res acerbissimum luctum afferebat : sed imperatori quoque, & Romanis universis magnæ miserationi erat, suæ gentis mortales his casibus oppressos aspicere. Sed cum Byzantini pacem aspernarentur, licentiam militarem in hostibus necessitas extorquebat, non voluntas.

Edit. Paris.
pag. 633.

τῷ πολέμῳ ἐρχοντο. Πράττειν γὰρ ἐτέρως ἐκ ἐνὸς, τῷ ἐν Βυζαντίῳ τῷ εἰρηνικῷ ἢ παραδεχομένῳ.

ὁ δὲ ἔδοξεν σφραγίδες γεγραμμένας ἐκ κηρῶν, ὡς αὐτῶν συγκρούπων ταῖς χερσὶ, καὶ Βασιλέως εἶναι τὰ πατρὸς, τὸ ἱερατικὸν ἐπιτραχήλιον ἀποδεμένον ἐν τοῖς δὲ τῷ ὕπνῳ δοθέναι. Τοιαῦτα μὲν ἡ ὄψις τῆς Βασιλείας οὕτως εἶδεν. Περὶ ἧς ὁ ἰὼν, εἰδὼς μὲν οὐκ ἐγένετο φανερόν. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς ἦτορ πρὸς τὸν πατέρα ἐγράψεν ἑωρακέναι καὶ τὰς ὕπνους. Βασιλεὺς δὲ ὀλίγον διδυμοτείχῳ ἐν ἑξήκισι, σύμπασαν Ῥωμαίων ὅσοι ὑπὸ αὐτῷ ἦσαν στρατιὰν συμαγαγὼν καὶ Περσικῶν ὀλίγων ἐπαγούρων, ἐπεσράτευσεν αὐτοῖς Βυζαντίῳ, καὶ πρὸς τὴν Γυρολίμνης λεγομένην πύλιν ἐλθὼν, ἐκ ὀλίγον μέρος τῆς ἡμέρας διέτελεισεν ἐκ Βυζαντίου δὲ εἰς εἰς ἐξήλθε τῶν πυλῶν. ἀλλ' ἐπὶ τῇ τειχῇ ἦσαν παρατεταγμένοι, ὡς ἀμυνόμενοι ἀν' ἐπίωσι. Δὲ δὲ ὁ μέγας μόνος ἀμα ὀλίγοις πρὸ τῆς πυλῶν ἐστὶ ἐξελθὼν. γνωρίσας δὲ ὁ Βασιλεὺς ὡς ἐκεῖνος εἶναι, ἐπεμπε τὰς ἐξελεξιμένους. ὁ δ' εἰσῆλθε πρὸς τὴν πόλιν αἰδομένης, ὡς ἐγνωρίσθη, καὶ οἱ πρὸς αὐτὸν ἐρχόμενοι ἀνέσπερον. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ περὶ δαίλῳ ἡ ἡμέρα ἦδη ἰὼν, παρὰ τῷ τῇ Καμῆλῃ καλεμένῳ γέφυρῳ ἐστρατοπεδούσατο ἐλθὼν, καὶ εἰς τὴν ὑπεραίαν, ὀλίγοι μὲν εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ Βασιλέως ὑπελείποντο. τὸ πολὺ δὲ τῆς στρατίας καὶ Ῥωμαίων, καὶ Περσῶν ἐτράποντο ἐπὶ λεηλασίᾳς. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν βοσκήματα, καὶ ἄλλα λεῖαν ἤλαυνον. τὸ Περσικὸν δὲ ὑδροπόδιζον καὶ τὰς ἀνθρώπους. καὶ ἰὼν τοῖς πάχυσσι μόνον τὸ κακὸν ἀπαραμύθητον, ἀλλὰ ὁ Βασιλεὺς καὶ τοῖς συσσωσιν ἅπασιν Ῥωμαίοις ἔλεος δεινὸς εἰσήκει τοιαῦτα τῶν ὁμοφύλων δυσυχέντων. ἀναγκάως δὲ

C A P U T L X X X I I.

Galatæ cupientes de auctore belli, & causis cognoscere, legatos ad Cantacuzenum sciscitatum mittunt. Ii sunt duo monachi, quorum alter Anna imperatricis cognatus. Respondens imperator rem a capite arcessit, & quam indigna perpeffus sit docet. De Persis etiam ad-vocatis se defendit, & ad-versarios eorum opem frustra implorasse docet. Quantum temporis in hoc colloquio consumptum fuerit.

VERUMENIMVERO in oppido Galata Latini, cum hoc civili bello Romanos incredibiles calamitates pertulisse cernerent, & ignorarent magisne a Byzantinis, an a Cantacuzeno datum esset initium : & quotidiana cum illis commercia habentes, eos Cantacuzenum multis accusantes audirent (quod nimirum regnandi cupiditate liberis imperatoris insidiaretur : patriarcham cum cæteris obsistere, ne puerum bello victor occideret, alioqui pridem occisum fuisse) præterea cum Cantacuzeni non solum cum defuncto imperatore Andronico voluntatum, studiorumque consensum, sed & mores placidissimos reputarent : & quomodo se omnibus in congressu suavem, ac benefacientem cupidum, benevolentiaque amicorum erga se memorem præberet : arbitrarentur etiam non tam facile in imperatorem ingratum, atque improbum reperiri potuisse. Cum hæc, inquam, cogitarent, nec fidem accusatoribus adjungere, nec prorsus detrudere poterant, quod adeo a multis prædicarentur. Quocirca certum aliquid de belli causa, & initiis cognoscere ni-

OI ἐν Γαλατῇ δὲ τῷ φρενὶ ὄντες Λατῖνοι, ὁρῶντες μὲν ἃ ὑπὸ τῷ ἐμφυλίου πολέμῳ τοῖς Ῥωμαίοις ἐγγινομένῳ ἀμύθητον φθορὰν, ἀγνοῦντες δὲ εἰ μᾶλλον οἱ ἐν Βυζαντίῳ, ἢ Καντακυζηνὸς ὁ Βασιλεὺς παρέχεται τὰς αἰτίας τῷ πολέμῳ, καὶ τοῖς μὲν ἐν Βυζαντίῳ συσπῶντες ὁσμήραι, καὶ πολλὰ Καντακυζηνῷ τῷ Βασιλέως ἀκούοντες κατηγοροῦντων, ὅτι Βασιλεὺς ἐπὶ θυμῆσας τοῖς Βασιλέως ἐπιβεβούσει παισὶ, Πατριάρχης δὲ καὶ ἡ ἐπιλοίπων ἀντιστάνη καὶ καλύσει μὴ τὸν παῖδα διαφθεῖρειν πολεμήσας, ἢ εἰδὼν ἂν ἐκεῖνον ἐκώλυε πάλας διεφθάρθαι, Καντακυζηνὸς δὲ τῷ Βασιλέως ἢ μόνον τῷ πρὸς Βασιλέα ἢ Ἀνδρόνικον ἐνοῶντες σύμπνοια, ἀλλὰ καὶ τῷ προσῆσαν ἐπιείκειαν καὶ ἡμερότητα, καὶ τὸ πᾶσιν ἑαυτὸν παρέχεσθαι ἰδούτε ἐν ὁμιλίαις καὶ φιλοτίμοις πρὸς τὰς ἐργασίας, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν ἐννοίας τῇ φίλων μνημονοδικῶν, καὶ νομίζοντες, ἐκ αὐτῶν ἔπωρῶς περὶ Βασιλέα τῇ φίλον ἡγνωμονηκίαν, πιστεύειν μὲν ἐκ εἶχον τοῖς αὐτῶν κατηγορεῖν τὰ τοιαῦτα, ὅτε μὴ πάντα πᾶσιν ἀπιστεῖν τοῖς θρυλλομένοις, ὅπως ὑπὸ πολλῶν. ὅθεν δὴ ταῦτα περὶ πλείους τιθέμενοι

σαφές τι περὶ τῆ παρα Ρωμαίοις κεινημένη πολέμου
 γνῶναι, δὲν ἔγνωσαν ἐπεὶ ἐγγὺς τῷ ἐσρατοπεδούμενος,
 πέμπειν πρὸς αὐτὸν τινὰς, οἱ δὲ λεξόμενοι τὰς αἰτίας
 εἰσονται σαφῶς, ὅς ὦν ὁ πόλεμος κεινὸς. Ἐπέμψαν
 δύο τινὰς, τὴν Μενερίων τῆς τῆς μοναχῆς, σωετῆς
 μὲν καὶ ἄλλως, ἔμην ἄλλὰ καὶ σοφίας τῆς παρα Ρωμαί-
 οισις ἀκρον ἐληλακότας, καὶ τὰ Αἰσωτέλης κάλλις ἐ-
 ξησημένους. τῷ δὲ ὁ μὲν ἑτέρος αὐτῶν, ἐκ Σαβωίας
 τὸ πατρὸς οἰκίας Ἀννητῆ βασιλίδι, τῇ Μενερίων ἡγε-
 μένος. διὸ καὶ τότε πρὸς Βασιλέα παρα τῇ ὁμοφύλων
 ἐπέμψθη, ἵν' ὡς μάλιστα τὰς αἰτίας ἐξετάσῃ τὸ πολέ-
 μῳ, τῇ πρὸς Βασιλίδι δὲ Ἀννην οἰκειότητι ἔμνον. Βα-
 σιλεὶ μὴ χαρίζομενος, ἀλλὰ ἔαντιλέγων καὶ ἀπελέγ-
 χων, ὅσα δυνατά. ὁ δὲ λοιπὸς, τῇ ἐξεταζομένων ἀκρο-
 ατῆς σόμνος μόνον ἦκει, ἵνα μὴ ἐκείνος αὐτῆς χαρίζο-
 μενος εἰαυτῷ, ἀποκρύπτειν ἐθέλῃ τὰ ληθῆ. Ἐλθόντες
 δὲ εἰς τὸ ἐσρατόπεδον, καὶ Βασιλέα προσαγορεύσαντες,
 ἦκειν μὲν ἔφασαν καὶ ὁμιλίας ἕνεκα καὶ σωτυχίας τῆς πρὸς
 αὐτὸν, ἕως ἐγγὺς ἐσρατοπεδούμενος. τὸ μάλιστα δὲ πεί-
 σαν εἶναι ἀφικέσθαι, ὅτι χρόνον ἦδη συχνὸν τῷ πρὸς ἀλ-
 λήλους Ρωμαίοις πολέμῳ τῷ κεινημένῳ, καὶ ὁμοφύλων
 μένων ὁσημέραι τῇ πόλεων ὑπ' ἀλλήλων σασιαζόντων, καὶ
 τὴν ἄλλης χώρας ὑπὸ Ρωμαίων καὶ βαρβάρων τῇ κατατρε-
 χόντων, καὶ πλείων καὶ ἀνικέων τελευμένων, ἔπολλων
 καὶ ἡμέραν κτεινομένων. καὶ ἐξ ἀνδραποδιζομένων, ἕτε-
 λύσις τῇ κακῶν ἐδεμεία ἐξοδύσκειται, ἐδ' αὐτὸ τὸ
 ἐξ ἐστὶ τὰ ληθῆς μαθεῖν, ὅθεν τὸ ἥρξασθαι ὁ πόλεμος τὸ πρῶ-
 τον κακίαν τῇ αἰτίαν ἔπω μέλει τῶν καταλυθῆναι ὑ-
 δυνῆναι, ἀλλ' ἕως ἐπεισι πάντα, ὡς περ φλόξ κατανα-
 λίσκων. καὶ τοι γε ἀκηκοέναι ἐκ πολλῶν, ἄλλων ἄλλως
 ὡς ἕκαστος ἀπεχθείας ἢ δυνείας πρὸς ἡμᾶς τῆς Βασιλέας
 ἔχουσι διηγμένων. οἷς οὐ δίκαιον πισδεῖν κεκεκέναι
 τοῖς σφετέροις αὐτῶν πάθεσι συμμεταβάλλεσθαι ἀξιούσι
 ἔτι τὰ πράγματα. διὸ καὶ δεῖσθαι μάλιστα αὐτὴ ἐξηγή-
 σαθαι, ὡς ἔχον ἕκαστα σαφῆς τὰ τε εἰδότες τῇ ἄλλων
 μάλλον, καὶ τὰ ληθῆς ἐβελησόμενον ἀποκρύπτειν, οἷα
 δὴ ἀληθείας τε ἐχόμενον, ὡς περ ἀκούμεν ἐξ ἀρχῆς, ἄλ-
 λως τε καὶ πολλῶν ὄντων τῇ δυνησόμενων ἀπελέγχειν, ἂν
 φαίνεται μὴ λέγειν ἡρημένος τὰ ληθῆ. Βασιλεὺς δὲ καὶ τῇ
 παρ' αὐτὸν ἀφίχθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίσεως ἐπῆνει,
 καὶ χάριτας ἐπὶ τῆς τυχεύσεως ὡμολόγει. πάλαι δὲ ἔφασκεν
 ἐπιθυμεῖν τῇ πρὸς ἀλήθειαν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἐλπίδος καὶ φιλο-
 νεκίας ἀκέρειν βελησόμενων. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις οἷς ἐ-
 πῆνεγκεν ὁ πόλεμος αὐτῇ κακοῖς, καὶ τῷ τῇ ἐπαχθῶν
 ἡγεῖσθαι, τὸ μηδέποτε σωετῆς τινὼν ἀκροατῆς τυχεῖν,
 οἱ δὲ δικασσιν αὐτῷ περὶ τῆς τῆς πολέμου. νυνὶ δὲ αὐτοῖς
 καὶ τύχῃ ἀφίγμένοις, παρέχεσθαι τε δεόμενοις, ὦν αὐ-
 τὸς τυχεῖν, ἐν μεγίστης δ' ἡγεῖται μέρει, ἄλλως τε καὶ
 δυναμένοις τὸν δικαστὴν κατέχειν παρ' αὐτῷ, ἔμνον
 δὲ τῷ σοφίαν καὶ τῇ σωεσί. ἀλλ' ὅτι καὶ ἐπ' αὐτῷ τῷ
 ἡκοισιν, ἵν' ἐκ τῇ λεγομένων τὰ ληθῆ περὶ τῆς πο-
 λέμου γνοῖσιν, ἡδιστὰ τε ἅπαντα αὐτὸν ἐκθέσθαι, καὶ
 χάριν εἰδῆσιν τὴν αἰτίσεως. εἰδὲ τὸ αὐτῷ μηδὲν ὑποσε-
 λαμένους ἐξελέγχειν ἂν φαίνεται ἐπιτοκῶν καὶ ἀδικῶν, καὶ
 ἢ τοῖς Βασιλέως παισὶ τῇ φίλῃ ἐπιβεβλῶν, ἢ τῇ πολέ-
 μῳ αἰτίος, καὶ τῇ Ρωμαίων ἀμυνήτου φθορᾶς γεγεννημένος.
 Ἀρξάμενός τε ἀπ' ἀρχῆς δίδυς διηγέτο ἕκαστα, τῷ τε αὐ-
 τῷ καὶ Βασιλέως Ἀνδρονίκῳ δυνείαν καὶ φίλῃ πρὸς ἀλ-
 λήλους ἀκερβῆ, καὶ ὡς μετὰ τῷ ἐκείνῳ τελευτῶν,
 πολλῶν πρόνοιαν αὐτὸς ποιήσαιο, οὐ τῇ Βασιλέως

Paris II.

miopere cupientes, quandoquidem is
 prope castra haberet: quosdam cum
 percunctatum mittendos statuerunt:
 ut quod volebant, explorate disce-
 rent. Mittunt igitur duos, Minorum
 instituti monachos, cæteroqui pruden-
 tes, & Latinis litteris excultissimos,
 & in Aristotelea philosophia exercita-
 tissimos. Horum unus erat Sabaudus, Edit. Paris.
 paterna cognatione Annæ imperatrici
 junctus, monachorum minorum anti-
 stes. Quapropter & tum ab homophy-
 lis ad imperatorem missus est, ut origi-
 nem belli accurate indagaret, & ratio-
 ne propinquitatis cum imperatrice, non
 modo imperatori nihil concederet: sed
 etiam contradiceret, quantumque pos-
 set, eum refelleret. Alter tantum ut
 hujus indagationis auscultator, ac te-
 stis veniebat: ne postea socius impera-
 tori gratificatus, veritatem celaret. In-
 gressi igitur castra, se ejus conveniendi
 & alloquendi causa, quando tam pro-
 pe tenderet, advenisse dixerunt, Potis-
 simum autem idcirco venisse, quod diu
 jam bello hoc inter Romanos durante,
 & vastatis quotidie urbibus inter se dif-
 fiditibus, reliquaque regione a Ro-
 manis & barbaris prædatoribus, qui plu-
 ribus & irreparabilibus eam detrimen-
 tis affecissent, multisque assidue captis,
 & interemptis nullus adhuc malorum fi-
 nis appareat: neque hoc saltem vere
 cognoscere liceat, unde bellum pri-
 mum cœperit, & quas ob causas usque
 hodie sedari nequiverit: sed non secus
 quam furens flamma omnia pervadat,
 & absumat. Et quamquam ex aliis mul-
 tis aliter audierint, ut quisque aut be-
 ne aut male in imperatorem animatus
 est: tamen iis credendum non censuisse:
 qui, quomodo ipsi sensus & cogitatio-
 nes suas mutant, sic etiam res mutari
 debere opinantur. Quare se rogare ma-
 gnopere, ut ipse memoret, quo pacto
 singula se habuerint, qui ea præ omni-
 bus certissimo norit, & veritatem oc-
 cultare nolet: utpote ejusdem inde a pue-
 ro, sicut acceperint, tenacissimus: id-
 que eo minus, quod extent plurimi,
 qui vera subticentem possint redargue-
 re. Imperator non de adventu tantum-
 modo, sed etiam de petitione eos lau-
 dat, gratiasque magnas agit, affirmans,
 pridem optasse tales sibi contingere, qui
 ad veritatem, non ad litem & alterca-
 tionem audire vellent. Præter alia quip-
 pe mala, quæ sibi bellum hoc inflixerit,
 & hoc molestum accidisse, quod non-
 dum viros aliquos prudentes invene-
 rit, qui justam de armis istis sententiam
 pronuntiarent. Nunc ipsis improvise ad-
 venientibus, & rem exponi roganti-
 bus, quos ipse nancisci votis summis o-
 ptaverit, & qui insuper apud se non so-
 lum ob eruditionem atque prudentiam ju-
 dicum munus fungi possint: se ob id ip-
 sum venerint, ut ex ejus ore veritatem
 de hoc bello perciperent, libentissime o-
 mnia explicaturum, & petitionem hanc
 in memoria habiturum. Orabat simul,
 ne se reprehendere vererentur, si se
 aut pejerasse, aut injurium fuisse, aut
 imperatoris amici filiis insidias compo-
 fuisse, aut bello commoto calamitates
 inexplicabiles invexisse deprehenderent.
 Exorsus igitur a principio, ordine sin-
 gula recensuit, quam perfecte ipse, &
 Andronicus inter se dilexissent: &
 quomodo eo mortuo non liberi solum,

Sff ij

& conjux, & respublica tantæ sibi curæ fuerint, ut eorum causa non modo pecuniam, sed, si opus foret, vitam quoque impendere paratus esset: quomodo item præfecti cubiculi insidias immerito perpeffus sit, qui ex invidia necem sibi parare quæsierit, ut ipse rerum principatum obtineret: quo etiam pacto commentis, ac lycophantiis suis, imponendo sibi, quod numquam cogitarat, patriarcham, aliosque deceperit: qua ratione illi, quamvis se mentiri, & calumniari scirent manifestissime, verbo pro imperatrice, & filiis ejus, re ipsa pro commodis suis (ut putabant) multa cum fallacia bellum concitarint: quamque improbi, & inhumani cum in se, tum in matrem suam, & propinquos extiterint, injuriis eos insolenter, illiberaliter, & nefarie exagitant, & divitias suas per ultimas mundi gentes auditas, ad nullum operæ pretium, temereque consumpserint: sed & amicorum, & quoquo modo sibi deditorum quot occiderint, & quot usque nunc, dirissime, & vinculis insolubilibus maceratos in custodia detineant: & quomodo communes inimici fuerint, tum sui, tum optimatis cujusque Romani: nec solum nobilium, sed & monachorum, & episcoporum, & militum, & in quaque republica excellentium. Quæ omnia propter præfentes Romanorum miseras oblitus sit, ac pro nihilo putarit, pacemque non semel, aut iterum, ac tertio: sed sæpissime, mox a principio usque nunc per legatos petiverit. Illos non modo nihil æquitati consentaneum respondisse, verum legatos insuper verberibus pulsasse, & ignominiose tractasse: in se autem plaustris convitiis invecos, isto potius modo ad legationem respondisse: nihil non patiendum prius, quam de pace loquendum, audiendumve arbitantes. Quod autem barbaros adversus nationem suam induxisset: ita se tuebatur, non se cœpisse: illos adversum se prius induxisse: nec isto tantum, sed & aliis modis barbarorum ope uti coegisse. Nam illos data pecunia, & urbibus propinatis, & Romano imperio ingentibus, & admirandis quibusdam bonis spoliato, non Crælem dumtaxat Triballorum principem, sed & Alexandrum Mæforum regem, utrumvis per se universis Romanis simul pacem permovisse, ut sibi hostes fierent. Hinc se quoque coactum barbaricum invocare auxilium: cum præsertim sciret, illos adversum se eo ufuros, si ipse uti noluisse. Non enim nunc ideo barbarorum opera eos non uti quia nolint: sed quod iis Cantacuzeno militare malentibus, societatem persuadere nequeant. Recentissime enim ad Orchanem Persam legationem misisse, oravisseque suppetias, pecuniam prægrandem pollicentes. Verum ipsum sibi gratis, quam illis immani mercede socium esse præligere. Neque istuc solum, quin & paulo ante Isaacium Afanem Panhypersebastum ad Sulimanum Cerasæ Phrygiæ satrapam rogatum abiisse, ut accepto ingenti pretio sibi contra Cantacuzenum ferret subsidium. Nec hunc flexum esse. Ad quem præfectus cubiculi eadem de causa profectus sit, tantumque abfuisse, ut se exorari pateretur, ut ne

Edi. Parif.
pag. 636.

μόνον παίδων ἢ γυναικὸς τῆ βασιλίδος, ἀλλὰ τῆ Ρωμαίων ὠφελείας, οὐ χρήματα μόνον ἐπιμενομένην ἀναλίσκειν ὦν, ἀλλὰ καὶ ζῶντι φίλῳ, εἰ καιρὸς ῥᾶτα παροισόμενος, ὅπως τε ὑπὸ παρακοιμώμενης ἐπιβλεψέειν εὐδαιμονίας αἰτίας ἕνεκα, ἢ φθορήσαντος αὐτοῦ καὶ φθείρειν θάνατον, ἢ αὐτὸς ἀρχὴν τῆς παραγωγῆς καὶ ὡς Πατριάρχῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξαπατήσαι ψεύδῃ πλασάμενος, καὶ συκοφαντίας, ἀεὶ δὲ ἐνεθυμήθη, καὶ ὡς ἐκεῖνοι τῇ ἰδίᾳ ἕνεκα, ὡς ὄντο θάνατον σαρφέσαι εἰδότες, ὅτι ψεύδονται καὶ συκοφαντοῦσιν, ὑπὲρ βασιλίδος δὴθεν καὶ τῶν παίδων τὸν πόλεμον κινεῖν πολλὰ ἐξαπατήσαντες, καὶ οἷον ἀγνωμοσύνην ἀπανθρωπίαν, οὐ περὶ αὐτὸν μόνον καὶ μητέρα καὶ τοὺς οἰκέτας ἐπιδείξαντο, ὕβρεσιν ἀτόποις, καὶ φαύλοις παροήκασιν καὶ ἀνελευθέροις χρησάμενοι ἀνθρώποις, ἐπεὶ δὲ ἐν ἐχάταις γῆς ἀγνωμοσύνην αὐτὴν πλεον, εἰς ἀξιοχρεὼν εἰδὲν, ἀλλ' εἰκὴν ἐμὰ τῷ θάνατῳ θάνατοι, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς φίλους, καὶ τοὺς ὁπωσδήποτε ἐπιτηδεύοντας, καὶ ὅσους αὐτῇ ἀπέκτειναν, τοὺς δὲ ἐν δεσμωτηρίοις ἔχουσιν ἄχει νυκτὸς, μεγάλην δυσπραγίαν καὶ δεσμοῖς ἀφύκτοις προσταλαιπωρήσαντας καὶ ὡς κοινοὶ πολέμιοι φανέιν αὐτὴν τε καὶ τῇ παρὰ Ρωμαίοις αἰτίας πάντων, εἰ μόνον ὅσον ἐν διγενέσειν, ἀλλὰ καὶ μολάζουσι, καὶ ἐπισκόποις, ἐτι δὲ καὶ στρατιώταις, καὶ τοῖς τῇ πολιτείᾳ ἐκείνης πόλεως προέχουσιν. ὦν δὲ πάντων ἔφασκεν αὐτὴν θάνατον περικύβαν τοὺς Ρωμαίους συμφορὰν ἀμνημονουῦντος, καὶ τιθεμένην παρ' εἰδὲν, καὶ ἔχ' ἅπαρ εἰδὲν δις καὶ τρίς, ἀλλὰ καὶ πολλὰς τοσαύτας, ἐξαρχῆς τε δίδυς ἐμὴν νυκτὸς πρεσβείας ποιούμενης, καὶ δεομένην περὶ εἰρήνης, εἰ μόνον ἐπιεικὲς εἰδὲν ἀποκρίνασθαι ἐκείνης, ἀλλὰ τὴν τε πρέσβειαν αἰνέσαι καὶ ἀτιμῆν, καὶ δεσμοῖς κατέχειν, καὶ αὐτὴν πολλὰς καταχεῖν ὕβρεις, καὶ θάνατον τὰς ἀπολογίας ποιεῖν πρὸς τὴν πρέσβειαν, πάντα μᾶλλον ἀνεκτὰ ἢ γυμνὰς, ἢ περὶ εἰρήνης θάλασσαν, ἢ αἰεῖν. τὴν τε βαρβαρικὴν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἔφασκεν ἐπαγωγῆς, ἐκ ἐκείνων ἤρχεται, ἀλλ' αὐτὴς, πρώτης ἐπ' αὐτὴν ἐπενεκρόντας: καὶ εἰ μόνον τὴν ἕνεκα, ἀλλὰ καὶ ὅσοις ἑτέροις χηδαί τοις βαρβαροῖς καταναγκάζοντας. χρήματα δὲ ἐκεῖνοι παρεχόμενοι, καὶ πόλεις προέμμενοι, καὶ τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ μεγάλῳ καὶ θαυμασίῳ τινὶ δόξασαντες, εἰ Κράτη μόνον ἔπεισαν τῇ Τριβαλῶν δυνάσει, ἀλλὰ καὶ Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα Μυσῶν αὐτῇ πολεμίας εἶναι, ἕκαστον κατ' ἐαυτὸν ἀξιοχρεὼν πρὸς μάχην ὄντα σύμπασιν οὐκ ἂν Ρωμαίοις, ὅφ' ὦν πρὸς ἀνάγκην καὶ αὐτὸν συνελαυνόμενον τῇ συμμαχίᾳ χηδαί τῇ βαρβαρικῇ, ἄλλως τε σαφῶς εἰδότες, ὡς εἰ ἀπώσοιτο αὐτὸς, ἐκείνης χρησομένης ἐπ' αὐτόν. εἰ δὲ καὶ τὸ μὴ βελεῖσθαι ἐκείνης μὴ χηδαί τοις βαρβαροῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ πείθειν δυνάσθαι μᾶλλον ἐκείνην αἰρεμένης συμμαχεῖν. ἔπα γὰρ χθὲς ἐπρώτῳ πρὸς Ὁρχάνῳ τῇ Πέρσῃ πρεσβείαν πεποιημένοι, εἰδόντες σφίσι συμμαχεῖν, πολλὰ ἐπαγγελλόμενοι παρέξεν χρήματα. Τὸν δὲ μᾶλλον ἐλέσθαι τὸ ἐκείνην προῖκα συμμαχεῖν, ἢ πολλὰ παρ' ἐκείνων χρήματα λαμβάνειν. εἰ μὴν ἀλλὰ καὶ πρότερον ὀλίγον τῇ Ἀσίᾳ Ἰσαάκιον τῇ πανυπερσέβασον πρὸς Σελιμάν τῇ Καρασῇ Φρυγίας σατράπῃ ἀφικέσθαι καὶ δεῖσθαι αὐτοῦ χρήματα πολλὰ λαβόντα συμμαχεῖν ἐπ' ἐκείνῳ. τῇ μὴ αὐτὸν πεπειῖσθαι. καὶ αὐτὸς τῇ παρακοιμώμενῃ αὐτῇ ἕνεκα αἰτίας ἐπὶ τῇ αὐτὴν ἐλθεῖν. τὸν δὲ, το-

σῆτον δεῖσθαι πείθεσθαι αὐτῇ, ὥς· ἔδ' ἑτέρας γοῦν ψιν
λῆς ἤξιωκεναι. Εἰκὲν μὲν οὖν ἡ ἡμέρα καὶ ἐκ ὀλίγου
τὸ νυκτός, καὶ ἡ ἐπίστα ἡμέρα καὶ νύξ ὁμοίως ἀνά-
λωτο ἐν τοῖς τοιαῖσι, Βασιλέως μὲν τὰ κατ' αὐτὴν διη-
γούμενα, καὶ δὲ ποδευκνύμενος αὐτὸν, ἀνάγκη πρὸς τὴν πόλε-
μον φερόμενον, τὴν Δατίνων δὲ ἀντιλεγόντων ἐπ' ἐνίοις, καὶ
αἱ οἱ Βυζαντίων ἐγκαλέσιν ἐπαγόντων, καὶ γυμναζόντων,
ὡς μάλιστα τὸ λόγον, ἵνα τὰ ληθές μὴ ἁδράναι διωκθῇ.

in conspectum quidem illum admiserit.
His sermonibus dies illa, & plerum-
que noctis, num luce ac nocte sequen-
tibus consumpta sunt, imperatore qui-
dem narrante, probanteque se ad ar-
ma necessitate adactum: Latinis ad
quædam occurrentibus, & quæ Byzan-
tii in crimen vocarent, producentibus,
deditaque opera facundioribus, ut liqui-
dus veritas comperiretur.

CAPUT LXXIII.

*A loco communi exordium Aregi monachi, non esse ferendam sententiam alte-
ra parte inaudita. Se imperatorem odisse prius ex auditis, postea factum
amicissimum, ejusque laudes etiam in Italia prædicaturum. Querit quid de
pace cogitet. Imperator se ipsius amantem demonstrat. De ad-versariorum sce-
lere conqueritur. Si imperatorem esse sinant, & collegam imperatoris, quid
facturus sit. Ejus amor erga commune mirificus. Qua conditione cedere velit.*

ΜΕΤΑ δὲ τὸ παύσασθαι τῶν περὶ τῶν λόγων, οὗ-
τος μὲν ἡγεῖσθαι Ἀρήγιος ἀνομασμένος,
Δίκαιον εἶπε τὸ ὅρῳ βίβν προσημειωμένον, καὶ ἀληθείας καὶ
δικαιοσύνης καὶ ὀλίγον γὰρ πεποιημένον λόγον, μηδέποτε
καταψηφίζεσθαι μηδένος, πρὶν ἂν αὐτὰ περὶ τῶν κατη-
γορημένων τὴν ὑπολογίαν ἐγγένηται ἀκρίβειαν ποιούμενα. Ὁ
τῶν παλαιῶν τίς Βασιλέων ἐφασκε, τὸ δεῖν τὴν ἑτέραν
τῶν ἀκοῶν ἀκεραίαν μάλιστα τῶν κατηγορημένων ἁδράναι
ζῆν. τῶν δὲ ἡγεῖσθαι εἶναι κοινὸν παράγγελμα ἀνδρώ-
ποις τὰ μέγιστα λυσιστελοῦ καὶ τὴν βίον. Εγὼ δὲ σε
πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορουμένων τινῶν ἀκηκοώς, ὅτι τε
τῆς θαυμαστῆς ἐκείνης Βασιλέως πρὸς σὲ φιλίας ἀμνη-
μονήσας, ἐπεβέβησας μηδὲν ἀδικᾷς τοῖς παισὶ, καὶ
τὴν Ῥωμαίων ἄγων αὐτὸς ἡγεμονίαν ἐν ἰδίῳ χήμα-
τι, ἐκ ἐνόμισας τὴν δόξαν εἰσαρκεῖν. εἰ μὴ ἐκείνης
δοκτείνας τὸ κράτος ἅπαν περισήσεις εἰς σεαυτὴν, καὶ
ὡς Πατριάρχης καὶ τῶν ἄλλων πρὸς τὴν ἐπιχειρήσιν ἐν-
αυτίων γενομένων, ἐκμανεῖς πρὸς τὴν ὑποτυχίαν, τὴν τε
πόλεμον κεκίνηκας τῶν καὶ ὡς βαρβάρους ἐπήγαγες
Ῥωμαίοις, καὶ τὴν εἰρήνην ἐδ' ἀκροῖς καταδέχῃ τοῖς ὡ-
σιν, ἀλλ' ὅτι μὴ ἀδύς ἐξαρχῆς ὑπεῖξαν δουλωθέν-
τες, πάντα ἀνατρέπειν καὶ ἐξαρκεῖν ἐγνώσας, καὶ τῶν φό-
ρων, καὶ τῶν ἀνδραποδισμῶν ἐδένα ποιῆν λόγον, ὥπως
ἐκπεπολέμωμαι καὶ αὐτὸς, καὶ πρὸς τοσούτον ἐχθὸς ἐξη-
γόμενος, ὡς ἡδύς ἂν εἴ τις δὲ ποσφάττειν ἡδυνήθη,
τὴν χεῖρα κατεφίλου, καὶ πολλῶν σωτήρα, καὶ εὐεργέ-
τῶν ἐνόμιζον. ἐμόνον δὲ τὴν γεγενημένην ὑπὸ τῶν πο-
λέμων φθορὰν ἐν τοσούτῳ χρόνῳ, καὶ τὴν μεγάλῃ κακο-
πραγίαν τῶν Ῥωμαίων ἧς αἰτιώτατον εἶναι ὑπελάμβαν-
ον, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸς ἐκ Σαβωτίας ὡν τὸ πατρώας ἀρ-
χῆς τῇ Βασιλίῳ, φίλτρον τί τρέφω πρὸς τὴν ἐκείνης παῖ-
δας δὲ τὴν ἐκ τῆς γένεος κοινωνίαν, καὶ πρὸς τὴν κακοπραγίαν
καὶ αὐτὸς συναχθεῖσθαι. καὶ τοι γὰρ ἐκ παρὰ τῶν φίλων μό-
νον, ἀλλὰ καὶ τὴν μάλιστα σοὶ πολεμουμένων, πολλὰς καὶ θαυ-
μασίας ἐπαίνας ἤκουον διεξιόντων, καὶ τὴν φύσιν ὡς θαυ-
μασίαν, καὶ τὴν ἀσκησιν ἐξαιρόντων τὴν πρὸς τὰ καλὰ, ὡς
πολλὰ τῶν μέσθ' ὡς ἄλλας ὑπερβέβληκε Ῥωμαίους, οἷς ἐκ
ἐνόμιζον προσέχειν δεῖν τοῖς μὲν δὲ φίλιαν, τοῖς δὲ δι'
ἐχθρὰν ἀμφοτέροις ψευδομένοις. ἐστὶ γὰρ ὅτε καὶ αὐτοὶ

ΗΟC colloquio finito, minorum re-
stor Aregus nomine, æquum est,
inquit, eum qui sibi vitam cum virtute
conjunctam proposuit, cuique veritatis,
& justitiæ vel modica cura est, num-
quam prius ullum condemnare, quam
ejus ad objecta responsionem audierit.
Et quidam de vetustis regibus ajebat,
alteram aurem reo integram servare o-
portere. Quod ego mortalibus in com-
mune præceptum, & vitæ humanæ in-
primis conducibile opinor. Nam cum
multa, & pessimi exempli tibi objician-
tur: quod nimirum admirabilis illius a-
mititiæ, quæ tibi cum imperatore fuit,
oblitus, filiis ejus, a quibus numquam
violatus es, insidias feceris: & cum Ro-
manum imperium privati habitu admini-
strares, id tibi ad gloriam sufficere non
putaris, nisi illis interemptis, totum ad
te attraheres: quodque patriarcha, &
aliis conatui tuo adversantibus, propter
repulsam insanus & bellum hoc texue-
ris, & barbaros in fines Romanos indu-
xeris, & de pace ne audire quidem
verbum sustinueris: sed quia non statim
ab initio cedentes se tibi subjecerint,
omnia evertere, ac disperdere consti-
tueris, & cædes servitutesque nihili pen-
das: his omnibus cognitis, tam hostili
odio tui incensus sum, ut multorum fer-
vatore, ac de republica bene meri-
tum existimaturus, eidemque manum os-
culaturus fuerim, qui te jugulare potuis-
set: non solum propter cladem, ac
pestem tanto belli tempore Romanis im-
portatam, cujus te primigeniam cau-
sam credebant: sed quod & ipse, cum
Sabaudus sim, e paterno scilicet prin-
cipatu imperatricis, ob communionem
generis, ipsam, & ejus liberos amo-
eorumque infortuniis similiter doleo.
Tametsi non ab amicis tuis tantum,
sed & infestissimis hostibus, multas
eximiasque laudes tuas audiui, cum &
naturæ præstantiam, & honestarum re-
rum exercitationem, quibus Roma-
nis universis longo intervallo anteires,
in te extollerent. Quibus nihilo minus
ideo non sum assensus, quod utroque,
& illos ex amore, & istos ex odio men-
tiri existimarem. Est enim quando & ho-
stes hostibus illustre præconium imper-
Sff iij

Edit. Paris.
pag. 637.

tiunt, ^a ut aut victi a magnis, aut victores magnorum beati, ac felices habeantur. Nunc mihi prorsus contra contingit: nam & illis laudantibus non mediocriter succenseo, tam multa quæ in te sunt bona tacentibus: & mihi imperitiam, temeritatemque iudicii exprobro. Et jam immutatus, ex inimico, & accusatore evasi amicissimus, teque præclaris dignum laudibus iudico: nec solum quandiu apud Romanos sum, sed in Italia quoque, quo brevi me profecturum opinor, altitudinem, & æquitatem animi tui, & ad res egregias naturam idoneam apud omnes palam deprædicabo. Quod igitur ad bellum attinet, a principio hucusque nullam penitus causam ipse præbui: sed invitus ab hostibus ad arma compulsus es: quod mihi plane persuadeo, & id apud alios pro te confiteri non dubitabo. Quia vero de omnibus quæ vellemus libere interrogari te iussisti, quis est quæso tuus nunc de pace sensus? an si illi æquum respondeant, prompte eam coles? an eorum improbitas facit, ut pacificationis spem omnem repudies? Imperator libertatem viri, integrumque, ac verum de rebus iudicium laudans, & se propter prudentiam, & ingenium ad virtutem natum redamare illum testificans, respondet; belli & pacis electionem in arbitrio bellantium consistere. Nam se quidem facillime ad compositionem consensurum, si ipsis lubeat: & pugnatorum pro viribus, si iidem jus fasque contempserint. Ipsos quippe calumniis, & mendaciis indulgentes, bellum orfos, matremque suam in carcere ægrotantem nulla cura dignatos, tantum non suamet manu occidisse: & filium duodennem, qui nihil in eos peccaverat, odio patris tamdiu in vinculis retinuisse: & amicos, ac propinquos omnes sustulisse: quamque potuerint, petulantissime, & contumeliosissime se gessisse. Taceo enim, inquit, tantarum opum, & mearum, & cognatorum direptionem. Quos oportebat tantorum scelerum conscientia stimulos, & Romanos ob calamitates incredibiles, eorum opera illatas (propter quorum nequitiam, & improbitatem quotidie trucidantur) miseratos, primos pacem amplecti, & studere bellum disjicere. Quoniam autem aliud non cogitant, quam ut soli rerum dominantur (si modo aliquid rerum relictum est) subditosque nullo loco ducunt, ego quemadmodum inde a primordio ad communem salutem omne meum studium, laboremque contuli: sic & nunc quæ omnibus profutura sint, omnia edicam. E quibus licebit illis aut meliora eligere, si universitati consultum velint: aut bellum accipere, si id privatis utilitatibus suis omnibus anteponendum sentiunt. Ajo itaque, si voluerint me imperatorem, & filiorum defuncti collegam pati, non sollicitè inquisitum in ea, quæ bello præterito commissa sunt: sed injurias oblivione sempiterna deleturum, & spoliis suis, ac præda nullum privaturum: five ea familiarium, five amicorum, five cognatorum fuerit: neque ablatum, quæ ipsis bello ardente Augusta donaverit: vel honores, si præter dignitatem, ac meritum collati videantur: vel possessiones, five illæ publicæ erant, five ad me privatim pertinebant: verum æqui bonique facturum omnia: neque umquam cum

Edit. Paris.
pag. 638.

οἱ πολεμουῦντες αὐξήσει τοῖς ἐγκωμίοις τὰς ἐχθρὰς, ἢ ἡττηθέντες ὑπὸ μεγάλων, ἢ νικησάντες, μέγιστα δόξωσι κατορθώκεναι. Νυνὶ δὲ μοι τοιῶντίον ἅπαν περιέσθην. τοῖς τε ᾗδ' ἐγκωμιάζουσιν ἐκείνοις ἐκ ὀλίγα μέμφομαι, ὥς τὸ πολὺ συγκρύπτουσι τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἐμαυτῷ τὴν ἀκρισίαν. καὶ δὴ μεταβαλὼν ἀντὶ ἐχθρῶν καὶ κατηγορεῖ τῶν τε μάλιστα γεγνημῶν φιλοφύτων, καὶ πολλῶν καὶ θαυμασίων τῶν ἐπαίνων κρινῶν ἄξιον, ἢ παρὰ Ῥωμαίοις ἡγετρίβων, ἀλλὰ καὶ γενόμενος εἰς Ἰταλίαν, ὥσπερ μετ' ὀλίγον οἶομαι, ἢ τε προσοῦσαν μεγαλοφύαν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα πρὸς τὰ καλὰ κηρύξω πᾶσι φανερώς. Περὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον ἀπάντων ὡς εὖ θυὸς ἐξ ἀρχῆς ἄχρι νῦν, ἐδεμίαν πρόφασιν αὐτὸς παρέχεις, ἀλλ' ἄκων ἐπὶ ταῦτα πρὸς τῶν πολεμουῦντων συνωδῇ, πέπεισμαί τε ἀκριβῶς, καὶ πρὸς ἄλλους ὑπὲρ σοῦ ἡλεχθεῖν ἂν αὐτὸς. Ἐπεὶ δ' αὐτὸς ἐκέλευσας περὶ πάντων, ὧν ἂν θέλοιμεν πωθᾶνεσθαι σε ἀδεῶς, τί περὶ τῆς εἰρήνης νῦν διανοῇ; ἂν εἰς τοῖς ἔχεις πρὸς αὐτὴν, εἴ τινας ἐπικεικῆς ἀπολογίας τύχοις, ἢ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀγνωμοσύνην παντάπασιν ἀπέγνωνς πρὸς τὰς διαλύσεις καὶ αὐτὸς; Βασιλεὺς δὲ αὐτὸν τῆς τε παρρησίας ἐπαίνεσας, καὶ τῆς περὶ τὰ πράγματα ἀδόλως διαίτης καὶ δικαίας, καὶ ἀντιφιλεῖν αὐτὸν καὶ αὐτὸς εἰπὼν ἡλεχθεῖν προσέειπεν αὐτῷ εὐφύαν τὴν πρὸς τὰ καλὰ, εἴτα ἀπεκρίνατο καὶ περὶ τῆς εἰρήνης, ὥς ἐπ' ἐκείνοις εἴη τοῖς πολεμοῦσι καὶ ἡ τῶν πολέμων καὶ τῆς εἰρήνης αἵρεσις. αὐτὸν τε γὰρ συνθήσεσθαι ῥᾶς αὖ πρὸς τὰς ἡλεχθείσας ἂν ἐθέλωσιν ἐκείνοι, καὶ πολεμήσειν κατὰ δύναμιν, ἂν ἐκείνοι, τὰ δίκαια μὴ θέλωσι ποιεῖν. ἐκεῖνοι γὰρ πρότεροι πολέμου ἤρξαν διαβαλόντες καὶ συκοφαντήσαντες, καὶ τὴν τε μητέρα ὀλίγου δεῖν ἀπέκτειναν αὐτοχειρία, ἐν δεσμοτηρίῳ νοσοῦσαν προνοίας ἀξιώσαντες μηδεμίαν, καὶ τὸν υἱὸν ἔπαυ δώδεκα ἔτη γεγονότα, καὶ μηδὲν αὐτοῦς ἡδίκηκότα, ἡλεχθεῖν πρὸς ἐμὲ ἀπέχθειαν, ὑπὸ δεσμοῖς κατέστησαν τοσοῦτον χρόνον. καὶ τοὺς φίλους ἅπαντας διέφθειραν καὶ τὰς οἰκείας· καὶ οὐδὲν ἀπέλιπον παροιρίας οὐδὲ ὑβρείας. ἐγὼ γὰρ λέγειν τὴν τοσοῦτου πλοῦτου διαρπαγὴν ἐμὴν τε καὶ τῆς συγγενῶν, ὥς ἐδεῖ τοσαύτῃ κακίαν συνειδόμενος ἑαυτοῖς, καὶ ὡς τῆς ἀμυδρήτου φθορᾶς Ῥωμαίων αἰτιώτατοι γεγενῆσθαι, ἔλεον τῆς ὁσημέραι ἡλεχθεῖν αὐτῶν κακίαν καὶ μοχθηρίαν λαβόντας κτενομένων, πρῶτους τῇ εἰρήνῃ προσδραμεῖν, καὶ τὸν πόλεμον σπασθῆναι καταλύειν. ἐπεὶ δ' ἐκείνοις ἐδενὸς ἑτέρου μέλει, ἢ τῶν πραγμάτων μόνων ἀρχὴν ἂν τινα περιλειφθῶσι, ἢ δ' ἀρχομένων ἐδεμίαν πρόνοιαν ποιουῦνται, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας πάντα ἐπραγματευόμενος, οὕτω καὶ νῦν, ἃ πᾶσι μέλλει κοινῇ συνοίσειν πάντα ἐρῶ. ὅξείας δὲ αὐτοῖς, ἢ αἰρεῖσθαι τὰ βελτίω, ἢ προνοεῖν τινα ποιῶνται τῇ κοινῇ, ἢ τὸν πόλεμον ἀσπάζεσθαι ἢ ἄλλων πάντων, ἃ νομίζουσιν αὐτοῖς ἰδίᾳ ἡλεχθῆναι προτιμῶσι. φημὶ τοίνυν, ὥς ἐάν μιν ἐθέλῃσιν Βασιλέα δεχέσθαι, καὶ τοῖς παισὶ συνάρχοντα Βασιλέως, ἐδ' αὐτὸν πολυπραγμονήσειν, μηδὲν περὶ τῶν κατὰ τὸν πόλεμον γεγεννημένων· ἀλλ' ἀμνησίαν τε αὐτοῖς παρέξειν τὰ κακῶν, καὶ τὰ ἡρπασμένων μηδενὸς ὑποσερήσειν, ἂν τε τῶν οἰκείων ὥσιν ἢ τῶν φίλων, ἢ τῶν συγγενῶν. ἐτι τε ἐδ' ὧν αὐτοῖς ἡ Βασιλὶς παρέχεται καὶ τῇ τῶν πολέμων χρόνον, ἢ τε τῶν τιμῶν ἂν δοκῶσι παρ' ἑξῆς, ἢ τε τῶν κτήσεων, εἴτε ἐκ τῶν δημοσίων ἦσαν, ἢ τῶν ἐμοὶ προ-

σηκασὼν· ἀλλὰ πάντα εἰργεῖν, καὶ μηδεμίαν αὐτοῖς μη-
δὲ ποτε βλάβην ἐπάγειν, ἀμυνόμενον τῶν κατὰ τὸν πό-
λεμον κακῶν· εἰ δὲ τῶν αὐτοῖς μήτε δίκαιον εἶναι φαί-
νεται, μήτε ἀνεκτὸν, πάντα ἐπιτρέφομαι τῇ δίκῃ· κή-
σομαι δὲ καὶ ἐτέροις δικασαῖς τισιν, ἀλλ' αὐτῇ Βασιλί-
δι ἢ Πατριάρχῃ, καὶ τῶν τε μοναχῶν ἢ ἐπισκόπων τοῖς
λογάσι, καὶ τῶν Ῥωμαίων, εἰ τινες ἐτι κατελείφθησαν
τοῖς ἀρίστοις· οὐ μὲν γάρ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκαστοῦ τοῖς συ-
νεπαισμένοις· καὶ μὲν αὐτὸς ἀδικῶν, καὶ ἐπιτοκῶν, ἢ Βα-
σιλέως τοῖς παισὶ φαίνωμαι ἐπιβεβλῶν, ὥσπερ ἔτοι
κατηγόρησαν, μηδεμίαν ἄλλω εἶναι τῆς ἀδικίας τιμω-
ρίαν, ἢ θάνατον ἄτιμον καὶ ἀκλεῖαν· εἰ δ' αὐτοὶ τῶν τοιού-
των καταδίκην παραιτοῦνται, ἀπηνέες εἶναι νομίζοντες
ἀνδράπευε θάνατον καταψήφισθαι, ἀλλ' αὐτὸς κατ' ἐ-
μαυτὴν καὶ περὶ γενέσθαι τῶν δίκων, κυρώσω τῶν ψήφων,
ἵν' αὐτοὶ μὴ τῶν ἀδικημάτων ἀλῶνται, μηδεμίαν πε-
ρὶ τῆς τιμωρίας μέμψιν ἔχωσιν· ἀνδ' αὐτοὶ τὰναντία
πάντα φαίνονται, οὐχ ἀπλῶς καὶ εἰρήνῃ, ἀλλὰ τῶν λεγο-
μένων μαρτυρίας ἐναργεῖς ἐμοῦ παράγοντος, καὶ παρὰ
τῶν ἡρημένων τὰ ἡμέτερα, ἵνα μὴ χαρίζεσθαι ἐμοὶ δο-
κῶσιν, ἀλλ' οἷς αὐτοὶ συνεργοὶς παρὰ πάντα τὸν πόλε-
μον ἔχωντο, μᾶλλον δὲ αὐτῆς Βασιλίδος, καὶ Πατρι-
άρχου τοῖς πλείοσιν ἐμοὶ συμμαρτυροῦντων· οὐ γὰρ ἂν
δύναιντο ἔξαρνοι γίνεσθαι πρὸς ἃ ἐμοὶ συνίστασι σαφῶς
δίκαιον μὲν τοὺς σεσυκοφανηκότας ἢ ἐπιβεβλῶσαντας
ἀδίκως, καὶ τοσούτων κακῶν αἰτίους Ῥωμαίοις γενομένους
τὰ ἴσα πάχειν ἂν ἠτῶνται· ἐγὼ δὲ ὥσπερ ἐν τοῖς
ἄλλοις καὶ τῶν φιλοτιμίᾳ τινὰ ἐπιδεικνυμῶς, ἐ-
μὲ μὲν ἠτῶμενον τιμῶμαι ὀποθνήσκων· ἀνδ' αὐτοὶ
ἀλίσκωνται, μηδὲν ὑπομένειν ἀνδρείας· ἀλλ' αὐτὸ τὸ
μόνον συκοφάνται ὀποδείκνυσθαι, ἐμὲ δὲ μὴ τῶν
νικῶν, Βασιλέα κοινῇ ἀνακηρύττεσθαι ὑπὸ Ῥωμαίων,
ἢ συνάρχοντα Βασιλέως τοῖς παισίν· εἰ δὲ τὸ βασι-
λικὸν ἐδῆται ἔχοντα δεδούκασιν περὶ τῆς δίκης ἀπαντᾶν,
ἢ τὸ στρατιᾶν ἔχοντα ὑποπτεύσιν εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν,
ἐγὼ καὶ ταύτας ἰάσομαι τὰς ὁπορίας· καὶ πλείους γὰρ ἔχων
εἰσελεύσομαι τῇ δέκῃ· τὰ, τε βασιλικά ἐπίσημα ὀπο-
θέμενος, ἰδιωτικῶν μεταμφιάσομαι σκεδῶν· τὰ κοινῇ
γὰρ ἔνεκα λυσιτελοῦντος, καὶ τῆς Ῥωμαίας τῆς ἐκ τῆς πολέ-
μου δεινῶν ἀπαλλαγῶναι, καὶ ἐγὼ μάλιστα φιλῶ, καὶ οἱ
συκοφάνται ἔτοι καὶ περὶ τὸ ὁρῶντα, μισοῦν φάσκον-
τες καὶ πολεμεῖν αὐτοῖς καὶ διαφθεῖρειν, καὶ μόνον τοιαῦτα,
καὶ ἐπαχθέμερα ἢ πολλὰ ποροθύμως ὑπομένειν ἔγνωκα·
ἄλλως δ' ὅτι καὶ περὶ τῆς εὐδοξίας ἐμοὶ τὸ καὶ ὀλίγα
λυμναῖται, ἀνδ' μὲν γὰρ ἠτῶμενος ὀποθνήσκω, καὶ δε-
μίαν ὀνησίαν ἐκ τῆς βασιλικῆς ἐδῆται ἔχειν περιέσσει· ἀνδ'
τῆς κατηγορούμενης κρείττων φαίνωμαι, καὶ δὲν λυπήσει τὸ
ἀποδέσθαι πρὸς βραχὺ, μέλλοντα ὀλίγον ὕστερον αὐτῶν
ἀναλαμβάνειν μὴ πλείονος τῆς δόξης, καὶ τῆς δόξης, καὶ
τῆς ψυχῆς τῆς κοινῆς· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ νυκτὸς ἐκάσθης ὀποθνή-
σκων ἐπὶ τῇ κατακλίνεσθαι, οὐτ' ἀνίας, οὐτε ἀδοξίας
αἰδάνομαι τινός· διόπερ οὐδὲ νῦν περὶ τῆς σκεδῆς μακρὸν
ποιήσομαι τὸ λόγον· ἀλλ' ὥς ἂν αὐτοῖς ἀρέσκη παύσειν
ἔποιμος ἐγὼ· εἰ δὲ κατὰ πάσας ἀλόντες τῇ φθόρῃ καὶ τῇ ἐχ-
θεῖ τῇ περὶ ἐμὲ, τῶν μὲν οὐδὲν ἡγουνται ἔξαρκεῖν, οὐ-
δὲ ἐπ' οὐδέμιαν προκλήσει Βασιλέα δέχονται, ἀλλὰ κα-
τὰ πάσας ἀπεγνώκασιν περὶ τὸ, καὶ πάντων μᾶλλον ἀπώ-
λειαν καταψήφισθαι αἰροῦνται, ἢ ἐμοὶ δευδέειν ὑπομένειν,
ἐκείνων μὲν καὶ δὲ λόγον ἐχρῶν ποιεῖσθαι ἔγωγε μαινομέ-
νων· τὸ δὲ κοινῇ τῇ ἄλλων σωτηρίας ἔνεκα, ἵνα μὴ

eorum damno bellicas offensiones vin- Edit. Paris.
dicaturum. Quod si hoc nec justum, pag. 639.
nec ferendum censuerint, totum nego-
tium iudicio permittitur. Iudicibus au-
tem aliis non utar, nisi ipsa imperatri-
ce, patriarcha, monachis, & delectis
episcopis, & Romanis, si qui supersunt
optimatibus: imo vero etiam cujuscum-
que reipublicæ viris prudentioribus. Et
si quidem iniquus, perjurus, & insidia-
tor comperiar, quod isti dicunt, sce-
leribus meis non aliud supplicium, quam
mortem ingloriam, & infamem irroga-
ri volo. Si hanc damnationem averfan-
tur, crudele ducentes, in hominem sen-
tentiam capitalem ferre: at ego ipse
ante iudicium atrum adversus me calcu-
lum dabo, ut ipsi, postquam convictus
fuero, supplicii hujus reprehensione va-
cent. Sin autem potius alia omnia con-
stiterint, non me simpliciter, ac teme-
re affirmante, sed dicta mea evidenti-
bus testimoniis confirmante, non qui-
dem petitis a mearum partium studiosis
(ne mihi gratificari existimentur) ve-
rum ab illis, quos ipsi toto bello adju-
tores habuerunt: imo vero ab ipsa im-
peratrice, & patriarcha, qui cum pluri-
bus mihi testes erunt (non enim negare
poterunt, quæ mihi perspicue commen-
daverint) justitiæ consentaneum erit,
ut qui criminationibus, & insidiis nefa-
rie me appetiverunt, easdem pœnas
suscipiant. Verumtamen ego quemad-
modum in aliis, sic in his desiderio
quodam gloriæ me quidem causa cadem
morte mulctandum pronuntio: si
ipsi litem perdididerint, nihil eos mole-
stum pati postulo, nisi hoc unum, ut
sycophantæ, & criminatores cogno-
scantur: & me absolutum, imperato-
rem, filiorumque defuncti collegam a
Romanis palam proclamari. Sin autem
vel cum veste imperatoria ad iudicium
occursum metuunt: vel cum exerci-
tu Byzantium ingressurum suspicantur,
ego illos hoc angore liberabo. Nam po-
sitis insignibus imperatoriis, ornatu pri-
vati, denis dumtaxat comitibus intra-
bo. Communis enim boni causa, &
ut Romanos, qui mihi sunt carissimi,
a belli detrimentis vindicem (quam-
quam sycophantæ isti & hic obtre-
ctent, dicantque me ipsorum hostem,
& perditorem esse) non talia modo,
sed longe etiam odiosiora alacriter de-
crevi sustinere: præsertim cum id cele-
britati meæ nec tantillum nociturum
sit. Si enim iudicio victus occidar, nul-
la ad me ex imperatorio schemate redi-
bit utilitas. Sin accusatores pessum de-
dero, nihil triste erit, eum ad breve
tempus deposuisse, quem mox majore
cum honore, & applausu, omniumque
suffragiis recepturus sim. Neque enim
noctibus singulis, quando cubitum con-
cedo, ex ejus depositione aut tristitiam,
aut dedecus aliquod sentio. Idcirco
nec modo super amictu plura loquar,
paratus facere quod illis placuerit.
Quod si semel invidia, & odio mei
præpediti, horum nihil putant sufficere,
neque ulla sponsione conditione me
imperatorem esse sinunt: sed semel sta-
tuerunt me rejicere, perdereque omnia,
quam mihi subesse malunt: etsi ita in-
fanientes contemnere oportebat, tamen
ne communem salutem studio vitæ meæ
servandæ neglexisse videar, mortem
ultra eligo: nihilo enim minus est quam

mori, deposito imperio quantum ego habeo, & urbibus, exercituque traditis, privato habitu obscurum plane, & in angulum quempiam se compingentem vivere. Cæterum non istuc absolute, ac præter rationem, ut scilicet a Romanis, & Græcis, ac barbaris tamquam injurius, ac perjurus, belloque impotens, imperium reliquisse, & vitam inhonoram gloriosæ morti antetulisse existimer: sed primum quidem decretum fieri postulo, tabulasque proponi publicas, ecclesiæ, senatus, Romanorumque omnium nomine, non me ut improbum, neque perjurum, neque insidiatorem imperatoris, amici mei, liberorum: sed ut bellum civile communi salutis tam perniciosum tolleretur, abdicasse. Deinde omnes, qui quod mihi favent, carcere detinentur, dimitti, & ablatas facultates ipsis, eorumque liberis restitui. Absurdum enim, cum te illis miseriarum, & incommodorum causam inficiari nequeas, quo pristinum statum recuperent, nihil laborare. Præterea iis qui mecum sunt & illustribus, & militibus, & aliis consanguineis meis juramento fidem dari, propter studium in me nihil adversum perperuros: atque etiam his & pecunias, & possessiones ereptas reddi. Ad hæc quemque pro dignitate curari. Si enim imperator fierem, ipse eos pro eo ac mererentur munerarem: nec eorum curam haberi peterem. Quia vero de jure meo sponte decedo, eos securos, cum abundanti rerum ad vitam degendam necessariarum subsidio relinquere justum est, Hæc si fiant (& ea fieri æquum judico) imperio, & administratione depositis, & civitatibus restitutis, aut ad sanctum montem Atho, aut ad aliam partem Romani soli (nolo enim in peregrina terra exulare) quod reliquum est annorum meorum, obscurus & ignotus, mihi soli, quantum potero, vivens traducam.

Edit. Paris.
pag. 641.

πρὸς ἑτέρῳ μέρει τῶν Ῥωμαίων γῆς. ὃ δὲ αἰρῆμαι ὑπερόκειος εἶναι ἐφ' ἑτέρας, ἀφανεία συζητήσω τὰ πάντα βίον κατ' ἐμαυτὸν ἔχων, ὅπως ἂν οἶός τε ᾶ.

C A P U T L X X X I V.

Orationem imperatoris laudat Aregus, responsumque accipit, Byzantium dicta renuntianda. Ejus precibus imperator cum exercitu recedit. Aregus Byzantii litteras reddit, de pace principes appellat. Apocauchus arma Byzantiis, & preces indicit, se cum Cantacuzeno congressurum simulat, re infecta in urbem redit. Oppida quædam capit imperator. Præfidiariorum excursiones. Epistola Apocauchi, & patriarchæ ad Cantacuzenum, de abdicatione, & servando promisso. Aregus monachus græci sermonis ignarus deluditur. Imperator epistolam quam ferebat ei interpretatur: ille stomachatur. Imperator quoque in illos ut mendaces, & sycophantas invehitur, celestemque illis vindictam minatur.

HÆC imperator Arego de pace sciscitanti. Ille diu terram inuens, tacitusque integritatem ejus admirans, tam singulari oratione velut attonitus, sic deinde ora resolvit. Quam nulla pars neque humanitatis, neque justitiæ sermoni huic tuo deficit? adeo, ut nec impudentissimus quidquam possit carpere. Quæ autem de pace differuisti, scire aveo, nobis ne tantum, ut amicis dixeris: an etiam ad aures Byzantium perferri velis, si forte & il-

δοῦν καταπορεύεσθαι φιλοψυχῶν αὐτοῦ, ἐκοντὶ αἰρῆμαι ὑποδύνησκειν. ἐδὲ ὃ δὲ ὑποδύει τὰς τὴν ἀρχὴν ὑποδέμενον ὅσῳ ἔχω. καὶ τὰς πόλεις παραδόντα καὶ τὴν στρατιάν, αὐτὸν ἐν ἰδιώτῃ χήματι ἀφανεία πολλῇ συζῆν ἐν γωνίᾳ παραβύσσαντα τινί. Πλὴν ἐκ ἀπλῶς καὶ τῶ. ἐδὲ λόγῳ τῷ προσήκοντος ἐκτός, ὡς δοκεῖν τοῖς τῶν Ῥωμαίων, καὶ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι καὶ βαρβάροις, ὅτι ἀδικῶν καὶ ἐπιτορκῶν, καὶ μὴ δυνάμενος ἀντέχειν πρὸς τὴν πόλεμον, δείσας παρεχώρησα τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς, τὸ ζῆν ἀκλειῶς τὸ μετ' ἀκλείας προτιμήσας πελοῦν. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ψήφισμα βέλομαι γινέσθαι καὶ πρόγραμμα κοινὸν τῷ τε Ἐκκλησίᾳ καὶ συγκλήτῃ, καὶ συμπάντων κοινῇ Ῥωμαίων, ὡς ἐκ ἀδικῶν καὶ ἐπιτορκῶν, ἐδὲ κακὸς περὶ τῆς Βασιλείας τῆς φίλης παῖδας ἐλεγχθεῖς, ἀλλὰ τῷ κοινῇ τῆς σωτηρίας ἕνεκα ἀπέσπῳ τὴν ἀρχήν, καὶ τῷ λελύθαι τὰς ἐμυλίας ὑφ' ὧν ἔχοντο δέονται πολέμους. ἔπειτα, τὰς ἐν δεσμοπωλείοις πάντας ἔξω τῶν εἰς ἐμὲ κατεχομένας δυνόων ἀφῆναι τῷ δεσμῶν, ὅς τ' ἐσίαν ὑποδύναται ὅσης ἀπεσέρισαν, καὶ πρὸς τὰς παῖδας τῶν ὑποδυνόντων ποιεῖν ὁμοίως. ἀποπονθῶ τ' μὲν συμφορῶν, ὅς τ' δυσυχημάτων αἰτίον αὐτοῖς ὀφθῆναι, πρὸς δὲ τὸ πρὸς τὴν ἀρχαίαν μηδὲν φροντίσαι τύχῃ ἐπαλεῖθε. πρὸς ταῖς ὅς καὶ τῶν συωσσι, καὶ συγκλητικῶν καὶ στρατιώταις, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς προσήκουσιν ἐμὲ κατ' αἶμα, πρῶτον μὲν πίσεις δι' ὅρκων δοῦναι, ὡς ἐδὲν κακώσκειν, ἀμυνόμενοι τὸ εἰς ἐμὲ δυνόας. ἔπειτα ὅς, καὶ τῶν ἀποδοῦναι ἃ ἀφῆρῳται ὅς χήματα καὶ κτήσεις. πρὸς ταῖς δὲ καὶ προνοίας ἕκαστον ἀξιώσας πρὸς ἀξίαν, εἰ μὲν ὃ ἐμελλον εἶναι Βασιλεὺς αὐτοῦ, ἀξίως αὐτῷ πόνων ἡμετέρας, καὶ ἐκ αὐτῶν ἐκείνων ἐδιδῆλυν προνοεῖν αὐτῷ. ἐπεὶ δ' ἐκὼν εἶναι παραιτῆμαι, δίκαιον αὐτῷ ἐν ἀσφαλείᾳ τῇ ὅμῃ καὶ δυνάμει τῇ πρὸς τὸν βίον ὑπολιπεῖν. καὶ ταῦτα γίνεσθαι ὡς ἀξίῳ, καὶ βασιλείαν ὑποδέμενος αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀρχήν, ὅς τὰς πόλεις παραδῶς, ἢ πρὸς Λατίνῳ τῷ ἱερῷ, ἢ

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν Βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἀργῶν διελέχθει περὶ τὴν εἰρήνῃς. Ἐκεῖνος ὅμως καὶ πολλὰ καὶ πῶ νόων, ἐθαύμαζε σιγῇ τῷ καλοκαγαθίᾳ Βασιλέως. καὶ ὡς ἐπέπληκτο πρὸς τὸ μέγεθος τῶν εἰρημένων. ἔπειτα ἀνενεγκῶν, ὡς μὲν ἐδὲν ἐνέλιπες εἶπεν, ὅς ἀγνωμοσύνης, ὅς δικαιοσύνης ἐν τοῖς εἰρημένοις, ἐδὲ τὸ σφόδρα ἀναιχυντωπῶτα οἶσθαι δυνήσεσθαι ἀντεπεῖν. ὃ δὲ αὐτῷ περὶ τὴν εἰρήνῃς εἰρηται εἰδέναι βέλεσθαι, εἰ πρὸς αὐτῷ ὡς ἐπιτηδείους μόνον

μόνον διελέχθη, ἢ εἰ βέλοιο μινύεσθαι καὶ τοῖς ἐν Βυζαντίῳ εἰ πάρος γένοιτο κακείνας τῶν δεινῶν σκεψαμένους τι, τῶν μεγάλων συμφορῶν Ρωμαίους ἀπαλλάττειν. Βασίλειος δὲ, ἀπαγγέλλειν τε ἐκέλευε καὶ προὔργει παντός. ἵνα ὅ μάλλον βέβαια δοκῇ τὰ εἰρημένα καὶ πιστὰ, ἐκέλευε καὶ γράφειν, καὶ ἐπεὶ γεγραμμένα ἦσαν πάντα οσα διελέχθη, ἐρυθραῖς ὑπεσημαίνετο ὑπογραφαῖς, καὶ σφραγίδα χρυσῶν ἐκέλευε αἰωρεῖν, δείγμα τὴ φυλάξειν τὰ γεγραμμένα βεβαίως καὶ ἀναμφιβόλως. Ἀρήγιος δὲ ἐπεὶ τὰ γράμματα εἶχεν ἐν χερσὶ, πολλὰς Βασιλεῖ χάριτας ὁμολογῶν ὡς τὰ μέγιστα διηργετημένος, ἔμειλιν ἦδη ἀπιέναι, εἰδεῖτο Βασιλέως ἀπαγαγεῖν τὴν στρατιάν. ἤ μὲν ὅδ' εἰρῶν, καὶ ὀλίγων ἡμερῶν δεήσεισθαι πρὸς ὁρμήσκειν. τὴν στρατιάν δὲ ἡρεμεῖν μὴ διυῖσθαι, ἀλλὰ πάντα ἐπιέναι καὶ ὁρμᾶν. εἰ δὲ αὐτὸς τὴν ὁπλολογίαν περιμένων ἐνταῦτα καθεδεῖται, κινδυνύσει μὴ τὴν εἰρῶν ὑπολείπεσθαι ἔδεν περὶ ἧς ἂν δόξειε γινέσθαι ἡ εἰρήνη. Βασιλεὺς δὲ τὸ τό τε, καὶ εἴ τι μείζον ἔπερον αὐτῷ αἰτουῦτος πρὸς θυμὸς εἶναι ἔφασκε ποιεῖν, ἔπειθ' ἐγγέλλετο ὡς ἐς τρίτῳ ἔξ' ἐκείνης πάσης γενόμενης ἐν ταυτῇ τῇ στρατιᾷ, διεσκέδατο ὅδ' ἐπὶ τὴν λείαν ἀναστήσων τὸ στρατόπεδον. ἔτι μὲν οὖν Ἀρήγιος Βασιλεῖ σιωπᾷ ἀμφοτέρω, ἔχων καὶ τὰ γράμματα ἀπεχώρει. καὶ γένος ἐν βασιλείῳ, τὰ τε γράμματα παρείχετο Πατριάρχῃ καὶ μεγάλῳ Δακί, ἔπειθ' εἰρήνης διελέχθη πρὸς αὐτὸς, πολλὰ ἀδικήσεν φάσκων ἔξ' Βασιλέα καὶ Ρωμαίους, εἰ μὴ ἐπὶ μιᾷ τινι προκλήσει περὶ αὐτῶν διαλύεσθαι. ἐκεῖνον μὲν οὖν εὐφυῶς ἀπεσκόλασαντο φάμφοι ὀλίγῳ ὕστερον ὁποκρινεῖσθαι περὶ ὧν ἐπρέσβευε. Δὲ δὲ ὁ μέγας, ἐπεὶ πύθοιο Βασιλέα παρὰ Ἀρήγιος εἰς τρίτην ἡμέραν ἀπάξοντα τὴν στρατιάν, πᾶσι Βυζαντίοις πόλεμον κατήγγελλε πρὸς Καντακζυῶν. καὶ αὐτὸς παρεσκόλαζεντο δὴ δύναιτο, καὶ κατέλεγε τὰς στρατιώτας, πᾶσι δὲ θεοῖς οἰκοῖς, καὶ φροντιστηρίοις ἱεροῖς, καὶ παντὶ γένει καὶ ἀξιώματι ἱερέων, παρήγγελλε λιτὰς ὡς τὸ θεῖον ἰλεωσομένης τοῖς τῶν ὁποσάτη συμβαλῶσιν. ἐκεῖνόν μὲν οὖν τὴν ἡμέραν, καὶ ἔπειθ' ἐπιστὰς πᾶσαν, παρασκόλαζόμενος διήγαγον. ἐς δὲ τρίτῳ δὲ ἐν ἀρίστῃ ὥρᾳ, ἐπεὶ πύθοιο παρὰ τὸ σκοπῶν Βασιλέα ἀπηρότα, ἐπλήρη ὅδ' ἐκεῖνος τὰ ὑπεχημένα, τὰς πύλας ἀνοίξας, ὥς ἐχέτο μετ' ὁρμῆς τινος ἀχέτης ἔξ' παραβόλας, καὶ σιωπάττε τὴν τε ἰππικὴν καὶ τὴν πεζὴν δύναμιν πρὸς τῶν τειχῶν. ὡς δὲ ἐπανῆκον οἱ σκοποὶ ὅς αὐτὸς προέπεμπε τὰς πολεμίας δὴ δύναιτο κατασχεψομένους, καὶ ἀπήγγελλον ἅμα πρῶτ' ἐκείνας οἰχομένους, ἡνίατο μὲν πρὸς τὴν ὁποτυχίαν, καὶ πολλὰ αὐτὸν τὸ βραδυπῆτος κατεμέμφετο καὶ τῆς τειβῆς, καὶ ἐδυχεῖται ἐν ἀνεκτῶς. πέμψας δὲ καὶ πρὸς Πατριάρχην, ἐμήνυνε ὡς Καντακζυῶν αἰδομένης τὴν ἔφοδον, καὶ σιωπᾷ ὡς ἐν ἂν ὑποσησόμενος τὴν δύναμιν ὥχεται ὁποδράς ἅμα πρῶτ', τὴν οὖν προσήκει πράττειν φυγῇ τὴν πολεμίων χρησαμένων. Πατριάρχης δὲ ἐμήνυνε, Φεύγει ὁ ἀσεβὴς μηδενὸς δεικνύων. νῦν καὶ μὴ ὑπερηφάνος, ἔξ' ἐκέλευε ἀναστρέφειν πολλῶν τὴν πολεμίων κρείττους γενόμενης. καὶ ἀνέστρεφε λυπόμενος, ὅτι μὴ συμβαλεῖν ὥς ἐγένετο τοῖς πολεμίοις. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἀγνοεῖν τὰ πραττόμενα ἐν τῇ πόλει, πολλῶν ἐκ Βυζαντίου ὁσημέραι μινυόντων, τὸ τε Ρήγιον εἶλεν ὥς ἐφόδον ἐπελθὼν καὶ Ἀθύραν, καὶ Δαμοκράνειαν, καὶ Σηλυμβρίαν. κελεύσας δὲ Ἀπάμειαν καὶ στρατιάν καταλιπὼν ἐν Ρηγίῳ καὶ Ἀπαμείᾳ, καὶ Ἐμπυρίτῃ, καὶ τῇ πρὸς τῇ Δέρκῃ λίμνῃ πόλει, ὡς ἂν ταῦτα τε φρεροῖεν ἐγγυτέρῳ Βυζαντίῳ τῶν ἄλλων ὄντα, καὶ ἐπεκδρομὰς

los utile consilium suscipere, & tantis populi Romani calamitatibus finem imponere contingat. Imperator dicta ab se Constantinopolim renuntiari, in rem fore censet: quæ ut ad fidem plus ponderis habeant, litteris quoque comprehendit mandat, quibus rubrica subscribit, & sigillum aureum, pro argumento, se ibi scripta, constanter, sineque ulla dubitatione servaturum, appendi jubet. Aregus instrumentum manu tenens, & amplas imperatori, ut maximo beneficio ornatus, gratias agens, jamque abiturus, ut abducat exercitum rogat: pacem enim ad deliberationem non paucos dies requirere, & militem non posse quiescere: sed omnia interea incursionibus vastaturum. Quod si ipse responsionem operiens illic sedeat, periculum fore, ne pace confecta, nihil eorum restet, quorum gratia pacem fieri concupiverit. Imperator & hoc, & si quid etiam majus peteret, Edit. Paris. prompte facturum recepit, & tertio post die pag. 642. collecto in unum milite (erat enim ad prædas agendas dispersus) castra moturum. Sic Aregus ei valedicens, cum litteris discessit, quas in palatio patriarchæ, magnoque duci reddidit: ac de pace eos allocutus, monuit, imperatori, & Romanis iniquissimos fore, nisi una aliqua conditione ad compositionem moverentur. Verum illi hominem dextre submovent, paulo post ad legationem ejus responsuros autumantes. Magnus dux intelligens ex Arego, imperatorem luce tertia abducatum copias, Byzantinis promiscue bellum in Cantacuzenum denuntiat, ipseque se comparat, & exercitum conscribit. Omnibus autem sacris domibus, & monasteriis, omnique generi, & gradui sacerdotum preces, ad divinum numen cum perfido desertore conflicturis placandum indicit. Et ille quidem diem illum, & insequentem totum se comparando consumpsit. Tertio die, hora prandii, ut a speculatoribus imperatorem desperandum discedere audivit (stabat enim promissis) portis reclusis, cum effrænato, ac temerario impetu se effundens, equitatum, ac peditatum ante muros disponit. Ubi speculatores quos ad speculandum miserat reversi, diluculo illos ultra abiisse retulerunt, se frustratum doluit, valdeque ob tarditatem & moram se incusans, & incredibiliter indignans, patriarchæ significant, Cantacuzenum, præcipientem adventum suum, & illi se imparem scientem, multo mane aufugisse, quæritque quid fieri placeat, quandoquidem hostes fugam arripuissent. Respondet patriarcha, fugit impius nemine persequente: vince, & amplius vince, jubetque, ut hostibus longe superiores reverti: & ille mæstus, quia conflictu exciderat, revertitur. Imperator, quia quod gerebatur latere eum non poterat, multis Byzantio in dies nuntiantibus, Rhegium & Athyram, & Damocraniam, & Selybriam primo impetu cepit. Cumque Apameam castellum eversum reparari jussisset, & præsidariam manum Rhegio, Apameæ, Empyritæ, & urbi apud Dercen lacum, his inquam locis Byzantio vicinioribus custodiendis, & excursionibus in agrum Byzantinum frequenter faciendis reliquisset, cum cætero agmine Didymotichum profectus est. Horum oppidorum præsidarii, etsi numero paucissimi, Byzantios tamen vexabant importunissime, omnia fere noctu,

φρερον τι κατεσκαμμένον τειχιθῆναι,

Edit. Paris.
pag. 643.

& interdiu depopulantes, ac devastantes: habebantque sibi admixtos Persarum aliquot manipulos, qui multos occidebant, multos capiebant, & in orientem pro fer-vis vendebant, brevique tota pene Byzantium circum jacens regio in solitudinem ab illis redacta est. Porro patriarcha, & magnus dux, non ignorantes Aregum responsum requisitum, cum pacem aperte detrectare vererentur, via quadam per consultationem inventa, qua Latinum fallerent, ne Romanis scientes ac volentes ærumnas tam multas creare viderentur, Cantacuzeno in hæc verba scripserunt. Quandoquidem nobis vehementer curæ, ac sollicitudini est, ne Romanis bello plurimum detrimentorum imponatur, pronuper ad te legatos misimus, pollicentes facturos, quæ tu a magno duce, imperatori dilectissimo, fidelissimoque petivisti. Erant autem hæc, ut abdicato imperio tutus esses, & nihil pœnarum formidares, quod erga imperatricem tam infidus extitisses, & bello Romanos tantopere afflixisses. Tu vero adhuc fundendi sanguinis, & calamitatum miseris Romanis augendarum cupidus, ut apparet, quo, quæ a principio tuopte impulsu constituisti, ad finem perduxisse videaris, legatos mutata mente, & inficiatus quæ dixeras, infecta re dimisisti. Tum igitur improbabili mendacio, magnum ducem non vera de te locutum affirmasti. Nunc autem tale effugium reperire, & dicta longius differe tibi non conceditur. Tuæ enim ad nos litteræ, & Legatus Latinus fide dignus te redarguent. Quæ ergo scripsisti, te imperio, & administratione abiturum, oppidaque contra fas, ac tyrannice occupata redditurum, & quietam monachi vitam in sacro monte Atho, aut ubi placuerit exacturum, ea & nos probamus: nihilque restat, nisi diem præfinire tibi, quo urbes restituas. De republica autem, & de judicio constituendo, & de cura tuorum, tu sine cura esto: nos quippe ad hæc & perspicienda, & facienda quatenus commoda, & justa sint, satis valemus. Scripta hac epistola, & subscriptionibus adjectis, Latino accersito, omnia quæque ipse voluisset, quæque Cantacuzenus orasset, se præstitisse memorant, easque litteras, quibus tota pacis tractatio contineretur, exhibitas ei tradunt. Ille litterarum Græcarum, ac sermonis omnino expers, verbis eorum ac subscriptionibus contentus, de æquitate Romanorum, & sollicitudine multis verbis gratias agit, & cum epistola Didymotichum festinat. Convento, salutatoque imperatore, en, inquit, ad venio, de pace ferens tibi evangelia. Omnia enim quæ tute petebas, patriarcha, & magnus dux, cum cæteris optimatibus libenter annuerunt, & litteris ipsi quoque pacem firmam, ratamque fecerunt. Quibus dictis epistolam porrexerunt. Qua lecta, imperator renidens, legistin', inquit, litteras, cum quibus tantum iter confecisti: an ita candide, & incuriose amica tibi, & a natura ingenua simplicitate usus, nesciens quid complecterentur, ad me illas attulisti? Illo respondente, non se rem altius discussisse, nec sibi suspectas fuisse: sed citra curiositatem, simpliciter verbis patriarchæ, ejusque & magni ducis, & aliorum τριάρχης τε καὶ ὁ μέγας Δεξ. μὲν τῶν γράμμασι καὶ αὐτοὶ τὴν διάλυσιν βεβαίαν τῇ πολέμῳ μάλιστα πεποιθῶται. Παρείχετό τε καὶ τὰ γράμματα αὐτίκα. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἀνέγνω, μικρὸν ὑπομειδιάσας, ἀνέγνω,

pag. 644.

ποιοῦντο συνεχεῖς κατὰ τὴν Βυζαντίαν καὶ λιπείας, καὶ ἄλλῳ ἔχων στρατιάν, αὐτὸς ἀνεχώρησεν εἰς Διδυμότειχον. ἡ δὲ ἐν τοῖς φρεσὶ τοῖς στρατιᾷ, τὰ μέγιστα ἐκάνωσεν Βυζαντίαν καὶ ὀλίγη ἔσται, σχεδὸν δὲ νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέρας πάντα διέφθειρον καὶ ἐλπίζοντο, ἔχοντες καὶ Περσικῶν ὀλίγων δυνάμιν ἀναμειγμένῃ μετ' αὐτῶν, οἱ πολλὰς ἀπέκτεινον καὶ ἐξέλυδραποδίζοντο, καὶ πρὸς ἑω ἀπέδιδοντο ἐπὶ θαλάσῃ, καὶ σχεδὸν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, πάντα τὰ περὶ Βυζαντίον αἰόνηται ὑπ' ἐκείνων ἀπεδείχθη. Πατριάρχης ὅ καὶ ὁ μέγας Δεξ., εἰδότες ὡς Ἀρήγιος ἀπαίτησε λόγον περὶ τὴν πρεσβείαν, καὶ τὴν μὲν εἰρῶν ἀναφανδὸν αἰδέμενοι ἀπαγορεύειν, ἔσπευ δὲ τινὶ σχεφάμενοι τὸν Λατῖνον ἀπατᾶν, ἵνα μὴ δοκοῖεν ἐκοντὶ τοῖς Ρωμαίοις αἱ τοὶ καθίστασθαι τοσαύτης συμφορᾶς, πρὸς Βασιλέα καὶ Καντακυζωνὸν ἔγραψαν τοιαύτην, ὡς ἡμεῖς πολὺν τινα λόγον περὶ τῆς μὴ Ρωμαίους ὑπὸ τῆς πόλεως διεφθεῖραι ποιήμενοι ὀλίγον πρότερον ἐπέμψαμεν πρὸς σε πρεσβείαν, ἅπερ αὐτὸς πρὸς τὸν περιπόνητον, ἐγνησιώτατον τῶν Βασιλεῶν τὸν μέγαν Δεσπότην ἡσασας ἐπαγγελλόμενοι ποιήσιν ταῦτα δὲ ἡμεῖς, ἀποδέμενοι τῇ βασιλείᾳ, ἐν ἀσφαλείᾳ εἶναι, καὶ μηδὲν προσδοκᾶν πείσεσθαι δεινὸν ὅτι ἀγνωμοσύνην τὴν πρὸς Βασιλίδαν, καὶ τὰς συμφορὰς αἷς ἐπὶ ἡμεῖς Ρωμαίοις πολεμῶν. Σὺ ὅμως εἰσπεῖν φόνων ἐν αἰμάτων ὀρεγόμενος πλείονων, καὶ τὰς συμφορὰς τοῖς παλαιπώροις Ρωμαίοις αἰσέξῃ, ἵνα ἂν προείλῃς ἐξ ἀρχῆς ἡττηθεὶς ὑπ' ἐδδνός, εἰς τέλος δόξης ἀγαγεῖν, μεταβαλὼν, ἀπράκτως ἀπέπεμψας τὴν πρεσβείαν, ἡρημένος ἂν ἐφθέρξῃ. Τότε μὲν οὖν ἀνεξέλεγκτα ἐφύσω φάσκων τὴν μέγαν Δεσπότην εἰρηνεῖναι περὶ σὲ μὴ ἀληθῆ. νυνὶ ὅμως ἐνδομῶν σοι τοιαύτην ἔξει καταφυγὴν δέρειν, καὶ πρὸς ἀναβολὰς χωρεῖν τῇ εἰρημένων. τὰ, τε δὲ γράμματα ἐλέγξῃς τὰ σαφὴ παρ' ἡμῖν, ὅτι πρεσβυτέρης Λατίνος, ἀξίῳ χρεῶς ὢν πρὸς πίσιν. Αὐτοῖς ἔγραψας αὐτὸς ὡς ἀποθήσῃ τῇ Βασιλείᾳ καὶ τῇ ἀρχῇ, καὶ τὰς ἀδίκως κατεχομένας καὶ τυραννεύμεναι πόλεις παραδώσεις, αὐτὸς ὅ μονάζοντος βίον ζήσεις ἐν Αἰθῶ τῶν ἱερῶν, ἢ ἄλλοι παρ' ὅπῃ ἂν δοκῇ καθήμενος, εὐεργετὴς καὶ αὐτοῖς, καὶ ἐδδν ἄλλο λείπεται, ἢ δίδοναι προδοσίαν, καὶ τὴν ἡμῖν τὰς πόλεις παραδώσεις. περὶ ὅτι προγραμματῶν καὶ δικαιωμάτων, καὶ τῇ ἐν δεσποτικῇ κατεχομένων εἰς ἀπολυθῆσονται, ἢ εἰς ἀποδόσιν αὐτοῖς τὰ δικαίως ἀφηρημένα, καὶ περὶ προνοίας τῇ σοὶ συνόντων μηδένα λόγον σὺ ποιεῖς. ἡμεῖς δὲ ἱκανοὶ περὶ τῆς τοιαύτης σκέπτεσθαι, καὶ ποιεῖν ἅπαντα ἂν δοκῇ λυσιτελῇ καὶ δίκαια. Τοιαῦτα γράψαντες, καὶ οἱ κείναις καὶ αὐτοῖς ὑποσημιώμενοι ὑπογραφαῖς, καὶ Λατῖνον μεταπεμψάμενοι, πάντα ἔφασαν, ὅτι αὐτὸς ἡξίει, καὶ Καντακυζωνὸς ἰκέτευε ποιηθῆναι, καὶ ἐδείκνυσαν τὰ γράμματα ὑπογεγραμμένα, ὡς αὐτοῖς τῇ περὶ τὴν εἰρῶν λόγων πάντων περιληπμένων ἅμα καὶ παρείχοντο αὐτῶν. Οὗ δὲ ἀγλέκτε τε τὸν ἑλληνικῆς καὶ γραμμάτων ἂν ἀπειρος παντάπασιν, τοῖς λόγοις ἀρκετοῖς καὶ τῇ ὑπογραφῇ, πολλὰς αὐτοῖς ὁμολογήσας χάριτας τὴν ἀγνωμοσύνης, καὶ τῶν Ρωμαίων τὴν κηδεμονίας, ἀπεχώρει. καὶ σπεύδῃ πολλῇ πρὸς Διδυμότειχον ἦκεν, ἔχων καὶ τὰ γράμματα. Σωτυχῶν δὲ Βασιλεῖ καὶ προσφθεγγάμενος, ἰδὲ σοι, εἶπεν δαγγέλια κομίζων ἦκα περὶ τὴν εἰρῶν. πάντα δὲ ὅσα περ αὐτὸς ἦν, Πατρίων τῆς συγκλήτης κατεπράξαντο προθύμως, καὶ ἄλλων τῆς συγκλήτης κατεπράξαντο προθύμως, καὶ τὰ γράμματα αὐτίκα. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἀνέγνω, μικρὸν ὑπομειδιάσας, ἀνέγνω,

εἶπε, τὰ γράμματα, ἃ ποσὶ τὸν ἔχον ὠύσας ὁδόν, ἢ ἀπλῶς ἔπο καὶ ἀπεριέργως τῇ φίλῃ καὶ σωτρώφῃ χρώμενος ἀπλότῃ, μηδὲν εἰδὼς τῷ ἐγγεγραμμένῳ ἥκεν ἔχων; τὴν δὲ, μηδὲν περινενομημένον, μηδὲ φαῦλον περὶ αὐτῶν εἰπόντος οἰηθῆναι· ἀλλ' ἀπεριέργως καὶ ἀπλῶς τοῖς τε λόγοις, καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς πειθῆναι Πατριάρχῃ, ὡς περὶ ἀνδραγαθίας ἐποίησεν ἐπὶ Πάπῃ, καὶ ταῖς μεγάλαις δακρύσι καὶ τῷ ἄλλῳ ἐν τέλει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ προθυμίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ὡς πάντων ἡδὴ ὠύσμένων, ἃ αὐτὸς ἠγάγετο περὶ πλείους, πάντα ὁ Βασιλεὺς καθ' ἑκάστον ἐξηγεῖτο, καὶ τὴν δυνάμιν ἡρμηνεύει τῷ γεγραμμένῳ. Τὸ δ' ὅπως τὸ ἀπᾶν ἀναγκαστοῦτος, καὶ τὸ ἐκείνων ἀναγκαστοῦτος, ἐπὶ τὸ κακόν τις τῶν τρόπων ἐκπληττομένη, καὶ χρὴ θαυμάζειν, εἶπεν ὁ Βασιλεὺς, εἰδὲν ἀνιᾶσαι ἀπατῶμεν, εἰ αὐτὸς μὲν πρὸς ἀλήθειαν εἴλετο ζῆν, ἐκείνοις δὲ ψεύδης καὶ συκοφαντίας καὶ ἀπάτης ἐμέλησε παρὰ τὸν βίον· ἀλλ' ἐκ τῶν μάλα τῶν ὀλίγων, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν καὶ τῶν πόλεως χρόνον εἰργασμένων σωρᾶν ὅποια ἴδω. εἰδὲν ὅτι ἐδεμίας ἐφείσαστο ὑπερβολῆς ἀπάτης καὶ ψεύδης εἰς δεῦρο ἐκ τῆς Βασιλείας τελούσης, ἐξ ὧν Βασιλίδα τε ἐπεισαν τὸν πόλεμον ἐλθεῖν τῷ ἀρχῇ, καὶ μέχρι νῦν ἐξαπατῶντες καὶ ἔωσι δαλύνεσθαι ἐμοί. ἐκείνοις μὲν οὕτω τοιαῦτα ἡρμηνεύει, καὶ τὸν πόλεμον ἀνάπτουσι, Θεὸς τε τὰς ἀμοιβὰς ἀντιμετρήσει τῆς προαιρέσεως ἀξίας, καὶ Ῥωμαῖοι πάντες εἰσονται, ὡς καὶ δι' αὐτὸν ὁ πόλεμος καὶ ἡ φθορά, καὶ οἱ ἀνδραποδισμοί, ἀλλὰ δι' ἐκείνης γίνεται· αὐτὸν δὲ καὶ χεῖρ αὐτοῖς ἐξαπατήσασιν εἰδέναι, ὅτι πρὸς ἡμᾶς ἀφικέσθαι παρεσκόλασαν. Τοιαῦτα πρὸς Ἀρῆγον περὶ τῶν γραμμάτων ὁ Βασιλεὺς διαλεχθεὶς, ἐτράπετο ἐφ' ἕτερα, ἃ προσήκει φίλοις πρὸς ἀλλήλους.

CAPUT LXXXV.

Apocauchus frustra Emphyriten oppugnat, portoria exigit: sed res non procedit, quia potentia deest. Quomodo dissimulanter irrisus fuerit a proceribus. Exprobratur Apocauchus per Aregum fraudulentia, ignavia, & timiditas. Vocatus Aregus venire contemnit, & Apocauchum cum sociis palam de impietate, & impudentia accusat. Byzantium infestus venit imperator, & recedit. Adrianopolis, & oppidula circumcirca se dedunt. Cum tribus dedititiis quid egerit imperator, & quomodo ad ejus partes accesserint, intellecto ejusdem proposito in imperio retinendo. Juramento fidem obligant. Praefecti tres quamvis discedendi potestate liberaliter facta, fidem ei jurant, praefecturaeque recipiunt.

ΕΝ ᾧ ὅτε ταῦτα ἐτελεῖτο, ὁ μέγας Δαξ ἐστράτευσε καὶ Εμφύριτῃ τῇ φρεσί, ἐπὶ πολιορκήσας ἐν τρισὶν ἡμέραις, καὶ ὑποπειράσας τὰ τεῖχων, ἐπεὶ μηδὲν ὠύε, τῷ ἐνδόν εὐρώσας ἀμυνομένων, αὐτοῖς εἰς Βυζάντιον ἀπῆρε. καὶ πρὸς τὴν Ἱερῶν γενόμενος καὶ τὸ σῶμα τῷ Πόντῃ κειμένη πόλει, ἐπεχείρει, ὡς περὶ ἔφασκε, τὰς κατ' ἐμπορίαν πλείοντας ἐπὶ τῷ Πόντῳ, πάντας φόρας ἀπαιτεῖν. τὸ δ' ὅτι ὠύατον μὴ θαλασσοκρατοῦνται. ἐκεῖνος δὲ ἡδὴ σωρῶν, ὡς τὰς μὲν καὶ τὰς ἡπειρὸν πάσας πόλεις ὑπεποιήσαστο πλὴν ὀλίγων ὁ Βασιλεὺς, ἐμέλλε καὶ μὴ μικρὴν κακείνας, καὶ Βυζάντιον πολιορκεῖν καὶ συχναῖς ἐφόδοις, καὶ δεδοικώς μὴ Βασιλὶς τε καὶ οἱ ἄλλοι τὸ ἀτάκτως συνιδόντες, ὡς ἔτε στρατιᾶς δύνανται ἂν εἴη εὐπορεῖν, ἕτε χρημάτων οἷς χρώμενοι πολεμοῖεν Βασιλεῖ, τρέφονται πρὸς τὴν εἰρήνην, ἐσκέφατο ἐξαπατᾶν καὶ φενακίζειν· καὶ ἀναφανδὸν ἐδημηγόρει, ὡς πόρον χρημάτων μέγιστον ἐξέυροι ἐξ ὧν οὐ Καντακουζηνῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι πολεμίοις ἀντιτάξαιτο. πᾶσι δὲ τοῖς ὁδοδηγοῦσιν ἐμπόροις φόρας

Pars II.

procerum subscriptionibus credidisse (quomodo etiam Papæ merito faceret) cupidissime, ac lætissime ad eum venisse, ut omnibus jam, quæ ille ardentissime optasset, consummatis atque perfectis, imperator cuncta sigillatim recenseret, & scriptorum sententiam interpretatur. Monacho ad fallaciam stomachante, & illorum impudentiam, malignitatemque obstupesciente, non oportere admirari, ait imperator, neque dolere, se delusum, si ipse quidem veritatem in vita colere statuerit, illi vero mentiri, sycophantari, & fraudes componere tota vita studeant: sed ex his paucis maxime, etiam aliæ, quæ belli tempore contigissent, qualia sint, cognoscere: neque enim ab obitu imperatoris hucusque ab ulla, quantumvis enormi impostura, mendacioque illos abstinuisse: unde, inquit, imperatricem ab initio ad arma impulerunt, & usque hodie os ei sublinentes, pacem mecum facere non patiuntur. Illis itaque sic affectis, & bellum accendentibus, Deus tali proposito digna fert præmia, & Romani omnes non a me, sed ab illis, bellum, interitum, servitutem manasse comparent. Gratiam autem veteratoribus illis habeo, cum te ad nos miserunt. Hæc ad Aregum super litteris imperator. Deinde iis quæ sunt amicorum inter se, vacatum est.

INTEREA magnus dux castellum Emphyriten invasit, quod ubi triduo obsedit, murorumque facto periculo nihil profecit, fortiter qui intus erant propugnabantibus, Byzantium rediit, & Hiero, urbe ad ostium ponti sita, aggressus est, ut ajebat, ab omnibus mercatoribus pontum sulcantibus portoria exigere: id quod, nisi mare teneret, fieri non poterat. Videns enim imperatorem continentis urbes, præter paucas, omnes subegisse, & illas quoque paulo post subacturum esse, & Byzantium ab eodem crebris irruptionibus quodammodo obsideri: timensque, ne imperatrix & Concilium necessitate perspecta, quod neque copias habere possent, neque pecunias, quibus adversus eum uterentur, ad pacem inclinarent, modum commentus est, quo eos circumduceret, ac ludificaret. Nam palam concionabatur, rationem pecuniæ conficiendæ commodissimam se invenisse, qua non Cantacuzeno solum, sed universis hostibus resisterent. Omnibus enim undecumque mercatoribus tributa necessaria impositurum. Ex quo Romanos vectigalia majora, quam umquam antehac

Edit. Paris. pag. 645.

T t t ij

Edit. Paris.
p. 56. 646.

percepturos: profectusque Hierum, ut nemini nisi portorium solventi liceret trajicere, onerariam grandem, & in anchoris stantem, multis ei gravis armaturæ militibus impositis, in medios fluctus provexit, iussitque a negotiatoribus pecuniam accipere. Verum nihilo magis quam ante accipiebant. Sumptu magno, & triremibus multis opus erat, ut domini maris, & potentiores iis essent qui navigarent. Ob cuius apparatus difficultatem admirabiles illi redditus, & vestigalia evanescabant. Complures porro procures, qui non credebant, propter odium in imperatorem velut in somnis ei divitias affluxuras, cum scirent conatus fore irritos, per simulationem ejus animi magnitudinem admirabantur: veteresque imperatores levitatis, & incogitantiae non parvæ coartuebant, qui se tantos thesauros in manibus habere nescivissent. Cantacuzenus Aregum non paucis diebus apud se diversatum dimisit, cum mandato, ut iis, a quibus venisset, nihil responderet: solum magno duci diceret, illum nec antea, nec modo familiaris sibi imposturæ, calliditatis, ac pravitatis oblivisci posse: putareque propter suam in his excellentiam etiam ipsi Deo se se faciem facturum. Nam cum quidvis in animo haberet potius, quam acie opposita secum congregari, tamen supplicationes, & placamina sacerdotibus pro se, ut pugnaret, indixisse. Interim se certo scire, neque Deum latere, quid ipse agat, & cogitet: & homines si non ante, at certe post, fraudes ejus, versutiasque omnes cognituros. Cur enim non pridie, sed postquam discessisse adversarium exercitum audierit, copias suas ad prælium eduxerit? Tum se ista fuga contristatum dixisse, cum ipsemet pugnam vehementer fugeret. Ne porro diutius ejus fuga doleat, primo quoque tempore rursus affuturum: & ob id præmonere, ut nec morereat amplius, & se ad certamen expediat. Aregus Galatiam venit, nec eos a quibus missus fuerat, verbo dignatus est. Magnus dux ut Aregum reversum accepit, Hiero renavigans, eum de legatione obita percunctaturus accersit: qui nullus venit, & ipsum, ac satellites ejus palam reprehendit, quod omni timore Dei, hominumque reverentia soluti, ea designarent, quæ quisquis sciret, detestaretur: ajebatque ad defensiones tales, quales ipsi pro se perfrecta fronte afferrent, imperatorem solum pro eo ac deceret respondere idoneum, & propediem affuturum, opereque ipso responsurum. Quare se instruerent: ante ipsa enim mœnia configendum. Illi, quia quod solerent fecerant, nihil se novi fecisse opinabantur. Imperator denuo toto cum exercitu Byzantium venit, & ad portam Charsiam non parum diu præstolatus, cum nemo pugnaturus exiret, retrocedens, ad Petrogephyram (loci nomen est) castrametatus est, ubi præterlabente fluvio, irrigua prata abundantem pabuli copiam equis sufficiunt. Ac milites quidem quantum valebant, Byzantio incommodabant. Aregus vero ad imperatorem rediens, Augustam purgabat, nequaquam ab illa, sed a patriarcha, & aliis bellum profluxisse: qui ipsam volentem amplecti pacem, non sinerent, eique persuadere niterentur, si quo modo Cantacuzenus prævaluerit, statim ipsam cum liberis ne-

ἐπιθήσειν πρὸς ἀνάγκην, ὅς ᾤοντο βαρβαρίαις πρὸς τοὺς Ἰερὸν, ἵνα ῥαπτεῖν μὴδὲν ἔχῃ, ἀν μὴ παρέχῃ χρήματα, ὁκνάδα μυριοφόρον ἐπ' ἀγκυρῶν ὁρμίσας, κατὰ μέσον τὸ ρεῦμα ὀπλίτας ἐγκαθίδρυσε παλάσας. καὶ ἐκέλευε χρήματα λαμβάνειν παρὰ τῶν ἐμπόρων. οἱ δ' ἔδδον μᾶλλον ἢ πρότερον ἐλάμβανον. ἀναλωμάτων γὰρ πρότερον πολλῶν καὶ τελείων ἡ ἐπιχειρήσεις ἐδείκτο, ὥστε ἀρχεῖν τῆς θαλάσσης, μέγα δυνάμειντες, καὶ κρείττους γυμνομένους τῶν πλεόντων. μὴ ῥαδίᾳ δὲ ἔσσης πρὸς ταῦτα ἡ παρασκευὴ, καὶ οἱ θαυμαστοὶ ἐκείνοι πόροι, καὶ αἱ πρόσδοαι ἀπώλυντο. τῶν συγκλητικῶν δὲ οἱ πολλοὶ ὅσοι μὴ ἔχον τὰ πρὸς βασιλέα ἔχθος, ὥστε ἐν ὀνείροις ἐπέειποντο πλεῖν, εἰδότες ὡς ἀνθρώποις ἐπιχειρεῖ, τὴν μεγαλοφυΐαν ἐθαύμαζον πρὸς εἰρωνείαν. καὶ τῶν πάλαι βασιλέων κατεγίνωσκον πολλὴν καφότητα, ὅτι τοσούτον ἐν χερσὶ πλεονέχοντες ἠγνόουν. βασιλεὺς δὲ ὁ Κωνσταντίνος ἐν ὀλίγας ἔχει-φαντα ἡμέρας παρ' αὐτοῦ ἀρῆγον, αὐτοὶ οὐκ ἔδει ἀπέπεμπε, κελύσας δόποκεινται μὴδὲν τοῖς πέμψασιν. μόνον δὲ τῶν μεγάλων δακτύλων εἰπεῖν, ὡς ἔτε πρότερον, ἔτε μὴ ἐπιλάθοιτο τῆς φίλης ἀπάτης, καὶ πανουργίας, καὶ σβεβλότης. ἀλλὰ τῶν περὶ αὐτὴν τῆς περὶ ταῦτα χεῖρας, καὶ θεῶν νομίζοι δυνάμει ἐξάπατάν. καὶ ὅτι πάντα μᾶλλον διανοέμενος, ἢ ἐν παρατάξει μάχεσθαι πρὸς αὐτὸν ἰσχυρίας καὶ ἰλασμούς παραγγέλλειν πρὸς θεὸν τοῖς ἱερεῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν, ὡς μέλλοντος μαχεῖσθαι. ἀλλ' εἰδέναι σαφῶς ὡς ἔτε θεός, ὃς πρᾶττει καὶ διανοεῖται ἀγνοεῖ, καὶ οἱ ἄνθρωποι δὲ, εἰ μὴ πρότερον, ἀλλ' ὕστερον γε τὰς ἀπάτας αὐτοῦ καὶ τὰς πανουργίας πάσας συμφορῶσι. τί ὅτι μὴ τῇ προτεραίᾳ τῇ στρατιᾷ ἔχῃ γε πρὸς τὴν μάχην, ἀλλὰ μὴ τὸ πυθέσθαι αὐτὸν ἀπάγοντα τὴν στρατιάν; τότε μὲν οὖν λελυπημένοι εἶπον αὐτὸν φυγομαχίσας ἐν ὀλίγας. ἵνα ὅ μὴ ἐπιπλέον ἔχῃ τὴν φυγὴν λυγρὴν, ὅσον ἔτι πάλιν ἐπελάσειν καὶ μὴνύειν ἔχῃ τὸ, ἵνα μὴ τε λυποῖτο ἐπιπλέον, καὶ παρασκευάζοιτο πρὸς μάχην. ἀρῆγος μὲν οὖν ἦλθεν εἰς Γαλατῶν, καὶ ἔδδεν λόγους τινὸς ἡξίωσε τὰς πέμψαντας. δὲ ὅ μὲν ἐπεὶ πύθοιτο ἐπανήκοντα, κατέπλεον ἔξ Ἰερῶν, καὶ μετεκαλεῖτο τὸν ἀρῆγον, ὡς περὶ τὸ πρὸς βεβλῆς ἐρωτήσων. ὁ δ' ἔτε παρεγένετο, καὶ κατηγορεῖ φανερώς, ὅτι καὶ φόβον πάντα θεῶν, καὶ ἀνθρώπων δόποτέμνοι αἰδῶ, τοιαῦτα πράττειν, οἷα πᾶς τις ἂν μισοῖν στυγερῶν, ἔφασκεν τε, ὡς πρὸς τὰς τοιαύτας δόπολογίας, οἷας αὐτοὶ ποιοῦνται ἀνερυθρίας, βασιλέα μόνον ἐξαρκεῖν δέοντως ἀποκρίνεσθαι, διὸ καὶ μετ' ὀλίγον ἡξίει ἔργω τὰς δόποσεις δάσων. παρήγγελλε τε αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι, ὡς μαχόμενος πρὸς τοῖς τέχαις. ἐκείνοι μὲν τὰ εἰρηώδη πράξαντες, ἔδδον καινὸν ὀνόμιζον ποιεῖν. βασιλεὺς δὲ αὐτοὺς ἦγον εἰς βυζάντιον πανστρατίᾳ, καὶ πρὸ τῆς χαρσίας πύλης ἐν ὀλίγον διετέλεσαν ἑσώς. ἐπεὶ δὲ ἔδδεν ἀντεπεῖσαι, ἀναστρέψας, ἐστρατοπέδωσεν ἐν τῇ περὶ ὁρμύρα καλῶν τῶν ποταμῶν τε παραρρέοντες, ὅς ἄφρονον ἔσθλῳ τοῖς ἵπποις παρέχοντες τὴν τόπῃ. καὶ ἡ στρατιὰ ἐκάθητο βυζάντιον ὅσα μέλισσα ἐνὶ ὄνῳ. ἀρῆγος δὲ αὐτοὺς ἐλάθων πρὸς βασιλέα ὑπὲρ βασιλίδος λόγους ἐποίητο, ὡς ἔδαμῶς αἰτία τῶν πολέμων εἴη, ἀλλὰ πατριάρχης καὶ οἱ ἄλλοι, οἱ ταῦτῳ βελομένοι ἐκ ἑωσὶ χωρεῖν πρὸς τὴν εἰρήνην, πείθοντες ὡς ἂν ἐνὶ γῆ τῶν ἔσθλῳ περὶ ἐσθλῶν, ἐκείνῳ τε δόποτνεῖς αὐτίκα καὶ τὰ τέκνα.

ὧν ἀκύναν, καὶ τοὶ καὶ ἄλλως ἐχ' ἐαυτῆς κυρίαν ἔσαν, ὥστε πρᾶττειν ἅττα ἂν δοκῇ συμφέρειν, πάντα ἐκείνοις ἐπιτρέπειν πρὸς ἀνάγκην. Βασιλεὺς δ' οἱ τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις κρύφα δ' ἐλεχθεὶς, ἐπεὶ ἐκ τῶν αὐτοῖς δ' καιρὸν πρᾶττειν τι ὑπὲρ αὐτῶν, αὐτοῖς ἀνεχώρει. ἐδὲν γὰρ τῶν ὁ λήφεται ἐκτὸς τειχῶν. καὶ πρὸς τὴν Ἀδριανῶν ἐλθόντι, ἐκείνη τε ἡ πόλις προσεχώρει τῇ ταύτης ἀρχοντος Παρασπονδύλῃ πρᾶττοντος, καὶ τὰ ἄλλα φρένα, ἃ περὶ αὐτῶν ὡς περὶ μητέρα φησιν. καὶ ἡ Τζερνομιάνη καὶ αὐτὴ προσεχώρησεν, ἀντέχειν πρὸς τὸν πόλεμον μὴ δυναμένη, ἥς ἦρχεν ὁ Ἰέραξ, τῷ οἰκείῳ ὧν Βασιλέως Ἀνδρονίκου, καὶ πολλὰ πρὸς τὸν πόλεμον καὶ Καρτακεζιανὴν τῇ Βασιλέως πρᾶξας καὶ εἰπών. ἐν τῇ Ἀδριανῶν δ', καὶ ἑτέρος τι τῶν Βασιλέως Ἀνδρονίκου οἰκείῳ Μαγκαφᾷ ὀνομασμένος. τέτρες δ' ὅσων τὰς τρεῖς, Μαγκαφᾷ τε καὶ Ἰέρακι καὶ Παρασπονδύλῳ ὁ Βασιλεὺς μεταπεμφάμενος, ἐκ ἀγνοεῖν μὲν ἔφασκεν ὡς παρὰ τὴν πόλεμον χρόνον πάντα, πᾶσιν πρᾶξιμα καὶ σπαδῇ πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ Βασιλέως ἐπολέμησαν. καὶ μὲν τοὶ δὲ τὰ πρὸς αὐτὸς ὀργίζονται, ἀλλὰ καὶ ἐπαινεῖν, τὴν προσήκασιν οἰκείαις ἐπιδεδειγμένους πρᾶξιμα. ἐδὲ γὰρ ἐδὲ παρακοιμημένῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅτι ἐπολέμησαν ὀργίζονται, ἀλλ' ὅτι συνοφαντήκασιν τε ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀχεινωὺ συνοφαντῶσι, φεύδει φεύδος συρράπτοντες, καὶ τὸν πόλεμον ἐκ ἑῶντες καταλύονται. οὐ μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις τοσαύτῳ πρὸς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην ἐπιδεδειγμένοις, εἰ τῷ δόλῳ ἐτῷ συνοφαντῶν ἠδέλησαν ὁποσάντες δ' ἐλύονται πρὸς αὐτὸν περὶ τε τὴν κοινῶν καὶ τῷ κατ' ἐαυτῶν, ἐδεμίαν ἂν ἐνδείξατο πικρίαν. ἐδὲ ἐπεμνήθη τῷ καὶ τὸν πόλεμον γεγενημένων παρ' αὐτῶν ποσῶν ἀλγεῶν. ἀλλ' ἠδέως ἂν εἶδε καὶ ὀδυρῶς, καὶ δ' ἀρχαίως ἠξίωσε φιλίας καὶ συνηθείας πρὸς αὐτὸν. πρὸς δ' αὐτῶν, ἐδὲ ἵχνος μνήδος φέρειν ἢ ὀργῆς. ἐδὲ προσκερκέναι αὐτῷ νομίζειν, ὅτι ὑπὲρ Βασιλέως αὐτῷ τοσαῦτα ἐπολέμησαν. τὰ γὰρ δίκαια καὶ τὰ προσήκοντα δόλοισι ἀγνωμοσύνην πεποινημένοι. ἄλλως δ' ὅτι, ἐδὲ αὐτῶν ἐστὶ πόλεμος τῷ Βασιλέως παίδων, καὶ δ' ἀφείρειν ἐκείνους ἐκ παντὸς ἔσθ' ἡρμήνευ. ἀλλὰ πρότερόν τε τὰ μάλιστα ἐκείνοις καὶ Ῥωμαίοις συνοίσοντα σπαδαίειν, καὶ νῦν ἐδὲν ἦτορ μὲν τὸν ποσῶν πόλεμον καὶ τῷ αἴφῃ ἀγνωμοσύνην καὶ μανίαν, καὶ οἱ ὑπὲρ ἐκείνων δ' ἦτορ, τῇ δ' ἀληθείᾳ κατ' ἐκείνων τὸν πόλεμον κακινηκότες ἐνδείξατο. ἐκκαλύφειν γὰρ ἦδη τὸ δόλορ ῥητορ αὐτοῖς, ὡς εἴη βεβαλωμένος, εἰ γε ἐτῷ γνώμῳ εἴη Θεῷ, εἰ περιγένοιτο τῷ πολεμουμένων, καὶ κύριος τῷ Βασιλέως παίδων κατασταίη, πᾶσαν τῷ ἀρχὴν Ῥωμαίων ὑφ' ἐαυτὸν πεποινημένος, μὴ τῆς πατρῴας ἀρχῆς ὁποσείειν. ἀλλὰ διοικήσονται τὰ πρᾶγματα ἄλλοις ἂν Βασιλεὺς ὁ νέος Ἰωάννης πρὸς ἡλικίαν εὐφρονα ἀφίκηται, καὶ δυναμένῳ ἄγειν τὴν ἀρχήν. ἐπειτα αὐτῷ παραδιδόται τὴν ἡγεμονίαν. τέτρες γοῦν ἀληθῶς ἔτω κεκρυμμένα παρ' αὐτῷ, ἔτε πῶς πρότερον ὀργίζονται ὑπὲρ ἐκείνων πεπολεμηκόσιν, ἔτε τὰς συμμάχους καὶ συγκατακτωμένους τὴν ἀρχὴν πρὸς Βασιλέα τὴν νέον οἶεσθαι ὅσα μαρτάνειν εἰ μέλλασιν ἐκείνῳ μάλλον τὴν ἀρχὴν συνδράσκειν. ὧν ἕνεκα ἐπὶ πρὸς αὐτῶν, ἔτε περὶ τῷ πρὶν γεγενημένων ἀπεχθάνονται, ἔτε τὴν ἐπειτα χρόνον ἂν αὐτῷ βέλονται συνεῖναι Βασιλεὺς τῷ νέῳ, οἶεσθαι πολεμικῶς γεγενηθῆναι, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῖς τῷ αἰρεσιν εἶναι ἐκατέρῃ. ἂν τε γὰρ βέλονται συνεῖναι, ἠδέως ἔχειν. ἂν τε πρὸς Βυζάντιον ἀναχωρεῖν, ἐδὲν κωλύσειν. ἀλλὰ καὶ δῶρα

caturum. Quæ cum audiat (quamquam Edit. Paris. nec alioqui ita sui ipsius sit, ut quæ pro- pag. 647. bat, efficere possit) omnia in illorum arbitratu necessario ponat. Imperator cum amicis quos Byzantii habebat occulte agens, quoniam illis ejus adjuvandi deerat opportunitas, & quod extra mœnia occuparetur nihil erat, inde iterum discessit. Adrianopolim venienti, etiam illa urbs Paraspondylo præfecto interprete se dedit: aliaque item castella circum ipsam veluti circa matrem sita, Præterea Tzernomianus, quæ se defendere non poterat: cujus præfecturam obtinebat Hierax imperatoris Andronici domesticus, quique bello adversus Cantacuzenum quadietis, qua factis non parum momenti attulerat. Adrianopoli alius erat ex ejusdem Andronici domesticis, Mancaphas nomine. Hos igitur tres, Mancapham, Hieracem, & Paraspondylum advocans imperator, non se clam esse ait, eos quamdiu bellum fuerit, summa cupiditate, flagrantique studio pro juvene imperatore contra se decertasse: nec tamen idcirco succensere: laudare etiam, quod se pro officio famulorum strenuos in eo præbuisent. Neque enim vel præfecto cubiculari, atq; cæteris quod belligerassent iratum esse: sed quod a principio usq; nunc sycophantias fabricantes, mendacium mendacio assuerent, pacique obniterentur. Verumtamen si illi, qui tam improbi in se fuissent, a dolis, & calumniis temperantes, inire secum concordiam voluissent, nec in commune, nec in ipsos quidquam acerbatis ostensurum, neque tot miseriarum bello ab iis investarum recordaturum: sed amice & jucunde eos visurum, veterique necessitudine, ac familiaritate dignaturum fuisse. Contra ipsos autem nullum esse in se odii, aut iræ vestigium: neque putare se offensum, cum pro imperatore suo ita depugnarent: fecisse enim quæ probos, ac fideles servos facere justum, ac decorum sit: præsertim cum nec ipse liberos imperatoris persequatur, eosque quo jure, qua injuria perditos velit: sed & antea quæ eorum, ac Romanorum rationibus conducerent, diligenter curarit: & modo nihilo minus curet, post tam atrox bellum, & infandum scelus, ac furorem: quem, qui verbo pro illis, re autem vera contra illos bellum moverent, declararint. Detesturum enim ipsis mysterium. Voluisse, si Deo approbante, hostibus debellatis, totoque imperio Romano sibi subjuncto imperatoris filiorum dominus efficeretur, non eos paterno principatu depellere: sed administratione retenta, ut- pag. 648. que dum adolescentulus Joannes ævi florem contingeret, possetque suo Marte populos regere, tum denique ei rerum habenas contradere. Hoc igitur cum ex animo, vereque statuerit, neque irasci illis, qui prius pro illo arma tulerint; neque arbitrari, eos, qui secum sint, & in imperio acquirendo simul navant operam, peccare in imperatorem juvenem, si illi potius hac ratione servant, quam adimant imperium. Quare nec illis infensum esse propter præterita: nec si in posterum sibi militare voluerint, imperatori adolescenti existimare hostes esse factos. Sed penes ipsos optionem esse. Sive enim suam militiam elegerint, libenter suis annumeraturum: sive Byzantium redire maluerint, nihil impediturum; quin &

cum muneribus dimissurum. Hæc ad illos imperator, triduum præstitit, quo excussis omnibus, id quod e re sua iudicassent, sequerentur. Illi imperatori, ut sui amanti, ac sollicito gratias agunt verbis amplissimis, reque deliberata, potius ab Cantacuzeno standum decernunt, & die tertio accedunt, sententiam suam renuntiant, malle nimirum pro ipso stare, & ejus causa periculum quodvis, & laborem quemvis subire: quippe qui & Romanorum communiter, & filiorum imperatoris dignitatem, utilitatemque & consiliis, & actione semper querat. Nam nec se nescire, qui Byzantii gubernacula summa teneant, eos nihil cogitare laudabile: sed quæ agunt, omnia ad publicam cladem, perniciemque dirigere. Ne quando autem in suspicionem apud eum venirent, rogabant, ut liceret ipsis cum sacramento fidem obligare, namquam ab eo defecturos, neque insidias molituros: sed omni eum benevolentia, studiisque omnibus prosecuturos. Imperator de integro eis potestatem facit, Byzantium cum uxoribus, & liberis, quos secum haberent in urbibus quibus præfuerant, se conferre, si velint. Sin & hoc relinquere, solique Byzantium abire optarent, nihil rei familiaris, nihil possessionum ablaturum: sed uxoribus omnia permissurum. Illis idem quod ante asseverantibus, jurare iussit: scirent tamen, si pejorassent, non impune laturos: quando non cuiusquam coactu, sed sponte sua se illi subiecissent. Juratum. Imperator ut accepto fidei pignore suspicionem deposuit, Hieraci Tzernominiani præfecturam reddidit, cum collocato ibidem præsidio, viro bellicoso, & usu atque strenuitate nemini secundo. Parafpondylo Adrianopolis præfecturam confirmavit. Hæc fere hunc in modum gesta sunt, & Thracias urbes pene omnes imperator in ditionem suam adduxit.

Edit. Paris.
pag. 649.

τὰς καὶ Ὁράκῳ πάσας πόλεις χερδὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν ὁ Βασιλεὺς.

παραχόμενον, μετ' ὀμνείας ὑποπέμψεν. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς πρὸς ἐκείνας διεiléχθη, καὶ τειῶν ἡμερῶν παρέχετο προδοσίαν, ὥς ἐν ταύταις διασκέψαμενοι τὰ δοκουῦντα ἐλθόντο λυσιτελεῖν. οἱ δὲ, πολλὰς ὁμολογουῦντες χάριτας τῆς ὑμνείας Βασιλεῖ, καὶ τὴν περὶ αὐτῆς φρονίαν, ἐπισκεψάμενοις ἐδέδοκτο μᾶλλον συνεῖναι Βασιλεῖ, μετὰ τῇ τρίτῳ προσελθόντες, ἀπήγγελλον τὴν γνώμην, ὥς μᾶλλον αἰρουῦνται τὸ αὐτῶν σωθῆναι, ἢ ἀποθνήσκειν, ὅτι πάντα κίνδυνον ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πόνον ὑπομένειν, ὥς τὰ βελτίω καὶ λυσιτελοῦντα, ἢ Ῥωμαῖοις κοινῇ, καὶ τοῖς Βασιλέως παισὶ, καὶ παρὰ τὸν καὶ βελομένη. τὰς δὲ ἐν Βυζαντίῳ τῷ πραγμάτων ἀρχοντας εἰδέναι καὶ αὐτοὶ, ἐδὲν ὑγιὲς διανενοημένους, ἀλλ' ἐπὶ κοινῇ κακοπραγίᾳ πάντα παρὰ τὸν καὶ φθορὰ. τὰ δὲ μηδὲν δεινὸν περὶ αὐτῶν ὑπονοεῖν, ἐδέοντο Βασιλέως καὶ πίσεις δι' ὅρων παραχέσθαι, ὥς ἔπευ ὑποστήσονται, ἢ ἐπιβελεύσασιν αὐτῶν συνόντες. ἀλλὰ πᾶσαν ἐπιδείξονται εὐνοίαν καὶ ἀσφάλειαν περὶ αὐτῶν. Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τὴν αἰρεσιν αὐτοῖς προετίθει, ὥς ἐκ κωλύων ἀνὰ πρὸς Βυζάντιον βέλονται ὑποχωρεῖν ἅμα γυναῖξιν καὶ τέκνοις. σωῆσαν δὲ αὐτοῖς καὶ τὰς πόλεις ὧν ἡγουῦτο. εἰ δὲ ταῦτα βέλονται καταλιπόντες μόνοι ἢ κεν πρὸς Βυζάντιον, μηδὲν τῆς ἐσίας ἀφαιρήσεται, ἐδὲ τῷ κτήσεων. ἀλλὰ ταῖς γυναῖξιν ἐξέσαι πάντα ἔχειν. ὥς δὲ αὐτοῖς ἰχυρίζοντο ταῖς, ἐκέλευεν ὁμνῶν εἰδέναι δὲ ὡς ἀν' ἐπισημασίαν, ἢ χωρὶς τιμωρίας ἀπαλλάσσοντες. ἢ δὲ βιαζόμενοι, ἀλλ' ἐκόντες εἰλοντο αὐτῶν δελεῦν. οἱ μὲν οὖν ἐποίησαν κατὰ τὴν κεκελευσμένην. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ τὰς πίσεις εἶχε, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ αὐτῶν ὑπονοίαν, Ἱεράκι μὲν αὐτοῖς τῆς Τζερνομιάνης παρέχετο τὴν ἡγεμονίαν, καὶ τῆς ἐγκαθιδρυμένης στρατίας, μαχίμῳ τε ὄντι καὶ αὐτῶν, καὶ πρὸς ἐμπειρίαν καὶ τόλμην λειπομένην ἐδεδόξεν. Παρὰ σπόνδον δὲ, τῆς Ἀδριανοῦ καὶ αὐτῶν αὐτοῖς ἀρχοντας καθίστη. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἔειπε εἶχε, καὶ

CAPUT LXXXVI.

Cur Amurius ad imperatorem redire non potuerit. Legatio ad Sarchanem de transitu per Lydiam. Persæ in Mæsiam irruunt: cum Romanis Momitzi illum petunt, qui bellum frustra deprecatur. A Peritheoribus cum quinquaginta intromittitur, in pugna occumbit: ejus exercitus fortissime dimicans partim ceditur, partim capitur. Huic fortunæ illacrymat imperator. Locus communis de mutabilitate fortunæ. Xanthienses suos interfectos lugent, urbem dedunt. Mira imperatoris in conjugem Momitzi humanitas.

AMURIUS porro Joniæ satrapa rursus se imperatori adungere cupiens, uti promiserat, ideo nequibat, quod navale ejus una cum navibus Smyrnæ Latini cremaverant, castelloque ad lacum occupato, triremes habebant, quæ illic discurrentes, classem ædificari, & instrui, exercitumque in Thraciam transportari impediabant. Per continentem vero transitus ad Hellespontum non dabatur, Sarchanæ Lydiæ satrapæ de finibus quibusdam bellum ei meditati, & prohibito

AΜΟΥΡ δὲ ὁ σατράπης Ἰωνίας αὐτοῖς μὲν ἐβούλετο πρὸς Βασιλέα καὶ τὴν ὑποχείσιν ἐλθεῖν, εἶχε δὲ ἀδυνατίως. τὸ, τε δὲ αὐτῶν κατὰ τὴν Σμύρνην νεώριον ἐνέπρησαν οἱ Λατῖνοι καὶ τὰς ναῦς. καὶ τὸ πρὸς τὴν λιμένην φρέγιον καταχόντες, τεινέρις τε ἔχοντες ἐκεῖ παραπλευσάσας, ἐκάλουν σόλον ἐξαρτύειν, καὶ ταῖς ναυσὶ πρὸς Ὁράκῳ περαιούσιν τὴν στρατίαν. ἔκ τε τῆς ἡπείρου δίοδος αὐτῶν ἐκ τῆς πρὸς τὸν Ἑλλήσποντον Σαρχάνης τῆς Λυδίας Σατράπου περὶ τινῶν ὁρῶν γῆς ἐκπε-

πολεμώμενα πρὸς αὐτὸν, καὶ μέλλοντος καλύειν, εἰ δὲ
 ἔαυτὸν πρὸς Ἑλλήσποντον ἔρχεσθαι ἐπιχειροῖν. ὅθεν δὲ
 τὴν πρὸς Βασιλέα ἀφίξιν ἀναγκαίαν αὐτῷ νομιζόμενῳ,
 ἔγνω δεῖν πρεσβείαν ποιῆσθαι πρὸς Σαρχάνῳ, καὶ πα-
 ραχωρεῖν αὐτῷ τῆς χώρας ὑπὲρ ἧς αὐτοῖς ἡ διαφορά, εἰ
 μόνον πρὸς Ἑλλήσποντον δίοδον παρέχοιτο. Σαρχάνης δὲ
 ἄσμενός τε ἐδέχετο τὴν πρεσβείαν, καὶ τὴν χώραν ἔχων,
 φίλος τε αὐτῷ Ἀμῦρ, καὶ τὴν δίοδον ἀδείως παρείχετο. ἅμα
 δὲ καὶ τὸν ὑπὸν συστρατευσόμενον αὐτῷ πρὸς Βασιλέα μὴ στρα-
 τίας. καὶ πρὸς Ἑλλήσποντον ἐλθόντες, ἐπεραιουῶτο πρὸς
 Θράκην ἰππέας δισμυεῖς ἔχοντες· αὐτίκα τε εἰς Διδυ-
 μότειχον ἀφίκοντο πρὸς Βασιλέα φέροντες καὶ δῶρα. Ἀμῦρ
 δὲ ἐδεῖτο Βασιλέως μὴ μέλλειν, ἀλλὰ χωρεῖν καὶ τὸ Μο-
 μιτζίλου. ἐμνήνετο δὲ ὁ βάρβαρος ἐς τὰ μάλιστα ἐκείνῳ τῷ
 καὶ Βασιλέως ἕνεκα τετολμημένων. Ἐπεὶ δὲ ἀπαρά-
 σκδός αὐτῷ ἡ Ῥωμαίων στρατιὰ, καὶ Μυσίας τὸ βαρβαρι-
 κὸν ἐχώρει, ἐπανήξεν τάχιστα εἰπόντες ἄλλοις ἢ παρασ-
 κδᾶσαιτο ἡ στρατιὰ, Βασιλέως δὲ καλύειν πειρωμένῳ, καὶ
 φάσκοντος σπονδὰς καὶ συμμαχίαν ἔχειν πρὸς Ἀλέξανδρον,
 οὐκ ἐπείθοντο, πολέμιοι αὐτοῖς Μυσοῖς εἰπόντες εἶναι.
 καὶ καταδραμόντες, ἀνδραπόδων τε καὶ βοσκημάτων ἐπα-
 νήκον λεῖαν ἔχοντες πολλὰ. μετὰ τὸ τῷτο, ἔτις Ῥωμαίων
 παρεσκδασμένης στρατίας, ἐχώρου καὶ Μομιτζίλου.
 ἐκεῖνος δὲ ἡδη δυνάμειν μεγάλῃ ἔχων, καὶ ἰδίαν ἡγεμο-
 νίαν αὐτῷ περιποιεμένος, Ξάνθειαν τε εἰσὶν ἐπιτέμε-
 νος, ἔτι καὶ Μερόπῳ φρεῖων ἤρχε πάντων, καὶ μέ-
 χει Μόρρας προεχώρησε. Πυθόμενος δὲ ὡς παρασκδᾶ-
 ζοιτο ἐπ' αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς μὴ τὴν Περσικὴν ἡκεν στρατίαν,
 πρεσβείας πέμπων, παράγειν ἐπειράτο, ἀλλ' ὑπὸν ἄλλοτερον
 ὄξαπατῶν, ὡς αὐτῷ πολλὰ μεταμέλοι τῆς πρὸς αὐτὸν ἀ-
 γνωμοσύνης, ὅτι τοσαῦτα εὖ παθὼν, κακὸς ὀφθαλμὸς
 καὶ ἀμνήμων τῶν καλῶν, καὶ ὡς εἰ συγγνώμῃ αὐτῷ πα-
 ράχοιτο, μηδέποτε ὕστερον ἀγνωμονήσων, ἀλλὰ δουλεύ-
 σων ἀκριβῶς. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τῶν αὐτῶν ἠύετο ἔδεν, ἀλλ'
 ἐπυθάνετο σαφῶς ἐπιπᾶσαι τὴν στρατίαν, πᾶσαν ὅση δύ-
 ναμις αὐτῷ περὶ αὐτὸν ἀθρόας, καὶ αὐτὸς ἐχώρει ὡς μαχέ-
 μος πᾶσιν ὁμοῦ ἔν Ῥωμαίοις καὶ βαρβάροις. Εἰς τοσαύ-
 τῳ δὲ αὐτὸν παραπληξίαν ἡ ἀνοία ἐξήγαγε καὶ ἡ θρασύ-
 τις. γενομένης δὲ ἐν Περσιῶν, καὶ ἡ Περσικὴ στρατιὰ
 ἐφαίνετο ἐπιπᾶσαι, ἐπεὶ δὲ πρότερόν τε ἐπέκειτο τοῖς ἐν Πε-
 ρσιῶν, καὶ τότε καὶ ἀναγκάζοντο εἰς δέχεσθαι, ἐκείνοι μὲν
 οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' ἀπέκλεισαν αὐτῶν τὰς πύλας, τὰς βαρ-
 βάρας ἐπιδεικνύοντες καὶ κελδύοντες εἰς χεῖρας αὐτοῖς ἰέ-
 ναι, ὡς τοῖς νικῶσιν ἄθλον τὴν πόλιν ἐσομένῳ τὸ ἀν-
 δραγαθίας. ἵνα δὲ μὴ δοκοῖεν παντᾶ πασιν αὐτῶν ἀφίστα-
 θαι, ἐδεδοίκεσαν δὲ μὴ τὴν κίνδυνον διαδιδράσκων, πι-
 κρῶς κολάζει τῆς προδοσίας, αὐτῷ δὲ ἀπαραίτητος πρὸς ὄρ-
 γας, ὡς αὐτῷ καὶ ἀπανθρώπως ἀποκτείνων τὰς προσκρύν-
 τας, καὶ ἐπὶ μικροῖς ἔμειζον ἐγκλήμασι θάνατον τὴν
 ζημίαν καταψηφισόμενος, τὸ ἀδελφιδὸν Ράϊκον ὄνομα εἰ-
 σεδέξαντο, πενήτην μόνον στρατιώτην ἔχοντα, ἵν' εἰ
 μὲν νικῶν, παραίτησις πρὸς ὄργην εἴη ὁ ἀδελφιδὸς εἰσ-
 δεδωμένος, εἰ δὲ ἡττώμενος διαφθείροιτο, μηδὲν εἶεν
 κάλυμα, ἐκείνοι ὀλίγοι δὲ πρὸς τὸ πράττειν ἄττα ἀν-
 δοκῇ συμφέρειν. Μομιτζίλος δὲ πρὸς τὸ τείχος τὸ πρὸ
 τῆς πόλεως παρέταττε τὴν στρατίαν, οἷός μος ἀντιχέσειν
 ἔν τῷ τείχεσσι ἔχων οὐκ ὀλίγα συναιρόμενοι Πέρσαι μὲν
 οὐκ ἐπὶ προσέβαλον οἱ πρῶτος φθάσαντες, ὡσαντες τὸ
 Μομιτζίλου στρατόμα περὶ πεντακοσίας χιλίας ὄντας,
 τὸ, τὸ τείχος κατὰ γῆρας, ἔδιδεσκον ἐπὶ λην-

si per suam provinciam eo viam capes-
 feret. Propter profectiōem igitur ad im-
 peratorem, quam sibi omnino suscipien-
 dam sentiebat, per legatos Sarchanem
 appellandum, cedendumque loco, de
 quo controversabantur, existimabat, si
 modo usque ad Hellespontum transire se
 pateretur. Sarchanes legatos comiter ex-
 cipit, accessioneque illa soli Amurio re-
 conciliatus, transitum impune concedit:
 simul ei filium una imperatori militatu-
 rum commendat. Sic per Hellespontum
 cum vicenis equitum millibus in Thra-
 ciam appulsi, Didymotichum ad impe-
 ratorem adeunt, ei dona offerunt: quem
 Amurius rogat, uti Momitizilum citra
 procrastinationem invadat: oderat enim
 illum acerbè barbarus, ob ea quæ in
 imperatorem audacissime commiserat.
 Quia vero Romanus exercitus nondum
 paratus erat, Persæ in Mæsiam irrum-
 punt, promittentes excessuros, quamprimum
 se copiæ imperatoris instruxissent: quem
 conantem prohibere, fœdusque &
 societatem cum Alexandro opponentem,
 audire noluerunt, cum dicerent, se Mæ-
 sorum esse hostes: & agros percurfantes,
 cum opima hominum, pecorumque præ-
 da reverterunt. Post Romanis jam in-
 structis Momitizilum petunt. Qui copias
 non spernendas habens, & principatum
 sibi constituens, Xanthiam adortus ce-
 perat, & oppidula Meropes tenebat om-
 nia, atque ad Morrhæ fines usque per-
 vaserat. Audiens autem imperatorem
 Persis adjuvantibus expeditioni contra
 se accingi, legatione missa, tentat
 eum, ut alias, ductare dolis, & a
 proposito avertere. Cruciarī se vehe-
 menter de malevolo in ipsum animo,
 cum tot affectus ab eo beneficiis, ini-
 micum se, immemoremque præbuerit.
 Si veniam sibi det, numquam de cæte-
 ro aliquid sceleris in eum attentaturum:
 sed examussim ei pariturum. Postquam
 irritis precibus certo intellexit, exerci-
 tum adventare, contractis & ipse
 quantis quantis valebat copiis, ad pu-
 gnā cum Romanis atque barbaris si-
 mul pugnandam processit: eo namque
 vecordiæ stulta illum confidentia dedu-
 xerat. Ubi ad Peritheorium fuit, &
 Persicum agmen apparuit, cum &
 prius ad eam urbem capiendam incu-
 buisset, & tum vi civibus instaret, ut
 intro reciperetur, illi portis oclusis se
 recepturos negarunt, barbaros ei osten-
 tantes, & ad prælium cum iis conse-
 rendum invitantes: utpote civitatem
 virtutis præmii habituris, qui vicif-
 sent. Tamen, ne prorsus ipsum vide-
 rentur deferere (metuebant quippe, ne
 si salvus evasisset, crudeles proditiōis
 pœnas fumeret, quod erat iracundia im-
 placabili, seseque lædentes cum sævi-
 tia, & immanitate interfeciebat, &
 in minora perinde ut in majora delicta
 capitale supplicium statuebat) ex fra-
 tre nepotem Raicum vocabulo, quin-
 quagenis dumtaxat militibus stipatum
 intromittunt: ut si vinceret, nepo-
 tis susceptio fieret veniæ ab irato im-
 petratio: sin victus caderet, pauci
 illi nullo sibi essent obstaculo, quo
 minus utilitati suæ servirent. Itaque
 Momitizilus ad propugnaculum ante ur-
 bem expugnandum aciem dirigit: spe-
 rans, si illud occupasset, quia non
 parum adjuvaret, se posse resistere.
 Persæ, cum primi impressionem fecif-

Edit. Paris.
 pag. 650.

Edit. Paris.
pag. 651.

pag. 652.

sent, repulso Momitzili circiter quatuor millium exercitu, propugnaculum diruerunt, & plures ad prædandum dispersi, ipso die omnia usque Mygdoniam incurfarunt. Imperator cum Amurio, & reliquo agmine sequens, non esse vietas, sed via solum barbaris cessisse Momitzili copias, beneque ordinatas, & dispositas animadvertibat. Quocirca adhuc conflictus restare videbatur. Hinc Romanos, & barbaros tripartito dividit: dextrum cornu Amurio cum Persis committit: qui quod sagittarii essent, in hostes levis armaturæ irruentes, telis eos conficerent: sinistrum Joanni Afani, uxoris fratri cum Romanis gravis armaturæ, qui contis pugnare consueverant: in medio ipse selectos Romanos, atque Persas ducens curabat. Momitzilus similiter contra directa acie progrediebatur. Ubi inter se propinquarunt, utrinque concursus est infestissime. Ad extremum Momitzilus superatus, complures amisit. Cumque ad muros urbis reliqui pellerentur, quia ob exiguitatem spatii inter hostes, & mœnia interjecti, equitatum convertere non poterant, & Peritheorienes illos accepturi non expectabantur, primus Momitzilus, deinde reliqui omnes ab equis descendunt, hostibus se obiectant, dimicantque alacriter, & resistunt validissime: partim ex virtute, partim quod urbis vicinitas eos circumdari, & in medium concludi non sinebat, caduntque multi admodum. Quamdiu igitur dux supererat, ipsi neque de ardore pugnandi remittebant, neque arma tradebant. Simul autem is concidit, reliqui continuo deditis armis, Romanorum, Persarumque captivi fiunt, cum effugere nullus potuisset: a quodque in magnis infortuniis proverbio iactatur, neque ignifer evaserit, hoc ipsum & Momitzili exercitui contigit. Alii enim in acie oppetiverunt: alii in hostium potestate venerunt. Qui vero Peritheorii erant in mœnibus, neque Momitzilum tuebantur: neque certamini desuper se immiscebant: sed tantummodo spectatores illic sedebant. b Huic calamitati hostium illacrymavit imperator, non solum propter commutatam rerum sortem, quod qui paulo ante magnifice de se sentiebat, & eximius, atque invictus dux apparebat, uno temporis momento despicibilis jacebat, & hostium pedibus conculcabatur: sed etiam quod qui ceciderant tam multi, cum tanta fortitudine, Romani erant: quos bellum istuc civile, plurimarum lacrymarum parens velut auctarium quoddam ad summam calamitatem adjecisset. Momitzilus ad breve tempus sic floruit, & visus est fortunam amplissimam consecutus, citiusque defloruit, ac defluxit. Imperator secundum prælium Xanthiam, sedem Momitzili contendit, ubi uxor, & Xanthienses, quod nihil super Momitzilo comperissent, primum quærere, ubinam esset. Quem ut cum exercitu toto fufum acceperunt, propinquorum, ac necessariorum suorum interitum lamentantes, urbem imperatori dedunt: qui in Momitzili conjugem mirifica usus clementia, iussit ei relinquere omnia, & aut in

λιν παρεδίδου, καὶ ὁ Βασιλεὺς, πολλὰ περὶ τὴν Μομιτζίλου γυναῖκα ἐπεδείκνυτο τὴν ἐπιείκειαν, ἐκέλευε γὰρ μηδὲν τῶν ὄντων ἀφαιρῆν, ἀλλὰ πάντα ἔχουσιν, ἢ μένειν ἐπὶ τῆς Ρωμαίων ἀν' ἐξέλη γῆς, ἢ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπανέρχεσθαι, ἐκ Μυσίας γάρ

λασίῳ τ' στρατιάς τὸ πλεῖον, ἔπαντα κατέδραμον αὐθιμῆρόν, καὶ ἐλπίσαντο ἄξει Μυγδονίας. Βασιλεὺς δὲ κατόπιν μὲν Ἀμῦρ, καὶ τ' ἄλλης στρατιάς ἐρχόμενος, συνείρα τὸ μὲν Μομιτζίλου στρατόμαχος ἡττημένον, ἀλλὰ μόνης ὁδῷ παραχωρήσαν τοῖς βαρβάροις, ἑώρα δὲ δῖαν ἡλικίαν, καὶ μὲν κόσμου τεταγμένον. διόπερ' ἐδόκει ὁ ἀγὼν ἐτι ὑπολείπεσθαι. καὶ συνέταττε τὴν στρατιάν καὶ τ' Ρωμαίων, καὶ βαρβάρων ἐπὶ ταγμασιν τεταγμένον, καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας, Ἀμῦρ εἶχε μετὰ τῷ Περσῶν, ἵνα βάλλουσιν τὰς πολεμίας τοξόται ὄντες, καὶ προσπίπτοντες ἐπὶ τὰ γυμνά. τὸ δὲ ἀριστερόν, Ἀσάνης εἶχε Ἰωάννης, ὁ τῆς Βασιλίδος Εἰρήνης ἀδελφὸς μετὰ Ρωμαίων καταφράκτων, κοντοῖς εἰσδόντων μάχεσθαι. τὸ μέσον δὲ αὐτὸς ἐπέειχε ὁ Βασιλεὺς. τῷ τε Ρωμαίων τὰς λογάδας ἔχον καὶ Περσῶν. Μομιτζίλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἀντιτεταγμένος εἶν πρὸς τὴν μάχην. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐς τὰς χεῖρας, μάχη μὲν ἀνήμετο σφοδρά, καὶ ἀντίχον τὰ στρατόπεδα ἐπιπολὺ ἀλλήλοισι. ὁμοῦς ἡττάτο τὸ Μομιτζίλου, καὶ ἐπίπτον πολλοὶ αὐτῶν. ὠδυμένων δὲ πρὸς τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἐπεὶ διέξοδος καὶ ἀντεπεξέλας ἦν ἐκ τῶν τοῖς ἵπποις, ὀλίγα τὰ χωρία ὑπολειμμένα μεταξὺ τῶν πολεμίων καὶ τῶν τειχῶν, οἷτε ἐν Περιθεωρίῳ ἦσαν ἐπιδόκιμοι εἰσδέξασθαι, πρῶτος αὐτὸς ἀπέβαινε τὰ ἵππε, εἶτα καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες, καὶ προεῖντο τοῖς πολεμίοις, οἱ δ' ἐμάχοντο πέσοι, ἀγωνίζομενοι ἐκθύμως, καὶ ἀντίχον ἐπιπλεῖσον, τῷ μὲν διὰ τ' ὀλίγης, τῷ δ' ὅτι καὶ ἡ πόλις αὐτὰς ἐκώλυε μὴ κυκλωθῆναι, καὶ ἐπίπτον πολλοὶ μαχηόμενοι. μέχρι μὲν οὖν ἐκεῖνος περικύβητος, καὶ αὐτοὶ ὑφίσταντο τῆς τόλης, καὶ ὅπλα παρεδίδου. ἐπεὶ ὅμως ἐπίπτε καὶ αὐτὸς καὶ τὴν μάχην, οἱ περιλειπόμενοι ὀδυρῶν παρέδσαν τὰ ὅπλα, καὶ λυδραποδίσθησαν ὑπὸ Ρωμαίων καὶ Περσῶν, ἡδράναι δυνάμεντος μηδενός. καὶ ὁ φασιν ἐπὶ τῷ μεγάλῳ αὐτοχρημάτῳ, ὡς καὶ πυρφόρος ὑποκείμετο, τῷ αὐτῷ συνείβη καὶ τῷ Μομιτζίλου στρατοπέδῳ, οἱ μὲν δὲ ἔπεσον κατὰ τὴν μάχην, οἱ δ' ἐάλωσαν. οἱ δὲ ἐν Περιθεωρίῳ ἐσῶτες ἐπὶ τῷ τειχῶν, οὗτ' ἠμύνοντο ὑπὲρ τῶν Μομιτζίλου, ὅτ' ἐπέκειντο καὶ αὐτοὶ. ἀλλὰ μόνον θεαταὶ τῶν ἀγώνων ἐπὶ τῷ τειχῶν ἐκάθιστο. Βασιλεὺς δὲ ἐδάκρυεν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ, οὐ μόνον δὲ τῶν πραγμάτων τ' μεταβολῇ, ὅτι ὁ πρότερον ὀλίγω μεγάλῳ περὶ ἑαυτὴν οἶός τις, καὶ ἀνήμετος περὶ στρατηγίας, ἐν μιᾷ καιρῷ ῥοπῇ, ἀτίμος ἐκείτο συμπατάμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ πεσόντες ὄντες τοσούτοι, καὶ τοιαύτῳ ἐπιδεδειγμένοι ἀρετῇ καὶ ἀνδραγαθίᾳ, Ρωμαῖοι ἦσαν, καὶ ὁ πολλῶν δακρύων αἴτιος ἐμφύλιος πόλεμος παρανάλασεν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Μομιτζίλος λυθισέτε ἐν ὀλίγῳ, καὶ ἐπὶ μέγα ἔδοξε τύχης προελθεῖν, ἔταχον ἀπώθη καὶ κατέρρη. Βασιλεὺς ὅμως μετὰ τῇ μάχῃ, εἰς Ξάνθειαν ἀφίκετο ἐν τῇ οἰκίᾳ Μομιτζίλου καὶ ἡ γυνὴ. Ξανθείης δὲ πρῶτα μὲν, καὶ δὲν εἰδότες περὶ Μομιτζίλου, ἐπυθάνοντο περὶ ἐκείνου ὅτι εἶν. ἐπεὶ ὅμως κατὰ τῇ μάχῃ ἐπύθοντο πεσόντα αὐτὸν καὶ σύμπαν τὸ στρατόπεδον, τῷ μὲν οἰκείῳ ἀπαύρυντο τὴν τελευτῇ, Βασιλεὺς δὲ τὴν πό-

ὅδ' ὡς. ἡ δὲ μάλλον εἴλετο τὴν ἐπὶ τῆς οἰκείας ἀναχώρησιν, καὶ πάντα ἔχουσα, ἀπῆρεν εἰς Μυσσας.

solo Romano in posterum quoque degeret, si velit: aut in patriam (nam e Mœsia erat oriunda) reverti: id quod etiam fecit: sublatisque secum rebus suis, discessit.

CAPUT LXXXVII.

De Cræle ut fœdifrago ulciscendo. Pheræi ad defectionem a Romanis sollicitantur. Factio imperatoris auxilium petit. Minatur Cræli, ni discedat, & fœdus frangere desinat. Repetuntur imposturæ Apocauchi. Ejus consilium de relinquenda continenti, & mari habitando. Tyrannis ejusdem in Byzantiis carcere, & pecunia mulctandis, ac spoliandis. De carcere quem ædificare cogitabat. Quomodo cum imperatrice affinitatem per filiae matrimonium quæserit, & litteris supposititiis ei periculum crearit. Responsum Clementis papæ: & quid facturus Apocauchus, si dolus non procederet.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπὶ ἀπεισκόλαστο Μομιτζίλον, ἐδοκεῖ δὲ ἐν Κράλῳ μετέναι ἀδικουῦντα καὶ παραπονδουῦντα. Εκείνος γὰρ τὸν παρὰ Ρωμαίοις πόλεμον ὁρῶν πάντα τὰ αὐτῷ ὑπερδουλοῦντα ἄρδῳ, ὀλίγα τῷ πρὸς Βασιλέα σιμωθηκῶν φροντίζων, ἄλλας τε πόλεις τῇ Ρωμαίοις ὑπικῶν εἴλε, καὶ Φερὰς ἐπὶ χρόνον συχνὸν πολιορκῶν, ἐν μεγάλῃ κατέστησεν ἐνδεείᾳ. καὶ ἤδη ἐν ἐλπίσιν ὡς μὲν μικρὸν εἶναι. ἅμα δὲ καὶ τῷ ἐνδόν ἔφαττον τινές, ὡς Φερᾶσι τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀποσάντες, προχωρήσασιν ἐκόντες Τριβαλοῖς. τῇ Κράλῃ αὐτοῖς ὑποχόμενα τῆς πόλεως ἀποδείξιν ἄρχοντας, ἂν τοιαῦτα τὰς πολίτας πείθωσιν, ὧν ὡς κεφάλαιον Ἀσάνης ὁ Μαννὴλ, θεῖος πρὸς πατρός Εἰρήνην τῇ Βασιλίδι. Παλαιολόγος δὲ Κωνσταντῖνος ὁ τῇ Βασιλέως Ἀνδρονίκου θεῖος, ὁ Τζαμπλάκων Δημήτριος μέγας στρατοπεδάρχης ὁ τότε γαμβρός τῆς Ρωμαίων φρονουῦντες, ἀντέφαττον τοῖς φράττισιν τὰς Τριβαλῶν, καὶ πᾶσαν σπεδῶν εἰσῆγον, ὡς τε μὴ τοιαύτῳ πόλιν τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίας ἀπολέσθαι, καὶ πρὸς Βασιλέα ἔπεμπον δεόμενοι βοηθεῖν. αἱ εἰδῶς ὁ Βασιλεὺς ἔκρινε δὲ ἐν πρεσβείᾳ ποιεῖσθαι πρὸς Κράλῳ. καὶ μὲν ἀπόχρηται Φερῶν, πρεῖν ὅτι αὐτὸς τὰς ὁρκας, καὶ τὰς σπονδὰς. ἂν δ' ἐκεῖνος ὑπερδουλοῦντος, χωρεῖν ἐπ' αὐτὸν ἅμα στρατῷ τῇ Περσικῇ. καὶ ἐπὶ ἐδόδοτο, πέμψας Ἰωάννην τὸν Βρυέννιον, ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν Φερῶν, ὡς αὐτῷ τῇ πόλεως ὑπερδουλοῦντος, καὶ τῇ λοιπῇ μηδὲν παρενοχλεῖν, μήτ' αὐτὸς, μήτ' ἄλλῳ τῇ Ρωμαίοις ὑπικῶν πόλεων. αὐτὸς μὲν δὲ αἰεὶ μεμνηθεὶς τῆς δυνάμεως καὶ τιμῆς ἧς ἀπέλαυσε ὑπερδουλοῦντος παρ' αὐτοῦ, καὶ δίκαιον εἶναι οἶσθαι τῆς δυνάμεως ὑπομνημονεύειν, διόπερ αὐτὸς καὶ πρὸς Βερρόια τὰς σπονδὰς ἀπειπαμένους, καὶ ὕστερον πεπολεμηκότος φανερώς, καὶ τὰς ὁρκας καταλελυκότος προφανῶς, καὶ τὰς σπονδὰς, αὐτὸν μὴ κενεῖσθαι πρὸς ὀργὴν, μηδὲ ἀμυνεσθαι ἐθέλειν. ἀλλὰ τὰς σπονδὰς καὶ τὰς ὁρκας ἀνανεοῦν, καὶ χάριν ἀποδιδόναι τῆς φιλίας ὅση δυνατή. ἂν δὲ μὴ πείθεται αὐτὸς, μηδὲ ἀφίσσασθαι ἐθέλῃ τοῦ παρασπονδεῖν καὶ ἀδικεῖν, ἀλλὰ πολιορκῇ τὰς πόλεις, μὴ αὐτῷ ἐπάγειν αἰτίαν ἂν ἀμυνῇται, ὡς παραβεβηκότι τὰς σπονδὰς, καὶ ἀγνωμονοῦντι πρὸς τὸν δὲ πεπονηκότα, ὡς μάλα εἰς ἐδῆτο. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς ἐπρεσβύετο πρὸς Κράλῳ. ἅμα δὲ ἔχων τὴν στρατίαν, πρὸς Χερσούπολιν ἐχώρει, καὶ

Ρωμ. II.

ΜΟΜΙΤΖΙΛΟ e medio jam sublato, Crælem quoque, ut juris violatorem, fœdifragum sibi ulciscendum decrevit. Qui dum cerneret bello Romanorum mutuo vastari funditus omnia, securus percussus cum eo fœderis, & alias urbes Romanæ ditionis occuparat, & Pheras diutina obsidione premens, ad miserabilem victus inopiam redegerat, ut paulo post illa se potiturum consideret. Simul porro ex incolis quidam laborabant, ut cives desertis Romanis, ad Triballos ultro deficerent: quibus Cræles, si populo id persuasissent, magistratus urbis desponderat, quorum antesignanus erat Manuel Asanes Irenes imperatricis patruus. Constantinus autem Palæologus, Andronici imperatoris patruus, & Demetrius Zamplaco magnus stratopedarcha ejus gener, factioni Triballicæ adversantes, Romanis favebant: nihilque non experiebantur, ne talis civitas a Romano imperio avelleretur, & ab imperatore auxilium flagitabant. Horum conscius imperator, Crælem per legatos conveniendum existimavit: & si quidem Pheris absisteret, sibi quoque fœdera, & juramenta servanda: sin ille prior ea profanaret, Persis quoque adjutoribus invadendum. Quando igitur visum est maturum, misso Joanne Bryennio, ut Pheras relinqueret hortatus est, urbem sua interesse: ac de cætero nec illi, nec cuiquam Romanæ urbi negotium exhiberet. Apud se quidem illius benevolentiam, honorumque quibus præsentem domi suæ cohonestasset, numquam intermorituram esse memoriam: & æquum arbitrari, beneficentiam meminisse. Quare cum ille apud Berrhœam fœdus retractasset, ac postea manifeste arma movisset, sancitaque fœdera aperte violasset, non se ira exarsisse, neque ad vindictam incumbere: sed ea renovare voluisse, & amicitiam quantam potuerit gratiam retulisse. Quod si obsequi recuset, contraque fœdus agere, & injuriam inferre non desinat: sed urbes obsidere pergat, ne se in culpa ponat, tamquam fœdifragum, & ingratum in bene merentem suum, quo tempore potissimum re aliena egebat, si armis pœnas reposerit. Hæc per oratores ad Crælem imperatorem, simulque cum exercitu Christopolim iter intendit, & ad vi-

Vuu

Edit. Paris.
pag. 651.

sens, repulso Momitzili circiter quatuor millium exercitu, propugnaculum diruerunt, & plures ad prædandum dispersi, ipso die omnia usque Mygdoniam incurfarunt. Imperator cum Amurio, & reliquo agmine sequens, non esse vietas, sed via solum barbaris cessisse Momitzili copias, beneque ordinatas, & dispositas animadvertibat. Quocirca adhuc confictus restare videbatur. Hinc Romanos, & barbaros tripartito dividit: dextrum cornu Amurio cum Persis committit: qui quod sagittarii essent, in hostes levis armaturæ irruentes, telis eos conficerent: sinistram Joanni Afani, uxoris fratri cum Romanis gravis armaturæ, qui contis pugnare consueverant: in medio ipse selectos Romanos, atque Persas ducens curabat. Momitzilus similiter contra directam aciem progrediebatur. Ubi inter se propinquarunt, utrinque concursus est infestissime. Ad extremum Momitzilus superatus, complures amisit. Cumque ad muros urbis reliqui pellerentur, quia ob exiguitatem spatii inter hostes, & mœnia interjecti, equitatum convertere non poterant, & Peritheorientes illos accepturi non expectabantur, primus Momitzilus, deinde reliqui omnes ab equis descendunt, hostibus se obiectant, dimicantque alacriter, & resistunt validissime: partim ex virtute, partim quod urbis vicinitas eos circumdari, & in medium concludi non sinebat, caduntque multi admodum. Quamdiu igitur dux supererat, ipsi neque de ardore pugnandi remittebant, neque arma tradebant. Simul autem is concidit, reliqui continuo deditis armis, Romanorum, Persarumque captivi fiunt, cum effugere nullus potuisset: a quodque in magnis infortuniis proverbio iactatur, neque ignifer evaserit, hoc ipsum & Momitzili exercitui contigit. Alii enim in acie oppetiverunt: alii in hostium potestatem venerunt. Qui vero Peritheorii erant in mœnibus, neque Momitzilum tuebantur: neque certamini desuper se immiscebant: sed tantummodo spectatores illic sedebant. ^b Huic calamitati hostium illacrymavit imperator, non solum propter commutatam rerum sortem, quod qui paulo ante magnifice de se sentiebat, & eximius, atque invictus dux apparebat, uno temporis momento despicibilis jacebat, & hostium pedibus conculcabatur: sed etiam quod qui ceciderant tam multi, cum tanta fortitudine, Romani erant: quos bellum istuc civile, plurimarum lacrymarum parens velut auctarium quoddam ad summam calamitatem adjecisset. Momitzilus ad breve tempus sic floruit, & visus est fortunam amplissimam consecutus, citiusque defloruit, ac defluxit. Imperator secundum prælium Xanthiam, sedem Momitzili contendit, ubi uxor, & Xanthienfes, quod nihil super Momitzilo comperissent, primum quærere, ubinam esset. Quem ut cum exercitu toto fufum acceperunt, propinquorum, ac necessariorum suorum interitum lamentantes, urbem imperatori dedunt: qui in Momitzili conjugem mirifica usus clementia, iussit ei relinqui omnia, & aut in

pag. 652.

λιν παρεδίδω, καὶ ὁ Βασιλεὺς, πολλὰ περὶ τῷ Μομιτζίλου γυναικὶ ἐπεδείκνυτο τῷ ἐπιείκειαν, ἐκέλευε γὰρ μηδὲν τῶν ὄντων ἀφαιρῆναι, ἀλλὰ πάντα ἔχουσιν, ἢ μῆνιν ἐπὶ τῆς Ρωμαίων αὐτῶν γῆς, ἢ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπανέρχεσθαι, ἐκ Μυσίας γὰρ

λασίαν δ' στρατῶς τὸ πλεῖον, ἔπαντα κατέδραμον αὐθιγερὸν, καὶ ἐλπίσαντο ἄλγεα Μυγδονίας. Βασιλεὺς δὲ κατόπιν μὲν Ἀμῦρ, καὶ δ' ἄλλης στρατῶς ἐρχόμενος, συνειώρα τὸ μὲν Μομιτζίλου στρατόμαχον ἡττημένον, ἀλλὰ μόνης οὐδ' παραχωρήσαν τοῖς βαρβάροις, ἑώρα δὲ δ' ἑταίρω, καὶ μὲν κόσμου τεταγμένον. διόπερ' ἐδόκει ὁ ἄγων εἶναι ὑπολείπεσθαι. καὶ συνειπάτε τῷ στρατῶν καὶ τῶν Ρωμαίων, καὶ βαρβάρων ἐπὶ ταγμασιν ἐταίροις. καὶ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας, Ἀμῦρ εἶχε μετὰ τῶν Περσῶν, ἵνα βάλλουσιν τὰς πολεμίας τοξοὺς ὄντες, καὶ προσπίπτοντες ἐπὶ τὰ γυμνά. τὸ δὲ ἀριστερὸν, Ἀσάνης εἶχε Ἰωάννης, ὁ τῆς Βασιλίδος Εἰρῆνης ἀδελφὸς μετὰ Ρωμαίων καταφράκτων, κοντοῖς εἰωδόντων μάχεσθαι. τὸ μέσον δὲ αὐτὸς ἐπέειχε ὁ Βασιλεὺς. τῶν τε Ρωμαίων τὰς λογάδας ἔχων καὶ Περσῶν. Μομιτζίλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁμοίως ἀντιτεταγμένος εἶναι πρὸς τῷ μάχῳ. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐς τὰς χειράς, μάχη μὲν ἀνῆπτετο σφοδρά, καὶ ἀντίχον τὰ στρατόπεδα ἐπιπολὺ ἀλλήλοισι ὁμῶς ἠτάτο τὸ Μομιτζίλου, καὶ ἐπιπτον πολλοὶ αὐτῶν. ὠδυμένων δὲ πρὸς τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἐπεὶ διέξοδος καὶ ἀντεπεξαγωγή ἐκ τῶν τοῖς ἵπποις, ὀλίγα τὰ χωρεῖς ὑπολειμμένα μετὰ τῶν πολεμίων καὶ τῶν τειχῶν, οἷτε ἐν Περιθεωρίῳ ἦσαν ἐπιδόκιμοι εἰσδέξασθαι, πρῶτος αὐτὸς ἀπέβαινε τῷ ἵππῳ, εἶπε καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες, καὶ προεῖντο τοῖς πολεμίοις, οἱ δ' ἐμάχοντο πεζοὶ, ἀγωνίζομενοι ἐκθύμως, καὶ ἀντίχον ἐπιπλεῖσον, τῶν μὲν διὰ τῆς ὀφυχίας, τῶν δ' ὅτι καὶ ἡ πόλις αὐτὴς ἐκάλυε μὴ κυκλωθῆναι, καὶ ἐπιπτον πολλοὶ μαχόμενοι. μέγας μὲν οὖν ἐκείνος περὶ τῶν, καὶ αὐτοὶ ὑφίσταντο τῆς τόλης, καὶ δὲ ὅπλα παρεδίδω. ἐπεὶ δ' ἐπιπτε καὶ αὐτὸς καὶ τῷ μάχῳ, οἱ περιλειπόμενοι δ' αὐτὸς παρέδωσαν τὰ ὅπλα, καὶ λῶδραποδίσθησαν ὑπὸ Ρωμαίων καὶ Περσῶν, ἡδράναι δυνάμεντος μηδενός. καὶ ὁ φασιν ἐπὶ τῶν μεγάλων αὐτυχημάτων, ὡς καὶ πυρφόρος ὑποκείμετο, τῶν αὐτῶν συνέβη καὶ τῶν Μομιτζίλου στρατοπέδῳ, οἱ μὲν δὲ ἔπεσον κατὰ τῷ μάχῳ, οἱ δ' ἐάλωσαν. οἱ δὲ ἐν Περιθεωρίῳ ἐσῶτες ἐπὶ τῶν τειχῶν, οὗτ' ἠμύνοντο ὑπὲρ τῶν Μομιτζίλου, καὶ ἐπέκειντο καὶ αὐτοὶ. ἀλλὰ μόνον θεαταὶ τῶν ἀγῶνων ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐκάθιστο. Βασιλεὺς δὲ ἐδάκρυεν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ, οὐ μόνον δὲ τῶν πραγμάτων καὶ μεταβολῇ, ὅτι ὁ πρότερον ὀλίγον μέγας περὶ αὐτῶν οἰόμενος, καὶ ἀήττητός τις εἶναι δοκῶν, καὶ δεινὸς περὶ στρατηγίας, ἐν μιᾷ καιρῷ ῥοπή, ἄτιμος ἔκειτο συμπατάμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ πεσόντες ὄντες τοσῶτοι, καὶ τοιαύτῳ ἐπιδεδειγμένοι ἀρετῇ καὶ ἀνδραγαθίᾳ, Ρωμαῖοι ἦσαν, καὶ ὁ πολλῶν δακρύων αἰτιὸς ἐμφύλιος πόλεμος παρανάλωσεν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Μομιτζίλος λῶθρεται ἐν ὀλίγῳ, καὶ ἐπὶ μέγα ἔδοξε τύχης προελθεῖν, ἔταχον ἀπώθησε καὶ κατέρρη. Βασιλεὺς δ' μετὰ τῶν μάχῳ, εἰς Ξάνθειαν ἀφίκετο ἐνθα ἡ οἰκία Μομιτζίλου καὶ ἡ γυνή. Ξανθίει δὲ πρῶτα μὲν, καὶ δὲν εἰδότες περὶ Μομιτζίλου, ἐπυθάνοντο περὶ ἐκείνου ὅπῃ εἴη. ἐπεὶ δ' κατὰ τῶν μάχῳ ἐπύθοντο πεσόντες αὐτὸν καὶ σύμπαν τὸ στρατόπεδον, τῶν μὲν οἰκείων ἀπωδύροντο τῷ τελευτῶν, Βασιλεὺς δὲ τῷ πόλιν παρεδίδω, καὶ ὁ Βασιλεὺς, πολλὰ περὶ τῷ Μομιτζίλου γυναικὶ ἐπεδείκνυτο τῷ ἐπιείκειαν, ἐκέλευε γὰρ μηδὲν τῶν ὄντων ἀφαιρῆναι, ἀλλὰ πάντα ἔχουσιν, ἢ μῆνιν ἐπὶ τῆς Ρωμαίων αὐτῶν γῆς, ἢ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐπανέρχεσθαι, ἐκ Μυσίας γὰρ

ἢ δὲ μᾶλλον εἴλετο τὴν ἐπὶ τῆς οἰκείας ἀναχώρησιν, καὶ πάντα ἔχουσα, ἀπῆλθεν εἰς Μουσέας.

solo Romano in posternum quoque degeret, si velit: aut in patriam (nam e Mœsia erat oriunda) reverti: id quod etiam fecit: sublatisque secum rebus suis, discessit.

CAPUT LXXXVII.

De Cræle ut fœdifrago ulciscendo. Pheræi ad defectionem a Romanis sollicitantur. Factio imperatoris auxilium petit. Minatur Cræli, ni discedat, & fœdus frangere desinat. Repetuntur imposturæ Apocauchi. Ejus consilium de relinquenda continenti, & mari habitando. Tyrannis ejusdem in Byzantiis carcere, & pecunia mulctandis, ac spoliandis. De carcere quem edificare cogitabat. Quomodo cum imperatrice affinitatem per filie matrimonium quæserit, & litteris supposititiis ei periculum crearit. Responsum Clementis papæ: & quid facturus Apocauchus, si dolus non procederet.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπὶ ἀπιστίας Μομιτζίλον, ἐδόκει δὲ καὶ Κράλλω μετέναι ἀδικουῦν καὶ παραπονδουῦν. Εκείνος γὰρ τὸν παρὰ Ῥωμαίοις πόλεμον ὄρων πάντα τὰ αὐτοῦ ὁλοφθερουῦντα ἄρδην, ὀλίγα τῶν πρὸς Βασιλέα σπουδαίων φροντίζων, ἄλλας τε πόλεις τῇ Ῥωμαιοῖς ὑπηκόων εἴλε, καὶ Φεράς ἐπὶ χρόνον συχνὸν πολιορκῶν, ἐν μεγάλῃ κατέσχευον ἐνδεῖα. καὶ ἤδη ἐν ἐλπίσιν ὡς μὴ μικρὸν ἐλεῖν. ἅμα δὲ καὶ τῶν ἐνδον ἑσπεριῶν τινές, ὡς Φεραῖοι τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀποσάντες, προχωρήσαντες ἐκόντες Τριβαλοῖς. τῇ Κράλλῃ αὐτοῖς ὑποχόμενῃ τῆς πόλεως ἀποδείξαι ἄρχοντας, ἀντοιαῦτα τὰς πολίτας πείθωσιν, ὧν ὡς κεφάλαιον Ἀσάνης ὁ Μαννὴλ, θεῖος πρὸς πατρός Εἰρήνην τῇ Βασιλίδι. Παλαιολόγος δὲ Κωνσταντῖνος ὁ τῇ Βασιλείᾳ Ἀνδρονίκου θεῖος, ὁ Τζαμπλάκων Δημήτριος μέγας στρατοπεδάρχης ὁ τότε γαμβρός τῆς Ῥωμαίων φρονουῦντες, ἀντεσπεριῶν τε τοῖς πρῶτοις τὰ Τριβαλῶν, καὶ πᾶσαν σπερδὼν εἰσῆγον, ὡς τε μὴ τοιαύτῃ πόλιν τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀπολέσθαι, καὶ πρὸς Βασιλέα ἐπεμπον δεόμενοι βοηθεῖν. ἃ εἰδὼς ὁ Βασιλεὺς ἐκείνῃ δὲ πρεσβείαν ποιεῖν πρὸς Κράλλῳ. καὶ μὲν ἀπόχνηται Φερῶν, πρεῖν δὲ αὐτὴν τὰς ὁρμὰς, καὶ τὰς σπονδὰς. ἀνδ' ἐκείνος ὁλοφύειν πρὸς αὐτὴν ἅμα στρατὸν τῇ Περσικῇ. καὶ ἐπὶ ἐδέδοκτο, πέμψας Ἰωάννην τὸν Βρυέννιον, ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν Φερῶν, ὡς αὐτῇ τῇ πόλει ὁλοφύειν, καὶ τῇ λοιπῇ μηδὲν παρενοχλεῖν, μήτ' αὐτὴν, μήτ' ἄλλῃ τῇ Ῥωμαιοῖς ὑπηκόων πόλει. αὐτὴ μὲν δὲ αἰεὶ μεμνηθεῖσα τῆς δυνάμεως καὶ τιμῆς ἧς ἀπέλαυσε ὁλοφύειν παρ' αὐτῇ, καὶ δίκαιον εἶναι οἶσθαι τῆς δυνάμεως ὁλοφύειν, διόπερ αὐτὴ καὶ πρὸς Βερρόια τὰς σπονδὰς ἀπειπαμένη, καὶ ὕστερον πεπολεμηκότος φανερώς, καὶ τὰς ὁρμὰς καταλελυκότος προφανῶς, καὶ τὰς σπονδὰς, αὐτὸν μὴ κενεῖν πρὸς ὀργὴν, μηδὲ ἀμυνέσθαι ἐθέλειν. ἀλλὰ τὰς σπονδὰς καὶ τὰς ὁρμὰς ἀνανεοῦν, καὶ χάριν ἀποδιδόναι τῆς φιλίας ὅση δυνατή. ἀνδ' μὴ πείθεται αὐτὸς, μηδὲ ἀφίσσασθαι ἐθέλει τοῦ παρασπονδεῖν καὶ ἀδικεῖν, ἀλλὰ πολιορκεῖ τὰς πόλεις, μὴ αὐτῇ ἐπάγειν αἰτίαν ἀν' ἀμυνέσθαι, ὡς παραβεβηκότι τὰς σπονδὰς, καὶ ἀγνωμονοῦντι πρὸς τὸν δὲ πεπονηκότα, ὡς καὶ μάλα εἰδοτο. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς ἐπρεσβείετο πρὸς Κράλλῳ. ἅμα δὲ ἔχων τὴν στρατὸν, πρὸς Χερσούπολιν ἐχώρει, καὶ

Pars II.

ΜΟΜΙΤΖΙΛΟ e medio jam sublato, Crælem quoque, ut juris violatorem, fœdifragum sibi ulciscendum decrevit. Qui dum cerneret bello Romanorum mutuo vastari funditus omnia, securus percussus cum eo fœderis, & alias urbes Romanæ ditionis occuparat, & Pheras diutina obsidione premens, ad miserabilem victus inopiam redegerat, ut paulo post illa se potiturum confideret. Simul porro ex incolis quidam laborabant, ut cives desertis Romanis, ad Triballos ultro deficerent: quibus Cræles, si populo id persuasissent, magistratus urbis desponderat, quorum antesignanus erat Manuel Asanes Irenes imperatricis patruus. Constantinus autem Palæologus, Andronici imperatoris patruus, & Demetrius Zamplaco magnus stratopedarcha ejus gener, factioni Triballicæ adversantes, Romanis favabant: nihilque non experiebantur, ne talis civitas a Romano imperio avelleretur, & ab imperatore auxilium flagitabant. Horum conscius imperator, Crælem per legatos conveniendum existimavit: & si quidem Pheris abisteret, Edit. Paris. sibi quoque fœdera, & juramenta servanda: sin ille prior ea profanaret, Persis quoque adjutoribus invadendum. Quando igitur visum est maturum, misso Joanne Bryennio, ut Pheras relinqueret hortatus est, urbem sua interesse: ac de cætero nec illi, nec cuiquam Romanæ urbi negotium exhiberet. Apud se quidem illius benevolentiam, honorumque quibus præsentem domi suæ cohonestasset, numquam intermorituram esse memoriam: & æquum arbitrari, beneficentiam meminisse. Quare cum ille apud Berrhœam fœdus retractasset, ac postea manifeste arma movisset, sancitaque fœdera aperte violasset, non se ira exarsisse, neque ad vindictam incumbere: sed ea renovare voluisse, & amicitiam quantam potuerit gratiam retulisse. Quod si obsequi recuset, contraque fœdus agere, & injuriam inferre non desinat: sed urbes obsidere pergat, ne se in culpa ponat, tamquam fœdifragum, & ingratum in bene merentem suum, quo tempore potissimum re aliena egebat, si armis pœnas reponcerit. Hæc per oratores ad Crælem imperatorem, simulque cum exercitu Christopolim iter intendit, & ad vi-

Vuu

Edi. Parlf.
pag. 654.

cum Gabrielis castra locat, ut Pheras venturus, & aliis civitatibus bello Triballico vexatis provisorius. Dum hæc geruntur, magnus dux Apocauchus videns jam urbes continentis omnes Cantacuzenum ad imperium suum traduxisse, Romanumque exercitum propemodum universum, & nihilo minus non modica a barbaris auxilia habere, eique in continente haud quaquam resisti posse, primum quidem per diligentem juris, ac justitiæ custodiam Byzantios ad sibi obtemperandum allicere deliberavit: deinde spe vana eos delusit, velut per somnium ex pauperibus ditissimos effecturum pollicens, ubi onerariam a mercatoribus pensiones exacturam firmasset. Ast ubi omnia fraudes, & ludibria reperta sunt, & vulgi jam fabula fuit, formidans, ne quid adversum se rerum novarum oriretur, potentiam suam omnem in mare transferre, & politiam in tyrannidem mutare constituit. Ac primum quidem classem, & cataphractos comparare, eorumque operam & in triremibus, & ad corpus suum contra insidiatores tutandum adhibere: continentem penitus penitusque negligere: seseque in mari, & insulis tenere, & ad Byzantios per mare alendos, nauticas negotiationes inducere. Ad hæc & qui nummati essent Byzantii, & quotquot restarent proceres, in carcerem contrudere, ut & timore vacaret, (metuebat namque, ne cum Cantacuzeno pacem inirent) & ipsis spoliatis, pecunia ad stipendia in cataphractos, & triremes suppetere. Qui etiam aliorum omnium, quotquot alias mentione pacis facta aut in domibus propriis ab ipso inclusi essent: aut monasteriorum septis, interdicto ad eos aditu, coacerentur, iis prius in carcerem datis facultates auferre: nam ante paulo eos privaverat. Insuper cæteris omnibus annuas pensiones præscribere, e quibus quæstum colligens, classem sustentarent. Carcerem autem in palatio Constantini magni communem ædificare cogitabat. Nam cum esset ibi domus, magnum Justinianum appellata, tecto vetustate consumpto, destructis conclavibus ipse domunculas plurimas sub terra ab utraque parte inædificare volebat, & in his reos funibus demissos condere, ut noctibus quidem in domunculis manerent, diebus ad mediocrem remissionem area in medio relicta uterentur, illosque supra muros vigilibus constitutis, totum diem ac noctem custodiri. Quod si qua re indigerent vigiles, ut inferioribus custodibus clare & aperte dicerent, omnibus audientibus, quo insidiarum vitaretur suspicio, si clam cum quibusdam illorum fabularentur. Post hæc, ut referebant qui norant, & imperatricem aggredi cogitavit, & tentare, aut vellet ipsius filiam despondere filio suo imperatori, si paratus sit ipse, velut pro filiis decertans, omnes opes suas in bellum contra Cantacuzenum impendere. Nam & antehac numquam non alacrem fuisse, & omne studium suum ad eum evertendum contulisse: & cum publicam pecuniam omnem, tum quam Cantacuzeni amicis abstulerit, in eo collocasse. Nunc cum res

ἐστρατοπεδεύετο ἐν κώμῃ τῇ Γαβριὴλ προσαγορευομένη, ὡς ἀφιστόμενος εἰς Φεράς, καὶ τῶν ἄλλων πόλεων πόρονοιαν ποιησόμενος ὅσαι ὑπὸ τῇ Τριβαλικῇ πολέμῳ ἔπραττον κακῶς. Τῶν δὲ πραττομένων, Ἀπόκαυχος ὁ μέγας Δεξ' ὁρῶν ἤδη τὰς μὲν ἡπειρώτιδας πόλεις πάσας Καντακυζίων τὸν Βασιλέα ὑφ' ἐαυτὸν πεποιημένον, καὶ τὴν τε Ρωμαίων στρατιὰν ὀλίγῃ δεινᾷ ἅπασαν ἔχοντα αὐτὸν, καὶ ποσαύτῳ ὑπὸ τῆς βαρβάρων συμμαχίας, καὶ ὡς ἀδυνάτον αὐτῇ ἀντικαθίστασθαι ἐκ τῆς ἡπείρας, πρῶτα μὲν ἐσκέφατο δὲ τῆς πρὸς τὰς δίκας ἀκερβείας καὶ δικαιοσύνης, πείθειν Βυζαντίως αὐτῇ προσέχειν. ἔπειτα κενῶς ἐλπίσιν ἐξηπάτα, ὥσπερ ἐν ὀνείροις πλασιωπάτης ἐξ ὁπύρων ἐπαγγελλόμενος ποιήσειν, ἂν τὴν ὀλκάδα σῆσῃ τὴν ἀργυρολογήσαντες τὰς ἐμπορίας. ὡς δὲ πάντα ἐξηλέγοντο ἀπάτῃ καὶ φανακισμοῖ, καὶ πάντες ἤδη πρὸς αὐτὸν ἀπέσκηπτον ἀδεῶς, δείσας μὴ τι νεωτεριδῇ περὶ αὐτὸν ἐσκέφατο πᾶσαν τὴν δυνάμιν εἰς τὴν θάλασσαν μεταγείν, καὶ πρὸς τυραννίδα τὴν πολιτείαν μετίστῃν. καὶ πρῶτα μὲν ναυτικὸν συστήσασθαι καὶ ὀπλίτας, καὶ τῶν πρὸς τὰς τελεῖρας χρῆσθαι, καὶ πρὸς φρερὰν οἰκίαν, ἵνα μὴ ἐπιβεβλῶνται. καὶ ἀμελεῖν μὲν παντάπασιν τῆς ἡπείρας, τῶν δὲ ἔχεισθαι καὶ θάλασσης, καὶ Βυζαντίας ἐκ θαλάττης τρέφεσθαι καθίστασθαι ἐμπορευόμενης τῇ ναυσί. πρὸς τῶν δὲ καὶ τὰς χρήματα ἔχοντας ἐν Βυζαντίῳ, καὶ τῶν συγκλητικῶν ὅσοι ἐτι ὑπελείποντο, ἐν δεσμοπῆλοις κατακλείειν. ἵν' οὕτως τε ἀπαλλάττοιο τῇ δέσῃ, ἐδεύει ἥδ' ἐθέλησῃ εἰρήνῃ τίθεσθαι πρὸς Καντακυζίων τὸν Βασιλέα, καὶ χρημάτων δύποροισι πρὸς τὸ ὀπλιτικόν, καὶ τὰς τελεῖρας, τὰ ἐκείνων ἀφελόμενος. καὶ μὴ δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι μνησθέντες πρῶτον εἰρήνης ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπ' ἐκείνου κατεκλείσθησαν, ἢ ἐν φροντιστηρίοις ἀποροῖσι καθέργνυντο, πάντων τὰς ἐστίας ἀφελέσθαι μὴ τὸ εἰς δεσμοπῆλον ἀγαγεῖν. πρῶτον ἥδ' ἐκείνας ὀλίγων τινῶν ἀπεσέρησεν ἐκ τῆς ἐστίας. εἶτα καὶ τοὺς ἄλλους ἅπασιν φόβος τὰς ἐστίας. ἐξ ὧν χρηματίζόμενος δὲ τῇ ναυσί. δεσμοπῆλον δὲ ἐν τοῖς βασιλείοις Κωνσταντίνῃ τῇ μεγάλῃ κοινὸν ποιεῖν διανοεῖτο. οἷα ἥδ' ὄντος ἐκεῖ μεγάλα Ἰασηνιαῖα προσαγορευόμενα, τὴν σέλιον ὑπὸ τῇ χρῶνι διεφθαρμένα, πᾶσαν εἰσοδὸν ἀναφράζας, οἰκίσκας ἐνδὸν ἐκείνῃ πλείστας διελεῖν ἐφ' ἑκατέρῳ μέρει, καὶ τῶν κατακλείσθαι τὰς δεσμώτας ἀνωθεν καλωδίους καθίειν, ὡς τε νυκτὸς μὲν, τοῖς οἰκίσκοις χρῆσθαι, ἡμέρας δὲ πρὸς μετρίαν ἀνεῖν τῇ ὑπολειμμένῳ μεταξὺ χωρίῳ. τὴν δὲ φρερὰν ἀνωθεν ἐγκαθιδρυμένῳ ἐπὶ τῇ τειχῶν δὲ πάσης νυκτὸς τε καὶ ἡμέρας τῇ φυλακῇ τῇ δεσμοπῶν ποιεῖσθαι, καὶ τινος δέοιτο, κάποθεν πρὸς τὰς φρερὰς ποιεῖσθαι τὰς λόγας φανερώς, ὥστε ἅπαντας εἰδέναι, ἵνα μὴ λάθοισιν ἐπιβελῶν τινὰ συσκευασάμενοι, κρύφα τῇ φυλάκῃ τισὶ δὲ λείψαντες. Μετὰ τὸ δὲ ἔφασαν οἱ συνειδότες, καὶ ἐπὶ Βασιλίδῃ χωρεῖν δὲ νοεῖσθαι, καὶ ἀποπειρᾶν, εἰ βέλοιο τὴν ἐκείνην θυγατέρα Βασιλεῖ τῇ υἱῷ πρὸς γάμον συλλάπτειν, εἰ γε βέλοιο αὐτὸν ὡς ὑπὲρ τέκνων ἀγωνίζομενον, πάντα πλεον ἐαυτῷ πρὸς τῇ ἐπὶ Καντακυζίων ἀναλί-

κων περιελθόντων, καὶ πᾶσαν ἐκείνην ἢ ὑπερὸν ἀφελόμενα, αὐτὴ κρατήσῃ τὴ θαλάσσης ἀναλίσκοιτο ἐκ τῆς ἰδίας. καὶ Βυζαντίου, καὶ τῆς νήσων ἀσφαλῶς καθέξῃν ἢ ἀρχῶν, καὶ μὲν ἐκείνη πείθοιτο ἢ θυγατέρα προσαρμόζῃν Βασιλεῖ τῷ υἱῷ, καὶ αὐτὴ εἶναι πατέρα βασιλέων, καὶ πᾶσαν ἔχειν ἀρχῶν, καὶ ἀνάττειν ἅπαντα αὐτῷ δοκῇ. ἂν δ' ἀπαναίνηται ἢ δυσγένειαν, ἐπ' αὐτὴ χωρεῖν. δὴλόν ὅδ' ἡδὴ εἶναι καὶ καὶ βυζαντινὸν περὶ αὐτῆς. συνεσκότακε δὲ καὶ κατ' αὐτὴ ἐπιβυλλῶν ποικίλῃ. Γράμματα πρὸς Πάπαν ἔγραψεν ὡς εἴς αὐτὴν. ἐδήλυν δὲ τὰ γράμματα, ὡς αὐτὴ μὲν ἐντραφεῖν ἔθεσι καὶ νόμοις τοῖς Ρωμαίων καὶ δόγματι πρεσβύτοι, ἃ καὶ ἡ Ρωμαίων Ἐκκλησία. Βασιλεῖ δὲ ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐκδοθεῖσα ἀνάγκη τὰ ἐκείνην ὑποκρίνεσθαι. ἢ μὲντοι πρῶτον δὴ λαβεῖν καὶ πίσιν καὶ ὁμόνοιαν τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ περισσώζειν. καὶ αὐτὴ ἡγεῖσθαι πατέρα καὶ διδάσκαλον, καὶ πρὸς ἢ πίσιν ὁδηγόν. καὶ βελεσθαι μὲν καὶ μὴ ἀνδρὸς αὐτίκα τελευτῶν δὴλα πάντα καθίσταν αὐτῷ, καὶ πειράσθαι, καὶ πᾶσαν ἢ ἀρχῶν, τὰ ἴσα ἢ πείθειν, ἢ καταναγκάζειν περὶ τῆς πίστεως δογμάτων αὐτῇ φρονεῖν. καλυπθῆναι δὲ ὑπὸ τῶν περιχρόνων πολέμων τῇ μάλιστα παρὰ Ρωμαίοις δυνατοτάτων πρὸς αὐτὴν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς πολεμισάντων, καὶ ἔτι μέχρι νῦν ἐπιχειμένων. ὅθεν αὐτὴ δεῖσθαι πρῶτα μὲν αὐτῇ τὸ θεῖον ἰλεσθαι ὅσα ἢ δοκῶσαν ἢ διεσπασμένων δογμάτων αἵρεσιν. ἔπειτα δὲ καὶ βοηθεῖν ἐπὶ τὰς πολέμουτας, ὅπως αὐτῷ δύναιτο, ὡς εἰ ἐκείνοι καταστροφῆσιν, αὐτὴ αὐτίκα τὰ τῆς Ρωμαίων ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας πρεσβυτείας φανερώς, καὶ τοῖς ἄλλοις ὑφύχνομένης. Τοιαῦτα μὲν τὰ πρὸς Πάπαν τῆς Βασιλίδος δὴθεν γράμματα ἐδήλυν. ὧν δὲ Κλήμης τῆς Ρωμαίων Ἐκκλησίας τότε πρεσβύτης. καὶ ζωγράφῳ τινὶ Πραιποσίτῳ καλεμένῳ ἐγχειρίσας, ἐξέπεμψε πρὸς Πάπαν μηδὲν ἐξείπειν κελεύσας τὸ ἀπόρρητον Βασιλίδος. ἡδὲν δὲ ἐκείνος ἡδὴ πλέον, εἰ μὴ ὅτι πέμποιτο πρὸς Πάπαν. Κλήμης δὲ ὁ Πάπας, ἐπεὶ δέξαιτο τὰ Βασιλίδος γράμματα, ὑπερηδεῖς ὅτι καὶ ἡ Βασιλὶς αἰροῖτο τὰ ἐκείνων, καὶ εἰ τῶν πολέμων ἀπαλλαγῇ, φανερώς αὐτοῖς προδῆσεται, ἀντέγραφεν αὐτὸς, πρῶτα μὲν ἐπαινῶν τὴν προαιρέσεως, ὅτι καὶ τοὶ τυραννιζόμενοι τῶν ὀρθῶν δογμάτων ἐκ ἀπίστη· ἀλλὰ τῇ Ρωμαίων Ἐκκλησίᾳ συμφρονοῖν. ἔπειτα δὲ ἐδίδασκεν ὡς χρὴ τῶν ἴσων ἔχεισθαι αἰεὶ, καὶ τὰς ἄλλας ἐνάγειν ἡπατιμένας, καὶ τὴν ἀληθείας ἐκπεσόντας. τελευτῶν δὲ ἐπιπύχετο, καὶ χρυσὰς ὑπετίθει τὰς ἐλπίδας ὡς βοηθήσων ὅτι αὐτῷ δύναιτο. Ταῦτα τὰ γράμματα ἐνεγκόντος Πραιποσίτου, ἐφύλαττεν αὐτὸς ἐν ἀπορρήτῳ. διενοεῖτο τε ὡς εἰς μὲν πείθοιτο ἡ Βασιλὶς αὐτῷ ἐφ' οἷς αὐτῷ ἀξιοῖν μηδὲν κινεῖν. εἰ δὲ μὴ, ταῦτα ἐπ' ἐκκλησίας ἀναγνόντα, Βυζαντίως ἐπ' αὐτὴ παρορμαῖν, καὶ ἐξαφθεῖν αὐτὴ καὶ παῖδας, ἥδει ὅδ' πρὸς τῷ πάντῳ δυσαναχετουῦντας, καὶ ῥᾶστα καὶ πάντῳ ὑτινοσοῦν χωρήσοντας, αὐτῷ πύθωνται τὰ Λατίνων ἡρημένῳ. καὶ ἔτι πᾶσαν αὐτὴν Βυζαντίως, καὶ τῆς νήσων ἔχειν ἢ ἀρχῶν. Εἰ δὲ μὴ προχωροῖν, μηδὲ πείθοιτο οἱ Βυζαντίως Βασιλίδας, καὶ τὰ τέκνα ἐξαφθεῖν, πάντων ἡδὴ ἀπογόνων, ἢ τῷ ἐν Μαγκάνοις πύργῳ κατακλείειν αὐτὸν, ὁχυρωτάτῳ ὄντι, καὶ δυναμένῳ πρὸς πάντας Βυζαντίους ἀντέχειν πολιορκουῦντας,

Paris II.

omnino secus, quam sperabatur, acciderint, & ille totam continentem occupavit, se mari dominaturum: sumptum de suo facturum: & Byzantii, insularumque imperium secure retenturum. Et si quidem illa connubio annuat, se patrem imperatorum esse velle, habereque totum imperium in manu sua, & facere quæ libuerit, Sin propter ignobilitatem suam conditionem hanc recuset, eam oppugnaturum: indicium quippe haud dubium fore, eam sibi malum machinari. Excogitavit etiam nequiter, ac subdole huiusmodi contra eam insidias. Litteras in ejus persona ad papam scripsit hoc exemplo. Se moribus, ac legibus Romanorum educatam, eadem cum Romana ecclesia dogmata colere, ac venerari. A suis autem consanguineis imperatori locatam, velit nolit ejus religionem simulare. *Edit. Paris.* religionem, fidem, concordiam, Romanæ ecclesiæ integram, inviolatamque custodire, & ipsum parentem, magistrum, ac ducem fidei agnoscere: voluisseque mox post mariti obitum statum ei suum exponere, & conari, ut totum quoque imperium, seu voluntarium, seu coactum eandem secum religionem profiteretur: sed bellis urgentibus, & usque hodie durantibus, quibus apud Romanos potentissimi super imperio secum dimicent, impeditam fuisse. Unde se precari illum, primum quidem, uti numen sibi propitiet, quod perversitatem istam dogmatum sectata videatur: deinde contra hostes eam pro viribus adjuvet: quibus subversis, statim Romanæ apostolicæ ecclesiæ doctrinam, & ritus publice celebraturam, & aliis exemplo præituram. Imperatricis litteræ ad papam, qui ea tempestate Clemens erat, hujus nominis sextus, huiusmodi fuerunt. Eis pictori cuidam, cui nomen Præpositus, cum tradidisset Apocauchus, ad papam misit: mandans, ne cui arcanum Augustæ patefaceret. Qui, nisi quod ad papam mitteretur, præterea nihil sciebat. Clemens litteris acceptis, omnibus incessit lætitiis, imperatricem secum communicare, & si bello defungeretur, palam id facturam, rescribit. Ac principio eam de constanti voluntate laudat, quod quamvis sub iniquo domino, a legitimis dogmatibus non discesserit, sed cum Romana ecclesia consentiat. Deinde quomodo iisdem perpetuo adherere, & alios in fraudem inductos, atque a veritate devios eodem reducere debeat, edocet. Tandem bene precatus, & bene sperare jubens, quantum in se esset, opem laturum pollicetur. Has litteras cum Præpositus attulisset, ipse Apocauchus arcane servabat: ut si quidem petita sibi concederet, nihil moveret: sin minus, per eas in conventu lectas, plebem ad ipsam una cum liberis interimendam concitaret. Sciebat enim id ægerime laturam, facillimeque cuivis se opposituram, si eam Latinorum decreta complexam intelligeret: sic totum se Byzantii, insularumque imperium adepturum. Quod si id secus eveniret, neque Byzantii ad imperatricem cum liberis trucidandam adducerentur, tum rebus desperatis, aut in arce Magnacensi munitissima, & quæ toti Constantinopoli posset resistere, se includeret:

Vun ij

Edit. Paris. aut triremi ad Epibatas secederet, ibi-
pag. 656. que liber, ac suus, reliquum ævi perage-
ret.

ἢ τελεῖται πρὸς Επιβάτας ἀναχωρεῖν, καὶ κεί τ' ἐ-
πίλοιπον βίον δαυεῖν, ἀρχόμενον ὑπ' ἐδενός.

CAPUT LXXXVIII.

*Custodia se munit Apocauchus: triremem ad fugam paratam habet. Laborat summa invidia. Urget edificationem carceris. De compacto a victis occidi-
tur. Ejus cada-ver, & caput resectum de muro ostentantur. Interfectores a populo paucis effugientibus obtruncantur. Amicorum & uxoris litteræ ad Cantacuzenum super morte Apocauchi, & invitatio Byzantium, ejusque occupandi commoditas.*

TALIA volvebat animo, & jam ordiebatur. Ac primo quidem se armatis custodibus circum sepiebat, sine quibus numquam foras egrederetur, ne-
moque invocatus propius propter eos au-
deret accedere. Præterea ad eundem finem triremem quoque paratam habe-
bat, semper stantem ad portam Li-
gneam, ut appellatur, ubi & domicilium ei de industria ædificatum. Semper e-
nim studebat, ut prope muros esset, ad
maie potissimum, ut si quid novi capiti
suo immineret, expedite elapsus se con-
servaret. At tunc quidem & de custodia
corporis, & de facili effugio, si quid sen-
tiret impendere mali, mire erat sollici-
tus: videbat enim omnes jam, non alie-
nos modo, verum etiam propinquitatem
conjunctissimos propter scelera sua, & tan-
tas Romanorum clades sibi infensissimos.
Duo quippe eius filii, stoliditatem patris,
moreque improbissimos detestantes,
ad imperatorem transferant: ut
& quibusdam, quibus arcana sua crede-
re solitus erat, non semel & iterum, sed
crebrius diceret, quam nunc potentem
cernimus Cantacuzenum? timendum,
ne & Byzantio potiatur. At enim si id
contigerit, sola terra, & cælo poti-
tutum: cætera se bellando cum ipso,
quantum possit, perditurum, etiam si
cum illis ipse perdendus sit. De stipatori-
bus igitur sedulo sibi providebat, & in
palatio Constantiniano carcerem, ut sta-
tuerat, opere artificibus locato ædifica-
bat, sæpiusque accedens, labores per
se inspiciebat, ac fabros perurgebat. At
vincti tum, carcerem adeo tetrum parum-
que a sepulcris differentem construi cer-
nentes, & scopum minime ignorantes,
redeuntem mactare cogitant, utrovis mo-
do cædem ipsius sibi profuturam rati. Si-
ve enim quod destinabant animis, affe-
querentur, a tanto malo immunes fore:
five exciderent, morte luituros: & ita
rursum magno malo, ne scilicet vivi se-
pelirentur, carituros. Hoc illi consilium
capiebant, & tempus captabant, quo eum
adorti rem perficerent. Magnus autem
dux cum alias magni Constantini pala-
tium ingressurus, sollicite sibi caveret
(semper namque armatorum satellitum
caterva eum sequebatur, & vinctos, prius
in ergastulis claudi jubebat, quoad abi-
ret) tunc quo facto maxime usus erat,
prætermisit, a Deo, ut conjicimus,
mente privatus, & ad cædem desertus.
Cæterum captivi atrium palatii spar-
sam ἐκεῖθεν ἀπαλλάττοιο) τὸ τε τῷ
παρηρημένος, καὶ ἐγκαταλειφθεὶς πρὸς τὸ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ οἱ τε δεσμῶται δισκεδασμένοι,

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν ἐκεῖνος διανοῖτο, καὶ ἤδη ἤρχε-
το αὐτῷ. καὶ πρῶτα μὲν περὶ ἐστῆς αὐτοῦ φρε-
νὸν ὀπλιτικὴν, ἢ προϊόντι τῆς οἰκίας συνείπετο αἰεὶ,
καὶ εἰς ἐτόλμα τῶν ἄλλων ἐγγυς εἰλθεῖν, εἰ μὴ ὑπὸ
ἐκείνου προσκληθεῖν. ἔπειτα καὶ τελεῖται παρεσκευάσ-
μένην εἶχε πρὸς τὰ τοιαῦτα πάντα χρόνον ἐπὶ τῆς ἑυλί-
νης λεγομένης πύλης ἐφορᾶσαν, ἔνθα ἦν αὐτῷ καὶ ἡ
οἰκία ἐξ ἐπιπέδου ἐκεῖ κατεσκευασμένη. αἰεὶ γὰρ ἐποιοῖτο
τὸ πρόνοιαν ἐγγυς εἶναι τῷ τειχῶν μάλιστ' ἢ πρὸς θάλασσαν
ἐν εἰσι περὶ αὐτὸν νεωτέρῳ, ῥαδίως διακρίπτῃ, καὶ
δρασάσθαι αὐτὸν. τότε δὲ μάλιστ' ἀπαλλάττοιο πλείων
εἰς τὴν περὶ αὐτὸν φρενὴν, καὶ πρὸς τὸ ἐξοδὸν αὐτοῦ ῥα-
δίαν εἶναι εἰ τινοὺς αἰδοίτο κακῶς. ἔορα δὲ ἤδη πάν-
τας πρὸς αὐτὸν κακῶς δακρυμένους, καὶ μισουῦντας τῆς
πονηρίας, καὶ τῆς τοσαύτης τῷ Ῥωμαίων φθορᾷ, καὶ
τὰς ἐξωθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς οἰκειότητας αὐτῶν. οἱ
δύο δὲ τῷ υἱῶν πολλῶν αὐτῶν κατηγόντες σκαῖότητα,
καὶ μοχθηρίαν ἔσθων, ἀπέστησαν πρὸς Βασιλέα. ὥς
τε καὶ πρὸς τινὰς αὐτοῦ τῷ ἀπορήτων κοινωνουῦντας λέ-
γειν, καὶ δις καὶ τρίς, ἀλλὰ ἐπὶ πολλάνκις, ὥς ὅρα μὲν
ἤδη Καντακουζηνὸν ἰσχύοντα μεγάλα, καὶ δέδοικα μὴ καὶ
Βυζαντίαν περιγένηται. ἀλλ' εἴγε καὶ ποῖτο συμβαῖν,
γῆς μόνῃς κρατήσει καὶ ἔρανος. τὰλλα δὲ αὐτὸς δακρυθε-
ρεῖ πολέμων αὐτοῦ μέχρι καὶ τῆς δυνατῆς, εἰ μέλλει καὶ
αὐτὸς συνδραβεῖσθαι αὐτοῖς. Τῆς τε οὖν φρενὸς καὶ
περὶ αὐτὸν πολλῶν ἐποιοῖτο πρόνοιαν, καὶ τὸ ἐν Βασι-
λείῳ τῆς Κωνσταντίνου δεσμωτήριον κατεσκευάσας ἢ δι-
ανοῖτο, διμικροῖς τισι τὸ ἔργον ἐπιτρέψας. συχνῶς
καὶ αὐτὸς ἐπιφοιτῶν, ἐπεσκέπτετο τὸ ἔργον, καὶ προ-
σινάγκαζε τὰ χεῖρα κατεσκευάζειν. Οἱ δεσμῶται δὲ τὸ
τε δεσμωτήριον ὁρῶντες κατεσκευάζοντο, ἔτι δεινόν,
καὶ ὀλίγα τάφων ἀποδοῖν, καὶ τῶν δαυνοῖαν ἐκ ἀννοου-
ντες, ἐσκέψαντο αὐτὸν ἀποκτείνειν ὅταν γένηται ἐκεῖ,
ἀμφοτέρωθεν αὐτοῖς οἴομενοι τὸν ἐκεῖνον λυσιτελίσαι
φόνον. ἂν τε δὲ ἐπιτυχάνωσιν, ἀπαλλάξεσθαι δε-
νῶς ποσῶς, καὶ ζῆσαι ἐλδοθέρας. ἂν τε ἡττώνται,
ἀποθνήσκουσιν, καὶ αὐτοῖς ἀπαλλάττεσθαι τὰ ζῶντας κα-
πορώχθαι. Τοιαῦτα μὲν οἱ δεσμῶται ἐβλάσαν-
το, καὶ παρητήριον καιρὸν ἐν ᾧ ἀποκτενεῖσιν ἐπιδέ-
μενοι. Δὲ δὲ ὁ μέγας τὸν ἄλλον χρόνον ὡς εἶδε
πρὸς τὰ Κωνσταντίνου τῆς μεγάλης βασιλείας εἰσερχεσθαι,
πολλῶν πρόνοιαν αὐτῶν ποιῶν (ἐπομένως τε δὲ εἰ-
χεν αἰεὶ τῷ δορυφόρῳ ὀπλιτῷ πολλὰς, καὶ τὰς δεσ-
μῶτας πέμπων κατέκλειον ἐν ταῖς εἰρηταῖς, ἀλλὰ
δεόντων ὑδὲ ἐποίει, τὸ φρονεῖν ὑπὸ Θεῷ, ὡς εἰκοι
παρηρημένος, καὶ ἐγκαταλειφθεὶς πρὸς τὸ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ οἱ τε δεσμῶται δισκεδασμένοι,

περιήσαν τῶν βασιλείων τὴν αὐλήν, καὶ αὐτὸς τὴν πε-
 ρὶ αὐτὸν δορυφορίαν ἔξω καταλιπὼν, εἰσῆλθαι ἐνὸς πα-
 ρεπομένῃς μόνῃς. Οἱ δεσμῶται δὲ ὡς εἶδον ἔπος ἀφύ-
 λακτον εἰσιόντα, καὶρὸν ἐπιθέσεως νομίσαντες, ὥρ-
 μισαν ἐπ' αὐτὸν, ὀλίγοι τινὲς παρώτων, οἱ ἔτυχον ὄν-
 τες ἐν ταυτῇ. ἐν οἷς καὶ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος ὁ
 δεῦρ' ὑπὲρ Καντακζύων τῆ βασιλείας τὸ δεσμωτήριον
 κατακεκριμένος καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆ θείας. παρώτα μὲν οὖν
 ἐχρῶντο λίθοις ἐπ' αὐτῷ, καὶ γὰρ δὲ πόρου τινοῦ σπ-
 ῆρα. Ἐπειὰ τὶς αὐτῶν ῥοπαλὸν καὶ τύχῃ δρημένῳ
 ἐπληξεν κατὰ τῆς κεφαλῆς πολλάκις καὶ κατ'ὠκυγ-
 νη. Μετὰ τὸ δὲ χρυσάριον σκεπάρνῳ τῷ τὸ δεσμωτήριον
 οἰκοδομουμένων τεκτόνων, ἀπέτεμον αὐτὴν τὴν κεφαλὴν.
 Ἡ δὲ περὶ μέγαν Δεκά φρερὰ, καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοι εἰ-
 ποντο, ὡς ἡδ' ἀνόντο ἐκείνον τεθνεῶτα, καὶ παρὸς ἀμυνῶν
 ἐτράποντο ὑπὲρ ἐκείνου, ἀλλὰ καταπλαγέντες παρὸς
 τὴν πόλιν, ἄλλοι ἄλλοσε διεσκέδαθησαν. Οἱ δεσ-
 μῶται δὲ, παρώτα μὲν παρὸς τὴν ταραχὴν σωέδρα-
 μον πάντες. ἡγνόουν γὰρ αὐτῶν οἱ πλείστοι, ὅ, τι
 εἴη. ὡς δὲ ἔγνωσαν τὸν μέγαν Δεκά τεθνηκότα, τὸ
 σῶμα μὲν ἀνήρτησαν ἐπὶ τῇ τειχῇ τῇ θρασυτέρων
 τινέσι. τὴν κεφαλὴν δὲ περιπεύραντες ἀκοντίῳ, καὶ αὐ-
 τὴν ὁμοίως ἐπέσκησαν τοῖς τεύχεσιν, ἵν' εἴη πᾶσι κατα-
 φανής. ὦροντο δὲ μᾶλλον κεχαρισμένα τῷ δήμῳ δρᾶν,
 πολέμιον κοινὸν τὸν μέγαν Δεκά ἡγεμένῳ, οἷα δὴ τῆ
 ἐμφυλίου πολέμου ὄντα αἰτιώτατον. πάντες δὲ ἡδὴ τὰ
 γεγενημένα ἐκ ἡγνόουν. αὐτοὶ δὲ παρεσκέδαζοντο ἐκ
 τῶν ἐόντων, ὡς ἀμυνέμενοι ἂν ἐπίωσι τινέσι, τοῖς
 τεύχεσι τῶν βασιλείων μάλιστα θάρρους ἔσιν ὑψη-
 λοῖς. ἅμα δὲ ἐὺπέσαινε τὶς αὐτὰς ἐλπίς, ὡς εἰδὲς
 ὑπὲρ ἐκείνου ἀμυνεῖ, πάντων ἐχθραινόντων. Καὶ ἡ
 βασιλὶς δὲ δέσασα μή τι νεωτερίσῃσι πλέον περὶ
 αὐτῶν, καὶ μόνον ἀμνηστίας ὅρκος παρέξεται καὶ ἀπα-
 θείας, ἀλλὰ καὶ παρὸς ἑτέρα τινα αἰτήματα ὑπέξει. Ἡ
 μὲν οὖν βασιλὶς αὐτίκα ὡς ἐπύθετο, πανυπερσέβα-
 σον Ἰσαάκιον ἐκέλευε τὸν Ἀσάνην. ἔπος δὲ αὐτίκα
 διεδέχετο τῷ παραγμάτων τὴν ἀρχὴν, πᾶσαν πόρ-
 νοιαν ποιήσασθαι, καὶ ὅρκος παρέχειν τοῖς δεσμῶταις,
 ὥστε τῶν βασιλείων ἐξελεῖν. εἰδὲσε δὲ περὶ αὐτῶν
 ἅπερ καὶ ἐκεῖνοι ὑπενόουν. ἐκεῖνος δὲ ὅχλῳ πολλῷ παραγ-
 μάτων ἀθρόον περὶ αὐτὸν γεγενημένῃ, ἡμέλει τῶν
 δεσμῶταιν. καὶ τὴν τε ἡμέραν ἐκείνην, καὶ τὴν νύκτα
 διήγαγον, εἰδὲν ἐπιθεμένῃ. κατ' αὐτὴν εἰ ἐβέβληντο,
 διεσώζοντο ἂν, ἢ ἐν τῇ τῆς Θεοῦ γενόμενοι νεῷ Σο-
 φίας, ἢ ἄλλοσε ποι' ἐσκέδαθ' ἑντες, εἰδὲς δὲ αὐτὰς
 ἐφρερεῖ. μεγάλα δὲ ἐλπίσαντες ἀνοήτως, καὶ τῆς φίλης
 ἀπεστέρωται ζωῆς. ἐς τὴν ὑστεραίαν γὰρ Τζεφραίτις
 ἐκ τῶν οἰκετῶν ἦ μὲν ἄλλος Δακός, αἵμασι χαίρων ἀν-
 θρωπος, καὶ πικρὸς καὶ ἀπάνθρωπος κολαστής, δημῷ
 δὲ ἐπείχε τόπον ἐκείνου περιόντος, ὑπὲρ τῆ δεσπότης ἀ-
 μυνόμενος, τὸν δῆμον ἐκίνει. καὶ μάλιστα τὸ ναυτικόν,
 εὐνοίαν παρὸς ἐκείνον κεκτημένον καὶ μικρὰν, οἷα δὴ πε-
 ρὶ αὐτὸς αἰεὶ ἡχολημένον, καὶ ὅπλα ἀναλαβόντες, ἐ-
 χάρουσι ἐπ' ἐκείνου. Οἱ δὲ τῶν χρησίμων δ' ἐπορεύ-
 τες εἰδὲν, ὅπλα τε δὲ αὐτοῖς καὶ παρήσαν οἷς φρα-
 ξάμενοι ἐπιστήσονται τοῖς τεύχεσι, καὶ τὸ τῆ φρερῆς μέ-
 γεθος κρεῖττον αὐτῶν, ἢ ὥστε παρ' αὐτῶν φυλάττεσθαι ὄν-
 των ἐλασσόνων, ἀπείρων τῶν ἐπικειμένων ὄντων καὶ πανταχόθεν περιρρέοντων, ὡς ἡδ' ὄντο διο-
 ρασόμενα τὰ τεύχη, καὶ ἀλίσκεσθαι μέλλειν ἡδὴ, τὸ φρερίον ἐκλιπόντες, ἐπὶ τὸν ἐγγὺς κατέφυγον
 ναὸν τὸν τῶν ἐννεα παραγμάτων προσαγορεύμενον. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν τὰ ἄδύτα εἰσῆσαν. οἱ δὲ ἐν

sim obambulabant, & ipse satellitio suo
 foris relicto, uno tantum comite ingre-
 diebatur. Tum illi, ut ita incustoditum
 aspexerunt, tempus adesse rati, insiliunt,
 pauci, quidam primum, qui forte simul
 erant, in quibus & Alexius dux, Canta-
 cuzeni causa & ipse damnatus carcere,
 fororis filius ab avunculo suo. Ergo lapi-
 dibus eum initio insectantur, quod ferrum
 in promptu non erat. Post quidam fustem
 fortuito repertum, saepius in caput im-
 pingit. Ad extremum arrepta bipenni a
 fabris materiariis, qui carcerem extrue-
 bant, caput illi amputant. Tum custo-
 dia, & quidquid satellitum sequebatur,
 ut eum interfectum audierunt, ultione
 praetermissa, tanta audacia attoniti, al-
 lius alio diffugerunt. Captivi ad tumultum
 omnes concurrentes (major enim pars
 eorum quid esset nesciebat) ut magnum
 ducem occisum cognoverunt, quidam au-
 daciores, cadaver de muro suspendunt,
 caputque telo praefixum similiter in muro
 pro spectaculo statuunt. Gratum enim
 populo facere se arbitrabantur, qui illum
 pro communi hoste haberet, tamquam
 hujus belli civilis fontem scilicet, pri-
 mamque originem: nemo enim jam quae
 contigerant non sciebat. Ipsi vero pro co-
 pia praesenti, si qui eos aggredierentur,
 defensionem parabant: sublimibus pala-
 tii muris potissimum fidentes. Simul et-
 iam spes quaedam illis sublandiebatur,
 neminem ejus ultorem proditurum, in
 quem omnium odia conspiravissent: &
 Augustam metuentem ne quid amplius
 novarent, non solum oblivionem facti,
 & impunitatem illis juraturam: verum
 etiam aliis quibusdam petitionibus satis-
 facturam. Imperatrix accepto caedis
 nuntio, statim Isaacium Asanem pan-
 hyperfebastum (hic enim mox summæ
 rerum praepositus est) b videre jubet, Edit. Paris.
 ne quid respublica detrimenti capiat: pag. 658.
 & fidem dare publicam captivis illis,
 ut palatio exirent: ea enim illis time-
 bat, quae & ipsi suspitione praecipie-
 bant. Verum Asanes sexcentis simul
 negotiis obrutus, captivos posthabuit:
 qui diem illum & noctem consequen-
 tem neminem invadente illæsi transege-
 runt: quo tempore, si voluissent, vel
 in ædem Sophiæ, vel alio quopiam
 dissipati confugientes, cum non custodi-
 rentur, servati fuissent. Sed quia ma-
 gna præmia insipienter sperabant, et-
 iam charas sibi animas suas perdide-
 runt. Postridie siquidem Zephraetis e
 famulis magni ducis, homo sanguina-
 rius, sævusque, & immanis) carnifici-
 nam enim domino superstite faciebat) ad vindicandam interfecti cædem popu-
 lum concitat: classarios imprimis, qui-
 bus quod assiduo inserviret, perbenevolis
 utebatur. Quamobrem sumptis armis in
 miseros vadunt. Qui destituti omnibus
 ad pugnam requisitis (nam & armis ca-
 rebant, quibus tecti in muris starent,
 & majus erat palatium, quam ut a pau-
 cis defendi posset, cum innumeri essent
 qui adorirentur, & undique se circum-
 funderent) ut muros perfodi, & se ca-
 piendos senserunt, relicto palatio, five
 castello, ad templum in proximo, no-
 vem ordinum cognominatum, perfu-
 giunt. Et alii quidem adyta subeunt:

alii in cuniculis (qui plurimi ibidem , & tortuosi erant) sese occultant . At populus superveniens , præcipiti , & insano furore quosdam eorum intra ipsa adyta , alios ubi eos comprehendebat , jugulat : paucique admodum effugerunt : & illi præsertim , qui magnum ducem peremerant : reliqui omnes , iique frequentes necati sunt : quorum numerus , quod ex diversis urbibus erant collecti , ad liquidum iniri non potuit . Atque hi quidem hoc modo magnum ducem occiderunt , & ipsi vicissim per imprudentiam suam occisi sunt . Porro amici imperatoris qui erant Byzantii , simul necem magni ducis fama vulgavit , rem gestam ad eum perscribunt : admonentes , ut omnibus intermissis Byzantium advolet , captivis quippe Constantini palatium obtenturis , si celerrime affuerit , inde urbem occupaturum . Hæ litteræ apud vicum Gabrielis castrametanti venerunt , & Didymoticho ab uxore eadem nuntiabantur .

μένον ἥκον βασιλεῖ. ἅμα δὲ καὶ ἐκ Διδυμοτείχης παρὰ γυναῖκός τῃς βασιλίδος ἀπηγγέλλετο τὰ
45α.

ὑπονόμοις κατεκρύπτοντο ἔσιν ἐκεῖ πλείοις καὶ δυσ-
λίκοις. Ὁ δῆμος δὲ ἐπελθόντες ὁρμῇ τινι ἀχέτω καὶ
μανιώδει, τὰς μὲν αὐτῶν ἀπέσφαξαν τῶν ἀδύτων ἐν-
δον, τὰς δὲ ἄλλας οἱ κατελαμβάνοντο, καὶ διέδρασαν
τὸν κίνδυνον ὀλίγοι πάνυ, καὶ μάλιστα οἱ τὸν μέγαν Δῦ-
κα ἀπεκτορότες. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἀπεσφάγησαν ὄν-
τες οὐκ ὀλίγοι. σαφές αὖτε τὸν ἀριθμὸν οὐκ ἔξεγένετο
μαθεῖν, οἷα δὲ ἐκ θαφόρων πόλεων συμειλεχμένων.
Ἐκείνοι μὲν οὐδ' οὕτω τὸν τε μέγαν Δοῦκα ἐπιθέμηναι ἀ-
πέκτειναν, καὶ αὐτοὶ ἀπώλοντο ὑπ' ἀβελίας. οἱ δὲ ἐν
Βυζαντίῳ φίλοι Βασιλεῖς, ὡς ἐγένετο αὐτίκα φανερός
τεθνηκώς ὁ μέγας Δοῦξ, γράμματα πρὸς Βασιλέα ἑ-
γραφον περὶ τῶν γεγενημένων. καὶ παρήνουν πάντα ἐν
ὑστέρῳ θέρμῳ, τάχιστα ἤκειν πρὸς Βυζάντιον, ὡς τῶν
δεσποτῶν τὰ Κωνσταντίνε τῷ μεγάλῳ βασιλεῖα κατα-
χρυσόντων, καὶ εἰ τάχιστα παραγένετο, Βυζάντιον πα-
ραληφόμενος ἐκεῖθεν. τὰ μὲν οὐκ ἔφίλων γράμματα,
ἐν τῇ τῷ Γαβριὴλ ἀρροσαγορευομένη κόμῃ ἐστρατοπεδου-

C A P U T LXXXIX.

*Legationis ad Cralem relatio: consilium de factione illius Pheris exigenda. Sua-
dent in concilio procures eundem Byzantium sine mora, quos imperator refel-
lit. potius Pheras sibi prius eundem. Persae duces vincunt, statim cum o-
mnibus copiis Byzantium redeundum: uxor Apocauchi Epibatas secedit. Im-
perator culpam amissarum Pherarum, & urbium Macedoniae in Persas duces
conjicit, quibus persuadet, uti secum in Macedoniam revertantur. Sulima-
nus Persa moritur. Amurius ad suam provinciam defendendam redit domum:
Sarchani innocentiae suae vix fidem facit. Crales Pheras occupat: se Roma-
norum, & Triballorum imperatorem proclamari jubet. filium Cralem ap-
pellat.*

Edit. Paris.
pag. 659.

EADEM luce legati a Cræle re-
deunt , renuntiantes , antequam eo
venissent eum Pheras relinquentem re-
cessisse : Persarum videlicet adventum ,
de quo audierat , metuentem . Sed cum
illum eo loco in quo tunc erat conve-
nissent , legatione percepta respondisse ,
se quoque quid justum sit scire : atque
idcirco Pheris abiisse , qua urbe impe-
rator tamquam sua uti posset . Refere-
bant item legati , Pheras alioqui cu-
ram , ac providentiam non minimam
desiderare : & factionem Crælis expel-
lendam : non enim passuram plebem
quiescere : sed ubi licentiam adepta fue-
rit , ad deditiōem Cræli faciendam sol-
licitaturam . Imperator utramque rem
multo egere studio , & ambas esse sum-
me necessarias judicans , huc illuc co-
gitationes dividebat . Convocatis igitur
primoribus , præsentibus item Amurio
satrapa , & Sulimano Sarchanis filio ,
rem in disceptationem adducit , &
quod cuique pro tempore utilius vide-
retur , proferre in medium jubet . Pla-
cuit ad unum omnibus , citra cuncta-
tionem petendum Byzantium : non
enim res ipsas expectaturas , si ipsi
cessando diem exemerint . At impera-
tor dicta cum recta ratione haud con-

ΤΗΣ αὐτῆς δὲ ἡμέρας, Ἐοὶ πρὸς Κράλιν πεμφ-
θέντες πρέσβεις ἐπαγγέλον· ἀπήγγελλον τε ὡς
Κράλης μὲν καὶ πρὶν αὐτὸς ἦκειν, ἀποσαίνει Φερῶν πρὸς
τὴν οἰκείαν δέσπασιν τῶν Περσῶν τὸ ἔφοδον, ὡς ἡγγέλλοντο
ἐπιόντες· αὐτῶν τε ἔνθα καὶ παραγενομένων, καὶ ἀπαγ-
γειλάντων τὸ πρεσβεῖαν, ἀποκρίνασθαι, ὡς εἶδεν καὶ αὐ-
τὸς τὰ δίκαια, καὶ ὅτι τὸ ἀποσαίνει καὶ Φεραίῳ, οἷς ἐξέσται
Βασιλεῖ χρῆσθαι ὡς οἰκείοις. ἔλεγον δὲ οἱ πρέσβεις τὰς
Φεραίους δεῖναι πολλῆς τιμῆς, τῆς τε ἄλλης, καὶ τῆς τὰ
Κράλην παύσαντας ἐξελαθῆναι· ἐπεὶ γὰρ ἐάσαντες ἐκείνους
τὸν ὅχλον ἡρεμεῖν· ἀλλὰ ἀναπέσειν Κράλην προχωρεῖν,
ἂν ἀπολαύωσιν ἀδείας. Βασιλεῖ μὲν οὐκ ἔδοκε ἀμφοτέ-
ροις δεῖν σπασθῆναι πολλῆς, καὶ τῆς ἀναγκαιοτάτων ἀμφο-
τέρων, καὶ ἐμερίζετο τοῖς λογισμοῖς· ἐκκλησίαν δὲ ἐκ τῶν ἐν
τέλει ποιοσάμενος, καὶ Ἀμάρ παρόντος τῷ σατράπῃ καὶ Σα-
λιμάν τῷ Σαρχάνῃ παιδὸς, εἰς κοινὸν παρτίθει τὴν βα-
λὺν καὶ ἐκέλευε γνώμην ἑκάστων εἰσαγεῖν, ἢ ἂν ἐν τοῖς πα-
ρῶσι δοκοῖη λυσιτελεσέμεν εἶναι, ἔδοκε μὲν οὐκ ἅπασιν κοι-
νῇ πρὸς Βυζάντιον ἰτέον εἶναι καὶ μὴ μέλλειν· ἐπεὶ δὲ τὰ πράγ-
ματα αὐτὸς ἀναμνησθῆναι ἂν τρέψωσι τὸν καιρὸν καὶ ὅτι μέλ-
λωσι. Βασιλεὺς δὲ ἐκ ὁρδῶν ἔχεται λογισμῶν τὰ εἰρη-
μῆνα ἀπεδέειν· τὰς μὲν δὲ φίλους γεγραφέναι, ὡς πα-

ρακοιμώμενον ἀπεκτονότες οἱ δεσμῶται, τὰ Κωνσταντίνου βασιλείᾳ αὐτοὶ κατέχον· ἀδελφὸν δὲ εἶναι εἰ κατέχουσι καὶ μέχρι νῦν. εἰ μὲν γὰρ ἅπασα ἡ πόλις προσεχώρησεν ἡμῖν, καὶ ἐδὲν ἐκείνοις ἐνοχλᾷσι, ὅσα τὴν δόξαν τὴν πρὸς ἡμᾶς, τί δὲ ταχυτῆτος πρὸς ἐκείνους, μήτ' αὐτῶν ἐδένα κίνδυνον ὑποπτόμεντων, καὶ ἡμῶν ζημιωμένων, ὅσα τὴν μέλλουσιν μηδὲν, εἰ δ' ὥσπερ πρότερον αὐτοῖς πολέμοισι, καὶ τειχομαχίας πρὸς αὐτὰς ὁ δῆμος ποιουῖται ἐπιόντες, ἐχόρῳ τὴν δυνάμιν, ὅφ' ἥς αὐτοὶ περιποιήσονται τὸ φρούριον· ἔτε δὲ ὅπλων ὑπορᾶσιν ἄοπλοι καὶ δεσμῶται ὄντες, ἔτε τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τροφὴν. Τὰ δὲ ἀναγκαῖα μόλις ἐχορηγοῦτο παρὰ τῆς φυλάκων γλίχρας. πρὸς ταῖς δὲ, καὶ πρὸς τὸ τῆς φρενὸς μέγεθος ἐξαρκέσασιν ὀλίγοι ὄντες, αὐτὸ τε τὸ φρούριον ἡμελημένον ἐκ πολλῶν εἰρησίων, ῥᾶσα προδώσει τὰς ἐνόντας· ὥστε ἐμοί γε ἐκ πάντων ἄπορα εἶναι δοκεῖ, δυνήσεσθαι αὐτὰς πρὸς τοσοῦτον πόλεμον ἀντιχῆσιν. Εἰ δ' ὁ Θεοδότης ἐπικελεύει ἀπέλαυσαν τινός, καὶ ὑπορήσαντες τῆς πρὸς τὴν χρεῖαν ἀντέχον ἄχρι νῦν, καὶ μέχρι πολλοῦ δυνήσονται ἀντικαθίστασθαι, οὐδὲν δὲ ἐλπίδα ἀδελφὸν τῶν ἐν χερσὶν ἀγαθῶν ἀποχέσθαι δεόν. Φεραί δὲ ἐφαύλη πόλις καὶ οἷα καταφρονηθῆναι, ἀλλὰ μεγάλη τε καὶ θαυμασία, καὶ ἀναγκαῖα τῇ Ρωμαίων ἀρχῇ παρεῖναι. δι' αὐτὴν οἶμαι, τὴν μὲν ἄλλω ἅπασαν στρατιάν ἐπὶ Βυζάντιον χωρεῖν αὐτίκα, ἐμὲ δὲ τριχιλίους παραλαβόντα στρατιώτας, ἀφικέσθαι εἰς Φεράς· καὶ μίαν ἡμέραν ἐκείνοις συγγενόμενον, καὶ προνοίας ἀξιώσαντα τινός, ἔπειτα καὶ τὰς τὰ Κράλη ἡρημένους ἐκείθεν ἐξελάσαντα, αὐτοῖς ἀνασρέφειν. τῆς ἄλλης δὲ στρατιᾶς διὰ βαρύτητα, καὶ πλῆθος πυκνότηρας τὰς στρατοπεδείας ποιημένης, ὑπερήσομεν, καὶ δὲ αὐτοὶ ὀυσαλεῖς τε ὄντες καὶ ὀλίγοι, καὶ ῥᾶσι τὴν ὁδοποιεῖαν διανύοντες· καὶ τὴν τε πρόνοιαν ποιησόμεθα Φερῶν πηλικαύτης πόλεως, καὶ πρὸς τὴν εἰς Βυζάντιον ὁδοποιεῖαν ζημιωσόμεθα ἐδὲν. εἰ δὲ τινος ἀπολειπόμενοι καὶ τῶν δεόντων, καὶ περιγενοίμεθα τῇ Βυζαντίᾳ νῦν, ἀλλ' εἰσαυτοῖς ἔξεσιν ἐκ ἀγεννεῖς περὶ αὐτῆς ἐλπίδας ἔχειν. Φεραί δὲ εἰ ἀμεληθεῖσαι ὑπὸ Κράλῳ γένοιτο, αὐταῖς τε ἀνασώζεσθαι ἐλπίς ἐκέτι ἐδεμία, καὶ τὰς ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις, ὥσπερ μεθόριον κειμένη τῆς ἄλλης ἀρχῆς Ρωμαίων ὁρατέμει. ἃ χρὴ σωθῆναι, καὶ μὴ ἀδελφῶν ἕνεκα, τὰ πρόδηλα προέσθαι καλά. Τοιαῦτα μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπ' ἐκκλησίᾳς συνεβέβηκε, καὶ ἐπεὶ ἔθοντο οἱ πλείστοι Ρωμαίων τῆς ἐν τέλει. Ἀμὲρ δὲ μὲν Σελιμᾶν καὶ τῶν ἄλλων Περσῶν, ἀντίποιον φανερώς, καὶ λυσιτελοῦντα εἰπόντες βασιλεῖα βεβεβηκέναι λόγων ἡκόντων περὶ Βυζαντίου, καὶ τοσαύτης ἐλπίδος ὑποφαινομένης, ἐκείνων μὲν ἀμελεῖν, πρὸς ἕτερον δὲ τι τρέπεσθαι, καὶ πᾶν τῶν βελτίων ἢ. καὶ δὲ περὶ μιᾶς καὶ δύο πόλεων τὴν ὁδοποιεῖαν αὐτῶν πρὸς τὰς ἄλλας Ρωμαίας εἶναι, ἀλλὰ κοινῇ περὶ συμπασης τῆς ἀρχῆς, ἥς ὥσπερ ἐκφάλακτον ἐστὶ Βυζάντιον· καὶ μὴ ἐκείνη περιγένηται, ἐδέποτε βεβαίως τὴν ἡγεμονίαν ἔξειν. Φεραί δὲ εἰ νῦν προχωρήσας Τεβαλοῖς, καὶ μακρῶ ὕστερον ἀνασωθήσονται αὐτοῖς ἐπὶ στρατεύσαντος, καὶ αὐτὰς ἐπαγομένη καὶ δέλης καὶ συμμάχους. Οἱ μὲν οὖν Περσῶν ἄρχοντες, τοιαῦτα ἀντίποιον, καὶ ἐδέοντο βασιλεῶς σφίσι πεῖθεσθαι· ἅμα δὲ καὶ ἄρμητο ἡ στρατιὰ ἀναζωγνύειν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐώρα πράττειν ἐτέρως ἀδυνατῶς ἔχων, ἐπέτρεπε τὴν εἰς Βυζάντιον ἐπανοδὸν. ἐπεὶ δὲ ἤκουσεν, τὰς τε δεσμώτας ὄρον ἀποτεθνηκότας, καὶ τὰ ἄλλα πράγματα ἐκ ἡσυχίας. Με-

sentire ostendit. Amicos scripsisse quidem, praefecto cubiculi occiso, victos Constantini palatium tenere: esse tamen in ambiguo, utrum adhuc teneant. Si enim, inquit, universa civitas nostra, neque illis propter studium nostri quidquam molestum est, cur ad illos festinemus, quando nec ipsi periculum ullum metuunt, & nos ex dilatione detrimentum nullum capimus? Sin, ut antehac, rursus in armis sunt, & populus palatium oppugnat: non video, qua vi id servaturi sint: nec enim armorum facultas est, cum sint inermes & cum catenis: neque victus, quem custodes vix ad necessitatem tenuiter suppeditabant. Adde quod ad amplitudinem palatii tutandam ipsi pauci non sufficiunt, quod jam pridem neglectum, & desertum, facillime qui intus sunt prodent: ut mihi quidem quacumque intuenti, difficile videatur, posse illos contra tantam vim resistere. Si vero unde auxilium consecuti, & rebus necessariis abundantes, usque nunc se defenderunt, & diutius se defendere poterunt, non sane propter incertam spem bona, quae in manibus sunt, abjicere oportet. Non enim exigua, & contempta urbs Pheræ, sed ampla & illustris, & a qua Romanum imperium valde pendeat. Quare reliquo exercitui nulla interposita mora Byzantium contendendum, mihi vero cum tribus millibus Pheras proficiscendum: ibi unum diem cum civibus ponendum, rebusque utcumque inspectis, & compositis, & Crallianis expulsis, revertendum opinor. Alias autem copias, propter multitudinem, armorumque pondus crebrius castrametantes, nos pauci, & leviter armati, atque idcirco expedite ambulantes, facile assequemur: & ita Pheris tantæ urbi consulemus, & profectioem Byzantinam nihil morabimur. Quod si re quapiam necessaria defecti, Byzantium nunc non obtinuerimus, tamen ingenuam spem ejus adhuc obtinendi habere liceat. Sin Pheræ negligentia nostra sub Crallis potestatem venerint, ipsas recuperandi nulla spes supererit: nec alias urbes Macedoniæ, inter quas velut confinium sita, a cætero imperio Romano eas dividit. Quæ æstimanda sunt, nec pro incertis certa dimittenda. Talia imperator in consilio procerum suadebat, & persuadebat plurimis. Amurius vero, & Sulimanus, alique Persæ palam responsantes, parum utiliter consuluisse affirmabant: cum de Byzantino agatur, & tanta spes affulgeat, illo neglecto ad aliud, quamvis optimum converti. Non enim illis cum cæteris Romanis, de una aut duabus urbibus, sed de toto simul imperio litem esse: ejus velut caput, & summa Byzantium: quam nisi subjecerit, numquam stabilem principatum habiturum. Pheras, si nunc ad Triballos defecerint, non multo post, ubi illuc moverit, & se pro locis ac servis secum duxerit, recuperari posse. Sic Persarum ductores adversantes imperatorem rogabant, ut sibi obsecundaret, simulque exercitus eo redire gestiebat. Imperator ut vidit aliter fieri nequire, manus dedit. Eo ut venerunt, captivos illos occisos, & quietum civitatis statum invenerunt. Nam cum

Edit. Paris.
pag. 660.

Edit. Paris.
pag. 661.

post mortem magni ducis ad biduum tri-
duumve tumultuatum fuisset, Isaacio pan-
hypersebasto, collega Cinnamo mysti-
co summam capeffente rempublicam tran-
quillitas consecuta est. Atque hi, patriar-
cha, ut prius socio, administrabant om-
nia. Post obitum mariti, magni ducis
uxor cum pecuniarum vi immodica, con-
ficia etiam imperatrice, nec eam quid-
quam earum gratia obturbante, Epibatas
secessit. Dicebatur autem Apocauchus
paulo ante necem, quidquid ubicumque
haberet pecuniarum, Byzantium contu-
lisse: eo fine, ut cum ostendisset impe-
ratrici quantas opes pro ipsa, & filiis
ejus impensurus esset, ad filium cum fi-
lia sua matrimonii vinculo copulandum
eam pelliceret. Imperator Cantacuze-
nus, postquam Byzantii nihil quale spe-
rabat, evenit, non mediocriter mæstus,
culpam in duces Persarum conjiciebat:
ob quorum imprudentiam, languorem-
que Pheras cum Macedonicis urbibus
amississet. Suspicionem enim movebatur,
post eorum discessum levi eas negotio,
imperatoris auxilia desperantes, Cralem
subegisse: hortabaturque, uti secum in
Macedoniam redirent. Qui quod & ipsi
videbant, nullum se Byzantii operæ
pretium facturos (omnia quippe jam or-
dinata, & pacata intus erant) & ex-
pedire in Macedoniam rursus cum im-
peratore proficisci quamquam tristiores,
attamen in ejus sententiam ierent. Ut
convenit occidentem denuo petere, A-
pameam veniunt, ubi castris positus
Sulimanum Sarchanis filium repente ra-
pidissima febris arripit. Quem ejus
comites diæta frigidissima curantes,
contrarium ei morbum creaverunt: fe-
brique desinente extreme refrigeratus,
a syncope occisus erat, cum san-
guis circa cor ad mortem arcendam im-
becillus esset. Amurios causa conje-
cta, malo depellendo quantum pote-
rat faciebat. Nam & theriacam, &
vinum meracum vetus dabat bibe-
re. Febribus denuo hinc ingrave-
scentibus, Sulimani comites priorem
medicinam, Amurio eorum inscitiam
damnante, repetunt. Ita enecto rur-
sum corde, statim obit. Socii non
se, sed Amurium, ut causam mor-
tis ejus, manifeste accusant, qui vi-
num, id est, in hoc morbi genere ve-
nenum ei dedisset. Quo audito Amu-
rius satrapæ suæ timuit, ne scilicet pa-
ter Sarchanes de filii obitu re intelle-
cta, calumniæ (ab ipso nimirum occi-
sum esse) credens per ejus absentiam
ad ulciscendum sese adductis copiis ur-
bes subigeret. Quare celerrime, prius-
quam casus Sulimani fama nuntia eo
pervaderet, domum sibi redeundum
est opinatus. Hoc fuit, cur in Joniam
reverteretur: tamen si quamdiu bellum
duceretur, ab imperatore non discede-
re, fixum habebat. Ac vix tandem,
solidis licet argumentis, Sarchani fidem
fecit, nihil se in filium maleficii admi-
sisse: sed ab obrectatoribus falso se
deferri. Imperator Didymotichum ve-
nit, mærens graviter propter Pheras,
aliasque urbes Macedonicas, quas a
Triballis captum iri formidabat, quod
quidem haud longo intervallo factum
est. Nam ut ad Cralem allatum est,
ἀνιώμνος πολλά περὶ Φερῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν καὶ Μακεδονίαν πόλεων. ἐδέδκει γὰρ μὴ ἀλώσι
Τριβαλοῖς, ὅπερ δὴ ἐγένετο ὀλίγῳ ὕστερον. ἐπεὶ γὰρ ἐπύθετο ὁ Κράλης εἰς τὴν ἐν Ἰωνίᾳ

pag. 662.

τῇ δὲ τῷ μεγάλῳ Δυκὸς τελευτῇ, ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς
ἡμέραις παραχῆς, καὶ συγχύσεως γεγενημένης, ἐπει-
τα ἠρέμει, Ἰσακίῃ τῇ πανυπερσεβάστῃ τῷ ἀρχλῷ
τῶν ὅλων δεδεξαμένη, συνάρχοντος αὐτῆς καὶ Κιννάμ^{ου}
τῆ μουσικῆς, καὶ πάντα ἑωραττον αὐτοῖς, ὁ Πατεῖαρχης,
ὡς περὶ πρότερον συμμετέχοντος τῆς διοικήσεως. μὴ δὲ
τῷ μεγάλῳ τελευτῇ Δυκὸς, ἡ γυνὴ τὸν πλεον πάν-
τα ἔχουσα ὄντα καὶ ὀλίγον, συνειδυίας καὶ τῆς βασι-
λίδος, καὶ μηδὲ περὶ τῶν χρημάτων ἐνοχλήσεως, ἀνε-
χώρησεν εἰς Ἐπιβάτας. ἐλέγετο δὲ πρὸς τὴν τελευτῆς
μικρὸν, πάντα ὅσα εἶχεν ὀπασθήποτε, εἰς Βυζάντιον ἀ-
γαγεῖν. σκοπὸς δὲ ὡς αὐτῇ ὡς Βασιλίδι τὸν πλεον
ποιήσας δῆλον, ὃν ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τέκνων ἀναλώσει,
ἔγω πείθειν αὐτῇ θυγατέρα τῷ ἐκείνῳ Βασιλεῖ προ-
σαρμόζειν τῇ γυν. Βασιλὸς δὲ ὁ Καντακυζηνός, ἐπεὶ
ἐκ Βυζαντίου εἶδεν ἀπὸ πάντα κατ' ἐλπίδας, καὶ μετρίως
ῥωπαῖτο, καὶ τὰς ἀρχοντας Περσῶν, καὶ τὰς ἐν τέλει ἐν αἰ-
τίαις εἶχεν, ὅτι καὶ τῷ αὐτῷ ἀβελίαν, καὶ μικροφυ-
λίαν, Φερῶν τε καὶ τῶν καὶ Μακεδονίαν πόλεων ἀποσε-
ροῖτο. ὑπώπτετο γὰρ μὴ τῷ ἐκείνῳ ἀναχωρήσειν ῥαδίως
παραστήσεσθαι τὸν Κράλῳ ἀπειρηκίᾳς ἥδη πρὸς τῷ ἐκ
Βασιλείας ἐπικρίαν, καὶ παρήγει τοῖς ἀρχασι Περσῶν,
αὐτοῖς εἶναι δεόντας εἰς Μακεδονίαν ἀναστέφειν. σωροῶν-
τες δὲ ἥδη καὶ αὐτοὶ, ὡς ἐκ Βυζαντίου μὲν εἶδεν ἔσαι
πλεον. ἀπαντα γὰρ ἥδη ἐν τάξει ἦσαν, καὶ εἶδεν ἐνδον ἐ-
παράττετο, λυσιτελοῖν δὲ αὐτοῖς πρὸς Μακεδονίαν συ-
νεκτρατεύειν Βασιλεῖ, ἐπείδοτο ἀντιμένῳ καὶ τῷ ἐ-
πάνοδον. Καὶ ἐπεὶ ἐδέδοκτο πρὸς τῷ ἐσπέρῳ αὐτοῖς
ἐκτρατεύειν, εἰς Ἀπάμειαν ἐτρατοπεδύσαντο ἐλθόν-
τες. ἐτρατοπεδωμένοις δὲ ἐκεῖ, ὁ τῷ Σαρχάνῃ υἱὸς
Σελιμάν, ἀθρόον ὑπὸ λαυροτάτων κατεχέσθαι πυρε-
τῶν, οἱ περὶ αὐτὸν δὲ ἀκροτάτως χρησάμενοι ψυχρᾷ
διαίτη, εἰς τοῦ αὐτοῦ περιέσκησαν τὸ νόσημα. καὶ τῶν
πυρετῶν ἐπιλειπόντων, ἄκρως καταψυχθεῖς, ἐμελλόν
ἐκλείπειν ὑπὸ συκοπῆς, τῇ περικαρδίᾳ αἵματος ἐκ
ἐξαρκοῦτος ἀντέχειν πρὸς τῷ νέκρωσιν. Ἀμὲρ ὅς τῆς
αἰτίας σοχαζόμηνος τῇ κινδυνῇ, ἀντέπαρτεν ὅσα ἐ-
ξῆλ' πρὸς τὸ κακόν. θηριακῶν τε γὰρ παρέχετο πί-
νειν, καὶ ἄκρατον οἶνον παλαιόν. τῶν πυρετῶν δὲ αὐτοῖς
ἰχμὴ λαβόντων, οἱ περὶ Σελιμάν ἐχρῶντο τοῖς πρὸτε-
ροις αὐτοῖς, ἀπειρίαν πολλὴν Ἀμὲρ κατέγνωκότες.
νεκρωθείσης δὲ αὐτοῖς τῆς καρδίας, ἀπέθανε παρα-
χρήμα. οἱ δὲ περὶ ἐκείνον, ἐκ αὐτῆς τῆς θανάτου ὄν-
το αἰτίαι εἶναι, ἀλλὰ Ἀμὲρ κατηγορεῖται φανερώς, ὡς
ἀπεκτονότος δηλητηρίῳ ἡνίκα παρέχετο τὸν οἶνον. ὁ πυ-
ρόμηνος ὁ Ἀμὲρ, εἶδεν περὶ τῆς ἀρχῆς, μὴ Σαρχά-
νης ὁ πατὴρ περὶ τῆς τελευτῆς πυρόμηνος τῆς υἱῆς, ὁ πι-
σεύσας τῇ δευρολῇ ὡς παρ' αὐτῆς ἀναιρεθεῖν, ἐπίθεται,
αὐτῆς ἀπόντος μὴ τῆς στρατίας, καὶ ὑπαγάγεται τὰς πό-
λεις ἀμυρόμηνος, δι' αἰδοῦναι δεινὴν τὴν ταχίστην οἰκασθεῖ
ἀναχωρεῖν πρὶν ἐκπύσαι γενέσθαι τὰ καὶ τὸν Σελιμάν.
Ἀμὲρ μὲν ἐν ἐκ τοιαύτης αἰτίας αὐτοῖς εἰς Ἰωνίαν ἀπε-
χώρει, καὶ τοὶ γνώμῳ ἔχων ἄχρις ἂν ὁ πόλεμος κα-
ταλυθῇ συνέσεται τῷ Βασιλεῖ. καὶ μόλις ἐπειθε Σαρ-
χάνῳ, πίσεις μεγάλας παρεχόμενος, ὡς εἶδεν αὐτὸς
περὶ τὸν υἱὸν ἐκείνῳ κακουργήσεν, ἀλλὰ συκοφαντοῖτο
ὑπὸ τῶν εἰπόντων. Βασιλὸς δὲ εἰς Διδυμότειχον ἦκεν,
Τριβαλοῖς, ὅπερ δὴ ἐγένετο ὀλίγῳ ὕστερον. ἐπεὶ γὰρ ἐπύθετο ὁ Κράλης εἰς τὴν ἐν Ἰωνίᾳ

Περσι-

Περσικόν, αὐτοῖς ἐπιθέμενος Φεραίς, εἶλε, ἥ τὰ ἐκεῖ-
νη ἡρημένων ἐνδον πραξάντων, ὡς ἐλάβοντο καίρε· καὶ
μετὰ τούτῳ ἐκεῖνος ἦδη μέγα φρονῶν, καὶ τῆς πλείονος μέρας
τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς ἐπειλημένος, Βασιλέα ἑαυτὸν ἀ-
νηγόρευε Ρωμαίων καὶ Τριβαλῶν, τῷ δὲ υἱῷ, ἢ τῷ Κρά-
λει παρείχετο προσηγορίαν.

Persas in orientem rediisse, illico Pheras
aggressus cepit, data opportunitate ad-
juvantibus, quos intus sui cupidos habe-
bat. Ac tum jam se magnifice majoreque
imperii parte occupata circumspiciens,
palam semet Romanorum, Triballorum-
que imperatorem pronuntiat, filiumque
Cralem appellat.

CAPUT XC

Batatzes ab imperatore relictus, agrum Byzantinum vastat. Ad imperatricem
ex ambitione deficit. Quare imperatrix a pace tantopere abhorruerit. Impera-
tor Batatzen ad fidem servandam hortatur. Ejus simulatio. Imperatorem ad
arma contra se cogit. Somnium imperatoris. A Persis propter Cantacuzenum
Batatzes occiditur. Empyrite oppidulum imperatrici deditur. Imperator By-
zantium cogitat, quem Hierax, & Paraspondylus cum cohortibus sequun-
tur. Phrangopulus egrotus, contraque voluntatem imperatoris in castra ad-
ductus, proditis insidiis eum servat.

ΒΑΤΑΤΖΗΣ δὲ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης, ὑπὸ Βα-
σιλέως καταλειμμένος μετὰ στρατίᾳς, ὥς κα-
τατρέχειν Βυζάντιον καὶ κακοῦ, πρῶτα μὲν ἐποίησε κα-
κῶς ἢ χάραν, καὶ ἐλπίζετο συχναῖς ἐφόδοις. ἐπιστρατευ-
σάντων δὲ αὐτῷ τῶν Βυζαντίων, ὧν ἐστράτηγει Ἀπλησφά-
ρης, ἐνίκησε συμβαλῶν, καὶ ζῶντας τε ἐκράτησε πολλὰς
καὶ ἀπέκτενε κατὰ τὴν μάχην, ἐάλω δὲ ὁ στρατηγός.
μετὰ δὲ τῶν Βυζαντίων ἦνταν, ὁ Βατάτζης οἰήθεῖς εἰ προ-
χωρήσει βασιλίδι, πρῶτος ἐσεδαῖ αὐτὸς, καὶ πρῶτος
βεβαίως ἄρξειν, ἢ ἄλλων περὶ μάχας καὶ πολέμους εὐδε-
νὸς ἀξίων ὄντων, ἄλλως δ' ὅτι καὶ Πατριάρχης κατὰ γένος
αὐτῷ προσήκων, ἢ ὅδ' ἐκεῖνος θυγατέρα ὁ Βατάτζης ἐγ-
μυροῦς, πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτῷ μάστις συμπράξει, πέμ-
ψας πρὸς βασιλίδαν, διελέγετο περὶ συμβάσεων, ὅ-
τι ἐπηγγέλλετο Καντακουζηνῷ τῷ Βασιλεῖ ἀντιτάξεσθαι,
αὐτὸς δυνάμειος ἐκ Περσῶν στρατιὰν ἐπ' ἐκεῖνον ἀγαγεῖν.
ὡς δὲ πρὸς τινὰς τῶν σατραπῶν φιλίαν ἔχων, τότε τῷ
φωλῷ αὐτῶν εἰδέναι καὶ δεξιλέγεσθαι Περσισί· ἄλλως
δ' ὅτι καὶ Βασιλέως παρὰ τὸν τῆς πολέμου χρόνον διὰ ταύ-
την αἰτίαν τοῖς Πέρσαις ἐκέλευεν αἰεὶ συνεῖναι. ὅ-
τε ὡν ἐγένετο ἐν συνουσίᾳ πρὸς αὐτὸς. ἡ Βασιλὶς δὲ,
ἀσμένως τε ἐδέξατο τὸν λόγον, καὶ πάντα προθύμως ἐ-
πηγγέλετο ποιῆσιν, ὅσα ὁ Βατάτζης ἤτει· περὶ πλεί-
σιν γὰρ ἐποίησε τὸ τὰς ἀντισταμείνας εἶναι Βασιλεῖ· ἐ-
ξεφόβου ὅδ' κατὰ κράτος, Πατριάρχης τε καὶ οἱ ἄλλοι τῷ
πραγματικῷ ἄρχοντες, πολλὰ καταφροσύνην Βα-
σιλέως, καὶ ἐπειθὸν ἐκείνου, ὡς εἰ ἔσπευ δὴ τινὶ Βυ-
ζάντιον ἐκεῖνος ὑποποιήσαιο, αὐτῷ αὐτίκα καὶ παῖδας
ἀποκτενεῖ, τῷ ὕβρεω ἕνεκα καὶ τῷ ἄλλων κακῶν ὅτι εἰς
ἐκεῖνον ὅτις συγγενεὶς γεγενημένων ἀμυνόμενος· διὸ
πρὸς τὴν εἰρήνην ἦδη, καὶ αὐτὴ ὑπὸ δειλίας ἀσυμβά-
τως εἶχε, καὶ τοὶ Βασιλέως αἰεὶ δεόμενοι, καὶ γράμμα-
τα Πατριάρχῃ περὶ τῆς εἰρήνης πέμποντες· αἱ οἱ ἄ-
γοντες, παρὰ τῷ Πατριάρχῃ θρόνον, ἢ ἄλλοθι πε-
ρὶ τὰς μάστις καὶ λαθεῖν, λαθραῖον ἔρριπτον ἐρχό-
μενοι. ἐδέδισαν ὅδ' φανερώς παρέχεσθαι, καὶ ἡμέρας
ἀμοιβὰς δεχόμενοι τῶν πρεσβειῶν, καὶ ἐκεῖνος πάναντία
ἐπραττεν αἰεὶ, ἢ πόλεμον ὡς μάστις ἐνὶ ἀνάπτῳ.
Βατάτζης μὲν ἐν ἐλπίδι ἦτο μέγα λων ἕνεκα, πολεμεῖν
αὐτοῖς ἤρετο Βασιλεῖ, καὶ πρὸς τὸν Λυδίας σατράπην

Part II.

ΒΑΤΑΤΖΗΣ autem magnus stratopedar-
cha ab imperatore ad Byzantinum a-
grum incursum, populandumque cum
aliquot manipulis relictus, primum qui-
dem id crebro faciebat. Byzantinis A-
plesphare duce contra egredientibus, con-
flictu superior, multos occidebat, multos
capiebat, atque inter captos etiam dux
ipse fuit. Victis Byzantiis, arbitratus, si
se imperatrici adjungeret, primas adeptu-
rum, firmumque in omnes, & omnia im-
perium consecuturum: quandoquidem alii
bello, & pugna nihil valerent, & præ-
fertim, quod ei patriarcha quoque pro-
pter conjunctionem affinitatis (ejus enim
filiam ipsius filius duxerat) ad fastigium
hoc summo adjumento futurus esset,
ad imperatricem mittens, de conditio-
nibus cum ea egit, promittens Cantacu-
zenum domitutum: cum & ipse posset
Persas in illum ducere: intercedebat si-
quidem illi cum quibusdam satrapis ami-
citiis: tum quod Persice loqueretur: tum
vero magis, quod & imperator per bel-
li tempus, hanc ob causam cum Persis
eum versari semper voluisset: unde na-
ta deinde familiaritas. Imperatrix læta
audivit, & quæ peteret, omnia se per-
libenter præstituram spondit. Gaude-
bat enim etiam atque etiam, inventos
esset, qui Cantacuzeno auderent, pos-
sentque obfiteri. Patriarcha enim, a-
liique Archontes multa in illum men-
tientes, vehementissime eam terrebant,
& persuadebant, si quo modo Byzantium
ille subjugaret, ad ulciscendas contume-
lias, atque injurias in se, cognatosque
collatas, continuo ipsam cum liberis
perempturum. Idcirco quamvis pacem
semper peteret, & ob id ad patriarcham
scriberet, ipsa tamen jam præ timore
ab ea paciscenda abhorrebat. Eas lit-
teras qui ferebant, principio juxta pa-
triarchæ thronum, aut alibi, ubi mini-
me latere poterant, clam projiciebant.
Quod enim præmia parum mitia exspecta-
bant, palam eas reddere non audebant.
Semper, inquam, ille ad patriarcham
scribens pacem petebat: etsi ille contra
perpetuo faceret, bellumque quam maxi-
me poterat, accenderet. Batatzes igitur,
cum ad spes ita ingentes exarsisset, ite-
rum cum imperatore armis contendere
instituens, a satrapa Lydiæ auxilium pe-

Xxx

Edit. Paris.
pag. 664.

tebat. Imperator quoniam quid cuperet Batatzes, multis nuntiantibus, non ignorabat, per Calochetum protosebastum ingratum animum, & defectionem ei exprobrat, & a scelere detertere nititur, hortans, ut quæ sibi jurasset, ea servaret, & ad se veniret, facturum, quæ rogaret omnia. Batatzes se excusare, quod inconsiderate, & sine cautione juramenti illius venire metueret: nam cum imperatrice de sua ad illum transitione egisse haud negabat: pauloque post ad imperatorem missurum, & sacramentum super oblivione discessionis suæ petiturum promittebat. Verum hic tantum fucus erat: etenim e Lydia copias præstolans, verba ei dare conabatur: donec certo confiato exercitu, bello cum eo aperto decerneret. Imperator nihil tam cupiens, quam Batatzen secum habere (erat siquidem vir ille non prudentia modo, sed experientia, item & bellica fortitudine memorabilis) & omni diligentia curandum censens, ne cum hostibus sese conjungeret (qui enim erant Byzantii administratores imperii, eos timidos, & rei militaris rudes esse cognoverat) Nicephorum Metochiten, qui magni logothetæ postea dignitatem obtinuit, rursus misit, juramentum amnistiæ, & alia promittentem, quæ ille petiturum se confirmarat. At Metochites, quod perspicue sciebat, Batatzen ab imperatore descivisse (jam enim manus Persica pro subsidio ab illo evocata, Teristasin ex Asia transierat) citissime reversus ei defectionem narrat, & jam Persico fidentem auxilio, ad bellum aggredi. Imperatori calamitas redintegrari videbatur: una enim cum Batatze non paucæ urbes Thraciæ (quas imperatoris auctoritate ejus cognati regabant) desciverant. Nihilo minus se quoque bello necessario instruebat, militescque e præfidiis advocabat: & qua ratione id bellum administraret, tacitus secum volubatur: cumque Nicephoro Metochite, qui legationem obierat, in grabatulo requiescens differebat. Aliquamdiu autem inter colloquendum dormitans, somno confopitus est: quo vilis est videre duos adolescentes pulcherrimos, tenentes vestem stragulam, colore Phœniceam, super qua expressa crux aurea, ad quatuor ejus angulos pertingens. Circum crucem scriptum erat litteris aureis, Jesus Christus vincit. Eam vestem afferentes illi adolescentes, imperatorem dormientem cooperiebant. Hoc visum experrectus astantibus refert, qui (ut etiam ipse) boni quippiam portendere hoc somnium conjectarunt. Ferebatur porro, Batatzen ea ipsa hora a Persis interfectum, ut indaganti postea imperatori significatum est. Etenim ille Persis jam præsentibus, se bello Cantacuzenum persequi non indicarat: hoc solum dixerat, eos ad populandum velle ducere. putans, si ad urbes imperatoris illos admovisset, hominesque, & pecora sparsa ostentasset, cupiditate prædarum etiam barbaros in imperatorem pugnatorios. Qua in re eum sefellit opinio. Ut enim apud Garellam opimam hominum, pecorumque prædam eis concessit, Persæ quæsierunt, ecquid sub Cantacuzeno esset illa regio. Batatze quod celarat aperien-

τί. ὡς δὲ ἐγένετο ἐπὶ Γαρέλλαν, ἔπειθεπε τὸ λείαν πολλὸν ὀρωμένον ἀνδράπων ὀμὰ καὶ βοσκημάτων, οἱ Πέρσαι μὲν ἡρώτων, εἰ μὴ ὑπὸ Καντακυζωνὸν τὸν Βασιλέα ἡ χώρα εἴη. τὸ δὲ ὀξεπόντος τὸ ἀπόρρητον καὶ παραινῶντος πολυπραγμονεῖν μηδὲν· ἀλλ' ἐμπί-

πέμφας, ἤπεικετὶ συμμαχίαν στρατιάν· Βασιλεὺς δ' ἰπεὶ τὰ καὶ Βατάτζην ἐκὼς, πολλὰν ἀπαγγέλλοντα, Καλόθετον τὸ πρωτοσεβαστὸν πέμφας, καθηγόρει τὸ ἀγνωμοσύνῳ, ἔτι δὲ ὑποσασίαν, ἐπεχείρει τε πείθειν, μὴ τοιαῦτα κακουργεῖν, ἀλλὰ τηρεῖν τὰς ὀρκας τὰς πρὸς αὐτὸν καὶ τὰς σωθήκας, ἥκειν τε πρὸς αὐτὸν ἐκέλευον, ὡς πάντα πράξων ὧν αὐν δεοίτο. Βατάτζης δὲ ἀπηγόρευε τὸ νῦν ἔχον ἥκειν πρὸς αὐτὸν· δεδοικέναι δὲ ἀπερσιπέτως ἔγωγε χαλεπὸν ὄρκον πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν· ἐδὲ δὲ ἐξηρρεῖτο τὸ τῇ Βασιλίδι περὶ τὴν προχωρεῖν αὐτῇ δελεχθῆναι, μετὰ μικρὸν δὲ ἐπηγγέλλετο πρὸς Βασιλέα πέμψειν, ὀρκας αἰτήσαν ἀμνηστίας, περὶ τῆς ὑποσασίας. Ταῦτα δ' ὀκνήσεις καὶ προφάσεις ἦσαν· ἀλλὰ τὴν ἐν Λυδίας περιμένων στρατιάν, φρονιζέειν ἐπεχείρει, ἄχρως δ' ὀρὸν κτησάμενος βεβαίαν, πολεμήσει πρὸς ἐκείνον φανερώς. Βασιλεὺς δὲ ποιέμενος περὶ πλείους Βατάτζην ἔχειν, ὡς δὲ λόγος ἄξιός ἐστιν ἀνὴρ, ἐσωσέει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμπειρίαν καὶ τόλμην τῇ κατὰ τὰς μάχας, καὶ πᾶσαν ἀνδρίαν ἐπιδείκνυσθαι δεῖν οἰόμενος τὴν μὴ Βατάτζην πρὸς τὰς πολέμους ὑποσῆναι· τοῖς δὲ ἐν Βυζαντίῳ ἔσιν ἄρχαι πολλὰν σωθήκει ἀπολμῖαν, καὶ ἀπειρίαν καὶ τὰς μάχας, Νικηφόρον ἐπεμπεύον αὐτῶς τὸ Μετοχίτην, ὅς τ' ἐμεγάλως λογοδέτερος ὑπεροντετίμητο ἄξιαν, ὀρκας κομίζοντα ἀμνηστίας, καὶ ἕτερα ἅττα ἐπαγγελλόμενος, ἀπὸ ἐκείνου ἐφασκε βέλεσθαι πέμφας αἰτεῖν πρὸς Βασιλέα. Μετοχίτης δὲ ἐπεὶ σαφῶς ἔγνω Βατάτζην ἀποσάντα Βασιλέως, ἥδη δὲ καὶ ἡ Περσικὴ στρατιὰ καὶ τὴν Τηέσασιν διέβαινον ἐκ τῆς Ἀσίας, ὡς Βατάτζης ἐπὶ συμμαχίαν μετεπέμπετο, τὰ χίσα ἀνασρέφας, ἀπήγγελλε τὴν ἀποσασίαν Βασιλεῖ· καὶ ὡς ἥδη καὶ συμμαχίαν ἔχων Περσικὴν, τὴν πολέμους ἄφαιτο. Βασιλεὺς δὲ ἐδόκει μὲν αὐτῶς ἀναφαίνεσθαι δευῖα· συναπέστησαν δὲ αὐτῶς Βατάτζης καὶ πόλεις ἐκ ὀλίγαι Θρακικαὶ, ὧν οἱ ἐκείνους ἤρχον συγγενεῖς Βασιλέως ἐγχευερίκοτος τὰς ἀρχάς· ὅμως ἀναγκαίως καὶ αὐτὸς παρσικούσας ἐποπτεῖτο πρὸς μάχην, καὶ πέμφας μετεκαλεῖτο τὰς στρατιώτας ἐκ τῶν πόλεων, αἷς ἦσαν ἐγκαθιδρυμένοι· αὐτὸς δὲ ἐσκέπτετο, ἢ καὶ διαδέσθαι τὰ καὶ τὴν πρὸς Βατάτζην πόλεμον, ἔτι πεπρεσβόκοι πρὸς ἐκείνον διελέγετο Νικηφόρος τῷ Μετοχίτῃ ἐπὶ κλίνης ἀνακειόμενος, νυσσάσας δὲ ἐπὶ μικρὸν, ὕπνω κατελήφθη μετὰ δὲ δελεχόμενος περὶ Βατάτζης· ἐδόκει δὲ ὁρᾶν καὶ τὰς ὕπνας, νεανίσκος δὲ οὗ τινος καλλίστας κάλλει, πέπλον φοινικίου ἔχειν, ὃ χρυσῆς ἐντετύπωτο σαυρὸς ἐπὶ τὰ τέσσαρα δῖκων ἄκρα· ἐγγράπτο δὲ καὶ περὶ τὸν σαυρὸν γράμμασι καὶ αὐτοῖς χρυσοῖς, Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ. ὃν φέροντες οἱ νεανίσκοι, περιεκάλυπτον τὸν Βασιλέα. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς εἶρα κατὰ τὰς ὕπνας· καὶ ἔξυπνος γενόμενος, διηγείτο τοῖς παρῆσιν· ἐδόκει δ' αὐτοῖς τε καὶ Βασιλεῖ, ἀγαθὸς τινος τὸ οὐειρον εἶναι μίαντι· ἐλέγετο δὲ ὡς τὸ αὐτῆς ἄρας Βατάτζης ἀνῆρτο ὑπὸ Περσῶν· ἔγωγε δὲ ὀξεπέζοντι ἐμλυέτο ὕστερον τῷ Βασιλεῖ· ὃ δὲ Βατάτζης ἐπεὶ οἱ Πέρσαι παρῆσαν, ὅτι μὲν πρὸς Καντακυζωνὸν τὸν Βασιλέα πόλεμον ἀνῆρτο, καὶ ἐδήλυν· τὸ δὲ μόνον ἐφασκεν, ὡς ἡγήσοιτο ἐπὶ λειλασίαν· οἰόμενος εἰ ἐπαγάγοι τὸν Βασιλέα πόλεσι καὶ ἐπιδείξοι διεσκηδασμένους ἀνδράπων, καὶ βοσκήματα πολλὰ, ἐπιθυμία κέρδους αἰρήσεσθαι καὶ τὰς βαρβάρους τὴν πρὸς Βασιλέα πόλεμον· τὸ δ' ἐναντίως ἀπέβαινον ἡ ἐκείνους

πλαῖται τ' ἀνδραπόδων, οἱ βάρβαροι ἀγανακτήσαντες
 πρὸς τ' ἀπάτην, ὅτι μὴδὲν εἰδότες ἐπὶ Βασιλέα ἤγαγε,
 καὶ δυσχεράναντες ὑπὲρ ἐκείνου, Βατάτζην μὲν ὑποκτείνου-
 σιν αὐτίκα· τὰς ἄλλας δὲ Ῥωμαῖας ὅσοι συνησαν ἐξαν-
 δραποδίσαντες, καὶ τ' ὅν, ἀνεχώρησαν ἐπ' οἷα, μὴδὲν
 ἔτι ὑπὸ Βασιλέα πόλεσι τελέσαις λυμνιάμηναι Βατάτζης
 μὲν οὖν τοιαύτῳ ἔδωκε δίκῃ τῆς ἀγνωμοσύνης. αἱ δὲ
 συναποστᾶσαι πρότερον ἐκείνῳ πόλεις, καὶ μετὰ τ' ἐκεί-
 νου τελευτήσας προσεχώρησαν τῷ Βασιλεῖ, ἀλλὰ μέλει
 πολλὰ ἐπολέμησαν ἀντέχουσαι, ἐξ ἐκείνων τε τῶν πόλεων
 καὶ ἡ τὸν Εμπυρίτῳ ὄντες κατέχουσα φρερά, τὸν ἄρχον-
 τα συλλαβόντες σφῶν Ἀρχοντίτζῳ προσαγορεύοντες,
 αὐτὸν τε παρέδωκαν Βασιλίδι καὶ τῷ φρερίῳ. καὶ τυχόν-
 τες ἀδείας, εἰς τὰς οἰκίας ἐπανῆλθον. Ἰωάννης τε Ἀπό-
 καυχος, ὁ τῆς μεγάλης Δουκὸς ἀδελφός, νυκτὸς ἐπελ-
 θών, τὸ Ῥήγιον εἰλε ποδοσῖα, καὶ τ' Βασιλέως ἐξή-
 λασε φρεράν. Βασιλὸς δὲ ἐπεὶ ἡ στρατιά δὴ τ' πρὸς
 Βατάτζῳ πόλεμον ἦδη ἡττοισμένη ἦν, ἐδόκει δεῖν Βυ-
 ζαντίοις ἐπελθεῖν· συνείποντο δὲ αὐτῷ Ἰέραξ τε τὸν Εκ-
 τζερομιάνη λόχον ἄγων, καὶ Παρασπονδύλος· ὃ πορο-
 σέπαττον ὁ Βασιλὸς, τὰς στρατευομένας καὶ τ' Ἀδελφὰς
 πάντας ἄγειν πλὴν Βράνη, καὶ Μεγδοφῆ, καὶ Φραγ-
 γοπέλας, οἱ τῆς ἐν αὐτῇ γαστρὶς ἤρξαν πρώτως, καὶ πολ-
 λὰς διέφθειραν τῶν ποροσέχοντων Βασιλεῖ. σκοπὸς δὲ
 ἦν αὐτῶν, ἵνα μὴ δοκοῖν δὴ φόβον ἐφέλκεσθαι εἰς ἡμᾶς
 τῶν. πρὸς δὲ στρατείας πάντα πασιν ἀνδράσκητοι ἐκείνοι ἦ-
 σαν· καὶ ὑδενὸς ἄμεινον δὴ κείνοι τῶν ὑδ' ὅ, τί ποτὲ εἰ-
 σιν εἰδόντων ὅπλα. Βασιλὸς μὲν οὖν τοιαύτῳ γνώμῳ
 ἔχων, ἐκέλευε Παρασπονδύλῳ μὴδὲνα τῶν τριῶν ἐκεί-
 νων ἄγειν. ἐκεῖνος δὲ ὡς ἔλεγεν ἀγνοῶν ὅθεν εἰς τὸ
 ἐναχθεῖν, τ' Φραγγόπελον καὶ τοὺς νοσοῦντας νόσον δει-
 νῶν· ἐρυσίπελας δὲ ἦν, ὡς ἀγκασε συνέπεσθαι· ὃν ἰ-
 δὼν ὁ Βασιλὸς ἐνδραχθεῖν τῇ στρατοπέδῳ Παρα-
 σπονδύλῳ κατηγόρει πρὸς ὀργὴν, ἐκ ἀπειθείας μό-
 νον, ἀλλὰ ἔτι ὁμότητα, ὅτι νοσῶντα ἀνδρῶν ἐπὶ
 δεινῶς ἄγει πρὸς τὸ στρατόπεδον, καὶ τοὺς κελύδεις μὴ-
 δὲν παρενοχλεῖν· ὁ δὲ, τῷ τε ἀπειθείαν ὁμολογεῖ,
 καὶ συγγνώμης τυχεῖν ἐδεῖτο· μὴδὲ δὲ εἰδέναι ὅθεν κι-
 νηθεῖν πρὸς τὸ ταῦτον· καὶ τοὺς τ' στρατείας ἀφελῶναι
 πολλὰ δρόμῳ ἐπεδαι καταναγκάζειν. Βασιλεὺς δὲ
 τ' νόσον τ' Φραγγόπελον οἰκτεῖρας, ἐκέλευε τοῖς συνῶσιν
 ἰατροῖς πρόνοιαν αὐτῶν ποιεῖσθαι, αὐτὸς δὲ παρὰ τ' τ' Κα-
 μήλης γέφυραν ἐλθὼν, αὐτοῖς ἐστρατοπεδεύετο, καὶ διελέ-
 γετο κρύφα τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις, εἰ δύναιντο τ' πό-
 λιν αὐτῶν παραδιδόναι, ἐπηγγέλλοντό τε καὶ αὐτοὶ τ' τ'
 Ξυλοκέρκῳ λεγομένῳ πύλῳ ἐκ πολλῶν ἐτῶν ἀπρω-
 δομημένῳ διορύξαντες εἰσάγειν. ἔπειτα δὲ τὰ χρόνῳ τρι-
 βομένῃ τινὰ τ' ἐκ Βυζαντίως γνωρίμων ὁ Φραγγόπελος
 ἰδὼν ἐν στρατοπέδῳ δαχθεῖν, ἡρώτα τ' αἰτίαν, καθ'
 ὡς ἀφίκοιτο, ἔτι πολὺς εἰν χρόνος ὅσος ἀποσαῖν Βυζαν-
 τίως· ὁ δὲ, τὸ, τε πρὸς Βασιλέα ἔχθος Φραγγοπέλας πρό-
 τερον εἰδὼς, καὶ τῷ πρὸς αὐτὸν φιλίαν, καὶ νομίσας προθυ-
 μότατα συναγωνιῖσθαι πρὸς τ' ἐπιχείρησιν αὐτῶν, ἀπε-
 κάλυπτεν αὐτίκα τὸ ἀπόρητον· καὶ παρὰ μὲν τ' ἐν Βυζαν-
 τίῳ ἔλεγεν ἀρχόντων πεπεῖσθαι ἐνθάδε ἡκεῖν μεγάλα εὖ
 ποιῆσαι ἐπαγγελαμένων· δηλητήριον δὲ ἔχειν, εἴν' εἰ δύ-
 ναιτο ἀνέλοι Βασιλέα προσαγαγών· ἔκτον δὲ ἦδη μὴν
 ἐπὶ τῷ προσαλαμπρωῦντα, μὴδὲ ποτε καιροῦ ἐπιτυ-
 χεῖν. νυνὶ δὲ αὐτὸν ἡ προσεδεία καὶ ἡ καρτερία,
 τοῖς μαγίροις ἐντάξασα τῷ Βασιλεῶς καιρὸν παρ-

Paris II.

te, hortanteque ne essent curiosi: sed quantum liberet mancipiorum raperent, barbari ob fraudem stomacho exardescen-
 tes, quod infcios contra imperatorem du-
 xisset, & propter eum indignati, homi-
 ni mox ferro vitam eripiunt, & Roma-
 nos ejus milites ad unum, simulque fi-
 lium captivos abducentes, subjectisque
 imperatori opidis nihil damnum dan-
 tes, domum recedunt. Batatzes igitur
 tali poena scelus suum expiavit. Civi-
 tates apostatrices post ejus quoque mor-
 tem diu restiterunt. In his qui Em-
 pyriten tenebant praesidiarii, praefectum
 suum Archontitzen nomine comprehen-
 dunt, & cum ipso castello imperatrici
 dedunt, adeptique impunitatem, domos
 abeunt. At Joannes Apocauchus ma-
 gni ducis frater, nocte praeter opinionem
 adveniens, Rhegium proditione capit,
 & imperatoris praesidium ejicit. Idem
 congregato jam qui adversus Batatzen
 colligebatur exercitu, Byzantios adoriun-
 dos decrevit. Sequebantur illum Hierax,
 cohortem praesidiariam Tzernomiano ad-
 ducens, & Paraspondylus: cui mandavit
 imperator, ut quantum esset militum A-
 drianopoli, duceret, praeter Branum,
 Mugdupham, & Phrangopulum, primos
 ibidem seditionis auctores, multorumque
 imperatoris studioforum interemptores.
 Consilium fuit, ne timore tantum, fru-
 straque ac temere non tam duci, quam
 trahi viderentur: nam ad militiam om-
 nino inexercitati erant: nec multum
 eorum dissimiles, qui nec sciunt quidem
 aliquando arma extitisse. Hac itaque
 mente imperator tres illos relinquere Pa-
 raspondylo praecipit. Is ignorans, ut
 ajebat, unde instinctus, Phrangopulum
 tametsi gravi morbo, nempe sacro igni
 tortum, sequi coegit. Quem in castris
 intuitus imperator, Paraspondylum non
 de inobedientia solum, sed insuper de
 crudelitate objurgavit, qui hominem tam
 vehementer aegrotum, & quidem jus-
 sus nihil ei molestiarum exhibere, in
 castra deduxisset. Paraspondylus & in-
 obedientiam confiteri, & veniam pre-
 cari: neque enim scire, quomodo haec
 sibi mens injecta fuerit: sed quamvis
 expeditionem multis deprecantem, se-
 qui compulisse. Imperator Phrangopu-
 lum morbi causa miseratus, medicis
 praesentibus curandum commisit: ipse
 ad pontem Cameli procedens, rursus
 ibi castra fecit, & cum amicis qui erant
 Byzantii, de urbe sibi tradenda, si fieri
 posset occulte egit. a Illi portam Xylo-
 cerci dictam, multis abhinc annis ob-
 structam perfossuros, eumque introducu-
 ros receperunt. Post intervallum tempo-
 ris quemdam familiarem suum Byzanti-
 num in castris conspicatus Phrangopulus,
 quid eo venisset, & quamdiu esset, ex-
 quo Byzantio discessisset, sciscitatur.
 Ille & pristinum Phrangopuli odium in
 imperatorem, & egregiam erga se fi-
 dem haud nesciens, existimansque ma-
 nibus & pedibus conatus suos adjutu-
 rum, statim arcanum cum eo commu-
 nicat. Ab Archontibus qui essent By-
 zantii promissis uberrimis illectum, huc
 se contulisse, habereque veneficium,
 quod si posset imperatori admovere,
 eum enecaret. Sextum jam mensem in
 hoc misere laborare, nec umquam per-
 ficiendi occasionem invenire. Nunc
 autem perseverantiam, ac tolerantiam
 suam, quae in coquos imperatoris eum

Edit. Paris.
pag. 665.

pag. 666.

Xxx ij

allegerit, ad rem tanto studio quæsitam semel transigendam occasionem offerre. Ideo sibi gratulari vehementer cum ita ceciderit, ut ipse sibi subservire queat, & paria apud Archontas promereri beneficia, ac paratum esse, vel illa ipsa vespera pharmacum imperatori in cœna miscere. Velle deinde Byzantium fugam capeffere: & admonebat, uti secum aufugeret. Sic ille secreta sua euntiabat, quod Phrangopulum odio imperatoris affectum crederet. Phrangopulus simulare, rogareque, ut & sibi venenum ostenderet: qui confestim nihil infidum suspicans ostendit. Phrangopulus ubi pharmacum in manibus habuit, reposcenti non reddidit. Veneficus ratus id quod erat, se deceptum, & timens ne caperetur, extemplo fuga se subduxit. Phrangopulus venenum imperatori demonstrat: quid contigisset, memorat, affirmans se illo considerando occupatum, insidiatorem elabi sivilisse. Imperator Dei erga se tantam curam admiratus, quod & quæ Paraspondylus immorigerus fecisse videretur, eadem sua in ipsum providentia ita moderatus sit, ac dispensarit, de salute conservata gratias multas agit, & pharmacum, ne cui homini aut pecudi pestifer ejus contactus noceat, humi defodi jubet, & in Phrangopulum, pro eo ac ejusdem benevolentia merebatur, munera confert.

ἔχειν τὸ σπασαζόμενον αὐτοῦ. διὸ ἔμαλιστα σιωπῇ δίδαι αὐτῷ, ὅτι ἔτω σιωπῶν, συγκυβερτάσεται αὐτῷ. ἵνα καὶ τῷ ἴσῳν ἐργετημάτων τύχη παρὰ τῷ ἀρχόντων. ἔλεγε τε παρεσκεύασμένος εἶναι ὡς τῆς ἐσπέρας ἡδὴ ταύτης τῷ Βασιλεῖος δειπνῶν τὰ φάρμακα κεράσων. ἅμα δὲ βιάλειθαι, καὶ πρὸς Βυζάντιον ὑποδιδράσκειν, παρήνει τε σιωπῇ δίδαι καὶ αὐτόν. ἔτω μὲν οὖν ἐκεῖνος ὅξει περὶ τὸ δόρυ ῥήτον, ἐχθραίνειν οἰηθεὶς Φραγγόπυλον τῷ Βασιλεῖ. ὁ δὲ ἐδόκει πρὸς τὴν πρᾶξιν ἡδεῖσθαι, ἔβλεθαι καὶ συνεργεῖν. ἐδεῖτο τε καὶ αὐτὰ τὰ φάρμακα ἐπιδεικνύμηναι, ὁ δ' ἐπεδείκνυσεν αὐτίκα, ἔδεν περὶ ἐκείνου φαῦλον ὑποπτόμενος. Ἐπεὶ ὅμως εἶχεν ἐν χερσὶν ὁ Φραγγόπυλος τὰ φάρμακα, ἐκ ἀπεδίδεν ἀπαιτούμηναι νομίσας δὲ, ὅπερ ὡς, ἐξηπατῆσθαι, καὶ δέσας μὴ ἀλῶ, ἀπεδίδρασκε αὐτίκα. Φραγγόπυλος δὲ τὰ φάρμακα ἔχων, ἦκε πρὸς Βασιλέα, ἔπεδείκνυε τε ἔδινετο οἷα περὶ τῶν φραγματῶν συμβαῖν, ἰχυρίζετο τε, ὡς ἀχοληθεὶς περὶ τὰ φάρμακα, ἥ ἐπιβεβόληται ἐφ' ἡ δειράναι. Βασιλεὺς ὅμως περὶ αὐτὸν κηδεμονίαν τῶ Θεῷ θαυμάσας, ὅτι καὶ ἐδόκει Παρασπόνδυλος δειρακέναι ἀπειθῶν, ταῦτ' ὑπὸ Θεῷ τῆς εἰς αὐτὸν ἐνεκα προνοίας ῥηκόμενον, καὶ πολλὰς ἐσωτηρίας χάριτας ὁμολογήσας, τὰ φάρμακα μὲν ἐκέλευε κατορύττειν, ἵνα μὴ τις ἀνθρώποις, ἢ κτιώσιν ὑπ' αὐτῶν βλάβη προστελεῖν. Φραγγόπυλον δὲ ἡμείβετο ἐργετήσας ἀξίως τῆς δυνάμεως.

CAPUT XCI.

Hieras necem imperatoris promittit. Ejus rei nuntiis non credit imperator. Postea credens, Hieracem officii admonet. Negat ille factum. Creditur. Denunc cum Byzantiis agit perfidus, & idem facit quidam Paraspondylus, qui Hieracem prodit duobus de causis. Hierax in pugna vulneratur, ab imperatore visitur: molliter reprehensus iterum se innocentem esse mentitur: Byzantium fugit. Quomodo se Byzantiis de cade non obita excusarit. Paraspondylus ad imperatorem transfugit. Amici imperatoris proditi, ad eum se recipiunt. Imperator Selybriam rediit. Hierum pene occupatum, ac mox per negligentiam amissum.

Edit. Paris.
pag. 667.

AT vero Hierax perpetua quadam in imperatorem malevolentia suffusus, tum mandatis sibi castrorum excubiis, quoniam cum agmine suo prope Byzantium pernoctabat, excubitoribus relictis, ipse uno famulo secretorum conscio prosequente, urbem subiit, & collocutus cum Archontibus, pollicitusque imperatorem necaturum, regressus inde, cum aliis militibus suis in castra venit. Imperatori quid Hierax fecerit, amici ex urbe protinus significant: quemadmodum scilicet nocte præcedente intus cum Archontibus sermonem contulerit, monentes, ut caveret sibi ab homine. Imperator illos falli ratus, ait iis, quorum in talibus fidem exploraverat, ab Archontibus versute rumorem sparsum esse, ut eo audito, ipse in illum exempla ederet: aut ut ille sibi timens, ad eorum partes transfiret. Sed postquam amici eadem confirmarent, Imperator Hierace accito, dictorum, pactique, ac juramenti quod dedisset, nihil se sceleris λόγων ἀνεμίμνησκον ὁ Βασιλεὺς μεταπεμφάμενος Ἱέρακα, καὶ τῷ σιωπῶν, καὶ τῷ

ΙΕΡΑΞ ὅς, ὡς μὲν αἰεὶ δύσνης Βασιλεῖ. τότε δὲ ἡ στρατοπέδῳ ἐπιτετραμμένος φυλακῇ, ἐπεὶ μετὰ τὴν ὑπ' αὐτὸν λόχῳ ἐγγὺς διενεκτήσας Βυζαντίαν, τῆς μὲν ἄλλης ἀφῆκε στρατιώτας φυλάττειν ἀγρυπνουῦσας. αὐτὸς δὲ ἵνα τῷ οἰκετῷ ἔχων ὅσας τὰ ἀπόρρητα αὐτοῦ σιωπῇ, Βυζαντίαν τε ἐγένετο ἐντὸς, καὶ ἁλεχθεὶς πῖς ἀρχασι, ἔπαγγελάμενος ὑποκτείνειν Βασιλέα, αὐτοῖς ὅξει δῶν, μετὰ τῶν ἄλλων ἦκε στρατιῶν εἰς τὸ στρατόπεδον. Βασιλεῖ δὲ οἱ φίλοι, τὰ περὶ Ἱέρακος αὐτίκα ἐποίησαν δῆλα: ὡς ταύτης ἡ νυκτὸς ἐντὸς γένοιτο Βυζαντίαν, καὶ πῖς ἀρχασι ἁλεχθεῖν, παρήνουν τε φυλάττεσθαι τὸν ἄνδρα. Βασιλεὺς δὲ ὥσπερ αὐτὸς ἐξηπατῆσθαι: ἐφασκέν τε πρὸς ἃς ἐθάρρει τὰ τοιαῦτα, ὡς πῖς ἀρχασι πρὸς ἀπάτῃν ὁ περὶ Ἱέρακος ἁλοδοθεῖν λόγος, ἑπεὶ οὐκ εἰσαγγῆσιν, ἵνα ἢ αὐτὸν ἐγὼ ἁλῶμαι κακῶς πυθόμενος, ἢ ἐκεῖνος δέσας περὶ ἐαυτοῦ, ὑποσάιν πρὸς ἐκείνους: ὡς δὲ οἱ φίλοι ἰχυρίζοντο εἶναι ἀληθῆ τὰ εἰρημένα, τῷ προτέρῳ

ὄρκων, ἃς παρείχετο μηδέποτε ἀγνωμοσύνην· αὐτίς τε ἢ ἰσὺ αἵρεσιν περὶ τῆς, καὶ παρῖναι εἶγε βέλτοιο Βασιλίδι προχωρεῖν μὴ λάθρα, ἀλλὰ φανερώς συναξάμενον ἀναχωρεῖν· καὶ ὃν αὐτὸν καλύψειν πρὸς ἑδὲν. αὐτίκα δὲ ἐκεῖνος ὤμνυε φεικώδεις ὄρκους μηδὲν αὐτῷ ἢ κατηγορημένων συνειδέναι, ἀλλὰ τοῖς τε προτέροις ὄρκοις ἐμμένειν ἀκριβῶς καὶ ἢ συνθήκαις, καὶ τὸ αὐτῷ συνεῖναι τὰ παντὸς τιμᾶσθαι· πλείονος δὲ ἀσφαλείας ἕνεκα ἐν τῇ παρόντι, καὶ τῇ μεγάλῃ ἢ Χρυσῷ μάρτυρος εἰκόνα παρείχετο Γεωργίᾳ πίστεως ἐνέχυρον καὶ ἢ περὶ αὐτὸν ἀδόλῃ γνώμῃς. Βασιλεὺς μὲν οὖν ἐπαύσατο αὐτίκα ὑποπτόων. Ἰέραξ δὲ μὲν μικρὸν αὐτίς καιρὸν ἐπιτηρήσας, ἦλθε πρὸ Βυζαντίου, ὡς αὐτίς τοῖς ἄρχασι διαλεξόμενος. ἡ αὐτῇ δὲ νυκτὶ, καὶ Παρασπόνδυλος τις ἕτερος παρὰ ἢ ἄρχοντα ἢ Ἀδελφόν, τῆς ὁμοίας ἕνεκα αἰτίας πρὸς Βυζάντιον ἀφικτο τοῖς ἄρχασι διαλεξόμενος· ὡς ὃν καὶ πρότερον διαλεγόμενος κρύφα περὶ τῇ Βασιλεῖ ὁποκτείνειν. ἐπεὶ δὲ καὶ Ἰέραξ ἀφικτο καὶ τύχῃ, καὶ ἐτι αἱ πύλαι ἦσαν κλεισμέναι, Ἰέραξ μὲν καὶ ἄλλων πολλῶν παρόντων οὐ δίδων Παρασπόνδυλον. Εκείνος δὲ φθονήσας Ἰέρακα τῇ τοῖς ὁμοίοις ἐγχειρεῖν, καὶ προδίδοναι ἔκδοσιν, λάθρα προσελθὼν τῇ ἑρᾷ ἀπέτεμε ἢ ἵππῃ τείχας, ἐν εἰ σαφῶς ἐλέγχειν ἐπὶ τῇ Βασιλεῖ δειγμάτων φανερὸν τῇ κακουργίᾳ τῆς τείχας παρεχόμενος. ὥστε ὃν πρὸς ἀμφοτέρω αὐτῷ λυσίτελῃσιν ἢ ἐκεῖνος προδοσίαν· Ἰέρακα τε ὃν ἐκέτι ἔξεν ἀνταγωνιστὴν περὶ πράγματος ἔτιω μεγάλῃ διεφθαρμένον πρὸς Βασιλέως· καὶ αὐτὸς ἀφουλακτέρω μᾶλλον ἐντυχῇ τῇ Βασιλεῖ ἔτιω δοῦσαν ἔνοιαν, καὶ ῥᾶον κατεργάσασθαι ἢ φόνον. διανοεῖτο ὃν, ὡς ἐλέγχο, ὑπνοῦντι ἐπιτίθεσθαι Βασιλεῖ καὶ ὁποκτείνειν· ἅμα δὲ ἡμέρα, οἱ τε φίλοι Βασιλεῖ ἐμύον, ὡς αὐτίς Ἰέραξ εἰσέλθοι Βυζάντιον ἢ νυκτὸς, καὶ τοῖς ἄρχασι διαλεχθεῖν. καὶ Παρασπόνδυλος ὁμοίως τῷ τε ὁποσασίαν ἐμύον Ἰέρακος, καὶ ἢ ἐπιβελῶν, καὶ τῆς ἑρᾷς ἐπεδείκνυε τῇ ἵππῃ, ἔφασκε δὲ ὡς ὑποπτόσοι μὲν καὶ πρότερον αὐτὸν, δέσας δὲ μὴ καταφύδοιτο αὐτῷ μὴ ὑποπτόων ἀληθῆ παρὰ ἢ Βυζαντίᾳ πύλῃ ἀφικέσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεῖναι ἀγνωμοσύνην· ἀφικόμενος δὲ Ἰέρακος, αὐτὸν μὲν ἀνεπαίδῃτως τῇ ἵππῃ τῆς τείχας ἀφελέσθαι, ἐν εἰ τεκμήριον ἐναργές. ἐκεῖνον δὲ ἢ πυλῶν ἀνοιχθεῖσιν, ἐντὸς γινόμενον, αὐτίς ἐξελθεῖν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ τοιαῦτα ἦκεν, ἐσκέπτετο περὶ Ἰέρακος, ὅ τι χρῆσαιο. σκεπτομένῳ δὲ αὐτῷ, ἠγγέλλετο, ὡς Βυζαντίᾳ ἐξελθῶσα στρατιὰ συμπλακῇ τισὶ ἢ Βασιλεῖ. Λατίνοι ὃν ὀλίγοι τινὲς ἐκ Γερμανῶν ἐν Βυζαντίῳ διατείνοντες, ἐξελθόντες τισὶ ἢ Βασιλεῖ παρετύχον, ἐν οἷς καὶ Ἰέραξ ὡς· καὶ μάχης συναφθείσης, ἔτε ἢ Ῥωμαίων, ἔτε ἢ Λατίνων πέπτωκεν ἑδείς, ἔτε μὲν ἔξω ματιδίῃ· Ἰέραξ δὲ μόνον δις ἔξω ματιδίῃς, ἀπέβαλε τε ἢ ἵππον, καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἐγγὺς ἀλῶναι· αὐτίς δὲ ἐπελθόντες οἱ βασιλικοὶ, ἀνέσωσαν τὸ π, καὶ πρὸς τὸ στρατόπεδον ἦγον ἔξω ματιδίαν. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ἢ σκηνῇ ἐλθὼν ἐν ἢ διήγε, σκοπεῖν ἐκέλευε μὴ Γεώργιος ὁ ἢ Χρυσῷ μάρτυς ἢ εἰς αὐτῷ παροινίας σοφροσύνην, ὅτι περὶ ἐγγυθὲ παρεχόμενος, αὐτίς τοῖς φαύλοις καὶ πονηροῖς ἔργοις ἐκδιδόη αὐτὸν, εἶπεν ἔξω ματιδίῃ· ὁ δ' αὐτίς τὰ ἴσα τοῖς προτέροις ἰχυρίζετο, ὡς ἀδίκως ὑποπτόοιτο. νυκτὸς δὲ ἐπελθῶν

de cætero facturum admonuit : eademque quam prius optionem proposuit : hortatus, si vellet imperatrici militare, ne furtim a se, sed palam valedicens recederet : nullo enim modo impediturum. Statim ille tremendum sacramentum dicit, nihil ejus sibi esse conscium, quod objiceretur : pactumque ac juramentum prius servare sedulo : & ut imperatori adhæreat, in eo sibi esse omnia. Illico a imaginem præclari martyris Christi Georgii fidei suæ, sinceræque erga imperatorem voluntatis quoddam pignus dedit. Hinc imperator mox iuspicionem deposuit. Hierax non diu post iterum captata occasione Byzantium cum Archontibus denuo colloquendi causa intravit. Eadem nocte Paraspondylus alius a præfecto Adrianopolis, ob similem causam verba cum iisdem habiturus, in urbem venit : nam & antea clandestine de nece imperatori inferenda cum illis egerat. Ubi autem fortuito & Hierax affuit, portis adhuc clausis, inter alios multos Paraspondylum non agnovit. Is vero Hieraci simile facinus molienti invidens, illumque prodere statuens, clam accedit : pilos de cauda ejus equi præscindit, ut sic hominem apud imperatorem signum facinoris conspicuum pilos illos proferendo, manifeste coargueret : cujus prodicionem sibi bifariam commodaturam credebat : nempe ut Hieracem in re tanti momenti, tamque ardua amplius antagonistam non haberet, ab imperatore vita multatum scilicet : & ob tam insigne benevolentiae suæ documentum liberius securum adire, atque ita facilius eum jugulare posset : cogitabat enim, ut perhibebant, in dormientem stricto ense irruere. Prima luce amici iterum imperatorem faciunt certiorum, Hieracem noctu ingressum denuo Byzantium, cum Archontibus sermonem miscuisse. Paraspondylus ipse quoque defectionem Hieracis, & insidias nuntiat, & pilos caudæ equinæ ostentans autumat, se etiam prius suspectum habuisse : sed ne forte ex falsa suspitione mentiretur, timuisse, ideoque ad portam Byzantii abiisse, & inter alios ignotum latuisse. Eodem Hieracem venisse, seque pilos caudæ jumenti ejus pro evidenti indicio, ita ut non animadvertetur, abstulisse, ipsum portis reclusis, cum intus fuisset, rursus exivisse. His auditis, quid Hieraci faceret apud animum disquirebat imperator. Disquirenti nuntiat, globum Byzantio erupisse, qui cum aliquot de ejus exercitu confligat. Latini siquidem ex Germanis quidam pauci, Byzantii manentes, in quosdam imperatorios egredi si inciderant, in quibus & Hierax : confertisque manibus, nec de Romanis, nec de Latinis quisquam, aut cecidit, aut vulneratus est : solus Hierax duobus acceptis vulneribus equum amisit, & quin caperetur ; parum absuit : quem postea supervenientes imperatorii servarunt, fauciumque in castra perduxerunt. Ad cujus tabernaculum accedens imperator, videret, monebat, ne forte Georgius Christi martyr ejus in se insolentem temeritatem castigans (quod cum sponsorem dedisset, rursus se vitiose, & improbe factis astringeret) vulnerari permisisset. Ille idem quod

Edit. Paris.
pag. 668.

Edit. Paris.
pag. 669.

ante affirmare, injuria in se suspicionem commoveri. Nocte sequenti, quoniam se prodicionis manifestum videbat, Byzantium aufugit: ubi interrogatus, cur promissa non perfecisset, respondit, conatum quidem numquam, opportunitatem semper sibi defuisse, imperatore non secus sibi cavente, quam si cogitata ejus perspiceret: & metuisse, ne deprehensus, sanguine poenas daret. Augusta illum cupidissime suscepit, urbiumque Thraciae, quae cum Batatze ab imperatore desciverant, praefectum declaravit. Non multum intercessit spatium, cum & Paraspondylus insidiarum in imperatorem compertus, ad imperatricem transfugit. Qui vero intra moenia erant, ab imperatore stantes, detectis vicissim eorum machinis, perculsi ad eum confugerant: qui quod intus parabatur intellecto, quia foris, unde Byzantiis aegre esset fieri nihil poterat, Selybriam est reversus. Illic instructus cum trecentis selectis, & scalis, noctu Hierum ad Ponti fauces situm pervenit: oppidanorumque adjuvante nemine, per se urbem capere aggrediuntur: ac latenter scalis ad muros applicitis, non pauci ascendant. Intus jam cum essent, victoriam stulte perdiderunt. Neque enim in menibus tantisper consistebant, dum & alii tuto ascendissent: neque cum in oppidum descendissent, portas sociis referre laborabant: sed partibus suis neglectis, putantes se urbem pro certo jam obtinere, ad praedam discurrebant. Indigenae animadversa praedatorum paucitate, ad defensionem recipiunt animos: consensuque muris, scalas con fractas dejiciunt, ac plures in paucos, incolaeque in advenas irruentes, ad praesentissimum eos discrimen redigunt. Nihilominus imperatorii resistentes fortiter, ad muros repellendis Hierensibus pervenerunt: inde se qua cuique fors obtigit, non sine periculo dejecerunt. Urbs hoc modo servata est. Ex imperatoriis unus pugnando intus occubuit: alter cum aliis defiliens, diffracto crure periit: reliqui omnes incolumes evaserunt. Imperator ut vidit urbem pene captam non potuisse capi, Adrianopolim se recepit.

Διεσώθησαν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ διέφυγεν ἡ πόλις, ἔτις ἐγγὺς ἀλῶναι γενομένη, ἐκεῖθεν ἀναστρέψας, ἐπανῆκεν εἰς Ἀδριανέπολιν.

σης, ἐπεὶ ἤθάνετο ἐκ ἀγνοήσεως, ὥχιστο εἰς Βυζάντιον ὑποδράς· ἐρωτώμενος δὲ τῇ αἰτίᾳ, δι' ἣν ἐτέλειτο τὰ ὑπερημένα, αἰεὶ μὲν ἔφασκεν ἐπιχειρεῖν, καὶ δὲ ἐδέετο τετυχηκέναι, φυλαττομένην Βασιλέως, ὥσπερ ἂν εἰ σωῇται αὐτῇ τὰς λογισμὰς, καὶ δεδοικέναι μὴ κατάφωρος γενόμενος ὑποληταί· ἐδέχθη μὲν τοι παρὰ Βασιλίδος μάλιστα ἡδέως, καὶ τῇ κατὰ Θράκην πόλει, αἱ Βασιλίσσης συναπέστησαν, ἄρχων ἀπεδείχθη. καὶ μικρὸν δὲ φαραθεὶς καὶ Παρασσόνδουλος ἐπιβλεψὼν Βασιλεῖ, ἀπεδίδρασκε πρὸς Βασιλίδαν, καὶ οἱ τὰ Βασιλέως ἔνδον πράσσοντες, μυσθίου δὲ ἐπιβλήτης, δεισασσες καὶ αὐτοὶ ἀπεδίδρασκον πρὸς Βασιλέαν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἡ τε ἔνδον πεφωρατο ἐργασία, καὶ ἐκτὸς ἔδεν ὡς, ὅ, τι λυπήσει Βυζαντίως, ἀνεξεύγνυνε εἰς Σηλυμβρείαν. ἐκεῖσε δὲ παρασκευασάμενος, καὶ στρατιώτας τετακτομένους ἔχων ἐπιλέκτες, νυκτὸς ἀφῆκε πρὸς Ἱερὸν, καὶ κατὰ τὸ σῶμα τὰ Πόντος κειμένῳ πόλιν, ἐπαγόμενος καὶ κλίμακας. τῇ ἔνδον μέντοι ἔδεις συνεπράττειν αὐτοῖς, ἀλλὰ κατ' ἐαυτὸς ἐπεχειροῦν καὶ ἀλῶσιν τῆς πόλεως. λαθόντες δὲ τὰς ἔνδον, τὰς τε κλίμακας προσήρειδον τοῖς τείχεσι, καὶ αὐτῇ ἀνέβαινον ἐκ ὀλίγοι. Ἐπεὶ δὲ ἔνδον ἦσαν, καὶ νύκτωρ διέφθειραν ὑπὸ ἀβυλίας. ὅτε ἤδη ἐφίσαντο τοῖς τείχεσιν ἄδειαν παρεχόμενοι καὶ τοῖς ἄλλοις ἀναβαίνειν, ἔτ' ἐπεὶ κατέβαινον ἔνδον ὑπὸ τῶν τειχῶν, διανοιγνύει τὰς πύλας καὶ τοῖς ἄλλοις στρατιώταις ἔδωκε διὰ σπυγῆς· ἀλλὰ πάντων τῶν δεινῶν ἀμελήσαντες ἔφειποντο ἐφ' ἀρπαγὰς, οἰόμενοι βεβαίως ἤδη καὶ πόλιν ἔχειν. Οἱ ἔνδον δὲ ἐπεὶ ἤθάνοντο τὰς πορθουῦντας, ἡμύοντο ἀναταρσύναντες, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τῶν τειχῶν, τὰς τε κλίμακας ἀπεσπυγίζοντο συσπλῶντες, πλείους τε ὀλίγοις ἐπιόντες, καὶ ἐγχώριοι πρὸς ξένους, κατέστησαν ἐν ᾗ κινδυνῇ· ὅμως οἱ Βασιλέως εὐράσας ἀμυνόμενοι, ἐβιάσαντο τε τὰς Ἱερείας πρὸς τὴν ἀνοδὸν, καὶ διεξέπιπτον ὑπὸ τῶν τειχῶν, ἢ ἕκαστος σιωπῇ διακινδυνεύοντες, καὶ ἡ πόλις μὲν τῶν καὶ ἔσπον διεσώθη. τῇ βασιλικῇ δὲ, εἰς μὲν ἔνδον ἔπρεσε μαχόμενος, ἕτερος δὲ τοῖς ἄλλοις συνεκπεσὼν, τὸ σκέλος ἐτελεύτησε συσπλάσας· οἱ δ' ἄλλοι πάντες

C A P U T X C I I.

Imperator Cantacuzenus coronatus ab Hierosolymitano patriarcha, uxorem coronat. Constantinopolitanus patriarcha ab episcopis excommunicatur. Imperator filium designare imperatorem recusat. Quo animo ad imperium accesserit: in qua oratione suam causam de non affectata tyrannide praeclare agit, ut antehac saepius, & integritatem suam declarat.

pag. 670.

JAM vero placuit etiam imperatorum more coronari, quandoquidem & patriarcha Hierosolymorum, & episcopi complures coram adessent. Cumque mandasset artificibus, ut coronam, & aliis ut alia ad eam celebritatem, ceremoniamque accommodata conficerent, paratis omnibus a Lazaro patriarcha Hierosolymitano,

ΕΔΟΚΕΙ δὲ ἡδη καὶ τὸν καὶ Βασιλέων τρόπον σέφειναι, ἐπεὶ καὶ Πατριάρχης ὁ τῇ Ἱεροσολύμων παρὼν αὐτῷ, καὶ τῇ Ἀρχιερέων ἄλλοι ἐκ ὀλίγοι, καὶ χρυσοκόοις ἐπιτρέψας σέμματα κατασκευάζειν, καὶ τ' ἄλλα ὅσα ἐπιτήδεια πρὸς τὴν τελετὴν, ἐπεὶ πάντα ἦσαν ἡδη παρεσκευασμένα, ἐσέφειτο ὑπὸ Λαζάρου τῷ καὶ Ἱεροσολύμων Πατριάρχῃ

κατὰ μύθῳ Μαίον, ὡνίκα καὶ Κωνσταντῖνος ἡ μεγάλη καὶ Ελένης ἡ μητρὸς τῆς ἱσαποστόλων Βασιλέως ἡ μνήμη γίνεται. Ἐσεφε δὲ καὶ αὐτὸς καὶ τὸ ἔθος Εἰρῶν βασιλίδας ἡ γαμετῶν, καὶ πάντα ὅσα εἰώθειν ἐτελεῖτο ὅσον μάλιστα ἐξῆν. Ὑποδασμοὶ τε ὅν ἐρρίπτοντο ἀργύρεα καὶ χρυσῆ, καὶ πότοι, καὶ φιλοτησίαι ἐπὶ πλείσας ἡμέρας ἐτελοῦντο. ὄντων δ' ἐκεῖ καὶ τὴν ἑορτὴν συνειλεγμένων τῶν Ἀρχιερέων καὶ λόγων περὶ Πατριάρχου τῆς Ἰωάννης γεγεννημένης, εἰ καὶ αὐτῶν καὶ τὰ ἡρώδου εἶναι κοινωνοὺς τοιαῦτα πολυῶντι, ἐπεὶ καὶ παρὰ τῶν ἐν Βυζαντίῳ ἀρχιερέων, οἳ ἐν τῇ οἰκίᾳ ἀπορίτοι διήγον, ἐπιτρέποντο ὑποχέειν τῆς ἐκείνης κοινωνίας. Ἐπεὶ ἐδόκει πᾶσι καλῶς ἔχειν ἀφίστασθαι ἐκείνη, καὶ ἐπεφίζετο καὶ ὁ Βασιλεὺς, τῶν ἱερῶν ἀπάντων ἐξῆγον ἡ ἐκείνη μνήμην, καὶ πᾶσιν ἀπείρητο ἐκείνον ἡγεῖσθαι Πατριάρχην, καὶ ἐκ τῶν Βασιλέων ὁμοίως ἡ ἐκείνη μνήμη ἐξεβάλλετο. Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ ἐν τέλει πάντες, καὶ τῆς στρατίας οἱ ἡγεμόνες, ἅμα δὲ καὶ ἡ στρατιὰ, προσελθόντες Βασιλεῖ, ἐδύνοντο καὶ Ματθαῖον τὸν υἱὸν ὑποδεικνύσαι Βασιλέα, ἵν' εἴ τι περὶ αὐτὸν συμβαίη, καὶ τρόπῳ δὴ τινι ἐξ ἀνθρώπων γένοιτο, βασιλεύουσιν ὑπ' αὐτῶν τοῖς ὅν πολέμοις οὐ διαρρεῖν, ἐξάρχῃς τε πρὸς αὐτὴν δυσμένειαν καὶ τυχεύουσιν ἐπιδεδειγμένοι, καὶ μέχρι νῦν τῆς ἰσῆς γνώμην ἔχουσιν. Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τὴν μὲν δυνάμιν ἐνεκα τῆς εἰς αὐτὸν χάριτος ἀμολόγει, δίκαιά τε ἔφασκε καὶ προσήκουσα αἰτεῖν. δεόμενος δ' ὅν ὑποδεικνύσαι Βασιλέα, πόρρω δὲ παντάπασιν εἶναι τῆς ἐκείνης δυνατοῦς. ὅτε ὁ ἐξάρχῃς τοῖς Βασιλέως παισὶν ἐπιβεβλῶν εἶλετο τὸν πόλεμον. ὅτε μέχρι νῦν καὶ τοῖς παῦται παρὰ τῶν πεπολεμηκότων ὑπομείνας τὰ δεινὰ, καὶ πρὸς τὰς παῖδας Βασιλέως δύνουσαν ἀπέλαβεν. ἀλλὰ τότε μὲν ἐκείνων πολλὰς συκοφαντίας πλάσσαντων καὶ ὑβριδῶν, καὶ Βασιλίδας πρὸς τὸν πόλεμον κεκινηκότων, καὶ ζητούτων ἀναρρεῖν ἐξ ἀδελφείας αἰτίας, ὅτε ἐπιθυμία δόξης βασιλικῆς, καὶ Βασιλέως ὅν ἐτι περιόντος, ἔχειν, εἰ ἐβέλετο ἐξῆν, ὅτε ἀπλησία καὶ πλεονεξία γνώμης, ἐπὶ τὸ βασιλεύειν ἦκεν. ἀλλὰ αὐτῶν πολλὰ δεινόντων μὴ καταλιπεῖν ἐν καιροῖς κινδύνων τὴν προστασίαν. μήδ' ὡς περ κυβερνήτῳ ἐν κλύδωνι καὶ σάλῳ τῇ οἰκίᾳ ὑποστῆναι, καὶ μᾶλλον τὴν αὐτῆς σωτηρίαν ἐνεκα, ἢ ἐκείνων πρὸς ταῦτά τε ἐλθεῖν καὶ ἐπιχειρήσιν, σωρῶντα, ὡς ἐτέρως ἐκ ἐστὶν ὑποσώζεσθαι. νυνὶ δ' ἐπεὶ Θεὸς παρέχει τῶν πεπολεμηκότων ὁφθαλμοὺς κρεῖττους, δεόν τινι ἀρχαίᾳ γνώμῃ, περὶ τῆς Βασιλέως παιδὸς διασώζειν. ἵνα μὴ δοκῶν τότε μὲν ἐξαπατᾶν μὴ πολεμεῖν τοῖς Βασιλέως λέγοντες παισὶν, ἀλλὰ τὴν ἐκείνων μᾶλλον καὶ κοινῇ τῶν ἄλλων Ρωμαίων ἀφιλίας ἐνεκα ἐλέσθαι τὸ βασιλεύειν. ὡνίκα ἐτι καὶ τὴν περιέσεσθαι ἀδελφὸν ἐλπίδα εἰχομεν. νυνὶ δ' ὅθ' ἡμῖν περιέσιν ἐκ τῆς παραγμάτων ἐλεγχον διδόναι τὴν γνώμην ἐναργῆ, τὰναντία τοῖς ὑποτέρω ἐλέσθαι. Τοιγαροῦν ὅτε ὑποτέρω τὴν ἀρχῆς ὑποστρεῖν τὴν Βασιλέως εἰλόμην παῖδα, ὅτε νῦν αἰρήσομαι, ἀλλὰ πάντα τρόπον ἐπιχειρήσω συνδιασώζειν ἐκείνην καὶ ἀρχήν. εἴ τε ὁ πολέμῳ Βυζαντίνῃ τε κρατήσω, καὶ αὐτῇ Βασιλέως, εἴτε πρὸς εἰρῶν χαρήσωσιν ἐμοὶ συμβάσεις δέμφοι ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ εἶργειν, εἴθ' ἐτέρῳ τρόπῳ δὴ τινι περιγένομαι, τὴν πατρώας ἀρχῆς ἐκ ὑποστρεῖσω. ἀλλ'

* mense Maio, quando Constantini magni & Helenæ matris ejus, apostolis comparandorum memoria colitur, corona induitur. Coronat autem & ipse, ut mos tenebat, Irenen conjugem suam, omniaque solitis ritibus quam maxime fieri potuit, peracta sunt. Nam & argentea atque aurea numismata spangebantur: & convivia, & poculorum invitationes ad dies plurimos frequentabantur. Congregatis illic propter diem festum hunc episcopis, de Joanne patriarcha quæsitum est, ecquid ejus sacerdotium revereri, & cum illo communicare oporteret: quando tam scelerate egisset, & ab episcopis etiam, qui Byzantii in ædibus interdicto accessu coercerentur, ab ejus communione abstinendi potestas jam ante concessa esset. Postquam visum universis, ab ejus societate penitus recedendum, eamque sententiam suffragio suo imperator comprobavit, e sacris omnibus ejus nomen expunctum est, & decretum factum, ut ne quis de cetero illum pro patriarcha agnosceret. E palatio similiter ejus profligata memoria. His actis proceres, & duces omnes, atque adeo totus exercitus imperatorem orare, uti Matthæum filium imperatorem designaret: ut si quid ipsi humanitus accideret, ab eo regerentur: non enim fidendum hostibus, qui ab initio non vulgare illius odium præ se tulissent, & nunc eodem essent animo. Imperator de amica in se voluntate gratias agit, petendoque filium imperatorem declarari, eos haud justa, nec convenientia petere ait, & istuc a cogitationibus suis esse remotissimum. Neque enim ab initio, quod filiis imperatoris insidiaretur, arma sumpsisse: neque usque ad illum diem, quamvis adeo dira ab inimicis perpeffum, benignum erga eos animum exuisse: Sed tum quidem illis multa mendacia, calumniasque comminiscens, & imperatricem ad bellum extimulantibus, ac se infontem perimere querentibus, nec desiderio augustæ majestatis (qua adhuc vivo imperatore frui potuisset, si voluisset) nec inexplebili opum cupiditate ad imperandum accessisse: verum ipsis impense rogantibus, ne periculosis temporibus procuratore abiret: nec ut infidus gubernator, in fluctibus & salo clavum dimitteret, non magis suæ, quam ipsorum salutis causa ad hoc munus aggressum: cum intelligeret, aliter eos servari non posse. Jam, quoniam divino concessu hostes debellaret, antiquam erga liberos imperatoris conservandam esse pietatem: ne fraude usus videatur, cum tunc professus sit, non se bellum adversus imperatoris filios gerere: sed ob eorundem, Romanorumque communem utilitatem potius, imperare velle, quando adhuc in incerto erat spes victoriæ: nunc vero cum facultas sit, re ipsa hujus propositi palam testificandi, contra quam pollicitus sit, faciat. Proinde neque antea filium imperatoris imperio spoliare cogitasse, neque nunc spoliaturum, sed id omnimodis ei conservaturum. Sive enim armis Byzantium cum ipso imperatore capiat: sive pacem illi accipiant, seque certis conditionibus imperatoris collegam patiantur: sive alio quodam modo vincat, paterno eum principatu non depulsurum, sed rur-

Edit. Paris.
pag. 671.

Editt. Paris.
pag. 672.

sus imperatorem Romanum, filia sua in matrimonium ei data seculum esse permittitur. Nec istuc solum, sed et si contigerit illum aliam ducere, (bello longius extenso scilicet) aut filiam suam ante nuptias in fata abire, non aliter facere, nec propter aliorum improbitatem nequam se, & ingratum erga imperatorem demortuum, sibi carissimum, ejusque filios ostendere decrevisse. His apud se fixis, illos posse cognoscere, quomodo petant, quæ ipse præstare nequeat. Non enim profecto instar segetum creandos imperatores: sed aut nullum alium esse imperatorem: aut qui est, eum occidi oportere. Hoc autem se facere neutiquam posse, demonstratione non egere. Certo enim sibi persuadeant, si omnes, quotquot Græcis & barbaris per orbem terrarum imperitant, venirent, unanimesque promitterent, se ipsi subiectos fore, & communem omnium mortalium regem saluturos, sub ea conditione, ut Joannem imperatorem adolescentem interficeret, electurum potius vitam perpetuo pauperissimam obscurissimamque degere, quam adeo improba, & scelerata in animum inducentem, omnibus hominibus jura dare: idque non solum propter patrem ejus imperatorem: sed etiam propter ipsum, qui in causa belli adversum se suscepti nullo modo fuerit. Ob ætatem enim infirmiore nihil adhuc publici muneris administrasse, ut id facere potuerit. Quia igitur ita ipse statuerit, ne se a sententia detorquere conentur, si forte aliter ipsi sentiant, nec heredi legitimo subesse in futurum velint, alium autem querant, qui ipsis imperet, apud se quidem, illum haud facile, aut omnino nunquam inventum iri. Si a se deficiant, potestatem habituros faciendi quæ libuerit, se tamen molitionem illorum non modo non secuturum: sed quantum in se sit, etiam prohibiturum. Hæc ad proceres, & exercitum imperator, cum filium ejus imperatorem designari peterent. Quem ut permovere nequiverunt, petitione destiterunt, ejus modestiam, animique præstantiam suspicientes, quod post tot casus, & discrimina rerum non magis consanguineis, quam imperatoris defuncti liberis imperium tradere cuperet.

CAPUT XCIII.

Cædis Thessalonicensium causa exponitur, quam Paleologus Joannis Apocauchi in præfectura collega præbuit, dum potestate abutitur: quem Apocauchus occidit. Zelotarum scelus, & impietas. A populo quidam trucidantur. Unus per forum trahitur, lapidibusque & lignis impetitus occiditur. Apocauchus se pro Cantacuzenico gerit, Zelotas punit, defectionem ad imperatricem simulat, patre occiso Cantacuzenismum aperte profitetur, & Thessalonicam ei tradit, concilio approbante. Georgius Cocalas, & Andreas Paleologus laudantur.

SUB idem tempus populus Thessalonicensis multos cives occidit, ex tali quadam causa. Magni ducis filius Joannes Apocauchus, dignitate magnus primicerius, & præfectus Thessalonice, neque sic erat compara-

αὐτῷ μετ' ἐμὴ Ρωμῶν εἶναι Βασιλέα καταθήσω, θυγατέρα δ' ἐμὴν εὐδὲς πρὸς γάμον· ἔ μιν, ἀλλ' εἰ καὶ πρότερον συμβαίη, ἢ ἑτέρων ἐκείνον ἀγαγέσθαι τῷ πολέμῳ παρατεινομένῳ, ἢ παῖδα δ' ἐμὴν πρὸ τῶ γάμου τελευτῶν, ἐδ' ἔγω πρᾶττειν ἑτέρως ἐγνώκα· ἐδὲ διὰ τὴν ἑτέρως ἀγνώμοσύνην, κακὸς αὐτὸς καὶ ὁ χάριτος περὶ δ' ἐμοὶ φίλτατον ἐκείνον Βασιλέα, καὶ τὰς παῖδας ὑποδείκνυσθαι. ἔγω δὲ τῶν κεκεμένων παρ' ἐμοὶ, ὡς ἀδύναται αἰτεῖτε σωρῶν ἦδη καὶ ἡμῖν εἶναι. ἔ δὲ δὴ λήϊον ὡς περ Βασιλέων ἀποδείξομαι· ἀλλ' ἢ μηδένα ἑτέρον εἶναι Βασιλέα θεόν, ἢ καὶ τὸν ὄντα ἀποκτινύειν. τῶ δὲ ὡς ἀδύνατον ἐμὲ ποιεῖν, ἐδ' ὑποδείξας οἶμαι δεῖσθαι· ἴτε δὲ σαφῶς ὡς εἰ πάντες, ὅσοι καὶ Ἑλλήνων, καὶ βαρβάρων ἄρχαι κατὰ τὴν οἰκούμενην κοινῇ ψήφῳ δελεύσειν ἐπηγγέλονται ἐλθόντες, καὶ κοινὸν ἀπάντων ἀνθρώπων ὑποδείξεν Βασιλέα, ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ τὸν νῦν Ἰωάννην ἀποκτείνειν, μᾶλλον ἂν εἰλόμην ἐχάτη συζῆν· πενία καὶ ἀφάνεια πολλῇ, ἢ ἔγω φαῦλα, καὶ παράνομα προσέλαμνος συμπάντων ἀνθρώπων ἄρχειν· ἔ μόνον δὲ Βασιλέα τὸν πατέρα, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτὸν, ἐδεμίαν αἰτίαν πρὸς τὸν πρὸς ἐμὲ κεκηνημένον πόλεμον παρεχημένον. Διὰ δὲ τὴν ἡλικίαν, οὐδεμίαν ἐδέπω διοικήσεως πραγμάτων ἦπται, ὥστε καὶ αἰτίαν παραχεῖν. ὡς οὖν οὕτω γνώμης ἔχοντα, μὴδ' αὐτοὶ περᾶδε τῇ δεδομένων ἀφίσαν, εἰ δ' ἄρα ἄλλως ἐγνώκατε ὑμεῖς, καὶ μηκέτι δελεύειν ἐκείνῳ βέλεσθε, ἀλλ' ἑτέρον τινα τὸν ἄρξοντα ὑμῶν ἐπιζητεῖτε, παρ' ἐμοὶ μὲν ἔ ράδιον εὔρειν, μᾶλλον δὲ ἀδύνατον. ἀποσᾶσι δ' ἐμοῦ, τὰ κατὰ γνώμην εἶναι πρᾶττειν· αὐτὸς γὰρ ἔ μόνον ἔ συνέφομαι πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν ὑμῖν, ἀλλὰ καλύσω καὶ τὰ δυνάτα. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς, πρὸς τὰς ἐν τέλει διελέχθη καὶ τὴν στρατιάν, ἀξιοῦντας δ' οὖν ἀποδεικνύει Βασιλέα. ἐκείνοι δὲ ἐπεὶ μὴ πείθειν εἶχον, ἡσύχασαν, θαυμάσαντες τὴν Βασιλέως ἐπιείκειαν, καὶ μεγαλοφυλίαν, ὅτι μετὰ τὰς ποσότητας πόνας καὶ κινδύνους, ἔ τοῖς οἰκείοις μᾶλλον, ἀλλὰ τοῖς Βασιλέως βούλοισι παισὶ τὴν Ρωμῶν ἀρχὴν παραδίδοναι.

ΥΠΟ τὰς αὐτὰς χρόνας, καὶ ὁ ἐν Θεσσαλονικίᾳ δῆμος ἀνείλε πολλὰς τ' πολιτῶν εἰς αἰτίας τοιαύτης. Ὁ δὲ μέγας Δεσπότης Ἀποκαυχὸς ὁ Ἰωάννης, μέγας ὡς πρὶν μνηστὴρ καὶ ἀξίαν, τ' ἀρχὴν Θεσσαλονικῆς ἐπιτε-

τραμ-

τραμμένος, ἔθ' ἔπος εἶχον, ὥς μαίνεσθαι κατὰ τῆς
 ἡρῆσθαι δοκούτων τὰ Καντακουζίου τῆ Βασιλέως,
 οὔτε φανερῶς συνέπραττον αὐτοῖς. ὁρῶν δὲ τοὺς Ζη-
 λωτὰς ἐπιπολὺ, καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν ἄγοντας δι' ἐαυ-
 τῶν, ἐκείνῳ δὲ κενὸν ὄνομα τῆς ἀρχῆς περιλειπόμην,
 δεινὰ ἐποίητο καὶ ἡγανάκτει οὐ μετρίως. Παλαιολόγος
 γὰρ Μιχαὴλ, κεφάλαιον ὦν τῆς Ζηλωτῶν, καὶ συνάρ-
 χειν ἐκείνῳ τεταγμένος, λυπηρὸς ἦν μάλιστα τῇ ἐξου-
 σίᾳ χρώμενος οὐκ ἴσως. Τὸ μὲν οὖν φανερῶς ἀντικαθί-
 σασθαι πρὸς πόλεμον, οὐκ ἐδοκίμαζεν. ἐδεδίδει γὰρ
 πολλὰς ὄντας τοὺς Ζηλωτὰς καὶ τὸν δῆμον ἀγόμενον ὑπ'
 ἐκείνων. ἄλλως δ' ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ἐκείνῳ ἐτίετο. ἐσκέ-
 ψατο δὲ τρὶς δὴ τινὶ ἐτέρῳ διαφθεῖρει, καὶ τὴν ἀρ-
 χὴν ἅπασαν ἐφ' ἐαυτὸν μετὰγειν τῆς πραγμάτων, καὶ
 τὰς μάλιστα ἀείρας, καὶ τὰ Καντακουζίου δοκούσας ἡρῆ-
 σθαι τῆ Βασιλέως ὑπεποιεῖτο, καὶ προσηταιρίζετο, συ-
 νομιλῶν ἡδέως καὶ παραφαίνων ἀμυδρῶς, ὥς τὰ ἴσα καὶ
 αὐτὸς αὐτοῖς αἰροῖτο. ἐπεὶ δ' ἐκείνοι ῥᾶτα προσεχώ-
 ρουν, καὶ σύστημα ἦν περὶ αὐτὸν οὐκ ἀγεννὲς, ἐπεβέ-
 λδεν δὲ θάως ὀλοκτείνειν τὸν συνάρχοντα. συνεξώρμων
 δὲ μάλιστα καὶ οἱ φίλοι, ἀπεχθῶς περὶ ἐκείνον μετὰ
 πάσης ἔχοντες ὑπερβολῆς. ἔδεν γὰρ παροινίας καὶ πι-
 κρίας ἐκείνος πρὸς αὐτοὺς ἐνέλιπε κατὰ τὸν πολέμου
 χρόνον, τὰς τε ἀσίας δημεύων, καὶ δεσμοπωρίαις κατα-
 κλείων, καὶ ὑπερορείους ποίων τὰς πλείους, καὶ πᾶσαν κα-
 κίας ἐνδεικνύμενος ὑπερβολῶν. ἦν γὰρ μάλιστα ἔχων
 δύσυχος περὶ τὸ κακουργεῖν, καὶ μικρὰς ἐνεκα αἰτίας καὶ
 ὑποφίας μόνης μεγάλας δίκας ἀπαιτῶν. ἐπεὶ δὲ ἐδέ-
 δοκτο ὀλοκτείνειν, καὶ ὑφίστατο τὸ ἔργον τὶς τῶν πρότερον
 ὑπ' ἐκείνου πολλὰ κεκακωμένων. Ἀποκαυχόμενος τοὺς πε-
 ρὶ αὐτὸν ἔχων πάντας ἐνδον ἀπλισμένους, ἵνα μὴ
 ὥσι κατάφαροι νεωτερίζοντες, πρὸς τὰ τῆς πόλεως μά-
 λιστα ἀοίκητα μέρη ὑπεχώρει, τοῦ δήμου τὴν κίνησιν
 ὑποπτέων, καὶ τὴν ἐκ τοῦ φόρου ταραχὴν, σκη-
 ψάμενος δὲ τι βελούσθαι τῶν κοινῶν, μετεκαλεῖτο
 καὶ τὸν συνάρχοντα, ὥς κοινωνήσαι τῆς βουλῆς. ὁ
 δὲ, μηδὲν εἰδὼς τῶν ἐσκαλωρημένων ὀλίγους ἔχων πε-
 ρὶ αὐτὸν, ἦκε πρὸς ἐκείνον. λόγων δὲ ἀμφιβόλων κε-
 κινημένων, ὁ Παλαιολόγος οἶα δὴ πρότερον ἐκ τοῦ ὑ-
 περέχοντος τοῖς ἄλλοις εἰδισμένος ἐμίλειν, καὶ τότε
 τραχυτέρας τὰς ὀλοκτερίσεις ἐποίητο. οἱ δὲ, μᾶλλον
 ἐξεπίτηδες ἡρέδιζον τρεπόμενοι πρὸς ὕβρεις. ὁ δὲ
 ὑποπτέσας ὅπερ ἦν, νεωτερίζειν βέλυσθαι ἐκείνους,
 ὥρμητο μὲν πρὸς φυγὴν, τὰ ἔσχατα διαθήσειν ἀ-
 πειλῶν. φθάσας δὲ ἐκείνος ὁ τὸ ἔργον ὑποσῶας, ᾤθη-
 σε τὸ ξίφος κατὰ τῆς σπλάγχχνων, καὶ ἀπέκτεινεν. Εὐ-
 θὺς μὲν οὖν οἱ Ζηλωταὶ ὑπεχώρουν, καὶ κατεδύοντο
 εἰς χηραμούς. ὁ, τὸ δῆμος οὐδὲν ὑπὲρ τοῦ πεσόντος
 ἡγανάκτησεν. ἦν γὰρ ἔδὲ πρότερον καλῶς διακείμενος
 περὶ τοὺς Ζηλωτὰς. ἦσαν γὰρ ὁμοίως καὶ περὶ τὰ
 θεῖα, ὥσπερ καὶ περὶ τὰ ἀνθρώπινα ὑβρίζοντες, καὶ
 πολλὰ ἐπιδεικνύμενοι τὴν μοχθηρίαν. οὐ μόνον γὰρ
 ἡδίκου ἀδείως, καὶ διεπόρθου τὴν χώραν ἐπιόντες,
 καὶ τὰς κοινὰς συμφορὰς ἀφορμὰς ποιεῖμενοι ἰδίας ὀ-
 παραγίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἀγὰς δεξαμένας τινας
 ὕδατος πληρουῖτες, εἶτα καὶ ὑφάπτοντες κηρούς, τι-
 νὰς τῶν τὰ Καντακουζίου ἡρῆσθαι δοκούτων Βασι-
 λέως, συλλαμβάνοντες ὄντας ἐκ τοῦ δήμου, ἀνεβά-
 πτιζον, ὥς ὀλομοσαμένας τὸ βάπτισμα δεῖ τὴν ἐκεί-
 νου κοινωνίαν. τοὺς τε παρόντας ἐκείλδον ἀργύρου

Paris II.

tus, ut contra eos, qui Cantacuzeni
 partium videbantur fureret: neque ta-
 men aperte eorum studia adiuvabat. Ger-
 nens porro, non modicam Zelotarum po-
 tentiam, & eos urbem totam per se gu-
 bernantes, sibi inane praefecti no-
 men relictum, inique ferebat, nec le-
 viter indignabatur. Michael enim Pa-
 laeologus, Zelotarum caput, ejusque in
 praefectura collega, aequalitate magistra-
 tus minime contentus: sed plus sibi ar-
 rogans, vehementer eum cruciabat: cui vi & armis resistendum non puta-
 bat, cum Zelotas tam multos & plebem
 quae ab illis regebatur, pertimesceret. Accedebat, quod pater adhuc vivebat. Alium itaque modum circumspiciebat, quo illo disperdito, praefecturam solus obtineret. Ob id optimates potissimum, & qui Cantacuzeno studere videbantur, ad auctoritatem suam alliciebat, sibi-
 que socios adjungebat, jucunde cum illis confabulans, seque earumdem esse partium subinsinuans. Ubi illi nullo negotio in ejus fidem concesserunt, & honorato eum comitatu cinxerunt, statim collegae per insidias eadem moliri instituit. Quo eum simul amici, Palaeologum capitali odio prosequentes maximopere incitabant, quod per tempus belli omne in eos acerbitalis ac petulantiae suae virus effuderat, facultates eorum publicando, ipsos in carcerem compingendo, multos in exilium ejiciendo, & omnem denique sceleris modum exsuperando. Erat enim *Edit. Paris.*
 ad male faciendum natus: & levi de *pag. 674.*
 causa, atque ob suspicionem dumtaxat atroces poenas exigebat. Postquam de eo interimendo convenit, & quidam de iis, quos mire vexaverat, hoc sibi muneris depoposcit, Apocau-
 chus cum stipatoribus suis, omnibus intrinsecus armis contectis, ne quasi res novas molirentur, deprehendi pos-
 sent, ad regionem civitatis in primis solitariam secedit, populi motum ac tumultum ex caede oriturum veritus: simulataque deliberatione de republica collegam, ut cum eo sententiam col-
 laturus accersit. Qui meditatae sibi necis ignarus, paucis comitantibus accedit. Cum ambiguus sermo texere-
 tur, Palaeologus antea in congressione ob magistratum fastuosior, tunc quoque asperius respondit. Illi de industria convitiis hominem magis irritare. Tum rem ipsam suspicione attingens, eos vi-
 delicet novi quippiam machinari, ad fugam cum minis dirissimis effertur. Quem praeveniens qui eadem suscepe-
 rat, gladio in viscera adacto eum interficit. Zelotae subito e medio rece-
 dentes, latibulis se condunt. Ejus morte populus nihil doluit, alioqui etiam a Zelotis alienus: siquidem divina & humana jura contumeliose, ac scelestè violabant. Non enim dumtaxat absque ullo metu irrogabant injurias, regionemque devastabant, & ex communibus miseriis suas sibi felicitates comparabant: sed & per vicos urbis, foliis aqua repletis, & cereis accen-
 sis, quosdam de plebe, qui Cantacuzeno favere videbantur, comprehensos, velut qui per ejus communionem baptismum ejurassent, de-
 nuo lustrabant: ac praetereuntes constitutum pretium ad ferias agitandas jubebant persolvere. Qui si abnue-

Y y

καὶ τὸν αὐτὸν τὴν οὐκ εἰς γνῶμην ποιεῖται, ὡς εἴη
 λυσίτελές ὑπ' ἐκείνῳ μᾶλλον εἶναι, ἢ Βυζαντίοις προσέ-
 χειν, καὶ ἐαυτοῖς πρὸς ἄμυναν ἐξαρκῆσαι. Ἐπ' αὐτοῖς ὅ-
 σπερ ἐκ συνθήματος ἐπεψήφισοντο. Κωνσταντῆς δὲ Γεώρ-
 γιος, πολλὰς μὲν ἑαυτὸς ὑποστάς μεταβολὰς παρὰ τὴν
 πολέμου χρόνον, ὅμως δὲ τὰ Βασιλέως μᾶλλον ἡρημέ-
 νος, ἐπεψήφισεν καὶ αὐτὸς τότε τὴν βελῶν. ὁμοίως ὅ καὶ
 Παλαιολόγος Ἀνδρέας, τοῖς Ζηλωταῖς μὲν πρότερον συ-
 νῶν, καὶ συμπράττων ὅσα μάλιστα ἐνὶ μέτερος δὲ εἰ-
 ναιδοκῶν, καὶ ἀρετῆς ἀντιποιεῖσθαι, καὶ φόβου ἀπέχεσθαι,
 καὶ ἀρπαγῶν, διότι τῶν ἄλλων Ζηλωτῶν ἐλαυνομένων, ἡ-
 ξίουτο φεδούς αὐτὸς διὰ τὴν προσέσσαν σωῆσιν, καὶ
 τὴν ἐπιείκειαν τῶν τρόπων, καὶ πρὸς τὴν βουλὴν ἀν-
 τεῖπεν, ἀλλὰ συνεψήφισεν, δῆλος δὲ ὡς ἀχθόμενος πρὸς τὰ παρὰ τὸν

sententiam dixit, præstare illi subesse,
 quam parere Byzantiis, qui nec semet pos-
 sint defendere. Omnibus una mente as-
 sentientibus, Georgius Cocala, qui ipse
 quoque bello hoc varia sorte usus, tamen
 imperatori magis adhærebat, hunc con-
 sensum suffragio suo etiam confirmavit :
 similiter & Andreas Palæologus, qui an-
 tea inter Zelotas numeratus, summopere
 eos adjuvabat : sed quia moderatior, &
 virtutis amantior, atque a cædibus & ra-
 pinis abhorrentior apparebat, idcirco a-
 liis expulsis, veniam obtinuerat, propter
 eam qua valebat intelligentiam, huma-
 nosque mores, nihil communi iudicio re-
 pugnans subscripsit. Dubium tamen non
 erat, illum quæ agerentur ægre ferre.

CAPUT XCIV.

Legati ad Cantacuzenum tres. Quæ Thessalonicensēs a filio ejus petiverint : læ-
 titia de impetratis : Andreas Palæologus turbas facit ex ambitione, pro quo
 certare parati sunt classarii, & gravis armaturæ milites. Zelotæ populum
 rursus concitant. Apocauchi legatus ad Palæologum, cum vulnere effugit. Co-
 calas eum decipit. Causæ cur optime sperarent, qui ante arcem sedebant.
 Cocala fraudulentia, & peruersitas. Militum Apocauchi timiditas, &
 perfidia. Arx a Palæologo occupatur. Apocauchus cum centum prope ciuibus
 carceri traditur. Falsus rumor de vinctis. Apocauchus de muro præcipita-
 tus, capite truncatur. Idem fit alijs. De esu humani adipis. Matthæus im-
 peratoris filius in Thracia rem bene gerit.

ΕΠΕΙ δὲ ἐδίδουτο πᾶσι κοινῇ προχωρεῖν τῇ Βα-
 σιλεῖ, πρεσβυτέρους ἡρώτων πρὸς Καντακουζηνὸν
 Μανὴλ τὸν Βασιλέως υἱὸν ἐν Βερρόια ἡγετῆρας,
 Νικόλαον τε τὸν Καβάσιλαν, καὶ Φαρμάκην. ὧν ὁ
 ἐξασίαν Βασιλέως τῇ ὑπὸ παρεχημένους, εἰς τὴν πό-
 λεων προσίοι, καὶ δέοιτο αὐτῶν δυνεργειῶν τινῶν τυ-
 χεῖν, παρέχειν μὲν ἐκείνους ὅσα νομίζοι προσήκοντα
 καὶ δυνατά. εἰργεῖν δὲ αὐτὸν, καὶ κατὰ μὴδέναν τρόπον
 πειρᾶσθαι καταλύειν. ἃ καὶ Θεσσαλονικεῖς εἰδότες, ἐ-
 πέμποντες πρέσβεις πρὸς ἐκείνους, καὶ ἡτῶντο ἐμὸνον ἀ-
 τέλειαν κοινῇ τῇ πόλει, ἀλλὰ καὶ περιμικρῶς τε τῇ
 μεγάλῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις τῇ δυνατωτέρῃ ἰδίᾳ τιμᾷ,
 καὶ προσόδους τὰς προσήκουσας, καὶ τῇ στρατιᾷ, καὶ τοῖς
 ἄλλοις μετ' ἐκείνους ἐκαστῶ κατὰ ἀναλογίαν. ὁ δὲ Βα-
 σιλέως δὲ ὑπὸ δίκαιον νομίσας μὴδὲν μικρολογεῖν τι-
 λικαύτως γε πόλιν μέλλων προσάγειν πατρὶ τῇ Βασι-
 λεῖ, πάντα ὅσα ἡτοῦτο παρέχειτο οἱ πρέσβεις, καὶ πολ-
 λῶς τὴν φιλοτιμίαν περὶ τὰς δυνεργείας ἐπεδείκνυτο.
 Επεὶ δὲ εἰς Θεσσαλονικίαν οἱ πρέσβεις ἐπανῆκον φέ-
 ροντες καὶ τὰς Βασιλέως δυνεργείας, ἡ πόλις μὲν ἡ-
 δι πᾶσα φανερώς δόξῃ Βασιλεῖ, καὶ ὅλα πάσης
 γλώσσης ἤδετο, καὶ ἡ στρατιὰ, καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ταῖς
 δεδομέναις τιμαῖς ἡρώτων. Ἀνδρέας δὲ ὁ Παλαι-
 ολόγος ἐδυσχέραιεν ἄλλων προτιμωμένων, ὧν ὥστε αὐ-
 τὸς δίκαιος εἶναι ὑπερέχειν. Ἐντεῖπε φανερώς πάντων
 ὑποτιμωμένων ἐν τῇ Αποκαύχῃ οἰκίᾳ. καὶ διχοστασίας
 γενομένης, ἀσυντάκτως ἀνεχώρει. ἐκείνοι δὲ ὑπο-
 λειψθέντες, ἐθορύβουσι μόνον καὶ τῶν δεινῶν ἐξένειποι-
 ούν. δέσας δὲ ὁ Παλαιολόγος μὴ ὑπὸ ἐκείνων ὀφεί-
 ρομένων παραπόληται, αὐτίκα καὶ πρὸς Θάλασσαν
 πύλλω, ὥσπερ τὰ κατελάμβανε φυλακῶν. περὶ
 ὧν οἱ κοῦσι πᾶν τὸ ναυτικόν, οἱ πλεῖστοί τε ὄντες

Pars II.

POS T QUAM placuit omnibus, Can-
 tacuzenum imperatorem complecten-
 dum, ad Manuelem Cantacuzenum ejus
 filium Berrhœæ morantem, Nicolaum
 Cabasilam, & Pharmacen legatos deli-
 gunt. Dederat porro filio potestatem pa-
 ter, ut si qua urbium se dederet, & ab eo
 aliquid beneficii rogaret, præstaret quæ
 decere, & fieri posse existimaret : se,
 quæ egisset, firma & rata in perpetuum
 habiturum. Quod cum Thessalonicensēs
 minime fugeret, per oratores non solum
 vectigalium immunitatem urbi in com-
 mune, verum & magno primicerio, &
 alijs potentioribus separatim honores,
 redditusque honestos, similiterque præsi-
 dio, & alijs, unicuique pro portione
 commoda petunt. Imperatoris filius non
 sibi scrupulosius causandum putans, ut
 amplissimam civitatem patri liceret ac-
 quirere, concedit omnia, seque illis
 gratificandi cupidissimum ostendit. Le-
 gatis Thessalicam reversis cum bene-
 ficiis impetratis, tota urbs imperato-
 ri omnia fausta ac felicia comprecari,
 eumque omnium linguis in cælum fer-
 re, militesque & alii omnes conces-
 sis honoribus contenti esse. Solus
 Andreas Palæologus alios sibi præ-
 latos, quibus jure præferendus fuisset,
 moleste patiebatur : totique
 conventui in ædibus Apocauchi se
 opponebat : natisque discordiis, in-
 dicta salute abscedebat. Tum cæ-
 teri fremere tantum, & nihil quod
 officium poscebat, facere. Timens
 autem Palæologus, ne illorum a
 se discrepantia, malam sibi mor-
 tem afferret : statim portam versus
 mare, ut aliquam custodiam occu-
 pavit : circum quam habitant omnes
 classarii, quorum magna est, &
 ad trucidationes obeundas haud im-

Edit. Paris.
pag. 676.

Yyy ij

Edit. Paris.
pag 677.

pigra multitudo. Adhæc gravis armaturæ omnes, tamquam robur populi: cui ferme in cunctis seditionibus præeunt, alacriter sequenti, quo ipsi duxerint. Habent vero suum proprium magistratum, cui tunc Palæologus præerat. Quam ob causam, & quia ceteroqui illum diligebant, prompti pro eo arma capebant, & cuilibet contra se ferenti, resistere parati erant. Cocalas in præfenti nec sibi otium agendum, sed de præfectura Apocauchos, quam sibi, non illi convenire opinabatur, insidiandum duxit. Dicebatur etiam suspicatum esse, sibi ab eo factam injuriam propter nuptias. Quamobrem occidere hominem cupiebat, si posset. Apocauchus igitur aperto Marte resistendum non existimans, ad utrumque de compositione mittendo, bellum magis irritavit, & incendit. Palæologus Zelotas, quotquot Thessalonicae erant, coegit: nonnulli etiam in aditis absconditi, repente prodierunt, a quibus populus omnis instar fluctuum est concitatus: & apparebat eos rursus in optimates ituros. Magnus porro primicerius & alii cives, & præsidium (quorum omnium numerus ad octingentesimum putabatur ascendere) pro indigno habebant, si a Palæologo solo cum maritimis seu classiariis (populus enim nondum alterutri parti liquido adhærebat) ipsi tam multi vincerentur. Tamen Apocauchus pastorum haud negligens, Theanitzen præsidii ducem pacis conficiendæ mittebat. Quem priusquam orationem inciperet, Zelotæ, quibus pax parum videbatur conducere, irruentes, gladiis, & hastis appetiverunt, multosque ictus incusserunt: prosterne- re tamen, intus thorace ferreo munitum, non potuerunt: sed in vola tantum vulneratus effugit. Apocauchum, audita eorum insolentia, maritimos & Zelotas, qui a Palæologo serviebant, invadendi impetus cepit: & facile adhuc imparatos, populoque nondum illis succenturiatos oppressisset, nisi Cocalas specie consilii eum deludens cohibuisset. Promittebat enim, citra sanguinem se a Palæologo concordiam, societatemque persuasurum. Noctu Apocauchus, & præsidium, aliique cives ante arcem in armis manent. Palæologus iterum ad portam versus mare cum maritimis & Zelotis pernoctat: confusio ac tumultus ingens civitatem occupat: Imperatoris Cantacuzeni appellatio rursus evanescit: & amicos ejus undique metus & horror circumstat. Et juxta mare quidem faces crebrae sustollebantur, strepitus terribilis, & obscurum murmur, & buccina per totam noctem insonans, plebemque contra optimates convocans exaudiebatur. At illi alii ante arcem, quieti & dispositi sedebant, ad pugnam cum plebe committendam alacres: sperabant enim etiam illius partem aliquam sibi auxilio fore. Præterea cum & arcem tenerent, quamvis adversariis succubissent, nihil singulare passuros, sed in eam confugituros vehementer confidebant. Berhœa insuper subsidium expectabant. Simul enim Palæologus bellum orsus erat, ad filium imperatoris miserant, rogantes, ut vel ipse cum militari manu adveniret, vel copias auxilium

pag. 678.

et ad eos omnes duxerunt. Alios te etiam oplisimoi πάντες, ὥστε τὸ κράτιστόν εἰσι τῇ δήμῳ. καὶ σχεδὸν ἐν ταῖς εἰσέσεσι πάσαις αὐτοὶ τῷ παντός πλήθους ἐξηγουῦνται προθύμως ἐπομένους, ἢ ἂν ἄγωσιν αὐτοί. ἔχουσι καὶ ἰδὲ ἔσαν ἀρχὴν αὐτοὶ παρὰ τῇ ἄλλῃ πόλει, ὡς ἐκείνος τότε ἦρχε. Διὰ τε οὕτω τὸ ἀρχεῖν, ἔτ' ἄλλῳ εὐνοίαν, ὡς εἶχον πρὸς αὐτὸν, προθύμως ὑπὲρ ἐκείνου ἀνελάμβανον τὰ ὅπλα, καὶ ἀμυνέσθαι ἥσαν ἑτοίμοι παντὶ τῷ ἐπιόντι. Κωκαλᾶς δὲ ἐδ' αὐτὸς μὲν ἡσυχάζειν ἐγίνωσκον ἐν τοῖς παρῶσιν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς ἐπεβέβηκεν Ἀποκαύχῳ, μᾶλλον ὅδ' αὐτὸς ἢ ἐκείνῳ ᾔστο προσήκειν. ἐλέγετο ὅτι καὶ ὑπὸ πτολίκεναι ἡδυνῆσθαι παρ' ἐκείνῳ πρὸς τὸ γάμον, δι' ἃ ἐβέλετο εἰ δυνάιτο διαφθεῖρειν. φανερώς μὲν οὕτω ἐκείνος ἐκ ἀνδρίσθαι ἐδόκει, ἀλλὰ πρὸς βούων παρ' ἐκατέροις ἐπὶ τῷ θαλάμῳ, μᾶλλον συνέκρυσεν καὶ παρώξυνεν τὸν πόλεμον. Παλαιολόγος ὅτι τῶν Ζηλωτῶν, ὅσοι περὶ Θεσσαλονικὴν κλῆν ἦσαν μετεκαλεῖτο. ἐνίοι καὶ κατακρυπτόμενοι ἐν ἀδύτοις, ἐξ αἰφνης ἀνεφαίνοντο, καὶ ὁ δῆμος ἅπας ἐξενυμνᾶτο ὑπ' αὐτῶν, ἔτ' ἄλλοι ἦσαν αὐτοῖς χωρήσοντες ἐπὶ τὰς ἀρίστους. Ὁ μέγας δὲ περιμνηστὴρ μὲν τῶν ἄλλων πολιτῶν καὶ τῆς στρατιᾶς ὑπὲρ ὀντακοσίων ὄντες, ὡς ἐλέγετο, δεινὰ ἐποιούωντο, εἰ Παλαιολόγος μόνος μὲν τῇ παραθαλασσίῳ (ὅς ἂν ἄλλος δῆμος ἐδέχοντο ἐκείνοις κατὰ τῶν προσέκειτο) ποσῶτοι ὄντες ἡττηθεῖν. ὅμως Ἀποκαύχος ἐκ ἡμέλει τῷ μὴ χωρεῖν πρὸς τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ πρὸς τὸ Παλαιολόγον ἐπεμπετὸν Κοτεωνίτζῳ πρέσβιν τῆς στρατιᾶς ὄντα ἡγεμόνα θαλεροῦ μὲν περὶ εἰρήνης. πρὶν δὲ τι πρὸς ἐκείνον εἰπεῖν, οἱ Ζηλωταὶ προαπεσόντες, ἐπὶ δέδοκεν ἡ εἰρήνη αὐτοῖς λυσίτελεν, πολλὰς μὲν προσήνεγκαν πληγὰς, καὶ ἔξισεν καὶ δορατίοις καταβαλεῖν δὲ ἐκ ἡδυνῆσθαι τεθωρακισμένον ἔνδον ὄντα. ἀλλ' ἐξέφυγε, τῇ χεὶρ μόνῳ ἐπὶ τῷ καρπῷ τραυματισθεῖς. Ἀποκαύχος δὲ, ἐπεὶ τὸ αὐθάδαιον ἐπύθετο, ὥρμησε μὲν ἐπελθεῖν τοῖς παραθαλασσίοις καὶ τοῖς Ζηλωταῖς ὑπὸ Παλαιολόγον τεταγμένοι. καὶ ῥαδίως ἀνὲν κράτιστον ἐπὶ ἀπαρασκέοις ἐπελθεῖν, τῷ δὲ δήμῳ μήπω παντός αὐτοῖς συνεταγμένους, ἐπέχετο ὁ Κωκαλᾶς ἀπαθῆσας ἐν προσηματί βελῆς. ἐπηγγέλλετο ὅδ' αὐτὸς χωρὶς αἱμάτων Παλαιολόγον πείσειν πρὸς αὐτὸς ἐλθεῖν καὶ συμφρονῆσαι. ἅμα ὅτι ἐπεὶ ἡδὴ ἐπεγένετο καὶ ἡ νύξ, Ἀποκαύχος μὲν τῆς στρατιᾶς καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν πρὸς τὴν ἀκροπόλεως κλίσεσθαι τὴν νύκτα ὥπλιμοι. Παλαιολόγος ὅτι αὐτοῖς ἐπὶ τὴν πρὸς θάλασσαν πύλιν μὲν τῇ παραθαλασσίῳ καὶ τῇ Ζηλωτῶν διευκτέρεσεν, καὶ σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία τὸ πόλιν εἶχε. καὶ ἡ μὲν βασιλεία τῷ Καντακὺζῳ προσήγορία αὐτοῖς ἀπεσβέννυτο, φόβος δὲ περὶ εἰρήνης πανταχόθεν τὰς τακτικὰς ἡρημένους. καὶ ὡς ὁρᾶν πρὸς μὲν θάλασσαν, φροντικὸς τε συχναὶ, ἀνιχομένους, καὶ πάταγον δεινόν, καὶ θροῦν ἄσημον ἐξακρόμῳ, καὶ τὴν σάλπιγγα δὲ πάσης τῆς νυκτὸς βοᾶσαν καὶ συγκαλεμένην τὸν δῆμον πρὸς τὴν δυνάμειν. ἐκείνους δὲ πρὸς τὴν ἀκροπόλεως ἐστρατοπεδούμενους ἀπορύβως μὲν καὶ τεταγμένους, προθύμως ὅμως συμπλέκεσθαι τῷ δήμῳ ὄντας. ἡλπίζον ὅτι καὶ μέρος αὐτοῖς συνέσεσθαι τῷ δήμῳ. ἄλλως δ' ὅτι καὶ τὸ ἄκρας ὑπ' αὐτῶν κατεχομένης, ἐλπίδας εἶχον ἐκ ἀγνοίας, εἰ καὶ ἦσαν φαίνοντο τῷ ἀντιτεταγμένῳ, ἐδὲν πείσεσθαι δεινόν, ἀλλ' ἀναχωρήσειν πρὸς τὴν ἄκραν. πρὸς δὲ ταῖς καὶ ἐκ Βερρόας ἦσαν ἡλπίσαν συμμαχίσουσας στρατιάν. ἅμα γὰρ τῷ Παλαιολόγῳ ἦρχαν τὰ πολέμου, πρὸς τὸν βασιλέα οὗτοι πέμψαντες ἦσαν, ἢ αὐτὸν ἡκεῖ ἐδίδοντο μετὰ τῆς

στρατιάς, ἢ πέμπειν συμμαχίαν. ἔπο μὲν οὖν διηλθεν ἡ νύξ, ἀμφοτέρων ἀλλήλοις ἀντιστρατευομένων, καὶ παρασκαλομένων πρὸς τὸ πόλεμον. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦδη ἦν, Ἀπόκαυχος μὲν μὲν τῆς στρατιάς κατέβαινε δὲ γυνισόμενος. Κωκαλᾶς δὲ αὐτὸς πρὸς ἐκατέρωσιν ἐπιφοιτῶν, τὸ δοκεῖν μὲν περὶ εἰρήνης διελέγετο· τῇ δ' ἀληθείᾳ παρώξυνε πρὸς μάχην, δὲ λελυθεὶς δὲ τοῖς ἡγεμόσιν τῶν λόχων κρύφα διέφθειρε, καὶ κατέπειθε μὴ μάχεσθαι. ἀλλὰ γυνομένης συμβολῆς, πρῶτος καὶ αὐτὸς εἶδαι τὸ ξόπλιν. ἐπεὶ δὲ τοιαῦτα ὠκονόμητο, τὸ δῆμον αὐτοῖς ἐπῆγεν, ἄλλοι τότε μήπω φανεροὶ γεγνημένοι ὅτι πολέμῳ. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς ἡκροβολίζοντο, οἱ στρατιῶται ἐκ ἐφασαν δεῖν πρὸς ὁμοφύλους μάχεσθαι, καὶ τὰς οἰκείας ἀποκτείνειν, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀκρὰν ἀναχωρεῖν ἐνὸν ἀκινδύνως σώζεσθαι, καὶ ἅμα ἀνεχώρουν, συλλέποντο δὲ ἀνάγκη καὶ οἱ ἄλλοι. Ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο πρὸς τὴν ἀκρὰν, Ἀπόκαυχος μὲν εἶδετο πρὸς τῶν τειχῶν ἀμυνέσθαι καρτερουμένης. ὡς γὰρ καὶ τὸ χωρίον ἐπιτηδεύειν ἔχον πρὸς ἱππικασίας, ἡ στρατιά δὲ, ἐκ ἐφασαν δεῖν, ἀλλ' ἐνδον εἰσιέναι, καὶ ἀμυνέσθαι ἀναβάντας ὑπὸ τῶν τειχῶν. Ἐπεὶ δὲ ἐνδον ἦσαν, παρακαλέμενοι αὐτοῖς ἐπὶ τὰς τείχων ἀναβαίνειν καὶ ἀμυνέσθαι, ἐκ ἡθέλησαν, μὴ εἰδέναι φασκόντες τειχομαχεῖν, μηδὲ κτείνειν τὰς οἰκείας, ἢ κτείνεσθαι, ἀνάγκης μηδεμιᾶς ὑπέσσης. Ἀπόκαυχος δὲ μὲν τῶν ἄλλων ἐπεὶ τὴν προδοσίαν κατενόουν, καὶ τὴν κίνδυνον περιεσηκότα συλλέγων, ὥρμητο φύγειν ἐξω τειχῶν, συλλέβη δὲ τὰ κλειῖθρα τῆς ἀκρᾶς κατέχοντα, τὴν Ζηλωτῶν ἔνα εἶναι ὃς ἐπεὶ διχοστατῆντας εἶδε ὥρμημένους φύγειν, συλλέβη τὸ μέλλον, ἀπεκρύπτετο τὰ κλειῖθρα ἔχων. πολὺ γὰρ πυλῶν ἐκατέρωθεν τῆς ἀκρᾶς ἀλλήλων διεχυσάν, Ἀπόκαυχος μὲν μὲν τῶν ἄλλων ἐχώρουν ἐπὶ τὴν ἐξάγυσαν τῶν τειχῶν. ἐπεὶ δὲ ὡς κεκλεισμένη, ἐπεχείρουν ἀκούπτειν. ὁ δῆμος δὲ ὅτι τῆς ἀκρᾶς, πόλει γὰρ τινὶ ἔοικε μικρᾷ, καὶ οἱ κήτορας ἰδίους ἔχει, ἐκ εἶων ἀφιδιδράσκειν ἐπαγαγόντας αὐτοῖς τὸ δῆμον, ἀλλ' ἐνδον μένοντας, ἀμυνέσθαι τὰς ἐπιδόντας μετ' αὐτῶν. ἐν ᾧ γὰρ ταῦτα ἐτελείτο, ὁ δῆμος πῦρ ἐνέεισε ταῖς πύλαις τῆς ἀκρᾶς τὴν πρὸς τὴν πόλιν ἐπεὶ μηδεὶς ἡμύνετο. Στρατήγιος δὲ ὁ τὰ κλειῖθρα ἔχων. οὕτω γὰρ ὠνόμαστο, ὡς οἰκοῦν ἐλθόν, καὶ ὁ δῆμος εἰσεχεῖτο καὶ αὐτὴν μὲν πρὸς ταῖς πύλαις δύο τῶν πολιτῶν ἀπέσφαξαν. ἐπειτα πρὸς ἀρπαγὴν ἐξάποντο ὁπλων τε καὶ ἱππων. Ἀπόκαυχος γὰρ καὶ οἱ ἄλλοι, ὅτι ἐλάσαν ἰδόντες, ἐπεὶ μὴ φύγειν ὡς, τῶν ἱππων ὅσοι βαίνοντες καὶ ἀποδύομενοι τὰ ὅπλα κατεκρύπτοντο, ἐλάνθανον δὲ ὀλίγοι, τὰς πλείους δὲ ἀποδύοντες κατέλειπον γυμνὰς. Κωκαλᾶς δὲ καὶ Παλαιολόγος, περιεποιουῦντα τὰς στρατιώτας, καὶ ἐκέλευον μὴ ἀποδύειν. ἅμα δὲ καὶ τὰς ἱππας δούσκοντες, παρείκοντο ἐκαστῶν, ἀμειβόμενοι τὴν προδοσίαν, ἅμα δ' ὅτι καὶ ὅρκους αὐτοῖς πρῶτον παρείχοντο, ὡς εἶδεν πείσονται δεινὸν ἂν τὰς ἄλλας προδιδῶσιν. ἔπο μὲν οὖν τὸ Καντακυζινοῦ τῆ Βασιλείας μέρος παραδοθέν ὑπὸ τῆς στρατιάς, ἡττάτο καὶ κράτος. Κωκαλᾶς δὲ καὶ Παλαιολόγος, τὸν μὲν δῆλον τῶν ἡλαιων τῆς ἀκρᾶς ἦδη γὰρ δῆρπαζον καὶ τὰ τῶν ἐγχωρίων, αὐτοὶ γὰρ περιμενεσάμενοι ἄλλοι νεκροί, τὰς μὲν στρατιώτας πάντας οἰκὰς ἀπέπεμπον, καὶ τινὰς τῶν φίλων αὐτοὶ διέσωζον. Ἀπόκαυχον γὰρ καὶ τῶν πολιτῶν ὀλίγων ἐλάσαντες ἐκείνους, κατέκλεισαν ἐν δεσμωτηρίῳ πρὸς τὴν ἀκροπόλιν, καὶ φρουρὰν ἐπέστησαν αὐτοῖς. ἅμα δὲ ἔω εἰς τὴν ἐπιστῶν, καὶ ἡ ἐκ Βερρόϊας στρατιὰ παρήν. ἐπεὶ γὰρ ἐπύθοντο ὡς ἀ-

mitteret. Sic ambobus sibi castris oppositis, & utrisque ad præliandum paratis, noctis tempus exactum est. Claro jam die Apocauchus cum suis pugnaturiens descendit: & Cocalas denuo utroque separatim adiens, specie quidem de pace differebat, re autem ipsa ad dimicationem eos inflammabat. Duces item allocutus, clam eos corrumpebat, & a conflictu dehortabatur: suadebatque, ut eo cæpto, primi terga darent. His ita compositis, populum in eos ducit. At tum primum hostem esse patuit. Cum propiores jam jacula torquerent, milites dicere, contra populares non pugnandum, neque domesticos occidendos: sed in arcem, ut in tutum perfugium recedendum, ac simul recedere, quos alii vellent nollent sequebantur. Ad eam ut venerunt, Apocauchus orare, uti ante muros obversi, hostem pugnando sustinerent: erat namque locus equestri prælio idoneus. Milites detrectare, affirmareque, ingrediendum, & muris conscensis, inde hostem propellendum. ubi intus fuerunt, rogati ut muros ascenderent, impetumque hostilem inde arcerent, noluerunt, dicentes: nescire se de muro pugnare, neque cives suos sine ulla causa velle occidere, aut ab illis occidi. Apocauchus & cæteri, cum prodicionem perspicerent, periculumque præsens animadverterent, fugam extra arcem arripere cogitabant. Forte fortuna claves arcis penes Zelotam erant, qui ut dissidium, & ad fugam inclinatos vidit, futuri providus eas abscondit. Duabus autem portis arcis longius inter se distantibus, Apocauchus cum aliis sociis ad eam, qua e moenibus egressus est accessit: quam cum clausam invenirent, diffindere tentaverunt. At populus arcis (erat siquidem instar parvæ urbis, propriorumque habebat incolas) fugam eos capeffere, & se populo urbano quem superduxissent, prodi non sinebat: sed oppugnantibus intus eos secum resistere volebat. Hæc dum fiunt, populus urbanus foris ignem portæ arcis, versus urbem, quandoquidem nemo propugnabat, implicat. Claviger Strategius (hoc enim illi nomen) accurrens aperit, populus se infundit, subitoque in ipso aditu cives duos trucidat: deinde ad arma, equosque diripiendos convertitur. Apocauchus & socii captos se aspicientes, quoniam fuga excluderentur, de equis descendunt, armis depositis se occultant, pauci tamen latuerunt, plures ab hostibus despoliati armis, nudi relictæ sunt. Cocalas & Palæologus milites tuebantur, & eos vetabant spoliari: quosque inveniebant equos, singulis donabant, tum ut pretium prodicionis, tum quod jurassent ipsis nihil mali illaturos, si cæteros prodidissent. Sic itaque Cantacuzeni pars a militibus prodita, vi devicta est. Cocalas & Palæologus populum jam etiam incolas arcis diripientes expulerunt: ipsi usque ad noctem expectantes, dimissis domum militibus, amicos quosdam servarunt: Apocauchum, & cives paulo infra centum in arcis carcere, apposita custodia clauferunt. Sequenti diluculo auxiliarii Berrhoæ affuerunt: qui, ut acceperunt captos esse quorum gratia veniebant, cum mediocri populatio-

Edit. Paris.
pag. 680.

ne domum redierunt. Circa meridiem rumor quidam urbem afflavit, vinctos rursus arce occupata, Berrhæense subsidium intromittere: quem Zelotæ ad necem illis curandam ementiti ferebantur. Populus de integro ad arma ire, atque ad arcem vino, ac furore ducibus procedere. Arcis indigenæ impetum, ac direptionem rebus suis metuentes, portas occludunt: in muros ascendunt: misericordiam rogant, facturi quidquid tandem juberentur. Jussi vinctos adducere, & ad ipsos præcipientes dare. Protinus nudi adducuntur. Ac primus quidem Apocauchus præcipitatur, qui forte quadam erectus stetit, ac nemine audente illum contingere, diu sic mansit. Postea unus de Zelotis, molliorem aliis exprobrans accedit, caput ei a cervicibus gladio abscindit. Deinde cæteri quoque a circumfusi, totum corpus vulneribus conficiunt. Post hæc non uno, sed pluribus locis reliqui, Zelotis nominatim petentibus, de muro præcipientes aguntur: quos circumfistens populus, ferina quadam immanitate sagittis configit, quorundam etiam capita præcidit. Ita omnes crudelem in modum, præter paucos, quos incolæ arcis absconderant, interierunt: quorum neci Cocalas & Palæologus præsentibus, se rem ægrius ferre, furorem tamen populi cohibere, ac reprimere haud posse simulabant. qui deinde in ædes involans, alios ipsius cives contrucidavit. Cum ad domum Cocalæ, Zelotis præeuntibus venissent, Pharmacen (qui cum nupta erat soror uxoris ejus, quemque ipse occultaverat, & qui apud Apocauchum præfectum auctoritate multum valuerat, & Zelotas mire affligerat) sibi dedi postulant. Cocalas vitæ suæ timens, affinem tradit, quem continuo interficiunt. Aiebant tum plebejos quosdam humanum adipem gustavisse. Nam cum dissectis occisorum corporibus viscera effunderentur, quidam summo stupore, & indolentia, collectum adipem domum portavit. Uxor ignorans unde, & alterius animantis esse opinata, ad cibum suaviter condiendum in ollam injicit, post epulas demum viro narrante, humanum adipem se comedisce discit. Sic Theffalonica se imperatori volens adjunxit, iterumque Palæologo & Cocala auctoribus ad arma rediit, & hæc ibidem omni crudelitate crudeliora designata sunt, navisque Cantacuzeni cum ipsis vectoribus summa periit: qui post coronationis suæ apud Adrianopolim diem festum, Matthæum filium in Thracia cum copiis, urbes, quæ cum Batatze defecerant obsessurum, & Hieraci Byzantio cum parva manu ad illos venienti se oppositurum reliquit. Eum Matthæus congressus devicit, militibus ejus universis, partim concisis, partim captis: nec multum abfuit, quin ipse quoque dux caperetur. Insuper oppida armorum terrore ad deditionem coegit, ac patri subjecit.

πόλεις πολιορκήσαντα τὰς Βατάτζη συναποσάσας, καὶ Ἱέρακι ἀντιστησάμενον. ἦκε δὲ ἐκ Βυζαντίου στρατιώτης ὀλίγους ἔχων ἐπ' ἐκείνας τὰς πόλεις στρατηγός. ὃς καὶ συμβαλὼν ὁ τῷ Βασιλεῶς ἐπέκρινεν υἱὸς μόλις διαδράντα τὸ ἀλῶναι. οἱ δὲ συνόντες πάντες, οἱ μὲν, ἔπεισαν, οἱ δ' ἐάλωσαν παρὰ τῷ μάχῳ. Ἐπειτα δὲ καὶ τὰς πόλεις παρεσήσατο, καὶ ὑπήγαγε τῷ Πατρὶ βιασάμενος τοὺς ὅπλους.

λοῖον οἷς ἦκον συμμαχεῖν, καταδραμόντες ἐληίσαντο τινὰ ὀλίγα, καὶ ἀνέσρεφον εἰς τὰ οἰκίαν. Περὶ μέσῳ δὲ ἡμέρῳ, φήμη τις προσέπιπτεν ἀθρόον πρὸς τὴν πόλιν ὡς οἱ δεσμῶται πάλιν τῷ ἄκραν καταχόντες, καὶ ἐκ Βερροίας στρατιανείσδεχονται. ἐλέγετο δὲ ὡς τῷ Ζηλωτῷ τινὲς τὰ ποιαῦτα καταφύσαιντο ἐπὶ τῷ ἀποκτείνειν τὰς δεσμώτας, καὶ ὁ δῆμος αὐτοῖς τὰ ὅπλα ἀναλαβόντες, ἐχώρου πρὸς τὸ ἄκραν ὑπὸ τοῦ θυμῷ καὶ οἷνῳ στρατηγέμενοι. οἱ πρὸς τῇ ἄκρᾳ δὲ δέξαντες τὴν ἔφοδον τῷ δήμῳ μὴ τὰ πάντα ἐνδὸν διαρπάσασιν γινώμενοι, ἀπέκλεισαν τὰς πύλας. Ἀναβάντες δὲ ἐπὶ τῷ τειχῶν ἐδέοντο μὴ διαφθεῖρειν σφᾶς, ὡς πᾶν ποιήσαντες τὸ κελδύμενον, οἱ δ' ἐκέλευον τὰς δεσμώτας ἀγειν καὶ κατακρημνίζειν πρὸς αὐτοὺς, καὶ αὐτίκα οἱ δεσμῶται ἤγοντο γυμνοί. καὶ πρῶτον μὲν Ἀποκαυχὸς κατακρημνίσθη. ἔπειτα δὲ συμβάν ὁρῶς ἔσκη, καὶ ἐμεινεν ἐπιτολὴ μηδενὸς προσάπτεσθαι τολμῶντος. ἔπειτα τις προσελθὼν τῷ Ζηλωτῷ, καὶ μαλακίαν τῷ ἄλλῳ κατηγορήσας, ἀπέτεμεν αὐτὸς τὴν κεφαλὴν μαχαίρᾳ. εἶτα καὶ οἱ ἄλλοι περιεσάντες, κατέτρωσαν τὸ σῶμα ἅλον. ἔπειτα καὶ τὰς ἄλλας ἐρρίπτειν ὑπὸ τῷ τειχῶν, ἀπαίτωντων ὀνομασίᾳ τῷ Ζηλωτῷ, καὶ ἐφ' ἓνα τύπον, ἀλλ' ἐπὶ πλείους. ὁ δὲ δῆμος θηριωδῶς καὶ ἀπαυδρώπως κατακόντιζον περιεσάμενοι. ἐνίαν δὲ ἀπέτεμνον καὶ κεφαλὰς, καὶ πάντας ἔπως ὡμῶς ἀπέκτειναν πλὴν ὀλίγων λίαν, οἱ ὑπὸ τῷ ἄκρᾳ οἰκουμένων κατακρύπτοντο. Παρῆσαν δὲ καὶ Κωκαλᾶς καὶ Παλαιολόγος ἀποσφαττομένων, καὶ ἐδόκει μὲν πρὸς τὰ σφαττόμενα δυσχεραίνειν, ἀνακόπτειν μὲν τοὶ τῷ ὀρμῇ τῷ δήμῳ ὑπέκρινοντο μὴ δυνάσθαι. ἔπειτα ἐκείθεν ὁ δῆμος ἐπράπητα πρὸς τὰς οἰκίας, καὶ ἀπέκτειναν καὶ ἄλλους τινὰς τῷ πολιτῷ. ἐλθόντες δὲ καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν Κωκαλᾶ τῷ Ζηλωτῷ ἐναγόντων, τὸν Φαρμάκῳ ἡτοῦ ἐκεῖ κατακρυπτόμενον ὑπ' ἐκείνου. ὃς Κωκαλᾶ τῆς γυναικὸς ἀδελφῇ συνώκει. μέγα δὲ ἐδωκῆθη παρὰ Ἀποκαυχῶ ἀρχοντι, καὶ πλείους ἐκάνωσε τῷ Ζηλωτῷ. δέσας δὲ ἐκεῖνος μὴ ὑπὸ τῷ δήμῳ διαφθερῇ, παρέδωκε τὸν συγγενῆ, ὃς ἀνῆρθε δι' αὐτοῦ ὑπὸ τῷ δήμῳ. ἐλέγετο δὲ καὶ σέως ἀνδρωπίνῃ ἀφαιεῖν τινὰς τῷ τῷ δήμῳ τότε. ἀνατεμνομένων δὲ τῷ ἀποκτενομένων, τὰ ἔγκητα ἔξεχετο. ὡς τις ὑπ' ἄκρας ἀναιδηνσίας καὶ ἀναλγησίας σεῖρα συναγαγὼν, οἰκαδὲ ἀπήγαγε. τῷ γυναικῇ δὲ μὴ εἶδῃ ὅσον εἴη, νομίσασάν τινος ἐτέρου εἶναι ζῶον, ἥδυσμα τῇ χύτρᾳ προσεμβαλεῖν. μὴ δὲ τὸ φαγεῖν αἰδέσθαι, τὸ ἀνδρὸς ὡς εἴη ἀνδρώπινα εἰπόντος. οὕτω μὲν ἡ Θεσσαλονίκη προσεχώρησε Βασιλεῖ ἐκείνῳ, καὶ πάλιν εἰς τὸν πόλεμον ἐξετράπη ὑπὸ Παλαιολόγου καὶ Κωκαλᾶ, καὶ ποιαῦτα ἐτολμήθη πᾶσαν ὑπερβαίνοντα ὁμότητα, καὶ τὸ Καντακζυλὸν τῷ Βασιλεῶς σκάφος ἀνδρῶν κατέδωκε. ἐκεῖνος δὲ μὴ τῷ ἐν Ἀδριανπόλει τῷ ἰδίας σεφηροσίας ἐοικλῶ, Ματθαῖον μὲν τὸν υἱὸν κατέλιπον ἐπὶ τῇ Ὀράκῃ ἔχοντα στρατιάν, τὰς τε

CAPUT XCV.

Imperator frustra cum amicis Byzantii clam agit. Patriarcha Constantinopolitanus a papa electus, Smyrnae in templo a Persis occiditur cum aliquot nobilibus. Chii Genuensibus coacti se dedunt. Phaceolatus cum suis triremibus capta Chio Byzantium redit: onerariam Genuensem capit & spoliat: vectores interficit: a Galataeis sacer fit. Imperatrix Mpalicis Carbone principis opem invocat: Ejus fratrem exercitus ducem facit. Phacerasis victoria de Tomprotiza. Orehanes filiam imperatoris uxorem petit, responsum differtur. Proceres, & Amurius dandam suadent. Apud Selybriam sponsa populo cum singulari cerimonia ostentatur. Eximia laus ejusdem.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ εἰς Σηλυμβρίαν ἐλθὼν, τοῖς ἐν
Εὐζαντίῳ φίλοις κρύφα διελέγετο· ἐπεὶ ἦ δὲν ἦ-
ρυν ὡς ἐβέλετο, αὐτοῖς ἀνέσχεον εἰς τὴν Ἀδριανῶν. ὑπὸ
δὲ τῶν αὐτῶν χρόνων, ὁ Μαρτῖνος μὲν τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως Πατριάρχης, ὃν ὁ Πάπας εἰώθε χειροτονεῖν μετὰ τῆς
διαίρεσιν τῆς Ἐκκλησίας, οἱ δὲ τῆς πόλεως Λατίνοις
προσηκῆσαι, ὅτι ὑπὸ αὐτοῖς ἐγένετο ποιεῖν, ἅμα δυοκαί-
δεκα τελέουσιν, ἤλθον εἰς Σμύρναν, καὶ πρότερον ὑπὸ τῆς
Λατίνων κατεχομένην, Πατριάρχῃ δὲ ἐδόκει δεῖν εἰς τὴν
κατὰ Σμύρναν ὀξυελθόντα ναὸν ἐν ᾧ πάλαι ἡ μητρόπολις
ἦν, τὴν θείαν μουσαγωγίαν ἐκτελέσαι, καὶ ἐκείνῃ τῇ
εὐρατιᾷ ὀπλισαμένην ἐπέσθαι. Μαρτῖνος δ' ἐκώλυε,
καὶ οἱ ἄλλοι τῶν ναυάρχων, διακεκινδυνωμένα τολμᾷν ἰ-
χυρίζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐκ ἐπείθετο, ἔπεινον ἀνάγκη.
καὶ γινόμενα πρὸς τὴν ναὸν ὁ τὴν μουσαγωγίαν τῇ θείᾳ
ἐκτελοῦντι, ἐπὶ ἤλθον Ἀμέριος μὲν τῆς εὐρατίας, καὶ τὸ μὲν ἄλ-
λο εὐρατεύμα τῶν Λατίνων διεσώθη ἀναχωρήσαντες πρὸς τὸ
φρούριον, ὃ κατέχον, ἐπεὶ τῶν Πέρσας εἶδον ἐπιόντας.
Πατριάρχης δὲ τῇ ἱερᾷ πολλὴν ἐνδεσδυμένος, ἀπεσφάγη
ὑπὸ τῆς Περσῶν, ὁ Μαρτῖνος, ὁ ἄλλος τῶν ἐπιφανῶν ὀλί-
γοι. Ἐν δὲ τοῖς χρόνοις τούτοις, καὶ τῇ ἐν Γενναίᾳ διγυνῶν
τινὲς δύο καὶ τελέοντες πληρώσαντες οἱ κείνοι ἀναλώμασι
τελείρεις, ἐπέπλευσαν τῇ Χίῳ, καὶ ἐπολιόρκησαν χρό-
νον ἐκ ὀλίγον, καὶ τειχομαχίας τε πολλὰς ἐποίησαντο καὶ
καρτερὰς, καὶ μηχανήματα προσῆγον. ὡς δὲ ἀπὸ τῆς
ποιούτων, ὀλίγα ἦν δὲν. οἱ γὰρ Χῖοι ἡμιμόνοντο τῶν Λα-
τίνων καρτερῶς, ἐνδεία δὲ πιεθέντες καὶ λιμώξαντες,
ἐπεὶ ἐπικρείας ἐδεμῖας ἐτύγχανον παρὰ Ῥωμαίων, προ-
σεχώρουν τοῖς Λατίνοις, καὶ παρέδωκαν τὴν πόλιν ὑπὸ ἀ-
νάγκης. ἡ Βασιλὶς δὲ, ἠνίατο μὲν δεινῶς τῇ Χίῳ πολιορ-
κωμένης, βοηθεῖν ἥντι ἐἶχε· χρημάτων τε γὰρ ἐκ δυνάμεως
πρὸς ποσούτων δυνάμειν, ὥς ἐξ ὅλων ἀντίρροπον τῶν Λα-
τίνων ὀξυαρτύειν· καὶ τῇ διοικήσονται καλῶς, καὶ ὡς προ-
σῆκε τὰ πράγματα ἐκ ἐἶχε· πάντες γὰρ ὅσοι ἦσαν ἀξιό-
λογοι Ῥωμαίων, ἐν δεσμωτηρίοις κατεκλείοντο. ὁμοῦς τι-
νὰς ὀλίγους ἐφοπλίσαντες οἱ Ἀρχόντες τελείρεις, Φακεω-
λάτῳ ἐπέμψαν συνάρχοντα τότε τοῖς ἄλλοις. ὡς γὰρ
Κιννάμης τῆς μουσικῆς συνοικῶν ἀδελφὴν τὴν γυναικὸς, ἔχων
σε ἀντιπάττεσθαι Λατίνοις. ἐκ ὀλίγον γὰρ ἀπέδει πρὸς
τὴν ἐκείνων δυνάμειν. ἀλλ' εἰ δυνάμει τρόπῳ δὴ τινι
σῖτον εἰσάγειν εἰς τὴν Χίον. Φακεωλάτης ὅμως ἐπεὶ κατα-
πλέων ἐπύθετο τὴν Χίον ἐαλωκυῖαν, ἀνέσχεον δὲ
θῦς· καὶ ὁλκάδι ἐκ Γενναίας περὶ τυχῶν μεγάλη, ἐκράττει μάχῃ, καὶ ἀπέκτεινον ἐκ ὀλίγους τῶν
Λατίνων μαχομένους, καὶ διήρπασε τὰ χρηματικά. πυθόμενοι δὲ οἱ ἐν Γαλατῇ ὁμόφυλοι, ψήφισμα ἔγρα-

IMPERATOR Selybriam cum ve- Edit. Paris.
nisset, cum amicis qui erant Byzantii arcane suum negotium agebat: sed pag. 681.
nihil efficiens, Adrianopolim rediit. Sub idem tempus Martinus cum patriarcha Constantinopolitano (aquem papa eligere consuevit, post divisam ecclesiam, velut urbe ad Latinos adhuc pertinente; b quia sub ipsis aliquando fuit) duodecim triremibus Smyrnam appulsus est, quam & prius Latini possederant. Patriarchæ placuit in Smyrnen- se templum (olim metropolitanum) ingredi, & illic sacris operari, jussitque milites armatos sequi. Martinus, & alii navarchi factum hoc, ut periculo non carens dissuadebant. Dum necessitati parere non vult, & in æde sacrificium facit, Amurius cum armatis supervenit. Et milites quidem Latini cernentes Persas invadere, ad castellum suum confugientes, mortem evaserunt: patriarcha vero sacris indutus vestibus una cum Martino, paucisque nobilibus a Persis obtruncatus est. Per idem tempus Genuenses nonnulli nobili loco nati, duabus & triginta triremibus sua impensa instructis, Chium navigarunt, eamque non parum diu obsederunt, & muros sæpe, admotis etiam machinis valide oppugnarunt. Verumtamen Chiis fortiter se tuentibus, nihil aut parum profecerunt. Cum autem victus inopia premerentur, nullumque a Romanis auxilium adventaret, Latinorum se potestati permit- tentes, urbem coacti tradiderunt. Imperatrix quamquam Chio obsessa mirifice angeretur, ferre tamen opem nequibat: nam nec pecunia contra tantas vires in promptu erat, ut classem Latinorum classi æqualem compararet: & bonum ac peritum ejus ductorem non habebat: omnes siquidem qui inter Romanos eminebant, carceribus attinebantur. Nihilo minus Archontes aliquot triremes armantes Phaceolatum collegam (qui Cinnami Mystici uxoris sororem habebat in matrimonio) iis præfecerunt: non quidem ut se Latinis, quibus longe esset inferior, objiceret: sed ut commeatum in insulam, si quo modo posset, importaret. Phaceolatus ut Chium captam audivit, illico iter relegens, & onerariæ Genuensi occurrens, acri pugna eam vicit, & complures Latinos occidit, pecuniamque diripuit. Fama Galatam ad

homophylos perlata, publico decreto impunitatem proposuerunt, si quis eum ubicunque jugularet, & usque ad mortem ejus, tamquam hostem oderunt. Augusta ut solam Constantinopolim sibi relictam vidit (aliae namque urbes ferme ad unam in Cantacuzeni auctoritate erant) a quodam Mpalice Carbonæ principe per legatos auxilium petit. Is legatione benigne admissa, Theodorum & Tomprotizam fratres cum mille selectis militibus suppetias mittit: qui & maritimas ad pontum urbes transeuntes, eas ab imperatore ad Augustam monitis, & consiliis suis revocabant, sperabant enim illos nescio quid magnum felici successu praestituros. Imperatrix eos admodum benevole & honorifice excepit, & Apocauchi magni ducis filia Tomprotizæ in conjugium sociata, ducem eum Romani exercitus creavit, qui suas copias cum Romanis conjunctas, imperatore Didymotichi degente in Selybrianos duxit. Phacrases autem protostrator ab imperatore Selybriæ cum praesidio relictus, Selybrianis adjunctis, egressus oppido, Tomprotizam eximia virtute devicit. Imperitus enim ille locorum, equitatum per fossas, & angustias, & vineta ducebat: unde superati, in conflictu pauci cadebant, multi capiebantur, & vix aliqui effugiebant. Captorum illustriores vincti custodiis mandabantur: alii spoliati dimittebantur: propemodumque & Tomprotizæ ipse captus est. Sed fugæ commoditatem nactus, cum ignominia rediit. Post eam cladem ipse Byzantii, jam uxore Romana potitus subsedit, ac pro dignitate ab imperatrice tractatus est: Theodorus frater cum reliquiis militum domum remigravit. Secundum hæc Orchanes ad imperatorem missis oratoribus, ejus filiam uxorem poscit: quam si libenter dederit, contra quemvis Romanorum hostem auxilia promittit: nec tam de cætero fore socium, & amicum, quam filium: impigreque illi cum omnibus copiis suis ubi voluerit, inservitutum, Imperator neque legationem sprexit, neque extemplo affinitatem amplexus est: sed leniter ac placide legatos allocutus, ac donis etiam profecutus, paulo post missa legatione Orchanem se responsurum promissit. Sic legati abierunt. Imperatore familiares, & proceres super connubio filiae consulente, omnes quasi ex composito Orchanem socium, & amicum fidelem habere, permagni interesse dixerunt. Idipsum dein per legatos ex Amurio quæsit: qui matrimonium istuc, ut optimum, approbavit, affinitatemque minime repudiandam censuit. Amicitiam enim, & propinquitatem istam barbari, qui adversus hostes Romanorum multum posset, maximopere ipsi profuturam. Etsi enim in præsencia ad bellum contra homophylos jam depressos, & ad resistendum imbecilles, barbarorum ope non egeret: at certe si totius imperii Romani potens fuerit, contra vicinos dynastas, qui tanta ultro detrimenta dederint, multasque urbes ac regiones a principatu Romano avellerint, Persico robore opus habiturum. Affirmabat igitur, scire se, Orchanem ne-

Edit. Paris.
pag. 682.

φαν λοπκτιννῶναι Φακεωλάτον ἥν τις συντύχοι, καὶ μηδένα κρίνειν φόνε, καὶ διέμειναν αὐτοῖς ἢ πρὸς ἐκείνον ἔχθρα ἄχει τελευτῆς. Βασιλὶς δὲ ἐπεὶ εἴωρα μόνην τὴν Κωνσταντίνην πόλιν αὐτῇ περιλειπομένην, αἱ δὲ ἄλλαι σχεδὸν πᾶσαι προσεχώρησαν Βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ, πρὸς Μπαλίκαν τινὰ τῶν Καρβωνῶν ἄρχοντα πέμψασα πρεσβείαν εἰδεῖτο βοηθεῖν. ὁ δὲ, ἀσμένως τε εἰδέξατο τὴν πρεσβείαν, καὶ Θεόδωρον καὶ Τομπροτίτζαν τὰς ἀδελφάς, χιλίους στρατιώτας ἄγοντας ἐπιλέκτους καὶ συμμαχίαν ἐπεμπετὴν Βασιλίδι: οἱ καὶ τὰς καὶ τὴν Πόντον παραθαλασσίους πόλεις διύκντες, ἐπεισαν ὑποστῆναι Βασιλέως, ἐτὴν Βασιλίδι προχωρεῖν. ἠλπισαν γὰρ αὐτὴς τι μέγα καπορθώσειν, καὶ ἡ Βασιλὶς εἰδέξατο τὰς ἄνδρας, μὴ πολλῆς δὲ δυνάμεως καὶ τιμῆς, καὶ τὴν τε Αποκαύχην τὴν μεγάλην Δακὸς θυγατέρα συνώκησε τῷ Τομπροτίτζῃ, ἑσρατηγὸν ἀπέδειξε τῇ Ρωμαίων στρατίᾳ. ὁ δὲ, τὴν τε οἰκίαν ἔχων καὶ τὴν Ρωμαίων, ἐπιστάτευσε Σηλυμβριανοῖς Βασιλέως Διδυμοτείχων ἐνδοχείβοντος. Φακρασὴς δὲ ὁ πρωτοστράτωρ ὑπὸ Βασιλέως ἐν Σηλυμβρίᾳ καταλειμμένος καὶ στρατίᾳ, ἔχων καὶ τὰς Σηλυμβριανὰς, σιωπῶν τε τοῖς περὶ Τομπροτίτζαν ἐξελθόν, καὶ ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ κράτος. ἄπειρος γὰρ ὦν ὁ Τομπροτίτζας τῷ χωρίῳ, ἐσρατήγησε κακῶς, εἰς τὰ φρενὲς καὶ σενοχωρίας καὶ ἀμπελῆς τὰς ἰππείας ἐμβαλὼν. ὁ δὲ ἡττηθεὶς, ὀλίγοι μὲν ἀπέθανον καὶ τὴν μάχην. ἐάλωσαν ἡ πολλοὶ ὀλίγων θάδραναι δυνάμειν. ὦν τὰς ἐπιφανέστερας δῆσαντες εἶχον ἐν φρεναῖς. τὰς δ' ἄλλας ἀποδύσαντες, ἀπέλυον. ἠλθε δὲ καὶ ὁ Τομπροτίτζας ἐγγὺς ἀλῶναι, ὅμως θάδραναι δυνάμειν ἀνέσπερε κατηχυμένους μὴ τὴν ἡττάν ἐκείνῳ, Τομπροτίτζας μὲν ὑπελείπετο ἐν Βυζαντίῳ ἡδὴ γυναικαῖ ἔχων ἐν Ρωμαίων, καὶ τιμῆς ἀπέλαυε παρὰ Βασιλίδος τὴν ἀξίαν. Θεόδωρος δὲ ὁ ἀδελφός, ἀνέσπερεν εἰς τὴν οἰκίαν, τὴν ὑπολειμμένην ἔχων στρατίαν. Μετὰ τὸ Ορχάνης πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν Βασιλέα πρεσβείαν πέμψας, ἡξίει ἐκδοῦναι οἱ πρὸς γάμον τὴν θυγατέρα. ἐπηγγέλλετο τε εἰ παράχοιτο, προθύμως συμμαχήσειν κατὰ παντὸς πολέμου τοῖς Ρωμαίοις. οὐκ ἐτι γὰρ ἐσέθαι σύμμαχον καὶ φίλον, ἀλλὰ υἱόν, καὶ προθύμως δουλεύσειν αὐτὸν τε καὶ τὴν σύμπασαν στρατίαν οἱ αὖν κελεύοι. Βασιλεὺς δὲ οὕτε ἀπέπειτατο τὴν πρεσβείαν αὐτῷ δούλῳ συνεθέτο πρὸς τὴν ἐπιγαμίαν. Ἀλλὰ προσκυλῶν τε καὶ ἡμέρας τοῖς πρέσβεσι χρηματίσας, καὶ δῶρα παραχόμενος, νῦν μὲν ἔλεγε μηδὲν ἀποκρινεῖσθαι, ὕστερον δὲ ὀλίγῳ πέμψας πρεσβείαν, τὴν ἀποκρίσιν ποιήσεσθαι. οἱ μὲν οὖν Ορχάνη πρέσβεις, ἀνέσπερον εἰς τὴν οἰκίαν. Βασιλεὺς δὲ μετὰ τῶν οἰκίων καὶ τῶν ἐν τέλει, ἐβλῶν τε περὶ τὴν γάμον, εἰ χρὴ τὴν θυγατέρα τῷ Ορχάνῃ ἐκδιδόναι, καὶ πάντες ὥσπερ ἐν συνθήματι, κράτιστον εἶναι ἔλεγον Ορχάνῳ ἔχειν σύμμαχον καὶ φίλον βέβαιον. Βασιλεὺς δὲ καὶ πρὸς Ἀμύρ πρεσβείαν πέμψας εἰ δοκοῖν βέλτιον εἶναι καὶ αὐτῷ τὴν θυγατέρα συνοικίσειν ἐπυνθάνετο Ορχάνῃ. ὁ δὲ, ἀείσον ἡγεῖτο, καὶ συνεβούλευε δέχεσθαι τὸ κῆδος. Μάλιστα γὰρ αὐτῷ λυσίτελεῖν τὴν φίλιαν καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ βαρβάρου μέγαλα δυναμένου ὠφελεῖν κατὰ τὴν Ρωμαίων πολέμιον. Εἰ γὰρ καὶ μὴ δέοιτο νῦν βαρβάρων πρὸς τὸν τῷ ὁμοφύλων πόλεμον, τεταπεινωμένων ἡδὴ καὶ μὴ δυναμένων ἀντικαθίστασθαι αὐ-

ξείδαι δυνάιτο ὅσῃν αὐτὸς πρὸς Βασιλέα. ἀλλ' ἐν δὴ
 χερῶς ἐκείνων ἔχειν βοηθεῖν· αὐτὸ δὲ πολλῆς δεῖσθαι
 πραγμάτων, δὴ ἀλλοτρίας πρὸς αὐτὸ ἰόντα γῆς. Ορ-
 χάνη δ' ἀντιπέραν Θράκης ἡπειρον ὑφ' ἑαυτὴν πεποιη-
 μένῳ, ῥάδιον εἶναι ὅτε βέλοιο ῥάδιαν ποιεῖσθαι τὴν ἐ-
 πικρεῖαν· δι' αὐτὴν συμβέλλει τὸ κῆδος ἐκτελεῖν, ὥς τὰ
 κράτιστα λυσιτελῆσον τοῖς Ρωμαίοις, καὶ μὴ καὶ πάνυ
 καὶ γνώμῃ ἢ, εἰδὲν δὲ ποιήσειν ἄξιον αἰτίας, εἰ καὶ τὸ
 πρὸ αὐτῆς βασιλευσύνων ἐκ ὀλίγοι Σκύθαις καὶ ἄλλοις
 τισὶ βαρβάροις τὰς θυγατέρας ἐξέδωκεν τὰς ἑαυτῶν
 πρὸς τὸ λυσιτελεῖν τοῖς ὑπηκόοις. τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀμὲρ
 παρίνει. Βασιλεὺς δ' ὅτε, τε μέτερον τὴν φρονήματος ἐ-
 θαύμαζεν Ἀμὲρ ὅτι Ορχάνην αὐτὴ μάλλον ὠμολόγει
 λυσιτελεῖν, καὶ τὸ ἄδολον καὶ καθαρόν τὴν γνώμης, ὅτι
 αὐτὸς ἐδόκει λυσιτελεῖν, ἐκ ἀπεκρύπτετο, καὶ ἐπέειπετο
 πρὸς τὴν παραίνεσιν, πέμψας δ' ἀρεσβείαν πρὸς Ορχά-
 νην, τὴν τε θυγατέρα κατηγγυᾶτο, καὶ στρατιὰν ἐκέλευε
 πέμπειν, ἥτις ἄξει τὴν γυναῖκα πρὸς αὐτόν. ὁ δ' ἐ-
 πέμπετο αὐτίκα ναῦς τε τεράκοντα, καὶ ἰππέας ἐκ ὀλί-
 γης, καὶ τὰς ἐπιφανέστερας τὴν ὑπ' αὐτόν. Βασιλεὺς τε μὲν
 τὴν στρατιάν Ρωμαίων ὅσην ἦν, ἦκεν εἰς Σηλυμβρείαν μὲν
 γυναῖκός τ' βασιλίδος καὶ τὴν θυγατέρα, καὶ ἐκέλευε πρὸς
 τὴν πόλεωσιν ἐν τῇ πεδίῳ πρὸκυψιν ποιεῖν ἐκ ξύλων, ἵν' ἐπ'
 αὐτῇ ἡ Βασιλέως νυμφδοκίῃ θυγάτηρ εἴσῃ, πᾶσι γέ-
 νοιτο καταφανής. ἔπειτα δ' ἔδοξεν εἶναι τοῖς βασιλεῦσι ποι-
 εῖν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ πρὸς γάμον ἀγομέναις. ἔπειτα
 ἐκέλευε καὶ τὴν βασιλικὴν σκηνὴν ἐγγυὺς εἶσθαι. ἐπεὶ δ'
 ἦσαν παρεσκευασμένα, ἡ Βασιλὶς μὲν μετὰ τῇ θυγα-
 τέρῳ ἐπὶ τὴν σκηνὴν νύκτισατο τὴν νύκτα, καὶ ὁ Βασιλεὺς
 μὲν τὴν στρατιάν. εἰς τὴν ὑπεραίαν δὲ Βασιλὶς μὲν ἔμεινεν
 ἐπὶ τὴν σκηνὴν μὲν τὴν ἐπιλοῖπῳ δύο θυγατέρας, Θεο-
 δώρα δ' ἡ νυμφδοκίῃ, ἐπὶ τῇ πρὸκυψιν ἀνῆλθε, Βα-
 σιλεὺς δὲ εἰσῆκει ἐφιππος μόνος· οἱ δὲ ἄλλοι ἅπαντες
 πεζοί. ἔπειτα δὲ τῶν παραπαραστάτων περιαιρεθέντων,
 περιεκέκλυτο δὲ ἡ πρὸκυψιν πανταχόθεν ὑφ' ἄσματος
 σκευαῖς καὶ χρυσοῖς, ἀνεφαίνετο ἡ νύμφη, καὶ λαμ-
 πάδες ἦσαν περὶ αὐτὴν ἡμμέναι ἐκατέρωθεν. αἱ δὲ νύμ-
 φοι κατέχοντες ἐπὶ γόνυ κεκλιμένοι, ἐκ ἐφάνοντο. σάλ-
 πιγγες δὲ ἤχησαν ἐπιπλεῖσον, καὶ αὐλοὶ ἐσύριγγες,
 ὅσα πρὸς τέρψιν ἐξέρχεται ἀνθρώποις. παυσάμε-
 νων δὲ ἐκείνων, ἐγκώμια ἤδον οἱ μελωδοὶ ὑπὸ τινῶν
 λογίων πρὸς τὴν νύμφην πεποιημένα. ἐπεὶ δὲ πάντα ἐ-
 τελεῖτο τὰ Βασιλέως προσήκοντα θυγατράσιν νυμφδο-
 κίαις, τὴν τε στρατιάν, καὶ τὰς ἐν τέλει πάντας καὶ
 Ρωμαίων καὶ βαρβάρων ὁ Βασιλεὺς εἰσία ἐφ' ἡμέρας ἐκ
 ὀλίγης. ἔπειτα ἐξέπεμπε τὴν θυγατέρα πρὸς τὸν ἄνδρα
 μὲν πολλῆς ὑποδεξάμενον τὴν ἡδονῆς, ἢ καὶ τῶν βαρβάρων
 συνοικῆσα τὴν δὴ κλείας τῶν πατέρων ἄξιαν ἑαυτὴν ἐν τῇ
 πολιτεύεσθαι παρέχεται. καὶ μόνον δὲ ἐκ τῆς συνοικεσι-
 βῆς ἐκείνων παρεβλάβη καὶ τὴν πίσιν εἰδὲν, καὶ τοι-
 γὰρ πολλὰ πολλάκις ἐπιχειρουμένων μεταπέδειν, ἀλ-
 λά καὶ πολλὰς τῶν πρὸς τὴν ἀσέβειαν ὑπαχθέντων
 ἀνεκαλέσατο λόγοις πείθουσα πρὸς τὴν αἴρεσιν τῆς
 ἀληθείας. ἔπειτα δὲ περὶ πίσιν ἀσφαλῶς πολιτε-
 ναμένη, καὶ τὴν γὰρ εἰς αὐτὴν ἦκον, ὑπὲρ αὐτὴν προ-
 κινδυνόουσα πολλάκις, εἰδὲν τῶν ἄλλων ἀγαθῶν
 ἡμέλει· ἀλλὰ πᾶσιν εὐφῇ καὶ πολυτελείᾳ χαίρειν εἰ-
 πῶσα, τὰ ὅντα τοῖς πένησι διεδίδε· καὶ πολλοὺς
 τῶν ἐπὶ δουλείᾳ παρὰ τῶν βαρβάρων ὑποδιδόμε-
 νων ἐρρύετο, χυσιὸν αὐτῇ παρέχευσα, καὶ πᾶσι σο-

tiquam omnino tam effusam in imperato-
 rem benevolentiam navaturum, quam ipse
 navasset: cæteroqui illum non difficulter
 posse succurrere, cum sibi per alienam pro-
 vinciam multa cum difficultate ad eum
 veniendum sit: & qui sibi continentem,
 e regione Thraciam respicientem subdi-
 disse, nullo labore, quando vellet, o-
 pem allaturum. Has ob causas, quam-
 vis alioqui non ita liberet, affinitatem ut
 Romanis utilissimam, cum eo jungendam
 suadebat: addens, in nullum crimen ideo
 incursum, siquidem non pauci superio-
 rum temporum imperatores, quo subdito-
 rum rationibus providerent, Scythiis &
 aliis quibusdam barbaris filias suas despon-
 disse. Hoc fuit Amurii consilium. Cuius
 animi modestiam admiratus est impe-
 rator, quod confiteretur, Orchanem se
 ipso amplius profuturum, & sincerum
 candidumque pectus, quod quæ condu-
 cere putabat, non tacuisset. Itaque com-
 plectens ejus sententiam, per legatos Or-
 chani filiam despondet, hortaturque uti
 numerum militarem mitteret, quæ spon-
 sam adduceret. Qui naves triginta, &
 equitum magnam vim, atque e provin-
 cia sua viros nobilissimos illico misit.
 Imperator cum toto exercitu Romano,
 cumque uxore & filiabus Selybriam pro-
 fectus, in planitie ante urbem tabula-
 tum ligneum excitari jussit, super quo
 nuptura filia consistens, conspiceretur
 ab omnibus. c Hunc enim morem impe-
 ratores servabant in filiabus, cum ad nu-
 ptias abducendæ essent. Deinde & im-
 peratorium tabernaculum prope statui
 mandavit. Quibus paratis, imperatrix,
 & filia ibidem, imperator in castris no-
 ctem egit. Postridie imperatrice cum bi-
 nis filiabus in tentorio manente, sponsa
 Theodora tabulatum conscendit, solo im-
 peratore equo insidente, cæteris ad unum
 astantibus. Tum peripetasmatis in cir-
 cuitu ablatis (erat enim tabulatum ap-
 pensis ex omni parte aulæis sericis, &
 auro intertextis ornatum) sponsa conspe-
 cta est, dextra lævaque accensis lampa-
 dibus, quas eunuchi in genua subsiden-
 tes tenebant. Resonabant tubæ & ti-
 biæ ac fistulæ plurimum, & quæcumque
 ad aures oblectandas ab hominibus in-
 strumenta musica excogitata sunt. Iis
 tacentibus, cantores a poetis laudes in
 sponsam compositas modulabantur. Fini-
 tis solemnibus universis quæ imperatorum
 filiabus, cum nuptum darentur, fiebant,
 imperator militibus, & proceribus Ro-
 manis ac barbaris omnibus ad dies com-
 plures epulum dedit, atque ita demum
 filiam ad sponsum multo gaudio eam su-
 sceptrum misit. Quæ quamquam bar-
 baro nupta, sic vitam suam instituit,
 ut a majorum suorum gloria non dege-
 neraret. Nec enim solum ex illorum
 hominum convictu, consuetudineque
 nullum in religione damnum fecit, li-
 cet multum ac sæpe aliud ei persuade-
 re conarentur: sed & multos ad im-
 pietatis diverticula impulsos, ad veri-
 tatis semitam argumentorum vi revoca-
 vit. Cum autem quod ad fidei my-
 steria attinet, tam constanter se gere-
 ret, ac pro sua parte frequenter cum
 periculo pro ea propugnaret, alia inter-
 im virtutis decora non negligebat:
 sed omnes delicias, ac magnificentiam
 valere jubens, facultates egentibus dis-
 tribuebat: multosque barbaris in ser-
 vitutem venditos, lytro persoluto ipsa

μηδεδεικναι· μάχαιραν δὲ κατέχειν καὶ αὐτόν· ἡ μὲν οὖν ἐπιβελή, ἔπος ἐμλυύθη, ὁ Βασιλεὺς τε αὐτὸς καὶ οἱ περὶ αὐτόν, πολλὰς ὁμολόγου χάριτας Θεῷ, ἔπος ἐκ χαλεπῶν κινδύνων ῥυομένη Βασιλεία. Βασιλεὺς δὲ ἡ Ἀννα καὶ οἱ περὶ αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἄρχοντες, ἐπεὶ παρά τε τῶν Μυσῶν συμμαχίας καὶ τῶν ἄλλων ὥνυτο εἶδεν, Ὁρχάνῳ τε ἀδυνάτον ἐῶρων μεταπεῖθειν πρὸς Καντακυζηνὸν τὴν Βασιλείαν πολεμεῖν διὰ τὸ κῆδος, ἐτράποντο ἐπὶ τὸ πείθειν ἕτερόν τινα τῶν βαρβάρων συμμαχεῖν αὐτοῖς. καὶ πέμψαντες Τάγαριν Γεώργιον τὴν μέγαν στρατοπεδάρχῳ πρὸς Σαρχάνῳ τὴν Λυδίας σατράπῳ· ὃν δὲ αὐτῷ καὶ συνήθης πρότερον ἐπὶ Φιλαδέλφειαν πολὺν χρόνον τῷ πατρὶ συνδεδυγμένοι, ἐδίδοντο σφίσι βοηθεῖν καὶ πέμπειν καὶ Βασιλέως στρατιάν· ὃ δὲ αὐτίκα τε ἐπέειπετο, καὶ συνεξέπεμπε τῷ Τάγαρι τὴν δυνάμιν. Ἀμύρ δὲ ὡς ἐπύθετο τὴν Σαρχάνην στρατιάν χωρεῖσαν καὶ Βασιλέως, δεινὰ ἐποιεῖτο, ἐπὶ νοίαν τινα ἐσκέπτετο δι' ἧς ἐξέσαι τῷ φίλῳ βοηθεῖν. καὶ ὑπολεξάμενος δύο τῶν παρ' αὐτῷ ἐπιφανῶν, ἔς ἡδὲ μάλιστα τὰ καὶ γνώμῳ πράζοντας, ἐξέπεμπε καὶ διχιλίους στρατιώτας παραχόμους, ὡς ἅμα τῇ Σαρχάνῃ στρατῷ περαιωθισομένους πρὸς τὴν Ὁράκῳ. ἔδος δὲ τοῖς τοῖς βαρβάροις, ὅταν ἐπὶ ληνλασίαν ἴωσιν, ἂν τινες ἐξ ἐτέρας σατραπείας ἐθέλωσι συνέπεσθαι, μὴ κωλύειν. ἀλλὰ καὶ εἰδέναι χάριν ὡς φίλοις καὶ συμμαχοῖς. ἐκέλευε δὲ Ἀμύρ τοῖς παρ' αὐτῷ πεμφθεῖσιν ἄρχεσιν, ὡς ἂν μὲν ὁμιλῶνται πρὸς Βασιλέα ἢ Σαρχάνην στρατιάν· οἷεσθαι δὲ αὐτὸς Βασιλέα πείσειν κατατίθεσθαι τὴν πρὸς ἐκείνους πόλεμον καὶ συμμαχεῖν, μὴ δ' αὐτὸς ἀποκαλύπτειν τὸ ἀπόρρητον, ἀλλὰ μὲν τῶν ἄλλων πρὸς τὴν Βασιλείαν ἵκειν. ἂν δ' ἐθέλωσιν ἐκεῖνοι πολεμεῖν ὡς ἀληθῶς, κρύφα πέμψαντας πρὸς Βασιλέα, παραινέειν αὐτῷ ἀντικαθίστασθαι πρὸς μάχῃ τοῖς βαρβάροις. ἐπειδὴ δὲ ὥσι παρατεταγμένοι, καὶ ἡδὲ μέλλωσι συμπλέκεσθαι, μεδίσασθαι πρὸς Βασιλέα, καὶ χωρεῖν καὶ τῶν βαρβάρων μὲν τῆς ἐκείνου στρατίας. τοῖς μὲν οὖν ἄρχεσι τῆς στρατίας ἔπο προσέταττεν Ἀμύρ, μηδεὶς αὐτοῖς ἐτέρη συνειδότης τὸ ἀπόρρητον. τοῖς στρατιώταις δὲ ἐκέλευε πάντα πείθεσθαι τοῖς ἄρχεσι, καὶ μηδένα πολυπραγμονεῖν, ὡς εἴ τις μὴ πείθοιτο, αὐτὸς ἔ γενεὴς θραυστομένης. τοιαῦτα μὲν ὁ Ἀμύρ συσκόδασας, μετὰ τῶν ἄλλων συνεξέπεμπε τῷ στρατιάν. Τάγαρις δὲ ὁ μέγας στρατοπεδάρχης πάντας ἔχων ὅμους, ἐπεραιώτο τὸν Ἑλλησπόντον. καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπεὶ τῷ στρατιάν ἐπύθετο παραιωθεῖσιν, ἅμα δὲ ὡς οἱ ταύτῳ ἄγοντες στρατηγοί, τῶν φίλων εἰσὶ καὶ τῶν σινηθῶν, τὸν Λοιδορίτῳ, καὶ Ἀδιανὸν πέμψας πρὸς αὐτούς, παρήνει κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον τὴν πρὸς αὐτόν· καὶ πάντα ῥόπον ἐπεχέρι πείθειν ἀφίστασθαι τὰ κατ' αὐτὸ χωρεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τῶν ἡγεμόνων, οὐκ ἀφίσαντο τοῦ κραττεν τὰ κατὰ γνώμῳ τῶν σφῶν σατράπῃ. ἀληθῶς γὰρ ἐπέμψθησαν κατ' αὐτὸ. ὅμως δὲ τινες καὶ χηνοτέρας παρείχοντο ἐλπίδας. οἱ τῆς Ἀμύρ δὲ στρατίας ἡγεῖς, ἐμλύοντο τὸ ἀπόρρητον τῷ Βασιλεῖ, καὶ παρήνουν τε θάρρειν, καὶ παρασκοδάζεσθαι πρὸς μάχῃ ἂν ἐπίωσιν. οἱ μὲν οὖν πρὸς βίαις τάχιστα ἐπανελθόντες, ἀπήγγελλον Βασιλεῖ τὰ παρὰ τῶν Περσῶν. καὶ παρεσκοδάζετο καὶ αὐτὸς ὡς μαχόμενος, ὡς δὲ. εἰδέναι γὰρ ἡδὲ τῶν ἄλλων ἐποιεῖτο λόγον μελλόντων ἐκείνων πρὸς αὐτόν· μικρὸν δὲ ὅτι οἱ ἄλλοι συμφωνήσαντες, κοινῶς ἐποίησαντο πρεσβείαν πρὸς τὸν Βασιλέα, φάσκοντες θάρρειν ὡς ἔσονται σύμμαχοι καὶ φίλοι. ἐδίδοντο δὲ αὐτὸ μὴ νῦν ἔχον ἀναγ-

confiderent, sibi quoque sicam esse. Infidiae hoc modo in apertum prolatae sunt, & imperator cum comitatu suo magnas Deo gratias egit, qui e tam gravi periculo se liberavisset. Cæterum Anna imperatrix, quique apud ipsam erant administratores ejus, postquam Mæforum & aliorum auxilia nihil profuerunt, videruntque numquam fore, ut Orchani aliud persuaderent, eumque ad Cantacuzenum socerum oppugnandum inducerent, ad alius barbari societatem, & auxilium implorandum sese converterunt. Itaque Georgium Tagarin, magnum stratopedarcham ad Sarchanem Lydiæ Satrapam ei familiarem (quippe qui cum patre ipsius Sarchanis Philadelphiae diu versatus fuerat) mittunt, & opem adversus imperatorem flagitant. Is confestim flexus, Tagari copias tradit. Amurius ut ad ejus aures venit, Sarchanem contra imperatorem mittere militem, iniqua mente tulit, & quiddam commentus est, quo amico optularetur. Delectis enim de suis duobus illustribus, quos sibi inprimis obsecuturos norat, iisque attributis duobus millibus, simul cum Sarchanis cohortibus in Thraciam trajecturos misit. Erat enim apud barbaros istos solemne, cum populatum irent, si ex alia satrapia essent qui sequi cuperent, ne prohiberentur: quin & gratiae ut amicis, & sociis haberentur. Imperavit autem ducibus suis, ut si Sarchanis copiae imperatori reconciliarentur (arbitrari enim se, eum ex hostibus sibi amicos, & auxiliares redditurum) nec ipsi arcanum enuntiarent: sed cum aliis ad imperatorem transirent. Sin illum serio oppugnare vellent, clam mitterent, & ad barbaris resistendum hortarentur. Dispertitis porro ordinibus, ingruente jam conflictu, ad imperatorem transfugerent, & cum illius agmine in barbaros impressionem facerent. Talia ducibus præcepit Amurius, quæ reliquos falsebant omnes. Milites vero omnia curiositate ducibus per omnia obtemperare iussit. Qui secus fecisset, cum genere suo periturum. Hujuscemodi dolum machinatus Amurius, cum aliis suos emisit. Tagaris cum omnibus Persis Hellespontum trajecit. Imperator ubi exercitum transvectum, & simul ductores amicos ac familiares esse accepit per Lædoritum, & Athianum monuit, uti bello contra se superfederent: quod ut ab illis obtineret, tentabat omnia. Alii igitur duces, quæ cupere satrapam suum nossent, non prætermittabant, vere siquidem contra Cantacuzenum missi erant. Verumtamen spem bonam dabant. At duces copiarum Amurii & secretum imperatorum referabant: & si peteretur, ad pugnam vicissim accingi hortabantur. Legati ocysime reversi, statim rerum apud Persas exponunt. Tum ipse quoque dimicationi, si opus sit, se instruit, alios floccipendit, Amurianis ex ipsa acie ad se transitis. Paulo post & Sarchaniani conspirantes, communem legationem ad imperatorem mittunt, bono animo esse jubent: se deinceps socios illius, & amicos fore. Rogabant tamen, ne in præsens ad se venire cogeret: sed Byzantium abire sineret, illic acceptis donis, & promissis satrapæ suo pecuniis reversuros: & quæ imperaret, effecturos

ἀ μὴ βέλοιτο, ἀλλὰ καὶ ἀχθοίτο γινομένων ἐ μετέω-
ως, ταῦτα ὑπο τῷ πολεμουύτων παρτεν ἀναγκάζοιτο.
καὶ πρὸς μὲν ἐκείνους, ἔφασκεν ἀμυνέσθαι δίκαιον ἡγεί-
σθαι, ἐ μόνον δὲ τὸ μὴ καταδέχεσθαι τὸ εἰρηνώως, ἀλλ'
ὅτι εἰ ἐ τῷ τρόπῳ δὴ τινι περιγένοιτο αὐτῶν πάντα ὡμῶς
δοκτενέσιν, ὡς ἐκ τῷ γεγενημένων εἰκάζειν ἔξει τὰ
μείλλοντα. δι' αὐτὸ καὶ τῷ βαρβάρων αἰρεῖσθαι συμμαχίαν,
ἵνα μὴ αὐτοὶ χρησάμενοι, ὥσπερ πολλὰκις ἐπεχείρησαν,
δυσφείρῳσιν αὐτὸ καὶ τὰς σωζόμενους. πρὸς δὲ τὰς κτεινομένας,
ἐξανδραποδιζόμενας, καὶ τὰ ἔχοντα ὑπομένοντας, οὐδε-
μίαν δὲ πόσσωπον ὁπολογίαν ἔχειν. τί γὰρ ἡδίκηκασιν
ἀνδρωποὶ γεωργοὶ καὶ γυναικες, καὶ βρέφη νήπια, ἀ κα-
θημέραν κατὰ σφάττεται, καὶ πρὸς δολίαν ὁποδίδεται,
καὶ ἡδεσι, καὶ νόμοις ἐντρέφεται βαρβαρικοῖς, καὶ πρὸς
τὸ ἀφίστασθαι ἐνάγεται Θεὸς τῷ πλάσαντος; ἢ γυναικες
αἰχμυρόμεναι παρθένοι, καὶ ἄνθρωποι κατασφραγισμένοι, καὶ τὰ
ἅγια συμπατάμενα, καὶ περιβριζόμενα, καὶ ἀθέων
χερσὶ παραδιδόμενα πᾶσι πάντα τὰ δίκαια καὶ δόλου
λόγον; ἐφ' οἷς καὶ ἐπεδάκρυε τὰς παρὰ τῷ δικαίῳ Κριτοῦ
περὶ τῶν ἐνοῶν εὐδύνας, καὶ τὸ ἀπαραλόγιστον ἐκείνο
Δικαστήριον ἐ φοβερόν. ὅμως δὲ αὐτῶν πάλιν ἀναγκάως
εἶχετο τῷ γινομένων τὴν αἰτίαν εἰς τὰς μὴ καταλύειν τὸν
πόλεμον ἐθέλοντας ἀνατιθεῖς, ἀλλ' ἐπιβλεύοντας αἰεὶ
καὶ μηδένα τῷ κτεινομένων ἔλεον λαμβάνοντας, καὶ ταῦτα
ὑπ' αὐτοῖς τελοῦντων. οἱ μὲν οὖν βαρβαροὶ, πολλὰ
αἰχμαλωσίαν ἄγοντες ἀπὸ Μυσῶν, ἐπεραιώθησαν εἰς
τὴν Ἀσίαν.

ba faciebat, indigne ferens, quod quæ minime vellet, & super quibus doleret potius non mediocriter, ea facere ab hostibus compelleretur. Et quidem in illos pugnare iustum se arbitrari autumabat, non solum quod pacem repudiarent, sed etiam quod si qua via victores evaderent, omnes (ut ex præteritis futura liceret colligere) crudeliter interfecuri essent. Quapropter & barbarorum arma socia expetere, ne illi ipsis usi, se cum suis, quod sæpius conati sint, perimant. Quod vero tam multos occiderint, ceperint, dirissime cruciarint, id eos nullo honesto nomine posse defendere. Quid enim eos læserunt homines agricolæ, & mulieres, & infan-
Edit. Paris. pag. 689.
tes, qui quotidie jugulantur, & in servitutem pretio divenduntur, legibusque & institutis barbaricis viventes, ad Deum procreatorem suum deferendum impelluntur? Aut virgines, quibus erepta est pudicitia: aut templa everfa, & sancta indignissime conculcata, manibusque impiorum iniquissime tradita? Hæc inter verba fluebant ei lacrymæ, cum iusti iudicis super his examen, ac tribunal illud formidabile, quod decipi non potest, reputaret. Verumtamen ad eadem rursus necessario aggrediebatur, causam iis adscribens, qui bellum finire noluisse: sed insidiarentur sibi perpetuo, nihil eos qui trucidarentur, quamquam suæ ditionis, miserantes. Barbari igitur onusti præda Mæsiaca in Asiam renavigarunt.

CAPUT XCVII.

Monomachus quidam ad occidendum imperatorem submittitur. Dolus ejus, & insidiæ. Veneni præsentia notabilis. Imperator ab amicis præmonetur: insidiator impune dimittitur. Zyraces domesticus imperatricis Constantinopolis sub imperatorem redigendæ consilia agit. Odium Galatarum in Phaceolatum, & illius occidendi studium. Imperatricis pro eo sollicitudo. Ejus satellitium, & cogitatio de via imperatori in urbem paranda, ac super ea re cum Zyrace pactam. Microcephalus ad imperatorem legatus deligitur. Eundem adversarii deligunt, ut quosdam interimant de imperatoriis. Imperator ad suspicionem vitandam Adrianopolim abit.

Οἱ ἐν Βυζαντίῳ δὲ ἐπεὶ φανερώς ἀπέγνωσαν πολε-
μεῖν πρὸς Βασιλέα, ἐπεβέβησαν αὐτῷ ἀφανῶς,
καὶ Μονομάχον τινα, ἀδελφιδούῳ ὄντα Τάγαρι τῷ μεγάλῳ
στρατοπεδάρχῃ, δηλητήριον ἔχοντα αὐτομολεῖν ἐκέλευον
πρὸς Βασιλέα, εἴτα μιλῶντες δῆθεν τὴν ἐπιβλήν, καὶ
τὰ φάρμακα φανεροῦν. ἐπειδὴν δὲ ἀδείας λάβηται, καὶ
παρρησίαν δὲ τὴν δοκῶσαν εὐνοίαν, τότε ἡδὴ τῇ ἐπι-
βλῇ χρῆσθαι ἀδείως, καὶ φάρμακα ἔχοντα προσάγειν
Βασιλεῖ. Ἡ μὲν οὖν ἐπιβλή τοιαύτη ἦν. καὶ ὁ Μονο-
μάχος ἐποίησε κατὰ τὰ κεκελευσμένα, καὶ τὴν τε ἐπι-
βλήν ἐμήνυε, τὴν ἀπαυθροπίαν καὶ μοχθηρίαν τῷ
πεμφάντων φάσκων βδελύζεσθαι ἐκ ἀνεκτῶς, καὶ μάλ-
λον βέβησθαι σωεῖν Βασιλεῖ διὰ τὴν ἡμερότητα, καὶ
χρησιότητα τῷ τρόπῳ, καὶ τὸ φάρμακον παρῆχον ἐν
ἀγγείῳ ὑελίνῳ. τὸν μὲν οὖν Μονομάχον ὁ Βασιλεὺς

BYZANTII, victoria contra impe-
ratorem prorsus desperata, rursus occulte struxerunt insidias, & Mono-
machum quemdam ex sorore Tagaris stratopedarchæ natum, cum veneno transfugere ad illum jusserunt: deinde de insidiis, & veneno illi confiteri. Ubi pro benevolo habitus, securitatem, liber-
tatemque agendi adeptus fuerit, tum ci-
tra metum maturare insidias, & quod haberet, aliud imperatori venenum ad-
movere. Insidiæ tales fuerunt. Et Mono-
machus iussa peragens, insidias detege-
bat, inhumanitatem, & scelus eorum, a quibus esset missus, mirabiliter se ex-
ecrari, ac malle cum imperatore propter suavitatem, bonitatemque morum ver-
fari testificans; simulque venenum in va-
sculo vitreo exhibebat. Quem ob æqui-
tatem & indicium insidiarum laudavit,
Z z z iij

Edit. Paris.
pag. 690.

& muneratus est imperator, majora adhuc in eum collaturus. Veneni porro sub terram defodiendi negotium Potamiatae dedit, qui id extra urbem defodit. Reversus, non ante lotis manibus cibum cepit: neque enim tam praesentem illi inesse vim suspicabatur, ut vitro inclusum, ac multis insuper involucris circumdatum, solo contactu etiam, sic nocere posset. Atqui adeo magnam vim, & efficacitatem cohibebat, ut Potamiatae tantum non interitum attulerit: quem diarrhoea frequens, & dolor stomachi vehemens arripuit, & toto ore pustulae erumpebant, ac dentes gingivis emarcentibus, propemodum excidebant. Theriacae autem, aliorumque antidotorum usu vitam fervavit ille quidem, quamquam vix, sed in morbo longinquo fuit. Sic autem palatum, & lingua obstupuerant, ut diu nullum cibi, potionisve saporem perciperent. Venenum itaque istanc efficientiam habuit. Verum amici Byzantio imperatorem monebant, Monomacho ne fideret: sed hominem devitaret: sic enim ab iis qui misissent, per nequitiam, & dolum instructum, ut principio quidem ultro venenum offerret, quo bene velle putaretur. Post, aliud illo exitiusius admoveret. Imperator subito accersitum percunctatur, vera ne sint, quae de illo ab amicis scribantur. Negat, & frivolis quibusdam, suspectisque ratiunculis se tuetur. Imperator nulla poena imposita, eum apud se pati noluit, atque ut se amoliretur iussit, quod continuo fecit. Imperator itaque ut cum amicis Byzantii litteris, & internuntiis commodius ageret, diutius Selybriae se continuit. Porro Zyraces e famulatio imperatricis, cui dolorierant quae agebantur, quique Romanos de tanta aegritudine miserans, & intelligens Archontas nec resistere imperatori posse, nec pacem hili facere: sed unum hoc tantum statuisse, in imperio dominari, caetera in postremis ponere: & opinatus, si quo modo Cantacuzenus principatum adipisceretur, Romanos praeteritarum calamitatum immemores fore, & imperium continentibus bellis tantopere attritum divexatumque aliquando recreatum iri, haec inquam, intelligens, aliosque non paucos eadem sententia secum devinciens, id agebat, ut Byzantium sub potestatem imperatoris veniret, & Selybriam eidem suam mentem significabat. Qui quod agerent, probabat, quaeque peterent, omnia se praestitutum promittebat. Latini apud Galatam in Phaceolatum, ut diximus, odio capitali ardebant, quod homophylos occidisset, ipsumque spiritu privare cupientes, crebro ab imperatrice deposcebant, hostes futuri, ni impetrassent. Augusta Phaceolatum abjicere nolens (erat enim tum ipse quoque de collegio Archontum, & cum Cinnamo mystico, atque Asane panhypersebasto ad Cantacuzenum bello persequendum incumbere) & cum Latinis belligare sibi ad imperii incolumitatem haud quidquam commodaturum providens, nec manifeste legatos dimittebat, quasi iniqua peterent: nec mollescebat, ut Phaceolatum laederet: sed clementer

pag. 691.

ἐπὶ τῇ ἐπιεικείᾳ, καὶ αὐτίκα ἡμείβετο δαριεὺς ἡ δὲ μύουσι τῆς ἐπιβλήης· καὶ ἔτι ἐμείλλε μάλλον δὲ ποιήσειν. τὸ δὲ φάρμακον, τὸ Ποταμιάτῳ ἐκέλευε λαβόντα κατορύττειν, καὶ κατορύττει τῆς πόλεως ὀξελθών. ἀναστρέφας ὃ ἦπτετο ἔσθῃς μὴ νειφάμῃος τὰς χεῖρας· καὶ ὃ ὑπώπτεισε τοσαύτῳ ἔχειν δύναμιν, ὥστε ἐν ὑελίνῳ κατακεκλεισμένον, ἐκ ὑπὸ πολλῶν ἐτέρων περιεχόμενον ἐπιβλημάτων, ὑπὸ μόνῃς βλάπτειν δυνάσθαι αἴσῃ. τὸ δὲ, ὥτως ἄρα ἐνεργὸν ἐδραστήριον ἦν, ὡς μόλις διωκθῆναι Ποταμιάτῳ τὸν παρ' ἐκείνου κίνδυνον διαφυγεῖν. ἑσπέρουσι τε δὲ κοιλίας κατέχον συνεχεῖς, καὶ περιωδυνῶν τε σωματῶν, καὶ ἅπαν τὸ σῶμα φλυκτῖδας ἦν ὀξυθυμὸς, καὶ οἱ ὀδόντες ἐδόνου καταπίπτειν, τῷ περιεχόντων ὑμένων νεκρωθέντων. Σηριακαῖς δὲ χρυσάμῃος καὶ ἐτέροις ἀντιδότοις, μόλις τὸ ὑποδραμεῖν διέφυγεν. ἐνόησε δὲ ἐκ ἐλίγον χρόνον· ἔπειτα δὲ νεάρεω τὰ περὶ τὸ σῶμα πάντα, ὡς ἐπιπολὺ μηδεμιᾶς αἰδάνεσθαι ποίσητος. Τὸ μὲν οὖν δηλητήριον τοιαύτῳ ἔχει τὴν δύναμιν. οἱ φίλοι δὲ ἐκ Βυζαντίου Βασιλεῖ μὴ διαρρεῖν παρήνουν Μονομάχῳ, ἀλλὰ φυλάττεσθαι τὸν ἄνδρα. ἔπειτα δὲ εἶναι συνεσπιδασμένον παρὰ τῷ πεμφάντων, ὥστε αὐτὸν μὲν πρότερον ἐκείνῳ παραχεῖν τὸ φάρμακον, ὡς ἂν νομίζοιτο εὖ εἶναι, ὕστερον μὲν τοι προσάγειν ἕτερον ἐκείνῳ χαλεπώτερον. ὃν αὐτίκα μεταπεμφάμῃος ὁ Βασιλεὺς, εἰ ἀληθῆ τὰ περὶ ἐκείνου γεγραμμένα ἐπιστάμενος παρὰ τῶν φίλων εἶναι. ὁ δ' ἤρπειτο μὲν, σαφρὰς δὲ παρείχετο ἀπολογίας, καὶ οἷας ὑποπτεύεσθαι. Βασιλεὺς δὲ κακῶς μὲν εἰδὲν ἐποίησε, ἀναχωρεῖν δὲ μόνον ἐκέλευε καὶ μὴ αὐτῷ συνεῖναι, καὶ αὐτίκα ἀνεχώρει. Βασιλεὺς μὲν οὖν τὴν πλείω χρόνον διέτεινεν ἐν Σηλυμβείᾳ, ἢ ὅξῃ τοῖς ἐν Βυζαντίῳ φίλοις διαλέγεσθαι. Τζυράκης δὲ τις τῷ Βασιλίδος οἰκετῷ, δυσαναχεῖν παρὰ τὰ πατρὸς μνησθαι, καὶ τὸ τοσαύτῳ Ρωμαίων οἰκτείρων κακοπραγίαν, συννορῶν τε ὡς οἱ μὲν ἐν Βυζαντίῳ ἄρχοντες, ἔτ' ἀντέχειν παρὰ Βασιλέα οἷοι τε εἰσιν, ἔτε περὶ εἰρήνης εἰδὲνα ποιουῖται λόγον, ἀλλ' αὐτὸ τὰ μόνον ἐγνώκασι τὸ τὴν πραγμάτων αὐτοὶ ἄρχειν, τῷ δ' ἄλλων εἰδὲν πρόνοιαν ποιουῖται, καὶ νομίσας εἰ Κωνσταντίνῳ ὁ Βασιλεὺς ἔσθῃ δὴ τινι τῷ πραγμάτων συμπάντων ἄρξει, λυθῆσθαι Ρωμαίους τὰς συμφορὰς, καὶ ἐπὶ τι βέλτιον χωρήσειν τὴν ἡγεμονίαν, ὑπὸ τῷ συνεχῶν πολέμων τοσάτω μεγέθει χρυσάμῃος, ἐπραττεν ὅπως ὑπὸ Βασιλέα γένοιτο Βυζάντιον, ἐκ πέμψας ἐδήλῃ Βασιλεῖ καὶ Σηλυμβείᾳ διατρέποντι. ὁ δὲ ἐδέχετο τε τὴν πρᾶξιν, καὶ πάντα ὅσα ἠτοῦτο ἐπηγέμετο ποιήσειν. οἱ ἐν Γαλατῇ δὲ, ὡς περὶ ἔφημερ, Λατίνοι ἀπεχθῶς ἄγαν πρὸς Φακεωλάτον διακείμενοι καὶ τὸ πρὸς ὁμοφύλους ἀνηρῆσθαι, αὐτοὶ τε ἐσπένδαζον ὑποκτείνειν, ἐκ πρὸς βασιλίδι συχνὰς ποικίλοις πρεσβείας ἐκδοθῆναι σφίσι τὸν Φακεωλάτον ἦτοῦ, εἰ μὴ βέλτοιο πολεμίας ἔχειν. Βασιλεὺς δὲ Φακεωλάτον τε προΐεσθαι μὴ βελομένην, ἢ ὃ τότε καὶ αὐτὸς τῷ ἡρημένων ἄρχειν, καὶ

πράττειν, ἀλλ' ὑπὶ ὧς πῶς καὶ ποσὴν ἡ βούλετο δαλύνειν
 τὴν ἑξοφράν· καὶ Λατίνοις μὲν ἐφασκεν ἀποκρινεῖσθαι ὑπό-
 τερον καλῶς περὶ ὧν ἀξιοῦσι διασκεφάμεναι. Φακεω-
 λάτῳ δὲ ἐκέλευε φρόνοιαν αὐτῷ ποιεῖσθαι, μὴ ὑπὸ τῷ
 Λατίνῳ ἐπιβελδοῦν ἡμέρας ἢ νυκτὸς ἐπιτεμένῳ. ὁ μὲν
 οὖν αὐτίκα περιέστησεν αὐτῷ φρενὰν, καὶ ὑπαπτεύε-
 το παρ' ἑδενός. ὁμοίως ἐν βασιλείῳ καὶ κατὰ ἄλλῳ πό-
 λιν περιεῖπεν, ὁπλίτας ἔχων περὶ αὐτόν. Οὗ δὲ ἀχθό-
 μενος καὶ ὑπότερον ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῷ πολέμῳ συμβαίνε-
 σι κακοῖς. καὶ μεγάλῳ μὲν Δουκὶ καὶ Πατριάρχῃ πολ-
 λῶ συνειδὼς ἀγνωμοσύνην περὶ Καντακζυῶν τὸν
 Βασιλέα καὶ συκοφαντίαν, ἐκείνῳ δὲ τὰ ἔχματα ἡδίκη-
 μένον, καὶ δικαιότερον ὄντα τῷ ἄλλῳ μάλλον τοῖς πρά-
 γμασι ἐφεισηκέναι, τότε δὲ καὶ μάλλον ὑπὸ τῷ περιχόν-
 των φόβῳ, τὸ, τε κοινῇ λυσιτελοῦν καὶ αὐτῷ ἰδίᾳ συ-
 νιδῶν, ἐσκέπτετο καὶ αὐτὸς εἰς Βυζάντιον εἰσοδὸν συμ-
 πράττειν Βασιλεῖ, ὥς μόνῳ ταύτῃ πολλῶν ἀπαλα-
 γῆς κακῶν αἰτίαν ἰσομένῳ. πυθόμενος δὲ καὶ περὶ
 Τζυράκη, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ βέλοιο, συνῆλθον τε
 εἰς λόγους, καὶ συνέθεντο κοινῇ τὴν πόλιν Βασιλεῖ πα-
 ραδιδόναι. καὶ πέμψαντες αὐτοῖς, ἐδήλουν Βασιλεῖ ὥς
 καὶ Φακεωλάτος πρόδοιτο τοῖς φράττισιν ὑπὲρ αὐτῶν. ἐ-
 πεί δὲ ἔδει καὶ ἀξιόλογόν τινα εἰλθεῖν πρὸς Βασιλέα, ὥς-
 τε συνδέσθαι τὸ χρέον, ἐν ᾧ δέήσει αὐτόν τε παρῆ-
 ναι, καὶ τὴν ἄλωσιν ἐκείνης πράττειν, ἐδοξε σκεφάμε-
 νοις τὸν Μικροκέφαλόν τινα πέμπειν, καὶ μεταπεμφά-
 μενοι, τῶν τε ὑπορρήτων ἐποιούτω κοινῶν. καὶ
 παρήνουν αὐτομολεῖν πρὸς Βασιλέα δῆδον, καὶ πάν-
 τα δῆλα καθίσταν, καὶ χρόνον συντιθέσθαι καθ' ὃν
 ἐκείνῳ παρῆναι δέήσει. ἐπεὶ δὲ ἐπέειπτο πρὸς
 τὴν ἐπιχείρησιν Πετρογυργούρῳ τινὶ περὶ ναυτικά
 ἡχολημένῳ ἐπιτηδεῖν μάλιστα Φακεωλάτῳ ὄντι,
 τὴν Μικροκέφαλῳ πρὸς Σηλυμβρίαν ἀπαγωγὴν ἐ-
 πέτρεπον ἐκ θαλάττης· ἐκεχεῖν γάρ τις τῷ Σηλυμ-
 βριανοῖς πρὸς Βυζαντίους, καὶ ἀδεῶς ἐφοίτων πρὸς ἀλ-
 λήλους ἐμπορίας ἕνεκα ὁμοίως τε παρόντος καὶ ἀπόν-
 τος βασιλέως. ἐκ γῆς δὲ ληστραῖαί τε ἦσαν συνεχεῖς
 καὶ βαρβάρων ἐφοδοί, καὶ ἐδὲν δεινὸν ὡς οὐ μὴ παρῆναι, ἀ-
 ἐποίησαν ἀπορον παντάπασιν τὴν δίοδον. ἐκείνοις μὲν οὖν ἔ-
 πω Μικροκέφαλος παρεσκευάσθη πρὸς Βασιλέα ἦξαι. καὶ
 μὲν ἐδὲ οἱ ἐν Βυζαντίῳ Ἀρχοντες ἡμέλουν. ἀλλ' ἐδό-
 κει δὲ καὶ ἐκείνοις πέμψαι διαφθεῖρειν τινὰς τῷ Βασι-
 λεῖ συνόντων, πολλὰ ἐκ βασιλίδος ἐπαγγελαμένους.
 ἐδόκει δὲ καὶ αὐτοῖς σκεφάμενοις, ὁ Μικροκέφαλος ἔσσι
 πρὸς τὸ ἔργον εἶναι ἐπιτηδεύων. καὶ αὐτίκα μετεκα-
 λούτω καὶ διελέγοντο περὶ ὧν διενουῶτο εὐ ποιήσιν,
 πολλὰ ἐπαγγελλόμενοι. ὃ δὲ, πρῶτον μὲν ἔδεισε πρὸς τὴν
 κλῆσιν, πεφωράσθαι οἰηθεὶς τὸς πράττοντας τὴν ἄλω-
 σιν. Ἐπεὶ δὲ ἤσθάνετο μηδὲν εἰδότες, ἐπηγγέλλετο τὸ
 προσταττόμενον ποιήσιν προθυμότερα. Οἱ δὲ γράμ-
 ματά τε παρῆχοντο πρὸς ἑξέβηλόντο, καὶ Πετρογυργού-
 ρῳ πρὸς ὃν ὁ Φακεωλάτος παρεδίδουσαν, ὥς ἀκατίῳ τι-
 νὶ ἀπ᾽ ἑξοφράν πρὸς Σηλυμβρίαν· ὃ καὶ μάλλον ἐδοξε τοῖς
 περὶ Φακεωλάτον ὑπὸ τῆς προνοίας συνεσκόδαται.
 καὶ προθυμότεροι ἦσαν πρὸς τὸ πράττειν, ἅτε δὲ συ-
 ναυρομένοι καὶ τῷ θεῷ. ἔπω μὲν οὖν Μικροκέφαλος πα-
 ρεγένετο τε πρὸς Βασιλέα συνὸν ῥαζώνῃ, καὶ πάν-
 τα ἔπραξε τὰ παρὰ Φακεωλάτη. Βασιλεὺς δὲ συν-
 δέμενος ἡμέραν ἐν ἣ ἔδει πρὸς τὴν χρυσὴν καλε-
 μένῃ πύλῃ εἶναι νυκτὸς, ἐκείθεν ᾗ ἐδόκει ῥά-

ter ac benigne volebat controversiam
 decidere: & Latinis se responsuram aje-
 bat, si prius eorum postulata apud ani-
 mum bene perpenderit. Phaceolatum
 interea monebat, videret etiam atque
 etiam, quomodo latinorum insidias,
 quas ei diu noctuque pararent, effuge-
 ret. Ille statim custodes corporis sibi
 adhibuit. Et cum per palatium perque
 urbem, armatos circum se habens, am-
 bularet, nulli tamen suspectus erat.
 Verum cum jam ante malis e bello
 existentibus ingemisceret, neque nescius
 esset quanta improbitate, quibus calu-
 mniis magnus dux, & patriarcha Canta-
 cuzenum ad extremas miseras devolvif-
 sent, quem jure oporteret præ aliis sum-
 mum tenere imperium, illo autem tem-
 pore ob timorem quo obsidebatur, cla-
 rius quid communi, ac sibi privatim
 posset conducere animadverteret, ipse
 similiter, quando hæc una, & sola via
 e multis malis emergendi relinqueretur,
 de imperatore in urbem recipiendo co-
 gitavit. Ut porro accepit Zyracem ea-
 dem moliri, cum eo collocutus, & de
 civitate concorditer imperatori dedenda
 pactus est; cui denuo significarunt, et-
 iam Phaceolatum ad ipsius partium stu-
 diosos accessisse. Ut autem e prima-
 riis quempiam ad eum mitti necesse
 fuit, cum quo de tempore decerneretur,
 quo veniret, ipsique urbem
 transderent, placitum est, re confi-
 derata mittere quemdam nomine Micro-
 cephalum, quem accitum, secreto-
 rum faciunt conscium, suadentque ad
 imperatorem ultro confugiat, eique ape-
 riens omnia, de tempore adventus
 Byzantium cum eo conveniat. Mi-
 crocephalus negotio suscepto, Petro-
 gurguro cuidam naviculariam facienti,
 & Phaceolato amicissimo, Selybriam
 deducendus comittitur: erant liqui-
 dem induciæ Selybrianis cum Byzan-
 tiis, ac mercimoniorum gratia æque
 præsentis ut absente imperatore inter
 se commeabant. Nam continentem
 barbari incurfabant, ac deprædaban-
 tur assidue: nec ulla aberat malorum
 facies. Unde via omnimodis invia red-
 debatur. Sic illi Microcephalum ad im-
 peratorem profecturum adornabant.
 Neque tamen Archontes Byzantii dor-
 miebant, quibus visum est propositis
 imperatricis nomine præmiis non vul-
 garibus mittere, ac nonnullos de im-
 peratoris familiaribus morti offerre,
 cui operi re circumspècta Microce-
 phalum accommodatissimum judicabant.
 Quem advocantes, cogitata illi sua
 explanant, & exquisita beneficia spon-
 dent. Is primum hoc accitu time-
 re, ac de urbe tradenda laboran-
 tes deprehensos existimare. Verum
 ut negotii ignaros sensit, quod ju-
 bebatur, promptissime curaturum re-
 cepit. Tum illi litteras conscribunt
 ad quos volunt, cumque illis Petro-
 gurguro Microcephalum (cui & Pha-
 ceolatus eundem tradiderat) lem-
 bo Selybriam perducendum com-
 mittunt. Quod Phaceolatus divinæ
 providentiæ artificium interpretatus,
 velut ipso adjutante numine ad opus
 conficiendum fiebat alacrior. Sic Mi-
 crocephalus ad imperatorem jucun-
 de profectus, Phaceolati mandata
 omnia peregit. Imperator condita
 die, qua ad auream portam noctu

adesset (inde enim facilis ingressus videbatur) Adrianopolim , ne quam suspicionem Archontibus moveret , concessit .

διον εἰσάγειν εἶναι , ἀπῆρκεν εἰς τὴν Ἀδριανού , ἵνα μηδεμίαν ὑπόψιν παρέχοιτο τοῖς Ἀρχεσιν ἐν Βυζαντίῳ .

C A P U T X C V I I I .

Causa, cur imperatrix a patriarcha alienata sit. Res a capite arcessitur. Furor & insania patriarchæ in damnandis, & puniendis recte de religione sentientibus. Apud imperatricem ab episcopis de moribus & religione accusatur. Eiusdem imperatricis diligentia in ecclesia tuenda, & indicta synodus.

Edit. Paris.
pag. 693.

INTEREA etiam imperatrix sua sponte de patriarcha male sentire cœpit, etsi belli tempore singulari eum studio & inclinatione animi fecerat, ut Archontum princeps esset. Causa hæc erat, quod simul bellum esset natum, Palamam sibi ob cathedram patriarchalem insidiari suspicatus, ei ex invidia nocere contendisset. Nam primum quidem ut Cantacuzenum una persequeretur, & ad illius excommunicationem assentiretur postulabat. Eo tam nefariam assensionem communionemque repudiante, perspicuus ille virum virtute, & sapientia conspicuum nihil læsura crimina publica, mutata ratione, impietatis ei dicam scripsit. Acindyno enim cuidam monacho, postquam Barlaamus omnibus calculis, sanctorum scitis de recta, & sana fide pugnantia docere, & sapere convictus est, rursus illius causam in iudicium adducendi, affirmantique injuria damnatum esse, cum recte, ac vere sentiret: Palamam autem, & socios de prava religione accusanti, assentiens patriarcha (neque enim vel Deo parcebat, propter odium quo in Cantacuzenum ardebat: tametsi ipse, Palamas, inquam, Barlaamum velut pestem, ac perniciem gregis repulerat, illique actionem intenderat, adhuc vivo beatæ memoriæ Andronico imperatore, nec solum condemnarat, sed & probationibus e sacra scriptura, & ratione conclusis, ac necessariis demonstrationibus perversi erroris redarguerat) eum, & quicumque eamdem de fide tuebantur sententiam, in carcere detinebat, quantumque poterat affligebat: ac bellum imperatorio simile contra ecclesiam commovebat. Nec enim iudicium ullum, nec argumentorum firmamenta requirens, multos episcopos, & præcipuos de monachis indicta causa damnabat, ac per omne belli tempus spirabat contra pietatem ferociter, Archontibus ejus amentiam non parum adjuvantibus, quod & istuc bello adversus Cantacuzenum momento haud mediocri futurum cernerent. Omnibus namque æqualiter cum Cantacuzeno inique agi videbatur: & bellum civile, ut multarum calamitatum fontem restingui studebant: id quod Archontes non expedire, nec de eo imperatrici, aliisque Romanis audiendum putabant. Itaque per annos illos belli patriarcha contra Acindyni adversarios egregie insaniebat: nempe contra monachos, & episcopos. Imperatrix autem tam audax scelus non omnimodis nesciebat, verum monachos propter Cantacuzeni partes ista pati opinabatur. Cæterum malo in majus adaucto, quot-

ΤΟΥΤΩΝ δὲ πραττομένων, αὐτομάτως ἡ Βασι-
λὶς διετίθετο κακῶς πρὸς Πατριάρχην, καὶ τοὶ
παρὰ πάντα τὸ πολέμῳ χρόνον πολλῶν δὲ μένεται πα-
ρεχομένη καὶ ῥοπὴν, ὡς ἄρχοντα ἀρχόντων εἶναι. αἰτία
δὲ αὗτῃ, ὅτι μὴ τὸ κενεῖσθαι τὸν πόλεμον δι' οὗτος φθονερῶς ὁ
Πατριάρχης ἔχων πρὸς Παλαμᾶν, οἷα δὴ ὑποπτόμενως
ἐφεδρεύειν αὐτῇ πρὸς τὴν καθεδρὰν τῆς ἀρχιεπὶς, ἐπεχείρει
κακουργεῖν. καὶ πρῶτα μὲν ἐκέλευε Βασιλεῖ τῶν Καντακου-
ζιῶν συμπολεμεῖν, καὶ πρὸς τὰς ἐπιτιμήσεις καὶ τὰς ἀφα-
ρισμὰς συγκοινωνεῖν. ὡς δ' ἀπέπατο ἐκεῖνος φανερώς
πρὸς τὴν ἀτόπων κοινωνίαν, συνιδὼν ὡς εἶδεν αὐτὸν ἐκεῖνον
βλάπτειν δύναιτο δημόσια ἐγκλήματα ἐπίσημον ὄντα δι'
ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ, δυσσεβείας ἐδίδωκε μεταβαλὼν.
Ἀκινδύνῳ γὰρ τινὶ μοναχῷ μὴ τὸ Βαρλαάμ ἀπάσαις ἀ-
λῶναι ψήφοις, ἐναντία τοῖς ἀγίοις καὶ λέγοντα, καὶ φρο-
νουῦντα περὶ τῆς ὁρθῆς πίστεως καὶ ὑγιᾶς, αὐτὸς τὰ ἐκεί-
νη ἐκδικουῦντι, καὶ ἡδικοῦνται φάσκοντι περὶ τὴν δίκην
ὁρθὰ καὶ ἀληθῆ φρονουῦντα. Παλαμᾶ δὲ καὶ τοῖς περὶ αὐ-
τὸν κακοδοξίαν ἐγκαλουῦντι, προδεδήμενος καὶ ὁ Πατριάρ-
χης (εἰδὲ ὅτι εἰς Θεὸν ἀπέχετο διὰ τὸ πρὸς Καντακου-
ζιῶν τὴν Βασιλέα ἔχθος, καὶ τοὶ γε αὐτὸς ὢν ὁ Βαρ-
λαάμ τῆς ποίμνης οἷα λύμῳ ἀπελάσας καὶ φθορὰν, καὶ
δίκην κατ' ἐκείνου πεποιμημένος, ἐτι καὶ Βασιλέως Ἀν-
δρονίκου τὰ μακαρία περιόντος, καὶ Βαρλαάμ ἑ μόνον
καταψήφισαμένον, ἀλλὰ καὶ γραφικαῖς ὑποδείξεσι, καὶ
ἀνάγκαις λογικαῖς ἀπελέγξαντος κακοδοξεῖν) Παλα-
μᾶν τε ὁμοίως καὶ ὅσοι τὰ αὐτὰ ἐκεῖνον περὶ τῆς πί-
στεως ἐφρόνου, ἐν δεσμοῖς εἶχε, καὶ ἐκάλεσε ὅ-
σα διωκὰ. ὁ πόλεμος ἐκίνοι κατὰ τῆς Ἐκκλησίας
τῆς βασιλικῆς παρόμοιον. δίκης ὅτι εἰς ἐμὴς εἰς ἐ-
λέγχων, εἰς ὑποδείξεως δέομενος, ἢ τε ἐπισκόπων
ἐκ ὀλίγων, καὶ ἢ λογάδων ἢ μοναχῶν καταψήφίζε-
το ἐρήμῳ, καὶ πολὺς ἔπνευ παρὰ πάντα τὸν τὸ πολέμῳ
χρόνον καὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ τῶν ἀρχόντων ἐν τοῖς πράγ-
μασιν ἐκ ὀλίγα συναιρομένων: εἰρων γὰρ εἰδὲ τῷ
τοῦ μέρους ὀλίγα συναιρόμενον πρὸς τὸν πρὸς Βα-
σιλέα πόλεμον. πᾶσι ὅτι ὁμοίως ἀδικεῖσθαι Καντα-
κουζιῶν ὁ Βασιλεὺς ἐδόκει, καὶ διὰ σπουδῆς ἦγον τὸ
καταλύεσθαι τὸν ἀναρρίπιθέντα πόλεμον συγγενικόν,
ὡς αἴτιον ἐσόμενον πολλῶν κακῶν. ἃ τοῖς Ἀρχεσιν,
καὶ λυσίτελεϊν ἔτε πρὸς Βασιλίδαν, ἔτε πρὸς ἄλ-
λως Ρωμαῖας ἀκείσθαι ἐδόκει. Πολλῶν μὲν οὖν κα-
τὰ τὸ τὸ πολέμῳ χρόνον κατὰ τῶν μὴ τὰ Ἀκινδύνων ἡρη-
μένων τῶν μοναχῶν ἐπεδείκνυτο ὁ Πατριάρχης, ὁμοίως
κατὰ τὰ μοναχῶν καὶ ἐπισκόπων. ἡ Βασιλὶς δὲ ἀνήκου-
στος μὲν ἐπὶ παντάπασιν ἢ τολμωμένων ὡς ᾤετο δὲ τὰς μο-
ναχὰς διὰ τὸ τὰ Καντακουζιῶν ἡρῆσθαι, τοιαῦτα ὑπο-
μένειν. ἐπεὶ δὲ ἡνέχθητο ἐπὶ μέγα τὸ κακόν, ὅσοι τὸ
ἐπισκό-

ἐπισκόπων μὴ καὶ αὐτοὶ διεφθαρμένοι ἦσαν ἐν τοῖς δόγμασι, τὰ κατὰ τὸν Πατριάρχῳ γράμμασιν ἐποίουν Βασιλίδι δῆλα, καὶ πολλῶν κακοήθειαν, καὶ ἡδυσπορίαν τῶν ὁρθῶν δογμάτων ἐνεκάλουν. ἡ δὲ, ὡς ἐπύθετο μόνον, καὶ πρὸς ἀναβολὰς ἐχώρησεν, καὶ ολίγης ἀξίας φροντίδος ἠγήσατο εἶναι τὰ περὶ Θεῶν· ἀλλὰ πᾶσαν ἄλλῳ σπεύδῳ ἐν δούτρῳ τιθεμένη, ἐνὶ τῷ ποροσεῖχε μόνῳ, τῇ Ἐκκλησίᾳ κακῶς παχέσῃ, καὶ πολεμικῇ σῆσαι τὸ κακόν. καὶ τὰς ἐπιφέροντας ἡ γραφὴ μεταπεμψαμένη ἐπισκόπους, ἐπεὶ δεινὰ ἦκουε κατηγορούντων, εἶδοκε δεῖν Σύνοδον ἐκ τῶν ἐνόντων συναθροίσαι, καὶ τὸν Πατριάρχῳ καλεῖν πρὸς ἡ ἀπολογία. ἐγένοντο μὲν οὖν ἐν Βασιλείᾳ οἱ ἐπίσκοποι κελδοσύνης Βασιλίδος, πλὴν τῶν ὅσοι ἦσαν φανερώς τὰ Καντακζυῶν τῇ Βασιλείᾳ ἡρημένοι. Ἐκεῖνοι δὲ ἀπορίτοι ἐν οἰκήσεσι κατεκλείοντο. πλὴν καὶ ἀπόντες, ἡ γνώμῃ ἡ ἔχουσι περὶ τῆς πράξεως ἐδήλου. ἡ Σύνοδος δὲ, προκαθήμενης Βασιλίδος, καὶ τῆς υἱῆς Βασιλέως, τὴν ἐξέτασιν τῶν δογμάτων ἐποίειτο.

Edit. Paris.
pag. 694.

CAPUT XCIX.

Nuntiatur adventus Cantacuzeni Byzantium. Cur non crediderit statim imperatrix. Cur imperator non plus militum adduxerit. Ejus sollicitudo, & dolor. Amici cum timore portam auream perfodiunt. Patriarcha exaucloratur. Imperator cum plausu populi urbem ingrediens, direptiones interdicat. Imperatrix palatium communit: ei Galatai in civitati succurrunt: sed a populo repelluntur. Imperator apud episcopos, & cleri principes pro se causam dicit. Imperatrici minatur, nisi ad pacta veniat. Ad eam legatos mittit: quantum in periculo sit, ostendit.

ΕΝ ᾧ δὲ ταῦτα ἐτελεῖτο, ἐκ Σηλυμβρίας τις ἐλθὼν ἐμύλευεν, ὡς ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἐγγὺς εἶναι Βυζαντίου τειχῶν ὁ Καντακζυῶν, ὁ φυλάττειν δεῖν Βασιλίδαν. ἰχυρίζετο τε σαφέστατα εἶδέναι παρὰ τῶν τὰ ἀπόρητα κοινωνούντων αὐτῷ πεμφθείς. Βασιλὶς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο, ἀπάθῃ εἶναι οἰηθεῖσα ὑπὸ τῶν Πατριάρχῳ φίλων σωεσκότασμένῳ, ἢ αὐτῆς πρὸς τὴν ἀγγελίαν δορυβηθείσης, τὸ δοῦναι δίκῃν ἐκεῖνος ἡδυσπορῆν ἐφ' οἷς ἐτόλμησε καὶ Θεῶν, καὶ ἐφ' ἀνασῆσεσθαι, εἰ καὶ σαφῶς εἶδεν ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ Καντακζυῶν ἐσόμενον ἐν τῷ τειχῶν. ἡ μὲν οὖν τοιαῦτα ἀπεφδέχετο μὴ εἶναι ἀληθῆ τὴν ἀγγελίαν οἰηθεῖσα. τὸ δὲ ἦν ἄρα ἀληθές· ὡς δὲ ἐκ Σηλυμβρίας μὲν τὸ ποροσεμῖαν σπυρδεῖται πρὸς τὰς πράττοντας τὴν ἄλωσιν, ἐν ᾗ αὐτὸν τε παρεῖναι εἶδει, κακείνης τὴν χρυσὴν πύλιν διορύττειν ἀπ' ἀποδομημένῳ, εἰς Ἀδριανέπολιν ἀπῆρε, τὸ κάλλιστον ἀπολεξάνδρος τῆς στρατιᾶς ὑπὲρ χιλίους ὄντας, ἵνα μὴ κατὰ φῶρος εἶναι ἐπαγόμενος πολλὰς· καὶ ἡδὲ τῶν ἀοικῶν, καὶ ἀτρεβῶν ὁδύσας, ὑστέρησε μὲν τῆς ποροσεμῖας ὑπὸ τινος ἀνάγκης κωλυθεῖς ἡμέρᾳ μιᾷ. ὁ πολλοὶς ἐπάλαυε λογισμοῖς, δεδοικὼς μὴ διορύξαντες οἱ τὰ ἐκεῖναι πράττοντες κατὰ τὸ σπυρδεῖν τὴν πύλιν, αὐτὸς μὲν ἀπῆ, ἐκεῖνοι δὲ ὑπὸ τῆς δῆμης ἡδυσπορῶσιν ἀλόντες ἐπ' αὐτοφῶρῳ. καὶ ἐδυσχέρανον ἐκ ἀνεκτῶς, καὶ μόνον διὰ τὴν ἀποτυχίαν Βυζαντίου, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν φίλων ἐμελλεν ἐκ ολίγης ἀπολεῖν. ὅμως δὲ οὐ παντάπαστι τῶν ἐλπίδων ἀπογνῶς, ἐχώρει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον νυκτός. οἱ ποροδόντες δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τινος ἀνάγκης κωλυθέντες τοῖς τείχεσιν ἐπιχειρεῖν κατὰ τὴν ποροσεμῖαν, εἰς τὴν ὑστέραιαν κατ' ἣν ἐν Βασιλείᾳ ἡ καὶ Πατριάρχῳ Σύνοδος

Paris II.

INTERIM Selybria quidam nuntius adest, ea nocte Cantacuzenum ante mœnia Byzantii affuturum, cui malo Augustam occurrere oporteat: affirmabatque, id se exploratissime nosse: utpote missum ab iis, quibuscum ipse arcana sua communicaret. Imperatrix rata fraudem ab amicis patriarchæ fabricatam, ut ipsa ad nuntium consternata, ille supplicium admittæ in Deum impietatis evaderet, non se loco discessuram asseverabat, quamvis plane sciret, ea ipsa nocte Cantacuzenum intra mœnia fore. Hæc illa, cum falsum apportari nuntium arbitraretur, qui erat utique verissimus. Ut enim cum illis, a quibus ad urbem capiendam adjuvabatur, diem constituit, quo die & ipse adest, & illi auream portam obstructam perforarent, Selybria Adrianopolim discessit, cum amplius mille e toto exercitu selectis militibus (ne proderetur videlicet, si magnam multitudinem duceret) perque deferta, & avia iter faciens, necessitate quadam præpeditus, die uno tardius venit, quam præfinitum erat: cum interea cogitationibus distraheretur, metuens, ne pars ejus ipso adhuc absente, ex conventis portam perfoisso muro aperiens, flagrante delicto apopulo necaretur: dolebatque incredibiliter, non solum quod Byzantio frustraretur: sed etiam quod bonum numerum amicorum amissurus esset. Atamen non funditus abjecta spe eodem gradiebatur. Amici & ipsi necessitate quadam illo die retardati, die altero, quo in palatio contra patriarcham conventus agebatur, convenientes, portam auream cum trepidatione, & anxia cura aperiunt. Timebant siquidem,

pag. 695.

A a a

ne præcedente nocte veniens imperator, & ex pactis nihil dum factum inveni-
niens, recessisset, ipsique proditi, ejus
causa, neci dederentur. Tamen nec ipsi
salutem in desperatis ducentes, portam
perrumpunt: erat enim peditum equi-
tumque haud contempnendum agmen, &
si qua vis ingrueret, se defendere illam
posse confidebant. Si perfossa porta im-
peratorem non invenirent, ad eum abi-
re statuebant. Hac mente opus incœ-
ptant. Synodus autem in palatio, post-
quam copiose docuit, patriarcham
ipsum in germanis ecclesiæ dogmatis
desipere, & alios ad sibi assentiendum
cogere, concordibus eum sententiis
exauctoravit. Quam ob causam ma-
xime, imperatorem, & qui urbi ab
eo capiendæ studebant, die præstituto
convenire fuisse prohibitos, postea ju-
dicatum est: ne scilicet imperator in-
juriarum memor, de throno illum de-
turbasse videretur: sed ut eum propter
adulteratam doctrinæ veritatem has pe-
nas pendere omnes perspicue intellige-
rent. Episcopi cum suffragiis aliorum e-
piscoporum, qui ut suspecti, in consi-
lium adhibiti non fuerant, his ita pera-
ctis, multa jam nocte in sua quisque
tecta recesserunt. Imperator ubi affuit,
& ejus factio intus aditum per portam
auream patefecit, resistente nemine,
cum totius populi applausu, & gratu-
latione urbem ingressus est, militibus-
que interdixit, ne ad cives diripiendos
discurrerent: & quantum potuit, idem
plebi vetuit. Ita in pace fuerunt, qui
ab Augusta stabant: nisi si forte qui-
dam a vicinis mulctati sunt, & mili-
tes aliquot in domus hostium, impera-
tore ignorante, penetrantes, prædas
mediocres fecerunt. Imperator usque
ad ædes Porphyrogeniti appellatas cum
processisset, edixit, ne quis contra pa-
latium tenderet: sed quieti manerent:
se quod optimum censuisset, de impe-
ratrice constituturum. Die jam terris
reddita, per medium forum ad Deiparæ
Hodegetriæ templum, debita ejusdem
adoratione, ac præstita victoria gra-
tiarum actione functurus petivit: ead-
emque via rediens, in Porphyrogeni-
ti domum divertit. Augusta ut potest,
palatium communit: domesticis, &
quorum benevolentia plurimum fidebat,
custodiam committit: a Galatæis item
auxilium accersit: qui repente ad ar-
ma convolantes, subsidio ferendo ala-
criter se comparant, eademque hora
impletis quotquot in promptu erant
triremibus, & lembis armatis, ad pa-
latium trajiciunt. Sed eos nonnulli de
militibus imperatoris, populo adju-
vante, crebris jaculis ad terram ap-
pellere prohibebant. Videntes Gala-
tæi se contra tantam multitudinem
invalidos (speraverant enim populum
pro imperatrice tuenda ad ipsos ac-
cessurum) retro abeunt: nec deinde
subsidio venire audent. Imperator die
illo nihil præterea nec fecit, nec lo-
cutus est. Sequenti episcopos, qui-
cumque Constantinopoli reperiiebantur,
& cleri principes cogit: ac primum
quidem de iis quæ bello accidif-
sent differit, quod neque a princi-
pio ipse suscitavit, neque liberis im-
peratoris (quemadmodum ejus obtre-
tatores garrunt) insidias molitus sit.
Sed cum illi capiti suo insidiantes, ex

Edit. Paris.
pag. 696.

ἐλθόντες, ἐν πολλῇ παραχῇ καὶ σάλῳ ὄντες καὶ αὐτοί.
ἐδεδίεσαν γὰρ μὴ τῇ προγενομένῃ νυκτὶ ἐλθὼν ὁ Βασι-
λεὺς, καὶ τῶν συνεττειμένων ἡνυσμένων ἄρρηκῶς μη-
δεῖν, αὐτὸς μὲν αὖτις ἀνεχώρησεν, αὐτοὶ δὲ ὑφ' αὐτῶν
καταποδοθέντες ἔσχατα ὁμῶς, ἐδ' αὐτοὶ τὰς τῶν
σώζεσθαι ἐλπίδας ἀπογυνοῦντες, διώρυκτον τὴν πύλιν,
ἦσαν δὲ σύστημα ἐκ ἀγεννῆς ἐκ πεζῶν τε καὶ ἱππέων, καὶ
ἐξ ἄρρου σφίσιν ἐαυτοῖς ὡς ἀμυνόμενοι, ἂν τις ἐπὶ γ.
καὶ διορύξαντες μὴ ὄρωσι παρόντα τὸ Βασιλεῖα, πρὸς
αὐτὸν ἀποχωρεῖν. ἐκεῖνοι μὲν οὖν τοιαύτῃ γνώμῃ διώ-
ρυκτον. ἡ δὲ ἐν βασιλείῳ σωσδοῦς, ἐπεὶ ἐκ πολλῶν
ἀπεδείκνυ Πατριάρχῳ αὐτὸν τε περὶ τὰ ὀρθὰ τῆς ἐκ-
κλησίας δόγματα ἔχοντα ἐχέγγως, καὶ τὰς ἄλλας ἀναγ-
καζόντα ἐκείνῳ συμφρονεῖν, γνώμῃ κοινῇ καθεύρεσιν
αὐτὰ κατεφίχονται. δι' ἃ δὴ καὶ μάλιστα ἐδόξεν ὕψι-
ρον. Βασιλεὺς τε καὶ οἱ πράττοντες τὴν ἄλυσιν συ-
νελθεῖν καὶ τὴν προθεσμίαν κωλυθῆναι, ἵνα μὴ μνη-
σικακῶν αὐτὸς δοκοῖν τῶν θρόνων καθεύρεται· ἀλλ' ἀ-
κριβῶς εἴη τῶν ὀρθῶν δογμάτων τῆς ἔσχατης ἐξου-
νι. Οἱ μὲν οὖν Ἀρχιερεῖς ἐπεὶ ταῦτα ἑώραξαν, καὶ τὸ
ἀπόντων δὲ τὸ ὑποπτεύεσθαι Ἀρχιερέων συνεπιψισα-
μένων. ἀνεχώρου ἑκάστος πρὸς τὰς οἰκίσεις ἡδὴ πόρ-
ραι νυκτῶν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ παρῆν, τῶν ἐνδόν τε
ἐκείνῃ παρῆντων τὴν χρυσὴν διορύξαντων πύλιν εἰ-
σήλαυνεν ἐδένος ἀνδισαμένην, ἀλλὰ δι' ὀφθαλμοῦ αὐ-
τὸν ἀγόντων παντὸς τῆς δῆμης, καὶ τοῖς τε στρατιώταις ἀ-
πέπε μὴ χωρεῖν πρὸς ἀρπαγὰς· καὶ τὸν δῆμον ἐκάλυσεν
ὅσα δυνατά. ὅθεν ἐδὲ ἐγένετο τις κίνησις ἐπὶ τὰς δο-
κουῖτας ἡρῆσαι τὰ Βασιλίδος, πλὴν εἶπε τινὰς αὐ-
τῶν ἐξημῶσαν οἱ γείτονες. καὶ τῶν στρατιωτῶν δεόλι-
γοι ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν πολεμίων, Βασιλέως μὴ εἰ-
δότος ἐπελθόντες, ἐποίησαν τὴν μετρίαν ἀρπαγὴν.
Βασιλεὺς δὲ ἄχρι τῆς Πορφυρογενήτης καλεμένης οἰ-
κίας προελθὼν, πρῶτα μὲν ἐκέλευε μηδὲν χωρεῖν
κατὰ τῶν Βασιλείων, ἀλλὰ ἀτρεμεῖν, ὡς αὐτὸς ἔφα-
θ' ὁμόμνητος τὰ καὶ Βασιλίδι ἢ δοκεῖ ἔχειν ἄριστα. ἐπεὶ
δὲ διέφαινε ἡδὴ ἡμέρα, δὲ μέσης τῆς ἀγορᾶς ἐβάδι-
ζεν ἐπὶ Θεομήτορος τὸ τῆς Οδηγητῆρας τέμνος, τὴν
ὀφειλομένῳ προσκυῖναι, καὶ τὴν ὀχλασίαν τῆς νι-
κης ἀποδώσων τῇ μητρὶ τῇ Θεῷ. αὖτις δὲ διὰ τῆς
αὐτῆς ἐπανήκων ἐπὶ τὴν τῆ Πορφυρογενήτης κατέλυσεν
οἰκίαν. Βασιλεὺς ὅς ὡς εἶχε τὰ τε Βασίλεια ἡσφαλί-
ζετο, τοῖς οἰκείοις καὶ μάλιστα δοκεῖσιν ὄνοις ἐπιτρέ-
πασα τὴν φυλακὴν. καὶ ἐκ τῶν ἐν Γαλατῶ βοήθειαν
μετεκαλεῖτο. Οἱ δὲ αὐτίκα ἦσαν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ
ὥρμωτο προθύμως βοηθεῖν· τριῖρεις τε πληρώσαν-
τες ὅσαι ἦσαν ἀνδρῶν, καὶ λέμβους ἐφοπλίσαντες,
πρὸς τὰ Βασίλεια ἐπεραιώοντο. ἀντιπατάμενοι δὲ αὐ-
τοῖς ἐκ τῆς μετὰ Βασιλέως στρατιῆς τινές, ἅμα καὶ
τῇ δῆμῃ προσεπιβοητοῦντες, ἐκ εἰων τῇ γῇ προχέον·
ἀλλ' ἀπεπέμποντο βάλλοντες συχνοῖς τοῖς βέλεσιν,
ὀρώντες δὲ καὶ ἐκεῖνοι, ὡς ἐκ ἀντιχόσασσι πρὸς το-
σάυτας, πρότερον δὲ ὦντο ὑπὲρ Βασιλίδος αὐτοῖς, καὶ
τὸν δῆμον συμποροῦσθαι, ἀνεχώρου τε καὶ ἐκείνῳ ὕ-
σερον ἐπεβοήθουν. Βασιλεὺς δὲ κατ' ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ
μηδὲν πλέον μήτε πράξας, μήτε εἰπὼν εἰς τὴν ὕστεραίαν
τὰς τε ἐπισκόπους ὅσοι ἦσαν μεταπεμφάμενος ἐν Βυ-
ζαντίῳ, καὶ τῶν κλήρων κατελεγεμένων τῆς ἐκκλησίας
τὰς μάλιστα ἐν λόγῳ, πρῶτον μὲν περὶ τῶν κατὰ τὴν
πόλεμον συμβεβηκότων διειλέχθη, ὡς ἔτε ἔφαρ-

χῆς ἔλοιτο αὐτὸς, ἔτε τοῖς βασιλέως ἐπιβελόσειε
 παισίν, ὥσπερ ὑπὸ τῇ συκοφαντῇ κατηγορεῖτο. ἀλλ'
 ὑπ' ἐκείνων δὲ φθόνον κεκινημένῃ ἐπιβελόσαντων,
 ἀναγκαίως τ' αὐτῇ καὶ τῇ συνόντων σωτηρίας ἕνεκα
 ἡμυνέτο. εἰς ἀνάγκην δὲ ἐλθὼν, καὶ βαρβάροις χρή-
 σαιτο συμμάχοις, Μύσας καὶ Τριβαλὰς, καὶ αὐτὰς
 τὰς βαρβάρους ἐκείνων ἐπαγόντων. καὶ τὴν γεγενημένης
 φθορᾶς, καὶ αἰχμαλωσίας τῇ Ρωμαίων ἐκείνης ἀπε-
 δείκνυσεν αἰτίαι· ἔπειτα καὶ τῇ γιγνομένων ἐποιεῖτο
 μάρτυρας, ὡς αὐτὸς μὲν ἔτε πρότερον, ἔτε νῦν δυ-
 χερές τι περὶ βασιλίδος διαγοῖτο καὶ τῇ παίδων.
 ἀλλ' ὅσα μάλιστα ἐστὶ πρὸς σωτηρίαν καὶ λυσιτέλειαν
 τῆς ἀρχῆς, ἂν δ' ἐκείνη ἔτι τῷ προτέρῳ δυσμένειαν
 ἐνδείκνυμένη, ἀνδίσσασθαι ἐπιχειροῖν, καὶ σώζειν ἑαυ-
 τὴν καὶ τέκνα δὲ τὰ πολέμῃ, μὴ αὐτῇ προσλογίζεσθαι τὴν
 αἰτίαν, εἴ τι περὶ αὐτῇ, καὶ τέκνα συμβαίη δυσχε-
 ρές. ἐν δὲ αὐτῇ λυσιτελεῖν δοκεῖν, ἐδὲ ἄλλως σῶφρον,
 εἴαν αὐτῇ ἐν βασιλείῳ καθήμενῃ, τὴν πόλεμον αὐτῇ
 τῷ συγγενικὸν ἀνακινῶσαν, καὶ περιορῶν τὰς ὑπολειπο-
 μένας Ρωμαῖκας ὑπ' ἀλλήλων διαφθερομένης. ἀλλ' εἰ
 μὴ πείθοιτο χωρεῖν πρὸς τὰς συμβάσεις αὐτῇ μὲν
 περὶ αὐτῆς ἐδὲν βελόσειναι δεινόν. δεδοικέναι δὲ μὴ
 συμπάντων ὠρμημένων ἐπ' αὐτὰς, μὴ διώηται αὐτὸς
 ἀνέχειν τὴν ὁρμῇ, ἀλλὰ τι τολμηθῇ περὶ αὐτὰς τῶν
 ἀνηκέστων. ἔπειτα δὲ τῆς Φιλίππου μητροπολίτῃ ἀπο-
 λεξάμενος, καὶ Καβάσιλαν τὴν σακελίαν, οἱ καὶ πρότε-
 ρον εἰς Διδυμότειχον ἦκον πρὸς ἐκείνον πρεσβύται,
 ἔπεμπε πρὸς βασιλίδαν. ἡ πρεσβεία δὲ ἡ περὶ εἰρή-
 νης. καὶ πρῶτα μὲν πολλὰς ὡμολόγει χάριτας Θεῷ,
 ὅτι πρὸς ταύτῃ ἦγαγε τὴν ἡμέραν, ἢ λαμπρότερον
 εἶδος πᾶσι δυνάται καταφανῇ ποιεῖν, καὶ τὴν μοχθη-
 ρίαν τῶν συκοφαντηκότων, καὶ τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὰ
 καλὰ, καὶ τὴν ἑαυτῇ πρὸς τὴν βασιλέως παῖδας ἐ-
 ξαρχῆς ἄχρῃ νῦν ἐπιέκειαν διασσωσμένῃ, καὶ τὸ μη-
 δὲν ἀγαννὲς μηδὲ ἀνάξιον τῆς βασιλέως πρὸς αὐτὴν φι-
 λίας μὴ τὴν ἐκείνην τελευτῇ φανῶναι διαπεπραγμέ-
 νον. ἔπειτα συνεβόλουε χωρεῖν πρὸς τὰς συμβάσεις,
 καὶ μὴ κενᾶς ἐλπίσιν αἰωρεμένην, ἢ καὶ ὑπὸ τῶν συνόν-
 των ὀξυπατομένην, οἶσθαι ἀντιχρῆσθαι ἔτι πρὸς τὴν
 πόλεμον. ἔτε δὲ ἐξωθεν ποθεῖν ἤξειν χρητὴν συμμαχίαν
 προσδοκᾶν. καὶ γὰρ ἐστὶν, καὶ ἐστὶν ἐδεῖς, ὅς ἀφίξεται
 ἐπικερήσων, καὶ τε τῶν παρόντων ἐλπίς ἐδεῖα σώ-
 ζεσθαι. τὰ φρεῖς μὲν καὶ χρόνος τινὸς καὶ ἀναλωμάτων
 δεομένης, καὶ ὑλῶν πρὸς ἐπισκοπῇ, καὶ ἐκ ἐξέσε πορί-
 ζεσθαι. τῶν συνόντων δὲ ἔτε ἀξιομάχων ὄντων πρὸς
 τοσαύτῃ δυνάμει, ἔτε τῶν ἐπιτηδείων ἀπορουμένων,
 ὡς τε διαφέρειν τὴν πολιορκίαν ἀμαρῶς. δι' αὐτὰ πάντα
 πρὸς συμβάσεις αὐτῇ συνεβόλουε χωρεῖν. καὶ μὴ αὐτῇ
 μὲν καὶ τέκνοις τὰ ἀνήκεστα προξενεῖν ἐξ ἀβελίας, αὐ-
 τῇ δὲ μεγίστῃ πρόφασιν ἀδοξίας ἀφαιρεῖν. τὸτο δὲ
 καὶ τὴν πόλεμον χρόνον καὶ βέλεσθαι αἰεὶ, καὶ ἄχεσθαι
 πρόφασιν τινὰ τὸ θεῖον παραχεῖν, ἐξ ἧς αὐτὸς τὴν
 ἐπιέκειαν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐπιδείξεται, καὶ τὸ
 πρὸς βασιλέα φίλτρον, ὡς ἀκέραιον νῦν ἄχρῃ διασώ-
 ζει, καὶ ἐδὲν ἥττον ἢ πρότερον κηδεσθαι τῶν παίδων
 διανοεῖται, λόγον ποιέμενος ἐδὲνα τῶν ὅσα πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν πόλεμον ἠγνωμονήθη.

invidia illud excitassent, facere non po-
 tuisset, quin pro sua, suorumque salute
 propugnaret, & barbarorum quoque au-
 xilia, quoniam necessitas ita flagitaret,
 sibi adjunxisse: quando & ipsi Mæsos,
 ac Triballos similiter barbaros induxe-
 rint. Quod autem tanta labe facta,
 tot Romanorum capti sint, eos in cau-
 sa esse docet. Tum ex ipsis actis te-
 stimonium affert, se nec alias, nec in
 præsens adversus Augustam, ejusque li-
 beros quidquam hostile meditatum esse,
 aut meditari: sed quæcumque imperio
 salutaria inprimis forent, atque utilia.
 Sin illa inimicum retineat animum, &
 resistere, seque cum filiis armorum vi
 defendere nitatur, ne sibi adscribat, si
 quid ipsi, & filiis ejus odiosius conti-
 gerit. Non enim conducibile, neque
 cum prudentia conjunctum videri, illam
 in palatio sedentem, & inter cives,
 cognatosque bellum redintegrantem re-
 linquere, Romanorum verò reliquias,
 mutuo se devorantes negligere. Sed si
 ad conditiones descendere nolit, se qui-
 dem in eam durius nihil decreturum:
 metuere autem, ne simul omnibus suis
 in ipsam, & qui cum ipsa sunt irruen-
 tibus, ipse eorum impetum compescere
 nequeat, & aliquid patiatur ejusmodi,
 quod medicinæ faciendæ locum nullum
 relinquat. His dictis delecto metropoli-
 tano Philippopolis, & facellji curatore
 Cabasila (qui & prius Didymotichum
 legati venerant) ad eam de pace illos
 mittit. Ac primum quidem immensas
 Deo gratias agit, quod diem aspexisset,
 qui sole clarius & calumniatorum suo-
 rum scelus, atque odium honestatis, &
 imperatoris liberis ab initio hucusque a
 se præstitam æquitatem, ac moderatio-
 nem, & nihil illiberale, aut indignum
 imperatoris Andronici amicitia post il-
 lius obitum a se designatum possit osten-
 dere. Deinde suadet, ut pacis conditio-
 nibus se submittat: nec vana spe suspen-
 sa, aut etiam ab optimatibus suis de-
 cepta, adhuc armis contra eundem
 putet: neque enim aliunde externum ipsi
 expectandum auxilium: non enim esse
 profecto, qui venturus sit auxilio: &
 ex re præsentī nullam spem salutis efful-
 gere, cum munitiones & propugnacula
 ut instaurentur & tempore aliquo, &
 sumptu, & materia indigeant, quæ nunc
 comparari non possint. Quos autem nunc
 secum habeat, nec pares esse ejus co-
 piis, nec abundare commeatu, ut ob-
 fessionem facile ferant. Ob hæc omnia,
 ut secum paciscatur monet, ne sibi ac
 liberis per dementia immane malum
 conflēt, & illi pulcherrimam gloriæ
 occasionem præcidat. Hoc enim bello
 & voluisse semper, & a Deo optimo
 maximo precatum esse, uti aliquam si-
 bi ansam daret, unde bonitatem, &
 clementiam in vivos, & amorem in
 defunctum demonstrare posset: quem
 usque nunc integrum, sincerumque
 conservet: nec se minus modo quam
 antea de procuratione liberorum ejus
 cogitare, nihili pendentem, quæ per
 bellum adversus se improbe patrata sint.

Edit. Paris.
 pag. 697.

CAPUT C

*Laudatur virtus imperatoris. Imperatrix legationem contemnit. Imperator sum-
mopere contristatur. Cause cur vehementer imperatrici timeat. Castellum in
Blachernis expugnatur. Propugnatores palatii defectionem meditantur. Joan-
nes imperator adolescens matri auctor fit compositionis. Legatio ad imperato-
rem, qua se imperatrix submittit. Asanes socer legatus ut ingratus repre-
henditur. Palamas alter legatus de constantia commendatur. Conditiones pa-
cis aliquot, & utrinque juramenta. Imperator in palatium ingreditur.*

*Edit. Paris.
pag. 698.*

LEGATI, cæterique præsentēs ver-
ba imperatoris, & postulationem
audientes, propter admirabilitatem
vix fidem commodabant. Nam adeo
multa antehac ab hostibus perpeffum
esse, & plus millies inter sacrum sa-
xumque stetisse, postea armis adepta
victoria non ad cædes maculationesque
procedere, pariaque paribus remetiri iis,
qui priores laceffiverant: sed victorem
victos ad pacta conventa invitare, tam-
etsi eos brevi spatio delere funditus
liceret, excellentius quiddam, quam
pro humana natura videbatur. Gaude-
bant igitur tanta lenitate, & suspicie-
bant tam præstantis animi magnitu-
dinem. Imperatrix suorum consilia-
riorum impulsu legationem prorsus as-
spersa, oratores re infecta dimittit,
ex quo imperatorem tristitia, molestia-
que intolerabilis occupavit, sexcentif-
que cogitationibus in diversa rapuit.
Augurabatur enim, pertinaciam istam
non bene eventuram, sed ipsis mala
detrimenta, majoremque luctum, quam
toto belli tempore experti essent, pa-
rituram. Nam & illi omnes, qui cum
imperatore erant, cum multa adver-
sa pertulissent, & similiter qui Byzan-
tii in carceribus fuerant, extreme se
a proceribus Augustæ vexatos memi-
nissent, ira æstuabant, populumque
irritabant: & apparebat, vel invito
imperatore in eos qui essent in palatio
impetum facturos. Verebatur insuper,
ne imperatrici, ac liberis aliquid atro-
cius fieret, quique cum ea versarentur,
omnes hostium gladiis conficerentur:
id quod paulo post propemodum acci-
disset. Ut enim intellexerunt eam le-
gatos rejecisse, ac pacem nolle, castel-
lum in Blachernis appellatum, partem
munitionis & propugnaculorum, quibus
palatium circumdatur, imperatore ne-
sciente expugnarunt, ac diripuerunt,
cum qui intus erant e muris fortiter se
defenderent. Qui porro antehac Augu-
stæ bene cupere putabantur, quibus-
que custodia palatii commissa erat,
postquam undique periculum, & eam
a pacificatione refugientem mori, ipso-
que secum perdere malle viderunt,
consensu ipsam cum liberis præ salu-
te sua neglectum ire, & imperatori
palatium tradere constituerunt. Quin
etiam honoratissimos quosdam ad eum
mittendo, dona & honores quære-
bant, si regiam cum imperatrice, & li-
beris dedidissent. Quos imperator au-
ribus ista respuens dimisit, testatus,

ΟΙ μὲν οὖν πρέσβεις ἢ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες, τὰς Βα-
σιλέως λόγους, ἢ τὴν ἀξίωσιν ἀκούοντες, ὀλίγα
δεῖν ἢ ἡπίστου δὲ ὑπερβολῶν. Τὸ δὲ ποσάυτα πρότε-
ρον ὑπὸ τῆς πολεμικῆς ὑπομείναντα, ἢ μυριάκις ἐν
ἀκμῇ κινδυνῶν καταστάντα, ἔπειτα κρατήσαντα τοῖς ὀ-
πλοῖς, ἢ περιγενόμενον τῆς πολέμιας, μὴ πρὸς φόβου
ἢ σφαγῆς χαρῆν, ἢ ἴσ' ἀντ' ἴσων ἀποδιδόναι τοῖς πρῶ-
τοις ἀρξασιν, ἀλλὰ μὴ τὴν νίκην ἐπὶ συμβάσει προ-
καλεῖσθαι, καὶ τοὺς δυνάμειον ὀλίγω χρόνῳ ἀφαιρεῖν,
κρεῖττον εἶναι ἢ ἀνδραπίνης φύσεως εἶδοσι. ἠδὲν τὸ
οὖν ὅμῃ δὲ τὴν Βασιλέως ἐπιείκειαν, ἢ ἐδαύμαζον
τὴν μεγαλοψυχίαν. Βασιλεὺς δὲ παντάπασιν ἐν προσέ-
δεχῳ τῆς πρεσβείας, ἀλλ' ἀπαράκτως ἀπέπεμπε τὰς πρεσ-
βείας ὑπὸ τῆς σωόντων πειθομένη. ἢ ὁ Βασιλεὺς ὡς
τοῦ ἐδυχεῖσθαι ἐκ ἀνεκτοῦς μυρίοις προσπαλαίων λο-
γισμοῖς. συνεώρα δὲ ἔνστασιν ἐτελομένησαν ἐπ' ἀ-
γαθῷ. ἀλλ' ἐκείνοις τε ἀντικέσθαι κακῶν, ἢ πῶς μέγ-
νος, ἢ κατ' ὅσον χρόνον ὡς πόλεμος λύπης αἰτίαν ἐσο-
μένῳ. οἱ τε δὲ σωόντες ἅπαντες εἰς πολλῶν πείραν ἀλ-
γεινῶν ἐλθόντες, ἢ οἱ ἔνδον ὁμοίως Βυζαντίᾳ τῆς δεσ-
μοτικῆς ἐξελθόντες, καὶ μνησικακοῦντες ἐχάτως
τοῖς σωῶσι Βασιλίδι, αὐτοῖς τε διεπείοντο ὑπ' ὀργῆς,
καὶ τὸν δῆμον ἐξηρέδιζον, καὶ ἐνδύλοισαν, ὡς καὶ Βα-
σιλέως ἀκοντος ἐπιθυσόμνητοι τοῖς ἐν βασιλείᾳ. ἢ ἐδε-
δίει μὴ περὶ τὴν βασιλίδαν, καὶ τὰς παῖδας ἀντικέσθαι
τι τολμηθῇ, ἢ οἱ σωόντες πάντες ὑπὸ τῆς ἐχθραινόν-
των ἀφαιρῶσιν. ὁ ὀλίγῳ ὕστερον, μικρὴ ἐδέησε γενέ-
σθαι. Ὡς δὲ ἐπύθοντο, ὅτι μὴ τὴν πρεσβείαν δέχοιτο ἡ
Βασιλεὺς μηδὲ χαροῖν πρὸς συμβάσεις, τὸ ἐν Βλαχέρ-
ναις φρεῖον, μέρος καὶ αὐτὸ τὸ περὶ τὴν βασιλείαν φρε-
εῖον, κατέλειπον προσαγορεύοντες, ἐξέπορθησαν
τε ἢ διήρπασαν Βασιλέως ἀγνοοῦντος. καὶ τοι γὰρ τῆς
ἐνδον ἀπὸ τῆς τειχῆς ἀμυνομένων κραταιῶς. καὶ οἱ
δοκούντες δὲ περὶ Βασιλίδαν ὄντοί εἵναι πρότερον, καὶ
τὴν φυλακὴν τῆς βασιλείας ἐπιτετραμμένοι, ἐπεὶ τὸν
κίνδυνον ἀπανταχόθεν περιεσάμνοντο ἑώραν, Βασιλί-
δα δὲ μὴ χαρῆσαν πρὸς συμβάσεις, ἀλλὰ μᾶλλον
αἰρεμένην αὐτῇ τε ἀποθνήσκειν καὶ κείνους συναπόλ-
λυσθαι, ἐσκέφατο κοινῇ τῆς σφετέρας σωτηρίας ἐνε-
κα καταπροίεσθαι ἐκείνους, καὶ παραδιδόναι Βασι-
λεῖ τὸ φρεῖον. οὐ μὲν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν λόγῳ μά-
λισα τινὲς πρὸς Βασιλέα πέμψαντες, περὶ προδο-
σίας διελέγοντο, καὶ δωρεὰς ἤτοι καὶ τιμὰς, εἰ πα-
ραδίδοιεν τὴν βασιλείαν αὐτῇ Βασιλίδι ἢ τοῖς τέκνοις.
Βασιλεὺς δ' ἐδ' ἀκρις ἠρέχετο ὥσιν, ἀλλ' ἀπέπεμ-

πεσώζεσθαι μάλλον Βασιλίδαν καὶ τὰς παῖδας εἰπὼν ποιεῖσθαι περὶ πλείους. Βασιλὸς δὲ ὁ νέος Ἰωάννης ἑτοὺς πεντεκαδέκατον τότε ὢν, μείζον ἢ καὶ τὴν ἡλικίαν ἐφαίνετο φρονῶν, καὶ τῷ καιρῷ προσήκοντα βελούμενος, ὡς ὅτ' ἠδ' ἀνέτο φορυβαμένους τὰς ἐν βασιλείοις, σασιάζειν τε ἡδὴ ἀρχομένους, καὶ περὶ αὐτῶν ἐπιεικὲς ἐδὲν βελούμενος, δραμὼν πρὸς τὴν μητέρα, τὸν τε θόρυβον ἀπήγγελλε καὶ τὴν ἐπιβελῶν, καὶ ἐδεῖτο πρὸς Βασιλέα τάχιστα πρεσβείαν πέμπειν, καὶ τίθεσθαι συμβάσεις περὶ τῆς εἰρήνης· μάλιστα μὲν ὅτ' ἐφασκεν ἐκείνον ἐδὲν περὶ αὐτῶν βελούσεσθαι δεινόν. εἰ δ' ἄρα καὶ τὰ δώτερα νικῶν, βέλτιον ὑπ' ἐκείνου κακῶς παθεῖν, ἢ ἀλογίαν δῆμα, καὶ στρατιωτῶν ὀρμῇ περιπεσεῖν. Αὐτίκα τε ἐπέθετο ἡ μήτηρ, καὶ τὸν Ἀνδρόνικον Ἀσάνην τὴν Βασιλέως πενθερόν, καὶ τὴν Παλαμᾶν Γρηγόριον αὐτῇ περὶ κατακεκλεισμένους ἐν δεσμοφωτοῖς ἐνδον βασιλείων ἄγεσθαι ἐκέλευε πρὸς αὐτὴν. καὶ περὶ τὸ πρὸς Βασιλέα διαλεχθεῖσα πρὸς αὐτὴν εἰρήνης ἐπεμπε πρὸς ἐκείνον πρεσβυτάς. Οἱ δὲ νομίσαντες Βασιλέα οἰδαίνειν τε τῷ θυμῷ, καὶ πρὸς ἁμυνῶν τὴν καὶ τὸν πόλεμον γεγενημένων παρεσκευασμένον εἶναι, πρῶτα μὲν ἐπὶ δεήσεις ἐβάλλοντο, καὶ ἐκείνας ἀφεῖναι τὴν ἐργῶν τοῖς ἁμαρτήσασιν, καὶ μηδὲν πλέον ἐπιζητεῖν τὴν τὴν πολεμίων κρείττω εἶναι, καὶ πάντας ὑποχειρίους ὅμῃ λαβεῖν· ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ὀπλοῖς, ἔγω δὴ καὶ τῇ μεγαλοφυχίᾳ φαίνεσθαι νικῶντα, ὑπὲρ δὴ μεγίστην νίκην, καὶ μάλιστα προσήκοντα αὐτῷ. ἔπειτα ἀπήγγελλον, καὶ τὴν πρεσβείαν Βασιλίδος· καὶ ἐδέοντο μνημεῖον τὸ αὐτῇ ἐπιεικείας, καὶ μεγαλοφυχίας, καὶ σωείσεως, καὶ περὶ τὰς Βασιλέως διγνωμοσύνην παῖδας ἀνεξάλειπτον τοῖς εἰς ὕψος καταλιπεῖν. ἐλάνθανον δὲ ξυρὸν ἀκονῶντες, καὶ ἵππων θῆεν ἀγαθὸν ἐπὶ πεδίον προκαλέμενοι. Ὡς ὅτ' ἴδον ἦκε τὰς λόγους Βασιλὸς, πάντα ἡτοιμος ὑπὲρ τῆς Βασιλέως παίδων πράττειν, ὥσπερ αὐτὸς δ' ἐργετῆμνος, ἀλλ' ἐπ' ἀνέχων τὰς δ' ἐργεσίας. τῇ μὲν οὖν πρεσβείᾳ, τῇ πενθερῇ μὲν ἀνείδιζεν ἡπίως τὴν πρὸς αὐτῇ ἀγνωμοσύνην ὁ Βασιλὸς, ὅτι πρότερον ὑπ' ἐκείνου μηδὲν ἀδικηθεῖς, ἀλλ' εἰ δὲ τι τὰ ληθὲς εἰπεῖν, καὶ μυρία δὲ παθῶν, ὁ δ' ἡμίφατο τοῖς ἐναντίοις, καὶ τὸν πόλεμον κέννηκε κατ' αὐτῇ. Παλαμᾶν δὲ ἐπὶ νῆι, καὶ πολλὰς ὁμολόγει χάριτας, ὅτι πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς δίκαια, καὶ τὴν ἀληθείας κάκωσιν ὑπενεγκῶν, ἐδὲν ἀγεννὲς ἔτε ἐπραξεν, ἔτ' ἐφθέγγετο ἄχρη τέλος. Ἐπειτα ἐκέλευε τὰς πρὸς Βασιλίδαν καὶ βασιλέως τὴν ὕμνον γράφειν ὅρκους. καὶ ἐγράφεοντο ἐπὶ τέτοις, ὡς τε μήτ' αὐτῇ ἀμυνέσθαι τὰς λευπηκότας, καὶ σωόντας ἐν βασιλείοις Βασιλίδι τότε, μήδε ζήμιον μηδὲν· ἀλλὰ πᾶσαν ἀμνησίαν παρέχεσθαι τὴν πεπραγμένων. μήτε Βασιλίδαν καὶ Βασιλέα τὴν ὕμνον τοῖς ἐκείνῳ συμπράξασιν καὶ τὸν πόλεμον μνησικακεῖν, μή δ' ἐπιχειρεῖν βλάπτειν, μήτε τέχνην, μήτε μηχανὴν μηδεμίαν· ἀλλ' ἀμφοτέροις διαλελύσθαι τὸ πρὸς τὰς ἐκατέρους προσκειμένους ἔχθος· κτήσις δὲ ἔχειν πάντας, τὰς ἐκάσῳ προσήκοντας ἀπ' ἀρχῆς. συμβασιλεύειν δὲ ἀμφοτέρους Βασιλέα τε καὶ Κωνσταντίνον, καὶ τὸν Παλαιολόγον Ἰωάννην τὸν νέον Βασιλέα· καὶ ἀλλήλους δύνειν τὴν προσήκονσαν δύνειαν πατράσι καὶ παισὶ πρὸς ἐκατέρους ὑπέκειν δὲ τὸν νέον τῷ πρεσβυτέρῳ καὶ πάντα· καὶ τὰ πράττειν αὐτῷ παραχωρεῖν ἐπὶ δέκα ἔτεσι διατὴν ἡλικίαν· μετὰ τὸτο δὲ τὴν ἀρχῆς συμμετεχειν. Τοῖστοι μὲν οἱ ὅρκοι ἐγγέ-

eam cum liberis servatam potius velle maximopere. Ecce autem imperator Joannes tum quindecim natus annos, supra ætatem sapere, & temporis opportuna consulere visus est. Ut enim tumultuantes sensit, qui in palatio erant, & jam dissidere incipientes, deque matre cum filiis nihil æquum animis agitantes, ad parentem accurrens, tumultum & insidias nuntiat: orans ce-
Edit. Paris.
 lerrime ad imperatorem mitti, & cum
pag. 699.
 eo decidi: affirmansque, nihil ab eo grave timendum. Sin secus res eat, præstare illum inclementem experiri, quam in populi dementiam, ac militum furorem incidere. Illico persuasa mater, a Andronicum Asanem imperatoris focerum, & Gregorium Palamam illic carcere detentos ad se adduci iussit: quibuscum de pace locuta, eos ad imperatorem legat. Qui illum timere iracundia, & ad persequendas bello acceptas injurias paratum esse opinantes, primum preces, & supplicationes adhibent, ut reis placaretur, & hostes domuisse, penitusque subjecisse contentus esset: & quemadmodum eos armis vicisset, sic & injuriarum contemptu, & altitudine animi se ipsum vinceret: quæ nimirum maxima, illique convenientissima victoria esset. Deinde legationem exponentes petunt, ut pietatem erga defuncti imperatoris liberos, clementiæ, excelsæ mentis, ac prudentiæ suæ æternum monumentum relinqueret. At enim nesciebant se novaculam ac-
 cuere, & equum cursorem in campum provocare. Cum primum namque ea verba audivit, omnia se illorum causa velle ostendit: perinde ac ipse non daret, sed acciperet beneficium. Legatum vero focerum de ingrata voluntate blanda oratione increpuit, quod nulla in re offensum, sed, si verum fatendum, mille beneficiis cumulatus, tam male gratiam retulisset, & bellum contra se concitasset. Palamam contra laudavit, & gratias egit, quod pro justitia, veritateque gravissime afflicto, usque ad extremum nihil abjectum aut fecerit, aut dixerit. Tum præcepit juramenta ad Augustam, & imperatorem filium conscribi: & conscripta sunt cum his conditionibus. Ut neque ipse vindicaret in eos, qui se læsissent, & tum in palatio cum imperatrice degerent: neque multaret ullo modo, sed omnia præterita oblivione sepeliret: neque imperatrix, aut filius imperator in eos, a quibus ipse Cantacuzenus bello adjutus esset, inimicum retinerent animum: nec illis vel arte, vel ulla machina nocere conarentur: sed utrinque adversum socios utrorumque odia deponerentur, omnesque quas ab initio habuissent, fortunas suas retinerent: imperarent autem ambo, Cantacuzenus, & Joannes adolescens Palæologus: seque ea invicem benevolentia complecterentur, qua pa-
pag. 700.
 tres & filii solent: juniorque seniori potiores deferret in omnibus: ac propter ætatem nondum firmatam, decem annos administratione cederet: quibus exactis, æquali auctoritate cum eo imperaret. In has condiciones & ipse imperator, & Anna Augusta cum filio imperatore, ut in perpetuum servandas

juraverunt : Secundum juramenta , qui
in palatio erant , portis reclusis , Can-
tacuzenum imperatorem acceperunt ,
sexto Idus Februarias , anno orbis con-
diti sexies millesimo octingentesimo quin-
quagesimo quinto , indictione quintade-
cima .

λίους ἢ ὀκτακοσίοις , ἐν Ἰνδίκῳ ,

ἑλωτο , καὶ αὐτὸς τε ὤμνυσεν ὁ Βασιλεὺς , καὶ ἡ βα-
σιλὶς Ἀννα μετὰ βασιλείᾳς τῆς οὐίας , ὥς τε παραβή-
σειθαι μηδὲ ποτε . τετελεσμένων δὲ πᾶν ὅρκων ,
τὰς πύλας οἱ ἐν βασιλείᾳ ὑπαγοίζαντες , εἰσέδε-
χοντο τὸν Βασιλέα , ὁδὸν Φεβρουαρίου ἱσαμένε , ἐ-
πὶ τοῖς πέντε καὶ πενήκοντα ἔτεσι πρὸς ἑξακχι-
πεντακαίδεκάτη .

IOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIAE LIBER IV.
PERIOCHA.
TESTIFICATUR historicus, se, quae gesta sint, fideliter narraturum. *Imperatrix cum filio ante imaginem Dei genitricis confissa sit, et postea
eius vicloris missi.* ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'.
ΙΟΑΝΝΙΣ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΙ
HISTORIARUM
LIBER IV.

Cum Annotationibus JACOBI GRETSERI Societatis JESU,
Notis JACOBI PONTANI ejusdem Soc. & Indicibus.

ΙΩΑΝΝΟΤ ΤΟΤ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ Δ
ΙΩΑΝΝΙΣ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΙ
ΗΙΣΤΟΡΙΑΡΟΥΜ
ΛΙΒΕΡ ΙV.

Notis JACOBI PONTANI ejusdem Soc. & Indidis.
Cum Annotationibus JACOBI GRETSERI Societatis JESU.

JOANNIS CANTACUZENI HISTORIÆ LIBER IV.

PERIOCHA.

TESTIFICATUR historicus, se, quæ gesta sint, fideliter narraturum. *Edit. Paris. pag. 701.*
 Imperatrix cum filiis ante imaginem Dei genitricis consistens sic ta-
 cite victoris misericordiam implorat. Jurat ibidem Cantacuzenus, se a cri-
 mine alienum. Filiam Helenam Joanni imperatori adolescenti despondet. Ju-
 ramentum subditis defertur. Nobiles refragantes, utrique imperatori sacra-
 mentum dicere coguntur: de bonis mobilibus per bellum alienatis sanctio.
 Helena imperatrix salutatur. Nuptiæ apparantur. In imperio a seditionibus,
 & armis summa tranquillitas. Marchio e Lombardia Byzantium, Thes-
 salonicam, Anum ut sibi jure paterno debitas occupare cogitat: Bartholomæi
 legati duæ epistolæ, una ad Clementem VI. Romanum pontificem, altera ad
 Delfinum Viennensem, de laudibus Cantacuzeni imperatoris. Joannem pa-
 triarcham conveniens, ei scelera præterita in se, & rempublicam cum do-
 gmatum impietate objectat: Patriarcha a Synodo damnatur, cujus locum Isi-
 dorus capessit. Ejus laus. Monachi de ambitione patriarchatus reprehenduntur.
 Ab Isidoro imperator publice anathemate absolvitur. Ab Orchane, & ejus
 familia visitur: Iterum in Blachernis justas ob causas coronatur. Joanni
 imperatori uxor jungitur. De collapsa magnam partem æde Sophiæ, illiusque
 instauratione. Cræles semel, & iterum appellatus, urbes post ictum fœdus
 ablatas restitutum negat. Contra eum copiæ cum Persicis auxiliis. Oppida
 imperatoris, quoniam a Triballis tenebantur, deprædati Persæ, in sedes suas
 revertuntur, cum Triballos devastare ac diripere debuissent. Imperator u-
 trumque filium, & fratres uxoris muneribus ornat. Pecuniæ viritim exi-
 gende consilium capit: denuo se in concione contra sycophantas tuetur, de
 quibus graviter conqueritur: de barbaris subsidio vocatis se purgat: culpam
 in adversarios rejicit: de tuenda republica sententias poscit. Civium prima-
 riorum responsum, quo suum, imperatoris, militis, mercatoris, opificis offi-
 cium declarant. Causa exactionis pecuniariæ. In Imperatorem inimicorum
 malignitas, & criminatio. Cur illis pepercerit, negotiumque deseruerit. in-
 sidia novæ quorundam procerum, & cogitationes belli reparandi. Dantur in
 custodiam, ignoscitur, pristinis functionibus redduntur. Querimonia procerum
 quod Anna, & filio fidem astringere coacti sint: ambos defendit imperator,
 & illos excusat, qui se utrique fidelem futurum non putabant. Necessario
 se ad imperium accessisse, & imperatrici, ac filiis ejus infensum non esse.
 Seditiosi etiam ab Irene uxore repelluntur: filium Matthæum ad defectionem
 a patre, & ad principatum, aliquot urbibus in potestatem radactis, sibi
 condendum principes sollicitant. Cur ad illum desciverint. Matthæus quæ-
 dam oppida sibi subdit. Mater filium ad sanitatem revocat. Ejus fœminæ
 laus. Andronicus minimus natu filius e tribus, pestilentia moritur: ejus pe-
 stilentie elegans descriptio. Quas utilitates in hominum animis illa lues

effecerit. Imperator cum genere Thraciae urbes obit, ejusque ad militiam habilitate letatur. Ad Clementem papam legatio, qua se de barbaris in auxilium ascitis excusat: opem suam spondet, si cum principibus Christianis in barbaros bellum suscipere velit. Laudatur a papa. Legati dicta Cantacuzeni in ephemeridem referunt. Papa de cura erga adolescentem imperatorem, & matrem ei gratias agit: ad ecclesiarum concordiam conciliandam eundem hortatur. Petit ab eo imperator Concilium: promittitur. sed bello Italico res differtur, & interea pontifex vita defungitur: ita ex re parata imparata evadit. Tomprotizas urbem tradit. Persae populatores caesi, capti: reliquiae in collem confugiunt. Nicephori despotae periculosa temeritas. Persae donati domum remittuntur. Matthaei filii generosus animus in conflictu. Victoriarum nuntii utrinque. Calculus imperatoris, & in morbo virtus. Quare Galataei bellum imperatori fecerint: spatium regionis supra urbem vafre petunt, nec impetrant: asinis comparantur. Damna ab iis per incendium illata Byzantiis. In tumultu turrim excitant: spatium muro intercipiunt. Mercatores & opifices se de Galataeis vindicari orant. Eorum lapidum jaculatrix machina. Saxa Constantinopoli Galatam per tormenta displosa. Oneraria cum machina depressa. Genuensium oneraria intercepta. Bellum navale. Imperator victus, animum excelsum retinet, classem reparat. Victores triumphant: eorum in victis contemnendis insolentia. Locum reddunt, quem eis imperator donat. De nimia exactione calumnia. Causae insolitorum tributorum. Chium Genuenses tandem restituunt. Calothesus Phocaeam praefectus mittitur. Status Peloponnesi miserandus. Manuel filius imperatricis praetor designatus quid ibi gesserit. Vincit hostes, & ignoscit. Latini Achajam tenentes, amici, ac socii sunt. Laus ejusdem Manuelis a placidis, & integris moribus. Lazarus Hierosolymitanus accusatus, gradu pellitur: fame affligitur: a Galataeis ad fidei communionem invitatus recusat: injurias contemnit: hostibus suis traditur. Patriarchae in eum & humanitas, & inhumanitas. A Cantacuzeno legatus ad Sultatum Egypti pro Christianis, & sua restitutione mittitur. Epistola Sultani responsoria: in extrema Cantacuzeni laus. Gerasimus iterum Lazarum apud Sultatum accusare parans, in via moritur. Successor Sultani Sichuntis archisatrape impulsu in Christianos sevit. Cur Jacobitis hereticis Sichun pepercerit. Lazarus flagellatur: Christiani damnantur infamia, ceteroqui a suppliciis immunes. Palamas Thessalonicae creatus episcopus, a praefectis repudiatur, qui urbem suam facere conantur. Andrae Paleologi in imperatorem audacia. Callistus Isidoro patriarchae succedit. Imperator cum uxore monachismum meditatur. Thessalonicensis opem rogitant suppliciter. Paleologum urbe exigunt, quam Zelotae Crali tradere student. Barbarorum mos in æmulis imperii occidendis. Mertzianes ad imperatorem juvenem jugulandum, ab Orchane subornatus deprehenditur. Imperatrix Anna filium Thessalonicae relinqui non vult. Cavetur a Macedoniae direptionibus. Praefectus Anaëtoropolis urbem sibi vendicat, locis aliis infestus. Imperator ejus naves incendit. Orchanes filium cum sociis revocat: revertentes Mæsiam depopulantur. Praefecti Amphipolitani in imperatorem humanitas. Thessalonicae intestinae discordiae: res feliciter gesta. Veneti opem adversus Genuenses nullam impetrant. Cum principe pastorum pro filio captivo liberando rogante pactum init imperator. Qua ratione Berrhaeam Cralis muniverit. De navibus in transitu fluminis impeditis, & maris estu expeditis. Berrhaea capitur. Persis diripiendi Cralis regionem fit potestas. Movet Edessam imperator, & spe sua frustratur. Oppidula plura se dedunt. Ex-

peditio in Servios. Oppidi descriptio. Suburbanorum transitio. Urbs oppugnatur. Urbes egregiae, & ipsa Scopia, sedes Cralis, imperatorem expetunt. A Dynastis item Triballicis accersitur. Duo transfugiunt. Reditus imperatoris Thessalonicam. Profectio Gynecocastrum. Perfidia praefecti ejusdem loci. Ante Thessalonicam inter Cralem & imperatorem colloquium: ubi se imperator defendit, ipsumque perjurum & causam belli ostendit: nihilo minus ejus in se & uxoris beneficentiam, & humanitatem laudat. Crales perfidiam confitentur: ablata non reddunt: Imperatorem incredibiliter timet. Cur nam urbes occupatas retinere cupiat. Imperator ei improbitatem rursus objicit. Urbium partitio. Pax & epulatio. De Cralis perfidia. Copiae utrinque eductae, & citra praelium reductae. Imperator juniorem imperatorem, Joannem nempe, de Crale cavendo monet, qui proditione Edessam capit. Lyzici praefecti pœna, & obitus. Edesse eversio. Purgat se Mæsurum regi imperator de impressione barbarorum in ejus regnum: consilium dat, de illis Mæsia & Thracia prohibendis. Prodigium, quo Alexander contra Cralem erigitur. Navale purgatur. Mæsi inconstantia, quem frustra revocare conatur imperator. Synodus propter heresin Barlaami & Acindyni. Cur se occultarit Acindynus. Quatriduum in disceptatione ponitur. Ephesi, & Gani episcopi exauctorantur. De tribus tomis conscriptis. Barlaamitis, & Acindyanis silentium indicitur: in custodiis habentur. De Nicephoro Gregora ut seditioso, mendace, & in ecclesiam Byzantinam, in imperatorem, & monachos maledico. Fabella Atlantis ad sanctos monachos accommodata. Cur imperator ad montem Atho profectus: cur inde reversus: cur imperium suscepit. Ejus in curanda ecclesiae pace sedulitas. Iterum contra Gregoram differitur. Veneti contra Genuenses auxilium petunt. Temporarium fœdus Venetorum cum imperatore unde ortum. Galatarum superbia cum arrogantia Lacedæmoniorum conferuntur. Saxum Byzantium bis jaciunt: bellum eis indicitur. Cum Venetis imperator contra Genuenses societatem init. Cur mutuum hæ duæ respublicæ infestæ. Galatæ obsessio. Venetæ classis praefecti audacia. Tres machine frustra comparatæ. De septuaginta triremibus Genuensium nuntius. Populi Genuensis contra optimates turba, quorum sumptibus eæ nares constructæ. Veneti ducis ignavia. Galata frustra oppugnatur. Tarchaniotæ brachium graviter vulneratur. Venetus domum renavigans, Genuenses vix effugit. Imperator junior malevolorum sermunculis in socerum incenditur. Idem Andronicum callidissime decipiunt, quo ejus discessu liberius sint nequam. Ad filium reconciliandum Anna imperatrix a Cantacuzeno mittitur, cui res succedit. Cralem cum uxore objurgat. Genuenses Eubææ oppidum incassum oppugnant. De munitione Byzantii, & stolido consilio cuiusdam Martini, ejus oppugnandi. Ad urbes juxta Pontum imperator mittit subsidia. Sozopolis superbe rejicit, & a Latinis capitur. Ejus eversionem optimates pecunia redimunt. Philotheus Heracleensium episcopus a Galatæis captivos suos liberat. Nicolai ducis Venetæ classis timiditas. Genuenses vincuntur. Galatarum in Catalanos impostura. Genuensium, Venetorum, Catalanorum clades. Ducis Genuensium magnus animus. Nicolaus victoriam fœdat. Imperatoris, & Catalanorum ducis in eum ira. Byzantium in Catalanis egrotis curandis memoranda charitas. Genuenses ab Orchane auxilium implorant. Cur ille Venetis infensus. Nicolaus denuo reprehenditur. Catalanorum dux præ dolore animi moritur: cui sufficitur Monean, quem imperator ad pugnam frustra incitat. Nicolaus ut stultus relinquitur: classem reparat. Grimoaldus Pagani, ducis Genuensium successor apud Sardiniam vincitur. A Venetis

Genuenses afflicti, se principi Mediolanensium cum conditione subiciunt. A Pagano apud Methonen Veneti expugnantur. Pax inter utrosque. Pagani, & optimatum exilium. Genuensium status restitutus. Paleologus cum uxore, & altero filiorum Didymotichum abit: eodem Irene cum episcopis Matthæum illi conciliatura proficiscitur. Paleologus Matthæo absolutam gubernationem scripto firmare abnuit, & contra socerum arma capit. Matthæum Adrianopoli obsidet: Zernomianum timore super-venientis soceri concedit. A-
Edit. Paris. ag. 704. *drianopolitani Cantacuzeno resistentes vincuntur, & diripiuntur. Zernomianenses ut temerarii incurfantur. Paleologus pro auxilio Crali fratrem dat obsidem: eidem Mæsus subsidium mittit. Cantacuzenus ab Orchane auxilium contendit. Mæsi Persas fugiunt, a quibus Triballi & Romani partim ceduntur, partim capiuntur. Persæ Mæsorū agris illata vastitate in Asiam redeunt. Cantacuzenus pace a Paleologo obtenta, ejus oppidis infestus. Chalcidicen propter Morrheos incurfat. Ad Paleologum pacem petentem scita similitudo, cui malos consiliarios pacem impediētes detrabere nititur. Paleologus desperans in Tenedum cum uxore fugit. Ejus fœminæ laus eximia. Urbes ejus Cantacuzenum accipiunt dominum. Irene Byzantium sedulo tuetur. Paleologus ad mœnia veniens, & spe lapsus, Galatam divertit: inde in Tenedum renavigans, maledicta vectorum in Cantacuzenum dissimulat. Tumultus nobilitatis Byzantii, & cum Cantacuzeno exposulatio, & de Matthæo imperatore designando petitio. Callistus patriarcha obsistit, & quasi aliena locutus reprehenditur. Longa oratione ut sepe imperator suspicionem tyrannidis a se depellit, justitiæque, & integritatis laudem aucupatur. Paleologum de aliquot capitibus accusat, inde probans Matthæum filium non injuria imperatorem nominari. Paleologus se de duobus capitibus purgat. Matthæus imperator declaratus, Adrianopolin mittitur. Callisti in sede non repetenda pertinacia. De successore ejus deliberatio. Citati Canones. Imperator peccatum suum fatetur. Philotheus fit patriarcha. Callistus Galata in Tenedum profugit. Coronatio Matthæi, & uxoris. Pergamenus Tenedius seditiosus, & auctor defectionis, victus Thessalonicam mittitur. De Persis, pecunia e Thracia educendis. Terræ motus ingens urbes prostrernit, quas barbari ut desertas occupant. Sulimani perfidia. Ab Orchane imperator urbes reposcit, & ille filium ad reddendum inducit. Causa cur Cantacuzenus ad generum in Tenedum vellet proficisci. Duas Galateorum urbes in Scythia Sulimanus expugnat. Paleologus Byzantium venit, populus tumultuatur. Cantacuzenus cum uxore de monastica vita complectenda agit. Pugna cum Paleologo. Philothei monitio de barbaris ad auxilium non vocandis: paret imperator. Redaccensus populi furor. Philotheus se occultit. certis conditionibus juratur. Propugnaculum ad portam auream describitur. De barbaris Thracia pellendis, in quos bellum dissuadet Cantacuzenus. Diversum de ejus oratione judicium. Juniorum obtrectatio. Custodes ad portam auream dedere se Paleologo abhorrent: astus Italicorum militum. Minæ Cantacuzeni. Veniam petunt, arcem dedunt. Paleologus in palatium invitatur: ad epulas socerum ipse invitatur. Plebis tumultus propter Cantacuzenum sedatur. Socer genero voluntatem profitendi monachismi detegit, & cum uxore fit monachus: mutantque ambo nomina. Petit Paleologus, ut inter ipsum, & filium Matthæum resarciat concordiam. Redditur throno Callistus. Nicephorus despota fidem fallit. Fœdus inter imperatores. Optimates Joannis impostores: propter eos bellum recrudescit: Matthæo se purgat. Obitus Cralis. Helena Cralena imperat. Factiones nobilium. Nicephorus dux Thessaliam*

obtinet. Famuli eius scelera. Regina uxor Nicephori Byzantium, deinde ad virum se confert: in Peloponnesum ad fratrem perfugit. Maritus in certamine ab Albanis interficitur. ipsa Byzantii cum matre monacham agit. Orchanis filium a piratis captum persoluta grandi pecunia liberat Paleologus. Triballorum principum amicitia cum Cantacuzeno, & ejus filio. In quantas angustias reductus Matthæus. Urbis Philipporum descriptio. Capitur Matthæus a Philippensibus in palude. Gratianopolim cum ejus uxore & liberis capit Paleologus. A Boichna Triballo Matthæus pecunia Paleologo venditur. Utrum oculi ei effodiendi. Laudatur Paleologi in eundem misericordia: libertas captivo promittitur. Cantacuzenus gratias agit, & eum e custodia studet impetrare. Ziani in Eugeniam monacham, Cantacuzeni antea conjugem, pestifera calumnia. Quidam a Matthæo liberando postulatur: ambiciosius respondet. Prudentissima oratio, qua pater filium a cupiditate imperii detorquere nititur. Obtemperat Matthæus, & jurat. Paleologus amice cum eo versatur. Cantacuzenus cum eodem, totaque ejus familia ad novum disfidium inter illum & generum fugiendum Peloponnesum petit, ibique eum fratri Manuelli præfecto commendat: & tandem Manuelem in se a calumniatoribus irritatum placat. Callistus patriarcha ad Cralenam legatus imperatoris cum sociis ibidem obit. Ejus corpus monachis ab Atho monte negatur: Mesembria obsidetur. Pax. Philotheus in patriarchatum redit: Historiæ totius epilogus. Notatu imprimis digna in hoc extremo libro sunt. Secunda Cantacuzeni coronatio Constantinopoli, prior enim Adrianopoli contigit. Templi Sophiæ laus, collapsio, instauratio. Nuptiæ imperatoris Paleologi cum Helena Cantacuzeni filia. Litteræ, & legationes inter Clementem VI. pontificem & Cantacuzenum super barbaris oppugnandis, & concordia ecclesiarum. Bellum navale cum Galateis. Chius insula a Genuensibus recepta. Res gestæ in Peloponneso. Legatio Cantacuzeni ad Sultatum Egypti, & ejus responsio. Res Thessalonicenses. Contra Barlaamum, & Acindynum synodus. Nicephori Gregoræ insectatio. Inter socerum, & generum repullulans bellum, prudentia & auctoritate imperatricis Annæ repressum. In Catalanos vulneratos, & egros Byzantium civium laudabilis charitas. Inter Matthæum & Paleologum propter Adrianopolim, finitimasque urbes controversia. De Matthæo in imperatorem flagitato. Pax & fœdus inter imperatores. Res inter Paleologum, & Matthæum gestæ. Matthæi infelix exitus. Cantacuzeni, & conjugis monachatus.

Edit. Paris.
pag. 705.

Edit. Paris.
pag. 706.

CAPUT PRIMUM.

Fidelitatem suam in narrando testatur. Libri argumentum. Imperatrix cum filiis ante imaginem Deiparæ. Jurat imperator, quod sæpius antea. Deo Sycophantiis liberatus gratias agit. Helena Cantacuzeni filia adolescenti Joanni despondetur, quem commendat. Juramentum a subditis postulatur. Nobilissimi quidam detrectant, soli Cantacuzeno subesse cupientes: quod ille non patitur. Sanctio de bonis soli. Joannes imperator Helenam Cantacuzeni filiam ducit. Quies summa a discordiis, & armis. Marchio e Lombardia Byzantium, Thessalonicam, Ænum, ut hereditarias urbes occupare molitur.

ISTIUSMODI bellum inter Romanos ipsos accensum, quinquennio duravit: adeoque multas, ac sævas clades invicem intulerunt, ut iis imperium Romanum pene funditus eversum, ac deletum sit. Quæ omnia sicut acciderunt, ita nos, nihil prætermittentes, accurate explanavimus: & quod jam pridem facturos spondimus, nec ad gratiam quidquam, nec ad odium scriptum. Reliquum est igitur ea quoque hominum memoriæ commendare, quæ in monarchia Cantacuzeni gesserit: & quæ illi rursus controversia, atque diffidium cum genero Palæologo imperatore intercesserit. Postquam enim iurando functus, palatium introivit, & Augustam ante deiparæ Hodegetriæ imaginem cum filiis stantem invenit, quo magis imperatorem ad misericordiam permoveret, efficeretque, ut recordationem omnium, quæ per bellum gravia sibi, & odiosa accidissent deponeret. Ille primum Dei matris iconem supplex veneratus, deinde super ea universis audientibus iuravit: se nec meditatum esse, nec fecisse quidquam qualecumque contra ipsam, & filios, priusquam ab illis bellum moveretur: neque eam cum filio imperatore imperio spoliare ullo modo cogitavisse: sed omnia meras esse fabulationum criminationes, confictasque calumnias. Sibi inde ab initio fuisse propositum, quemvis laborem subire, & quantum quantum haberet opum, ad communem, imperatricis, filiorumque fructum, ac suam denique gloriam in privato habitu manentem impendere. Postea Deo exquisitas agit gratias, cum vivus ad illum diem pervenerit, ex quo manifestissime obtrectationibus, & iniustis accusationibus liber futurus sit, cum rebus ipsis obtrectatorum nequitiam, modestiamque suam palam declararit. Tum una cum Augusta, & filio imperatore in conclave sibi paratum ingressus est. Ibi sermo inductus de republica, & adolescenti desponsa Helena filia. Cæpit enim statim vehementissime juvenem diligere, non solum ob amorem, quo in patrem ejus fuerat: sed etiam quod videbat esse b Gratiarum omnigenarum, ut ita dicam, domicilium. c Nec enim forma dumtaxat ei inerat digna imperio: verum etiam fortitudinis, atque prudentiæ non vulgarem præ se ferebat indolem: quæ virtutes postea quoque, ut sperabatur, in eo eluxerunt. Nulli quippe majorum suorum imperatorum intelligentia secundus est: & generosam sæpenumero audendi fiduciam hostibus demonstravit. Postridie edixit imperator, ut

Edit. Paris.
pag. 706.

ΤΟΙΟΥΤΟΣ μὲν ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥωμαίων πόλεμος ἐπὶ πέντε ἔτεσιν ἀνερίπιδη· καὶ ἔτι καὶ κωσαν ἀλλήλους πολλὰ καὶ χαλεπὰ, ἐξ ὧν ὀλίγα δὲ ἀναστῆναι συνέβη τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ. ἀ καὶ ὡς ἐγένετο πάντα ἐξεθέμεθα μὴ ἀκριβείας, μηδὲν παραλιπόντες, ἀλλὰ τὰ ἀρχαία φυλάξαντες ἐπαγγελίαν, ὥστε μήτε πρὸς χάριν, μήτε πρὸς ἀπείθειαν, μηδὲν εἰπεῖν, ἀλλὰ τὰ ὄντα ἀκριβῶς. Λοιπὸν ὅτι ἡδὴ καὶ τὰ Καντακουζηνῶν τῇ Βασιλεῖ μοναρχοῦντι πεπραγμένα διηγήσασθαι, καὶ ὅσα ἐν διαφορᾷ κατέστη αὐτῷ πρὸς Παλαιολόγον Βασιλέα τὴν γαμβρόν. Ἐπεὶ ὅτι μὴ πρὸς ὅρκους ἐγένετο ἐν Βασιλείῳ, Βασιλῖδα μὲν μὴ τῶν τέκνων πρὸς τὴν τῷ Θεομήτορι εἰκόνα, τῇ Οδηγητείας εἶρεν ἱσαμένῳ, ἵνα μᾶλλον κάμπτη Βασιλείᾳ, καὶ πείθῃ μηδενὸς ἀναμιμνήσκειν τῶν καὶ τῷ πόλεμον συμβέβηκότων δυσχερῶν. Ὁ δὲ πρῶτος μὲν τῇ Θεομήτορι εἰκόνα προσκύνη, ἔπειτα ὤρνυε καὶ τῇ εἰκόني εἰς ἐπὶ κέρον πάντων, ὡς ἔτε βελεύσασθαι, ἔτε πράξαι τὸ τυχερὸν καὶ Βασιλίδος καὶ τῶν παίδων, πρὶν τῷ πόλεμον κινήσῃ παρ' αὐτῶν. καὶ βεβλήσασθαι κατ' ἐδένα ὅσον αὐτῇ καὶ Βασιλεῖ τῷ υἱὸν τῆς ἀρχῆς ἀποσερεῖν. ἀλλὰ πάντα συκοφαντίας εἶναι καὶ διαβολᾶς πλαθείσας ὑπὸ τῶν εἰπόντων. Ἐκείνον δὲ τοιαύτῳ γνώμῳ ἐξαρχῆς, ὡς πάντα πόνοι ὑπομνησθῆναι, καὶ σύμπαντα ὅσα προσῆλθ' χρήματα καταναλώσονται ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῶν κοινῶν, καὶ αὐτῆς τῆς Βασιλίδος, καὶ τῶν παίδων, καὶ σφετέρως δόδοξίας μένων ἐπὶ χήματος. ἔπειτα πολλὰς διαχειρίας ἀπεδίδα Θεῷ, ὅτι ζῶν εἰς ταύτῃ ἦκε τὴν ἡμέραν, ἥ τις ἀπαλλάξῃ σαφές αὐτῶν συκοφαντιῶν, καὶ τῶν ἀδίκων ἐγκλημάτων, ἔργοις αὐτοῖς ποιήσαντα καταφανές, τὴν τε τῶν εἰπόντων μοχθηρίαν, καὶ τὴν ἐπιείκειαν αὐτῶν, ἔπειτα εἰσήεσαν ἅμα Βασιλίδι καὶ Βασιλεῖ τῷ υἱῷ εἰς τὴν οἰκίαν ἢ παρεσκόλατο πρὸς τὴν τῆς Βασιλέως ὑποδοχῇ. καὶ ἄλλα τε διελέχθησαν περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ Ελένη τὴν αὐτῆς θυγατέρα τῇ νέῃ κατηγγύησαν Βασιλεῖ. ἑάλω ὅτι αὐτῆς κατὰ κράτος δίδυς ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς, οὐ μόνον διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ὀνομασίαν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸν ἐώρα δοχεῖον ἂν τις εἴπῃ, χαρίων παντοδαπῶν. καὶ μόνον ὅτι εἶδος ἄξιον ἐπεδείκνυτο τυραννίδος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρείαν, καὶ συνέσειν ἐκ ἀγανείας ὑπέφαινον ἐλπίδας. ἀ καὶ εἰς ὕπερον ἐξέβη κατ' ἐλπίδας. συνέσει τε ὅτι ἐδούρος ἀπολείπεται τῶν πορογόνων Βασιλέων. Postridie edixit imperator, ut

σιλίων· καὶ τῇ δ' ὑψυχίαν καὶ τὴν πόλιν, ἐχάπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλὰκις ἐπεδείξατο τοῖς πολέμοις. εἰς τὴν ὕστεραίαν δὲ ἐκέλευεν ὁ Βασιλεὺς, τὰς τε αὐτῷ σωζόμενας ἔξω Βυζαντίε, καὶ τὰς Βασιλίδι προσηκείμενας συγκλητικὰς τε ἅμα στρατιώτας, καὶ τὰς ἄλλας τῶν ἐπιφανῶν, πένσεις ἀμφοτέροις δι' ὀρκῶν δίδοναι τοῖς Βασιλεῦσι, καὶ μηδεμίαν εἶναι διαφοράν, μηδὲ διασσεῖν, ἀλλ' ὑπὸ μίαν Βασιλείαν ἅπαντας τεταχθαι. οἱ μὲν οὖν ἐνδοξοὺς ἦσαν μὲν Βασίλειδος, καὶ χάριν προσωπολόγου Βασιλεῖ, καὶ τὰς ὀρκιαστικὰς παρήχοντο προθύμως. καὶ ἔξω δ' οἱ πλείους ἐκ λυγρῶν καὶ μάστιγα ἐπιφανῶν. ἀλλὰ Καντακυζηνῶν μόνον ἔφασαν τῷ Βασιλεῖ δελεύσειν, ἐτέρω δ' μηδενί. δεινὸν γὰρ εἶναι ποσαῦτα ὑπομέναντες καὶ τὸν πόλεμον, καὶ χρήματα προέμνηροι, καὶ οἵ κείως, καὶ σφαῖρας αὐτὰς ὑπὲρ τῆς νίκης τὰς πολέμου, ἐπειτα ὅτε ἔδοξαν κεκρατηκέναι, ἀφρόνως φαίνεσθαι κατάκρας ἡττημένους, καὶ δελεύοντας ἐκείνοις οἷς ἐξῆλθε, καὶ πρότερον δελεύειν εἰ βέλονται, τῶν πολλῶν ἐκείνων δυσχερῶν ἀπαλλαγέντας. Ἐπὶ ταῖς μὲν οὖν ἡμέραις ἐφιλονεύουσι μή ταῦτα ποιεῖν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ ὑπάγειν αὐτὰς τῇ ὑπὸ τὸν Βασίλειον τὸν νέον δελίαν. Καντακυζηνὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς τὴν ἑστᾶσιν ὁρᾶν, συντόμον τινα τὴν ἀπόφασιν καὶ αὐστηρίαν ἐξήλεγκε μεσσην. τὰς γὰρ μὴ βελομένης τῷ γαμβρῷ ὑπέκειν, ἐκέλευε καὶ αὐτὴ ἀναχωρεῖν. βιάζεσθαι γὰρ ἐκ ἐθέλειν ἔφασκε τινὰ αὐτῷ δελεύειν, ὥσπερ ἐδὲ πρότερον. ἀλλ' εἰ μὲν τις βέλονται τεταχθαι ὑπ' αὐτῶν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ Βασιλέα τὸν γαμβρὸν ἠγεῖσθαι Κύριον. εἰ δ' ἐκείνῳ μὴ βέλονται ὑπέκειν, καὶ αὐτὴ ἀφίστασθαι. ὥς ἐκ ἐνόησεν ἄλλως ἢ τῶν τὸν ἑόπον τὰς διχοστασίας ἐκ τῶν ἐν ἐν μέσῃ γίνεσθαι. Οἱ μὲν οὖν Βασιλεὺς, τοιαῦτα εἶπε πρὸς ὀργάν. ἐκείνοι δὲ οἱ πρότερον ἀντιστάμενοι, δείσαντες τὴν Βασιλέως ἀπειλήν, εἰκόν τε καὶ τὰς ὀρκιαστικὰς ἀπέδιδον ἢ ἐκέλευεν ὁ Βασιλεὺς. μὲν τὸ δὲ ἐθέσαι μὴδὲνα μὴδενί παρενοχλεῖν περὶ τῆς καὶ τὸν πόλεμον ἠρπασμένων πλὴν τῆς κτήσεως. ταῦτας γὰρ τὰς ἐχούσας ἀποδιδόναι τοῖς Κυρίοις. εἰ δὲ τινες ἀπέδοντο ἢ διεφθείραν, μήτε τῇ ὧν ἀποδιδόναι, μήτε μὴ εἰς τὸ ἀρχαῖον χῆμα ἀναγκάζεσθαι καθιστᾶν. Τοῖς μὲν οὖν ἀδικήσασιν, καὶ ἠρπακόσιν ὁ Βασιλεὺς τοιαύτως παρείχετο φιλοτιμίαν. τοῖς δὲ ἀδικηθεῖσι καὶ ἀποσερευμένοις τῶν οἰκείων, ἐτέροις τρόποις ἐθεράπευσεν ἢ ἐνδεῖαν. καὶ τῶν τῶν τρόπον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πᾶσαν ἀμφισβήτησιν περικύβηκε καὶ πρόφασιν θορύβου. καὶ ἐν εὐταξίᾳ πάλιν, καὶ εἰρήνῃ τὰ Ρωμαίων ἦν. Ἐπειτα ἐκ τῆς Αδριανῆς Βασιλίδος καὶ γαμετῆς μὲν τῶν θυγατρῶν μετεκαλεῖτο πέμψας. ἐπεὶ δὲ παρῆσαν ἐν τῇ πρὸς τὴν πόλιν τῆς Θεομήτορος τεμένει, ὁ πηγὴ τέ ἐστιν ἀφρόνων ἰαμάτων καὶ καλεῖται, Βασίλειδος Ἀννης ἐξελάθησιν καὶ τῶν Βασιλέων συμπάρωντων, καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων καὶ ἐπιφανῶν, Ελένη ἡ τῇ νύμφῃ μέλλουσα Βασιλεῖ συνοικεῖν, προστεταχότος τῷ πατρὶ, καὶ Ἀννης τῆς βασιλίδος, ἐπιστήμοις ἐκοσμεῖτο βασιλικαῖς, καὶ Ρωμαίων Βασιλὶς προσηγορεύετο. Ἐπειτα εἰς τὰ Βασιλεια πάντα ἅμα Βασιλέων γενομένων, οἱ γάμοι τῆς νεῆς Βασιλέως παρεσκιάζοντο, καὶ πάντες ἐν ἐλπίσι χρηστέραις ἦσαν, ἀναπνέουσιν ἀπὸ τῶν τῶν πολέμων δυσχερῶν. καὶ μόνον γὰρ οἱ Ρωμαῖοι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπαύοντο διαφορὰς καὶ στάσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔξωθεν πολέμοιοι πυθό- Ανδρονίκη, καὶ τὴν Ρωμαίων ἀρχὴν αὐτῇ προσήμνηροι, ὥς ὑπὸ Βασιλέα τὸν Καντακυζηνὸν ἅπαντα ἡ Ρωμαίων γένοιτο ἡγεμονία, ἐπαύοντο πολεμεῖν. οὐ μόνον γὰρ οἱ ὁμοροὶ δυναταὶ παρασχῶν τι τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας ἐπεχείρουσιν, ἀλλὰ καὶ μαρκίσσης ὁ Δουμεπαρδίας ἀρχων, υἱὸς δὲ ὧν τῇ πρώτῃ Βασιλέως

qui secum essent , **l**extra urbem morantes , & qui ab imperatrice essent optimates , milites , alique nobiles sacramento concepto fidem utrisque imperatoribus adstringerent , & universis uni se imperio subjicientibus , cessaret omnis dissensio , & omnes discordiæ aliquando tandem finirentur . Quotcumque igitur in urbe cum imperatrice erant , & gratias imperatori agere , & sacramentum libenter dicere . Foris autem plures , & quidem nobilissimi , repugnare , ac profiteri , Cantacuzeno soli se parituros , prætere-
nemini . Esse enim perabsurdum , cum tot , tantosque labores bello exantlaverint , facultatesque , propinquos , semetipsos pro nihilo habuerint , ut hostes debellarent , jam cum debellaverint repente ipsosmet debellatos , superatosque videri : & subesse illis , quibus & ante , tam multarum molestiarum adhuc expertes , subesse poterant , si voluissent . Sic per triduum , ne idem quod cæteri facerent , neu junioris imperatoris jugum acciperent renitebantur . Cantacuzenus imperator contumaciam videns , paucis , ac summa severitate edixit , qui genero parere nollent , a se quoque discederent . Nolle cuiquam sibi parendi necessitatem imponere : quemadmodum nec antehac imposuisset : sed si quis sibi subdere se cupiat , eum & imperatorem generum oportere dominum agnoscere : aliter enim lites , & dissidia numquam sublaturum iri . Hæc imperator , non sine bile : cujus minis rebelles illi contreriti cesserunt , atque ut jussum erat juraverunt . Præterea sanxit , ne quis illi ob rapta bello negotium faceisset ; res tamen soli ad antiquos possessores redirent . Si quæ emptæ , aut vitiatæ essent , neque redhiberentur , neque in veterem formam , habitumque restituerentur . Injuriosis itaque , & invaloribus talem honorem habuit . Qui autem injuriam perpeffi , & fortunis suis nudati essent , eorum inopiæ aliis rationibus medebatur . Sic brevi spatio omnes disceptationes , & turbarum occasiones amputavit , rursusque bene ordinata republica pacem , ac tranquillitatem agitabat . His actis Adrianopol uxorem cum filiabus evocat . Quæ ut affuerunt , in templo Deiparæ ante urbem (quod ut nomine *πηγή* , id est fons dicitur , sic re ipsa curationum plurimarum fons est) Anna imperatrice egressa obviam , & præsentibus imperatoribus cum magistratibus , & nobilitate universa , Helena adolescenti Joanni nuptura , patre , & Anna Augusta jubentibus , imperatorio cultu exornata , & imperatrix salutata est . Deinde omnibus simul cum imperatoribus in palatio congregatis , nuptiæ apparabantur , & universi a bellicis miseriis relevati , meliora ominabantur . Quippe non tantum Romani contentionibus , & factionibus mutuis desistebant : verum etiam exteri hostes sub Cantacuzeni auctoritatem totum imperium Romanum subiectum esse audientes , arma inhibebant : siquidem antea & vicini dynastæ aliquid ab eo abradere laborabant : & Marchio e Lombardia princeps , imperatoris Andronici senioris ex filio nepos , qui præ ceteris omnibus sibi imperium

*Edit. Paris.
pag. 707.*

Edit. Paris.
pag. 708.

tamquam debitum vendicabat (cujus etiam pater Theodorus cum Andronico juniore de eodem litigaverat) certior factus, Romanis Cantacuzenum imperare, ac præter Byzantium, Thessalonicam, & Ænum, reliquum omne imperium filiis defuncti imperatoris abstulisse, considerabat, quomodo & ipse adducta classe harum trium urbium sibi potius ex paterna hereditate, quam Cantacuzeno debitarum potiretur: ad quod eum mirifice Cumintzes cardinalis, uxoris ejus frater sollicitabat: qui etiam navibus ædificandis non exiguum pecuniam, & alioqui ad apparatus bellicum impensam non modicam conferebat. Jamque instructus erat, ut illius anni vere ineunte Byzantios magna potentia navali aggressurus.

ἐπεὶ ἐκείνη μεγάλη δυνάμει ναυτικῇ ἐπιπλόσων Βυζαντίοις.

καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἀξίων. καὶ ὅτι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Θεόδωρος Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ Βασιλεῖ περὶ τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας ἠμφισβήτη· πυθόμενος ὡς Βασιλεύσειε παρὰ Ρωμαίοις ὁ Καντακυζηνός, καὶ τὴν μὲν ἄλλω ἅπασαν ἀρχὴν ἀφέλοιτο τῇ Βασιλείῳ παίδων, Βυζαντίον δὲ μόνον καὶ Θεσσαλονίκην καὶ Αἶνον ὑπολείπειτο, ἐσκέπτετο ὡς καὶ αὐτὸς ἐπελθὼν δυνάμει ναυτικῇ, τῇ ὑπολειμμένων τεσσάρων πόλεων κρατήσειε μᾶλλον αὐτῷ προσήκουσιν ἐκ κλήρης πατρὸς, ἢ Καντακυζηνὸν τὸν Βασιλέα ἔχειν. ἐνήγετο ὅμως μάλιστα πρὸς τὸ, καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν ἀδελφῶν Κεμίντζη προσαγορεύομενα καρδινάλιος, χρήματά τε πολλὰ πρὸς τὸν σόλον παρεχομένη, καὶ ἄλλω σωτέλειαν πολλὴν πρὸς τὴν παρασπένδω. καὶ ἤδη παρεσκόλατο, ὡς ἅμα ἦεν τὰ

C A P U T II.

Marchio a quodam Bartholomæo deterretur. Ejus epistola ad papam Clementem, & Delfinum Viennensem de laudibus Cantacuzeni, oratione admodum luculenta. Quem etiam contra accusatores defendit, & Delfino commendat. Etiam Constantino equat, & Octaviano ac Theodosio, Scipionique Africano præfert. Scopus laudationis explicatur.

VERUMENIMVERO ex Bartholomæo quodam intelligens, Cantacuzenum jam Byzantium, atque imperium universum sub se redegisset, ab instituto quievit. Hic namque Bartholomæus a a Delfino Viennensi ad Annam imperatricem legatus, cum interea, dum ipse legationem obit, Cantacuzenus Constantinopolim occupasset, congressus cum eo, ejusque prudentiam admiratus, Clementi papæ & Delfino, a quo missus fuerat, scripsit. Eas epistolas in historiam hanc ad verbum illigavi. Quæ quidem ad papam est, sic habet. Univerfus populus exultet, victoriaque tanti imperatoris totus terrarum orbis gratuletur. Dies enim sanctificatus Christianis illuxit tertio Nonas Februarii, quo nimirum Deus emisit angelum suum præparare viam suam ante illum, & lumine suo splendidissimo belli tenebras procul dispellere: qui pacem, tamquam virentis olivæ ramusculum attulit. Hic enim est rex pacis, alter Salomon, b cuius faciem omnis terra videre desiderat. Ecce enim, ut ostenderet dominus, non in equi robore, aut in potentia hominis, sed divina virtute erectum hoc trophæum, a precellentissimo, & invictissimo Domino Joanne Cantacuzeno Augusto imperatore, potestatis suæ thesauros aperuit, & in illum suorum charismatum dona effudit, dum videlicet illi c hanc reginam urbium, Constantinopolim inquam, & quantumcumque est imperium, cælesti virtute in potentiam armorum, & brachio extento tradidit, ut in ipso donorum ejus, & misericordiæ fluvii perennes clarius apparerent. Hic enim est, de quo scriptura, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit. Imo profecto Christum imitatus, bonum pro malo reddidit: memor misera-

pag. 709.

ΠΥΘΟΜΕΝΟΣ δὲ παρὰ Βαρθολομαίου τινός, ὡς Καντακυζηνός ὁ Βασιλεὺς Βυζαντίον τε ἤδη & ἄλλω ἅπασαν Ρωμαίων ἀρχὴν ὑποποίησται, ἀπέχετο τῶν ἔργων. Βαρθολομαῖος ὅμως ἐστίν, ἐκ Δελφίνος Ντεβιάνα πρὸς Ἀνναν τὴν Βασιλίδαν ἡκὼν πρεσβυτέρης, ἐπεὶ μεταξὺ πρεσβεύοντος, Καντακυζηνός ὁ Βασιλεὺς ἐκράτει Βυζαντίον, εἰς λόγους ἐλθὼν, καὶ τὴν Βασιλείαν συνησιν θαυμάσας, πάντα τε τῷ Κλήμει, καὶ τῷ πέμψαντι Δελφίνῳ ἐγράψεν ἐπιστολὰς ὡς ὅτι ἔχον προσεδέχκαμιν τῇ διηγήσει. εἶχεν οὖν καὶ πρὸς μὲν πάντας ἑτάτους. Ἀγαλλιάσθω πᾶς ὁ λαός, τῆς τῇ Ρωμαίων ἀρχῆς, καὶ τῆς νίκης ἐνεκεν τῶν τοσούτων Βασιλέως, εὐφρανθήτωσαν σύμπας ὁ κόσμος. ἡγιασμένη ὅμως ἡμέρα πᾶσι Χριστιανοῖς ἀνατέταλκε καὶ τῇ τρίτῃ τῆς Φεβρουαρίου, ἐν ᾗ δὴ ὁ ἁγίος εἰσεν ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτοῦ ἄγγελον κατασπένδοντα τὴν ὁδὸν αὐτῆς, καὶ ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ τῶν οικείων διαυγέσας τὴν φῶτι πόρρῳ ποιησόμενον. τὸ τῆς μάχης σκοπός, ἀγαγόντες καὶ ἀπερ κλάδος χλοαζέσης ἐλαίας τὴν εἰρήνην. ἔπος γὰρ ἐστὶν ὁ Βασιλεὺς τῆς εἰρήνης ὁ δεύτερος Σολομὼν, ὁ τὸ πρόσωπον ἐπιθυμεῖ βλέπειν πᾶσα κτίσις. ἰδὲ ὅτι ἵνα δείξῃ Κήριος ὡς ἐκ ἐν ἰσχύϊ ἵππε, ἐκ ἐν δυνάμει ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ γέγονε τὸ ὅτι παρὰ τῶν ὑποφλοτάτων καὶ νικητικωτάτων Βασιλέως καὶ αυτοκράτορος Κυρίως Ἰωάννης τῶν Καντακυζηνῶν, ἀνέωξε τὰς τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως θησαυροὺς, ἐγχεῖας ἐπ' αὐτὸν τὰ δῶρα τῇ ἑαυτοῦ χαρισμάτων, τὴν Βασιλίδαν δηλαδὴ ταύτην τῇ πόλει, τὴν Κωνσταντινὴν φησὶ, καὶ παραχρῶν ὁλόκληρον αὐτῇ Βασιλείαν τῇ θείᾳ αὐτοῦ δυνάμει ἐν δυνάμει ὅπλων, καὶ ἐκτεταμένῳ βραχίονι, ἵνα ἐν αὐτῇ μᾶλλον φανῶσιν οἱ ὅτι παντὸς ῥέοντες ποταμοὶ τῇ ἑαυτοῦ χαρισμάτων, καὶ τοῦ ἐλέους. αὐτὸς γὰρ ἐστὶ περὶ ἧς γέγραπται, ὅτι ἠδυνήθη παραβλῶναι, καὶ ἐπαρέβη, καὶ κακὸν ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησε. μᾶλλον δὲ ἐπὶ ὁμοῦ τῇ Χρυσῇ ἀνταπέδωκεν ἀγαθὸν ἀντὶ κακοῦ,

κακῶ, μνηθεῖς ἐλέως, καὶ ἐπιλαθόμενος ἀνομίας. ὁς γε καὶ γέγονεν ἀγαθὸς στρατιώτης καὶ ὁ πρῶτος ἀθλη-
σαντα Στέφανον, ὑπὲρ τοῦ λίθοις βαλλόντων αὐτὸν διακ-
τῆ προσευξάμενον, καὶ μὴ σήσης αὐτοῖς, εἰρηκότα, Δέ-
σποτα, ὁ ἁμαρτίαν ταύτην, ἐξ ἧς οἶδασι τι ἐποίησαν.
ἐδέετοτ' ἀπ' αἰῶνος ἡκαστα ποσαύτῳ ἀνδρὸς ἀρετῶν γε-
γονέναι, ἔτ' Οὐπαβιανῶ τῷ Βασιλεῖ, οὔτε Θεοδοσίῳ,
οὔτε μὲν ἐν Αὐγύστῳ τῷ Καίσαρι, ὡς ἐς ἡδυνήθη τῇ
τοῦ ὅπλων δυνάμει καταστρωνυῖναι εἰς γλῶ, τοιοῖς δέ-
ναι ὅτι αὐτῷ χρῆσθ' ἐλεον, ἐπιλαθόμενος τοῦ εἰς αὐτὸ πάν-
των κακῶν. Ταῦτά τοι καὶ χαῖρε ἀγιώτατε Δέσποτα τῇ
οὕτως ὀτυχεῖ, ἔγω νικητικώτατ' εἰσόδῳ, ἀναιμάκτῳ
καὶ ἀζήμιῳ τῷ Χρυστιανικῷ λαῷ. καὶ αὐτοῖς χαῖρε, ὅτι
ἡ ἀλήθεια δι' ἀληθείας ἐδέχθη. ἡ δὲ τῷ Χρυστῷ ἀλήθεια,
ἐδείξετ' ὅτι ἀδούου τέτε Βασιλέως ἀλήθειαν, ἐπὶ τῷ ἀ-
παντήσαι ὅτι ἀλήθειαν αὐτῷ καὶ ὅτι ἐλεον, καὶ καταφιλῆσαι
εἰρήνῃν καὶ δικαιοσύνην. Εγὼ δὲ πέποιδα τὸ εἶναι
μᾶλλον ὑπὲρ εἰρήνης, καὶ καταστάσεως τῷ σύμπαντος
Χρυστιανικῷ λαῷ, ὅς εἰς ἐπίδοσιν τῷ καὶ τοῦ ἐχθρῶν τῷ
σαυρὲ τροπαίᾳ. ὥσπερ αὖ μικρὰν ὅτι ζῆμῃαν εἰργάσατο
τοῖς βασιλεῦσι Ρωμαίας ἡ χρόνον ἐπὶ πλεῖστον ἀύξη-
θεῖσα διχόνοια. τοίνυν εἰ καὶ τινα δεδήλωται τῇ σὺ ἀ-
γιότητι ἀρρήτην γήματα κατὰ τὸ πορρῆνθέντος γαλλυοτά-
τε Βασιλέως, καὶ Αὐτοκράτορος Ρωμαίων Κυρίου Ἰωάν-
νε τῷ Καντακουζηνῷ τῷ καὶ πατρὸς σου τῷ γαλλυοτάτε
Βασιλέως, καὶ Αὐτοκράτορος Ρωμαίων Κυρίου Ἰωάννη τῷ
Παλαιολόγῳ, ἀλλ' οὐκ μὴδαμῶς ἐς δεξιὰ, ἢ πι-
σευτῖα κατὰ τινα ἔσπον. οἶμαι γὰρ ὡς ἐν τέτῳ θήσε-
ται ἡ σὺ ἀγιότης περὶ τούτων καλῶς παρὰ τοῦ πορρῆ-
νθέντων τέτῳ Κυρίου καὶ Βασιλέως, ἢ δὲ πρὸς βεῖαν,
ἢ δὲ γραμματῶν ἀληθινόν τε καὶ καθαρώτερον. Τοι-
αῦτα μὲν οὐκ πρὸς Πάπαν Κλήμητα ἔκτον, ὁ Βαρθο-
λομαῖος ἔγραψε περὶ τοῦ Βασιλέως. Ἰνιμπερτω δὲ Δελ-
φίνῳ Ντεβιάνῳ παρ' οὗ καὶ πρὸς βεῖαν πρὸς Ἀνναν ἡ καὶ
ὁ Βασιλῖδα, ἔπος. Αλαλαξάτωσαν ἄσμενοι τοῦ πι-
σεῶν ἅπας ὁ δῆμος. Ἐαλάτωσαν ὁ χορὸς τῷ Χρυσ-
τιανῶν πίσεως. Ἀνακαινίζεσθωσαν ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ
ἀγίαις Ἐκκλησίαις περιφανεῖς ἑορταί. ἡχεῖτωσαν
εἰς τὸ ὕψος αἱ ψαλμοὶ δῖαι. πᾶς τῷ μοναχῶν ὄρ-
γανα πληττέτωσαν τὸν αἶρα, καὶ δὲ σώματος ἱ-
τωσαν πάντων, καὶ πᾶσαν τὴν περὶ χωρὸν ἔχου-
σιν αἱ προσκυνοῦσαι αὐταὶ πανηγύρεις, ὅπως ἡ
τῶν χαίροντων κραυγὴ, μὴ μόνον παρὰ τῶν ἐπι-
γείων, ἀλλ' ἐπὶ καὶ παρὰ τῶν οὐρανίων ἀκούηται
πολιτῶν. Ἀκούσατε τοίνυν οὐρανοὶ, καὶ λαλήσω.
καὶ ἀκούετω γῆ ῥήματα ἐκ σώματος μου. Ἀλλὰ τίς
οὐκ ἂν ἀσμένως ἀκούσαι, τίς οὐκ ἡκεβωμένως
προσέξει τοῖς λεγομένοις, ὅτι χεῖρ Κυρίου ἐγένε-
το ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ Ρωμαίων, ἐπὶ τῇ τὴν ἡμέ-
ραν καταφωτίσαι τὴν νύκτα, καὶ τὴν λαμπρότη-
τα πόρρω τὸ σκότος ποιῆσαι, καὶ τοῖς καθε-
μένοις ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου, φῶς ἐξ
οὐρανῶν ἀνατεταλκέναι. Ορᾶτε γοῦν ὅπως τουτὶ τὸ
φῶς ἀνατέταλκεν ἀνωθεν, ὡς τῇ μεγάλῃ τῶν ὀ-
πλων κατασκόπῃ τὸν ἐπὶ πάντας καθήμενον Ἰψιστον
τῇ οἰκίᾳ δυνάμει παρεχνηκέναι τῷ μεγάλῳ περι-
φανεσάτῳ Βασιλεῖ Κυρίῳ Ἰωάννῃ τῷ Καντακουζηνῷ,
τῷ καὶ τῇ Βασιλείᾳ καὶ τοῦ Βασιλέως Πατρὶ, ὁ ἅπας
καὶ μέχει καὶ εἰς δόξον ἔχουσαν τὸν τοῦ δικαίου
τῇ ἀρχῇ δώρημα, ἵνα γνῶσι σαφῶς ἅπαντες, τὸ παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ γεγο-

tionis, & immemor iniquitatis. Qui et-
iam fuit bonus miles, secundum exem-
plar primi athletæ Stephani, orantis pro
persecutoribus se lapidantibus, dicentis-
que, Domine, ne statuas illis hoc pec-
catum, quia nesciunt quid faciunt. Num-
quam post homines natos ullius tam sin-
gularis, incredibilisque virtus audita est,
& neque Octaviani, neque Theodosii:
ut quos vi armorum humi prosternere
potuit, illis, omnium in se commis-
sorum oblitus, pie misericordiam suam
impertiret. Latere igitur sanctissime
Domine adeo felici, adeo triumphali,
incruentoque & Christiano populo mi-
nime noxio ingressu. Iterum gaude, quo-
niam veritas per veritatem suscepta est.
Christi enim veritas hujus infantis im-
peratoris veritatem ostendit: propterea
quod veritas, & misericordia illi obvia-
verunt, justitiaque & pax inter se os-
culatae sunt. Equidem hoc ad pacem
potius, & optimum universi populi
Christiani statum, & ad incrementum
trophæi contra inimicos crucis Christi
pertinere confido: quemadmodum non
mediocri detrimento fuit Romanorum
imperatoribus, longissimo tempore am-
plificata discordia. Proinde etsi quæ-
dam nefanda facinora de nominato a
me serenissimo imperatore, & Augu-
sto domino Joanne Cantacuzeno (qui
etiam pater nunc est serenissimi impera-
toris, & Augusti Romanorum, Joan-
nis Palæologi) sanctitati tuæ narrata
sunt, certe nequaquam admittenda,
nec ullo modo credenda sunt. Arbitror
enim beatitudinem tuam de his ab ipsis
dominis, imperatoribusque nostris sive
per legatos, sive per litteras probe,
& verius atque liquidius nihilo minus
cognituram. Hæc ad papam Clemen-
tem VI. Bartholomæus de imperatori-
bus. Ad Imbertum autem Delfinum
Viennensem, a quo etiam legatus ad
Annam imperatricem venit, in hæc
verba litteras dedit. Totus fidelium
populus jubilet hilariter: psallat Chri-
stianorum chorus: in sacrosanctis eccle-
siis illustrissimi dies festi renoventur: fe-
riant sidera psalmodiæ: eant cælo mona-
chorum organa: volvantur per omnium
ora, omnemque circumcirca regionem
pervagentur hæc jucundæ panegyres, ut
gaudentium clamor non a terrestribus
solum, sed etiam a cælestibus civibus
exaudiatur. Audite igitur cæli quæ lo-
quar, & audiat terra verba oris mei.
At enim quis non libenter audiat, quis
non solícite dictis adhibeat animum,
factam esse scilicet manum domini su-
per Romanum imperium, quia dies illu-
minavit noctem, & splendor fugavit
tenebras: sedentibusque in tenebris,
& umbra mortis, lux de cælis orta est:
videte quomodo lux hæc desuper orta
sit, ut qui sedet super omnes excelsis-
simus, non apparatu bellico eximio,
sed sua ipsius virtute magno, & in-
clytissimo imperatori, domino Joanni
Cantacuzeno, eidemque imperii, &
imperatoris parenti, hanc omnium ur-
bium reginam traderet, & huc us-
que justus iudex hoc ei imperium pro
munere servaret: ut omnibus hoc a
domino Deo, non ab homine factum

Edit. Paris.
pag. 710.

Edit. Paris.
pag. 711.

plane constaret. Ait enim sapientissimus Salomon, tempus cuique rei sub cælo, & omnia bona in tempore suo. Tempus flendi, & tempus lætandi. Sic aliquando & Christus, nondum venit hora mea. Et alibi, pater, venit hora, & nunc est, ut clarificetur filius tuus: statimque paterna vox ad filium, & clarificavi, & iterum clarificabo. Etiam in evangelio legimus, Joanni Christo nostro ad Jordanem dicenti: ego a te baptizari debeo, & tu venis ad me? respondisse Christum, sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Verba illa, *sine modo*, nondum adesse tempus significabant exaltationis & gloriæ: quoniam nondum venerat hora benedictionis, & gratiæ. Hæc igitur luminis hora Romanorum servata est imperio: ne, si repente, & improviso munus hoc fidelibus exhiberetur, vilipenderetur. Hic est, qui cælum ac tempestates serenat. Hic ille, qui post lamentationem, & lacrymas lætitiā infundit. Quem enim sanctorum patrum exaltavit in gloria, tribulationibus prius non exercitum? sicut & scriptura perspicue clamat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Et Deus dicit: quos diligo, arguo, & castigo. Sic & psalmicen, cælestis ille citharædus David, cecinit: castigans castigavit me dominus, sed morti non tradidit me. Et alio loco: pater meus, & mater mea, & omnes noti mei dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Tu quoque, amabilissime dux, hunc de quo loquor imperatorem, admitte, quem Deus ad imperium temperandum delegit: & hunc inter præcipuos numera, quem Deus imperio custodivit. Omnis namque potestas a Domino ad bonum aliquem finem instituta est: & qui potestati imperantis resistit, secundum Apostolum divinæ ordinationi resistit. Et cave, ne quando unus de illorum ordine reperire, qui a iusto Job reprehenduntur, istis verbis. Hi sunt qui resistunt luci. Hi sunt desertores luminis, quod in tenebris sine crimine lucet: siquidem tenebræ id non comprehenderunt. Et exemplum æterna dignum memoria Christi cultoribus exhibeto, quomodo magnus iste imperator magni Constantini clementiæ in se ipso fert imaginem: qua infantes, in quorum cruore a lepra curandus erat, jugulari vetuit. Et humanitatem illius, qui post Iulium Cæsarem imperavit Octaviani (propter quam & humanitatis rex vocatus est) noster imperator superavit: æqualis, si non etiam major, pietate optimo imperatori Theodosio. Vicit æquitatem ac bonitatem Scipionis Africani, qui Africam nobis Italiam tributariam fecit. Nam cum multi, diversisque moribus & ingeniis mortales imperatorem talem offenderent, meritoque capitis pœnam timere potuissent, simul atque vi bellica intra mœnia fuit, nulli malo aliquo inflicto nocuit, de omnibus autem bonis & malis bene mereri cupit: Deum in hoc imitando, qui solem suum super bonos & malos oriri facit. Quoniam igitur modo Christianis istis bonum non velim? Quomodo Romanorum genus, quod Christum in crucem actum adorat (quem vetus ac novum testamen-

nos, καὶ ἐπαρὰ ἀνθρώπων. φησὶ γὰρ ὁ σοφώτατος Σολομὼν, καιρὸς τῷ ὑπὸ τῷ ἔρασόν παντὶ πράγματι, ἔπαντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν. καιρὸς θρήνης, ἔκαιρὸς χαρμονῆς. ἔπως εἰρηκὲ ποτε καὶ ὁ Χρυσὸς, ἐκέτι ἦλθεν ἡ ὥρα μὲν, καὶ ἀλλὰ χεῖ λέγει, Πάτερ, ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς σε καὶ παραχρῆμα ἡ πατρικὴ φωνὴ τῷ υἱῷ ἀπεκρίνατο, καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. ἐχί δὲ καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἀνέγνωμεν ὅτι νίκα ὁ Ἰωάννης εἰρηκε τῷ Χριστῷ ἡμῶν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σε βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; Τί Χρυσὸς ἀπεκρίνατο ἄφες γὰρ φησὶν ὁ Ἰωάννης ἄφες ἄρτι. ἔγω γὰρ δεῖ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τοιγαρὶν ἄφες ἄρτι δηλοῦντος τὸ λόγος, ὡς ἔγω καιρὸς ὑψώσεως, ἐδὲ δόξης. ὡς ἔγω ἐληλύθει ἡ τῆς εὐλογίας καὶ τῆς χάριτος ὥρα. Αὕτη τοίνυν ἡ τῆς φωτὸς ὥρα, ἡ τῇ Βασιλείᾳ Ρωμαίων τρηθεῖσα, ἵνα μὴ ἀδρόον ἐπιστῇ τοῖς πιστοῖς τὸ δῶρον διὰ τὸ ἐλπίσθαι. ἔπος ἐστίν ὁ μετὰ τὸ νέφος αἰθρίαν δὲς. ἔπος ἐστίν, ὁ μὲν τὸ ὄδυρμόν καὶ τὴν θρήνην, ἀγαλλία μα ἐγχεῖν. Τίνα γὰρ τῶν ἁγίων πατέρων ὑψώσεν ἐν δόξῃ, μὴ προτέρων θλίψεων ἠγασμένων, κατὰ καὶ ἡ γραφὴ χαρρήδην βοᾷ, Πᾶς υἱὸς ὑψώμενος παρὰ Κυρίαν, πρῶτον παιδύεται. καὶ ὁ Θεὸς λέγει, ἐς ἀγαπῶ διορθῶμαι τε καὶ παιδύω. Οὕτω ὁ ὀφθαλμοδὸς, καὶ κιθαρῶδὸς ἑρᾶντος ἐκείνος Δαβὶδ ἦσε. Παιδεύων ἐπαίδουσε με ὁ Κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ ἐπαρέδωκε με. καὶ ἀλλὰ χεῖ. Ο πατήρ μου, καὶ ἡ μήτηρ μου, καὶ πάντες οἱ γνωστοὶ με ἐγκατέλιπόν με, ὃς Κύριος προσελάβετό με. προσλαμβάνε τοίνυν καὶ αὐτὸς ἐρασμιώτατε Δεξ τὸν ῥηθέντα ταύτην Βασιλείαν. ὅνπερ ὁ Θεὸς προσελάβετο εἰς τὴν Βασιλείαν κατὰ σῶσιν. καὶ τῶτον ἐν τοῖς μάλιστα ταύτη, ὅν ὁ Θεὸς διετήρησεν εἰς τὴν Βασιλείαν. Πᾶσα γὰρ ἐξουσία εἰς ἀγαθὸν παρὰ Κυρίαν τῷ Θεῷ ἐστίν. Ὁ γὰρ τῇ τῇ βασιλείᾳ υἱὸς ἀνδρισμῶς ἐξουσία καὶ τὸ δόξολον, τῇ τῷ Θεῷ βεβλήσει ἀνδίσταται. ὅρα δὲ μή ποτε ἡς ἐαυτὸς εἰς ἐκείνων τῶν παρὰ τῇ δικαίᾳ ἰωβ ἐλεγχόμενων, λέγοντος, ἔποι εἰσὶν οἱ ἀνδρισμῶς τῷ φωτί. ἔποι εἰσὶν οἱ τῷ φωτὸς ἀποσάται, ὅπερ ἐν τῷ σκότει φάινον, καὶ φέρει αἰτίαν. εἴγε ἡ σκοτία αὐτὸν κατέλαβεν. ἐν μὲν τοιγαρὶν μνήμης ἄξιον ὑπόδειγμα τοῖς τῷ Χρυσῷ λατρεύοντι δόξα, ὡς ὁ μέγας ἐπὶ Βασιλεὺς, καὶ τῷ μεγάλῃ Κωνσταντίνῳ ἐν αὐτῷ φέρει χρυσόπτε. ἡ τινι φονεύει τοὺς παῖδας ἀπειρῶν, ὡν ἐν τῷ αἵματι θανατοῦνται ἐμὲλλον ἀπὸ τῆς λέπρας. Τὸ τῷ Ἰελοῖ Καίσαρα βεβασιλεύοντος Οὐλαβιανῷ φιλάνθρωπον, ὅτι καὶ φιλάνθρωπότητος ἐκείνος κέκληται Βασιλεὺς, καὶ παρὰ Βασιλεὺς ὑπερήλασεν. ἴσος εἰ μὴ καὶ μείζων ἐστίν εἰς θεοσέβειαν τῷ καλῶς ἀρξάντι Θεοδοσίῳ. Ὑπερέβη τῷ ἐπιείκειαν τε καὶ χρυσόπτε τῷ Αφρικανῷ Σκιπίωνος, καὶ τοῖς ἡμετέροις Ἰταλοῖς τῷ Αφρικανῷ ὑποτάξαντος. Πολλῶν γὰρ ἀνθρώπων ἐ κατὰ διαφορὰς τρόπους τῷ ποιούτῳ Βασιλεῖ προσκεκρουκότων, οἱ γὰρ ἐ εἰκότως ὤφειλον τὸν τοῦ θανάτου κίνδυνον δειλιάειν, ἐπεὶ περ ἐν ὅπλων δυνάμει ἐπὶ γένειτο, οὐδὲν κακόν τι ἐπαγαγὼν ἐλυμνίστα. Πάντας δ' ἐργετῆν βούλεται ἀγαθοὺς τε καὶ ποιητοὺς, ζηλῶν ἐπὶ τούτῳ Θεὸν τὸν ἀνατέλλειν ποιῶντα ἐπὶ ποιητοὺς καὶ ἀγαθοὺς. Πῶς οὖν ἐκ ἀν ἀγαθὸν βελοῖ μὲν τοῖς Χρυσιανῶς τούτοις; πῶς τὸ τῷ Ρωμαίων γένος τὸ τῷ ἐσαυρωμένον Χρυσὸν προσκυνοῦν, ὃ γὰρ καὶ ἡ παλαιὰ καὶ νέα ἑλθὼν καὶ

ἀναγινώσκει, καὶ ἔπεται, ἐκ αὐτοῦ δεικνύον ἐν μέσῳ
 τῆ καρδίας μου; δι' ὃν ἔσθ' αἵματι ἀνθρώπινῳ λυ-
 θρεῖται μάχαιρα. ὅτε μὴ κακὸν ἀντίκακόν, μᾶλ-
 λον δ' ἀγαθὸν ἀντὶ πονηρῆς ἀποδίδεται. ὅθεν τὸ
 παρακαλῶ τὸ σὺν δεικνύον ἐξουσίαν, ἵνα τὸ πι-
 πτον Βασιλέα Ἰωάννην, πὺν χάριν Θεοῦ μεθερμηνεύ-
 μιον, ἐν μεγάλοις φιλίας πάσης δεσμοῖς, καὶ
 μηδὲν κατ' αὐτὸ καινότερον, ἢ παρὰ τὸν, ἢ ἀκέραιον.
 ἔπος δὲ ὁ Ἰωάννης χάρις λέγεται, εἰκότως, πᾶ-
 σι χεῖρες γε αὐτοῦ. καὶ μὴ τὸ Αποστόλου δυνάμειος
 λέγειν, χάριτι Θεοῦ εἰμι, ὅ εἰμι. καὶ ἡ χάρις τῆ Θεοῦ ἐν
 ἐμοὶ κενὴ οὐ γέγονεν· ἀλλὰ ὅθεν παντὸς ἐν ἐμοὶ μέ-
 νει. Ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆ καρπῆς τὸ δένδρον γινώσκειται,
 καὶ ὁ καρπὸς ἐκ τῆ δένδρου λαμβάνει τὸ ἔπαινον,
 πέποιθα ἐν τῇ τῆ Χειρὸς δυνάμει, ὡς ὁ παρρη-
 θείας Βασιλεὺς, ἐκ τῆ καρπῆς τῆς ἀγαθῶν ἔργων
 γνωδίσσεται. Καὶ δὲ παντὸς τῆ αὐτοῦ γε ἀναφέρον-
 τος μακροθύμως ἀκέραιος, ἐπιεικῶς ἀποκρίνεται, σο-
 φῶς ἐξετάζει, κρίνει δικαίως. Ταῦτα ἐστὶ καὶ τὸ
 σαρα ἅπερ οἱ βασιλεύοντες κατέχειν οφείλουσιν ἐ-
 πιμνήσκον· αὐταὶ εἰσὶν αἱ ἀρεταὶ αἱ ζητέμεναι ἐν
 τῇ τῇ σοφῶν παρρησιᾶ ἀρχαῖς. περὶ αὐτῶν Πλάτων ὁ
 φιλόσοφος λέγει, ὁ δαίμων τὰ τῆς πραγματικῆς δι-
 μόσια εἶναι ὁπνίκα οἱ τῶν διοικητῶν σοφία κε-
 κόσμωται. ἥς δὲ σοφίας μέγα τὸ ἀξίωμα, ἡ δὲ
 καὶ τῇ Αἰθιόπειαν Σωκράτῳ τῇ ἀκρῇ Θεῷ ἴσον πε-
 ποίηκεν. Ἐγὼ μὲν οὖν ἐλπίδας φέρω, ὡς ἡ Βα-
 σιλεία τῆς ἔσται ὑπὲρ τῆ τῇ Χειρὸς αὐτοῦ εἰρήνης, καὶ
 τῇ Ἰσραηλῆϊ ἀποσώβησις, ἔσται ὑπὲρ τῆ δικαιο-
 συνῆς τῆ λαοῦ δι' ἔλεον τῆ ὑψηλοῦ παντὸς, ὡς
 γέγραπται ἐν τῇ ἐκατοστῇ κεφαλαίῳ τῇ παροιμιῶν,
 ἔλεος καὶ ἀλήθεια πρὸς τὴν Βασιλείαν, καὶ σερῶθη-
 σεται ἐν δικαιοσυνῇ ὁ θρόνος αὐτῆς. Τοιαῦτα μὲν ἔ-
 γραψε καὶ πρὸς Ἰνριπέρτον. Ταῦτα δὲ ἡμῖν, ἐκ ἀρ-
 γῶς, ὅθεν ἀκαίρως παρείληπται πρὸς τὴν ἰστορίαν·
 ἀλλ' ἵν' ἐπιδείξωμεν ὡς ὅθεν τῇ Βασιλείᾳ τῶν
 ἐπαινῶν, μαρκεῖσθαι ἐκωλύθη μὴ Ρωμαίοις σὺν
 μεγάλῳ ἐπιέναι. πρῶτον δὲ ἀκούοντες περὶ Βα-
 σιλείας πολλὰ καὶ δεινὰ Πάπας τε ὁμοίως καὶ οἱ κα-
 τὰ τὴν Ἰταλίαν δυναστεύοντες ἐπέτρεπον τὴν ἔφοδον
 τῇ μαρκεῖσθαι. Ἐπεὶ δὲ τὰ γράμματα ταῦτα ἦκε πα-
 ρὰ ἀνδρὸς αὐτοῖς ἀξιόχρεω πρὸς πίσιν οἱ τε ἄλλοι
 ἀπηγόρευον τὴν ἔφοδον, καὶ αὐτὸς μαρκεῖσθαι ἠμβλυ-
 θη τὴν ὁρμῇ, οὐ τὴν ἀρετῇ μόνον Βασιλείας αἰδε-
 δεῖς, ἀλλ' ἡδὴ καὶ τὸ μέγα τὴν κατορθοῦν ἀπαγο-
 ρεύσας, Βασιλείας ἡδὴ τὴν σύμπασαν Ρωμαίων
 ἔχοντος ἡγεμονίαν, ὅς ἐν στρατηγίαις μέγας παρὰ
 πάντων ἐπυνθάνετο. Εκείνος μὲν οὖν ἐκ τούτων ἐ-
 κωλύθη, καὶ διέλυε τὴν στρατιάν.

tum agnoscit, & sequitur in medio
 cordis mei non collocem? propter
 quem neque sanguine humano gladii im-
 buuntur: neque malum malo, imo
 malum bono pensatur. Quæ cum ita
 sint, tuam ducalem potestatem hortor,
 ut huncce imperatorem Joannem, cu-
 jus nomen Dei gratiam sonat, arctis
 amicitiae vinculis tibi adstringas, ni-
 hilque contra illum novi vel facere,
 vel audire sustineas. Hic enim Joan-
 nes gratia dicitur, nec falso, cum
 sit gratus & jucundus omnibus: quique
 cum Apostolo dicere queat, gratia
 Dei sum id quod sum: & gratia Dei
 vacua in me non fuit: sed semper in
 me manet. Quoniam enim ex fructu
 arbor cognoscitur, & fructus ab ar-
 bore laudatur, in virtute Christi spe-
 ro, imperatorem de quo agimus, ex
 bonorum operum fructu cognitum iri.
 Etenim unumquemque ad se referen-
 tem, facile & humaniter audit, le-
 niter respondet, sapienter inquit, ju-
 ste judicat. f Hæc sunt illa quatuor,
 quæ imperatores habere perpetuo de-
 bent. Hæc sunt virtutes, quæ a sa-
 pientissimis rectoribus postulantur: de
 quibus Plato philosophus, g tum de-
 mum fore beatas Respublicas, cum ea-
 rum moderatores sapientia instructi &
 ornati fuerint. Cujus quidem sapien-
 tiæ eximia est sane dignitas, quæ &
 h Socratem Atheniensem summo Deo
 similem reddidit. Ego igitur spe bona
 sum, imperium hujus viri Christiani
 ad pacem, i Ismaelitis ad repulsam,
 atque ad justitiam & misericordiam to-
 ti populo ei subiecto futurum, (k ut
 scriptum est centesimo vicesimo capite
 proverbiorum) misericordia, & ve-
 ritas custodiunt regem, & firmabitur
 in justitia thronus ejus. Hæc ille et-
 iam ad Imbertum: quæ non frustra,
 aut intempestive inseruimus: sed ut
 per hujusmodi laudationem imperato-
 ris, marchionem a Romanis magna
 classe invadendis repressum doceremus.
 Siquidem papa, & principes Italiæ cum
 multa & indigna de illo ad eos perfer-
 rentur, marchioni expeditionem com-
 miserant. At vero missis hujusmodi
 litteris ab homine cui fidem accommo-
 dandam judicabant, cum cæterorum
 consilium ejus invadendi ad nihilum
 venit, tum marchionis impetus elan-
 guit: qui non solum virtutem impe-
 ratoris revereretur: sed etiam quip-
 piam egregium felici successu jam se fa-
 cturum desperaret: quandoquidem im-
 perator nunc ex asse potitus imperio,
 insuper ut dux probatissimus sibi ab o-
 mnibus prædicaretur. His de causis
 ille cæpta intermisit, & exercitui mis-
 sionem dedit.

CAPUT III

Imperator patriarcham salutatur, præteritorum admonet, cum reprehensione ejus improbitatis. Per-versitatem dogmatum ei objicit: ad se provocandi potestatem dat. Synodus in palatio contra patriarcham, ejusque abdicatio, morbus, insania, mors. Disceptatio de surrogando successore. Isidorus eligitur. Ejus laus. Quo eruperit quorundam monachorum ambitio. Eorum reprehensio. Dolor imperatoris propter dissidium. Isidorus patriarcha ab excommunicatione patriarchica publice imperatorem absolvit.

Edit. Paris.
pag. 713.

IMPERATOR autem, quoniam Joannes patriarcha adhuc in palatio morabatur, eratque vacuus, ipsum adit, placide salutatur, in memoriam redigit, quæ post imperatoris obitum ante belli exordia cum eo collocutus sit: futuros nimirum, qui calumnias contra se comminiscerentur, & quomodo eum rogaverit, uti pro justitia, communique bono nullo labori parceret: nec ab obrectatoribus imperatricem corrumpi, bellumque civile excitari pateretur: sed eos tamquam pestem, Romanæque felicitatis perniciosissimos inimicos abigeret, dabatque crimini, quod non solum excelso animo, quemadmodum decuisset, calumniatoribus non restitisset: sed cum minime nesciret, se mentiri, & calumniari, tamen eos insuper adjuvisset, & classicum bello movendo ipse præ aliis cecinisset. Illud vero esse horribile, quod post tantam calamitatem e bello profectam, post cædes innumerabiles, post tot mortales in servitutem abreptos, post bonorum publicationes, carceres, commune, extremumque exitium nulla pereuntium miseratione captus sit: neque de acerbitate in ipsum usque ad finem quidquam remiserit: sed quamvis toties ipse, multumque scripserit, & quamdiu bellum fuit, pacem oraverit, non modo adduci eo non potuerit, aut quæ dicerentur audire voluerit, verum omnibus nervis contenderit, & alios ad idem impulerit, ne bello finis adderetur. Sed hæc ut tempori aliena omittamus, inquit, non enim ista dixi, ut tibi scelus tuum exprobarem: verum ut omnes scirent, me futura omnia antequam fierent, rerum usu doctum conjectasse. Nunc nisi ante meum ingressum Constantinopoli sede tua motus esses ab episcopis, de his nemo tibi molestiam exhibuisset, quo minus prætexeres quod prætexebas. Quod autem ad prava dogmata attinet, quorum te episcopi coarguunt, ego quoque te calculo meo condemno, si convincere. Sin absolvere, nihil impediet, quin thronum tuum recipias. Quoniam vero te ab episcopis exauctorari contigit, ego te in sedem restituere non possum. Tamen ad me provocas licet, & meque arbitro ad objecta respondeas. Patriarcha imperatoris erga se mansuetudinem, benevolentiamque cernens, propemodum somnare se putabat, propter rerum eventum inopinatum videlicet. Inusitatum enim mortis genus, & omnia summa ludibria, supremæque contumelias sibi patiendas suspicabatur, dum perpenderet, quam multa belli tempore in eum nefarie deliquisset. De-

pag. 714.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ οὗ Πατριάρχης Ἰωάννης ἐν Βασιλείῳς ἐτί τῷ χολάζων οἱ τοὶ, πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν, προσηγόρευε τε προσηνῶς, ἔπειτα καὶ ἀνεμίμνησκον ὡς μὴ τὸ Βασιλέως τελεῖται, πρὶν τὸ πόλεμον κινεῖσθαι διελλέχθην πρὸς αὐτὸν, ὡς μέλλαςί τινες κατ' αὐτὴ διαβολὰς συρράπτειν, καὶ ὡς εἶδετο αὐτὸν ὑπὲρ τῆς δικαίης καὶ τῆς κοινῆς λυσιτελουῦτος πᾶσαν ἐπιδείνυνθαι σπεδῶν, καὶ μὴ εἶναι τοὺς συκοφάντας παραπείθειν Βασιλίδαν, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον κινεῖν, ἀλλ' ἀπελευθερῖν ὥσπερ κῆρας, καὶ κοινῶς τῇ Ῥωμαίων δὴ τυχίας λύμην, καὶ ἐμέμετο ἑμόνον, ὅτι μηδὲν ἐνδείξαιτο φρόνημα πρὸς τὰς διαβολὰς αὐτῷ προσήκον, ἀλλὰ καὶ συμπεπραττε τοῖς συκοφαντοῖς, καὶ τῷ ἄλλων μᾶλλον τὸν πόλεμον αὐτὸς ἐκίνοι, σαφέστατα εἰδὼς ὡς καταψύδεται καὶ συκοφαντεῖ. Τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι ἐμὴ τῷ τοσαύτῳ ἐπακολούθησασαν ἐν τῷ πολέμῳ συμφορὰν, καὶ τῷ μυρίῳ αἱμάτων τὰς ἐκχύσεις, καὶ τὰς ἀνδραποδισμούς, καὶ τὰς δημώσεις, καὶ τὰ δεσμοτήρια, καὶ τῷ κοινῷ πανωλεθρίαν, οἶκτον εἰδὼς τῷ ὑπολλυμένων ἐπαίετο, εἰδὼς ὅτι τῆς πρὸς αὐτὸν πικρίας ἄξει τέλος. ἀλλὰ πολλὰ πολλὰ καὶ γράφοντος αὐτοῦ καὶ δεομένου παρὰ πάντα τὸν τῷ πολέμῳ χρόνον περὶ εἰρήνης, οὐχ ὅτι γε ἐκ ἐπέιδετο αὐτὸς, ἢ τῷ λεγομένων ἡδεῖσθαι αἰεὶν, ἀλλὰ καὶ πάντα κάλῳ ἐκίνοι, καὶ τὰς ἄλλας ἐπειθε μὴ κατατίθασθαι τὸν πόλεμον. Ἐπειτα ἔφασκεν, ὅτι ταῦτα μὲν ὡς μὴ προσήκοντα τῷ χρόνῳ νῦν εἰμύην. οὐ γὰρ ἀνεδίδίξειν αὐτῷ τῷ ἀγνωμοσυνίῳ προσηνέως νῦν εἰπεῖν. ἀλλ' ἔν' εἰδῆσιν πάντες, ὡς καὶ πρὶν γενέσθαι, πάντων ἀκριβῶς κατεσοχάζετο τῷ ἐσομένῳ ἐν τῇ τῷ παραγμάτων ἐμπερίᾳ. νῦν δὲ εἰ μὲν μὴ πρὶν αὐτὸν εἶσω γινέσθαι Βυζαντίαν ὑπὸ τῷ Ἀρχιερέων τῷ θρόνου καθιρέται, περὶ τοιούτων μὲν, εἰδὼς ἂν λιγύχλει μὴ μένειν ἐπὶ τῷ προσηνέως. ἀλλὰ περὶ δογμάτων τῷ ἁετοφῆς, ὃ παρὰ τῷ Ἀρχιερέων ἐγκαλοῖτο, ἐκείνῳ ἂν ἐκατεψύφετο, εἰ ταῖς κατηγορίαις ἀλυσκόμενος ἐφαίνετο. εἰ δ' αὖ ἀπέφωγε τῷ δίκῃν, εἰδὼς ἂν ἐκώλυε πάλιν ἐπὶ τῷ θρόνῳ εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ἔγω συνελήχθην αὐτὸν μὲν μὴ δυνάσθαι τῷ Ἀρχιερέων καταψηφισαμένων αὐτοῖς ἀνάγειν πρὸς τὸν θρόνον. ἔφεσιν δὲ δίδοναι πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰ βέλοιο τοιοῦτόμενον ὑπολογίαν ἐπ' αὐτῷ τῷ κατηγορουμένων. δέ, ὅ τὸ τῷ Βασιλέως προσηνῆς καὶ τῷ δόμεναι τῷ πρὸς αὐτὸν ὁρῶν, μικρὰ μὲν ἐδόκει ὀνειρώττειν ὅτι τὸ παρ' ἐλπίδας τῷ παραγμάτων ἐκβασιν. καινὸν τινα ὃ ὑπενόει θανάτῳ ἔσπον ὑποσέσθαι, καὶ πᾶσαν ἐρεχλίαν, καὶ ὕβρεως ὑπερβολὴν ὑπομενεῖν, τὸ ἀτοπίαν ἐνδυμύμενος τῷ εἰργασμένων πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τὸν πό-

λεμον. ἔπειτα δὲ ἡδὴ χρηστότερον τῷ ἐλπίδων ἐπιβᾶς, καὶ ἀναπνύσας ἐκ τῷ κατεχόντων φόβου, Βασιλέως μὲν τῆς ἡμερόπτης, ἡ τῆς ἀμνησίας τῷ κακῶν ὑπερῆχτο πολλά, ἡ μεγάλας ἀμολογεῖ χάριτας τῆς συμπαθείας, καὶ τῆς συγγνώμης ἧς παρέχετο. ἦντο δὲ χρόνον πρὸς διάσπλιν, εἰ βέλοιο ἀντικαθίστασθαι τοῖς Ἀρχιερεῦσι πρὸς τῷ κατηγορῶν μόνων τὴν δόξα, καὶ παρέχετο ὁ Βασιλεὺς. τρίτη δὲ ἡμέρα μετ' ἐκείνου, πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν, λόγοις τε ἀνεκτάτοις πολὺ τὸ ἐπαγαγόν, καὶ χάριτι κατηγμένοις, καὶ περὶ τῆς δίκης ἐπαυήρετο, εἰ βέλοιο πρὸς τὴν ἐξέτασιν χωρεῖν. ὁ δὲ αὐτοῖς τε ὑπερῆχτο πολλά, καὶ τὴν δίκην ἐφασκεν αὐτῷ καὶ γνώμην εἶναι ἀπολύσεσθαι ὅτι τὰ ἐγκλήματα πρὸς ἐκείνους κατὰ τὰς. αὐτίκα τε ὁ Βασιλεὺς, τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐδήλωσε τὴν ἀξίωσιν τῆς Πατριάρχης, ἐπεφίηζέ τε ὡς δίκαια εἴη ἡ ἀξίωσις. ἐδόκει δὲ καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσιν μάλιστα ἡ δίκη φίλη. ἰχυρίζοντο δὲ καὶ αὐτοῖς καὶ γνώμην εἶναι ἐξάγεσθαι τὴν θρόνον τῆς Πατριάρχης, εἰ μὴ ἐλέγχοιτο δόγμασι προσέχων ἡσρόφοις, καὶ πολὺ τὸ ὀρθόδοξον παραλάττει, καὶ συνετίθεντο ἡμέρας, ἐν ᾗ πάντας ἐν βασιλείᾳ ἐδεῖ γενόμενης, τὴν δόγματι τῶν ἐξέτασιν ποιεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ ἡ προθεσμία ἦκει, παρῆσαν μὲν οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ τὴν μοναχῶν, ὅσοι μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν, καὶ τὴν συγκαληκῶν οἱ μάλιστα ἐπιφανεῖς. ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ τὴν δίκην ὁ Πατριάρχης, ὁ δὲ, ἀνέβαλετο μὴ ἦσθαι φάσκων. δις δὲ εἰς γενόμενης τὴν μνηστεύσεως καὶ τὸ ἔθος, ὁ μὲν, ὁμοίως ἐν πάσαις ἀπέπατο τὴν δίκην. τοῖς δὲ Ἀρχιερεῦσιν ἐδόκει τὴν ἐπιφωτισμένην κατὰ τὰς ἐπικυροῦν καὶ τὰς περὶ τῶν καμμένων τῷ πατέρων νόμους. Βασιλεὺς δὲ ἤκουσεν, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτὴν παραγενόμενος, ἐπὶ τὴν θρόνον Πατριάρχου, εἰ μὴ βέλοιο χωρεῖν πρὸς τὴν ἐξέτασιν τῶν κατηγορημένων. Ἐπεὶ δὲ φανερώς καὶ ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ ἀπηνόρθε τὴν δίκην, τὴν τε κατὰ τὰς ἐκείνου ἐγγράφως ἐποιεῖντο οἱ Ἀρχιερεῖς πάντες ἐπιφωτισμένοι ὁμοίως, καὶ τόμον περὶ τῶν δόγματων ἐξέτιθεντο, ἐν ᾧ πάντες συνωμολόγουν, ὡς Ἀκίνδυμος μὲν καὶ ἡ παρὶ αὐτὴν πατρία, οἷς καὶ ὁ χρηματίσας Πατριάρχης Ἰωάννης ὁμοφρονεῖ, διὸ καὶ καθρέθη τὸν θρόνον, ἐκ δέ τῶν, καὶ κακῶς περὶ τὰ θεῖα δόγματα φρονῶσι. Παλαμᾶς δὲ καὶ ὅσοι τὴν ὁμοίαν ἔχοντες, ἀκόλυντα τοῖς θεοδόχοις θεολόγοις καὶ λέγουσι, καὶ φρονῶσιν. ἔπειτα μὲν οὖν ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης ἐκβέβηκε τὸν θρόνον, ἡ πρὶν Βασιλέα τὴν Κωνσταντινὸν ἦκειν εἰς Βυζάντιον. ἡ μὲν ἡσύχασε μετ' ἐκβολῆς, ἀλλὰ τὴν ἐκκλησίαν προσεταιρισάμενος τινὰς, καὶ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν ἱδιωτῶν, αὐτοῖς ἐθορύβει, καὶ ἡδίκηται διετείετο περὶ τὴν δίκην, ἡ τὴν κατελούντων Ἀρχιερέων κατεβόα. ὅθεν πάντες προσελθόντες Βασιλεῖ πλὴν οἱ ἐκείνου συνεῖπαντο, ἡξίουσαν Βυζαντίαν ἐκβληθῆναι, ὡς ἔγω παυσάμενης καὶ τὴν ἐκκλησίαν σάσεως καὶ παραχῆς. ἐδόκει δὲ καὶ ἐκείνῳ τῶν ἡσίων τὰ τοῦ λύσειν. καὶ ἐπέμπετο εἰς Διδυμότειχον. ἡ πολὺ δὲ ὕψιστον τῶν τῶν αὐτῶν μεταβολῶν ἐκ ἐνεργείων. ἐκ δὲ ἀκρας εὐτυχίας εἰς τῶν αὐτῶν ἅπαν ἡ μεταβολὴ ἐκείνῳ περιέσθη, πρῶτα μὲν ἐνόσησεν. ἔπειτα ἐξέστη καὶ τῷ φρονῶν. ἡ μὲν κατὰ πάξ, ἀλλ' ἐν ὅτῳ καὶ σωφρονῶν, αὐτοῖς τὴν κατεσκηότος ἐξέφερετο. ἡ δὲ πυθόμενος ὁ Βασιλεὺς, αὐτοῖς αὐτὸν ἐκέλευεν εἰς Βυζάντιον ἐπαναλθεῖν, ὡς ἐπιμελείας τυχεῖν παρὰ τῶν ἱατρῶν. ἐπανελθὼν δὲ, ἐκ αὐτέχους ἐπιπλεῖστον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς νόσου καὶ τῆς λύτης κατεργασθεῖς, ἐτελεύτησε μετ' μικρὸν. ταῦτα μὲν οὐκ ὕψιστον. τότε δὲ εὐδὺς μετὰ τῶν κατὰ τὰς ἐκείνου, λόγος μὲν πολὺς περὶ τῶν προση-

inde jam meliore spe subnixus, & e timore quo tenebatur recreatus, imperatorem de lenitate, injuriarumque oblivione prædicabat oppido, agebatque gratias impense, quod sui misertus, ignovisset. Petebat autem tempus ad deliberandum, quid episcopis respondendum esset, si causam suam tueri vellet: quod ei imperator concessit. Tercio post die ad eum regressus, perblandis, ac festivis sermonibus eum exhilarans, etiam de judicio percunctabatur, vellet ne causam suam agitari. Patriarcha rursus affatim imperatorem laudare, & judicium sibi optatum affirmare: etenim crimina se dilaturum. Imperator ejus petitionem episcopis statim significat, suaque sententia, ut justam confirmat: id quod episcopis quoque perplacere videbatur: affirmantibus, nec sibi probari, patriarcham throno depelli, nisi perversam doctrinam, & ab orthodoxa religione valde discrepantem sectari ostenderetur: præfigebantque diem, quo omnes in palatium coacti, in ejus dogmata inquirerent. Qui ubi illuxit, episcopi, & monachorum præcipui, aulicorumque procerum lectissimi conveniunt. Vocatur patriarcha, differt, & se venturum negat. Iterum ac tertium pro more vocatus, judicium semper detrectat. Episcopi decretam exauctorationem, juxta patrum de his rebus sanctiones ratam faciendam constituunt. Non permittens imperator, ipse patriarcham adit: quærit num ad causam dicendam velit occurrere. Quo aperte etiam illo præside, judicium repudiant, episcopi consensu abdicationem ejus in litteras redigunt, & de dogmatis totum edunt, in quo consentitur omnes, Acindynum ejusque cætum (quibuscum & patriarchæ Joanni, eadem sententi, consuetudo fuerit, quocirca & sede sua dejectus sit) prave, atque impie de religione sentire. Palamam autem cum sui similibus divinorum Theologorum placitis consentanea & sapere, & profiteri. Tali modo Joannes patriarcha throno ejectus est, etiam antequam Byzantium intraret imperator. Nec vero quiescebat, sed cum ecclesiasticis quibusdam, & episcopis, ac privatis conspirans, iterum turbas commovebat, & jactare perseverabat, sibi in judicio factam injuriam: vociferans contra episcopos, qui ei patriarchatum abrogaverant. Quamobrem omnes, exceptis tribus ejus affectis, ad imperatorem ad euntes petunt, ut Byzantio pellatur, ita a seditione & tumultu ecclesiam inquieturam. Imperatori ob seditionem componendam similiter visum est faciendum. Ergo Didymotichum illum misit. Qui non diu post tantæ mutationis impatiens (a summo enim felicitatis gradu ad imam miseriæ præcipitatus erat) primum quidem morbum contraxit: postmodum e potestate exivit, quamquam non simul, & semel: interdum enim recepta mente, rursus de ea deturbabatur. Quod audiens imperator eum Byzantium reverti, & a medicis curari præcepit. Reversus, non diu duravit: sed morbo & cruciatu animi consumptus, decessit. Sed hæc postea acciderunt. Tum vero eo exauctorato, de filio in ejus locum sufficiendo mox sermones vulgo

Edit. Paris.
pag. 715.

C A P U T I I I.

Imperator patriarcham salutatur, præteritorum admonet, cum reprehensione ejus improbitatis. Per-versitatem dogmatum ei objicit: ad se provocandi potestatem dat. Synodus in palatio contra patriarcham, ejusque abdicatio, morbus, insania, mors. Disceptatio de surrogando successore. Isidorus eligitur. Ejus laus. Quo eruperit quorundam monachorum ambitio. Eorum reprehensio. Dolor imperatoris propter dissidium. Isidorus patriarcha ab excommunicatione patriarchica publice imperatorem absolvit.

Edit. Paris.
 pag. 713.

IMPERATOR autem, quoniam Jo-
annes patriarcha adhuc in palatio mor-
abatur, eratque vacuus, ipsum adit,
placide salutat, in memoriam redigit,
quæ post imperatoris obitum ante belli ex-
ordia cum eo collocutus sit; futuros nimi-
rum, qui calumnias contra se commini-
scentur, & quomodo eum rogaverit,
uti pro iustitia, communique bono nullo
labori parceret: nec ab obrectatoribus
imperatricem corrumpi, bellumque civi-
le excitari pateretur: sed eos tamquam
pestem, Romanæque felicitatis pernicio-
sissimos inimicos abigeret, dabatque cri-
mini, quod non solum excelso animo,
quemadmodum decuisset, calumniatori-
bus non restitisset: sed cum minime ne-
sciret, se mentiri, & calumniari, ta-
men eos insuper adjuvisset, & classicum
bello movendo ipse præ aliis cecinisset.
Illud vero esse horribile, quod post tan-
tam calamitatem e bello profectam, post
cædes innumerabiles, post tot mortales in
servitutem abreptos, post bonorum publi-
cationes, carceres, commune, extre-
mumque exitium nulla pereuntium misera-
tione captus sit: neque de acerbitate in
ipsum usque ad finem quidquam remis-
serit: sed quamvis toties ipse, multumque scri-
pserit, & quamdiu bellum fuit, pacem
oraverit, non modo adduci eo non po-
tuerit, aut quæ dicerentur audire volue-
rit, verum omnibus nervis contenderit,
& alios ad idem impulerit, ne bello fi-
nis adderetur. Sed hæc ut tempori alie-
na omittamus, inquit, non enim ista di-
xi, ut tibi scelus tuum exprobarem: ve-
rum ut omnes scirent, me futura omnia
antequam fierent, rerum usu doctum con-
jectasse. Nunc nisi ante meum ingressum
Constantinopoli sede tua motus esses ab
episcopis, de his nemo tibi molestiam
exhibuisset, quo minus prætexeres quod
prætexebas. Quod autem ad prava do-
gmata attinet, quorum te episcopi co-
arguant, ego quoque te calculo meo
condemno, si convincare. Sin absol-
vare, nihil impedit, quin thronum
tuum recipias. Quoniam vero te ab e-
piscopis exauctorari contigit, ego te in
sedem restituere non possum. Tamen
ad me provocas licet, a meque arbitro
ad objecta respondeas. Patriarcha im-
peratoris erga se mansuetudinem, be-
nevolentiamque cernens, propemodum
somnia se putabat, propter rerum e-
ventum inopinatum videlicet. Inusita-
tum enim mortis genus, & omnia sum-
ma ludibria, supremasque contumelias
sibi patiendas suspicabatur, dum per-
penderet, quam multa belli tempo-
re in eum nefarie deliquisset. De-

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ ο Πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Βασι-
λειαῖς ἐτιλὼ χολαζῶν οἰκοί, πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν,
προσηγόρευε τε προσηνῶς, ἔπειτα καὶ ἀνέμιμνησκον ὡς
μὴ τὸ Βασιλέως τελευτῇ, πρὶν τὸ πόλεμον κινεῖσθαι διε-
λχθῇ πρὸς αὐτὸν, ὡς μέλλουσιν τινες κατ' αὐτῇ διαβολῇ
συρράπτειν, καὶ ὡς ἐδεῖτο αὐτὸν ὑπὲρ τῆς δικαίης καὶ τῆς κοινῇ
λυσιτελευτῆς πάσαν ἐπιδείκνυσθαι σπεδῶν, καὶ μὴ
εἶν τοὺς συκοφάντας παραπείθειν Βασιλίδαν, καὶ πό-
λεμον ἐμφύλιον κινεῖν, ἀλλ' ἀπελευθερῖν ὥσπερ κῆρας,
καὶ κοινῶς τῇ Ρωμαίων δυνάμει λύσιν, καὶ ἐμέμφοτο ἑ-
μόνον, ὅτι μηδὲν ἐνδείξατο φρόνημα πρὸς τὰς διαβολὰς
αὐτῷ προσήκον, ἀλλὰ καὶ συμμέσπαρτε τοῖς συκοφαντῶσι,
καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον τὸν πόλεμον αὐτὸς ἐκίνει, σαφέ-
στατα εἰδὼς ὡς καταλύσεται καὶ συκοφαντεῖ. Τὸ δὲ μέ-
γιστον, ὅτι ἔμνη τὴν τοσαύτην ἐπακολουθήσασθαι ἐν τῇ
πολέμῳ συμφορὰν, καὶ τῶν μυρίων αἱμάτων τὰς ἐκ-
χύσεις, καὶ τοὺς ἀνδραποδισμούς, καὶ τὰς δημείσεις,
καὶ τὰ δεσμοτήρια, καὶ τὴν κοινὴν παραλεθεσίαν, οἰκ-
τον εἰδὼς τῶν ὑπολλυμένων ἐποίητο, εἰδὲ ὑψῆκε τὴν
πρὸς αὐτὸν πικρίας ἄχει τέλος. ἀλλὰ πολλὰ πολλά-
κις γράφωντος αὐτῇ καὶ δεομένης παρὰ πάντα τὸν τῆς πολέ-
μου χρόνον περὶ εἰρήνης, οὐχ ὅτι γὰρ ἐκ ἐπίθετο αὐτὸς,
ἢ τῶν λεγομένων ἡγελοῦ ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ πάντα κάλων ἐ-
κίνει, καὶ τὰς ἄλλας ἐπίθετε μὴ κατατίθεται τὸ πόλε-
μον. Ἐπειτα ἔφασκεν, ὅτι ταῦτα μὲν ὡς μὴ προσήκοντα τῇ
χρόνῳ νυνὶ εἰμυ. οὐ γὰρ οὐκ εἰδίζω αὐτῷ τὴν ἀγνωμο-
συλίαν προσηνέως νυνὶ εἰπεῖν. ἀλλ' ἴν' εἰδῇσιν πάν-
τες, ὡς καὶ πρὶν γενέσθαι, πάντων ἀκριβῶς κατεσο-
χάζοιτο τῶν ἐσομένων ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἐμπει-
ρίας. νυνὶ δὲ εἰ μὲν μὴ πρὶν αὐτὸν εἶσω γινέσθαι
Βυζαντίαν ὑπὸ τῶν Ἀρχιερέων τῆς Θρόνου καθιρεῖτο, πε-
ρὶ τοιούτων μὲν, εἰδῇς ἂν λιώχλει μὴ μένειν ἐπὶ τῇ
προσχέματι. ἀλλὰ περὶ δογμάτων τῆς ἑξερροφῆς, ἃ
παρὰ τῶν Ἀρχιερέων ἐγκαλοῖτο, ἐκρινεν ἂν ἔκατεψι-
φίζετο, εἰ ταῖς κατηγορίαις ἀλισκόμηνος ἐφαίνετο. εἰ-
δ' αὖ ἀπέφθυγε τὴν δίκην, εἰδὲν ἂν ἐκώλυε πάλιν
ἐπὶ τῶν Θρόνων εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ἔπτο συνλυέχθῃ αὐτὴν
μὲν μὴ δυνάσθαι τῶν Ἀρχιερέων καταψηφισαμένων αὐ-
τῇ ἀνάγειν πρὸς τὸν Θρόνον. ἔφεσιν δὲ διδόναι πρὸς αὐτῇ,
ὡς εἰ βέλοιο ποιησόμενον ὑπολογίαν ἐπ' αὐτῇ τῶν κα-
τηγορουμένων. δέ, Ὅ τὸ τῇ Βασιλείῳ προσηνὲς καὶ τὸ δέμε-
ναι τὴν πρὸς αὐτὸν ὁρῶν, μικρῶς μὲν ἐδόκει ὀνειρώττειν
ἑατὴ παρ' ἐλπίδας τῶν πραγμάτων ἐκβασιν. καιρόν τινα
ἔνθεν ὑπενόει θανάτου ἔσπον ὑποσπῆσθαι, καὶ πᾶσαν ἐρεχ-
λίαν, καὶ ὑβρεως ὑπερβολὴν ὑπομενεῖν, καὶ ἀτοπίαν ἐνδυ-
μούμενος τῶν εἰργασμένων πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τὸν πό-

λεμον. ἔπειτα δὲ ἡδὴ χρηστότερον τῷ ἐλπίδων ἐπιβὰς, καὶ ἀναπνέουσας ἐκ τῷ κατεχόντων φόβου, Βασιλέως μὲν τῆς ἡμερόπτης, ἑ τῆς ἀμνησίας τῷ κακῶν ὑπερῆχετο πολλὰ, ἑ μεγάλας ἀμολόγει χάριτας τῆς συμπαθείας, καὶ τῆς συγγνώμης ἧς παρέχετο. ἦν τὸ ὅσον χρόνον πρὸς διάσπασιν, εἰ βέλοιο ἀντικαθίστασθαι τοῖς Ἀρχιερεῦσι πρὸς τῷ κατηγορῶν μὲν τὸ ἁπολογία, καὶ παρέχετο ὁ Βασιλεὺς. τρίτη δὲ ἡμέρα μετ' ἐκείνου, πάλιν πρὸς αὐτὸν ἔλθων, λόγοις τε ἀνεκτὰ πολλὰ τὸ ἐπαγαγὼν, καὶ χάρις κακῶν, καὶ περὶ τῆς δίκης ἐπαμύνητο, εἰ βέλοιο πρὸς τὸ ἐξέτασιν χωρεῖν. ὁ δὲ αὐτὸς τε ὑπερῆχετο πολλὰ, καὶ τὸ δίκην ἐφασκεν αὐτῷ καὶ γνώμην εἶναι ἀπολύσειν τὸ τὰ ἐγκλήματα πρὸς ἐκείνῳ καταςάς. αὐτίκα τε ὁ Βασιλεὺς, τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐδήλωσεν ἃ ἀξίωσιν τὸ Πατριάρχῃ, ἐπεφρονίζετο τε ὡς δίκαια εἶναι ἢ ἀξίως. ἐδόκει δὲ καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσιν μάλιστα ἡ δίκη φίλη. ἰχυρίζοντο δὲ ἐδὲ αὐτοῖς καὶ γνώμην εἶναι ἐξαγείσθαι τὸ θρόνον τὸ Πατριάρχῃ, εἰ μὴ ἐλέγχοντο δόγμασι προσέχων ἡσρόφοις, καὶ πολὺ τὸ ὀρθόδοξον παραλάττειν, καὶ συνετίθεντο ἡμέραν, ἐν ἣ πάντας ἐν βασιλείῳς ἔδει γενομένους, τὸ δογματικῶν τῶν ἐξέτασιν ποιεῖσθαι. ἐπεὶ δὲ ἡ προθεσμία ἦκει, παρῆσαν μὲν οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ τὸ μοναχῶν, ὅσοι μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν, καὶ τὸ συγκλητικῶν οἱ μάλιστα ἐπιφανείς. ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ τὸ δίκην ὁ Πατριάρχης, ὁ δὲ ἀνεβάλετο μὴ ἦσθαι φάσκων. δις δὲ ἔτις γενομένης τὴν μνησέως καὶ τὸ ἔθος, ὁ μὲν ὁμοίως ἐν πάσαις ἀπείπατο τὸ δίκην. τοῖς δὲ Ἀρχιερεῦσιν ἐδόκει τὸ ἐφιστάμενον καθεύδειν ἐπικυροῦν καὶ τὰς περὶ τῶν καμμένων τῷ πατέρων νόμους. Βασιλεὺς δὲ ἤκουσεν, ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτὸν παραγενόμενος, ἐπὶ τὸν θρόνον Πατριάρχου, εἰ μὴ βέλοιο χωρεῖν πρὸς τὸ ἐξέτασιν τὸ κατηγορημένων. Ἐπεὶ δὲ φανερώς καὶ ἐπὶ τὸ Βασιλέως ἀπηγόρευε τὸ δίκην, τὴν τε καθεύδειν ἐκείνῳ ἐγγράφως ποιεῖντο οἱ Ἀρχιερεῖς πάντες ἐπιφρονισάμενοι ὁμοίως, καὶ τὸ μὲν περὶ τὸ δογματικὸν ἐξέτιθεντο, ἐν ᾧ πάντες συμφωνολόγουν, ὡς Ἀκίνδυμος μὲν καὶ ἡ παρὶ αὐτὸν πατρία, οἷς καὶ ὁ χρηματίσας Πατριάρχης Ἰωάννης ὁμοφρονεῖ. διὸ καὶ καθεύδειν τὸ θρόνον, ἐκδέσμεως, καὶ κακῶς περὶ τὰ θεῖα δόγματα φρονῶσι. Παλαμᾶς δὲ καὶ ὅσοι τὸ ὁμοίῳ ἔχοντες, ἀκόλῳθαι τοῖς θεοτόφοις θεολόγοις καὶ λέγουσι, καὶ φρονῶσιν. ἔγω μὲν οὖν ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης ἐκβέβηκε τὸ θρόνον, ἑ πρὶν Βασιλέα τὸ Κωνσταντινὸν ἦκειν εἰς Βυζάντιον. ἐμὴν ἡσύχασε μετ' ἐκβολῶν, ἀλλὰ τὸ ἐκκλησίας προσεταιρισάμενος τινὰς, καὶ ἐκ τῶν Ἀρχιερέων καὶ τῶν ἰδιωτῶν, αὐτὸς ἐθροῦ βεβηκε, καὶ ἡδίκηται διετείετο περὶ τὸ δίκην, ἑ τὸ καθεύδοντων Ἀρχιερέων κατεβόα. ὅθεν πάντες προσελθόντες Βασιλεῖ πλὴν οἱ ἐκείνῳ συνεείποντο, ἡξίου Βυζαντίῳ ἐκβληθῆναι, ὡς ἔγω παυσάμενος καὶ τὸ ἐκκλησίαν σάσεως καὶ παραχῆς. ἐδόκει δὲ καὶ ἐκείνῳ τῶν ἑστίων τὰτο λύσειν. καὶ ἐπέμπετο εἰς Διδυμότειχον. ἐπολὺ δὲ ὕστερον τῶν τούτων μεταβολῶν ἐκ ἐνεργείων. ἐκ δὲ ἄκρας εὐτυχίας εἰς τὴν αὐτῶν ἅπαν ἡ μεταβολὴ ἐκείνῳ περιέστη, πρῶτα μὲν ἐνόσησεν. ἔπειτα ἐξέστη καὶ τῷ φρονῶν. ἐμὴν κατὰ πάξ, ἀλλ' ἐν ὅτῳ καὶ σὺ φρονῶν, αὐτὸς τὸ καθεύδοντος ἐξέφειρετο. ἃ δὲ πυθόμενος ὁ Βασιλεὺς, αὐτὸς αὐτὸν ἐκέλευεν εἰς Βυζάντιον ἐπαναγείναι, ὡς ἐπιμελείας τυχεῖν παρὰ τῶν ἰατρῶν. ἐπανελθὼν δὲ, ἐκ αὐτέχους ἐπιπλεῖστον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς νόσου καὶ τῆς λύπης κατεργασθεὶς, ἐτελεύτησε μετ' μικρὸν. ταῦτα μὲν οὐκ ὕστερον. τότε δὲ εὐθὺς μετὰ τῶν καθεύδειν ἐκείνου, λόγος ὡς πολὺς περὶ τὰ προση-

inde jam meliore spe subnixus, & e timore quo tenebatur recreatus, imperatorem de lenitate, injuriarumque oblivione prædicabat oppido, agebatque gratias impense, quod sui misertus, ignovisset. Petebat autem tempus ad deliberandum, quid episcopis respondendum esset, si causam suam tueri vellet: quod ei imperator concessit. Tercio post die ad eum regressus, perblandis, ac festivis sermonibus eum exhilarans, etiam de judicio percunctabatur, vellet ne causam suam agitari. Patriarcha rursus affatim imperatorem laudare, & judicium sibi optatum affirmare: etenim crimina se dilaturum. Imperator ejus petitionem episcopis statim significat, suæque sententia, ut justam confirmat: id quod episcopis quoque per placere videbatur: affirmantibus, nec sibi probari, patriarcham throno depelli, nisi perversam doctrinam, & ab orthodoxa religione valde discrepantem sectari ostenderetur: præfigebantque diem, quo omnes in palatium coacti, in ejus dogmata inquirerent. Qui ubi illuxit, episcopi, & monachorum præcipui, aulicorumque procerum lectissimi conveniunt. Vocatur patriarcha, differt, & se venturum negat. Iterum ac tertium promore vocatus, judicium semper detrectat. Episcopi decretam exauctorationem, juxta patrum de his rebus sanctiones ratam faciendam constituunt. Non permittens imperator, ipse patriarcham adit: quærit num ad causam dicendam velit occurrere. Quo aperte etiam illo præside, judicium repudiant, episcopi consensu abdicationem ejus in litteras redigunt, & de dogmatis totum edunt, in quo consentitur omnes, Acindynum ejusque cætum (quibuscum & patriarchæ Joanni, eadem sententiæ, consuetudo fuerit, quocirca & sede sua dejectus sit) prave, atque impie de religione sentire. Palamam autem cum sui similibus divinorum Theologorum placitis consentanea & sapere, & profiteri. Tali modo Joannes patriarcha throno ejectus est, etiam antequam Byzantium intraret imperator. Nec vero quiescebat, sed cum ecclesiasticis quibuscumque, & episcopis, ac privatis conspirans, iterum turbas commovebat, & jactare perseverabat, sibi in judicio factam injuriam: vociferans contra episcopos, qui ei patriarchatum abrogaverant. Quamobrem omnes, exceptis tribus ejus affectis, ad imperatorem ad euntes petunt, ut Byzantio pellatur, ita a seditione & tumultu ecclesiam inquieturam. Imperatori ob seditionem componendam similiter visum est faciendum. Ergo Didymotichum illum misit. Qui non diu post tantæ mutationis impatiens (a summo enim felicitatis gradu ad imam miseriam præcipitatus erat) primum quidem morbum contraxit: postmodum e potestate exivit, quamquam non simul, & semel: interdum enim recepta mente, rursus de ea deturbabatur. Quod audiens imperator eum Byzantium reverti, & a medicis curari præcepit. Reversus, non diu duravit: sed morbo & cruciatu animi consumptus, decessit. Sed hæc postea acciderunt. Tum vero eo exauctorato, de filio in ejus locum sufficiendo mox sermones vulgo

Edit. Paris.
pag. 715.

juraverunt. Secundum juramenta, qui in palatio erant, portis reclusis, Cantacuzenum imperatorem acceperunt, sexto Idus Februarias, anno orbis conditi sexies millesimo octingentesimo quinquagesimo quinto, indictione quintadecima.

λίους καὶ ὀκτακοσίοις, ἐν Ἰνδίκῳ,

νῦντο, καὶ αὐτὸς τε ὤμνουν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ βασιλὶς Ἀννα μὲν βασιλείᾳ τῷ υἱῷ, ὥς τε παραβήσεσθαι μηδὲ ποτε. τετελεσμένων δὲ τῶν ὀρκῶν, τὰς πύλας οἱ ἐν βασιλείᾳ ὑπαγοίζαντες, εἰσεδόντες τὸν Βασιλέα, ὁ γδὲ Φεβρουαρίου ἡμέρας, ἐπὶ τοῖς πέντε καὶ πενήκοντα ἔτεσι πρὸς ἑξακχι-

πεντακαιδεκάτη.

IOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIAE LIBER IV.
PERIOCHA.
TESTIFICAT VA
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'.
JOANNIS
CANTACUZENI
HISTORIARUM
LIBER IV.

Cum Annotationibus JACOBI GRETSERI Societatis JESU,
Notis JACOBI PONTANI ejusdem Soc. & Indicibus.

CAPUT C

*Laudatur virtus imperatoris. Imperatrix legationem contemnit. Imperator sum-
mopere contristatur. Cause cur vehementer imperatrici timeat. Castellum in
Blachernis expugnatur. Propugnatores palatii defectionem meditantur. Ioan-
nes imperator adolescens matri auctor fit compositionis. Legatio ad imperato-
rem, qua se imperatrix submittit. Asanes socer legatus ut ingratus repre-
henditur. Palamas alter legatus de constantia commendatur. Conditiones pa-
cis aliquot, & utrinque juramenta. Imperator in palatium ingreditur.*

Edit. Paris.
pag. 698.

LEGATI, cæterique præsentēs ver-
ba imperatoris, & postulationem
audientes, propter admirabilitatem
vix fidem commodabant. Nam adeo
multa antehac ab hostibus perpeſsum
eſſe, & plus millies inter ſacrum ſa-
xumque ſteſſiſſe, poſtea armis adepta
victoria non ad cædes maſtationeſque
procedere, pariaque paribus remetiri iis,
qui priores laceſſiverant: ſed victorem
victos ad pacta conventa invitare, tam-
eſſi eos brevi ſpatio delere funditus
liceret, excellentius quiddam, quam
pro humana natura videbatur. Gaude-
bant igitur tanta lenitate, & ſuſpicie-
bant tam præſtantis animi magnitu-
dinem. Imperatrix ſuorum conſilia-
riorum impulſu legationem prorsus a-
ſpernata, oratores re infecta dimittit,
ex quo imperatorem triſtitia, moleſtia-
que intolerabilis occupavit, ſexcentiſ-
que cogitationibus in diverſa rapuit.
Angurabatur enim, pertinaciam iſtam
non bene eventuram, ſed iſtis mala
detrimenta, majoremque luctum, quam
toto belli tempore experti eſſent, pa-
rituram. Nam & illi omnes, qui cum
imperatore erant, cum multa adver-
ſa pertuliſſent, & ſimiliter qui Byzan-
tii in carceribus fuerant, extreme ſe
a proceribus Auguſtæ vexatos memi-
niſſent, ira æſtuabant, populumque
irritabant: & apparebat, vel invito
imperatore in eos qui eſſent in palatio
impetum facturos. Verebatur inſuper,
ne imperatrici, ac liberis aliquid atro-
cius fieret, quique cum ea verſarentur,
omnes hoſtium gladiis conficerentur:
id quod paulo poſt propemodum acci-
diſſet. Ut enim intellexerunt eam le-
gatos rejeciſſe, ac pacem nolle, caſtel-
lum in Blachernis appellatum, partem
munitionis & propugnaculorum, quibus
palatium circumdatur, imperatore ne-
ſciente expugnarunt, ac diripuerunt,
cum qui intus erant e muris fortiter ſe
defenderent. Qui porro antehac Augu-
ſtæ bene cupere putabantur, quibus-
que cuſtodia palatii commiſſa erat,
poſtquam undique periculum, & eam
a pacificatione reſugientem mori, ipſoſ-
que ſecum perdere malle viderunt,
conſenſu ipſam cum liberis præ ſalu-
te ſua neglectum ire, & imperatori
palatium tradere conſtituerunt. Quin
etiam honoratiſſimos quosdam ad eum
mittendo, dona & honores quære-
bant, ſi regiam cum imperatrice, & li-
beris dedidiſſent. Quos imperator au-
ribus iſta reſponſus dimiſit, teſtatus,

ΟΙ μὲν οὖν πρέσβεις καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες, τὰς Βα-
σιλέως λόγους, καὶ τὴν ἀξίωσιν ἀκούοντες, ὀλίγα
δεῖν καὶ ἡπίστου ἔχειν ὑπερβολῶν. Τὸ δὲ πρῶτον
ὑπὸ τῆς πολέμου ὑπομείναντα, καὶ μυριάκις ἐν
ἀκμῇ κινδυνῶν κατεστάντα, ἔπειτα κρατίσαντα τοῖς ὀ-
πλοῖς, καὶ περιγενόμενον τῆς πολέμου, μὴ πρὸς φόβου
καὶ σφαγῆς χωρεῖν, καὶ ἴσ' αὐτ' ἴσων ἀποδιδόναι τοῖς πρῶ-
τοις ἀρξασιν, ἀλλὰ καὶ τὴν νίκην ἐπὶ συμβάσεις προ-
καλεῖσθαι, καὶ τοὶ δυνάμει ὀλίγα χρόνῳ ἡττηθεῖν,
κρείττον εἶναι καὶ ἀνδραπίνης φύσεως εἶδεναι. ἤδοντο γὰρ
οὖν ὅτι καὶ τὴν Βασιλέως ἐπιείκειαν, καὶ ἐδούμαζον
τὴν μεγαλοφυσίαν. Βασιλεὺς δὲ παντάπασιν ἐπὶ προσέ-
δεχτο τὴν πρεσβείαν, ἀλλ' ἀπαράκτως ἀπέπεμπε τὰς πρεσ-
βεις ὑπὸ τῆς συνόντων πειθομένη. καὶ ὁ Βασιλεὺς ὡνεί-
στο καὶ ἐδουχέραινον ἐκ ἀνεκτοῦς μυρίοις προσπαλαίων λο-
γισμοῖς. συνεώρα δὲ τὴν ἐνστάσιν ἐτελομένησαν ἐπ' ἀ-
γαθῶν. ἀλλ' ἐκείνοις τε ἀνηκέσων κακῶν, καὶ τῶν μέλλο-
ντος, ἢ καὶ ὅσον χρόνον ὡς πόλεμος λύπης αἰτίαν ἐσο-
μένῳ. οἱ τε δὲ συνόντες ἅπαντες εἰς πολλῶν πείραν ἀλ-
γειῶν ἐλθόντες, καὶ οἱ ἐνδον ὁμοίως Βυζαντίᾳ τῆς δεσ-
μοτηρίων ἐξελθόντες, καὶ μνησικακουῦντες ἐχάτως
τοῖς συνῶσι Βασιλίδι, αὐτοὶ τε διεπείοντο ὑπ' ὀργῆς,
καὶ τὸν δῆμον ἐξηρέθιζον, καὶ ἐνδηλοὶ ἦσαν, ὡς καὶ Βα-
σιλέως ἀκοντος ἐπιθυσόμενοι τοῖς ἐν βασιλείᾳ. καὶ ἐδε-
δίκετο μὴ περὶ τὴν βασιλίδαν, καὶ τὰς παῖδας ἀνηκέσων
τι τολμηθῇ, καὶ οἱ συνόντες πάντες ὑπὸ τῆς ἐχθραίνον-
των ἡττηθῶσιν. ὁ ὀλίγῳ ὕστερον, μικρὴ ἐδέησε γενέ-
σθαι. Ὡς δὲ ἐπύθοντο, ὅτι μὴ τὴν πρεσβείαν δέχοιτο ἡ
Βασιλεὺς μηδὲ χωροῖν πρὸς συμβάσεις, τὸ ἐν Βλαχέρ-
ναις φρέειον, μέρος καὶ αὐτὸ τὸ περὶ τὰ βασίλεια φρε-
εῖς ὄν, κασέλιον προσαγορεύομενον, ἐξέπορθησαν
τε καὶ διήρπασαν Βασιλέως ἀγνοουῦτος. καὶ τοι γὰρ τῆς
ἐνδον ἀπὸ τῆς τειχῶν ἀμυνόμενων κραταιῶς. καὶ οἱ
δοκουῦντες δὲ περὶ Βασιλίδαν εἶναι εἶναι πρῶτον, καὶ
τὴν φυλακὴν τῆς βασιλείων ἐπιτετραμμένοι, ἐπεὶ τὸν
κίνδυνον ἀπανταχόθεν περιεστάνοντες ἑώραν, Βασιλί-
δα δὲ μὴ χωρῆσαν πρὸς συμβάσεις, ἀλλὰ μάλλον
αἰρεμένῳ αὐτῇ τε ἀποθνήσκειν κακίους συναπολ-
λυσθαι, ἐσκέφατο κοινῇ τῆς σφετέρας σωτηρίας ἐνε-
κα καταπορεύσθαι ἐκείνους, καὶ παραδιδόναι Βασι-
λεῖ τὸ φρέειον. οὐ μὲν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν λόγῳ μά-
λισα τινὲς πρὸς Βασίλειαν πέμψαντες, περὶ προδο-
σίας διελέγοντο, καὶ δωρεὰς ἡτοῦ καὶ τιμὰς, εἰ πα-
ραδίδοιεν τὰ βασίλεια αὐτῇ Βασιλίδι καὶ τοῖς τέκνοις.
Βασιλεὺς δ' ἐδ' ἄκροις ἠνέχετο ὥσιν, ἀλλ' ἀπέπεμ-

πε σώζεσθαι μάλλον Βασιλίδαν καὶ τὰς παῖδας εἰπὼν ποιεῖσθαι περὶ πλείους. Βασιλὸς δὲ ὁ νέος Ἰωάννης ἑπτακοινοκτὶς τότε ὢν, μείζον ἢ καὶ τὴν ἡλικίαν ἐφαίνετο φρονῶν, καὶ τῷ καιρῷ προσήκοντα βελούμενος, ὡς ὅτ' ἠδ' ἀνεπαθούμενος τὰς ἐν βασιλείῃς, στασιάζειν τε ἢ ἀρχομένους, καὶ περὶ αὐτῶν ἐπιεικὲς ἔδιν βελούμενος, δραμῶν πρὸς τὴν μητέρα, τὸν τε θόρυβον ἀπήγγελλε καὶ τὴν ἐπιβελίαν, καὶ ἐδέετο πρὸς Βασιλέα τάχιστα πρεσβείαν πέμπειν, καὶ τίθεσθαι συμβάσεις περὶ τῆς εἰρήνης· μάλιστα μὲν ὅτ' ἐφασκεν ἐκείνον ἔδιν περὶ αὐτῶν βελούσθαι δεινόν. εἰ δ' ἄρα καὶ τὰ δεύτερα νικῶν, βέλτιον ὑπὲρ ἐκείνου κακῶς παθεῖν, ἢ ἀλογία δῆμα, καὶ στρατιωτῶν ὁρμῇ περιπεσεῖν. Αὐτίκα τε ἐπέθετο ἡ μήτηρ, καὶ τὸν Ἀνδρόνικον Ἀσάνην τὴν Βασιλέως πενθερὸν, καὶ τὴν Παλαμᾶν Γρηγόριον αὐτῶν περὶ κατακεκλεισμένων ἐν δεσμωτηρίοις ἔνδον βασιλείων ἀγέσθαι ἐκέλευε πρὸς αὐτὴν. καὶ περὶ τὴν πρὸς Βασιλέα διαλεχθεῖσα πρὸς αὐτὴν εἰρήνης ἐπέμπε πρὸς ἐκείνον πρεσβυτάς. Οἱ δὲ νομίσαντες Βασιλέα οἰδαίνειν τε τῶν θυμῶν, καὶ πρὸς ἀμυναν τὴν καὶ τὸν πόλεμον γεγενημένων παρεσκεύασμένον εἶναι, πρῶτα μὲν ἐπὶ δέσεις ἐξάγοντο, ὅς ἐκεῖν ἀφείναι τὴν ἐργλὴν τοῖς ἀμαρτήσασιν, καὶ μηδὲν πλέον ἐπιζητεῖν τὴν τὴν πολέμων κρείττω εἶναι, καὶ πάντας ὑποχειρίους ὅμῃ λαβεῖν· ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ὀπλοῖς, ἔγω δὲ καὶ τῇ μεγαλοφυχίᾳ φαίνεσθαι νικῶντα, ὑπὲρ δὴ μεγίστην νίκην, καὶ μάλιστα προσήκοντα αὐτῷ. ἔπειτα ἀπήγγελλον, καὶ τὴν πρεσβείαν Βασιλίδος· καὶ ἐδέοντο μνημεῖον τὴν αὐτῇ ἐπιεικείας, καὶ μεγαλοφυχίας, καὶ σωείσεως, τὴν περὶ τὰς Βασιλέως ἀγνωμοσύνην παῖδας ἀνεξάλειπτον τοῖς εἰς ὕψος καταλιπεῖν. ἐλάνθανον δὲ ξυρὸν ἀκονῶντες, καὶ ἵππον δέειν ἀγαθὸν ἐπὶ πεδίον προκαλέμενοι. Ὡς ὅτ' ἴδον ἡκεῖ τὰς λόγους Βασιλὸς, πάντα ὡς ἔτοιμος ὑπὲρ τῆς Βασιλέως παίδων πράττειν, ὥσπερ αὐτὸς δ' ἐργετῆμνος, ἀλλ' ἔτι παρέχων τὰς δ' ἐργεσίας. τῆς μὲν οὖν πρεσβείων, τῶν πενθερῶν μὲν ἀνείδιζεν ἡπίως τὴν πρὸς αὐτῇ ἀγνωμοσύνην ὁ Βασιλὸς, ὅτι πρότερον ὑπὲρ ἐκείνου μηδὲν ἀδικηθεῖς, ἀλλ' εἰ δέ τι τὰ ληθεῖς εἰπεῖν, καὶ μυρία δὲ παθῶν, ὁ δ' ἡμέλειτο τοῖς ἐναντίοις, καὶ τὸν πόλεμον κενύειν κατ' αὐτῇ. Παλαμᾶν δὲ ἐπὶ νει, καὶ πολλὰς ὁμολογεῖ χάριτας, ὅτι πολλὰ ὑπὲρ αὐτῆς δικαίει, καὶ τὴν ἀληθείας κάκωσιν ὑπενεγκῶν, ἔδιν ἀγενεῖς ἔτι ἐπραξεν, ἔτι ἐφθέγγετο ἄχρη τέλεος. Ἐπειτα ἐκέλευε τὰς πρὸς Βασιλίδαν καὶ βασιλέας τὴν ὕδ' ἀγράφειν ὅρκους. καὶ ἐγράφοντο ἐπὶ τέτοις, ὡς τε μήτ' αὐτῇ ἀμυνέσθαι τὰς λευπηκότας, καὶ σωόντας ἐν βασιλείῃς Βασιλίδι τότε, μήδ' ἐν ζυμῶν μὲν· ἀλλὰ πᾶσαν ἀμνησίαν παρέχεσθαι τὴν πεπραγμένων. μήτε Βασιλίδαν καὶ Βασιλέα τὴν ὕδ' τοῖς ἐκείνῳ συμπράξασιν καὶ τὸν πόλεμον μνησικαχεῖν, μή δ' ἐπιχειρεῖν βλάπτειν, μήτε τέχνην, μήτε μηχανὴν μηδεμίαν. ἀλλ' ἀμφοτέροις διαλελυθῆναι τὸ πρὸς τὰς ἑκατέρους προσκειμένους ἔχθος· κήσεις δὲ ἔχειν πάντας, τὰς ἐκάσῳ προσήκοντας ἀπ' ἀρχῆς. συμβασιλεύειν δὲ ἀμφοτέρους Βασιλέα τε τὴν Καντακουζηνὸν, καὶ τὴν Παλαιολόγον Ἰωάννην τὴν νέον Βασιλέα· καὶ ἀλλήλους δύνειν τὴν προσήκονσαν δύνειαν πατράσι καὶ παισὶ πρὸς ἑκατέρους ὑπέκειν δὲ τὸν νέον τῶν πρεσβυτέρων καὶ πάντα· καὶ τὰ πράττειν αὐτῶν παραχωρεῖν ἐπὶ δέκα ἔτεσι διατὴν ἡλικίαν· μετὰ τῷτο δὲ τὴν ἀρχῆς συμμετέχειν. Τοῖστοι μὲν οἱ ὅρκοι ἐγγέ-

eam cum liberis servatam potius velle maximopere. Ecce autem imperator Joannes tum quindecim natus annos, supra ætatem sapere, & temporis opportuna consulere visus est. Ut enim tumultuantes sensit, qui in palatio erant, & jam dissidere incipientes, deque matre cum filiis nihil æquum animis agitantes, ad parentem accurrens, tumultum & insidias nuntiat: orans celerrime ad imperatorem mitti, & cum eo decidi: affirmansque, nihil ab eo grave timendum. Sin secus res eat, præstare illum inclementem experiri, quam in populi dementia, ac militum furem incidere. Illico persuasa mater, a Andronicum Asanem imperatoris focerum, & Gregorium Palamam illic carcere detentos ad se adduci iussit: quibuscum de pace locuta, eos ad imperatorem legat. Qui illum tumere iracundia, & ad persequendas bello acceptas injurias paratum esse opinantes, primum preces, & supplicationes adhibent, ut reis placaretur, & hostes domuisse, penitusque subiecisse contentus esset: & quemadmodum eos armis vicisset, sic & injuriarum contemptu, & altitudine animi se ipsum vinceret: quæ nimirum maxima, illique convenientissima victoria esset. Deinde legationem exponentes petunt, ut pietatem erga defuncti imperatoris liberos, clementiæ, excelsæ mentis, ac prudentiæ suæ æternum monumentum relinqueret. At enim nesciebant se novaculam ac cuere, & equum cursorem in campum provocare. Cum primum namque ea verba audivit, omnia se illorum causa velle ostendit: perinde ac ipse non daret, sed acciperet beneficium. Legatum vero focerum de ingrata voluntate blanda oratione increpuit, quod nulla in re offensum, sed, si verum fatendum, mille beneficiis cumulatus, tam male gratiam retulisset, & bellum contra se concitasset. Palamam contra laudavit, & gratias egit, quod pro justitia, veritateque gravissime afflicto, usque ad extremum nihil abjectum aut fecerit, aut dixerit. Tum præcepit juramenta ad Augustam, & imperatorem filium conscribi: & conscripta sunt cum his conditionibus. Ut neque ipse vindicaret in eos, qui se læsissent, & tum in palatio cum imperatrice degerent: neque mulcarent ullo modo, sed omnia præterita oblivione sepeliret: neque imperatrix, aut filius imperator in eos, a quibus ipse Cantacuzenus bello adjutus esset, inimicum retinerent animum: nec illis vel arte, vel ulla machina nocere conarentur: sed utrinque adversum socios utrorumque odia deponerentur, omnesque quas ab initio habuissent, fortunas suas retinerent: imperarent autem ambo, Cantacuzenus, & Joannes adolescens Palæologus: seque ea invicem benevolentia complecterentur, qua patres & filii solent: juniorque seniori potiores deferret in omnibus: ac propter ætatem nondum firmatam, decem annos administratione cederet: quibus exactis, æquali auctoritate cum eo imperaret. In has condiciones & ipse imperator, & Anna Augusta cum filio imperatore, ut in perpetuum servandas

CAPUT C

*Laudatur virtus imperatoris. Imperatrix legationem contemnit. Imperator sum-
mopere contristatur. Cause cur vehementer imperatrici timeat. Castellum in
Blachernis expugnatur. Propugnatores palatii defectionem meditantur. Joan-
nes imperator adolescens matri auctor fit compositionis. Legatio ad imperato-
rem, qua se imperatrix submittit. Asanes socer legatus ut ingratus repre-
henditur. Palamas alter legatus de constantia commendatur. Conditiones pa-
cis aliquot, & utrinque juramenta. Imperator in palatium ingreditur.*

Edit. Paris.
pag. 698.

LEGATI, cæterique præsentēs ver-
ba imperatoris, & postulationem
audientes, propter admirabilitatem
vix fidem commodabant. Nam adeo
multa antehac ab hostibus perpeſsum
eſſe, & plus millies inter ſacrum ſa-
xumque ſteſſiſſe, poſtea armis adepta
victoria non ad cædes maſtationeſque
procedere, pariaque paribus remetiri iis,
qui priores laceſſiverant: ſed victorem
victos ad pacta conventa invitare, tam-
eſſi eos brevi ſpatio delere funditus
liceret, excellentius quiddam, quam
pro humana natura videbatur. Gaude-
bant igitur tanta lenitate, & ſuſpicie-
bant tam præſtantis animi magnitu-
dinem. Imperatrix ſuorum conſilia-
riorum impulſu legationem prorsus a-
ſpernata, oratores re infecta dimittit,
ex quo imperatorem triſtitia, moleſtia-
que intolerabilis occupavit, ſexcentiſ-
que cogitationibus in diverſa rapuit.
Angurabatur enim, pertinaciam iſtam
non bene eventuram, ſed iſtis mala
deterrima, majoremque luctum, quam
toto belli tempore experti eſſent, pa-
rituram. Nam & illi omnes, qui cum
imperatore erant, cum multa adver-
ſa pertuliſſent, & ſimiliter qui Byzan-
tii in carceribus fuerant, extreme ſe
a proceribus Auguſtæ vexatos, memi-
niſſent, ira æſtuabant, populumque
irritabant: & apparebat, vel invito
imperatore in eos qui eſſent in palatio
impetum facturos. Verebatur inſuper,
ne imperatrici, ac liberis aliquid atro-
cius fieret, quique cum ea verſarentur,
omnes hoſtium gladiis conſicerentur:
id quod paulo poſt propemodum acci-
diſſet. Ut enim intellexerunt eam le-
gatos rejeciſſe, ac pacem nolle, caſtel-
lum in Blachernis appellatum, partem
munitionis & propugnaculorum, quibus
palatium circumdatur, imperatore ne-
ſciente expugnarunt, ac diripuerunt,
cum qui intus erant e muris fortiter ſe
defenderent. Qui porro antehac Augu-
ſtæ bene cupere putabantur, quibus-
que cuſtodia palatii commiſſa erat,
poſtquam undique periculum, & eam
a pacificatione reſugientem mori, ipſoſ-
que ſecum perdere malle viderunt,
conſenſu ipſam cum liberis præ ſalu-
te ſua neglectum ire, & imperatori
palatium tradere conſtituerunt. Quin
etiam honoratiſſimos quosdam ad eum
mittendo, dona & honores quære-
bant, ſi regiam cum imperatrice, & li-
beris dedidiſſent. Quos imperator au-
ribus iſta reſpuens dimiſit, teſtatus,

ΟΙ μὲν οὖν πρέσβεις καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παρόντες, τὰς Βα-
σιλέως λόγους, καὶ τὴν ἀξίωσιν ἀκούοντες, ὀλίγα
δεῖν καὶ ἡπίστου δὲ ὑπερβολῶν. Τὸ δὲ πρῶτον πρὸτε-
ρον ὑπὸ τῆς πολέμου τῶν ὑπομείναντα, καὶ μυριάκις ἐν
ἀκμῇ κινδυνώσας κατεστάντα, ἔπειτα κρατίσαντα τοῖς ὀ-
πλοῖς, καὶ περιγενόμενον τῆς πολέμου, μὴ πρὸς φόβου
καὶ σφαγῆς χωρεῖν, καὶ ἴσ' αὐτ' ἴσων ἀποδιδόναι τοῖς πρῶ-
τοις ἀρξάσιν, ἀλλὰ μὴ τὴν νίκην ἐπὶ συμβάσεις προ-
καλεῖσθαι, καὶ τοὶ δυνάμειον ὀλίγα χρόνῳ δὲ φθίρειν,
κρείττον εἶναι καὶ ἀνδραπίνης φύσεως εἶδεναι. ἤδοντο τε
οὖν οἱ μὲν δὲ τὴν Βασιλέως ἐπιείκειαν, καὶ ἐδούμαζον
τὴν μεγαλοφύχίαν. Βασιλὶς δὲ παντάπασιν ἐπὶ προσε-
δέχετο τὴν πρεσβείαν, ἀλλ' ἀπράκτως ἀπέπεμπε τὰς πρεσ-
βεις ὑπὸ τῆς συνόντων πειθομένη. καὶ ὁ Βασιλεὺς ὡμί-
ατο καὶ ἐδυχέραινον ἐκ ἀνεκτοῦς μυρίοις προσαλαλῶν λο-
γισμοῖς. συνεώρα δὲ τὸ ἐνέσασιν ἐτελομένησαν ἐπ' ἀ-
γαθῶν. ἀλλ' ἐκείνοις τε ἀνηκέσων κακῶν, καὶ τῷ μείζο-
νος, ἢ καὶ ὅσον χρόνον ὡς πόλεμος λύπης αἰτίαν ἐσο-
μένῳ. οἱ τε δὲ συνόντες ἅπαντες εἰς πολλῶν πείρων ἀλ-
γειῶν ἐλθόντες, καὶ οἱ ἐνδον ὁμοίως Βυζαντίᾳ τῆς δεσ-
μωθειῶν ἐξελθόντες, καὶ μνησικακουῦτες ἐχάτως
τοῖς σωῶσι Βασιλίδι, αὐτοὶ τε διεπείοντο ὑπ' ὀργῆς,
καὶ τὸν δῆμον ἐξηρέθιζον, καὶ ἐνδηλοῖ ἦσαν, ὡς καὶ Βα-
σιλέως ἀκοντος ἐπιθυσόμενοι τοῖς ἐν βασιλείᾳ. καὶ ἐδε-
δίει μὴ περὶ τὴν βασιλίδαν, καὶ τὰς παῖδας ἀνηκέσων
τι τολμηθῇ, καὶ οἱ συνόντες πάντες ὑπὸ τῆς ἐχθραίνον-
των δὲ φθαρῶσιν. ὁ ὀλίγῳ ὕστερον, μικρὰ ἐδέησε γενέ-
σθαι. ὡς δὲ ἐπύθοντο, ὅτι μὴ τὴν πρεσβείαν δέχοιτο ἡ
Βασιλὶς μηδὲ χωροῖν πρὸς συμβάσεις, τὸ ἐν Βλαχέρ-
ναις φρεῖον, μέρος καὶ αὐτὸ τὰ περὶ τὰ βασίλεια φρε-
εῖς ὄν, κασέλιον προσαγορεύομενον, ἐξέπορθησαν
τε καὶ διήρπασαν Βασιλέως ἀγνοουῦτος. καὶ τοι γὰρ τῆς
ἐνδον ἀπὸ τῆς τειχῶν ἀμυνόμενων κραταιῶς. καὶ οἱ
δοκουῦντες δὲ περὶ Βασιλίδαν εἶναι εἶναι πρῶτον, καὶ
τὴν φυλακὴν τῆς βασιλείᾳ ἐπιτετραμμένοι, ἐπεὶ τὸν
κίνδυνον ἀπανταχόθεν περιεστάνοντες ἑώραν, Βασιλί-
δα δὲ μὴ χωρῆσαι πρὸς συμβάσεις, ἀλλὰ μάλλον
αἰρεμένῳ αὐτῇ τε ἀποθνήσκειν καὶ κείνους συναπόλ-
λυσθαι, ἐσκέφαντο κοινῇ τῆς σφετέρας σωτηρίας ἐνε-
κα καταπορεύσθαι ἐκείνους, καὶ παραδιδόναι Βασι-
λεῖ τὸ φρεῖον. οὐ μὲν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν λόγῳ μά-
λισα τινὲς πρὸς Βασιλέα πέμψαντες, περὶ προδο-
σίας διελέγοντο, καὶ δωρεὰς ἡτοιμασμέναι, εἰ πα-
ραδίδοιεν τὰ βασίλεια αὐτῇ Βασιλίδι καὶ τοῖς τέκνοις.
Βασιλεὺς δ' ἐδ' ἄκροις ἠνέχετο ὥσιν, ἀλλ' ἀπέπεμ-

πεσώζεσθαι μάλλον Βασιλίδα καὶ τὰς παῖδας εἰπὼν ποιεῖσθαι περὶ πλείους. Βασιλὸς δὲ ὁ νέος Ἰωάννης ἑπτακαιδέκατον τότε ὢν, μείζον ἢ καὶ ἢ ἡλικίαν ἐφαίνετο φρονῶν, καὶ τῷ καιρῷ προσήκοντα βελούμενος, ὡς ὅτ' ἠδ' ἀνέτο θορυβαμένους τὰς ἐν βασιλείοις, στασιάζειν τε ἤδη ἀρχομένους, καὶ περὶ αὐτῶν ἐπιεικὲς ἔδιν βελούμενους, δραμῶν πρὸς τὴν μητέρα, τὸν τε θόρυβον ἀπήγγελλε καὶ τῷ ἐπιβελῶν, καὶ ἐδεῖτο πρὸς Βασιλέα τάχιστα πρεσβείαν πέμπειν, καὶ τίθεσθαι συμβάσεις περὶ τῆς εἰρήνης· μάλιστα μὲν ὅτ' ἐφασκεν ἐκείνον ἔδιν περὶ αὐτῶν βελούσθαι δεινόν. εἰ δ' ἄρα καὶ τὰ δεύτερα νικῶν, βέλτιον ὑπὲρ ἐκείνου κακῶς παθεῖν, ἢ ἀλογία δῆμα, καὶ στρατιωτῶν ὀρμῇ περιπεσεῖν. Αὐτίκα τε ἐπέειπετο ἡ μήτηρ, καὶ ἡ Ἀνδρόνικον Ἀσάνην καὶ Βασιλέως πενθερὸν, καὶ ἡ Παλαμᾶν Γρηγόριον αὐτῶν περὶ κατακεκλεισμένων ἐν δεσμωτηρίοις ἔνδον βασιλείων ἀγεσθαι ἐκέλευε πρὸς αὐτῶν. καὶ περὶ τὴν πρὸς Βασιλέα διαλεχθεῖσα πρὸς αὐτὴν εἰρήνης ἐπέμπε πρὸς ἐκείνον πρεσβυτάς. Οἱ δὲ νομίσαντες Βασιλέα οἰδαίνειν τε τῶν θυμῶν, καὶ πρὸς ἁμυνῶν τῶν καὶ τὸν πόλεμον γεγεννημένων παρεσκόαζόμενον εἶναι, πρῶτα μὲν ἐπὶ δέσεις ἐξάποντο, καὶ ἐκείνας ἀφείναι καὶ ἐργῶν τοῖς ἀμαρτήσασιν, καὶ μηδὲν πλέον ἐπιζητεῖν καὶ τὸν πολέμιον κρείττω εἶναι, καὶ πάντας ὑποχειρίους ὅμῃ λαβεῖν· ἀλλ' ὥσπερ τοῖς ὀπλοῖς, ἔγωγε δὴ καὶ τῇ μεγαλοφυΐᾳ φαίνεσθαι νικῶντα, ὑπὲρ δὴ μεγίστην νίκην, καὶ μάλιστα προσήκοντα αὐτῷ. ἔπειτα ἀπήγγελλον, καὶ τὴν πρεσβείαν Βασιλίδος· καὶ ἐδέοντο μνημεῖον τῇ αὐτῇ ἐπιεικειᾷ, καὶ μεγαλοφυΐᾳ, καὶ σωφροσύνης, καὶ περὶ τὰς Βασιλέως ἀγνωμοσύνην παῖδας ἀνεξάλειπτον τοῖς εἰς ὕψος καταλιπεῖν. ἐλάνθανον δὲ ξυρὸν ἀκονῶντες, καὶ ἵππων δέειν ἀγαθὸν ἐπὶ πεδίον προκαλέμενοι. Ὡς ὅτ' ἰδόντες ἡκεῖ τὰς λόγους Βασιλὸς, πάντα ὡς ἔτοιμος ὑπὲρ τῆς Βασιλέως παίδων πράττειν, ὥσπερ αὐτὸς δ' ἐργετῆμνος, ἀλλ' ἐπὶ παρέχων τὰς δ' ἐργασίας. τῶν μὲν οὖν πρεσβυτων, τῶν πενθερῶν μὲν ἀνείδιζεν ἡπίως καὶ πρὸς αὐτῶν ἀγνωμοσύνην ὁ Βασιλὸς, ὅτι πρότερον ὑπὲρ ἐκείνου μηδὲν ἀδικηθεῖς, ἀλλ' εἰ δὲ τι ταλινθὲς εἰπεῖν, καὶ μυρία δὲ παθῶν, ὁ δ' ἡμεῖς αὐτῶν τοῖς ἐναντίοις, καὶ τὸν πόλεμον κίνηκε κατ' αὐτῶν. Παλαμᾶν δὲ ἐπῆνει, καὶ πολλὰς ὁμολόγει χάριτας, ὅτι πολλὰ ὑπὲρ αὐτῶν δικαίως, καὶ τὴν ἀληθείας κάκωσιν ὑπενεγκῶν, ἔδιν ἀγενεὲς ἔτε ἐπραξεν, ἔτ' ἐφθέγγετο ἄχει τέλος. Ἐπειτα ἐκέλευε τὰς πρὸς Βασιλίδα καὶ Βασιλέως τὴν ὑὸν γράφειν ὅρκους. καὶ ἐγράφεοντο ἐπὶ ταῖς, ὡς τε μήτ' αὐτῶν ἀμυνέσθαι τὰς λευπηκότας, καὶ σωζόντας ἐν βασιλείοις Βασιλίδι τότε, μήδε ζήμιον μηδὲν· ἀλλὰ πᾶσαν ἀμνησίαν παρέχεσθαι τῶν πεπραγμένων. μήτε Βασιλίδα καὶ Βασιλέα καὶ τὸν ὑὸν τοῖς ἐκείνων συμπράξασιν καὶ τὸν πόλεμον μνησικακεῖν, μή δ' ἐπιχειρεῖν βλάπτειν, μήτε τέχνην, μήτε μηχανὴν μηδεμίαν. ἀλλ' ἀμφοτέροις διαλελυθῆναι τὸ πρὸς τὰς ἑκατέρους προσκειμένους ἔχθος· κήσεις δὲ ἔχειν πάντας, τὰς ἐκάστω προσήκοντας ἀπ' ἀρχῆς. συμβασιλεύειν δὲ ἀμφοτέρως Βασιλέα τε καὶ Καντακυζηνὸν, καὶ τὴν Παλαιολόγον Ἰωάννην καὶ νέον Βασιλέα· καὶ ἀλλήλους δύνειν καὶ προσήκοντα δύνειν πατράσι καὶ παισὶ πρὸς ἑκατέρους ὑπέκειναι δὲ τὸν νέον τῶν πρεσβυτέρων καὶ πάντα· καὶ τὰ πράττειν αὐτῶν παραχωρεῖν ἐπὶ δέκα ἔτεσι καὶ ἢ ἡλικίαν· μετὰ ταῦτα δὲ τὴν ἀρχὴν συμμετέχειν. Τοῖστοι μὲν οἱ ὅρκοι ἐγγέ-

eam cum liberis servatam potius velle maximopere. Ecce autem imperator Joannes tum quindecim natus annos, supra ætatem sapere, & temporis opportuna consulere visus est. Ut enim tumultuantes sensit, qui in palatio erant, & jam dissidere incipientes, deque matre cum filiis nihil æquum animis agitantes, ad parentem accurrens, tumultum & insidias nuntiat: orans ce-
Edit. Paris.
 lerrime ad imperatorem mitti, & cum *pag. 699.*
 eo decidi: affirmansque, nihil ab eo grave timendum. Sin secus res eat, præstare illum inclementem experiri, quam in populi dementia, ac militum furorem incidere. Illico persuasa mater, a Andronicum Asanem imperatoris focerum, & Gregorium Palamam illic carcere detentos ad se adduci iussit: quibuscum de pace locuta, eos ad imperatorem legat. Qui illum tumere iracundia, & ad persequendas bello acceptas injurias paratum esse opinantes, primum preces, & supplicationes adhibent, ut reis placaretur, & hostes domuisse, penitusque subiecisse contentus esset: & quemadmodum eos armis vicisset, sic & injuriarum contemptu, & altitudine animi se ipsum vinceret: quæ nimirum maxima, illique convenientissima victoria esset. Deinde legationem exponentes petunt, ut pietatem erga defuncti imperatoris liberos, clementiæ, excelsæ mentis, ac prudentiæ suæ æternum monumentum relinqueret. At enim nesciebant se novaculam ac-
 cuere, & equum cursorem in campum provocare. Cum primum namque ea verba audivit, omnia se illorum causa velle ostendit: perinde ac ipse non daret, sed acciperet beneficium. Legatum vero focerum de ingrata voluntate blanda oratione increpuit, quod nulla in re offensum, sed, si verum fatendum, mille beneficiis cumulatus, tam male gratiam retulisset, & bellum contra se concitasset. Palamam contra laudavit, & gratias egit, quod pro justitia, veritateque gravissime afflictus, usque ad extremum nihil abjectum aut fecerit, aut dixerit. Tum præcepit juramenta ad Augustam, & imperatorem filium conscribi: & conscripta sunt cum his conditionibus. Ut neque ipse vindicaret in eos, qui se læsissent, & tum in palatio cum imperatrice degerent: neque mulcicaret ullo modo, sed omnia præterita oblivione sepeliret: neque imperatrix, aut filius imperator in eos, a quibus ipse Cantacuzenus bello adjutus esset, inimicum retinerent animum: nec illis vel arte, vel ulla machina nocere conarentur: sed utrinque adversum socios utrorumque odia deponerentur, omnesque quas ab initio habuissent, fortunas suas retinerent: imperarent autem ambo, Cantacuzenus, & Joannes adolescens Palæologus: seque ea invicem benevolentia complecterentur, quæ pa-
pag. 700.
 tres & filii solent: juniorque seniori potiores deferret in omnibus: ac propter ætatem nondum firmatam, decem annos administratione cederet: quibus exactis, æquali auctoritate cum eo imperaret. In has condiciones & ipse imperator, & Anna Augusta cum filio imperatore, ut in perpetuum servandas

juraverunt. Secundum juramenta, qui in palatio erant, portis reclusis, Cantacuzenum imperatorem acceperunt, sexto Idus Februarias, anno orbis conditi sexies millesimo octingentesimo quinquagesimo quinto, indictione quintadecima.

λίοις καὶ ὀκτακοσίοις, ἐν Ἰνδίκῳ,

νῦντο, καὶ αὐτὸς τε ὤμνουν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἡ βασιλὶς Ἀννα μετὰ βασιλέως τῷ υἱῷ, ὥς τε παραβήσεσθαι μηδὲ ποτε. τετελεσμένων δὲ τῶν ὀρκῶν, πᾶς πύλας οἱ ἐν βασιλείῳις ὑπανοίζαντες, εἰσεδόντες τὸν Βασιλέα, ὁ γδὲ Φεβρουαρίου ἡμέρας, ἐπὶ τοῖς πέντε καὶ πενήκοντα ἔτεσι πρὸς ἑξακχι- πεντεκαίδεκάτη.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΥ
ΙΣΤΟΡΙΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΝ Δ'.
ΙΩΑΝΝΙΣ
ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΙ
HISTORIARUM
LIBER IV.

Cum Annotationibus JACOBI GRETSERI Societatis JESU,
Notis JACOBI PONTANI ejusdem Soc. & Indicibus.

LIBER IV.
HISTORIARUM
CANTACUZENI
IOANNIS
BIBLION Δ
IZTOPION
KANITAKOYZHNOY
IOANNOTOT

Notis JACOBI PONTANI ejusdem Soc. & Indidis.
Cum Annotationibus JACOBI GRETSENI Societatis JESU.

JOANNIS CANTACUZENI HISTORIÆ LIBER IV.

PERIOCHA.

TESTIFICATUR historicus, se, quæ gesta sint, fideliter narraturum. *Edit. Paris. pag. 701.*
 Imperatrix cum filiis ante imaginem Dei genitricis consistens sic ta-
 cite victoris misericordiam implorat. Jurat ibidem Cantacuzenus, se a cri-
 mine alienum. Filiam Helenam Joanni imperatori adolescenti despondet. Ju-
 ramentum subditis defertur. Nobiles refragantes, utrique imperatori sacra-
 mentum dicere coguntur: de bonis mobilibus per bellum alienatis sanctio.
 Helena imperatrix salutatur. Nuptiæ apparantur. In imperio a seditionibus,
 & armis summa tranquillitas. Marchio e Lombardia Byzantium, Thes-
 salonicam, Ænum ut sibi jure paterno debitas occupare cogitat: Bartholomæi
 legati duæ epistolæ, una ad Clementem VI. Romanum pontificem, altera ad
 Delfinum Viennensem, de laudibus Cantacuzeni imperatoris. Joannem pa-
 triarcham conveniens, ei scelera præterita in se, & rempublicam cum do-
 gmatum impietate objectat: Patriarcha a Synodo damnatur, cujus locum Isi-
 dorus capeffit. Ejus laus. Monachi de ambitione patriarchatus reprehenduntur.
 Ab Isidoro imperator publice anathemate absoluitur. Ab Orchane, & ejus
 familia visitur: Iterum in Blachernis justas ob causas coronatur. Joanni
 imperatori uxor jungitur. De collapsa magnam partem æde Sophiæ, illiusque
 instauratione. Cræles semel, & iterum appellatus, urbes post ictum fædus
 ablatas restitutum negat. Contra eum copiæ cum Persicis auxiliis. Oppida
 imperatoris, quoniam a Triballis tenebantur, deprædati Persæ, in sedes suas
 re-vertuntur, cum Triballos de-vastare ac diripere debuissent. Imperator u-
 trumque filium, & fratres uxoris muneribus ornat. Pecuniæ viritum exi-
 gendæ consilium capit: denuo se in concione contra sycophantas tuetur, de
 quibus graviter conqueritur: de barbaris subsidio vocatis se purgat: culpam
 in adversarios rejicit: de tuenda republica sententias poscit. Civium prima-
 riorum responsum, quo suum, imperatoris, militis, mercatoris, opificis offi-
 cium declarant. Causa exactionis pecuniariæ. In Imperatorem inimicorum
 malignitas, & criminatio. Cur illis pepercerit, negotiumque deseruerit. in-
 sidie novæ quorundam procerum, & cogitationes belli reparandi. Dantur in
 custodiam, ignoscitur, pristinis functionibus redduntur. Querimonia procerum
 quod Annæ, & filio fidem astringere coacti sint: ambos defendit imperator,
 & illos excusat, qui se utrique fidelem futurum non putabant. Necessario
 se ad imperium accessisse, & imperatrici, ac filiis ejus infensum non esse. *pag. 702.*
 Seditiosi etiam ab Irene uxore repelluntur: filium Matthæum ad defectionem
 a patre, & ad principatum, aliquot urbibus in potestatem radactis, sibi
 condendum principes sollicitant. Cur ad illum desciverint. Matthæus quæ-
 dam oppida sibi subdit. Mater filium ad sanitatem re-vocat. Ejus fœminæ
 laus. Andronicus minimus natu filius e tribus, pestilentia moritur: ejus pe-
 stilentie elegans descriptio. Quas utilitates in hominum animis illa lues

effecerit. Imperator cum genero Thraciae urbes obit, ejusque ad militiam habilitate letatur. Ad Clementem papam legatio, qua se de barbaris in auxilium ascitis excusat: opem suam spondet, si cum principibus Christianis in barbaros bellum suscipere velit. Laudatur a papa. Legati dicta Cantacuzeni in ephemeridem referunt. Papa de cura erga adolescentem imperatorem, & matrem ei gratias agit: ad ecclesiarum concordiam conciliandam eundem hortatur. Petit ab eo imperator Concilium: promittitur. sed bello Italico res differtur, & interea pontifex vita defungitur: ita ex re parata imparata evadit. Tomprotitzas urbem tradit. Persae populatores caesi, capti: reliquiae in collem confugiunt. Nicephori despota periculosa temeritas. Persae donati domum remittuntur, Matthaei filii generosus animus in conflictu. Victoriarum nuntii utrinque. Calculus imperatoris, & in morbo virtus. Quare Galataei bellum imperatori fecerint: spatium regionis supra urbem vafre petunt, nec impetrant: asinis comparantur. Damna ab iis per incendium illata Byzantiis. In tumultu turrim excitant: spatium muro intercipiunt. Mercatores & opifices se de Galataeis vindicari orant. Eorum lapidum jaculatrix machina. Saxa Constantinopoli Galatam per tormenta displosa. Oneraria cum machina depressa. Genuensium oneraria intercepta. Bellum navale. Imperator victus, animum excelsum retinet, classem reparat. Victores triumphant: eorum in victis contemnendis insolentia. Locum reddunt, quem eis imperator donat. De nimia exactione calumnia. Caussae insolitorum tributorum. Chium Genuenses tandem restituunt. Calothesus Phocaeam praefectus mittitur. Status Peloponnesi miserandus. Manuel filius imperatricis praetor designatus quid ibi gesserit. Vincit hostes, & ignoscit. Latini Achajam tenentes, amici, ac socii fiunt. Laus ejusdem Manuelis a placidis, & integris moribus. Lazarus Hierosolymitanus accusatus, gradu pellitur: fame affligitur: a Galataeis ad fidei communionem invitatus recusat: injurias contemnit: hostibus suis traditur. Patriarchae in eum & humanitas, & inhumanitas. A Cantacuzeno legatus ad Sultatum Aegypti pro Christianis, & sua restitutione mittitur. Epistola Sultani responsoria: in extrema Cantacuzeni laus. Gerasimus iterum Lazarum apud Sultatum accusare parans, in via moritur. Successor Sultani Sichuntis archisatrapae impulsu in Christianos sevit. Cur Jacobitis hereticis Sichun pepercerit. Lazarus flagellatur: Christiani damnantur infamia, ceteroqui a suppliciis immunes. Palamas Thessalonicae creatus episcopus, a praefectis repudiatur, qui urbem suam facere conantur. Andreae Paleologi in imperatorem audacia. Callistus Isidoro patriarchae succedit. Imperator cum uxore monachismum meditatatur. Thessalonicensis opem rogitant suppliciter. Paleologum urbe exigunt, quam Zelotae Crali tradere student. Barbarorum mos in aemulis imperii occidendis. Mertzianes ad imperatorem juvenem jugulandum, ab Orchane subornatus deprehenditur. Imperatrix Anna filium Thessalonicae relinqui non vult. Cavetur a Macedonia direptionibus. Praefectus Anaëtoropolis urbem sibi vendicat, locis aliis infestus. Imperator ejus nautes incendit. Orchanes filium cum sociis revocat: revertentes Mæsiam depopulantur. Praefecti Amphipolitani in imperatorem humanitas. Thessalonicae intestinae discordiae: res feliciter gesta. Veneti opem adversus Genuenses nullam impetrant. Cum principe pastorum pro filio captivo liberando rogante pactum init imperator. Qua ratione Berrhaeam Cralis muniverit. De navibus in transitu fluminis impeditis, & maris estu expeditis. Berrhaea capitur. Persis diripiendi Cralis regionem fit potestas. Movet Edessam imperator, & spe sua frustratur. Oppidula plura se dedunt. Ex-

peditio in Seruios. Oppidi descriptio. Suburbanorum transitio. Urbs oppugna-
 tur. Urbes egregiae, & ipsa Scopia, sedes Cralis, imperatorem expetunt.
 A Dynastis item Triballicis accersitur. Duo transfugiunt. Reditus impera-
 toris Thessalonicam. Profectio Gynacocastrum. Perfidia praefecti ejusdem loci.
 Ante Thessalonicam inter Cralem & imperatorem colloquium: ubi se impe-
 rator defendit, ipsumque perjurum & causam belli ostendit: nihilo minus
 ejus in se & uxoris beneficentiam, & humanitatem laudat. Crales perfidi-
 am confitetur: ablata non reddit: Imperatorem incredibiliter timet. Cur nam
 urbes occupatas retinere cupiat. Imperator ei improbitatem rursus objicit. Ur-
 bium partitio. Pax & epulatio. De Cralis perfidia. Copiae utrinque eductae,
 & citra praelium reductae. Imperator juniorem imperatorem, Joannem nempe,
 de Crale cavendo monet, qui proditione Edessam capit. Lyzici praefecti pae-
 na, & obitus. Edessae eversio. Purgat se Mæforum regi imperator de im-
 pressionem barbarorum in ejus regnum: consilium dat, de illis Mæsia & Thra-
 cia prohibendis. Prodigium, quo Alexander contra Cralem erigitur. Na-
 vale purgatur. Mæsi inconstantia, quem frustra revocare conatur imperator.
 Synodus propter heresim Barlaami & Acindyni. Cur se occultarit Acindynus.
 Quatriduum in disceptatione ponitur. Ephesi, & Gani episcopi exauctorantur.
 De tribus tomis conscriptis. Barlaamitis, & Acindyanis silentium in-
 dicitur: in custodiis habentur. De Nicephoro Gregora ut seditioso, mendace,
 & in ecclesiam Byzantinam, in imperatorem, & monachos maledico. Fa-
 bella Atlantis ad sanctos monachos accommodata. Cur imperator ad montem
 Atho profectus: cur inde reversus: cur imperium suscepit. Ejus in curan-
 da ecclesiae pace sedulitas. Iterum contra Gregoram differitur. Veneti contra
 Genuenses auxilium petunt. Temporarium fœdus Venetorum cum imperatore
 unde ortum. Galateorum superbia cum arrogantia Lacedæmoniorum confer-
 tur. Saxum Byzantium bis jaciunt: bellum eis indicitur. Cum Venetis im-
 perator contra Genuenses societatem init. Cur mutuum hæ duæ respublicæ in-
 feste. Galatæ obsessio. Venetæ classis praefecti audacia. Tres machinae frustra
 comparatae. De septuaginta triremibus Genuensium nuntius. Populi Genuen-
 sis contra optimates turbæ, quorum sumptibus ea nares constructæ. Veneti
 ducis ignavia. Galata frustra oppugnatur. Tarchaniotæ brachium graviter
 vulneratur. Venetus domum renavigans, Genuenses vix effugit. Impera-
 tor junior malevolorum sermunculis in socerum incenditur. Idem Androni-
 cum callidissime decipiunt, quo ejus discessu liberius sint nequam. Ad filium
 reconciliandum Anna imperatrix a Cantacuzeno mittitur, cui res succedit.
 Cralem cum uxore objurgat. Genuenses Eubææ oppidum incassum oppugnant.
 De munitione Byzantii, & stolido consilio cujusdam Martini, ejus oppugnan-
 di. Ad urbes juxta Pontum imperator mittit subsidia. Sozopolis superbe re-
 jicit, & a Latinis capitur. Ejus eversionem optimates pecunia redimunt.
 Philotheus Heraclæensium episcopus a Galatæis captivos suos liberat. Nico-
 lai ducis Venetæ classis timiditas. Genuenses vincuntur. Galateorum in Ca-
 talanos impostura. Genuensium, Venetorum, Catalanorum clades. Ducis Ge-
 nuensium magnus animus. Nicolaus victoriam fœdat. Imperatoris, & Ca-
 talanorum ducis in eum ira. Byzantium in Catalanis egrotis curandis
 memoranda charitas. Genuenses ab Orchane auxilium implorant. Cur ille
 Venetis infensus. Nicolaus denuo reprehenditur. Catalanorum dux præ do-
 lore animi moritur: cui sufficitur Monean, quem imperator ad pugnam fru-
 stra incitat. Nicolaus ut stultus relinquitur: classem reparat. Grimoaldus
 Pagani, ducis Genuensium successor apud Sardiniam vincitur. A Venetis

Genuenses afflicti, se principi Mediolanensium cum conditione subiciunt. A
 Pagano apud Methonen Veneti expugnantur. Pax inter utrosque. Pagani,
 & optimatum exilium. Genuensium status restitutus. Paleologus cum uxo-
 re, & altero filiorum Didymotichum abijt: eodem Irene cum episcopis Mat-
 theum illi conciliatura proficiscitur. Paleologus Matthæo absolutam gubernationem
 scripto firmare abnuit, & contra socerum arma capit. Matthæum
 Adrianopoli obsidet: Zernomianum timore superuenientis soceri concedit. A-
 drianopolitani Cantacuzeno resistentes vincuntur, & diripiuntur. Zernomianen-
 ses ut temerarii incurfantur. Paleologus pro auxilio Crali fratrem dat obsidem:
 eidem Mæsus subsidium mittit. Cantacuzenus ab Orchane auxilium conten-
 dit. Mæsi Persas fugiunt, a quibus Triballi & Romani partim ceduntur,
 partim capiuntur. Persæ Mæsorum agris illata vastitate in Asiam redeunt.
 Cantacuzenus pace a Paleologo obtenta, ejus oppidis infestus. Chalcidicen
 propter Morrhæos incurfat. Ad Paleologum pacem petentem scita similitudo,
 cui malos consiliarios pacem impediētes detrahēre nititur. Paleologus despe-
 rans in Tenedum cum uxore fugit. Ejus fæminæ laus eximia. Urbes ejus
 Cantacuzenum accipiunt dominum. Irene Byzantium sedulo tuetur. Paleolo-
 gus ad mœnia veniens, & spe lapsus, Galatam diuertit: inde in Tene-
 dum renavigans, maledicta vectorum in Cantacuzenum diffimulat. Tumul-
 tus nobilitatis Byzantii, & cum Cantacuzeno exposulatio, & de Mat-
 theo imperatore designando petitio. Callistus patriarcha obsistit, & quasi alie-
 na locutus reprehenditur. Longa oratione ut sepe imperator suspicionem ty-
 rannidis a se depellit, justitiæque, & integritatis laudem aucupatur. Paleolo-
 gus de aliquot capitibus accusat, inde probans Matthæum filium non inju-
 ria imperatorem nominari. Paleologus se de duobus capitibus purgat. Mat-
 theus imperator declaratus, Adrianopolin mittitur. Callisti in sede non re-
 petenda pertinacia. De successore ejus deliberatio. Citati Canones. Imperator
 peccatum suum fatetur. Philotheus fit patriarcha. Callistus Galata in Tene-
 dum profugit. Coronatio Matthæi, & uxoris. Pergamenus Tenedius sedi-
 tiosus, & auctor defectionis, vinctus Thessalonicam mittitur. De Persis,
 pecunia e Thracia educendis. Terræ motus ingens urbes prosternt, quas
 barbari ut desertas occupant. Sulimani perfidia. Ab Orchane imperator ur-
 bes reposcit, & ille filium ad reddendum inducit. Causa cur Cantacuzenus
 ad generum in Tenedum vellet proficisci. Duas Galatæorum urbes in Scy-
 thia Sulimanus expugnat. Paleologus Byzantium venit, populus tumultua-
 tur. Cantacuzenus cum uxore de monastica vita complectenda agit. Pugna
 cum Paleologo. Philothei monitio de barbaris ad auxilium non vocandis:
 paret imperator. Redaccensus populi furor. Philotheus se occultit. certis con-
 ditionibus juratur. Propugnaculum ad portam auream describitur. De bar-
 baris Thracia pellendis, in quos bellum dissuadet Cantacuzenus. Diversum
 de ejus oratione judicium. Juniorum obtrectatio. Custodes ad portam auream
 dedere se Paleologo abhorrent: astus Italicorum militum. Minæ Cantacuze-
 ni. Veniam petunt, arcem dedunt. Paleologus in palatium invitatur: ad
 epulas socerum ipse invitatur. Plebis tumultus propter Cantacuzenum sedatur.
 Socer genero voluntatem profitendi monachismi detegit, & cum uxore fit
 monachus: mutantque ambo nomina. Petit Paleologus, ut inter ipsum, &
 filium Matthæum resarciat concordiam. Redditur throno Callistus. Nicepho-
 rus despota fidem fallit. Fædus inter imperatores. Optimates Joannis impo-
 stores: propter eos bellum recrudescit: Matthæo se purgat. Obitus Cralis.
 Helena Cralena imperat. Factiones nobilium. Nicephorus dux Thessaliam

obtinet. Famuli eius scelera. Regina uxor Nicephori Byzantium, deinde ad virum se confert: in Peloponnesum ad fratrem perfugit. Maritus in certamine ab Albanis interficitur. ipsa Byzantii cum matre monacham agit. Orchanis filium a piratis captum persoluta grandi pecunia liberat Palaeologus. Triballorum principum amicitia cum Cantacuzeno, & ejus filio. In quantas angustias redactus Matthaeus. Urbis Philipporum descriptio. Capitur Matthaeus a Philippensibus in palude. Gratianopolim cum ejus uxore & liberis caput Palaeologus. A Boichna Triballo Matthaeus pecunia Palaeologo venditur. Utrum oculi ei effodiendi. Laudatur Palaeologi in eundem misericordia: libertas captivo promittitur. Cantacuzenus gratias agit, & eum e custodia studet impetrare. Ziani in Eugeniam monacham, Cantacuzeni antea conjugem, pestifera calumnia. Quidam a Mattheo liberando postulatur: ambiciosius respondet. Prudentissima oratio, qua pater filium a cupiditate imperii detorquere nititur. Obtemperat Matthaeus, & jurat. Palaeologus amice cum eo versatur. Cantacuzenus cum eodem, totaque ejus familia ad novum disfidium inter illum & generum fugiendum Peloponnesum petit, ibique eum fratri Manueli praefecto commendat: & tandem Manuelem in se a calumniatoribus irritatum placat. Callistus patriarcha ad Cralenam legatus imperatoris cum sociis ibidem obit. Ejus corpus monachis ab Atho monte negatur: Mesembria obsidetur. Pax. Philotheus in patriarchatum redit: Historie totius epilogus. Notatu imprimis digna in hoc extremo libro sunt. Secunda Cantacuzeni coronatio Constantinopoli, prior enim Adrianopoli contigit. Templi Sophiae laus, collapsio, instauratio. Nuptiae imperatoris Palaeologi cum Helena Cantacuzeni filia. Litterae, & legationes inter Clementem VI. pontificem & Cantacuzenum super barbaris oppugnandis, & concordia ecclesiarum. Bellum navale cum Galataeis. Chius insula a Genuensibus recepta. Res gestae in Peloponneso. Legatio Cantacuzeni ad Sultatum Egypti, & ejus responsio. Res Thessalonicenses. Contra Barlaamum, & Acindynum synodus. Nicephori Gregorae infectatio. Inter socerum, & generum repullulans bellum, prudentia & auctoritate imperatricis Annae repressum. In Catalanos vulneratos, & egros Byzantium civium laudabilis charitas. Inter Mattheum & Palaeologum propter Adrianopolim, finitimasque urbes controversia. De Mattheo in imperatorem flagitato. Pax & fœdus inter imperatores. Res inter Palaeologum, & Mattheum gestae. Matthei infelix exitus. Cantacuzeni, & conjugis monachatus.

Edit. Paris.
pag. 705.

CAPUT PRIMUM.

Fidelitatem suam in narrando testatur. Libri argumentum. Imperatrix cum filiis ante imaginem Deiparae. Jurat imperator, quod sepius antea. Deo Sycophantiis liberatus gratias agit. Helena Cantacuzeni filia adolescenti Joanni despondetur, quem commendat. Juramentum a subditis postulatur. Nobilissimi quidam detrectant, soli Cantacuzeno subesse cupientes: quod ille non patitur. Sanctio de bonis soli. Joannes imperator Helenam Cantacuzeni filiam ducit. Quies summa a discordiis, & armis. Marchio e Lombardia Byzantium, Thessalonicam, Anum, ut hereditarias urbes occupare molitur.

ISTIUSMODI bellum inter Romanos ipsos accensum, quinquennio duravit: adeoque multas, ac saevas clades invicem intulerunt, ut iis imperium Romanum pene funditus eversum, ac deletum sit. Quae omnia sicut acciderunt, ita nos, nihil praetermittentes, accurate explanavimus: & quod jam pridem facturos spondimus, nec ad gratiam quidquam, nec ad odium scripsimus. Reliquum est igitur ea quoque hominum memoriae commendare, quae in monarchia Cantacuzeni gesserit: & quae illi rursus controversia, atque dissidium cum genero Palaeologo imperatore intercesserit. Postquam enim iurando functus, palatium introivit, Augustam ante deiparae Hodegetriae imaginem cum filiis stantem invenit, quo magis imperatorem ad misericordiam permoveret, efficeretque, ut recordationem omnium, quae per bellum gravia sibi, & odiosa accidissent deponeret. Ille primum Dei matris iconem supplex veneratus, deinde super ea universis audientibus iuravit: se nec meditatum esse, nec fecisse quidquam quaecumque contra ipsam, & filios, priusquam ab illis bellum moveretur: neque eam cum filio imperatore imperio spoliare ullo modo cogitavisse: sed omnia meras esse fabulationum criminationes, confictasque calumnias, Sibi inde ab initio fuisse propositum, quemvis laborem subire, & quantum quantum haberet opum, ad communem, imperatricis, filiorumque fructum, ac suam denique gloriam in privato habitu manentem impendere. Postea Deo exquisitas agit gratias, cum vivus ad illum diem pervenerit, ex quo manifestissime obtrectationibus, & injustis accusationibus liber futurus sit, cum rebus ipsis obtrectatorum nequitiam, modestiamque suam palam declararit. Tum una cum Augusta, & filio imperatore in conclave sibi paratum ingressus est. Ibi sermo inductus de republica, & adolescenti desponsa Helena filia. Caepit enim statim vehementissime juvenem diligere, non solum ob amorem, quo in patrem ejus fuerat: sed etiam quod videbat esse Gratiarum omnigenarum, ut ita dicam, domicilium. Nec enim forma dumtaxat ei inerat digna imperio: verum etiam fortitudinis, atque prudentiae non vulgarem praese ferebat indolem: quae virtutes postea quoque, ut sperabatur, in eo eluxerunt. Nulli quippe majorum suorum imperatorum intelligentia secundus est: & generosam saepenumero audendi fiduciam hostibus demonstravit. Postridie edixit imperator, ut

Edis. Paris.
pag. 706.

ΤΟΙΟΥΤΟΣ μὲν ὁ πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥωμαίων πόλεμος ἐπὶ πέντε ἔτεσιν ἀνερίπιδη· καὶ ἔτι καὶ κωσαν ἀλλήλους πολλὰ καὶ χαλεπὰ, ἐξ ὧν ὀλίγα δὲ ἀναστὰς οὐκ ὀλίγα τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. ἀ καὶ ὡς ἐγένετο πάντα ἐξεθέμεθα μὴ ἀκριβείας, μηδὲν παραλιπόντες, ἀλλὰ τὰ ἀρχαία φυλάξαντες ἐπαγγελίαν, ὥστε μὴ πρὸς χάριν, μὴ πρὸς ἀπείθειαν, μηδὲν εἰπεῖν, ἀλλὰ τὰ ὄντα ἀκριβῶς. Λοιπὸν ἡ ἡδὴ καὶ τὰ Καντακουζηνῶν τῶν Βασιλεῶν μοναρχιῶν τε πεπραγμένα διηγήσασθαι, καὶ ὅσα ἐν διαφορᾷ κατέστη αὐτοῖς πρὸς Παλαιολόγον Βασιλέα τὸν γαμβρόν. Ἐπεὶ ἦν μὴ τὰς ὁρμὰς ἐγένετο ἐν Βασιλείῳ, Βασιλὶδα μὲν μὴ τῶν τέκνων πρὸς τὴν Θεομήτορος εἰκόνα, τὴν Οδηγητρίαν δὲ ὡς ἰσαμένῳ, ἵνα μάλλον κάμπτη Βασιλέα, καὶ πείθῃ μηδενὸς ἀναμιμνήσκειν τῶν καὶ τὸ πόλεμον συμβεβηκότων διαφορῶν. Ὁ δὲ πρῶτος μὲν τὴν Θεομήτορος εἰκόνα προσκυνοῦν, ἔπειτα ὡμῶς καὶ τὴν εἰκόνα εἰς ἐπὶ κλισίαν πάντων, ὡς ἔτε βεβαύσαιο, ἔτε πρᾶξαι τὸ τυχερὸν καὶ Βασιλίδος καὶ τῶν παίδων, πρὶν τὸν πόλεμον κινήσῃ παρ' αὐτῶν. ἐδὲ βεβαύσαιο κατ' ἐδέξατο ὅσον αὐτῶν καὶ Βασιλέα τὸν υἱὸν τῆς ἀρχῆς ἀποσερεῖν. ἀλλὰ πάντα συκοφαντίας εἶναι καὶ δολοφονίας πλαθείσας ὑπὸ τῶν εἰπόντων. Ἐκείνον δὲ τοιαύτῳ γνώμῳ ἐξαρχῆς, ὡς πάντες πόνου ὑπομνησάμενοι, καὶ σύμπαντα ὅσα προσκλήναι χρήματα καταναλώσονται ὑπὲρ τῆς ὠφελείας τῶν κοινῶν, καὶ αὐτῆς τῆς Βασιλίδος, καὶ τῶν παίδων, καὶ σφετέρως ὁδοξίας μένων ἐπὶ χήματος. ἔπειτα πολλὰς δόχαις ἀπεδίδατο Θεῷ, ὅτι ζῶν εἰς ταύτῃ ἡκε τὴν ἡμέραν, ἥ τις ἀπαλλάξει σαφέστατα τὸν συκοφαντικόν, καὶ τὸν ἀδικῶν ἐγκλημάτων, ἔργοις αὐτοῖς ποιήσαντα καταφανές, τὴν τε τῶν εἰπόντων μοχθηρίαν, καὶ τὴν ἐπείκειαν αὐτῶν, ἔπειτα εἰσήκουσεν ἅμα Βασιλίδι καὶ Βασιλεῖ τῶν υἱῶν εἰς τὴν οἰκίαν ἢ παρεσκεύαστο πρὸς τὴν τῆς Βασιλέως ὑποδοχὴν. καὶ ἄλλα τε διελέχθησαν περὶ τῶν πραγμάτων, καὶ Ἐλένῳ τὴν αὐτῆς θυγατέρα τῶν νέων κατηγγύησαν Βασιλεῖ. ἑάλω ἦν αὐτῆς κατὰ κράτος ὁ θυὸς ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς, οὐ μόνον δὲ τὴν πρὸς τὸν πατέρα ὀνοίαν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὸν ἑώρα δοχεῖον ἂν τις εἴπε, χαλεπὸν παντοδαπῶν. καὶ μόνον ὅν εἶδος ἀξίον ἐπεδείκνυτο τυραννίδος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἀνδρείαν, καὶ σωῆσιν ἐκ ἀγχευῆς ὑπέφαινον ἐλπίδας. ἀ καὶ εἰς ὕψιστον ἐξέβη κατ' ἐλπίδας. σωῆσαι τε ὅν ἐδούλῃ ἀπολείπεται τῶν προγόνων Βασιλέων.

σιλέων· καὶ τὴν δὲ ψυχὴν καὶ τὴν πόλιν, ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ πολλὰ καὶ ἐπεδείξατο τοῖς πολεμίοις. εἰς τὴν ὕστεραίαν δὲ ἐκέλευεν ὁ Βασιλεὺς, τὰς τε αὐτῶν συνόντας ἔξω Βυζαντίου, ἢ τὰς Βασιλίδι προσκειμένους συγκλητικὰς τε ἅμα ἑσπρωγίας, καὶ τὰς ἄλλας τῶν ἐπιφανῶν, πλείους ἀμφοτέροις δι' ὅρκων δίδοναι τοῖς Βασιλεῦσι, καὶ μηδεμίαν εἶναι διαφοράν, μηδὲ διαστῆναι, ἀλλ' ὑπὸ μίαν Βασιλείαν ἅπαντας τεταχθῆναι. ὅσοι μὲν οὖν ἐνδον ἦσαν μὲν Βασιλίδος, καὶ χάριν προσωμολόγου Βασιλεῖ, καὶ τὰς ὁρμὰς παρέχοντο προθύμως. τὴν ἔξω δὲ οἱ πλείους ἐκ λυγέροντο· μάλιστα ἐπιφανῶν. ἀλλὰ Καντακυζωνῶν μόνον ἔφασαν τῇ Βασιλεῖ δελεύσειν, ἐτέρω δὲ μηδενὶ· δεινὸν γὰρ εἶναι ποσαῦτα ὑπομείναντες καὶ τὸν πόλεμον, καὶ χρήματα προέμυροι, καὶ οἰκίαι, καὶ σφᾶς αὐτὰς ὑπὲρ τῆς νίκης τὰς πολεμίους, ἐπειτα ὅτε ἐδόξαν κεκρατηκέναι, ἀθρόον φαίνεσθαι κατὰ κράς ἡττημένους, καὶ δελεύοντας ἐκείνοις οἷς ἐξῆλθον, καὶ πρότερον δελεύειν εἰς βέλοντο, τῶν πολλῶν ἐκείνων δυσχερῶν ἀπαλλαγέντας. Ἐπὶ τρισὶν μὲν οὖν ἡμέραις ἐφιλονέικου μὴ ταῦτα ποιεῖν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ ὑπάγειν αὐτὰς τῇ ὑπὸ τὸν Βασιλέα τὸν νέον δελεύειν. Καντακυζωνῶν δὲ ὁ Βασιλεὺς τὴν ἐνστασιν ὁρῶν, σωτόμουν τινα τὴν ἀπόφασιν καὶ αὐστηρίαν ἐξῆλθε μεσῆν. τὰς δὲ μὴ βελομένους τῷ γαμβρῷ ὑπέειπεν, ἐκέλευε καὶ αὐτὰ ἀναχωρεῖν· βιάζεσθαι γὰρ ἐκ ἐθέλειν ἔφασκε τινὰ αὐτῶν δελεύειν, ὥστε ὑπὲρ πρότερον· ἀλλ' εἰ μὲν τις βέλοιο τεταχθῆναι ὑπ' αὐτῶν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ Βασιλέα τὸν γαμβρόν ἡγεῖσθαι Κύριον. εἰ δ' ἐκείνῳ μὴ βέλοιο ὑπέειπεν, καὶ αὐτὰ ἀφίστασθαι· ὥς ἐκ ἐνὸν ἄλλως ἢ τῆτον τὸν ἑόπαν τὰς διχοστασίας ἐκ τῶν ἐν ἐκ μέσῃ γίνεσθαι. Οἱ μὲν οὖν Βασιλεὺς, τοιαῦτα εἶπε πρὸς ὀργήν. ἐκείνοι δὲ οἱ πρότερον ἀνδριστῆται, δέσαντες τὴν Βασιλέως ἀπειλήν, εἰκόν τε καὶ τὰς ὁρμὰς ἀπέδιδον ἢ ἐκέλευεν ὁ Βασιλεὺς· μὲν τὸ δὲ ἐθέσπιζε μηδὲνα μηδενὶ παρενοχλεῖν περὶ τῆς καὶ τὸν πόλεμον ἡρπασμένων πλὴν τῆς κτήσεως· ταῦτας δὲ τὰς ἐχόντας ἀποδιδόναι τοῖς Κυρίοις. εἰ δὲ τινες ἀπέδοντο ἢ διέφθειραν, μήτε τῇ ὀνύῃ ἀποδιδόναι, μήτε μὴ εἰς τὸ ἀρχαῖον χῆμα ἀναγκάζεσθαι κατὰ τὴν. Τοῖς μὲν οὖν ἀδικήσασιν, καὶ ἡρπακόσιν ὁ Βασιλεὺς τοιαύτῳ παρέχετο φιλοτιμίαν. τοῖς δὲ ἀδικηθεῖσι ἢ ἀποσερμένους τῶν οἰκείων, ἐτέροις τρόποις ἐθεράπευσε τὴν ἐνδειαν· καὶ τῆτον τὴν τρόπον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πᾶσαν ἀμφισβήτησιν περὶ εἰλε καὶ πρόφασιν θορύβου· καὶ ἐν εὐταξίᾳ πάλιν, καὶ εἰρήνῃ τὰς Ῥωμαίων ἦν. Ἐπειτα ἐκ τῆς Ἀδριανῆς Βασιλίδος τὴν γαμβρὴν μὲν τῶν θυγατέρων μετεκαλεῖτο πέμψας· ἐπεὶ δὲ παρῆσαν ἐν τῇ πρὸς τὴν πόλιν τῆς Θεομήτορος τεμένει, ὁ πηγὴν τῆς ἐν ἀφθόρων ἰαμάτων καλεῖται, Βασιλίδος Ἀννης ἐξελθούσης καὶ τῶν Βασιλέων συμπρόκτων, καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων καὶ ἐπιφανῶν, Ελένη ἡ τῇ νύμφῃ μέλλουσα Βασιλεῖ συνοικεῖν, προστεταχότος τῷ πατρί, καὶ Ἀννης τῆς βασιλίδος, ἐπιστήμοις ἐκοσμεῖτο βασιλικοῖς, καὶ Ῥωμαίων Βασιλὶς προσηγόρευτο. Ἐπειτα εἰς τὰς Βασιλείας πάντων ἅμα Βασιλέων γενομένων, οἱ γάμοι τῶν νέων Βασιλέως παρεσκευάζοντο, καὶ πάντες ἐν ἐλπίσι χρηστέραις ἦσαν, ἀναπνέουσιν ἀπὸ τῶν τῶν πολέμων δυσχερῶν. ὁ μόνον γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐπαύοντο διαφοράς καὶ στάσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ ἔξωθεν πολέμοι πυθό· Ἀνδρονίκου, καὶ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν αὐτῶν προσήμυροι, ὥς ὑπὸ Βασιλέα τὸν Καντακυζωνῶν ἅπαντα ἢ Ῥωμαίων γένοιτο ἡγεμονία, ἐπαύοντο πολεμεῖν· οὐ μόνον γὰρ οἱ ὁμοιοὶ δυνάσται παραστᾶν τι τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐπιχείρουσαν, ἀλλὰ καὶ μαρκέσης ὁ Λουμπαρδίας ἀρχων, υἱὸς ὢν τῆς πρώτης Βασιλέως

qui secum essent, extra urbem morantes, & qui ab imperatrice essent optimates, milites, alique nobiles sacramento concepto fidem utrique imperatoribus adstringerent, & universis uni se imperio subjicientibus, cessaret omnis dissensio, & omnes discordiae aliquando tandem finirentur. Quotcumque igitur in urbe cum imperatrice erant, & gratias imperatori agere, & sacramentum libenter dicere. Foris autem plures, & quidem nobilissimi, repugnare, ac profiteri, Cantacuzeno soli se parituros, praeterea nemini. Esse enim perabsurdum, cum tot, tantosque labores bello exantlaverint, facultatesque, propinquos, semetipsos pro nihilo habuerint, ut hostes debellarent, jam cum debellaverint repente ipsosmet debellatos, superatosque videri: & subesse illis, quibus & ante, tam multarum molestiarum adhuc expertes, subesse poterant, si voluissent. Sic per triduum, ne idem quod caeteri facerent, neu junioris imperatoris jugum acciperent renitebantur. Cantacuzenus imperator contumaciam videns, paucis, ac summa severitate edixit, qui genero parere nollent, a se quoque discederent. Nolle cuiquam sibi parendi necessitatem imponere: quemadmodum nec antehac imposuisset: sed si quis sibi subdere se cupiat, eum & imperatorem generum oportere dominum agnoscere: aliter enim lites, & dissidia numquam sublatum iri. Haec imperator, non sine bile: cujus minis rebelles illi conterriti cesserunt, atque ut jussum erat, juraverunt. Praeterea sanxit, ne quis ulli ob rapta bello negotium facesseret; & res tamen soli ad antiquos possessores redirent. Si quae emptae, aut vitatae essent, neque redhiberentur, neque in veterem formam, habitumque restituerentur. Injuriosis itaque, & inuasoribus talem honorem habuit. Qui autem injuriam perpeffi, & fortunis suis nudati essent, eorum inopiae aliis rationibus medebatur. Sic brevi spatio omnes disceptationes, & turbarum occasiones amputavit, rursusque bene ordinata republica pacem, ac tranquillitatem agitabat. His actis Adrianopoli uxorem cum filiabus evocat. Quae ut affuerunt, in templo Deiparae ante urbem (quod ut nomine πηγή, id est fons dicitur, sic re ipsa curationum plurimarum fons est) Anna imperatrice egressa obviam, & praesentibus imperatoribus cum magistratibus, & nobilitate universa, Helena adolescenti Joanni nuptura, patre, & Anna Augusta jubentibus, imperatorio cultu exornata, & imperatrix salutata est. Deinde omnibus simul cum imperatoribus in palatio congregatis, nuptiae apparabantur, & universi a bellicis miseriis relevati, meliora ominabantur. Quippe non tantum Romani contentionibus, & factionibus mutuis desistebant: verum etiam exteri hostes sub Cantacuzeni auctoritate totum imperium Romanum subiectum esse audientes, arma inhibebant: siquidem antea & vicini dynastae aliquid ab eo abradere laborabant: & Marchio e Lombardia princeps, imperatoris Andronici senioris ex filio nepos, qui praeter ceteris omnibus sibi imperium

Edit. Paris.
pag. 707.

Edit. Paris.
pag. 708.

tamquam debitum vendicabat (cujus etiam pater Theodorus cum Andronico juniore de eodem litigaverat) certior factus, Romanis Cantacuzenum imperare, ac præter Byzantium, Thessalonicam, & Ænum, reliquum omne imperium filiis defuncti imperatoris abstulisse, considerabat, quomodo & ipse adducta classe harum trium urbium sibi potius ex paterna hereditate, quam Cantacuzeno debitarum potiretur: ad quod eum mirifice Cumintzes cardinalis, uxoris ejus frater sollicitabat: qui etiam navibus ædificandis non exigua pecuniam, & alioqui ad apparatus bellicum impensam non modicam conferebat. Jamque instructus erat, ut illius anni vere ineunte Byzantios magna potentia navali aggressurus.

ἔτας ἐκείνη μεγάλη δύναμις ναυτικὴ ἐπιπλόσων Βυζαντίοις.

κείν τῶν ἄλλων μᾶλλον ἀξίων. καὶ ὅς καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ Θεόδωρος Ἀνδρονίκῳ τῷ νέῳ Βασιλεῖ περὶ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ὑποβίβηται· πυθόμενος ὡς Βασιλεύσειε παρὰ Ῥωμαίοις ὁ Καντακυζηνός, καὶ τὴν μὲν ἄλλω ἅπασαν ἀρχὴν ἀφείλοιο τῷ Βασιλεῶς παίδων, Βυζαντίον δὲ μόνον καὶ Θεσσαλονίκην καὶ Αἴνος ὑπολείποιτο, ἐσκέπτετο ὡς καὶ αὐτὸς ἐπελθὼν δύναμις ναυτικῇ, τῷ ὑπολειμμένῳ τῶν πόλεων κρατήσει μᾶλλον αὐτῷ προσήκοντων ἐκ κλήρας πατρὸς, ἢ Καντακυζηνὸν τὸν Βασιλέα ἔχειν. ἐνήγετο ὅ μάλιστα πρὸς τὸ, καὶ παρὰ τῶν γυναικῶν ἀδελφῶν Κεμίντζη προσαγορευόμενα καρδιναλίᾳ, χρήματά τε πολλὰ πρὸς τὸν στόλον παρεχομένη, καὶ ἄλλω σωτέλειαν πολλὴν πρὸς τὴν παρασκευὴν. καὶ ἡδὴ παρεσκευάσθη, ὡς ἅμα ἡεῖ τῇ

C A P U T II.

Marchio a quodam Bartholomæo deterretur. Ejus epistolæ ad papam Clementem, & Delfinum Viennensem de laudibus Cantacuzeni, oratione admodum luculenta. Quem etiam contra accusatores defendit, & Delfino commendat. Etiam Constantino equat, & Octaviano ac Theodosio, Scipionique Africano præfert. Scopus laudationis explicatur.

VERUMENIMVERO ex Bartholomæo quodam intelligens, Cantacuzenum jam Byzantium, atque imperium universum sub se redegissee, ab instituto quievit. Hic namque Bartholomæus a a Delfino Viennensi ad Annam imperatricem legatus, cum interea, dum ipse legationem obit, Cantacuzenus Constantinopolim occupasset, congressus cum eo, ejusque prudentiam admiratus, Clementi papæ & Delfino, a quo missus fuerat, scripsit. Eas epistolas in historiam hanc ad verbum illigavimus. Quæ quidem ad papam est, sic habet. Universus populus exultet, victoriaque tanti imperatoris totus terrarum orbis gratuletur. Dies enim sanctificatus Christianis illuxit tertio Nonas Februarii, quo nimirum Deus emisit angelum suum præparare viam suam ante illum, & lumine suo splendidissimo belli tenebras procul dispellere: qui pacem, tamquam virentis olivæ ramusculum attulit. Hic enim est rex pacis, alter Salomon, b cujus faciem omnis terra videre desiderat. Ecce enim, ut ostenderet dominus, non in equi robore, aut in potentia hominis, sed divina virtute erectum hoc trophæum, a precellentissimo, & invictissimo Domino Joanne Cantacuzeno Augusto imperatore, potestatis suæ thesauros aperuit, & in illum suorum charismatum dona effudit, dum videlicet illi c hanc reginam urbium, Constantinopolim inquam, & quantumcumque est imperium, cælesti virtute in potentiam armorum, & brachio extento tradidit, ut in ipso donorum ejus, & misericordiæ fluvii perennes clarius apparerent. Hic enim est, de quo scriptura, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit. Imo profecto Christum imitatus, bonum pro malo reddidit: memor misera-

pag. 709.

ΠΥΘΟΜΕΝΟΣ δὲ παρὰ Βαρδολομαῖε τινός, ὡς Καντακυζηνός ὁ Βασιλεὺς Βυζαντίον τε ἡδὴ & ἄλλω ἅπασαν Ῥωμαίων ἀρχὴν ὑποποιήσαιο, ἀπέχετο τῶν ἔργων. Βαρδολομαῖος δὲ εἰσὶν, ἐκ Δελφίνος Ντεβιάνου πρὸς Ἀνναν τὴν Βασιλίδαν ἡκὼν πρεσβυτέρης, ἐπεὶ μετὰ τὸν πρεσβυόντος, Καντακυζηνός ὁ Βασιλεὺς ἐκράτει Βυζαντίαν, εἰς λόγους ἐλθὼν, καὶ τὴν Βασιλέως σύνοισιν θαυμάσας, πάντα τε τῷ Κλήμντι, καὶ τῷ πέμψαντι Δελφίνῳ ἐγράψεν ἐπιστολὰς· ὡς ὡς περ εἶχον προσεδίκαμιν τῇ διηγήσει. εἶχον οὖν καὶ πρὸς μὲν πάντας ἑτάους. Ἀγαλλιᾶσθαι πᾶς ὁ λαός, τῆς τῷ Ῥωμαίων ἀρχῆς, καὶ τῆς νίκης ἐνεκεν τῶν ποσὶν Βασιλέως, εὐφρανθήτωσαν σύμπας ὁ κόσμος. ἡγιασμένη δὲ ἡμέρα πᾶσι Χριστιανοῖς ἀνατέταλκε καὶ τῇ τρίτῃ τῷ Φεβρουαρίῳ, ἐν ᾗ δὴ ὁ ἁγίος Θεὸς τὸν αὐτῷ ἄγγελον κατασκευάσαντα τὴν ὁδὸν αὐτῷ, καὶ ἐμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ τῷ οἰκίῳ διαυγεσάτω φωτὶ πόρρω ποιησόμενον. τὸ τῆς μάχης σκοπός, ἀγαγόντα κατὰ πρὸς κλάδος χλοαζέσης ἐλαίας τὴν εἰρήνην. ἔπος γὰρ ἐστὶν ὁ Βασιλεὺς τῆς εἰρήνης ὁ δεύτερος Σολομών, ἐπὶ τὸν ὁσῶπον ἐπιθυμεῖ βλέπειν πᾶσα κτίσις. ἰδὲ δὲ ἵνα δείξῃ Κίριος ὡς ἐκ ἐν ἰσχύϊ ἵππε, ἐκ ἐν δυναστείᾳ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐν δυνάμει Θεοῦ γέγονε τὸ ἔσθαι τῆς παρὰ τῷ ὑψηλοτάτῃ καὶ νικητικωτάτῃ Βασιλέως καὶ αυτοκράτορος Κυεῖς Ἰωάννης τῷ Καντακυζηνῷ, ἀνέωξε τὰς τῆς αὐτοῦ δυνάμεως θησαυροὺς, ἐγχεῖας ἐπ' αὐτὸν τὰ δῶρα τῷ αὐτοῦ χαρισμάτων, τὴν Βασιλίδαν δηλαδὴ ταύτην τῷ πόλεων, τὴν Κωνσταντινὴν φησὶ, καὶ παραχρῶν ὁλόκληρον αὐτῷ Βασιλείαν τῇ θείᾳ αὐτοῦ δυνάμει ἐν δυναστείᾳ ὅπλων, καὶ ἐκτεταμένῳ βραχίονι, ἵν' ἐν αὐτῷ μᾶλλον φανῶσιν οἱ ὅλα παντὸς ρέοντες ποταμοὶ τῷ αὐτοῦ χαρισμάτων, καὶ τοῦ ἐλέους. αὐτὸς γὰρ ἐστὶ περὶ ἑ γέγραπται, ὅτι ἠδυνήθη παραβλῦναι, καὶ ἐπαρέβη, καὶ κακὸν ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποίησε. μᾶλλον δὲ ἐπόμενος τῷ Χριστῷ ἀνταπέδωκεν ἀγαθὸν ἀντὶ κακοῦ,

κακῶ, μνηθεὶς ἐλέως, καὶ ἐπιλαθόμενος ἀνομίας. ὁς γε καὶ γέγονεν ἀγαθὸς στρατιώτης καὶ τὸ πρῶτον ἀθλήσαντα Στέφανον, ὑπὲρ τοῦ λίθοις βαλλόντων αὐτὸν διωκτὸν προσευξάμενος, καὶ μὴ σήσης αὐτοῖς, εἰρηνότα, Δέσποτα, τὸ ἁμαρτίαν ταύτην, ἐν ᾧ οἶδας τι ἐποίησαν. ἐδέετο γὰρ ἀπ' αἰῶνος ἡκασταὶ τοσαύτην ἀνδρὸς ἀρετὴν γέγονέναι, ὅτ' Οὐλαβιανὸν τοῦ Βασιλεῖ, οὔτε Θεοδοσίῳ, οὔτε μὲν ἐν Αὐγύστῳ τοῦ Καίσαρος, ὡς ἐς ἡδυνήθη τῇ τοῦ ὅπλων δυνάμει καταστραγγυνῶναι εἰς γλῶ, τέτοις δύναιτο ἑαυτὴν χρησθὲν ἔλεον, ἐπιλαθόμενος τοῦ εἰς αὐτὸν πάντων κακῶν. Ταῦτά τοι καὶ χαῖρε ἀγιώτατε Δέσποτα τῇ οὕτως ὀτυχεῖ, ἔγωγε νικητικωτάτῃ εισόδῳ, ἀναιμάκτῳ τε καὶ ἀζημίῳ τῇ Χριστιανικῇ λαῷ. καὶ αὖτις χαῖρε, ὅτι ἡ ἀλήθεια δι' ἀληθείας ἐδείχθη. ἡ δὲ τῇ Χριστῷ ἀλήθεια, ἐδείξε τὸ ἁθώον τῆς Βασιλείας ἀλήθειαν, ἐπὶ τῇ ἀπαντήσῃ τῇ ἀλήθειαν αὐτῇ καὶ τῷ ἔλεον, καὶ καταφιλήσῃ εἰρήνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ. Εγὼ δὲ πέποιδα τὸ εἶναι μᾶλλον ὑπὲρ εἰρήνης, καὶ καταστάσεως τῇ σύμπαντος Χριστιανικῇ λαῷ, ἢ εἰς ἐπίδοσιν τῇ καὶ τοῦ ἐχθρῶν τῇ σαυρῇ τροπαίᾳ. ὥσπερ αὖ μικρὰν τὴν ζήμιαν εἰργάσατο τοῖς βασιλεῦσι Ρωμανίας ἡ χρόνον ἐπὶ πλείστον αὐξηθεῖσα διχόνοια. τοίνυν καὶ τινὰ δεδήλωται τῇ σὴ ἀγιότητι ἀρρήτρῳ γήματα κατὰ τὸ πορρῶνθέντος γαλλωτάτης Βασιλείας, καὶ Αὐτοκράτορος Ρωμανίων Κυρίου Ἰωάννου τῷ Κωνσταντίνῳ τῷ καὶ πατρὸς νυνὶ τῷ γαλλωτάτῃ Βασιλεῖ, καὶ Αὐτοκράτορος Ρωμανίων Κυρίου Ἰωάννου τῷ Παλαιολόγῳ, ἀλλ' οὐ μὴδαμῶς εἶναι δεκτέα, ἢ πισυτέα κατὰ τινὰ ἔσπον. οἶμαι γὰρ ὡς ἐν τέτῳ θήσεται ἡ σὴ ἀγιότης περὶ τούτων καλῶς παρὰ τοῦ πορρῶνθέντων τέτων Κυρίων καὶ Βασιλέων, ἢ ἁπλῶς πρὸς βεβαιότητα, ἢ ἁπλῶς γραμμάτων ἀληθείας τῇ καὶ καθαρώτερον. Τοιαῦτα μὲν οὖν πρὸς Πάπαν Κλήμηντα ἔκτον, ὁ Βαρδολομαῖος ἔγραψε περὶ τοῦ Βασιλέως. Ἰνιμπέρτω δὲ Δελφίνῳ Ντεβιάνῳ παρ' οὗ καὶ πρεσβυτέρως πρὸς Ἀνναν ἡ καὶ Βασιλίδαν, ἔπος. Αλαλαξάτωσαν ἄσμενοι τοῦ πῖσῶν ἅπας ὁ δῆμος. ψαλάτωσαν ὁ χορὸς τῇ Χριστιανῶν πίσει. Ἀνακαινίζεσθωσαν ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ ἀγίαις Εκκλησίαις περιφανεῖς ἑορταί. ἡ χεῖρ τῶν εἰς τὸ ὕψος αἱ ψαλμωδίαί. τὰ τοῦ μοναχῶν ὄργανα πληττέτωσαν τὸν αἶρα, καὶ ἁπλῶς σώματος ἱτῶσαν πάντων, καὶ πᾶσαν τὴν περιχώρον ἁγιοποιήτωσαν αἱ προσκυνοῦσαι αὐταὶ πανηγύρεις, ὅπως ἡ τῶν χαίρόντων κραυγὴ, μὴ μόνον παρὰ τῶν ἐπιγείων, ἀλλ' ἐπὶ καὶ παρὰ τῶν οὐρανίων ἀκούηται πολιτῶν. Ἀκούσατε τοίνυν οὐρανοί, καὶ λαλήσω. καὶ ἀκούετω γῆ ῥήματα ἐκ σώματος μου. Ἀλλὰ τίς οὐκ ἂν ἀσμένως ἀκούσαι, τίς οὐκ ἡκιστα μένως προσέξοι τοῖς λεγομένοις, ὅτι χεῖρ Κυρίου ἐγένετο ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ Ρωμανίων, ἐπὶ τῇ τῷ ἡμέραν καταφωτίσαι τὴν νύκτα, καὶ τὴν λαμπρότητα πόρρω τὸ σκότος ποιῆσαι, καὶ τοῖς καθήμενοις ἐν σκότει καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου, φῶς εἰς οὐρανῶν ἀνατεταλκέναι. Οράτε γοῦν ὅπως τοῦτο τὸ φῶς ἀνατεταλκεν ἄνωθεν, ὡς τῇ μεγάλῃ τῶν ὀπλων κατασκόψῃ τὸν ἐπὶ πάντας καθήμενον ἑφῆσον τῇ οἰκίᾳ δυνάμει παρεχικέναι τῇ μεγάλῃ περιφανεστάτῃ Βασιλεῖ Κυρίῳ Ἰωάννῃ τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ τῇ Βασιλείᾳ καὶ τοῦ Βασιλέως Πατρὶ, καὶ ἅπασαν βασιλεύουσαν ταύτῃ πόλιν, καὶ μέχει καὶ εἰς δόξῳ ἁγιοποιεῖται τὸν τοῦ δικαίου τῆς ἀρχῆς δώρημα, ἵνα γινώσκει σαφῶς ἅπαντες,

Ρατς ΙΙΙ.

tionis, & immemor iniquitatis. Qui etiam fuit bonus miles, secundum exemplar primi athletæ Stephani, orantis persecutoribus se lapidantibus, dicentisque, Domine, ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Numquam post homines natos ullius tam singularis, incredibilisque virtus audita est, & neque Octaviani, neque Theodosii: ut quos vi armorum humi prosternere potuit, illis, omnium in se commissorum oblitus, pie misericordiam suam impertiret. Lætare igitur sanctissime Domine adeo felici, adeo triumphali, incruentoque & Christiano populo minime noxio ingressu. Iterum gaude, quoniam veritas per veritatem suscepta est. Christi enim veritas hujus infantis imperatoris veritatem ostendit: propterea quod veritas, & misericordia illi obviaverunt, justitiæque & pax inter se osculatæ sunt. Equidem hoc ad pacem potius, & optimum universi populi Christiani statum, & ad incrementum trophæi contra inimicos crucis Christi pertinere confido; quemadmodum non mediocri detrimento fuit Romanorum imperatoribus, longissimo tempore amplificata discordia. Proinde et si quædam nefanda facinora de nominato a me serenissimo imperatore, & Augusto domino Joanne Cantacuzeno (qui etiam pater nunc est serenissimi imperatoris, & Augusti Romanorum, Joannis Palæologi) sanctitati tuæ narrata sunt, certe nequaquam admittenda, nec ullo modo credenda sunt. Arbitror enim beatitudinem tuam de his ab ipsis dominis, imperatoribusque nostris sive per legatos, sive per litteras probe, & verius atque liquidius nihilo minus cognituram. Hæc ad papam Clementem V. Bartholomæus de imperatoribus. Ad Imbertum autem Delfinum Viennensem, a quo etiam legatus ad Annam imperatricem venit, in hæc verba litteras dedit. Totus fidelium populus jubilet hilariter: psallat Christianorum chorus: in sacrosanctis ecclesiis illustrissimi dies festi renoventur: feriant sidera psalmodiæ: eant cælo monachorum organa: volvantur per omnium ora, omnemque circumcirca regionem pervagentur hæc jucundæ panegyres, ut gaudantium clamor non a terrestribus solum, sed etiam a cælestibus civibus exaudiatur. Audite igitur cæli quæ loquar, & audiat terra verba oris mei. At enim quis non libenter audiat, quis non solícite dictis adhibeat animum, factam esse scilicet manum domini super Romanum imperium, quia dies illuminavit noctem, & splendor fugavit tenebras: sedentibusque in tenebris, & umbra mortis, lux de cælis orta est: videte quomodo lux hæc desuper orta sit, ut qui sedet super omnes excelsissimus, non apparatu bellico eximio, sed sua ipsius virtute magno, & inclytissimo imperatori, domino Joanni Cantacuzeno, eidemque imperii, & imperatoris parenti, hanc omnium urbium reginam traderet, & huc usque justus iudex hoc ei imperium promunere servaret: ut omnibus hoc a domino Deo, non ab homine factum

Edit. Paris.
pag. 710.

CCCC

plane constaret. Ait enim sapientissimus Salomon, tempus cuique rei sub cælo, & omnia bona in tempore suo. Tempus flendi, & tempus lætandi. Sic aliquando & Christus, nondum venit hora mea. Et alibi, pater, venit hora, & nunc est, ut clarificetur filius tuus: statimque paterna vox ad filium, & clarificavi, & iterum clarificabo. Etiam in evangelio legimus, Joanni Christo nostro ad Jordanem dicenti: ego a te baptizari debeo, & tu venis ad me? respondisse Christum, sine modo: sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Verba illa, *sine modo*, nondum adesse tempus significabant exaltationis & gloriæ: quoniam nondum venerat hora benedictionis, & gratiæ. Hæc igitur luminis hora Romanorum servata est imperio: ne, si repente, & improvise munus hoc fidelibus exhiberetur, vilipenderetur. Hic est, qui cælum ac tempestates serenat. Hic ille, qui post lamentationem, & lacrymas læticiam infundit. Quem enim sanctorum patrum exaltavit in gloria, tribulationibus prius non exercitum? sicut & scriptura perspicue clamat: flagellat autem omnem filium quem recipit. Et Deus dicit: quos diligo, arguo, & castigo. Sic & psalmicen, cælestis ille citharædus David, cecinit: castigans castigavit me dominus, sed morti non tradidit me. Et alio loco: pater meus, & mater mea, & omnes noti mei dereliquerunt me, dominus autem assumpsit me. Tu quoque, amabilissime dux, hunc de quo loquor imperatorem, admitte, quem Deus ad imperium temperandum delegit: & hunc inter præcipuos numera, quem Deus imperio custodivit. Omnis namque potestas a Domino ad bonum aliquem finem instituta est: & qui potestati imperantis resistit, secundum Apostolum divinæ ordinationi resistit. Et cave, ne quando unus de illorum ordine reperiare, qui a iusto Job reprehenduntur, istis verbis. Hi sunt qui resistunt luci. Hi sunt desertores luminis, quod in tenebris sine crimine lucet: siquidem tenebræ id non comprehenderunt. Et exemplum æterna dignum memoria Christi cultoribus exhibeto, quomodo magnus iste imperator magni Constantini clementiæ in se ipso fert imaginem: qua infantes, in quorum cruore a lepra curandus erat, jugulari vetuit. Et humanitatem illius, qui post Julium Cæsarem imperavit Octaviani (propter quam & e humanitatis rex vocatus est) noster imperator superavit: æqualis, si non etiam major, pietate optimo imperatori Theodosio. Vicit æquitatem ac bonitatem Scipionis Africani, qui Africam nobis Italiam tributariam fecit. Nam cum multi, diversisque moribus & ingeniis mortales imperatorem talem offenderent, meritoque capitis poenam timere potuissent, simul atque vi bellica intra mœnia fuit, nulli malo aliquo inflicto nocuit, de omnibus autem bonis & malis bene mereri cupit: Deum in hoc imitando, qui solem suum super bonos & malos oriri facit. Quoniam igitur modo Christianis istis bonum non velim? Quomodo Romanorum genus, quod Christum in crucem actum adorat (quem vetus ac novum testamen-

Edit. Paris.
pag. 711.

nos, καὶ ἔπαράνθρωπον. φησὶ γὰρ ὁ σοφώτατος Σολομὼν, καιρὸς τῷ ἰσθῷ ἔρασόν παντὶ πράγματι, ἔ πάντα καλὰ ἐν καιρῷ αὐτῶν. καιρὸς θρήνης, ἔ καιρὸς χαρμονῆς. ἔπως εἰρηκὲ ποτε καὶ ὁ Χρυσὸς, ἐκέτι ἦλθεν ἡ ὥρα μου, καὶ ἀλλὰ χεῖ λέγει, Πάτερ, ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐσὶν, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱός σου καὶ παραχρῆμα ἡ πατρικὴ φωνὴ τῷ υἱῷ ἀπεκρίνατο, καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. ἐχί δὲ καὶ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ ἀνέγνωμεν ὅτι νίκα ὁ Ἰωάννης εἰρηκε τῷ Χριστῷ ἡμῶν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σὲ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; Τί Χρυσὸς ἀπεκρίνατο ἄφες γὰρ φησὶν ὁ Ἰωάννης ἄφες ἄρτι. ἔγω γὰρ δεῖ πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην. τοιγαρὲν ἄφες ἄρτι δηλουῦντος τὸ λόγον, ὡς ἔγω καιρὸς ὑψώσεως, ἐδὲ δόξης. ὡς ἔγω ἐληλύθει ἡ τῆς ἐκλογῆς καὶ τῆς χάριτος ὥρα. Ἀυτὴ τοίνυν ἡ τῆς φωτὸς ὥρα, ἡ τῆς Βασιλείας Ῥωμαίων τηρηθεῖσα, ἵνα μὴ ἀθρόον ἐπιστῇ τοῖς πιστοῖς τὸ δῶρον τοῦ τελέος νόμου. ἔπος ἐστὶν ὁ μετὰ τὸ νέφος αἰθρίας δὲς. ἔπος ἐστὶν, ὁ μὲν τὸ ὄδυρμόν καὶ τῆς θρήνης, ἀγαλλίαμα ἐγχείων. Τίνα γὰρ τῶν ἁγίων πατέρων ὑψώσεν ἐν δόξῃ, μὴ προτέρων θλίψεων ἠγνοσμένων, κατὰ καὶ ἡ γραφὴ χαρρήδην βοᾷ, Πᾶς υἱὸς ὑψώμενος παρὰ Κυρίου, πρῶτον παιδιδύεται. καὶ ὁ Θεὸς λέγει, ἔς ἀγαπῶ διορθῶμαι τε καὶ παιδεύω. Οὕτω ἔ ὁ φαλμαρδὸς, καὶ κιδαρῶδὸς ἑρᾶντος ἐκείνος Δαβὶδ ἦσεν. Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ Κύριος, τῷ δὲ θανάτῳ ἐπαρέδωκέ με. καὶ ἀλλὰ χεῖ. Ὁ πατήρ μου, καὶ ἡ μήτηρ μου, καὶ πάντες οἱ γνωστοὶ με ἐγκατέλιπόν με, ὃς ὁ Κύριος προσελάβετό με. προσλαμβάνε τοίνυν καὶ αὐτὸς ἐρασμιώτατε Δεξ τὸν ρηθέντα τατορὶ Βασιλεία. ὅνπερ ὁ Θεὸς προσελάβετο εἰς τὴν Βασιλείας κατὰ τῶν. καὶ τῶν ἐν τοῖς μάλισα ταῖς, ὅν ὁ Θεὸς διετήρησεν εἰς τὴν Βασιλείαν. Πᾶσα γὰρ ὁ ἐξουσία εἰς ἀγαθὸν παρὰ Κυρίου τῷ Θεῷ ἐστὶν. Ὁ γὰρ τῆς βασιλείωντος ἀνδισάμωρος ἐξουσία καὶ τὸ δῶρον, τῇ τῷ Θεῷ βελήσει ἀνδισαται. ὅρα δὲ μή ποτε ἦς ἔ αὐτὸς εἰς ἐκείνων τῶν παρὰ τῇ δικαίᾳ ἰσθῷ ἐλεγχόμενων, λέγοντος. ἔτοι εἰσὶν οἱ ἀνδισάμωροι τῷ φωτὶ. ἔτοι εἰσὶν οἱ τῷ φωτὶ ἀποσάται, ὅπερ ἐν τῷ σκότει φαῖνον, καὶ φέρει αἰτίαν. εἴγε ἡ σκοτία αὐτὸς κατέλαβεν. ἐν μὲν τοιγαρὶν ἐκείνης μνήμης ἄξιον ὑπόδειγμα τοῖς τῷ Χρυσῷ λατρεύοντι δὴλε, ὡς ὁ μέγας ἔπος Βασιλεὺς, καὶ τῷ μεγάλῃ Κωνσταντίνῳ ἐαυτῷ φέρει χρηστότητα. ἡ τινι φονδῶναι τοὺς παῖδας ἀπεῖρξεν, ὡν ἐν τῷ αἵματι θερὰ πῶναι ἐμελλεν ἀπὸ τῆς λέπρας. Τὸ τῷ μὲν Ἰελοῖ Καίσαρα βεβασιλῶντος Οὐταβιανῷ φιλάνθρωπον, ὡ τινι καὶ Φιλάνθρωπος ἐκείνος κέκληται Βασιλεὺς, καὶ παρὰ Βασιλεὺς ὑπερήλασεν. ἴσος εἰμὶ καὶ μείζων ἐστὶν εἰς Θεοσέβειαν τῷ καλῶς ἄρξαντι Θεοδοσίῳ. Ὑπερέβη τῷ ἐπιείκειαν τε καὶ χρηστότητα τῷ Ἀφρικανῷ Σκιπίωνος, καὶ τοῖς ἡμετέροις Ἰταλοῖς τῷ Ἀφρικανῷ ὑποτάξαντος. Πολλῶν γὰρ ἀνθρώπων ἔ κατὰ διαφορὰς τρόπων τῷ ποιούτῳ Βασιλεῖ προσκεκρουκῶν, οἱ γὰρ ἔ εἰκότως ὡφείλον τὸν τοῦ θανάτου κίνδυνον δειλιάν, ἐπεὶ περ ἐν ὅπλων δυνάμει ἐντὸς γένειτο, οὐδὲν κακόν τι ἐπαγαγὼν ἐλυμῶντο. Πάντας δ' ἐργετῆν βούλεται ἀγαθοὺς τε καὶ ποτηροὺς, ζηλῶν ἐπὶ τούτῳ Θεὸν τὸν ἀνατέλλειν ποιῶντα ἐπὶ ποτηροὺς καὶ ἀγαθοὺς. Πᾶς οὖν ἐκ ἀν ἀγαθὸν βελοῖμην τοῖς Χρυστανοῖς τούτοις; πᾶς τὸ τῷ Ῥωμαίων γένος τὸ τὸ ἐσαυραμένον Χρυσὸν προσκυνοῦν, ὡ γὰρ καὶ ἡ παλαιὰ καὶ νέα δεσφῆνη καὶ

ἀναγινώσκει, καὶ ἔπεται, ἐκ αὐτοῦ δαίμων ἐν μέσῳ
 τῆ καρδίας μου; δι' ὃν ἔθ' αἵματι ἀνδραπίνῳ λυ-
 θρεῖται μάχαιρα. ἔτε μὲν κακὸν ἀντίκακόν, μάλ-
 λον δ' ἀγαθὸν ἀντὶ πονηρῶ ἀποδίδεται. ὅθεν τὸ
 παρακαλῶ τὸ σὺν δακρυλῶ ἔκστασι, ἵνα τὸ ποιῶ-
 τον Βασιλέα Ἰωάννην, τὸν χάριν Θεῷ μεθερμηνεύ-
 μῃον, ἐν μεγάλοις φιλίας ταύτης δεσμοῖς, καὶ
 μηδὲν κατ' αὐτὸ καινότερον, ἢ παρῆται, ἢ ἀκείν-
 ῳτος ᾧ ὁ Ἰωάννης χάρις λέγεται, εἰκότως, πα-
 σι χαίρεις γε ὦν. καὶ μὲν τὸ Αποστόλῃ διωκόμενος
 λέγειν, χάριτι Θεοῦ εἰμι, ὅ εἰμι καὶ ἡ χάρις τῷ Θεῷ ἐν
 ἐμοὶ κενὴ οὐ γέγονεν· ἀλλὰ ὅθεν παντὸς ἐν ἐμοὶ μέ-
 νει. Ἐπεὶ ᾧ ἐκ τῆ καρπῆ τοῦ δένδρον γινώσκειται,
 καὶ ὁ καρπὸς ἐκ τῆ δένδρου λαμβάνει τὸ ἔπαινον,
 πέποιθα ἐν τῇ τῆ Χειρὸς διωκόμενος, ὡς ὁ παρῶν-
 θεὸς Βασιλεὺς, ἐκ τῆ καρπῆ τῆς ἀγαθῶν ἔργων
 γνωσθήσεται. Καὶ ᾧ παντὸς τῆ αὐτῆς γε ἀναφέρον-
 τος μακροθύμως ἀκείν, ἐπεικῶς ἀποκρίνεται, σο-
 φῶς ἐξετάζει, κρίνει δικαίως. Ταῦτα ἐστὶ τὰ πῶ-
 σαρα ἅπερ οἱ βασιλεύοντες κατέχειν ὀφείλουσιν ἐ-
 πιμνήσκον· αὐταὶ εἰσιν αἱ ἀρεταὶ αἱ ζητέμεναι ἐν
 τῇ τῇ σοφῶν παρῶν ἀρχαῖς. περὶ ὧν Πλάτων ὁ
 φιλόσοφος λέγει, ὁ δαίμονα τὰ τῆς παρῶν δυνά-
 μεις εἶναι ὁπνίκα οἱ τῶν διοικητῶν σοφία πε-
 κόσμεται. ἡ δὲ σοφία μέγα τὸ ἀξίωμα, ἡ δὲ
 καὶ τῇ Αἰθέρῳ Σωκράτῳ τῇ ἀκρῇ Θεῷ ἴσον πε-
 ποίηκεν. Εγὼ μὲν οὖν ἐλπίδας φέρω, ὡς ἡ Βα-
 σιλεία τῶν ἔσται ὑπὲρ τῆ τῇ Χειρῶν εἰρήνης, καὶ
 τῇ Ἰσχυρῇ ἀποσόβησις, ἔσται ὑπὲρ τῆ δικαιο-
 σύνης τῆ λαοῦ δι' ἑλεον τῆ ὑπὸ καὶ παντὸς, ὡς
 γέγραπται ἐν τῇ ἐκατοστῇ κεφαλῇ τῇ παροιμιῶν,
 ἑλεος καὶ ἀλήθεια πρὸς τὴν Βασιλείαν, καὶ σερῶθῃ-
 σεται ἐν δικαιοσύνῃ ὁ θρόνος αὐτῆς. Τοιαῦτα μὲν ἔ-
 γραψε καὶ πρὸς Ἰνιμπερίον. Ταῦτα δὲ ἡμῖν, ἐκ ἀρ-
 γῶς, εἰδὲ ἀκαίρως παρῆλθῃ πρὸς τὴν ἰσορίαν·
 ἀλλ' ἵν' ἐπιδείξωμεν ὡς ὅθεν τῇ Βασιλείαν τῶν
 ἐπ' αἰνῶν, μαρκεῖται ἐκωλύθη μὴ Ρωμαίοις σὺν
 μεγάλῳ ἐπείναι. πρῶτον ᾧ ἀκρόντες περὶ Βα-
 σιλείας πολλὰ καὶ δεινὰ Πάπας τε ὁμοίως καὶ οἱ κα-
 τὰ τῶν Ἰταλίων δυναστεύοντες ἐπέτρεπον τῶν ἑφοδῶν
 τῇ μαρκεῖται. Ἐπεὶ ᾧ τὰ γράμματα ταῦτα ἦκε πα-
 ρὰ ἀνδρὸς αὐτοῖς ἀξιοχρεῶ πρὸς πίσιν οἱ τε ἄλλοι
 ἀπηνόρδοι καὶ ἑφοδῶν, καὶ αὐτὸς μαρκεῖται ἡμῶν
 τῇ ὁρμῇ, οὐ καὶ ἀρετῇ μόνον Βασιλείας αἰδε-
 δεῖς, ἀλλ' ἡδὲ καὶ τὸ μέγα τὴν κατορθοῦν ἀπαγο-
 ρεύσας, Εὐαγγελίως ἡδὲ τῶν σύμπαντων Ρωμαίων
 ἑχορτος ἡγεμονίαν, ὅς ἐν στρατηγίαις μέγας παρὰ
 πάντων ἐπυνθάνετο. Εκείνος μὲν οὖν ἐκ τούτων ἐ-
 κωλύθη, καὶ διέλυε τὴν στρατίαν.

tum agnoscat, & sequitur in medio
 cordis mei non collocem? propter
 quem neque sanguine humano gladii im-
 buuntur: neque malum malo, imo
 malum bono pensatur. Quæ cum ita
 sint, tuam ducalem potestatem hortor,
 ut huncce imperatorem Joannem, cu-
 jus nomen Dei gratiam sonat, arctis
 amicitiae vinculis tibi adstringas, ni-
 hilque contra illum novi vel facere,
 vel audire sustineas. Hic enim Joan-
 nes gratia dicitur, nec falso, cum
 sit gratus & jucundus omnibus: quique
 cum Apostolo dicere queat, gratia
 Dei sum id quod sum: & gratia Dei
 vacua in me non fuit: sed semper in
 me manet. Quoniam enim ex fructu
 arbor cognoscitur, & fructus ab ar-
 bore laudatur, in virtute Christi spe-
 ro, imperatorem de quo agimus, ex
 bonorum operum fructu cognitum iri.
 Etenim unumquemque ad se referen-
 tem, facile & humaniter audit, le-
 niter respondet, sapienter inquit, ju-
 ste judicat. f Hæc sunt illa quatuor,
 quæ imperatores habere perpetuo de-
 bent. Hæc sunt virtutes, quæ a sa-
 pientissimis rectoribus postulantur: de
 quibus Plato philosophus, g tum de-
 mum fore beatas Respublicas, cum ea-
 rum moderatores sapientia instructi &
 ornati fuerint. Cujus quidem sapien-
 tiæ eximia est sane dignitas, quæ &
 h Socratem Atheniensem summo Deo
 similem reddidit. Ego igitur spe bona
 sum, imperium hujus viri Christiani
 ad pacem, i Ismaelitis ad repulsam,
 atque ad justitiam & misericordiam to-
 ti populo ei subiecto futurum, (k ut
 scriptum est centesimo vicesimo capite
 proverbiorum) misericordia, & ve-
 ritas custodiunt regem, & firmabitur
 in justitia thronus ejus. Hæc ille et-
 iam ad Imbertum: quæ non frustra,
 aut imtempestive inseruimus: sed ut
 per hujusmodi laudationem imperato-
 ris, marchionem a Romanis magna
 classe invadendis repressum doceremus.
 Siquidem papa, & principes Italiæ cum
 multa & indigna de illo ad eos perfer-
 rentur, marchioni expeditionem com-
 miserant. At vero missis hujusmodi
 litteris ab homine cui fidem accommo-
 dandam judicabant, cum cæterorum
 consilium ejus invadendi ad nihilum
 venit, tum marchionis impetus elan-
 guit: qui non solum virtutem impe-
 ratoris revereatur: sed etiam quip-
 piam egregium felici successu jam se fa-
 cturum desperaret: quandoquidem im-
 perator nunc ex asse potitus imperio,
 insuper ut dux probatissimus sibi ab o-
 mnibus prædicaretur. His de causis
 ille cœpta intermisit, & exercitui mis-
 sionem dedit.

CAPUT III

Imperator patriarcham salutat, præteritorum admonet, cum reprehensione ejus improbitatis. Per-versitatem dogmatum ei objicit: ad se provocandi potestatem dat. Synodus in palatio contra patriarcham, ejusque abdicatio, morbus, insania, mors. Disceptatio de surrogando successore. Isidorus eligitur. Ejus laus. Quo eruperit quorundam monachorum ambitio. Eorum reprehensio. Dolor imperatoris propter dissidium. Isidorus patriarcha ab excommunicatione patriarchica publice imperatorem absolvit.

Edit. Paris.
pag. 713.

IMPERATOR autem, quoniam Joannes patriarcha adhuc in palatio morabatur, eratque vacuus, ipsum adit, placide salutat, in memoriam redigit, quæ post imperatoris obitum ante belli exordia cum eo collocutus sit: futuros nimirum, qui calumnias contra se comminiscerentur, & quomodo eum rogaverit, uti pro justitia, communique bono nullo labori parceret: nec ab obrectatoribus imperatricem corrumpi, bellumque civile excitari pateretur: sed eos tamquam pestem, Romanæque felicitatis perniciosissimos inimicos abigeret, dabatque crimini, quod non solum excelsio animo, quemadmodum decuisset, calumniatoribus non restitisset: sed cum minime nesciret, se mentiri, & calumniari, tamen eos insuper adjuvisset, & classicum bello movendo ipse præ aliis cecinisset. Illud vero esse horribile, quod post tantam calamitatem e bello profectam, post cædes innumerabiles, post tot mortales in servitutem abreptos, post bonorum publicationes, carceres, commune, extremumque exitium nulla pereuntium miseratione captus sit: neque de acerbitate in ipsum usque ad finem quidquam remiserit: sed quamvis toties ipse, multumque scripserit, & quamdiu bellum fuit, pacem oraverit, non modo adduci eo non potuerit, aut quæ dicerentur audire voluerit, verum omnibus nervis contenderit, & alios ad idem impulerit, ne bello finis adderetur. Sed hæc ut tempori aliena omittamus, inquit, non enim ista dixi, ut tibi scelus tuum exprobarem: verum ut omnes scirent, me futura omnia antequam fierent, rerum usu doctum conjectasse. Nunc nisi ante meum ingressum Constantinopoli sede tua motus esses ab episcopis, de his nemo tibi molestiam exhibuisset, quo minus prætexeres quod prætexebas. Quod autem ad prava dogmata attinet, quorum te episcopi coarguunt, ego quoque te calculo meo condemno, si convincare. Sin absolvere, nihil impediet, quin thronum tuum recipias. Quoniam vero te ab episcopis exauctorari contigit, ego te in sedem restituere non possum. Tamen ad me provocas licet, a meque arbitro ad objecta respondeas. Patriarcha imperatoris erga se mansuetudinem, benevolentiamque cernens, propemodum somnare se putabat, propter rerum eventum inopinatum videlicet. Inusitatum enim mortis genus, & omnia summa ludibria, supremasque contumelias sibi patiendas suspicabatur, dum perpenderet, quam multa belli tempore in eum nefarie deliquisset. De-

pag. 714.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης ἐν Βασιλείῳς ἐτι τῷ χολάζων οἶκοι, πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν, προσηγόρευε τε προσηνῶς, ἔπειτα καὶ ἀνεμίμνησκον ὡς μὲν τὸ Βασιλέως τελευτῇ, πρὶν τὸν πόλεμον κινεῖσθαι διελέχθη πρὸς αὐτὸν, ὡς μέλλασί τινες κατ' αὐτὴν διαβολὰς συρράπτειν, καὶ ὡς εἶδετο αὐτὸν ὑπὲρ τῆς δικαίας καὶ τῆς κοινῆς λυσιτελουῦτος πᾶσαν ἐπιδείκνυνθαι σπεδῶν, καὶ μὴ εἶναι τοὺς συκοφάντας παραπέδειν Βασιλίδαν, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον κινεῖν, ἀλλ' ἀπελαύνειν ὥσπερ κῆρας, καὶ κοινῶς τῇ Ρωμαίων εὐτυχίας λύμῳ, καὶ ἐμμέστω καὶ μόνον, ὅτι μηδὲν ἐνδείξατο φρόνημα πρὸς τὰς διαβολὰς αὐτῷ προσήκον, ἀλλὰ καὶ συμπεπραττε τοῖς συκοφαντοῖσι, καὶ τῷ ἄλλων μᾶλλον τὸν πόλεμον αὐτὸς ἐκίνει, σαφές αὖτε εἰδὼς ὡς κατὰ φόβον αὐτὸν καὶ συκοφαντεῖ. Τὸ δὲ μέγιστον, ὅτι ὁ μὲν τῷ τοσαύτῳ ἐπακολουθήσας ἐν τῷ πολέμῳ συμφορὰν, καὶ τῷ μυρίαν αἱμάτων τὰς ἐκχύσεις, καὶ τὰς ἀνδραποδισμούς, καὶ τὰς δημώσεις, καὶ τὰ δεισματούρια, καὶ τὴν κοινὴν παραδεισίαν, οἰκτον ἐδύνατο τῷ ὑπολλυμένῳ ἐποιεῖτο, εἰ δὲ ὑφῆκε τι πρὸς αὐτὸν πικρίας ἄχει τέλος. ἀλλὰ πολλὰ πολλὰ κίς γράφοντος αὐτὴ καὶ δευμένα παρὰ πάντα τὸν τῷ πολέμῳ χρόνον περὶ εἰρήνης, οὐχ ὅτι γε ἐκ ἐπειθετο αὐτὸς, ἢ τῷ λεγομένῳ ἡδεῖσθαι ἀνέειν, ἀλλὰ καὶ πάντα κάλων ἐκίνει, καὶ τὰς ἄλλας ἐπειθε μὴ κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. Ἐπειτα ἔφασκεν, ὅτι ταῦτα μὲν ὡς μὴ προσήκοντα τῷ χρόνῳ νυνὶ εἶπω. οὐ γὰρ οὐκ εἰδὼς αὐτῷ τῷ ἀγνωμοσύνῳ προσηρημένος νυνὶ εἶπαι. ἀλλ' ἵν' εἰδῇσιν πάντες, ὡς καὶ πρὶν γενέσθαι, πάντων ἀκριβῶς κατεσοχάζετο τῷ ἐσομένῳ ἐκ τῆς τῷ παραγμάτων ἐμπερίας. νυνὶ δὲ εἰ μὲν μὴ πρὶν αὐτὸν εἶσω γενέσθαι Βυζαντίαν ὑπὸ τῷ Ἀρχιερέων τῷ θρόνῳ καθήκειτο, περὶ τοιούτων μὲν, εἰδὼς ἂν λιώχλει μὴ μένειν ἐπὶ τῷ προσηρημένῳ. ἀλλὰ περὶ δογματικῶν τῶν ἁεσπορῶν, ἀπὸ τῷ Ἀρχιερέων ἐγκαλοῖτο, ἐκείνῳ ἂν ἐκατεφηφίζετο, εἰ ταῖς κατηγορίαις ἀλίσκομνος εἴδειτο. εἰ δ' αὖ ἀπέφθγγε τῷ δίκῃ, εἰδὲν ἂν ἐκώλυε πάλιν ἐπὶ τῷ θρόνῳ εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ἔγω συλλύεχθην αὐτὸν μὲν μὴ δυνάσθαι τῷ Ἀρχιερέων καταψηφισαμένων αὐτοῖς ἀνάγειν πρὸς τὸν θρόνον. ἔφασιν δὲ δίδόναι πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰ βάλοιτο ποιησόμενον ὑπολογίαν ἐπ' αὐτῷ τῷ κατηγορουμένῳ. δὲ, ὅτι τὸ τῷ Βασιλέως προσηνῶς καὶ τῷ δυνάμειαν τῷ πρὸς αὐτὸν ὁρῶν, μικρὴ μὲν ἐδόκει οὐκ ἐπὶ τῷ παρ' ἐλπίδας τῷ παραγμάτων ἐκβασιν. καινὸν τινα δὲ ὑπενόει θανάτου ἔσπον ὑποσέσθαι, καὶ πᾶσαν ἐρέχελίαν, καὶ ὑβρεως ὑπερβολὴν ὑπομενεῖν, τὴν ἀποτίαν ἐνδυμούμενος τῷ εἰργασμένῳ πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τὸν πό-

λεμον. ἔπειτα δὲ ἡδὴ χρηστοτέρω τῷ ἐλπίδων ἐπιβᾶς, καὶ ἀναπιδύσας ἐκ τῷ κατεχόντων φόβῳ, Βασιλέως μὲν τῆς ἡμερόπτης, ἔτις ἀμνησίας τῷ κακῶν ὑπερῆχετο πολλὰ, ἔτις μεγάλας ὁμολογεῖ χάριτας τῆς συμπαθείας, καὶ τῆς συγγνώμης παρέχετο. ἦν τε ὁ χρόνος πρὸς διάσπιν, εἰ βέλοιο ἀντικαθίστασθαι τοῖς Ἀρχιερεῦσι πρὸς τῷ κατηγορεῖσθαι μὲν τὴν ἁπολογίαν, καὶ παρέχετο ὁ Βασιλεὺς. τρίτη δὲ ἡμέρα μετ' ἐκείνῳ, παλιν πρὸς αὐτὸν ἐλθάν, λόγοις τε ἀνεκτάτο πολὺ τὸ ἐπαγωγόν, καὶ χάριον κεκτημένοις, καὶ περὶ τῆς δίκης ἐπαρήρετο, εἰ βέλοιο πρὸς τὴν ἐξέτασιν χωρεῖν. ὁ δὲ αὐτοῖς τε ὑπερῆχετο πολλὰ, καὶ τὴν δίκην ἐφασκεν αὐτῶν καὶ γνώμην εἶναι ἁπολύσθαι ὅτι τὰ ἐγκλήματα πρὸς ἐκείνῳ κατὰ τὰς αὐτὰς. αὐτὰ κατὰ τὸν Βασιλέως, τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐδήλυνται ἅξιωσιν τῷ Πατριάρχῃ, ἐπεμψίζετο τε ὡς δικάζοντες ἡ ἀξίωσις. ἐδόκει δὲ καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσιν μάλιστα ἡ δίκη φίλη. ἰχυρίζοντο ὅτι καὶ αὐτοῖς καὶ γνώμην εἶναι ἐξάγεσθαι τὸν θρόνον τὸν Πατριάρχῃ, εἰ μὴ ἐλέγχοιτο δόγμασι προσέχον ἡσυχάζοντες, καὶ πολὺ τὸ ὁρθόδοξον παραλλάττειν, καὶ συντίθεντο ἡμέρας, ἐν ᾗ πάντας ἐν βασιλείᾳ εἶδει γινόμενης, τὸ δόγμα τὸν τὴν ἐξέτασιν ποιεῖσθαι. ἐπεὶ ὅτι ἡ προσέτασις ἦν, παρήσαν μὲν οἱ Ἀρχιερεῖς, καὶ τὸν μοναχῶν, ὅσοι μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν, καὶ τὸν συγκατακτῶν οἱ μάλιστα ἐπιφανείς. ἐκαλεῖτο δὲ ἐπὶ τὴν δίκην ὁ πατριάρχης, ὁ δὲ ἀνεβάλετο μὴ ἦσεν φάσκων. δις ὅτι ἔτις γινόμενης τὴν μνηστειῶν καὶ τὸ ἔθος, ὁ μὲν ὁμοίως ἐν πάσαις ἀπείπατο τὴν δίκην τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐδόκει τὴν ἐμψισμένην κατὰ τὴν ἐπικυρόν καὶ τὴν περὶ τῶν κειμένων τῷ πατέρων νόμῳ. Βασιλεὺς δὲ ἔκρινεν, ἀλλ' αὐτὸς δὲ αὐτὴν παραγενόμενος, ἐπὶ τὸν θρόνον Πατριάρχου, εἰ μὴ βέλοιο χωρεῖν πρὸς τὴν ἐξέτασιν τὴν κατηγορημένων. Ἐπεὶ ὅτι φανερώς καὶ ἐπὶ τὸν Βασιλέως ἀπηνόρθε τὴν δίκην, τὴν τε κατὰ τὴν ἐκείνῳ ἐγγράφως ἐποιεῖντο οἱ Ἀρχιερεῖς πάντες ἐπιμψισμένοι ὁμοίως, καὶ τὸν περὶ τὸ δόγμα τὸν ἐξέτιθεντο, ἐν ᾗ πάντες συμφωνολογούν, ὡς Ἀκύνδυνος μὲν καὶ ἡ περὶ αὐτὴν πατρίαν, οἷς καὶ ὁ χρηματίσας πατριάρχης Ἰωάννης ὁμοφρονεῖ, διὸ καὶ καθρέθι τὸν θρόνον ἐκδέσμεως, καὶ κακῶς περὶ τὰ θεῖα δόγματα φρονέει. Παλαμᾶς δὲ καὶ ὅσοι τὸ ὁμοίῳ ἔχοντες ἀκόλυντα τοῖς θεοδόχοις θεολόγοις καὶ λέγουσι, καὶ φρονέουσιν. ἔγωγε μὲν οὖν ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης ἐκβέβηκε τὸν θρόνον, ἔτις ἐν Βασιλείᾳ τὸν Κωνσταντίνον ἦκεν εἰς Βυζάντιον. ἐμὴν ἡσύχασε καὶ τὴν ἐκβολὴν, ἀλλὰ τὴν ἐκκλησίαν προσεταιρισάμενος τινὰς, καὶ ἐν τῷ Ἀρχιερεῶν καὶ τῷ ἰδιωτῷ, αὐτοῖς ἐθορύβει, καὶ ἡδυνᾶται διειλεῖν περὶ τὴν δίκην, ἔτις κατὰ τὸν Ἀρχιερεῶν κατεβόα. ὅθεν πάντες προσελθόντες Βασιλεῖ πλὴν οἱ ἐκείνῳ συνεῖπαντο, ἡξίουν Βυζαντίον ἐκβληθῆναι, ὡς ἔγωγε παυσάμενης καὶ τὴν ἐκκλησίαν σάσεως καὶ παραχῆς. ἐδόκει δὲ καὶ ἐκείνῳ τὴν ἑξῆς τὰτο λύσειν. καὶ ἐπέμπετο εἰς Διδυμότειχον. ἐπολύ δὲ ὕστερον τὴν τοσαύτην μεταβολὴν ἐκ ἐνεγκῶν. ἐν ᾗ ἄκρας εὐτυχίας εἰς τὴν ἡμετέραν ἡμετέραν ταβολὴν ἐκείνῳ περιέστη, πρῶτα μὲν ἐνόσησεν. ἔπειτα ἐξέστη καὶ τῷ φρενῶν. ἐμὴν κατὰ πάξ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ σὺ φρονῶν, αὐτοῖς τὴν κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐξέφεροτο. ἔτις πυθόμενος ὁ Βασιλεὺς, αὐτοῖς αὐτὸν ἐκείνῳ εἰς Βυζάντιον ἐπαγάγειν, ὡς ἐπιμελείας τυχεῖν παρὰ τῶν ἰατρῶν. ἐπαυλῶν δὲ, ἐκ αὐτῶν ἐπιπλεῖστον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς νόσου καὶ τὴν λύπης κατεργασθείς, ἐτελεύτησε καὶ μικρὸν. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον. τότε δὲ εὐθὺς μετὰ τὴν κατὰ τὴν ἐξέτασιν ἐκείνου, λόγος μὲν πολλὸς περὶ τὴν προσή-

inde jam meliore spe subnixus, & e timore quo tenebatur recreatus, imperatorem de lenitate, injuriarumque oblivione prædicabat oppido, agebatque gratias impense, quod sui misertus, ignovisset. Petebat autem tempus ad deliberandum, quid episcopis respondendum esset, si causam suam tueri vellet: quod ei imperator concessit. Tercio post die ad eum regressus, perblandis, ac festivis sermonibus eum exhilarans, etiam de judicio percontabatur, vellet ne causam suam agitari. Patriarcha rursus affatim imperatorem laudare, & judicium sibi optatum affirmare: etenim crimina se diluturum. Imperator ejus petitionem episcopis statim significat, suæque sententia, ut justam confirmat: id quod episcopis quoque perplacere videbatur: affirmantibus, nec sibi probari, patriarcham throno depelli, nisi perversam doctrinam, & ab orthodoxa religione valde discrepantem sectari ostenderetur: præfigebantque diem, quo omnes in palatium coacti, in ejus dogmata inquirerent. Qui ubi illuxit, episcopi, & monachorum præcipui, aulicorumque procerum lectissimi conveniunt. Vocatur patriarcha, differt, & se venturum negat. Iterum ac tertium promore vocatus, judicium semper detestat. Episcopi decretam exauktionem, juxta patrum de his rebus sanctiones ratam faciendam constituunt. Non permittens imperator, ipse patriarcham adit: quærit num ad causam dicendam velit occurrere. Quo aperte etiam illo præside, judicium repudiant, episcopi consensu abdicationem ejus in litteras redigunt, & de dogmatis totum edunt, in quo confitentur omnes, Acindynum ejusque cœtum (quibuscum & patriarchæ Joanni, eadem sentienti, consuetudo fuerit, quocirca & sede sua dejectus sit) prave, atque impie de religione sentire. Palamam autem cum sui similibus divinarum Theologorum placitis consentanea & sapere, & profiteri. Tali modo Joannes patriarcha throno ejectus est, etiam antequam Byzantium intraret imperator. Nec vero quiescebat, sed cum ecclesiasticis quibusdam, & episcopis, ac privatis conspirans, iterum turbas commovebat, & jactare perseverabat, sibi in judicio factam injuriam: vociferans contra episcopos, qui ei patriarchatum abrogaverant. Quamobrem omnes, exceptis tribus ejus affectis, ad imperatorem ad eunt petunt, ut Byzantio pellatur, ita a seditione & tumultu ecclesiam inquieturam. Imperatori ob seditionem componendam similiter visum est faciendum. Ergo Didymotichum illum misit. Qui non diu post tantæ mutationis impatiens (a summo enim felicitatis gradu ad imam miseriam præcipitatus erat) primum quidem morbum contraxit: postmodum e potestate exivit, quamquam non simul, & semel: interdum enim recepta mente, rursus de ea deturbabatur. Quod audiens imperator eum Byzantium reverti, & a medicis curari præcepit. Reversus, non diu duravit: sed morbo & cruciatu animi consumptus, decessit. Sed hæc postea acciderunt. Tum vero eo exauktionato, de filio in ejus locum sufficiendo mox sermones vulgo

Edit. Paris.
pag. 715.

ferebantur. Alii igitur omnes neminem opinabantur Palama throno magis idoneum, non ob virtutem tantummodo, ac religiosum vitæ institutum, divino-rumque dogmatum accuratam cognitionem atque usum: sed quod insuper jam inde ab initio imperatoris hostibus palam adversatus ac testatus esset, ini-que, & cum reipublicæ labæ, atque exitio bellum moveri. Quare a princi-pio usque ad finem carcerem habitavit. Episcopi vero, & honoratiores de mo-nachis, vehementer in eo negotio dis-putabant. Multis siquidem & eruditori-bus, & ante alios venerabilibus, per tempus belli pro imperatore his quidem in ædibus conclusis, his in carcere, & aliis alia ratione afflictis, patriarchicam sedem sibi suorum laborum præmium singuli promiserant, & quilibet sibi præ cæteris suffragium dabat. Quam conten-tionem parum liberalem animadvertens, seditionemque inde in ecclesia suboritu-ram prospiciens imperator, nihil per se facere, sed electionem patriarchæ epi-scopis liberam relinquere statuit. Plures uno animo Isidorum eligunt, virum pro-batis moribus, ac mitem, & ad omnem sanctimoniam natum, atque in littera-rum disciplinis, & recondita dogmatum scientia perfectum. Imperator electionem approbat, nec multo post consecratur. Et cum cæteri quidem, nullo excepto, illi subesse non nollent, qui prius se-dem sibi desponderant, se præteritos non concoquebant: tandemque amore dominandi eo nequitia devenerunt, ut cum non haberent, quomodo imperato-rem, & episcopos, a quibus se despe-dos rebantur, ulciscerentur, inter se-ctatores Acindyni nomina darent, seque ipsos cum alia multitudine ab ecclesia abruptentes, vehementer illam defor-marent, cum paulo ante eadem de causa Joannem throno submovissent. Et qui tutores dogmatum longe primi videban-tur, quod præteriti essent, repente mu-tati, eorum facti sunt vindices, quorum fuerant accusatores. Hæc jure quispiam ei tribuerit, qui ab orbe condito com-munis humani generis inimicus extitit. Oportebat enim viros illos prudentes, atque in primis honorabiles, si non a-liud, illud saltem cogitare, cum essent multi, qui ad hujus officii procuracionem apppositi haberentur, unum proferri ne-cessarium fuisse, qui regeret, reliquos autem regi. Nunc ambitione nimia ce-cati, semetipsos prorsus retro agentes, ignominia maxima, & naufragio circa fidem seque, aliosque non paucos invol-verunt. Sed hæc aliquanto post enuclea-tius, sicut evenerunt, explicabuntur. Imperator cognoscens, quo pacto se ipsos a reliquo ecclesiæ corpore præcidissent, ferebat ægerrime, & dolebat, non pro-pter dissensionem dumtaxat, qua ab a-liis in germana fidei doctrina differe-bant: sed quod simul amici erant, pro-que illo, bello durante, multa perpessu aspera exhausserant: quos, quam-quam præcipua patriarchatus dignitate frustratos, nihilo minus donis ac bene-ficiis remunerandos existimabat, quan-tum posset. At illi injuriæ memoria se-mel acti præcipientes, quod patriarchico throno dignati non erant, nullo præ-terea præmio labores, ac studia sua er-ga imperatorem compensari posse ar-bitrabantur: simulque ab illo, & a ve-

σομένη ἡ Εκκλησία. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες δίδυς, εἰδὲνα ὥντο δικαιοτέρον εἶναι Παλαμᾶ ἀνάγεσθαι ἐπὶ τὸ θρόνον. οὐ δὲ τὸ ἀρετῶν μόνον καὶ τῶν κατὰ τὸ βίον φιλοσοφίαν, καὶ τὸ περὶ τὰ θεῖα δόγματα ἀκρίβειαν καὶ ἐμπειρίαν, ἀλλ' ὅτι καὶ φανερώς δίδυς ἐξάρχῃς πρὸς τὰς πεπολεμηκότας ἀντιτῆν Βασιλεῖ, φάσκων ἀδίκα καὶ τὴν κοινὴν ἐπὶ φθορὰ καὶ λύμῃ τὸν πόλεμον κεινηκέ-ναι, δι' αὐτὴν καὶ δεσποτικὸν οἰκεῖν κατεκρίθη ἀχειτέλες ἀπαρχῇς. τοῖς Ἀρχιερεῶσι δὲ ὡς τοῖς ἄλλοις λογάσι τῶν μοναχῶν, πολλὴν ὡς ἡ ἀμφισβήτησις περὶ τὸ παράγμα-τος. πολλοὶ γὰρ καὶ τῶν λογιωτέρων, καὶ μάλιστα ἀξίων λόγου καὶ τὸν πόλεμον χρόνον ὑπὲρ Βασιλείας, οἱ μὲν ἐν ταῖς οἰκίαις καθειρχθέντες, ἕτεροι δὲ ἐν δεσποτικῇ-οις, καὶ ἄλλοι ἐτέροις ὅποις κακωθέντες, πάντες ἡλ-πίζον ἀμοιβῶν αὐτοῖς τῶν πόνων ἔσεσθαι τὸν θρόνον καὶ τὴν ἄλλων ἐαυτὸν ἑκάστος προτιθεῖ. συνορῶν ὁ Βα-σιλεὺς τὴν φιλονεικίαν, ὡς σοχαζόμενος ἀναφυήσεσθαι τι-να ἐν τῇ Εκκλησίᾳ εἰσὶν ἐκ τῆς καλῆς ταύτης ἐρίδος, ἐσκέφατο μηδὲν ποιεῖν παρ' ἐαυτοῦ, ἀλλὰ τοῖς Ἀρχιε-ρεῶσι τῶν αἵρεσιν τὴν προσηγομίαν ἐπιτρέπειν. συμ-φωνήσαντες ὅι οἱ πλείους, εἰλοντο Ἰσίδωρον, ἄνδρα ἀ-γαθὸν τὰς τρόπας καὶ ἐπιεικῆ, ὡς πρὸς ἀγνώστῳ μᾶ-λιστα ἔχοντα εὐφρῶς, καὶ περὶ λόγους καὶ ἀκριβείαν δογ-μάτων κάλλιστα ἐξησηκημένον. ὁ δὲ Βασιλεὺς αὐτίκα ἐπεψήφισε τὴν ἐκλογὴν, μετ' ἐποχὴν καὶ ἐχειροποιεῖτο. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες, τὸ ὑπ' ἐκείνου ἔσεργον τετα-χθῆναι, ὅσοι καὶ αὐτοῖς προεμνησθέντο τὸν θρόνον, ἐ-δυσχέρανον περιωρόμενοι, καὶ τέλος εἰς τοσούτον ἐξήλ-θισαν ὑπὸ φιλαρχίας ἀτοπίας, ὥστε καὶ ἔχοντες, ἢ χρὴ ἀμύνεσθαι Βασιλεῖ, καὶ τὰς περιέδοντας ἐπισκό-πους, τῇ τῶν τῶν Λαϊνῶν φρονούντων μερίδι ἐπέ-δωκαν ἑαυτὰς, καὶ ῥῆγμα μέγα κατεσκόλισαν τῇ Εκ-κλησίᾳ, σφᾶς αὐτὰς τε καὶ πλῆθος ἄλλο ἀπορρήξαν-τες, οἱ μικρῶν παρόδον Ἰωάννην τῶν αὐτῶν τέτων ἕνεκα τῶν θρόνων ἐβαλόντες, καὶ ἐν τοῖς μάλιστα δοκοῦντες εἶναι προσάται τῶν δογμάτων, μεταβαλόντες ἐξαιρήσε- δὲ τὸ ἡμελῆσθαι, καὶ ὡς κατηγόρου γενόμενοι ἐκδι-κηταί. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, τῇ ἐξάρχῃς πολέμῳ κοι-νῶς τῇ ἀνθρώπων γένει ἀντιπροσλογίζοιτο δικαίως. εἶδει δὲ ἐκείνης συνετὴς τε ὄντας καὶ πολλὰ ἀξίως λόγους, εἰ μὴ τι ἄλλο, ἀλλ' ἐκεῖνο πάντως ἐννοεῖν, ὡς πολλῶν ὄν-των τῶν δοκουμένων ἀξιοχρεῶν πρὸς προσάσιαν, ἕνα προ-βεβλῆσθαι ὡς ἀνάγκη, τὰς λοιπὰς ἡ ἀγέσθαι. νυνὶ δ' ἐ-πιτρέψαντες ἐαυτοὺς καθάπαξ ἀκρισίᾳ δόξης καὶ κτι-πιθυμίᾳ, ἀδοξία τε μεγίστη, καὶ ναυαγίῳ περὶ τῶν πίσι σφᾶς τε αὐτὰς καὶ ἄλλας καὶ ὀλίγας περιέβαλον. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον εἰρήσεται ὀλίγῳ βέλτιον, καθὼς ἐν τοῖς παραγμάσι συνέβη. Τότε ὁ Βασιλεὺς τῶν δὲ εἰσὶν ἰδὼν τῶν ἡγεμονούντων ἑαυτὰς τὰ λοιπὰ σώματος τῆς Εκκλησίας, ἡχθετο μὲν καὶ ἀνεκτῶς καὶ ἐλυπέτο, οὐ μόνον τὸν ἁπορῆσαν ἕνεκα, ὡς διεφέροντο πρὸς τὰς λοιπὰς περὶ τῶν ὁρθῶν τῶν πίσεως δογμάτων, ἀλλ' ὅτι καὶ τῶν φίλων ἦσαν, καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῶν πολλὰ ἀναχομένων δι-χερῆ κατὰ τὸν τῶν πόλεμον χρόνον, οὓς ὥς εἶναι δεῖν πολλὰς ἀμείβεσθαι δ' ἐργασίας, καὶ ὡς ποιεῖν τὰ δυνατὰ, εἰ καὶ τὸ πρῶτον ἀπετύγχανον ἀξίας. οἱ δὲ καθάπαξ ἀπαχθέντες τῇ μνησικακίᾳ, ὅτι μὴ τῶν Πατριαρχι-κῶν ἡξίωντο θρόνων, εἰδὲν ὥντο ἕτερον ἔσεσθαι ἀντίρ-ροπον πρὸς τὰς πόλεις, καὶ τῶν ὑπὲρ Βασιλείας συν-δύω: ἀλλὰ καθάπαξ ἑαυτοὺς Βασιλεῖ, καὶ πρὸς

Edit. Paris.
pag. 716.

ἀλήθειαν ὑποστήσαντες, ἐκείνον τε ἔλεγον κακῶς, καὶ
τὴν ἀλήθειαν διέφθειρον τῷ ψεύδει συνηγοροῦντες, καὶ
τοῖς Βαρλαάμ, καὶ Ακινδύνῳ διασφόροις δόγμασιν ἐ-
πόμῃ κατ' ἴχρος. Ἰσίδωρος δὲ ὁ Πατριάρχης, ὀλί-
γῳ μὲν τὴν χειροτονίαν ὕστερον, καὶ τὰς ἄλλας τῶν Ἀρχιε-
ρέων ἔχων, ὅσοι παρῆσαν ἡνίκα καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν πολέ-
μῳ μάλιστ' Ἰωάννης ὁ πατριάρχης κατὰ Βασιλείως τῆς
Κωνσταντινουπόλεως ἐξέφωνε, καὶ ἀφορισμὸν παρὰ πάντα τὰ δι-
κὰς λόγον, καὶ προσήκοντα, τὸς αὐτοὺς δὴ ἔτος ἔχων, ἐ-
πὶ τῷ ἁμβωνος λεγομένῳ ἀναβάσει, ἵνα μᾶλλον διὰ πάντων
διηκνῶτο ἡ φωνή, καὶ ἀφορισμὸν διέλυε πάντων ἀκρόντων.
Ἐπὶ καὶ Ἰωάννης αὐτὸς, εὐθὺς μετὰ τὸ Βασιλεῖα Βυζαντίου
κεκρατηκέναι, ἐπεὶ πρὸς ἐκείνον παρεγένετο, ἔλυε καὶ αὐ-
τὸς πολλῶν ἀκρόντων καὶ ἀφορισμὸν. ἀλλ' ὅμως ἐδόκει ἔσθ' αὐ-
θις Ἰσίδωρ τὰ ἴσα πλείονος ἐνεκα ἀσφαλείας πράττειν.

ritate se abstrahentes, ipsum maledi-
ctis lacerabant, & hanc mendacio patro-
cinantes, corrumpebant, Barlaami, &
Acindyni falsa dogmata per vestigia inse-
quentes. Isidorus porro patriarcha brevi
post inaugurationem, etiam alios episco-
pos secum habens, quæquot affuerant, Edit. Paris.
dum ipso belli initio Joannes patriarcha pag. 717.
in Joannem Cantacuzenum, præter o-
mne jus fasque devotionis carmen pro-
nuntiaret, Eisdem, inquam, secum ha-
bens, in ambonem qui dicitur ascen-
dens, quo clarius ab omnibus exaudiret-
ur, anathematismum præsentem populo
rescivit: tametsi ipse Joannes, ut impe-
rator occupato Byzantio ad eum venit,
coram multis eundem antiquarat. Ni-
hilo minus Isidoro id ipsum ad majorem
securitatem iterato fieri complacitum
fuit.

CAPUT IV.

*Orchanes gener socerum imperatorem cum tota familia in-visit. Potatur. Impe-
rator cum filia, & Orchanis filiis Constantinopolim redit. In Blachernis tem-
plo Deipara iterum coronatur. Cur secundo coronatus. Uxor juncta Joanni
imperator. De ruinis templi sanctæ Sophiae, & instauratione. Urbes post fæ-
dus ablatae a Cræle repetuntur: cui reddere nolenti, bellum fit, accersitis ab
Orchane genero Persarum auxiliis. Eorum latrocinia, & inde tristitia impe-
ratori.*

ΟΡΧΑΝΗΣ δὲ ὁ Βασιλεὺς γαμβρὸς, ἐπεὶ ἐ-
πίσπετο Βασιλεῖα κεκρατηκότε Βυζαντίου, καὶ πᾶ-
σαν ἦδη τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἔχοντα βεβαίως, πα-
νοικησίᾳ ἦλθε πρὸς τὴν Βυζαντίαν τὴν περαιάν, ὃ Σκα-
πταρίου ἐγχωρίως ὀνομάζεται, συνηθιστόμῃς ἐπὶ τῇ
νίκῃ. καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτίκα τριήρεσιν ἐπεραιῶτο πρὸς
αὐτὴν. καὶ ἐφ' ἡμέραις ἑκατόν τισιν ἐσυνήδοντο ἀλλήλοις,
θύραις χοροῦντες καὶ πότοις καὶ φιλοτησίαις. συνη-
θιον δὲ Βασιλεὺς μὲν καὶ Ορχάνης ὁ γαμβρὸς ἐπὶ
τραπέζῃς τῆς αὐτῆς, οἱ υἱοὶ δὲ τέτταρες ὄντες ἐξ ἐτέρων
γαμβρῶν αὐτῶν γεγεννημένοι ἐφ' ἐτέρας ἑμαυρὰν τὴν Βα-
σιλείαν, καὶ ἐπιφανῶν δὲ Περσῶν οἱ ἄλλοι καὶ Ῥωμαίων,
ἐπὶ ταπήτων ἦσαν ἀνακεκλιμένοι πρὸς τὸ ἐδίειν, ὅσον
ὀρεῖσθαι ὑπὸ Βασιλείως. ἐπεὶ δὲ ἐφ' ἱκανὸν ἐσυνήθησαν
ἀλλήλοις, Ορχάνης μὲν ἔμεινε ἐπὶ τῇ στρατοπέδῳ.
Βασιλεὺς δὲ μὲν τὸν θυγατρὸς Θεοδώρας τὴν Ορχάνην
γαμβρὸς ἐπομένῳ ἐτῷ Ορχάνην παίδων, καὶ τῶν ἄλλων
τῶν ἐκ τῆς οἰκίας εἰς Βυζαντίον ἀνέστρεψε. ἡ συγγενο-
μένη Βασιλίδι τῇ μητρὶ καὶ ταῖς ἀδελφαῖς ἐπὶ τρισὶν ἡ-
μέραις, ἔπειτα ἀνέστρεψε εἰς τὴν Βιθυνίαν μετὰ τῶν
ἐξ ὧν Ορχάνην καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐπομένων εὐεργετηθέντων
φιλοτίμως παρὰ Βασιλείως τὸν πατρός. τελετὴ δὲ ἐπὶ δέκα
Μαῖα ἱσταμένη ἡρὸς τῆς αὐτῆς ἐν τῇ τῇ Θεομήτορος τεμένει τῶν
Βλαχερνῶν, Βασιλεὺς ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰσίδωρος τῇ
Πατριάρχῃ ἐξέφθην αὐτῇ, Ἀννης τε τῇ Βασιλίδος πα-
ρέσης καὶ Βασιλεὺς Ἰωάννης τὸν γαμβρὸν, καὶ πάντα ἐτελεί-
το τὰ νενομισμένα ἐν τῇ ἑορτῇ, ἐδωὸς παραλειφθέντος.
Ἐπειτα καὶ αὐτὸς Εἰρηνίῳ ἔσπερ' ἡ Βασιλίδι κατὰ
τὸ ἔθος. καὶ εἰς τὴν Βασίλειαν ἐπανελθόντες, πό-
τους καὶ φιλοτησίας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξέπληρουσαν,
ὅσα φαιδρύνειν οἱ δὲ τὴν ἑορτήν. καὶ πάλιν αὐτὸς ἐν
Ῥοσολύμων Πατριάρχῃ πρότερον ἐξέφθην, καὶ ἀπέχρησεν αὐτῇ ἡ τῇ ἁγίᾳ μύρῃ χεῖρσις ἐκείνη παρ
ἐν φρονέσῃ. ἵνα δὲ μηδεμίαν εἴη ἀποφασίς τοῖς ὑβρισταῖς, ὡς ἄρα μὴ ἐν Βυζαντίῳ καὶ τὸ ἀρχαῖον

ΟRCHANES imperatoris gener,
posteaquam socerum Byzantio po-
tatum totum jam imperium Romanum,
quantum esset, certo possidere didicit,
cum tota domo a Scutarium (ut ab in-
digenis vocitatur) e regione Byzantii
fitum, victoriam gratulaturus advenit.
Ad quem extemplo imperator triremi-
bus trajecit, diebusque non paucis ve-
nationibus, & symposiis vacantes collæ-
tati sunt. Ad eandem porro mensam
imperator & Orchanes gener: filii qua-
tuor ex prioribus suscepti uxoris ad a-
liam non longe accumbebant: ceteri il-
lustres Persæ, & Romani in eorum con-
spectu b super stratis tapetibus discumbe-
bant. Ubi se diu mutuo delectarunt, &
Orchanes quidem in castris seu classe re-
mansit: imperator cum filia Theodora
Orchanis conjuge sequentibus ejusdem fi-
liis, reliquisque domesticis Byzantium se
recepit: ibi cum matre & sororibus tri-
dum versata, postea in Bithyniam cum
privignis & comitibus honorifice a patre
donatis rediit. Tertio Idus Majas eo-
dem vere in templo Dei genitricis in Bla-
chernis imperator Cantacuzenus ab Isi-
doro patriarcha denuo, Anna imperatri-
ce, & Joanne imperatore præsentibus,
coronatus est, servatis omnibus quæ illo
tam festo die servari moribus receptum
est. Mox & ipse Irenen conjugem pro
consuetudine coronavit: reversique in pa-
latium, quæcumque ad hilaritatem diei
pertinere nossent, iis se dederunt. Et
quamquam Adrianopoli antehac a La-
zaro patriarcha Hierosolymitano coro-
na exornatus esset, suffecissetque apud
viros prudentes illa sacra unctio: tamen
ne oblocutoribus sermonem daret, quod
non Byzantii, secundum imperatorum

solemne coronam accepisset, iterum coronari placuit. Octavo autem die ab illo, id est duodecimo Kalendas Junias, qui dies Constantini & Helenæ clarissimorum imperatorum memoriæ consecratus est, in eodem templo Deiparæ in Blachernis juniore imperatori uxor tradita est. Nam & Sophiæ templum, elegantia ac magnitudine quæcumque templa orbis terrarum superans, & veluti quoddam commune Romani imperii decus, atque ornamentum, magnificentiæque structuræ, & ambitiosi cuiusdam studii pulcherrime ædificandi specimen, anno antequam Cantacuzenus Byzantium caperet, immani terræ motu conciderat: non illud quidem totum, sed magna porticus una cum tabernaculo, & tecti partes plus duæ. Idcirco sacra & cerimoniarum imperatorum in Blachernis, ut quondam peragebantur. Magnam itaque porticum, & tabernaculum imperatricis Anna, Phæceolato operis præfecto instauravit: superiora cum tecto postea Cantacuzenus refecit: cæteramque templi venustatem in marmore & tessellato opere positam, curæ habuit. Verum Palæologus deinde solus imperator, quod deerat, explevit, manumque extremam imposuit. Subseruebant autem imperatoribus in hac præclara æmulatione Astras magnus stratopedarcha, vir in primis spectatus & architectus insignis: & cum eo ex Latinis imperatori subjectis Joannes Peralta nominatus. Sed hæc posterius contigerunt. Tunc ergo, ut docebam, quoniam magnum illud mundi miraculum, & decantata ædes ruinæ erant, rerum elegantium studiosis lachrymabiles, in Blachernis in Dei matris, sub Isidoro patriarcha, Helena Imperatoris Cantacuzeni filia Joanni imperatori in manum venit: qui & ipse a Joanne patriarcha ante coronatus, uxorem suam usitato more coronavit. Et indulgebatur epulis ac plausibus, exercebaturque ferias populus, ut videlicet nuptiis imperatoriis decorum erat. Imperator domi rebus probe constitutis ad hostes externos sese convertit, & ad Cralemissis oratoribus, amplas ei gratias egit de honore ac studio, quibus præsentem profecutus fuisset, quo tempore homophylorum arma pertulisset: seque, ubi occasio inciderit, jure, ac merito factis responsurum: si tamen fœdera salva manerent, quibus ab utroque violatis, alterum vindicem propterea in vitio ponere, haud æquam esse: nullam quippe obstare legem, quin, qui læsus est, ab eo qui læsit injuriam persequatur, postulabatque urbes post fœdus sancitum Romano imperio ademptas restitui: sic enim in juramentis scriptum extare. Namque non solum Pheras, & alia Macedoniæ oppida, atque castella, præter Thessalonicam occuparat: sed Berrhæotarum quoque potentissimos pecunia, & pollicitationibus magnis corruptos eo pertraxerat, ut exacto Manuele imperatoris filio urbem sibi addicerent: quod sane molestia afficiebat imperatorem non

Edit. Paris.
pag. 719.

μαίων παρείλετο ἀρχῆς. Οὕτω δὲ ἐγγεγραμμένον τοῖς ὅρκοις εἶναι. Μὴ μόνον γὰρ Φεράς τε καὶ ἄλλας τῆς Μακεδονίας πόλεις, ἀλλὰ καὶ φρούρια πλὴν Θεσσαλονίκης εἶλον, ἀλλὰ καὶ Βερροιωτῶν τὰς δυνατωτάτας χεῖρας, καὶ μεγάλας ἐπαγγελίας ἔσχευεν, ἥτις Βασιλεὺς ἐπεισὼν υἱὸν ἐξέλασσε τὴν Μασσέην, καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν παραδιδόναι· ἀνεκὲς ὀλίγον ὡς βασι-
λέα.

τῆς Βασιλείας ἔθος ἔσχετο, καὶ τὸ δεύτερον αὐτῇς ἐτελείτο. ὁ γὰρ δὲ ἡμέρα ἀπ' ἐκείνης, καὶ τὴν Κωνσταντίνου καὶ Ελένης μνήμην τῆς μεγάλων Βασιλέων, καὶ ἡ τῆς νέας Βασιλείας ἐτελέοντο γάμοι ἐν τῇ αὐτῇ τεμένει τῆς Θεομήτορος τῆς Βλαχερνῶν. ὁ δὲ τῆς τῆς Θεᾶς Σοφίας κάλλει τε καὶ μεγέθει τοὺς ἀπανταχῇ νικῶν, καὶ ὥσπερ τι κοινὸν ἀγαλμα τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας ὦν, καὶ δειγμα τῆς μεγαλειότητος, καὶ τῆς περὶ τὰ καλὰ φιλοτιμίας, ἔπει ἐνὶ πρότερον ἢ Κωνσταντίνου τὸν Βασιλέα τὸ Βυζάντιον εἶναι σεισμῶν ἐξαισίων γενομένων κατὰ τὴν ἐκείνην, καὶ κατὰ πάσιν, ἀλλ' ἢ τε πρὸς τῇ βήματι μεγάλῃ σοᾶ καὶ τῆς ὀροφῆς ἐκ ὀλίγον, ὑπὲρ δύο μοίρας ἀπολειφθείσης. διὰ καὶ αἱ τῆς Βασιλείας τελεταὶ ἐν Βλαχερνῇς ἐτελοῦντο ἐκείσε πρότερον εἰωθός. Τὴν μὲν οὖν μεγάλῃ σοᾶν μετὰ τῆς βήματος ἡ Βασιλὶς ἀνήγειρεν αὐτῇς Anna, Φακεωλάτου ἐπισήσασα τῇ ἔργῳ: τὸ ἐπέκεινα δὲ μετὰ τῆς ὀροφῆς, Βασιλεὺς ὕψερον ἀνέσκησεν ὁ Κωνσταντίνος, καὶ τῆς ἄλλης ἐπεμελήθη τῆς τε μένης οὐκοσμίας ὅση τε ἐν μαρμαροῖς καὶ λεπτῇς ψιφίδος ἔσχευεν. εἰ τι δὲ ἐνέδει πρὸς τελείωσιν, Παλαιολόγος ὕψερον ἐπέθηκεν ὁ νέος Βασιλεὺς μόνος ἡδὴ τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας ἔχων τὴν ἀρχὴν. Διπλῶν δὲ ἑκατέροις τοῖς Βασιλεῦσι πρὸς τὴν καλὴν φιλοτιμίαν ταύτην, Ἀσράς ὁ μέγας στρατηγάρχης, τὰ τε ἄλλα λόγου ἄξιος πολλῶν καὶ περὶ οἰκοδομίας ἔχων δόξας. καὶ ἐκ τῶν ὑψηλῶν Βασιλεῖ Λατίνων τὴν Ἰωάννης Περάρτα προσαγορευόμενος. Ταῦτα μὲν οὖν ὕψερον. τότε δὲ ἐπεὶ τὸ μέγα τῆς οἰκουμένης θαῦμα ὁ περιβόητος ἀπὸ νῆος πτόμα δακρύων φιλοκάλοις ἄξιον ὡς ψυχαῖς, ἐν τῇ τῆς Βλαχερνῶν τῆς Θεομήτορος ναῷ ὑπὸ Ἰσιδώρου Πατριάρχου Ελένης τῇ Βασιλείας θυγατρὶ ὁ Βασιλεὺς Ἰωάννης συνεζύγνυτο. Ἐσφε δὲ κατὰ τὸ ἔθος τὴν γυναῖκα καὶ αὐτὸς, πρότερον ἐσεμμένους ὑπὸ Πατριάρχου ὦν τῆς Ἰωάννης, καὶ δὲ ὡχίαι ἦσαν καὶ κρότοι. καὶ δημόσιοι ἤγοντο ἑορταὶ ἢ προσῆκε τοῖς Βασιλεῦσι γάμοις. Ἐπεὶ δὲ τὰ οἴκοι καλῶς διέκοντο τῇ Βασιλεῖ, ἐτρέπετο ἐπὶ τοὺς ἔξω πολέμους, καὶ πρεσβείαν πρὸς Κράλιν πέμψας, πολλὰς μὲν ὁμολογεῖ χάριτας αὐτῇ τῆς εἰς αὐτὴν φιλοτιμίας καὶ σπουδῆς, ὡς πρὸς παρόντα ἐνδείξατο, κατὰ δὲ ὅν ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων ἐπολεμείτο χρόνον, καὶ δικαίως εἶναι ἀμείβεσθαι τοῖς ἴσοις καιροῦ καλοῦτος, μὴ παραλυομένων μὲν τοῖς τῶν ὁρκῶν καὶ τῶν σπονδῶν τῶν πρὸς ἀλλήλους. Εἰ γὰρ ἐκεῖνα παραβαίνοντο ὑφ' ὁποῦν, οὐ δίκαιον εἶναι ἀμυνόμενον τὸν ἕτερον αἰτίας ἀξιουῖ. καλύει γὰρ οὐδεὶς ἀμυνέσθαι νόμος τὸν πάχοντα κακῶς, ἡξίου τε αὐτῇ ἀποδοθῆναι τὰς πόλεις, ἃς μετὰ τὸ πρὸς αὐτὸν τὰς σπονδὰς καὶ τοὺς ὅρκους θείσθαι τῆς Ρω-

λέα. ὁ μὲν οὖν υἱός, ἐν Θεσσαλίᾳ διέτριβε παρὰ τῷ
Θεῶν Ἀγγέλῳ τὸν Ἰωάννην. Κράλης δὲ ἐπεὶ ἐδέξατο
τὴν πρεσβείαν, δίκαιον μὲν ἀντιτιθέναι τοῖς λόγοις ἡ-
δύατο εἶδέν, ἀλλὰ συνωμολόγει τὰς ὁρμὰς ἔτι γεγενῆ-
σθαι, ἀποδιδόναι δὲ τὰς πόλεις ἐκ ἡβέλετο· ἀλλὰ πρὸς
σκήψεις ἐχώρει, καὶ προφάσεις ἐχέσας ὑγιὲς εἶδέν. Βα-
σιλίδης δὲ καὶ αὐτὸς δούτεράν ἐποίησατο πρεσβείαν, καὶ
πάλιν ἡξίε τῶν πόλεων αὐτῷ παραχωρεῖν καὶ τὰς ὁρμὰς.
εἰδὲ μὴ βέλοιο, ὑπέλει πολεμήσειν· ἡξίε τε μὴ αὐτῷ
προσλογίζεσθαι τὰς ἐσομένας φόνας· τὰς ἀνδραποδισμὰς
τῆς ᾧ Ρωμαϊκῆς δυνάμεως διεφθαρμένης ὑπὸ τῆ συγ-
γενικῆς πολέμῃ, ἀναγκαιῶς χρῆσθαι βαρβάροις κατὰ
συμμαχίαν. ἃ ἐκέλευε σκεψάμενον τὰ δέοντα ποιεῖν. Ὡς
δὲ καὶ μετ' ἐκείνῳ τὴν πρεσβείαν, εἶδεν ὁ Κράλης ἐποίει
τῶν δέοντων, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπολοίπους ἐπολιόρκει πό-
λεις, πέμψας πρὸς Ὀρχάνῳ τὸν γαμβρὸν ὁ Βασιλίδης,
μετεκαλεῖτο στρατιάν· καὶ παρῆσαν ὑπὲρ μυρίας τῶν βαρ-
βάρων, ὧν Σελιμάν μὲν τῶν ἀδελφῶν οἱ τῷ Ὀρχάνῳ παῖ-
δες ἐστράτηγουν. πέμπει δὲ μετὰ τῶν, καὶ Ματθαῖον
τὸν υἱὸν ὁ Βασιλίδης τῆς Ρωμαίων στρατιᾶς ἡγεμῶνα, καὶ
ἐκέλευε τὰς ὁρμὰς τῆς Ρωμαίων ἡγεμονίας διελθόντας ἀβ-
λαβῶς ἔτι πορεύειν τὰς Τριβαλίας. οἱ βάρβαροι δὲ αἰ-
μόνον ἐπέβησαν Μυγδορίας, καὶ περὶ Χερσέπολιν τεί-
χισμα θάβαντες, πυθόμενοι ὡς ὑπὸ Κράλῳ αἱ πόλεις
ἐκείναι ἄγοντο, εἰθὺς ἐτρέποντο ἐπὶ λειλασίαν, ὀλί-
γα φροντίσαντες τῶν στρατηγῶν, καὶ τὰς κώμας πᾶσας ἐ-
ξεπόρθησαν, καὶ τὰς πόλεις κατέδραμον τὰς κατὰ Μυγδο-
νίαν, καὶ ἀπέκτεινάν τε πλείους καὶ λώδραποδίσαντο ἐκ
ὀλίγους· λείαν τε πλείων δοριάλωτον ἐλάσαντες, ἀνέ-
στρεφον καὶ ἐπεραιουῶν κατὰ τὸν Ἑλλάσποντον εἰς τὴν οἰκίαν.
Βασιλίδης δὲ πυθόμενος τὴν ἀταξίαν τῶν βαρβάρων, καὶ
μετεῶς λωῖατο, ὅτι ὑπὲρ ὧν ἐδόκει τὸν πόλεμον αἰρεῖ-
σθαι, τὰς διεφθαρτὸν ἢ συμμαχεῖν δοῦσα στρατιά.

mediocri. Manuel itaque apud Joannem
Angelum consobrinum in Thessalia de-
gebat. Grales audita legatione nihil iuste
obtendere poterat. Et iuramenta sic
concepta esse non ibat ille quidem infi-
cias, oppida tamen reddere nolebat:
sed ad prætectus, & accusationes ineptas
confugiebat. Imperator iterata lega-
tione postulat, ut sibi urbibus ex iura-
mentis cedat: si abneget, bellum ei de-
nuntiat, & orat, futuras cædes ac ser-
vitutes ne sibi adscribat. opibus enim
Romanis civili bello fractis, ac debili-
tatis se barbarorum auxiliis vel nolentem
usurum. Quæ ut expendat, & quo facto
opus sit, faciat, se hortari. Cum
nec post alteram legationem præstaret
Grales, quod debebat: imo potius
cæteras urbes obsideret, imperator Or-
chanem generum subsidium poposcit: vene-
runtque barbarorum supra decem millia,
ducentibus Sulimano cum fratribus Or-
chanis filiis. Mittit una imperator etiam
Matthæum filium Romano agmini præ-
positum, & citra maleficium transitis
Romanorum finibus, Triballos devasta-
re jubet. At barbari ubi tantum Mygdo-
niam per munitionem, quæ juxta Chri-
stopolim est, pervenerunt, & urbes
illas a Grale teneri intellexerunt, du-
cum imperia parvipendentes, ad popula-
tionem sese illico effuderunt, vicisque
omnes vastaverunt, & urbes Mygdo-
niæ finitimas incurserunt, occiderunt-
que, & captivos egerunt quamplurimos:
atque cum opima præda armis quæsitæ,
per Hellespontum in Bithyniam redie-
runt. Imperator ut barbaros deferuisset
pag. 720.
se ordines audivit, molestissime tulit:
quandoquidem in quorum utilitatem bel-
lum hoc susceperat, eos ipsos hi, qui
se pro sociis adiuturi videbantur, perdi-
derant.

CAPUT V.

Imperator juniorem filium & generum despotas creat. Matthæum ultra ex-
tollit. Fratres uxoris sebastocratoras facit. Inopie pecunia magna undi-
que: de ea viritim exigenda. Iterum contra sycophantas se defendit, de
quibus vehementer conqueritur. De barbaris in socios ascitis se purgat,
& de republica juvanda sententias querit.

META τὸν εἰς Θεσσαλίαν τελεῖν πέμψας τὸν υἱὸν
μετεπέμπετο Μαννὴλ· ἐπεὶ δὲ ἦν ἐν Βυζαντίῳ,
ἐκείνον μὲν καὶ τὸν γαμβρὸν Δέκαν τὸν Νικηφόρον, δεσποτὰς
ἀπέδεικνυ. Ματθαῖον δὲ τὸν πρεσβύτερον υἱὸν, ἀξίας μὲν
ἐδεμῖας ὀνομασίᾳ ἡξίε, τιμὴν δὲ παρεῖχε τὸν ὑπὲρ δεσπό-
τας, αἰς εἰθὺς εἶναι μετὰ Βασιλέα, ὡς ὁ παῖς τῶν
Παλαιολόγων Βασιλέων Μιχαὴλ ἐκαινοτόμησεν ἐπὶ υἱῷ
Κωνσταντίνῳ Πορφυρογεννίτῳ, ἢ ἐδόκει πλέον τὴν τῆς
τῶν δεσποτῶν ἀξίας ἔχειν. τὰς γυναῖκας δὲ τῆς Βα-
σιλίδος ἀδελφῆς Ἰωάννης καὶ Μαννὴλ, σεβαστοκράτο-
ρας ἀπέδειξεν. ὁρῶν δὲ τὴν Ρωμαίων ἡγεμονίαν,
δεινῶς ὑπὸ τῆ ἐμφυλίου πολέμῃ διεφθαρμένῳ καὶ
καταφρονουμένῳ ὑπὸ πῶν περιόικων, ἀμύνεσθαι
δὲ ἀδυνάτως ἔχων διὰ πάντων τῶν χρημάτων,
εὖρα γὰρ τις κωρείως εἶπε τὰ χρήματα τοῦ πο-
λέμου, καὶ μῆτε οἰκοδομῇ ἔχων χορηγεῖν, μῆτε ἐκ
Paris III.

SU B hæc missa triremi in Thessaliam,
filium Manuelem accersit, eumque Con-
stantinopoli cum Nicephoro duca genero
suo despotam declarat. Matthæum senio-
rem filium nulla dignitate nominatim co-
honestat, honore tamen supra despotas
effert, nempe ut esset imperatori prox-
imus: quem honorem primus Palæolo-
gorum imperator Michael, propter fi-
lium Constantinum Porphyrogenitum in-
venit, videbaturque ea dignitas despota-
rum dignitati antecellere. Fratres uxoris
Joannem, & Manuelem sebastocrato-
ras legit. Cernens autem Romanum im-
perium civili bello vehementer quassa-
tum & attritum, atque a vicinis cum pro-
pter inopiam pecuniæ (quam quidam
nervos esse belli non inscite dixit) ulci-
sci se non posset, quod nec de suo,
nec de publico sumptus suppeditaret,
D d d

Edit. Paris.
pag. 721.

quæ enim in thesauris imperatoris reposita habebantur, absumpta erant omnia: & vectigalia regione funditus direpta, ac devastata defecerant: & insulæ atque continentis urbes aliæ hostibus serviebant: aliæ propter hostiles incursiones foris, & civium discordias intus, extremis difficultatibus conflictabantur: nec suppetebat in milites alimonia, qui quamquam multi ac strenui, præ egestate, qua undique premebantur, erant inermes atque inutiles, edicere cogitavit, ut cives de facultatibus suis viritum conferrent, quo & ipsi qui haberent, & ii qui egerent una servarentur. Hoc meditati occurrit vim abstinendam, siquidem illam ipsam pecuniam collatitiam pro conferentibus insumpturus esset: sed hortando potius ad id libenter faciendum impellendos. Inde conventu civium Byzantium ex omnibus ordinibus indicto (nam & mercatores, & milites, & opifices, & plebes infima frequens, & sacrorum monasteriorum præfecti, & ecclesiarum procuratores confluebant) in medium progressus, sic inquit dicere. Veterem Romani imperii felicitatem, viri Romani, admirandam fuisse, & barbaros circumjacentes, alios quidem ab iisdem victos, & subjugatos esse: alios mansisse semper stipendiarios: clarissimos autem, eosdemque præpotentes satis se beatos putavisse, si illos amicos & socios haberent, parique cum iis jure suis rebus integris viverent, vos quoque universis prope modum non ignoratis. Verum hæc augusta, & admiranda, & hodie fama tantum, velut si extra ultimam Thulen gesta essent, celebrata, tamdiu viguerunt, quamdiu æque omnibus imperatoribus nimirum, & privatis communis gloria cordi fuit, & publica commoda privatis antelata. Ex quo autem imperatores litigare & contendere de summa rerum, & hostes oppugnare parcentes, cum sanguineis configere cœperunt: alique communi salute neglecta, & quam debebant, obedientia legum ac principum abjecta, ad proprios questus omni ratione comparandos incubuerunt, mixta sunt ima summis, & summa infimis, gloriæque nostræ damnum longe maximum fecimus: eoque infirmitatis recidimus, ut jam non amplius quomodo alios subigamus: sed ne ipsi ignaviter, ac turpiter subigamur, providendum sit. Quod igitur liberis imperatoris insidias nequaquam fecerim: nec regnandi cupiditate paterno eos principatu spolians huc venerim, cuivis ex ipsa re evidenter licet perspicere. Si enim, ut sycophantæ clamitant, hoc ab initio in animum induxissem, post tam atrox bellum, & clades multifariam illatas, post ereptas mihi facultates, propinquorum & amicorum tantas ærumpas, nunc certe, quando omnia in manibus meis sunt, quod constituiissem exequerer. Quocirca & majores multo numini gratias ago, quando non pacem illis amplectentibus, neque ad pacta descendentibus (tamen id ego rogarem creberrime) sed bellantibus quantum vires paterentur, nihilque in hoc genere non audientibus, solo Deo mihi favente pugnants, omnibus evasi superior, ne propter conventa, & juramenta, sed propter veterem animi mei moderationem, & cum singulari illo, mecumque

τῶ δημοσίῳ, τὰ, τε ᾧ κειμήλια ἀνάλωται πάντα τὰ βασιλικά, καὶ αἱ πρόσοδοι αἱ κοινὰ ἐξέλπιον, ἡ χώρας καὶ ἀπάξ ὑπὸ τῆς πολέμῃς διεφθαρμένης, ἐνέσων καὶ ὑπεραιδίων πόλεων, τῶν μὲν ὑπὸ τῆς πολέμῃς κατεχομένων, τῆς ἐπιλοίπων δὲ εἰς ἐχάτῃ δπορίαν ἐκ τῆς ἐξωθεν ἐφόδου, καὶ τῆς ἐνδοθεν ἐξέσων ἡκόντων· τρέφεσθαι δὲ ἐν αὐτῇ τῇ στρατιῷ τὰς ἐδαμόθεν· πάντες δὲ ἦσαν ἀχρηστοὶ καὶ ἀσπλοὶ ὑπὸ πενίας· καὶ ἐδεμῖα ὄνησις ἐκείνων ἦν, καὶ ταῦτα πολλῶν ὄντων καὶ ἀγαθῶν, ἀπορία πανταχόθεν συνεχώμῃ, ἐσκέφατο εἰσφοράν ποιήσασθαι ἐκ τῶν ἰδίων πάντας, ἵν' αὐτοὶ τε σώζοντο οἱ ἔχοντες, καὶ τῆς ἀπόρουσιν συνεξωσώζοντο. ἔπειτα δὲ σκεπτομένων, ἐβίαν εἰσφέρειν ἐδόκει δεῖν μέλλοντι ὑπὲρ αὐτῶν τῶν εἰσφερόντων τὰ χρήματα ἀναλίσκειν· ἀλλὰ πείθειν παρανέσαντα μάλλον πρὸς τὴν πράξιν ἐκόντι χωρεῖν, καὶ κοινὴν ἐκκλησίαν ἐκ πάσης ἰδέας βίης συναθροίσας ἐκ τῆς Βυζαντίου πολιτῶν· ἔτε γὰρ ἔμπορος ὑπελείπετο, ἔτε στρατιώτης, ἀλλὰ καὶ χειροτέχναι παρήσαν, καὶ τὴν δὴ μὲν ἐκ οὐλῆς, καὶ τῶν ἱερῶν φροντιστῶν οἱ ἐξηγῆται, καὶ τῆς ἐκκλησιῶν οἱ προσάται· καὶ καταστάς εἰς μέσας ἔλεξε τοιαῦτα. ἄνδρες Ῥωμαῖοι, τὴν μὲν ἀρχαίαν τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν εὐδαιμονίαν ὡς θαυμάσιον ἦν, καὶ τὴν περὶ αὐτὴν οἰκουμένων βαρβάρων, τῶν μὲν ἐκράτει καὶ ὑποχείριαις εἶχον, οἱ δὲ ὑπόφοροι διετέλουν, οἱ περὶφανέστατοι δὲ καὶ δοκούντες μεγάλῃ δυνάμει περιβεβλημένοι, ἀγαπῆτον ἡγουῦτο εἰ φίλους καὶ συμμάχους ἔχοντες, καὶ ἐξίσης φέροντο αὐτοῖς μηδὲν πλεονεκτέμενοι, ἐδ' ὑμεῖς ἀγνοοῖτε, εἰ καὶ μὴ πάντες, ἀλλὰ ταῦτα δὴ τὰ σεμνὰ, καὶ θαυμάσια, καὶ μόνον ἀδόκητα νυνὶ, ὥσπερ τινα τῶν ἐξωθεν Θεῶν εἰργασμένων, μέχρι τότε περιῶν, ἄλλοι πάντων ὁμοίως καὶ βασιλεῦσι, καὶ ἰδιώταις τῆς κοινῆς ἐμελεον εὐδοξίας, καὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων τὰ κοινῇ ἀντιτίθεσθαι. ἀφ' ἧς δὲ πῶς τε βασιλεῦσιν εἰς ἐνέπρεστον ἐχάτη καὶ φιλοφροσύνη, περὶ τῆς ἀρχῆς, ἐπὶ μὲν τῶν οἰκίων μάχεσθαι τοῖς πολέμοις δποχόμενοι, ἀλλήλοις συνεπράγνησαν, καὶ οἱ ἄλλοι τὴν κοινὴν ἀμελήσαντες σωτηρίας, καὶ τὰ περὶ τὰς νόμους, καὶ τοῖς ἀρχαῖον ἢ προσῆκε τῶν ἰδίων τῶν συμφερόντων μάλιστα ἀντεποιήσαντο, πάντα ἄνω καὶ κάτω γέγονε, ἐπὶ τῇ δὲ ἐξέσῃ ἀφῆρμεθα τὸ πλεῖστον· καὶ εἰς τοσούτον ἡκομῃ ἀδιωγαμίας, ὥστε μηκέθ' ἡμῖν ἐπὶ τῇ καταδελουῇ ἐτέρως τὸν λόγον εἶναι, ἀλλ' ὅπως μὴ αὐτοὶ αἰσχροῦς, ἐλθόντες δελύσομεν. ὡς μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐκ ἐπεβελύσσα βασιλέως τοῖς παισὶν, ἐδὲ βασιλείας ἐρῶν, ἡ τῆς πατρῴας ἡγεμονίας αὐτὸς ἀποσερῶν εἰς τὸ πᾶν ἦλθεν, πᾶσιν ἐξέειπεν δποδεῖξιν λαμβάνειν ἐναργῆ ἐκ τῆς παραγμάτων. εἰ δὲ ὥσπερ οἱ συκοφάνται κατηγοροῦν, τὸ πρῶτον ἐξ ἀρχῆς, ἐκ ἂν μετὰ τὸν τοσούτον πόλεμον καὶ τὴν παντίαν τῶν δεινῶν ἐπιφοράν, καὶ τῶν χρημάτων τῶν ἀποβολῶν, καὶ τῶν οἰκίων καὶ τῶν φίλων τὴν τοσαύτην κακοπραγίαν, νυνὶ ἀπεχόμην τῆς προθέσεως, πάντα ἔχων ἐν χερσίν· δι' ἧς καὶ μάλιστα πολλαπλασίως χάριτας ὁμολογῶ τῷ Κρείττονι, ὅτι μὴ ἐκείνων τὴν εἰρήνην ἐλομένων μηδὲ πρὸς συμβάσεις χωρησάντων, καὶ τοιγὰ πολλαῖς ἐμὲ πολλὰ περὶ εἰρήνης διεθέντος, ἀλλὰ πεπολεμηκότων ἄλλοι καὶ τὴν δυνάμει, καὶ ἐδούλῃ ἡμεληκότων τῶν ἡκόντων εἰς αὐτὰς, τῇ ἀνωθεν μόνην συμμαχίαν ῥοπήν, πάντων περιεγεγόμενῃ, ἵνα μὴ δοκῶ δὲ τοὺς ὄρκους καὶ τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ δὲ τὴν ἀρχαίαν ἐπιείκειαν, καὶ τὴν πρὸς βασιλέα τὸν θαυμαστὸν ἐκείνον καὶ φίλτατον ἐμὸν

φιλίαν, τῇ παίδων τῶν ἐκείνων φείδεσθαι, καὶ πατρῶν ἀρχὴν συνδρασκῶσαι. εἰ μὲν οὖν, ὥσπερ ἔφαρχῆς αὐτοῦς διανομῇ πάντα πράττειν ὑπὲρ τῆ κοινῆς Ῥωμαίων ὠφελείας, καὶ χρήματα ἀναλίσκειν τοσαῦτα ὅσα ἴσῃ, καὶ πάντα πόνον ἐκ κίνδυνον ὑφίστασθαι, καὶ οἱ ἄλλοι συνείποντο προθύμως, ἢ τό γε μετριώτερον μὴ ἐκάλουν αὐτοὶ, ἔκ ἂν νυνὶ περὶ τῆς χρησώσεσθαι, ἀλλ' εἰ μὴ ἐπίφθορον εἶπεν, περὶ τῶν ὁποίους χρὴ καταδελουῖν ἐβελδόμεθα. Ἐπεὶ ὅμως ταῦτα πονηρῶς τινος δαίμονος ἡμῖν βασκάναντος συνεσκέυατο, καὶ πρὸς μὲν ἐμὲ τῷ ὑπὲρ τῆ κοινῆς σωτηρίας πολλῶν πόνοιον ποιέμενον πόλεμον ἤσαντο προθύμως, καὶ τὰς ἄλλας ἀπαντας συνείπεισαν, καὶ τὰ τε ἡμέτερα ἀπαντα ἀναλώνασι καὶ τὰ κοινὰ, εἰδὲν ἵπτον κατ' ἐμῶν, ἢ καὶ κατ' ὑμῶν ἀπάντων, εἰ δὲ τὰ ληθές εἶπεν, καὶ τὴν χάραν ἀπασαν διέφθειραν, ἀφ' ἧς αἱ συντάξεις συνελέγοντο, καὶ τὰς μὲν πολέμιους φοβερὰς ἐποίησαν ἡμῖν, πόλεις τὰς μὲν, ἐκοντὶ προέμενοι ἐκείνοις, ἵν' ἔχῃσι συμμάχους κατὰ Ῥωμαίων, τῶν δ' ἀμελήσαντες, ὥς ἐκείνας διώσθαι καταδελουῖν, ἡμᾶς δὲ ἀδυνεστάτους ὀλιγόπῃ τῆς στρατίας ἐκ χρημάτων ἄπορία, περιέσκηκε δὲ νυνὶ ἡμῖν ἐν ἄπορῳ πάντα, σκεπτέον ἕκαστοι, καὶ γνώμῃν τινὰ εἰσενεκτέον, δι' ἧς ἔσται τὰ πράγματα ἡμῖν βελτίω, ἐκ τῆ παρεσσης δυσπραγίας, καὶ τὴν ἐτι ἀπαλαξόμεθα προσδοκώμενης. Τριβαλοὶ τε ὅμοιως καὶ Μυσοὶ, καὶ Πέρσαι, καὶ εἰ δὴ τινες ἄλλοι γειτονῶσιν ἡμῖν δυναστείαν ἔχοντες, καὶ τοῖς ἡρπασμένοις καὶ τῇ τῷ πολέμῳ χρόνον ἀρκουῖται, ἀλλ' ἐφάπαξ καταφρονήσαντες, εἰς αὐτῶν εἶσαι τὴν πλεονεξίαν βέλονται. Ἐγὼ δὲ ἡδέως ἂν εἶδον ἐκείνους τῇ ἡμέρᾳ ἐν ἣ δίκας ἐκ τῶν πάντων ἂν ἔξῃ λαβεῖν τῶν εἰς ἡμᾶς ἡσεληγμένων. Οὐδὲ ὅμως εἰς κατὰ τὸν τῷ πολέμῳ χρόνον, ἐκοντὶ τὴν τῶν βαρβάρων ἡρέμῳ κατὰ τῶν Ῥωμαίων συμμαχίαν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν πολεμουμένων πρὸς ἀνάγκῃν ἐναγόμενος· ῥαδίως γὰρ ἐκείνοι πόλεις καὶ χώρας καταπροέμενοι, Μυσῆς, ἐκ Τριβαλῶν, καὶ εἰ δὴ τινες ἄλλες ἐπειθον ἐμοὶ ἀπάσῃ δυνάμει πολεμεῖν· καὶ μὲν, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοι ἡδέσαν αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν, ὥς ἐμοὺ μὲν καταστάντος ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, καὶ μόνον εἶδεν προσκλήσονται τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἡρπασμένα ἀναγκαθίσονται ἀποδιδόναι· ἐκείνων δὲ ἀρχόντων, οἳ ἀνδραπόδοις χρῆσονται, δι' αὐτὴν προθύμως συνεμάχουσι. Ἀλλως τε εἰδὲ πρὸς Πέρσας ἔμειναν ἀνεπιχείρητοι, ἀλλ' αὐτοὶ τε πρῶτοι ἐπήγοντο συμμάχους κατ' ἐμῶν, καὶ ὕστερον καὶ ἄπαξ, καὶ δις, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπεχείρησαν ἐμοὶ ἐκπολεμῶσαι, χρήματα πολλὰ τὰ μὲν δίδοντες, τὰ δὲ ἐπαγγελλόμενοι. Πρὸς οὖν τοσαύτῃ δυνάμει τῇ πανταχόθεν περιεσκηκότων πολέμιων δυνάμει οἰκείας ἄπορων, ἄλλως τε καὶ δεδοικώς μὴ παροφθύντας ἐκείνοι προσλάβωσι συμμάχους, ἀναγκαίως τὴν ἐκείνων περιστάσεων ἐνόμιζον καὶ συμμαχίαν καὶ φιλίαν. νυνὶ δὲ τῇ πραγμάτων καλῶς ὑπὸ τῆς κρείττονος κεραιέντων, καὶ πάσης σάσεως, καὶ διχονοίας ἀπεληλαμένης, προθύμως σὺν ἡμῖν τῶν τότε τετολημμένων δίκας ἀπαιτήσω. ὥς οὖν εἰς ἀφεξομένου τῶν ὅσα λυσιτελεῖν ἡμῖν δοκεῖ καὶ πρὸς εὐδοξίαν καὶ ἀνάκλησιν τῆς προτέρας εὐτυχείας, πάντα λέγετε προθύμως, ὅσα οἴεσθε

Paris III.

quodam conjunctissimo imperatore amicitiam filiis ejus parcere, & paternum eis imperium custodire existimer. Si ergo, quemadmodum a principio ipse cogitabam, ad communem Romanorum fructum scilicet, omnes actiones meas dirigere, impendereque pecunias meas tantas, quantas vos scitis, & nullum laborem, aut discrimen subterfugere, Si hæc, inquam, alii cogitassent, & me impigre secuti fuissent: aut quod minus est, saltem me non prohibuissent, non hoc tempore de nostra libertate retinenda, sed (absit verbo invidia) de aliena potius eripienda consultarem. Cæterum quia hæc adversum nos malignus quispiam dæmon ex invidia callide machinatus est, & illi contra me communis libertatis diligentissimum arma cupide susceperunt, eodemque alios omnes perpulerunt, nostrasque fortunas, & communem pecuniam omnem prodegerunt, in eo (si verum licet dicere) non magis me quam vos universos læserunt, totamque regionem, unde pensiones colligebantur, expilarunt, & hostes nobis formidabiles, urbium alias sponte ipsis dimittentes (ut eos contra Romanos haberent socios) alias non curantes (ut illi eas possent subigere) nos autem paucitate militum, & inopia pecuniaria infirmissimos reddiderunt: conjectique sumus in angustias per omnia. Cum hæc, inquam, ita sint, perpendendum cuique, & afferenda in medium sententia, qua status rerum emendetur, & cum præsentis, tum adhuc imminenti miseria liberemur. Nam Triballi, Mæsi, Persæ, & si qui alii vicinas nobis provincias incolunt, quæ per belli tempus raperunt, iis contenti non sunt: sed simul & semel nobis contemptis, avaritiæ suæ imperare nulla ratione volunt. Ego vero libenter viderem diem illum, quo omnia in nos insolenter ac proterve admissa punirentur. Nec enim vel ipsis armis durantibus sponte mea, sed ab hostibus adactus, barbarorum contra Romanos auxilia ascevi. Illi enim oppida, & regiones nulla religione projicientes, Mæsos, Triballos, & si quos alios ad me totis viribus oppugnandum incitarunt: qui per se sciebant, si adeptus essem imperium, non solum de cætero rerum nostrarum nihil acquirituros, sed & rapta compulsos a me reddituros: illis autem regnantibus, se velut mancipiis usuros: quare arma armis alacriter junxerunt. Ad hæc neque Persas non etiam aggressi sunt, quos ipsi & prius auxiliares contra me induxerunt, & post non semel, iterumve, sed sæpius hostes mihi facere, partim data, partim promissa ingenti pecunia studuerunt. Ad tantam igitur potentiam hostium undique cingentium ipse imbecillis: præterea timens ne a me contemptos, illi socios assumerent, necessitate sic postulante, barbarorum societatem & amicitiam studiosissime expectandam judicavi. At nunc pulchre a Deo optimo maximo dirempta controversia, omnique seditione, ac discordia sublata, vobiscum prompte illorum facinorum pœnas reposcam. Ut igitur me nihil omisso, quod ad gloriam, & pristinae felicitatis restitutionem expedire nobis videatur, omnia alacriter editote, quæ conducere censetis.

D d d d ij

Nam & ego, quæ magis probo, ea suadebo, & ab aliis recte dictis facilius assentiar. Omnino enim sic vobis persuadete, si nunc quæ tempus flagitat & statuerimus, & egerimus, & alicunde vires comparaverimus, cum amicis cariores, tum hostibus terribiliores fore. Sin ob imbecillitatem nostram desperationi cedentes, otium, & quietem complexi sedebimus, nihil nobis præter servitutem brevi intervallo expectandum erit. Aut enim tentatis omnibus imperandum, nihilque de priori decore, ac fortitudine remittendum, aut potentioribus sine dubio serviendum est. Cum itaque non solum præterita gloria, sed & futura securitas, & libertas vestra agatur, consulite, & quæ vobis ad hunc finem prodesse posse videbuntur, facitote.

λυσιτελεῖν, ὡς καὶ ἐμὰ ἅ τε δοκῶ βελτίω συμβαλῶσθαι τοῖς, καὶ τοῖς καλῶς εἰρησομένοις τῷ ἄλλων μᾶλλον δὲ χεῖροῦ περὶ τοῦ πειθομένου. εὐδὲν ἴσασαφώς, ὡς καὶ μὲν νυνὶ ἡμεῖς τὰ δέοντα καὶ βαλδύμεθα καὶ παρὰ τῶν, καὶ δυνάμιν πορίζομεθα ποθεῖν, τοῖς τε ἐσιφίλοις ποθεινότεροι ἐσόμεθα, καὶ τοῖς πολεμῶσι φοβερώτεροι. ἂν ἢ πρὸς τὴν ἀδυναμίαν ἀπειπόντες, καθεζόμεθα παρὰ τῶν μνηδὲν, τὴν ἀπαρμολύην, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζομεθα, εὐδὲν ἑτέρον ἡμῖν ἢ δαλδεῖν ἑτέροις περιέσσειν βραχεῖ. ἢ ἢ ἀρχεῖν δεῖ πάντα παραγματοποιεῖν, καὶ μηδὲν τὸ προτέρας δόξης καὶ τῆς εὐπολμίας ὑφείντας, ἢ δαλδεῖν ἀσφαλῶς τοῖς κρείττοσιν. ὡς οὖν καὶ ὑπὲρ εὐδοξίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλείας καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἐλευθερίας, καὶ βέλτερον καὶ παρὰ τῶν ἄλλα ἂν ὑμῖν δοκῇ λυσιτελεῖν.

CAPUT VI.

Responsio civium præcipuorum, qua se paratos ostendunt ad officium faciendum. Docent item quod imperatoris, quod militis, quod mercatoris, & opificis munus sit: nempe ad militem alendum conferre pecuniam. Cur ab ipsis pecuniam petat. Malevolentia adversariorum in imperatorem, & criminatio. Cur eos non puniverit, & totius negotii curam deposuerit. Novæ insidiæ per Joannis imperatoris fugam Galatam, ubi bellum repararetur, Noxii cuncti liberantur, & suis functionibus redduntur.

Edit. Paris.
pag. 724.

HÆC imperator in commune ad omnes: aperte autem de pecunia collatitia nihil: nolebat enim, ut dicebamus, vi exigere, sed ipsos per se publicæ utilitatis gratia conferre. Tum principes civitatis, quanta & privatis & publicis rebus data sit bello isto perniciēs, non se nescire, nec ignorare, quanta in præsens pecuniæ penuria laboretur. Existimandum vero, ipsos quoque ad illa incumbere, per quæ iterum fortunate vivere liceat. Id neutiquam fore, nisi pro se quisque ad quæ par est, rei publicæ operam suam præbeat: ut imperator quidem recte consultet, & hostibus cum exercitu occurrat, illorumque incrementa omnimodis impedire nitatur: aut illos etiam, si possit, evertat: ademptasque urbes recipiat: milites ad militandum faciles sint, nihilque de antiqua gloria & virtute perdant: sed inter se in pugna vereantur, ac viros præstent strenuos, utpote sibi primum, deinde pro quibus propugnant, fortitudine sua profuturi: mercatores, & qui alias artes quæstivas persequuntur, milites alant, pecuniam conferentes: quando de ærario jam exinanito ali nequeant. Agricola enim, mercatorem & opificem, si tutus sit, sibi æque, & militi propugnanti posse consulere. Sin eum alere fugiat, sequi, ut seipsum perdat cum milite, hunc quidem fame, se ipsum, liberosque fame, obsidione, & hostium gladiis: aut certe si necessitatis vi se subjecerit, majora, & acerbiora domitoribus tributa pendat, quam alioqui re sua incolumi in libertate libens, ac volens pendisset. Hæc cum cives Byzantini respondissent, im-

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν ὁ Βασιλεὺς κοινῇ πρὸς ἅπαντας διελέχθη, φανερώς εὐδὲν εἰπὼν περὶ τῶν δεῖν εἰσφέρειν χρήματα. ἐβέλετο δὲ, ὡς περὶ εἰρηται, μὴ δοκεῖν εἰσπράττειν βίαν, ἀλλ' αὐτὰς πρὸς τὸ κοινῇ λυσιτελεῖν οἰκονομεῖν τὴν σιωπῆσαν ἐλέειν. τὴν πολιτῶν δὲ οἱ μάλιστα ἐν λόγῳ τὴν ἄλλων παρέχοντες, τὴν μὲν καὶ τὸν πόλεμον ἐπὶ διωτικῶν καὶ τῶν κοινῶν φθορὰν γεγενημένῳ, ἐφασκεν ἐκ ἀγνοεῖν, καὶ τὴν νυνὶ κατέχευαν ἐπίσταται τῶν χρημάτων ἀπορίας. δεῖν δὲ οἰεῖσθαι καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνα παρὰ τῶν, ὅφ' ὧν ὀξέσαι πρὸς τὴν ἀρχαίαν πάλιν τὰς Ῥωμαίους εὐδαιμονίαν ἐπανήκειν. τὸ τὸ ἑτέρως εὐδαμῶς ὀξέσαι, ἢ ἑκαστον εἰς ἃ προσήκει χρησίμῳ τῷ κοινῷ παρεχόμενον ἑαυτὸν, ὥς εἰ Βασιλέα μὲν ὁρθῶς βαλεῖσθαι, καὶ τοῖς πολεμίοις τὴν δυνάμιν ἀντεπεξέχειν, καὶ πάντα τὸν πόλεμον ἐκείνων καλύειν τὴν αὐτῶν ἐπιχειρεῖν, ἢ καὶ καταστρέφειν εἰς δυνάμει ἐκείνης, καὶ τὰς ἡρπασμένας πόλεις ἀνασῶζειν. τὰς στρατιώτας δὲ, ποροδύμενους ἑαυτοὺς παρέχειν ἐν τῇ στρατεύεσθαι, καὶ μηδὲν ὑφείναι τὸ προτέρας δόξης καὶ τῆς εὐπολμίας. ἀλλ' ἀλλήλους αἰδεῖσθαι καὶ τὰς μάχας, καὶ ἀνδράς εἶναι ἀγαθὰς, ὡς τὴν ἀνδραγαθίαν αὐτὰς τε πρῶτας ἀπολαύσοντας, καὶ τοῖς ἄλλοις μεταδώσοντας, ὧν ποροπολεμῶσι. τὰς ἐμποροδομένους δὲ, καὶ τὰς ἄλλων τέχνων μετιόντας, εἶφειν τὰς στρατιώτας, χρήματα εἰσφέροντας. ἐπεὶ μὴ ἔξωθεν ἀπὸ τῆς δημοσίᾳς εἶφειν ἀπολαύων. γεωργὸς τε δὲ ὁμοίως καὶ ὁ ἔμπορος, καὶ ὁ χειροτέχνης, ἂν μὲν ἀδείας ἀπολαύῃ, ἑαυτοῦ ὁμοίως χρησίμος εἶναι, καὶ τῇ ποροπολεμουμένῃ στρατιῇ. ἂν δὲ μὴ βέλτερον ἐκείνον τρέφειν, ὅτι ἑαυτὸν τῇ στρατιῇ συνδιαφθέρει, ἐκείνον μὲν λιμῶν, ἑαυτὸν δὲ καὶ παῖδας, λιμῶν τε ὁμοίως καὶ πολιορκία, καὶ τοῖς πολεμίοις ἔξωθει. ἢ εἰ μὴ τὸ, ἀλλ' ἀνάγκη καταδεδωμένα, πλείους τοῖς δεδοσμένοις καὶ βιαιοτέρας παρέχειν φόρας, ἢ ὅσα ὀξέω.

εἰσφέροντα προθύμως, τὰ ἄλλων ὑπολαύειν ἐλδοθέως, τοιαῦτα καὶ τῇ Βυζαντίῳ πελιγῶ εἰπόντων, ἐπὶ νῦν τε ὁ Βασιλεὺς, καὶ συνηγόρει πρὸς τὰς λόγους, ἀναγκαίως δεῖσθαι χρημάτων εἰπὼν πρὸς τὸ παρασκευάσασθαι καὶ τῇ πολεμουμένων. Εἰ μὲν οὖν μὴ προανάλατο αὐτοῖς τὰ ὄντα ὑπὸ τῇ κακῶς ἐπὶ λύμῃ πεπολεμηκότων τῇ κοινῇ, εἴδεν ἂν εἰδήθη ἐρανίζεῖν παρ' αὐτῶν, ὥσπερ εἴδε προτέρον ποτε μεγάλων πολέμων κεκινημένων, Βασιλεὺς ἐτι περὶόντος Ανδρονίκου ἐφ' ἧς εἰ μὴ τὰ δημόσια ἐξήρκει, καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων τὰ ἐνδεύοντα ἐπεχορήγει αὐτοῖς ὡς ἀπάντων τῶν κοινῶν διοικητής. νυνὶ δὲ ἐκείνων τε εἰς εἰδὲν χρήσιμον ὑπολαύοντων, καὶ τῶν δημοσίων ἐκλειπομένων φόρων ὑπὸ τῇ τῇ χάραν διεφθάρθαι, ἀναγκαίως ὑποβλέπειν εἰς τὴν συντέλειαν ταύτην τῇ κοινῇ, ὡς εἰ χρημάτων καὶ μετείων ὁπορήσοι, ῥαδίως αὐτοῖς τῇ Ρωμαίων καταπεσῆσαν ἡγεμονίαν ἀγορεύσων. Τοιαῦτα καὶ ἑτέρα τινα παρόμοια προσεπειπὼν, διέλυε τῇ ἐκκλησίᾳ· οἰόμενος αὐτοῖς τι τῶν κοινῶν λυσιτελὲς καὶ χρήσιμον λυῦσθαι. Τινὲς δὲ τῶν ἐξαρχῶν ἐκείνων ἡρημένων πολεμεῖν, ἦσαν δὲ καὶ οἱ ὀλίγοι, καὶ ἐκ τῶν ἐν ἐργαστηρίοις ἐμπορευομένων ἀργυραμοιβῶν, καὶ μὴ τῇ δοκῶσαν δόλυσιν ἐτι δυσμυλαινόντες, καὶ μνησικακοῦντες, καὶ πάντα ἔσπον ἐπιχειροῦντες αὐτῷ καλύειν, καὶ μηδὲν εἶναι τῶν κοινῶν λυσιτελὲς ποιεῖν, ὡς ἂν μάλιστα ἐκείνων ἢ κακία συσκιάζοιτο, καὶ μὴ δοκοῖν ὅτι τὸ πρὸς Βασιλέα πόλεμον ἢ Ρωμαίων ἡγεμονίαν διεφθάρθαι, ὡς καὶ μὴ τῇ εἰρήνῃ καὶ τὸ πάντας ὑπαγαγέσθαι Βασιλέα ὠφελείας εἰδεμένης, εἴδε ἀνακωχῆς τῇ κακῶν γεγεννημένης, αὐτοῖς τε ἐθορύβου, ὡς καὶ χρήματα παρέχοντες καὶ τὰς ἄλλας ἐπειδὴν ὁμοίως, δεινὰ πείσεται φάσκοντες, εἰ ἂν μὴ πρότερον πολέμιος ὢν ὁ Βασιλεὺς ἡδυνήθη κατεργάσασθαι, ταῦτα νυνὶ ἐν δυνάμει καὶ κηδεμονίας προχρήματι ὑπομνήσει· πολέμων γὰρ, τῇ μὲν ἔξω τειχῶν ἀπεσέρησεν ἀπάντων, τῇ ἔνδον δὲ καὶ ἐν χερσὶ χρημάτων, ἡδυνήθη λαβεῖν εἰδέν. νυνὶ δὲ ἐκεῖνα τε ἀπόλωλε, καὶ τῶν ἔνδον ὄντων βέλτεται ἀποσέρειν, πολέμους προφασίζόμενος ὅτι παρασκευάσας, καὶ ἄλλας ἐξαπάτας, ὡς εἴδεν αὐτὰς πείσει τῇ ὄντων αὐτοῖς παραχωρεῖν, εἰ μὴ βέλτοις βιάζεσθαι φανερώς καὶ διαφείρειν. Τοιαῦτα μὲν καὶ πολλὰ δεινότερα τῶν πρὸς τὰς ἄλλας διεδίδοτο, καὶ θόρυβος ἦν καὶ ἀταξία, καὶ πάντες ὁμοίως πρὸς τῇ χρημάτων ἀνένδον τῇ εἰσφορᾷ. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο, συνεώρα μὲν ἡδὲ τῶν συσκευασκότων τῇ κακίᾳ, καὶ ὥρμητο κολάζειν τὰς ἐπὶ τοιαῦτα ἐνάγοντας τῇ δῆμον· ἀτοπον ἡγεμόνος καὶ παντελῶς ἔξω τῇ καλῇ καὶ τῇ δικαίᾳ πίπτειν, ὅτι τῇ τινῶν ἀγνωμοσύνῃ, τῇ τῇ ἄλλων ἀπάντων σωτηρίας καταμελεῖν· ἵνα δὲ μὴ δοκοῖν μὴ τῇ κοινῇ ὠφελείας εἶναι, ἀλλὰ τῇ προσκείσθαι Ἀννῇ τῇ βασιλίδι τὰς ἀνδρας πρότερον ἀμυνόμενος κολάζειν εὐπροσώπῃ προφάσεως εὐπορήσας, αὐτὰς τε ἡφίει ἀτιμωρήτως, καὶ τῇ ἄλλῃ πράξεως ἀπάσης κατημέλει, πολλὰ ἀγανακτῇ καὶ ἀνιάμενος, ὅτι μὴ προπαρασκευάζοιτο πρὸς τὰς ἐπιφουσομένας πολέμους· ἀλλ' ἅμα ἀναγκαζήσεται τοῖς τε πολέμοις ἀντιπαιτῆσθαι, καὶ χρήματα καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀναγκαῖα ἐκποιεῖν. Τότε μὲν οὖν διὰ ταῦτα τῶν καλῶν ἀπέχετο βεβελόμενος, ὅπερ ὕστερον καὶ ὀλίγον ἐβλάψε τὰ πράγματα. Εἰ γὰρ ὡσπερ ὁ Βασιλεὺς διανοοῖτο τότε, καυτικῶς δυνάμιν συνίστην,

perator laudare, & eorum sententiæ suffragari, ac dicere, pecuniam ad apparatus contra hostem plane requiri. Quod si divitiæ ejus ab iis, qui cum reipublicæ detrimento pugnascent, consumptæ non essent, nihil opus fuisse nunc ab ipsis mutuari: ut neque prius umquam, cum magna bella, imperatore Andronico adhuc vivo, gererentur, ad quæ pecunia publica non sufficiente, ipse, imperii administrator, de sua summam expleverit. Modo, quoniam ea inutiliter profusa sit, & propter directam, devastatamque provinciam publicæ pensiones cessaverint, cogi se ad communem istam collationem respicere. Etenim si vel moderati sumptus suppeditent, se collapsum Romanorum imperium paryo negotio instauraturum. Hæc & similia effatus, conventum dimisit: ratus se magnopere e republica locutum. At nonnulli eorum qui ab initio adversari instituerant, qui plurimi erant, & ex tabernis argentariis numularii, etiam postquam pax visa est confirmata, animos retinentes armatos, & injuriæ memores, manibusque ac pedibus eum impedire laborantes, nihilque sinentes communi commodare, maxime ut ipsorum improbitas tegeretur, nec videretur propter bellum contra imperatorem afflictum, ac perditum Romanum imperium (siquidem & post pacem, & post omnes ab imperatore subjugatos, nulla fuisset subsequuta commoditas, nullæ malorum induciæ) & ipsi tumultuabantur, ut æs nequaquam collaturi: & aliis idem dabant consilium, male admodum secum actum iri dicentes, si, quæ imperator antea adhuc hostis conficere nequisset, ea nunc propter benevolentiam & sollicitudinis simulationem ab ipso ferant. Nam dum bellaret omnem suburbanorum diripuisse pecuniam: quæ intra urbem, & in manibus civium esset, de ea auferre nihil potuisse. Nunc & illam deperdidisse, & hanc avertere velle, nescio quos apparatus bellicos, & alias quasdam fallacias prætexendo: quorum nihil tantum apud eos valitum sit, ut illi bonis suis cedant: nisi forte vim manifestam adhibuerit, & cædibus sævierit. Hujuscemodi, & his tetriora in vulgus disseminabantur, existebantque tumultus, & perturbatio, & omnes pariter contribuere pecuniam abnuebant. Imperator his auditis, præstigias ac dolos improborum artificum intelligebat: & populo earum turbarum auctores pœnis subdere parabat: stultum, & ab omni honestate, justitiaque alienum ducens, ob quorundam perversitatem cæterorum omnium salutem floccipendere. Verumenimvero, ne illos, non communi spectato emolumento, sed quod prius ab Anna Augusta stetit, specioso quodam prætextu ad pœnam vocare, seseque ulcisci putaretur, iis plectendis supersedit, totumque negotium reliquum neglectum habuit: multum iratus ac mœstus, quod se contra hostes emeruros instruere non posset: sed simul illis resistere, simul pecuniam, & alia bello opportuna conquirere compelleretur. Hanc ob causam tum a bene cogitatis destitit, quod postea reipublicæ insigni documento fuit. Si enim, quod medi-

Edit. Paris.
pag. 725.

Edit. Paris.
pag. 726.

tabatur, navali exercitu comparato, triremes ad obtinendum mare ornavisset, non ita res Romana a Latinis Galatæis pessumdata fuisset. Brevi post novæ exportæ sunt insidiæ. Quidam namque de proceribus palatinis, hostibus antea, & oppugnatoribus imperatoris, aliis item ex eadem figlina in cœtum pellectis, Joannem imperatorem matre imperatrice nescia, ut adolescentem, nec adhuc judicio maturum decipere volebant, & cum eo in oppidum Galatam transfugientes, bellum adversum foeerum imperatorem moliri, cum spe, Byzantinorum complures sese socios addituros. Insidiis delatis, hujus machinæ fabricatores sceleris sui poenam in carcerem traditi persolverunt: quos non longo tempore interjecto, data venia emisit, eorumque opera, ut quisque volebat, de integro usus est.

δεσμοπλείων ἀπολύσας, αὐτοὶς ἐχρήτο ἢ ἕκαστος ἐπιτιθείας εἶχε.

καὶ τελείρεις ὥπλιζεν ἐπὶ τῆς θαλάττης ἢ ἀρχῶν, καὶ ἂν ποσάυτα ὑπὸ Λατίνων τῇ καὶ τῇ Γαλατῶν τὰ Ρωμαίων ἐκακῶτο πράγματα. μὲν μὲν δὲ ἔσθ' ἄλλη τις ἐπεφύετο ἐπιβελή. τῇ δὲ συγκαλητικῶν τινὲς ἐκ τῇ πρότερον πολεμουμένων Βασιλεῖ, καὶ ἄλλας δὲ αὐτὴν κεραιμείας προσεταιρισάμενοι, Βασιλεῖα δὲ νέον Ἰωάννην ἐβέλοντο ἐδὲν Βασιλίδος συνειδύσας τὸ μῆκος, ἐξαπατήσαντες οἷα νέον, καὶ ἔπω φρονήματος ἀνδρὶ προσήκοντος ἐπειλημμένον, σὺν αὐτῇ εἰς τὸ Γαλατὰ φρέμιον διδιδράσκειν, καὶ πόλεμον αἰρεῖσθαι πρὸς Βασιλεῖα δὲ κηδεσὴν ἐπ' ἐλπίδι τῇ πολλὰς προδῆσθαι τῇ Βυζαντίων. μηχανεύσεως δὲ τὴν ἐπιβελὴν τῇ Βασιλεῖ, δίκας ἐδόσαν τὴν κακουργίας οἱ συσκευασάμενοι, εἰς δεσμοπλεία ἐμβληθέντες. χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ παρελθόντος, συγγνώμῃ τε αὐτοῖς παρέχεται ὁ Βασιλεὺς τοῖς ἀμαρτήσασιν, ἔσθ' αὐτῶν

C A P U T V I I

Querela procerum de juramento exacto: nolunt enim juniori imperatori & matri subesse. Imperator ambos exeuſat. Etiam illos qui se fidelem fore matri, & filio non possunt credere. Cum aliis se imperatoribus comparans, suam equitatem ostendit. Imperii suscepti causam fuisse necessariam. Imperatrici, & filiis non esse infensum, argumentis probat. Proceres ab Irene imperatrice similiter repelluntur. Matthæus filius ad statuendum sibi principatum a seditionis incitatur. Causa cur ad eum defecerint, & eorum haud satis primum consilium.

PORRO illustrissimi genere, qui castra Cantacuzeni secuti fuerant, eum conveniunt, seque injuria affici, & violenter ab eo haberi conqueruntur, quando imperatori juniori, & matri imperatrici servitutem jurare cogat, qui pure sincereque ipsis reconciliari numquam possent: sed occasionem captarent, qua eos adorientes interficerent. Hoc vero sapientibus propemodum delirum videri posset, si cum bello multa laboriosa & aspera subierint, nunc in victoria hostibus serviant, quos propter jusjurandum nec intueri libere audeant: qui si jurata servant, ipsis imperaturi: si perjuri fiant, cum libuerit, ipsos occisuri sint. Nam ecce, si nunc insidiæ ipsis procederent, nihil prohiberetur aut occidi victos, aut armis resistentes, rursus prioribus implicari miseriis, contra homophylos pugnantes, & populari seditione, ut antea exagitatos, publicationesque bonorum, & carceres, & alia quæcumque antecedentium similia sustinentes. Proinde orabant, ut sacramenti dandi religione soluti, si bimet consulendi potestatem acciperent. Nam & prius ab ipso compulsos juravisse: & nunc, quoniam illi priores deliquerint, si ipsi jam sibi providerint, culpa carituros. Hæc illustres viri, addicti Cantacuzeno, dixerunt. Quibus respondit, injustum esse alios peccasse, & alios plecti. Nam imperatricem facti non esse consciam: & quæ jurata sint, servare diligenter omnia, filiumque imperatorem, quamvis malevolos adjuverit, ob consilii imbecillitatem, ut adolescentem, debere excusari. Illorum stultitiam, te-

ΤΩΝ Καντακουζηνῶν δὲ τῇ Βασιλεῖ καὶ τῇ πόλεμον συνόντων οἱ μάλιστα ἐπιφανέστεροι προσελθόντες, ἀδικεῖσθαι ἔφασαν, καὶ βίαν ὑπομένειν παρ' αὐτῶν ἀναγκάζοντος ὅρκους ἐπὶ δαλείᾳ παρέχεσθαι Βασιλεῖ τῇ νέῃ, ἔσθ' Βασιλίδι τῇ μητρὶ, ἐδὲ ποτε δουλοπρεπὲς κατὰρας, καὶ ἀδόλως καταλλάττεσθαι αὐτοῖς, ἀλλὰ ἔσθ' αἰρὸν ἐπιτηρεῖσιν ἐπιτίθεσθαι καὶ διωκτεῖν τὸν ἄνθρωπον, ἐδὲ μακρὰν ἀνοίαν ἂν δόξειε παρ' αὐτῶν φρονῆσιν, εἰ αὐτοὶ μὲν πολλὰ καὶ τὴν πόλεμον ὑπομεμνηκότες δυσχερῆ, καὶ νῦν μετὰ τὴν νίκην δελούσασιν τοῖς πολεμήσασιν, ἐδὲ ἀντιβλέπειν δυνάμει διὰ τὰς ὁρκας, ἐκεῖνοι δὲ διορκῶντες τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καὶ ἐπιπορευόμενοι, ὅτε βέλονται ὑποκτενεῖσιν. ἰδὲ ἡ δὲ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτοῖς ἡ νῦν ἐπιβελή, ἐδὲν ἂν ἐκάλυσεν ἢ ἀποδρῆσκειν νικηθέντας, ἢ ἀντιχόντας πρὸς τὴν πόλεμον, αὐτοῖς ἐν τοῖς προτέροις εἶναι κακοῖς στρατεύοντας καὶ τῇ ὁμοφύλων, καὶ κατασασιαζομένους, ὥσπερ καὶ πρότερον ὑπὸ τῶν δυνάμεων, καὶ δημόσεις ὑπομένοντας, καὶ δεσμοπλεία, καὶ ἄλλα ἅττα τοῖς προτέροις παραπλήσια. ἡξίου τε καὶ αὐτοῖς τὰς ὁρκας διαλελύθαι, ἔσθ' ἀπὸ τῆς αὐτοῖς δοκῆς συμφέρειν. ἔσθ' ὁ πρότερόν τε ἡ ἀναγκαζέειν ὑπὲρ ἐκείνης τὰς ὁρκας ἀκρίτως παραχέσθαι. καὶ νῦν ἐπειδὴ πρῶτον παραβεβήκασιν ἐκεῖνοι, ἐδὲ μίαν αὐτοῖς αἰτίαν εἶναι εἰς τὸν ἄνθρωπον τινὰ ποιεῖν τοιαῦτα μὲν τῇ Καντακουζηνῇ τῇ Βασιλεῖ προσκειμένων οἱ ἐν τέλει εἶπον. Βασιλεὺς δὲ ἔσθ' ἔφασκεν ἐφ' οἷς ἔτεροι ἐξήμαρτον ἐτέρως ἐδύνειν εἶναι δίκαιον. Βασιλὶς τε ἡ δὲ ἐδὲν ἡδὲ τῇ γεγεννημένων ἀλλὰ τὰ ὁμομνημένα πάντα μὲν ἀκριβείας φαίνεται φυλάττεσθαι, καὶ Βασιλεὺς ὁ ἴσος, ἐδὲ δίκαιος ἐδύνειν διατῆναι ἡλικίαν, εἰ καὶ τοῖς εἰς ἡμᾶς συνώπλιτον ἀγνωμονέσιν, μάλιστα δὲ

ἐκείνων ἢ ἀβελτηρίας καὶ ἢ ἄνοιαν θαυμάζειν, εἰ με-
τὰ τούτοις ὑποδείξεις τὴν εἰς Βασιλίδαν ἀνοίας καὶ τὰς
παῖδας, ἐτι διπλῶς περὶ αὐτῶν λογίζονται καὶ ἀμφισ-
βητῶσιν, εἰ διὰ τέλους εὐμυῆς αὐτοῖς μῆναι. τὸ μὲν
ἦν ἐν μεγάλοις αὐτῶν ἢ φιλοτιμίαν ἐπιδείκνυσθαι, καὶ
οἷα ἔγω πρότερον τοῖς Ῥωμαίων βασιλοκόστοις ἐδέ-
σιν ἐφιλοτιμήθην, καὶ διὰ τὰ τοιαῦτα Βασιλίδι προσκει-
μένους μὴ δυνάσθαι πιστὰ ἡγεῖσθαι, ἐδὲν ἀπεικός. τίτι
ἦν ἢ ὑποτέρων τούτων Βασιλέων ἐπολήθην, ὥστε μετὰ ἢ
ἢ ἀντιπάλων ἦσαν, καὶ τὸ πᾶσαν ὅφ' αὐτὰς ποιήσα-
σθαι τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν συναρχοντας αἰρεῖσθαι τὰς
προτέρας βασιλεύοντας. μάλλον ἢ εἰ δὲ τὰληθεῖς εἰ-
πεῖν, τὸ πλέον προσνέμειν τὴν ἀρχὴν ἐκείνοις, οἷα δὲ
ἐκείνους μὲν ἐπὶ χρόνον τινὰ τοῖς πράγμασι χρησομέ-
νους, ἐκείνοις δὲ ἔτι πρὸς παίδων ἡγεμονίαν μελέτης τῆς
ἀρχῆς, πάντως ἐδέναι. τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ἐκείνοις μὲν,
ἐδὲν ἕτερον ἐσπεύδαζεν, ἢ ἔξ ἑτέρων εἰς αὐτὰς μετα-
γεῖν ἢ ἀρχῶν, ἑτέρους δὲ ἐμελεῖν ἐδέναι, ἐκείνους δὲ ἐχ-
ῆναι. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς εἶναι σπεύδαζόμενον, σω-
τήρα καὶ κηδεμόνα φαίνεσθαι τῆς Βασιλείας τῆς φίλης παί-
δων, καὶ μηδὲν ἀνάξιον τῆς εἰς ἐκείνον φιλίας ὀφείδει
ποιεῖσθαι καὶ μετὰ τέλος. τὸ δ' ὕστερον ἐλθεῖν ἐπὶ τῇ
Βασιλείᾳ, καὶ προαιρέσεως ἰδίᾳς εἶναι, ἐδ' ἐπι-
θυμίας τιμῆς Βασιλικῆς. ἢ ἴσῃ ἦν ἔξω καρπού-
σθαι μένοντα καὶ ἐπὶ χήματος, ἀλλὰ ἢ ἀνάγκης, ἥδη
τῶν ἐμφυλίων πολέμων κεννημένων σῶζεσθαι ἦν ἑτέρως
ἐκ ἐνὶ, ἔγω καταψηφισθέντα ἢ ἐπὶ θάνατον ἐρήμιον.
ἐδὲν μὲν οὖν θαυμάσιον ἔφασκεν, εἰ καὶ ἐκείνοι τοῖς
ἔγω μεγάλοις ἀπιστοῦσιν, ἐκείνο δὲ δίκαιον αὐτῶν κα-
τηγορεῖν, εἰ καὶ μετὰ ἢ ἐναργῆ τῶν πραγμάτων ἐκβα-
σιν ἐτι δυσνοεῖν αὐτῶν περὶ Βασιλίδαν, καὶ τὰς παῖδας
οἶοντα. εἰ ἦν τοιαύτως εἶχε γνώμην, καὶ ἂν προή-
κατο τὸ καιρὸν λυκά Βυζαντίᾳ μὲν ἐκράτει βίᾳ ἐ-
λὼν τοῖς ὅπλοις, Βασιλὶς δὲ μετὰ τῶν παίδων ἐν Βα-
σιλείᾳ ἐπολιόρκειτο, ἐπιμερία δὲ ἐδαμόθεν λυῖ, ἀ-
πορία δὲ τῶν ἀναγκαίων παντελής, καὶ οἱ συνόντες ἐ-
πεβέβηον, καὶ κομιδῇ πάντα ἦσαν ἐν στενῶ. νεῦσαι δὲ
ἐξήκει μόνον, καὶ πάντας ἀρδύν ὑπολείπειν. εἰ δὲ
τότε πάντα φράττειν ἔχων εὐχερῶς, καὶ τὰ ἡδιστα μάλ-
λον, ἢ τὰ βέλτεστα ἠθέλησε, καὶ ὅρκους παρέχετο ἐπὶ
ἀμνησίᾳ τῶν κακῶν ἀνάγκης ἐδεμίας ὑπέσσης, καὶ τὴν
θυγατέρα ἐξέδωκε τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ πάντα ἔπρα-
ξεν, ὅσα ἐδ' ἂν εἰς τῶν ἄκραν εὐγνωμοσύνης ἐννο-
ουμένων ἠλπίσεν ὑπερβολῶν, τίν' ἔχει λόγον ὑπο-
πτέειν νῦν, καὶ νομίζειν ὀφθῆσεσθαι ποτε κακὸν πε-
ρὶ Βασιλέα ἢ γαμβρὸν, ἀλλ' ἐδεμίαν ὑπολείπειν
ἀνοίας ὑπερβολῶν; Ταῦτα μὲν οὖν ἔφασκεν, ἐκεί-
νοις τε ἔλεγχος πρὸς τὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ ὅμιν πρὸς
τὴν ἀξίωσιν ἀπολογία. καὶ ἦν δίκαια, ἐδὲ ἄλλως ἐν-
νοεῖσθαι δυνατὰ. Βασιλέα ἦν ἢ ἐμὸν γαμβρὸν, ἐ-
τε ὑποκτείναν δυνατὸν, ἔτ' ὑποστρεῖν τὴν βασιλείαν
μετὰ τῇ θυγατρὶ ἢ γάμον. ἔτε μὲν Βασιλίδι τῇ
μητρὶ δίκαιον ἐγκαλεῖν ἐφ' οἷς ἐδὲν συνήδει, ἀλ-
λὰ πᾶσαν αὐτοῖς προσάγειν βέλομαι πάντας, καὶ
τὴν ἑννοίαν καὶ τὴν αἰδῶ κατὰ πρόσηκει βασιλεύσει.
τὰς δ' ἀγνωμονήσαντας ἐκείνας, καὶ ῥάψαντας ἢ ἐ-
πιβελῶν ἐγὼ τὰς ἀξίας τῇ ἐπιόρκιᾳ ἀπαιτήσω δί-
κας. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς τοιαῦτα τοῖς ἐν τέλει δι-
ελέχθη, ἐφ' οἷς ἠλπίζον αὐτῶν ἐξορμήσειν ἐπὶ τὸ
κακῶς περὶ Βασιλίδαν ἡγετίσθαι, καὶ Βασιλέα ἢ

meritatemque se admirari, cum post tam Edit. Paris.
clara benevolentiae suae in imperatricem, pag. 727.
ac filios argumenta, adhuc utrovis distra-
cta cogitatione ambigant, ecquid ad fi-
nem in ea perseveraturus sit. Quia enim
in arduis elaborarit, & quae nemo Roma-
norum imperatorum efficere tanta conten-
tione studuerit, propterea amicos impera-
tricis fidelem ipsum fore non credere, ni-
hil esse absurdum. Neminem enim ex su-
periorum temporum imperatoribus, post
debellatos adversarios, & redactum sub
se universum imperium, qui prius impe-
rarant, denuo collegas asciscere ausum
fuisse, imo si quod res est, fateri velimus
potiorem imperii partem illis attribuire,
ut se nimirum ad tempus aliquod regna-
turo, illis vero etiam ad liberos impe-
riam transmissuris. Causam fuisse, quod
in eo omnis eorum cura evigilaret, omnis
cogitatio verteretur, quomodo ab aliis
imperium ad se transferrent. Alia se via
incessisse: ab initio enim id operam de-
disse, ut constaret, se filiorum amici
imperatoris defuncti tutorem & servato-
rem esse: ac nihil etiam post obitum il-
lius, amborum amicitia indignum perpe-
traret. Quod vero postea in imperium ve-
nerit, non id sui arbitratus, ac volunta-
tis, neque ambitionis, quia honores im-
peratorios sitiret (quos etiam habitu re-
tento consequi licuerit) sed necessitatis
fuisse, bello civili jam flagrante videli-
cet: aliter quippe, capite suo absente
jam devoto & consecrato, salvum esse
non potuisset. Quare nihil mirum, si &
illi tam inusitatis fidem derogent. Illud
in ipsis jure accusandum, si post rerum
eventum adeo clarum adhuc eum impera-
trici, & filiis eius infensum arbitrentur.
Etenim si haec sibi mens fuisset, vi &
armis occupato Byzantio, cum ea, &
filii in palatio obsiderentur, auxilium
nusquam appareret, rerum necessariorum
extrema urgeret inopia, domestici infi-
diarentur, & omnia ferme in angusto il-
lis essent, tantumque nutus ad omnes
funditus delendos sufficeret, opportuni-
tatem e manibus dimissurum non fuisse.
Quod si tunc, quando nullo impedimen-
to facere quidvis poterat, non jucundis-
sima, sed utilissima maluerit, injuria-
rumque oblivionem juraverit, cum neces-
sitas nulla moneret, & filiam adolescen-
ti imperatori locaverit, omniaque praes-
titerit, quae nec a summa bonitatis ex-
cellentia quispiam speravisset, cur sine
ratione nunc suspicentur, & aliquando
in generum imperatorem improbum re-
pertum iri, & in eum nihil amentiae
praetermissurum existiment? Haec igitur,
inquit, & illis ad iniquitatem eorum re-
darguendam, & ad petitioni vestrae res-
pondendum dixerim. Nec enim aequa,
addo, nec quae fieri queant cogitatis.
Imperatorem enim generum meum oc-
cidere non possum, neque post colloca-
tam filiam meam imperio deturbare.
Neque vero matrem ejus Augustam ob
ea, quorum conscia non est, accusare
debet. Quin ego ambos ea benevo-
lentia, & veneratione coli volo, quam
majestas imperatoria postulat. A sce-
leratis autem illis, & insidiarum com-
positoribus meritas perjurii poenas ex-
petam. Haec fuit imperatoris ad pro-
ceres oratio, pro eo quod ipsum in o-
dium imperatricis, & generi impera-
toris erupturum speraverant. Qui ut
se operam perdere, & quod proverbio

Edit. Paris.
pag. 729.

fertur, in cælum jaculari agnoverunt, illius mutatione desperata, ad Irenem imperatricem se contulerunt, rati, eam se expugnatos, persuasurosque, ut sibi tamquam bene monitis aures daret. Cæterum ubi illa eadem, vel etiam severiora respondit, atque a Romanis iterum magnis calamitatibus obruendis facessere iussit, nonnulli quidem reprehensionibus istis pudefacti, omnino quieverunt: alii, homines in omni vita turbulenti, ac seditiosi, cum paulam aliquantam fecissent, Matthæum filium induxerunt, ut Didymotichum, Adrianopolim, & in circuitu oppidula occuparet, ipsisque adjuvantibus proprium principatum fundaret. Factiosis ad illum deficiendi invitamentum & occasio erat, quod pater imperator post mille labores, atque pericula, & amorem præcipuum erga eos demonstratum, hostibus devictis, Joannem generum, nec illum dumtaxat, sed familiares ejus omnes benevolentia præferret, nec sineret bonæ, quibus essent ab illis mulctati, recipere: sed retinere ea patere, despectis iis, qui amiserant, ut dolerent amplius, & enixe laboraret, ut imperatori juniore imperium conservaret: qui & nunc spretis juramentis cum cætu suo fugam meditaretur. Quæ si irent ex sententia, nihil obstiturum, quin iterum bellum habeant, perindeque ut antea cum ipso omnes de salute contendant. De his ut sollicite cogitaret, nec in otio stulto inconsiderate periculi tempus expectaret, monebant: sed sibimet, illisque prospiceret, ut si imperator maritus sororis, vel mortuo patre, vel alio quodam modo totius imperii potens evaderet, ipse cum amicis extra discrimen esset. Ne enim Joannem imperatorem, & affinem unquam sibi amicum fore duceret: sed ultorem quacumque ratione, enixurumque, ut eum vita mulctet, dum secum de imperio, ut & ipsum imperatoris filium pro debita sibi hæreditate controversaturum opinabitur: erantque auctores, ut oppida supra nominata sub se redigeret, ac de reliquo corpore imperii avelleret: non quidem penitus, verum ita, ut post defectionem rursus patrem imperatorem rogaret, liceret juramento firmare, militaturos ipsi, cum collocatis ibi prædiis, quo eos vocaret, omne jus reliquum earum urbium patre vivo, ac mortuo penes se resideret: sic namque & se, & amicos secure victuros, & imperatorem sororis virum, etiam volentem, nihil damnosum inferre posse. Hac cohortatione sepsim juvenem ad defectionem impellebant, malaque semina pejoris deinde germinis jaciebant.

δὲν δυνήσεται δεινὸν ἐπάγειν. Οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα παρήνουν, ἡρέμα δὲ νέον εἰς δόξασίαν ἔχοντες, καὶ σπέρματα καταβάλλοντες πολερὰ τῆς μετὰ ταῦτα πονηροτέρας ἐσομένης βλάβης.

γαμβρόν. ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνοι ἐγνώσαν ἀνιούτοις ἐπιχειροῦντες, καὶ τὸ λεγόμενον, τοξόοντες εἰς ἑρανὸν, ἀπογόνους τὸ ἐκεῖνον μεταπεῖθαι, ἐπὶ Βασιλίδαν ἐχώρουσαν εἰρῶν οἰόμενοι περιγυρῆσαι ἐκείνης, καὶ πείσειν αὐτοὺς προσέχειν, ὡς λυσitelῆ βουλομένοις. ὡς δὲ καὶ αὐτὴ ἴσαις, ἢ καὶ αὐσηροτέραις ἡμείβετο ἀπολογίαις, καὶ παύεσθαι ἐκέλευε μεγάλας αὐδῆς συμφοραῖς τὰς Ρωμαίους ἐπιχειροῦντας περιβάλλειν, ὥσπερ τὰς ἐλέγχας αἰχμηθέντας, οἱ μὲν καὶ παντελῶς ἡσυχάσαν· ἐνιοὶ δὲ αὐτῶ ὅσοις ὁ βίος παραχρῆς ἀνάπλειας καὶ θορυβώδους ἦν, ἡσυχάσαντες ἐπὶ μικρόν, ἔπειτα Ματθαῖον ἔπεισαν τὴν Βασιλέως υἱὸν, Διδυμότεχον, καὶ τὴν Ἀδριανῆν, καὶ τὰς περὶ αὐτὰ πολίχνας καταχεῖν, ἰδίαν συνησάμενον ἡγεμονίαν μετ' αὐτῶ. πορόφασιν δὲ ἦν καὶ πρὸς ἐκεῖνον τῆς δόξασίας τοῖς σασιαῖς, ὅτι Βασιλὸς ὁ πατὴρ μετὰ τὰς μυρίας πόνας καὶ κινδύνους, καὶ τὴν πολλὴν ἀπόδειξιν τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας ἐπεὶ περιεγένοντο τῷ πολέμῳ, τῇ περὶ βασιλείαν Ἰωάννῳ τὸν γαμβρόν εὐνοία, καὶ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τὰς περὶ αὐτὸν ἀπαντας ποροτιμήσοι, ὅτι τὰ τε ὄντα αὐτοῖς ὑπ' ἐκείνων ποροτερον ἡρπασμένα, καὶ ἐάσειεν ἀπολαμβάνειν· ἀλλ' ἔχοντες περιόραν, ἵν' ἀλγῶσι μάλλον, καὶ πᾶσαν πορονομίαν ποιοῖτο τὴν δυναστείαν τῷ νέῳ Βασιλεῖ πεποιθεῖν· ὅς καὶ νῦν μὲν τῷ ποροκειμένῳ ἀδεήσας τὰς ὀρκας, βελοῖσται δρασμόν. ἀεὶ ποροχώρει καὶ γνώμῳ, καδὲν ἂν ἐκάλουν αὐδῆς εἶναι ἐν πολέμοις, καὶ κινδυνεύειν, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν τε καὶ πάντας αὐτὰς ὁμοίως. ἀεὶ ἐκέλευον αὐτῶ ἐν ποροτίδει τίθεσθαι, καὶ μὴ ἔπως ἀπειρῶς τῷ κινδυνῷ περιμένειν τὴν καιρὸν ποροττοντα μηδὲν ὑπ' ἀβηλίας· ἀλλὰ πορονοία τινὰ αὐτῶ ποροῖσθαι καὶ αὐτῷ, ἵν' εἰ Βασιλεὺς ὁ γαμβρὸς γένοιτο τῆς ἀρχῆς ἀπάσης ἐγκρατῆς, ἢ τῶ πατρὸς Βασιλέως τελευτήσαντος, ἢ ἔσῳ δὴ τινι ἐτέρῳ, ἔξω κινδυνῶν αὐτὸς μὲν τῷ φίλῳ εἴη. μηδὲ ἦν οἶσθαι ποτε εὐνοήσειν αὐτῷ Βασιλεῖ τὴν γαμβρόν, ἀλλὰ ἀμυνεῖσθαι πάντα ἔσῳ, καὶ ποροδάσειν ποροῖν ἐν μέσῳ, οἰόμενον ἀμφισβητήσειν αὐτῷ περὶ τὴν Βασιλείαν, οἷα δὴ καὶ αὐτὴ Βασιλέως ὄντα παῖδα, καὶ δίκαιον ὄντα τὴν πατρίαν ἀρχὴν κληρονομεῖν· σὺμβεβλόντες τε τὰς εἰρημένας πόλεις ποροποιεῖσθαι, καὶ τῆς ἄλλης ἡγεμονίας Ρωμαίων ποροτέμνειν καὶ παντάπασιν, ἀλλὰ μὲν τὴν δόξασίαν, δεήσεισθαι αὐδῆς Βασιλέως τῶ πατρὸς, ὥστε ὀρκας παραχρῆς συσρατεύεσθαι μὲν ἐκείνῳ μὲν τὴν ἐγκαθιδρυμένην στρατίαν αὐτῶ ὅποι ἂν κελεύοι, καὶ δὲ ἄλλῳ ἀπασαν ἀρχὴν τῷ πόλεω, εἶναι πρὸς αὐτὴν καὶ ζώντος τῶ πατρὸς, καὶ μετὰ τελευτῆς· ἔτι δὲ ἐν ἀσφαλείᾳ εἶσθαι αὐτὸν τε καὶ φίλους, καὶ Βασιλεῖ τὴν γαμβρόν, καὶν βέλοιο, μηδὲν

CAPUT VIII.

Matthaeus oppida ad suam auctoritatem adducit. Imperator suasoribus magnopere irascitur. Per matrem filius ad sanitatem reducit. Ejus feminae laus. Mors Andronici filii. Descriptio elegantissima pestilentiae generalis, & quam utilis ad morum emendationem fuerit. Dolor maternus de morte filii, & pueri commendatio. Imperator cum genero urbes Thraciae duabus de causis obit. Junioris imperatoris commendatio.

ΠΥΘΟΜΕΝΟΣ δὲ αὐτοῖς τῇ βασιλείᾳ οὐκ οὐκ δια-
τὴς ἐπισειομένους φόβος ἔκινδυνος, ἐπεχείρη-
σε τῷ ἔργῳ ἢ ἐκεῖνοι ἐβελώνοντο, καὶ τὰς πόλεις ἀφίστη
πρὸς αὐτὸν, γυνώσκοντες ὡς ὑπερονεισόμενος βασι-
λέως τὴν πατρὸς, καὶ μὲν ἀρχὴν τῶν πόλεων αὐτὸν ἔχειν ἔχου-
σιν, τελείν δὲ ὑπὸ τῷ αὐτῷ καὶ βασιλείᾳ τῇ γαμβρῇ ἡ-
γεμονίᾳ. ἐπεὶ δὲ ἐπύθετο ὁ βασιλεὺς, ὁργὴν μὲν ἐφέρετο
ἀκράτῳ πρὸς τὰς τοιαῦτα πεπεικότας, καὶ ἡδὴ ὥρμητο
πρὸς τιμωρίαν. ἔπειτα ἡμερότητι κέρασας τὸν θυμὸν, ἦδει
τὸν ἐπικεικία ῥᾶον προσαζόμενος τὸν υἱόν, Εἰρηνὴν βασι-
λίδαν καὶ ἐκείνην μητέρα ἐπεμπε δαδμάζουσαν ἐκεῖνον τῷ
πατρὶ, καὶ τὰ ἀτόπων ἔργων ἀποστήσασαν. ἡ δὲ, ὁφθαλμοῖς
μόνον τῷ υἱῷ, ῥᾶστα πάντα τὰ προσκόμματα διέλυε, καὶ
τὰς ὑποψίας. ὡς δὲ ἐσυνεπὶ μόνον ἔδεινεν χηρᾶσθαι
πράγμασι μεγάλοις, καὶ μεταποιῆσαι ἢ ἐβέλετο. ἀλλὰ καὶ
Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἐξόχως τῶν ἄλλων μάλλον φιλοῦσα παι-
δων, καὶ φιλεμένη ὑπ' αὐτῆς. ὅθεν καὶ λόγων ἐδέηθη πρὸς
αὐτὸν. ἀλλ' ἐκέλευε μόνον, καὶ πάντ' ὑπήκουε ἐκείνος. ἔ-
πειτα τὰς τῆς φασέως αἰτίας λόγοις ἐπιπλήξασα, καὶ ἀπει-
λήσασα τὰ δεινότερα, εἰ τοιαῦτα αὐτῇς πανουργοῦντο,
ἦσαν δὲ αὐτῇ καὶ τὰ αἵμα προσνηκόντων, καὶ τὸν υἱὸν ὥσπερ
καὶ πρότερον πάντ' ὑπέκοντα προθύμως ἀποδείξασα
Βασιλεῖ τῷ πατρὶ, ἀνέστρεφε. γινόμενη δὲ ἐν Βυζαν-
τίῳ, Ἀνδρόνικον δὲ νεώτερον ἀποτεθνηκότα τῶν υἱῶν
ὑπὸ τῇ τότε ἐνσκήφαντος λοιμῇ, ὅς ἐκ τῶν ὑπερβορέων
πρῶτον ἀρχαῖος Σκυθῶν, πάντα ἐπέδραμε σχεδὸν τὰ
παράλια τῆς οἰκουμένης, καὶ τὸ πολὺ διέφθειρε τῶν ἐνοι-
κουμένων. καὶ τὸν Πόντον μόνον διήλθε καὶ Θράκην, καὶ
Μακεδονίαν, ἀλλὰ καὶ Ἑλλάδα, καὶ Ἰταλίαν, καὶ νήσους
ἀπάσας. Αἰγυπτὸν τε καὶ Λιβύην, καὶ Ἰουδαίαν, καὶ
Συρίαν, καὶ κύκλῳ πᾶσαν σχεδὸν τὴν οἰκουμένην. ἔτι
δὲ ὡς αἵμαχον τὸ κακὸν, ὡς μήτε δίαταν μηδεμίαν,
μήτε ῥώμην σώματος διωκθῆναι ἀντιχεῖν. πάντα δὲ
ὁμοίως κατῆρει καὶ ἰχθυὰς, καὶ ἀδενῆ σώματα, καὶ οἱ
μάλιστα θεραπεύομενοι, ὁμοίως ἀπέθνησκον τοῖς ἀπο-
ρωπῆτοισι. ἀνέστη μὲν δὲ ὡς ἐκεῖνο τὸ ἔτος παντὰ πα-
σιν εἰς τὰς αἰτίας ἀδενείας. εἰς δὲ τις καὶ προέκαμνέ τι,
πάντα εἰς ἐκεῖνο κατέληγε τὸ νόσημα, καὶ ὅτε ἰατρῶν ἐ-
ξήρκει τέχνη καὶ δαίμων, ὅτε παρόμοιον πᾶσιν ὡς. ἀλλ'
οἱ μὲν, αὐτίκα καὶ πρὸς βραχὺ ἀντέχοντες αὐθιμέ-
ρην ἀπέθνησκον, ἔτι οἱ δὲ καὶ αὐθιμῶν. ὅσοι δὲ ἐπὶ δυ-
σιν ἀντέχον, ἢ τρισὶν ἡμέραις, πρῶτα μὲν πυρετῷ
κατεῖχοντο λαβροτάτῳ. καὶ ἐς τὴν κεφαλὴν τὰ νοσήμα-
τος ἐμπίπτουτος, ἀφονία κατεῖχοντο, καὶ ἀναδιησίαν
πρὸς πάντα τὰ γινόμενα, καὶ ὥσπερ πρὸς ὕπνον κατεφε-
ροντο βαθεῖον. ὡς δὲ περὶ ἀνανήψαιαν, φέγγεσθαι
μὲν ἐβόλοντο. δυσκίνητος δὲ ἡ γλῶσσα ὡς, καὶ ἀδιάρ-
θρωτα τὰ πολλὰ ἐφθέγγοντο, τῶν περὶ τὸ ἰνίον νεύ-
Pars III.

ΜΟΤΥΣ eorum consilio filius impe-
ratoris, & propter incussum timo-
rem ac pericula, rem incipit ut illi volu-
erant, & oppida a fide patris ad suam ab-
ducit; deliberatum habens deinde orare
patrem, ut in ea imperium sibi, quo-
ad vixerit, retinere liceret, principatus
autem in potestate ipsius, & affinis im-
peratoris esset. Cantacuzenus intellecto
negotio, adversum suasores longe iratis-
simus, jam in eos vindictam parturiebat.
Postea tamen iram mansuetudine tempe-
rans, quod sciret lenitate facilius con-
ciliatum iri filium, Irenen conjugem,
ejus matrem misit, a qua cum patre in
gratiam reduceretur, atque ab incepto
nefario revocaretur. Illa aspectu solo om-
nia offendicula, suspicionesque facillime
sustulit. Erat enim femina non solum pru-
dens, & usu magnarum rerum, quas ad
arbitrium commutaret perita: sed & filium
Matthaeum ante alios liberos amabat i-
psa, & redamabatur ab eo mirabiliter.
Quare nec longa oratione indiguit, sed
verbo tantum mandavit, illeque man-
danti morem perfecte gessit. Deinde dis-
cordiarum auctoribus objurgatis, cum mi-
nis gravissimis, si rursus in tali scelere,
quam essent callidi ostenderent (erant e-
nim ei consanguinitate juncti) & filio ad
priusnam, plenamque obedientiam pa-
tris reducto, Byzantium reversa est, ubi
minimum natus Andronicus pestilentia ex-
tinctum reperit, a qua tunc grassaba-
tur: quæque a Scythis Hyperboreis in-
cipiens, ferme omnes oras maritimas per-
vasit, magnamque indigenarum partem
absumpsit. Nec enim Pontum tantum-
modo, Thraciam, Macedoniam, sed et-
iam Helladem, Italiam, insulas om-
nes, Aegyptum, Libyam, Judæam, Sy-
riam, & orbem fere universum in circui-
tu permensa, ac pervagata est. Sic au-
tem erat incurabile malum, ut neque ulla
diæta, neque robur corporis posset resi-
stere, cum omnia, æque valida ut imbe-
cilla corpora prosterneret, quique maxi-
ma impensa curabantur, non secus ac pau-
perissimi moriebantur. Et vacabat qui-
dem a morbis cæteris annus ille. Quod si
quis etiam ante aliquantum ægrotaret,
omnia in illud morbi genus se exonera-
bant. Mussabat ars medicorum tota. Nec
similiter omnes occupabat: sed alii qui-
dem continuo, nec paulum durantes, i-
pso die, quidam ipsa hora ponebant ani-
mas. Quotquot autem biduum, triduum-
ve restitissent, primum quidem febrem
habebant acutissimam, & morbo caput
invadente, elingues, & ad omnia quæ
fierent stupidi reddebantur, ac velut
somno profundo absorbebantur. Sin for-
te ad se redirent, loqui nitebantur
illi quidem, sed hærescente lingua,
Eccc

Edi. Paris.
pag. 731.

multa inarticulata, nervis in occipitio emortuis promebant, & exspirabant celerime. Aliis non in caput, verum in pulmones malum incidens, mox præcordia inflammabat, & dolores acutos circum pectus afferebat, & sputa sanguine contacta, ejiciebant, atque e visceribus spiritus tetrum foras odoremolvebat. Fauces, & lingua calore exaruerant, nigra, & suffusa sanguine: nec plus proficiebant si multum, quam si parum biberent. Somno uti nullo poterant, & undequaque angebantur. In brachiis supra & infra, non paucis item in maxillis, & quibusdam in aliis corporis partibus abscessus, sive ulcera, his majora, illis minora existebant, & nigra papula enascebantur. Quibusdam velut atra stigmata per totum corpus erumpebant, aliis rariora, magisque conspicua, aliis densiora & obscuriora: & omnes perinde ex his omnibus moriebantur. Nonnullis enim cuncta hæc, aliis plura, aut pauciora contingebant. Compluribus unicum tantummodo ex istis omnibus mortiferum erat. Quicumque vero de multis pauci evaserant, non amplius eo malo corripiebantur sic, ut etiam interirent: quamborem rursus correpti, bene confidebant. Fiebant porro magni abscessus in femoribus, aut in brachiis: quibus sectis, multa, & foetida sanies effluebat, & morbus turbante materia sic emissa levabatur. Complures his omnibus obsessi, præter opinionem convalescebant. Nec ullum undecumque certum auxilium inveniebatur. Quod enim uni salutare, alteri idem patienti venenum erat: alterque ab alterius curatione morbum indidiscibatur, & cumulabantur funera, quibus multæ domus vacuabantur, cum & incolæ, & brutæ animantes una cum dominis vitam redderent. Sed nihil erat desperatione miserabilius. Cum enim quis tam ægrum se sentiebat, spes nulla incolumitatis relinquebatur, ac desperabundi semetipsos abjiciebant, morbumque non mediocriter ista dejectione, tristitiaque augentes, repente animas efflabant. Species igitur ista luis, satis exprimi verbis non potest. Unde maxime intellectum est, non humanæ naturæ quiddam agnatum, & conveniens, sed divinitus immisam castigationem fuisse: multique inde ad sanitatem mentis conversi, meliores evaserunt, non illi modo, qui ea peste morte occubuerunt: sed quotquot ea liberati vitam retinuerunt. Tunc enim vitiis omnibus desertis, virtuti studebant, & multi facultates suas in pauperes distribuabant, etiam priusquam a morbo illo invaderentur. Quo si se affectos deprehenderent, nemo tam lapideus erat, animoque plane immedicabili, atque insanabili, ut non pœnitentiam de peccatis suis præ se ferens, Deo apud tribunal illud sui salvandi aliquam occasionem daret. Hac pestilentia Byzantii quam plurimi, & filius imperatoris Andronicus tertio die interiit. Imperatrix mater ubi de obitu filii comperit, vehementissimo dolore animum percussa, quamdiu superavit, infixam in medullis ejus memoriam circumtulit. Erat quippe non solum forma liberali: sed ad omnia item, quæ nosset adolescentiæ ornamenta, natura ha-

pag. 732.

ρων νεκρωθέντων, & τάχιστα απέθανον. ἑτέροις δὲ καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν, ἀλλ' εἰς τὴν πρὸς μὲν ἐμπύπτον τὸν κακὸν, φλόγας τε καὶ αὐτὴν πρὸς τὰ ἔνδον, καὶ δειμείας ἐνεποίει ἀλγυδόνας περὶ τὰ στήθη· ὕφαιμον τε πτύελον ἀνέπεμπον, καὶ πνέσμα ἄσπον ἀπὸ τῶν ἔνδον, καὶ δυσῶδες ἢτε φάρυγξ καὶ ἡ γλῶσσα καταξηραίνοντο καὶ τὸ καύσωνος, μέλανα καὶ αἱματώδη ἦσαν· καὶ ποτὸν τὸ τε πλεον καὶ τὸ ἔλαστον ἐν ὁμοίῳ καθεστῆκει· καὶ ἡ ἀγρυπνία ἐπέκειτο διὰ παντός, καὶ ἡσυχία πανταχόθεν ἦν, ἐπὶ τε τῇ ὠλέναις τῇ ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὀλίγοις δὲ καὶ πρὸς τὰς σιαγόνας, καὶ ἑτέροις ἐν ἑτέροις μέρεσι τῆς σώματος ἀποσάσεις ἐγίνοντο, τοῖς μὲν μέγας, τοῖς δὲ ἐλάσσας, καὶ μέλαινα φλυκτῖδες ἀνεφύοντο, ἑτέροις δὲ ὡς περ σιγμάτα μέλανα καὶ παντὸς τῆς σώματος ἐξέλυθη τοῖς μὲν, ἀραιὰ τε καὶ διαφανέστερα, τοῖς δ' ἀμυδρότερα καὶ συνεχῆ· καὶ πάντες ὁμοίως καὶ πάντων ἐθνήσκον. τοῖς μὲν γὰρ τὰ πάντα ἐπεγίνετο· τοῖς δὲ, πλείω ἢ ἐλάσσας, καὶ ὀλίγοις δὲ καὶ ἐν τῇ πάντων ἤρκεσε πρὸς θάνατον. ὅσοι δὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγοι ἠδυνήθησαν διαφυγεῖν, καίτοι καὶ αὐτὰ κατέχοντο κακῶς, ἀλλ' ἐν τῇ θάρσαλαίῳ ἦσαν ἡδὴ. δις γὰρ ἐκ ἐπελάμβανον, ὥστε καὶ κτείναν· ἀποσάσεις δὲ ἐγίνοντο μεγάλας πρὸς τοῖς μηροῖς, ἢ ἐν τῇ ὠλέναις ὡς τεμνομένων, σφακέλλος ἐξέρρει δυσῶδης & πολὺς, καὶ τὸ νόσημα διεφορεῖτο εἰς ἐκείνο, τὸ διανοχλῆσαν ὕλιν ἀπορρίπτον. πολλοὶ δὲ καὶ ὑπὸ πάντων καταχεθέντες, παρὰ δόξαν διεσώζοντο. καὶ δὲ ἐπικαρία ἐδαμόθεν. ὁ γὰρ ἑτέρω συνώλεγε, καὶ ἑτέρω τὰ ἴσα παχοντι δηλητήριον ἐγίνετο· καὶ ἑτέρος ἀφ' ἑτέρου θεραπείας ἀνεπίμπλαντο τὸ νόσημα, καὶ τῇ πλείω φθορὰν τῷτο ἐνεποίει, καὶ πολλὰ οἰκίαι ἐκνώθησαν τῇ οἰκητόρων, καὶ τῇ ἀλόγων τοῖς κυρίοις συνανοθανόντων. Δεινότερον δὲ καὶ ἡ ἀθυμία. ὅποτε γὰρ τις αἰδοῖτο κάμνοντος ἑαυτοῦ, ἐλπίς ἐδεμία σωτηρίας ὑπελείπετο, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀνέλπιστον τραποῦντο, προΐκοντο σφᾶς αὐτὰς, καὶ ἀπέθνησκον ἐν τῷ αὐτῷ μεγάλῳ ῥοπῳ, τῷ νόσηματι τὴν ἀθυμίαν προσιδέντες. τὸ μὲν οὖν τὸ νόσημα εἶδος τοῦτο κρείσσον λόγῳ καὶ ὅθεν καὶ μάλιστα ἐδεδήλωτο, ὅτι σιωφώρων καὶ τῇ φύσει ἀσθενούντων τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἑτερόν τι ὄν ὑπὸ Θεοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐπεσπυγμένον πρὸς σαφροτισμόν. & πολλοὶ ἐκ τῶν τοιούτων βελτίως τῇ ψυχῇ ἐγένοντο σωφρονισθέντες, ὅτι μόνον οἱ τελώτησαντες, ἀλλὰ καὶ ὅσοι περιεγέροντο τῆς νόσου. πάσης γὰρ ἀπέχοντο κακίας ἐν τῷ τότε χρόνῳ, καὶ ἀρετῆς ἐπεμελουῦτο· καὶ πολλοὶ τὰ ὄντα πένησι διένειμον, καὶ πρὶν τὸ νόσον εἰς αὐτὰς ἐγκατασκήψαι· εἰ δὲ ποτε καὶ αἰδοῖντο αὐτὰς κατεχομένους, εἰς καὶ ὥς ἀναλγῆτως ἔχον, ὥστε μὴ μετὰροίαν ἐνδείξασθαι τῷ πεπλημμελημένων, καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ δικαιοσύνη μὴ ἀποφασίν τινα παραχεῖν τῷ σωθῆσθαι ὑπὸ Θεοῦ, εἰ μὴ πάντῃ ἀνιάτως εἶχε καὶ ἀθεραπεύτως τὴν ψυχὴν. Ὑπὸ τῆς τοιαύτης νόσου, πλείοι τε ἀπέθανον ἐν Βυζαντίῳ τότε, καὶ ὁ Βασιλεὺς παῖς Ἀνδρόνικος καταχεθεὶς, ἐτελεύτησε τριταῖος. Βασιλεὺς δὲ ἡ μήτηρ ἐπεὶ ἐπύθετο τῷ παιδὶ τὴν τελευταίαν, ὑπὸ σφοδρότατης ἀλγυδόνος πληγθεὶσα τὴν καρδίαν, διὰ βίαν ἀνεξάλειπτον ἔχε τὴν μήτην τοῦ παιδός. καὶ γὰρ οὐ μόνον ἀγαθὸς εἶδεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα μάλιστα, ὅσα νέον οἶδε κοσμεῖν ἔχον εὐφως,

ἡ μεγάλη εὐπείδης ὑποταίνων τῇ γεγενηκότῳ ἀξίον
ἑαυτὸν ἀποφανεῖν. Μετὰ τὸ δὲ ὁ Βασιλεὺς Βασιλέα τὸν
γαμβρὸν ἔχων, πρὸς τὰς τῆς Θράκης ὁρμῆς πόλεις, ἡ πᾶ-
σας περιῆλθε· τὸ μὲν Βασιλέα πᾶσιν ἐμφανίζων ἄ-
χει τότε ἀγνοούμενον τῇ πόλει, ἡ πᾶσιν ἔργοις αὐτοῖς
κατάδουλον ποίων, ὡς τῇ πατρίᾳ βασιλείᾳ ὁ νέος δε-
δεχοίτο Βασιλεὺς τὸ τῷ πατρὶ πόδας στρατιώτῃ φέροντας
ἀσκήων· ἡ δὲ τότε κατὰ κράτος ὁ πρεσβύτερος Βασιλεὺς ὁρῶν
τῇ νέῳ ἐπιπιδείων ἔχοντα πρὸς τὰς στρατείας, ἡ μεγάλη
ἐπαγγελόμενον ἐκ τῇ παρόντων ἀλύτως ὅδῃ ἡ ἰλαρῶς τὴν
τὴν πόδας ἔφερε, ἡ τῇ διαίτης τῇ ἐναλλαγῇ, ἡ πάντα ἐ-
παρτῶν ὁμοίως τοῖς εἰδισμένοις ἐκ πολλῶν.

bilis in primis, & idoneus, imitandorum-
que parentum spem non modicam sustine-
bat. Posthæc imperator cum genero im-
peratore urbes Thraciæ singulas obivit,
partim ut eum hætenus ignotum, omni-
bus ostenderet, & ipso opere palam de-
clararet, juniorem imperatorem pater-
num excepisse imperium: partim ut eum-
dem ad laborem militare assuefaceret.
quem cum militiæ aptum, & e præsen-
tibus indiis magna in futurum pollicen-
tem animadverteret, gaudio exultabat
incredibili. Etenim citra molestiam,
hilariterque labores, & mutationem vi-
tus tolerabat, & omnia quasi ex diu-
turna consuetudine faciebat.

CAPUT IX.

*Legatio imperatoris ad Clementem papam: legationis capita duo, amolitio opi-
nionis falsæ, & promissio auxilii contra barbaros, Christianorum hostes. Pa-
pa gnarus omnium bello transactorum, eum miris laudibus celebrat. Duo
episcopi cum ejus legatis a papa remissi. Aguntur ei gratiæ de cura adolescen-
tis imperatoris & matris, & de animo in barbaros. Cohortatio additur de
ecclesiarum concordia curanda. Iterum ardorem contra barbaros, & studium
pacis ecclesiarum ostentat. Imperator conditionem proponit de Concilio. Lau-
datur a papa. Promittitur conventus: sed bellum inter principes Italiæ ne-
gotium totum dissipat.*

ΑΥΤΟΙΣ τε εἰς Βυζάντιον ἀνατρέψας ὁ Βασιλεὺς,
πρὸς τῇ Ρώμῃ ἐπίσκοπον Κλήμητα, τὸν τε Σπα-
νόπλου Γεώργιον τῇ πρωτοβεβιαρίῳ, καὶ Σιγνὸν τὸν
πρωτοπαρα τῇ δὴμῳ, ἡ ἐκ τῇ Λατίνῳ γένος Φρανσέσκον ὀνο-
μα τινὰ πολὺ ἤδη χρόνον δεδεδυκότα Βασιλεῖ, τῷ ἐ-
πιπιδείων δ' ὄντα ἡ γνωρίμων Πάπα πρὸς βίαις ἤρετο. ἡ
πρεσβεία δὲ ἡ, ἡ μὲν ἀπαλείψασα τῇ Πάπα ψυχῆς
τὰς περὶ Βασιλείας προσπεσέσας φήμας. ἡ δὲ αὐτὸν
περὶ αὐτῆς ἀκηκότα, ὡς κατὰ τῇ πολέμῳ χρόνον βαρ-
βάροις χρήσαιτο συμμαχοῖς ἀναιρεῖσι, ἡ ἔξυδραποδι-
ζομένοις ὁσημέραι τὴν Ρωμῆας. Διὸ περὶ πλείονος ἐπι-
εῖτο τὰς αἰτίας τῇ συμβεβηκότων Πάπαν καταμαθεῖν,
ἡ ὡς ἀνάγκη δεῖ τῇ περιχρόντα πόλεμον ἐπὶ τοιαῦτα ἔλ-
θοι, ἀλλ' ἡ τῇ κοινωνίᾳ τῇ βαρβάρων ἀσφαζόμενος. ἡ
πειτα εἰδεῖτο ἡ τῇ μελετωμένῳ ὑπ' αὐτῇ Πάπα, ἡ τῇ ἡ
τῇ Ἰταλίᾳ, ἡ τῇ ἄλλῳ ἐσπέρῳ κατὰ τῇ βαρβάρων ἐφο-
δὸν τῇ πολεμίων τῇ στρατηγῷ ἐπ' αὐτῇ νυκτὶ γεγενῆσθαι.
ἡ δὲ αὐτῇ τε ὅδῃ μάλιστα ἐπὶ τῇ ἐκείνων ἀπώλειᾳ, καὶ
αὐτὸν τῇ μέγιστῃ συνειργῆσαι, ἡ μόνον δεῖ βασιλεῖ πα-
ρέχοντα τῇ στρατιᾷ πρὸς τῇ Ἀσίᾳ ἄπονον, ἀλλὰ καὶ
αὐτὸν συμπαρόντα μὲν τῇ στρατιᾷ, ἡ συναγωνιζόμενον
προθύμως. τῇ μὲν ὅδῃ ἄλλων πλεονεκτιμάτων, τοῖς πρὸ
αὐτῆς βεβασιλευκόσι ῥᾶσα ἂν παραχωρήσειε· προθυ-
μίας δὲ τῇ περὶ τῇ καλῇ καὶ τῇ βύλεσθαι τὴν βαρβά-
ρος ἐπιδεῖν ἀχόντας ἀντίρροπα τοῖς τολμηθεῖσι κα-
τὰ Χερσιανῶν ἐπὶ τοσούτον χρόνον, εἰδέναι ἡ μὲν αὐτῷ
πρεσβείᾳ τοιαύτη ἡ, ἡ πάντα ἐτελεῖτο κατὰ γνώμῳ
Βασιλεῖ. δελεγομένων γὰρ τῇ πρεσβείᾳ τῇ Πάπα
περὶ ὧν ἦγον, ἐκεῖνος τὸν λόγον ἀναλαβὼν, πάντα
διηγείτο ἀκριβῶς, ὡς περὶ ἂν αὐτὸς παρὼν τῇ πολέμῳ
τελευτήν. θαυμάζοντων δὲ τῇ πρεσβείᾳ καὶ πτω-
δαρομένων ὅδῃ εἰδεῖν ταῦτα ἀσφαλῶς, παρὰ Ζαμ-
Pars III.

REVERSUS Constantinopolim im-
perator, ad Clementem epis-
copum urbis Romæ Georgium Spanopulum
protovestiarium, & Sigerum prætorem
populi, & de Latinis Franciscum quem-
dam nomine, veterem ministrum suum,
papæ notum, ac familiarem legatos de-
ligit. Legationis capita erant, ut dele-
ret ex animo ejus, quam de eo opinio-
nem ille conceperat. Non enim ignora-
bat auditum a Romano pontifice, quo-
modo belli tempore barbarorum usus ef-
fet auxilio, qui Romanos occidissent,
& captivos rapuissent quotidie. Idcirco
nimiopere desiderabat papam causas eo-
rum, quæ gesta erant, edocere, nem-
pe bello premente necessario id fecisse,
non quod communionem barbarorum am-
plexeretur. Deinde rogabat, quam
ipse papa, & cum eo Italiæ, &
occidentis principes contra barbaros cru-
cis hostes expeditionem, meditati ef-
sent, se nunc imperatore susciperent. Plu-
rimum enim se illorum peste, & interne-
ditione lætari, seque adiutorem fore maxi-
mum, non solum transitum expeditum ex-
ercitui in Asiam concedendo: sed cum
suis quoque copiis proficiscendo, & u-
na certamen cupide obeundo. Aliis e-
nim prærogativis antecessoribus suis impe-
ratoribus libentissime cedere: alacritate
autem ad res honestas, & desiderio vi-
dendi barbaros eadem pati, quæ Christia-
nis tamdiu nefarie intulissent, nulli cede-
re. Legatio ita se habebat, & ibant
ex sententia imperatoris omnia. Cum enim
legati exposuissent papæ, quorum gratia
venerant, ille exorsus, omnia bello ge-
sta tam exacte, quam si coram affuisset,
recensebat. Mirantibus legatis, ac per-
cunctantibus, unde hæc illi tam certa
notitia, a Zampæa Sabaudienfi fœmi-
na, quæ in comitatu imperatricis inde
Eccc ij

ab exordio belli usque ad extremum versata esset, se accepisse dixit: quæ capto Byzantio in patriam remigrans, penitus omnia sibi uti contigissent, diligenter enarrasset: laudabatque & in cælum tollebat imperatorem, qui adeo injuste armis oppugnatus, & calumniis ita vexatus, & bello tam multa indigna perpeffus, post devictos hostes nihil parum ingenuum, aut pusilli animi præ se tulisset: neque malus sibi malis, ac præsertim antea tot a se beneficiis affectis fuisset: sed cum Augusta, & filii ejus cum ut semet, tum ut studio illo imperatoris amici erga se dignum erat, egisse visus esset: & in alios omnes similiter sese mitem, ac placidum, non solum commissorum pœnas a nemine reposcendo, sed contra studiose benefaciendo præsticisset. Illud vero in prima laude ducebat, quod imperatori adolescenti filiam copulasset, paternumque imperium ei restituisset. Tractatis autem legatis honorificentissime, in primis sedibus, in deductionibus, in decessionibus de via, & aliis quibus decuit, eos tandem dimisit, cum duobus episcopis, quorum unus erat ordinis Minorum, Guilielmus nomine: alter ex prædicatorum familia, Hugo de Spert vocabatur, uterque virtuti ditissimus, & in profanis litteris apprime versatus. Quare & in congressu erant festivissimi & poterat multum eorum ad persuadendum sermo. Quos imperator perbenevole, & magno cum honore excepit, quotidieque cum illis jucunde collocutus est: ipsique operæpretium maximum duxerunt omnia, quæ in dies singulos proposuisset, & super propositis differuisset, toto illo tempore, quo apud eum mansissent, litteris consignare, ne e memoria elaberentur. Quæ in Italiam secum portantes, ibique & papæ, & viris sapientibus exhibentes, quantus vir esset, ostendebant, & ore ipsi nihilo minus ejus laudes prædicabant. Verum hæc posterius facta sunt. Tum vero sub adventum suum legationem explicant, cujus hæc erat summa. Primum cum bonis omnibus gratias agunt, quod junior imperator, ejusque mater illi curæ sint: cum, quæ nemo umquam expectasset, post tam saevum bellum, & inimicitias implacabiles, & criminum in illum scelus, non ad præterita respexerit, sed satis esse existimarit, si tantum belli causam purus videretur, & quasi nihil novi intervenisset, pristinis moribus vixerit: statimque a morte imperatoris Andronici benignam voluntatem, ac sollicitudinem erga ejus filios suscepit. Præterea quod de bello barbaris inferendo animum suum significarit. Et aliis quidem ante ipsum Romanis episcopis fuisse id optatissimum: sibi tamen longe magis, crebroque ac multum super eo cum Italiæ dynastis egisse, omnesque hortatum communiter ad opus, unde Christianorum libertas a barbaris afferatur, & quod ad se attineat, ad pecuniam, & copias, quantas maximas possit, omninoque ad sumptus non modicos pro sua parte conferendos paratum esse. Nunc etiam amplius ejus, legatorumque verbis exarxisse: & gratias agere, cum se ad barbaros pro Christi fidelibus expe-

παίας δ' ἐν Σαβαΐας ἔφασκεν ἀκηκοέναι Βασιλίδι συμπάσης ἐν Βυζαντίῳ ἀπ' ἀρχῆς μάλιστ' ἀπὸ πολέμου ἀχει τέλει. ἢ μετὰ τὸ Βασιλεῖα Βυζαντίον εἰλεῖν, ἀπαίρῃσα εἰς τὸ οἶκόν, πάντα διηγείτο ἀκριβῶς τῷ πάπᾳ σωτηχῶσα, ὡς ἐγένετο μηδὲν ὑποκρύψασα τὴν ἀληθείαν. ἐπὶ νει τὸ πάπας Βασιλεῖα, καὶ ὑπερῆχετο αὐτῇ, ὅτι πολέμους ἀδίκως ἔτω, καὶ ὁ βληθεὶς ὑπὸ συγκοφαντῶν, καὶ τὸ αὐτὰ ἐνεγκὼν δεινὰ κατὰ τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ τοῖς ὅπλοις περιεγένετο τῷ ἀντιχρόντων, ἔδεν μικρὸν ψυχὸν ἔπαθεν, ἐδ' ἀγνοῦντες ἐδὲ ἐμνησθῆσαν τοῖς κακοῖς περὶ αὐτὸ γεγονημένοις, ἔπειτα ὑπ' ἐκείνου πρότερον πολλὰ εὐεργετηθεῖσιν. ἀλλὰ Βασιλίδι τε καὶ τοῖς πασι ν' ἄξιός ᾤφθη αὐτῇ, καὶ τὸ Βασιλεῖος τὸ φίλον περὶ αὐτὴν σπαρδῆς. καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὁμοίως ἡμερος καὶ ποροσπῆς. ἔμνον τὸ τετολημμένον δίκας μηδὲν ἀπατήσας, ἀλλὰ καὶ φιλοτίμως εὐεργετῶν ἔξ ἀντιστροφῆς. μάλιστ' ἐπὶ νει τὸ τὸ θυγατέρα συναρμόσαι Βασιλεῖ τῷ νέῳ, ἔτ' πατρῶαν ἀποδοῦναι Βασιλεῖαν. φιλοτιμότητά τε ὁ πάπας περὶ τῆς Βασιλεῖας πρέσβεις ἔστειλεν ἐν προεδρίαις, καὶ προπομπαῖς, καὶ ὑπαντήσεσι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς προσήκουσιν, ἐπειτα ἀπέπεμπε, καὶ πρέσβεις δύο τῶν ἐπισκόπων συνεκπέμφας, ὧν ὁ ἕτερος, τῷ μνηστῆρι τὰ γαμῶν ἡμετέρας προσγοροῦμενος, Οὐγγα δὲ Σπέρτ ὁ λοιπὸς ἐκαλεῖτο ἐκ τῶν κηρύκων προσγορευομένων ὧν ἀρετῆς τε μάλιστ' ἀντιποιεῖσθαι, καὶ τὸ θυγατέρα σοφίαν εἰς ἄκρον μεμελετηκότες. δι' αὐτὴν καὶ μάλιστ' ἡδεῖς ἦσαν ἐν τῇ συνασίαις, ἔπειτα νοὶ πρὸς ἑαλέξεις. ὅς ὁ Βασιλεὺς μετὰ πολλῆς ἐδέξατο τὴν εὐμνησίαν, καὶ τῆς τιμῆς, καὶ ἡδεῖας ὡμίλει ὁσημέραι καὶ συνῶν, αὐτοὶ τε προὔργα παντὸς ἐποιούοντο τὸ χρόνον, ὃν αὐτῷ συνῆσαν ὅσα ἐπ' ἐκείνῃ προβλεῖν καὶ θυμέραν, καὶ οἷα περὶ τῶν προβλημάτων ἑαλέχθαι γράφειν, ἵνα μὴ λάθῃ τῆς μνήμης ἐκρούετα. ἃ εἰς Ἰταλίαν ἀγαγόντες, καὶ πάπᾳ τε καὶ τοῖς ἐκείσε ἑαδόντες σοφοῖς μέγαν ἐκ τῶν ἀπεδείκνυσεν Βασιλεῖα, καὶ ἀπὸ γλώττης ἐκ ὀλίγα ἔξηγαμένοι αὐτοὶ ταῦτα μὲν οὕτω ὕστερον. τότε δὲ μετὰ τῷ ἀφίξιν μικρὸν, ἀπὸ κηρύκων Βασιλεῖ τὰ περὶ τῆς πρεσβείας. τὰ ἢ ἡ, πρῶτα μὲν εὐχαρισταὶ καὶ εὐχαὶ τῆς περὶ Βασιλεῖα τὸν νέον κηδεμονίας, καὶ Βασιλίδι τῷ μητέρα. ὅτι ἂν μὴδ' ἄντις προσεδόκησε μετὰ τὸν τὸ αὐτὸν πόλεμον, καὶ τῷ ἀσπονδὸν ἐκείνῳ ἔχθραν, καὶ τῷ πρὸς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην τῶν ἑαβαλόντων, ἔπρὸς τὰ γεγονημένα εἶδεν. ἀλλ' ἀρκεῖν ἡγήσατο τὸ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον αἰτίων ὁφείσθαι μόνον κατὰρόν. αὐτὸς ἢ ὡς περὶ ἐδενὸς μεταξὺ καινῆς γεγονημένης τὸ ἀρχαῖον ἡθος διεσώσατο, καὶ τὸ περὶ τῆς Βασιλεῖας παιδας εὐγνωμοσύνην καὶ κηδεμονίαν, ἡ εἰχεν ἑαρχῆς εὐδὺς μετὰ τὸ ἐκείνῃ τελευτῇ. ἔπειτα δὲ καὶ τὸ κατὰ τὴν βαρβάρων ἑφοδὸν ἐμίμνε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν τοῖς πρὸ αὐτῆς Ρώμης ἐπισκόποις εἶναι περιεπεδάσαν. μάλλον δὲ αὐτῶν τῶν ἄλλων εἶναι κατὰ γνώμην, καὶ πολλοῖς πολλὰς περὶ ταῦτα διελέχθαι τὸ κατὰ τὴν Ἰταλίαν δυνασῶν, καὶ πάντας παρακαλεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον κοινῇ πρὸς τῷ ἐλευθερίαν τῶν βαρβάρων τῶν Χριστιανῶν ἐσόμενον, καὶ αὐτὸν ἑτοίμον εἶναι καὶ χρήματα παρέχειν, καὶ στρατιὰν ὅσῳ ἂν μάλιστ' ἔξῃ, καὶ μεχίστην πρὸς τὸν πόλεμον παρέχεται συντέλειαν. νυνὶ δὲ καὶ μάλλον ὑπὸ τῶν αὐτῶν λόγων, καὶ τῆς πρεσβείας ἐξομῆσθαι, καὶ χάριν αὐτῷ εἶδέναι ὑπὲρ τῆς προθυμίας ἧς ἐνδείκνυται τοῖς βαρβάροις ὑπὲρ τῶν τῷ εἰς Χριστὸν πίσειν ἐλομένων τὸν πόλεμον ἐπεγείρων. εἰ

δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, ὧν αὐτὸς σπευδάζει Ρω-
μαίοις καταστῆναι, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν πραγματεύσασθαι
τὴν ἑνώσιν, καὶ δι' αὐτὰ τὰ διεσπρότα τὰ Χριστῶ μέλη συναφ-
θεῖν, ἐκ ἀνθρώποις μόνον πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐρανοῖς
δυνάμεσι, καὶ αὐτῷ Θεῷ μεγάλης ἀν' εὐφροσύνης αἰτίας
κατασταίη. τοιαῦτα μὲν ὁ πάπας διὰ τῶν ἐπισκόπων ἐ-
πεσβεύετο. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐτὸς, πρῶτα μὲν τῷ πάπᾳ
χαρίτας ὁμολογῶν τῆς τε περὶ αὐτὸν εὐνοίας, ἢ τῇ κατὰ
βαρβάρων τῶν Χριστιανῶν ἐχθρῶν ῥαδίως ἐξωρμηθεῖν.
αὐτὸν τε διπλῇ ὁδῷ καὶ τῶν βαρβάρων ἔλεγε χαίρειν
πόλεμον. τὸ μὲν ὡς ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν ὑπο Χρι-
στῷ καλεμένων ὁφειλίας ἔσοιτο· τὸ δ' ὅτι, κοινῶς
ἔσαι καὶ αὐτὸς τοῖς τὸν καλὸν ἀγῶνα τῶν ἀγωνιστοῦμενοις.
ἔτω δὲ εἶναι παρεσκευασμένος, ὡς ἐναυτὶ καὶ χηρύμασι
καὶ ὅπλοις ἐπὶ ποίῃ, καὶ πᾶσιν οἷς ἔχει κατ' ἐκείνων ἐξορ-
μήσων. κέρδος μέγιστον ἡγάμενος, τὸ ὑπὲρ τῶν τοιού-
των ἀγωνιζόμενος ὑποθαρῖν. περὶ δὲ τῶν διεσπρότων
τῶν Χριστῶ μέλων τῆς ἐνώσεως καὶ ἀρμονίας, καὶ τῆς ἐν-
ρμῆς ἐκκλησιῶν ὅσην ἔχει τὴν ἐφεσιν, καὶ τὴν σπευ-
δῶν, ἐδὲ λόγοις διδάσκει καταφανῶς ποιεῖν. πλὴν
ἔτως εἶναι καὶ πρὸς ταῦτα παρεσκευασμένον, ὥς εἰ
δείξειν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὁμοιοῦς ὑποθαλῶναι, καὶ μόνον
ἐμπαρέχειν αὐτὸν προθύμως, ἀλλὰ καὶ μάχαιραν
προσπεπιδέναι· ἢ εἰ δόξει καυθέντα ὁδῶ τῆς τέφρας τῆς
ἐκείνου σώματος τὴν ἑνώσιν ταῖς ἐκκλησίαις βραβεύ-
θῶναι, αὐτὸν ἐπὶ τῇ πυρρῇ πρῶτον ἐπιθεῖναι ξύλα,
δι' ὧν ἐκτεφρωθῶναι περιέσθαι. δέον μὲν τοι τὸ τοῦ
μέγατερος θαυμάσιον, καὶ τῶν ἄλλων ἀντάξιον πάν-
των ἔργον, μὴ ἀπλῶς ἔτω κηλεῖν, καὶ ἀπερισκέπτως
γίνεσθαι· ἀλλὰ πολλῆς πρότερον ἐρεύνης ἀξιώσαντας,
καὶ πᾶσαν σπευδῶν ἐνδείκνυμενος περὶ τῶν ὄντων ἀγα-
θῶν, ἔτω χαρῆν ἐπὶ τῇ αἰρεσιν τῶν δοκουμένων ὁρ-
θῶν, καὶ ἀσφαλῶν περὶ τῆς πίστεως. ἀποπονθῶν περὶ ἐ-
πιγείων μὲν τινῶν βεβλημένων, ὧν μικρὰ τε ἡ ὄνη-
σις ἐπιτυχῶσι, καὶ ἡ ζημία σφαλεῖσι φαυλοτέρα,
περὶ ταῦτα μὲν πᾶσαν ἐνδείκνυται σπευδῶν, μὴ τῇ
δοκουῦντος ἀγαθῷ ἁμαρτεῖν, περὶ ἐρανοῦν ὅτι λό-
γος ὄντως, καὶ τῷ περὶ τῆς πίστεως ἀπλανῶν δογματῶν,
τῶν ὀλίγων τινῶν ποιεῖσθαι ἢ φροντίδα, καὶ μόνους αὐ-
τοῖς θάρρειν πρὸς τοσούτων γνώσεως ὕψος ἐξαρκέσειν. τὰ
ποθῶν εἶναι τὰ, ὅτι καὶ ἡ δόξα αὐτῶν ἐνεποιήσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ
ἐξαρχῆς. εἰ δὲ οἱ πρῶτος τὰ νῦν ὑπὸ τῆς Ρωμαίων
ἐκκλησίας περιβεβόμενα δόγματα ἐξενεγκόντες μὴ ἐ-
θάρρησαν αὐτοῖς, μηδὲ τῶν ἄλλων κατεφρόνησαν, ἀλλ'
εἰς μέσον προέβησαν τοῖς ἄλλοις τῶν ἐκκλησιῶν προ-
στάταις ἐξετάζειν, ἐκ ἀν' ἧς τοσούτα τὸ κακὸν προ-
χώρησεν, ἐδὲ τὰ Χριστῶ διήρητο μέλη, καὶ ἐκπεπολέ-
μωτο ἀλλήλοις· ἢ ὅτι εἰ κακῶς ἔχον ὑπὸ πάντων ἀνέ-
στέρχθην, καὶ ἐδεμία ἀμφισβήτησις ἐγένετο περὶ τῶν
πᾶσιν ὁμοίως ὁμολογημένων, ἢ εἰ τι τῶν καλῶς ἔ-
χοντος ἐφαίνετο ἐκπίπτοντα, πᾶσιν ὁμοίως λήθης
παρεπέμφθην καὶ σιγῆς βυθῶ. ἀρχαῖος δὲ ὁ ἔθνος,
καὶ τοῖς πρῶτοις τῶν διαγγελίᾳ κήρυξι τιμημένος,
καὶ ὅτι καὶ Παῦλος ἐκοιναῖο τοῖς ὑποτάτοις τὸ διαγ-
γέλιον, δεδοικώς, φησι, μὴ εἰς κενὸν τρέχει, ἀ-
λλὰ μὴ φίλα καταγγέλλων Θεῷ. καὶ τοι γε εἰς τρίτον
ἐρανοῦν ἀρπαγείς, καὶ μυσαγωγῶν τὰ ἀρρήτα.
καὶ Βασιλεῖ ὅτι τῷ πρῶτῳ Παλαιολόγων Μιχαὴλ τὸ
τεπολημένον, καὶ σιωπῶν, ἀλλὰ χεῖρον γέ-
γονε τὸ ῥήγμα, καὶ ἡ δόξα αὐτῶν χαλεπωτέρα. δι'

ditione laceffendos adeo propensum de-
monstret. Quod si præter alia bona,
quæ Romanis conciliare enitatur, etiam
ecclesias concordia devincire conetur,
ut divulsa Christi membra per eum con-
glutinentur, non hominibus dumtaxat
universis, sed cælestibus etiam potesta-
tibus, ipsique Deo id magnæ voluptati
futurum. Hactenus papa per legatos e-
piscopos. Imperator illi gratias agere de
benevolentia, & quod ultro contra bar-
baros Christianorum inimicos exarsisset,
seque dupliciter hoc bello lætum esse:
tum quia pro communi Christianorum
utilitate gerendum sit: tum quia & ipse
tam pulchrum hoc certamen certantium
socius, & commilito futurus sit. Sic
enim se statuisse & classe, & sumpti-
bus, & armis, & equis, & quibuscum-
que possit rebus illos invadere: putare-
que se fore beatissimum, si in tali cau-
sa oppetere mortem contingat. Quanto
autem distractorum Christi membrorum
conjunctio, atque concentus, & pax
ecclesiarum sibi desiderio, ac studio sit,
verbis se effari haud posse. Enimvero
ad hoc tantopere ferri sese, & incitari,
ut si pro concordia interfici oporteret,
non solum interficienti jugulum, sed &
gladium alacriter ipse porrigere vellet:
aut si putaretur ipse exustus per cineres
corporis sui ecclesiis consensum, con-
spirationemque tributurus, ipsum se ante
alios ligna in pyram, qua in cinerem
redigeretur, impositurum. Attamen tale,
tamque magnum, & admirabile, & u-
num instar omnium opus non ita indili-
genter, ac temere, & inconsulto fieri:
sed antegressa indagatione multa, omni-
que sedulitate ad vere bonum cognoscen-
dum adhibita, sic demum ea eligere o-
portere, quæ fidem germanam, & tu-
tam complecti videantur. Ineptum quip-
pe ac turpe videri, de quibusdam flu-
xis, & caducis consilia agitantibus, quæ
& adeptis haud ingens emolumentum,
& frustratis leve damnum pariunt, in
illis nullam diligentiam partem omittere,
ne, quod bonum apparet amittatur:
cum de cælestibus, & de veritate do-
gmatur fidei quæstio est parva tangi sol-
licitudine, & fidere tibi soli, perinde
ac si per te ad tam sublimem cognitio-
nem sis idoneus. Hoc enim, hoc esse,
unde a primordio in ecclesia dissensio
manaverit. 13 Si enim, qui primi doctri-
nam, quæ nunc apud Romanam eccle-
siam viget, intulerunt, non sibi tantum
arrogassent, neque alios vilipendissent,
sed in medium ab aliarum ecclesiarum re-
ctoribus discutiendam proposuissent, tan-
tum mali non vidissemus, neque distracta
Christi membra, sibi bellum intestinum
indixissent. Aut enim ut pura puta ab u-
niversis, absque refragatione accepta
fuisse (quippe quam communis consensus
approbasset) aut si a recto non nihil de-
via, ab omnibus æqualiter oblivioni, al-
toque silentio mandata fuisse. Vetus
est hic mos, & a primis Evangelii præ-
conibus in pretio habitus. Nam & Pau-
lus quantumvis in tertium cælum raptus,
& arcana mytheria edoctus, Evangelium
suum cum Apostolis communicavit: ti-
mens, inquit, ne in vacuum curram,
annuntians, quæ Deo non placent. id
Quin & primo ex Palæologis imperatori-
bus Michaeli hic ausus non profuit: de-
terius enim schisma, & perniciosius con-
secutum est diffidium. Quare, nec mi-
Eccc ij

Edlt. Paris.
pag. 735.

Edi. Paris.
pag. 736.

hi aliquando persuaderi patiar, ut antequam congregata synodus œcumenica, quæ secure credenda sint decernat, etiam ipse novitates confectet, & alios ad id cogam: idque non propter ecclesiam; & universitatem Christianorum modo: sed & propter me ipsum. Etenim sic sum comparatus, ut credere velim omnia, quæ commune episcoporum iudicium, & sententia de fide constituerit: extra hoc nulli me novitati addicam. Et cum episcopos omnes, tum alios ecclesiasticorum dogmatum defensores, ac patronos hoc propensissime facturos opinor. Sin auctoritate imperiali compellantur, aures obturatos, ut nec primam vocem excipiant. Quamquam nec apud vos mihi fidem habitum iri puto, si ita leviter, nulloque examine dogmatis vestris subscripsero. Qui enim parum constanter inhaeret, & paratus est deferere, quæ majores illi tradiderunt, & in quibus est educatus, quam, quæso, teneat de recentibus fidem? Quocirca necessarium arbitror, si idem vobis probabitur, super rebus adeo magni momenti orientalium, occidentaliūque episcoporum conventum œcumenicum celebrari. Id si fiat, fidelis est Deus, qui nos a veritate aberrare non patietur. Si igitur Asia, & Europa, quemadmodum olim, in Romanorum imperio censerentur, apud nos synodus cogenda esset. Quod cum fieri jam nequeat (nam & papa huc proficisci nequit: & mihi tam longe ab imperio discedere propter continentia bella, viciniosque barbaros, & dynastas alios, nobis undique incumbentes, qui cum de fide nobiscum sentiant, tamen hostes se profitentur, non est facile) si & Patri papæ videbitur, ad locum aliquem maritimum, in medio utrorumque situm consensu devenimus: ille cum occidentis episcopis; ego cum patriarchis, eorumque episcopis. Et in spe sum, Deum benignitate sua adducturum nos in omnem veritatem: nec permissurum, ut negotio infecto revertamur. Ad extremum adjecit, si papæ placeret synodum colligi, celerrime ad se nuntium mitteret, qui se, & annuisset illum, & de loco, ac tempore, quando, & ubi congregari debeant, certiorum faceret: sibi enim ad patriarchas, aliosque episcopos convocandos mora longiore opus fore. Hæc imperator ad legationem papæ, quæ legati episcopi vehementer approbantes, & cum antea, tum discessuri, multis ab eo muneribus culti, in Italiam redierunt: ac pontifici legationem renunciantes, multis imperatorem laudibus prædicarunt, exaratasque a se ephemeridas ostenderunt. Papa & ipse non se a synodo abhorre confessus, celeriter misit, qui ei dicerent, consilium ejus se valde amplecti, conventum episcoporum sibi esse in optatissimis. Cæterum episcopos suos omnes in unum congregatos, locum, & tempus synodo agendæ nominare debere. Interim haud multo post rursus a papa litteræ imperatori redduntur, quibus monebatur, ut procrastinationem synodi negligentiam alicui ne attribueret: se quidem ecclesiarum redintegrandæ concordiam nihil antevertendum ducere, & hoc unum in summe necessariis numeratissimis hunc propter & Βασιλέα παρὰ Πάπα, τῆς Συνόδου τὴν ὑπερθεσιν μὴ δοκεῖν ὑπ' ἀμελείας γίνεσθαι δηλοῦντα. αὐτὸν μὲν γὰρ πρῶτον παντὸς ποιῆσθαι τῆς ἐκκλησιῶν τῶν ἡμετέρων, καὶ τῆς ἀναγκαιοτάτων μάλιστα νομίζεω εἶναι. πολέμῳ δὲ μεγάλῳ κεκινημένῳ κα-

pag. 737.

ἀ εἰδὲ αὐτὸς οἶμαι πειθίσασθαι ποτὲ πρὶν οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀθροισθῆσαν, τὸ δοκοῦν ἀσφαλὲς ὑποφύνασθαι περὶ τῆς πίστεως, ἐπιχειρήσειν αὐτὸς τε προσέχειν καινοτομίαις, καὶ βιάζεσθαι τὰς ἄλλας· καὶ ἡ ἐκκλησίαν μόνον, καὶ τὸ Χριστιανῶν ἅπαν πλήρωμα, ἀλλὰ καὶ δι' ἐμὲ αὐτόν. καὶ ὅς ἔτι ἔχω, ὡς πᾶσι μὲν πειθιστόμηνος ἔσται, ἀν' ὑπὸ κοινῆς γνώμης τῆς Ἀρχιερέων περὶ τῆς πίστεως ἐπιψηφισθῆναι· τὰς δὲ ἀπόντος, καινοτομία εὐδεμῶς προσέξω. οἶμαι ὅτι τὰς Ἀρχιερέας ἅπαντας, καὶ τὰς ἄλλας τὰς δογματῶν τῆς ἐκκλησίας ἑοφίμους πρὸς τὸ μὲν ἔσεσθαι προσθύμους μάλιστα· ἀν' δὲ βιάζοντο, ἀρχικῶς καὶ ὧτα βύσαντας, μηδὲ τῆς πρώτης ἀνέξασθαι φωνῆς. Καὶ τοι γὰρ ἐπεὶ παρ' ὑμῖν ἐμὲ ἀξιοῦσιν ἐγὼ νομίζω ἔσεσθαι πρὸς πίσιν περὶ τῆς μελλόντων, εἰ ῥαδίως ἔτω καὶ ἀνεξετάσας ἐπὶ τὰ δοκοῦντα δόγματα ὑμῖν μεταχωρήσω. Οὗ δὲ τοῖς ὑπὸ τῆς προγόνοων παραδεδομένοις, καὶ οἷς συντέτραπτο αὐτὸς μὴ πάνυ προσέχων ἀσφαλῶς, ἀλλ' ὅς ἐτοίμῳ προειμένους, τίνα ἀν' ἔχοι περὶ τῆς προσφάτων πίστεως; δι' ἃ νομίζω δεόνειναι, εἴγε καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ περὶ τῆς ἔτι μεγάλων Συνόδων οἰκουμενικῶν ἐν ἡοί τε ἑώοι, καὶ οἱ ἐσπεύοντες παρέσονται Ἀρχιερεῖς γενέσθαι. τὰς δὲ γεννημένους, πιστὸς ὁ Θεὸς, ὃς ἡμᾶς ἐκ ἐσέει τῆς ἀληθείας ὑποπλανήσῃ. Εἰ μὲν οὖν ὡς ἄσπερ πρότερον ὑπὸ τῆς Ρωμαίων Βασιλείας, ἢ τε Ἀσίας καὶ Εὐρώπης διετέλει, παρ' ὑμῖν ἔδει τῆς Συνόδου ἀθροισθῆναι. ἐπεὶ δὲ τὸ τοῦ αὐτοῦ νατοῦ, ὅ, τε γὰρ Πάπας ἐνταῦθα ἀφικέσθαι ἀδυνάτως ἔχει, ἐμοὶ τε καὶ ῥαδίον τὸ σέθεν ὑποστῆναι τῆς ἀρχῆς καὶ τὰς συνεχεῖς πολέμους καὶ τὰς πανταχόθεν ἐπιόντας ἡμῖν βαρβάρους τε τὰς ὁμόρους, καὶ τὰς ἄλλας δυνάστας, οἱ περὶ τῆς πίστεως ἡμῖν ἐδὲν διαφερόμενοι, ὅμως πολέμιοι εἰσιν, εἰ καὶ τῶ πατρὶ συνδοξέει Πάπα, πρὸς τι τῆς παραλίῳ ἀφικόμεθα χωρίῳ ἐκ συνθήματος, ὃ μίσητος ἀν' ἡοί κατέροις πρὸς ὑποστάσιν τῆς οἰκῆς. καὶ ἔτω συνελευσόμεθα, ἐκεῖνος μὲν τὰς ἐκ τῆς ἐσπερας ἔχων Ἀρχιερέας, ἐγὼ δὲ τὰς Πατριάρχας καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῖς τελουῦντας ἐπισκόπους. Πιστεύω δὲ Θεῷ ὡς ἀπράκτως ἡμᾶς ἐπαλεῖψιν ἐκ ἐσέει, ἀλλὰ τῇ σφετέρῃ χρησάμενος φιλευθροπία, ὁδηγήσει ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἐπὶ τέλει δὲ καὶ τὸ προσετίθει, ὡς εἰ ἀρεστὸν εἴη Πάπα τῶν Συνόδων συγκροτηθῆναι, τάχιστα αὐτοῖς πέμπειν ἀγγελίαν πρὸς αὐτόν, ὅτι τε συνέδετο μιλύνας, καὶ τὸν τόπον καὶ τὴν χρόνον ἐν ᾧ προσήκον συνελεῖν. ἐκ ὁλίγου γὰρ διήσεται χρόνος καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν Πατριάρχας μεταπεμπόμενον, καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκόπους. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν πρεσβείαν Πάπα ἀπεκρίνατο· καὶ ἐδόκει βέλτιστὰ τοῖς πρεσβυδομένοις ἐπισκόποις, οἱ πολλῶν πρότερον τε ἐμὲλλοντες ἀναχωρεῖν παρὰ Βασιλέως ἐργεσιῶν τυχόντες, ἀπῆραν πρὸς τὴν οἰκίαν· καὶ παραγενόμενοι πρὸς Πάπα, τῶν τε πρεσβείαν ἀπήγγελλον, καὶ πολλὰς διεξήσαν ἐπαίνους ὑπὲρ Βασιλέως, ἐπὶ τὰς γεγραμμένας ἐφημερίδας ἐπιδεικνύοντες. Πάπας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν Συνόδον φάμενος ἡδέως ἔχειν, ἐπεμπε καὶ τάχος τὰς ἐρουῦντας Βασιλεῖ, ὡς δοκοῖν καὶ αὐτῷ βέλτιστη ἡ παραίνεσις, καὶ τὴν συνελευσθῆναι τῆς ἐπισκόπων ποιῶντος περὶ πλείους. Δέον μὲν τοι τὰς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας γενομένους ἐν ταυτῷ, τόπον τε κυροῦν καὶ χρόνον καθ' ὃν ἔσται. καὶ πολλὰ δὲ χρόνου παρελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ, γράμματα

τὰ τὴν Ἰταλίαν, τῶν παρ' αὐτοῖς μεγίστων ῥηγῶν, ἀλλήλοισι ἐκπολεμωθέντων, ὧς μελλόντων μυριάσι πολυαῖς ἀλλήλοισι ἐπιέναι, προσήκειν μάλιστα αὐτῷ πατρὶ γέντι πιδουματικῷ, περὶ εἰρήνης τοῖς μαχομένοις διαλέγεσθαι, καὶ πείθειν κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. τότε δὲ πραχθέντος καὶ γνώμῃ, ἔδεν ἕτερον αὐτῷ μᾶλλον ἔσεσθαι διὰ σπευδῆς, ἢ βυβλόσαμένῳ περὶ τῆς Συνόδου μὲν τῶν ὑπ' αὐτὸν, δηλοῦν ὃ χρόνον, καὶ τόπον ἐν ᾧ συνελθόντες, περὶ ὁμονοίας καὶ εἰρήνης πράξουσιν ἡ ἐκκλησίαις. Ἐπὶ ταῖς δὲ, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν ἐν Γαλατῇ διατειρόντων φίλων Ἰωάννου ὀνόμα, τῆς τάξεως ὄντα τῶν Κηρύκων, πρὸς Πάπαν πέμψας, χάριτας τε ὁμολογεῖ πολλὰς τῆς προθυμίας τε, καὶ τῆς σπευδῆς, ἧς περὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν εἰρήνην ἐπιδείκνυται. καὶ αὐτὸς ἡξίει τῶν ἰσῶν ἔχεισθαι, καὶ μὴ διὰ ῥαθυμίαν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

CAPUT X.

Mors papæ. Tomprotitzas se cum oppido imperatori tradit. Persæ populatores Thraciam invadunt: cæduntur & capiuntur a Romanis ad Mesenam oppidum. Reliquia in collem confugiunt, inde descendentes, invitatu imperatoris se dedunt. Nicephorus despota gener summum periculum socero temeritate sua creat. A pugna re-vocatur. Persæ donati dimittuntur liberi. Audacia & virtus Matthæi filii: utrinque victoriæ nuncii. De morbo renum imperatoris, eiusque in eo ferendo constantia.

ΤΟΥ χρόνου δὲ ἐν τοῖς πλείστοις τειβομένη, Κλήμης ὁ πάπας ἐτελεύτησεν ἐν τῇ μεταξὺ, καὶ ἡ περὶ τῆς Συνόδου αὐτοῦ διελύετο φροντίς. Βασιλεὺς δὲ καὶ Βασιλέα ἐπαγόμηνος τὸν γαμβρὸν, ἐπιστάτευσε Μινδείαν τῇ καὶ τὴν Πόντον παραλίῳ πόλει, ἧς καὶ τὸ πόλεμον χρόνον ἄρχων ὁ Τομπροτίτζας ὑπὸ βασιλείᾳ Ἀννης ἀναδειχθεὶς, ἔδεν μὲν τῶν Βασιλέων τὴν ὁμόνοιαν ὑπέκειν Βασιλεὺς τῇ Καντακουζηνῷ ἢ βέλετο· ἀλλὰ χεῖρα ληστεικῶν πολλῶν περὶ αὐτὸν ἀθροίσας, τὰς περὶ οὐκίας πόλεις ἐληΐζετο, καὶ ἐκάκησεν ὀλίγα. ὅν πρότερον μὲν ὁ Βασιλεὺς ὑπὸ ἄλλων ἀναγκαιοτέρων ἐπειγόμενος περιώρα· ἐπεὶ δὲ ἐβλαπτον αἱ ἐν Μινδείᾳ ληστῆαι καὶ μικρὰ πρῶτα μὲν ἐν γῆς καὶ θαλάσσης πέμψας στρατιὰν ἐπολιόρκει. ἔπειτα, Μανουὴλ δεσπότην τὸν υἱὸν, ἄρχοντα καταλιπὼν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ τελεῖρας κελεύσας ναυπηγεῖσθαι, Φακεωλάτον τὸν πρωτοστράτορα τῷ ἔργῳ ἐπισήσας, πάντων γὰρ ξυνεώρα ναυτικῆς δυνάμεως τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίαν διομένῳ, ὧς ἐστράτευτο αὐτὸς ἔχων καὶ τὸν νέον Βασιλέα, καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν Μινδείᾳ λόγους προσῆγε Τομπροτίτζαν περὶ τῆς αὐτοῦ ὑπέκειν καὶ τῷ πόλιν παραδόναι· ὁρῶν δὲ ἐκεῖνος ὡς ἀδύνατος εἶναι ὅπλα ἀνταίρειν Βασιλεῖ, προσεχώρησεν ὁμολογίᾳ, καὶ τῷ πόλιν ἐνεχείρισεν. ὃν ὁ Βασιλεὺς δυνεΐας τε καὶ προνοίας ἡξίωσε τὴν προσήκουσιν, καὶ τοῖς ἐπιφανέστεροις συγκατέλεξε Ρωμαίων. ἐπεὶ δὲ εἶχε Μινδείαν, Βασιλέα μὲν τὸν νέον οἷα δὲ ἐκέλευεν ἐπαίεσθαι, καὶ τὸ πολὺ διέλυε τῆς στρατιᾶς καὶ τὰς πόλεις. ἐκεῖνος δὲ ὀλίγους ἔχων, ἐπὶ Ἀδριανούπολιν ἐχώρει δημοσίων ἕνεκα τινῶν φροντίδων. μετὰ δὲ ὁδοῦ ὅτι, ἡγγέλετο ὡς κατὰ τὴν Εὐκλήσποντον στρατιὰ Περσῶν ἰππικὴν περαιωθεῖσα ὀλίγῳ ἐλάσσει διχιλίῳν ἐπιλέκτων, ἐτράπετο ἐπὶ λεηλασίᾳ κατὰ τὰς τὴν Θράκης πόλεις. ἡχθετο μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τῇ στρατιᾷ

re: bello autem maximo in Italia inter potentissimos regulos exorto, multisque hominum millibus concursuris, decere se in primis, ut patrem spiritualem, pacem illis, & otium consuadere. Quo ex sententia perfecto, nihil antiquius habiturum, quam consultis episcopis suis, & tempus, & locum ei significare, quo conveniant, & de conjungenda, ac pacificanda ecclesia inter se differant. Tum & imperator ex amicis Galatæ habitantibus Joannem ordinis prædicatorum ad papam mittens, gratias agit liberales de propensa voluntate, ac diligentia, quam super ecclesiarum reconciliatione demonstrat: petitque rursum, ad rem eandem incumbat, neu bellum ecclesiæ illatum, quod tolli possit, per socordiam despiciatur.

ταῖς ἐκκλησίαις περὶ ὁμονοίας διαλέγεσθαι, καὶ πείθειν κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

τὸν πόλεμον εἰς ἐκρήγμνον καταλυεῖν.

Edlt. Paris.
pag. 738.

Edit. Paris.
pag. 739.

non poterat, metuebatque, ne interea dum cogeret, Persæ cum præda in Asiam renavigarent, & ipse incassum veniret. Itaque coactus, præsentem copiam in illos ducit, & postridie apud montem Lippici appellatum castrametantibus appropinquat. Forte in loco impedito Persæ tendebant, & imperatorem configere volentem adesse nesciebant. Imperator autem locis difficilibus, fossisque, & vallibus interruptis, quos ducebat cataphractus, sagittariis levibus, & expeditis opponendos non putabat. Nam præterquam quod plures erant, etiam difficultatem loci non parum iis ad victoriam momenti allaturam. Idcirco prospiciebat suis, ut in locis opacissimis, & ad occultandum sese idoneis densarentur, cum cautione multa, ne a barbaris conficerentur. Ita reliquum diem consumeant, fallentes illos qui e regione castra habebant. Sole jam occidente, barbari castris prædatum quo lubebat procedebant, & imperator eos lento gradu tota nocte omnimodis latere studens sequebatur. Postero die ad Meseam oppidum agmina ambo veniunt, conflictuque inito, Romani plurimis barbarorum occisis, multis etiam captis, virtute victoriam obtinuerunt. In pugna alter ducum, Caramachumet vocabulo, cecidit; pauci qui in præsens mortem effugerunt, cum Maratimano altero duce desertis equis collem quemdam occuparunt, unde crebro in Romanos jaculantes, multosque & equos, & milites vulnerantes sese tuebantur. Imperator suis edicens, uti pugna abstinere, propior factus, Persas se dedere iussit, nihil gravius formidantes; erat enim illis haud ignotus: quippe quicum sæpius bello civili militaverant. Qui affirmarunt, in armis pro se dimicantes paratos occumbere, nec abjicere spem salutis, nec cum generosa morte in prælio turpem, & abjectam servitutem commutare velle. Vocante autem eo, hortanteque uti confidentes, nihil secus passuros, libenter se traderent, statim accesserunt, & circumfusi, cum solum in medio habentes adorarunt, eique pedes osculati sunt. Quo illos alloquente, & iniquum facinus exprobrante, quod amici cum essent, in suam provinciam irruissent, Nicephorus despota gener, cum adolescentibus quibusdam nobilibus temere perturbatis ordinibus, in extremum discrimen imperatorem conjecit. Etenim repente in circumstantes Persas incurrentes eos neci dabant. Qui nudatis ensibus, facile, si voluissent, imperatorem in medio eorum consistentem trucidassent. Rati porro, id quod erat, præter illius voluntatem militibus turbantibus id accidisse, nihil præter fas egerunt. Imperator ut quosdam aspexit interfici, statim Persica lingua mandavit, uti in collem salutis causa confugerent, nec enim Persicæ omnino nesciebat. Novem illo impetu, una cum duce, desideratis, colle rursus conscenso, pugnam ciere insisterunt. Imperator ira inflammatus, generumque, & milites a Persis revocans, pœnas confusionis hujus sumpsit: Persas reliquos in tumultu donis impertitos, domum liberos

τῇ δαλύσει. μεταπέμπεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐκ τοῦ, ἐκ τῆς ἀρκουῶτος τῆς χρόνῃ. ἐδεξίει δὲ μὴ ἐν αὐτῇ στρατιᾷ συλλέγων δαυρεῖβοι, οἱ Πέρσαι μὲν τὴν λείαν ἄγοντες αὐτοὺς περὶ αὐτῶν εἰς Ἀσίαν, ὑπερήσθη δὲ ἐλθόν. ὁ δὲ εἰς ἀνάγκην συνωθέμενος, ἐχώρει μετ' ὧν εἶχαν ἐπ' ἐκείνας, καὶ εἰς τὴν ἐπίσταν, ἐγγύς ἐγένετο Περσῶν. οἱ ἐσρατοπεδούμενοι ἦσαν καὶ τὸ Δίπικος ὅρος προσαγορεύοντες. συνέβη δὲ ἐν τῇ δυσχωρίᾳ τὰς Πέρσας ἐσρατοπεδεῦσθαι, & μηδὲν εἶδέναι περὶ Βασιλέως, ὥς ἐγγύς εἴη συμπλέκεσθαι βαλόμενος. Βασιλεὺς δὲ ἐκ ἐδόκει δεῖν ἐν δυσχωρίᾳ καὶ ταφροῖς, καὶ φάραγγι δαυτετμημένοις χωρίοις τοξόταις καὶ δισαλέσι καὶ κέφοις, καταφράκτας ἄγων συμπλέκεσθαι πρὸς μάχην. πρὸς δὲ τῷ πολλαπλασίῃς εἶναι, καὶ ἡ δυσχωρία ἐκ ὀλίγα συμβαλεῖται πρὸς τὴν νίκην, δι' ἃ ἐκέλευε τὴν στρατιὰν καταζυγνύειν ἐν τέποις μάλιστα συνκρεφῆσι καὶ δυναμένοις λοκρυπτεῖν, πολλὰ πρόνοιαν ποιήσας μὴ κατάδηλοι γενέσθαι τοῖς βαρβάροις. καὶ διήγαγον ἔτι τὸ λείπον τῆς ἡμέρας τοῖς βαρβάροις ἀντιστρατοπεδούμενοις ἀγνοήμενοι. διώκοντες δὲ ἡλίχθη, οἱ τε βάρβαροι ἐκ τῆς στρατοπέδου ἄρυντες, ἐβάδιζον ἢ αὐτοῖς ἐδόκει ἐπὶ τῇ λήισασαι. καὶ ὁ Βασιλεὺς τῇ στρατιᾷ ἔχων, ἡετολὴ κατόπιν δὲ πάσης τῆς νυκτός, πᾶσαν πρόνοιαν ποιήσας ἀγνοήσθαι. τῇ ἐπίσταν δὲ ἐν Μεσσηνίᾳ πάλει συνωλέχθη τὰ στρατοπέδα ἀμφοτέρω. καὶ γενομένης συμβολῆς, ἐνέκων οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ κράτος, καὶ τὰς πλείους μὲν ἔκτειναν τῶν βαρβάρων. εἶλον δὲ καὶ ζῶντας πολλὰς. ἔπειτα δὲ ὁ ἑταίρος τῆς στρατιᾶς καὶ τὴν μάχην, Καραμαχέμετ προσαγορεύοντος. ὁ δὲ λοιπὸς Μαρατημάνος, ὀλίγης τῆς ἐν τῇ αὐτῇ κατὰ τὸ δαυτεῖν δαυτεῖν ἔχων, τῇ ἰππῶν ἀποβάντες λόφῳ προσεχώρησαν τιμῇ καὶ κατασάντες ἡμύοντο βάλλοντες συχνοῖς τοῖς βέλεσιν ἀπὸ τῶν λόφῳ τὰς Ῥωμαῖας, καὶ πολλὰς ἐτίτρωσκον στρατιώτας τε καὶ ἰππας. κελύσας δὲ ὁ Βασιλεὺς ἀποχέσθαι μάχης τὸ στρατόπεδον, ἐγγύς γενόμενος αὐτοῖς, ἐκέλευε τοῖς Πέρσαις προσχωρεῖν αὐτῷ μηδὲν ὑποπτόμενος δεῖν. ὡς δὲ αὐτοῖς ἐκ ἀγνώσεως πολλὰς συστρατεύσασθαι καὶ τὸν τῆς ἐμφυλίας πολέμου χρόνον. οἱ δ' ἔφασαν γνώμης μὲν ἔτι εἶναι, ὥς ἐν τοῖς ὅπλοις ἀποδυνήσκων ἀμυνομένοις, καὶ μὴ καταπορεύεσθαι τὰς τῶν σάζεσθαι ἐλπίδας. μὴ δ' ἀλλὰ τεσθαι δαυτεῖν αἰχρὰν καὶ ἀγνοῖν αὐτῇ τὰ μαχομένους γενναίως ἀποδυνήσκων. αὐτὸς δὲ καλοῦντος καὶ κελύοντος θάρρειν, ὥς ἐδὲ ὑπομνησάμενος ἀγνοῖν, προθύμως ἐγχειρῶσιν σφᾶς, καὶ προσέειπεν αὐτῇ, & περιεσάμενοι, προσεκύοντες καὶ παύσαντο τὰς πόδας μόνον ἔχοντες ἐν μέσοις. δαυτεῖν δὲ ἐκείνους τοῖς Πέρσαις, καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην οὐκ ἐδίδου, ὅτι τῇ φίλων ὄντες στρατεύσειαν ἐπὶ τὴν ἐκείνους, Νικηφόρος διαπότης ὁ Βασιλεὺς γαμβρὸς μετὰ τῶν ἐτέρων νέων ἐξ ὀπατεῖν δὴν, ἀταξία χρησάμενοι & ἀβελία, ἐν χρῶ κινδυνεύοντες κατέστησαν τῇ Βασιλείᾳ. ἀθρόον δὲ τοῖς περιεσσηκόσι Πέρσαις ἐπιδραμόντες, ἔκτεινον. ἐκείνοι δὲ θυμωσάντες τὰ ξίφη, ῥαδίως μὲν, ἀνείβαντο ἀπὸ κτερον Βασιλέα ἐν μέσοις περιελημμένοι. νομίσαντες δ' ὅτι τὸν καὶ τὴν ἐκείνους γνώμην, ἀλλ' ἀταξία τῆς στρατιᾶς γεγενησθαι ἐπὶ βελῶν, ἡγνοῖν σφᾶς. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἴδρα κτενομένης, ἐκέλευε αὐτοὺς εἰς τὸν λόφον ἀνατρέχειν περὶ σφᾶς καὶ σάζεσθαι. ἀπειρος γὰρ οὐκ ἔπαυσε σφᾶς τῆς ἐκείνων δαυτεῖν. καὶ ἀνελθόντες αὐτοὺς κατίσαντο εἰς μάχην ἐν τῇ κατὰ τὸν λόφον περὶ σφᾶς. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ὄργην τὸν τε γαμβρόν, καὶ τὰς στρατιώτας ἀφίστη τῇ Πέρσῃ, καὶ δίκας τῆς ἀταξίας ἐπέτιθει. τοῖς περιελημμένοις Πέρσαις δὲ κατὰ τὸν λόφον

φον παραχόμῃος δωρεὰς ἐλδοθέρης ἀπέπεμψεν, εἰς
 τὸ οἶκόν, ἔχ' ἐαυτὴ νομίσας εἶναι μὴ δεσφάζειν τὰς
 * ἀπολυπαραγμῶνης πισδύσαντας ἐκεῖν' ἢ σφετέραν
 σωτηρίαν. ὑπὸ δὲ τὸ αὐτὸν χρόνον καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς
 τῶν καὶ τὴ Χαλκιδικὴν πόλεων ἔχων τὴν ἀρχήν, ἐτε-
 ραν ἐνίκα στρατιὰν Περσῶν πεζὴν ἢν ναυσὶ περαιωθεῖ-
 σαν, καὶ τὰ ἐκεῖνη χωρία ληϊζομένῃς ἐνίκησε συμβα-
 λὼν ἔσαν ἐκ ὀλίγων· καὶ τὰς μὲν ἀπέκτεινε καὶ τὴ
 μάχῃ, τὰς δὲ εἰλε ζῶντας ἐδόνος ἀπολειφθέντος.
 σωλὴνέχθη δὲ κακείνον ἐν χρῶ κινδυνεύει τὴ μάχῃ
 ἐκεῖνῃ γεγονέναι. ἀκρατῶς γὰρ ἐπελαύνων τοῖς πολε-
 μίοις ὑπὸ προθυμίας, καὶ κτείνων ἐν ταῖς διεξόδοις
 καὶ ἀναστροφαῖς, τῇ ἰππῃ συμποδιδέντος, ἀπερρύνη. πε-
 ρισάντων δὲ τῶν βαρβάρων, ἡμιώτερο πέζος· καὶ τὰ
 πρῶτως ἐγγὺς γεγενημένῃς τὴ κεφαλὴν ἀπέτεμε τῷ ξί-
 φει πλήξας. οἱ δὲ ἄλλοι δέισαντες ὑπεχώρου, καὶ
 τῶν οἰκείων στρατιωτῶν ἵππον ἕτερον προσαγαγόντων,
 ἀπαθῆς τε ἐπέβη, καὶ τὴ νίκῃ καθάραν προσεξεργά-
 σατο. αὐτίκα τε ἐπέμπε πρὸς Βασιλέα τὸν πατέρα τὰς
 τὴ νίκῃ ἀπαγγελουῦντας. τὰ ἴσα δὲ καὶ Βασιλεὺς ἐ-
 ποιεῖ πρὸς τὸν υἱόν· καὶ σωλεύειν τὰς ἀγγέλας τῶν
 τροπαίων καὶ μέσῃς τὴ ἐδὸν ἀλλήλοισι ὑπαντῶν. Βασι-
 λεὺς δὲ μὴ τὴ νίκῃ ἐκ Μέρσηνης εἰς Διδυμοτείχων ἐλ-
 θὼν, ἐνόσησε τὰς νεφρὰς ἐφ' ὁλόκληρον ἐνιαυτὸν, καὶ
 τοι παρὰ πάντας τὴ βίον ἄχει τότε μηδέποτε μηδὲν
 χρόνιον νοσήσας· ἀλλὰ καὶ περίοδον ὀγδόη, ἢ ἐβδό-
 μῃ ἐνιαυτῷ ὑπὸ τριταῖς πυρετῷ ὀχλόμενος, ἄχει τεί-
 νης περιόδῃ αὐτίκα ἀπηλλάττετο. τότε δὲ καὶ πρὸ τῆς
 μάχης τῶν νεφρῶν αὐτῷ ὀδυωμένων, μὴ τὴ μάχῃ ἐν-
 δὺς ἐπέκειτο λαμπρῶς τὸ νόσημα. ἐδόκει δὲ καὶ αὐτὸς
 αἰτίαν παραχεῖν πρὸς τὸ ἄλγος καὶ τὴ τυχῆσαν. κα-
 τὰ γὰρ τὴ μάχῃ πολλῷ περὶ ῥέομενος ἰδρῶτι ἐκ τῆ
 κατὰ τὸν ἀγῶνα μόχθῃ, ἄλλως δ' ὅτι καὶ πείγος ἦν
 ἐν δέρεος ὥρα, τὰ ὅπλα ἀποδύμενος, ἀνέμοις ἐνετύγ-
 χανεν εὐκράτοις, καὶ πλέον ἢ προσῆκε ψύχασιν, ἐξ
 ὧν ὑπωπτεύετο τὸ νόσημα ἐπιπλέον τὴ αἰτίαν χεῖν.
 ἐνόσει μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἰατρῶν ἐξήρκει τέχνη ἐδεμία, καὶ τοι γε τῶν μάλιστα ἐν-
 δοκιμῇ δοκουῦντων ἰατρῶν ἐκεῖ παρόντων, ἄχεις ἐφ' ἑτέραν ἐνιαυτῷ περὶ τροπὴν ἐλύθη αὐ-
 τομάτως, τὴ αἰτίαν σωιδεῖν τῶν ἰατρῶν μὴ διωκθέντων ἐξ ἧς ἐγένετο, ἢ ἐλύθη ἐτρέφετο
 δὲ σωήτως μηδὲν παραβλαπτόμενος ὑπὸ τὴ ἀλγιδόνοσ τῶν νεφρῶν, καὶ ἐπέβαινον ἐκ ὀλιγάκις
 ἵππῃ, πρὸς τὴ ἐπὶ κλίνῃς ἀχθόμενος δευτεῖν, δυσχερῶς δὲ καὶ ἐκ ἀνδρ' ἀλγιδόνων.

dimisit : haud suum esse ducens, non
 servare eos, qui ei salutem suam bona
 fide credidissent. Sub idem tempus &
 Matthæus Chalcidices urbium præfectus
 Persarum pedestrem, eamque non exi-
 guam multitudinem navibus ad loca illa
 diripienda trajectam vicit : & alios qui-
 dem interemit, alios cepit, desiderato
 ex suis nemine. Quem ipsum quoque eo
 conflictu præsentissimum adire periculum
 contigit. Dum enim juvenili quadam au-
 dacia impotentius in hostium aciem se im-
 mittit, cundoque, ac redeundo stragem
 edit, equo lapsante effunditur, circum-
 fusisque repente barbaris, pedes se defen-
 dit, & proximi caput amputat increpi-
 tans. Tum cæteri terrefacti retro pedem
 referre : milites alium equum subicere :
 ille imperturbatus ascendere, victoriam-
 que complere, & ad parentem victoriæ
 nuntios illico mittere. Idem parens ad
 filium facere : evenitque, ut qui nuntium
 trophæorum portabant, in media via si-
 bi occurrerent. Imperator victor Mese-
 na Didymotichum reveniens, ex renibus
 anno integro laboravit, cum tota vita
 usque ad id temporis numquam ægrotas-
 set ; sed octavi, aut septimi anni perio-
 do, terniana febre correptus, post ter-
 tiam accessionem mox convalescebat.
 Tum vero, cum ante pugnam dolor ce-
 pisset, secundum eam statim crevit ma-
 gnopere. Nec levem huic incremento oc-
 casionem ipse dedisse visus est. In con-
 gressu siquidem ob laborem multo sudore
 manans undique, calore insuper æstatis
 intolerabili, depositis armis ventulum ca-
 ptans, plus æquo se refrigeravit, ex quo
 morbum esse auctum suspicio fuit. Ægro-
 tabat igitur, nec medicorum, quamquam
 clarissimorum, auxilia quidquam profi-
 ciebant : donec anno vertente dolor e-
 vanesceret : nec potuerunt illi, unde cœ-
 perit, aut desierit cognoscere. Tenebat
 autem consuetam victus rationem, nec
 raro assiduitatem in lectulo non ferens,
 in equum se, tametsi difficulter, nec si-
 ne cruciatu sustollebat.

Edit. Paris.
 pag. 740.

C A P U T X I.

Cur Galatæi bellum moverint. Eorum perfidia. Spatium supra urbem, cur ab
 imperatore petiverint. Cur asinis comparentur. Edificia suburbana, & na-
 ves Byzantium exurunt. Collem turri edificata muniunt, reliquum spa-
 tium muro circumdant, & aggeribus. Imperator Byzantium a mercatoribus,
 & opificibus contra Galatæos vindictam rogatur. Naves construuntur. Ga-
 latæi pacem orant, loco intercepto se cessuros negant. Machina, unde lapides
 in urbem missi. Ex urbe rursus saxa Galatam per tormenta insciantur. Ma-
 china cum oneraria submergitur. Oneraria Genuensis intercipitur. Quid Roma-
 nis quinquaginta in ea acciderit. Dolus Galatæorum. Descriptio belli navalis.
 Deus Romanos punit. Magnanimitas imperatoris. Galatæorum in victoria
 exultatio.

pag. 741.

ΕΝ ὅσῳ δὲ ἐκεῖνος ἐνόσει ἐν Διδυμοτείχῃ ὁ
 παρὰ τῶν ἐν Γαλατῇ Λατίνων πόλεμος ἀν-
 ΠΑΡΣ III.

ΕΟ apud Didymotichum ægro, a
 Latinis Galatæis bellum oritur, ta-
 F f f f

li initio. Genus hoc hominum semper insidiosum, & infestum Romanis fuit, atque ubi commoditatem aggrediundi animadvertit, ad fidem prodendam paratissimum. Nam & imperatore Andronico juniore superstiti, Phocæam, & Mitylenen perfidiose occuparunt (et si pravitas nil eis profuit, quandoquidem egregie, & quo debuerunt cum dedecore inde pulsi sunt) & post illius obitum, tempore belli civilis Chium adorti, fœdus cum Anna imperatrice fancitum posthabentes, eam subegerunt. Postea pace composita, & Cantacuzeno summam tenente rempublicam adentes, rogarunt, ut quod supra oppidulum esset regionis, ipsis concederetur; specie quidem oppiduli ampliandi, cum, qui nunc esset ambitus, ad habitandum non sufficeret: revera autem spatium illud muro volentes intercipere, ne facile obfideri possent. Nam quod acclive, & velut imminens ipsorum capitibus, incommodum erat valde, si quando cum Romanis bellum gererent. Nihil enim humile cogitabant: sed mari volebant imperitare, & Romanos navigatione excludere, quasi id ipsis deberetur (videbant quippe Romanos magis tunc, quam antea id frequentantes, eorumque naves longas, & alias onerarias non paucas, multum studii in id Cantacuzeno impendente) quod imperatorem minime toleraturum verebantur. Quare priusquam cogitata aperirent, locos suspectos, unde se lædi posse existimabant, præoccupare cupiebant. Imperator vastum illorum commentum non ignorans, naves comparabat, ut si bello opus foret, ne imparatus esset: & spatium illis negabat penitus, quod eos timore magis, quam æquitate, & juramenti religione perversis consiliis temperaturos noverat. Quare & ab aliis Latinis cum asinis conferuntur. Et enim asinus, si agaso forte debilior, non possit valide fustem incutere, haud recta ingreditur via: sed exorbitat, & deflectit, & propter agentis imbecillitatem ambulare desinit. Ita hi, nisi pœnam supra caput astantem metuant, nulla alia de causa, quod debent, præstabunt. Quocirca imperator, ut dicebamus, eorum improbitatis haud nescius, loco quem expectabant minime cessit. Illi triremes compingi cernentes, pariterque & loci frustrationem, & multitudinem onerariarum, quas Romani habebant, indignantes, bellum facere decernunt: ut simul & Romanos mari arceant: & locum, si possint, vel invito imperatore communiant. Jamque selectos lapides quamvis aliud simulantes colligebant, reliquamque materiam clam convehabant. Postquam autem imperatorem Didymotichi morbo affectum cognoverunt, rati advenisse rei incipiendæ occasionem maximam, noctu de improvviso Romanos primum e regione incolentes invadunt, ædes omnes inflammant. Postridie triremes suas jam paratas, item acatia, & lembos, quotquot erant, armatis instruunt, Byzantii ædificia extra muros ad mare incendunt, & onerarias alias quidem capiunt, alias exurunt. Quin etiam constructis triremibus universis, tribus tantum exceptis, ignem injiciunt. Quas tres, reliquis flamma absumptis, tollentes Byzantii e loco ubi

Edit. Paris.
pag. 742.

πτετο, ἔχε δὲ τὴν ἀρχὴν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. τὸ τοῦ γένος, αἰεὶ μὲν ἐπὶ βαλὼν καὶ πολέμιον Ῥωμαίοις, καὶ πρὸς ἐπιτορκίας ἐτοιμώτατον, ἂν συνορώη δυνατὴν τὴν ἐπιχειρησιν τινός· καὶ βασιλέως γὰρ τῶ νέῳ Ἀνδρονίκῳ περιόντος, Φώκαιαν κατέχον ἐπιτορκίσαντες καὶ Μιτυλήνῃ, εἰ καὶ μηδὲν ἠδυνήθησαν ἀπόνειλαι τῆς πανηγύως καλῶς, καὶ μὲν τῆς προσήκουσας αὐτοῖς αἰχμῶν ἐξελαδύντες, καὶ μὲν ἐκείνῃ τελευτῶν καθ' ὃν ὁ συγγενικός πόλεμος χρόνον Ῥωμαίοις ἦν, Χίῳ ἐπιδέμνῃ, ἐκράτησαν ἀμελήσαντες τῶ ὄρκῳ, καὶ τῶ σωθῆναι τῆς πρὸς Ἀθῆνας τὴν βασιλίδαν. ὕστερον δὲ ἐπεὶ ἡ εἰρήνη ἦν, καὶ βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ἐκράτει τῶ παραγμᾶτον, ἐδέετο προσελθόντες παραχωρῆσαι σφίσι τὸ ὑπὲρ τὸ φρεῖον χωρίον. προφασιν μὲν ὡς μείζων τῶ φρεῖον ἢ περὶ βολὸν ποιήσονται, τῶ ὄντος πρὸς οἰκισιν ἐκ ἐξαρκαυτός, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὸ χωρίον βελομήροις τειχίσματι δελαβεῖν, ἵνα μὴ ῥάδιοι πολιορκεῖσθαι εἴεν· ἀνὰ γὰρ ὃν καὶ οἶον ἐπικρεμάμενον σφίσι καὶ κεφαλῆς, ἢ μικρὰν παρῆχε βλάβην εἴποτε συμβαίη πρὸς πόλεμον Ῥωμαίοις καταστῆναι. ἐνενόουν γὰρ εἶναι μικρὸν, ἀλλὰ θαλάσσοκρατεῖν ἐβέλοντο, καὶ Ῥωμαίους ἀπείργειν πλεῖν, ὡς σφίσι προσήκουσας τῆς θαλάσσης. ἐάων γὰρ Ῥωμαίους μάλλον τῶ ἄλλων χρόνων προχόντας τῇ θαλάσῃ, καὶ ὀλκάδας καὶ ναῦς ἐτέρας φορηγὰς ἐκ ὀλίγας κησαμένους, ποδῶν πρὸς Καντακουζηνὸν καὶ βασιλέως ποιησαμένους περὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ ὑποκούειν βασιλέα ἐκ ἀνέξεσθαι. διὸ καὶ πρότερον, ἢ ἐκφαίνεν, ἢ δεικνύοντο, τὸς ὑπὸ πτερεῖς ἐβέλοντο προκαταλαμβάνειν τόπους, ἐξ ὧν ὄντο βλαφθῆσθαι. βασιλεὺς δὲ αὐτῶν τὴν ἐπίνοιαν ἐκ ἀγνοῶν, ναῦς τε παρεσκευάζετο, ὡς εἰ δεοὶ πολεμῆν ἐτοίμας εἶναι, καὶ τὸ χωρίον τὴν παράληψιν αὐτοῖς ἀπηγόρευε παντάπασιν, ἠδὲ καὶ αὐτὸς φόβῳ μάλλον, ἢ ὁ γνησιότητι καὶ ὁρμῇ ἀποχριστομένης τῆς αὐτῶν βελομήρων. διὸ καὶ ὑπὸ τῶ ἄλλων Λατίνων ὁνοῖς παρεκάζεται τὸ γένος τὰτο. ἐκείνους τε γὰρ ὅτε ἐλάων, μὴ δυνῆται βαρείας πληγὰς ἐντείνειν, ἐκ ὀρθοποδεῖ πρὸς τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ παραφέρεται παρατρέποντες, καὶ τῆς ὁδοπορίας ἀμελῶν δεῖ τὴν ἀδυναμίαν τῶ ἐλαύνοντος, καὶ ἐτοίμῃ μὴ τὴν κακῶς παθεῖν φόβον ἔχουσιν ἐπιτημένων, ἐξ ἐδωκυῖας αἰτίας ἀλλῆς τὰ δέοντα ποτε βελοῦσονται ποιεῖν. βασιλεὺς μὲν αὖν αὐτῶν εἰδὼς τὴν μοχθηρίαν, ἢ παρεχάρεται τὸ χωρίον. ἐκείνοι δὲ τὰς τε τειρεῖς ὀρώντες κατασκευάζομενας, ἀχθόμενοι τε ὁμοίως πρὸς τὴν ἀποτυχίαν τῶ χωρίου, καὶ πρὸς τὸ πληθος τῶ φορτίδων, ὡς ἐκτίσαντο Ῥωμαῖοι ναῦς ἐσκεψάμετο πόλεμον κινεῖν, ἵν' ὅμως τε ἐργασίῃ Ῥωμαίους τῆς θαλάττης, καὶ τὸ χωρίον, εἰ δύναντο, τειχίσωσι βασιλέως ἄκοντος. καὶ συνελέγοντο λίθους λογάδων ἐφ' ἐτέροις δὲ τισὶ προφάσεσι, καὶ τὴν ἄλλω ὕλῃ συνεπείρουν ἐν ἀπορήτῳ. ἐπεὶ δὲ βασιλεὺς νοσεῖν ἐν διδυμοτειχῶν ἐγνωσάμενος, καὶ οἶον οἰηθέντες ἐπιτηδείωτατον αὐτοῖς πρὸς ἐπιχειρήσιν, ἀθρόον ἐπιτίθενται νυκτὸς κατὰ τὴν περὶ αἰὸν οἰκοῦσι Ῥωμαίοις πρῶτον, καὶ τὰς οἰκίας ἀπάσας ἐνέπρησαν πυρὶ. εἰς τὴν ὑστεραίαν δὲ τὰς σφῶν τειρεῖς ἐφοπλίσαντες οὕτως παρεσκευασμένα, καὶ ἀκάτια καὶ λέμβους ὅσα ἦν, τὰς ἔξω τειχῶν παρὰ τὴν θαλάσσαν Βυζαντίου οἰκίας ἐνεπύμπρων καὶ ὀλκάδας, τὰς μὲν ἐλάμβανον, τὰς δὲ ἐνεπύμπρων· κατέκαυσαν δὲ καὶ τὰς κατασκευάζομενας ἀπάσας τειρεῖς πληθὺν τειχῶν, καὶ ἐπεὶ τὸ κακὸν πάντα ἐπενέμετο, ἀρᾶντες δὲ αὐ-

κατασκευάζοντο τότε τῇ Κοσμιδίᾳ παραγορευομένη, τῇ Βασιλείᾳ ἢ κελύσαντος, ὅτε τῇ κτὶ τῷ καλεμένῳ Πίσσαν διόντος ποταμῷ διαγαγόντες, ἀνέλκυσάν τε πρὸς τὴν χέρσον, καὶ φρερὰν ἐκατέρωθεν ἐπισήσαντες, ἐφύλαττον. Οὕτω μὲν οἱ Λατῖνοι τὸν πόλεμον καὶ Ρωμαίων φανερώς ἐξέλεγκαν, καὶ ἐξ ἐκείνης ἤδη τῆς θαλάσσης ἄρχοντες, πάντα ἄνω καὶ κάτω τὰ παράλια παραπλέοντες, ἐκάκουον, καὶ περὶ τὰ πάντα ἐπενέμοντο, πανδημεὶ τε ἐξελθόντες, πρῶτα μὲν ἐτείχιζον τὸν λόφον, πύργον ἐγείροντες πρὸς τῇ ἀκροφίᾳ, καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυντο σπερδῶ, καὶ ἄνδρες ὁμοίως καὶ γυναῖκες· καὶ ἐδ' οἱ περιφανέσασιν αὐτῶν ἀπηξίου τοὺς τοῖς ἄλλοις συναίρεσθαι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν. ἔπειτα καὶ τὸ ἐπίλοιπον τῷ χωρίῳ διαλαβόντες διετείχιζον ἄχρις ἢ ἐξήρκεσεν ἡ ὕλη, καὶ εἰς ὕψος τε ἤρετο τὸ τεῖχος ἱκανὸν αὐτοῖς, καὶ ἄλλῳ πᾶσαν ἐκ κατασκευῆς ἀσφάλειαν ἐπέτεχνῶντο. ὅσον δὲ ἐκ ἐξῶν τευχίζειν δι' ὕλης ἀπορίαν, χαρὰ κώμασι μεγάλοις καὶ θαυροῖς περιελάμβνον, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ χωρίον ἅπαν ἔχετο. Βασιλεὺς ὅτε ἐπύθετο τὰ παρὰ τῆς ἐν Γαλατῇ τετολημμένα, ἠλγισσε μὲν ἐμέτρια ἐφ' οἷς τοιαῦτα ἔπαχον ὑπὸ Λατίνων τῷ Ρωμαίων οἰκουμένων γῆν, καὶ δικαίων ὄντων ἀκριβῶς δεδούειν. ὅμως ὡς εἶχε, καὶ τοι πικρὸς ὅμοιος ὑπὸ τῆς νόσεσ' ἔτι, εἰς Βυζάντιον ἀφῆκε. αὐτίκα δ' οἱ ἐν Βυζαντίῳ, μάλιστα οἱ περὶ ἐμπορίας ἠχολημένοι, καὶ οἱ ἐν ἐργασίῳις διατρίβοντες, ἐν βασιλείῳις συνελθόντες, ἐδέοντο Βασιλέως μὴ σφᾶς περιιδεῖν ἔτι ὑπὸ Λατίνων τῆς ἐν Γαλατῇ περιφρονεμένης, καὶ τὰ ἀνέκστα ὑπομένοντας· ἀλλὰ δίκας τῆς τετολημμένων ἀπαιτῆσαι τριήρεις ἐφοπλίσαντα. αὐτὰς δ' ἐπὶ μὲν εἶναι χρήματα παρέχειν πρὸς τὸν πόλεμον ἢ ἀνέκαστος δόποροίη. μᾶλλον δ' ἢ ἄλλων ἐκείνων ἠέπατο ἢ παρὰ Λατίνων φθορὰ γεγεννημένη. νῆες τε δ' καὶ χρήματα, καὶ οἰκίαι αἱ ἐμπεριθεῖσαι, τὰ σύμπαντα σχεδὸν ἐκείνων ἦσαν. Βασιλεὺς δ' ὡς πρῶτα μὲν ἐμέμετο αὐτοῖς ὡς ἐχθρομένοις καὶ καρὸν τῇ προθυμίᾳ. τότε δ' ἐδεῖ παρέχεσθαι τὰ χρήματα προθύμως, ὅτε συνεβέβλυν αὐτοῖς, καὶ νῦν Λατῖνοις εἶδεν ἂν τοῖς τὸν ἐτολμάτο. τῷ δ' ἐκ τῆς πολυπειρίας τῆς παραγμάτων πορορώμενον αὐτὸν, καὶ πρὶν γενέσθαι συμβεβέβλυν ἅπερ ᾔετο μὲν μικρὸν τὰ μέγιστα λυσιστελέσειν. ὅμως καὶ αὐτὸς ἐπει ἐδόκει πρὸς τὸν πόλεμον χωρεῖν, χρήματά τε ἐκέλευεν εἰσφέρειν Βυζαντίως, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Ταραναιώτῃ ἐφίστη πρὸς τὴν εἰσπραξίν· καὶ αὐτὸς ἐτρέπετο τριήρεις κατασκευάζειν. τῆς θαλάττης δὲ ὑπὸ τῆς Γαλατίας κατεχομένης, ἐπεὶ ἐν ἀπόρῳ ἡ ἑὴ ναυπηγίσμα κομίζειν ἐκ θαλάττης, ζούγεσι καὶ ἡμίονοις ἐκ τῆς κατὰ τὸ Σεργέντιον ὁρᾶν ἐκέλευε νομίζειν. καὶ ἦγοντο μοχθηρῶς ἄγαν ἐν δυσέργῳ· καὶ πρὸς τῷ λεγομένῳ Κορτοσκαλίῳ νεωεῖαί τριήρεις ἐναυπηγοῦντο. οἱ ἐν Γαλατῇ δ' Λατῖνοι, ἠλπίζον μὲν ἀντίκα ἐλθόντα Βασιλέα, τὸν πρὸς αὐτὰς ἀπογνόντα πόλεμον, πάντων αὐτοῖς παραχωρήσειν ὥν ἐβέβλυντο, καὶ χωρήσειν πρὸς συμβάσεις ἄρχοντας καταλιπόντα τῆς θαλάσσης, ὡς δ' ἀπῆντα καὶ γνώμῃ αὐτοῖς εἶδεν, ἀλλὰ ναῦς ἑώραν ναυπηγέμενον καὶ παρασκευάζομενον πρὸς μάχην, μεταβαλόντες περισβείαν ἐποιούοντο, καὶ περὶ εἰρήνης διελέγοντο. Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τὴν πονηρίαν καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην ὀνειδίσας, ὅτι μηδὲν μῆτε πρόπερον, μῆδ' ὕπερον ὑπ' αὐτῶν ἀδικηθέντες, μηδὲ πρόφασιν πολέμου παρεχόμενα μηδεμίαν, αὐτοὶ τοσαῦτα ἠγνωμόνησαν, καὶ ταχέως ἤρξαν ἀδικίας καὶ φθορᾶς. ἔπειτα ἐπέλθε τοῖς τευχ-

Paris III.

parabantur, Cosmidio appellato, filio imperatoris Manuele mandante, per fluvium Pissam, interfluentem, in terram subduxerunt, & custodiam illis utrinque adhibuerunt. Sic Latini bellum Romanis apertum inferentes, & ex eo jam maris potentes, oras legebant, omniaque direptionibus, & incendiis permiscebant: & egressus populus frequentissimus, primum quidem collem, in ejus jugo turri excitata muniebant, omni-que in eam rem conatu, mulieres juxta atque viri incumbebant: nec vel illustrissimi ad ædificationem sociare operam dedignabantur. Deinde & reliquum spatii occupantes, muro includebant, quoad calx, & cæmenta suppeditarent, qui in altitudinem magnam satis surrexit. Quin alias quoque structuras omnes ad securitatem facientes adjugebant. Qua autem defecti murali materia, producere opus non poterant, excelsis aggeribus & crucibus eam partem circumdabant, brevique tempore quidquid erat spatii comprehensum est. Imperator de audacia Galatarum factus certior, maximopere doluit: propterea quod hæc a Latinis Romanum solum accolentibus, & qui merito subesse, ac parere sedulo deberent, pateretur. Tamen quamquam adhuc morbo cruciaretur, ut potuit, Byzantium inivit: ubi eum statim mercatores potissimum, & opifices in palatio conveniunt, orantes, ne se ita contemni a Latinis Galatæis, & intolerandis exagitari injuriis sineret: sed armatis triremibus, nefarie perpetratorum pœnas exigeret: se impensam ad bellum prompte pro facultate collaturos: illata siquidem a Latinis detrimenta magis ad ipsos pertinebant, quod naves, supellex, & domus incensæ, omnia fere illorum erant. Imperator eos primum de intempestiva cupiditate reprehendere. Tunc enim prompte conferendam fuisse, cum ipse auctor fiebat. Ita nunc Latinos nihil tale ausuros fuisse. Nam cum hoc longa rerum experientia doctus prævideret, antequam fieret, suadere voluisse, quæ paulo post plurimum profutura putaret. Nihilo minus & ipse, postquam bellum vitum est capeffendum, Byzantios pecuniam numerare jussit: & Constantinum Tarchaniotam exactioni præfecit, eique triremium ædificandarum negotium dedit. Tenentibus autem mare Galatæis, cum per id ligna construendis navibus subvehere difficile esset, bobus, & mulis junctis, ex Sergentii montibus advehi jussit: quod operose admodum, & difficulter fiebat, atque in Heptascalo navali triremes fabricabantur. Ceterum Galatæi imperatorem, ut venit, statim bello adversus ipsos desperantem, quæ vellent, omnia concessurum, & ad pacta descensurum, eosque maris dominos relicturum confidebant. Ast ubi nihil eis pro opinione evenit: sed naves compingi, & ad pugnam instrui videntur, mutata voluntate legationem de pace miserunt. Imperator eis iniquitatem, stultitiamque exprobrare, quod nihil umquam ab eo læsi, nec ulla belli occasione data, tam improbi extitissent, & tantas aliis injurias, tantamque perniciem ultro intulissent.

Edit. Paris.
pag. 743.

Ffff ij.

Edit. Paris.
pag. 744.

Deinde campum muro septum relinqui, murum dejici imperare: sic enim fecum, damna data ignoscente, fœdus, & pacem fore. Illi jussa auribus averfari, ac dicere, oportere ipsis locum jam munitum cedere; aut nihil quod quidem in se sit, omiffuros: & simul bellum invalescebat, & navibus vagantes, obvios dire multabant. Sublata Romanis navigatione, in prægrandi oneraria muralem machinam constituerunt, ex qua saxa tantiponderis emittebantur, quantum homo robustus ferre posset. Tum triremi onerariam circumtrahentes, undique in urbem, sed citra damnum jaculabantur. Imperator, quoniam in præfens mari occurrere illis nequibat, quod triremibus careret, misit, qui ex continente crebris incursionibus, quantum possent, illis incommodarent. Neque tamen mare penitus negligebat, sed tormenta statuebat immensæ magnitudinis, unde lapides Byzantio Galatam explodebantur. Pertingebant enim eo, ac domos complures, præsertim ad litus positas conterebant: nec parum ea saxa Latinorum onerariis nocebant. Quinetiam illam, qua machina sustentabatur, classiaris vix effugientibus, lapidum jactu Byzantii summerserunt. Latini de pace oratores iterum, ac tertium mittere: Imperator eos se auditurum negare, nisi muro everfo, quod loci vendicarent, relinquerent. Consumpto in his multo tempore, confectis triremibus remiges, & milites legit, & alia ad pugnam omnia adornavit, ducesque præfecit: illis quidem apud Pifsam ternis triremibus Phaceolatum prototratores, aliis in Heptafcalo constructis, Zamplaconem magnum ducem qui contendebat enixius, insuper suas allaborari, ac perfici: erant enim visenda mole, quas ligneis turribus impositis, & remigibus desuper tabulato contextis, (super quo gravis armaturæ, & velitum multitudinem constituerebat, quod magno ei in pugna detrimento fuit, ut paulo infra dicetur) duplicabat. Pridie porro illius diei, quo triremes e navali educendæ erant, oneraria quæ Genua solverat, in alto conspecta est, magnis, ut aiebant, onusta divitiis. Malacia autem ventis ponentibus oppressa, ad Principis insulam anchoris fundata est. In eam ex imperatoriis triremibus duæ, cum totidem uniremibus, noctu e navali profectæ invaserunt: vectoribusque fortiter se defendentibus, ignem injecerunt, atque ita victores in eam insiluerunt, nec paucis obtruncatis, onerum potiti sunt. Verum ubi rumor incerto auctore manavit, Latinas triremes e Galata eo cursum dirigere, percussis Romani, circiter quinquaginta de suis in oneraria relictis, fugam arripuerunt. Sed hic rumor plane mendax erat. Desertis in oneraria Romani, triremes abnavigasse cum sentirent, consilii inopes, cum Latinis jam victis colloquuntur; & convenit, ut communiter incendium restingerent, ne & ipsis una pereundum foret. Postero die, si Romani adnavigantes onerariam caperent, ipsi Latinos exoratis ducibus conservarent. Sin Latini, ut Romanis idem officium Latini præstarent, quod & factum prima luce. Paratis enim ita omnibus imperatoris triremibus, Latini allabentes, semjustam onerariam

pag. 745:

δὲν χωρίον καταλείπειν, καὶ τὰ τεῖχη καθαιρεῖν. ἔπαυτο δὲ εἶσθαι ἀπὸ τῆς πόλεως, καὶ εἰρηνικῶς πρὸς αὐτὸν, συγγνώμῃ παραχρῆμα ὡς ἐζημίωσαν καὶ τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐκ τῶν ἁκροῦς κατεδέχοντο ὥσιν, ἀλλὰ δεῖν ἔφασαν αὐτοῖς τὴν χωρίαν παραχωρεῖν τετελεχισμένην. ἢ ἐδωκὸς τῷ πρὸς αὐτὸς ἡκόντων ἀμελήσειν. καὶ ἅμα ἐπετίειντο ὁ πόλεμος, καὶ περιπλέοντες διέφθειρον τὰς προστυχόντας. Ἐπεὶ δὲ τὴν θάλατταν ἀπλωτον ἐποίησαν Ῥωμαῖοις, ἐφ' ὁλκάδος μυριοφόρα μηχανῶν ἐπισήσαντες τειχομαχικῶν, ἀφ' ἧς λίθες βάρους ὅσον ὁ ῥωστος ἀνὴρ ἀν' ἀροίτο ἠφίετο. εἴτα τειχεῖ περιλκόντες τὴν ὁλκάδα, λίθες, ἠφίεσαν πανταχῶς τῆς πόλεως, ἐβλαπτον δὲ ἐξ ὧν. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀντιπάττεσθαι αὐτοῖς ἐκ εἰχρῶν ἐκ θαλάττης τειχεῶν ἀπορῶν, στρατιὰν ἐκ τῆς ἡπείρου πέμπων, ἐφόδους ἐκέλευε συχνὰς ποιεῖσθαι, καὶ ἐβλαπτον ὅσα δυνατὰ. ἐμὴν δὲ τῆς θαλάττης παντάπασιν ἡμέλει. ἀλλὰ περὶ βόλῃς ἐπὶ μηχανὰς τὸ μέγεθος ὑπερφύεις, λίθες ἐκέλευεν ἐκ Βυζαντίου ἀφίεναι πρὸς Γαλατῶν, διηκουῶν γὰρ. καὶ πολλὰς κατέσρεφαν οἰκίας μάλιστ' αὐτὰς παρὰ θάλασσαν, ἐκ τῆς ὁλκάδος τῶν Λατίνων ἐκ ὀλίγα ἐλυμῶντο οἱ λίθοι. τὴν τε τὴν μηχανὴν ἀνέχουσαν ὁλκάδα κατέδυσαν βαλόντες μόλις τῶν ἐπιβατῶν τὸν κίνδυνον διαφυγόντων. Οἱ Λατῖνοι δὲ καὶ δις καὶ τρις περὶ εἰρηνικῆς πρὸς βίαν ἐποίησαντο, ἐκ ὧν ἐχέτο δὲ ὁ Βασιλεὺς, εἰ μὴ τὰ τεῖχη καθελόντες, τὸ χωρίον καταλίποιεν. ἐν ταῖς δὲ ἐκ ὀλίγα τειβέντος χρόνῳ, καὶ τῇ τειχεῶν ναυπηγηθεῖσων, ναύτας τε κατέλεγον ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὀπλίτας, καὶ τὰ ἅλλα πάντα ἐξηρτύετο πρὸς μάχην. στρατῶν τε ἐφίση ταῖς μὲν πρὸς τῇ Πίσει τειχεῖ τειχεῖσι Φανεωλάτων τὸν πρωτοστράτορα, ἧ δ' ἐν τῇ* κοντοσκα- *Sic emen-
λίῳ ναυπηγηθεῖσαις, Τζαμπλάνων τὸν μέγαν δεκά- in MS.
ἐφιλονεικῆσε δὲ ὁ μέγας Δεξ' φιλοτιμότερον προσεξεργά-
σασθαι τὰς ἰδίας. ἦσαν δὲ καὶ μέγισται μέγισται, καὶ ἐξυ-
λίνες ἐπισήσας πύργους, καὶ τὰς ἐρέτας ἀνωθεν ἐρέτας, διπλὰς ἐποίησε τειχεῖς, καὶ πλῆθος ὀπλιτῶν ἐπέστη-
σε, καὶ φηλῶν, ὃ καὶ μάλιστ' ἐβλάφετο τὴν μάχην. ἡ καί-
ρον ὡς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. Τῇ προτεραιᾷ δὲ ἡ ἐ-
μελλον ἀναγεσθαι αὐτῶν τειχεῖς ἐκ τῆς νεωρῆς, ὁλκάς ἀνα-
πλέσας ἐφαίνετο ἐκ Γεννέας, πλεον ἄγιστα ὡς ἐλέγετο πολῶν. ἀπλοῖας δὲ τῶν ἀνέμων παυσαμένων καταχέ-
σις, πρὸς Πειργίῳ τῇ νήσῳ ὠρμίζετο ἐπαγκερῶν. ἐφ' ὧν δύο τῶν βασιλικῶν τειχεῶν ἐκ τῆς νεωρῆς ἀνήγοντο πυκτός. παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις ἴσαι. καὶ προσβαλόν-
τες τὴν ὁλκάδα, ἐπεὶ ἡμῶντο οἱ ἐνδον κραταιῶς, πῦρ ἐνέεισαν οἱ τειχεῖται, καὶ ἔπαυτο περιγενομένοι, ἐπέβησαν τε τῆς ὁλκάδος, ἐκ ὀλίγης τῶν ἀμυνομένων ἀποκτείναν-
τες, καὶ πάντων ἦσαν ἡδὴ κύριοι. φήμης δὲ ἀδύλως ταῖς τειχεῖσιν ἐπιπεσέσης ὡς τειχεῖς ἐπιπλέσιν ἐκ Γαλατῶν Λατίνικαί, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὀλίγα ἐλάσας πενήκοντα τῶν οἰκείων καταλιπόντες ἐπὶ τῆς ὁλκάδος. ἦσαν δὲ παντάπασιν ψυδαῖς αἱ φῆμαι. οἱ δὲ καταλειφθέντες Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῆς ὁλκάδος αἰδόμενοι ἀποπλοῦσας τὰς τειχεῖς, ἐν ἀμυχανίᾳ κατασάντες, εἰς λόγους ἦλθον τοῖς Λατῖνοις νενικημένοις ἡδὴ καὶ κρατοῖ. καὶ συνέβησαν ὡς τε κοινῇ συμβούειν κατακαυομένῳ τῷ ὁλκάδα, ἵνα μὴ συνδραφῶσι καὶ αὐτοί. εἰς τὴν ἐπισῶσαν δὲ ἂν μὲν Ῥωμαῖοι ἐπιπλέσαντες κύριοι τῆς ὁλκάδος γέρονται, συνδρασκῶσιν τὰς ἀπολειφθέντας Ῥωμαῖας τὰς Λατίνους ἐξαιτησάμενες παρὰ τῶν ἀρχόντων. ἂν δ' οἱ Λατῖνοι ἐπιπλέωσι καὶ κυριεύωσι τῆς ὁλκάδος, τὰ ἴσα Λα-

τίνες ποιεῖν πρὸς τὰς Ῥωμαίους, ὃ καὶ γίνετο ἅμα ἔω· ἐπεὶ ᾗ ἔπα πᾶσαι παρεσκευασμένοι ἦσαν αἱ βασιλικαὶ τελλήρεις, οἱ Λατῖνοι ἐπιπλεύσαντες, ἡμιφλεγῆ ἀνέϊλον τὴν ὁλκάδα. διέσωζον δὲ καὶ τὰς Ῥωμαίους καὶ τὰς ὀρκυαίαις ἐν τῇ νηὶ Αἰ βασιλικαὶ δὲ τελλήρεις ἐπεὶ πᾶσαι παρεσκευασμένοι ἦσαν, καὶ ἐδὲν ἐνέδι ἔτι, ἀνήγοντο ἐκ τῆς νεωρὸς πᾶσαι ὁλοκαυτῶς κεκοσμημέναι, καὶ πλήθει ὀπλιτῶν καὶ λαμπρότητι, καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ἐδύναντο ἐκ πολλῶν γεγενημένων Ῥωμαίοις ἐσθλῶν ἐλασθῆναι. παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις καὶ ὀλίγαι. καὶ λέμβοι καὶ ἀκάτια ὀπλίτας ἄγοντα, ἔχοντες τῶν Λατίνων προθύμως ἀπάντων συστρατομεμένων. οἱ τε Λατῖνοι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς ἐπεπληγμένοι, πάντα μᾶλλον, ἢ πρὸς τὰς βασιλικὰς τελλήρεις θάναυμαχεῖν διανοοῦντο· ἀλλὰ τὰς σφετέρους τελλήρεις πεπληρωμένας ἔχοντες, ὠρμίζοντο πρὸ τῆς φρενὸς δόκησιν μὲν παρέχοντες, ὡς ἐμβαλοῦντες ἐπὶ τοῖς βασιλικοῖς. ἔπα δὲ ἦσαν παρεσκευασμένοι, ὡς τὰς μὲν τελλήρεις καλωδίους ἀνελκύσοντες ἀνὰ ἄδωνται τὰς βασιλικὰς ἐπιπλεύσας, αὐτοὶ δ' ἀμυνέμενοι δὲ τῶν τειχῶν. ἦσαν δὲ φαυλοτάτας ἔχοντες ἐλπίδας καὶ ἐν τοῖς τείχεσι ὁλοκαυτῶν. Αἱ μὲν οὖν βασιλικαὶ τελλήρεις ἀναχθεῖσαι ἐκ τῆς νεωρὸς αὐτῆς πλησίον πύλιναντο τὴν νύκτα, θάνατοι ὡς ἐς τὴν ὑπεραίαν ταῖς μὲν τῆς Φακεωλάτης τρισὶ τελλήρεσιν εἰς ἓν γενομένοι, Γαλατίοις ἐπιπλεύσασιν. Φακεωλάτος δὲ καὶ αὐτὸς τὰς τελλήρεις ἐφοπλίσας, παρασκευασμένος ὡς ὡς ἐς τὴν ὑπεραίαν ἐξορμήσων, καὶ ὁ βασιλεὺς ἰππικῶν ἐπεμπεστρατίαν ἅμα δεσποτῶν τῶν υἱῶν πολλῶν τε ἔαγαθῶν, ὡς τῆς συμβολῆς γενομένης τῶν τελλήρων, καὶ αὐτοὶ προβάλοιεν ἐκ τῆς ὑπέρου. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦδη ἦν, αἱ μὲν ἐκ τῆς νεωρὸς τελλήρεις ἀναχθεῖσαι, πρὸς τῇ Εὐγενίᾳ καλεμένη πύλιν ἦδη ἦσαν. αἱ δὲ μὲν Φακεωλάτης τῆς πρωτοστράτορος, καὶ αὐταὶ τῆς ποταμῆς ἐξορμηθεῖσαι, ἡπείγοντο τῇ ἄλλῃς ἐν ταυτῇ γενέσθαι· τῆ δὲ πάντα ἄγοντος Θεῶ καὶ πᾶσι ταλαντεύοντος δικαίως, Ῥωμαίους, ὡς εἰκοθεν εἰς πολλῶν ἄλλων ἐκτίσιν ἀμαρτημάτων τιμωρεμένους, καὶ τοῖς πολλῶν χείροσιν ἡττᾶσθαι παραχωρουῦντος, ἀδρόον πνεύματος ἀκρίτε προαιετόντος, ἔπρωτας ἀνατρέφαντος τὰς τρεῖς τελλήρεις ἐφ' αἷς οἱ ξύλινοι πύργοι ἦσαν, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτοῖς ὀπλοῖς κατέπιπτον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ναῦται ὁμοίως καὶ ὀπλῖται, καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ χρόνῳ, πᾶσαι ἐωρῶντο κεναὶ ἐπιβατῶν. τῇ αὐτῇ δὲ χρόνῳ καὶ ὁ Φακεωλάτος ἐστρατήγει, τῶν καταστρωμάτων, ἔαυτοὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατέπιπτον, καὶ ὁλεθροῦ ὡς παντοῖος ναυτῶν ὁμῆ καὶ ὀπλιτῶν. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ διασώθησαν ἐγγὺς τῆς γῆς γεγενημένης τῆς ῥοπῆς, ἀπέθανον δὲ ἐν τοῖς ὕδασι ὀλίγῳ ἐλάσσας ὁλοκαύτων. καὶ ἐκ τῶν μὲν τῆς Τζαμπλάκωνος τεταγμένων τῶν μεγάλων Δακκῶν, ὁ Φιλανδρωπλῶς Μαννὴλ τῆς ναυαρχίδος ἄρχων, ἀνὴρ καὶ χεῖρα γενναῖος, καὶ τῆς παρὰ βασιλέως εὐμειρίας ἀπολαύων μάλα. Οἱ ἐν Γαλατῇ δὲ Λατῖνοι ἀναθάρρησαντες, ἀναχθέντες ἀνέϊλον τὰς τελλήρεις ἀναψάμενοι, κωλύοντος ἐδυνάτο, ἐδὲ ἀμυνόμενοι, καὶ ἀκαίμωτι τὴν νύκτα εἶχον. ἡ δὲ ἐκ τῆς ὑπέρου στρατῶν μὲν βασιλέως τῆς υἱῆς, ἔργα μὲν ἔχεται ἐβέβηλοντο, οἱ οὖν καὶ τὸ ναυτικὸν ἐκ τῆς θαλάττης ἐμβαλεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἐωρῶν τὰς Ῥωμαίων ναῦς κενὰς ἀνελκομένας, ἀνεχώρουν καὶ αὐτοὶ βασιλεὺς δὲ τὴν τοσαύτην δυνάμιν ἐκ προφάσεως ἐδεμῖας ὁρῶν ἀπολωλεῖν ἐσέταξε μὲν τὴν τοιαύτην κακοπραγίαν τῶν Ῥωμαίων, οἷον αἴτιον κακῶν τὸ Θεῶν ὀργιστῆναι σωρῶν. ἐδὲν δὲ ὕφηνε τῆς φρενὸς, ὅτι κατέπεσε πρὸς τὴν ἡτταν, ἀλλ' ἐπὶ ξυλισμὸν ἐκέλευε

* Sic MS.

abstraxerunt : quique in ea vehebantur Latini, ex juramento Romanis incolumitatem impetrarunt. Imperatoriae triremes instructae omnes, & paratae penitus, ornataeque insigniter, & armorum numero, splendore, ac magnitudine apparatus nihilo antiquis Romanorum classibus inferiores, e navali deducuntur. Uniremes non paucae sequuntur : lembi item, & actaria, & in iis cataphracti, qui omnes odio Latinorum cupide militatum proficiscebantur. Latini tanto apparatu attoniti, omnia potius cogitabant, quam cum triremibus imperatoriis decertare. Suas autem ante oppidum instructas habebant : opinionem praebentes in imperatorias, si venirent, ituras. Sic autem erant comparati Galatae, ut si imperatorias accurrere viderent, funibus suas retraherent, ac de muris sese tuerentur. Verumenimvero, etiam in muris sui servandi spem gerebant inanissimam. Triremes imperatoris deductae, ea nocte prope navale steterunt, ut altero die cum tribus, quas Phaceolatus ducebat, conjunctae, in Galataeos agerentur. Phaceolatus & ipse paratus erat, ut postridie erumperet. Et imperator cum filio despota frequentem, ac strenuum equitatum mittebat, ut congressis triremibus, ipsi quoque a continente irruerent. Die jam procedente, naves e navali ad portam Eugenianam cernebantur : quibus autem Phaceolatus protostrator praerat, & ipsae pulsu remorum agitatae, aliis sese aggregare festinabant. At enim Deo, qui gubernat omnia, & cuique sua juste dispensat, Romanos, ut apparet, propter praeterita, eaque multa delicta puniente, & a multo inferioribus superari permittente, ecce tibi magna vis venti cooritur, & pri-

Edit. Paris.
pag. 746.

mas triremes, in quibus lignae turres, evertit, simulque milites cum ipsis armis, & remiges in pelagus decidunt, & uno momento omnes vectorum vacuae aspi- ciuntur. Eodem puncto temporis, qui stabant in tabulatis, earum quas Phaceolatus ducebat, similiter in undas delapsi sunt : eratque multiplex nautarum, ac militum interitio. Complures sane, quoniam juxta littus naves evertebantur, evaserunt : aquis suffocati circiter ducenti : & de Zamplaonis grege Menali ducis filius, Manuel Philanthropenus praefectus navis praetoriae, vir manu promptus, imperatorique carissimus. Tum Galatae instauratis animis provehuntur : naves hostium retrahunt, easque nemine prohibente, aut pulsciente, flammis implent : & victoriam sine sanguine consequuntur. Qui vero in continente cum filio imperatoris erant, operi quidem sese accingebant, putantes etiam navales socios e mari impressionem facturos. At ubi naves Romanas inanes subduci conspexerunt, etiam ipsi retrocesserunt. Imperator, videns tantam copiam gratis periisse, tam gravi Romanorum calamitate ingemuit, ut qui Deum offensum hoc egisse intelligeret. Nihil tamen de altitudine animi discessit : nec quia victus, etiam fractus : quin subito

ad novas triremes ædificandas lignatum ire præcepit, & operi curatores præfecit. Galatæi porro diem illum faustissimum numerantes, quo tot hostium navibus nullo suo labore potiti essent, non solum epinicia, sed insuper foteria celebrabant. Jam enim tota spes salutis levi momento illis pependerat. Die sequenti omnibus triremibus suis instructis, & tamquam in victoria coronatis, elegantemque in modum exornatis, ex adverso palatii sursum ac deorsum navigantes, imperatoria signa capta, ad ludibrium, ut mos est, trahebant. Et imperatorem propter adversum casum etiam animo succubuisse, statimque bello posito pacem expetiturum, & spatium, de quo supra, illis donaturum arbitrabantur. Sed ut spem eventus fefellit, eumque novas triremes compingendas locavisse audiverunt, pacem per legatos poposcerunt. Ac primum quidem de loco sibi relinquendo imperatorem tentaverunt: quem ut intrepidum, & animo invictum, putantemque tristem illam fortunam aliorum quorundam delictorum esse pretium, & in priore sententia immobilem viderunt, nec si millies talia contingerent, locum illis donaturum, & iratum, frementemque potius quod victus, & ad vires reparandas alacriorem, velut tum primum arma capeffivisset, metuentes, ne sibi parum feliciter caderet diuturna contentio, locum remittere de compacto statuerunt: factaque pax in hanc conditionem, ut spatium illud imperatori redderent, veteri ambitu contenti. Et inito fœdere, novam munitionem despota imperatoris filio, cum agmine armatorum venienti restituerunt. Imperator autem accersitis eorum optimatibus, comiter, ac placide illos affatus, locum sponte donat. Aiebat enim, non de tantilla, ac nullius pretii regiuncula: sed de jure imperii Romani cum ipsis sibi controversiam esse. Haud enim cum ratione congruere, cum sint advenæ, & a Romanis imperatoribus complura consecuti beneficia, ut subesse, ac parere jure optimo debeant, adhuc impudenter agere, & ipsis nolentibus, aliquid de imperio velle decerpere. Atque ob hanc causam magis quam ob loci possessionem se ad bellum aggressum. Quod nisi justitiæ serviant, certum sibi esse, tamdiu arma continuare, quoad eos deleverit. Quoniam vero ipsi scelere desisterent, & quæ rapuissent, ea relinquerent, nec se rei exiguæ ita magnam rationem habiturum, ut eos privet, quod lorum tantopere interfit, quodque longe plurimi faciant: statimque filio præcipit, loco illis attributo inde militem abducere. Galatæi gratias agere cum innumeris laudibus, & ad filium ejus post locum jussu paterno illis traditum veniendo, rursus imperatorem in cælum ferre, magnamque nummum aureorum vim circa vexillum imperatorium spargere, quos, despota jubente, milites lusus & voluptatis gratia diripuerunt. Hujusmodi igitur initium, ac finem id bellum accepit.

Edit. Paris.
pag. 747.

χωρεῖν, ὡς τεινέρις ἐτέρας κατασκόλασαν αὐτοῖς. καὶ ἐφίση τὰς ἐπιμελησομένας πρὸς τὰ ἔργα. οἱ δὲ Γαλατᾶ δὲ ὁ τυχεσάτω νομίσαντες ἐκείνῳ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ἣ ποσῶ των νεῶν ἐκράτησαν πολεμίων, ἔδεν αὐτοὶ εἰσπνεγόντες πρὸς τὴν ἡτταν, ἐώρταζον ἐκ ἐπινίκια μόνον, ἀλλὰ καὶ σωπρία. πᾶσαι δὲ αὐτοῖς ἐν τενῶν αἱ περὶ τὴν σῶζεσθαι κατέστησαν ἐλπίδες. ἐς τὴν ὑστεραίαν δὲ πᾶσας ἐφοπλίσαντες τὰς ἑαυτῶν τεινέρις ἐσεφανώμενας, ὡς ἐπὶ νίκη καὶ κεχοσμημένας ἐκπεπῶς, ἀντικρὺ παρέπλεον βασιλείων, σύροντες ἀτίμως καὶ τὰς βασιλικὰς σημαίας, ὥσπερ ἔθος τὰς νενικημένας. ὦντο δὲ Βασιλέα πρὸς τὴν δυσπραγίαν, καὶ τὴν γνώμῳ ἡττημένον, αὐτίκα καταθήσειδαι τὸν πόλεμον, καὶ χωρήσειν πρὸς εἰρήνῳ παραχωρουῦντα τὴν χωρίαν. ὡς δὲ ἀπῆντα κατ' ἐλπίδας αὐτοῖς ἔδεν, ἀλλ' ἐπυθάνοντο Βασιλέα αὐτοῖς παρασκόλαζόμενον τεινέρις ναυπηγεῖσθαι, πέμψαντες πρεσβεῖαν ἐκεῖνοι διελέγοντο περὶ εἰρήνης. καὶ πρῶτα μὲν ἐπειράοντο Βασιλέως, εἰ αὐτοῖς παραχωροῖν τὴν χωρίαν. ὡς δ' ἐώρων ἐδαμῶς ἐκπεπληγμένον, ἔδεν τὴν γνώμῳ ἡττημένον, ἀλλὰ τὴν μὲν δυσπραγίαν ἐκείνῳ νομίζοντα ἐτέρων τινῶν ἀμαρτημάτων εἰσπραξίν, αὐτὸν δὲ τῆς προτέρας γνώμης ἀκριβῶς ἐχόμενον, καὶ ἔδ' ἂν εἰ μυρία τοιαῦτα γένοιτο ἐκόντα εἶναι τὴν χωρίαν παραχωρήσοντα, ἀλλ' ὀργῇ φερόμενον μᾶλλον πρὸς τὴν ἡτταν, καὶ προθυμότερον πρὸς τὴν παρασκόλῳ, ὥσπερ ἄρτι τότε πρῶτον ἡμμένον τὴν πολέμῳ, δείσαντες μὴ εἰς κακὸν αὐτοῖς ἡ πολλὴ φιλονεικία τελευτήσῃ, συνέθεντο τὸ χωρίον καταλείπειν. καὶ ἐγένετο ἡ εἰρήνη ἐπὶ τούτοις, ὡς τε παραδόντας Βασιλεῖ αὐτὰς, ἐπὶ τὸν πρότερον περίβολον χωρεῖν. καὶ γεγενημένων τῶν σπονδῶν, παρεδίδοσαν τὸ νέον φρέριον πρὸς δεσπότην τὴν Βασιλέως υἱὸν ἐλθόντα μετ' στρατιάς. Βασιλεὺς δὲ αὐτῷ μεταπεμφάμενος τὰς ἀείσεις, ἡμέρῳ τε διελέχθη καὶ προσελέωσεν, καὶ τὸ χωρίον αὐτὸς ἐκὼν εἶναι ἐχαρίζετο. ἔφη δὲ πρὸς αὐτὰς, καὶ περὶ γῆς ποσῆς φιλονεικεῖν, ἔδενος ἀξίας εἶσης. ἀλλὰ περὶ τῶν προσσηκόντων δικαίων τῇ Ρωμαίων Βασιλείᾳ. ἀποπον δὲ ἐπὶ ἡλῶδας ὄντας αὐτὰς, καὶ πολλὰ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Βασιλέων ὀνηρηγμένας, καὶ δικαίας ὄντας ἐν δευδόντων εἶναι μοίρα, ἔπειτα ἀναιχυντεῖν, καὶ παρασπᾶν τι τῆς ἡγεμονίας βέλεσθαι ἀκόντων. ὅτε ταῦτα ἔλεγε τὸν πόλεμον αἰρεῖσθαι μᾶλλον, καὶ ὅτε τὴν κῆσιν τὴν χωρίαν, καὶ γνώμῳ ἔχειν, ὡς πολεμήσαν διηνεκῶς ἄχει τὴν δευδερεῖν, εἰ μὴ βεληθεῖεν τὰ δίκαια ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ αὐτοὶ τῆς ἀγνωμοσύνης ἀποσῶεν, καὶ καταλείποιεν τὰ ἡρπασμένα, μὴ δ' αὐτὸν μικρολογῆσειν ἔπως, ὡς ἀποσερεῖν, καὶ ποσῶν ἐξέχονται, καὶ πιοῦντα περὶ πλείους. καὶ αὐτίκα ἐκέλευε τὸν υἱὸν ἐξαγειν τὴν στρατίαν, τὸ χωρίον τοῖς Γαλατίοις παραδόντα. οἱ δὲ Βασιλεῖ πολλὰς ἀμολόγου χάριτας μετ' πλείων τῶν δόφημιῶν, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέως υἱὸν ἐλθόντες, ἐπὶ καὶ τὸ τὴν πατρὸς ἐπίταγμα τὸ χωρίον παρεδίδοτο, αὐτοῖς τε δόφημιου Βασιλέα, καὶ χροσῶ πολλῶ τὴν βασιλικῶ περιέρραινον σημαίαν, ἀδύρπασαν οἱ στρατιῶται κελεύσαντες τὴν δεσπότην, παιδιᾶς ἕνεκα καὶ ἡδονῆς. τοιαῦτ' αὖ μὲν ὁ πόλεμος ἐχει τὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὸ ἐτελεύτησε.

CAPUT XII.

Calumnia de nimia exactione dissipatur. Cur tributa insolita imposuerit imperator, & qualia fuerint. Chius a Genuensibus repetitur. Excusant se, & reddituros per opportunitatem promittunt. Non placet responsum. Quibus conditionibus Chius urbs, & insula Genuensibus relicta ad tempus. Pertinacia quorundam. Zybus cum auxilio insulam recuperaturum promittit, audacia sua perit. Insula restituitur. Leo Calothetus Phocæ præfecturam adipiscitur.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ καὶ τὸν τῆς πολέμου χρόνον βιάσαν τῶν χρημάτων ἃ εἰσπραξίν ἀπέων παρὰ Ταρχανειώταις γεγενημένῳ, καὶ δορύβων μεσῇν, καὶ ὀδυρμῶν ἃ πόλιν δι' ἐκείνῳ γινομένῳ, καὶ τὰς ὑβριστὰς, καὶ συκοφάντας πορφάτεως λαβομένους, καὶ λογοποιούσας ἄπισα, εἰκοσι μυριάδων ἃ εἰσπραξίν χρυσίῃς γεγενῆσθαι λέγοντας, πολλὰς δὲ καὶ τριάκοντα, ἐσκέφατο αὐτοῖς ἔργοις τὰς συκοφάντας ἐπισομίζειν. καὶ ἐκκλησίαν αὐτοῖς πάνδημον συναγαγὼν, διδύνας ἤπει περὶ τῶν χρημάτων Ταρχανειώτῳ. καὶ ἀπεδείκνυτο, καὶ τὰ τὰ χρήματα παραχομένων συνομολογούτων, μὴ πλέον εἰσπράχθαι πέντε μυριάδων, ἢ ἀνάλωτο πρὸς τὰς εὐχὰς ἃ παρασκευάζει. καὶ ἔπειτα ἐκ ὀλίγῳ πλείονος τῶν ἐκ τῆς δημοσίας καὶ βασιλικῶν. ὁρῶν δὲ τὸ δέοντων πολλὰ ἔκ τῶν χρημάτων ἃ ἐνδεῖαν παραλείποντα, καὶ τότε ἐκ τῶν ἰδίων εἰσφέρειν Ρωμαίους ἐποδευμένους, καὶ τὰς δημοσίας προσόδους πάντας ἐκλελοιπύσας, φόρους ἔταπτε μὴ πρὸτερον νομισμένους, ὥστε πᾶσαν ὀλκάδα σῖτον ἄγασαν ἔξ ἁλλοδαπῆς ἐωνημένον, ὑπὲρ μεδίμνου ἡμισυ χρυσίῃς τῆς δημοσίας φέρειν, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν ἀναλόγως. τὰς δὲ περὶ γεωργίαν ὑπολημένους οἶνας, ὑπὲρ πεντήκοντα χοῶν χρυσίον ἐντελεῖν. τὰς μὲν τοι ἐκ τῶν γεωργουμένων ὠνέμενους, διπλάσιον παρέχειν, ἢ μόνον ὡς ὀπωρώτερας, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀμογητὴ ἐκ τῶν ἐτέρων πόρων αὐτοὶ πολλαπλασίονος τὰ κέρδη φέρονται. νόμος δὲ ὄντος ἀρχαίᾳ δεκάτας τὰς ἐμπορευομένων ἅπαντας τελεῖν τῆς δημοσίας, πεντηκοσίας ἔταξεν αὐτός. ἔξ ὧν ὀλίγῳ δεῖσθαι ἁλλοσίων ὀλκάδες προσεγένοντο Ρωμαίοις ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ὥστε πᾶσι ἄχρι τότε γεγενημένον, ἔμεγάλῳ δυνάμει ἐκτίσαντο ναυτικῷ, καὶ πολλὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας ὠφελουῦτο, θαλάσσης ἡδὲ ἄρχοντες γεγενημένοι. ἐρχομένης δὲ τῆς Χίης, ὥσπερ ἰσότηται ἡμῖν, ὑπὸ τῶν ἐκ Γενναίας ἀδίκως ἐν σπονδαῖς, πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῆς, Δῆκα ἐγχαρίως προσαγορευόμενον, καὶ τὴν βελλῶν, καὶ τὸν δῆμον, ὁ Βασιλεὺς ἐπέμψεν πρεσβείαν ἀπαιτῶν ἃ νῆσον κατὰ τὰς σπονδάς, καὶ τὰς ὁρὰς ἃς ἔχουσι μετὰ τῶν Ρωμαίων Βασιλέων. Δεῖξ δὲ καὶ ἡ βελλῆ, καὶ ὁ δῆμος, δίκαια μὲν ἔφασαν προκαλεῖσθαι Βασιλέα, ἢ κατὰ γνώμην δὲ αὐτοῖς ἔχειν ἃ νῆσον, ὥστε ψήφῳ τῆς βελλῆς. ἀλλὰ τῶν παρ' αὐτοῖς ὀπατριδῶν τινὰς οἰκείοις ἀναλώμασι τὸν εὐλογὸν ἐφαπλίσαντα καταχεῖν, ἔς μὴ δυνάσθαι νῦν βιάζεσθαι. δείσει δὲ πολλῶν χρημάτων, καὶ παρασκευῆς καὶ τῆς τυχεύσεως, ὥστε ἀκόντων τῶν νῆσον ἀφαιρεῖσθαι. ἀλλὰ τὰς χρόνους προῖόντος προνοίᾳ μᾶλλον ἀφελόμενους, καὶ οἰκονομίᾳ ἀποδοῦναι Βασιλεῖ ἀναμφιβόλως. Τοιαῦτά τε εἶπον πρὸς τὰς πρεσβείας Βασιλέως, καὶ ἅμα Ερμίχιον Ἰάκωβον καὶ Πινέλον Ἀνταρῶν, ὄντας ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς

IMPERATOR autem, per id bellum Tarchaniotam immane quantum exegisse, & turbarum, querelarumque plenam esse urbem audiens, convitiatoresque, ac sycophantas captata occasione incredibilia comminisci, bis centenum, imo, ut multi garriebant, ter centenum millium aureorum exactum fuisse, ipso facto os illis obturare decrevit. Mox convocato toto populo Tarchaniotam imperatae pecuniae rationem poposcit. Reddidit, iis ipsis, qui pensitarant consentientibus, non plus quinquaginta millia exegisse: praeter alia non paulo plura ex aerario publico, & fisco imperatoris, quae in apparatus classis consumpta fuerint. Cum porro animadverteret, necessaria multa propter difficultatem omitti, & tum Romanos ad conferendum de suo parum faciles, publicaue vestigalia omnino defecisse, tributa prius inusitata imposuit: ut oneraria quaelibet frumentum in extera regione coemptum advectans, pro medio medimno aureum dimidium aerario penderet, & pro fructibus proportionem similiter. Agriculae pro quinquaginta congiis vini, aureum persolverent. Qui a rusticis mercarentur, duplum darent: non solum ut copiosiores: sed quod etiam citra laborem ipsi ex aliorum laboribus lucra maiora facitarent. Cumque vetus esset lex, ut mercatores singuli aerario decumas solverent, ipse quinquagecumas instituit: unde paulo minus ducentis onerariae brevi tempore Romanis accesserunt, quod antea nunquam factum: valebantque navali potentia: & jam domini maris, ex mercimoniis questum non mediocrem colligebant. Quia vero Chius, ut narravimus, injuste, & contra foedus a Genuensibus teneretur, ad principem eorum (ducem ipsi appellant) ad senatum, populumque imperator legatos misit, insulamque secundum sancta cum Romanis foedera repetivit. Dux, senatus, populusque responderunt, iusta quidem imperatorem postulare: verumtamen insulam non sententia, ac suffragio suo, sed quorundam apud se nobilium, seu patriciorum, qui suis sumptibus classem instruxissent, audacia obtineri, quos in praesens coercere non possent: opus enim fore grandi impensa, & apparatu non minimo: quibus cum carerent, eos insula nequire depellere: sed tempore procedente, industria potius, ac providentia quadam illis ademptam, imperatori haud dubie restitutos. Haec responderunt, & simul Jacobum Her-

Edit. Paris.
pag. 748.

Edit. Paris.
pag. 749.

minium, & Antarum Pinellum de nobilitate, fidei faciendæ miserunt. Imperatori responsum non placuit, voluitque diem præstitui reddendæ insulæ: aut se perjurii ne accusarent, si eam extorquere potuisset. Et conventum est in eam conditionem, ut Latini urbem insulæ, etiam Chium nominatam, ad decennium retinerent, a fruerenturque redditibus, pendentes in annos singulos imperatori duo & viginti aureorum millia. Insuper vexillum imperatorum in urbe pro consuetudine erigerent; Episcopum ex ecclesia Byzantina acciperent, & sabbatis pro more faustum imperatoribus acclamarent: eorumque memoriam sacerdotes in sacrificio missæ frequentarent, nec ab ullo prohiberentur. Reliqua insula tota, cum castellis, & vicis sub imperatore esset: qui præfectum pro arbitratu constitueret: & is Romanos, qui intra urbem versarentur, regeret, privatasque eorumdem controversias disceptaret. Quod si Latinus quispiam Romano, aut Romanus Latino litem intenderet, prætores, seu præfecti, simul jus illis dicerent, & litem secundum alterutrum darent. Post decem vero annos ab occupato a Cantacuzeno Byzantio, Latini Chio penitus excederent. Hæc pacta legati Genuensium cum imperatore inierunt. Simeon vero Beniuzus, eorum qui insulam tenebant facile princeps, ceterique manifeste repugnarunt: præoptantes hostes senatus, populique Genuensis judicari, quam Chio discedere. Dum legati Genuæ versantur, Zybus quidam Chiorum potentissimus, Phocææ veteris præfectus a Genuensibus creatus, quando illis Chius dedebatur (deditione enim ad eos venit, victu defecta, ut diximus) ad imperatorem mittens, primum quidem veniam propter Chium traditam rogabat: id enim non magis nequitia sua, quam necessitate factum. Deinde hortabatur, ne insulam sibi negligendam duceret: nam si parvo adjuvaretur auxilio, se illam Romanis haud operose recuperaturum. Imperator Zybo laudem impertiri, & ob voluntatem adeo propensam magna polliceri: monere tamen, se contineret, donec legati Genua revenirent. Fortassis enim citra dimicationem eam recepturum. Addebat, alienum esse a dignitate sua, de pace, & fœdere legatos mittere, & interim inimica inire consilia, bellumque moliri. Ac melius de se meruisset, si imperatori obtemperasset. Præ cupiditate enim, audaciaque militari non exspectato subsidio, sed suis dumtaxat viribus confisus, periit. Coactis enim, quot maxime licebat, ex Phocæa Romanis, repentino Chium navigavit, & cum Latinis conferto prælio, palam eos vicit, multisque occisis, & Beniuzo principe vulnerato, reliquos intra mœnia compulit. Deo autem aliter statuente, eo ipso die quo pugnatum est, contigit Andream Petrilam Genuensem cum duabus triremibus Smyrna Chium urbem præternavigantem, Byzantium festinare, & audientem cives suos a Zybo obsideri, & in insulam descendere, obsessisque succurrere. Conflictu iterato, & rursus ad Romanos spectante victoria, Zybus animose pugnans, ictu sagittæ moribundus con-

pag. 750.

ἐπιφανῶν πρὸς Βασιλέα πρέσβεις ἐπεμψαν ἰχυρισμένους περὶ τῆς αὐτῶν. Βασιλεὶ δὲ ἐδόκει ἡ ἀπολογία ἐκ ἀρκῆσαι, ἀλλὰ ἀποδεσμίαν τινὰ ἐξῆτει καὶ τὴν ἀποδώσει τὴν νῆσον ἢ μὴ ἐγκαλεῖν ἐπιτορίαν, ἀν αὐτὸς ἀφέλῃται διωκθεὶς. καὶ συνέβησαν, ὥς Λατίνους μὲν τὴν καὶ τὴν νῆσον πόλιν, Χίον καὶ αὐτὴν προσαγορευομένην, ἐπὶ δέκα ἔτεσι κατέχειν, καὶ καρπῶσαι τὰς προσόδους παρέχοντας ἐνιαύσιον τῷ Βασιλεὶ διχιλίους, καὶ μυρίας χρυσῶς. ἐγείρειν δὲ καὶ σημαίαν βασιλικὴν ἐν τῇ πόλει καὶ τὸ ἔδος, καὶ Ἀρχιερέα εἶναι ἐκ τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας κεχειροτονημένον, καὶ δέφημειν τὰς Βασιλέως κατὰ τὰ σάββατα ὡς ἔθος. μνείαν τε αὐτῶν τὰς ἱεράς ἐν ταῖς ἱεροτελεσίαις ποιεῖσθαι, καὶ μηδὲν καλύπτειν παρ' ἐξένου. τὴν δὲ ἄλλην νῆσον ἀπασαν, καὶ τὰ φρούρια, καὶ κώμας ὑπὸ Βασιλέως ἔχεισθαι, καὶ ἄρχοντας αὐτοῖς ὅν ἂν ἐθέλῃ ἐφιστῆναι. τὸν δὲ καὶ τῆς ἐν τῇ Χίῳ πόλεως Ρωμαίων, ἄρχειν. καὶ μὲν Ρωμαῖοι πρὸς Ρωμαίων ὑπὲρ ἰδίῳ ἀδικημάτων ἀμφισβήτησιν ἢ, παρὰ τὸν Ρωμαίων ἄρχοντα δικάζεσθαι, ἀν δὲ Λατίνους πρὸς Ρωμαίων, ἢ τὸ ἐμπάλιν, τὰς δύο ἄρχοντας συσχερομένους, δαλύειν τὴν ἀμφιβολίαν, ἐκαστέρῳ τὸ δικαίον περισώζοντας ὅποτερῳ ἂν προσῇ. μὴ ὅτι δέκα ἔτη, ἐξ ὧν Βασιλεὺς ὁ Καντακυβὸς ἐκράτησε Βυζαντίου ἀριθμῶν παντάπασιν ἀφίσταται Χίη τὰς Λατίνους. Τοιαῦτα μὲν οἱ ἐκ Γενναῆς πρέσβεις συνέθεντο πρὸς Βασιλέα. Βενιζὸς δὲ Σωμεὼν, ὃς τὴν διαφορώτατος τῆς Χίῳ κατεχόντων καὶ οἱ ἄλλοι, ἐπροσέδξαντο τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ φανερώς ἀπέπαινον πολέμιοι μᾶλλον ὑποφίξεσθαι τῆς βελῆς ἐκ τῆς δῆμης Γενναῆς, ἢ Χίη ἀποσῆναι προελόμην. ἐν ᾧ δὲ οἱ Βασιλέως πρέσβεις χρόνῳ ἐν Γενναῖ ἦσαν, Τζυβὸς τις ὁ δυνατώτατος τῆς Χίῳ, Φωκαίας τῆς παλαιᾶς ὑπὸ Γενναίων ἄρχων καταστὰς, ὅτε πρὸς αὐτὰς ἡ Χίος παρεδίδοτο, ὁμολογία ᾗ προσεχώρησαν, ὥστε ἐφημῶ σίτε ἐνδεῖα πεισθέντες. πρὸς Βασιλέα πέμψας, πρῶτα μὲν συγγράμμῳ ἦται ἐπὶ τῇ παραδόσει Χίης, ὡς καὶ κατὰ μᾶλλον, ἢ ἀνάγκη πεπραγμένη. παρήνει ὅ μὴ τῆς νήσου ἀμελεῖν, ὡς ἐμικρὰν παράχοιτο ἐπικερία, ῥαδίως αὐτῆς αὐτῆς Ρωμαίοις ἀνασωσόμενα. Βασιλεὺς δὲ ἐπήγει τὸν Τζυβὸν, καὶ μετὰ ἐπηγγέλλετο τῆς προθυμίας ἕνεκα. ἐκέλευε δὲ τὸν νῦν ἔχον ἀτρεμεῖν, ἄχρις ἂν οἱ ἐν Γενναῖ πρέσβεις ἐπανήξουσιν. ἀδελφὸν ᾗ εἶναι εἰ μὴ χωρὶς κινδύνων ἀπολήφεται τὴν νῆσον ἄλλως τ' ἐδ' αὐτῷ προσῆκον ὃν περὶ τὴν εἰρήνης καὶ σπονδῶν ἐξελέγεσθαι πρεσβύοντα, καὶ πρὸς ἐπιβεβλῆσθαι ταυτῶν καὶ πόλεμον χωρεῖν. καὶ τὴν αὐτὴν βέλτιον εἰ ἐπύθετο τῇ Βασιλέως παραινέσει. ὑπὸ ᾗ προθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὰς κινδύνους, καὶ τὰς μάχας ὁπολμίας μὴ περιμείνας καὶ τὴν ἐκ Βασιλέως ἐπικερία, ἀλλὰ μόνῃ τῇ σφετέρᾳ θάρρησας ἀπώλετο δυνάμει. συναγαγὼν ᾗ ὅσας μάλιστα ἐκ Φωκαίας ἐν τῇ Ρωμαίᾳ, διέπλευσεν ἐπὶ τῇ Χίῳ ἀπρόσδοκίτως. καὶ τῆς Λατίνους συμβαλὼν ἐνέκα κατὰ κράτος. καὶ τειχίρεις ἐποίησεν ἐν Χίῳ πολλῶν πεσόντων, καὶ Βενιζὸς τὸ ἄρχοντος τραυματίαν γενομένην. τὸ Θεὸς δὲ ἐτέρως ταλαντεύοντος, συνέβη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἡ μάχη ἐγενήθητο, Ἀνδρέαν Πετρίλαν ἐκ Γενναῆς ὄντα, ἐαυτὸν ἅμα δυσὶ τριήρεσιν, ἐκ Σμύρνης τὴν Χίον παραπλέοντα πρὸς Βυζαντίον ἐπέγχεσθαι, πυθόμενον δὲ ὡς ὑπὸ Τζυβὸς πολιορκοῖντο ὁμόφυλοι, ἀποβλήσκειν πρὸς τὴν Χίον, καὶ ἐπικερεῖν τοῖς πολιορκημένοις. δευτέρως ὅ μάλιστα γενομένης, καὶ τῆς νίκης αὐτῆς ἀφορώσης πρὸς Ρωμαίους, ὁ Τζυβὸς ἀγωνιζόμενος ἀφύχως, ἔπεισε βίλει

βέλει τρωθείς κατὰ τὴν μάχην, καὶ πάλιν οἱ Λατῖνοι τῆς Χίῃς κύριοι ἦσαν τῷ Φωκαίῳ εἰς τὴν Φώκαιαν περαι-
οθέντων μετὰ τῷ στρατηγῷ τελευτῶν. ὡς καὶ Βασιλεὺς πα-
ρίδοσαν καταχόντες πρότερον τελευτῶν ὑπὸ Γονναίταις ὁ-
σον χρόνον καὶ ἡ Χίος. Βασιλεὺς δ' ἐπεμψεν εἰς Φώκαιαν
Λέοντα τὸν Καλόθετον ἄρχιν, Χίον μὲν ὄντα καὶ αὐτὸν, κατὰ
δὲ τὴν πόλεμιν χρόνον δ' ἦν παρὰ Αποκαύχῃ ἐκβλη-
θέντα τῷ μεγάλῳ Δακῷ, καὶ πολλῶν ὑποσάντα κάκωσιν
διὰ τὴν πρὸς Καντακζυλὸν τὴν Βασιλέα δ'νοϊαν, Τζυβὸν
αὐτὸν ἐκείνῃ καταστήσαντος ἄρχοντα. ὃ καὶ μάλιστα αἴτιον τῆς
Χίῃς ἀπωλείας ἐδόκει γεγενῆσθαι. πολὺ δ' ἐκείνῃ βελ-
τίων ὡς σωσέως ἕνεκα καὶ προμηθείας, καὶ τῷ δευτέρῳ
εἰδέναι τὴν πισυθεῖσαν πόλιν ἀπὸ τῶν πολεμίων. Ῥωμαίοις ἄρτι νῦν κατεχομένῳ.

cidit, & Chius, Phocænsibus post eadem
ducis sui Phocæam reversis, ad Latinos
rediit, quam a se tamdiu obtentam, quam-
diu & urbem Chium, imperatori tradide-
runt. Imperator Phocæam Leonem Calo-
thetum præfectum mittit, qui & ipse Chius
erat, ac belli tempore ab Apocaucho ma-
gno duce in Zybum translata præfectura,
propter studium erga Cantacuzenum ma-
gnopere afflictatus, & insula denique pul-
sus erat, quæ præcipua Chii amittendæ
causa visa est: intelligentia enim, ac pro-
visione futurorum, scientiaque tuendæ ur-
bis sibi creditæ, multum illi præstabat.
Hic Phocæam veniens, eam in fide Roma-
norum usque hodie conservavit.

CAPUT XIII.

*Miser status Peloponnesi. Manuel filius imperatoris prætor eo mittitur: ejus res
gestæ. Conjuratio procerum in illum. Immortales eorum inimicitie. Bellum
in despotam per Lampudium. Victor despotæ victis ignoscit. Ab eo sub Pa-
leologo universi propter unam urbem desciscunt. Rursum ab illo utiliter subi-
guntur. Latini Achajam tenentes, sunt amici ac socii. Laus Manuelis a
moribus.*

ΕΠΕΙ δὲ καὶ Πελοπόννησος διέφθαρτο παντάπασιν
καὶ μόνον ὑπὸ τῶν Περσῶν στόλοις μεγάλοις ἐπι-
όντων, καὶ ὑπὸ Λατίνων τῶν καὶ παρ' Ἑλλήσιν Αχαΐ-
αν λεγομένων κατεχόντων ὑπηκόων ὄντων πρίγκιπι,
ἀλλὰ καὶ μάλλον ὑπὸ σφῶν αὐτῶν διωκεῖς ἀλλήλοις
ἀντικαθιστάμενων, καὶ διαρπαζόντων τὰ ἀλλήλων καὶ
ἀποκτενόντων, καὶ καὶ μὲν ἀτείχιστοι ὑπὸ τῶν ἑξωθεν
ἀνάλωνται πολεμίων. αἱ πόλεις δὲ ὑπὸ τῶν ἐνοικου-
ντων, καὶ παντάπασιν προσεδουλοῦντο ἐκλιπεῖν, πρόνοιαν
τινα αὐτῶν ποιῆσθαι ἐσκέφατο ὁ Βασιλεὺς. μέγιστον
δὲ ἐκ ἔχων, τὸ ὅτι ἐπεμψεν δεσπότην τὸν Μανὴλ
τελήρεσιν ἄρχοντα Πελοποννησίων, καὶ πρόνοιαν ποιη-
σόμενον τὴν δυνατείαν. ὃς ἐλθὼν, πρῶτα μὲν τὰς ἐμ-
φυλίας ἔλυσεν εἰρήσεις. τὰς τε πρῶτας ἀρχομένους κολά-
ζων, ὥσπερ δίκαιον, καὶ τὰς ἄλλας ἐκφοβῶν μὴ τοῖς ὁ-
μοίοις ἐγχειρεῖν. ἔπειτα δ' καὶ πρὸς Λατίνους δέμῃος ἀπον-
δᾶς, ἀβλαβεῖς τὰς οἰκίας ἐξ ἐκείνων διεπύρει, καὶ
πρὸς τὰς βαρβάρους ἀντικαθιστάμενος, καὶ μάχαις πολ-
λαῖς νικήσας, ἔπεισε μὴ πάνυ Πελοποννησίων κατα-
φρονεῖν. ἐξ ὧν αἱ τε πόλεις ἀνερρώννυντο, καὶ ὥσπερ
ἀναφέρειν ἐκ μεγάλων συμφορῶν ἐδόκει, καὶ ἡ χώρα
σωφρονίζετο ἀδείας ἔσης τοῖς ἀγροῖς ἐνδεατρίβειν. καὶ
ἡ Σκυθῶν ἐρημότερα Πελοπόννησος, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
ἐφαίνετο γεωργημένη, καὶ τὴν μελλεσθῆς εὐεξίας ἐκ ἀ-
γεωργείας παρείχετο ἐλπίδας. καὶ μόνον δὲ ταῖς πόλεσι
κοινῇ παρείχετο τὰς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ δὲ τὰς
δυνατὲς ἐποίει τῶν Πελοποννησίων. τοῖς δὲ ἐδὲν
τῶν γινομένων ἠνέκει, ἀλλὰ πάντα μάλλον ἦσαν ἀνε-
κτά, ἢ τὸ μὴ σασιάζειν, καὶ τῷ σφετέρῳ χεῖσθαι ἦδει
ὅσον πρὸς ἀλλήλους μὴ δυνάμενοι διὰ τὸ πρὸς τὸν δε-
σπότην δέος, μᾶλλον γὰρ πάντες ἐπ' αὐτὸν σωσέσθαι
καὶ πόλεμον ἤραυτο κοινῇ. σωσενεύασε δὲ καὶ ἐπιβλητῶν
Λαμπρόδωτος τις ὁ περὶ ταῦτα δεινότερος τῶν Πελοποννη-
σίων: ὃς ἐπειδὴ πρότερον οἱ ἀνδιστάμενοι ἐνέκων, πάντων
αὐτῶν εἶχε ἀποστρεφθεῖς, εἰς ἐσχάτῳ ἤλασε πέναν,
διὰ τῶν τρόπων τὴν μοχθηρίαν, καὶ τὸ περὶ τὸ σα-
Pars III.

QUONIAM vero & Peloponnesus
omnino labefactata erat, non Per-
sis solum, classibus magnis eam invaden-
tibus, & a Latinis, b quam Græci Acha-
jam vocant, occupantibus, & principi
suo parentibus: sed etiam, & quidem am-
plius, a semetipsis, continenter mutuo
belligerantibus, diripientibus, occidenti-
bus: & vicī muris carentes ab externis
hostibus, urbes autem a civibus incolis
vastabantur, ut ab extrema pernicie non
procul abesse viderentur, curam ali-
quam eis impendere imperator cogita-
vit. Majorem autem filium ad manum
non habens, minorem, nempe Manue-
lem despotam, cum triremibus prætorem
Peloponnesiis misit, pro virili iis com-
modaturum. Qui ante omnia civiles dis-
cordias sanavit, punitis earum, ut de-
cuit, auctoribus, & territatis aliis, ne si-
milia conarentur. Postea cum Latinis fœ-
dere composito, suos ab eorum servavit
injuriis, & cum barbaris acie congregiens,
ac sæpe vincens, effecit, ne ita Pello-
ponneses contemnerent. Quibus ex re-
bus & civitates pristinas vires recipie-
bant, & ex magnis calamitatibus respi-
rabant quodammodo: & agris parta secu-
ritate, regio domiciliis frequentabatur:
ac demum Peloponnesus Scythia deser-
tior, brevi culta apparebat, beneque habi-
tura etiam atque etiam sperabatur. Nec
solum urbibus communiter, sed separa-
tim quoque proceribus Peloponnesiacis
benefaciebat, quibus tamen nihil suf-
ficiebat, sed ferre poterant omnia, præ-
terquam non exercere factiones, nec
suis uti moribus. Quare cum id inter-
fe metu despotæ non possent, una men-
te omnes in eum conspirant, pariter-
que arma sumunt. Insidias autem, &
dolos quidam Lampudius machina-
tur, harum artium ex omnibus Pello-
ponnesiis peritissimus: qui ab adver-
sa factione victus, & facultatibus suis
usque ad assem nudatus, ad ultimam
reductus inopiam, propter morum
improbitatem, exercitationem

Edit. Paris.
pag. 751.

Gggg

que in concitandis seditionibus a despota quoque despiciebatur. Ad quem deinde adiens, & cum precibus fidem obstringens, nihil umquam novarum rerum moliturum, sed ejus cupidissimum semper fore, ab eo susceptus, atque in priorem statum restitutus est, multæque ad opes exaggerandas illi occasiones datæ, ut jam potentia adversariis exæquaretur. Nec enim vel secundæ, vel turbidæ res, nec tempus omnia consumens mutua illorum odia valet consumere, sed usque ad mortem inimicitias gerunt: & post mortem velut patrimonium quoddam filiis simultatem cum aliquibus relinquunt: & ac Lycurgi legum parum observantes, uni tantum Solonis studiose obediunt, notantis infamia cives qui in seditione neutrarum partium fuissent. Despota vero, propter Persarum deprædationes (quas multas, & assiduas terra marique pauci ex Asia trajicientes inferebant) judicante triremes comparandas, quibus insula circumnavigaretur, & piratæ arcerentur, cum id pro utili placeret omnibus, & in id pecuniam conferri viritum oporteret, Lampudius munus exactionis, ut præ cæteris universis ob experientiam, & amorem erga illum melius eo functurus, multis precibus sibi a despota ultro deposcit: nactusque potestatem totam Peloponnesum obiens, animos ad arma in eum sollicitat; urbibus, ac vicis omnibus voluntariam servitutem exprobrat: eos majorum suorum dissimiles, ad asserendam libertatem torpere, ac mancipiorum instar agi se, ferrique a despota perpeti. Sic tandem peræque omnibus armorum corripiendorum auctor fuit, affirmans, aut nihil ipsum contra universitatem valiturum: sed Peloponneso relicta fugituum, contentum servasse animam: aut si maneat, cum bello undique coarctetur, periturum. Sic illos seduxit, communeque pactum proposuit, ut omnes eodem die suos præfectos aggressi, primum quidem illos in potestate haberent: deinde in despota jam imbecilliore infestis irent. Acta transacta ex illius consilio omnia. Uno enim, eodemque die sub jugum missi omnes, qui urbibus, aut vicis præerant. Post undequaque conflata ingens peditum equitumque vis, Lampudio, & potentioribus præeuntibus in despota tendit. Is cum suis, quotquot Byzantio adduxerat (adduxerat autem circiter trecentos, selectos omnes) paucisque conductitiis Acarnanibus contra Peloponnesios procedit: qui ne in conspectum quidem hostium venire sustinentes, in fugam versi, & oppidatim dilapsi sunt. Tum de his alii quidem in ejus fidem statim se tradidere, veniam poscentes, quam mox consequebantur: alii, quibus ad studium rerum novarum plus inerat audaciæ, urbibus occupatis, despota non admittebant, stolidè profecto: qui enim omnes simul resistere non poterant, hi per cohorticulas dissipati, victoriam sibi pollicebantur. Tandem aliquando & ipsi tot perlatis incommodis, & incursionibus, direptionibusque assidujs, oculos aperuerunt, & petita venia in despota auctoritatem concesserunt. Ille ignoscere omnibus, nec eos odisse magis, quam ut amentes miserari: qui cum sine periculo servari possent, iniqua viribus conati, se-

στιάειν ἐξησκήσθαι, καὶ ὑπὸ τῷ δεσπότη παροφθαίς, εἴτα προσελθὼν καὶ δευθεῖς, ἐπίσει παραχόμενος ὡς ἐδὲν ἐδέποτε νεωτερίσειν, ἀλλ' ὄντως καὶ τῷ φιλοτύων ἄγαν μὲν, ἀνελαμβάνετό τε, καὶ εἰς τὴν προτέρων τύχην ἦγετο, πολλὰς ἀφορμὰς εἰς τὸ πλετεῖν παρεχομένου τῷ δεσπότη. καὶ πρὸς τὰς ἀντιπάλους ἀξιόμαχος ἦδη ἦν. ἔπε δὲ κακοπραγία, ἔτ' ὀνήμεία, ἔπε χρόνος ὁ πάντα λύων ἐκλύειν δυνάται αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐχθρὰν. ἀλλὰ ὅτε βίη τε πολέμοιοι εἰσὶν ἀλλήλοις, καὶ μὴ τελευτῶν ὥστερ τινα πατρῶον κληρὸν καταλειπόντες τοῖς παισὶ τῷ πρὸς τινὰς διαφοράν. καὶ τῷ Λυκέρῳ νόμων πάντων ἀμειλίψαντες. ἐνὸς μόνου τῷ Σόλωνος ἐξέχονται τῷ Ἀθηναίᾳ ἀκριβῶς, ὅς ἀτίμως ποιεῖ τῷ πολιτῷ τὰς ἐν εἰσέει μηδεμίᾳ μερίδι προσκειμένους. τῷ δεσπότη δὲ ὅτε τὰς λησείας τῷ Περσῶν, ἐποιοῦντο ὅτε πολλὰς καὶ συνεχεῖς ἐκ τῆς Ἀσίας παραεισέμφοι ὀλίγοι, καὶ κατὰ θάλασσαν δεῖν οἰομένης τελεῖν κατασκαδύειν ἐφ' ᾧ περιπλέοιεν τὴν νῆσον, καὶ καλύοιεν τὰς πειρατὰς, ἐπεὶ πᾶσι λυσιτελεῖν ἐδόκει, καὶ εἴδει πάντας χρήματα εἰσφέρειν, ὁ Λαμπρόδωτος ὑπέρχεται τὴν εἰσπραξίν ἐκοντὶ, πολλὰ τῷ δεσπότη δευθεῖς ὡς τῷ ἄλλων μᾶλλον αὐτὸς καταπραξόμενος βέλτιον ὅτε τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν πρὸς ἐκείνους ὀνοίαν. ἀδείας δὲ τυχεῖν, τὴν Πελοπόννησον ἅπασαν περιῶν, ἐξεπολέμησε τῷ δεσπότη. καὶ πόλεσιν ἀπάσαις, καὶ κάμαις τὴν ἐτελοδελίαν ὀνειδίζων, καὶ τὸ μὴ ἀξίως τὴν προγόνων ἐπὶ τὴν ἐλδοθεῖαν προδυμεῖσθαι, ἀλλ' ὥστερ ἀνδράποδα ἀνέχεσθαι, ἀγεσθαι, καὶ φέρεσθαι ὑπὸ τῷ δεσπότη, καὶ τέλος πάντας ἐπειθεῖν ὁμοίως τῷ δεσπότη πολεμεῖν. ἰχυριζόμενος, ὡς ἡ ἐκ ἀντιχρήσει κοινὴ πρὸς πάντας πολέμων, ἀλλὰ φεύεται καταλιπὼν τὴν Πελοπόννησον, ἀγαπητὸν ἡγόμενος τὸ σώζεσθαι, ἢ διαφθαρήσθαι μένων, πανταχόθεν τῷ πολέμῳ περιρρίοντος. ἔτω μὲν ἐκείνης ἐπειθεῖ, καὶ πᾶσιν ἔδωκε σὺν θυμῳ κοινόν, ἵν' ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ τοῖς σοφίσιν ἄρχοι πάντες ἐπιδήμιοι, πρῶτον μὲν αὐτῷ κρατήσωσιν, ἔπειτα ἐπιστρατεύσωσι δεσπότη, ἀδυνεστέρῳ γεγνημένῳ ἦδη. ἔπειτα τὴν ἐκείνην παραινέσιν πάντα ἐτελεῖτο. ἡμέρᾳ δὲ τῇ αὐτῇ πάντων ἐκράτησαν ὅσοι πόλεων ἦρχον ἢ κάμων. ἔπειτα ἀπανταχόθεν ἀθροίζοντες παμπληθεῖς πεζοὶ τε καὶ ἵππεις. ἐπήσαν δεσπότη, Λαμπρόδωτος μὲν τῷ ἄλλων τῷ δυνατωτέρῳ ἡγόμενος. δεσπότης δὲ τὰς ἰδίᾳ ἐφοπλίσας ὅσοι εἶποντο ἐκ βυζαντίας περὶ τελακοσίους ὄντας λογάδας πάντας, ἀντεπεξῆναι τοῖς Πελοποννησίοις, ἔμειδοφόρος ἔχων ὀλίγους Ἀκαρνανίας. οἱ δὲ ἐδὲ εἰς ὅσον ὑπομείναντες ἐλθεῖν, εἰς φυγὴν τε ἐτράποντο, καὶ διελύθησαν καὶ πόλεις. ἔπειτα οἱ μὲν αὐτίκα πρὸς ἐχώρου παραιτήμφοι, καὶ ἐτύγχανον συγγνώμης. ὅσοι δὲ ἦσαν τολμηρότεροι πρὸς νεωτερισμὸς, τὰς πόλεις καταχόντες, ἐκ ἐδέχοντο δεσπότην. ἀνοήτως οἱ δὲ ὅμῃ σύμπαντες ἀντιχεῖν ἐκ ἡδυήθησαν, ἔτοι κατ' ὀλίγους διαμεδέντες, ἡλπίσαν περιγενήσθαι. ὕστερον μὲν τοῖς καὶ αὐτοῖς μὴ πολλὴν κάκωσιν, καὶ τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομὰς, καὶ λεηλασίας τὸ σωοῖσθαι συνιδόντες, προσεχώρου τῷ δεσπότη δέοιμοι τυχεῖν συγγνώμης. ὁ δὲ παρείχετο πᾶσιν, οὐ μισῶν μᾶλλον, ἢ τῆς ἀνοίας ἐλεῶν, ὅτι ἀκινδυνῶς σώζεσθαι ἐνόν, ἀπώ-

Edit. Paris.
pag. 752.

λοντο τοῖς ὑπὲρ δυνάμιν ἐπιχειροῦντες. ἡσύχασαν δὲ χρόνον ἐκ ὀλίγον, ἥ ὑπὸ δεσπότη δαλείαν, ἔμῃλλον ὑπ' ἐγνωμοσύνης δὲ μαρῶς φέροντες ὅσον ὑπὸ δέας. τὰ πρὸς ἀλλήλους δὲ τὸ Βασιλέων αὐτοῖς πολέμῃ ἀναρρίπιδέντος, καὶ τὰ νῦν βασιλέως τῷ Παλαιολόγῃ τὸ πρᾶγμα ἄρξαντος, αὐτοῖς οἱ Πελοποννήσιοι δὲ τὸ Βασιλέα τὸ πατέρα πεπαῦσθαι τὴν ἀρχῇ, διωθήσεσθαι τι πλέον οἰηθέντες, ἄλλως τε καὶ τὴν Ἀσάνη τὴν Ἰσακίαν ἡνὶ ἐναγόντων πρὸς τὸν πόλεμον, οἱ ἦσαν ἐκεῖ ὑπὸ Βασιλέως τῷ νῦν ἐπιτροπύειν πεμφθέντες τὸν Πελοποννήσιον, σύμπαντες ὁμῶς ἀπέστησαν δεσπότη, πλὴν μίαν πόλεως ἧς φρενὰ κατεῖχε ἡ ἀκρόπολιν ἀνάλωτον ἔσσαν δὲ καρτερότητα τῷ τε φυσικῷ, καὶ τῷ κατεσκευασμένῳ. ὁ δὲ τῇ σφετέρᾳ χρώμενος δυνάμει μόνη, αὐτοῖς τε ἐκράτει συμπάντων, καὶ τοῖς ὅπλοις χρώμενος κατεδουλοῦτο. ἐξ ἐκείνης δὲ παντάπασιν ἀπειπόντες τὸ ἐκεῖναι πολεμεῖν, τῷ τε πρὸς ἀλλήλους ἀσπάζονται εἰρήνῃ, καὶ τὸ πρὸς ἐκεῖνον ὄνομα, καὶ τὰ μέγιστα ὠφέλιμα ἐκ τῆς ἐπὶ γεωργίας τραπόμην, καὶ βοσκημάτων ἐπιμέλειαν, καὶ κτήσεις ἐκτίσαντο ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλὰς, πρὸτερον κατ' ὃν δεσπότης ἀφικτο χρόνον ἐδεδότος ὄντος πλὴν τῆς πόλεως, καὶ τῶν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας διεφθαρμένων. Λατῖνοι δὲ οἱ πρίγκιπι ὑπὸ ἡγετοῦ, πρῶτα μὲν καὶ αὐτοὶ ὠρμήντο δεσπότη πολεμεῖν, καὶ κακῶς ποιεῖν τὰς πόλεις, ἐδὲ πρότερον ἀμελουῦντες. εἰς τουλάχιστον δὲ ἅπαν τὸ πόλεμον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐκεῖνοις περιέστη. μᾶλλον δὲ αὐτοὶ κακῶς ἔπαχον καὶ τὸν πόλεμον. συσιδόντες δὲ αὐτοῖς ἐκ ὀλίγα λυμαινόμενον τὸν πόλεμον, πρεσβείας ποιησάμενοι, καὶ πολλὰ δεσπότη δεινότες, ἐπεισαν δέσσαι πρὸς αὐτὰς ἀπονδὰς εἰρήνικας, ὥς τε εἶναι ὑπηκόους μὲν πρίγκιπι, αὐτῷ δὲ φίλος καὶ συμμάχος, καὶ ἔνδον τε Πελοποννήσιον προθύμως συμμαχεῖν ἢ ἂν δέοιτο αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκείων τρεφομένων, καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων. ὅθεν μαχόμενοι τε πρὸς Πέρσας ναυσὶν ἐπιστρατεύοντες πολλὰς σινεμάχησαν, καὶ πολλῶν αὐτῶν τροπαίων ἐκοινώνησαν καὶ βαρβάρων, καὶ εἰς Βοιωτίαν σιτισέβαλον πρὸς τινὰ τῶν ἐκεῖ δυναστεύοντων Λατίνων πολεμουῦντι Ρουμζέρλῳ Ντελωρίαν προσαγορεύοντον, πολλὰ τε ὄνομα πρὸς αὐτὸν ἐκτίσαντο διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἣ τὸ φιλόλητος. ἐν χρόνῳ δὲ ἡδὴ ἐκ ὀλίγου ἐδέποτε ἐδὲν ἐφάνη τῶν ἐπηγγελμένων ἐφελκόμενος. ὅθεν ἐδὲ, ὅρκων δέονται, ὡς τι δέονται ἐκείνους. ἀλλ' ἀξίόχρεως αὐτοῖς πρὸς πίσιν, καὶ λόγος προῖε μῦθος ἀπλῶς ἢ μὲν οὐκ Πελοπόννησος ἔτις ἄγεται μέχρι νῦν ὑπὸ δεσπότη Μανηλ τῷ Καντακζῳ πολλὰ ὠφελημένη ἐκ τῶν τοῖς πολεμίοις ἀντήτος ἄχει νῦν διατετέλεκε, ἣ τοῖς ὑπηκόοις προσπνῆς καὶ κηδεμονικός.

se perditum iverant. Nec diu requierunt, quod despota imperium non tam propter æquanimittatem libentes, quam cum timore nolentes sufferrent; & bello inter imperatores resuscitato, junioreque imperatore Palæologo rerum potente, rursum, quia pater imperio se abdicasset, plus se posse confisi: & insuper Asanis Isaci filiis, qui illuc a Palæologo ad insulam procurandam missi erant, ad arma eos revocantibus, universi simul a despota, præter unicam urbem, cujus præsidarii milites arcem natura loci, & opere inexpugnabilem tenebant, defecerunt. Cæterum despota suis dumtaxat copiis, & armis denuo subjugavit omnes. Ex illo bellum adversus eum penitus valere jubentes, ad pacem, ipsumque colendum se dederunt, plurimumque inde emolumenti senserunt; quando & arvis imperare, & pecuariam facere, & possessiones, ac fundos multos acquirere licebat, cum prius, despota adveniente, præter urbes, & has seditionibus, ac discordiis intestinis ægras, ac depositas nihil fuisset. Latini vero principi subiecti, primum quidem & ipsi despota armis aggredi constituerant, & infestare urbes, quod nec ante omiserant. Verum tota audacia brevi tempore secus cessit: ipsi enim bello potius afflicti sunt vehementer. Quod cum intelligerent, per legatos obnixè precantes, a despota pacis fœdus impetrarunt, ut in ditione quidem ac potestate principis, ipsius autem amici, ac socii essent: & sicubi eorum operam in insula, & extra insulam requireret, prompte illum suis stipendiis militantes adjuvarent. Hinc & contra Persas prædones sæpius ei auxilium tulerunt, multaque cum eo contra barbaros trophæa statuerunt: & in Bæotiam contra quemdam e Latinis dynastam Runtzerem de Loria appellatum, una irruperunt: deque morum suavitatem, & fidelitatem eximie illum dilexerunt. Jam enim pridem nullius promissi fidem fefellisse compertus est. Unde si quid eo egent, ejus tamen jurejurando non egent, a cum ad fidem verbum ipsius nudum sufficiat, Peloponnesus itaque a Manuele Cantacuzeni filio multis cummulata bonis (ob quæ usque hodie ab hostibus invicta manet) ab eodem mansuete, & cum sollicitudine erga subiectos etiam nunc administratur.

Edit. Paris.
pag. 753.

CAPUT XIV.

Legatio ad Sultanum Egypti pro Christianis: citra cujus assensum non poterant episcopi restitui. Patriarcha Hierosolymitanus accusatur, gradu movetur, fame cruciatur, ad Cantacuzenum confugere nitens, Galatarum invitationem, & minas contemnit, hostibus traditur. Patriarchæ in eum humanitas, postea inhumanitas: a Cantacuzeno liberaliter habetur: ad Sultanum legatus mittitur: per eundem sedi suæ restituitur. Litteræ ejusdem ad imperatorem. In fine laus Cantacuzeni.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ καὶ πρὸς τὸν Αἰγύπτου καὶ Συρίας, καὶ Ἰερουσαλὴμ Σουλτάν ὑπὲρ τῆς ἐκεῖ
Pars III.

JAM vero imperator ad Egypti, Syriæ, & Judææ Sultanum legationem
G g g g ij

pro illarum regionum Christianis misit. Legati erant Manuel Sergopolus, civis Byzantius, & Hierosolymitanus patriarcha Lazarus, quem concessu ac mandato Sultani in sedem restitui oportebat: 14 aliter quippe non erat licitum quemquam episcoporum per urbes hisce barbaris subditas restituere: sic Deo permittente, ob multa quæ in ipsum peccavimus, & etiamnum peccamus nos, qui a Christo nomen ducimus. Hic namque patriarcha, adhuc Andronico imperatore superstiti, a coepiscopis in sancta civitate, ut mos est, electus, postea Byzantium ab imperatore confirmandus venit. Tum Gerasimus monachus indidem profectus, cum aliis quibusdam audaciæ suæ satellitibus, patriarcham in iis calumniose accusat, ob quæ gradu movendus videbatur. Imperator nec statim patriarchatum propter Gerasimi accusationem ei abrogat: nec audita omnino pro falsis ducit: sed Byzantii manere jubet, donec ejus causa cognoscatur: interim legationem ad Sultanium cum de aliis necessariis quibusdam, tum de Christianis in Ægypto: nec minus de hoc etiam patriarcha mittit: & legatis mandat, ut, cum in Palæstina fuerint, una cum episcopis in ejus res inquirent. Per id tempus defuncto imperatore, & bello contra Cantacuzenum excitato, etiam Lazarus Cantacuzenismi suspectus, a Joanne patriarcha nec synodum, nec aliquid aliud legibus præscriptorum quærente, indicta causa condemnatur, & in ejus locum Gerasimus accusator, episcopus sanctæ civitatis contra fas eligitur. Lazarus patriarcha tali se ignominia prorsus immerentem affectum intuens, nec probabilis de causa, sed propter odium duntaxat, quo in Cantacuzenum fervebant, hæc pati prætereā nihil pene sustentando corpori necessarium sibi, tamquam rejectamento præberi, seque tenuissimo cibo ali, & egerē rebus omnibus, ecquid ad Cantacuzenum imperatorem Didymotichum ex occidentē redeuntem transfugeret, secum deliberat, probatoque consilio, Galatam Latinorum oppidum vadens, modum capat, quo ad illum pervenire queat. Archontes Byzantii comperta ejus fuga, patriarcha Joanne conscio Galatam mittunt, Hierosolymorum patriarcham deducunt. 15 Galatæi optionem illi integram relinquunt, aut secum communicare in dogmatis, & de cætero inter ipsos habitare, quem & ipsi nunc beneficentissime tractaturi, & Romæ episcopus postea magnis meritis profecturus, suisque episcopis annumeraturus sit: aut (quod minabatur) petentibus tradi, a quibus immania pateretur. Ille vero non tantum terrebarur comminationibus, quantum eorum ridebat stultitiam, qui minutorum & despicabilium bonorum promissis a patriis eum institutis se aversuros sperarent: contraque & ipse pollicebatur, facilius se illos ab adulterinis dogmatis revocaturum, quam ut ipse cum illis, aut ingentium bonorum sponsonibus, aut teterrimorum suppliciorum minis, simul in errorem abriperetur. Galatæi ut obfirmatum, ac præfractum viderunt, vinctum petentibus transdiderunt: qui eum ad patriarcham, a quo crudeliter accipiendus putabatur, deduxerunt. Atqui is virtutem viri reveritus (neque enim nescie-

Edit. Parlf.
pag. 755.

νη Χριστιανῶν πρεσβείαν ἐποιεῖτο. πρεσβύται δ' ἦσαν ἐκ τῆς Βυζαντίου πολιτῶν ὁ Σεργόπυλος Μανυήλ, καὶ ὁ Ἱεροσολύμων Πατριάρχης Λάζαρος. ὃν ἔδει προσάγματι Σηλατῶν εἰς τὸν θρόνον ἀποκαταστῆναι. Ἀλλ' ὅτε ἐξέειν ἐδέξατο τῶν καὶ τὰς πόλεις ἐπισκόπων αὐτῶν δαυλόσι ταῖς τοῖς βαρβάροις, ἔτι συγκεχωρηκότος τῷ Θεῷ καὶ τὸ πολλὰ ἡμᾶς τὸς καλυμένους ὑπὸ χειρὸς αὐτῶν προσκεκρυμέναι, καὶ προσκρῖναι ἄχει νῦν. ἔτος δ' ὃν ὁ Πατριάρχης ἐτι βασιλέως Ἀνδρονίκου περιόπτος ὑπὸ τῶν συνεπισκόπων ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει χειροτονήσας, ὡς περ ἔθος, εἰς Βυζάντιον ἔπειτα ἀφίκετο πρεσβυτησιόμοσος καὶ παρὰ βασιλέως. Γερασίου δὲ τινος μοναχῆς ἐκείθεν ὠρμημένους, καὶ ἄλλων τινῶν πρὸς τὸ πόλμημα συναρμομένους, τὸν Πατριάρχην πρὸς συκοφαντίαν τινὰ αἰτιωμένους, δι' αὐτὸν δὲ καὶ καὶ ὁποιοῦνται, ὅτι ἔτι ἔχον ὁ βασιλεὺς, ὡς τε αὐτὸν καὶ τὰς τῶν αὐτοῦ Γερασίου δόπο χειροτονεῖν, ἔτι παντάπασιν ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας, πρεσβείαν ἐποιεῖτο πρὸς Σηλατῶν ἅμα μὲν καὶ τινῶν πρὸς ἀναγκαιῶν ἄλλων, καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν, ἐχόντων δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ Πατριάρχῃ. καὶ ἐκέλευε τοῖς πρεσβύταις ἐν Παλαιστίνῃ γενομένοις, ἐξετάζειν τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τῶν ἐπισκόπων. τὸ βασιλεὺς δὲ ἐν τῇ μετὰ χρόνον τελευτήσας, καὶ τὸ πρὸς βασιλέα τὸν Κωνσταντινουπόλεως πολέμους κενημένους, καὶ ὁ Πατριάρχης Λάζαρος ὑποπτόμενος ἤρῃσθαι τὰ ἐκείθεν, ὑπὸ Πατριάρχῃ τῷ Ἰωάννῃ ἐρήμιῳ κατεψηφίσθη, ὅτι ἐλέγχων, οὐτε συνόδου, οὐτε τινος ἑτέρου τῶν νομίμων δευτέρους. αὐτὸν ἐκείθεν δὲ ὁ κατηγορῶν Γερασίμος ἐπισκοπὸς τῆς ἀγίας παρατάμενος ἐχειροτονεῖτο πόλεως. Λάζαρος δὲ ὁ Πατριάρχης οὕτως ἰδὼν ἑαυτὸν ἀτιμωθέντα ἐπ' ἐδεμῖα τὸ ὄλογον αἰτία κενημένους, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς βασιλέα μόνον ἔχοντος, ἄλλως δ' ὅτι καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἐχορήγου ἐδὲν ὡς ἀπαρρημένους, καὶ γλῆχρας διέειν, καὶ τῶν πρὸς τῶν χρεῖαν ἐνδεῶς, ἐσκίπτετο πρὸς Κωνσταντινουπόλιν τὸν βασιλέα καὶ διδράσκεν μετὰ τῶν ἐπ' ἀνάδοχον εἰς διδυμότηχον ἐν τῇ ἐσπέρᾳ. ἔτι δὲ δόξαν, πρὸς Γαλατῶν τὸ Λατίνων φράσειον διαβάς, τρόπον ἐπέζητει, κατ' ὃν ἀφίξεται εἰς βασιλέα, οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ ἄρχοντες φάσαντες τὸν δρασμόν, καὶ Πατριάρχῃ τῷ Ἰωάννῃ, πρὸς τὸν εἰς Γαλατῶν, ἐκέλευον Λατίνους Πατριάρχην αὐτοῖς τὸν Ἱεροσολύμων ἐκδιδόναι. αὐτὸν δ' αἰρεσὶν αὐτῶν πρεσβύταις, ἢ κοινωνεῖν αὐτοῖς πρὸς τὸν δογματικὸν καὶ ἁφροδῆν, καὶ τὸ ἐπίλοιπον συνεῖναι χρόνον, ὡς νῦν τε αὐτὸν πολλὰ φιλοτιμίαν περὶ τὸ εἰς αὐτὸν ὁποίας ἐπιδεικνόμενος, καὶ τὸν Ρώμης ἐπισκόπου ὕστερον δὲ ἐργετήσας τοῦ μεγάλου, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν συναρτημένους ἐπισκόποις, ἢ πείλους ἐκδιδόναι τοῖς αἰτίαι, ὅς ὃν πέσεται ἀνήκεστα. Οὗ δὲ, ὅτι πρὸς τὸν εἰσεσε τὰς ἀπειλὰς, ὅσον τὸ ἐκείνων ἀνοίας κατεγέλα, εἰ μικρῶν ἔνεκα καὶ ὁ καταφρονητῶν τὸ πατρίαν δόξης ἠλπίσαν ἄποσῃσιν. ἀντηπέλυσεν τε καὶ αὐτὸς, ὡς ῥᾶον συναπαχθεῖν, ἢ μεγάλας ἀγαθῶν ἐπαγγελίας, ἢ τὸ πᾶν φοβερωτάτων ἀπειλῶν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἀμεταθέτως εἶδον ἔχοντα, δεσμώτῳ ἐκείδοντι τοῖς αἰτίαι. οἱ δὲ ἤγαγον πρὸς Πατριάρχην, προσδόναι ὅσον ἀφελανθρώπων χηρίσθαι αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν ἀρετῶν τῶν ἀνδρῶν αἰδέσθεις, ἐδὲ γὰρ ἠγνόησαν

ὅσα ἀντεῖπε τοῖς Λατίνοις ἐπὶ τῇ κοινῇ ἀποκαταστάσει, ὅς ὡς μάλλον εἴλετο ὑποταγεῖν, ἢ τῇ πατρὸς δόξῃ ὑποταγεῖν, προσιδόντι τῇ ὑπέσθῃ, καὶ προσαγορεύσας ἡμέρας ἐπὶ προσκυνώσας, παρεκάθισέ τε καὶ ὁμιλίας ἡξίωσε ἀρεπείας φίλων, ὁμολογητῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑποκαλῶν. ἔπειτα ἀπέπεμψε εἰς τὴν οἰκίαν, ὅδε ἴχνος ἐπιδεδειγμένος δυσμενείας, ἀπονοίας καὶ ἡξίωσης ὑπερημίας. Διὸ καὶ μὴ μικρὸν ἐπεὶ ὑπὲρ ἐνδείας οὐ μετρίως ἐπείχετο, ὥχετο ὑποδράς πρὸς Βασιλέα, καὶ τὸν τε ἐπὶ λοιπὸν τῆς πολέμου χρόνον συνὺ φροντίδος ἀξιοῦμενος. καὶ μὴ τὸ πάντων Κύριον καταστῆναι, εἰς Βυζάντιον ἐπαμειβόμενος, πολλὰς παρὰ Βασιλέως ἀπὸ πῆλιν ἀπονοίας. Τῶτον δὲ τῇ Πατριάρχῃ μὴ Σεργὸν πάλαι ὕπερον πρὸς τὸν Σουλτάν Ἀγγύπτου πέμψας πρεσβευτῶν, ἀλλὰ τε ἡξίου τῇ Σουλτάν ποιῆν, ἀέλουσιτέλει τοῖς ἐκεί Χερσιανοῖς, καὶ τῇ Πατριάρχῃ εἰς τὸν θρόνον ὑποκαταστῆσαι, τῇ παρανόμως ἐπισκοποῦντα ἀπελάσαντα Γεράσιμον. Σουλτάν ὅτε τὰ τε ἄλλα φιλοτίμως πρὸς τῇ Βασιλείᾳ πρεσβείαν διετέθει, καὶ πάντα ἐξελπίζοντες ἐδίδοντο οἱ πρεσβευταί, πολλὴν χάριν ὁμολογῶν περὶ τῇ εἰς αὐτὸν πρεσβείᾳ. ὡς δὲ θαυμάσιον ἄτινα περὶ Βασιλέως πεπισμύμενος, καὶ τῇ παντὸς ἐτιμῆτο τῇ πρὸς αὐτὸν φιλίᾳ, καὶ τῇ Πατριάρχῃ πρὸς τῇ ἁγίᾳ πόλιν πέμψας, ἐκέλευε τοῖς ἐκείσε τῷ βαρβάρων ἄρχῃ, τὸν μὲν Γεράσιμον ἀπελαύνειν, Λάζαρον δὲ τῇ Πατριάρχῃ ἄγειν καὶ τιμῆς, καὶ μηδὲν αὐτῷ παρενοχλεῖν τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ Χερσιανοῖς ἐπισκοποῦντι. Ἐπεμπε δὲ καὶ πρὸς Βασιλέα γράμματι ὥτως ἔχοντα ἐν λέξει. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλεοῦντος, καὶ ἐλεήμονος. Μακρομερόσοι ὁ Θεὸς ὁ Ὑψίστος πάντοτε τῆς ἡμέρας τῇ βασιλείᾳ τῇ μεγάλῃ, τῇ ἀεργετικῇ, τῇ φρονίμῃ, τῇ λείοντος, τῇ ἀνδρείῳ, τῇ ἐν πολέμοις ὁρμητικῇ, εἰς ὃν ἐδυνάται τις σταθῆναι ἐμπροσθεν αὐτοῦ, τῇ σοφίᾳ εἰς τὸ δόγμα αὐτοῦ, τῇ δικαιοσύνῃ εἰς τὸν τόπον καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ, τῇ θεμελίῳ τῇ πίστεως καὶ τῇ δόγματι τῷ Χερσιανῶν, τῇ κίονος τῇ ἀσείεσσι ἀπάντων τῷ βεβαπτισμένων, τῇ βοηθῇ τῷ δογματῶν τοῦ Χερσι, τῇ σπῆτι τῷ Μακεδόνων, τοῦ Σαμψῶν, τῇ Βασιλείᾳ τῷ Εὐβύων, τῇ Βασιλείᾳ τῷ Βελγάρων, τῇ Ασασίων, τῷ Βλάχων, τῷ Ρώσων, καὶ τῇ Ἀλανῶν, τῇ τιμῇ τῇ δόγματι τῇ Ἰβήρων, καὶ τῇ Σύρων, τῇ κληρονομίᾳ τῇ Βασιλείᾳ τῇ γῆς αὐτῆς, τῇ αὐθεντίᾳ τῷ θαλασσῶν, καὶ τῇ ποταμῶν τῇ μεγάλων, καὶ τῇ ῥήσων, Ἀγγέλου Κομνηνοῦ Παλαιολόγου τῇ Κωνσταντινῶν. Πάντοτε ἡ Βασιλεία σε τὸ δέλημα αὐτὸ νὰ τὸ ζητῇ ὑποτῇ Σουλτανικῇ ὁξείᾳς με, καὶ ἀπὸ τῇ ὁσπῆτιόν μες τὸ ἡγιασμένον καὶ πεφωτισμένον, ὅς ὡς ἐχορῇ πᾶσαν δυνάμιν νὰ πληρῶμεν τῇ ἀγάπῃ τῇ Βασιλείᾳ σε, καὶ καθὼς δέσκειτο τῇ προγόνων τῇ Βασιλείᾳ σε μὴ τῇ προγόνων τῇ Σουλτανικῇ ὁξείᾳς με, καὶ καθὼς ἐπληρῶτο ἡ ὁρεξίς τῇ Βασιλείᾳ τῇ προγόνων τῇ Βασιλείᾳ σε ὑπὸ τῇ αὐθεντίας μας, καὶ νύ χαρίζομαι μας πάντοτε ἐκεῖνοι, καὶ ἐπεμψαν εἰς τὴν ἡγιασμένῃ αὐλῇ μας, καὶ συνετύχαινάν μας, ὥστε πάλιν νὰ ἀεργεῖται ἡ ἀγάπη τῇ Βασιλείᾳ σε, καὶ νὰ πληρῶται ἡ ὁρεξίς αὐτῆς ἀπὸ τῇ αὐθεντίας μας. καὶ διότι ἀπεκόπη, καὶ ἐμάκρυνεν ἡ συνήθεια, ἐκείνη, ἀπεσάλη ἡ γραφὴ αὐτὴ ἀπὸ ἐμᾶς καὶ ἀναγνώσῃ ἐμπροσθεν εἰς τὴν μέγαν Βασιλέα, εἰς ἔπαινον τῇ προτέρᾳ φιλίᾳ, καὶ εἰς παρακίνησιν τῇ ζητημάτων, ὅτι πάντοτε μὴ χάρις νὰ εἶναι πεπληρωμένα, καὶ περισσότερα νὰ γίνωνται, καὶ τὸ ἥλθε ἀπὸ ἐσᾶς εἰς τὴν πλατυσμόν τῇ καλωσύνης μας τῇ γλυκύτατον, νὰ

bat, quantopere Latinis ad communionem religionis eum allicientibus repugnasset, neque quomodo mori maluerit, quam a patrum suorum recto sensu discedere) accedenti assurrexit, humaniterque, ac leniter salutatum, assidere sibi iussit, & amanter cum eo sermonem miscens, & confessorem appellavit. Post in domum designatam dimisit, nec minimo malevolentis animi dato indicio: nulla autem cura dignatus est. Quamobrem paulo post cum egestate admodum premeretur, ad imperatorem confugiens, per reliquum belli tempus apud eum diversatus, ejusdem liberalitate, procurationeque etiam Byzantii, postquam ille imperium obtinuit, usus est. Hunc ergo patriarcham cum Sergopulo postmodum ad Sultanum Ægypti legans, simul alia ab eo petebat pro Christianis illic degentibus: simul, ut patriarcham dejecto Gerasimo contra jus & fas episcopatum gerente, in sedem suam reponeret. Sultanus & ad cætera quod attinet, honorifice legatos suscepit, & omnia, quæ peterent præstitit, multasque ob legationem ad se missam gratias egit. Audierat enim de imperatore quædam mirifica, & ejus amicitie cupidissimus erat, patriarchamque ad sanctam civitatem mittens, barbarorum illic magistratui præcepit, Gerasimum expellerent: Lazarum patriarcham honorarent, nihilque illi, episcopum Christianorum per Palæstinam agenti, molestiarum facerent. Ad hæc litteras ad imperatorem dedit in hæc verba: In nomine Dei misericordis & miseratoris. Producat Deus altissimus semper dies imperii, magni, benefici, prudentis, leonis, fortis, bellatoris strenui, ejus conspectum ferre adversarius nemo potest, sapientissimi in religione, justissimi in loco, & regione sua, fundamenti Christianorum fidei atque dogmatis, omnium sacro fonte initiatorum columnæ immobilis, doctrinæ Christi propugnatoris, gladii Macedonum, regis Græcorum, regis Bulgarorum, Asaniorum, Blachorum, Rhossorum, & Alanorum, ornamentum dogmatis Iberorum, & Syrorum, hæredis imperii regnorum ejus, marium, & magnorum fluminum, & insularum, domini Angeli Comneni Palæologi Cantacuzeni, Majestas tua, quod ei placitum est, a Sultanica potentia nostra, & sanctificata atque illuminata domo nostra semper requirat. Nam pro eo amore, quo amborum majores inter se conjuncti fuerunt, & nos erga te sumus, quantum viribus possumus, tantum tibi gratificabimur. Ut quemadmodum patrum tuorum desiderio a nostra auctoritate respondebatur, nobisque illi gratias habebant, & ad nos legatos mittebant, & commercium inter nos erat: sic iterum quæ tibi grata sunt, fiant, & voluntati tuæ ad nos provocanti, a nostra potestate satisfiat. Et quoniam consuetudo illa interrupta, & in longum dilata est, de novo a me mittuntur istæ litteræ, ut coram magno imperatore legantur, ad laudem veteris amicitie, & ad invitamentum petendi: ut pote nobis omnia libenter cum auxilio præstituris. Quidquid autem a vobis ad honestatis dulcissimam propagationem pertinens venerit, id o-

Edit. Paris.
pag. 756.

ab exordio belli usque ad extremum
versata esset, se accepisse dixit: quæ
capto Byzantio in patriam remigrans,
penitus omnia sibi uti contigissent, di-
ligenter enarrasset: laudabatque & in
cælum tollebat imperatorem, qui adeo
injuste armis oppugnatus, & calumniis
ita vexatus, & bello tam multa indi-
gna perpeffus, post devictos hostes ni-
hil parum ingenuum, aut pusilli ani-
mi præ se tulisset: neque malus sibi ma-
lis, ac præsertim antea tot a se benefi-
ciis affectis fuisset: sed cum Augusta,
& filius ejus cum ut semet, tum ut stu-
dio illo imperatoris amici erga se dignum
erat, egisse visus esset: & in alios o-
mnes similiter sese mitem, ac placidum,
non solum commissorum pœnas a nemi-
ne reposcendo, sed contra studiose be-
nefaciendo præsticisset. Illud vero in
prima laude ducebat, quod imperatori
adolescens filiam copulasset, paternum-
que imperium ei restituisset. Tractatis
autem legatis honorificentissime, in pri-
mis sedibus, in deductionibus, in de-
cessionibus de via, & aliis quibus de-
cuit, eos tandem dimisit, cum duobus
episcopis, quorum unus erat ordinis
Minorum, Guilielmus nomine: alter
ex prædicatorum familia, Hugo de
Spert vocabatur, uterque virtuti de-
ditissimus, & in profanis litteris appri-
me versatus. Quare & in congressu e-
rant festivissimi & poterat multum eo-
rum ad persuadendum sermo. Quos
imperator perbenevole, & magno cum
honore excepit, quotidieque cum illis
jucunde collocutus est: ipsique ope-
ræpretium maximum duxerunt omnia,
quæ in dies singulos proposuisset, &
super propositis differuisset, toto il-
lo tempore, quo apud eum mansis-
sent, litteris consignare, ne e memo-
ria elaberentur. Quæ in Italiam se-
cum portantes, ibique & papæ, & vi-
ris sapientibus exhibentes, quantus vir
esset, ostendebant, & ore ipsi nihilo-
minus ejus laudes prædicabant. Ve-
rum hæc posterius facta sunt. Tum
vero sub adventum suum legationem
explicant, cujus hæc erat summa. Pri-
mum cum bonis omnibus gratias a-
gunt, quod junior imperator, ejusque
mater illi curæ sint: cum, quæ ne-
mo umquam expectasset, post tam sa-
vum bellum, & inimicitias implaca-
biles, & criminatum in illum scelus,
non ad præterita respexerit, sed satis
esse existimarit, si tantum belli causa-
rum purus videretur, & quasi nihil no-
vi intervenisset, pristinis moribus vi-
xerit: statimque a morte imperatoris
Andronici benignam voluntatem, ac
solicitudinem erga ejus filios, suscep-
erit. Præterea quod de bello barbaris
inferendo animum suum significarit.
Et aliis quidem ante ipsum Romanis
episcopis fuisse id optatissimum: sibi ta-
men longe magis, crebroque ac mul-
tum super eo cum Italiæ dynastis egis-
se, omnesque hortatum communi-
ter ad opus, unde Christianorum li-
bertas a barbaris afferatur, & quod ad
se attineat, ad pecuniam, & copias,
quantas maximas possit, omninoque
ad sumptus non modicos pro sua parte
conferendos paratum esse. Nunc et-
iam amplius ejus, legatorumque ver-
bis exarasse: & gratias agere, cum se
ad barbaros pro Christi fidelibus expe-

Edit. Paris.
pag. 734.

παίας ἢ ἐν Σαβαίᾳ ἐφασκεν ἀκηκοέναι Βασιλίδι συμ-
παρέσσης ἐν Βυζαντίῳ ἀπ' ἀρχῆς μάλιστ' ἀπολέμεν
χει τέλει. ἢ μετὰ τὸ Βασιλεῖα Βυζαντίον ἐλεῖν, ἀπαίρῃσα
εἰς τὸ οἶκόν, πάντα διηγείτο ἀκριβῶς τῇ πάπᾳ σιωπῶ-
ντα, ὡς ἐγένετο μηδὲν ὑποκρύψασα τὴν ἀληθείαν. ἐπύ-
νει τε ὁ πάπας Βασιλεῖα, καὶ ὑπερῆν χεὶρ αὐτῇ, ὅτι πολυ-
μηθεὶς ἀδίκως ἔγω, καὶ ἀβελήθεὶς ὑπὸ συνοφωσῆ, καὶ
τοσαῦτα ἐνεγκὼν θείαν καὶ τὸν πόλεμον, ἐπειδὴ τοῖς ὅπλοις
περιεγένετο τὸ ἀντιχρόντων, ἐδὲν μικρὸν ψυχὸν ἔπαθεν, ἐδ' ἄ-
γαντες ἐδὲ ἐμνηστικῶς τοῖς κακοῖς περὶ αὐτὸ γεγενη-
μένοις, ἔπειτα ὑπ' ἐκείνου πρότερον πολλὰ εὐεργετηθεῖ-
σιν. ἀλλὰ βασιλίδι τε καὶ τοῖς πασι ν' ἄξιός ᾤκησεν αὐτῇ,
καὶ τὸ Βασιλεῖος φίλῃ περὶ αὐτὴν σπασθῇ. καὶ τοῖς ἄλλοις
ἅπασιν ὁμοίως ἡμερος καὶ προσομένης ἐμόνον τὴν τετολημμέ-
νων θύκας μηδὲν ἀπατήσας, ἀλλὰ καὶ φιλοτίμως εὐεργε-
τῆς ἔξ ἀντιστροφῆς. μάλιστ' ἐπύρει τὸ τὸ θυγατέρα σω-
αρμόσαι Βασιλεῖ τῷ νέῳ, ἔτ' πατρῶαν ἀποδοῦναι Βα-
σιλείαν. φιλοτιμοῦνται τε ὁ πάπας περὶ τῆς Βασιλείας
πρέσβεις ἔχοντες ἐν προεδρίαις, καὶ προπομπαῖς, καὶ
ὑπαντήσεσι, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς προσήκουσιν, ἔπειτα ἀπέ-
πεμπε, καὶ πρέσβεις δύο τῶν ἐπισκόπων συνεκπέμψας,
ὧν ὁ ἕτερος, τῷ μνηστῆρι τὰ γαμὰς ὡς Γελέλιος προσα-
γορεύμενος, Οὐγγα δὲ Σπέρτ ὁ λοιπὸς ἐκαλεῖτο ἐκ τῶν
κρυφίων προσαγορευμένων ὧν ἀρετῆς τε μάλιστ' ἀντι-
ποιεῖσθαι, καὶ τὸ θυγατέρα σοφίαν εἰς ἄκρον μεμελετηκό-
τες. δι' αὐτὴν καὶ μάλιστ' ἡδεῖς ἦσαν ἐν τῇ συνοσίᾳ, ἔπειτα
νοὶ πρὸς ἀλλήλους. ὅς ὁ Βασιλεὺς μετὰ πολλῆς ἐδέξατο τὴν
εὐμερίαν, καὶ τῆς τιμῆς, καὶ ἡδέως ὡμίλει ὁσημέραι καὶ
συνῶν, αὐτοὶ τε προὔργα παντὸς ἐποιούντο τὸ χροῖον, ὃν
αὐτῶν συνῆσαν ὅσα ἐπ' ἐκείνῃ προβλεῖν καὶ θυμέσαι, καὶ
οἷα περὶ τῶν προβλημάτων ἀλλήλους γράφειν, ἵνα μὴ
λάθῃ τῆς μνήμης ἐκτρέψαι. αἱ εἰς Ἰταλίαν ἀγαγόντες,
καὶ πάπᾳ τε καὶ τοῖς ἐκείνῃ ἔχοντες σοφοῖς μέγαν ἐκ-
τάπην ἀπεδείκνυσεν Βασιλεῖα, καὶ ἀπὸ γλώττης ἐκ ὁ-
λίγα ἔξηγούμενοι αὐτοὶ ταῦτα μὲν οὕτως ὕστερον. τότε
δὲ μετὰ τὴν ἀφίξιν μικρὸν, ἀπὸ κρυφίου Βασιλεῖ τὰ
περὶ τῆς πρεσβείας. τὰ ἑλὼν, πρῶτα μὲν εὐχαριστῆσαι
καὶ εὐχαὶ τῆς περὶ Βασιλείαν τὸν νέον κηδεμονίας, καὶ
βασιλίδι τὴν μνῆρα. ὅτι αὐτὴν ἀντὶ προσεδόκησε
μετὰ τὸν τοσαῦτον πόλεμον, καὶ τὴν ἀσπονδὸν ἐκείνῃ ἐ-
χθρῶν, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην τῇ ἑαβα-
λόντων, καὶ πρὸς τὰ γεγενημένα εἶδεν. ἀλλ' ἀρκεῖν ἡ-
γήσατο τὸ τῇ πρὸς τὸν πόλεμον αἰτίαν ὀφείλῃ μόνον
καθαρὸν. αὐτὸς ὅσπερ ἐδενὸς μεταξὺ καινῆς γεγενη-
μένης τὸ ἀρχαῖον ἡθος διεσώσατο, καὶ τὴν περὶ τῆς Βα-
σιλείας παιδῶν εὐγνωμοσύνην καὶ κηδεμονίαν, ὡς ἐ-
χεν ἑαρχῆς εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκείνῃ τελευτή. ἔπειτα δὲ
καὶ τὴν βαρβάρων ἐφοδὸν ἐμίμνε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὲν
τοῖς πρὸ αὐτῆς Ρώμης ἐπισκόποις εἶναι περιεπεδάσαν.
μᾶλλον δὲ αὐτῇ τῇ ἄλλων εἶναι κατὰ γνώμην, καὶ πολλοῖς
πολλὰς περὶ ταῦτα διελέχθαι τὴν κατὰ τὴν Ἰταλίαν δυ-
νασῶν, καὶ πάντας παρακαλεῖν ἐπὶ τὸ ἔργον κοινῇ πρὸς
τὴν ἐλευθερίαν τῇ βαρβάρων τῶν Χριστιανῶν ἐσόμε-
νον, καὶ αὐτὸν ἑτοίμον εἶναι καὶ χρήματα παρέχειν,
καὶ στρατιὰν ὅσῃ αὐτὴν μάλιστ' ἔξῃ, καὶ μεχίστην πρὸς
τὸν πόλεμον παρέχεσθαι σιωπῆσαι. νυνὶ δὲ καὶ
μᾶλλον ὑπὸ τῶν αὐτῶν λόγων, καὶ τῆς πρεσβείας ἐξω-
μῆσαι, καὶ χάριν αὐτῇ εἶναι ὑπὲρ τῆς προθυ-
μίας ἧς ἐδείκνυται τοῖς βαρβάροις ὑπὲρ τῶν τῷ εἰς
Χριστὸν πίσειν ἐλομένων τὸν πόλεμον ἐπεγείρων. εἰ

δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, ὧν αἴτιος σπευδᾶζει Ρω-
μαίοις καταστῆναι, καὶ τῶν ἐκκλησιῶν πραγματοῦσαι το
ἔνωσιν, καὶ δι' αὐτὰ τὰ διεσπασμένα τῶν Χριστῶν μέλη συναφ-
θεῖν, ἐκ ἀνθρώποις μόνον πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἐρανοῖς
δυνάμεσι, καὶ αὐτῶν Θεῶν μεγάλης αὖ εὐφροσύνης αἴτιος
κατασταίη. τοιαῦτα μὲν ὁ πάπας διὰ τῶν ἐπισκόπων ἐ-
πεσβεύετο. Βασιλεὺς δὲ καὶ αὐτός, πρῶτα μὲν τῶν πάπα
χάριτας ὁμολογεῖ τῆς τε περὶ αὐτὸν εὐνοίας, ἣ τῆς κατὰ
βαρβάρων τῶν Χριστιανῶν ἐχθρῶν ῥαδίως ἐξωρμηθεῖται.
αὐτὸν τε διπλῆ δὲ καὶ τῶν βαρβάρων ἔλεγε χαίρειν
πόλεμον. τῷτο μὲν ὡς ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν ὑπὸ Χρι-
στῷ καλεμένων ὁφειλίας ἔστοιτο· τῷτο δ' ὅτι, κοινῶς
ἔσαι καὶ αὐτὸς τοῖς τὸν καλὸν ἀγῶνα τῶν ἀγωνιστομένων.
ἔτω δὲ εἶναι παρεσκευασμένος, ὡς ἐναυστὶ καὶ χρήμασι
καὶ ὅπλοις ἐῖπποις, καὶ πᾶσιν οἷς ἔχει κατ' ἐκείνων ἐξορ-
μήσαν. κέρδος μέγιστον ἡγέμενος, τὸ ὑπὲρ τῶν τοιαύ-
των ἀγωνιζόμενος ὑποθαιεῖν. περὶ δὲ τῶν διεσπασμένων
τῶν Χριστῶν μελῶν τῆς ἐνώσεως καὶ ἀρμονίας, καὶ τῆς εἰ-
ρήνης ἐκκλησιῶν ὅσῃν ἔχει τὴν ἐφεσιν, καὶ τὴν σπευ-
δῶν, ἐδὲ λόγοις διυλᾶσαι καταφανὲς ποιεῖν. πλὴν
ἔτι εἶναι καὶ πρὸς ταῦτα παρεσκευασμένον, ὥστ' εἰ
δεήσειν αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ὁμοιοῦς ὑποθαλῆναι, καὶ μόνον
ἐμπαρέξειν ἑαυτὸν προθύμως, ἀλλὰ καὶ μάχαιραν
προσέπιδεναι· ἢ εἰ δόξειε καυθέντα δὲ τῆς πέφρας τῆς
ἐκείνου σώματος τὴν ἔνωσιν ταῖς ἐκκλησίαις βραβεύ-
θῆναι, αὐτὸν ἐπὶ τὴν πυρὰν πρῶτον ἐπιθεῖναι ξύλα,
δι' ὧν ἐκτεφρωθῆναι περιέδαι. δέον μὲν τοι τῷτο τὸ
μέγα τε ἐθαυμάσιον, καὶ τῶν ἄλλων ἀντάξιον πάν-
των ἔργον, μὴ ἀπλῶς ἔτω καλεῖσθαι, καὶ ἀπερισκέπτως
γίνεσθαι· ἀλλὰ πολλῆς πρότερον ἐρεύνης ἀξιώσαντας,
καὶ πᾶσαν σπευδῶν ἐνδείξαντας περὶ τῶν ὄντων ἀγα-
θῶν, ἔτω χαρεῖν ἐπὶ τῇ αἵρεσιν τῶν δοκουόντων ὁρ-
θῶν, καὶ ἀσφαλῶν περὶ τῆς πίστεως. ἀποπον δὲ περὶ ἐ-
πιγείων μὲν τινῶν βεβηλωμένων, ὧν μικρά τε ἢ ὀνη-
σις ἐπιτυχῆσι, καὶ ἢ ζημία σφαλεῖσι φανυτέρη,
περὶ ταῦτα μὲν πᾶσαν ἐνδείκνυται σπευδῶν, μὴ τῶν
δοκουόντων ἀγαθῶν ἁμαρτεῖν, περὶ ἐρανοῶν δὲ τῶν λό-
γων ὄντων, καὶ τῶν περὶ τῆς πίστεως ἀπλανῶν δογμάτων,
τῶν ὀλίγων τινα ποιεῖσθαι τῇ φροντίδι, καὶ μόνοις ἑαυ-
τοῖς θάρρειν πρὸς τοσαύτην γνώσεως ὕψος ἐξαρκέσειν. τῷ-
το δὲ εἶναι τῷτο, ὃ ἐπὶ τῇ δόξῃ ἐνεποίησε τῇ ἐκκλησίᾳ
ἐξάρχης. εἰ δὲ οἱ πρῶτος τὰ νῦν ὑπὸ τῆς Ρωμαίων
ἐκκλησίας περὶ βεβηλωμένα δόγματα ἐξενιχόντες μὴ ἐ-
θάρρησαν ἑαυτοῖς, μηδὲ τῶν ἄλλων κατεφρόνησαν, ἀλλ'
εἰς μέσον πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν ἐκκλησιῶν προ-
στάταις ἐξετάζειν, ἐκ ἀν' ἁλῆος τοσαῦτα τὸ κακὸν πρᾶ-
χῶρσεν, ἐδὲ τὰ Χριστῶν διήρητο μέλη, καὶ ἐκπεπολέ-
μωτο ἀλλήλοις· ἢ ἢ εἰ κακῶς εἶχεν ὑπὸ πάντων ἀνέ-
στρχθῃ, καὶ ἐδεμία ἀμφισβήτησις ἐγένετο περὶ τῶν
πᾶσιν ὁμοίως ὁμολογημένων, ἢ εἰ τι τῶν καλῶς ἔ-
χοντος ἐφαίνετο ἐκπίπτοντα, πᾶσιν ὁμοίως λήθης
παρεπέμφθῃ καὶ σιγῆς βυθῷ. ἀρχαῖος δὲ ὁ ἔσπορος,
καὶ τοῖς πρῶτοις τῶν διαγγελίων κήρυξι τιμημένος,
καὶ ὃς καὶ Παῦλος ἐκοινῆτο τοῖς ὑποτάτοις τὸ διαγ-
γέλιον, δεδοικώς, φησι, μὴ εἰς κενὸν τρέχει, ἀ
μὴ φίλα καταγγέλλων Θεῷ. καὶ τοι γε εἰς τρίτον
ἐρανοῦν ἀρπαγείς, καὶ μυσαγωγῆδεις τὰ ἀρρήτα.
καὶ Βασιλεῖ δὲ τῶν πρῶτων Παλαιολόγων Μιχαὴλ τῷ-
το τετολημμένον, καὶ σιωπῶν, ἀλλὰ χειρὸν γέ-
γονε τὸ ῥήγμα, καὶ ἡ δόξασις χαλεπωτέρα. δι'

ditione laceffendos adeo propensum de-
monstret. Quod si præter alia bona,
quæ Romanis conciliare enitatur, etiam
ecclesias concordia devincire conetur,
ut divulsa Christi membra per eum con-
glutinentur, non hominibus dumtaxat
universis, sed cælestibus etiam potesta-
tibus, ipsique Deo id magnæ voluptati
futurum. Hactenus papa per legatos e-
piscopos. Imperator illi gratias agere de
benevolentia, & quod ultro contra bar-
baros Christianorum inimicos exarsisset,
seque dupliciter hoc bello lætum esse:
tum quia pro communi Christianorum
utilitate gerendum sit: tum quia & ipse
tam pulchrum hoc certamen certantium
socius, & commilito futurus sit. Sic
enim se statuisse & classe, & sumpti-
bus, & armis, & equis, & quibuscum-
que possit rebus illos invadere: putare-
que se fore beatissimum, si in tali cau-
sa oppetere mortem contingat. Quanto
autem distractorum Christi membrorum
conjunctio, atque concentus, & pax
ecclesiarum sibi desiderio, ac studio sit,
verbis se effari haud posse. Enimvero
ad hoc tantopere ferri sese, & incitari,
ut si pro concordia interfici oporteret,
non solum interficienti jugulum, sed &
gladium alacriter ipse porrigere vellet:
aut si putaretur ipse exustus per cineres
corporis sui ecclesiis consensum, con-
spirationemque tributurus, ipsum se ante
alios ligna in pyram, qua in cinerem
redigeretur, impositurum. Attamen tale,
tamque magnum, & admirabile, & u-
num instar omnium opus non ita indili-
genter, ac temere, & inconsulto fieri:
sed antegressa indagatione multa, omni-
que sedulitate ad vere bonum cognoscen-
dum adhibita, sic demum ea eligere o-
portere, quæ fidem germanam, & tu-
tam complecti videantur. Ineptum quip-
pe ac turpe videri, de quibusdam flu-
xis, & caducis consilia agitantes, quæ
& adeptis haud ingens emolumentum,
& frustratis leve damnum pariant, in
illis nullam diligentiam partem omittere,
ne, quod bonum apparet amittatur:
cum de cælestibus, & de veritate do-
gmatum fidei quæstio est parva tangi sol-
licitudine, & fidere tibi soli, perinde
ac si per te ad tam sublimem cognitio-
nem sis idoneus. Hoc enim, hoc esse,
unde a primordio in ecclesia dissensio
manaverit. 13 Si enim, qui primi doctri-
nam, quæ nunc apud Romanam eccle-
siam viget, intulerunt, non sibi tantum
arrogassent, neque alios vilipendissent,
sed in medium ab aliarum ecclesiarum re-
ctoribus discutiendam proposuissent, tan-
tum mali non vidissemus, neque distracta
Christi membra, sibi bellum intestinum
indixissent. Aut enim ut pura puta ab u-
niversis, absque refragatione accepta
fuisse (quippe quam communis consensus
approbasset) aut si a recto nonnihil de-
via, ab omnibus æqualiter oblivioni, al-
toque silentio mandata fuisset. Vetus
est hic mos, & a primis Evangelii præ-
conibus in pretio habitus. Nam & Pau-
lus quantumvis in tertium cælum raptus,
& arcana mysteria edoctus, Evangelium
suum cum Apostolis communicavit: ti-
mens, inquit, ne in vacuum curram,
annuntians, quæ Deo non placent. id
Quin & primo ex Palæologis imperatori-
bus Michaeli hic ausus non profuit: de-
terius enim schisma, & perniciosius con-
secutum est diffidium. Quare, nec mi-
F. e. e. e. iij

Edlt. Paris.
pag. 735.

Edit. Paris.
pag. 736.

hi aliquando persuaderi patiar, ut antequam congregata synodus œcumenica, quæ secure credenda sint decernat, etiam ipse novitates confectet, & alios ad id cogam: idque non propter ecclesiam, & universitatem Christianorum modo: sed & propter me ipsum. Etenim sic sum comparatus, ut credere velim omnia, quæ commune episcoporum iudicium, & sententia de fide constituerit: extra hoc nulli me novitati addicam. Et cum episcopos omnes, tum alios ecclesiasticorum dogmatum defensores, ac patronos hoc propensissime facturos opinor. Sin auctoritate imperiali compellantur, aures obturatos, ut nec primam vocem excipiant. Quamquam nec apud vos mihi fidem habitum iri puto, si ita leviter, nulloque examine dogmatis vestris subscripsero. Qui enim parum constanter inhaeret, & paratus est deserere, quæ majores illi tradiderunt, & in quibus est educatus, quam, quæso, teneat de recentibus fidem? Quocirca necessarium arbitror, si idem vobis probabitur, super rebus adeo magni momenti orientalium, occidentaliūque episcoporum conventum œcumenicum celebrari. Id si fiat, fidelis est Deus, qui nos a veritate aberrare non patietur. Si igitur Asia, & Europa, quemadmodum olim, in Romanorum imperio censerentur, apud nos synodus cogenda esset. Quod cum fieri jam nequeat (nam & papa huc proficisci nequit: & mihi tam longe ab imperio discedere propter continentia bella, vicinosque barbaros, & dynastas alios, nobis undique incumbentes, qui cum de fide nobiscum sentiant, tamen hostes se profitentur, non est facile) si & Patri papæ videbitur, ad locum aliquem maritimum, in medio utrorumque situm consensu devenimus: ille cum occidentis episcopis: ego cum patriarchis, eorumque episcopis. Et in spe sum, Deum benignitate sua adducturum nos in omnem veritatem: nec permissurum, ut negotio infecto revertamur. Ad extremum adjecit, si papæ placeret synodum colligi, celerrime ad se nuntium mitteret, qui se, & annuisset illum, & de loco, ac tempore, quando, & ubi congregari debeant, certiore faceret: sibi enim ad patriarchas, aliosque episcopos convocandos mora longiore opus fore. Hæc imperator ad legationem papæ, quæ legati episcopi vehementer approbantes, & cum antea, tum discessuri, multis ab eo muneribus culti, in Italiam redierunt: ac pontifici legationem renunciantes, multis imperatorem laudibus prædicarunt, exaratasque a se ephemeridas ostenderunt. Papa & ipse non se a synodo abhorre confessus, celeriter misit, qui ei dicerent, consilium ejus se valde amplecti, conventum episcoporum sibi esse in optatissimis. Cæterum episcopos suos omnes in unum congregatos, locum, & tempus synodo agundæ nominare debere. Interim haud multo post rursus a papa litteræ imperatori redduntur, quibus monebatur, ut procrastinationem synodi negligentiam alicui ne attribueret: se quidem ecclesiarum redintegrandæ concordie nihil antevertendum ducere, & hoc unum in summe necessariis numeratissimis hinc præcibus & Basilicæ paræ Πάπα, τῆς Συνόδου τῶν ὑπὲρθεσιν μὴ δοκεῖν ὑπ' ἀμελείας γίνεσθαι δηλοῦνται. αὐτὸν μὲν γὰρ πρῶτον παντὸς ποιέσθαι τῶν ἐκκλησιῶν τὴν ἔκτασιν, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων μάλιστα νομίζειν εἶναι. πολέμους δὲ μεγάλους κα-

pag. 737.

αὐτὸς οἶμαι πειθίσασθαι ποτὲ πρὶν οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀθροισθῆσαν, τὸ δοκοῦν ἀσφαλὲς ὑποφύνασθαι περὶ τῆς πίστεως, ἐπιχειρήσειν αὐτὸς τε προσέχειν καινοτομίαις, καὶ βιάσασθαι τὰς ἄλλας· καὶ ἡ Ἐκκλησία μόνον, καὶ τὸ Χριστιανῶν ἅπαν πλήρωμα, ἀλλὰ καὶ δι' ἐμὲ αὐτόν. καὶ ὅπως ἔχω, ὡς πᾶσι μὲν πειθισόμενος ἄντα, ἀν' ὑπὸ κοινῆς γνώμης τῶν Ἀρχιερέων περὶ τῆς πίστεως ἐπιψηφισθῆναι· τὰ τε δ' ἀπόντος, καινοτομία καὶ ἐμὴ προσέξω. οἶμαι δὲ καὶ τὰς Ἀρχιερέας ἅπαντας, καὶ τὰς ἄλλας τὰς δογματικὰς τῶν ἐκκλησιῶν ἑοφίμους πρὸς τὸ μὲν ἔσεσθαι προσέχοντες μάλιστα· ἀνδρὲς βιάζονται, ἀρχικῶς τε ὡς βύσσας, μηδὲ τῆς πρώτης ἀνέξεσθαι φωνῆς. Καὶ τοι γὰρ ἐπεὶ παρ' ὑμῖν ἐμὲ ἀξιοχρεῶν ἐγὼ νομίζω ἔσεσθαι πρὸς πίστιν περὶ τῶν μελλόντων, εἰ ῥαδίως ἔγω καὶ ἀνεξέταστος ἐπὶ ταῖς δοκοῦντα δόγματι ὑμῖν μεταχωρήσω. Οὗ δὲ τοῖς ὑπὸ τῶν προγόνων παραδομένοις, καὶ οἷς συντέθειρα αὐτοῖς μὴ πάντως προσέχων ἀσφαλῶς, ἀλλ' ὅς ἐστι μοι προῖεμνος, τίνα ἀνέχοι περὶ τῶν προσφάτων πίστει; δι' ἃ νομίζω δεόντως εἶναι, εἴγε καὶ ὑμῖν συδοκεῖ περὶ τῶν ἔγω μεγάλων Συνόδων οἰκουμενικῶν ἐν ἡοί τε ἐώσι, καὶ οἱ ἐσπεῖοι παρέσονται Ἀρχιερεῖς γενέσθαι. τὰ τε δὲ γεννημένα, πιστὸς ὁ Θεὸς, ὃς ἡμᾶς ἐκ ἐσέως τῆς ἀληθείας ὑποπλάσθησιν. Εἰ μὲν οὖν ὡς ἄσπερ πρότερον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Βασιλείων, ἢ τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης διετέλει, παρ' ὑμῖν ἔδει τῶν Συνόδων ἀθροισθῆναι. ἐπεὶ δὲ τὸ νῦν ἀδύνατον, ὅ, τε γὰρ Πάπας ἐνταῦθα ἀφικέσθαι ἀδυνατῶς ἔχει, ἐμοὶ τε καὶ ῥαδίον τὰς αὐτὸν ὑποπλάσθαι τῆς ἀρχῆς καὶ τὰς συνεχεῖς πολέμους καὶ τὰς πανταχοῦ ἐπιόντας ἡμῖν βαρβαρὰς τε τὰς ὁμῶς, καὶ τὰς ἄλλας διωκτάς, οἱ περὶ τῆς πίστεως ἡμῖν ἐδὲν διαφερόμενοι, ὅμως πολέμοι εἰσιν, εἰ καὶ τῶν πατρὶς συνδόξεως Πάπα, πρὸς τι τῶν παραλίαν ἀφιστάμεθα χωρίων ἐκ συνθήματος, ὁ μέσος ἀνέχοι ἐκατέρωθεν πρὸς ὑποστάσιν τῶν οἰκῶν. καὶ ἔγω συνελεύσομεθα, ἐκεῖνος μὲν τὰς ἐκ τῆς ἐσπέρας ἔχων Ἀρχιερέας, ἐγὼ δὲ τὰς Πατριάρχας καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῖς τελοῦντας ἐπισκόπους. Πιστεύω δὲ Θεῷ ὡς ἀπράκτως ἡμᾶς ἐπανελεῖν ἐκ ἐσέως, ἀλλὰ τῇ σφετέρᾳ χρηστότητι φιλευθροπία, ὁδηγήσει ἡμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἐπὶ τέλει δὲ καὶ τὸ προσετίθει, ὡς εἰ ἀρεστὸν εἴη Πάπα τῶν Συνόδων συγκροτηθῆναι, τάχιστα αὐτοῖς πέμπειν ἀγγελίαν πρὸς αὐτόν, ὅτι τε συνελέγετο μελέσας, καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον ἐν ᾧ προσῆκον συνελεῖν. ἐκ ὀλίγου γὰρ διεσέσθαι χρόνον καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν Πατριάρχας μεταπεμπόμενον, καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκόπους. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν πρεσβείαν Πάπα ἀπεκρίνατο· καὶ ἐδόκει βέλτερον τοῖς πρεσβυτέρους ἐπισκόποις, οἱ πολλῶν πρότερον τε ἐμελλόντες ἀναχωρεῖν παρὰ Βασιλέως ἐργασίαν τυχόντες, ἀπῆραν πρὸς τὴν οἰκίαν· καὶ παραγενόμενοι πρὸς Πάπα, τῶν τε πρεσβείαν ἀπήγγελλον, καὶ πολλὰς διεξήσαν ἐπαίνους ὑπὲρ Βασιλέως, ἐπὶ τὰς γεγραμμένας ἐφημερίδας ἐπιδεικνύοντες. Πάπας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν Συνόδον φάμμος ἰδέσθαι ἔχειν, ἐπεμπε καὶ τάχος τὰς ἐρουῦτας Βασιλεῖ, ὡς δοκοῖν καὶ αὐτῷ βέλτερον ἢ παραίνεσις, καὶ τὴν συνελεύσιν τῶν ἐπισκόπων ποιεῖν περὶ πλείους. Δέον μὲν τοι τὰς ὑπ' αὐτὸν ἅπαντας γενομένους ἐν ταύτῃ, τόπον τε κυροῦν καὶ χρόνον καθ' ὃν εἶναι. καὶ πολλὰ δὲ χρόνου παρελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ, γράμματα αὐτοῖς ἦκε πρὸς τὴν Βασιλέα παρὰ Πάπα, τῆς Συνόδου τῶν ὑπὲρθεσιν μὴ δοκεῖν ὑπ' ἀμελείας γίνεσθαι δηλοῦνται. αὐτὸν μὲν γὰρ πρῶτον παντὸς ποιέσθαι τῶν ἐκκλησιῶν τὴν ἔκτασιν, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων μάλιστα νομίζειν εἶναι. πολέμους δὲ μεγάλους κα-

πὰ τῇ Ἰταλίᾳ, πῶν παρ' αὐτοῖς μεγίστων ῥηγῶν, ἀλλήλοισι ἐκπολεμωθέντων, ἑμελλόντων μυριάσι πολλὰς ἀλλήλοισι ἐπιέναι, προσήκειν μάλιστα αὐτῷ πατρὶ γεῶντι πνύματικῷ, περὶ εἰρήνης τοῖς μαχομένοις δαλέγεσθαι, καὶ πείθειν κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον. τότε δὲ πραχθέντος καὶ γνώμῃ, ἔδεν ἕτερον αὐτῷ μάλλον ἔσεσθαι διὰ σπαδῆς, ἢ βελόσασμένῳ περὶ τῆς Συωδῆς μὴ τῶν ὑπ' αὐτὸν, δηλοῦν ὁ χρόνον, καὶ τόπον ἐν ᾧ συνελθόντες, περὶ ὁμονοίας καὶ εἰρήνης πράξουσιν ἐκκλησίαις. Ἐπὶ ταῖς δὲ, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῶν ἐν Γαλατῇ διετρεβόντων φίλων Ἰωάννου ὀνομα, τῆς ταξέως ὄντα τῶν Κηρύκων, πρὸς Πάπαν πέμψας, χάριτας τε ὁμολογεῖ πολλὰς τῆς προθυμίας τε, καὶ τῆς σπαδῆς, ἥς περὶ τῇ ἐκκλησιῶν τὴν εἰρήνῃς ἐπιδείκνυται. καὶ αὐτὸς ἡδὲ τῶν ἰσῶν ἔχεισθαι, καὶ μὴ διὰ ῥαθυμίας πόλεμον εἰσεκλυγμένον καταλύειν.

CAPUT X

Mors papae. Tomprotitzas se cum oppido imperatori tradit. Persae populos Thraciam invadunt: ceduntur & capiuntur a Romanis ad Mesenam oppidum. Reliquiae in collem confugiunt, inde descendentes, in vitatu imperatoris se dedunt. Nicephorus despota gener summum periculum socero temeritate sua creat. A pugna re-vocatur. Persae donati dimittuntur liberi. Audacia & virtus Matthaei filii: utrinque victoriae nuntii. De morbo renum imperatoris, eiusque in eo ferendo constantia.

ΤΟΥ χρόνου δὲ ἐν τοῖς ταῖς τοῖς τριετίαις τριετίαις, Κλήμης ὁ πάπας ἐτελεύτησεν ἐν τῇ μεταξῇ, καὶ ἡ περὶ τῆς Συωδῆς αὐτὸς διελύετο φροντίς. Βασιλεὺς δὲ καὶ Βασιλέα ἐπαγόμηνος τὸν γαμβρὸν, ἐπεστράτευσεν Μινδείᾳ τῇ καὶ τῇ Πόντον παραλίῳ πόλει, ἥς καὶ τὸ πόλεμου χρόνον ἄρχων ὁ Τομπροτίτζας ὑπὸ βασιλίδος Ἀννης ἀναδειχθεὶς, ἔδεν μὴ τῶν Βασιλέων τὸ ὁμόνοιαν ὑπέκειν Βασιλεὶ τῷ Καντακζυῶ ἡβέλετο. ἀλλὰ χεῖρα ληστειῶν πολλὰ περὶ αὐτὸν ἀθροίσας, τὰς περὶ οὐκίας πόλεις ἐληίζετο, καὶ ἐκείνην ἐλίγα. ὅν πρότερον μὲν ὁ Βασιλεὺς ὑπ' ἄλλων ἀναγκαιοτέρων ἐπεργόμενος περιεώρα. ἐπεὶ δὲ ἐβλαπτον αἱ ἐκ Μινδείας ληστεῖαι καὶ μικρὰ πρῶτα μὲν ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης πέμψας στρατιὰν ἐπολιόρκει. ἔπειτα, Μανουὴλ δεσπότην τὸν υἱόν, ἄρχοντα καταλιπὼν ἐν Βυζαντίῳ, καὶ τελεῖρας κελεύσας ναυπηγεῖσθαι, Φακεωλάτου τὸν πρωτοστράτορα τὰ ἔργα ἐπισήσας, πᾶν γὰρ ξυμμάχον ναυτικῆς δυνάμεως τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίαν διομένῳ, ὁξυστράτευσεν αὐτὸς ἔχων καὶ τὸν νέον Βασιλέα, καὶ ἐπεὶ ἐγένετο ἐν Μινδείᾳ λόγους προσῆγε Τομπροτίτζα περὶ τῇ αὐτῷ ὑπέκειν καὶ τῷ πόλιν παραδίδοναι. ὁρῶν δὲ ἐκείνους ὡς ἀδύνατος εἶν' ὅπλα ἀνταίρειν Βασιλεῖ, προσεχώρησεν ὁμολογία, καὶ τῷ πόλιν ἐνεχείρισεν. ὅν ὁ Βασιλεὺς ὁμεινείας τε καὶ προνοίας ἡξίωσε τὴν προσήκουσιν, καὶ τοῖς ἐπιφανέστεροις συγκατέλεξε Ρωμαίων. ἐπεὶ δὲ εἶχε Μινδείαν, Βασιλέα μὲν τὸν νέον οἶκαδε ἐκέλευσεν ἐπανέραι, καὶ τὸ πολὺ διέλυε τῆς στρατίας καὶ τὰς πόλεις. ἐκεῖνος ὅλγιγας ἔχων, ἐπὶ Ἀδριανούπολιν ἐχώρει δημοσίων ἑνεκα τινῶν φροντίδων. μετὰ δὲ δέδοκτο, ἡγγέλετο ὡς κατὰ τὴν Εὐκλίσποντον στρατὸν Περσῶν ἰππικὴ περαιωθεῖσα ὀλίγων ἐλάσας διχιλίων ἐπιλέκτων, ἐτράπετο ἐπὶ λεηλασίᾳ κατὰ τὰς τὴν Θράκης πόλεις. ἡχθετο μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς ἐπὶ τὴν στρατίαν

re: bello autem maximo in Italia inter potentissimos regulos exorto, multisque hominum millibus concursuris, decere se in primis, ut patrem spiritualem, pacem illis, & otium consuadere. Quo ex sententia perfecto, nihil antiquius habiturum, quam consultis episcopis suis, & tempus, & locum ei significare, quo conveniant, & de conjungenda, ac pacificanda ecclesia inter se differant. Tum & imperator ex amicis Galatae habitantibus Joannem ordinis praedicatorum ad papam mittens, gratias agit liberales de propensa voluntate, ac diligentia, quam super ecclesiarum reconciliatione demonstrat: petitque rursum, ad rem eandem incumbat, neu bellum ecclesiae illatum, quod tolli possit, per focordiam despiciatur.

re: bello autem maximo in Italia inter potentissimos regulos exorto, multisque hominum millibus concursuris, decere se in primis, ut patrem spiritualem, pacem illis, & otium consuadere. Quo ex sententia perfecto, nihil antiquius habiturum, quam consultis episcopis suis, & tempus, & locum ei significare, quo conveniant, & de conjungenda, ac pacificanda ecclesia inter se differant. Tum & imperator ex amicis Galatae habitantibus Joannem ordinis praedicatorum ad papam mittens, gratias agit liberales de propensa voluntate, ac diligentia, quam super ecclesiarum reconciliatione demonstrat: petitque rursum, ad rem eandem incumbat, neu bellum ecclesiae illatum, quod tolli possit, per focordiam despiciatur.

DUM in his tempus volvitur, Clemens papa vivere desinit, & cura de synodo in nihilum recidit. Imperator comitante genero adversus Mediam, urbem maritimam ad Pontum exercitum ducit, cujus, vigente bello praefectus Tomprotitzas ab imperatrice Anna declaratus, neque post factam inter imperatores pacem parere Cantacuzeno volebat: sed numerosa praedonum ad se allecta manu, vicina oppida populatio-
 Edlt. Paris.
 pag. 738.

Edit. Paris.
Pag. 739.

non poterat, metuebatque, ne interea dum cogeret, Persæ cum præda in Asiam renavigarent, & ipse incassum veniret. Itaque coactus, præsentem copiam in illos ducit, & postmodum apud montem Lippici appellatum castrametantibus appropinquat. Forte in loco impedito Persæ tendebant, & imperatorem configere volentem adesse nesciebant. Imperator autem locis difficilibus, fossisque, & vallibus interruptis, quos ducebat cataphractos, sagittariis levibus, & expeditis opponendos non putabat. Nam præterquam quod plures erant, etiam difficultatem loci non parum iis ad victoriam momenti allaturam. Idcirco prospiciebat suis, ut in locis opacissimis, & ad occultandum sese idoneis densarentur, cum cautione multa, ne a barbaris conficerentur. Ita reliquum diem consumeabant, fallentes illos qui e regione castra habebant. Sole jam occidente, barbari castris prædatum quo lubebat procedebant, & imperator eos lento gradu tota nocte omnimodis latere studens sequebatur. Postero die ad Meseniam oppidum agmina ambo veniunt, conflictuque inito, Romani plurimis barbarorum occisis, multis etiam captis, virtute victoriam obtinuerunt. In pugna alter ducum, Caramachumet vocabulo, cecidit; pauci qui in præsens mortem effugerunt, cum Maratumano altero duce desertis equis collem quemdam occuparunt, unde crebro in Romanos jaculantes, multosque & equos, & milites vulnerantes sese tuebantur. Imperator suis edicens, uti pugna abstinere, propior factus, Persas se dedere iussit, nihil gravius formidantes; erat enim illis haud ignotus: quippe quicum sæpius bello civili militaverant. Qui affirmarunt, in armis pro se dimicantes paratos occumbere, nec abjicere spem salutis, nec cum generosa morte in prælio turpem, & abjectam servitutem commutare velle. Vocante autem eo, hortanteque, uti confidentes, nihil secus passuros, libenter se traderent, statim accesserunt, & circumfusi, eum solum in medio habentes adorarunt, eique pedes osculati sunt. Quo illos alloquente, & iniquum facinus exprobrante, quod amici cum essent, in suam provinciam irruissent, Nicephorus despota gener. cum adolescentibus quibusdam nobilibus temere perturbatis ordinibus, in extremum discrimen imperatorem conjecit. Etenim repente in circumstantes Persas incurrentes eos neci dabant. Qui nudatis ensibus, facile, si voluissent, imperatorem in medio eorum consistentem trucidassent. Rati porro, id quod erat, præter illius voluntatem militibus turbantibus id accidisse, nihil præter fas egerunt. Imperator ut quosdam aspexit interfici, statim Persica lingua mandavit, uti in collem salutis causa confugerent, nec enim Persice omnino nesciebat. Novem illo impetu, una cum duce desideratis, colle rursus conscenso, pugnam ciere institerunt. Imperator ira inflammatus, generumque, & milites a Persis revocans, poenas confusionis hujus sumpsit: Persas reliquos in tumultu donis impertitos, domum liberos

τῇ δὲ λύσει. μεταπέμπεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐκ τοῦ, ἐκ ὧν ἀρ-
κουῦτος τὸ χρόν. ἐδέξαι δὲ μὴ ἐν ᾧ τὸ στρατιὴν συλλέγων
ἔσται, οἱ Πέρσαι μὲν τὸ λείαν ἀγοντες αὐτοὺς περὶ αὐ-
τῶν εἰς Ἀσίαν, ὑπερήσθη δὲ ἐλθόν. ὅθεν εἰς ἀνάγκην
συνωδήμενος, ἔχαιρε μετ' ὧν εἶχεν ἐπ' ἐκείνους, καὶ εἰς
τὸ ἐπιβῆσαν, ἐγγὺς ἐγένετο Περσῶν. οἱ ἐσρατοπεδούμενοι
ἦσαν καὶ τὸ Δίπικος ὄρος προσαναγορεύμενον. σὺν βῆ-
θ' ἐν τῇ δυσχωρίᾳ τὰς Πέρσας ἐσρατοπεδεῦσθαι, & μηδὲν
εἶδέναι περὶ Βασιλέως, ὡς ἐγγὺς εἴη συμπλέκεσθαι βα-
λόμενος. Βασιλεὺς δὲ ἐκ ἐδόκει δεῖν ἐν δυσχωρίᾳ καὶ παρ-
ροῖς, καὶ φάραγγι ἔσται μνημένοις χωρίοις τοῖς καὶ δι-
σταλέσι καὶ κρυφίς, καταφράκτες ἄγων συμπλέκεσθαι πρὸς
μάχην. πρὸς δὲ τὸ πολλὰ πλάσις εἶναι, καὶ ἡ δυσχωρία
ἐκ ὀλίγα συμβαλεῖται πρὸς τὴν νίκην, δι' ἃ ἐκέλευε τὴν
στρατιὰν καταζυγνύειν ἐν τοῖς μάλιστα συμνηφῆσι καὶ
δυναμένοις ὑποκρύπτειν, πολλὰν πόνοιαν πεποιημένους
μὴ κατὰ δὴλοι γενέσθαι τοῖς βαρβάροις. καὶ διήγαγον ἔτι
τὸ λείπον τῇ ἡμέρᾳ τοῖς βαρβάροις ἀντισρατοπεδούμενοις
ἀγνοήμενοι. δυνάμεις δὲ ἡλίεσθαι, οἱ τε βάρβαροι ἐκ τῆς
στρατοπέδου ἄρματα, ἐβάδιζον ἢ αὐτοῖς ἐδόκει ἐπὶ τῇ
λπίσασθαι. καὶ ὁ Βασιλεὺς τὴν στρατιὰν ἔχων, ἡετολμήθη κα-
τόπιν δὲ πάσης τῆς νυκτός, πᾶσαν πόνοιαν ποιήσας ἀ-
γνοήσθαι. τῇ ἐπιέσει δὲ ἐν Μεσσηνίᾳ πάλαι συνωλέ-
χθη τὰ στρατοπέδα ἀμφοτέρω. καὶ γενομένης συμβολῆς,
ἐν ἡν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ κράτος καὶ τὰς πλείους μὲν ἔκ-
τειναν τὸ βαρβάρων. εἶλον δὲ καὶ ζῶντας πολλὰς. ἔπειτα
δὲ ὁ ἑτερος τῆς στρατιᾶς καὶ τὴν μάχην, Καραμα-
χέμετ προσαναγορεύμενος. ὁ δὲ λοιπὸς Μαραμαχέμετ,
ἐλίγης τῆς ἐν τῇ αὐτῇ κατὰ κράτος ἀποθανόντων ἔχων,
τῆς ἰππικῆς ἀποβάντες λόφῳ προσεχώρησαν τινὶ καὶ κα-
τασάντες ἡμυῶντο βάλλοντες συχνὰς τοῖς βέλυσιν ἀπὸ
τῆς λόφου τὰς Ῥωμαίους, καὶ πολλὰς ἐτίτρωσκον στρατιώ-
τας τε καὶ ἵππους. κελύφας δὲ ὁ Βασιλεὺς ἀποχέσθαι
μάχης τὸ στρατοπέδον, ἐγγὺς γενόμενος αὐτοῖς, ἐκέλευε
τοῖς Πέρσαις προσχωρεῖν αὐτῷ μηδὲν ὑποπτόμενος δει-
νόν. ὡς δὲ αὐτοῖς ἐκ ἀγνώσεως πολλὰς συστρατεύσασθαι
καὶ τὸν τῆς ἐμφυλίου πολέμου χρόνον. οἱ δ' ἔφασαν γνώ-
μης μὲν ἔτι εἶναι, ὡς ἐν τοῖς ὅπλοις ἀποθνήσκουσιν ἀ-
μυόμενοι, καὶ μὴ καταπορεύσθαι τὰς τῆς σῴζεσθαι ἐλπί-
δας. μὴ δ' ἀλλ' ἀττεσθαι δαλεῖαν αἰχρὰν καὶ ἀγεννὴ ἀντι-
τῆ μαχομένους γενναίως ἀποθνήσκουσιν. αὐτὸς δὲ καλούμετος
καὶ κελύφοντος θάρρειν, ὡς ἐδὲ ὑπομνηστικῶς ἀγεννὲς,
προθύμως ἐγχειρίσειν σφᾶς, καὶ προσέειπεν αὐτῇ, &
περὶ σάμμοι, προσεκόρου καὶ ἡσυχάζοντο τὰς πόδας μό-
νον ἔχοντες ἐν μέσοις. ἔσται δὲ ἐκείνους τοῖς Πέρ-
σαις, καὶ τὴν ἀγνωμοσύνην οὐκ ἐδέχοντο, ὅτι τῆς φίλων
ὄντες στρατεύσειαν ἐπὶ τὴν ἐκείνους, Νικηφόρος δεσπότης
ὁ Βασιλεὺς γαμβρὸς μετὰ τινων ἐτέρων νεῶν ὧν ὁ πατε-
ρῶν, ἀταξία χρησάμενοι & ἀβελία, ἐν χρόνῳ κινδυνώ-
κατες ἦσαν τῇ Βασιλείᾳ. ἀθρόον δὲ τοῖς περιεσσηκόσι Πέρ-
σαις ἐπιδραμόντες, ἔκτεινον. ἐκείνοι δὲ γυμνάσαντες
τὰ ξίφη, ῥαδίως μὲν, ἀνείβαντο ἀπὸ κτενον Βασι-
λέα ἐν μέσοις περιεληνμένον. νομίσαντες δ' ὅτι ὡς
καὶ τὸ ἐκείνους γνώμην, ἀλλ' ἀταξία τῆς στρατιᾶς γεγε-
νησθαι τὸ ἐπιβελῶν, ἡγνωμόνησαν ἐδὲν. Βασιλεὺς δὲ
ἐπεὶ ἑώρα κτενομένης, ἐκέλευε αὐτοὺς εἰς τὸ λόφον ἀνα-
τρέχειν περὶ σφῶν καὶ σῴζεσθαι. ἀπειρος γὰρ οὐκ ἔπαυσα-
σιν ὡς ἐκείνων ἔσται. καὶ ἀνελθόντες αὐτοὺς καδίσαντο εἰς μάχην ἐν τῇ τῇ ἐφοδῶν πε-
σόντων καὶ τῆς στρατιᾶς. Βασιλεὺς δὲ πρὸς ὄργην τὸν τε γαμβρόν, καὶ τὰς στρατιώτας ἀφίστη τῇ
Περσῶν, καὶ δίκας τῆς ἀταξίας ἐπέτιθει. τοῖς περιεληνμένοις Πέρσαις δὲ κατὰ τὸν λό-
φον

φον παραχόμενος δωρεὰς ἐλδοτέρης ἀπέπεμψεν, εἰς
 τὸ οἰκίαν, ἔχ' ἑαυτὴ νομίσας εἶναι μὴ θρασυζέειν τὴς
 * ἀπολυπραγμόνης πισδύσαντας ἐκείνῳ τὴ σφετέραν
 σωτηρίαν. ὑπὸ δὲ τὸ αὐτὸν χρόνον καὶ Ματθαῖος ὁ υἱὸς
 τῶν καὶ τὴ Χαλκιδικὴν πόλεων ἔχων τὴν ἀρχήν, ἐπέ-
 ραν ἐνὶ καὶ στρατιὰν Περσῶν πέζην ἢ νηυσὶ περαιωθεῖ-
 σαν, καὶ τὰ ἐκείνη χωρία ληϊζομένῳ ἐνίκησε συμβα-
 λῶν ἔσαν ἐκ ὀλίγῳ· καὶ τὴς μὲν ἀπέκτεινε καὶ τὴ
 μάχῃ, τὴς δὲ εἴλε ζῶντας ἐδόνος ἀπολειφθέντος.
 σωλυέχθη δὲ κακείνον ἐν χρῶ κινδυνεύει καὶ τὴ μάχῃ
 ἐκείνῳ γεγονέναι. ἀκρατῶς ᾧ ἐπελαύνων τοῖς πολε-
 μίοις ὑπὸ ποροθυμίας, καὶ κτείνων ἐν ταῖς διεξόδοις
 καὶ ἀναστροφαῖς, τὴ ἵππε συμποδιόθεντος, ἀπερρύη. πε-
 ρισάντων δὲ τῶν βαρβάρων, ἡμύετο πέζος· καὶ τὰ
 πρώτως ἐγγὺς γεγεννημένῳ τὴ κεφαλὴν ἀπέτεμε τῷ ξί-
 φει πλήξας. οἱ δὲ ἄλλοι δέισαντες ὑπεχώρου, καὶ
 τῶν οἰκείων στρατιωτῶν ἵππον ἕτερον ποροαγαγόντων,
 ἀπαθῆς τε ἐπέβη, καὶ τὴ νίκῃ κατὰρὰν ποροεξείργα-
 σατο. αὐτίκα τε ἐπέμπε πορὸς Βασιλέα τὸν πατέρα τὴς
 τὴ νίκῃ ἀπαγγελουῦντας. τὰ ἴσα δὲ καὶ Βασιλεὺς ἐ-
 ποίει πορὸς τὸν υἱὸν· καὶ σωλύβαινε τὴς ἀγγέλας τῶν
 τροπαίων καὶ μέσῳ τὴ ἐδὸν ἀλλήλοισι ὑπαντῶν. Βασι-
 λεὺς δὲ μὴ τὴ νίκῃ ἐκ Μισηνῆς εἰς Διδυμοτείχων ἐλ-
 θῶν, ἐνόσησε τὴς νεφρὸς ἐφ' ὀλόκληρον ἐνιαυτὸν, καὶ
 τοι παρὰ πάντα τὴ βίον ἄχει τότε μηδέποτε μηδὲν
 χρόνιον νοσήσας· ἀλλὰ καὶ περίοδον ὀγδόη, ἢ ἐβδό-
 με ἐνιαυτῷ ὑπὸ τριταίῃ πυρίτῳ ὀχλόμενος, ἄχει τρι-
 τῆς περιόδου αὐτίκα ἀπηλλάττετο. τότε δὲ καὶ πορὸς τῆς
 μάχης τῶν νεφρῶν αὐτῷ ὀδυμωμένῳ, μὴ τὴ μάχῃ ἐν-
 δὺς ἐπέκειτο λαμπαρῶς τὸ νόσημα. ἐδόκει δὲ καὶ αὐτὸς
 αἰτίαν παραχεῖν πορὸς τὸ ἀλγος καὶ τὴ τυχεύσαν. κα-
 τὰ ᾧ τὴ μάχῃ πολλῷ περιρρέομενος ἰδρῶτι ἐκ τῆ
 κατὰ τὸν ἀγῶνα μόχθου, ἄλλως δ' ὅτι καὶ πύργους ἦν
 ἐν θέρῃ ὥρα, τὰ ὅπλα ἀποθέμενος, ἀνέμοις ἐνετύγ-
 χανεν ἐκράτοις, καὶ πλέον ἢ ποροσῆκε ψύχασιν, ἐξ
 ὧν ὑπωπτεύετο τὸ νόσημα ἐπιπλέον τὴ αἰτίαν χεῖν.
 ἐνόσει μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ἱατρῶν ἐξήρκει τέχνη ἐδεμία, καὶ τοι γε τῶν μάλιστα ἐν-
 δοκιμῇ δοκουῦτων ἱατρῶν ἐκεῖ παρόντων, ἄχεις ἐφ' ἕτεραν ἐνιαυτῷ περιτροπὴν ἐλύθη αὐ-
 τομάτως, τὴ αἰτίαν σωλύδειν τῶν ἱατρῶν μὴ διωκθέντων ἐξ ἧς ἐγένετο, ἢ ἐλύθη ἐτρέφετο
 δὲ σωλύθως μηδὲν παραβλαπτόμενος ὑπὸ τὴ ἀλγοςδόνος τῶν νεφρῶν, καὶ ἐπέβαινε ἐκ ὀλιγάκις
 ἵππε, πορὸς τὴ ἐπὶ κλίνῃς ἀχθόμενος θάττειν, θυχερῶς δὲ καὶ ἐκ ἀνδρ' ἀλγοςδόνων.

dimisit: haud suum esse ducens, non
 servare eos, qui ei salutem suam bona-
 fide credidissent. Sub idem tempus &
 Matthaeus Chalcidices urbium praefectus
 Persarum pedestrem, eamque non exi-
 guam multitudinem navibus ad loca illa
 diripienda trajectam vicit: & alios qui-
 dem interemit, alios cepit, desiderato
 ex suis nemine. Quem ipsum quoque eo-
 conflictu praesentissimum adire periculum
 contigit. Dum enim juvenili quadam au-
 dacia impotentius in hostium aciem se im-
 mittit, cundoque, ac redeundo stragem
 edit, equo lapsante effunditur, circum-
 fusisque repente barbaris, pedes se defen-
 dit, & proximi caput amputat increpi-
 tans. Tum ceteri terrefacti retro pedem
 referre: milites alium equum subicere:
 ille imperturbatus ascendere, victoriam-
 que complere, & ad parentem victoriae
 nuntios illico mittere. Idem parens ad-
 filium facere: evenitque, ut qui nuntium
 trophaeorum portabant, in media via si-
 bi occurrerent. Imperator victor Mese-
 na Didymotichum reveniens, ex renibus
 anno integro laboravit, cum tota vita
 usque ad id temporis numquam aegrotas-
 set; sed octavi, aut septimi anni perio-
 do, terniana febre correptus, post ter-
 tiam accessionem mox convalescebat.
 Tum vero, cum ante pugnam dolor ce-
 pisset, secundum eam statim crevit ma-
 gnopere. Nec levem huic incremento oc-
 casionem ipse dedisse visus est. In con-
 gressu siquidem ob laborem multo sudore
 manans undique, calore insuper aetatis
 intolerabili, depositis armis ventulum ca-
 ptans, plus aequo se refrigeravit, ex quo
 morbum esse auctum suspicio fuit. Aegro-
 tabat igitur, nec medicorum, quamquam
 clarissimorum, auxilia quidquam profi-
 ciebant: donec anno vertente dolor e-
 vanesceret: nec potuerunt illi, unde ce-
 perit, aut desierit cognoscere. Tenebat
 autem consuetam victus rationem, nec
 raro assiduitatem in lectulo non ferens,
 in equum se, tametsi difficulter, nec si-
 ne cruciatu sustollebat.

Edit. Paris.
 pag. 740.

C A P U T X I.

Cur Galataei bellum moverint. Eorum perfidia. Spatium supra urbem, cur ab
 imperatore petiverint. Cur asinis comparentur. Aedificia suburbana, & na-
 ves Byzantiorum exurunt. Collem turri aedificata muniunt, reliquum spa-
 tium muro circumdant, & aggeribus. Imperator Byzantii a mercatoribus,
 & opificibus contra Galataeos vindictam rogatur. Naves construuntur. Ga-
 lataei pacem orant, loco intercepto se cessuros negant. Machina, unde lapides
 in urbem missi. Ex urbe rursus saxa Galatam per tormenta injiciuntur. Ma-
 china cum oneraria submergitur. Oneraria Gennensis intercipitur. Quid Roma-
 nis quinquaginta in ea acciderit. Dolus Galataeorum. Descriptio belli navalis.
 Deus Romanos punit. Magnanimitas imperatoris. Galataeorum in victoria
 exultatio.

ΕΝ ὅσῳ δὲ ἐκεῖνος ἐνόσει ἐν Διδυμοτείχῳ ὁ
 παρὰ τῶν ἐν Γαλατῇ Λατίνων πόλεμος ἀνῆ-
 Pars III.

EO apud Didymotichum aegro, a
 Latinis Galataeis bellum oritur, ta-
 Ffff

li initio. Genus hoc hominum semper insidiosum, & infestum Romanis fuit, atque ubi commoditatem aggrediendi animadvertit, ad fidem prodendam paratissimum. Nam & imperatore Andronico juniore superstiti, Phocæam, & Mitylenen perfidiose occuparunt (et si pravitas nil eis profuit, quandoquidem egregie, & quo debuerunt cum dedecore inde pulsi sunt) & post illius obitum, tempore belli civilis Chium adorti, fœdus cum Anna imperatrice fancitum posthabentes, eam subegerunt. Postea pace composita, & Cantacuzeno summam tenente rempublicam adeuntes, rogarunt, ut quod supra oppidulum esset regionis, ipsis concederetur; specie quidem oppiduli ampliandi, cum, qui nunc esset ambitus, ad habitandum non sufficeret: revera autem spatium illud muro volentes interciperi, ne facile obsideri possent. Nam quod acclive, & velut imminens ipsorum capitibus, incommodum erat valde, si quando cum Romanis bellum gererent. Nihil enim humile cogitabant: sed mari volebant imperitare, & Romanos navigatione excludere, quasi id ipsis deberetur (videbant quippe Romanos magis tunc, quam antea id frequentantes, eorumque naves longas, & alias onerarias non paucas, multum studii in id Cantacuzeno impendente) quod imperatorem minime toleraturum verebantur. Quare priusquam cogitata aperirent, locos suspectos, unde se lædi posse existimabant, præoccupare cupiebant. Imperator vastum illorum commentum non ignorans, naves comparabat, ut si bello opus foret, ne imparatus esset: & spatium illis negabat penitus, quod eos timore magis, quam æquitate, & juramenti religione perveris consiliis temperaturos noverat. Quare & ab aliis Latinis cum asinis conferuntur. Et enim asinus, si agaso forte debilior, non possit valide fustem incutere, haud recta ingreditur via: sed exorbitat, & deflectit, & propter agentis imbecillitatem ambulare desinit. Ita hi, nisi pœnam supra caput astantem metuant, nulla alia de causa, quod debent, præstabunt. Quocirca imperator, ut dicebamus, eorum improbitatis haud nescius, loco quem expectabant minime cessit. Illi triremes compingi cernentes, pariterque & loci frustrationem, & multitudinem onerariarum, quas Romani habebant, indignantes, bellum facere decernunt: ut simul & Romanos mari arceant: & locum, si possint, vel invito imperatore communiant. Jamque selectos lapides quamvis aliud simulantes colligebant, reliquamque materiam clam convehebant. Postquam autem imperatorem Didymotichi morbo affectum cognoverunt, rati advenisse rei incipiendæ occasionem maximam, noctu de improvviso Romanos primum e regione incolentes invadunt, ædes omnes inflammant. Postridie triremes suas jam paratas, item acatia, & lembos, quotquot erant, armatis instruunt, Byzantii ædificia extra muros ad mare incendunt, & onerarias alias quidem capiunt, alias exurunt. Quin etiam constructis triremibus universis, tribus tantum exceptis, ignem injiciunt. Quas tres, reliquis flamma absumptis, tollentes Byzantii e loco ubi

Edit. Paris.
pag. 742.

πτετο, ἔχε δὲ τὴν ἀρχὴν ἔξ αἰτίας τοιαύτης. τὸ τοῦ γένος, αἰεὶ μὲν ἐπὶ βαλὼν καὶ πολέμιον Ῥωμαίοις, καὶ πρὸς ἐπιτορκίας ἐτοιμώτατον, ἀνθυπορώη δυνατὴν τὴν ἐπιχειρήσιν τινός· καὶ βασιλέως γὰρ τῶν τότε Ἀνδρονίκου περιόντος, Φωκαίαν κατέχον ἐπιτορκήσαντες καὶ Μιτυλήνῃ, εἰ καὶ μηδὲν ἠδυνήθησαν ἀπόνειλαι τῆς πονηρίας καλῶς, καὶ μὴ τῆς προσηκέσης αὐτοῖς αἰχμῆς ἐξελαθέντες, καὶ μὴ ἐκείνῃ τελευτῶν καθ' ὃν ὁ συγγενικός πόλεμος χρόνον Ῥωμαίοις ἦν, Χίῳ ἐπιτέμνοντο, ἐκράτουν ἀμελήσαντες τῶν ὀρκῶν, καὶ τῶν σωθῆκαί τῃ πρὸς Ἀνναν τὴν βασιλίδαν. ὕστερον δὲ ἐπεὶ ἡ εἰρήνη ἦν, καὶ βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ἐκράτει τῶν πραγμάτων, ἐδέοντο προσελθόντες παραχωρῆσαι σφίσι τὸ ὑπὲρ τὸ φρεῖον χωρίον. ὁρῶσιν μὲν ὡς μείζων τὸ φρεῖον ἢ περὶ βολὸν ποιήσονται, τὸ ὄντος πρὸς οἰκιστὴν καὶ ἐξαρκαῦτος, τῇ δ' ἀληθείᾳ τὸ χωρίον βυλόμενοι τειχίσματι δελαβεῖν, ἵνα μὴ ῥάδιοι πολιτορκεῖσθαι εἴεν· ἀνὰ γὰρ οὐ καὶ οἱ ἐπικρεμάμενοι σφίσι καὶ κεφαλῆς, καὶ μικρὰν παρέχευε βλάβην εἰ ποτε συμβαίη πρὸς πόλεμον Ῥωμαίοις καταστῆναι. ἐνεόσων δὲ εἶναι μικρὸν, ἀλλὰ θαλασσοκρατεῖν ἐβέλοντο, καὶ Ῥωμαίους ἀπεργεῖν πλεῖν, ὡς σφίσι προσηκέσης τῆς θαλάσσης. ἐώρων δὲ Ῥωμαίους μάλλον τῶν ἄλλων χρόνων ποροχόντας τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὀλκάδας καὶ ναῦς ἐτέρας φορτῆρας καὶ ὀλίγας κησαμένους, πολλὰν πρόνοιαν Καντακουζηνὸς βασιλέως ποιησάμενος περὶ τούτου, ὁ ὑπονόμιον βασιλέα καὶ ἀνέχεσθαι. διὸ καὶ πρότερον, ἢ ἐκφαίνεν, ἀδικοῦσιν, τὸς ὑπὸ πτερεῖς ἐβέλοντο προκαταλαμβάνειν τόπας, ἐξ ὧν ὄντο βλαφθῆσθαι. βασιλεὺς δὲ αὐτῶν τὴν ἐπίνοιαν καὶ ἀγνοῶν, ναῦς τε παρεσκευάζετο, ὡς εἰ δεοὶ πολεμεῖν ἐτοίμως εἶναι, καὶ τὸ χωρίον τὴν παράληψιν αὐτοῖς ἀπηγόρευε παντίπασιν, ἥδει δὲ αὐτὸς φόβῳ μάλλον, ἢ ἀγνωμοσύνῃ καὶ ὀρμῇ ἀποχρισόμενος τῶν ἀτόπων βελόματων. διὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων λατίνων ὁνοῖς παρεκάζεται τὸ γένος τούτου. ἐκείνους τε δὲ ἂν ὀλκῶν, μὴ δυνήται βαρέας πληγὰς ἐντείνειν, καὶ ὀρδοποδεῖ πρὸς τὴν ἰδὴν, ἀλλὰ παραφέρεται παρατρεπόμενος, καὶ τῆς ὀδοπορίας ἀμελῶν δεῖ τὴν ἀδυναμίαν τὴν ἐλαύνοντος, καὶ εἶναι ἂν μὴ τὴν κακῶς παθεῖν φόβον ἔχουσιν ἐπληρωμένων, ἐξ ἐδεμῆς αἰτίας ἄλλης τὰ δέοντά ποτε βελόσονται ποιεῖν. βασιλεὺς μὲν αὖν αὐτῶν εἰδὼς τὴν μοχθηρίαν, καὶ παρεχάρεται τὸ χωρίον. ἐκείνοι δὲ τὰς τε τειρεῖς ὀρῶντες κατασκευάζομενας, ἀχθόμενοι τε ὁμοίως πρὸς τὴν ἀποτυχίαν τὴν χωρίαν, καὶ πρὸς τὸ πλῆθος τῶν φορτίδων, ἃς ἐκῆσαντο Ῥωμαῖοι ναῦς ἐσκέψαντο πόλεμον κινεῖν, ἵν' ὅμως τε εἰργασίᾳ Ῥωμαίους τῆς θαλάσσης, καὶ τὸ χωρίον, εἰ δύναιτο, τειχίζωσι βασιλέως ἀκοντος. καὶ συνέλεγον λίθους λογάδιον ἐφ' ἐτέρας δὲ τισὶ προφάσεσι, καὶ τὴν ἄλλω ὕλῃ συνεπέριζον ἐν ἀπορήτῳ. ἐπεὶ δὲ βασιλεὺς νοσεῖν ἐν διδυμοτειχῷ ἐγνώσκει, καιρὸν εἶναι οἰηθέντες ἐπιτιθεῖσθαι αὐτοῖς πρὸς ἐπιχειρήσιν, ἀθρόον ἐπιτίθενται νυκτὸς κατὰ τὴν περὶ αὐτοὺς οἰκοῦσι Ῥωμαίοις πρώτον, καὶ τὰς οἰκίας ἀπάσας ἐνέπρησαν πυρὶ. εἰς τὴν ὑστεραίαν δὲ τὰς σφῶν τειρεῖς ἐφοπλίσαντες αὐτὰς παρεσκευασμένα, καὶ ἀκάτια καὶ λέμβους ὅσα ἦν, τὰς ἐξω τειχῶν παρὰ τὴν θαλάσσαν βυζαντίαν οἰκίας ἐνεπύμπρων καὶ ὀλκάδας, τὰς μὲν ἐλάμβανον, τὰς δὲ ἐνεπύμπρων κατέκαυσαν δὲ καὶ τὰς κατασκευάζομενας ἀπάσας τειρεῖς πλὴν τειχῶν, ὥς ἐπεὶ τὸ κακὸν πάντα ἐπετέμετο, ἀπαντες ἐξ αὐ

κατεσκευάζοντο τόπῳ τῇ Κοσμιδίᾳ παραγορευομένη, τῇ Βασιλείᾳ ἢ κελύσαντος, ὅτε τῇ καὶ τῷ καλεμέ-
 τῳ Πίσσαν διόντος ποταμῷ διαγαγόντες, ἀνέλκυ-
 σάν τε πρὸς τῷ χέρσον, καὶ φρερὰν ἐκατέρωθεν ἐπισή-
 σαντες, ἐφύλαττον. Οὕτω μὲν οἱ Λατίνοι τὸν πόλεμον
 καὶ Ῥωμαίων φανερώς ἐξέλεγκαν, καὶ ἐξ ἐκείνης ἡδὴ
 τῆς θαλάσσης ἄρχοντες, πάντα ἄνω καὶ κάτω τὰ πα-
 ράλια παραπλέοντες, ἐκάκου, καὶ περὶ τὰ πάντα
 ἐπενέμοντο, πανδημεὶ τε ἐξελεθόντες, πρῶτα μὲν ἐ-
 τεύχισαν τὸν λόφον, πύργον ἐγείροντες πρὸς τῇ ἀκροπο-
 λείᾳ, καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυντο σπερδῶν, καὶ ἄνδρες ὁμοί-
 ως καὶ γυναῖκες· καὶ ἐδ' οἱ περιφάνεσται αὐτῶν ἀπη-
 ξίουσαν τὸ τοῖς ἄλλοις συναίρεσθαι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν.
 ἔπειτα καὶ τὸ ἐπίλοιπον τῆς χωρὸς διαλαβόντες διετείχι-
 ζον ἄχρις ὅς ἐξήρκεσεν ἡ ὕλη, καὶ εἰς ὕψος τε ἤρετο τὸ
 τεῖχος ἱκανὸν αὐτοῖς, καὶ ἄλλῳ πᾶσαν ἐκ κατασκευῆς
 ἀσφάλειαν ἐπέτεχνῶντο. ὅσον δὲ ἐκ ἐξέλι τειχίζειν δι'
 ὕλης ἀπορίαν, χαρακώμασι μεγάλοις καὶ σκουροῖς πε-
 ριελάμβνον, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ χωρίον ἅπαν εἶχε-
 το. Βασιλεὺς ὅτε ἐπύθετο τὰ παρὰ τῆς ἐν Γαλατῇ
 τετολμημένα, ἠλθισεν μὲν ἐμέτρια ἐφ' οἷς τοιαῦτα ἐπα-
 χον ὑπὸ Λατίνων τῷ Ῥωμαίων οἰκουμένων γλῶ, καὶ δι-
 καίων ὄντων ἀκριβῶς δαδύειν. ὅμως ὡς εἶχε, καὶ τοι πιε-
 ζόμενος ὑπὸ τῆς νόσεσ ἐτι, εἰς Βυζάντιον ἀφῆκτο· αὐτί-
 κα ὅτε ἐν Βυζαντίῳ, μάλιστα οἱ περὶ ἐμπορίας ἡχολη-
 μένοι, καὶ οἱ ἐργαστηρίοις διατρέβοντες, ἐν βασιλείᾳ
 συνηλθόντες, ἐδέοντο Βασιλέως μὴ σφᾶς περιιδεῖν ἕ-
 πως ὑπὸ Λατίνων τῆς ἐν Γαλατῇ περιφρονεμένης, καὶ τὰ
 ἀνήκεα ὑπομένοντας· ἀλλὰ δίκας τῆς τετολμημένων ἀ-
 παιτήσαι τριήρεις ἐφοπλίσαντα· αὐτὰς ὅτε ἰοίμην εἶναι
 χρήματα παρέχειν πρὸς τὸν πόλεμον ἢ ἀνέκαστος δύπο-
 ροίη. μᾶλλον ὅτε τῆς ἄλλων ἐκείνων ἡφάτο ἢ παρὰ Λα-
 τίνων φθορὰ γεγεννημένη. νῆες τε ὅτε καὶ χρήματα, καὶ οἰ-
 κίαι αἱ ἐμωρηθεῖσαι, τὰ σύμπαντα σχεδὸν ἐκείνων ἦ-
 σαν. Βασιλεὺς ὅτε πρῶτα μὲν ἐμέμερετο αὐτοῖς ὡς ἐχρῶ-
 μένοις καὶ καιρὸν τῇ προθυμίᾳ· τότε ὅτε εἶδε παρέχεσθαι
 τὰ χρήματα προθύμως, ὅτε συνεβέβλεσκ' αὐτὸς, καὶ νῦν
 Λατίνοις εἶδεν ἂν τοῖς τὸν ἐτολμᾶτο· τῶτο ὅτε ἐκ τῆς πολυ-
 πειρίας τῆς παραγμάτων προορώμενον αὐτὸν, καὶ πρὶν γε-
 νέσθαι συμβαλέειν ἅπερ ὤρετο μὲν μικρὸν τὰ μέγιστα λυ-
 σιτελῆσαι. ὅμως καὶ αὐτὸς ἐπεὶ ἐδόκει πρὸς τὸν πόλεμον
 χωρεῖν, χρήματά τε ἐκέλευσε εἰσφέρειν Βυζαντίῳ, καὶ
 Κωνσταντῖνον τὸν Ταρανειαῶν ἐφίστη πρὸς τῷ εἰς-
 παραξίῳ, καὶ αὐτὸς ἐτρέπετο τριήρεις κατασκευάζειν.
 τῆς θαλάττης δὲ ὑπὸ τῆς Γαλατίας κατεχομένης, ἐ-
 πεί ἐν ἀπόρῳ λιξύλα ναυπηγήσιμα κομίζειν ἐκ θα-
 λάττης, ζεύγεσι καὶ ἡμίονοις ἐκ τῆς κατὰ τὸ Σεργέντ-
 ζιον ὁρᾶν ἐκέλευε νομίζειν. καὶ ἦγοντο μοχθηρῶς ἄγαν
 ἐν δυσέργῳ· καὶ πρὸς τῷ λεγομένῳ Κοιτοσκαλίῳ νεω-
 εῖῳ αἱ τριήρεις ἐναυπηγοῦντο. οἱ ἐν Γαλατῇ ὅτε Λατί-
 νοι, ἠλπίζον μὲν αὐτίκα ἐλθόντα Βασιλέα, τὸν πρὸς αὐτὰς
 ἀπογνόντα πόλεμον, πάντων αὐτοῖς παραχωρήσειν ὧν ἐ-
 βέλοντο, καὶ χωρήσειν πρὸς συμβάσεις ἄρχοντας κατα-
 λιπόντα τῆς θαλάσσης, ὡς δ' ἀπῆντα καὶ γνώμῳ αὐτοῖς
 εἶδεν, ἀλλὰ ναῦς ἐώρων ναυπηγέμενον καὶ παρασκευάζομε-
 νον πρὸς μάχῃ, μεταβαλόντες πρεσβείαν ἐποιούντο, καὶ
 περὶ εἰρήνης διελέγοντο. Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τὴν πονη-
 ρίαν καὶ τὴν ἀγνοήσαν ὀνειδίσας, ὅτι μηδὲν μῆτε πρό-
 περον, μῆτε ὕστερον ὑπ' αὐτῇ ἀδικηθέντες, μηδὲ πρὸφασιν πολέμου παρεχόμενοι μηδεμίαν, αὐ-
 τοὶ τοσαῦτα ἠγνωμόνησαν, καὶ τοσαύτης ἤρξαν ἀδικίας καὶ φθορᾶς. ἔπειτα ἐκέλευε τὸ τεῖχος

Ρως III.

parabantur, Cosmidio appellato, filio
 imperatoris Manuele mandante, per flu-
 vium Pissam, interfluentem, in terram
 subduxerunt, & custodiam illis utrinque
 adhibuerunt. Sic Latini bellum Roma-
 nis apertum inferentes, & ex eo jam
 maris potentes, oras legebant, omnia-
 que direptionibus, & incendiis permis-
 cebant: & egressus populus frequentis-
 simus, primum quidem collem, in ejus
 jugo turri excitata muniebant, omni-
 que in eam rem conatu, mulieres juxta
 atque viri incumbabant: nec vel illu-
 strissimi ad ædificationem sociare ope-
 ram dedignabantur. Deinde & reliquum
 spatii occupantes, muro includebant,
 quoad calx, & cæmenta suppeditarent,
 qui in altitudinem magnam satis sur-
 rexerunt. Quia alias quoque structuras om-
 nines ad securitatem facientes adjunge-
 bant. Qua autem defecti murali mate-
 ria, producere opus non poterant, ex-
 cellis aggeribus & crucibus eam par-
 tem circumdabant, brevique tempore
 quicquid erat spatii comprehensum est.
 Imperator de audacia Galatarum fa-
 ctus certior, maximopere doluit: pro-
 pterea quod hæc a Latinis Romanum
 solum accolentibus, & qui merito sub-
 esse, ac parere sedulo deberent, patere-
 tur. Tamen quamquam adhuc morbo
 cruciaretur, ut potuit, Byzantium ini-
 vit: ubi eum statim mercatores potissi-
 mum, & opifices in palatio convene-
 runt, orantes, ne se ita contemni a La-
 tinis Galatæis, & intolerandis exagita-
 ri injuriis sineret: sed armatis triremi-
 bus, nefarie perpetratorem pœnas exi-
 geret: se impensam ad bellum prompte
 pro facultate collaturos: illata siquidem
 a Latinis detrimenta magis ad ipsos per-
 tinebant, quod naves, supellex, & do-
 mus incensæ, omnia fere illorum erant.
 Imperator eos primum de intempestiva
 cupiditate reprehendere. Tunc enim
 prompte conferendam fuisse, cum ipse
 auctor fiebat. Ita nunc Latinos nihil ta-
 le ausuros fuisse. Nam cum hoc longa
 rerum experientia doctus prævideret, an-
 tequam fieret, suadere voluisse, quæ
 paulo post plurimum profutura putaret.
 Nihilominus & ipse, postquam bellum
 visum est capeffendum, Byzantios pe-
 cuniam numerare jussit: & Constantinum
 Tarchaniotam exactioni præfecit, eique
 triremium ædificandarum negotium de-
 dit. Tenentibus autem mare Galatæis,
 cum per id ligna construendis navibus
 subvehere difficile esset, bobus, & mu-
 lis junctis, ex Sergentii montibus adve-
 hi jussit: quod operose admodum, &
 difficulter fiebat, atque in Heptasculo
 navali triremes fabricabantur. Cete-
 rum Galatæi imperatorem, ut venit,
 statim bello adversus ipsos desperantem,
 quæ vellent, omnia concessurum, & ad
 pacta descensurum, eosque maris domi-
 nos relicturum confidebant. Ast ubi ni-
 hil eis pro opinione evenit: sed naves
 compingi, & ad pugnam instrui viderunt,
 mutata voluntate legationem de
 pace miserunt. Imperator eis iniquita-
 tem, stultitiamque exprobrare, quod
 nihil umquam ab eo læsi, nec ulla bel-
 li occasione data, tam improbi existi-
 tissent, & tantas aliis injurias, tan-
 tamque perniciem ultro intulissent.

Edit. Paris.
pag. 743.

Ffff ij.

Edit. Paris.
pag. 744.

Deinde campum muro septum relinqui, murum dejici imperare: sic enim fecum, damna data ignoscere, fœdus, & pacem fore. Illi jussa auribus averfari, ac dicere, oportere ipsis locum jam munitum cedere; aut nihil quod quidem in se sit, omiffuros: & simul bellum invalescebat, & navibus vagantes, obvios dire multabant. Sublata Romanis navigatione, in prægrandi oneraria muralem machinam constituerunt, ex qua saxa tantiponderis emittebantur, quantum homo robustus ferre posset. Tum triremi onerariam circumtrahentes, undique in urbem, sed citra damnum jaculabantur. Imperator, quoniam in præfens mari occurrere illis nequibat, quod triremibus careret, misit, qui ex continente crebris incursionibus, quantum possent, illis incommodarent. Neque tamen mare pepitus negligebat, sed tormenta statuebat immensæ magnitudinis, unde lapides Byzantio Galatam explodebantur. Pertingebant enim eo, ac domos complures, præsertim ad litus positas conterebant; nec parum ea saxa Latinorum onerariis nocebant. Quinetiam illam, qua machina sustentabatur, classiariis vix effugientibus, lapidum jactu Byzantii summerserunt. Latini de pace oratores iterum, ac tertium mittere: Imperator eos se auditurum negare, nisi muro everso, quod loci vendicarent, relinquerent. Consumpto in his multo tempore, confectis triremibus remiges, & milites legit, & alia ad pugnam omnia adornavit, ducesque præfecit: illis quidem apud Pisfam ternis triremibus Phaceolatium protostroterem, aliis in Heptascalo constructis, Zamplaconem magnum ducem qui contendebat enixius, insuper suas allaborari, ac perfici: erant enim visenda mole, quas ligneis turribus impositis, & remigibus desuper tabulato confectis, (super quo gravis armaturæ, & velitum multitudinem constituerebat, quod magno ei in pugna detrimento fuit, ut paulo infra dicitur) duplicabat. Pridie porro illius diei, quo triremes e navali educendæ erant, oneraria quæ Genua solverat, in alto conspecta est, magnis, ut ajebant, onusta divitiis. Malacia autem ventis ponentibus oppressa, ad Principis insulam anchoris fundata est. In eam ex imperatoriis triremibus duæ, cum totidem uniremibus, noctu e navali profectæ invaserunt: vectoribusque fortiter se defendentibus, ignem injecerunt, atque ita victores in eam insiluerunt, nec paucis obtruncatis, onerum potiti sunt. Verum ubi rumor incerto auctore manavit, Latinas triremes e Galata eo cursum dirigere, percussis Romani, circiter quinquaginta de suis in oneraria relictis, fugam arripuerunt. Sed hic rumor plane mendax erat. Deserti in oneraria Romani, triremes abnavigasse cum sentirent, consilii inopes, cum Latinis jam victis colloquuntur; & convenit, ut communiter incendium restingerent, ne & ipsis una pereundum foret. Postero die, si Romani adnavigantes onerariam caperent, ipsi Latinos exoratis ducibus conservarent. Sin Latini, ut Romanis idem officium Latini præstarent, quod & factum prima luce. Paratis enim ita omnibus imperatoris triremibus, Latini allabentes, semjustam onerariam

pag. 745:

δὲν χωρίον καταλείπειν, καὶ τὰ τεῖχη καθαιρεῖν. ἔπαυτο ἔσεσθαι ἀποστάσις αὐτοῖς, καὶ εἰρηνῶς πρὸς αὐτὸν, συγγνώμῃ παραχόμῃον ὠνέζημίωσαν καὶ τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐξ ἄκροισ κατεδέχοντο ὥσιν, ἀλλὰ δεῖν ἔφασαν αὐτοῖς τὴν χωρίαν παραχωρεῖν τετειχισμένῃ. ἡ ἐξουσία τῆς πρὸς αὐτὰς ἡκόντων ἀμελήσειν. καὶ ἅμα ἐπετείνετο ὁ πόλεμος, καὶ περιπλέοντες διέφθειρον τὰς προστυχόντας. Ἐπεὶ δὲ τὴν θάλατταν ἀπλωτον ἐποίησαν Ῥωμαῖοι, ἐφ' ὁλκάδος μυριοφόρῃ μηχανῶν ἐπισήσαντες τειχομαχικῶν, ἀφῆς λίθας βάρους ὅσον ὄρωστος ἀνὴρ ἂν ἄροιο ἠφίετο. εἴτα τελεῖται περιλκόντες τὴν ὁλκάδα, λίθας, ἠφίεσαν πανταχῇ τῆς πόλεως, ἐβλαπτον δὲ ἐδὲν Βασιλέως δ' ἐπεὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀντιτάττεσθαι αὐτοῖς ἐκ εἰχρῶν ἐκ θαλάττης τελεῖται ἀπορῶν, στρατιὰν ἐκ τῆς ἠπείρου πέμπων, ἐφόδους ἐκέλευε συχνὰς ποιεῖσθαι, καὶ ἐβλαπτον ὅσα δυνατὰ. καὶ μὴν ἐδὲ τῆς θαλάττης πανταπασιν ἠμέλει. ἀλλὰ περὶ ὁλκῶν ἐσήσας μηχανὰς τὸ μέγεθος ὑπερφυεῖς, λίθας ἐκέλευεν ἐκ Βυζαντίου ἀφίεναι πρὸς Γαλατῶν, διικνουῖτο γάρ. καὶ πολλὰς κατέρεψαν οἰκίας μάλιστὰ τὰς παρὰ θάλασσαν, ὅτι ὁλκᾶσι τῶν Λατίνων ἐκ ὀλίγα ἐλυμῶντο οἱ λίθοι. τὴν τε τὴν μηχανῶν ἀνέχεσαν ὁλκάδα κατέδυσαν βαλόντες μόλις τῶν ἐπιβατῶν τὸν κίνδυνον διαφυγόντων. Οἱ Λατῖνοι δὲ καὶ δις καὶ τρίς περὶ εἰρηνῆς πρεσβεῖαν ἐποίησαντο, ἐκ ὧν ἔχετο δὲ ὁ Βασιλεὺς, εἰ μὴ τὰ τεῖχη καθελόντες, τὸ χωρίον καταλίποιεν. ἐν ταῖς δὲ ἐκ ὀλίγου τριβέντος χρόνῳ, καὶ τὴν τελεῖται ναυπηγηθεῖσων, ναυτας τε κατέλεχεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὁπλίτας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξηρτύετο πρὸς μάχην. στρατῆγες τε ἐφίστη ταῖς μὲν πρὸς τῇ Πίσῃ τελεῖται τελεῖται Φακεωλάτον τὸν πρωτοστράτορα, ὃ δ' ἐν τῇ* κοντοσκα* ^{Sic emen-} ^{in MS.} λίαν ναυπηγηθεῖσαις, Τζαμπλάκωνα τὸν μέγαν δεκά. ἐφιλονεύει δὲ ὁ μέγας Δεξ φιλοτιμότερον προσεξεργασαῖται τὰς ἰδίας. ἦσαν γὰρ καὶ μέγισται μέγισται, καὶ ξυλίνες ἐπισήσας πύργους, καὶ τὰς ἐρέτας ἀνωστὸν ἐρέτας, διπλὰς ἐποίησας τελεῖται, καὶ πληθὺς ὁπλιτῶν ἐπέστησε, καὶ φηλῶν, ὃ καὶ μάλιστ' ἐβλάφετο τὴν μάχης τὴν καίρον ὡς ὀλίγον ὕστερον εἰρήσεται. Τῇ προτεραιᾷ δὲ ἡ ἐμελλον ἀναγεσθαι αὐτελεῖται ἐκ τῆς νεωρῆς, ὁλκᾶς ἀναπλέσας ἐφαίνετο ἐκ Γενεύας, πλεον ἄγασα ὡς ἐλέγετο πολλῶν. ἀπλοῖας δὲ τῶν ἀνέμων παυσαμένων καταχέσσης, πρὸς Πειργίῃ τῇ νήσῳ ὠρμίζετο ἐπαγκραῶν. ἐφ' ὧν δύο τῶν βασιλικῶν τελεῖται ἐκ τῆς νεωρῆς ἀνήγοντο ρυκτός. παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις ἴσαι. καὶ προσβαλόντες τὴν ὁλκάδα, ἐπεὶ ἠμύνοντο οἱ ἔνδον κραταιῶς, πῦρ ἐνέεισαν οἱ τελεῖται, καὶ ἔπαυτο περιγενόμενοι, ἐπέβησαν τε τῆς ὁλκάδος, ἐκ ὀλίγου τῶν ἀμυνομένων ἀποκτείναντες, καὶ πάντων ἦσαν ἡδὴ κύριοι. φήμης δὲ ἀδήλως ταῖς τελεῖται ἐπιπεσέσης ὡς τελεῖται ἐπιπλέσιν ἐκ Γαλατῶν Λατίνικαί, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὀλίγον ἐλάσας πενήκοντα τῶν οἰκείων καταλιπόντες ἐπὶ τῆς ὁλκάδος. ἦσαν δὲ πανταπασί. φθόδεις αἰφῆμαι. οἱ δὲ καταλειφθέντες Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῆς ὁλκάδος, αἰδοῦντο ἀποπλοῦσας τὰς τελεῖται, ἐν ἀμυχανίᾳ κατασάντες, εἰς λόγους ἤλθον τοῖς Λατίνους νενικημένοις ἡδὴ καὶ κράτος. καὶ συνέβησαν ὡς τε κοινῇ συμβούειν κατακαυόμενῳ τῷ ὁλκάδα, ἵνα μὴ συνδραφῶσι καὶ αὐτοί. εἰς τὴν ἐπίπσαν δὲ ἂν μὲν Ῥωμαῖοι ἐπιπλέσαντες κύριοι τῆς ὁλκάδος γέγονται, συνδραφῶσιν τὰς ἀπολειφθέντας Ῥωμαῖας τὰς Λατίνους ἐξαιτωσάμενες παρὰ τὸν ἀρχόντων. ἂν δ' οἱ Λατῖνοι ἐπιπλέωσι καὶ κυριεύωσι τῆς ὁλκάδος, τὰ ἴσα Λα-

τίνας ποιεῖν πρὸς τὰς Ῥωμαίους, ὃ καὶ γίνετο ἅμα ἔω· ἐπεὶ ὅτι πᾶσαι παρεσκευασμέναι ἦσαν αἱ βασιλικαὶ τελήρεις, οἱ Λατῖνοι ἐπιπλεύσαντες, ἡμιφλεγῶν ἀνείλκον τὴν ὀλκάδα. διέσωζον δὲ καὶ τὰς Ῥωμαίους καὶ τὰς ὀρκυαίαι ἐν τῇ νηὶ Αἰ βασιλικαὶ δὲ τελήρεις ἐπεὶ πᾶσαι παρεσκευασμέναι ἦσαν, καὶ εἰς ἐνὶ ἐτι, ἀνήγοντο ἐκ τῆς νεωρὸς πᾶσαι διασπασμέναι, καὶ πλήθει ὀπλιτῶν καὶ λαμπροῦσι, καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ἐδύναντο ἐκ πολλῶν γεγενημένων Ῥωμαίοις σόλων ἐλασθῆναι. παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις ἐκ ὀλίγων. καὶ λέμβοι καὶ ἀκάτια ὀπλίτας ἄγοντα, ἔχοντες τῶν Λατίνων προθύμως ἀπάντων συστρέφοντων. οἱ τε Λατῖνοι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς ἐπεπληγμένοι, πάντα μάλλον, ἢ πρὸς τὰς βασιλικὰς τελήρεις θάνατον μαχεῖν διανοοῦντο· ἀλλὰ τὰς σφετέραις τελήρεις πεπληρωμένας ἔχοντες, ὠρμίζοντο πρὸ τῆς φρενὸς, δόκουν μὲν παρέχοντες, ὡς ἐμβαλουῦντες ἐπὶ τοῖς Βασιλικοῖς. ἔτω δὲ ἦσαν παρεσκευασμένοι, ὡς τὰς μὲν τελήρεις καλωδίους ἀνελκύσοντες ἀνὰ ἑαυτὰς τὰς βασιλικὰς ἐπιπλεύσας, αὐτοὶ δ' ἀμυνέμενοι ἀπὸ τῶν τειχῶν. ἦσαν δὲ φαυλοτάτας ἔχοντες ἐλπίδας καὶ ἐν τοῖς τέχεσι διασώζεσθαι. Αἱ μὲν οὖν βασιλικαὶ τελήρεις ἀναχθεῖσαι ἐκ τῆς νεωρὸς αὐτὰς πεπλησίου κύλισαντο τὴν νύκτα, θάνατον ὡς ἐς τὴν ὑπερῶν ταῖς μὲν τῶν Φακεωλάτων τρισὶ τελήρεσιν εἰς ἓν γενομένοι, Γαλατίοις ἐπιπλεύσας. Φακεωλάτος δὲ καὶ αὐτὸς τὰς τελήρεις ἐφοπλίσας, παρεσκευασμένος ὡς ἐς τὴν ὑπερῶν ἐξορμήσαν, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἰππικῶν ἐπεμπεσρατῖαν ἅμα δεσποτὴν τῶν υἱῶν πολλῶν τε ἔαγαθῶν, ὡς τῆς συμβολῆς γενομένης τῶν τελήρων, καὶ αὐτοὶ προβάλλουσιν ἐκ τῆς ὑπείρου. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦδη ἦν, αἱ μὲν ἐκ τῆς νεωρὸς τελήρεις ἀναχθεῖσαι, πρὸς τῇ Εὐγενίᾳ καλεμένη πύλῃ ἦδη ἦσαν. αἱ δὲ μὲν Φακεωλάτης τῆς πρωτοστράτορος, καὶ αὐταὶ τῆς ποταμῆς ἐξορμηθεῖσαι, ἡπείγοντο ἢ ἄλλαις ἐν ταυτῇ γινέσθαι· τὰ δὲ πάντα ἄγοντος Θεῶ καὶ πᾶσι ταλαντεύοντος δικαίως, Ῥωμαίους, ὡς εἰσικεν εἰς πολλῶν ἄλλων ἐκτισιν ἀμαρτημάτων τιμωρῆμεν, καὶ τοῖς πολλῶν χείροσιν ἡττᾶσθαι παραχωρουῦντος, ἀθρόον πνεύματος ἀκρίτως προσπεσόντος, ἔκ πρώτης ἀνατρέψαντος τὰς τρεῖς τελήρεις ἐφ' αἷς οἱ ξύλινοι πύργοι ἦσαν, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτοῖς ὅπλοις κατέπιπτον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ναῦται ὁμοίως καὶ ὀπλῖται, καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ χρόνῳ, πᾶσαι ἐωρῶντο κεναὶ ἐπιβατῶν. τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ καὶ ὡς ὁ Φακεωλάτος ἐσρατῆγει, τῶν κατασραμάτων, ἔκ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατέπιπτον, καὶ ὅλεθρος ὡς παντοῖος ναυτῶν ὅμῃ καὶ ὀπλιτῶν. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ διασώθησαν ἐγγὺς τῆς γῆς γεγενημένης τῆς ῥοπῆς, ἀπέθανον δὲ ἐν τοῖς ὕδασι ὀλίγῳ ἐλάσσας ἔλακοσίων. καὶ ἐκ τῶν μὲν τῶν Τζαμπλάκωνος τεταγμένων ἢ

* Sic MS.

* μεγάλης Δακκός, ἐφ' ἡλανθραπλῶος Μανυῆλ τῆς ναυαρχίδος ἄρχων, ἀνὴρ καὶ χεῖρα γενναῖος, καὶ τῆς παρὰ Βασιλέως εὐμνησίας ἀπολαύων μάλισα. Οἱ ἐν Γαλατῇ δὲ Λατῖνοι ἀναδάρρησαντες, ἀναχθέντες ἀνείλκον τὰς τελήρεις ἀναψάμενοι, κωλύοντος ἐδύνος, ἐδὲ ἀμυνόμενοι, καὶ ἀναιμωτὶ τὴν νύκτα εἶχον. ἡ δὲ ἐκ τῆς ὑπείρου σρατῖα μὲν βασιλέως τῶν υἱῶν, ἔργῳ μὲν ἔχεται ἐβέλοντο, οἰόμενοι καὶ τὸ ναυτικὸν ἐκ τῆς θαλάττης ἐμβαλεῖν. Ἐπεὶ δὲ ἐωρῶν τὰς Ῥωμαίων ναῦς κενὰς ἀνελκομένας, ἀνεχώρουν καὶ αὐτοὶ. Βασιλεὺς δὲ τὴν τοσαύτην δυνάμιν ἐκ προφάσεως ἐδεμῖας ὁρῶν ἀπολαλεῖν ἐξέταξε μὲν τὴν τοιαύτην κακοπραγίαν τῶν Ῥωμαίων, οἷον αἴτιον κακῶν τὸ Θεῶν ἀποστρέφειν σωτῶν. ἐδὲν δὲ ὑφῆκε τῆς φρενὸς, ὅτι κατέπεσε πρὸς τὴν ἡτταν, ἀλλ' ἐπὶ ξυλισμὸν ἐκέλευε

abstraxerunt : quique in ea vehebantur Latini, ex juramento Romanis incolumitatem impetrarunt. Imperatoriae triremes instructae omnes, & paratae penitus, ornatæque insigniter, & armorum numero, splendore, ac magnitudine apparatus nihilo antiquis Romanorum classibus inferiores, e navali deducuntur. Uniremes non paucæ sequuntur : lembi item, & actuaria, & in iis cataphracti, qui omnes odio Latinorum cupide militatum proficiscebantur. Latini tanto apparatu attoniti, omnia potius cogitabant, quam cum triremibus imperatoriis decertare. Suas autem ante oppidum instructas habebant : opinionem præbentes in imperatorias, si venirent, ituras. Sic autem erant comparati Galatæi, ut si imperatorias accurrere viderent, funibus suas retraherent, ac de muris sese tuerentur. Verumenimvero, etiam in muris sui servandi spem gerebant inanissimam. Triremes imperatoris deductæ, ea nocte prope navale steterunt, ut altero die cum tribus, quas Phaceolatus ducebat, conjunctæ, in Galatæos agerentur. Phaceolatus & ipse paratus erat, ut postridie erumperet. Et imperator cum filio despota frequentem, ac strenuum equitatum mittebat, ut congressis triremibus, ipsi quoque a continente irruerent. Die jam procedente, naves e navali ad portam Eugeanam cernebantur : quibus autem Phaceolatus protostrator præerat, & ipsæ pulsu remorum agitatae, aliis sese aggregare festinabant. At enim Deo, qui gubernat omnia, & cuique sua juste dispensat, Romanos, ut apparet, propter præterita, eaque multa delicta puniente, & a multo inferioribus superari permittente, ecce tibi magna vis venti cooritur, & primas triremes, in quibus lignæ turres, evertit, simulque milites cum ipsis armis, & remiges in pelagus decidunt, & uno momento omnes vectorum vacuæ aspiantur. Eodem puncto temporis, qui stabant in tabulatis, earum quas Phaceolatus ducebat, similiter in undas delapsi sunt : eratque multiplex nautarum, ac militum interitio. Complures sane, quoniam juxta littus naves evertebantur, evaserunt : aquis suffocati circiter ducenti : & de Zamplaonis grege Menali ducis filius, Manuel Philanthropenus præfectus navis prætoriae, vir manu promptus, imperatorique carissimus. Tum Galatæi instauratis animis provehuntur : naves hostium retrahunt, easque nemine prohibente, aut ulciscente, flammis implent : & victoriam sine sanguine consequuntur. Qui vero in continente cum filio imperatoris erant, operi quidem sese accingebant, putantes etiam navales socios e mari impressionem facturos. At ubi naves Romanas inanes subduci conspexerunt, etiam ipsi retrocesserunt. Imperator, videns tantam copiam gratis periisse, tam gravi Romanorum calamitate ingemuit, ut qui Deum offensum hoc egisse intelligeret. Nihil tamen de altitudine animi discessit : nec quia victus, etiam fractus : quin subito

Edit. Paris.
pag. 746.

li initio. Genus hoc hominum semper insidiosum, & infestum Romanis fuit, atque ubi commoditatem aggrediendi animadvertit, ad fidem prodendam paratissimum. Nam & imperatore Andronico juniore superstiti, Phocæam, & Mitylenen perfidiose occuparunt (et si pravitas nil eis profuit, quandoquidem egregie, & quo debuerunt cum dedecore inde pulsi sunt) & post illius obitum, tempore belli civilis Chium adorti, foedus cum Anna imperatrice fanticum posthabentes, eam subegerunt. Postea pace composita, & Cantacuzeno summam tenente rempublicam adentes, rogarunt, ut quod supra oppidulum esset regionis, ipsis concederetur; specie quidem oppiduli ampliandi, cum, qui nunc esset ambitus, ad habitandum non sufficeret: revera autem spatium illud muro volentes interciperi, ne facile obsideri possent. Nam quod acclive, & velut imminens ipsorum capitibus, incommodum erat valde, si quando cum Romanis bellum gererent. Nihil enim humile cogitabant: sed mari volebant imperitare, & Romanos navigatione excludere, quasi id ipsis deberetur (videbant quippe Romanos magis tunc, quam antea id frequentantes, eorumque naves longas, & alias onerarias non paucas, multum studii in id Cantacuzeno impendente) quod imperatorem minime toleraturum verebantur. Quare priusquam cogitata aperirent, locos suspectos, unde se lædi posse existimabant, præoccupare cupiebant. Imperator vasfrum illorum commentum non ignorans, naves comparabat, ut si bello opus foret, ne imparatus esset: & spatium illis negabat penitus, quod eos timore magis, quam æquitate, & juramenti religione perveris consiliis temperaturos noverat. Quare & ab aliis Latinis cum asinis conferuntur. Et enim asinus, si agaso forte debilior, non possit valide sustem incutere, haud recta ingreditur via: sed exorbitat, & deflectit, & propter agentis imbecillitatem ambulare desinit. Ita hi, nisi poenam supra caput altantem metuant, nulla alia de causa, quod debent, præstabant. Quocirca imperator, ut dicebamus, eorum improbitatis haud nescius, loco quem expectabant minime cessit. Illi triremes compingi cernentes, pariterque & loci frustrationem, & multitudinem onerariarum, quas Romani habebant, indignantes, bellum facere decernunt: ut simul & Romanos mari arceant: & locum, si possint, vel invito imperatore communiant. Jamque selectos lapides quamvis aliud simulantes colligebant, reliquamque materiam clam convehebant. Postquam autem imperatorem Didymotichi morbo affectum cognoverunt, rati advenisse rei incipiendæ occasionem maximam, noctu de improvviso Romanos primum e regione incolentes invadunt, ædes omnes inflammant. Postridie triremes suas jam paratas, item acatia, & lembos, quotquot erant, armatis instruunt, Byzantii ædificia extra muros ad mare incendunt, & onerarias alias quidem capiunt, alias exurunt. Quin etiam constructis triremibus universis, tribus tantum exceptis, ignem injiciunt. Quas tres, reliquis flamma absumptis, tollentes Byzantii e loco ubi

Edit. Paris.
pag. 742.

πτετο, ἔχε δὲ τὴν ἀρχὴν ἐξ αἰτίας τῆς αὐτῆς. τὸ τοῦ γένος, αἰ μὲν ἐπὶ βυλὸν καὶ πολέμιον Ῥωμαίοις, καὶ πρὸς ἐπιτοκίας ἐτοιμοτάτων, ἀν σὺν ῥῶν δυνάτεω τὴν ἐπιχειρήσιν τῶς καὶ βασιλέως γὰρ τὴν ἐκ Ἀνδρονίκα πειρόντος, Φάκαιαν κατέχον ἐπιτοκίαντες καὶ Μιτυλήνῃ, εἰ καὶ μηδὲν ἠδυνήθησαν ἀπόνασθαι τῆς πονηρίας καλῶς, καὶ μὴ τῆς προσήκουσας αὐτοῖς αἰχμῶν ἐξελαδύντες, καὶ μὴ ἐκείνῃ τελευτῶν καθ' ὃν ὁ συγχρονικός πόλεμος χρόνον Ῥωμαίοις, Χίφ' ἐπιτέμνῃ, ἐκράτῃσιν ἀμελήσαντες τῶν ὀρκῶν, καὶ τῶν σωθῆκαὶ τῶν πρὸς Ἀνναν τὴν Βασιλίδαν. ὕστερον δὲ ἐπεὶ ἡ εἰρήνη ἦν, καὶ βασιλεὺς ὁ Καντακζυλὸς ἐκράτει τῶν πραγμάτων, ἐδέοντο προσελθόντες παραχωρῆσαι σφίσι τὸ ὑπὲρ τὸ φρεῖον χωρίον. ὁρῶσιν μὲν ὡς μείζων τὸ φρεῖον τὸ πειρόλον ποιήσονται, τὸ ὄντος πρὸς οἰκισιν ἐκ ἐξαρκαῶτος, τῇ δ' ἄλλῃ δὲ τὸ χωρίον βελόμβροι τειχίσματι δελαβεῖν, ἵνα μὴ ῥάδιοι πολιτοκείσθαι εἴεν. ἅπαντες γὰρ ὁ καὶ οἱ ἐπικρεμάμβρον σφίσι καὶ κεφαλῆς, καὶ μικρὰν παρείχε βλάβην εἴποτε συμβαίη πρὸς πόλεμον Ῥωμαίοις κατισῆναι. ἐνένοοντο γὰρ εἶναι μικρὸν, ἀλλὰ θαλασσοκρατεῖν ἐβέλοντο, καὶ Ῥωμαίους ἀπείργειν πλεῖν, ὡς σφίσι προσήκουσας τῆς θαλάσσης. ἐῶρων γὰρ Ῥωμαίους μάλλον τῶν ἄλλων χρόνων προχόντας τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὀλκάδας καὶ ναῦς ἐτέρας φορηγὰς ἐκ ὀλίγας κησαμένους, πολλὰ ὁρῶντο Καντακζυλὸς τὴν βασιλέως ποιησάμεν πρὸς τὸ τοῦ ὑπὸ καὶ βασιλέως ἐκ ἀνέξεσθαι. διὸ καὶ πρότερον, ἢ ἐκφαίνεν, ἀδικοῦντο, τὸς ὑπὸ πτεῖς ἐβέλοντο προκαταλαμβάνειν τόπας, ἐξ ὧν ὄντο βλαφθῆσθαι. βασιλεὺς δὲ αὐτῶν τὴν ἐπίνοιαν ἐκ ἀγνοῶν, ναῦς τε παρεσκευάζετο, ὡς εἰ δεοὶ πολεμεῖν ἐτοίμως εἶναι, καὶ τὸ χωρίον τὴν παράληψιν αὐτοῖς ἀπὸ γόρδι παντάπασιν, ἡδὲ καὶ αὐτὸς φόβῳ μάλλον, ἢ ἀγνοῶσιν καὶ διορίῃ ἀποχριστομένης τῶν ἀτόπων βελόμβρων. διὸ καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων Λατίνων ὁνοῖς παρεκάζεται τὸ γένος τῶν. ἐκείνους τε γὰρ ὁ εἰλαύρων, μὴ δυνῆται βαρεῖας πληγὰς ἐντεῖναι, ἐκ ὀρθοποδεῖ πρὸς τὴν ὁδὸν, ἀλλὰ παραφέρεται παρατρεπόμενος, καὶ τῆς ὁδοπορίας ἀμελῶν δελατὴν ἀδυναμίαν τὴν ἐλαύνοντος, καὶ εἴτοι ἂν μὴ τὴν κακῶς παθεῖν φόβον ἔχασιν ἐπιτημένων, ἐξ ἐδεμῆς αἰτίας ἄλλης τὰς δέοντάποτε βελόμβροι ποιῶν. βασιλεὺς μὲν αὖν αὐτῶν εἰδὼς τὴν μοχθηρίαν, καὶ παρεχάρεται τὸ χωρίον. ἐκείνοι δὲ τὰς τε τελεῖρας ὀρῶντες κατασκευάζομενας, ἀχθόμενοι τε ὁμοῖως πρὸς τὴν ἀποτυχίαν τὴν χωρίαν, καὶ πρὸς τὸ πλεῖστον τῶν φορτίδων, ὡς ἐκτίσαντο Ῥωμαῖοι ναῦς ἐσκέλευτο πόλεμον κινεῖν, ἵν' ὅμως τε εἰργασίᾳ Ῥωμαίους τῆς θαλάσσης, καὶ τὸ χωρίον, εἰ δύναιτο, τειχίζωσι βασιλέως ἀκοντος. καὶ συνέλεγον λίθους λογάδων ἐφ' ἐτέροις δὲ τισὶ προφάσεσι, καὶ τὴν ἄλλαν ὕλην συνεπείρουν ἐν ἀπορήτῳ. ἐπεὶ δὲ βασιλεὺς νοσεῖν ἐν διδυμοτείχῳ ἐγνωσάτω, καὶ ἰνὸν εἶναι οἰνόμενους ἐπιτηδεύοντες αὐτοῖς πρὸς ἐπιχειρήσιν, ἀφρόον ἐπιτίθενται νυκτὸς κατὰ τὴν περὶ αὐτῶν οἰκοῦσι Ῥωμαίοις πρῶτον, καὶ τὰς οἰκίας ἀπάσας ἐνέπρησαν πυρὶ. εἰς τὴν ὕστεραν δὲ τὰς σφῶν τελεῖρας ἐφοπλίσαντες οὐσας παρεσκευάζομενας, καὶ ἀκάτια καὶ λέμβους ὅσα ἦν, τὰς ἐξω τειχῶν παρὰ τὴν θαλάσσαν Βυζαντίου οἰκίας ἐνέπρησαν καὶ ὀλκάδας, τὰς μὲν ἐλάμβανον, τὰς δὲ ἐνέπρησαν κατέκαυσαν δὲ καὶ τὰς κατασκευάζομενας ἀπάσας τελεῖρας πλεῖν τελεῶν, ὡς ἐπεὶ τὸ κακὸν πάντα ἐπενέμετο, ἅπαντες ἐξ αὐ

κατεσκαδάζοντο τόπον τῆ Κοσμιδίου προσαγορευομένης, τῆ Βασιλείας ἧς κελύσαντος, δὲ τῆ καὶ τῶ καλεμέ-
νῳ Πίσσαν διόντος ποταμοῦ διαγαγόντες, ἀνέλκυ-
σαν τε πρὸς τῶ χέρσον, καὶ φρερὰν ἐκατέρωθεν ἐπισή-
σαντες, ἐφύλαττον. Οὕτω μὲν οἱ Λατίνοι τὸν πόλεμον
καὶ Ρωμαίων φανερώς ἐξέλεγκαν, καὶ ἐξ ἐκείνης ἡδὴ
τῆς θαλάσσης ἄρχοντες, πάντα ἄνω καὶ κάτω τὰ πα-
ράλια παραπλέοντες, ἐκάκου, καὶ περὶ τὰ πάντα
ἐπενέμοντο, πανδημεὶ τε ἐξελθόντες, πρῶτα μὲν ἐ-
τείχιζον τὸν λόφον, πύργον ἐγείροντες πρὸς τῇ ἀκροπο-
λί, καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυντο σπουδὴν, καὶ ἄνδρες ὁμοί-
ως καὶ γυναῖκες· καὶ ἐδ' οἱ περιφανέσασιν αὐτῶν ἀπη-
ξίουσι τὸ τοῖς ἄλλοις συναίρεσθαι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν.
ἔπειτα καὶ τὸ ἐπίλοιπον τῆ χωρὶς διαλαβόντες διετείχι-
ζον ἄχρις ἃς ἐξήρκεσεν ἡ ὕλη, καὶ εἰς ὕψος τε ἤρετο τὸ
τείχος ἱκανὸν αὐτοῖς, καὶ ἄλλῳ πᾶσαν ἐκ κατασκευῆς
ἀσφάλειαν ἐπέτεχνῶντο. ὅσον δὲ ἐκ ἐξῶς τετείχισεν δι'
ὕλης ἀπορίαν, χαρακώμασι μεγάλοις καὶ σκυροῖς πε-
ριελάμβοντο, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ χωρίον ἅπαν εἶχε-
το. Βασιλεὺς ὅτε ἐπύθετο τὰ παρὰ τῆς ἐν Γαλατῇ
τετολμημένα, ἠλθισεν μὲν ἐμέτρια ἐφ' οἷς τοιαῦτα ἔπα-
χον ὑπὸ Λατίνων τῶ Ρωμαίων οἰκιστῶν γῆν, καὶ δι-
καίων ὄντων ἀκριβῶς δεδούειν. ὁμῶς ὡς εἶχε, καὶ τοι πτε-
ζόμενος ὑπὸ τῆς νόσεσ ἐτι, εἰς Βυζάντιον ἀφῆκε. αὐτί-
κα δ' οἱ ἐν Βυζαντίῳ, μάλιστα οἱ περὶ ἐμπορίας ἡγελη-
μένοι, καὶ οἱ ἐν ἐργασθεῖσι διατρέβοντες, ἐν βασιλείῳ
συνελθόντες, ἐδέοντο Βασιλέως μὴ σφᾶς περιιδεῖν ἕ-
πως ὑπὸ Λατίνων τῆς ἐν Γαλατῇ περιφρονεμένης, καὶ τὰ
ἀνέκτα ὑπομένοντας· ἀλλὰ δίκας τῆς τετολμημένων ἀ-
παιτῆσαι τριήρεις ἐφοπλίσαντα. αὐτὰς δ' ἐτοίμους εἶναι
χρήματα παρέχειν πρὸς τὸν πόλεμον ἢ ἀνέκαστος δύπο-
ροῖν. μᾶλλον δ' οὐ τῆς ἄλλων ἐκείνων ἥφατο ἢ παρὰ Λα-
τίνων φθορὰ γεγενημένη. νῆες τε γὰρ καὶ χρήματα, καὶ οἰ-
κίαι αἱ ἐμφορθεῖσαι, τὰ σύμπαντα χερδὸν ἐκείνων ἦ-
σαν. Βασιλεὺς δ' ὡς πρῶτα μὲν ἐμέμερετο αὐτοῖς ὡς ἔχω-
μένοις καὶ καιρὸν τῇ προθυμίᾳ. τότε δ' ἔδει παρέχεσθαι
τὰ χρήματα προθύμως, ὅτε συνεβέβηκεν αὐτοῖς, καὶ νῦν
Λατίνοις ἔδεν ἂν τοῖς τὸν ἐτολμᾶτο. τῷ δ' ἐκ τῆς πολυ-
πειρίας τῆς παραγμάτων προσορώμενον αὐτὸν, καὶ πρὶν γε-
νέσθαι συμβαλέειν ἅπερ ᾔετο μὲν μικρὸν τὰ μέγιστα λυ-
σιτελίσειν. ὁμῶς καὶ αὐτὸς ἐπεὶ ἐδόκει πρὸς τὸν πόλεμον
χωρεῖν, χρήματά τε ἐκέλευεν εἰσφέρειν Βυζαντίως, καὶ
Κωνσταντῖνον τὸν Ταρχανειώτῃ ἐφίστη πρὸς τῶ εἰς-
πραξί, καὶ αὐτὸς ἐτρέπετο τριήρεις κατασκαδάζειν.
τῆς θαλάττης δὲ ὑπὸ τῆς Γαλατῶν κατεχομένης, ἐ-
πεὶ ἐν ἀπόρῳ λιξύλα ναυπηγίσιμα κομίζειν ἐκ θα-
λάττης, ζώγισι καὶ ἡμίονοις ἐκ τῆς κατὰ τὸ Σεργέντ-
ζιον ὁρῶν ἐκέλευε νομίζειν. καὶ ἦγοντο μοχθηρῶς ἄγαν
ἐν δυσέργῳ, καὶ πρὸς τῆς λεγομένης Κορτοσκαλίῳ νεω-
εῖαι αἱ τριήρεις ἐναυπηγοῦντο. οἱ ἐν Γαλατῇ δ' Λατί-
νοι, ἠλπιζον μὲν αὐτίκα ἐλθόντα Βασιλέα, τὸν πρὸς αὐτὰς
ἀπογνόντα πόλεμον, πάντων αὐτοῖς παραχωρήσειν ὧν ἐ-
βέλοντο, καὶ χωρήσειν πρὸς συμβάσεις ἄρχοντας κατα-
λιπόντα τῆς θαλάσσης, ὡς δ' ἀπῆντα καὶ γνώμῃ αὐτοῖς
ἔδεν, ἀλλὰ ναῦς ἑώραν ναυπηγέμενον καὶ παρασκαδάζομε-
νον πρὸς μάχην, μεταβαλόντες πρὸς βίαν ἐποιούντο, καὶ
περὶ εἰρήνης διελέγοντο. Βασιλεὺς δὲ αὐτοῖς τὴν πονη-
ρίαν καὶ τὴν ἀγναμοσύνην ὀνειδίσας, ὅτι μηδὲν μῆτε πρό-
περον, μῆδ' ὕστερον ὑπ' αὐτῶν ἀδικηθέντες, μηδὲ πρὸς φασιν πόλεμος παρεχόμενος, μηδεμίαν, αὐ-
τοῖς τοσαῦτα ἡγνωμόνησαν, καὶ ταύτης ἤρξαν ἀδικίας καὶ φθορᾶς. ἔπειτα ἐκέλευε τὸν τεύχε-

Ρως III.

parabantur, Cosmidio appellato, filio
imperatoris Manuele mandante, per flu-
vium Pissam, interfluentem, in terram
subduxerunt, & custodiam illis utrinque
adhibuerunt. Sic Latini bellum Roma-
nis apertum inferentes, & ex eo jam
maris potentes, oras legebant, omnia-
que direptionibus, & incendiis permis-
cebant: & egressus populus frequentis-
simus, primum quidem collem, in ejus
jugo turri excitata muniebant, omni-
que in eam rem conatu, mulieres juxta
atque viri incumbabant: nec vel illu-
strissimi ad ædificationem sociare ope-
ram dedignabantur. Deinde & reliquum
spatii occupantes, muro includebant,
quoad calx, & cæmenta suppeditarent,
qui in altitudinem magnam satis sur-
rexit. Quin alias quoque structuras om-
nes ad securitatem facientes adjunge-
bant. Qua autem defecti murali mate-
ria, producere opus non poterant, ex-
cellis aggeribus & crucibus eam par-
tem circumdabant, brevique tempore
quidquid erat spatii comprehensum est.
Imperator de audacia Galatarum fa-
ctus certior, maximopere doluit: pro-
pterea quod hæc a Latinis Romanum
solum accolentibus, & qui merito sub-
esse, ac parere sedulo deberent, patere-
tur. Tamen quamquam adhuc morbo
crucietur, ut potuit, Byzantium ini-
vit: ubi eum statim mercatores potissi-
mum, & opifices in palatio convene-
runt, orantes, ne se ita contemni a La-
tinis Galatæis, & intolerandis exagita-
ri injuriis sineret: sed armatis triremi-
bus, nefarie perpetratorum pœnas exi-
geret: se impensam ad bellum prompte
pro facultate collaturos: illata siquidem
a Latinis detrimenta magis ad ipsos per-
tinebant, quod naves, supellex, & do-
mus incensæ, omnia fere illorum erant.
Imperator eos primum de intempestiva
cupiditate reprehendere. Tunc enim
prompte conferendam fuisse, cum ipse
auctor fiebat. Ita nunc Latinos nihil ta-
le ausuros fuisse. Nam cum hoc longa
rerum experientia doctus prævideret, an-
tequam fieret, suadere voluisse, quæ
paulo post plurimum profutura putaret.
Nihilo minus & ipse, postquam bellum
visum est capeffendum, Byzantios pe-
cuniam numerare jussit: & Constantinum
Tarchaniorum exactiōni præfecit, eique
triremium ædificandarum negotium de-
dit. Tenentibus autem mare Galatæis,
cum per id ligna construendis navibus
subvehere difficile esset, bobus, & mu-
lis junctis, ex Sergentii montibus adve-
hi jussit: quod operose admodum, &
difficulter fiebat, atque in Heptascalo
navali triremes fabricabantur. Cete-
rum Galatæi imperatorem, ut venit,
statim bello adversus ipsos desperantem,
quæ vellent, omnia concessurum, & ad
pacta descensurum, eosque maris domi-
nos relicturum confidebant. At ubi ni-
hil eis pro opinione evenit: sed naves
compingi, & ad pugnam instrui viderunt,
mutata voluntate legationem de
pace miserunt. Imperator eis iniquita-
tem, stultitiamque exprobrare, quod
nihil umquam ab eo læsi, nec ulla bel-
li occasione data, tam improbi exti-
tissent, & tantas aliis injurias, tan-
tamque perniciem ultro intulissent.

Edit. Paris.
pag. 743.

Ffff ij

Edit. Paris.
pag. 744.

Deinde campum muro septum relinqui, murum dejici imperare: sic enim fecum, damna data ignoscere, fœdus, & pacem fore. Illi jussa auribus averfari, ac dicere, oportere ipsis locum jam munitum cedere; aut nihil quod quidem in se sit, omiffuros: & simul bellum invalescebat, & navibus vagantes, obvios dire multabant. Sublata Romanis navigatione, in prægrandi oneraria muralem machinam constituerunt, ex qua saxa tantiponderis emittebantur, quantum homo robustus ferre posset. Tum triremi onerariam circumtrahentes, undique in urbem, sed citra damnum jaculabantur. Imperator, quoniam in præfens mari occurrere illis nequibat, quod triremibus careret, misit, qui ex continente crebris incursionibus, quantum possent, illis incommodarent. Neque tamen mare penitus negligebat, sed tormenta statuebat immensæ magnitudinis, unde lapides Byzantio Galatam explodebantur. Pertingebant enim eo, ac domos complures, præsertim ad litus positas conterebant: nec parum ea saxa Latinorum onerariis nocebant. Quinetiam illam, qua machina sustentabatur, classiariis vix effugientibus, lapidum jactu Byzantii summerserunt. Latini de pace oratores iterum, ac tertium mittere: Imperator eos se auditurum negare, nisi muro everfo, quod loci vendicarent, relinquerent. Consumpto in his multo tempore, confectis triremibus remiges, & milites legit, & alia ad pugnam omnia adornavit, ducesque præfecit: illis quidem apud Pifsam ternis triremibus Phaceolatium protostatorem, aliis in Heptascalo constructis, Zamplaconem magnum ducem qui contendebat enixius, insuper suas allaborari, ac perfici: erant enim vifenda mole, quas ligneis turribus impositis, & remigibus desuper tabulato connectis, (super quo gravis armaturæ, & velitum multitudinem constituerebat, quod magno ei in pugna detrimento fuit, ut paulo infra dicitur) duplicabat. Pridie porro illius diei, quo triremes e navali educendæ erant, oneraria quæ Genua solverat, in alto conspecta est, magnis, ut ajebant, onusta divitiis. Malacia autem ventis ponentibus oppressa, ad Principis insulam anchoris fundata est. In eam ex imperatoris triremibus duæ, cum totidem uniremibus, noctu e navali profectæ invaserunt: vectoribusque fortiter se defendentibus, ignem injecerunt, atque ita victores in eam insiluerunt, nec paucis obtruncatis, onerum potiti sunt. Verum ubi rumor incerto auctore manavit, Latinas triremes e Galata eo cursum dirigere, perculsi Romani, circiter quinquaginta de suis in oneraria relictis, fugam arripuerunt. Sed hic rumor plane mendax erat. Deserti in oneraria Romani, triremes abnavigasse cum sentirent, consilii inopes, cum Latinis jam victis colloquuntur; & convenit, ut communiter incendium restingerent, ne & ipsis una pereundum foret. Postero die, si Romani adnavigantes onerariam caperent, ipsi Latinos exoratis ducibus conservarent. Sin Latini, ut Romanis idem officium Latini præstarent, quod & factum prima luce. Paratis enim ita omnibus imperatoris triremibus, Latini allabentes, semijustam onerariam

pag. 745:

δὲν χωρίον καταλείπειν, καὶ τὰ τεῖχη καθαιρεῖν. ἔπαυτο ἔσεσθαι ἀποστάτας αὐτοῖς, καὶ εἰρηνικῶς πρὸς αὐτὸν, συγγνώμῃ παραχωρῶν ὡς ἐζημίωσαν καὶ τὸν πόλεμον. οἱ δὲ ἐπὶ ἄκροις κατεδέχοντο ὥστιν, ἀλλὰ δὲν ἔφασαν αὐτοῖς τὰ χωρία παραχωρεῖν τετελιχισμένῃ. ἢ ἐδούρος τῆς πρὸς αὐτὰς ὑπόντων ἀμελήσειν. καὶ ἅμα ἐπετείνετο ὁ πόλεμος, καὶ περιπλέοντες διέφθειρον τὰς προστυχόντας. Ἐπεὶ δὲ τὴν θάλατταν ἀπλωτοὺς ἐποίησαν Ῥωμαῖοις, ἐφ' ὁλκάδος μυριοφόρου μηχανῶν ἐπισήσαντες τειχομαχικῶν, ἀφῆς λίθας βάρος ὅσον ὁ ῥωσος ἀνὴρ ἀν' ἄροισι ἠφίετο. εἴτα τελεῖται περιπλέοντες ὁλκάδα, λίθας, ἠφίεσαν πανταχῇ τῆς πόλεως, ἐβλαπτον δὲ ἐδὲν. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἐκ τῆς αὐτῆς ἀντιπάττεται αὐτοῖς ἐκ εἰχρῶν ἐκ θαλάττης τελεῖται ἀπορῶν, στρατιὰν ἐκ τῆς ὑπέρθε πύμπων, ἐφόδους ἐκέλευε συχνὰς ποιεῖσθαι, καὶ ἐβλαπτον ὅσα δυνατὰ. καὶ μὲν ἐδὲ τῆς θαλάττης παντάπασιν ἡμέλει. ἀλλὰ περὶ βόλους σήσας μηχανὰς τὸ μέγεθος ὑπερφυεῖς, λίθας ἐκέλευεν ἐκ Βυζαντίου ἀφίεναι πρὸς Γαλατῶν, διικνουῦτο γάρ. καὶ πολλὰς κατέρεφαν οἰκίας μάλιστα τὰς παρὰ θάλασσαν, ὅτι ὁλκάσι τῶν Λατίνων ἐκ ὀλίγα ἐλυμνῶντο οἱ λίθοι. τὴν τε καὶ μηχανὴν ἀνέχσαν ὁλκάδα κατέδυσαν βαλόντες μόλις τῶν ἐπιβατῶν τὸν κίνδυνον διαφυγόντων. Οἱ Λατῖνοι δὲ καὶ δις καὶ τρίς περὶ εἰρηνικῆς πρὸς βίαν ἐποίησαντο, ἐκ ὧν ἐχετο δὲ ὁ Βασιλεὺς, εἰ μὴ τὰ τεῖχη καθελόντες, τὸ χωρίον καταλείποιεν. ἐν ταῖς δὲ ἐκ ὀλίγα τελευτῶν χρόνῃ, καὶ τῇ τελεῖται ναυπηγηθεῖσων, ναύτας τε κατέλεγον ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὀπλίτας, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐξηρτύετο πρὸς μάχην. στρατηγὸς τε ἐφίστη τῆς μὲν πρὸς τῇ Πύσῃ τελευτῇ τελεῖται Φανεωλάτῃ τὸν πρωτοστράτορα, καὶ δ' ἐν τῇ* κοινῇ* καὶ* Sic emen. in MS.

λίῳ ναυπηγηθεῖσαις, Τζαμπλάκων τὸν μέγαν δὲκα. ἐφίλονε κησε δὲ ὁ μέγας Δεξ φιλοτιμότερον προσεξεργασαῖαι τὰς ἰδίας. ἦσαν γὰρ καὶ μέγισται μέγισται, καὶ ξυλίνες ἐπισήσας πύργους, καὶ τὰς ἐρέτας ἀναθῶν ἐρέτας, διπλὰς ἐποίησε τὰς τελεῖταις, καὶ πληθὺς ὀπλιτῶν ἐπέστησε, καὶ ψιλῶν, ὃ καὶ μάλιστα ἐβλάφετο τῇ μάχῃ καίρων ὡς ὀλίγῳ ὕστερον εἰρήσεται. Τῇ προτεραιᾷ δὲ ἢ ἐμὲλλον ἀναγεῖσθαι αὐτὴν ἐκ τῆς νεωρῆς, ὁλκὰς ἀναπλέσας ἐφαίνετο ἐκ Γενναίας, πλεῖστον ἄγιστα ὡς ἐλέγετο πολὺν. ἀπλοῖας δὲ τῶν ἀνέμων παυσάμενων καταχέσεως, πρὸς Περγίῳ τῇ νήσῳ ὠρμίζετο ἐπαγκέραν. ἐφ' ἧν δύο τῶν βασιλικῶν τελεῖται ἐκ τῆς νεωρῆς ἀνήγοντο πυκτῶς. παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις ἴσαι. καὶ προσβαλόντες τῇ ὁλκάδι, ἐπεὶ ἡμύοντο οἱ ἔνδον κραταιῶς, πῦρ ἐτίεσαν οἱ τελεῖται, καὶ ἔπαυσε περιπλέοντες, ἐπέβησαν τε τῆς ὁλκάδος, ἐκ ὀλίγης τῆς ἀμυνομένην ἀποκτείναντες, καὶ πάντων ἦσαν ἡδὴ κύριοι. φήμης δὲ ἀδήλως ταῖς τελεῖταις ἐπιπεσέσης ὡς τελεῖταις ἐπιπλέουσιν ἐκ Γαλατῶν Λατῖναι, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ὀλίγῳ ἐλάσας πενήκοντα τῶν οἰκείων καταλιπόντες ἐπὶ τῆς ὁλκάδος. ἦσαν δὲ παντάπασιν ψυδρεῖς αἰφῆμαι. οἱ δὲ καταλειφθέντες Ῥωμαῖοι ἐπὶ τῆς ὁλκάδος, αἰδοῦντο ἀποπλοῦσας τὰς τελεῖταις, ἐν ἀμυνομένην κατασάντες, εἰς λόγους ἦλθον τοῖς Λατῖνοις νενικημένοις ἡδὴ καὶ κράτος. καὶ συνέβησαν ὥς τε κοινῇ σβενύειν κατακαυομένην τὴν ὁλκάδα, ἵνα μὴ συνδραφθάρῃσι καὶ αὐτοί. εἰς τὴν ἐπίεσαν δὲ ἂν μὲν Ῥωμαῖοι ἐπιπλέουσιν κύριοι τῆς ὁλκάδος γέγονται, συνδραφθεῖν τὰς ἀπολειφθέντας Ῥωμαῖας τὰς Λατίνους ἐξαιτωσάμενες παρὰ τῶν ἀρχόντων. ἀνδ' οἱ Λατῖνοι ἐπιπλέωσι καὶ κυριώσιν τῆς ὁλκάδος, τὰ ἴσα Λα

τίνες ποιεῖν πρὸς τὰς Ῥωμαίους, ὃ καὶ γίνετο ἅμα ἔω· ἐπεὶ ὅτε πᾶσαι παρεσκευασμέναι ἦσαν αἱ βασιλικαὶ τεῖναι, οἱ Λατῖνοι ἐπιπλεύσαντες, ἡμιφλεγῆ ἀνέιλον τὴν ὀλκάδα. διέσωζον δὲ καὶ τὰς Ῥωμαίους καὶ τὰς ὄρκους εἰ ἐν τῇ νύκτι αἱ βασιλικαὶ δὲ τεῖναι ἐπεὶ πᾶσαι παρεσκευασμέναι ἦσαν, καὶ εἰς ἐνὶ ἑσπέρῃ, ἀνήγοντο ἐκ τῆς νωεῖας πᾶσαι διασπασμέναι, καὶ πληθεὶς ὀπλιτῶν καὶ λαμπροῦσι, καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ἐδόντι τῶν ἐκ πολλῶν γεγενημένων Ῥωμαίοις σόλων ἐλασθῆναι. παρείποντο δὲ καὶ μονήρεις ἐκ ὀλίγων. καὶ λέμβοι καὶ ἀκάτια ὀπλίτας ἄγοντα, ἔχοντι τῶν Λατίνων προθύμως ἀπάντων συστρατομένων. οἱ τε Λατῖνοι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς ἐπεπληγμένοι, πάντα μᾶλλον, ἢ πρὸς τὰς βασιλικὰς τεῖναις ἀναυμαχεῖν διανοοῦντο· ἀλλὰ τὰς σφετέρους τεῖναις πεπληρωμένας ἔχοντες, ὠρμίζοντο πρὸ τῆς φρενὸς. δόκουν μὲν παρέχοντες, ὡς ἐμβαλοῦντες ἐπὶ αὐτοῖς τοῖς βασιλικοῖς. ἔτω δὲ ἦσαν παρεσκευασμένοι, ὡς τὰς μὲν τεῖναις καλωδίους ἀνελεύσοντες ἀνὰ ἄσπετον τὰς βασιλικὰς ἐπιπλεύσας, αὐτοὶ δ' ἀμυνόμενοι ὑπὸ τῶν τεχνῶν. ἦσαν δὲ φαυλοτάτους ἔχοντες ἐλπίδας καὶ ἐν τοῖς τέχεσι διασώζεσθαι. αἱ μὲν οὖν βασιλικαὶ τεῖναις ἀναχθεῖσαι ἐκ τῆς νωεῖας αὐτὰς πλησίον ὑλίσσαντο τὴν νύκτα, ἀνασπόμενοι ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν ταῖς μὲν τῶν Φακεωλάτων τρισὶ τεῖναις εἰς ἐν γενομένοι, Γαλατίοις ἐπιπλεύσας. Φακεωλάτος δὲ καὶ αὐτὸς τὰς τεῖναις ἐφοπλίσας, παρεσκευασμένος ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν ὀρμήσων, καὶ ὁ βασιλεὺς ἰππικῶν ἐπεμπεσρατῖαν ἅμα δεσποτὴν τῶν υἱῶν πολλῶν τε ἑ ἀγαθῶν, ὡς τῆς συμβολῆς γενομένης τῶν τεχνῶν, καὶ αὐτοὶ προβάλλουσιν ἐκ τῆς ἡπείρου. Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦδη ἦν, αἱ μὲν ἐκ τῆς νωεῖας τεῖναις ἀναχθεῖσαι, πρὸς τῇ Εὐγενείᾳ καλεμένη πύλῃ ἦδη ἦσαν. αἱ δὲ μὲν Φακεωλάτης τῆς πρωτοστράτορος, καὶ αὐταὶ τῆς ποταμῆς ὀρμηθεῖσαι, ἡπείγοντο ἢ ἄλλαις ἐν ταυτῇ γενέσθαι· τὰ δὲ πάντα ἄγοντος Θεῶ καὶ πᾶσι ταλαντεύοντος δικαίως, Ῥωμαίους, ὡς εἰσικεν εἰς πολλῶν ἄλλων ἐκτισιν ἀμαρτημάτων τιμωρῆμεν, καὶ τοῖς πολλῶν χείροσιν ἡττᾶσθαι παραχωρουῦτος, ἀθρόον πνεύματος ἀκρίτως προσπεσόντος, ἑ πρώτους ἀνατρέψαντος τὰς τρεῖς τεῖναις ἐφ' αἷς οἱ ξύλινοι πύργοι ἦσαν, καὶ οἱ ἄλλοι αὐτοῖς ὅπλοις κατέπιπτον ἀπὸ τῶν νεῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ναῦται ὁμοίως καὶ ὀπλῖται, καὶ ἐν μιᾷ ῥοπῇ χρόνῳ, πᾶσαι ἐωρῶντο κεναὶ ἐπιβατῶν. τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ καὶ ὁ Φακεωλάτος ἐσρατῆγει, τῶν κατασραμάτων, ἑ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατέπιπτον, καὶ ὅλεθρος ὡς παντοῖος ναυτῶν ὅμῃ καὶ ὀπλιτῶν. Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ διασώθησαν ἐγγὺς τῆς γῆς γεγενημένης τῆς ἔσπης, ἀπέθανον δὲ ἐν τοῖς ὕδασι ὀλίγῳ ἐλάσσας διακοσίων. καὶ ἐκ τῶν μὲν τῶν Τζαμπλάκωνος τεταγμένων ἢ

* Sic MS.

* μεγάλας δακρύς, ὁ Φιλανδρωπλῶδης Μαννὴλ τῆς ναυαρχίδος ἄρχων, ἀνὴρ καὶ χεῖρα γενναῖος, καὶ τῆς παρὰ βασιλέως εὐμειρίας ἀπολαύων μάλα. Οἱ ἐν Γαλατῇ δὲ Λατῖνοι ἀναθάρρησαντες, ἀναχθέντες ἀνέιλον τὰς τεῖναις ἀναψόμενοι, καλύοντες ἐδόντες, εἰς ἀμυνόμενους, καὶ ἀναιματὶ τὴν νύκτα εἶχον. ἡ δὲ ἐκ τῆς ἡπείρου στρατὶα μὲν βασιλέως τῶν υἱῶν, ἔργα μὲν ἔχοντες ἐβέλοντο, οἱ οὖν καὶ τὸ ναυτικὸν ἐκ τῆς θαλάττης ἐμβαλεῖν.

Ἐπεὶ δὲ ἐωρῶν τὰς Ῥωμαίων ναῦς κενὰς ἀνελευμένας, ἀνεχώρουν καὶ αὐτοὶ. Βασιλεὺς δὲ τὴν τοσαύτην δυνάμιν ἐκ προφάσεως ἐδουλίᾳς ὁρῶν ἀπολαλεῖν ἐξέταξε μὲν τὴν τοιαύτην κακοπραγίαν τῶν Ῥωμαίων, οἷον αἴτιον κακῶν τὸ Θεῶν ὑπερβῆναι σωρῶν. εἰδὲν δὲ ὅτι ὕψηκε τῆς φρενὸς, εἰς κατέπεσε πρὸς τὴν ἡπείρου, ἀλλ' ἐπὶ ξυλισμὸν ἐκέλευε

abstraxerunt: quique in ea vehebantur Latini, ex juramento Romanis incolumitatem impetrarunt. Imperatoriae triremes instructae omnes, & paratae penitus, ornatæque insigniter, & armorum numero, splendore, ac magnitudine apparatus nihilo antiquis Romanorum classibus inferiores, e navali deducuntur. Uniremes non paucæ sequuntur: lembi item, & actuaria, & in iis cataphracti, qui omnes odio Latinorum cupide militatum proficiscebantur. Latini tanto apparatu attoniti, omnia potius cogitabant, quam cum triremibus imperatoriis decertare. Suas autem ante oppidum instructas habebant: opinionem præbentes in imperatorias, si venirent, ituras. Sic autem erant comparati Galatæ, ut si imperatorias accurrere viderent, funibus suas retraherent, ac de muris sese tuerentur. Verumenimvero, etiam in muris sui servandi spem gerebant inanissimam. Triremes imperatoris deductæ, ea nocte prope navale steterunt, ut altero die cum tribus, quas Phaceolatus ducebat, conjunctæ, in Galatæos agerentur. Phaceolatus & ipse paratus erat, ut postridie erumperet. Et imperator cum filio despota frequentem, ac strenuum equitatum mittebat, ut congressis triremibus, ipsi quoque a continente irruerent. Die jam procedente, naves e navali ad portam Eugeanam cernebantur: quibus autem Phaceolatus protostrator præerat, & ipsæ pulsu remorum agitatae, aliis sese aggregare festinabant. At enim Deo, qui gubernat omnia, & cuique sua juste dispensat, Romanos, ut apparet, propter præterita, eaque multa delicta puniente, & a multo inferioribus superari permittente, ecce tibi magna vis venti cooritur, & pri-

Edit. Paris.
pag. 746.

mas triremes, in quibus lignæ turres, evertit, simulque milites cum ipsis armis, & remiges in pelagus decidunt, & uno momento omnes vectorum vacuæ aspi-

ciuntur. Eodem puncto temporis, qui stabant in tabulatis, earum quas Phaceolatus ducebat, similiter in undas delapsi sunt: eratque multiplex nautarum, ac militum interitio. Complures sane, quoniam juxta littus naves evertebantur, evaserunt: aquis suffocati circiter ducenti: & de Zamplaonis grege Menali ducis filius, Manuel Philanthropenus præfectus navis prætoriae, vir manu promptus, imperatorique carissimus. Tum Galatæi instauratis animis provehuntur: naves hostium retrahunt, easque nemine prohibente, aut ulciscente, flammis implent: & victoriam sine sanguine consequuntur. Qui vero in continente cum filio imperatoris erant, operi quidem sese accingebant, putantes etiam navales socios e mari impressionem facturos. At ubi naves Romanas inanes subduci conspexerunt, etiam ipsi retrocesserunt. Imperator, videns tantam copiam gratis periisse, tam gravi Romanorum calamitate ingemuit, ut qui Deum offensum hoc egisse intelligeret. Nihil tamen de altitudine animi discessit: nec quia victus, etiam fractus: quin subito

ad novas triremes ædificandas lignatum ire præcepit, & operi curatores præfecit. Galatæi porro diem illum faustissimum numerantes, quo tot hostium navibus nullo suo labore potiti essent, non solum epinicia, sed insuper soteria celebrabant. Jam enim tota spes salutis levi momento illis pependerit. Die sequenti omnibus triremibus suis instructis, & tamquam in victoria coronatis, elegantemque in modum exornatis, ex adverso palatii sursum ac deorsum navigantes, imperatoria signa capta, ad ludibrium, ut mos est, trahebant. Et imperatorem propter adversum casum etiam animo succubuisse, statimque bello posito pacem expetiturum, & sparium, de quo supra, illis donaturum arbitrabantur. Sed ut spem eventus fefellit, eumque novas triremes compingendas locavisse audiverunt, pacem per legatos poposcerunt. Ac primum quidem de loco sibi relinquendo imperatorem tentaverunt: quem ut intrepidum, & animo invictum, putantemque tristem illam fortunam aliorum quorundam delictorum esse pretium, & in priore sententia immobilem viderunt, nec si millies talia contingerent, locum illis donaturum, & iratum frementemque potius quod victus, & ad vires reparandas alacriorem, velut tum primum arma capessivisset, metuentes, ne sibi parum feliciter caderet diuturna contentio, locum remittere de compacto statuerunt: factaque pax in hanc conditionem, ut spatium illud imperatori redderent, veteri ambitu contenti. Et inito fœdere, novam munitionem despota imperatoris filio, cum agmine armatorum venienti restituerunt. Imperator autem accersitis eorum optimatibus, comiter, ac placide illos affatus, locum sponte donat. Aiebat enim, non de tantilla, ac nullius pretii regiuncula: sed de jure imperii Romani cum ipsis sibi controversiam esse. Haud enim cum ratione congruere, cum sint advenæ, & a Romanis imperatoribus complura consecuti beneficia, ut subesse, ac parere jure optimo debeant, adhuc impudenter agere, & ipsis nolentibus, aliquid de imperio velle decerpere. Atque ob hanc causam magis quam ob loci possessionem se ad bellum aggressum. Quod nisi justitiæ serviant, certum sibi esse, tamdiu arma continuare, quoad eos deleverit. Quoniam vero ipsi scelere desisterent, & quæ rapuissent, ea relinquerent, nec se rei exiguae ita magnam rationem habiturum, ut eos privet, quod illorum tantopere interfuit, quodque longe plurimi faciant: statimque filio præcepit, loco illis attributo inde militem abducere. Galatæi gratias agere cum innumeris laudibus, & ad filium ejus post locum jussu paterno illis traditum veniendo, rursus imperatorem in cælum ferre, magnamque nummum aureorum vim circa vexillum imperatorum spargere, quos, despota jubente, milites lusus & voluptatis gratia diripuerunt. Hujusmodi igitur initium, ac finem id bellum accepit.

Edit. Paris.
pag. 747.

χωρεῖν, ὡς τελήρεις ἐτέρας κατασκόδασαν αὐτοῖς. καὶ ἐφίση τὰς ἐπιμελησομένας πρὸς τὰ ἔργα. οἱ δὲ ἐν Γαλατῇ δὲ ὁ τυχεσάτω νομίσαντες ἐκείνῳ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ἧ τούτων νεῶν ἐκράτησαν πολεμίων, ἔδεν αὐτοὶ εἰσσεγκόντες πρὸς τὴν ἡτίαν, ἐώρταζον ἐκ ἐπινίκια μόνον, ἀλλὰ καὶ σωτήρια. πᾶσαι γὰρ αὐτοῖς ἐν τῇ αἰσθητῇ τῇ σωζέσθαι κατέστησαν ἐλπίδες. ἐς τὴν ὑπεραίαν δὲ πᾶσας ἐφοπλίσαντες τὰς αὐτῶν τελήρεις ἐσφραγίσαντες, ὡς ἐπὶ νύκτι κακοσμημένας ἐκπαρῶς, ἀντικρὺ παρέπλεον βασιλείων, σύροντες ἀτίμως καὶ τὰς βασιλικὰς σημαίας, ὥσπερ ἔθος τὰς νενικημένας. ὦντο δὲ Βασιλεῖα πρὸς τὴν δυσπραγίαν, καὶ τὴν γνώμῃν ἡττημένον, αὐτίκα καταδήσειν τὸν πόλεμον, καὶ χωρήσειν πρὸς εἰρήνῃν παραχωρουῦντα τὴν χωρίαν. ὡς δὲ ἀπῆντα κατ' ἐλπίδας αὐτοῖς ἔδεν, ἀλλ' ἐπὶ πῶθ' ἄνοιοντο Βασιλεῖα αὐτοῖς παρασκόδαζόμενον τελήρεις ναυπηγεῖσθαι, πέμψαντες πρεσβείαν ἐκείνοι διελέγοντο περὶ εἰρήνης. καὶ πρῶτα μὲν ἐπειρώοντο Βασιλέως, εἰ αὐτοῖς παραχωροῖν τὴν χωρίαν. ὡς δ' ἐώρων ἐδαμῶς ἐκπεπληγμένον, ἔδεν τὴν γνώμῃν ἡττημένον, ἀλλὰ τὴν μὲν δυσπραγίαν ἐκείνῳ νομίζοντα ἐτέρων τινῶν ἁμαρτημάτων εἰσπραξίν, αὐτὸν δὲ τῆς προτέρας γνώμης ἀκριβῶς ἐχόμενον, καὶ ἔδ' ἂν εἰ μυρία τοιαῦτα γένοιτο ἐκόντα εἶναι τὴν χωρίαν παραχωρήσοντα, ἀλλ' ὀργῇ φερόμενον μᾶλλον πρὸς τὴν ἡτίαν, καὶ προθυμότερον πρὸς τὴν παρασκόδῃν, ὥσπερ ἄρτι τότε πρῶτον ἡμῖνον τὴν πόλεμον, δέισαντες μὴ εἰς κακὸν αὐτοῖς ἡ πολλὴ φιλονεικία τελευτήσῃ, συνέθεντο τὸ χωρίον καταλείπειν καὶ ἐγένετο ἡ εἰρήνη ἐπὶ ταῖς, ὡς τε παραδόντας Βασιλεῖ αὐτοῖς, ἐπὶ τὸν πρότερον περίβολον χωρεῖν. καὶ γεγενημένων τῶν σπονδῶν, παρεδίδοσαν τὸ νέον φρέσιον πρὸς δεσπότην τῇ Βασιλείᾳ υἱὸν ἐλθόντα μετ' στρατῶς. Βασιλεὺς δὲ αὐτῷ μεταπεμψάμενος τὰς ἀρίστους, ἡμέρας τε διελέχθη καὶ προσίλωσας, καὶ τὸ χωρίον αὐτὸς ἐκὼν εἶναι ἐχαρίζετο. ἔφη γὰρ πρὸς αὐτὰς, καὶ περὶ γῆς τούτης φιλονεικεῖν, ἔδενος ἀξίας εἶναι. ἀλλὰ περὶ τῶν προσηκόντων δικαίων τῇ Ρωμαίων Βασιλείᾳ. ἀποποιεῖν γὰρ ἐπὶ ἡλύδας ὄντας αὐτὰς, καὶ πολλὰ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Βασιλέων δειρηγμένας, καὶ δικαίας ὄντας ἐν δαλδύοντων εἶναι μοίρα, ἔπειτα ἀναιχνοτεῖν, καὶ παρασῶν τι τῆς ἡγεμονίας βεβληταὶ ἀκόντων. ὅθεν ταῦτα ἔλεγε τὸν πόλεμον αἰρεῖσθαι μᾶλλον, καὶ ὅθεν τὴν κτήσιν τὴν χωρίαν, καὶ γνώμῃν ἔχειν, ὡς πολεμήσαν διηνεκῶς ἄχει τὴν δαφνιδεῖν, εἰ μὴ βεβληθεῖν τὰ δίκαια ποιεῖν. ἐπεὶ δὲ αὐτοὶ τῆς ἀγνωμοσύνης ἀποσάεν, καὶ καταλείποντες τὰ ἡρπασμένα, μὴ δ' αὐτὸν μικρολογεῖν ἔπος, ὡς ἀποσερεῖν, καὶ τούτων ἐξέχονται, καὶ πρῶτοντα περὶ πλείους. καὶ αὐτίκα ἐκέλευε τὸν υἱὸν ἐξάγειν τὴν στρατίαν, τὸ χωρίον τοῖς Γαλατοῖς παραδόντα. οἱ δὲ Βασιλεῖ πολλὰς ὁμολόγου χάριτας μετ' πλείων τῶν δειρημάτων, καὶ πρὸς τὸν Βασιλέως υἱὸν ἐλθόντες, ἐπὶ καὶ τὸ τῆ πατρὸς ἐπίταγμα τὸ χωρίον παρεδίδοτο, αὐτοῖς τε δὲ φήμῳ Βασιλεῖα, καὶ χρυσίῳ πολλῶν τῶν βασιλικῶν περιέρραντο σημαίαν, ἀδινῆσαν οἱ στρατιῶται κολάσαντες τὴν δεσπότην, παιδικῶς ἐνεκα καὶ ἡδονῆς. τοιαῦτα μὲν ὁ πόλεμος ἔχει τὴν ἀρχὴν, καὶ εἰς τὸ τελευτῆσαι.

CAPUT XII.

Calumnia de nimia exactiōe dissipatur. Cur tributa insolita imposuerit imperator, & qualia fuerint. Chius a Genuensibus repetitur. Excusant se, & reddituros per opportunitatem promittunt. Non placet responsum. Quibus conditionibus Chius urbs, & insula Genuensibus relicta ad tempus. Pertinacia quorundam. Zybus cum auxilio insulam recuperaturum promittit, audacia sua perit. Insula restituitur. Leo Calothesus Phocæ præfecturam adipiscitur.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ καὶ τὸν τῆ πολέμου χρόνον βιάσαν τῶν χρημάτων ἃ εἰσπραξίν ἀνάων παρὰ Ταρχανειώτε γεγενημένῳ, καὶ δορύβων μεσῇν, καὶ ὀδυρῶν ἃ πόλιν δι' ἐκείνῳ γινομένῳ, καὶ τὰς ὑβριστὰς, καὶ συκοφάντας πορφύρεως λαβομένους, καὶ λογοποιούσας ἄπιστας, εἰκοσι μυριάδων ἃ εἰσπραξίν χρυσίῃ γεγενηῖται λέγοντας, πολλὰς δὲ καὶ τριάκοντα, ἐσκέφατο αὐτοῖς ἔργοις τὰς συκοφάντας ἐπισομίζειν. καὶ ἐκκλησίαν αὐτῆς πάνδημον συμαγαγὼν, δίδυνας ἤπει περὶ τῶν χρημάτων Ταρχανειώτῳ. καὶ ἀπεδείκνυτο, καὶ τὰ χρήματα παραχομένῳ συνομολογουμένων, μὴ πλέον εἰσπράχθαι πέντε μυριάδων, ἀνάλωτο πρὸς τὰς πόλιν ἃ παρασκευάζει. καὶ ἔπειτα ἐκ ὀλίγῳ πλείονα τῶν ἐκ τῆ δημοσίῃ καὶ βασιλικῇ. ὅρων δὲ τῶν δέοντων πολλὰ ἔχοντα χρημάτων ἃ ἐνδεῖαν παραλειπόμενα, καὶ τότε ἐκ τῶν ἰδίων εἰσφέρειν Ρωμαίους ἐποδουμένους, καὶ τὰς δημοσίας προσόδους πάντας ἐκλελοιπύσας, φόρους ἔταττε μὴ πρότερον νενομισμένους, ὥστε πᾶσαν ὀλκάδα σῖτον ἄγασαν ὥστε ἄλλοδαπῆς ἐωνημένον, ὑπὲρ μεδίμνη ἡμισυ χρυσίῃ τῆς δημοσίᾳ φέρειν, καὶ τῶν ἄλλων καρπῶν ἀναλόγως. τὰς δὲ περὶ γεωργίαν ὑπολημένους οἶνας, ὑπὲρ πεντήκοντα χοῶν χρυσίον ἐν τελείῳ. τὰς μὲν τοι ἐκ τῶν γεωργουμένων ὠνημένους, διπλάσιον παρέχειν, ἐμὸν ὡς ὑπορωτέρας, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀμογνῆτι ἐκ τῶν ἐτέρων πόρων αὐτοὶ πολλαπλασίονα τὰ κέρδη φέρονται. νόμος δὲ ὄντος ἀρχαῖα δέκατας τὰς ἐμπορευομένων ἅπαντας τελείν τῇ δημοσίᾳ, πεντηκοσύνας ἔταξεν αὐτός. ὥστε ὅλῳ δέκασαι δέκατος ὀλκάδες προσεγέγοντο Ρωμαίοις ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ὥστε πᾶσι ἄχρι τότε γεγενημένον, ἔμεγαλυνεν δυνάμειν ἐκτίσαντο ναυτικῇ, καὶ πολλὰ ἐκ τῆς ἐμπορίας ὠφελουῖτο, θαλάσσης ἡδὴ ἄρχοντες γεγενημένοι. ἐρχομένης δὲ τῆς Χίως, ὥστε ἰσότης ἡμῖν, ὑπὸ τῶν ἐκ Γενναίας ἀδίκως ἐν σπονδαῖς, πρὸς τὸν ἄρχοντα αὐτῆς, Δεκά ἐγχαρίως προσαγορευόμενον, καὶ τὸ βελλῶν, καὶ τὸν δῆμον, ὁ Βασιλεύς ἐπεμψε πρεσβείαν ἀπαιτῶν ἃ νῆσον κατὰ τὰς σπονδὰς, καὶ τὰς ὁρὰς ἔς ἑχασί μετὰ τῶν Ρωμαίων Βασιλέων. Δεξάμενος καὶ ἡ βελλῆ, καὶ ὁ δῆμος, δίκαια μὲν ἔφασαν προκαλεῖσθαι Βασιλέα, καὶ κατὰ γνώμην δὲ αὐτοῖς ἔχειν ἃ νῆσον, ὥστε ἡ νῆσος τῆς βελλῆς. ἀλλὰ τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπατριδῶν τινὰς οἰκείοις ἀναλώμασι τὸν πόλον ἐφοπλίσαντα καταχεῖν, ἔς μὴ δυνάσθαι νῦν βιάζεσθαι. φησὶ δὲ πολλῶν χρημάτων, καὶ παρασκευῆς καὶ τῆς τυχεύσεως, ὥστε ἀκόντων τῶν νῆσον ἀφαιρεῖσθαι. ἀλλὰ τὰ χρόνια προϋόντος προνοία μάλλον ἀφελόμενος, καὶ οἰκονομία ἀποδοῦναι Βασιλεῖ ἀναμφιβόλως. Τοιαῦτά τε εἶπον πρὸς τὰς πρεσβείας Βασιλέως, καὶ ἅμα Ερμίνιον Ἰάκωβον καὶ Πινέλων Ἀνταρῶν, ὄντας ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς

IMPERATOR autem, per id bellum Tarchaniotam immane quantum exegisse, & barbarum, querelarumque plenam esse urbem audiens, convitiatoresque, ac sycophantas captata occasione incredibilia comminisci, bis centenum, imo, ut multi garriebant, ter centenum millium aureorum exactum fuisse, ipso facto os illis obturare decrevit. Mox convocato toto populo Tarchaniotam imperatae pecuniae rationem poposcit. Reddidit, iis ipsis, qui pensitarant contentibus, non plus quinquaginta millia exegisse: praeter alia non paulo plura ex aerario publico, & fisco imperatoris, quae in apparatus classis consumpta fuerint. Cum portò animadverteret, necessaria multa propter difficultatem omitti, & tum Romanos ad conferendum de suo parum faciles, publicae vestigalia omnino defecisse, tributa prius inusitata imposuit: ut oneraria quaelibet frumentum in extera regione coemptum advectans, pro medio medimno aureum dimidium aerario penderet, & pro fructibus proportionem similiter. Agricola pro quinquaginta congiis vini, aureum persolverent. Qui a rusticis mercarentur, duplum darent: non solum ut copiosiores: sed quod etiam citra laborem ipsi ex aliorum laboribus lucra majora facitarent. Cumque vetus esset lex, ut mercatores singuli aerario decumas solverent, ipse quinquagecumas instituit: unde paulo minus ducentis onerariae brevi tempore Romanis accesserunt, quod antea numquam factum: valebantque navali potentia: & jam domini maris, ex mercimoniis questum non mediocrem colligebant. Quia vero Chius, ut narravimus, iniuste, & contra foedus a Genuensibus teneretur, ad principem eorum (ducem ipsi appellant) ad senatum, populumque imperator legatos misit, insulamque secundum sancta cum Romanis foedera repetivit. Dux, senatus, populusque responderunt, iusta quidem imperatorem postulare: verumtamen insulam non sententia, ac suffragio suo, sed quorundam apud se nobilium, seu patriciorum, qui suis sumptibus classem instruxissent, audacia obtineri, quos in praesens coercere non possent: opus enim fore grandi impensa, & apparatu non minimo: quibus cum carerent, eos insula nequire depellere: sed tempore procedente, industria potius, ac providentia quadam illis ademptam, imperatori haud dubie restituros. Hæc responderunt, & simul Jacobum Her-

Edit. Paris.
pag. 748.

Edit. Paris.
pag. 749.

minium, & Antaram Pinellum de nobilitate, fidei faciendæ miserunt. Imperatori responsum non placuit, voluitque diem præstitui reddendæ insulæ: aut se perjurii ne accusarent, si eam extorquere potuisset. Et conventum est in eam conditionem, ut Latini urbem insulæ, etiam Chium nominatam, ad decennium retinerent, a fruerenturque redditibus, pendentes in annos singulos imperatori duo & viginti aureorum millia. Insuper vexillum imperatorum in urbe pro consuetudine erigerent; Episcopum ex ecclesia Byzantina acciperent, & sabbatis pro more faustum imperatoribus acclamarent: eorumque memoriam sacerdotes in sacrificio missæ frequentarent, nec ab ullo prohiberentur. Reliqua insula tota, cum castellis, & vicis sub imperatore esset: qui præfectum pro arbitratu constitueret: & is Romanos, qui intra urbem versarentur, regeret, privatasque eorumdem controversias disceptaret. Quod si Latinus quispiam Romano, aut Romanus Latino litem intenderet, prætores, seu præfecti, simul jus illis dicerent, & litem secundum alterutrum darent. Post decem vero annos ab occupato a Cantacuzeno Byzantio, Latini Chio penitus excederent. Hæc pacta legati Genuensium cum imperatore inierunt. Simeon vero Beniuzus, eorum qui insulam tenebant facile princeps, cæterique manifeste repugnarunt: præoptantes hostes senatus, populi que Genuensis judicari, quam Chio discedere. Dum legati Genuæ versantur, Zybus quidam Chiorum potentissimus, Phocææ veteris præfectus a Genuensibus creatus, quando illis Chius dedebatur (deditione enim ad eos venit, victu defecta, ut diximus) ad imperatorem mittens, primum quidem veniam propter Chium traditam rogabat: id enim non magis nequitia sua, quam necessitate factum. Deinde hortabatur, ne insulam sibi negligendam duceret: nam si parvo adjuvaretur auxilio, se illam Romanis haud operose recuperaturum. Imperator Zybo laudem impertiri, & ob voluntatem adeo propensam magna polliceri: monere tamen, se contineret, donec legati Genua revenirent. Fortassis enim citra dimicationem eam recepturum. Addebat, alienum esse a dignitate sua, de pace, & fœdere legatos mittere, & interim inimica inire consilia, bellumque moliri. Ac melius de se meruisset, si imperatori obtemperasset. Præ cupiditate enim, audaciaque militari non exspectato subsidio, sed suis dumtaxat viribus confusus, periit. Coactis enim, quot maxime licebat, ex Phocæa Romanis, repentino Chium navigavit, & cum Latinis conferto prælio, palam eos vicit, multisque occisis, & Beniuzo principe vulnerato, reliquos intra mœnia compulit. Deo autem aliter statuente, eo ipso die quo pugnatum est, contigit Andream Petrilam Genuensem cum duabus triremibus Smyrna Chium urbem præternavigantem, Byzantium festinare, & audientem cives suos a Zybo obsideri, & in insulam descendere, obsessisque succurrere. Conflitu iterato, & rursus ad Romanos spectante victoria, Zybus animose pugnans, ictu sagittæ moribundus con-

pag. 750.

ἐπιφανῶν πρὸς Βασιλέα πρέσβεις ἐπεμψαν ἰχυρισμένους περὶ τῶν αὐτῶν. Βασιλεὶ δὲ ἐδόκει ἡ ἀπολογία εἰς ἀρκέσσεια, ἀλλὰ ποροθεσίαν τινὰ ἐζήτησε καὶ τὴν ἀποδώσει τὴν νῆσον· ἢ μὴ ἐγκαλεῖν ἐπιτοκίαν, ἂν αὐτὸς ἀφέλῃται διωκθεὶς. καὶ συνέβησαν, ὥστε Λατίνους μὲν τὴν καὶ τὴν νῆσον πόλιν, Χίον καὶ αὐτὴν προσαγορευομένην, ἐπὶ δέκα ἔτεσι κατέχευ, καὶ καρπῶσαι τὰς προσόδους παρέχοντας ἐνιαύσιον τῷ Βασιλεὶ διχιλίους, καὶ μυρίας χρυσῶς. ἐγείρειν δὲ καὶ σημαίαν βασιλικὴν ἐν τῇ πόλει καὶ τῷ ἑσθλῷ, καὶ Ἀρχιερέα εἶναι ἐκ τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἐκκλησίας κεχειροτονημένον, καὶ δέφημειν τὰς Βασιλέως κατὰ τὰ σάββατα ὡς ἔθος. μνείαν τε αὐτῶν τὰς ἱερείας ἐν ταῖς ἱεροτελεσίαις ποιεῖσθαι, καὶ μηδὲν κωλύεσθαι παρ' ἐδενός. τὴν δὲ ἄλλην νῆσον ἀπασαν, καὶ τὰ φρέσια, καὶ κώμας ὑπὸ Βασιλέως ἔχεσθαι, καὶ ἄρχοντας αὐτοῖς ὅν ἂν ἐθέλῃ ἐφιστάν. τὸν δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ Χίῳ τῆς πόλεως Ρωμαίων, ἄρχειν. καὶ μὲν Ρωμαῖον πρὸς Ρωμαῖον ὑπὲρ ἰδίῳ ἀδικημάτων ἀμφισβήτησις ἢ, παρὰ τὸν Ρωμαῖον ἄρχοντα δικάζεσθαι, ἂν δὲ Λατίνῳ πρὸς Ρωμαῖον, ἢ τὸ ἑμπαλιν, τὰς δύο ἄρχοντας συνερχομένους, διαλύειν τὴν ἀμφισβολίαν, ἐκαστέρῳ τὸ δίκαιον περισσώζοντας ὅποτέρῳ ἂν προσῇ. καὶ τὰ δέκα ἔτη, ἔξ ὅτε Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ἐκράτησε Βυζαντίου ἀριθμῶν μὲν παντάπασιν ἀφίσταται Χίαν τὰς Λατίνους. Τοιαῦτα μὲν οἱ ἐκ Γενναῆας πρέσβεις συνέθεντο πρὸς Βασιλέα. Βενιύζος δὲ Σωμεῶν, ὃς τὴν ἀποφασίαν τῆς Χίον κατέχοντων καὶ οἱ ἄλλοι, ἐπροσέδιδξαντο τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ φανερώς ἀπέπεισαν τοὺς πολέμους μᾶλλον ἡμιφίξεσθαι τῆς βαλῆς ἐπὶ τῇ Γενναῆας, ἢ Χίαν ἀποσπῆναι προελόμην. ἐν ᾧ δὲ οἱ Βασιλέως πρέσβεις χρόνον ἐν Γενναῆας ἦσαν, Τζυβὸς τις ὁ δυνατῶτατος τῆς Χίον, Φωκαίας τῆς παλαιᾶς ὑπὸ Γενναίων ἄρχων καταστὰς, ὅτε πρὸς αὐτὸς ἡ Χίος παρεδίδοτο, ὁμολογία ᾧ προσεχώρησαν, ὥστε ἐφημερὴ σίτις ἐνδεία πειθεῖν τὰς πρὸς Βασιλέα πέμψας, πρῶτα μὲν συγγνώμην ἵκει ἐπὶ τῇ παραδόσει Χίαν, ὡς καὶ κατὰ μᾶλλον, ἢ ἀνάγκη πειραγμένη. παρήκει ὅ μὴ τῆς νήσου ἀμελεῖν, ὡς εἰ μικρὰν παράχοιτο ἐπιμερίαν, ῥαδίως αὐτοῖς αὐτὴ Ρωμαῖοις ἀνασωσόμενα. Βασιλεὺς δὲ ἐπεί τε τὸν Τζυβὸν, καὶ μεγάλη ἐπηγγέλλετο τῆς προθυμίας ἕνεκα. ἐκέλευε δὲ τὸν νῦν ἔχον ἀτρεμεῖν, ἄχρις ἂν οἱ ἐν Γενναῆας πρέσβεις ἐπανήξουσιν. ἀδελφὸν δὲ εἶναι εἰ μὴ χωρὶς κινδύων ἀπολήφεται τὴν νῆσον ἄλλως τ' ἐδ' αὐτῷ προσήκον ὃν περὶ τε εἰρήνης καὶ σπουδῶν ἐξελέγεσθαι πρεσβύοντα, καὶ πρὸς ἐπιμερίαν εἰ ταυτὴ καὶ πόλεμον χωρεῖν. καὶ τὴν αὐτὴν βέλτιον εἰ ἐπύθετο τῇ Βασιλέως παραινεσεί. ὑπὸ ᾧ προθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὰς κινδύνους, καὶ τὰς μάχας ὁπολμίας μὴ περιμεύας καὶ τὴν ἐκ Βασιλέως ἐπιμερίαν, ἀλλὰ μόνῃ τῇ σφετέρᾳ θάρρησας ἀπώλετο δυνάμει. σωμαγαγὼν δὲ ὅσας μάχισα ἐκ Φωκαίας ἐν τῇ Ρωμαίᾳ, διέπλευσεν ἐπὶ τῇ Χίῳ ἀπροσδοκῆτως καὶ τὰς Λατίνους συμβαλὼν ἐνίκα κατὰ κράτος. καὶ τειχεῖρας ἐποίησεν ἐν Χίῳ πολλῶν πεσόντων, καὶ Βενιύζου τὸν ἄρχοντος τραυματίαν γενομένην. τὸ Θεὸς δὲ ἐτέρως ταλαντεύοντος, συνέβη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἡ μάχη ἐγενήθητο, Ἀνδρέαν Πετρίλαν ἐκ Γενναῆας ὄντα, ἐαυτὸν ἅμα δυσὶ τριήρεσιν, ἐκ Σμύρνης τὴν Χίον παραπλέοντα πρὸς Βυζαντίον ἐπείγεσθαι, πυθόμενον δὲ ὡς ὑπὸ Τζυβὸς πολιορκεῖτο ὁμόφυλοι, ἀποβλύσας τε πρὸς τὴν Χίον, καὶ ἐπιμερεῖν τοῖς πολιορκουμένοις. δευτέρως ὅ μάλιστα γενομένης, καὶ τῆς νίκης αὐτοῖς ἀφοράσης πρὸς Ρωμαίους, ὁ Τζυβὸς ἀγωνιζόμενος ἀφύχως, ἔπεισε βέλει

βέλει τρωθεῖς κατὰ τὴν μάχην, καὶ πάλιν οἱ Λατῖνοι τῆς Χίης κύριοι ἦσαν τῆς Φωκαέων εἰς τὴν Φώκαιαν περαι-
οθέντων μετὰ τῷ στρατηγῷ τελευτῶν. ὡς καὶ Βασιλεῖ πα-
ρίδοσαν καταχρόντες πρότερον τελευτῶν ὑπὸ Γερνείταις ὁ-
σον χρόνον καὶ ἡ Χίος. Βασιλεὺς δ' ἐπεμψεν εἰς Φώκαιαν
Λέοντα τὸν Καλόθετον ἄρχην, Χίον μὲν ὄντα καὶ αὐτὸν, κατὰ
δὲ τὴν πολέμου χρόνον τὴν νῆσιν παρὰ Αποκαύχας ἐκβλη-
θέντα τῷ μεγάλῳ Δεκῷ, καὶ πολλῶν ὑποσάντα κάκωσιν
διὰ τὴν πρὸς Καντακυζώνων τὴν Βασιλείαν ὄνοισαν, Τζυβὸν
αὐτὸν ἐκείνῃ καταστήσαντος ἄρχοντα. ὃ καὶ μάλιστα αἴτιον τὴν
Χίαν ἀπωλείας ἐδόκει γεγενῆσθαι. πολὺ γὰρ ἐκείνῃ βελ-
τίων ὡς σωσέως ἕνεκα καὶ προμηθείας, καὶ τῷ ὅλῳ ὥσιν
εἰδέναι τὴν πισυθεῖσαν πόλιν ἀπὸ τῶν πολεμίων. Ρωμαίοις ἄρτι νῦν κατεχομένῃ.

cidit, & Chius, Phocænsibus post eadem
ducis sui Phocæam reversis, ad Latinos
rediit, quam a se tamdiu obtentam, quam-
diu & urbem Chium, imperatori tradide-
runt. Imperator Phocæam Leonem Calo-
thetum præfectum mittit, qui & ipse Chius
erat, ac belli tempore ab Apocaucho ma-
gno duce in Zybum translata præfectura,
propter studium erga Cantacuzenum ma-
gnopere afflictatus, & insula denique pul-
sus erat, quæ præcipua Chii amittendæ
causa visa est: intelligentia enim, ac pro-
visione futurorum, scientiaque tuendæ ur-
bis sibi creditæ, multum illi præstabat.
Hic Phocæam veniens, eam in fide Roma-
norum usque hodie conservavit.

CAPUT XIII.

*Miser status Peloponnesi. Manuel filius imperatoris prætor eo mittitur: ejus res
gestæ. Conjunctio procerum in illum. Immortales eorum inimicitie. Bellum
in despotam per Lampudium. Victor despotam victis ignoscit. Ab eo sub Pa-
leologo universi propter unam urbem desciscunt. Rursum ab illo utiliter subi-
guntur. Latini Achajam tenentes, sunt amici ac socii. Laus Manuelis a
moribus.*

ΕΠΕΙ δὲ καὶ Πελοπόννησος διέφθαρτο παντάπασιν
καὶ μόνον ὑπὸ τῶν Περσῶν σόλοις μεγάλοις ἐπι-
όντων, ἔκ τῶν Λατίνων τῶν τὴν παρ' Ἑλλήσιν Αχαΐ-
αν λεγομένων κατεχόντων ὑπὸ τῶν ὄντων πρίγκιπι,
ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ὑπὸ σφῶν αὐτῶν διωκεῖς ἀλλήλοις
ἀντικαθίσταμένων, καὶ διαρπαζόντων τὰ ἀλλήλων καὶ
ἀποκτενόντων, καὶ κῶμαι μὲν ἀτείχιστοι ὑπὸ τῶν ἑξωθεν
ἀνάλωνται πολεμίων. αἱ πόλεις δὲ ὑπὸ τῶν ἐνοικουώ-
των, καὶ παντάπασιν προσεδόκωτο ἐκλιπεῖν, πρόνοιαν
τινα αὐτῶν ποιῆσαι ἐσκέφατο ὁ Βασιλεὺς. μείζων
δὲ ἐκ ἔχων, τὴν ὕδιν ἐπεμψεν δεσπότην τὸν Μανουὴλ
τελήρεσιν ἄρχοντα Πελοποννησίων, καὶ ὁρόνοισαν ποιη-
σόμενον τὴν δυνατίαν. ὃς ἐλθὼν, πρῶτα μὲν τὰς ἐμ-
φυλίας ἔλυσεν εἰς αἰεῖς. τὰς τε πρῶτας ἀρχομένης κολά-
ζων, ὥσπερ δίκαιον, καὶ τὰς ἄλλας ἐκφοβῶν μὴ τοῖς ὁ-
μοίοις ἐγχειρεῖν. ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς Λατίνους θύμους σπον-
δὰς, ἀβλαβεῖς τὰς οἰκίας ἐξ ἐκείνων διετίρει, καὶ
πρὸς τὰς βαρβάρους ἀντικαθίσταμενος, καὶ μάχαις πολ-
λαῖς νικήσας, ἐπεισε μὴ πᾶν Πελοποννησίων κατα-
φρονεῖν. ἐξ ὧν αἱ τε πόλεις ἀνεπρώνυντο, καὶ ὥσπερ
ἀναφέρειν ἐκ μεγάλων συμφορῶν ἐδόκει, καὶ ἡ χώρα
σωφρονίζετο ἀδείας ὥσιν τοῖς ἀγροῖς ἐνδεατρίβειν. καὶ
ἡ Σκυθῶν ἐρημοτέρα Πελοπόννησος, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
ἐφαίνετο γεωργημένη, καὶ τὴν μελλέσσης εὐεξίας ἐκ ἀ-
γροῦ παρείχετο ἐλπίδας. καὶ μόνον δὲ ταῖς πόλεσι
κοινῇ παρείχετο τὰς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ δὲ τὰς
δυνατὲς ἐποίει τῶν Πελοποννησίων. τοῖς δὲ ὅδε
τῶν γινομένων ἤρκει, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἦσαν ἀνε-
κτά, ἢ τὸ μὴ σασιάζειν, ἔκ τῶν σφετέρῃ χεῖρῃ ἡδεῖ
ὅσον πρὸς ἀλλήλους μὴ δυνάμενοι διὰ τὸ πρὸς τὸν δε-
σπότην δέος, μιᾷ γνώμῃ πάντες ἐπ' αὐτὸ συνέστησαν
καὶ πόλεμον ἤραντο κοινῇ. συνεσκεύασε δὲ τὸν ἐπιβλητὸν
Λαμπέδιος τις ὁ περὶ ταῦτα δεινότητος τῶν Πελοποννη-
σίων. ὃς ἐπειδὴ πρότερον οἱ ἀνδιστάμενοι ἐνίκων, πάντων
ὧν εἶχεν ὀπισθερηθεῖς, εἰς ἐχάτῃ ἤλασε περὶ αὐ-
τὴν τῶν τρόπων τὴν μοχθηρίαν, καὶ τὸ περὶ τὸν σα-
Pars III.

QUONIAM vero & Peloponnesus
omnino labefactata erat, non Per-
sis solum, classibus magnis eam invaden-
tibus, & a Latinis, quam Græci Acha-
jam vocant, occupantibus, & principi
suo parentibus: sed etiam, & quidem am-
plius, a semetipsis, continenter mutuo
belligerantibus, diripientibus, occiden-
tibus: & vicis muris carentes ab externis
hostibus, urbes autem a civibus incolis
vastabantur, ut ab extrema perniciæ non
procul abesse viderentur, curam ali-
quam eis impendere imperator cogita-
vit. Majorem autem filium ad manum
non habens, minorem, nempe Manue-
lem despotam, cum triremibus prætorem
Peloponnesiis misit, pro virili iis com-
modaturum. Qui ante omnia civiles dis-
cordias sanavit, punitis earum, ut de-
cuit, auctoribus, & teritis aliis, ne si-
milis conarentur. Postea cum Latinis sæ-
dere composito, suos ab eorum servavit
injuriis, & cum barbaris acie congregiens,
ac sæpe vincens, effecit, ne ita Pelo-
ponneses contemnerent. Quibus ex re-
bus & civitates pristinas vires recipie-
bant, & ex magnis calamitatibus respi-
rabant quodammodo: & agris parta secu-
ritate, regio domiciliis frequentabatur:
ac demum Peloponnesus Scythia deser-
tior, brevi culta apparebat, beneque habi-
tura etiam atque etiam sperabatur. Nec
solum urbibus communiter, sed separa-
tim quoque proceribus Peloponnesiacis
benefaciebat, quibus tamen nihil suf-
ficiebat, sed ferre poterant omnia, præ-
terquam non exercere factiones, nec
suis uti moribus. Quare cum id inter-
fe metu despotæ non possent, una men-
te omnes in eum conspirant, pariter-
que arma sumunt. Insidias autem, &
dolos quidam Lampudius machina-
tur, harum artium ex omnibus Pelo-
ponnesiis peritissimus: qui ab adver-
sa factione victus, & facultatibus suis
usque ad assem nudatus, ad ulti-
mam redactus inopiam, propter mo-
rum improbitatem, exercitationem

Edit. Paris.
pag. 751.

Gggg

que in concitandis seditionibus a despo-
ta quoque despicietur. Ad quem de-
inde adiens, & cum precibus fidem ob-
stringens, nihil unquam novarum re-
rum moliturum, sed ejus cupidissimum
semper fore, ab eo susceptus, atque
in priorem statum restitutus est, multæ-
que ad opes exaggerandas illi occasio-
nes datæ, ut jam potentia adversariis
exæquaretur. Nec enim vel secundæ,
vel turbidæ res, nec tempus omnia
consumens mutua illorum odia valet con-
sumere, sed usque ad mortem inimici-
tias gerunt: & post mortem velut pa-
trimonium quoddam filiis simultatem cum
aliquibus relinquunt: & ac Lycurgi le-
gum parum observantes, uni tantum So-
lonis studiose obediunt, notantis infamia
cives qui in seditione neutrarum par-
tium fuissent. Despota vero, propter
Perfarum deprædationes (quas multas,
& assiduas terra marique pauci ex
Asia trajicientes inferebant) judicante
triremes comparandas, quibus insula
Edit. Paris. circumnavigaretur, & piratæ arceren-
pag. 752. tur, cum id pro utili placeret omnibus,
& in id pecuniam conferri viritim oportet,
Lampudius munus exactionis, ut
præ cæteris universis ob experientiam,
& amorem erga illum melius eo functu-
rus, multis precibus sibi a despota ultro
deposcit: nactusque potestatem totam
Peloponnesum obiens, animos ad arma
in eum sollicitat; urbibus, ac vicis om-
nibus voluntariam servitutem exprobat:
eos majorum suorum dissimiles, ad as-
ferendam libertatem torpere, ac man-
cipiorum instar agi se, ferrique a de-
spota perpeti. Sic tandem peræque om-
nibus armorum corripientorum auctor
fuit, affirmans, aut nihil ipsum contra
universitatem valiturum: sed Peloponne-
so relicta fugiturum, contentum servasse
animam: aut si maneat, cum bello
undique coarctetur, periturum. Sic il-
los seduxit, communeque pactum pro-
posuit, ut omnes eodem die suos præ-
fectos aggressi, primum quidem illos in
potestate haberent: deinde in despota
jam imbecilliore infestis irent. Acta tran-
sacta ex illius consilio omnia. Uno e-
nim, eodemque die sub jugum missi om-
nes, qui urbibus, aut vicis præerant.
Post undequaque conflata ingens peditum
equitumque vis, Lampudio, & po-
tentioribus præeuntibus in despota ten-
dit. Is cum suis, quotquot Byzantio
adduxerat (adduxerat autem circiter tre-
centos, selectos omnes) paucisque con-
ductitiis Acarnanibus contra Peloponne-
sios procedit: qui ne in conspectum qui-
dem hostium venire sustinentes, in fu-
gam versi, & oppidatim dilapsi sunt.
Tum de his alii quidem in ejus fidem sta-
tim se tradidere, veniam poscentes,
quam mox consequerentur: alii, qui-
bus ad studium rerum novarum plus ine-
rat audaciæ, urbibus occupatis, despo-
tam non admittebant, stolidè profecto:
qui enim omnes simul resistere non po-
terant, hi per cohorticulas dissipati, vi-
ctoriam sibi pollicebantur. Tandem ali-
quando & ipsi tot perlatis incommo-
dis, & incursionibus, direptionibus-
que assiduis, oculos aperuerunt, &
petita venia in despota auctoritatem
concesserunt. Ille ignoscere omnibus,
nec eos odisse magis, quam ut amen-
tes miserari: qui cum sine periculo ser-
vari possent, iniqua viribus conati, se-

στιάειν ἐξησκήσθαι, καὶ ὑπὸ τῷ δεσπότη παροφθαίς.
εἶτα προσελθὼν καὶ δευθεὶς, ὃ πίσεις παραχόμενος
ὡς εἰδὲν εἰδέποτε νεωτερίσειν, ἀλλ' ὄντως καὶ τῷ φι-
λουύτων ἄγαν μὲν, ἀνελαμβάνετό τε, καὶ εἰς τὴν
προτέρων τύχην ἤγετο, πολλὰς ἀφορμὰς εἰς τὸ πλε-
τεῖν παρεχομένου τῷ δεσπότη. καὶ πρὸς τὰς ἀντιπάλους
ἀξιόμαχος ἦδη ἦν. ἔτε δὲ κακοπραγία, ἔτ' ὀνη-
μεία, ἔτε χρόνος ὁ πάντα λύων διαλύειν δυνάται
αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐχθρὰν. ἀλλὰ δὲ βίβη τε
πολέμιοι εἰσὶν ἀλλήλοις, καὶ μὴ τελευτῶν ὥσπερ τι-
να πατρῶον κληρὸν καταλείποντες τοῖς παισὶ τὴν
πρὸς τινὰς διαφοράν. καὶ τῷ Λυκαργε νόμων πάντων
ἀμελήσαντες. ἐνὸς μόνου τῷ Σόλωνος ἐξέχονται τῷ
Ἀθηναίᾳ ἀκριβῶς, ὃς ἀτίμους ποιεῖ τῷ πολιτῷ τὰς
ἐν τάσει μηδεμίᾳ μερίδι κοροσκειμένης. τῷ δεσπότη
δὲ δια τὰς ληθείας τῷ Πελοπόννησῳ, ἐποιοῦντο δὲ πολλὰς
καὶ συνεχεῖς ἐκ τῆς Ἀσίας παραιεμένοι ὀλίγοι, καὶ κατὰ
θάλασσαν δεῖν οἰομένης τελεῖν κατασκοπεύειν ἐφ' ᾧ
περιπλέοιεν τὴν νῆσον, καὶ κωλύοιεν τὰς πειρατὰς, ἐπεὶ
πᾶσι λυσιτελεῖν ἐδόκει, καὶ εἰς πάντας χρήματα εἰ-
σφέρειν, ὁ Λαμπρόδιδος ὑπέρχεται τὴν εἰσπραξίν ἐκον-
τὶ, πολλὰ τῷ δεσπότη δευθεὶς ὡς τῷ ἄλλων μᾶλλον
αὐτὸς καταπραξόμενος βέλτιον δια τὴν ἐμπειρίαν καὶ
τὴν πρὸς ἐκείνους ὁνομα. ἀδείας δὲ τυχεῖν, τὴν Πε-
λοπόννησον ἅπασαν περιεῖν, ἐξιοπολέμῃ τῷ δεσπότη.
καὶ πόλεσιν ἀπάσαις, καὶ κώμαις τὴν ἐδελοδελίαν
ὀνειδίζων, καὶ τὸ μὴ ἀξίως τὴν προγόνων ἐπὶ τὴν ἐλδο-
δερίαν προδυμεῖσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ἀνδράποδα ἀνέ-
χεσθαι, ἀγεσθαι, καὶ φέρεσθαι ὑπὸ τῷ δεσπότη, καὶ τέ-
λος πάντας ἐπειθεῖν ὁμοίως τῷ δεσπότη πολεμῇ.
ἰχυρίζομενος, ὡς ἢ ἐκ ἀντιχίσει κοινῇ πρὸς πάν-
τας πολεμῶν, ἀλλὰ φεύζεται καταλιπὼν τὴν Πελο-
πόννησον, ἀγαπητὸν ἡγέμενος τὸ σώζεσθαι, ἢ δια-
φθαρήσθαι μένων, πανταχόθεν τῷ πολέμῳ περιρρέον-
τος. ἔτω μὲν ἐκείνους ἐπειθεῖν, καὶ πᾶσιν ἐδωκε συν-
θημα κοινὸν, ἵν' ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ τοῖς σοφίσιν ἄρ-
χεσι πάντες ἐπιθέμενοι, πρῶτον μὲν αὐτῷ κρατή-
σωσιν, ἔπειτα ἐπιστρατεύσωσι δεσπότη, ἀδυνεστέρῳ
γεγνημένῳ ἦδη. ὃ καὶ τὴν ἐκείνους παραινέσιν πάντα
εἰτελεῖτο. ἡμέρᾳ δὲ τῇ αὐτῇ πάντων ἐκράτησαν ὅσοι
πόλεων ἦρχον ἢ κωμῶν. ἔπειτα ἅπανταχόθεν ἄθροι-
θέντες παμπληθεῖς πεζοὶ τε καὶ ἵππεις. ἐπήσαν
δεσπότη, Λαμπρόδιδος μὲν τῷ ἄλλων τῷ δυνατωτέ-
ρων ἡγέμενος. δεσπότης δὲ τὰς ἰδίᾳ, ἐφοπλίσας ὅ-
σοι εἶποντο ἐκ βυζαντίας περὶ τετρακοσίας ὄντας λο-
γάδας πάντας, ἀντεπεξέημι τοῖς Πελοποννησίοις, ὃ
μυθοφόρος ἔχων ὀλίγους Ἀκαρναντας. οἱ δὲ εἰς
ὅψιν ὑπομείναντες ἐλθεῖν, εἰς φυγὴν τε ἐτράποντο,
καὶ διελύθησαν καὶ πόλεις. ὃ οἱ μὲν αὐτίκα πρὸς
ἐχώρου παραιεμένοι, καὶ ἐτύχανον συγγνώμης.
ὅσοι δὲ ἦσαν πολυμρότεροι πρὸς νεωτερισμὸς, τὰς
πόλεις καταχόντες, ἐκ ἐδέχοντο δεσπότην. ἀνοήτως
οἱ δὲ ὅμῃ σύμπαντες ἀντιχεῖν ἐκ ἡδυνήθησαν,
ἔτοι κατ' ὀλίγους διαμεθέντες, ἤλπισαν περιγενή-
σεσθαι. ὕστερον μὲν τοῖς καὶ αὐτοῖς μὲν πολλὴν κἀκώ-
σιν, καὶ τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομὰς, καὶ λεηλασίας
τὸ σωοῖσθαι συνιδόντες, προσεχώρου τῷ δε-
σπότη δέομενοι τυχεῖν συγγνώμης. ὃ δὲ παρεί-
χετο πᾶσιν, οὐ μισῶν μᾶλλον, ἢ τῆς ἀνοίας ἐ-
λεῶν, ὅτι ἀκινδυνῶς σώζεσθαι ἐνόν, ἀπώ-

λοῦτο τοῖς ὑπὲρ δυνάμιν ἐπιχειροῦντες. ἡσύχαται δὲ χρόνον ἐκ ὀλίγον, ἢ ὑπὸ δεσπότη δαλείαν, ἢ μᾶλλον ὑπ' ἐγνωμοσύνης δυνάμει φέροντες ὅσον ὑπὸ δέας. τὰ πρὸς ἀλλήλους δὲ τῶν βασιλέων αὐτοῖς πολέμῳ ἀναρρίπιδέντος, καὶ τῶν νέων βασιλέων τῶν Παλαιολόγων τῶν παραγμάτων ἀρξάντος, αὐτοῖς οἱ Πελοποννήσιοι δὲ τὸ βασιλεῖα τῶν πατέρων πεπαῦνθαι τῶν ἀρχῶν, δυνήσασθαι τι πλέον οἰκόμενοι, ἀλλὰς τε καὶ τῶν Ἀσάνων τῶν Ἰσακίων ὧν ἐναγόντων πρὸς τὸν πόλεμον, οἱ ἦσαν ἐκεῖ ὑπὸ βασιλέως τῶν νέων ἐπιτροπύειν πεμφθέντες τῶν Πελοποννήσιον, σύμπαντες ὁμῶς ἀπέστησαν δεσπότη, πλὴν μίαν πόλεως ἧς φρενὰ κατεῖχε τῶν ἀκρόπολιν ἀνάλωτον ἔσαν δὲ καρτερότητα τῶν τε φυσικῶν, καὶ τῶν κατεσκευασμένων. ὁ δὲ τῇ σφετέρᾳ χρώμενος δυνάμει μόνη, αὐτοῖς τε ἐκράτει συμπάντων, καὶ τοῖς ὅπλοις χρώμενος κατεδουλοῦτο. ἐξ ἐκείνων δὲ παντάπασιν ἀπειπόντες τὸ ἐκεῖναι πολεμεῖν, τῶν τε πρὸς ἀλλήλους ἀσπάζονται εἰρήνῃ, καὶ τῶν πρὸς ἐκεῖνον ὄνομα, καὶ τὰ μέγιστα ὠφελύονται ἐκ τῆς ἐπὶ γεωργίας τροπόμενοι, καὶ βοσκημάτων ἐπιμέλειαν, καὶ κτήσεις ἐκτίσαντο ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλὰς, πρὸτερον κατ' ὃν δεσπότης ἀφίκτο χρόνον ἔδεν ὅντος πλὴν τῶν πόλεων, καὶ τῶν ὑπὸ τῶν εἰσέσεων διεφθαρμένων. Λατῖνοι δὲ οἱ περίγχιτι ὑπὸ ἡγεμόνων, πρῶτα μὲν καὶ αὐτοὶ ὠρμήντο δεσπότη πολεμεῖν, καὶ κακῶς ποιεῖν τὰς πόλεις, ἔδεν πρότερον ἀμελοῦντες. εἰς τοὺς ἀντίον δὲ ἅπαν τὸ πόλεμον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐκείνοις περιέστη. μᾶλλον δὲ αὐτοὶ κακῶς ἔπαχον καὶ τὸν πόλεμον. συνιδόντες δὲ αὐτοῖς ἐκ ὀλίγου λυμαινόμενον τὸν πόλεμον, πρὸς βίας ποιησάμενοι, καὶ πολλὰ δεσπότη δεινότες, ἐπεισαν δεῖσθαι πρὸς αὐτὰς ἀπονδὰς εἰρήνευκας, ὥς τε εἶναι ὑπηκόους μὲν περίγχιτι, αὐτοῖς δὲ φίλους καὶ συμμάχους, καὶ ἔνδοξον τε Πελοποννήσιον προθύμως συμμαχεῖν ἢ ἂν δέοιτο αὐτῶν ἐκ τῶν οἰκείων τρεφομένων, καὶ ἐκ τῶν ὁμοίων. ὅθεν μαχομένῳ τε πρὸς Πέρσας ναυσὶν ἐπιστρατεύοντες πολλὰς σωματικὰς, καὶ πολλὰν αὐτοῖς τροπαίων ἐκοινοῶνσαν καὶ βαρβάρων, καὶ εἰς Βοιωτίαν σπείντες βάλον πρὸς τινὰ τῶν ἐκεῖ δυναστεύοντων Λατίνων πολεμοῦντι Ρουμζέρῳ Ντελωρίαν προσαγορεύοντον, πολλὰν τε ὄνομα πρὸς αὐτὸν ἐκτίσαντο διὰ τῆς ἐπείκειαν, ἢ τὸ φιλάληδες. ἐν χρόνῳ δὲ ἦδη ἐκ ὀλίγου ἔδεν ὅτε ἔδεν ἐφάνη τῶν ἐπηγγελμένων ἐφύσμενος. ὅθεν ἔδεν, ὅρκαν δέονται, ὡς τι δέονται ἐκεῖναι. ἀλλ' ἀξίως αὐτοῖς πρὸς πίσιν, καὶ λόγος προῖε μῆκος ἀπλῶς ἢ μὲν οὐκ Πελοπόννησος ἔπος ἄγεται μέχρι νῦν ὑπὸ δεσπότης Μανὴλ τῶν Καντακουζηνῶν πολλὰ ὠφελιμὴν ἐκ τῶν τοῖς πολεμίοις ἀήτητος ἄλλοι νῦν διατετέλεκε, ἢ τοῖς ὑπηκόοις προσνηγῆς καὶ κηδεμονικός.

CAPUT XIV.

Legatio ad Sultanum Ægypti pro Christianis: citra cuius assensum non poterant pag. 75 4.
episcopi restitui. Patriarcha Hierosolymitanus accusatur, gradu movetur, fame cruciatur, ad Cantacuzenum confugere nitens, Galatarum invitationem, & minas contemnit, hostibus traditur. Patriarcha in eum humanitas, postea inhumanitas: a Cantacuzeno liberaliter habetur: ad Sultanum legatus mittitur: per eundem sedi suæ restituitur. Litteræ ejusdem ad imperatorem. In fine laus Cantacuzeni.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ καὶ πρὸς τὸν Αἰγύπτου καὶ Συρίας, καὶ Ἰουδαίας Σουλτάν ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ ΡΑΤΙ III.

JAM vero imperator ad Ægypti, Syriæ, & Judææ Sultanum legationem.
G g g g ij

se periculum iherant. Nec dū imperator, quod despote imperio non tam gravis æquanimiter libentes, quam cum imperatores resisterent, & bello inter imperatore Palæologum, iherantque inter, quia pater imperio in ditione, plus se posse confisi: & imperio Manuele aci filiis, qui illic a Palæologo ad iherant procurandam missi erant, ad arma revocantibus, universi simul a despote, præter unam urbem, cuius præfatus milites arcem natura loci, & opere inextinguibilem tenebant, & opere inextinguibilem delpota suis duntaxat copulis, armis denuo subjugavit omnes. Ex illo belum adversus eum penitus valere jubentes, ad pacem, ipsamque colendum se dederunt, plurimumque inde emolumentum senserunt, quando & arvis imperare, & possessiones facere, & possessiones, & pecuniarum acquirere licebat, ac fundos in spota adveniente, præter urbes, & has seditionibus, ac discordiis intestinis aggas, ac depositas nihil fuisset. Latini vero principii subjecti, primum quidem & ipsi delpotam armis aggredi constituerant, & infestare urbes, quod nec ante omiserant. Verum tota audacia brevi tempore secus cessit: ipsi enim bello potius afflicti sunt vehementer. Quod cum intelligerent, per legatos obnixe precantes, a despota pacis fœdus impetrarunt, ut in ditione quadam ac potestate principis, ipsius autem amici, ac socii essent: & sicubi eorum operam in insula, & extra insulam requireret, prompte illum suis stipendiis militantes adjuvarent. Hinc & contra Persas prædones sæpius ei auxilium tulerunt, multaque cum eo contra barbaros trophæa statuerunt: & in Bœotiam contra quemdam e Latinis dynastam Runtzerem de Loria appellatum, una irruerunt: deque morum suavitatem, & fidelitatem eximie illum dilexerunt, jam enim pridem nullius promissi fidem fessellisse compertus est. Unde si quid eo egeret, ejus tamen jurejurando non egeret, a cum ad fidem verbum ipsius nudum sufficiat. Peloponnesus itaque a Manuele Cantacuzeni filio multis cumulata bonis (ob quæ usque hodie ab hostibus invicta manet) ab eodem mansuete, & cum sollicitudine erga subjectos etiam nunc administratur.

Edit. Parlf.
pag. 755.

pro illarum regionum Christianis misit. Legati erant Manuel Sergopolus, civis Byzantius, & Hierosolymitanus patriarcha Lazarus, quem concessu ac mandato Sultani in sedem restitui oportebat: 14 aliter quippe non erat licitum quemquam episcoporum per urbes hisce barbaris subditas restituere: sic Deo permittente, ob multa quæ in ipsum peccavimus, & etiamnum peccamus nos, qui a Christo nomen ducimus. Hic namque patriarcha, adhuc Andronico imperatore superstite, a coepiscopis in sancta civitate, ut mos est, electus, postea Byzantium ab imperatore confirmandus venit. Tum Gerasimus monachus indidem profectus, cum aliis quibusdam audaciæ suæ satellitibus, patriarcham in iis calumniose accusat, ob quæ gradu movendus videbatur. Imperator nec statim patriarchatum propter Gerasimi accusationem ei abrogat: nec audita omnino pro falsis ducit: sed Byzantii manere jubet, donec ejus causa cognoscatur: interim legationem ad Sultanium cum de aliis necessariis quibusdam, tum de Christianis in Ægypto: nec minus de hoc etiam patriarcha mittit: & legatis mandat, ut, cum in Palæstina fuerint, una cum episcopis in ejus res inquirent. Per id tempus defuncto imperatore, & bello contra Cantacuzenum excitato, etiam Lazarus Cantacuzenismi suspectus, a Joanne patriarcha nec synodum, nec aliquid aliud legibus præscriptorum quærente, indicta causa condemnatur, & in ejus locum Gerasimus accusator, episcopus sanctæ civitatis contra fas eligitur. Lazarus patriarcha tali se ignominia prorsus immerentem affectum intuens, nec probabilis de causa, sed propter odium duntaxat, quo in Cantacuzenum fervebant, hæc pati: præterea nihil pene sustentando corpori necessarium sibi, tamquam rejectamento præberi, seque tenuissimo cibo ali, & egere rebus omnibus, ecquid ad Cantacuzenum imperatorem Didymotichum ex occidentē redeuntem transfugeret, secum deliberat, probatoque consilio, Galatam Latinorum oppidum vadens, modum capiat, quo ad illum pervenire queat. Archontes Byzantii comperta ejus fuga, patriarcha Joanne conscio Galatam mittunt, Hierosolymorum patriarcham deduci postulant. 15 Galatæi optionem illi integram relinquunt, aut secum communicare in dogmatis, & de cætero inter ipsos habitare, quem & ipsi nunc beneficentissime tractaturi, & Romæ episcopus postea magnis meritis profecturus, iisque episcopis annumeraturus sit: aut (quod minabatur) petentibus tradi, a quibus immania pateretur. Ille vero non tantum terrebarur comminationibus, quantum eorum ridebat stultitiam, qui minutorum & despicabilium bonorum promissis a patriis eum institutis se aversuros sperarent: contraque & ipse pollicebatur, facilius se illos ab adulterrinis dogmatis revocaturum, quam ut ipse cum illis, aut ingentium bonorum sponsonibus, aut teterrimorum suppliciorum minis, simul in errorem abriperetur. Galatæi ut obfirmatum, ac præfractum viderunt, vinctum petentibus transdiderunt: qui eum ad patriarcham, a quo crudeliter accipiendus putabatur, deduxerunt. Atqui is virtutem viri reveritus (neque enim nescie-

νη Χριστιανῶν περισβείαν ἐποιεῖτο. περισβόται ὅ ἦσαν ἐκ τῆ Βυζαντίου πολιτῶ Σεργόπουλος Μανυήλ, καὶ ἡ Ιεροσολύμων Πατριάρχης Λάζαρος. ὃν ἔδει προσάγματι Σηλατίν εἰς τὸ θρόνον, ὁποκαταστῆναι. Ἀλλως ὅ ἔκ ἐξέειν ἔδεναι τῷ καὶ τὰς πόλεις ἐπισκόπων αὐτῶν δαυλόσι τῶν τοῖς βαρβάροις, ἅπα συγκεχωρηκός τῶ Θεῷ. ὅ τὸ πολλὰ ἡμᾶς τὰς καλυμέναις δὸτ Χρῆστῃ αὐτῶν προσκεκρμέναι, καὶ προσκρῆναι ἄχει νῦν. ἔτος ὅ δὴ ὁ Πατριάρχης ἐτι βασιλέως Ανδρονίκου περιόντος ὑπὸ τῷ συνεπισκόπων ἐν τῇ ἀγία πόλει κεχειροτονημένος, ὡς περ ἔθος, εἰς Βυζάντιον ἔπειτα ἀφῆκετο παραβληθῆναι ὁμοῦ καὶ παρὰ Βασιλέως. Γερασῖμος δὲ τινος μοναχῆ ἐκείθεν ὠρμημένος, καὶ ἄλλων τινῶν πρὸς τὸ τὸλμημα συναρμομένος, τῷ Πατριάρχῃ πρὸς συκοφαντίαν τινὰ αἰτιωμένος, δι' αὐτὸν δὲ καὶ οὐκ ὁποχειροτονεῖσθαι, ὅ ἔπος ἔχον ὁ Βασιλεὺς, ὡς τε αὐτὸν καὶ τὰ ἄλλα τῶν Γερασίου δὸτ χειροτονεῖν, ἔπε παντάπασιν ὑπῆσει· ἀλλ' ἐν Βυζαντίῳ κελεύσας μένειν ἄχεις ἀντὶ κατ' αὐτὸν ἔξετασθαι, περισβείαν ἐποιεῖτο πρὸς Σηλατίν ἅμα μὲν καὶ τινῶν πρὸς ἀναγκάσιον ἄλλων, καὶ τῷ ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν, ἐχῆντον δὲ καὶ τὰ ἄλλα τῶ Πατριάρχῃ. καὶ ἐκέλευε τοῖς περισβότοις ἐν Παλαιστίνῃ γενομένοις, ἔξετασθαι καὶ κατ' αὐτὸν μὲν τῷ ἐπισκόπων. τῷ Βασιλέως δὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τετελεύτηκός, καὶ τῷ πρὸς Βασιλέα τὸν Κωνσταντινουπόλεως κακηνμένον, καὶ ὁ Πατριάρχης Λάζαρος ὑποπτόμενος ἡρῆσθαι τὰ ἐκείθεν, ὑπὸ Πατριάρχῃ τῷ Ιωάννῃ ἐρήμιῳ κατεψηφίσθη, ὅ ἔλεγχον, ὡς τε συνόδου, οὐτὲ τινος ἑτέρου τῷ νομίμων δειδέμενος. αὐτὸ ἐκείθεν δὲ ὁ κατηγορῶν Γερασῖμος ἐπισκοπος τῆς ἀγίας παραμάρας ἐχειροτονεῖτο πόλεως. Λάζαρος δὲ ὁ Πατριάρχης οὕτως ἰδὼν ἑαυτὸν ἀτιμωθέντα ἐπ' ἑδμήτῃ τὸ ὄλογον αἰτία κακηνμένον, ἀλλὰ ὅ τὸ πρὸς Βασιλέα μόνον ἔχθος, ἄλλως δ' ὅτι καὶ τῷ ἐπιτηδεῖαν ἐχορήγου ἔδεν ὡς ἀπαρρημένον, καὶ γλῆχρας δέξῃ, καὶ τῷ πρὸς τῷ χρεῖαν ἐδεῶς, ἐσκέπτετο πρὸς Κωνσταντινουπόλεως τὸν Βασιλέα ἔξιδιδράσκειν μετὰ τῷ ἐπάνοδον εἰς Διδυμότειχον ἐν τῆς ἐσπέρης. ἔπει δὲ δόξαν, πρὸς Γαλατῶν τὸ Λατίνων φράσειον διαβάς, τρόπον ἐπεζήτη, κατ' ἐν ἀφίξειται εἰς Βασιλέα. οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ ἄρχοντες φασάσαντες τῷ δρασμῶν, καὶ Πατριάρχῃ ὁ Ιωάννης, πέμψαντες εἰς Γαλατῶν, ἐκέλευον Λατίνους Πατριάρχῃ αὐτοῖς τῷ Ιεροσολύμων ἐκδιδόναι. αὐτὸ δ' ἀπρῶτον αὐτῶν πρῶτίθεσαν, ἢ κοινωνεῖν αὐτοῖς πρὸς τῷ δογματικῷ τῷ ἔξοφον, καὶ τῷ ἐπίλοιπον συνεῖναι χρόνον, ὡς νῦν τε αὐτὸ πολλὴν φιλοτιμίαν περὶ τῷ εἰς αὐτὸν ὁποίας ἐπιδεικνόμενον, καὶ τῷ Ρώμης ἐπισκόπου ὕστερον δὲ ἐργετήσοντος μεγάλα, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν συναρθεύμενος ἐπισκόποις, ἢ ἢ πείλου ἐκδιδόναι τοῖς αἰτίσιν, ὅ ἔν πείσεται ἀνήκεστα. ὁ δὲ, ὅ τὸ πρῶτον ἔδεισε τὰς ἀπειλάς, ὅσον τῷ ἐκείνων ἀνοίας κατεγέλα, εἰ μικρῶν ἔνεκα καὶ ὁ καταφρονήτων τῷ πατρίῃ δόξης ἡλπίσαν δὸτ ἡσῇσιν. ἀντηπέλυσέ τε καὶ αὐτὸς, ὡς ῥῶν συναπαχθεῖν, ἢ μεγάλας ἀγαθῶν ἐπαγγελίας, ἢ τῷ πᾶν φοβερωτάτων ἀπειλῶν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸ ἀμεταδέτως εἶδον ἔχοντα, δεσμῶν ἐξεδίδου τοῖς αἰτίσιν. οἱ δὲ ἡγαγον πρὸς Πατριάρχῃ, προσδόκιμον ὅ τῷ ἀφελανδρώπως χηρῆσθαι αὐτῶ. ὁ δὲ τῷ ἀρετῶν τῷ ἀνδρὸς αἰδέσθεις, ἔδεν γὰρ ἡγρόντος

ὅσα ἀντεῖπε τοῖς Λατίνοις ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ προ-
καλυμένοις, ἔδ' ὡς μᾶλλον εἴλετο ὑποταγεῖν, ἢ τῇ
πατρὸς δόξῃ ὑποταγεῖν, προσιδόντι τὴν ὑπέσθη, καὶ προ-
σαγορεύσας ἡμέρας ἔειπεν ὑποταγεῖν, παρεκάθισέ τε καὶ
ὁμιλίᾳς ἡξίωσε ἀρεπείας φίλων, ὁμολογητικῶν ἐν ταῖς
ἐκκλησίαις ὑποταγῶν. ἔπειτα ἀπέπεμψε εἰς τὴν οἰκί-
αν, ἔδ' ἵχνης ἐπιδεδειγμένος δυσμενείας, φρονοῦν
ἢ ἡξίωσε ἀρεπείας. Διὸ ἔμψ' μικρὸν ἐπεὶ ὑπ' ἐνδεί-
ας οὐ μετρίως ἐπέεζε, ὥχεται ὑποδράς πρὸς Βασι-
λέα, καὶ τὸν τε ἐπίλοιπον τῆς πολέμου χρόνον συνῶν φρον-
τίδος ἀξιοῦντος. καὶ μψ' τὸ πάντων Κύριον καταστῆναι,
εἰς Βυζάντιον ἐπανελθῶν, πολλῆς παρὰ Βασιλέως ἀ-
πῆλανε φρονοῦντος. Τῶτον δὲ τῇ Πατριάρχῃ μψ' Σεργό-
πουλον ὑπερὸν πρὸς τὸν Σουλτᾶν Αἰγύπτου πέμψας πρεσ-
βευτικῶν, ἄλλα τε ἡξίου τῇ Σουλτᾶν ποιεῖν, ἀέλουσι τέλει
τοῖς ἐκεῖ Χριστιανοῖς, καὶ τῇ Πατριάρχῃ εἰς τὸν θρό-
νον ὑποκαταστῆσαι, τῇ παρανόμως ἐπισκοποῦντι ἀπε-
λάσαντι Γεράσιμον. Σουλτᾶν ἢ τὰ τε ἄλλα φιλοτίμως
πρὸς τῇ Βασιλείᾳ πρεσβείας διετέθη, καὶ πάντα ἐξε-
πλήρωσεν ἐδίδοντο οἱ πρεσβευταί, πολλῶν χάριν ὁμο-
λογῶν περὶ τῇ εἰς αὐτὸν πρεσβείᾳ. ὡς δὲ θαυμάσι-
ά τινα περὶ Βασιλέως πεπυσμένοις, καὶ τῇ παντὸς ἐτι-
μάτο τῇ πρὸς αὐτὸν φιλίᾳ, καὶ τῇ Πατριάρχῃ πρὸς τῇ
ἀγίᾳ πόλιν πέμψας, ἐκέλευε τοῖς ἐκεῖσε τῇ βαρβάρ-
ων ἄρχασι, τὸν μὲν Γεράσιμον ἀπελαύειν, Λάζαρον
ἢ τῇ Πατριάρχῃ ἄγειν ὡς τιμῆς, καὶ μηδὲν αὐτῷ πα-
ρενοχλεῖν τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανοῖς ἐπισκοποῦντι.
Ἐπεμπε δὲ καὶ πρὸς Βασιλέα γράμματα ὥτως ἔχοντα ἐν
λέξει. Εἰς τὸ ὄνομα τῷ Θεῷ τῷ ἐλεοῦντος, καὶ ἐλεή-
μονος. Μακρομερέσοι ὁ Θεὸς ὁ Ὑψίστος πάντοτε τῇς ἡ-
μέρας τῇ βασιλείᾳ τῇ μεγάλῃ, τῇ ἀεργητικῇ, τῇ φρο-
νίμῃ, τῇ λένοντος, τῇ ἀνδρείῳ, τῇ ἐν πολέμοις ὁρμη-
τικῇ, εἰς ὃν ἔδυνάται τις σταθῆναι ἐμπροσθεν αὐτῷ,
τῇ σοφώτατ' εἰς τὸ δόγμα αὐτῷ, τῇ δικαιοτάτ' εἰς τὸν
τόπον καὶ τῇ χάριτι αὐτῷ, τῇ Σεμελίῳ τῇ πίστεως καὶ
τῇ δόγματι τῇ Χριστιανῶν, τῇ κίονος τῇ ἀσείεσσι ἀπάν-
των τῇ βεβαπτισμένων, τῇ βοηθῇ τῇ δόγματι τοῦ
Χριστοῦ, τῇ ἀπάθῃ τῇ Μακεδόνων, τοῦ Σαμῶν,
τῇ Βασιλείᾳ τῇ Εὐλάων, τῇ Βασιλείᾳ τῇ Βουλγάρων,
τῇ Ασάνων, τῇ Βλάχων, τῇ Ρώσων, καὶ τῇ Ἀλανῶν,
τῇ τιμῇ τῇ δόγματι τῇ Ἰβήρων, καὶ τῇ Σύρων, τῇ κληρο-
νόμῃ τῇ Βασιλείᾳ τῇ γῆς αὐτῇ, τῇ αὐθεντῇ τῇ θα-
λασσῶν, καὶ τῇ ποταμῶν τῇ μεγάλων, καὶ τῇ ῥήσων, Ἀγ-
γέλα Κομνηνοῦ Παλαιολόγου τῇ Κωνσταντίνῳ. Πάντοτε
ἡ Βασιλεία σε τὸ θέλημα αὐτῷ τὰ τὸ ζητῇ ὑπὸ τῇ Σουλ-
τανικῇ ὀξυσίᾳ με, καὶ ἀπὸ τῇ ὀξυσίᾳ με τὸ ἡγι-
ασμένον καὶ πεφωτισμένον, ἔως ἔχομεν πᾶσαν δυνά-
μιν τὰ πληρώμεν τῇ ἀγάπῃ τῇ Βασιλείᾳ σε, καὶ
καθὼς δέσκειτο τῇ προγόνων τῇ Βασιλείᾳ σε μψ' τῇ
προγόνων τῇ Σουλτανικῇ ὀξυσίᾳ με, καὶ καθὼς ἐπλη-
ρῆτο ἡ ὀρεξίς τῇ Βασιλείᾳ τῇ προγόνων τῇ Βασιλείᾳ
σε ὑπὸ τῇ αὐθεντίας μας, καὶ ὑποχρεῖσυν μας πάν-
τοτε ἐκεῖνοι, καὶ ἐπεμπε εἰς τῇ ἡγιασμένῃ αὐλῇ
μας, καὶ συνετύχαινάν μας, ἔγω πάλιν τὰ ἀερ-
γεῖται ἡ ἀγάπη τῇ Βασιλείᾳ σε, καὶ τὰ πληρῆται
ἡ ὀρεξίς αὐτῇ ἀπὸ τῇ αὐθεντίας μας. καὶ διότι
ἀπεκόπη, καὶ ἐμάκρυνεν ἡ σωήθεια, ἐκεῖνη, ἀπε-
σάλη ἡ γραφὴ αὐτῇ ἀπ' ἐμᾶς ἀναγνώδῃ ἐμπροσθεν εἰς τῇ μέγαν Βασιλέα, εἰς ἔπαινον τῇ προτε-
ράς φιλίας, καὶ εἰς παρακίνησιν τῇ ζητημάτων, ὅτι πάντοτε μψ' χαρὰς τὰ εἶναι πεπληρωμένα, καὶ περισ-
σότερα τὰ γίνονται, καὶ τὸ ἥλθε ἀπ' ἐσᾶς εἰς τῇ πλατυσμόν τῇ καλωσύνης μας τῇ γλυκύτατον, τὰ

bat, quantopere Latinis ad communio-
nem religionis eum allicientibus repugnaf-
set, neque quomodo mori maluerit, quam
a patrum suorum recto sensu discedere)
accedenti assurrexit, humaniterque, ac
leniter salutatum, assidere sibi iussit, &
amanter cum eo sermonem miscens, &
confessorem appellavit. Post in domum
designatam dimisit, nec minimo malevo-
lentis animi dato indicio: nulla autem
cura dignatus est. Quamobrem paulo post
cum egestate admodum premeretur, ad
imperatorem confugiens, per reliquum
belli tempus apud eum diversatus, ejus-
dem liberalitate, procuracioneque etiam
Byzantii, postquam ille imperium obti-
nuit, usus est. Hunc ergo patriarcham
cum Sergopulo postmodum ad Sultanum
Ægypti legans, simul alia ab eo petebat
pro Christianis illic degentibus: simul,
ut patriarcham dejecto Gerasimo contra
jus & fas episcopatum gerente, in sedem
suam reponeret. Sultanus & ad cætera
quod attinet, honorifice legatos susce-
pit, & omnia, quæ peterent præstitit,
multasque ob legationem ad se missam
gratias egit. Audierat enim de impera-
tore quædam mirifica, & ejus amicitia
cupidissimus erat, patriarchamque ad fan-
ctam civitatem mittens, barbarorum il-
lic magistratui præcepit, Gerasimum ex-
pellerent: Lazarum patriarcham hono-
rarent, nihilque illi, episcopum Chri-
stianorum per Palæstinam agentem, mole-
stiarum facerent. Ad hæc litteras ad
imperatorem dedit in hæc verba: In
nomine Dei misericordis & miseratoris.
Producatur Deus altissimus semper dies im-
perii, magni, benefici, prudentis, leo-
nis, fortis, bellatoris strenui, cujus con-
spectum ferre adversarius nemo potest,
sapientissimi in religione, iustissimi in lo-
co, & regione sua, fundamenti Chri-
stianorum fidei atque dogmatis, omnium
sacro fonte initiatorum columnæ immo-
bilis, doctrinæ Christi propugnatoris,
gladii Macedonum, regis Græcorum,
regis Bulgarorum, Afaniorum, Blachorum,
Rhothorum, & Alanorum, or-
namenti dogmatis Iberorum, & Syro-
rum, hæredis imperii regnorum ejus,
marium, & magnorum fluminum, &
a insularum, domini Angeli Comneni Pa-
læologi Cantacuzeni, Majestas tua, quod
ei placitum est, a Sultanica potentia no-
stra, & sanctificata atque illuminata do-
mo nostra semper requirat. Nam pro eo
amore, quo amborum majores inter se
conjuncti fuerunt, & nos erga te sumus,
quantum viribus possumus, tantum tibi
gratificabimur. Ut quemadmodum patrum
tuorum desiderio a nostra auctoritate res-
pondebatur, nobisque illi gratias habe-
bant, & ad nos legatos mittebant, &
commercium inter nos erat: sic iterum
quæ tibi grata sunt, fiant, & voluntati
tuæ ad nos provocanti, a nostra potesta-
te satisfiat. Et quoniam consuetudo illa
interrupta, & in longum dilata est, de-
novo a me mittuntur istæ litteræ, ut co-
ram magno imperatore legantur, ad lau-
dem veteris amicitia, & ad invitamen-
tum petendi: ut pote nobis omnia liben-
ter cum auxilio præstituris. Quidquid au-
tem a vobis ad honestatis dulcissimam pro-
pagationem pertinens venerit, id o-

Edit. Paris.
pag. 756.

Edit. Paris.
pag. 757.

mne animo benevolentissimo suscipimus: quomodo & nunc de manu præfecti Manuelis vestrae majestatis legati, mira cum lætitia, & pace ejus litteras suscepimus, & quam continebant petitionem, legimus. Ajo igitur, caritate & amicitia colligatos fuisse magnum Sultanum patrem meum, cujus animæ Deus excelsus sit propitius, & majestatis tuæ fratrem Romanorum imperatorem: ut propter consuetudinem amborum domus una, ut dicis, esset, & inde legationes ad nos, & rursus hinc illuc mitterentur, & fierent quæ ille vellet. Præterea de sacris Hierosolymæ sanctæ templis petebat, quod etiam legimus, & ecclesiis, de quibus significastis, curam adhiberi jussimus. Quod autem apposuistis, ut copiam fandi daremus Manueli præfecto legato, ut conficeret, quorum causa veniret, invenit quod optavit: nam eum audiri jussimus. Post hæc petivit legatus vester, ut quoddam veteris templi ruinofum ædificium, vicinum Romanis, sancti Georgii renovaretur: id etiam fecimus. Insuper sacram a nobis facultatem petebat, ut cum fociis a tua majestate illi attributis, ad sanctam resurrectionem adorandi causa proficisci posset: quod permisimus, & libenter ejus voluntati respondimus. Nam de eo quod legatus petebat, ut fieret, quod ad sanctam resurrectionem pertinet, scriptum est mandatum, & roganti illuc proficisci, comitem præfectum adjunximus, adoravitque quantum voluit, & cum gratiarum actione reverfus est. Etiam hoc idem legatus adjecit, ut edictum ferium ederemus, quo qui in sanctissimis Hierosolymæ locis habitant Christiani, item monasteria, & ecclesiæ ne violarentur, & per caritatem conjungerentur, & qui illic est Ameræ seu præfecto, ejusque auxilio defenderentur. Nec solum indigenas, sed & qui distinctis temporibus ad sanctam resurrectionem adorandam eo venirent, & præcipue qui illic serviunt Musulmanos, ne sineret convitiis lacerare, ac verberare, aut ulla molestia afficere, tum eos qui ad sanctam adorationem certo tempore adveniunt: tum eos, qui in loco illo habitant: sed potius in honore illos haberent, eosque susciperent, iidemque ministrarent. Ita mandatum a nobis, prout petebatur, super illo loco sacrosanctum est editum. Quod vero postea nos majestas tua de causa Lazari patriarchæ admonuit, quem sanctæ memoriæ Sultanus Melec Nasar dum viveret (propitius sit peccatis ejus Deus) throno depulit, ut legatus docebit, ac plenam fidem faciet, quomodo res acta sit, & quem finem habuerit, missum est a nobis mandatum Hierosolymam, ut Lazarum patriarcham libenter recipiant, eumque velut antegressos patriarchas observent; qui etiam ipse cum legato Hierosolymam missus, & restitutus est. Præterea & hoc legatus vester petebat, qui invenirentur ex imperio Romano captivi, libertate eos ut donarem. Nos autem (ut & istud majestas tua noverit) jam pridem in captivis morem hunc habemus, ut eos permitemus, & dimittamus, quos a vobis habemus, vicif-

pag. 758.

μετὰ τὸ ἀποκρισάριον. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχης ὅτι τὰς αἰχμαλώτας, οἱ τινες δέρισκονται ὑπὸ τῆς χάριτος τῆς Ῥωμανίας, ἵνα ἐλθὺν δερῶσμεν αὐτάς. καὶ ἡμεῖς νὰ γνωρίσῃ ἡ Βασιλεῖα σε, ὅτι τοιαύτῳ συνήθειαν ἀρχαίαν εἶχομεν διὰ τὰ αἰχμαλώτα, ὅτι νὰ γίνεται ἀνταλλαγή, καὶ νὰ ἀπολύμεν ἡμεῖς

τὸ δεχόμεθα μετὰ τὴν καλογνωμίαν, καθὼς τὰ ἐδεξάμεθα, καὶ τῶρα καλὰ ἀπὸ τὰ χεῖρα τῆς ἀποκρισιαρχίας τῆς Βασιλείας σε τῷ ἀρχοντὶ τῆς Μανηλ, καὶ παρελάβομεν αὐτὰ μετὰ εἰρήνης, καὶ ἐγνωρίσαμεν τὸ ἔγγραφον ἀπέσω. ἐκεῖνο τὸ ἐζητεῖ, ὅτι νὰ εἶναι ἀγάπη, καὶ φιλία τὸ ἵπτον μέσον εἰς τὸν πατέρα μετὰ τὸν Σελτάνον τὸν μέγα, ὁ Θεὸς ὁ ὑψηλὸς νὰ ἀγιάσῃ τὴν ψυχὴν αὐτῆς, καὶ εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Ῥωμανίας τὸν ἀδελφὸν τῆς Βασιλείας σε, ὡς εἶχον συνήθειαν καθὼς λέγεις νὰ εἶναι τὰ δύο ὁσπῆτια ἐν, καὶ ἤρχοντο ἀπ' αὐτῆς ἐδὼ ἀποκρισιαρχοὶ, καὶ ἀπ' ἐδὼ πάλιν αὐτῆς, καὶ τὸ θέλεις νὰ γίνεταί. καὶ νὰ ὑπαγαίνου, καὶ νὰ ἔρχονται κατὰ τὴν πρώτῃ συνήθειαν. Πάλιν ἐζήτησε ὁ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ῥωμανίας ἐκείνας ὅπως εἶναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὰ ἅγια, καὶ ἐγνωρίσαμεν καὶ αὐτὸ. καὶ ὡρίσαμεν νὰ προσέξωμεν τὰς Ἐκκλησίας, δι' ἃς ἐμυλῶσατε, καὶ ἐκεῖνο τὸ ἐζητήσατε νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον τῆς ἀρχοντὸς τῆς ἀποκρισιαρχίας τῆς Μανηλ, καὶ νὰ τὸν ἀπολογηθῶμεν, καὶ νὰ πληρώσωμεν τὰς δελείας τε, ἐπληρώσαμεν τὸ ἠθέλεν αὐτῆς, καὶ ὡρίσαμεν ἵνα ἀκούσῃ ὁ λόγος τε. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχης, ὅτι χάλασμα ἡ παλαιὰς Ἐκκλησίας εἰς τὴν γειτονίαν τῆς Ῥωμανίας ὁ ἅγιος Γεώργιος, νὰ ὡρίσωμεν νὰ κτιθῇ, καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν λόγον τε, καὶ ἐπληρώσαμεν τὸν. Πάλιν ἐζήτησεν ἔπος τὸν ὀρισμὸν μας τὸν ἅγιον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, νὰ προσκυνηθῇ καὶ ἐκεῖνος, καὶ οἱ δέρισκοίμοι μετ' ἐκείνου ὑπὸ τῆς Βασιλείας σε, & ἡγαπήσαμεν εἰς τὴν ἐζήτησιν, καὶ ἐπληρώσαμεν το, καὶ ἐγράψαμεν ὅτι εἰ τις παρὰ τὸν ὀρισμὸν ὁ ἀποκρισιάρχης νὰ πληρωθῇ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν. καὶ ὡς ἐζήτησεν νὰ ὑπάγῃ, ἐδὼκαμεν ἀρχοντα μετ' αὐτῆς, καὶ ἀπέσωσεν τὸν ἐκεῖ, καὶ προσκυνησεν ὡς ἠθέλει, καὶ ἐγύρισε μετ' ἀχαρισίας. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχης νὰ γέννηται ὀρισμὸς μας ὑψηλὸς, νὰ φυλάσσονται οἱ δέρισκοίμοι Χερσιανοὶ εἰς τὴν ἁγιώτατον τόπον τῆς Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ μοναστήρια, καὶ αἱ Ἐκκλησίαι, & νὰ ἔχωσιν ἀγάπην, καὶ διαφένδουσιν ἀπὸ τῆς ἀμνηστίας τὸν δέρισκόμῃον ἐκεῖ, καὶ ὁ μόνον οἱ τοπικοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ καὶ καὶ καὶ ἐχόμενοι εἰς τὴν προσκυνησιν τῆς ἁγίας ἀναστάσεως, καὶ οἱ κατὰ καὶ καὶ δέρισκοίμοι δουλοῦνται Μουσουλμάνοι εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, νὰ μηδὲν ἀφύσσω, νὰ καταφρονέω, καὶ νὰ δέρω, καὶ νὰ ὀχλῶσι τὰς κατὰ καὶ καὶ ἐρχομένους, εἰς τὸ αὐτὸ ἅγιον προσκύνημα, ἢ εἰς τὰς τοπικὰς. ἀλλὰ μάλλον νὰ τιμῶσι, & νὰ ἀναδέχωνται, καὶ νὰ κυβερνῶσιν αὐτάς. καὶ ὡρίσαμεν καὶ ἐπληρώθη ὑψηλότητος ὀρισμὸς διὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. Πάλιν εἰς τὸ ἐνεθυμίζεν ἡ Βασιλεῖα σε ἡ μεγάλη ὅτι ὑπόθεσιν τῆς Πατριάρχης τῆς Λαζάρου ὅτι εἶχον ὑπόθεσιν αὐτὸν ὁ ἡγιασμένος Σελτάν ὁ Μελὴκ Νάσαρ ὁ Θεὸς συγχωρήσῃ τὰ κρίματά τε εἰς τὰς ἡμέρας τὰς ἁγίας αὐτῆς. ὁ ἀποκρισιάρχης νὰ δείξῃ, καὶ νὰ πληροφορήσῃ τὴν μεγάλῃ Βασιλείαν σε ὅτι τὸ τοιαύτῳ ὑπόθεσιν ὁ πῶς ἐγένετο, καὶ ἀπεπληρώθη ἐνεκεν τοῦ τοιοῦτο Πατριάρχης, ἀπελόθη γὰρ ὁ ὀρισμὸς ὑψηλὸς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, νὰ ἐργάσῃ τὸ Πατριάρχῃ τὸν Λάζαρον, καὶ νὰ τὸν φυλάσσωσιν καλὰ καθὼς, καὶ τοὺς πρώτους Πατριάρχας. & ὡρίσαμεν καὶ ἐγένετο ἡ κατάστασις τῆς τοιοῦτο Πατριάρχης, καὶ ἀπεσάλη καὶ αὐτὸς εἰς τὰ ἅγια Ἱεροσόλυμα μετὰ τῆς ἀποκρισιαρχίας. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχης ὅτι τὰς αἰχμαλώτας, οἱ τινες δέρισκονται ὑπὸ τῆς χάριτος τῆς Ῥωμανίας, ἵνα ἐλθὺν δερῶσμεν αὐτάς. καὶ ἡμεῖς νὰ γνωρίσῃ ἡ Βασιλεῖα σε, ὅτι τοιαύτῳ συνήθειαν ἀρχαίαν εἶχομεν διὰ τὰ αἰχμαλώτα, ὅτι νὰ γίνεται ἀνταλλαγή, καὶ νὰ ἀπολύμεν ἡμεῖς

ὧν ἔχομεν, καὶ ἡ Βασιλεία σε πάλιν ὧν ἔχει
 ἀφ' ἡμῶν σκλάβων νὰ πέμπῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅμως ὡ-
 εῖσαμεν καὶ ἐπληρώθῃ, καὶ τὸ ζήτημα τῆτο, ἔ-
 δερώσαμεν ὅσας ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος, καὶ παρέ-
 λαβεν αὐτὰς. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος νὰ ἔναι
 ἀσφάλεια, εἰς τὰς ἐρχομένας ἐδῶ ἀπ' αὐτῶν πραγμα-
 τευτὰς, καὶ ἐγροικίσασμεντο, ἔγένετο ὁρισμός, ἵνα
 ἀναδέχωνται τοὺς τοιοῦτους πραγματευτὰς, καὶ φυλάσ-
 σωσιν αὐτὰς, καθὼς ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος. καὶ
 μετὰ τὸ ὑψηλότατον ὁρισμόν, καὶ μετὰ ἀπολογία ἐγυ-
 ρίσασμεν τὸ ἀποκρισιάριον, καὶ ἄς γινώσκῃ τῆτο ἀληθι-
 νὰ ἡ Βασιλεία σε. καὶ ὅταν ἔχῃ θέλημα ἄς μᾶς φθάσῃ
 μανδάτον, νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημα τῆ Βασιλείας σε.
 ἡμεῖς πρότερον ἐγνωρίσαμεν ὅπως ὡς εἰσηλθὲν ἡ βασι-
 λεία σε μετὸν ὁρισμόν τῆ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἰχίος μεγά-
 λης εἰς τὴν πόλιν ἐδὲν ἐμνήσθης κακῶν, ἀλλὰ ἐφύλαξες
 τὸν υἱόν τῆ Βασιλείας, καὶ ἐσωσεν ἀθνήσας τὰς ἐχθρὰς σε,
 καὶ ἐχάρημεν εἰς τῆτο πολλὰ, καὶ ἐπαινέσαμεν τὴν Βασι-
 λείαν σε. πῶρα πάλιν ἐμάθαμεν τῆτο πλατύτερα, καὶ
 καθαρώτερα, ἔαπὸ τῆ Πατριάρχῃ τὸν Λάζαρον, καὶ
 ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τὸν ἀποκρισιάριον τὸν Μανυλ, καὶ τὸ πῶς
 τὸν ἐδώκες τὴν θυγατέρα σε, καὶ ἐποίησες αὐτὸν υἱόν σε
 καὶ γαμβρόν σε, ἔ εἰς αὐτὸ πλεότερον ἐχάρημεν, καὶ
 ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν σε, νὰ τὴν πλατύωῃ, καὶ τὴν χα-
 ραν σε, εἰς τὸ ἐν ἐκατὸν νὰ τὴν ποιήσῃ, καὶ τὸ σπαδί-
 νον σε εἰς τὰς ἐχθρὰς σε φοβερὸν νὰ τὸ ποιήσῃ. ὁ Θεὸς ὁ ὑ-
 ψίστος νὰ σε δεκρατῇ, καὶ νὰ δώτῃς ἀπὸ τῆ ἐλέως τῆ,
 νὰ ἄμποτε Θεὸς ὑψηλὸς. Εἰράνη εἰς τὰς δεκαπέντε τοῦ
 Σααπάν, τῶ ἐπτακοσίου πεντηκοστῷ ἔτει τῆ Μαχμέ-
 μετ. ἐγράφη καὶ τὸ ὁρισμόν τὸν ὑψηλόν. Δόξα τῇ μεγά-
 λῃ δόξῃ τῆ μόνου Θεοῦ. Εὐχαὶ καὶ προσκυνήματα εἰς
 τὸν αὐθέντην ἐκείνον τὸν Μαχμέτ, μετὰ τῆς μαθη-
 τῶν τῆ τοῦ ἐντιμότερον πλάσμα τῆ Θεοῦ. Εὐχαριστῶ
 τὸν Θεὸν παντοκράτορα ὅπως ἐλπίζω εἰς ἐκείνον. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῆ Σελτάν.

simque majestas tua, quos a nobis ha-
 bet. Quin etiam de hoc consilio certio-
 rem te fieri jussimus, & quotquot legatus
 petivit, eos manumissimus, quos & se-
 cum abduxit. Apposuit & hoc rogatis le-
 gatus, ut mercatoribus inde huc venien-
 tibus tuto commorari liceat. Cui aures
 præbuimus, ediximusque publice, ut hu-
 jusmodi mercatores admittantur, & de-
 fendantur, quemadmodum legatus roga-
 verat. Sic cum gravissimo edicto, & res-
 ponsione legatum dimissimus, & hoc tuæ
 majestati, ut verissimum, notum esse cu-
 pimus. Quod si quid aliud voluerit, no-
 bis indicet, & voluntati ejus satisfaciemus.
 Nos te post tuum in urbem, Dei
 nutu, cum robusta manu ingressum,
 malorum tibi irrogatorum oblitum esse,
 imperatoris filium conservasse, inimicis
 misericordiam tribuisse antehac cogno-
 vimus. Ex quo magnam cepimus de-
 lectationem, teque commendavimus. Id
 modo fusius, & clarius a patriarcha La-
 zaro, & præfecto Manuele didicimus,
 ut etiam illud, te data in matrimonii
 societatem adolescenti filia tua & ge-
 nerum tibi, & filium cooptasse: unde
 etiam uberiore gaudio perfusi sumus.
 Deus dilatet cor tuum, atque imperium
 tuum, ac pro uno centum tribuat, gla-
 diumque tuum hostibus formidabilem ef-
 ficiat, & te conservet, misericordiaeque
 ac beneficentia sua beatum reddat. Et-
 iam, ita fiat, precor, Deus altissime.
 Scripta est epistola die decimo quinto
 mensis Saapan, & septingentesimo quin-
 quagesimo anno Mahometi. & scripta
 est ex summo Dei mandato. Gloria
 magnæ gloriæ unius Dei. Vota, &
 adorationes nostro illi auctori Mahome-
 to, simul & discipulis ejus, honorabi-
 liori plasmati Dei. Gratias ago Deo o-
 mnipotentī, in quem spero. Hactenus
 Sultanus.

CAPUT XV.

*Gerasimus novam accusationem parans moritur. Sultani successor Christianorum persecutor. Cur Sichun archisatrapa Jacobitis pepercerit. Martyria, & apo-
 stasie Christianorum. Lazari patriarchæ supplicium: Episcopi in eum humani-
 tas. Sultanus a persecutione cessans, Christianos ignominia damnat. Isidorus
 patriarcha episcopos creat, & Thessalonice Palamam, quem præfectis com-
 mendat imperator. Illorum inobedientia, & novitatis studium, cum falla-
 cia. Palamas exclusus in Lemno manet. Andreas Paleologi insolentia, &
 audacia.*

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὅτε ἐπεὶ ἐξηλαύνετο τῶν θρόνων, ὥρ-
 μητο μὲν αὐτῷ, ὡς ἐπὶ Σελτάν ἐλθὼν κατα-
 ψεύσοιτο τὴν Πατριάρχην, καὶ πείσει τὸν θρόνον ἐξελαύνειν.
 μετὰ τρίτῳ ἡμέρᾳ τὴν ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως ἀποδημίας,
 ἐπελόντα κατὰ τὴν ὁδὸν, ἔταξεν ὁ Θεὸς δικάσαντος, ὡς ἂν δι-
 καίῃ θανάτῳ πειρασμῶν ἀδίκων ὁ δίκαιος ἀπαλλαγείν.
 χρόνον μὲν οὖν ἔπος οὐ μικρόν τινα ὁ Πατριάρχης διήγα-
 γεν ἐπὶ τῶν θρόνων. τὰ δὲ Σελτάν ἐκείνους τετελευτηκότος,
 ἀρχὼν ἕτερος ἀνεδείκνυτο. ὅς ὑπ' ἐδεμίας αἰτίας προφα-
 νῆς πρὸς τὴν Χριστιανῶν κίνησιν διωγμὸν, Σειχωῦ
 τινὸς τῶν παρ' αὐτοῖς δυνατωτάτων ἀρχισατράπῃς πρὸς τὸ
 ἔργον μάλιστα ἐνάγοντος, ἔχαλεπωσάν τε Χριστιανοὶς γε-
 γεννημένους πᾶσι, πλὴν τῶν ἐκ τῆς αἰρέσεως Ἰακώβου πολλῶν

GERASIMUS throno ejectus, rur-
 sum ad Sultanum venire, menda-
 cisque patriarchæ depositionem ei per-
 suadere properavit. Cæterum a profe-
 ctus ex urbe sancta, post diem ter-
 tium in itinere spiritum edit: sic Deo
 judicante, ut justa illius morte tenta-
 tionibus injustis justus liberaretur. At-
 que ita diu satis patriarcha suos hono-
 res gessit. Porro, Sultano illo mor-
 tuo, alius in principatu suffectus est,
 quem nulla causa manifesta ad Chri-
 stianos persequendos commovit: sed
 quidam Sichun archisatrapa plurimum
 gratia, & auctoritate apud illum va-
 lens, incitavit: homo Christianis o-
 mnibus infensissimus, præterquam Ja-
 cobitis hæreticis, quorum in sancta ci-

Edit. Paris.
 pag. 759.

Edit. Paris.
pag. 752.

que in concitandis seditionibus a despota quoque despiciebatur. Ad quem deinde adiens, & cum precibus fidem obstringens, nihil umquam novarum rerum moliturum, sed ejus cupidissimum semper fore, ab eo susceptus, atque in priorem statum restitutus est, multæque ad opes exaggerandas illi occasiones datæ, ut jam potentia adversariis exæquaretur. Nec enim vel secundæ, vel turbidæ res, nec tempus omnia consumens mutua illorum odia valet consumere, sed usque ad mortem inimicitias gerunt: & post mortem velut patrimonium quoddam filiis similitudinem cum aliquibus relinquunt: & ac Lycurgi legum parum observantes, uni tantum Solonis studiose obediunt, notantis infamia cives qui in seditione neutrarum partium fuissent. Despota vero, propter Persarum deprædationes (quas multas, & assiduas terra marique, pauci ex Asia trajicientes inferebant) judicante triremes comparandas, quibus insula circumnavigaretur, & piratæ arcerentur, cum id pro utili placeret omnibus, & in id pecuniam conferri viritum oporteret, Lampudius munus exactionis, ut præ cæteris universis ob experientiam, & amorem erga illum melius eo functurus, multis precibus sibi a despota ultro deposcit: nactusque potestatem totam Peloponnesum obiens, animos ad arma in eum sollicitat; urbibus, ac vicis omnibus voluntariam servitutem exprobrat: eos majorum suorum dissimiles, ad asserendam libertatem torpere, ac mancipiorum instar agi se, ferrique a despota perpeti. Sic tandem peræque omnibus armorum corripiendorum auctor fuit, affirmans, aut nihil ipsum contra universitatem valiturum: sed Peloponneso relicta fugiturum, contentum servasse animam: aut si maneat, cum bello undique coarctetur, periturum. Sic illos seduxit, communeque pactum proposuit, ut omnes eodem die suos præfectos aggressi, primum quidem illos in potestate haberent: deinde in despota jam imbecilliore infesti irent. Acta transacta ex illius consilio omnia. Uno enim, eodemque die sub jugum missi omnes, qui urbibus, aut vicis præerant. Post undequaque conflata ingens peditum equitumque vis, Lampudio, & potentioribus præeuntibus in despota tendit. Is cum suis, quotquot Byzantio adduxerat (adduxerat autem circiter trecentos, selectos omnes) paucisque conductitiis Acarnanibus contra Peloponnesios procedit: qui ne in conspectum quidem hostium venire sustinentes, in fugam versi, & oppidatim dilapsi sunt. Tum de his alii quidem in ejus fidem statim se tradidere, veniam poscentes, quam mox consequebantur: alii, quibus ad studium rerum novarum plus inerat audaciæ, urbibus occupatis, despota non admittebant, stolide profecto: qui enim omnes simul resistere non poterant, hi per cohorticulas dissipati, victoriam sibi pollicebantur. Tandem aliquando & ipsi tot perlatis incommodis, & incursionibus, direptionibusque assiduis, oculos aperuerunt, & petita venia in despota auctoritatem concesserunt. Ille ignoscere omnibus, nec eos odisse magis, quam ut amentes miserari: qui cum sine periculo servari possent, iniqua viribus conati, se-

σάξεν ἐξησκήσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς δεσποτικῆς παροφθείας, εἴτα προσελθὼν καὶ δευθεῖς, ἐπίσει παραχόμενος ὡς ἐδὲν ἐδέετο νεωτερίσειν, ἀλλ' ὄντως καὶ τῷ φιλοῦντων ἄγαν μῦθῳ, ἀνελαμβάνετό τε, καὶ εἰς τὴν προτέραν τύχην ἤγετο, πολλὰς ἀφορμὰς εἰς τὸ πλεονεξῆν παρεχομένου τῆς δεσποτικῆς. καὶ πρὸς τὰς ἀντιπάλας ἀξιόμαχος ἦδη ὤν. ἔτε δὲ κακοπραγία, ἔτ' ὀνείσμα, ἔτε χρόνος ὁ πάντα λύων ἐκλύειν δυνάται αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους ἐχθρὰν. ἀλλὰ δὲ βίᾳ τε πολέμοιοι εἰσὶν ἀλλήλοις, καὶ μὴ τελοῦντι ὡς ἐπὶ τινα πατρῶν κληρὸν καταλείποντες τοῖς παισὶ τὴν πρὸς τινὰς διαφορὰν. καὶ τὸ Λυκέργης νόμων πάντων ἀμείλιχοντες. ἐνὸς μόνου τῷ Σόλωνος ἐξέχονται τῆς Ἀθηναίων ἀκριβῶς, ὅς ἀτίμως ποιεῖ τῷ πολιτῷ τὰς ἐν τάσει μηδεμιᾷ μερίδι προσκειμένας. τῆς δεσποτικῆς δὲ τὰς λησείας τῷ Περσῶν, ἐποιοῦντο δὲ πολλὰς καὶ συνεχεῖς ἐκ τῆς Ἀσίας παραιεμένοι οἱ λίγοι, καὶ κατὰ θάλασσαν δὲν οἰομένης τεινέρας κατασκοπεύειν ἐφ' ᾧ περιπλίοιεν τὴν νῆσον, καὶ κωλύοιεν τὰς πειρατάς, ἐπεὶ πᾶσι λυσιτελεῖν ἐδόκει, καὶ εἶδει πάντας χρήματα εἰσφέρειν, ὁ Λαμπρόδωτος ὑπέρχεται τὴν εἰσπραξίν ἐκοντὶ, πολλὰ τῆς δεσποτικῆς δευθεῖς ὡς τῷ ἄλλων μάλλον αὐτὸς καταπραξόμενος βέλτιον δὲ τὴν ἐμπειρίαν καὶ τὴν πρὸς ἐκείνον ὄνομα. ἀδείας δὲ τυχῶν, τὴν Πελοπόννησον ἅπασαν περιῶν, ἐξεπολέμησε τῷ δεσποτικῷ. καὶ πόλεσιν ἀπάσαις, καὶ κάμαις τὴν ἐπελοδελίαν ὀνειδίζων, καὶ τὸ μὴ ἀξίως τὴν προγονῶν ἐπὶ τὴν ἐλδοδείαν προθυμεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνδράποδα ἀνέχεσθαι, ἄγεσθαι, καὶ φέρεσθαι ὑπὸ τῆς δεσποτικῆς, καὶ τέλος πάντας ἐπειθεῖν ὁμοίως τῷ δεσποτικῷ πολεμεῖν. ἰχυρίζομενος, ὡς ἢ ἐκ ἀντιχρήσει κοινῇ πρὸς πάντας πολεμῶν, ἀλλὰ φύζεται καταλιπὼν τὴν Πελοπόννησον, ἀγαπητὸν ἡγούμενος τὸ σάζεσθαι, ἢ διαφορᾶσθαι μένων, πανταχόθεν τῆς πολέμου περιρρίοντος. ἔτω μὲν ἐκείνης ἐπειθεῖ, καὶ πᾶσιν ἔδωκε σὺν θυμῳ κοινόν, ἵν' ἐν ἡμέρᾳ τῇ αὐτῇ τοῖς σοφίσιν ἄρχαι πάντες ἐπιδέμῃσι, πρῶτον μὲν αὐτῷ κρατήσωσιν, ἔπειτα ἐπιστρατεύσωσι δεσποτικῇ, ἀδυνεστέρῳ γεγνημένῳ ἦδη. ἔτ' ἢ ἐκείνη παραινέσειν πάντα ἐτελεῖτο. ἡμέρᾳ δὲ τῇ αὐτῇ πάντων ἐκράτησαν ὅσοι πόλεων ἦρχον ἢ κάμων. ἔπειτα ἀπανταχόθεν ἀθροισθέντες παμπληθεῖς πεζοὶ τε καὶ ἵππεις. ἐπῆσαν δεσποτικῇ, Λαμπρόδωτὶ μὴ τῷ ἄλλων τῷ δυνατωτέρῳ ἡγούμενῳ. δεσποτικῆς δὲ τὰς ἰδίαις ἐφοπλίσας ὅσοι εἶποντο ἐκ βυζαντίας περὶ τριακοσίας ὄντας λογάδας πάντας, ἀντεπέστησε τοῖς Πελοποννησίοις, ἔμεινον ἔχον ὀλίγους Ἀκαρναντας. οἱ δὲ ἐδὲ εἰς ὅτιν ὑπομείναντες ἐλθεῖν, εἰς φυγὴν τε ἐτράποντο, καὶ διελύθησαν καὶ πόλεις. ἔτ' οἱ μὲν αὐτίκα πρὸς ἐχώρου παραιεμένοι, καὶ ἐτύχανον συγγνώμης. ὅσοι δὲ ἦσαν πολυμρότεροι πρὸς νεωτερισμὸς, τὰς πόλεις καταχόντες, ἐκ ἐδέχοντο δεσποτικῇ. ἀνοήτως οἱ δὲ ὅμῃ σύμπαντες ἀντιχεῖν ἐκ ἡδυνήθησαν, ἔτοι κατ' ὀλίγους διαμεδέντες, ἡλπίσαν περιγενήσθαι. ὕστερον μὲν τοῖς καὶ αὐτοῖς μὴ πολλὰ κάκωσιν, καὶ τὰς συνεχεῖς ἐπιδρομάς, καὶ λεηλασίας τὸ σωοῖσθαι συνιδόντες, προσεχώρου τῷ δεσποτικῷ δέομενοι τυχεῖν συγγνώμης. ὁ δὲ παρείχετο πᾶσιν, οὐ μισῶν μάλλον, ἢ τῆς ἀνοίας ἐλπίων, ὅτι ἀκινδυνῶς σώζεσθαι ἐπὶ τὸν ἀπῶν

λοντο τοῖς ὑπὲρ δυνάμιν ἐπιχειροῦντες. ἡσύχασαν δὲ χρόνον ἕκ ὀλίγον, καὶ ὑπὸ δεσποτῇ δαλείᾳ, ἡ μάλλον ὑπὸ δυνάμει δυνάμει φέροντες ὅσον ὑπὸ δέσπῃ. τὰ πρὸς ἀλλήλους δὲ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῖς πολέμῳ ἀναρρίπιθόντες, καὶ τῇ νέῃ βασιλείᾳ τῇ Παλαιολόγῃ τῇ παραγμάτων ἀρχῆς, αὐτοῖς οἱ Πελοποννήσιοι καὶ τὸ βασιλεῖα τῇ πατέρα πεπαῦσθαι τῇ ἀρχῇ, διωθήσασθαι τι πλέον οἰηθέντες, ἄλλως τε καὶ τῇ Ἀσάνῃ τῇ Ἰσακίᾳ ἡν ἔναγόντων πρὸς τὸν πόλεμον, οἱ ἦσαν ἐκεῖ ὑπὸ βασιλείᾳ τῇ νέῃ ἐπιτροπῇ πεμφθέντες τῇ Πελοποννήσῃ, σύμπαντες ὁμοῦ ἀπέστησαν δεσποτῇ, πλὴν μιᾶς πόλεως ἧς φρενὰ κατεῖχε τῇ ἀκρόπολιν ἀνάλωτον ἔσταν. καὶ καρτερότητα τῇ τε φυσικῇ, καὶ τῇ κατεσκευασμένῃ. ὁ δὲ τῇ σφετέρᾳ χρώμενος δυνάμει μόνη, αὐτοῖς τε ἐκράτει συμπάντων, καὶ τοῖς ὅπλοις χρώμενος κατεδουλοῦτο. ἐξ ἐκείνης δὲ παντάπασιν ἀπειπόντες τὸ ἐκεῖ πολεμεῖν, τῇ τε πρὸς ἀλλήλους ἀπαύζονται εἰρήνῃ, καὶ τῇ πρὸς ἐκείνον εὐνοίαν, καὶ τὰ μέγιστα ὠφελεῖται ἐκ τῆς, ἐπὶ γεωργίας τραπόμυροι, καὶ βοσκημάτων ἐπιμέλειαν, καὶ κτήσεις ἐκτίσαντο ἐν τοῖς ἀγροῖς πολλὰς, πρὸτερον κατ' ὃν δεσποτῇ ἀφῆκτο χρόνον ἡδὲ πρὸς ὅντος πλὴν τῇ πόλεως, καὶ τῇ πρὸς τῇ εἰρήνῃ διεφθαρμένων. Λατῖνοι δὲ οἱ πρίγκιπι ὑπὸ ἡγεμονίᾳ, πρῶτα μὲν καὶ αὐτοὶ ὠρμήντο δεσποτῇ πολεμεῖν, καὶ κακῶς ποιεῖν τὰς πόλεις, ἡδὲ πρὸτερον ἀμελουῦντες. εἰς τὴν ἀντίστοιχον δὲ ἅπαν τὸ τὸ λῆμα ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐκείνοις περιέστη. μάλλον ἢ αὐτοὶ κακῶς ἔπαχον καὶ τὸν πόλεμον. συνιδόντες δὲ αὐτοῖς ἕκ ὀλίγα λυμαινόμενον τὸν πόλεμον, φρεσβεῖας ποισάμυροι, καὶ πολλὰ δεσποτῇ δεινότες, ἐπεισαν θῆσθαι πρὸς αὐτὰς ἀπονδὰς εἰρήνικας, ὥς τε εἶναι ὑπὸ ἡγεμονίᾳ πρίγκιπι, αὐτῇ δὲ φίλης καὶ συμμάχας, καὶ ἔνδοξον τε Πελοποννήσῃ προθύμως συμμαχεῖν ἢ ἂν δέοιτο αὐτῇ ἐκ τῇ οἰκείᾳ τρεφομένης, καὶ ἐκ τῇ ὁμοίᾳ. ὅθεν μαχομένη πρὸς Πέρτας ναυσὶν ἐπιστρατεύοντας πολλὰς συνεμάχησαν, καὶ πολλὰν αὐτῇ τροπαίαν ἐκοινώνησαν καὶ βαρβάρων, καὶ εἰς Βοιωτίαν σπεισέβαλον πρὸς τινὰ τῇ ἐκεῖ δυναστεύοντων Λατίνων πολεμουῦντι Ρουμζέρῳ Ντελωεῖαν προσαγορεύοντων, πολλὰν τε εὐνοίαν πρὸς αὐτῇ ἐκτίσαντο διὰ τῇ ἐπιεικειᾳ, καὶ τὸ φιλάληδες. ἐν χρόνῳ ἢ ἡδὲ ἕκ ὀλίγου ἡδὲ ποτε ἡδὲ ἐφάνη τῇ ἐπηγγελμένων. ἐφθυσμένος. ὅθεν ἡδὲ, ὅρκων δέονται, ἡν τῇ δέονται ἐκεῖ. ἀλλ' ἀξίῳ χρεως αὐτοῖς πρὸς πίσιν, καὶ λόγος προῖε. μῆρος ἀπλῶς ἢ μὲν ὅσα Πελοπόννησος ἔστω ἀγεται μέχρι νῦν ὑπὸ δεσποτῇ Μανηλ τῇ Καντακζῳ πολλὰ ὠφελημένη ἐκ τῇ πρὸς τοῖς πολεμίοις ἀήτητος ἀχει νῦν διατετέλεκε, καὶ τοῖς ὑπὸ ἡγεμονίᾳ καὶ κηδεμονίᾳ.

se perditum iverant. Nec diu requierunt, quod despotæ imperium non tam propter æquanimitem libentes, quam cum timore nolentes sufferrent; & bello inter imperatores resuscitato, junioreque imperatore Palæologo rerum potente, rursum, quia pater imperio se abdicasset, plus se posse confisi: & insuper Asanis Isaci filiis, qui illuc a Palæologo ad insulam procurandam missi erant, ad arma eos revocantibus, universi simul a despota, præter unicam urbem, cujus præsidarii milites arcem natura loci, & opere inexpugnabilem tenebant, defecerunt. Cæterum despota suis dumtaxat copiis, & armis denuo subjugavit omnes. Ex illo bellum adversus eum penitus valere jubentes, ad pacem, ipsumque colendum se dederunt, plurimumque inde emolumenti senserunt; quando & arvis imperare, & pecuariam facere, & possessiones, ac fundos multos acquirere licebat, cum prius, despota adveniente, præter urbes, & has seditionibus, ac discordiis intestinis ægras, ac depositas nihil fuisset. Latini vero principi subiecti, primum quidem & ipsi despota armis aggredi constituerant, & infestare urbes, quod nec ante omiserant. Verum tota audacia brevi tempore secus cessit: ipsi enim bello potius afflicti sunt vehementer. Quod cum intelligerent, per legatos obnixè precantes, a despota pacis fœdus impetrarunt, ut in ditione quidem ac potestate principis, ipsius autem amici, ac focii essent: & sicubi eorum operam in insula, & extra insulam requireret, prompte illum suis stipendiis militantes adjuvarent. Hinc & contra Persas prædones sæpius ei auxilium tulerunt, multaque cum eo contra barbaros trophæa statuerunt: & in Bœotiam contra quemdam e Latinis dynastam Runtzerem de Loria appellatum, una irruerunt: deque morum suavitatem, & fidelitatem eximie illum dilexerunt. Jam enim pridem nullius promissi fidem fefellisse compertus est. Unde si quid eo egerit, ejus tamen jurejurando non egent, a cum ad fidem verbum ipsius nudum sufficiat, Peloponnesus itaque a Manuele Cantacuzeni filio multis cummulata bonis (ob quæ usque hodie ab hostibus invicta manet) ab eodem mansuete, & cum sollicitudine erga subiectos etiam nunc administratur.

Edit. Paris.
pag. 753.

CAPUT XIV.

Legatio ad Sultanum Ægypti pro Christianis: citra cujus assensum non poterant pag. 754. episcopi restitui. Patriarcha Hierosolymitanus accusatur, gradu movetur, fame cruciatur, ad Cantacuzenum confugere nitens, Galatæorum invitationem, & minas contemnit, hostibus traditur. Patriarchæ in eum humanitas, postea inhumanitas: a Cantacuzeno liberaliter habetur: ad Sultanum legatus mittitur: per eundem sedi suæ restituitur. Litteræ ejusdem ad imperatorem. In fine laus Cantacuzeni.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ καὶ πρὸς τὸν Αἰγύπτου καὶ Συρίας, καὶ Ἰερουσαλὴμ ὑπὲρ τῇ ἐκεῖ
Part. III.

JAM vero imperator ad Ægypti, Syriæ, & Judææ Sultanum legationem
Gggg ij

pro illarum regionum Christianis misit. Legati erant Manuel Sergopolus, civis Byzantius, & Hierosolymitanus patriarcha Lazarus, quem concessu ac mandato Sultani in sedem restitui oportebat: aliter quippe non erat licitum quemquam episcoporum per urbes hisce barbaris subditas restituere: sic Deo permittente, ob multa quæ in ipsum peccavimus, & etiamnum peccamus nos, qui a Christo nomen ducimus. Hic namque patriarcha, adhuc Andronico imperatore superstiti, a coepiscopis in sancta civitate, ut mos est, electus, postea Byzantium ab imperatore confirmandus venit. Tum Gerasimus monachus indidem profectus, cum aliis quibusdam audaciæ suæ satellitibus, patriarcham in iis calumniose accusat, ob quæ gradu movendus videbatur. Imperator nec statim patriarchatum propter Gerasimi accusationem ei abrogat: nec audita omnino pro falsis ducit: sed Byzantii manere jubet, donec ejus causa cognoscatur: interim legationem ad Sultanium cum de aliis necessariis quibusdam, tum de Christianis in Ægypto: nec minus de hoc etiam patriarcha mittit: & legatis mandat, ut, cum in Palæstina fuerint, una cum episcopis in ejus res inquirent. Per id tempus defuncto imperatore, & bello contra Cantacuzenum excitato, etiam Lazarus Cantacuzenismi suspectus, a Joanne patriarcha nec synodum, nec aliquid aliud legibus præscriptorum quærente, indicta causa condemnatur, & in ejus locum Gerasimus accusator, episcopus sanctæ civitatis contra fas eligitur. Lazarus patriarcha tali se ignominia prorsus immerentem affectum intuens, nec probabilis de causa, sed propter odium duntaxat, quo in Cantacuzenum fervebant, hæc pati: præterea nihil pene sustentando corpori necessarium sibi, tamquam rejectamento præberi, seque tenuissimo cibo ali, & egere rebus omnibus, ecquid ad Cantacuzenum imperatorem Didymotichum ex occidentem redeuntem transfugeret, secum deliberat, probatoque consilio, Galatam Latinorum oppidum vadens, modum captat, quo ad illum pervenire queat. Archontes Byzantii comperta ejus fuga, patriarcha Joanne conscio Galatam mittunt, Hierosolymorum patriarcham deducunt. Galatæi optionem illi integram relinquunt, aut secum communicare in dogmatis, & de cætero inter ipsos habitare, quem & ipsi nunc beneficentissime tractaturi, & Romæ episcopus postea magnis meritis profecturus, suisque episcopis annumeraturus sit: aut (quod minabatur) petentibus tradi, a quibus immania pateretur. Ille vero non tantum terrebarur comminationibus, quantum eorum ridebat stultitiam, qui minorum & despicabilium bonorum promissis a patriis eum institutis se aversuros sperarent: contraque & ipse pollicebatur, facilius se illos ab adulterinis dogmatis revocaturum, quam ut ipse cum illis, aut ingentium bonorum sponsonibus, aut teterriorum suppliciorum minis, simul in errorem abriperetur. Galatæi ut obfirmatum, ac præfractum viderunt, vinculum petentibus transdiderunt: qui eum ad patriarcham, a quo crudeliter accipiendus putabatur, deduxerunt. Atqui is virtutem viri reveritus (neque enim nescie-

νη Χριστιανῶν πρεσβείαν ἐποιεῖτο. πρεσβόταί ἦσαν ἐκ τῆ Βυζαντίου πολιτῶ Σεργὸπυλος Μανὴλ, καὶ Ἱεροσολύμων Πατριάρχης Λάζαρος. ὃν ἔδει προσάγματι Σηλτάν εἰς τὸ θρόνον ἀποκαταστήναι. Ἀλλ' ὅτε ἐξέειν ἐδένα τῷ καὶ τὰς πόλεις ἐπισκόπων αἱ δαδύσει τῶν τοῖς βαρβάροις, ἔγω συγκεχωρηκὸς τῷ Θεῷ δὲ τὸ πολλὰ ἡμᾶς τὰς καλυμμένας ἀπὸ χειρὸς αὐτοῦ προσκεκρυμέναι, καὶ προσκρῖναι ἄχει νυν. ἔτος δὲ δὴ ὁ Πατριάρχης ἐτι βασιλέως Ἀνδρονίκου περιόντος ὑπὸ τῷ συνεπισκόπων ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει χειροτονημένος, ὡς περ ἔθος, εἰς Βυζάντιον ἔπειτα ἀφῆτο πρεσβυτησιόμηνος καὶ παρὰ Βασιλέως. Γερασίμῳ δὲ τινος μοναχῷ ἐκείθεν ὁρμημένῳ, καὶ ἄλλων τινῶν πρὸς τὸ τὸλμημα συναγομένων, τῷ Πατριάρχῃ πρὸς συκοφαντίαν τινὰ αἰτιωμένῳ, δι' αὐτοῦ δὲ καὶ οὐκ ὀρθοῦ χειροτονεῖσθαι, ὅθ' ἔπος ἔχον ὁ Βασιλεὺς, ὡς τε αὐτίκα δὲ ταῖς τιμῶν Γερασίμου ἀποχειροτονεῖν, ἔτε παντάπασιν ἠπίσει· ἀλλ' ἐν Βυζαντίῳ κελύσας μένειν ἄχεις ἀντὶ κατ' αὐτὸν ἐξετάσειν, πρεσβείαν ἐποιεῖτο πρὸς Σηλτάν ἅμα μὲν καὶ τινῶν πρὸς ἀναγκάων ἄλλων, καὶ τῷ ἐν Αἰγύπτῳ Χριστιανῶν, ἐχῆν δὲ καὶ τὰ ἐνεκα τῷ Πατριάρχῃ. καὶ ἐκέλευε τοῖς πρεσβότοις ἐν Παλαιστίνῃ γενομένοις, ἐξετάσειν καὶ κατ' αὐτὸν μὲν τῷ ἐπισκόπων. τῷ Βασιλέως δὲ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τετελεσθηκότος, καὶ τῷ πρὸς Βασιλέα τὸν Κωνσταντινῶν πόλεμος κεινημένη, καὶ ὁ Πατριάρχης Λάζαρος ὑποπτόμενος ἤρῃσθαι τὰ ἐκεῖνα, ὑπὸ Πατριάρχῃ τῷ Ἰωάννῃ ἐρήμιῳ κατεψηφίσθη, ὅτ' ἐλέγχων, οὐτε συνόδου, οὐτε τινος ἑτέρου τῷ νόμιμον δευτέρου. ἀντ' ἐκεῖνα δὲ ὁ κατηγορῶν Γερασίμος ἐπίσκοπος τῆς ἀγίας παρανόμως ἐχειροτονεῖτο πόλεως. Λάζαρος δὲ ὁ Πατριάρχης οὕτως ἰδὼν ἑαυτὸν ἀτιμωμένον ἐπ' ἐδεμῖα τὸ ὄλογον αἰτία κεινημένη, ἀλλὰ δὲ τὸ πρὸς Βασιλέα μόνον ἔχθρος, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ ἐπιτιθεῖσθαι ἐχορήγου ἐδὲν ὡς ἀπάρρημένον, καὶ γλήχρως δέξῃ, καὶ τῷ πρὸς τὴν χρεῖαν ἐνδεῶς, ἐσκίπτειτο πρὸς Κωνσταντινῶν τὸν Βασιλέα ἐξεδίδασκεν μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς Διδυμότειχον ἐν τῇ ἐσπέρᾳ. ἔγω δὲ δόξαν, πρὸς Γαλατᾶν τὸ Λατίνων φρεσὶν διαβάς, τρόπον ἐπέστη, κατ' ἐν ἀφίξειται εἰς Βασιλέα, οἱ δὲ ἐν Βυζαντίῳ ἄρχοντες φαρσάντες τὸν δρασμόν, καὶ Πατριάρχῃ ὁ Ἰωάννης, πῆμψαντες εἰς Γαλατᾶν, ἐκέλευον Λατίνους Πατριάρχῃ αὐτοῖς τῷ Ἱεροσολύμων ἐκδίδουσι· αἱ δ' ἄρτι αὐτῶν πρὸς τὴν πρεσβείαν, ἢ κοινωνεῖν αὐτοῖς πρὸς τὸ δογματικὸν τὸν ἁποστόλον, καὶ τὸ ἐπίλοιπον συνεῖναι χρόνον, ὡς νυντὶ αὐτὸ πολλὴν φιλοτιμίαν περὶ τὸ εἰς αὐτὸν ὁποίας ἐπιδεικνόμενον, καὶ τῷ Ρώμης ἐπισκόπῳ ὕστερον ἀεργετήσοντας μεγάλα, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν συναριθμήσοντας ἐπισκόποις, ἢ πείλου ἐκδίδουσι τοῖς αἰτίσιν, ὅθ' ὡς πέσεται ἀνήκεστα. Οὗ δὲ, ὅτι πρὸς τὴν ἐδεῖσε τὰς ἀπειλάς, ὅσον τὸ ἐκείνων ἀνοίας κατεγέλα, εἰ μικρῶν ἐνεκα καὶ καταφρονήτων τῷ πατρίᾳ δόξης ἤλπισαν ἀποστήσιν. ἀντιπεῖλόντες τε καὶ αὐτοῖς, ὡς ῥᾶον συναπαχθεῖν, ἢ μεγάλας ἀγαθῶν ἐπαγγελίας, ἢ τὰ πᾶν φοβερωτάτων ἀπειλῶν. ἐπεὶ δὲ αὐτὸ ἀμεταθέτως εἶδον ἔχοντα, δεσμώτῳ ἐξεδίδου τοῖς αἰτίσιν. οἱ δὲ ἤγαγον πρὸς Πατριάρχῃ, προσδοκίμον ὅτι ταῖς ἀφελανδράτως χηρῶν αὐτῶν. ὁ δὲ τὴν ἀρετῇ τῷ ἀνδρὶ αἰδεσθεῖς, ἐδὲ γὰρ ἠγρόντο

ὅσα ἀντεῖπε τοῖς Λατίνοις ἐπὶ τῇ κοινῇ ἀποκαταστάσει, ἔδ' ὡς μᾶλλον εἴλετο ὑποταγεῖν, ἢ τῇ πατρὸς δόξῃ ὑποταγεῖν, προσιδόντες τὴν ὑπέσθη, καὶ προσαγορεύσαντες ἡμέρας ἑξήκοντα, παρεκάλεισάν τε καὶ ὁμιλίαν ἡξίωσαν, ὡς ἐπὶ φιλίᾳ, ὁμολογητικῶς ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ὑποκαταστῆναι. ἔπειτα ἀπέπεμψεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἔδ' ἰχθὺς ἐπιδοδειγμένος δυσμενείας, ὡς ἐπὶ φιλίᾳ ἡξίωσαν ὑποταγεῖν. Διὸ ἔμψ' μικρὸν ἐπεὶ ὑπ' ἐνδείας οὐ μετρίως ἐπείχετο, ὥς ἵκετο ὑποταγεῖν πρὸς Βασιλέα, καὶ τὸν τε ἐπίλοιπον τῆς πόλεως χρόνον συνῶν φροντίδος ἀξιούμενος. καὶ μὲν τὸ πάντων Κύριον καταστῆναι, εἰς Βυζάντιον ἐπαυλῶν, πολλὰς παρὰ Βασιλέως ἀπὸ πᾶν ἀποκαταστάσεως. Τῶν δὲ τῇ Πατριάρχῃ μὲν Σεργόπουλος ὑπερον πρὸς τὸν Σουλτάν Ἀϊγύπτου πέμψας πρεσβευτικῶς, ἄλλα τε ἡξίωσαν τῇ Σουλτάν ποιῆναι, ἀέλουσι τέλει τοῖς ἐκεί Χριστιανοῖς, καὶ τῇ Πατριάρχῃ εἰς τὸν θρόνον ὑποκαταστῆναι, τῇ παρανόμως ἐπισκοποῦντα ἀπελάσαντα Γεράσιμον. Σουλτάν ὅτι τὰ ἄλλα φιλοτίμως πρὸς τῇ Βασιλείᾳ πρεσβείαν διετέθει, καὶ πάντα ἐξελπίζοντες ἐδίδοντο οἱ πρεσβευταί, πολλὰ χάριν ὁμολογῶν περὶ τῇ εἰς αὐτὸν πρεσβείᾳ. ὡς ὅτε θαυμάσια τινα περὶ Βασιλέως πεπυσμένους, καὶ τῇ παντὸς ἐτιμᾶτο τῇ πρὸς αὐτὸν φιλίᾳ, καὶ τῇ Πατριάρχῃ πρὸς τῇ ἁγίαν πόλιν πέμψας, ἐκέλευε τοῖς ἐκείσε τῷ βαρβάρων ἄρχεσσι, τὸν μὲν Γεράσιμον ἀπελαύνειν, Λάζαρον δὲ τῇ Πατριάρχῃ ἁγίᾳ τιμῇ, καὶ μηδὲν αὐτῷ παρενοχλεῖν τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ Χριστιανοῖς ἐπισκοποῦντι. Ἐπεμπε δὲ καὶ πρὸς Βασιλέα γράμματα ὥς ἔχοντα ἐν λέξει. Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐλεοῦντος, καὶ ἐλεήμονος. Μακροήμεροισι ὁ Θεὸς ὁ Ὑψίστος πάντοτε τῇς ἡμέρας τῇ βασιλείᾳ τῇ μεγάλῃ, τῇ ἀργετικῇ, τῇ φρονίμῃ, τῇ λείοντος, τῇ ἀνδρείᾳ, τῇ ἐν πόλεμοις ὁρμητικῇ, εἰς ὃν ἐδύναται τις σαθῆναι ἐμπροσθεν αὐτοῦ, τῇ σοφίᾳ τῇ εἰς τὸ δόγμα αὐτοῦ, τῇ δικαιοσύνῃ εἰς τὸν τόπον καὶ τῇ χάριτι αὐτοῦ, τῇ θεμελίᾳ τῇ πίστεως καὶ τῇ δόγματι τῷ Χριστιανῶν, τῇ κίονος τῇ ἀσείεσσι ἀπάντων τῷ βεβαπτισμένων, τῇ βοηθῇ τῷ δόγματι τοῦ Χριστοῦ, τῇ ἀπάθῃ τῷ Μακεδόνων, τοῦ Σαμάρων, τῇ Βασιλείᾳ τῷ Ἑλλήνων, τῇ Βασιλείᾳ τῷ Βελγάρων, τῇ Ἀσσυρίων, τῷ Βλάχων, τῷ Ρώσων, καὶ τῇ Ἀλανῶν, τῇ τιμῇ τῇ δόγματι τῇ Ἰβήρων, καὶ τῇ Σύρων, τῇ κληρονομίᾳ τῇ Βασιλείᾳ τῇ γῆς αὐτοῦ, τῇ αὐθεντίᾳ τῷ θαλασσῶν, καὶ τῇ ποταμῶν τῇ μεγάλῃ, καὶ τῇ ῥήσῃ, Ἀγγέλου Κομνηνοῦ Παλαιολόγου τῇ Κωνσταντινουπόλεως. Πάντοτε ἡ Βασιλεία σε τὸ θέλημα αὐτὸ καὶ τὸ ζήτην ὑποταγεῖν Σουλτανικῶς ἐξασίαν με, καὶ ἀπὸ τῇ ὁσιότητι μας τὸ ἡγιασμένον καὶ πεφωτισμένον, ὡς ἔχομεν πᾶσαν δύναμιν καὶ πληρῶμεν τῇ ἀγάπῃ τῇ Βασιλείᾳ σε, καὶ καθὼς δέεισκειτο τῇ προγόνοισι τῇ Βασιλείᾳ σε μὲν τῷ προγόνοισι τῇ Σουλτανικῇ ἐξασίᾳ με, καὶ καθὼς ἐπληροῦτο ἡ ὁρεξίς τῇ Βασιλείᾳ τῷ προγόνοισι τῇ Βασιλείᾳ σε ὑποταγῇ αὐθεντίας μας, καὶ ὑποχάρισται μας πάντοτε ἐκεῖνοι, καὶ ἐπεμψαν εἰς τῇ ἡγιασμένῃ αὐλῇ μας, καὶ συνεισέχαινάν μας, ὥς πάλιν καὶ ἀργεῖται ἡ ἀγάπη τῇ Βασιλείᾳ σε, καὶ καὶ πληρεῖται ἡ ὁρεξίς αὐτῇ ἀπὸ τῇ αὐθεντίας μας. καὶ διότι ἀπεκόπη, καὶ ἐμάκρυνεν ἡ συνήθεια, ἐκεῖνη, ἀπεσάλη ἡ γραφὴ αὐτὴ ἀπ' ἐμᾶς καὶ ἀναγνωσθῇ ἐμπροσθεν εἰς τῇ μέγαν Βασιλέα, εἰς ἔπαινον τῇ προτέρᾳ φιλίᾳ, καὶ εἰς παρακίνησιν τῇ ζητημάτων, ὅτι πάντοτε μὲν χάρις καὶ εἶναι πεπληρωμένα, καὶ περισσότερα καὶ γίνονται, καὶ τὸ ἥλθε ἀπ' ἐσᾶς εἰς τῇ πλατυσμῶν τῇ καλωσύνης μας τῇ γλυκύτατον, καὶ

bat, quantopere Latinis ad communionem religionis eum allicientibus repugnasset, neque quomodo mori maluerit, quam a patrum suorum recto sensu discedere) accedenti assurrexit, humaniterque, ac leniter salutatum, assidere sibi iussit, & amanter cum eo sermonem miscens, & confessorum appellavit. Post in domum designatam dimisit, nec minimo malevolentis animi dato indicio: nulla autem cura dignatus est. Quamobrem paulo post cum egestate admodum premeretur, ad imperatorem confugiens, per reliquum belli tempus apud eum diversatus, ejusdem liberalitate, procurationeque etiam Byzantii, postquam ille imperium obtinuit, usus est. Hunc ergo patriarcham cum Sergopulo postmodum ad Sultanum Aegypti legans, simul alia ab eo petebat pro Christianis illic degentibus: simul, ut patriarcham dejecto Gerasimo contra jus & fas episcopatum gerente, in sedem suam reponeret. Sultanus & ad cætera quod attinet, honorifice legatos suscepit, & omnia, quæ peterent præstitit, multasque ob legationem ad se missam gratias egit. Audierat enim de imperatore quædam mirifica, & ejus amicitia cupidissimus erat, patriarchamque ad sanctam civitatem mittens, barbarorum illic magistratui præcepit, Gerasimum expellerent: Lazarum patriarcham honorarent, nihilque illi, episcopum Christianorum per Palæstinam agenti, molestiarum facerent. Ad hæc litteras ad imperatorem dedit in hæc verba: In nomine Dei misericordis & miseratoris. Producat Deus altissimus semper dies imperii, magni, benefici, prudentis, leonis, fortis, bellatoris strenui, ejus conspectum ferre adversarius nemo potest, sapientissimi in religione, justissimi in loco, & regione sua, fundamenti Christianorum fidei atque dogmatis, omnium sacro fonte initiatorum columnæ immobilis, doctrinæ Christi propugnatoris, gladii Macedonum, regis Græcorum, regis Bulgarorum, Asaniorum, Blachorum, Rhossorum, & Alanorum, ornamentum dogmatis Iberorum, & Syrorum, hæredis imperii regnorum ejus, marium, & magnorum fluminum, & insularum, domini Angeli Comneni Palæologi Cantacuzeni, Majestas tua, quod ei placitum est, a Sultanica potentia nostra, & sanctificata atque illuminata domo nostra semper requirat. Nam pro eo amore, quo amborum majores inter se conjuncti fuerunt, & nos erga te sumus, quantum viribus possumus, tantum tibi gratificabimur. Ut quemadmodum patrum tuorum desiderio a nostra auctoritate respondebatur, nobisque illi gratias habebant, & ad nos legatos mittebant, & commercium inter nos erat: sic iterum quæ tibi grata sunt, fiant, & voluntati tuæ ad nos provocanti, a nostra potestate satisfiat. Et quoniam consuetudo illa interrupta, & in longum dilata est, de novo a me mittuntur istæ litteræ, ut coram magno imperatore legantur, ad laudem veteris amicitia, & ad invitamentum petendi: ut pote nobis omnia libenter cum auctario præstituris. Quidquid autem a vobis ad honestatis dulcissimam propagationem pertinens venerit, id o-

Edi. Paris.
pag. 756.

Edi. Paris.
pag. 757.

mne animo benevolentissimo suscipimus: quomodo & nunc de manu præfecti Manuelis vestrae majestatis legati, mira cum lætitia, & pace ejus litteras suscepimus, & quam continebant petitionem, legimus. Ajo igitur, caritate & amicitia colligatos fuisse magnum Sultanum patrem meum, cujus animæ Deus excelsus sit propitius, & majestatis tuæ fratrem Romanorum imperatorem: ut propter consuetudinem amborum domus una, ut dicis, esset, & inde legationes ad nos, & rursus hinc illuc mitterentur, & fierent quæ ille vellet. Præterea de sacris Hierosolymæ sanctæ templis petebat, quod etiam legimus, & ecclesiis, de quibus significastis, curam adhiberi jussimus. Quod autem apposuistis, ut copiam fandi daremus Manueli præfecto legato, ut conficeret, quorum causa veniret, invenit quod optavit: nam eum audiri jussimus. Post hæc petivit legatus vester, ut quoddam veteris templi ruinofum ædificium, vicinum Romanis, sancti Georgii renovaretur: id etiam fecimus. Insuper sacram a nobis facultatem petebat, ut cum focis a tua majestate illi attributis, ad sanctam resurrectionem adorandi causa proficisci posset: quod permisimus, & libenter ejus voluntati respondimus. Nam de eo quod legatus petebat, ut fieret, quod ad sanctam resurrectionem pertinet, scriptum est mandatum, & roganti illuc proficisci, comitem præfectum adjunximus, adoravitque quantum voluit, & cum gratiarum actione reversus est. Etiam hoc idem legatus adjecit, ut edictum serium ederemus, quo qui in sanctissimis Hierosolymæ locis habitant Christiani, item monasteria, & ecclesiæ ne violarentur, & per caritatem conjungerentur, & qui illic est Ameræ seu præfecto, ejusque auxilio defenderentur. Nec solum indigenas, sed & qui distinctis temporibus ad sanctam resurrectionem adorandam eo venirent, & præcipue qui illic serviunt Musulmanos, ne sineret convitiis lacerare, ac verberare, aut ulla molestia afficere, tum eos qui ad sanctam adorationem certo tempore adveniunt: tum eos, qui in loco illo habitant: sed potius in honore illos haberent, eosque susciperent, iisdemque ministrarent. Ita mandatum a nobis, prout petebatur, super illo loco sacrosanctum est editum. Quod vero postea nos majestas tua de causa Lazari patriarchæ admonuit, quem sanctæ memoriæ Sultanus Melec Nasar dum viveret (propitius sit peccatis ejus Deus) throno depulit, ut legatus docebit, ac plenam fidem faciet, quomodo res acta sit, & quem finem habuerit, missum est a nobis mandatum Hierosolymam, ut Lazarum patriarcham libenter recipiant, eumque velut antegressos patriarchas observent; qui etiam ipse cum legato Hierosolymam missus, & restitutus est. Præterea & hoc legatus vester petebat, qui invenirentur ex imperio Romano captivi, libertate eos ut donarem. Nos autem (ut & istud majestas tua noverit) jam pridem in captivis morem hunc habemus, ut eos permitemus, & dimittamus, quos a vobis habemus, vicissim præ ἀποκρισιάρχη. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχης διὰ τὰς αἰχμαλώτας, οἱ τινες δὲ ῥίσκονται ὑπὸ τῆς χάριτος τῆς Ῥωμανίας, ἵνα ἐλθὺν ἐρωσάμεν αὐτάς. καὶ ἡμεῖς νὰ γνωρίσῃ ἡ Βασιλεία σε, ὅτι τοιαύτῳ συνήθειαν ἀρχαίαν εἶχομεν διὰ τὰς αἰχμαλώτας, ὅτι νὰ γίνεται ἀνταλλαγή, καὶ νὰ ἀπολύωμεν ἡμεῖς

pag. 758.

τὸ δεχόμεθα μετὰ τὴν καλογνωμίαν, καθὼς καὶ ἐδεξάμεθα, καὶ τὰ καλὰ ἀπὸ τῆς χάριτος τῆς ἀποκρισιάρχου τῆς Βασιλείας σε καὶ ἀρχοντος τῆς Μανηλ, καὶ παρελάβομεν αὐτὰ μετὰ εὐφροσύνης, καὶ ἐγνωρίσαμεν τὸ ἔγγραφο ἀπὸ σὺν. ἐκείνο τὸ ἐξήτει, ὅτι νὰ εἶναι ἀγάπη, καὶ φιλία τὸ ἥτον μέσον εἰς τὸν πατέρα μετὰ τὸν Σελτάνον τὸν μέγα, ὁ Θεὸς ὁ ὑψιλὸς νὰ ἀγιάσῃ τὴν ψυχὴν αὐτῆς, καὶ εἰς τὸν Βασιλεῖα τῆς Ῥωμανίας τὸν ἀδελφὸν τῆς Βασιλείας σε, ὡς εἶχον συνήθειαν καθὼς λέγεις νὰ εἶναι τὰ δύο ὁσπῆτια ἐν, καὶ ἤρχοντο ἀπ' αὐτῆς ἐδὼ ἀποκρισιάρχου, καὶ ἀπ' ἐδὼ πάλιν αὐτῆς, καὶ τὸ θέλεις νὰ γίνεται. καὶ νὰ ὑπαγαίνουσι, καὶ νὰ ἔρχονται κατὰ τὴν πρώτῃ συνήθειαν. Πάλιν ἐζήτησε διὰ τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ῥωμανίας ἐκεῖνας ὅπως εἶναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὰ ἅγια, καὶ ἐγνωρίσαμεν καὶ αὐτὸ. καὶ ὡρίσαμεν νὰ προσέξωμεν τὰς Ἐκκλησίας, δι' ἃς ἐμιλούσαστε, καὶ ἐκείνο τὸ ἐζητήσατε νὰ ἀκούσωμεν τὸν λόγον τῆς ἀρχοντος τῆς ἀποκρισιάρχου τῆς Μανηλ, καὶ νὰ τὸν ἀπολογηθῶμεν, καὶ νὰ πληρώσωμεν τὰς δελείας σε, ἐπληρώσαμεν τὸ ἥθελεν αὐτῆς, καὶ ὡρίσαμεν ἵνα ἀκούσῃ ὁ λόγος σε. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχης, ὅτι χάλασμα ἡ παλαιὰς Ἐκκλησίας εἰς τὴν γειτονίαν τῆς Ῥωμανίας ὁ ἅγιος Γεώργιος, νὰ ὡρίσωμεν νὰ κτιθῇ, καὶ ἡμεῖς αὐτὸν τὸν λόγον σε, καὶ ἐπληρώσαμεν τὸν. Πάλιν ἐζήτησεν ἔπος τὸν ὀρισμὸν μας τὸν ἅγιον νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, νὰ προσκυνηθῇ καὶ ἐκεῖνος, καὶ οἱ δὲ ῥισκοῦμεν μετ' ἐκείνου ἀπὸ τῆς Βασιλείας σε, ὅτι ἡγαπήσαμεν εἰς τὴν ἐξήτησιν, καὶ ἐπληρώσαμεν τὸ, καὶ ἐγράφη ὀρισμὸς εἰς τιμας παρεκάλεσεν ὁ ἀποκρισιάρχης νὰ πληρωθῇ εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν. καὶ ὡς ἐζήτησεν νὰ ὑπάγῃ, ἐδὼκαμεν ἀρχοντα μετ' αὐτῆς, καὶ ἀπέσωσεν τὸν ἐκεῖ, καὶ προσεκύνησεν ὡς ἥθελε, καὶ ἐγύρισε μετ' ὁμοφροσύνης. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάρχης νὰ γένῃται ὀρισμὸς μας ὑψιλὸς, νὰ φυλάσσονται οἱ δὲ ῥισκοῦμεν Χριστιανοὶ εἰς τὴν ἁγιώτατον τόπον τῆς Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ μοναστήρια, καὶ αἱ Ἐκκλησίαι, ὅτι νὰ ἔχωσιν ἀγάπην, καὶ διαφενδῶσιν ἀπὸ τῆς ἀμνηστίας τὸν δὲ ῥισκοῦμεν ἐκεῖ, καὶ ὁ μόνον οἱ τοπικοὶ, ἀλλὰ καὶ οἱ καὶ καὶ καὶ ἐχόμενοι εἰς τὴν προσκυνησιν τῆς ἁγίας ἀναστάσεως, καὶ οἱ κατὰ καὶ καὶ ῥισκοῦμεν δουλοῦται Μωσλεμάνοι εἰς τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, νὰ μηδὲν ἀφύσωσι, νὰ καταφρονουῖν, καὶ νὰ δένουσι, καὶ νὰ ὀχλῶσι τὰς κατὰ καὶ καὶ ἐρχομένους, εἰς τὸ αὐτὸ ἅγιον προσκύνημα, ἢ εἰς τὰς τοπικὰς. ἀλλὰ μάλλον νὰ τιμῶσι, ὅτι νὰ ἀναδέχονται, καὶ νὰ κυβερνῶσιν αὐτάς. καὶ ὡρίσαμεν καὶ ἐπληρώθη ὑψιλὸς τὸς ὀρισμὸς διὰ τὰ ζητήματα αὐτὰ εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον. Πάλιν εἰς τὸ ἐνεθύμιζεν ἡ Βασιλεία σε ἡ μεγάλη διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς Πατριάρχης τῆς Λαζάρου ὅτι εἶχον ὁποσεῖλεν αὐτὸν ὁ ἡγιασμένος Σελτάν ὁ Μελὴκ Νάσαρ ὁ Θεὸς συγχωρήσῃ τὰ κρίματά σε εἰς τὰς ἡμέρας τὰς ἁγίας αὐτῆς. Ὁ ἀποκρισιάρχης νὰ δείξῃ, καὶ νὰ πληροφορήσῃ τὴν μεγάλῃ Βασιλείαν σε διὰ τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν ὅπως ἐγένετο, καὶ ἀπεπληρώθη ἐνεκεν τοῦ τοιοῦτο Πατριάρχης, ἀπελόγητο ὁ ὀρισμὸς ὑψιλὸς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, νὰ ἐργασίῃ τὸν Πατριάρχην τὸν Λάζαρον, καὶ νὰ τὸν φυλάσσῃ καλὰ καθὼς, καὶ τοὺς πρώτους Πατριάρχας. ὅτι ὡρίσαμεν καὶ ἐγένετο ἡ κατὰ σε τὸ τοιοῦτο Πατριάρχης, καὶ ἀπεσάλι καὶ αὐτὸς εἰς τὰ ἅγια Ἱεροσόλυμα

ἐξ ὧν ἔχομεν, καὶ ἡ Βασιλεία σε πάλιν ἐξ ὧν ἔχει
 ἀπ' ἡμῶν σκλάβων νὰ πέμπῃ πρὸς ἡμᾶς, ὅμως ὡ-
 εῖσαμεν καὶ ἐπληρώθῃ, καὶ τὸ ζήτημα τῆτο, ἔνδ-
 δερώσαμεν ὅσας ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος, καὶ παρέ-
 λαβον αὐτὰς. Πάλιν ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος νὰ ἔναι
 ἀσφάλεια, εἰς τὰς ἐρχομένας ἐδὼ ἀπ' αὐτὰς πραγμα-
 τευτὰς, καὶ ἐγροικίσαιμεντο, ἔγένετο ὁρισμός, ἵνα
 ἀναδέχωνται τοὺς ποιούτας πραγματευτὰς, καὶ φυλάσ-
 σωσιν αὐτὰς, καθὼς ἐζήτησεν ὁ ἀποκρισιάριος. καὶ
 μετὰ τὸ ὑψηλότατον ὁρισμόν, καὶ μετὰ τὴν ἀπολογία ἐγυ-
 ρίσαιμεν τὸν ἀποκρισιάριον, καὶ ἀς γινώσκῃ τῆτο ἀληθι-
 νὰ ἡ Βασιλεία σε. καὶ ὅταν ἔχῃ θέλημα ἅς μᾶς φθάσῃ
 μανδάτον, νὰ πληρώσωμεν τὸ θέλημα τῆ Βασιλείας σε.
 ἡμεῖς πρότερον ἐγνωρίσαμεν ὅπως ὡς εἰσῆλθεν ἡ βασι-
 λεία σε μετὸν ὁρισμόν τῆ Θεοῦ, καὶ μετὰ ἰχύος μεγά-
 λης εἰς τὴν πόλιν ἐδὲν ἐμνήθης κακῶν, ἀλλὰ ἐφύλαξες
 τὸν υἱόν τῆ Βασιλείας, καὶ ἐσωσάμεν τὴν τὴν ἐχθρὴν σε,
 καὶ ἐχάρημεν εἰς τῆτο πολλὰ, καὶ ἐπαυρέσαμεν τὴν Βασι-
 λείαν σε. πῶρα πάλιν ἐμάδαμεν τῆτο πλατύτερα, καὶ
 καθαρώτερα, ἔαπὸ τῆ Πατριάρχῃ τὸν Λάζαρον, καὶ
 ἀπὸ τῆ ἀρχόντου τὸν ἀποκρισιάριον τὸν Μανυλ, καὶ τὸ πῶς
 τὸν ἔδωκες τὴν θυγατέρα σε, καὶ ἐποίησες αὐτὸν υἱόν σε
 καὶ γαμβρόν σε, ἔεἰς αὐτὸ πλεότερον ἐχάρημεν, καὶ
 ὁ Θεὸς τὴν καρδίαν σε, νὰ τὴν πλατυῇ, καὶ τὴν χά-
 ραν σε, εἰς τὸ ἐν ἐκείνῳ νὰ τὴν ποιήσῃ, καὶ τὸ σπασί-
 ναι εἰς τὰς ἐχθρὰς σε φοβερόν νὰ τὸ ποιήσῃ. ὁ Θεὸς ὁ ὑ-
 ψιστος νὰ σε ὁλοκράτῃ, καὶ νὰ δὴ τυχεῖς ἀπὸ τῆ ἐλέως τῆ,
 καὶ ἄμποτε Θεὸς ὑψηλὸς. Εἰς τὰς δεκάπεντε τοῦ
 Σααπάν, τῶ ἐπτακοσίου πεντηκοστῷ ἔτει τῆ Μαχα-
 μετ. εἰς τὴν ἡμέραν τὸν ὁρισμόν τὸν ὑψηλόν. Δόξα τῇ μεγά-
 λῃ δόξῃ τῆ μόνου Θεοῦ. Εὐχαὶ καὶ προσκυνήματα εἰς
 τὸν αὐθέντην ἐκείνον τὸν Μαχάμετ, μετὰ τῶ μαθη-
 τῶν τῆ τοῦ ἐντιμότερον πλάσμα τῆ Θεοῦ. Εὐχαριστῶ
 τὸν Θεὸν παντοκράτορα ὅπως ἐλπίζω εἰς ἐκείνον. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ τῆ Σελτάν.

simque majestas tua, quos a nobis ha-
 bet. Quin etiam de hoc consilio certio-
 rem te fieri jussimus, & quotquot legatus
 petivit, eos manumissimus, quos & se-
 cum abduxit. Apposuit & hoc rogatis le-
 gatus, ut mercatoribus inde huc venien-
 tibus tuto commorari liceat. Cui aures
 præbimus, ediximusque publice, ut hu-
 jusmodi mercatores admittantur, & de-
 fendantur, quemadmodum legatus roga-
 verat. Sic cum gravissimo edicto, & res-
 ponsione legatum dimissimus, & hoc tuæ
 majestati, ut verissimum, notum esse cu-
 pimur. Quod si quid aliud voluerit, no-
 bis indicet, & voluntati ejus satisfacie-
 mus. Nos te post tuum in urbem, Dei
 nutu, cum robusta manu ingressum,
 malorum tibi irrogatorum oblitum esse,
 imperatoris filium conservasse, inimicis
 misericordiam tribuisse antehac cogno-
 vimus. Ex quo magnam cepimus de-
 lectionem, teque commendavimus. Id
 modo fusius, & clarius a patriarcha La-
 zaro, & præfecto Manuele didicimus,
 ut etiam illud, te data in matrimonii
 societatem adolescenti filia tua & ge-
 nerum tibi, & filium cooptasse: unde
 etiam uberiore gaudio perfusi sumus.
 Deus dilatet cor tuum, atque imperium
 tuum, ac pro uno centum tribuat, gla-
 diumque tuum hostibus formidabilem ef-
 ficiat, & te conservet, misericordiaeque
 ac beneficentia sua beatum reddat. Et-
 iam, ita fiat, precor, Deus altissime.
 Scripta est epistola die decimo quinto
 mensis Saapan, & septingentesimo quin-
 quagesimo anno Mahometi. & scripta
 est ex summo Dei mandato. Gloria
 magnæ gloriæ unius Dei. Vota, &
 adorationes nostro illi auctori Mahome-
 to, simul & discipulis ejus, honorabi-
 liori plasmati Dei. Gratias ago Deo o-
 mnipotenti, in quem spero. Haecenus
 Sultanus.

CAPUT XV.

*Gerasimus novam accusationem parans moritur. Sultani successor Christianorum persecutor. Cur Sichun archisatrapa Jacobitis pepercerit. Martyria, & apo-
 stasie Christianorum. Lazari patriarchæ supplicium: Episcopi in eum humani-
 tas. Sultanus a persecutione cessans, Christianos ignominia damnat. Isidorus
 patriarcha episcopos creat, & Thessalonice Palamam, quem præfectis com-
 mendat imperator. Illorum inobedientia, & novitatis studium, cum falla-
 cia. Palamas exclusus in Lemno manet. Andreas Palæologi insolentia, &
 audacia.*

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ὅ ἐπειδὴ ἐξηλαύνετο τῶ θρόνων, ὥρ-
 μητο μὲν αὐτῷ, ὡς ἐπὶ Σελτάν ἐλθὼν κατα-
 φεύσοιτο τὴν Πατριάρχῃ, καὶ πείσει τὸν θρόνον ἐξελαύνειν.
 μετὰ τρίτῳ ἡμέρᾳ τὴν ἐκ τῆς ἀγίας πόλεως ἀποδημίας,
 ἐπελόντα κατὰ τὴν ὁδόν, ἔτα τὸν Θεὸν δικαστὴν, ὡς αὐτὸν δι-
 καίῳ θανάτῳ πειρασμῶν ἀδίκων ὁ δίκαιος ἀπαλλαγείη.
 χρόνον μὲν οὐκ ἔπος οὐ μικρόν τινα ὁ Πατριάρχῃς διήγα-
 γεν ἐπὶ τῶ θρόνων. τὰ δὲ Σελτάν ἐκείνῃ τετελεύτηκός,
 ἀρχὼν ἕτερος ἀνεδείκνυτο. ὅς ὑπ' ἐδεμίας αἰτίας προφα-
 νὰς πρὸς τὴν Χριστιανῶν κέννητο διωγμόν, Σειχρὸν
 τινὸς τῶ παρ' αὐτῷ δυνατωτάτων ἀρχισατράπῃ πρὸς τὸ
 ἔργον μάλιστα ἐνάγοντος, ἔχαλεπωπάτε Χριστιανοὺς γε-
 γεννημένους πᾶσι, πλὴν τῶ ἐκ τῆς αἰρέσεως Ιακώβε πολλῶν

GERASIMUS throno ejectus, rur-
 sum ad Sultanium venire, menda-
 cisque patriarchæ depositionem ei per-
 suadere properavit. Cæterum a profe-
 ctus ex urbe sancta, post diem ter-
 tium in itinere spiritum edit: sic Deo
 judicante, ut justa illius morte tenta-
 tionibus injustis justus liberaretur. At-
 que ita diu satis patriarcha suos hono-
 res gessit. Porro, Sultano illo mor-
 tuo, alius in principatu suffectus est,
 quem nulla causa manifesta ad Chri-
 stianos persequendos commovit: sed
 quidam Sichun archisatrapa plurimum
 gratia, & auctoritate apud illum va-
 lens, incitavit: homo Christianis o-
 mnibus infensissimus, præterquam Ja-
 cobitis hæreticis, quorum in sancta ci-

Edit. Paris.
 pag. 759.

vitae praefertim, ac per Aegyptum, & Syriam magna multitudo cum episcopo proprio vivebatur: quibus non tam propter bonitatem, quam metum parcebat. Fertur enim gens magna, Jacobi haereticum pertinacissime complexa Nilum accolare, quam Sultanus Aegypti officiis demereri necesse habet: propterea quod illa Nilum alio potest derivare. Quod si fiat, tota Aegyptus, & Syria, quae inde assatim aluntur, fame funditus intereant. Hac de causa & tunc barbari solis Jacobitis erant propitii: reliquos Christianos omnes sic premebant, ut complures variis tormentorum generibus excruciatos e medio tollerent: non paucos etiam a fide in Christum ad sua sacra pellicerent. Dignum sane lacrymis, adeo multos cum fide Christi per opera ad cacodæmonem abripī, & ejusdem gehennæ cohæredes illi evadere. 16 Non enim est, non, inquam, est vitae integritatem cum vera fide sectantem, aliquando circa fidem, divino auxilio destitutum, naufragari. 17 Tum igitur & Lazarum patriarcham comprehendentes, primum quidem blanditiis eum captabant, ejusque invictam constantiam labefactare, & a religione Christiana abstrahere nitebantur: confisi, si hunc expugnassent, universos statim Christianos ducis sui exemplum sequentes, ad Christum negandum adaucturos: nec ad eos mactandos compulsus iri: si quidem eos a sacris ipsorum dimotos, habere vivos, quam nullo cum fructu occidere malebant. Ubi adulatio frustra fuit, omnia siquidem ille potius pro fide Christiana perpeti paratus erat, carnicumque in se manus provocabat, & laniatus, ac membrorum distorsiones exoptare magis videbatur: & nihil, inquit, me a fide Christi separare poterit, desperata viri mutatione, barbari blandimenta ut supervacanea omittunt, ad ingentem, & amicam sibi immanitatem se convertunt. Et Sichun quidem statim illum morte damnat. Sultanus autem, ut accepimus, ne occidatur, rogat: sed alio quodam modo de inobedientia puniatur. Non enim ille tam infestus erat Christianis (imo vero eorum necesse dolenter ferre dicebatur) quam Sichun, mali illius pejus domicilium: hoc est, ipso dæmone pejor, filius perditionis, qui homicidæ patri suo obsequentissimus, Christianorum cædibus saturari nequibat: sed cruciabatur potius, quod non celeriter Christi nomen e terris eradere posset. Sententia igitur mortis inhibebatur: plagas autem quinquaginta, nervis bubulis nudato corpori Sichun jubeat imponi, quod ad tot verbera minime duraturum putaret: sed ante finem animam emissurum, ad vires humanas videlicet respiciens. Carnifices postquam seductum flagellarunt, & illi quidem plagarum, quas inferebant, numero defecerunt: athleta vero mentem in Deo quem desiderabat, defixam habens, caeleste auxilium imploravit, nihil abjectum nec dicens, nec faciens ob acerbiter verberum, tyrannus magis accensus furis & ira, quasi se ipsum mollitiei, & timiditatis coarguens, totidem alias infligi mandavit. Quod cum illi dicto citius exsequerentur, totum pavementum sanguine rubescebat, & carnes dilaceratae defluebant, fatifcentibusque compagibus, ossa

ὄντων μάλιστα ἐν τῇ ἀγίᾳ πόλει, καὶ κατ' Αἴγυπτον, καὶ Συρίαν, καὶ Ἀρχιερεῖα ἰδίᾳ τῆς αὐτῆς αἰρέσεως ἐχόντων. ἐφείδετο ὁ αὐτὸς μᾶλλον δι' ἀγνωμοσύνην, ἢ δόλος. λέγεται ὅδ' ὡς πρὸς τὸ Νεῖλον διόδον μέγα ἔσθλος ἐστὶ κατακισμένον, τὸ Ἰακώβου πρεσβύτου αἵρεσιν καθάπαξ, ὅς ἀνάγκη ἔχει θεραπείην ὁ Σελτὴν Αἰγύπτου, ὅς τὸ δύνασθαι τὸν Νεῖλον ἐπ' ἄλλῃ γλῶσσο μεταχειρῆται. ὃ εἰ γένοιτο, σύμπασα ἄρδω Αἴγυπτος, ἡ ἄλλη Συρία ἀπολουῖται ξεφόμεναι ὑπ' ἐκείνου φιλοτίμως. δι' αὐτῶν, καὶ τότε οἱ βάρβαροι τοῖς Ἰακώβου αἰρετικῶταίς μόνοις ἦσαν ὁμῆεις. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν ἔπος ἐπέτεθισαν σφοδρῶς, ὡς πολλὰς μὲν τῶν ὁμῶν μαρτυρίων τέλει παραπέμψαι ποικίλαις, καὶ ὁμοφροῖς κολάσεων ἰδέαις, καὶ ὀλίγας δὲ καὶ εἰς Χριστὸν ὁποσῆσαι πίστεως, καὶ τῆς σφετέρας πείσαι ἔχεισθαι θρησκείας, ὃ καὶ μάλιστα δακρύων ἄξιον, ὅσοι δὴ καὶ μετὰ τὸ εἰς Χριστὸν πίστεως συνωπλήγοντο τῶν πονηρῶν ὁμῶν ἔργων, καὶ τῆς αὐτῆς ἐκείνῳ γενένης ἦσαν κληρονόμοι. Οὐ γάρ ἐστιν, καὶ ἐστὶ τὸ ὅρθε βίου μετὰ τῆς πίστεως ἐχόμενον, ναυαγῆσαι ποτε περὶ τῶν πῶν, τὸ παρά Θεοῦ ἐπιχειρίας ἐρημον γενόμενον. ὅτε δὲ καὶ Λάζαρον τὸν Πατριάρχην συλλαβόντες, πρῶτα μὲν πολλὰς ὑπὲρ αὐτοῦ θωπείας ἐπαλαύειν τὸν ὁπότερον, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν ἀπάγειν πίστεως. νομίζοντες ἂν τὸν ἑλῶσι, πάντας ὑπὸ ἑαδὴ Χριστιανὸς πρὸς ἀρνησιν αὐτίκα τῶν Χριστῶν, τῶν σφετέρων προσάτη τῆς πίστεως ἐπομένους, καὶ μὴ ἀναγκαζέσθαι ἀποκτινῶναι. μᾶλλον δὲ ἡβέλοντο μετασῆσαντες τῆς πίστεως ζῶντας ἔχειν, ἢ ἀναιρεῖν, ὅς ὦν περὶ δέμια ὄντισι. ὡς δὲ δέμια τις αὐτοῖς ἐκ τῶν ἐκείνων κολακεύειν ὑπεφαίνετο ἐλπίς, πάντα δὲ ἐκείνος μᾶλλον ἐτοιμος ὑπὲρ τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως ὑπομένειν ὡς, καὶ δημίων ἐξεκαλεῖτο χείρας, ὅς ἐσμὲν, καὶ σρεβλωπρία ἐδόκει μᾶλλον ποθεῖν. καὶ δὲ τῶν ὄντων ἐλεγε τῆς εἰς Χριστὸν μεθυσμένης πίστεως ὁποσῆσαι, ἀπεγίνωσκον μὲν οἱ βάρβαροι τῶν μετὰ θείων, καὶ τὸ κολακεύειν ὡς πῶν τι τῶν ἀρχέων ἀπετίθετο. ἐχάρουν δὲ ἐπὶ τῶν συμτροφῶν ὁμότητι, καὶ φίλῳ, καὶ Σειχοῦ μὲν θάνατον ἐν θυῷ κατεψηφίζετο τὸν Πατριάρχη. Σελτὴν δὲ ὡς ἐλέγετο, εἶδετο μὴ ἀποκτινῶναι, ἀλλὰ τρόπον ἑτέρον τινὰ τῆς ἀπειθείας ἐνεκα κολάζειν. καὶ ὅς ποσῶν ὡς βαρὺς Χριστιανὸς ἐκείνος, μᾶλλον δὲ ἐλέγετο καὶ ἄχθεσθαι ἀναιρεμένων ὅσον Σειχοῦ, τὸ τῶν πονηρῶν πονηρότερον οἰκητήριον, ὃ τῆς ἀπωλείας υἱός, ὃς τῶν ἀνθρώπων ποκτόνῳ πατρὶ πειδόμενος κατὰ κράτος, κόρον ἔδωκεν κτενομένων ἐλάμβανε Χριστιανῶν. ἀλλ' ἡχθετο μᾶλλον, ὅτι μὴ ταχέως τὸ τῶν Χριστῶν ὄνομα τῆς γῆς ἡδυνάτο ἐξελαύνειν. ἡ μὲν οὖν τῶν ἀποκτείνειν ψῆφος ἐκώλυτο. πληγὰς δὲ ἐκέλευε Σειχοῦ ἐπὶ γυμνῶν τῶν σαρκῶν βουβόροις ἐντείνειν πεντακοσίας. ὥστε δὲ καὶ ἀντιχρῆσιν πρὸς ποσῶν πλῆθος, ἀλλὰ πρὶν εἰς τέλος ταύτας ἵκειν ἀπολείπειν αὐτὸν τὸ ζῆν, ὅσον εἰς τῶν ἀνθρώπων δυνάμιν ἀποσκοπῶν. Ἐπεὶ δὲ οἱ δῆμιοι ὁμαλοῦντες ἦν, καὶ οἱ μὲν πρὸς τὸ πλῆθος ἐκαμνον τῶν πληγῶν, ὁ ἀθλητὴς δὲ τὸ νοῦν πρὸς ὃν ἐπόθει Χριστὸν εἶχε, καὶ ἐκείνου βοήθειαν ἐξεκαλεῖτο, ὅς ἐν ἀγρονέσῃ τε πράττων, ὅς φθιγγόμενος πρὸς τὰς πληγὰς, ὁ τύραννος ἐτι μᾶλλον ἐξαπτόμενος ὑπὸ θυμῷ, καὶ ὡς αὐτὸς μαλακίαν καὶ μικρολογίαν καταγνῆς, καὶ ἑτέρας ποσάυτας ἐκέλευε ἐντείνειν. ὅτε δὲ ἡ λόγος τὰ κεκλεισμένα παρὰ τὸν πῶν τῶν δεινῶν, αἵμασι μὲν τὸ ὑποκείμενον ἀπὸν ἔδαφος ἐφοινίσσεται. Σάρκες δὲ κατερρέον ἀποσπῶν

Edit. Paris.
pag. 760.

ποσώμηναι, καὶ νεῦρα κατελείπετο καὶ ὁσεία γυμνά σαρκῶν. ὁ Πατριάρχης δὲ πρὸς τοσαύτῃ ἀπειπῶν τῷ θείῳ ἐπιφορᾷ, ἔκειτο μικρὸν ἐμπνέων, καὶ τοῖς βαρβάροις ἐκπληξιν ἐνεποίει, ὅτι πρὸς τοσαύτας διαρκέσεις αἰκίας. ἔπειτα ἡρώτων αὐτοὺς, εἰ μὴ τοῖς Σελτῶν προσάγμασιν εἴκων, καὶ εἰς Χρυσὸν πίστεως ἀποστήναι βέλοιο, καὶ συμμιτέχων αὐτοῖς πρὸς τὴν θρησκείαν. ὡς δ' ἐκεῖνος μὴ παρήσκειας ἀπηγόρευε, ἔκδεν μετῆς εἰς Χρυσὸν ἔφασκε πίστεως διωθήσεται ἀποστήσαι, ἐπὶ τι δεσμωτήριον, ὃ τοῖς ἐπὶ θάνατον ἐξήρητο κατεγνωσμένοις φέροντες ρίπτουσιν. ὡς εἰ μὴ νῦν ἐκ τῶν πληγῶν, ἀλλ' ὕστερον καὶ ἄλλ' ἐξ ἱερῶν σφαγῶν ὑποσησόμενον. Οἱ συνδεσμῶται δὲ, ἦσαν ὅδε οὐλίγοι ἐκ βαρβάρων ἐφ' ἐτέραις δὴ τισιν αἰτίαις κατεψηφισμένοι ἀποθνήσκον, φιλάνθρωπόν τι παθόντες, καὶ τῷ ἀνθρώπινῳ φύσει κατοικτεῖραντες, πρὸνοιαν τε ἐποίησαντο αὐτῶν καὶ τῷ τυχεῖσαν. καὶ πρὸς θεραπείας τοῦτων παθημάτων ἐμπείρως ἔχοντες, ἀνεκλήσαντο τε καὶ χρόνον, καὶ τῷ ἐκ τῶν πληγῶν ἀπήλλαξαν τραυμάτων. ὡς δ' ἐτι ὑπὸ τῷ θανάτῳ δίκην. ὁ δὲ τῶν Ἰακώβου αἰρεσιωτῶν Ἀρχιερεὺς, καὶ τοι πρῶτον διὰ τὸ περὶ τῷ δόξαν ἔχοντες, ἀπεχθῶς πρὸς ἐκεῖνον ἔχων, καὶ ἠδέως αὐτὸν ἰδὼν διεφαρμένον, ὡς παρὰ δόξαν εἶδεν ὕστερον ἔχοντες, καὶ διωκόμενος ἀνθρώπινος, θείας δὲ εἶναι τὰ γεγενημένα οἰηθεὶς, ὡς ἀθλητῇ τε προσεῖχον ἐξ ἐκείνου, καὶ πᾶσαν προσήγε τιμὴν ἐς θεραπείαν, καὶ τῶν ἐπιτηδείων τῷ χορηγίᾳ ἐποιεῖτο φιλοτίμως κατ' ὅσον χρόνον ἐδεσμεῖτο. καὶ μὴ χρόνον ἐκ ολίγον, Σειχοῦ καὶ ψυχῇ ἀπορήξαντος βιαίως, αὐτὸς δὲ Πατριάρχῃ ἐξήτετο παρὰ Σελτῶν, καὶ ἐξῆγε τὴν δεσμωτήριον, καὶ τὴν ἀδείαν τὴν ἐμπολιτεύεσθαι τῇ Χρυσιανῶν θρησκείᾳ παρέχετο. ὡς δὲ ὡς περὶ φημὶ Σελτῶν, καὶ οἱ καθ' ἐπὶ τὴν διωγμὸν κεινημένοι. ἀλλ' ὑπὸ Σειχοῦ καὶ παρὰ γνώμῃ ἐναγόμενος. διὸ καὶ μὴ τῷ ἐκεῖνα τελευτῶν, ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι, ἀτιμίαν μόνον Χρυσιανῶν κατεψηφισμένος. τὴν τε ἄλλης ἰσοπολιτείας τοῖς βαρβάροις ἐμεταδίδες, ἀλλ' ἐν δουραλώπων ἄγων μοίρα, καὶ ἐπίσημόν τι χρῶμα φέρειν ἐν ταῖς σολαῖς προσεταχώς, ἐν εἶναι ἐκ τῶν χρωμάτων κατὰ δόλον ὄντες Χρυσιανοὶ, τινὰ ὀνειδισμόν ἐκ τῆς προσεβέβαι οἰόμενος αὐτοῖς. τοῖς δὲ ἐκ ἀτιμότερον ἐκεῖνο δοκεῖ τὸ χρῶμα, ἢ τῶν Παύλου διὰ Χρυσὸν σιγμάτων, οἷς αὐτοὺς ἐκαλλωπίζετο, τὰ σιγμάτα τῷ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρυσὸν ἐν τῇ σώματι με λέγων περιέφερα. Λάζαρος δὲ ὁ Πατριάρχης τῆς ἀγίας πόλεως ἐκ ολίγον χρόνον μὴ τὰς αἰκίας τῷ πεισθεῖσαν ποίμνῳ δι' ἑαυτοῦ, πρεσβυτέρους ὑπὸ Σελτῶν ἐπέμψθη πρὸς Βασιλέα Ἰωάννῃν τὸν Παλαιολόγον ὕστερον. τὰ μὲν οὖν καὶ τὸν Ἱεροσολύμων Ἱεράρχην, οὗτος ἔχων ἄχει τέλος ἀπ' ἀρχῆς. Ἰσίδωρος δὲ ὁ τῷ Βυζαντίων ἐκκλησίᾳ μετὰ Ἰωάννῃν λαχὼν ἰθύειν, ἄλλως τε ἐκ ολίγων πόλεων Ἀρχιερεῖς ἐχειροτύνει, καὶ Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν, Θεσσαλονίκης. ὃν ἐπεὶ εἰς τῷ λαχοῦσαν εἶδει σέλλεσθαι, ὁ Βασιλεὺς γράμμασιν ἐφωδίασε πρὸς τὴν ἐν Θεσσαλονικῇ ἄρχοντα, οἱ ἦσαν, πρωτοσέβαστος τε ὁ Μετοχίτης Ἀλέξιος, καὶ Ἀνδρέας ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης Παλαιολόγος, κελύοντα τὸν Ἀρχιερέα μετὰ πάσης εὐνοίας δέχεσθαι καὶ τιμῆς. οἱ δὲ ἔτε τοῖς Βασιλέως γράμμασιν ἐπείθοντο, ἔτε δὲ Ἀρχιερέα εἰσεδέχοντο. ἀλλ' ἀναφανδὸν ἀπέειπον τὸ ὑπὸ Βασιλέα εἶναι. πρόφασιν μὲν ὡς τῷ Παλαιολόγῳ Βασιλεῖ προσκείμενοι, καὶ διὰ τὸ Καντακζυῶν τῷ Βασιλεῖ πολεμουῦντες, ἐκεῖνον ἀφρημένῳ τῷ ἀρχῇ. τῇ δ' ἀληθείᾳ, ἐαυτοῖς ἰδίᾳ τῷ Θεσσαλονικῇ.

Paris III.

patescabant. Patriarcha tanto cruciamento deficiens, & humi collabens jacebat, paulum adhuc spirans, & barbaris tolerantia tam diræ verberationis stuporem commovebat. Deinde iterum quærant, num Sultani mandatis obtemperans, Christi fidem deferere, & cum ipsis communicare velit: libereque recusantem, ac dicentem, nihil me a fide in Christum separare poterit, in carcerem quemdam morte damnatis destinatum aspernantes projiciunt: ut si non ex plagis, certe post gladio morituro. Socii autem carceris (quorum erant non pauci ex barbaris, alii alias ob causas capite damnati) humanitate quadam, & miseratione ob naturæ consortium, non modica eum cura dignabantur, peritique hujusmodi affectuum medendorum, paulatim eum persanatis plagarum vulneribus restituerunt. Adhuc sub judicio mortis erat, cum Jacobitarum episcopus, quamquam prius ob sacrorum diversitatem eum odisset, interfectumque cupivisset, præter opinionem servatum conspiciens, nec humanæ id, sed divinæ virtutis monumentum existimans, ex eo ut athletam completi, omnique honore & observantia colere, & studiose victum quamdiu in vinculis fuit, subministrare cœpit. Ac post intervallum longius Sichunti abrupta anima, ipse patriarcham a Sultano impetratum, e carcere eduxit, qui & Christianæ religionis colendæ potestatem dedit. Erat namque Sultanus (ut docuimus) non sua sponte ad persecutionem propensus: sed a Sichunte vel nolens eo inducebatur: idcirco & post obitum illius statim cessavit, & infamia dumtaxat Christianos damnavit. Nam civilibus eos functionibus excludens, atque in captivorum loco habens, certicoloris vestitum pro signo gestare jussit, unde pro Christianis agnoscerentur; quoddam probum illis hac ratione se inulturum arbitratus. Verum ipsis color ille non est visus ignominiosior, quam Paulo propter Christum stigmata, quibus condecorabatur. Ego, inquit, stigmata Domini nostri Jesu Christi in corpore meo porto. Lazarus porro sanctæ civitatis patriarcha, cum post flagellationem creditum sibi gregem diu pavisset, a Sultano postea legatus ad imperatorem Joannem Palæologum missus est. Res igitur Hierosolymorum antistitis ab initio ad finem ejusdemodi fuerunt. Isidorus vero, qui ecclesiam Byzantinam post Joannem moderandam accepit, & alios non paucarum urbium, & Gregorium Palamam Thessalonicæ episcopum consecravit. Quem ad ecclesiam quam sortitus erat, profecturum, imperator litteris ad præfectos Thessalonicenses Alexium Metochiten protosebastum, & Andream Palæologum mensæ imperatoris præfectum, tamquam viatico instruxit. His mandabatur, uti episcopum summa benevolentia, summoque honore susciperent. At illi nec litteris imperatoriis paruerunt, nec episcopum susceperunt, palam negantes, se imperatori obstrictos; in speciem quidem ac si Palæologi partium essent, atque ideo Cantacuzeno, qui eum imperio spoliasset, rebellarent: vere autem, ut Thessalonicam sibi acquire-

Edit. Paris.
pag. 761.

pag. 762.

H h h h

rent. Nam cum scirent, nec imperatori expeditum esse, eorum conatus armis comprimere (quando jam Macedoniam universam, Thessalonica excepta, Crates occupasset) & requisitum iri apparatus ingentem, si per terram hostilem transiens, in ejus medio castrametaretur, ipsosque obsideret, quæ fieri non possint: Cratem insuper non pecuniam modo, sed ipsam quoque, si dici potest, animam, quæ nihil ei charius, præ Thessalonica specturum, imperatoris jugum excutere, ac nisi eos missos faceret, Triballis urbem addicturos minari decreverunt. Crati autem verba dare, nempe cum a Romanorum imperatore desciverint, facile ad illum transituros: & idcirco suadere illi, ne se armis potius cogere, quam æquitate animi, & lenitate allicere conetur. Sic cum utrumque, alterum per alterum repulerint, ipsi civitatem sibi vendicare, eaque frui. Et processerunt illis ad tempus doli. Gregorius Palamas Thessalonicensium episcopus a præfectis non admissus, revertens in Lemno insula confedit: cui ab imperatore qua par fuit cura prospectum est. Præfecti vero Thessalonica, imprimisque Palæologus, Zelotas circum se habens, civibus propter exempla præcedentia terrore erat, omnesque præ metu illi se submittentibus, contra mustitare non audebant. Hinc etiam paulo post, cum imperator humanitate, & beneficentia urbem sibi conciliare cuperet (armis enim compelli non poterat) & super beneficiis publice, privatimque conferendis edicta mitteret, Palæologus Zelotis, quorum audacia a nullo facinore abhorrebat, adjuvantibus, ea in foro combussit: qua de re paulo infra differetur.

νικῆς ἀρχῇ περιποιουῦτες. Συμιδόντες ὅπως ἔτε Βασίλει ῥάδιον αὐτοῖς ἐπέναι διὰ τὸ Μακεδονίαν πλὴν Θεσσαλονίκης ἤδη πᾶσαν ὑπὸ Κράτη ἔχεισθαι, καὶ μεγάλης δεῖσθαι τῆς παρασκευῆς, εἰ μέλλοι διὰ πολέμιας τε εἶναι, καὶ ἐν μέσῃ στρατοπεδεύεσθαι πολέμια αὐτὴς πολιορκουῦνται, ἃ ἐνόμιζον ἀδυνάτα, τὸν τε Κράτην καὶ χήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν, εἰ οἷόν τε εἶπεν, ἢ φίλῳ προσιόντῳ ζῶντι ὑπὲρ τῆς Κύριον Θεσσαλονίκης εἶναι, ἐσκέψαντο Βασίλειά μὲν ἀπαρτῆσθαι, καὶ μὴ ὑπ' αὐτὸν τελεῖν. ἀπειλεῖν τε, εἰ μὴ ἐὼν ἡσυχάζειν, ὡς παραδώσει Τριβαλοῖς τὴν πόλιν. Κράτῳ δὲ φρονεῖν, ὡς ἐπειδὴ τῶν Ῥωμαίων Βασιλέως ἀφῆλκται, ῥάδιως προχωρήσασιν αὐτῷ: καὶ διὰ τῆς πείθης μὴ μάλλον πολεμεῖν, ἢ εὐγνωμοσύνην καὶ ἐπιεικέα προσάγεσθαι πειρᾶσθαι. καὶ ἕτως ἐκατέρωθεν δι' ἀλλήλων ὑποκρουόμενοι, τὴν πόλιν αὐτοὶ καρπῶσαι: ἃ ἀπέβαινον αὐτοῖς καὶ γνώμῃ ἐπὶ χρόνον. Γρηγόριος μὲν οὖν ὁ Θεσσαλονίκης Ἀρχιερεὺς, ἐπεὶ μὴ εἰσδέχετο παρὰ τῶν ἀρχόντων, εἰς Λήμνον διέτριβεν ἀναστρέψας, καὶ προνοίας παρὰ Βασιλέως τῆς δεῦρος ἤξιετο. οἱ δὲ ἐν Θεσσαλονικίᾳ ἄρχοντες, καὶ μάλιστα Παλαιολόγος, τὸ ζῆλωτικόν ἔχον περὶ αὐτὸν, φοβερός τοῖς ἄλλοις πολίταις ὡς ἐκ τῆς πρότερον παραδειγμάτων, καὶ πάντες ὑπεπλήχσαν, καὶ ἐδὲν ἐπὶ λῶν ἀντιγρύζειν. διὸ καὶ μετὰ μικρὸν Βασιλέως ἐπιεικέα καὶ ὀφειλόμενα προσάγεσθαι τὴν πόλιν βυλομένην, βιάζεσθαι ὅπως ὅπλοις ἐκ ἐξῆς, καὶ δεσπόμενα πέμψαντος ἐπ' εὐεργεσίαις κοινᾶς τε, ἑιδωτικαῖς, ὁ Παλαιολόγος τὰ πάντα τολμῶντων συνεφαπτομένων ζῆλωτων, ἐπὶ μέσης κατέκαυσε τῆς πόλεως. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον εἰρήσεται ὀλίγῳ.

CAPUT XVI.

Callistus fit patriarcha: approbatur ab episcopis. in gratiam imperatoris electio. imperator monachismum cum uxore meditatur. Philotheo Heracleensi episcopo in monasterio Mamantis se subicere cogitat. Duo se illi socii adiungunt. Monasterium in Manganis eligunt, Litteræ supplices Thessalonicensium. Protopsebastus a Paleologo discedit, quem ci-ves urbe pellunt. Zelotæ conantur urbem Crati prodere, qui ipsos, & ci-ves corrumpit. Imperator auxilium promittit. Barbarorum mos. Mertzianes submissus ab Orchane ad cadem Paleologi imperatorisprehenditur. Imperatrix filium Thessalonicae relinqui non vult.

Edit. Paris.
pag. 763.

PER id tempus Isidoro patriarcha rebus mortalibus exempto, a qui thronum annis decem tenuerat, & gregem divino ardens amore paverat, Imperator Callistum in ejus fede collocat. Hic post secessum a mundana vita, in monasterium Iberorum apud montem Atho se abdiderat. Quem, ut virtutis æmulum, & ad ministerium tale idoneum audivit, missa triremi Byzantium adduxit. Eam electionem episcopis indigne patientibus, quamquam non omnibus, & aliis alium nominantibus, data sollicitè opera, imperator ad consensum omnes impulit: ita Callistus cæteris, omnium calculis prælatus est. Verumenimvero imperator & alias, & per tempus belli cum seditionibus Romanorum exagitatus haud volens, sed necessitate ad-

TOTE δὲ ἐπεὶ Ἰσίδωρος ὁ Πατριάρχης ἐπεδήκει, τοῖς θρόνοις ἐπ' ἑτεσι ἐνδιαπρίψας, καὶ τὸ ποίμνιον ποιμένας Θεοφιλῶς, τὸν Κάλλιστον ὁ Βασιλεὺς τοῖς Πατριαρχικοῖς θρόνοις ἐφίξῃ, τῇ κατὰ τὴν Ἀθῶν μονῇ τῶν Ἰβήρων μετὰ τὴν ἐκ τῆς κόσμου ἀναχώρησιν ἐνδεδεῖκται. ὃν ἐπεὶ ἐπύθετο ἀρετῆς ἀντιποιεῖσθαι, καὶ πρὸς τὴν τοιαύτην δακρυονίαν εἶναι ἐπιτήδειον, ἤγαγεν εἰς Βυζάντιον τελερὴν πέμψας. ἀχθόμενων δὲ τῶν Ἀρχιερέων πρὸς τὴν αἵρεσιν, καὶ πάντων, καὶ ἄλλων ἄλλων προβαλλομένων, σπεδῶν πολλῶν εἰσνεγκῶν, πάντας ἐπειδὴν ὁ Βασιλεὺς συωδέσθαι. καὶ χειροτονεῖτο τῶν ἄλλων προκεδείξας. ὁ Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ πρότερον, ἐκατὰ τὸν τῆς πόλεως χρόνον, ἐπεὶ ὑπὸ Ῥωμαίων κατεσπασίασθαι, ἄκων μὲν καὶ πρὸς

ἀνάγκη πολέμοις προσέχων, καὶ ληλασίαις, ἄλλως δὲ
αὐτὸν τε καὶ τὰς συνότας, ἐδαμῶς διασώζεσθαι ἐνὶ τῷ, ἡ-
δέως δὲ ἔχων πραγμάτων ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τὴν πᾶν-
τιμώμενος τὸ συζῆν ἀποπραγμοσύνη, καὶ ὕστερον μετὰ τὸ τῷ
πραγμάτων ἀρξαι ἀχθόμενος πρὸς τὸν Δορύβον τὸν δὲ
ἀρχῆς, Ἐβίε γαλλῶν, Ἐ ἀποράγμονος ἐρῶν, ἐσκέ-
ψατο μὲν Εἰρήνης Βασιλίδος τὴν γυναῖκα, καὶ μὲν Βασι-
λείαν γαμβρῶν τῇ Βασιλεῖ παραδοῦναι, αὐτὴς δὲ ἀναχω-
ρεῖν τὴν πραγμάτων, καὶ μοναχῶν ἐλθεῖν βίον, καὶ Βασι-
λίδαν μὲν συνέδουτο τὴν Εἰρήνην πρὸς τὸν Μάρθαν προ-
σαγορεύμενον μοναστήριον, ἡ Βασιλέως δὲ ἀδελφὴ τὴν πα-
τρὸς τὴν Παλαιολόγων Μιχαήλ, γενέσθαι ὡς Βασιλεῖ προσ-
κονεῖν πρῶτον κληρῶν, Ἐ μοναχῶν ἐνδυσσάμενόν τε χημᾶ, τὸν
ἐπίλοιπον βίον διαυεῖν. Βασιλεῖα δὲ τῇ τῇ Ηρακλείας ἐ-
πισκόπῳ τῷ ἐν Θράκῃ φιλοθέῳ ὑποτάσσεται αὐτὸν, καὶ μό-
νον δὲ τὴν ἄλλω συνέσιν καὶ παιδείαν τῷ τε ἔξω καὶ τῇ κατὰ
ἡμᾶς, ἀλλ' ὅτι καὶ τῇ μονήρῃ βίῳ ἐν πρῶτῃ ἡλικίᾳ ὡς
εἰπεῖν ἐκδῆς, τῇ τε σπουδῇ καὶ τῇ περὶ τῷ ἀσκησιν χρόνῳ
πολλῷ περὶ τὰ τοιαῦτα πείρων ἔχον, ὡς καὶ τῆς ἱερέας ἐ-
ξηγεῖσθαι Λαύρας τῆς ἐν Αἰθρᾷ παρὰ τῇ ἐκεί πατέρων ἐγ-
κεισθαι, Ἐ πρὶν ἐπίσκοπον γενέσθαι, Ἐ ἑτέροις ἐδό-
κει τὰ τοιαῦτα παιδοτροφεῖν εἶναι ἱκανὸς παρὰ τὸ τῇ ἀγίᾳ
Μάμαντος φροντιστήριον θέσεως ἔχον διφυῶς, καὶ ἐρημίας
ὑπολαῦνον ὡς ἐν πόλει μάλιστα, τῆς ψυχῆς ἐκεί φροντί-
ζειν γενομένης, καὶ περὶ τῇ τῇ πεπραγμένων ἐξίλασ-
κεσθαι Θεόν. συνεῖποντο δὲ αὐτῷ πρὸς τῷ ἐκ τῆς βίης ἀ-
ναχωρήσιν, καὶ Καβάσιλας Νικόλαος, Ἐ Δημήτριος ὁ
Κυδώνης, σοφίας μὲν εἰς ἄκρον τῆς ἔξωθεν ἐπειλημμέ-
νοι, ἐκ ἡττον δὲ καὶ ἐργοῖς φιλοσοφουῦντες, καὶ τὴν σάφρονα
βίον, καὶ τῇ ἐκ τῆς γάμου κακῶν ἀπηλλαγμένον ἡρημῶν.
δι' αὐτὴν πολλῆς αὐτῆς ὁ Βασίλειος ἡξίε δὲ ἡμετέρας, καὶ ἐν
τοῖς πρῶτοις μάλιστα τῇ φίλων ἡγε καὶ τῇ ὁμιλητῶν. πρῶ-
τον μὲν οὖν ἐδόκει πᾶσι κοινῇ βελοῦσαμένοις, παρὰ τὸ
τῇ ἀγίᾳ Μάμαντος φροντιστήριον καὶ τὴν βίον φιλοσοφίαν
ἐπιδείκνυσθαι, καὶ τὴν ἀκύμαντον καὶ Δορύβων ἀπηλλαγμέ-
τον βίον διαυεῖν. ἔπειτα μεταβελοῦσαμένοις, καὶ Μαγ-
γάνων μᾶλλον εἶλοντο μονῶν, καὶ ἐνεκέρωτο τὸ δόξαν.
Διὸ ὁ Βασίλειος κήσεις πολλὰς προσῆγε τῇ μονῇ, καὶ ὡς
μάλιστα ἐπεμελεῖτο, ἵν' ἐκείθεν τὴν ἀπορίαν τῇ ἐπιτι-
δείων ἔχοιεν. ἡδεσαν μὲν τοὶ τὰ πραττόμενα ἐδένες πλὴν
τῇ κοινοῦνικῶν τῆς βουλῆς. ἐπεὶ δὲ πάντα πα-
ρεσκόνασθαι ἦσαν, καὶ ἐδειμόνον ἐν τῇ καὶ τῷ βα-
σιλείᾳ διαδέχον, ἵνα μηδεμίαν τοῖς παισὶν ἀμφισ-
βήτησιν ἐκείνη τῇ πραγμάτων ἀπολείποιτο ἀναχωρή-
σαντος, μηδὲ ἀποφασιν πολέμου αὐτῶν χοῖν ἐμφυλίου
διὰ τὸ αὐτὸν ἀναχωρεῖν, καὶ ἐμελλεν ἡδη ἔργα ἔχειν
γράμματα ἀφ' ἡς ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ τῇ ἄλλων πολιτῶν,
καὶ πρῶτον βασιλῆος τῇ Μετοχίτῃ, καὶ μὲν προτέρων ἀγνωμο-
σύνην καὶ ἀναισχυντίαν Ἀνδρέα προσάπτουσι, ὡς πάν-
των αἰτίῳ τῇ Παλαιολόγῳ. αὐτὴ δὲ δέοντα τὴν δυνατῶν
Ἐ ταχίσιν πρόνοιαν ὑπὲρ τῆς πόλεως ποιεῖσθαι, καὶ μὴ πε-
ριορᾶν ὑπὸ Τριβαλοῖς ὅσον ἐδέπω ἐσομένῳ, ὡς μὴ αὐ-
τὸς ἐπιμεροῖν. μὴ δὲ ἐπερὶ φθάλμον τὴν Ῥωμαίων γεγενη-
μένῳ ἀνέχεσθαι ἰδεῖν ἀρχῶν, μάλιστα Παλαιολόγῳ ἐξε-
ληλαμένῳ. καὶ τῇ ἄλλων πολιτῶν ἀπάντων πλὴν τῇ μά-
λισα πονηροτάτων Ζηλωτῶν, προθύμως δεχομένων, καὶ
τὴν πόλιν παραδιδόντων. ὡς δὲ ἐν μέσῃ πόλει ὡς περ
ἐφημερὶ τὰ Βασιλικά γράμματα, δι' ὧν κοινῇ τε καὶ
ιδίᾳ πολλὰ τῷ πόλιν διηγέται κατεφλέχθη ὑπὸ
Ζηλωτῶν, καὶ Παλαιολόγῳ, πρῶτον βασιλῆος ὁ Μετοχί-
Pars III.

actus arma tractaret, & direptionibus
vacaret (aliter quippe servare se cum su-
is nequaquam potuisset) molestiis exolvi
cupiens, & vitam procul negotiis bea-
tissimam reputans, tandemque post ad-
eptum imperium nascentes inde turbas,
& curarum moles intoleranter sustinens,
ac genus vivendi placidum, minimeque
negotiosum suspirans, cum Irene uxore
sensu sua communicat: statuuntque
ambo, translato in generum imperio nun-
tium rebus humanis mittere, monacho-
rumque instituta sectari. Et convenit,
ipsam quidem ad monasterium Marthæ
(ea Michaelis primi Palæologi soror
fuit) ut imperatori ex hæreditate ma-
terna debitum concedere, & illic mona-
charum indutam habitu, quod restaret
vitæ consumere: ipsum autem Philo-
theo Heracleæ in Thracia episcopo se
subjicere (non solum quia prudentia &
eruditione, qua prophana, qua Christia-
na excelleret, sed etiam quia vitæ soli-
tariæ, prope dixerim a puero addictus,
diligentia, & diuturnitate in sanctimo-
nia vivendi, harum rerum sane quam
experiens erat: ut & moderator sacræ
lauræ in Atho monte a patribus ibideni
ante episcopatum deligeretur, atque ad
Edit. Pa
pag. 764
alios in his instruendos idoneus apparebat) in monasterio sancti Mamantis situ op-
portuno, & loco, ut in urbe, maxi-
me solitario, atque ideo ad curandam
animam, atque ad Deum propter con-
tractas in vita maculas propitiandum ap-
posito. Addebant se ad hanc secessio-
nem socios Nicolaus Cabasilas, & De-
metrius Cydones, qui externæ sapien-
tiæ fastigium attigerant, & moribus philo-
sophantes, vitam cælibem, conjuga-
liumque perturbationum expertem am-
plexi fuerant. Quocirca præcipuum gra-
tiæ, amicitiae, & familiaritatis locum
apud imperatorem obtinebant. Primum
igitur re inter illos deliberata, placuit
omnibus monasterio sancti Mamantis tran-
quillum istuc, & a strepitu curarum
alienum, ac philosophicum vitæ genus
actitare. Deinde mutata sententia, &
monasterium Manganicum maluerunt, id-
que ratum fuit. Quare & imperator
multas ei possessiones dicabat, cura-
batque diligentissime, ut inde ad usus
vitæ necessarios copiam suppeditarent. At-
que hæc præter ejusdem consilii popula-
res nemo noverat. Paratis omnibus,
cum id unum restaret, ut imperium
recte constitueret, quo filiis defuncti
imperatoris nulla ejus recessu contro-
versia de principatu relinqueretur, ne-
que novam belli civilis occasionem in-
venirent, & jam opus inchoaturus ef-
fet, litteræ Thessalonica cum aliorum
civium, tum Metochitæ protosebasti red-
duntur: quibus prior illa nequitia, &
impudentia Andreæ Palæologo, tam-
quam capiti, & auctori omnium tribue-
batur. Et rogabatur, ut quantum pos-
set, & quidem quam primum, urbi con-
suleret: ne pateretur primo quoque
tempore sub Triballis futuram, nisi suc-
curreret: neve Romanum imperium
altero oculo privari sustineret: cum
præsertim ejecto Palæologo cives om-
nes, præter sceleratissimos Zelotas, cum
gaudio eum accepturi, urbemque tra-
dituri sint. Ut enim in foro, quod dixi-
mus, imperatoris litteræ, quibus ille pu-
blice, privatimque beneficia distribui
mandabat, a Zelotis, & Palæologo cre-
H h h h ij

mata sunt, Metochites Protosebastus id facinus pro indigno habuit: nihilque aliud, quam absolutam a Romano imperio defectionem esse censuit. Quamobrem clam cum civibus ea de re sermocinatus, cum omnes æque stomachantes reperisset, teneretque auctoritate sua præsidium, aperte se a Palæologo, & Zelotis sejunxit. Palæologus cives in se conspirantes animadvertens, parathalassios (id est ad mare, seu in littore habitantes) ut etiam ante, occupavit, & arma capere iussit, contra protosebastum, aliosque cives se defensurus videlicet. Qui ex præterito casu facti cautiores, non iam otio, & cunctationi indulgebant: sed simul ac eum senserunt noctu cum parathalassii in armis esse, non expectata luce in illum invaserunt, victum urbe pepulerunt. Ejus & parathalassiorum domos populus diripuit, in pugna tamen eorum nemo cecidit. Palæologus confestim rebus suis diffusus, ad Cralem, inde postea ad sanctum montem Atho venit. Zelotæ cum populum amplius concitare non possent, nec divitum ædes diripere, abjecta persona, qua se pro juniore imperatore contendere simulabant, ut civitas Triballis prodere, laborarunt. Crales enim ob id grandem pecuniam effundebat, grandiore promittebat: homo, qui etiam alioqui ex largitionibus famam aucuparetur. Verum nihil erat, quod ei præ Thessalonica non sorderet: quam si occupasset, impensam se refecturum, nec pusillam Romani imperii partem tam spatiosa urbe ad cæteras jam ante occupatas adjuncta habiturum sciebat. Itaque profusis donationibus & Zelotas, & per illos non paucos cives ad se traduxit, ut etiam palam affirmaret, iuste, ac merito ad se transiri, qui quando totam provinciam obtineret, urbem obsidere, & detrimenta inferre quam gravissima posset, & si se dederent, illis commodare vellet. Quibus conditionem rejicientibus, urbem cinxit, atque obsedit. Quod cum protosebastus, & cives Romanorum studiosi cernerent, neque proditoribus prævalere poterant, propter vim, quæ foris instabat, (cum præsertim & populus obsidionem ægre ferens, Triballis subijci, fore malis liberari putaret) neque tam amplam urbem Romanis eripi, & se barbaris servitutem servire æquis animis patiebantur. Quapropter imperatorem obsecrabant, ne sui esset immemor, sed quam citissime opem ferret. Nam si moraretur, urbem paucis diebus in hostium potestatem venturam. Hæc illi scripserunt. Imperator tam præclaræ urbi, tam periculose laboranti non venire auxilio, inhumanum existimabat: & tamen deponere, quod animo constitutum habebat, & ad bella, ductandisque exercitus redire gravabatur. Nihilominus utilitatem suam communibus Romanorum commodis postponens, iterum satagebat, ne Thessalonica periret. Rescribit igitur illis, segnitiam ab se amoveant, proditoribus se opponant, auxilia prope diem missurum. Mittit etiam ad Orchanem generum, & copias ab eo subsidiarias petit. Is subito Sulimano filio mandat, cum viginti equitum millibus imperatori militet. Volens autem imperator etiam imperatorem generum in expeditionem Thessalonicensem secum educere, triremes armatis complet, quibus tuto in Macedoniam

Edit. Paris.
p. 765.

pag. 766.

της, ἐν δεινῇ ἐτίθετο, ὥς ὑποσάσαν ὥστε παντάπασιν Ῥωμαίων Βασιλείας εἶναι. διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις πολίταις κρύφα δαλεχθεὶς περὶ τῆς πεπραγμένης, καὶ συναγαγόντων πάντας ὁρμηκῶς, ἔχων καὶ στρατιάν αὐτῷ προσέχεσαν, διωέχθη φανερώς πρὸς Παλαιολόγον καὶ τὰς Ζηλωτὰς. Παλαιολόγος ὁρῶν ἐπ' αὐτὸν συωισαμένους τὰς πολίτας, τὰς παραθαλασσίους κατελάμβανεν, ὥσπερ ἐ τοπρώτερον, ὥς πρὸς ὅπλα ἐκέλευε χωρεῖν, ὡς πρωτοσεβαστῶ τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἀντικαταστρόμῳ πολίταις. ἐκεῖνοι δὲ ἐκ τῆς προτέρων τὰ δέοντα δέδιδαγμένοι, καὶ πρὸς ἀχολίας ἐξέποντο καὶ μέλῃσιν· ἀλλ' ἅμα τε ἡδονοντο μὲν τῇ παραθαλασσίων ὀπλιζόμενον νυκτὸς, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ ἡμέραν μὴ περιμένοντες τὴν ἡμέραν, καὶ περιγνώμῃ, ἐξέωσαν τὴν πόλεως, τὴν τε οἰκίαν ἐκείνη διήρπασεν ὁ δῆμος καὶ τὰς παραθαλασσίων, ἀπέθανε δὲ καὶ οὗτος καὶ τὴν μάχην. ὁ μὲν οὖν Παλαιολόγος οὐδὲν πρὸς παύσαν πείραν ἀπειπών, ἐπεὶ ἐξηλαύνετο τῆς πόλεως, πρὸς Κράλῳ ἦλθεν. ἔπειτα ἐκείθεν εἰς Ἀθῶν τὸ ἱερόν. οἱ Ζηλωταὶ δὲ ἐπεὶ τὸν δῆμον ἄγειν ἠδυνάμην ἐκέλευε, καὶ διαρπάξεν τὰς οἰκίας τῶν ἐχόντων, καὶ προτέρων ἀποθέμενοι ὑπόκεισιν, ὡς ὑπὲρ Βασιλέως ἀγωνίζονται τὴν νύκτα, ἐπρασσον ὅπως ἡ πόλις προδοθῇ Τριβαλοῖς. Κράλης γὰρ ἐδαμῶς ἐφείδετο χρημάτων, ἀλλὰ παρῆχε τε πολλὰ, καὶ πλείω ἐπηγγέλλετο. ὡς γὰρ ὁ ἄλλος μὲν πρὸς ἐργασίας ὁ ἀνὴρ φιλότιμος, μάλιστα δὲ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκης αἵρεσιν πάντα δεύτερα ἠγείτο, εἰς ὧς ὡς εἰ γένοιτο Κύριος τὴν πόλεως, τότε ἀναλωθέντα ἀναστήσει, καὶ μέρος καὶ μικρόν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐξείη πηλικαύτῳ πόλιν τὴν προκατειλημμένην τοσαύταις ἡσυχαις ἐπίσει. ἀφειδῶς οὖν ἐκ κενῶν τὰ χρήματα, τὰς τε Ζηλωτὰς, καὶ δι' ἐκείνων ἐκ οὐλίας ἐπεισε τῇ πολιτῇ αὐτῇ προσέχειν, ὥς καὶ ἀναφανδὸν ἐδικαιολόγου ὑπὲρ τῆς δεινῆς ἐκείνῳ προκαλεῖν βλάβειν τὰ μέγιστα δυναμένα, διὰ τὸ τὴν χώραν ἀπασαν ἔχειν ὑφ' αὐτὸν, καὶ δυνάσθαι πολιορκεῖν, καὶ ὠφελῆν ἐδέλονται εἰ προχωροῖεν, αὐτὸς τὸ Κράλης ἐκείνων ἐναγόντων περιεστρατοπεδεύετο καὶ ἐπολιόρκει ἀπρωτοσέβαστος τὸ ὄρων καὶ οἱ φιλορρώμαιοι τὴν πολιτῇ, ὥστε περιγίνεσθαι τὴν προδιδόντων ἥσαν δυνατοὶ διὰ τὴν ἐξωθεν ἐπικειμένην δυνάμιν, ἄλλως τε καὶ τὴν δῆμα πρὸς τὴν πολιορκίαν ἀχθόμενα, καὶ λύσιν οἰόμενα τὴν κενῶν τὴν ὑπὸ Τριβαλοῖς δαλείαν ἐσεῖσαι, ὥστε ὡς ἐχόντο τὴν πόλιν Ῥωμαίους ἔσαν πηλικαύτῳ ἀποστρεφθῆναι, καὶ αὐτὸς ἐκ ἀνδραπάδων μοῖρα δαλεῦεν τοῖς βαρβάροις. διὰ ταῦτα ἐδόντο βασιλέως, μὴ σφᾶς περιδεῖν, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐπιβοηθεῖν, ὡς εἰσω οὐλίγων ἡμερῶν εἰ μὴ ἐπικυροῖ, τὴν πόλεως ἀλωσομένης. τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι ἔγραφον. Βασιλεὺς δὲ, τό, τε τοιαύτης πόλεως κινδυνώσεως μηδεμίαν πρόνοιαν ποιήσασθαι, δεινὸν ἐδόκει, καὶ πρὸς τὸ τὴν δεδομένων ἀμελήσαντα, αὐτὸς ἐπὶ πολέμους ἐπέβαινε καὶ στρατηγίας, ἐδυσχέρανεν, ὁμῶς τὴν κοινὴν ὠφελείαν Ῥωμαίων καὶ ἰδίαν δούτεραν δέμῳ, αὐτὸς ἐπαρτεν, ὅπως μὴ ὑπόληται Θεσσαλονίκη. καὶ ἔγραφε μὲν ἐκεῖνοις, ἀνθίστασθαι τοῖς προδιδόνσι, καὶ μὴ ῥαθυμεῖν, ὡς ἐκ αὐτῶν τὴν βοήθειαν ὀξείαν ποιοσόμενα. ἐπεμπε δὲ καὶ πρὸς Ορχάνῳ τὸν γαμβρὸν πρεσβείαν. στρατιάν αὐτῶν πρὸς συμμαχίαν. ὁ δὲ αὐτίκα τὸν υἱὸν ἐκέλευε Σουλμάν δις μυριάδας ἰππέας ἔχοντα ἐπὶ Τριβαλοῦς συστρατεύσασθαι τῷ Βασιλεῖ. ὁ Βασιλεὺς δὲ βουλόμῃος καὶ Βασιλέα τὸν γαμβρὸν ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην ἐπάγεσθαι στρατίαν, ἐφώπλιζε τριήρεις ὡς ἀσφαλῶς ἐν αὐταῖς ἅμα ἐκεί-

νῦν εἰς Μακεδονίαν καταπλοῦσαν. ἥδη δὲ τὰς βαρβάρους
 ζήλοισι πᾶσι πρὸς τὸν νέον Βασιλέα, ὃς ῥαδίως ὑποκτενεύ-
 ται, εἰ γένοιτο ἐν ἐφικτῷ. Νόμος γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς βαρ-
 βαρικός πάντας τὸ πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀμφισβητήσονται ὑπο-
 κτινῶναι, καὶ μηδεμίαν φείδεσθαι μήτε ἡλικίας, μήτε
 συγγενείας. διὸ καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς μάλιστα τῇ Βασιλείᾳ τὴν
 εἰρήνην, καὶ τὸν νέον Βασιλέα Ελένην τὴν βασιλίδι συνοι-
 κεῖν, νομίσας ὁ Ορχάνης φίλα παρτίειν Βασιλεῖ τῷ κη-
 δεσῇ, εἰ ἔοικεν δὴ τινὶ τὸν νέον Βασιλέα ὑποκτείνειν, ἐκ-
 τομίαν τινὰ Μερτζιάνην προσαγορεύοντα, καὶ ἑτέρους ἐκ
 ὀλίγους ἔχοντα, ἐπὶ ῥάμῃ σώματος, καὶ ὀλολυγία παρ
 αὐτοῖς θαυμαζομένους ἐπεμπε, ὡς Βασιλέα. πρόφασιν
 μὲν ὡς ἀναγκαίων τινῶν πρεσβυσομένων πέρι, τῇ δ'
 ἀληθείᾳ, ἵν' εἰδυῖαι τὸν Βασιλέα τὸν νέον ὑποκτείνειν. ἀ-
 πιστεῖν δὲ ἔχρη, λογιζομένους, ὡς ἐκ ἑξῆς τοιαῦτα ἀκιν-
 δυνῶς πολλὰ ἐν μέσοις Ῥωμαίοις. ἔτος δὲ αὐτοῖς καὶ πρὸς
 ἀλλοφύλους μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς ὁμοφύλους τοιαῦτα
 παρτίειν, καὶ ἐκοντὶ τὸ θάνατον αἰρεῖσθαι ὑπὲρ τῶν πολέ-
 μιων τῶν σφετέρῳ θυμῷ ἀνελόντας, χάριν μεγίστην κατα-
 θέσθαι, καὶ παισὶ, καὶ τοῖς οἰκείοις τὸ ἐκεῖνα ὄνομα κατα-
 λιπεῖν, ὥσπερ δὴ καὶ ὁ Μερτζιάνης ἔτος, σαφές αὐτῷ εἰ-
 δὼς, ὅτι καὶ αὐτὸς ὑποθνήσκειται, ὅμως ὑφίστατο τὸ ἐπιχεί-
 ρησιν, ὅτι τὸ πρὸς τὸν Ορχάνην ὄνομα τὸ οἰκίαν σωτηρίαν
 καταπορεύσας. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακζυλὸς ἐπεὶ ἰδὼν
 νεοτὸν μνηστεύσας τὸν παῖδα ἐπιβελῶν, ἐκείνον μὲν ἐκέ-
 λδε μὴ χωρὶς αὐτὸν προβαίνειν Βασιλείαν μήτε νῦν, μήτ'
 ὕστερον, Βυζαντίῳ μάλιστα ἐκ τῶν βαρβάρων πρεσβέων ἐ-
 πιδημιούτων. Μερτζιάνην δὲ ταχέως τὸ ἀπέκτισιν ποι-
 ησάμενος ἐφ' οἷς ἐπρεσβόθεν, ἀπέπεμπε. ὅτι ταύτῃ οὕ-
 τῳ πρὸς τὸν νέον Βασιλέα τὸν βαρβάρων δυσμένειαν τὰς τριή-
 ρεις ἐφοπλίσας παρεσκευάζετο καὶ αὐτός. γνώμῃ δὲ εἰ-
 χον, ὡς νῦν μὲν ἔξ ἐφόδου κακουργήσαντες τὰ Τριβαλῶν,
 καὶ Θεσσαλονικῶν τὴν κινδυνῶν ἀπαλλάξαντες. ἥδη δὲ καὶ περὶ
 ἐκβολὰς τῶν φθινοπώρων ἡ ὥρα ἦν. ἔπειτα Βασιλέα μὲν τὸν
 νέον ἐκεῖσε καταλείπειν. αὐτὸς δὲ εἰς Βυζαντίον ἐπανελ-
 θὼν, καὶ παρασκευασάμενος τῇ χειμῶνος, καὶ μείζονος τὴν
 παρασκευῇ καὶ χρονίᾳ ἐπέλθειν. ἂν τῇ βασιλίδι
 Ἀννῇ οὐκ ἤρεσκε πάντα πασιν. ἀλλὰ ἐδεῖτο Βασιλέως, καὶ
 παρήκει, μὴ τὸν υἱὸν ἐκεῖσε καταλείπειν, ἀλλ' ἔχοντα ἐ-
 παναστρέφειν. δειδέναι δὲ ἔφασκεν καὶ μάλλον τὸν παῖδα τὸν
 ἡλικίαν ἔσαν εὐεξαπάτητον, ὅσον τὸν ἐπείων τὸν μοχθη-
 ρίαν καὶ τὸ ἐτοιμότητα πρὸς νεωτερισμὸς. ἂν φυλάττεσθαι
 παρήκει μὴ ὑπ' ἐκείνων ἐξαπατηθέντος τῇ νύκτι Βασιλέως
 τῶν αὐτῶν, καὶ πόλεμος μεταξὺ Ῥωμαίων ἐξαφθῇ, καὶ
 τοῖς πράγμασι, καὶ σφίσιν αὐτοῖς λυμνῶνται τὰ μέγισ-
 τα. Βασιλεὺς δὲ ἐπὶ τὴν τὴν παραινέσεως τὴν Βασιλίδι,
 ὡς ἀληθὲς καὶ δικαίως ἔσσης, ὅτι πρὸς αὐτὴν φιλίας ἄκρως
 ἐχομένης, καὶ κηδεμονίας τῇ κοινῇ, ὅτι παρήκει ὅτι αὐ-
 τὸς θάρρειν, ὡς καὶ τὸ εἰς Θεσσαλονικῶν ἐπιδημίαν,
 ὅ, τι αὐτὸν δοκοῖν μάλιστα λυσίτελεῖν ποιήσοντος. ἔδδ'
 ὅτι καὶ αὐτὴ μάλιστα τῇ ἀγαθῶν δοκεῖν Βασιλέα τὸν
 υἱὸν μόνον καταλείπειν μέλλοντα ἐπιπολὺ ἀπέσθαι
 αὐτῇ. ἀλλὰ νῦν μὲν ὥσπερ ἐφοδοῦν ποιεῖσθαι διὰ τὸν
 Θεσσαλονίκης κινδυνῶν ὅξω ὑποπτεύοντα. ὃν οὐχ
 ἡ ἀδυναμία τῇ ἐνοικουῶν μάλλον ἐπήγαγεν, ἢ ἡ
 μοχθηρία. ἐκεῖσε δὲ γυνόμενον, καὶ τὰς προδιδόντας
 τοῖς Τριβαλοῖς τὴν πόλιν ἐξελάσαντα. Βασιλέα μὲν
 τῇ πόλει καταλείπειν τῇ χειμῶνος κωλύσοντα τὰς προ-
 διδόντας, εἰ τινες ὑπολειφθεῖεν ἔτι. καὶ ὅτι δὴ κοινῇ
 παρόντος αὐτῇ βεβλήσονται αὐτὸν τε καὶ τὴν πόλιν προ-

cum eo navigaret. Non enim ignorabat, barbaros malevolentia in eum suffusos: & si eum possent adipisci, facile interempturos. Est siquidem apud eos immanis ista consuetudo, quemvis imperii æmulum occidere, & in eo nulli vel ætati, vel cognationi parcere. Hinc & principio statim pacis inter imperatores factæ, post Helenam imperatori juniore nuptam, opinatus Orchanes, gratum se facturum socero, si quo modo juniorem imperatorem jugularet, eunuchum quemdam Mertzianem vocabulo, & plures alios robore corporis, confidentiaque insignes misit: obtentu quidem legationis necessariæ: re ipsa, ut eum data occasione obtruncarent. Nec igitur fides huic narrationi deroganda est, quasi hæc in medio Romanorum citra periculum auderi non potuerint. Mos enim illis erat, non apud externos, & alienigenas modo, sed in sua item gente huiusmodi facinus designare, & sponte sua letho caput offerre: pro eo quod inimicum dynastæ suo trucidantes, gratiam inirent maximam, liberisque ac familiæ suæ benevolentiam illius, velut patrimonium quoddam relinquerent: quomodo nimirum etiam hic Mertzianes se cum sanguine pœnas expensurum, nihil dubitans, tamen conatum suscepit: & qua erat in Orchanem propensione, salutem suam prodidit. Imperator Cantacuzenus ubi infidias factas cognovit, adolescentem absque se numquam extra palatium prodire voluit, potissimum barbarorum legatis Byzantii versantibus: Mertzianem vero celeriter ad legationem dato responso dimisit. Ob hanc igitur erga juniorem imperatorem barbarorum malignitatem armatis in triremes impositis & ipse se comparabat. Habebat autem propositum, nunc quidem primo impetu Triballos obsidione depellere, & Thessalonicam discrimine liberare, jam enim & autumnus senescebat: deinde imperatorem juvenem ibi relinquere, ipse Byzantium redire, & per hyemem se instruere, atque cum majore ac diuturniore apparatu reverti: quod Augustæ Annæ nullo modo probabatur: rogabatque, & admonebat, ne filium ibi relinqueret: sed cum eo rediret: timere enim se non magis adolescentis ætatem fraudi opportunam: quam improbitatem occidentalium, & proclives ad res novandas animos, quæ cavere hortabatur, ne ab illis decepto juvene, seditio, & bella inter Romanos redintegrasset: quod & ipsis, & reipublicæ damnosissimum accideret. Imperator consilium imperatricis, ut verum ac iustum, & cum erga se amicitiae voluntatis, tum erga rempublicam sollicitudinis plenum laudare, jubereque bono esse animo. Putare se in primis conducibile, post adventum Thessalonicam filium illic solum relinquere, cum ipse diutius inde abfuturus sit. Et nunc quidem ceu impressionem faciendam, quandoquidem in gravi periculo civitas versari videatur, quod ei non tam infirmitas incolarum, quam perversitas attulerit: & se, cum ibi fuerit, expulsi, qui urbem Triballis prodere cogitassent, imperatorem juvenem ibidem per hyemem relinquentem, qui proditoribus, si qui superfuissent, obsistat. Non enim utique eo præsentē communi sententia, ut

vel scelestissimi sint, ipsum cum civitate hostibus tradituros. Vere ineunte, ubi & ipse cum majore apparatu advenit, tum jam Deo adjuvante non de Thessalonica solum, sed & de reliqua Macedonia, Thessalia & Acarnania (quas dum bellum gereretur, Triballi occuparint) ad eos verba facturum. Hac ratione Augustam, quod nitebatur, non admodum flexit.

διδόναι, καὶ εἰς ἄκρον μάλιστα ἐλάσσει μοχθηρίας. ἔπειτα ἅμα ἦρι μὲν πλείονος ἐπελθόντα τῆς παρασκευῆς καὶ αὐτῇ, τότε ἤδη Θεᾷ σωμαρομένη, ἐπεὶ Θεσσαλονίκης μόνον ποιήσεσθαι τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἄλλης Μακεδονίας καὶ Θετταλίας, καὶ Ἀκαρνανίας, ὅς ἔχουσιν οἱ Τριβαλοὶ καταχόντες ἐπὶ τῷ τῷ πολέμου χρόνῳ. τοιαύτοις μὲν δὴ λόγοις ἔπειθε τὴν Βασιλίσσαν, οὐ πάνυ πειδομένην.

CAPUT XVII.

Carvet Macedonia a direptionibus imperator. Tentat in transitu mœnia Anactoropolis. De ejus præfecto Alexio. Ejonem frustra oppugnat, naves incendit. Orchanes filium cum sociis revocat propter hostes. Persæ revertentes Mæsiam deprædantur. Filius Matthæus etiam redit. Humanitas præfecti Amphipolis in imperatorem. Persæ illi se jungunt. Thessalonice dissidium, & res ibi feliciter gesta.

IMPERATOR ut Persicas copias ad Hellepontum transmittere intellexit, paratis jam triremibus celeriter solvit, imperatorem juniorem secum ducens. Cumque in Hellesponto esset, eo in navibus relicto, ipse in continentem egressus, duces admonebat qua incederent, cavebatque diligenter, ne Macedoniam, suam mox futuram popularentur: sed cum Thessalonicam venissent, sibi curæ futurum, quatenus regionem hostium infestarent. Et Matthæum filium Romanas agentem copias, cum ducibus præire Thessalonicam barbaris iussit. Scopus autem illius erat, ut cum ibi in tuto imperatorem juniorem reliquisset, ipse cum Romanis, & barbaris in hostium provinciam irrumperet. Ubi igitur, ut videbatur, exercitum terrestrem recte constituit, triremibus in altum est provectus. Obiter porro atque in transitu Ejones urbis maritimæ in Thracia, quæ nunc Anactoropolis vocatur, mœnia tentavit, cui præerat quidam Alexius Bithynus, e vicino quodam, nomine Bellicoma oriundus, qui bello civili sub Apocauchio magno duce meruerat, & non parum diu uniremis prædatoriæ præfectum egerat. Post cujus necem, similiter ut alii, propter interregnum res novas moliens, non hanc urbem solum sibi subjecit, sed etiam Christopoli nocuit, quantum potuit, Thraciosque & Lemnios pressit, omnia a Romano imperio avellere, sibi que subjugare concupiscens. Quocirca descendens imperator, Ejonemque adortus, biduum aut triduum muros oppugnavit, nec Alexianis fortiter defendentibus, expugnavit: naves vero ad unam, & triremes piraticas, quibus Alexius utebatur, flammis combussit. Adhuc in illis locis moranti nuntiatur, Persas qui auxilio venerant, abiisse. Visum tunc compluribus, a Romanis quibusdam Persas ad discedendum incitatos: odio scilicet junioris imperatoris, ne Romanum imperium augeretur. Id autem secus erat, & omnimodis a vero aberrabat suspicio. Orchanes siquidem post exercitum in Thraciam trajectum, ut in occidentem pergeret, missis occulte ad filium Sulimanum litteris, reditum præ-

ΑΥΤΟΣ ὅτε ἐπύθετο τὴν Περσικὴν στρατιὰν τὴν ἑλ-
λήσποντον περαισμένην, καὶ αἱ τριήρεις παρεσκευ-
ασμέναι ἦσαν, ἀπέπλει καὶ τὰς νῆας, καὶ Βασιλέα τὸν νέον ἐ-
χων, καὶ γενόμενος ἐν Ἐλλησπόντῳ, Βασιλέα μὲν τὸν νέον κα-
τελίμπανεν ἐν τῇ τριήρεσιν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὴν ἡπειρὸν ἐξελ-
θὼν, συνεμίγνυτο τῇ στρατίᾳ τοῖς ἡγεμόσι καὶ παρήγει ἡ
χρὴ ποιεῖσθαι τὸ ὁδοιπορεῖν. ὁρνοῖαν τε ἐποίετο ἐκ ὀλί-
γων τῶν μὴ τῇ Μακεδονίᾳ ὁφειλόμεν αὐτῷ ἐπὶ πᾶσι
αὐτῶν ἐσομένων. ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς Θεσσαλονίκην ἀ-
φίκωντο, αὐτῷ μελήσειν ἡ χρὴ κακοῦ καὶ πολέμου. τὸ π
Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἐκέλευε τῇ Ρωμαίων ἔχοντα στρατιάν, μὲν
τῇ ἡγεμόνων ἡγεῖσθαι τοῖς βαρβάροις καὶ εἰς Θεσσαλονίκην
σκοπὸς δὲ ᾧ αὐτῷ, ὡς ἐκεῖ μὲν Βασιλέα τὸν νέον καταλεί-
ποντι ἐν ἀσφαλείᾳ, αὐτὸς δὲ Ρωμαίους, ἅμα καὶ βαρβάρους
ἄγων, εἰς τὸν πόλεμον ἐμβαλεῖν. τὰ μὲν ἐν καὶ τὴν ἡπειρῶτιν
στρατιάν δὲ διαθέμενος ὡς ἐδόκει, ἔπειτα ἀνήγετο ἐν τῇ τε-
ρήρεσιν. ὁ δὲ πᾶρεργον καὶ τὴν Ἡϊόνος πόλιν παραλίαν, ἡ
νῦν Ἀνατορόπολις καλεῖται, τῇ τειχῶν ἀπεπειρατο, ἥς ἦρ-
χεν Ἀλέξιος τις ἐκ Βιθυνίας ὠρμημένος, ἐκ κώμης τινὸς
Βελικώμης προσαγορευομένης ὅς καὶ τὸν πόλεμον χρόνον,
Ἀποκαύχῳ τῷ μεγάλῳ Δεσπὶ ἐμιδοφόρησεν ἐκ ὀλίγου
χρόνον μονήρης ἄρχων ληστρικῆς. ὕστερον δὲ μὲν ἐκεῖνα τε-
λόδ' ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως καὶ αὐτὸς ὅτε ἀναρχίαν ἐπὶ νεω-
τερισμῶν χωρήσας, καὶ τὴν Ἡϊόναν μόνον δὴ ταύτῃ αὐτῷ πε-
ριεποίησε κρατήσας, ἀλλὰ καὶ Χερσέπολιν ἐκάλε, ὅσα δυ-
νατὰ, καὶ Θασίοις καὶ Λημνίοις λυπηρὸς ᾧ, πάντα ὑφ' αὐ-
τῷ βελομήδους ποιεῖσθαι, καὶ τῇ Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ ὑποτέμ-
νειν. δι' αὐτὸ Βασιλεὺς καταπλέων ἐπέθετο τῇ Ἡϊόνι, καὶ τε-
χομαχίας ἐπὶ δύο καὶ τρισὶν ἡμέραις ἐποίησας, καὶ τὸ μὲν
τειχῶν ἥτων ὥσθι, τὸ περὶ Ἀλέξιον ἀμυνομένων κραται-
ῶς πλοῖα μὲν τοῖς ὅσιν αὐτῷ, καὶ μονήρης πεπραγίας, ὅς αὐτὸς
ἐχρήτο πρὸς ληστείας πάντα ἀνάλασσε πυρὶ. ἐπὶ δὲ αὐτῷ
περὶ ἐκεῖνα διατείνοντι τὰ μέρη, ἡγγέλλετο ὡς ἡ καὶ συμ-
μαχίαν ἀφικνεμένη ἀνασρέψει στρατιὰ Περσῶν. ἐδόκει
μὲν οὖν τότε τοῖς πολλοῖς ὑπὸ τινῶν Ρωμαίων τὰς Πέρσας
ἀναπεπεῖσθαι ἀνασρέφειν ἔχθρῃ τῇ πρὸς τὸν νέον Βασιλέα,
ὡς ἂν ἡ Ρωμαίων αὐξοίτο ἀρχή. τὸ δὲ ἐπὶ τοῖσιν αὐτοῖς, ἀλλὰ
παντὰ πασιν ἡμάρτανον οἱ ὑποπτόμενοι τὴν ἀληθείαν. Ὁρ-
χάνης δὲ μὲν τὸν τὴν στρατιάν εἰς τὴν Ὀράκην περαισθεῖσαν τὴν

Edit. Paris.
pag. 768.

ἡμῶν καὶ
τῶν ἄλλων

εἰς ἐσπέραν ἔχεσθαι ὁδὸν, γράμματα τῷ Ἰφί Σελιμάν ἐν ἀπορήτῳ πέμψας, ἐκέλευεν ἀνασφίρειν. ἐπείναι δὲ αὐτῷ τὸν ὁμόρων Περσῶν τὰς δυνατωτάτας, καὶ τὴν στρατιάν παρῆναι δέον, καὶ ἀμυνέσθαι τοῖς ἐπίεσιν. ἐκέλευε μὲν τοι μὴ κατὰ δῆλον Ρωμαίοις τὴν αἰτίαν τὴν ἀναχωρήσεως ποιεῖν, ἵνα μὴ ὁ Βασιλεὺς αὐτῷ ὀργίζοιτο, ἀλλὰ πλασάμηνον τινὰς αἰτίας ἀνασφίρειν. ὁ Σελιμάν ἐποίησεν ἡ αὐτῷ ὁ πατήρ προσέταττε, καὶ τινὰ πλασάμηνος μὴ ὄντα, ἐκ τῆς κατὰ τὸν Εὐβρον πόρεως πρὸς τὴν Μυσίαν ἐπὶ λεηλασίαν ἀπεχώρει· καὶ πληθεύσας βοσκημάτων ἐν ἀνδρώπων ἐλάσας αἰχμαλώτων ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἐπεραιώσατο. Ματθαῖος δὲ ὁ τῷ Βασιλέως υἱὸς ἐπεὶ μὴ τῇ Ρωμαίων μόνῃ στρατῷ δυνατὸς ἦν πρὸς Θεσσαλονικίῳ ἀπείναι διὰ πολέμιας ποταμῶν τε ἀενάων διιόντων ἐν τῷ μεταξὺ, καὶ ἐξ ῥάδιον τὴν πόρον παρεχομένων, καὶ Τριβαλῶν ἐνεδρόντων ὄντων δυνατωτέρων, ἢ κατὰ τὸν ἦγεν αὐτὸς Ρωμαίων στρατιάν, ἀνέσφριξε καὶ αὐτὸς, καὶ διέλυε τὸ στρατεύμα. Βασιλεὺς τε τῷ πατρὶ ἐδήλωσε τὴν αἰτίαν τὴν κωλύμενην. Βασιλεὺς δὲ ἠγανάκτει μὲν πρὸς τὰ συμβάντα, πρὸς τι δὲ λυσιτελέεσθαι ἐκ ἑχῶν τρέπεσθαι, ἐχώρει τὴν εἰς Θεσσαλονικίῳ ἐκ τῆς Ἡϊόνης ἄρας, καὶ τὴν νύκτα ἐκεῖνῳ ὥρμισατο ἐπὶ ἀγκυρῶν Ἀμφιπόλεως ἐγγὺς, ὑπὸ Τριβαλῶν κατεχομένης· ἥς ἐπεὶ ὅπου Μωραϊάνης Βασιλεὺς ἐς τὴν μάλισαν φίλος ὢν ἐκ τῆς πόρος αὐτῆς ἔλαττειβις· πρὸς δὲ ἀκατίαν ἐπιβάς νυκτὸς, ἀφίκετο εἰς ἀμφίπολιν ὁ Βασιλεὺς κρύφα, ἐν δειλέχθῃ. ὁ δὲ, τὰ τε πρὸς αὐτὸν εὖ διέθετο Βασιλεὺς ἐπαγγελάμηνος πάντα ποιήσας κατὰ γνώμην, καὶ τοῖς ἄλλοις Βασιλέως φίλοις ὑπέχετο ἔλαττεισθαι, ἵνα ἐν καιρῷ προσήκοντι χρήσιμοι ὀφείναι Βασιλεὺς, ἀπήγγελλε τε ὡς περὶ Στρυμόνα ἦεν ὥρμιζοντα δύο καὶ εἰκοσι Περσικαὶ ἐπὶ λεηλασίαν ἀφικόμεναι. Ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς τοιαῦτα ἐπὶ νυκτὸς ἔλαττειβις, πάλιν εἰς τὰς τειρήρας ἀπεχώρει, πρόνοιαν πολλὴν ποιέμενος τὴν μὴ φανερόν εἶναι διειλεγμένον τῷ Τριβαλῷ. ἅμα δὲ εὖ ἐπεμψεν ἐπὶ τῆς Πέρσης καὶ ἐκάλεσε ἐπὶ συμμαχίαν, οἱ δὲ παρήσαν ἐδὲν μετῴσαντες· ὅς ἄγων μετὰ τῇ τριήρεων ἀφίκετο εἰς Θεσσαλονικίῳ, εὖρε δὲ τὴν δῆμον ἐν τῇ Ζηλωτῇ πρὸς τὰς ἀρίστες ἔλαττεισθαι, καὶ κοινῇ κακῶς τὴν πόλιν ἐκ τῆς ἐξωθεν πολέμιων καὶ τῆς ἐνδον ἐπιβέλων ἔχουσαν. πάντα δὲ εὐθύς διέλυε τὰ δεινὰ ἐπιφανείας, καὶ ἡ πᾶσα πόλις ἐν ἑορταῖς ἦσαν, καὶ μετὰ πολλῆς εὐφροσύνης ὑπεδέχοντο τὴν Βασιλείαν. μικρὸν ὅμως ἐπιδημίαν, Καντακζυλὸς ὁ Βασιλεὺς ἐκκλησίαν πάνδημον ἐκ τῆς Θεσσαλονικέων συναθροίσας, περὶ τῆς συμβεβηκότος πρὸς αὐτὴν πολέμου τοῖς Ρωμαίοις διειλέχθη, ὡς ἐκ αὐτῆς παραχομένη τὰς αἰτίας, ἀλλὰ τὴν σεσυκοφαντικόν, καὶ περὶ τῆς αὐτοῖς Ζηλωτῇ, ὡς ἔτε πρότερον τὴν εἰς Βασιλείαν τὴν νέον ἕνεκα εὐνοίας τὴν πόλεμον κινεῖν πρὸς αὐτὴν, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ διαρπάξει τὰ τὰ ἐχόντων, ἀποροὶ ὄντες αὐτοὶ ὡς τὰ πολλὰ καὶ νυνὶ ἐδὲν ἦσαν παρὰ Τριβαλῶν χρηματίζόμενοι, καὶ Βασιλεὺς μόνον ὑπὲρ ἑαυτοῦ ἀγωνίζεσθαι ἰχυρίζοντο, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν πᾶσαν προδίδουσαν ἰδίας ὠφελείας ἕνεκα, καὶ ἀπεδείκνυν ἐκ πολλῶν, καὶ Βασιλεὺς τῷ νέῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι Ρωμαίοις, καὶ τοῖς πολίταις δύσους ἔλαττειβις· καὶ ἐκέλευε συλλαμβάνεσθαι τὰς μάλισαν ἐν λόγῳ, ὅς καὶ εἰς Βυζάντιον ἠγαγὲν ἐπανελθόν. τὰς δὲ ἄλλας, τὴν πόλεως ἐκέλευεν ἐξωθεῖσθαι· τὰς τε Τριβαλὰς τὴν περὶ τὴν πόλιν φρερίων ἐξήλαυνε, τὰς μὲν δραπέτους καὶ πρὸ τῆς συμβολῆς, ἐνίκα δὲ καὶ μάχαις, πέμπων στρατιάν· ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ καθάραν ἀπεδείκνυ τὴν χώραν πολέμιων. ἦσαν δὲ πρὶν Βασιλείαν ἦεν πᾶσαν τὴν ἐξω πυλῶν χώραν οἱ Τριβαλοὶ διανενημένοι.

cipiebat: se enim a vicinis & potentissimis Persarum dynastis invadi: ad quos profligandos iis copiis sibi opus sit. Jubebat item, ne reversionis causam Romanis indicaret, ne imperator sibi irascereetur; sed fingeret aliquid, atque ita rediret. Quæ præcepta patris sui agitans Sulimanus, Hebro transmissio in Mæsiam populatum abiit, & cum pecorum, hominumque magno numero in Asiam renavigavit. Matthæus, quoniam cum solis Romanis per hostes ire non poterat, perennibus etiam in medio fluviis haud facilem transitum concedentibus, & Triballis vias insidentibus, ac firmioribus multitudine, quam pro copiis Romanis, quas ducebat, etiam ipse reversus est, & exercitus dissipatus: patrique quid sibi obstitisset indicavit. Imperator hoc eventu stomachatus, cum, quid potius ageret, non haberet, Ejone Thessalonicam proficiscens, nocte illa prope Amphipolim, quam Triballi tenebant, jactis anchoris mansit. Eam Brajanus regebat, imperatori ob veterem consuetudinem conjunctissimus: ad quem noctu navigiolo clam venit, & cum eo sermonem habuit. Qui quod ad se attinebat, bene imperatori volens, omnia ex ejus complacito facturum, & cum aliis ejusdem amicis acturum recipiebat, ut opportuno tempore illi operam navarent: nuntiabatque, ad Strymonis ripas naves Persicas duas supra viginti populandi causa appullas. Imperator finito hoc nocturno colloquio, ad triremes revertit. cautione magna adhibita, ne cum Triballo congressus resciretur. Diluculo Persas ad auxilium invitat, qui sine mora advolant, cum iis Thessalonicam defertur, ubi populum & Zelotas ab optimatibus diffidentes invenit: & urbem tum ab externis hostibus, tum ab internis insidiatoribus afflictatam communiter. Verum omne malum adventu suo discussit, totaque civitas festum diem agens, & acclamationes ingeminans, imperatores læta suscepit. Secundum adventum Cantacuzenus vocato in concionem populo, de bello, quod contra se Romani movissent, disseruit: non sibi, sed sycophantis causam illius adscribendam: & de Zelotis ipsorum qui neque antea, quasi imperatori juniori studerent, arma in se movissent, sed ut locupletum facultates diriperent, ipsi plerique omnes egentes: & nunc nihilo minus Triballorum largitionibus corrupti: non imperatorem modo, pro quo se pugnuros affirmassent: sed & urbem totam propter compendium suum prodiderint. Ac multis argumentis demonstrabat, non solum imperatori juniori, sed universis quoque Romanis, & civibus inde ab initio malevolos extitisse: præcipuosque comprehendi imperabat, quos & Byzantium secum adduxit. Alios urbe fugari jussit: Triballos vero propugnaculis circum urbem expulit: alios per se fugientes, etiam ante conflictum: alios conferta manu: brevique spatio temporis regionem hostibus purgavit. Etenim antequam eo veniret, quidquid extra portas est agri, Triballi possidebant.

Edit. Paris.
pag. 769.

CAPUT XVI

Veneti opem contra Genuenses petunt, quos re infecta dimittit imperator. Damna data a Persis, antequam imperatori militarent. Pastorum princeps pro filio captivo rogat: cum eo pactum init imperator de scalis Berrhææ muris apponendis. Quomodo eam Crates muni-verit. Navium transitus in flumine impeditur, & æstu maris expeditur. Berrhæa capitur. Quid actum a militibus, præfectis, imperatore. Persæ permissu imperatoris, Crates regionem depredantur.

Edit. Paris.
pag. 770.

POSTMODUM quatuor triremibus Theſſalonicam Venetorum legatus, domi suæ vir nobilis Jacobus Bragadinus appellitur, qui senatus populique verbis imperatori promissa dat ingentia, si ipsis contra Genuenses ferat auxilium (erat enim permagnum inter eos subortum disfidium) precanturque, ut Byzantium re-
versus, arma secum in illos sumat: ex priore enim bello aliquas odii adversum Genuenses reliquias apud eum residere suspicabantur. Imperator abnegat: sibi cum Crate negotium esse, qui Romanis bello civili occupatis, non paucas urbes, & terrarum regiones imperio abstulerit. Legati pollicentes, Venetos illi rem cum Crate transacturos: cooptatum enim esse in eorum senatum: ac proinde necesse habere obtemperare, ne sic quidem persuaserunt: sed humaniter habiti, cum donis dimissi sunt. Ast barbari navibus una militantes, non tantum oras Macedoniæ maritimas populati erant, antequam imperatori se conjungerent: sed etiam in Bottiæam navigantes omnia direptionibus, & vastitate fœdaverant, in qua præter alios Marcelati cujusdam filium ceperant, pastorum quorundam principis, qui armenta boum Triballis Berrhæensibus pascabant, eratque imperatori notus: quippe qui quondam unus de ejus pastoribus fuisset. Qua re potissimum fretus, Theſſalonicam se contulit, & stratus ad ejus pedes, pro filio captivo rogavit. Imperator nescio quo instinctu hominem apprehendens, cum eo agit, ut si velit a barbaris filium recipere, in Berrhæa capienda operam sibi det: nullam aliam, quam ut noctu tantum scalas muris apponat. Barbarus conditionem perlubenter suscipit, & majora etiam præstiturum spondet, confirmatque, rem sibi haud difficilem fore. Nam se cum quibusdam aliis, Triballorum Berrhææ potentissimorum pascentem boves, inter binos muros urbis noctu mansitare: quibus nulla sit custodia, ut facile possit persuasis sociis imperatori gratificari. Sic barbarus cum eo pactus recedit, filii a Persis liberandi promissa secum auferens, si ad urbem occupandum operam viriliter contulisset. Jamque imperator ut Berrhæam noctu iret se comparabat, mandans navarchis, triremes instruerent, & barbaros simul ducentes, in fluvium quemdam perennem, non admodum Berrhæa procul manantem, ex composito venirent, ibique se expectarent. Ipse vero tum ex Theſſalonica præsidium, tum qui e Byzantio se sequentes, non paucos inde equos con-

pag. 771.

ΕΝ τῷ τῷ δὲ ἐκ Βενετίας πρὸς Βασιλέα τέτταρες ἀφίκοντο τριήρεις εἰς Θεσσαλονίκην, ἄγεσαι πρεσβευτὴν τῷ παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν Ἰακώβον Μπραγαδίνον· ὃς μεγάλα ἐπηγγέλλετο Βασιλεῖ ἐκ τῆς βαλῆς καὶ τῆς δῆμης Βενετίας, εἰ αὐτοῖς πρὸς τὰς ἐκ Γενναίας Λατίνους συμπολεμοῖν· κελίητο δ' αὐτοῖς διαφορά μεγίστη· ἐδέοντό τε εἰς Βυζάντιον ἐπανελθόντα πόλεμον αἰρεῖσθαι πρὸς ἐκείνους μετ' αὐτῶν. ὑπώπτοδον δ' ἐκ τῆς προτέρης πολέμῳ ἀπεχθῶς Βασιλέα πρὸς τὰς ἐκ Γενναίας Λατίνους διακείσθαι. Βασιλεὺς δὲ ἀπηγόρευεν αὐτοῖς τὴν συμμαχίαν, πρὸς Κράλῳ εἶναι φάμλος αὐτῶν τὸ λόγον, ὃς πόλεις τε καὶ ὀλίγας, καὶ γὰρ ἀφείλετο πολλὰ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας, αὐτὸν ὑπὸ τῆς ἐμφυλίου πολέμου πρὸς ἀλλήλους ἡχολημένον. τῇ δ' ἐπαγγελιομένον, ὃς διαθήσειν αὐτῶν τὰ καὶ Κράλῳ, γεγενῆσθαι δ' ἔνα τ' αὐτῶν βαλῆς, καὶ ἔχειν ἀνάγκην πείθεσθαι αὐτοῖς, ἐπειθετο καὶ ὅτι· ἄλλα δῶρα παραχῶν, καὶ φιλοφρονισμῶς, ἀπέπεμψεν. οἱ βάρβαροι δὲ οἱ τῆς ναυσὶ συστρατεύομενοι, καὶ μόνον τὰ καὶ Μακεδονίαν παράλια διήρπαζον, πρὶν γενέσθαι ὑπὸ Βασιλέα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν βοτταίαν περαισμένοι, πάντα ἐληίζοντο καὶ ἐκάκου· ἐν τῇ ἄλλῃς τε λιθραποδίσσαντο πολλὰς, καὶ τινος ὅσον Μαρζελάτα προσαγορευόμενος νομίων τινῶν ἐξάρχοντος, οἱ βοῶν ἐνεμον ἀγγέλλω τῇ καὶ τῇ Βέρροϊαν Τριβαλῶν, ὧν δὲ γνώριμος τῷ Βασιλεῖ, ἐκ τῆς αὐτῶν τελευτῶν νομάδων τὸ ἀρχαῖον ὦν· ὃ καὶ μᾶλλον πεπεισμένος, εἰς Θεσσαλονίκην ἦκε, καὶ εἶδετο περὶ τὰς οὐκ, πρὸ τῆς ποδῶν τῆς Βασιλέως κυλινδόμενος. Βασιλεὺς δὲ ὥσπερ ὑπὸ τινος κινημένος, τῷ ἀνθρώπῳ διελέγετο μόνον παραλαβὼν, ὥς εἰ βέλοιο ὑπὸ τῆς βαρβάρων τῆς οὐκ ἐλδοφερῶν, πρὸς τὴν Βέρροϊας αἰρεσιν συμπαράττειν· καὶ ἕτερον ἢ νυκτὸς μόνον κλίμακα τοῖς τείχεσιν ἐπιδέναι. ὁ βάρβαρος δὲ τὴν τῆς ἐπιχείρησιν ὑπὲρ χετο ποροθύμως, καὶ τὰ μεγάλα ἐπηγγέλλετο συμπαράξειν· ἔφασκε δὲ καὶ ῥαδίαν μάλιστα αὐτῶν εἶσθαι τῇ ἐπιχείρησιν, τῇ δὲ ἐν Βέρροϊα διωπατωτῶν Τριβαλῶν μετὰ τινῶν ἐτέρων νέμων βῆς, μετὰ τῶν δὲ οὐκ τειχῶν αὐλίζεσθαι τὴν πόλεως τῇ νύκτι· καὶ μηδεμίαν κατ' αὐτὰς εἶναι φυλακὴν, ὥς εἶναι ῥαδίον τὰς ἐταῖρας πείσανται, παράττειν Βασιλεῖ τὰ κατὰ γνώμην. Ο μὲν οὖν βάρβαρος ἔπειτα συμμαχίαν πρὸς Βασιλέα, ἀπεχώρει, ἐπαγγελιαμένη τῇ οὐκ ὑπὸ τῆς Περσῶν ἐλδοφερῶν, εἰ συμπαράξει τὰ διωπατὰ πρὸς τὴν Βέρροϊαν ἀλῶναι. Βασιλεὺς δὲ παρεσκεύαζετο, ὥς εἰς Βέρροϊαν ἀφικόμενος νυκτὸς, καὶ τὰς μὲν τελευτῶν ἐκέλευε τὰς ναυάρχους ἐφοπλίσαντας, ἄγοντας καὶ τὰς βαρβάρους, ἐπὶ τινὰ ποταμὸν τῷ αἰνῶνι καὶ πάντῃ πόρρω ῥέοντα Βέρροϊας, ἐκ συμμαχίας ἐλθεῖν, καὶ περιμένειν Βασιλέα· αὐτὸς δὲ τὴν Θεσσαλονίκης ἄγων στρατὸν, καὶ τῇ ἐκ Βυζαντίας ἐπομένῳ ἐκ ὀλίγης, αὐτῶν ἐπὶ πρὸς συμπο-

συμποροισαμένους, ἐκ τῆς ἡπείρου πρὸς Βέρροισιν ἐχώρει, Βασιλέα τὸν νέον ἐν Θεσσαλονίκῃ καταλιπών. Ἐν Βέρροισι δὲ καὶ πρότερον μὲν ἦσαν ἐκ ὀλίγων Τριβαλῶν ὑπὸ Κράλῃ κατοικισμένοι, ἐσρατιῶνται μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ δυνάτῃ, διὰ τε τῆς ἄλλης πόλεως δύφειαν. Ἐδένος δὲ τῆς ὅσα πόλιν διδασίμενα ποιεῖ ἐνδεῖ. Ἐξ δὲ τὸ μέγαλιν εἶναι, καὶ πολλὰς τὰς ἐνοικοῦντας ἔχειν, ἐδημάδῃ μόνον ὄχλον, ἀλλὰ καὶ στρατιώτας, καὶ ἐκ ὀλίγων τῶν συγκλητικῶν. ὧν τὰς πλείους μὲν, ἢ πάντας δὲ Κράλης ἐξήλασε καταχών, Ὁμῶς ἐτι τῆς Ἀποσασίας δεδιώς τὴν πόλεως, στρατιώτας τε γκατῶκισεν ἐκ ὀλίγων, καὶ τῇ παρ' αὐτῶν ἐπιφανῶν τινάς ἀκρόπολεις δὲ οἰκοδομήσας δύο, τῇ μὲν ἀπηρτισμένῃ πάντῃ, φρενὰ κατέχευε Γερμανῶν τὴν πρὸς τῇ Βασιλικῇ καλυμένην πύλῃ, ἡ λοιπὴ δὲ ἐνδεῖ ἐτι. Ἐξ δὲ ἀκρόπολις ἡ, ἀλλ' ὥσπερ μικρὰ πόλις ἐν μεγάλῃ. μέρος δὲ οὐκ ὀλίγον τῇ περιβάλλει τῇ πρώτης πόλεως ἀποτεμόμενος, διετείχιζεν ἐπὶ τῇ ἐνδον τὰς οἰκίας καὶ θαιρῶν, καὶ πύργους ἀνίστη ἐφ' ἐνὶ τῷ μεγίστῳ τρεῖς ἐλάσσας, καὶ τῶν καὶ τὰ μεσοπύργια τειχῶν τάχος σύμμετρον ἐχόντων, διπλᾶς ἐποίησε τὰς ἐπάλξεις, ἵν' εἰ δέοιτο, ἐφ' ἑτέρον ἵεναι ἐξ ἑτέρου, ῥαδίᾳ εἴη ἡ διεξαγωγή. καὶ εἰ συμβαίη τὴν ἀκρόπολιν ἀλῶναι, μηδὲν παραβλάπτειν οἱ φύλακες ὁμοίως ἀπὸ τε τῆς ἐξω καὶ τῆς ἐνδον πολεμίων. Ταύτῃ μὲν οὕτω τοιαύτῃ ἔσαν, ἐκ ἐφθασεν εἰς τέλος ἀγαγεῖν, ἀλλὰ τὰ προσήκοντος ὕψους ἀπελείποντο οἱ πύργοι ἐτι. Ἐξ δὲ τῇ τῶν εἰρημέτας αἰτίας, πολλοὶ Τριβαλῶν ἐνδιέτριβον Βέρροισι, Ἐξ δὲ αἰξίωμαχος στρατιά. Ἐπὶ δὲ τῇ Βασιλείᾳ ἐφοδοῦν ἐκ ὀλίγων ἐκ τῆς ἐν τῇ κάμεις κατοικισμένων συνηλθον. ὕψω πτόνουν δὲ καὶ αὐτοὶ Βασιλέα ἐπιχειρήσειν σφίσι, καὶ τῇ τῇ πόλεως ἐποιῶντο φυλακὴν καὶ ὑκτωρ, καὶ μετ' ἡμέραν οὐ ῥαθύμως. Ἐπαρεσκυδάζοντο πρὸς ἀμύναν, ὡς τις αὐτοῖς ἐπὶ. Ἐκαὶ Βασιλεὺς σαφές αὐτὰ εἰδώς, ἐφανερῶς ἐπεχείρει. ἦδει δὲ ἐξ δυνάτος ἐσόμενος τοσάυτας βίᾳ αἰρήσειν μετὰ τῇ τειχῶν ἀλλ' ἐπὶ κλοπῇ ἐχώρει μάλλον, ἐκ ὀλίγα καὶ τοῖς ἐγγχωρίοις πεποιθώς, ὡς συνηθόνται ἐπὶ τῆς πολεμίας ὡς αἰδωνταὶ ἐνδον ὄντα, καὶ συγκατεργάζονται αὐτῷ τῇ πόλεμον. Ὁ μὲν ἔν τῷ ποταμῷ πολλὰ ποιεῖ μὲρος τῇ μὴ κατάδηλος εἶναι Τριβαλοῖς ἐπιστρατεύων, ἡλθον ἐπὶ τῇ ποταμῷ καὶ τὸ σῶμα. αἱ τριήρεις δὲ ἔπω παρήσαν. γενόμενοι δὲ πρὸς τὸ σῶμα τῇ ποταμῷ, οἱ αὖ φιλεῖ συμβαίνειν, ὑπὸ τῇ τῇ θαλάττης καὶ τῇ ποταμῷ ἐξωθεμένης τῇ ἰλῦος προχωρῶνται καὶ τῇ εἰσβολῇ, ἡδυνάτων πρὸς τῇ δίοδον. καὶ μηχανῇ τοῖς ναυάρχοις ἐδεμίᾳ ἐξεδρεύσκειτο, ἀλλὰ μόνον ἡχθοντο τοιαύτης ἀρχέως ἀπολλυμένης. ἦδεν δὲ ἐξ δὲ Βασιλέα χωρὶς αὐτῶν ἐπιστρατεύονται Βέρροισι, ἀλλὰ ἅμα ἔω κατάδηλον γενόμενον, ἀναγκασθῆναι εἰς Θεσσαλονίκην ἀναστρέφειν. Βασιλεὺς τῇ ὁμοίως ἡγανάκτει ἐφιστῶς τῇ ποταμῷ, ὅτι μὴ παρήσαν αἱ τριήρεις. τῇ αἰτίαν δὲ τῇ ἀπολείφειν ἡγνόει, καὶ ἀπόλλυθαι τοιαύτῃ πρᾶξιν ὑπενόει καὶ αὐτὸς, εἰ ἐπιγένοιτο ἡμέρα. Ἐνὸς δὲ οἱ ἐν τῇ τριήρεσι περὶ τῇ ὅ, τι χρὴ πράττειν διηπόρουν, ἀφ' ὅσον πλημυρήσασα ἡ θαλάσσα, καὶ κυμίνασα ἐπὶ μικρὸν, ἡμέρῃ καὶ προσηνέει ῥοδίῳ παρέπεμπε τὰς ναῦς ἐπὶ τῇ ποταμῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ Βασιλεὺς συμμίξασαι, διηγύντο τὸ καὶ τῇ δὲ βασινίᾳ, ὡς ἐξ αἰσίων συμβεβηκός. Βασιλεὺς τε καὶ τῇ τύχῃ, ἀλλὰ προνοία θεῆς τῇ τοιαύτῃ συνεσχυάσθαι οἱ θεοὶ, μάλλον ἐπερρώσθη πρὸς τῇ πρᾶξιν, ὡς Θεῶν συναρμομένῃ καὶ τῇ τάχως εἶχε, τῇ ὅπλίταις, Ἐφίλως, Ἐτὸς βαρβάρους τῇ νεῶν ἐξαγαγῶν, ἐχώρει πρὸς Βέρροισιν ἀπεδῆ. ἐπὶ τῇ φυλακῇ τῇ νεῶν καταλιπὼν ὅσας ὥς

Paris III.

quisierant, ducens ex continente Berrhœam imperatore juniore Thessalonicæ relicto petebat. Berrhœæ autem, etsi jam antea multi degerent Triballi, a Cræle eo habitatum missi, non milites modo, verumetiam homines copiosi, tum propter cæteram commoditatem, (nihil siquidem eorum, quæ urbem aliquam beatam faciunt, illic deest.) tum quia ampla est, multisque incolis frequens, non plebeja solum turba, sed & militibus & optimatibus, quorum plures, vel omnes potius Cræles ea occupata expulit, nihilo minus adhuc ejus defectionem timens, non paucos milites, & nobiles aliquot ibi stabili sede collocarat. Arces porro construxit duas. Ac omnino quidem perfectæ, ad portam quæ dicitur, Germanos præfidiarios imposuit: altera etiamnum præsidio carebat: a non enim tam arx, quam parva urbs in magna erat. Parte enim non exigua de ambitu prioris urbis abscissa, muro eam discludebat, solo æquatis ædibus, & turres erigebat, post unam maximam tres minores, murorumque inter turres crassitudine illis respondentium duplicia propugnacula, seu pinnas faciebat, ut si opus foret, ab una in alteram facile commearent milites: & si arx forte caperetur, custodes ab hostibus æque intus, ac foris nihil læderentur. Hanc igitur arcem sic institutam ad finem perducere non potuit, sed conveniens altitudo turribus adhuc deerat. Propter causas igitur a me positas, magna & bellicosa Triballorum vis Berrhœam incolebat: & tunc propter infestum imperatoris adventum non pauci in vicis habitantes, quod & se invasum iri metuerent, eo confluerant, custodiebaturque urbs noctu, & interdum vigilant: & ad hostem propulsandum sese instruebant. Quæ cum & imp. exploratissime sciret, non aperte eos aggrediebatur, quod se ad tam multos expugnatione subigendos viribus imparem nosset: sed ad furta se convertebat potius, non parum & incolis confusus; nempe si se intus esse cognoverint, simul in hostes surreptuos, bellumque secum confecturos. Itaque magnopere studens, ne in Triballos ire nosceretur, ex compacto cum exercitu ad flumen venit. Triremes autem nondum aderant. Cum enim essent ad ostium fluminis, e mari atque e fluvio in modum aggeris aggesto luto (ut amat accidere) aditus ad transeundum obtineri non poterat: & navarchi ad naves expediendas nullam machinam inveniebant, tantumque occasionem talem rei bene gerendæ elabi dolebant. Sciebant quippe, nec imperatorem sine ipsis Berrhœam invasurum: sed diluculo agnitum, Thessalonicam repetere coactum iri. Imperator similiter ad fluvium consistens, nondum adeste triremes dolenter ferebat, causamque absentis ignorabat: & ne cæpta in nihilum caderent, si dies intervenisset, etiam ipse verebatur. Interea dum classarii hærent, quid agant, desubito exæstuans mare, & aliquamdiu fluctuans, naves placido, ac leni impetu in flumen promovet, citoque cum imperatore conjuncti, quam iniquo casu impediti fuissent, commemorabant. Imperator hæc non fortuna, sed divina providentia fieri existimans, ad negotium transigendum, ut Deo opitulante, confirmabatur: & quam celeriter licebat, cum gravi, levique armatura, & barbaris Berrhœam properabat:

Iiii

Edit. Paris.
pag. 772.

Edit. Paris.
pag. 773.

relictis ad custodiam triremium quot sufficere arbitrabatur. Euntē Merzelatus occurrens, ad festinandum acuebat, quod diceret, omnia se confecisse, & scalas faciendas fociis commisisse. Cum ab oppido propius abessent, imperator rursus Merzelatum mittit, visum, ecquid scalæ sint confectæ. Refert ille, nullas esse confectas. Imperator iterum ancipiti cogitatione turbari. Tum qui illi erant proximi aptare in sylvis trabes, altitudinem muri æquantes (una enim in expeditione versabantur Berrhæotarum primarii, a Cræle in exilium acti, magnanimitate, & fidentia nihil reliquis de imperatoris agmine concedentes, promptequē ad omnia præservientes, & ad patriam occupandam studium suum accommodantes) & quoniam clavi non suppetebant, funibus ex tabernaculo imperatoris usi, quaternas scalas brevi componere, quas cataphracti, & quidam levis armaturæ tollentes, Berrhæotis cum Merzelato ducibus, muris applicuerunt, oppidanis ad unum ignorantibus: ipsique primi, deinde utriusque armaturæ milites ascenderunt. Imperator ut suos intus esse comperit, divisis copiis, ipse Romanos, equites peditesque ducens ad scalas processit: barbaros cum reliquis Romanis arcem adoriri iussit: ut pluribus ex partibus invadentes, terrorem indigenis afferrent. Qui intus jam erant milites, primum quidem in quosdam custodes incidentes, eos comprehendebant, mortemque interminabantur, si vocem ederent. Deinde cum ad portam Opsicē jam venissent, alios custodes, eosdemque cives offenderunt, quos ad se juvandos, vestesque diffringendos hortati sunt. Dictum ac factum. Illi portis apertis imperatorem intromittunt. Qui optimum paucos apud portam secum retinens, alios introrsus ire, & cum Triballis hostibus dimicare iussit: ad quos perdendos soli incolæ sat multi erant. Ut enim intra mœnia imperatorem esse cognoverunt, acclamatione fausta eum prodente omnibus, statim in Triballos irruentes, facultates illorum diripiebant: & forte occurrentes capiebant. Triballi urbem captam animadvertentes, primum ad præfectos cum armis undique concurrerunt, ut eos defenderent, si possent: aut portis apud arcem apertis aufugerent. Barbaris autem extra arcem lætum vociferantibus, statim salute funditus desperata ab equis descendentes, cum liberis & uxoribus, cæteris neglectis, in arcem confugerunt. Cum porro multi essent præfecti militum, (triginta videlicet nobiles, habentes uxores, ac liberos, milites autem mille quingenti) quoniam arcis muri, & turrets nondum extremam manum acceperant; præfecti cum conjugibus, & filiis in unam turrim satis altam se abdiderunt: de militibus alii quidem mox comprehendebantur: alii in ædibus ab amicis occultabantur. Germani alteram arcem, quæ ad portam regiam erat, soli tuebantur: alia multitudo, operatorum, ut ferebatur, plus decem millia, ex tota Crælis provincia ad arcis ædificationem collecta, extra muros manens, ubi barbaros sensit, etiam tum trabibus magnis ad muros applicitis (lapidibus, reliquæque materiæ sursum attrahendæ videlicet) per eas in urbem scandentes servati sunt. Quam ut jam vi, ac virtute oc-

ἀρκέσειν. μεταξὺ δὲ πορεύομεν καὶ ὁ Μαρζελάτος παραγεγόμενος, ἐπίσπιδε πρὸς τὴν πορείαν. πάντα γὰρ αὐτῷ ἔφασκεν ῥηθῆναι, καὶ τοῖς ἐταίροις ἐπιτετραφέναι ἡ τὸ κλίματος κατεσκευάσθαι. Ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐκ ἁπώθεν τὸ πόλεως, Βασιλεὺς μὲν αὐτοῖς ἐπέμπε Μαρζελάτον ἰδεῖν, εἰ κατεσκευάσθαι κλίμαξ. ὁ δὲ ἐπαναστρέψας, μηδεμίαν ἔφασκε κατεσκευάσθαι κλίμακα, ἔτι πάλιν ὁ Βασιλεὺς, ἐν ὁπόροις ῥη. οἱ περὶ αὐτὸν δὲ ξύλα τεμόντες ἐκ τῆς λόχμης τῇ τείχει ἰσομήκη, συνεστρατεύοντο γὰρ Βερροῖων οἱ μάλιστα ἐν λόγῳ ὑπὸ Κράλῃ συγχαδούδεντες, πρὸς εὐφυλίαν καὶ τόλμαν ἐδένος λειπόμεινοι τῶν συνόντων Βασιλεῖ. οἱ καὶ μάλιστα προθύμως πρὸς πάντα ὑπὲρ ἑαυτῶν, ἔτι πρὸς τὴν πατρίδος ἐσπάρδαζον κατὰ λήληθιν, ἐπειδὴ ἦλθον ἐκ εὐπόρου, τοῖς ἐκ τῆς βασιλικῆς σκηνῆς χρυσάμενοι καλωδίῳις, κλίμακας κατεσκευάσαντες τέτταρας ἐν βραχεῖ, ὁπλίσται δὲ καὶ ἐκ τῶν φίλων ἄρματα αὐτὰς, Βερροῖων τῶν ἡγεμένων μὲν Μαρζελάτου, τοῖς τείχεσι προσήρυσσαν, μηδένος εἰδότος τῶν ἐνδον πολιτῶν. καὶ αὐτοὶ ἀνέβαινον πρῶτοι, ἔπειτα καὶ ἐκ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν φίλων. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἤδανετο ἐνδον ὄντας τὰς οἰκείας, αὐτίκα τὸ στρατόμαχον διήρει, ἔτι Ρωμαίους μὲν ἔχων αὐτοῖς ἰππέας καὶ πεζούς, ἐπὶ τὰς κλίμακας ἐχώρει. τὸ βαρβαρικὸν δὲ μὲν Ρωμαίων τῶν ἐπιλοίπων, ἐπὶ τῇ ἀκρόπολιν ἐκέλευε χωρεῖν, ὥστε καταπλήττειν πολλαχόθεν προσβαλόντας. οἱ ἐνδον δὲ γενόμενοι στρατιῶται μὲν φύλαξι τισὶ περιτυχόντες, συνελάμβανον, καὶ σιωπᾶν ἐκέλευον, ἢ ὑπέλθον ἀποκτείνειν. Ἐπειτα ἐλθόντες ἐπὶ πύλιν τὴν Ὀφικκιανὴν προσαγορευομένην, ἐτέρους ἐνέτυχον φύλαξι πολίταις, ὥς ἐκέλευον συμπράττειν σφίσι, καὶ καταγύναι τὰς μοχλὰς, θάπτον δὲ ἢ λόγος ἐκείνοι τὰς πύλας θάνοίξαντες, εἰσεδύχοντο Βασιλέα. ὁ δὲ τῇ ἀείρων ὀλίγας πρὸς ταῖς πύλαις καταχὼν περὶ αὐτὸν, τὰς ἄλλας ἐνδον ἐκέλευε χωρεῖν, καὶ συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις. τὰς δὲ, καὶ μόνοι ἦρχον διαφθεῖρειν οἱ ἐγχώριοι. ὥς γὰρ ἤδοντο ἐνδον ὄντα Βασιλέα, τὸ δὲ φημίας πᾶσι ποιεῖσθαι δῆλον, ἐπέθεντο αὐτίκα Τριβαλοῖς. καὶ τὰ, τε ἅντα διήρπαζον, καὶ συνελάμβανον εἰς περὶ τὴν πόλιν τινί. οἱ Τριβαλοὶ δὲ, ἐπεὶ ἤδανετο ἐλθόντες ἐκ Βερροῖων, πρῶτα μὲν ἐπὶ τὰς ἀρχοντας συνέθεον πανταχόθεν ὁπλισμένοι, ὥς ἡ ἀμυνόμενοι ἂν ἐξῇ, ἢ τὰς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν πύλας θάνοίξαντες ὑποδιδράσκοιεν. τῇ βαρβαρῶν δὲ ἀλαλαξάντων ἔξωθεν τὴν ἀκρόπολιν, αὐτίκα πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας ἀπογυνοῦντες τῇ ἰππῶν ἀποβαίνοντες, εἰσῆσαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, παῖδας καὶ γυναῖκας ἔχοντες, τῇ δὲ ἄλλων, ἐδέξατο λόγον ἐποιεῖντο ὄντων δὲ πολλῶν, τειρόμενοι γὰρ ἦσαν τῇ δὲ παρὶ δῶν ἅμα γυναιξὶ, καὶ τέκνοις, οἱ στρατιῶται πάντες ἦρχον, στρατιῶται δὲ πεντακῆσιοι καὶ χίλιοι, ἐπεὶ τὰ τὴν ἀκρόπολιν τείχη, καὶ οἱ πύργοι ἦσαν ἀτελεῖς, οἱ μὲν ἀρχόντες ἅμα γυναιξὶ, καὶ τέκνοις εἰς ἓνα τῶν πύργων ὕψος ἰκανῶς ἔχοντες εἰσῆσαν. τὸ δ' ἄλλο τῶν στρατιῶν πλῆθος, οἱ μὲν συνελάμβανον αὐτίκα. οἱ δὲ πρὸς τὰς οἰκίας κατεκρύπτοντο παρὰ τὰς φιλίας. οἱ Γερμανοὶ δὲ τῇ ἐτέρᾳ εἶχον ἀκρόπολιν κατὰ ἑαυτὰς, ἢ πρὸς τὴν βασιλικὴν καλυμένην πύλιν ῥη. ἄλλο δὲ τι πλῆθος ἀχθοφορέων, ὥς ἐλέγετο ὑπὲρ μυρίας ὄν, ἐκ πάσης τῆς ὑπὸ Κράλῃ γῆς ἡγεμένον ἐπὶ τῇ κοδομῶν τὴν ἀκρόπολιν ἔξω ἀνελίζομενον τειχῶν, ὥς ἤδανετο τὰς βαρβάρους, ἐπὶ δὲ δακῶν μεγάλων προσεληρυσμένων τοῖς τείχεσιν, ἐπὶ λίθων καὶ τῆς ἄλλης ὕλης ἀνολκύν, δι' αὐτῶν εἰσρύνοντες, διεσάθισαν ἐν τῇ πόλει. ὁ Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ ἤδανετο ἡδὴ κατὰ κράτος τὴν πόλιν ἐχομένην,

ἦν καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἀκρόπολιν εὐφημύμενος ὑπὸ τῆς
πολιτῆς καὶ προπεμπόμενος. γενόμενος ὅτε ἐκεῖ, πάντα μὲν
εὐρίσκειν ὑπὸ τῆς δῆμης, καὶ στρατῶς διηρησμένα. τὰς
βαρβάρους δὲ πέμψας ἐκώλυσε, μὴ εἰσελθεῖν ἐντὸς τῆς
πόλεως, ἵνα μή τι ὑπὸ αὐτῆς κακουργηθῇ, ὡς πολέμου τῆς
πόλεως ἐκλωκυίας. ἔπειτα τοῖς Τριβαλοῖς, τοῖς ἐν τῇ
πύργῳ ἐκείλῳ ἐξείναι δεξιὰν διδῶς, ὡς εἶδεν παρὰ
αὐτῆς πείσονται δεινόν. οἱ δ' αὐτίκα ἐξείοντες προσε-
κύνουσι πάντες ὃν τὸ φίλων ἦσαν. Γερμανοὶ δὲ ἀντεῖ-
χον πρὸς τὴν δῆμον τὰς ἐκ τῆς τεινέων ὀπλίτας μαχομέ-
νης ἄχρως ὁ Βασιλεὺς ἐγένετο ὁ πρὸς αὐτὴν, αὐτίκα δὲ καὶ
αὐτοὶ ἐκλιπόντες τὴν ἀκρόπολιν προσεχώρουν. ἦσαν δὲ
ἐκεῖνοι, οἱ μὲν Βασιλέως, ὅτε πρὸς Βέρροιας τὸ πρῶ-
τον ἦκε Κράλη προσάττοντος συνηστρατεύοντο, οἷς ὁ Βα-
σιλεὺς μεγάλας ἦδει χάριτας τὴν εἰς αὐτὴν εὐνοίας τότε.
καὶ ὃν ὑπέμειναν καὶ τοὶ ὑπὸ Κράλη κελεύόμενοι ἐκλι-
πεῖν αὐτὴν ἐν Θεσσαλονίῃ στρατεύοντες, ἀλλὰ ὁ τοὶ
πολλῶν κινδύνων περιχρόνων ὅμως ἄχρως Βέρροιας εἰ-
ποντο πορεύμενος. διὰ αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς, καὶ τοὶ αἰ-
χμαλώτοις γεγενημένοις ἡμέρας ἐχρήσατο καὶ προσωπῶς
καὶ ὅπλα παραχόμενος, καὶ ἵππους, ἐτι δὲ καὶ ἀργύριον
ποροῦν, ἀπέπεμπεν ἐπὶ Κράλῃ. τὰς δὲ ἄλλας στρα-
τιώτας ἅπαντας πλὴν τριάκοντα τῶν ἀρχόντων, ἡμφιε-
σμένους ἐκέλευε πέξῃ ἀναχωρεῖν εἰς τὴν οἰκίαν. οἱ δὲ
ἵπποι διηρησάμενοι ὑπὸ τῆς στρατῶς. καὶ τὸ ἄλλο πλῆ-
θος ἅπαν τὸ ἀχθοφορικὸν οἱ στρατιῶται μακρὰν τὴν πό-
λεως ἀπαγαγόντες, ἀπέλυον κελεύσαντος Βασιλέως,
ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν βαρβάρων διαρπαδῶσιν. οἱ τριάκον-
τα δὲ Βασιλέως ἐντίμως βηλομένους ὁπορεύοντες, ἐδεή-
θησαν κατέχευαι, ἵνα μὴ πρὸς τὴν σφέτερον δυνάμειν
δραβηθῶσιν, ὡς τὰ Βασιλέως ἡρημένοι, καὶ ἐκόντες ὄν-
τες δόξωσι σφᾶς τε παραδεωκέναι, καὶ τὴν πόλιν. μὲν
μικρὸν δὲ, οἱ μὲν ἀπῆσαν εἰς τὰς οἰκίας Βασιλέως
ἐπιτρέποντος, οἱ δ' ἐδόκου δαδιδράσκον. ἔνιοι δὲ
αὐτὴν ἀχθέντες εἰς Θεσσαλονίκην, ἐκεῖθεν ἀπεδίδρα-
σκον. καὶ ὃν ἐν δεσμωτηρίοις κατεκλείοντο, ἀλλ' ἐν μο-
ναστηρίοις ἀδέτοι μόνον ἐφρηνοῦντο. τοιαῦτα μὲν τὰ
πρὸς Βέρροιας συνωλέχθη κρείττα πάσης ἐλπίδος εὐ-
τυχικότος Βασιλέως, καὶ ὅτι ἡμέρα μὲν τῶν πολε-
μίων ἀναιματὶ κυρίως γεγενημένη. τὴν δὲ ἔδειξε ὃν εἶδεν
καὶ Ρωμαίων, καὶ Τριβαλῶν, πλὴν ἐνὸς βαρβάρου,
καὶ κείνου ὡς ἐλέγετο ὑπὸ Ρωμαίων ἀνηρημένον. οἱ βάρ-
βαροι ὅτε ἐπὶ ἐκ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως εἶδεν ἀπάνων-
το. καὶ ὃν εἶασεν ὁ Βασιλεὺς ἐντὸς γενέσθαι, τὴν
ὑποκειμένην Κράλῃ χώραν ἐδεήθησαν καταδραμεῖν, καὶ Βασιλέως ἐπιτρέψαντος, κατέδραμον τε, καὶ
λείαν ἤλασαν πολλὰ μάλιστ' ἐκ βοσκημάτων, ἀνδρώπων δὲ ὀλίγων. συνηρεφῶς ὃν ὄντος τὰ
τότε καὶ λοχμῶδες ῥαδίως διεδίδρασκον.

cupatam cognovit imperator, & ipse ad
arcem acclamante, ac deducente populo
profectus, ibi omnia & a plebe & a
militibus direpta invenit: misitque, &
barbaros urbis ingressu prohibuit, ne
quid ei, ut bello captis solet, nocere-
tur. Deinde Triballos, qui se in turrim
condiderant, exire iussit, data fide pu-
blica, nihil mali perpeffuros. Qui protin-
us egressi, omnes eum adorarunt: e-
rant siquidem amici omnes. At Ger-
mani populo, & qui ex triremibus vene-
rant, cataphractis resistebant, quoad im-
perator accessit: tum enim confestim arce
deserta se dediderunt. Atque hi ipsi illi
erant, quos ei primum Berrhoeam peten-
ti, Grales socios adjunxerat: quibus
tunc imperator magnas de benevolentia
gratias egit. Non enim quamvis id Cra-
les mandasset, Thessalonicae in castris
ipsum deseruerant: sed per media, mul-
taque discrimina usque Berrhoeam cupide
secuti fuerant. Qua de causa imperator,
etsi captivos benigne, & humaniter eos
habuit, & cum equis atque etiam cum
armis, donato viatico ad Cralem dimi-
sit. Caeteros milites omnes extra triginta
praefectos, contentos indumentis, pedi-
bus abire domum voluit: equi namque
ab exercitu direpti erant: reliquam collu-
viem, bajulorum nimirum, ac fossorum,
longius ab urbe, iussu imperatoris abdu-
ctam, ne a barbaris spoliarentur, mi-
lites dimiserunt. Cum autem & triginta
illos honorifice vellet dimittere, se re-
tineri rogaverunt, ne apud ipsorum prin-
cipem per calumniam accusarentur, se-
feque volentes cum urbe tradidisse vide-
rentur. Paulo post alii quidem domos
suas imperatoris permissu petiverunt: ali-
is fuga placuit: nonnulli Thessaloni-
cam ducti, inde fugiebant: nec enim
in carceribus concludebantur, sed in
monasteriis sine vinculis custodiebantur.
Talia apud Berrhoeam acciderunt, fe-
liciore imperatore quam sperari pote-
rat: & tot hostium uno die victore ac
domino, sine sanguine. Nemo enim
vel Romanus, vel Triballus occubuit:
unus barbarus a Romanis interemptus
narrabatur. Barbari, postquam ex urbe
capta nihil praedarum acquisierunt (nec
enim eos imperator sinebat ingredi,
subjectam Crali regionem ut sibi in-
cursare liceret oraverunt. Permitten-
te imperatore, vim maximam pecoris
homines paucos abegerunt, quod illi
opacis hac nemorosis locis facile eorum
manus effugerent.

Edit. Paris.
p. 774.

CAPUT XIX.

Edeffam proficiscitur imperator, quem spes fallit: Naturalis, & ab arte illius oppidi munitio. A cataphractis quibusdam ad oppugnationem incitatur, quibus obsequitur, eamque capit. Quid post captam ibi egerit. Deditio plurimum oppidulorum. In Servios expeditio, oppidi descriptio. Praefecto persuadetur, uti obsidionem toleret. Extra mœnia habitantes, se imperatori dedunt. Multi in oppido eidem favent: ejus oppugnatio. A nobilissimis urbibus, & ipsa Scopia, sede Cralis, accersitur, deditioque promittitur. A dynastis quoque ad-vocatur. Eorum duo ad eum transfugiunt. Thessalonicam regreditur.

Edit. Paris.
pag. 775.

IMPERATOR statu Berrhœensium rerum ex sententia formato, Edessam majore cum agmine, quam Berrhœam venerat, discessit: multi siquidem etiam Berrhœa se adjunxerant. Verumtamen non tantam in praesentibus copiis, quantum in civibus Edessenis praestantioribus urbis capiendae fiduciam reponebat, quos statim ad se defecturos, reliquosque secum tracturos confidebat. Cæterum res longe secus, omninoque adversus opinionem evenit. Nam & ipsi palam se inimicos profitebantur: & infirmam plebem eodem incitabant: ac stantes promuris, in imperatorem convitiis incurrebant, agentes, valdem imperitum esse, quod cum Crali longe majore cum exercitu sexdecim annis obsidenti, nihilque proficienti, se dedere noluerint, ipse parvo spatio cum tam pauxillo agmine eos domituros speraret. Imperator urbe se frustrari doluit, & oppugnationi mox desperavit: non solum quia natura, manumque munita esset (plusquam dimidiata enim lacu circumdata, hostibus inaccessa est: pars reliqua muris multo firmissimis, & vallis turribus, alicubi etiam praecipitiis, & vallibus imperviis cingitur) sed quia item non modica Triballorum manus eam praesidii causa infidebat: cui quatuor apud eos illustres praerant, quos cives potentiores ad juvabant strenue. Nihilo minus noctem ibi manendum, postridieque discedendum, nec in iis quae effici nequirent aggrediundis tempus conterendum statuit. In quam sententiam & proceres Romani omnes, & duces, ab experientia militari urbem inexpugnabilem judicantes iverunt. Nocturno quidam de gravi armatura, quae cum triremibus secuta fuerat, accedunt, quid de oppido cogitet, percunctantur. Imperator per simulationem vicissim quaerit, utrum probent, tentare mœnia, an discedere. Illi ad oppugnationem hortantur, & orant, ne propter Edessenorum perfidiam ab urbe armis subigenda desistat, siquidem subigi possit: suamque, & aliorum ex triremibus, quibus id persuasuri essent, promptam operam pollicentur. Imperator consilium illico arripiens, eos scalas comparare, duces bene manere militem in armis ad oppugnationem habere jubet. Ubi diluxit, copias digerit, & barbaros muris, juxta lacum admovet, unde urbs capi nullo modo poterat: ut si ea forte occuparetur, non haberent qua

pag. 776.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἐπεὶ τὰ καὶ Βέρροϊαν ἢ ἐβέλετο διόρει, Εδέσσην ἐπεσράτωσε, πλείους ἄγων, ἢ Βέρροϊαν ἐπιάων. ἐκ ὀλίγοι δὲ πρὸς τοῖς ἑσσι συνείποντο καὶ ἐν Βέρροϊας. ἔμιν τοι τοσούτων πρὸς τὴν αἵρεσιν τὴν πόλεως ἐδάρεται τῇ συνωσῇ στρατιᾷ, ὅσον Εδέσσην τοῖς δυνατοῖς, ὅς ᾤετο αὐτίκα προχωρήσειν, καὶ τὸ ἄλλο δῆμον πείσαντας. οἱ δὲ, ποιωντὶν ἅπαν ᾤφθησαν, ἢ περὶ τοῦ Βασιλέως. ἔμινον δὲ αὐτοὶ πολέμιοι ἦσαν φανερώς, ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον ἐπειδον, ἔσῳτες τε ὑπὸ τῶν τειχῶν ἀπέσκοπον εἰς Βασιλέα· πολλὰ αὐτῷ φάσκοντες καταγινώσκειν ἀπειρίαν, εἰ Κράλη μετὰ πολλὰ πλάσια στρατιᾶς ἐν ἐν καὶ δεκάεσσι πολιορκουῶτος, καὶ πλέον ἐδὲν ἀνείν δυνήδεντος ἐκ τῶν ὀπλων, εἰ μὴ ἐκόντες προσεχώρου, αὐτὸς ἤλπισεν ἐν βραχείᾳ περὶ γενήσεσθαι τοσούτους ἄγων. Βασιλεὺς δὲ, ἡχθετο μὲν πρὸς τὴν ἄποτυχίαν τῆς πόλεως. αὐτίκα τε ἀπεγινώσκετο τὸ τειχομαχεῖν, ἔμινον δὲ τὴν φυσικὴν ὀχυρότητα τὴν πόλεως, καὶ τὴν ἐκ τῶν τειχῶν, ὑπὲρ ἡμῶν δὲ ὕδασι περιχυζομένην, ἀπορσιτόν ἐστι πολέμοις δὲ τὴν λίμνην. τὸ δὲ ἐπίλοιπον, τείχεσιν ὀχυροτάτοις καὶ πύργους μεγάλους, ἐστὶ δὲ ὅσα καὶ κρημνοὶς καὶ φάραγγες ἀβάτοις περιέχεται, ἀλλ' ὅτι καὶ στρατιὰ ἐκ ὀλίγῃ καὶ ἐκ Τριβαλῶν ἐγκαθιδρυμένη πρὸς τὴν πόλιν φαρῶς ἔνεκα, ὧν ἦρχον τέτταρες τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν, οἱ σὺν ἡγωνίζοντο προθύμως καὶ τὴν πολὺν οἱ δυνατοί. ὁμῶς ἐδόκει τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀυλίσασθαι, εἰς τὴν ὕψιστον ἀναχωρεῖν, καὶ μὴ τρεῖς τὸν καιρὸν ἐπιχειρήσας ἀδυνατοῖς τὰ ἴσα δὲ καὶ τοῖς ἐν τέλει Ρωμαίων ἐδόκει πᾶσι, καὶ τὴν στρατιᾶς τοῖς ἡγεμόσιν. ἀδυνατῶν δὲ κακῆνοι ὑπενόουν τειχομαχίαν τὴν λήϊν τῆς πόλεως, ὅσον ἐκ τῆς καὶ τὰς μάχας πείρας. νυκτὸς δὲ ἐκ τῶν ὀπλιτῶν τινὲς οἱ εἰποντο Βασιλεῖ ἐκ τῶν τριήρων, προσελθόντες ἐπὶ πύργον Βασιλέως, εἰ τι σκέπτοιο περὶ τῆς πόλεως. τοῦ Βασιλέως, πρὸς εἰρηνείαν ἐρομένην, τί δ' αὖν αὐτοῖς δοκοῖν βέλτιον ἀποπειρᾶσθαι τῶν τειχῶν, ἢ ἀναχωρεῖν; αὐτοὶ μάχεσθαι παρήνουν, καὶ ἐδόντο, μὴ δὲ τὴν Εδέσσην ἄγνωμοσύνην ἀπολιπεῖν τὴν πόλιν ὀπλοῖς ἀλίσκῃσθαι ἔσαν δυνατῶν, αὐτοὶ τε ἐπηγγέλλοντο προθύμως ἀγωνεῖσθαι, ὅς τας ἄλλας τριηρίτας παρέξεν πείσαντες. αὐτίκα τε ἐφαίνετο ὁ Βασιλεὺς βέλτερος τῶν ὀπλῶν παραινέειν, καὶ ἐπένδον πρὸς τὴν τειχομαχίαν, ἐκέλευε τοῖς μὲν ὀπλίταις, κλίμακας κατασκευάζειν· τοῖς δὲ ἡγεμόσι τὴν στρατιᾶς ἅμα ἑω ἑφοπλίζειν, ὡς τειχομαχῆσοντας τὴν στρατιάν. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἦδη ἦν, διέταττε τὴν στρατιάν, καὶ τὸ μὲν βαρβαρικὸν, τοῖς καὶ τὴν λίμνην τείχεσιν ἐφίστην,

ὅθεν ἡ ἀδύνατον ἔλιν· ἵν' εἰ καὶ ἀλῶναι Εδεσσαν συμ-
βαίη, μὴ ἔχοιεν βάρβαροι ὅθεν εἰσελθόντες ἀποκτείνου-
εν τινάς· αὐτὸς δὲ τὸ κράτιστον ἔχων τῷ ὀπλιτῷ μετὰ τῷ
ὀπατρίδῳ, πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀντικαθίστατο, ὅθεν
τείχη τε ἦσαν καρτερώταται, καὶ Τριβαλῶν, καὶ τῷ Εδεσ-
σιῶν τὸ κράτιστον ἐφύρει. τὰς δὲ ἄλλας ἡγεμόνας μετὰ
τῷ ταγματῶν, τοῖς λοιποῖς τείχεσιν, ὡς ἕκαστος ἔτυ-
χεν ἀντικαθίστη, καὶ ἤρχοντο τειχομαχίας ἀρχομένης ὀ-
δύς ἡμέρας. ἐγένετο δὲ καρτερώτατη ἄχρι μέσης ἀνενδό-
τως. οἱ τε ἡνδοθεν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἡμύοντο καρτε-
ρῶς, καὶ οἱ ἔξωθεν τόλμης ἔργα, καὶ ἀνδρείας ἐπεδείκνυν-
το θαυμάσια, μάλιστα δὲ οἱ ὀπλίται, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς τριή-
ρων φίλοι, ἠφείδουσαν αὐτῶν. Ὁ Βασιλεὺς ἡνδρὺς
τῷ πρώτῳ ἀναθέντι τοῖς τείχεσι σημαίῳ, τέτταρας μνᾶς
ἀριστεῖον ἔσεσθαι χρυσίῳ. τρεῖς ἢ τῷ μετ' ἐκείνων ἀναβάν-
τι, ἑτῷ τρίτῳ δύο μετ' αὐτῆς. κατὰ μέσῳ ἡμέραν,
πολλῶν ἀπὸ τῆς ἡνδοθεν ἀμυνομένων τραυματιῶν γενομέ-
νων, ἐνίων ἢ καὶ ἀποθανόντων, τὰς τε κλίμακας προσή-
ρουν τοῖς τείχεσιν, ἀδρανῶς ἡδὴ τῆς ἡνδοθεν ἀμυνομένων,
καὶ τῇ πύλῃ τῆς ἀκροπόλεως πῦρ ὑψήπτον. θαυμάσιος
ἦ, ἐκείθεν τε καὶ ἀπὸ τῶν κλιμάκων εἰσεχέοντο, καὶ εἰχε-
το ἡ πόλις τῷ δὴ τὸ λεγόμενον κατάκρας. καὶ ὁ Βασιλεὺς,
ἐπεὶ κατ' αὐτὸν ἐγένετο ἡ ἄλωσις, ἔνδον γενόμενος, ἐκ
εἰς αὐτακτεῖν τὰς στρατιώτας, πλὴν τῆς πρώτης εἰσελ-
θόντων τινὰ μικρὰ ὠφελιθόντων. ἀπέθανε μὲν τοῖς τῷ
μετὰ Βασιλέως Ρωμαίων ἢ βαρβάρων ἐδὲ εἰς. τραυμα-
τίαι δὲ ἐγένοντο πολλοί· μετὰ δὲ τῇ ἄλωσιν ὁ Βασιλεὺς
τοὺς στρατιώτας ὅσοι ἦσαν Τριβαλοὶ, ἀπέλυσε πρὸς τὴν οἰ-
κίαν ἀνευ ἱππων. τέτταρας ἢ τοὺς ἡγεμόνας εἰχεν ἐν φρε-
σὶ, καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς τὰ Κράλη ἡρημένους ἐξήλασε τὴν
πόλεως. φρουρὰν τε πρὸς τὴν ἀκρὰν ἔλασεν ὀπλίτας καὶ
φίλους καταλιπὼν, καὶ ἡγεμόνα τῇ πόλει Λυζικὸν Γεώρ-
γιον κράτιστον δοκούντα τὰ πολέμια καὶ σινοῖον, εἰς Βέρ-
ροισιν ἐπανήει. προσεχώρουν δὲ ἑκάμαχαι τὰ περὶ Εδεσ-
σαν καὶ Βέρροισιν φρούρια καὶ αἱ πόλιναι, τὰ τε Σπαρίδο-
λα λεγόμενον, καὶ ἡ Πέτρα, καὶ ὁ Σωσκός, καὶ ἡ Δύρη,
ἔτι τε ὁ Οσροβός, καὶ τὰ Νότια. καὶ ἐκ τῷ Θερταλίας πο-
λυχνίων, τὸ Λυκοσόμιον λεγόμενον, καὶ τὸ Κασρίον. ἀ-
ναπαύλης ἢ μικρᾶς τινοῦς ὁ Βασιλεὺς, ἀξιώσας τὴν στρα-
τιάν, ἐξέστρεψεν αὐτοὺς καὶ Σερβίων. πόλις δὲ ταύ-
τα ἢ μικρὰ, ἐν μεθοείοις Βοττιαίας κειμένη, καὶ Θερ-
ταλίας· ἥς ἤρχε μετὰ τῇ ἄλλῃς Θερταλίας Πρεάλιμπος
τῷ παρὰ Κράλη διωκτῷ, ὅς μάλιστα ἐδόκει συνείσει καὶ
ὀπολμία, καὶ τῇ περὶ τὰ πολέμια τῷ ἄλλων προέχειν
ἐμπειρίᾳ. κεῖται δὲ ἡ πόλις ἐκείνη ἐπὶ τινοῦ ἀνάρτους τῆς
ὄρας προβολῆς ὀδύς ἐξάρχῃς αὐτῇ αὐτῆς μετεωροτέρᾳ
φαινομένη καὶ ὅσα ποιοῦντι. ἐπ' αὐτῇ τε τῇ ἀκρόρειαν κα-
ταλήγει τρισὶ ὁρεσὶ δεινῇσι διηρημένη, ὡς δοκεῖν ἐξω-
θεν, τρεῖς εἶναι πόλεις κειμένας ἐπαλλήλως. ἐκατέρω-
θεν τε φάραγγας περιβέβληται βαθείας. τὸ δ' ἀπὸ τῆς
πόλεως ἄχει τὰ ἐπιπέδα καὶ τὰ φάραγγων, ὅσον μάλιστα
οἱ κεῖσθαι ἐπιδέχεται, οἱ κίων πεπλήρωται καὶ ἀνθρώπων
καὶ τῷ πολλῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἀρίστων ἐκ τῆς πολιτῆς, καὶ
ἐκ τῆς στρατιῶς, οἱ ἦσαν ἐγχώριοι πολλοὶ τε καὶ ἀγαθοί.
ἦτε πόλις ἐπαλλήλως τὰς οἰκίας ἔχουσα ὅσα τὰ δόξα τὰ τόπος
δέσιν, ὀλίγας ἔχειν δοκεῖ οἰκίας πολυπόδας. οἱ κεῖται
δὲ τὰ μὲν δύο τμήματα ὑπὸ τῆς πολιτῆς· τὸ ἢ τὸν ἀκρὰ
ὄν, τὰ ἄρχοντι ἀνείται. ἐστὶ ἢ δυσπρόσοδος πανταχόθεν,
Πρεάλιμπος ἐν ὁρεσὶ βαθείαις, τὰ φάρων μὲν ἐκ ἐδέθῃς, ἐδὲ
τινος πρὸς ὁχυρότητα ἀσπίδος. ἦρεται δὲ ἡ
προσέσθαι φύσει· τοῖς πολιταῖς δὲ καὶ πᾶσι ἀπιστῶν, τὸ μὲν τῇ πόλιν οἰκούπων παῖδας, ἑ
χρήματα,

ingressi aliquos trucidarent : ipse vero
cum robore, cataphractis scilicet, ac
nobilibus ad arcem se applicuit, ubi mu-
ri validissimi, & Triballorum, Edeffe-
norumque flos : alios duces cum ordini-
bus suis ad alias mœnium partes, ut
cuique fors cecidit, adhibuit, cœptaque
cum die oppugnatio est, & certatum si-
ne remissione usque ad meridiem acerrime.
Oppidani enim de muris præliaban-
tur fortiter, & qui foris oppugnabant,
imperterritæ virtutis documenta dabant
eximia : præcipue autem qui e triremi-
bus gravis, & levis armaturæ erant,
corporibus suis minime parcebant. Im-
perator etenim ei qui primus in muros ve-
xillum defixisset, præmium virtutis qua-
tuor minas, seu libras auri, ternas secun-
do, binas tertio præconis voce promise-
rat. Meridie multis ex propugnatoribus
vulneratis, aliquot etiam interfectis, &
scalas muris affixerunt, languidius jam
oppidanis resistentibus : & portæ arcis i-
gnem subjecerunt : qua consumpta, in-
de, & per scalas se infuderunt, a obtine-
baturque urbs, ut dicitur, funditus. Im-
perator ea capta non est passus milites
turbatis ordinibus ad prædā discurre-
re, præter eos, qui primi introruperant, &
quæsticulum sibi fecerant. Ex Romanis,
& imperatoriis multi vulnerati sunt : ne-
mo tamen occubuit : milites Triballi ad
unum sine equis ad suos dimissis. Qua-
tuor præsidii duces, & ex civibus Cralis
factores expulit : pro arce defendenda du-
centos, partim gravis, partim levis ar-
maturæ reliquit : urbis præfectum Geor-
gium Lyzicum, virum bello fortissimum,
ac prudentem designavit, atque ita Ber-
rhœam repetiit. Citra Martem quoque
accesserunt circum Edeffam, & Ber-
rhœam castella & oppidula, nempe hæc,
Staridola, Petra, Soscus, Deura, Stro-
bus, Notia : & ex oppidulis Thessaliæ
Lycostomium, Castrum. Aliquanta re-
quie exercitui concessa, imperator rursus
expeditionem contra Servios suscepit.
Urbs hæc non parva, ad confinia Boe-
tiæ, & Thessaliæ jacet : cui & reliquæ
Thessaliæ Præalimpus e proceribus Cra-
lis præerat, qui prudentia, fortitudine,
exercitatione bellica supra cæteros excel-
lere videbatur. Ædificata est super mon-
tis ardua prominentia, statimque a prin-
cipio semetipsa altior, sicut est, acceden-
ti apparet. In ipso autem jugo montis de-
finit, triplici muro distincta & intersepta,
ut foris existimes tria esse oppida, aliud
post aliud. Utrinque vallibus profundis
circumdatur. Quod patet ab urbe spatii
usque ad planitiem, & ad valles, qua ha-
bitari potest, ædibus & incolis, non ple-
beis modo, sed & optimatibus ac militi-
bus domesticis multis, atque strenuis ple-
num est. Ipsa urbs propter loci positio-
nem sursum succedentes domo habens,
paucas ædes cum multis contignationibus
videtur habere. Ejus duæ partes inferio-
res a civibus incoluntur : tertia, quæ ea-
dem arx est, præfecto relinquitur. Est au-
tem undequaque accessu, oppugnatuque
difficilis. Illic Prealimpus sedens fossis,
ac munitionibus non egebat, cum huic
rei natura providisset. Et is civibus ma-
gnopere diffidens, eorum liberos, uxo-
res, & rem familiarem in secundum,
ἐκ πάντων ῥαδίᾳ πρὸς τειχομαχίαν. ἦ ὁ
ἦρεται δὲ ἡ

Edit. Paris.
pag. 777.

Edit. Paris.
pag. 778.

seu medium septum sevocabat, viros omnes in ultimam, seu infimam urbem expellebat: mandans, uti imperatorem, si invaderet, a se, liberisque suis propularent: ipse mediæ illi urbi, in qua conjuges cum prolibus erant, præsidium e Triballis imponebat, quos supra quingentos habere dicebatur. Habitantes autem extra muros, neque in urbem ingredi sinebat, neque filios eorum cum uxoribus recipiebat: sed pro ædibus stantes pugnare jubebat, loco pene inaccessio, & adorientibus difficillimo. Sic igitur ille ad obsidionem excipiendam se comparabat. Rumor vagabatur, invitum in urbe retineri, malleque vitandæ pugnae ad urbes Thessaliæ profugere. Contra sui eum ab hac mente deducebant: quod si ea urbe potiretur imperator, tota quoque Thessalia pro certo potiturum. Quibus obsequens, obsidionem sustinuit. Imperator, postquam castra propius urbem movit, primum quidem milites, paucis secum remanentibus, prædatum dimisit: prædam opimam Romani, barbarique similiter, & ex circumjacentibus vicis retulerunt. Postea vicinius accedentes, oppugnationi se accingebant. Qui de Serviis extra oppidum habitabant, impressionem hostium metuentes, & Triballis eos intra mœnia non admittentibus, & quia insuper ab imperatore haud erant alieni, omnes consensu in ejus se potestatem tradiderunt, ac milites hospitio receperunt. Qui in urbe erant, ipsi quoque partibus ejusdem vehementer adhærebant: tamen propter uxores, ac liberos, qui in medio tenebantur, necessario Triballis auscultabant. Tertio die parati muros indigenis præcipue allicientibus, & capi urbem posse affirmantibus oppugnant. Sed quia non undecumque licebat invadere, locis ut plurimum duris, & asperis, ubi maxime dabatur ascensus, florem ipsum sagittariorum constituens imperator propugnatores propellere jubet. Alii testudine facta ad muros ruunt, eosque perfodientes penetrant: contigitque intra domum mœnibus hærentem, hominibus vacuam veniri, per quam cum se in urbem immisuri essent, domina domus casu ingressa, oppidumque captum advertens, elato clamore propugnantes convocat. Illi extemplo accurrunt, fodientesque jaculis a muro depellunt. Cumque in ipso potissimum fervore certamini imber effusus caderet, manus illa a pugna destitit, atque in castra recessit: quando simul adversus imbrem, & hostem dimicare non poterat, tuto supra muros stantem, cum ipsi fallentibus vestigiis toties in lutum prolaberentur. Imperator quoque primum impetum fuisse irritum cernens, & armis cogi posse desperans, & propter imbrem, atque hyemem continuare obsidionem non valens, Berrhœam reddiit: quem suburbani Serviorum præcipui omnes præter paucos, cum liberis & uxoribus, de facultatibus suis non plus habentes, quam asportare secum poterant, secuti sunt. Neque id faciebant ob amorem erga imperatorem tantummodo: sed quod etiam a Triballis, si eis amplius subessent, defectionis suæ præmia parum bona exspectabant. Adhuc agente apud Berrhœam imperatore ex nobilissimis urbibus, quæ antiquitus Romanis parebant, jamque diu Triballis servierant, veniebant qui clam colloquerentur, rogarentque ad se veni-

ἢ γυναῖκας εἰς τὸ δούτερον ἡγετίχισμα ἀνελάμβανε. τὰς ἀνδρας δὲ πάντας ἐξήλαυνεν ἐπὶ τὸ τρίτον, καὶ ἐκέλευεν ἀμυνέσθαι Βασιλέα ἐπιόντα ὑπὲρ σφῶν καὶ τέκνων. αὐτὸς δὲ τὴν ἀκρὰν κατεῖχε, καὶ τῷ δούτερῳ ἡγετίχισματι, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ παῖδες ἦσαν, φρερὰν ἐπέσκησε Τριβαλικήν, σιωπῶσα ὅδ' αὐτῷ ὑπὲρ πεντακοσίων, ὡς ἐλέγετο. τὰς μὲν τοὶ τῶν τειχῶν οἰκῶντας ἔξω, ἔτ' αὐτὰς εἰς εἰς τὴν πόλιν εἰσέναι, ἔτε παῖδας εἰσεδέχετο καὶ γυναῖκας· ἀλλ' ἐκέλευε πρὸς τοὺς οἰκῶντας ἐξώτας μαχεῖσθαι, δυσπρόσοδον τὸν τῆς χωρὶς, καὶ χαλεπωτάτην τοῖς ἐπιστοῖν. ἔτι μὲν ἐν ἐκείνῳ παρεσκευάσθη πρὸς τὴν πολιορκίαν. ἐλέγετο δὲ καὶ ὡς ἄκων καταχευεῖν πρὸς τὴν πόλιν. μᾶλλον δὲ ἐβέλετο φυγομαχεῖν ἐπὶ τὰς τῆς Θεσσαλίας πόλεις· οἱ συνόντες δὲ παρήνουν μὴ τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν ὡς εἰ ταύτης περιγένοιτο, καὶ Θεσσαλίαν πᾶσαν κατέξοντος Βασιλέως ἀσφαλῶς. οἷς περὶ πόλιν ὑπέμενε τὴν πολιορκίαν. Βασίλειος δὲ ἐπεὶ ἐγγὺς τῆς πόλεως ἐστρατοπεδούετο, πρῶτον μὲν ἐπὶ ληλασίᾳ ἐπεμπε τὴν στρατιάν, ὀλίγους ἐν τῇ στρατοπέδῳ καταχών· καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς Σερβίων καὶ τῆς περιειμένων κωμῶν πολλὰ λείαν ἄγοντες ἐπαυήκον Ῥωμαῖοι καὶ ἡ βάρβαροι ὁμοίως. ἔπειτα ἐγγύτερον γυνόμηναι, παρεσκευάζοντο πρὸς τὴν τειχομαχίαν. οἱ ἐπὶ τῆς ἔξω Σερβίων συνοικίας, τὴν τε Βασιλέως δεδοικότες ἐφοδον, καὶ τῶν Τριβαλῶν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ προσδεχομένων, ἄλλως τε καὶ τὰ Βασιλέως μᾶλλον ἡρημένοι, κοινῇ τε πάντες ἐκ συνθήματος προσεχώρουν Βασιλεῖ, καὶ τὴν στρατιάν ἐδέχοντο, καὶ ἐξένιζον ἐπὶ τοῖς οἰκῶν. οἱ δὲ ἐνδον, καὶ αὐτοὶ μὲν τὰ Βασιλέως μάλιστα ἡρώωντο, ἐχομένων δὲ τῶν παίδων καὶ τῶν γυναικῶν, ἀναγκάως προσείχον Τριβαλοῖς. εἰς τρίτην δὲ ἡμέραν παρασκευασάμενοι ἐτειχομάχου, καὶ τῶν ἐγγυχιῶν μάλιστα ἐφελκομένων, καὶ ἐκ ἀδυνάτου ἐπαγγελλομένων τὴν παράληψιν. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ πρυτανίᾳ ἐξῆλθον προσβάλλειν ἀποκρότων, ὡς ἐπιπλεῖσον καὶ σκληρῶν τῶν τόπων ὄντων, ἐνθα μάλιστα ἐξῆλθον προσβαίνειν τὸ κράτιστον τῶν τοξοτῶν ἐπιστήσας ὁ Βασίλειος, ἐκέλευε τοὺς τόξους χρῆσθαι, ἵνα ἀνείργειν τὰς ἀμυνομένας. ἄλλοι δὲ ἀσπίδας ὑποδύωτες, προσέβαλλον τε τοῖς τείχεσι, καὶ διώρυκτον. ἔτυχε δὲ τὸ διόρυγμα, ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι κενῆς ἀνδρώπων. Ἐπεὶ δὲ ἤδη διωρόντο, ἵνα ἐμέλθον εἰσέναι, ἡ τῆς οἰκίας δεσπόστρια ἐκείνης καὶ τύχῃ εἰσελθούσα, καὶ ἀλίσκομένη τὴν πόλιν αἰδομένη, βοή τε ἐχρήματο, καὶ συνεικάλει τὰς ἀμυνομένας. Οἱ δὲ παρήσαν ἅμα τῷ αἰδέσθαι, ἵνα τὰς διορύκτοντας βάλλοντες, ἀφίσκων τὰς τειχῶν. ἅμα δὲ καὶ ὁ μὲν ῥαγδαίως ἐπενωγμένων ἐν αὐτῇ μάλιστα τῆς μάχης τῇ ἀκμῇ, ἢ τε ἄλλῃ στρατιᾷ ἐπέπαυτο καὶ ἀνεχώρει πρὸς τὸ στρατόπεδον· οὐ δυναμένη πρὸς τοὺς ὁμβροὺς ὁμῶς καὶ πολεμίους μαχεῖσθαι ἀσφαλῶς ἐξώτας ἐπὶ τῇ τειχῇ, αὐτοὶ διολιθαίνοντες τὰ πολλὰ πρὸς τὴν πύλιν, καὶ ὁ Βασίλειος ἐπεὶ διημάρτανε τῆς πόλεως πρὸς τὴν πρῶτὴν ἐπιχείρησιν, τότε βιάζεσθαι τοὺς ὅπλους ἀπογνῆναι, καὶ πρὸς τὸ πολιορκεῖν διὰ τῶν ὁμβρῶν, καὶ τὸν χειμῶνα ἀδυνάτως ἔχων, αὐτοὺς ἀνέσρεφεν εἰς Βέρροια. εἰπόντο δὲ ὅτι ἐκ τῆς ἔξω Σερβίων συνοικίας πλὴν ὀλίγων πάντες, ὅσοι μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν ἅμα γυναῖξιν καὶ τέκνοις, ὀλίγα ἔχοντες ἐκ τῆς οὐσίας, ὅσα φέρειν ἦσαν δυνατοί. ἢ μόνον δὲ τὴν πρὸς Βασιλέα δύνασιν, ἀλλ' ὅτι καὶ ἐκ Τριβαλῶν ἐδὲν δὲ τὴν ἀποστασίαν ἠλπίσαν ἐπιεικέως εἰ γένοιτο ἐπ' αὐτοῖς. ἔτι δὲ ἐν Βέρροια Βασιλέως ἡγετίχιστος, ἐκ τῆς μάλιστα ἐπιστήμων πόλεων αἱ Ῥωμαῖοι μὲν ἦσαν ὑπήκοοι τῷ ἀρχαῖον, χρόνον δὲ ἐδούλευσαν οὐκ

ὀλίγον Τριβαλοῖς, ἦγον διαλεγόμενοι κρύφα, ἔδω-
 μνοι ἦκεν παρ' αὐτῆς, ὡς εἰσδεξόμενοι ἐμβαλόντες
 Τριβαλὸς. ἡ μόνον δὲ ἐκ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐξ
 αὐτῆς Σκοπιᾶς, ἡ δοκεῖ Βασίλεια Κράλη εἶναι ἀ-
 πό τῆς Βασιλείας τῆς πρώτης τῆς Παλαιολόγων Μιχα-
 ῆλ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐκτετμημένη, πρὸς βίαν ἦγον
 ἀναφανδὸν ἀπὸ τῆς πόλεως κοινῇ Βασιλείᾳ καλοῦν-
 τες ἦκεν ἐπ' αὐτῆς, ὡς παραδώσοντες τὴν πόλιν.
 Ὁ Κράλης δὲ ἐπὶ Παίονας ἐσρατευμένος τότε, ὡς ἐ-
 πύθετο Βασιλείᾳ ἐπιόντα, καὶ τοὶ στρατιᾶν πλείους
 περὶ αὐτὸν ἠθροισμένους ἔχων, ἀντικαθίσταται πρὸς
 Βασιλείᾳ ἐκ ἐξάρρει· ἀλλὰ πάντα προέμμενος ἐβέλε-
 το φυγομαχεῖν. ὅθεν ἔτι Σκοπιᾶς πολιτῶν πρεσ-
 βόταμένων πρὸς αὐτὸν, καὶ τῆς ἐφοδῶν ἀπαγγελόν-
 των Βασιλείᾳ καὶ δεομένων βοηθεῖν, πρῶτα μὲν ἐλ-
 πίδας παρήχεται ὡς βοηθήσων, ἂν ἐπίωσιν αὐ-
 τοῖς Ῥωμαῖοι. ὡς δὲ μᾶλλον προσέπιπτον αἰφῆμαι
 φοβερώτεραι τῶν ἐπιόντων Ῥωμαίων, ἔβαρβάρων,
 φανερώς ἀπέπεισε τὴν ἐπικρατίαν τοῖς ἐκ τῆς Σκοπι-
 ᾶς· ἐκέλευε τε σῶζειν ἑαυτὸς ὡς ἂν οἱοί τῳ εἴναι·
 αὐτὸν δὲ μὴ δυνάσθαι τὸ νῦν ἔχον ἦκεν πρὸς αὐ-
 τῆς. οἱ βελούδαμοι κοινῇ, ἔτι πολλῆς ἀνοίας εἶ-
 ναι κρίναντες ἀντικαθίσταται οἷς ὁ σφῶν δυνάστης
 ποσαύτῳ ἔχων δυνάμιν ἐκ ἐτόλμα, ἦκεν πρὸς Βα-
 σιλίᾳ, καὶ τὴν πόλιν παρεδίδουσαν πρὶν διαφθαρεῖ-
 ναι. ὕστερον δὲ ἐπεὶ οἱ φόβοι διελύοντο, ἐπὶ δι-
 κῶν καταστάντες ὑπὸ Κράλη, καὶ διωκόμενοι ἄποστα-
 σίας, ῥᾶν ἀπελύσαντο τὰ ἐγκλήματα, τῆ παρ'
 αὐτοῖς Ἀρχιεπισκόπου διαιωῦτος· ὅς ἐπεφθίξετο
 αὐτὸς μηδὲν ἠδικηκέναι, εἰ ἐπικυρεῖν μὴ βελομέ-
 να Κράλη, ἀλλὰ καὶ παραινοῦντος σῶζειν ἑαυτὸς,
 σωεῖται τε, ἅμα καὶ σωτήρια σφίσιν ἐβελούσαντο,
 δαλούειν τοῖς δυνατωτέροις φημισάμενοι. Οὕτω πᾶσαι
 πόλεις κατεσείσθησαν τῷ φόβῳ τότε, καὶ προχωρεῖν
 ἐβέλοντο ἐκῆσαι Βασιλεῖ, πρὶν ἀναρπαδῶναι. ἔχ-
 αὶ πόλεις ἢ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς Τριβαλῶν οἱ δυνα-
 τώτατοι, καὶ πρῶτον δὲ πρὸς Βασιλείᾳ διακεί-
 μενοι, καὶ μᾶλλον ὑπ' ἐκείνης ἡρημένοι βασιλεύεσθαι,
 τότε καὶ μᾶλλον ὑπὸ δέας κρύφα διελέγοντο, καὶ πα-
 ρώξωνον ἦκεν ἐπὶ σφᾶς, ὡς πάντων τὰ δυνατὰ βε-
 λησομένων συνεργεῖν, ἦγον δὲ καὶ αὐτόμολοι δύο ἐξ
 αὐτῶν. ὧν ἑτέρος τῆς μάχης ἡ ἐπιφανὴς καὶ γέ-
 νος προσήκων Κράλη Χλάπαινος ἀνομασμένος, στρα-
 τίαν τε ἔχων ὑφ' ἑαυτὸν ἐκ δυνάμεων καὶ πολλὴν
 περὶ αὐτὸν· ὁ λοιπὸς δὲ ἡ τῶν πάντων περιδοξῶν
 ἡ. πλὴν κακῆτος ἀρχῆς τῆς πόλεως ἐγκειμεν-
 μένος, καὶ στρατοπέδων ἡγεμονίας ὄνομα Τολιδλα-
 βος. καὶ ἅμφω δὲ ἐκ τῶν ἄλλων δυνατῶν λόγους ἐκ-
 μίζον πρὸς Βασιλείᾳ, ὡς ἡ ἐπὶ Κράλη, καὶ αὐ-
 τοῖς συμπολεμήσασιν ἄποστάντες. Βασιλεῖ δὲ ἀξιο-
 μαχὸν στρατὸν ἐκ ἔχοντι, οὐκ ἐδόκει δεῖν ταῖς ἀ-
 ποστασίαις διαρροῦντα μόνον, ἑαυτὸν εἰς τοὺς κιν-
 δύνους εἰσάγειν· ἀλλὰ παρασκευασάμενον, ἐπιστρα-
 τεύειν ἐπικαίρως. Τότε δὲ ἄρχοντα ἐν Βερρόια δι-
 πλοβατίζων τὸν πρωτοβερσιάρχην καταλιπὼν,
 παραγμάτων τε δυσκολίας, καὶ μεταβολαῖς εἰδόμενος
 ταῖς τε κατὰ Θεσσαλίαν προχωρησάσαις, Νικηφόρον ἐπισήσας τῆς * Σαραντῶν, ἐπατίσθη-
 ζεν εἰς Θεσσαλονίκην.

ret, eiectionis Triballis illum susceptu-
 ros. Nec ex aliis dumtaxat urbibus,
 verum etiam ex ipsa Scopia, quæ Cra-
 lis regia putatur, quam Michael ex
 Palæologis primus imperator a Roma-
 no imperio separavit, legati palam
 urbis nomine venerunt, eum ad se in
 deditionem accipiendos invitantes. Nam
 Crates, qui tunc in Pæonias moverat,
 ut imperatorem adventasse audivit,
 quamquam haberet copias ingentes,
 non se illi audebat opponere: sed om-
 nia ducens in minimis conflictum vo-
 lebat declinare. Unde etiam cum
 Scopiæ cives legatione missa imperato-
 rem infestis signis ad se tendere nuntias-
 sent, auxiliumque poposcissent, pri-
 mum quidem spem faciebat, si Roma-
 ni ipsos adorirentur. Ut autem fama
 de adventantibus Romanis, barbaris-
 que increbuit, terroremque duplicavit,
 manifeste opem Scopiensibus negavit:
 hortans, ut semetipsos pro viribus de-
 fenserent: se in præsentia ad eos ve-
 nire non posse. Illi communi consilio
 magnæ dementiæ tribuendum statuen-
 tes, illis resistere, quibuscum eorum
 princeps cum tanto exercitu bellare non
 auderet, ad imperatorem adeunt, ur-
 bisque, antequam duriora experian-
 tur, deditionem faciunt. Postmodum
 sedato timore in iudicium a Crate vo-
 cati, & defectionis accusati, facile cri-
 men refutarunt, archiepiscopo eorum
 cognoscente, qui eos nihil adversus æqui-
 tatem patravisse pronuntiavit, si Cra-
 le nolente succurrere, sed hortante,
 ut seipsos tuerentur, illi prudenter si-
 bi, ac salutariter consulentes, po-
 tentioribus parere constituerint. Adeo
 tunc omnes urbes percussæ, ultro,
 priusquam diriperentur, imperatoris
 esse cupiebant. Nec urbes solum,
 sed etiam Triballorum potentissimi,
 qui antea imperatori fuissent amici,
 & ei subesse maluissent, tunc etiam
 magis volebant: sed ob metum secre-
 to cum eo agebant, & ad se illum
 allecebant, omnes quantam possent,
 opem eidem allaturi. Venerunt & duo
 ex ipsis transfugæ, quorum alter illu-
 strissimus e Cralis familia, Chlapæ-
 nus nomine, manum sub se non con-
 temnendam habebat, & divitiis pol-
 lebat: alter non valde clarus, ta-
 men & ille urbium præfecturas gesserat,
 exercitusque duxerat, Tolisthlabus
 appellatus. Atque hi cæterorum dy-
 nastarum sententiam, decretumque af-
 ferebant, si Cratem invaderet, ar-
 mis suppetias laturos. Imperatori pa-
 res ad confingendum copias non haben-
 ti, visum, non oportere fretum de-
 fectionibus tantummodo periculum su-
 bire: sed instructum pro opportuni-
 tate in hostem ire. Ac tunc qui-
 dem præfectum Berrhææ Diplobatæ-
 zen protovestiarius ad rerum difficul-
 tates, & conversiones scientem ac-
 commodare consilia, & ad pugnam
 interritum relinquens, iis autem qui e
 Thracia accesserant, Nicephorum Ta-
 rentinum præficiens, Thessalonicam re-
 gressus est.

Edit. Paris.
 pag. 779.

* Sic MS.

CAPUT XX.

Edit. Paris.
pag. 780.

*Gynæceastrum movet. Id occupare præfectorum rationibus motus differt. Eiusdem præfecti perfidia. Legatio Cralis ad imperatorem expostulatoria. Ad Thessalonicam ad colloquium ex pacto conveniunt. Crates beneficia exprobrat: & pro ini-quo, ingratoque imperatorem accusat. Qui suam defensionem cum eximia ho-
stis prædicatione conjungit. Laudatur etiam ejus uxor Helena: ipsum Cratem
hujus belli auctorem esse ostendit, juxta id, quod Plautus ait: Vitium quod
de me prædicas, id tibi est. Monet ad extremum officii, & minas adnectit.*

PAULO post cum equitatu, pedita-
tuque, & genero expeditionis socio
Gynæceastrum abit. Castellum est mu-
nitissimum, ab Andronico juniore im-
peratore ab ipsis fundamentis exedifica-
tum, unius pene diei itinere Thessalo-
nica distans. Id cum aliis captum a
Triballis tenebatur, & ex iis, atque e
Romanis dedititiis præsidarios habebat.
Bessus præfectus adventu imperatoris co-
gnito, timens ne vi caperetur, per nun-
tium sponte ad eum se transiturum pro-
misit. a Fidei autem faciendæ, & quas
de collo suspensas gestabat, sacras reli-
quias adjecit: & tantum non juravit,
castellum sese traditurum. Imperator
optimum fore ratus, nullis dimicatio-
nibus, ac cædibus id recipere, Bessum
accerfit. Ut in castra venit, sacramen-
to quidem confirmat, ad eum se defice-
re, castellumque dedere: precatur tam-
en, ne in præsens aut ipse ingredia-
tur, aut præsidium inducat: suas enim
facultates, & maximas, & locis disjun-
ctas Triballis diripientibus amissurum:
& Cratem odio incensum, cognatos at-
que domesticos suos funditus perditurum:
sed exspectato die quinto decimo, do-
nec propinquos & opes suas collegerit,
sic demum illud occupet. His impera-
tor, juramento præsertim accedente
persuassus, Thessalonicam repetit. Bes-
sus jurata exequens, & propinquos, ac
pecora, resque alias e Triballis cogens,
Thessalonicam non pauca, suæ in im-
peratorem propensionis, pactique serva-
ti indicium mittit. Crates ut accepit
tantum e Romanis atque barbaris col-
lectum exercitum e continente rever-
sum, & imperatorem triremibus so-
lis, cum barbaris peditibus non ita
multis Thessalonicam profectum, Ber-
rhæamque & Edessam, & b alia oppi-
dula complura cepisse, sese confirmans,
cum copiis non magnis, imperatoris
tamen longe majoribus Thessalonicam
contendit. Et Bessus quidem cum mi-
litibus suis, pactorum, & juramenti ob-
litus, statim illi se jungit. Crates Thes-
salonicæ appropinquans, legationem ad
imperatorem mittit, eique ingratum a-
nimum exprobrat, quod acceptorum
beneficiorum immemor, tempore ad-
juvante urbes suas oppugnavit, ejectis-
que præditiis occupavit, & facultati-
bus non modicis spoliavit, secus quam
debuerit. Debuisse autem recordan-
tem sua merita sacrosanctam servare a-
micitiam. Et quia contra fas egerit, se
illum reprehendere, putareque repre-
hensum poiein, ἀλλὰ τῶν εἰς αὐτὸν γεγενημένων ὑπομνημονεύοντα, τὴν φιλίαν διασώζειν πρὸς αὐ-
τόν. Επεὶ δὲ ἂ μὴ εἰδείργασο, καταγορεῖν μὲν αὐτὸν, οἰεῖσθαι δὲ καὶ πάντα ὄντιον ἀναλύεσθαι δὲ
ὄντων

pag. 781.

META μικρὸν δὲ τὴν τεῖπιπικλῶν, καὶ τὴν πεζῶν
δυνάμιν ἀναλαβὼν, ἔχων καὶ Βασιλέα τὴν γαμ-
βρὸν συστρατεύμενον, ἐπεστράτευσεν Γυναικοκαστρῷ. ὁ
φρῆριον ἐστὶ καρτερώτατον ὑπὸ Βασιλέως Ἀνδρονίκου τὴν
οἰκοδομηθεὶν αὐταῖς κρηπίσιν, ἡμέρας ὁδὸς μῆκος ἔλατ-
τον ἀφ' ἐπὶ Θεσσαλονίκης. εἶχετο δὲ ὑπὸ Τριβαλῶν μὲν
τὴν ἄλλῃ αὐτοῦ ἐλόντων. ἐκ ὀλίγα τε ἔβλαπτε Θεσσαλο-
νίκῃ, στρατιὰν ἔκ τε Ρωμαίων καὶ προσκεχωρηκότων, καὶ
Τριβαλῶν ἔχων ἐγκαθιδρυμένῃ. * Βέλκος ὁ τὸ φρῆριον * Sic MS.
ἀρχων, ὡς ἐπύθετο Βασιλέα ἐπὶ ὄντα, τοῖς ὅπλοις δει-
σας μὴ ἀλῶν, πέμψας ἐπηγγέλλετο προσχωρεῖν ἐκὼν.
πίστεως δὲ ἕνεκα, ἔτα ὅν κόλποις ἄγρια παρείχετο. Ὀρ-
κας μόνον ὑπὲρ τῆς τὸ φρῆριον ἐγχειρίσειν παρεχόμενος
Βασιλεῖ τε ἐδόκει βέλτιστον τὸ φρῆριον ἔχειν ἀντὶ φόρων καὶ
κινδύνων. ἐκέλευε τε Βέλκον ἦεν παρ' αὐτόν. Επεὶ δὲ
ἦκε πρὸς τὸ στρατόπεδον πρὸς Βασιλέα, ὅρκας μὲν παρεί-
χετο ἐπὶ τῷ Βασιλεῖ τε αὐτὸν προσχωρεῖν, καὶ τὸ φρῆριον
παράδιδόναι. εἰδέτο δὲ μὴ τὸν νῦν ἔχον ἢ αὐτὸν εἰσεῖναι,
ἢ φρερὰν εἰσάγειν. τὴν τε γὰρ εἰσὶν αὐτῷ πλείστων ἔσαν
καὶ διεσπασμένην ἀπολειδομένην ὑπὸ Τριβαλῶν διαρπαδῆ-
σαν, καὶ τὰς συγγενεῖς αὐτῷ καὶ οἰκείας, Κράλῃ ἀρδῇ διαφ-
θερεῖν δεῖ. τὴν πρὸς αὐτὸν ἀπέχθειαν, ἀλλὰ περιμένοντα ἡ-
μέρας πεντεκαίδεκα, ἄχρις ἂν οἰκείας τε καὶ χρήματα με-
ταπέμψηται, ἔτα τὸ φρῆριον παραλαμβάνειν. Τέτοις
μὲν οὖν ὁ Βασιλεὺς πειθεῖς, καὶ ὅρκας ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις
ἐκείνῃ παραχομένῃ, ἀνέστρεψε εἰς Θεσσαλονίκην. Βέλ-
κος δὲ τὰ ὁμωμοσμένα δῆδεν ἐκ πληρῶν, τὰς τε οἰκείους
ἐκ Τριβαλῶν μετεπέμπετο, καὶ βοσκήματα καὶ τὰ ἄλλα πε-
ριστάνα ἐπέμπε τε καὶ εἰς Θεσσαλονίκην ἐκ ὀλίγα, δειγ-
ματὶ πρὸς Βασιλέα δυνάσας καὶ τῆς φυλακῆς τὴν σωθῆναι.
Κράλης δὲ ἡδὴ πεπυσμένος, ὡς ἡ μὲν ἐκ τῆς ἡπείρου στρα-
τὴ καὶ Ρωμαίων, καὶ βαρβάρων τοσαύτη ἔσα ἀναστρέψει,
Βασιλεὺς δὲ τὴν εἰρήσιν μόναις καὶ βαρβάροις πεζοῖς ὀλί-
γοις ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς Θεσσαλονίκην Βέρροϊαν τε εἶλε, καὶ Ε-
δεσαν, καὶ ἄλλας πόλιν καὶ ἐκ ὀλίγας, ἀνεθάρσυνε τε, καὶ
στρατιὰν ἀναλαβὼν ἐπορεύετο μὲν, πολὺ δὲ ὁμῶς ὑπερέ-
χασαν τῆς Βασιλέως, ἡλαυνε σπερδὴ ἐπὶ Θεσσαλονίκην.
καὶ Βέλκος μὲν αὐτὴν ὑπ' ἐκείνον ἦν, καὶ συνεστράτευτο
μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῷ, τὴν πρὸς Βασιλέα σωθῆναι, καὶ ὅρκων
ἀμνημονήσας. Κράλης δὲ ἐγγὺς γενόμενος Θεσσαλονίκης,
προσβέειν ἐπέμπε πρὸς Βασιλέα, ἔπρωτα μὲν ὠνείδι-
ζε τὴν εἰς αὐτὸν ἀγνωμοσύνην, ὅτι ἀμνημονήσας ὧν δὲ
ὑπ' αὐτῷ πρότερον πεπόνθει, καὶ τυχὼν αὐτῷ ταῖς
πόλιν ἐπιστρατεύσει, καὶ τὰς φρερῆνας καταχοίηεν
βαλῶν, καὶ χρημάτων ὑπερβήσας ἐκ ὀλίγων, ἀνε-
στρέψει πρὸς αὐτόν. Επεὶ δὲ ἂ μὴ εἰδείργασο, καταγορεῖν μὲν αὐτὸν, οἰεῖσθαι δὲ καὶ πάντα ὄντιον ἀναλύεσθαι δὲ
ὄντων

ὄντων τῶν γεγενημένων, βέλειται μάλιστα αὐτὸν, εἴ γε καὶ αὐτῷ δοκοίη, ἀλλήλοις σωελθεῖν, καὶ διαλεχθέντας περὶ τῶν διαφορῶν, συμβάσεις θέσθαι, καὶ τὸν πόλεμον καταθέσθαι ἀνανεωσαμένους τὰς σπονδὰς, καὶ τὴν εἰρήνην. τοιαῦτα μὲν ἐπὶ σβόλῃ οὐ Κράτης, Βασιλεὺς τε ἐδόκει βέλτιστα, καὶ συνέθεντο ἡμέραν ῥητῶν, ἐν ᾗ ἔδει γυνομένους ἐν ταυτῇ, λύειν τὰς διαφορὰς σπονδὰς θεμένους. ἐπιστάσης τε τῆς προδεσμίας, οἱ τε Βασιλεῖς ἀμφοτέρωι ὅξινεσαν ὠπλισμένοι, καὶ οἱ, συνόντες. Κράτης τε ὁμοίως μὲν τῶν περὶ αὐτῶν ὠπλισμένοι ὄντες, ἦγον ἐγγὺς Θεσσαλονίκης, καὶ συνεγένετο τοῖς βασιλοῦσι. μὲν δὲ τῶν προσαγορευσιν, ὁ Κράτης πρῶτος ἤπτετο πρὸς Βασιλέα λόγους. Ἀδικεῖς εἰπὼν, ὦ Βασιλεῦ, πόλεμος ἄρχων. ἐγὼ δὲ ὠμῶς εἶναι μηδὲν τῶν ὄντων, ὅ σε πρὸς ἐμὲ πείσαι δυνήσεται ἀγνωμοεῖν. οἶδα γὰρ αὐτὸς τῶν ἄλλων μᾶλλον. ὡς πολέμους εἶς ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων, καὶ τῶν Ῥωμαίων γῆς ἀπελαθεῖς, ἀδίκως μὲν, καὶ ὅτι ἀνὰ ῥηθὲν εἰλὼν αὐτὸς, ὁμῶς δὲ ὡς ἀπελαθεῖς, ἦκες παρ' ἡμᾶς, ἔτ' ἀμοιβὰς σοι προτέρων δ' ἐργασίων ὀφείλοντας, ἔτ' ἀγαπητῶν ὑπὲρ σε ἀδικημένων, ἀλλ' εἰ δεῖ ταλιν εἰπεῖν, καὶ τῶν ὑμῶν πρὸς ἀλλήλους διαφορὰν ἐν δ' ὀλίγῃς μέρει λογιζομένους τῶν τὰ ἴδ' αὐτῶν τίθεται. ἐγὼ δὲ καὶ τοι τῶν σοι πολέμου ὧν πολλὰς πρεσβείας πεποιημένων, καὶ χρημάτων παρεχομένων, ὅ πόλεις πολλὰς, καὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ὁπομοῖραν ποιεμένων ἐκ ὀλίγων, καὶ φίλον ἔχειν, καὶ σύμμαχον ὑπὸ χερσίν, καὶ μίαν τῶν ἀπάντων χάριν ἀπαιτούτων τὸ σε δεσπότην παραχεῖν, ἢ αὐτὸν κατέχειν συλλαβόντα, ἐκ ἡδέλῃσιν αὐτὸς. ἀλλὰ καὶ χρημάτων πολλῶν, καὶ πόλεων τσάπων, καὶ χώρας πολλῆς, ὅ ἀγαθῆς, τῶν σὺν φίλων προσιδόμεν, ὅ ἐ μόνον οὐ ποδὲ δόκα τοῖς πολέμοις, καὶ τοι ῥᾶσα γε δυνάμειρος, οὐ γὰρ εἰς αὐτὸς ἀγνοεῖς ἐν ὅσοις ἦδα τότε. ἀλλὰ ὅ γε εἰς ἐμὲ ἦγον, ὅ δὲς, καὶ τρεῖς ἐπὶ συμμαχίᾳ παρεχόμεν στρατιάν. ὧν ἐνόμιζον ἀπάντων μεμνημένον, εἰδότες βελησέσθαι, καὶ δυνήσεται μεγάλα, τὰς ὑπ' ἐμὲ τελευσας πόλεις κακουργεῖν. Σὺ δ', ὡς εἴκοι, ἐκείνων, ἀπάντων ἐπιτελεσμένος, ἦκεις νῦν βαρβάρους ἄγων, ὡς ἐπὶ πόλεμον ὅτι μέγιστον ἡδίκηκότα. καὶ πόλεις, τὰς μὲν τοῖς ὅπλοις εἶλες, ἑτέρας δὲ κλοπῇ, ἐκ ὀλίγας δὲ καὶ ὑπὸ δέρας προχωρησάσας. καὶ τὰς ἐνοικουῦντας στρατιώτας, καὶ τὰ ἐπιφανῶν πολλὰς, τὰς μὲν ἀπεκτείνας κατὰ τὰς μάχας, τὰς δὲ ἄλλας ἀνδραποδίσας, ἐν διεργασίᾳς μέρει τῶν ἐλθούσων τῶν σωμάτων, ὅτε σοι βέλτιον ἐφαίνεται παρ' ἐμὲ, καὶ μᾶλλον ἡδέσθαι πειῶν τυγχάνοντας ἐλθούσας, ἢ ὅσον ἐξ ἀνδραποδισίου ἐλῶναι. χρημάτων τε ἀπεστέρησας καὶ βοσκημάτων, εἰδὲ ἀειδμητῶν. ὅ πάντα ἄχθεσθαι πρὸς, καὶ πολλὰν σε κατηγορεῖν ἀγνωμοσύνην. Ὅμως μὲν τοι καὶ τοι τὸ αὐτὰ ὑπὸ σε ἡδίκημένος, ἐ πόλεμος, ἀλλὰ φίλος καὶ σύμμαχος, ὥστε ὅτι προτέρον αἰεταί εἶναι σός. καὶ πᾶσαν ὁποδόμενον παρ' αὐτῶν μικροψυχίαν, τῶν προτέρων φιλίας, καὶ τὰς σπονδὰς ἀναστῆσαι, ἔχοντας ἀέχοντες ἐκείνους. Εἰ δὲ σε λυπεῖ τὸ καὶ αὐτὸν ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας μοῖραν τινὰ πρὸς ἡμᾶς ἔχειν, ἀλλ' ἐκείνους ἐνοεῖν χρὴ, ὡς αὐτὸς ἔχεις πολλαπλάσιον λαβάν ἐκ τῆς αὐτῆς ἐτέρῃ προσήκους. οἷς προσήκον ἀγαπᾶν ἐκείνους, καὶ σπονδὰς θεμένους, εἰρήνην ἀγειν. Εἰ δὲ μὴ ταῦτα φίλα σοι δοκεῖ, ὅρα μὴ σοι πρὸς τῶν μηδὲν πλέον βυβλέναι, καὶ ἀπλησίας, καὶ ἀχαρ-

Paris III.

hensum iri ab omnibus. Verum quia præterita corrigi nequeant, velle se, si idem ipsi placeat, cum eo congregi, disceptatque controversiis pacisci, & bello valere iusso, fœdus pacis renovare. Hæc in legatione Crales, quæ imperatori gratissima accidere: præfixusque amborum voluntate dies, quo convenirent, ac disfidium isto fœdere componerent. Jamque dies præfinitus ad colloquium aderat, cum ambo imperatores, & comites armati exeunt. Crales similiter cum stipatoribus suis armatus ad urbem Thessalonicam, & imperatores accedit. Ubi inter se consalutarunt, Crales prior fari incipit. Iniquus es in me, imperator, cum bellum mihi facis, Ego vero sic arbitrabar, rem esse nullam, quæ alienum & ingratum te reddere posset. Scis enim, ut nemo melius, quomodo hostiliter ab homophylis oppugnatus, & Romanorum finibus exactus (injuste quidem, quis negat? sed tamen exactus) ad nos confugeris: qui neque beneficium aliquod tibi debebamus: nec tua injuria dolebamus. Sed si vera dicenda sunt, discordias in loco beatitudinis numerabamus, cum inde res nostræ bene haberent. Ast ego, quamquam hostes tui crebro legationes mitterent, pecuniam & urbem non unam offerrent, imperiique Romani partem non minimam parvipenderent, si me amicum atque socium nanciscerentur, & unam solam pro his omnibus gratiam peterent, ut te victum illi transferrem, aut ipse constrictum tenerem: nihilo minus immani pecuniæ, & tot oppidis, tamque amplæ, & cultæ regioni necessitudinem tuam anteposui: nec tantum quod facillime poteram, hostibus non prodidi (haud enim tibi memoria excidit ille status tuus) sed etiam, quod in me fuit, bis, terque auxilia mea tibi adjun-

Edit. Paris.
pag. 782.

K k k k

Edit. Paris.
pag. 783.

plebilis avaritiæ, & ingrati animi erga amicos, ac bene meritos crimen incurras. Hæc Crales ad imperatorem multis præsentibus. Imperator aliquandiu silens, in hæc verba responsum reddidit. Nihil æque hominum vitæ jam inde ab initio obesse opinor, neque aliud magna dissidia & bella gravia peperisse, quam quod unusquisque sibi, & aliis haud justus est arbiter: sed sibi quidem vel turpissima frequenter ignoscit: ab aliis autem etiam pro minutissimis delictis penas poscit acerbissimas. Atque hoc est, quod vitam humanam tantopere perturbavit atque permiscuit, nec urbibus tantum, ac domibus ingentia incommoda intulit: sed & tota imperia pessumdedit, cum aut quidam insaturabili cupiditate bello per nefas illato alios evertunt: aut ab aliis, quibus iniqui fuerant, juste, ac honeste se ulciscuntibus evertuntur: quod & tibi modo contigisse arbitror. Si enim æquum, & bonum te in nostra amborum causa judicem præstitisses, non tu contra fœdus, & juramenta tot oppidis Romanorum incubans, nihil te novum admittere censestis: nec me, qui ex multis pauca recepi, ut improbum, ingratumque, & quod his mirabilius est, avarum accusavisses. Me igitur a civibus meis bello peritum, & Romano solo pulsum, cum necessariis & amicis, & pecunia multa ad te venisse, te neque amore pecuniæ, quam ego & hostes tam grandem offerebamus, neque urbibus, & regione, quibus tibi cedebatur, ut mihi malefaceres, Te, inquam, nullo horum victum esse: sed omnibus amicitiam meam prætulisse, nec ipse negaverim: essem enim in te, & alios, qui tam egregiis exemplis ad virtutem incitari poterant, injustissimus. Nam quod nullum, ut ajebas, beneficium mihi debens, in mea me calamitate excepisti, neque tuopte ingenio ad commoda tua ex me comparanda impulsus es, neque ab alio inductus, aut coactus injuste, aut indigne in me consului: sed omnibus illis, quæ ad principatum amplificandum pertinere videbantur, honestatem atque justitiam anteposuisti, hæc te non modo excelso animo, & ardore quodam immortalis gloriæ præditum, sed & bonum virum, intelligentia præstantem testantur, & ob hæc omnia ego tibi multas gratias jure debere confiteor: non solum quod nihil nocueris, cum id facillime posses: sed etiam quod majori me honore, quam amicum cumulaveris. Ferme enim, quandiu tecum vixi, tuo principatu mihi cessisti, non ipse dumtaxat priores mihi deferens, sed & subiectos tuos omnes, tamquam si eorum rex essem, mihi obtemperare, omnique veneratione, & honore me prosequi præcipientis. Quorum gratia ampliores tibi, quam pro salute, & incolumitate mea abs te conservata gratias ago. Tum siquidem abs te servatus, omnino tandem aliquando hac luce defungar: honor autem, quo me cohonestasti, etiam post fata manens, per ora posterorum volitabit. Neque vero te tantum his de causis, sed & conjugem tuam jure laudibus celebrarim, quæ tuorum erga me beneficiorum causa præcipua fuit. Ipsa enim consilium dedit, ipsa tibi, aliisque proceribus persuasit, ne quid sordidius committeretis, neve primum aliquod expectantes, sed gratis prorsus, & laudi vobis studium in me vestrum ducen-

τίας πρὸς τὰς φίλας, καὶ τὰς δὲ πεποινηκότας ἐγκλημα προσέσαι. Τοιαῦτα μὲν ὁ Κράλης διελέχθη πρὸς Βασίλειαν πολλῶν παρόντων. Βασιλεὺς δὲ ἐπιχρῶν μικρὸν, τοιαύτῳ πρὸς Κράλιν ἐποίησατο ὁπολογίαν. Οὐδὲν ἄλλως οἶμαι λυμαινέσθαι τῷ βίῳ τῷ ἀνθρώπων ἐξαρχῆς, ἐδὲ μᾶλλον αἴτιον τῷ μεγάλῳ ὁπορῶν καὶ τῷ πολέμῳ γεγενῆσθαι, ἢ τὸ μὴ δικαίως ἑκαστὸν ἐαυτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις διατεῖν· ἀλλ' ἐαυτῷ μὲν καὶ τὰ ἀποπάταται πολλὰς συγχωρεῖν, τὰς δ' ἄλλας καὶ ὑπὲρ τῷ ἐλαχίστῳ μεγίστας ἀπαιτεῖν εὐθύνας. καὶ τὸ τό ἐστιν, ὃ πολλῆς ἐμπέπληκε τὸ βίον παραχῆς, καὶ ἐ πόλεσι μόνον, καὶ οἰκίαις μεγάλας ἐνεργάσατο συμφορὰς, ἀλλὰ καὶ ὅλας διέφθειρεν ἡγεμονίας, ἢ αὐτὰς τινὰς ὑπ' ἀπληστίας ἑτέρας ὁφθαλμοῦσας πολέμων ἀρχοντας ἀδίκων, ἢ ὑπὸ τῷ ἀδικημένῳ ὁφθαλμοῦσας, δικαίως καὶ καλῶς ἀμυνόμενων· ὅπερ οἶμαι καὶ σοὶ συμβεβηκέναι νυν· εἰ γὰρ δικαίως καὶ καλῶς ἐμοὶ τε ὅσαυτ' ἀνέστης, ἐκ ἀνσὺ μὲν ἐκαστὸν δὲ καὶ παρὰ τὰς ὀφθαλμοῦσας ἔχων Ρωμαίων πόλεις, καὶ νῦν ὡς μὲν ποιεῖν, ἐμὲ δ' ὅτι ἐκ πολλῶν ἀπέλαβον ὀλίγα, ἐδίωκεις ἀγνωμοσύνης καὶ ἀχαριστίας, καὶ τὸ τέτων ἐστὶ θαυμασιώτερον, ἀπληστίας. ὡς μὲν οὖν ὑπὸ τῷ ὁμοφύλῳ πολυμνηστὴς ἀδίκως, καὶ τῷ Ρωμαίων γῆς ἀπελαθεῖς, πρὸς σὲ ἀφίγμαι πολλὰς ἄγων καὶ τῷ οἰκίῳ, καὶ τῷ φίλῳ, ὅσα χρήματα ἐκ ὀλίγα, καὶ ὡς αὐτὸς ἔτε χρημάτων ἐπιθυμία ποσάπων ἔντων τῷ τε παρ' ἐμὲ, καὶ τῷ ὑπὸ τῷ πολέμῳ παρεχομένων, ἔτε πόλεων καὶ χώρας ποσάπως προεμένων ἐπὶ τῷ κακῶς ποιεῖν ἐμὲ, ἐδενὸς ἡττηθῆς, ἀλλὰ πάντων τῷ εἰς ἐμὲ φιλίαν πρᾶθης, ἐκ ἀν ἀρνηθεῖν ἐδ' αὐτὸς ἀδικοῦν γὰρ ἀν τὰ μέγιστα σὲ τε ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας, οἷς ἐξέλω τοιαύτοις παραδείγμασι καλοῖς χρώμενοις ἐπὶ τὸ τὰ βελτίῳ πράττειν προθυμεῖσθαι. τὸ γὰρ μὲν, ὡς περ ἔφης καὶ αὐτὸς πρὸς ἀντίδοσιν εὐποιίας προσφείλοντα, καὶ καὶ συμφορὰν εἰσδεγμένον, ἔπειτα μὴτ' οἰκοδομῶν ὁρμηθῆναι πρὸς πλεονεξίαν, μὴτ' ὑπ' ἄλλων ἐναγόμενον, καὶ καταναγκασόμενον, μὴτ' ἀδικον, μὴτ' ἀγενεὲς βαλεῖσθαι περὶ ἐμὲ, ἀλλὰ πάντων ἐκείνων τῷ δόκνησαν πρὸς τῷ ἀρχῷ λυσιτελεῖν, τῷ τ' καλοῦ ὅσα δικαίαις αἰρεσὶν προῖκα προτιμῆσαι, ἐ μεγαλοφύχῳ μόνον καὶ φιλοτιμίᾳ, ἀλλὰ καὶ δικαιοσύνῃ, καὶ εὐβλίᾳ συμμαρτυρεῖ, ὅσα τῶν ἀπάντων ἐγώ σοι πολλὰ ὀφείλειν δίκαιος εἶναι χάριτας ὁμολογῶ· ἐ μόνον διὰ τὸ μὲν ἡδυνῆσθαι μάστιγα δυνάμενον, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ εἰς ἐμὲ τιμῷ μείζω, ἢ πρὸς φίλον ἐπεδείξω. χερδὸν γὰρ παρ' ὅσον χρόνον σοὶ σὺν τῷ ἀρχῆς ἐμοὶ τ' οἷς ἐξέστης, ἐκ αὐτὸς μόνον τῷ πρῶτῳ αἰὶ παραχωρῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὸ τῷ ἀπαντας, ὡς αὐτῶν βασιλεύοντι προσέχειν κελεύων, καὶ πᾶσαν αἰδῶ παρέχειν, καὶ τιμῷ. δι' αὖ σοὶ καὶ μείζω οἶδα χάριτας, ἢ σωτηρίας. τότε μὲν γὰρ σωθεὶς, πάντως ὑπερον ὁποθανεῖμαι· ἡ τιμὴ δὲ καὶ μὴ τέλει δὲ δυνῆσαι ὑπὸ πάντων ἀδομένη καὶ τῷ εἰς ὑπερον ἐσομένην. ἐ σὲ δὲ μόνον ἐπὶ ταῖς δίκαις ἀν εἶλω ἐπαινεῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ σὺν γυναῖκα μάστιγα αἰτιωτάτῳ ὁφθεῖσαν τῷ γεγεννημένων εἰς ἐμὲ αὐτῇ γὰρ καὶ ἐβλεψάτο καὶ ἐπεισά τε ὁμοίως, καὶ τοὺς ἄλλους τὰς ἐν τέλει, μὴ μικρολογεῖν, μὴδ' εἶναι ἀγαθὸς ἐπὶ μὲν, ἀλλὰ προῖκα ὅσα καὶ φιλοτιμίαν,

μέγιστον κέρδος αὐτὸ τὸτο ἡγεμένους, τὸ τὰ καλὰ καὶ δίκαια αἰρεῖσθαι· οἱ τε ἐν τέλει πάντες, καὶ ἡ ἄλλη στρατιὰ, ἐξ ἧς τὸ σὲ βεβλῆσθαι μόνον, καὶ κελδεῖν, ἀλλὰ καὶ οἰκοδομῶν ὠρμημένοι, μεγάλῳ ἐπεδείξαντο ἔπιείκειαν, καὶ τὸ δὲ γνωμοσυνῶν εἰς ἐμὲ. ὧν ἀπάντων, αὐτὸς τε χάριτας ὀφείλω, καὶ οἱ ἄλλοι ἐπανέσονται ὅσοις εἰς ἀκοὰς ἀφίξεται ἡ μὲν χρόνον τὸ δῆγμα. Τί ὧν ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι τὰ ποσάτων ἀγαθῶν ἀμνημονεῖν ἐγὼ γεγενημένος, ἐξ ὑδεμιάς αἰτίας εἰλόμην πολεμεῖν, καὶ κακοῖς ἀμείβεσθαι τὰς ἀντιπραγματικότητας; πάντων μὲν τ' ἂν εἴη ἀποπώτατον, γλώττη μὲν ἔτι εἰδέναι χάριν τοῖς εὐπειπονηκόσι, καὶ μὴ συγκρύπτειν αἰρεῖσθαι τὰγαθὰ, ἔργοις δὲ ἀχαιεῖν, καὶ ἐαυτῷ φαίνεσθαι ἐναντιώτατον, ὅς ἐστι πρὸς τὰς πολλὰ προσκεκρυμμένος, καὶ μεγάλων γεγενημένων αἰτίας συμφορῶν τοιαύτῳ εὐδέποτε γνώμῳ ὥφθην ἔχων· ἀλλὰ καὶ τῆς τοιαύτης διαφορᾶς, καὶ τὴν κεκρυμμένην πρὸς ἡμᾶς νυνὶ πολέμῳ αὐτοὶ τὰς αἰτίας ὁξαρχῆς, καὶ ἄλλοι νυνὶ παρέχεσθε, καὶ τὸτο πειράσομαι ποιεῖν ἐκ τῶν παραγμάτων ἐναργέως. ὥς γὰρ ἔχει τὸν μοῖ παρ' ὑμῖν, ἐδόκει σπονδὰς, ὁρκεῖς ἐπὶ συμμαχίᾳ τίθεσθαι, καὶ ἔτι παρέχεσθαι πειράσθαι τὸ ὠφέλειαν, σὺ μὲν μισθὸν τῇ συμμαχίᾳ ἦτε πόλεις πολλὰς, καὶ χώραν τῇ Ῥωμαίων προσήκυσαν ἡγεμονίᾳ. ἐγὼ δὲ ἐδ' ἐνός τ' φανλοπαίων τινὸς φρενὸς παρεχώρου· ἀλλ' ἡξίουμαι ποιοῦν καὶ βοηθεῖν· ἐγὼ ὑμῖν εἶναι μόνον ἀγενεῖς καὶ ἀνελεύθερον, καὶ ἀδοξίᾳ προστρεβόμενον πολλῶν, μὴ διὰ φιλοτιμίαν καὶ φιλίαν, ἀλλὰ μισθῷ δεδούκειν, ἀλλὰ καὶ ἐμοὶ τὸ πάντων ἀδυνατώτατον, διὰ τὴν ἐμαυτῶν καὶ τῶν συνόντων σωτηρίαν καταπορεύεσθαι Ῥωμαίους, εἰ καὶ ἀγνωμονεῖντες ἐκείνοι, τὸν πόλεμον κεκινήκασιν πρὸς ἐμὲ· ἐγὼ καταδεδούκειν, ἀλλ' ἐλεύθερον ἄπο τῶν πολέμων μάλλον ὁξαρχῆς τε δούξυς, καὶ ἄλλοι νυνὶ μάστιγα πωδῶν ποιεῖμαι, δούξυς τε ἀπεφαιρόμην, ὥς εἰ μὲν δοκοῖν διὰ φιλίαν μόνῳ καὶ φιλοτιμίᾳ βοηθεῖν· εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' αὐτὸν γε καταπαράξεται ἀνελεύθερον ἐδέν· ἐδὲ ἀποδοῦναι φανεῖσθαι Ῥωμαίων τῷ ἐμοφύλῳ· ἀλλ' αἰρήσεσθαι μάλλον αὐτὸς ἀπάλλεσθαι, καὶ τέκνα καὶ οἰκείας, ἢ διὰ τὸ ἐν τῷ παρόντι χρεῖαν, ἀδοξίας αἰμυνησά μνημῖα τοῖς εἰσέπειτα Ῥωμαίοις καταλείπειν· ἂν ἐδόκει ἡ σοὶ μὲν γυναικὸς βελδομένη καὶ τὸ ἐν τέλει, δίκαιά τε εἶναι, καὶ πολλῶν οἴσονται φιλοτιμίαν ἐμοὶ τε ὁμοίως καὶ ἡμῖν· καὶ σὺν ἐμῇ τὰς σπονδὰς, καὶ τὰς ὁρκεῖς ἐπὶ τούτοις, ὥς φιλικὸς ἀλλήλοις εἶναι καὶ συμμαχῆς διὰ βίην· καὶ βοηθεῖν ἐκείνῳ ἐτέρῳ, ὥς ἂν μάστιγα ἔχοι καλῶς χρεῖας· πόλεις δὲ καὶ χώραν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις, ὅσας μὲν αὐτὸς Βασιλῆως ἐτι περιόντος Ἀνδρονίκου ἢ οἱ πρόγονοι ἀφείλοντο ἐκ τῶν προτέρων Βασιλέων, ταύτῃν ἔχειν ἀσφαλῶς, καὶ μηδένα πόλεμον ἐμὲ κινεῖν πρὸς αὐτῆς, καὶ νυνὶ ἀφαιρεῖσθαι τὰς ἐτι δὲ ὑπολειπομένας ἄλλοι τότε, μηδενὶ ἔσθω μήτε τέχνῃ, μήτε μηχανῇ μηδὲ μὴ πειράσθαι ἀφαιρεῖσθαι, ἀλλ' ἐμοὶ τῷ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ συγκατακτεῖσθαι ἄλλοι καὶ τῷ δυνατῷ πολέμου τῶν ἐμοὶ ἀνδραγαθῶν, καὶ τὰς μὲν ἀλισκομένας, ἢ προχωρήσας ἐμοὶ παρόντος, ταύτας ἔχειν ἐμὲ ἀνενδοιάσας· εἰ δὲ ποτε συμβαίη καὶ ἀπόντος, ἢ αὐτὸν, ἢ τῷ ὑπὸ σέ τ' ἐλπομένων δυνατῶν τινα, πόλιν καταχεῖν ὑπὸ Ῥωμαίοις, ἢ προδοσίαν, ἢ πολιορκίαν, ἢ διαφθεῖραναι τὰς ἐνδον χεῖμας, ἢ ἔσθω δὴ τινι ἐτέρῳ, πάσας ἐμοὶ ἀποδιδόναι, καὶ μηδενὶ πρὸς ἑαυτὸν ἀρκεῖν

Paris III.

tes, benefici essetis: hoc unum in lucris maximis deputantes, iusta & honesta confectari. Principes porro tui omnes, & milites, non tantum quia tu ita velles, itaque mandares, sed sponte, & voluntate libera humanitatem, candoremque eximium adversus me declararunt. Pro quibus & ipse gratias debeo, & quorum aures vel sero ea narratio tetigerit, illos praedicabunt. Quid est igitur quod dicis, me tot meritorum immemorem, sine ulla causa voluisse bello te laceffere, tam male respondentem tuis benefactis? Atqui longe foret absurdissimum, lingua quidem sic prolixè gratias agere bene merentibus, nec tacita velle habere merita, te autem ingratum esse, viderique sibi maxime contrarium: quem neque in illos, qui me vehementer offenderant, & in miseras praecipitaverant, umquam tali animo fuisse constat: sed & dissidii huius, & armorum istorum causas ab initio usque nunc ipsi praebuistis, id quod rebus demonstrare contendam. Ut enim mihi apud vos diversanti super societate visum est foedus sancire, & sic invicem commodare conari, tu mercedis societatem multa oppida, & regionem Romani principatus propriam postulabas. Ego vero nec abjectissimum quidem castellum tibi spondebam: volebamque auxilium esse gratuitum. Non enim vobis dumtaxat indignum, illiberale, & pudendum esse summo opere, non gloriae, & amicitiae gratia, sed mercede servire: verum etiam mihi tam impossibile factu esse, ut nihil magis, propter meam, & eorum qui me sequerentur salutem Romanos proderet: quamvis illi in me arma improbe movissent: quandoquidem non illos servitute mactare: sed ab eorum cervicibus hostile servitutis jugum dejicere, jam inde a principio nervis omnibus contendo, statimque meam sententiam aperui, ut, si videretur, amicitiae tantum, & honoris amplissimi causa opem ferres: sin minus, me tamen nihil ab ingenuitate abhorrens commissurum: neque cives meos Romanos proditurum: sed cum liberis, & propinquitatē conjunctis moriturum potius, quam ob praesentem utilitatem aeterna dedecoris monumenta ad posteros Romanos relicturum. Quae tu quoque cum conjuge, proceribusque consultando iusta, & utrique nostrum laudem non minimam conciliatura iudicabas: foedusque percussimus, & sacramenta concepimus, ut amicitiam, & societatem in omni vita coleremus: alterque alterum, ut maxime posset, in tempore adjuvaret. Oppida vero, & regionem Romanam, quantam Andronico imperatore adhuc superstitē tu ipse, aut majores tui prioribus imperatoribus abstulissent, tantam secure teneres: nec propterea ego arma sumerem, quamvis ea possem tibi eripere. Relictas usque ad id tempus urbes, nullo modo, neque arte, aut machina ulla auferre niterere: sed mihi ad recuperationem Romani principatus, pro facultate contra adversarios meos dimicans navares operam. Et captas quidem, aut deditas me praesente ego haberem sine controversia: sin contingeret me absente, aut ipsum te, aut dynastarum tuorum quempiam urbem aliquam Romanorum aut proditione, aut obsidione, aut corruptis largitione civibus, aut alia quadam ratione occupare, mihi restitueretur, nullusque obtentus ad ullum aufe-

Kkkk ij

rendi modum sufficeret. Atque istuc probare evidenter licet ex juramentis in tabulas relatis, quibus tunc fœdus inter nos ictum sanxisti, præsentibus archiepiscopo tuo, & iis, qui nunc coram adsunt, principibus tuis. Consideremus itaque, uter juramenta ista servarit, egone, quem tu tantæ improbitatis, & tam ingratae voluntatis, atque sceleris in amicos, & insatiabilis cujusdam cupiditatis acculas: an tu, qui scilicet alienum nihil concupiscis, sed amicitiam constanter colis, & quasi quoddam vitæ institutum tenes, ut non facile cum tempore commuteris: neque semel decreta per levitatem retractes. Equidem mihi videor nullum religionis, constantiæ, æquitatis munus erga amicos prætermisisse: neque avaritiæ meæ, perjurii & infidelitatis in eosdem ullum argumentum extat. Cum enim Berrhœæ versarer, urbesque finitimæ quædam ad me desciscerent, ego quidem, ut res ferebat, augere imperium conabar, & collectis quantas poteram copiis, habens & Germanos abs te mihi missos, Thessalonicam amicorum accersitu veni. Tu mox nulla causa, nulla occasione a me præbita mihi insidiatus, Thessalonicensibus, ut in me irent, auctor fuisti, Germanosque tuos ex ipsa propemodum acie revocasti. Quæ profecto importunissimi hostis esse, si tu non dicas, at dicent quotquot hic astant. Me autem inde revertentem, manum ad Axium flumen, transitu me prohibitorum misisti, & tantum non tua ipse manu hostibus me tradidisti. Eo enim necessitatis adegisti, ut nisi Deus desuper manum suam ad flumen trahendum extendisset, a circumfusis simul Romanis, atque barbaris nulla cum postea gloria delendi fuimus: tam præclare tu iusjurandum, idque in litteras nuper relatum præstitisti. Nec clandestinis insidiis contentus, etiam Apocauchi, hominis ventosi figmentis credens, & pecunia ab illo, ut ajebant, accepta, hostem me palam declarasti, quem in iurejurando focium semper, atque amicum habiturum te scribis. Hæc qui faciat, nec tu eum, opinor, juratis stare affirmaveris. Insuper litteras mittebas, quibus pacem, & amicitiam aperte renuntiabas, & bellum non ante, pro more indictum denuntiabas: quas & in hunc usque diem a me servatas videre licet. Ex illo me & manifestis armis, & occultis insidiis petere non cessasti. Nam & Didymotichum cum Amurio reversum, postquam ille in Asiam renavigavit, ut Apocaucho promissa faceres, robur exercitus in me duxisti: & usque Mygdoniam palam hostis meus tetendisti. Persis autem peditibus occurrentibus, quorum naves Latinæ triremes incenderant, & egregie attrito ab eis exercitu, quem contra ipsos mittebas, ipse quoque improvisa re percussus, in tuam provinciam rediisti: & Manuelem despotam filium meum, quem ego Berrhœæ, oppidulorumque aliorum præfectum reliqueram, palam obsedisti: nec cives pecunia depravare omisisti, donec illis exosum in Thessaliam expulisti. Tu vero urbem occupabas, & Pheras similiter longo tempore obsidens, cum te orarem, juramentique commonefacerem: quandoquidem civili bello distentus, ad urbes illas accedere non poteram, auris discer-

ἐπὶ μηδεμίᾳς ληστερίᾳ, καὶ τῶν ἐξ ἐστὶν ἀπέδειξεν παρέχειν ἐναργὴς ἐν τῇ ἐγγράφῃ ὅρκων ταῦτων, ὅς ἐποίησά τοτε πρὸ ἐμοῦ ἐν τῇ συνθήκῃ παρόντος Αρχιεπισκόπου τῆς ἡμετέρας, καὶ τῶν νυνὶ παρόντων ἐνθάδε ταῦτων τῶν ὑπὸ σὲ ἐπιφανῶν. Σκεψάμεθα δὴ οὖν ὁπότερος ἐνέμεινε τοῖς ὅρκοις ταῖς· ἂν ὁ πολλὴν ἀγνωμοσύνην καὶ ἀχαρίαν κατηγορήσῃς ἐγὼ, καὶ κακὸς περὶ τὰς φίλας, & ἀπλησίᾳς δίκῃ φεύγων, ἢ σὺ ὅτ' ἀλλοτρίων μηδενὸς ἐπιθυμῶν, ἀλλὰ βέβαιος περὶ τὰς φίλας, καὶ ὡς περ πολίτευας δὴ βίᾳ μετιῶν τὸ μὴ συμμειβαῖν εἰς αἰῶνα τοῖς καιροῖς, μηδὲ τὸ εἰσάπαξ ἐψηφισμένα ῥάπων εὐκολία δαδύων. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, μήτ' εὐορίας ἐμὴ καὶ βεβαιότητος περὶ τὰς φίλας, καὶ ἀγνωμοσύνης μηδὲν δειγνῶς παραλείπειν, μήτε σὲ ἀπλησίᾳς, καὶ ἐπιτοκίας, καὶ περὶ τὰς φίλας ἀπιστίας· ὡς δὲ ἐγενόμην ἐν Βερροῖᾳ, καὶ τινες πολίται προσεχώρου περὶ αὐτῶν καὶ Θερραλίας, ἐγὼ μὲν ἐν τῇ ἐνότῳ ἐπειράμην αὐτῶν τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατιὰν ἡδυνάως ὅσην μάλιστα ἐξέλιπον, ἔχων & Γερμανὸς τὰς παρὰ σὲ, ἥκον εἰς Θεσσαλονίκην ὑπὸ τῶν φίλων κεκλημένους. σὺ δὲ αὐτὰ κατεβέβλεις, μηδεμίαν αἰτίαν, μηδὲ φόβον πρὸς τὸν πόλεμον παραγομένην, καὶ τοῖς τε Θεσσαλονικεῦσι συνεβέβλεις ἐπιβίβειν, καὶ Γερμανὸς τὰς σὲ ἀνεκαλῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς παρατάξεως χεδόν· ἂν εἰ μὴ πολέμιωτά, εἰ μὴ σύγε, ἀλλ' οἱ παρόντες ἅπαντες ἐρῶσι. ἀναστέφαντι δὲ ἐκείθεν, στρατιὰν ἐπέμψας ἐπὶ τὸν Ἀχαιοὺν καλύψασθαι πρὸς τὴν πόρον, & μονορουχὶ τοῖς πολέμοις αὐτοχειρὰ παρὲς δίδας· ἐς τοσαύτην δὲ κατέστησας ἀνάγκην, ὥστε μὴ Θεὸς ἀνῶθεν ὑπερέχει χεῖρα πρὸς τὴν δόξα σου τὴν ποταμῶν, ἀπωλόμεθ' ἂν πάντες ἀπλῶς ὑπὸ τῶν περικυδύτων ὁμῶ Ρωμαίων & βαρβάρων. Οὕτω τὰς ὁρὰς διετήρησας ἀκριβῶς, καὶ ταῦτα & πρὸ πολλῶν τῶ χρόνῳ γεγραμμένας. & μὴ ἡμέτερος ἀφανῶς ἐπιβεβλῆναι μόνον, ἀλλὰ Ἀποκαύχῃ τοῖς κόμποις, καὶ τοῖς πλάσμασι παιδεῖς, καὶ ματὰ τῆς, ὡς ἐλέγγο, παρ' ἐκείνου εἰληφῶς, πολέμιον ἐμὲ ἐψηφίσαν φανερώς, ὃν ἐν τοῖς ὅρκοις γράφεις δὴ βίᾳ σύμμαχον καὶ φίλον ἔχειν, ἐδ' αὐτὸς ἂν, οἶμαι, φαίης εὐορκῶν. καὶ γράμματα ἐπέμψας ἐμοὶ τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν συμμαχίαν φανερώς ἀπαγορεύοντα, καὶ πόλεμον καταγγέλλοντα ἀκήρυκτον· ἂν καὶ νῦν ἐξέστιν ὅρῳ εἰς δεῦρο διασφάττειν παρ' ἐμοί. καὶ ὅτ' ἐκείνου & διέλιπες φανερώς τε πολέμων, καὶ ἀφανῶς ἐπιβεβλῶν. Ἐμοὶ τε δὲ εἰς Διδυμότειχον ἐπανήκοντι μετὰ τὴν Ἀμύρ, ἐπεὶ ἐκείνος ἔτι εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν ὑπόσχῃσιν Ἀποκαύχῃ ἐκπληρῶν, τὸ κράτιστον τῆς στρατίας ἔχων ἐπιστράτευσεν καὶ προῆλθες ἄχρει Μυγδοῦν φανερώς ἐπὶ ἐμοί. Περσῶν δὲ περὶ πειτυχόντων, ὧν τὰς ναῦς αἱ Λατινικαὶ ἐνέπρησαν τεκίρεις, καὶ πολλὰ τῇ στρατῇ λυμνωμένον, ἔτι ἐπεμψεν ἐπ' αὐτὰς, ἀνιχάρας καὶ αὐτὰς εἰς τὴν οἰκίαν πληγῆς ἀποσφονδύσας, καὶ Μανουὴλ δεσπότην τὸν υἱὸν ἐπὶ τῆς Βερροῖας τὴν ἀρχὴν, καὶ τῶν ἄλλων πολιχνίων καταλειμμένων ὑπ' ἐμῆς, φανερώς τε ἐπολιόρκεις πέμπων στρατιὰν, καὶ τὰς ἐνδον ἐκ ἡμέλεις διαφθεύων χρήμασιν, ἄχρει & πείσας ἐκείνῳ δυσσοεῖν, ἐκείνον μὲν ἐξήλασας εἰς Θερραλίαν, αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἐξέχευ. καὶ Φεράς ὁμοίως ἐπὶ συχνὸν πολιορκήσας χρόνον ἐμὲ δεομένην, καὶ τῶν ὅρκων ἀναμνησικατοῦς, ἐπεὶ μὴ ταῖς πόλεσιν εἶχον ἐπιδιμεῖν ὑπὸ τῇ ἐμῇ λήν κατεχόμενος πόλεμος, εἰδὲνα λόγον ἐποίησεν· ἀλλ'

πολέμῳ, εἰδὲνα λόγον ἐποιεῖ· ἀλλ' ἐνδεῖα πῖσας, καὶ συχρὴ πολιορκία, τέλος, ἔπεισας προχωρεῖν, καὶ κεῖ τὰς δυνατωτέρας διαφθεύρας χρήμασι. καὶ μὲν τότε, Θαιταλία καὶ Ακαρνανία ἐπεσράτωσας Ῥωμαίοις ἔσταις ὑπὸ πλοῦτος πλῆθος πεζῶν τε καὶ ἱππέων ἄγων, καὶ τὴν μνημονομένην ἐκείνην φθορὰν εἰργάσας, ὅς τις εἰς τοσαύτῳ ἀνάγκῃ Ακαρνανεὺς ἦλθον ὑπὸ τῷ λιμῷ, ὡς ἐκοντὶ πρὸς τὰ παράλια γινόμενοι, προπεῖσθαι τοῖς ἀνδραποδισαῖς βαρβάροις κέρδος ἄπορον, καὶ δεῖσθαι ἐφ' ἑτέραν γλῶσσαν μετενεχθέντας δελεῦν μάλλον διὰ βίαν, ἢ ἐν τῇ αὐτῇ διαφθεῖσθαι ὑπὸ λιμοῦ. ὕστερον δὲ Ἀργεῖα τὰ ἐμὲ τετελεσμένον ἀνέβη, ὅς ἦρχον ὑπ' ἐμὲ πεμφθεῖς, ἀρπάσας τὰς ἐπαρχίας ἔχεις καὶ πρὸς τοῖς, ἑτέρας πόλεις τῆς Μακεδονίας ἐκ ὀλίγας, αἱ ὑπὸ τῷ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ ἦσαν, ὅτε πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν ἐγίνοντο οἱ ὅροι. Πότερον οὖν ταῦτα φιλοῦντος, καὶ δόκοντος, καὶ μισοῦντος τὴν ἀπλησίαν, καὶ ἢ ἀρπαζόν, ἢ τομῶντίον ἄπαν; ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἡμέτερᾳ τοιαῦτα· ἀλλὰ καὶ Ἀμύριον ἐνταῦθα πρὸς ἐμὴν ἐπικρατίαν γενομένη, τετρακιχλίους ἐπὶ δισμυρίοις ἄγοντος βαρβάρους, οἱ τὴν σὴν ἡγεμονίαν πᾶσαν ἀνατρέπειν ἦσαν δυνατοί, αὐτὸς ἐποικισάμενος πᾶσαν πρόνοιαν, μηδὲν τὴν ὑπὸ σὲ ζημιωθῆναι χεῖραν· καὶ τοὶ πρόσθεν ἐπὶ πρόσωπον ἔχον τὴν πόλεμιν, τὰς προτέρας ἐπιβλάς, καὶ τῇ φανερῶς ἐκπεπολεμῶσθαι, καὶ ἔργοις, καὶ τοῖς δὴ τοῖς παρὰ σὲ πεμφθεῖσι γράμμασιν ἐπὶ ἀπαγορεύσει τὴν εἰρήνης, καὶ τὴν ὅρων μάλιστα, ἐπὶ βαρβάρων δεομένων. ἀλλ' ἄτοπον ἐνόμισα δεινῶς, ὅτι εἰδὲ μοι προσήκον διὰ τὴν σὴν μικροψυχίαν, καὶ ἢ ἀσασίαν περὶ τὰ καλὰ, ἀχάριστον καὶ ἀπίστον φανῆναι πρὸς τὰς φίλας, εἰ τῇ τρυφῇ ἀγαθῶν ὑπάρξαντι, μηδεμίαν ἀποδοίην ἀμοιβῶν. ἀλλ' ἀνεκτὸν τινῶν χάριν αἰτιάων, οἷα πολεμῶ χρησαίμενος διὰ βίαν καὶ μὲν ταῦτα πολλάκις δυνώμενος ἀμυνέσθαι, ἐκ ἡδέλιστα, ἀλλὰ πρεσβείας πέμπων, καὶ πρὶν Βυζάντιον εἰλεῖν, καὶ μετὰ ταῦτα τὰ δίκαια ποιεῖν ἐδόμην οἷα φίλον, καὶ μὴ τὰς ὅρας παραβαίνειν. Σὺ δὲ τὴν μὲν δικάειν καὶ προσήκοντων ἐπραττες εἰδὲ λόγους ἢ ἀπατηλοῖς, καὶ περὶ ἔργοις παράγειν ἐπειρῶ. ἐγὼ δὲ καὶ τοὶ σαφές τε εἰδὼς ὡς ἀπατῶμαι, ἐκ αὐτῇ ἐπεσράτουν· ἀλλ' ἐπειρώμενος αἰεὶ, μὴ αὐτὸς ὑπὸ μικροψυχίας ὀρμημένος πρὸς τὸν κατὰ σὲ πόλεμον φανῆναι. ἐπεὶ δὲ ἑωρὼν ἀνθρώπων ποταῖν, καὶ μὴ μεγαλοψυχίαν ἦδη, καὶ εὐγνωμοσύνην, ἀλλ' ἀμείλειαν τῶν ὁμοφύλων, καὶ προδοσίαν ἔσαν τὴν μέλλουσιν χεῖρον, εἰδὲ ὅπως ἐπὶ τῇ σοὶ προσήκοντι ἡκῶ γῆν. ἀλλὰ τὰς ἀφρημένας πόλεις ἀνασῶζεσθαι πειρῶμαι, ἐφ' αἷς αὐτὸς ἀδικίαν, καὶ πλεονεξίαν ἐγκαλεῖς· παραπλήσιον ποῶν τῇ παροιμίᾳ, ἢ φησι προσεγκαλεῖν τὰς φῶρας· καὶ ὥσπερ τι τῶν δικάων προβαλλόμενος, ἀπλησίαν ὀνειδίζεις, ὅτι τὸ πλεῖστον τῆς ἀρχῆς Ῥωμαίων αὐτὸς, σοὶ τὴν ἐλάττωτος ἐβέλομαι παραχωρεῖν. τότε δὲ, ὡς βέλτιστε, εἰδὲ ὀλίγη δὲ τὴν λόγον ἔχει πρὸς τὸ εἶναι εὐπρεπὲς καὶ δίκαιον. ἐγὼ δὲ τὴν τῶν ἡμετέρων ἀρχῶν, ἢ Παίωνων, ἢ τινῶν ἄλλων διελόμεθα, ἢ προσήκον εἰδὲ ἑτέρω· ἀλλὰ τῆς ἐμοὶ προσήκουσας Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἐκ ὀλίγον μέρος ἀφελόμενος, ὅτι χάριν ἀξιοῖς εἰδέναι περὶ τὴν ὑπολειφθέντος. ἐγὼ δὲ ὅτι μὲν καὶ πρὶν εἰς τὸ ἡκεῖν σχήματος Ῥωμαίων ἦρχον, ἀπο-

penda mea verba tradebas : & egestate illos, obsessioneque assidua premens, postremo etiam ibi civibus primariis pecunia transversim actis, urbem ad te allexisti : & postmodum magno equitum pedumque numero Thessaliam & Acarnaniam Romanorum provincias invasisti, ac memorabilem illam calamitatem invexisti, ut Acarnanes ob intolerandam famem ad maritimas oras sponte profecti, barbaris plagariis lucrum se gratuitum prostituerent : obsecrantes in alias terras transferri, ibique servire tota vita potius, quam praesenti inedia contabescere. Postea Angelo consobрино meo demortuo, quem ego praetorem eo miseram, tu provincias tibi vendicasti : & praeterea urbes Macedoniae non paucas : quas, quando vicissim jurabamus, sub imperio Romano censebantur. Utrum igitur haec amantis, & juramenti sanctitatem custodientis, habendique inexplebilem aviditatem, & rapinas odientis sunt, an plane secus? A quibus vitiis nos procul absumus. Quinimo cum Amarius hic ad me juvandum cum quatuor & viginti barbarorum millibus adesset, qui universum principatum tuum concutere ac destruere poterant, cavi diligentissime, ne quid damni provincia tua pateretur : quamquam belli honestam occasionem haberem, priores insidias : quodque opere ipso apertum te hostem profiteretur : & hisce litteris, quas ad me misisti, pacem, & juramentum rescindebas : & id a me barbari etiam atque etiam flagitarent. Tamen absurdum nimis, & personae meae indecorum duxi, propter minutum, abjectumque animum tuum, & in rebus honestis inconstantiam, ingratum erga amicos, atque infidelem videri, si qui tanta in me prior bona contulisset, ei nihil rependerem : sed propter culpas quasdam tolerabiles, in omni vita mea reliqua hostis loco eum ducerem. Post id tempus cum saepius ulcisci me possem, nolui : verum missis oratoribus, etiam ante captum Byzantium, ut tandem amici officium sequerere, neve juramenta violares, rogavi. At tu quid jus fasque postularent non curabas : sermonibusque fallacibus, & curiosis circumscribere me attentabas. Ego, tametsi id nossem planissime, non statim in te arma movi : sed enitebar semper, ne timiditate quadam ad bellum tibi inferendum profuturum existimarer. Cum cernerem autem incassum me laborare, cunctationemque meam non magnitudinem animi, & aequitatem, sed morum civilium neglectum, ac propemodum prodicionem esse, ne sic quidem in provinciam tuam irruerem : sed ademptas urbes nitor recipere, quarum causa tu me avaritiae, iniquitatisque infimulas : tale quiddam faciens, quale est in proverbio, fures insuper accusant : & cupiditatem quasi merito mihi objectas, quod cum ipse amplissimam Romani imperii partem obtineam, tibi minorem invidiam. Atqui, bone vir, hoc justum, & decorum esse difficulter probaveris. Non enim sane Macedonum, aut Paeonium, aliorumve regnum, quod neutrius erat, divisimus : sed cum tu de Romano imperio, cujus penes me jus, & auctoritas est, non exiguam portionem detraxeris, adhuc de reliqua tibi gratias agi postulas. Me vero etiam ante hunc habitum, quem gesto, Ro-

Edit. Paris.
pag. 788.

manis imperasse, docere nihil attinet, quando id omnibus notissimum est. At enim etsi antea in tenebris vivens, repente imperator prodixisset, tamen sic in antecedentium imperatorum principatum, quemadmodum in hereditatem quamdam paternam successisse arbitraretur, totisque viribus debere, & verissime posse, non solum de iis quæ tu avellisti, sed de minoribus quoque, & parvi momenti cum quovis contendere, illumque ni justitiæ munus præstare velit, bello aggredi. Non solum autem hoc firmamento causa mea nititur: sed juramento insuper, quo te mihi, & quidem nondum totius Romanorum imperii compoti obstrinxisti. Parum enim consentaneum esset, tum neque circumstantes me undique casus, neque Romanorum tantum in me odium, neque quod opem tuam implorabam, quo aliorum dominus evaderem, neque aliud quippiam eorum, quæ tunc adversa nobis videbantur, mihi persuasisse, ut urbibus Romanis tibi cederem: sed mori præoptasse, quam indignum quidquam admittere, & te potius permovisse, ut Romanorum civitates mihi deberi decerneres, nunc quando totum in manu habeo imperium, & ea sum potentia, ut ablata recuperare queam, aut ita summisso, ac servili esse animo, ut urbes tibi volens relinquam, aut putare, te istuc postulante, rationi convenienter loqui. Me igitur nec injuriam, nec perjuriam vel ante fuisse, vel modo esse, ex dictis patere omnibus opinor. Quare si vel nunc servire justitiæ, & æquitati est animus, & Acarnaniam, Thessaliam, atque urbes quas habes in Macedonia, restituere, præteritas injurias haud in magno ponam discrimine: quando eas amore, & honore mihi temporibus meis exhibito compensas, instauratoque fœdere, & sacramento, de integro ut amicum, & socium te amplectar, rursusque studio atque observantia tua dignum me ab initio ostendam. Sin autem jus, falsque contemnis, & injuriam inferre, ac pejerare imbibisti, ego de Romano imperio nihil dimittam: Deum vero jusjurandi præsidem, & homines, qui tunc aderant, cum juraretur, & nunc adsunt, dum ad æquitatem provoco, & bello supersedere cupio, Deum, inquam, hominesque testor, nisi jus meum consequar, me armis, & quæ habeo conservare, & quæ ablata sunt recipere conaturum. Quod si inde evenerint, quæ tu minime velles, ne mihi, sed tibi irascere, qui juratis manere nolueris.

φαίνεται ἐκ ἀνάγκῃ πάντων σαφές αὖτε εἶδόντων. πλὴν ἂν εἰ καὶ ἀφανεία πολλῇ τὸ πρότερον συζῶν, ἀδρόν ἐωρώμην Ρωμαίων Βασιλεὺς. ἄπορ ἂν ἤξιουν τῷ προβεβασιλευκότων ἔχειν τὴν ἀρχὴν, ὥσπερ τινα πατρῶν κληρὸν, καὶ παντὶ τῷ δίκαιος ἂν ᾔω, καὶ περὶ ποσῶν μόνον ὅσων ἀπεσέρησας αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐλαττόνων, καὶ τῷ τυχόντων ἀμφισβητεῖν, καὶ πόλεμον κινεῖν, εἰ μὴ ἐβέλετο τὰ δίκαια ποιεῖν. Ἐμοὶ δὲ καὶ τὸ μόνον πρόσσεσι δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ οἱ ὅρκοι, ὧς αὐτὸς ἐποίησα πρὸς ἐμὲ, καὶ τοὶ μηδέπω τὴν ἡγεμονίαν πᾶσαν ἔχοντες Ρωμαίων. ἄπορ ὅρ τὸτε μὴ μὴτε τὴν περὶ ἡμᾶς δυσπραγίαν, μὴτε τὸν Ρωμαίων ἐμοὶ ποσῶν ἐκπεπολεμῶσθαι, μὴδ' ὅτι πρὸς τὸ σὺν ἐπικυρίαν ἀφάρων, ὥστε δουλείσθαι τῷ ἄλλων εἶναι κύριος, μὴτ' ἄλλο μηδὲ τὸ φαινόμενον τότε δυσχερῶν, σοὶ πείσαι τὴν Ρωμαίων ὑπηκόων πόλεων παρανεχαρκεῖναι, ἀλλ' αἰρεῖσθαι μᾶλλον ἀποδυνήσκειν, ἢ τι πράττειν ἀγεννές, σὲ δὲ μᾶλλον τὰς Ρωμαίων ὑπηκόας πόλεις ἐμοὶ πείσαι ὑφίστασθαι προσήκειν. Νυνὶ δ' ὅτε τὴν ἀρχὴν ἀπάσης κύριος αὐτὸς κατέστη, καὶ δυνάμιν ἀνακαλεῖσθαι τὰ ἀφηρημένα ἔχω, ἢ φρονήσειν ἔγωγε δέλα, ὥδ' ἐκοντὶ παραχωρεῖν τῷ πόλεων, ἢ σὲ λόγον οἶσθαι λέγειν ἔχοντες τοιαῦτα ἀξιοῦντα. ὧς μὲν οὖν ἐκ ἀδικῶν, καὶ ἐπιορκῶν αὐτὸς ἔτε πρότερον φαίνομαι, καὶ νῦν, ἐκ τῷ εἰρημένων πᾶσιν εἶναι οἶομαι καταφανές. Εἰ μὲν οὖν εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἀλλὰ νῦν γὰρ τὰ δίκαια ποιεῖν ἐθέλεις καὶ αὐτὸς, ὧς Ἀκαρνανίαν ἀποδιδόναι, καὶ Θαιτάλιαν, καὶ τὰς ἄλλας ἃς ἔχεις τῆς Μακεδονίας πόλεις, τὴν προτέρας ἀδικίας ὀλίγον ποιήσομαι τὸν λόγον, τῆς φιλίας ἀμειβομένης, καὶ τὴν φιλοτιμίας, ὧς ὡς ἐκ δόμῳ ἐπεδείξω, καὶ τὰς προτέρας ἀνανεώσας ἀμειβομένης, καὶ τὰς ὁρκοὺς, αὐτὸς σύμμαχον, καὶ φίλον ἔχω, καὶ πειράσομαι ἐμαυτὸν ἀποδεικνύειν αὐτὸς ὡς ἀρχὴν ἀξίον τῆς παρὰ σὲ φιλοτιμίας καὶ ἀφάρων. εἰ δ' αὐτὸς ἐδὲν δίκαιον ποιεῖν διασῶν, ἀλλ' ἀδικεῖν εἰσάπαξ ἔγνω, καὶ ἐπιορκεῖν, ἐγὼ μὲν τὴν προσηκόντων τῇ Ρωμαίων Βασιλείᾳ ἐδόντος παραχωρήσω. Θεὸν δὲ μαρτυράμενος τὸν ὅρκον τῷ ὅρκῳ, καὶ ἀνδράπες, οἱ τότε τε παρῆσαν ἐν τοῖς ὅρκοις, καὶ νῦν παρείσιν, ἐμὲ τὰ δίκαια προκαλούμεν, ὧς καταλύειν τὸν πόλεμον ἐθέλοντος, ἂν τυγχάνω τῷ δίκαιον, πειράσομαι τοῖς ὅπλοις τὴν τε ἑσάν διασῶν, καὶ τὴν ἀφηρημένην ἀρχὴν ἀνακαλεῖσθαι. ὡς δὲ τινα συμβαίνει δυσχερῆ καὶ τὸν πόλεμον, μὴ ἐμοὶ τὴν αἰτίαν, ἀλλὰ σαυτῷ τῷ γινομένῳ μὴ εὖορκα ποιεῖν προσλαγίζεσθαι ἐθέλοντι.

CAPUT XXI.

pag. 789.

Crales obmutescit, perjurium confitetur: ablata restituere non vult: re non composita disceditur. Quantopere imperatorem timeat. Ejus pertinacia, quam vis timidi. Quare urbes retinere cupiat. Testatur imperator se ad bellum ejus improbitate cogi. Terretur Crales, & pudori suo consuli rogat. Iniquitatem ei rursus imperator objicit: cum eo urbes partitur, ac pacem facit, atque ad epulas adhibet.

Hæc imperatoris ad Crales criminationem responsio fuit: cui cum ille opponere nihil posset (quippe quem injuriarum, atque perfidiæ conscientia

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν Κωνσταντίνῳ ὁ Βασιλεὺς ἐφ' οἷς ἐγκαλεῖν ὁ Κράλης ἐπεχείρει, ἀπεκρίνατο: ὁ Κράλης δὲ ἀντεπεῖν ἐκ ἔχων πρὸς ἐδὲ,

σωνίδει ὃν αὐτῷ καὶ ἀδικίαν, καὶ παράβασιν τῆς ὀρκων, ὀλίγον ἐπέχε σιωπῆσας. ἔπειτα εἶδεν Βασιλέως, τῆς ἄλλων ὁποσάντας μόνοι χαλῆσθαι ἐφ' αὐτὰς περὶ τῶν διαφορῶν. Ἐπεὶ δὲ εἰπίδεντο ὁ Βασιλεὺς καὶ ἀφίσαντο τ' ἄλλων, ἐπιτορκεῖν μὲν ὁ Κράλης ὁμολογεῖ, καὶ παρασπονδεῖν τὰς Ρωμαίων κατέχων πόλεις· ἐκ ἐβέλτετο δὲ ὁποδιδόναι· ἀλλ' εἶδεν Βασιλέως τῆς εἰς αὐτὸν γεγενημένων ὑπομνημονόοντα, ταύτῃ τῷ χάριν καταδέσθαι, τὸ ἔχοντα ἐκάτερον, ἃ ἔχουσιν ἐν τῇ παρόντι, τίθεσθαι σπονδὰς. Βασιλέως δὲ εἶδεν τῆς φαυλοτάτων ἐθνῶς παραχωρουῦτος, διελύθησαν ἀσύμβατοι. καὶ Κράλης μὲν εἰς τὸ στρατόπεδον, Βασιλεὺς δὲ εἰς τὴν πόλιν ἐπανῆλθον, εἰς τὴν ὑπεραίαν αὐτῶν ἐπαγγελιάμβροι ἀλλήλοις σιωπῇ. καὶ ἐς τὴν ὑπεραίαν σιωπῶντες, λόγους ἐποιούοντο περὶ τῶν ὁμοίων, καὶ ἔπε Βασιλεὺς περὶ τῆς κατεχομένων ἐνεδίδε πόλεων, ἔδ' ὁ Κράλης ὑπέμνησεν ἀφίσασθαι. καὶ τοι γὰρ ἔλεγε Κράλης, ἐς τοσῶτον δέος, πρὸς Βασιλέα καθεστάναι, ὡς καὶ ἐν ὀνείροις ἔποτε ὄρεν συμβαῖν, τὰ ὕπνῃ ἀφίσασθαι αὐτίκα. καὶ πρὶν ληθῆναι ὕπνῳ, αὐπνόν διανοκτερεύειν, εἰ λογίζοιτο περὶ ἐκείνου ὅπως χρὴ πολεμεῖν ἐν ὁποροις ὑπὸ δέος καθεστῶς. οὐ μὲν εἶδεν πρὸς τὰς ἐξω τὸ πάθος ἀπεκρύπτετο· ἀλλ' ἀναφανδὸν καὶ πρὸς Τριβαλὺς καὶ Ρωμαίους τὰς σιμώντας, μηδένα ἀνθρώπων ἐλεγε διὰ βίαν, μήτε πρότερον μὲν ὕστερον ὥσπερ Καντακεζώνων τὸν Βασιλέα ἐκ πεπληχθῆναι καὶ δεδοικέναι· καὶ ἐν τῇ σιωπῇ δὲ ἐκείνῃ, ἐρομένη Βασιλέως, ὅτου χάριν τοσαύτῃ ὑπομείνεις αἰχμάλω τοῖς τῆς Βενετίας βουλοτάς συγκαταλέξας αὐτὸν, μέγιστα καὶ περιφανέστερα συμπαύων ἐκείνων ἔχων αὐτὸς ἀρχὴν διὰ τὴν ἐκείνου φόβον ἀπεκρίνατο. καὶ προσετίθει, μηδὲν εἶναι θαυμαστὸν, εἰ τοιαῦτα ὑπομείνεις· τάναντίον μὲν οὖν, ὅτι μὴ καὶ πρὸς τι χεῖρον καὶ πολλῶν φαυλοτέρων ὀξετράπῃ, καὶ περ δὲ ἔπω δέος ἔχων, καὶ εἰδὲ πρὸς πάντας αἰχμάλωτος ὁμολογεῖν, ὅμως ἀφίσασθαι τῇ πόλει ἐκ ἡθελον· ἀλλ' εἶδεν μόνον Βασιλέως χωρεῖν πρὸς τὰς συμβάσεις, Βέρροισιν μόνῳ ἔχοντα, καὶ Ἐδισσαν, ἃ τὰ ἄλλα φράσια, ἃ τὰς πολέμους, ὅσαι προσεχώρησαν. ἰχυρίζετο δὲ καὶ ὀρκους τοῖς λόγοις προσετίθει, ὡς ἐπλεονεξίας μάλλον, ἢ αἰχμάλωτος ἕνεκα τῆς πόλεως ἀντιποιοῖτο, αἰχμάλωτος δὲ ἐπὶ τὰς οἰκείας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας ὁπληθύνοντες δυνάμεις, εἰ φαίνοιτο τοσοῦτον ἡττημένος πρὸς τὴν Βασιλέως φόβον, ὡς τε τοσῶτον πόλεων ἀμαχεῖ παραχωρεῖν, ἃς ἐπὶ τοσῶτον χρόνον κτώμενος, χρήματα τε ἀναλῶκει πλεῖστα, καὶ τοσῶτες πόνας, καὶ κινδύνους ὑπομεινύκει μετὰ τῆς στρατίας. Βασιλεὺς δὲ ἔπει ἐώρα ἀσύμβατως ἔχοντα, καὶ μὲν ἐμύλῳ, εἶπε, πρὸς σὲ εὐγνωμοσύνῃ, καὶ ὡς εἶδεν τὴν φίλῃ προσηκόντων, ἔτε πρότερον, ἔδ' ὕστερον ἐνέλιπον, καὶ ὁ παρελθὼν μὲν χρόνος, ἔχ' ἡκιστα δὲ καὶ ὁ νυνὶ παρὼν ἀξιοχρεῶς συμμαρτυρεῖν. Σὺ δὲ μηδὲν ἐδέλοντο τὴν δικαίαν ποιεῖν, καὶ προσηκόντων, ἀνάγκη πρὸς τὴν πόλεμον χωρεῖν, ταυτὸν τοῖς θηρίοις πάχοντα. καὶ ὃν ἐκείνα βαλλόμενα, καὶ ἐλαυνόμενα ὑπὸ τῶν θηρίων, πρῶτα μὲν φεύγουσι, ἃ τὴν πρὸς ἀνθρώπου μάχην ὅση δυνάμεις ἐκπλύνουσιν. ἐπειδὴ δὲ εἰς ἀνάγκην καταστῶσι, καὶ τὴν κίνδυνον αἰσθάνονται ἐφεσπικότα, σπρεφόμενα ἀμύνονται, καὶ ἔτι σφοδρότερος, ὡς τὴν σφετέρως ἀφειδεῖν παντάπασιν ζωῆς. τῷτο δὴ καὶ αὐτὸς νυνὶ ποιῶν· μάλιστα μὲν ὃν ἐβαλόμην μὴ πόλεμον κινεῖν πρὸς σὲ, ἀλλὰ φίλον καὶ

stimularet) paulum conticuit. Deinde imperatorem rogavit, ut secedentes de controversia sua sine arbitris colloquerentur. Annuit, secedunt. Ibi tum Crales confiteri, se fidem parum sanctam habuisse, contraque foedus Romanorum oppida occupasse: nec tamen ad reddendum propendere, sed orare, collata in se beneficia apud animum recoleret, & hanc sibi gratiam persolveret, ut ambobus retinentibus quod haberent, ita demum foedus ferirent. Cum nihil vel minimum concederetur, re imperfecta, Crales in castra, imperator in urbem rediit. Postridie denuo, ut inter se polliciti erant, conveniunt, eademque iterantur, & neque imperator de repetitione urbium occupatarum quidquam remittere: neque Crales eas reddere: quamquam diceret, tantum se timorem imperatoris concepisse, ut etiam si per somnium eum videret, statim expergisceretur: & si de bello cum eo gerendo cogitaret, antequam somno consopiretur, prae metu anxio noctem insomniam traducere. Neque vero morbum celabat suum: quin palam apud Romanos, & Triballos narrabat, se in omni antea vita nullum perinde mortalem, ut Cantacuzenum timuisse, horruisseque. Et in illa congressione quaerente imperatore, quid ita tandem dedecus tantum conscivisset, dum in senatum Venetorum se allegisset, qui majus, & illustrius, quam ipsi, imperium haberet, respondit, ejus metu adactum id fecisse: & adjecit, nihil mirum, quod se huc demississet: mirum magis, non vilius atque despectius aliquid ausum. At enim cum tali timore laboraret, nec cum propalam confiteri erubesceret, nihilo minus urbes reddere detrectabat: rogabatque, uti tantum foedus iceret, contentus Berrhoea dumtaxat, & Edessa, castellisque, & oppidulis aliis, quae ad eum defecissent. Et juratus affirmabat, non se urbes cupidinis potius, quam pudoris ergo affectare: quem pudorem non apud domesticos modo, sed alios quoque ubicumque dynastas sibi incutiat, si metu imperatoris adeo percussus, dejectusque videatur, ut tot oppida sine pugna deferat, quae post tantam impensam tamdiu possederit: quorumque causa cum exercitu tot labores, & discrimina pertulerit. Obstitutionem viri cernens imperator, mei quidem candoris erga te, inquit, & quod nullum umquam amici officium a me desiderari passus sim, cum praeteritum, tum maxime praesens tempus idoneo possunt esse testimonio. Quia nihil tibi facere allubescit, quod justum honestumque sit, venire me ad arma oportebit, feras imitantem, quae venatorum jaculis appetitae, & per sylvas agitatae, primum quidem fugiunt, & certamen cum hominibus quantum valent devitant. Ad necessitatem autem redactae, periculoque jam proximae, se convertunt: & dum vitam suam vehementissime defendunt, ipsi vitae nullo modo parcunt. Idem sane ego nunc faciam. Nihil enim minus cupiebam, quam bello te persequi: sed, ut aequum erat, ami-

Edit. Paris.
pag. 790.

cum & socium habere, tyisque meritis ultro mihi prætistis, quantas maximas possem, gratias referre. Quoniam tamen nihil rectum, ac probum agere, neque ab urbibus quas contra fas occupatas retines discedere decrevisti, opus est & me aggredi, quæ ex Romanorum republica fore sentio, & excutere jugum, quod eorum cervicibus Triballi per nefas injunxerunt. Verum nunc quidem cum insuper conscriptæ copiæ nondum adsint, Byzantium revertar, instructusque hybernis mensibus, primo vere cum quam ingenti potero exercitu, magnoque apparatu in vos movebo: ea mente, ut aut præliando occumbam, aut præter libertatem mea opera Romanis restitutam, teque populumque tuum cædibus, ac servituti subijciam. Et cum tu quoque scias me vera loqui, ad resistendum, & decertandum de summa rerum te compara. Grales auditis tam graviter ac serio de bello dictis, cum voluntatem imperatoris immutabilem videret, admodum extimescens, precabatur, ne sic iratus ad arma ferret: quin potius viam aliquam in his malis inveniret, qua & bello supersederetur: & ipse pro laboribus, atque periculis, quæ urbibus acquirendis tolerasset, non omnino nihil reciperet: remque totam ejus arbitrio permittebat, æqui bonique se facturum promittens, quidquid ipse utrisque melius, commodiusque futurum judicasset. Imperator intelligens & omnia citra molestiam, laboremque haberi non posse: & paucis quibusdam privatum paci repugnare, ac de summa jacere aleam velle, dementis esse, cum futura incertissima sint, & anceps, ac dubia fortuna belli: ad hæc barbaros se introducturum cogitans, qui & Romanis, quorum videntur socii, plurimum noceant: & Triballorum futuram cladem, cædes, servitutes (de quibus quamquam hostibus, nihilominus ut Dei cultor erat sollicitus) Cralem compellans ait, veritatem, & justitiam, & quod quilibet bonus æstimator calculo suo approbarit, nihil esse aliud, quam Romanis urbibus iuramento comprehensis se abdicare. Cæterum quia ipsum tantopere urbibus inefcatum videat, & arbitrantem, vitæ partem non modicam cum illis amissurum, injuriam quidem Romanis se irrogaturum: verumtamen iudicio suo urbes partitum, & cessurum, quot sibi placuerit, si illi etiam videatur, & suæ stet sententiæ, pacem super his, & fœdus faciendum. Si recuset, licere illi, se omnes habentem, de integro armis laceffere: & mox Acarnaniam, Thessaliam, Serviam, & intra has ad mare sitas, & Berrhocam cum Edefsa, Gynæcocastrum, & Mygdoniam, cum instauratis oppidis, & circum Strymonem vicos, usque ad terminos Pherarum, & Tanteffani montes appellatos Romanis attribuit. Zichna, Pheras, Melenicum, Strombitzam, Castoriam, aliosque vicos, & oppidula Macedonica, quæ extra dictos montes erant, Cralem retinere voluit, & super his fœdus, societatemque inire, & abstinere damnis mutuis. Sic imperator urbes distribuit: quæ distributio etiam Crali placuit: & ita inter illos convenit: paxque confecta Triballis juxta ac Romanis gaudio fuit. Atque eodem in loco Cralem, ejusque comitatum imperator ad epulas magnificas invitavit, juniore imperatore præsentem, & cum focero pariter ex ea munificentia gloriam aucupante.

Ed. Paris.
pag. 791.

σύμμαχον ἔχειν, ὥσπερ δίκαιον, καὶ τὸ ὑπεργμίνων ἀγαθῶν, ἢ ἂν μάλιστα δυναίμην, ἐκτίνειν ἀμοιβάς. ἐπεὶ δ' αὐτὸς τὸ δικάϊον ἤρῃσαι ποιεῖν ἐδέν, ἐδὲ τῷ Ρωμαίοις πόλεων ἀφίσταται, ὃς ἔχεις ἀδίκως καταχρῶν, ἀνάγκη καὶ αὐτὸν, ὃ νομίζω συμφέρειν Ρωμαίοις, παύσσειν, καὶ μὴ περιορᾶν ἀδίκως ἔτι καταδεδωδέντας Τριβαλοῖς. Ἀλλὰ νῦν μὲν ἐπεὶ μὴ καὶ ἡ παρεσκευασμένη στρατιὰ ἀφίκετο, εἰς Βυζάντιον καὶ αὐτὸς ἐπανελθόντομαι, καὶ παρασκευασάμενος τῷ χειμῶνος, ἅμα ἡμεῖς μάλιστα ἔχω μετὰ πολλῆς δυνάμειος, ἔκ μεγάλης τ' παρασκευῆς ὑμῖν ἐπιστρατεύσω: γνώμην ἔχων, ὥς ἡ μαχόμενος πεσεῖται, ἢ πρὸς τῷ Ρωμαίῳ ἐλθούτῳ, καὶ αὐτὸν καὶ ὑπὸ κλέος ἐξανδραποδίσταται, καὶ διαφθεῖρῃ καὶ καταδεδωδέναι. ἃ εἰδότε καὶ αὐτὸν ὥς ἀληθῆ, παρασκευάζεσθαι ὡς ἀμυνόμενον, καὶ διαγωνιόμενον περὶ τῶν ὅλων. Κράλης δὲ ἀκέσας βασιλείας ἔπος ἐμβριθεῶς διελεγμένους περὶ τῆς πολέμης, καὶ ὁρῶν ἀμετάθετον τὴν γνώμην ἔχοντα, καὶ γενόμενος περιδείης, ἐδέετο βασιλείας μὴ ἔτι πρὸς ὀργὴν ἐπὶ τῷ πόλεμον ἐξάπτεσθαι. ἀλλὰ λύσιν τινὰ ἐξουσίαν τῷ κακῶν, ὅθεν ὅ, τε πόλεμος καταλυθήσεται, καὶ μὴ δ' αὐτὸς παντάπασιν μηδὲν ἔτε πόνων, καὶ τὴν κινδύνων, ὧν ὑπέμεινε τὰς πόλεις καὶ πόλιν ἀπόναιτο. ἐπέφετε τε πάντα Βασιλεῖ, καὶ σωεῖται εὖ εὖ πᾶν, ὅ, τι ἂν αὐτῷ δοκοῖν βέλτιον, καὶ λυσιτελοῦν ἐκατέροις. Βασιλεὺς δὲ τότε πάντα ἔχειν ὁρῶν ἀπονητὶ ἀδυνάτοιν, ἔτι τινῶν ἀποστρεφόμενον ὀλίγων μὴ συγκατατίθεσθαι πρὸς τὴν εἰρήνην, ἀλλὰ περὶ τῶν ὅλων διακινδυνύειν βέλεσθαι ἀβελίας, ἀδήλως μάλιστα τὴν μέλλοντος ὄντος, καὶ τῆς πολέμης πολλὰς ἐν τῷ μεταξὺ δυνάμειος δέχεσθαι μεταβολὰς, ἄλλως δ' ὅτι ἔβαρβαρες ἐμείλλον ἐπάγειν ἐν θυμῷ, οἱ πλεῖστα καὶ Ρωμαίους βλάπτειν, οἷς δοκῶσι συμμαχεῖν, καὶ τὸ ἐσομένῳ Τριβαλῶν φθορὰν, καὶ τὰς πόλεις, καὶ τὰς ἀνδραποδισμὰς, ἀνέκιδετο, καὶ τοὶ πολεμίων ὄντων, δια τὴν θρησκείαν, τὸ μὲν ἀληθὲς εἶπε, καὶ δίκαιον πρὸς Κράλῳ, καὶ ὁ πᾶς ὁστισσοῦν ἂν ἐπιψηφίσαιτο δικάως διατῆναι, ἐδὲ εἶναι ἔτερον, ἢ ἐξίστασθαι Ρωμαίοις τῷ πόλεμον τῷ τοῖς ὅροις περιελημμένων. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ὁρᾶ πᾶν περιεχόμενον τῷ πόλεμον, καὶ τὴν ζωῆς μικρὸν μέρος ἡγέμενον ἀφαιρεθήσεσθαι, εἰ τῶν ἀποστρεφείν, ἀδικήσεν μὲν Ρωμαίους: πλὴν διελόμενον τὰς πόλεις ὥς ἂν αὐτῷ δοκοῖν, καὶ παραχαρήσαντα ὅσων ἂν ἐδέλοι, εἰ μὲν αὐτῷ δοκοῖν, καὶ πείθοιτο αὐτῷ τῇ ψήφῳ, τίθεσθαι εἰρήνην ἐπὶ τῶν καὶ ἀπονοδῶν. εἰ δ' μὴ βέλτοις, ἐξείναι αὐτοῖς πολεμεῖν πᾶσας ἔχοντι. καὶ αὐτὴ καὶ Ἀκαρνανίαν μὲν καὶ Οἰταλίαν, Σέρβιάν τε, καὶ τὰς ἐν τῷ περὶ θάλασσαν πόλιν, ἔκ Βέρροισιν, καὶ Εδεσάν, Γυναικόκαστρον τε καὶ Μυγδονίαν μετὰ τῷ κατακτισμένων πόλεων, καὶ τὰς περὶ Στρυμόνα κώμας ἔχει τῷ Φερῶν ὀρίων, καὶ Ταντεσσάνῳ ὄρει πρὸς ἀγορευόμενα, ἀπένεμε Ρωμαίοις, Ζίχνα δὲ καὶ Φεράς, ἔκ Μελενίκων, καὶ Στρώμβιτζαν, καὶ Κασορίαν, καὶ τὰς ἄλλας Μακεδονικὰς κώμας, καὶ πόλιν, αἱ τῷ εἰρημένῳ ὄρει ἐκ τῶν ἡσάν, Κράλῳ ἔχειν, καὶ συμμαχίαν ἐπὶ τῶν τοῖς ποιεῖσθαι ἔκ ἀπονοδῶν, ἔκ μηδὲν ἀλλήλως ἀδικεῖν: ἔτι μὲν ὁ Βασιλεὺς διήρει τὰς πόλεις: καὶ ἐδόκει ἔκ Κράλη καλῶς ἔχειν, καὶ σωεῖσθαι ἐν τῶν τοῖς, καὶ πάντες ἡδοντο, καὶ Τριβαλοὶ καὶ Ρωμαῖοι πρὸς τὴν εἰρήνην. ὅ, τε Βασιλεὺς εἰς αὐτὴν φιλοτίμως Κράλῳ, καὶ τὰς σωόντας ἐπὶ αὐτῶν τῶν τόπων, ἔκ αἱ συμβάσεις ἐγγένεοντο, παρόντος καὶ τῷ νέου Βασιλέως, καὶ συμφιλοτιμώμενος Βασιλεῖ τῷ καλῶς.

CAPUT XXII.

Pactum de eligendis proceribus, qui urbes utriusque nomine tradant, & accipiant. Crales seducitur, fœdus renuntiat, suos in Cantacuzenum animat. Copiæ utrimque educuntur. Neuter pugnam incipit, uterque se excusat. Imperator Byzantium abiturus imperatorem juniorem monet, a Crale caveat, qui Edessam proditione capit. Lyzicus præfectus punitur, in via moritur, Edessa evertitur, incolarum pars major nuda dimittitur. De incurſu barbarorum. Mæſo regi se purgat imperator. Consilium de barbaris Thracia & Mæſia arcendis. Prodigiū, quo Alexander contra Cralem confirmatur. Imperator navale purgat. Mæſus fidem fallit. Eum imperator ad officium reducere frustra nititur.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ ἀρεῖσθαι συνέθεντο, ὥς τε εἰς τὴν ὑπεραίαν, Βασιλέα μὲν ἐπιλέξεσθαι πέντε Ρωμαίων τῶν ἐν τέλει, καὶ τοῖς ἐπιτρέψαι τὴν παράληψιν τῶν πόλεων. Κράλι δὲ ἐκ τῶν οἰκείων ἴσως παραχεῖν, ὥς τε παραδουῶναι, καὶ συνταξάμενοι ἀλλήλοις, ἐπεὶ τέλος εἶχον συμβάσεις, ὁ μὲν εἰς τὸ στρατόπεδον, οἱ βασιλεῖς δὲ εἰς τὴν πόλιν ἀπεχώρου. ἐπελθόντες δὲ νυκτὸς τινὲς τῶν συνόντων βασιλεῦσι κρύφα ἐλθόντες πρὸς τὸν Κράλι, συνεβλόον τὰς πόλεις μὴ παραδίδόναι· ἀλλὰ πόλεμον αἰρεῖσθαι μάλλον πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν Βασιλέα, ὥς βλάπτειν διωυσόμηνον ὀλίγα, ἢ ἔδεν. νῦν μὲν δὲ ἀξιόμαχον ἔκ ἔχειν στρατιάν. ἂν δὲ ἐπανήκη εἰς Βυζάντιον ὡς παρασκιδασόμενος, τὸν Παλαιολόγον Βασιλέα πείσειν συνθέσθαι πρὸς αὐτόν, ἢ ἂν μάλιστα δοκῇ κατ' ἡδονὴν, καὶ κοινῇ τὸν πόλεμον πρὸς ἐκείνον ἀνελεῖσθαι, ἡγεῖσθαι δὲ αὐτὰς ἐκ ἀνεκτὸν ἐκείνον ἄρχειν, Βασιλέα τῆς πατρίδας ἀποστρέψαντα ἄρχῃς. ὁ Κράλις αὐτίκα ἐνδοὺς ὡς ὑφ' ἡδονῆς, καὶ πολλὰς ὡμολογεῖ χάριτας τοῖς ἀπαγγέλαισι, Βασιλεῖ τε ἐπηγγέλλετο προθύμως τῷ Παλαιολόγῳ συμμαχήσειν κατὰ κηδεῖν τοῦ Βασιλέως, καὶ πᾶσαν ἐπιδείξεσθαι σπουδὴν, καὶ ἔννοιαν πρὸς αὐτόν. ἅμα τε ἔω, ἐπεὶ ἡμέρα ἦν, πέμψας πρὸς Βασιλέα, ἀπηγόρευε τὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις εἰρήνην· ἀλλ' εἰ βέλτοις τὰς ἀρτί ληφθείσας πόλεις μόντας ἔχειν, μάλλον δὲ καὶ ἐξ ἐκείνων ἀποδόντα, ἔτι πείθειν αὐτὸν μὴ πολεμεῖν. εἰ δὲ μὴ βέλτοις παρασκιδασόμενον πρὸς μάχην ἐξελθεῖν. αὐτὸν δὲ παντὶ σθένει πολεμήσειν. τῶν μὲν οὖν Κράλι λόγων ὁ Βασιλεὺς, ὀλίγον ἐποίητο λόγον, ἠδὲ ὡς διωυσόμηνος αὐτὸν καταναγκάζειν, καὶ ἄκοντα τὰ δίκαια ποιεῖν. σφόδρα δὲ ἤχθετο κατὰ Ρωμαίων τῶν ἐπιβελούοντων· ἐγὰρ ἡγνόησαν, ὅθεν ἡ μεταβολή· καὶ τὴν διόρθωσιν τῶν παραγμάτων ἀπεγίνωσκε, πολέμων αὐτοῖς ἐμφυλίων, καὶ σάσεων μεγάλων τὰ ποιαῦται οἰόμενος ἄρχῃ. ὅμως καὶ ἔτι πείθειν, ἐπηγγέλλετο εἰς τὴν ὑπεραίαν ἐξελούσεσθαι πρὸς μάχην. Κράλις δὲ καὶ αὐτὸς παρεσκιδάζετο, καὶ παραθάρρυνεν τὰς οἰκείους πρὸς τὸν Βασιλέα πόλεμον· οὐ γὰρ δεδοικέναι ἔφασκε Καντακουζηνὸν τὸν Βασιλέα ἄρχειν ἂν ὑπὸ τῶν οἰκείων πολεμῇται· ἀλλὰ βεβαίως ἔχειν ἐλπίδας τοῦ περιέσεσθαι, καὶ τὰς ἡρπασμένας Ρωμαίων πόλεις καθελεῖν ἀσφαλῶς. ἐσπέναι δὲ ἔφασκεν ἐκείνον, ἐν ὕδασι ἀνδρῶν καταβεβαπτισμένον, τὰς οἰκείας δὲ ἐφελώτας, εἰ ποτε δυνηθεῖ ἀνακύψαι, πείζοντας αὐτοῖς καταβαπτίζειν,

Paris III.

SE C U N D U M prandium pacti sunt, ut post die imperator Romanos principes viros quinque deligeret, qui suo nomine urbes acciperent: Crales de suis totidem destinaret, qui illas pro eo traderent: finitisque conventis, & salute dicta, hic ad castra, ille in urbem se retulit. Jam nox erat, cum quidam ex comitibus imperatorum clam ad Cralem adeunt, hortanturque, urbes ne tradat: sed bellum adversus Cantacuzenum malit, qui cum in praesentia exercitu inferior sit, parum, aut nihil obesse possit. Si Byzantium redeat, ut illic se comparet, Paleologum imperatorem permoturos, ut cum eo quibus videbitur optatissimis conditionibus paciscatur, conjunctumque bellum contra illum suscipiat. Sibi enim intolerabile videri, imperare eum, qui haeredem imperii legitimum haereditate sua dejecerit. Crales statim laetitia ebrius, multas suasoribus gratias agit, seque imperatori Paleologo contra focum prompte affuturum, & omnem ei benevolentiam, studiumque spondet. Postquam luxit, pacem certa lege constitutam renuntiavit. Sed si velit urbes nuper occupatas solas habere: imo vero, si etiam de iis adhuc quasdam reddat, sic persuasurum sibi, ut bello abstineat: si nolit, paratus ad praelium exeat, se totis viribus contra pugnaturum. Imperator Crales verba parvi ducere: norat enim, se illum cogere in gyrum posse. Vehementer autem Romanis insidiatoribus succensebat: non enim ignorabat, unde haec ejus mutatio: & rerum emendationem desperabat, ratus, bellorum rursus civilium, magnarumque seditionum haec esse praeludia. Tamen quamvis sic affectus, post die se ad dimicationem exiturum denuntiavit. Crales contra se parare, & suos confirmare: Cantacuzenum non esse timendum, quamdiu a suis oppugnetur: sed constanter sperandum, victoriam, quasque Romanis ademerint urbes, retenturos. Similem enim esse homini a quis submerso, quem sui astantes, si quando emerferit, iterum sub aqua deprimunt, & neque sibi, neque ipsis commodare sinunt. Sin domesticis discordiis, ac dissidiis aliquando expeditus

Edit. Paris.
pag. 792.

pag. 793.

LIII

fuerit, tum jam omnibus illi cedendum libenter, ambiendamque studiose ejus amicitiam. Nam tum illi armis adversari, nec se putare conducere, nec ipsis hoc suadere. Sic Crales non sua magis potentia, quam seditionibus, ac dissensionibus Romanorum confusus, de integro bellum parturiebat, & die altero prima luce per phalangas disposito exercitu, e castris Thessalonicam procedebat: similiterque imperator pedestres, & equestres copias educens, in acie adversa constituebat. Neuter autem prælum ordiebatur, stabantque diu, nec se exercitus commovebant. Crales tandem imperatori nuntiat, aut pacem componendam, si uterque retinere velit, quæ habet: aut sine mora pugnam incipiendam. Renuntiare jubet imperator, se hesterno die pacta præferre, & amicum ipsum quam hostem malle, si urbes restituerit. Sin bellum ei optatius sit, prior paulum progressus, pugnae det initium: tum enim se non ut confictus auctorem, sed ut sui defensorem alacriter dimicaturum, Deum atque homines testantem, non se dare, sed accipere, ac perpeti injuriam: neque fidem frangere, & male mereri de amico: sed necessitatem a se exprimere, quæ ipse nolit. Quod si prior ille se moverit, nec ipse contra gradiatur, victoriam sibi quasi de fugitivo habeat. His acceptis, Crales nec se pugnae avidum esse dixit. Si phalangas paulo post moveri viderit, ne putet motum illum sui invadendi, sed in castra revertendi causa existere. Hæc Crales. Nec diu post in castra se recipiens, ibi pernoctavit. Imperator quoque cum cohortibus suis urbem repetivit. Crales Axio transmissus, & finitimos Edeffæ locos deprædatus, ipsam obsidere instituit. Imperator cum diutius Thessalonicæ commorandum non putaret, quod nihil memorabile agendum restaret, Byzantium navigationem comparabat. Discessurus, juniorem imperatorem majorem in modum hortabatur, ne Crali fideret. Jam enim rursus aggressum bello civili Romanos implicare, ut iis inter se dimicantibus, ipse urbes sibi habeat: & monebat, caveret insidias, quæ non res parvas, sed imperium ipsum attingerent: unde non ad ipsum dumtaxat, sed ad alios quoque Romanos calamitas redundaret. Tametsi is aliud quam res est loquens, & mentiens, dicat, impigre se ipsum adjuturum, quo paternum imperium a raptore recuperet, eumque ulciscatur: cum dubitetur, an non solum ei imperium non restitutus, quod tamen polliceatur, sed etiam vitæ ejus insidias instructurus sit. Nullam ei fidem horum commodet, certoque sciat, omnia hæc artificiose strui, ut potius ipse quod reliquum est imperii secure devoret. Si spreitis admonitionibus Crali crediderit, tunc cogniturum esse, quantum damni fecerit, quando nec ipsi, nec aliis ullum fructum ea cognitio datura sit. Neque enim protoplastis paradiso ejectis a serpente deceptos esse cognoscere profuisse. Hæc, & plura cum admonuisset, Andronicum Asanem socerum cum juniore imperatore relinquens, dicto vale, solvit. Crales paulo post ejus Thessalonica discessum, quibusdam de factione sua βληθεῖσι τὸ εἶδέναι, ὡς ὑπάτιωνται τῷ ὄφει. τοιαῦτα καὶ ἕτερά ττα πλείω παραινέσας, καὶ συνταξάμενος, ἀπέπλει, Λσανίῳ Ανδρόνικον δὲ κωδεῖν μὲν Βασιλέως δὲ νέε καταλιπὼν. Κράλης δὲ ὀλίγῳ ὕστερον ἢ ὁ Βασίλειος ἀπῆρκεν ἐκ Θεσσαλονίκης, Εδεσαν ἐπορ-

Edit. Paris.
pag. 794.

καὶ μὴδ' αὐτοῦ χρήσιμον, μὴτ' ἐκείνως γίνεσθαι εἶναι, ἂν μέντοι τῷ οἴκοι διαφορῶν ποτε ἀπαλλαγείη, τότε ἦδη πάντων αὐτῷ ὀφείσασθαι ἐκόντας, καὶ πολλὰ πρόνοιαν ποιεῖσθαι φίλον ἔχειν. ἀντικαθίστασθαι δὲ πρὸς πόλεμον, ἂν τῷ οἴκοι δυσχερῶν ἀπαλλαγείη, ἔτ' αὐτὸν λυσιτελεῖν ἠγείσθαι, ἔτ' ἐκείνοις συμβαλῶν. ἔπα μὲν ὁ Κράλης ἐπὶ τῇ σφετέρᾳ μάλλων θάρρῳ δυνάμει, ἢ ταῖς διχασαίαις, καὶ διαφοραῖς Ρωμαίων, αὐτῷ ὥρμητο πρὸς πόλεμον, καὶ ἐς τὴν ὑστεραίαν ἅμα ἔφ' συντάξας ἐπὶ φάλαγγας τὴν στρατιάν, ἐχώρει πρὸς Θεσσαλονίκην ἐκ τῆς στρατοπέδου. καὶ ὁ Βασίλειος ὁμοίως τῷ τε πεζίῳ, καὶ ἱππικῷ δυνάμει ἀντιπαρέταττεν ἐξαγαγὼν· ἀδέτερος δ' ἐπεχείρει πολέμῳ ἄρχειν, ἀλλ' ἐπιπολὺ ἀτρεμοῦντα ἀντικαθίστατο ἀλλήλοισι τὰ στρατοπέδα. Κράλης δὲ πρὸς Βασιλέα πέμφας, ἢ δ' εἰρηνῶν ἔφασκεν αἰρεῖσθαι, ἂν δ' ἐλέη ἔχοντας ἀέχουσιν ἐκάτεροι, ἢ μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἄρχειν συμβολῆς. Βασίλειος δὲ τὰ τῇ προτεραίᾳ εἰρημένα, αὐτῷ ἔφασκεν αἰρεῖσθαι, καὶ φίλον ἐδέλειν μάλλον ἔχειν, ἢ πολέμιον, τὰς πόλεις ἀποδόντα· ἂν δ' αὐτὸς τὸν πόλεμον αἰροῖτο, πρῶτον μάλλον αὐτῷ ἄρχειν συμβολῆς μικρὸν προβάλλετα, ὡς ἔπα καὶ αὐτῷ ὡς ἀμυνόμενον, καὶ ἐκ ἄρχοντα πολέμῳ ἀγωνιζόμενον προθύμως, ἐπιμαρτυρόμενον καὶ ἀνθρώπους καὶ Θεὸν, ὡς ἐκ ἀδικεί, ἀλλὰ μάλλον ἀδικεῖ. καὶ ἐπισημαίνει, καὶ κακὸς εἶναι βέλεται περὶ τὸν φίλον, ἀλλ' ἀνάγκη ἐφ' ἃ μὴ βέλονται χωρεῖ· ἂν δ' αὐτῷ κινεμένη πρῶτον ἔφασκε μὴ τὸ στρατόμα ἀντεπάγη καὶ αὐτὸς, δὲ νικῶν ἐκείνον ἔχειν, ὡς αὐτῷ φυγομαχίσαντος. Κράλης δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο τὰς Βασιλέως λόγους, πέμφας αὐτῷ, ἔφασκε μὴδ' αὐτὸ βέλεσθαι τὴν μάχην· ἂν δὲ φαίνοιτο κινῶν τὰς φάλαγγας μὲν μικρὸν, μὴ νομίζεω ἐπιέναι, ἀλλ' ἀναχώρησιν εἶναι καὶ κίνησιν πρὸς τὸ στρατόπεδον. Τοιαῦτα ὁ Κράλης εἶπε· καὶ μὲν μικρὸν ἀναστρέψας αὐτῷ νύκισατο πρὸς τὸ στρατόπεδον καὶ νύκτα καὶ Βασίλειος ὁμοίως εἰσήλαντο εἰς τὴν πόλιν μὲν τῆς στρατιᾶς. Κράλης δὲ εἰς τὴν ὑστεραίαν διαβὰς τὸν Ἀξείον, τὰ περὶ Εδεσαν κατέδραμε, καὶ περὶ στρατοπέδου σάμηνος ἐπολιόρκει. Βασίλειος τε ἐπεὶ μὴ ἐδόκει ἐτι μέλλειν ἐν Θεσσαλονίκῃ, πρᾶττειν δὲ ἐτι ἀξιόλογον εἶναι εἶναι, παρεσκευάζετο ὡς εἰς βυζάντιον πλοῦσέμενος μέλλων δὲ ἀπαίρειν ἦδη, πολλὰ Βασιλεῖ τῷ νέῳ περὶ τῆς μὴ πείθεσθαι παρήγει Κράλην· ἦδη δὲ ἐπιχειρήσαντα ἐκείνον, αὐτῷ τὸ πρὸς ἀλλήλους πόλεμον κινεῖν Ρωμαίων, ἢ αὐτῷ εἶναι τὰς πόλεις ἔχειν, ἐκείνων ἀχολογμένων πρὸς ἀλλήλους, καὶ συνεβόλῃ φυλάττεσθαι τὴν ἐπιβλην. καὶ δὲ εἶναι περὶ μικρὸν· ἀλλὰ περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐπιβελῶν, καὶ τὸ βλάβειν ἐκ αὐτῷ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἔσεσθαι Ρωμαίοις, καὶ τοι γὰρ ἐκείνον τὸ ὄντων τὰ ἐναντία καταψεύσεσθαι, φάσκοντα προθύμως συμμαχεῖν ἐπὶ τὸ τὴν πατρῴαν ἀνασώζεσθαι ἀρχὴν ἀφρημένῳ, καὶ ἀμυνέσθαι τὸν ἡδικοῦντα, ἀδύλον δὲ εἶναι μὴ μόνον ἐκ ἀποδόσει τὴν ἀρχὴν, ὡς περὶ παγγέλλεται, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ζωῆς ἐπιβελῶσιν. τῶν δὲ αὐτῷ πείθεσθαι μηδὲν, σαφῶς εἶδόντα, ὡς ἀπάτη πάντα συσκευάζεται, ἵνα μάλλον ἀφελήται αὐτὸς τὴν οὖσαν ἀσφαλῶς. εἰ δ' ἀμελίνας τῷ παραινέσων πείθοιτο αὐτῷ, τότε εἴσεται τὴν βλάβειν, ὅτε μὴ αὐτῷ μηδὲν, μὴτε τοῖς ἄλλοις ὄφελος ἐκ τοῦ εἶδέναι ἔσαι. οὐδὲ γὰρ ἐδὲ τοῖς πρῶτοπλάστοις συνήνεγκε τὰ παραδείσας ἐκ-

Σησεν ἐλὼν τινῶν ποροδοσίᾳ τῆς τὰ κείνους ἡρημένων. σιω-
 πέσειτο δὲ αὐτοῖς κλίμακας κατασκευασάμενον, ἐπὶ
 τειχομαχίαν ἦκειν, αὐτὰς δὲ σημεῖον ἄραντας ἐπὶ τῇ τει-
 χῶν, ἐφ' ὧν ἐστᾶσιν, ἦκειν ἐπ' ἐκείνας μὲν τῇ κλίμακων.
 ἄδειαν δὲ ἐκείνων παρεχομένων, καὶ ἀμυνομένων τὰς ἐν-
 δον μᾶλλον, ῥαδίαν ἐσεῖσθαι τὴν ἄλωσιν. ὅπερ δὴ καὶ ἐ-
 γίνετο καὶ τὸ σὺνθημα. καταστάντων δὲ εἰς τὴν τειχομα-
 χίαν, τοῖς τε ποροδοσίᾳ ἤρετο τὸ σημεῖον ἀπὸ τῆς τει-
 χῶν, καὶ ὁ Κράλης τὰς κλίμακας ἔχων, ἐχώρει πρὸς ἐ-
 κείνας. ἀδείας δὲ τυχόντες, ἀνέβαινον ἐπὶ τὰ τεῖχη,
 καὶ καθήρουσαν αὐτὰ καὶ προσεσόντες, ἕως ἐποίησαν, καὶ
 ἵπποις βάσιμα. ὡς δὲ ἐδὲ ὕψος ἔχοντα ἱκανῶς. Λυ-
 ζικός δὲ ὁ τῆς πόλεως ἄρχων, αἰδοῦμενος τὴν ποροδοσίαν,
 ἐχώρει μὲν ἐπ' ἐκείνας ἔχων τὰς περὶ αὐτὸν, ὡς δὲ ἐδὲ
 καθηρημένων ἦδη τῆς τειχῶν. ἀλλ' ἀναστρέψας ἑαυτοῦ
 ἐπὶ τὴν ἄκρην. καὶ οἱ ἐκ Βυζαντίου παρὰ Βασιλέως κατα-
 λελειμμένοι θρακοῖσι φρεροί, ὡς ἡδυνοντο τὴν πόλιν
 ἐσλαυκίαν, ἀνεχώρουσαν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὴν ἄκρην. Κρά-
 λης δὲ ἐπεὶ τὴν πόλιν εἶχεν, ἐχώρει ἐπ' ἐκείνας τεθο-
 ρυβημένους ἐπὶ ἀπὸ τῆς τροπῆς. κατισαμένους τε πρὸς
 μάχην, ὁ Λυζικός ἐτέρωτο βέλει τὸν μηρὸν ἀμυνομένης
 ἀπὸ τῆς πύργου. ὡς δὲ ἀνεπισκευάσας ἡ ἄκρα, καὶ αὐτὰ καὶ
 ἡ φρερὰ τὰ ὅπλα παρεδίδουσαν, πίσεις λαβόντες ἐπὶ τῇ
 μηδὲν ἀνήκεσαν παθεῖν. ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ ἄκρα εἶχετο, τὴν
 μὲν φρερὰν καὶ Μακροδέκων τὸν ἄρχοντα, ἀπέλυσε ὁ Κρά-
 λης καὶ τὰς ὁρμὰς, καὶ τὰ ὅπλα μόνον ἀφελόμενος. Λυζί-
 κος δὲ τὸ γένειον ἐπ' αὐτὴν τίλλεσθαι ἐκέλευεν, καὶ μόνον
 δὲ τὸ ἀντιστῆναι τότε, ἀλλ' ὅτι καὶ Βασιλέως Ἀνδρονίκου
 περιόντος ἐν Κασορίᾳ μεγάλων αἰτίος κατέστη συμφορῶν.
 ἔπειτα ἐκέλευε δεδέναι, ἀγεσθαι τὴν ἐπὶ Σκοπίαν, ὡς
 ἐκεῖ τῆς πολυμημάτων δίκας δώσουσι. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς τραύ-
 ματος ἀμεληθέντος, καὶ τῆς ἀλλης δυσπραγίας, ἐτελεσ-
 τισε μετὰ ξυμφορῶν. Κράλης δὲ ἐφῆκε τὴν πόλιν
 τοῖς στρατιώταις διαρπάζειν. καὶ ἐπόρθησάν τε καὶ ἐνέπη-
 σαν τὰς οἰκίας. τῆς οἰκητόρων δὲ τὸ μὲν πλεῖστον καὶ ἄ-
 ρισον ἐξήλασε γυμνὸν μάλιστα ἐν ἀκμῇ τῆ χειμῶνος Ια-
 νουαρίᾳ ἄρτι ἱσταμένῃ, καὶ διεσκεδάθησαν καὶ Βέρροισιν,
 καὶ τὰς ἄλλας πόλεις. ὁ δὲ ἄπορος παντάπασιν καταλέ-
 λειπτο ἐκεῖ ἐπὶ τὰς ὑπολειπομένας καταφυγὴν οἰκίας.
 αὐτὸς δ' ἐπεὶ καὶ χειμῶν ἐπεγένετο ἐξαισίος, φρερὰν ἐπὶ τῇ
 ἀκρόπολιν καταλιπὼν, πρὸς τὴν οἰκίαν ἀνεχώρει. ἐ-
 λέγετο δὲ ὑπὸ χειμῶνος στρατιώταις τε, καὶ τῆς σκοδοφό-
 ρων ὑποζυγίων πλεῖστα τῆς στρατοπέδου ἐναποθαρῖν. Βα-
 σιλῶς δὲ εἰς Βυζάντιον ἐπανελθὼν ἐπυμθάνετο περὶ τῆς
 Μυσῶν Βασιλέως Ἀλεξάνδρου, ὅτι πλεῖστα ἀνιῶτο δὲ καὶ
 τῆς βαρβάρων ἐφοδὸν ἀποροδοκῆτον γεγεννημένῃ, καὶ
 μέγιστα κακώσασαν τὴν γλῶσσαν αὐτῆς. ὑπώπτετο δὲ ἐν
 αὐτῶν τὰς βαρβάρους ἐπελθεῖν, ἀλλὰ Βασιλέως
 πέμψαντος, ὁ καὶ μάλιστα ὡς, ὅτι μηδεμίαν πρὸς αὐ-
 τὴν πρὸς τὸν πόλεμον παρεχόμενη Βασιλεῖ πα-
 ραποδοῦσαν αὐτὸς, κακῶς ποιεῖ τὴν χώραν. πέμψας
 δὲ ὁ Βασιλεὺς φρερὰν πρὸς αὐτὸν, πρῶτα μὲν πε-
 ρὶ τῆς βαρβάρων τῆς ἐφοδου ἀπελογεῖτο, μὴ καὶ γνώ-
 μῃ ἐκείνῃ γεγενῆσθαι, ἀλλ' αὐτοὺς ἐφ' αὐτῶν μεγά-
 λα δυνάμεις, ἅττα αὖ δοκῇ ποιεῖν. τοῦτο δὲ συμ-
 βαίνειν, οὐ μᾶλλον δὲ τὴν ἐκείνων δυνάμιν, ἢ δὲ
 τὸ μὴ αὐτὰς ἐδέλναι τῆς πλεονεξίας ἀποσάντας, καὶ τῆς
 ἀλλοτείων τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλήλοισι ὅση δυνάμεις ἐ-
 πιμαχεῖν, καὶ ἀνείργειν τὰς βαρβάρους ῥᾶτα δυνάμε-
 νας, εἰ συμφωνήσαιεν. εἰ δὲ ἐβέλετο Κράλης τὰς ἡρ-

Paris III.

prodentibus, Edessam cepit, captam
 evertit: cum quibus pepigerat, ut pa-
 ratas scalis signum de muro ipsis sustol-
 lentibus, accederet. Tum iidem arcen-
 tes, qui intus propugnarent, securita-
 tem facerent, ut ita urbs facilius ca-
 peretur. Res secundum pacta transigi-
 tur. Nam cum in eo essent, ut mu-
 ros oppugnarent, proditoresque signum
 inde dedissent, Crales scalas admovit,
 milites impune ascenderunt, statimque
 irruentes ita eos diruerunt (non enim
 erant alti) ut equis pervios redderent.
 Lyzicus praefectus urbem proditam con-
 spiciens, cum praesidio contra vadit:
 sed muris jam prostratis actum agere se
 intelligens, in arcem festinus recurrit.
 Similiter Byzantii ducenti, ab impe-
 ratore in praesidio relictii, ubi urbem
 captam senserunt, ipsi quoque in arcem
 refugerunt. Crales urbe potitus, in il-
 los adhuc ex fuga pavitantes tetendit.
 Cum e turri se tuerentur (arx enim
 nondum reparata erat), & Lyzicus fe-
 mur sauciatus esset, subito praesidarii
 arma tradiderunt, fide accepta, nihil
 incommodi perpeffuros. Ut autem & Edit. Paris.
 arx in potestatem venit, praesidium, & pag. 795.
 Macroducum praefectum Crales, ut ju-
 rarat, armis tantum ablatiis, dimisit:
 Lyzico in conspectu suo barbam velli ius-
 sit, non solum quia tum restitisset: sed
 quia etiam Andronico vivo apud Casto-
 riam non parvae calamitatis ipsi auctor
 fuisset. Deinde vincum Scopiam, ibi
 poenas audaciae excepturum duci manda-
 vit. Qui & propter neglectam curatio-
 nem vulneris, & alioqui propter hunc
 casum suum in ipsa via decessit. Cra-
 les militi urbem diripiendam, incenden-
 dam, evertendamque permisit. Incola-
 rum pars maxima, & praecipua, summa
 hyeme, novo nimirum Januario, nuda
 expellitur, perque Berrhoeam, & alias
 urbes dissipatur. Egentissimus quisque ad
 aedes relictas confugiens, ibi relin-
 quitur. Crales hyeme saeviente, impos-
 sito in arcem praesidio domum redit.
 Fama vulgavit, milites, & animalia
 victoria plurima, frigoris acerbitate in
 castris emortua. Byzantium reversus im-
 perator, de Maesorum rege Alexandro
 quaerit: singularem quippe ex eo ma-
 stitudinem capiebat, quod Persae in e-
 jus regnum inopinato irruentes, cladem
 ei gravissimam intulerant. Incessabat e-
 nim Alexandrum suspicio, non suopte
 nutu, sed missu imperatoris irrupisse bar-
 barus: quae res vehementissime illum
 cruciabat, quia cum ei nullam ansam
 hostilia machinandi praebuisset, tamen
 contempto foedere ab eo vexaretur.
 Missa igitur legatione, primum quidem
 de incursione barbarorum respondit,
 non eam sua voluntate factam, sed
 ipsos per se potentes, cupiditatibus
 suis morem gerere. Nec tamen ma-
 gis istuc propter illorum potentiam e-
 venire, quam quod ipsimet nolint
 avaritia, & appetitione rerum alie-
 narum desistentes, pro virili juva-
 re mutuum, & coercere barbaros,
 quod facile possent, si conspirarent.
 Etenim si Crales ereptas urbes restituere,
 & ut iuraverat, conservare iustitiam
 voluisset, non sibi societatem barbaro-
 rum requirendam fuisse, quos pessime o-
 derit: necessario autem iis uti, quo &
 praesentia tueatur, & abrepta, si possit,
 recuperet. Adversus Cralem igitur se

LIII ij

περ ἐκεῖνος ἀπατᾷ, ἀλλ' ἀναλίσκειν εἰς δέον ὑπὲρ
τῆς ἀρχῆς· πλὴν εἰ μὴ καὶ τὰ τοῖς σφετέροις στρα-
τιώταις παρέχόμενα, φόβος ὀνομάσεται. ἀλλ' ὡς εἶδεν
ἀξιοχρεῶν τῶν λεγομένων εἰς πειθῶ. Βασιλεὺς δὲ ἢ
ἐσομένῳ αὐτῷ φθορὰν ὑπὸ τῶν βαρβάρων προει-
πὼν, καὶ ᾗμαρτυράμενος, ὡς τότε τῆς νυκτὸς μετα-
μελήσει ἀβελίας, ὅτε μηδὲν ἀπόνειμαι ἐξέσαι τῆς
μεταμελείας, ἐπέπαυτο πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ αὐ-
τός. ἀ εἰς ὕπερον ἅπαντα ἐξέβαινε.

conductura sint. Non enim Alexandrum
tributa pendere, ut ille fraudulentus com-
miniscatur: sed in rebus imperio neces-
sariis collocare pecuniam: nisi quæ suis
ipsemet militibus stipendia solvit, tri-
buta nominet. Verum nihil horum ad A-
lexandrum inducendum satis valebat.
Imperator imminentem a barbaris cladem
ei prædicens, & testificans, tunc propter
istam amentiam pœnitundine tactum iri,
quando pœnitere nihil proderit, hortatio-
ne destitit. Quæ omnia postmodum ita
acciderunt.

CAPUT XXIII.

*Propter Barlaami & Acindyni hæresin synodus ab imperatore conceditur, &
ejus in ea re diligentia. Cur Acindynus se occultarit. Dissidium eo mor-
tuo ejus sectatores excipiunt. Quatriduum in disceptationibus ponitur. E-
phesi & Gani episcopi exauctorantur. Barlaamus & Acindynus post mor-
tem excommunicantur. De tomis conscriptis. Barlaamitis & Acindynia-
nis silentium indicitur, & in custodia habentur.*

MΕΤΑ τὸ τοῦ Βασιλεὺς συγχυσιν δεινῶ καὶ
ἀταξίαν ὁρῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένῳ, ὃ
τῆς κοινωνίας τῶν λοιπῶν ἀφισαμένους τὰς τὰ Βαρλαάμ
καὶ Ἀκινδύνου ἡρημένους, πολλὰς τε τέτοις συσπαραγομένους,
ᾗμαρτυρῶν τε τῶν ὁρθῶν δογμάτων ἐγκαλουῦντας τῇ ἐκ-
κλησίᾳ, καὶ τῇ δίκῃ ἐπιβοωμένους, καὶ παρενοχλουῦντας ὁ-
σημέραι, καὶ δεομένους ἀντικαθίστασθαι πρὸς τὴν ἐξέτασιν,
Καλλίστη τε ὁμοίως τῇ Πατριάρχῃ, καὶ τῶν ἄλλων Ἀρ-
χιερέων, καὶ τῶν λογάδων τῶν μοναχῶν, ὅσοι τοῖς
ἀποχρισταῖς ἐναντία ἐφρόνουσι ἐν τοῖς δόγμασι, δεο-
μένων καὶ αὐτῶν ὁμοίως σύνοδον συγκροτεῖν, καὶ τῶν
δογμάτων τῇ ἐξέτασιν ποιεῖσθαι, δίκαιον εἶναι οἰηθεῖς
μὴ τοιαῦτα γινώμενα περιορᾶν, ἀλλὰ τῆς κατὰ τὴν ἐκ-
κλησίαν εἰρήνης προνοεῖσθαι ὅση δυνάμεις, ἐπέτρεπε τῇ
Συνόδου γενέσθαι· καὶ τὰς τε ἄλλας μετεπέμπετο Ἀρχιε-
ρέας γραμμασι, καὶ τῇ Θεσσαλονίκῃ Γρηγόριον τὸν Πα-
λαμᾶν, καὶ τοῖς Βασιλεὺς ὁ δὲ οὗτος ἐξαρχῆς μὲν τὸ πεπαῦ-
σθαι τὸν συγγενικὸν πόλεμον, καὶ πᾶσαν ὑπ' αὐτῷ τῷ
Ρωμαίων ἡγεμονίᾳ γεγενῆσθαι, ἀναγκαῖον οἰηθεῖς ὥσ-
περ τὰς κοσμικὰς διαφορὰς, ἔγω δὴ καὶ τὰς τῆς ἐκκλη-
σίας παύεσθαι, τὸν Ἀκινδύνον Γρηγόριον ἔτι περιόν-
τα, ὅς τις τῆς τοιαύτης διαφορᾶς μετὰ Βαρλαάμ μάλι-
στα πορεύσῃ, ἔχ' ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις μετεπέμ-
ψατο, καὶ ἐκέλευε τῶν ἀντικαθισαμένων ἀναφανδὸν κα-
τηγορεῖν, εἰ τι ἔχοι μάλιστ' αὐτὸν, εἰς λόγους ἀλ-
λήλοις ἐλθόντων τῶν μερῶν βέλεσθαι εἰδέναι τὰ ληθῆς,
ἐκ τῶν πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογιῶν γινομένων ἐναργεῶς.
Ἀκινδύνος γάρ, αὐτὸς μὲν παρρησιάζεσθαι οὐκ ἐδάρ-
ρει, ἑτέρος δὲ τινος προσπέμπων τὰς αὐτῷ προνοῦν-
τας ἴσα, Βασιλεῖ δὲ ὅχλῳ γίνεσθαι παρέπειθε, καὶ
τῷ δίκῃ ἐξαιτεῖσθαι ὡς ἀδικημένους, καὶ ᾗμαρτυρῶν
ἐγκαλουμένους τῶν ὁρθῶν δογμάτων, τῶν περὶ Παλα-
μᾶν μᾶλλον τοιούτων ὄντων, καὶ δίκαιων ἐξωθεῖσθαι.
δι' αὐτὸ ὁ Βασιλεὺς, Ἀκινδύνῳ μᾶλλον παρρησίας μετε-
δίδωκε. καὶ ἐκέλευε μὴ αὐτὸν κρυπτόμενον, δι' ἑτέρων τῇ ᾗ-
μαρτυρᾷ ἀνακινεῖν· ἀλλ' αὐτὸν ἐν φανερῷ τοῖς ἐναντίοις ἀντικαταστήσας, ἢ νικᾶν ἀνφαίνεται μάλ-
λον αὐτὸς ὁσεβέστερα πρεσβύων, ἢ ἡττώμενος διορθῶσθαι, καὶ μὴ ἀναιχμυτεῖν, ἐφ' οἷς αὐτὸς

POST hæc imperator confusionem
horribilem, & turbas in ecclesia ex-
citatas intuens, atque a communione reli-
quorum discessisse Barlaami, & Acindy-
ni sectatores, multosque ab iis seductos,
& illos ecclesiam perversorum dogmatum
accusare, & judicium postulare, tumul-
tuantes quotidie, rogantesque ad ratio-
nem reddendam se vocari, Callisto pa-
triarcha, & aliis episcopis, monacho-
rumque primariis, quod seditiosis, ac di-
strastoribus illis contraria sentirent, si-
militer orantibus synodum congregari,
& dogmata examinari, æquum existi-
mans, non hæc vilipendere, sed quan-
tum posset, ecclesiæ paci consulere, sy-
nodum agi permisit: & cum alios epil-
copos, tum Gregorium Palamam The-
salonicensem litteris accersivit. Quan-
quam statim ab initio, postquam fluctus
belli civilis resederunt, totius jam com-
pos imperii, necessarium reputans quo-
modo civiles, sic etiam ecclesiasticas
sedare lites, atque controversias, Gre-
gorium Acindynum adhuc superstitem
(qui cum Barlaamo huic dissidio auctor, *Edit. Paris.*
& patronus fuit) non semel, sed sæpius *pag. 79 8.*
advocavit, & adversarios, si quid ha-
beret, manifeste reos peragere iussit:
maxime enim se, partibus disceptantibus,
veritatem ex mutua contentione elucen-
tem velle cognoscere. Acindynus siqui-
dem ipse libere loqui non audebat, sed a-
lios quosdam farinæ suæ allegans, suade-
bat eis nequiter, ut imperatorem turba-
rent, & actionem tamquam læsi, deque
corruptela rectorum dogmatum falso ac-
cusati postularent, cum potius socii Pa-
lamæ tales essent, & proscribi mere-
rentur. Quocirca imperator majorem
Acindyno libertatem impertiebat, hor-
tans ne se occultaret, aut per alios
controversias suscitaret: sed palam, ac
per se adversariis resistens, aut vince-
ret, si magis pietatem ipse colere vi-
deretur: aut victus corrigeretur: ne-
ve impudenter ageret, aliis dissen-

Edit. Paris.
pag. 792.

sionem a veritate exprobrans, cum in eo ipsemet scelus admitteret. Ille verbis imperatoris sibi renuntiatis percipere se dixit palam respondere adversariis, timere autem, ne si publico se credat, pœnas reposcatur eorum, in quibus patriarchæ Joanni belli tempore subserviens, imperatorem offenderit. Imperator statim edictum proponit, ut Acindynus nihil durius formidans, de dogmatis quæ vera putet, citra metum expromat. Nihilo minus ille, etiam tanta libertate concessa, se occultare, & in latebris usque ad obitum delitescere. Post hominis obitum ejus sectæ affines diffidium excipientes (Ephesiorum antistite, & aliis, qui se throno patriarchico, quem speraverant, excidisse indignabantur, accedentibus, quamvis Barlaamum a principio damnassent, posteaque contra Joannem patriarcham, & Acindynum fremuissent, & omnibus calculis illum de gradu deturbassent, ob hoc solum, quod Barlaami, & Acindyni doctrinam admiraretur) tumultuabantur, & ecclesiam criminabantur, quod de dogmatis fidei, quæ theologi non tradidissent, ipsa & honorifice sentiret, & alios doceret. Idcirco imperator coacta synodo dogmata in disquisitionem adducenda sensit. Ubi undequaque ecclesiarum rectores convenerunt, & utraque pars affuit in palatio in Blachernis quæ dicuntur, affuit etiam Cantacuzenus imperator, & de nobilitate Romana illustrissimi quique, inque controversiarum quæstione dies quatuor consumpti sunt. Quænam igitur ibi altercationes extiterint Palamæ Thessalonicensis episcopi (cum eo enim potissimum certamen erat) & Acindynianorum (quorum capita, & antesignani Ephesi, & Gani metropolitæ, Gregoras item, & Dexius erant) commemorare hoc loco supervacaneum esset. Si cujus ea nosse interest, totum super hoc conscriptum, & sigillatim omnia recensentem legat licet, sat superque omnia discet. Illud tantummodo huic historiæ inferendum duximus, Acindyni sectatores, quasi in ipso furto, ut dicitur, cum Barlaamo de ecclesiæ dogmatibus sapere deprehensos fuisse. Quapropter synodus Ephesi, & Gani episcopos ordine movendos decrevit: Barlaamum vero, & Acindynum a reliquo ecclesiæ corpore, ut membra morbo insanabili infecta, nulliusque correctionis post mortem capacia, manifeste amputavit. Si quis autem eorum nefaria impietate damnata ad rectam semitam rediens, incorruptam ecclesiæ doctrinam complecteretur, eum ab ecclesia suscipiendum, & ut membro legitimo, sine ulla præteritorum reprehensione, aut exprobratione providendum statuerunt. Qui usque ad extremum spiritum obstinatus maneret, iisdem pœnis, quibus Barlaamus, & Acindynus multaretur. Secundum hæc tomustertius, duobus prioribus est additus. Nam ille post Joannis patriarchæ abdicationem conscriptus (cui etiam patriarcha Hierosolymorum subscripsit) Barlaami, & Acindyni sceleratam impietatem, & germanorum dogmatum corruptionem detegit (quam ob causam & Joannes patriarcha sede sua depulsus est: quod nimirum cum Barlaamo sentiret) & primus, post dijudicationem Andronici

ἀδικεῖ μᾶλλον ἑτέροις τῶν παρατροπῶν τῆς ἀληθείας ἐγκαλῶν. Ἀκινδύνος δὲ ἀπηγγελημένων αὐτοῦ τῷ Βασιλεῶς λόγων, μάλιστα μὲν ἔφασκε βεβληδαι ἀντικαθίστασθαι τοῖς ἀντιλέγουσι. δεδοικέναι δὲ μὴ φανερώς γυνόμενος, δίκας ἀπαιτῆται ὧν καὶ αὐτὸς παρὰ τὸν τῶ πολέμου χρόνον τῷ Πατριάρχῃ Ἰωάννῃ συναιρόμενος προσέκρινε πρὸς Βασιλέα. καὶ ὁ Βασιλεὺς αὐτὴν ἀθέσπισμα ἔξετίθει, ὥστε μηδεμίαν Ἀκινδύνον βλάβην ὑφορᾶσθαι. ἀλλὰ παρήσσια περὶ τῷ δογματικῷ λέγειν ὁσαοῖται εἶναι ἀληθῆ. ὁ δὲ καὶ μὴ τῶν ποσά τῶν ἀδείων μᾶλλον ἀφανὴς ἦν, καὶ τὸν ζῶον ἡρημένος ἄχει τελευτῆς, καὶ μὴ τῶν ἐκείνῃ τελευτῶν, οἱ τε πρότερον τὰ ἴσα ἡρημένοι, ὅτε δὲ ἀμφοὶ τῶν ἁφροῶν, ἔτι τε ὁ ἑφεσίῳν πρόεδρος, καὶ ἄλλοι ὅσοι αἰρεθῆσθαι ἐλπίζοντες ἐπὶ τῷ πατριαρχικῷ θρόνῳ ἡγανάκτουσαν ἔχοντες ἀποτυχίαν, προδεδήμενοι ἐκείνοις. Καίτοι Βαρλαάμ τε κατὰ ψήφισά μιν καὶ ἀρχῇ, καὶ ὕστερον καὶ Ἰωάννης τῷ πατριάρχῃ, καὶ Ἀκινδύνῳ πινύσαντες σφοδρὸν, & ψήφοις ἀπάσαις ἐκείνῳ καθελόντες τῆς ἀρχῆς δι' ἐδὲν ἑτέρον, ἢ τὸ τὰ τῷ Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνῳ πεπεσσομένῃ, ἐξορύβουον τε ὕστερον καὶ τῆς ἐκκλησίας κατηγοροῦν, ὡς παρὰ τῷ θεολόγῳ τῶν παράδοξιν περὶ τῆς πίστεως δογμάτων καὶ περὶ τῆς ἐκκλησίας διδασκαλίας. δι' ἃ ὁ Βασιλεὺς ὡνείδη δὲν Σύνοδον ἀθροίσας, ἔξετασιν ποιεῖσθαι περὶ τῶν δογμάτων. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οἱ ἐκαστὰ χρόνον προσάται τῷ ἐκκλησιῶν, ἀμφοτέρων τῶν μερῶν γινόμενων ἐν Βασιλείῳ τοῖς τῷ Βλαχερνῶν λεγομένοις, καὶ Βασιλεῶς τῷ Καντακζῶν παρόντος, καὶ τῷ ἐν τέλει Ρωμαίων τῷ μάλιστα ἐπιφανῶν, ἐπὶ τέσσαρσιν ἡμέραις τῶν ἀμφισβητημένων τῶν ἔξετασιν ἐποίησαντο. Ὅσα μὲν οὖν ἀλλήλοις ἀντίπουν, Παλαμᾶς τε ὁ Θεσσαλονίκης, πρὸς ἐκείνῳ γὰρ μάλιστα ὁ λόγος ἦν, καὶ οἱ τὰ Ἀκινδύνῳ ἡρημένοι, ὧν ἡ κεφαλὴ οὗτος, ὁ, τε Εφέσος, καὶ ὁ Γάνης μετροπολίται, καὶ Γρηγορίας, καὶ Δεζιός, καὶ ἀναγκαῖον διηγέσθαι. εἰ γὰρ τὰ τοιαῦτα πρὸς ἑαυτὸν μαθεῖν τῶν περὶ τῶν γεγραμμένων τῶν, καὶ μέρος ἅπαντα διηγούμενοι ἐντυχόντι, πάντας ἀκριβῶς εἶδέναι περιέειπε. ἐκείνῳ δὲ μόνον ἀναγκαῖον εἶναι ἡγησάμεθα προσκεῖσθαι τῇ ἱστορίᾳ, ὡς ἐάλασαν ἐπ' αὐτοφώρῳ οἱ τὰ Ἀκινδύνῳ ἡρημένοι τὰς ἴσας δόξας Βαρλαάμ περὶ τῶν δογμάτων ἔχοντες τῆς ἐκκλησίας. Διὸ τῶν μὲν Ἀρχιερέων ἡ Σύνοδος Εφέσος καὶ Γάνης, καθαιρέσιν κατέγνω. Βαρλαάμ τε καὶ Ἀκινδύνῳ ἁφροῶν χωρισμὸν ἀπὸ τῶν λοιπῶν τῆς ἐκκλησίας σώματος, ὡς μέλη νεοσκηπτικὰ ἀνιάτως, καὶ μηδεμίαν μετὰ τελευτῶν διορθώσιν ἐπιδεχόμενα. τῶν δ' ἄλλων, εἰ μὲν τις ἐπιστρέψας συνώθηται τοῖς ὑγιαίνουσι τῆς ἐκκλησίας δόγμασιν, ἐκείνων πολλῶν ἀσέβειαν καταγνοῦς, δέχεσθαι τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ὡς οἱ καὶ μέλους προνοεῖν, μηδὲν μὴτε ἐγκαλοῦσαν τῶν προτέρων, μὴτε οὐκ ἐκείνων. Εἰ δὲ τις μένοι ὅτε τέλους ἀδιόρθωτος, τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίῳις ὑποκείσθαι Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνῳ, καὶ ἐπὶ τῶν ἐγένετο τόμος τρίτος ἐπὶ δυσὶ τοῖς πρότερον γεγενημένοις. ὁ, τε ἡ ἐπὶ καθαιρέσει πατριάρχῃ τοῦ Ἰωάννου γεγενημένος, ὃν καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων πατριάρχης ὑπογράφει, πολλῶν ἀσέβειαν Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνου κατηγορεῖ, καὶ τῶν ὁρθῶν δογμάτων ἁφροῶν, δι' ἃ καὶ πατριάρχῃ ὁ Ἰωάννης καθήρηθη, ὡς ταῦτα φρονήσας Βαρλαάμ, καὶ ὁ πρῶτος ἐπὶ τῇ ἁφροῶν γνώσει Βασιλεῶς Ἀνδρονίκου τῶν νέων γεγενημένος, ἰ

νίκα καὶ ὁ Πατριάρχης Ἰωάννης τῆς συνόδου ἀποστάτης
 ὡν· ὃν καὶ αὐτὸς ὑπεσημύωτο χερσὶν οἰκείαις, ἔμ-
 νοι Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνε καταψηφίζεται, ὡς ἀδίκως
 κατηγορηκότων τῶν μοναχῶν, ἀλλὰ καὶ εἴ τις, φησὶν,
 ἕτερός τι τῶν ὑπὸ τῶν Βαρλαάμ βλασφημίας, καὶ κακο-
 δόξας κατὰ τῶν μοναχῶν, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἐκκλη-
 σίας αὐτῆς λαληθέντων, ἢ συγγραφέντων φανείν πά-
 λιν τῶν μοναχῶν κατηγορῶν, ἢ ὅλως ἐν τοῖς τοιαύτοις
 καθαρτόμυθος, τῇ αὐτῇ καταδίκη παρὰ τῆς ἡμῶν με-
 τριότητος καὶ υποβάλλεται, καὶ ἀποκήρυκτος εἶναι, καὶ
 αὐτὸς καὶ ἀποτετμημένος, καὶ τῆς ἀγίας τῆς Χριστῆ καθο-
 λικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς ὀρθοδόξου τῶν
 Χριστιανῶν συστάσεως. ἔτω μὲν καὶ ὁ τρίτος τόμος ἀνά-
 ληθὺς τοῖς δυσὶ προτέροις ἐγγράφοις, ὅτι αὐτὰ κατε-
 ψηφίσαντο τῶν τῶν Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνε ἡρημένων· ὃν
 Πατριάρχης τῶν ὁ Κάλιστος μετὰ τῶν Ἀρχιερέων ὑπα-
 γέγραφε, καὶ Βασιλεὺς πρὸ αὐτῶν ὁ Καντακζυλὸς· ὁ
 ἕτερον δὲ καὶ ὁ Παλαιολόγος Ἰωάννης Βασιλεὺς ὁ νέος
 σύμφηρος γενόμενος τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐρρωτοῖς καὶ αὐτὸς
 γράμμασιν ὑπεσημύωτο· ἐπεὶ δὲ πάντα εἶχε τέλος
 τὰ περὶ τῶν ἐξέτασιν τῶν δογμάτων, καὶ ὁ τόμος ἐ-
 δεινὸς εἶδετο ἔτι, Καλλίστος τῶν πατριάρχων ἐν τῷ νεῷ
 τῆς τῆς Θεῆς σοφίας τῶν θείων ἐπιτελουμένων μυσαρω-
 γίαν μὲν τῶν λοιπῶν Ἀρχιερέων, καὶ Βασιλεὺς ὁ Καν-
 τακζυλὸς πᾶσαν σκεδὴν βασιλικῶν ἐνδύς, καὶ τῶν
 αὐτῶν ἐντὸς γενόμενος, Πατριάρχῃ καὶ τῇ λοιπῇ τῶν
 Ἀρχιερέων ἐκκλησίᾳ τὸν τόμον ἐπιδέδωκε· μετὰ τῶν
 δὲ οἱ τῶν Βαρλαάμ καὶ Ἀκινδύνε ἡρημένοι, ὑπὸ Βασιλείως,
 καὶ Πατριάρχης τῶν Καλλίστος ἐκελεύθησαν μηδὲν περὶ
 δογμάτων, μήτε λέγειν, μήτε γράφειν, ἵνα μὴ ὁσφθεύουσιν
 τὰς ἀκεραιότητας ἐξαπατῶντες. Οἱ μὲν ἂν αὐτῶν ἐπεί-
 ζοντο, καὶ ἡγοῦν ἡσυχίαν· τοῖς δὲ ἐκ ἡρκεισιωπῶν· ἀλ-
 λά καὶ ὁσφθόμενοι πολλὰς προσδιέφευγον καὶ γράφον-
 τες· διὸ καὶ δεσμοτέρων ὑπὸ Βασιλείως κατεκρίθη-
 σαν, καὶ ὥκησαν ἐπὶ χρόνον· ὅσοι δὲ αὐτῶν ἦσαν ἐπι-
 φανέστεροι, ἐν ταῖς ἰδίαις οἰκίαις εἶργοντο μηδεὶς ἐρ-
 χεσθαι εἰς λόγους· καὶ ἔτι δέσαντες, ἐπαύοντο τῶν κα-
 κουργεῖν· εἰ δὲ τινες αὐτῶν καὶ μετὰ τὸ περιηρῆσθαι τῶν
 τισιν, ἢ διελέγοντο περὶ τῶν δογμάτων, ἀλλὰ κρύφα καὶ πολλῶν τῶν λαοφάνειν πρόνοιαν ποι-
 ῶμενοι.

junioris imperatoris compositus, quando
 & patriarcha Joannes synodo praeside-
 bat, quem & ipse manu sua subsignavit,
 non solum Barlaamum, & Acindynum,
 ut injustos monachorum accusatores da-
 mnat: sed & si quis alius, inquit, quip-
 piam a Barlaamo blaspheme, & haere-
 tice contra monachos, imo vero con-
 tra ecclesiam ipsam dictorum, scripto-
 rumve rursus monachis objecerit, aut
 omnino in talibus eos perstrinxerit, ea-
 dem poena a nostra mediocritate damna-
 tur, atque a sancta Dei catholica, &
 apostolica ecclesia, & orthodoxo Chri-
 stianorum cœtu etiam ipse exterminatur,
 atque praeciditur. Sic itaque & tertius
 tomus duos praecedentes consequens fa-
 ctus est, eademque contra Baarlami,
 & Acindyni sequaces decreta: cui Cal-
 listus patriarcha cum episcopis subscrip-
 sit: & ante eos Cantacuzenus impera-
 tor, deinde Joannes Palæologus impera-
 tor junior, ecclesiae concors, & ipse ru-
 brica subsignavit. Discussionem dogma-
 tum penitus absoluta, & tomo plane
 jam perfecto, Callisto patriarcha in tem-
 plo divinae sapientiae, cum reliquis epi-
 scopis Missae sacrificio fungente, Can-
 tacuzenus omni imperatorio ornatu ex-
 cultus, intra adyta, patriarchae, reli-
 quoque episcoporum ordini tomo tradi-
 didit. Postea Barlaami, & Acindyni di-
 scipuli ab imperatore, & patriarcha jussi
 sunt de dogmatis nihil neque dicere, ne-
 que scribere: ne sinceriores suis fallaciis
 perverterent. Horum alii obedientes
 quiescebant: alii tacere non poterant:
 sed cum voce, tum scriptis differendo,
 plures insuper depravabant: quare &
 carcere ab imperatore puniti sunt, quem
 ad tempus habitarunt. Eorum illustri-
 ores in suis ipsorum aedibus attinebantur,
 ne cum illis verba miscerent. Ita timen-
 tes, sceleri modum faciebant. Si qui
 etiam post ablatam cum omnibus collo-
 quendi potestatem, cum quibusdam per
 litteras, aut coram super dogmatis age-
 rent, id clam, & cum multa latendi
 providentia fiebat.

Edit. Paris.
 pag. 800.

CAPUT XXIV.

Nicephorus Gregoras seditiosus, & ecclesiae Byzantinae iniquus. Interdicitur ad
 eum aditus. In imperatorem & ecclesiam contumeliose scribit. Etiam mona-
 chos perstringit, ut epulones, & haereticos, quos defendit imperator. Fa-
 bella Atlantis accommodata sanctis monachis. Suam causam adversus men-
 dacem agit, de profectioe ad monachos in Atho monte. Cur inde reversus
 sit, & qua ratione imperium suscepit. De sua cum Barlaamo consuetudi-
 ne, & in ecclesiastica pace curanda sedulitate. In extremo sibi falso haeresin
 objectam testatur.

ΓΡΗΓΟΡΑΣ δὲ ὁ Νικηφόρος, ἔτε προτέρον, ἔδ' ὁ-
 ἕτερον ἐπέπαυτο ἀλλὰ πρῶτα μὲν Τραπεζούντιοις
 ἔγραφε τοῖς ἐπιτηδείοις, καὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐκκλησίας πα-
 τροφοῦ τῶν ὀρθῶν δογμάτων κατηγορεῖ· ἐδίδασκέ τε
 ἀδεῶς ὡς χρὴ ταύτης ἀποτέμνεσθαι νεοσηκίας· ἔπει-

AT Nicephorus Gregoras nec ante,
 nec post cessabat: sed primum
 quidem datis Trapezuntium litteris
 ad amicos, Byzantinam ecclesiam ut
 rectorum dogmatum defertricem accu-
 sabat, docebatque audacter, ab ea,
 ut morbida secedendum. Deinde & in

Edit. Parif.
pag. 301.

Cyprum ad sui cupidos. Præ aliis autem ad quemdam Georgium Lapitham, apud quem non solum ecclesiam communiter, sed & separatim ejus magistratus in vituperationem adducebat, cum tamen nihil quidquam sanum cuiquam scriberet: sed de industria mendacia, & calumnias confingens, quæ nec erant, nec in sermonem venerant de dogmatis, ea ille accusabat. Ubi vero hujusmodi facinorosa audacia diutius latere non potuit, pariterque imperator, & patriarcha pro intolerando habuerunt, eum non sibi tantum, sed aliis præterea multis idem exitium parare, monachis in monasterio, quod Christi appellatur (& est in regione solitaria) quoniam & Gregoras inter eos longo jam tempore vivebat, mandarunt, neminem aditum ad eum permitterent: caverentque quantum possent, ne foras litteras quopiam daret, ac fraudibus suis multos circumduceret. Cum voluntatem explere non sineretur, nihilo minus contra imperatorem æque, ut contra ecclesiam insaniens, utrumque scriptis laceravit. Et contumeliis quidem in ecclesiam, tomi in tertia synodo super Acindyni, & Palamæ diffensione facti reprehensionem præposuit, semper pollicens, se ostensurum illum librum valde, ac turpiter mentiri, sanctorumque patrum scitis contraria continere: nec tamen umquam quod pollicetur, aliqua ex parte præstare valet. Cum enim ad ipsum articulum venit, quo probare debet, de quo quæritur, quasi oblitus, quæ in manibus erant, ad alia quædam, nihil ad institutum pertinentia, aut ad quosdam calumniis, & maledictis incessendos (quod illi in omni scriptione solemne est, aut ad narrationem ineptam delabitur: & frustra, atque inaniter verbis velitando, nihilque opportunum proferendo desipit. Postquam vero Cantacuzenum imperatorem ipsum per se deprimere, atque evertere non potuit, Palæologorum imperatorum bellum mutuum pro argumento sumens, & partim ignorantia rerum gestarum, partim gratia corrupta veritate, ac totis viribus velut in fabula comminiscenda mentiens, deinde ordine ad a bellum, quod nostra memoria contra Cantacuzenum excitatum est progressus, tum alia complura crimini dat, servitutes, cædes, trucidationes, populationes, & quæcumque Romanis per id bellum lucrosa inciderunt, illi adscribens: tum ob amorem dominandi, imperialisque fastigii cupidinem malorum illorum nullam duxisse rationem affirmat. Illud autem Cantacuzenum ante alia vellicat, & cor ejus urit, quod mentitur, eum adhuc vivente Andronico imperii Romani longe appetentissimum, cum id assequi non posset, ad monachos in monte Atho, qui viri sancti, & a Deo afflati futurorum præfensionem habere judicabantur profectum esse, de futuris, & an ad se Romanum imperium perventurum esset, percunctaturum. Post ad monachos conversus, multis & acriter in eos, non solum ut in Massalianos, & prave de religione sentientes, sed etiam ut crapulæ, ac vinolentiæ deditos invehitur. Comedunt enim, inquit, plusquam fies, & bibunt plusquam elephantis. Ubi autem ebrietatem nimiam edormierunt, arcana Dei se scire contendunt, & responsa

pag. 302.

τα δὲ καὶ τοῖς ἐν Κύπρῳ φίλοις. τῶν ἄλλων δὲ μάλιστα Λαπίθῃ Γεωργίῳ τινί. πρὸς ὃν ἔκοινη τῆς ἐκκλησίας μόνον κατηγορεῖ, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ τῶν προεσηκόπων· ἔγραφε δὲ ποτε πρὸς ἐδένα ὑγιὲς ἐδέν. ἀλλ' ἐξεπίτηδες ψεύδῃ πλάττων, Ἐσυκοφαντίας, τὰ μὴ τε ὄντα, μὴτε λαλῆθέντα περὶ τῶν δογμάτων κατηγορεῖ. ἐπεὶ δὲ τὰ τοιαῦτα τολμώμῃ λαμβάνειν ἐκ ἐνὶ ὧν, Βασιλεῖ τε ὁμοίως καὶ Πατριάρχῃ δεινὸν ἐδόκει τὸ, μὴ μόνον αὐτὸν ἑαυτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς ἑτέροις τῆς ἰσῆς ἀπωλείας αἴτιον εἶναι, τοῖς ἐν τῇ μονῇ τῆς ἀχωρήτης χώρας τῷ Σωτήρῳ Χριστῷ προσαγορευομένης προσέταττον μοναχοῖς, ἐπεὶ καὶ Γρηγοῦρας αὐτοῖς χρόνον συχνὸν συνῶν, μηδένα πρὸς αὐτὸν φοιτᾶν εἶναι. καλύειν τε ὁπόσην διωγμῶς, μὴ τοῖς ἔξω γράμματα πέμπειν, καὶ διαφθεῖρειν τὰς πολλὰς ἐξαπατῶντα. ἐπεὶ δὲ ἐκωλύετο τὰ κατὰ γνώμην πράττειν, ἔχοντα κατὰ Βασιλέως, ἢ τῆς ἐκκλησίας ἐκμανεῖς, ἔγραφε κατ' ἀμφοτέρων. καὶ τῆς μὲν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας ὕβρεως, τῶν τε γενομένων κατὰ τὴν τρίτῃ συνόδῳ τῶν περὶ τῆς Ἀκινδυῆς καὶ Παλαμᾶ διαφορᾶς προεσήσατο κατηγορίαν, μεγάλα μὲν αἰεὶ ἐπαγγελλόμενος, καὶ δεινὰ ἀπελέγχειν καταψευδόμενον, καὶ τοῖς θεολόγοις ἐναντία περιέχοντα· ἐδέποτε δὲ ἐδέν τῶν ἐπηγγελμένων ἐκπληρῶσαι διωθεῖς. ὅταν γὰρ ἐπ' αὐτῷ μάλιστα τῶν αἰκμῶν τῶν ἀποδείξεων τῷ ζητῶμεν καταστῇ, ὥσπερ ἐκλαδόμενος τῶν ἐν χειρὶν, ἐφ' ἑτέρά τινά μὴ προσήκοντα ἐξάγεται, ἢ τινῶν ὕβρεις καὶ συκοφαντίας. Ταῦτα γὰρ μάλιστα αὐτῷ φίλα κατὰ πᾶσαν συγγραφῇ, ἢ διηγήματι τινά μηδὲν προσήκοντα, καὶ παραπαίει εἰς, καὶ μάτῳ λογομαχῶν, καὶ μηδὲν κέρριον φεγγόμενος. Βασιλέως ὅ ἐπεὶ μὴ αὐτὸ προσώπως εἶχε καταφέρειν, τῶν τε Παλαιολόγων Βασιλέων πρὸς αἰσθητὸν πόλεμον ἐνσητάμενος ὑπόδειξιν τῷ λόγῳ, καὶ τὰ μὲν ἀγνοίᾳ τῶν πραγμάτων, τὰ δ' ὀνοῖα τῶν ἀλήθειαν παραφθεῖρας, καὶ κατὰ πᾶσαν ἐξουσίαν ὥσπερ ἐν πλάσματι καταψευδόμενος, ἔπειτα καὶ κατ' εἰρμὸν ἐπὶ τὸν ἐφ' ἡμῶν πρὸς Καντακυζωνῶν τὸν Βασιλέα πόλεμον κεινημένον προειπὼν, πολλὰ μὲν αὐτῷ ἑἴς ἄλλα κατηγορεῖ, ἀνδραποδισμὸς καὶ φόρος, καὶ σφαγὰς, καὶ λεηλασίας, καὶ ὅσα θυχερῇ ἐν τῷ τῷ πολέμῳ χρόνῳ συμπέπτωκε Ρωμαίοις αὐτῷ προσάπτων· καὶ διὰ φιλαρχίαν, καὶ τιμῆς βασιλικῆς ἐπιθυμίαν τῷ δεινῶν ἐκείνων ἐδένα λέγων πεποιῆσθαι λόγον. ὃ δὲ μάλιστα αὐτῷ καθάπτεται, καὶ ὡς ἐπιπλεῖσον διατρέχει, ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι περιόντος τε ἔτι Βασιλέως Ἀνδρονίκου τῆς Ρωμαίων βασιλείας ἐρῶν ὑπερφυῶς, καὶ μὴ δυνάμενος τυχεῖν, ἐπὶ τῆς ἐν Ἀθῶ μοναχῆς δοκουῦσας ἀρετῆς ἀντιποιεῖσθαι, καὶ μυσῆρια Θεῷ εἰδέναι ἐφοίτησε, πᾶσόν μιν περὶ τῶν μελλόντων, καὶ εἰ πρὸς αὐτὸν ἡ Βασιλεία Ρωμαίων ἦξει. ἔπειτα ἐπὶ τῆς μοναχῆς τραπόμηνος, πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορεῖ· ἔ μόνον Μασσαλιανὸς, καὶ περὶ τὰ ὀρθὰ δόγματα διεφθαρμένους λέγων, ἀλλὰ καὶ περὶ πότης καὶ οἰνοφλυγίας ἀκράτεις· ἐδίδου γὰρ, φησιν, ὑπὲρ χοίρων, καὶ πίνασκιν ὑπὲρ ἐλέφαντας. ἐπειδὴν ὅ ἀνανήψωσι τὴν πολλὴν μέθη, μυσῆρια Θεῷ εἰδέναι διατρέχονται, καὶ περὶ μελλόντων προφητεύουσι. καὶ ἑτέράττα κατηγορεῖ ἐκείνων, ὧν πᾶς τις ἂν ἀπέχετο πλὴν αὐτῶν

αὐτῶν· ἔπειτα διηγήσαμνος τὰ καὶ τὸ πόλεμον μάλιστα φιλοφροδῶς, καὶ γενόμενος ἐν ᾧ τὰ καὶ τὸ ἐκκλησίας τὸ ἡσυχαστὴν διηγείσθαι ἐμελλε, κακοδοξίαν Βασιλείως κατηγορεῖ, καὶ τὴν Πατρίων ἀθέτησιν δογμάτων. δι' ἃ ἐδὲ τὴν δίκην οἶεται δεῖν εἰργεῖν τὴν παρ' ἐκείνης δικαιοσύνην, ὡς ἐκδεδιημένον καὶ τὸ ἐκείνον Παλαμᾶ προσκεῖσθαι, καὶ τὴν ἰσὺν ἐν τοῖς δόγμασι ἡσυχαστῶν ἡρῆσθαι. ἃ ἐπεὶ ἀνέγνω Βασιλεὺς, ἤκετόν αὐτῇ εἰς χεῖρας, περὶ μὲν τὴν τὸμὴν τὴν κατηγορίας, ἐδέξατο ποιήσεσθαι λόγον εἰπὼν, ὑπὲρ αὐτῆς ὑπολογεῖσθαι δυναμένη μάλιστα. εἰ δὲ ἐκείνη τὸ ὀρθότητος, καὶ τῆς ἀληθείας σαφὲς ἀποδείξει τὸ τοῖς ἀγίοις σύμφωνα λέγειν θεολόγοις, καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν θείων πρότερον Συνοδῶν περὶ τὸ ὀρθῆς πίστεως κεκυρωμένοις, τὸ τοῦ ἐκείνης ἀποδίδεται ἡσυχαστῆς, καὶ πολλὰ τούτου τῆς μέρας πρόνοιαν ποιεῖται, ἑτέρως ἀποδείξεως ἐκ αὐτῆς δευτέρας περὶ αὐτῆς τὴν προσέσης ἐξαρκίσεως. ἀξιοχρεῶς δ' αὖ εἰπὼν, καὶ ὁ κατηγορῶν αὐτῆς, ἐν ἄλλοις αὐτῆς συγγράμμασι τὰ Βαρλαάμ διεφθορότα δόγματα κακίζων, καὶ ὅλως γλώτταν ἐπαφίει, ὡς καὶ Βασιλεὺς τὸν Ἀνδρόνικον τετελευτηκότα μοναχῶν, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγκωμίοις καὶ τὸ τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἱεροῦ προσάται, ζητήσατε τὸν ἡσυχαστὴν ἀποδιδόναι, καὶ συλλήπτωρα τῶν δογμάτων. οἱ ἐν ὅρεσι καὶ ἀσκηταῖς, τὸν πρόβουλον, καὶ προαπιστῶν τῆς ὑμετέρας δουλείας καὶ δόξης. οἱ τῶν θείων ἀσκητηῶν ἡγήτορες, τὸν ὑμετέρας ἰχθὺς ἀκρόπολιν. μνήσθητε τὰς ὑπὲρ ὑμῶν τελευτάς ἀγῶνας αὐτῆς. πῶς πεπονηκότος ἡδὴ κατὰ πᾶν τὸ σώματος ἐκ τῆς πολεμικῆς τραυμάτων, ἐκ τῆς ἰατρικῆς καυτήρων. καὶ πρὸς θάνατον ἐντεῦθεν ἐλαυνόμενος, κατεφρόνησέ τε τὸ σώματος, καὶ τῆς αὐτῆς ζωῆς ἀφειδήσας, προθύμως ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ τὰς ἱεροφάντας ἤκε, καὶ ἐπὶ πρότερον ἐκείθεν ἀπὸ πῆλλαξε, πρὶν τὸς ὑμῶν ὑβρίδας, καὶ τὰ ἐκείνων διεφθορότα δόγματα, καὶ παρέγγραπτα τῆς ἐκκλησίας ναυάγια σωτρίσαι τε, καὶ ὅλοις δοῦναι φθορᾶς, καὶ ἀπωλείας βυθοῖς τε καὶ κύμασι. τοιαῦτα καὶ αὐτὸς πρὶν ἡσυχαστῶν τὰς δόξας εἶχε περὶ τῶν δογμάτων. καὶ γὰρ εἰς ἐπεῖν, ὡς ἑτέρα μὲν ἦσαν ὧν κατέγνω Βασιλεὺς δικάζων, καὶ διεφθορὰν κατεψηφίσασατο, καὶ παραβόλῃ τῆς ἀληθείας· ἑτέρα δ' ὅτι ἐμὲ γεγεννημένος τόμος ἐξήλασε τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὴν θάυμασιν ἐπέδειξατο ἀποδιδόναι, ἀλλὰ ταῦτα πάντας. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν Ἀθῶν ἁγίων ὧν μέθας καὶ ἀδιδραγίας καταφεύδεται, τῆς βίβλας ἀποπρότερον πάντος φωτὸς τὴν ἐκείνων ἀρετὴν, καὶ οἰκειότητα πρὸς Θεὸν ποιούντος ἐναργῆ. ποσὸν γὰρ ἀπέχοντο μέθης καὶ κραιπάλης διὰ βίβλας, ὅσον ἀληθείας ὁ κατηγορῶν. Ἐλλοις μὲν οὖν φασιν, ἐν μύθοις Ἀτλαντῆς τινος τῶν μὲν Κρόνου θεῶν καθεστημένων, ταύτῃ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τὴν δίκην κατεψηφίσθαι τὴν τῆς γῆς ἀνέχειν κίονας, ὡς ἂν πιέζοιτο τοσάτω βάρεϊ. ἐγὼ δὲ τὰς φαίλω ἂν καὶ τῆς ἀληθείας ἐμοὶ συμμαρτυρούσης, ταύτῃ τὴν τιμὴν λαχεῖν, τῆς βίβλας τῆς πολλῆς φιλοσοφίας ἐνεκα παρὰ Θεῶν, τὸ τὴν γλῶσσαν ἀνέχειν, εὐχαῖς ἰλασμένους αὐτῇ τὸ θεῖον. ὅτι δ' αὐτὸς ἐν αὐτοῖς γενόμενος ἐστὶ Βασιλεὺς περιόντος περὶ τῆς Ρωμαίων Βασιλείας προφητεύειν ἐδεόμην, εἰ ἤξει πρὸς ἐμὲ, φεύδεται σαφῶς, καὶ τὰς γε ἀποδείξεις ἐναργεῶς, ἐκ ἡττον μὲν καὶ τὸ αὐτὸ τὸ ἐκείνον τοιαῦτα λέγειν ψευδόμενον, ὡς τὰ πολλὰ καὶ περὶ τὰλλα, ὡς περὶ δὴ καὶ περὶ τὰτα· μάλιστα δὲ καὶ Ἀννα ἡ Βασιλὶς παλιν

Paris III.

edunt. Denique aliorum quorundam eos infimulat, quæ præter ipsum nemo illis intentasset. Deinde cum de bello mirifice, mentiendo narrasset, jamque eo prevenisset, ut ab ecclesia dissensionem quorundam exponeret, ipse docet, quo pacto imperator in fidem orthodoxam offendat, & dogmata patrita convellat. Quare nec iudicium ab illo iudicatum approbatione dignum putat, ut, qui Palamæ adhæreat, eamdemque doctrinæ perversitatem colat. Quæ cum legisset Cantacuzenus imperator (in manus enim ejus venerunt) de accusatione quidem tomi nullum se verbum dicturum ait, cum is semet tueri maxime possit. Si namque ex eo ejus rectitudo, & veritas demonstratur, quia sanctis patribus, & a sacris antea synodis de germana fide constitutionibus consentanea loquitur, & is hæc semper studet, eique rei diligenter prospicit, alia probatione opus non est, cum sufficiat, quæ suppeditat. Quin & ipse accusator testis idoneus fuerit, qui in aliis scriptis suis prava Barlaamæ dogmata liberrime vituperat, quando b mortuum Andronicum juniorem lamentans, inter cætera encomia sic prædicat. Sacri ecclesiæ præfides fervidum amatorem, & tutorem dogmatum: qui in montibus, & speluncis habitatis, vestra claritudinis, & gloriæ defensor, ac propugnatorem: sacrorum monasteriorum moderatores, vestri roboris arcem desiderate. Mementote supremos ejus pro vobis agones, quomodo debilitato jam penitus toto corpore hostilibus vulneribus, medicorumque ustionibus, & inde ad mortem tendente, se contempserit, vitæque haud pepercerit, alacriter ad tribunal & sacrorum antistites venerit, nec prius inde abierit, quam infectatores vestros, & depravata illorum dogmata, & inducta ecclesiæ naufragia contriverit, & imis perditionis exitiique fluctibus dederit. Talis item ejus fuit, priusquam perversa Edit. Paris. terretur, de dogmatis sententia. Non e- pag. 803. nim dici potest, alia fuit, quæ iudicio suo, ut depravationem, ac perniciem veritatis condemnavit imperator: alia etomum sub me confectum ex ecclesia exturbasse (adversus quem tomum mirum est quantum studii adhibuerit) sed eadem penitissime. Idem & de sanctis in monte Atho habendum, quos temulentia ac ventris vitio deditos mentitus, quando vita, & mores omni luce clarius illorum virtutem, & cum Deo conjunctionem produnt. Tantum enim semper a vinolentia & crapula abfuerunt, quantum accusator a veritate. Græci fabulantur a Atlantem quemdam diis cum Saturno cælo pulsus, hac pœna a principibus punitum, ut terræ columnas sustineret, atque ita ponderis vastitate premeretur. Atqui ego veritate mihi attestante, hosce homines vita puriter admodum agenda hunc honorem a Deo consequi dixerim, ut terrarum orbem, ejus numen precibus illi placantes, fulciant, ac sustentent. Me autem, etiamnum vivo Andronico imperatore ad eos profectum, de imperio Romano, ut mihi vaticinarentur, rogasse, ecquid ad me venturum esset, aperte mentitur: quem hoc ipsum mentiri certissima illa probatio est, quod toties etiam in aliis mentiri consuevit. Inprimis autem & Anna imperatrix

M m m m

eorum omnium mihi conscia veritati, testimonium impertiet. Non enim minus illa me, quam imperator commovit, ut deliberata in aliud tempus differrem: Non ego, ut ille mendax ait, tunc ad monachos in Atho montedisceffi, ut futuros eventus ex eorum prædictionibus elicerem: sed ante omnia, ut imperatoris valetudinem, qua in vita nihil habebam melius, ac pretiosius, eorum votis, precibusque commendarem. Item, ut eorumdem pro me supplicationes impetrem, qui, quod toties Deum offendissem, perpetratorum supplicia, post obitum luenda, pertimescerem. Ad hæc cum animo federet, post humanæ gloriæ, felicitatis, ad deliciarum satietatem a tumultibus recedere, præstare cogitabam alicui monasterio me mandare, ibique reliquum annorum meorum ab inanibus mundi perturbationibus strepituque remotum, in tranquillitate consumere. Placebat autem magis Batopedii monasterium. Moxque monachis illis dato argento præcepi, domicilia mihi construenda locarent, quæ usque nunc extant, veritatemque, qua nihil colo sanctius, testantur clarissime. Cur autem non illic monachi habitum indutus manserim, sed ad imperatorum negotiorumque tumultus redierim, nec amor mundi in causa fuit, nec ad res humanas laude dignas torpor quidam: sed imperator ipse immodice mihi affixus, & qui sine me vitam sibi insuavem, atque acerbam putaret. Ut enim sciscitatus, quid me Atho adduxisset, causam percepit, nempe, liberandi me a curis, & negotiorum turbis, vitæque innocenter actitandæ desiderium; amicitiam a me magnopere violatam conquestus est, quod privata sectans comoda, publica negligere: & ipsum solum in tanta occupationum multitudine, molestiaque destituens, ipse secedere, & tranquillo otio perfrui meditarer: erumpensque in me stomachum, propositum meum injuriam, & amicitiae suæ contemptum appellabat. Me autem affirmante, animam curare voluisse, & æquum censente, nihil hoc uno præstantius existimari, magisque ipsum iniquum esse, si me eo incumbentem, & honestam aliquam responsum apud formidabile illud Dei tribunal pro admittis acquirere laborantem prohibere conaretur, postquam animum meum flectere nequivit, & in suscepto consilio obfirmatum vidit, Augustam ascivit sociam. Inde ambo multis verbis & argumentis me pervicerunt, ne tum, quod cupiebam, exequerer. Quamquam (amica enim veritas) nec ipse, etsi impense volebam, propter conjunctissimam familiaritatem ab imperatore separari poteram. Nec tamen ab ea mente prorsus disceffi: sed tum quidem, pro eo ac illi petebant, redditum me promisi: & ubi sanctos illos allocutus, effeci, ut in Batopedio habitaculum mihi construeretur, Thessalonicam ad imperatorem redii. Erat autem in animo rebus meis bene compositis reverti, & inter monachos illos eadem vitæ instituta, legesque profiteri. Brevi intervallo imperatore mortalitate perfuncto, quia aliud non licebat, tota rectione in humeros meos translata, detentus sum etiam invitus. Cum autem sycophantæ illi bellum suscitassent, & me meosque adeo in summum discrimen conjecissent, non

Edit. Paris.
pag. 804.

ἤσυμμαρτυρήσειε πάντων μάλιστα ἐμοὶ τὰ τοιαῦτα συνέειδ' α. ἔχ' ἦτον γὰρ ἡ Βασιλεὺς καὶ αὐτὴ τότε τὰ τὰ βιβη-
λούμενα ὑπερδέσθαι μοι ἐγένετο αἰτιωταί. ἔγάρ ὥσπερ
ἐκείνος κατέψευσατο, ἐπὶ προφητείας ἦκον ἐγὼ τότε
καὶ μελλόντων ὑποβάσεις ἐπὶ τὰς ἐν Ἀθῶ μοναχάς·
ἀλλὰ μάλιστα μὲν δεησόμενος ἐκείνων ὑπὲρ τῆς Βασιλείας
ὕγιαιας, ἥς ἐδὲν ἐμοὶ βέλτιον, ἔτε τιμιώτερον ἐν βίῳ
ἔμῳ. ἔπειτα καὶ τὸ θεῖον ἱλεων εὐχαῖς ἐμοὶ ποιεῖν πολλὰ
προσκεκρυμμένον ἐν τῇ βίῳ, καὶ τὴν ἐκείσε τῇ ἐκείσε βε-
βιωμένων εὐθύρην δεδοικότι, πρὸς ταῖς δὲ ἐπεὶ ἐδό-
κει, καὶ τῇ τῇ βίῳ θορύβων ἀναχωρεῖν, εἰς κόρον ἀπο-
λαύσαντι καὶ δόξης ἀνδρωπίνης καὶ εὐημερίας καὶ τρυφῆς,
ἐσκεπτόμην ἐν τίνι τῇ φροντισθείῳ βέλτιον οἰκεῖν, ἢ
τὴν ἐπίλοιπον βίον ἐν ἀπαρξίᾳ διαυεῖν τῇ τῇ βίῳ μα-
ταίων ἀποσάντα θορύβων καὶ παραχῶν, καὶ ἐδόκει τὸ Βα-
τοπεδίῳ αἰρετώτερον, αὐτίκα τε τοῖς ἐκείσε μοναχοῖς ἐ-
κέλευον ἀναλάματα παρέχων, οἰκήσεις ἐμοὶ ποιεῖν,
αἱ καὶ εἰς δεῦρο διασώζονται, ἀποδείξεις ἐναργῆς τῆς
μαρ' ἐμοὶ πρεσβυομένης ἀληθείας, τὰ δὲ μὴ τότε αἰ-
τιον ἐκεῖ καταλειφθεῖναι. καὶ ἡμᾶς μοναχῶν ἀναλα-
βεῖν, ἀλλ' αὐτοῖς πρὸς Βασιλέα, καὶ τὴν θορύβων τῇ
πραγμάτων ἐπανήκειν, ἔθ' ἡ φιλοκοσμία ἔμῳ, ἔθ' ἡ
ράθυμία περὶ τὰ καλὰ. ἀλλὰ Βασιλεὺς αὐτὸς ἀτό-
πως ἐξεχώμηνος, καὶ ἐδὲ βιωτὸν ἡγέμενος αὐτῶν τὸν ἐ-
μὲν διεσηκότος. ὥς γὰρ ἐκινδύνετο τὴν αἰτίαν, ἡ
με ἄγει πρὸς τὴν Ἀθῶν, καὶ τῆς ἐν βίῳ φιλοσοφίας,
ἡκιστα ἐπιθυμία, καὶ θορύβων καὶ πραγμάτων ἀ-
παλλαγῆς, πολλὴν ἀφιλίαν κατηγόρει, ὅτι τὰ δο-
κοῦντα λυσιτελεῖν ζητῶν ἰδίᾳ, τῇ κοιτῶν καταμελῶ,
καὶ μόνον καταλείπων ἐπὶ τοσούτων πραγμάτων ὄχλον,
αὐτὸς βέλομαι ἀναχωρεῖν, καὶ ἀπολαύειν τῆς γαλή-
νης. ἡγανάκτειτε, καὶ ἀδικίαν τὸ πρᾶγμα ἀπεκάλει,
ἢ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀθέτησιν φιλίας. ἐμὲ δὲ τὸ περὶ
ψυχῆς τὸν λόγον πεποιθῆναι ἰχυριζόμενα, καὶ μηδὲν
ἀξιούτως ἡγεῖσθαι προτιμώτερον, καὶ μᾶλλον ἐκείνων ἀ-
ποδεικνυῖντος ἀδικεῖν, εἰ βελομένη ταύτης πρόνοια
ποιεῖσθαι, καὶ τινὰ εὐπρόσωπον ἀπολογία ἐπὶ τῷ
φοβερῷ ἐκείνῳ βήματι, ἐφ' οἷς προσκίερα Θεῷ
πορίζειν ἐμαυτῷ, αὐτὸς φαίνοιτο καλύων, ἐπεὶ μὴ
πείθειν ἐκείνος εἶχε, ἀλλ' ἰχυρῶς ἐχώμηνος ἑώρα τῇ
προτέρων λογισμῶν, καὶ βασιλίδι τῇ γυναικὶ χρησά-
μενος συμμαχῶ, ἔπεισαν ἄμφω πολλοῖς χρησάμενοι
λόγοις καὶ παραινήσεσι, μὴ τὸ νῦν ἔχον πρᾶττειν
τὰ καὶ γνώμῳ. φίλον ὅτι παλινδῆς, ἐδ' αὐτὸν δυνά-
μηνον δεῖσθαι Βασιλέως ὑπὸ τῇ ἀκρας σωτηρίας, καὶ
τοὺς μάλιστα βελομένους, καὶ μὴν παντάπασιν τῇ λογισμῶν
ἐκείνων ἀπεχόμενῳ, ἀλλὰ τότε μὲν αὐτοῖς ἀναστέφειν
ἐπηγγελόμενῳ, ὥσπερ ἐκείνοι γε ἡξίου. Καὶ ἀνέστρε-
φον ἐν Θεσσαλονίκῃ πρὸς ἐκείνας μὴ τὸ πρὸς ἀγίας
ἐκείνας προσεπέμν, καὶ τὴν δεξιόμενῳ ἐν ὑστέρῳ οἰ-
κησιν οἰκοδομεῖσθαι ἐν Βατοπεδίῳ παρασκευάσαι,
γνώμῳ δὲ εἶχον, ὥς εὖ δεξιόμενος τὰ κατ' ἐμὲ,
αὐτοῖς ἐπανήξων, καὶ συνεσόμενος τοῖς ἐκείσε μονα-
χοῖς τὴν ἴσον βίον ἐλάμηνος αὐτοῖς. ὀλίγα ὅτι ὑστέ-
ρον τετελεσκότος Βασιλείας, ἐπεὶ πρᾶττειν ἐτέ-
ρως ἔχ' ἐξέμῳ, τῆς ὅλης διοικήσεως τῇ πραγμά-
των ἐπ' ἐμὲ καταλειφθείσης, καὶ ἄκων κατε-
σχόμενῳ, τῇ συκοφαντῶν δὲ ἐκείνων τὸν πόλε-
μον κεννηκῶν, καὶ τὸν περὶ τοῦ ζῆν κίνδυ-
νον ἐμοὶ τε, καὶ τοῖς συνοῦσιν οὕτως ἀδρόον ἐ-

πενεγκόντων, ἡ τῆς ἐμαυτῆ μάλλον, ἢ τῶ ὅλων σωτηρίας
 ἕνεκα τὸ Βασιλεὺς Ῥωμαίων εἰλόμην εἶναι, καὶ ποσῶν
 ὑπέμεινα κακῶν ἐσμὸν ἀνημέρως ἔγω πολέμησας ἐπὶ
 ποσῶν χρόνων. δι' αὐτὴν μάστιγα φεύδεται Γρηγορίας ἐκ ἀνε-
 ξέλεγκτα, ἀλλὰ πάντων μάστιγα δὲλεγκτότατα. Ὅτι δὲ
 με φησι τῇ Παλαμᾷ προσκείμενον μερίδι ἄδικον ψῆφον
 ἐπενεγκεῖν, καὶ ὅτι τὸ μὴδ' αὐτὸν πείθεσθαι ἐδέ-
 λειν, ὡς τὸν αὐτὸν ὄντα, καὶ δικαστὴν, καὶ ἀντικατι-
 στάμην πρὸς τὴν δίκην τοῖς κρινομένοις, δι' ἡμέρας
 ψυχοδύμον ἀπελέγξω. ἔδω μόνον Βαρλαάμ, ὃς δὲ
 ποταύτης ἤρξε διαφοράς μάλλον προσκείμενον ἐξαρχῆς
 αὐτῆς. αὐτὸν τε ὃν εἶχον ἐπὶ τῆς ἐμῆς οἰκίας διατεί-
 βοντα, καὶ τὰς ἀδελφάς, καὶ πολλὰς ἡξίου τὴν πο-
 νοίας, καὶ ἐν τοῖς μάστιγα τῆς φίλων ἡγόν, καὶ μάλ-
 λον ἐπ' ἐκείνῃ χάραν εἶχε τὸ ἐμὲ προκατελήφθαι.
 ἐκεῖνος ὃν αἰεὶ συνῶν, καὶ τὰ παρ' ἐαυτῆ ἐξετίθει ἀ-
 κριβέστατα, καὶ ὑφηνετο σιωπῶν. ὅθεν ἐδ' ἐστὶ σκή-
 ψασθαι τινα, ὡς αὐτὸν Παλαμᾶς περὶ ὧν παρεσβύειν
 διαβεβαιῶται ἦδειν, τὰ τῆς ἀντιλεγόντων δὲ ἡγνούμεν.
 ἀλλ' εἰ δὲ ταῖς ἐξέτασι, ἐκείνοις μάλλον ἐνέτυχον
 ποσῶν χρόνων. καὶ μὴ τὴν πολέμῃ κατὰ λυσιν, ἐπεὶ τὴν Ῥω-
 μαίων ὑπ' ἐμοὶ πᾶσα ἡ ἡγεμονία ἦν, ποσῶν ἀπέχον τὴν
 μάλλον προσκείσθαι τοῖς ἐτέροις ὑπ' ἀκρίσιας, ὡς Πα-
 τριάρχῃ τῷ Ἰωάννῳ, ἔχ' ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ἐπὶ
 τῇ δίκῃ προκαλέμην μέλλοντα ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις ἐξε-
 τάζεσθαι. τὰ ἴσα ὃν ἐνεκαλεῖτο, καὶ μετ' ἐκείνον αὐτῆς τῇ
 Ἀκινδύνῳ, ἐπεὶ κρυπτόμενος αὐτὸς ἐτέρῃς προσέπεμπε,
 καὶ παρέπειθε θορυβεῖν, ὡς ἀδίκως ὑπὸ τῇ Ἐκκλησίᾳ
 διασπορῶν τῆς δογματῶν ἐγκαλοῖντο, αὐτοὶ μάλλον κα-
 κῶς περὶ αὐτῶν φρονεῖντες, ἔπεριείδον. ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἐξε-
 τασιν ἐκέλευον χωρεῖν, καὶ τυγχάνειν τῇ δικάσῃ, ἐπι-
 σεῖς παρῆχον ἐπὶ τῇ πείσεισθαι προσδοκᾶν μὴδὲν δεινόν.
 δεδοικέναι ὃν ἔλεγε μὴ εἰρχθῆ. αὐτὸς δ' ἐδὲν ἦντον, καὶ
 μὴ τὰς πείσεις ἀπεκρύπτειτο καὶ ἡγνούσθαι μέχρι τελευτῆς.
 χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπεὶ αὐτὸς τε Γρηγορίας, καὶ ἄλλοι ἀνεφύη-
 σαν τῷ Βαρλαάμ, καὶ Ἀκινδύνῳ αἰρέσεως διαδοχοί, καὶ
 τῇ ἐκκλησίᾳ ἐθορύβουσαν, καὶ τὸ δικαστήριον ἐπεβοῶντο,
 ἔπεριείδον αὐτῆς. ἀλλὰ Σιωδότῳ τε ἐκ πολλῶν Ἀρχιε-
 ρῶν συνεκρότου, καὶ τῇ Θεσσαλονίκῃ Γρηγόριον τῷ Πα-
 λαμᾷ μετεπεμπόμην, λόγον, περὶ ὧν ἐνεκαλεῖτο δά-
 σονται. καὶ τοὶ δίκαιος ὧν τὰ δις ἐψηφισμένα σέργειν
 ποσῶν χρόνων. Βασιλεὺς τε ὃν Ἀνδρόνικος ὁ αὐτοδιδόμος μὴ τῆς
 Σιωδότῳ κατεδίκασεν ἀπάσαις ψήφοις, ἔ Βαρλαάμ τότε
 μόνον, ἀλλὰ ἔτι τις ὕστερον φαίνοιντο φρονῶν τὰ ἴσα, καὶ
 μετὰ ταῦτα, ἐμὲ ὀπίσθους, Ἀννα ἡ βασίλισ μὴ τῆς ἀρ-
 χιερέων, ὡς καὶ Πατριάρχῃ τε καθεῖλον τὸν Ἰωάννῳ
 διὰ τὴν κακοδοξίαν, καὶ τὰς φρονουούσας τὰ ἴσα αὐτῆς ἡ φρο-
 νήσοντας, ὅτε καὶ τῆς ὕστερον ἀντιλεγόντων, οἱ πλείους ἡ-
 σαν σύμφητοι, ἡ πρὸς αὐτῇ τῆς γνωμένων μάλλον, δι-
 καιος ἔν, ὡς περὶ ἐφ' ἡν τὰ ἐψηφισμένα σέργειν ὧν, ἔχ' ὑπέ-
 μεινα, μὴ καὶ ἐπ' ἐμαυτῆς τῇ ἐξετάσιν ποιήσασθαι τῆς λε-
 γομένων, καὶ τῇ δικάσῃ λόγον ἔπαρῃδον, ἀλλ' ἐξελύεσθαι
 τῇ ψῆφον ἀληθῆ καὶ δικάσῃ, ἔτε φίλῳ, ἔτε ἐχθρῳ,
 ἔτε τῆς ὄντων ἐδὲν ἕτερον τῇ ἀληθείας ποσῶν χρόνων. ὃς ὃν
 ἐδ' ἐπὶ μικροῖς τισι ἐὺ καταφρονήτοις τινῶν διαφερο-
 μένων τὸ δίκαιον παρῆδον. ἀλλ' ἀληθῶς καὶ δικάσῃ
 ἐδίκασα πᾶσι, ὅλην γὰρ περὶ δογματῶν τῆς δίκης
 ἔσσης, ἐνθα τὸ κινδυνολόμος Θεός, τῇ ἀληθείας ἕτερον
 τι ποσῶν χρόνων. ἀλλ' ὡς ἐπ' αὐτῆς Θεὸς τῶν ἐξετάσιν τῆς
 δογματῶν σαφῇ, καὶ καθαρὰν πεποιημένος, Παλαμᾷ

Pars III.

meæ potius, quam omnium salutem con-
 sulturus, imperatorem Romanum fieri me
 sustinui, tantumque malorum examen
 tamdiu oppugnatus toleravi. Quod cum
 ita sit, Gregoras mentitur ea impuden-
 tissime, quæ non refutari modo, sed fa-
 cillime refutari queant. Quod porro me
 partibus Palamæ addictum, injustam tulisse
 sententiam, ait, atque ideo nec se pari-
 turum, cum iudicio disceptantibus idem &
 iudex, & adversarius fuerit, nullo nego-
 tio ejus vanitatem demonstrabo. Contra
 enim potius Barlaamo, ejus dissensionis
 incentori a principio adhærebam, quem
 & in ædibus meis cum fratribus hospitio
 exceperam, & curabam eum studiose,
 numerabamque in amicissimis: cui præ
 aliis patebat ad me aditus, assiduo enim
 mecum versabatur, resque suas exponebat
 mihi accuratissime, & docebat quotidie.
 Unde non est, cur quis fingat me, quæ
 Palamas quidem pro verissimis duceret,
 & confirmaret, non ignorasse, ignorasse
 autem, quæ contra ab aliis dicerentur. Sed
 si vera licet loqui, cum illis & prius & bello
 finito, postquam imperio universo potitus
 sum, egi: tantumque absuit, ut magis te-
 meritate quadam ab aliis starem, ut Joan-
 nem patriarcham sæpius in his ipsis exami-
 nandum ad iudicium provocarem, siquidem
 eorundem reus erat. Et post illum rursus
 Acindynum (qui se parietibus tegens, alios
 mittebat, male a se persuasos, ut tu-
 multuarentur, perinde, quasi corruptorum
 ecclesiæ dogmatum per nefas accusaretur,
 cum ipsi potius adversarii ea corrumpere non
 præterii: sed ad quæstionem de se
 habendam ire, & juri stare iussi, fidemque
 dedi, nihil ei triste eventurum: timere e-
 nim se affirmabat, ne jussu meo in carce-
 rem raperetur. Illi vero, quamquam ac-
 cepta fide, nihilo minus se occultabat, &
 ad mortem usque latuit. Tempore pro-
 cedente, ubi ipse Gregoras, & alii Bar-
 laami, & Acindyni hæresis successores ex-
 orti, ecclesiam perturbarent, & tribunal
 appellarent, denovo rem minime dissimu-
 landam censui: sed multorum episcopo-
 rum synodum coegi, Gregoriumque Pa-
 lamam Thessalonicensem antistitem ac-
 cersivi, de quibus accusabatur, respon-
 surum: quamvis antea bis decretis me-
 rito contentus esse potuissem. Nam &
 laudatissimus ille imperator Andronicus
 cum synodo non Barlaamum solum, sed si
 quis in posterum paria sentire reperire-
 tur, penitus damnavit, & postea me
 absente Anna imperatrix cum episcopis,
 quando Joannem patriarcham propter o-
 pinionis errorem, simulque omnes ea-
 dem sentientes, aut sensuros exaucto-
 ravit, cum plures eorum, qui contra-
 dixerunt, assentirentur, imo rei a-
 gundæ præessent potius. Cum itaque,
 ut narravi, decretis contentus esse pos-
 sem, non quievi, quin me quoque im-
 peratore, quæ dicta sunt, in disquisi-
 tionem vocarentur, & justitiæ rationem
 habui, sententiam veram, & justam,
 nullo vel ad amicitiam, vel ad odium,
 vel ad aliud quidquam respectu, tuli.
 Qui enim nec ob parva quædam, & des-
 picabilia litigantium jura vilipendi: sed
 ex vero & justo jure dixi omnibus, mul-
 to minus in dogmatum iudicio, ubi id,
 de quo periculum est, Deus est, verita-
 te quidquam antiquius habui: sed tam-
 quam præsentem, & audiente numine
 dogmata ad liquidum, & fideliter dis-
 cutienda cum curassem, Palamam, &
 M m m m ij

Edit. Paris.
pag. 805.

pag. 806.

socios sanctis Patribus summe congruentes, eorumque vestigia manifeste prementes, Gregoram vero, & alios, qui his adversabantur, Barlaami & Acindyni genuinos discipulos inveni, quorum placita cum veritate pugnantia, & pietate fidei a sanctis Patribus traditæ, esse contraria, licebat etiam magistris prioribus tomis discere. Nihilo minus cum præscriptis ab ecclesiæ doctoribus velut canonicis ea comparassemus, minime dubiam plane depravationem vidimus. Quocirca episcopis omnibus approbantibus, illos quidem ut recte sentientes absolvi, hos condemnavi: ac de cætero, ut æquum erat, victoribus omni ratione adiutorem me præbui, victis, amissa fronte nec ad veritatem redire, nec quiescere volentibus, nec sua tantum perniciem contentis, sed ad idem barathrum & alios illicientibus, sine ulla verecundia contumeliosis, & supra omnem modum impudentibus (id quod a principio inimicis veritatis, & ecclesiæ hostibus in more fuit) pœnam debitam inflixī: imo enimvero minorem debita, neque enim ut illi malum quod merebantur, acciperent, sed ne possent malum dare providebam. Est autem, opinor, lex & in aliis vitæ humanæ publicis, privatisque criminibus, judicem, priusquam litigatores causam dicant, nullum damnare, nisi ab officio velit discedere: auditis autem utrisque partibus, & ad alteram respiciente victoria (quod omnino oportet) & ipsum ad validiorem accedere, illamque aliam, quæ læserat, ad officium compellere. Non igitur injurius quilibet propterea contra judicem excipiet, eumque pro injusto traducet, quia se ad violati partes adjunxerit. Quod Gregoras nunc faciens, non magis mendacii, quam amentię & improbitatis opinionem consequitur. Quod autem legitimum de veritate sensum in se corrumpi passus, & patria pietate ejurata transversim raptus, a Barlaamo, & Acindyno hæreticis, propter improbitatem suam, & frustrationem eorum, quæ speraverat, nec ipsi animæ suæ pepercit, ut ulcisceretur tantummodo, a quibus se læsum putat, mihi eadem objicit, mirari nemo debet. Qui namque Deum ipsum non est reveritus, sed propter odium suum in quosdam adversus illum mendacia multa effudit, longe minus ab imperatore, præsertim cum ei officisse videretur, temperare voluit. Pietati autem meæ, & in vera, atque avita religione constantiæ tota ecclesia, gratia Dei in veritate stabilita, & Apostolicis traditionibus sedulo inhærens, testimonium dabit: nec minus ipse Gregoras accusator meus, qui toto belli e tempore non solum de laudibus meis multa differuit, sed etiam benevolentia quadam in me, mea causa extrema perpeti paratus fuit, quando eadem sentiebam, quæ hodie sentio. Nam damnationem Barlaami, qua illum feriit Andronicus imperator, ipse approbavi, & post ejus mortem rursus Acindynum damnavi, Joanne patriarcha synodum convocante, & stomachante vehementius, propter ea, quæ Acindynus Barlaamo patrocinauit, in Palama cæterisque monachis injuste accusaverat.

τῶν ἄλλων μοναχῶν ἀδίκως κατηγορεῖ

μὲν εὐερισκόν, καὶ τὰς τὰ ἴσα ἡρημένους, τοῖς ἀγίοις, καὶ θεολόγοις ἄκρας συμφωνούντας, καὶ κατ' ἔχρος ἐπομένους φανερώς, Γρηγορᾶν δὲ καὶ τὰς ἄλλας, οἱ ἀντικαθίσταντο, τὰ Βαρλαάμ, καὶ Ακινδύνει δόξαντας ἀπαραποίητως, ὅτι τὴν ἀληθείαν ἐκφυλά, καὶ τὴν περὶ τὸ δόσεβες ὑπὸ τῶν ἀγίων Πατέρων παραδοθείσης πίστεως ἐναντία, ἐξελὼ μὲν ἐ τοῖς προτέροις τόμοις χρησάσθαι διδασκάλοις. οὐ μὲν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τοῖς ὑπὸ τῶν διδασκάλων τῇ ἐκκλησίᾳ παραδοθείσιν, ὥσπερ κανόσι παραδέντες, τὴν ἁγροφίᾳ εὐρομεν σαφῆ καὶ καθαράν. ἕνεκα δὲ αὐτὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων Ἀρχιερέων συνεπιψηφισομένων, ἐκείνους μὲν ὡς ὁρθῶς φρονούντας ἐδικαίωσα, τῶν δὲ κατεψηφισάμεν. τὸ δὲ ἐξῆς ὥσπερ ἡ δίκη, τοῖς μὲν νεοκηκόσι, πάντα ἔσπον ἐπεκέρησα, τοῖς ἡττημένοις δὲ ἀναιχυνῶσι, καὶ μὴτ' ἐπιστρέφειν πρὸς τὴν ἀλήθειαν βεβλημένοις, μὴτε ἡσυχίαν ἄγειν, τῇ σφετέρᾳ μόνον ἀγαπῶσιν ἀπωλείᾳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἴσον βάραθρον, καὶ ἄλλας ἐκκαλεμένοις, ἐπὶ ὕβρεις χωρῶσιν ἀνευθερίας, καὶ πᾶσαν ὑπερβολὴν ἀναιχυντίας ἐπιδεικνυμένοις, ὥσπερ ἔθος ἐξάρχῃς τοῖς ἐχθροῖς τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ἐκκλησίας πολεμίοις, καὶ δίκῃ τῷ προσήκεσαν ἐπέθηκεν. μᾶλλον δὲ καὶ τῆς ἀξίας ἀποδέστω πολλὴ, ἐδὲ ὅδ' ὅτι κακῶς ἐκείνους πάχειν πρόνοιαν ἐποίησάμεν, ἀλλὰ τὴν μὴ δυνάσθαι κακῶς ποιεῖν. ἐστὶ δὲ, οἶμαι, νόμος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν βιωτικῶν, καὶ δημοσίῳ, ἐπὶ ἰδίων ἐγκλημάτων, τὸν δικαστὴν πρὶν μὲν εἰς λόγους ἀντικατεστῆναι τὰς ἀλλήλοις διαφερομένους, μηδεπὶς καταψηφίσασθαι ἐρήμῳ, εἰ μὴ βέλοιο ἐκδικεῖν. ἐπειδὴ δὲ ἡκοῖον εἰς λόγους, καὶ ἡ νίκη χωρήσει πρὸς τὸ ἕτερον, πᾶσα δὲ ἀνάγκη καὶ αὐτὸν τῷ τὸ πλέον ἔχοντι προσίστασθαι, καὶ καταναγκάζειν τὸν ἀδικούντα τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδὲ ὅτι καὶ τὸ πᾶσι τοῖς ἀδικῶν παραγράφεται τὸ δίκαιόν, καὶ ἀδικίαν ἐπικαλέσει, ὅτι τῷ ἡδικομένῳ προσετέθη. ὁ Γρηγορᾶς νυνὶ ποιεῖν, ἐ μᾶλλον ψευδολογίας, ἢ ἀνοίας, καὶ μοχθηρίας δόξαν ἀποφέρειται. Ὅτι δ' αὐτὸς τὴν ἁγροφίᾳ παθὼν τῆς ἀληθείας, καὶ τῷ πάτερῳ δόσεβειαν ἐξομολογούμενος, καὶ συναπαχθεὶς τοῖς αἰρετικοῖς Ακινδύνῳ, καὶ Βαρλαάμ ὑπὸ μοχθηρίας τρώπων, ἐ λησυχίας, ὡς περὶ ἡλπίσαν, ἀφειδήσας καὶ ψυχῆς αὐτῆς, ἵνα μόνον ἀμύνηται τὰς δόξαντας λελυπηκέναι, ἐμοὶ τὰ ἴσα ἐγκαλεῖ, θαυμαστὸν ἔδεν. ὅς ὅτι ἐκ ἐφείσατο Θεῷ, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς τινος ἀπέχθειαν ἐκείνους ψευδῇ πολλὰ κατέπει, χολῇ γὰρ ἀν' ἀπέχετο Βασιλέως, καὶ ταῦτα δόξαντος λελυπηκέναι. ὅτι δ' ὁ δόσεβης ἐγὼ, καὶ τῆς ὁρθῆς, καὶ πατερικῆς δόξης ἐξεχόμενος ἀκραιβῶς, καὶ πᾶσα μὲν ἡ τῶν ὁρθοδόξων ἐκκλησία συμμαρτυρήσει, χάριτι Θεῷ βεβαίως ἡδρασμένη περὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῶν ἀποστολικῶν παραδόσεων ἐχομένη ἀκραιβῶς. ἐχ' ἡττον δὲ ἐ Γρηγορᾶς αὐτὸς ὁ νυνὶ τοιαῦτα ἐγκαλῶν, παρὰ πάντα τὰ τὸ πολέμῳ χρόνον ἐ μόνον ἐγκώμια πολλὰ διεξιὼν ἐμοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔχματα ὑπομένειν ὑπὲρ τῆς εἰς ἐμὲ δυνάμεως ἡρημένος, ὅτε τὰ αὐτὰ ἐφράνομαι οἷα καὶ νυνὶ. τῇ δὲ ὑπὸ Βασιλέως ἐξουλεγεμένη καταδίκη Βαρλαάμ, καὶ αὐτὸς συνεψηφισάμεν, καὶ μὴτ' ἐκείνους τελοῦν, αὐτὸς Ακινδύνον κατεδίκασα, Ἰωάννης τότε Πατριάρχης τῷ Σύνοδον συγκροτουῦτος, καὶ ἐ μέτετα ἀγανακτουῦτος, ἐφ' οἷς Ακινδύνος Παλαμᾶ, καὶ Βαρλαάμ συνηγορῶν.

CAPUT XXV.

Gregoras habetur mendax, impudens, levis. Negat se contra imperatorem scripsisse, & abolere ea vult. Imperatoris responsum gravi reprehensione plenum. Veneti Galatam noctu apertis portis ingrediuntur: armis postea repelluntur. Onerarias secum abstrahunt: praterentes vexant: auxilium contra Genuenses petunt, nec obtinent. Galatai veniam orant, & ne hostes adjuvet. Venetorum cum imperatore fœdus temporarium. Origo ejus consuetudinis. Veneti non impetrato auxilio, indignabundi recedunt.

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς ὕστερον, ἐπεὶ εἰς χεῖρας αὐτῷ τὰ Γρηγορᾶ γράμματα ἦκει, ἀπηλογοῖτο περὶ ἑαυτοῦ, & ψευδῆ, καὶ ἀπίθανα συγγεγραφεῖναι ἀπεδείκνυεν ἐκείνῳ. ἔπειτα καὶ τῶ Ρωμαίων τὴν ἐν λόγῳ μάλισα, καὶ ἐπιφανεστέρας ἐξέπιπτες συγκαλεσάμενος, εἰς ἐπήκοον ἀναγινώσκοντα παρήχε πάντων, καὶ πολλὰ αὐτῷ πάντες κατεγίνωσκον ψευδολογίαν, καὶ ἀταίδειαν, καὶ καφότητα, ὅτι περὶ δημοσίων πραγμάτων, ἃ πολλοὶ μᾶλλον δ' ἅπαντες συνίστασι, γράφειν πορεύετο καὶ ἀληθῆ, ἐφ' οἷς ἐμελλε ῥᾶσα ἀπελέγχεσθαι ψευδόμενος. ψευδόμενος ὅ ὁ Γρηγορᾶς ἃ δράσειε Βασιλεὺς τὰ ἐκείνου θειαμβόσας πλάσματα, καὶ μετρίως λυσιάνει, ὅθεν καὶ σωτυχῶν ὕστερον, ἀνείδιξε τὸ θειάμβον, ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τῇ αἰχμῇ ἐργασμένος. ἔφασκε τε καὶ μὲν πρὸς τὸ τόμον ἀντιλογίαν, ἰδίαν εἶναι· τὰ δὲ κατ' αὐτὰ συγγεγραμμένα, ὅτι εἴη ἀγνοεῖν. βέβαιον δὲ ἀφανίζειν ἐντυχόντα καὶ αὐτὸν· ἃ εἰς ἑωρτότερον ἐπέμψθη πρὸς αὐτὸν, περὶ παρεδίδε, ἃν πρὶν εἰς ἑτέρας ἦκειν ἀκοάς. Βασιλεὺς δ' ἔφασκεν, καὶ σωτορᾶν αὐτῷ τὴν λόγους εἰς ὅ, τι τείνει· εἰ μὲν γὰρ μὴ τὰ συγγεγραμμένα ἠθέλων εἶναι φανερά, ἀλλ' ἀφανεία πολλὰ κατέχευται τὸ πάντα χρόνον, ἀντ' ὅτι σωτιθεῖς ποσὸν πόνον ἠνεγκεν; εἰ δ' ὅπερ δίκαιον μᾶλλον, εἶναι φανερά ἐβέβητο, καὶ μεγάλας ἀνείη χάριτας εἶδεναι δίκαιος, ὅτι ἐπὶ ποσῶν καὶ τῶ ἐπιφανεστέρας μάλισα, καὶ θαυμάζειν λόγον δύναμιν εἰδόντων παρέχετο ἀναγινώσκοντα, ἵν' ἐπαινοῖτο τε, καὶ τὰς ἐπικαρπίας κομίζοιτο τῶ πόνων ζῶν, μάλισα καὶ τῶ ἐπαινῶν αἰδανόμενος, νεκρὸς γὰρ ἔτ' ἐπαινος, οὔτε λόγος ἠδυνῶν ἢ ἀλγυνῶν οἶδεν. Εἰ δ' ὅτι τὸ πεφωράσθαι τὰ ψευδῆ, ἃ ὅς ἐκ ὄντων αὐτὸς παρ' ἑαυτοῦ πλάττεται ἀλγεῖ, καὶ αὐτὸς ἀνείη τὸ ἀληθινοῦς αἴτιος αὐτῷ, εἴπερ μὴ δὲ πέπεικεν αὐτὸς φαῦλον εἶναι καὶ τὸ ἀληθείας καταψεύδεσθαι· δέον μὲν τοι καὶ πρὸς τὰ μὴ πάνυ δάνεσθαι. ὀλίγω γὰρ ὕστερον Ὀπολιπῶν τὸ βίον, ὅτε τῶ ἐπαινοῦντων αἰδῆσεται, ἢ τῶ ὑβερίζοντων, ἃν τε δίκαιοι καὶ ἀληθεῖς αἱ μέμφεις ὦσιν, ὅν τε μὴ, ὥσπερ καὶ ὦν αὐτὸς καταγόρηκε πολλὰ καταψευδόμενος. Εκείνο γὰρ μᾶλλον δίκαιον λυπεῖν, καὶ ἐκ ὀλίγου ἐμποιεῖν φροντίδα, μὴ ἐν τῷ μέλλοντι δικασθῆναι, ὥσπερ καὶ τῶ ἄλλων ἐγκλημάτων τῶ κατὰ τὸ βίον, καὶ τῶ ψεύδους, καὶ τῶ συκοφαντίας δίκας δῶμεν, καὶ μάλισα εἰ μὴ δέμιαν ἀπόφασιν ἑτέραν ἔχοι, ἢ ἀδίκον ἀπέχθειαν. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον Βασίλει τῷ Καντακουζηνῷ ἐπαράχθη τε καὶ εἴρητο μὲν τὸ τὸ ἀρχῆς Βασίλει τῷ γαμβρῷ παρακεχωρῆναι, καὶ καθ' ἡσυχίαν βιοτεύειν, ὑποδύτα χῆμα μοναχῶν. Τότε δὲ ἐπεὶ τὰ κατὰ τὸ Σινώδον ἀπὸ τῆς πάντα καὶ τέλος

ΗÆC Cantacuzenus imperator postea, cum scripta Gregoræ in manus ejus venissent, pro se respondit, ipsumque falsa, & incredibilia scripsisse demonstravit. Deinde honoratissimis, & nobilissimis Romanorum dedita opera convocatis, in eorum præsentia recitari ambo jussit, omnesque Gregoram mendacem graphicum, & hominem bene inverecundum, ac levem pronuntiarent, quod de publicis rebus, quas plerique omnes nossent, figmenta litteris mandare non dubitasset, adeo ut mendaciorum convinci facillime posset. Gregoras audito quod imperator fecisset, & quomodo de ejus commentis triumphum egisset, tristitia non vulgari affectus, eum convenit, de triumpho illo, ut ad *Edit. Paris. pag. 808.*

Quæ contra tomum dicta sint, sua esse: quæ contra ipsum imperatorem, nescire se cujus sint: velle autem, ubi incidere, ea suppressere: quæ si prius accepisset, quam ad aliorum aures venirent, igni mandaturum fuisse. Hic imperator, non se perspicere quorsum verba ejus pertineant. Si enim scripta sua nolebat exire in publicum, cur tantum laborem in componendo suscepit? si autem, quod æquius, publica volebat esse, etiam magnas sibi gratias merito debere, cum coram tam multis & illustribus, & vim dicendi admirari scientibus, ea legenda dederit, ut & laudaretur, & laborum suorum fructum adhuc vivus perciperet, gloriamque sentiret, mortuos enim nec laudibus delectari, nec vituperatione contristari. Quod si propterea doleat, quia ejus mendacia deprehensa sint, quæ nullo fundamento ipse excogitarit, non se illi causam doloris esse, quandoquidem non suaserit, ut tam improbe contra veritatem mentiretur. Oportere tamen etiam ob hoc mœrori non indulgere: a paulo enim post discessu facto ex hac vita, nec laudes, nec reprehensiones senturum, sive jure ac vere, sive secus reprehendatur. Sicut nec illi sentiant, quos ipse multa mentiendo infimulaverit. Illud potius ægritudine, ac sollicitudine non parvam ingenerare nobis debere, ne in futuro judicio quomodo aliorum criminum in hac vita designatorum, sic mendacii quoque calumniarumque poenas persolvamus: potissimum, si præter iniquum odium nullam aliam mentiendi, calumniandi que causam habuerimus. Hæc postea a Cantacuzeno facta, & dicta sunt, quum imperatori genero imperium transdidit, & sub habitu monachi vitæ genus spaciatur, & quietum agere constituit.

Edit. Paris.
pag. 309.

Tunc autem synodo prorsus finita, & Acindyni sectatoribus impietatis evidenter convictis, civilibus actionibus sese reddens, expeditionem in Triballos adornavit. Interea ad Latinos Galataeos quatuordecim Venetorum triremes appelluntur. Et quia noctu improvise supervenerant, non animadversum descenderunt, intraque muros ingressi (portæ siquidem oppidi per noctem apertæ relinquebantur, ea erat incolarum superbia & audacia) non parum nocuerunt. Custodes enim ubi oppidum captum animadverterunt, vociferationibus cives ad vim propulsandam concitarunt, qui ex ædibus inermes versus mare decurrentes, & quid hoc rei esset noscitate cupientes, partim vulnerabantur: partim (& quidem non pauci) interficiebantur. Tandem re comperta, animis & armis instructi, hostes nulla re memorabili gesta, & ignavissime præliantes, rursus ejiciunt: qui ad triremes nullo suorum interfecto, aliquot dumtaxat vulneratis pervenerunt, solventesque, onerarias quasdam vacuas secum abstraxerunt, ac sibi proprias fecerunt. Claro jam die bis terque ignem in onerarias, quæ plurimæ in portu stabant, immittere conati sunt: sed accedere propius non sinebantur. Deinde prætereundo alias infestabant, & quasdam e Ponto descendentes onerarias capiebant. In istis igitur triremibus etiam legatus Venetorum, nomine Delphinus, ad imperatorem mittebatur, opem rogatum ad bellum contra Genuenses, promittebatque ducem Venetiarum, & senatum de Romanis meritum optime, si auxilium annueret. Paria Ravennæ princeps per litteras pollicens rogabat, nempe uti Venetos adjuvandos sulciperet, quibus etiam ipse opitularetur. Imperator eis societatem, ut & antea apud Thessalonicam negavit, addiditque nullam se ipsis facere injuriam, si, præterquam quod nullo eis ad bellum impedimento esset, adversum Galataeos etiam non pugnaret. Qui tametsi bellum sæpe commoverint, & nemo queat reprehendere, aut contradicere, si præteritas injurias persequatur, attamen in amicitiam Venetorum nihil peccatum, si offensas ipsis sua sponte condonet. Imperator igitur ita scite bellum subterfugit. Longe enim melius putabat, ab utrifque abstinentem, ad Romanorum urbes, quæ erant in continente, ab hostium dominatu asserendas incumbere. At Venetus legatus & alii, qui cum eo venerant, hujus societatis recusationem permolestie ferebant. Galatæ quoque, ut resciverunt hostes suos imperatorem rogare auxilia, iteratis legationibus orare insistebant, ne despicerentur: sed si quid antea improbius in illum admisissent, veniam daret, nec jam vires hostium augeret, in posterum nihil per scelus umquam, sed omnia ex ejus arbitratu facturos, diligenterque parituros: simul pecuniam ingentem offerrebant. Imperator armis se temperatum spondere, si opere ipso promissorum veritatem confirmet: pecuniam repudiare, ratus, non se decere hanc humilitatem animi, neque videri pecunia delinitum, commune Romanorum emolumentum in extremis ponere. Veneti cum a societate secum paciscenda abhorrentem experti, quoniam absque ipso nihil egregium se effectu-

είχε, καὶ οἱ τὰ Ἀκινδυνοὶ ἡρημένοι ἠλέγχοντο ἀσεβῶντες φανερώς, ἐπὶ τὰς πολιτικὰς ἐτρέπετο πάλιν πράξεις· καὶ παρεσκευάζετο ὡς ἐπιστρατεύσαν Τριβαλοῖς. ὅτε τῶν δὲ τοῖς ἐν Γαλατῇ Λατίνοις δέκα καὶ τέσσαρες ἐκ Βενετίας ἐπέπλευσαν τετλήρεις. νυκτὸς τε ἐπελθόντες ἀποροδοκῆτοι, ἀπέβησαν τε ἐκ προαιδομένων, καὶ ἐγένοντο ἐντὸς τειχῶν· ἦσαν δὲ αἱ πύλαι ἔφρεται νυκτὸς ἀνεφωγμέναι ὑπὸ αὐθαδείας, καὶ θρασυτητος τῶν ἐνοικουμένων, καὶ ἐκάνκυσαν ἐκ ὀλίγα. ὡς δὲ ἠδάνοντο οἱ φύλακες τὴν ἄλωσιν, βοῇ τε ἐχρῶντο, καὶ συνεκάλεσαν ἐπὶ τὴν ἄμυναν τὰς ἐγχωρεῖς. οἱ δὲ ἐκ τῶν οἰκιῶν ἀοπλοὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν κατιόντες, ὅ, τι εἴη τὰ δρώμενα μαθεῖν, ἐτίθωσκοντό τε καὶ ἀπέθνησκον πολλοὶ· ἔπειτα ὡς ἤδοντο ἀναθαρσύναντες καὶ ὀπλισάμενοι, ἐξήλασαν τὰς πολεμίας αὐτῶν. ἐδὲν γυναικῶν εἰργασμένους, ἀλλὰ φανότατα ἡγωνισμένους· ὅμως δις ὥσθησαν πάντες ἐπὶ τὰς τετλήρεις ἐδονὸς πεσόντος τῶν ἑαυματίων ὅλιγων γυναικῶν, ἀναγόμενοι τε τὸν λιμένος, καὶ ὀλκάδας εἰλκυσαν κινῶν τινὰς, καὶ ἐκυρίδυσαν, ἐπεὶ ἡμέρα ἦδη ἦν, δις μὲν καὶ τρεῖς ἐπεχειρήσαν πῦρ ἐνεῖναι τὴν ὀλκᾶσιν ἔσας πλείσταις ἐπὶ τὸν λιμένος, ἀπεκρέθησαν ἡ ὑπὲρ ἐκείνων ἐδὲ ἐγγὺς γενέσθαι διωκόμενους. ἔπειτα παραπλέοντες ἐκάνκου, καὶ τινῶν ἐκράτησαν ὀλκάδων ἐκ Πόντου καταπλεσῶν. ἐν ταύταις δὲ τὴν ὀλκᾶσιν, καὶ πρέσβους ἐκ Βενετίας ἀφῆκετο Δελφὶν ὀνομασμένος πρὸς Βασιλέα, καὶ ἐδεῖτο συμμαχεῖν αὐτοῖς πρὸς τὴν καὶ τὴν ἐν Γενναῖας πόλεμον, μέγαλα τε τινα ἐπηγγέλλετο τὴν Δεκα Βενετίας, καὶ τὴν βελῶν Ρωμαίων ἀφελήσιν, εἰ πεῖθοιτο αὐτοῖς συμμαχεῖν ὁ Βασιλεὺς. ταῖς αἰσῶν καὶ ὁ ῥῆξ Ραουῶας πρὸς Βασιλέα δὲ γραμμάτων ἐπεσβόλετο, καὶ μέγαλα ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ Βασιλεὺς τοῖς ἐκ Βενετίας συμμαχεῖν, οἷς καὶ αὐτὸς σύμμαχος ἐστίν. Βασιλεὺς δὲ ἀπηγόρευεν αὐτοῖς, ὡς περ καὶ πρῶτον τῶν συμμαχίαν ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἔφασκεν δὲ ἀδικεῖν μηδὲν, εἰ πρὸς τῶν μηδὲν αὐτοῖς ἐμποδῶν εἶναι πρὸς τὴν πόλεμον, μηδὲ πρὸς ἐκείνας πολεμοῖν. ὡς μὲν δὲ αἰτίας ἐκείνοι πολλὰς παρέχοντο πολέμου, καὶ εἰδὲς ἂν αὐτῶν μέμφοιτο δικαίως ἀμυνόμενῶν τῶν πρῶτων ἐνεκα ἀδικημάτων, εἰδὲς ἂν ἔχοι ἀντειπεῖν πρὸς μὲν τοὺς αὐτῶν φίλους ἐνέσσεισθαι οὐδέν, εἰ αὐτὸς ἐκὼν εἶναι τοῖς προσκεκρυμένοι παρέχοιτο συγγνώμην. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ὥπως δέουτως ἀπεσκευάζετο τὴν πόλεμον. μάλλον δὲ ἐδόκει εἶναι αἰετον ἐκατέρων ὀποχόμενον προσέχειν τῇ ἡπείρῳ, καὶ τὰς δεδωλωμένας Ρωμαίων πόλεις ἐλδοθεροῦν ὀπὸ τῶν πολεμίων. ὁ ἐκ Βενετίας ἡ πρεσβευτὴς, καὶ ἄλλοι, ἐμμετρίως ἡγανάκτων, πρὸς τὴν συμμαχίαν αὐτοῖς ἀπαγορεύοντος Βασιλέως. οἱ τε ἐκ Γαλατῶν ὁμοίως εἰδότες, ὡς οἱ πολεμιοὶ σφίσι δέονται Βασιλέως συμμαχεῖν, πρεσβεῖας καὶ αὐτοὶ συχνὰς ποιεῖμεν, ἐδέοντο μὴ σφᾶς περιιδεῖν· ἀλλὰ συγγνώμην τε παρέχειν, εἰτι πρῶτον ἡγωνισθήσασιν, καὶ οὐ μὴ συμμαχεῖν τοῖς πολεμίοις, ἐπηγγέλλοντό τε εἰσαυτῶν μηδέποτε ἡγωνισθῆναι, ἀλλὰ πάντα ποιήσιν τὰ καὶ γνώμην Βασιλεῖ, ὁ δὲ δαδὲν ἀκριβῶς, ἅμα καὶ ἡ χρήματα παρέχοντο ἐκ ὀλίγα. Βασιλεὺς δὲ, τὸ μὴ πολεμήσιν ἐπηγγέλλετο, εἰ τὰ ἐπαγγελόμενα, καὶ αὐτοὶ ἀληθῆς ἐπὶ τῶν ἔργων ὀποδείξαιεν τὰ δὲ χρήματα ἐκ ἐλάμβανον, ἐκ αὐτῶν πρέπυσαν οἰόμενος εἶναι τῶν μικρολογίαν, ἐδὲ δοκεῖν ἐπὶ χρήμασι τὰ κοινῇ λυσιτελοῦντα προέσθαι Ρωμαίοις. οἱ ἐκ Βενετίας δὲ ὡς Βασιλεὺς ἀσυμβάτως ἔχει συμπορῶντες πρὸς αὐτὸς, ἐδὲ δὲ ὦντο οὐδὲν λό-

γα ἄξιον αὐτοὶ δυνήσασθαι μὴ Βασιλείῳ συναφαιπτομένῳ
 πρὸς τὸν πόλεμον, δεινὰ μὲν ἐποιοῦντο καὶ ἡγανάκτων
 φανερώς μὲν τοὶ κινεῖν πρὸς Βασιλέα πόλεμον ὀρμημένοι
 οὐκ ἐφαίνοντο, ἀλλ' ὑποφίας παρήχον μόνον· αἱ γὰρ
 πρὸς Ρωμαίους αὐτοῖς σπονδαὶ ἐπ' ἐξόδῳ ἐτυχον εἶσαι τε-
 τε. ἔχονσι γὰρ πρὸς Ρωμαίους καὶ διωκεῖς, ἀλλ' ἐπ' ἐπεσι-
 ρητοῖς ἀπὸ τῆς Μιχαήλ τῆς πρώτης τῆς Παλαιολόγων Βασι-
 λέως χρόνων· ἐπειδὴν δὲ ἐν ἐξόδῳ αἱ συμβάσεις γέ-
 νωνται, ἔξουσιν ὁποτέρων πόλεμον εἰ βέλοιο κινεῖν.
 εἰ δ' ἐκατέροις λυσιστελεῖν δοκοῖν μάλλον ἢ εἰρήνην, αὐ-
 θις τὰς σπονδὰς ἀνανεῶσι, καὶ τὰς ὁρμὰς. ἐπεκράτησε δὲ
 παρὰ Ρωμαίοις καὶ τοῖς ἐκ Βενετίας Λατίνοις τὸ τοιαῦτον ἔ-
 дос ἐκ τοιαύτης μάλισα αἰτίας. Βασιλεὺς ὁ πρῶτος Μι-
 χαήλ, ἐπεὶ Βυζάντιον ἀνέσῳσατο Ρωμαίοις, καὶ Θρά-
 κίῳ, καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ τῶν ἄλλων ἅπασαν ἐσπέραν
 ἐξήκοντα ὀλίγῳ πλείῳ ἐπὶ δευδύσαντα Λατίνοις, πε-
 ζῶν μὲν καὶ ἰππικῶν δυνάμιν, μεγάλῳ εἶχε καὶ ἀξιό-
 μαχον πρὸς πάντας πολεμίους, ναυτικῶν δὲ, οὕτω το-
 σαύτῳ παρεσκευασμένος ὡς, ὅσην ὕψιστον ὅθρυ καὶ τὰς
 θαλασσοκρατουμένης ἐδέδεικε, καὶ ἐδεράπευε τῷ καιρῷ
 προσήκοντα ποιῶν· δέησαν μὲν τοὶ πρὸς ἐκάστης τίθε-
 δαι σπονδὰς, τοῖς μὲν ἄλλοις ὅσοι κατ' ἐμπορίαν εἰς
 Βυζάντιον, ἢ ἐτέρας παραλίους πόλεις Ρωμαίους ὑπὸ
 κατεπλέεσσι, φόρος ἐπαττε καὶ ἀργύριον ῥητὸν τῷ δημο-
 σίῳ· καὶ ἐπείθοντο ἀδυνάτοισιν ἀντιλέγειν· ἄχρη δὲ
 καὶ νῦν παρέχονται τὰς φόρους. Οἱ ἐκ Βενετίας δὲ καὶ Γεν-
 νυίας μέγα δυνάμειοι, καὶ τῆς Ἰόνου, καὶ Αἰγαίου, καὶ τῆς
 Εὐξείνου, στόλοις μεγάλοις παραπλέοντες, ὧν τὰ πα-
 ράλια πάντα μάλιστα, ἢ τὰ πλείονα ὑπὸ Ρωμαίοις τό-
 τε ἦσαν, ἐκ ἐπείθοντο παρέχειν φόρος· ἀλλ' ἡξίουσαν ἐν
 πᾶσιν ἐμπορίαις τῇ Βασιλείῳ ἀτελεῖαν καρπεῖσθαι. Βα-
 σιλεὺς δὲ τότε πείθειν ἐκ ἔχων, ἐβιάζετο τοῖς ὅπλοις
 μὴ δυνάμειος, τοῖς μὲν ἐκ Γεννυίας ἐθετο σπονδὰς διηγε-
 κεῖς ἐπὶ τῷ ἐκείνῳ μὲν εἶναι ἀτελεῖς παντάπασιν ἐν πᾶ-
 σαις πόλεσι, καὶ ἐμπορίαις, ἃ εἰσιν ὑπὸ Ρωμαίων
 κατεπλέεσιν· αὐτὰς δὲ τινὰ ῥόπον ὑπὸ Βασιλέα τελεῖν,
 τελήρεις τε παρέχειν καὶ συμμαχίαν, εἰ δέοιτο, πεν-
 τήκοντα ἐφωπλισμένους Βασιλείῳ μόνῃ ναύταις, καὶ ὁ-
 πλίταις μισθὸν παρέχοντος. εἰ δὲ κενῶν δέοιτο τελήρων,
 τὰς ἴσας παρέχειν μὴ τῶν ὅπλων μόνων καὶ ἀρχόντων, συμ-
 μαχεῖν τε Βασιλεῖ κατ' ὅποιον ἂν ποτε πολεμῇ· καὶ φί-
 λης εἶναι αὐθις, καὶ συμμαχίας, οἷς ἂν ἐκεῖνος φίλοις
 χρωτό. τοῖς ἐκ Βενετίας δὲ, ἀσυμβάτως εἶχε, καὶ ἐβί-
 λετο πολεμῆν. ἐτέρῳ δὲ πολέμῳ μεῖζονος ἐπικειμένῳ τῷ
 ρηγὸς Καρμελῶ, προσεδόκατο γὰρ ἐκεῖνος στόλῳ μεγάλῳ
 ἐπιπλεύσειν Βυζαντίοις, καὶ παρασκευαζομένῳ Βασι-
 λέως πρὸς ναυμαχίαν ἐπ' ἐκεῖνον ἐδόκει δεῖν ἀναχωρᾶς
 πρὸς τὰς ἐκ Βενετίας τίθεσθαι, καὶ ἐθετο ἐπ' ἐπεσι ρητοῖς, ἵν'
 εἴ ποτε ἀπαλλαγείη τῷ πρὸς Καρμελὸν πολέμῳ, ὅτε ἡ πο-
 λεμῆν αὐτοῖς, τῇ σπονδῇ ἐξήκασθαι, τὸ δὲ τοιαῦτον ὅς ἐ-
 κείνῳ ἄχρη νῦν ἐπικράτησαν ἔδος, τῇ ἴσῳ ῥόπον αἱ πρὸς
 Ρωμαίους αὐτοῖς γίνοντο σπονδαί. ἐπειδὴν ὅμως εἰς τέ-
 λος ἀνανεῶνται αὐθις. εἰ δὲ δοκοῖν θατέρῳ πολεμῆν, ἔ-
 ξουσι μηδὲν ἐγκαλεσθῆναι. ἐν ἐξόδῳ τοίνυν τῷ πρὸς τὰς ἐκ
 Βενετίας σπονδῶν, ὥσπερ ἐφημῶν ἔσθαι, ἐπεὶ μὴ Βασιλέα
 πείθειν εἶχον συμμαχεῖν αὐτοῖς ἐπὶ τὰς πολεμίας, φα-
 νερώς μὲν καὶ κατήγγελλον τὸν πόλεμον· τῷ δὲ ἀρχόντῳ τῷ ἐν
 Βυζαντίῳ οἰκουμένην ὑπὸ Ρωμαίων αὐτοῖς ἐν τῇ τελείῳ ἀνα-
 λαβόντες, ἀπεχάρων, δόκησιν δὲ παρήχον ὥς ἀμυνεῖνται
 Βασιλέα τῷ μὴ συμμαχεῖν εἴ ποτε λάβοιτο καιρῷ.

ros opinabantur, graviter id, atque indi- Edit. Paris.
 gne ferebant: & cum aperte bellum ad- pag. 810.
 versus illum moliri non viderentur, sus-
 picionem tamen præbebant: nam fœdus
 cum Romanis tum exspirabat. Quod qui-
 dem non æternum, sed ad annos præfi-
 nitos, ac certos habent, a temporibus Mi-
 chaelis primi Palæologi imperatoris: qui-
 bus transactis, utrivis parti bellum mo-
 vere integrum est. Sin utrique patri pax
 utilior appareat, fœdus denuo sancitur.
 Ea consuetudo inter Romanos ac Vene-
 tos hinc potissimum manavit. Michael
 imperator Byzantio, Thracia, Mace-
 donia, toto occidente (quæ paulo am-
 plius sexaginta annos sub ditione Lati-
 norum fuerant) Romano imperio recu-
 peratis, copias quidem pedestres & e-
 questres non exiguas, & quibusvis hosti-
 bus opponendas habebat, classem non-
 dum tantam, quantam postea ædificavit:
 unde & maris dominos timebat: & tem-
 pori se accommodans, officiis eos
 demerebatur. Cum autem fœdus facere
 cum singulis oporteret, aliis quidem
 mercatus causa Byzantium, & ad alias
 urbes Romanorum maritimas, naviganti-
 bus portoria, & pecuniam certam æra-
 rio inferendam imposuit: qui quod ali-
 ter non possent, parebant, & usque ho-
 die vestigal pendunt. Veneti autem,
 & Genuenses, freti potentia sua, &
 Jonium, Ægæum, Enxinum maria ma-
 gnis classibus circumnavigantes (ad quo-
 rum littora urbes pene omnes, aut sal-
 tem plurima pars tunc Romanis suberat)
 huiusmodi portorium solvere detrecta-
 bant, volebantque per omnia emporia
 immunitatem sibi concedi. Imperator,
 quoniam illos tunc nec verbis movere,
 nec armis cogere valebat, cum Ge-
 nuensibus fœdus perpetuum percussit,
 ut essent quidem per universas urbes,
 & emporia Romanorum immunes pe-
 nitus: aliquo tamen modo imperatori
 subjicerentur, & si opus foret,
 subsidiarias triremes armatas quinqu-
 aginta mitterent: imperatore solum re-
 miges, & stipendia in militem suppe-
 ditante. Si vacuis egeret, totidem nu-
 mero, tantum cum armis, & præfe-
 ctis præberent, & quo bellatum profi-
 cisceretur, eo sequerentur: eisdem-
 que secum amicos, ac socios colerent.
 Cum Venetis, quia convenire nihil
 poterat, pretio contendere cogitabat.
 Verum bello alio majore ingruente, a
 rege, inquam, Franciæ Carolo, (ex- pag. 811.
 spectabatur enim cum potenti classe
 Byzantium venturus) & parante se ad
 navalem pugnam imperatore, placuit
 in annos certos cum Venetis inducias
 pacisci: ut si quando bello contra Ca-
 rolum defungeretur, exeunte fœdere,
 adversum illos fortunam bellicam ex-
 periretur. Atque hac ab illis tempo-
 ribus ducta consuetudine, Veneti cum
 Romanis fœderantur: ea fœdera,
 cum terminus advenerit, renovantur.
 Quod si alterutris bellum arriserit, ci-
 tra crimen licet. Ergo in exitu fœ-
 deris cum Venetis, ut dicebamus,
 ubi imperatorem ad coeundam belli so-
 cietatem adducere nequiverunt, palam
 quidem arma haud denuntiantes,
 præfectum suorum, qui Byzantii ha-
 bitabant, in triremes accipientes re-
 cesserunt, cum opinione, si occa-
 sionem nanciscerentur, se de impera-
 tore ulturos.

CAPUT XXVI.

Galatæi notatur. Mos Lacedæmoniorum superbus. Galatæi saxum e machina Byzantium jaciunt bis: quibus bellum indicitur. Veneti re-vocantur, cum quibus initur societas. Causa belli Veneti & Genuensibus. Galatæ obsidio. Nicolai Pisani Præfæcti classis Venetæ audacia. Tres machinæ frustra factæ. Nuntius Venetus de septuaginta triremibus Genuensium super-venientibus. Populi Genuensis contra optimates tumultus. Democratiā querit: optimatibus patriam, honoresque restituit, quorum sumptibus classis edificata contra imperatorem mittitur Ducis Veneti ignavia. Pugna ad Galatam. Tarchaniota vulneratus. Imperator Byzantium frustratus redit. Venetus rediens, in Genuenses incidit. In Eubæam fugiens servatus.

GALATÆI, cernentes abire Venetos, & falso existimantes, non in ipsorum gratiam imperatorem auxilium denegasse: sed potius, cum magna quædam inter se reposcerent, convenire non potuisse: cum alioqui etiam bene meritis semper male gratiam referre consuevissent (a quomodo olim Lacedæmonios fecisse fertur) ne ullius egere, neve ulli cedere viderentur, præ nimio fastu & arrogantia meridie, nulla re ab imperatore irritati, lapidem tormento Byzantium per machinam jaculari sunt. Quo cognito imperator ad eorum principem, & senatum mittit percunctatum, quare bellum incoeperent. Illi factum ignorare simulant, & causam facinoris tam insolentis machinario tribuunt. Tum legati in illum, & ad ministros exemplum edi instant (fieri enim neutiquam posse, quin multos adjutores habuerit) sic enim sibi ab imperatore mandatum. Galatæi se facturos statim pollicentur. Postridie mane aliud saxum Byzantium jaciunt. Tum reputans imperator, & scopum tangens, propter recessum Venetorum, in hanc confidentiam & contemptionem erupisse, ut bellum ordiantur, ipsis continuo per internuntium bellum indicit, jubens, diebus octo, quos haberent cum Romanis, mercaturæ contractibus, ac nominibus aliisve quæ prætexi possent compositis, ad præliandum occurrant. Deinde Venetos revocat, qui statim gaudentes revertuntur. Cum his societatem, ac fœdus instituit, multo minore conditione, quam prius erat facturus, quando summopere expetita imperatoris societate, eximia quædam, & Romanis utilissima promittebant. Sed ut eum animadverterent, facile aliter non posse (jam enim Galatæi arma fremebant) multa ex promissis illis magnificis resciderunt. Nihilominus facto contra Genuenses fœdere, bellum denuo ab imperatore inchoatum est. Causa porro belli hujus Venetis, & Genuensibus, (quod utrisque magnæ cladi fuit) erat quod b Tanaim ambobus mercatus gratia navigantibus, Genuensi cum Scythæ quodam altercante lis usque ad eadem pervenerat. Dumque Scythæ tuentur suum, & Latini suum similiter, communis, & publica inter utramque gentem pugna commissa est, multique

ΟΙ ἐν Γαλατῇ δὲ, ὁρῶντες ἐκείνους ἀποχωρῶντας, ἐν ἐνόμισαν ὅπερ ἡμεῖς, ὡς πρὸς τὴν ἐκείνων χάριν ἀπαγορεύσεις αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς τὴν συμμαχίαν ἀλλ' ὥντο μεγάλα τινὰ ἀλλήλους ἀπαιτεῖν, δι' ἃπερ ἀσυμβάτως ἐχθρύναι, ἀλλῶς τε καὶ τὰς δυνεργεῖντας αἰεὶ κακοῖς ἀμείβεσθαι εἰσώδοντες, ὥσπερ τὰς πάλαι Δακεδαίμονας λέγουν, ἵνα μηδενὸς δοκῶσι δεῖσθαι μήδ' ἥτις εἶναι μηδενὸς, ὑπ' ἀκρας αὐθαδείας καὶ φουρήματος, ἐν ἡμέρᾳ μέσῃ ἔμνημιαν αὐτοῖς αἰτίαν πολέμου παρεχήμενα Βασιλείᾳς, λίθον ἀφῆκαν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ὅθεν τὴν μηχανῆς. ἐπεὶ ἔπειθετο τὸ συμβᾶν ὁ Βασιλεὺς, πρὸς τὴν ἐκείνων ἄρχοντα πέμψας καὶ τὴν βασιλῆα, τὴν αἰτίαν ἐπυρώδανετο, δι' ἣν ἄρχονται πολέμου. ἐκείνων δὲ ὑποκρινόμενων ἀγροεῖν, καὶ τὴν αἰτίαν τὴν ἀτοπίαν τῇ ἐπὶ τὴν μηχανῆς ἀνατιθέντων τεταγμένῳ, ἐκέλευον οἱ πρῶτοι ἐκείνους τε καὶ τὰς συναραμένους κολάζειν ἀδυνάτως ὅ μὴ καὶ πολλοῖς ἑτέροις χεῖνται συνεργοῖς ἅπῃ δὲ ἡ αὐτοῖς προστεταγμένοι ὑπὸ Βασιλείᾳς. οἱ δὲ, ἐπηγγέλλοντο πορεύμενοι. ἐς τὴν ὕστεραίαν δὲ ἅμα ἦσαν, καὶ λίθον ἑτέρον ἐπὶ Βυζάντιον ἀφῆκαν. νομίσας δ' ὅπερ ἡμεῖς ὁ Βασιλεὺς, ὡς δὲ τὸ τὰς ἐκ Βενετίας ἀνακεχωρῆναι, δρασυνδύντες αὐτοὶ περιφρονέσι, καὶ πολέμου ἀρχαῖον, αὐτοῖς μὲν αὐτίκα πόλεμον κατήγγελλε πέμψας, καὶ ἐκέλευεν ἡμέραις ὀκτώ θάλασσα μένειν, ὅσα πρὸς Ρωμαιοὺς ἔχουσιν συμβόλαια ἐπ' ἐμπορίας, ἢ χρεῶν, ἢ ἑτέρας τινὰς προφάσεις, κατὰ δὲ τὰς πόλεμον. τὰς δὲ ἐκ Βενετίας μετεπέμπετο, οἱ δ' ἀνέστρεφον αὐτίκα χαίροντες, καὶ ἐτίθετο πρὸς αὐτὰς συμμαχίαν, καὶ σπονδὰς, ἥτις μὲν ὧν ἐμελλε πρῶτον ποιεῖν παραπολύ. μεγάλα γὰρ τινὰ καὶ μάλα λυσιτελῆ Ρωμαίοις ἐπηγγέλλοντο περιπλεῖν ποιέμενοι τὸ Βασιλείᾳς συμμαχίαν. Τότε δὲ ἐπεὶ ἑώραν ἀδυνάτως ἔχοντα ἑτέρως πρᾶττειν, ἤδη δὲ οἱ ἐν Γαλατῇ ἐκπεπολέμενοι, ἀφῆρου πολλὰ τὴν πρῶτον ἐπηγγελέμενον. ὅμως δ' οὐκ ἐννευγνημένων τὴν σπονδῶν, ὁ πρὸς τὰς ἐκ Γενναίας αὐθις ἤρχετο πόλεμος τῇ Βασιλείᾳ. αἰτία δὲ ἡ τῶν ἐκ Βενετίας, καὶ Γενναίας τὸν πόλεμον τῶν, ὅς ἀμφοτέροις συμφορῶν μεγάλων αἰτίας ἐγένετο, ὅτι πρὸς Τανάιν ἐπ' ἐμπορίᾳ πλεόντων ἀμφοτέρων, συμβέβηκε τινὶ τῇ ἐκ Βενετίας πρὸς Σκυθῶν τινὰ δισσεχθῆναι, καὶ τὴν ἀφῆραν μέχρι φόρου προσελθεῖν, ἀμυνόμενων δὲ ὑπὲρ τοῦ ὁμοφύλου τῇ Σκυθῶν, τῇ τε Λατίνων ὁμοίως ὑπὲρ τῶν οἰκείων, δημοσίᾳ τῇ γενῶν ἑκατέρωθεν ἐγένετο ἡ μάχη, καὶ ἐ

πεισαν μὲν πολλοὶ Λατίνων παρὰ τὴν μάχην διπλα-
σίαις δὲ καὶ περαιτέρω τῶν Σκυθῶν. ἔπειτα ἐπὶ τὰς ναῦς
τῶν Λατίνων ἀναχωρισάντων, ἐπεὶ μηδὲν οἱ Σκύθαι
βλάπτειν ἦσαν δυνατοί, ἀθάλαττοι ὄντες παντελῶς,
ἐπισφράγισαν Καφᾶν, ὃ Λατίνων τῆς Γεννέας φρερίον
ἐστὶ τῶν παραλίωις τῆς Σκυθίας καταπισμένον, καὶ ἐπο-
λέμισαν ἐπ' ἑτασι δυοῖς μηδεμίαν ἐνδιδόντες ἀναχωλῶν
ἐν οἷς αὐτοὶ τε τῶν οἰκείων πολλὰς ἀπέβαλον κατὰ τὰς
μάχας, καὶ τοῖς Λατίνοις αἰτιοὶ πολλῶν κατέστησαν ἀ-
ναλωμάτων. τῶν μὲν δὲ τειχῶν ἦσαν ἦτες, τῶν ἐνδον
κραταιῶς ἀμυνομένων. ἐμπορικῶν δὲ χρημάτων καὶ τῶν
Σκυθίαν ἐκράτισαν πολλῶν, καὶ κατὰ τὸν πόλεμον ἀναγ-
κάζοντες τρέφειν μιθοφορικὸν ἐπεὶ φρερὰ τῶν πολυχνί-
ων καὶ οὐλίγα ἐζημίωσαν. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἀνέλυτος ἐφαί-
νετο ἡ ἐπιχείρησις, διέλυον τὸν πόλεμον δέμφοι σπον-
δᾶς. μὴ δὲ τῶν πόλεμῶν κατὰ λυσιν, ἡξίουσι οἱ ἐκ Γεν-
νέας μηδένα μῆτε Ρωμαίων, μῆτε ἐκ Βενετίας ἐμπορον
πλέειν ἐπὶ Τανάιν, μῆτε ἐκ σφῶν ἀρόφασιν μὲν ὡς
μὴ καὶ αὐτοῖς ἀναγκάζονται ἐκ τινος αἰτίας Σκύθαις πολε-
μεῖν. τῇ δ' ἀληθείᾳ, προσέδωκεν μεγάλων ἀφορμᾶς
σφίσι αὐτοῖς κατασκευάζοντες. διηνοῦντο γὰρ, ὡς εἰ κοι-
νὸν ὁ Καφᾶς ἐμπόριον τοῖς ἀπανταχόθεν κατασάη, με-
γάλα ὠφελήσεται αὐτὰς τὰς ἀπανταχόθεν ἀργυρολο-
γῶντας ἢ εἰ μὴ τοῖς ἐφασκεν ἀγαπᾶσθαι, τὰς καὶ τὸν πόλε-
μον συνεκτινέτωσαν δαπάνας. Βενετικοῖς δὲ, τὸ τε
Τανάϊδος παντάπασιν ὑποχέσθαι, ἐδόκει ἡκιστα λυσι-
τελεῖν, καὶ τὸ τὰ χρήματα συνεκτινέειν ἀνεκτὸν εἶδ' ἁ-
κροῖς ὡς ὦσιν. ἀλλ' ἐφασαν μηδένα ἀνὰ κλύσειν πλέειν
ὅποι αὐτοῖς δοκῇ λυσιτελεῖν. καὶ ἅμα ἐπεχείρουσι πλέειν ἐπὶ
Τανάϊν ἀκόντων Γεννέων. οἱ δ' ἀκώλυτοι οἱ δ' ἐκώλυον
πρὸς βίαν, ἐζημίωσαν εἰς χρήματα ἐμπόροις ἐπιδέμε-
νοι τισί, καὶ κρατήσαντες ὀλκάδων. ἐκ δὲ τὰς εἰς τὸν
πόλεμον κατέστησαν, καὶ μέγας ἀνερρίπιδον, καὶ χρή-
ματα ἐκ οὐλίγα, ἐτελήρεις ἀπώλοντο ἀπ' ἐκατέρων.
τότε δ' ὅμως ἐπεὶ καὶ Βασιλεὺς Βενετικοῖς συνεξάρ-
μητο πρὸς τὸν πόλεμον, τελήρεις τε ἐπλήρη καὶ θαλάτ-
της ἐκράτει μὴ τῶν ἐκ Βενετίας, ἐκ τῆς ἡπειρᾶς πέμ-
ψας στρατιάν, ἐπολιόρκει, καὶ πρῶτα μὲν ἐκατέρωθεν
ἡ τε ναυτικὴ, καὶ ἡ πικρὴ δυνάμις προσβαλόντες, τὰς ἐξω
Γαλατῶν ἐνέσκησαν οἰκίας πάσας πλὴν οὐλίγων, αὐτῶν
πρὸς τοῖς τείχεσιν αὐτοῖς ἦσαν. ἔπειτα ἡμῖν ἡπειρωτῆς
συχνὰς καθημέραν ποιμένη τὰς ἐφόδας, ἀκριβῶς ἐπο-
λιόρκει, καὶ εἰς προβαίνειν εἰς τειχῶν ἐξω τὰς Λατίνους.
τῇ ναυτικῇ δὲ ὁ Βασιλεὺς εἰς δύο διελών, τῇ μὲν, αὐ-
τῇ κατέλιπε τὸ φρερίον πολιορκεῖν, τῇ ἑτέρᾳ δὲ
ἐπεμπεύον ἐπὶ Πόντον τὰ Γεννέων κακώσασαν, καὶ
ἐκάκωσαν ἐπιπλέσον. χρημάτων τε γὰρ ἐκράτισαν,
καὶ ἐμπόρων ἐκ οὐλίγων, καὶ ὀλκάδας ἐνέπρησαν
πολλὰς. ἐπεὶ δὲ ἐπανῆκον ἐκ τῆς Πόντου, παρε-
σκευάζοντο πρὸς τὴν τειχομαχίαν, καὶ τοὶ μάλιστα
Βασιλεὺς ἀπαγορεύοντος, καὶ μὴ δεῖν οἰόμενα τεί-
χεσιν ὀχυρωτάτοις, καὶ πολλὰς τὰς ἀμυνομένας ἔχα-
σιν ἐφεσπικότας προσβάλλειν ἐδεμῖας ἐλπίδος ἔσης
περιγίγνεσθαι τοῖς ὅπλοις. ἀλλὰ μᾶλλον χρονίῳ κα-
κατεργάζεσθαι πολιορκίᾳ, καὶ τῶν τῶν Βενετικῶν
ναυαρχοῦντι Νικολᾶ τῷ Πισαίῳ παραινοῦντος,
τῷ δὲ ἐδόκει μᾶλλον τειχομαχεῖν ὑπ' ἀπειρίας,
καὶ τῶν Ρωμαίων ἐφ' ἧς ὁμαλῶς κατὰ πτεροῦσαι,
ὡς διὰ τὴν ἀτολμίαν σφῶν Γαλατῶν ἀναλώ-
σαι μένοντος ῥᾶτα δυνάμενος, εἰ αὐτοῖς, καὶ Ρω-

Paris III.

Latini, sed amplius altero tanto Scythæ oppetiverunt. Postea Latinis ad na-
ves reversis, Scythæ quia nocere ne-
quibant, utpote maris expertes fundi-
tus Capham Genuensium oppidum in ma-
ritimis Scythiæ ædificatum oppugnare in-
stituerunt, obsederuntque biennio con-
tinenter. Quo tempore & de suis ad-
verso Marte multos amiserunt: & La-
tinos ad grandes impensas adegerunt.
Nam muris oppugnandis haud satis vale-
bant, quod castellani viriliter se, a-
criterque defenderent: mercatorum vero
mercimonia, & illa multa per Scythiam
occupantes, & conductitios ad oppidi
præsidium alere cogentes, non parum
eis detrimenti creabant. Verum ut labor
inanis apparuit, bellum scedere dire-
merunt. Quo dirempto, Genuates ne-
que Romanum, neque Venetum mer-
catorem, nec de suis ullum Tanaim
navigare voluerunt: verbo, ne rur-
sus ipsis belli cum Scythiis gerendi nasce-
retur materia, re, ut magnorum ve-
tigalium causam sibi pararent. Sic e-
nim ratiocinabantur, si Capha unde-
cumque adventantibus, commune empo-
rium fieret, quæstum uberem argenti ex-
actione collecturos: aut si istuc non
probarent, belli sumptum una tolera-
rent. At Venetis Tanai prorsus exclu-
di non videbatur e republica. de com-
munitate autem sumptuum horrebant au-
dire: aiebantque, neminem sibi na-
vigationem, quo sperata invitaret uti-
litas, adepturum: simulque nolenti-
bus etiam Genuensibus, Tanaim cur-
sum dirigebant: qui per vim obsistebant,
& quosdam mercatores cum onerariis in-
tercipientes, mercibus eos multabant.
Inde bellum atrox conflatum, nec pa-
rum pecuniæ, & triremium utrinque
deperditum. Tum igitur, ut & im-
perator Venetis belli locum se adscri-
psit, triremes militibus complebat, ma-
re cum Venetis obtinebat, & ex con-
tinente missa manu oppidum obsidebat.
Ac primum quidem ab utroque late-
re, & navalis, & terrestris copia in-
vadentes, ædes exteriores (exceptis,
quæ sub ipsis muris erant) incende-
runt. Deinde agmen ex continente
frequenter in dies singulos impetum
faciebat, arctèque obsidebat, ut La-
tinos ne prodire quidem extra muros
permitteret. Navalem vero turbam bi-
partito dividens imperator, unam par-
tem illic ad obsidionem reliquit:
alterum in Pontum ad Genuates vexan-
dos misit, quod cumulatissime præ-
stituerunt: nam & mercēs, & mer-
catores non paucos interceperunt, &
onerarias multas exusserunt. Ubi e
Ponto redierunt, ad oppidi expugnatio-
nem se instruxerunt, quamquam impe-
ratore nimio opere adversante, existi-
manteque muros validissimos, multis
propugnatoribus supra astantibus nulla
spe obtinendæ victoriæ adoriri non
oportere: sed longinquitate obsidio-
nis potius rem confectum iri, ac Ve-
netæ classis Nicolaum Pisanum ob id
monente, cui ut inexercitato ten-
tanda videbatur oppugnatio, quique
Romanos æque omnes notabat, quo-
dammodo, quasi per eorum timidi-
tatem staret, quo minus Galata ca-
peretur, quod facillime posset, si
Romani secum vires alacriter confo-
ciarent. Quocirca imperator, et si evi-

Edit. Paris.
pag. 813.

N n n

Edit. Paris.
pag. 814.

pag. 815.

dentissime sciret, eum aggredi, quæ prudentem, ac peritum ducem non decerent, tamen ne quæ obtineri possent, ipse quadam ignavia e manibus dimississe putaretur, Latini spiritibus obsecundavit: & cum aliâ ad oppugnationem apta comparavit, tum binas onenarias prægrandes conjunxit, & quantum potuit, trabibus copulavit, ligneamque turrim superposuit, cujus altitudo Galatæ muros excederet. Turris illa tabulata habebat tria, in quibus milites consistentes pugnarent. Ab eadem duo cornua longissima projiciebantur, quæ usque ad moenia perventura existimabant, super quibus fabri compactis instar tabulati asseribus pontem ad muros straverant. Credebant autem, iis qui de turri pugnabant, tuto transeundi facultatem præbentibus, magnanimos quosdam inde progressos, cum oppidanis propugnatoribus in muro commissuros, & victuros. Et processisset illis inventum, si extrema cornuum usque ad moenia pertinuisset. Sed quia non parum longitudini deerat, machina inanis fuit. Similem pontem, abique turri, etiam Phæcolatus protostrator jussu imperatoris super grandi oneraria fecit, & extremis cornibus ligneam basin, seu craticulam imposuit, ita compositam, ut quibusdam funibus & vectibus super quibus jacebat, moveretur, eoque ligna igni alendo idonea congerisset, eo consilio, ut incensam uni turrium Galatæ imponeret (erant enim pleræque ligno superne constructæ) quo per turrim etiam ædes flamma vento stante comprehenderet. Sed enim corporibus deficientibus, in nihilum recidit ejus cogitatio. Tertiam insuper machinam Veneti, tamquam scalam a navi ad muros fabricati sunt. Paratis jam a mari omnibus, etiam a continente quæ opus erant, præstabantur, scalæque & ferramenta quærebantur, quibus muros perfoderent: & libenter lignorum fascies advehebantur, quibus cum ipsis plaustris in fossam injectis, ad transeundum, & ad portas, si opus foret, inflammandas uterentur. Cumque nihil jam desideraretur, peditatus, & equitatus a despota Manuele, Asane, Irenes imperatricis fratre eductus (cujus legatus, seu minor dux Phacrafes protostrator) Galatam circumfudit. Et pars navalis jam accincta erat, ut orta luce postridie ad muros ferretur, ipsique Galatæi ad resistendum se instruebant. Nam onerarias & triremes, quotquot habebant, prius deduxerant, singulas deinceps ante muros funibus a pinis religatas, ne penitus abriperentur, sed pro tempore subduci facile possent, & alia quæcumque ad machinas avertendas commodatura credebant. Maxime autem illis profuit onerarium deductio: ipsæ enim igne consumi nequibant, propter aquam scilicet: & hostiles naves accessu ad muros prohibebant. Imperator itaque cum exercitu terrestri adveniens, noctem egit: protostratorem vero Tarchaniotam, imperatoris triremibus præfectum, & Venetorum ducem Nicolaum die recenti a mari aggredi jussit: utpote eodem

μαῖαι συμπροδυμνηθεῖσαι. δι' αὐτὸν ὁ Βασιλεὺς, καὶ τοὶ μάλιστα εἰδῶς, ὡς ἐπὶ προσήκασιν ἔμφοροι, καὶ δεινῶν στρατηγῶν ἐπιχειρεῖ, ὁμῶς ἐπέειπτο, ὅτι τὸ φύσημα τῶν Λατίνων. καὶ τὸ μὴ δοκεῖν ὑπὲρ ἀτολμίας ποιεῖσθαι τὰ δυνατὰ, καὶ ἄλλα τε παρεσκεύαζοντο ἐπιτιθεῖσθαι πρὸς τὴν τειχομαχίαν, καὶ ὀλκάδας μυριοφόρους συζύξας δύο, ὥς μάλιστα ἐνὶ δόκοις μεγάλαις ἐφαρμοσας, ἔπειτα πύργον ξύλινον ἐπέστησαν ἐπὶ τοσῶτον ὕψους ἥκοντα, ὥστε εἶναι τῇ Γαλατᾷ μεταωρτέρον τειχῶν ὁροφάς τε εἶχε τρεῖς, ἐξ ὧν ἔμελλον ἐσῶτες οἱ ὀπλίται μάχεσθαι. ἀπὸ δὲ τῆς πύργου, προβεβλημέναι ἦσαν δύο κεραῖαι μέγισται μεγέθει, ἃς ὦντο διηκνέσθαι ἄχρι τῶν τειχῶν, ἐφ' ἃς στείον οἱ δημιουργοὶ, ὥστε ἀναβάσεις θέμενοι, ὁδόν τινα κατεσκεύασαν ἀπὸ τῆς πύργου μαχομένων ἀδείων παρεχομένων, καὶ ῥαγῶν πρὸς τὴν δίοδον δι' αὐτὴν τὴν εὐφύχων τινες συμβαλεσσι τοῖς ἐπὶ τοῖς τείχεσι, καὶ κρατήσασιν βαλλομένους, καὶ ἀπὸ τῆς πύργου. ὁ γὰρ πρὸς ἡρώσειον τὴν ἐπὶ νοίαν αὐτοῖς, εἰ αἱ κεραῖαι ἄχρι ἀφικνουῦτο τῶν τειχῶν, ἀποδέσσαι δὲ ὀφθεῖσαι ἐκ ὀλίγον, ἄπρακτον τὸ μηχανήμα ἐποίουν. ταύτη δὲ ὁμοίαν πλὴν τῆς πύργου, καὶ Φανεωλάτος ὁ πρωτοστράτωρ κατεσκεύαζετο Βασιλέως προσηχότος μηχανῶν ἐφ' ὀλκάδος, καὶ αὐτὸς μεγάλης, ἐφ' ἥκραις δὲ ἐκείνος ταῖς κεραῖαις, ἐχάρακον ἐπέθηκε ξυλίνῳ, ἔσω δὲ ἡνίκα ἐχάρακα κατεσκεύασμένη, ὥστε κινεῖσθαι καλωδίσις δὴ τισὶ καὶ δόκοις, ἐφ' οἷς ἐπέκειτο, ἔπειτα ὕλῃ συμφορήσας τρέφειν δυναμένῃ πῦρ, ἐπέθηκε τῇ ἐχάρᾳ, γνώμῃ δὲ εἶχε ὡς ἐνὶ τῇ Γαλατᾷ πύργων ἐπιθήσων ἐξαφθεῖσαν. ἦσαν γὰρ ἐκ ὀλίγοι ξύλοις ἀνωθεὶ ἐπεσκεύασμένοι, ὥστε ὅτι τῆς πύργου καὶ ταῖς οἰκίαις ἐπελθεῖν τὸ πῦρ ἀνέμῳ πνέσαντος, ἀνέειν δὲ ἐδὲν ἐδ' ἡ ἐκείνη ἐπὶ νοία ἐδύνατο ἀποδέσσαι τῶν κεραίων. καὶ τείλῃ δὲ οἱ Βενετικοὶ προσεξεργάσαντο, ὥστε κλίμακα ὑπὸ τῇ νῆϊ ἐπὶ τὰ τείχη τῶν πολεμίων. Ἐπεὶ γὰρ τὰ ἐκ θαλάττης πάντα ἦσαν παρεσκεύασμένα, καὶ ἐκ τῆς ἡπείρου τὰ δεόντα προσεπορίζοντο, καὶ κλίμακας τε κατεσκεύαζον, καὶ σιδήρεαι οἷς χρῆσθαι ἔμελλον ἐπὶ τῶν τειχῶν διορύσσειν, ὕλης τε φανελοὶ ἐκομίζοντο ἐφ' ἀμαξῶν, αἷς ἔμελλον πρὸς τὴν τῶν διαβάσιν τῶν τειχῶν χρῆσθαι, αὐταῖς ἀμαξαῖς ἐισωθήσασιν, καὶ πρὸς ταῖς πύλαις, εἰ δεοί, ἐπιέναι πῦρ, καὶ ἐπεὶ ἐδὲν ἐνέδει ἐτι, ἡ περὶ καὶ ἡ πικρὴ δύραμις ἐζήγετο, ὡν ἐστράτηγει δεσπότης Μανηλ, Ἀσάνης, ὁ Βασιλεὺς τῆς Εἰρῆνης ἀδελφὸς ὑποστράτηγον ἔχων τὸν πρωτοστράτορα Φανεωλάτῳ, καὶ περὶ στρατοπέδου Γαλατᾶν. καὶ ἡ ναυτικὴ ἡδὴ παρεσκεύαστο, ὡς εἰς τὴν ὑπὲρ αἶμα ἔφ' οἷς τείχεσιν ἐμβαλοῦντες, καὶ οἱ ἐκ Γαλατᾶς δὲ παρεσκεύαζοντο, ὡς ἀμυνόμενοι, τὰς τε γὰρ ὀλκάδας καὶ τρήρεις ὅσας εἶχον, κατέδυσαν πρότερον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μίαν ἐφεξῆς πρὸ τῶν τειχῶν ἀνάφαντες τοῖς καλωδίσις ὑπὸ τῶν ἐπάλξεων, ὅσον μὴ παντάπασιν καταδύεσθαι, ἀλλ' ἀνάγεσθαι εἰς εὐχερεῖς καιρὸς καλωῦτος, καὶ ἄλλα ὅσα πρὸς ὑποτροπὴν ἐδόκει λυσιτελέσειν τῶν μηχανημάτων. συνώλεγε δὲ αὐτοῖς ἐς τὰ μάλιστα τὴν ὀλκάδων ἡ κατὰ δύσιν. αὐταὶ τε γὰρ ἀνάλωτοι ἦσαν τῶν πυρῶν, ὅτι τὸ ὕδωρ. ἐταῖς πολεμίαις ναυσὶν ἀπόβασιν ἐπαρῆν, ὅτι τὸ ὕδωρ. ἐταῖς πολεμίαις ναυσὶν ἀπόβασιν ἐπαρῆν, ὅτι τὸ ὕδωρ. ἐταῖς πολεμίαις ναυσὶν ἀπόβασιν ἐπαρῆν, ὅτι τὸ ὕδωρ.

δυνάμειος ἐκ τῆς ὑπερβαλλούτων. τριήρεις δὲ ἦσαν αἱ σύμπασαι Ρωμαίων, καὶ Λατίνων κατ' ἐκείνῳ τῷ μέτῳ δύο καὶ τριάκοντα. συνέβη δὲ τὸ αὐτὸ νυκτὸς ἐν Βενετίας τελεῖν πρὸς Νικόλαον ἀφίχθαι, ἡ ἐμμένον ἐβδόμηκοντα τριήρεις ἐκ Γενναίας ἀνηγμένας, ἵεναι ἐπ' αὐτὰς, ἐκέλευόν τε ἡ βαλὴ, καὶ ὁ Δεξ, πρόνοιαν αὐτῶν, καὶ τῶν τριήρων ποιῆσαι, μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων εὐλόγῳ ἐγκαταληφθεὶς ἀπόληται. ὁ δὲ ἐν Γενναίᾳ δῆμος, ἐκ ὀλίγῳ χρόνῳ πρότερον πρὸς τὰς παρὰ σφίσι πολεμήσαντες διωατὰς, τὰς μὲν ἐξήλασαν περιγεγόμενοι τῶν αἰρίων, καὶ αἰφυγίαν καταψηφισάμενοι, τὰς δ' αἰτίμας εἶχον, μήτε βαλῆς ἀξιούτες, μήτ' ἀρχῆς μηδεμίας ἀλλὰ πάντα τρόπον ἐπὶ εἶον, καὶ ἐταπείνου δημοκρατεῖσθαι ὅς ἐβέλοντο μάλλον, ἢ ὑπ' ἐκείνων ἀρχεσθαι. τῷ δὲ δήμῳ δὲ τινα προσήσάμενοι Σίμωνα Μπεκανέγραν προσαγορεύοντα, ἀρχὴν ἐφῆκαν τῶν πραγμάτων. καὶ τῷ δήμῳ, καὶ τῇ βαλῇ συνεπιψηφισομένης. τῇ Βενετικῇ ὁ πόλεμος τεταὶ κεκινημένος, ἐπεὶ ἐώρων ἀντικαθίστασθαι ὄντες ἀδυνάτοι αὐτοὶ μὴ καὶ τῶν διωατῶν συναϊρομένων, οἷα δὲ πολλῶν χρημάτων, καὶ μείζονος δεομένων τῶν πόλεως τῆς παρασιδῆς, τῶν τε φεγγόντων αἰρίων κάθοδον ἐψηφίσαντο, καὶ τῆς παρὰ σφίσι μετέδσαν βαλῆς, καὶ τῶν πραγμάτων ἀπτεσθαι ἐκέλευον. οἱ διωατοὶ δὲ ὁρῶντες ὡς ἂν αὐτοὶ πρὸς ὀργὴν τὰς πρὸς τὸν δῆμον διαδῶνται, καταλλαγὰς, εἰδὲν ἕτερον ὑπολείπεται, ἢ ἐκείνων ἐξαφαιρεμένων ὑπὸ τῶν ἐκ Βενετίας, καὶ αὐτὰς συγκινδυνώειν, καὶ δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ τὰ αἰχίσια, ὅσα τῷ δήμῳ πρὸς αὐτοὺς ἀγνωμοσύνην ἐκοντὶ προδιδόναι τῷ ἐλδοφείῳ, καὶ δαλδεῖν τοῖς πολλῶν χείροσιν αἰχρῶς, καὶ ἀγνοῶς, ἀνείδισαν μὲν τῷ δήμῳ τὴν ἀγνωμοσύνην, καὶ τὴν ἀκρασίαν, ὅτι τὰς αἰρίδας ἔπο προπηλακίζουσιν ὡς χερῶς μηδὲν ἕτερον ἔχοντες ἐγκαλεῖν, ἢ ὅτι βελτίους τῶν πολλῶν εἰσιν. ὑφίσταντο ὅτι πόλεμον προθύμως ὑπὲρ τῶν κοινῶν, ὅς χρημάτων παραχόμενοι, ὅπλα, καὶ ἄλλω συντέλειαν ὅσῃν ἔδει. τὸν τε εὐλόγον τὴν ἐβδόμηκοντα νεῶν παρεσκόδασαντο καὶ Παγανῶν ἐπιστήσαντες στρατηγὸν ἐκ τῶν Ὀρίων γένος τὸν ἐπιφανέστατον, ὅς συνέσεως, καὶ τόλμης ἕνεκα, καὶ ἐμπειρίας ὑπερέχοντα τῶν ἄλλων, ἐξέπεμφαν ἐπὶ τὸν πόλεμον. Νικόλαος δὲ ὁ τῶν Βενετικῶν τριήρων στρατηγός, ἐπεὶ ἐπύθετο τὴν περὶ τῶν τριήρων πολεμίων εὐλόγον ἀγγελίαν, καὶ πρότερον ἀπολμότατος πρὸς μάχας ὢν, τότε μάλλον ἐξεπέπληκτο, καὶ ὡς ἀπείδε πρὸς φυγὴν. ἵνα δὲ μὴ ἡ παρεσκόδασμένη τειχομαχία κωλυθῇ, Βασιλεὺς μὲν εἰδὲν ὡς ἐπύθετο ἀπήγγελλε, ταῖς σφετέραις δὲ τριήρεις ἔχων, καὶ ἐπὶ τῇ ὀκτάδος μηχανῇ, ὅσον μὴ βάλλεσθαι παρατεταγμένος μόνον ἐν τοῖς ὅπλοις ἡ δόκησιν παρέχων, ὡς μαχόμενος, ἔργα δὲ παντάπασιν ἀπείχετο. Ρωμαῖοι δὲ καὶ τὸ ἐπίταγμα Βασιλέως, ἅμα ἔω τοῖς τείχεσι προσέβαλον τῶν πολεμίων, καὶ ταῖς τελεῖται, καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν τειχῶν μὴ ἐφικνέμεναι, ἀφαντοὶ ἐλείποντο. ὅμως ἐγγὺς γενόμενοι, οἱ ἐν αὐταῖς ὀπλίται, ἐβαλλον τὰς ἀπὸ τῶν τειχῶν, καὶ πλείους ἐτραυματίσαν, ὁμοίως καὶ οἱ ἀπὸ τῶν τριήρων. ἐτραυματίσθησαν, δὲ ἐκ ὀλίγοι, καὶ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν, καὶ ἐπεσόν τινες ἐτρώθη δὲ καὶ ὁ στρατηγός Ταρχανιώτης τὸν δεξιὸν ἀγκῶνα βέλει, καὶ διήλασαν ἀμφοτέρας ταῖς ἐπιφανείας, καὶ τοὶ τεταρακισμένον. καὶ πρὸς αὐτῆς προσέπεσε τὸ ρύμις, ὅς ἐμάλιστα μὲν ἦλθε τῷ ἀποθανεῖν ἐγγύς. προνοία δὲ θεῶν περιεσώθη πολλὰς, καὶ ἀνυποίτοις ἀλγηδόνας ἐνεγκῶν. μόλις δὲ ἐν ἑτεσιδυσίῳ ἐλλῶ

Paris III.

tempore equitibus & peditibus a continente simul aggressuris. Numerabantur autem in illa pugna triremes Romanorum & Venetorum simul, binæ supra triginta. Eadem porro recte triremem Venetiis ad Nicolaum venire contigit, quæ docebat, septuaginta triremes solvisse Genua, & in illos tendere: mandabantque dux, & senatus, sibi, & navibus suis consuleret, ne ab hostium classe interclusus periret. Populus siquidem Genuensis jam pridem potentibus oppugnatis, & optimatum victor, alios in perpetuum exilium egerat: alios capite diminutos, neque senatorio ordine, neque ullo magistratu dignabatur, sed omnibus modis eos premebat, ac deprimebat: populari enim, quam illorum imperio uti malebat. Tum vero de a plebe quemdam Simonem Buccanegram summæ reipublicæ præfecerant, idque populus, & senatus approbat. Cæterum bello hoc cum Venetis exardescente cum se viderent non posse resistere, nisi a potentibus adjuvarentur, quod & multa pecunia, & majore apparatu opus esset, optimatibus redditum ab exilio decreverunt, eos in senatum legerunt, & rempublicam capeffere jussunt. Potentes, cum prospicerent, si iratis animis reconciliationem gratiæ cum populo aspernarentur, futurum, ut eo a Venetis attrito, ipsi eandem calamitatem subirent, & turpe, imo vero turpissimum ducentes, propter populi adversus se crimen ultro libertatem prode, inhonestamque ac minime ingenuam servitutem longe inferioribus servire, scelus ei, & stultitiam exprobrarunt, & quod optimates ob hoc solum, quia vulgo præstarent, adeo facile dedecori ac ignominie subiecissent, bellum pro republica impigre arripuerunt: arma & reliqua necessaria contulerunt: & classem septuaginta navium ædificatam, cum præfecto Pagano Auria, viro nobilissimo, prudentiaque, fortitudine, experientia ante alios eminente bellatum miserunt. Nicolaus Venetarum triremium ductor, ubi classem hostium adventare accepit, quamquam alioqui ad pugnam audacissimus, timore correptus, confestim de fuga cogitavit. Sed ne parata oppugnatio impediretur, imperatorem audita celans, cum triremibus suis, & machina super oneraria, extra teli spatium dumtaxat, ordinem armatus tenebat, pugnaturi opinionem præbens, cum re penitus abstinere. Romani diluculo jussa facessentes, cum triremibus & machinis onerariarum muris sese admovent. Verum machinæ, quod eos non attingerent, inutiles erant. Nihilominus qui intus erant milites propiores facti, in propugnatores jacula contorquebant, & vulnerabant plurimos. Idipsum faciebant, qui e triremibus pugnabant. Nec pauci ex imperatoris vulnerati sunt, ex quibus nonnulli occubuerunt. Quin & dux Tarchaniota cubitum dextrum per thoracem, seu loricam (tanto impetu telum advolvit) trajectus, paulum a morte abfuit. Divina autem providentia servatus, multos & intolerandos dolores sustinuit: vix enim biennio plaga cicatricem obduxit. Imperator quoque ex conti-

Edit. Paris.
pag. 816.

* Sic MS.

Nnnn ij

nente invadere, & currus onustos fossæ immittere iussit: ut ea pervia, scalæ ad muros applicarentur. Impiserunt, etsi non omnes. Adhuc in eo negotio militibus occupatis, Galatæi maritima pugna dimissa, qua mœnia versus continentem præcipue laborabant, accurrerunt, apertisque portis effusi, & igni in virgulta arida coniecto, omnia cum ipsis plaustris combusserunt: ac de muris homines, & equos magno numero vulnerarunt: nec ipsi vicissim pauciores vulnera retulerunt. Imperator jam cernens, operam inanem esse, quamquam id futurum ante scivisset, receptui cecinit, & pedites quidem extemplo iussit abscedere, ipse cum equitatu per noctem in castris mansit. Altero die cum armatis diu ad portas Galatæ constitit, nec quisquam Latinorum contra processit, nec telum jecit. Inde quia nullus prodibat, Byzantium se recepit. Nicolaus Venetorum ductor, occultata causa, ob quam prælio superfedisset, omnino volebat discedere, atque hoc solum elocutus, a senatu & duce sibi mandatum, uti rediret, salute dicta, Venetias renavigavit, bello contra Genuates soli imperatori relicto, qui triremibus suis e mari Galatam obsidebat, & a continente crebris eam impressionibus laceffebat, nihilque ad opidanos affligendos prætermittebat: nec sane mediocriter illos vexabat. Nicolaus Venetias cursum tenens, in hostium classem devenit, quam præsentiens summam in fugiendo celeritatem adhibuit, & hostes insequentes effugiens, apud Eubœæ quoddam opidulum, Venetis subiectum triremes, nulla amissa servavit: ipsumque tutatus est, quod levi negotio Genuenses cepissent, ni ille intrando antevertisset.

Edit. Paris.
pag. 817.

ἔδξατο τὸ τραῦμα. Βασιλεὺς τε ἐκ τῆς ὑπείρας προσβάλλειν τε ἐκέλευε τῇ στρατιᾷ, καὶ τῇ τάφρῳ ἐμβάλλειν τὰς ἀμάξας, ὡς ἂν τοῖς τεύχεσι τὰς κλίμακας ἐρείσωσι. ἔμβατ' γεγενημένης. Ἐνέβαλον ἐπάσας. ἔτι δὲ τοῖς στρατιώταις περὶ ταῦτα ἠχολημένοις, οἱ ἐν Γαλατῇ τῇ ἐν θαλάττης μάχῃ ὑποσκόδασάμενοι, ἔθεον ἐπὶ τὸ μάλισα πονοῦν τῷ καὶ τῇ ὑπείρον τειχῶν, καὶ τὰς πύλας διανοίξαντες ἐξεχέοντο, καὶ πῦρ ἐνίσταν τῇ ὕλῃ, καὶ πᾶσαν κατέφλεξαν αὐταῖς ἀμάξαις. ἐτραυματίσας δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν βάλλοντες πολλὰς ἀνθρώπους τε ἑῖππας, καὶ ἐλάττας ἢ καὶ αὐτὴν ἐξ αὐματίδης. Ο Βασιλεὺς δὲ ἦδη τῇ ἐπιχειρήσειν ὁρῶν ἀδυνάτον, καὶ τοῖς καὶ πρότερον εἰδώς, ἀπήγαγε τὴν στρατιάν, ἣ τῇ μὲν πέζῃ ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν αὐτίκα, αὐτὸς ἢ τῇ ἵππων ἔχων ἔμεινεν ἐπὶ τῇ στρατοπέδῳ καὶ νύκτα. εἰς τῷ ὑστέρῳ δὲ ὀπλισμένῳ ἀγαγὼν τὴν στρατιάν, ἔθηκεν ἀπὸ τῶν Γαλατῶν πυλῶν ἐφικανόν, ἐδεῖς δὲ Λατίνων ἀντεπεξῆλθαι, ἐδὲ βέλος ἀφῆκεν ἐπ' αὐτὴν. ἐκείθεν δὲ ἐπεὶ μηδεὶς ἀντεπεξῆκει, εἰς Βυζάντιον ἀνέστρεφε. Νικόλαος δὲ ὁ τῶν Βενετικῶν ἄρχων τῇ αἰτίᾳ ἀποκρύψας, δι' ἧς τῇ μάχῃ ἀπέχετο παντάπασιν, καὶ βάλοιτο ἀναχωρεῖν, μόνον δὲ τῷτο εἰπὼν, ὡς παρὰ τὴν Βαλῆς, ἣ τῇ Δεκὸς ὑποπλέειν καλούμενη, πρὸς Βενετίαν ἀπεχώρει σιωπαῖσάμενος, τῇ πρὸς τὰς ἐν Γενναῖας πόλεμον μόνῳ Βασιλεῖ καταλιπὼν, ὃς ἔτι μῆτις τε ἐκ θαλάττης ἐπολιόρκει ταῖς ἰδίαις, καὶ ἐκ τῆς ὑπείρας συχνὰς ἐποιεῖτο τὰς ἐφόδας πέμπων στρατιάν, καὶ πάντα ἑσπάρτεν ἐξ ὧν ἐκείνης πάχυνεν ἡ κακῶς, ἣ ἐβλαπτεν ἐμέτρια τινά. Νικόλαος ἢ πρὸς Βενετίαν ὑποπλέων, τῷ τῇ πολέμιον σὺλῳ περιέτυχεν, προαιδέμενος δὲ, ἐφύγεν ἢ τὰς εἰχῶν, ἐπεδίωκόν τε οἱ πολέμιοι. φθάσας δὲ αὐτὴς πρὸς τῇ κατὰ τὴν Εὐβοίαν πολίχνην, ἢ

αὐτοῖς ἐστὶν ὑπήκοος, τὰς τε τελείρας διέσωσεν ἐδεμίαν ὑπολέσας. καὶ περιεποίησε τῇ πολίχνῳ, ῥᾶσα ἂν ἐαλωκῆεν, εἰ μὴ φθάσαντες αὐτοὶ εἰσῆλθον.

CAPUT XXVII.

Per invidios quosdam pervertitur junior imperator. Unde bellum redintegratur. Causæ illorum malevolentie. Simplicitas, & candor junioris imperatoris. Andronicus Asanes malevolis suspectus, ab eis decipitur fraude admirabili, ut Byzantium discedat. Cantacuzenus adversis nuntiis tristatus, matrem ad filium sibi reconciliandum mittit, quod feliciter præstat. Cralem quoque & Cralenam severissime objurgat, & bellum depellit.

HOC rerum statu etiam bellum inter imperatores, ex causis non levibus recruduit. Qui enim cum Joanne imperatore Thessalonica remanserant, præsentibus non contenti, nova moliebantur, & Joannem ad arma socero inferenda sollicitabant: quamquam iidem apud Cantacuzenum gratiosi admodum, eique amicissimi ac familiarissimi viderentur. Ajebant enim, molestum sibi accidere, quod paterno fraudatus imperio tam injuste haberetur. Etenim non hoc solum esse iniquum, quod ille totum sibi asciscens imperium, imperatoris vocabulum inane, ac nudum prorsus ei reliquisset, sed quod etiam quasi exilio damnasset, abductumque in mediis hostibus deseruisset, nulla cura adhibita, quemadmodum discedens promississet: sed bellorum causas confingen-

ΕΝ τῷτοῖς δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων, καὶ ὁ τῶν Βασιλέων πόλεμος αὐτῶν ἤρχετο, καὶ ἐλάμβανον αἰτίας, καὶ μικρὰς οἱ ὅδ' ἐν Θεσσαλονικῇ καὶ Βασιλείᾳ ὑπολειμμένοι τῷ νέῳ Ἰωάννῃ, καὶ ἡγάπων τοῖς παρῶσιν, ἀλλὰ νεωτέροις ἐπιχείρουσι, καὶ Βασιλεῖ τῷ νέῳ ἐξεπολέμου Βασιλεῖ τῷ κηδεῖ. καὶ τοὶ πολλοὶς ὁμιλείας παρὰ Καντακουζίνῳ τῷ Βασιλεῖ τυγχάνοντες, καὶ τῶν ὀφειλῶν μάλιστα δοκουῦντες εἶναι. ἔφασαν ὅδ' ἀγανακτεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀδικεῖν, ἣ τῆς πατρῴας ἡγεμονίας ὑποστρεφόμενοι. καὶ ὅδ' ἐτῷτο μόνον εἶναι τὸ δεινόν, ὅτι σύμπασαν ἐκείνος ἔχων τῇ ἀρχῇ ὄνομα μόνον βασιλείας καταλέλοιπεν αὐτῷ κενὸν πραγμάτων, ἀλλὰ καὶ ὡς περ ὑπεροχίαν καταψηφισάμενος, ἀγαγὼν ἐν μέσοις πολέμοις καταλέλοιπεν, οὐδεμίαν προνοίαν ἀξιώσας, ὡς περ ἐπηγγέλλετο ἀπαίρων. ἀλλὰ πολέμους προφασι-

ζούμνος, ἢ Ρωμαίων κἀθιταὶ αὐτὸς ἡγεμονίαν ἔχων, αὐ-
τὸ δὲ ὥσπερ τι τῶν ἀχρήστων προεῖτο, ἢ ὑπὸ Τριβαλῶν
ἐκπολιορκηθισόμενον, ἢ προδοθησόμενον ὑφ' ἑσῶς ἀτάκ-
τε δῆμῳ, καὶ πολμῶντος πάντα δι' ἑρῶς. ἃ καὶ συνορᾶν
αὐτὸν, καὶ σκοπεῖν, ὅπως τὸ πατρῷος αὐτοῦ ἐγκρατὴς γέ-
νοιτο ἀρχῆς ῥᾶσα γεδυνάμενος. Κράλῃς τε ᾧ δυνάμει
πάσῃ βοηθήσει ἐν τοῖς πολεμικαῖς ἐκείνων ἄγων, καὶ
βελησόμενος αὐτῷ μάλιστα συναίρεσθαι, ἔ' αὐτοὶ ὑπὲρ
αὐτῶ πάντα κίνδυνον ὑπομῆσαι, ἔ' προθύμως συναγω-
γιοῦνται, καὶ χρήμασι, καὶ ὅπλοις ἔ' σώμασι, καὶ μὴ κα-
τοικεῖν πρὸς τὸ ἐπιχειρήσιν παρήκων. ἐνέγοντο δὲ ἐκείνοι
πρὸς τὸ κινεῖν τῶν Βασιλέων πρὸς ἀλλήλους πόλεμον, ἔχ-
οντες μὲν καὶ βόπων φαυλότητι, ἔ' μοχθηρίᾳ, ἢ καὶ πρὸς
τὰ αἰχίσια ἐξήγοντο ἐτοίμως, μάλιστα δὲ καὶ χρήμασι διε-
φθάρησαν πρὸς Κράλῃ, εἰ δὲ πρὸς ἀλλήλους Ρωμαίων αὐ-
τοῖς πόλεμον κινοῖεν. οἷς ὁ νέος Βασιλεὺς, ἃτε δὴ πρὸς
πανουργίας, καὶ διαφορὰς καὶ βίων, καὶ λόγων παντά-
πασιν ἀπειρώς ἔχων, καὶ δίκαια βελεῦσθαι, καὶ συμφέ-
ροντα νομίσας, καὶ τὸ σπασθῆναι ὑπὲρ αὐτῶ ποιεῖσθαι, ἐπέ-
θετό τε, ἔ' ἐν τοῖς μάλιστα τῶν φίλων ἔταττε τὸς πολεμι-
κάτας ὡς ἀληθῶς, καὶ κέρδους μικρῶ, καὶ λήμματος αὐ-
τῶν τε, καὶ σύμπασαν ἡγεμονίαν προδιδόντας, καὶ ἐσκέπ-
τετο σὺν αὐτοῖς, ὅθεν τε καὶ ὅπως τὸ πρὸς Βασιλέα τὸν κη-
δεσθῶν πόλεμον ἀνακινοῖν. Εἰδοὺς δὲ δεινὸν πρὶν ἔκπυσ-
σάμενος τὰ βεβηλωμένα, Ἀσάνῳ δὲ Ἀνδρόνικον ἀφιστάν-
θας Ἀσαστονίης ὑπὸ πτόλιν ᾧ ἐκείνων τὰ μέγιστα ἐναντιώ-
σεσθαι, καὶ μόνον ἀντικαθίσταμενον πρὸς τ' ἄλλα, καὶ Βασι-
λεὶ τῶν νέων παραινεῖν τῶν ἀτόπων ἀπέχεσθαι ἐπιχειρή-
σεων, καὶ μὴ διαφθεῖρειν τὴν ἡγεμονίαν ἐκόντι, ἥς ἐσοίτο
Κύριος μετὰ μικρὸν εἰ πρὸς Βασιλέα τὸν κηδεσθῶν ὁ γινω-
μονοῖν. καὶ προσελθόντες ἐν προσηματι φιλίας πρῶτα
μὲν ὅρκους ἀπήντων, ὥστε καταδύλως μὴ ποιεῖν, μέλλον-
τας ἐκκαλύπτειν τὰ μάλιστα ἀπόρρητα τῶν νέων Βασιλεῖ.
ἔπειτα ἐπεὶ ἐλάμβανον τὰς πίσεις, ἔ' ἦσαν ἐν πεποιθή-
σει δῆθεν, Βασιλέα τὸν νέον ἔλεγον σιωθεῖσθαι Κράλῃ ἐπὶ
τῶν πόλεμον κινεῖν καὶ Βασιλέως τὸν κηδεσθῶν, καὶ ἑδενός ἐτι
ἐνδεῖν πρὸς τὰς συμβάσεις. Κράλῳ δὲ προθυμότητι μὲν
ἐδέλαιν Βασιλεὶ τῶν νέων συμμαχεῖν, καὶ πᾶσαν ὑπὲρ αὐ-
τῶ καὶ σπουδῶν ἐνδείκνυσθαι, καὶ προθυμίαν. δεινὸν δὲ
ὄντα παράξαι καὶ συγχέαι πράγματα, καὶ χρῆσασθαι προ-
σηκόντως τοῖς καιροῖς, καὶ τὰ ἐπινενοῦναι, ἵνα ἀσυμβά-
τως μᾶλλον ἔχειν παρασκευάσῃ τὸς Βασιλέας, τὸ σὲ βε-
λεσθαι, ὥσπερ ὁμηρον λαβεῖν. ἔ' σκήπτεται δῆθεν ἀπι-
σεῖν τῶν νέων Βασιλεῖ μὴ τῇ στρατιᾷ ἐπιβελοῦσαι, ὡς πα-
ρέξει συμμαχίᾳ, καὶ διαφθερεῖ τὰς διαφορὰς διαλυ-
σάμενος πρὸς Βασιλέα, ὡς ἐνεκα ἐγκείμενος Βασιλεὶ τῶν
νέων σὲ λαβεῖν αἰτεῖ. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ ἔγνω τὸν πόλεμον
κινεῖν, καὶ μάλιστα τῇ Τριβαλῶν προσέχειν συμμαχίᾳ,
σιωθεῖτο ἐξ ἀνάγκης ἐκδιδόναι. ἃ σκέπτεσθαι χρέων,
καὶ μηχαλῶ τινα ἐξελείσκειν, ἐξ ἧς αὐτὸς τε, καὶ τὰ πα-
ρόντα πράγματα διασωθήσεται. ἐκείνοι μὲν ὥς ἔγω πι-
θανῶς συσκευασάμενοι προσῆγον τὸ ἐπιβελοῦν. Ἀσάνης
δ' ἀγνοήσας τὸ ἀπάτῃν ἤδει ᾧ ἐκείνης ὑπὸ τὸν Καν-
τακουζένον τὸν Βασιλέως μᾶλλον ἡρημένους, ἄλλως δ' ὅτι καὶ
φῆμαι πάντοτε προσεπιπτον αὐτῷ, καὶ Βασιλεὺς ὁ νέος ἐ-
μνηνέτο πόλεμον βελεσθαι κινεῖν πρὸς Βασιλέα τὸν κηδεσθῶν,
ἐπίστευε τε τοῖς εἰρημένοις, καὶ σφοδρῶς ἐφορβεῖτο, χά-
ρειν δ' πολλῶν ὁμολογῶν αὐτοῖς τὸ εἰς Βασιλέα καὶ αὐτὸν ὁ-
νοίας, ἔπειτα εἰδοὺς καὶ τρόπον ὑποδέσθαι, οἱ τραπεζο-
νοὶ τὰ προσδοκώμενα ἐκφύλλεται κακὰ. Οἱ δ' ἐδὲν ἔφασαν

do, ipse Romanum tenens principatum
federet, eum vero, ut hominem nullius
frugi, aut a Triballis expugnandum, aut
a tam turbulento, & ad omnem audaciam
præcipiti populo prodendum abjiceret.
Quæ animadvertenda sint, & consideran-
dum, quo pacto majorum suorum impe-
rium recuperet, in quo quidem nulla sit fu-
tura difficultas. Cralem enim Cantacuze-
no infensissimum, tota potentia libenter
auxilio succursurum. Se quoque quamvis
dimicationem capitis ejus causa minime
recusaturus, cupideque una & pecuniis,
& armis, & corporibus certaturus. Hor-
tabantur proinde, ne ad rem aggredi mo-
raretur. Inducebat autem illos ad arma
inter imperatores instauranda non parum
vitiositas, & nequitia, qua vel ad infan-
da prompti ferebantur, potius tamen pro-
missa a Crale pecunia, si bellum inter
Romanos iterum inflammassent, eorum
animos depravaverat. Quibus, junior
imperator, utpote calliditatis, & sermo-
num atque morum corruptelæ omnino
ignarus, & inexpertus, & æqua, fru-
ctuosaque suaderi, ac sibi studeri ratus,
obtemperavit: & profecto inimicissimos,
quique ob vile luccellum, & parvum
compendium ipsum cum universo impe-
rio prodiderunt, pro amicissimis habuit:
quibuscum deliberare cœpit, unde & quo-
modo bellum contra focerum institueret.
Placuit igitur, priusquam consulta ema-
narent, Andronicum Asanem Thessa-
lonicam removeri, quem acerrimum fo-
re adversarium, nec solum alioqui se
oppositurum, sed & juniorem impera-
torem admoniturum verebantur, uti co-
natu tam male ominato desisteret, ne-
ve imperium (cujus paulo post futurus
sit dominus, si erga focerum imperato-
rem probe, & candide se gesserit) sci-
ens ac volens pessumdaret. Ergo eum
cum simulatione amicitiae adeuntes, sa-
cramentum silentii exigunt, junioris im-
peratoris secretissima patefacturos. Ubi
fide jurantis accepta ausi sunt fidere,
cum Crale bellum focero inferendum
pépigisse, nihilque pactis & conventis
deesse narrant. Cralemque propensissimo
studio, & alacritate imperatori opitu-
laturum. Cum autem is vir ad res per-
turbandas ac permiscendas sit appositus,
& foro uti noverit, etiam hoc vafre
excogitasse, quo imperatores a refarci-
enda concordia alieniores reddat, ut ip-
sum obsidis loco accipiat: simulare enim,
non se fidere imperatori juniore, ne for-
te exercitui, quem sit suppetias missu-
rus, infidietur, eumque composita cum
Cantacuzeno controversia disperdat. Ob
hoc ut Asanem obsidem accipiat, im-
peratorem urgere. Qui quoniam bellum
movere statuerit, maximeque Triballo-
rum auxilium expetat, necessario an-
nuisse. Quæ perpendenda sint, & inve-
nienda machina, qua sibi & præfenti
rerum conditioni consulat. Sic illi pro-
babilem fraudem nexuerunt. Asanes
quia imposturæ hujus erat nescius (no-
rat enim eos antehac Cantacuzeno de-
ditissimos) & quia insuper aures ejus
rumoribus de bello, quod junior impe-
rator in focerum parturiret, undique
circumsonabant, dictis fidem commodaba-
bat, & angebatur magnopere, amplasque
ipsis de benevolentia erga imperatorem
Cantacuzenum, & se gratias agens, mo-
dum orabat, quo imminentibus sese ma-
lis eriperet. Illi affirmare, nihil utilius,
N n n n iij

Edit. Paris.
pag. 818.

Edit. Parif.
pag. 819.

quam celerrime Byzantium discedere, ut qui ita & periculum effugeret, & imperatori quid ageretur, exponeret: quo is rebus nutantibus maturime succurreret, nec ullam segnitiam, tarditatemve admitteret. Quod si junior imperator eum retinere conaretur, se abitum fideliter curaturos, hortantes ipsum, & suadentes, ne quid per vim agat, neve profectioi adversetur. Hoc modo Asani imposuerunt, qui minis exterritus, triremem ibi paratam nactus, Byzantium solvit, & Cantacuzeno imperatori audita nuntiavit, juniorem manifeste bellum moliri asseverans. Discessu Asanis belli sollicitatores, largam nacti licentiam, juniore imperatori auctores fiunt, uti legationem ad Cralem mittat. Quam ille libens admisit, imperatoremque adversus focerum copiis, pecunia, nervis omnibus adjuturum, atque imperium restitutum magnifice spondit, factoque foedere, quod illi ad eam rem imprimis fructuosum fore confidebat, fecit, ac suggestit omnia, quæ ad arma inter imperatores alenda valitura credit. His nuntiis, quos ab amicis clanculum quotidie accipiebat, graviter commotus Cantacuzenus, ad conspirationem dissipandam eo sibi proficiscendum existimabat. Verum quia tunc bellum Latinum flagrabat, nec abesse licebat, nec alias conscribere copias, cum & conscriptæ ad bellum jam dictum necessario retinerentur. Quoniam igitur videbat, se navigatione in Macedoniam excludi, Annam imperatricem ad filium legavit, cujus oratio illum ab indecenti facinore abstractum, in concordiam fecum reduceret: quam ita est allocutus. Nec tu, nec alius quisquam ignorat, quales, quantasque calamitates bellum civile Romanis non subiectis modo, verum etiam principibus ipsis attulerit. Quo tandem aliquando finito, & publicis, privatisque rebus omnibus jam melius euntibus, cuiuspiam demonis invidia, otium, & quietem hanc perturbavit, rursusque homines impuros, sycophantas, & nequitia nihil prioribus concedentes excitans, bellum sævius commovere annititur. Imperatorem enim filium tuum mendaciis onerantes, atque ut juvenem dolos, & astutias, & in utrumvis humanorum ingeniorum mutabilitatem necdum agnoscentem decipientes, eo penitus perpulerunt, ut sibi tamquam amicis, & ejus causa sollicitis, totoque pectore ad paternum imperium ei recuperandum incumbentibus obsequatur, cum pro certo & ipsi, & Romanis universis hostes sint infestissimi, me autem insidiatorem, atque hostem ducat, qui ex animo ipsum diligo, & nihil non tento, quo non tantum paternum principatum, sed & majorem ac meliorem habeat, quantum fieri possit. Etiam bellum texit, foedere cum Crale inito, ut ab eo Triballo milite accepto, in me ducat: quam ego rem nec illi, nec subditis, nec nobis profuturam auguror. Quæ itaque impendent mala, adeo perniciofa sunt, & ea alium præter nos facillime posse depellere non arbitror. Quod si præterea bellum hoc Latinum me non urgeret, cum armis supervenissem, conjurationemque istam non conspectu tantum, sed sola auditione adventus mei nullo labore disturbaf-

pag. 820.

λυσιτελέσερον, ἢ τάχιστα ἀπαίρειν εἰς Βυζάντιον, ὡς ἅμα τε ἐν τῷ ἐκφύζομῳ κίνδυνῳ, καὶ Βασιλεὺς δηλώσονται περὶ τῶν παρτομένων, ἢ αἰδοῦμῳ κίνδυνῳ ἐκείνῳ, ἐξῆλθῃ βοήθειαν ποιοῖτο, καὶ μὴ παρέργως, μηδὲ ῥαθυμῶς οἰόμενος κινδυνῶν ἕξω τὰ τῇδε πράγματα ἐσάναι. ὡς δ' ὁ νέος Βασιλεὺς ἐπιχειρῇ κατέχειν, ἀλλ' αὐτὰς συμπράξαι τὰ μέγιστα πρὸς τὴν ἀποδημίαν παρανοῦντας αὐτῶν καὶ πείθοντας μηδὲν πρὸς βίαν πράττειν, μηδ' ἐνίστασθαι πρὸς τὴν ὁρμὴν. τοιαῦται μὲν ἐκείνοι ἐπεισαν ὁξαπατήσαντες, Ἀσάνης δὲ, ἐπεὶ τελήρης παρεσκευασμένη ἔτυχεν ἐκεῖ, δέισας τὰ ὑπειλημένα, ἀπέπλεον εἰς Βυζάντιον, καὶ ἀπήγγειλε Βασιλεῖ ὅσα παρέκείνων πύθοιτο, ἰχυρίζετο τε ὡς Βασιλεὺς ὁ νέος πρὸς τὸν πόλεμον ἐκτραπείη φανερώς. ἐκείνοι δὲ οἱ πράττοντες τὸν πόλεμον, ἐπεὶ Ἀσάνης ἀπεχώρει, πολλῆς ἐπιλαβόμενοι ἀδείας, πείθουσι τὸν νέον Βασιλέα πρεσβείαν ποιήσασθαι πρὸς Κράλῳ. ὁ δ' ἐδέχετο ἀσμένως, καὶ μεγάλη ἐπηγγέλλετο, καὶ στρατιᾷ ἐπαγγελλόμενος, καὶ χήμασι, καὶ πάσῃ δυνάμει βοηθήσειν ἐπὶ Βασιλέα τὴν κηδεσὴν, καὶ τὴν ἀφρημένῳ ἀνασώσασθαι ἀρχῶν, ἑωρατὲ τε πάντα καὶ ὑπετίθει, ὅσα ᾔετο τὸν πρὸς ἀλλήλους τὴν Βασιλέων πόλεμον τηρήσειν ἄλυστον. συμβάσεις πρότερον πρὸς Βασιλέα θέμενος, ὡς ἐνόμιζε μάλιστα αὐτῶν πρὸς τὴν ἀρχὴν λυσιστελεῖν. Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνός, δεινὰ ἐποιεῖτο τὰ ἀπαγγερόμενα. ἐμύλυτο δὲ παρὰ τῶν φίλων κρύφα ὁσημέραι, καὶ δεῖν ᾔετο ἐκεῖ παραγνοῦμενον, δαλύειν τὰς ἐπ' αὐτὸν συσάσεις. τῇ Λατινικῇ δὲ τότε ἀκμάζοντος πολέμου, ἔτ' ἀφίστασθαι ὅρῃν, ἔθ' ἑτέραν δυνάμιν παρασκεύαζεν, ὡς τῆς παρεσκευασμένης ἀναγκαίως πρὸς τὸν πόλεμον κατεχομένης. Ἐπεὶ δὲ αὐτὸν ἐπὶ Μακεδονίαν ἀδυνατῶς πλέειν ἔχοντα εἶωρα, Ἀνναν τὴν Βασιλίδαν ἐπεμπε πρὸς τὸν υἱὸν, ὡς πείσασθαι ἀποχεῖσθαι τῷ ἀτόπῳ, καὶ δαλῶσαι αὐτῶν, καὶ ἀγνοεῖν φάμενος πρὸς ἐκείνῳ ἔτ' αὐτῶν, ἔθ' ἑτέρον ἐδένα ὅτι κακῶν αἰτίας, ὅς συμφορῶν ὁ συγγενικός κατέστη πόλεμος Ρωμαίοις ἐπὶ τὰς ἀρχομένοις μόνον, ἀλλὰ ὅς τῶν ἀρχόντων αὐτῶν. ἔκαταλυθέντος δὲ χρόνου, καὶ τῶν κοινῶν καὶ ἰδιωτικῶν πραγμάτων πάντων πρὸς τὸ βέλτιον μεταδιδόντων, βάσκανός τις δαίμων ἡρεμῶν ἐκ εἴασεν. ἀλλ' αὐτῶν φθόρος ἀνδράπων, καὶ συκοφάντας ἀναστήσας, καὶ ῥόπων ἐδὲν ἄμεινον φαυλότητι δακρυμένους τῶν προτέρων, χαλεπώτερον πόλεμον ἀνακινεῖν ἐπιχειρεῖ. Βασιλέα γὰρ τὸν υἱὸν πολλὰ καταφροσύμενος, καὶ παραγαγόντες οἱ αὐτοῦ, καὶ τὰ πανουργῶν, καὶ τῶν δόλων, καὶ τῆς τῇ ἐφ' ἐκάτερα μεταβολῶν τῶν ἀνδράπων ἀπειρον παντάπασιν, ἐπεισαν προσέχειν σφίσι, ὡς φιλοῦσι καὶ κηδομένοις, καὶ πάντα πράττειν ὑπὲρ αὐτῶν, ὅπως τὸ παῖδ' ἀνασώσονται ἀρχῶν, δυσμονέστατοι ὡς ἀλκῶς ἐκείνῳ τε, καὶ πᾶσι Ρωμαίοις ὄντες, ἐμὲ δὲ ἐπὶ βέλτον ἡγεῖσθαι, καὶ πολέμιον τὸν ὡς ἀλκῶς φιλοῦντα, καὶ πάντα πραγματευόμενον, ἐχ' ὥς μόνον τὴν πατρίαν ἡγεμονίαν ἔχειν, ἀλλὰ ὅς μείζω, καὶ βελτίω, ἂν ὅρῃ, καὶ πολέμῳ ἡδὴ ἤρξε συμβάσεις θέμενος πρὸς Κράλῳ ἐπὶ τῇ στρατιᾷ ἐκείνῳ λαβὼν Τριβαλικὴν ἐμοὶ ἐπάγειν. ἃ ἔτ' ἐκείνῳ οἶμαι λυσιστελέσειν, ἔπε τῶν ὑπηκόοις, ἔθ' ἡμῖν. Τὰ μὲν οὖν προσδοκώμενα δεινὰ, ἔγωγε χαλεπὰ. οἶμαι δὲ ἐδένα ἑτέρον ταῦτα διωθήσθαι ῥᾶσα διαλύσειν, ἢ ἡμᾶς. εἰ μὲν οὖν μὴ ὁ παρὰν ἐπὶ Λατινικός πόλεμος ἀκασιν ἐπέκειτο ἡμῖν, ῥᾶσα ἂν αὐτὸς διέλυσαι τὰς συσάσεις ἐπελθὼν, ἐχ' ὅτι γε ὁφθαλμοῖς τῶν ἐπιβεβλῶσιν ἐκείνοις, καὶ τὸν πόλεμον κινῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἂ-

καθεὶς μόνον ὅτι ἐπ' αὐτὴς βαδίζειν ὄρμηται. οὐ γὰρ ἂν ὑπέμειναν μὴ ἔχι κονίω, ὃ φασιν, ἀδ' ὑποδιώτες, δεξιδιδράσκουσιν τὸν κίνδυνον πειρᾶσθαι. Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη ἔχοντες τὴν παρασκευάζομεν αὐτὸς παρῆναι μάχῃ, δέον αὐτὴ εἰς Θεσσαλονικίαν ὑποπλάσασθαι δαλύνει τὰς διαφορὰς, καὶ τὴν προσδοκώμενον πόλεμον παύειν διδάξασθαι μὴ τὸν υἱόν, ὅσῳ χαλεπὸν ἔῃ ἡγεμονίαν αὐτὸν ἐκόντα ἀφαιρῆναι, ἥς μετὰ μικρὸν ἔσται κύριος αὐτὸς ἀνδρῶν πόλεμον καὶ φραγμάτων. Αὐτὸς γὰρ εἰ μὴ ὁ πρὸς Τριβαλὸς πόλεμος κεκίνητο, καὶ νῦν ὁ Λατινικός ἐπὶ ἀκρίτως ἐπελθὼν, πάλαι ἀνέκειντο ἐν χειρὶ τὰ φράγματα μοναχῶν γῆμα ὑποδύς αὐτὸς ὥσπερ καὶ μικρὸν αὐτοῖς ὕπερον παρεσκευάσθαι ποιεῖν. τὰς δὲ Σασιανὰς ἐκείνας, καὶ τὴν κοινὴν Ῥωμαίων δυσυχίαν πράττοντας ἐπιπλήττεσαν, καὶ ἀπειλῶσαν τὰ δεινότερα, καὶ πάντα τρόπον πειρωμένῳ ἀφίσταν τῆς μοχθηρίας. Τοιαῦτα μὲν Καντακζυλὸς ὁ Βασιλεὺς πρὸς Ἀνναν τὴν Βασιλίδεα διελέχθη, πείθων πρὸς Θεσσαλονικίαν ὑποπλῆειν ἐπὶ τῷ ἔκινεμένῳ ἡδὴ σάσειν δαλύνει. Ἡ δὲ, πρῶτα μὲν ἡρέμα καθήπτετο Βασιλείας, ὥς οὐ πειδομένη τὰ βέλτερά παραινοῦσης, καὶ δεομένης μὴ καταλείπειν ἐν Θεσσαλονικίᾳ μόνον τὸν υἱὸν ἔτι νέον ὄντα, καὶ ῥαδίως διυμνῶν ἐξαπατᾶσθαι, καὶ ἐξαγχεῖσθαι τὴν μετρίον, ἔταῦτα τοῖς πορηγοτατοῖς συνδραβεύοντα ἐκείνοις, οἳ καὶ τὴν δεινότητα περιγένοιτο, καὶ πολλῶν πέραν τῶν πανεργῶν αὐτῶν, καὶ τῶν δόλων ἐχνηκότος πολλὰς ἀπάταις χράμενοι, ἐκολακείας. Ἐπεὶ δ' ἔπαυσε συνελθῶσα, ἔτα μὴ λυσιστελοῦντα μᾶλλον ἀρετῶτερα ἔφαινε, προθύμως ἐπὶ τὸν υἱὸν πλοῦσθαι εἶπε, καὶ πάντα διαλύσῃ τὰ δυσχερῆ ὀφθεῖσα. καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπεὶ ἐπέθετο, τριήρεις παρέχετο ἐκ τῶν ἐφοπλισμένων, καὶ κατέπλεον εἰς Θεσσαλονικίαν. γυνομένη δὲ ἐκεῖ, τὸν τε πόλεμον ὄρεσκε λαμπρῶς ἐξαφέντα ἡδὴ. πᾶσαι γὰρ αἱ πρὸς Κράλῃ συμβάσεις ἀπρητισμέναι ἦσαν, ἐφ' αἷς ἔδει συμμαχεῖν τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ Κράλης αὐτὸς μὲν τῆς γυναικὸς ἐγγυὲς στρατοπεδούοντο Θεσσαλονικῆς τὸν πρὸς ἀλλήλους τῶν Ῥωμαίων πόλεμον ἐπισυνέδοντες. πάντῃ γὰρ ἐδόκει σφίσι λυσιστελεῖν Καντακζυλὸν τὸν Βασιλέα δεδιόσι, καὶ μεγάλας ἐπεδείξαντο πρὸς Βασιλέα τὸν νέον τὰς φιλοτιμίας, βεβλόμενοι πείθειν αὐτὸν ἐκ τῆς, ὥς φιλοῦσι τε καὶ κηδόνται αὐτὴν ἀδικημένῃ, τοῦ ναυτίου δ' ἅπαν ἐσπεύδαζέτο. Ὑπὸ γὰρ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων ἀποσερεῖν, φάυλα τινὰ καὶ ὑδενὸς ἄξια παρήχον. Ταῦτα μὲν ἐν ἅπαντα ἀραχνίων δίκῃ διέλυν ἡ Βασιλὶς ἐπιφανέσα. Τῷ τε γὰρ υἱὲ τὰ δέοντα παρήνει, καὶ ἐπειθεῖν εἰδοῦσα τιμᾶν γονέας, καὶ πάντα ὑπέκειν, ὅσα ἐκείνοι πάντων μάλιστα φιλοῦντες συμβεβούησι. καὶ πρὸς τὰς Σασιανὰς ὀργὴν ἐφέρετο, καὶ ἐξεφίβει, καὶ κατ' ἀνάγκην ἀπέχεσθαι τὰ ἀποπῶν, τὰ ἔχοντα διαθήσειν ἀπειλῶσα. πρὸς τε Κράλῃ ἐξελθῶσα, ἔδελεχεῖσα μὲν τὴν γυναικὸς, ἀδίκους καὶ παρανόμους ἀπεδείκνυσεν ἐπιχειρῶντας, καὶ κεραυνὸς ἐπανετείνατο, καὶ ἄλλας ἐξ ἄραων πληγὰς, ὅτι πρὸς τῷ Ῥωμαίῳ τοσαῦτα ἀδικεῖν ἐπινοοῦντας, καὶ παραπονδοῦντας, ἔτι καὶ πολέμους αὐτοῖς ἐμφυλῆς ἐπεγείρουν, ὥστε ὡς ἐκείνοι μὲν δεξιδοῦνται ἀλλήλοις περιπίπτοντες, αὐτοῖς δ' ἐξέσται τὴν ἐκείνων καρπῶσαι ἀδελφῶν. καὶ τέλος, ἐπειθεῖν ἀποχωρεῖν ἀπράκτους, ὥσπερ αἰχμηδέντας φανερώς τῶν ἐργασμένων τὴν ἀποπίαν. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος Βασιλίδι μὲν τῇ μητρὶ ἐπέθετο τὰ βέλτερά παραινοῦσιν, Αἰνον δὲ ἡγεῖτο παρὰ Βασιλείας τὰ κηδεῖν, καὶ τὰς τῆς Καλχηδικῆς πόλεις, ὡς Μακρυδαῖος ὁ τοῦ Βασιλέως υἱὸς εἶ-

fem. Nec enim potuissent, quin, ut ajunt, orci galeam induti, vitæ seryandæ elabi conarentur. Quia vero instanti pugnae interesse me præsentem oportet, par est, te Thessalonicam navigantem, sedare hanc discordiam, & quod ante fores est, bellum reprimere: ubi filium docueris, quam fatuum sit, eum principatum ultro vastare, cujus possessionem citra ullum certamen, citraque molestiam brevi aditurus sit (nam ni bellum contra Triballos coeptum esset, & nunc Latinum istuc invitum me occupasset, pridem ei clayum imperii tradidissem, ac inter monachos professus essem: id quod haud ita longo post tempore facere iterum paratus sum) seditiosos autem illos, communique Romanorum pestem molientes, a meditato scelere, & increpatione, & horribilibus minis, & omni demum ratione avocare studueris. Hæc ad Annam Augustam Cantacuzenus imperator, quibus eam moveret, ut Thessalonicam navigans, excitatam seditionem in tranquillum redigeret. Quem illam primum leniter objurgare, quod optime monenti, ac roganti, ne filium adhuc adolescentem Thessalonicæ relinqueret, qui dolis capi, & transversim agi facile posset, idque inter improbißimos illos vivens, qui vel callidissimum, & eorum versutias, ac technas longa experientia doctum, fraudibus & blandimentis suis irretirent, non paruisset. Quoniam autem hæc tam inique comparata sint, & quæ non conducere, prævaluerint, libenter ad filium profecturam, & omnia ista odiosa, cum in conspectum venerit, e medio sublaturam. Ei imperator triremem instructam attribuit. Quæ Thessalonicam ingressa bellum jam plane fervens invenit: omnia siquidem pacta, conditionesque cum Cræle transactæ, quibus imperatorem juniorem adjuvaret, ipseque Cræles, & uxor prope Thessalonicam tententes, intestinum Romanorum bellum, unde compendia sua sperabant, nec exigua urgebant. Cantacuzenum quippe timebant, & ardens studium erga juniorem imperatorem præ se ferebant, cupientes illi ex hoc persuasum, se eum amare, & ejus injuriæ vindicandæ cura affici, eum tamen contrarium omnino, & quidem non segniter facerent. Etenim pro magnis & multis, quæ abstulerant, vilia quædam, nulliusque pretii restituebant. Hæc igitur omnia, quasi aranearum opera adventu, præsentiaque sua imperatrix disjecit. Nam filium, quæ decuit, admonuit, eumque flexit, quod parentes honorare sciret, & obedire in omnibus, quæ summa illorum caritas suadet. In factiosos autem ira fervere eos territabat, & dirissimorum suppliciorum comminationibus abstinere coegbat, a facinore improbißimo. Ad hæc ad Crælem egressa, eumque & uxorem affata, ostendit eos contra jus fasque agere, fulmina, caelestesque plagas velut intentans: quia præterquam quod Romanos perjuriis suis, foederibusque violandis toties læderent, etiam bellis civilibus eos committerent, quibus mutuis stragibus intereuntibus, ipsorum bona tuto possiderent. His verbis effectum est, ut factorum turpitudine palam erubescerent, re imperfecta discederent. Imperator autem junior matri imperatrici sapienter monenti obsecundans, Annum nihilo minus,

Edit. Paris.
pag. 821.

oppidaque Calchidices, quæ Matthæus gubernabat, pro principatu singulari sibi a Cantacuzeno petebat; alioqui per omnia porsus in ejus auctoritate se futurum. Audita petitione Cantacuzenus mirari se dixit, quod omnium dominus brevi futurus, tamen ita pusillo, angustoque esset animo, ut locis quibusdam paucis imperare vellet. Nihilo minus prompte dedit, & mittere jussit, qui ejus nomine ea acciperent: ipse contra mittebat, qui suo nomine traderent. Hoc maxime modo gliscens tunc inter imperatores bellum ab Anna imperatrice compressum est.

ἔπειτα, ὥστε αὐτῷ ἰδίαν ἡγεμονίαν εἶναι. πάντα μὲν τοὶ αὐτοὶ ὑπέκειν Βασιλεῖ τῷ κηδεστῇ. Βασιλεὺς δὲ Καντακουζηνὸς ἐπεὶ ἐπύθετο τὴν ἀξίωσιν τῆς νέας Βασιλείας, θαυμάζειν μὲν ἔφασκεν αὐτῷ, εἰ τῷ παντὸς Κύριος μὴ μικρὸν ἐσόμενος, ὀλίγων τιτῶν ἄρχειν βαλεται ὑπὸ μικροψυχίας, ὅμως παρείχετο ἐπιμίαν, & αὐτὸν τε ἐκέλευε τὰς παραληφόμενας πρὸς πόλεις πέμπειν, καὶ κείνος ἐπέμπε τὰς παραδόντας. ὁ μὲν οὖν προσδοκώμενος τῷ Βασιλεῖ πόλεμος ἔτι τότε διελύθη ὑπὸ Βασιλίδος Ἀννης.

CAPUT XXVIII.

Genueses oppidum Eubææ, & ibidem Venetos incassum oppugnant. In Romanos tendunt. Heracleam vento rejiciuntur. Duobus occisis urbem oppugnare gestiunt: a duce deterrentur. Martinus quidam trierarcha turbas facit, cuius minis territus Paganus, oppugnationem permittit. Capitur oppidum, frustra submissis auxiliis. Cum capti vis selectis Galatam disceditur. Victu Heracleæ in vento utuntur. Quomodo Byzantium muni verit imperator. Martino oppugnationem suadenti, a duce repugnatur, cum quo omnes sentiunt. Vires Byzantium explorantur, & re ipsa Martini consilium ineptum convincitur.

Edit. Paris.
pag. 822.

VERUMENIMVERO Paganus Genuesium navarchus, Nicolaum, & Venetas naves, quæ jam in tuto erant, frustra infectatus, Eubœam & ipse appellitur, cumque obsidet, muros crebro, acriterque, qui intus propugnabant pari virtute se defendentibus, oppugnat. Genens se actum agere, contra Romanos eursum vertit: audierat siquidem, etiam imperatorem hostem factum, Galatam obsidere. Delatus porro ad Heracleam Thraciæ, ea nocte jactis anchoris ibi substitit, postridieque in altum, velut Byzantium navigaturus, procedens, ventis immane resstantibus mala sorte Heracleensium reversi in eorum portum descendunt, remigesque ad olera ex hortis suburbanis colligenda discurrunt, quorum duobus in via comprehensis, Heracleotæ statim capita præcidunt. Qui in triremibus erant, propter cives suos ira furentes, arma corripunt, ducem orant, uti se ad urbem pœnas hujus injuriæ expetituos adducat. Paganus illos cohibere, & ab oppugnatione avertere nititur, haud sanæ mentis esse affirmans, propter duos interfectos mœnia adoriundo, plures perdere. Nam ibi, inquit, & de nostris, & hostibus multos oppetere oportebit: siquidem illi suos, qui ceciderint, inultos non sinent, cum ex aliis urbibus & plures, & fortiores accire possint. De nobis alia ratio est. Si namque de præsentibus nonnullos amiserimus, non aliunde redintegrare numerum licebit, contingetque vires nostras infirmari, quas in primis salvas, & integras, cum tanto Romanorum simul, & Catalanorum, Venetorumque exercitu pugnatuos conservare necesse est. Hæc dux simul prudenter, & ex usu imperatorio ratiocinatus, differebat: simul Romanorum rebus propter Cantacuzenum, cui erat amicus, detrimentosus esse nolebat. Ac Paganus quidem τῇ Ῥωμαίων οὐ βελάμενος κακῶν ἔτι τὴν

ΠΑΓΑΝΗΣ δὲ ὁ τῷ ἐκ Γενέας στρατηγὸς νεῶν, ἐπεὶ ὑσέρει πρὸς τὴν δῖωξιν, καὶ αἱ ἐκ Βενετίας μὴ Νικολάου νῆες ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ, Εὐβοίᾳ καὶ αὐτὸς προχωρῶν, Νικόλαον ἐπολιόρκει, καὶ τειχομαχίας ἐποιεῖτο πολλὰς καὶ καρτεράς. ἦν δὲ ἔδεν, εὐρώσας τὴν ἐνδοθεν ἀμυνομένων ἐν τῶν ἀξιωμαχῶν. Ἐπεὶ δ' ἐπιχειρήντες ἀδυνάτοις συνεώρων, ἄραντες ἐκείθεν, ἔπλεον ἐπὶ Ῥωμαίους. ἦδη γὰρ ἦσαν πεπυσμένοι, ὥς καὶ Βασιλεὺς εἴη πολέμιος αὐτοῖς, & πολιορκίᾳ Γαλατῶν. Προχόντες δὲ τῇ καὶ Θράκῃ Ἡρακλείᾳ καὶ ὁρμισάμενοι ἐπ' ἀγκυρῶν τὴν νύκτα, εἰς τὴν ὑσέραϊαν ἀνήγοντο εἰς Βυζάντιον πλοῦσόν μισοι, ἀνέμων ὃ σφοδρῶν ἀντιπνέουσάντων, ἀναστρέφαντες αὐτοὺς ἐπὶ μοῖρᾳ κακῇ τῇ Ἡρακλεωτῶν τῇ σφῶν λιμένι προσέχον, καὶ ἀπέβαινον. Διεσκέδανναντο τε πρὸς λαχανισμὸν οἱ ναῦται ἐν τοῖς πρὸ τῆς πόλεως κήποις, ὡς ἐξ ἐφόδου αἱ Ἡρακλεῶται δύο συλλαβόντες, ἀπέτεμον τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. οἱ δὲ ἐν ταῖς τελευταῖς ὀργῇ φερόμενοι ὑπὲρ τὸ ὁμοφύλων, ἐχώρην πρὸς τὰ ὄπλα, καὶ ἐδέοντο τὴν στρατηγὴν ἐπάγειν σφᾶς τῇ πόλει ποιᾶς τὴν ἀδικίαν ληφόμενας. Παγανὴς δὲ κατασέλλειν ἐπειράτο, καὶ ὀποτρύνειν τὴν τειχομαχίαν, & σωφρονέειν εἶναι φασκεν ἐπὶ δυοὶ τοῖς ἀπολλυμένοις, καὶ πολλὰς προσαπολλύειν ἄλλας, τείχεσι προσβάλλοντας, οἱ πολλὰς ἀνάγκη δόξαι δυνάσκειν ἡμῶν τε καὶ τῇ πολεμίων. τὰς μὲν, ὅς οἱ πεσόντες παραβλάψαντες ἔδεν, ἑτέρας δυναμένας ἐκ τῶν ἄλλων ἀγειν πόλεων καὶ πλείους, καὶ βελτίους. ἐφ' ἡμῶν δὲ ἔχ' ὁ ἴσος λόγος, ἂν γὰρ ἀποβάλλωμεν τινὰς τῶν ὄντων, ἑτέρας ἀντιστάγειν ἔξέσαι εὐδαμόθεν, καὶ συμβῆσεται ἡμῖν τὴν δυνάμιν ἀδυνεστέρα εἶναι, ὡς δὲ φυλάττειν σώαν μάλιστα, & ἀδίκτον μέλλοντας πρὸς δυνάμιν ποσά τὴν Ῥωμαίων ὁμῶν, καὶ Κατελάνων, καὶ τὴν ἐκ Βενετίας μαχεσθαι. Ταῦτα δὲ ἐλεγχὼν ὁ στρατηγός, ἅμα μὲν καὶ σωφρονος, καὶ ἄρχειν ἐμπείρως χρηρμένος λογισμοῖς, ἅμα δὲ καὶ πρὸς Καντακουζηνὸν τὴν Βασιλείαν δύναν, ὡς γὰρ τῷ φιλῶν,

λων. Παγανὴς μὲν οὖν, ὅτε πείθειν ἐπειράτο τὸ στρατόπεδον ἀπέχεσθαι τὸ πρὸς Ηρακλεώτας μάχης, οἱ δ' ἐκ ἐπείθοντο, ἀλλ' ἡγανάντου κωλύομενοι. Μαρτῖνος δὲ Ντεμόρω τεύχεως ἄρχων καὶ αὐτὸς, εἰς μέσας παρελθὼν, ἐμαρτύρετο ἀδικεῖν, καὶ ἀποδιδόναι σφᾶς τὸ στρατηγόν· τὴν μὲν ᾗδ' τοσαύτῃ παρασκιδνῶν, καὶ τὴν δαπάνην, ἐδενὸς ἐτέρῃ γεγενῆσθαι, ἢ ὅπως κακώσασιν τὰ πολέμων. νυκτὶ δ' ὀδυρμένους μάχιστα τὴν Ηρακλειαν ὅπλοις καταχεῖν, καὶ τὰ τε Ρωμαίων διαφθεῖρειν, καὶ αὐτὰς τὰ μέγιστα ὠφελεῖσθαι, ὅτε τὸ πρὸς Βασιλέα εὐνοίαν κωλύεσθαι ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, ἐκέλευε τε τὴν γραμματεῖα τὰ εἰρημμένα γράφειν, ὥς ἐπὶ τῇ δήμεσφῶν, ὅτε Δακὸς γραμμῆρος τὸν στρατηγὸν ἡδικοκῶτα δημοσίᾳ. Τοιαῦτα μὲν ἡπέλιψε Μαρτῖνος. Δείσας δὲ ὁ στρατηγὸς μὴ ἐπὶ τῇ δέμῳ κατηγορηθεὶς ἀλίσκηται, καὶ δίκας τὰς ἐχάτας δῶ, ἐφῆκε τὴν τειχομαχίαν, καὶ αὐτίκα πᾶν τὸ στρατεύμα τῶν τεύχεων ἐξεχεῖτο ὀπλισμένον, καὶ περιχρόντες τὴν πόλιν ἐτειχομάχου πολλὰ καὶ δὲ τὸ πρὸς τὴν ἡπειρον τειχῶν ὄντων ἐαλώτων· καὶ ᾗδ' ἡλπισαν ἐπιθήσεσθαι τινὰ ἐκ τῆς πείρας, καὶ τὴν πόλιν ἀόπλων, καὶ ἀπαρασκιδνῶν, καὶ πρὸς τοσαύτῃ δυνάμει ἀντιχεῖν καὶ δυνήσεντων, ἡλίσκετο ἡ πόλις τοῖς Λατίνοις κατακράτος· καὶ τοὶ παρ' αὐτῇ τὸ πρὸς τὰ τεύχη προσβολῶν, ἐκ τῆς Βυζαντίας στρατιᾶς ἰππέων ἦκεν, ὧς ἐπεμψεν ὁ Βασιλεὺς ὑπὲρ τὴν πόλεως ἀμυνόμενῃ. ὑπὸ πτόσε ᾗδ' τὸ μέλλον, ὥς ἐπύθετο τὸ σόλον πρὸς Ηρακλειαν καταράνται. καὶ Νικηφόρος δεσπότης ὁ τῆς Βασιλείας γαμβρὸς, τὸ κατὰ τὴν Εὐλίσποντον Θρακικῶν πόλεων ἄρχων, ἦκε μὲν στρατιᾶς Ηρακλεώταις βοηθήσων, καὶ ἐκ Βυζαντίας ὁ βασιλίδος Εἰρλῶνης ἀδελφὸς Ἀσάνης δεσπότης ὁ Μανειλ, ἐπεμψε καὶ αὐτὸς στρατιὰν πρὸς συμμαχίαν. ὤνησαν ᾗδ' ἐν τῇ μάχῃ τὴν ἀκμὴν ἐλθόντες. ἐρείπων ᾗδ' ἐκ τῆς προτέρας συνοικίας πρὸ τῆς πόλεως πυλῶν τινῶν περισσώζομένων, ἐνταῦθα οἱ Λατίνοι τὸ κράτιστον τάξαντες τὴν σφετέρων τοξοτῶν, ἀπεῖργον τὰς ἰππέας μὴ παρῆναι εἰς τὴν πόλιν ἄχρῃς καὶ ἀπὸ τῆς ἐπιλοίπων ἐάλω μαχομένων. Ηρακλεῶται δ' ἐπεὶ ἡδάνοντο ἐαλωκότες, ἐφ' ἀρπαγῇ τῶν Λατίνων πρὸς τὰς οἰκίας τραπομένων, πυλῖδα τὴν πόλεως μίαν διανοίζαντες, ἐξεχώρουν, ὅτι διεσώθησαν πολλοὶ μάχιστα τὴν δέμῃ πρὸς τὸ ἰππικόν, τὴν Λατίνων ἐξω τῆς πόλεως ἐπιδιώκειν καὶ πολλῶν δὲ τὰς ἰππέας. τὸ δ' αἶρετον τὴν πόλεως μάχιστα ἐάλω, ὅσον ἐν γυναιξὶ καὶ παιδίῳ, καὶ χρημάτων πολὺ τι πλῆθος. ὧς ᾗδ' Ηρακλειὰ ἐκ τῆς Ἀνδρονίκες τῆς πρώτης τῆς Παλαιολόγων Βασιλείας χρόνων, ἐδέποτε ὑπ' ἐδενὸς ἐαλωμένη. Λατίνοι δ' ἐπεὶ τὰ χρήματα διήρπασαν, τὰς μὲν πρὸς τὴν ἡπειρον ἀποκοδόμουν πάσας πύλας. ἐπειτα τὴν πολιτῶν ὑπολεξάμενοι τὰς αἰετας, καὶ ἄνδρας, καὶ γυναικας, τριήρεις τε καταλιπόντες, ὅσα ὄντο ἀρκέσειν πρὸς φρεσὶν τῇ πόλει, ταῖς ἄλλαις εἰς Γαλατᾶν ἡλθον, ἐχρόντες τὰς αἰχμαλώτους. σίτω δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδείῳ, ὅσα μὴ ἀνάλυντο κατὰ τὴν ἄλωσιν, ἐχρήσαντο κατὰ τὸν τὴν πόλεως χρόνον ἐκ ὀλίγον γεγεννημένον· ὁ καὶ μάχιστα τὴν διατελεῖ αὐτοῖς ἄλυτον ἐποίησεν, ἐκείθεν τὰ ἐπιτήδεια πορίζομένοις. Βασιλεὺς δὲ τῆς σόλου ἐπιόντος, ὀλκάδας τε πάσας, καὶ τὰς τεύχεις, αἱ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἦσαν ὀπλισμένοι Γαλατᾶ πρὸς τῶν ἑπτασκάλων νεωρίῳ ἐκέλευεν εἰσάγειν, πρότερον ὥσπερ ἐφ' ἡμῶν εἰπόντες, ἐκκαθαρμένῳ ὑπ' αὐτῆς καὶ δυνάμει καὶ τὰς ἄσας μόνον, ἀλλὰ πλείους διεχέσθαι ἐτέρας· καὶ δὴ ἐνεκα Βυζαντίας βλάπτειν ἐδὲν ἡδυνάτο Λατίνοι. Βασιλεὺς δὲ καὶ πρὶν τὴν σόλον ἦκεν, καὶ κατὰ τὴν δέοντων ἐδενὸς ἡμέλει· ἀλλὰ τὰ τε πρὸς τὴν θα-

suos hisce verbis a pugna cum Heracleensibus detertere laborabat, nec persuadebat, quod sibi cupita denegari concoquere non poterant. Martinus vero Ntemorus, & ipse triremis praefectus in medium prodiens, ducem iniquum, ac proditorem esse omnium testificabatur. Tantum quippe apparatus, tantosque sumptus non alia de causa factos, quam ut hostibus damna afferrent. At nunc quando Heracleam armis commodissime obtinere, & Romanorum potentiam labefactare, & sibi professe quam plurimum possent, intempestiva ejus erga imperatorem benevolentia impediri: mandabatque scribere, dicta in tabulas referret, ut eum domi apud populum, ac ducem majestatis reum accusaturus. Hujusmodi minas Martinus jactabat. Paganus metuens ne ad populum reus citatus, convictusque capite puniretur, oppugnationem indulget, confestimque classarii cum armis se triremibus expromunt, urbemque circumdantes oppugnare insistant. Cumque muri versus continentem multis locis faciles essent occupati (non enim quemquam ex continente invasurum putabant) & cives praeterea inermes, atque imparati, & ad resistendum tantis copiis infirmi, vi, & virtute Latinorum, quamquam ipso oppugnationis tempore Byzantio, equestribus turmis ab imperatore subsidio venientibus, captum est oppidum. Suspicabatur enim id quod futurum erat, ubi classem Heracleam appulsam intellexit. Quin & Nicephorus despota generum Thraciarum ad Hellespontum praefectus, & Manuel Asanes despota, Irene imperatricis frater, Byzia manus auxiliares mittebant. Sed quia in ipso articulo dimicationis veniebant, frustra venerunt. Extantibus enim adhuc ante portas urbis aedium parietinis, Latini illic florem suorum sagittariorum collocarant: qui equites tantisper ab urbis aditu distinebant, quoad a reliquis caperetur. Heracleenses ut se captos viderunt, Latinis domos praedatum concursantibus, una urbis portula referata exierunt, multique de plebe praesertim, ad equitatum fugientes servati sunt: cum Latini extra urbem propter eosdem equites insequi non auderent. Optimates potissimum in potestatem adducti, cum uxoribus, & liberis, & rerum copiis non modicis. Heraclea siquidem a temporibus Andronici ex Palaeologis primi hujus nominis expugnata numquam fuerat. Latini praeda facta, portas omnes versus continentem obstruxerunt. Deinde selectis primariis civibus, ac foeminis, relictisque triremibus, quot urbi tuendae satis fore judicabant, & in caeteras captivis impositis Galatam navigarunt. Annona autem, & reliquo victu, quemcumque capta urbe invenerant, per tempus belli non exiguum usi sunt: id quod in illa diuturnitate levamento ac solatio maximo fuit. Imperator hostili classe adventante, onerarias omnes, & triremes, quae ad Galatam oppugnandam apud Heptascalum in navali (prius, ut meminimus, ab se repurgato, nec illarum modo, sed plurium quoque navium capaci) instructae stabant, deduci iussit. Propter quod Latini Byzantiis nocere nihil poterant. Porro cum ante, tum post adventum classis, nihil quod res postularet, omisit: sed & mu-

Edit. Paris. pag. 823.

pag. 824.

ros versus mare instauravit optime, qua admodum ruinosos reficiens, qua humiliores altius extollens: & a porta Eugenii, usque ad ligneam, quæ dicitur fossam profundam circumduxit, omnibus familiis intra mœnia commigrare iussis: & quæ erant per Thraciam, copias non parvas accersivit: omniaque demum ad Latinos, si invaderent, arce-dendos comparavit, Martinus Ntemorus duci, & trierarchis rursus suadere, tentanda Byzantii mœnia. Dux aperte repugnare, ac dicere, Martinum inutile dare consilium: Byzantios enim potentiores esse Heracleensibus. Quamquam si auxilia, inquit, quæ illis veniebant, accedere potuissent, non solum urbem invictam servassent: sed & nos compluribus, ac fortibus viris orbas-sent. At Byzantiis res longe secus, qui muros, ut cernimus, egregie refecerunt, ac instaurarunt, & nihil requisitorum neglexerunt, multitudinemque pedum & equitum ad defensionem providerunt: quibus etiam nullo muro septis sese opponere difficile est. Præter hæc omnia adest ipse imperator, quem prudentia & exercitatione bellicarum artium nulli nostra ætate secundum accepimus. Ego sic existimo, non esse sapientis, in mala ante oculos posita, nulla spe alicujus emolumenti ruere: sed vires suas in opportunum tempus, & ad paulo post futuram utilitatem reservare. Hæc dux & ipse expedire censebat, & aliis sententiam suam probabat, Martino excepto, qui nihil non faciebat, & milites ad pugnam irrumpens, facile a tam multis Byzantium subactum iri distitabat. At Paganus re ipsa volens ostendere, Martinum imperite atque confidenter oppugnationem urgere, militibus edixit, arma ut pugnaturi caperent. Capiunt, præternavigant: vires Romanorum explorant: duci astipulantur omnes, non esse pugnandum adversus tantam potentiam, & Martinum pro insigniter stulto condemnant. Ut primum enim Genuenses a portu se moverunt, non solum per mœnia magna Romanorum frequentia in armis conspecta est, ut præ loci angustia se comprimere viderentur: sed etiam ad mare ante muros, a porta Eugenia usque ad ligneam, & in una phalange non pauci equites, & gravis, ac levis armaturæ multi stabant dispositi. Itaque Latinorum dux subito revertens, naves in portu constituit.

Edit. Paris.
pag. 825.

λάσση τείχη ἄριστα ἐπεσκέδασε, καὶ τὰ πεπονηκότα ἀνακτόμηνος, καὶ τοῖς ἐνδύουσιν ὕψος προσιδούς: καὶ ἐκ τῆς Εὐγενίης πυλῶν ἄχρη τῆς ξυλίνης λεγομένης πύλης, τάφρον περιήλασε βαθεΐαν, πάσας τὰς οἰκίας κελύσσας εἰσάγειν ἐντὸς τειχῶν: καὶ τὴν ἐκ τῆς Θρακίης στρατὸν μετακαλεῖτο ἔσαν ἐκ ὀλίγων, καὶ πάντα παρεσκευάζετο, ὡς ἂν ἐπίωσιν οἱ Λατῖνοι ἀμυνέμενος, Μαρτῖνος δὲ Ντεμόρω αὐτῷ τῷ στρατηγῷ σφῶν, καὶ τοῖς τειρηάρχαις συνεβέβηκε, καὶ τῇ Βυζαντίᾳ τειχῶν, ὅσοι πειράσθαι. ἀντεῖπε δὲ ὁ στρατηγὸς ἀναφανδόν, ἀλυσιτελῆ βελόεσθαι εἰπὼν Μαρτῖνον: ἔγὼ ὁμοίαν ἔχειν δυνάμιν Βυζαντίᾳ τοῖς Ηρακλεώταις. καὶ τοιγεὶ καὶ πρὸς Ηράκλειαν ἢ ἐπὶ συμμαχίαν ἀφικμένη δυνάμις ἐδυηθήναι παρελθεῖν, ἔμνον ἀνάλωτον ἐκείνῳ διετήρησεν, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς πολλῶν, καὶ ἀγαθῶν ἀπεσέρυσεν ἀνδρῶν. τὰ Βυζαντίων δὲ ἔτοιαυται, ἀλλὰ τὰ τείχη, ὡς ὁρῶμεν, ἄριστα ἐπεσκέδασε, καὶ ἔδεν ἡμελήθη τῷ δέοντων, καὶ πληθὸς ὀπλιτῶν τε καὶ ἱππέων τῷ ἀμυνέμενων παρεσκέδασε: οἷς καὶ χωρὶς τειχῶν ἔργον ἂν ἀντικαθίσταται πρὸς μάχην. ἐπὶ ταῖς δὲ πᾶσι, παρέσι ὁ Βασιλεὺς ὃν ἀκρόμην, συνέσεως τε καὶ ἐμπειρίας τῷ πρὸς τὰς πολέμους, ἔδενος ὅσοι ἀπολειπόμηνον τῷ κατ' ἡμᾶς, ἔδεν σφροονέντων ἀνδρῶν εἰς πρῶτον κίνδυνον ἐμβάλλειν ἑαυτὰς ἐπ' ἔδενος τινος ἐλπίδι κέρους: ἀλλὰ ἄσπῳ τὴν δυνάμιν ἐπικαίρως ὀλίγῳ ὕστερον χρησίμῳ ἐσομένῳ. ταῦτα μὲν ὁ στρατηγὸς αὐτὸς τε ᾔετο λυσιτελεῖν, καὶ τὰς ἄλλας ἐπειθε πλὴν Μαρτῖνος: ἐκεῖνος δὲ πάντα ἐπραττε, καὶ παρώξυνε πρὸς μάχην τὸ στρατόπεδον, ῥαδίαν ἐσεῖναι φάσκων αὐτοῖς ἔσι πλὴν τοῖς τὴν παράληψιν τῇ Βυζαντίᾳ. Παγανὴς δὲ ἔργοις αὐτοῖς ἐδέλων ἀμαθῶς καὶ Θρασέως ὁποδεικνύει περὶ τῆς πολέμου βελουόμηνον Μαρτῖνον, ἐκέλευεν ὀπλιζεσθαι τὴν στρατίαν, ὡς μαχομένους. ἐπεὶ δὲ ἦσαν ὀπλισμένοι, παρέπλεον τε καὶ ἀπεπειρώοντο τῇ δυνάμει Ρωμαίων: καὶ πᾶσιν ἔδοξε ὁμοία τῷ στρατηγῷ, ὡς ἔμαχίτεα εἶναι πρὸς τοσαύτην δυνάμιν, καὶ πολλῶν Μαρτῖνος κατεγίνωσκον ἀβελτερίαν, ὡς δὲ μόνον ἐκεῖνοι ἐκινήθησαν ἐκ τῆς λιμένος, ἔμνον ἐπὶ τῇ τειχῶν ἐφαίνοντο πολλοὶ Ρωμαίων ὀπλισμένοι, ὡς δοκεῖν ὑπὸ τῆς στεροχωρίας συνωθεῖν ἀλλήλους, ἀλλὰ ὁ ἐπὶ θάλασσαν πρὸ τῆς τειχῶν ὁπλῆς Εὐγενίης πυλῶν ἄχρη τῆς ξυλίνης, ὡς ἐπὶ μιᾷ σφάλαγγος, ἱππεῖς τε καὶ ὀλίγοι, καὶ πληθὸς ὀπλιτῶν, καὶ ψιλῶν ἦσαν παρατεταγμένοι. αὐτίκα μὲν οὖν ὁ Λατῖνων στρατηγὸς ἀνέσρεφε, καὶ καθάρμιζε τὰς ναῦς πρὸς τὴν λιμένην.

C A P U T XXIX.

Imperator urbibus Ponticis auxilia mittit. Sozopolitæ superbe repudiant. Capiuntur a Latinis plane imparati. Primores accepti pro obsidibus, certa pecunia incendium, & eversionem urbis redimunt, & in patriam redeunt. Misera Heracleensium fortuna apud Galateos, quos Philotheus eorum episcopus liberat. Pugna committitur. Genuenses vincuntur. Catalani cladem accipiunt. Galateorum fraus.

IMPERATOR porro tantam clafsem otium non passuram ratus, sed urbes ad Pontum Romanis parentes

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ τοσάτον στόλον ἐκ τῶν οἰκείων ἀργῶν καθῆσθαι ἀναχέσθαι, ἀλλὰ ταῦς κατὰ τὴν Πόντον Ρωμαίοις ὑπὸ κήσιν πόλεσιν ἐπιχειρή-

σεν, ἴδειςί τε ὑπὲρ αὐτῶν μὴ ἔχουσι αἱ τε ὥσι πρὸς το-
σαύτῃ δυνάμει ἀντικαθίσταται, Ἐσρατιὰν ἐπεμπε-
ν ἀξιόμαχον πρὸς ἐκείνην, ὥς ἀμυνμένῳ πρὸς τὰς πολε-
μίας αὐτῶν ἐπίωσιν. Διὸ μὲν οὕτω ἄλλαι πόλεις, ἐδέξαντο
προθύμως τὴν ἐπιμαχίαν, καὶ χάριτας ὁμολόγου Βα-
σιλεῖ πολλὰς τὸ ὑπὲρ σφῶν προνοίας, καὶ παρεσκόδοντο,
καὶ αὐτοὶ τὰ δέοντα πρὸς ἀμυναν, Σωζοπολίται δὲ ἀπεί-
παντο τὴν παρὰ Βασιλέως πεμφθεῖσαν δυνάμειν, φάμε-
νοι μὴ δεῖσθαι ξένων πρὸς ἐπικερίαν, ὥς πρὸς ἀμυναν ἐ-
ξαρχάντων τὴν ἐπιχωρίων ὄντων πολλῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ
εἰσεδέξαντο εἰς τὴν πόλιν ἐδέναι, εἰ μὴ Κρυβιτζιώτῃ τὴν
τῶν σφῶν ἀρχοντος ἀδελφόν, καὶ ἀνέσρεφεν ἡ στρατιὰ, ὥς
ἀτιμαδεῖσα. ὡρὶν δὲ ἀνενεχθῆναι Βασιλεῖ τὰ πεπραγ-
μένα Σωζοπολίταις, εἰ δὲ ἐπύθετο, ἐκέλευεν αὐτὸν καὶ ἀκον-
τας εἰσεδέχεσθαι τὴν δυνάμειν, ἐάλωσαν ὑπὸ τῇ Λατίνων ἐ-
πελθόντων. ὥς δὲ ἡ Βασιλέως ἀνέσρεφεν ἐκεῖθεν στρατιὰ
ὑποπεμφθεῖσα, ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἐπύσαν οἱ Λα-
τῖνοι. Σωζοπολίται δὲ μηδὲν μῆτε πρὸς ἐπισκοδῶν τει-
χῶν, μῆτε πρὸς ὀπλῶν ἐπιμέλειαν, μῆτε πρὸς ἄλλο
μηδὲν τὸ δέοντων παρεσκόδασμένοι, ἡλίσκοντο ῥαδίως ἐ-
δὲ ὀλίγα ἀντιχόντες πρὸς τοσαύτῃ δυνάμειν, καὶ σφῶν τε
αὐτῶν ἀπώλεσαν ὑπὸ ἀβυλίας, καὶ Βασιλεῖ λύπης κα-
τέστησαν αἰτίοι μετείας, πόλεως ἔτι καλῆς, καὶ πᾶσιν ἀ-
γαθοῖς διδυνάμενης ὑπολωλῆς. Λατῖνοι δὲ ἐπεὶ τὴν πό-
λιν εἶχον, διεπόρουσαν ἐφ' ἡμέραις ἐκ ὀλίγαις ἀδείας.
καὶ τὰ τε ἀναθήματα τῶν ἱερῶν ἀφῆρυντο πάντα, καὶ χρυσὸν καὶ
ἄργυρον, ὅσος ἐν τῇ πόλει ἦν ἀνορύττοντες τὰς οἰκίας,
καὶ πάντα ἀκριβῶς διεδυνάμην. Ἐπεὶ δὲ πάντα ἦσαν ἀ-
ναλωκότες, καὶ ἡδὲ ἐμὲλλον καὶ τὰς οἰκίας κατακαίρειν, καὶ τὸ
σύμπαν πυρὶ παραδιδόναι, τῇ Σωζοπολίτῃ οἱ μάλιστα ἐν
λόγῳ, τῷ στρατηγῷ τῶν πολεμίων προσελθόντες, ἐδέοντο
μὴ παντάπασιν τὴν πόλιν διεφθεῖρειν, ὅτι ὥν αὐτοὶ μὲν ἐ-
δὲν ὠφελήθισον, πόλιν δὲ ἔτι καλῶς, κατεσκευασμέ-
νῃ, καὶ ἀοίκητον ὑποδείξεσι, μνημεῖον ἐσομένῃ τοῖς εἰς
ὑστερον παραπλέεσι τὴν αὐτῶν ἀγνωμοσύνης, καὶ τὴν ἀφίλοτι-
μίας περὶ τὰ καλὰ, ἀλλὰ τὴν τοσαύτης αὐτῇ κακοπραγίας
ἐλεῶν τινα λαβόντες, φείσασθαι τὴν πόλεως ἐπὶ χήμασι ῥη-
τοῖς. ταῦτα δὲ αὐτῶν ὑποτίθειν εἰς Βυζάντιον ἀχθέντας.
Οἱ μὲν οὕτω τοιαῦτα ἐδέοντο τῇ στρατηγῷ. ἐκείνος δὲ ἅμα μὲν
καὶ φιλανθρωπίας, καὶ ἡμερόπτος δόξαν ἀπενέγκασθαι αὐ-
τοῖς οἰκτεῖς, ἅμα καὶ τὴν στρατιὰν ὠφελήθισθαι ἐκ τῆς χρημά-
των ἐκ ὀλίγα πλείους ὅτι ἐδέοντο ἀπαύτης ἐφ' ἑπὶ χρό-
νῳ ζῆσιν, καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ, ἐπέειπετο, καὶ συνείπετο ἐπὶ
χρήμασι ῥητοῖς τὴν πόλιν ἐκλιπεῖν παντάπασιν, καὶ σῖτον,
καὶ τὴν ἄλλαν ἀπασαν τὴν χρῆσιν αὐτοῖς ὑποσκευῶν. ὁμι-
ρόν τε λαβόντες τὰς ἀδείας τῇ πολιτῇ ἐπὶ τῷ τὰ χρήματα
ὑποδοῦναι, ἐπαῆκον εἰς Γαλατῶν τὴν ἄλλον δῆμον, καὶ τὴν
πόλιν ἐκλιπόντες. Ἐπειτα τινὲς τῇ Σωζοπολίτῃ ὑπὸ τῇ Λα-
τίνων εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν ἐπιβάντες, καὶ ὑπὲρ σφῶν τε
καὶ τῆς πόλεως παρὰ Βυζαντίων χρήματα δανεισάμε-
νοι, ἀπέδοσαν Λατίνοις τὰ ὑπερχημένα, καὶ πρὸς τὴν πατρι-
δα ἐπαῆκον. Ἡρακλεωτῇ δὲ οἱ ἄριστοι, καὶ ἄνδρες, καὶ γυναι-
κες, ἐδέδοντο παρὰ Λατίνοις, καὶ χρήματα ἐπὶ λύσει ἀπῆ-
κοντο, ἀδελφὰς δὲ ἐκτίθειν, ὅτι τὰς οἰκείων πάντων ὑπὸ
τῇ πολεμίων διεφθαρμένων, καὶ τῶν φίλων ἐξαρκουῶτος
πρὸς ἐπικερίαν ἐδένος ἤρκεσε τὴν αὐτοῖς ἀντι πάντων πρὸς
λύσειν τὴν τοσαύτης κακοπραγίας, Φιλόθεος δὲ κατ' αὐτῶν
ἐκκλησίας τὴν ἀρχὴν ἐγκεχειρισμένος. προνοία δὲ Θεοῦ τὴν πόλεως
λύσει καὶ ἡλίσκετο ἀποδημῶν, τὰ μέ-
γιστα συνεβάλλετο πρὸς τὴν ἐλδοθερίαν τοῖς πολιταῖς. οἱ δὲ καλὸς ποιμὴν
τῶν ψυχῶν ἔθηκεν ὑ-
πὲρ τῶν ποιμνίων, καὶ τὸ λόγιον, ἔχ' ἀπαξ οὐδὲ δις, καὶ τρίς,
ἀλλὰ καὶ πολλάκις. φόβος γὰρ

aggressuram formidans, quo tantæ poten-
tiæ valerent resistere, ad singulas ido-
neum mittit contra hostes subsidium. Ali-
is igitur hilariter id suscipientibus, &
imperator de cura erga se gratias pro-
lixè agentibus, & se quoque pro sua
parte ad defensionem instruentibus, So-
zopolitæ repudiarunt, & dicentes, se ad-
ventitio auxilio non egere, cum indi-
genæ adeo multi, ac fortes adtuendam
urbem sufficiant, admiseruntque præter
Crybitziotam, fratrem præfecti sui nemi-
nem. Sic despecta manus præsidaria By-
zantium repetivit. Priusquam autem So-
zopolitarum facinus imperatori renuntia-
retur (nam si audivisset citius, etiam
nolentes recipere militem coegisset) a
Latinis post discessum Romanorum inopi-
nato, & velut de compacto irruentibus,
facile subjugati sunt, cum neque a muris
refectis, neque ab armis procuratis, ne-
que ab alio quopiam necessariorum para-
ti essent: nec vel aliquantum tot hostes
sustinere possent. Ita seipsos temeritate
perdiderunt, & amissa urbe tam pulchra,
atque omnibus bonis abundante, non
levem imperatori dolorem inusserunt.
Latini captam urbem diebus non paucis
libere diripuerunt: etiam templorum
anathemata auferentes omnia: & quid-
quid auri, argenteve refovis domibus,
& latebris passim curiose excussis inve-
nissent. Raptis & absumptis omnibus,
cum jam oppidum totum crematuri es-
sent, Sozopolitarum principes ducem
adeunt, obsecrantes, ne urbem tam
elegantem, ac florentem nullo suo fructu
eversam, atque in solitudinem redactam
posteris præternavigantibus suæ suorum-
que impietatis, & despicientiæ rerum
præstantium monumentum facerent, sed
tantam eorum miseriam aliqua miseri-
cordia dignatus, oppido parceret, defini-
ta pecunia, quam ipsi Byzantium pro-
fecti numerarent. Hæc illi a duce pre-
cabantur, qui & se ex humanitate, &
mansuetudine, & exercitum ex pecunia
non parum lucri relaturum existimans
(multo namque sumptu in tam magno,
ac diuturno apparatu opus erat) preci-
bus inflexus, certamque pecuniam pa-
ctus, urbem, frumentum, & reli-
quam omnem supellestem, sibi in-
utilem omnino, relicturum promisit.
Tum vades solutionis primores urbis ac-
cipit, eaque, ac plebe dimissa, Gala-
tam abiit. Postea nonnulli Byzantium
ire, ac pro se, totaque urbe a Byzan-
tiis pecunias mutuari permitti sunt, quam
Latinis dependentes, fidemque suam libe-
rantes, in patriam omnes reverterunt.
Optimates autem Heracleensium viri
mulieresque a Latinis in vinculis habe-
bantur, pretiumque pro libertate exige-
bantur, quod solvere neutiquam poterant,
cum quæ fuissent eorum propria, ea
universa hostes abstulissent, & de ami-
cis opi ferendæ nullus sufficeret. Pro
omnibus autem ad depulsionem tantæ
calamitatis suffecit, mirificeque ad recupe-
randam libertatem profuit Philotheus eo-
rum episcopus. qui divinitus aberat,
cum urbs caperetur. Nam ut bonus pastor
animam suam ponebat pro ovibus suis
ut est in sanctis litteris: neque id semel,
iterum, ac tertium, sed sæpius. Om-

Edit. Paris.
pag. 827.

ni enim timore, periculoque ab hostibus contempto, ultro quotidie propemodum Galatam navigabat, & cum iis, qui captivos tenebant, differens (erat autem non modo vir singularis, & ob sanctimoniam venerabilis: sed etiam externarum & nostrarum disciplinarum peritissimus, & in congressu ad dicendum, ac persuadendum valebat egregie) tantum effecit, ut modico pretio eos dimittere non recusarent. Quia tamen nec modicum quidem illud civibus suppetebat, ipse Latinis sponte se obligavit, intra dies præfinitos illud auri soluturum. Sic illi ejus fide dimissi a propinquis, & amicis, quod solverent corrogabant. Atque hoc eodem modo faciebat, donec omnes vinculis liberasset. Tenuiores autem, & obscuriores captivos sine lytro obtinebat, quod Latini ejus virtutem, ac promptam pro grege suo voluntatem suspicerent, ac revererentur. Novit enim victus cultoribus suis etiam apud hostes, quantumvis barbaros, admirationem conciliare, nedum apud domesticos & amicos. Post hæc & urbe a Latinis occupata, & civibus ad unum pristinam libertatem adeptis, & congregatis, qui dispersi erant, ut de integro habitaretur, effecit: ac multis verbis eos hortatus est, ne præsentis ærumna animis frangerentur, sed eam vitæ in posterum agundæ documentum ducerent, navabatque utiliter operam pro virili sua, non solum sacra vasa, libros, imagines ex Byzantii monasteriis conquirens, ipse eo profectus, singula rogitant, uti miseros juvarent, quantum possent (omnia siquidem a Latinis devastata erant penitus) sed & imperatorem orabat, ut vestigalia remitteret. Qui suo apte ingenio ac per se ad benefaciendum proclivis, & tunc civitatum casibus permotus, non Heracleensibus solum, sed etiam Sozopolitanis omnem tributorum publicorum immunitatem concessit: unde se illæ facile refecerunt, confirmaruntque, ac rursum incolis, & domiciliis frequentatæ, antiquam faciem receperunt. Atque illæ quidem isto modo afflictatæ, iterumque recreatæ, & instauratæ sunt.

παντὸς κατεφρονήσας, καὶ κινδυνεύειν τὴν πόλιν ἀπὸ τῶν πολεμίων, αὐτόκλητος καθ' ἡμέραν, ὡς εἰπεῖν ἐπεραιῶτο πρὸς Γαλατῶν, καὶ τοῖς κατέχουσιν τὰς αἰχμαλώτους διαλεγόμενος, ὡς δὲ ἐκ τῆς πόλεως ἔξω πόνον, ὅτι τῆς ἀρετῆς αἰδέσιμος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ σοφίας ἀκρῶς ἐπειλημένος τῆς τε ἑξέως, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς, καὶ πιδανὸς πρὸς τὰς ὁμιλίας, καὶ διδασκτικός, ἐπειθεῖν ἐπὶ μετρίοις λύτροις ἀφίεναι. τῶν πολιτῶν δὲ, ἐδὲ τῶν ὀλίγων ἐκείνων εὐπορουμένων, αὐτὸς ἐγγύας παρέχετο τοῖς Λατίνοις, ὡς αὐτὸς καταθήσων τὸ χρυσίον ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις. καὶ ἔτι τυγχάνοντες ἀδείας οἱ πολῖται, τὰ χρήματα συνεπορίζοντο ἐκ τῶν οἰκείων, καὶ τῶν φίλων, καὶ ἀπεδίδουν τοῖς Λατίνοις. καὶ τὰ ἐποιοῦν τὸν ἴσον ἔσπον, ἄλλοις ἢ πάντας τῶν δεσμῶν ἀπὸ ἡλᾶξε, τὰς ἀφανέστερας δὲ τῶν αἰχμαλώτων, ὅτι ἀνδρῶν ἐπειθεῖν ἀφίεναι τὰς Λατίνους αἰδεσθέντας αὐτῶν ἀρετῶν, καὶ τὴν ὑπὲρ τῆς ποιμνίας προθυμίαν. οἱ δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν μετιόντων ἢ παρὰ τοῖς φίλοις μόνον καὶ οἰκείοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις, καὶ τυχόντων ὄντες βάρβαροι θαυμάζεσθαι παρασκευάζειν. μετὰ τὸ τοῦδε, ἐπεὶ ἦτε πόλις ὑπὸ τῶν Λατίνων κατελείφθη, καὶ οἱ πολῖται ἦσαν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνασσευσμένοι πάντες, συνήκισεν τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐξ ἀρχῆς διασπαρμένους σωμάτων τῶν πολιτῶν, καὶ λόγοις τε πολλοῖς παρεκάλει μὴ ἀθυμεῖν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς· ἀλλὰ σωφρονισμὸν τῶν ἐπιλοίπων βίβειν παρῶσαν ἡγεῖσθαι κακοπραγίαν, καὶ ἔργοις ὠφέλει, ὅσα μάλιστα ἐξέω, ἢ μόνον ἰερά σκεύη, καὶ βίβλους, καὶ εἰκόνας συμπορίζων ἐκ τῶν ἐν Εὐζαντίῳ φροντιστηρίων, αὐτοῖς ἐπιφοιτῶν, καὶ δεόμενος ἐκάστων συναίρεσθαι τὰ δυνατὰ τοῖς ἀτυχέσι. πάντα γὰρ διέφθαρτο ὑπὸ Λατίνων ἄρδην, ἀλλὰ καὶ Βασιλέως ἐδείχθη ἀτέλειαν παρέχειν τοῖς πολίταις· ὁ δὲ καὶ οἰκοῦν αὐτοῖς ὁρμητός ὢν πρὸς τὰ καλά, καὶ τότε πρὸς τῶν πόλεων ἐπικαμπτόμηνος τὴν κακοπραγίαν, ἢ μόνον Ηρακλεώταις, ἀλλὰ καὶ Σαζοπολίταις πᾶσιν ἀτέλειαν παρέχετο δημοσίων εἰσφορῶν, ἐξ ὧν αἱ πόλεις αὐτοῖς ἀεὶ ἀνεκλήσαντο ῥαδίως, καὶ ἐμείναν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ χήματος συμφορᾷ μείναι. τὰ μὲν δὲ κατὰ τῶν πόλεων τὴν κακοπραγίαν, καὶ αὐτοῖς τὴν ἀνόρθωσιν, τοῦτον τὸν τρόπον σωμένης ἔχθη.

C A P U T XXX.

Venetæ classis dux timidus cunctator. Exoratus Byzantium accedit, licet cum periculo. Genuenses pugna vincuntur. Catalani cladem maximam accipiunt. Galatæorum fallacia in illos. Clades Genuensium, Venetorumque, & Catalanorum similiter. Ducis Genuensium magnus animus. Timiditas Nicolai corrumpit victoriam. Imperatoris & ducis Catalanorum in illum ira. Byzantium in Catalanos vulneratos, & agrotos eximia charitas. Quomodo eosdem negligentia ducis Veneti afflixerit.

CÆTERUM Nicolaus Venetarum navium dux, ex Eubœa reversus Venetias, classē Genuensi parem comparabat. Venerunt autem a Catalanis quoque triremes sex supra viginti, in quibus genere, ac numero probatæ copiæ, quibus cum junctæ Venetæ in hostes tendebant. Summus earum (erant autem septuaginta) imperator Nicolaus erat: nam Venetiarum dux, & senatus suam il-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ δὲ ὁ τῶν Βενετῶν τελευτῶν στρατηγός, ἐξ Εὐβοίας ἀπάρας εἰς Βενετίαν, στόλον τῶν Γενναίων ἀντίρροπον παρεσκευάζετο· ἦγον δὲ καὶ ἐκ Καταλάνων ἑξ καὶ ἑκοσι τελευτῶν, στρατιὰν ἀγασσάμενοι πολλῶν, καὶ ἀγαθῶν, οἱ ἐκ Βενετίας συμμίζαντες, ὥρμητο ἐπὶ τὰς πολεμίας. εἶχε δὲ τὴν ἀρχὴν Νικόλαος τελευτῶν συμπασῶν ἐβδομήκοντα ἔσων· ὁ, τε γὰρ Βενετίας Δεξ, καὶ ἡ βελὺ, τῶν

ιδίων ἀνέστησαν ἐκείνῳ ἄρχῳ, καὶ ὁ ἑὸς Κατελάνων Ρήξ ἐκέλευε τῶν ναυαρχῶντι ἑσφετέρων, πάντα Νικόλαον πειθαρχεῖν, καὶ ἐπεδαι οἱ ἂν κελόοι, ἐμπείρως ἔχοντι καὶ νήσων, καὶ παραλίῳν ἢ καὶ ἃ Δίγαϊον, καὶ ἃ Εὐξείνον, ὅπου μάλιστα ὄντο συμβαλεῖν τοῖς πολέμοις Νικόλαος ἢ καί-
τοι πολλῶν τῶν πολέμων ἄγων βελτίῳ στρατιᾷ, ὑπ' ἀπολ-
μίας τας νήσους περιεφυγομαχῶν, καὶ πολλὰ παρακαλῶμε-
νος ὑπὸ ἑὸς Κατελάνων στρατηγῶν, χωρῶν ἐπὶ τὰς πολέμους, καὶ
μὴ κατατείνειν ἑὸς στρατιᾷν εἰ καὶ μάτην ἐν χειμῶνος ὥρα,
νήσους περιπλέων, καὶ κατατείνων ἑὸς καιρὸν, ἐκ ἐπείθετο.
Βασιλεὺς τε ὁμοίως ἑὸς αἰτίων ἃ μελλήσεως εἰδὼς, καὶ ἅπαξ
ἑὸς ἐπεμψεν πρεσβείαν μεταπεμπόμενος, Νικόλαον, ὡς
ἐφ' ἐπὶ τοῖς τοῖς ἑσφαιόις, καὶ παραινῶν μὴ ὀρῶδεῖν τὰς
πολέμους, ἀλλ' ἐπάγειν αὐτοῖς ἑὸς ὅλον μάλιστα ἐν Βυζαν-
τίῳ, ὅπως καὶ αὐτὸς τὰ μέγιστα συμβαλεῖται πρὸς ἑὸς πόλεμον.
πρῶτα μὲν ἐν παρεκρέτο τὰς πρεσβείας ὑπερτιθέμενος ἑὸς
ἀφίξειν. ἔπειτα χειμῶνος ἡδη λήγοντος, ὑπὸ τῶν Βα-
σιλέως πρεσβείων πολλὰ παρακαλῶμενος, καὶ τῶν Κατε-
λάνων στρατηγῶν ὡς ἐκεῖνος ἐσυνεῖναι μόνων ὅξους τὰς
δέοντα, ἑὸς πείραν πρὸς στρατηγίας ἐχηκώς, ἀλλὰ ἑὸς πρὸς
ἐξυγίαν, καὶ τολμῶν ἢ καὶ τὰς μάχας γενναίωτατος, μό-
λις ἐπείθετο ἀναθαρσῆσαι, καὶ ἑὸς ὅλον ἔχων, Περγί-
πῳ τῇ νήσῳ ἑσφαιόικητῳ προσέχον, ἐ μακρὰν ἑσφαι Βυζαν-
τίῳ· ἐπὶ δύο δὲ ἡμέραις πρὸς τῇ νήσῳ ἑὸς στρατιᾷν διανα-
παύσας, ὡς πλεῖστα ὑπὸ τῶν χειμῶνος κεκακωμένη, καὶ
μάλιστα ἢ ἑὸς Κατελάνων, ὑπὸ τῶν φύχων πολλῶν ἡρωτη-
ριασμένων, τῇ τελετῇ ἅμα ἑὸς ἄρρωτες ἐκ Περγίπῳ ὡς πρὸς
μένοι, ἐπὶ τὸ ἐν Ἑπτασκάλῳ νεώριον ἐχώρῃν ἑὸς Βυζαν-
τίῳ. γνώμῃ δὲ εἶχον, ὡς ἐκεῖ ἑὸς ταῖς βασιλικαῖς τριή-
σεσι συμμίζαντες, ἐνδον ἡδη ἦσαν τῶν νεωρῶν ὡς πρὸς
χωρήσαντες ἐπὶ τὰς πολέμους. Παγανὴς δὲ ὁ ἑὸς Γεννηῖ τῶν
στρατηγῶν, ἐβδομήκοντα ἔχων καὶ αὐτὸς ὡς ἦρχε ναῦς, ἐν
Καλχηδὼνι κατ' ἀντικρὺ Βυζαντίῳ, πρὸς τὰς πολέμους
τὰς τε προτέρας ἐφεξῆς ἡμέρας, καὶ τότε ἀντιπαρετάσσετο.
ἐπὶ οἱ δὲ ἐκ ἐπὶ ὅλμα συμβαλεῖται. ἀλλ' ὁρῶν ἐπὶ τὸ Βυζαν-
τίῳ νεώριον ποικίμενος ἑὸς σπασθῆναι, ἐμενεν ἐπὶ ἑὸς παρατά-
ξεως ἐλπίζων ὑπὸ τῶν πνέματός. ἀπροσδοκῆτόν τι πέσει-
ν τὰς πολέμους, ἑὸς ἑσφαιόσασαι, ἑαυτοῖς περιπεσόν-
τας, ὁ μικρὸς ἐδέησε παθεῖν. νότος ἡδη ἀνέμῳ σφοδρότατος
κατ' ἐκείνην ἑὸς ἡμέραν πνέσαντος, δυσέρως μὲν καὶ μετὰ
βίας διήρυσαν ἑὸς Περγίπῳ πλοῦν ἄλλοι δὲ ἡμέ-
ρας ἡδη. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς τῶν νεωρῶν ἦσαν, ὑπὸ σφοδρότητος
τῶν πνέματός ἐξωθούμενοι, ἐκινδυνεύσαν βράχεσι πε-
ριπεσεῖν, ἃ πρὸ τῶν τειχῶν πάντῃ ἐγκατέσπαρται, ὡς
ἐπὶ τοῖς τείχεσιν ἀμυνεῖν πρὸς ἑὸς βίαν ἑὸς κυμάτων. ἐν τῶ-
τῳ δὲ Ταρχανειώτης Κωνσταντῖνος ὁ ἑὸς Βασιλικῶν τελί-
ρειων στρατηγός, ἀνὴρ ἀγαθός προτέρων τε ὡς, καὶ τότε
μάλιστα ὁποδεδειγμένος, θάρσος καὶ φρονήματος ἀνάπλεως
ἐξήλαυνε τῶν νεωρῶν, καὶ τὰς σφετέρας τελείρας ἔχων, ἐν-
δὺ τῶν πολέμων ἦεν ἀντικρὺ τῆς ναυαρχίδος. μετ' αὐ-
τὸν δὲ καὶ ὁ τῶν Κατελάνων ἐχώρει στρατηγός. καὶ τρίτος ἐ-
πήλαυνε καὶ Νικόλαος ἀναθαρσῆσας ἡδη. Γεννηῖται δὲ
τῶν τε πνέματός βιαζομένων, καὶ τῶν πολέμων ἐπιόντων,
ἐδὲ ὑπέμειναν τὴν συμβολῶν. ἀλλ' ἀνασρέφαντες ἡ-
λαυνον ὡς εἶχον ἐπὶ Γαλατῶν. ἐπεδίωνον δὲ οἱ πολέ-
μιοι· βραχείας δὲ ἑσφαιόσασαι τῆς θαλάττης, ἐπεὶ
φύγειν ἐπιπλέον ἐκ ἐξῶ, πρὸς τῶν Βραχοφάγῳ λεγο-
μένῳ τόπῳ ὑφάλας ἔχοντι πολλὰς, οἱ ἡδη τῶν τόπων ἐμ-
πειροι οἱ Γεννηῖται προτέρων γενομένοι, ὡρμίσαντο ἐπὶ
τῶν ρέματός. καὶ βεβαίως ἐπὶ τῶν ἀγκυρῶν ἐσῶτες, ἐ μαλ-

li auctoritatem commiserant, & Catala- Edit. Paris.
norum rex suarum navarcho præceperat, pag. 828.
ut Nicolao per omnia obediret, & quo
juberet, sequeretur: utpote qui insula-
rum, maritimorumque locorum per Æ-
gæum, & Euxinum maria, ubi maxime
cum hoste præliaturi putabantur, bene-
gnus esset. Nicolaus etsi præstantiorem
multo quam hostes haberet exercitum,
præ timiditate insulas circuibat, pugnam
fugiens, & crebro a Catalanorum duce
monitus, ut hostes invaderet, nec mili-
tem tempore præsertim hyberno insulas
circumnavigando, otianoque frustra fa-
tigaret, non obtemperavit. Imperator
item haud nescius quare cunctaretur, se-
mel iterumque per legatos, ut ad parata
trophæa illum accererebat, & hortaba-
tur, ne hostes formidaret, sed classe in
eos apud Byzantium imprimis iret, ubi
& ipse cum non spernendo auxilio affutu-
rus sit. Ille primum legatos repellere, &
adventum procrastinare. Deinde jam
hyeme exeunte, & ab imperatoris lega-
tis multum rogatus, & a Catalanorum
duce (erat siquidem ille non solum ad
intelligendum quid facto opus, acutus,
& insuper in arte imperatoria versatus:
sed etiam animi virtute in acie generosissi-
mus) vix sumpta fiducia obsequens ad
Principis insulam desertam, non procul
Byzantio classem applicuit: ubi per bi-
dium recreato exercitu, quem hyemis in-
juria ipse confecerat, Catalanum præ-
cipue, tertio die diluculo solvit, & na-
vale in Heptascalo Byzantii attigit. Sta-
tuerant autem cum imperatoris triremi-
bus sociati (quæ in navali paratæ sta-
bant) pugnam capeffere. Paganus Ge-
nuensium dux, & ipse cum septuaginta
navibus a Calchedone e regione Byzantii
& ante, & tum quoque se contra instrue-
bat: cum adventantibus tamen confige-
re non audebat. Sed cum eos ad Byzan-
tium navale videret properare, ordines
fervabat, sperans ventis erumpentibus
improvise aliquid hostes passuros, mu-
tuaque navium collisione interituros: quod
ferme accidisset. Austro enim die illo fu-
rente, multo nixu, laboreque cursum ex
insula Principis ad vespertam tandem
compleverunt. Ut navali appropinqua-
runt, venti vehementia repulsi, & prope-
modum in brevem incidissent, quæ ante
muros sparsim sunt, & inde fluctus infa-
nos defendunt. Constantinus Tarchanio-
ta imperatoriarum triremium dux, tum
maxime qui esset se demonstrans, nempe
vir bonus, fidentia, ac spiritu excelsus
plenus, e statione erumpit, & cum suis
triremibus directo in hostes, contraque
prætoriam navim currit. Secundum quem
Catalanorum dux: tertius animo jam
confirmato Nicolaus ibat. At vero Ge-
nuenses vento validius incumbente, &
prementibus hostibus conflictum declina-
runt, & iis persequentibus, Galatam ut
reverterentur anniti cœperunt. Sed
quoniam illic vadofum est pelagus, &
fugere amplius non dabatur, Brachopha-
go, ut vocant, (ubi complura sub undis
saxa latentia) ipsi priores, ut locorum
gnari occupato, in ipso aquarum impe-
tu navēs jactis anchoris firmantes, non
magis navale, quam terrestre prælium
habebant. Cum autem Veneti, & Ca-
talani cum Romanis advenirent, Ge-
nuenses, ut indigenæ, cæca illa saxa
devitabant, periteque certabant, &
hostes devincebant, nec minus Veneti.
O o o o iij

At Catalani locorum minime omnium periti, & fervore quodam mentis in hostes citatissimo cursu investiti, alii quidem in brevia offendentes, triremes bene armatas diffringebant: alii undarum impetu averfi, non a prora, sed transversis triribus pugnabant, & præ confusione tumultuantes, non parum lædebantur. Nihilominus imperterriti animi, ac fortitudinis exempla edebant admiranda, interfectis plurimis, ac victis pene adversariis omnibus. Tamen plures eorum non tam hostium armis, quam imperitia loci in brevia incidentes interierunt. Sed quo minus Genuenses ad unum perimerentur, nox interveniens prohibuit: qua jam intempesta, invicem dissipati sunt, qui superfuerunt: atque ita quo quemque fors tulit navim applicantes, dispersi usque ad lucem manserunt. Ex eo longe maximam cladem Catalani acceperunt. In brevia enim impacti, dilaceratis triribus, cum armorum pondere prægravati ad littus enare non possent, alii quidem in profundum hausti: eorum autem qui effugere potuerant, plures a Galatæis per fallaciam capti sunt. Qui suspitione præcipientes id quod evenit, cum luminibus exhibant, & æstu maris ejectis tamquam Byzantium præbant. Illi dolum haud subodorati, sequebantur. Ita multitudo Catalanorum nesciens quo duceretur, Galatam venit. Cælo resecto mare occisorum, naufragorumque cadaveribus opertum apparuit: a castra autem utraque non leve illa concertatione detrimentum passa sunt: perierunt enim triremes Genuensium cum ipsis vectoribus octo & viginti: quod in cæteris fuit militum, plus dimidiam partim in conflictu cecidit, partim vulneratum est. E Venetorum, Catalanorumque triribus, sedecim cum classariis absumptæ sunt: imperatoriarum nulla desiderata est. Ex earum classariis aliquot pugnantes ceciderunt: non pauci vulnera acceperunt: obtinuerunt tamen cum auxiliariis apertam victoriam. Sic porro finita est pugna cum Genuensibus, ut postridie multitudo Byzantio superveniens, duas eorum triremes, quæ fugere manus eorum non poterant, invaserit, occisisque vectoribus easdem navigiis quidam, nemine adversante Byzantium pertraxerint. Qui superfuerunt, & in cæteris Galatam venerunt, Venetis, & sociis recedentibus, ut domum renavigarent, oppidum intrarunt, & naves omnes hostibus reliquerunt. Solus dux intus remansit, quod idem cum militibus gregariis facere, & relictas adhuc spes salutis projicere erubesceret. Præstare namque arbitrabatur, si ita necesse esset, capi, quam ut ipse quoque desertis navibus fuga salutem petere contenderet. Tam illustrem porro, admirabilemque victoriam timiditas, & ignavia Nicolai corrumpit. Si enim imperatori suadenti, ut postridie hostes aggrediretur, dicto audiens fuisset, nihil vetuisset, & naves eorum omnes capere, & ipsos obsidione, ac fame perdere. Sed tantum non præ metu omittens trophæum erigere, in quemdam portum ad angustias Therapea ab accolis cognominatas venit. Paganus Genuatium dux neminem hostium adventantem cernens,

Ed. Paris.
pag. 830

λον ναυμάχου ἢ ἐπιζομάχου. οἱ ἐκ Βενετίας δὲ καὶ Κατελάνοι μὲν Ῥωμείων ἐπελθόντες, Ῥωμῆοι μὲν ὄντες ἐπιχώριοι, ἐξέκλινον τὰς ὑφάλας, & ἠγωνίζοντο ἐμπίρως, καὶ διέφθειρον τὰς πολεμίας. ἐχὼν δὲ καὶ οἱ ἐκ Βενετίας. Κατελάνοι δὲ τῶν τόπων ἔχοντες παντάπασιν ἀπείρως, σφοδρότατα τε ὑπὸ προθυμίας ἐπελαύνοντες τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν τοῖς βράχεσιν ἐνέπιπτον καὶ συνέθλων τὰς τελήρεις μάλιστα βαρείας ἔσας. οἱ δ' ὑπὸ τῶν ρεύματος ἐκβιαζόμενοι, ἐκ τῆς πρώτης συνέβαλον τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' ἐγκαρσῖαις ταῖς τελήρεσι. καὶ ἐβλάπτοντο ἐκ ὀλίγα ὑπὸ τῇ ἀταξίας θορυβέμενοι τὸ πρὸς τὰς ἐμβολὰς. τόλμης μὲν τοῖς ἀνδρίας ἔργα ἐπέδειξαν τοιαύτα, καὶ πλείους ἀπέκτειναν τῶν πολεμίων. χερδὸν τε ἐδένες τῶν αὐτῶν ὀρμῶν ὑπέμειναν οἷς συμμίξαιαν, ἀλλ' ἠττῶντο κατακράτος. διεφθάρησαν ὅτι αὐτῶν οἱ πλείους ἐμᾶλλον ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἢ τῆς ἀπειρίας τοῖς βράχεσι περιπεσόντες, νύξ τε ἤδη ἐπιγενομένη, διέσωσε τὸς ἐκ Γενέας τὴν μὴ παντάπασιν ὁλοφθαρῶναι. διεκρίθησαν γὰρ ἀπ' ἀλλήλων βαθείας ὕδης νυκτὸς ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, & διέμειναν ἄχρεις ἡμέρας διεσκεδασμένοι, ἢ ἕκαστος ἐτυχὼν ὀρμισάμεν τὴν νύκτα. ὁ πλείστος ὅφθόρος συμπέπτωκε τοῖς Κατελάνοις ἀπὸ τῆς τοῖς βράχεσι γὰρ ἐμπίπτοντες καὶ καταρρηγνυῖν τὰς τελήρεις, οἱ μὲν ἀπεπνίγοντο ὀπλισμένοι, ἔχρηχθη δὲ μὴ δυνάμενοι πρὸς τὴν χέρτον. τῶν δυνάμενων ὅτι ὁλοφύγειν οἱ πλείους, ὑπὸ τῇ Γαλατῶν συνελήφθησαν ἀπαυθέντες ὑποπτεύσαντες γὰρ ἐκείνοι τὸ συμβᾶν, φῶτα ἔχοντες, ἐξήσαν ἐπὶ τὰς ἐκβραδέντας, καὶ ἠγούτο ὡς ἐπὶ Βυζάντιον. οἱ δ' εἶποντο ἀπειρία. καὶ πλῆθος ἦλθε Κατελάνων εἰς τὴν Γαλατῶν ἀγνοῶντες ὅποι ἀγονται. ἅμα δὲ ἡμέρα, θάλασσα μὲν νεκρῶν καὶ ναυαγίων περιπλεως ὥρατο. τὰ στρατόπεδα δὲ ἀμφοτέρω, ἐκ ὀλίγῳ καὶ τῇ μάχῃ ἐκείνῳ ὑπέμεινε τὴν βλάβην. ἀπώλοντο δὲ Γενεῖται μὲν ὀκτὼ καὶ εἰκοσι τελήρεις αὐτάνδροι. ἐκ τῶν ὑπολειφθεῖσων, ὑπὲρ ἡμίσεις ἐπεσον ἐν τῇ πολέμῳ καὶ ἐτραυματίσθησαν. Βενετικῶν καὶ Κατελάνων, ἐκαστὸς καμὲν αὐτάνδροι ἀπώλοντο. ἐκ ὀλίγοι καὶ ἐκ τῶν περιλειφθεῖσων ἦσαν τραυματῖαι καὶ νεκροί. τῶν δὲ Βασιλικῶν ἀπώλετο ἡδεμία. ἐπεσον δὲ τινες καὶ τῇ μάχῃ, καὶ ἐτραυματίσθησαν πολλοί. εἶχον ὅμως τὴν νύκτα περιφανῶς αἱ βασιλικαὶ μὲν τῶν συμμαχίδων. ἔτι δὲ τὰς ἐκ Γενέας κατεργάσαστο τὴν μάχην, ὡς εἰς τὴν ὑστεραίαν δύο τελήρεις αὐτῶν τὴν ὑπὸ τῇ Βυζαντίᾳ ὄχλον ἐπελθόντα, διεφθάρκηναι ἐκ χειρὸς, ἀδιανάτως ἔχοντας ἀνάγκη, ὥς καὶ κατελείψαν τινες ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἀκατίους ἐδόντες ἀμυνομένους. ὅτι ὅλοιπα οἱ περιλειφθέντες εἰς Γαλατῶν ἐλθόντες, ἐπεὶ οἱ ἐκ Βενετίας μὲν τῶν συμμαχῶν ἐπὶ τὴν ἀνάπλου ἀνεχώρησαν πάσας ἐκλιπόντες, ἐπὶ Γαλατῶν εἰσίσταν τοῖς πολεμίοις τὰς ναῦς καταλιπόντες. μόνος ὅτι στρατηγὸς ὑπελείπετο ἐν τῷ, ὡς περ αἱ χυμὸς τοῖς πολλοῖς ταυτὸν παθεῖν, καὶ τὰς ὑπολειπομένας ἐπὶ τὴν σωτηρίαν ἐλπίδας καταπορεύσθαι. βέλτιον ἢ χυμὸς ἐκ δέοι συλλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἢ καὶ αὐτὴν καταλιπεῖν τὰς ναῦς, καὶ χηρῶσαι φυγῇ πρὸς σωτηρίαν. τοιαύτῳ ὅτι περιφανῇ καὶ θαυμασίᾳ νύκτι, ἢ ἀνανδρία Νικολάου διέφθειρε καὶ ἀτολμία. εἰ γὰρ ἐπέειπετο Βασιλεῖ συμβεβόλουντι τοῖς πολεμίοις ἐπελθεῖν καὶ τὴν ὑστεραίαν, ἐδὲν ἂν ἐκώλυε, τὰς τε ναῦς τῶν πολεμίων λαβεῖν ἀπάσας, καὶ αὐτὰς πολεμίας ὁλοφθεῖν καὶ λιμῶν. ὑπὸ δειλίας δὲ τὸ ἔσπαιον εἶσαι μονοουχὶ καταλιπὼν εἰς τινὰ λιμένα, ἦλθε καὶ τὸ σπῆν, Θεραπεία προσαγορεύομενον ἐγχωρίως. Παγαθὴς δὲ ὁ

τῷ Γενναίῳ στρατηγῷ, ὃς ἐπὶ τὴν πόλιν ἐπὶ τὴν πόλιν ὄρῳ, παρεκάλει τὴν στρατίαν ἐμβαίνειν αὐτὸς εἰς τὰς νῆας, καὶ μὴ ποσῶτον καταπεπληχθῆναι τὰς πολέμιας, ὥς ἂν ἀπόντας ὀρροδεῖν καὶ φεύγειν ἀγεννῶς· ἀλλὰ νῦν μὲν ἐμβαίνοντας εἰς τὰς νῆας καθῆσθαι, ἵνα μὴ παντὶ πασι δοκοῖεν ἀπηνόητοι. ἂν δ' ἐπὶ τὴν πόλιν ὄρῳ τὰς πολέμιας, ὃς αὐτὸν καλύψειν σῶζεσθαι γυνομένης ἐν τῇ τειχῇ. ἔπειτα μὲν αὐτὸς ἐπειθε, καὶ εἰσῆγοντο ἐν τῇ τειχεῖ, ὡρμήσαντο τε πρὸς τὴν φρενὴν γνώμῃ ἔχοντες ὡς αὐτὸς ἐπὶ οἷον οἱ πολέμιοι, καὶ ναυμαχίοντες, ἀλλὰ προσόμνηροι τοῖς πολέμοις τὰς τειχεῖς. Βασιλεὺς δ' ἐπὶ ἀτολμίας καὶ ἀδυνείαν ἐκ ἀγνοῶν τῶν πολέμων, πέμπων τε παρεκάλει τὸν Νικόλαον ἐπὶ τὰς πολέμιας ἵκειν αὐτὸς, ὡς ἀναιμωτεῖ τὴν νίκης ἐσομένης· καὶ αὐτὸς γυνομένης πρὸς τὸν λιμένα ὡρμήζετο, πείθειν ἐπεχείρει, καὶ ἀδυνείαν τῶν πολέμων ἐκιδάσκων. ὃ δ' ἀντίπτος αὐτῷ πρὸς πᾶσαν ἀνάγκην τὴν ἐκ λόγων· ἀλλὰ τὸ μόνον ἐσκόπει, ὅπως μὴ αὐτὸς συμμίξει τοῖς πολέμοις, καὶ ἀτολμίας δὲ καὶ φαυλότητος ὥστερ' ἀποκαλύμματι καὶ αὐμάτι μικρὸν εἶχεν, ὃ καὶ τὴν μάχην ἐξ αὐματίδῃ. Βασιλεὺς δὲ ὡς αὐτὸς μὲν ἐκ ἀνέκτου, καὶ ὡρμήζετο τοιαύτης νίκης ὑποδυμένης ὑπὸ Νικόλαῳ, πείθειν δὲ ἐκ εἰς πολλὰ παρακαλῶν. ἔχῃ ττον δὲ καὶ ὁ τῶν Κατελάνων ἡγεμὼν ἡγεμὼν συνορῶν οἷον ὑπὸ τῷ συνάρχοντι τροπαίων ὑποσερῶνται, ἐφασκε τε πρὸς Βασιλέα ἀνάγκην ἔχειν ἔπεσθαι Νικόλαον, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κακίον δοκεῖ εἶναι πράττειν. ἔπειτα δὲ εἶναι προσεταγμένοι αὐτὰ παρὰ ρηγὸς τῇ σφῶν δεσποτῇ. εἰ δὲ μὴ ταύτῃ εἶχε τὴν ἀνάγκην, ἐκ αὐτῇ δέησιν Νικόλαον πρὸς τὴν κατὰ τῶν πολέμων ἐφοδὸν· ἀλλ' αὐτὸς Βασιλέως μόναις ἀν' ἐπεχείρησε καὶ κατέρωθε τὸ ἔργον. τῇ τε τῶν σφετέρων ἀτολμίας πεποιθὼς, καὶ ἀρετῇ, καὶ τῇ Ρωμαίων· ἀτολμότητι δὲ ἐφάνησαν αὐτῷ καὶ ἐμπειρότατοι κατὰ τὴν μάχην. αἰδομένης δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ αὐτὸν ὡρμημένον πρὸς τὴν μάχην, μάλλον τε ἐπέρρωσε λόγοις παρακλητικοῖς, καὶ Νικόλαον αὐτὸς ἐπεχείρει πείθειν, καὶ τῶν Κατελάνων ἄρχοντος τὴν γνώμην ἐπαινουῦτος, καὶ δεόμενος πείθεσθαι τῷ Βασιλεῖ τὰ βελτίω συμβεβηλότεν. ὃ δὲ πᾶσι λόγοις μάλλον, ἢ τοῖς περὶ μάχης ὑπέειχεν ἀκοῆς· ἀλλ' ἀπηνόητος φανερῶς, καὶ διήγαγεν ἔως ἀπρακτῶν ὀλίγων πλείους ἡμερῶν τελειοῦντα. Κατελάνοι δὲ οὕτως μετὰ τὴν μάχην, τὰς τε ξυμματίας ὅσοι ἦσαν, καὶ τὰς νεοσηκίας παμπόλλας ὄντας ἡγαγον εἰς Βυζάντιον. καὶ φιλοφρόνως ἄγαν οἱ Βυζάντιοι ἐδέξαντο, καὶ ἐξέτασαν μάλα φιλανθρωπῶς, ὑπὸ λιμῇ καὶ κρύε μάλα κακῶς ὑποκειμένους. καὶ ταῖς ἀναγκαῖαι τῶν ἐνδυμάτων ἐχορήγουν, καὶ πρὸς τὴν νόσον ἤρκεσαν ἑκάστῳ ὅσοι μὴ ἀπέθνησκον κατεργαζέμενοι. πολλὰ τε κατεγίνωσκον ὠμότητα, καὶ ἀφιλανθρωπίας Νικόλαον, ὅτι στρατίαν ἀκμάζουσιν, καὶ πρὸς μάχας κάλλιστα ἐξοικημένους, καὶ πλείους ἀφαιρούσαν ὡς αὐτὸς ἢ γε πρὸς ἀνδραγαθίας λόγον παραλαβὼν, ὥστερ' ἐξ ἐπίτιδες διέφθειρε καταμελήσας. Θέρους γὰρ ὥρα τῆς ἐξορμηθέντες, καὶ νομίσαντες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἢ ἀφαιρεῖν τὰς πολέμιας προστυχόντες, ἢ αὐτοὶ ἀφαιρησέσθαι, τοιαύτη δὲ ἐξέστρεψαν ὁρμήν, ὥστε ἱματίων φρόνοισιν πρὸς τὴν χειμῶνι στρατείαν ἀρκεσόντων ἐποίησαντο, ὥστε τῶν λοιπῶν ἐπιτηδείων· ἀλλὰ μέτεῖ ἄττα ἔχοντες, ἐξήσαν ἐν ταῖς ναυσί. Νικόλαος δὲ τὸν χρόνον τείβοντος κακῶν, καὶ νήσας περιπλέοντος, καὶ φυγομαχοῦ-

hortatur milites, naves iterum conscendant, nec ita percellantur, ut etiam absentes pertimescant, & turpiter fugiant: sed nunc quidem repetitis navibus ita maneant, ne omnimodis desperasse videantur: si hostem accedentem conspiciantur, nec se interdicturum, quin mœnibus salutem suam credant. His verbis commoti, ad naves redierunt, quas ante castellum in statione habebant: eo fine, ut si hostes ingruerent, non pugnarent: sed ipsis eas fugiendo relinquerent. Imperator eorum ignaviam, & imbecillitatem non ignorans, ad Nicolaum mittit, hortatur, hostes rursus invadat, victoriam incruentam fore. Quin Edit. Paris. ipsemet ad portum, quem ille tenebat, pag. 831. profectus, fractas, & debilitatas hostium vires demonstrans, eo illum perducere nitebatur. Sed nulla erat tam evidens, ac necessaria probatio, quæ hominem convinceret: cujus cogitatio in hoc solum consumebatur, quomodo conflictum effugeret, imbellis & alieni animi sui velut quoddam mantellum habentis vulnusculum, quod in certamine acceperat. Imperator intolerabili dolore, & iracundia exardescere, tam præclaram victoriam per Nicolaum amitti, quem precibus, quamvis multis, expugnare non potuisset. Nec minor erat ducis Catalanorum indignatio, quod talibus trophæis a collega privaretur: dicebatque imperatori, cogi se Nicolaum sequi, nec posse quidquam facere illo non probante. Sic enim sibi a rege suo imperatum. Quæ necessitas nisi intercessisset, Nicolao ad hostes aggrediendos opus non fuisse: voluisse se una cum imperatoris tantum triremibus in eos incurrere, & secundo Marte rem gerere, suorum virilitate, & Romanorum virtute confisus, quos animosissimos, belloque exercitatissimos judicabat. Sentiens igitur imperator pugnae avidum, currenti calcar addit, & Nicolaum denuo flectere attentat. Cumque etiam Catalanorum ductor imperatoris sententiam laudaret, rogaretque ut bene suadenti obsecundaret, ille cuius sermoni potius, quam de pugna aures adhibebat, palamque detrectans, sic otiosus paulo plus triginta dies transigebat. Catalani finito prælio, vulneratos quotquot erant, & ægros plurimos statim Byzantium deduxerunt, quos Byzantii mira humanitate exceperunt, & fame, ac frigore pene mortuos, singulari benignitate curaverunt, suppeditis necessariis indumentis, & auxiliis ad sanitatem omnibus, qui non jam confecti ac periti ibidem extinguebantur. Nicolai vero tantam inhumanitatem, crudelitatemque detestabantur, quod exercitum robore florentem, pugna tristissimum, & a suis strenuitate plurimum differentem cum absumpsisset, velut voluntaria eum negligentia enervasset, ac perdidisset. Per æstatem enim e sua regione profecti, opinatique brevi tempore aut cæsuros hostem, si in eum inciderent: aut ab eo cæsum iri (tali quippe spiritu militatum ibant) neque vestes crassas ad frigus hyberna expeditione defendendum, neque comæatum sufficientem sibi providerant: sed tenuius ab utroque instructi, mare conscenderant. Nicolaum autem tempus male ferentem, insulasque circumnavigantem, & præ ignavia pugnam devitantem, cum im-

Edit. Paris.
pag. 832.

penitus orantes, obtinere ab eo nequirent, ut ipsos in hostem validos adhuc, & vigentes duceret (quippe spem longe superaturos) & alimenta jam deesse inciperent, ille necessitate constrictus, metuensque ne præ egestate interirent prorsus, iussit cuique, & militi, & remigi dimidium alimentum præberi, & per diem non plus quam mazam scilicet. Victu adeo parco subministrato, ut eo vitam vix retinerent, asperæ insuper tempestates eos nudos, & esuritione emaciatos omnino fregerunt, ac deartuarunt. Horum nihil curæ erat Nicolao, sed ad emporia amica navibus accedens, suis quantum poterat prospiciebat: sociis autem, quantum dici non potest, melioribus, nec hilum quidem: tam se erga amicos improbe gerebat. Quem jure accusantes Byzantii plane alios se Catalanis, tam gravem eorum ærumnam miserati, exhibebant. Non enim dumtaxat omnino nudi erant: sed & luce hominum simulacra carentum, ut cum poeta loquar: paulum adhuc spirantes, & se moventes, unde vivere etiamnum credebantur. Multi porro se nec movere poterant, membris algoris sævitia præmortuis. Tam sollicitè autem, tam diligenter ægrotantibus inserviebant, quam vel propinquissimis. Atque hoc insigne, & humanitatis plenum opus non modo potentiores cives, & sacra monasteria, & domus hospitales exercebant, sed plebei quoque plurimi, & opifices: imo vero omnes contendebant, ut alter alterum miseris fedulitate ministrandi vinceret. Cum eos convenienti cura hunc in modum refocillasset, atque incolumitati restituisset, ad triremes eorum jam solventes, miris laudibus Romanos extollentes, & de curatione amplissime gratias agentes remittebant. Sed quibus naves perierant, & Byzantii necessario relinquebantur, circiter duo millia, eos imperator per continentem in sedes suas remittendos putavit. Remanserunt tamen sponte plus trecenti, quorum mercenaria opera in expeditione postea usus est imperator: & sane bellatores sese fortes demonstrarunt. Verum hæc postea contigerunt.

το πρὸς στρατείας ὁ Βασιλεὺς μισθοφορᾷσι, καὶ πολλὰ ἀνδραγαθία ἐπεδείκνυτο κατὰ τὰς μάχας, ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

τὸς ὑπ' ἀνανδρίας, ἐπεὶ πείθειν οὐκ εἶχον πολλὰ δέοι μὲν ἐπάγειν σφᾶς τοῖς πολεμίοις ἕως ἔρρωται ἡ στρατιὰ, ὡς πολλὰ τῷ ἐλπίδων βελτίαις ἐσομένους, τὰ τε ἐπιπείθειν ἐπιλείπειν ἡδὴ ἤρχετο, ἀνάγκη περιχεθεὶς ὁ στρατηγός, καὶ δέισας μὴ παντάπασιν ἀπολῶνται ὑπὸ ἐνδείας, ἐκέλευε τὴν ἡμίσειαν τροφὴν ἐκαστῷ καὶ ὀπλίτῃ παρέχειν τὴν ἡμέραν ἑξέν πλεον, ἢ μάχης ἔσης. γλίχρως δὲ αὐτοῖς χορηγούμενης τῆς τροφῆς, ὡς μόλις δόξην, ὁ χειμῶνες ἐπιγενέμενοι ἐξαισιοί, διέφθειραν παντάπασιν γυμνοὺς καὶ πεινῶσιν ἐπιδήμεοι. Νικολάου δὲ ἐδδόντος ἐμέλησε τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐμπορείοις τοῖς σφίσι φιλίοις προσίχων ταῖς ναυσὶ, τῷ μὲν ἰδίῳ ἐποιεῖτο πρόνοιαν ὥστε δυνατὴν τῷ ὅσον εἰπεῖν ὄντων βελτιόνων, κατημέλει. Τοιαῦτα ἐνεδείξατο ἀγνωμοσύνην πρὸς τὰς φίλας. ὅν δικαίως πολλὰ κατεμφομέμενοι Βυζάντιοι τοιούτων ἅπαν ἐπεδείκνυτο πρὸς Κατελάνους, τῆς ποσαύτης οἰκτερόντες κακοπραγίας. ὁ μόνον ὅδ' ἦσαν παντάπασιν γυμνοὶ, ἀλλὰ καὶ νεκρῶν εἰδῶλα καμώντων, ποιητικῶς εἰπεῖν, ὀλίγον ἐμπνέοντες ἔτι, ὁ δὲ πεπισθόμενοι τῷ κινεῖσθαι. οἱ πλείους δὲ ἐδὲ κινεῖσθαι ἦσαν δυνατοί, ὑπὸ τῇ φύχῃ τῶν μελῶν ἡκρωτηριασμένων, καὶ ποσαύτης ἡξίωσαν ἐπιμελείας, ὥστε ἀντινας καὶ τῷ οἰκειοτάτων. ὁ μόνον οἱ δυνατοὶ τῷ πολιτῶν καὶ φροντιστήρια ἱερά, καὶ οἱ πρὸς κοινῇ ὑποδοχῇ τῶν ξένων κατεσκευασμένοι οἰκοὶ τὸ θαυμαστὸν τὸ παρά Ρωμαίοις ἔργον, καὶ πολλῆς φιλανθρωπίας γέμον, ἀλλὰ καὶ τῷ τῷ δήμῳ πλείστοι, καὶ τῷ ἐργαστηρίοις καὶ τέχναις προσεχόντων, μάλλον δὲ σύμπαντες ἐφιλονείκου, ἄλλως ἄλλον ὑπερβαλέσθαι τῇ περὶ τῆς δυσπραγοῦντος φιλοτιμία, ὁ δὲ καλῶς ἀνακτισάμενοι, καὶ προνοίας τῆς δεύσης ἀξιώσαντες, ἐξέπεμπον ἐπὶ τὰς σφῶν τελεῖρας πρὸς τὴν οἰκίαν ἀπαρτῆσας ἡδὴ, πολλὰ Ρωμαίους δόνημοῦντας, καὶ τὴν περὶ σφᾶς προνοίας μεγάλας χάριτας ὁμολογοῦντας. ὅσοις δὲ ἀπώλοντο αἱ νῆες, ἐν Βυζαντίῳ κατελείποντο ἀνάγκη περὶ διχιλίας ὄντες. ὅν τῆς πολλῆς δευδέντης ὕστερον πολλῆς προνοίας ἀξιώσας ἐξέπεμψεν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν οἰκίαν δὲ τῆς ἡπείρου. κατελείποντο δὲ ἕκοντι ὑπὲρ τετρακοσίαις, οἷς ἐχρημάσαντο.

CAPUT XXXI.

Genuenses ultro hostes laceffere statuunt. Orchanes cur Venetis infensus: Genuensibus mittit auxilia. Imbellis animus Nicolai, cui irascitur maxime Catalanorum dux, ac præ dolore correptus morbo decedit: cui Monean subrogatur. Nicolaum imperator ad pugnam frustra sollicitat: Et tandem ut mentis expertem missum facit: cum Genuensibus fœdus jungit.

pag. 833.

TUM vero postquam Genuenses diebus pluribus nullum accedere hostem viderunt, conjectantes rem ipsam, se timere videlicet, sumpserunt animos, & in illos, quo amplius terrentur, eundem decreverunt. Cumque ipsi pugnae necessaria pararent, missis etiam ad Orchanem legatis, ejus auxilium implorabant, immensam pecuniam largientes, ac pro-

TOTE δὲ ἐπεὶ οἱ ἐν Γενναίας ἐδδὲνα πολεμίων ἐν ἡμέραις πλείοσιν ἐώρων ἐπίοντα, ὅπερ ἴδω, καὶ πρὸς αὐτὸς μάχῃ ὀρρωδεῖν τὰς πολεμίους ὑποπόδυσαντες, ἀνεδάραυσαν τε, καὶ δεῖν ἐγνωσαν αὐτοὶ ἐκείνοις ἐπιέναι, ὡς μάλλον καταπλήξοντες. καὶ αὐτοὶ τε παρεσκευάζοντο ὅσα εἶδε πρὸς τὴν μάχην, καὶ πρὸς Ορχανίῳ πρεσβεῖαν πέμψαντες, ἐδέοντο σφίσι συμμαχεῖν, χρήματα τε οὐκ ὀλίγα

ὀλίγα παρεχόμενοι, καὶ ἡ χάριν ἐσαεὶ ἀνάγραφτον τῷ
Γενναῖος δῆμῳ καὶ τῇ Βαλῆεσσεδαί ἐπαγγελλόμενοι. ὁ δ'
ἐπεὶ δέ τοι ποροθύμως, καὶ μόνον τῷ χρημάτων ἔνεκα, ἀλλ'
ὅτι καὶ τὰς ἐκ Βενετίας ἐν αἰτίαις εἶχεν, ὅτι πρὸς τὰς ὁρὰς
τῆς ἐκείνης ἡγεμονίας ἀφικόμενοι σὺν τοσούτῳ, καὶ μόνον
σύμμαχον καὶ φίλον εἶχεν, ἀλλ' ἐδὲ προσήκειν γού
τινος ἡξίωσαν φίλης, καὶ πέμψας στρατιὰν πολλὴν πεζὴν
καὶ ἰππικὴν πρὸς τὴν ἀντιπέραν Βυζαντίαν ἡπειρον, ἐ-
κείθεν τε ἐκέλευε τὰς ἐκ Γενναῖας ὠφελεῖν, ὅ, τι ἂν δύ-
ναιτο, καὶ πρὸς Γαλατῶν περαικμένους, καὶ ὠφέλησε τὰ μέ-
γιστα κατ' ἐκεῖνο τὸ καιρὸν τὸ Περσικὸν αὐτὰς. ὡς δὲ ἤδη
παρεσκευασμένοι ἦσαν, ἐδὲν ἐνέδει ἔτι, καὶ ὀκτάδας
δύο μεγάλας ἐπαγόμενοι, ἐφ' αἷς ἦσαν ξύλινοι πύργοι
κατεσκευασμένοι οἷς ἐπέστησαν πολλὰς ὀπλίτας, πρὸς
τὴν ἀντιπέραν ἡπειρον ἐπεραιώθησαν ἡ ναυσὶν ἀπάσαις
ἄσαις εἶχον. παρεπομένων δὲ ἐκ τῆς ἡπείρου καὶ τῶν Περσῶν,
καταπτικρὺ τῶν πολεμίων ὠρμίσαντο ἐλθόντες. καὶ ὁ Βα-
σιλεὺς αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄγων στρατιὰν πεζὴν καὶ ἰππι-
κὴν ἐκ Βυζαντίας, συστρατευόμενος καὶ Παλαιολόγῃ τῇ νέῃ
Βασιλείᾳ, ἄρτι δὲ ἀφῆκτο ἐκ Θεσσαλονίκης ὡς περ ὕστε-
ρον εἰρήσεται ὀλίγῳ, πρὸς τε τὰς σφετέρας καὶ τὰς συμμα-
χίδας ἀφίκοντο τριήρεις, καὶ παρώρων τὸ Νικόλαον ἐπὶ
τὴν μάχην. ὁ δὲ τοσούτον ἀπέχετο πεισθήσεσθαι ποτε,
ὡς δ' ὑπ' ἄκρας ἀθλιότητος, μηχανὰς διανοεῖτο πᾶσι
βόλῃς ἀχθισομένας ἐκ Βυζαντίας καθίσταν ἐπὶ τὴν χερσιν,
ὡς ἀμυνόμενος ἀπὸ γῆς, ἂν οἱ πολέμιοι ἐπίωσιν. αἱ εἰ-
καὶ τίνα ὠφέλειαν συνοίσεν ἐνομίζετο, ἐκ ὀλίγης ἂν ἐδεή-
θη χρόνος πρὸς κατασκευὴν, τῶν πολεμίων μάλιστα ἐφε-
σκηότων, καὶ πολλάκις τὴν αὐτῆς ἡμέρας διωαμένων ἐπιέ-
ναι. ὥστε ὅτε ἐσφαττεν, ὅτε διανοεῖτο τι τῷ ἔμφρονι στρατι-
γῷ καὶ τὰ δέοντα συνεῖναι διωαμένῳ προσκόντων ὑπὸ τῷ
προσέσσης ἐμπληξίας καὶ δειλίας. Πουῶσαν δὲ Ντεσάν-
τα πᾶσι, ὅτε γὰρ ὁ τῶν Κατελάνων ἄρχων ἐκαλεῖτο, διε-
ρήνυτο ὑπὸ θυμῷ, καὶ δαψαῖν, εἰ οἷόν τε τὴν συνάρ-
χοντα Νικόλαον διανοεῖτο, τὴν ὕβριν τῶν πολεμίων, καὶ
τὴν καταφρόνησιν ἐνοῶν, τὴν πάχυνσιν δὲ τὴν φαυλότητα
τῆς στρατιᾶς, τοσούτον ἐν ἅπασιν τῶν πολεμίων ὑπερέχον-
τες. πολλὰ τε τὰ σφετέρη Ρηγὸς κατεγίνωσκεν ἀπραγ-
μοσύνην, ὅτι φέρων αὐτὸν τε καὶ τὴν στρατιὰν ὑπέταξε
ποῖσιν ἀνδραπόδων, τῶν πολλῶν, καὶ φαυλοτάτων ἐδὲν
ἀμεινον δακρυμένῳ. πονήρως δὲ καὶ τὸ σῶμα ἔχων ὑπὸ
πυρετῶν, τὴν ἀρχὴν τε ἐφασκεν ὑπὸ τῶν ἀτόπων ἐργῶν
τῆς συνάρχοντος νεοσηκέναι, καὶ τελευτήσεν αἰὲν προσ-
θεμένων τῶν δεινῶν. ὅπερ καὶ μικρὸν ὕστερον ἐγίνετο. εἰ-
τε γὰρ ὑπὸ πικρίας καὶ ὀργῆς τῆς πρὸς τὸν συνάρχοντα,
εἴτε καὶ ἄλλως κατεργασθεὶς, ὑπὸ τῆς νόσος ἐτελεύτησεν.
ἀνὴρ ἐπιφανὴς ἐν τοῖς ὁμοφύλοις, καὶ πρὸς συνέσει καὶ
στρατηγίᾳ ἐδὲν ἀπολειπόμηνος, καὶ ἀγαθὸς ὁφθαλμὸς
κατὰ τὰς μάχας. ἤρπειτο δὲ αὐτὸς ἐκείνῃ στρατηγὸς Μονε-
τῶν τε Σκολτοῖς Κατελάνης, ἐκ ἐπιφανῆς μὲν, ἐδὲ ἐκ
τῶν ἀπατριδῶν. ὅμως δὲ συνέσει καὶ πείρᾳ τῶν ἄλ-
λων ὑπερέχων, καὶ πρὸς μάχας κάλλιστα ἐξησκημέ-
νος. Νικόλαος δὲ ἄρας ἐξ ἑπὶ ὠρμίζετο λιμένος ἅμα
πάσαις ταῖς τριήρεσιν εἰς Βυζαντίον ἀφῆκτο, ὅπισθ' αὖ
καταλιπὼν τὰς πολεμίας. δέσαντες δὲ καὶ οἱ λοιποὶ μὴ
ἐπιδῶνται Γαλατῶν ὀλιγανδροῦντι. πάντες γὰρ ἦ-
σαν ἐν ταῖς ναυσὶ, κατέπλεον μετ' ἐκείνους. καὶ αὖ-
τις ὁ Βασιλεὺς ἐδεῖτο Νικόλαον συμβαλεῖν τοῖς πολε-
μίοις καταπλέουσιν. ἑώρα γὰρ περιφανῇ τὴν νίκην
ἐσομένην. ὁ δ' ἐδὲν ἥτων ἢ πρῶτον, πάντα μάλ-

Paris III.

mittentes, beneficium id, populi, & se-
natus Genuensium pectoribus perpetuo
inscriptum fore. Orchanes lætus an-
nuit, non solum pecunia illectus, sed
quod Venetis quoque erat offensus :
quia nimirum ad fines principatus sui
cum tanta classe venientes, non modo
amicum, & socium ipsum habere, sed
nec affatu saltem dignati fuissent, mis-
sisque in continentem e regione Byzan-
tii magna peditum, sequitumque vi,
mandavit, ut Genuenses adjuvarent,
quantum possent, & Galatam trajice-
rent. Conduxit illis eo tempore vehe-
menter Persicum auxilium. Cum enim
jam parati plane essent, & onerarias
duas magnas cum turribus ligneis, in
quibus stabant, deducerent, ingentem in-
super armatorum multitudinem in adver-
sam continentem, navibus omnibus quot-
quot habebant, trajecerunt, Persisque
eodem per terram sequentibus, ex ad-
verso hostium applicuerunt. Imperator
statim numerosas copias pedestres, & e-
questres Byzantio adducens, comite Pa-
læologo juniore imperatore (recens e-
nim Thessalonica redierat, ut paulo post
dicetur) ad suas, & socias triremes ad-
ventare, & Nicolaum ad pugnam extimulare. Qui usque eo non movebatur,
ut homo miserrimus de machinis lapi-
dum jaculatricibus Byzantio adducendis,
& in terra constituendis cogitaret, ut in-
de hostes instantes repelleret. Quæ etsi
aliquid profuturæ videbantur, non pau-
co tamen tempore, ut fabricarentur, in-
diguissent, cum hostes jam adessent, co-
demque die possent sæpius invadere. Sic
erat, ac præ metu, & vecordia nihil
quod ducem cordatum, & quid res po-
sceret, intelligentem deceret, versabat
animo. Punson vero Ntisantæ filius (sic Edit. Paris.
enim Catalanorum dux appellabatur) pag. 334.
præ ira Nicolaum collegam vel dilania-
re cupiebat, si posset, insolentiam ho-
stium, contemptumque considerans, quem
ob ducis ignaviam pertulissent, cum tan-
tum rebus omnibus eis antecellerent :
magnæque regem suum imprudentiæ no-
tabat, quod ipsum & exercitum tali man-
cipio, quique a vilissimis, & ignavissi-
mis nihil differret, subjecisset. Cum au-
tem febrim haberet, principium morbi
fœda Nicolai facta, e a quibus mala sem-
per aufererent, extitisse, & se inde mo-
riturum affirmabat, ut & paulo post con-
tigat. Sive enim acerbitate animi, & ira
adversus collegam, five alia ratione ad-
juvante, morbo confectus interiit : vir
domi suæ nobilis, & prudentia arteque im-
peratoria nullo inferior, quique in prælio
præclare stetit. In ejus locum dux electus
est Monean de Scoltis Catalanus, non il-
le quidem clarus, neque nobilis, sed intel-
ligentia & usu aliis præstans, & bellico-
sissimus. Nicolaus e statione solvens, re-
tro relictis hostibus, cum omnibus trire-
mibus Byzantium venit. Illi metuentes
Galatam ne invaderet (in qua parati tum
propugnatores viscebantur, quod omnes
in navibus essent) eam sunt insecuti.
Quem imperator rursus rogavit, uti
cum eis appellentibus confliceret, quo-
niam indubitata cernebat victoriam,
nec permovit, omnia scilicet potius
quam pugnam cogitantem. Imperator
perplexus, ac nescius quo se verteret,
Monean Catalanorum ducem hortatur,
cum imperatoris triremibus in ho-
stes procedat. Putabat enim præ pu-

P p p p

Edit. Paris.
pag. 335.

dore Nicolaum ei non defuturum, illumque apud regem honestam defensionem habiturum, si a Nicolao inobedientiae postuletur, mortuum esse videlicet illum, cui ipse mandaverit Nicolao per omnia subesse. Monean confirmare, sibi & suis praelium in optatissimis esse, & timiditatem nimiam Nicolai vituperare, qui praesentem victoriam ex humilitate animi volens e manibus dimiserit. Non posse tamen nec se contra placitum Nicolai facere. Eodem enim modo pendere ab illo, quo antegressus dux pependerit. Prorsus autem stultum videri, si victores, & victi aequae inobedientiae poenas suo principi se daturos suspicantes, nihilo minus dimicationem subeant, utrinque tam manifesto periculo. Sive enim vincant, ultima supplicia cum dedecore passuros, quia non obedierint (sic enim esse apud eos in more positum) sive ab hostibus vincantur (incipites enim sunt exitus praeliorum) mori oportere, quibus bellum pepercerit. Quocirca nisi permittente Nicolao, se cum hostibus congredi non posse. Imperatore circa pugnam sic maxime occupato, & ob sociorum pertinaciam stomachante (Romani enim soli tantae hostium classi resistere nequibant) visae sunt adnare ex Catalanis tres triremes, magnitudine praecipua, & reliquo toto apparatu decenter instructae, in quibus bellicosissimi, fortissimique milites. Ratus igitur, hac accessione Nicolaum excitatum, in hostes incursum, laetabatur, & spem meliorem concipiebat: proindeque illum statim eo impellere instituit. Qui facto ipso declarans non se pugnaturum, statione relicta (stabat autem ad portam Eugenii) & arce circumnavigata, ad portam Barbarae martyris nominatam in aestu undarum maximo constitit, Catalanis, & Romanis, vel lent nollent, sequentibus. Imperator locum importuosum esse sciens (nam saepe si vel a ponto, vel ab oriente ventus inciderit, tumescens mare muros verberat, saxaque multa sub aquis latentia, & eminentia ante muros iacta sunt, quae fluctus arceant, providentia eorum, qui primi Byzantium muris seperant (monebat uti recederent, ne se ipsos improviso periculo ultro ingererent. Nicolao autem respondente, ipsis credendum potius in nautica peritia, quemadmodum ipsi, & omnes in rebus continentis ei credant, ponendasque curas supervacuas, cum ipsi perfecte norint, ubi navibus eligenda statio, eum ut fatuum plane missum fecit: Tarchaniotam vero suarum triremium praefectum celerrime recedere iussit, ubi tutissime pernoctaret, ne cum stolidis illis in discrimine versaretur. Ille iussa facit, ventisque noctu repente crebrescentibus, & mari surgente parum aberat, quin Venetae, & auxiliares fluctibus ad moenia allisae, omnes simul summergerentur. Quatuor certe Venetorum, & tres sociorum eversae sunt salvis hominibus, vasis, & armis, multum in id Byzantiis ex

λον, ἢ μάχεσθαι διανοεῖτο. Βασιλεὺς δὲ ὑπ' ἀμνηστίας ἀπορῶν, ὃ, τι χρήσαιο τοῖς πράγμασι, Μονεῖαν τῷ τῷ Κατελάνων ἄρχοντι συνεβέβλε, μὴ τῷ βασιλικῶν παρασκευασάμενον τεινέων χωρεῖν ἐπὶ τὰς πολεμίας. οἶεσθαι γὰρ καὶ Νικόλαον αἰχμηθέντα ἐκ ἀπολειφθῆσθαι τῆς μάχης, πρὸς τε τὸν ῥῆγα σφῶν, ἀποσώπον ὁπολογίαν εἶσεσθαι, εἰ παρὰ Νικόλαον διώκοιτο ἀπειθείας· τετελεύτηκέναι γὰρ ἐκείνον, ὃ προσέταπτεν ὁ Ρῆξ πάντα Νικόλαον πείθεσθαι. Μονεῖαν δὲ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοφύλοις μάλιστα τὴν μάχην εἶναι καὶ γνώμην ἐφασκε, καὶ πολλὰ καταγινώσκων ἀπολμίαν Νικόλαον, ἕως ἐτοίμην νίκην ὑπὸ φαυλότητος ἔχοντι προεμένα· μὴ δυνάσθαι δὲ μὴ δ' αὐτὸν παρὰ τὰ δοκῶντα πράττειν Νικόλαον τὸν γὰρ αὐτὸν εἶναι λόγον πρὸς αὐτὸν ἐν περ καὶ τῷ στρατηγῶντι πρὸς ἐκείνους. εἶναι δὲ ἀνόητον παντάπασιν, ἐνικῶντες καὶ ἡττώμενοι ὁμοίως δυνάμεις ὑποπτύοντες τῆς ἀπειθείας τῷ σφῶν ἄρχοντι παρέχειν, ἔπειτα θάκινδυνόθεν ὑποσῶν ἐφ' ἕως ἐκατέρωθεν ἐσομένοις φανεροῖς κακοῖς, ἂν τε γὰρ νικῶν, κολάζεσθαι ἀνάγκη, καὶ τὰ ἔχματα ὑπομένειν, καὶ ἀτίμους εἶναι ὅτι τὴν ἀπειθεῖαν, ἕως γὰρ εἶναι παρ' αὐτοῖς νενομισμένον. ἂν δ' ἡττῶνται παρὰ τὴν πολεμίων, ἀδύνατον γὰρ ὅτι ἀποβήσεται, ἀνάγκη ἀποδύσκειν τὰς περὶ σφῶντας ἀπὸ τῆς πολέμου· δι' αὐτὴν δυνάσθαι εἰ μὴ Νικόλαος ἐπιτρέπει συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις. ἕως ἡ περὶ τὴν μάχην μάλιστα ἡχολημένη Βασιλείας, καὶ ἀνανακτοῦτος, ὅτι μὴ πείθοντο οἱ σύμμαχοι, ταῖς γὰρ σφετέραις μόναις ἀδυνάτοι ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοσούτον στόλον ἀντικαθίστασθαι τῶν πολεμίων, ἀδύνατον ἑωρῶντο ἄρτι ἦκασαι ἐκ Κατελάνων τρεῖς τριήρεις μέγισαι μέγισται, καὶ πρὸς τὴν ἄλλαν ἅπασαν παρασκευὴν ἔχοντες πρὸς κενόσημην, ὅπλιντας ἄγασαι μαχημάτων πολλὰ καὶ ἀγαθὰ νομίσας δὲ ἔχοντες πρὸς τὴν τριήρειων, ἀναθάρσησαντα Νικόλαον χωρήσειν ἐπὶ τὰς πολεμίας, ἡδέο τε καὶ ἐν ἐλπίσει χρηστοτέρας ἡν, καὶ αὐτοὶ ἐπεχείρει παρορμῶν. Ὁ δ' ἔργοις αὐτοῖς ὡς καὶ μαχεῖται φανερόν ποιοῦν, τὸν ναύσταθμον καταλιπὼν, ἀρμίζετο γὰρ ἐπὶ τὰς Εὐγενίης πύλας, καὶ περιπλοῦσας τὴν ἀκρόπολιν, ἐπὶ τὸ ἀκμαιότατον τῶν ῥόματος ἐλθὼν, ἐφώρμει πρὸς τὴν μάρτυρος Βαρβάρης καλεμένην πύλιν. συνεῖποντο δὲ ἀνάγκη καὶ Κατελάνοι καὶ Ῥωμαῖοι. Βασιλεὺς δὲ εἰδὼς ἀλὶ μὲν τὸ χωρίον ὅν, ὡς τὰ πολλὰ ἂν ἐκ πόρτης, ἢ τῆς ἐκ πνέματα προσπίπτει. ἐγκυμένη γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς τέχασιν προσπίπτει, πέτραι τε πολλαὶ καὶ ὕφαλοι καὶ φαίνονται τῷ τειχῶν προβέβλυται παταχῶς πρὸς ἀμύναν τῶν κυμάτων, ὑπὸ τῷ πρώτῳ τειχισάντων τὸ Βυζάντιον ἐκ προνοίας ὠκοδομημέναι, συνεβέβλεσκον ἀφίστασθαι τὸ τόπος, καὶ μὴ σφῶς αὐτὰς ἀπροσδοκήτοις κινδύνους περιβάλλειν ἐκόντι. Νικόλαος δὲ σφίσι μᾶλλον τῆς περὶ τὰ ναυτικά πείρας δεῖν εἶναι παραχωρεῖν εἰπόντος πρὸς Βασιλέα, ὥστε αὐτοὶ τε καὶ πάντες αὐτῷ τῷ κατὰ τὴν ἡπειρον ἐξίστανται, καὶ πολυπραγμονεῖν μηδὲν ὡς συνῆ ἐπιστήμη πολλὴ τὰς ναυλοχίας ποιούμενων, τῶν μὲν ὡς ἀπεξηρμένον παντάπασιν κατελίμπανεν φρεσίν. Ταρχανειώτῳ δὲ τὸν τῷ σφετέρῳ ἄρχοντα τριήρεων τειχισα ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν, ὅπως μάλιστα ἐν ἀσφαλεῖ θά-

ρυπτερεύσει, καὶ μὴ τοῖς ἀναιδήτοις ἐκείνοις συγκινδυνώσιν. Ταρχανειώτης μὲν οὖν ἐποίησεν κατὰ τὰ κελεύσματα. πνέματων δὲ ἀδύνατον ἀκρίτων προσπεσόντων τῆς νυκτός, καὶ τῆς θαλάσσης ἐξοιδήσεως, ὀλίγαι ἐδέσαντο αἱ Βενετικαὶ τριήρεις, καὶ αἱ συμμαχίδες πᾶσαι διαφθαλῶναι ὑπὸ τῶν κυμάτων πρὸς τὰ τείχη ἐξωθῆναι. ὅμως μὲν τοὶ ἐναύαγισαν τέτταρες ἐκ τῶν Βενετικῶν, καὶ τρεῖς τῶν συμμαχίδων. ἄνθρωποι δὲ καὶ ὅπλα, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀποσπῶναι διεσώ-

Θησαν, πολλά καὶ τῶν Βυζαντίων συνεφαπτομένων, καὶ συναλγούτων πρὸς τὸν κίνδυνον. αἱ βασιλικαὶ δὲ διενυκτέρευον ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐδ' ἐν αἰδήσει τῶν κλύδωνος γεγενημένων. Οὕτω φάυλως ὁ τῶν ἐκ Βενετίας στρατηγὸς ἠγωνίσσατο κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, καὶ ὥστε ἐκόντι μὲν τὰς κινδύνους προεῖτο τῶν νίκων τοῖς πολέμοις, πολλῆς τε ἀνδρίας καὶ λύπης ἐνέπλησε, καὶ οἷς ἔλεγε, τοῖς ἐποίει Βασιλέα. μὲν δὲ τὸν κλύδωνα ἐκείνον, καὶ τὰς ναυαγίας, παραινουῦτος Βασιλέως ἐτι περιμένειν, αὐτὸς μὴ δὲ συμμαχίᾳ, ἀνεχώρει, μόνον τὸν Βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον καταλιπών. Ὁ δὲ ἐδ' ἔτι πρὸς ἀπείπατο τῶν συμμαχίαν, ἀλλὰ καὶ μὲν τῶν τῶν συμμαχῶν ἀναχώρησιν, ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις διέφερε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων ἐπαρῆσαι τὰς συμμαχίας. ὥς δὲ ἠγγέλλοντο ὑπερβαλόντες τὸν Αἰγαῖον, ἐδέοντο αὖν δικαίως οἱ ἡθελῶντες ἔχειν αἰτίαν ἐπενεγκεῖν εἰς ἀνένδοτον τοῖς πολέμοις θαλασσοκρατοῦσιν ἀπολιπόντων τῶν συμμαχῶν, καὶ καταπροδόντων ἀντικρυς, ἐπέστατο πρὸς τὰς ἐκ τῆς Γενναίας προθυμότητας δεξαμένοις καὶ τὴν πρὸς Βασιλέα καταλύσιν πολέμου. μὲν τὰτο δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς τῶν οἰκίαν ἀνεχώρουν.

commiseratione eos adjuvantibus. Im- Edit. Paris. peratoriae vero in tuto pernoctantes, pag. 836. fluctus nullos sentiebant. Adeo timide, & ignave dux Venetus illo tempore pugnavit, & quasi volens, atque ultro post pericula superata victoriam hostibus prodidit, dictisque, & factis suis imperatorem multa molestia, & ægrimonia implevit. Post fluctus illos, & naufragium hortante imperatore, uti adhuc exspectaret, ipse ne salute quidem dicta discessit, ac solum bello reliquit. Qui ne sic quidem auxilium desperans post sociorum recessum quadraginta diebus, eos redituros confidens, pugnam differebat. Ut porro nuntius venit, eos Ægæum superasse, iusta reprehensione cariturum se existimans, si sociis deserentibus, palamque proidentibus, pacem cum dominis maris componeret, cum Genuensibus libentissime bellum hoc ponentibus foedus fecit. Tum demum & ipsi domum renavigarunt.

CAPUT XXXII.

Nicolaus classem in hostes reparat. Pagano succedit Antonius Grimoaldus. Hostes apud Sardiniam invadit, & vincitur a Venetis. Genuenses afflictī, Mediolanensium principi se dedunt cum conditionibus. Paganus iterum classi præficitur. Vincuntur Veneti apud Methonen a Genuensibus. Pax inter Venetos & Genuenses. Paganus cum optimatibus pellitur in exilium, ad pristinum statum reditur. Paleologus Byzantium venit. Inde Didymotichum cum uxore, & altero filiorum abit. Eodem Irene imperatrix generum filio conciliatura mittitur. Præscribuntur conditiones.

ΤΟΥ αὐτοῦ δὲ ἔτι Νικόλαός τε τὰς ἄσας τριήρεις ἐπισκευασάμενος, καὶ ἑτέρας προσλαβὼν ἐκ Βενετίας καὶ Κατελάνων πρὸς τοῖς ἑσὶ καὶ ἑτέρων ἐπιγενομένων, ὠρμήτω αὐτοῖς ἐπὶ ζήτησιν τῶν πολέμων. Γενναίους δὲ ὁ δῆμος καὶ ὁ Δῆξ, ἐν αἰτίαις ποιησάμενοι Παγανῶν τὴν στρατηγὸν, ἄριστα τότε εἰς αὐτὸν ἦκον ἐστρατηγηκότα, καὶ μόνον αἰτιώτατον γεγεννημένον τῶν μὴ παντάπασιν ὁλοφθαρσίῳ, ἀπεχειροτόνησαν, Ἀντώνιον δὲ Γριμάρδον ἐπέστησαν τῶν σόλων στρατηγόν. ἐφοπλίσας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὰς ἄσας καὶ ἑτέρας, καὶ τὰ ἄλλα ἐπισκευασάμενος ὡς ἐδεῖτο, ἐν Σαρδοῖι τῇ νήσῳ προσέβαλε τοῖς πολέμοις καὶ μάχης γενομένης, ἠττάτο κατακράτος, καὶ δύο καὶ τετράκοντα ἀπέβαλε τριήρεις. Κατελάνοι δὲ τότε μᾶλλον Νικόλαον ἐμέμψαντο, ὅτι μὴ πειδεῖν Βασιλεῖ ναυμαχεῖν περὶ Βυζάντιον, ὅπως πλείων τε αὐτοῖς ἡ δυνάμις παρήσῃ καὶ τῇ βασιλικῇ, καὶ τοῖς πολέμοις ἐδεμίᾳ ἠττηθεῖσιν ὡς ἀποφυγῇ. ἀλλ' ἀνάγκη ὡς παντάπασιν ἐκπολιορκηθέντας ὁλοφθαρσίῳ. οἱ δὲ Γενναῖοι δὲ ἀπειρηκότες πρὸς ἔτι μεγαλύτερον ἦσαν, χρήματά τε ὅσα αὐτοῖς ἐπαρῶν πρὸς ἑτέρας σόλους παρὰ σκόλῳ, καὶ ὁ δῆμος ἐπέεζετο ἐνδεία πολλὴν τῇ σίτῃ, τῇ ἐκ Βενετίας μὲν θαλασσοκρατοῦντων μὲν τὴν νίκην, καὶ ἐκ ἐώντων σίτον ἐκ θαλάττης ἀγεσθαι, γῆς τε ἐκ ἀρχόντων ὅς ἢ τρῶν τρῶνται γεωργοῦντες, δεῖν ἐγνωσαν τῶν τῶν Μεδιολάνων ἀρχόντων ὑπάγειν ἑαυτὰς καὶ καταδελοῦν ὠφελεῖν τὰ μέγιστα δυναμένων. χρημάτων τε γὰρ ἐς τὰ μάλιστα δύσποροι, καὶ στρατίας ἐκ ἱππικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ

Paris III.

EODEM anno Nicolaus triremibus, quæ supererant, relictis, & aliis Venetiis adjunctis, & Catalanis numero auctis, iterum ad hostes quærendos cursum instituit. Genuenses cum duce suo Paganum optime functum officio, quod ad se attinebat, & per quem potissimum steterat, quo minus omnino perirent, in crimen vocantes, potestate exuerunt, Antoniumque Grimoaldum classi præfecerunt. Qui aliis triremibus supra priores instructis, & ab aliis, quibus egebat, paratus, apud Sardiniam insulam in hostes irruit: quorum virtute victus, duas ac triginta triremes amisit, Catalani tum præcipue Nicolaum incusare, quod imperatori apud Byzantium ad navale certamen cohortanti, non paruiſſet: ubi major eorum potentia fuisset, quando & imperatoria classis accedebat: & hostes victi nullum perfugium habuissent, expugnati- que omnino nihil de cætero potuissent. Genuenses tanta clade fractis animis pag. 837. (pecunia enim ad aliam classem ædificandam carebant: & populus annonaria difficultate conflictabatur, cum Veneti post victoriam mari dominarentur, nec frumentum subvehi paterentur: & agrum, cujus fructibus victum tollerant, non habebant) operæ pretium censuerunt, a Mediolanensium principi potentissimo submittere ac subjicere sese, qui eorum inopiæ inprimis posset consulere: Pecuniæ namque ditif- Pppp ij

simus erat; nec modo equestribus, sed & pedestribus copiis, quibus illi egebant, abundabat. Præterea ampla illi & fertilis regio, qua eos undecunque frugibus importandis alere poterat. Hoc decreto ei per legatos urbem tradunt. Quæ res illi pergrata accidit. Nam & ante beatum se fore judicabat, si Genuæ, utpote vicinæ, dominus fieret; sancitumque fœdus, ut is illis & pecunia, & armis, & militibus, & quibus demum posset, contra hostes adjumento esset: ipsi eum quoad viveret, dominum agnoscerent, nec umquam rebellarent. Præfectum ab eo acciperent, totaque politia commutata, ejus arbitrio regerentur. Sic Genuenses bello afflictati, abjecta pristina jactantia, depositaque superbia rem nec ingenuam, nec liberalem admittere compulsi sunt, & Simoni Bucanegræ duci suo abrogato magistratu, præfectum a Mediolanensium domino receperunt. Qui, ut suis jam, providens, frumenta & reliquum victum, pecuniam quoque in apparatus belli, & militem suppeditabat affatim, jubebatque denuo triremes contra hostes instrui. Parata classe, Paganum rursus ducem creant, Antonii exercitus ductandi damnata inscitia. Veneti ut hostium classem rursus adventare audierunt, contra & ipsi Nicolao duce navigant; elatique præcedente victoria, & societate Catalanorum (ut antea imperatoris) neglecta, navali certamine ab adversariis prope Methonen superati, eorumque naves paucis demptis, una cum duce a Genuensibus captæ sunt: & is postmodum Genuæ in carcere diem postremum confecit. Post hanc plagam ipsi, & Veneti ad arma torpentes, inter se legatos de pace miserunt, bellumque ex parva causa tantopere auctum, & utrique partitam detrimentosum, valere jusserunt. Pace firmata, cum nihil jam expectaretur mali, indignum rati Genuenses, nihil sceleris contra benemeritos machinari, primum quidem Paganum ducem, utraque expeditione illustratum, in perpetuum exilium ejiciunt, & cum eo optimates omnes, cum tamen nihil esset, quod eis criminis loco objicerent. Postea etiam a Mediolanensi principe deficient, & ab illo sibi constitutum præfectum, rursus Simonem Buccanegram reipublicæ caput designantes, cum ignominia expellunt; atque isto modo egregiam ejus propriis sollicitudinem, curamque compensant. Latinorum igitur inter se, & cum Romanis bellum ita desit. Imperator autem Palæologus impulsu matris potissimum, ea Thessalonicæ relicta, Ænum venit, inde per Thraciam Byzantium ad socerum profecturus. Qui Didymotichi erant præfecti Arsenius, Magnus pappias Zamplaco, Tarchaniota protolator, suspicati Didymoticho transitorium, memores Thessalonicæ facti ab eo cum Cræle fœderis de societate, & eos bellum adversus Cantacuzenum pepigisse, communiter veriti sunt, ne si eum intromitterent, præter Cantacuzeni voluntatem agerent, eumque ad iram provocarent: ut qui a se nefarie desciscientes adversariæ factioni adhærescerent. Quamobrem interrogatum mittunt, quo pacto se erga imperatorem juniorem gerant. Respondet ille, quemdēνο προς Καντακυζηνόν τον Βασιλέα λέει μὴ καὶ γνώμῃν φράττωσι Βασιλεῖ τῷ Καντακυζηνῷ, καὶ προς ὀργῇν διερεθίσωσι δοκουῦτες ἀγνωμονεῖν περὶ αὐτὸ καὶ τοῖς ἐναντία φράττωσι προσίδεσθαι ἀφισήμεροι αὐτῷ. καὶ πέμ-

Λατρεῖς, ἐπισημάνοντο ἢ χρη προσφέρειν τῷ νέῳ Βασι-
λεῖ· καὶ ὁ Βασιλεὺς προσέειπεν, ὡς προσήκει δέ τις
τοῖς δεσποταῖς καὶ πᾶσαν εἴσοδον παρέχειν ἐλδοθέτως προ-
σέχοντας ὡς Βασιλεῖ, καὶ αὐτὸς μόνος ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας
πᾶσας πόλεις, ὅθεν καὶ εἰσεδέξαντο προθύμως ἐκ τῆς Αἰ-
νεαφειγμένον, Βασιλεὺς δὲ ὀλίγας ἡμέρας Διδυμοτείχῃ
ἐνδρατεΐσας, ἀπῆρκεν ἐκεῖθεν εἰς Βυζάντιον, καὶ συνδιέ-
τελκεν ἐκ ὀλίγου χρόνον Βασιλεῖ τῷ κηδεσῇ, μάλιστα ἀκ-
μάζοντος τότε τῷ Λατινικῷ πολέμῳ. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καν-
τακζηνὸς εἰδὼς τῷ τε υἱῷ Ματθαίῳ, καὶ Βασιλεῖ τῷ γαμ-
βρῷ διαφορὰς τινὰς ἔσας πρὸς ἀλλήλους, δεῖν ἐγνω κα-
κείνον μεταπεμφθῆναι, δαλύνει τὰς διαφορὰς αὐτοῖς παρ-
τα ἔχειπόντας ἐπ' αὐτῇ ὅσα ἀλλήλοις οἶον προσκεκρυ-
κέναι. καὶ τὸν τε υἱὸν μετεκαλεῖτο, καὶ Βασιλεῖα τῇ γαμ-
βρὸν παρακατεῖχεν ὡς βεβαίως αὐτοῖς δυσόμνος τὰς
διαλύσεις. Οὐ μὲν οὖν υἱὸς, ἀρτι τῇ Αδελφῇ παρεληφώς, καὶ
τὰς περὶ αὐτὴν πολίχνας Βασιλείας τῷ πατρὶ ἔγκειχε χει-
κός, καὶ περὶ τῶν ἐκείνων πρόνοιαν ἠχολημένος, ὕστερον
καὶ τὸ Βασιλείας πρόσταγμα εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν, γνώ-
μῳ ἔχων ὡς ἀφιστόμενος ὀλίγῳ ὕστερον. Βασιλεὺς δὲ τῷ
νέῳ πρὸς τὰς ἐγκειχέμενας πόλεις ἦκειν ἐπειγομένην,
ἐπέτρεπεν ὁ Βασιλεὺς τῇ ἐξοδῶν, τῇ προτέραις πόλεσιν, ὡς
αὐτῇ ἐφῆκεν ἄρχειν, καὶ Διδυμοτείχον προδούς. Ελένῳ τε
Βασιλίδι τῇ γαμῇ ἐπέτρεπεν αὐτῇ συνέπειν, Μα-
ναὴν δὲ νεώτερον ἔχουσιν τῶν υἱῶν. Ανδρόνικον δὲ Βασιλεῖα
τῇ υἱῶν, καὶ Εἰρηνίῳ τῇ θυγατέρα παρὰ Βασιλίδι κατελίμ-
πανε ἐκτρέφεται τῇ μάμμῃ φιλοτίμως. μέλλοντι δὲ ἀ-
παίρειν ἤδη τῷ νέῳ Βασιλεῖ, ἄλλα τε παρήγει Βασιλεὺς
ὁ κηδεσῇ, καὶ πρὸς τῇ γυναικὶ ἀδελφὸν μηδὲνα πόλεμον
κινεῖν, μὴ δὲ κακοῖς πειθόμενον συμβέλοις, πολέμιον
ἔκείνον, μηδὲν νομίζειν ἀδικουῦντα. βέλτιον μὲν δὲ εἶναι
περιμείναντα αὐτὴν ἄρχας ἀν' ἀφίκηται ἐκείνος λύειν ἐπ'
αὐτῇ εἴ τι μικροφύχως πρὸς ἀλλήλους διωλέχθησαν. Ε-
πεὶ δ' ἀναγκαῖα καὶ περιπεδάσας αὐτῇ ἡ ἐξοδος, αὐτὸς
τε ἀδυνατῶν ἔχει δὲ πρὸς Λατίνους πόλεμον τὸ νῦν ἔ-
χον εἰς Θράκην ἀφικέσθαι, καὶ διαλλάττειν αὐτὸς ἀλλή-
λοις, μηδὲν κινεῖν τῇ καθεστηκότων ἄρχας ἀν' Εἰρηνίῃ ἢ
Βασιλίδι ἢ μήτηρ εἰς Διδυμοτείχον ἀφικομένην, πᾶσαν
πρόφασιν πολέμου καὶ μικροφυχίας περιέλη. Τοιαῦτα πα-
ραίνεσας ὁ Βασιλεὺς τῇ νέῳ, ἔξεπεμπε μὲν τῇ γυναικὶ, μὲν
μικρὸν δὲ καὶ Βασιλίδι Εἰρηνίῳ τῇ γαμῇ, ἐκέλευεν εἰς
Διδυμοτείχον ἀφικομένην, διαλλάττειν τὸν υἱὸν γαμ-
βρῷ τῷ Βασιλεῖ· συνεξέπεμπε δὲ καὶ Φιλόθεον τὸν Ηρα-
κλείας μητροπολίτην, καὶ Μητροφάνην τὸν Μελονίαν, ἀν-
δρας ἐβίω καὶ λόγω τοῖς ὁρῶσι ὄντας ἀξιοχρεῶς πρὸς αἰ-
δῶ. πρὸς ταῖς δὲ καὶ Φιλίῳ τὸν Ἰωάννην ὄντα τῷ ὀπατε-
ρῶν, δι' ἀρετῶν δὲ καὶ φιλοσοφίαν βίβη, πάντων ἀποχό-
μῳ πραγμάτων, καὶ χολάζοντα τοῖς οἴκοι, καὶ πρό-
νοιαν πολλῶν ποιέμενον σώφρονος βίβη καὶ δικαίου. ἅμα
μὲν συναλλάσσοντας αὐτῇ καὶ τὰς υἱὰς, ἅμα δὲ αὐτῇ καὶ
μάρτυρας ἐσομένους, εἰ μὴ τῷ ἴσῳ σπῆδῳ ἐν ἀμφοτέ-
ροις ἐπιδείξαιτο, ὥστε μηδὲν ὕστερον τὰς συκοφάντας ἔχειν
ἐγκαλεῖν, δυναμένους τὰναντία ὧν εἰργασθῇ ἡ Βασιλὶς
λογοποιεῖν, εἴ τι μὴ κατὰ γνώμην ἀποβαίη τοῖς υἱέσιν·
ἐπέτρεπε δὲ Βασιλίδι καὶ τοῖς συνεκπεμφθεῖσι, τὰς
μὲν ἄλλας διαφορὰς τῶν παίδων διαλύνειν, ἐκφορὰ πάν-
τα θεμένων πρὸς αὐτοὺς ἢ ἂν Θεὸς τε καὶ ἡ συνέσις ὕψι-
γοῖτο· ἕτερον δὲ τῶν καθεστώτων μηδὲν κινεῖν· ἀλλὰ Βα-
σιλεῖα μὲν τὸν νέον Διδυμοτείχον, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις
ἔχειν, ὡς ἐσεχέρισεν αὐτῇ πράττοντα, ὅ, τι ἂν δοκῇ.

admodum se gerere deceret famulos erga
dominum, & omnem ei aditum liberum
concedendum, obediendumque ut impe-
ratori, non ab ipsis modo, sed ab aliis
item civitatibus universis. Itaque Aeno
venientem libenter acceperunt. Cum
diebus paucis Didymotichi substitisset,
inde Byzantium discessit: ubi cum socero
imperatore, bello Latino tunc ma-
xime fervente, diutius vixit. Cantacu-
zenus haud nescius, inter Matthæum fi-
lium, & generum intercedere dissidium,
illum quoque accersendum, & edentibus
apud se ambobus, in quo alter ab altero
se offensum putaret, litem sibi diri-
mendam est arbitratus. Advocat igitur
filium, retento secum genero, ut ita u-
trisque presentibus, stabilis fieret pacifi-
catio. At enim filius, qui recens, pa-
tre committente, Adrianopolim, finiti-
maque circum oppida in fidem suam re-
ceperat, eorumque procuracione distine-
batur, serius quam pro mandato Byzan-
tium venit. Juniori imperatori ad urbes
sibi descriptas festinanti, senior abitum
concessit: quin etiam Didymotichum
ante datis superaddidit, ac Helenam u-
xorem ejus cum filio juniore, cui nomen
inditum Manuel, sequi permisit: altero
filio Andronico imperatore, & succes-
sore, itemque Irene filia apud aviam re-
lictis, cujus studio, & diligentia educa-
rentur. Discessuro jam & alia præcepta
focer dedit, & ne adversus fratrem suæ
conjugis ulla ratione arma moliretur,
neque susurronibus credulus, eum ho-
stis loco haberet, a quo nihil dum in-
juriarum pertulisset. Præstitisse qui-
dem, si usque ad ejus adventum ex-
spectasset, ut se disceptatore, si quid
morosioris controversiæ haberent, fi-
niretur. Quia vero illi necessaria, &
tantopere expetita esset abitio, ipseque
in præsens Latino bello impeditus, in
Thraciam concedere, & eos inter se
conciliare non posset, nihil de consti-
tutis mutaret, donec Irene mater im-
peratrix Didymotichum profecta, om-
nem belli ansam, & non satis inge-
nuam istam contentionem præcideret.
Hæc ubi præcepit, cum conjugē dimi-
sit, & paulo post uxorem suam Irenen
ad filium generumque in concordiam
redigendos Didymotichum se confer-
re jussit, cui Philotheum Heracleæ, &
Metrophanem Melenici metropolita-
nos adjunxit, viros ob vitæ sanctita-
tem & eloquentiam venerabiles. Præ-
ter hos Joannem Philen, claro gene-
re prognatum, qui Christianæ philo-
sophiæ desiderio excussis negotiis om-
nibus domi res suas agebat, vitamque
sobriam, ac justam studiosè excole-
bat: simul ut eam in illa filiorum paci-
ficatione adjuvarent: simul ut ei testes
fierent, nisi par in utroque studium ad-
hibuisset: quo in posterum sycophan-
tis calumniandi, & secus quam illa fe-
cisset mentiendi, si quid filiis contra
quam vellent evenisset, facultas adi-
meretur. Jam vero conjugi, & quos
una mittebat, cæteras filiorum contro-
versias, ubi ambo causam dixissent,
componendi, prout Deus, & pruden-
tia suggererent, negotium dedit: ab se
autem decreta, & constituta moveri
vetuit: sed ut junior quidem impera-
tor Didymotichum, & alias urbes sibi
attributas haberet, faceretque quod
luberet, reliquarum nulli turbas cie-

Edit. Paris.
pag. 840.

ret : sed imperio foci, ut ante hac, contineri sineret. Matthæum uxoris suæ germanum pro auctoritate imperatoria subiectum sibi, & nihilo minus fratrem duceret, omnique illum, pro eo ac deceret amore, benevolentiaque prosequeretur : nihil in ejus administrationem inquireret : sed suos eum regere pro arbitratu pateretur : & hac sibi auctoritate ut parenti cederet, qui posset filios, si quid laberentur, corrigere. Matthæus Adrianopolim, & alias urbes obtineret, & generum imperatoris fratrem ac dominum agnosceret, eique singularem benevolentiam, & honorem impertiret. Non tamen necesse haberet illi, sed quod jus postularet, parenti soli functionis rationem poscenti reddere : nec ullam liti, ac seditioni occasionem daret.

ἐπεὶ δὲ τῶν μὴ πω ἐγκειχρισμένων παρενοχλεῖν μηδεμίαν, ἀλλ' εἴαν ὑπὸ Βασιλέα ὥσπερ καὶ πρότερον τελεῖν. Ματθαῖον δὲ τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, δῆλον μὲν ἠγεῖσθαι καὶ τὸν τῆ Βασιλείας νόμον, ἀλλὰ καὶ ἀδελφόν. καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι πρὸς αὐτὸν δὴ μένειαν καὶ φιλίαν, ὥσπερ δίκαιον. καὶ μηδὲν ἀνακρίνειν περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' εἴαν τὰς ἀρχομένους ἀγείν ὅσοι αὐτῷ δοκῇ. καὶ τῆς τοιαύτης ὑπεροχῆς αὐτῷ παραχωρεῖν ὅντι γε πατρί. καὶ δυναμένῳ τὰς παῖδας, ἂν τι σφάλλωνται, ἐπανορθοῦν. Ματθαῖον δὲ τὸν υἱόν, τῷ Ἀδελφῷ καὶ τὰς ἄλλας πολίχνας ἔχειν, καὶ Βασιλέα τὸν γαμβρόν ἀδελφόν ἠγεῖσθαι καὶ δεσποτῶν, καὶ πᾶσαν εὐνοίαν ἀποδιδόναι, καὶ τιμῶν. μὴ μὲντοι γε ἀνάγκῃ ἔχειν, ὅτι ἀνακρίνεσθαι ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ὑπὸ μόνῃ τῷ πατρὶ. ἔγω γὰρ εἶναι δίκαιον, καὶ πρόφασιν ἐδεμίαν διαφοράς, καὶ σάσεως παρέχον.

C A P U T XXXIII.

Imperator junior confirmare Matthæo absolutam gubernationem non vult. Urgent legati, ille perstat in sententia. Junior contra seniore ad arma irritatur. aperte bellum cepit. Oppida ad eum deficiunt. Matthæum in arce Adrianopolis obsidet. Timore super-venientis Cantacuzeni Zernomianum obsidione soluta abijt, eamque recipit. Adrianopolitani Cantacuzeno resistunt pertinaciter : Capiuntur, & diripiuntur. Vexantur Zernomianenses, quorum temeritas & audacia ostenditur. Palæologo a Cræle auxilium dato obside fratre mittitur. Similiter a Mæso. Cantacuzenus Persas vocat.

IRENE imperatrix, & comites ejus hæc in mandatis super filiorum reconciliatione acceperunt. Quæ cum Didymotichi exequi niterentur, cætera quidem non repugnavit junior imperator. ubi vero ab eo postulatum est, ut etiam chirographo, seu instrumento fratri uxoris fidem obligaret, nullam umquam ei molestiam propter gubernationem creaturum, non paruit : dixitque statuta ab imperatore seniore se quidem boni consule, neque quidquam contradicere : nihil tamen scripturum : non enim sibi opus esse istiusmodi litteris. Hic imperatrix cum episcopis se opponere, & affirmare, haud juste agere, materiamque suspitionis, armorumque fratri uxoris præbere. Imperator enim, ut & præteritum dissidium tolleretur, & nullæ posthac inter Romanos belli causæ nascerentur, eos misisse, & ipsum obsequi debere : in magnam quippe suspicionem venturum, si scripto confirmare noluerit, imperium fratri uxoris apud se rationi redundare non fore obnoxium. Imperator junior persistere in responso : & apparebat iis, quæ nunc haberet contentum minime futurum. Imperatrix & socii cum perspicerent, se eorum nihil efficere, quorum gratia adveniant, Byzantium regressi, ad seniore responsum retulerunt : qui statim hoc malorum esse procemium censuit, & eum a domesticis in Matthæum inflammatum iri præsensit. Tamen visum est bello cum Latinis jam profligato, eo iter suscipere, armorumque semina funditus tollere. Jamque se, ut paulo post Didymotichum iturus comparabat. Interea ju-

pag. 841.

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν ἦτε Βασιλεὺς Εἰρήνη, καὶ οἱ συνόντες ἐπετράπησαν περὶ τῶν υἱῶν. Ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο ἐν Διδυμοτείχῳ, καὶ ἐπειρῶντο καὶ τὰ διατεταγμένα ὑπὸ Βασιλέως πράττειν, τὰλλα μὲν ἐπεΐδετο ὁ νέος Βασιλεὺς. ἀπαιτῆμος δὲ καὶ γράμμασιν οἰκείοις τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ πιστὸν ποιεῖν, ὥς ἔδεν ἔδποτε αὐτῷ πρὸς τὴν ἀρχὴν παρενοχλήσει, ἐκ ἐπεΐδετο. τὰ μὲν ὑπὸ Βασιλέως ὤρισμένα ἐργεῖν φάμλος καὶ ἀντιλέγειν πρὸς μηδὲν, γράψαι δὲ μηδὲν ἔδεν γὰρ αὐτῷ γραμμάτων. Βασιλεὺς δὲ ἀντεῖπε καὶ τῷ Ἀρχιερεὶ, ὅτι δίκαια φάμλοι ποιεῖν αὐτῷ πρὸς τὸν ὑποφίαν καὶ πολέμῳ παρέχοντα τῆς γυναικὸς τῷ ἀδελφῷ. Βασιλεὺς δὲ τὰ ἴσα αὐτῷ εἶπε : καὶ δῆλος ὡς ἐκ ἀρκεθιστόμυθος τοῖς παρῶσι. Βασιλεὺς δὲ καὶ οἱ συνόντες, ἐπεὶ μὴ πείθειν εἶχον, ἀνέστρεφον εἰς Βυζάντιον μηδὲν περὶ ὧν ἦκον εἰργασμένοι. ἀπὴν γελλόν τε Βασιλεὺς ὅσα Βασιλεὺς ὁ νέος πρὸς αὐτὸς διαλεχθεῖν. τῷ δ' εὐθύς μὲν ἐδόκει τὰ παρόντα δεινῶν ἀρχῇ, καὶ ὑπὸ πτεφεν ὑπὸ τῶν συνόντων ἐπὶ Ματθαῖον τῷ γυναικὸς ἀδελφὸν παροξυνθῆσθαι τῷ νέῳ Βασιλέα. ὅμως ἐδόκει δεῖν ἐπεὶ καὶ τῷ πρὸς Λατίνους ἀπὴν ἤλκτο πολέμῳ, αὐτὸν παραγενόμενον, πᾶσαν πρὸς τὸν πολέμου διαλύειν. καὶ παρεσκόλλετο, ὥς ἀφιξόμενος μετὰ μικρὸν εἰς Διδυμοτείχον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ τῷ νέῳ Βασιλεὶ συνόντες, καὶ μάλιστα οἱ τὰ Καντακουζηνῶν τῷ Βασιλεὶ ἡρημένοι

πρότερον παράξουν ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν νέον, ἔδεν ἔργον εἶναι φάσκοντες ἢ πατρίαν ἀνασώζεσθαι ἀρχῶν, ἀδίκως ὑπὸ Καντακζυνοῦ τῆ Βασιλείας ἀφρημένῳ, καὶ αὐτῷ τε ἔχοντος, καὶ τὸν ἵον ἐφείδον κατὰ τῶν τοῦ δὲ ἀντιπάλου αὐτῷ παρέχειν ἢ ἀρχῶν, τί ἄλλο εἶναι ἢ Βασιλείαν καὶ αὐτὸν ἐν μέρει εἶναι. παρήνουν τε μὴ τὸν ἀνταγωνιστὴν εἶναι αὐξάνεσθαι, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξαρχῆς οἷς πειθόμενος, φανερώς ἐξελύετο τὸν πόλεμον. αὐτίκα δὲ ὅσην ἡ ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχε στρατιὰν συνηθροικῶς, ἐπεσράτευσε ἢ πόλεσι ἢ Βασιλείᾳ τῶν κηδεστῶν ὑποκειμέναις, καὶ ὑπεποίησάτο ἐκ ὀλίγας, πάντων προθύμως προχωροῦντων, καὶ πρὸς ἢ μεταβολῇ ἡδέως ἡγετιμεύμενων, μὴ τὸ δὲ καὶ συμμαχίαν Περσικὴν μεταπεμφάμενος τότε πρῶτον φρεῖον τι καὶ ἢ Θράκην Τζύμπην καταχόντων πορσαγορδούμενον, τῶν γυναικῶς ἐπεσράτευσεν ἀδελφῶν μηδεμίαν πρόφασιν παρεχόμενα πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τὰς τε πολέχνας εἰλε πρότερον ὧν ἦρχον ἐπὶ μὲν προχωρῶσας, ἔπειτα καὶ ἢ Ἀδριανὴν ἐλθῶν, ἡδέως τῆ δῆμῳ ὑποδεχομένη, καὶ πᾶσαν ἀνιέντος εἰσοδόν. Ματθαῖος δὲ ὁ ἢ Βασιλείας υἱὸς Νικηφόρον ἔχων σεβαστοκράτορα Καντακζυνοῦ τὸν δεῖον καὶ ἐτέρως τῶν περὶ αὐτὸν ἀρίστους, ἢ ἄκραν ἐλθῶν κατέχον, ἡ δὲ πρότερον τὰ τε ἐπιτήδεια ἐνδεύμενος, καὶ τὰλλα ἐπεσκηδασμένος καλῶς ὡς μάλιστ' ἐνὶ τῷ ἐπεμπεῖ τε καὶ πρὸς Βασιλείαν τὸν πατέρα, τὸς ὅτι δηλώσαντας ὑπὸ Βασιλείας ἢ γαμβρὸς πολιορκοῖτο. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐπεὶ ἢ πόλιν εἶχεν ἄγων τὸν δῆμον, καὶ ἢ ἐπομένῳ στρατιὰν, τὸν γυναικῶς ἀδελφὸν ἐπολιόρκει πρὸς ἢ ἄκραν, καὶ τειχομαχίας ἐποίειτο καθ' ἡμέραν καρτερωτάτας ἐκ ἡραδοχῆς. ἔσπευδε δὲ πρὶν Βασιλείαν ἵκειν τὸν κηδεστὴν παρασησαῖται τῷ ἄκρῳ. ἀνύειν δὲ ἡδυνάτο ἔδεν τῶν ἐνδον ἐξ ὧν ἀμυνομένων καὶ πρὸς ἢ πολιορκίαν καρτεροῦντων. Ἀδριανὴ πολιτῶν δὲ ὁ δῆμος, οὐ μόνον τειχομαχῶν ὅσημέραι λυπηρὸς τῆ Βασιλείας ἦν υἱῷ, ἀλλὰ καὶ ἀποσκώπτων εἰς ἐκείνον, καὶ πρὸς ὕβριν προσφερόμενος. ἐνιοὶ δὲ αὐτῶν ὅσοι καὶ μάλιστ' ὀνύκας εἶχον, καὶ πικρῶς ἐλοιδοροῦντο, καὶ πρὸς ὕβρεις ἐξέτρεποντο ἀνελδύφους. Καντακζυνοῦ δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐπεὶ πύθοιτο πολιορκούμενον τὸν υἱόν, καὶ πρότερον παρεσκηδασμένος ὧν ἐπὶ τῷ ἔξοδον, ἐχώρει κατὰ τὰς ἐπὶ ἢ Ἀδριανῶν στρατιὰν τε Ρωμαίων ἄγων οἷς μάλιστ' ἐθάρρει, καὶ Περσικῶν ὀλίγων ἡ Ὁρχάνης ὁ γαμβρὸς παρέχετο αἰτήσαντι. ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ λόχον ἐκ Κατελάνων, οἱ ὑπελείποντο ἐν Βυζαντίῳ ἀπὸ τῶν τριήρων. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, ἐπεὶ πύθοιτο Βασιλείαν οἱ ἐπὶ οὐκ ἦν κηδεστὴν, ἄλλως τε καὶ ἀξιόμαχος ὧν, καὶ ἢ ἄκρας μάλιστ' ἀνταποκρινόμενος, δέσας μὴ αὐτοῦ ἐν ῥαδίᾳ ἀλίσκοιτο ἢ πόλις, πρότερον ἡμέρας μίαν καταλιπὼν, εἰς τῷ Τζερνομιάνῳ ἦκε, καὶ κατέχευε τὸ ἀρχόντος παραδόντος. ἐκεῖθεν δὲ εἰς Διδυμότειχον ἀπεχώρει, τὸ τε Περσικὸν καταλιπὼν ἐν τῇ Ἀδριανῇ καὶ Ρωμαίων ἐκ ὀλίγας φρεῖν ἢ πόλιν στρατιώτας. εἰς ἢ ὕστεραίαν δὲ Καντακζυνοῦ ὁ Βασιλεὺς γενόμενος ἐν Ἀδριανῇ, ἐπεὶ πύθοιτο Βασιλείαν τὸν γαμβρὸν ἀναχωρηκότεν, πέμψας παρήνει τὰς πολέχνας προχωρεῖν αὐτῷ καὶ ἢ πόλιν παραδιδόναι. ὑφ' ὁρμῆς δὲ ἀλόγως καὶ παραπληξίας ἀντιχίσειν οἱ ἡδέντες πρὸς Βασιλείαν καὶ σφᾶς, οἱ μὲν πρὸ τῶν πυλῶν ὡπλισμένοι ἀντιπαρετάττοντο ἔχοντες καὶ Πέρσας τὰς συμμαχίας. ἐπὶ τῶν τειχῶν δὲ τὸ γυναικῶν, καὶ Βασιλείας παραινουῦντος προχωρεῖν, καὶ μόνον ἐκ ἐπείθοντο, ὁρῶν δὲ ὁ Βασιλεὺς ὡς ὅπλων χρεία πρὸς ἔπος ἀναδιπλωμένης, σὺν δῆμα ἐδίδεν μάχης τοῖς σφετέροις. καὶ αὐτίκα οἱ τε Κατελάνοι ἔχοντες τῆς ἄκρας ἦσαν ἐν τῷ τειχῶν, καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα τὸς ἔχον.

nioris domestici ac familiares, & ii praefertim, qui antea Cantacuzeni partes tuebantur, eum ad arma sollicitant: paternum imperium, quod Cantacuzenus nefarie ablatum sibi habeat, cujus insidiatorem, captatoremque filium instituerit, haud laboriose recuperari posse. Nam illi provinciam committere sic, ut referre rationes non cogatur, aliud nihil velle, quam ipsum quoque aliqua ex parte imperatorem esse: admonebantque ne antagonistam corroborari sineret: sed a principio statim comprimeret. Quibus auscultans, in bellum apertum erupit. Mox enim quidquid erat militum in urbibus quas tenebat, contrahens, & cum iis oppida focii invadens, non pauca, omnibus ad eum libenter deficientibus, & mutatione domini gaudentibus, suae potestatis fecit. Deinde & Persarum advocato auxilio, qui prius castellum quoddam Thraciae, Tzymphen nomine, occupant, in conjugis suae fratrem prorsus infontem movit: ac prius urbes ejus non invite se dedentes, cepit: tum Adrianopolim venienti omnes portae a populo apertae sunt. Matthaeus Nicephorum Sebastocratorem Cantacuzenum patrum, & alios quosdam optimates secum habens, arcem, cui prius commeatum imposuerat, quamque, ut licuit, diligentissime communiverat, infedit, missoque ad patrem nuntio, se a genero ipsius obsidione vallari significavit. Imperator autem Palaeologus eam quotidie summa ope, succedentibus invicem militibus oppugnabat. Maturabat enim, priusquam focii veniret, eam subigere. Verumtamen qui intus erant fortiter pro ea propugnantes, & obsidionem perferentibus incassum laborabant. Populus Adrianopolitanus non solum assiduus oppugnationibus imperatoris filio instabat: sed & convitiis illum, & dictis contumeliose appetebat. Quidam etiam in illum malevolentissimi acerbius ei, & illiberalius maledicebant. Cantacuzenus ubi filium obsideri intellexit, jam ante ad iter paratus, Adrianopolim manum Romanorum, in quibus ei maxima fiducia, & Persas paucos, quos roganti Orchanes gener miserat, ac praeter hos cohortem ex Catalanis, qui ex triremibus Byzantii remanserant, secum habens accurrit. Palaeologus focium adversus se infestum venire cognoscens, cum par ad pugnam non esset, & arx acerrime defenderetur, timeretque ne protinus urbs occuparetur, pridie ea relicta Zernomianum abiens, a praefecto transditam obtinuit. Inde Didymotichum, Persis Adrianopoli, nec paucis Romanorum ad urbem custodiendam relictis, discessit. Die sequenti Cantacuzenus eo veniens, cum audisset generum se proripuisse, per caduceatorem cives hortatus est, uti ad se transirent, urbemque dederent. Nam ex impetu animi confiderato, & vesania per se imperatorem ingressu prohibuit arbitrat, alii ante portas armati stabant dispertitis ordinibus, admixtis etiam Persis sociis: in muris autem sagittarii dispositi, & imperatore hortante uti se dederent, tantum abest, ut parerent, ut & pugnam sagittis jaciendis ordirentur. Cernens imperator adversus adeo stupidos armis opus esse, signum pugnae dat, confestimque Catalani per ar-

Edit. Paris.
pag. 842.

cem intra moenia visuntur: quique adhuc foris erat exercitus, aciem de qua diximus adortus, dissipat, & in fugam vertit: ita urbs utrinque capitur. Tum Persæ illorum focii, se jam victos aspicientes, quotquot ex acie secum rapere poterant, cum iis ad imperatorem se conferunt. Mox qui cum eo erant cursim insequentes, aliquot de cæteris (pauci enim erant) capiunt. Adrianopolitani quoque, quicumque ejus filium maledictis inceserant, diffugiunt: metuentes, ne scelus suum piamt. Porro populus quamquam victus, & miser, ne sic tamen a sua erga imperatorem malignitate temperat: sed intra urbem, quotquot non erant capti, firmissima turri occupata, unaque platearum magnistrabibus obsepta, imperatorios ingruentes arcebant. Qui maleolis in tecta coniectis, citra laborem adversarios vincebant. Illico namque in fugam conversi, alii se in latebras condebant: alii ad templa supplices confugiebant. Milites vero domos diripiebant, ac diruebant. Ea pugna vulnerati sunt aliquot, nemo cecidit. Cum jam omnia tenerentur, imperator ignem restingui, milites a vi, & direptionibus abstinere, & dominos ædium reliqua sibi retinere jussit. Capti a barbaris diebus paucis propinquorum pecunia redempti sunt: nec enim tota urbs, nec ubique direpta fuit: sed res familiaris dumtaxat, quam milites patribus familias tolerabili prætio reddiderunt: & Catalani præsertim, qui & præ aliis multa rapuerant, & sibi, ut peregrinis, & absque lare, inutilia existimabant. His actis, imperator Cantacuzenus Adrianopoli manens, urbes, quæ ad Palæologum imperatorem desciverant, quasque ei non addixerat (illis enim parcendum, neque ad se revocandas putabat) missis copiis incuravit. In primis autem Zernomianenses populationibus infestavit: donec attriti se, urbemque ejus potestati traderent. Nam illi nulla impulsi necessitate, temeritate quadam, confidentia, & infania non modo desciverant: sed litteris quoque nec se illi obtemperaturos, nec pro imperatore agiturus ostenderant. Si quid contra eos posset, ne omitteret. Quare ira percitus, pro dementia in eos vindicavit. Didymotichum neque exercitum admovit, neque ullo maleficio nocuit, quod juniorem imperatorem valde diligeret. Nam & bello tam manifesto, consiliariis præcipue culpam tribuebat: & quod agebatur, non probabat. De propensione vero erga generum eo usque nihil minuebat. Imperator junior sibi quoque non deerat: sed urbes Cantacuzeni premebat, & a Cræle ex pacto auxilium petebat: qui nihil cunctatus promittebat, si obsidem sibi fratrem daret. Imperator sine mora Manuelem despotam ad Crælem pro obside proficisci jussit. Eo recepto agmen instructum mittitur, equitum septem millia, quos Cosmitzus Borilobices, unus de nobilissimis Triballorum ducebat. Alexander item Mæsozum rex rogatus, subsidium misit: semper enim ei suspectus erat Cantacuzenus, quasi Persas ejus regnum incurfare non prohiberet. Cantacuzenum contra se Mæsos, & Triballos adduci non fefellit: proinde & ipse ex Asia ab Orchane genero Persicum auxilium

Edit. Paris.
pag. 843.

παρατεταγμένους ἐτρέψατο ἐπελθόν· καὶ ἠλίσκετο ἡ πόλις ἐκατέρωθεν. Πέρσαι δὲ οἱ σύμμαχοι ἐκείνοις, συχοῶντες ἢ δὴ ἡττημένους ὅσους οἱ οἱ τε ἦσαν τῇ σφίσι συνεταγμένων, συλαρπάσαντες, προσεχώρησαν Βασιλεῖ. αὐτίκα ὃ καὶ οἱ μὲν τῆ Βασιλείας ἐπιδραμόντες, ἐλόντες πολλὰς ἦσαν ὃ ολίγοι καὶ αὐτοί. διεδίδρασκον δὲ καὶ Ἀδριανῶν πολιτῶν ὅσοι μάλιστα κακῶς τὸν Βασιλέως ἐλεγχοῦν ἔχον πολιορκέμενον, δείσαντες μὴ τῆς ἀγνωμοσύνης δῶσι δίκας. ὁ δὲ ἦμος ὃ ἐδ' ἔτω καὶ περ ἡττημένος, καὶ κακοπαγήσας ὑφῆκε τῆς πρὸς Βασιλέα δυσμενείας. ἀλλ' ἐνδον γενόμενοι τῆς πόλεως ὅσοι μὴ ἐάλωσαν, καὶ τὸν καρτερώτατον τῶν πύργων καταχόντες, μίαν τε τῇ ἀγῶν δοκοῖς συμφράξαντες μεγάλας, ἡμιῶντο ἰσώτες ἐπιόντας τὰς Βασιλικὰς. οἱ δ' ἐτίεσαν πῦρ καὶ τῇ οἰκίῳ. καὶ σὺν πόνῳ ἐδὲν περιεγίνοντο τῇ ἀντιτεταγμένων. τραπόμενοι δὲ αὐτίκα, οἱ μὲν ἐν ἀδύτοις κατεκρύπτοντο, οἱ δ' ἐκέντηον ἐν ἱεροῖς. ἡ στρατιὰ δὲ διέπόρθει τὰς οἰκίας, καὶ διήρπασαν τὰ ὄντα. ἀπέθανε μὲν τοι κατ' ἐκείνῳ τῷ μάχῳ ἐδὲ εἰς, τραυματῖαι δὲ ἐγένοντο τινές. ἔπειτα ὡς ἦδη πάντα εἶχετο, τό τε πῦρ ἐκέλευεν ὁ Βασιλεὺς σβεστῆναι, & ἀπέχεσθαι τῆς ἀρπαγῆς τῆς στρατιάτας, καὶ τὰς κυρίας τῶν οἰκίῳ τὰ ὑπολειμμένα εἶχειν, καὶ μηδὲνα ἀδικεῖν. οἱ μὲν τοι ἀνδραποδιθέντες ὑπὸ τῇ βαρβάρῳ, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὑπὸ τῇ οἰκίῳ χρήμασιν ἐλύθησαν. & ὃ πᾶσα ἡ πόλις διήρπαθη, ἐδὲ παντάπασιν ἀλλ' ὅσον ἐν ἐπίπλοις καὶ σκέλεσι τοῖς καὶ τῷ οἰκίῳ. ἀοὶ στρατιῶται αὐτοῖς ἀπέδοντο δῶνάς τοῖς κυρίοις, καὶ μάλιστα οἱ Κατελάνοι, οἱ πλείω τε διήρπασαν τῇ ἄλλῳ, καὶ ἀχρησα αὐτοῖς ἡγουῶντες ξένοις ἔσι καὶ ἀοίκοις. μετὰ τὸ δὲ Βασιλεὺς μὲν ὁ Καντακζυλὸς ἐν Ἀδριανῇ τῆς προχωρησάσας πρὸς Βασιλέα τὸν νέον πόλεις ἐκάκε πέμπων στρατιάν, ὅσαι μὴ ὑπ' ἐκείνῳ παρεδόθησαν. ἐκείναις δὲ ἐκ φέτο δειν ἐπιστρατεύειν, ἐδ' ἀνακαλεῖσθαι παραδεδομένους ὑπ' αὐτῶν πρὸς τὸν γαμβρὸν. μάλιστα δ' ἐκάκωσε τῷ Τζεριομιάνῳ καὶ ἐξέπρεσε λεηλασίαις, ἀχρησὰς παρέδοσαν, καὶ τῷ πόλιν ἐκ τριβίντες. ἐκείνοι δὲ ὑπ' ἀβελίας καὶ ὀρμῆς ἐμπλήκτε καὶ παραβόλα μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἔσης ἐκ ἀπέστησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ γραμμασι ἐδήλου ὡς ἐδ' ὑπέεικται αὐτῶν, ὅτε Βασιλέα οἶονται· ἀλλ' εἴ τι θυμῷ πρὸς αὐτὸς μηδὲν καταμελεῖν. ἐφ' οἷς ὀργῇ φερόμενος, ἡμιῶντο ἀξίως τῆς παραφροσύνης. Διδυμοτείχῳ δὲ ἔτ' αὐτὸς ἐπεστράτευσεν, ἐδ' ἐτέρῳ ἔσ' πρὸς τῇ ἐκάκε τῇ Βασιλείᾳ τὸν νέον μάλιστα, φιλεῖν καὶ τὰ πολέμια ὃ ἔτω λαμπαρῶς κεννημένα τὰς μὲν ἐνάγοντας ἐν αἰτίαις ἦγε μάλιστα, καὶ τὰ παρὰ τὸ μῆκος ἐκάκιζε. τῆς δὲ πρὸς Βασιλέα τὸν γαμβρὸν δῶνάς ἐδὲν ὑφῆκεν ἀχρι τότε. Βασιλεὺς τε ὁ νέος ὁμοίως ἐκ ἡμέλει· ἀλλὰ τὰς τε προσεχέσας πόλεις Βασιλεῖ τῷ κηδεστῇ ἐκάκε, καὶ πρὸς Κράλλῳ πέμψας, ἵτετο συμμαχίαν κατὰ τὰς σινοθίκας. Κράλλῳ δὲ ὑπέχετο προθύμως, καὶ ὁμηρον αὐτῶν παράχει τὸ ἀδελφὸν ὑπὲρ τῆς στρατιάς. Βασιλεὺς δὲ ἐκέλευεν αὐτίκα δεσπότην Μιχαὴλ τὸν ἀδελφὸν πρὸς Κράλλῳ ἡκεῖν ὁμηροῦσόντα. γενομένη δὲ ἐκείνῃ Βασιλέως ἀδελφῇ, ἡ στρατιὰ ἐξέπεμψεν παρασκευασθεῖσα ἐπταχιλίους ἰππεῖς, ὧν ἐστράτηγει Κασσιτζὸς ὁ Μποελοβίκης προσαγορευόμενος, ἐκ τῆς ἐπιφανέστατης

μάλιστα ὧν τῇ παρὰ Τριβαλοῖς Ἀλέξανδρος τε ὁ τῇ Μουσῶν Βασιλεὺς παρέχετο συμμαχίαν. περὶ βόλῃ πρὸς αὐτόν. καὶ ὃ αἰεὶ πρὸς Βασιλέα τὸν Καντακζυλὸν ἐν ὑποψίαις, ὅτι μὴ καλῶσι Πέρσας κατατρέχειν τῷ ἐκείνῳ γὰρ. Βασιλεὺς τε ὁ Καντακζυλὸς ὅτι Μουσὸς καὶ Τριβαλὸς ὁ γένος αὐτῶν ἐπάγει Βασιλεὺς ἐκ ἀγνοῶν, μετεπέμπετο στρατιάν ἐκ τῆς Ἀσίας Περσικῶν παρὰ

Ορχάνῃ

Ορχάνη γαμβρῶ. ἄπο μὲν ἐκότεροι μεγάλη παρασκευὴ ὤρμωτο ἀλλήλοις πολεμεῖν, ἔτι δὲ ἡ συμμαχίδος στρατῶς Βασιλεῖ τῷ νέῳ ἔλαττο δόκει δὲ πρὸς Αἶνον γενόμενον, καὶ πρὸς τὰς ἐκ Βενετίας συνθήκας δέμενον τινὰς, εἰς Διδυμότειχον αὐτοῖς ἐπανήκειν. μετὰ δὲ ἡ πρὸς Αἶνον διόρτι, ἡ ἐκ Τριβαλῶν σωετύγχανε στρατιὰ. ὡς ἐπέμπευ εἰς Διδυμότειχον, τῷ περὶ αὐτὸν τὰς ἐπιφανέστερας μάλισα σωεπόμενας, καὶ τῆς στρατῶς τὸ πλεῖον ὡς αὐτοῖς σωδρατεῖβοιεν ἄχρως ἐπανήξει ἐκ τῆς Αἶνου.

poposcit. Sic utrique apparatu ingenti in se belligerare constituerunt. Morantibus fociis imperator junior Ænum excurrendum, & pactis quibusdam initis cum Venetis, Didymotichum revertendum duxit. In via Triballorum ei copiae occurrunt, quas cum nobilioribus de comitatu suo, & maiore parte militum, qui cum iis versarentur, donec Æno rediret, Didymotichum misit.

CAPUT XXXIV.

Patriarchæ, episcoporum & monachorum preces apud Cantacuzenum pro pace. Ad Hebrum Triballi, Mæsi, Persæ castra locant. Mæforum trepidatio ac fuga. Triballi, & Romani pauxillum pugnantes, eque fugiunt, ac pene omnes pereunt. Persæ vastatis Mæforum agris in Asiam redeunt. Imperator Palæologus Sultanum sibi studet adiungere. Ejus litteræ a barbaro ad Cantacuzenum mittuntur. Is frustra pace petita, oppida quæ defecerunt, affligit. Calcidicen propter Morrhæos incurSAT, qui denuo se illi tradunt. Junior pacem cum conditione petens, pulchra similitudine refutatur. Pacem mali consilarii impediunt. Palæologus cum uxore Tenedum fugit. Ejus fœminæ virtutes.

ΥΠΟ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ Κάλιστος ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὴν Βασιλέων διαφοράν ἐν δεινῷ τιθέμενος, καὶ κοινῶς νομίζων Ρωμαίων συμφορὰν, Ἀρχιερίων τε καὶ μοναχῶν τὰς λογάδας ἔχων, εἰς Ἀδριανὴν πρὸς Βασιλέα ἦκε, καὶ εἰδεῖτο καταλύειν τὸν πόρος γαμβρόν τῆς Βασιλέας πόλεμον, ὡς πολλῶν Ρωμαίοις αἰτιονέσόμενον κακῶν. Βασιλεὺς δὲ ὁμοίαν ἔχειν ἐξ ἀρχῆς ἀχρὺν περὶ πόλεμον, καὶ εἰρήνης γνώμην φάμενος, καὶ τὴν μὲν αἰτίαν ἡγεῖσθαι συμπάντων ἀγαθῶν, τὴν πόλεμον δ' ἅπαν τιναντίον, ἐξέπεμπε εἰς Διδυμότειχον πρὸς Βασιλέα τὸν νέον, ὡς ὡς ἐκεῖνος πείθεται, ἡ δὲ ἐμὴς ἐξ αὐτῆς καλύμνης ἐσομένης τῇ εἰρήνῃ. καὶ γενόμενος ὁ Πατριάρχης ἐν Διδυμοτείχῳ ὅτε Βασιλέα τὸν νέον ἀπτηρικότα εἰς τὴν Αἶνον, ἅμα δὲ παρήσαν, καὶ ἡ Τριβαλῶν στρατιὰ, καὶ τῶν Μουσῶν. ὅς οἱ παρὰ Βασιλέως πεμψέντες ἄγοντες Ρωμαῖοι, ἐστρατοπέδωσαν παρὰ τὸν Εβρόν, ἐπὶ πόρῳ πάντῃ Διδυμοτείχῃ, ἡ ἅμα, ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ χωρὶς. ὡς δὲ τὸ Μουσῶν στρατόπεδον μάλισα ἐγγὺς Διδυμοτείχῃ. γνώμην δὲ εἶχον ὡς εἰς τὴν ὑπεραίαν σύμπαντες τῷ Εμπυθίᾳ ἐπιστρατεύσοντες φρεσίν, καὶ κακώσοντες ὡς μάλισα φρεσὶ ὑπὸ Καντακυζίνῳ τῷ Βασιλέως κατεχόμενον. συμβέβηκε δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἡ καὶ συμμαχίαν στρατιὰ Περσῶν Βασιλεῖ παρεσκότατο τῷ Καντακυζίνῳ τὸν Εὐλάστον ἔλαττο, παρὰ τὸν Εβρόν ἐστρατοπεδεῦσθαι, καὶ αὐτῷ ἀγνοοῦσαν τὴν ὁμοίαν ὅτι πολέμιον ἐγγὺς στρατοπεδεύοιτο καὶ ἀγνοοῦμένῳ. ἦσαν δὲ ἰππεῖς μυρία ἐν ἐλάσσῃ, ὧν ἐστρατήγει Σουλιμᾶν ὁ τῷ Ορχάνῃ πρεσβύτερος υἱός. γνώμην δὲ εἶχον καὶ αὐτοὶ ὡς εἰς τὴν ὑπεραίαν εἰς Ἀδριανου πρὸς Βασιλέα ἀφιστόμενοι. ἅμα δὲ ἔφ' οἱ τὴν Πέρσαι ἀπάραντες τοῦ στρατοπέδου, ἐβάδιζον ὡς ἐπὶ Βασιλέα. καὶ οἱ Τριβαλοὶ καὶ Μυσοὶ μὲν Ρωμαίων τῶν ἀγόντων τὰ ὅπλα ἔχοντες ἐπὶ τὸ φρούριον ἐχώρου, ἀθρόον τε ἀλλήλους τὰ στρατόπεδα ἐώρων, Μυσοὶ μὲν οὖν ἐτρέποντο αὐτίκα πρὸς φυγὴν, οὐδὲ εἰς χεῖρας ὑπομείναντες ἐλάττειν τοῖς

Paris III.

ΣU B idem tempus Callistus Patriarcha Constantinopolitanus imperatorum discordia offensus, & id communem Romanorum calamitatem interpretatus, cum episcopis, & delectis monachis Adrianopolim, imperatorem rogatum se confert, uti bello adversus generum tamquam multorum malorum seminario defisteret. Qui eandem ab initio usque ad illum diem fuisse mentem suam, & de pace & bello respondens, & illam quidem se putare bonorum omnium, hoc vero miseriarum omnium radicem esse, Didymotichum eos ad generum remisit: cui si persuasissent, a se quidem nullum paci impedimentum oriturum. Patriarcha eo veniens, generum Ænum profectum invenit, aderantque ex Triballis, & Mæsis auxilia, quæ Romani ab imperatore juniore missi ducentes, juxta Hebrum non ita procul Didymoticho distinctis castris (ut Mæforum tamen essent urbi propinquissima) tendebant. Statuerant autem postridie simul omnes Empythium castellum, quod Cantacuzenus præsidio firmaverat, invadere, & dare damnum maximum. Eodem die contigit Persicum quoque auxilium Cantacuzeno destinatum, transmissis Hellepontis ad Hebrum castrametari, ac nescire hostem prope tendere, vicissimque ab eo nesciri. Erant equitum non minus dena millia, duce Sulimano Orchanis filio seniore: qui & ipsi sequenti lumine Adrianopolim ad imperatorem pergere cogitabant. Diluculo & illi castris digressi, ad imperatorem ire contendebant: & Triballi, ac Mæsi cum Romanis, a quibus ducebantur armati versus castellum incedebant, cum repente mutuo se ambo exercitus conspiciunt. Extemplo Mæsi congressum cum hostibus extimescentes, Didymotichum trepidi petunt, magnas fugæ habentes

Edit. Paris.
pag. 344.

Qqq

Edit. Paris.
pag. 845.

tes gratias, cujus beneficio evasisent. Triballi cum Romanis Persarum impetum exceperunt: sed paululum pluribus ac fortioribus resistentes, eorum virtuti cesserunt, inscitiaeque locorum & simul hostium terrore concussi, non ea, qua Didymotichum via ducit, fugerunt: certe enim non pauci evadere potuissent: sed per adjacentem Hebro planitiem palabundi, praeter paucos, omnes perierunt. Per campum quippe latum, arboribus, ac sylvis nudum, ubi nullum perfugium, in equis strigosissimis fugientes, hi quidem occidebantur: illi comprehensi captivi trahebantur. Persarum siquidem equi e diametro contrarii, & ad cursum celerissimi, & ad laborem exercitissimi sunt. Cosmitzus dux cum paucis effugit: caeteri omnes parim concisi sunt: partim vivi in potestatem venerunt. In certamine porro illo Romanorum nobilium eximia virtus enituit, qui omnes a barbaris circumdati captique sunt: gregariorum aliquot interfecti, nonnulli capti: pars major Didymotichum incolumis pervenit. Tam infelicem exitum junioris imperatoris auxilia habuerunt: quod illi summæ ægritudini fuit, & res ejus funditus conquassavit. Barbari secundum victoriam cum direptis hostium tentoriis, captivis, & armorum, equorumque multitudine Adrianopolim ad imperatorem veniunt: ubi positis aliquot diebus, in Mœsiam sponte irrumpunt, nec mediocri vastatione agris illata, in Asiam cum præda revertuntur. Cum per Thraciam redirent, junior imperator post sociorum miserabilem casum Æno reversus, legatos ad Sulimanum satrapam mittens, eum donis & litteris blande scriptis sibi conciliare, atque ad suam auctoritatem traducere studuit. In quibus litteris cum & Cantacuzeni meminisse oporteret, non imperatorem, sed absque ullo adjuncto nude Cantacuzenum appellabat. Barbarus legatis benigne auditis, munera remisit, ac de caetero illi fautorum recepit. Deinde easdem litteras, iniquitatem magnam Palæologi admiratus, ad Cantacuzenum portandas curavit. Jam barbari rursus in Asia erant, & Callistus Patriarcha cum juniore imperatore multa de pace locutus, postquam nihil æquum impetravit, optimatibus ejus impredientibus, & ad bellum potius eum acuentibus, hortantibusque, ne quid ob acceptam calamitatem humile, & abjectum admitteret: sed prioribus cogitatis insisteret, futurus omnino hostibus superior, & imperium recuperaturus, ad Cantacuzenum Adrianopolim reveniens, hominum illorum perversitatem accusavit, qui sui quæstus causa, quem sperabant, communia emolumenta proderent, belloque faces subjicerent. Ille bellum cernens augescere, mœsticiam capiebat, & pacis adversarios, ut Romanis de integro plurimarum miseriarum auctores, sceleris condemnabat. Verumtamen spe pacis nondum deposita, denuo Manuelem Cantacuzenum patruelem, & Metrophanem Melenici episcopum ad juniorem legat, admonens uti rebus novis supersedens a bello facessat. Consiliariis autem aperte refragantibus, pacemque repudiantibus, ut legati inanes reverterunt, Cantacuzenus non amplius cunctatus, desertrices civitates, Morrham præsertim, & alias Rhodopejas Romanis

pag. 846.

τειχον, τῇ φυγῇ πολλὴν ὁμολογῶντες χάριν, ἢ διέσωσι. Τριβαλοὶ δὲ ὑπέμειναν ἐπιόντας τὰς βαρβάρους μὲν Ρωμαίων τὴν συνόντων. ὀλίγα δὲ ἀντιχρόντες πρὸς πλείους, καὶ βελτίους, ἡττῶντο κατακράτος, ἀπειρία δὲ τὸ πῶν, ἅμα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων θορυβηθέντες, καὶ πρὸς Διδυμότειχον, ἐτράποντο. ἦ γὰρ ἀνὲκ ὀλίγοι διεσώζοντο. ἔχοντες δαδέντες δὲ ἐπὶ τῇ παρακειμένῳ, τῷ Εβρῷ πεδιάδα, πλὴν ὀλίγων ἄπαντες ἀπώλοντο. ἐπὶ πεδιάδι γὰρ τραπόμυροι βαδίζοντες καὶ γυμναί, καὶ ἐδεμίαν ἔχοντες καταφυγὴν, καὶ ἵπποις φαυλοτάτοις χρώμενοι, οἱ μὲν, ἔθνησκον, οἱ δ' ἡλίσκοντο, ὑπὸ τῶν βαρβάρων καταλαμβανόμενοι. ἐκ δὲ ἀμέτρων γὰρ οἱ τῶν βαρβάρων ἵπποι τοῖς ἐκείνων δύναι τε εἰσι ταχύτατοι καὶ πρὸς πόδας ἐξησκημένοι. Κασσιτῆς δὲ ὁ στρατηγὸς μὲν τινῶν ἀριθμῶν, ἡδυνήθη δὲ δρᾶναι, τῶν ἄλλων ἁπάντων, τῶν μὲν πεσόντων, τῶν δ' ἐσθλῶν. Ρωμαίων δὲ, οἱ μὲν ἐπιφανέστεροι, πολλὴν ἀνδραγαθίαν καὶ ἀρετὴν καὶ μάχῃ ἐπιδεδειγμένοι, πάντες ἐάλωσαν τῶν βαρβάρων περιχόντων. στρατιωτῶν ἤπεσον μὲν τινες, καὶ ἐάλωσαν ὀλίγοι. οἱ πλείους δὲ διεσώθησαν εἰς Διδυμότειχον. ἡ μὲν οὖν Βασιλέως τῇ νέῃ συμμαχίᾳ ἔτι διεφθάρη, ὃ καὶ μάστις ἐλύπησε, καὶ διέφθειρε τὰ πράγματα αὐτῆς. οἱ βαρβαροὶ δὲ μὲν νικῶντες, τὰς τε σκηνὰς τῶν πολεμίων, καὶ τὰς ἀχμαλώτας ἔχοντες, καὶ ὅπλων, καὶ ἵππων πλῆθος, ἦγον εἰς Ἀδριανὴν πρὸς Βασιλέα, καὶ τινὰς ἐκεῖ συνῆλθον ἡμέρας, ἔπειτα ἐνέβαλον εἰς τὴν Μυσίαν καὶ σφᾶς αὐτοὶ, καὶ ἐκάκωσαν καὶ μέγιστα τινὰ, ἔχοντες δὲ τὴν λείαν ἐπανάστησαν εἰς τὴν αἰκίαν. ἐπανίστησι δὲ καὶ τὸ Θράκης, ἐπεὶ Βασιλεὺς ὁ νέος ἐκ τῆς Αἰνῆς ἐπανῆκε μὲν τῶν συμμάχων τὴν φθοράν, πρὸς βίαις ἐπεμπε πρὸς Σαλιμάρτον σατράπην καὶ καταλλάττειν ἐπεχείρει αὐτοῦ. δῶρα τε παρέχων, καὶ λόγοις ὑποποιέμενος προσκυνέειν, ἐπεμπε δὲ αὐτῷ καὶ γράμματα. ἐν οἷς δέησαν καὶ Καντακυζηνὸς τῇ Βασιλείᾳ ἐπιμνησθῆναι, καὶ Βασιλέα προσηγόρευον, ἀλλὰ Καντακυζηνὸν ἀπλῶς χωρὶς τινὸς προσθήκης. ὁ μὲν τοι βαρβαρὸς, καὶ μὲν πρὸς βίαν ἐδόκει δέχεσθαι ἡδέως, καὶ δῶρα τε ἀντέπεμπε, καὶ εὐνοήσειν ἐπηγγέλλετο ἐξῆς. τὰ δὲ γράμματα πρὸς Καντακυζηνὸν ὁ Βασιλεὺς ἐπέμπε, ὡς περὶ πολλῶν ἀγνωμοσύμων τῇ νέῃ Βασιλείᾳ κατεγνωκώς. οἱ μὲν οὖν βαρβαροὶ αὐθις εἰς Ἀσίαν ἦσαν. Πατριάρχης δὲ ὁ Κάλκικος πολλὰ περὶ ἐκείνῳ Βασιλεὶ τῇ νέῃ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀνύειν τῶν δεινῶν εἴχετο, περὶ Βασιλέα ἐκ ἐώντων, ἀλλ' ἐξ ὁρμώντων μάλλον Βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον, ὅτι μηδὲν ἀγνοῦν ἐπομένειν παραινέντων καὶ τὴν κακοπραγίαν, ἀλλ' ἐχέσθαι τῶν προτέρων λογισμῶν, ὡς κρεῖττον πάντως εἰσομένον τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀνασώσόμενον, ἀνέστρεφον εἰς τὴν Ἀδριανὴν πρὸς Βασιλέα, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀπηγγέλλετο μοχθηρίαν, ὅτι τὴν ἰδίαν ὠφελείαν ἔνεκα, ὡς φάντο, πρὸς δόξαν τὰ κοινῇ λυσίτελυντα, καὶ τὸν πόλεμον παραΐξων. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακυζηνός, ὡς αὐτὸ μὲν αὐξάνομενον ὁρῶν τὸν πόλεμον, ὅτι τὰς κωλύοντας τὴν εἰρήνην ἐν αἰτίαις ἐπιοῖτο, ὡς πολλῶν αὐτοῦ δυσυχιμάτων πείραν ἐπαγόντας Ρωμαίοις. μήπω δὲ πρὸς τὴν εἰρήνην ἀπηγορεύκως, τὸν τε ἀνεψιὸν αὐτοῦ Μανουὴλ τὸν Καντακυζηνόν, καὶ Μητροφάνην τὸν ἐπίσκοπον Μελενίαν πρὸς Βασιλέα τὸν νέον πρὸς βίαις ἐπέμπε, καὶ τὸν πόλεμον παρήγει καταλύειν τῇ νεωτερίζειν ὅπως ἂντα. τῶν συνόντων δὲ φανερώς ἐναντιωθέντων, καὶ ἀπειθαμένων τῇ εἰρήνῃ, ἐπεὶ οἱ πρὸς βίαις ἐπανῆκον ἄπρακτοι, καὶ Βασιλεὺς ὁ Καντακυζηνός οὐκέτι ἐμείλλον, ἀλλὰ τὰς ἀποστάσας ἐκάκου πόλεις,

μάλισα δὲ Μόρραν καὶ τὰς ἄλλας τὰς καὶ τὴν Ροδόπιν Ρω-
μαίοις ὑπηκόας. αἱ πλείους δὲ τῶν νέων προσεχώρουν Βασι-
λεῖ. ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν Καλχηδικὴν πέμψας στρατιάν,
ἐκέλευε κατατρεῖχειν. αὐτὰς μὲν ἐβαλόμενος κακουῶν, ἐ-
δὴ καὶ τὰς ὑπὸ αὐτῶν πρὸς Βασιλέα τῶν νέων παραδεδομέ-
νας ἐκοντὶ κατατρεῖχειν, ὡς ἠγνωμονηκότας. ἀλλ' οἱ ἐν
Μόρρα τὸ το μὲν δὴ τὸν πόλεμον ὁμορον αὐτοῖς ὄντα, τὰτα
δ' ὅτι καὶ ἡ Καλχηδικὴν βοσκήμασι δαχεῖμαζεν μάλλον
ἐπιτηδαιοτέρα δαχεῖ τὴν αἰεάν, ἐπὶ τὸ τροφὴν παρέχειν
ἄφθονον, βοσκήματα ἐκεῖ πολλὰ καταγαγόντες, ἠνάγκα-
σαν Βασιλέα πέμπειν ἐπ' ἐκείνας στρατιάν, οἱ ἐκατα-
δραμόντες, πρὸς τοῖς ξένοις, ἐκάκωσαν, καὶ τὰς ἐγχωρίας
ἐκὸλίγα. δαχεῖν δὲ καὶ ἐβαλομένοις μάλισα ὄξω.
Διδυμοτείχων δὲ κακὴν ἐκ εἰς δαχεῖ Βασιλέα τὸν γαμβρόν.
οἱ μὲν οὖν καὶ Μόρραν πλείους κακώσαντες καὶ πιεσθέντες
ὑπὸ τῷ πολέμῳ, αὐτοῖς προσεχώρουν Βασιλεῖς τῶν Καντακ-
ζηνῶν, Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, ὁρῶν ὑπορρέσαν αὐτοῦ τὴν δύ-
ναμιν, καὶ τὰ πράγματα χωρήσαντα ὀπίσω, πέμψας
πρὸς Βασιλέα τὸν κηδεῖν διελέγετο περὶ εἰρήνης, καὶ ἐδέε-
το τὸν πόλεμον καταδέσθαι ἔχοντας, ἀέχασιν ἐκότερον. ὁ
δὲ, τὸ μὲν εἰρήνῳ περιπλεῖσθαι μάλιστ' ἐλεγε ποιεῖσθαι,
μηδὲν εἶναι μήτε φίλον μάλλον, μήτε σπασαιότερον, καὶ
ταῦτα ἐκ ἀπλῶς πρὸς ὁμοφύλους ἐσομένης, ἀλλὰ πρὸς
τὰς φιλιότητας. δέον μὲν τοι καὶ δαχεῖ τὴν ἐμπειρίαν τὴν
ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ τὸ πατέρα εἶναι πρόνοιον αὐ-
τὸν ποιήσασθαι μὴ τοῖς ἴσοις πάλιν τὸν υἱὸν περιπε-
σεῖν, ἀλλὰ τὴν εὐσέως περιελεῖν τὰς αἰτίας, καὶ τὴν νεωτε-
ρισμῶν. ἐδὲ δὲ εἴ τις ὁρῶν τὴν παῖδα περὶ μέθας, καὶ κῦ-
βας, καὶ τοιαύτην ἐξώλειαν ἠχολημένον, χρημάτων κύ-
ριον ποιῶν, καὶ φαύλους ἀνδράποισ, καὶ μεθύουσι συνεῖναι ἐ-
πιτρέπων, ἢ περὶ θήρας ἐπτοημένον ἀκρατῶς, καὶ πάντα
χρήματα ἐνὸς τῆς τοῦ ἐμῶν, εἰ κύνας παρείχετο θηρο-
τικὰς, καὶ ἱππας, νῦν ἂν ἔχοντα ἐδόκει πρᾶττειν. διὰ ταῦτα
δὴ τὸ μὲν πόλεον, ὡς πρότερον αὐτὸς παρέχετο παραχω-
ρεῖν, καὶ αὐτὸν Διδυμοτείχας. τὸ μὲν τοι συνόντων αὐτῶν Ρω-
μαίων τὰς ἐπιφανείας, ὡς μὴ αὐτὸς ἐκοντὶ παρέχετο συ-
νεῖναι, αὐτὸν ἐν Διδυμοτείχῃ, ἢ ἄλλοθι πρὸς οἰκίαν ἔχων,
τῆς δὲ μὴ συνεῖναι ἐφίεναι, ἀλλ' αὐτὸς δαχεῖν, ὥστε
καὶ πρότερον, ἵνα μὴ αὐτῶν πολέμων αὐτοῖς, καὶ νεωτερισμῶν
αἰτίοι ὀφθῶσι, δέον μὲν τοι μὴδ' ἐκείνας, μὴ δὲ ὑποπτόειν
πείσεσθαι δεινὸν διὰ τὴν ὁπποσείαν. ἐδὲ ὡς ἀμυνέσθαι
αὐτὰς βέλεσθαι ὑπάγειν αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὰ βελτίω
ἐναντισμένους ἔχειν. ἐπὶ γὰρ ἐλπίδι τε παντάπασιν ἀμνησῆ-
σιν τὸν προὔπρηγμένον. ὁ μὲν οὖν νέος Βασιλεὺς, ἐπιμο-
πάντα ὡς ποιεῖν, ὅσα παραινοῖ ἡ Βασιλεὺς ὁ κηδεῖς, καὶ
χωρεῖν πρὸς τὴν εἰρήνῳ, οἱ εἰσασαί δὲ ἐκ εἰρῆνης, ἀλλ' ἐκώ-
λουον πάσῃ δυνάμει, καὶ μάλλον ἐχέσθαι παρήνεν τῷ πολέ-
μῳ, ἐκείνους ὡς ἂν ὑπὸ Βασιλέα γένωνται τὸν Καντακζηνόν,
ἐκείνους χωρὶς ἐξασαί εἰσασαί, καὶ νεώτερα κινεῖν, ὡς ὅτι τὸ
κοινὸν μὲν δαχεῖσθαι Ρωμαίων, αὐτοῖς δὲ ὡφελιθήσονται
ὀλίγα. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ τῶν αἰσώσεων αἱ συμβάσεις περὶ τὴν εἰρή-
νης, σφοδρότερον Βασιλεὺς ὁ Καντακζηνὸς ἐπὶ νῆχθαι τοῖς
περὶ τὸν νέον Βασιλέα, ὡς μὴ δὲ δυνήσθαι ἀντιχεῖν. δι-
δυμοτείχων δὲ καταλιπὼν, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ὡς εἶχον,
ἐν τῇ Λίγνῃ πρὸς Τένεδον ἐπεραιώθη. συνεῖπετο δὲ αὐτῶν καὶ
Βασιλεὺς Ελένη ἡ γυνὴ, Μακεδὼν τὸν νεώτερον τῶν παίδων ἔ-
χουσα, μεῖζον ὁτύχημα, ἂν τὰς εἰποι δικαίως, ἢ καθ' ὅ-
σον ἐδόκει κακοπραγεῖν ἐν τῷ πολέμῳ. πάντα δὲ αὐτῶν
παρέχετο τῶν ἀνδρῶν λυσιστεῖσαν ἐπὶ τὴν πόλεμον μό-
νον χρόνον, ἀλλὰ ἐπὶ πάντα τὴν ἐπίλοιπον, καὶ καὶ τὴν πρῶτῳ

Paris III.

subjectas (plures enim se juniori dedide-
rant) molestiis, atque damnis afficere
aggressus est. Postea missis cohortibus
Chalcidicen infestam habere iussit: non
ipso quidem incolam lædere cupiens (haud
enim justum putabat, quos ipse juniori
volens tradidisset, iis quasi offendissent
incommodare) sed quia Morrhenses, qui
partim propter vicinitatem belli, par-
tim quod regio illa hyberno tempore pro-
pter apricationem, & pabuli ubertatem
suppeditandam pecori aptior esset, ma-
gnam vim eo egerant, ita facere coge-
rent. Incurstantes igitur ea loca milites,
præter Morrhæos indigenas quoque (quo-
niam etsi maxime vellent, eos interno-
scere, ac discernere non poterant) a-
variter deprædati sunt. Didymoticho
propter generum noceri vetuit. Mor-
rhæi itaque armis vehementer agitati,
vexatique, ad fidem & auctoritatem
Cantacuzeni redierunt. Gener animad-
vertens copias suas paulatim diffuere,
& res retro sublabi, pacem ab focero
per legatos petit, cum eo, ut utrique
sua maneat. Respondet ille, pacem se
æstimare longe plurimi, neque aliud quid-
quam acceptius, neque optabilius sibi es-
se, & præsertim pacem cum carissimis.
Debere enim experientia doctum, &
quia pater sit, providere, ne filius pri-
stinis involvatur malis, causasque factio-
num, ac novitatis tollere. Neque enim
si quis filium in poculis, & alea, & hu-
jusmodi pessimis rebus tempus conteren-
tem, & cum ebrios, ac vitiosis con-
fuescentem, aut venationibus deditissi-
mum, & argentum omne huius unius rei
gratia prodigenter cerneret, ut a ca-
nes ad venandum, & equos compara-
ret, adhuc eum hæredem bonorum suo-
rum scriberet, secundum rationem agere
videretur. Quocirca se illis urbibus ante
collatis, atque etiam Didymoticho ce-
dere: Romanos autem procures, qui ei
adsint, quos ipse suo opte nutu ei non ad-
junxerit, sive Didymotichi, sive alibi
domicilia habeant, velle ab illo distra-
ctos, sibi ut antea subesse, ut ne illum
iterum ad bellum, ac res novas impel-
lant. Non formidandum ipsis ne hanc
defectionem graviore multa expient.
Haud enim ideo sibi subjectos cupere, ut
eos plectat: sed ne optimorum suorum
confiliorum dissuasores, & oppugnatores,
patiantur: promittebatque præterita obli-
vione obruturum. Junior ad parendum
foceri monitis, pacemque componendam
paratissimus cum esset, seditiosi illi ungu-
lis omnibus negotium distinebant, & ad
bellum capeffendum magis incitabant,
quod sub Cantacuzeno res novas auden-
di, & seditiones conflandi cum per-
niciæ Romanæ reipublicæ, & exiguo
ipsorum fructu, non amplius faculta-
tem habituros sese intelligerent. Pace
non procedente, Cantacuzenus ei im-
portunius incubuit, ut se tueri non pos-
set. Quamobrem Didymoticho, cæte-
risque urbibus suis relictis, Aeno Tene-
dum trajecit. Sequebatur uxor Helena,
cum Manuele juniore filio, major felici-
tas, ut quispiam merito dixerit, quam
videbatur bello tolerata miseria. Ne-
que enim per id tempus modo, sed a-
lias quoque semper in omnibus utilem
se illi, atque commodam præbuit, &
convenienter primo fœminarum plasmati
adjutorium ei per cuncta fuit, fugam
cum illo sine molestia perferens: & pa-

Edit. Paris.
pag. 847.

Qq ij

Edit. Paris.
pag. 827.

ni enim timore, periculoque ab hostibus contempto, ultro quotidie propemodum Galatam navigabat, & cum iis, qui captivos tenebant, differens (erat autem non modo vir singularis, & ob sanctimoniam venerabilis: sed etiam externarum & nostrarum disciplinarum peritissimus, & in congressu ad dicendum, ac persuadendum valebat egregie) tantum effecit, ut modico pretio eos dimittere non recusarent. Quia tamen nec modicum quidem illud civibus suppetebat, ipse Latinis sponte se obligavit, intra dies præfinitos illud auri soluturum. Sic illi ejus fide dimissi a propinquis, & amicis, quod solverent corrogabant. Atque hoc eodem modo faciebat, donec omnes vinculis liberaffet. Tenuiores autem, & obscuriores captivos sine lytro obtinebat, quod Latini ejus virtutem, ac promptam pro grege suo voluntatem suspicerent, ac revererentur. Novit enim victus cultoribus suis etiam apud hostes, quantumvis barbaros, admirationem conciliare, nedum apud domesticos & amicos. Post hæc & urbe a Latinis occupata, & civibus ad unum pristinam libertatem adeptis, & congregatis, qui dispersi erant, ut de integro habitaretur, effecit: ac multis verbis eos hortatus est, ne præsentis ærumna animis frangerentur, sed eam vitæ in posterum agundæ documentum ducerent, navabatque utiliter operam pro virili sua, non solum sacra vasa, libros, imagines ex Byzantii monasteriis conquirens, ipse eo profectus, singula rogians, uti miseros juvarent, quantum possent (omnia siquidem a Latinis devastata erant penitus) sed & imperatorem orabat, ut vestigalia remitteret. Qui suo ingenio ac per se ad benefaciendum proclivis, & tunc civitatum casibus permotus, non Heracleensibus solum, sed etiam Sozopolitanis omnem tributorum publicorum immunitatem concessit: unde se illæ facile refecerunt, confirmaruntque, ac rursus incolis, & domiciliis frequentatæ, antiquam faciem receperunt. Atque illæ quidem isto modo afflictatæ, iterumque recreatæ, & instauratæ sunt.

παντες καταφρονήσας, & κινδυνεύσας τὸ ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτοκλήτως καθήμεραι, ὡς εἰπεῖν ἐπεραιώτο πρὸς Γαλατῶν, & τοῖς κατέχουσι τὰς αἰχμαλώτους διαλεγόμενος, ὡς δὲ ἐκ τῶν ἑσώπων μόνον, ὅπως ἀρετῆς αἰδέσιμος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ & σοφίας ἀκρῶς ἐπειλημένος τῆς τε ἑξῆς, & τῆς καθ' ἡμᾶς, & πιδανὸς πρὸς τὰς ὁμιλίαις, καὶ διδακτικὸς, ἐπειθεῖν ἐπὶ μετέλοις λύτροις ἀφίναί. τῶν πολιτῶν δὲ, ἐδὲ τῶν ὀλίγων ἐκείνων διπορευώτων, αὐτὸς ἐγγύας παρέχετο τοῖς Λατίνοις, ὡς αὐτὸς καταθήσων τὸ χρυσίον ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις. & ἔτι τυγχάνοντες ἀδείας οἱ πολῖται, τὰ χήματα συνεπορίζοντο ἐκ τῶν οἰκείων, & τῶν φίλων, & ἀπεδίδουν τοῖς Λατίνοις. καὶ τὸ ἐποιοῦν τὸν ἴσον ἔσπον, ἄλλοις & πάντας τῶν δισμών ἀπὸ πᾶσι, τὰς ἀφανέστερας δὲ τῶν αἰχμαλώτων, ὅτι ἀνδρῶν ἐπειθεῖν ἀφίναί τὰς Λατίνους αἰδεδέντας αὐτῶν ἀρετῶν, & τῶν ὑπὲρ τῆς ποιμνίας ποροθυμίας. οἱ δὲ ἢ ἀρετῇ τὰς μετιόντας & παρὰ τοῖς φίλοις μόνον & οἰκείοις, ἀλλὰ & παρὰ τοῖς πολεμίοις, καὶ τυχῶσιν ὄντες βάρβαροι θαυμάζεσθαι παρασυνάξαι. μετὰ τὸ δὲ, ἐπεὶ ἢ τε πόλις ὑπὸ τῶν Λατίνων κατελείφθη, & οἱ πολῖται ἦσαν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνασσωσμένοι πάντες, συνήκισε τῶν πόλιν αὐτῆς ἐξαρχῆς διασπαρμένους συνάγων τὰς πολίτας, & λόγοις τε πολλοῖς παρεκάλεσεν ἡ ἀθυμῆν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς. ἀλλὰ σωφρονισμὸν τῶν ἐπιλοίπων βίβει παρῶσαν ἡγεῖσθαι κακοπραγίαν, & ἔργοις ὠφέλει, ὅσα μάλιστα ἐξῆν, & μόνον ἱερὰ σκόλη, & βίβλους, & εἰκόνας συμπορίζων ἐκ τῶν ἐν Βυζαντίῳ φροντιστηρίων, αὐτὸς ἐπιφοιτῶν, & δέοιμος ἐκάστων συνάγειν τὰ δυνάμει τοῖς ἀτυχέσι. πάντα ἢ δὲ διέφθαρτο ὑπὸ Λατίνων ἄρδην, ἀλλὰ & Βασιλέως ἐδείχθη ἀτέλειαν παρέχειν τοῖς πολίταις. ὁ δὲ & οἰκοῦν αὐτοδύμητος ὢν πρὸς τὰ καλὰ, & τότε πρὸς τῶν πόλεων ἐπικαμπτόμηνος τῶν κακοπραγίαν, & μόνον Ηρακλειώταις, ἀλλὰ & Σωζοπολίταις πᾶσιν ἀτέλειαν παρέχετο δημοσίων εἰσφορῶν, ὅτι ὢν αἱ πόλεις αὐτῆς αὐταῖς ἀνεκτίσαντο ῥῆδίνως, καὶ ἔμειναν ἐπὶ τῶν προτέρων χήματος συμποκισμένοι. τὰ μὲν δὲ κατὰ τῶν πόλεων τῶν κακοπραγίαν, καὶ αὐτῆς τῶν ἀνόρθωσιν, τοῦτον τὸν τρόπον συνήνεχθη.

C A P U T XXX.

Venetæ classis dux timidus cunctator. Exoratus Byzantium accedit, licet cum periculo. Genuenses pugna vincuntur. Catalani cladem maximam accipiunt. Galatæorum fallacia in illos. Clades Genuensium, Venetorumque, & Catalanorum similiter. Ducis Genuensium magnus animus. Timiditas Nicolai corrumpit victoriam. Imperatoris & ducis Catalanorum in illum ira. Byzantium in Catalanos vulneratos, & ægrotos eximia charitas. Quomodo eosdem negligentia ducis Veneti afflixerit.

CÆTERUM Nicolaus Venetarum navium dux, ex Eubœa reversus Venetias, classem Genuensi parem comparabat. Venerunt autem a Catalanis quoque triremes sex supra viginti, in quibus genere, ac numero probatæ copiæ, quibus cum junctæ Venetæ in hostes tendebant. Summus earum (erant autem septuaginta) imperator Nicolaus erat: nam Venetiarum dux, & senatus suam il-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ δὲ ὁ τῶν Βενετιῶν τεύχεων στρατηγός, ἐξ Εὐβοίας ἀπάρας εἰς Βενετίαν, εὐχόμενος τῶν ἀντίρροπον παρεσκευάζετο. ἤκου δὲ καὶ ἐκ Κατελάνων ὅτι καὶ εἰκοσι τεύχεα, στρατιὰν ἄγχειν πολλὴν, & ἀγαθὴν, οἱ ἐκ Βενετίας συμμίζαντες, ὥρμητο ἐπὶ τὰς πολεμίας. εἶχε δὲ ἡ ἀρχὴν Νικόλαος τῶν τεύχεων συμπασῶν ἐβδομήκοντα ἑσῶν. ὁ, τε ἢ Βενετίας Δεξ, καὶ ἡ βελὴ, τῶν

ιδίων ἀνέστηκαν ἐκείνῳ τὸ ἀρχὴν, καὶ ὁ τὸ Κατελάνων Ρήξ ἐκέλευε τῶν ναυαρχῶν τὴν σφετέρων, πάντα Νικολάῳ πειθαρχεῖν, καὶ ἐπεθεῖαι οἱ αὐτὸν κελόοι, ἐμπείρως ἔχοντι καὶ νήσων, καὶ παραλίῳν τὴν καὶ τὴν Λιγαίων, καὶ τὴν Εὐξείνου, ὅπου μάλιστα φόντο συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις Νικόλαος ἢ καὶ τοὶ πολλοὶ τῶν πολεμίων ἄγων βελτίῳ στρατιᾷ, ὑπὸ ἀπολμίας τας νήσους περιήει φυγομαχῶν, καὶ πολλὰ παρακαλέμενος ὑπὸ τῷ Κατελάνων στρατῷ, χωρῶν ἐπὶ τὰς πολεμίας, καὶ μὴ κατατείνειν τὸν στρατιὴν εἰς καὶ μάτην ἐν χειμῶνος ὥρα, νήσους περιπλέων, καὶ κατατείνων τὸν καιρὸν, καὶ ἐπέειπετο. Βασιλεὺς τε ὁμοίως τὴν αἰτίαν τὴν μετρήσεως εἰδὼς, καὶ ἀπαξ ἐδὶς ἐπεμψε πρεσβείαν μεταπεμπόμενος, Νικόλαον, ὡς ἐφ' ἐτοίμοις τοῖς ἑσπέραις, καὶ παραινῶν μὴ ὀρῶδειν τὰς πολεμίας, ἀλλ' ἐπάγειν αὐτοῖς τὸν σόλον μάλιστα ἐν Βυζαντίῳ, ὅπου καὶ αὐτὸς τὰ μέγιστα συμβαλεῖ τὸν πόντον. πρῶτα μὲν ἐν παρεκρέετο τὰς πρεσβεῖς ὑπερτιδέμενος τὸν ἀφίξειν. ἔπειτα χειμῶνος ἡδη λήγοντος, ὑπὸ τῷ Βασιλεὺς πρεσβεῖαν πολλὰ παρακαλέμενος, καὶ τῷ Κατελάνων στρατῷ. ὡς δὲ ἐκεῖνος ἐσυνέειναι μόνων ὁξὺς τὰς δέοντα, ἐπεῖραν πρὸς στρατηγίας ἐχθρῆς, ἀλλὰ ἐπὶ πρὸς εὐφυχίαν, καὶ τὸ λῆλυσθαι τὰς μάχας γενναϊότητος, μολις ἐπέειπετο ἀναθαρσύνεσθαι, καὶ τὸν σόλον ἔχων, Περικίπῳ τῇ νήσῳ ἔσθ' ἀοικήτῳ προσέειπε, ἐμὰ κράν' ἔσθ' Βυζαντίῳ· ἐπὶ δύο δὲ ἡμέραις πρὸς τὴν νήσῳ τὸν στρατιὴν διαπαύσας, ὡς δὲ πλεῖστα ὑπὸ τῷ χειμῶνος κεκακωμένοι, καὶ μάλιστα ἡ τὸ Κατελάνων, ὑπὸ τῷ φύχῳ πολλῶν ἡρωτικῶν εἰσμένων, τῇ τελευτῇ ἅμα ἔω ἀραντες ἐκ Περικίπῳ ὡς ἁρισμένοι, ἐπὶ τὸ ἐν Ἐπτασκάλῳ νεώριον ἐχώρουν τὸν Βυζαντίῳ. γνώμη δὲ εἶχον, ὡς ἐκεῖ ἐταῖς βασιλικαῖς τριήσιν συμμίζαντες, ἔνδον δὲ ἦσαν τὰ νεώρια ὡπλισμένοι, χωρήσαντες ἐπὶ τὰς πολεμίας. Παγανὸς δὲ ὁ τὸ Γεννητῶν στρατηγός, ἐβδόμηκοντα ἔχων καὶ αὐτὸς ὡς ἦρχε ναῦς, ἐν Καλχηδὼνι κατ' ἀντικρὺ Βυζαντίῳ, πρὸς τὰς πολεμίας τὰς τε προτέρας ἐφεξῆς ἡμέρας, καὶ τότε ἀντιπαρετάσσετο· ἐπιῆσι δὲ ἐκ ἐτόλμα συμβαλεῖ. ἀλλ' ὁρῶν ἐπὶ τὸν Βυζαντίῳ νεώριον ποικίμενος τὸν σπασθῆναι, ἐμενεν ἐπὶ τὸν παρατάξιόν ἐλπίζων ὑπὸ τῷ πνεύματι. ἀπρὸς δὲ κηλὸν τι πέσειν τὰς πολεμίας, ἐξέφθαρσεν, αὐτοῖς περιπεσόντας, ὁ μικρὸν ἐδέησε παθεῖν. νότις δὲ ἀνέμῳ σφοδρῶτα κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν πνέσαντος, δυσέρως μὲν καὶ μετὰ βίας διήρυσαν τὸν Περικίπῳ πλοῦν ἄλλοι δὲ ἡμέρας ἡδη. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς τῷ νεώριῳ ἦσαν, ὑπὸ σφοδρότητος τῷ πνεύματι ἐξώθευμένοι, ἐκινδυνύσαν βράχεσι περιπεσεῖν, ὁ πρὸ τῶν τειχῶν πάντῃ ἐγκατέσπартαι, ὡς ἐπὶ τοῖς τείχεσιν ἀμύνειν πρὸς τὴν βίαν τῶν κυμάτων. ἐν τῷ δὲ Ταραχειώτης Κωνσταντῖνος ὁ τὸ Βασιλικῶν τελευτῶν στρατηγός, ἀνὴρ ἀγαθός προτέρων τε ὢν, καὶ τότε μάλιστα ὑποδείκνυμενος, θάρσος καὶ φρονήματος ἀνάπλεως ἐξήλαυνε τὰ νεώρια, καὶ τὰς σφετέρας τελευτῆς ἔχων, εὐδὺ τῶν πολεμίων ἦεν ἀντικρὺ τῆς ναυαρχίδος. μετ' αὐτὸν δὲ καὶ ὁ τῶν Κατελάνων ἐχώρει στρατηγός. καὶ τρίτος ἐπύλαυνε καὶ Νικόλαος ἀναθαρσύνεσθαι ἡδη. Γεννῆται δὲ τῷ πνεύματι βιαζόμενα, καὶ τῶν πολεμίων ἐπιόντων, καὶ δὲ ὑπέμεναν τὴν συμβολὴν· ἀλλ' ἀνασρέφαντες ἡλαυνον ὡς εἶχον ἐπὶ Γαλατῶν. ἐπεδίδων δὲ οἱ πολεμιοὶ· βραχείας δὲ ἔσθ' ἐν ταῦτα τῆς θαλάττης, ἐπεὶ φεύγειν ἐπιπλέον ἐκ ἐξῆς, πρὸς τῷ Βραχοφάγῳ λεγομένῳ τόπῳ ὑφάλος ἔχοντι πολλὰς, οἱ αὖτ' ἡ τῶν τόπων ἐμπεῖροι οἱ Γεννηταῖς πρότερον γενόμενοι, ὡρμίσαντο ἐπὶ τῷ ρεύματι. καὶ βεβαίως ἐπὶ τῷ ἀγκυρῶν ἐσῶτες, ἐμὰλ-

li auctoritatem commiserant, & Catala- *Edit. Paris. pag. 828.*
norum rex suarum navarcho præceperat, ut Nicolao per omnia obediret, & quo juberet, sequeretur: utpote qui insularum, maritimarumque locorum per Ægæum, & Euxinum maria, ubi maxime cum hoste præliaturi putabantur, benignus esset. Nicolaus etsi præstantiorem multo quam hostes haberet exercitum, præ timiditate insulas circuibat, pugnam fugiens, & crebro a Catalanorum duce monitus, ut hostes invaderet, nec militum tempore præsertim hyberno insulas circumnavigando, otitandoque frustra fatigaret, non obtemperavit. Imperator item haud nescius quare cunctaretur, semel iterumque per legatos, ut ad parata trophæa illum accerseret, & hortabatur, ne hostes formidaret, sed classe in eos apud Byzantium imprimis iret, ubi & ipse cum non spernendo auxilio affuturus sit. Ille primum legatos repellere, & adventum procrastinare. Deinde jam hyeme exeunte, & ab imperatoris legatis multum rogatus, & a Catalanorum duce (erat siquidem ille non solum ad intelligendum quid facto opus, acutus, & insuper in arte imperatoria versatus: sed etiam animi virtute in acie generosissimus) vix sumpta fiducia obsequens ad Principis insulam desertam, non procul Byzantio classem applicuit: ubi per biduum recreato exercitu, quem hyemis injuria ipse confecerat, Catalanum præcipue, tertio die diluculo solvit, & navale in Heptascalo Byzantii attigit. Statuerant autem cum imperatoris triremibus sociati (quæ in navali paratæ stabant) pugnam capeffere. Paganus Genuensium dux, & ipse cum septuaginta navibus a Calchedone e regione Byzantii & ante, & tum quoque se contra instruebat: cum adventantibus tamen confingere non audebat. Sed cum eos ad Byzantium navale videret properare, ordines fervabat, sperans ventis erumpentibus improvisum aliquid hostes passuros, mutuaque navium collisione interituros: quod ferme accidisset. Austro enim die illo furenti, multo nixu, laboreque cursum ex insula Principis ad vesperam tandem compleverunt. Ut navali appropinquarunt, venti vehementia repulsi, & prope modum in brevia incidissent, quæ ante muros sparsim sunt, & inde fluctus infanos defendunt. Constantinus Tarchanionta imperatoriarum triremium dux, tum maxime qui esset se demonstrans, nempe vir bonus, fidentia, ac spiritu excelsus plenus, e statione erumpit, & cum suis triremibus directo in hostes, contraque prætoriam navim currit. Secundum quem Catalanorum dux: tertius animo jam confirmato Nicolaus ibat. At vero Genuenses vento validius incumbente, & prementibus hostibus conflictum declinarunt, & iis persequentibus, Galatam ut reverterentur anniti cœperunt. Sed quoniam illic vadusum est pelagus, & fugere amplius non dabatur, Brachophago, ut vocant, (ubi complura sub undis saxa latentia) ipsi priores, ut locorum gnari occupato, in ipso aquarum impetu naves jactis anchoris firmantes, non magis navale, quam terrestre prælium habebant. Cum autem Veneti, & Catalani cum Romanis advenirent, Genuenses, ut indigenæ, cæca illa saxa devitabant, periteque certabant, & hostes devincebant, nec minus Veneti.

Edit. Paris.
pag. 827.

ni enim timore, periculoque ab hostibus contempto, ultro quotidie propemodum Galatam navigabat, & cum iis, qui captivos tenebant, differens (erat autem non modo vir singularis, & ob sanctimoniam venerabilis: sed etiam externarum & nostrarum disciplinarum peritissimus, & in congressu ad dicendum, ac persuadendum valebat egregie) tantum effecit, ut modico pretio eos dimittere non recusarent. Quia tamen nec modicum quidem illud civibus suppetebat, ipse Latinis sponte se obligavit, intra dies præfinitos illud auri soluturum. Sic illi ejus fide dimissi a propinquis, & amicis, quod solverent corrogabant. Atque hoc eodem modo faciebat, donec omnes vinculis liberasset. Tenuiores autem, & obscuriores captivos sine lytro obtinebat, quod Latini ejus virtutem, ac promptam pro grege suo voluntatem suspicerent, ac revererentur. Novit enim victus cultoribus suis etiam apud hostes, quantumvis barbaros, admirationem conciliare, nedum apud domesticos & amicos. Post hæc & urbe a Latinis occupata, & civibus ad unum pristinam libertatem adeptis, & congregatis, qui dispersi erant, ut de integro habitaretur, effecit: ac multis verbis eos hortatus est, ne præsentis ærumna animis frangerentur, sed eam vitæ in posterum agundæ documentum ducerent, navabatque utiliter operam pro virili sua, non solum sacra vasa, libros, imagines ex Byzantii monasteriis conquirens, ipse eo profectus, singula rogians, uti miseros juvarent, quantum possent (omnia siquidem a Latinis devastata erant penitus) sed & imperatorem orabat, ut vestigalia remitteret. Qui suapte ingenio ac per se ad benefaciendum proclivis, & tunc civitatum casibus permotus, non Heracleensibus solum, sed etiam Sozopolitanis omnem tributorum publicorum immunitatem concessit: unde se illæ facile refecerunt, confirmaruntque, ac rursus incolis, & domiciliis frequentatæ, antiquam faciem receperunt. Atque illæ quidem isto modo afflictatæ, iterumque recreatæ, & instauratæ sunt.

παντὸς καταφρονήσας, καὶ κινδυνεύειν τὸ ὑπὸ τῆς πολέμιας, αὐτοκλήτως καθήμεναι, ὡς εἰπεῖν ἐπεραιώτο πρὸς Γαλατᾶν, καὶ τοῖς κατέχουσιν τὰς αἰχμαλώτους διαλεγόμενος, ὡς δὲ ἐκ τῆς ἑξῆς ὁπῶν μόνον, ἑκτὴς ἀρετῆς αἰδέσιμος ὁ ἀνὴρ, ἀλλὰ καὶ σοφίας ἀκρῶς ἐπειλημένος τῆς τε ἑξῆς, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς, καὶ πιθάνως πρὸς τὰς ὁμιλίας, καὶ διδακτικὸς, ἐπειθεῖν ἐπὶ μεγάλῳ λύτρωις ἀφίναί. τῆς πολίτης δὲ, ἐδὲ τῆς ὀλίγων ἐκείνων διπορουμένων, αὐτὸς ἐγγύας παρέχετο τοῖς Λατίνοις, ὡς αὐτὸς καταθήσων τὸ χρυσίον ἐπὶ ῥηταῖς ἡμέραις. καὶ ἔτι τυγχάνοντες ἀδείας οἱ πολῖται, τὰ χήματα συνεπορίζοντο ἐκ τῶν οἰκείων, καὶ τῶν φίλων, καὶ ἀπεδίδουν τοῖς Λατίνοις. καὶ τὰ ἐποιοῦν τὸν ἴσον ἔσπον, ἄλλοις ἢ πάντας τῶν δεσμῶν ἀπὸ πᾶσιν, τὰς ἀφανέστερας δὲ τῆς αἰχμαλώτων, ἑὰν δὲ λύτρων ἐπείσειν ἀφίναί τὰς Λατίνους αἰδεδέντας αὐτῶν ἀρετῶν, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ποιμνίας προθυμίας. οἱ δὲ ἤν ἀρετὴ τὰς μετιόντας ἢ παρὰ τοῖς φίλοις μόνον καὶ οἰκείοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις, καὶ τὴν τύχῳ ὄντες βάρβαροι θαυμάζεσθαι παρασκευάζειν. μετὰ τὸ τοῦδε, ἐπεὶ ἦτε πόλις ὑπὸ τῆς Λατίνων κατελείφθη, καὶ οἱ πολῖται ἦσαν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνασσευσμένοι πάντες, συνήκισεν τῶν πόλιν αὐτῆς ἐξάρχῃς διασπαρμένους σωμάτων τὰς πολίτας, καὶ λόγοις τε πολλοῖς παρεκάλεσεν μὴ ἀθυμεῖν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς· ἀλλὰ σωφρονισμὸν τῶν ἐπιλοίπων βίβειν παρῶσαν ἡγεῖσθαι κακοπραγίαν, καὶ ἔργοις ἀφέλει, ὅσα μάλιστα ἐξῆν, ἢ μόνον ἱερὰ σκόνῃ, καὶ βίβλῃ, καὶ εἰκόνας συμπορίζων ἐκ τῆς ἐν Εὐζαντίῳ φροντισθείων, αὐτὸς ἐπιφοιτῶν, καὶ δεόμενος ἐκείνων συναίρεσθαι τὰ δυνάμει τοῖς ἀτυχέσι. πάντα γὰρ διέφθαρτο ὑπὸ Λατίνων ἄρδῃ, ἀλλὰ καὶ Βασιλέως ἐδείχθη ἀτέλειαν παρέχειν τοῖς πολίταις· ὁ δὲ καὶ οἰκοῦν αὐτορμήτως ὦν πρὸς τὰ καλὰ, καὶ τότε πρὸς τῆς πόλεως ἐπικαμπτόμενος τῶν κακοπραγίαν, ἢ μόνον Ηρακλείταις, ἀλλὰ καὶ Σαζοπολίταις πᾶσιν ἀτέλειαν παρέχετο τῶν δημοσίων εἰσφορῶν, ἐξ ὧν αἱ πόλεις αὐτῆς αὐταῖς ἀνεκτίσαντο ῥῆδιδίως, καὶ ἔμειναν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ χήματος συνεκτισμέναι. τὰ μὲν δὲ κατὰ τῆς πόλεως τῶν κακοπραγίαν, καὶ αὐτῆς τῶν ἀνόρθωσιν, τοῦτον τὸν τρόπον συνεκτίχθη.

C A P U T XXX.

Venetæ classis dux timidus cunctator. Exoratus Byzantium accedit, licet cum periculo. Genuenses pugna vincuntur. Catalani cladem maximam accipiunt. Galatæorum fallacia in illos. Clades Genuensium, Venetorumque, & Catalanorum similiter. Ducis Genuensium magnus animus. Timiditas Nicolai corrumpit victoriam. Imperatoris & ducis Catalanorum in illum ira. Byzantium in Catalanos vulneratos, & agrotos eximia charitas. Quomodo eosdem negligentia ducis Veneti afflixerit.

CÆTERUM Nicolaus Venetarum navium dux, ex Eubœa reversus Venetias, classem Genuensi parem comparabat. Venerunt autem a Catalanis quoque triremes sex supra viginti, in quibus genere, ac numero probatæ copiæ, quibus cum junctæ Venetæ in hostes tendebant. Summus earum (erant autem septuaginta) imperator Nicolaus erat: nam Venetiarum dux, & senatus suam il-

ΝΙΚΟΛΑΟΣ δὲ ὁ τῶν Βενετιῶν τεύχεων στρατηγός, ἐξ Εὐβοίας ἀπ' ἀρας εἰς Βενετίαν, στόλον τῶν Γενναίων ἀντίρροπον παρεσκευάζετο· ἦγον δὲ καὶ ἐκ Κατελάνων ἑξ καὶ εἰκοσι τεύχερες, στρατιὰν ἄγχειν πολλὴν, καὶ ἀγαθὴν, οἱ ἐκ Βενετίας συμμίζαντες, ὥρμητο ἐπὶ τὰς πολέμιας. εἶχε δὲ τὴν ἀρχὴν Νικόλαος τῶν τεύχεων συμπασῶν ἐβδομήκοτα ἔσων· ὁ, τε γὰρ Βενετίας Δεξ, καὶ ἡ βελὺ, τῆς

ιδίων ἀνέστηκαν ἐκείνῳ τὸ ἀρχὴν, καὶ ὁ τὸ Κατελάνων Ρήξ ἐκέλευε τὸ ναυαρχεῦντι τὸ σφετέρων, πάντα Νικολάῳ πειθαρχεῖν, καὶ ἐπεῖθαι οἱ αὐτὸν κελδοί, ἐμπείρως ἔχοντι καὶ νήσων, καὶ παραλίῳ τὸ καὶ τὸ Λιγαῖον, καὶ τὸ Εὐξείνον, ὅπου μάλιστα φόντο συμβαλεῖν τοῖς πολεμίοις Νικόλαος ἦ καί-
 τοι πολλῶ τῷ πολεμίων ἄγων βελτίῳ στρατιᾷ, ὑπὸ ἀπολ-
 μίας τας νήσους περιήει φυγομαχῶν, καὶ πολλὰ παρακαλέμε-
 νος ὑπὸ τῷ Κατελάνων στρατῷ, χωρῶν ἐπὶ τὰς πολεμίας, καὶ
 μὴ κατατείνειν τὸ στρατιὰν εἰς καὶ μάτην ἐν χειμῶνος ὥρα,
 νήσους περιπλέων, καὶ κατατεῖβων τὸ καιρὸν, καὶ ἐπέειπετο.
 Βασιλεὺς τε ὁμοίως τὸ αἰτίαν τὸ μετλήσεως εἰδὼς, καὶ ἀπαξ
 ἐδὶς ἐπεμψε πρεσβείαν μεταπεμπόμενος, Νικόλαον, ὡς
 ἐφ' ἐπίμοις τοῖς ἑσπέραις, καὶ παραινῶν μὴ ὀρῶδειν τὰς
 πολεμίας, ἀλλ' ἐπάγειν αὐτοῖς τὸ σόλον μάλιστα ἐν Βυζαν-
 τίνῳ, ὅπως καὶ αὐτὸς τὰ μέγιστα συμβαλεῖται πρὸς τὸ πόλεμον.
 πρῶτα μὲν ἐν παρεκρέτο τὰς πρεσβεῖας ὑπερτιθέμενος τὸ
 ἀφίξειν. ἔπειτα χειμῶνος ἡδη λήγοντος, ὑπὸ τῷ Βα-
 σιλεὺς πρεσβεῖαν πολλὰ παρακαλέμενος, καὶ τῷ Κατε-
 λάνων στρατῷ. ὡς δὲ ἐκεῖνος ἐσυνεῖναι μόνων ὁρῶς τὰ
 δέοντα, ἐπεῖραν πρὸς στρατηγίας ἐχθρῆς, ἀλλὰ ἐπὶ πρὸς
 ἀφύχια, καὶ τὸ λῆλυσθαι καὶ τὰς μάχας γενναϊότατος, μό-
 λης ἐπέειπετο ἀναθαρσύνειν, καὶ τὸ σόλον ἔχων, Περικί-
 πῳ τῇ νήσῳ ἔστη ἀοικητῶ προσέειπε, ἐμὰ κράν ἔστη Βυζαν-
 τίνῳ· ἐπὶ δύο δὲ ἡμέραις πρὸς τῇ νήσῳ τὸ στρατιὰν διανα-
 παύσας, ὡς δὲ πλεῖστα ὑπὸ τῷ χειμῶνος κεκακωμένη, καὶ
 μάλιστα ἡ τὸ Κατελάνων, ὑπὸ τῷ φύχῳ πολλῶν ἡκρωτη-
 ριασμένων, τῇ τελευτῇ ἅμα ἔω ἀραντες ἐκ Περικίπῳ ὡς ἁρισ-
 μένοι, ἐπὶ τὸ ἐν Ἐπτασκάλῳ νεώριον ἐχώρουν τὸ Βυζαν-
 τίνων. γνώμη δὲ εἶχον, ὡς ἐκεῖ ἐταῖς βασιλικαῖς τριή-
 σισι συμμίζαντες, ἐνδον δὲ ἦσαν τὰ νεώρια ὡπλισμένοι,
 χωρήσαντες ἐπὶ τὰς πολεμίας. Παγανὴς δὲ ὁ τὸ Γενναῖ τῷ
 στρατηγός, ἐβδομήκοντα ἔχων καὶ αὐτὸς ὡς ἦρχε ναῦς, ἐν
 Καλχηδὼνι κατ' ἀντικρὺ Βυζαντίῳ, πρὸς τὰς πολεμίας
 τὰς τε προτέρας ἐφεξῆς ἡμέρας, καὶ τότε ἀντιπαρετάσσεται.
 ἐπιστοὶ δὲ ἐκ ἐτόλμα συμβαλεῖν. ἀλλ' ὁρῶν ἐπὶ τὸ Βυζαν-
 τίνων νεώριον ποιεμένους τὸ σπασθῆναι, ἐμενεν ἐπὶ τὸ παρατά-
 ξειν ἐλπίζων ὑπὸ τῷ πνεύματι. ἀπρὸς δὲ οὐκ ἔτι περὶ
 εἶναι τὰς πολεμίας, ἐδωκεν ἀρῆσαι, αὐτοῖς περιπεσόν-
 τας, ὁ μικρὸν ἐδέησε παθεῖν. νότις δὲ ἀνέμῳ σφοδρῶτα τε
 κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν πνέσαντος, δυσέρως μὲν καὶ μετὰ
 βίας δὴνυσαν τὸ ἐκ Περικίπῳ πλοῦν ἄλκις δέλης ἡμέ-
 ρας ἡδη. ἐπεὶ δὲ ἐγγὺς τῷ νεώριον ἦσαν, ὑπὸ σφοδρότητος
 τῷ πνεύματι ἐξωθούμενοι, ἐκινδυνεύσαν βράχεσι πε-
 ριπεσεῖν, ὅθεν τῷ τειχῶν πάντῃ ἐγκατέσπартαι, ὡ-
 σε τοῖς τειχεσιν ἀμύνειν πρὸς τὸ βίαν τὸ κομμάτων. ἐν τῷ
 τῷ δὲ Ταρανταίῳ Κωνσταντίνος ὁ τὸ Βασιλικῶν τελευ-
 τῶν στρατηγός, ἀνὴρ ἀγαθός προτερόν τε ὢν, καὶ τότε
 μάλιστα ἀποδείχμενος, θάρσος καὶ φρονήματος ἀνάπλεως
 ἐξήλαυνε τὰ νεώρια, καὶ τὰς σφετέρας τελευτεῖς ἔχων, ἐν-
 δὴ τῷ πολεμίων ἦεν ἀντικρὺ τῆς ναυαρχίδος. μετ' αὐ-
 τὸν δὲ καὶ ὁ τῷ Κατελάνων ἐχώρει στρατηγός. καὶ τρίτος ἐ-
 πύλαυνε καὶ Νικόλαος ἀναθαρσύνειν ἡδη. Γενναῖται δὲ
 τῷ τε πνεύματι βιαζόμενοι, καὶ τῷ πολεμίων ἐπιόντων,
 καὶ ἐπὶ ὑπέμειναν τὴν συμβολὴν. ἀλλ' ἀνασρέφαντες ἡ-
 λαυον ὡς εἶχον ἐπὶ Γαλατῶν. ἐπεδύον δὲ οἱ πολέ-
 μιοι· βραχείας δὲ ἔσσης ἐνταῦθα τῆς θαλάττης, ἐπεὶ
 φεύγειν ἐπιπλέον ἐκ ἐξῶ, πρὸς τῷ Βραχοφάγῳ λεγο-
 μένῳ τόπῳ ὑφάλει ἔχοντι πολλὰς, οἷα δὲ τῷ τόπῳ ἐμ-
 πειροὶ οἱ Γενναῖται πρότερον γενόμενοι, ὥρμισαντο ἐπὶ
 τῷ ρεύματι. καὶ βεβαίως ἐπὶ τῷ ἀγκυρῶν ἐσῶτες, ἐμὰλ-

li auctoritatem commiserant, & Catala- *Edit. Paris.*
 norum rex suarum navarcho præceperat, *pag. 828.*
 ut Nicolao per omnia obediret, & quo
 juberet, sequeretur: utpote qui insula-
 rum, maritimorumque locorum per Æ-
 gæum, & Euxinam maria, ubi maxime
 cum hoste præliaturi putabantur, bene
 gnarus esset. Nicolaus etsi præstantiorem
 multo quam hostes haberet exercitum,
 præ timiditate insulas circuibat, pugnam
 fugiens, & crebro a Catalanorum duce
 monitus, ut hostes invaderet, nec mili-
 tem tempore præsertim hyberno insulas
 circumnavigando, otitandoque frustra fa-
 tigaret, non obtemperavit. Imperator
 item haud nescius quare cunctaretur, se-
 mel iterumque per legatos, ut ad parata
 trophæa illum accerseret, & hortaba-
 tur, ne hostes formidaret, sed classe in
 eos apud Byzantium imprimis iret, ubi
 & ipse cum non spernendo auxilio affutu-
 rus sit. Ille primum legatos repellere, &
 adventum procrastinare. Deinde jam
 hyeme exeunte, & ab imperatoris lega-
 tis multum rogatus, & a Catalanorum
 duce (erat siquidem ille non solum ad
 intelligendum quid facto opus, acutus,
 & insuper in arte imperatoria versatus:
 sed etiam animi virtute in acie generosif-
 simus) vix sumpta fiducia obsequens ad
 Principis insulam desertam, non procul
 Byzantio classem applicuit: ubi per bi-
 dum recreato exercitu, quem hyemis in-
 juria spene confecerat, Catalanum præ-
 cipue, tertio die diluculo solvit, & na-
 vale in Heptascalo Byzantii attigit. Sta-
 tuerant autem cum imperatoris triremi-
 bus sociati (quæ in navali paratæ sta-
 bant) pugnam capeffere. Paganus Ge-
 nuensium dux, & ipse cum septuaginta
 navibus a Calchedone e regione Byzantii
 & ante, & tum quoque se contra instrue-
 bat: cum adventantibus tamen conflige-
 re non audebat. Sed cum eos ad Byzan-
 tium navale videret properare, ordines
 fervabat, sperans ventis erumpentibus
 improvisum aliquid hostes passuros, mu-
 tuaque navium collisione interituros: quod
 ferme accidisset. Austro enim die illo fu-
 rente, multo nixu, laboreque cursum ex
 insula Principis ad vesperam tandem
 compleverunt. Ut navali appropinqua-
 runt, venti vehementia repulsi, & prope-
 modum in brevia incidissent, quæ ante
 muros sparsim sunt, & inde fluctus infa-
 nos defendunt. Constantinus Tarchanio-
 ta imperatoriarum triremium dux, tum
 maxime qui esset se demonstrans, nempe
 vir bonus, fidentia, ac spiritu excelso
 plenus, e statione erumpit, & cum suis
 triremibus directo in hostes, contraque
 prætoriam navim currit. Secundum quem
 Catalanorum dux: tertius animo jam
 confirmato Nicolaus ibat. At vero Ge-
 nuenses vento validius incumbente, &
 prementibus hostibus conflictum declina-
 runt, & iis persequentibus, Galatam ut
 reverterentur anniti cæperunt. Sed
 quoniam illic vadofum est pelagus, &
 fugere amplius non dabatur, Brachopha-
 go, ut vocant, (ubi complura sub undis
 saxa latentia) ipsi priores, ut locorum
 gnari occupato, in ipso aquarum impe-
 tu naves jactis anchoris firmantes, non
 magis navale, quam terrestre prælium
 habebant. Cum autem Veneti, & Ca-
 talani cum Romanis advenirent, Ge-
 nuenses, ut indigenæ, cæca illa saxa
 devitabant, periteque certabant, &
 hostes devincebant, nec minus Veneti.
 O o o o iij

Ed. Paris.
pag. 830

At Catalani locorum minime omnium periti, & fervore quodam mentis in hostes citatissimo cursu investiti, alii quidem in brevia offendentes, triremes bene armatas diffingebant: alii undarum impetu averfi, non a prora, sed transversis triremibus pugnabant, & præ confusione tumultuantes, non parum lædebantur. Nihilo minus imperterriti animi, ac fortitudinis exempla edebant admiranda, interfectis plurimis, ac victis pene adversariis omnibus. Tametsi plures eorum non tam hostium armis, quam imperitia loci in brevia incidentes interierunt. Sed quo minus Genuenses ad unum perimerentur, nox interveniens prohibuit: qua jam intempesta, invicem dissipati sunt, qui superfuerunt: atque ita quo quemque fors tulit navim applicantes, dispersi usque ad lucem manserunt. Ex eo longe maximam cladem Catalani acceperunt. In brevia enim impacti, dilaceratis triremibus, cum armorum pondere prægravati ad littus enare non possent, alii quidem in profundum hausti: eorum autem qui effugere potuerant, plures a Galatæis per fallaciam capti sunt. Qui suspicione præcipientes id quod evenit, cum luminibus exhibant, & æstu maris ejectis tamquam Byzantium præbant. Illi dolum haud subodorati, sequebantur. Ita multitudo Catalanorum nesciens quo duceretur, Galatam venit. Cælo resecto mare occisorum, naufragorumque cadaveribus opertum apparuit: a castra autem utraque non leve illa concertatione detrimentum passa sunt: perierunt enim triremes Genuensium cum ipsis vectoribus octo & viginti: quod in cæteris fuit militum, plus dimidiam partim in conflictu cecidit, partim vulneratum est. E. Venetorum, Catalanorumque triremibus, sedecim cum classiariis absumptæ sunt: imperatoriarum nulla desiderata est. Ex earum classiariis aliquot pugnantes ceciderunt: non pauci vulnera acceperunt: obtinuerunt tamen cum auxiliariis apertam victoriam. Sic porro finita est pugna cum Genuensibus, ut postridie multitudo Byzantio superveniens, duas eorum triremes, quæ fugere manus eorum non poterant, invaserit, occisisque vectoribus easdem navigiis quidam, nemine adversante Byzantium pertraxerint. Qui superfuerunt, & in cæteris Galatam venerunt, Venetis, & focis recedentibus, ut domum renavigarent, oppidum intrarunt, & naves omnes hostibus reliquerunt. Solus dux intus remansit, quod idem cum militibus gregariis facere, & relictas adhuc spes salutis projicere erubesceret. Præstare namque arbitrabatur, si ita necesse esset, capi, quam ut ipse quoque desertis navibus fuga salutem petere contenderet. Tam illustrem porro, admirabilemque victoriam timiditas, & ignavia Nicolai corrumpit. Si enim imperatori suadenti, ut postridie hostes aggrediretur, dicto audiens fuisset, nihil vetuisset, & naves eorum omnes capere, & ipsos obsidione, ac fame perdere. Sed tantum non præ metu omittens trophæum erigere, in quemdam portum ad angustias Therapea ab accolis cognominatas venit. Paganus Genuatium dux neminem hostium adventantem cernens, λιορκία ὁρμῆς καὶ λιμῶν. ὑπὸ δειλίας δὲ τὸ ἑσπαιον εἶσθαι μονορουχὶ καταλιπὼν εἰς τινὰ λιμένα, ἦλθε καὶ τὸ σκῆνον, Θεραπεία προσαγορευόμενον ἐγχωρίως. Παγανὸς δὲ ὁ

λον ἐναυμάχου ἢ ἐπεζομάχου. οἱ ἐκ Βενετίας δὲ καὶ Κατελάνοι μὲν Ῥωμαίων ἐπελθόντες, Ῥωμαῖοι μὲν ὄντες ἐπιχώριοι, ἐξέκλινον τὰς ὑφάλας, & ἠγωνίζοντο ἐμπίρως, καὶ διέφθειρον τὰς πολεμίας. ἔχοντες δὲ καὶ οἱ ἐκ Βενετίας. Κατελάνοι δὲ τῶν τόπων ἔχοντες παντάπασιν ἀπείρως, σφοδρότατα τε ὑπὸ προθυμίας ἐπελαύνοντες τοῖς πολεμίοις, οἱ μὲν τοῖς βράχεσιν ἐνέπιπτον καὶ συνέθλων τὰς τελήρεις μάλιστα βαρείας ἔσας. οἱ δ' ὑπὸ τῷ ρεύματι ἐκβιαζόμενοι, καὶ κατὰ πρῶραν συνέβαλον τοῖς πολεμίοις, ἀλλ' ἐγκαρσίαις ταῖς τελήρεσι. καὶ ἐβλάπτοντο ἐκ ὀλίγα ὑπὸ τῇ ἀταξίᾳ θορυβήμενοι τὸ πρὸς τὰς ἐμβολὰς. τόλμης μὲν τοῖς ἀνδράσι ἔργα ἐπέδειξαν τοιαύτα, καὶ πλείους ἀπέκτειναν τῶν πολεμίων. χεδὸν τε ἔδενες τῶν αὐτῶν ὁρμῶν ὑπέμειναν οἱ συμμίξαι, ἀλλ' ἠττῶντο κατακράτος. διεφθάρησαν ὅτι αὐτῶν οἱ πλείους καὶ μάλλον ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἢ τῆς ἀπειρίας τοῖς βράχεσι περιπεσόντες, νύξ τε ἡδὴ ἐπιγενομένη, διέσωσε τὸς ἐκ Γενναίας τὴν μὴ παντάπασιν ὁρμῇ θάλασσῃ. διεκρίθησαν γὰρ ἀπ' ἀλλήλων βαθείας ἡδὴ νυκτὸς ὅσοι μὴ αὐτίκα διεφθάρησαν, & διέμειναν ἄχρως ἡμέρας διεσκεδασμένοι, ἢ ἑκάστος ἐτυχὼν ὁρμίσσῃ μὴ νύκτα. ὁ πλείστος ὁ φόρος συμπέπτωκε τοῖς Κατελάνοις ἀπὸ τῆς τοῖς βράχεσι γὰρ ἐμπίπτοντες καὶ καταρρήγνυντες τὰς τελήρεις, οἱ μὲν ἀπεπνίγοντο ὀλισσόμενοι, ἔχοντες δὲ μὴ δύναμειν πρὸς τὴν χέρσον. τῶν δὲ σωθέντων ὅσοι ὄντες οἱ πλείους, ὑπὸ τῇ Γαλατῶν συνελήφθησαν ἀπατηθέντες ὑποπτεύσαντες γὰρ ἐκείνοι τὸ συμβῆναι, φῶτα ἔχοντες, ὅτι ἐπὶ τὰς ἐκβραδύντας, καὶ ἡ γούτο ὡς ἐπὶ Βυζάντιον. οἱ δ' εἶποντο ἀπειρία. καὶ πλῆθος ἦλθε Κατελάνων εἰς τὴν Γαλατῶν ἀγνοῶντες ὅποιον ἄγονται. ἅμα δὲ ἡμέρα, θάλασσα μὲν νεκρῶν καὶ ναυαγίων περιπλεῶς ὤρατο. τὰ στρατόπεδα δὲ ἀμφοτέρω, ἐκ ὀλίγου καὶ τῷ μάχῃ ἐκείνῳ ὑπέμεινε τὸ βλάβῃ. ἀπώλοντο δὲ Γενναῖοι μὲν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι τελήρεις αὐτανδροί. ἐκ δὲ τῶν ὑπολειφθεῖσων, ὑπὲρ ἡμῶν ἐπέσον ἐν τῇ πολέμῳ καὶ ἐτραυματίσθησαν. Βενετικῶν δὲ καὶ Κατελάνων, ἐκαστὸς καὶ μὲν αὐτανδροὶ ἀπώλοντο. ἐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἐκ τῶν περιλειφθεῖσων ἦσαν τραυματίαι καὶ νεκροί. τῶν δὲ Βασιλικῶν ἀπώλετο ἐδεμία. ἐπέσον δὲ τινες καὶ τῷ μάχῃ, καὶ ἐτραυματίσθησαν πολλοί. εἶχον δὲ ὅμως τὴν νύκτα περιφανῶς αἱ βασιλικαὶ μὲν τῶν συμμαχίδων. ἔτι δὲ τὸς ἐκ Γενναίας κατεργάσατο ἡ μάχη, ὡς εἰς τὴν ὑπεραίαν δύο τελήρεις αὐτῶν τὸ ὑπὸ τῇ Βυζαντίᾳ ὄχλον ἐπελθόντα, διεφθάρκειν ἐκ χειρὸς, ἀδιανάτως ἔχοντες ἀνάγκη, ὥς καὶ κατέλκυσαν τινες ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ἀκατίοις ἔδοντες ἀμυνομένη. τὴν δὲ λοιπὰς οἱ περιλειφθέντες εἰς Γαλατῶν ἐλθόντες, ἐπεὶ οἱ ἐκ Βενετίας μὲν τῶν συμμάχων ἐπὶ τὴν ἀνάπλου ἀνεχώρησαν πάσας ἐκλιπόντες, ἐπὶ Γαλατῶν εἰσίσταν τοῖς πολεμίοις τὰς ναῦς καταλιπόντες. μόνος δὲ ὁ στρατηγὸς ὑπελείπετο ἐν τῷ, ὡς περ αἰχμωόμενος τοῖς πολλοῖς ταυτὸν παθεῖν, καὶ τὰς ὑπολειπομένας εἰς τὴν σωτηρίαν ἐλπίδας καταπορεύει. βέλτερον ἢ γέμνητος ἐστὶν οἱ συλλαμβάνεσθαι ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἢ καὶ αὐτὸν καταλιπεῖν τὰς ναῦς, καὶ χεῖρα δαίσει φυγῇ πρὸς σωτηρίαν. τοιαύτῳ δὲ περιφανῇ καὶ θαυμασίᾳ νίκῃ, ἢ ἀναδεία Νικολάου διέφθειρε καὶ ἀπολμία. εἰ δὲ ἐπέδειπε Βασιλεὶ συμβεβόλοντι τοῖς πολεμίοις ἐπελθεῖν καὶ τὴν ὑπεραίαν, ἔδεν ἂν ἐκώλυε, τὰς τε ναῦς τῶν πολεμίων λαβεῖν ἀπάσας, καὶ αὐτὰς πο-

τῷ Γουρκετῶν στρατηγῷ, ἐδὲνα ἐπιόντα πολέμιον ὄρων, παρεκάλει τὸ στρατιὰν ἐμβαίνειν αὐτῷ εἰς τὰς ναῦς, καὶ μὴ ποσῶτον καταπεπληχθαι τὰς πολεμίας, ὥστε καὶ ἀπόντας ὀρροδεῖν καὶ φύγειν ἀγεννῶς· ἀλλὰ νῦν μὲν ἐμβαίντας εἰς τὰς ναῦς καθῆσθαι, ἵνα μὴ παντῶσι δοκοῖεν ἀπηγορεύεσθαι. ἂν δ' ἐπιόντας ἴδοιεν τὰς πολεμίας, ἐδ' αὐτὸν καλύσειεν σώζεσθαι γυνομένης ἐν τῇ τεχνῇ. ἔπειτα μὲν αὐτῷ ἐπεῖθε, καὶ εἰσῆγοντο ἐν τῇ τελευτῇ, ὥρμισαντο τε πρὸ τῆς φρενὸς γνώμῃν ἔχοντες ὡς αὐτῷ ἐπίοικον οἱ πολέμιοι, καὶ ναυμαχίοντες, ἀλλὰ προησόμενοι τοῖς πολεμίοις τὰς τελευτὰς. Βασιλεὺς ὅτ' ἀτολμίας καὶ ἀδένειαν ἐκ ἀγνοῶν τῷ πολέμιον, πέμπων τε παρεκάλει τὸν Νικόλαον ἐπὶ τὰς πολεμίας ἵκειν αὐτῷ, ὡς ἀναιμωτεῖ τὴν νίκης ἐσομένης· καὶ αὐτὸς γυνομένης πρὸς τὸ λιμένι ὧ ὥρμιζετο, πείθειν ἐπεχείρει, τὸ ἀδένειαν τῶν πολεμίων ἐκιδάσκων. ὁ δ' ἀντήτοις αὐτῷ πρὸς πᾶσαν ἀνάγκην τὴν ἐκ λόγων· ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἐσκόπει, ὅπως μὴ αὐτῷ συμμίξει τοῖς πολεμίοις, τὴν ἀτολμίας δὲ καὶ φαυλότητος ὥσπερ προκαλύμματι ἔαυμά τι μικρὸν εἶχεν, ὃ καὶ τὴν μάχην ἐξ αὐματίδῃ. Βασιλεὺς δὲ αὐτῷ μὲν ἐκ ἀνεκτῶς, καὶ ὥρμιζετο τοιαύτης νίκης ἀπολλυμένης ὑπὸ Νικόλαου, πείθειν δὲ ἐκ εἰς πολλὰ παρακαλῶν. ἔχῃ ττον δὲ καὶ ὁ τῷ Κατελάνων ἡγούμενος ἡγεμῶν συνορῶν οἷον ὑπὸ τῷ σωάρχοντος τροπαίων ἀποστρεφόμενος, ἔφασκε τε πρὸς Βασιλέα ἀνάγκην ἔχειν ἔπειθαι Νικόλαον, καὶ μηδὲν ὁ μὴ κακίῳ δοκεῖ εἶναι πράττειν. ἔπειτα ὅτι εἶναι προσεταγμένοι αὐτῷ παρὰ ρηγῶς τῶν σφῶν δεσπότη. εἰ δὲ μὴ ταύτῃ εἶχε τὴν ἀνάγκην, ἐκ αὐτοῦ ἐδείκνυτο Νικόλαου πρὸς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐφοδὸν· ἀλλ' αἶμα τὸ Βασιλέως μόναις αὐτῷ ἐπεχείρησε καὶ κατέρωθε τὸ ἔργον. τῇ τε τῷ σφετέρῳ ἀτολμίας πεποιθῶς, καὶ ἀρετῇ, καὶ τῇ Ρωμαίων· ἀτολμότητι ὅτι ἐφάνησαν αὐτῷ καὶ ἐμπειρότατοι κατὰ τὴν μάχην. αἰδομένης δὲ ὁ Βασιλεὺς, καὶ αὐτὸν ὥρμιζον πρὸς τὴν μάχην, μᾶλλον τε ἐπέρρωσε λόγοις παρακλητικοῖς, καὶ Νικόλαον αὐτῷ ἐπεχείρει πείθειν, καὶ τὸν Κατελάνων ἄρχοντος τὴν γνώμην ἐπαινουῦτος, καὶ δομένους πείθεσθαι τῷ Βασιλεῖ τὰ βελτίω συμβεβλῶντι. ὁ δὲ πᾶσι λόγοις μᾶλλον, ἢ τοῖς περὶ μάχης ὑπῆρχεν ἀκοῆς· ἀλλ' ἀπηγορεύει φανερώς, καὶ διηγάγει ἔπος ἀσφακτῶν ὀλίγων πλείους ἡμερῶν τελευτῶν. Κατελάνοι δὲ αὐτῷ μετὰ τὴν μάχην, τὰς τε ξυμματίας ὅσοι ἦσαν, καὶ τὰς νεοσηκίας παμπόλλας ὄντας ἡγαγον εἰς Βυζάντιον. καὶ φιλοφρόνως ἄνω οἱ Βυζάντιοι ἐδέξαντο, καὶ ἐξερᾶντο μάλα φιλανθρωπῶς, ὑπὸ λιμῇ καὶ κρύει μάλα κακῶς διακειμένους. καὶ τότε ἀναγκαῖα τῷ ἐνδυμάτων ἐχορήγουν, καὶ πρὸς τὴν νόσον ἤρκεισαν ἐκάστω ὅσοι μὴ ἀπέθνησκον κατεργαζέμενοι. πολλὰ τε κατεγίνωσκον ἀμύνηται, καὶ ἀφίλων θρωπίαν Νικόλαου, ὅτι στρατιὰν ἀκμάζουσαν, καὶ πρὸς μάχας κάλλιστα ἐξοικημένην, καὶ πλείους διαφέρουσιν ὡς αὐτὸς ἢ γε πρὸς ἀνδραγαθίας λόγον παραλαβὼν, ὥσπερ ἐξ ἐπιπιδες διέφθειρε καταμελήσας. Θέρους γὰρ ὥρα τις ἐξορμίζοντες, καὶ νομίσαντες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, ἢ διαφθερεῖν τὰς πολεμίας προστυχόντες, ἢ αὐτοὶ διαφθαρήσθαι, τοιαύτη ὅτι ἐξερᾶντο ὁρμῇ, ἐπ' ἱματίων φρόνοισιν πρὸς τὴν χειμῶνι στρατείαν ἀρκεσόντων ἐποίησαντο, ἔτε τῷ λοιπῶν ἐπιτυδεῖων· ἀλλὰ μίττει ἄττα ἔχοντες, ἐξήσαν ἐν ταῖς ναυσὶ. Νικόλαος δὲ τὸν χρόνον τείνοντος κακῶν, καὶ νήσους περιπλέοντος, καὶ φυγομαχοῦ-

hortatur milites, naves iterum conscendant, nec ita percellantur, ut etiam absentes pertimescant, & turpiter fugiant: sed nunc quidem repetitis navibus ita maneant, ne omnimodis desperasse videantur: si hostem accedentem conspiciantur, nec se interdictum, quin mœnibus salutem suam credant. His verbis commoti, ad naves redierunt, quas ante castellum in statione habebant: eo fine, ut si hostes ingruerent, non pugnarent: sed ipsis eas fugiendo relinquerent. Imperator eorum ignaviam, & imbecillitatem non ignorans, ad Nicolaum mittit, hortatur, hostes rursus invadat, victoriam incruentam fore. *Quin Edit. Paris. pag. 831.* ipsemet ad portum, quem ille tenebat, profectus, fractas, & debilitatas hostium vires demonstrans, eo illum perducere nitebatur. Sed nulla erat tam evidens, ac necessaria probatio, quæ hominem convinceret: cujus cogitatio in hoc solum consumebatur, quomodo conflictum effugeret, imbellis & alieni animi sui velut quoddam mantellum habentis vulnusculum, quod in certamine acceperat. Imperator intolerabili dolore, & iracundia exardescere, tam præclaram victoriam per Nicolaum amitti, quem precibus, quamvis multis, expugnare non potuisset. Nec minor erat ducis Catalanorum indignatio, quod talibus trophæis a collega privaretur: dicebatque imperatori, cogi se Nicolaum sequi, nec posse quidquam facere illo non probante. Sic enim sibi a rege suo imperatum. Quæ necessitas nisi intercessisset, Nicolao ad hostes aggrediendos opus non fuisset: voluisse se una cum imperatoris tantum triremibus in eos incurrere, & secundo marte rem gerere, suorum virilitate, & Romanorum virtute confisus, quos animosissimos, belloque exercitatissimos judicabat. Sentiens igitur imperator pugnae avidum, currenti calcar addit, & Nicolaum denuo flectere attentat. Cumque etiam Catalanorum ductor imperatoris sententiam laudaret, rogaretque ut bene suadenti obsecundaret, ille cuius sermoni potius, quam de pugna aures adhibebat, palamque detrectans, sic otiosus paulo plus triginta dies transigebat. Catalani finito prælio, vulneratos quotquot erant, & ægros plurimos statim Byzantium deduxerunt, quos Byzantii mira humanitate exceperunt, & fame, ac frigore pene mortuos, singulari benignitate curaverunt, suppeditis necessariis indumentis, & auxiliis ad sanitatem omnibus, qui non jam confecti ac periti ibidem extinguebantur. Nicolai vero tantam inhumanitatem, crudelitatemque detestabantur, quod exercitum robore florentem, pugna tristissimum, & a suis strenuitate plurimum differentem cum absumpsisset, velut voluntaria eum negligentia enervasset, ac perdidisset. Per æstatem enim e sua regione profecti, opinatique brevi tempore aut cæsuros hostem, si in eum inciderent: aut ab eo cæsum iri (tali quippe spiritu militatum ibant) neque vestes crassas ad frigus hyberna expeditione defendendum, neque commeatum sufficientem sibi providerant: sed tenuius ab utroque instructi, mare conscenderant. Nicolaum autem tempus male ferentem, insulasque circumnavigantem, & præ ignavia pugnam devitantem, cum im-

Edit. Paris.
pag. 832.

penitus orantes, obtinere ab eo nequirent, ut ipsos in hostem validos adhuc, & vigentes duceret (quippe spem longe superaturos) & alimenta jam deesse inciperent, ille necessitate constrictus, metuensque ne præ egestate interirent prorsus, iussit cuque, & militi, & remigi dimidium alimentum præberi, per diem non plus quam mazam scilicet. Victu adeo parco subministrato, ut eo vitam vix retinerent, asperæ insuper tempestates eos nudos, & esuritione emaciatos omnino fregerunt, ac deartuarunt. Horum nihil curæ erat Nicolao, sed ad emporia amica navibus accedens, suis quantum poterat prospiciebat: sociis autem, quantum dici non potest, melioribus, nec hilum quidem: tam se erga amicos improbe gerebat. Quem iure accusantes Byzantii plane alios se Catalanis, tam gravem eorum ærumnam miserati, exhibebant. Non enim dumtaxat omnino nudi erant: sed & luce hominum simulacra carentum, ut cum poeta loquar: paulum adhuc spirantes, & se moventes, unde vivere etiamnum credebantur. Multi porro se nec movere poterant, membris algoris sævitia præmortuis. Tam sollicitè autem, tam diligenter ægrotantibus inserviebant, quam vel propinquissimis. Atque hoc insigne, & humanitatis plenum opus non modo potentiores cives, & sacra monasteria, & domus hospitales exercebant, sed plebei quoque plurimi, & opifices: imo vero omnes fedulitate ministrandi vinceret. Cum eos convenienti cura hunc in modum refocillasset, atque incolumitati restituisset, ad triremes eorum jam solventes, miris laudibus Romanos extollentes, & de curatione amplissime gratias agentes remittebant. Sed quibus naves perierant, & Byzantii necessario relinquebantur, circiter duo millia, eos imperator per continentem in sedes suas remittendos putavit. Remanserunt tamen sponte plus trecenti, quorum mercenaria opera in expeditione postea usus est imperator: & sane bellatores sese fortes demonstrarunt. Verum hæc postea contigerunt.

το πρὸς στρατείας ὁ Βασιλεὺς μισθοφοροῦσι, καὶ πολλὰ ἀνδραγαθία ἐπεδείκνυτο κατὰ τὰς μάχας, ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

τὸς ὑπ' ἀνδρείας, ἐπεὶ πείθειν ἐκ εἶχον πολλὰ δέοιμοι ἐπάγειν σφᾶς τοῖς πολεμίοις ἕως ἔρρωται ἡ στρατιὰ, ὡς πολλὰ τῷ ἐλπίδων βελτίως ἐσομένους, τὰ τε ἐπιθήδεια ἐπιλείπειν ἥδη ἦρχετο, ἀνάγκη περιχεθεὶς ὁ στρατηγός, καὶ δέσας μὴ παντάπασιν ἀπολάνται ὑπὸ ἐνδείας, ἐκέλευε τὴν ἡμίσειαν τροφὴν ἐκάσῳ καὶ ὀπλίτῃ παρέχειν τὴν ἡμέραν ἑδὲν πλέον, ἢ μάχης ἔσης. γλίχρως δὲ αὐτοῖς χορηγμένης τῆς τροφῆς, ὡς μόλις ἀποζῆν, ἔχειμῶνες ἐπιγενέμενοι ἔξαισιοι, διέφθειραν παντάπασι γυμνοὺς καὶ πεινώσιν ἐπιθέμενοι. Νικολάου δὲ ἐδυνόετο ἐμέλησε τῶν τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐμπορείοις τοῖς σφίσι φιλίοις προσίχων τὰς ναυσὶ, τῷ μὲν ἰδίῳ ἐποιεῖτο ὁρόνοιαν ὥσπερ δυνάμει· τῷ δὲ συμμαχῶν, ἑδ' ὅσον εἰπεῖν ὄντων βελτιόνων, κατημέλει. Τοιαύτῳ ἐνεδείξατο ἀγνωμοσύνην πρὸς τὰς φίλας. ἐν δικαίῳ πολλὰ καταμεμφομένοι Βυζάντιοι τοιούτων ἅπαν ἐπεδείκνυτο πρὸς Κατελάνους, τῆς τοσαύτης οἰκτερόντης κακοπραγίας. ἔμῳνον ὅτι ἦσαν παντάπασι γυμνοὶ, ἀλλὰ καὶ νεκρῶν εἶδωλα καμόντων, ποιητικῶς εἰπεῖν, ὀλίγον ἐμπνέοντες ἔτι, ἔζην πεπισδυμένοι τῇ κινεῖσθαι. οἱ πλείους δὲ ἐδὲ κινεῖσθαι ἦσαν δυνατοὶ, ὑπὸ τῇ φύχῃ τῷ μελῶν ἡκρωτηριασμένων, καὶ τοσαύτης ἡξίωσαν ἐπιμελείας, ὥσπερ ἀντιπρὸς καὶ τῷ οἰκειοτάτων. ἔμῳνον οἱ δυνατοὶ τῷ πολιτῶν καὶ φροντιστήρια ἱερά, καὶ οἱ πρὸς κοινῇ ὑποδοχῇ τῶν ξένων κατεσκευασμένοι οἰκοὶ τὸ θαυμαστὸν τὸ παρά Ρωμαίοις ἔργον, καὶ πολλῆς φιλαθροπίας γέμον, ἀλλὰ καὶ τῷ τῷ δήμῳ πλείστοι, καὶ τῷ ἐργασθεῖσι καὶ τέχναις προσεχόντων, μᾶλλον δὲ σύμπαντες ἐφιλονέουσι, ἄλλως ἄλλον ὑπερβαλέσθαι τῇ περὶ τὰς δυσπραγούσας φιλοτιμίᾳ, ἔγωγε καλῶς ἀνακτισάμενοι, καὶ προνοίας τῆς δεούσης ἀξιώσαντες, ἐξέπεμπον ἐπὶ τὰς σφῶν τελεῖρας πρὸς τὴν οἰκίαν ἀπαρτῆσας ἥδη, πολλὰ Ρωμαίους δόφνημοῦσας, καὶ τὴν περὶ σφᾶς προνοίας μεγάλας χάριτας ὁμολογουσας. ὅσοις δὲ ἀπώλοντο αἱ νῆες, ἐν Βυζαντίῳ κατελείποντο ἀνάγκη περὶ διχιλίους ὄντες. ἐν τῇ πολλῇ δεινότητι ὕστερον πολλῆς προνοίας ἀξιώσας ἐξέπεμψε ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὴν οἰκίαν ὅσα τῆς ὑπείρας κατελείποντο δὲ ἐκοντὶ ὑπὲρ τετρακοσίους, οἷς ἐχρησάμενοι, ἐδέοντο σφίσι συμμαχεῖν, χρήματα τε καὶ ὀλίγα

CAPUT XXXI.

Genuenses ultro hostes laceffere statuunt. Orchanes cur Venetis infensus: Genuensibus mittit auxilia. Imbellis animus Nicolai, cui irascitur maxime Catalanorum dux, ac præ dolore correptus morbo decedit: cui Monean subrogatur. Nicolaum imperator ad pugnam frustra sollicitat: Et tandem ut mentis expertem missum facit: cum Genuensibus fœdus jungit.

pag. 833.

TUM vero postquam Genuenses diebus pluribus nullum accedere hostem viderunt, conjectantes rem ipsam, se timeri videlicet, sumpserunt animos, & in illos, quo amplius terrentur, eundem decreverunt. Cumque ipsi pugnae necessaria pararent, missis etiam ad Orchanem legatis, ejus auxilium implorabant, immensam pecuniam largientes, ac pro-

TOTE δὲ ἐπεὶ οἱ ἐν Γενναῖας ἑδὲνα πολεμίων ἐν ἡμέραις πλείοσιν ἐώρων ἐπίοντα, ὅπερ ἔγωγε, καὶ πρὸς αὐτὰς μάχῃς ὀρρωδεῖν τὰς πολεμίας ὑποπτόσαντες, ἀνεδάρσησάν τε, καὶ δεῖν ἐγνωσαν αὐτοὶ ἐκείνοις ἐπιέναι, αἷς μᾶλλον καταπλήζοντες. καὶ αὐτοὶ τε παρσκευάζοντο ὅσα εἶδει πρὸς τὴν μάχην, καὶ πρὸς Ορχάνην πρὸς βείαν πέμψαντες, ἐδέοντο σφίσι συμμαχεῖν, χρήματα τε καὶ ὀλίγα

ὀλίγα παρεχόμενοι, καὶ ἡ χάριν ἐσαεὶ ἀνάγραφτον τῷ
Γενναῖος δῆμῳ καὶ τῇ Βαλῆσσεδαι ἐπαγγελλόμενοι. ὁ δ'
ἐπεὶ δέ τοι ποροθύμως, ἡ μόνον τῷ χρημάτων ἕνεκα, ἀλλ'
ἔτι καὶ τὰς ἐκ Βενετίας ἐν αἰτίαις εἶχεν, ὅτι πρὸς τὰς ὁρὰς
τῆς ἐκείνης ἡγεμονίας ἀφικόμενοι εὐλόγως τὸ πρῶτον, ἡ μόνον
σύμμαχον καὶ φίλον ἔχειν, ἀλλ' ἐδὲ προσήκειας γουῶ
τινος ἡξίωσαν φίλης, καὶ πέμψας στρατιὰν πολλὴν πεζὴν
καὶ ἰππικὴν πρὸς τὴν ἀντιπέραν Βυζαντίαν ἡπειρον, ἐ-
κείθεν τε ἐκέλευε τὰς ἐκ Γενναῖας ἀφελεῖν, ὅ, τι ἂν δύ-
ναιτο, καὶ πρὸς Γαλατῶν περαικόμενος καὶ ἀφελήσεταί με-
γιστα κατ' ἐκείνο τὴν καιρὸν τὸ Περσικὸν αὐτῆς. ὡς δὲ ἦδη
παρεσκευασμένοι ἦσαν, ἔδδεν ἐνέδει ἔτι, καὶ ὀκνάδας
δύο μεγάλας ἐπαρόμβροι, ἐφ' αἷς ἦσαν ξύλινοι πύργοι
κατεσκευασμένοι οἷς ἐπέσκησαν πολλὰς ὀπλίτας, πρὸς
τὴν ἀντιπέραν ἡπειρον ἐπεραιώθησαν καὶ ναυσὶν ἀπάσαις
ἔσαις εἶχον. παρεπομένῳ δὲ ἐκ τῆς ἡπείρου καὶ τῷ Περσῶν,
καταπνικτῶ τῷ πολεμίων ὠρμίσαντο ἐλθόντες. καὶ ὁ Βα-
σιλεὺς αὐτίκα πολλὴν ἄγων στρατιὰν πεζὴν καὶ ἰππι-
κὴν ἐκ Βυζαντίας, συστρατευόμενος καὶ Παλαιολόγῳ τῷ νέῳ
Βασιλεῖ, ἄρτι δὲ ἀφικτῶ ἐκ Θεσσαλονίκης ὡς περ ὕπε-
ρον εἰρήσεται ὀλίγῳ, πρὸς τε τὰς σφετέρους καὶ τὰς συμμα-
χίδας ἀφίκοντο τριήρεις, καὶ παρώρων τὸ Νικόλαον ἐπὶ
τῷ μάχῳ. ὁ δὲ ποσῶτον ἀπέχετο πειοδῆσθαι ποτε,
ὡς δ' ὑπ' ἄκρας ἀθλιότητος, μηχανὰς διανοεῖτο περὶ
βόλῃς ἀχθισομένης ἐκ Βυζαντίας καθιστῆναι ἐπὶ τὴν χέρσα,
ὡς ἀμυνόμενος ἀπὸ γῆς, ἂν οἱ πολέμιοι ἐπίωσιν. ἃ εἰ
καὶ τίνα ἀφέλειαν συνοίσειν ἐνομιζέτο, καὶ ὀλίγῳ ἂν ἐδέη-
θαι χρόνον πρὸς κατασκευὴν, τῷ πολεμίων μάστις ἀφε-
σηκόπων, καὶ πολλάκις τὴν αὐτῆς ἡμέρας δυναμένων ἐπιέ-
ναι. ὥς τε ἔπαρτεν, ἔτε διανοεῖτο τι τῷ ἔμφρονι στρατι-
γῷ καὶ τὰ δέοντα συνεῖναι δυναμένῳ προσηκότων ὑπὸ τῷ
προσέσης ἐμπληξίας καὶ δειλίας. Πουῶσαν δὲ Ντεσάν-
τα παῖς, ἔγω γὰρ ὁ τῷ Κατελάνῳ ἄρχων ἐκαλεῖτο, διε-
ρήνυτο ὑπὸ θυμῷ, καὶ ἔλασεν, εἰ οἷόν τε τῷ τὸν συνάρ-
χοντα Νικόλαον διανοεῖτο, τῷ ὕβρι τῷ πολεμίων, καὶ
τῷ καταφρόνισιν ἐνοῶν, τῷ πάχεσι δὲ τῷ φαυλότητι
τῆς στρατῆς, ποσῶτον ἐν ἅπασιν τῶν πολεμίων ὑπερέχον-
τες. πολλὴν τε τῆς σφετέρης Ρηγὸς κατεγίνωσκεν ἀπραγ-
μοσύνην, ὅτι φέρων αὐτὸν τε καὶ τῷ στρατιᾷ ὑπέταξε
ποιεῖν ἀνδραπόδῳ, τῷ πολλῶν, καὶ φαυλοτάτων ἐδδεν
ἀμεινον δέχκειμένῳ. πονήρως δὲ καὶ τὸ σῶμα ἔχων ὑπὸ
πυρετῶν, τῷ ἀρχῷ τε ἐφασκεν ὑπὸ τῶν ἀτόπων ἔργων
τῆς συνάρχοντος νεοσηκέναι, καὶ τελευτήσῃν αἰὲν προσ-
δεμένων τῷ δεινῶν. ὅπερ καὶ μικρὸν ὕστερον ἐγίνετο. εἰ
τε γὰρ ὑπὸ πικρίας καὶ ὀργῆς τῆς πρὸς τὸν συνάρχοντα,
εἴτε καὶ ἄλλως κατεργασθεὶς, ὑπὸ τῆς νόσου ἐτελεύτησεν.
ἀνὴρ ἐπιφανὴς ἐν τοῖς ὁμοφύλοις, καὶ πρὸς σωῆσιν καὶ
στρατηγίαν ἐδδεν ἀπολειπόμενος, καὶ ἀγαθὸς ὁφθαλμὸς
κατὰ τὰς μάχας. ἤρετο δὲ αὐτὸς ἐκείνῳ στρατηγῷ Μονε-
νῶν τε Σκολτοῖς Κατελάνης, ἐκ ἐπιφανῆς μὲν, ἐδδεν
τῷ ἀπατριδῶν. ὅμως δὲ σωῆσει καὶ πείρα τῷ ἄλ-
λων ὑπερέχων, καὶ πρὸς μάχας κάλλιστα ἐξήσκημέ-
νος. Νικόλαος δὲ ἄρας ἐξ ἡπείρου ὠρμίζετο λιμένος ἅμα
πάσαις ταῖς τριήρεσιν εἰς Βυζαντίον ἀφικτῶ, ὅπισθω
καταλιπὼν τὰς πολεμίας. δέσαντες δὲ καὶ οἱ μὲν μὴ
ἐπίθωνται Γαλατῶ ὀλιγανδρουῶτι. πάντες γὰρ ἦ-
σαν ἐν ταῖς ναυσὶ, κατέπλεον μετ' ἐκείνους. καὶ αὐ-
τὸς ὁ Βασιλεὺς ἐδδεν Νικόλαον συμβαλεῖν τοῖς πολε-
μίοις καταπλέεσιν. ἑώρα γὰρ περιφανῇ τῷ νίκῳ
ἐσομένῳ. ὁ δ' ἐδδεν ἤντων ἡ πρότερον, πάντα μάλ-

Paris III.

mittentes, beneficium id, populi, & se-
natus Genuensium pectoribus perpetuo
inscriptum fore. Orchanes lætus an-
nuit, non solum pecunia illectus, sed
quod Venetis quoque erat offensus:
quia nimirum ad fines principatus sui
cum tanta classe venientes, non modo
amicum, & socium ipsum habere, sed
nec affatu saltem dignati fuissent, mis-
sisque in continentem e regione Byzan-
tii magna peditum, sequitumque vi,
mandavit, ut Genuenses adjuvarent,
quantum possent, & Galatam trajice-
rent. Conduxit illis eo tempore vehe-
menter Persicum auxilium. Cum enim
jam parati plane essent, & onerarias
duas magnas cum curribus ligneis, in
quibus stabant, deducerent, ingentem in-
super armatorum multitudinem in adver-
sam continentem, navibus omnibus quot-
quot habebant, trajecerunt, Persique
eodem per terram sequentibus, ex ad-
verso hostium applicuerunt. Imperator
statim numerosas copias pedestres, & e-
questres Byzantio adducens, comite Pa-
læologo juniore imperatore (recens e-
nim Thessalonica redierat, ut paulo post
dicetur) ad suas, & socias triremes ad-
ventare, & Nicolaum ad pugnam exti-
mulare. Qui usque eo non movebatur,
ut homo miserrimus de machinis lapi-
dum jaculatricibus Byzantio adducendis,
& in terra constituendis cogitaret, ut in-
de hostes instantes repelleret. Quæ etsi
aliquid profuturæ videbantur, non pau-
co tamen tempore, ut fabricarentur, in-
diguissent, cum hostes jam adestent, eo-
demque die possent sæpius invadere. Sic
erat, ac præ metu, & vecordia nihil
quod ducem cordatum, & quid res po-
sceret, intelligentem deceret, versabat
animo. Punsion vero Ntisantæ filius (sic
enim Catalanorum dux appellabatur) *Edit. Paris.*
præ ira Nicolaum collegam vel dilania-
re cupiebat, si posset, insolentiam ho-
stium, contemptumque considerans, quem
ob ducis ignaviam pertulissent, cum tan-
tum rebus omnibus eis antecellerent:
magnæque regem suum imprudentiæ no-
tabat, quod ipsum & exercitum tali man-
cipio, quique a vilissimis, & ignavissi-
mis nihil differret, subjecisset. Cum au-
tem febrim haberet, principium morbi
fœda Nicolai facta, e^a quibus mala sem-
per aufererent, extitisse, & se inde mo-
riturum affirmabat, ut & paulo post con-
tingit. Sive enim acerbitate animi, & ira
adversus collegam, sive alia ratione ad-
juvante, morbo confectus interiit: vir
domi suæ nobilis, & prudentia arteque im-
peratoria nullo inferior, quique in prælio
præclare stetit. In ejus locum dux electus
est Monean de Scoltis Catalanus, non il-
le quidem clarus, neque nobilis, sed intel-
ligentia & usu aliis præstans, & bellico-
sissimus. Nicolaus e statione solvens, re-
tro relictis hostibus, cum omnibus trire-
mibus Byzantium venit. Illi metuentes
Galatam ne invaderet (in qua parati tum
propugnatores visabantur, quod omnes
in navibus essent) eum sunt insecuti.
Quem imperator rursus rogavit, uti
cum eis appellentibus confligeret, quo-
niam indubitatum cernebat victoriam,
nec permovit, omnia scilicet potius
quam pugnam cogitantem. Imperator
perplexus, ac nescius quo se verteret,
Monean Catalanorum ducem hortatur,
cum imperatoris triremibus in ho-
stes procedat: Putabat enim præ pu-

P p p p

Edit. Paris.
pag. 335.

dore Nicolaum ei non defuturum, illumque apud regem honestam defensionem habiturum, si a Nicolao inobedientiae postuletur, mortuum esse videlicet illum, cui ipse mandaverit Nicolao per omnia subesse. Monean confirmare, si bi & suis praelium in optatissimis esse, & timiditatem nimiam Nicolai vituperare, qui praesentem victoriam ex humilitate animi volens e manibus dimiserit. Non posse tamen nec se contra placitum Nicolai facere. Eodem enim modo pendere ab illo, quo antegressus dux pependerit. Prorsus autem stultum videri, si victores, & victi aequae inobedientiae poenas suo principi se daturos suspicantes, nihilo minus dimicationem subeant, utrinque tam manifesto periculo. Sive enim vincant, ultima supplicia cum dedecore passuros, quia non obedierint (sic enim esse apud eos in more positum) sive ab hostibus vincantur (pancipes enim sunt exitus praeliorum) mori oportere, quibus bellum pepercerit. Quocirca nisi permittente Nicolao, se cum hostibus congredi non posse. Imperatore circa pugnam sic maxime occupato, & ob sociorum pertinaciam stomachante (Romani enim soli tantae hostium classi resistere nequibant) visae sunt adnare ex Catalanis tres triremes, magnitudine praecipua, & reliquo toto apparatu decenter instructae, in quibus bellicosissimi, fortissimique milites. Ratus igitur, hac accessione Nicolaum excitatum, in hostes incursum, laetabatur, & spem meliorem concipiebat: proindeque illum statim eo impellere instituit. Qui facto ipso declarans non se pugnaturum, statione relicta (stabat autem ad portam Eugenii) & arce circumnavigata, ad portam Barbarae martyris nominatam in aestu undarum maximo constitit, Catalanis, & Romanis, velent pollent, sequentibus. Imperator locum importuosum esse sciens (nam saepe si vel a ponto, vel ab oriente ventus inciderit, tumescens mare muros verberat, saxaque multa sub aquis latentia, & eminentia ante muros iacta sunt, quae fluctus arceant, providentia eorum, qui primi Byzantium muris seferunt) monebat uti recederent, ne se ipsos improviso periculo ultro ingererent. Nicolao autem respondente, ipsis credendum potius in nautica peritia, quemadmodum ipsi, & omnes in rebus continentis ei credant, ponendaeque curas supervacuas, cum ipsi perfecte norint, ubi navibus eligenda statio, cum ut fatum plane missum fecit: Tarchaniotam vero suarum triremium praefectum celerrime recedere iussit, ubi tutissime pernoctaret, ne cum stolidis illis in discrimine versaretur. Ille iussa facit, ventisque noctu repente crebrescentibus, & mari surgente parum aberat, quin Venetae, & auxiliares fluctibus ad moenia allisae, omnes simul summergerentur. Quatuor certe Venetorum, & tres sociorum eversa sunt salvis hominibus, vasis, & armis, multum in id Byzantiis ex

λον, ἢ μάχεσθαι διανοεῖτο. Βασιλεὺς δὲ ὑπὲρ ἀμνηστίας ἀπορῶν, ὃ, τι χρῆσταιτο τοῖς πράγμασι, Μονεῖαν τῷ τῷ Κατελάνων ἄρχοντι συνεβέβηκε, μὴ τῷ βασιλικῶν παρασκευασάμενον τριήρων χωρεῖν ἐπὶ τὰς πολεμίας. οἶεσθαι γὰρ καὶ Νικόλαον αἰχμηθέντα ἐκ ἀπολειφθῆσθαι τῆς μάχης, ὡρὸς τε τὸν ῥῆγα σφῶν, ἀπόρσωπον ὁπολογίαν εἶσεσθαι, εἰ παρὰ Νικόλαον διώκοιτο ἀπειθείας· τετελεσθῆναι γὰρ ἐκεῖνον, ὃ προσέταττεν ὁ Ῥῆξ πάντα Νικόλαον πείθεσθαι. Μονεῖαν δὲ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοφύλοις μάλιστα τὴν μάχην εἶναι καὶ γνώμην ἔφασκε, καὶ πολλὰ καταγινώσκων ἀτολίαν Νικόλαον, ὥπως ἐπιμίλῃ νικῶν ὑπὸ φαυλότητος ἐκοντὶ προεμένῃ· μὴ δυνάσθαι δὲ μὴ δ' αὐτὸν παρὰ τὰ δοκῶντα πράττειν Νικόλαον τὸν γὰρ αὐτὸν εἶναι λόγον πρὸς αὐτὸν ἐν περ καὶ τῷ στρατηγούτῃ πρὸς ἐκεῖνον. εἶναι δὲ ἀνόντον παντάπασιν, εἰ νικῶντες καὶ ἡττώμενοι ὁμοίως δυνάμεις ὑποπτόμεναι τῆς ἀπειθείας τῶ σφῶν ἄρχοντι παρέχειν, ἔπειτα δὲ κινδυνώσκειν ὑποσάειν ἐφ' ὥπως ἐκατέρωθεν ἐσομένους φανεροῖς κακοῖς, ἂν τε γὰρ νικῶν, κολλάσθαι ἀνάγκη, καὶ τὰ ἔχματα ὑπομένειν, καὶ ἀτίμους εἶναι δὲ τὴν ἀπειθείαν, ὥπως γὰρ εἶναι παρ' αὐτοῖς νερομισμένον, ἂν δ' ἡττῶνται παρὰ τὴν πολεμίων, ἀδύνατον γὰρ ὅτι ἀποβήσεται, ἀνάγκη ἀποδύσκειν τὰς περισσώδεις ἀπὸ τῶν πολεμίων· διὰ μὴ δυνάσθαι εἰ μὴ Νικόλαος ἐπιτρέπει συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις. ὥπως γὰρ περὶ τὴν μάχην μάλιστα ἡχολημένους Βασιλέως, καὶ ἀγανακτούμενος, ὅτι μὴ πείθοντο οἱ σύμμαχοι, ταῖς γὰρ σφετέραις μόναις ἀδύνατοι ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοσούτον στόλον ἀντικαθίστασθαι τῶν πολεμίων, ἀδρόον ἐωρῶντο ἄρτι ἦκασαι ἐκ Κατελάνων τρεῖς τριήρεις μέγισται μεγέθει, καὶ πρὸς τὴν ἄλλαν ἅπασαν παρασκευὴν δὲ πρὸς τὴν κεκοσμημένην, ὅπλιντας ἄγασαι μαχησάμεναι πολλὰς καὶ ἀγαθὰς νομίσας δὲ δὲ τὴν προδόντην τὴν τριήρεων, ἀναταρσίσαντα Νικόλαον χωρήσειν ἐπὶ τὰς πολεμίας, ἡδὲ το τε καὶ ἐν ἐλπίσι χρηστοτέρας ἡν, καὶ αὐτὸς ἐπεχείρει παρορμῶν. Ὁ δ' ἔργοις αὐτοῖς ὡς ἐμαχίται φανερόν ποίων, τὸν ναύσταθμον καταλιπὼν, ἀρμίζετο γὰρ ἐπὶ τὰς Εὐγενίης πύλας, καὶ περιπλοῦσας τὴν ἀκρόπολιν, ἐπὶ τὸ ἀκμαιότατον τῶν Ῥωμαίων ἐλθὼν, ἐφώρμει πρὸς τὴν μάρτυρος Βαρβάρης καλεμένην πύλιν. συνεῖποντο δὲ ἀνάγκη καὶ Κατελάνοι καὶ Ῥωμαῖοι. Βασιλεὺς δὲ εἰδὼς ἀλίμενον τὸ χωρίον ὄν, ὡς τὰ πολλὰ ἂν ἐκ πόττης, ἢ τῆς ἐκ πινδύματα ἀρσάσωσιν. ἐγκαιρὴν γὰρ ἡ θάλασσα τοῖς τείχεσι προσπίπτει, πέτραι τε πολλαὶ καὶ ὕφαλοι καὶ φατόμενοι τῷ τείχεσιν προβέβληται πανταχῇ πρὸς ἀμύναν τῷ κυμάτων, ὑπὸ τῷ πρώτῳ τειχισάντων τὸ Βυζάντιον ἐκ προνοίας ὠκοδομημέναι, συνεβέβηκεν ἀφίστασθαι τὰ τόπε, καὶ μὴ σφῶς αὐτὰς ἀπροσδοκήτοις κινδύνοις περιβάλλειν ἐκοντὶ. Νικόλαος δὲ σφίσι μάλλον τῆς περὶ τὰ ναυτικά πείρας δεῖν εἶναι παραχωρεῖν εἰπόντος πρὸς Βασιλέα, ὡς αὐτοὶ τε καὶ πάντες αὐτῷ τῷ κατὰ τὴν ἡπειρόν ἐξίστανται, καὶ πολυπραγμονεῖν μηδὲν ὡς σὺν ἐπιστήμῃ πολλῇ τὰς ναυλοχίας ποιημένων, τῶν μὲν ὡς ἀπεξηρημένον παντάπασιν κατελίμπεσαν φρενῶν. Ταραχαιώτῃ δὲ τὸν τῷ σφετέρῳ ἄρχοντα τριήρεων τὰ χεῖρα ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν, ὅπως μάλιστα ἐν ἀσφαλεῖ δὲ

νικητέρους, καὶ μὴ τοῖς ἀναιδήτοις ἐκείνοις συγκινδυνώσκειν. Ταραχαιώτης μὲν οὖν ἐποίησεν κατὰ τὰ κεκελευσμένα. πινδύματων δὲ ἀδρόον ἀκρίτων προσπεσόντων τῆς νυκτός, καὶ τῆς θαλάσσης ἐξοιδυσσάσης, ὀλίγαι ἐδέησαν αἱ Βενετικαὶ τριήρεις, καὶ αἱ συμμαχίδες πᾶσαι διαφάρῃαι ὑπὸ τῷ κυμάτων πρὸς τὰ τείχη ἐξωδένεθαι. ὅμως μὲν τοὶ ἐναυάγησαν τέτταρες ἐκ τῶν Βενετικῶν, καὶ τρεῖς τῶν συμμαχίδων. ἄνθρωποι δὲ καὶ ὅπλα, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀποσκευαὶ διεσώθησαν.

θισαν, πολλὰ καὶ τῷ Βυζαντίων σωεφαπτομένων, καὶ συναλγούτων πρὸς τὸν κίνδυνον. αἱ βασιλικαὶ δὲ διενυκτέρευον ἐν ἀσφαλείᾳ, ἐδ' ἐν αἰδήσει τῆς κλύδωνος γεγενημένοι. Οὕτω θαύλως ὁ τῷ ἐκ Βενετίας στρατηγὸς ἠγωνίσσατο κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, καὶ ὡς περ ἐκοντὶ μὲν τὰς κινδύνους προεῖτο τῷ νικῶν τοῖς πολεμίοις, πολλῆς τε ἀνδρίας καὶ λύπης ἐνέπλησε, καὶ οἷς ἔλεγε, ὅς ἐποίησε Βασιλέα. μὲν δὲ τὸν κλύδωνα ἐκείνον, καὶ τὰς ναυαγίας, παραινουῦτος Βασιλέως ἔτι περιμένειν, αὐτὸς μὲν δὲ συνταξάμενος, ἀνεχώρει, μόνον τὸν Βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον καταλιπών. Ο δὲ ἐδ' ὥτως ἀπείπατο τῷ συμμάχῳ, ἀλλὰ καὶ μὲν τῷ τῷ συμμάχῳ ἀναχώρησιν, ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις διέφερε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων ἐπανήξειν τὰς συμμάχους. ὥς δὲ ἠγγέλλοντο ὑπερβαλόντες τὸν Αἰγαῖον, ἐδέξατο ἂν δικαίως οἱ ἡγεῖς ἔχειν αἰτίαν ἐπενεγκεῖν εἰ σπένδοιτο τοῖς πολεμίοις θαλασσοκρατοῦσιν ἀπολιπόντων τῷ συμμάχῳ, καὶ καταπροδόντων ἀντικρυς, ἐπέισατο πρὸς τὰς ἐκ τῆς Γενναίας προθυμότητας θεξαμένοις καὶ τὴν πρὸς Βασιλέα καταλύσιν πολέμου. μὲν τὰ το δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς τῷ οἰκίῳ ἀνεχώρου.

commiseratione eos adjuvantibus. Im- Edit. Paris.
peratoria vero in tuto pernoctantes, pag. 836.
fluctus nullos sentiebant. Adeo timide,
& ignave dux Venetus illo tempore pugnavit, & quasi volens, atque ultro post pericula superata victoriam hostibus prodidit, dictisque, & factis suis imperatorem multa molestia, & ægrimonia implevit. Post fluctus illos, & naufragium hortante imperatore, uti adhuc exspectaret, ipse ne salute quidem dicta discessit, ac solum bello reliquit. Qui ne sic quidem auxilium desperans post sociorum recessum quadraginta diebus, eos redituros confidens, pugnam differebat. Ut porro nuntius venit, eos Ægæum superasse, iusta reprehensione cariturum se existimans, si sociis deserentibus, palamque prodentibus, pacem cum dominis maris componeret, cum Genuensibus libentissime bellum hoc ponentibus fœdus fecit. Tum demum & ipsi domum renavigarunt.

CAPUT XXXII.

Nicolaus classem in hostes reparat. Pagano succedit Antonius Grimoaldus. Hostes apud Sardiniam invadit, & vincitur a Venetis. Genuenses afflictī, Mediolanensium principi se dedunt cum conditionibus. Paganus iterum classi præficitur. Vincuntur Veneti apud Methonen a Genuensibus. Pax inter Venetos & Genuenses. Paganus cum optimatibus pellitur in exilium, ad pristinum statum reditur. Palæologus Byzantium venit. Inde Didymotichum cum uxore, & altero filiorum abit. Eodem Irene imperatrix generum filio conciliatura mittitur. Præscribuntur conditiones.

ΤΟΥ αὐτοῦ δὲ ἔτι Νικόλαός τε τὰς ἑσας τριήρεις ἐπισκευασάμενος, καὶ ἑτέρας προσλαβὼν ἐκ Βενετίας καὶ Κατελάνων πρὸς τοῖς ἑσσι καὶ ἑτέρων ἐπιγενομένων, ὠρμύλωτο αὐτοῖς ἐπὶ ζήτησιν τῶν πολεμίων. Γενναίως δὲ ὁ δῆμος καὶ ὁ Δῆξ, ἐν αἰτίαις ποιησάμενοι Παγανὸν τὸν στρατηγὸν, ἀριστὰ τότε εἰς αὐτὸν ἦκον ἐστρατηγηκότα, καὶ μόνον αἰτιώτατον γεγενημένον τῆ μη παντάπασιν ὁρμαίνουσαν, ἀπεχειροτόνησαν, Ἀντώνιον δὲ Γριμάρδον ἐπέστησαν τῷ σὺν στρατηγῷ. ἐφοπλίσας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὰς ἑσας καὶ ἑτέρας, καὶ τὰλλα ἐπισκευασάμενος ὡς ἐδείκτο, ἐν Σαρδῶνι τῇ νήσῳ προσέβαλε τοῖς πολεμίοις καὶ μάχης γενομένης, ἥττατο κατακράτος, καὶ δύο καὶ τετράκοντα ἀπέβαλε τετλήρεις. Κατελάνοι δὲ τότε μᾶλλον Νικόλαον ἐμέμψαντο, ὅτι μὴ πειθεῖν Βασιλεῖ ναυμαχεῖν περὶ Βυζαντίον, ὅπως πλείων τε αὐτοῖς ἡδυνάμεις παρήσσης καὶ τῆ βασιλικῆς, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐδεμία ἡττηθεῖσιν ὡς ἀποφυγῇ. ἀλλ' ἀνάγκη ὡς παντάπασιν ἐκπολιορκηθέντας ὁρμαίνουσαι. οἱ ἐν Γενναίᾳ δὲ ἀπειρηκότες πρὸς ἑὸν μέγα ἥτταν, χρήματά τε τῷ αὐτοῖς ἐπαρῶν πρὸς ἑτέρας σὺν παρασκευῇ, καὶ ὁ δῆμος ἐπέεζετο ἐνδεῖα πολλῇ τῇ σίτῃ, τῇ ἐκ Βενετίας μὲν θαλασσοκρατούων μὲν νίκην, καὶ ἐκ ἐώντων σίτον ἐκ θαλάττης ἀγεῖν, γῆς τε ἐκ ἀρχόντων ὥς τραφίσονται γεωργοῦντες, δεῖν ἐγνωσαν τῷ τῷ Μεδιολάνων ἀρχόντι ὑπάγειν ἑαυτὰς καὶ καταδελαῶν ὠφελεῖν τὰ μέγιστα δυναμένῳ. χρήματων τε γὰρ ἐς τὰ μάλιστα δύπορει, καὶ στρατίας ἐκ ἱππικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ

Paris III.

EODEM anno Nicolaus triremibus, quæ supererant, relictis, & aliis Venetiis adjunctis, & Catalanis numero auctis, iterum ad hostes quærendos cursum instituit. Genuenses cum duce suo Paganum optime functum officio, quod ad se attinebat, & per quem potissimum steterat, quo minus omnino perirent, in crimen vocantes, potestate exuerunt, Antoniumque Grimoaldum classi præfecerunt. Qui aliis triremibus supra priores instructis, & ab aliis, quibus egebat, paratus, apud Sardiniam insulam in hostes irruit: quorum virtute victus, duas ac triginta triremes amisit. Catalani tum præcipue Nicolaum incusare, quod imperatori apud Byzantium ad navale certamen cohortanti, non paruisset: ubi major eorum potentia fuisset, quando & imperatoria classis accedebat: & hostes victi nullum perfugium habuissent, expugnatique omnino nihil de cætero potuissent. Genuenses tanta clade fractis animis (pecunia enim ad aliam classem ædificandam carebant: & populus annonaria difficultate conflictabatur, cum Veneti post victoriam mari dominarentur, nec frumentum subvehi paterentur: & agrum, cujus fructibus victum tolerarent, non habebant) operæ pretium censuerunt, a Mediolanensium principi potentissimo submittere ac subjicere sese, qui eorum inopiæ inprimis posset consulere: Pecuniæ namque ditiss.

Pppp ij

Edit. Paris.
pag. 835.

dore Nicolaum ei non defuturum, illumque apud regem honestam defensionem habiturum, si a Nicolao inobedientiae postuletur, mortuum esse videlicet illum, cui ipse mandaverit Nicolao per omnia subesse. Monean confirmare, si bi & suis praelium in optatissimis esse, & timiditatem nimiam Nicolai vituperare, qui praesentem victoriam ex humilitate animi volens e manibus dimiserit. Non posse tamen nec se contra placitum Nicolai facere. Eodem enim modo pendere ab illo, quo antegressus dux pependerit. Prorsus autem stultum videri, si victores, & victi aequae inobedientiae poenas suo principi se daturos suspicantes, nihilo minus dimicationem subeant, utrinque tam manifesto periculo. Sive enim vincant, ultima supplicia cum dedecore passuros, quia non obedierint (sic enim esse apud eos in more positum) sive ab hostibus vincantur (bancipites enim sunt exitus praeliorum) mori oportere, quibus bellum pepercerit. Quocirca nisi permittente Nicolao, se cum hostibus congregi non posse. Imperatore circa pugnam sic maxime occupato, & ob sociorum pertinaciam stomachante (Romani enim soli tantae hostium classi resistere nequibant) visae sunt adnare ex Catalanis tres triremes, magnitudine praecipua, & reliquo toto apparatu decenter instructae, in quibus bellicosissimi, fortissimique milites. Ratus igitur, hac accessione Nicolaum excitatum, in hostes incursum, letabatur, & spem meliorem concipiebat: proindeque illum statim eo impellere instituit. Qui facto ipso declarans non se pugnaturum, statione relicta (stabat autem ad portam Eugenii) & arce circumnavigata, ad portam Barbarae martyris nominatam in aestu undarum maximo constitit, Catalanis, & Romanis, vellet nollent, sequentibus. Imperator locum importuosum esse sciens (nam saepe si vel a ponto, vel ab oriente ventus inciderit, tumescens mare muros verberat, saxaque multa sub aquis latentia, & eminentia ante muros iacta sunt, quae fluctus arceant, providentia eorum, qui primi Byzantium muris seferunt (monebat uti recederent, ne se ipsos improviso periculo ultro ingererent. Nicolao autem respondente, ipsis credendum potius in nautica peritia, quemadmodum ipsi, & omnes in rebus continentis ei credant, ponendasque curas supervacuas, cum ipsi perfecte norint, ubi navibus eligenda statio, eum ut fatuum plane missum fecit: Tarchaniotam vero suarum triremium praefectum celerrime recedere iussit, ubi tutissime pernoctaret, ne cum stolidis illis in discrimine versaretur. Ille iussa facit, ventisque noctu repente crebrescentibus, & mari surgente parum aberat, quin Venetae, & auxiliares fluctibus ad moenia allisae, omnes simul summergerentur. Quatuor certe Venetorum, & tres sociorum eversa sunt salvis hominibus, vasis, & armis, multum in id Byzantiis ex

λον, ἢ μάχεσθαι διανοεῖτο. Βασιλεὺς δὲ ὑπ' ἀμνηστίας ἀπορῶν, ὃ, τι χρῆσται τοῖς πράγμασι, Μονεῖαν τῷ τῷ Κατελάνων ἀρχοντι συνεβέβλε, μὴ τῷ βασιλικῶν παρασκευασάμενον τεινέων χωρεῖν ἐπὶ τὰς πολεμίας. οἶδαί γ' ὅτι Νικόλαον αἰχμυδέντα ἐκ ἀπολειφθῆσεσθαι τῆς μάχης, πρὸς τε τὸν ῥῆγα σφῶν, δὲ πρὸς σῶπον ὁπολογίαν ἔσεσθαι, εἰ παρὰ Νικόλαον διώκοιτο ἀπειθείας· τετελεύτηναι γ' ἐκείνον, ὃ προσέταττεν ὁ Ρῆξ πάντα Νικόλαον πείθεσθαι. Μονεῖαν δὲ αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοφύλοις μάλιστα τὴν μάχην εἶναι καὶ γνώμην ἔφασκε, καὶ πολλὰ καταγινώσκων ἀπολμῖαν Νικόλαον, ὥπως ἐτοίμην νίκην ὑπὸ φαυλότητος ἔχοντι προεμένη· μὴ δυνάσθαι δὲ μὴ δ' αὐτὸν παρὰ τὰ δοκούντα πράττειν Νικόλαον τὸν γὰρ αὐτὸν εἶναι λόγον πρὸς αὐτὸν ἐν περ καὶ τῷ στρατηγούντι πρὸς ἐκείνους. εἶναι δὲ ἀνόητον παντάπασιν, εἰνικῶντες καὶ ἡττώμενοι ὁμοίως δ' ὀφύνας ὑποπτόμενους τῆς ἀπειθείας τῶ σφῶν ἀρχοντι παρέχειν, ἔπειτα θάλασσαν ὑποσάειν ἐφ' ὥπως ἐκατέρωθεν ἐσομένοις φανεροῖς κακοῖς, ἂν τε γ' νικῶν, κολαζέσθαι ἀνάγκη, καὶ τὰ ἔχματα ὑπομένειν, καὶ ἀτίμους εἶναι δὲ τὴν ἀπειθείαν, ὥπως γ' εἶναι παρ' αὐτοῖς νενομισμένον. ἂν δ' ἡττῶνται παρὰ τὴν πολεμίαν, ἀδύλον γὰρ ὅτι ἀποβήσεται, ἀνάγκη ἀποδύσκειν τὰς περὶ σφῶντας ἀπὸ τῆς πολέμου· διὰ μὴ δυνάσθαι εἰ μὴ Νικόλαος ἐπιτρέπει συμπλέκεσθαι τοῖς πολεμίοις. ὥπως γ' περὶ τὴν μάχην μάλιστα ἡκολυμήνευε Βασιλέως, καὶ ἀγανακτοῦντος, ὅτι μὴ πείθοντο οἱ σύμμαχοι, ταῖς γ' σφετέραις μόναις ἀδύνατοι ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τοσάτον στόλον ἀντικαθίστασθαι τῶν πολεμίων, ἀδρόον ἐωρῶντο ἄρτι ἦκασαι ἐκ Κατελάνων τρεῖς τριήρεις μέγισται μέγισται, καὶ πρὸς τὴν ἄλλαν ἅπασαν παρασκευὴν θάλασσαν κεκοσμημένην, ὅπλιντας ἄγασαι μαχίμωτας πολλὰς καὶ ἀγαθὰς νομίσας δὲ ὅτι τὴν προαθήκην τῆς τριήρων, ἀναθαρσύνοντα Νικόλαον χωρήσειν ἐπεὶ τὰς πολεμίας, ἡδεῖο τε καὶ ἐν ἐλπίσει χρηστοτέρας εἶναι, καὶ αὐτοῖς ἐπεχείρει παρορμῶν. Ὁ δ' ἔργοις αὐτοῖς ὡς ἐμαχίεται φανερόν ποιοῦν, τὸν ναύσταθμον καταλιπὼν, ἀρμίζετο γ' ἐπὶ τὰς Εὐγενίαν πύλας, καὶ περιπλοῦσας τὴν ἀκρόπολιν, ἐπὶ τὸ ἀκμαιότατον τῶ στόματος ἐλθὼν, ἐφώρμει πρὸς τὴν μάρτυρος Βαρβάρης καλεμένην πύλιν. συνεῖποντο δὲ ἀνάγκη καὶ Κατελάνοι καὶ Ῥωμαῖοι. Βασιλεὺς δὲ εἰδὼς ἀλίμην τὸ χωρίον ὅν, ὡς τὰ πολλὰ ἂν ἐν πόρτι, ἢ τῆς ἐωπνύματα προσέσωσιν. ἐγκυμένῃ γ' ἡ θάλασσα τοῖς τέχεσι προσπίττει, πέτραι τε πολλαὶ καὶ ὕφαλοι καὶ φαινόμεναι τῶν τειχῶν προβέβλυται πανταχῶς πρὸς ἀμυραν τῶν κυμάτων, ὑπὸ τῶν πρώτων τειχισάντων τὸ Βυζάντιον ἐκ προνοίας ὠκοδομημέναι, συνεβέβλεσκον ἀφίστασθαι τὸ τόπος, καὶ μὴ σφῶς αὐτὰς ἀπροσδοκήτοις κινδύνοις περιβάλλειν ἐκόντι. Νικόλαος δὲ σφίσι μᾶλλον τῆς περὶ τὰ ναυτικά πείρας δεῖν εἶναι παραχωρεῖν εἰπόντος πρὸς Βασιλέα, ὥσπερ αὐτοῖς τε καὶ πάντες αὐτῷ τῷ κατὰ τὴν ἡπειρον ἐξίστανται, καὶ πολυπραγμονεῖν μηδὲν ὡς αὐτὸν ἐπιστήμη πολλὴ τὰς ναυλοχίας ποιούμενων, τῶν μὲν ὡς ἀπεσπέρημενον παντάπασιν κατελίμπανεν φρεσίν. Ταραχειώτῳ δὲ τὸν τῷ σφετέρων ἀρχοντα τριήρων τὰ χεῖρα ἐκέλευεν ἀναχωρεῖν, ὅπως μάλιστα ἐν ἀσφαλεῖ θάλασσῃ

νυκτερεύσει, καὶ μὴ τοῖς ἀναιδήτοις ἐκείνοις συγκινδυνώσιν. Ταραχειώτης μὲν οὖν ἐποίησεν κατὰ τὰ κελεύσματα. πνύμάτων δὲ ἀδρόον ἀκρίτων προσπεσόντων τῆς νυκτός, καὶ τῆς θαλάσσης ἐξορῆσας, ὀλίγας ἐδέησαν αἱ Βενετικαὶ τριήρεις, καὶ αἱ συμμαχίδες πᾶσαι θάλαρῳ ὑπὸ τῶν κυμάτων πρὸς τὰ τείχη ἐξωθέρμηναι. ὅμως μὲν τοὶ ἐναυάγησαν τέτταρες ἐκ τῶν Βενετικῶν, καὶ τρεῖς τῶν συμμαχίδων. ἄνθρωποι δὲ καὶ ὅπλα, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀποσπῆσαι διεσώθησαν.

Θησαν, πολλὰ καὶ τῶν Βυζαντίων συνεφαπτομένων, καὶ συναλγομένων πρὸς τὸν κίνδυνον. αἱ βασιλικαὶ δὲ διενυκτέρευον ἐν ἀσφαλείᾳ, ἔδ' ἐν αἰδήσει τῶν κλύδωνος γεγενημένων. Οὕτω φάυλως ὁ τῶν ἐκ Βενετίας στρατηγὸς ἠγωνίσσατο κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, καὶ ὡς περ ἐκόντι μὲν τὰς κινδύνους προεῖτο τὴν νίκην τοῖς πολεμίοις, πολλῆς τε ἀνδρείας καὶ λύπης ἐνέπλησε, καὶ οἷς ἔλεγε, ὅτι οἱ ἐποίει Βασιλέα. μὲν δὲ τὸν κλύδωνα ἐκείνον, καὶ τὰς ναυαγίας, παραινουῦτος Βασιλέως ἔτι περιμένειν, αὐτὸς μὴ δὲ συνεπαξάμενος, ἀνεχώρει, μόνον τὸν Βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον καταλιπών. Ο δὲ ἔδ' ἔτι πῶς ἀπείπατο τὴν συμμάχίαν, ἀλλὰ καὶ μὲν τὴν τῶν συμμάχων ἀναχώρησιν, ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις διέφερε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων ἐπαυθῆναι τὰς συμμάχους. ὥς δὲ ἠγγέλλοντο ὑπερβαλόντες τὸν Αἰγαῖον, ἔδεναν ἂν δικαίως οἰηθεῖς ἔχειν αἰτίαν ἐπανεγκεῖν εἰ σπένδοιτο τοῖς πολεμίοις θαλασσοκρατοῦσιν ἀπολιπόντων τῶν συμμάχων, καὶ καταπροδόντων ἀντικρυς, ἐπέισατο πρὸς τὰς ἐκ τῆς Γενναίας προδυμώταται δέξασθαι τοὺς τῶν Βασιλέως κατέλυσιν πολέμου. μὲν τὰτο δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν οἰκίαν ἀνεχώρουν.

commiseratione eos adjuvantibus. Im- Edit. Paris. peratoria vero in tuto pernoctantes, pag. 836. fluctus nullos sentiebant. Adeo timide, & ignave dux Venetus illo tempore pugnavit, & quasi volens, atque ultro post pericula superata victoriam hostibus prodidit, dictisque, & factis suis imperatorem multa molestia, & ægrimonia implevit. Post fluctus illos, & naufragium hortante imperatore, uti adhuc exspectaret, ipse ne salute quidem dicta discessit, ac solum bello reliquit. Qui ne sic quidem auxilium desperans post sociorum recessum quadraginta diebus, eos redituros confidens, pugnam differebat. Ut porro nuntius venit, eos Ægæum superasse, iusta reprehensione cariturum se existimans, si sociis deferentibus, palamque prodentibus, pacem cum dominis maris componeret, cum Genuensibus libentissime bellum hoc ponentibus fœdus fecit. Tum demum & ipsi domum renavigarunt.

CAPUT XXXII.

Nicolaus classem in hostes reparat. Pagano succedit Antonius Grimoaldus. Hostes apud Sardiniam invadit, & vincitur a Venetis. Genuenses afflictī, Mediolanensium principi se dedunt cum conditionibus. Paganus iterum classi præficitur. Vincuntur Veneti apud Methonen a Genuensibus. Pax inter Venetos & Genuenses. Paganus cum optimatibus pellitur in exilium, ad pristinum statum reditur. Paleologus Byzantium venit. Inde Didymotichum cum uxore, & altero filiorum abit. Eodem Irene imperatrix generum filio conciliatura mittitur. Præscribuntur conditiones.

ΤΟΥΤΟΥ δὲ ἔτι Νικόλαός τε πᾶς ἕσας τριήρεις ἐπισκευασάμενος, καὶ ἑτέρας προσλαβὼν ἐκ Βενετίας καὶ Κατελάνων πρὸς τοὺς ἑσὶ καὶ ἑτέρων ἐπιγενομένων, ὠρμίλωτο αὐτοῖς ἐπὶ ζήτησιν τῶν πολεμίων. Γενναίας δὲ ὁ δῆμος καὶ ὁ Δῆξ, ἐν αἰτίαις ποιησάμενοι Παγανὸν τὸν στρατηγὸν, ἄριστά τῳ εἰς αὐτὸν ἦκον ἐστρατηγηκότα, καὶ μόνον αἰτιώτατος γεγενημένον τῷ μὴ παντάπασιν ὁλοφθαρμῶναι, ἀπεχειροτόνησαν, Ἀντώνιον δὲ Γριμάρδον ἐπέστησαν τῷ στόλῳ στρατηγόν. ἐφοπλίσας δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν ἕσας καὶ ἑτέρας, καὶ τὰλλα ἐπισκευασάμενος ὡς ἔδειτο, ἐν Σαρδοῖι τῇ νήσῳ προσέβαλε τοῖς πολεμίοις καὶ μάχης γενομένης, ἠττήτο κατακράτος, καὶ δύο καὶ τετράκοντα ἀπέβαλε τριήρεις. Κατελάνοι δὲ τότε μᾶλλον Νικόλαον ἐμίμνησκον, ὅτι μὴ παιδεῖν Βασιλεὶ ναυμαχεῖν περὶ Βυζάντιον, ὅπως πλείων τε αὐτοῖς ἡδυνάμεις παρήσσης καὶ τῆ βασιλικῆς, καὶ τοῖς πολεμίοις ἑδεμία ἠττηθεῖσιν ὡς ἀποφυγῇ. ἀλλ' ἀνάγκη ὡς παντάπασιν ἐκπολιορκηθέντας ὁλοφθαρμῶναι. οἱ δὲ Γενναῖοι δὲ ἀπειρηκότες πρὸς ἔτι πῶς μεγάλῳ ἠττήσαν, χρήματα τε ὅσα αὐτοῖς ἐπαρῶν πρὸς ἑτέρας στόλας παρασκευῶν, καὶ ὁ δῆμος ἐπέετο ἐνδεία πολλὴ τῶν σιτῶν, τῶν ἐκ Βενετίας μὲν θαλασσοκρατοῦντων μὲν τὴν νίκην, καὶ ἐκ ἐώντων σιτον ἐκ θαλάττης ἀγεσθαι, γῆς τε ἐκ ἀρχόντες ὅς τις τραφίσονται γεωργοῦντες, δεῖν ἔγνωσαν τῶν τῶν Μεδιολάνων ἀρχόντι ὑπάγειν ἑαυτὰς καὶ καταδουλοῦν ὠφελεῖν τὰ μέγιστα δυναμένων. χρημάτων τε γὰρ ἐς τὰ μάλιστα δυνάτορες, καὶ στρατίας ἐκ ἱππικῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ

Paris III.

EODEM anno Nicolaus triremibus, quæ supererant, relictis, & aliis Venetiis adjunctis, & Catalanis numero auctis, iterum ad hostes quærendos cursum instituit. Genuenses cum duce suo Paganum optime functum officio, quod ad se attinebat, & per quem potissimum steterat, quo minus omnino perirent, in crimen vocantes, potestate exuerunt, Antoniumque Grimoaldum classi præfecerunt. Qui aliis triremibus supra priores instructis, & ab aliis, quibus egebat, paratus, apud Sardiniam insulam in hostes irruit: quorum virtute victus, duas ac triginta triremes amisit, Catalani tum præcipue Nicolaum incusare, quod imperatori apud Byzantium ad navale certamen cohortanti, non paruisset: ubi major eorum potentia fuisset, quando & imperatoria classis accedebat: & hostes victi nullum perfugium habuissent, expugnati-que omnino nihil de cætero potuissent. Genuenses tanta clade fractis animis (pecunia enim ad aliam classem ædificandam carebant: & populus annonaria difficultate conflictabatur, cum Veneti post victoriam mari dominarentur, nec frumentum subvehi paterentur: & agrum, cujus fructibus victum tolerarent, non habebant) operæ pretium censuerunt, a Mediolanensium principi potentissimo submittere ac subjicere sese, qui eorum inopiæ inprimis posset consulere: Pecuniæ namque ditif-

Pppp ij

simus erat; nec modo equestribus, sed & pedestribus copiis, quibus illi egebant, abundabat. Præterea ampla illi & fertilis regio, qua eos undecunque frugibus importandis alere poterat. Hoc decreto ei per legatos urbem tradunt. Quæ res illi pergrata accidit. Nam & ante beatum se fore judicabat, si Genuæ, utpote vicinæ, dominus fieret: sancitumque fœdus, ut is illis & pecunia, & armis, & militibus, & quibus demum posset, contra hostes adjumento esset: ipsi eum quoad viveret, dominum agnoscerent, nec umquam rebellarent. Præfectum ab eo acciperent, totaque politia commutata, ejus arbitrio regerentur. Sic Genuenses bello afflictati, abjecta pristina jactantia, depositaque superbia rem nec ingenuam, nec liberalem admittere compulsi sunt, & Simoni Bucanegræ duci suo abrogato magistratu, præfectum a Mediolanensium domino receperunt. Qui, ut suis jam, providens, frumenta & reliquum victum, pecuniam quoque in apparatus belli, & militem suppeditabat affatim, jubebatque denuo triremes contra hostes instrui. Parata classe, Paganum rursus ducem creant, Antonii exercitus ductandi damnata inscitia. Veneti ut hostium classem rursus adventare audierunt, contra & ipsi Nicolao duce navigant; elatique præcedente victoria, & societate Catalanorum (ut antea imperatoris) neglecta, navali certamine ab adversariis prope Methonen superati, eorumque naves paucis demptis, una cum duce a Genuensibus captæ sunt: & is postmodum Genuæ in carcere diem postremum confecit. Post hanc plagam ipsi, & Veneti ad arma torpentes, inter se legatos de pace miserunt, bellumque ex parva causa tantopere augmentum, & utrique partitam detrimentosum, valere jusserunt. Pace firmata, cum nihil jam expectaretur mali, indignum rati Genuenses, nihil sceleris contra benemeritos machinari, primum quidem Paganum ducem, utraque expeditione illustratum, in perpetuum exilium ejiciunt, & cum eo optimates omnes, cum tamen nihil esset, quod eis criminis loco objicerent. Postea etiam a Mediolanensi principe deficiunt, & ab illo sibi constitutum præfectum, rursus Simonem Buccanegram reipublicæ caput designantes, cum ignominia expellunt; atque isto modo egregiam ejus propriis sollicitudinem, curamque compensant. Latinorum igitur inter se, & cum Romanis bellum ita desit. Imperator autem Palæologus impulsu matris potissimum, ea Thessalonicæ relicta, Ænum venit, inde per Thraciam Byzantium ad socerum profecturus. Qui Didymotichi erant præfecti Arsenius, Magnus pappias Zamplaco, Tarchaniota prototritator, suspicati Didymoticho transitorium, memores Thessalonicæ facti ab eo cum Cræle fœderis de societate, & eos bellum adversus Cantacuzenum pepigisse, communiter veriti sunt, ne si eum intromitterent, præter Cantacuzeni voluntatem agerent, eumque ad iram provocarent: ut qui a se nefarie defiscentes adversariæ factioni adhærescerent. Quamobrem interrogatum mittunt, quo pacto se erga imperatorem juniorem gerant. Respondet ille, quemdēτο προς Καντακζηνόν τον Βασιλέα λει μὴ καὶ γνώμῳ φράττωσι Βασιλεῖ τῷ Καντακζιωῶ, καὶ προς ὀργῇ διεθίσωσι δοκουῦτες ἀγνωμονεῖν περὶ αὐτὸ καὶ τοῖς ἐναντία φράττωσι προσίδεσθαι ἀφισήμεροι αὐτῶ. καὶ πέμ-

Edit. Paris.
pag. 338.

πέμψης, ἧς ἐδέοντο ἐκεῖνοι. πρὸς τοῖς δὲ καὶ χάρας ἄρχων πολλῆς καὶ ἀγαθῆς τρέφειν ἡδυνάτο σῖτον πανταχόθεν ἄγων, ἔγω δὲ δόξαν διεσπορεύοντο πρὸς αὐτὸν, καὶ τὴν πόλιν παρεδίδουν. ὁ δ' ἐδέχετο ἀσμένως. καὶ πρότερον ποιούμενος περιπλείσου Γεννοῦας δεσπότης εἶναι ἔσσης ὁμῶρα· καὶ ὅρκοι πρὸς ἀλλήλοις ἐγίνοντο καὶ συμβάσεις, ὥστ' αὐτὸν μὲν ἐκείνοις, καὶ χρήμασι, καὶ ὅπλοις, καὶ στρατιώταις, καὶ πᾶσιν οἷς ἔχει βοηθεῖν ἐπὶ τοῖς πολέμοις· αὐτοὺς δ' ἐκείνον δεῖ βίε παντὸς δεσποτῶ ἔχειν, καὶ μηδέποτε ἀγνωμονήσῃν. ἄρχοντά τε δέχεσθαι τῇ πόλει παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν πολιτείαν καθάπαξ μεταβαλόντας ὑπ' ἐκείνου ἀγεσθαι ὅπῃ αὐν δοκῇ. Οἳ τῶ μὲν οὖν οἱ ἐν Γενναῖα πειθόμενοι ὑπὸ τῷ πολέμῳ, φράττειν ὡς ἀγκάδῃσαν ἀγεννή καὶ ἀνελεύθερα, τὸν πρότερον κόμπον, καὶ τὸ φύσημα ἀποβαλόντες, ἔς Σίμωνα Μπακανέγρα τὸν σφῶν ἄρχοντα παραλύσαντες τῆς ἀρχῆς, ἄρχοντα τῇ πόλει εἰσεδέχοντο παρὰ τῷ τῷ Μεδιολάνων δεσπότη. ὁ δ' ὡς οἱ κείων ἤδη πρόνοιαν ποιούμενος, σῖτον τε ἀφθόγως ἐχορήγει, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτήδεια. καὶ χρήματα ἐς τὸν πολέμῳ τὴν παρασκευὴν καὶ ὀπλίτας, ἐκέλευε τε αὐτοῖς τελεῖν πληροῦν καὶ τῷ πολέμῳ. Ἐπεὶ δὲ ὁ σόλος παρεσκιάσο, τὸν Παγανῶν ἐπέστησαν αὐτοῖς στρατηγόν, Ἀντωνίαν πολλῶν καταγνόντες ἀπειρίαν περὶ στρατηγίας. Καὶ οἱ ἐκ Βενετίας ὡς ἐπύθοντο τῆς πολέμῳ αὐτοῖς σόλῳ ἐπιόντας, ἀντεπέστησαν καὶ αὐτοῖς Νικολάου στρατηγού. ἐπαρθέοντες δὲ τῇ προτέρῳ νίκῃ, καὶ τῆς Κατελάνων συμμαχίας ἀμελήσαντες, ὥσπερ καὶ πρότερον τῆς Βασιλείας, κατέναυμαχῆθησαν ὑπὸ τῷ ἀντιπάλῳ πρὸς τῇ Μεδωνῇ, καὶ τὰς τε ναῦς ἀπάσας οἱ ἐκ Γενναῖας ἔλαβον τῷ πολέμῳ πλὴν ὀλίγων, καὶ τὸν στρατηγὸν αἰχμάλωτον. ὅς καὶ ἐν Γενναῖα ἐτελοῦσσε δεσμωτήριον οἰκῶν. καὶ δὲ τὴν πληλὴν ἐκεῖνοι, καὶ οἱ ἐκ Βενετίας, ἀπονοῦντες πρὸς τὸν πόλεμον, διεσπορεύσαντο ἀλλήλοις περὶ εἰρήνης, καὶ κατέλυσαν τὸν πόλεμον, μικρὰς ἕνεκα αἰτίας μέγαν γεγνημένον, καὶ τὰ μέγιστα ἐκατέρως βλάβαντα. ἐπεὶ δὲ εἰρήνην ἴω, καὶ δεινὸν ἔδεν προσεδόκατο ἀνάξιον εἶναι σφῶν ἡγέμεροι οἱ ἐν Γενναῖα μηδὲν ἀγνωμονεῖν περὶ τῆς διεργητικότητας, φράττα μὲν Παγανῶν τὸν στρατηγὸν λαμῶν γεγνημένον ἐν ταῖς στρατηγίαις ἀμροτέραις, ἐξήλασαν τῆς πόλεως, ἀειφυγίαν κατακρίναντες, καὶ σὺν ἐκείνῳ πάντας τῆς αἰρέσεως ἔδεν ἔχοντας ἐγκαλεῖν. ἐπειτα καὶ τῶ Μεδιολάνων ἀφίσαντο δεσπότη, καὶ Μπακανέγραν αὐτοῖς τὸν Σίμωνα, ἄρχοντα τῷ παραγμάτῳ ἀποδείξαντες, τὸν παρ' ἐκείνου καθεστῶτα ἐξήλασαν ἀτίμως. ἔκ τῶν τρόπων ἐκείνων τῆς πολλῆς περὶ αὐτῆς ἐμεῖψαντο κηδεμονίας. ὁ μὲν οὖν τῷ Λατίνων πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς Ρωμαῖας πόλεμος ἐνταῦθα ἐτελοῦσσε. Βασιλεὺς δὲ ὁ Παλαιολόγος, Βασιλίδος τῆς μητρὸς μάστιγα ἐναγέσης, ἦλθεν εἰς Αἴνον ἐν Θεσσαλονίκῃ τὴν μητέρα καταλιπὼν, ὡς ἐκεῖθεν δεῖ τῆς Θράκης εἰς Βυζάντιον ἀφισόμενος πρὸς Βασιλεῖα τὸν κηδεστὴν. οἱ δὲ ἐν Διδυμοτείχῳ ἄρχοντες, Ἀρσένιος τε μέγας παπίας ὁ Τζαμπλάκων, καὶ πρωτοστράτωρ ὁ Ταραναιώτης, ὑποπτόσαντες δεῖ Διδυμοτείχῃ Βασιλεῖα τὸν Παλαιολόγον παρελθεῖν αὐν, ἐκ ἀνήκοι τε τῷ ἐν Θεσσαλονίκῃ γεγνημένων πρὸς Κράλλῳ τῷ Βασιλεῖ συμβάσεων περὶ συμμαχίας ὄντας, ἔς ὡς κοινῇ συνή πόλεμον κινεῖν ἔδεισαν, μὴ εἰς δεξιὰ τῇ πόλει μὴ καὶ γνώμῳ φράττωσι Βασιλεῖ τῷ Καντακζιωῶ, καὶ πρὸς ὀργῇ διεθίσωσι δοκουῦτες ἀγνωμονεῖν περὶ αὐτὸ καὶ τοῖς ἐναντία φράττωσι προσίδεσθαι ἀφισήμεροι αὐτῶ. καὶ πέμ-

Λαττες, ἐπισηθάνοντο ἢ χρηρὴ προσφέρεσθαι τῷ νέῳ Βασι-
λεῖ· καὶ ὁ Βασιλεὺς προσέταττεν, ὡς προσήκει δάλας
τοῖς διαπότοις καὶ πᾶσαν εἰσοδὸν παρέχειν ἐλδοθέτως προ-
σέχοντας ὡς Βασιλεῖ, καὶ αὐτὰς μόνας ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας
πάσας πόλεις, ὅθεν καὶ εἰσεδέξαντο προθύμως ἐκ τῆς Αἰ-
νεαφίγμενον, Βασιλεὺς δὲ ὀλίγας ἡμέρας Διδυμοτείχῳ
ἐνδρατεΐσας, ἀπῆρκεν ἐκεῖθεν εἰς Βυζάντιον, καὶ σιωδιέ-
τευσεν ἐκ ὀλίγου χρόνον Βασιλεῖ τῷ κηδεστῇ, μάλιστα ἀκ-
μάζοντος τότε τῷ Λατινικῷ πολέμῳ. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καν-
τακζηνὸς εἰδὼς τῷ τε υἱῷ Ματθαίῳ, καὶ Βασιλεῖ τῷ γαμ-
βρῷ διαφορὰς τινὰς ἔσας πρὸς ἀλλήλους, δεῖν ἐγὼ κα-
κεῖνον μεταπεμφάμενος, διαλύειν τὰς διαφορὰς αὐτοῖς παν-
τα ὀξείποντας ἐπ' αὐτὰ ὅσα ἀλλήλοις οἶον· προσκεκρυ-
κέναι. καὶ τὸν τε υἱὸν μετεκαλεῖτο, καὶ Βασιλέα τῷ γαμ-
βρὸν παρακατεῖχεν ὡς βεβαίως αὐτοῖς δυσόμνος τὰς
διαλύσεις. Οὐ μὲν οὖν υἱὸς, ἀρτι τῷ Αδριανῷ παρεληφώς, καὶ
τὰς περὶ αὐτῆς πόλιν Βασιλέως τῷ πατρὶ ἐγκειχερι-
κότος, καὶ περὶ τῆς ἐκείνων πρόνοιαν ἠχολημένος, ὕστερσε
καὶ τὸ Βασιλέως πρόσταγμα εἰς Βυζάντιον ἐλθεῖν, γνώ-
μῳ ἔχων ὡς ἀφ᾽ ἐξομῆτος ὀλίγῳ ὕστερον. Βασιλέως δὲ τῷ
νέῳ πρὸς τὰς ἐγκειχερισμένας πόλεις ἦκειν ἐπείγομενα,
ἐπέτρεπεν ὁ Βασιλεὺς τῷ ἐξοδῷ, τῷ ἑωτέραις πόλεσιν, ὡς
αὐτῷ ἐφῆκεν ἀρχεῖν, καὶ Διδυμοτείχον προδούς. Ελένῳ τε
Βασιλίδι τῷ γαμβρῷ ἐπέτρεπεν αὐτῷ συνέπεσθαι, Μα-
νεῖλ τῷ νεώτερον ἔχσαν τῷ υἱῷ Ἀνδρόνικον τῷ Βασιλεῖ
τῷ υἱὸν, καὶ Εἰρηνίῳ τῷ θυγατέρα παρὰ Βασιλίδι κατελίμ-
πανε ἐκτρέφεσθαι τῇ μάμμῃ φιλοτίμως. μέλλοντι δὲ ἀ-
παίρειν ἤδη τῷ νέῳ Βασιλεῖ, ἀλλὰ τε παρῆνε Βασιλεὺς
ὁ κηδεστῇ, καὶ πρὸς τῷ γυναικὸς ἀδελφὸν μηδὲνα πόλεμον
κινεῖν, μὴ δὲ κακοῖς παιδομόνον συμβάλοις, πολέμιον
ἔκείνον, μηδὲν νομίζειν ἀδικοῦντα. βέλτιον μὲν ὅδ' εἶναι
περιμεινάντα αὐτῷ ἄχρῃς ἂν ἀφίκηται ἐκείνος λύειν ἐπ'
αὐτῷ εἴ τι μικροφύχως πρὸς ἀλλήλους διωλέχθησαν. Ε-
πεὶ δ' ἀναγκαῖα καὶ περιπεσέσθαι αὐτῷ ἡ ἐξοδος, αὐτὸς
τε ἀδυνατῶς ἔχει διατῆναι πρὸς Λατίνους πόλεμον τὸ νῦν ἔ-
χον εἰς Θράκην ἀφικέσθαι, καὶ διαλλάττειν αὐτὸς ἀλλή-
λοις, μηδὲν κινεῖν τῷ καθεστηκότων ἄχρῃς ἂν Εἰρηνίῳ ἢ
Βασιλίδι ἢ μήτρῃ εἰς Διδυμοτείχον ἀφικομένη, πᾶσαν
πρόφασιν πολέμου καὶ μικροφυχίας περιέλη. Τοιαῦτα πα-
ραίνεσας ὁ Βασιλεὺς τῷ νέῳ, ὅξέπεμπε μὲν τῷ γυναικὸς, μὲν
μικρὸν δὲ καὶ Βασιλίδι Εἰρηνίῳ τῷ γαμβρῷ, ἐκείδον εἰς
Διδυμοτείχον ἀφικομένην, διαλλάττειν τὸν υἱὸν γαμ-
βρῷ τῷ Βασιλεῖ· συνεξέπεμπε δὲ καὶ Φιλόθεον τὸν Ηρα-
κλείας μητροπολίτην, καὶ Μητροφάνην τῷ Μελονίκα, ἄν-
δρας ἐβίῳ καὶ λόγῳ τοῖς ὁρώσι ὄντας ἀξιοχρεῶς πρὸς αἰ-
δῶν. πρὸς τοῖς δὲ καὶ Φιλίῳ τὸν Ἰωάννην ὄντα τῷ ὀπατε-
ρῶν, δι' ἀρετῶν δὲ καὶ φιλοσοφίαν βίβη, πάντων ἀποχό-
μῳν πραγμάτων, καὶ χολάζοντα τοῖς οἰκοῖ, καὶ προ-
νοίαν πολλῶν ποιέμενον σώφρονος βίβη καὶ δικαίου. ἅμα
μὲν σιωδῶν ἀλλήλους αὐτῇ καὶ τὰς υἱὰς, ἅμα δὲ αὐτῇ καὶ
μάρτυρας ἐσομένους, εἰ μὴ τῷ ἴσῳ σιωδῶν ἐν ἀμφοτέ-
ροις ἐπιδείξαιτο, ὥστε μηδὲν ὕστερον τὰς συκοφάντας ἔχειν
ἐγκαλεῖν, δυνάμενους τιναντία ὧν εἰργασθῇ ἢ Βασιλίδι
λογοποιεῖν, εἴ τι μὴ κατὰ γνώμην ἀποβαίη τοῖς υἱέσιν·
ἐπέτρεπε δὲ Βασιλίδι καὶ τοῖς σιωδῶν πεμφθεῖσι, τὰς
μὲν ἄλλας διαφορὰς τῶν παίδων διαλύειν, ἐκφορα πάν-
τα θεμένων πρὸς αὐτοὺς ἢ ἂν Θεὸς τε καὶ ἡ σωῆσις ὑφη-
γοῖτο· ἕτερον δὲ τῶν καθ' ἐσώπων μηδὲν κινεῖν· ἀλλὰ Βα-
σιλέα μὲν τὸν νέον Διδυμοτείχον, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις
ἔχειν, ὡς ἐσεχείρῃσιν αὐτῷ πράττοντα, ὅ, τι ἂν δοκῇ.

admodum se gerere deceret famulos erga
dominum, & omnem ei aditum liberum
concedendum, obediendumque ut impe-
ratori, non ab ipsis modo, sed ab aliis
item civitatibus universis. Itaque Aeno
venientem libenter acceperunt. Cum
diebus paucis Didymotichi substitisset,
inde Byzantium discessit: ubi cum socero
imperatore, bello Latino tunc ma-
xime fervente, diutius vixit. Cantacu-
zenus haud nescius, inter Matthæum fi-
lium, & generum intercedere dissidium,
illum quoque accersendum, & edentibus
apud se ambobus, in quo alter ab altero
se offensum putaret, litem sibi diri-
mendam est arbitratus. Advocat igitur
filium, retento secum genero, ut ita utri-
usque presentibus, stabilis fieret pacifi-
catio. At enim filius, qui recens, pa-
tre committente, Adrianopolim, finiti-
maque circum oppida in fidem suam re-
ceperat, eorumque procuracione distine-
batur, serius quam pro mandato Byzan-
tium venit. Juniori imperatori ad urbes
sibi descriptas festinanti, senior abitum
concessit: quin etiam Didymotichum
ante datis superaddidit, ac Helenam u-
xorem ejus cum filio juniore, cui nomen
inditum Manuel, sequi permisit: altero
filio Andronico imperatore, & succes-
sore, itemque Irene filia apud aviam re-
lictis, cujus studio, & diligentia educa-
rentur. Discessuro jam & alia præcepta
focer dedit, & ne adversus fratrem suæ
conjugis ulla ratione arma moliretur,
neque susurronibus credulus, eum ho-
stis loco haberet, a quo nihil dum in-
juriarum pertulisset. Præstitisse qui-
dem, si usque ad ejus adventum ex-
spectasset, ut se disceptatore, si quid
morosioris controversiæ haberent, fi-
nireretur. Quia vero illi necessaria, &
tantopere expetita esset abitio, ipseque
in præsens Latino bello impeditus, in
Thraciam concedere, & eos inter se
conciliare non posset, nihil de consti-
tutis mutaret, donec Irene mater im-
peratrix Didymotichum profecta, om-
nem belli ansam, & non satis inge-
nuam istam contentionem præcideret.
Hæc ubi præcepit, cum conjugē dimi-
sit, & paulo post uxorem suam Irenen
ad filium generumque in concordiam
redigendos Didymotichum se confer-
re jussit, cui Philotheum Heracleæ, &
Metrophanem Melenici metropolita-
nos adjunxit, viros ob vitæ sanctita-
tem & eloquentiam venerabiles. Præ-
ter hos Joannem Philen, claro gene-
re prognatum, qui Christianæ philo-
sophiæ desiderio excussis negotiis om-
nibus domi res suas agebat, vitamque
sobriam, ac justam studiose excole-
bat: simul ut eam in illa filiorum paci-
ficatione adjuvarent: simul ut ei testes
fierent, nisi par in utroque studium ad-
hibuisset: quo in posterum sycophan-
tis calumniandi, & secus quam illa fe-
cisset mentiendi, si quid filiis contra
quam vellent evenisset, facultas adi-
meretur. Jam vero conjugē, & quos
una mittebat, cæteras filiorum contro-
versias, ubi ambo causam dixissent,
componendi, prout Deus, & pruden-
tia suggererent, negotium dedit: ab se
autem decreta, & constituta moveri
vetuit: sed ut junior quidem impera-
tor Didymotichum, & alias urbes sibi
attributas haberet, faceretque quod
luberet, reliquarum nulli turbas cie-

Edit. Paris.
pag. 40.

ret : sed imperio foci, ut ante hac, contineri sineret. Matthæum uxoris suæ germanum pro auctoritate imperatoria subiectum sibi, & nihilo minus fratrem duceret, omnique illum, pro eo ac deceret amore, benevolentiaque prosequeretur : nihil in ejus administrationem inquireret : sed suos eum regere pro arbitratu pateretur : & hac sibi auctoritate ut parenti cederet, qui posset filios, si quid laberentur, corrigere. Matthæus Adrianopolim, & alias urbes obtineret, & generum imperatoris fratrem ac dominum agnosceret, eique singularem benevolentiam, & honorem impertiret. Non tamen necesse haberet illi, sed quod jus postularet, parenti soli functionis rationem poscenti reddere : nec ullam liti, ac seditioni occasionem daret.

ἐπὶ τὰ δὲ τῶν μήπω ἐγκεχειρισμένων παρενοχλεῖν μηδεμίαν, ἀλλ' εἴαν ὑπὸ Βασιλέα ὡς καὶ πρότερον τελεῖν. Ματθαῖον δὲ τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, δῆλον μὲν ἡγεῖσθαι καὶ τὸν Βασιλέων νόμον, ἀλλὰ καὶ ἀδελφόν. καὶ πᾶσαν ἐπιδείκνυσθαι πρὸς αὐτὸν δὴ μένειαν καὶ φιλίαν, ὡς περ δίκαιον. καὶ μηδὲν ἀνακρίνειν περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' εἴαν τὰς ἀρχομένους ἀγειν ὅποιον αὐτοὶ δοκῇ. καὶ τῆς τοιαύτης ὑπεροχῆς αὐτῷ παραχωρεῖν ὅντι γε πατερί. καὶ δυναμίνον τὰς παῖδας, ἂν τι σφάλλονται, ἐπανορθοῦν. Ματθαῖον δὲ τὸν υἱόν, τῷ Ἀδριανῷ καὶ τὰς ἄλλας πολίχνας ἔχειν, καὶ Βασιλέα τὸν γαμβρὸν ἀδελφόν ἡγεῖσθαι καὶ δεσποτῆν, καὶ πᾶσαν εὐνοίαν ἀποδιδόναι, καὶ τιμῶν. μὴ μέντοι γε ἀνάγκῃ ἔχειν, ὅτι ἀνακρίνεσθαι ὑπ' αὐτῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν, ἀλλ' ὑπὸ μόνου τῆς πατρὸς. ἔγω γὰρ εἶναι δίκαιον, καὶ πρόφασιν ἐδεμίαν διαφορᾶς, καὶ εὐσεύως παρέχον.

C A P U T XXXIII.

Imperator junior confirmare Matthæo absolutam gubernationem non vult. Urgent legati, ille perstat in sententia. Junior contra seniore ad arma irritatur. aperte bellum cepit. Oppida ad eum deficiunt. Matthæum in arce Adrianopolis obsidet. Timore super-venientis Cantacuzeni Zernomianum obsidione soluta abit, eamque recipit. Adrianopolitani Cantacuzeno resistunt pertinaciter : Capiuntur, & diripiuntur. Vexantur Zernomianenses, quorum temeritas & audacia ostenditur. Palæologo a Crale auxilium dato obside fra- tre mittitur. Similiter a Mæso. Cantacuzenus Persas vocat.

IRENE imperatrix, & comites ejus hæc in mandatis super filiorum reconciliatione acceperunt. Quæ cum Didymotichi exequi niterentur, cætera quidem non repugnabit junior imperator. ubi vero ab eo postulatum est, ut etiam chirographo, seu instrumento fratri uxoris fidem obligaret, nullam umquam ei molestiam propter gubernationem creaturum, non paruit : dixitque statuta ab imperatore seniore se quidem boni consule- re, neque quidquam contradicere : nihil tamen scripturum : non enim sibi opus esse istiusmodi litteris. Hic imperatrix cum episcopis se opponere, & affirmare, haud juxta agere, materiamque suspicio- nis, armorumque fratri uxoris præbere. Imperator enim, ut & præteritum dissi- dium tolleretur, & nullæ posthac inter Romanos belli causæ nascerentur, eos misisse, & ipsum obsequi debere : in magnam quippe suspicionem venturum, si scripto confirmare noluerit, imperium fra- tri uxoris apud se rationi redundare non fore obnoxium. Imperator junior persistere in responso : & apparebat iis, quæ nunc haberet contentum minime futurum. Imperatrix & focii cum perspicerent, se eorum nihil efficere, quorum gratia advene- rant, Byzantium regressi, ad seniore responsum retulerunt : qui statim hoc ma- jorum esse procemium censuit, & eum a domesticis in Matthæum inflammatum iri præsensit. Tamen visum est bello cum Latinis jam profligato, eo iter suscipere, armorumque femina funditus tol- lere. Jamque se, ut paulo post Didymo- tichum iturus comparabat. Interea ju-

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν ἡ τε Βασιλὶς Εἰρήνη, καὶ οἱ συνόν-
τες ἐπετράπησαν περὶ τῶν υἱῶν. Ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο
ἐν Διδυμοτείχῳ, καὶ ἐπειρώοντο καὶ τὰ διατεταγμένα ὑπὸ
Βασιλέως πράττειν, τὰλλα μὲν ἐπέειπετο ὁ νέος Βασι-
λεὺς. ἀπαιτήματος δὲ καὶ γράμμασιν οἰκείοις τῷ γυναι-
κὸς ἀδελφῷ πιστὸν ποιῆν, ὡς ἔδεν ἔδποτε αὐτῷ πρὸς τὴν
ἀρχὴν παρενοχλήσει, ἐκ ἐπέειπετο. τὰ μὲν ὑπὸ Βασιλέως
ῥησμένα εὐργεῖν φάμλος καὶ ἀντιλέγειν πρὸς μηδὲν γρά-
ψαι δὲ μηδὲν ἔδεν γὰρ αὐτῷ γραμμάτων. Βασιλὶς δὲ
ἀντίπεμψε τῷ Ἀρχιερεῶν, ἐδίκαια φάμλοι ποιῆν αὐτῷ πρό-
φασιν ὑποψίας καὶ πολέμου παρέχοντα τῆς γυναικὸς τῷ
ἀδελφῷ. Βασιλεὺς δὲ ἵνα αἱ τε προγεγονημένα διαφοραὶ
ῥηλυθῶσι, καὶ μηκέτι μηδεμίαν πρόφασιν ἢ πολέμου ἐν
ὑμῖν, ἐπέμψεν ἡμᾶς, ὃ δὲ ὄν ῥησιν περὶ τῆς καὶ σέ.
καὶ μικρὰν γὰρ παρέξει ὑποψίαν τὸ μὴ γράμμασιν ἐδέλιν
ἐπιβεβαιουῦν ἀνδ' ἑαυτὸν εἶναι παρὰ σοὶ τῷ ἀρχλῷ τῷ
ἀδελφῷ. Βασιλεὺς δὲ τὰ ἴσα αὐτῷ εἶπε. καὶ δῆλος
ὡς ἐκ ἀρκείων ὁμολογῶν τοῖς παρῶσι. Βασιλὶς δὲ καὶ οἱ
συνόντες, ἐπεὶ μὴ πείθειν εἶχον, ἀντὶ τῶν εἰς Βυ-
ζάντιον μηδὲν περὶ ὧν ἦγον εἰργασμένοι. ἀπὴν γελλόν
τε Βασιλεῖ ὅσα Βασιλεὺς ὁ νέος πρὸς αὐτὸς ῥηλεχθεῖν.
τῷ δ' εὐθὺς μὲν ἐδόκει τὰ παρόντα δεινῶν ἀρχῇ, καὶ ὑπὸ π-
τῶν ὑπὸ τῷ συνόντων ἐπὶ Ματθαῖον τὴν γυναικὸς ἀδε-
λφὸν παροξυνθῆσθαι τὸν νέον Βασιλέα. ὅμως ἐδόκει δειν-
επεὶ καὶ τὸ πρὸς Λατίνους ἀπὴν ἔλακτο πολέμου, αὐτὸν
παραγενόμενον, πᾶσαν πρόφασιν πολέμου ῥηλεῖν.
καὶ παρὲς κινδύετο, ὡς ἀφ' ἑξ ὁμολογῶν μετὰ μικρὸν εἰς Δι-
δυμοτείχον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ τῷ νέῳ Βασιλεῖ συνόν-
τες, καὶ μάλιστα οἱ τὰ Καντακουζηνῶν τῷ Βασιλεῶς ἡρημένοι

πρότερον παρώξυνον ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν νέον, ἐδὲν ἔργον εἶναι φάσκοντες ἢ πατρίαν ἀνασώζεσθαι ἀρχῶν, ἀδίκως ὑπὸ Καντακζυνοῦ τῆ Βασιλείας ἀφρημένῳ, καὶ αὐτῇ τε ἔχοντος, καὶ τὸν υἱὸν ἐφεδρὸν καθιστάμενος. τὸ δὲ ἀνυπόθυτον αὐτῷ παρέχειν ἢ ἀρχῶν, τί ἄλλο εἶναι ἢ Βασιλείαν καὶ αὐτὸν ἐν μέρει εἶναι. παρήνουν τε μὴ τὸν ἀνταγωνιστὴν εἶναι αὐτῷ ἀνέσθαι, ἀλλὰ καθαιρεῖν δι' αὐτοῦ ἐξάρχῃς. οἷς πειθόμενος, φανερώς ἐξέλυε τὸν πόλεμον. αὐτίκα δὲ ὅσην ἡ ταῖς πόλεσιν ὧν ἦρχε στρατιὰν συνηθροικῶς, ἐπεσράτευσεν ἢ πόλεσι ἢ Βασιλείᾳ τῷ κηδεστῇ ὑποκειμέναις, καὶ ὑπεποίησατο ἐκ ὀλίγας, πάντων προθύμως προχωροῦντων, καὶ πρὸς ἢ μεταβολῇ ἡδέως ἡγετιμένῳ, μὴ τὸ δὲ καὶ συμμαχίαν Περσικὴν μεταπεμφάμενος τότε πρῶτον φρεῖον τι καὶ ἢ Θράκην Τζύμπην καταχόντων προσαγορεύομενον, τῷ γυναικὸς ἐπεσράτευσεν ἀδελφῷ μηδεμίαν πρόφασιν παρεχόμενῳ πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ τὰς τε πόλιν εἰλε πρότερον ὧν ἦρχον ἐπὶ μὲν προχωρήσας, ἔπειτα καὶ ἢ Ἀδριανὴν ἐλθόν, ἡδέως τῇ δήμῳ ὑποδεχομένη, καὶ πᾶσαν ἀνιέντος εἰσοδόν. Ματθαῖος δὲ ὁ ἢ Βασιλείας υἱὸς Νικηφόρον ἔχων σεβαστοκράτορα Καντακζυνοῦ τὸν θεῖον καὶ ἑτέρας τῶν περὶ αὐτὸν ἀγίστας, ἢ ἄκραν ἐλθὼν κατέχον, ἡ δὲ πρότερον τὰ τε ἐπιτήδεια ἐνδέμενος, καὶ τὰ ἄλλα ἐπεσκύλασμένος καλῶς ὡς μάλιστα ἐνὶ τῷ ἐπεμπεῖ τε καὶ πρὸς Βασιλείαν τὸν πατέρα, τὰς ὅτι δηλώσαντας ὑπὸ Βασιλείας ἢ γαμβρὸς πολιορκοῖτο. Βασιλὸς δὲ ὁ νέος ἐπεὶ ἢ πόλιν εἶχον ἄγων τὸν δῆμον, καὶ ἢ ἐπομένῳ στρατιάν, τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν ἐπολιόρκει πρὸς ἢ ἄκραν, καὶ τειχομαχίας ἐποιεῖτο καθ' ἡμέραν καρτερωτάτας ἐκ δαδοχῆς. ἔσπευδε δὲ πρὶν Βασιλείαν ἢ κεν τὸν κηδεστὴν παραστήσασθαι τῷ ἄκρῳ. ἀνύειν δὲ ἡδυνάτο ἐδὲν τῷ ἐνδόν δι' ὅπως ἀμυνόμενων καὶ πρὸς ἢ πολιορκίας καρτεροῦντων. Ἀδριανῆς πολιτῶν δὲ ὁ δῆμος, οὐ μόνον τειχομαχῶν ὁσημέραι λυπηρὸς τῷ Βασιλείας ἦν υἱῷ, ἀλλὰ καὶ ἀποσκώπτων εἰς ἐκείνον, καὶ πρὸς ὕβριν προσφερόμενος. ἐνιοὶ δὲ αὐτῶν ὅσοι καὶ μάλιστα δύσνως εἶχον, καὶ πικρῶς ἐλοιδοροῦντο, καὶ πρὸς ὕβρεις ἐξετρέποντο ἀνελδοφύρας. Καντακζυνὸς δὲ ὁ Βασιλὸς ἐπεὶ πύθοιτο πολιορκούμενον τὸν υἱόν, καὶ πρότερον παρεσκύλασμένος ὧν ἐπὶ τῷ ἔξοδον, ἐχώρει κατὰ τὰς ἐπὶ ἢ Ἀδριανῆς στρατιάν τε Ρωμαίων ἄγων οἷς μάλιστα ἐδάρρει, καὶ Περσικῶν ὀλίγων ἡ Ὁρχάνης ὁ γαμβρὸς παρέχετο αἰτήσασθαι. ἐπὶ ταῖς δὲ καὶ λόχον ἐκ Κατελάνων, οἱ ὑπελείποντο ἐν Βυζαντίῳ ἀπὸ τῶν τριήρεων. Βασιλὸς δὲ ὁ νέος, ἐπεὶ πύθοιτο Βασιλείας οἱ ἐπιδόματα κηδεστῇ, ἄλλως τε καὶ ἀξιομαχος ὧν, καὶ ἢ ἄκρας μάλιστα κατεχομένης, δέσας μὴ αὐτοῦ ἐν ῥαδίᾳ ἀλίσκοιτο ἢ πόλις, πρότερον ἡμέρᾳ καταλιπὼν, εἰς τῷ Τζερνομιάνῃ ἦκε, καὶ κατέχε τῇ ἀρχόντος παραδόντος. ἐκεῖθεν δὲ εἰς Διδυμότειχον ἀπεχώρει, τὸ τε Περσικὸν καταλιπὼν ἐν τῇ Ἀδριανῇ καὶ Ρωμαίῃς ἐκ ὀλίγας φρεῖν ἢ πόλιν στρατιώτας. εἰς ἢ ὕστέραιαν δὲ Καντακζυνοῦ ὁ Βασιλὸς γενόμενος ἐν Ἀδριανῇ, ἐπεὶ πύθοιτο Βασιλείαν τὸν γαμβρὸν ἀνακεχωρικότα, πέμψας παρήνει τὰς πολίτας προχωρεῖν αὐτῶν καὶ ἢ πόλιν παραδιδόναι. ὅφ' ὁρμῆς δὲ ἀλόγῃ καὶ παραπληξίας ἀντιχίσαν οἱ ἡδέντες πρὸς Βασιλείαν καὶ σφᾶς, οἱ μὲν πρὸ τῶν πυλῶν ἀπλισμένοι ἀντιπαρετάττοντο ἔχοντες καὶ Πέρσας τὰς συμμαχίας. ἐπὶ τῶν τειχῶν δὲ τὸ γυναικὸν, καὶ Βασιλείας παραινοῦντος προχωρεῖν, καὶ μόνον ἐκ ἐπείθοντο, ὅρων δὲ ὁ Βασιλὸς ὡς ὅπλων ῥεῖα πρὸς ἔως ἀναδιητουῦντας, σὺν θήμα ἐδίδο μάχης τοῖς σφετέροις. καὶ αὐτίκα οἱ τε Κατελάνοι δὲ τῆς ἄκρας ἦσαν ἐντὸς τειχῶν, καὶ τὸ ἄλλο στρατεύμα τὰς ἔξω.

nioris domestici ac familiares, & ii praefertim, qui antea Cantacuzeni partes tuebantur, eum ad arma sollicitant: paternum imperium, quod Cantacuzenus nefarie ablatum sibi habeat, cuius insidiatorem, captatoremque filium instituerit, haud laboriose recuperari posse. Nam illi provinciam committere sic, ut referre rationes non cogatur, aliud nihil velle, quam ipsum quoque aliqua ex parte imperatorem esse: admonebantque ne antagonistam corroborari sineret: sed a principio statim comprimeret. Quibus auscultans, in bellum apertum erupit. Mox enim quicquid erat militum in urbibus quas tenebat, contrahens, & cum iis oppida focii invadens, non pauca, omnibus ad eum libenter deficientibus, & mutatione domini gaudentibus, suae potestatis fecit. Deinde & Persarum advocato auxilio, qui prius castellum quoddam Thraciae, Tzymphen nomine, occupant, in conjugis suae fratrem prorsus infontem movit: ac prius urbes ejus non invite se dedentes, cepit: tum Adrianopolim venienti omnes portae a populo apertae sunt. Matthaeus Nicephorum Sebastocratorem Cantacuzenum patrum, & alios quosdam optimates secum habens, arcem, cui prius commeatum imposuerat, quamque, ut licuit, diligentissime communiverat, infedit, missoque ad patrem nuntio, se a genero ipsius obsidione vallari significavit. Imperator autem Palaeologus eam quotidie summa ope, succedentibus invicem militibus oppugnabat. Maturabat enim, priusquam focii veniret, eam subigere. Verumtamen qui intus erant fortiter pro ea propugnantibus, & obsidionem perferentibus incassum laborabant. Populus Adrianopolitanus non solum assiduis oppugnationibus imperatoris filio instabat: sed & convitiis illum, & dictis contumeliose appetebat. Quidam etiam in illum malevolentissimi acerbius ei, & illiberalius maledicebant. Cantacuzenus ubi filium obsideri intellexit, jam ante ad iter paratus, Adrianopolim manum Romanorum, in quibus ei maxima fiducia, & Persas paucos, quos roganti Orchanes gener miserat, ac praeter hos cohortem ex Catalanis, qui ex triremibus Byzantii remanserant, secum habens accurrit. Palaeologus focium adversus se infestum venire cognoscens, cum par ad pugnam non esset, & arx acerrime defenderetur, timeretque ne protinus urbs occuparetur, pridie ea relicta Zernomianum abiens, a praefecto transditam obtinuit. Inde Didymotichum, Persis Adrianopoli, nec paucis Romanorum ad urbem custodiendam relictis, discessit. Die sequenti Cantacuzenus eo veniens, cum audisset generum se proripuisse, per caduceatorem cives hortatus est, uti ad se transfirent, urbemque dederent. Nam ex impetu animi confiderato, & vefania per se imperatorem ingressu prohibuit arbitrat, alii ante portas armati stabant dispersitis ordinibus, admixtis etiam Persis sociis: in muris autem sagittarii dispositi, & imperatore hortante uti se dederent, tantum abest, ut parerent, ut & pugnam sagittis jaciendis ordirentur. Cernens imperator adversus adeo stupidos armis opus esse, signum pugnae dat, confestimque Catalani per ar-

Edit. Paris.
pag. 842.

cem intra moenia visuntur: quique adhuc foris erat exercitus, aciem de qua diximus adortus, dissipat, & in fugam vertit: ita urbs utrinque capitur. Tum Persæ illorum focii, se jam victos aspicientes, quotquot ex acie secum rapere poterant, cum iis ad imperatorem se conferunt. Mox qui cum eo erant cursim insequentes, aliquot de cæteris (pauci enim erant) capiunt. Adrianopolitani quoque, quicumque ejus filium maledictis incesserant, diffugiunt: metuentes, ne scelus suum piarent. Porro populus quamquam victus, & miser, ne sic tamen a sua erga imperatorem malignitate temperat: sed intra urbem, quotquot non erant capti, firmissima turri occupata, unaque platearum magnistrabibus obsepta, imperatorios ingruentes arcebant. Qui maleolis in tecta conjectis, citra laborem adversarios vincebant. Illico namque in fugam conversi, alii se in latebras condebant: alii ad templa supplices confugiebant. Milites vero domos diripiebant, ac diruebant. Ea pugna vulnerati sunt aliquot, nemo cecidit. Cum jam omnia tenerentur, imperator ignem restingui, milites a vi, & direptionibus abstinere, & dominos ædium reliqua sibi retinere jussit. Capti a barbaris diebus paucis propinquorum pecunia redempti sunt: nec enim tota urbs, nec ubique direpta fuit: sed res familiaris dumtaxat, quam milites patribus familias tolerabili prætio reddiderunt: & Catalani præsertim, qui & præ aliis multa rapuerant, & sibi, ut peregrinis, & absque lare, inutilia existimabant. His actis, imperator Cantacuzenus Adrianopoli manens, urbes, quæ ad Palæologum imperatorem desciverant, quasque ei non addixerat (illis enim parcendum, neque ad se revocandas putabat) missis copiis incurfavit. In primis autem Zernomianenses populationibus infestavit: donec attriti se, urbemque ejus potestati traderent. Nam illi nulla impulsu necessitate, temeritate quadam, confidentia, & infania non modo desciverant: sed litteris quoque nec se illi obtemperaturos, nec pro imperatore agiturus ostenderant. Si quid contra eos posset, ne omitteret. Quare ira percitus, pro dementia in eos vindicavit. Didymotichum neque exercitum admovit, neque ullo maleficio nocuit, quod juniorem imperatorem valde diligeret. Nam & bello tam manifesto, consiliariis præcipue culpam tribuebat: & quod agebatur, non probabat. De propensione vero erga generum eo usque nihil diminuebat. Imperator junior sibi quoque non deerat: sed urbes Cantacuzeni premebat, & a Crale ex pacto auxilium petebat: qui nihil cunctatus promittebat, si obsidem sibi fratrem daret. Imperator sine mora Manuelem despotam ad Cralem pro obside proficisci jussit. Eo recepto agmen instructum mittitur, equitum septem millia, quos Cosmitzus Borilobices, unus de nobilissimis Triballorum ducebat. Alexander item Mæforum rex rogatus, subsidium misit: semper enim ei suspectus erat Cantacuzenus, quasi Persas ejus regnum incurfare non prohiberet. Cantacuzenum contra se Mæfos, & Triballos adduci non fefellit: proinde & ipse ex Asia ab Orchane genero Persicum auxilium

παράτεταγμένους ἐτρέψατο ἐπελθόν· ἢ ἡλίσκετο ἡ πόλις ἐκατέρωθεν. Πέρσαι δὲ οἱ σύμμαχοι ἐκείνοις, συνορῶντες ἡδὴ ἡττημένους ὅσους οἱ οἱ τε ἦσαν τῶν σφίσι συντεταγμένων, συωαρπάσαντες, πορσεχώρησαν Βασιλεῖ. αὐτίκα ὃ καὶ οἱ μὲν τῆς Βασιλείας ἐπιδραμόντες, ἐλόντες πολλὰς ἦσαν ὃ οἱ ὀλίγοι καὶ αὐτοί. διεδίδρασκον δὲ καὶ Ἀδριανηπολιτῶν ὅσοι μάλιστα κακῶς τὸν Βασιλέως ἐλθόντων ἦσαν πολιορκημῶν, δέισαντες μὴ τῆς ἀγνωμοσύνης δῶσι δίκας. ὁ δὲ ἄνθρωπος ὃς ἐδ' ἔγω καὶ περ ἡττημένος, καὶ κακοπαρήσας ὑφῆκε τῆς πρὸς Βασιλεῖα δυσμενείας. ἀλλ' ἐνδον γενόμενοι τῆς πόλεως ὅσοι μὴ ἐάλωσαν, καὶ τὸν κατερώτατον τῶν πύργων καταχόντες, μίαν τε τῶν ἀγῶν δοκοῖς συμφράξαντες μεγάλαις, ἡμιῶντο ἰσῶτες ἐπιόντας τὰς Βασιλικὰς. οἱ δ' ἐτίεσαν πῦρ καὶ τῶν οἰκίων. καὶ σὺν πόνῳ ἐδὲν περιεγίνοντο τῶν ἀντιτεταγμένων. τραπόμενοι δὲ αὐτίκα, οἱ μὲν ἐν ἀδύτοις κατεκρύπτοντο, οἱ δ' ἰκέτευον ἐν ἱεροῖς. ἡ στρατιὰ δὲ διεπόρθει τὰς οἰκίας, καὶ δὴρπασαν τὰ ὄντα. ἀπέθανε μὲν τοι κατ' ἐκείνῳ τῷ μάχῃ καὶ ἐδὲ εἰς, τραυματῖαι δὲ ἐγένοντο τινές. ἔπειτα ὡς ἦδη πάντα εἶχετο, τό τε πῦρ ἐκείθεν ὁ Βασιλεὺς σβεννύει, ὃ ἀπέχεσθαι τῆς ἀρπαγῆς τὰς στρατιώτας, καὶ τὰς κυρίους τῶν οἰκίων τὰ ὑπολειμμένα ἔχειν, καὶ μηδὲν ἀδιδεῖν. οἱ μὲν τοι ἀνδραποδιθέντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις ὑπὸ τῶν οἰκίων χρήμασιν ἐλύθησαν. καὶ ὃ πᾶσα ἡ πόλις δὴρπάθη, ἐδὲ παντάπασιν ἀλλ' ὅσον ἐν ἐπίπλοις καὶ σκάφεσσι τοῖς καὶ τῶν οἰκίων. ὁ οἱ στρατιῶται αὐτοῖς ἀπέδοντο δύναντος τοῖς κυρίοις, καὶ μάλιστα οἱ Κατελάνοι, οἱ πλείω τε δὴρπασαν τῶν ἄλλων, καὶ ἄχρηστα αὐτοῖς ἡγουῦτο ξένοις ἔσι καὶ αἰοῖσι. μετὰ τὸ δὲ Βασιλεὺς μὲν ὁ Καντακζυλὸς ἐν Ἀδριανῇ τὰς πορσεχωρήσας πρὸς Βασιλεῖα τὸν νέον πόλεις ἐκάκε πέμπων στρατιάν, ὅσαι μὴ ὑπ' ἐκείνῃ παρεδόθησαν. ἐκείναις δὲ καὶ ὅτε δὲ ἐν ἐπιστρατεύειν, ἐδ' ἀνακαλεῖσθαι παραδεδομέναις ὑπ' αὐτῶν πρὸς τὸν γαμβρὸν. μάλιστα δ' ἐκάκωσε τῷ Τζενομιάνῃ καὶ ἐξέπτεσε λεηλασίαις, ἄχρις ὃ σφᾶς παρέδωκαν, καὶ τῷ πόλιν ἐκ τερβίντες. ἐκείνοι δὲ ὑπ' ἀβελίας καὶ ὀρμῆς ἐμπλήκτε καὶ παραβόλα μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἔσης ἐκ ἀπέστησαν μόνον, ἀλλὰ καὶ γραμμασίαι ἐδήλου ὡς ἐδ' ὑπέκασιν αὐτῶν, ὅτε Βασιλεῖα οἶονται. ἀλλ' εἴ τι δυνάιτο πρὸς αὐτὰς μηδενὸς καταμελεῖν. ἐφ' οἷς ὀργῇ φερόμενος, ἡμιῶντο ἀξίως τῆς παραφροσύνης. Διδυμοτείχῃ δὲ ἐτ' αὐτὸς ἐπεστράτευσεν, ἐδ' ἐτέρῳ ἔσοτῳ πρὸς τὴν ἐκάκε τῇ Βασιλεῖα τὸν νέον μάλιστα, φιλεῖν καὶ τὴν πολέμῃ καὶ ἔγω λαμπαρῶς κεκνημένῃ τὰς μὲν ἐνάγοντας ἐν αὐταῖς ἦγε μάλιστα, καὶ τὰ πρᾶττόμῃ ἐκάκε. τῆς δὲ πρὸς Βασιλεῖα τὸν γαμβρὸν δυνόας ἐδὲν ὑφῆκεν ἄχρι τότε. Βασιλεὺς τε ὁ νέος ὁμοίως ἐκ ἡμέλει. ἀλλὰ τὰς τε πορσεχέσας πόλεις Βασιλεῖ τῇ κηδεῖν ἐκάκε, καὶ πρὸς Κράλῃ πέμψας, ἡτεῖτο συμμαχίαν κατὰ τὰς σιωθῆκας. Κράλης δὲ ὑπέχετο πορσεύμενος, καὶ ὁ μῆρον αὐτῶν παράχῃ τὸ ἀδελφὸν ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς. Βασιλεὺς δὲ ἐκείθεν αὐτίκα δεσποτῷ Μιχαὴλ τὸν ἀδελφὸν πρὸς Κράλῃ ἡκεν ὁμνρόσοντα. γενομένη δὲ ἐκεί τῆς Βασιλείας ἀδελφῆ, ἡ στρατιὰ ἐξέπεμψε παρασκευασθεῖσα ἐπταχιλίους πεπείσους, ὧν ἐστράτηγαι Κασσιτῶς ὁ Μποελοβίκης πορσαγορδοῦμος, ἐκ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν

Edit. Paris.
pag. 843.

μάλιστα ὧν τῶν παρὰ Τριβαλοῖς Ἀλέξανδρος τε ὁ τῶν Μουσῶν Βασιλεὺς παρέχετο συμμαχίαν πορσεβόκῳ πρὸς αὐτόν. καὶ ὃ αἰεὶ πρὸς Βασιλεῖα τὸν Καντακζυλὸν ἐν ὑποφίαις, ὅτι μὴ καλύοι Πέρσας κατατρέχειν τῷ ἐκείνῳ γλῶ. Βασιλεὺς τε ὁ Καντακζυλὸς ὅτι Μουσῶν καὶ Τριβαλὸς ὁ νέος αὐτῶν ἐπάγει Βασιλεὺς ἐκ ἀγνωῶν, μετεπέμπετο στρατιάν ἐκ τῆς Ἀσίας Περσικῇ παρὰ Ὀρχανῇ

Ορχάνη γὰμ βρῆ. ἔπα μὲν ἐκείτεροι μεγάλη παρασκευὴ ὠρμήτω ἀλλήλοις πολεμεῖν, ἔτι δὲ τὸ συμμαχίδος στρατίας Βασιλεῖ τῇ νέῃ ἑξαμελλούσης ἐδόκει δεῖν πρὸς Αἶνον γενόμενον, καὶ πρὸς τὰς ἐκ Βενετίας συνθήκας θέμενον τινὰς, εἰς Διδυμότειχον αὐτοῖς ἐπανήκειν. μετὰ τὸ δὲ πρὸς Αἶνον διόντι, ἡ ἐκ Τριβαλῶν συνωστύγχανε στρατιά. ὡς ἐπεμπεῖν εἰς Διδυμότειχον, τῷ περὶ αὐτὸν τὰς ἐπιφανέστερας μάλισα συνωκπέμψας, καὶ τῆς στρατίας τὸ πλεῖον ὡς αὐτοῖς συνωστειβοῖεν ἄλλοις ἐπανήξει ἐκ τῆς Αἶνου.

poposcit. Sic utrique apparatu ingenti in se belligerare constituerunt. Morantibus sociis imperator junior Ænum excurrendum, & pactis quibusdam initis cum Venetis, Didymotichum revertendum duxit. In via Triballorum ei copiae occurrunt, quas cum nobilioribus de comitatu suo, & majore parte militum, qui cum iis versarentur, donec Æno rediret, Didymotichum misit.

CAPUT XXXIV.

Patriarchæ, episcoporum & monachorum preces apud Cantacuzenum pro pace. Ad Hebrum Triballi, Mæsi, Persæ castra locant. Mæforum trepidatio ac fuga. Triballi, & Romani pauxillum pugnantes, æque fugiunt, ac pene omnes pereunt. Persæ vastatis Mæforum agris in Asiam redeunt. Imperator Palæologus Sultanum sibi studet adungere. Ejus litteræ a barbaro ad Cantacuzenum mittuntur. Is frustra pace petita, oppida quæ defecerunt, affligit. Calcidicem propter Morrhæos incurSAT, qui denuo se illi tradunt. Junior pacem cum conditione petens, pulchra similitudine refutatur. Pacem mali consilarii impediunt. Palæologus cum uxore Tenedum fugit. Ejus fœminæ virtutes.

ΥΠΟ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ Κάλιστος ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως τὴν Βασιλέων διαφορὰν ἐν δεινῷ τιθέμενος, καὶ κοινῶς νομίζων Ρωμαίων συμφορὰν, Ἀρχιερέων τε καὶ μοναχῶν τὰς λογάδας ἔχων, εἰς Ἀδριανῶν πρὸς Βασιλέα ἦκε, καὶ ἐδεῖτο καταλύειν τὸν πρὸς γαμβρόν τ' Βασιλέα πόλεμον, ὡς πολλῶν Ρωμαίοις αἰτιονέσόμενον κακῶν. Βασιλεὺς δὲ ὁμοίαν ἔχειν ἑξαρχίης ἄλλοις περὶ πόλεμος, καὶ εἰρήνης γνώμην φάμενος, καὶ τὴν μὲν αἰτίαν ἡγεῖσθαι συμπάντων ἀγαθῶν, τὸν πόλεμον δ' ἅπαν τιναντίον, ἔξ ἐπεμπεῖν εἰς Διδυμότειχον πρὸς Βασιλέα τὸν νέον, ὡς ὡς ἐκεῖνος πείθεται, καὶ δέμιας ἐξ αὐτῆς καλύμνης ἐσομένης τῇ εἰρήνῃ. καὶ γενόμενος ὁ Πατριάρχης ἐν Διδυμοτείχῳ εἶρε Βασιλέα τὸν νέον ἀπιρνηκότα εἰς τὴν Αἶνον, ἅμα δὲ παρήσαν, καὶ ἡ Τριβαλῶν στρατιά, καὶ τῷ Μυσῶν. ἔς οἱ παρὰ Βασιλέως πεμψθέντες ἄγοντες Ρωμαῖοι, ἐστρατοπέδωσαν παρὰ τὸν Εβρόν, ἐ πόρρω πάνυ Διδυμοτείχῃ, ἔχοντες ἅμα, ἀλλ' ἰδίᾳ καὶ χωρὶς. ὡς δὲ τὸ Μυσῶν στρατόπεδον μάλισα ἐγγὺς Διδυμοτείχῃ. γνώμην δὲ εἶχον ὡς εἰς τὴν ὑπεραίαν σύμπαντες τῇ Εμπυθίᾳ ἐπιστρατεύσοντες φρεσίν, καὶ κακώσοντες ὡς μάλισα φρεσὶ ὑπὸ Καντακυζῶν τ' Βασιλέως κατεχόμενον. συμβέβηκε δ' αὐτῆς ἡμέρας, καὶ ἡ καὶ συμμαχίαν στρατιά Περσῶν Βασιλεῖ παρεσκεύαστο τῇ Καντακυζῶν τὸν Ἑλληναποτὸν ἑξαβάσαν, παρὰ τὸν Εβρόν ἐστρατοπεδεῦσθαι, καὶ αὐτῶν ἀγνοοῦσαν τε ὁμοίως ὅτι πολέμιον ἐγγὺς στρατοπεδεύοιτο καὶ ἀγνοοῦμένῳ. ἦσαν δὲ ἰππεῖς μυρίων ἐκ ἐλάσας, ὧν ἐστρατήγει Σουλταῖν ὁ τ' Ορχάνη πρεσβύτερος υἱός. γνώμην δὲ εἶχον καὶ αὐτοὶ ὡς εἰς τὴν ὑπεραίαν εἰς Ἀδριανῶν πρὸς Βασιλέα ἀφιστόμενοι. ἅμα δὲ ἔω οἱ τε Πέρσαι ἀπάραντες τοῦ στρατοπέδου, ἐβάδιζον ὡς ἐπὶ Βασιλέα. καὶ οἱ Τριβαλοὶ καὶ Μυσοὶ μὲν Ρωμαίων τῷ ἀγόντων τὰ ὅπλα ἔχοντες ἐπὶ τὸ φρούριον ἐχώρου, ἀθρόον τε ἀλλήλους τὰ στρατόπεδα εἰδῶν, Μυσοὶ μὲν οὖν ἐτράποντο αὐτίκα πρὸς φυγὴν, αὐτὸς εἰς χεῖρας ὑπομείναντες ἐλθεῖν τοῖς

Pars III.

SU B idem tempus Callistus Patriarcha Constantinopolitanus imperatorum discordia offensus, & id communem Romanorum calamitatem interpretatus, cum episcopis, & delectis monachis Adrianopolim, imperatorem rogatum se confert, uti bello adversus generum tamquam multorum malorum seminario desisteret. Qui eandem ab initio usque ad illum diem fuisse mentem suam, & de pace & bello respondens, & illam quidem se putare bonorum omnium, hoc vero miseriarum omnium radicem esse, Didymotichum eos ad generum remisit: cui si persuassent, a se quidem nullum paci impedimentum oriturum. Patriarcha eo veniens, generum Ænum profectum invenit, aderantque ex Triballis, & Mæsis auxilia, quæ Romani ab imperatore juniore missi ducentes, juxta Hebrum non ita procul Didymoticho distinctis castris (ut Mæforum tamen essent urbi propinquissima) tendebant. Statuerant autem postridie simul omnes Emphythium castellum, quod Cantacuzenus præsidio firmaverat, invadere, & dare damnum maximum. Eodem die contigit Persicum quoque auxilium Cantacuzeno destinatum, transmissio Hellepontō ad Hebrum castrametari, ac nescire hostem prope tendere, vicissimque ab eo nesciri. Erant equitum non minus dena millia, duce Sulimano Orchanis filio seniore: qui & ipsi sequenti lumine Adrianopolim ad imperatorem pergere cogitabant. Diluculo & illi castris digressi, ad imperatorem ire contendebant: & Triballi, ac Mæsi cum Romanis, a quibus ducebantur armati versus castellum incedebant, cum repente mutuo se ambo exercitus conspiciunt. Extemplo Mæsi congressum cum hostibus extimescentes, Didymotichum trepidi petunt, magnas fugæ habentes

Edit. Paris.
pag. 844.

πολεμίοις, καὶ διεσώζοντο εἰς Διδυμό-

Qqq

Edit. Paris.
pag. 845.

tes gratias, cujus beneficio evasissent. Triballi cum Romanis Persarum impetum exceperunt: sed paululum pluribus ac fortioribus resistentes, eorum virtuti cesserunt, inscitiaque locorum & simul hostium terrore concussi, non ea, qua Didymotichum via ducit, fugerunt: certe enim non pauci evadere potuissent: sed per adjacentem Hebro planitiem palabundi, præter paucos, omnes perierunt. Per campum quippe latum, arboribus, ac sylvis nudum, ubi nullum perfugium, in equis strigosissimis fugientes, hi quidem occidebantur: illi comprehensi captivi trahebantur. Persarum liquidem equi e diametro contrarii, & ad cursum celerissimi, & ad laborem exercitatissimi sunt. Cosmitzus dux cum paucis effugit: cæteri omnes partim concisi sunt: partim vivi in potestatem venerunt. In certamine porro illo Romanorum nobilium eximia virtus enituit, qui omnes a barbaris circumdati captique sunt: gregariorum aliquot interfecti, nonnulli capti: pars major Didymotichum incolumis pervenit. Tam infelicem exitum junioris imperatoris auxilia habuerunt: quod illi summæ ægritudini fuit, & res ejus funditus conquassavit. Barbari secundum victoriam cum direptis hostium tentoriis, captivis, & armorum, equorumque multitudine Adrianopolim ad imperatorem veniunt: ubi positis aliquot diebus, in Mæsiam sponte irrumpunt, nec mediocri vastatione agris illata, in Asiam cum præda revertuntur. Cum per Thraciam redirent, junior imperator post sociorum miserabilem casum Aeno reversus, legatos ad Sulimanum satrapam mittens, eum donis & litteris blande scriptis sibi conciliare, atque ad suam auctoritatem traducere studuit. In quibus litteris cum & Cantacuzeni meminisse oporteret, non imperatorem, sed absque ullo adjuncto nude Cantacuzenum appellabat. Barbarus legatis benigne auditis, munera remisit, ac de cætero illi fauturum recepit. Deinde easdem litteras, iniquitatem magnam Palæologi admiratus, ad Cantacuzenum portandas curavit. Jam barbari rursus in Asia erant, & Callistus Patriarcha cum juniore impatore multa de pace locutus, postquam nihil æquum impetravit, optimatibus ejus impredientibus, & ad bellum potius cum acuentibus, hortantibusque, ne quid ob acceptam calamitatem humile, & abjectum admitteret: sed prioribus cogitatis insisteret, futurus omnino hostibus superior, & imperium recuperaturus, ad Cantacuzenum Adrianopolim reveniens, hominum illorum perversitatem accusavit, qui sui quæstus causa, quem sperabant, communia emolumenta proderent, belloque faces subjicerent. Ille bellum cernens augescere, mæstitiam capiebat, & pacis adversarios, ut Romanis de integro plurimarum miseriarum auctores, sceleris condemnabat. Verumtamen spe pacis nondum deposita, denuo Manuelem Cantacuzenum patrualem, & Metrophanem Melenici episcopum ad juniorem legat, admonens uti rebus novis supersedens a bello facebat. Consiliariis autem aperte refragantibus, pacemque repudiantibus, ut legati inanes reverterent, Cantacuzenus non amplius cunctatus, desertrices civitates, Morrham præfexit, & alias Rhodopejas Romanis

pag. 846.

τειχον, τῇ φυγῇ πολλὴν ὁμολογῶντες χάριν, ἢ δέσωσι. Τριβαλοὶ δὲ ὑπέμειναν ἐπιόντας τὰς βαρβάρους μὲν Ῥωμαίων τὴν συνόκτων. ὀλίγα δὲ ἀντιχόντες πρὸς πλείους, καὶ βελτίους, ἠττώοντο κατακράτος, ἀπειρία δὲ τὸ πῶς, ἅμα δὲ καὶ ὑπὸ τῶν πολεμίων θορηζυθέντες, καὶ πρὸς Διδυμότειχον, ἐτράποντο. ἦ δὲ ἂν καὶ ὀλίγοι διεσώζοντο. ἔλασσαν δαδέντες δὲ ἐπὶ τῇ παρακειμένῳ, τῇ Εβρῷ πεδιάδι, πλὴν ὀλίγων ἄπαντες ἀπώλοντο. ἐπὶ πεδιάδι δὲ τραπόμυροι βαδίζον καὶ γυμνά, καὶ ἐδεμίαν ἔχοντα καταφυγὴν, καὶ ἵπποις φανλοτάτοις χρώμενοι, οἱ μὲν, ἔθνησκον, οἱ δ' ἠλίσκοντο, ὑπὸ τῶν βαρβάρων καταλαμβανόμενοι. ἐκ δὲ ἡμέτρων δὲ οἱ τῶν βαρβάρων ἵπποι τοῖς ἐκείνων θένοντες εἰς ταχύτατοι καὶ πρὸς πόδας ἐξήσκημένοι. Κασνιτζὸς δὲ ὁ στρατηγὸς μὲν τινῶν ὀλιγομένων, ἠδυνήθη ἐλαδράναι, τῶν ἄλλων ἁπάντων, τῶν μὲν πεισόντων, τῶν δ' ἐλαδόντων. Ῥωμαίων δὲ, οἱ μὲν ἐπιφανέστεροι, πολλὴν ἀνδραγαθίαν καὶ ἀρετὴν καὶ μάχῃ ἐπιδεδειγμένοι, πάντες ἐάλωσαν τῶν βαρβάρων περιχόντων. στρατιωτῶν ἔπεισον μὲν τινες, καὶ ἐάλωσαν ὀλίγοι. οἱ πλείους δὲ διεσώθησαν εἰς Διδυμότειχον. ἡ μὲν οὖν Βασιλέως τῆ νέας συμμαχία ἔτω διεφθάρη. ὁ καὶ μάλιστα ἐλύπησε, καὶ διέφθειρε τὰ πράγματα αὐτῶν. οἱ βαρβαροὶ δὲ μὲν τὴν νύκτωρ, τὰς τε σκηνὰς τῶν πολεμίων, καὶ τὰς ἀχμαλώτας ἔχοντες, καὶ ὅπλων, καὶ ἵππων πλῆθος, ἦγον εἰς Ἀδριανὰ πρὸς Βασιλέα. καὶ τινες ἐκεῖ σιωθεῖσαντες ἡμέρας, ἔπειτα ἐνέβαλον εἰς τὴν Μυσίαν καὶ σφᾶς αὐτοὶ, καὶ ἐκάκωσαν καὶ μέρη τινὰ, ἔχοντες δὲ τὴν λείαν ἐπανήσαν εἰς τὴν αἰκίαν. ἐπανήσαν δὲ καὶ τὸ Ὀράκης, ἐπεὶ Βασιλεὺς ὁ νέος ἐκ τῆς Αἰνῆς ἐπανῆκε μὲν τῶν συμμαχῶν τὴν φθοράν, πρὸς βίαις ἔπεμπε πρὸς Σελιμὰν τὸν σατράπην καὶ καταλλάττειν ἐπεχείρει αὐτῷ. δῶρα τε παρέχων, καὶ λόγοις ὑποποιεμένος προσπνέειν, ἔπεμπε δὲ αὐτῷ καὶ γράμματα. ἐν οἷς δεῖσιν καὶ Καντακουζηνὸς τῷ Βασιλεὺς ἐπιμνησθῆναι, καὶ Βασιλέα προσηγόρευον, ἀλλὰ Καντακουζηνὸν ἀπλῶς χωρὶς τινὸς προσοχῆς. ὁ μὲν τοι βαρβαρος, τῶν μὲν πρὸς βίαν ἐδόκει δέχεσθαι ἡδέως, καὶ δῶρα τε αὐτῷ πέμπε, καὶ εὐνοήσειν ἐπηγγέλλετο ἐξῆς. τὰ δὲ γράμματα πρὸς Καντακουζηνὸν τῷ Βασιλεὺς ἔπεμπε, ὡς περὶ πολλῶν ἀγνωμοσύμων τῶν νέας Βασιλέως κατεγνωκῶς. οἱ μὲν οὖν βαρβαροὶ αὐθις εἰς Ἀσίαν ἦσαν. Πατριάρχης δὲ ὁ Κάλκικος πολλὰ περὶ ἐιρήνῃ Βασιλεὺς τῷ νέῳ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ μηδὲν ἀνείη τῶν δεινῶν εἰχε τῶν περὶ Βασιλέα καὶ ἐώντων, ἀλλ' ἐξορμώντων μάλλον Βασιλέα πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ μηδὲν ἀγνοῦν ἐν ὑπομένειν παραινέντων καὶ τῶν κακοπραγίαν, ἀλλ' ἐχέσθαι τῶν προτέρων λογισμῶν, ὡς κρεῖττον πάντως εἶσομενον τῷ πολεμῶν, καὶ τῶν ἀρχῶν ἀνασώσόμενον, ἀνέστρεψε εἰς τὴν Ἀδριανὰ πρὸς Βασιλέα, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀπήγγελλε τὴν μοχθηρίαν, ὅτι τὴν ἰδίαν ὠφελείαν ἐνεκα, ὡς ᾔσωντο, πρὸς δόσαν τὰ κοινὴν λυσίτελενται, καὶ τὸν πόλεμον παραξύνον. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακουζηνός, λυγρὰ μὲν αὐξάνον ὁρῶν τὸν πόλεμον, καὶ τὰς κωλύοντας τὴν εἰρήνην ἐν αἰτίαις ἐπιόχοντο, ὡς πολλῶν αὐτοῖς δυσυχημάτων πείραν ἐπαγόντας Ῥωμαίους. μήπω δὲ πρὸς τὴν εἰρήνην ἀπηγορεύκως, τὸν τε ἀνελόντα αὐτοῖς Μανουὴλ τὸν Καντακουζηνόν, καὶ Μητροφάνην τὸν ἐπίσκοπον Μελενίκην πρὸς Βασιλέα τὸν νέον πρὸς βίαις ἔπεμπε, καὶ τὸν πόλεμον παρήγει καταλύειν τῶν νεωτέρων ὁποσάντα. τῶν συνόντων δὲ φανερώς ἐναντιωθέντων, καὶ ἀπειπαμένων τὴν εἰρήνην, ἐπεὶ οἱ πρὸς βίαις ἐπανῆκον ἀπρακτοί, καὶ Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνός οὐκέτι ἐμείλλον, ἀλλὰ τὰς ὁποσάσας ἐκάκου πόλεις,

μάλισα δὲ Μόρραν καὶ τὰς ἄλλας τὰς καὶ τὴν Ροδόπιν Ρω-
μαίοις ὑπηκόας. αἱ πλείους δὲ τῶν νέων προσεχώρουν Βασι-
λεῖ. ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν Καλχηδικὴν πέμψας στρατιάν,
ἐκέλευε κατατρέπειν. αὐτὰς μὲν ἐβλομόμενος κακοῦν, καὶ
δὲ ἡξίε τὰς ὑπ' αὐτῶν πρὸς Βασιλέα τὴν νέον παραδεδομέ-
νας ἐκοντὶ κατατίβειν, ὡς ἠγνωμονηκότας. ἀλλ' οἱ ἐν
Μόρρᾳ τὰ το μὲν δὲ τὸν πόλεμον ὁμορον αὐτοῖς ὄντα, τὰ το
δ' ὅτι καὶ ἡ Καλχηδικὴν βοσκήμασι δαχευμάζειν μάλλον
ἐπιτηδαιοτέρα δαχευμάζειν τὴν ἀλίαν, ἢ τὸ τροφὴν παρέχειν
ἄφθονον, βοσκήματα ἐκεῖ πολλὰ καταγαγόντες, ἠνάγκα-
σαν Βασιλέα πέμπειν ἐπ' ἐκείνας στρατιάν, οἱ δὲ κατα-
δραμόντες, πρὸς τοῖς ξένοις, ἐκάνκωσαν, καὶ τὰς ἐγχαλῆας
ἐκ ὀλίγα. δαχευμαίνον δὲ ἐδὲ βλομόμενος μάλισα ἐξῆλθον.
Διδυμότειχον δὲ κακῶν ἐκ εἰς δαχευμάζειν Βασιλέα τὴν γαμβρόν.
οἱ μὲν οὖν καὶ Μόρραν πλείους κακωθέντες καὶ πεισθέντες
ὑπὸ τῶν πολέμων, αὐτοῖς προσεχώρουν Βασιλεῖς τῶν Καντακ-
ζηνῶν, Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, ὁρῶν ὑπορρέεσαν αὐτῶν τὴν δύ-
ναμιν, καὶ τὰ πράγματα χωρήσαντα ὀπίσω, πέμψας
πρὸς Βασιλέα τὴν κηδεστὴν διελέγετο περὶ εἰρήνης, καὶ ἐδεί-
κνυτο τὸν πόλεμον κατατίβειν ἔχοντας, ἀλλ' ἔχασιν ἐκείνους. ὁ
δὲ, καὶ μὲν εἰρήνην περιπλεῖσθαι μάλισα ἐλεγε ποιεῖσθαι,
μηδὲν εἶναι μήτε φίλον μάλλον, μήτε σπαραχαιότερον, καὶ
ταῦτα ἐκ ἀπλῶς πρὸς ὁμοφύλους ἐσπομένης, ἀλλὰ πρὸς
τὰς φιλιότητας. δέον μὲν τοῖς καὶ δαχευμάζειν τὴν ἐμπειρίαν τὴν
ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ τὸ πατέρα εἶναι παρόνομον αὐ-
τῶν ποιεῖσθαι μὴ τοῖς ἴσοις πάλιν τὸν υἱὸν περιπε-
σεῖν, ἀλλὰ τὴν εὐσεβείας περιελεῖν τὰς αἰτίας, καὶ τὴν νεωτε-
ρισμῶν. ἐδὲ δὲ εἰ τις ὁρῶν τὴν παῖδα περὶ μέθας, καὶ κύ-
βης, καὶ τοιαύτην ἐξώλειαν ἠχολημένον, χρημάτων κύ-
ριον ποιεῖν, καὶ φαύλους ἀνδράποισι, καὶ μεθύσει συμεῖναι ἐ-
πιτρέπων, ἢ περὶ θύρας ἐπτοημένον ἀκρατῶς, καὶ πάντα
χρήματα ἐνός τῆς τοῦ ἐμῶν, εἰ κύνας παρείχετο θηρο-
τικὰς, καὶ ἵππους, νῦν ἂν ἔχοντα ἐδόκει παύσασθαι. διὰ ταῦτα
δὲ τὴν μὲν πόλεων, ἃς πρῶτον αὐτὸς παρέχετο παραχω-
ρεῖν, καὶ αὐτὴν Διδυμοτείχην. τὴν μὲν τοῖς συνόντων αὐτῶν Ρω-
μαίων τὰς ἐπιφανέστερας, ἃς μὴ αὐτὸς ἐκοντὶ παρέχετο συ-
νεῖναι, αὐτὴν ἐν Διδυμοτείχῃ, ἢ ἄλλοθι πρὸς οἰκίας ἔχουσι,
τὰς δὲ μὴ συνεῖναι ἐφίεναι, ἀλλ' αὐτῶν δευδῶν, ὡς περ
καὶ πρῶτον, ἵνα μὴ αὐτῶν πολέμων αὐτοῖς, καὶ νεωτερισμῶν
αἰτίοι ὀφθῶσι, δέον μὲν τοῖς μὴδ' ἐκείνας, μὴδ' ὑποπτεῖν
πείσεσθαι δεινὸν διὰ τὴν ὀπισθοσσίαν. καὶ δὲ ὡς ἀμυνέσθαι
αὐτὰς βλάπτεσθαι ὑπάρχειν αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ πρὸς τὰ βελτίω
ἐναντιομένους ἔχειν, ἐπὶ γὰρ ἐλπίδι τε παντὶ πασιν ἀμνησθή-
σιν τὴν πρῶτον πηγμένον. ὁ μὲν οὖν νέος Βασιλεὺς, ἐπιμὸς
πάντα ἡ ποιῶν, ὅσα παραινοῖ ἡ Βασιλεὺς ὁ κηδεστὴς, καὶ
χωρεῖν πρὸς τὴν εἰρήνην, οἱ σασιασαὶ δὲ ἐκ εἰων, ἀλλ' ἐκώ-
λυον πάσῃ δυνάμει, καὶ μάλλον ἐχέσθαι παρήνουν τῶν πολέ-
μων, εἰδοτες ὡς ἂν ὑπὸ Βασιλέα γένωνται τὴν Καντακζηνὸν,
ἐκείνῃ χωρῶν ἐξασίαν σασιάζειν, καὶ νεώτερα κινεῖν, ὥς ὅτι τὸ
κοινὸν μὲν δαχευμαίνεται Ρωμαίων, αὐτοὶ δὲ ὠφελιθῆσονται
ὀλίγα. ἐπεὶ δὲ καὶ πρὸς ἑαυτῶν αἱ συμβάσεις περὶ τὴν εἰρή-
νης, σφοδρότερον Βασιλεὺς ὁ Καντακζηνὸς ἐπὶ νῆχθι τοῖς
περὶ τὴν νέον Βασιλέα, ὡς μὴδὲ δυνήθῃαι ἀντιχεῖν. δι-
δυμότειχον δὲ καταλιπὼν, καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἃς εἶχεν,
ἐκ τῆς Λίνης πρὸς Τένεδον ἐπεραιώθη. συνείπετο δὲ αὐτῶν καὶ
Βασιλεὺς Ἑλένη ἡ γυνὴ, Μακεδὼν τὴν νεώτερον τὴν παῖδαν ἔ-
χουσα, μεῖζον δὲ τύχημα, ἂν τὰς εἰποι δικαίως, ἢ καθ' ὅ-
σον ἐδόκει κακοπραγεῖν ἐν τῶν πολέμων. πάντα δὲ αὐτῶν
παρέχετο τῶν ἀνδρῶν λυσιστεῖσαν ἐκ παρὰ τὴν τὸν πόλεμον μό-
νον χρόνον, ἀλλὰ ἢ πάντα τὴν ἐπίλοιπον, καὶ καὶ τὴν πρῶτην

Paris III.

subjectas (plures enim se juniore dedide-
rant) molestis, atque damnis afficere
aggressus est. Postea missis cohortibus
Chalcidicen infestam habere iussit: non
ipso quidem incolis lædere cupiens (haud
enim justum putabat, quos ipse juniore
volens tradidisset, iis quasi offenderent
incommodare) sed quia Morrhenses, qui
partim propter vicinitatem belli, par-
tim quod regio illa hyberno tempore pro-
pter apricationem, & pabuli ubertatem
impeditandam pecori aptior esset, ma-
gnam vim eo egerant, ita facere coge-
rent. Incurstantes igitur ea loca milites,
præter Morrhæos indigenas quoque (quo-
niam etsi maxime vellent, eos interno-
scere, ac discernere non poterant) a-
variter deprædati sunt. Didymoticho
propter generum noceri vetuit. Mor-
rhæi itaque armis vehementer agitati,
vexatique, ad fidem & auctoritatem
Cantacuzeni redierunt. Gener animad-
vertens copias suas paulatim diffuere,
& res retro sublabi, pacem ab focero
per legatos petit, cum eo, ut utrique
sua maneat. Respondet ille, pacem se
æstimare longe plurimi, neque aliud quid-
quam acceptius, neque optabilius sibi ef-
se, & præsertim pacem cum carissimis.
Debere enim experientia doctum, &
quia pater sit, providere, ne filius pri-
stinis involvatur malis, causasque factio-
num, ac novitatis tollere. Neque enim
si quis filium in paculis, & alea, & hu-
jusmodi pessimis rebus tempus conteren-
tem, & cum ebriosis, ac vitiosis con-
fuescentem, aut venationibus deditissi-
mum, & argentum omne huiusmodi rei
gratia prodigenter cerneret, ut a ca-
nes ad venandum, & equos compara-
ret, adhuc cum hæredem bonorum suo-
rum scriberet, secundum rationem agere
videretur. Quocirca se illis urbibus ante
collatis, atque etiam Didymoticho ce-
dere: Romanos autem proceres, qui ei
adsint, quos ipse suo pte nutu ei non ad-
junxerit, sive Didymotichi, sive alibi
domicilia habeant, velle ab illo distra-
ctos, sibi ut antea subesse, ut ne illum
iterum ad bellum, ac res novas impel-
lant. Non formidandum ipsis ne hanc
defectionem graviore multa expient.
Haud enim ideo sibi subjectos cupere, ut
eos plectat: sed ne optimorum suorum
consiliorum dissuasores, & oppugnatores,
patiantur: promittebatque præterita obli-
vione obruturum. Junior ad parendum
foceri monitis, pacemque componendam
paratissimus cum esset, seditiosi illi ungu-
lis omnibus negotium distinebant, & ad
bellum capeffendum magis incitabant,
quod sub Cantacuzeno res novas auden-
di, & seditiones conflandi cum per-
niciæ Romanæ reipublicæ, & exiguo
iporum fructu, non amplius faculta-
tem habituros sese intelligerent. Pace
non procedente, Cantacuzenus ei im-
portunius incubuit, ut se tueri non pos-
set. Quamobrem Didymoticho, cæte-
risque urbibus suis relictis Aeno Tene-
dum trajecit. Sequebatur uxor Helena,
cum Manuele juniore filio, major felici-
tas, ut quispiam merito dixerit, quam
videbatur bello tolerata miseria. Ne-
que enim per id tempus modo, sed a-
lias quoque semper in omnibus utilem
se illi, atque commodam præbuit, &
convenienter primo sœminarum plasmati
adjutorium ei per cuncta fuit, fugam
cum illo sine molestia perferens: & pa-

Edit. Paris.
pag. 847.

Qq ij

rata mariti amore perpeti omnia. Contendebat siquidem non suæ tantum ætatis, sed etiam propter præstantes quasdam excellentias olim commendatas, mulieres simul omnes anteire, excelsas semper cogitationes & generosi animi robur præ se ferens. Prudentia vero solertiaque non primarias tantummodo mulieres, sed viros quoque his ornamentis conspicuos prætergredebatur. Animum porro ejus ab omni fastu alienum, moderationemque & decoram illi sexui verecundiam, omnisque honestatis curam, amoremque, & excellens ingenium, & in verbis factisque elucem modestiam, nemo tam est invidus, qui vel omnino filere, vel non magnificentissime prædicare velit. Quod autem maximum est omnium, cum vitam, moresque tam splendidos suscepisset, ac veluti leges sibi posuisset, nec diuturnitas, nec aliud quidquam ejus alacritatem immi-
nuit, ac retardavit. Quam, ut inusita-
tius aliquid dicamus, coævam, & una
cum annis suis propagatam possidet. Hæc
sunt Helenæ imperatricis decora, pauca
de multis: non enim illius encomium
consulto institui: sed ut sciremus,
quale bonum etiam hoc nostro sæculo
natura producere potuerit.

*Edit. Paris.
pag. 348.*

πλάσιν βοηθός ἐν πᾶσι τῶν ἀνδρῶν ἐγένετο, τὴν τε φυγὴν
σωθῆναι ἀλύπως, καὶ πάντα ὑπομένειν ὑπὲρ ἐκείνης
ἔσα παρεσκευασμένη δὲ φιλανδρίαν. ἐφιλονέκησε δὲ καὶ
τὰς ἑσας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπὶ τισὶ πλεονεκτήμασι
πάσαι ὑμνουμένας ὑφ' ἑνὸς ἀπάσας παρελάσαι. φρό-
νημα μὲν γενναῖον ἐν πᾶσι, καὶ παράσημα ψυχῆς
ἐλγυνῆς ἐπιδεικνυμένη, συνέσει δὲ καὶ ἀγχινόα καὶ
τῶν γυναικῶν τὰς πρώτας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν
τὰς δὲ ταῦτα θαυμαζομένας παρεῖσα. αὐτοφίας μὲν
τοὶ καὶ μετεριότητος, καὶ γυναιξὶν αἰδῆς πρεπύσεως,
καὶ τῆς εἰς πάντα τὰ καλὰ ἐπιβολῆς καὶ δούλειας, καὶ
τῆς ἐπιφαινομένης, καὶ δὲ τῶν λόγων, καὶ τῶν ἔργων κο-
σμιότητος, ἐδείξεν ἕως φθορῆρος, ἐδ' ἀπείρατος κα-
λῶν, ὅσις ἢ παντάπασιν ἂν ἔλοιτο συγκρύπτειν, ἢ
μετ' ἀπάσης μὴ μεμνηθῆναι τῆς ὑπερβολῆς. μέγιστον δὲ
ἀπάντων ὅτι λαμπρότητα τοιαύτην βίου ἐπανηρημένη, καὶ
ὡς περ νόμος θεῖος ἑαυτῇ, ἔτε χρόνος, ἔθ' ἕτερον, ἐ-
δὲν ἡμβλυε τὴν προθυμίαν. μάλλον δὲ εἰ δεῖ τι, καὶ
καινότερον εἰπεῖν, καὶ συναυξανομένην ἔχει τῇ βίῳ, καὶ
συμφοροῦσαν. Ταῦτα μὲν οὖν πολλῶν ὀλίγα τῶν Ε-
λένης προσόντων ἀγαθῶν τῇ βασιλίδι. καὶ δὲ δὴ φημὶν
ἐκείνῃ προειλόμεθα. ἀλλ' ἵν' εἰδῶμεν οἷον ἀγαθόν,
καὶ ἐν τοῖς κατ' ἡμᾶς ἢ φύσις ἡδυμῆτη χρόνοις ἐν-
εγκέιν.

C A P U T XXXV.

*Urbes Paleologi ad Cantacuzenum transeunt. Paleologus Byzantium venit. Irenes in urbe tuenda diligentia. Paleologus spe frustratus, Galatam diver-
tit. Sinit Cantacuzeno maledici: excusat se postea. Tumultus nobilium By-
zantii, & expositulatio cum Cantacuzeno, ac petitio de Matthæo filio impe-
ratore designando. Imperator rem arduam esse docens, sine responso eos dimittit.*

POSTEA QUAM junior imperator in
Tenedum insulam navigavit, uni-
versa illius oppida in Cantacuzeni ditio-
nem ultro abierunt: quæ ille obediens,
eorum statum in melius formabat, &
præfectos, qui sibi obsequentissimi vide-
rentur, declarabat. Junior una triremi
instructa, & paucis uniremibus Byzan-
tium devenit, deditque operam diligen-
ter, ne id ignoraretur. Sperabat enim,
si de adventu suo amici audissent modo
populo persuaso in urbem se intromissu-
ros: quando non solum Byzantii, ve-
rum & aliarum urbium incolæ mirifice
in illum propendebant. Ejus accessu in
urbem mane nuntiato, non modice tu-
multuatum est. Tum Irene imperatrix
necessitati consulere, ac protinus co-
gnatorum, amicorumque fidelissimos,
& sibi in primis obtemperantes accer-
sere, eis custodiam urbis mandare,
& præcipere corona militum stipati cir-
cumirent: populum deterrent: ju-
niorem imperatorem omni aditu exclu-
derent. Illi jussa peragunt. Junioris
studiosi periculi metu novi nihil audent:
sed una cum aliis circumeunt, ut su-
spicione elabantur, se ipsos ad urbem
custodiendam promptissimos exhibent.
Junior imperator spe sua depulsus, ur-
be circumnavigata ad Galatam e regio-
ne Byzantii descendit: ubi sequenti
nocte transacta, postridie mane ad

TOTE δὲ τὰ νέη βασιλείῳς ἐκ τῆς Αἰνῆς πρὸς Τένεδον καὶ
νῆσον περαιωθέντος, αἱ ὑπ' ἐκείνῳ τελευτῶσαι πόλεις
πᾶσαι προσεχώρουν βασιλεῖ τῇ Καντακουζηνῷ, ὅς τις κα-
δίση περιίων, καὶ ἄρχοντας ἐφίστη τὰς δυνάμεις μάλιστα
αὐτῷ προσέχειν. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος τριήρη μίαν ἐφοπλί-
σας, καὶ μονήρεις καὶ πολλὰς, ἐπὶ Βυζάντιον ἀφῆκε πολ-
λῶν προνοίαν ποιέμενος ἀγνοεῖν. Ἠλπίζε δὲ εἰ μόνον
πύθοντο οἱ φίλοι ἡκοντα, εἰσδέξασθαι τὴν πόλιν πείσαν-
τες δὲ δῆμον ἦσαν δὲ καὶ Βυζαντίῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων
πόλεων οἱ δῆμοι μάλιστα πρὸς τὸν νέον βασιλέα δυνάμεις ἐ-
χοντες. Ἡ μὲν οὖν ἐκείνη ἐφοδος, ἡ γὰρ ἐπεὶ περὶ ὄρθρον,
καὶ θρῆς καὶ τὴν πόλιν ἦρτο, καὶ πάραχος ἐκὸς ὀλίγος. Εἰρήνη
δὲ ἡ βασιλὶς, ἐδενὸς ἡμέλει τῶν δεόντων, ἀλλ' αὐτίκα
τῶν τε συγγενῶν, καὶ φίλων τὰς πισοπάτας, καὶ τὰς σφίσι
μάλιστα προσέχοντας μεταπεμφαμένη ἐπέτρεπε τὴν φυ-
λακὴν τῆς πόλεως, ἐκέλευε τε καὶ τὴν στρατὸν περιέχοντας δε-
δίττεσθαι τὸν δῆμον, καὶ πᾶσαν εἰσοδὸν ἀπείργειν τῇ νέῃ
Βασιλεῖ. Οἱ μὲν οὖν ἐποίησαν καὶ τὰ κεκλευσμένα, καὶ οἱ τῇ νέῃ βασιλεῖ προσέχοντες, ἐδὲν ἐνεωτέρειζον
δείσαντες τὸν κίνδυνον. ἀλλὰ συμπεριέσαν καὶ αὐτοὶ τοῖς
ἄλλοις, καὶ παρέχοντο προθυμοτάτας ἑαυτὰς πρὸς τὴν πό-
λεως τὴν φυλακὴν, ἐνεκα τῆς μὴ ὑποπερδύσθαι. Βασιλεὺς
δὲ ὁ νέος ἐπειδὴ τῶν ἐλπίδων διημάρτανε, κύκλῳ τὴν πόλιν
περιπλοῦσας, ἔπειτα ἐγγὺς Γαλατῶν ἀντικρὺ προσέχε

Βυζαντίου καὶ ἀπέβαινε ἐκεῖ· αὐλισάμηνος δὲ ἐκεῖ καὶ ἡ
ἐπιτάσσει νύκτα, εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμα ἔφεις Τένεδον ἀπὸ
ῥον αὐτοῦ· κατὰ δὲ τὴν ἀναχώρησιν οἱ ἐκ τῆ βασιλικῆς τρι-
ήρεως, πολλὰς Καντακζυῶν τῆ βασιλείας, καὶ ὡς μάλι-
σα ἀσίμνας κατέχεον τὰς ὕβρεις, καὶ ἔδεν ἄποδεδασας τὴν
παρὰ Αποκαύχης μεγάλῃ Δακὸς καὶ τὸν χρόνον τὴν πολέμου
πεπολημένων. ἃ μάλιστα ἐλύπησε πυθόμενον τὴν Βασι-
λέα καὶ ἂν εἰς τοῦτον ἔξενεγκεῖν τὸν νέον οἱ ἠθένητα Βασι-
λέα ἀποτίας, εἰ μὴ ἄσπονδον ἐσκέψατο τὸν παρὸς αὐτὸν πό-
λεμον διατηρεῖν. ὁ μὲν τοι νέος Βασιλεὺς τὰ τοιαῦτα ἐγκα-
λέμηνος ὑπερον ὑπὸ τῆς κηδεῖας, ἰχυρίζετο ἔδεν εἰδέναι τὴν
γεγοννημένων, ἀλλὰ παρὰ τὴν κοίλῃ οὐτος ναυῶν, καὶ τὴν λε-
γομένων ἔδενος ἀκείνῃ ὑπὸ τῆς ῥοθίου συγχωρεμένης, ἀ-
πακτῶν τὸ ναυτικὸν ἐτράπη παρὸς τὰς ὕβρεις. Ταῦτα μὲν
ἔω ὀλίγῳ ὑπερον εἰρήσεται. τότε δὲ ἐπεὶ εἰς Τένεδον ἐ-
κείνος ἐπαυῆκε Βασιλίδεα Ελένην καὶ γυναῖκα ἔχων καὶ Μα-
νηλ καὶ παῖδα, ἤλθεν εἰς Θιασαλονίκην. Καντακζυῶς
ὁ Βασιλεὺς περὶ Βήραν διατρίβων, ἐπεὶ πύθοιτο τὸν
γαμβρὸν ἐπὶ Βυζαντίον ἐλθόντα, καὶ τὰς ἑξῆς ἐπ' ἐκείνον ἦ-
ει, καὶ αὐτὸς στρατιάν τε ἄγων ἐκ ὀλίγῳ, καὶ Ματθαῖον
συνεπόμηνος ἔχων τὴν ὕδν. Βασιλέα μὲν οὖν καὶ ὅτι τὸν
γαμβρὸν, εἰς Τένεδον καὶ τὰς ἑξῆς ἀπηρκότα καὶ αὐτὸν, σύγ-
χυσιν ὁ παραχλὺ ἐκ ὀλίγῳ ἐν τοῖς ἐπιφανέστεροις μά-
λισα ἐγηγεμένῳ. εἰς τρίτῃ ἡμέρᾳ μὲν τὴν ἐπιδημί-
αν, πάντες ἐκ συνθήματος γενόμενοι ἐν Βασιλείῃς, ἀγ-
νοεῖν ἔφασαν πρὸς Βασιλέα, ὅ, τι βέλοιο αὐτῶν ἡ παρὸς το-
σοῦτον ἐφ' ἐκάτερα ῥοπή, ὥστε μὴδ' αὐτὸς εἰδέναι ἔχειν ὁ-
ποτέρῳ παρῶντο. εἰ μὲν ὅθεν ἔδοξε παντὸς Βασιλέα τὸν
νέον Ἰωάννην ἐγνωκε κληρονόμον ἄποδεικνύειν τῆς Ρωμαιοῦ
ἡγεμονίας, τί μὴ καὶ αὐτοῖς κατὰ δὴλον ποιεῖ, ὥστε μὴ-
τε πολεμεῖν, ἀλλὰ καὶ διαπραβεῖν μέλλοντας ὀλίγῳ ὑπε-
ρον εἶναι ὑπ' ἐκείνον. ἀνόντων ὅθεν ἂν εἴη, καὶ τῶν ἀποπώτα-
των, ἀγνωμονεῖν παρὸς τὸν Δεσπότην, καὶ πολεμίας φαί-
νεσθαι, ὅθεν ἐκείνον μὲν ἐδυνήσονται διαφθερεῖν αὐτῶν
συναιρομένης, καὶ τὴν ἀρχῆς παραχωροῦντος ἐκοντὶ, σφῶς
δὲ αὐτὸς ἐτέκνα, καὶ οἰκίαν βλάβῃσι τὰ μέγιστα, πο-
λέμιοι ἀναφανέντες ὡς δαδὲν ἐξέσιν ἀνάγκην. εἰ δ' αὖ-
τὸς τε πολέμιον ἡγείται, καὶ κείνης παρῶντος βέλεται
συμπολεμεῖν αὐτῶν, ἐλπίδα τινὰ βεβαίαν δέον παρὸς τὰ
μέλλοντα παρέχεσθαι ἢ πεποθέντες ἐκείνῳ πολεμήσας
παρῶντος. αὐτὴ δ' ἂν εἴη, τὸ Ματθαῖον τὸν ὕδν ἄπο-
δεικνύειν Βασιλέα, ὡς ἔτι πᾶσαν ἀμφιβολίαν ἄποθι-
σομένων, καὶ παρῶντος τῶν νέων Βασιλεῖ πολεμησόν-
των, ἐλπίδα βεβαίαν ἡδὴ κερτημένων, ὡς ἡ κρα-
τήσαντες τῶν πολεμίων διαβίου Βασιλέας αὐτὸν ἔξου-
σι καὶ τὸν ὕδν· ἢ καὶ αὐτοὶ κρατηθέντων, σὺν διαφ-
θαρήσονται αὐτῶν. Οἱ μὲν οὖν ἐν τέλει τοιαῦτα εἶ-
πον. Βασιλεὺς δὲ, τῶν μὲν ἀξίωσιν ὑμῶν, ὡς δι-
καία τε εἶπε καὶ νοῦν ἔχουσα, καὶ ἀναγκαῖον εἰδέναι
ὅτι παρῶντος χρηρὲς ἐτέρῳ πολεμεῖν, καὶ ἂν ἀρνηθεί-
τω οὐδ' αὐτὸς. τὸν μὲν ὅθεν ἄλλον ἅπαντα χρόνον, ὁ-
δὸς μὲν τὸ ἡμᾶς τῶν πολεμίων περιγεγενησθαι, κατα-
λελυμένης τε τὸν πόλεμον συμβάσεις δειμένους πρὸς
Ἀνναν τῶν Βασιλίδεα, καὶ Βασιλέα τὸν ἐμὸν γαμβρὸν,
αὐτὸς ὑπὸ ἀγκάστον ὑμᾶς Δεσπότην ἐκείνον, καὶ Βασιλέα
καὶ εἰδέναι, καὶ νομίζειν. καὶ οὐκ ἐν ἄπορρήτῳ μό-
νον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν πολλάκις τὸν νέον Βασι-
λέα καὶ παρῶντος, καὶ μετὰ τῶν τελευτῶν ἐμοῦ τῆς Ρωμαίων διαδοχὸν Βασιλείας ἔσεσθαι
ἀπεφθεγγόμενος. Νυνὶ δ' αὐτὰ τὰ πράγματα, ἐμὲ τε ὑπὸ ἀγκάστον ἐτέρως πράττειν, ἢ ὡς ἡ-
βουλόμην, καὶ ὑμῖν εἰκὸς μεγάλας τὰς ἀπορίας ἐμποιεῖν. εἰ μὲν οὖν περὶ τινῶν ἔδενων, καὶ ὁ καταφρό-

Tenedios cursum iteravit. In quo,
qui erant in triremi, multas, & multo
indignissimas in Cantacuzenum contume-
lias effundebant: simillimas iis, quæ bel-
li tempore in eundem Apocauchus ma-
gnus dux effuderat. Quod ubi ad aures
eiusdem pervenit, magnopere doluit,
quod existimaret, numquam eo stultitiæ
junioris imperatorem erupturum fuisse,
nisi adversus se bellum internecinum me-
ditatus esset. Quamquam postea a soce-
ro reprehensus, id se inscio factum affir-
mavit. Nam cum esset in cavo, seu
ventre navis, & præ undarum comitan-
te strepitu, ac murmure dictorum nihil
audiret, nauticam petulantiam maledictis
indulisse. Sed de his paulo infra. Post-
quam cum uxore & filio in Tenedum
reditum cepit, Thessalonicam venit.
Cantacuzenus apud Bera commorans,
audito generum adnavigasse Byzantium:
cum non parva manu, sequente Mat-
thæo filio, in eum festinavit. Ac gene-
rum quidem minime, quippe qui Tene-
dum jam cucurrerat, confusionem autem,
turbationemque non vulgarem, nobi-
lium præcipue offendit. Tertio enim
die post adventum ejus omnes compo-
sito palatium ingressi, ignorare se dixe-
runt, quid sibi vellet tanta in utramque
partem inclinatio, ut neque ipsi scire
queant, utri adhæreant. Si enim plane
Joannem imperatorem juniorem hære-
dem imperii Romani declarare statue-
rit, cur non hoc ipsis aperiat? quo
non modo armis eum non persequantur,
sed etiam (utpote non multo post in e-
jus potestate futuri) obsequiis colant.
Stultum enim, & insolentissimum esse,
contra dominum inolescere, & ejus ho-
stes videri: propterea quod ipso eum ad-
juvante, & imperio ultro cedente nocere
ei non poterunt: sibi ipsis autem,
liberis, & propinquis nocebunt, maxi-
me hostes illius manifestarii, cui velint
nolint subesse debent. Quod si eum ini-
micum ducat, ipsosque impigros militiæ
socios habere desideret, opus esse, ut
spem firmam in posterum faciat, qui
nisi illum fidenter aggrediantur. Hanc
fore, si a Matthæum filium imperato-
rem designet. Sic enim dubitationem
omnem deposituros, & alacriter junio-
rem imperatorem oppugnaturus: spe
jam certa subnixos, aut victis hostibus
ipsum cum filio, quoad vixerint, im-
peratores habituros: aut si ipsi vincan-
tur, cum ipsis simul morituros. hæte-
nus nobilitas. Tum imperator, sic con-
tra fatus est. Petitionem vestram esse
justam, & cum ratione consentientem,
ac vos scire oportere, utri faventes in
alterum arma vertatis, nec ego inficias
iverim. Nam simul ac debellatis hosti-
bus bellum posuimus, & fœdus cum An-
na imperatrice, generoque meo impera-
tore fecimus, ipse cogebam vos domi-
num illum, & imperatorem scire, at-
que agnoscere: nec in secreto solum, pag. 850.
sed multis sæpe audientibus, Palæolo-
gum superstiti me, & post obitum meum
in Romano imperio successorem profite-
bar. Nunc ipsa rerum conditio & me
aliter facere compulit, quam volebam:
& vos consentaneum est, inde admodum
perplexos fieri. Si igitur de lana caprina

ageretur, non esset difficile in præsens proloqui, quod in mentem veniret: quia non magnum detrimentum sequeretur ex eo, quod inconsulto, & inconsiderate, quæ in buccam venissent, effutivissem. Quia vero de iis agimus, quæ apud nos maximi momenti sunt, (b quid enim imperio majus?) re prius multum ac sæpe ponderata, sic demum apud vos quæ conducibilia, & iusta existimemus, differenda sunt. Neque hoc tantum, sed & ipsi, tum per se unusquisque, tum omnes communiter re accurate excussa, ac perpensa sic comparati estote, ut sententiam quisque, quam rebus Romanis universe, & vobis cuique seorsum profuturam putaverit, pronuntiet. Ita responsum ad petitionem nobilitatis dilatum, & conventus dimissus est.

νήπων ὁ λόγος ὡς, ἐδὲν ὡς ἔργον φθέγγεσθαι νῦν τὸ παρασάν, ὡς ὀλίγης βλάβης ἐσομένης ἐκ τοῦ μὴ μετ' ἀβυλίας, ἀλλ' ἀπεισκέπτως φθέγγεσθαι τὸ προσυχόν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῆς παρ' ἡμῖν μεγίστης τῆς ἡμῶν εἰναι μείζον, θεὸν πρότερον πολλὰ πολλάκις σκεψάμενος, ἔγω πρὸς ὑμᾶς ἅπαντας ἀν' ὑποταγῆς, καὶ δίκαια νομίζωμεν διεξιέναι. καὶ μὴ, ἀλλὰ καὶ ὑμεῖς αὐτοὶ, καὶ ἰδίᾳ ἕκαστος, καὶ πάντες κοινῇ περὶ τοῦ πράγματος πολλῶν ἐξετάσιν, καὶ βάσανον ποιήσασθαι, ἔγω παρασκηδάσασθε, ὡς γνώμῳ ἕκαστος εἰσοίσων ὡς ἂν οἴοιτο, καὶ κοινῇ τοῖς πράγμασι Ρωμαίων, καὶ ὑμῖν ἰδίᾳ ὑποταγῆσθαι ἕκαστος. ὁ μὲν οὖν σύλλογος ἔγω διελέλυτο Βασιλέως ὑπερθεμένου καὶ πρὸς τὴν συγκλητικῶν ἀξίωσιν ἀπολογίαν.

CAPUT XXXVI.

Callistus patriarcha consulitur, negat Imperatorem Matthæum designandum. Cui occurrit imperator. Denuo flagitantibus respondet, & quod sæpe antehac fecit, se omni tyrannidis suspitione liberat, justitieque, humanitatis, & virtutis laudem aucupatur. Paleologum ut parum erga se candidum, & gratum accusat, enumeratis, quæ contra ipsum hostiliter commiserit. Inde probare contendit, non injuria Matthæum filium imperatorem, non tam a se (ut invidiam facti declinet) quam ab ipsis renuntiatum iri. De imperatoris appellatione in litteris ad Sulimanum omissa, & de convitiis remigum in illum se excusat Paleologus.

IMPERATOR mox equo conscenso & in templo Deiparæ Hodegetriæ precibus conceptis, patriarcham Callistum domi ejus convenit: quæ primores de imperatore genero ac de filio ad se retulissent, narrat: rogat se doceat, quid eis respondeat, si responsum quod promiserit, flagitarint. Patriarcha refert, sibi in præsentia nihil occurrere: perendie re considerata, in palatium venturum, quæque iusta & convenientia censuerit petitoribus responsurum. Imperator diem præfinitum lætus concedens, & verbis patriarchæ contentus in palatium redit. Illuxit dies tertius, cum neque apparuit in palatio patriarcha, uti sponderat, neque de eo quod propositum erat, differuit. Septima autem luce e patriarchio in Monasterium Mamantis martyris sibi peculiare ingressus, per internuntium imperatori significat, se nec in palatium venturum, nec in patriarchium reversurum, nisi sacramento sibi confirmet, numquam Matthæum filium imperatorem creaturum. Quæ verba durius accepit imperator, valdeque secum inique agere judicavit: & vicissim misit, qui diceret, putare se, dicta ejus non coherentia visum iri prudentibus. Si enim vocasset eum, renuntiationem filii auctoritate sua adjuvaret, & ipse eam conducere non sentiret, neque vellet, haud immerito juramentum a se petiturum fuisse, ne talibus assentiri cogeretur. Si autem nihil umquam hujusmodi decreverit: sed adhuc de jure & utilitate facti sub iudice lis sit, & vocetur quoque ipse, iudicium suum in medium prolaturus, cur juramentum de re etiam nunc pendente, & ambigua exigat? Æque enim ubi omnes convenerint, suffragio suo & approbare, & improbare posse. Iterum orat, & hortatur.

ΑΥΤΟΣ δ' αὐτίκα ἵππῳ ἐπιβὰς, ἐπὶ τὴν τεμένην τῆς Θεομήτορος γενόμενος τῇ Οδηγητρίας, καὶ τῇ προσκυύουσιν ὑποδοῖς, ἔπειτα ἐκείθεν ἀναστρέφων, Πατριάρχῃ τῇ Καλλίστῳ συνέγενετο ἐπὶ τῇ οἰκίᾳ τῇ ἐκείνῃ αὐτὸς ἐλθὼν, καὶ διεξιέτο ὅσα οἱ ἐν τέλει περὶ Βασιλείως τῆς γαμβρῆς, καὶ τῆς υἱοῦ διεξιήλθοιτο πρὸς αὐτὸν. ἔδειτο τε ὑποδέσθαι ὁποίοις τισὶ λόγοις χρῆσθαι πρὸς ἐκείνους, ἀν' ἀπαιτῶσι τὴν ἀπολογίαν, ὡς περ ἐπηγγείλατο. Πατριάρχης δὲ, τὸ μὲν νῦν ἔχον ἔφασκε, ἐπὶ αὐτὸς ἀπολογίας ἀπορεῖν. εἰς τρίτῃ μὲν τοῖς σκεψάμενος ἡμέραν, ἃ ἂν οἴηται δίκαιά τε εἶναι, καὶ προσήκουσα τοῖς τοιαύτα ἀξίωσιν, ἐν Βασιλείῳ γενόμενος ἔρευν. ὁ μὲν οὖν Βασιλεὺς ἐκείθεν ἐπανῆκεν εἰς τὰ Βασίλειον τοῖς Πατριάρχῃ λόγοις ἀρκεαίς, καὶ προθύμως παραχόμενος τῇ ἀποδοσμῇ. ὁ Πατριάρχης ἦ εἰς τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὡς περ ἐπηγγείλατο, ἔτ' ἐγένετο ἐν Βασιλείῳ, ἔτε συνεβέλεσεν, ἐδὲν περὶ τῆς προκειμένων. ἐβδόμῃ δὲ ἡμέρᾳ τὰ Πατριαρχεῖα καταλιπὼν, εἰς τὴν Μάμαντος τῆς μάρτυρος ἐλθὼν μονῇ ἔσαν κατεξάρετον αὐτῷ ἰδίᾳ, ἐμύνην πέμψας Βασιλεῖ, ὡς ἔτ' ἐν Βασιλείῳ γένοιτ' ἂν, ἔτ' ἐν Πατριαρχείῳ, εἰ μὴ ὅρκους αὐτῷ παράχοιτο, ὡς ἐκ ἂν ποτε Ματθαίου τὸν υἱὸν ἀποδείξει Βασιλέα. ὁ μὲν ἔν Βασιλεὺς, ἡχθετο ἐπὶ τοῖς λόγοις, καὶ πολλῶν ἐκείνους κατεγίνωσκεν ἀπαρχμοσύνην, ἀντεμύνην τε πέμψας καὶ αὐτὸς, ὡς ἐδέμειν τὰ εἰρημμένα τὰ ἀπολεσθέντα ἔχειν παρ' ἀφρονῶσιν, ἂν νομίζοιτο κριταῖς. εἰ μὲν γὰρ τὴν ἀνάρρησιν τῆς υἱοῦ συγκατεργασόμενον ἐκάλει, λόγον ἂν εἶχε ὅρκους ἀπαιτεῖν μὴ τοιαῦτα καταναγκάζειν παρὰ ττεν εἰ μὴ ὑποταγῆν ἐδόκει μηδὲ καὶ γνώμῳ ὡς αὐτῷ. εἰ ὅτι ποιεῖται μὲν ἐδὲν ἐδέπω ἐπεφρίδη, ἔτι ὅτι τῷ πράγματι ἐξεταζομένη εἰ δίκαιον εἶναι, ἐν ὑποταγῇ νομίζοιτο, ἢ μὴ, καλοῖτο καὶ αὐτὸς τῇ δοκῶσαν εἰσοίσων φῆσιν, τί δεῖ περὶ τῶν πράγματος ὅρκους ἀπαιτεῖν μήπω πέρας εἰληφότος ὁμοίως ὅν ἐνδέχεται εἰ πάντες ἐν ταυτῇ συνέλθοιεν,

καὶ ἐπιφριδύωαι, καὶ καλυθῶαι. αὐτοὶς τε εἶδ' ὅτι καὶ παρήκει ἡκειν πρὸς αὐτὸν, ὡς ὅ, τι δέοιτο πράττειν δεσπομένους, ὁ δ' ἀπηγόρευε παντάπασιν, καὶ πολλάκις παρὰ Βασιλέως ἐχέοντες κληθεῖς. οἱ μὲν τοὶ τὸν υἱὸν ἀποδεικνύειν ἀξιοῦντες Βασιλέα, καὶ αὐτοὶς γινώσκοντες ἐν Βασιλείῳ, λόγον ἦσαν περὶ αὐτὸν ἡξίαν Βασιλέα. ὁ δ' ὑπερετίθετο καὶ αὐτοῖς, ὡς δεσποφύμους. ὀλίγαις δὲ ἡμέραις ὕστερον μὲν τὴν συγκλητικῶν, καὶ τὴν ἐκγεγενημένων, καὶ ὅσοι τὴν στρατιωτικὴν καταλόγου ἦσαν συνηλθόντες, ἐδύνοντο Βασιλέως γλῶσση μιᾷ Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἀποδεικνύειν Βασιλέα. Βασιλεὺς δ' ἐπεὶ μὴ τὴν δεσποφύμω ἐἶχεν ἐτι ἀναβάλλεσθαι, ἐξήκει δὲ ὁ χρόνος τὴν ἀναβολῆς, καὶ τὴν σάσιν αὐξανόμενῳ, καὶ προδήκλῳ αἰετὰ λαμβάνεσθαι ἑώρα, καταστὰς εἰς μέσας, ἐλεξε τοιάδε. Τὸ περὶ τὸ αὐτῷ αἰετὶ διεξίεναι, καὶ ἀποκναίειν τὰς ἀκρόντας τῶν καιρολογεῖν παντάπασιν ἐναντίον ὄν, ὁμοίως ἔχει μέμψιν, ἀλλὰ τὸ ὅτι οἱ ἀκούοντες ἐ λόγους ὥστε μόνον πολλάκις περὶ τὸ αὐτὸν δεδιδαγμένοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς παρηκολαθῆναι ὅτι ἐξ ὧν ἐχέοντες σαφῆ καὶ φανεράν τινι ἀπόδειξιν τὴν λεγομένων. Ὡς μὲν οὖν ἀδίκως πεπολεμημαὶ μὲν τὴν Βασιλέως τελευτῶν, ἐ πολλὰς, ἐ παντοδαπὰς ὑπέμεινα τὰς δυσχερείας, καὶ τὰς ἐπιβλάδας, καὶ τὰς κινδύνους, καὶ ὡς μὲν τὴν τοιαύτῳ τὸ δεινὸν ἐπιφορὰν, καὶ τὴν κρείττονος συμμορμένῳ, τὰς ἀντιτεταγμένους σύμπαντας κεκρατηκῶς, καὶ τοῖς ἰσοῖς ἡμεῖς ἀμύνω, ἀλλὰ ἐφιλονέκησα πᾶσαν ὑπερβολὴν προδείναι τὴν μεγαλοφυχίαν, καὶ ὡς ἐ πάντα τ' ἄλλα προεῖμαι μόνον δι' ἡμεῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν, ὑπὲρ ἧς ἐδόκει τὰ δεινὰ ὑπομνησθῆναι Βασιλέαν. Ἰσοῦ δὲ δὴ πᾶς σύμπαντες, ὡς τὴν τε παῖδα τὴν ἐμὴν συνηκίσασα τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀρχῆς μετέδωκα δι' αὐτῆς, καὶ Βασιλίδι τὴν μητέρα τῆς προτέρας δόξης, καὶ τὴν εἶναι ἐ ὀνομαζέσθαι Ρωμαίων Δεσποτὴν ἀπεσέρησα ἐδὲν, παρήσειν μὴ δοκῶ, πάντων ὑμῶν σαφές εἶδος, καὶ οὐδεμιᾶς δεομένων περὶ ταῦτα ἀποδείξεως, ὅτι ἡ μὲν τὰς ὀρκας, καὶ τὰς συμβάσεις οὐδενὸς ἡμέλητα τῷ κατηκόντων πρὸς αὐτὰς, ἀλλὰ πᾶσαν ἐπεδείξαμεν, καὶ σπῆδον ἐ δύνοντο, ἐ δὲ μὴ ἐδένι ποτε πρόφασιν αὐτοῖς πολέμῳ παρεχόμενῳ, νῦν ἐναργῆ πειράσομαι τὴν ἀπόδειξιν τὴν ἐκ τῶν λόγων παραχέσθαι. δι' αὐτῆς τε δὲ μὲν τὴν πολέμῳ τὴν κατάλυσιν τινῶν τῶν παρ' ὑμῖν μάλιστα ἐπιφανῶν δυσαναχέτων, καὶ ἀναινομένων ὀρκας ἐπὶ δαλείᾳ παρέχεται τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ βαρὺ καὶ ἐπαχθεῖς λογιζομένων, ὧς πᾶσι δυνάμει πεπολεμηκασιν ἄχει τότε, τῶν μὲν τὸ δοκεῖν κεκρατηκέναι αὐτοῖς ἐαυτὸς ὑπέχειν, καὶ καταδελῆν, καὶ μὴ ταύτην ἐπιτιθέναι τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ ἐμοὶ μόνῳ τὴν δαλείαν ὀφείλειν δεομένων, ἐκ ἧς ἐλήθησα αὐτὸς, ἀλλὰ αὐτὸν τε ἐνεκα τῆς καλοῦ, καὶ τῆς δικαίας, καὶ τῆς εἰς Βασιλέα τὴν γαμβρὸν δύνοντος, τὰς πολλὰς ὑπὲρ ἐμοῦ πόνας, καὶ κινδύνους ἐκείνων ὑπερδῶν, καὶ τῆς ἐπὶ τοσαύτον χρόνον ἀμυδίτου κακοπραγίας, ἀπειπάμην φανερῶς, καὶ τῆς Ρωμαίων ἀρχῆς ἐκέλευον ἀναχωρεῖν, εἰ μὴ βάλοντο καὶ Βασιλεῖ τῷ νέῳ παρέχεται τὰς ὀρκας, καὶ δαλεῖν ἀκριβῶς, ὥστε περ οἶονταί καί μοι προσήκειν ἐκείνῳ δὲ καὶ μάλλον, ὅσον ἐμοὶ μὲν οὐκ εἰς τὰς παῖδας ἐγνώσκει διαβιβάζειν τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ἐκείνον καταλείπειν κληρονόμον, ἐκείνῳ δὲ εἰς παῖδας καὶ παῖδας παίδων δεσποῖται, ἀλλὰ ἐπράττον ἡ ἐκέλευον αὐτὸς, ἐ παρείχοντο τὰς ὀρκας ὑπ' ἀνάγκης. αὐτοὶς ἡ τὴν Βασιλίδι προσεχόντων ἑαπομένων τινῶν εἰς νεώτερον Βασιλέα, διαβαίνειν ἐπὶ Γαλατῶν, καὶ πόλεμον ἐγεί-

tur, ad se veniat, & quid faciendum sit secum consultet. Patriarcha recusare, & iterum iterumque accitus non comparere. Qui filium imperatoris declarari imperatorem petebant, rursus palatium ingressi, responsum exquirunt. Imperator tempus extrahit, ut amplius de re ista deliberaret. Haud multi dies intercedunt, cum optimates ejus ac nobiles, & qui ex albo militari erant convenientes, uno ore precantur, uti Matthæum imperatorem renuntiet. Imperator quoniam producere deliberationem ultra nequibat (satis enim produxerat) cœtumque majoribus semper incrementis augeri perspiciebat, stans medius hunc in modum exorsus est. Qui de iisdem perpetuo verba faciunt, & audientes obtundunt, nova semper afferentibus contrarii, perinde in vitio sunt: præsertim cum, qui audiunt, non solum sermone de iisdem docti sæpe fuerint: sed rebus ipsis quoque ea compererint, quæ certam, ac manifestam urbis fidem conciliarunt. Me igitur imperatore Andronico mortuo injuste, ut hostem, oppugnatum, multosque, & varios casus, insidias, pericula subiisse, & post tantos malorum turbines, nemine opitulante, adversarios vicisse, nec paria retulisse: sed omni ratione magnitudinem animi exaggerare studuisse, & non solum cætera omnia, sed & ipsum, pro quo infanda perpeffus videbar, imperium reliquisse (scitis enim nimirum omnes, quomodo & filia mea juniore imperatori collocata, collegam meum statim illum cooptarim, & Augustam ejus matrem priori appellatione, ut esset videlicet, & diceretur Romanorum domina, penitus non privaverim.) Hæc, inquam, silentio præterire mihi certum est: quando nemo vestrum adest, cui ea non sint notissima: ut proinde a me nullam probationem requirat. Quod autem post sanctum fœdus eorum dignitatem cordi habuerim, & omnia in eos officia, omneque benevolentiae munus contulerim, nec ullam umquam in ullo belli occasionem suppeditarim, nunc evidenter conabor demonstrare. Protinus enim, ut bellum consopitum est, quibusdam inter vos illustrissimis id ægre ferentibus, & juniore imperatori obedientiam jurare detrectantibus, graveque & onerosum fore ratiocinantibus, qui cum totis viribus ad eum diem belligerassent, ei jam victo, ut appareret, rursus se subdere, ac subjicere, & orantibus, ne tali eos necessitate constringerem, sed mihi soli subjectionem debere sinerem, ego nolui, & jamore honestatis atque justitiæ, & ipsius imperatoris generi mei exantlatos ab iis mea causa labores, adita discrimina, & diuturnam eorum, incredibilemque calamitatem parvipendens, libere denegavi: & solum Romanum vertere jussi, nisi etiam illis sacramentum vellent dicere, & subesse perfecte, quemadmodum ut mihi subessent, dicere arbitrantur. Imo vero illi perfectius, quod mihi non stat, imperium in filios transmittere: sed illum hæredem relinquere, qui id ad natos ac nepotes transmittet. Huic postulationi meæ, quamquam inviti, obsequentes juraverunt. Rursus, cum quidam de studiosis imperatricis rerum novarum cupidi inter se pacti essent, per fraudem abrepto secum juniore imperatore Galatam petere, & unde unde contracto exercitu bellum contra me concitare, illi quidem deprehensi,

Edit. Paris.
pag. 852.

mercedem sceleris sui susceperunt. Qui vero animis parum æquis imperatori suberant, velut idoneam causam nacti, de novo iurandi religione absolvi postulaverunt, & facere posse, quod ex re sua videretur. Ego vero ad hæc surdus, imperatorem & matrem, tamquam nescios, quæ illi novitatis consilia coquerent, omni culpa liberavi, & postulatoribus præcepi, ut se continerent, nec Romanum imperium de integro ærumnis cumulandi prætextum quærent. Cum nec sic quidem desinerent, sed Matthæo filio meo decepto persuassent, ut occupatis quibusdam urbibus, & parte quadam de toto imperio avulsa, suum sibi principatum institueret: nec amoris paterno succubui, nec dissolute & oscitanter in hoc negotio, quasi minuto, nec singulari cura digno me gessi: sed omnimodis elaboravi, ut filium a cæptis illicitis abducerem, & missa insuper eius matrè, ut novis rebus superfedens, mihi, & genero imperatori secuto subiceret, perfeci. Atque istiusmodi complura me semper præstitisse, qui indagaverit, inveniet. Ex quibus clarissime liquet, me nec facto, nec cogitatione ausum, unde quispiam opinari queat, me illum imperio spoliare velle, quin contrarium potius, nempe, me id agere, ut id ipsum illi bene secutum, ac stabile permaneat. At ille nequaquam parem mihi animum remensus est. Nam Thessalonice a me relictus, ut ejus civitatis custos, donec paratus & instructus redirem, malum custodem egit. Siquidem hominibus improbis, ac nefariis, & lucelli gratia non solum universum Romanum imperium, sed ipsum quoque, cui in hoc retinendo studere videbantur prodentibus, auscultans mihi non dissimulante bellum intulit: qui nihil non faciebam, quo imperium ei beatius, atque latius redderem: ruptoque quod mecum intercedebat fœdere, cum Cræle societatem pactus est, tantum ut me sui amantissimum cruciaret. Ibi tum ego non statim ad ulciscendum insurrexi: neque meum erga illum amorem funditus abjeci: sed culpam omnem in impulsores conjeci: ei autem non ob ætatem modo, hominum nequam strophis, & fraudibus valde opportunam, sed, ut verum dicam, caritate victus, omnino ignoscendum putavi: legataque ejus matre tentavi omnia, quo illum a conatibus parum laudabilibus retraherem, & in priorem me amicitiam reducerem. Quod quidem illa, ut decuit, & quo spiritu illam decuit, effectum dedit. Ubi postea rogavit, sibi urbes privatim possidendas attribui quot vellet, quarum gubernationis nullam a me rationem posceretur, arbitratus sum parva illum magnificare, nec id ex dignitate sua, dum haud longo post tempore universorum dominus futurus, paucis ante tempus imperitare concupisceret. Tamen cupiditati juvenis gratificandum ducens, dedi lubens, & honoris causa Didymotichum adjeci, urbem æquiparandam aliis, quas petebat, simul omnibus, quemadmodum ipsi probe nostis. Byzantium cum venisset, quæcumque ex officio essent, admonui, suasque, ut mihi quo amiciorem haberet neminem, conjunctus, capitalem inimicum numeraret, qui secus me affe-

Edit. Paris.
pag. 853.

pag. 854.

ρην ἐπ' ἐμὲ, δυνάμιν συμπορευομένης, ὅθεν ἂν ἐξῆ, οἱ μὲν, φωραθέντες ἔδοσαν τῆς κακουργίας δίκην. ἐκεῖνοι δ' οἱ βαρέως φέροντες τὴν ὑπὸ Βασιλεῖ δαλείαν, ὥσπερ δὲ λόγῳ προφάσεως δι' ὀρθήσαντες, αὐτοὶς ἡξίου μὴ ἐνέχεσθαι τοῖς ὅρκοις, ἀλλ' ἀπολελύσθαι τῆς ἀνάγκης, καὶ πράττειν, ὅτι ἂν δοκῇ συμφέρειν σφίσιν. Εγὼ δὲ οὐδ' ἄνθρωποις ὥσπερ λόγον ὠνερόμην, ἀλλὰ Βασιλέα μὲν καὶ τὴν μητέρα ἡξίου ἐνέχεσθαι μηδεμιᾷ γραφῇ, ἃ τε συμβαδόντας τοῖς νεωτέρισσι μηδὲν, ἐκεῖνες δὲ ἐκείλοισιν ἡρεμεῖν, καὶ μὴ πρόσθεν ζῆτεῖν ἐξ ἧς αὐτοὶ τὴν Ῥωμαίων ἐμπλήσισι πολλῶν κακῶν. Εκεῖνων δὲ ἐδ' οὕτω πεπεισμένων, ἀλλὰ Ματθαῖον ἐξηπατηκότων τὸν υἱόν, καὶ πεπεικότων ἰδίαν συστήσασθαι ἀρχὴν πόλεις καταχρόντα τινὰς, καὶ χώραν ἀποτεμόμενον τῆς ὅλης ἡγεμονίας, ἔτ' ἐνέδωκα δὲ τὸ πρὸς τὸν παῖδα φίλτρον, ἔτ' ἀμελῶς καὶ ῥαθύμως εἰχον περὶ τὰ τοιαῦτα, ὥς μικρὰς καὶ τῆς τυχεύσης ἄξια φροντίδος. ἀλλὰ πᾶσαν ἀνόνοιαν ἐποιούμην ἀπάγειν τῆς ἀτόπων τὸν υἱόν, καὶ πέμψας Βασιλίδαν τὴν αὐτῆς μητέρα, μὴ τοιαῦτα ἐπαίδον νεωτερίζειν, ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐμοὶ τε, & Βασιλεῖ δαλῶσαι τὰ γαμβρῶν. καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἂν τις ἐξετάζων ὄροι δὲ πᾶν τὸς ἐμοὶ τε χροῖον πεπραγμένα. ἐξ ὧν ἐστὶ μάστις ἀναργεστέων ἀπὸ δεξιῶν λαβεῖν τὴν μηδὲν ἐμὲ μὴτε πεπραχέναι, μὴτε δὲ ἀνενοῆσθαι, ἐξ ὧν ἂν τις οἴησθαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἐκεῖνον βεβλησθαι ἀποστρεφῖν. πᾶν τὸν μὲν οὖν ἅπαν πάντα πράττειν, ἐξ ὧν βεβαίως ἔχειν περιέσσει. ἀλλ' ἐχόμενως ὥσπερ καὶ κείνος ἐμοὶ τὴν ἰσὺν ὄνομα δὲ σὺν ὧν. ἀλλ' ἐπὶ Θεσσαλονικίῳ ὑπ' ἐμὲ κατελείφθεις, ὥς τὰ ἐκείσε πρᾶγματα διαφυλάξων ἄλλοις ἐπαυλῶ παρασκαδασάμενος, ἐκ ἐφύλαξεν ὥσπερ ἔδει. περὶ δὲ ὅμοιος δὲ ἀνθρώποις φαύλοις καὶ διεφθοροῖς, καὶ κέρδους ἕνεκα μικρὰ ἐσὺμπασαν μόνον τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὑπὲρ οὗ ταῦτα πράττειν ἔδοκεν προτεμένον, ἐμοὶ μὲν πόλεμον ἤρατο φανερώς, ὅς πάντα ἐπραττον ὅπως αὐτῶν βελτίω, & μείζω ποιήσω τὴν ἀρχὴν, πρὸς Κράλῳ καὶ ἐτίθετο σπονδὰς, καὶ συμμαχίαν, καὶ τῆς ὄντων ἀφισάμενος, ὥς μόνον λυπηρὸς ἐμοὶ τῶ πάντῳ μάστις φιλεντι φαίνεσθαι. ἐγὼ δὲ ἐκ δούτης πρὸς ἁμυνῶν ἐτρεπόμην· οὐδὲ τὴν περὶ αὐτὸν φίλτρον τὸ παράπαν ἐδὲν ὑφίρην· ἀλλὰ τὰς μὲν ἐνάγοντας πρὸς τὰ τοιαῦτα μάστις εἶχον ἐν αἰτίαις, ἐκεῖνον δὲ πολλὴν ὥμην δὲν παρέχεσθαι συγγνώμην, οὐ δὲ τὴν ἡλικίαν μόνον ῥαδίαν ἔσαν ὑπὸ πονηρῶν παραγέσθαι ἀνθρώπων, ἀλλ' εἰ δέ τι καὶ τὰ ληθῆς εἶπειν, νικώμενος ὑπὸ τῶ φίλτρῳ, καὶ βασιλίδαν τὴν μητέρα πέμψας, πάντα ἐπραττον ἐξ ὧν ἐνόμιζον ὀπορήσειν τὸν καλῶν ἐκείνων ἐπιχειρήσεων, καὶ πρὸς τὴν προτέραν ἐπαυλῆσιν ὄνομα ἐμοὶ. ὁ καλῶς ποιῶσα πάντα ἐπραττεν ἐκεῖνη, καὶ μετὰ τὴν προσήκοντος αὐτῇ φρονήματος. δευτέρως δὲ πόλεις αὐτῶν παραχέσθαι ὅσας ἠθέλην, ὥς ἀρχὴν αὐτῶν ἰδίαν, καὶ μηδὲν δὲ δύνασθαι παρ' ἐμοὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν, μικρολογεῖν μὲν αὐτὸ ὥμην, καὶ μὴ αὐτῶν προσήκοντα ποιεῖν μέλλοντα ὀλίγον ὕπερον συμπάντων εἶναι Κύριον, ὀλίγων ἀρχὴν δεῖσθαι πρὸ καιρῶν, προθύμως δὲ ὅμως παρεχόμεν δὲν χαρίζεσθαι νομίζων τὴν νέαν τῇ ἐπιθυμίᾳ, καὶ διδυμότερον, προσετίθεν εἰς φιλοτιμίαν ἀντίρροπον ἔσαν πόλιν τῆς ἄλλων, ὡς αὐτὸς ἡτέτω. ὥσπερ δὴ περὶ αὐτοὶ ἐπίσταδε σαφῶς. γνωμὴν δὲ ἐν Βυζαντίῳ, πάντα τὰ δέοντα παρήκου, καὶ συμβουλεύον ἐξέχεσθαι ἐμοὶ πάντος μάλλον φιλεντος, καὶ πολέμιον ἡγεῖσθαι φανερώς ἐκεῖνον, ὅς ἂν ἐπιχειροῖν πείθειν, ὥς κακὸς ἐγὼ περὶ αὐτόν,

αὐτὸν, τὴν ἐκ τῶν ἔργων ἔχοντι ὑπόδειξιν λόγῳ παντὸς ἰχυροτέραν· ἔπειτα ἔξέπεμπον χαίροντα χαίρων ἐπὶ τῇ ἀρχῇ, καὶ Βασιλίδαν τὴν γυναικὰ συνέπειδαι κελεύσας· ὥτως ἔδεν ὑπὸ πτόλον δεινὸν περὶ αὐτῆς· εἰδὼς δ' αὐτὸν καλὰς περὶ τῇ γυναικὸς ἀδελφὸν ἔχοντα ἐννοίας, ἀλλ' οἰόμενον ἐφεδρεύειν αὐτῇ πρὸς τῇ ἀρχῇ, καὶ τρόπῳ δὴ τινι μεταγίγειν ἐφ' αὐτὸν πειρᾶσθαι, ἀναγκαῖον μὲν ἐνόμιζον πρὸς Θράκην καὶ αὐτὸς ἐλθὼν ἀγαλῶν τὴν μικροψυχίαν, καὶ πείθειν ἀλλήλοις εὐνοεῖν, κατεχόμενος δ' ὑπὸ τῆς πρὸς Λατίνας πόλεως τότε, καὶ Βυζαντίου μὴ δυνάμενος ἀφίστασθαι, ἐπέμπον τὴν Βασιλίδαν ὡς πάντα πράξασαν, ὅσα περ' αὐτῶν, καὶ διαλλάξασαν ἀλλήλοις τὰς ψυχὰς· τὸ δ' ἐναντίας ἀπέβαινον, ἢ αὐτὸς ὁρίμην· καὶ μόνον δὲ ἔδεν ἐπραττε τὸ δεινὸν ὁ νέος Βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ μὴ τὴν Βασιλίδαν τῇ γυναικὸς μητέρα ἀπρακτον ἀποπέμψαι, πρὸς πόλεμον ἐχώρησεν εὐθύς, καὶ ἄλλας τε πόλεις ὑπηγάγετο, ἃς αὐτὸς ἐπαρεχώμην, ἔτι γυναικὸς ἐπεστράτευσεν ἀδελφῶν, ἔδεν ἡδίκηκότε πρότερον, καὶ κατακλείσας πρὸς τῇ ἄκρῳ Ἀδριανῶν τὴν πόλιν ἐπολιόρκει, ἐρρωμαίους μόνον ἄγων, ἀλλὰ καὶ βαρβάρους κατὰ συμμαχίαν· ἐγὼ δ' ἐπεὶ μέλλειν ἐκ ἐνὶ ἡμέρᾳ εἶχον ἐν Ἀδριανῶν γενόμενος, τὸ μὲν οὖν ἀπὸ πᾶσιν ἐκινδύνην, Βασιλέα δ' ἔδεν ἔλθον ὡς ἄλλων πρότερον εἰς Διδυμότειχον ἀπηνόκα· ἀλλὰ ἔτι πρὸς βίβας πέμψας, ἐδέομην κατατίθεσθαι τὸν πόλεμον, ὃ δ' ὑπὸ τῶν ἀγόντων πεπεισμένος, καὶ τὸ μὲν παραίνεσιν ἐν ὀλίγῳ θέμενος, ἔδεν ἥττον ἢ πρότερον ἐπολέμει, ἔτι ἄλλα τε ἐπραττεν ὅσα πολέμιον εἰκός, καὶ συμμαχίαν ἐκ Τριβαλῶν καὶ Μυσῶν μετεκαλεῖτο· ἐπεὶ δ' ὑπὸ τῇ βαρβάρων ἐκείνοι διεφάρησαν, ἃς αὐτὸς μετεπεμψάμην ἐξ Ἀσίας, πρεσβεῖαν καὶ αὐτὸς πρὸς Σελιμάν τὸν Περσικὴς ἡγούμενον ποιοῦμενος στρατίας, ἐδόκει δὲ αὐτῷ λυσιστελεῖν πείθειν ἐκείνον εἶναι μὴ πολέμιον αὐτῷ, ἐπέμπε καὶ γράμματα, ἐν οἷς ἐπιμνηθεὶς ἐμῇ, οὐ Βασιλέα προσηγόρευε, ἀλλὰ Καντακζυλὸν ἀπλῶς, ὃ μέγιστος ἐλύπησεν, ὑπόδειξιν ἐναργεστάτῳ οἰηθέντα τῇ μέλει καὶ τῇ δυνάμει, τὸν πόλεμον δ' ἐπὶ τῇ τῆς Θράκης πόλει ἡδυνήθη, ἔτι οἷός τε ὦν ἀντέχειν ἐτι πρὸς τὸν πόλεμον, πρὸς Τένεδον ἐπεραιώθη, καὶ συμπορῆσάμενος δυνάμιν τινα ὀλίγην ναυτικὴν, ἐν τοῖς καιριωτάτοις ἐπεβέβησεν· ἔτι ἴσον πόλιν, καὶ νήσους τὰς ὑπ' ἐμοὶ τελευσάσας ἴσως καταδεδεσθαι, καὶ αὐτῇ ἐσίγα ἐπέλθειν· τὰς δ' ὄντος ἔτι δεινοῦ, ἕτερον αὐτῷ πολλῶν δεινότερον, καὶ μείζον εἰς ἀπεχθείας λόγον ἐτολμήθη· τοῖς δ' ἐπομένοις ναύταις, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ τῆς τριήρεως ἧς ἐπέβαινον αὐτὰς, ἀδεῶς ἐφῆκεν ὑβρίζειν εἰς ἐμὴν· ὃ ἐκ' αὐτῶν ἐτόλμησεν ἐδόκειν, εἰ μὴ πεπεικὸς ὡς μάλιστα αὐτὸν ἀσύμβατον μέλει παντὸς τὸν πόλεμον τηρήσειν· ὡς μὲν οὖν ἄλλοι τέλος ἀπ' ἀρχῆς ἴσον αὐτῷ καὶ ὁμοίον ἐν πάσιν ἐμαυτὸν τετήρηκα ἐγὼ, καὶ πρόφασιν ἐδεμίαν ἐκείνῳ πόλεμον παρεχώμην, πάντως οἶομαι πεπειδῆσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων· ἐκείνους δ' ἐδενὸς τῶν ὅσα ἔμελλε λυπεῖν ὑποχόμενος, ἔδεν αὖτ' οὐκ ἔχόντων οἶομαι ἐμοὶ δικαίως ἐγκαλέσειν, εἴ τι παρὰ τὰ δεδογμένα πρότερον πράξων οὐκ ἔμελλε μεταβαλὼν· οὐ γὰρ εὐκολία τρόπων ἐπὶ τῷ τοῦ ἡχθῆναι, οὐδ' εἰκὴ, καὶ μάλιστα ἐκείνῳ βεβλημένος λυπεῖν· ἀλλ' ὡς ἀναγκασμένος ὑπ' ἐκείνους· τίνα δὲ ἔχει λόγον, ἐκείνους μὲν ὑβρίζειν εἰς ἐμὴν, καὶ πάντα τρόπον πειρᾶσθαι κατὰ δῆλον ποιεῖν, ὡς ἀσύμβατος ἔξει, ἐμὴ δ' ὡς περὶ πρὸς

Paris III.

etum illi persuadere niteretur: quando animi mei sincerissimi argumenta ex factis ipsis quavis oratione ad probandum firmioribus extarent. Ita gaudens gaudentem ad provinciam suam emisi, & uxorem meam sequi iussi: usque adeo nihil ab illo metuebam mali. Et quia sciebam, eum de fratre uxoris suæ sinistra sentire, putareque illum peculio suo insidiari, & illum quodam modo ad se transferre conari, ad medendum huic effœminato timori, & ad eos benevolentia mutua copulandos iter in Thraciam necessario mihi suscipiendum censui. Verumtamen Latino bello obstante, per quod Byzantio abesse non licebat, nisi ad conjugem meam, quæ munus meum fungere, filiosque concordia inter se devinceret. Sed aliter cecidit, quam sperabam. Etenim Palæologus imperator, non modo officio suo prorsus defuit, sed etiam frustra dimissa imperator socru sua, mox ad arma venit, & cum alia oppida a me non data subegit: tum in fratrem uxoris, a quo nulla erat laceratus injuria, cum Romanis barbaros quoque duxit, eumque in arce Adrianopolitana conclusum obsedit. Ego, quoniam procrastinationi locus haud dabatur, quam citissime potui, Adrianopolim profectus, & filium periculo exemi: & Palæologo imperatori, qui paulo ante Didymotichum concesserat, molestiarum nihil creavi, quem per legatos uti bello temperaret, monui. Verum illic a sollicitatoribus suis inductus, sprete hortatione mea, haud secus ac prius bellum urgere perrexit, & cum alia, quæ solent hostes, perpetravit, tum auxilium ex Triballis advocavit. Quos postquam barbari a me ex Alia accersiti contriverunt, ad Sulimanum Persicarum copiarum ducem, cujus amicitiam sibi commendatram credebat, legatos cum litteris misit, in quibus mei mentionem faciens, non imperatorem, sed tantummodo Cantacuzenum appellavit: id quod me momordit vehementer, interpretantem id signum manifestissimum, obdurasse, ut quoad posset, bellum contra me continuaret. Jam vero ad extremum nunc, quia in Thraciæ urbibus perseverare nequivit, (amplius scilicet non valens resistere) Tenedum navigavit, conquistaque manu navali exigua, caput rerum insidiosè aggressus est. Nec enim forsitan perinde est, urbes & insulas ditionis meæ subjugare, & ipsos imperii penates inopinato adoriri. Cum autem hoc ita grave sit, aliud longe gravius, & odiosius ausus est. Remigibus enim, & suæ præsertim triremis, convitiis in me debacchari impune permisit: quod nequitiam ausus fuisset, ut existimo, nisi fixum penitus apud animum haberet, immortale adversus me bellum gerere. Quod igitur a principio ad finem semper in omnibus eundem me, meique similem illi præstiterim, nec arma ejus aliquando provocaverim, ex iis, quæ dixi, cuilibet fidem factam opinor. Quoniam autem ipse eorum nullo, quæ mihi acerba putaret fore, abstinuit, credo equidem e prudentibus fore nullum, qui jure me reprehendat, si nunc mutata sententia ipse decreta mea priora posthabuero: quando non levitate aliqua, nec temere illum, & sine causa contristari volens, sed ab eo coactus huc adducor, Quale enim est, illum petulanter in me

Rrrr

insultare, & eniti modis omnibus, ut omnes intelligant, eum pacem aspernari: me autem velut sensu orbatum atque truncum, nullo eorum, quæ sunt, commoveri? Quam igitur illi perpetuam in imperio successionem semper meditabar, & volebam, quantum in me esset, ea illum privare meum fuerit, nisi resipiscat, & antegressam nequitiam æquali bonitate compenset. Matthæum vero filium imperatorem designare non fuerit jam solum meum (nec enim hæcenus umquam ulla res eo me impellere potuit, quamvis sæpe vos belli tempore, cum facti ratio maxime probabilis reddi poterat, istuc me rogaretis) sed vestrum in primis, qui hoc a me flagitastis, & in eo præcipuam propensionem, ac studium demonstrastis, cum ego nihilo minus iusta simul, & vobis ipsis ac reipublicæ salutaria postulare vos judicarem. Faciam igitur quod petistis. Vestrarum autem partium erit, rata habere, quæ a me decernentur: & non hodie quidem ita lætum rei desiderium ostendere, cras autem, & perendie, si qua difficultas inciderit, mox aliam cantilenam canere. Talia quiritabatur, quorum causa imperator quæ facturus esset, iuste facturum se existimabat. Cæterum junior imperator in his iisdem post belli finem a focero inculatus, ut ita ejus abdicationis, & Matthæi subrogationis rationem quodammodo afferret, ad alia quidem respondere non poterat: quod autem in epistola ad Sulimanum Persam imperatorem non appellasset, non se, sed scribam sustinere culpam autumabat: se multis implicitum sollicitudinibus, & distractum mille negotiis scribendo non affuisse: sed imprudentius rubrica subsignasse. Similiter de probris ex triremibus nihil se scire, neque ea jaci voluisse: sed in media navi tunc versantem, quid in extremo protervius fieret, non sensisse. Sed hæc postea acciderunt.

Edit. Paris.
pag. 856.

λη νηὶ κατ' ἐκεῖνο χρόνου ἔατρίβοντα, μηδενὸς ᾗδ' ἡδαι τῷ τετολημμένων ἔξω. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

τὰ πρῶτα πάντα ἀναιδεῖντα, μηδὲν τῷ γινόμενων οἰσθαι δεινόν. Τὸ μὲν οὖν τῷ αἰ μελετωμένῳ αἰ δαδοχῶ τ' Βασιλείας, τὸ γε εἰς ἐμὲ ἦγον, αὐτὸν ὑποστρεῖν ἐμὸν αὖ εἶη, εἰ μὴ μεταβάλλοιτο, καὶ τῆς προτέρας κακίας ἀντίρροπον ἐνδείξαιτο δ' ἡνωμοσυνῶν. τὸ δὲ Ματθαῖον τ' ἐμὸν ὕον ὑποδεικνύειν Βασιλέα, ἐκείν' αὖ εἶη μόνον ἐμῶν. ἐδὲ ᾧ ἐδέπω πρότερον ἄχει νῦν τῷ πάντων ἐδὲν εἰς τὰ ἡδυνήθη ἀγαγεῖν, καὶ τοι πολλάκις ὑμῶν πολλὰ παρὰ τὴν πολέμου χρόνον, ὅτε καὶ μάλιστα ἡ πρῶτος αὖ ἐδόκει τὸ εὐλογον δ' ἡνωμοσυνῶν, δεινόντων περὶ τῆς. ἀλλὰ μάλιστα μὲν ὑμῶν τῷ δεομένων, καὶ πολλῶν ὑπὲρ τῆς τῷ ποροθυμίας εἰσενέμεγμένων καὶ σπασθῶν, ἐχ' ἡττον δὲ καμῶ δίκαιά τε ὁμῶν, καὶ σφίσι τε αὐτοῖς, ἐ τοῖς ὅλοις πρᾶγμασι συμφέροντα κείναντος ὑμᾶς αἰτεῖν. πρῶτον μὲν οὖν ἐγὼ καὶ τῷ ἀξίωσιν ὑμῶν. ὑμέτερον δ' αὖ εἶη ἐργεῖν τὰ ἐψηφισμένα, καὶ μὴ νῦν μὲν ἔγω ποροθυμείσθαι περὶ ταῦτα, ὁλίγω δὲ ὕστερον εἴ τι ποροσπίπτει δυσχερὲς ῥαδίως μεταβάλλεσθαι. τοιαῦτα μὲν Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς περὶ Βασιλείας τῆς νέας διελέχθη, καὶ τοιαῦτα ἐγκλήματα ἐπηγεν, ὅς ᾧ ᾤετο δίκαια ποιεῖν. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ὕστερον μὲν τῆς πολέμου τ' κατέλυσιν τὰ ἴσα ἐγκαλέμενος ὑπὸ τῆς κηδεύς, ὥστερ δ' ὁπολογεμένης ὅτε ἵνα αὐτὸν μὲν ὑποχειροτονήσῃ, τ' δὲ ὕον Ματθαῖον ὑποδείξῃ Βασιλέα, περὶ μὲν τῷ ἄλλων, ἐδὲν εἶχεν ἀντιλέγειν. τῆ μὲν τοῖς ἐν τοῖς πρὸς Σαλμῶν τὸν Πέρολιν γράμμασι μὴ πρᾶσιν ὁποδεύειν Βασιλέα, ἐκ αὐτὸν, ἀλλὰ τ' γεγραφοῦτα ἔλεγε γεγενῆσθαι αἴτιον. αὐτὸν δὲ ὑπὸ πολλῶν φροντίδων στυγερῶν, καὶ μυρίοις πρᾶγμασι περιεπλόμενος τ' νουῦ, ἐκ ἐπισηῖται τοῖς γεγραμμένοις. ἀλλ' ἀπερὶσκέπτως τοῖς ἐρυθροῖς ὑποσημειώσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ γεγενῆσθαι ὕβρεων ὑπὸ τ' τριηλειῶν ἐδὲν αὐτὸν εἰδέναι, μήτε βέλεισθαι, ἀλλ' ἐν τῇ κοί-

C A P U T XXXVII.

Matthæus creatur imperator. Nomen Joannis in acclamationibus & sacris tacetur. Novus imperator Adrianopolim mittitur. Callistus in sedem ex monasterio revocatur, & objurgatur. Cogentes se ad consecrandum Matthæum, excommunicat. Ejus pertinacia ad synodum & ad imperatorem, & in tabulas refertur. De successore eligendo consultatur, & canones citantur. Semet & superiores imperatores malæ fidei in eligendis episcopis coarguit imperator: libertatem eligendi episcopis reddit. Philotheus patriarcha creatur. Callistus Galatam, inde Tenedum ad Paleologum confugit.

UT imperator filium imperatorem declarare constituit, post dies aliquot sermonis illius, præsentem nobilitatem in palatio est renuntiatus, pedibusque inductæ crepidæ purpureæ, & tiara lapillis, ac margaritis ornata, pro more capiti ejus imposita: faustæ acclamationes insonuerunt, & in sacris ejus, ut reliquorum imperatorum frequentari cœpta memoria, Joannis autem nomen in acclamando, atque inter sacra focer tacere jussit, & Annæ imperatrici, ac nepoti Andronico acclamari, ut prius, & in sacrificio missæ eisdem nominari. Non tamen omnino ei vocabulum auferens, si quando apud plures de illo loqueretur, imperatorem appellabat. Talibus igitur ex causis mutuum inter imperatores bellum exarsit, itaque crevit, ut Cantacu-

ἀλλ' εἴ ποτε περὶ ἐκεῖνα ποιοῖτο λόγον, Βασιλέα προσηγόρευεν ἐπὶ πολλῶν. ἐκ τοιούτων μὲν αἰτιῶν ὁ πρὸς ἀλλήλους τῷ Βασιλεῶν ἐκινήθη πόλεμος, καὶ νῦν ἔστι ἐπὶ τοσούτων, ὡς καὶ Καντακουζην-

TOΤΕ δὲ ἐπεὶ ἐπελήφισεν ὁ Βασιλεὺς τῷ ἀνάρρησιν Ματθαίῳ τῆς ὕς, μετὰ τινὰς τ' διαλέξεως ἡμέρας, πάντων παρόντων ἐν τοῖς Βασιλείοις, ὁ τῶ Βασιλέως ἀνηγόρευτο ὕος, καὶ τοῖς τε ποσὶν ὑπέδου κρηπίδας ἐρυθρὰς, καὶ πῖλον ἐπέδετο τῇ κεφαλῇ λίθῳ τε κεκοσμημένον, καὶ μαργάροις, ὥστερ ἔδος βασιλεῦσι, καὶ πρὸς τε τὰς δ' ὀφθαλμίας στυγερῶς μεῖτο τοῖς βασιλεῦσι, καὶ ἐν τῇ γιγνομέναις μνήμαις τῷ βασιλεῶν πρὸς τοῖς ἱεροῖς. Βασιλέα δὲ τ' Ἰωάννην, ἐκέλευε Βασιλεὺς ὁ κηδεύς ἐν τε ταῖς μνήμαις ὑποσημειώσθαι καὶ ταῖς εὐφημίαις, Ἀνναν μὲν τοῖς βασιλίδαι, καὶ τ' θυγατρὶ δ' Ἀνδρόνικον τὸν Βασιλέα δ' ὀφθαλμείσθαι ὥστερ πρότερον, καὶ μνημονεύεσθαι ἐκέλευεν ἐν ταῖς ἱεροτελεσίαις. καὶ μὲν αὐτὰ πάντα πασιν ἀφείλε, καὶ τῷ προσηγορίᾳ.

τὸν τὴν Βασιλέα, καὶ τοὶ πρότερον ὅλη γνώμη παρὲς κλύασ-
 μένον τὴν ἀρχὴν δὲ δοχὸν τὴν νέον καταλείπειν Ἰωάννην, ἡ-
 ναγκάσθαι καὶ Ματθαῖον τὴν ὕδρ' ἀποδεικνύειν Βασιλέα·
 μὴ μόντοι τὴν ἀνάρρησιν Ματθαῖος τὴν νέαν Βασιλέως, ἐκεί-
 νον μὲν εἰς τὴν Ἀδριανὴν ἐξέπεμψεν αὐτὸς ὁ πατὴρ, αὐτὸς
 δὲ ὑπελείπετο ἐν Βυζαντίῳ, καὶ τὰ καὶ τὴν Πατριάρχην,
 ὡς μάλιστ' ἐν τῷ δὲ τίθεσθαι ἐτίθετο δὲ παρὰ δὴς. συνεώ-
 ρα δὲ ἦδ' ἡ καὶ πᾶσαν ἀνάγκην δέον ὅν Ματθαῖον τὴν νέον Βα-
 σιλέα τῷ μύρῳ χρίσθαι κατὰ τὸ ἔθος. Τοιγαρὲν καὶ μετε-
 πέμπτο τὰς Ἀρχιερέας, ὅσας μάλιστ' ἐν τῇ κατὰ τὴν
 Θράκην πόλει. εἴτα ἐπειδὴ παρήσαν καὶ τὰς ἐν Βυζαν-
 τίῳ δὲ τρεῖς ἄμα τοῖς ἐξωθεν ἐπιδεδημηκόσι κελεύ-
 σας, ἐν Βασιλείῳσι συμελθεῖν, ὅτι δέοι παρὰ τρεῖς πε-
 εὶ Καλλίστου τὴν Πατριάρχης πάντων ἐπιωθάνετο κοινῇ, τὴν
 δὲ ὑποσυνθήματος δέον εἰρηκότων εἶναι πέμπειν πρὸς ἐ-
 κείνον, καὶ καλεῖν ἐπὶ τὸν θρόνον, ἐπειδὴ μηδὲν ἐγκαλοῖτο
 ὑπὸ μηδενός. αὐτίκα τε ἐπέθετο ὁ Βασιλεὺς, καὶ παρ-
 βέσας πρὸς ἐκείνον ἐποίητο. δύο δὲ τῶν Ἀρχιερέων ὑπολε-
 ξάμενος, τὴν Αἰνὰ Δανιὴλ, καὶ Ἰωσήφ τὴν Τρεῖδα, καὶ ποσά-
 τας ἐτέρους τῶν ἐπιφανέστερων τῶν κλήρου τῆς Βυζαντιῶν ἐκ-
 κλησίας Καβάσιλαν τὴν Σακελλίαν, καὶ Περδίκην τὴν σκόλο-
 φύλακα, ἐπέμψεν εἰς τὴν μάρτυρος τῆς Μάμαντος μονὴν
 πρὸς Πατριάρχην, καὶ ἐπὶ τὰς θρόνους ἐκάλεσεν καὶ τὴν ἀρ-
 χὴν, ὅθεν αὐτὸς εἶναι τὴν ἀφρημένον, ἔφασκε τε βέλτιον
 μὲν εἶναι μὴ ἀπερισκέπτως ἔτι χωρεῖν ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, μὴ δ'
 ἀβελία χρώμενον, τῶν μὲν θρόνων ἀφίστασθαι ἐκόντα,
 καὶ τὴν ποιμνίαν, αὐτὸν δὲ τὰ μηδὲν προσήκοντα περιερ-
 γάζομενον, ἄλλοτε ἄλλοτε δὲ τρεῖς μὲν ποιεῖν τὰ
 δέοντων. Εἰ δὲ ἔμενεν ἐπὶ τὴν προχρήματος, καὶ συμεβού-
 λουε μὴ τὴν ὕδρ' ἀναγορεύειν, αἰτίας τινὰς ἀναγκαίας τοῖς
 λόγοις προσιδεῖς, ἴσως αὖ καὶ διεκάλυψε. νῦν δ' ἐχ-
 ῆναι καὶ τὴν ἀνείη τῶν πεισάντων ἐν χωρεῖν ἐπὶ τοιαῦτα,
 ὅτι μὴ λόγοις καὶ παραινέσεσιν, ἴσως δὲ καὶ ἰκεσίαις ὡ-
 σπερ ἔδει, ἀλλὰ βίαν καὶ ὡσπερ ἰχθυὶ τινὶ καλύσειν ἐ-
 πεχείρησεν, ἐπεὶ ἀναλυθῆναι τὰ γεγενημένα ἐκ ἐνδε-
 χεται, ὅθεν αὖ ἡ διχοστατία ἐστὶ καὶ ἡ ἐρις συμβαλεῖται,
 ἀλλὰ δέον αὐτὸν ἐπὶ τὸν θρόνον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀρχὴν ἐλ-
 θόντα, τὴν νέον Βασιλέα καὶ τῷ μύρῳ χρίειν, ὡσπερ ἔ-
 θος· ὅθεν ἐνδεχεται τοῖς ἄλλοις παρασημοῖς κοσμηθέν-
 τα, μὴ καὶ τὴν ἀρχαῖον τρόπον σέβεται. Τοιαῦτα μὲν πρὸς
 Καλλίστον τὴν Πατριάρχην δὲ τῶν παρὲς βέσας ἐμύλυνεν ὁ
 Βασιλεὺς ὁρῶν ὅτι εἶχεν τὰ εἰρημένα, καὶ τῶν Ἀρχιερέων ἀ-
 πάντων συμεπιψηφισαμένων. Πατριάρχης δὲ ἐπεὶ τὰς
 Βασιλέως λόγους ἤκουε, πρὸς ἕπος μὲν ἀπεκρίνατο ὅθεν
 ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιθήσαντος αὐτῷ ἀνάγκην ἐπὶ τῷ τῷ, ἐ-
 ξεφώνει χωρισμὸν ὑπὸ Θεῷ. Δανιὴλ δὲ τῶν Αἰνὰ τὴν ἱε-
 ραρχικῶν ἰθύνοντος ἀρχὴν δυχεράνοντος ἐπὶ τοῖς εἰ-
 ρημένοισι, ὅτι τὸ, τὴν παρὲς πεδαι Πατριάρχην, ἐφ'
 ἃ ἐπέμψθησαν ἀπεγνωκότος δὲ τῷ ἐπιφανηθεῖσαν
 ἐπιτίμησιν, δίκαιόν τε οἰηθέντος εἰ μὴ δ' ἐκὼν εἶναι
 πρὸς τὴν ἀρχὴν αὐτὸς χωροῖν, μὴτ' ἀναγκάζειν αὐ-
 τὸν ἐξεῖναι μηδενὶ, ἕτερον τοῖς θρόνοις ἐφίσταν. ἔκταν,
 εἶπεν, ὅθεν ἕτερον σὲ τοιαῦτα ἰχυρίζομεν λείπε-
 ται, ἢ Πατριάρχην ἕτερον ἀντείστασθαι τῇ Εκκλη-
 σίᾳ. ὁ Πατριάρχης δὲ, καὶ μάλιστ' ἐβλοκίμην εἶπεν.
 Ἐπὶ τῷ τοῖς δέοι πρέσβεις πρὸς Βασιλέα, καὶ τὴν σω-
 δὸν ἀναστέφαντες, ἀπήγγελλον ὅσα Πατριάρχης ἀπο-
 κειμένη. πρὸς τοὺς λόγους. Περδίκης δὲ τῶν πρέσβων εἰς, τὸν ἀφορισμὸν εἶπεν ἐκπεφανηκέναι τὸν
 Πατριάρχον κατὰ τὴν ἐπιθήσαντος αὐτῷ ἀνάγκην ἐπὶ τούτῳ· ἀγνοεῖν δὲ ὅ, τι βέλοιο αὐτῷ τὸ ἐπὶ
 τῷ τῷ. οἱ συμπρέσβεις δὲ, ὅθεν ἕτερον βέλειται ἰχυρίζοντο τὸ ἐπὶ τῷ εἶναι, ἢ ἐλθεῖν αὐτὸς ἐπὶ
 Paris III.

zenus, tametsi antea mente tota Joan-
 nem imperii successorem relinquere para-
 tus esset, Matthæum filium hoc honore
 dignari compulsus sit: quem statim A-
 drianopolim misit: ipse Byzantii manens,
 controversiæ, quæ sibi cum patriarcha
 extiterat, finem quam optimum impone-
 re studebat sedulo. Intelligebat enim,
 jam plane Matthæum novum imperato-
 rem usitato more inungi oportere. Pro-
 inde & episcopos, quotquot commodif-
 sime poterat, ex urbibus Thraciæ ac-
 cersebat. Eos præsentēs, simul cum iis,
 qui Byzantii degebant, in palatium con-
 venire iussit: ibi eos communiter quid de
 Callisto patriarcha faciendum esset, inter-
 rogavit. Quibus de compacto responden-
 tibus, in thronum revocandum, quando-
 quidem a nemine accusaretur, illico am-
 plectens consilium imperator duobus epif-
 copis selectis, Daniele Aeni, & Jofe-
 pho Tenedi, totidemque aliis de cleri By-
 zantini principibus Cabasila nempe sacra-
 rum ædium, & Perdica sacrorum vaso-
 rum præfectis eos in monasterium Ma-
 mantis martyris ad patriarcham mittit, &
 ad sedem, potestatemque revocat, quam
 illi nemo adhuc abstulerit: & melius ef-
 fe, non ita improvide procedere, quo
 non oportet, neque præter rationem cum
 sede gregem velle desertum ire: & quæ
 nihil attinent curiose sectantem, nunc
 hic, nunc ibi, munus suum prætermitten-
 tem, commorari. Si enim in eo quod
 pertendebat perstitisset filiumque non esse
 imperatorem salutandum argumentis qui-
 busdam necessario concludentibus docuif-
 set, forsitan cæpta impeditum fuisset.
 Nunc istuc non postremum numerari pos-
 se ex iis, quæ rem persuaferunt, quod
 non verbis, & admonitionibus, forte nec
 divinis precibus, ut oportebat, sed vi,
 & velut machina aliqua negotium disturba-
 re visus sit. Quia vero præterita corrigi
 nequeant, dissensionem & contentionem
 nihil amplius profuturam: sed ad sedem
 suam regressum, imp. novum pro recepta
 consuetudine sacro oleo inungere debere.
 Haud siquidem fas esse cæteris insignibus
 ornatum, non etiam antiquo more coro-
 na cohonestari. Hæc ad Callistum per
 oratores imperator, eaque episcopi omnes
 approbatunt. Patriarcha legatione audi-
 ta, ad rem quidem nil respondit: sed eum
 qui sibi propter hoc necessitatem imponeret,
 anathematis carmine devovit. Tum Da-
 niel Aeni episcopus iratus, cum propter ana-
 thematissimum ab ipso pronuntiatum, hor-
 tari illum ad ea, quorum gratia venerat, su-
 pervacuum, cum iustitia autem consentiens
 putaret, si neque per se, ac sponte gradum
 suum recipere vellet, neque ab alio cogi
 ullo modo posset, alium ejus sedi præficere,
 Igitur, inquit, aliud nihil te tam obstinato
 relinquitur, quam ut loco tuo alium pa-
 triarcham in ecclesiam introducamus. Et
 patriarcha, id maxime velim, inquit.
 Sic legati ad imperatorem, & conven-
 tum revertentes, ejus responsum referunt.
 Perdicæ vero ait, patriarcham anathemate
 illum feriisse, qui se propter hoc cogeret:
 quid autem sibi velit propter hoc, se i-
 gnorare. Tum collegæ legati affirmare,
 nihil aliud esse propter hoc, quam ad
 ecclesiæ gubernacula redire, quod con-
 stanter recuset, eaque nec libens, nec
 Edit. Paris.
 pag. 857.
 pag. 858.
 Rrrr ij

coactus repetiturus sit. Consentientibus in eo legatis, imperator Ecclesiae notario mandavit, omnia tabulis consignare, ne qua in posterum de dictis controversia nasceretur, si ad trutinam vocarentur. Post ista episcopis in quaestione ponentibus, quisnam ad ecclesiae clavum admo- veretur, quando ille ne quis apud se super hoc ullum verbum ederet, sacra detesta- tione vetuisset, de episcoporum quidem electione, ait imperator, primorum ec- clesiae magistrorum, Christi videlicet discipulorum, & qui eorum vestigiis inces- serunt, sanctorum Patrum leges (nempe ut congregati uno in loco episcopi, Spiritus sancti gratiam de caelo implorent, multisque precibus Deum suppliciter pro- pitient, ut eis designet, qui recte, & ju- ste, & ex ejus beneplacito maxime fide- les ecclesiae moderetur, pro qua ipse no- strum similis factus, & humanam imbecil- litatem indutus, sanguinem suum fudit, atque ita quem ipse revelaverit, legant, tribusque propositis, qui in primis digni videantur, imperatori unius electionem concedant, quemque ipse elegerit, hunc ecclesiae pastorem creent) nec ipse hacte- nus nescivi, & cuique vestrum reor esse perspectissimum. Quemadmodum vero in reliquis peccatis amat contingere, ut quamvis nos peccare non nesciamus, ta- men vitiosa ducti consuetudine, aut blan- dimento voluptatis decepti, sponte in ma- la praecipitemus, & affectionibus illauda- tis nos subjiciamus: sic etiam in episcopis eligendis usu venit. Cum namque sciamus, nefas esse, nos prius apud animum decer- nere, cui velimus ecclesiae rationes com- mittere, postea nugantes aperte, & Deum irridentes, sinere vos supernam in- vocare gratiam, & eum nos legere, quem ipsum multo ante non verbis tantum, sed opere ipso insuper legeramus, nihilo mi- nus male, & stulte audaces sumus, quod non solum a me factum est saepius: sed & a superioribus Romanorum imperato- ribus, si non omnibus, at certe pluri- bus. Verum de illis ob majoribus debitam reverentiam nihil sinistrum loquar: me autem a memetipso quasi omnibus cal- culis injuriae, & iniquitatis erga Deum convinci ajo. Et quia vitium meum agnovi, meque ipse damnavi, superest hoc unum, opinor, Deum ob commissa placare, ac de caetero cavere diligentis- sime, ne in eadem mala incurram, nisi morbo aegrotare velim insanabili, & de industria in rebus honestis, ipsoque et- iam sole clarioribus caecutire. Proinde cum nunc de patriarcha nominando quaeratur, veterem vobis libertatem restituo. nec tam vobis, quam Deo, cui magnae curae erit, qui bene ecclesiae praefutu- rus sit, vobis revelare. Postea ego quo- que unum ex tribus, ut mos est, decer- nam. Haec in conventu imperator di- xit, qua nimirum ratione ritu veteri patriarcha eligendus esset. Cum po- stridie denuo coivissent, & super nego- tio consultarent, iterum misit impe- rator, qui eos pridie dictorum admo- neret, hortans uti agerent sedulo: se enim, quomodo apud Deum se tuere- tur, dum electione patriarchae ipsis pe-

Edit. Paris.
pag. 859.

κείνων γενομένων ἐν ταυτῇ, καὶ περὶ τῶν προκειμένων σκεπτομένων, αὐτοῖς ὁ Βασιλεὺς πέμψας, τῷ τε τῇ προτεραίᾳ εἰρημένων ἀνέμινυσσε, καὶ παρήγει πᾶσαν ἐπιδείκνυται σπουδῇ, ὡς αὐτὰ καὶ πρὸς Θεὸν ἀρκῶσαν πεποιημένα τῷ δόλογιᾳ, παντάπασιν αὐτοῖς τὴν αἰρέ- σιν τῆς Πατριάρχης παρακεχωρηκός, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιδειγμένα τῷ γνώμῳ

τῇ ἀρχῇ τῆς Εκκλησίας, ὡς βεβαίως αὐτῷ ἀπειπα- μένῃ, καὶ μὴδ' ἐκόντα εἶναι, μήτε βιαθέντα βελησόμενον αὐτοῖς ἐπαθήκειν πρὸς αὐτῷ. οἱ μὲν οὖν πρὸς βίαια τοιαῦτα δισσεχθέντες, συνέβησαν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὁ Βα- σιλεὺς ἐκέλευε τὴν ἐκκλησίαν ὑπογραμμάτῃ πάντα γράφειν, ἵνα μή τις ἢ περὶ τὰ εἰρημένα ὕστερον ἀμφιβολία, εἴποτε δεηθεῖν ἐξετάσεως. μὲν τὰ τοῦ Ἁγίου Ἀρχιερέων ἐπὶ τὸ τίνα καὶ τὴν ἐκκλησίαν τραπομένων πρὸς ἅν οἱ αὐτῷ κα- θεσκότος, ὡς περὶ τῶν ἰσων λόγον κινεῖν μηδὲν πρὸς αὐ- τὸν, τὴς μὲν περὶ τῆς Ἀρχιερέων ἐπὶ τὸν ὁ Βασιλεὺς ἐπιλο- γῇ, παρά τε τῶν πρώτων τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων τῶν Χρι- στῶν μαθητῶν, καὶ τῶν κατ' ἴχνη ἐκείνοις ἐπομένων θείων πα- τέρων κειμένους νόμους, ὡς καὶ τὴς ἐπισκόπου ἐν ταυτῇ γενο- μένης, καὶ τῆς Πνύματος χάριν ἀνωθεν ἐπικαλεσαμένης, μὲν τὸ πολλὰς πρότερον δόχαις, καὶ ἰκεσίαις ἐξελάσασθαι Θεὸν, ὡς φανερόν αὐτοῖς ποιῆσαι τὸ ὀρθῶς καὶ δικαίως, καὶ ὡς μάλιστα Θεῷ κεχαρισμένως προσήσμενον τῇ Εκκλησίᾳ τῶν πτωχῶν, ὑπὲρ ἧς αὐτὸς ἐξέχει τὸ αἷμα γερόμνος ὅπερ ἡ- μεῖς, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀδελφῶν ἐνδεδυμένων, ὥς ἐπιφθι- φίζεσθαι ὅν ἂν αὐτὸς δόξα καὶ πτῆ. περιήσαντας ὅν τρι- σὶ τοῖς μάλιστα δοκῶσιν ἀξιοῦν καὶ τῶν ἡρώων, ὥς ἐπιτρέ- πειν Βασιλεῖ τῶν αἰρέσεων ἐνός ὅν δ' ἂν αὐτὸς ἐλοιτο, τῶν ἀ- ποδείκνυται πρὸς αὐτῷ τῇ Εκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸς ἡγούμενος ἀ- χειρῶν, ὅτι ὑμῶν οἶμαι ὅδενα μὴ σαφές εἶναι εἰδέναι. οἱ αὖ- τῳ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀμαρτημάτων φιλεῖ συμβαίνειν, ὅτι καὶ τοὶ μὴ ἀγνοῦντες ὅτι ἀμαρτάνομεν, ὅμως ὑπὸ πονη- ρῶν ἀγρόμενοι συνηθείας, ἢ τῶν λείων τῶν ἡρώων ἐξαπατώμε- νοι περιπίπτομεν ἐκείνῳ τοῖς κακοῖς καὶ τοῖς φάλοις παθεῖν καταδεδωμένοι αὐτοῖς, τὰ αὐτὰ καὶ καὶ τῶν Ἀρχιε- ρέων ἐπιλογῇ ἡμῖν συμβαίνει. σαφές εἶναι ὅτι εἰδότες ὡς ἀδελφίαν αὐτοῖς πρότερον ἐπιφθισαμένους, ὅν ἂν ἐδέλο- μεν αὐτοῖς τῇ ἀρχῇ τῇ Εκκλησίᾳ ἐγχειρίζειν, ὥστε βα- μολοχοῦντας ἀντικρυς, καὶ κατερωδούμενους τῷ Θεῷ, ἐπι- τρέπειν ὑμῖν τῶν ἀνωθεν ἐπικαλεῖσθαι χάριν, καὶ τῶν ἐπι- φθισέσθαι, ὅν αὐτοῖς πολλὰ πρότερον ἐ λόγους μόνον, ἀλ- λά καὶ πράγμασιν ἐπιφθισάμεθα αὐτοῖς, ὅμως τοῖς κακοῖς καὶ ἀνοήτως, καὶ τὰ τοῦ ἐμοὶ μόνον εἰργασθαι πολλὰς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πρότερον Ρωμαίων βεβασιλεύον- σιν, εἰ μὴ πᾶσιν, ἀλλὰ τοῖς γε πλείοσι. Περὶ μὲν οὖν ἐκείνων, φάλλον αἰδοῖ τῶν προγόνων ὅδ' ἐν ἐρῷ ἐμαυ- τὸν δι' ἀπάσαις ψήφοις τῶν παρ' ἐμαυτῷ ἀδικουῦντα, καὶ ἀγνα- μονουῦντα περὶ τῶν Θεῶν φαίλω ἂν ἀλίσκεσθαι σαφῶς. ὅ- τῳ δὲ ἐμαυτῷ κατεφθισμένον, ὅτι συνηγνώκαται τῇ κακίᾳ, ὅδ' ἐν, οἶμαι, λείπεται, ἢ περὶ μὲν τῶν προτέρων ἐξελά- σκεσθαι Θεὸν, τῶν λοιπῶν δὲ πρόνοιαν ποιῆσαι πᾶσαν, καὶ σπεύδω μὴ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν κακοῖς, εἰ μὴ βου- λοίμην ἀνίστασθαι νοσεῖν, καὶ τυφλώττειν ἐκόντι πρὸς τὰ καὶ λαμπρότερον ἢ λίαν λάμποντα καλὰ. Τοιγαροῦν ὑμῖν ζή- τήσεως περὶ Πατριάρχης προκειμένης νῦν, τῇ ἀρχαίᾳ ἐ- λελθεῖαν δόξιδωμι, ἐχ' ὑμῖν μάλλον, ἢ τῶν Θεῶν, ὅτι μελήσει μάλ' αὖ καλῶς τῇ Εκκλησίᾳ προσήσμενον ὑ- μῖν δόξα καὶ πτῆ, ὕστερον δὲ καὶ αὐτὸς ἐν τῇ τελῶν ἐπιφθισοῦμαι, ὡς περ' ἑσθ'· Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς, τοῖς Ἀρχιερεῦσι διειλέχθη. καὶ ἐκέλευεν ἐν ταυτῇ γε- νομένης ὅπῃ ἂν δοκῇ, τῇ ἀρχαίᾳ ἑσθ' ὅσον τῷ Πα- τριάρχῃ ποιῆσθαι ἐκλογῇ, εἰς τῷ ὑπεραίῳ δὲ ἐ-

φανερῶς. ἐκεῖνοι δὲ πολλὰς ὁμολογήσαντες χάριτας τῇ Βασιλεῖ τὴν περὶ τὰ θεῖα ὀλαβείας, ἔτι περὶ αὐτὰς αἰδῶς, καὶ ἐποθέσαντο ἀγαθῶν πολλῶν ἔσμον, ἔπειτα δὲ θεῖαν χάριν ἐπικαλεσάμενοι τὸ Πνεύματος, ἐπέλεξαντο τρεῖς, Φιλόθεόν τε καὶ τὸν Ἡρακλείας Ἀρχιερέα, καὶ τὸν Φιλαδελφείας Μακάριον, καὶ Νικόλαον τὸν Καβάσιλαν, ὅντα ἔτι ἰδιώτῃ, καὶ γράψαντες, πέμπουσι τῇ Βασιλεῖ τὰ ὀνόματα τῶν ἡρημένων Βασιλέως ἃ εἶλετο τῶν ἄλλων μάλλον τὸν Φιλόθεον, καὶ ἔτι πολλῶν ὑπερον πάντων, ὅσα νομίζονται πεπεσμένων, Πατριάρχης ἀπεδείκνυτο, καὶ τὰ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν πράγματα χρόνον μὲν τινα διώκησεν ἐκβληθεὶς τῆς ἀρχῆς μετ' ἑποχῆς, ὥστε ὑπερον εἰρήσεται ὀλίγον, μάλιστα δὲ θαυμασίως, ἔτι συνὸς λόγῳ τῷ προσήκοντι, καὶ πᾶσαν ἐπιδεδειγμένον ἐπιείκειαν, καὶ βίαν περιφάνειαν, καὶ λόγῳ. Κάλλιστος δὲ ὁ Πατριάρχης χρόνον ἕκ ὀλίγον τῇ μάρτυρος τῆς Μάμαντας μονῇ ἐν Ἰστανίῃ, ὡς μὲν, διεδίδρασκον εἰς Γαλατῆν, καὶ χρόνον τινα ἐκρύπτετο ἐν τοῖς Λατίνοις. ἔπειτα αὐτῶν φραττόντων, εἰς Τένεδον ἀφίκετο πρὸς τὸν νέον Βασιλέα, καὶ πολλὰς ἐτύγχανε τῆς ὀμβρίας, αἶα, δὴ ὑπὲρ ἐκείνου τῷ πασάτῃ κακοπραγίαν ἡγήμενος.

nitus cessisset invenisse, & mortalibus universis quid sentiret demonstrasse. Illi honorifice gratiis actis pro ejus erga Deum pietate, & erga ipsos reverentia, bonorumque multorum cumulum comprecati, divina sancti Spiritus gratia invocata, tres eligunt, Philotheum Heracleæ, Macarium Philadelphię episcopos, & privatum adhuc Nicolaum Cabasilam, electorumque nomina imperatori scripta mittunt, qui Philotheum maluit: & is non diu post legitimis omnibus servatis, patriarcha consecratus, ecclesiam aliquamdiu administravit: nam gradu suo brevi depulsus est, ut infra memorabimus. Administravit autem eximie, atque ut par fuit, cum summa lenitate, moribus, & sermone inclutus. Callistus patriarcha cum per diu in monasterio Mamantis martyris delitisset, primum quidem Galatam confugit, ubi ad tempus inter Latinos se abdidit. Inde eorum opera Tenedum ad juniorem imperatorem pervenit, a quo perbenevole habitus est, ut qui ipsius causa tantam ærumnam sibi paravisset.

CAPUT XXXVIII.

Mattheus cum uxore coronatur. Pergamenus Tenedius auctor defectionis insularis, vincetus Thessalonicam mittitur. Persas Tzymphen castellum obtinentes, pecunia e Tracia educit Cantacuzenus. Terræmotus maritimas Thraciæ urbes prosternit. Calamitas populorum. Barbari cum presidio urbes occupant. Humanitas naxarchi Byzantini. Sulimanus perfidus colonias in Thraciam deducit. Ejus in reparanda Calliopoli studium. Mæssos vastat Cantacuzenus, ab Orchane urbes repetit. Sulimani excusatio refellitur. Patris hortatu oppida reddit: Cantacuzenus vitam monasticam parturit.

ΕΠΕΙ ὁ κατὰ τὴν Ἐκκλησίαν θόρυβος ἐπέπαυτο, καὶ πᾶσαν εἶχε τάξιν καὶ ὀρμωσίαν, Ματθαῖος ὁ Βασιλέως γενόμενος ἐν Βυζαντίῳ ἅμα Βασιλίδι τῇ συζύγῳ, καὶ τῇ ἐν Βλαχέρναις τῇ Θεομήτορι ναὶν ἐσέφετο κατὰ τὸ ἔθος ὑπὸ Φιλόθεον τὸν Πατριάρχην ἔτι Βασιλέως τὸν πατρός. ἐσέφε δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τὸ ἔθος τὴν γυναῖκα. Τοιαῦτα μὲν ἐπράττετο ἐν Βυζαντίῳ. Παλαιολόγος δὲ ὁ νέος Βασιλέως ὡς μὲν ἐν Θεσσαλονίκῃ κατὰ τὴν βασιλίδαν, τὴν μητρός καὶ γυναικός, εἶχε καὶ τὴν Τένεδον τὴν ἡσσαν ὑφ' αὐτῇ, ἡγεμόνα ταύτην καταλιπὼν, Ἰταλὸν τινα Μαρτίνον ἀπαίρων εἰς Θεσσαλονίκην. Περιγαμνὸς δὲ τις τὸν Τενεδίον ὁ μάλιστα διωκτικὸς ἐν Θεσσαλονίκῃ συνελθὼν τῷ νέῳ Βασιλεῖ χρόνον ἕκ ὀλίγον, ἔπειτα ἐκεῖθεν ἔλαβας, καὶ γενόμενος ἐν τῇ Τενεδῷ, ἔπεισε καὶ τὰς ἄλλας πολίτας ὁποσὺναι τῷ νέῳ Βασιλεῖ, καὶ τὸν ὑπ' ἐκείνου σφῶν ἐπιτεταγμένον ἀρχεὶν ἐξελάσαντες, ὥστε αὐτόνομοι ἐπολιτεύοντο. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος ἐπεὶ πύθοιτο τῷ ὁποσασίαν, τερήρεις ἐκ Θεσσαλονίκης ἐφοπλίσας, ἐπέπλυνε τοὺς Τενεδίους. οἱ δὲ αὐτοὶ ἐπὶ ὁμῶς προσεχώρου παρὰ δόντες τὸν Περιγαμνὸν, ὃν εἰς Θεσσαλονίκην δεσμώτῃ ἐπέμψεν φρουρεῖσθαι, αὐτὸς δὲ ἅμα Ελένη

SEDATO in ecclesia tumultu, cum omnia ordinem suum, numerumque obtinerent, Mattheus imperator una cum conjugē in templo Deiparæ in Blachernis a Philotheo patriarcha & patre, more antiquo coronatus est, qui similiter pro more conjugem coronavit. Hæc Byzantii. Palæologus junior imperator erat Thessalonicæ cum matre & uxore imperatricibus, tenebatque Tenedum insulam, præfecto ibi relicto quodam Martino Italico cum Thessalonicam discederet, ubi apud eum diu diversatus est Tenedius quidam, homo opulentissimus, Pergamenus nomine, qui postea Tenedum Thessalonica fugiens, cæteris quoque insularis persuasit, ut a juniore imperatore desciscerent. Ita expulso prætore, quem ille constituerat, suis quodammodo legibus vivebant. Comperta defectione imperator junior instructis tririmibus Thessalonica in Tenedios navigat, Tenedii prompte Pergamenum tradunt, & ad fidem redeunt, quem vincitum Thessalonicam deportari, & ibi custodiri jubet, ipse cum uxore Helena in insula victitat. Porro Cantacuze-

Edit. Paris.
pag. 860.

Edit. Paris.
pag. 861.

nus imperator inique sustinens, in Thracia urbibus sedes ac domicilia Persas habere (occupant enim munitum quoddam oppidum Tzymipen appellatum, ut docuimus) vi quidem, & armis eos pellerere non est aggressus, quod se tantæ multitudini barbarorum imparem sciret, Romanis civili bello consumptis. Alia autem quadam via Romana provincia eos exigere meditatus est, missaque ad Orchanem generum legatione, rogavit, uti castellum illud sibi redderet, & barbaros e Thracia revocaret: præter jus enim & amicitiam facere, dum in medio Romanorum solo oppidum possideret. Eo Sulimanum filium prætendente, qui id obtineret, atque compensationem aliquam postularet, dena aureorum millia imperator libenter numeraturum se spondit. Brevi aurum misit: Persæ vicissim miserunt, qui ei oppidum proprium traderent. Rebus sic euntibus (ut sunt judicia Dei) nec opinato immanis superveniens terræ motus, vere ineunte, prima face, maritimas Thraciæ urbes propemodum omnes evertit. Non solum quippe domus supra habitatores corruentes, multos obriverunt: sed etiam oppidorum mœnia ab imis fundamentis prostrata sunt. Populi, quos ruinæ non operuerant, videntes se neque muros collapsos facile posse instaurare, neque incurfantibus barbaris fore pares, metuentesque, ne in servitute ab illis raperentur, assumptis liberis, & uxoribus, nocte illa ad proximas urbes, quas terræ concussu non concidisse arbitrabantur, contendebant. Existentibus vero imbris, nivibus, & incredibili frigore, alii algore enecabantur (mulieres præsertim, & infantes) reliqui, paucis exceptis, quotquot frigore superato ad urbes integras perfugiebant, omnes a barbaris occurrentibus intercepti sunt. Siquidem illi cognito urbium mœnia corruisse, opinati rem ipsam, aut fugientium scilicet se posituros: aut si manerent, muris prolapsis eos devicturos diluculo in eos ibant. Ita factum, ut & fugientes caperent, & in omnibus oppidis præsidia collocarent. Calliopolis autem maritimarum Thraciæ urbium a barbaris occupatarum illustrissima, ipsa quoque magis quam cæteræ procubuit, populus omnis in navigiis, quæ multa illic erant, servatus est. Forte Byzantio in Peloponnesum trajiciens triremis, quam imperator despotæ filio mittebat, noctu ibi constitit. Cum autem calamitas tam miserabilis incidisset, cernens navarchus adeo multos interituros, ad litus triremem advertit, susceptisque quotquot capiebat, propositi securus, Byzantium eursum reflexit. Sulimanus Orchanis filius Pegis urbe trans Hellespontum manens, ut accepit, quod in Thracia acciderat, spreto quod de Tzympe restituenda cum imperatore pactum fecerat, in Thraciam navigare properavit, multisque suorum civium cum uxoribus & liberis trajectis, colonias deduxit, everfa reedificans. Sed Calliopoli plurimum laboravit. Nam & muros de integro construxit, & meliores ac validiores, quam tum erant, effecit, suorumque multos nobiles in illam commigrare coegit: nec contemnendum ei præsidium addidit.

τὰ καταβεβλημένα ἀνορθῶν. ἃ πλείους δὲ ἐπεδείξατο περὶ Καλλιόπολιν σωθῆναι. τὰ τε γὰρ τείχη ἀνορθῶν ἐπεσκεύασε, καὶ προσεχειργάσατο βελτίω, ἢ πρὶν ἦσαν, καὶ τὴν ἐπιφανῶν παρ' αὐτῇ πόλιν πολλὰς λυαγκάσας εἰς ἐκείνῳ μετακίεσθαι, καὶ στρατὸν ἐγκαθίδρυσε πολλόν· καὶ τοῖς καὶ Μυσίαν λυπηρὸς ὡς,

Βασιλίδι τῇ γυναίκῃ διῆγεν ἐν τῇ νήσῳ. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς ἐν δεινῷ τιθέμενος ἢ κατὰ τὴν Ὁράκην πόλιν τὰς Πέρσας ἐγκαθιδρυμένους εἶναι, εἶχον γὰρ τι φρέγιον, ὡς περὶ ἐφημερὴν Ὁράκην Τζύμπην προσαγορεύον· βία μὲν ἐκ ἐπεχείρει ἐξελαύνειν· ἦδ' οὐδ' ἐκ ἀξιόμαχος πρὸς τοσαύτῃν τῇ βαρβάρων δυνάμει ἐσόμηνος, εἰ πόλεμον κινεῖν πρὸς αὐτὰς, τὴν Ῥωμαίων στρατὸν ὑπὸ τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ διεφθαρμένης, τρόπῳ δὲ τινὶ ἐτέρῳ διανοεῖτο τὰς βαρβάρους τὴν Ῥωμαίων ἐξελαύνειν· καὶ πέμψας πρεσβείαν πρὸς Ὁράκην τὴν γαμβρόν, ἥτις τὸ φρέγιον ἀποδοῦναι οἱ, καὶ τὴν Ὁράκην τὰς βαρβάρους ἐκβαλεῖν· ἔδ' οὐδ' οὐδὲν ποιεῖν αὐτὴν ἐδὲ προσήκοντα τῇ εἰς αὐτὸν εὐνοίᾳ, ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων γῇ τὸ φρέγιον κατέχοντα. ἢ δὲ Σελιμάν τὸν ὑπὸν προβαλλομένην, ὡς ὑπ' αὐτῆς τὸ φρέγιον κατέχοιτο, καὶ δέοιτό τινος πρὸς τὴν ἀπολείψιν ἀντιμιθίας, μισθὸν χρυσῶς ὁ Βασιλεὺς ὑπέχετο παρέχειν φιλοτίμως. καὶ μικρόν δὲ καὶ ἐπεμπε τοῖς βαρβάρους τὸν χρυσόν· καὶ κείνοι ἐπέμψαν τὰς παραδώσοντας Βασιλεῖ τὸ φρέγιον. ἐν ταῖς δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων, οἱ αὖτε τῶν Θεῶν κείμενα, ἀθρόον ἐξαίσιος ἐπιγενομένης σεισμὸς ἦρος ἀρχομένης, μάλιστα ἐν ἀρχαῖς τῆς νυκτός, τὰς παραλίους τῆς Ὁράκης πόλεις ὀλίγῃ δεινῷ διεφθίρειν ἀπάσας, καὶ μόνον γὰρ οἱ κίαι κατέπεσον ἐπὶ τὰς κατοικοῦντας, καὶ διεφθίρειν πολλὰς, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν πόλεων τείχη ὅσα αὐτῇ κρηπίδων κατεβλήθη. οἱ δὲ καὶ τῶν πόλεων ὅσοι μὴ διεφθάρησαν ὑπὸ τῶν ἐρείπίων, συνιδόντες ὡς ἔτι ἀνορθῶν δυνήσονται ῥᾶστα τὰ καταβεβλημένα τῶν τειχῶν, ἔτι ἀμυνέσθαι πρὸς τὰς βαρβάρους, ἀνέπιψιν ἀξιόμαχοί εἰσι, καὶ δεισάντες μὴ ὑπ' ἐκείνων ἀνδραποδίσσιν ἐπελθόντων, τέκνα καὶ γυναῖκας ἀναλαβόντες, ἀνεχώρουν τῇ νυκτὶ ἐπὶ τὰς ἀλλὰς πόλεις, ὅσας μὴ καταπεπτωκέναι τῷ σεισμῷ ἐνόμιζον· ὁ μὲν ὑπὸ τῶν κρυμῶν διεφθίρειντο, μάλιστα γυναῖκες καὶ βρέφη νήπια· οἱ λοιποὶ δὲ πλὴν ἀλίγων ὅσοι τῆς φύχης ἠδυνήθησαν περιγενέσθαι, καὶ πρὸς τὰς ἐτι σωζόμενας πόλεις καταφυγεῖν, πάντες ὑπὸ τῶν βαρβάρων λυαυοδραποδίσθησαν ἐπελθόντων. ὡς γὰρ ἦσαν οἱ κείνοι τὰ τείχη τῶν πόλεων κατρημέναι, ὑποπτεύσαντες ὅπερ ὡς, ὡς ἢ κρατήσασιν φερόντων, ἢ τῶν τειχῶν κατρημένων, ἀνέμενσι περιγενήσονται, ἀμὰ ἑωρὶ ἐπεσφάτευσαν, ὅτι τῶν ἀνθρώπων ἐκράτην φερόντων, καὶ τὰς πόλεις ἀπάσας ἐποίησαντο ὑπὸ φρερᾶ. Καλλιόπολις ὅτι ὑπὸ τοῖς βαρβάρους γενομένων παραλίῳ καὶ τῇ Ὁράκῃ πόλεων ἢ περιφανέστερα, πέπτωκε μὲν καὶ αὐτὴ τῶν ἄλλων μάλλον· ὁ δὲ καὶ δὲ ἀπάς διεσώθη ἐν τοῖς πλοίοις, ἃ ἦσαν ἐκεῖ πολλὰ. συμβάν δὲ ἔπο καὶ ἐκ Βυζαντίου ἐπὶ Πελοπόννησον πλέσσει τεινῆρης, ὡς ἐπέμψεν ὁ Βασιλεὺς, Μανυὴλ δεσπότης τῆς υἱῶν ὠρμιζέτο ἐκεῖ τῇ νύκτι. γενομένης δὲ ἐκείνης τῆς μεγάλης συμφορᾶς, ὁρῶν ὁ ναύαρχος τοσαύτας μέλλοντας ἀπολλύσθαι, προσέχετε τῇ γῇ, καὶ ἀναλαμβάνων ὅσας ὡς ὑποδέχεται ἡ τεινῆρης δυνάμει, ἀνέσρεφον εἰς Βυζάντιον τὴν πρεσβείαν ἀμελήσας· Σελιμάν δὲ ὁ τῶν Ὁράκην παῖς, ἐπεὶ πύθετο τὰ καὶ Ὁράκην ἐν Πηγαῖς τῇ καὶ περὶ αὐτὴν ἑλκυσόντες πόλιν ἔχεται βίων, τὰς πρὸς Βασιλέα συνθήκας παριδὼν, ἃς ἔδειτο ἐπὶ τῇ Τζύμπῃ ἀποδιδόναι, σωθῆναι πολλὰ ἐπεραιώτο πρὸς τὴν Ὁράκην, ὅτι πολλὰς τῶν ὁμοφύλων ἔχεται βίας ἅμα γυναῖξιν ὅτι τέκνοις, κατόκει τὰς πόλεις, καὶ τὰς καταβεβλημένα ἀνορθῶν. ἃ πλείους δὲ ἐπεδείξατο περὶ Καλλιόπολιν σωθῆναι. τὰ τε γὰρ τείχη ἀνορθῶν ἐπεσκεύασε, καὶ προσεχειργάσατο βελτίω, ἢ πρὶν ἦσαν, καὶ τὴν ἐπιφανῶν παρ' αὐτῇ πόλιν πολλὰς λυαγκάσας εἰς ἐκείνῳ μετακίεσθαι, καὶ στρατὸν ἐγκαθίδρυσε πολλόν· καὶ τοῖς καὶ Μυσίαν λυπηρὸς ὡς,

μεγάλους στρατοπέδους ἐπὶ τῶν πόλεων ἔξανδραποδί-
ζομενος, καὶ τὴν χώραν ἅπασαν πορδαῖν. Βασιλεὺς δὲ,
ὡν ἴατο μὲν ἐκ ὀλίγα πρὸς τὴν συμφορὰν, ἀμυνέσθαι δὲ
τὰς ἀδικοῦντας ἀδυνάτως ἔχων, πρὸς βίαν συνε-
χεῖς ἐποιεῖτο πρὸς Ορχάνην τὸν γαμβρὸν, ἃς τὰς ὑπὸ
πασμένους πόλεις ἤξει αὐτὸν ὑἱὸν ἀποδιδόναι. τῷ δὲ ἀποπα-
τάτων εἶναι, ἐνὸς μὲν αὐτοῖς φρενὶς μὴ παραχωρεῖν, ἀλλ'
ἐπὶ χρήμασι ρητοῖς συνθήκας δέσθαι πρὸς αὐτὸς ὥστε ἐ-
κλιπεῖν· αὐτὸς δὲ νυνὶ τούτοις πόλεις καταχεῖν, πρὸς
τῇ μηδὲ Τζύμπην καὶ τὰς συνθήκας ἀποδῆναι, καὶ ταῦτα
ἀποδῶν ἐσὼν καὶ βαθείας εἰρήνης πρὸς ἀλλήλους. Σουλι-
μὰν δὲ ἰχυρίζομενος μὴ πολέμῳ, μηδὲ βίᾳ τῶν πόλεων
κεκρατῆναι, ἀλλ' αἰοκήτας, καὶ καταβεβλημένας κατα-
χεῖν ἀδικεῖν αὐτὸς τὰ ἔχοντα διετείνετο ὁ Βασιλεὺς, καὶ
μηδὲν εἶναι τὴν σκῆψιν πρὸς τὸν τῷ δικαίῳ λόγον· διενη-
ποχέται δὲ ἐδὲν, εἰ ἔξ τῶν πυλῶν εἰσῆει, ἢ ἄλλοθεν πο-
δεῖν· ἀλλὰ τὸτο χεῖν σκοπεῖν, εἰ δικαίως ἐν ἀπονδαῖς κα-
ταχόντες ἔχουσι. Τοιαῦτα Βασιλέως πρὸς τὰς βαρβάρους
ἔξεπρετβόδοις, Σουλιμὰν μὲν εἶχετο τῶν πόλεων κα-
τάπαξ, καὶ ἐδ' ἄλλας ἀποκῆς ὑπέμεινον ἀπολιπεῖν. Ορ-
χάνης δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τε συνειδὼς ἀδικοῦντι, καὶ πα-
ραπονδουῖντι, ἃ ποιέμενος περὶ πλείους τὰ Βασιλέα
θεραπεύειν, συνετίθετο μὲν αὐτίκα τὰς πόλεις ἀποδι-
δόναι Βασιλεῖ. Σουλιμὰν δὲ τῷ υἱῷ δυσπαλλὰκτως ἔ-
χοντος ἐδεῖτο Βασιλέως ὑπερδέσθαι τὴν ἀπολήψιν,
ὥς πείσοντος αὐτὸς τὸν υἱὸν μετὰ μικρὸν ἐκόντι τὰς πό-
λεις ἀποδοῦναι, ὃ καὶ ἔπραττεν ὀλίγῳ ὕστερον. πολλὰ
γὰρ πολλαῖς παραιτίαις, ὥς καὶ Βασιλέα μὴ λυ-
πεῖν, οὐ μόνον βεβαίως ἐμμένοντα ταῖς πρὸς αὐτοὺς
ἀπονδαῖς, καὶ μηδὲν ἐδικηκότα· ἀλλὰ καὶ τῆς συγγε-
νείας ἕνεκα τῆς πρὸς αὐτὸς, ἔπειτα καὶ χρήματα ἐπαγ-
γελάμενος παρέχειν, ἔπεισε τὰς πόλεις ἀποδοῦναι.
Οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ Βασιλεὺς τῶν πόλεων ἐκείνων ἕνεκα,
Σουλιμὰν ἐπηγγέλατο παρέχειν μυριάδας χρυσίου τέτ-
ταρας. δέσας δὲ Ορχάνης, μὴ φευσάμενος ὁ πᾶς ἐκ
ἀποδῶ τὰς πόλεις Βασιλεῖ, ἐσκέφατο συνελθόντας
ἐν ταύτῃ Βασιλέα, καὶ αὐτὸν ἔτι Σουλιμὰν ὑποχέσθαι
ἐπ' αὐτῶν, ὥς ἀποδώσει πάντως γε τὰς πόλεις, αὐ-
τίκα τε ἐδύλου Βασιλεῖ πρὸς τὸν Ἀσσυρίων γενέσθαι
κόλπον, ὥς ἐνταυτοῖς τῆς συμτυχίας ἐσομένης, δό-
ξαι δὲ καὶ Βασιλεῖ βελτίστῳ εἶναι τὴν βουλὴν, ἐκέ-
λευε τελεῖν ἐφοπλίζεσθαι. ὑπὸ τοιαύτων μὲν αἰτίων
Ματθαῖον τὸν υἱὸν ἀποδεικνύειν Βασιλέα, ὡς περ συ-
νηλάτῃ Καστακουζῶος ὁ Βασιλεὺς. γυνώμενος δὲ εἶ-
χε, καὶ μὴ τὴν τῷ υἱῷ ἀνάρρησιν μέρος μὲν τῆς Ρω-
μαίων ἀποτεμῶν ἡγεμονίας, ἐκείνῳ παραχεῖν, ὥς
ἐκείνῳ μόνῳ Βασιλεύειν ἔξ βίᾳ· δαδοχὸν δὲ μὴ ἔχει-
ναι καταλείπειν τελευτῶντα τῆς ἀρχῆς· ἀλλὰ ὑπὸ τῷ
ὄντι Βασιλέα Ρωμαίων αὐτὸς ἀνατρέφειν, ἂν τε Ἰω-
άννης Βασιλεὺς ὁ γαμβρὸς περὶ, ἂν τε Ἀνδρόνικος ὁ
υἱὸς αὐτοῦ, Βασιλέα δὲ τῷ γαμβρὸν ἀνακαλεῖσθαι αὐ-
τοῖς, τὸν πρὸς ἐκείνους καταλύσας πόλεμον, καὶ τὴν Ρω-
μαίων ἀρχὴν ἁπασαν αὐτῷ παραχωρεῖν, τῷ πρᾶγ-
μάτων ἀποστάς αὐτοῖς, καὶ πειράσθαι ἔξ τῆς καὶ τῆς βίον
φιλοσοφίας, ἵλεων αὐτῷ ποιεῖν τὸ θεῖον. Ταῦτα μὲν
οὕτως ἔργῳ πρᾶττειν ἐβλαβέτο. τότε δὲ ἐπεὶ ἦσαν ὡ-
πλισμένοι αἱ τελεῖς, ἐν Νικομυδείᾳ τε ἐγένετο, καὶ
πρὸς βίαν ἔπειπε πρὸς Ορχάνην τὸν γαμβρὸν, ὥς ἀφ' ἑξῆς καὶ αὐτὸν ἐκεί τῷ πρὸς κεῖ-
μεν ἕνεκα· ὃ δ' ἔφασκε νοσεῖν, καὶ ἀδυνάτως ἔχειν τὸ νυνὶ εἶναι ἀπανίστασθαι τῆς κλίσσης·
ἀρχόμενος δὲ Βασιλέως, καὶ σκῆψιν οἰόμενος τὸ νοσεῖν εἶναι, καὶ καταναγκάζοντος ἐλθεῖν εἰς

Idem Mœsis intolerabilis erat; dum nu-
merosa manu impressionem faciens, ca-
ptivos ex urbibus abduceret, totamque re-
gionem devastaret. Imperator hac cala-
mitate tristissimus, cum ad coercendas in-
jurias satis virium non haberet, frequen-
ti legatione Orchanem generum appellat,
petens uti Sulimanus raptas urbes restituat.
Inconvenientissimum namque esse, uno
castello non cessisse, nisi certam prius pe-
cuniam pacti essent: nunc præterquam
quod Tzymphen secundum conventiona non
reddant, etiam tot urbes in fœdere, ac
prima pace sibi vindicare. Sulimano con-
tra affirmante, non armis coegisse, sed
desolatas, ac prostratas occupasse: im-
perator eos injustissimos pronuntiare, &
quod prætexerent, ad defensionem nihil
illis prodesse: nihil enim referre, per
portas ne, an aliunde ingressi fuerint:
sed hoc videndum, an jure & secundum
fœdus eas obtineant. Imperatore sic cum
barbaris per legatos agente, Sulimanus
oppida pertinaciter retinens, de iis dese-
rendis nec verbum audire poterat. Or-
chanes vero pater, injuriæ, violatque
fœderis sibi conscius, & vehementer im-
peratori gratificari cupiens, mox urbes
redditum iri respondit. Cum Sulimanus
ægerime, quod tenebat, ex unguibus di-
mitteret, Orchanes dilationem aliquan-
tam ab imperatore petivit, se filium ad-
ducturum, ut paulo post libens oppida re-
stituatur, quod & fecit. Nam sæpe illum,
ac multum hortatus, ne imperatori mœ-
rorem afferret, non solum constanter in
fœdere manenti, quod cum ipsis percussis-
set, nihilque injuriarum inferenti: sed &
affinitatis ergo, qua cum ipso devincti es-
sent, deinde & pecuniam ei pollicitus,
eum tandem ad urbium restitutionem per-
movit. Quin & imperator earum causa
quadraginta aureorum millia ei se daturum
promisit. Metuens porro Orchanes, ne
filius fidem falleret, faciundum cogita-
vit, ut imperatore & se in eundem locum
convenientibus in præsentia amborum Su-
limanus omnino urbes se redditurum pro-
mitteret, illicoque imperatorem ad sinum
Astacenum, ut ibi congregerentur, in-
vitavit. Qui probato consilio triremes
instrui præcepit. Ob hæc causas Can-
tacuzenus filium Matthæum imperatorem
renuntiare, quodammodo coactus est.
Decreverat vero, eo renuntiato partem
a Romano imperio demptam, illi quoad
viveret, subjicere, ita ut morienti nul-
lum relinquere successorem liceret: sed
tota ad imperatorem Romanorum, sive
ad Joannem generum, sive eo mortuo ad
Andronicum ejus filium postliminio re-
diret, ipsum autem Joannem bello po-
sito revocare, totoque Romano im-
perio ei cedere, seque a negotiorum
turbis remove, & divinis rebus va-
cando, studere, cæleste numen sibi
placatum, & amicum efficere. Hæc igitur
post filii creationem meditabatur.
Tunc autem triremibus Nicomediam
venit, legatosque ad Orchanem gene-
rum, ut eodem ex condicto ob cau-
sam jam recitatam venturum misit. Qui
morbum excusavit, nec posse in præ-
senti de lectulo surgere. Cum id gravi-
ter ferret imperator, & morbum hunc
pro velamento obtendi putaret, urge-

retque uti Nicomediam quod promiserat, veniret, vere in morbo se esse, nihilque simulare, juratus confirmavit: rogans veniam, & iterum promittens, post dies certos ubi convaluerit, promissa confecturum. Imperator frustratus Byzantium revertit.

Ἡ Νικομήδης ὡς περ ἐπηγγείλατο, ὅρκους ἰσχυρίζετο νοσεῖν ὡς ἀληθῶς, ἔμνησεν σκῆψιν εἶναι, μὴ δ' ὑποκρίσιν περὶ τὸ πρᾶγμα. εἰδὼς τε συγγνώμην παραχέσθαι, καὶ ἐπηγγείλατο αὐτοῖς, ὡς ἐν ῥήταις ἡμέραις ῥαίσας ἐκτελέσει τὰ ὑπεχθμένα. ἐκεῖθεν μὲν ἔν ὁ Βασιλεὺς ἀπαρπτος αὐτοῖς εἰς Βυζάντιον ἐπαυήλθε.

CAPUT XXXIX.

Cur Cantacuzenus ipse Tenedum proficisci ad generum voluerit. Aquatione prohibetur. Byzantium redit. Sulimanus duas Galatæorum urbes expugnat. Cantacuzenus ipse ad Paleologum proficiscitur, nec tamen in Tenedum venit, & re infecta redit. Orchanes & filius urbes se reddituros profitentur. Paleologus Byzantium venit; populi tumultus. Cantacuzenus rerum humanarum pertæsus, de professione monachismi agit. Pugnam cum Paleologo dissuadet, proceribus spe venturi auxilii animos facit, sed fictæ. Philothei monitio, cui obsecundat imperator. Contra socerum Paleologus armatus procedit.

PHILOTHEUS autem patriarcha, sciens quid de imperatoribus genero ac filio secum animo agigaret, orabat, uti se legati loco Tenedum ad juniorem imperatorem mitteret, pertracturum eum in sententiam focerī, & bellum compositurum. Imperator paratis triremibus, ac nullo sumptu novo ob hoc egentibus, per se in insulam proficisci, & cum genero refarcire concordiam malebat. Existimabat enim, simul ut audiret ipsum appropinquare, statim occursum, veniamque pro commissis petitum: cumque & ipse a pacificatione haud abhorreat, facillime rursus ad tranquillitatem rempublicam redacturum. Hoc consilio cum Matthæo filio, & uxore ejus Byzantio solvit, ut illi quidem ad Ænum descenderent, inde Didymotichum, & Adrianopolim abituri: ipse ad generum pacificandum porro navigaret. Perinde autem, atque si non belli, sed pacis causa susceptus esset hic cursus, non statim ad Tenedum, sed ad parvam insulam desertam juxta Tenedum, Mauriam appellatam, appulit, ac reliquum diei, & noctem insequentem ibi mansit. Postridie ad alteram insulam, similiter parvam, sancti Andreæ vocatam, delatus, a genero legatos de pace venturos expectabat. Ubi nihil pro spe accidit (etenim ex navarchis maligni quidam ad Palæologum mittentes, eumque a pace deterrentes, ad bellum instigabant, atque in id opem suam omnes spondebant) ne sic quidem in insulæ urbem, in qua imperator junior morabatur, sed in partem alteram Borium nominatam, ad aquationem illic e flumine faciendam perrexit. Triremibus eo provectis, pedites & equites Palæologi ad flumen procedentes, & e terra jaculantes, descensu advenas prohibere conabantur. Illi vi contra nitentes descendunt, & aquantur. Videns porro Cantacuzenus, inutilem fore patientiam (neque enim pugnare in generum, & insulam deprædari volebat, neque pacis ulla spes dabatur, Palæologo non modo legatum nullum mittente, contra

ΦΙΛΟΘΕΟΣ ὁ Πατριάρχης, εἰδὼς οἷαν γνώμην ἔχει περὶ Βασιλέων, καὶ τε γαμβρὸν καὶ υἱόν, εἰς Τένεδον αὐτὸν εἰδὼς πρὸς Βασιλέα τὸν νέον ἀφικέσθαι, ὥς τε πρὸς ἀλλήλους διαλύσαι πόλεμον, πείσας Βασιλέα τὸν νέον ἐλέσθαι, ἀβελεύοιτο Βασιλεὺς ὁ κηδεύς. Βασιλεὺς ὁ κηδεύς μᾶλλον παρειακδοσμένων τῶν τριήρων, καὶ δαπάνης ἐδεμίας διὰ τὸ τοιοῦτον, αὐτὸν ἀφικέσθαι πρὸς τὴν νῆσον, καὶ διαλύειν τὸν πρὸς Βασιλέα τὸν γαμβρόν διαφοράν. ᾤετο δὲ εἰ μόνον πείθοιτο αὐτὸν γενόμενον ἐγγὺς, αὐτίκα προσδραμεῖσθαι, καὶ συγγνώμην ἐφ' οἷς προσκέραιεν αὐτῇ. σεν. πορπαρειακδοσμένων ὅντα καὶ αὐτὸν πρὸς τὸ διαλύσειν, ῥᾶτα πρὸς τὴν εἰρήνην αὐτοῖς τὰ Ρωμαίων καταστήσειν πρᾶγματα. τοιαύτη μὲν ἐξέπλυνε γνώμη Βυζαντίῳ ἔχων, ἔμνησεν Βασιλέα τὸν υἱὸν ἐν τῇ τελευτῇ αὐτοῦ Βασιλίδι τῇ συζύγῳ. ὡς ἂν ἐκεῖνοι μὲν ἐν Αἰνῷ ὑποβάσιν, ὡς ἐκεῖθεν εἰς Διδυμότειχον ἀφικόμενοι, καὶ τὸν Ἀδελφόν, αὐτοῖς ὅτι ἐπὶ τῇ γαμβρῇ τράποιτο διάλυσιν. οἷα ὅτι ἐπὶ μάχῃ καταπλέων, ἀλλ' εἰρήνης μᾶλλον ἔνεκα, ἐπὶ προσέχον ἐπὶ Τένεδον αὐτίκα, ἀλλ' ἐπὶ τῇ νησιδίῳ ἀοίκητον ἐγγὺς Τενέδου Μαυρίαν προσαγορεύομενον, καὶ διήγαγον ἐκεῖ τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, καὶ τὸ ἐπὶ σὺν νύκτα. εἰς τὴν ὑστεραίαν ὅτι ἄρας ἐκεῖθεν, ἐφ' ἑτέρον ὠρμίζετο νησιδίῳ, ὅτι ἂν Ἀνδρέαν πορπαρειακδοσμένων, ἐλπίζων ἀφικέσθαι πρὸς Βασιλέα τὸν γαμβρόν περὶ εἰρήνης. ὡς ὅτι ἐδὲν ἀπὸ νῆα κατ' ἐλπίδας, καὶ ὅτι σὺν αὐτῇ τινὲς ναυάρχων δύσνωες ἔχοντες, πέμψαντες πρὸς Βασιλέα τὸν νέον, παρήνουν μὴ δέχεσθαι τὴν εἰρήνην ἀλλ' αἰρεῖσθαι τὸν πόλεμον μᾶλλον, ὡς αὐτὸν συγκατεργασομένων πάντα, ὅτι ἔτι μὲν ἐπὶ τὸν πόλεμον ἦκε τὸ καὶ τὴν νῆσον, ἢ διέτριβεν ὁ Βασιλεὺς, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρον μέρος πρὸς τὸ Βόρειον ὠνομασμένον ἐγχωρίως ποταμόν, ὡς ὑδροδοσόμενον δὴ τὸν τριηρεῖ ἐκεῖθεν. οἱ τῶν νέων δὲ Βασιλεῖ σὺνόντες ὀπλῖται, καὶ ἰππεῖς, τῶν τριήρων καταγομένων, ἐλθόντες ἐπὶ τὸν ποταμόν, ἐβαλλον ὑπὸ τῇ γῆς, καὶ κωλύειν ἐπειρώοντο τὸν ὑποβάσιν. οἱ ὅτι βιασάμενοι ἀπέβησαν καὶ ὑδρεύσαντο ἐκεῖθεν ὁρῶν ὅτι Βασιλεὺς πρὸς ἐδὲν ὀνήσαντο καρπεῖαν, ὅτι δὲ πολεμεῖν ἤρειτο τῷ γαμβρῷ, καὶ κακῶς τὴν νῆσον, ὅτι περὶ τὴν εἰρήνην ἐδεμία ἐστὶ ὑπελεί-

πετο ἐλπίς, Βασιλέως τῆς ἐπὶ πρεσβυταμίας, ὡς περ ἤλπιζεν, ἀλλὰ καὶ φανερώς ἐξαγομένους πρὸς τὸ πολεμεῖν, τάχιστα ἐκείθεν ἀπεχώρει εἰς τὴν Αἶνον, ἐνθα Ματθαῖος ἀπέβαινεν ὁ νέος Βασιλεὺς μετὰ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐκείθεν ἀπεχώρει ἐπὶ Διδυμότειχον εἰς τὴν Ἀδριανῆν. Καντακζηνὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς, τέτταρας ἡμέρας πρὸς τὴν Αἶνον διετείχετο, εἰς Βυζάντιον ἀνέστρεψε, Παλαιολόγος δὲ ὁ Βασιλεὺς αὐτῷ ὑπέλειπετο ἐν τῇ Τενέδῳ, καὶ ὅσα πράττειν ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς ἐξῆλθε, ἡμέλει ἐδενός· ἐφασκε δὲ ὕστερον ἐν τῇ εἰρῇ τοῖς καιροῖς, ὡς ἐπιπλέοντος αὐτοῦ Βασιλέως τῆς κηδεύσεως, διαλεχθεὶς μὲν κρύφα καὶ οἱ ναύαρχοι μὴ δέχεσθαι τὴν εἰρήνην, μηδὲ πρεσβεῖαν τινα ποιεῖσθαι πρὸς αὐτόν· ἐκείνον μὲν τοι μὴ τέττα ἔνεκα ἀποχέσθαι τῇ εἰρῇ· εἰδέναι δὲ ἐκείνης καὶ τὰ βελτίω καὶ κοινῇ λυσιτελοῦντα συμβαλεῖν· ἅλλ' ὅτι Ματθαῖος ὁ υἱὸς σιωπῇ σφόδρα ἄχθεσθαι, καὶ δυσαναχέειν, εἰ δόξειεν αὐτὸς ἐκείνους δεῖσθαι, καὶ αὐτομολεῖν ἐπὶ τῇ δέχεσθαι τῇ Βασιλείᾳ κοινῶν, ὡς περ ἀπαγορεύσαντα πρὸς τὸν πόλεμον, καὶ τὴν γνώμην ἡττημένον ὑπὸ δὲ τὸ αὐτὸν χρόνον, καὶ Σουλτανὸν τὸν Ὀρχάνην ἐπεστράτευσεν Γαλάταις μεγάλῳ στρατοπέδῳ ὑπὸ τῶν ἑωῶν Σκυθῶν κατεχόμενοις, καὶ ἐξεπολιόρκησε καὶ τὸ θέρους ἐκείνου δύο πόλεις τὰς ἐπιφανέστερας παρ' αὐτοῖς, Ἀγκυραν, καὶ Κράτειαν. ἐκείθεν δὲ ὑποστρέψας νικητὴς φθινοπώρᾳ ἀρχόμενος, πρεσβεῖαν ἐπέμψεν αὐτὸς τε καὶ ὁ πατήρ πρὸς Καντακζηνὸν τὸν Βασιλέα, φάσκοντες ἐξέλαιν αὐτῷ παραδιδόναι τὰς κατὰ τὴν Θράκην πόλεις, ὡς περ ἐπηγγείλαντο· ἐπ' αὐτῷ δὲ εἶναι παραλαμβάνειν ὡς ἂν ἐξέλαι. πολλὰς δὲ αὐτοῖς ὁμολογήσας χάριτας ὁ Βασιλεὺς τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας, καὶ τὰς πρεσβεῖας δώροις φιλοτίμως ἀμειψάμενος, ἀπέπεμψε, προφασίαν θέρους τινὰ, ἐν ᾗ αὐτὸν τε εἶδει καὶ τὰς παραδόντας τὰς πόλεις εἶναι πρὸς τὴν Θράκην, ὥς περ τῶν βαρβάρων ἐξελαινομένων ἀντείστασθαι αὐτὸν φραγῆς, καὶ προνοεῖσθαι τῶν πόλεων, ὡς ἂν μάλιστα αὐτῷ δοκῇ, καὶ παρεσκόλλετο πρὸς τὸ. ἐν τῇ δὲ Παλαιολόγος ὁ Βασιλεὺς, τριήρη μίαν, ὡς περ εἶχεν ἐφοπλίσας, καὶ μονήρεις τινὰς συμπορισάμενος ἐκ Τενέδου, ἀθρόον μινεὶς εἰδότος, ἐπέπλευσε Βυζαντίῳ, καὶ ἐγένετο νυκτὸς ἐνδον τῶν ἑπτασκάλων νεωρῶν τῆς φήμης δὲ ἐξεδεδείσθης πρὸς τὴν πόλιν, σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία τὸ πᾶν κατεῖχε, καὶ ὁ δῆμος ὥρμητο μὲν Βασιλεῖ τῷ νέῳ συμμαχεῖν, καὶ δὲ Καντακζηνῷ τὸν Βασιλέως δεδουκότες δυνάμιν, ἤλπιζον ὅτι αὐτὸν αὐτῶν χωρήσειν ἐπὶ μάχην, συνεσθλόντο καὶ ὑπεχώρου. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακζηνὸς ἐπεὶ πύθοιτο ἐνδον Βυζαντίῳ ὄντα Βασιλέα τὸν γαμβρόν, τὸ μὲν ἐπὶ μάχης χωρεῖν καὶ φόνος, ἀπηγόρευε παντάπασι, παρόντος δὲ καὶ Κυδωνῆ, ὃς ἐνδον Βασιλείῳ διέτριβεν αἰεὶ, καὶ μόνον διὰ τὴν εὐμένειαν ὡς πολλῶν παρὰ Βασιλέως ἐκαρπῆτο, ἅλλ' ὅτι καὶ τοῖς πράγμασι μεσάζων ἀνάγκην εἶχεν αἰεὶ συνεῖναι Βασιλεῖ νύκτωρ, καὶ μετ' ἡμέρας, πρὸς Εἰρηνίῳ βασιλίδι τὴν γυναῖκα εἶπεν. Εἰ μὲν μὴ πρότερον ἐδέδοκτο ἡμῖν τῶν πραγμάτων ἀναχωρεῖν καὶ τῶν δορύβατον, καὶ μοναχῶν ἐνδυνάτας χῆμα, πρὸς τὴν μέλλουσαν ἐκείνῳ εὐκλειαν ἐπεῖγεσθαι, καὶ εὐδοξίαν, ἐδὲν ἂν ὡς ἀναγκαιότερον, ἐδὲ μᾶλλον λυσιτελοῦν ἐν τῇ παρόντι, ἢ τὴν στρατιὰν ἀναλαβόντα, χωρεῖν ἐν τῇ πόλεμίων, καὶ φεῖδυσθαι μηδενός, ἀλλὰ διὰ πάντων εἶναι ἄχρως ἂν ἐξελάσασθαι τῆς πόλεως, ὃ μάλιστα ῥᾶσα ἂν κατεργασάμεθα, ὅσον ἀπὸ τῆς ἐκείνων ἀδυναμίας, καὶ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως ἐστὶ σοχάζεσθαι. εἰ δὲ νικῶσι τε ὁμοίως καὶ ἡττωμένοις, τὸ τὴν πραγμάτων ἀναγκαίως πρόκειται ἀποχωρεῖν, τί δὲ φόνων καὶ πολέμων ἡμῖν; ἐδὲν πλέον ἐξέσιν ἐκ τῶν, ἢ τὰς

quam sperabatur, sed apertum etiam bellum parturiente) quam primum inde Aenuni recessit, ubi Matthæus novus imperator, & uxor descendentes, inde Didymotichum & Adrianopolim abierant. Cantacuzenus quatrimum Aeni subsistens, Byzantium rediit, Palæologo in insula Tenedo manente, & quæ pro imperio asserendo poterat, eorum nihil omittente. Confessus est postea, pace facta, ad se navigante socero, secum clam egisse navarchos ejus, ne pacem faceret, neve quempiam legatum mitteret. Tamen non se idcirco pacem noluisse: vidisse enim illos non meliora, & in commune utilia suadere: sed quia simul advenisset Matthæus filius, id vehementer succensuisse, ægreque tulisse, quod ipse ejus indigere, ac velut bello desperato, & sententia victus ad suscipiendum imperii collegam perfugere videretur. Sub idem tempus Sulimanus Orchanis filius in Galathæos in Scythia orientali magnas copias agens, per æstatem illam duas eorum urbes insigniores, Ancyram, & Crateam expugnavit. Inde victor ineunte autumno rever-
Edict. Paris. pag. 865.
 fus, ipse & pater oratores ad Cantacuzenum mittunt, Thraciæ urbes, sicut essent polliciti, velle restituere: ejus arbitrii esse, quando libuerit, eas accipere. Imperator humanitatem istam liberali gratiarum actione, & legatos donis magnificis prosecutus, diem præfinivit, quo ipse, & qui eorum nomine urbes tradituri essent, in Thracia comparerent, ut barbaris exactis, ipse præsidia sua induceret, & quam optime liceret, illis prospiceret: jamque ad hoc se accingebat. Interea Palæologus una, quam habebat, triremi instructa, & aliquot conquestis, Tenedo der repente ignaris omnibus, Byzantium versus cursum instituit, & noctu in navale Heptasticali pervenit. Fama autem per urbem didita, omnia plena turbarum, & magnæ confusionis extiterunt, populusque pro Palæologo decertare gestiebat: sed Cantacuzeni potentiam reformidans (putabat enim statim arma expediturum) se cohibuit, sensimque subduxit. Cantacuzenus ubi generum Byzantii esse dicit, ad conflictum, cædesque procedere prorsus noluit. Præsentem autem Cydone, qui in regia erat assiduus, non solum quia imperatori carissimus, sed quia etiam privatarum rerum comes, necesse habebat ab eo nec noctu, nec interdiu discedere, Irenen imperatricem his vocibus compellavit. Siquidem antehac nobis non stetit a negotiis, ac tumultibus recedere, & monastica veste indutos ab futuram illam gloriam, claritatemque festinare, nihil erat in præsens tam necessarium, tamque frugiferum, quam coacto milite protinus obviam ire hostibus, ac parcere prorsus nemini, donec omnes urbe expulsemus: quod factu facillimum fuisset, quantum ex illorum infirmitate, & nostris viribus conjectare licet. Verumtamen si nobis seu vincamus, seu vincamur, his rebus valedicere necesse est, quid pugna ac cædibus opus? Et cum nihil inde emolumenti ad nos redeat, nisi labes animi ob effusum sanguinem,

Edit. Paris.
pag. 866.

pag. 867.

& in omni vita acres conscientiarum stimuli (ut taceam de supplicis huiuscemodi patrantibus in futurum repositis) cur non potius imperatoris adventum occasionem omnia deferendi facimus, & salutis nostræ soli inservimus? Quod si inter filium, & generum restinguere bellum nequivimus: sed adhuc super imperio contendunt, ac certe illud videndum, si citra sanguinem ac ædem facere illud liceret, ut volebamus, quam esset opus egregium. Nunc in eam necessitatem delapsi sumus, ut aut sponte recedendum ab his rebus, aut pugna occidendi hostes, aut nobis ipsis fortasse moriendum sit. Quoniam igitur & vinci turpissimum, atque calamitosissimum, & vincere similiter infelicissimum est, cur & communi, & nobis ipsis nolimus consulere? Huic imperatoris consilio tamquam salutari, haud repugnavit imperatrix. Congregatis porro in palatio, qui Cantacuzeno favebant impensissime, non militibus modo, sed & nobilioribus non paucis, turbatum est non mediocriter, cum omnes in hostes invadendum suaderent. Præcipue tamen Catalani mercenarii fremebant, & se in hostes immiti flagitabant: nullo quippe negotio illos urbe depulsuros. At imperator cum pugnae copiam prorsus ut inutilem negaret, consiliumque cum militibus minime manifestandum arbitraretur (ne audaciam eorum, & studium, alacritatemque erga se non parum immi- nueret, ratiocinantium, ut esset verisimile, neminem eorum strenuitatem remuneraturum, si imperator imperio se abdicans, verba eis dare, & eorum impetum retardare conetur) si contra externos, inquiebat, nobis bellum esset, quibus quis interemptis pura frueretur, & vacua omni mœrore lætitia, nec ego quidem vobis suavissem differre pugnam, aut respuere, sed hostem potius statim aggredi: si enim vicissemus, fortitudinis, & audentis animi gloriam retulissemus, occumbentium autem, tamquam virorum fortium, fuisset apud posteros inclyta memoria. Jam quia potissimum cognati, & cives sunt adversarii, hoc ipsum laudi nostræ obstat maxime: æque enim victi, victoresque famam nostram ad posteritatem commaculabimus. Sed, si qua mihi, multa qua toga, qua militia, tot annis experto, rerumque vicissitudines, & difficultates probe callenti fides habenda est, hos quidem inaniter, ac frustra fatigari, nulloque effectu laborare sinamus, sane, & certo sciant, nihil ex improbitate sua lucrifacturos. Nos vero quæ viros prudentes ac fortes decent cogitantes, ex aliis urbibus milites expectemus. Nam & filius ubi, quod evenit, intelliget, celerrime cum agmine aderit: & Nicephorus despota gener, & Asanes sebastocrator, & alii duces, quos per litteras accersam. Qui ubi omnes affuerint, nec ad manus quidem venire audentes, sed attoniti, incruentam nobis victoriam dabunt. His dictis litteras actutum ad filium, & alios in conspectu omnium dat, quibus Byzantium evocantur. Scribit item ducibus barbarorum per Thraciam, ut & ipsi sine mora auxilio veniant. Cæterum hæc omnia propter domesticos fingebantur: jam enim paratus erat, se imperio abdicare, & nuntium caducis mittere. Quam-

ἐκ τῶν φόρων κηλίδας, & τὰς διὰ βίης τῆ συνειδότος δεινὰς ἐλέγχας. Εὖ γὰρ ταῖς ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ τοῖς τοιαῦτα πολυῶσιν ὑποκειμένας τιμωρίας, ἀλλὰ μὴ ἀρόφασιν τῇ Βασιλείῳς θεμέναις ἐπιδημίας, πάντα καταλείπειν, καὶ μόνα γίνεσθαι τὰ σώζεσθαι, εἰ δὲ μὴ ἀχάλεσκύναι τὸ πόνον ἡδυνήθημεν τῷ τε υἱῷ, καὶ τῷ γαμβρῷ. ἀλλ' ὑπολείπεται αὐτοῖς ἡ εἰς περὶ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἐκείνο καὶ σκοπεῖν, ὡς, εἰ μὲν αἰμάτων χωρεῖς, καὶ φόρων ἀράττειν τὰ τ' ἐξ ἡμῶν, ὥσπερ ἐβλόμεθα, ἢ ἂν ἔργον ἀξίον δόξης. νυνὶ δ' εἰς τοιαύτῳ ἀνάγκῃ περιέστηκεν ἡμῖν τὰ πράγματα, ὥς ἢ ἐκόντας ὑποχωρεῖν, ἢ μαχομένους κτείνειν τὰς πολέμους, ἢ αὐτὰς ὑποδυνήσκειν, ἂν συμβαίη. ὅτε τοίνυν τό, τε ἡτῶσθαι τῷ αἰχίσῳ ἐδεινόν, καὶ τὸ νικᾶν ὁμοίως ἐδεμῖας ὑπολείπεται κακοπραγίας, ὅτε ἕνεκα μὴ τὸ κοινὴν τε ὁμοίως, καὶ ἡμῖν αἰρησόμεθα λυσιστολουῖ; πρὸς ταῦτα, ἐδ' ἡ Βασιλεὺς ἀνένδον, ἀλλὰ ἐπέθετο τῷ Βασιλεῖ βελδομένῳ τὰ βελτίω. Ἐν βασιλείῳς δ' ἡ μάστις ὄντων Βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ συνωθησμένων, ἐτῶν στρατιωτῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀλιγώνων ἐκ ὀλίγων, θόρυβος ἢ καὶ παραχῇ, καὶ πάντες ἐπιέναι δεῖν τοῖς πολέμοις συνεβόλουν. μάστις δ' ἐθόρυβου τὸ ἐκ Κατελάνων μισθοφορικόν, καὶ ἡξίου Βασιλεῖα τοῖς πολέμοις ἐπάγειν σφᾶς, ὡς ῥαδίως ἐξελάσσοντας τὸ πόνον. ὁ δὲ, τό, τε μάχεσθαι παντάπασιν, ὡς ἀλυσιστελὲς ἀπειρηκῶς, τῇ τε στρατιᾷ τῇ γνῶμῃ, ἢ περὶ ἐχέει περὶ τῶν πραγμάτων, φανεράν ποιεῖν μὴ προσήκειν οἱ θεοὶ, ὑφαιρήσειν γὰρ ἂν αὐτῶν ἐκ ὀλίγων τὸ τόλμης, καὶ τὸ περὶ αὐτῶν σφῆς, καὶ προθυμίας, ὥσπερ εἰκός, λογισαμένης, ὡς ἐδεῖς ἀμείψεται αὐτὰς τῇ ἀνδραγαθίας χάριν, ἂν Βασίλειος τῆ ἀρχῇ ὑποστῇ, λόγοις παράγειν ἐπειράτο, καὶ ἀμβλυώειν τὸ ὄρμη. Εἰ μὲν γὰρ πρὸς ἀλλοφύλους ἐφασκεν ἢ ὁ πόλεμος ἡμῖν, ἐς ἂν τις ὑποκτείνας, καθάραν χοίην καὶ λύπης ἀμέτοχον τῇ ἐκ τῆ νίκης ἡδονῇ, ἐκ ἂν ἐδ' αὐτὸς μέλλειν ὑμῖν, ἐδ' ἀναδύεσθαι τῇ μάχῃ συνεβόλουν, ἀλλ' αὐτίκα ἐπιέναι νικῶντες τε γὰρ ἂν ἀνδρείας καὶ πλῆμης ὀκλειῶν ἡράμεθα, καὶ ὑποδυνήσκειν, πάσης εὐδοξίας καταλείπειτο μνημεῖον, ὥσπερ ἢ προσήκον ἀνδράσιν ἀγαθοῖς ἡγωνισμένοις. νυνὶ δ' τὸ συγγενεῖς τε μάστις καὶ ὁμοφύλης εἶναι τὰς ἀντικαθιστάμενας, πᾶσαν περιήρηκεν ἡμῶν φιλοτιμίαν. ὁμοίως γὰρ καὶ ἡτῶμενοι καὶ νικῶντες, πολλῶν ἐν τοῖς εἰσέπειται προσελόμεθα τῇ ἀδοξίᾳ ἑαυτοῖς. ἀλλ' εἴ τι πείθεσθαι μοι δεῖ, πολλῶν πολέμων ἐμπείρῳ, καὶ πραγμάτων διὰ βίης πωρὸς γεγνημένῳ, καὶ καλῶς εἰδότει πραγμάτων καὶ μεταβολαῖς καὶ δυσχερείαις, τέτρε μὲν ἂν προσήκον εἰκὴ καὶ μάτῳ κοπτομένης, καὶ ἀνύστα πονουῦντας, σαφῶς εἰδόντας, ὡς ἐδὲν διωθήσονται πλέον ἀπώνασθαι τῇ μοχθηρίας. αὐτὰς δὲ σωφρόνων ἐχομένους λογισμῶν, καὶ προσηκόντων ἀνδράσι ἀγαθοῖς τῇ ἐκ τῶν ἄλλων πόλεων περιμένειν στρατιάν. ὁ, τε γὰρ ὑὸς ἀφίξεσθαι, τάχιστα μὲν τῇ στρατιᾷ πεπυσμένος τὸ συμβαῖν, καὶ Νικηφόρος δεσπότης ὁ γαμβρὸς, Ασάνης τε ὁ σεβαστοκράτωρ, καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες, ἐς αὐτὸς διὰ γραμμάτων μεταπέμφομαι. ἐκείνων δὲ ἀπάντων γενομένων ἐνταυτοῖς, ἐδὲ εἰς χεῖρας τολμήσασιν εἶναι οἱ πολέμοι, ἀλλ' οἱ χήσονται, τῇ ὁφεί μὴ καταπλαγόντες, καὶ ἀναιμωτὶ τῇ νίκῃ παραδώσασιν ἡμῖν. Ταῦτα εἶπε, καὶ αὐτίκα πρὸς τὸ ὑόν, καὶ τὰς ἄλλας εἰς Βυζάντιον εἶναι τῇ ταχίστῳ γράμματα ἐπεμπεν ὑπὸ τῷ ὁφείσιν ἀπάντων. ἔγραφε δὲ καὶ τοῖς καὶ τῷ Θράκῃ ἡγεμόσι τῶν βαρβάρων, καὶ τὰς καὶ αὐτὰς ἡκεν συμμαχίοντας. πάντα δὲ ταῦτα τῷ συνόντων ἕνεκα ἐ-

πλάττετο· αὐτὸς δὲ ἤδη παρεσκεύαστο τὰ πραγμάτων
 ὑποχωρεῖν, καὶ καταλείπειν τὴν ἀρχήν. καὶ τοι γὰρ
 εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὥρμητο ἀντιποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν, ἔ-
 πεισιν ἐπὶ τῇ ἀντικαθίστασθαι πρὸς μάχην, ἐδ' ἔ-
 πως αὖ ἐχρήσατο τῇ δυνάμει τῶν βαρβάρων. Φιλό-
 θεος δὲ ὁ Πατριάρχης μὴ τὸ τῶν ἱερῶν ἐπιβλῦναι θρό-
 νων, προσελθὼν καὶ διαλεχθεὶς περὶ τῶν πραγμά-
 των, ὡς καὶ αὖ ἀρέσκοι Θεῷ τοῖς ὑπὸ Χρυσῆ καλε-
 μένοις τὴν βαρβαρικὴν ἐπάγειν δυνάμιν καὶ διαφθεῖρειν
 τὰς ἐδὲν ἡδικοκίας γεωργίας τινὰς, ἢ καὶ στρατιώτας,
 ἀγομένους ὑπὸ τῶν σφῶν δεσπότη, καὶ πᾶσαν ἀνάγκην
 ἔχοντας τὰ κελδομήρια ποιεῖν, τὴν ἀδικούντων μάλιστα
 ἐν ἀσφαλείᾳ ὄντων. καὶ δὲ καὶ τὴν ἐμφυλίαν πολέμῳ
 χρόνον, τῶν ἐλαυνόντων καὶ συκοφαντούντων, ἐδενὸς ἢ
 ὀλίγων τὴν μοχθηρίας δίκας δόντων, τὰ μυρία πλήθην
 τῶν ἐδὲν εἰσσηνεγμένων εἰς τὸν πόλεμον ἀπώλετο· καὶ
 ὕστερον Κράλῃ ἀδικούντος, καὶ ἐπιπορευόντος, καὶ τῆς ἀρ-
 χῆς καὶ ὀλίγον μέρος παραιρημένης, στρατιὰν βαρβα-
 ρικὴν ἐπαγαγὼν, τὴν μὲν ἀδικούντων ἐλύπησεν ὀλίγα,
 ἢ ἐδὲν· μυρίοις δὲ ἄλλοις αἰτίαις ἐγένετο μεγάλων συμ-
 φωνῶν ἐξανδραποδισθεῖσι, καὶ ὑπολομένοις ὑπὸ τῶν βαρ-
 βάρων, ἐφ' οἷς καὶ αὐτὴ κατωφιστομένη εἰδέναι εἰαυτῇ,
 ὡς τῶν μὲν ἀδικούντων ἕνεκα, ἔσφοδρα οἶεσθαι δι-
 καία ποιεῖν τοῖς τε ἀλλοφύλοις ἀμυνόμενον ἀδικεῖν διὰ
 τὴν βαρβαρικὴν δυνάμειν, τὴν Ῥωμαίων πρὸς ἄμυναν
 καὶ ἐξαρκίαν διὰ τὸ ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων πολέμων διε-
 φθάρθαι, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις ἐπαγόντα ὅτε ἐπολέμουν,
 ἵνα μὴ αὐτοὶ χρησάμενοι, αὐτὸν τε καὶ τὰς σωζόμενας
 διαφθείρωσι. πρὸς δὲ τὰς ὑπολλυμένας, ἐδενίαν ἔ-
 χειν εὐλογον ὑπολογίαν, εἰ πῶς ἐτέρων ἕνεκα ἀγνώ-
 μοσύνης δίκας ἔδοσαν αὐτοῖς, καὶ δεινταῖς, μηκέτι χρή-
 σασθαι βαρβάροις καὶ τῶν ὑπὸ Χρυσῆ καλεμένων, καὶ
 ἀλλοφύλοις ὥσι, καὶ τὰ μέγιστα ἡδικοκότες, ἀλλ' ἐπι-
 τρέπειν Θεῷ τὴν κατ' ἐκείνων δίκην, ὥς ῥάδιον τὰς ἀ-
 δικούντας καταστῆλαιν, καὶ τὰ μέγιστα φουσῶσι, καὶ
 ταύτῃ τὴν χάριν Θεῷ καταθεῖναι πρῶτον, καὶ αὐτῷ τὸ
 μὴ τοιαύταις κηλίσι καταχραίνεσθαι τὴν ψυχὴν, ἐπειθετό
 τε ὁ Βασιλεὺς, καὶ ὑπέχετο μηκέτι καὶ μηδενὸς χρή-
 σασθαι βαρβάροις φάμενος, ἐδὲν ἔχειν πρὸς ἑαυτὸς ἀ-
 ληθῆ, καὶ δικαίαν ἀντεπεῖν παραινέσιν· ἀλλὰ καὶ πολ-
 λὴν αὐτῷ εἰδέναι χάριν, ὅτι τὴν μὴ ἀμαρτάνειν ἕνεκα
 πρόνοιαν αὐτῷ ποιοῖτο, καὶ ὡς καὶ παρὰ Θεῷ ἐφισ-
 μένα δέχεσθαι τὰ εἰρημένα· ἃ καὶ ὕστερον ἐφύλαττεν
 ἀκριβῶς, καὶ ἐδὲν διανοεῖτο τὴν ἐπηγγελμένων παρα-
 βαίνειν. τὴν δὲ μὴ τὰς περὶ αὐτὴν ἕνεκα θορυβεῖσθαι,
 ἀλλὰ ἐλπίζοντάς τι δράσειν ὧν ἐβέλοντο ἡρεμεῖν,
 ἄχρις αὖ αὐτὸς εὖ διάθηται τὰ κατ' αὐτὸν καὶ τῶν
 ὑπὸ τῶν βίαις θορύβων ἀπαλλαγῇ, ἐπλάττετο ποιεῖν.
 Βασιλεὺς δὲ ὁ νεὸς ἐν τῷ νῆφ νεωρῶν περιμεί-
 νας ἄχρις ἐπιγένῃ ἡμέρᾳ, ἐπεὶ μηδεὶς ἀντεπήει,
 καὶ ὁ δῆμος ἤδη ἅπας ἐπὶ τῇ πρὸς Κωνσταντινουπόλιν
 Βασιλείᾳ πόλεμον ἐτράπετο, καὶ ὁ μὲν, τὰς οἰκίας
 τῶν ἐκείνων προσεχόντων διεπόρθει, μάλιστα Φανεω-
 λάτῃ, ἔτι δὲ γένος προσσηκόντων, οἷα δὲ αἰτιω-
 τάτων γενομένων τῶν Βυζαντινῶν ἐκείνων ἐν τῷ τῷ πολέμῳ χρόνῳ προδοσίᾳ καταχεῖν, τῶν ἄλ-
 λων δὲ, τὴν ἐν τῷ νῆφ βασιλικὴν διαρπασάντων ὀπλοθήκην, καὶ ὀπλισμένων, καὶ προκαλε-
 μένων Βασιλείᾳ ἐπάγειν σφᾶς ἐπὶ τὴν κηδεσὴν, ἀναθαρσύνσας ἤδη καὶ αὐτὸς, ἐπὶ τῇ Βασιλείᾳ
 ἐχώρει, καὶ ἐπὶ τῇ Πορφυρογεννήτῃ οἰκίᾳ ἐλθὼν, νύκτισατο ἐκεῖ.

quam si maxime id sibi voluisset affere-
 re, & vi hostem repellere, ne sic quidem
 usus esset barbarorum subsidiis. Philotheus
 enim patriarcha, ubi sedem sacram con-
 scendit, cum eo super hoc negotio disse-
 rens affirmavit, non placere Deo, bar-
 baros contra Christianos induci, & agri-
 colas quosdam, aut etiam milites in-
 nocentes interfici, quippe a domino suo
 adactos, & penitus necesse habentes,
 iussa facessere, cum qui læserint, secu-
 rissime vivant. Etenim & civilis belli
 tempore impellentium, & calumniantium
 nullo, aut paucis sui sceleris pœnas per-
 solventibus, innumerabilis eorum mul-
 tudo, qui ad bellum conflandum nihil
 contulerant, periit, & postea cum Cra-
 les injurias daret, ac pejeraret, & de
 imperio non parvam partem abstraheret,
 barbaris introductis, eum auctori detri-
 mentorum leve, aut nullum damnum
 rependisse: aliis autem infinitis malorum
 ingentium causam extitisse, qui a bar-
 baris in servitutem abrepti, peremptique
 sint. Quamobrem, quomodo a se repre-
 hensus fuerit, meminisse, ut qui puta-
 ret, rectissime se facere, dum externos
 nocumenta importantes barbaricis copiis
 (Romanis, quia bello civili absumptæ,
 ad ulciscendum non sufficientibus) pro-
 pulsaret, & adversus homophylos adduce-
 ret, ne ipsi eorum usi opera, se, suos-
 que perderent. Quod vero ad eos, qui
 perierint, attinet, iusta defensione care-
 re, si ipsi aliena peccata moriendo lue-
 rint. Cumque rogaret, ne in posterum ute-
 retur barbaris adversum eos, qui a Chri-
 sto Christiani nominarentur, tametsi ex-
 teros, & injuriosissimos, sed Deo illorum
 pœnam reservaret, cui non difficile foret,
 lædentes quamvis turgidissimos com-
 pescere, & hoc Deo in primis, de-
 inde sibi gratificaretur, ne talibus macu-
 lis animam contaminaret, imperator obse-
 cundavit, & posthac adversus neminem
 barbarorum usum subsidio recepit: af-
 firmans, se quod contra tam veram, tam-
 que justam admonitionem diceret non habe-
 re: imo gratias ei magnas agere, quod
 se a peccato absterruisset, quæque dixisset
 non secus quam Deo ipso dicta se
 accipere: quæ & postmodum solicite
 servabat, ac nihil promissorum sibi omit-
 tendum statuebat. Ne autem sui pertur-
 barentur, sed confidentes facturum quæ
 volebant, quiescerent, donec rebus suis
 bene compositis, ab hujus vitæ tumulti-
 bus discederet, idcirco hæc fingeantur.
 Imperator junior in navali lucem expe-
 ctans, cum nullus contra foras prodiret,
 ac populus jam totus ad arma in Cantacu-
 zenum concurreret, jamque domos studio-
 rum ejus exinaniret (Phaceolati, &
 cognatorum ipsius præcipue, utpote qui
 tempore belli ad Byzantium proditione
 occupandum in primis navassent operam)
 alii armamentarium imperatorium in na-
 vali diriperent, & Palæologum extimu-
 larent, ut in focerum eos educeret, sum-
 ptis animis palatium petiit, veniens-
 que ad Porphyrogeniti domum, illic
 pernoctavit.

Edit. Paris.
 pag. 868.

CAPUT XL

Furor populi redintegratus. Philotheus patriarcha timore Palæologi se abscondit. Mittitur legatio, & pactum offertur. Juratur certis conditionibus. Descriptio propugnaculi ad portam auream. Auxilia accersita a Cantacuzeno, remittuntur. Deliberatio de bello barbaris in Thracia inferendo. Dissuadet Cantacuzenus, nisi pecunia & externi milites, & classis etiam prius comparentur. Duplex de ejus oratione judicium. Juniorum, & imperitorum obtrectatio. Palæologus sententiam celat.

Edit. Parif.
pag. 869.

POSTERO die plebs furioso impetu concitata, direptas pridie domos cum ipsis contignationibus disturbavit, atque evertit. Postea ad palatium venientes, cum castellum, quod dicitur, custode vacans offenderent, illud expoliatis incolentium domibus vastarunt: irrumpentesque in palatium non simul, sed sparsim & confuse, jaculis ex intervallo certabant toto die, cadebantque nonnulli, & alii vulnerabantur ab his, qui intus latebant. Demum prorumpentes Catalani, pugnantibus abigunt, & in ædes ante palatium igne injecto, quosdam concremant. Eo seditionis, ac tumultus re progressa, etiam Philotheus patriarcha populi in se incursum metuens, e patriarchio fugit, ac sese latebrose occultavit: nam Palæologum sibi, ut pro Callisto (qui ipsius causa fecisset, ac passus esset omnia) intruso iratum esse conjiciebat. Tertio die Palæologus præsidem Caniclei Angelum legatum mittit, huic muneri qua prudentia, qua doctrina valde idoneum, & apud imperatorem Cantacuzenum vehementer gratiosum, quicum de pactis egit, nempe ut ambo imperarent, alterque alteri oblivionem hujus dissidii juraret. Cantacuzenus cum voluptate legationem excepit: quippe qui hoc studeret ante omnia, ut sopito inter Romanos bello, ipse a rebus istis labentibus, ac terrenis se omnimodis auferret: juratumque his conditionibus, ut Cantacuzenus, & Joannes Palæologus imperio præessent: junior primas cederet seniori in omnibus, omnique eundem veneratione, & obedientia, velut antea, coleret. De pecunia annuorum vestigalium, quantum & ad stipendia militaria, & ad triremium apparatus, & ad reliquam imperii administrationem sufficeret, a quaestoribus numeraretur. Quod restaret, id imperatores ad domesticos sumptus ex æquo partirentur. Cantacuzenus quamquam his non egeret (cogitabat enim se propediem monachorum ordini adscribere) tamen solius honoris gratia, ne juniore imperatore inferior putaretur, juramentum postulabat. Ut neuter ab iis, qui contra se pro altero pugnassent, injuriæ ulciscendæ pœnas reposceret, neque ambobus viventibus, neque defuncto altero: sed delictorum immemores funditus, nec redditibus eos, nec dignitatibus, quas gererent, privatum irent. Ut Matthæus Cantacuzenus cultum imperatorum, & Adrianopolim cum urbibus Rhodumβαίνον ἑτερον γενέσθαι ὥς ἀνδρώπων· ἀλλὰ πᾶσαν ἀμνησίαν παρέχειν τῷ τετραμνημένῳ, καὶ μὴτε προσόδων, μὴτε τῶν τιμῶν ὑποσερεῖν ἃ ἔχουσι. Ματθαῖον δὲ Βασιλέα τὸν Καντακουζηνὸν μένοντα ἐπὶ τῷ σχήματι, τὴν Ἀδριανὴν κατέχειν, καὶ τὰς κατὰ τὴν Ροδόπῳ τοῖς

ΕΙΣ ἡ ὑπεραίαν ἡ δὲ δῆμος αὐτὸς ἀλόγῳ φερόμενος ὁρμητὴς τὰς διηρασμένας τῇ προτεραίᾳ οἰκίας κατεσρέφειτο, καὶ καθήραν τὰς ξυλώσεις. ἔπειτα εἰς τὰ Βασιλεία ἐλθόντες, τὸ λεγόμενον κασέλλιον διεπόρθησαν ἀφύλακτον εἰρόντες, καὶ διήρπασαν τὰ ἐνοικούντων τὰς οἰκίας· καὶ ἐπὶ τὰ Βασιλεία ἰόντες ἔχοντες πάντα, ἀλλὰ ἀποράδην ἔασι· ταῖς, ἡκροβολίζοντο ἐν διαλειμμάτων δὲ πάσης τῇ ἡμέρας, καὶ ἐπιπτόν τινες αὐτῶν, καὶ ἐτίθωσκοντο βαλλόμενοι ὑπὸ τῷ ἔνδον· οἱ τε Κατελάνοι ἐξελθόντες, τὴν τε μαχομένους ἀπεώσαντο, καὶ πῦρ ἐνέεισαν τῷ παρὰ τῆ Βασιλείας οἰκίαις, καὶ ἐνέπρησαν τινάς· εἰς τὸ τῷ ἵσάσις, καὶ παραχρῆς ἀφιστάντων τῶν πραγμάτων, καὶ ὁ Πατριάρχης Φιλόθεος δέησας τῷ ἔφοδον τῷ δήμῳ, ἀπεχώρει τῷ Πατριάρχῃ, καὶ κατεκρύπτετο· ὑπώπτετο δὲ καὶ Βασιλέα τὴν νέον ἀνδρῶς ἔχειν παρὸς αὐτὸν, οἷα δὲ Καλλίστος τῷ Πατριάρχῃ ἐξωθέντες ἀντεισαχθέντες, ὅς ἐδόκει πάντα παρ᾽ αὐτὸν καὶ ὑφίστασθαι ὑπὲρ ἐκείνων· τρίτῃ δὲ ἡμέρᾳ Βασιλέως ὁ νέος τῷ τῷ Κανικλείῳ Ἀγγέλῳ παρὸς Βασιλέα πέμψας πρεσβύτην, παρὸς τε πρεσβείας ὄντας ἐπιτηδεύατον διὰ σωέσιν καὶ παιδείαν, καὶ παρὰ Βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ πολλῆς τῆς δόξης ἀπολαύοντες, διελέγετο περὶ συμβάσεων, ὥστε ἀμφοτέρους μένειν ἐπὶ τῇ ἀρχῇ ὅρκους θεμένους παρὸς ἀλλήλους ἀμνησίας τῶν διαφορῶν· Καντακουζηνός τε ὁ Βασιλέως ἐδέχετο παροθύμως τῷ πρεσβείαν, τὸ δὲ καὶ μάλιστάντων ἐπαυδαίετο αὐτῷ, ὥστε τῷ παρὸς ἀλλήλους τῷ Ρωμαίων πολέμῳ παυσαμένῳ, τῷ πραγμάτων αὐτὸν ἀναχωρεῖν καὶ ἐγένοντο οἱ ὅρκοι ἐπὶ ταῖς, ὥστε Βασιλέα μὲν τῷ Καντακουζηνῷ, καὶ Ἰωάννῳ τῷ νέῳ Βασιλεῖ ἀρχῇ τῶν πραγμάτων· παραχωρεῖν δὲ τῷ νέῳ τῷ πρωτεύοντι ἐν πᾶσι τῷ πρεσβυτέρῳ, ἔπασσαν αἰδῶ καὶ ἀπειθεῖαν ὥσπερ καὶ πρότερον, αὐτῷ παρέχεσθαι. τῷ δὲ ἐκ τῶν δημοσίων φόρων εἰσπραττομένων χρημάτων ἐπισίως, ὅσων μὲν αὐτῷ δέοντο παρὸς τὸ μισθοφορικὸν τῇ στρατίᾳ, καὶ τῇ τριήρων παρασκευῇ, ἔπας δέσας ἐτέρας δημοσίας διοικήσεις, ὑπὸ τῷ πρυτάνει, ὥσπερ ἔθος ταῦτα ἀναλίσκεσθαι. ἃ δ' αὐτῷ ὑπολίποιο ἐπέκεινα τῆς χρείας, ταῦτα συμμερίζεσθαι τὴν Βασιλέως τῷ παρὸς τὰς οἰκίας ἕνεκα ἀναλωμάτων ἐπίσης ἑκατέρους. τῶν δὲ ἐξ ἐξουσίας Βασιλέως ὁ Καντακουζηνός ἀπῆται τὴν ὅρκους· ἦδει γὰρ ἀναχωρήσαν τῶν πραγμάτων τάχιστα, τιμῆς δὲ μόνῃς ἕνεκα τὰ μὴ νομίζεσθαι ἔλαττον τῷ νέῳ Βασιλεῖ εἰσχεῖναι. τοῖς τε πεπολεμηκόσι παρὸς αὐτὸς ὑπὲρ ἀλλήλων, μηδεμίαν εἰσπραττεῖν δίκην, μήτε Καντακουζηνὸν τὸν Βασιλέα, μήτε τὸν γαμβρὸν, ἀμνησμένους τῆς εἰς αὐτὸς ἀγνωμοσύνης· μήτε ζώντων ἀμφοτέρων Βασιλέων, μήτε εἰ συμβαίῃ τὸν ἑτερον γενέσθαι ὥς ἀνδρώπων· ἀλλὰ πᾶσαν ἀμνησίαν παρέχειν τῷ τετραμνημένῳ, καὶ μὴτε προσόδων, μὴτε τῶν τιμῶν ὑποσερεῖν ἃ ἔχουσι. Ματθαῖον δὲ Βασιλέα τὸν Καντακουζηνὸν μένοντα ἐπὶ τῷ σχήματι, τὴν Ἀδριανὴν κατέχειν, καὶ τὰς κατὰ τὴν Ροδόπῳ τοῖς

Ρωμαίοις ὑπὸ πικρὰς πόλεως διὰ βίαν αὐτόνομον ὄντα, καὶ ἀνδρῶν κεκτημένον τὴν ἀρχὴν καὶ Βασιλέα τὸν Ἰωάννην πόλεμον μηδέ ποτε πρὸς ἐκείνους περὶ τῶν ἐνδεδομένων πόλεων κινεῖν. Ἐπὶ ταῖς δὲ ὑποδοχαῖς Καντακυζηνὸν τὸν Βασιλέα τῶν νέων, ὃς τὸ κράτος χρυσῇν καλυμένῳ πύλινῳ φρεῖον, ὃ κατεῖχεν αὐτὸς φρερᾷ Λατινικῇ καρτερῶτατον ὄν, καὶ ἀνάλωτος σχεδὸν ἐκ τῆς κατασκευῆς· ὧς πύργοι μὲν ἦσαν δύο τῶν ἐκ τῆς περιβολῆς Βυζαντίως, ὧν μεταξὺ, ἡ πρὸς τὴν πόλιν εἰσάγουσα πύλη ἦν. αἱ πύργοι δὲ μεγίστοι μέγεθός ὄντες, ἐκ τῆς ἄλλης ἦσαν ὠκοδομημένοι· ἀλλ' ὁ δούξ ἐπὶ μήκιστον ὕψους ἔξαρχῆς μαρμάρους μεγάλους ὑπὸ λιθουργῶν εἰς τὰ κατασκευασμένοις ἦσαν συντεθειμένοι ὑπὸ ἀκρας συμφοῦρας πρὸς ἀλλήλους ἐτέρους δέοιμοι ὕλης συνδεύσης. ἀλλ' ἡλοῖς μόνοις σιδηροῖς, ὡς λέγεται, κατὰ ἀλλήλων ἐπιφάσκει κεχρημένοι πρὸς συνάφειαν, ὥστε ἔξωθεν δοκεῖν ἐκ ἐκ μερῶν συντεθειμένους, ἀλλ' αὐτολιθίνους εἰς τὰ ἀπὸ ξέσμενους εἶναι. ὅθεν ἐδὲ ἐπιχειρήσιν δοκῶσιν ἐδμήσαν ἔχειν, μήτε διορυχθῶσι ὄντες διωατοὶ, μήτε ἐκ μηχανῆς τινὸς, ἢ τέχνης ἐτέρας μηδὲμίαν ὑποσῆναι βλάβην. Ἐς ἅμα Βασιλεὺς ὁ Καντακυζηνὸς τῇ τῷ Ρωμαίων ἀρχῇ ἐγκρατὴς γενέσθαι ἀνῶθεν ἐπισκοδῶσας ὅσα ἐδεῖ ἀτιμελήτως ὑπὸ χρόνῳ ὄντας, εἰς τὸ δύναιτο φρερᾷ κατεῖχεν, ὥσπερ ἀκρόπολιν τινά. Τῶν δὲ τῶν ὄρκων ὑφ' ἐκατέρων ἰσχυρομένων Βασιλέων, ὁ τῆς αἰσιασμοῦ διελέλυτο αὐτίκα, καὶ Βασιλεὺς ὁ νέος πᾶσαν ὑποφίαν ἀποδέμνος, ἦκεν εἰς βασιλείαν πρὸς Βασιλέα τὸν κηδεῖν. κακῆνος ὑπεδέχετο ἡδέως ἐς τὰ μέγιστα, καὶ πολλὰ ἐπέδεικνυτο φιλοφροσύνῃ. Συγγενόμενων δὲ ἀλλήλοις ἐφικανόν, καὶ περὶ ὅσων ἐδέοντο διαλεχθέντων, αὐτῶν ὁ νέος Βασιλεὺς τῶν βασιλείων ἐξελεῖται ἐν ἡμῶν πρότερον νυλίζετο οἰκίαν. καὶ τὰς συμβάσεις δὲ ἦκεν ἐκ Βιζύης Ἀνδρόνικος Ἀσάνης ὁ σεβαστοκράτωρ μετὰ στρατιᾶς ἐπικερήσων Βασιλεῖ τῷ Καντακυζηνῷ ὃν ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις ἐνδον βασιλείων ἔχεται· φαντα καὶ τῆς στρατιᾶς, αὐτῶν ἐξέπεμπεν ὁ Βασιλεὺς εἰς τὴν οἰκίαν. τὴν μὲν προθυμίαν ἐνεκα, καὶ τῆς ἐλπίδος ἐπαινέσας τὴν εἰς αὐτόν. μὴ δεῖσθαι δὲ αὐτῶν συμβάσεις δέμνος πρὸς Βασιλέα τὸν γαμβρὸν εἰπών. ἔγραφε δὲ καὶ τῷ ὕμῳ, καὶ Νικηφόρῳ διαπότη τῷ γαμβρῷ, ὃς τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν ἀνασρέφειν, τὰ πολέμια ἡδὲ καταλελυμένα, ὃς εἰρήνης ἐν τοῖς πράγμασι γεγενημένης. ταῖς ἵσα δὲ καὶ τοῖς βαρβάροις ἔγραφε τοῖς καὶ Θράκην καὶ ὅδ' ἀπὸ τοῦ ἡσσαν ἐπὶ Βυζάντιον μετακκλημένοι ὑπὸ Βασιλέως ὥσπερ ἔφημι, καὶ ἀνέσρεφον ἐκ μέσης τῆς ὁδοῦ. ἐκ δὲ τῶν καὶ τῶν Προποντίδα πρὸς τὴν Ἰερὴν ἑτέροι βαρβάροι αὐτόκλητοι ἦσαν ἐκ ὀλίγοι νυκτὸς ἀρχὴ βασιλείων οἰόμενοι σφῶν δεινέσθαι Καντακυζηνὸν τὸν Βασιλέα. ὃς ἐδέοντο ἐπάγειν τοῖς πολέμοις εἰς δεξιὰ μὲν. Βασιλεὺς δὲ τὴν μὲν προθυμίαν ἐνεκα, καὶ τῆς εὐνοίας τὴν εἰς αὐτόν, χάριτας ὡμολόγει ἐκ ὀλίγας. συμβάσεις μὲν τοῖς ἐφασκε πρὸς Βασιλέα τὸν γαμβρὸν καὶ ὄρκους δέμνος, αὐτῶν μὴ δεῖσθαι, καὶ ἐκείλους ἀναχωρεῖν πρὸς τὴν οἰκίαν. ταῦτα δὲ ἐξ ἐπὶ πρέσβειων μόνον ἐδήλωσε τοῖς βαρβάροις, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτῶν αὐτὸς ἐκ βασιλείων ἔξω τεχνῶν ἔστιν ἐκείνος διειλεγμένος νυκτὸς ὑπὸ λαμπράσι, τὸ παρὲχοντος τῶν περὶ αὐτὸς διώσθαι ὃ δῶσθαι ὃ ἀκτέσθαι ἔχεται ὁ μὲν. ὅξιν μὲν τοῖς καὶ αὐτὸς τῶν βασιλείων, πρὸς τὴν οἰκίαν ἐν ἡ Βασιλεὺς ὁ γαμβρὸς διέτριβεν ἀπῆει. καὶ περὶ τῆς διοικήσεως τῆς κοινῆς συνδιδασκίετο αὐτῶν. δεινῶν δὲ καὶ περὶ τῶν Θράκῃ βαλεύσασθαι βαρβάρων, εἰ πολέμια εἴη πρὸς αὐτὸς ἢ μὴ, ἐν τῇ μεγάλῃ λογοθέτῃ οἰκίᾳ τῶν Μετοχίτης καὶ πάντων τῶν συγκλητικῶν, καὶ τῶν ἐπ' εὐγενείᾳ λαμπρυνόμενων γενόμενοι οἱ Βασιλεῖς, κατέστανον εἰς λόγους.

dopes, quoad viveret, retineret, liber plane, & in ratione reddunda subjectus nemini: utque Joannes imperator propter oppida tradita numquam ei bellum faceret. Ut Cantacuzenus imperatori juniori propugnaculum portæ aureæ restitueret, quod præsidio Latino tenebat, firmissimum sane, & ob structuram prope-modum inexpugnabile: cui turres erant binæ, ex iis quæ sunt in ambitu, seu ad mœnia Byzantii, in quarum medio per portam illam aditus in urbem patebat. Turres porro summæ magnitudinis, præter aliarum formam, & modum ædificatæ, ad perpendicularum ab initio ad cælum minabantur, marmoribus ingentibus opera marmorariorum ad hoc præparatis ita compositæ, ut ob arctissimam conjunctionem non arenato, alioue glutinamento egerent: sed mutuis dumtaxat ferramentis, ut fertur, qua se contingebant, copularentur, forisque non ex pluribus, sed ex uno lapide ad hoc polito constare viderentur. Quare nec apparet, qua aggrediendæ, ac perumpendæ sint, nec ulla machina, aut artificio instar aliarum lædi possunt. Has imperator Cantacuzenus simulac imperii potens evasit, vetustate neglectas, de integro quantum necesse fuit refecit, perpetuamque custodiam, velut arcis cuidam imposuit. His juramentis ab imperatore utroque editis, seditio statim compressa est, & junior omni suspicione deposita ad socerum in palatium accessit, ab eoque omni cum humanitate, & hilaritudine acceptus, longiore deinceps super rebus necessariis habito colloquio, ad prius domicilium se recepit. Post pacta Andronicus Asanes sebastocrator Byzia cum copiis Byzantii affuit, Cantacuzeno succursurus. Quem triduo in palatio cum agmine suo retentum, deque alacri voluntate, ac studio erga se laudatum remisit: quod diceret, se jam fœdere cum genero factô, illius opera non indigere. Insuper filio, & Nicephoro despotæ genero, cæterisque duobus scripsit, uti redirent, pacem enim conciliatam esse. Eadem barbaris in Thracia scripsit: nam & illi Byzantium, ab imperatore, ut diximus, accersiti pergebant, qui e medio itinere redierunt. Ex Hiero autem Propontidis ad orientem, alia barbarorum non parva multitudo ad palatium adveniens, quod Cantacuzenum auxilio opus habere putaret, orabat, ut acciperetur, & in hostem immitteretur. Imperator pro animo tam prompto, ac benevolo gratiis actis, fœdus cum genero intercedere cœptum respondit: proinde patriam repeterent, se in præsentia ipsorum ope non usurum. Atque hæc non solum illis per inter-nuntios, sed & per se ipsum significavit, e palatio extra muros expectantes, ad lucernam lumen allocutus, eo loco, ubi videri, & audiri posset. Egressus autem & ipse e palatio, ad ædes, in quibus gener habitabat, se contulit, & cum eo de republica deliberationem habuit. Cæterum cum & de barbaris in Thracia deliberare oporteret, ecquid armis appetendi, nec ne, in magni logothetæ Metochitæ domo cum proceribus universis, & nobilitate congregati imperatores verba fecerunt.

Edit. Paris.
pag. 871.

Ac reliquis quidem immodeste tumultuantibus, & unoquoque conante utilissimam pro tempore proferre sententiam, junior imperator, & ii, quorum in ejus comitatu præcipua erat auctoritas, ad Cantacuzenum inclinabant, ad ejus sententiam intenti ora tenentes, cujus hæc fuit oratio. Vobis magis ad bellum contra barbaros incitatis, & facillimam sperantibus victoriam, velim equidem consilia vestra Deus fortunet, & ad finem perducatur. Quæ autem & ipse hoc tempore nobis conductura sentio, non tacebo. Equidem mihi nec prudentium, nec aliquo usu peritorum hominum videtur, non ante suis, hostiumque viribus ponderatis, sed fortunæ mobilitate confisos, bellum capeffere, & semet in discrimen præcipitare. Nam ab armis, & pecunia, & militibus bene instructum esse, exploratam habet salutis fiduciam: fortuna lubrica est, sæpius fallit. Barbari autem, contra quos nunc bellum meditamur, non est ignotum, quantopere a nobis discrepent. Exercitatione enim militari nequaquam impares, numero longe superant, & apparatu confirmatiores, atque ad expeditionem promptiores, nulla mercede, & omnino gratis domino suo militant. Ad hæc cum latam regionem, & urbes nostras non in Asia modo, sed etiam in Europa occuparint, nunc bona spe, & præteriti successus exemplo, pro cæteris subigendis prompte depugnabunt. Nobis porro quondam contra multo etiam plures potentia non defuit, ut non solum nostra eos provincia expellere, sed ipsorum quoque terras invadere possemus. Verum insipientia, & temeritas, nec communium, sed privatarum cujusque rerum, quam consultissime instituendarum diligentia, eo jam imbecillitatis nos adegerunt, ut boni consulamus, si non etiam quod superest, amittamus. Nam & exercitus noster splendidus antea, & conspicuus, ad paucitatem & paupertatem devenit: & communium pensionum collationes penitus evanuerunt: ac plures vestrum, aut omnes ferme, nisi aliunde pecunia in bellum impendatur, non opinor diutissime de suo impendentes, hostium vim toleraturos. Quæ omnes cum animis reputare, nec tantum hoc considerare debent, quomodo ex pace ad bellum aggrediamur: sed præterea, quomodo hostes debellemus: aut certe nulla cum clade inde discedamus.

Ego vero nec ob ignaviam meam, bello adversus barbaros vobis abstinendum suadeo: neque odio in illos a quoquam vestrum vinci me patior, quin ipse una omnes, si fieri potuisset, contrivissem, & id mihi ad gloriæ celebritatem illustrissimum fore putavissem. Neque istuc solum, sed si hoc ita licuisset, ut me a quocumque jugulari, & ipsa nece mea perniciem, atque exitium creari illis oportuisset, libentissime, ac promptissime dulcem alioquin vitam abjecissem: usque adeo mihi superat eorum odium: tum quia religionibus, ac cærimoniis diversissimi sunt: tum quia jam pridem, & multis annis Romanos infandis detrimentis cumularunt, nec ulli ferine non nocuerunt: nec usque ad hunc diem injuriæ faciendæ eos cepit fatietas: sed in Thraciam quoque infusi, urbes complures occupant, perierunt ei moi, & solummodo δὲ τὴν περί-
λων ἐπὶ μεγάλα ἡδίκηκασιν Ῥωμαίους, πᾶσι λυμὴν ἀμφοὶ χεδόν, καὶ ἐδὲπω μέχρι νῦν κόρον ἐσχέκασιν τῆς ἀδικίας· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Ὀράκῳ ἡβάντες, πόλεις ἔχουσιν πολλὰς, καὶ πάντα

pag. 872.

οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, ἀτάκτως ἐθορύβουν, καὶ γνώμῳ ἕκαστος εἰσφέρειν ἐπεχείρουν, ἢ μάλιστα ἂν λυσίτελιν δοκοίη ὡς ἐν τοῖς παρῶσι. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, καὶ τὸ συνόντων οἱ μάλιστα ἐν λόγῳ, Κωνσταντῖνῳ τῷ Βασιλεῖ προσεῖχον. καὶ ἀπισκόπου ὁποῖάν τινα περὶ τῶν προκειμένων γνώμῳ εἰσενέγκοι. κατα-
σὰς δὲ καὶ αὐτὸς εἰς λόγους, εἶπε τοιάδε. Τὴν μὲν γνώμῳ ὑμῶν ὡς μάλλον ἐπὶ τὸ πολεμεῖν ἐπῆρται τοῖς βαρβάροις, οἰόμενων ῥᾶσα περιέσεσθαι αὐτῶν, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐκ πολλῶν ἐς ἑσχάτῃ εἶναι. Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τῷ τέλος ἀγάγοι τὸ κρεῖττον δέξιόν, ὥσπερ βέλεσθε αὐτοί· ἃ δὲ οἶμαι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι λυσίτελιν ἡμῖν, ταῦτα σημεῖον. Οὐ σὺφρόνων οἶμαι ἀνθρώπων, εἰδ' ἄλλως ἐμπεῖραν εἶναι, ὡρμημένους ἐπὶ πόλεμον μὴ πρότερον τῷ τε αὐτῶν καὶ τῷ πολεμίων ἐπισκεφμένους δυνάμιν, τύχης θάρρους τας ἀπιστία, αὐτὸς πρὸς τὰς κινδύνους εἰσώθειν. τὸ μὲν γὰρ καὶ ἔπλοισι, ἔχρημασι, καὶ πλήθει στρατιᾶς ἐρρωμένους εἶναι, βέβαιον πρὸς σωτηρίαν. τύχη δὲ τὰ πλείω σφάλλεται· πρὸς ἃς δὲ ἡμῖν ὁ πόλεμος ἐστὶ βαρβάρων νῦν, ἐχέσον ἀγνοεῖσθαι διαφέρουσιν. ἐμπερία γὰρ τῇ πρὸς τὰς μάχας ἐδαμῶς ἀπολείπομενοι ἡμῶν, πολλὰ πλασίεις εἰς τὴν πλῆθει, καὶ τῇ παρασκευῇ ἐρρωμένους εἶναι, καὶ πρὸς τὰς στρατείας ἐπιμότεροι, ἀμιδί καὶ ποικίλῃ στρατεύομενοι τῷ σφῶν δυνάσει. πρὸς δὲ τέτοις, γὰρ ἔχοντες πολλῶν, καὶ πόλεις ἡμετέρας καὶ τῇ Ἀσίᾳ μόνοι, ἀλλὰ καὶ τῇ Εὐρώπῃ νῦν, προθύμως ὑπὲρ τῶν λοιπῶν μαχοῦνται, δέλπιδες ὄντες ὥσπερ ἐκ παραδειγμάτων, καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ. ἡμῖν δὲ καὶ μὲν ποτε δυνάμεις ἀξιοχρεῖς, καὶ πρὸς τοσούτους μόνοι, ἀλλὰ καὶ πολλὰ πλασίεις, ἐχέοντες ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐξελανθῆναι, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς οἰκίας ἐν κινδύνῳ καθίσταν. ἢ δὲ ἀξυνεσία ἔσβεσθήσεται, καὶ τὸ μὴ περὶ τῶν κοινῶν λυσίτελῶν ἀρεῖα βελεσθῆναι, ἀλλ' ἕκαστος τὰ ἴδια εἰς τίθεσθαι σκοπεῖν, εἰς τὸ τοῦ ἡγεῖν ἡμᾶς ἀδυναμίας νῦν, ὡς ἀγαπῶν ἂν μὴ καὶ τὰ ὄντα ἀπολέσωμεν ἡγεῖσθαι. ἢ τε γὰρ στρατιὰ διέφθαρται ἡμῖν, ἐκ λαμπαρῶν ἔπεισαντες, ὀλίγη καὶ ἀπορος καθέστηκα· καὶ τῶν κοινῶν προσόδων αἱ συντάξεις ἐκλελοίπασιν παντάπασιν. καὶ ὑμῶν τὰς πλείους ἢ σύμπαντας χεδόν, εἰ μὴ τις χρήματα παράχοι πρὸς τὸν πόλεμον, ἐκ ἂν οἶμαι ἀντιχέσθαι ἐπιπλείον ἀναλύντας ἐκ τῶν ὄντων. ἄπερ ἀπαντας ἐνδυμμένους, καὶ τὸ μόνον χρὴ σκοπεῖν ὅπως ἐκ τῆς εἰρήνης κατασῶμεν πρὸς τὸ πολεμεῖν, ἀλλ' ὅπως ἔπεισόμεθα τῶν πολεμίων, ἢ μηδὲν ἐκ τέτῃς δυσχερὲς ὑπομῆμεν. ἐγὼ δὲ ἔτε ἀτολμία τῇ πρὸς τὰς βαρβάρους ὑμᾶς πολέμῳ ἀποχέσθαι συμβεβόλω, ἔτε πρὸς ἀπέχθειαν αὐτῶν ἐδόνος ἀπολείπομαι ὑμῶν· ἀλλ' αὐτὸς τε ἂν ἐξέτριφα ἡδέως ὅμῃ τὰς σύμπαντας βαρβάρους, εἰ περ οἶόν τε, καὶ μεγάλῳ εὐκλείῃ, καὶ δόξῃ τῇ ἐκείνων ὀλεθρον φέρειν ἂν ἐνόμισα ἐμοί. καὶ παρ' ἐτέρῃ πάχοντες τινὸς τὰ ἴσα εἶδον. καὶ μὲν, ἀλλ' εἰ μὲν ἐδὲν ἐξῆλθον, εἰδὲ καὶ ἐμὲ παρ' οὐνοῦ ἀποσφάγναι, αὐτῷ τῷ τῷ ἀποθανεῖν ἐξώλεις γενέσθαι τὰς βαρβάρους, ῥᾶσα ἂν καὶ τῷ φίλῳ προὔδωκα ζῶντι συλῶ ἡδονῇ· τοσούτον ἀπεχθείας πρὸς αὐτὰς τῇ θρησκείᾳ ἄκραν ἐναντίωσιν, ἀλλ' ὅτι ἐκ πολλῶν ἔχουσιν πόλεις, καὶ ἔχουσιν πολλὰς, καὶ πάντα

τὰ ἡμῶν ἀγασσὶ καὶ φέρεισι. τί νος οὐκ ἐνεκα ἔπος ἔχων πρὸς
ἐκείνους ἀπειχθείας, ἔτε πρότερον αὐτοὺς ὠρμήθην πολε-
μεῖν, καὶ ὑμᾶς κωλύω νῦν προθυμεμένους; ὅτι ἔτι ἔστι
ἐξ ἐπὶ ζῶν δυνάμιν, ἔτε πρότερον, ἔτε νῦν ἀξιόμαχον
δύεισκα πρὸς τὸ πρὸς ἐκείνους πόλεμον. Τί οὖν ἂν τις φαίη,
κελεύεις ἡμᾶς κατὰ παῖξ ἐγκαλυφάμενους, καὶ τὸ οἰκίαν
σωτηρίαν ἀπογυνοῦντας, ἡσυχῇ φέρειν τὰς πληγὰς, καὶ
πάντα ὥσπερ εἰς ἐπιτάγματος ὑπέκειναι τοῖς βαρβάροις;
καὶ τὸτο ἔγωγε φαίλω ἂν· ἀλλὰ πολεμντέον μᾶλλον, καὶ
πρὸς τὸτο εἰ τι ἔτερον σπασθῆσθαι. καὶ μὲν ἀμαθῶς ποιεῖτον,
καὶ θρασυῶς ὡς μηδὲν ἔτερον δόκοναδαι τὸ δόλολμίας, ἢ
τὰ ὄντα προσαπολεῖν πρὸς τὸ μὴ ἔτι τῶν ἀφρημένων ἀνα-
σώσασθαι μηδὲν. Τί οὖν ἐστὶν ὁ λόγος; ὅτι χημάτα πρό-
τερον ποιεῖτον, καὶ δυνάμιν ποθεῖν ξενικῶν ἀξιόμαχον
πρὸς τὸ πρὸς πολέμιων. ὡς ἢ γε ἡμῖν οἰκία, καὶ τὰ μάλι-
στα ἔχη περιττῶς πρὸς τὸ παρασκιδνῶν, καὶ εἰς ἄκρον ἀν-
δρείας ἀφίκηται καὶ τόλμης, ἐδ' ἔτι πρὸς τὰς πολέμιους ἔ-
σαι ἀξιόχρεως, ὥς ἂν ποσάυτη μένη, ὅση νῦν ἐστὶ. Πρὸς τὰ-
τοις δὲ καὶ δυνάμιν ναυτικῶν προπαρασκιδνάσασθαι χρεῶν,
ὥς κωλύειν τὰς ἐπιβοηθουῦντας. ἂν γὰρ αὐτοὶ θαλασσο-
κρατῶσιν, καὶ μικρὰς, ἐδ' ὁ καταφρονήτης δεισόμεθα δυ-
νάμειος· καὶ γὰρ Ὁρχάνη μόνον ἀναγκασθόμεθα ἐν Ὁρά-
κη πολεμεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῖς καὶ τῇ Ἀσίᾳ ἀπασὶ βαρβά-
ροις, οἳ ἂν ὑφ' ἡμῶν βιάζωνται, προθυμώτατα ἐπιμα-
χήσασιν αὐτοῖς. τῶν γὰρ ἀθανάτων γερῶν, καὶ αὐτοῖς ὑπέ-
ληπται τὰς ἐνταῦθα καλῶς βεβιωκότας ἀπολαμβάνειν,
ἐκείνων ἐν ἀπολαύσει ἔσεσθαι ὁ πρὸς τὸ πλάνη καὶ θνη-
σάμηνος μάλιστα πέπεικον αὐτὰς, ὅς τις ἂν πρὸς ἡμᾶς πο-
λεμῶν ἢ πίπτοι μαχόμενος, ἢ ὡς πλείους ἀποκτείνου ὧν
δὴ ἔνεκα, καὶ νῦν ἀπτεσθαι ὑμᾶς τὰ πρὸς αὐτὰς πολέμους συμ-
βεβῶν· ἀλλὰ πρότερον ἐκπορίζειν τὰ τε χημάτα, καὶ τὰς
συμμάχους. τὸ νῦν δὲ ἔχον πρεσβείαν πέμπειν πρὸς αὐ-
τὰς, καὶ ἔστι εἰρήνῃ ἐπικυροῦν, καὶ περᾶσθαι ποροῖα
μᾶλλον, καὶ δὲ βελία τὰς καὶ τῇ Ὁρχάνῃ πόλεις ἀνασώζε-
σθαι, καὶ ἀπολαμβάνειν ὁμολογία, ὥσπερ παρὰ σκιδνα-
κα αὐτοὺς πολλῶν εἰς τὸτο πόροισιν πεποιημένους. Δυνατὸν
γὰρ εἶναι καὶ νῦν εἰς ἐθέλητε ὑμεῖς. ἐξελθλαμένων δὲ τῶν
ἡμετέρων ὄρων τῶν βαρβάρων, ὅ, τε πρὸς αὐτὰς πόλεμος
ἂν ἐθέλωμεν ἀναλαμβάνειν, ῥῶν ἔσαι, ναυτικῆς δυ-
νάμειος δεισόμενοις μόνον, καὶ Μυσέας καὶ Τριβαλὰς, ἐδ'
αὐτὰς φαυλότερα ἀδικουῦντας, ἢ πείσομεν ἐπιτηδεύειν
εἶναι, καὶ ἀποδιδόναι τὰ ἡρπασμένα δειδιτόμην τοῖς βαρ-
βάροις, ἢ καὶ ἀναγκάσομεν ἂν βελόμεθα ἐπάγειν. Α-
μὲν οὖν λυσίτελεῖν ὑμῖν ἐγὼ νεόμικα ἐν τῷ παρόντι,
ποσάυτ' ἐστίν. εἰ δ' ὑμῖν βελδομένοις τάναντία δόξειεν,
εἰπεῖν μὲν ὡς ἀσύμφορα αἰρήσεσθαι ἐκ ἀποκνήσω. ὁ ἄρ-
μαι δὲ ἐμὲ τῶν λογισμῶν διαμαρτάνειν μᾶλλον, ἢ ὑμᾶς
φεισθῆναι τὴν ἐλπίδων. Τοιαῦτα μὲν ἐπ' ἐκκλησίᾳς Βα-
σιλίδος ὁ Καντακζυλὸς περὶ τὸ πρὸς τὰς βαρβάρους πολέ-
μους διελέχθη. αἰνιξάμενός πως ἀμυδρῶς, ὡς αὐτοὺς
μὴ μικρὸν ἀναχωρήσει τῶν πραγμάτων. οἳ δὲ συνεκκλη-
σιάζοντες, ὅσοι μὲν μάλιστα ἐν λόγῳ ἦσαν, ἐδὲν ἀντεί-
πον. οἳ δὲ νεώτεροι, καὶ ἀφρονέστεροι, πολλὰ τὰς περὶ τὴν εἰ-
ρήνης λόγους καταμεμψάμενοι βασιλέως, αἰνιξάμενοί τε
ὡς καὶ πρότερον δυνάμην μεγάλην βλάπτειν εἰ πολεμεῖν
ἤρετο τοῖς βαρβάροις, ἐκὼν ἡμέλει τὴν κοινὴν λυσίτελου-
τος διατὸ Ὁρχάνη συνοικῆσαν θυγατέρα, καὶ νῦν ἐκὼν
εἶναι, τάναντία ὧν οἴεται λυσίτελεῖν τὴν αὐτῆς ἔνεκα αἰ-
τίας συμβελεύει. ἔπειτα τὸ πόλεμον αὐτοὶ αἰρεῖσθαι
μᾶλλον εἶπον, καὶ δεῖσθαι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιψηφίζεσθαι

depopulanturque nostra omnia. Quid igitur est, quærat aliquis, cum sic eos detester, quod nec prius oppugnare eos concupierim, & vos nunc ad id tam erectos absterream? quid? quod præsentis vires nostras expendens, nec hactenus fuisse, nec modo esse pares illis invenio. Ergo tu, occurret quispiam, præ pudore obvelata facie, & salute prorsus desperata, silentio nobis ferendas plagas, & in omnibus, tamquam heris præcipientibus, obediendum barbaris existimas? Minime gentium: sed belligerandum potius: & in hoc incumbendum, si in quidquam aliud. Non tamen adeo imperite & confidenter, ut ad nihil aliud profutura sit audacia, nisi ut præter ea, quæ nobis erepta, nondum recuperavimus, etiam illa, quæ restant, amittamus. Quæ est igitur mea sententia? pecuniam prius, & aliunde peregrinos milites conquirendos, qui hostium copiis possint opponi. Nam copiarum domesticarum, etiam si apparatus affuerit maximus, & ipsum fortitudinis atque audaciæ apicem attigerint, ne sic quidem hostibus pares ad pugnam erunt, quamdiu tantæ, quantæ nunc sunt (& exiguæ sunt) permanferint. Ad hæc & classis comparanda, qua eorum auxilia intercludamus. Nam si ipsi mare obtinebunt, non parva, nec contemnenda potentia egebimus: siquidem non cum Orchane tantum in Thracia cogemur bellum gerere, sed & in Asia cum barbaris omnibus: qui vim nostram sentientes, illis aliis expeditissime succurrent. Immortalibus enim præmiis, quæ iis reposita sunt, qui hic ætatem caste egerunt suam, illum fruiturum, magister, & dux erroris (Mahometus) plane ipsis persuasit, quicumque contra nos pugnans aut occubuerit, aut quam plurimos interfecerit. Quas ob res non hoc tempore armis adoriundos, sed de pecunia prius, & sociis providendum consulo. In præsens pacem per legatos cum iis confirmandam, enitendumque ut providentia quadam, & sapienti consilio Thraciæ urbes recuperemus, & per deditionem illarum potiamur: quomodo a me singulari cura factum est, & hodie, si modo volueritis, licebit fieri. Barbaris autem e vestris finibus profligatis, bellum, si adversus eos suscipere velimus, minus laboriosum erit, nautica tantum copia opus habituris. Mæcos vero, ac Triballos æque male de nobis meritos eo adducemus, ut amicitiam nostram complexi, abrepta restituant, barbarorum armis illos territantes: aut etiam, si lubebit, infesto exercitu eos compellemus. Quæ hoc tempore expedire iudicavi, hæc sunt. Quod si vobis consultantibus contraria placuerint, utilibus inutilia vos prælaturos, dicere non verebor. Utinam autem falsus vates sim potius, quam ut spes vestræ deludantur. Hæc in concilio Cantacuzenus imperator de bello contra barbaros disse-ruit, obscurius quodammodo insinuans, se propediem hæc res relicturum. Qui convenerant, quotquot erant alicujus existimationis & nominis, nihil adversabantur. At juniores, quique intelligentia parum valebant, orationem ejus de pace multum cavillabantur: & subindicabant, si barbaris bello incommodare voluisset, magnopere potuisse: sed propter filiam Orchani nuptam, communem fructum scientem, ac volentem neglexisse: & nunc sua sponte his quæ conducere putaret, propter eandem causam adversantia

Edit. Paris.
pag. 873.

suadere. Deinde profitebantur, se bellum malle, & rogabant alios, ut in eandem sententiam pedibus irent: non enim barbaros ignaviores eos, quam ipsimet essent, inventuros: sed sensuros utique sibi rem cum viris esse, non cum foeminis. Palaeologo quid animi haberet, prorsus tacente, & quærente secum utris assentiretur, Cantacuzenus surgens, conventum dimisit: videbat enim, illos in diversum flectere, qui non iudicio, sed temeritate, & confidentia regerentur, futurum difficile: & eos velle cogere, existimari nolebat, paratus jam cis paucos dies Palaeologo toto imperio cedere. Licebat enim illi, si collibisset pacis sententiam ratam facere, & illos belli flagitatores ut reipublicæ prorsus infructuosa consulentes contemnere. Bellum igitur contra barbaros non cum utilitate Romanorum finitum, sed a se ditiosis istis paulo post accensum est.

τὰ ἴσα. ἔδῃ φαυλοτέροις σφῶν οἱ βάρβαροι ἐντέλλονται αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ἔργων· ἀλλ' εἰσονται σαφῶς ὡς ἐγὼ μαχοῦνται, ἀλλ' ἀνδράσι. Βασιλέως δὲ τῆ νέας ὀποτέραν ἔχει τὴ γνώμην περὶ τῶν πραγμάτων εἰδὲν ὅλως φθονοῦται, ἀλλ' ἐξετάζοντος ἐφ' αὐτὸν ὁ ποτέρις πρῶτος, Καντακουζηνὸς ὁ Βασιλεὺς διέλυε τὸν σύλλογον ἀναστὰς, τὸ μὲν μεταπείδειν ἐν ῥάδιον αὐτὸς ὄρων, ἀκρισίᾳ πολλῇ καὶ παραβόλῃ θράσει φερομένης. τὸ δὲ βιάζεσθαι δοκεῖν ἐδέλιναι παραιτέμνος, παρεσκευασμένος ἤδη μετὰ μικρὸν παντὰ πασι τῆς ἀρχῆς ἐξίστασθαι τῷ νέῳ Βασιλεῖ. ἔξω δὲ αὐτῷ, εἶγε μάλιστα ἠβέλετο, κυροῦν καὶ περὶ τῆς εἰρήνης ψῆφον, ὀλίγα φροντίσαντι τῷ ἐπὶ τὴν πόλεμον παρακαλουῶν ὡς ἀλυσίτηλῃ παντὰ πασι τῷ κοινῷ βελούμενων. ὁ μὲν οὖν πρὸς τὰς βαρβάρους πόλεμος, ἐκ ἐπ' ἀγαθῶν Ῥωμαίοις ἐτελέσθη, ὑπὸ τῷ τότε δορυβούτων ἐξαφθεῖς μετὰ μικρὸν.

CAPUT XLII.

Cantacuzenus suadet custodibus, ut propugnaculum seu arcem ad portam auream dedant. Illi se Palaeologo dedere nolunt. Laus Joannis Peralta Itali. Militum Italicorum strophæ. Eos se infames redditurum apud eorum regem Cantacuzenus minatur. Veniam audaciæ poscunt. Deditur arx Palaeologo, qui eam paulo post deserit. Insidie in Cantacuzenum. Palaeologus in palatium invitatur, socerum convivio accipit. Plebs foris tumultuata propter Cantacuzenum comprimitur.

Edit. Paris.
pag. 874.

IMPERATOR Cantacuzenus tertio post die una cum Palaeologo ad portam auream concessit, ut castellum illud, seu propugnaculum ex conventis ei traderet. Ubi ad deiparæ templum venerunt, re & nomine fontem omnis sanitatis, Palaeologus illic substitit, Cantacuzenus cum paucis in propugnaculum perrexit, persuasum præfidiariis, ut id citra pugnam traderent, quem Latini solum hilariter acceperunt. Quia vero existimabant, prius eo accedere nequiverisse, tunc autem capta occasione ideo advenisse, ut cum ipsis munitionem eam teneret, tuereturque fortiter, donec filius adesset, quem, ut & alios duces, advocatum sciebant, collatantes hortantur, uti confideret, se pro ipso, & ipsis constanter dimicantes, adversarios quocunque facile superaturos, non solum ob animorum suorum firmitatem, & structuram validissimam, atque inexpugnabilem: sed quod etiam annonam, aliaque cibaria imposuissent, liberaliter imperatore suppeditante, ut ex eo vel in tertium annum ad delicatas commensationes sufficeret. Imperator cum narraret, quale cum genero pacis ergo foedus ferisset, & se ideo venisse, ut illi propugnaculum proprium traderet, molestiam ac dolorem incredibilem perceperunt, adorantesque supplicarunt, ne istuc ageret: levi enim negotio juniores imperatorem inde Byzantio expelli posse. Inprimis autem Joannes Peralta præsidii præfectus & ipse orabat, & alios ad orandum sollicitabat, ut qui per diu cum imperatore versatus, multis se periculis ejus causa objecisset. Militaverat enim illi, quando in Triballis per

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ὁ Καντακουζηνός, εἰς τρίτην ἡμέραν ἐξ ἐκείνης ἅμα Βασιλεῖ τῷ νέῳ ἐπὶ τὸ εἰς τὴν χρυσῆν πύλιν ἦεν φρεῖον, ὡς παραδώσων καὶ τὰς σωθῆκας. γενομένοις δὲ πρὸς τὸν Θεομήτορος τέμνει, ὃ πηγὴ τῆς ἐς παντοίων ἰαμάτων καλεῖται, Βασιλεὺς μὲν ὁ νέος κατελείπετο ἐκεῖ, Καντακουζηνός δὲ ὁ Βασιλεὺς ὀλίγας ἔχων, ἐγένετο ἐν φρεῖῳ ὡς πείσων τὰς φρεῖας παραδίδόναι ἀμαχεῖ, καὶ εἰσεδέχοντο ἀσμένως οἱ Λατίνοι μόνον. οἱ οὖν μὲν οὖν αὐτὸν πρότερον τε ἀδυνάτως ἔχον ἦκειν παρ' αὐτὰς, καὶ τότε καιρῶν τυχόντες, καὶ παραγενόμενοι συγκατέειπεν αὐτοῖς τὸ φρεῖον προθύμως ἄλλως ἢ ἀφικνῆται ἡ στρατιὰ, ἥδεσαν δὲ τὸν τε υἱὸν μετακεκλημένον, καὶ τὰς ἄλλας ἡγεμόνας σωῖνδόντες, καὶ παρεκλεύοντο θάρρειν, ὡς αὐτῶν αὐτὰς τε ἔνεκα, καὶ σφῶν αὐτῶν ἔρρωμένως πασι μαχεμένων ὅσοι ἂν ἐπίωσι, καὶ περιεσομένων ῥᾶον, ἔμνον δὲ τὴν σφετέραν ἐν πολέμῳ, καὶ τὴν ὀχυρότητα τῆς φρεῖας σφόδρα ὄντος δυσάλωτος ἔσθαι κατὰ σκευὴν, ἀλλ' ὅτι καὶ σὶ τὸν ἦσαν ἐντεθειμένοι, καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτίθεια ἀφ' ὧν παραχομένη Βασιλέως, ὡς τρυφῶντας ἐκωμάζοντας, εἰς τρίτον ἔτος ἐξ ἐκείνης διαρκέσειν πολιορκούμενος. τῇ Βασιλέως δὲ αὐτοῖς ἐιπόντος ὁποίας δοῖτο πρὸς Βασιλέα τὸν γαμβρὸν σωθῆκας ἐπὶ τῇ εἰρήνῃ, καὶ ὡς εἰς τὸ ἦκει ὥστ' ἐκείνῳ τὸ φρεῖον παραδίδόναι, ὡς αὐτῶν τε καὶ ἐδουχέραινον ἐκ ἀνεκτῶς, ἐκένετον προσκυνῶντες μὴ τοιαῦτα πράττειν· ὡς ῥάδιον ὃν ἐκείθεν ἐπειδὴν ἀφίκοιτο ἡ στρατιὰ, Βασιλέα τὸν νέον Βυζαντίῳ ἐξελάυνειν. μάλιστα δὲ Ντζιουὰν Περάλτα ὁ τούτων ἡγεμὼν, αὐτὸς τε εἶδετο Βασιλέως, καὶ τὰς ἄλλας ἐπειθεῖν, οἷα δὲ χρόνον τινα συχρὸν ἤδη συγγενόμενος τῷ Βασιλεῖ, καὶ πολλὰς ὑπὲρ αὐτῶν κινδύνους ὑπέσας, τῷ δὲ ἐκείνῳ συστρατευομένων ὡς ἡνίκα διέτριβεν ἐν Τριβαλοῖς καὶ τὸν πο

ἡ πόλεμος χρόνον, καὶ πλείους ἀποδείξεις παρέχετο τῆς εἰς αὐτὸν δυνάμεως, καὶ δὲ μίαν κατ' ἐκεῖνο χρόνον ὑποστάς μεταβολῶν, ἡνίκα καὶ οἱ μάλιστα δοκῶντες ὄντοι εἶναι ἐξηλέγχοντο μεθαρμόζοντες αὐτὰς τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς καιροῖς. Βασιλέως δὲ ἀδυνάτου ἰχυριζομένου ἀξίου αὐτὸς· καὶ ὅτι αὐτὸς εἶναι τὰ ἐψηφισμένα ἀνατρέπειν, καὶ κελόντος τὸ φρεῖον παραδίδόναι, καιρὸν ἦτοί τε πρὸς ἐξοσκεψίν ὥστε βυλίσσασθαι ἐφ' αὐτὰς, ὅτι πράξαντες τὰ μάλιστα λυσιτελουῦντα σφίσι δόξωσιν ἡρῆσθαι. ἐπιτεξάφους ὅτι Βασιλέως, ἐν τῷ τῷ φρεῖου περιβόλῳ καταλιπόντες, ἐπεὶ ἐνδον αὐτοὶ τῇ πύργῳ ἦσαν, συνεβέβηκεν αὐτοῖς ὁ ἡγεμὼν ὅρκους Βασιλέα ἀπαιτεῖν, μὴ Βασιλεῖ τῷ νέῳ τὸ φρεῖον παραδίδόναι. ἀλλ' ἢ μένοντα κατέχειν συὸς αὐτοῖς, ἢ μὴ βέλαιοτο αὐτὸς πολιορκεῖσθαι, ἀναχωρεῖν ἐν Βασιλείῳ, καὶ παρῆναι ὅ, τι ἀνδοκῇ, αὐτὰς δὲ ἐκ τῆς πρὸς Βυζαντίους πόλεμον διοίοντας ῥαδίως. εἰ ὅ μὴ δ' ὁπότερον ἔλοιτο τῷ εἰρημένῳ, ἀλλὰ προὔργησαν πᾶσι ἡγοῖτο τὸ φρεῖον παραδίδόναι, ἀποπέμπεσθαι καὶ αὐτὸν, ὅρκους πρὸς αὐτὸν πιστωμένους, ὥς καὶ διὰ κακίαν καὶ δ' ἀποστασίαν ἐννοήσαντες αὐτὸς τοιαῦτα εἶλοντο, ἀλλ' αὐτῷ τε πρῶτον, ἔπειτα καὶ αὐτοῖς τὰ κράτιστα βεβηλόμενοι. ὥντο ὅτι αὐτὸν ἀνάγκη τὸ νῦν ἔχον παραδίδόναι τῷ γαμβρῷ ὕστερον αὐτοῖς πολλῶν εἰδήσειν χάριν, καὶ ἀμείψασθαι πολλὰς ἐργασίας, ὅτι τὸ εἰς αὐτὸν ἕνεκα δυνάμεως, καὶ ἀκόντος τὸ δοκεῖν τὰ μάλιστα λυσιτελουῦντα ἐπαρῆσαν. Οὐ μὲν οὖν τοιαῦτα συνεβέβηκεν. αὐτίκα δὲ ἐπεΐθοντο οἱ ἄλλοι· ἤδεσαν ὅτι αὐτὸς τῷ πιστοτάτῳ ὄντι οἰκετῶν τῷ Βασιλεῖ, ἐκ τῆς τῆς μὴ κατὰ γνώμην πράξεως ἐκείνῃ καὶ τῆς τῆς πύργῳ πύλας ἐνδοθὲν ἀσφαλίσαντες μοχλοῖς, εἰδήσαντες τὰ δεδογμένα ἀπὸ τῆς ἐπ' αὐτῶν. Βασιλεὺς δὲ ἐξήπτετο μὲν αὐτίκα τῷ θυμῷ, καὶ δὲ ὀργῆς αὐτὰς εἶχε τὴν ἀποστασίαν ἕνεκα. παρῆναι δὲ καὶ ἐν δυνάμει τῷ δεόντων, πάντοθεν ἀμικχανία περιχεθεῖς, κελύσσας ἐν ταυτῇ γενέσθαι πάντας ἅμα ἡγεμόνι, πρῶτα μὲν ἡρώτα τῇ Λατίνων διαλέκτῳ, ἐξήσκητο ὅτι αὐτῷ καλῶς, εἰ αὐτὸν ἐπιγινώσκουσιν. τῷ δὲ φαιμένων πάντων εἶναι Βασιλέα, καὶ Δεσπότην σφῶν, ἐκὼν ἐφ' ἡμῶν τὸ φρεῖον ἐδέλντε παραδίδόναι, ἀλλὰ κατὰ παλαιὰς ἀποστάσεις, ἐγνώτε πρὸς πόλεμον ἐμοὶ χωρεῖν, τὸ μὲν ὅπως χρὴ τῆς ἀδικίας τιμωρεῖσθαι, ὕστερον αὐτὸς βελεύσομαι καλῶς. τὸ δὲ νῦν ἔχον, γράμματα αὐτίκα πέμψω πρὸς τὴν ῥῆγαν τὴν ἐξ ἐνεγκρίσεως γῆς ὑμᾶς, ἀπιστοτάτης ἀποφαίνοντα ὑμᾶς ἕκαστον ὀνομασί, καὶ τὰς γνώμας διεφθαρμένους, καὶ ἀξίους ἐδένος, ὅτι τὸ φρεῖον ἐμὲ παραδεδωκότας, καὶ πολλὰ ἀναλακτότας χρέματα πρὸς τὴν μισθοφορὰν ὑμῶν, καὶ ἐδέν ἐδὲ ποτε ἡδίκηκός, ἀδικα καὶ βίαια ποιοῦντες αὐτοῖς, ἀπεσερήτατε ὁμοφρονήσαντες ὅτι κατέστω μάλιστα ἐν χρεῖα· ἵν' εἴητε ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀτιμοὶ καὶ ἀπιστοί, καὶ μηδεὶς ὑμῶν ἐτι προσέχη τῷ λοιπῷ, ἀλλ' ὑπὸ πάντων ἀπελαύνηθε. Τοιαῦτα μὲν ὁ Βασιλεὺς πρὸς τὰς Λατίνους διελέχθη. ἐκεῖνοι δὲ τὸ δόξαν ἀπιστίας αὐτοῖς προστεῖναι μεγίστην ἡγιστάμην ζήμιαν, καὶ πολλὰ τῆς τόλμης ἕνεκα σφᾶς τε αὐτὰς, καὶ τὸν ἄρχοντα καταμειψάμενοι, αὐτίκα τῇ πύργῳ ἐξελθόντες, Βασιλέως ἐδέοντο συγγνώμην τοῦ τολμήματος παρέχειν, ὥς οὐ διὰ κακίαν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν νομισσασιν εἶναι μάλλον πεπραγμένων. παραδίδουσι τὴν Βασιλεῖ τὸ φρεῖον. αὐτίκα δὲ μεταπεμψάμενος καὶ Βασιλέα τὸν γαμβρὸν, τῷ Λατίνων πᾶσι κλεῖς παρεχόμενων, αὐτὸς παρέχετο τῷ νέῳ Βασιλεῖ. ὁ δὲ εἰσῆγαγε φρεῖον ἐκ τῆς ἰδίας, μὴ μίαν ἡμέραν τὰς Λατίνους ἐξέλασας· καὶ μὴ μικρὸν κατέσρεψε πᾶσαν τὴν ἐπισκοπὴν, παντάπασιν τὸ

bellum morabatur, & crebra suae in eum voluntatis indicia dederat, nihil tunc immutatus, quando etiam qui videbantur amicissimi, cum rebus, & temporibus fidem mutasse deprehensi sunt. Imperatore respondentes, eorum petitionem expleri non posse: non enim suum esse, semel decreta retractare instante-
que ut locum traderent, tempus ad deliberandum petiverunt, quid potissimum inciperent, ut sibi quam optime consuluisse viderentur. Quo concessio, eo in atrio relicto ipsi intra arcem conveniunt: ubi dux auctor fuit, iuramentum ab imperatore poscerent, Palaeologo eam non traditurum: & ut vel cum ipsis maneret: vel, si obsideri nollet, in palatium regressus, faceret quod luberet, se Byzantium vim pro eo facile toleraturos. Si neutrum probaret, & operae praetium duceret propugnaculum dedere, dimissuros id quoque, fide prius cum sacramento accepta, non ignavia, neque quod deficerent, id fecisse: sed ut ei primum, deinde sibi quam optime prospicerent. Rebantur enim, ubi id necessitate genero transdidisset, postea sibi gratiam multam habiturum, multisque meritis compensaturum, quod benevolentia erga se, quamvis inviti, ut apparuisset, sibi maximopere profuissent. Huic consilio protinus alii suffragati sunt: norant enim ministrum imperatoris esse fidelissimum, nihilque contra mentem ejus commissurum. Tum portas castelli intus vestibus munientes, a pinnaculis quid convenisset, significant: quibus imperator graviter mox, ut desertoribus succensens, pro merito tamen eos punire non poterat. Cum agere pro re nihil posset, & summa consilii inopia conflictaretur, iussit omnes cum duce unum in locum se conferre. Ac principio quidem lingua Italica, in qua erat non male exercitatus, eos percunctatus est, ecquid ipsum agnoscerent. Respondentibus, etiam, esse imperatorem ac dominum suum; igitur, subiecit: si tradere propugnacula nolueritis, sed semel rupta fide hostiliter mihi adversari statuistis, quo pacto scelus vestrum puniam, postea commodius deliberabo. Nunc litteras statim ad regulum telluris, quae vos tulit, mittam: quibus doceam, vos, & unumquemque nominatim, perfidissimos, depravatissimos, nec vitiosa nuce dignos esse: quia cum ego castellum tradidissem, magnosque sumptus in stipendia vestra fecissem, & nihil unquam vos offendissem, ipsi eo me in summa necessitate mea per vim & iniquitatem
concorditer fraudaveritis, ut inter omnes mortales infames sitis: nemo vobis quidquam credat: omnes a conspectu, & communione vestra refugiant. Haec ad Latinos imperator, qui in maximo nocumento ponentes, sibi perfidiae opinionem parere, egressi de munitione, illum, audaciae suae ut ignoscat, majorem in modum precantur: quae fecerint, non pravitae aliqua fecisse, sed quia in ejus rem fore putaverint. ita deditionem ei faciunt, subitoque genero accersito, Latinis claves offerentibus, eas illi porrigit: qui Latinis amandatis, altero die de suis praesidium ibi collocat: nec diu post, quod instauratum erat, evertit penitus, locumque deserit. Impera-

Edit. Paris. pag. 875.

pag. 876.

tor igitur Cantacuzenus in palatio cum numeroſo famulatio degebat : Palæologus autem in domo quadam inſigni, quæ Aquila dicebatur. At populus Byzantius, ſive a nonnullis ſollicitatus, ſive, ut multitudo ſolet, ſtultitia, & cæca quadam audacia agitatus, ac novitatis abſurde cupidus turbas ciebat, permiscebatque omnia, & ad omne facinus paratus erat. Et ferebatur, quosdam aulicos, qui nuper videbantur benevolentiffimi, commutatis voluntatibus inſidias moliri, & cum junior imperator Byzantium invaderetur, Cantacuzeni equum in ipſa pugna decreviſſe confodere : opinabantur enim, mox in Palæologum invaſurum : & poſtquam pugna amiſſa, pactum iniverunt, ignorantes Cantacuzenum brevi imperio abiturum, priuſquam accerſita venirent auxilia, eum feſtinato occidere voluiſſe. Credebant namque, ſi ea adveniſſent, eum pro certo ruſuſ totum imperium ſibi uſurpaturum, illorumque in ſe facinus puniturum. At enim Cantacuzenus, ut non longo intervallo a rebus fluxis ſe abducturus, Palæologum in palatium introducere juſſit, tranſlatoque in illum imperio, ſecedere cogitavit. Quod cum & Irene conjugii placuiſſet, gradiens in ædes ubi diverſabatur, ad palatium habitandum eum invitat : abſurdum eſſe dicens, foris mutantem domicilia vagari, ut populus inter eos diſſidium eſſe judicet. Non enim dici poſſe, palatium utroꝝque habitationi non ſufficere : nam ut nunc eſt, non paucis annis ſuffeciſſe. Annuit junior imperator & brevi venturum ſe ſpondit, oravitque ut in eadem domo ad epulas ſecum accumberet. Comprudentibus imperatoribus foris ſtrepitus novus, tumultus, & confuſio exiſtit. Nam plebs ad ædes conglobata, exiſtimans ſe Palæologo gratum facere, in Cantacuzeni amicos, quos putabat, involabat : & quibuſdam, in quos inciderat, de equis deſcendere juſſis, ipſi eos abripienſes aſcendebant. Alios ſine ſeſſoribus reperientes, ſimiliter auferabant. Imperatores tumultus cauſa intellecta, miniſtris quibuſdam turbas ſedandi, & equos repetendi negotium dant. Illi imperata exſequuntur, & equos ad unum receptos, dominis reſtituunt, ac plebem verbis, quin & multis verberibus caſtigatam abigunt.

ἐπεὶ δὲ ἤθάνοντο οἱ Βασιλεῖς τῷ αἰτίῳ τῷ θορύβῳ, πέμψαντες τῷ οἰκῶν τινὰς, ἐκέλευον τὰς τε ἵππους ἀναſώζειν, καὶ τὴν ἀταξίαν τῇ δῆμῳ καταſέλλαιν. οἱ δὲ ἐποίουν κατὰ τὰ κεκλεύσμενα, καὶ τὰς τε ἵππους ἁδενὸς ἀπολωλότος, ἀπέδοσαν τοῖς κυρίοις, καὶ τὸ δῆμον ἀπῆλαινον πρὸς ὕβριν, ἐκ ὀλίγα καὶ πληγαῖς χρηſάμενοι.

φρερεῖν καταλιπών. Βασιλεὺς μὲν ὁ Καντακυζηνός, διέτριβεν ἐν Βασιλείῳς ἅμα βασιλίδι τῇ Εἰρήνῃ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν, ἔσιν ἐκ ὀλίγοις. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, ἐν οἰκίᾳ τινὶ ἐτέρᾳ τῇ περιφανῶν Λεῶν προσαγορευομένη. Ὁ δῆμος δὲ ὁ Βυζαντίων, εἴ τε καὶ ὑπὸ τινῶν ἐναγόμενος, εἴθ' ὥσπερ φιλεῖ τὸ πλῆθος, ὑπ' ἀσυνεσίας ἔαλόγε φερόμενος ὁρμῆς, ἀτόπως ἤρατ' μεταβολῆς, καὶ θορύβου ἀτακτοῦτες, καὶ πάντα ἤσαν ἔτοιμοι πολέμῳ. Ελέγετο δὲ ὡς καὶ τῷ συνόντων ἐν Βασιλείῳσι μάλιστα πρότερον δοκουῦτες εὖως ἔχειν, ἐπιβαλὺοιεν μεταβαλόντες. καὶ πρότερον τε ἡνίκα Βασιλεὺς ὁ νέος εἰσῆλασε Βυζάντιον, τὸ Βασιλεὺς ἵππον βεβηλῶσαι ὁποκτείνειν ἐπ' αὐτῆς τῆς μάχης. ὥντο δὲ αὐτὸν αὐτίκα χωρήσειν ἐπὶ τὸν νέον Βασιλέα· καὶ ἐπειδὴ ἐκ ἐγγένου ἡ μάχη, ἀλλ' ἐχώρησαν ἐπὶ συμβάσεις, ἀγνοοῦντες ὅτι βέλοιο μετὰ μικρὸν Βασιλεὺς ὁ Καντακυζηνός ὁποκτείνειν τὴν ἀρχὴν, πρὶν τὴν μεταπεμφθεῖσαν ἡκεῖν στρατιάν, ἐπεὶ γὰρ ὁποκτείνειν Βασιλέα. ὥντο δὲ εἰ παραγένοιτο ἡ στρατιὰ, αὐτοῖς ἀνδρίζεσθαι βεβαίως τῇ πραγματείᾳ, καὶ τὴν εἰς αὐτὴν ἀγνωμοσύνης ἀμυνεῖσθαι. Βασιλεὺς δὲ ὁ Καντακυζηνός, οἷα δὴ ἐκ τῆς παραγμάτων μετὰ μικρὸν ἀναχωρεῖν βεβηλόμενος ἐσκέφατο Βασιλέα τὸν νέον ἐν Βασιλείῳις ἄγειν, καὶ παραδὲς τὴν ἀρχὴν αὐτῷ ὁποχωρεῖν. ἐπεὶ δὲ ταῦτα καὶ Βασιλίδι τῇ Εἰρήνῃ συνιδόκει, γυνόμενος ἐν ἡ διέτριβεν ὁ νέος Βασιλεὺς οἰκίᾳ, ἐκάλει ἐπὶ τὰ Βασιλεία. ἀποπον εἶναι λέγων μὴ αὐτῷ ἐν Βασιλείῳις συνδρατρίβειν, ἀλλ' ἔξω περιπλανᾶσθαι, ἀμείβοντα οἰκίαν ἐξ οἰκίας, ὥς τε καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν αὐτοὺς ἀλλήλοισι ἀπιστεῖν. καὶ δὴ τῷ τῷ τῷ φάει ὡς ἐκ ἐξαρκούσιν ἐκατέρωθεν τὰ Βασιλεία πρὸς οἰκισιν. τὰ δὲ ὄντα νυκτὶ, καὶ πρότερον ἐκ ὀλίγοις ἔτεσιν ἐξήρχοντο. ἐπεὶ δὲ τὸ καὶ ὁ νέος Βασιλεὺς, καὶ συνέειπε ἡξεῖν μετ' ὀλίγον. τότε δὲ εἰδοὶτο ἐν αὐτῇ τῇ οἰκίᾳ ἄριστον ἐλέσθαι. μετὰ δὲ ἀλλήλοισι τῷ Βασιλεῶν συνειστωμένων, θορύβος ἠκούετο ἔξωθεν πολὺς, καὶ σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία. ὁ δὲ δῆμος περὶ τὴν οἰκίαν συνειλεγμένος ἐν ἡ διέτριβεν ὁ Βασιλεὺς, καὶ νομίσαντες ὡς κεχαρισμένα πράττοιεν τῷ νέῳ Βασιλεῖ, ἐτράποντο ἐπὶ τὰς δοκουῦσας ὄντας εἶναι Βασιλεῖ τῷ Καντακυζηνῷ, καὶ τῷ ἵππων ὁποβιβάζοντες τινὰς, οἷς περιετύχανον, αὐτοὶ λαμβάνοντες, ἀπεχώρουν. οἷς δὲ καὶ κενὰ ἐπιβατῶν δέριſκοντες, διήρπαζον.

CAPUT XLII.

Socer genero propositum animi de monachismo sectando detegit, a quo egre dimittitur. Mutat nomen, uxor quoque fit monacha. Imperator Palaeologus traducitur, & defenditur. Cur se abdicarit Cantacuzenus: a quo petit Palaeologus, uti se cum filio in concordiam restituat. Callistus sedem recipit. Palaeologus in Matthaeum irritatur. Nicephorus despota fidem fallit. Bera cum Cumutzenis recipitur. Fædus inter imperatores. Impostura optimatum Joannis. Ex ejus administratorum inobedientia bellum recrudescit. Excusat se Matthæo, & Byzantium redit.

ΠΡΟΣ ΕΣΠΕΡΑΝ ὅ οἱ Βασιλεῖς μὴ τὴν περὶ αὐτὸς ἀπάντων ἡσσαν εἰς τὰ βασιλεία. μὴ μίαν ἢ ἡμέραν τὸ ἀπόρρητον ὁ Βασιλεὺς ἐξεκάλυπτε τῇ νέῃ Βασιλεῖ, ὡς εἴη μὲν καὶ πρότερον βεβεβλημένος ἀναχωρεῖν ἐκ τῆς πραγμάτων, καὶ αὐτῷ μόνῳ, καὶ Θεῷ προσαδολεχρεῖν ὑποδύς τὸ χῆμα τῆς μοναχῶν. ἄλλοι τε δὲ ἄλλων κωλύοντων, ἔκ ἐκείνων εἰς ἔργον ἄγειν τὰ βεβεβλημένα, κατατετριφέναι μέχρι νῦν τὸν χρόνον. νῦν δὲ καλῶς παραχομένῳ τῆς πραγμάτων, καὶ αὐτῷ παρόντος, ὃς εἶναι κληρονόμος τῆς ἀρχῆς, μάλιστα οἶεσθαι καὶ καιρὸν εἶναι ὑποδέσθαι τὴν ἀρχὴν, καὶ ταύτῃ μὲν αὐτῷ παραδίδουαι, αὐτὸν δὲ συνηξάμενον ἀναχωρεῖν. Βασιλεὺς δὲ ὁ νέος, ἐδυχεῖται μὲν ἐν μετρίῳ εὐθυς τοιαῦτα παρ' ἐλπίδα πάντων ἀκηκῶς, καὶ προσδοκίαν παρὰ Βασιλείως. καὶ ἐπεχείρει πείθειν μέντοι αὐτοὺς ἐπὶ χήματος, αἰτίας ἐκ ὀλίγας προβαλλόμενος τινὰς, αἱ μάλιστα ἐδόκουν πείθειν εἶναι δυναταί. ὡς δ' ἀδυνατῶς ἔχοντα ἑώρα μεταπείθεσθαι, ἄκων μὲν καὶ ἀνιῶμενος πολλὰ, ὅμως συνεχώρει πρᾶττειν ὅ, τι αὐτῷ δοκῇ. ἔκ τῆς ὑπερβαίνοντος αὐτοῖς βασιλείας τὰ βασιλικὰ ὑποδέμενος παράσημα, χῆμα ὑπέδου μοναχῶν, Ἰωάννην ἀντὶ Ἰωάννη μετακληθεῖς. τὸ αὐτὸ δὲ ὥρας, καὶ ἡ βασιλὶς Εἰρήνην τῇ Βασιλείᾳ καὶ αὐτῇ ἀπειπαμένη, τὸ μοναχῶν ὑπέδου χῆμα Εὐγενίᾳ μετακληθεῖσα. μετὰ τὸ δὲ Βασιλεὺς μὲν ὁ Καντακζηνὸς εἰς τὴν Μαγκάνων ἀπεχώρει μολῶν, ὥσπερ παρεσκεύαστο καὶ πρότερον, Εὐγενίᾳ δὲ ἡ Βασιλὶς εἰς τὴν τῆς Μάρδας τῆς Βασιλείως ἀδελφῆς προσαγορευομένην, ἐκ πατρὸς κλήρε διαφέρουσιν Καντακζηνῶν τῇ Βασιλεῖ. τῇ δὲ περὶ αὐτὴν μάλιστα οἱ εὖνως, καὶ οἰκείως ἔχοντες, ἀθρόον ἰδόντες μεταβαλόντες, καὶ τὴν τε Βασιλείαν ὑποδέμενον, καὶ ὑποχωρήσαντες πρὸς τὸν ἀπράγμονα, καὶ μετὸν γαλῶν βίον, πᾶσαν εὐπραγίαν ἐλπίδα περὶ αὐτὴν φέροντες, καὶ οὐκ ἔχοντες πρὸς ὅ, τι ἀμυνώμεναι τὸν νέον Βασιλέα, ἐτράποντο πρὸς τὸ λοιδορεῖσθαι. καὶ ἄλλας τε φήμας δίδουσαν κατ' αὐτῶν, ἐπιτοκίαν ἐγκαλουῦντες, καὶ ἀσασίαν ἡθῶς, ἔκ πρὸς μεταβολῇ εὐχέρειαν πολλῇ, καὶ ὡς Βασιλεία καταναγκάσει τὸν κηδεστὴν, ἀκοντα τὸ μοναχῶν ὑποδύσαι χῆμα. καὶ ταῖς τοιαύταις φήμας, ἔκ τῶν πολλῶν, καὶ ἀγοραίων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν συνετωτέρων ἐπεισαν πολλὰς προσέχειν. πάντα δὲ ἦσαν ψεύδη ἔκ συκοφαντίαι, καὶ ἔδεν ὑγιᾶς. Καντακζηνὸς τε ὁ βασιλεὺς ἐκὼν ἐξέστη τῆς ἀρχῆς μάλιστα δυνάμενος, ἔπειρ ἡβηλετο κατέχειν. ἔκ ὁ νέος Βασιλεὺς, ἔδεν αὐτῷ προσέκρινε μὴ τοὺς ὅρκους ἀλλὰ πᾶσαν ἐπεδείξατο παρὰ τῇ εἰς αὐτὸν ἰκόντων μηδὲν παραλπεῖν, ὡς τε μὴ δ' ὑπὸ τῇ ἐξωθεν ἀγνοεῖσθαι μηδεὶς, ὡς ἔδεν τῇ πρὸς ἀνίαν Βασιλεῖ τῇ κηδεστῇ ὑπεβλεψέται, ὅτε πρᾶττει. Βασιλεὺς

Pars III.

VESPERI imperatores cum comitibus uterque suis palatio succedunt. Perendie senior juniore arcanum suum de voluntate a rebus his fugacibus secedendi, & in monachi habitu sibi soli, ac Deo vacandi pridem concepta enuntiat. Alias autem aliis causis obstantibus consilium hactenus exequi non potuisse. Nunc quoniam optata venerit occasio, & ipse imperii hæres coram adsit, eam complectendam videri, eique reddita republica valedicendum, & abeundum. Inexpectatus hic Cantacuzeni sermo Palaeologum imperatorem percussit admodum, allatisque in medium compluribus argumentis, ad persuadendum appositis, ut habitum imperatorium retineret, adducere illum nitebatur. Quem ut a proposita ratione avelli non posset animadvertit, quamvis nolens, & magnopere mœstus, obsequi desiderio suo permisit. Quare postridie ornamentis imperatoris in ipso palatio depositis, veste monastica se operuit, ac pro Joanne Joasaph ex illo vocari cœptus est. Eadem hora & Irene imperatrix ipsa quoque imperio valere iusso, monachæ habitum induit, & pro Irene Eugeniā se nominavit. Post hæc in Manganense Cantacuzenus, quod antea statuerat, Eugenia, in Marthæ monasterium Cantacuzeno ex materna hæreditate debitum, se inclusit. Tum ex aulicis ejus amicissimi, ac familiarissimi tam subita mutatione conspecta, quomodo nimirum imperio abdicato ad genus vitæ minime negotiosum, & quietis, ac tranquillitatis plenum se applicasset, omni spe felicitatis deperdita, & non habentes, cur se de juniore imperatore ulciscerentur, ad convitia conversi, rumores de illo sparserunt, atque ut perjurum, inconstantem, ventisque mutabiliorem traduxerunt, qui & focerum imperatorem, licet reluctantem, subire monachismum coegerit. Et his quidem rumoribus plerique aures dabant, cum essent mera mendacia, calumniæ, neque sincerum ac sanum quidquam continerent. Etenim Cantacuzenus volens, ac sponte cessit imperio: quod quidem si retinere voluisset, nullus id ei extorsisset: & Palaeologus post juramentum nulla in re ejus animum offendit: verum omni studio omne illi officium præstare contendit: adeo, ut nemo ne exteriorum quidem ignoraret, nihil illum ad focerum contristandum neque fecisse, neque meditatū esse. Igitur Cantacu-

Edit. Paris.
pag. 878.

T t t t ij

zenus imperator, cum, ut expositum est, inuitus imperium capessivisset, suorumque civium armis potenter exagitatus, varios casus, & infortunia subiisset, & iis nihilo minus omnibus nervis, spiritu, quo decebat, & animo inexpugnabili semper restitisset, adversariis omnibus triumphatis, postquam suorum improbitate similibus casibus de integro objectus, & cum homophylis bellum iterare coactus est, opportunitate usus, & velut fanitate Romanorum in desperatis posita, qui numquam sapere, & sibi met utiliter consulere possent, imperio se abdicavit. Cum aliquamdiu in Manganensi cœnobio vixisset, postea apud Atho sacrum montem in Batopedii monasterio se condere, & reliquum ibi ævum exigere decrevit: quod tamen Palæologus impedivit, rogans, paulum adhuc, quoad ei filium Matthæum conciliaffet, Byzantii moraretur. Illa enim hyeme post abdicacionem Cantacuzeni, juniores imperatores bello inter se prorsus abstinerant, & intra suos uterque fines, ut a patre descripti fuerant, se continuerant. Verumtamen nondum mutuo bene cupiebant: & suspicio erat, nisi quis in concordiam eos restituisset, propter acta Adrianopoli armis concursuros. Quocirca Palæologus fœdus cum illo sancire optabat, & fœcerum precabatur, ne prius ad Atho discederet, quam eos inter se amicitia vinculo colligasset. Cui petitioni ut iustæ, & a sua persona haud alienæ morem gessit. Eadem hyeme & patriarcha Callistus Tenedo reversus, ecclesiasticam potestatem recepit, cum contradicere nemo auderet: quin nec ipse episcoporum de restitutione sua suffragium expetebat. Sed indignissime non a Cantacuzeno solum, verum etiam ab episcopis violatum se arbitratus, suo sibi suffragio redicionem confirmans, injuriæ auctores ad pœnam deposcebat. Intercessit tamen Palæologus imperator præteritis contentiones, & qui tum fuit rerum statum pro nihilo habendum autumans. Hyeme præcipiti a domesticis ad Matthæum persequendum irritatur: partim quod injuste consors esset imperii, de quo partem non minorem abstulisset: partim quod ejus perpetui in summa republica adversarii incrementa prohibere, ipsumque penitus debilitare expeditissimum esset. Quibus rationibus cedens triremes instruxit, ac primo vere in illum Gratianopoli cum tota familia degentem, & insuper oppida Chalcidices omnia, præterea Adrianopolim, cum vicinis oppidulis (quibus Cantacuzenum patrum Sebastocratorem præposuerat) obtinentem profectus est. Nicephorus despota gener, fœceri beneficio Ænum possidens, cum Matthæo imperatore uxoris suæ germano se conjunxit, eique præsidium adversus quemlibet hostem prompto animo promissit. Verum Joanne imperatore Ænum navibus appulso, Matthæo relicto, ad eum repente defecit, urbemque dedit. Inde imperator manum mittens, Beram quoque recepit, oppidum munitissimum, propter Hebrum ædificatum, quod aliquando monasterium virorum fuit: tunc ob crebra bella, & barbarorum irruptiones a quibusdam agricolis habitatum, oppidum parvum evaserat: hoc, ο νέος πέμψας, & Βῆραν προσηγάγετο μένον, ὁ πρότερον μὲν φροντιστήριο ἀνδρῶν μονάζοντων ἦν. τότε δὲ ὑπὸ τῷ συνεχῶν πολέμων, καὶ τῷ ἐφόδῳ τῷ βαρβαρικῶν, ἀγροτῶν τινῶν κατακλισμένον, πόλισμα ἦδη

Edit. Paris.
pag. 879.

μὲν οὖν ὁ Καντακουζηνὸς ὥσπερ ἡμῖν ἰσόρηται, ἔτι εἰς τὸ βασιλεύειν ἄκων ἐμπεσὼν, καὶ πολεμικῶς ὑπὸ τῷ ὁμοφύλῳ κραταίῳ, πολλοῖς τε κινδύοις καὶ συμφοραῖς ποικίλαις προσομιλήσας, καὶ αὐτὸς ἐδὲν ἦτορ πάσῃ μηχανῇ χρησάμενος, καὶ πρὸς πάντα μετὰ τῇ προσήκοντος αὐτοῦ φρονήματος ἀντικαταστάς, καὶ τελευταῖον πάντων περιγένομενος τῷ ἀντικαταστάντων, ἐπεὶ διὰ τὴν μοχθηρίαν τῷ συμφόντων τοῖς ὁμοίοις αὐτοῖς περιπεπώκει, ἔτι πρὸς τὸν παρὸς τῶν ὁμοφύλων πόλεμον ὠναγκάσθη ἐκπεσεῖν, καιρῶ παραχόντος τὴν ἀρχὴν ἀπέπατο, ὥσπερ ἀπαγορεύσας τὸ μὴ ἂν ποτε διωθήσεται Ῥωμαῖος ὁρᾶ φρονήσῃν, ἔλυσσε τε λουῦντα ἑαυτοῖς. χρόνον δὲ τινα τῇ τῷ Μαγκάνῳ μονῇ ἐν Ἰθάκῃ, ἐπειτα ἐσκέφατο εἰς Ἀθῶν τὸ ἱερὸν ὄρος ἐν τῇ Βατοπεδίου μονῇ γενέσθαι, καὶ τὴν ἐπίλοιπον βίον διαύειν. ἐκάλυψε ὁ Βασιλεὺς ὁ νέος, δευθεὶς ἐτι μικρὸν προσῆλθε τῇ Βυζαντίῳ ἄλλας ἂν αὐτῷ Ματθαῖον ἔλαλτῃ Βασιλέα τὸν υἱὸν. τὰ χειμῶνος ᾗ ἐκείνῃ μετὰ τῷ Καντακουζηνῷ τῷ Βασιλέως ἀναχώρησιν ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἐδὲν οἱ υἱοὶ Βασιλεῖς παρὸς ἀλλήλους ἐπεδείξαντο πολέμου ἔργον, ἀλλ' ἐν ἰδίῳ ὁμοίῳ ἐκαστος διετέλει τῆς ἀρχῆς, ὥσπερ ὑπὸ τῷ Πατρὶ μεμερίστο τὸ πρότερον. οὐ μὴν ἐδ' ἔτι εἶχον ὥς τε ἀλλήλοις δυνεῖν. ἀλλ' ἐν ὑποφύλλῳ ἦσαν ἐκ τῷ καὶ τῷ Ἀδελανοῦ πόλιν πρότερον εἰργασμένων, ὥς εἰ μὴ τις ἐλάλτῃ αὐτὸς πολεμίσσειν. οὐ δὲ ἔνεκα καὶ Βασιλεὺς ὁ νέος Ἰωάννης, διανοεῖτο συμβάσεις δεῖν παρὸς αὐτὸν περὶ εἰρήνης, καὶ Βασιλέως ἐδείθη τὰ κηδεῖν, μὴ παρὶν ἀπαίρειν παρὸς τὴν Ἀθῶν παρὶν αὐτὸς καταλλαγαῖαι. ἐπεὶ δεῖτο τε ἑαυτὸς δικαίαν εἶναι τὴν ἀξίωσιν νομίσας καὶ προσήκσαν αὐτῷ. τὰ δὲ αὐτῷ χειμῶνος καὶ Πατριάρχῃς ὁ Κάλδισος ἐκ Τενέδου ἀφίγμενος, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῖς ἐπέλαβετο ἀρχὴν, ἐδὲν τὸν πολέμου ἀντεπεῖν. Οὐ μὴν ἐδὲ αὐτὸς ἐδείθη τὴν Ἀρχιερέων ψῆφον εἰ δέον αὐτὸν εἰσάγεσθαι ἐκ βεβλημένων. ἀλλ' ἠδίκηθαι τὰ ἔχοντα οἰόμενος οὐ παρὰ Βασιλέως μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ Ἐπισκόπῳ, ἐπεκύρωσεν αὐτὸς αὐτῷ τῷ ψῆφον, καὶ τὸν ἠδίκητότατον ἐπεχείρει μάλλον τῆς ἀγνωμοσύνης δίκας ἀπαιτεῖν. ἐκάλυψε δὲ Βασιλεὺς ὁ νέος, τῷ κατὰ σασιν, καὶ φιλονικίαν γινώμενων πάντων προσήκειν φάμενος ὑπερφρονεῖν. λήγοντος δὲ ἡδη τῷ χειμῶνος, ὑπὸ τῷ συμφόντων παρὸς Ματθαῖον ἐξέπολεμώθη τῷ Βασιλέα, τὰ μὲν ἐκείνου κατηγορουμένων ὥς ἀδίκως ἔχοντος τὴν Βασιλείαν, καὶ μέρος ἐκ ἐλαττων τῆς ἀρχῆς παρηρημένον. τὰ δ' αὐτὸν ἐπὶ τὸν παρὸς ἐκείνον ἐξορμῶντες πόλεμον, ὥς ῥᾶ σὰ καταλύειν αὐτὸν ἐξόν, καὶ μὴ ἂν ἀνέσθαι ἀνταγωνιστὴν ἐσόμενον αἰεὶ περὶ τῶν ὅλων. οἷς πειθόμενος, τελείρας ἐφοπλίσας, ἐσράτευσεν ἐπ' ἐκείνον ἅμα ἡρι, πρὸς τὴν Γρατσανοῦ πανοικιστὴν ἔλαττον, ἔχοντα ὃ καὶ τὰς ἄλλας τὴν Χαλκηδικὴν ἀπάσας πόλεις. πρὸς ἐκείναις δὲ καὶ τὴν Ἀδελαν, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν πολίχνας, αἷς ἐπέσπινεν ἄρχοντα Σεβαστοκράτορα τὸν Καντακουζηνόν, δεῖον ὄντα πρὸς πατρός. Δεσποτῆς δὲ Νικηφόρος ὁ γαμβρὸς τῷ Αἰνὸν εἶχε, Βασιλέως τῷ κηδεῖν παρεχημένον. Ἐδοκεῖ τε Ματθαῖον Βασιλεῖ τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ προσκεῖσθαι, καὶ ἐπηγγέλλετο προθύμως ὑπὲρ αὐτοῦ μαχεῖσθαι παντὶ τῷ ἐπὶόντι. Τότε δὲ Βασιλέως Ἰωάννης τὰ νέον τῇ ναυσὶ καταράντος ἐκεῖ, αὐτὸς τε προσεχώρησεν Ἀθρόον, τῷ Ματθαίου Βασιλέως δεσπάζας, καὶ τῷ πόλιν παρεδίδου. ἐκεῖθεν δὲ Βασιλεὺς φρουροῦντι καρτερώτατον παρὰ τὸν Ἐβρον κατακλισμένον, ὁ πρότερον μὲν φροντιστήριο ἀνδρῶν μονάζοντων ἦν. τότε δὲ ὑπὸ τῷ συνεχῶν πολέμων, καὶ τῷ ἐφόδῳ τῷ βαρβαρικῶν, ἀγροτῶν τινῶν κατακλισμένον, πόλισμα ἦδη

λῶ, ὃ προσηγάγετο ὁ νέος Βασιλεὺς παραδόντων τῶν φρε-
 ρῶν. ἐκ τῆς Αἴνης δὲ καὶ Νικηφόρου τὸ Δεσπότην ἔχων συ-
 στρατεύμενον ἐκ τῆς ἡπείρου, προσέχε Περιδεωρίῳ, καὶ
 πέμψας κρύφα, περὶ παραδόσεως διέλεγετο τῷ ἀρχον-
 τι τὴν πόλιν, καὶ ἐπεισεν ἐπαγγελάμενος μεγάλα. Μα-
 τθαῖος δὲ ὁ Βασιλεὺς δέσας μὴ τι κακῶς γῆναι περὶ τὴν
 πόλιν· ἥδει δὲ ἀνάλωτον τειχομαχίαν ἐσομένην, στρα-
 τιώτας ἐπέμψεν φρερεῖν ὅσας ὤρετο ἀρκέσειν, οὓς ὁ τὸ πλε-
 ῶς ἀρχὸν συλλαβὴν, ὅπλα μὲν αὐτὸς καὶ ἵππους εἶχε,
 Βασιλεὶ δὲ τῶν νέων τῶν τε πόλιν παρέδωκε καὶ τὰς στρατιώ-
 τας. Ἐπεὶ δὲ εἶχετο ἡ πόλις, ἄλλων ἀλλοθεν ἱππέων
 συνειλεγμένων, ἐπεστράτευσεν Κεματζλῶνις ἡπειρώτιδι
 πολίχνῃ· καὶ ὑπεδέξατο προθύμως οἱ τῶν πόλιν κατοι-
 κοῦντες. ὁ πολυπραγμόνως προχωρήσαντες. ἐκείθεν
 δὲ ἐπεὶ οὐ πᾶν πόρρω ἡ Γρατιανοῦ κατόικισεν, ἡ Ματ-
 θαῖος διέτειβεν ὁ Βασιλεὺς, πρεσβείαν πρὸς ἐκεῖνον πέμ-
 ψας, ἐπὶ συμβάσει προκαλεῖτο. Ἐδόκει δὲ κακῶς
 αἰρετὴ μᾶλλον εἶναι ἡ εἰρήνη, καὶ γυνομένη ἐν Γρατιανῷ
 μετ' ἧς εἶχε στρατῶς, συνεγένετο τῷ νέῳ Βασιλεὶ τῆς
 πόλεως ἐξελθόν. ἀλλήλοις τε διαλεχθέντες περὶ τῶ
 καὶ τὸ πόλεμον, ἐπεὶ ἐδόκει ἀμφοτέροις καταλύειν, συνέ-
 βησαν ἐπὶ ταῖς ὥστε ἀμφοτέρως Βασιλέας εἶναι κοινῇ ὑ-
 πό Ρωμαίων ἐκατέρω ἡρμένους, καὶ σεφθέντος ὑπὸ τῆς καὶ
 Βυζαντίου Ἐκκλησίας. τῶν ὑπολειμμένων δὲ Ρωμαί-
 ον πόλεων, καὶ τῆς χώρας οὗσης ἐλάττωτος, ἡ ὥστε ἀμφο-
 τέρως Βασιλέας εἶναι, τῶ μὲν κατὰ τὴν Θράκην πόλε-
 ῶν ὧν εἶχε Ματθαῖον ἀφίσταται τῶν Βασιλέων· χωρεῖν δὲ
 ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, καὶ τῶν ὑπὸ Ρωμαίοις ἐκείσε πό-
 λεων Βασιλεύειν. Μανὴλ Δεσπότην τὸ ἀδελφὸν πείσαν-
 τος πρότερον τῶν νέων Βασιλέων Ἰωάννη τὸ ἀρχὴς ἐξίσταται
 τῷ ἀδελφῷ, παρέχειν δὲ αὐτὸν ἐκείνης τῷ Δεσπότην Λή-
 μνον τὴν νῆσον, ὥστε ἀνυπόδυνον εἶναι πᾶντα
 τὸ βίον τὴν ἀρχὴν αὐτῆς. καὶ ἐκ τῶν ἐν Βυζαντίῳ δημο-
 σίων φόρων τὴν τοπικὴν ὀνομασμένην, μυρίων χρυσῶν
 ὀλίγῳ πλείους ἐτησίως φέρσαν. τὸν χρόνον δὲ ἄχριστον
 Δεσπότης ὅπως ἡ Πελοπόννησος, τὸ Λῆμνον εἶναι τὸ Ματ-
 θαῖον Βασιλέα, Βασιλέως Ἰωάννη παραδόντος, καὶ πε-
 ραιωθέντα, διατείβειν ἐν τῇ νήσῳ, κατέχειν μὲν τοι-
 φρεαῖς, καὶ τὰς κατὰ τὴν Θράκην πόλεις. ἐπειδὴ δὲ
 εἰς Λῆμνον ἐκ Πελοποννήσου ὁ Δεσπότης γένηται, τὰς μὲν
 κατὰ τὴν Θράκην πόλεις Βασιλεὶ τῷ νέῳ Ἰωάννῃ παρα-
 δίδόναι, καὶ Δεσπότην τῷ ἀδελφῷ τὴν νῆσον· αὐτὸν δὲ εἰς
 Πελοπόννησον ἀπαίρειν. Τοιαύτας μὲν συνθήκας πρὸς
 ἀλλήλους ἐποίησαντο, καὶ ἐδόξεν ὁ πόλεμος καταλελυθῆναι·
 συνταξάμενοι δὲ ἀλλήλοις, ὁ μὲν ἀνέστρεφεν εἰς τὴν Γρα-
 τιανῶν. Ἰωάννης δὲ ὁ Βασιλεὺς εἰς Περιδεωρίον ἐλθὼν,
 ἐπεὶ Ματθαῖος ὁ Βασιλεὺς ἐπέμπε τὰς παραληφόμενης,
 καὶ φρερήσαντας τὸ Λῆμνον, συνεξέπεμπε ἐς αὐτὸς τὰς
 παραδόντας, περιέμνεν τε πρὸς τὴν πόλιν, ἄχριστον
 τῶ εἰς τὴν Λῆμνον ἀφικμένων ἐπαρκομένων, καὶ Βασι-
 λεὺς ὁ Ματθαῖος εἰς τὴν νῆσον ταῖς τριήρεσι περαιωθῆναι.
 ἐν ταῖς δὲ ταῖς χρόνῳ τριβομένου, ἐκ τῶν Παλαιολόγων
 Βασιλεὶ συνόντων κρύφα πέμψαντες τινες πρὸς τὸ Ματ-
 θαῖον Βασιλέα, μὴ πᾶν διαρρεῖν παρηνοῦν τοῖς συ-
 πεθειμένοις, ἀλλὰ πρόνοιαν αὐτῶ πολλὰ ποιῆσαι, καὶ
 μὴ ἀπερλεσκέπτως εἰσαυτὸν ἐπὶ τοῖς πολεμίοις καθεστῆναι.
 τοὺς δὲ ὑπὸ Βασιλέως ἡρμένους πρὸς τὴν αὐτῶν περαιω-
 σιν ναυάρχης αἰνίττεται τινὰ ἐπιβὰν πρὸς οὓς μάλιστα διαρροῦσι τὰ τοιαῦτα. Λέγουσι δὲ ὡς
 ἀνδρωπίνων τοὺς ἰχθύς ἐμπλήσασιν σαρκῶν. ὁ μάλιστα αὐτὸν προσήκον ἐρόμενα, μὴ εἰς ἀνη-
 κίστας ἐκπέσῃ συμφορὰς ἀπατηθεῖς. Ἐν τῷ δὲ καὶ οἱ ἐκ τῆς Λήμνης κεναῖς ὁ φασὶ χερσὶν ἐπα-

inquā, praesidio tradente, ad fidem suam
 adduxit. Ex Aeno porro Nicephorum mi-
 litiae socium habens, per continentem Pe-
 ritheorium movit, cumque ejus praefecto
 occulte per internuntium de urbe deden-
 da collocutus, promissorum magnitudi-
 ne eo impulit. Matthaeus imperator ti-
 mens, ne quid fraudis, & nequitiae circa
 urbem committeretur, quamvis armis
 sciebat esse inexpugnabilem, illi custo-
 diendae agmen militare, quantum satis es-
 set, mittit. Praefectus militibus compre-
 hensis, arma eorum, & equos sibi reti-
 nuit, imperatori Palaeologo urbem cum
 ipsis tradidit. Ea occupata, aliunde col-
 lectis equitibus, Cumutzena oppidulum
 continentis adortus est: quem libenter ci-
 ves admittentes, nihil solliciti, ei se per-
 miserunt. Inde quoniam Gratianopolis,
 ubi se tenebat Matthaeus, non admodum
 procul distabat, per legatos eum ad fœ-
 dus invitavit, cui etiam ipsi pax non dis-
 splicebat. Admoveret urbi exercitum:
 Matthaeus exit foras: de bello collo-
 quantur: ambobus eo desistendum vide-
 tur, his conditionibus: ut sit uterque im-
 perator, quando ambo communibus Ro-
 manorum suffragiis electi sint, & ab ec-
 clesia Byzantina coronati. Quia vero
 urbes Romanae reliquae pauciores, & im-
 perium minus sit, quam ut ambos impe-
 ratores sustineat, Matthaeus Thraciae op-
 pidis, quae habet, cedat, in Peloponne-
 sum migret, ubi Romanorum urbibus im-
 peritet: sic tamen, ut Palaeologus Ma-
 nueli despota auctor fiat in fratrem trans-
 ferendae provinciae, illique pro ea Le-
 mnum insulam, quoad vixerit, cum ra-
 tione reddenda administrandam credat,
 de a publicis Byzantii vestigalibus topi-
 cam nominatam, paulo plus dena aureo-
 rum millia in annum ferentem attribuat.
 Donec autem despota Peloponneso dece-
 dat, Matthaeus Palaeologi concessu Le-
 mnum transmittat, ibique confideat, &
 nihilo minus praesidia in urbibus habeat.
 Ubi in Lemnum e Peloponneso despota
 frater venerit, Thracias urbes Joanni
 imperatori & fratri insulam tradat, ipse
 in Peloponnesum naviget. His condi-
 tionibus fœdus composuerunt, visumque
 bellum conquiescere: & salute alternis
 dicta, Matthaeus Gratianopolim regre-
 ditur. Joannes Peritheorium veniens,
 cum Matthaeus mitteret, qui Lemni
 possessionem suo nomine adirent, & in-
 sulam custodirent, una & Palaeologus
 misit, qui addicerent: mansitque in ur-
 be, quoad illis reversis, Matthaeus in
 Lemnum trajecisset. Dum haec agun-
 tur, ex domesticis Palaeologi quidam
 clanculum monitores ad Matthaeum sub-
 mittunt, ne pactis valde confidat: sed
 sibi etiam atque etiam caveat: ne pa-
 rum provide hostibus suis se misceat.
 Quos enim imperator navarchos ad eum
 trajiciendum delegisset, insidias quasdam
 sub verborum involucre iis, quibus ma-
 xime fidant, aperire: propter quas eum
 admonere nihil dubitent. Dicere enim,
 se pisces humanis carnibus saturaturos.
 Quae quid sibi velint, ipsum decere, &
 oportere scrutari, ne circumventus, in
 atrocissimam calamitatem incidat. In-
 terim Matthaejani e Lemnovacuis, quod
 ajunt, manibus revertuntur. Qui enim

αὐτῶν προεῖχον ἐδετέρῳ . ἀλλὰ τὴν οὖσαν δυνάμιν
 συνέχοντες, τὸ μέλλον ἀπεσκόπουσι ὡς ἐκείνῳ προδη-
 σόμενοι, ὃς ἂν τὸ πλέον ἔχη, καὶ εἰς μυρία τμήματα δι-
 αιδέντες ἐσασίαν . Ρωμαῖοι δὲ πολλὰ, καὶ μεγάλα
 ὑπὸ Τριβαλῶν ἐπὶ ποσῶν ἡδικομένων χρόνον, καιρῶ
 τυχόντες, τὰ τε ἡρπασμένα ἀνασώσασθαι, καὶ δίκας τῶν
 βαρβάρων ἀπαιτῆσαι τῶν τετολμημένων ὅσα ἔκατέχοντο
 συγγενικὸν πόλεμον, καὶ τῶν σασιασμῶν, εἰς ἑδὲν χρή-
 σιμον ἀνάλωσαν τὸ καιρὸν . Νικηφόρος ὁ Δεσπότης ὁ Δεξ
 ἔκατέχουσα τὰ Τριβαλῶν πράγματα εἰσιν ὁρῶν, καὶ
 ῥᾶτα τὴν πατρίαν ἐλπίσας ἀνασώσασθαι ἀρχῇ, ἄλ-
 λως δ' ὅτι καὶ Πρεάλιμπος, ὃς Θετταλίας εἶχε τὴν ἀρ-
 χὴν ἐτεθνήκει καὶ αὐτὸς, τελεῖς ἐφοπλίσας ἐκ τῆς Αἰ-
 νῶ καταλιπὼν, καὶ Ὀποβάς, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἶχε Θετ-
 ταλίαν, τῶν ἀμυνομένων μὲν ἑδένων ὄντων, Θεττα-
 λῶν δ' ἐποδύμενος προχωροῦντων, καὶ ὥσπερ ἐκ κλύδω-
 νος μεγάλης τῆς Τριβαλῶν ἀρχῆς, ἐπὶ τὴν Ρωμαίων
 καταφύγοντες ἡμερον καὶ γαλιῶν μετὰ ἡγεμονίαν . ὁ
 μὲν οὖν περὶ τὰς πόλεις ἡχολεῖτο . Λιμπιδάριος δὲ
 τις τῶν ἐκείνων οἰκετῶν, ὃς ἦρχε τῶν νεῶν ὑπ' ἐκείνῳ
 καταλειφθεὶς, ἀδικώτατα περὶ τὸν Δεσπότην ὄντων
 Δεσπότης, ἐπεισε τὸ ναυτικὸν ἐκείνῳ ὀψοσάντας, πρὸς τὴν
 Αἴνον ἐπανελθεῖν, ὡς δὴ τὰ μέγιστα ἐκ τῆς Ὀποσασί-
 ας κερδανούτας . τῆς τε ὑπεροχῆς στρατείας ἀπαλλα-
 ξομένης, εἰ καὶ κατὰ κοπτομένης, καὶ ταιλαιπωρῶν-
 τας ἐπὶ ξένης, ἱεῖς τε οἱ ἐκ τῶν ἐκείνων πόρων μέγι-
 στα καρπῶνται, καὶ τῆς ὑπὸ Δεσπότην οἰκοῦ ἐπαχθῆς
 δουλείας, ἐκείνου δυοῖν θάτερον, ἢ εἰ περιγένοιτο τῷ
 πολέμῳ, νεῶν ἐκ εὐπορίσσοτος, αἷς χρησάμενος ἐ-
 πανήξει πρὸς αὐτὰς, ἢ ὁφθαλμοσπόμενος ὑπ' ἐκείνων ὄν
 ὑπερῶσιν . Ἐπεὶ δὲ ἐπείθοτο, ἔσαντες ἐκεῖθεν ἐ-
 πανήκον εἰς τὴν Αἴνον, πρῶτα μὲν δι' ἑαυτὰ τὴν πό-
 λιν ἐποιεῖτο, καὶ πάντα ὡς αὐτὸς καὶ στρατηγός, ἔργα
 μῶν, καὶ συμπάντων πραγμάτων κύριος . τὸν δὲ μὲν τε
 ἐπαγαγὼν τοῖς Δεσπότην προσκειμένοις, τῶν μὲν κα-
 τέκλεισεν ἐν δεσμωτηρίοις, ἐν ἑνὶ δὲ ἐξήλασε τῆς πό-
 λεως, ὡν εἶχον ὀψοσπέρους . ἔτι δὲ ἔς καὶ ἀπέκτεινε τὴν
 δῆμῳ παραδόντες . Ἐπειτα ἐπεστράτευσεν Βασιλίσσῃ τῇ Δε-
 σπότη γαμετῇ τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐχάσθη
 καὶ τειχομαχίῃσας ἐφικανόν, ἐλεῖν μὲν ἐκ ἡδυμῆς καὶ
 καρτερότητος τῶν τειχῶν, καὶ εὐφυχίαν τῶν ἀμυνομέ-
 νων . ὡς γὰρ καὶ Βασιλίσσαν τὴν ἀκρόπολιν ἐκὼ-
 σαν ἐκλιπεῖν, ὅπως παραχόμῃς, ὡς ἑδὲν αὐτῇ, ἔ-
 τε τῶν συνόντας ἀδικήσει . ἀλλ' ἀφίξεται ὅποι ἂν δο-
 κῇ μηδενὸς παρενοχλουῦτος . ὁ καὶ ἐπράττετο μετὰ μι-
 κρόν . νεῶς δ' ἐπιβᾶσα, εἰς Βυζάντιον ἀφῆκε, καὶ
 ὑπεδέχθη φιλοτίμως παρὰ Βασιλέως τῆς γαμβρῆς . Ἐ-
 πείτα εἰς Θετταλίαν ἀπῆρε πρὸς τὸν ἄνδρα ἡδὴ πάσης κύ-
 ριον γεγενημένον, καὶ πῶν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν πό-
 λεων . ἡδέως δὲ ἐκεῖνος ὑπεδέχετο τὴν γυναῖκα . καὶ
 χρόνον τινὰ ἡρέμωσι οἰκείως ἔχοντες ἀλλήλοισι, καὶ
 συμφυῶς, ὥσπερ προσῆκον . ἔπειτα πῶν συνόντων τι-
 νῶν, ὑπὸ μοχθηρίας, καὶ ἀσυνεσίας ἐκείνων τε φαῦ-
 λα, καὶ παράνομα ἐνοουῶντων, καὶ τὸν Δεσπότην ἐνα-
 γόντων, ἔπεισαν τὴν μὲν γυναῖκα Τριβαλοῖς προέ-
 δαι, αὐτὸν δὲ τὴν Ἑλένης ἀδελφῇ τῆς Κράλῃ
 γυναῖκός πρὸς γάμον ἀγαγεῖν, ὡς τῆς τε Θετταλίας, καὶ Ἀκαρνανίας ἕως ἄρξοντα
 βεβαίως, πῶν Τριβαλῶν οὐ πολέμου ὄντων καὶ τὴν ἐπιγαμίαν, ἔλθαντες ὁφθαλμοσπέρους
 τε ἐναντιομένους πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ παραβλάπτοντας οὐ μέτρια . Ἀντίκα τε ἀνδρῶς

alii neutrarum partium, quod habebant,
 conservabant, eventumque præstolaban-
 tur: prævalentiorē secuturi: & omni-
 no in mille factiones distracti, seditioni-
 bus agitabantur. Romani a Triballis
 tandiu, tamque multis, & magnis affe-
 cti detrimentis, tempus nacti opportu-
 num ablata recuperandi, & facinorum
 pœnas a barbaris expetendi, propter
 civile bellum, & seditiones, quibus con-
 flictabantur, id ipsum tempus sine fru-
 ctu contrebant. Cæterum Nicephorus
 despota dux, Triballos discordiis inte-
 stinis laborare intelligens, facillimeque
 provinciam paternam se recuperaturum
 sperans, cum præsertim & Prealimpus,
 qui Thessaliam regebat, diem obiisset,
 instructis triremibus Æno, ubi uxorem
 reliquit, in Thessaliam navigavit, quam
 descendens, nemine resistente, Thessa-
 lis prompte se dedentibus, ac velut ex
 immenso fluctu Triballici dominatus,
 ad Romanorum mansuetum & tranqui-
 litatis plenum imperium confugientibus,
 brevi totam in potestatem redegit. Il-
 le igitur urbibus recipiendis distentus e-
 rat. At Limpidarius quidam de ejus fa-
 mulis, quem navibus præfectum relinque-
 rat, in dominum sceleratissimus, clas-
 sariis persuasit, ut ab ipso desciscerent,
 Ænum redirent: ingens inde, & du-
 plex commodum percepturos. Nam &
 tam longinqua expeditione liberatum i-
 ri, temere, & frustra delassatos, &
 afflictos in extera regione, ut alii eo-
 rum laboribus amplissime fruantur: &
 onerosa servitute, quam domi despota
 ipsi serviant: cum ex duobus alterum
 sit necessarium, aut, si hostes vincat,
 navibus careat, quibus ad ipsos re-
 vertatur, aut ab illis victus intereat.
 Postquam ejus verbis inescati, inde
 solventes Ænum redierunt, Limpida-
 rius primum quidem per se urbem rege-
 bat, eratque unus omnia, & impera-
 tor, & dux, & omnium simul rerum
 dominus, populoque in despota fautores
 extimulato, hos in carcerem contrude-
 bat: hos omnibus bonis spoliato urbe
 pellebat: alios etiam plebi donatos oc-
 cidebat. Deinde in reginam despota u-
 xorem, arcem cum famulis habitantem
 invasit: quam diu oppugnatam, pro-
 pter murorum firmitudinem, & propu-
 gnantium virtutem capere non potuit.
 Coegit tamen eam ab arce discedere,
 juratus, nihil vel ipsi, vel ministris e-
 jus irrogaturum mali: iret, quo liberet,
 nemine obturbante: quod & factum pau-
 lo post. Consensa enim navi, Byzan-
 tium venit, & a marito sororis honorifi-
 ce excepta est. Postmodum in Thessa-
 liam ad virum, jam ejus totius provin-
 ciæ, & urbium Acarnaniæ dominum se
 contulit: qui uxorem lætus accepit, &
 aliquamdiu quiete, familiariter, & con-
 junctissime cum ea vixit, ut quidem de-
 buit. Deinde quidam domestici, homi-
 nes improbi, ac stolidi, reginæ pessime
 cupientes, despota eo impulerunt, ut
 uxorem Triballicam relinqueret, ipse Hele-
 næ, Crælis viduæ sororem duceret, quo-
 sic Thessaliæ, & Acarnaniæ stabili-
 ret, ac firmaret imperium (ob illud
 matrimonium nihil moturis videlicet)
 & Albanos adversarios non mediocriter

Edit. Paris.
 pag. 883.

Edit. Paris.
pag. 884.

noxios frangeret. Mox conjugem sic exosus est, ut ejus conspectum non ferret. Non diu post Artam Acarnaniz urbem praesidium misit, & cum Cralæna per oratorem de connubio cum ejus germana ineundo egit. Res igitur jam sermonum, & legationis tenuis processerat, & regina imperatoris filia patienter istuc ferebat, rata, maritum aliquando a nefariis cogitationibus istis aversum, mentem sobriam, & æquam suscepturum. Postquam datus finis, & jusjurandum, in quo scriptum extabat, se uxorem Triballis permittere, & Cralænæ sororem ducere, tum demum suæ salutis providendum, nec propter alienam amentiam indigne sibi pereundum constituit, & in Peloponnesum ad Manuelem fratrem mittens, suam ei dignitatem, & incolumitatem cum praecibus commendavit: quam ille ex templo per mare ad se adducendam curavit, Acarnanibus, & Albanis cum laudibus eam deducenibus, & benevolentia, honoreque erga illam inter se certantibus: non solum propter ejus modestiam, animique praestantiam, & cujusque generis virtutum ornamenta: sed etiam propter caritatem, in ejus parentem imperatorem, quas is totum occidentem, etiam statum vitæ monasticum ingressus, sibi devinctissimum tenebat. Nicephorum vero despotam, quamquam scirent haud placatulum cum tantis praedicationibus deductam esse uxorem, non modo non curabant: sed propalam in eum maledicta congregabant, qui deliraret prorsus, & quod dicitur, aurea mutaret æreis. Quocirca brevi hac de causa Albani aperte ab eo desciverunt: profitentes, nisi dissoluto Triballico matrimonio, imperatoris filiam e Peloponneso in thalamum revocaret, pro ea non secus, quam pro suis ipsorum capitibus adversus eum impigre bellaturos. Ille sive quod & ipse facti turpitudinem perspiceret: sive quod propter repudiatam uxorem enascituram seditionem metueret, nefandas illas nuptias per legatum antiquavit: conjugemque legitimam e Peloponneso revocans, fidem ei juramento sanxit, nihil de cætero secus in eam admissurum: sed more pristino omni candore, ac lenitate cum ea victurum. Illa viri amans, maximumque ex eo solatium capiens, quod non ipsa vincula jugalia rupisset, praeterita omnia nihili ducens, ut brevi ad eum profectura, se comparabat. Verum ille ambitione quadam praiceps, ne ab ipsa suus sibi principatus pendere putaretur, ad Albanos desertores, antequam veniret, subjugandos prorupit. Ita autem cecidit, ut Persæ, qui in Thessaliam praedatoriis triremibus trajecerant, invitati eum adjuvarent. Quorum virtute plurimum confusus, Albanos loco, qui Achelous vocatur, invasit: ubi ipse, priusquam totæ phalanges concurrerent, pugnans oppetiit, totusque exercitus ejus ferro concisus, occubuit. Regina conjux in Peloponneso ejus necem luctu, & lamentationibus diuturnis proscuta, deinde Byzantium veniens, reliquum annorum suorum cum imperatrice matre in monasterio Marthæ transegit. Sed hæc postea gesta sunt.

pag. 885.

δὲς πρὸς τὴν γυναῖκα εἶχε, καὶ ἐδὲ λυγρὸν ἰδεῖν. ὕστερον δὲ ὀλίγον, καὶ πρὸς Ἀρτάν τῆς Ἀκαρνανίας πόλιν πέμψας, ἐκέλευε φρερεῖσθαι. πρὸς Κράλαιναν δὲ προσβείας πέμψας, τὰ καὶ τὸ γάμον ἑσπάρτε τῆς ἀδελφῆς. Μέχει μὲν οὖν ἐν λόγοις ὡς ἐπιχειρήσεις, προσβείας καὶ βασίλισσα ἡ θυγάτηρ Βασιλέως ἐνεκαρτέρει, καὶ ἀνδραοιομένη τῆς ἀτοπίας ἀποχρήσεται ποτε, καὶ μέτρια, καὶ δίκαια φρονήσειν. ἐπεὶ δὲ ἡδὴ τέλος εἶχε πάντα, καὶ οἱ ὅρκοι ἐτελοῦντο οἷς ἐνεγέγραπτο, τὴν μὲν γυναῖκα Τριβαλοῖς αὐτὸν προέδαι, τῇ δὲ ἀδελφῇ Κράλαινης συνοικεῖν, δεῖν ἐγνωσάζειν αὐτῇ, καὶ μὴ δι' ἐτέρων παραπληξίαν αὐτῇ παραπολέσθαι. καὶ πέμψασα εἰς Πελοπόννησον πρὸς Δεσπότην Μανὴλ τὸν ἀδελφὸν φρόνοιαν τινὰ αὐτῆς ποιήσασθαι ἐδέϊτο. καὶ ὅς ἐδὲν μελλήσας ἐκ θαλάσσης πέμψας, προσελάμβανε τὴν ἀδελφὴν, πάντων Ἀκαρνανῶν, Ἐλβανῶν μετ' ὀφημίας προπεμπόντων, καὶ ἀμιλλωμένων πρὸς ἀλλήλους τῆς εἰς ἐκείνῃ ἐνεκα δυνάσεως καὶ τιμῆς. ἐμόνον δὲ αὐτῆς ἐπιείκεια καὶ μεγαλοφροσύνη, καὶ τὸ πᾶσι κεκασμηθῆαι ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εἰς τὸν Βασιλέα καὶ πατέρα δυνάων, κατὰ κράς ἡ αὐτῇ τὸ τῆς ἐσπερίων ἅπαν ἡττητο, καὶ ἀκριβῶς ἐξήττητο αὐτῇ, καὶ μὴ τὴν τῆς τραγμάτων ἀναχώρησιν. Δεσπότης δὲ τῷ Νικηφόρῳ, καὶ τοιγε αὐτὸν εἰδότες οὐ πρῶως οἴσονται τὴν προπομπὴν, καὶ ὀφημίας τῆς γυναῖκος, ἐμόνον ἐδένα λόγον ἐποιουῦντα, ἀλλὰ καὶ φανερώς ἐλοιδοροῦντο, ὡς παντάπασιν τῶν σωφρόνων λογισμῶν ἐξεσηκῶτα, καὶ ὅ φασι, χάλκιαν χευσείων ἀλλοττόμβρον. ὅθεν ὀλίγον ὕστερον ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἀπέστησαν Δεσπότης φανερώς οἱ Ἐλβανοὶ, φάσκοντες προθύμως πολεμήσειν, ὥστε ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, εἰ μὴ τὴν πρὸς Τριβαλὸς ἐπιγαμίαν ἐκλύσας, ἐκ Πελοποννήσου ἀνακαλέσεται ὁ Βασιλέως θυγάτηρα, καὶ ταύτην συνοικεῖν. Οὗ δὲ εἴτε καὶ αὐτὸς τὴν ἀτοπίαν συνιδῶν, εἴτε καὶ τὴν προσδοκωμένην εἰς αὐτὴν εἰσάσας, ἡ δὲ γυναῖκα ὑπωπτιζέτο φησέσθαι, τοὺς μὲν ἀδελφούς ἐκείνους γάμους πέμψας ἀπηγόρευε, πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα ἐπέμψεν εἰς Πελοπόννησον προσβείαν, κελύων ἡκει παρ' αὐτῇ, καὶ πίσεις παρεχόμενος δι' ὅρκων, ὡς ἐδὲν ἀγνωμονήσει ἐτι πρὸς αὐτῇ, ἀλλὰ τὸ ἀρχαῖον τρόπον μὴ πάσης ἐγνωμοσύνης, καὶ ἐπιεικείας συνοικήσει. ἡ δὲ φίλανδρος ἔσα, καὶ περὶ πλείους ποιούμενῃ τὸ μὴ τὸ γάμον αὐτῇ ἐκλυθῆναι, πάντων ὑπερίδουσα τῇ γεγενημένων, παρεσκιάζετο ὡς ὕστερον μικρῷ ἀφίζομένη πρὸς τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ὑποφροσύνης, ἵνα μὴ δοκοῖν τὸ ἀρχὴν δι' ἐκείνης καδίσσασθαι αὐτῇ, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ τῆς ἀποστάτης Ἐλβανὸς πρὶν ἐκείνῃ ἡκειν καταδελώσασθαι πολέμῳ. συμβὰν δὲ ἔτω, καὶ Πέρσαι καὶ Θετταλῖαν μνηστῆρας ληστρικῶς περαιωθέντες, σωματάρχου ὑπ' αὐτῇ προσκεκλημένοι. οἷς μάλιστα θάρρῳ ἐπὶ ἡλθεν Ἐλβανοῖς, καὶ γενομένης συμβολῆς περὶ τι χωρίον Ἀχελῶν προσαγορευόμενον, αὐτὰς τε ἐπιπτε μαχόμενος πρὶν τὰς φάλαγγας συμμίξαι, καὶ ἡ ἐκείνη πᾶσα διέφθαρτο ἡττηθεῖσα στρατιᾷ. Βασίλισσα δὲ ἡ ἐκείνου γαμετὴ ἐτι ἐν Πελοποννήσῳ ἐστρέψασα, ἐπὶ πύδοιτο τὴν ἐκείνου τελευτήν, ἐπένθησε μὲν ἐκεῖ ἐφικανόν, καὶ ἀπαύρατο τῷ ἀνδρὶ τὴν τελευτήν. Ἐπειτα εἰς Βυζάντιον ἐλθοῦσα, συνῶν τὸ ἐπίλοιπον βίον Βασιλίδι τῇ μητρὶ καὶ τῷ Μάρτῳ μαυρὴν διατριβούσῃ. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

CAPUT XLIV.

Matthæus contra Palæologum contendit. Non se deserit Palæologus. Discedunt ambo sine pugna. Orchanes filium a piratis captum, per Palæologum redimi orat, quod facit pecunia ingenti, cum armis nihil proficeret. A Mygdonie præfectis se tradere volentibus Matthæus accersitur. Amicitia Triballorum principum cum Cantacuzeno & ejus filio. Celeriter submissæ copię ab Orchane in quantas difficultates Matthæum redegerint. Compellitur ab eis ante tempus in Triballos. Contra pacta conventa prædas agunt. Reliqui cum Triballis certant jaculis, & in pugna pauciores Persæ cadunt. Revertitur imperator. Triballi insequentes repelluntur.

TΟΤΕ δὲ ἐπεὶ αἱ μεταξὺ τῶν Βασιλέων γεγενημέναι
 συμμαχίαι διελύοντο, καὶ ὁ πόλεμος ἀνέρριπίσθη, *Matthæus* ὁ Βασιλεὺς τῶν ὑπὸ αὐτὸν ἔσαν στρατιᾶν συλλα-
 γῶν, ἦκεν εἰς Βυζάντιον παρὰ τῶν Θεῶν Ἀσάνων δεσποτῶν καὶ
 Μανυῆλ καὶ παραλαβὼν, καὶ αὐτὸν μετ' ὅσας εἶχε στρατίας,
 ἐπεσφάτευσεν τὴν νέαν Βασιλεῖ ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἐσφατοπέ-
 δωσε κατὰ τὴν μέλανα ποταμὸν ἐπὶ τινὰ τετειχισμένῳ
 κάμῳ Μίτρας προσαγορεύοντι. Παλαιολόγος τε ὁ
 Βασιλεὺς ὁμοίως τεινέας ἐφοπλίσας, καὶ ἐκ τῆς ἡπείρου
 στρατιᾶν πεζῶν καὶ ἵπτικῶν, τοῖς μὲν ἡπειρώταις ἡγεμό-
 νας ἐπισήσας ἐπὶ Ἀδύραν κάμῳ, καὶ αὐτῷ τετειχισμέ-
 νῳ ὡς περὶ ἰσθμὸν τινὰ ἔσσαν, καὶ πάντοθεν περιχυζομέ-
 νῳ τῇ θαλάσῃ ἐκέλευε χωρεῖν. αὐτὸς δὲ ἔχων τὰς τεινέ-
 ρεις, ἦκε καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ἀδύραν. καὶ ἀντεσφατοπέδοντο ἀλ-
 λήλοις ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἐκατέρων ἀδυνάτων ὄντων ἐπὶ
 τὸ σφατοπέδον χωρεῖν τῶν πολεμίων, καὶ καταναγκάζειν
 μάχεσθαι. Παλαιολόγος τε ᾧ ἐκ ἐδόκει Βασιλεῖ τοῖς πο-
 λεμίοις ἐπιέναι ἐφ' ὕψια πεδία, καὶ ὕλης παντάπασιν
 φιλαίππιας ἄγασιν, πεζῶν αὐτὸς τῶν πλείων δυνά-
 μιν ἄγων καὶ ὀπλίτας, καὶ οἱ πολέμιοι ἐπὶ δυσχωρίας, καὶ
 ἐρείπια πολλὰ τῆς πρώτης συνοικίας ἄγειν ἐκ ἐδοκίμα-
 ζον τὴν στρατιάν ἐν δυσχωρίας δεομένην μάλιστ'. δι' ἃ ἐκά-
 τερος τὴν δυνάμιν συνέχοντες, ἡσύχαζον ἐπὶ τῶν σφατοπέ-
 δων. πρὸς βείας δὲ πρὸς ἀλλήλους πέμποντες, διελέγοντο
 περὶ εἰρήνης. ὡς δὲ συνέβαινον ἀλλήλοις, ὁ μὲν εἰς Βι-
 ζύντιον ἀνέσπερε μετ' ὅσας στρατίας, Παλαιολόγος δὲ ὁ Βασιλεὺς
 εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐσκέπτοντο ὅτῳ ὅρῳ κακώσασιν ἀλ-
 λήλους. ἐν τῷ χρόνῳ ἐκ Φωκαίας τὴν παλαιάν, ἣς
 Καλόθετος ἦρχε, μοιήρης ληστρικὴ ἐπὶ τῇ Ἀσσηνὸν ἐλθού-
 σα κόλπον ληστείας ἔνεκα, ἔπειτα συμβὰν, Χαλίδων τὸν
 Ορχάνην συνέλαβον υἱὸν, ἀκατίῳ τινὶ τῷ ἐκεῖσε περαι-
 νῶν πορφερόν. Ἐαυτὴν ἀνεχώρει εἰς τὴν Φωκαίαν. Ορ-
 χάνης δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο ἀνδραποδιθέντα τὸν υἱὸν, ἔεις Φω-
 καίαν ἀπαχθέντα, στρατεύειν μὲν ἐπὶ Φωκαίαν εἶχεν
 ἀδυνάτως· δυνάμειός τε ᾧ ἐκ ἐπόρει ναυτικῆς, ἢ κακώ-
 σει ἐπελθούσα, ἔειν τῇ ἡπείρῃ εἰσβολὴν ἐκ τῶν, ἐφ' ἐτέ-
 ρῃ κειμένης σατραπείᾳ τῆς Φωκαίας, πρὸς ὃν ἔδει πολε-
 μεῖν δυνάμειν ἔχοντα ἀντίρροπον, εἰ δὲ τῆς ἐκείνης ἐπε-
 χεῖρει ἐπὶ Φωκαίαν ἵεναι. ἀπορία δὲ πάντοθεν συλλή-
 μινος, ἐπὶ τῇ Παλαιολόγῳ τῇ Βασιλείᾳ εἶδεν ἐπικεῖναι ὡς αὐτῷ δυνησομένης μόνῃς τῇ υἱὸν ἀ-
 παλλάττειν τῶν δεσμῶν. καὶ πέμψας πρεσβείαν, εἰδεῖτο περὶ τῶν παιδῶν. Βασιλεὺς δὲ
 ὑπέχετο προθύμως πάντα πράξειν, καὶ ὑποδοῦναι τὸν υἱὸν, ἂν καὶ αὐτὸς ἀπόχοιτο
 Ματθαίῳ κατ' αὐτῶν τῶν Βασιλέων παρέχειν συμμαχίαν. Ορχάνης ἰδὼν καὶ μετὰ τῇ Καν-
 τακυζῶν τῇ Βασιλείᾳ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναχώρησιν, πολλὰ ἐπεδείκνυτο τῷ εὐνοίαν

Paris III.

IR R I T O imperatorum fœdere, bel-
 loque recrudescente, Matthæus col-
 lectis copiis suis, Byziam ad Manuelem
 Asanem despotam avunculum venit, quo
 sibi adjuncto Byzantium cum toto exercitu
 contra Palæologum proficisci instituit, &
 castra ad flumen nigrum prope vicum quen-
 dam munitum Metras appellatum, ponit.
 Palæologus similiter armatis triremibus,
 & in continente a peditatu, equitatuque
 instructus, his duces præfecit, & ad vicum
 Athyram, ipsum quoque muris communi-
 tum, velut isthmum quemdam undique ma-
 ri circumfluum progredi iussit: quo & ip-
 se cum triremibus accessit. Diebus aliquot
 castris oppositis manserunt, cum neuter ad
 alterum invadendum, atque ad pugnam
 eliciendum satis virium haberet. Nam Pa-
 læologo in hostium æquitatum, plano cam-
 po, & arboribus nudo facienda impressio
 non videbatur, cum ipse majorem partem
 pedites, & cataphractos duceret. Contra,
 hostes per loca impedita, ædiumque ibi
 collapsarum rudera suas catervas planitie
 inprimis egentes ducere nolebant. Quam-
 obrem utrique castris se continentes quie-
 scebant, perque internuntios de pace agen-
 tes, cum nihil conveniret, Matthæus Bi-
 ziam, Palæologus Byzantium rediit, cir-
 cumspectantes quo pacto mutuum nocerent.
 Per idem tempus ex Phocæa veteri, quam
 Calothesus gubernabat, prædatoria navis
 in sinum Astacenum piraticæ faciundæ de-
 venit, & Chalilen Orchanis filium casu in
 portum illic trajicientem cepit, statimque
 Phocæam recurrit. Orchanes ut filium
 Phocæam captivum abductum comperit,
 Phocæenses ulcisci non poterat, quod na-
 vali potentia non valeret, qua eos affige-
 ret: nec terra eos adoriri: quandoquidem
 ea urbs alterius satrapia continebatur, qui
 cum paribus decertare copiis oportebat, si
 per ejus provinciam Phocæam petere cona-
 retur. In omnem igitur se partem versans,
 & anxius animi, tandem ad Palæologi
 imperatoris auxilium respicit, ut qui solus
 filium vinculis liberare queat, idque ut præ-
 stare ne gravetur, missis oratoribus rogat.
 Imperator statim spondet facturum omnia,
 & filium restitutum, si & ipse a Mat-
 thæo contra se adjuvando cessaret: Orcha-
 nes quippe etiam post Cantacuzeni ana-

Edit. Paris.
pag. 386.

V u u

chorefin ejus se cupidissimum demonstra-
bat, atque idcirco & filio ipsius mul-
tum commodabat, & urbibus eidem
subjectis nihil molestiarum exhibebat, &
quoties orabat, auxilium submittebat.
Quæ cum Palæologo dolerent, pulchram
nactus occasionem, Orchanem a Mat-
thæi amicitia disjungere tentavit, pro-
misiſſique barbarus omnia, modo filium
reciperet: & quamdiu captivus ille te-
nebatur, nec Matthæo adversus Palæo-
logum subsidio: nec Byzantio, aliis-
que urbibus eidem parentibus molestiæ
fuit. Imperator existimans Calothetum
Orchani filium haud gravate redditurum,
si tantum peteretur, petitum misit,
honores & alia nonnulla commoda pol-
licitus. Calothesus his parum moveri,
grandem pecuniæ summam postulare,
quam numerare imperator vix poterat.
Cumque ei horribilia minaretur, ille
nihilominus in impudentia persistebat.
Quocirca armis in eum ire constituit,
& triremibus bono numero comparatis,
terra marique eum laceſſebat. Quo-
niam vero frequenti, & valida oppu-
gnatione tentatis mœnibus urbem vi ca-
pi non posse animadvertibat, perfolu-
tis Calotheso aureorum centum millibus,
& Panhypersebasti dignitate addita, fi-
lium Orchanis liberat, & ad patrem
remittebat. Multo tempore in his nego-
tiis consumpto, urbium Mygdoniæ præ-
fecti, Triballorum nobilissimi, Mat-
thæum imperatorem secreto evocant, ut-
pote illi se cum urbibus dedituri: qua de
re & antea egerant. Ex quo namque
Cantacuzenus pulsus a Romanis apud
Triballos diversatus fuerat, mira ani-
mi inclinatione potentissimus quisque po-
tissimum eundem colebat. Itaque et-
iam Cræle superſtite, libenter vidif-
ſent ipsum in Triballos gentem suam
expeditionem ſuſcipere: & in id ope-
ram impenſe dabant: ſiquidem ejus,
quam Crælis imperium malebant, atque
hac de re clam ſæpius cum eo ſermo-
nem habebant. Verum ubi Imperator
Cantacuzenus institutis ſe monaſticis ad-
dixit, eorumque princeps fato ſuo fun-
ctus eſt, propter mutatas vivendi
rationes, quod ſperaverant, penitus
deſperarunt. Ad Matthæum autem fi-
lium mittentes, ſtudia erga parentem
ipſius in memoriam illi redegerunt, &
ejus æqualiter eſſe ſtudioſos, ei adhæ-
ſuros, magnumque imperium concilia-
tuſſe aſſeverarunt. Tum vero Boichnas
Cæſar nuntios miſit, parata eſſe, quæ
requirerentur, omnia, & ſe etiam
Pherarum præfectum ad ipſorum ſocie-
tatem pertraxiſſe, qui paratus ſit, ur-
bem cum ipſa Crælena, multiſque au-
reorum millibus tradere: rogabantque,
ad eos accederet quam maturime, ſic
ut diem adventus ſui præſtaret. His
nuntiis Matthæus mirabiliter lætatus,
hanc erga ſe illorum tam eximiam vo-
luntatem magnifice remuneraturum pro-
miſit, & tempus triginta dierum præ-
ſtuit, quibus adveniret: totidem nam-
que dies ad colligendum quem habe-
bat Romanorum exercitum, & ad auxi-
liares ex oriente ab affine ſuo Orcha-
ne accerſendos credebat ſufficere. Cum
Triballis igitur ſe advocantibus
ita pepigit: conſeſtimque miſſa lega-
tione ad Orchanem militem popoſcit,
& Romanos per litteras coegit. For-
te fortuna Orchanem apud Abydum

Edit. Parif.
pag. 887.

πρὸς αὐτὸν, ὃς δὲ ταύτῃ αἰτίᾳ καὶ Βασιλεὺς τῷ υἱῷ πολ-
λὴν παρέχετο ὠφέλειαν. ἥ τε πόλις, ὅσαι ἦσαν ὑπ' ἐ-
κείνου, εἰδὲν παρενοχλῶν, καὶ πέμπων στρατιὰν ὁπότε δει-
θεῖν. ὁ δὲ Παλαιολόγος ἐν δεινῇ τιθέμενος Βασιλεὺς, κα-
λῶς τὴν πράγματος παράχοντος, ἐπεχείρησεν Ορχάνῳ
τὸ πρὸς Βασιλέα Ματθαῖον φιλίας ἀφιστῆναι. ὑπέχετό τε
καὶ ὁ βάρβαρος πάντα παρέχειν, ὡς μόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ λυθείη,
καὶ διετέλεσε γὰρ παρ' ὅσον χρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐδέδετο, ἕτε
Ματθαῖον Βασιλεὺς παρεσχημένος συμμαχίαν ἐπὶ τῇ Πα-
λαιολόγον Βασιλείᾳ, ἕτε Βυζαντίῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλε-
σιν, ὅσαι ὑπὸ τῶτον ἦσαν εἰδὲν παρενοχλήσας. Βασιλεὺς ὅ
Καλόθετον νομίσας εὐχερῶς τὸν υἱὸν Ορχάνην παραχέδαι,
εἰ μόνον αἰτηθεῖν, πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἐζητεῖ, τιμὰς
ἐπαγγελλόμενος, καὶ ἄλλας τινὰς εὐεργεσίας. Καλόθετος
δὲ τῶτον μὲν ὀλίγον λόγον ἐποιεῖτο, χρημάτων δὲ ἡγεῖτο
πλήθος, ὃ ἐκτίθειν σχεδὸν ὁ Βασιλεὺς ἀδυνάτως εἶχε.
Βασιλεὺς δὲ ἀπειλουῦτος τὰ ἔσχατα διαθήσεται, εἰ μὴ
παίδοιτο, εἰδὲν ἥττον ἐκείνος ὡς αὐτὸν χύνει, δι' ἃ ἐδόκει δεῖν
αὐτοῦ ἐπιστρατεύειν καὶ παρασκευάσασθαι, ἐπὶ πλοῦτον
αὐτοῦ τεινέσειν ἐκ ὀλίγαις, καὶ ἐπολιόρκει ἐν γῆς ὁμοίως
καὶ θαλάσσης. Ἐν πολλαῖς ὅ καὶ καρτεραῖς τειχομαχίαις ἀ-
ποπειράσας τῷ τειχῶν, ἐπεὶ ἀδυνάτων τῶν ἐπιχειρήσεων
ἑώρα, δέκα μυριάδας παρασκευάσας χρυσίᾳ, ἐτὴν πα-
ρυπερσεβάσας ἀξία τιμητικῶς, ἔλυσε τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν
υἱὸν Ορχάνην, καὶ ἀπέδιδε τῷ πατρί. ἐν ᾧ ὅτε ταῦτα ἐτε-
λεῖτο, χρόνῳ συχρὺς τινος τειβέντος, καὶ οἱ τῷ κατὰ τὴν
Μυγδονίαν πόλεων ἄρχοντες ἐπιφανέσασιν τῇ Τριβαλῶν,
πρὸς Ματθαῖον κρύφα πέμψαντες τὴν Βασιλέα μετακαλῶν-
το, ὡς σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὰς πόλεις παραδώσουσιν ὡς ἄρ-
χεσιν. ἦσαν δὲ καὶ πρότερον περὶ τῶν ἰσῶν διειλεγμένοι.
ὁπότε δὲ τῶν χρόνων ἐκείνων ὡς ἴκα Βασιλεὺς ὁ Καντακουζην-
ὸς ὑπὸ Ρωμαίων ἀπελαθεῖς διέτριβεν ἐν Τριβαλοῖς,
πολλῶν τινὰ τῶν ὁμοίων ἔχον πρὸς ἐκείνον· μάλιστα ὅ
οἱ δυνατώτατοι· δι' ἃ ἐκ Κράλην περιόντος ἐτι, ἡδυνάως αὐ-
τὸν ἐκείνον εἶδον ἐπιστρατεύσαντα αὐτοῖς, καὶ συγκατεργάσαν-
το τὰ μέγιστα· μᾶλλον δὲ ὑπ' ἐκείνου βασιλοῦντα εἰσά-
γοντο, ἢ Κράλην, καὶ πολλὰς κρύφα περὶ ταῦτα διελέ-
χθη. ἐπεὶ δὲ Βασιλεὺς τε ἀπήλλαξεν ἐκ τῶν πραγμά-
των, καὶ ὁ σφῶν δυνάστης ἐτεθνήκει, τὰς μὲν προτέρας
παντάπασιν ἐλπίδας ἀπεγίνωσκον δὲ τῶν Βασιλέως
μεταβολῶν κατὰ τὸν βίον. πρὸς ὃ Ματθαῖον πέμποντες
Βασιλέα τὸν υἱὸν τῷ τε πρὸς Βασιλέα τὸν πατέρα εἰνοῖαν
ὑπερίμνησκον αὐτὸν, καὶ τῶν ἰσῶν καὶ ὁμοίων ἔχειν, καὶ
πρὸς ἐκείνον διετείνοντο, καὶ ἐπηγγέλλοντο αὐτοῦ προδῆ-
σθαι, καὶ μεγάλῳ ἀρχῇ ὑποποιήσιν. Τότε δὲ Βοί-
χνας ὁ Καῖσαρ πέμψας, ὅτι τε πάντα παρεσκευάσας ὅ-
σων ἐδέοντο ἀπήγγελλε· καὶ ὡς πείσει καὶ τὸν Φερῶν ἄρ-
χοντα αὐτοῖς συσθῆναι, καὶ τῶν πόλιν παραδίδόναι εἶ-
ναι παρεσκευασμένον· αὐτῇ Κραλαίνῃ, καὶ χρήμασι * γρ. αὐτῇ
μυρίαις· ἐδέοντό τε ταχὺς ἀφικέσθαι παρ' αὐτὰς πρότε-
ρον δόντα προδεσμίαν τῆς ἀφίξεως. Βασιλεὺς δὲ σφό-
δρα πρὸς τῶν ἀγγελίων ὑπερηθείς, καὶ μεγάλα ἐπαγ-
γελλόμενος αὐτοῖς τῆς περὶ αὐτὸν εἰροῖας καὶ σωθῆς, πα-
ρέχετο καὶ προδεσμίαν, ὡς ἐν τριάντοισι ἡμέραις ἀφί-
ξόμενος. Τοσαύτας δὲ ὥστε ἀρκέσειν πρὸς τὸ τῶν ἰσῶν
ἀθροῖσαι Ρωμαίων στρατιάν, καὶ ἐκ τῆς ἐως συμμαχίαν
μεταπέμψασθαι παρὰ Ορχάνην τὸν γαμβρὸν. Τριβα-
λοῖς μὲν οὖν τοῖς μεταπεμπομένοις, τοῖσιν αὐτοῖς
ἐδίδε· πρὸς βίαν δὲ πρὸς Ορχάνῳ αὐτὴν πέμψας τὴν
γαμβρόν, ἡγεῖτο στρατιάν, καὶ τὰς Ρωμαίους γράμμασι μετ-

καλεῖτο. Συμβάν ᾗ ἔτω περὶ Αβυδὸν ἐφ' ἐτέραις δὴ τισιν αἰτίαις οἱ πρέσβεις συντυχόντες τῷ Ορχάνῃ διατρέβοντι, ἀπήγγελλον ᾗ πρεσβείαν. Ορχάνης ᾗ αὐτίκα, καὶ ᾗ εὐτυχὲν ἀφ' ἐτέρων σατραπειῶν ἡδροισμένη στρατιὰ βαρβάρων περὶ πεντακισχίλις, καὶ δεομένη περαιωθῆναι πρὸς τὴν Θράκην, ὡς εἰς Μυσίαν ἐπὶ λεηλασίᾳ ἐμβαλεῖσα, καὶ ᾗ οἰκείαν τινὰς συμμίξας, καὶ στρατηγὸν ἕνα ἐπιστήσας αὐτῇ ἐκ τῆς αὐτῆς, τοῖς Βασιλέως πρέσβεσιν ἐκέλευε παραλαβόντας περαιῶναι, ᾗ μὲν αἰτίαν ἀγνοῶν τῆς Βασιλέως ἐπὶ Τριβαλῶν στρατείας, νομίζων δὲ ἀπλῶς αὐτὸν ἐπὶ λεηλασίᾳ τῆς βαρβάρων. Βασιλεὺς δὲ ἰδὼν ἔτω τάχιστα τὴν βαρβάρων ἀφιγμένην στρατιάν, μαδῶν δὲ καὶ ὡς πολλῶν εἶη σατραπειῶν συνειλεγμένη, δορύβη καὶ ἀθυμίας ἑλπίς. τῷ μὲν τὰς βαρβάρους ὑποποτρύνων ὡς εὐδὲν αὐτῇ τῆς καὶ γνώμῃς ἀρᾶς δέας ἀπὸ πηλὴς ἀγμένοι, ὑφ' οὗ μετρίως ἂν ἐπείδοιτο δὴ τὰ κτῆνος ἐπιδοῦναι, καὶ μὴ κόσμῳ τῷ δ' ὅτι καὶ ἡ Ῥωμαίων στρατιὰ ἀδυνάτως εἶχεν ἀδροισθῆναι. ἐν τελευτῇ δὲ ἡμέραις εἴρητο αὐτοῖς εἶναι πρὸς αὐτόν. πειρωμένοι δὲ παρακατέχειν τὰς βαρβάρους, καὶ τὸν χρόνον ἀναλοῦν, ἡπέλησαν ἐκεῖνοι ᾗ αὐτὰ καταδραμεῖν, εἰ μὴ συν' αὐτοῖς ἐπὶ τὰς πολέμους τάχιστα ἀπαίροι. ἄπορτα ᾗ πανταχόθεν συσχεθεῖς, τὸ τε δὲ μὴ τὴν οἰκείαν ἐπομένῃ εἶχεν διώσκειν ἐνόμιζεν ἐκ ἀσφαλῆς, ᾗ βαρβάρων ἐδεδοίκεν, ὡς ἡ πείλοισι ἑφοδὸν ὡς μέγιστα κακώσασαν, πάντων ἐν θέρῃς ὥρα τετραμμένων ἐπὶ ἔργα, καὶ διεσκειδασμένων ἐπὶ τὰς ἀγρὰς, εἴλετο αὐτὸς μᾶλλον ἅμα οἰκέταις τοῖς συνῶσιν ἐκστρατεύειν. ᾗ τοῖς ἡγεμόσι τῆς βαρβάρων ἐκκαλύψας τὸ ἀπόρητον τῆς εἰσβολῆς, ἡξίε μὴ τὰς προχωρήσας πόλεις κακουργεῖν, μὴ δὲ τὴν χώραν. ἀλλ' ἀδικτον διατηρήσαντας ἐκεῖναι, ἐπὶ ᾗ ὅπως πολέμους τρέπεσθαι ἀγωγὰς αὐτῶν παρεχομένη. ᾗ τοιαύτης δὲ ἀγνομοσύνης ἕνεκα χρήματα πολλὰ τοῖς βαρβάροις ἐπηγγέλλετο παρέχειν. οἱ δ' ἅπαντες ἀρᾶς αὐτῶν τὰ κατὰ γνώμην ἰχυρίζοντο, καὶ πάντα ὑπέειχον ἀκριβῶς. αὐτίκα τε συνεζώρμητο αὐτοῖς, ὀλίγας τινὰς Ῥωμαίους ἔχων περὶ αὐτόν. ἐπεμπεῖ τε καὶ πρὸς Καίσαρα ᾗ Βοίχην τὰς δηλώσοντας, ὅτι καὶ παρὰ τὸ συνῶθημα ἐκστρατεύσειν ἀναγκαδεῖς ὑπὸ τῆς στρατῆς ἐκ ἀναχομένης περιμένειν τὸν καιρὸν. ὁ δὲ τῆς πόλεως ἥς ἦρχεν ἀποδημῶν, Δράμα δὲ ὡς, ἐπεὶ πύδοιτο τὰ παρὰ Βασιλέως, ἅμα καὶ στρατῶν τινὶ περὶ τυχῶν Τριβαλικῇ, ἢ παρὰ Κράλῃ πρὸς τὴν μητέρα ἀφικνεῖτο ἐν Φεραίς, ἀνέστρεψε ἐπὶ Φεράς μὲν τὴν στρατῆς, γνώμῃ δὲ εἶχεν ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκεῖ συνωμόταις συνδρασκεφόμος, ὅτι δέοι δρᾶν πρὸς τὰ παρόντα. Οἱ βάρβαροι ᾗ ἐπεὶ ἐγγὺς Φερῶν ἦσαν μὲν Βασιλέως, οἱ πλείους μὲν ἀμελήσαντες τὴν συνῶθηκάν, ἐξέμποντο ἐπὶ λεηλασίᾳ, καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἐπόρτου ἀδεῶς. Βασιλεὺς ἀχθόμενος, καὶ πάντα πρᾶττοντος ἐξ ὧν ὥρετο κωλύσειν τὰς βαρβάρους κακοῦ τὰς φίλας. ὅσοι δὲ μὲν Βασιλέως ἦσαν καὶ τῆς στρατῆς, τὴν Τριβαλῶν ἰδόντες προσεῖσαν στρατιάν, καὶ Βοίχης συνῶν ὁ Καίσαρ, ἄρμυλτο συμβαλεῖν. Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ πολλὰ καμὼν ἐκ ἡδυνήθη πείσαι ἀποχεῖσθαι μάχης, ἐχώρει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλεμον. ἦσαν δὲ καὶ οἱ Τριβαλοὶ ὁμοίως ἐπὶ τὰς βαρβάρους. Ἐτι δὲ ἀπροβολιζομένων τῆς βαρβάρων, ὥσπερ ἔδος πρὶν ἡκεῖν εἰς τὰς χεῖρας, ἐπιπτεν ὁ στρατηγὸς βέλει τρωθεῖς ὑπὸ τῆς Τριβαλῶν, καὶ σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία τὸ στρατόπεδον κατεῖχε τῆς βαρβάρων, οἱ δὲ πρῶτος ἡττημένων εἰσβολῆς. Βασιλεὺς δὲ τότε μάλιστα ἐφαίνετο συνει-

Paris III.

aliis quibusdam de causis commorantem legati conveniunt, legationem exponunt. Orchanes illico ex aliis Satrapiis circiter quinque millium barbarorum congregatum exercitum, trajectum in Thraciam petentium, ut in Mæsiam populum irruerent, aliquod de suis admixtis, duce quoque de suis ducibus praefecto, legatos assumere, & transmittere iussit, causae expeditionis nescius, & simpliciter arbitratus, eum ad barbaros deprædandos auxilia petere. Matthæus tam repente advenisse Persarum copias cernens, & intellecto, ex diversis satrapiis confluisse, perturbabatur,angebaturque magnopere: simul quod barbaros illos nihil eorum, quæ ipse vellet, facturos suspicaretur (vacantes metu scilicet, per quem fieret, ut agmine composito, & ordinato sequerentur) simul quod Romanæ copiae tam cito congregari non poterant: triginta enim diebus se apud illos futurum condixerat. Cum niteretur autem barbaros apud se retinere, & tempus terere, illi ejus regionem direpturos minitabantur, nisi cum ipsis primo quoque tempore in hostes graderetur. Tanta undique difficultate cinctus, & sine propriis copiis proficisci parum tutum existimabat (etenim, ut in æstate, omnes per rura dispersi opus faciebant) & quam comminati erant, barbarorum infestissimam incursionem metuebat. Decrevit igitur potius cum domesticis praesentibus exire, quam alios diutius praestolari: communicatoque cum barbarorum ducibus de expeditione in Triballos mysterio, precabatur, ne urbes, quæ se dederent, & regionem infestarent: sed ea intacta, ad vere hostilem, quo illis duces præberet, depopulandum se darent, huic æquitati pecuniæ vim maximam promittens. Barbari quæ ejus animo complacissent, cuncta se praestituros perfectissimeque obsecuturos sponponderunt. Mox una cum illis iter capeffit, paucis Romanis comitatus: mittitque ad Boichnam Cæsarem significatum, se præter pactum adventare, compulsus a copiis peregrinis, quæ præfixum tempus exspectare nollent. Qui absens urbe, cui præerat Drama vocabulo, ut nuntios imperatoris accepit, simul & in agmen Triballicum incidit, quod a Cræle ad matrem Pheras mittebatur, cum eodem agmine reversus est, hac mente, ut cum cæteris conjuratis ibi, quid in praesens faciendum, consilium caperet. Barbari ut cum imperatore Pheris appropinquarunt, plures conventorum securi, prædatum se effudere, totamque regionem per licentiam depopulati sunt: succensente imperatore, & tentante omnia, quibus amicos injuriis barbarorum se prohibiturum putaret. Qui autem cum imperatore & duce suo remanserant, manum Triballorum, in qua & Boichnas visebatur, contra cernentes invadere, configere cupiebant. Imperator ubi multo labore eos a pugna abstertere non potuit, & ipse ad certamen processit, quod & Triballicum in barbaros faciebant, quibus adhuc a missilibus (ut solebant antequam prælium confererent) præludentibus, dux cecidit: cujus casu ingens confusio, ac trepidatio illos, velut primo impetu victos pervasit. Imperator tum maxime & ad intelligendum, quid

Vuuu ij.

talī tempore conveniret, & ad rem ipse conficiendam, aliosque incitandos celer, ac promptus apparuit. Alium quippe ducem, statim surrogavit, quem rei a se bene gerendae fiducia implevit: ruensque in primam aciem, eximia animosae fortitudinis exempla edidit. Tribus enim hostibus continenter sua manu interfecit, Triballos receptui canere, & Pheras haud longe distantes, sine mora recedere coegit. Eo conflictu Persarum pauci, Triballorum duplo plures desiderati sunt. Barbari, quoniam eis contra spem evenerat (non enim opinabantur hostes aliquandiu se defensuros) tumultu, confusioneque permiscere omnia, & fugam parturire. Quos confirmans, & in ordinem digerens imperator, ut mos est, revertit, ipse extremum agmen ducens, in quo Romanorum, & Persarum fortissimi. Triballi porro incruentos abire barbaros non sinebant; quos & ipsos, quia celerrime redirent, turbatos suspicabantur: & denuo invadentes, dissipare confertos, & in fugam dare nitebantur. Imperator rursus cum Romanis, & Persarum lectissimis se se opponens, eos repellebat: duos enim congressus deinceps occidit: & alii ab aliis ad orcum missi sunt. Tum denique cuneus Triballorum, imperatoris virtute obstupefactus, Pheras recessit, ac de cetero nihil negotii facessivit.

καὶ δὲ ἡ Τριβαλῶν ἀνεχώρει στρατιὰ ἐπὶ ἑκείνῃ τῇ λοιπῇ ὡλόχλησαν ἔδην.

καὶ τε τὰ δέοντα ὧν ὁ ζῶν ἐν ἐπείγουσι καιροῖς, καὶ αὐτὸς π καταπράττειν, καὶ τοῖς ἄλλοις παραινέσαι. Αὐτίκα ὃ ἕτερον ἐχειροτόνει στρατηγὸν, καὶ παρήνει μάλιστα Δαρρῆν, ὡς καλῶς αὐτὰ τοῖς πράγμασι χρησομένον. εἰσωθῆσας δὲ αὐτὸν εἰς τὰς προτάκτας, ἔργα τόλμης καὶ ἀνδρείας ἐπεδείκνυτο θαυμαστά. τρεῖς γὰρ ἐφεξῆς αὐτοχειρῆα πολεμίους ἀνελών, ὡλόχλησε τὴν μάχην ἀπαρχίδα Τριβαλῶν, αὐτίκα ὃ ἀνεχώρου ἐπὶ Φεράς ἔσας ἑ μακράν. ἔπεισον δὲ κατὰ τὴν συμβολὴν ἐκείνῳ, Περσῶν μὲν ὀλίγοι, διπλασίους δὲ ἐκ Τριβαλῶν. Τὸ μὲν τοι βαρβαρικὸν ὡς παρ' ἐλπίδας αὐτοῖς ἀπλήναι τὰ κατὰ τὴν μάχην, καὶ ὃ ὥροντο ἀντιχῆσαι ἔδδ' ἑπὶ βραχὺ τὰς πολεμίους, δεινῶς ἐδορυβοῦντο καὶ ἠτάκτου, καὶ ἡδὴ ἔτοιμοι ἦσαν πρὸς φυγὴν. Παραδάρριον δὲ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς, καὶ συντάξας ὡς περ ἔδος, ἀνέστρεφεν αὐτὸς τὴν ἐργασίαν ἔχων μετὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ τῶν ἀείρων τῶν Περσῶν. Τριβαλοὶ δὲ ἔχ' ὑπέμειναν ἀναιμῶς τὰς βαρβάρους ἔαν ἀναχωρεῖν. ὑπώπτοντο ὃ καὶ αὐτοὶ τεδορυβῆσθαι ἐκ τῆ ταχίστης ἀναζούσεως, καὶ αὐτοὶ ἐπελθόντες, ἐπεχείρουσαν τρέπεσθαι, καὶ δολοῦν τὸν σινατισμόν. Βασιλεὺς δὲ αὐτοὺς ἀντικαταστάς μετὰ Ῥωμαίων, καὶ τῶν ἀείρων τῶν Περσῶν, ἀπέτρεπε τὰς πολεμίους. δύο ὃ ἐφεξῆς ἀπέκτεινε συμβαλόν. ἔπεισον δὲ ἑ ἄλλοι ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἀννημένοι. ἔξ ἐκεῖ Φεράς, τὴν Βασιλείῳ ἀνδραγαδίαν ἐκπλαγεῖτα, καὶ

CAPUT XLV.

Falsa suspitione imperatorii fugiunt. Descriptio urbis Philippensium. Imperatoris auctoritate fuga sisti non potest. Ejus virtus. Famuli equum suum subjicientis opera salvus evadit. In palude se apud Philippos occultans, a Philippensibus capitur. Dramam custodiendus a Boichna perducitur. Paleologus Gratianopolim, & ibi ejus uxorem cum liberis capit, quos Tenedum mittit. Mattheum a Boichna petit, & is pecunie amore eum tradit integrum. Consentium exoculandum varie causse. Laudatur Paleologus. Mattheus in Tenedum, postea in Lesbum mittitur. Res tota socero judicatur, & libertas captivo promittitur.

Edit. Paris.
pag. 890.

IMPERATOR ad Panactem fluvium, ibi pernoctaturus castra fecit, prima luce, etiam aliis, qui ad prædas discurrerant, reversis, tuto iter reliquum aggressurus. Inclinate in vespere die, prædatores, quorum magna vis, cum non mediocri pecorum, hominumque præda ad castra homophylorum tendunt, cum Triballis depugnatum esse nescientes. Qui in castris erant, non esse suos, sed Triballos suspicati, a quibus confestim invaderentur, quoniam ipsis pugna impares videbantur, non solum qua numero, sed etiam qua audacia, cujus ex præcedentibus præliis documenta extabant, vi summa in fugam se penetrant, adhuc fociis intervallo longissimo distantibus: timentes scilicet, ne interclusi perirent: & per angustias apud Philippos quisque alium transitu

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἀγωνιῶν στρατιάν, ἐσρατοπέδου ὅσον ἐπὶ Πάνακτ' ἑ ποταμὸν ὡς αὐτόθι ἔχοντες τερφύσων. ἅμα δὲ ἔφ' ἑ ἐπὶ τῇ λείᾳ διασκευασμένης στρατιάς ἐπαυλῶσεως, ἀσφαλῶς τὸ ἐπὶ λοιπὸν ἀνύσων τὸ δὲ κλινέσεως δὲ ἡμέρας ἡδὴ, ἡ δὲ διασκευασμένη στρατιὰ ἐπαναζούεσσα ἐκ τῆς λειλασσίας ἔσα ἐκ ὀλίγῃ, καὶ βοσκημάτων πλήθος ἐπαγομένη αἰχμαλώτων καὶ ἀνδραπόδων, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐβάδιζε τῶν ὁμοφύλων. ἀγνοῦσα τὴν μετὰ τῶν Τριβαλῶν γεγενημένην συμπλοκὴν. Οἱ δὲ ἐν τῇ στρατοπέδῳ ὑποπτόσασσες μὴ εἶναι τὰς σφετέρους, ἀλλὰ τὰς Τριβαλῶν συστάντας ἐπὶ ἐναι σφίσιν, ἐπεὶ καὶ ἀξιόμαχοι ἰδοῦσαι εἶναι πρὸς αὐτὰς, οὐδ' ἐκ τὸ πλῆθος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τὰς προγεγενημένας μάχας τόλμην, ἀπασάντας ἐφύγον κατακράτος πορρώτατον τῆς στρατίας ἐτι

ἐπιφανομένης, δέσαντες μὴ ἐγκαταλειφθέντες ὁρῶσι· καὶ τὴν ἐν Φιλίππῃ δίοδον ἐσπένδον ἕκαστος ὁρῶν βαίνειν φθάνοντες πρὸς ἄλλους. ὑπώπτοντο δὲ εἰ ἐπιγένοιτο ἡ νύξ, καὶ τῆς τροπῆς αἰδοῖντο οἱ Φιλίππῃσιοι, ἐδὲν εἶναι κώλυμα παντάπασιν ὁρῶντες αὐτοὺς, τῷ μὲν Φιλίππῃσι δὲ κατὰ χόνον τὰς ἐσπείας, καὶ ἐκ ἐώντων ὁρῶντες ἐπὶ Ὠρέλῳ, τῆς στρατίας δὲ ἐπικειμένης καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς. Ἐπὶ τίνος δὲ ὑπέρβας τῆς Φιλίππῃσι πόλεως κειμένης, τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἄβατον ἐστὶν ὁρῶντες, φάραγγι βαθείᾳ καὶ κρημνοῖς, καὶ πέτραις περιειλημμένον. τὸ δ' ὑπὸ τῇ πόλει λείον ὄν, τέρας ἐστὶν, καὶ τέλμα βαθυέλωδες, καὶ ὕδασι πολλοῖς καταρρύτον. ἐσπείας δὲ τῆς δίοδος ἐστὶν μεταξὺ τῆς πόλεως, καὶ τῆς τεύχους, καὶ φέρει παντός ἐποιοῦντο διελθεῖν, ὅτιν αἰδέσθαι τὰς τῆς Φιλίππῃσις ἡττημένους. συναπλήχθησαν δὲ τοῖς Βαρβάροις καὶ οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὴν φυγὴν. Βασιλὸς δὲ ἀχθόμενος πρὸς τὴν τροπὴν, ἔπαρτο λόγον γεγενημένῳ, παρακατέχειν μὲν τινὰς ἐπειρᾶτο καὶ μάχεσθαι τοῖς ἐπὶ αὐτῷ. ἦσαν γὰρ τινες ἐκ Τριβαλῶν ὀλίγοι ἐκ τῆς πέριξ κωμῶν συνειλεγμένοι, οἱ ἐπέκειντο αὐτίκα τοῖς Βαρβάροις φάλαγγιν, ἡ γὰρ ἐν Φερῆς στρατῷ, καὶ Βοίχνας, παντάπασιν ἡγνούοντο συμβάν. φράττειν δὲ ἐδὲν ἡδυνήθη τῶν δέοντων πάντων πρὸς ἐν ὁρῶντων ὅπως τῇ φυγῇ σωθῶσιν. ἀναγκαίως δὲ αὐτὸς καὶ μόνος συνειπλέκετο τοῖς ἐπὶ αὐτῷ, καὶ ἀνείργει τὰ μὴ τὰς φάλαγγας διαφθεῖρειν ἐπιπλέον. ὁμῶς διεφθάρησαν, καὶ Ῥωμαίων καὶ Βαρβάρων ἐκ ὀλίγοι· μάλιστα δὲ καὶ τῆς δίοδος ἐν Φιλίππῃ. ἦδη δὲ καὶ Φιλίππῃσιοι τῶν Βαρβάρων τῆς τροπῆς αἰδόμενοι ἐπέκειντο καὶ διέφθειρον ἀπανταχῇ. Βασιλὸς δὲ ἀμυνόμενος, ἐπεισώζων ἑαυτὸν, ἦεν καὶ αὐτὸς ἐπὶ Φιλίππῃ. ἀπειρηκότες δὲ αὐτῶν τῶν ἵππων ταῖς συχναῖς ἐφόδοις καὶ ἐπεκδρομαῖς, καὶ ἐν ὁμηχανίᾳ ἦδη ὄντι, Κυπαρισσιώτης εἰς τὸ οἰκίῳ περὶ στρατίας μὲν καὶ μάχας καὶ μάλιστα ἡχολιμένος, λόγοις δὲ ἐχολακῶς, διέσωζε τότε ἦκον εἰς αὐτὸν. ὁποῦντος δὲ αὐτὸς τῶν ἵππων, παρείχετο τῷ Βασιλεῖ, εἰς πρῶτον κίνδυνον ἑαυτὸν ἐκόντι καταπορεύμενος. αὐτίκα δὲ ὑπὸ τῶν ἐπὶ αὐτῷ Τριβαλῶν συνελαμβάνετο. καὶ δεσμοπῆλον οἰκήσας ἐπὶ χρόνον, αὐτὸς ἐλέλυτο ὑπὸ τῶν καταχόντων ὁρῶντες πρὸς τὴν πύλιν κοινοῦν. Βασιλὸς δὲ ἡγεμόνος ἄλλοις τῆς Φιλίππῃς μόνος, ἐπὶ τῇ τε δίοδῳ ὥρα ἐχομένῳ, καὶ ἔτε βιάζεσθαι ἐν τῷ ποταμῷ ὄντας, ἔτ' ἐφ' ἑτέρῳ τι βέλτιον τραπέσθαι, ἐπὶ τὸ ἔλος ἐχώρει καλαμοῖς ὅν σιμνερῆς, λήσειν οἰόμενος ἄλλοις ἂν ἐπιγένηται ἡ νύξ. τὰ τέλματος δὲ τῶν ἵππων καὶ διωκόμενα σέγειν, ἀλλ' ὑποχωροῦντος ταῖς ὁπλαῖς καὶ κατὰ χόντος ἐμπηγνυμένας, ἀπέβαινεν ὁ Βασιλὸς, ἐκ συνεκρύπτετο ὑπὸ τὸ ἔλος. Φιλίππῃσιοι δὲ ἐπιδραμόντες, ἐπὶ ἡγνούοντες οἱ τῆς εἰς Γαυρᾶ τίνος τῷ Βασιλεῖ οἰκίῳ κειμένης τραυματίας παρ' αὐτοῖς, καὶ ὅσον ἐδέπω ὁπολείποντος πόρρωθεν γνωρίσαντος, καὶ εἰπόντος πρὸς αὐτὸς ἀπελέρως, ὡς εἴη Βασιλὸς ὁ προσίων, καὶ διεφθαρμένος τῷ ὕλῳ ἀκρεβῶς ὑπὸ κυσὶ, συνελάμβανόν τε, καὶ ἦγον εἰς τὴν πόλιν. Οὐ μὲν οὖν Βασιλὸς Ματθαῖος εἰς τὸ ἦλθε κακοπραγίας, καὶ τοιαύταις συμφοραῖς ἐχρήσατο, τοῖς πάποτε περὶ πολέμους ἀτυχίσασιν τὰ μέγιστα ἀμύληθεῖς. Βοίχνας δὲ ὁ Καῖσαρ, ἐπεὶ ἐπύθετο φρεσὶ μὲν Βασιλέα ἐν Φιλίππῃ, εἰς τὴν ὑπεραίαν ἐκείθεν ἀναλαβὼν, ἦγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπὶ Δράμαν καὶ πολλῆς ἡξίωσε τιμῆς. φρεσὶς δὲ ἐπέσῃσεν ἀγρύπνης, καὶ πᾶσαν ἐπεδείκνυτο σπαδῶν περὶ τὴν φυλακὴν. ἐπηγγέμετό τε εἰ γένοιτο ἐπ' αὐτὸν, ἐκπέμψαι εἰς τὴν οἰκίαν. ὑπώπτοντο δὲ Κράλαινα ἐναντιώσεσθαι, αὐτῇ προσήκειν ἀξίως ὥσπερ τι

prævenire contendebant. Metuebant namque, si nox supervenisset, & Philippenses fugam eorum sensissent, ne faucibus occupatis, in Thraciam transire neminem paterentur: & agmen illud Triballicum, ut putabant, cum cædibus instaret fugientibus, atque ita nullo impedimento omnes ad unum interirent. Ad radices enim montis jacente Philippensium urbe, quod supra est, propter asperitatem inaccessum est, ac profundis vallibus, præruptisque saxis continetur. Quod infra est, planum illud quidem, sed cænosa, & profunda palus est, multis passim aquulis irrigua. Inter paludem porro, & oppidum arcta via patet, quam superare summum operæ pretium putabant, antequam Philippenses eos victos rescivissent. Romani quoque cum barbaris fuga abripiebantur. Imperator tam temerariam fugam ægre patiens, quosdam retinere, & insequentibus resistere conabatur (pauci enim Triballi ex proximis vicis concurrentes, barbarorum fugientium tergis statim inhærebant, nam præsidium Pheris, & Boichnas quid accidisset funditus ignorabant) nihil tamen pro eo, ac par erat, efficiebat, omnibus ad fugam salutis causa intentis. Tum necessario ipse, & solus instantes excipiens, eos arcebat, ne fugientium plures etiam occiderent. Nihilominus Romanorum, ac barbarorum permulti in transitu apud Philippos perierunt. Jam enim & Philippenses eos fuga cognita infesti premebant, & hinc inde trucidabant. Imperator semet sua manu salvum præstans, ipse quoque versus Philippos pergebat, cui cum equus crebris in hostem incurfibus, & impressionibus lassatus concidisset, quo se verteret nescientem, famulus quidam, Cyparissiotæ nomine, expeditionibus, & pugnis non valde assuetus, studiis autem litterarum excultus, quantum in se fuit, servavit. Nam cum præsentis capitis sui periculo equum suum imperatori subiecit. Repente siquidem ab insequentibus Triballicis comprehensus, & ad tempus vinculis mandatus, propter religionis communionem dimissus est. Imperator cum venisset Philippos solus, & transitum obsessum conspexisset, nitique contra tam multos non posset, nec quid melius ageret, haberet, in paludem qua plurima arundo, ingressus est, latere se posse credens, quoad nox appeteret. Cum autem palustre cænium equi ungulas non sustineret, & infixas retineret, descendit, seseque occuluit. Philippenses porro incurfantes (non enim ignorabant qui esset, quod Gacoras quidam de famulis ejus ex vulnere apud ipsos decumbens, & jam vita deficiens, procul ipsum agnovisset, & imperatorem esse, qui veniret, citra hæsitacionem dixisset) & virgulta canibus diligenter scrutantes, eum ceperunt, atque in urbem introduxerunt. Matthæus igitur imperator eo redactus est infelicitatis, & talibus afflictus est calamitatibus, nullo eorum inferior, quos bellum reddidit miserrimos, Boichnas Cæsar, ut eum Philippi custodiri audivit: postmodum acceptum, domum suam Dramam abducit, provide admodum, & honorifice illum habet, & ut diligenter asservetur per studiose curat, pro-

Edit. Paris.
pag. 891.

Edit. Paris.
pag. 892.

mittens, si sit penes se, in provinciam remissurum. Formidabat etenim, ne Cræna sibi adversaretur, postulareque jure suo, ut belli quoddam spoliū, apud se imperatorem habere. Ideo quamprimum ab ea deposcendus videbatur; simul quod ab eo pecuniam sperabat, & constantem amicū fore, ut si priora rursus aggrediunda forent, potenter ab eo adjuvaretur. Capto hoc consilio Pheras properans, morbo in itinere implicitus, quinīs & vicenis diebus imbecillitate corporis impeditus est, ne eo perveniret. Per hos dies Palæologus imperator propter Orchanis filium ad Tenedum triremibus subsistens, ut de Matthæi fortuna factus est certior, solve re maturavit. Peritheorium venit, indeque Cumutzena, quod oppidum haud nolens se dedit. Postea & Gratianopolim, civibus eum prompte, & communi consilio, nulla amplius spe de Matthæo relicta, accipientibus, occupavit: in qua & imperatrix Irene, Matthæi uxor, cum duobus filiis totidemque filiabus capta est, (Theodora enim senior filia, apud aviam paternam Eugeniam Byzantii educabatur) quos humaniter, & absque ulla injuria tractatos, ac nulla re, vel ipsa, vel domesticis ejus spoliatis, Tenedum amandavit. Urbi præfecto designato, & reliquis bene compositis, Peritheorium reversus, legationem ad Boichnam jam Pheris redeuntem cum facultate in Matthæum ut liberet agendi, misit: addita pollicitatione immodicæ pecuniæ, si illum sibi vinctum traderet. Boichnas jam ante cupiverat, quod cum juramento asseverabat, Matthæum domum remittere: & cum Palæologus eum sibi prodi cuperet, audire legationem non sustinuit. Sed ut didicit & urbes, & liberos ejus, & uxorem captos esse, nullamque spem restare accipiendæ ab eodem Matthæo pecuniæ, aut commodaturum ad meditata ab ipsis perficiunda, qui jam sine urbe, & foco sit, mutata sententia a Palæologo pecuniam pro eo paciscitur. Qua data veritus, ne Joannis gratiam assecutus, se postmodum propter prodicionem vindicaret, oculos ei eruere cogitavit: sperans id etiam Joanni imperatori gratum fore, si ab aliis, non ab ipso luminibus orbaretur: mittensque rogabat, ut quod deliberasset, exsequi liceret. Imperator hoc verbum averfatus, nisi penitus integrum, & incolumem redderet, recepturum negavit: & omni ope enitebatur, ut Triballo persuaderet, ne quid eum læderet. Quamobrem corpore nihil mutilato ad illum missus est. Ut in triremibus imperatoriis fuit, certatim Romani imperatorem hortati sunt, ut fratri uxoris oculos effodi vellet: quo sic multis defungeretur molestiis, & ne rursus certaminum, periculorumque sibi, cæteris Romanis omnibus civilis belli occasionem relinqueret. Nec tamen, cum omnes idem dicerent, omnes eadem mente dicebant, sed hi quidem ardentes ejus odio, talia suadebant, non ferendum judicantes, nisi etiam supra alias æumnas oculos perderet: ut simul meliora profus desperaret, & præfenti calamitate multo mœrore conficeretur: alii nihil eorum cogitantes, simplici-

pag. 893.

ὑπὸ τῆς ἄκρας ἀπεχθείας εἰς ἐκεῖνον τοιαῦτα συνεβέβηκεν, ἡγέμενοι ἐκ ἀνεκτὸν, εἰ μὴ πρὸς ταῖς ἄλλαις κακοπραγίαις, ἃ τὸ βλέπειν ἀφαιροῖτο, ὥς ἅμα τε ἐλπίδα εὐπραγίας μὴδεμίαν ἔχοι, καὶ πολλὴν τὴν ἐκ τῆς περιχρόντων δυσχερῶν ἀνίαν ὑπομένει. οἱ δ' ἐδὶκτον ἐννοοῦν: ἀλλ' ἀπλῶς ἔτω τοῖς ἄλλοις συμφορομένοις, ἡφείδου καὶ τῆς ἀναγκα-

τῆς πολέμου λάφυρον ἔχειν Βασιλέα. διὸ δὲ ἐδόκει ἔκτειν ἐπ' ἐκείνῳ τὰ χεῖρα δ' αἰποσύμῳ. ἅμα μὲν καὶ χρήματα ἐλπίζων παρ' ἐκείνου λήψεται, ἅμα δὲ καὶ φίλον ἔχειν βέβαιον. ὥς εἰ δέοι αὐτοῖς τοῖς προτέροις ἐπιχειρεῖν, μετὰ γὰρ ἔχειν παρ' ἐκείνῳ δυνάμει. Οὐ μὲν οὖν τοιαῦτ' ἔχων γνώμῳ, ἡπείγετο ἐπὶ Φεράς. νόσῳ δὲ τινὶ ὁδόντων μετὰ ξυ κατὰ χεῖρας, ἐν πέντε καὶ εἰκοσιν ἡμέραις ἐκωλύθη εἰς Φεράς ἐλθεῖν, ἀδυνάτως ἔχων χρῆσθαι ἑαυτῷ. Παλαιολόγος ὁ Βασιλεὺς, ἐν ταύταις δ' ἡμέραις τῇ Ορχάνῃ ἕνεκα παιδὸς περὶ Τένεδον τεινέρεσι δατριβῶν, ἐπεὶ πύθοιτο τὰ κατὰ Ματθαῖον τῇ Βασιλείᾳ, ἅρας ὡς εἶχε τάχως, ἦκεν εἰς Περιθεώριον, καὶ ἐκείθεν εἰς Κεματζίω καὶ προχωρήσαντα ἐτοίμως. ἔπειτα καὶ τῇ Γρατιανῇ πόλιν ἐλθὲν ἐλθὼν ἐδένος ἀνδισαμένῳ. πάντες δ' ἐδέχοντο προθύμως ἐκ συνηθείας, ἐδεμίᾳς ἐλπίδος ἐτι ὑπολειπομένης ἐκ Ματθαίου Βασιλείας ἐν ἧ καὶ βασιλίδος Εὐφροσύνης ἅμα δυσὶν υἱέσι, καὶ τοσαύταις θυγατράσι Κύριος γενόμενος, Θεοδώρα δ' ἡ πρεσβυτέρα τῆς Ματθαίου τῆς Βασιλείας θυγατρὸς, παρὰ τῇ μάμμῃ Εὐγενίᾳ τῇ βασιλίδι ἐτρέφετο ἐν Βυζαντίῳ, καὶ χρησάμενος φιλανθρωπίας. ἐν δὲ τῇ ἡδίκησεν, ἐδὲ ἀφείλετο ἐδὲν τῶν ὄντων, ἔτ' ἐκείνῳ, ἔτε τὰς περὶ αὐτῷ, εἰς Τένεδον ἐξέπεμψε τῇ ἡσόν, αὐτὸς δ' ἐπὶ τῇ πόλει ἐπιστήσας ἄρχοντα, καὶ τὰ ἄλλα δὲ διοικῶσα ἄρχος, εἰς Περιθεώριον ἐπαυελθὼν, πρεσβείαν πρὸς Βοίχνας ἐποιεῖτο αὐτοῖς ἐπαυήκοντα ἡδὲ ἐκ Φερῶν, καὶ αὐτὴς τυχόντα ὥστε χρῆσθαι, ὅτι βέλτοι τοῦ Βασιλεὺς Ματθαίου χρήματα τε ἐπηγγέλλετο πολλὰ παρέχειν εἰ τὸ γυναικὸς ἀδελφὸν δεδεμένον παραδοίη. Βοίχνας δὲ, πρὸ τῆς μὲν αὐτὸς τε ἄρμητο ὥσπερ ὄρκοις διεβεβαίωτο, τῇ Βασιλείᾳ Ματθαίου ἐκπέμπειν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ Βασιλέως τῇ Παλαιολόγῳ πρεσβύσασαμένῃ πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῇ προδίδου, ἐδ' ἄκροις ὥσιν ἠνέχετο τῇ λόγων. τότε δ' ἡδὲ πεπυσμένος ὡς πόλεις τε αἱ ὑπ' ἐκείνον καὶ παῖδες καὶ γυνὴ ἐάλασαν, ἐλπίς τε ἐδεμίᾳ ἐτι ὑπελείπετο, ὥστε παρ' ἐκείνου χρήματα λαβεῖν, ἢ πρὸς τῇ τῇ μελετωμένων ἐπιχειρήσιν χρησῖμος ἐσεῖται αὐτοῖς, ἀπολις δ' ἡδὲ ἀνέσιος, μεταβαλὼν ἐτρέπετο ἐπὶ συμβάσεις πρὸς Παλαιολόγον Βασιλέα, ὥς παραδοῦναι ἐπὶ χρήμασιν. Ἐπεὶ δ' ἐτέλος εἶχον αἰσυμβάσεις, καὶ τὰ χρήματα ἐδέχετο, ὑποπτόσας μὴ τυχὼν τινὸς φιλανθρωπίας παρὰ Βασιλέως Ιωάννου ἀμυνάτο ποτε ὕστερον Ματθαῖος ὁ Βασιλεὺς τῇ προδοσίας ἕνεκα αὐτῇ, ἐσκέφατο ὅπως εἶναι τῇ ὄφειν. ἅμα οἰόμενος ἐσεῖται, καὶ Βασιλεὺς τῇ Ιωάννῃ καὶ γνώμῳ, εἰ ὑφ' ἐτέρων, ἀλλὰ μὴ αὐτῇ ὁ πολέμιος ἐκτυφλωθεῖν καὶ πέμψας πρὸς Βασιλέα, ἡξίς πρᾶττειν αὐτῇ ἐσκέφατο. ὁ δ' ἐκ ἠνέχετο τῇ λόγων, ἀλλ' εἰ μὴ σῶον παντάπασιν ὁποδοίη, ἡξίς μὴ ὁπολαμβάνειν. καὶ πᾶσαν ἐπεδείξετο σπουδὴν ὥς περὶ τῇ Τριβαλὸν μὴδὲν ἐκείνον ἀδικεῖν, ἐπὶ πέμπτο τε πρὸς αὐτὴν μὴδὲν τὸ σῶμα διαλωβηθεῖς. Ἐπεὶ δὲ ὡς ἐν τῇ βασιλικῇς τεινέρεσι, ἀμύλλα πολλὴ Ρωμαίων πρὸς ἀλλήλους ἀνεφέρετο, πάντων παραινούτων Βασιλεὺς τῇ γυναικὸς ἀδελφὸν τῇ ὄφειν ὅπως εἶναι. ὥς οὕτως πολλῶν πραγμάτων ἀπαλλαζομένων, ἃ μὴ αὐτοῖς ἑαυτῶν μὲν ἀγῶνων καὶ κινδύνων, τοῖς δ' ἄλλοις πᾶσι Ρωμαίοις ἀφόφασιν πολέμου ἐμφυλίου καταλείπειν. εἶχον δὲ ἐπὶ πάντες τὴν ἰσὺν γνώμῳ ἐν τοῖς λεγομένοις. ἀλλ' οἱ μὲν

τάτων, καὶ τύφλωσιν κατεψήφίζοντο ἐκείνη, οἱ ὅμοιοι ἐκ
 τῆς δυνάμεως νομιζόμενοι Παλαιολόγου Βασιλεῖ, καὶ τὴν
 τοιαύτης, ἐφ' αὐτῆς τινὰς, καὶ δὲ καταφρονήτως χη-
 σεν τὰς ἐπικαρπίας. ἔνιοι δὲ αὐτῶν, καὶ σφόδρα ἀλγού-
 ντες καὶ δακνόμενοι τῇ ἐκείνης συμφορᾷ, καὶ πρὸς μόνῳ ἀκο-
 λῶν τῶν λεγομένων ἀνιῶνται, καὶ ἀγωνιῶντες ἐδὲν ἦσαν, ἢ
 εἰ κατ' αὐτῶν ἐμελεῖτο τὰ δεινὰ, ὅμως δέει τὴν μὴ δοκεῖν
 πολέμιοι Βασιλεῖ τῷ Ἰωάννῃ εἶναι, τοῖς μάλιστα δοκῶσιν
 ἄλλοις ἐναντία συμβαλέοντες, παρήνουν καὶ αὐτοὶ τὰ ἴ-
 σα. ἔνταῦθα δὲ Παλαιολόγος ὁ Βασιλεὺς, ἐφίλανθρον
 πίας μόνον, ἐπικεικίας δειγμάτων ἐξελύκετο σάφες α-
 τα, ἀλλὰ ἐμεγαλοφυχίας, καὶ ἀνδρείας, ἐφρονήσεως.
 τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τοσαύτον προσηγμένον τὴν πολέμῳ, καὶ τοσαύτης
 μεταξὺ ἀλλήλων τῇ διαφορᾷ κεκρημένης, ὥστε ἀκηρύκτως
 εἶναι, ἐπὶ δὲ αὐτῶν ἀνέκατερον ἐπ' ἀρχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν
 ζωὴν, εἰ οἷόν τε τὸ ἕτερον ἰδεῖν ἐκπίπτουσαι, καὶ πᾶσαν ἀπα-
 δὴν ἐπιδεικνύμενον ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς, ἔπειτα περιγε-
 γνημένον, καὶ δυνάμειον χεῖναι ὅ, τι ἀνέδελοι, μὴ
 πρὸς τὰ ὑπὲρ γένοντα ἀπιδεῖν, μὴ δ' ὅπως κακῶς σκο-
 πεῖν τὴν δόξαν τὴν ἰδὴ κηκέναι ἀλλὰ τὸ μὲν βαρβάροις τισὶν
 ἡγήσασθαι προσήκειν, θηρίων ἐδὲ ἀμεινον δακνόμενοις τῇ
 ὁμοιότητι καὶ ἀλογίᾳ, αὐτὴν δὲ χρησάμενον ἐμφορῇ, καὶ δι-
 καίοις λογισμοῖς, καὶ τῇ ἀνδραπίνῳ φύσιν κατοικτεῖραν-
 τα, ὅτι τοσαύτοις πάθεσιν ὑπόκειται, καὶ μεταβολαῖς,
 ἀρκεῖν ἡγήσασθαι πρὸς ἀσφάλειαν τῆς βίης τῇ πολέμῳ
 περιγεγεννηθῆναι, καὶ περαιτέρω μηδὲν ζητεῖν, ἔργῳ δει-
 ξάντα, ὡς τοῖς μὲν βαρβάροις ἀχρεῖ τῇ δυνάμει προσήκον
 πολεμεῖν, τοῖς δ' ὁμοφύλοις ἀχρεῖ τῇ κρείττονος, ποῖαν
 ἀπολείπει μεγαλοφυχίας φανερὰν ἀποδείξει; τὸ δ' αὖ
 πάλιν τῷ μόνῳ πρὸς αὐτὴν ἔσας μεγίστης ἐαυτοῦ φιλοτι-
 μίας μὴ προαελεῖν, ἀλλὰ χρητρήσαντα χεῖναι ἐπικαι-
 ρως, ἐδόξης ἐν τοῖς ὑπερονέστοις ἀείμνησα μνημεῖα
 καταλείπειν ἐαυτοῦ, φρονήσεως καὶ εὐβουλίας δικαίως ἀν-
 τιθεῖν τίς. ἀλλὰ μὲν τὸ τὰ ἴσα πάντων παραινοῦντων,
 καὶ μηδὲν παραλείποντων τότε ἦσαν πρὸς αὐτὴν τὸ ἀπα-
 δαζόμενον εἰς ἔργον ἀγαγεῖν αὐτὸν, μήτε πρὸς τῷ ἀξίω-
 σιν, ὡς λυσιτελεῖ καὶ δικαία τὸ δοκεῖν ἰδεῖν, μήτε πρὸς
 τὸ πλῆθος καὶ τὴν συμφωνίαν, ἀλλὰ πάντα παριδόντα τοῖς
 δεδομένοις καλῶς ἐγκατερεῖν, καὶ μηδὲν καταπλαγέ-
 ντα πράττειν παρὰ τὰ ἐψηφισμένα, ἐδὲν ἕτερον, εἰ μὴ
 ψυχῆς ἀνδρεία, καὶ τῇ λογισμῶν σερρότης παρεσκευά-
 ζε. δι' αὐτὴν δὲ πάντα, πάντων τῇ ἀλλῶν ἀμελήσας, εἰς
 Τένεδον ἦγαγε τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, ἐδὲν ἡδικοκῶς, ὡ-
 σπερ παρήνουν οἱ πολλοί. Ἐγυναικί, καὶ τέκνοις ἐφῆ-
 κε συνδράζειν χρόνον τινὰ βραχυῶ. ἔπειτα ἐκέλευε τέκ-
 να μὲν ἐκείνη καὶ γυναῖκα εἶναι ἐν Τενέδῳ, αὐτὸν δὲ εἰς
 Λέσβον ἀπαχθέντα, φρερεῖσθαι ἐν δεσμοῖς, καὶ ἐ-
 πράττετο πάντα ἢ προσέταττεν ὁ Βασιλεὺς. αὐτὸς δὲ ἄ-
 ρας ἐκ Τενέδου, ἦλθεν εἰς Βυζάντιον, καὶ γενόμενος ἐν τῇ
 Μαγκάνων μονῇ πρὸς Βασιλέα τὴν κηδεσὴν, ὅσα τε συμ-
 βαίνῃ διηγείτο, καὶ ἐπηγγέλλετο ὡς ὑπερονέστοι γυναι-
 κὸς ἀδελφὸν ἀνήσων τῇ δεσμῶν. κράτιστον μὲν γὰρ εἶναι
 μὴ δὲ κεκρηθῆναι ἐφασκετ' ἀρχὴν τὴν πρὸς ἀλλήλους διαφο-
 ράν· μὴ δὲ ἐπὶ τοσαύτον τῷ φύσιν ἡγορηκέναι, ὥστε τὰς
 ὑπὲρ ἀλλήλων ἀποθνήσκουσιν ὄντας δικαίως, πολεμί-
 ους καθεστάναι, καὶ πᾶσαν ἐξελείπειν μηχανῶν ἐξ
 ὧν ἀλλήλους διαφερέμεν. Ἐπεὶ δ' ἔτι συνώλεχθη,
 καὶ τύχαις ἐκείνος χρησάμενος δυσκόλοις, ὑπὸ Τριβαλῶν αἰλούς, ἦχθη δεσμώτης εἰς ἐμεῖ,
 ἐγὼ μὲν εὐθύς, καὶ πρὸς μόνῳ ἐδυσχέρασα τῷ ὄφιν, καὶ τῷ προτέρῳ ἀπασαν δυσμέ-
 νειαν ἐκβαλὼν, ἠττήθην πρὸς τῷ φύσιν. καὶ τὸ τε νῦν ἔχον ἐσκεφάμεν φιλανδρώπως

ter aliis assentiebantur: nec parti cor-
 poris maxime necessariæ parcentes: &
 illum exoculatione damnantes, quod con-
 fiderent, se ob hoc amicos habitum iri Pa-
 læologo, & hujus benevolentiae fructum
 permagnum, eximiumque percepturos.
 Quidam etsi illius miseriis dolerent, ange-
 renturque vehementer, & ad solam aud-
 tionem hujus immanitatis tristarentur, &
 cruciarentur perinde atque in se hæc faba-
 cuderetur, tamen ne in imperatorem ma-
 levoli viderentur, si diversum suaderent,
 ab ejus benevolentissimis, ad idem & ipsi
 hortabantur. Hac in parte Palæologus
 imperator non humanitatis solum, &
 clementiae argumenta, sed & magnani-
 mitatis, ac fortitudinis, & prudentiae in-
 dicia dedit manifestissima. Etenim cum
 bello eo usque processum esset, tantæque
 inter eos inimicitiae extitisset, ut essent
 implacabiles, & alter alterum non impe-
 rio modo, sed, si potuisset, etiam vita
 exutum cupivisset, omnesque nervos ad
 exitum adversarii contulisset, postea vi-
 ctorem, victum habentem in manu, ad
 antegressa non respexisse, nec anquisisse,
 quomodo puniret, a quo læsus videbatur:
 sed hoc barbaris quibusdam, nihilo mitio-
 ribus, & intelligentioribus, quam sunt
 immanes belluæ, reliquisse: ipsum vero
 sapienter, & juste ratiocinantem, huma-
 namque naturam miserantem, tot casibus,
 & mutationibus obnoxiam, ad vitæ secu-
 ritatem credidisse sufficere, hostes devi-
 cisse, & nihil ultro desiderasse, opere do-
 centem, barbaros decere pugnare quam-
 diu possint, homophylis autem usque dum
 præstent, quomodo excelsi pectoris non
 sit argumentum certissimum? Rursum,
 quæ sola illi fuisset maximi honoris occa-
 sio, non eum e medio sustulisse, sed con-
 servatum commode tractare, & apud po-
 steros æternæ gloriæ monumentum sibi re-
 linquere, sapienti consilio non immerito
 quis adscriperit. Porro omnibus idem
 hortantibus, & quantum possent, anni-
 tentibus, ut res expetita eventum forti-
 retur, ipsum neque ad petitionem, tam-
 quam utilem & justam, ut videretur,
 neque ad turbam consentientium attende-
 re, nihilque terrore aliquo percussum,
 præter decreta sua committere, & in iis
 defixum hære, quid aliud quam fortis
 ac robustus animus efficit? Quare alio-
 rum rationibus universis posthabitis, fra-
 trem uxoris Matthæum inoffensum (quod
 contra multi suadebant) in Tenedum
 deportavit, & cum uxore, ac liberis
 ibi aliquamdiu vitam agitare permisit.
 Postea mandavit, ut liberis, & uxo-
 re in Tenedo remanentibus, Matthæus
 in Lesbum abductus, in vinculis habe-
 retur, quod factum est: ipse Tenedo
 solvens, Byzantium venit, & in mo-
 nasterio Manganensi socero rem omnem
 exposuit, pauloque post Matthæum cu-
 stodia liberaturum se promisit. Opti-
 mum quidem fuisse, si numquam hoc
 dissidium extitisset, neque tantopere a
 naturæ limitibus recessum esset, ut qui
 pro se invicem mori jure debuerant,
 capitales inimicis fierent, omnesque in
 mutuam perniciem machinas excogita-
 rent. Quia vero sic evenisset, & il-
 le fortuna crudeli usus, a Triballis ca-
 ptus, & ad se in vinculis perductus es-

Edit. Paris.
 pag. 894.

set, se quidem statim solo ejus aspectu indoluisse, positisque omnino veteribus inimiciis, naturæ communione victum esse. Se quidem in præsens vel le eum tractare humaniter, brevi e carcere dimissurum. Quin id modo factum fuisse, nisi male gestæ reipublicæ accusationem a multis vereretur. Paulo post ut maturo consilio, & debita cura omnia fieri appareat, vinculis absoluturum. Hæc Palæologus focero de filio liberando pollicitus.

χρῆσθαι, καὶ μικρὸν ὕστερον ὑπολύειν τὸ δεσμῶν. ἀφῆκα δ' αὖ καὶ νῦν, εἰ μὴ τὴν ἐπὶ τὸ χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ἀπεισκέπτως παρὰ τῆς πολλῶν ὑπώπτονον γραφῇ. μικρὸν δὲ ὕστερον ὡς αὖ μετ' εὐβελίας, καὶ φροντίδος δοκῶ μὲν πάντα πράττειν, ἀνῆσθαι τῆς δεσμῶν. Τοιαῦτα μὲν Παλαιολόγος ὁ Βασιλεὺς πρὸς Βασιλέα καὶ κηδεστὴν ἐπηγγέλαιτο ἐπὶ τὸ ὑπολύειν τὸν υἱόν.

CAPUT XLVI

Cantacuzenus de filio non ex oculato gratias agit. Quanta in sollicitudine, ac mærore amborum caussa fuerit, ostendit. Quantum sibimet profuturus sit, si vinculum dimiserit. Tota pene oratio eo spectat, ut custodia Matthæus solvatur.

Edit. Paris.
pag. 895.

CANTACUZENUS his promissis lætissimus primum quidem (inquit ad generum) amplas tibi gratias ago, quod quamquam multis suadentibus, & impellentibus, ut filium meum oculis orbaret, & in id argumentis ad persuadendum firmis utentibus, tu sapientia, & bonitate tua velut pro amico plurimis ejus adversariis te opponens, saluum incolumemque conservaris. Deinde & Deus de celo ob hanc æquitatem, & mansuetudinem pro eo ac meritis te remunerabitur, & mihi imis semper medullis infixum erit hoc beneficium. Equidem bello inter vos glisciente multis jactabar sollicitudinibus quotidie, & in incommoda quædam gravissima necessario devolvendum me timebam. Nam in cæteris omnibus utrisque inter se pugnantium adhæreas, aut gratulari datur, si vicerint: aut infortunii esse participem, si victi fuerint. At vero patri, filiis inter se decertantibus, unicum illud solatium relinquitur, si armis abjectis, ad pacem se dent, & alter alteri bene velit. Sin eos redire secum in gratiam nolle videat, & ferro magis, quam verbis conari finire controversias, nihil est quod dolorem & calamitatem ejus mitigare, ac levare queat. Utervis enim filiorum vicerit, non tantum recreabit, qui servatus fuerit, quantum cruciabit, qui fratrem jugularit. Quod si contigerit etiam ambos mutuis vulneribus oppetere (quod & olim quibusdam accidisse legimus) tum vero tantus hauritur mæror, & tanta patrem obruit calamitas, ut ad immensitatem ejus accedere nihil possit. Quæ singula dum contemplerer, turbari animus meus, & tristitia suffundi cæpit: ac velut jacentes, & exanimis jam filios ambos, aut, quod minus crudele est, alterum certe, etiam antequam ad manus veniretur, dessebam. Hoc enim credere me cogebat, quod de pace inter vos neutiquam convenire posse cernebam: & quod obstinate ira mutua ferveretis, velletisque ferro contentionem de imperio dirimere. Nunc quia sic Deo visum, & illum quidem pugna contra Triballos captum, atque a victoribus tibi traditum benigne, humaniterque tractavisti: & nihil pro pristino in illum odio fecisti, primum quidem de utriusque salute tui gratias ago, cum res nostras adeo clementer temperavit, multamque sol-

KANTAKOYZHNOΣ δὲ ὁ Βασιλεὺς, ἡδιστα διατεθεὶς πρὸς τὰς ἐπαγγελίας, πρῶτα μὲν εἶπε πρὸς Βασιλέα καὶ γαμβρόν, Πολλὰς αὐτὸς σοι χάριτας ὁμολογῶ, ὅτι καίτοι πολλῶν ἐπικειμένων, καὶ παραινοῦντων ἐκτυφλώττειν τὸν υἱόν, καὶ πολλὰ τινὰ ἐχέσαις καὶ πεισθῶ χρωμένων ὑποδείξεσιν, αἷς καὶ πάντα ὀντινουῦ αὐτὸν ἐπεισαν ταῖς παραινήσεσιν αὐτῶν προσέχειν, αὐτὸς ἐπικεία πολλῇ χρησάμενος καὶ εὐβελίᾳ, καὶ συνείσει, σῶσθον διετήρησας, ὥστε αὐτὸν ὑπὲρ φίλου πρὸς πλείους τὰς ἀντικαθίσταμενους ἀγωνισάμενος ὑπὲρ ἐκείνου. ἔπειτα καὶ τὴν ἐπικειμένην ταύτης, καὶ τὴν ἡμερόπτος Θεὸς τε ἀναθεὶς ἀμειψεται ἀξίας δωρεῆς, καὶ παρ' ἐμοὶ καὶ χάριν ἔξεις ἀνάγραπτον ἐς αἶν. Ἐγὼ δ' ἤ πρότερον μὲν ἡνίκα ὑμῖν ὁ πρὸς ἀλλήλων πόλεμος ἀνῆπτετο, πολλὰς ἐβαλλόμενον ὁσημέραι τὴν φροντίσιν, καὶ δεινοῖς τισιν ἀνγκέσιν ὑπώπτονον περιπεσέσθαι ἀναγκαίως. Ἐπὶ δ' ὅτ' ἀλλῶν ἀπάντων, ὅποτέροις αὐτὸν προσθῶνται τῆς πρὸς ἀλλήλων πολεμουμένων, ἢ συνήδεσθαι συμβαίνει αὐτῶν, ἢ τουλάχιστον, συμμετέχειν τὴν κακοπραγίας, αὐτῶν ἡττῶνται. πατεῖ δ' ὁ πολεμουμένων πρὸς ἀλλήλους τὸν υἱόν, μία μόνη παραμυθία τὸ καταλύσαντας λείπεται τὸν πόλεμον, εἰρηνικῶς ἄγειν, & ἀλλήλοις εὐνοεῖν. αὐτὸ δ' ἀσυμβατὸς ἔχοντας ὁρῶν, καὶ ξίφεσι μᾶλλον, ἢ λόγῳ πειρωμένους διαλύειν τὰς διαφοράς, ἐδέν ἐστι τὸ λύπῳ διαλύειν δύναται αὐτὸν ἐκείνῳ τὴν συμφοράν. ὅποτερος δ' αὐτὸν νικῶν τὸν υἱόν, ἐπὶ σῶτον εὐφρανεῖ περισσώδεις, ὅσον ἀνιάσει τὸ ἀδελφὸν ἀπεκτονῶς. αὐτὸ δὲ ποτε συμβαίνει καὶ ἀμφοτέρους ὑπὲρ ἀλλήλων πεσεῖν καὶ τὴν μάχην, καὶ τὸ πρῶτον ποτὲ τισιν ἀκούσθαι συμβεβηκέναι, ἐδ' ἀθυμίας ὑπερβολὴν ἐλλείπει, ἐδὲ συμφορὰς ἐδεμῖας. ἀπάντα μοι πρότερον ἐννοοῦντι καὶ αὐτῇ, σύγχυσις δεινὴ, καὶ ἀθυμία καὶ ψυχρὴ κατεῖχε, καὶ ὥστε καίμενος ἐδρῶν σου τὰς υἱάς, καὶ πρὶν ἐλθεῖν εἰς χεῖρας. ἡ τὸ γε μετρηώτερον τὸν ἕτερον. ἔγω δ' ὡς ἀγκάζω πείθειν τὸ, τε ἀσυμβατὸς ἔχοντας ὁρᾶν ὑμᾶς πρὸς τὴν εἰρηνικῶν, & τὸ κατὰ παῖδ' ὁρᾶν πρὸς ἀλλήλους φέρεσθαι, καὶ βούλεσθαι σιδήρῳ τὴν περὶ τὴν ἀρχῆς φιλονεικίαν διαλύειν. νῦν δ' ἔγω κείναντος τῶν θεῶν, καὶ κείνου μὲν ἐν τῇ πρὸς Τριβαλῶν ἀλόντος μάχῃ, καὶ παραδεδομένη σοὶ ὑπὸ τῆς κρατισάντων, σοὺ δὲ ἡμέρας χρησαμένη, καὶ φιλανδρώπως, & ἐδὲν τῆς πρὶν δοκῆσης δυσμενείας ἐπιδεδειγμένον ἄξιον, πρῶτα μὲν τὴν ἐκατέρωθεν σωτηρίαν τῆς κρείττους

λῆς ἀπὸ ἡλλαγμῶν φροντίδος, καὶ ἀθυμίας τῆς ἐφ' ἐκατέ-
 ροις ἐκ τῶν λογισμῶν ἐγγινομένης. Ἐπειτα δὲ καὶ σοὶ ἐδὲν
 ἦν τὸν, ὅτι διωάμενος λυπεῖν ἐν τῷ ἐκείνῳ τιμωρεῖσθαι,
 ἐκ ἡθέλησας· ἐμὴν δὲ, ἀλλ' εἴτι καὶ τῆς ἀνίας ὑπολέλει-
 πτο, ἐγὰρ οὐκ ἀρνήσομαι ὡς ἐκεῖνα δεδεμένα, ἐδοκῶ
 ἐλάττω ὑπομένειν ἢ τὴν συμπάθειαν τὴν πρὸς ἐκείνον,
 ἀνῆρηκας παντάπασιν νυνὶ, ἐπαγγελάμενος ἀνῆσειν
 τῶν δεσμῶν μετὰ μικρόν· ὃ καλῶς ποιήσεις ἀληθὲς ἐ-
 πί τῶν ἔργων ἀποδείξας· ἐγὼ πρὸς διδοξίαν μόνον, ἀλλ-
 λά καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ἄριστα σαυτῷ βεβλόσθην. Ἀν μὲν
 γὰρ βίη κατέχειν ἐν δεσμοῖς τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν
 ἔχοντάς, ἀδελφὸν μὲν εἰ μὴ ἔχοντάς, διωκτέας αὐτοὺς
 πολεμήσει. ἀδελφότερον ἢ ἐχόντα, εἰ μὴ καὶ νικήσῃ πε-
 πολεμηκώς. πολλοὶ γὰρ πολλὰκις ἐκ μεγάλης ἡττης καὶ κα-
 κοπραγίας ἀνασφίλαντες περιεγένοντο τῶν πολεμίων
 ἐκ τῶν προτέρων ἀτυχημάτων ἐμπειρότερον χρησάμενοι
 τοῖς πράγμασιν. Εἰ δ' ἄρα σοὶ καὶ τὸ περὶ εἶναι, τὸ πολλῇ
 προνοίᾳ χρησαμένῳ περὶ τὴν ἐκείνου φυλακὴν, κατέ-
 χειν ἐν ἀφύκτοις διὰ βίου, πρῶτον μὲν πολλὰκις αἰεὶ συ-
 νέσῃ καὶ ποικίλαις ταῖς φροντίσι, καὶ νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡ-
 μέραν λημναιόμεναις αἰετῶ βίῳ, καὶ ἐδεμίαν συγχωρέ-
 σαις εὐθυμίας αἰδοῖσιν λαμβάνειν. ἐγὼ τὰς ἐν τέλει
 Ῥωμαίων ὑποπτεύειν ἀνάγκη μόνον ἐπιβέβας εἶναι ἂν τι
 τύχης πρὸς αὐτὸς προσκεκρυμμένης, ἀλλὰ καὶ τὰς τὴν ἐκεί-
 νου φυλακὴν πεπιστευμένους, καὶ τοὺς οἰκιστάτους
 αὐτοὺς, εἰ οἷόν τε εἰπεῖν. πρὸς γὰρ τῶν ῥαδίων εἶναι
 τὰς ἀνθρώπους πρὸς μεταβολὰς, καὶ χαίρειν αἰετὶ τοῖς νεω-
 τερισμοῖς, ἂν καὶ προφάσειώς τινος εὐπορῶσι, δι' ἧς ἂν
 ἀμυνάσθαι ῥᾶστα τὰς λελυπηκότας διωκτέας οἰήσονται,
 μᾶλλον χρηρὸν προσδοκᾶν εὐμεταβολὰς εἶσθαι καὶ ῥα-
 δίας πρὸς ἐπιβέβας ἔχοντας ἐγγὺς τὸν ἢ τῶν παρόντων ἀ-
 παλλάσσοντα κακῶν, ἢ πολλῶν ἐμπλήσσοντα δάραν, καὶ
 μεγάλων ἀξιώσσοντα τῶν εὐεργεσιῶν. Ἐπειτα δὲ εἰ σοὶ καὶ
 καὶ τὴν ἡλικίαν τὴν δὲ· ἐγὼ ἀδύνατον, ἀνθρώπων γε
 ὄντι, ἐφ' ἑτῶ νηπίοις συμβαίνει τοῖς τέκνοις ἀποθνήσκειν,
 ἐλπίς ἐκείνοις ἐδεμίαν εὐπραγίας ἀπολείπεται. Τὸ μὲν
 γὰρ ἄρχλιν αὐτὸς ἰθύειν μὴ πῆς μητρός ἐφ' ἑτῶ χαλεποῖς
 καιροῖς, καὶ δυσκόλοις, καὶ παντάπασιν διεφθαρμένοις
 πράγμασιν ἀδύνατον. λείπεται δὲ ἢ τὸ φρενέμενον ἐκεί-
 νον προσκαλεσάμενος πάντας ἐκ συνδύματος αἰρεῖσθαι
 Βασιλέα, ἢ τῶν ἄλλων ἕνα, ὃς ἂν μάλιστα πλείους σχοίη
 τὰς ἀσφαλείας, καὶ δεινότερος δοκοίη, ἢ μᾶλλον ἄρχειν ἐ-
 πιτήδειος. ἂν μὲν οὖν ἐκεῖνος αἰρεθῇ, δοκῶ μοι μη-
 δὲν ἦν τὸν, καὶ αὐτὸς φιλονεικήσειν ἡμερώτερος φανεῖσθαι
 τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς, ἢ αὐτὸς ἐκείνῳ ὥφθης. τὸ γὰρ οὐ-
 δὲν ἑτερόν ἐστιν, ἢ ἐν δεσμοῖς κατεκλείσαντα κατέ-
 χειν διὰ βίην, καὶ μηδὲν τι δεινότερον ἑτερον προδιδῆναι. εἰ
 δ' ἐφ' ἑτερόν τινα, ὅπερ μάλιστα ἀπύχομαι, μεταβαίη
 ἡ ἀρχὴ, ὅκνῳ μὲν εἰπεῖν καὶ μέλει λόγῳ δακνόμενος τῇ
 προσδοκίᾳ τῶν δεινῶν. ἐλπίς δὲ ἐδεμίαν ἀπολείπεται μὴ
 πάντας ἄρδιν ἀπολέσθαι. εἰ δ' ὅπερ αὐτὸς ἐκοντὶ προεί-
 λεν καὶ εἰς ἔργον ἐτελήσει ἀγαθῶν, ἄριστα ἔσθι σαυ-
 τῷ τε κακείνῳ βεβλόσθην. ἐκεῖνος τε γὰρ τῶν δεσμῶν
 ἀπολυθεὶς, αἰετὶ σοὶ χάριν εἴσεται βεβαίαν τῆς εὐερ-
 γείας· καὶ ζῶντι τε περάσεται εὐγνωμονεῖν, καὶ ἔρ-
 γοις αὐτοῖς ποιεῖν καταφανές, ὡς εἰς ἄξιον κατέθετὰς
 εὐεργείας, καὶ μὴ τελοῦν, εἰ τὸ συμβαίνει, πάντα ἔσθαι τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς, καὶ πάσιν
 οἷς ἔχει, ἂν τινες ἀδικεῖν ἐθέλωσιν, ἐπικερῆσαι, καὶ συνδιατρήσει τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς,
 ὡς ἂν ὑπὲρ οἰκείων, καὶ φίλου, καὶ γνησίου παιδὸς ἀγωνίζομαι. καὶ σὺ τὸν ἐπίλοιπον

Paris III.

licitudinem, & angorem, quem in pe-
 ctore meo erga utrumque pietas excitabat,
 exemit. Deinde tibi nihilo minus, qui
 cum posses in eum puniendo ægre mihi fa-
 cere noluisti: nec hoc dumtaxat, sed &
 si quid restat tristitiæ (non enim negabo,
 eo victo, videri mihi propter naturæ
 consensum eadem perpeti, quæ ille perpe-
 titur) tu in præsentia funditus sustulisti,
 quando paucis diebus e vinculis dimissurum
 recepisti: quod si re ipsa præstiteris, recte
 feceris. Etenim non ad celebritatem no-
 minis tantum, sed etiam ad securitatem
 tibi optime consules. Nam si, quoad spi-
 rabit, uxoris tuæ fratrem custodia detinen-
 dum statueris, forsitan, si effugere licue-
 rit, bellum redintegrabit. Illud autem
 longe incertissimum, an non etiam, ubi
 pugnaverit victor evasurus sit. Multi e-
 nim sæpenumero parva cum jactura sua vi-
 cti, rursus erecti, & præterita calamita-
 te cautiores facti, victores suos device-
 runt. Quod si facile possis diligenti provi-
 dentia per omnem vitam adamantinis eum
 vinculis custodire, primum quidem sem-
 per molestis cogitationibus exercebere,
 quæ diu noctuque vitam tuam carpant, &
 omnem hilaritatis sensum excludant. Haud
 enim solum Romanorum procerum insi-
 dias metuere oportebit, si quid eos offen-
 deris: sed & eos, quibus custodiam illius
 commiseris, & ipsos, si dici fas est, fa-
 miliarissimos. Præterquam enim quod ho-
 mines ad mutabilitatem proni sunt, & re-
 bus novis capiuntur, si & occasionem re-
 pererint, qua male de se meritis facillime
 par reposituros sperent, magis eorum in-
 constantia, & dolus expectandus est: si
 prope habeant scilicet, qui aut malis eos
 præsentibus eripiat: aut donis eos, ac bene-
 ficiis cumulet. Præterea si te hodie liberis
 tuis adhuc parvis mors e medio tollat (ho-
 mo enim natus cum sis, humanum nihil a te
 alienum ducere debes) conclamata est eo-
 rum felicitas. Nam ipsos cum matre gu-
 bernare imperium, temporibus adeo duris,
 ac difficilibus, rebus omnino everfis, impos-
 sibile est. Relinquitur ergo, ut aut illum, qui
 jam custoditur, advocetis, eumque om-
 nium consensu imperatorem eligatis: aut
 alium quempiam, qui longe plures sui
 studiosos habuerit, solertiorque & ad im-
 perandum aptior videatur. Si itaque
 meus eligatur, certum est mihi, nihilo mi-
 nus elaboraturum, ut illum liberi tui man-
 fuetiorem experiantur, quam ille te expe-
 rietur, si clausum in carcere usque ad mortem
 retinueris, ut gravius nihil addas. Sin ad alium
 quemdam (quod Deus avertat) impe-
 rium transferatur, non audeo dicere, quid
 futurum sit, & ipsa malorum expectatio
 etiam vocem mihi intercludit: nec quid-
 quam spei superest, quin omnes omnimo-
 dis pereamus. At si, quod nunc ultro apud
 animum proposuisti, etiam opere ipso ex-
 plere volueris, de te ipso, atque de illo
 præclare mereberis. Nam & ille absolu-
 tus vinculis constanter, ac perpetuo tibi
 de beneficio accepto gratiasaget, ac te vi-
 vum pro benemerente agnoscet: factisque
 ipsis digno datum esse demonstrare anni-
 tetur: post obitum vero tuum, si ita eve-
 nerit, filiis tuis erit omnia, & quacum-
 que ratione poterit, contra inimicos eis
 opitulabitur, conservabitque ipsis im-
 perium, pro amici germani liberis,

Edit. Paris.
pag. 896.

pag. 897.

X x x x

tamquam pro suis decertans: & tu reliquum vitae cum jucunditate exigens, non anxius tantum curis, cæterisque molestiis ex suspitione nascentibus solutus: sed etiam collata in ipsum humanitatis magnos statim fructus percipiens: quando propter hanc animi altitudinem omnes te admiratione, & prædicatione afficiunt. Hoc insuper consequere, ut omnes ejus cognati singulares tibi gratias agant, & velut insolubili amicitiae nodo eum tibi astringes, ut totius ævi sui curiculo necesse habeat, nihil, quod ad dignitatem, & commodum tuum pertineat, negligere. Ut igitur eximiis quibusdam bonis magnitudinem animi declaraturus, ne verbis tantummodo velis: sed bene consulta ad opus conferre, ne procrastina-

ἥδιστα βιώσεις βίον, ὃ τῷ φροντίδων μόνον ἀπὸ πηλλυγ-
μένος, καὶ τῷ ἄλλων δυσχερῶν, ὃ ὑπομνήεις ἐκ τῷ ὑπο-
νοῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς ἐκείνον δυνάστεως μεγάλης ἐκθῆς
καρπύμενος τὰς ἀμοιβάς· ὁφθαλμὸς ὑπὸ πάντων, καὶ
τῇ μεγαλοφυχίας θαυμάσιος. πρὸς τοὺς δὲ καὶ τῆς
προσηκουσας ἐκείνῳ πάντας, πολλὰς σοὶ χάριτας εἰδέ-
ναι παρασκάσειν, καὶ ὥσπερ τις δεσμοῖς ἀρρήκτοις
δυνόας δῆσεις· ὅφ' ὧν ἀναγκαζήσονται ὅλα βίῃ τῷ εὐ-
δοξίᾳ, καὶ ὠφέλειᾳ τῷ σὺν ἡπόντων μηδενὸς καταμε-
λεῖν. ὥς οὖν ἐπὶ μεγάλοις ἀγαθοῖς ἐπιδειξόμενος τῷ
μεγαλοφυχίᾳ, μὴ μέλει λόγων μόνον εἰσῆς τῷ ὀρ-
μῷ· ἀλλὰ καὶ καλῶς βεβηλωμένα ταχέως φανῶναι, καὶ
εἰς ἔργον ἀγαγόν.

C A P U T L X V I I .

*Obreclatio Ziani in Eugeniam jam monacham quasi imperatori cum aliis para-
rit insidias: quod ille non credit, nec credi vult. Ziani pertinacia in affir-
mando. Imperator Eugeniam sibi insidiatam credit, atque Matthæum vel-
le liberare desinit. Zianum mendacii pœnitet: letatur imperator. Quid a
Matthæo liberando postularit. Ejus responsum ambitiosum.*

HÆc Cantacuzenus ad Palæologum pro Matthæo e carcere eximendo. Qui & ante per se incitatus, & hujusmodi oratione magis confirmatus, quod decreverat re perficere meditabatur. Interim quiddam ejusmodi accidit, quod priora consilia propemodum evertisset. Zianus enim quidam, Cantacuzeni famulus, ad Eugeniam imperatricem adiens, eam hortabatur, ne ad libertatem filio conciliandam pigritaretur: neve imperatoris generi verba, ad fraudem, & ludificationem composita curaret: ipsa periculum faceret, & amicos eodem instigaret: se enixissime adjuturum, & idem, ut faciant, amicis persuasurum, si paucillum pecuniæ sibi dederit. Se enim si cogitata in effectum deducere liceat, non vinculis modo illum exempturum: sed ad pristinam quoque felicitatem reducturum. Eugenia imperatrix vehementer improbata hominis amentia, qui majora quam posset, polliceretur, eum ne responso quidem dignata dimisit, & admonuit, ut quiesceret: nihil enim hac audacia præter cruciatus sibi acquisiturum. At ille recordissimus, & ipse ad negotium stultum profilit, & alios longe se meliores eodem pellexit, ut in magna apud Matthæum auctoritate futuros, si ejus causa suscepisse talia viderentur. Convenit igitur, ut captato tempore, quo extra Byzantium imperator versaretur, ipsi parati in custodes palatii derepente irruerent: quibus, & aliis omnibus expulsis, æque custodes agerent, adversantesque repellerent: imperatoris tantum filios, & uxorem intus retinentes. Si imperator eos aggrederetur, & deditionem postularet, tum juramentum ab eo peterent, facinoris hujus pœnas non exacturum: & pecuniam insuper numeraturum, Matthæumque uxoris suæ germanum carcere levaturum: & Adria-

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς πρὸς τὸν Παλαιολόγον Βασιλέα διελέχθη ἐπὶ τῷ Ματθαίῳ Βασιλέα τῷ γυναικὶς ἀδελφῶν ὀπολύειν τῷ δεσμῶν παρακαλῶν. ὃ δ' ἐπὶ ὁρμημένον οἰκοῦν, ἔτι μᾶλλον ἐπερρώδη, ἔς κέ πτετο εἰς ἔργον τὰ βεβηλωμένα ἀγαγεῖν. μεταξὺ δὲ τι συμβᾶν τοῖσιν, ὅλιγα δεῖν παρέπεισε τῷ προτέρῳ ὀποχέσθαι βεβηλωμάτων Ζειανὸς ὃς τις τῷ Καντακουζηνῷ τῷ Βασιλέως οἰκεῖ, Εὐγενίᾳ τῇ Βασιλίδι προσελθὼν παρήγει πρὸς τὴν ἐλπίδα τῆς ὕψις μὴ κατοικεῖν μὴ τῷ τῷ Βασιλέως τῷ γαμβρῷ προσέχειν λόγοις πρὸς ἀπά-
τῃ συνεισκασμένοις, καὶ φανακισμῶν, ἀλλ' αὐτῷ τε δακνιδυῶν, καὶ τῶν φίλων παρορμῶν. αὐτὸ δὲ τὰ μέγιστα συγκατεργάσθαι, ὡς χήματα τε μέτετα παράχοιτο αὐτῇ τινά, καὶ τῶν φίλων πείσειε συναίρεσθαι. διωθήσθαι δ' αὐτὸν, καὶ τῷ δεσμῶν ἐκείνον μόνον ἀπαλλάττειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐετησίαν ἐπαράγειν, εἰ τὰ βεβηλωμένα εἰς ἔργον διωπδεῖν ἀγαγεῖν. Εὐγενίᾳ δὲ ἡ Βασιλὶς, πολλῶν ἐκείνῃ καταγνήσα ἀνοιᾶν, ὥς μείζω, ἢ καὶ τῷ προ-
σῶσαν ἐπαγγελλομένη δυνάμειν, ἀπέπεμπε τε ἐδὲ λόγῳ ἀξιώσασα, καὶ παρήγει ἡρεμεῖν ὥς ἐδὲ πλέον, ἢ πολλῶν ἑαυτῷ βασάνων αἰτίᾳ ἐσομένη τῷ πολυμήματος. ὃ δὲ ὑπὸ πολλῆς παραπληξίας, αὐτὸς τε ὁρμητὸς ἐπὶ πράξεις ἀνοήτης, καὶ ἄλλως ἐπεχειρεῖ πείθειν πολλῶν βελτίους αὐτῷ, ὥς μέγιστα διωπσομένης παρὰ Ματθαίῳ Βασιλεῖ, εἰ τοιαῦτα ὑπὲρ ἐκείνῃ πράττοντες ὀφείσιν. γνώμῳ δὲ αὐτὸς εἰσῆγεν ὥς καιρὸν ἐπιτηρήσαντας ἡνίκα ἂν ἔξω Βυζαντίου ἡγεῖν Βασιλεὺς αὐτὸς παρασκάσασθαι, τοῖς ἐν Βασιλείᾳ ἐπιτίθεσθαι φρεσὶς πρὶν αἰδέσθαι. ἐξελάσαντας δὲ αὐτὸς τε, καὶ τῶν ἄλλων ἀπαντας ὁμοίως, αὐτὸς τὸ φρεσὶν κατέχειν, καὶ ἀμύνεσθαι τῶν ἐπιόντων, τῶν παίδας Βασιλέως μόνον ἐνδὸν καὶ γαμετῶν τῷ Βασιλίδι καταχρόν-
τας. ἂν δ' ἐπὶ τῇ Βασιλεὺς αὐτῆς, καὶ κελύειν προσχωρεῖν,

Edit. Paris.
pag. 398.

ὅρκους ἀπαιτεῖν αὐτὸν, ἢ μὴ αὐτὸς τε μὴ ἀμύνεσθαι τῷ τόλμῃ ἐνεκα, ἀλλ' ἀπαθεῖς κακῶν δια-
τρεῖν, καὶ προσέτι χήματα παρέχειν, καὶ Ματθαίον Βασιλέα τὸν γυναικὸς ἀδελφῶν, ἀ-
φίεναι τῷ δεσμῶν, καὶ τῆς πόλεως Ἀδριανῆς, καὶ τῷ περὶ αὐτῷ πολιχνίῳ ἐπιτρε-

πειν τὸ ἀρχῶν· εἰ δὲ μὴ πρὸς πάντα Βασιλεὺς ὑπέικοι,
μὴ δὲ πείθοιτο, ἀπειλεῖν ὡς ὑποκτενεῖσι παῖδας καὶ γυ-
ναῖκα. αὐτὸ δὲ τοῖς ὅπλοις μὴ δυνάμενον περιγενέσθαι,
προήσεσθαι πάντα ὑπ' ἀνάγκης, τῆς τὸ παιδων σωτηρίας
ἐνεκά. Τοιαῦτα μὲν τοῖς συνομότοις ὑπετίθει Ζεανός. μὲν
μικρόν δὲ τὸ ἐπιβελῆς μέλλουσί τινος Βασιλεῖ, συναλαμ-
βάνετό τε καὶ ἀνεκρίνετο, εἰ πολλὰς ἔχοι τὰς συνειδότας. Ο
δὲ ἄλλες τέ τινας συνομολογεῖ, ἘΚαστακάζωλὸν τὸν
Βασιλίδαν, καὶ ἔφασκεν εἰς ταῦτο ὑπ' ἐκείνης ἐναχθῆναι με-
γάλα ἐπαγγεилаμένης μὴ ᾗ ᾧ ἂν ἐφ' ἑαυτὴν περικύβοις ἐγ-
χειρεῖν, ἀφανίᾳ πολλῇ συζῶντα, καὶ πενία, μὴ τινὸς
πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀξιώχῃ συμπαράττοντος. Βασιλεῖ δὲ δι-
θύς ἐδόκει ἐκατέρωθεν δεῖνόν· τὸ, τε ᾧ ἐπὶ τοῖς τοῖς ἁβε-
βληῖται Βασιλίδαν, εἰ συνειδέη μηδὲν αὐτοῖς πρὸς τὸ
ἐπιβελῆν, ἐκ ἀγαθόν· καὶ τὸ συνειδέσθαι, συμπράττειν
σφόδρα χαλεπόν, εἰ ἐκείνη μὲν αὐτὸς ποσσὶν εὐνοοίη, ὥς τε
βελεῖται ἢ τὸ ὕον ὑπολύειν δεσμῶν, ὑδεὸς ἂν ἐτέρᾳ προ-
σοδοκήσαντος, αὐτὴ δ' ἐπὶ τοσσῶτον δυσμεναίνου, ὥστ' ἐπι-
βελὰς τοιαύτας συσκοφεῖται κατ' αὐτὴν· μάλλον δὲ ὑπώ-
πτειν εἶναι τὰς λόγους συκοφαντίας, ἢ πᾶσι ποιεῖν ἐβέλ-
ετο καταφανές, ὥς εἴη ἁβεβολαὶ τὰ εἰρημένα. Διὸ αὐτὸς
τε ἀνέκρινεν ἐπιμελῶς τὸν Ζεανόν, ἐπαγγελόμενος αὐ-
τῷ τὸ ἐπὶ τῇ ἐπιβουλῇ ἀφέσεως δίκην, εἰ τὰ περὶ βασι-
λίδος εἰρημένα συνομολογοίη ὡς εἴη συκοφαντία, καὶ
τῷ ἐν τέλει τοῖς ἐπιφανέστεροις τὴν ἐξέτασιν ἐπέτρεπεν.
ὁ δ' ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἱχυρίζετο ἀληθεῖ τὰ εἰρημένα εἶ-
ναι, καὶ πάντων ἐκείνων αἰτίαν εἶναι πρὸς ἅπαντα ἐξηγη-
μένον, καὶ ὅπως ἐξεδούλευσαν, καὶ ἐπινόας, ἐξ ὧν ἂν κα-
τορθώδειν τὰ βεβεβλημένα. καὶ λόγους προσετίθει πιθα-
νούς, ἐξ ὧν, ὀλίγῃ δέιν τὰς πλείους ἐπειθε φαῦλα ἤδη πε-
ρὶ βασιλίδος ὑποπτεύειν. ἔτι δὲ συμβὰν, ἘΚαλλίστου
τὸ Πατριάρχην ἐν τοῖς βασιλείοις ἀφιγμένον, ἐπεὶ ὁ Ζεα-
νός ἐξεταζόμενος ἐπύθετο παρῆναι, ἀφορισμὸν δὲ Θεοῦ
παρὰ τὸ Πατριάρχην προκαλεῖτο, ὡς ἔπος ὑπ' ἀνάγκης ἅ-
παν λέγων ἀληθείας. δοξάν ᾗ καὶ Βασιλεῖ λυσιστελεῖν, ὑδὲ
ᾧ ἂν ἀφιδήσειν ἑαυτὴν ποσσὶν Ζεανός, ὡς ἐπ' ἀπωλείᾳ
ψυχῆς ἔτι καταφύσεσθαι βασιλίδος ἐπ' ἐλπίδι κέρδους
ὑδεὸς, ἐπέτρεπε πραχθῆναι. εἰρημένον δὲ καὶ τὸ ἀφορι-
σμῶν, ἔτι βεβαιότερον τὰ πρότερον εἰρημένα ἱχυρίζετο. ὁ
μάλιστα τὸ Βασιλέως γνώμην ἔσεισε, καὶ δυσμεναίνειν αὐ-
τῷ τὸ βασιλίδαν Εὐγενίαν ἐπεισε πρῶτον ὑδαμῶς φαύ-
λας ἔχειν περὶ ἐκείνης ὑπονοίας ἀνεχόμενον. ἀχθεθεῖς ᾗ
ἐμμετρίας, καὶ λύπης ἐμπλεῶς γενόμενος ἐπὶ τοῖς συμβά-
σι, Ζεανόν μὲν ἐκέλευεν ἐν δεσμωτηρίῳ φρερεῖσθαι κα-
θερχόμενος, αὐτὸς ᾗ ἀπέχετο τὸ περὶ τὸ ἐλδοθεῖσαν τὸ γυ-
ναικὸς ἀδελφῆς τι πράττειν, ἢ βελεῖται. ἄτοπον εἶναι λο-
γισάμενος, καὶ χέτλιον κομιδῇ τὸ μὲν ἐκείνη μήτερα τὸ βα-
σιλίδαν, ποσαὐτῷ πρὸς αὐτὴν πικρίαν ἢ δυσμένειαν ἐνδεί-
κνυται, ὡς πάντα πράττειν ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ἁφθαρῇ, ἢ
ὡς μάλιστα πρὸς πολλῶν ἀφίκοιτο πείραν θυχερῶν, αὐτὸ ᾗ
ὥστερ ἀπεσπρημένον τὸ λογίζεσθαι, καὶ τὸ υἱὸν ἐκείνης ἀφί-
νει τὰ δεσμωτηρία, πολέμιον ἐσόμενον καὶ κείνον σὺν αὐ-
τῇ. Χρόνῳ δὲ ἔτι βραχείας παραρρέμεντος, Ζεανός ἐν τῷ
δεσμωτηρίῳ ὥστερ εἰς συναϊδήσιν οἵα ἐργασοέσθων,
καὶ δείσας μὴ καὶ μετὰ τελότητι τοῖς ἐν ᾗ καταδίκοις
σωεῖναι καταψηφισθῇ, οἵα δὴ πρὸς τῷ σεσυκοφαντηκέ-
ναι βασιλίδαν, Ἐἀφορισμὸν ἀπὸ Θεοῦ δεξιόμενος, καὶ
δαίμοσιν ἐλόμμος σωεῖναι τοῖς ὑπὸ Θεοῦ κεχωρισ-
μένοις, γράμματα ἔπεμπε τῷ Πατριάρχει ἁβε τι-
νος τῷ πάντῳ φίλων. τὰ δὲ ἐδήλου, ὡς συκοφαντοῖτο
μὲν ὑπ' αὐτῆς ἡ Βασιλὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, καὶ μηδὲν αὐτὴ

nopolis , finitimorumque oppidulorum principatum ei concessurum . Si imperator de postulatis recusaret aliquid , neque obsequeretur , ut minarentur , liberos ejus , & uxorem interfekturos : ipsum , quoniam armis nihil poterit , saluti liberorum , necessitate cogente , omnia postpositurum . Hæc Zianus conjuratis suggerebat . Paulo post insidiis compertis , imperator eum comprehendit , de sceleris sui socii examinat . Ille & alios , & Cantacuzenam imperatricem nominat : autumatque magnis ab ea pollicitationibus huc inductum : nec enim per se tantum facinus ausurum fuisse , hominem infimum & egentem , sine insignis alicujus opera , & impulsu . Imperatori mox utrinq; res dura , & atrox apparere . In tali quippe causa calumniis appetitam imperatricem , si insidiarum minime conscia esset , haud bonum : esse autem consciam , & facti participem , valde immane judicabat : quando ipse adeo bene cuperet , ut filium ejus e vinculis emittere cogitaret , quod nemo expectasset : ipsa vero tantas in se insidias tam maligne compararet . Verumtamen eo potius propendebat , ut sermonem illum pro obtreptione haberet , & id constare volebat omnibus . Idcirco curiosius Zianum excutiens , se illi propter insidias supplicium condonaturum affirmabat , si de imperatrice detraxisse confiteretur : & procerum nobilioribus quæstionem dabat . Zianus perinde , in omnibus vera se locutum asseverabat , culpamque omnem in illam rejiciebat : illam ad omnia præiisse : illam modos , & astum invenisse , quibus mente concepta feliciter patrarentur : & probabilius utebatur argumentis , quibus pluribus malam de imperatrice suspicionem ferme injiciebat . Forte & Calistus patriarcha in palatium venit , quem ut Zianus , qui tum a judicibus interrogabatur , adesse audivit , eum ad anathematismum in se dictandum provocabat : sic enim coactum , quod res esset , enuntiaturum . Cum idem imperatori placeret (neque enim tantopere parsurum sibi Zianum , ut cum exitio animæ ita contra imperatricem nullius expectatione lucri mentiretur) indulgit . Lata anathematis sententia , etiam pertinacius , quæ prius dixerat , affirmabat . Unde imperator vehementissime perturbatus , Eugeniam , de qua nihil sinistrum sustinebat suspicari , sibi male velle credidit , dolensque non mediocriter , & mœstitudinis ob hoc plenus , Zianum in custodiam dari jussit , & ipse de Matthæi liberatione agere aut cogitare destitit : absurdum , & nefarium inprimis ratus , ejus matrem tantum sui odium , & malevolentiam concepisse , ut ad pestem sibi , aut ærumnas maximas creandas moliretur omnia : se vero tamquam mentis inopem , etiam filium ejus , hostem sibi una cum illa futurum , e carcere dimittere . In his brevi tempore elapso , Zianus in carcere , ut conscientia sceleris sui exagitatus , & timens , ne post mortem etiam ad inferos mitteretur , velut qui præter calumnias in imperatricem a Deo quoque diro carmine separatus esset , & cum dæmonibus a numinis societate in omnem æternitatem sejunctis versari elegisset , per amicissimum quendam patriarchæ litteras mittit , quibus significat , se adversus imperatricem , ignaram quæ ipse cum conjuratis machinatus esset , falsa locutum : & quo mendacio suo fidem impetraret , improbe , ac stolide anathematizari .

ἡ τοῖς σωμοταῖς τῷ βαβελό-

X x x ij

*Edit. Paris.
pag. 899.*

tamquam pro suis decertans: & tu reliquum vitae cum jucunditate exigens, non anxius tantum curis, cæterisque molestiis ex suspitione nascentibus solutus: sed etiam collata in ipsum humanitatis magnos statim fructus percipiens: quando propter hanc animi altitudinem omnes te admiratione, & prædicatione afficiunt. Hoc insuper consequere, ut omnes ejus cognati singulares tibi gratias agant, & velut insolubili amicitiae nodo eum tibi astringes, ut totius ævi sui curriculo necesse habeat, nihil, quod ad dignitatem, & commodum tuum pertineat, negligere. Ut igitur eximiis quibusdam bonis magnitudinem animi declaraturus, ne verbis tantummodo velis: sed bene consulta ad opus conferre, ne procrastina-

ἡδιστα βιώσεις βίον, ἢ τῷ φροντίδων μόνον ἀπηλλαγμένος, καὶ τῷ ἄλλων δυσχερῶν, ἀπομαρθεῖς ἐκ τῆς ὑπονοῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς ἐκείνον ἐνεργείας μεγάλης εὐθύς καρπύμενος τὰς ἀμοιβὰς· εὐφημέμενος ὑπὸ πάντων, καὶ τῇ μεγαλοψυχίας θαυμαζόμενος. πρὸς τοίτοις δὲ καὶ τὰς προσήκοντας ἐκείνῳ πάντας, πολλὰς σοι χάριτας εἰδέναι παρασκευάσειν, καὶ ὥσπερ τισὶ δεσμοῖς ἀρρήκτοις εὐνοίας δόσεις· ὅφ' ὧν ἀναγκαζήσονται ὅλα βίῃ τῷ εἰς εὐδοξίαν, καὶ ὠφέλειαν τῷ σωῶν ἡκόντων μηδενὸς καταμελεῖν. ὥς οὖν ἐπὶ μεγάλοις ἀγαθοῖς ἐπιδειξόμενος τῷ μεγαλοψυχίᾳ, μὴ μέλει λόγων μόνον σήσης τῷ ὀρμῶν· ἀλλὰ τὰ καλῶς βεβαδωμένα ταχέως φανῶναι, καὶ εἰς ἔργον ἀγαγῶν.

CAPUT LXVII.

Obrectatio Ziani in Eugeniam jam monacham quasi imperatori cum aliis pararit insidias: quod ille non credit, nec credi vult. Ziani pertinacia in affirmando. Imperator Eugeniam sibi insidiatam credit, atque Matthæum vel le liberare desinit. Zianum mendacii pœnitet: letatur imperator. Quid a Matthæo liberando postularit. Ejus responsum ambitiosum.

HÆc Cantacuzenus ad Palæologum pro Matthæo e carcere eximendo. Qui & ante per se incitatus, & hujusmodi oratione magis confirmatus, quod decreverat re perficere meditabatur. Interim quiddam ejusmodi accidit, quod priora consilia propemodum evertisset. Zianus enim quidam, Cantacuzeni famulus, ad Eugeniam imperatricem adiens, eam hortabatur, ne ad libertatem filio conciliandam pigritaretur: neve imperatoris generi verba, ad fraudem, & ludificationem composita curaret: ipsa periculum faceret, & amicos eodem instigaret: se enixissime adjuturum, & idem, ut faciant, amicis persuasurum, si paucillum pecuniæ sibi dederit. Se enim si cogitata in effectum deducere liceat, non vinculis modo illum exempturum: sed ad pristinam quoque felicitatem reducturum. Eugenia imperatrix vehementer improbat hominis amentia, qui majora quam posset, polliceretur, eum ne responso quidem dignata dimisit, & admonuit, ut quiesceret: nihil enim hac audacia præter cruciatus sibi acquisiturum. At ille recordissimus, & ipse ad negotium stultum profilit, & alios longe se meliores eodem pellexit, ut in magna apud Matthæum auctoritate futuros, si ejus causa suscepisse talia viderentur. Convenit igitur, ut captato tempore, quo extra Byzantium imperator versaretur, ipsi parati in custodes palatii derepente irruerent: quibus, & aliis omnibus expulsis, æque custodes agerent, adversantesque repellerent: imperatoris tantum filios, & uxorem intus retinentes. Si imperator eos aggrederetur, & deditionem postularet, tum juramentum ab eo peterent, facinoris hujus pœnas non exacturum: & pecuniam insuper numeraturum, Matthæumque uxoris suæ germanum carcere levaturum: & Adria-

ΤΟΙΑΥΤΑ μὲν Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς πρὸς τὸν Παλαιολόγον Βασιλέα διεiléχθη ἐπὶ τοῦ Ματθαίου Βασιλέα τῷ γυναικίᾳ ἀδελφῶν ἀπολύειν τῷ δεσμῶν παρακαλῶν. ὃ δ' ἐπὶ ὁρμημένος οἱ κοδεῖν, ἔτι μᾶλλον ἐπερρώδη, ἔσκέπετο εἰς ἔργον τὰ βεβαδωμένα ἀγαγεῖν. μετὰ δὲ τι συμβᾶν τοῖσιν ὀλίγα δεῖν παρέπεισε τῷ προτέρῳ ἀποχέσθαι βεβδωμάτων Ζειανὸς ὃν τις τῷ Καντακουζηνῷ τῷ Βασιλεὺς οἶκετ', Εὐγενίᾳ τῇ Βασιλίδι προσελθὼν παρῆναι πρὸς τὴν ἐλπίδα τῆς ὕψ' ἢ κατὰ νῦν μὴ ὅτις Βασιλεὺς τῷ γαμβρῷ προσέχειν λόγοις πρὸς ἀπατῶν συνωστισμένους καὶ φρεναρισμένους, ἀλλ' αὐτῷ τε δακνιδωδὲν, καὶ τὰς φίλας παρορμᾶν· αὐτὸ δὲ τὰ μέγιστα συγκατεργάζεσθαι, ὡς χήματα τε μέτρια παράχοιτο αὐτῇ τινά, καὶ τὰς φίλας πείσειε συναιρεσθαι. διωπτεσθαι δὲ αὐτὸν, καὶ τῷ δεσμῶν ἐκείνον μόνον ἀπαλλάττειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐετησίαν ἐπαράγειν, εἰ τὰ βεβαδωμένα εἰς ἔργον διωπτεῖν ἀγαγεῖν. Εὐγενίᾳ δὲ ἡ Βασιλὶς, πολλῶν ἐκείνῃ καταγνήσα ἀνοιᾶν, ὥς μείζω, ἢ καὶ τῷ προσσῶσαν ἐπαγγελλομένη δυνάμιν, ἀπέπεμπε τε εἰς λόγῳ ἀξιώσασα, καὶ παρῆναι ἡρεμεῖν ὥς εἰς πλέον, ἢ πολλῶν εἰς αὐτὴν βασάνων αἰτίᾳ ἐσομένη τῷ τολμήματος. ὃ δὲ ὑπὸ πολλῆς παραπληξίας, αὐτὸς τε ὥρμητο ἐπὶ πράξεις ἀνοήτης, καὶ ἄλλως ἐπεχειρεῖ πείθειν πολλῶν βελτίους αὐτῆς, ὥς μεγάλα διωπτομένης παρὰ Ματθαίου Βασιλεῖ, εἰ τοιαῦτα ὑπὲρ ἐκείνῃ πράττοντες ὀφείσκειν. γνώμῳ δὲ αὐτὸς εἰσῆγεν ὥς καιρὸν ἐπιτηρήσαντας ἡνίκα ἂν ἐξ ὧν Βυζαντίου ἡγεῖσθαι Βασιλεὺς αὐτὸς παρασκευασαμένης, τοῖς ἐν Βασιλείᾳ ἐπιτίθεσθαι φρεσὶς πρὶν αἰδέσθαι. ἐξελάσαντας δὲ αὐτὸς τε, καὶ τὰς ἄλλας ἀπαστας ὁμοίως, αὐτὸς τὸ φρεσιον κατέχειν, καὶ ἀμύνεσθαι τὰς ἐπιόντας, τὰς παῖδας Βασιλεὺς μόνον ἐνδὸν καὶ γαμετῶν τῇ Βασιλίδι καταχόνητας. ἂν δ' ἐπὶ τῇ Βασιλεὺς αὐτῆς, καὶ κελύη προσχωρεῖν,

ὅρκῳ ἀπαιτεῖν αὐτὸν, ἢ μὴ αὐτὸς τε μὴ ἀμύνεσθαι τὸ τολμῆς ἕνεκα, ἀλλ' ἀπαθεῖς κακῶν διατρέχειν, καὶ προσέτι χήματα παρέχειν, καὶ Ματθαίου Βασιλέα τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν, ἀφίεναι τὰ δεσμοτρεῖα, καὶ τῆς πόλεως Ἀδριανῆς, καὶ τῷ περὶ αὐτῷ πολιχνίῳ ἐπιτρέ-

πειν δ' ἀρχῶν· εἰ δὲ μὴ πρὸς πάντα Βασιλεὺς ὑπέκοι,
μὴ δὲ πείθοιτο, ἀπειλεῖν ὡς ὑποκτενεῖσι παῖδας καὶ γυ-
ναῖκα. αὐτὸ δὲ τοῖς ὅπλοις μὴ δυνάμενον περιγενέσθαι,
προήσεται πάντα ὑπ' ἀνάγκης, τῆς τ' παίδων σωτηρίας
ἐνεκα. Τοιαῦτα μὲν τοῖς συνομοταῖς ὑπετίθει Ζειανός. μὲν
μικρὸν δὲ τ' ἐπιβλήης μίλυθ' αἰσῆς Βασιλεῖ, συλλαμ-
βάνετό τε καὶ ἀνεκρίνετο, εἰ πολλὰς ἔχοι τὰς συνειδότης. Ο
δὲ ἄλλως τὴν τινος συνομολόγει, Ἐκτακτὸν τὴν
Βασιλίδαν, καὶ ἐφασκεν εἰς τὸ ὑπ' ἐκείνης ἐναχθῆναι μέ-
γαλα ἐπαγγεῖλα μένης· μὴ δ' ἂν ἐφ' αὐτὴν πλὴν ἐκείνους ἐγ-
χειρεῖν, ἀφανίᾳ πολλῇ συζῶντα, καὶ πενίᾳ, μὴ τινὸς
πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀξίόχρως συμπαράττοντος. Βασιλεῖ δὲ ὁ-
θὺς ἐδόκει ἐκατέρωθεν δεινόν· τὸ, τε ἡδὲ ἐπὶ τοῖς ἑαβε-
βλῆσθαι Βασιλίδαν, εἰ συνειδέη μὴδὲν αὐτοῖς πρὸς τὴν
ἐπιβλήν, ἐκ ἀγαθόν· καὶ τὸ συνειδέσθαι, συμπράττειν
σφόδρα χαλεπὸν, εἰ ἐκείνη μὲν αὐτὸς ποσῶν εὐνοοίη, ὡς τε
βεβλῆσθαι ἔτ' ἢ ὅν· ὑπολύειν δεσμῶν, ὅθεν ἂν ἐτέρη προ-
σδοκῆσαντος, αὐτὴ δ' ἐπὶ τοσῶτον δυσμεναίνοι, ὥς τ' ἐπι-
βλάς τοιαύτας συσκολεῖν κατ' αὐτὴν· μᾶλλον δὲ ὑπώ-
πτου ἐῖναι τὰς λόγους συκοφαντίας, Ἐπ' αἰσιν ποῖν ἐβέ-
λετο καταφανῆς, ὡς εἴη ἑαβεβλῆσθαι τὰ εἰρημένα. Διὸ αὐτὸς
τε ἀνέκρινεν ἐπιμελῶς τὸν Ζειανόν, ἐπαγγελλόμενος αὐ-
τῷ τ' ἐπὶ τῇ ἐπιβουλῇ ἀφέσεως δίκην, εἰ τὰ περὶ Βασι-
λίδος εἰρημένα συνομολογοίη ὡς εἴη συκοφαντία, καὶ
τῷ ἐν τέλει τοῖς ἐπιφανέστεροις τὴν ἐξέτασιν ἐπέτρεπεν.
ὁ δ' ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἰχυρίζετο ἀληθῆ τὰ εἰρημένα εἶ-
ναι, καὶ πάντων ἐκείνων αἰτίαν εἶναι πρὸς ἅπαντα ἐξηγα-
μένῳ, καὶ ὅπως ἐξουεῖσκον, καὶ ἐπινοίας, ἐξ ὧν ἂν κα-
τορθώσῃ τὰ βεβλῆσθαι. καὶ λόγους προσετίθει πιθα-
νὰς, ἐξ ὧν, ὀλίγα δὲ τὰς πλείους ἐπειθε φαῦλα ἢ διη πε-
ρὶ Βασιλίδος ὑποπτέειν. ἔτι δὲ συμβὰν, Ἐκτακτὸν
τὸ Πατριάρχην ἐν τοῖς βασιλείοις ἀφίγμενον, ἐπεὶ ὁ Ζει-
ανός ἐξ επαζόμενος ἐπύθετο παρῖναι, ἀφορισμὸν ὑπὸ Θεοῦ
παρὰ τὸ Πατριάρχην ἀφαιλεῖτο, ὡς ἔτι ὑπ' ἀνάγκης ἅ-
παν λέξων τὰ ληθῆς. δόξαν δ' καὶ Βασιλεῖ λυσίτελειν, ὅθεν
ἡδὲ ἂν ἀφαιδῆσιν αὐτὴν ποσῶν Ζειανός, ὡς ἐπ' ἀπωλείᾳ
ψυχῆς ἔτι καταφύσεσθαι Βασιλίδος ἐπ' ἐλπίδι κέρδους
ὅθεν, ἐπέτρεπε πραχθῆναι. εἰρημένους δὲ καὶ τὸ ἀφορι-
σμῶν, ἔτι βεβαιότερον τὰ πρότερον εἰρημένα ἰχυρίζετο. ὁ
μάλιστα τὸ Βασιλεῖος γνώμην ἔσεισε, καὶ δυσμεναίνειν αὐ-
τῷ τὸ Βασιλίδαν Εὐγενίαν ἐπεισε πρῶτον ὅθεν φαύ-
λας ἔχειν περὶ ἐκείνης ὑπονοίας ἀνεχόμενον. ἀχθεθεῖς δ'
ἐμετρίως, καὶ λύπης ἐμπλεῶς γενόμενος ἐπὶ τοῖς συμβά-
σι, Ζειανόν μὲν ἐκέλευεν ἐν δεσμωτηρίῳ φρερεῖσθαι κα-
θερχθέντα, αὐτὸς δ' ἀπέχετο τὸ περὶ τὸ ἐλδοθερίαν τὸ γυ-
ναῖκός ἀδελφῆ τι πράττειν, ἢ βεβλῆσθαι. ἄτοπον εἶναι λο-
γισάμενος, καὶ χέτλιον κομιδῇ τὸ μὲν ἐκείνην μιντερά τὸ βα-
σιλίδαν, τοσαύτῳ πρὸς αὐτὴν πικρίαν ἔδυσμένειαν ἐνδεί-
κνυσθαι, ὡς πάντα πράττειν ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ἐξαφθάρῃ, ἢ
ὡς μάλιστα πρὸς πολλῶν ἀφίκοιτο πείραν δυσχερῶν, αὐτὸ δ'
ὡς περ ἀπεσπέρημενον τὸ λογίζεσθαι, καὶ τὸ ὑἱὸν ἐκείνης ἀφί-
ναι τὴν δεσμωτηρίαν, πολέμιον ἐσόμενον καὶ κείνον σω αὐ-
τῇ. Χρόνῳ δὲ ἔτι βραχέος παραρρύντος, Ζειανός ἐν τῷ
δεσμωτηρίῳ ὡς περ εἰς συναίδησιν οἷα ἐργασομένην,
καὶ δέσας μὴ καὶ μετὰ τελευτῇ τοῖς ἐν αὐτῇ καταδίκοις
συνεῖναι καταφριδῇ, οἷα δὲ πρὸς τῷ σεσυκοφαντηκέ-
ναι Βασιλίδαν, Ἐκτακτὸν ἀπὸ Θεοῦ δεξάμενος, καὶ
δαίμοσιν ἐλόμενος συνεῖναι τοῖς ὑπὸ Θεοῦ κεχωρισ-
μένοις, γράμματα ἐπέμπε τῷ Πατριάρχῃ ἑξ τι-
νος τῷ πάνυ φίλῳ. τὰ δὲ ἐδήλου, ὡς συκοφαντοῖτο
μὲν ὑπ' αὐτῆς ἡ Βασιλὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, καὶ μὴδὲν αὐτῇ

ΡΑΤΙ III.

nopolis, finitimorumque oppidulorum principatum ei concessurum. Si imperator de postulatis recusaret aliquid, neque obsequeretur, ut minarentur, liberos ejus, & uxorem interfecturos: ipsum, quoniam armis nihil poterit, salutem liberorum, necessitate cogente, omnia postpositurum. Hæc Zianus conjuratis suggerebat. Paulo post infidiis compertis, imperator eum comprehendit, de sceleris sui socii examinat. Ille & alios, & Cantacuzenam imperatricem nominat: autumatque magnis ab ea pollicitationibus huc inductum: nec enim per se tantum facinus ausurum fuisse, hominem infimum & egentem, sine insignis alicujus opera, & impulsu. Imperatori mox utrinque res dura, & atrox apparere. In tali quippe causa calumniis appetitam imperatricem, si infidiarum minime conscia esset, haud bonum: esse autem consciam, & facti participem, valde immane judicabat: quando ipse adeo bene cuperet, ut filium ejus e vinculis emittere cogitaret, quod nemo expectasset: ipsa vero tantas in se infidias tam maligne compararet. Verumtamen eo potius propendebat, ut sermonem illum pro obtestatione haberet, & id constare volebat omnibus. Idcirco curiosus Zianum excutens, se illi propter infidias supplicium condonaturum affirmabat, si de imperatrice detraxisse confiteretur: & procerum nobilioribus quaestionem dabat. Zianus perinde, in omnibus vera se locutum asseverabat, culpamque omnem in illam rejiciebat: illam ad omnia præi-
vise: illam modos, & astum invenisse, quibus mente concepta feliciter patrarentur: & probabilius utebatur argumentis, quibus pluribus malam de imperatrice suspicionem ferme injiciebat. Forte & Callistus patriarcha in palatium venit, quem ut Zianus, qui tum a judicibus interro- gabatur, adesse audivit, eum ad anathematismum in se dictandum provocabat: sic enim coactum, quod res esset, enun- tiaturum. Cum idem imperatori place- ret (neque enim tantopere parturum sibi Zianum, ut cum exitio animæ ita contra imperatricem nullius expectatione lucri mentiretur) indulgit. Lata anathematis sententia, etiam pertinacius, quæ prius dixerat, affirmabat. Unde imperator ve- hementissime perturbatus, Eugeniam, de qua nihil finistrum sustinebat suspicari, sibi male velle credidit, dolensque non mediocriter, & mœstitudinis ob hoc plen- us, Zianum in custodiam dari jussit, & ipse de Matthæi liberatione agere aut cogitare destitit: absurdum, & nefarium inprimis ratus, ejus matrem tantum sui odium, & malevolentiam concepisse, ut ad pestem sibi, aut ærumnas maximas creandas moliretur omnia: se vero tam- quam mentis inopem, etiam filium ejus, hostem sibi una cum illa futurum, e car- cere dimittere. In his brevi tempore elapso, Zianus in carcere, ut conscientia sce- leris sui exagitatus, & timens, ne post mortem etiam ad inferos mitteretur, velut qui præter calumnias in imperatricem a Deo quoque diro carmine separatus es- set, & cum dæmonibus a numinis societa- te in omnem æternitatem sejunctis versa- ri elegisset, per amicissimum quendam pa- triarchæ litteras mittit, quibus significat, se adversus imperatricem, ignaram quæ ipse cum conjuratis machinatus esset, fal- sa locutum: & quo mendacio suo fidem im- petraret, improbe, ac stolide anathemati-

Edit. Paris.
pag. 899.

συνειδέη, καὶ τοῖς συνομοταῖς τὸ βεβλῆσθαι

X x x ij

*Edit. Paris.
pag. 900.*

smum suscepisse. Nunc autem in quale
barathrum præ stupore deciderit cognos-
centem, totamque veritatem enuntian-
tem, veniam, & absolutionem ab excom-
municatione flagitare. Hæc Zianus scrip-
psit. Verum qui litteras portabat, solers,
& ad occasionem arripiendam promptus,
intelligens si eas ad patriarcham deferret,
Ziano soli profuturum: at si imperatori-
bus reddidisset, præter hoc, quod Ziano
prodesset, etiam Eugeniam imperatricem
calumniâ, & filium carcere liberaturum,
cum litteris ad illam abiit. Quas illa sta-
tim ad Cantacuzenum misit, & is Palæo-
logo sine mora legendas exhibuit. Sic ma-
nifestissime deprehensa criminatione, ni-
mio gaudio pene desipuit imperator, quo-
niam scilicet malignitas illa contra con-
iunctissimos ad nihilum recidebat, quod
mirifice optaverat: & Ziani scelus execra-
tus, qui sine causâ, ac temere tam odio-
sam calumniâ confinxisset, subito ad u-
xoris fratrem e custodia educendum incu-
bit. Sed cum Thessaloniciæ negotia præ-
sentiam ejus plane requirerent, eo trire-
mibus profectus est. Post reditum, Tene-
dum mittens, Matthæum Epibatas castel-
lum quoddam prope Selybriam duxit, ut
cum essent vicini, colloqui possent. Po-
stulabat autem, ut imperio penitus renun-
tiaret, privati statu contentus, & honoribus
post imperatores primis, liberos ejus
in omnibus (excepto Andronico imperato-
re) antecederet. Licere autem illi novum
genus vestitus excogitare, eoque uti: sed
facere, aut loqui ut imperatorem, nihil.
Quod si quis erga eum tamquam imperato-
rem se gereret, aut eum hoc nomine ap-
pellaret, hunc iratus rejiceret. Talis e-
rat Palæologi postulatio. Matthæus tota
vita carcerem habitare, quam talem con-
ditionem malle. Primum enim intolerabi-
le aiebat, qui heri & nudius tertius adora-
tus fuisset ut imperator, nunc subesse pri-
vati habitu, & ab aliis parum aut nihil
differre. Deinde neque ipsam occasionem
carceris pudendam, & contemnendam ef-
se: sed ob libertatem homophylorum,
quam barbari ereptum iverint, se infelici
marte pugnantem captum esse, quod &
antea multis Romanorum imperatoribus
acciderit: & nunc gloriæ & honoris causâ
velle adversa perpeti: id quod nemo pru-
dens vitio daturus sit. Quod si ista miseria,
quæ videtur, fractus, sponte se submittat,
suamque gloriam libens prodat, ab omni-
bus pusilli animi jure accusatum iri. Quam-
obrem facilius tota vita in custodia mansu-
rum, quam propter liberationem malorum
præsentium decora sua ultro projecturum:
orabatque imperatorem affinem, si vellet
recte facere, ne se ullo ornamento spolia-
ret: sed cum se carcere absolveret, tum im-
peratorem esse pateretur. Hoc si sibi nega-
ret, quoad viveret, in vinculis haberi malle.

μένων, τὰ πεισθῆναι ἢ τὰ πεπλασμένα ἔνεκα, καὶ τὸ ἀφο-
ρισμὸν κακῶς, καὶ ἀνοήτως δέξασθαι. νυνὶ δὲ εἰς οἶον βά-
ραθρον ὑπ' ἀναιδηνσίας κατώλιθε συνιδότα, τυχεῖν συγ-
γνώμης δεῖσθαι τὰ ληθεῖς ἅπαν ὀξαγγέλλοντα, ἔτι ἐκ τῆς
ἀφορισμῶν δεσμῶν λυθῆναι. Ο μὲν οὖν Ζεανὸς τοιαῦτα ἔ-
γραφεν. ἀρχίνους δὲ ὧν τὰ γράμματα κορίζων, καὶ χη-
σαδαὶ καιροῖς ὀξὺς, καὶ συνιδῶν, ὡς ἂν μὲν πρὸς Πατριάρ-
χῳ τὰ γράμματα ἀγάγοι, Ζεανῶ τ' ὠφέλειαν παρεχη-
μένος ἔσαι μόνῳ, Βασιλεῦσι δὲ κατὰ δόλῳ ποιήσας, πρὸς
οἷς ὠφελήσει Ζεανόν, καὶ Βασιλίδῃ τῇ Εὐγενίᾳ ἀπαλ-
λάξει τῆς συκοφαντίας, καὶ τῆ δεσμοτηρίας τὸν υἱόν, ἀφῆκε
πρὸς Εὐγενίαν τὴν βασιλίδαν, φέρων καὶ τὰ γράμματα,
ἧ δ' ἐπεμπερ αὐτίκα Βασιλεῖ τῇ Κωνσταντίνῳ, καὶ ὅς ἐ-
δὲν μελλήσας, τῇ νύφῃ Βασιλεῖ τὰ γράμματα εἰδείκνυ. ἔ-
πω δὲ σαφέστατα ἐληλεγμένης τῆς συκοφαντίας, ὁ νέος Βα-
σιλεὺς, ἐνδοξος τε καὶ ὑψήδουνης, ὅτι ἡ πρὸς τῆς οἰκειοτά-
της διελύετο δυσμένεια, ὅπερ μάλιστα ἀβέλειτο, καὶ Ζεα-
νὴ πολλῶν μοχθηρίων καταγνὺς εἰκὴ καὶ μάτῳ ἐλομένη
τῇ τοσαύτῃ συκοφαντίᾳ, ἔφραττεν αὐτὴς ὅπως τ' γυ-
ναικὸς ἀδελφὸν ἀφήσει τῇ δεσμοτηρίᾳ. τῇ πραγμάτων
δὲ καλουμένων, ἐπὶ Θεσσαλονικίῃ ἀναγκάως, καὶ δεο-
μένων τῆς ἐκείνης παρεσίας, ὅξισράτους τριήρεσι. μετὰ
δὲ τῇ ἐπάνοδον, πέμψας ἐκ Τυνέδε, ἡγεγνητο εἰς Ἐπι-
βάτη φρερίον τι περὶ Σηλυμβρείαν τὸν γυναικὸς ἀδελ-
φόν, ὅπως ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντων γίγνοιτο οἱ λόγοι.
ἡξίου τε τῇ Βασιλείᾳ ὑποδέμενον παντάπασιν, τῇ
ιδίῳ τε τύχῃ σέργειν, τιμὰς καρπέμῳ τὰς μὲν Βασι-
λέα πρῶτας, καὶ τῇ Βασιλέως παίδων πάντων ἐν ἅπασιν
προέχειν, πλὴν Ἀνδρονίκου βασιλέως. ὅξιναι δὲ αὐτῷ
καινοτομεῖν ἑτέραν σολῶ ὅποιαν ἂν ἐπινοοῖη, καὶ ταύτη
χηθῆναι. φράττειν δὲ Βασιλικῶς μηδὲν, μήτε φθέγγε-
σθαι. καὶ δέ τις οἶα Βασιλεῖ προσφέροιο, ἢ προσαγο-
ροῖοι, τῷ τὸν ἀπελαύνειν πρὸς ὄργην. τοιαύτη μὲν ἡ Πα-
λαιολόγος τῇ βασιλέως καὶ ἀξίωσις. Ματθαῖος δὲ ὁ Βασι-
λεὺς, μᾶλλον εἴλετο φρερεῖσθαι διὰ βίαν, ἢ τοιαῦτα ὑπο-
μένειν. πρῶτον μὲν ὅν ἔφασκεν, ἔρῳν εἶναι ἐνεργεῖν τὸν
χθρὸς καὶ πρῶτον προσκυμμένον ὡς Βασιλέα, νυνὶ ἐν ιδίῳ
τε χήματι τελεῖν, καὶ τῇ ἄλλων ὀλίγον διαφέρειν ἢ ἐδὲν.
ἔπειτα ἐδ' ἡ ὑπόφασις αὐτῇ τῇ δεσμοτηρίᾳ, φάσκει τις καὶ
ἀγνοῖν. ἀλλ' ὑπὲρ τῇ ὁμοφύλων ἐλδοφρείας, βαρβά-
ροις τοῖς δαλωσαμένοις πολεμῶν, ἡλίσκετο καὶ τῇ μά-
χῃ ἀτυχήσας, ὃ πολλοῖς συμβέβηκε καὶ πρότερον Ρω-
μαίων βασιλεῦσι. ἔτι νυνὶ ὑπὲρ δόδοξίας, καὶ τιμῆς μᾶλ-
λον αἰρεῖται τὰ δεινά. ὑπὲρ ὧν ἐκ ἂν τις μέμφοιο δικαίως
ἐφρονῶν ἂν δὲ πρὸς τῇ δοκῶσαν δυσπραγίᾳ ὑποπτή-
ξας, καταπροδῶ τῇ δόδοξίαν ἐκοντὶ, πᾶς ὅς τις οὖν ἂν
δικαίως μικροψυχίας, καὶ ἀνελδοφρείας γράφοιτο. δι' ἃ
ῥῶν ἂν ἐνεργοῖ τὸ δεσμεῖσθαι διὰ βίαν, ἢ καταπροῖεσθαι τῇ
ἀπαλλαγῇ. ἡξίε τε βασιλέα τὸν γαμβρὸν, εἰ βέλοιτο τὰ δέον-
των, ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀφῆναι τῇ δεσμοτηρίᾳ, καὶ τὸ Βασιλέα εἶναι
οὐκ ἔστιν, μᾶλλον αὐτὸν αἰρήσεσθαι τὸ εἶναι διὰ βίαν ἐν δεσμοῖς.

C A P U T XLVIII.

pag. 901.

Sapiens Cantacuzeni oratio ad filium erudiendum, & a cupiditate imperandi deducendum, ex status illius difficultate, periculis, & laboribus. Occurrit objectioni, indicans, qua de causa, & quo animo imperium ipse susceperit. Oratio hæc diligenter legenda est iis, qui in alios dominari concupiscunt.

CANTACUZENUS cum Epibatis
esset, & hæc de filio audiisset, do-

ΚΑΝΤΑΚΟΥΖΗΝΟΣ δὲ ὁ Βασιλεὺς γε-
νόμηνος ἐν Επιβάταις, ἐπεὶ πύθοιτο ποταῦτα

περὶ τὸ ὅτι, πείθειν ἐπεχείρει, ὥς ἐ προσήκοντα αἰρεῖται. Πρῶτον μὲν ὅτι εἶναι μηδὲν τῷ πάντων ἐφασκεν, ὃ μὴ τῇ Θεῷ προνοίᾳ διοικεῖται, μάλιστα δὲ εἰ τὰ κατ' αὐτὴν ἐκαστα σκοποῖν, πάντ' ὁρίσσει τῇ Θεῷ σοφῇ προνοίᾳ εἰργασμένα δ' αὖτ' ἐξ ἀρχῆς σκοπῶν. τὸ δὲ τὰς ἐκ Φωκαίας πειρατὰς Βιθυνίαν παραπλέοντας ἐφ' ἀρπαγῇ, καὶ μέγιστον κέρδος ἡγεμένης καὶ τῷ φαυλοτάτων τινὰς ἐξ αὐτῶν ποδίζειν, ἀθρόον ἔτι καὶ πέρα προσδοκίας δῦτυχκέσαι, ὥς τ' αὖτ' αὐτῶν μὲν ἀνδράπων ἀρχοντα, καὶ δυνάμειν μεγάλῃ περιβεβλημένην, μεγάλοις δὲ στρατοπέδοις δυνάμειον ἀντικαθίστασαι, συλλαβεῖν ἄπονητι, Ορχάνῳ δὲ τ' πατέρα τῇ πρὸς τ' παῖδα συμπάθεια πολλὰ δεικνύειν Βασιλέως, ὥς τ' αὖτ' αὐτῶν ἀπαλλάττειν τ' αἰχμαλωσίας, καὶ μεγάλας τ' ἐργασίας ταύτης ὑποχέσθαι ἀμοιβὰς, ἑτέρως δὲ ἰάρα ἐκ ἐνὸς τ' αὖτ' αὐτῶν ἀπαλλάττειν τῷ δεσμῶν, Βασιλέα δὲ συνιδόντα καὶ αὐτὸν, ὥς τὸν ἕσπον μάλιστα διωθήσεται Ορχάνῳ πείθειν αὐτὸν προσέχειν, καὶ τὸ σοὶ κατ' ἐκείνην συμμαχεῖν ἀναγκάζειν ὑποχέσθαι, καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος ἕνεκα τεινέρις ἐφοπλίσαντα προσέχειν αἰεὶ θαλάσῃ, καὶ πειρᾶσθαι τ' Ορχάνῳ παῖδα ἀνασώζειν, ὑπὸ δὲ τ' αὐτῷ χρόνον, καὶ σὲ ὑπὸ Τριβαλῶν προσκεκλημένον, μόνος ἔχοντα βαρβάρους ἐξ στρατοπέδου πρὸς Μακεδονίαν, ἔτις ὑπ' ἀναγκῆς περιχεθέντα, ὥς τ' ἔσαν ἐκ Ρωμαίων στρατὸν ἀπολιπεῖν, Τριβαλὸς δὲ τῆς πρότερον ἐδ' ἀντιβλέπειν πρὸς τὰς Πέρσας πώποτε τετολμηκότας, ὀλίγας παρὰ δόξαν πρὸς πολλαπλασίους ἀντικαταστήναι, τὰς Πέρσας δὲ, καὶ τὴν κρείττην τῷ πολέμῳ γυνομένης, αὐτὸς ὑφ' αὐτῷ ὁρμαίνοντα ἔαπομένους πρὸς φυγὴν, σὲ δὲ ὑπολειφθέντα μόνον, ἀλῶναι τε ὑπὸ τ' πολέμῳ, ἐδεσμώτην ἀπαχθῆναι πρὸς Βασιλέα τὸν γαμβρὸν, ἐπιστρατεύσαντα ἀντικατ' πόλεσι τ' ὑπὸ σὲ, καὶ συνῶν ῥασώνη πᾶσιν χειρῶν ἀρμυρὸν, καὶ γυναικα, καὶ παῖδας τὰς σὺς ὑφ' αὐτὸν πεποιημένον, ἐπάντα ὥσπερ ἐκ συνωδήματος συνδραμεῖν, ἐδένα οἶομαι τ' πάντων, εἰ μὴ φρενῶν ἀπεσέρηται παντάπασιν, καὶ λογισμῶν ὀρθῶν, μὴ κατὰ θεῖαν, πρόνοια οἰήσεται συμβεβηκέναι ἃ καὶ σὲ πεπεισμένον, ἐχ' ἑτέρως ἐχρηκέναι θεῶν τοῖς ἐπιφοισμένοις ἐργεῖν τῷ Θεῷ, καὶ μὴ μὴ τὴν φιλάνθρωπον παιδείαν ταύτην, πεπαίδωκε γὰρ σὲ φιλάνθρωπος τῷ θανάτῳ μὴ παραδῆς, ἀναίνεσθαι τ' ἀνάκλησιν, εἰ μὴ καὶ τ' Βασιλικῆς ἐξέσιν εὐδοξίας ὑπολαύειν ὥσπερ πρότερον. καὶ τοι καὶ τὸ πρὸς πᾶσαν ἑτέραν δόξαν τ' παρὰ τόδε τ' βίον ἐπὶ κηρον ἔσαν, καὶ ἐξ ἑρρέσαν ἐπτοῦσθαι, ἐκ ἀνδρῶν ἐχόντων νοῦν, καὶ προσεχόντων ἀληθείᾳ λογισμοῖς. ἡ δὲ ἐκ τῆς Βασιλείας ταύτης, καὶ κίνδυνοι ἐτ' τυχόντα τῷ μὴ καλῶς τοῖς πράγμασι χρωμένῳ, καὶ προσηκόντως ἀν' ἐνέγκοι. ἐπὶ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀν' ῥαθύμως, ἔτι δὲ καὶ Βασιλεύειν ἐφ' αὐτὸς ἡ βλάβη περιγίνεται βιοτεύουσιν. ἀλλὰ τὰ τε ἀγαθὰ ὁμοίως κοινὰ τοῖς ὑπηκόοις καὶ τὰ φαῦλα, καὶ δὲ ἀγαθοῦ παντὸς ἀρχέτυπον τ' Βασιλέως καθεστάναι ψυχὴν. Εἰ δ' ἢ μὴ, ἐτ' σφετέρως μόνον ῥαθυμίας ὀφλήσει δίκας, ἀλλὰ ἐτ' τ' πολλῶν. ἃ τίς ἀν' νοῦν ἔχων ἐνοήσας, ἐκ ἀν' ἐλπιτο μᾶλλον ἀφανέα πολλῇ συζῆν, τ' ζημίας ἐκ εἰς τι πῶν φαυλοτέρων, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ψυχὴν ὁρμαίνουσιν, ἢ τὰ τε ἀγαθὰ ὁμοίως, καὶ τὰ φαῦλα ἀθάνατα συνέσαι. Ἐπὶ ταῖς δὲ, καὶ κατὰ τὸν τῷδε βίον, πολλῶν ἀγώνων καὶ πόπων ἐκινδύνων τῷ Βασιλεύοντι δέσσει, εἰ μέλλοι μὴ παρέρχως, ἀλλὰ κατὰ λόγον χρῆσθαι τῇ ἀρχῇ. προκινδυνεύειν ὅτι τῶν ὑπηκόων δίκαιον αἰεὶ, ἐμὴ ἐν τῷ

Pars III.

cere studuit, ipsum a scopo aberrare. Primum enim nihil ex omnibus rebus est, inquit, quod non divina providentia administratur, præcipueque si singula ab initio consideres, quæ tibi contigerunt, omnia sapienti numinis consilio gubernata invenies. Nam quod piratæ Phocæenses, Bithyniæ oram prædandi causa legentes, & immensum lucrum ducentes, si vilissimos quosdam in servitutem possent abripere, tam secunda fortuna repente, & præter expectationem usi fuerint, ut innumerabilium mortalium principem potentissimum, ac numerosis valentem resistere exercitibus sine labore ceperint: Orchanes vero pater sympathia erga filium enixe imperatorem oraverit, ut filio libertatem conciliaret, magnasque hujus beneficii compensationes promiserit, (aliter enim e custodia liberari posse non videbat) imperator autem ipse perspexerit, hoc maxime modo Orchanem se ad suas partes adjuncturum, & ut abs te juvando abstinere effecturum, & hac spe triremes armaverit, semperque mari incubuerit, & Orchani filium recuperare contenderit, sub idem vero tempus, & tua Triballis accersitus, cum solis barbaris in Macedoniam iveris, ea necessitate, ut Romanum exercitum relinqueres, Triballi vero, qui prius contra Persas, nec oculos audebant attollere, pauci adversum multo plures pugnaverint, Persæque quamquam hostibus longe potentiores, per se ipsi in fugam se conjecerint, ipseque relictus solus, ab hostibus captus, & vinctus ad imperatorem affinem adductus sis, qui statim in urbes tuas copias duxerit, iisque levi negotio subactis, uxorem, & liberos tuos in arbitrium suum redegerit, & sic omnia de industria percurrendo, neminem ego repertum iri puto, si modo particula mentis utatur, qui non omnia cælesti providentia acta esse judicet. Quod & tu credens non aliter se habere, in divinis decretis acquiescere debes, nec post mitem hanc castigationem (castigavit enim te benigne, nec morti tradidit) revocationem ab exilio reculare: tametsi qua nuper fulgebas, imperatoria gloria privatus sis. Quamquam nec ad alios hujus vitæ honores caducos, & fluentes obstupescere prudentium incorrupteque judicantium est. Quæ autem ex imperio isto gloria percipitur, haud vulgare periculum non bene, atque ut decet rempublicam administranti attulerit. Non enim, quemadmodum aliis, si vitam solute transegerint, sic etiam imperatoribus usuvenit, ut damnum ad ipsos modo pertineat: sed & bona & mala ipsorum subditis communia sunt, & imperatoris animam omnis virtutis speculum atque archetypum esse oportet: alioqui non solum suæ, sed & aliorum segnitiei pœnas persolvit. Quæ quis tandem non stultus secum reputans, non vel obscurissimus vivere malit, cum detrimentum non in despicabile quippiam, sed in ipsam animam derivetur, cui & bona & mala in sempiternum inerunt? Præterea & multis contentione, laboribus, & discriminebus in hac vita perfungendum est imperatori, si nolit quasi aliud agens, verum ut ratio præscribit, imperio præesse. Etenim pro subjectis adire periculum, semper æquum est, nec dum ipse modo securus sit, alienam salutem parvipendere: & cum in moderanda republi-

Edit. Paris.
pag. 902.

X x x iij

Ed. Paris.
pag. 903.

ca, tum in coercendis hostibus, & foris invadentibus, & intus insidiantibus, laborem quemvis capessere. Interroget quispiam, cum scirem quantis ista functio impedita esset difficultatibus, quotque contentionibus, ac laboribus imperatoris animus volentis, nolentis exerceretur, possemque privati conditione, & loco, contentus, vacare istis omnibus, cur tandem adeo multa pro imperio adipiscendo sustinuerim, & periculis formidandis, variisque casibus me immiserim. Ego vero illud, ut veritatis amans respondebo, me non imperatorii principatus avidum, neque ejus majestati inhiantem, sed homophylorum insidiis, qui tot obrecreationibus, & falsis criminationibus per dolum, ac fraudem consutis ad ipsum me malorum Colophonem compulerunt, ad hos agones descendisse: deterius enim sperare nihil poteram. Et quia praevidebam cessione imperii contentos haud futuros: sed, ut bellum gessisse justum viderentur, atrociter me, ut hostem nocentissimum occisuros, liberosque meos, propinquos, & alios, quotquot antea multis annis mihi studissent (quorum nec exigua est multitudo, nec contemnenda auctoritas, cum major pars illustriores Romani sint) interempturos, ob ipsorum, & eorum qui mecum erant salutem, imperatoris appellationem assumpsit: quamvis multo ante penes me esset rerum arbitrium: non profecto ob claritatem ex imperio orituram, neque ut id filiis meis patrimonii loco relinquerem. Cujus meae voluntatis, & priusquam totius imperii compos fierem, & per omne tempus apertissimas significationes dedi. Nam cum totus rogaret exercitus, ut te imperatorem deligerem, nolui. Quin cum jam omnia subegissem, eademque multi & illustrissimi flagitarent, tantum abest, ut illorum precibus umquam annuerim, ut cum jam rerum dominus essem, possemque sycophantas improbitatis evidentissime convincere, omnes vias quaesierim, egerim, & molitus sum omnia, ut procul strepitu, ac tumultu imperii, quod superesset vitae, in tranquilla negotiorum vacuitate consumerem, & ad illam numquam praeterlabentem, immortalemque vitam, omnem sollicitudinem, studiumque transferrem. Verum enimvero si quis etiam dixerit, me nominis propagandi, & deliciarum, aliorumque commodorum gratia, quae ex imperio putantur provenire, labores, & pericula tanta sustinuisse, ob id ipsum ego me aliis in primis accommodatum fore magistrum, & institutorem assero. Quia enim ab ipsa experientia eruditus clarissime perspexi, tantum imperium bene & convenienter, cum omnium imperatoris Dei imitatione procurare, non esse in cuiusque volentis manu situm, sed eorum, qui spiritu Dei acti, omnia ex placito agentis agunt (quales erant David, & Constantinus ille magnus imperator, & quicumque ad illorum praestantiam proxime accesserunt) tutissimum consilium dederim iis, qui tales non sunt, ut etiam primo conatu abstineant: quandoquidem non minus nocuum e principatu reportaturi sunt, quam se emolumenti reportaturos confidebant, semetipsos ludificantes, damna, delitias, & vitam desidiosam in bonis numerantes. Haec itaque, & plura hujus generis, si quispiam in medium adducat, studens alium revocare ab ardenti appetitione hujus terrenae, & conculcaendae gloriae, quam & tempus, & rerum vicissitu-

δίη ἀσφαλεῖ προέσθαι ἢ ἐκείνων σωτηρίαν. Ἐπάν-
τω πόνον ὑπομένειν, καὶ πρὸς τὴ διοίκησιν τῆς κοινῆς, καὶ
πρὸς τῆς πολέμιας τῶν ἀντίσαςιν, τῆς τε ἐξωθεν ἐπιόν-
των, καὶ τῆς ἐνδοθεν ὁμοίως ἐπιβεβλόντων. ἂν δὲ τις ἐ-
ροίτο ὅτι χάριν πολλὰ τοῖς πράγμασι δυσχέρειαν συνει-
δώς, καὶ ποσῶν πόνων καὶ ἀγώνων ἢ Βασιλέως διομένῳ
ψυχῇ, αὐτὸς ἐνὸν ἐν ἰδιώτῃ μοίρᾳ πάντων ἀπηλλάχ-
θαι, ποσαῦτα ὑπὲρ τῆς τυχεῖν εἰλόμῳ ὑπομένειν, καὶ
κινδύοις φοβεροῖς, καὶ περιστάσεσι ποικίλαις ἀποκινῆσαι
ἑαυτὸν, ἐκείνο ἂν ἀποκρινάμην φιλαληθῶς, ὅτι μὴ
Βασιλικῆς ἀρχῆς ἐρῶν, μηδὲ πρὸς τὴ ἐκ ταύτης δόξαν κε-
χλωσ, ἐκὼν εἶναι καθ' ἡμᾶς ἑαυτὸν εἰς τὰς ἀγῶνας, ἀλλ'
ὑπὸ τῶ ὁμοφύλων ἐπιβεβλῆθαι, πολλὰς συκοφαντίας καὶ
ἁβολὰς συσκοδασάντων, καὶ εἰς αὐτὸν ἢ κολοφῶνα τῆς
κακῶν σινολαθεῖς. Ἐδεμία γὰρ ἐλπίς ὑπελείπετο πονη-
ροτέρα. καὶ συσιδὼν ὡς ἐκ ἀγαπήσεσιν ἂν αὐτοῖς παρα-
χωρήσῃ τὰ πράγματα τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δοκεῖν
δικαίως πεπολεμηκέναι, ὡμῶς ἀποκτενεῖσιν ὡς τὰ ἔχα-
ται ἡδονή, καὶ παιδὰς ἁφθερῶσι, καὶ οἰκείας, καὶ τὰς
ἄλλας, ὅσοι πρῶτον ἐτεσι πολλοῖς ὄντως ἔχον ἐδόκειν
πρὸς ἐμὲ, ὄντες ἐκ ὀλίγοι τινὲς, ἐδὲ δὲ καταφρόνητοι,
ἀλλ' οἱ πλείους καὶ περιφανέστεροι Ρωμαῖων, ὑπὲρ τῆς σφε-
τέρας τε καὶ τῆς συσιδὼν σωτηρίας εἰλόμῳ ἢ Βασιλέως
προσηγορίαν. Καὶ τοι πρὸ πολλῆς τῆς χρόνης τῆς πράγ-
μας ἀρχῆς καθ' ἡμᾶς. Ἐδόξεν ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς Βασιλείας
ἐσομένης. Ἐδὲ τὰ τῆς παισὶν ὡς πρὶν πατρῶν κληρὸν
καταλείπειν τῷ ἀρχῇ, καὶ τὰς δειγμάτων παρεχόμεν
ἐναργεῖσθαι, ἁπλῶς πάντος τῆς χρόνου ἢ μόνον πρὶν ἀπάσης
ἐγκρατὸς γενέσθαι τῇ ἡγεμονίᾳ. Διομένῳ γὰρ ἀπάντων
τῶν συσιδὼν, καὶ σὲ αἰρεῖσθαι Βασιλέα ἐκ ἡθελήσα, ἀλ-
λά καὶ μὴ τὸ πᾶσαν ποιήσασθαι ὑπ' ἑμαυτὸν. Δειδέντων
γὰρ πολλῶν, ὅτι μάλιστα τῆς ἐπιφανείας τὰ ἴσα αὐτοῖς
περὶ σὲ, ποσῶν τῆς κεισθῆσθαι ποτε, ἀπὲρ ὅς
αὐτοὶ ἡξίου, ὡς ἂν ἁπλῶς πᾶσαν ἔχον, καὶ τῆς μοχθη-
ρίας τῆς συκοφαντῆς ἐναργεστάτης παραχέσθαι ἀποδεί-
ξεις, πᾶσαν ἐπὶ σὲ μηχανῶν, καὶ πάντα ἑσπασσέν, ὡς
σε πᾶν ἐκ τῆς ἀρχῆς θορύβων ἀπαλλάξας, ἀπραγμοσύ-
νην ἢ ἐπίλοιπον συνεῖναι βίον, καὶ πρὸς τῷ ἄλῳπον ἐκεί-
νῳ, καὶ μὴ ἁρρῆσθαι ζῶν πᾶσαν μεταδέσθαι, ὅφρου-
τίδα, καὶ σπεδὴν. ἢ μὲν, ἀλλ' εἰ καὶ μάλιστα τις φαί-
νῃ δόξης ἕνεκα, καὶ τῆς τρυφῆς, καὶ τῆς ἁλῶν τῆς δοκίμῳ
ἐκ τῆς Βασιλείας ἀγαθῶν τὰς πόνας ἐμὲ, ὅτι τῆς κινδύ-
νους τὰς ποσῶν ὑποσῆναι, μάλιστα ἂν ἔγωγε φαίην
ἀξιοχρεῶς καὶ ἁπλῶς τὸ τοῖς ἄλλοις εἶναι παιδούτης. σα-
φές ἐστι γὰρ ἐκ τῆς πράγματος συσιδὼν, ὡς τὸ πηλικαύ-
τῳ ἀρχῇ διέπειν καλῶς καὶ προσήκοντος, καὶ καὶ μί-
μησιν τῆς πάντων Βασιλεύοντος Θεῷ, ἐκ ἂν εἴη πάντος
τῆς βελομένης, ἀλλ' ὅσοι πνέματι Θεοῦ ἀγόμενοι,
πάντα πράττωσιν, ὅπως ἂν τῷ ἀγῶνι δοκοῖν. οἷος
ἦν Δαβὶδ, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐν Βασιλεύσει, καὶ
ὅσοι κατ' ἐκείνας τῶν ἀρετῶν, ἀσφαλές ἐστι ἂν συμ-
βεβῆσαι τοῖς μὴ τοιούτοις, καὶ τῇ πρώτης πείρας ἀ-
ποχέσθαι, μέλλουσιν ἐκ ἐλάττω βλάπτεσθαι ἐκ τῆς ἀρχῆς,
ἢ ὅσα νομίζουσιν ὠφελεῖσθαι, σφᾶς αὐτοὺς ἑξαπα-
τῶντες, τῷ τρυφῇ ὅτι τῷ βλακείᾳ, καὶ τῷ ἁλ-
λῳ πρὸς τὸν βίον ῥαθυμίαν νομίζοντες τῆς ἀγα-
θῶν. Ταῦτα μὲν οὖν ἀντις φαίην, καὶ πλείων τῶν
παραπλήσια, πειρώμενος δόποτέπειν τῇ μὴ σφόδρα κε-
χλωμένῳ πρὸς τὴν δόξαν ταύτῃ τῷ κάτω καὶ πα-
συμένῳ, καὶ καὶ χρόνος ἁλῶν διώκῃ ἂν

ἡ μεταβολὴ πραγμάτων, ἡ μοχθηρία ποτηρῶν ἀνδρά-
πων, ἡ μυρία ἑτέρα τινά. ἂν μὲν τοι πρὸς τοῖς καὶ Θεο-
ῶν ἐπιφύηται, καὶ κελυφὴ φανερώς ἐξίσαται
τῆς ἀρχῆς, καὶ πάντα πράξουσι τὰ Θεῶν δοκούντα μετ'
εὐγνωμοσύνης; ἀλλὰ φιλονεικίᾳ, ἢ ἕξ βίᾳ βα-
σιλεύειν, ἢ εἰ μὴ παρὲν μηδὲ ζῆν, μηδὲ τ' ἥλιον ὄραν
πουτοῖ, ἀλλ' ὑπὸ ζόφον βίαν αἰρεῖσθαι. Καὶ τοι εἰ μὲν
ἐκ τινων λογισμῶν ἀναμφιβόλως σαφές αὖτε ἐξέω εἰ-
δέναι, ὅτι τὰς ἀπανταχῶς βαρβάρους γῆς διαφθερεῖς,
καὶ τρόπαια λαμπρά τινα καὶ περιφανῆ σήσεις ὑπὸ
πάντων πολεμίων, καὶ τὴν ἀρχαίαν δδαιμονίαν τοῖς
Ρωμαίων ἀνασώσεις πράγμασι, καὶ κυρίους γῆς,
καὶ θαλάσσης ἀποδείξεις, ὥσπερ ἦσαν ἐν τοῖς ἀνω-
χρόνοις, ὅτε ἡκμάζον αὐτῶν ἡ δυνάμεις, λόγον ἂν τι-
να ἐδοκεῖ ἔχειν ἢ πρὸς τὴν παραίτησιν τὴν βασιλείας ἐνστα-
σις. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα εὐτυχήματα ὀνειράττειν, ἢ καὶ
ἐνφορὰ ἀναλογίζεσθαι διενέωχεν εἶδεν, τί δὲ ποσαῦ-
τα ὑπὲρ τῶν ἐσομένων μηδέποτε, φιλονεικεῖν; Εἰ δὲ ἀ-
πορῶ πάντα πασιν ὁποῖοις ἂν τισι χρυσάμυθος σάφροσι
λογισμοῖς, μᾶλλον αἰρήσῃ διὰ βίᾳ δεσποτῆριον οἰκεῖν,
ἢ τὴν Βασιλικὴν ἀξίαν ὑποδέσθαι εἰ ἢ μὴ νυνὶ ὑπέ-
κειν ἐπιλήσεις πρὸς τὴν Βασιλέως τῆ γαμβρῆς ἀξίωσιν,
δυῶν θάτερον ἀνάγκη, ἢ δεσμοῖς ἐναποθνήσκων, ἢ πει-
ρᾶσθαι τῶν δὴ τινι τὸ δεσποτῆριον ἀποδράντα, τὴν
ἀρχὴν ἀνακαλεῖσθαι. Τούτων μὲν οὖν ἑκάτερον εἰ ποτε
ἐξέσαι, ἐν ἀδήλῳ κεῖται, ὅτι δὲ εἰ κατασταίης αὐ-
τῶν πρὸς τὴν πόλεμον, πολλῶν δέησιν πόνων, καὶ κινδύ-
νων, καὶ πολλοῖς τῶν ὁμοφύλων αἵμασι τὴν ψυχὴν
καταχρανθεῖς, καὶ μυρίων κακῶν καὶ ἀνδραποδισμῶν
Ρωμαίοις αἴτιος ὀφθήσῃ, δῆλον μάλιστα αὐτόθεν, καὶ εἰ
δὲ ὀλίγῃ λόγῳ πρὸς ἀποδείξιν δεόμενον. Τὸ δὲ ἐκείνου
συμπάντων ὅντα πραγμάτων κύριον πειρᾶσθαι πα-
ραλύειν τὴν ἀρχῆς, καὶ δαμῶς τις ἑτέρως ἂν ἐξεῖναι οἴη-
θεῖν, ἢ ἐξασθενῶντας τὰς ὑπὸ πύλας, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον κε-
κινηκότα. ἢ δυνάμιν ποθεῖν ἐπαγαγόντα, ἢ Ἐλλήνων ἢ
βαρβάρων, αἱ τὰς πόλεις ἐκ πολιορκήσεως ἀνδισαμέ-
νας, καὶ τὰς μὲν, ὑποκτενεῖσι τὴν ἀλίσκομένων, τὰς δὲ κα-
ταδαλώσσονται καὶ ἀναγκάσονται πρὸς βίαν σοὶ προσέχειν.
ἂν ἑκάτερον, εἰδένος τὴν ἀποπώτατον ἀποδοῖ πρὸς ἀδοξίας
λόγον. ὅποτε οὖν τὸ μὲν εὐδοκίμειν εἰ ποτε καὶ κατὰ γνώμην
τὰ πρακτόμενα ἀποβαίη, πολλὴν τὴν ἀδήλιαν ἔχει, ἢ
ἀδοξία δὲ ἐξ ἀρχῆς, ἐτῶν χειρῶν ἀναφαίνεται ἢ ἐπι-
χείρησις, καὶ τὰ πρὸς εὐδοξίαν μᾶλλον ἄγοντα καὶ βέβαια,
τὴν ἀδήλων ἀνταίρησιν; καὶ μὴν, ἀλλ' εἰ καὶ Βασιλεὺς αὐτὸς
πολλῇ χρυσάμυθος ἐπιεικείᾳ καὶ μεγαλοφυχίᾳ, τὴν μὲν τι-
μὴν σοὶ συγχωρήσει τὴν Βασιλικὴν, ὅσην ἐν ἐνδύμασι καὶ λό-
γοις, ἔκτετι δὲ προσήσεται κοινὸν καὶ τὴν ἀρχῆς, καὶ εἰ τις
παρέξειται τὴν ὑπὸ πύλας πόλεων, ἐφ' αἷς Βασιλεύσεις καὶ αὐ-
τὸς, εἰδὲς ὅτι ἂν βίᾳ αὐτοῦ πρὸς ταῦτα, εἰ μὴ βέλοιο ἐκὼν
εἰδὲν ἄλλο λείπεται, ἢ γῆν ζητεῖν ἑτέραν, καὶ πόλεις ἂν προ-
στήσῃ. καὶ μόνον ἐννοῆται πᾶς ἂν ὑπόχοιτο, εἰ σωφρονοῖ ἢ
ἢ μένοντα ἐνταῦθα, ὄνομα κεντῆσαι μόνον ἐρημον πραγ-
μάτων, καὶ τὴν δοκεῖσαν τιμὴν, ἀδοξίας ἔχειν ἀφορμὴν. καὶ ὅτι
ὥσπερ ἢ ἀπὸ τῶν ἔργων εὐδοξία εὐτε φερομένοις, καὶ δυσ-
πραγῶσι τοῖς ἀνδράποδοις περισώζεται, ψυχῆς γὰρ ἐ-
στιν ἀρεταῖς κεκοσμημένης, ἔτω δὴ καὶ ἢ ἀπὸ συνθήματος
γινόμενη τῶν ἀνδράπων, βέβαιον ἔχει τὴν, μὴ καὶ τῶν
πραγμάτων συναιρομένων, ἀλλ' ὥσπερ συνῆσθαι τὴν
ἀρχὴν καὶ ἔτω, δὴ καὶ ἐκλύεται ἀπὸ συνθήματος. περὶ
ἧς, οὐ μάλιστα σπασαίνειν χρὴ, εἰδ' ἂν τὸ διὰ δὴ

do, & perversorum hominum nequitia,
& alia innumerabilia possint dissolvere:
si præterea Deus desuper decernat, & ma-
nifeste jubeat se imperio abdicare, non
omnia Deo placencia cum æquanimidade
faciemus: sed adhuc contendemus, aut
tota vita imperare, aut si id non detur, ne-
que hunc cæli spiritum haurire amplius,
neque solum hunc intueri, & vitam no-
stram tenebris caliginique mandabimus?
Enimvero si minime dubiis ratiocinationi-
bus certissime scire liceret, te, qui ubi-
que terrarum sunt, barbaros deleturum,
illustriaque, & conspicua trophæa de om-
nibus hostibus erecturum, & antiquam
illam Romanæ reipublicæ felicitatem re-
stituturum, & dominos terræ marisque,
ut erant superioribus ætatibus, cum flore-
ret eorum potentia, effecturum, non pror-
sus a ratione alienum videretur, negato
imperio instare obfirmatius. Si autem ni-
hil interest, utrum felicitates hujusmodi
vigilans cogites, an dormiens somnies,
quid, quæso, attinet pro iis, quæ numquam
erunt, tantum defatigari? Porro plane ne-
scio ubi mens tua fuerit, cum magis perpe-
tuum carcerem, quam imperatoris digni-
tatis abdicationem elegisti. Si enim postu-
lationi affinis tui imperatoris cedere jam
detrectaveris, alterum e duobus necessa-
rium erit, ut vel in vinculis moriari, vel,
ut cum techna aliqua evaseris, imperium
labores recipere. Horum alterutrum ne po-
testatem nactus sis, dubito. Quod autem,
si bellum denuo suscitares, multi te labores
ac discrimina maneat, multoque homo-
phyliorum sanguine animam polluturus, &
innumerabilia mala, servitutesque Roma-
nis importaturus sis, inde potissimum li-
quet, neque vel paucis verbis demonstra-
re opus est. Nam cum ille sit rerum om-
nium princeps, ausus ejusdem ab impe-
rio depellendi alia ratione non procedet,
quam si discordia inter populos concitata,
bellum civile moveatur: aut alicunde seu
Græcorum, seu barbarorum copiæ indu-
cantur, quæ urbes resistentes facile expu-
gnent, & captivorum alios occidant,
alios subigant, & ad sibi obtemperandum
compellant, quorum utrumque dedecore,
& ignominia plenissimum est. Quando
igitur famæ tuæ celebritas, si quando
videlicet ex sententia res irent, admo-
dum incerta est, infamia autem, & im-
probissimus conatus statim a principio pa-
tent, nonne ad indubitatum decus, &
gloriam magis provehencia incertis ante-
pones? Sed etsi imperator ipse ex multa
moderatione, & animi quadam magnitu-
dine honorem quidem imperatorium, qua
ornatu, qua appellatione tibi conceder-
et, non tamen etiam in imperii confor-
tium admitteret, neque aliquas suarum
civitatum tibi addiceret (quod quidem ni-
si sponte faceret, nemo eum cogeret)
superesset aliud nihil, quam ut alias regio-
nes, & urbes quæreres, quibus impera-
res: quod vel cogitare horreat, cuium-
que mens sana est: aut hic manens, no-
men sine re, & honorem umbratilem ma-
teriam dedecoris possideres. Non enim
quomodo factorum gloria, beatissimè juxta &
calamitosissimè manet (est enim ab anima
virtutibus exornata) sic qui ex consensu
hominum defertur honor, certus est &
constans, quamvis ei opes opulentur: sed
qua conspersione cuiquam ab initio con-
stitutus est, eadem eripitur: cui minime
studendum, etiam si quis diadema gestet,
cum nihil lapillis differat, quorum cum qui-

Edit. Paris.
pag. 904.

pag. 905.

dam pretiosissimi reputentur, a natura tamen non est alius alio pretiosior. Fortitudo autem, prudentia, temperantia, iustitia non solum homines a brutis animantibus, sed & ipsos inter se distare ostendunt, & tantum inter utrosque discrimen claret, ut illi quidem interdum ipsis quoque hostibus admirationi sint: hi vero apud omnes æque negligantur, ac despiciantur, parumque a belluarum natura discrepare existimentur. In quo honore, inquam, confestando, arbitror, justum esse & te, & quemlibet vinci. Etenim cum turpius sit non vinci, non magis vincere, quam nos in omnibus turpibus vinci sinere persuadet. Quod si quis majorem, & admirabiliorem, & homine dignissimum honorem desiderat, qui & post funera perseveret, & multam ac singularem se fruentibus utilitatem suppeditet, illum esse norit, quem Deus his, qui se dilexerint, & toto vitæ spatio ejus mandatis cum animi modestia paruerint, impertiet. Quando igitur præstantiorum longe honorum participem fieri tibi licet, quibus te nemo, nec imperator, nec privatus spoliare velit, istum autem honorem inhonorem, & prudentium judicio parvi faciendum ipsæ res cogunt vilipendere, Deo in primis, qui in nos ita consulit, tum mihi etiam suadenti obtemperandum est. Ac mea quidem opinione, nemo te tam familiariter, tamque utiliter hortatus est, neque te cupiam hominum, quam mihi justius est morem gerere. Hæc Cantacuzenus ad filium, ne dignitatem imperatoriam adeo sitiret: sed ab ea cupiditate sponte discedens, carcere, ac præsentibus incommodis se se liberaret.

μά τις ἔχει, ἢ ἔδεν διόσει λίαν, ὡς τὰς μὲν ἐν τοῖς τιμιωτάτοις ἄγεσιν οἱ ἄνθρωποι, τὰς δὲ, ἐν τοῖς ἀτιμωτάτοις ἔτι δόξαν αὐτοὶ δὲ καὶ τὴν φύσιν ἔδεν μᾶλλον ἔτερος ἔστιν ἑτέρω τιμιώτερος· ἀνδρία δὲ καὶ φρόνησις, καὶ σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη, καὶ τῶν ἀλόγων μόνων τὰς ἀνθρώπων ὑπερέχειν ἀποφαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἀλλήλων, καὶ τὰς ἐν τῷ τῷ ἐκατέρω ἀποδείκνυται τὸ μέσον, ὡς τὰς μὲν, θαυμάζεσθαι εἰ τύχοι καὶ παρ' αὐτῶν τῶν πολεμιωτάτων, τὰς ἑτέρας δὲ ὁμοίως παρὰ πάντων ἀτιμάζεσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι, ὅλιγα ἢ ἔδεν νομίζεσθαι ἀλόγων διαφέρειν. περὶ ἧς οἶμαι δίκαιον καὶ σὲ καὶ πάντα ὀφειλοῦν ἠτῶσθαι, τὸ δὲ μὴ ἠτῶσθαι τὰ ἠτῶσθαι αἰχίον ὄν, καὶ μᾶλλον νικῆν, ἢ ἐν ἅπασιν ἠτῶσθαι πείθει τοὺς αἰχροῖς· εἰ δὲ τις καὶ τὸ μέγιστον, καὶ θαυμασιώτερον τιμὴν ἐπιζητοῖ, καὶ τὸ μάλιστα προσήκον ἀνθρώπῳ, ἢ καὶ τὸ παρόντος βίᾳ λυομένη παραμένει, καὶ πολλὴν τινα καὶ θαυμαστὴν ὠφέλειαν παρέχεται τοῖς ἔχουσιν, ἐκείνῳ εἶναι ἴσω, ἢ Θεὸς παρέξεται τοῖς ἀγαπήσασιν αὐτὸν, καὶ ὅτι βίᾳ πᾶσαι πρὸς ἐκείνον ἐπιδεδειγμέναις ἐπιείκειαν, καὶ τήρησιν τῶν προσταγμάτων· ὅτε τοῖς αὐτῶν μὲν πάντων βελτιόνων ἕξῃ σοι τιμὴν μετέχει, ὅτι δὲ αἱ ἀποσερήσειν ἐδέλονται ἕτε Βασιλεῖς, ἕτε ἰδιώταις, τὸ δ' ἀτιμωτέρας ταύτης καὶ πολλὰς τινος ἀξίας λόγῳ παρὰ φρονέσιν αὐτῶν τὰ πράγματα καταναγκάζουσι καταφρονεῖν, Θεῷ τε πεισέον πρώτον ἔτι τὰ ἡμέτερα ἐνφυσίως, καὶ ἐμοὶ τῷ συμβεβόλοντι. οἶμαι δὲ ἔδεν ἕτερον μὴτε λυσιτελέσειον παραινεῖσαι, μήτε σὲ μᾶλλον ἑτέρῳ ἢ ἐμοὶ πειδῶναι ὄντα δίκαιον. Τοσαῦτα μὲν Κωνσταντίνος ὁ Βασιλεὺς διεiléχθη πρὸς τὸν υἱόν, πείθων μὴ πάντῃ τῆς Βασιλικῆς τιμῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀλλ' ἀποσάντα ταύτης ἐκόντ', τὰ δεσμοτικὰ ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τῶν παρέστων δυσχερῶν.

CAPUT XLIX.

Matthæus monitis paternis obtemperat, & jurat certis conditionibus. Paleologus eum consolatur, habitum redditurum spondens, crepidas permittit. Cum Matthæo, & ejus familia Peloponnesum Cantacuzenus petit: ibi calumniis excipitur. Manuel anceps animi, causam tristitiæ patri aperit, & sanatur. Indicatur causa, cur Matthæus eo adducatur. Locus contra calumniatores. Commendatur fratri Manueli, & ab eo libenter accipitur.

Edit. Paris.
pag. 906.

AT enim Matthæus perdifficile esse respondit, eum quem nuperrime pro imperatore omnes coluissent, nunc ad privati habitum, atque in ordinem redigi, seque carcerem perennem, quam indignitatem hujusmodi sufferre malle. Quod autem ita tibi videtur, inquit, & jubes obsequi, nec ipse tam averfus sum a ratione, ut aut conducibilis quidquam me excogitaturum, aut magis memet a meipso, quam abste amari putem. Sed cum exploratissime sciam, me in utroque abs te non parvo intervallo superari, quæ Deo visa sunt primum, deinde quæ & tu, ut pater consulisti, faciam: præstat enim me tibi obedientem perpeti, etiamsi quid tristius evenierit, quam meas ratiocinationes, quantumvis curiosas, & exquisitas sequi. Cantacuzenus Byzantium reversus, postquam Palæologo nuntiavit, filium se imperio

ΜΑΤΘΑΙΟΣ δὲ ὁ Βασιλεὺς, δυσχερὲς μὲν εἶπε καὶ πάντῃ ῥάδιον τὸ χεῖρ καὶ πρῶτον προσκυνημένον, ὡς Βασιλεὺς ὑπὸ πάντων, ἐν ἰδίῳ χήματι τελεῖν, καὶ τὸ πολλῶν ὀλίγα διαφέρειν εἰδὼν, καὶ μᾶλλον ἂν αὐτὸς εἰλόμην διαβίᾳ δεσμοτικῆς οἰκῆν, ἢ τοιαύτην παροινίαν ὑπομένειν. εἰ δὲ σοὶ ταῦτα ἔδοξε, καὶ πείθεσθαι προσάτεις, ἔδεν αὐτὸς ἔτι παρὲν καδέσθαι φρενῶν, ὥστε ἢ λυσιτελέσειον τι μᾶλλον αὐτὸς νομίζειν ἐξουρήσειν, ἢ μᾶλλον ἑμαυτὸν αὐτὸς, ἢ ὅσον οἶμαι φιλεῖσθαι ὑπὸ σέ. ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις σαφέστατα εἰδὼς αὐτὸν ὀλίγῳ τινι τῷ μέσω σου ἠτῶμενος, ἃ τὸ ἔδοξε Θεῷ πρῶτον, ἔπειτα συμβεβούλου καὶ αὐτὸς ὢν πατὴρ, ποιήσω. Βέλτιον δὲ ὑμῖν πειδόμενος ὑπομένειν ἂν τι συμβαίη, καὶ τῶν δυσχερῶν, ἢ τοῖς ἰδίῳ λογισμοῖς, εἰ καὶ τὰ μάλιστα δοκοῖν ἔχειν τί περίεργον ἀκολουθεῖν. Κωνσταντίνος δὲ ὁ Βασιλεὺς εἰς Βυζάντιον ἐπανελθὼν, εἰ

πειτὶ υἱὸν ἀπὴν γέλλε τῷ νέῳ Βασιλεῖ τῷ Βασιλείῳ ἀ-
πειπάμῃον, τῷ ἄλλων πάντων καὶ αὐτὸς ὑπεριδὼν, ἐκέ-
λευε τὰς ὁρκας γίνεσθαι, καὶ ἐγένοντο ἐπὶ ταῖς. ὥς Ματ-
θαῖον τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, παντάπασιν ὑποδέμενον τὸ
Βασιλεύειν, ὥσπερ ἐν τῷ ῥάξει καὶ στολῇ, ἔτω δὴ καὶ τῷ
προσρήσει, τὰς μὲν Βασιλέα τιμὰς καρπῶσαι τῶν τῶν
καὶ τῷ ἄλλων παίδων Βασιλέως πορεύειν, πλὴν Ἀνδρονί-
κου τῷ νέῳ Βασιλέως, καὶ πᾶσαν δυνάμιν πρὸς αὐ-
τὸς. ὅπλα δὲ μηδέποτε κινήσειν περὶ τῇ ἡγεμονίᾳ τῶν
αὐτῶν, μὴδ' ἀμνήμονα φανῆσαι τὸν ἐργασίας. Ἐπει-
τα ἐν Ἐπιβάταις Βασιλέων τε ὁμῶς καὶ Βασιλίδων ἐν ταυ-
τῇ γεγεννημένων, Καλλίστην τε τὴν Πατριάρχην, καὶ Λαζάρ-
ον τὴν Ἱεροσολύμων, καὶ τῷ ἄλλων Ἀρχιερέων, ὅσοι τὸ-
τε παρόντες ἔτυχον ἐν Βυζαντίῳ, καὶ συγκλητικῶν ὁμῶς τοῖς
πάντων, τὰς ἱεράς στολὰς ἐνδεδυμένων τῷ Ἀρχιερέων,
Ματθαῖος ὁ τῷ Βασιλέως ὡμύον υἱὸς τῶν ὁρκῶν, συνέ-
σης καὶ τῷ γυναικὸς, ἡ μὲν πρὸς Βεβαίους δὲ βίβλιν, ἡ
μηδέποτε μηδένα παραβῆσθαι ἐκόντα ὄντα. ἐπὶ ταῖς
καὶ Καλλίστος ὁ Πατριάρχης ἐπέειπεν ἀφορισμὸν, εἰ μὴ
τοῖς ὁμωμοσμένοις ἀκριβῶς ἐμμένειν. διελύετο τὸ τῷ
Ἀρχιερέων ὁ σύλλογος αὐτίκα. Παλαιολόγος δὲ ὁ Βασι-
λεὺς ἐκ ὀλίγης ἡμέρας Ματθαίῳ τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ
συνῆλθε φίλος, ὃ πολλὴν ἐπιδείξασθαι φιλοφροσύνην
λόγοις τε πολλοῖς παρακαλέσας ἐν αἷς ἐπεδείκνυσεν αὐτῷ
ἐκ δὲ φόρου ὑπερότερον καὶ πολεμίας, φίλον ἐς τὰ μέγιστα γε-
γεννημένον νῦν, καὶ περὶ τῇ Βασιλικῇ σκιδνῇ ὅτι ὑποδέδω-
το, μὴ πάντῃ παρανέσας ἀχθεῖσθαι. Ὡς ἡνίκα αὖν αὐτῷ
δοκοῖν προσήκον εἶναι χρῆσθαι, αὐτὸς ἐπιτρέψας παρ'
αὐτῷ ἵδ' εἶναι λύνειν τε τὰς ὁρκας, καὶ τηρεῖν αὐτὰς, εἰ μὴ
βέλοιο, ἔπειτα τὸ νῦν ἔχον, πλὴν τῷ ἐρυθρῶν, ὁποί-
ας αὖν αὐτῷ δοκοῖν καινεργήσασθαι κρηπίδας ἐπιτρέψας ὑ-
ποδύεσθαι, συνταξάμενος εἰς Βυζάντιον ἐπαυήκε. Ὁ Ἰω-
άννης δὲ Δημήτριον τὸν υἱὸν Ματθαίου τῷ τῇ γυναικὸς ἀ-
δελφῷ, τιμῶν ἡξίωκε τῷ ἐπιφανέστατον παρὰ Ῥωμαίοις
Δεσπότην μὲν τῷ Ἰωάννῳ ὑποδείξας, τῷ δὲ Δημήτριον σε-
βαστοκράτορα, καὶ κοινωήσας αὐτοῖς ἑαπέζης, ἔπειτα
ἐξέπεμπε τὸν πατέρα, πολλὰς ὁμολογουῦντας τὸν ἐ-
ργασίας χάριτας. Ματθαῖος δὲ ἔδδεν εἴλετο περὶ τῇ σκε-
υῇ καὶ τοιοῦται. ἄλλὰ λελυκὴς κρηπίσιν, ὥσπερ ἡνίκα
ἦν τῷ δεσποτικῷ χρῆσθαι εἴλετο. Κωνσταντῖνος δὲ
ὁ Βασιλεὺς, παροικεῖσθαι τὸν υἱὸν παραλαβὼν, ἀπέπεμ-
σεν εἰς Πελοπόννησον τελεῖν μακρὰς τῶν Μανηλ Δε-
σπότην τῷ υἱῷ πνέρον. ἡ μὲν δὲ ἐκεῖ ἡμέλουν οἱ πο-
νηροὶ καὶ μοχθηροὶ τῶν ἑσπέρων μηχανῶν τινα ἐξεδείκνυν,
ἐξ ἧς λυπήσασιν ὡς μέγιστα, ἀλλὰ πρὶν γενέσθαι ἐν Πε-
λοποννήσῳ, γράμμασι τῶν Δεσπότην ἑξαβάλλασιν τὸν υἱ-
όν, ὡς βέλοιο τὸ μὲν ἀρχὴν αὐτὸν ὑποσερεῖν, ἀρχοῦντα δὲ
Πελοποννήσῳ Ματθαῖον ἀντικαθίστην τὸν ἀδελφόν καὶ τ-
το, ἔχῃς καὶ δύο, ἀλλὰ ὃ πλείους, καὶ πολλὰς ἐπέσάλ-
κασιν. ὁ ἔχῃς τὰς λογισμὰς Δεσπότην κατασεῖσαι ἡ-
δυνήθη. ὅτε μὲν ἵδ' ὡρὸς τῇ ἐπιείκειαν καὶ συνέσιν, καὶ δὲ βα-
λίαν ἀπίδοι τῷ πατρί, καὶ τῇ εἰς τὰς παῖδας φιλοφροσύνην,
πάντα πλάσματα ἡγεῖτο καὶ ἑξαβολὰς. ὅτε δὲ εἰς τὸ πλῆ-
θος καὶ τῇ πιθανότητι τῇ γεγραμμένων, ἡν ἔχον ὅπως ἀ-
πασιν καθάπαξ ἀπίσειν, ὅθεν καὶ μὲν τῷ Βασιλέως τῷ Πα-
τρὶ ἐπιδημίαν, τῷ ἑνδον παραχρῆν ἐν τοῖς ἡδεσιν ὑπέ-
φαινε. Βασιλεὺς τε ὁ πατὴρ τὸν Δόρυβον οὐκ ἀγνοή-
σας, ἐπὶ μὲν τῶν αἰτίας ὅθεν εἶεν. ὁ δὲ, πᾶν ἐξ ἐκάλυπτεν αὐτίκα τὸ ὑπόρρητον. Βασιλεὺς
δὲ ὁ Πατὴρ, τῷ μὲν συκοφαντῶν πολλὴν κατεγίνωσκεν κακότητα, τῷ πονηρίαν τρόπων, τὸν δὲ υἱὸν παρή-
γει μὴ ῥά διδόν εἶναι προσέχειν τῇ ἑξαβολῇ, καὶ μέγιστα καὶ φιλάτων συνεσκαυμένης, πατὴρ

abdicare, reliquis omnibus condonatis,
jurare iussit, factumque his conditionibus.
Ut Matthæus, uxoris frater, imperio qua
gubernatione, qua vestitu, qua appella-
tione omnimodis deposito, proximos im-
peratori honores occuparet, & filios ejus,
Andronico juniore imperatore excepto,
præcederet, & omni eos benevolentia col-
leret: arma ob imperium numquam illis
inferret, neque beneficii memoriam obli-
terari apud se pateretur. Deinde in E-
pibatis imperatoribus, & imperatricibus,
Callisto item patriarcha, & Lazaro Hie-
rosolymorum, aliisque episcopis, quot-
quæ per id tempus Byzantii degebant, sa-
cras stolas indutis, ac toto ordine senato-
rio præsentibus, Matthæus Cantacuzeni
filius, astante etiam uxore juravit, se il-
la dum viveret, servaturum, nec aliquid
aliquando scientem, ac volentem trans-
gressurum. Super hæc & Callistus eum sa-
cra execratione percussit, ni jurata dili-
genter præstaret. Mox episcoporum con-
ventus solutus est. Palæologus autem im-
perator compluribus diebus familiarissime
cum Matthæo versatus, & multis sermo-
nibus eum consolatus est, quibus declara-
bat, ex adversario, & hoste nunc sibi in-
timum evasisse. Hortabatur item, ne de
imperatoris insignibus depositis contrista-
retur: se cum opportunum videretur, eo-
rum resumendorum potestatem largiturum:
penes se enim esse juramenti religione sol-
vere, aut obstrictum tenere. Ad hæc,
quales illi placerent, purpureis exceptis,
crepidas confici, & ab eo indui permisit,
dictaque salute Byzantium se recepit, &
Joannem ac Demetrium ejus filios honori-
bus apud Romanos illustrissimis est digna-
tus, cum Joannem quidem despotam,
Demetrium sebastocratorem designaret,
& ad mensam suam ambos adhiberet. Post
eos ad patrem multas eidem gratias actu-
ros misit. Matthæus vero circa cultum
novare nihil voluit: sed albis crepidis,
ut in carcere usus est. Cantacuzenus por-
ro filium cum tota domo accipiens, lon-
gis triremibus in Peloponnesum ad Ma-
nuelem despotam filiorum alterum navi-
gavit. Nec ibi homines improbi machi-
nam aliquam fabricare cunctati, unde
eum vehementer affligerent, priusquam
in insulam veniret, litteris apud filium
calumniati sunt, quasi eum insulæ præfe-
ctura privare, & Matthæum fratrem præ-
fectum vellet instituere, idque non unus
& alter, sed multi, & sæpe scribebant:
quod animum despotæ maximopere exul-
cerare potuit. Cum enim ad bonitatem,
sapientiam, prudentiam patris, & amo-
rem singularem, quo iis esset erga libe-
ros, respiciebat, omnia calumnias in-
terpretabatur. Cum vero ad multitudi-
nem scribentium, probabilitatemque di-
ctorum, quomodo omnia prorsus pro com-
mentitiis duceret, non videbat. Quare &
post adventum patris intestinum dolorem
suum habitu corporis subindicabat. Im-
perator parens turbatum esse non igno-
rans, de causis percunctabatur. Ille sta-
tim, quod latebat, aperit. Cantacuze-
nus sycophantas magnæ dementiæ, ac
pravitatis arguit, filiumque monet, ne
facile aures calumniis, maxime con-
tra carissimos, patrem scilicet & filium
istis commodet: se non ut ipsi præ-

Edit. Paris.
pag. 907.

Edit. Parif.
pag. 908.

feſturam auferret, ſed ut longe meliorem, ac tutiorem efficeret, eo fratrem Matthæum adduxiſſe. Quid enim ad jucunditatem, & ſecuritatem melius quam una eſſe fratres, ut natura, ſic animis conſociatiſſimos? Quod autem in Peloponneſum potiſſimum deduxerit, ſolam eſſe cauſam homines perverſiſſimos, quorum nunc liceat meſſem metere maximam, qui veritatem, & juſtitiam nec hili faciant, & lucelli gratia teterrima audeant, neque tamen hic tam turpem, & illiberalem occaſionem habuerint, ſed quaſi ad perdendos bonos in vitam introierint, gratuito ſcelerati ſint. Quorum inſolentiam, & nequitiam formidans, ne eementitis criminibus imperatorem Palæologum, & fratrem mutuis odiis incenderent, eo illum adducere voluiſſe, putaſſeque, quod reſ eſt, revera non Peloponneſum, licet tam amplam, ſed unum, idemque domicilium per omnes annos, nulla intercedente offenſione ſimul habitaturos, nec ullam ſatis idoneam diſſenſionis occaſionem ſuborituram, quæ illorum conjunctionem dirimeret. Nec mirandum, ſi talia de ſycophantis credens, huc fratrem adduxerit. Quando enim illi ipſum ſe, fratremque calumniis ſuis exoſum reddituros ſperaverint, vix ab imperatore circumveniendō temperaturos fuiſſe, cum ex recenti diſſidio tantam ejus rei facultatem haberent. Illi igitur, ajebat, male mali cum ſuis ſycophantiis pereant. Tu autem abjecta omni diſſidentia fratrem placidiſſime, & candidiſſime tecum viſitum ſuſcipe. His verbis Cantacuzenus filium deſpotam compellavit. Qui mox patri obediens, fratrem hilariter accepit, & multum in obſectatores invecſtus confirmavit, ſi conſultius arbitraretur, ut omnino tota Peloponneſi præſectura fratri cederet, ſe id libenter facturum, præcipientique promptiſſime auſcultaturum. Cantacuzenus cum filiis in Peloponneſo plus annum commoratus, omnibus quorum gratia venerat ex ſententia abſolutis Byzantium rediit.

ἢ ἀδελφῶν, αὐτὸν δὲ, ἐχ' ὅπως αὐτὸν ἀφ' ἐλοίτο τῷ ἀρχὴν τὸν ἀδελφὸν ἐκείσε ἀγαγεῖν, ἀλλ' ἵν' ὡς μάλιστα βέλτιον ἢ ἀσφαλεστέρα ἀπεργάσῃται. τί γὰρ ἂν ἢ βέλτιον εἰς λόγον ἡδονῆς ἢ ἀσφαλείας, ἢ τὸ συνεῖναι ἀδελφῶς ἀλλήλους, ὁμοίως τῇ καὶ φύσιν συναφείᾳ καὶ τὰς ψυχὰς συγκεκραμένῃς; τὰ δὲ εἰς Πελοπόννησον ἐκείνον ἀγαγεῖν αἰτίαν, ἐδεμίαν ἀλλῶ εἶναι, ἢ τὰς τῶν φαύλων, καὶ πονηροτάτων ψυχὰς ἀνθρώπων, οἱ μάλιστα πολλοὶ νυνὶ τῷ βίῳ ἀνεφύσαν, ἀληθείας μὲν ἐδεῖναι καὶ δικαιοσύνης λόγον πεποινημένοι, μικρὰ δὲ κέρδος ἕνεκα, καὶ τὰ δεινότερα τολμῶντες, ἐσι δ' ὅτε μηδὲ ταύτης εὐπορουῦντες τ' αἰχρᾶς, καὶ ἀγενεῖς προφάσεως, ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸ παρελθόντες εἰς τὸν βίον ἐπὶ τῷ διαφθεῖρειν τὰς ἀγαθὰς, καὶ προῖκα τῷ μοχθηρίᾳ προηρημένοι, ὧν ἂν ἀποτίαν δέσας καὶ τῷ πονηρίᾳ, μὴ συκοφαντίας καὶ διαβολᾶς πλασάμενοι, Βασιλέα τε καὶ ἀδελφὸν τὸν σὸν ἐκπολεμώσασιν ἀλλήλοις, ἐνθάδε ἀγαγεῖν, νομίσας ὅπερ ἐστὶν ὡς ἀληθές, ὅτι Πελοπόννησον τοσαύτῳ ἔσαν, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ οἰκίᾳ ὑμᾶς συνοικῆσεν ἀλύπως διαβίᾳ, καὶ μηδεμίαν ἔσεσθαι πρόφασιν ἰχυρὰν διαφοράς, ἢ διαστῆσαι διωθήσεται ὑμᾶς ἀλλήλων. καὶ καὶ δὲ θαυμάζειν εἰ τοιαῦτα πεπεισμένος περὶ τῆς συκοφαντίας, ἐνθάδε ἤγαγον τὸν ἀδελφόν. ὅπερ γὰρ καὶ σοὶ ἐμὲ τε καὶ κείνον ἠλπίσαν ταῖς διαβολαῖς ἐκ πολεμώσῃν, ὁλῆν γὰρ ἀν' ἀπ' ἔχοντο Βασιλέως προφάσεων μεγάλων εὐπορέντες ἐκ τῶν πρὶν διαφορῶν. ἐκεῖνοι μὲν ἔν εἶπεν ἀπολέσθων κακοὶ κακῶς αὐταῖς συκοφαντίαις. σὺ δὲ πᾶσαν ἀποδέμῃς μικροψυχίαν, ἡδέως δέχῃς τὸν ἀδελφὸν μετ' ἐπιεικείας ἀπάσης, καὶ δὲ γνωμοσύνης συνδιαζόντα. τοιαῦτα μὲν Κωνσταντίνος ὁ Βασιλεὺς πρὸς δεσπότην εἶπε τὸν υἱόν. ἐκεῖνος τε αὐτίκα τῷ πατρὶ περὶ ἀμφοτέρων ἐδέχετο τὸν ἀδελφόν ἡδέως πολλὰ κατεμφομένης τὰς συκοφαντίας, καὶ πρὸς Βασιλέα τὸν πατέρα ἰχυρίζετο, ὡς εἰ βέλτιον αὐτῷ δοκοῖν καὶ λυσιτελεσέρον ἀποσάντα πάντα πασιν αὐτὸν Πελοποννήσῃ πασαν ἔχειν ἢ ἀρχὴν τῶν ἀδελφῶν ἐδεῖν αὐτὸν φιλονεκήσειν, ἀλλὰ πάντα πράττειν ἐτοιμότερα, ἂν αὐτὸς κελύοι. Βασιλεὺς δὲ ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὲρ ἐν αὐτῶν συνδιατρέψας τοῖς υἱέσι, καὶ ὧν ἕνεκα ἀφ' ἑκτοῦ δεξιὸν τέλος ἐπιδείξ, εἰς Βυζάντιον ἐπαυῆκεν.

C A P U T L.

Callistus legatus ad Cralenam pro societate contra barbaros in Thracia. Idem cum comitibus moritur. Falsus rumor de veneno illis præbito a Triballis. Patriarchæ funus. Cralena monachis ex Atho monte ejus corpus negat. Expeditio imperatoris contra urbes Mæforum ad pontum Mesembriæ obsidio. Pax componitur. Philotheus patriarchatum recipit: ejus commendatio. Historiæ epilogus.

pag. 909.

PER idem tempus & Callistus patriarcha, legatus ab imperatore ad Elifabetham Cralis conjugem, Pheris post illius obitum habitantem missus est, adhuc enim eo superstite inimicitias exercebant. Summa legationis erat, ut omisso bello inter se, barbaros qui essent in Thracia, Romanorum, Triballorumque provincias infestantes, & assidue depopulan-

ΥΠΟ δὲ τὰς αὐτὰς χρόνας, καὶ Κάλιστος ὁ Πατριάρχης παρὰ Βασιλέως ἐπέμφθη πρέσβυς πρὸς Ελισάβετ' ἢ Κράλη γαμετῶν, φέρων ἐνδιατρέψασαν μὲν ἐκείνους τελευτῶν, ἐκ πεπολέμωντο γὰρ ἀλλήλοις, καὶ ἐτι Κράλη περιόντος. ἢ πρεσβείᾳ δὲ ὧν, ὥστε τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον καταδεμένους καὶ συμφρονήσαντας, τοῖς ἐν Θράκῃ βαρβάροις ἐπιδείξαι, κακῶς καὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ Τρι-

βαλῶν ποῖσι, καὶ ληϊζομένοις ὁσημέραι. ἡ μὲν οὖν Κρά-
λη γαμετὴ, τὴν πρεσβείαν ἐδέξατο προθύμως· ἐμὴν, ἀλλὰ
καὶ οἱ ἐν τέλει πάντες Τριβαλῶν, καὶ πᾶσιν ἐδόξεν ὁμοίως
πολεμητέα εἶναι πρὸς τὰς βαρβάρους, καὶ τὸ Πατριάρχῳ ἡ-
γῶν δι' ὀφημίας καὶ αἰδῆς πολλῆς, Ελισάβετ δὲ μάλιστα
πολλῶν ἐπεδείκνυτο φιλοφροσύνῃ, καὶ τῶν κρειττόνων ὥ-
πο τινα ὑποδέχεται ξενιδέοντα παρ' αὐτῇ. ἔτι δὲ συμ-
βᾶν, αὐτὸς τε ὁ Πατριάρχης ἐνεπεπνύκει νόσφ' χαλεπῇ,
ὅφ' ἦς καὶ ἐτελεύτησε, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ σωόντες, πλὴν ὁ-
λίγων. ὡς δὲ ἄγων τὰς μάλιστα ἐν λόγῳ τῶν ἐν τῇ κλήρῳ
τῇ ἐκκλησίᾳς κατελιγμένων· ὅθεν καὶ φήμη διεδόθη παρὰ
τοῖς πολλοῖς φαρμάκῳ αὐτὰς ὑποθανεῖν ἐπιβεβληθέντας
ὑπὸ Τριβαλῶν· ὡς δὲ ἄρα ψεύδος καὶ συκοφαντία ἐναρ-
γῶς. ἐπὶ τὸν Κράλη γαμετὴν ἐπεικὲς μόνον, ὃς ἡ πρὸς
τὸ Πατριάρχῳ αἰδῶς, καὶ φιλοτιμία, καὶ παρὰ, καὶ πε-
ριόντος ἐμὴν τελευτῇ. ἀλλὰ καὶ ἡ νόσος ὅφ' ἣς ἐκαστος ἐ-
τελεύτησε κατεργασθεὶς, ἐδαμῶς τοιαῦτα δίδωσιν ὑπο-
νοεῖν περὶ αὐτῆς· διαφοροῖς γὰρ ἔτυχον νοσήμασι καταχε-
θέντες, καὶ ἐδὲ δύο τὰ λαχίσον τοῖς ἴσοις. ὑποθανόντα δὲ
τὸ Πατριάρχῳ, ἔθαψεν μεγαλοπρεπῶς ἡ Ελισάβετ
ἐν τῇ μητροπόλει Φερῶν, καὶ ἐτίμησε δαφνερώντως, ἀφικο-
μένων δὲ παρ' αὐτῷ καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἀθῶ φροντιστηρίων τῶν
σπουδαιοτέρων, καὶ ἀντιποιμένων ἀρετῆς, μάλιστα δὲ Λαύ-
ρας τῆς ἱεράς, καὶ δεινόντων ἐφείναι τὸ Πατριάρχῳ νεκρὸν
ἐν Ἀθῶ μεταγαγεῖν, καὶ θάψαι παρὰ σφίσιν, καὶ ἐνέ-
δωκεν, αὐτὴ μάλιστα εἰπῶσα δεῖσθαι τὸ ἐκείνου προσασίας,
καὶ δεῖν εἶναι κατέχειν παρ' αὐτῇ· ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ταῦτα ἐ-
τελείτο, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπεσράτευσε ταῖς κατὰ τὸ πόντον
ὑπὸ κούρις πόλεσι Μυστοῖς· ἐγένετο γάρ τις αὐτῶν δαφνερὰ
πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Μυσῶν Βασιλέα. Ἀγχιάλον μὲν εἰ-
λον ἐξ ἐφόδου μάχῃ κρατήσας· Μισημβρίαν δὲ, καὶ τῆς
ἡπείρου πύργον οἰκοδομήσας κατὰ τὸν ἑσπέρων ἐν ᾧ ἡ εἰσβολή,
ἐκ τῆς θαλάσσης τὴν ναυσὶν ἐπολιόρκει, καὶ ἐπίστευσε τὰς
κατοικήσας ἐκ ὀλίγα, ὕδατος ὑπορία μάλιστα· ὑδρόλον-
το γὰρ ἐπὶ πολὺ ἀποδοῦν τὴν πόλιν ἐκ τινος πηγῆς· τότε δὲ εἰρ-
γόμενοι ὑπὸ τῆς στρατίας, τοῖς ἐνδόν ὕδασι ἐχρῶντο, ὀλί-
γοις τε ἐφάλοις ἔσιν. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τὸν Μυσῶν Βασι-
λεὺς, πολλὰς μὲν ἐχρήσατο μεθόδοις, ἀναστῆσαι Βασι-
λέα τὴν πολιορκίας. ἐκ τῆς δὲ τῶν οἰκίας στρατίας τῇ πόλει ἐ-
πεμψε συμμάχους, καὶ παρὰ τῶν ἐν Θράκῃ βαρβάρων πεί-
ρων πείσας χρημασιν· ἀφάρκων δὲ ἐπαυλθόντων, Βα-
σιλεὺς τὰς ἐνδόν ἰχυρῶς πολιορκουῦς, ἐπρὸς τὰς ἐ-
ξω μαχομένους κατέρως, ἐπεὶ παντὰ πασι πρὸς τὸν πόλεμον
ἀπνηγορεύει, πρεσβείας πέμψας, καὶ ἐπαγγελάμενος
πάνθ' ὅσα κατὰ γνώμην Βασιλεῖ ποιήσειν, ἐπεισεν ἀνδε-
λέσθαι τὴν εἰρήνῃ, καὶ τὰς χεῖρας ἐξέτισεν, ὅσα πρὸς τὸν
πόλεμον ἀνάλωτο, καὶ ἔπειτα ἐκ ὀλίγα. Βασιλεὺς τε τὸν πύρ-
γον καταστρέψας, ἐπαυλθὼν εἰς Βυζάντιον· πυθόμενος
δὲ περὶ Πατριάρχῳ ὅτι τελευτήσῃ κατὰ τὴν πρεσβείαν, αὐ-
τὸς τε ἐσκέπτετο, ὅν τινα δὲ τοῖς Πατριαρχικοῖς θρό-
νοις ἐγκαθιδρύειν, καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐπέτρεπε συν-
ελθεῖν κατὰ τὸ ἔθος, ἐδασκεψάμενοι τὸν προση-
σόμενον αὐτῷ δηλοῦν. δόξαν δὲ πᾶσι τὸν Πατριάρ-
χῳ Φιλόθεον ἐπανάγειν εἶναι δίκαιον, ἐπεὶ καὶ Βα-
σιλεὺς τὰ ἴσα συνεδόκει, σωνίδει γὰρ αὐτῇ μὴ διὰ κα-
κίαν ὑποσάντι τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἐκοντὶ παρακωρουῖ-
ται, ἵνα μὴ δαφνερικίαν ταραχὴν πολλὴν καὶ δι-
χσοστίας ἐμπληθῇ ἡ ἐκκλησία, δι' αὐτὴν καὶ φιλίως εἶχε πρὸς αὐτὸν, καὶ γινομένην τε ἐν βασιλείᾳ,
ἡδέως σωλὴν καὶ σωμύλει· καὶ αὐτὸς ἐν ἡ κατὰ μὲν γινόμενος σωδισυκτέροισιν αὐτῇ,
πέμψας τὰς ἡγεῖς, Ἀνδρόνικόν τε τὸν Βασιλέα, καὶ τὸν δεσπότην Μανουὴλ, καὶ τῶν συζηλητικῶν

tes, conjunctis copiis invaderent. Cralæ-
na, omnes proceres Triballi legationem
placide audierunt, & æque visum armis
appetendos esse barbaros, patriarchamque
laudibus, ac veneratione non parva af-
ficiebant, & Elisabetha præcipue mira
illum benevolentia tractabat, seseque Deum
quemdam hospitio accepisse putabat. Eve-
nit autem, ut & ipse patriarcha, & co-
mites ejus præter paucos sævo correpti
morbo omnes interirent. Ducebat is se-
cum de clero Ecclesiæ primarios: unde
fama per multos dissipata est, veneno sub-
latos a Triballis: sane manifesto men-
dacio, atque calumnia. Non enim solum
Cralænæ æquitas, & reverentia, honor,
ac studium erga patriarcham vivum at-
que mortuum, sed & morbi genus quo quis-
que confectus obiit, talem de ea suspicio-
nem penitus prohibebant. Diversis nam-
que morbis, & nec duo saltem eodem ex-
tincti sunt: Patriarchæ defuncto in me-
tropoli Pherarum sumptuosum, & hono-
rificum funus ab ea factum, ad quam cum
ex monasteriis in Atho, potissimum vero
e sacra Laura probatiores, sanctioresque
monachi venirent, corpusque patriarchæ
in Atho transportandum, & apud ipsos
sepeliendum rogarent, illa recusavit, quod
diceret, sibi illud retinendum, magis e-
nim ejus viri patrociniò egere. Dum hæc
fierent, imperator in urbes ad pontum Mæ-
sis subjectas duxit: fuit enim illi cum A-
lexandro Mæsoform rege lis. Et Anchia-
lum quidem primo impetu cepit: Mesem-
briam vero in continente ædificata tur-
ri ad angustias per quas erat aditus, &
ex mari navibus oppugnabat, premebat-
que incolas non parum, aquæ præsertim
penuria: non enim procul ab oppido ex fon-
te quodam aquabantur. Tunc autem ab
exercitu impediti, oppidanis aquis & modi-
cis, & putidis utebantur. Alexander mul-
tis rationibus imperatorem ab oppugnatio-
ne rejicere conatus est. Nam & de suis
copiis, & de barbaris in Thracia, pec-
unia demulsi urbi submisit auxilium, Quo
nullo effectu recedente, quod imperator,
& qui intus erant, acriter oppugnaret,
& qui foris succurrebant, fortiter repel-
leret, belli successu prorsus desperato, *Edit. Paris.*
missis legatis, cum promissis se facturum *pag. 910.*
omnia, quæ imperator postularet, com-
movit eum, uti pacem armis antefere-
ret, & sumptus ab eo factos refecit, & pec-
uniam insuper non exiguam adjecit. Im-
perator turri everfa, Byzantium se retu-
lit. Audiens autem patriarcham in lega-
tione mortuum, circumspiciebat, quem
in sed patriarchica locaret, dans nego-
tium episcopis, ut de more conventum a-
gentes, & ecclesiæ rectorem designantes,
super eo certiores se facerent. Ubi cunctis
placuit Philotheum merito reducendum,
& imperator approbavit; sciebat enim ille
non suo crimen aliquo locum deseruisse:
sed sponte cessisse, ne videlicet ob æmu-
lationem ecclesia turbis, & seditione re-
pleretur: quare & amabat eum, & quo-
ties in palatium veniret, jucunde cum
illo colloquebatur: vicissimque cum ip-
se in monasterium veniret, ubi ille de-
gebat, noctem cum eo sermonibus transi-
gebat, missis filiis Andronico impera-
tore, & Manuele despota, multisque
proceribus in hanc ecclesiam eum redu-

a Palæologo ad urbes tradendas, ejus-
tis præfidiis, quæ tum erant, missi
fuerant, nihil mandatorum peragebant:
sed præter illa volebant Matthæi pau-
cos quosdam præfidiarios induci, ut ni-
hilo minus quam antea urbes tenerentur
ab illis longe pluribus, quam a vicariis
Matthæi induci voluissent. Quibus cum
intoleranda res videretur, censerentque
omnia prorsus, quæ invenissent præfi-
dia dimittenda, re infecta, ut diximus,
reverterunt. Matthæus vero cum ex
iis, quæ acta fuerant in insula, tum ex
iis, quæ amici significaverant, se delu-
di arbitratus, quoniam & Persica ad
eum adjuvandum manus veniebat, &
alia ex Adrianopoli, vicinisque oppi-
dis, in Cumutzenates infestus ibat.
Jamque Peritheorium attigerat, non
se fœdus transgredi, sed a fœdistragis
potius lædi existimans: quando neque
insula secundum pacta conventa addice-
retur, & magnæ ad se interficiendum
insidiæ struerentur. Imperator Palæo-
logus æque pertendebat affirmare, se
lædi, & ab illo fœdus violari, qui
bellum non provocatus instauraret.
Non enim sibi adscribendum, si qui-
dam se ignorante in illum injustos se
præbuisent. Sed fœdus conservandum,
& delicta corrigenda. Nihilo minus
bellum grave denuo inflammatum est,
& Cumutzenates crebris vexati incur-
sionibus, ad Matthæi se auctorita-
tem retulerunt. Palæologus ut suam
Peritheorii moram inutilem vidit, Jo-
anne Asane præfecto instituto, Byzan-
tium rediit.

Ἰὲν λυσιτελῶσαν, Ἀσάνην Δεσπότην ἢ Ἰωάννην Περιθεωρίην κατεσχέσας ἀρχόνται, αὐτὴς εἰς
Βυζάντιον ἀπήγαγον.

CAPUT XLIII.

*Mors Cralis. Simon ejus frater provinciam vendicat contra filium. Hele-
na uxor defuncti dominatur. Factiones nobilitatis. Nicephorus dux Thes-
saliæ citra vim obtinet. Famulus classiarios ad despotam deferendum
incitat. Ejusdem Eni insolentia & tyrannis. Arcem frustra oppugnat.
Regina Byzantium discedit: ad maritum proficiscitur. Consilium domesti-
corum de uxore illi superinducenda. Fugit ad fratrem in Peloponnesum
securitatis causa. Inde a marito revocatur, qui in pugna ab Albanis oc-
ciditur. Uxor Byzantium veniens cum matre manacham agit.*

Edit. Paris.
pag. 882.

SU B idem tempus a Crates Tribal-
lorum princeps oblit, & exorta est inter
Triballos non levis seditio. Nam & Si-
mon Cralis frater, tum Acarnaniæ domi-
nus, totam Triballoorum provinciam, ut
ad se pertinentem, affectabat, cui ex Tri-
ballica nobilitate multi dabant operam,
& Ouresis Cralis filius, propter paternum
principatum adversus patruum in armis e-
rat. Helena vero ejus mater æque diffi-
dens filio, & Simoni leviro, compluribus
ad se urbibus traductis, nec contemnendis
septa viribus per se regnabat, neutrum bel-
lo laceffens, nec adjuvans. Porro poten-
tissimi apud ipsos nobilium unusquisque in-
firmioribus subactis oppidis, alii quidem
Crali, non ut domino obediebant: sed ut
socio, & amico auxilia submittebant: alii
contra, Simoni ejus patruo opitulabantur:

πόλεις ὑφ' αὐτῶν πεποιημένοι, οἱ μὲν τῷ Κράλῃ συμμαχοῦν, ἐκ αὐτοῦ παρόντες ἐδ' ὡς Δεσπότην
πείθεσθαι, ἀλλὰ πέμποντες ἐπιμαχίαν οἱ δὲ σύμμαχοι καὶ φίλοι, οἱ δὲ Σίμωνι τῷ Δεσπότην.

ἡκον πρὸς αὐτὸν. οἱ δὲ ὑπὸ Βασιλέως τῆ Παλαιολόγου τὰς πόλεις πεμφθέντες παραδίδουσι, πρὸτε-
ρον τὰς οὐσας ἐξελαύνοντες φρενὰς, ἐδὲν ἐποίησαν
τῷ κεκελευσμένῳ. ἀλλὰ πρὸς τοῖς οὐσι πρὸτερον,
καὶ αὐτὸς ἐκέλευον ὀλίγας τινὰς εἰσάγειν, ὥστε μη-
δὲν ἦττον ἢ πρὸτερον κατέχευαι τὰς πόλεις ὑπ' ἐ-
κείνων. πολλὰ πλῆθος ὄντων, ἢ ὧν ἐκέλευον αὐτὸς
εἰσάγειν. ἀπὸ τοῖς ἐκ Ματθαίου Βασιλέως, οὐκ ἐ-
δόκει ἀνεκτὰ. ἀλλὰ παντάπασιν τὰς ἐγκαθιδρυμέ-
νας ἐκέλευον φρενὰς ἐκβάλλειν. ὡς δ' ἐχ' ὑπὲρ
ἐκείνοι, ἀνεχώρουσαν ἄφρακτοι. ἐκ δὲ τῶν καὶ τῶ
ἡσων εἰργασμένων, καὶ ὧν ἐμύλουν οἱ φίλοι, φενα-
κίζεσθαι πειθεῖς, ἐπεὶ καὶ Περσικὴ καὶ συμμαχί-
αν ἦκε πρὸς ἐκείνον στρατιὰ, καὶ ἡ ἐκ τῆς Ἀδριανῆς,
καὶ τῶν περὶ ἐκείνῳ πολιχνίων, ἐπὶ ἡλθε Κυματζί-
νοις, καὶ ἄλλοι Περιθεωρίου ἦλθον, ἡγέμευρος μὴ
παραβεβηκέναι τὰς σπονδὰς αὐτοῖς, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ-
δικῆσθαι, ὥστε τῆς νήσου ἀποδεδομένης καὶ τὰς σινοθήκας,
καὶ μεγάλης ἐπιβλήης, ὥστε ἀποκτείνειν συσπλάζομέ-
νους. Βασιλεὺς τὸ Παλαιολόγος ὁμοίως διετείνετο
ἡδικῆσθαι, καὶ παρεσπονδῆσθαι τοῦ πολέμου κεκιν-
ημένους πρὸς αὐτὸν, ἐδεμίαν ἀπόφασιν παρεχημένους.
καὶ ὧν αὐτῶν λογίζεσθαι προσήκον, εἴ τι τινὲς ἡνω-
μονήσασιν, αὐτῶν μὴ σιωπῶντος ἀλλ' ἐχρὶν ἐμμέ-
νοισιν τὰς σινοθήκας, ἐπαγορθεῖσθαι τὰ ἡμαρτι-
μένα. ὅμως αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀνῆπτετο σφοδρὸς. καὶ
Κυματζίνα τὰς συχναῖς ἐφόδοις πειθεῖν, προσε-
χώρουσαν αὐτοῖς Ματθαίῳ τῷ Βασιλεῖ. Παλαιολόγος
δὲ ὁ Βασιλεὺς, ἐπεὶ τῷ δευτέρῳ ἑώρα πρὸς ἐ-

ΥΠΟ ἡ τῶτον τὸν χρόνον, καὶ Κράλης ὁ τῶν Τριβαλῶν
δυναστείας ἐτελεύτησε, καὶ τὰς εἰς ἐμικρὰ ἀνερρίπτει-
σθαι Τριβαλοῖς. Σίμων τε ὁ Κράλη ἀδελφός, Ἀκαρνα-
νίας τότε ἀρχὸν, τῆς ὅλης Τριβαλῶν ἀρχῆς ἀντεποίηθη,
ὡς αὐτῶν δευτέρου μᾶλλον, καὶ πολλὰς τῶν παρὰ Τριβα-
λοῖς ἐπιφανῶν σινοθρομένων εἶχε πρὸς τὸ ἔργον. ὁ Οὐ-
ρεσις ὁ Κράλη παῖς τῆς πατρὸς ἐνεκα ἀρχῆς ἐπολέμει
πρὸς τὸν Δεσπότην. Ἐλένη τε ἡ τῆς μήτῃ ὁμοίως ἀπῆλθε
τῷ τε ὑπὸ, ὁ Σίμωνι τῷ τῷ ἀνδρὸς ἀδελφῷ πόλεις
πολλὰς ἀποποιισαμένη, καὶ δυνάμιν αὐτῇ ἐκ δὲ καταφρά-
νητον περιέσχεσεν, καὶ αὐτῷ εἶχε τὸ ἀρχὴν μηδετέρῳ
πολεμῶσα, μήτε μὲν σινοθρομένη πρὸς τὸν πόλεμον.
οἱ τε διωπάται τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν, τὰς σινοθε-
στῆρας ἀπελάσαντες ἐκ τῶν ἀρχῶν, καὶ τὰς ἐφόδους ἐκαστος
πόλεις ὑφ' αὐτῶν πεποιημένοι, οἱ μὲν τῷ Κράλῃ συμμαχοῦν, ἐκ αὐτοῦ παρόντες ἐδ' ὡς Δεσπότην
πείθεσθαι, ἀλλὰ πέμποντες ἐπιμαχίαν οἱ δὲ σύμμαχοι καὶ φίλοι, οἱ δὲ Σίμωνι τῷ Δεσπότην.

αὐτοὶ προσεῖχον ἐδεδέρω. ἀλλὰ τὴν οὖσαν δυνάμιν
 σωέχοντες, τὸ μέλλον ἀπισκόπου ὡς ἐκείνῳ προδη-
 σόμενοι, ὃς ἂν τὸ πλέον ἔχη, καὶ εἰς μυρία τμήματα δι-
 αιδέντες ἐσασίαν. Ῥωμαῖοι δὲ πολλὰ, καὶ μεγάλα
 ὑπὸ Τριβαλῶν ἐπὶ τοσῶτον ἡδικομένοι χρόνον, καιρῶ
 τυχόντες, τὰ, τὴν ἡρπασμένα ἀνασώσασθαι, καὶ δίκας τῆς
 βαρβάρης ἀπαιτῆσαι τῆς τετολμημένων ἔχοντες κατέχοντες
 συγγενικὸν πόλεμον, καὶ τῆς σασιασμῆς, εἰς ἑδὲν χρή-
 σιμον ἀνάλωσαν τὸ καιρὸν. Νικηφόρος ὁ Δεσπότης ὁ Δεῦ-
 ρ κατέχευεν τὰ Τριβαλῶν πράγματα εἰς ἑαυτὸν ὁρῶν, καὶ
 ῥᾶτα τὴν πατρίαν ἐλπίσας ἀνασώσασθαι ἀρχῇ, ἄλ-
 λως δ' ὅτι καὶ Πρεσβύτερος, ὃς Θεσσαλίας εἶχε τὴν ἀρ-
 χὴν ἐτεθνήκει καὶ αὐτὸς, τελεῖς ἐφοπλίσας ἐκ τῆς Αἰ-
 νου καταλιπὼν, καὶ ὁποδᾶς, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἶχε Θεσ-
 σαλίαν, τῆς ἀμυνομένων μὲν ἑδὲν ὄντων, Θεσθα-
 λῶν δ' ἀποδύμενος προχωροῦντων, καὶ ὥσπερ ἐκ κλύδω-
 νος μεγάλης τῆς Τριβαλῶν ἀρχῆς, ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων
 καταφύγοντες ἡμερον καὶ γαλιῶν μεσὺν ἡγεμονίαν. ὁ
 μὲν οὖν περὶ τὰς πόλεις ἡκολοῖτο. Λιμπιδάριος δὲ
 τις τῶν ἐκείνων οἰκετῶν, ὃς ἦρχε τῶν νεῶν ὑπ' ἐκείνῳ
 καταλειφθεὶς, ἀδικώτατα περὶ τὸν Δεσπότην ἔχον-
 θεὶς, ἐπεισε τὸ ναυτικὸν ἐκείνῳ ὁποδᾶντας, πρὸς τὴν
 Αἶνον ἐπανελθεῖν, ὡς δὲ τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ὁποδᾶσι-
 ας κερδανουῦντας. τῆς τε ὑπεροχῆς στρατείας ἀπαλλὰ-
 ξομένους, εἰκὴ καὶ μάτῳ κοπτομένους, καὶ παλαιπωρῶν-
 τας ἐπὶ ξένης, ἵν' ἑτέροι ἐκ τῶν ἐκείνων πόρων μέγισ-
 τα καρπῶνται, καὶ τῆς ὑπὸ Δεσπότην οἰκοὶ ἐπαχθεὶς
 δουλείας, ἐκείνου δυοῖν θάτερον, ἢ εἰ περιγένοιτο τῷ
 πολέμῳ, νεῶν ἐκ εὐπορίστοτος, αἷς χρυσάμυρος ἐ-
 πανήξει πρὸς αὐτὰς, ἢ ἔξωθεν ἀρριστομένη ὑπ' ἐκείνων ὅν
 ὑπέρχωνται. Ἐπεὶ δὲ ἐπείθοντο, ἔδραντες ἐκείθεν ἐ-
 πανηκόντες εἰς τὴν Αἶνον, πρῶτον μὲν δι' ἑαυτὰς τὴν πό-
 λιν ἐποιεῖτο, καὶ πάντα ὡς αὐτὸς καὶ στρατηγός, ἔργε-
 μῶν, καὶ συμπάντων πραγμάτων κύριος. τὸν δὲ μὲν τὴν
 ἐπαγαγὼν τοῖς Δεσπότην προσκειμένοις, τῆς μὲν κα-
 τέκλεισεν ἐν δεσμοτηρίοις, ἐνίκα δὲ ἐξήλασε τῆς πό-
 λεως, ὡς εἶχον ὁποδᾶντας. ἔτι δὲ ἔς καὶ ἀπέκτεινε τὴν
 δῆμον παραδόντες. Ἐπειτα ἐπεσφάτευσεν Βασιλίαν τὴν Δε-
 σπότην γαμετὴν τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐχάσθη.
 καὶ τειχομαχίαν ἐφικατὸν, ἐλεῖν μὲν ἐκ ἡδυνήθη ἔχον-
 κατερότητα τῶν τειχῶν, καὶ εὐφυλίαν τῶν ἀμυνομέ-
 νων. ὡς γὰρ καὶ Βασιλίαν τὴν ἀκρόπολιν ἐκού-
 σαν ἐκλιπεῖν, ὅρκως παραχόμυρος, ὡς ἑδὲν αὐτῷ, ἔ-
 τε τῆς σωόντας ἀδικήσας. ἀλλ' ἀφίξεται ὅποι ἂν δο-
 κῇ μηδενὸς παρενοχλουῦντος. ὃ καὶ ἐπράττετο μετὰ μι-
 κρόν. νεῶς δ' ἐπιβᾶσα, εἰς Βυζάντιον ἀφίκετο, καὶ
 ὑπεδέχθη φιλοτίμως παρὰ Βασιλέως τῆς γαμβρῆς. Ἐ-
 πείτα εἰς Θεσσαλίαν ἀπῆρε πρὸς τὸν ἄνδρα ἡδὲ πάσης κύ-
 ριον γεγεννημένον, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν πό-
 λεων. ἡδὲως δὲ ἐκείνος ὑπεδέχεται τὴν γυναῖκα. καὶ
 χρόνον τινα ἡρέμου οἰκείως ἔχοντες ἀλλήλοισι, καὶ
 συμφυῶς, ὥσπερ προσῆκον. ἔπειτα τῶν σωόντων τι-
 νῶν, ὑπὸ μοχθηρίας, καὶ ἀσυνεσίας ἐκείνων τε φαῦ-
 λα, καὶ παράνομα ἐνοουμένων, καὶ τὸν Δεσπότην ἐνα-
 γόντων, ἐπεισαν τὴν μὲν γυναῖκα Τριβαλοῖς προ-
 δαῖ, αὐτὸν δὲ τὴν Ἑλένης ἀδελφῇ τῆς Κράλη
 γυναικὸς πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, ὡς τῆς τε Θεσσαλίας, καὶ Ἀκαρνανίας ἔπος ἄρξοντα
 βεβαίως, τῶν Τριβαλῶν οὐ πολεμουμένων ἔχοντα τὴν ἐπιγαμίαν, ἔλθοντες ἔξωθεν
 τα ἐναντικείμενους πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ παραβλάπτοντας οὐ μέτρια. Αὐτίκα τε ἀνδρῶς

alii neutrarum partium, quod habebant,
 conservabant, eventumque praestolaban-
 tur: praevaletentiorē secuturi: & omni-
 no in mille factiones distracti, seditioni-
 bus agitabantur. Romani a Triballis
 tandiu, tamque multis, & magnis affe-
 cti detrimentis, tempus nacti opportu-
 num ablata recuperandi, & facinorum
 poenas a barbaris expetendi, propter
 civile bellum, & seditiones, quibus con-
 flictabantur, id ipsum tempus sine fru-
 ctu contrebant. Cæterum Nicephorus
 despota dux, Triballos discordiis inte-
 stinis laborare intelligens, facillimeque
 provinciam paternam se recuperaturum
 sperans, cum praesertim & Prealimpus,
 qui Thessaliam regebat, diem obiisset,
 instructis triremibus Aeno, ubi uxorem
 reliquit, in Thessaliam navigavit, quam
 descendens, nemine resistente, Thessa-
 lis prompte se deditibus, ac velut ex
 immenso fluctu Triballici dominatus,
 ad Romanorum mansuetum & tranqui-
 litatis plenum imperium confugientibus,
 brevi totam in potestatem redegit. Il-
 le igitur urbibus recipiendis distentus e-
 rat. At Limpidarius quidam de ejus fa-

Edit. Paris.
 pag. 883.

mulis, quem navibus praefectum relinque-

a Palæologo ad urbes tradendas, ejectis præfidiis, quæ tum erant, missi fuerant, nihil mandatorum peragebant: sed præter illa volebant Matthæi paucos quosdam præfidiarios induci, ut nihilo minus quam antea urbes tenerentur ab illis longe pluribus, quam a vicariis Matthæi induci voluissent. Quibus cum intoleranda res videretur, censerentque omnia proflus, quæ invenissent præfidia dimittenda, re infecta, ut diximus, reverterunt. Matthæus vero cum ex iis, quæ acta fuerant in insula, tum ex iis, quæ amici significaverant, se deludi arbitratus, quoniam & Persica ad eum adjuvandum manus veniebat, & alia ex Adrianopoli, vicinisque oppidis, in Cumutzenates infestus ibat. Jamque Peritheorium attigerat, non se fœdus transgredi, sed a fœdifragis potius lædi existimans: quando neque insula secundum pacta conventa addiceretur, & magnæ ad se interficiendum insidiæ struerentur. Imperator Palæologus æque pertendebat affirmare, se lædi, & ab illo fœdus violari, qui bellum non provocatus instauraret. Non enim sibi adscribendum, si quidam se ignorante in illum injustos se præbuisent. Sed fœdus conservandum, & delicta corrigenda. Nihilo minus bellum grave denuo inflammatum est, & Cumutzenates crebris vexati incursionibus, ad Matthæi se auctoritatem retulerunt. Palæologus ut suam Peritheorii moram inutilem vidit, Joanne Asane præfeco instituto, Byzantium rediit.

Δὲν λυσιτελῶσαν, Ἀσάνῳ Διαπότῳ ἢ Ἰωάννῳ Περιθεωρίῳ καταστήσας ἄρχοντας, αὐτοὺς εἰς Βυζάντιον ἀπήρεν.

CAPUT XLIII.

Mors Cralis. Simon ejus frater provinciam vendicat contra filium. Helena uxor defuncti dominatur. Factiones nobilitatis. Nicephorus dux Thes-saliam citra vim obtinet. Famulus classiarios ad despotam deferendum incitat. Ejusdem Ani insolentia & tyrannis. Arcem frustra oppugnat. Regina Byzantium discedit: ad maritum proficiscitur. Consilium domesticorum de uxore illi superinducenda. Fugit ad fratrem in Peloponnesum securitatis causa. Inde a marito revocatur, qui in pugna ab Albanis occiditur. Uxor Byzantium veniens cum matre monacham agit.

Edit. Paris.
pag. 882.

SU B idem tempus a Crates Triballorum princeps oblit, & exorta est inter Triballos non levis seditio. Nam & Simon Cralis frater, tum Acarnaniæ dominus, totam Triballorum provinciam, ut ad se pertinentem, affectabat, cui ex Triballica nobilitate multi dabant operam, & Ouresis Cralis filius, propter paternum principatum adversus patruum in armis erat. Helena vero ejus mater æque diffidens filio, & Simoni leviro, compluribus ad se urbibus traductis, nec contemnendis septa viribus per se regnabat, neutrum bello laceffens, nec adjuvans. Porro potentissimi apud ipsos nobilium unusquisque infirmioribus subactis oppidis, alii quidem Crali, non ut domino obediebant: sed ut socio, & amico auxilia submittebant: alii contra, Simoni ejus patruo opitulabantur: πόλεις ὅφ' ἐαυτοῦ πεποιημένος, οἱ μὲν τῷ Κράλῃ συωμάχου, ἐκ αὐτοῖ παρόντες ἐδ' ὡς Διαπότῃ πειθαρχεῖντες, ἀλλὰ πέμποντες ἐπιμαχίαν οἱ δὲ σύμμαχοι καὶ φίλοι, οἱ δὲ Σίμωνι τῷ Δείῳ. ἔνιοι δὲ

νήκον πρὸς αὐτὸν. οἱ δὲ ὑπὸ Βασιλέως τῆ Παλαιολόγου τὰς πόλεις πεμφθέντες παραδίδονται, πρότερον τὰς οὐσας ἐξελαύνοντες φρερὰς, ἐδὲν ἐποίουν τῷ κεκελευσμένων. ἀλλὰ πρὸς τοῖς οὐσι πρότερον, καὶ αὐτὰς ἐκέλευον ὀλίγας τινὰς εἰσάγειν, ὥστε μηδὲν ἥττον ἢ πρότερον κατέχεσθαι τὰς πόλεις ὑπ' ἐκείνων. πολλὰ πλάσιόνων ὄντων, ἢ ὧν ἐκέλευον αὐτὰς εἰσάγειν. ἃ τοῖς ἐκ Ματθαίου Βασιλέως, οὐκ ἐδόκει ἀνεκτὰ. ἀλλὰ παντάπασιν τὰς ἐγκαθιδρυμένας ἐκέλευον φρερὰς ἐκβάλλειν. ὡς δ' ἐχ' ὑπήκουον ἐκεῖνοι, ἀνεχώρουσιν ἄφρακτοι. ἐκ δὲ τῷ καὶ τῷ ἡσσαν εἰργασμένων, καὶ ὧν ἐμύλουν οἱ φίλοι, φενακίζεσθαι πειθεῖς, ἐπεὶ καὶ Περσικὴ καὶ συμμαχίαν ἔκε πρὸς ἐκεῖνον στρατῶν, καὶ ἡ ἐκ τῆς Ἀδριανῆς, καὶ τῷ περὶ ἐκείνῳ πολιχείαν, ἐπῆλθε Κεματζίνοῖς, καὶ ἄλλοι Περιθεωρίου ἦλθεν, ἡγάμενος μὴ παραβεβηκέναι τὰς σπονδὰς αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον ἡδικοῦσθαι, ἔτε τῆς νήσῃ ὑποδεδομένης καὶ τὰς σινοθήκας, καὶ μεγάλης ἐπιβλήης, ὥστε ὑποκτείνειν συσχευόμενης. Βασιλεὺς τε ὁ Παλαιολόγος ὁμοίως διετείνετο ἡδικοῦσθαι, καὶ παραιπονδῆσθαι τοῦ πολέμου κεκινημένα πρὸς αὐτὸν, ἐδεμίαν πρὸφασιν παρεχημένα. ἐ δὲ αὐτῷ λογιζέσθαι προσήκον, εἰ τι τινὲς ἡγνώμονηκασιν, αὐτῷ μὴ σιωπῶντος ἀλλ' ἐχρήν' ἐμμένοντας ταῖς σινοθήκαις, ἐπανορθῶσθαι τὰ ἡμαρτημένα. ὅμως αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀνῆπτετο σφοδρὸς. καὶ Κεματζίλῳ ταῖς συχναῖς ἐφόδοις πιεζέμεναι, προσεχώρουσιν αὐτοῖς Ματθαίῳ τῷ Βασιλεῖ. Παλαιολόγος δὲ ὁ Βασιλεὺς, ἐπεὶ τῷ δαχτυβίῳ ἑώρα πρὸς ἐ-

ΥΠΟ ἡ τῶτον τὸν χρόνον, καὶ Κράλης ὁ τῷ Τριβαλῶν δυνάστης ἐτελεύτησε, καὶ τὰς εἰς ἐμικρὰ ἀνερρίπτει τῇ Τριβαλοῖς. Σίμων τε ὁ Κράλη ἀδελφός, Ἀκαρνανίας τότε ἄρχων, τῆς ὅλης Τριβαλῶν ἀρχῆς ἀντεποιήθη, ὡς αὐτῷ δαφερῆσθαι μᾶλλον, καὶ πολλὰς τῷ παρὰ Τριβαλοῖς ἐπιφανῶν σιωαιρομένης εἶχε πρὸς τὸ ἔργον. Ὁ Οὐρεσις ὁ Κράλη παῖς τῆς πατρῶας ἐνεκα ἀρχῆς ἐπολέμει πρὸς τὸν Δείον. Ελένη τε ἡ τῆς μήτηρ ὁμοίως ἀπιστῶσα τῷ τε ὑπὸ, Ὁ Σίμωνι τῷ τῷ ἀνδρὸς ἀδελφῷ πόλεις πολλὰς ὑποποιισαμένη, καὶ δυνάμιν ἐαυτῇ ἐκ δὲ καταφρόνιτον περιεήσασα, κατ' ἐαυτῇ εἶχε τὴν ἀρχὴν μηδετέρῳ πολεμεῖσα, μήτε μὲν σιωαιρομένη πρὸς τὴν πόλεμον. οἱ τε διωαπώτατοι τῷ παρ' αὐτοῖς ἐπιφανῶν, τὰς ὑποδεεσίρας ἀπελάσαντες ἐκ τῶν ἀρχῶν, καὶ τὰς ὁμοῦς ἐκαστος

αὐτοὶ προσεῖχον ἐδεδέτερω . ἀλλὰ τὴν οὖσαν δυνάμιν
 σωέχοντες, τὸ μέλλον ἀπεσκόπου ὡς ἐκείνῳ προδη-
 σόμενοι, ὅς ἂν τὸ πλεονέχη, καὶ εἰς μυρία τμήματα δι-
 αιρεθέντες ἐσασίαν . Ρωμαῖοι δὲ πολλὰ, καὶ μεγάλα
 ὑπὸ Τριβαλῶν ἐπὶ ποσῶν ἡδικομένων χρόνον, καὶ
 τυχόντες, πᾶσι τῇ ἡρπασμένα ἀνασώσασθαι, καὶ δίκας τῶν
 βαρβάρων ἀπαιτῆσαι τῷ τετολημμένων ἔχοντες κατέχοντα
 συγγενικὸν πόλεμον, καὶ τῶν σασιασμῶν, εἰς ἑδὲν χρή-
 σιμον ἀνάλωσαν τὸν καιρὸν . Νικηφόρος ὁ Δεσπότης ὁ Δεξ
 κατέχευεν τὰ Τριβαλῶν πράγματα σάσιν ὁρῶν, καὶ
 ῥᾶσα τὴν πατρίαν ἐλπίσας ἀνασώσασθαι ἀρχὴν, ἄλ-
 λως δ' ὅτι καὶ Πρεάλιμπος, ὁς Θεσσαλίας εἶχε τὴν ἀρ-
 χὴν ἐτεθνήκει καὶ αὐτὸς, τελείως ἐφοπλίσας ἐκ τῆς Αἰ-
 νῶ καταλιπὼν, καὶ Ὀποβάς, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εἶχε Θεσ-
 σαλίαν, τῷ ἀμυνομένων μὲν ἑδὲν ὄντων, Θεσπα-
 λῶν δ' ἐπορεύμενος προχωροῦντων, καὶ ὥσπερ ἐκ κλύδων
 τοῦ μεγάλου τῶν Τριβαλῶν ἀρχῆς, ἐπὶ τὴν Ρωμαίων
 καταφύγοντες ἤμερον καὶ γαλιῶν μετὰ ἡγεμονίαν . ὁ
 μὲν οὖν περὶ τὰς πόλεις ἡκολούτει . Λιμπιδάριος δὲ
 τις τῶν ἐκείνων οἰκετῶν, ὁς ἦρχε τῶν νεῶν ὑπ' ἐκείνων
 καταλειφθεὶς, ἀδικώτατα περὶ τὸν Δεσπότην ἔχον-
 θεὶς, ἐπεισε τὸ ναυτικὸν ἐκείνων ὀπισθάντας, πρὸς τὴν
 Αἶνον ἐπανελθεῖν, ὡς δὴ τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ὀπισθασί-
 ας κερδανουῦντας . τῆς τε ὑπεροχῆς στρατείας ἀπαλλὰ
 ξομένης, εἰ καὶ κατὰ νηυσὶν πομπόμενης, καὶ παλαιπωρῶν-
 τας ἐπὶ ξένης, ἑνέτεροι ἐκ τῶν ἐκείνων πόνων μέγι-
 στα καρπῶνται, καὶ τῆς ὑπὸ Δεσπότην οἰκοῦ ἐπαχθέας
 δουλείας, ἐκείνου δυοῖν φάτερον, ἢ εἰ περιγένοιτο τῷ
 πολέμῳ, νεῶν ἐκ εὐπορίστοντος, αἷς χρησάμενος ἐ-
 πανήξει πρὸς αὐτὰς, ἢ ἑξαρθησομένης ὑπ' ἐκείνων ὅν
 ὑπερέχουσιν . Ἐπεὶ δὲ ἐπείθοντο, ἔσαντες ἐκεῖθεν ἐ-
 πανήκον εἰς τὴν Αἶνον, πρῶτον μὲν δι' ἑαυτὰ τὴν πό-
 λιν ἐποίητο, καὶ πάντα ὡς αὐτὸς καὶ στρατηγός, ἔργα-
 μῶν, καὶ συμπάντων πραγμάτων κύριος . τὸν δὴ μὲν τε
 ἐπαγαγὼν τοῖς Δεσπότην προσκειμένοις, τῶν μὲν κα-
 τέκλεισεν ἐν δεσμωτηρίοις, ἐν δὲ εἰς ἐξήλασε τῆς πό-
 λεως, ὡν εἶχον ὀπισθερήσας . ἔτι δὲ ἔς καὶ ἀπέκτεινε τῷ
 δήμῳ παραδόντες . Ἐπειτα ἐπεστράτευσεν Βασιλίσσῃ τῇ Δε-
 σπότη γαμετῇ τὴν ἀκρόπολιν μετὰ τῶν οἰκετῶν ἐχέσθαι
 καὶ τειχομαχίαν ἐφικανόν, ἐλεῖν μὲν ἐκ ἡδυμῆς καὶ
 καρτερότητος τῶν τειχῶν, καὶ εὐφυχίαν τῶν ἀμυνομέ-
 νων . ὡς ἀγασσάμενη δὲ Βασιλίσσαν τὴν ἀκρόπολιν ἐκού-
 σαν ἐκλιπεῖν, ὅρκους παραχόμμενος, ὡς ἑδὲν αὐτῷ, ἔ-
 τε τῶν σωόντων ἀδικήσας . ἀλλ' ἀφίξεταί ὅποι ἂν δο-
 κῇ μηδενὸς παρενοχλουῦντος . ὁ καὶ ἐπράττετο μετὰ μι-
 κρόν . νεῶς δ' ἐπιβᾶσα, εἰς Βυζάντιον ἀφίκετο, καὶ
 ὑπεδέχθη φιλοτίμως παρὰ Βασιλέως τῆς γαμβρῆς . Ἐ-
 πείτα εἰς Θεσσαλίαν ἀπῆρε πρὸς τὸν ἄνδρα ἡδὴ πάσης κύ-
 ριον γεγενημένον, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν πό-
 λεων . ἡδέως δὲ ἐκείνος ὑπεδέχετο τὴν γυναῖκα . καὶ
 χρόνον τινὰ ἡρέμου οἰκίως ἔχοντες ἀλλήλοισι, καὶ
 συμφῶς, ὥσπερ προσῆκον . ἔπειτα τῶν σωόντων τι-
 νῶν, ὑπὸ μοχθηρίας, καὶ ἀσυνεσίας ἐκείνων τε φαῦ-
 λα, καὶ παράνομα ἐνοουῦντων, καὶ τὸν Δεσπότην ἐνα-
 γόντων, ἐπεισαν τὴν μὲν γυναῖκα Τριβαλοῖς προέ-
 δαι, αὐτὸν δὲ τὴν Ελένης ἀδελφῇ τῆς Κράλη
 γυναικὸς πρὸς γάμον ἀγαγέσθαι, ὡς τῆς τε Θεσσαλίας, καὶ Ἀκαρνανίας ἔπος ἄρξοντα
 βεβαίως, τῶν Τριβαλῶν οὐ πολέμου ἔχοντα τὴν ἐπιγαμίαν, ἔλθοντες ἑξαρθησοῦ-
 ντα ἐναντιμένους πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ παραβλάπτοντας οὐ μέτρια . Ἀντίκα τε ἀνδρῶς

alii neutrarum partium, quod habebant,
 conservabant, eventumque praestolaban-
 tur: praevalentiorē secuturi: & omni-
 no in mille factiones distracti, seditioni-
 bus agitabantur. Romani a Triballis
 tandiu, tamque multis, & magnis affe-
 cti detrimentis, tempus naſti opportu-
 num ablata recuperandi, & facinorum
 poenas a barbaris expetendi, propter
 civile bellum, & seditiones, quibus con-
 flictabantur, id ipsum tempus sine fru-
 ctu conterebant. Cæterum Nicephorus
 despota dux, Triballos discordiis inte-
 stinis laborare intelligens, facillimeque
 provinciam paternam se recuperaturum
 sperans, cum praesertim & Prealimpus,
 qui Thessaliam regebat, diem obiisset,
 instructis triremibus Aeno, ubi uxorem
 reliquit, in Thessaliam navigavit, quam
 descendens, nemine resistente, Thessa-
 lis prompte se deditibus, ac velut ex
 immenso fluctu Triballici dominatus,
 ad Romanorum mansuetum & tranqui-
 litatis plenum imperium confugientibus,
 brevi totam in potestatem redegit. Il-
 le igitur urbibus recipiendis distentus e-
 rat. At Limpidarius quidam de ejus fa-
 mulis, quem navibus praefectum relinque-
 rat, in dominum sceleratissimus, clas-
 sariis persuasit, ut ab ipso desciscen-
 tes, Aenum redirent: ingens inde, & du-
 plex commodum percepturos. Nam &
 tam longinqua expeditione liberatum i-
 ri, temere, & frustra delassatos, &
 afflictos in extera regione, ut alii eo-
 rum laboribus amplissime fruuntur: &
 onerosa servitute, quam domi despota
 ipsi serviant: cum ex duobus alterum
 sit necessarium, aut, si hostes vincat,
 navibus careat, quibus ad ipsos re-
 vertatur, aut ab illis victus intereat.
 Postquam ejus verbis inescati, inde
 solventes Aenum redierunt, Limpida-
 rius primum quidem per se urbem rege-
 bat, eratque unus omnia, & impera-
 tor, & dux, & omnium simul rerum
 dominus, populoque in despota fautores
 extimulato, hos in carcerem contrude-
 bat: hos omnibus bonis spoliato urbe
 pellebat: alios etiam plebi donatos oc-
 cidebat. Deinde in reginam despota u-
 xorem, arcem cum famulis habitantem
 invasit: quam diu oppugnatam, pro-
 pter murorum firmitudinem, & propu-
 gnantium virtutem capere non potuit.
 Coegit tamen eam ab arce discedere,
 juratus, nihil vel ipsi, vel ministris e-
 jus irrogaturum mali: iret, quo liberet,
 nemine obturbante: quod & factum pau-
 lo post. Consensa enim navi, Byzan-
 tium venit, & a marito sororis honorifi-
 ce excepta est. Postmodum in Thessa-
 liam ad virum, jam ejus totius provin-
 cia, & urbium Acarnaniae dominum se
 contulit: qui uxorem lætus accepit, &
 aliquamdiu quiete, familiariter, & con-
 junctissime cum ea vixit, ut quidem de-
 buit. Deinde quidam domestici, homi-
 nes improbi, ac stolidi, reginae pessime
 cupientes, despota eo impulerunt, ut
 uxorem Triballis relinqueret, ipse Hele-
 nae, Cralis viduae sororem duceret, quo
 sic Thessaliae, & Acarnaniae stabili-
 ret, ac firmaret imperium (ob illud
 matrimonium nihil moturis videlicet)
 & Albanos adversarios non mediocriter

Edit. Paris.
 pag. 883.

Edit. Paris.
pag. 884.

noxios frangeret. Mox conjugem se exosus est, ut ejus conspectum non ferret. Non diu post Artam Acarnaniz urbem praesidium misit, & cum Cralæna per oratorem de connubio cum ejus germana ineundo egit. Res igitur jam sermonum, & legationis tenuis processerat, & regina imperatoris filia patienter istuc ferebat, rata, maritum aliquando a nefariis cogitationibus istis aversum, mentem sobriam, & æquam suscepturum. Postquam datus finis, & jusjurandum, in quo scriptum extabat, se uxorem Triballis permittere, & Cralænae sororem ducere, tum demum suæ saluti providendum, nec propter alienam amentiam indigne sibi pereundum constituit, & in Peloponnesum ad Manuelem fratrem mittens, suam ei dignitatem, & incolumitatem cum præcibus commendavit: quam ille ex templo per mare ad se adducendam curavit, Acarnanibus, & Albanis cum laudibus eam deducantibus, & benevolentia, honoreque erga illam inter se certantibus: non solum propter ejus modestiam, animique præstantiam, & cujusque generis virtutum ornamenta: sed etiam propter caritatem, in ejus parentem imperatorem, quas is totum occidentem, etiam statum vitæ monasticum ingressus, sibi devinctissimum tenebat. Nicephorum vero despotam, quamquam scirent haud placate laturum cum tantis prædicationibus deductam esse uxorem, non modo non curabant: sed propalam in eum maledicta congregabant, qui deliraret prorsus, & quod dicitur, aurea mutaret æreis. Quocirca brevi hac de causa Albani aperte ab eo desciverunt: profitescentes, nisi dissoluto Triballico matrimonio, imperatoris filiam e Peloponneso in thalamum revocaret, pro ea non secus, quam pro suis ipsorum capitibus adversus eum impigre bellaturos. Ille sive quod & ipse facti turpitudinem perspiceret: sive quod propter repudiatam uxorem enascituram seditionem metueret, nefandas illas nuptias per legatum antiquavit: conjugemque legitimam e Peloponneso revocans, fidem ei juramento sanxit, nihil de cætero secus in eam admissurum: sed more pristino omni candore, ac lenitate cum ea victurum. Illa viri amans, maximumque ex eo solatium capiens, quod non ipsa vincula jugalia rupisset, præterita omnia nihili ducens, ut brevi ad eum profectura, se comparabat. Verum ille ambitione quadam præceps, ne ab ipsa suus sibi principatus pendere putaretur, ad Albanos desertores, antequam veniret, subjugandos prorupit. Ita autem cecidit, ut Persæ, qui in Thessaliam prædatoriis triremibus trajecerant, invitati eum adjuvarent. Quorum virtute plurimum confusus, Albanos loco, qui Achelous vocatur, invasit: ubi ipse, priusquam totæ phalanges concurrerent, pugnans oppetiit, totusque exercitus ejus ferro concisus occubuit. Regina conjux in Peloponneso ejus necem luctu, & lamentationibus diuturnis prosecuta, deinde Byzantium veniens, reliquum annorum suorum cum imperatrice matre in monasterio Marthæ transegit. Sed hæc postea gesta sunt.

pag. 885.

δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα εἶχε, καὶ ἐδὲ λυγρὸν ἰδεῖν. ὕστερον δὲ ὀλίγῳ, καὶ πρὸς Ἀρτάν τῆς Ἀκαρνανίας πόλιν πέμψας, ἐκέλευε φρενεῖσθαι. πρὸς Κράλαιναν δὲ πρεσβείαν πέμψας, τὰ κατὰ τὸ γάμον ἑωραττε τῆς ἀδελφῆς. Μέχρι μὲν οὖν ἐν λόγοις ἢ ἐπιχειρήσεσι, πρεσβείαις καὶ βασίλισσῃ ἢ θυγατρὶ Βασιλέως ἐνεκαρτέρει, καὶ ἀνδραοιομένη τῆς ἀτοπίας ὑποχέσασθαι ποτε, καὶ μέτρια, καὶ δίκαια φρονήσιν. ἐπεὶ δὲ ἡδὴ τέλος εἶχε πάντα, καὶ οἱ ὅρκοι ἐτελοῦντο οἷς ἐνεγέγραπτο, τὴν μὲν γυναῖκα Τριβαλοῖς αὐτὸν προέδαι, τῇ δὲ ἀδελφῇ Κράλαινης συνοικεῖν, δεῖν ἔγνω σάξεν αὐτὴν, καὶ μὴ δι' ἐτέρων παραπληξίαν αὐτὴν παραπολέδαι. καὶ πέμψασα εἰς Πελοπόννησον πρὸς Δεσπότην Μανὴλ τὸν ἀδελφὸν πρὸνοιαν τινὰ αὐτῆς ποιήσασθαι ἐδέετο. καὶ ὅς ἐδὲν μελλήσας ἐκ θαλάσσης πέμψας, προσελάμβανε τὴν ἀδελφὴν, πάντων Ἀκαρνανῶν, Ἑλβαίων μετ' Ὀφημίας προπεμπόντων, καὶ ἀμιλλωμένων πρὸς ἀλλήλους τῆς εἰς ἐκείνῳ ἔνεκα δυνάμεως καὶ τιμῆς. ἑμὸν δὲ καὶ αὐτῆς ἐπιείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην, καὶ τὸ πᾶσι κεκοσμηθῆναι ἀγαθοῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εἰς τὸν Βασίλεα καὶ πατέρα δύνειον, κατὰ κράτος αὐτῆς τὸ τῆς ἐσπερίων ἅπαν ἡττητο, καὶ ἀκριβῶς ἐξήρτητο αὐτῆς, καὶ μὴ τὴν τῆς τραγμάτων ἀναχώρησιν. Δεσπότης δὲ τῶ Νικηφόρῳ, καὶ τοῖς γε αὐτὸν εἰδόσις οὐ πρῶτος οἶσονται τὴν προπομπὴν, καὶ Ὀφημίας τῆς γυναικὸς, ἑμὸν δὲ ἔδεναι λόγον ἐποιουῦντα, ἀλλὰ καὶ φανερώς ἐλοιδόρουσιν, ὡς παντὰ πασι τῶ σωφρόνων λογισμῶν ἐξεσηκῶτα, καὶ ὅ φασι, χάλκιον χρυσεῖον ἀλκασττόμῳρον ὅθεν ὁ ὀλίγῳ ὕστερον ἐκ ταύτης τῆς αἰτίας ἀπέσπασαν Δεσπότης φανερώς οἱ Ἑλβαῖοι, φάσκοντες προθύμως πολεμήσειν, ὡς περὶ ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, εἰ μὴ τὴν πρὸς Τριβαλὸς ἐπιγαμίαν ἐχλεύσας, ἐκ Πελοποννήσου ἀνακαλέσεται καὶ Βασίλειος θυγατέρα, καὶ ταύτη συνοικίῃ. Οὗ δὲ εἴτε καὶ αὐτὸς τὴν ἀτοπίαν συνιδῶν, εἴτε καὶ τὴν προσδοκωμένην εἰς αὐτὴν δαίμονα, ἢ καὶ τὴν γυναῖκα ὑπὸ πτωχέτο φησέσθαι, τοὺς μὲν ἀδέσμοις ἐκείνους γάμους πέμψας ἀπηγόρευε, πρὸς δὲ τὴν γυναῖκα ἐπέμψεν εἰς Πελοπόννησον πρεσβείαν, κελύων ἡκεῖ παρ' αὐτῆς, καὶ πίσεις παρεχόμενος δι' ὅρκων, ὡς ἐδὲν ἀγνωμονήσῃ ἐτι πρὸς αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ ἀρχαῖον τρόπον μετὰ πάσης εὐγνωμοσύνης, καὶ ἐπιεικείας συνοικήσει. ἡ δὲ φίλανδρος ἔσα, καὶ περὶ πλείεσθαι ποιούμενη τὸ μὴ τὸ γάμον αὐτῇ ἐχλεύεσθαι, πάντων ὑπερίδουσα τῶ γεγενημένων, παρεσκιάζετο ὡς ὕστερον μικρῷ ἀφισομένη πρὸς τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ὑπο φιλοτιμίας, ἵνα μὴ δοκοῖν καὶ ἀρχὴν δι' ἐκείνης καθίστασθαι αὐτῆς, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ τῆς ἀποστάντος Ἑλβαίων πρὶν ἐκείνῳ ἡκεῖν καταδολῶσθαι πολέμῳ. συμβὰν δὲ ἔτω, καὶ Πέρσαι καὶ Θετταλῖαι μονήρεσι ληστρικαῖς περαιωθέντες, σινομάχου ὑπ' αὐτῶν προσκεκλημένοι. οἷς μάλις αὐτῶν ἐπὶ ἡλθεν Ἑλβαῖοις, καὶ γενομένης συμβολῆς περὶ τι χωρίον Ἀχελῶν προσαγορευόμενον, αὐτὰς τε ἐπιπτεμάχου μῆρος πρὶν τὰς φάλαγγας συμμίξαι, καὶ ἡ ἐκείνῃ πᾶσα διέφθαρτο ἡττηθεῖσα στρατιά. Βασίλισσα δὲ ἡ ἐκείνου γαμετὴ ἐτι ἐν Πελοποννήσῳ ἐχτελεῖσθαι, ἐπεὶ πύθοιτο τὴν ἐκείνου τελευτήν, ἐπέστησε μὲν ἐκεῖ ἐφικανόν, καὶ ἀπαδύρατο τῶ ἀνδρὸς τὴν τελευτήν. Ἐπειτα εἰς Βυζάντιον ἐλθοῦσα, συνῶν καὶ ἐπίλοιπον βίον Βασιλίδι τῇ μητρὶ καὶ τῷ Μάρθῳ συνοικεῖν διατρίβουσα. Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον.

CAPUT XLIV.

Matthæus contra Palæologum contendit. Non se deserit Palæologus. Discedunt ambo sine pugna. Orchanes filium a piratis captum, per Palæologum redimi orat, quod facit pecunia ingenti, cum armis nihil proficeret. A Mygdoniæ præfectis se tradere volentibus Matthæus accersitur. Amicitia Triballorum principum cum Cantacuzena & ejus filio. Celeriter submissæ copiæ ab Orchane in quantas difficultates Matthæum redegerint. Compellitur ab eis ante tempus in Triballos. Contra pacta conventa prædas agunt. Reliqui cum Triballis certant jaculis, & in pugna pauciores Perse cadunt. Revertitur imperator. Triballi insequentes repelluntur.

TΟΤΕ δὲ ἐπεὶ αἱ μεταξὺ τῶν Βασιλέων γεγενημέναι συνθήκαι διελύοντο, καὶ ὁ πόλεμος ἀνερίπισθη, Ματθαῖος ὁ Βασιλεὺς τὸ ὑπὸ αὐτὸν ἔσαν στρατιὰν συναγαγὼν, ἦκεν εἰς Βυζίλιον παρὰ τὸ θεῖον Ἀσάνιον δεσπότην τὸν Μανηλ καὶ παραλαβὼν, καὶ αὐτὸν μετ' ὅσης εἶχε στρατίας, ἐπεσράτευσε τῷ νέῳ Βασιλεῖ ἐν Βυζαντίῳ, καὶ ἐσρατοπέδωσε κατὰ τὸ μέλανα ποταμὸν ἐπὶ τινὰ τετειχισμένῳ κώμῳ Μέτρας προσαγορευμένῳ. Παλαιολόγος τε ὁ Βασιλεὺς ὁμοίως τελεῖρας ἐφοπλίσας, καὶ ἐκ τῆς ἡπείρου στρατιὰν πεζὴν καὶ ἵππικὴν, τοῖς μὲν ἡπειρώταις ἡγεμόνας ἐπισήσας ἐπὶ Ἀθύραν κώμῳ, καὶ αὐτὴν τετειχισμένην ὥσπερ ἰδμόν τινα ἔσαν, καὶ πάντοθεν περικλυζομένην τῇ θαλάσῃ ἐκέλευε χωρεῖν. αὐτὸς δὲ ἔχων τὰς τελεῖρας, ἦκε καὶ αὐτὸς ἐπὶ Ἀθύραν. καὶ ἀντεσρατοπεδεύοντο ἀλλήλοις ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ἐκατέρων ἀδυνάτων ὄντων ἐπὶ τὸ σρατόπεδον χωρεῖν τῷ πολέμῳ, καὶ καταναγκάζειν μάχεσθαι. Παλαιολόγῳ τε ᾧ ἐκ ἐδόκει Βασιλεῖ τοῖς πολέμοις ἐπίνειαι ἐφ' ὕψια πεδία, καὶ ὕλης παντάπασιν φιλαῖππίας ἄγασσι, πεζῶν αὐτὸς τὴν πλείστην διώξιμιν ἄγων καὶ ὀπλίτας, καὶ οἱ πολέμοι ἐπὶ δυσχωρίας, καὶ ἐρείπια πολλὰ τῆς πρώτης συνοικίας ἄγειν ἐκ ἐδοκίμαζον τὴν στρατιὰν εὐρυχωρίας δεομένην μάλιστ'. δι' αὐτὸν ἑκάτερος τὴν δύναμιν συνέχοντες, ἡσύχαζον ἐπὶ τῷ σρατοπέδῳ. πρεσβείας δὲ πρὸς ἀλλήλους πέμποντες, διελέγοντο περὶ εἰρήνης. ὡς δὲ συνέβαινον ἀλλήλοις, ὁ μὲν εἰς Βυζίλιον ἀνέσφερε μὴ τὴν στρατιάν, Παλαιολόγος δὲ ὁ Βασιλεὺς εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ ἐσκέπτοντο ὅτῳ ὅρῳ κακώσασιν ἀλλήλους. ἐν τῷ χρόνῳ ἐκ Φωκαίας τὴν παλαιάν, ἧς Καλόθετος ἡρχε, μοιήρης ληστὴν ἐπὶ τὴν Ἀσικηνὸν ἐλθῶσα κόλπον ληστείας ἔνεκα, ἔτω συμβάν, Χαλίλιον τὸν Ορχάνην συνέλαβεν υἱὸν, ἀκατίῳ τινὶ τὸν ἐκείσε περαισμῶνον πορθεμόν. ἐαυτίκα ἀνεχώρει εἰς τὴν Φωκαίαν. Ορχάνης δὲ ἐπεὶ ἐπύθετο ἀνδραποδιθέντα τὸν υἱόν, ἐκ εἰς Φωκαίαν ἀπαχθέντα, στρατεύειν μὲν ἐπὶ Φωκαίαν εἶχε ἀδυνάτως· δυνάμειός τε ᾧ ἐκ εὐπόρου ναυτικῆς, ἢ κακώσεως ἐπελθῶσα, ἐκ τῆς ἡπείρου εἰσβολὴν ἐκ λῶν, ἐφ' ἐτέρῃ κειμένης σατραπείᾳ τῆς Φωκαίας, πρὸς ὃν ἐδει πολέμειν δύναμιν ἔχοντα ἀντίρροπον, εἰ δὲ τῆς ἐκείνης ἐπεχειρεῖ ἐπὶ Φωκαίαν ἵεναι. ἀπορία δὲ πάντοθεν σωτηριόμος, ἐπὶ τῷ Παλαιολόγῳ τῷ Βασιλεῖ εἶδεν ἐπιχειρεῖν ὡς αὐτὸς δυνήσομένης μόνος τὸν υἱὸν ἀπαλλάττειν τῷ δεσμῷ. καὶ πέμψας πρεσβείαν, εἰδὼτο περὶ τοῦ παιδός. Βασιλεὺς δὲ ὑπέχετο προθύμως πάντα πράξαι, καὶ ὑποδοῦναι τὸν υἱόν, ἂν καὶ αὐτὸς ἀπόχοιτο Ματθαίῳ κατ' αὐτὸν τῷ Βασιλεῖ παρέχειν συμμαχίαν. Ορχάνης ἰδὼν καὶ μετὰ τὸν Κωνσταντίνον τὸν Βασιλέα ἐκ τῶν πραγμάτων ἀναχώρησιν, πολλὰ ἐπεδείκνυτο τῷ εὐνοίᾳ

chorefin ejus se cupidissimum demonstra-
bat, atque idcirco & filio ipsius mul-
tum commodabat, & urbibus eidem
subjectis nihil molestiarum exhibebat, &
quoties orabat, auxilium submittebat.
Quæ cum Palæologo dolerent, pulchram
naetus occasionem, Orchanem a Mat-
thæi amicitia disjungere tentavit, pro-
misitque barbarus omnia, modo filium
reciperet: & quamdiu captivus ille te-
nebatur, nec Matthæo adversus Palæo-
logum subsidio: nec Byzantio, aliis-
que urbibus eidem parentibus molestiæ
fuit. Imperator existimans Caloethum
Orchani filium haud gravate redditurum,
si tantum peteretur, petitum misit,
honores & alia nonnulla commoda pol-
licitus. Caloethus his parum moveri,
grandem pecuniæ summam postulare,
quam numerare imperator vix poterat.
Cumque ei horribilia minaretur, ille
nihilominus in impudentia persistebat.
Quocirca armis in eum ire constituit,
& triremibus bono numero comparatis,
terra marique eum laceffebat. Quo-
niam vero frequenti, & valida oppu-
gnatione tentatis mœnibus urbem vi ca-
pi non posse animadvertibat, persolu-
tis Caloetho aureorum centum millibus,
& Panhypersebasti dignitate addita, fi-
lium Orchanis liberat, & ad patrem
remittebat. Multo tempore in his nego-
tiis consumpto, urbium Mygdoniæ præ-
fecti, Triballorum nobilissimi, Mat-
thæum imperatorem secreto evocant, ut-
pote illi se cum urbibus dedituri: qua de
re & antea egerant. Ex quo namque
Cantacuzenus pulsus a Romanis apud
Triballos diversatus fuerat, mira ani-
mi inclinatione potentissimus quisque po-
tissimum eundem colebat. Itaque e-
tiam Cræte superstite, libenter vidif-
sent ipsum in Triballos gentem suam
expeditionem suscipere: & in id ope-
ram impense dabant: siquidem ejus,
quam Crælis imperium malebant, atque
hac de re clam sæpius cum eo sermo-
nem habebant. Verum ubi Imperator
Cantacuzenus institutis se monasticis ad-
dixit, eorumque princeps fato suo fun-
ctus est, propter mutatas vivendi
rationes, quod speraverant, penitus
desperarunt. Ad Matthæum autem fi-
lium mittentes, studia erga parentem
ipsius in memoriam illi redegerunt, &
ejus æqualiter esse studiosos, ei adhæ-
suros, magnumque imperium concilia-
tuos asseverarunt. Tum vero Boichnas
Cæsar nuntios misit, parata esse, quæ
requirentur, omnia, & se etiam
Pherarum præfectum ad ipsorum socie-
tatem pertraxisse, qui paratus sit, ur-
bem cum ipsa Cræta, multisque au-
reorum millibus tradere: rogabantque,
ad eos accederet quam maturime, sic
ut diem adventus sui præfiniret. His
nuntiis Matthæus mirabiliter lætatus,
hanc erga se illorum tam eximiam vo-
luntatem magnifice remuneraturum pro-
misit, & tempus triginta dierum præ-
stituit, quibus adveniret: totidem nam-
que dies ad colligendum quem habe-
bat Romanorum exercitum, & ad auxi-
liares ex oriente ab affine suo Orcha-
ne accersendos credebatur sufficere.
Cum Triballis igitur se advocantibus
ita pepigit: confestimque missa lega-
tione ad Orchanem militem poposcit,
& Romanos per litteras coegit. For-
te fortuna Orchanem apud Abydum

Edit. Paris.
pag. 887.

πρὸς αὐτὸν, ὃς δὲ ταύτῃ αἰτίᾳ καὶ Βασιλεὺς τῷ υἱῷ πολ-
λὴν παρέχετο ὠφέλειαν. ἥ τε πόλις, ὅσαι ἦσαν ὑπ' ἐ-
κείνου, εἰς παρενοχλῶν, καὶ πέμπων στρατιὰν ὅποτε δε-
θεῖν. ὁ δὲ Παλαιολόγος ἐν δεινῷ τιθέμενος Βασιλεὺς, κα-
λῶς τὴν πράγματος παράχοντος, ἐπεχείρησεν Ορχάνῳ
τὸ πρὸς Βασιλέα Ματθαῖον φιλίας ἀφίσταν. ὑπέχεται τε
καὶ ὁ βάρβαρος πάντα πράττειν, ὡς μόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ λυθείη,
καὶ διετέλεσε γὰρ παρ' ὅσον χρόνον ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐδέδετο, ἕτε
Ματθαῖον Βασιλεὶ παρεσχημένος συμμαχίαν ἐπὶ τῇ Πα-
λαιολόγον Βασιλείᾳ, ἕτε Βυζαντίῳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλε-
σιν, ὅσαι ὑπὸ τῶν ἦσαν εἰς παρενοχλήσεως. Βασιλεὺς δὲ
Καλόθεον νομίσας εὐχερῶς τὸν υἱὸν Ορχάνη παραχέδαι,
εἰ μόνον αἰτηθεῖν, πέμψας πρὸς αὐτόν, ἐζητεῖ, τιμὰς
ἐπαγγελόμενος, καὶ ἄλλας τινὰς εὐεργεσίας. Καλόθεος
δὲ τῶν μὲν ὀλίγον λόγον ἐποιεῖτο, χρημάτων δὲ ἤγειτο
πλῆθος, ὃ ἐκτίνειν σχεδὸν ὁ Βασιλεὺς ἀδυνάτως εἶχε.
Βασιλεὺς δὲ ἀπειλουῦτος τὰ ἔσχατα δὲ δέσσειν, εἰ μὴ
παίδοιτο, εἰδὲν ἥτιον ἐκείνος λύαισχύνηται, δι' αἰδοῦναι δειν
αὐτοῦ ἐπιστρατεύειν. καὶ παρασκευασάμενος, ἐπέπλευσεν
αὐτοῦ τεύχεσιν ἐκ ὀλίγαις, καὶ ἐπολιόρκει ἐκ γῆς ὁμοίως
καὶ θαλάσσης. Ἐν πολλαῖς δὲ καρτεραῖς τειχομαχίαις ἀ-
ποπειράσας τῶν τειχῶν, ἐπεὶ ἀδυνάτον τῷ ἐπιχείρησιν
εἶναι, δέκα μυριάδας παρασκευάσας χρυσίῳ, ἐπὶ τῇ πα-
νυπερσεβάσῃ ἁγίᾳ τετιμηκώς, ἔλυσεν αἰχμαλωσίας τῇ
υἱῷ Ορχάνῃ, καὶ ἀπέδιδε τῷ πατρί. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐτε-
λεῖτο, χρόνος συχνὴς τινος τριβέντος, καὶ οἱ τῶν κατὰ τὴν
Μυγδονίαν πόλεων ἄρχοντες ἐπιφανέσασιν τῇ Τριβαλῶν,
πρὸς Ματθαῖον κρύφα πέμψαντες τὴν Βασιλέα μετακαλῶν-
το, ὡς σφᾶς τε αὐτὰς καὶ τὰς πόλεις παραδώσοντες ὡς ἄρ-
χεσιν. ἦσαν δὲ καὶ πρότερον περὶ τῶν ἰσων διειλεγμένοι.
ὑπὸ δὲ τῶν χρόνων ἐκείνων ὡς Βασιλεὺς ὁ Καντακουζην-
ὸς ὑπὸ Ρωμαίων ἀπελαθεῖς διέτριβεν ἐν Τριβαλοῖς,
πολλὴν τινα τῶν δυνάμεων ἔχον πρὸς ἐκείνους. μάλιστα δὲ
οἱ δυνατάτατοι. δι' αὐτὴν Κράλην περιόντος ἔτι, ἡδέως αὖ
ἐκείνους εἶδον ἐπιστρατεύσαντας αὐτοῖς. καὶ συγκατεργάσαν-
το τὰ μέγιστα. μᾶλλον δὲ ὑπ' ἐκείνου βασιλεύεσθαι ἐβί-
λοντο, ἢ Κράλην, καὶ πολλὰς κρύφα περὶ τὰς διειλέ-
χθη. ἐπεὶ δὲ Βασιλεὺς τὴν ἀπὸ ἡλῆξεν ἐκ τῶν πραγμά-
των, καὶ ὁ σφῶν δυνάστης ἐτεθνήκει, τὰς μὲν προτέρας
παντάπασιν ἐλπίδας ἀπεγίνωσκον δὲ τῷ Βασιλεὺς
μεταβολὴν κατὰ τὸν βίον. πρὸς δὲ Ματθαῖον πέμποντες
Βασιλέα τὸν υἱὸν τῷ τε πρὸς Βασιλέα τὸν πατέρα δυνάμεων
ὑπερίμνησκον αὐτόν, καὶ τῷ ἰσῶν καὶ ὁμοίᾳ ἔχειν, καὶ
πρὸς ἐκείνους διεικνύντο, καὶ ἐπὶ πηγέλλοντο αὐτοῦ προδῆ-
σεσθαι, καὶ μεγάλῳ ἀρχῇ ὑποποιήσιν. Τὸ τε δὲ Βοί-
χνας ὁ Καῖσαρ πέμψας, ὅτι τε πάντα παρεσκευάσας ὁ-
σων εἶδοντο ἀπὸ ἡλῆξεν. καὶ ὡς πείσει καὶ τὸν Φερῶν ἄρ-
χοντες αὐτοῖς συνδέσθαι, καὶ τῷ πόλιν παραδίδόναι εἶ-
ναι παρεσκευασμένον* αὐτῇ Κραλαίνῃ, καὶ χρήμασι * γρ. σὺν
μυρίοις. εἶδοντο τε τὰ χίσα ἀφικέσθαι παρ' αὐτὰς πρότε-
ρον δόντες προδοσίαν τῆς ἀφίξεως. Βασιλεὺς δὲ σφό-
δρα πρὸς τῷ ἀγγελίᾳ ὑπερηδείς, καὶ μεγάλα ἐπαγ-
γελόμενος αὐτοῖς τῆς περὶ αὐτὸν δυνάμεως καὶ σωθῆς, πα-
ρείχετο καὶ προδοσίαν, ὡς ἐν τριάντοισι ἡμέραις ἀφί-
ξόμενος. Τοσαύτας δὲ ὥς ἀρκέσειν πρὸς τὸ τῷ ἔσαν
ἀθροῖσαι Ρωμαίων στρατιάν, καὶ ἐκ τῆς ἑω συμμαχίᾳ
μεταπέμψασθαι παρὰ Ορχάνῃ τὴν γαμβροῦ. Τριβα-
λοῖς μὲν οὖν τοῖς μεταπεμπομένοις, τοῖσιν σωθῆμα
εἶδεν. πρὸς βίαν δὲ πρὸς Ορχάνῳ αὐτίκα πέμψας τὴν
γαμβρόν, ἤγειτο στρατιάν, καὶ τὰς Ρωμαῖας γράμμασι μετε-

καλεῖτο. Συμβάν ᾧ ἔτι περὶ Ἀβυδὸν ἐφ' ἐτέραις δὴ τισιν αἰτίαις οἱ πρέσβεις συωτυχόντες τῷ Ορχάνῃ διατίθεν-
τι, ἀπήγγειλλον ἃ πρεσβεῖαν. Ορχάνης δ' αὐτίκα, καὶ
ᾧ ἔτυχεν ἀφ' ἐτέρων σατραπειῶν ἡδροισμένη στρατιὰ
βαρβάρων περὶ πεντακισχίλις, καὶ δεομένη περαιωθῆναι
πρὸς τὴν Θράκην, ὡς εἰς Μυσίαν ἐπὶ Ληλασίᾳ ἐμβα-
λῆσα, καὶ τῇ οἰκίαν τινὰς συμμίξας, καὶ στρατηγὸν ἕνα
ἐπισήσας αὐτῆς ἐκ τῆς αὐτῆς, τοῖς Βασιλέως πρέσβεσιν
ἐκέλευε παραλαβόντας περαιῶσθαι, ἃ μὲν αἰτίαν ἀγνοῶν
τῆς Βασιλέως ἐπὶ Τριβαλῆς στρατείας, νομίζων δὲ ἀ-
πλῶς αὐτὸν ἐπὶ Ληλασίᾳ τῆς βαρβάρων. Βασιλεὺς δὲ
ιδὼν ἔτι τάχιστα τὴν βαρβάρων ἀφιγμένην στρατιάν,
μαθὼν δὲ καὶ ὡς πολλῶν εἰν σατραπειῶν συωειλεγμένη,
δορυβέη καὶ ἀθυμίας ὡς μέσος. τῷ μὲν τὰς βαρβάρους ὑ-
ποπτέων ὡς ἔδεν αὐτῇ τῇ καὶ γνώμῃ πράττειν. δέας ἀ-
πηλλοτριμένοι, ὑφ' οὗ μετεώρως ἂν ἐπείθοιτο δὴ τὰ κτῶν
πεῖσαι, καὶ μὴ κόσμος. τῷ δ' ὅτι καὶ ἡ Ῥωμαίων στρατιὰ
ἀδυνατῶς εἶχεν ἀφροδιθῆναι. ἐν τελευτῇ δὲ ἡμέραις
εἴρητο αὐτοῖς εἶναι πρὸς αὐτὸν. πειρωμένους δὲ παρακατέ-
χειν τὰς βαρβάρους, καὶ τὸν χρόνον ἀναλοῦν, ἡπέλησαν
ἐκείνοι ἃ αὐτῶν καταδραμεῖσθαι, εἰ μὴ σὺν αὐτοῖς ἐπὶ τὰς
πολεμίας τάχιστα ἀπαίροι. ὁπορῖα δ' πανταχόθεν συ-
χεθεῖς, τὸ, τῷ μὴ τὴν οἰκίαν ἐπομένῃν εἶναι διώσθαι
ἐνόμιζεν ἢ ἀσφαλές, ἢ ἃ βαρβάρων ἐδεδοίκεν, ὡς ἡ-
πέλοιον ἐφοδὸν ὡς μέγιστα κακώσασθαι, πάντων ἐν θέ-
ρας ὥρα τετραμμένων ἐπὶ ἔργα, καὶ διεσκειδασμένων ἐπὶ
τὰς ἀγρὰς, εἴλετο αὐτὸς μᾶλλον ἅμα οἰκίταις τοῖς συω-
σιν ἐκστρατεύειν. Ἐπὶ τοῖς ἡγεμόσι τῆς βαρβάρων ἐγκαλύ-
ψας τὸ ὁπορῖον τῆς εἰσβολῆς, ἡξίε μὴ τὰς προχωρή-
σας πόλεις κακουργεῖν, μὴ δὲ τὴν χώραν. ἀλλ' ἀδικτον
διατηρήσασθαι ἐκείνῃ, ἐπὶ ἃ ὅπως πολεμίας τρέπεσθαι
ἀγωγὰς αὐτῶν παρεχομένη. ἃ τοιαύτης δὲ ὁ γνῶμοσυνῆς
ἐνεκα χρήματα πολλὰ τοῖς βαρβάροις ἐπηγγέλλετο παρ-
εἶναι. οἱ δ' ἅπαντες πράττειν αὐτῇ τὰ κατὰ γνώμην ἰχυ-
ρίζοντο, καὶ πάντα ὑπέειχον ἀκριβῶς. αὐτίκα τε συω-
ζώρητο αὐτοῖς, ὀλίγους τινὰς Ῥωμαίους ἔχων περὶ ἐαυ-
τὸν. ἐπεμπεῖ τε καὶ πρὸς Καίσαρα τὸ Βοίχην τὰς διηλώσον-
τας, ὅτι καὶ παρὰ τὸ σὺνθημα ἐκστρατεύσειν ἀναγκαθεῖς
ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἢ ἀναχομένης περιμένειν τὸν καιρὸν.
ὁ δὲ τῆς πόλεως ἥς ἦρχεν ὁποδημῶν, Δράμα δὲ ὡς, ἐ-
πεὶ πύθοιτο τὰ παρὰ Βασιλέως, ἅμα καὶ στρατῷ τινὶ πε-
ριτυχὼν Τριβαλικῇ, ἢ παρὰ Κράλῃ πρὸς τὴν μητέρα ἀ-
φικνεῖτο ἐν Φεραίς, ἀνέστρεψε ἐπὶ Φεράς μὲν τὴν στρατιάν,
γνώμῃ δ' εἶχεν ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκεῖ συωμόταις συ-
δρασκεφόμῃς ὅτι δέοι δρᾶν πρὸς τὰ παρόντα. Οἱ βάρ-
βαροι δ' ἐπεὶ ἐγγὺς Φερῶν ἦσαν μὲν Βασιλέως, οἱ πλείους
μὲν ἀμελήσαντες τῇ συωθικῶν, ἐξέλιποντο ἐπὶ Ληλα-
σίαν, καὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἐπόρθουσαν ἀδεῶς. Βασιλεὺς
ἀχθομένης, καὶ πάντα πρᾶττοντος ἔξ ὧν ὥρετο κωλύσειν τὰς
βαρβάρους κακοῦν τὰς φίλας. ὅσοι δὲ μὲν Βασιλέως ἦσαν
καὶ τῇ στρατῷ, τῇ Τριβαλῶν ἰδόντες προσίστανται στρατιάν,
καὶ Βοίχην συωλὼν ὁ Καίσαρ, ἀρμυλῶτο συμβαλεῖν.
Βασιλεὺς δὲ ἐπεὶ πολλὰ καμῶν ἢ ἡδυνήθη πείσαι ἀπο-
χεῖσθαι μάχης, ἐχώρει καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν. ἦσαν
δὲ καὶ οἱ Τριβαλοὶ ὁμοίως ἐπὶ τὰς βαρβάρους. Ἐπὶ δὲ ἀ-
κροβολιζομένων τῆς βαρβάρων, ὥσπερ ἔδος πρὶν ἢ κείν
εἰς τὰς χεῖρας, ἐπιπτων ὁ στρατηγὸς βίβει τρωθεῖς ὑπὸ
τῆς Τριβαλῶν, καὶ σύγχυσις δεινὴ καὶ ἀταξία τὸ στρατό-
πεδον κατεῖχε τῆς βαρβάρων, οἱ δὲ δὴ ἐκ πρώτης ἡττημέ-
νων εἰσβολῆς. Βασιλεὺς δὲ πρὶν μάλιστα ἐφαίνετο συω-
Pars III.

alii quibusdam de causis commorantem
legati conveniunt, legationem exponunt.
Orchanes illico ex aliis Satrapiis circiter
quinque millium barbarorum congrega-
tum exercitum, trajectum in Thra-
ciam petentium, ut in Mœsiam popu-
latum irruerent, aliquod de suis admix-
tis, duce quoque de suis ducibus præ-
fecto, legatos assumere, & transmitti-
tere jussit, causæ expeditionis nescius,
& simpliciter arbitratus, eum ad bar-
baros deprædandos auxilia petere. Mat-
thæus tam repente advenisse Persarum
copias cernens, & intellecto, ex di-
versis satrapiis confluisse, perturbaba-
tur,angebaturque magnopere: simul
quod barbaros illos nihil eorum, quæ
ipse vellet, facturos suspicaretur (vacan-
tes metu scilicet, per quem fieret, ut
agmine composito, & ordinato seque-
rentur) simul quod Romanæ copię tam
cito congregari non poterant: triginta
enim diebus se apud illos futurum con-
dixerat. Cum niteretur autem barbaros
apud se retinere, & tempus terere, il-
li ejus regionem direpturos minitabantur,
nisi cum ipsis primo quoque tempore in
hostes graderetur. Tanta undique dif-
ficultate cinctus, & sine propriis copi-
is proficisci parum tutum existimabat (et-
enim, ut in æstate, omnes per rura
dispersi opus faciebant) & quam com-
minati erant, barbarorum infestissimam
incurfionem metuebat. Decrevit igitur
potius cum domesticis præsentibus exire,
quam alios diutius præstolari: communi-
catoque cum barbarorum ducibus de ex-
peditione in Triballos mysterio, preca-
batur, ne urbes, quæ se dederent,
& regionem infestarent: sed ea intacta,
ad vere hostilem, quo illis duces præ-
beret, depopulandum se darent, huic
æquitati pecuniæ vim maximam promit-
tens. Barbari quæ ejus animo compla-
cuissent, cuncta se præstituros perfectis-
simeque obsecuturos sponponderunt. Mox
una cum illis iter capeffit, paucis Ro-
manis comitatus: mittitque ad Boi-
chnam Cæsarem significatum, se præ-
ter pactum adventare, compulsus a
copiis peregrinis, quæ præfixum tempus
expectare nollent. Qui absens urbe,
cui præerat Drama vocabulo, ut nun-
tios imperatoris accepit, simul & in
agmen Triballicum incidit, quod a Cra-
le ad matrem Pheras mittebatur, cum
eodem agmine reversus est, hac men-
te, ut cum cæteris conjuratis ibi, quid
in præsens faciendum, consilium cape-
ret. Barbari ut cum imperatore Pheris
appropinquarunt, plures conventorum
securi, prædatum se effudere, totam-
que regionem per licentiam depopulati
sunt: succensente imperatore, & ten-
tante omnia, quibus amicos injuriis
barbarorum se prohibeturum putaret.
Qui autem cum imperatore & duce
suo remanserant, manum Triballorum,
in qua & Boichnas visebatur, contra
cernentes invadere, configere cupie-
bant. Imperator ubi multo labore eos
a pugna abstertere non potuit, & ipse
ad certamen processit, quod & Tribal-
li in barbaros faciebant, quibus ad-
huc a missilibus (ut solebant ante-
quam prælium confererent) præluden-
tibus, dux cecidit: cujus casu ingens
confusio, ac trepidatio illos, velut pri-
mo impetu victos pervasit. Imperator
tum maxime & ad intelligendum, quid
Vuuu ij

tali tempore conveniret, & ad rem ipse conficiendam, aliosque incitandos celer, ac promptus apparuit. Alium quippe ducem, statim surrogavit, quem rei a se bene gerendæ fiducia implevit: ruensque in primam aciem, eximia animosæ fortitudinis exempla edidit. Tribus enim hostibus continenter sua manu interfecit, Triballos receptui canere, & Pheras haud longe distantes, sine mora recedere coegit. Eo conflictu Persarum pauci, Triballorum duplo plures desiderati sunt. Barbari, quoniam eis contra spem evenerat (non enim opinabantur hostes aliquandiu se defensuros) tumultu, confusioneque permiscere omnia, & fugam parturire. Quos confirmans, & in ordinem digerens imperator, ut mos est, revertit, ipse extremum agmen ducens, in quo Romanorum, & Persarum fortissimi. Triballi porro incruentos abire barbaros non sinebant; quos & ipsos, quia celerrime redirent, turbatos suspicabantur: & denuo invadentes, dissipare confertos, & in fugam dare nitebantur. Imperator rursus cum Romanis, & Persarum lectissimis se se opponens, eos repellebat: duos enim congressus deinceps occidit: & alii ab aliis ad orcum missi sunt. Tum denique cuneus Triballorum, imperatoris virtute obstupefactus, Pheras recessit, ac de cætero nihil negotii facessivit.

καὶ δὲ ἡ Τειβαλῶν ἀνεχώρει στρατιὰ ἐπὶ ἐκείνῃ τῇ λοιπῇ ὡς ὡχλησάντων ἐδέν.

καὶ τε τὰ δέοντα ὧν ὁξὺς ἐν ἐπείγασιν καιροῖς, καὶ αὐτὸς πεκατοπράξαται, καὶ τοῖς ἄλλοις παραινεῖται. Αὐτίκα δὲ ἕτερον ἐχειροτονεῖ στρατηγόν, καὶ παρήγει μάλιστα θάρρειν, ὡς καλῶς αὐτὰ τοῖς πράγμασι χρησομένην. ἐσωθῆσας δὲ αὐτὸν εἰς τὰς προπύλας, ἔργα τόλμης καὶ ἀνδρείας ἐπεδείκνυτο θαυμασά. τρεῖς γὰρ ἐφεξῆς ἀντοχειὰ πολέμους ἀνελών, ὡς ἀγκασε τὴν μάχης ἀπαχέσθαι Τειβαλῶν, αὐτίκα δὲ ἀνεχώρουσιν ἐπὶ Φιράς ἕσας ἔκ μακρὰν. ἔπεισον δὲ κατὰ τὴν συμβολὴν ἐκείνῳ, Περσῶν μὲν ὀλίγοι, διπλασίους δὲ ἐκ Τειβαλῶν. Τὸ μὲν τοι βαρβαρικόν ὡς παρ' ἐλπίδας αὐτοῖς ἀπλῶτα τὰ κατὰ τὴν μάχην, καὶ δὲ ὥσπερ ἀντιχίσειν ἐδὲ πρὸς βραχὺ τὰς πολέμους, δεινῶς ἐδορυβοῦντο καὶ ἠτάκτουσιν, καὶ ἤδη ἔτοιμοι ἦσαν πρὸς φυγὴν. Παραθάρρυνας δὲ αὐτὸς ὁ Βασιλεὺς, καὶ συντάξας ὥσπερ ἕδος, ἀνέστρεφεν αὐτοὺς τὴν ἐργασίαν ἔχων μετὰ τῇ Ρωμαίων, καὶ τῇ ἀείρων τῇ Περσῶν. Τειβαλοὶ δὲ ἐκ ὑπέμενον ἀραιμῶτι τὰς βαρβάρους ἑᾶν ἀναχωρεῖν. ὑπώπτετον δὲ καὶ αὐτοὶ τεδορυβῆσθαι ἐκ τῆς ταχίστης ἀναζούσεως, καὶ αὐτοὶς ἐπελθόντες, ἐπεχείρουσιν τρέπεσθαι, καὶ ὁρᾶν τὸν σωματισμόν. Βασιλεὺς δὲ αὐτοὺς ἀντικαταστὰς μετὰ Ρωμαίων, καὶ τῇ ἀείρων τῇ Περσῶν, ἀπέτρεπε τὰς πολέμους. δύο δὲ ἐφεξῆς ἀπέκτεινε συμβαλόν. ἔπεισον δὲ ὁ ἄλλοι ὑπὸ τῇ λοιπῇ ἀννηρημένοι. ὅς ἐκείνῃ Φιράς, τὴν Βασιλείῃ ἀνδραγαδίαν ἐκπλαγεῖτα, καὶ

C A P U T XLV.

Falsa suspitione imperatorii fugiunt. Descriptio urbis Philippensium. Imperatoris auctoritate fuga sisti non potest. Ejus virtus. Famuli equum suum subjicientis opera saluus evadit. In palude se apud Philippos occultans, a Philippensibus capitur. Dramam custodiendus a Boichna perducitur. Pauleologus Gratianopolim, & ibi ejus uxorem cum liberis capit, quos Tenedum mittit. Mattheum a Boichna petit, & is pecunie amore eum tradit integrum. Consentium exoculandum varia caussa. Laudatur Pauleologus. Mattheus in Tenedum, postea in Lesbum mittitur. Res tota socero judicatur, & libertas captivo promittitur.

Edit. Paris.
pag. 890.

IMPERATOR ad Panactem fluvium, ibi pernoctaturus castra fecit, prima luce, etiam aliis, qui ad prædas discurrebant, reversis, tuto iter reliquum aggressurus. Inclinate in vespèram die, prædatores, quorum magna vis, cum non mediocri pecorum, hominumque præda ad castra homophylorum tendunt, cum Triballis depugnatum esse nescientes. Qui in castris erant, non esse suos, sed Triballos suspicati, a quibus confestim invaderentur, quoniam ipsis pugna impares videbantur, non solum qua numero, sed etiam qua audacia, cujus ex præcedentibus præliis documenta extabant, vi summa in fugam se penetrant, adhuc sociis intervallo longissimo distantibus: timentes scilicet, ne interclusi perirent: & per angustias apud Philippos quisque alium transitu

ΒΑΣΙΛΕΥΣ δὲ ἄγων τὴν στρατιάν, ἐστρατοπέδωσεν ἐπὶ Πάνακτα τὸν ποταμὸν ὡς αὐτόθι θηρυκτηρίων. ἅμα δὲ ἐφ' ἧς ἐπὶ τῇ λείᾳ διασκευασμένης στρατιάς ἐπαυλίσθη, ἀσφαλῶς τὰ ἐπὶ λοιπὸν ἀνύσων τὸ δόξ. κλινέσης δὲ ἡμέρας ἤδη, ἡ διασκευασμένη στρατιὰ ἐπαναζούεσσα ἐκ τῆς ληλησίας ἕσα ἐκ ὀλίγῃ, καὶ βοσκημάτων πλήθος ἐπαγομένη αἰχμαλώτων καὶ ἀνδραπόδων, ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐβάδιζε τῇ ὁμοφύλῳ. ἀγνοῦσα τὴν μὲν τῇ Τειβαλῶν γεγεννημένῳ συμπλοκῇ. Οἱ δὲ ἐν τῇ στρατοπέδῳ ὑποπτόμενοι μὴ εἶναι τὰς σφετέρους, ἀλλὰ τὰς Τειβαλῶν συστάντας ἐπείγειν σφίσιν, ἐπεὶ ἐκ ἀξιώμαχοι ἰδοῦσιν εἶναι πρὸς αὐτὰς, οὐ δὲ τὸ πλῆθος μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κατὰ τὰς προγεγεννημένας μάχας τόλμην, ἀπασάντες ἐφύγον κατακράτος πορρωτάτω τῆς στρατίας ἐτι

ἐπιφανομένης, δείσαντες μὴ ἐγκαταλειφθέντες διαφθα-
ρῶσι· καὶ τὴν ἐν Φιλίππῃ δίοδον ἐπαυδαζόν· ἕκαστος δια-
βαίνειν φθάνοντες τὰς ἄλλας· ὑπώπτοντο δὲ εἰ ἐπιγένοιτο
ἡ νύξ, καὶ τῆς τροπῆς αἰδοῖντο οἱ Φιλιππηῖοι, καὶ εἶναι
κώλυμα παντάπασιν διαφθαρήσεσθαι, τῷ μὲν Φιλιππη-
σίων καταχόντων τὰς σκῆς, καὶ ἐκ ἐώντων διαβαίνειν ἐπὶ
Θράκῃ, τῆς στρατῆος δὲ ἐπικειμένης καὶ διαφθοίρας· Ε-
πὶ τίνος δὲ ὑπέρβιας τῆς Φιλιππησίων πόλεως κειμέ-
νης, τὸ μὲν ὑπὲρ τὴν πόλιν, ἀβατόν ἐστι διασκληρότητα,
φάραγγι βαθείαις καὶ κρημνοῖς, καὶ πέτραις περιειλημμέ-
νον· τὸ δ' ὑπὸ τὴν πόλιν λείον ὄν, τέναγός ἐστι, καὶ τέλμα
βαθυέλωδες, καὶ ὕδασι πολλοῖς κατάρρυστον· σκῆ δὲ τις
δίοδος ἐστὶ μετὰ τὴν πόλιν, καὶ τὴν τεναγὸς, καὶ φέρ-
ει πάντος ἐποιοῦντο διελθεῖν, ὅρην αἰδέσθαι τὰς τὰς
Φιλιππησίων ἡττημένους· συναπῆχθισαν δὲ τοῖς Βαρ-
βάροις καὶ οἱ Ῥωμαῖοι παρὰ τὴν φυλὴν· Βασιλὸς δὲ ἀ-
χθόμενος παρὰ τὴν τροπὴν, ἔπαρτο λόγον γεγενημέ-
νῃ, παρακατέχειν μὲν τινὰς ἐπειράτο καὶ μάχεσθαι τοῖς
ἐπίπτοι· ἦσαν γὰρ τινες ἐκ Τριβαλῶν ὀλίγοι ἐκ τῆς πέ-
ρεϊς κωμῶν συνελεγμένοι, οἱ ἐπέκειντο αὐτίκα τοῖς Βαρ-
βάροις φάλαγγιν, ἡ γὰρ ἐν Φερῆς στρατῇ, καὶ Βοίχνας,
παντάπασιν ἡγνούοντο συμβάν· φράττειν δὲ καὶ ἡδυ-
νήθη τῶν δούλων πάντων παρὰ τὴν ὁρώντων ὅπως τῇ φυγῇ
σώσονται, ἀναγκαίως δὲ αὐτὸς καὶ μόνος συνεπλέκετο τοῖς
ἐπίπτοι, καὶ ἀνείργει τὰ μὴ τὰς φάλαγγας διαφθεῖρειν ἐπι-
πλέον· ὁμοῦς διεφθάρησαν, καὶ Ῥωμαίων καὶ βαρβάρων
ἐκ ὀλίγοι· μάλιστα δὲ καὶ τὴν δίοδον καὶ ἐν Φιλίππῃ· ἡδὴ
δὲ καὶ Φιλιππηῖοι τῶν βαρβάρων τῆς τροπῆς αἰδοῦμενοι
ἐπέκειντο καὶ διεφθάρησαν ἀπανταχῇ· Βασιλὸς δὲ ἀμυνό-
μενος, ἐπεριώρων αὐτὸν, ἦν καὶ αὐτὸς καὶ εἰς Φιλίππῃ·
ἀπειρηκότες δὲ αὐτὸς τὰ ἵππεσσι ταῖς συχναῖς ἐφόδοις καὶ ἐ-
πεκδρομαῖς, καὶ ἐν ὁμηχανίᾳ ἡδὴ ὄντι, Κυπαρισσιῶτις
εἰς τὸ οἰκεῖν περὶ στρατείας μὲν καὶ μάχης καὶ μάλιστα ἡχο-
λημένος, λόγοις δὲ ἐχολακῶς, δεισώξας τότε ἦκον εἰς
αὐτόν· ὁποῦ δὲ αὐτὸς τὰ ἵππεσσι, παρέχετο τῷ Βασι-
λεῖ, εἰς φέρπον κίνδυνον αὐτὸν ἔκοντι καταπορεύμενος·
αὐτίκα δὲ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν Τριβαλῶν συνελαμβάνετο·
καὶ δεσμωθέντες οἰκήσας ἐπὶ χρόνον, αὐτοῖς ἐλέλυτο ὑπὸ
τῆς καταχόντων διαφθοῆς περὶ τὴν πύλιν κοινωνίαν· Βασιλὸς
δὲ γεγενημένος ἀχθόμενος τῆς Φιλίππῃ μόνος, ἐπεὶ τὴν τὴν δίο-
δον ἐώρα ἐχομένῃ, καὶ ἔπε βιάζεσθαι ἐν τῇ ποσειδῶντι, ἔ-
πε ἐφ' ἐπερὸν τι βέλτιον τραπέσθαι, ἐπὶ τὸ ἔλος ἐχώρει
καλάμοις ὅντι σωηρεφές, λήσειν οἰόμενος ἀχθὸς ἀν' ἐπι-
γένηται ἡ νύξ· τὴν τέλματος δὲ τὴν ἵππον καὶ διωαμένους σέ-
γειν, ἀλλ' ὑποχωροῦντος ταῖς ὁπλαῖς καὶ κατέχοντος ἐμ-
πηγνυμένους, ἀπέβαινε ὁ Βασιλὸς, ἐπεὶ συνεκρύπτετο
ὑπὸ τὸ ἔλος· Φιλιππηῖοι δὲ ἐπιδραμόντες, καὶ ἡγνούοντο
ὅς τις εἴη, Γαυρὰ τινος τῆς Βασιλείας οἰκεῖν κειμένης τραυ-
ματίᾳ παρ' αὐτοῖς, καὶ ὅσον ἔδωκε ὁπολείποντος πόρρω-
θεν γνωρίσαντος, καὶ εἰπόντος πρὸς αὐτὸς ἀπεριέργως,
ὡς εἴη Βασιλὸς ὁ ποσειδῶν, καὶ διεφθάρησιν αὐτὸς ὅτι ὕλιν
ἀκρεβῶς ὑπὸ κυσὶ, συνελάμβανόν τε, καὶ ἦγον εἰς τὴν πό-
λιν· ὁ μὲν οὖν Βασιλὸς Ματθαῖος εἰς τὸ ἦλθε κακο-
πραγίας, καὶ τοιαύταις συμφοραῖς ἐχρήσατο, τοῖς πάποτε
περὶ πολέμους ἀτυχήσασιν τὰ μέγιστα ἀμειβόμενοι· Βοί-
χνας δὲ ὁ Καῖσαρ, ἐπεὶ ἐπύθετο φρεσὶ μὲν Βασιλέα ἐν
Φιλίππῃ, εἰς τὴν ὑπεραίαν ἐκείθεν ἀναλαβών, ἡγαγεν εἰς
τὴν οἰκίαν ἐπὶ Δράμαν καὶ πολλῆς ἡξίωσε προνοίας καὶ τιμῆς· φρεσὶς δὲ ἐπέστησεν ἀγρύπνης, καὶ
πᾶσαν ἐπεδείκνυτο σπουδὴν περὶ τὴν φυλακὴν· ἐπηγγέλλετο τε εἰ γένοιτο ἐπ' αὐτόν, ἐκπέμψαι
εἰς τὴν οἰκίαν· ὑπώπτοντο δὲ Κράλαινα ἐναντιώσεσθαι, αὐτῇ προσήκειν ἀξίως ὥσπερ τι

prævenire contendebant· Metuebant
namque, si nox supervenisset, & Philip-
penses fugam eorum sensissent, ne fauci-
bus occupatis, in Thraciam transire ne-
minem paterentur: & agmen illud Tri-
ballicum, ut putabant, cum cædibus in-
staret fugientibus, atque ita nullo impedi-
mento omnes ad unum interirent. Ad ra-
dices enim montis jacente Philippiensium
urbe, quod supra est, propter asperita-
tem inaccessum est, ac profundis vallibus,
præruptisque saxis continetur. Quod in-
fra est, planum illud quidem, sed cœno-
sa, & profunda palus est, multis passim
aquilis irrigua. Inter paludem porro, &
oppidum arcta via patet, quam superare
summum operæ pretium putabant, ante-
quam Philippenses eos victos rescivissent.
Romani quoque cum barbaris fuga abri-
piebantur. Imperator tam temerariam
fugam ægre patiens, quosdam retinere,
& insequentibus resistere conabatur (pau-
ci enim Triballi ex proximis vicis concu-
rentes, barbarorum fugientium tergis sta-
tim inhærebant, nam præsidium Pheris, &
Boichnas quid accidisset funditus igno-
rabant) nihil tamen pro eo, ac par erat,
efficiebat, omnibus ad fugam salutis caus-
sa intentis. Tum necessario ipse, & so-
lus instantes excipiens, eos arcebat, ne
fugientium plures etiam occiderent. Ni-
hilo minus Romanorum, ac barbarorum
permulti in transitu apud Philippos perie-
runt. Jam enim & Philippenses eos fuga
cognita infesti premebant, & hinc inde
trucidabant. Imperator semet sua manu
salvum præstans, ipse quoque versus Phi-
lippos pergebat, cui cum equis crebris in
hostem incurfibus, & impressionibus de-
lassatus concidisset, quo se verteret ne-
scientem, famulus quidam, Cyparissiotæ
nomine, expeditionibus, & pugnis non
valde assuetus, studiis autem litterarum
excultus, quantum in se fuit, servavit.
Nam cum præsentis capitis sui periculo e-
quum suum imperatori subiecit. Repente
siquidem ab insequentibus Triballis com-
prehensus, & ad tempus vinculis manda-
tus, propter religionis communionem di-
missus est. Imperator cum venisset Philip-
pos solus, & transitum obsessum conspe-
xisset, nitique contra tam multos non pos-
set, nec quid melius ageret, haberet, in
a paludem qua plurima arundo, ingressus
est, latere se posse credens, quoad nox
appetisset. Cum autem palustre cœnum
equi ungulas non sustineret, & infixas re-
tineret, descendit, seseque occuluit. Phi-
lippenses porro incurfantes (non enim
ignorabant qui esset, quod Gacoras qui-
dam de famulis ejus ex vulnere apud ipsos
decumbens, & jam vita deficiens, pro-
cul ipsum agnovisset, & imperatorem es-
se, qui veniret, citra hæsitacionem dixisset)
& virgulta canibus diligenter scrutan-
tes, eum ceperunt, atque in urbem intro-
duxerunt. Matthæus igitur imperator eo
reductus est infelicitatis, & talibus affli-
ctus est calamitatibus, nullo eorum infe-
rior, quos bellum reddidit miserrimos.
Boichnas Cæsar, ut eum Philippi custodi-
ri audivit: postridie acceptum, domum
suam Dramam abducit, provide admo-
dum, & honorifice illum habet, & ut
diligenter asservetur perstudiose curat, pro-

Edit. Paris.
pag. 891.

Edi. Parif.
pag. 892.

mittens, si sit penes se, in provinciam remissurum. Formidabat etenim, ne Cræna sibi adversaretur, postularetque jure suo, ut belli quoddam spoliū, apud se imperatorem habere. Ideo quamprimum ab ea deposcendus videbatur; simul quod ab eo pecuniam sperabat, & constantem amicū fore, ut si priora rursus aggrediunda forent, potenter ab eo adjuvaretur. Capto hoc consilio Pheras properans, morbo in itinere implicitus, quinīs & vicenis diebus imbecillitate corporis impeditus est, ne eo perveniret. Per hos dies Palæologus imperator propter Orchanis filium ad Tenedum triremibus subsistens, ut de Matthæi fortuna factus est certior, solve re maturavit. Peritheorium venit, indeque Cumutzena, quod oppidum haud nolens se dedit. Postea & Gratianopolim, civibus eum prompte, & communi consilio, nulla amplius spe de Matthæo relicta, accipientibus, occupavit: in qua & imperatrix Irene, Matthæi uxor, cum duobus filiis totidemque filiabus capta est, (Theodora enim senior filia, apud aviam paternam Eugeniam Byzantii educabatur) quos humaniter, & absque ulla injuria tractatos, ac nulla re, vel ipsa, vel domesticis ejus spoliatis, Tenedum amandavit. Urbi præfecto designato, & reliquis bene compositis, Peritheorium reversus, legationem ad Boichnam jam Pheris redeuntem cum facultate in Matthæum ut liberet agendi, misit: addita pollicitatione immodicæ pecuniæ, si illum sibi vinctum traderet. Boichnas jam ante cupiverat, quod cum juramento asseverabat, Matthæum domum remittere: & cum Palæologus eum sibi prodi cuperet, audire legationem non sustinuit. Sed ut didicit & urbes, & liberos ejus, & uxorem captos esse, nullamque spem restare accipiendæ ab eodem Matthæo pecuniæ, aut commodaturum ad meditata ab ipsis perficiunda, qui jam sine urbe, & foco sit, mutata sententia a Palæologo pecuniam pro eo paciscitur. Qua data veritus, ne Joannis gratiam affecutus, se postmodum propter prodicionem vindicaret, oculos ei eruere cogitavit: sperans id etiam Joanni imperatori gratum fore, si ab aliis, non ab ipso luminibus orbaretur: mittensque rogabat, ut quod deliberasset, exsequi liceret. Imperator hoc verbum averfatus, nisi penitus integrum, & incolumem redderet, recepturum negavit: & omni ope enitebatur, ut Triballo persuaderet, ne quid eum læderet. Quamobrem corpore nihil mutilato ad illum missus est. Ut in triremibus imperatoriis fuit, certatim Romani imperatorem hortati sunt, ut fratri uxoris oculos effodi vellet: quo sic multis defungeretur molestiis, & ne rursus certaminum, periculorumque sibi, cæteris Romanis omnibus civilis belli occasionem relinqueret. Nec tamen, cum omnes idem dicerent, omnes eadem mente dicebant, sed hi quidem ardentes ejus odio, talia suadebant, non ferendum judicantes, nisi etiam supra alias ærumnas oculos perderet: ut simul meliora prorsus desperaret, & præsentī calamitate multo mæiore conficeretur: alii nihil eorum cogitantes, simplici-

pag. 893.

τῇ πολέμῳ λήγουσιν ἔχειν Βασιλέα. διὸ δὴ ἐδόκει ἡκεῖν ἐπ' ἐκείνῳ τὰ χεῖρα ὁξαι ποσὸν μὲν ἡμῶν καὶ χεῖρα τὰ ἐλπίζων παρ' ἐκείνῳ λήφεται, ἅμα δὲ καὶ φίλον ἔχειν βέλαιον. ὥς εἰ δέοι αὐτοῖς τοῖς προτέροις ἐπιχειρεῖν, μετὰ τὸν ἔχειν παρ' ἐκείνῳ δυνάμειν. Οὐ μὲν οὖν τοιαύτῳ ἔχων γνώμῳ, ἠπείγετο ἐπὶ Φεράς. νόσῳ δὲ τινὶ ὁδόντων μετὰ τὸν καταχευεῖς, ἐν πέντε καὶ ἑκοσιν ἡμέραις ἐκωλύθη εἰς Φεράς ἐλθεῖν, ἀδυνατῶς ἔχων χεῖρτα ἑαυτοῦ. Παλαιολόγος ὁ Βασιλεὺς, ἐν ταύταις δὲ ἡμέραις τῇ Ορχάνῃ ἔνεκα παιδὸς περὶ Τένεδον τελευτῶν δατριβῶν, ἐπεὶ πύθοιτο τὰ κατὰ Ματθαῖον τὴν Βασιλέα, ἄρας ὡς εἶχε τάχως, ἦκεν εἰς Περιθεώριον, κατέειδεν εἰς Κεμετζίω καὶ προχωρήσαντα ἐτοίμως. ἔπειτα καὶ τὴν Γρατιανὴ πόλιν εἰλὼν ἐλθὼν ἐδενὸς ἀνδισαμένῳ πάντες δὲ ἐδέχοντο ποσὸν μὲν ἐκ Ματθαίου Βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδος Εἰρήνης ἅμα δυσὶν υἱέσι, καὶ ποσάυταις θυγατράσι Κύριος γενόμενος, Θεοδώρα δὲ ἡ πρεσβυτέρα τῇ Ματθαίᾳ τῇ Βασιλέως θυγατέρῳ, παρὰ τῇ μάμμῃ Εὐγενίᾳ τῇ βασιλίδι ἐτρέφετο ἐν Βυζαντίῳ, καὶ χρησάμενος φιλανθρωπῶς. ἐδὲν δὲ ἡδίκησεν, καὶ ἀφείλετο ἐδὲν τῶν ὄντων, ἔτ' ἐκεῖνῳ, ὅτε τὰς περὶ αὐτὸν, εἰς Τένεδον ἐξέπεμψε τὴν νῆσον, αὐτὸς δὲ τῇ πόλει ἐπιστάσας ἄρχοντα, καὶ τὰ ἅλα δὲ διοικῶν σάμμος, εἰς Περιθεώριον ἐπαυελθὼν, πρεσβείαν πρὸς Βοίχνας ἐποιεῖτο αὐτοῖς ἐπαυήκοντα ἡδὲ ἐκ Φερῶν, καὶ αὐτοῖς τυχεῖν ὥστε χεῖρτα, ὅτι βέλαιτο τῇ Βασιλεῖ Ματθαίῳ χεῖρα τὰ ἐπὶ πηγὰς πολλὰ παρέξεν εἰς τὴν γυναικὸς ἀδελφὸν δεδεμένον παραδοῖν. Βοίχνας δὲ, πρὸ τῆς μὲν αὐτοῦ τῆς ὥρμης ὡς περὶ ὅροις διεβεβαίετο, τὴν Βασιλέα Ματθαῖον ἐκπέμπειν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ Βασιλέως τῇ Παλαιολόγῳ πρεσβύσασα μὲν πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῇ ποροδίδῳ ναι, καὶ ἀπὸ τοῦ ὧσιν ἠνέχετο τὸ λόγων. τότε δὲ ἡδὲ πεπυσμέρος ὡς πόλεις τε αἱ ὑπ' ἐκείνῳ καὶ παῖδες καὶ γυνὴ ἐάλῳσαν, ἐλπίς τε ἐδεμῖα ἐπὶ ὑπελείπετο, ὥστε παρ' ἐκείνῳ χεῖρα λαβεῖν, ἢ πρὸς τὴν μελετωμένων ἐπιχείρησιν χρησῖμος εἶσθαι αὐτοῖς, ἀπολις τὴν ἡδὲ ἀνέσιος, μετὰ βαλὼν ἐτρέπετο ἐπὶ συμβάσεις πρὸς Παλαιολόγον Βασιλέα, ὥς παραδοῦναι ἐπὶ χεῖρασιν. Επεὶ δὲ τέλος εἶχον αἰσυμβάσεις, καὶ τὰ χεῖρα ἐδέχετο, ὑποπτόσας μὴ τυχὼν τινὸς φιλανθρωπίας παρὰ Βασιλέως Ἰωάννου ἀμύναιτό ποτε ὕστερον Ματθαῖος ὁ Βασιλεὺς τὴν ποροδοσίαν ἔνεκα αὐτῇ, ἐσκέφατο ὁποσερεῖν τὸ ὄφελον. ἅμα οἰόμενος εἶσθαι, καὶ Βασιλεῖ τῇ Ἰωάννῃ καὶ γνώμῳ, εἰ ὅς ἐτέρων, ἀλλὰ μὴ αὐτῇ ὁ πολέμιος ἐκτυφλωθεῖν καὶ πέμψας πρὸς Βασιλέα, ἡξίεσθαι πρὸς αὐτὴν ἐσκέφατο. ὁ δὲ καὶ ἠνέχετο τῇ λόγων, ἀλλ' εἰ μὴ σῶον παντάπασιν ὁποδοίῃ, ἡξίεσθαι μὴ ὁπολαμβάνειν. καὶ πᾶσαν ἐπέδειξετο σπῆδῳ ὥς πείθειν τὴν Τριβαλὸν μηδὲν ἐκείνῳ ἀδικεῖν, ἐπὶ πέμπετό τε πρὸς αὐτὴν μηδὲν τὸ σῶμα διαλωβηθείς. Επεὶ δὲ ἡδὲ βασιλικαῖς τελευτῶν, ἀμύλλα πολλὴ Ρωμαίων πρὸς ἀλλήλους ἀνεφύετο, πάντων παραινουμένων Βασιλεῖ τὴν γυναικὸς ἀδελφὸν τῇ ὄφελον ὁποσερεῖν ὡς οὕτω πολλῶν παραγμάτων ἀπαλλοτρίων, ἐμὴ αὐτοῖς ἑαυτὰ μὲν ἀγῶνων καὶ κινδύνων, τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσι Ρωμαίοις ἀποφασιν πολέμῳ ἐμφυλὶ καταλείπειν. εἶχον δὲ ἐπὶ πάντες τῷ Ἰσλῷ γνώμῳ ἐν τοῖς λεγομένοις. ἀλλ' οἱ μὲν

ὑπὸ τῆς ἀκρας ἀπεχθείας εἰς ἐκείνῳ τοιαῦτα συνεβέβηκεν, ἡγέμενοι ἐκ ἀνεκτόν, εἰ μὴ πρὸς ταῖς ἄλλαις κακοπραγίαις, ἐπὶ βλέπειν ἀφαιροῖτο, ὡς ἅμα τε ἐλπίδα εὐπραγίας μηδεμίαν ἔχοι, καὶ πολλῶν τῶν ἐκ τῆς περιχόντων θυχερῶν ἀνίαν ὑπομένοι. οἱ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐννοοῦν. ἀλλ' ἀπλῶς ἔτω τοῖς ἄλλοις συμφερόμενοι, ἡφείδων καὶ τῇ ἀναγκαίᾳ

τάτων, καὶ τύφλωσιν κατεφίχοντο ἐκείνους, οἱ ὅμοιοι ἐκ
 τῆς οὐνοῦ νομιθίσεσθαι Παλαιολόγου Βασιλεῖ, καὶ τὴν
 νοίας ταύτης, ἐφ' αὐτῆς τινὰς, καὶ ὁ καταφρονήτης χή-
 σεν τὰς ἐπικαρπίας. ἔνιοι δὲ αὐτῶν, καὶ σφόδρα ἀλγού-
 ντες καὶ δακνόμενοι τῇ ἐκείνῃ συμφορᾷ, καὶ πρὸς μόνῳ ἀκο-
 λῶν τῶν λεγομένων ἀνιώμενοι, καὶ ἀγωνιῶντες ἐδὲν ἥττον, ἢ
 εἰ κατ' αὐτῶν ἐμελεῖτο τὰ δεικνύμενα, ὅμως δέει τὴν μὴ δοκεῖν
 πολέμιοι Βασιλεῖ τῷ Ἰωάννῃ εἶναι, τοῖς μάλιστα δοκεῖν
 οὐνοῖς ἐναντία συμβαλόντες, παρήνουν καὶ αὐτοὶ τὰ ἴ-
 σα. ἐνταῦθα δὲ Παλαιολόγος ὁ Βασιλεὺς, ἐφίλανθ' ὡς
 πίας μόνον, ὅτι ἐπικρατίας δειγμάτων ἐξώλεγε σαφέστα-
 τα, ἀλλὰ ὅτι μεγαλοφυχίας, καὶ ἀνδρείας, ὅτι φρονήσεως.
 τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τοσούτον πορηγμένον τὸ πολέμῳ, καὶ τοσαύτης
 μετὰ τὸν ἀλλήλων τῇ διαφορᾷ κεκινημένης, ὥς ἐκ κινήσεως
 ἔχουν, ὅτι ἡδέως ἀν' ἐκάτερον ἐπ' ἀρχῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν
 ζωὴν, εἰ οἷόν τε τῷ ἑτέρῳ ἰδεῖν ἐκπύπτονται, καὶ πᾶσαν συμ-
 βολὴν ἐπιδεικνύμενον ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς, ἔπειτα περιγε-
 γνημένον, καὶ διωκόμενον χεῖρτα ὅ, τι ἀν' ἐθέλοι, μὴ
 πρὸς τὰ ὑπὲρ γινόμενα ἀπιδεῖν, μὴ δ' ὅπως κακῶς ἐσπο-
 πτεῖν τῇ δόξαντα ἡδικομένην ἀλλὰ τὸ μὲν βαρβάρους τισὶν
 ἡγήσασθαι προσήκειν, θηρίων ἐδὲ ἀμεινον διακειμένοις τῇ
 ὁμοιότητι καὶ ἀλογίᾳ, αὐτὴν γὰρ χρησάμενον ἔμφορσι, καὶ δι-
 καίοις λογισμοῖς, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῳ φύσιν κατοικτεῖραν-
 τα, ὅτι τοσούτοις πάθεισιν ὑπόκειται, καὶ μεταβολαῖς,
 ἀρκεῖν ἡγήσασθαι πρὸς ἀσφάλειαν τῆς βίης τὸ τῶν πολεμίων
 περιγεγνησθαι, καὶ περαιτέρω μηδὲν ζητεῖν, ἔργῳ δει-
 ξάντα, ὡς τοῖς μὲν βαρβάρους ἄχρη τῆς διωκτικῆς προσήκει
 πολεμεῖν, τοῖς δ' ὁμοφύλοις ἄχρη τῆς κρείττονος, ποῖαν
 ὑπολείπει μεγαλοφυχίας φανεράν ὑποδείξειν; τὸ δ' αὖ
 πάλιν τῷ μόνῳ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μέγιστον ἐαυτῷ φιλοτι-
 μίαν μὴ προαιεῖν, ἀλλὰ διατηρήσαντα χεῖρτα ἐπικρα-
 τίας, ὅτι δόξης ἐν τοῖς ὑπερονέστοις ἀείμνησα μνημεῖα
 καταλείπειν ἐαυτῷ, φρονήσεως καὶ εὐβελίας δικαίως ἀν-
 τιθεῖν τίς. ἀλλὰ μὲν τὸ τὰ ἴσα πάντων παραινοῦντων,
 καὶ μηδὲν παραλείποντων τό γε ἦκον πρὸς αὐτὴν τὸ συμ-
 βαλόμενον εἰς ἔργον ἀγαγεῖν αὐτὸν, μήτε πρὸς τῷ ἀξίω-
 σιν, ὡς λυσιτελεῖ καὶ δικαίαν τὴν δοκεῖν ἰδεῖν, μήτε πρὸς
 τὸ πλῆθος καὶ τὴν συμφωνίαν, ἀλλὰ πάντα παρὰ τὸν τοῖς
 δεδομένοις καλῶς ἐγκατερεῖν, καὶ μηδὲν καταπλαγέ-
 ντα πράττειν παρὰ τὰ ἐφίχοντα, ἐδὲν ἑτερον, εἰ μὴ
 ψυχῆς ἀνδρεία, καὶ τῶν λογισμῶν σερρότης παρεσκεύα-
 ζε. δι' αὐτὴν δὲ πάντα, πάντων τῶν ἄλλων ἀμελήσας, εἰς
 Τένεδον ἤγαγε τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, ἐδὲν ἡδικοκῶς, ὡς
 παρὰ παρήνουν οἱ πολλοί. ὁ γυναικὶ, καὶ τέκνοις ἐφῆ-
 κε σιωπῆσαι χρόνον τινὰ βραχυῖ. ἔπειτα ἐκέλευε τέκ-
 να μὲν ἐκείνῃ καὶ γυναικὶ εἶναι ἐν Τενέδῳ, αὐτὸν δὲ εἰς
 Λέσβον ἀπαχθέντα, φρεῖσθαι ἐν δεσμοῖς, καὶ ἐ-
 πράττειν πάντα ἢ προσέταττεν ὁ Βασιλεὺς. αὐτὸς δὲ ἄ-
 ρας ἐκ Τενέδου, ἦλθεν εἰς Βυζάντιον, καὶ γενόμενος ἐν τῇ
 Μαγκάνων μονῇ πρὸς Βασιλεῖ τῇ κηδεσύνῃ, ὅσα τε συμ-
 βαίη διηγείτο, καὶ ἐπηγγέλλετο ὡς ὑπερονόλῳ τῇ γυναι-
 κὸς ἀδελφὸν ἀνήσων τῶν δεσμῶν. κράτιστον μὲν γὰρ εἶναι
 μὴ δὲ κεκινῆσθαι ἔφασκε τῇ ἀρχῇ τῇ πρὸς ἀλλήλους διαφο-
 ράν· μὴ δὲ ἐπὶ τοσούτον τῷ φύσιν ἡγνοκῆναι, ὥς τὰς
 ὑπὲρ ἀλλήλων ὑποθέσκειν ὄντας δικαίως, πολεμί-
 ους καθεστάναι, καὶ πᾶσαν ἐξελίσκειν μηχανὴν ἐξ
 ὧν ἀλλήλους διαφθερεῖν. Ἐπεὶ δ' ἔτι σιωπῶντι,
 καὶ τύχαις ἐκείνος χρησάμενος δυσκόλοις, ὑπὸ Τριβαλῶν αἰλούς, ἤχθη δεσμώτης εἰς ἐμέ!,
 ἐγὼ μὲν εὐθύς, καὶ πρὸς μόνῳ ἐδυχέραν τῷ ὄψιν, (καὶ τῷ προτέρῳ ἅπασαν δυσμέ-
 νειαν ἐκβαλὼν, ἡττήθην πρὸς τῷ φύσιν. καὶ τὸ τε νῦν ἔχον ἐσκεψάμην φιλανθρωπῶς

ter aliis assentiebantur : nec parti cor-
 poris maxime necessariæ parcentes : &
 illum ex oculatione damnantes, quod con-
 siderent, se ob hoc amicos habitum in Pa-
 lœologo, & hujus benevolentiae fructum
 permagnum, eximiumque percepturos.
 Quidam etsi illius miseriis dolerent, ange-
 renturque vehementer, & ad solam audi-
 tionem hujus immanitatis tristarentur, &
 cruciarentur perinde atque in se hæc faba
 cuderetur, tamen ne in imperatorem ma-
 levoli viderentur, si diversum suaderent,
 ab ejus benevolentissimis, ad idem & ipsi
 hortabantur. Hac in parte Palæologus
 imperator non humanitatis solum, &
 clementiæ argumenta, sed & magnani-
 mitatis, ac fortitudinis, & prudentiæ in-
 dicia dedit manifestissima. Etenim cum
 bello eo usque processum esset, tantæque
 inter eos inimicitiae extitissent, ut essent
 implacabiles, & alter alterum non impe-
 rio modo, sed, si potuisset, etiam vita
 exutum cupivisset, omnesque nervos ad
 exitium adversarii contulisset, postea vi-
 ctorem, victum habentem in manu, ad
 antegressa non respexisse, nec anquisisse,
 quomodo puniret, a quo læsus videbatur :
 sed hoc barbaris quibusdam, nihilo mitio-
 ribus, & intelligentioribus, quam sunt
 immanes belluæ, reliquisse : ipsum vero
 sapienter, & juste ratiocinantem, huma-
 namque naturam miserantem, tot casibus,
 & mutationibus obnoxiam, ad vitæ securi-
 tatem credidisse sufficere, hostes devi-
 cisse, & nihil ultro desiderasse, opere do-
 centem, barbaros decere pugnare quam-
 diu possint, homophylis autem usque dum
 præstent, quomodo excelsi pectoris non
 sit argumentum certissimum? Rursum,
 quæ sola illi fuisset maximi honoris occa-
 sio, non eum e medio sustulisse, sed con-
 servatum commodè tractare, & apud po-
 steros æternæ gloriæ monumentum sibi re-
 linquere, sapienti consilio non immerito
 quis adscripserit. Porro omnibus idem

Edit. Paris.
 pag. 894.

set, se quidem statim solo ejus aspectu indoluisset, positisque omnino veteribus inimiciis, naturæ communione victum esse. Se quidem in præsens vel le eum tractare humaniter, brevi e carcere dimissurum. Quin id modo facturum fuisse, nisi male gestæ reipublicæ accusationem a multis vereretur. Paulo post ut maturo consilio, & debita cura omnia fieri appareat, vinculis absoluturum. Hæc Palæologus focero de filio liberando pollicitus.

χρηθαι, καὶ μικρὸν ὑπερον ὑπολύειν τῷ δεσμῷ. ἀφῆκα δ' αὖ καὶ νῦν, εἰ μὴ τὴν ἐπὶ τὸ χρησθαι τοῖς πράγμασιν ἀπεισκέπτως παρὰ τῆς πολλῶν ὑπώπτονον γραφῇ. μικρὸν δὲ ὑπερον ὡς αὖ μετ' εὐβουλίας, καὶ φροντίδος δοκῶ μὲν πάντα πράττειν, ἀνήσω τῆς δεσμῶν. Τοιαῦτα μὲν Παλαιολόγος ὁ Βασιλεὺς πρὸς Βασιλέα τὴν κηδεσίαν ἐπηγγέλματο ἐπὶ τὸ ὑπολύειν τὸν υἱόν.

CAPUT XLVI.

Cantacuzenus de filio non ex oculata gratias agit. Quanta in sollicitudine, ac mærore amborum caussa fuerit, ostendit. Quantum sibimet profuturus sit, si vinculum dimiserit. Tota pene oratio eo spectat, ut custodia Matthæus solvatur.

Edit. Paris.
pag. 895.

CANTACUZENUS his promissis lætissimus primum quidem (inquit ad generum) amplas tibi gratias ago, quod quamquam multis suadentibus, & impellentibus, ut filium meum oculis orbaret, & in id argumentis ad persuadendum firmis utentibus, tu sapientia, & bonitate tua velut pro amico plurimis ejus adversariis te opponens, saluum incolumemque conservaris. Deinde & Deus de cælo ob hanc æquitatem, & mansuetudinem pro eo ac mereris te remunerabitur, & mihi inis semper medullis infixum erit hoc beneficium. Equidem bello inter vos gliscente multis jactabar sollicitudinibus quotidie, & in incommoda quædam gravissima necessario devolvendum me timebam. Nam in cæteris omnibus utrisque inter se pugnantium adhæreas, aut gratulari datur, si vicerint: aut infortunii esse participem, si victi fuerint. At vero patri, filiis inter se decertantibus, unicum illud solatium relinquitur, si armis abjectis, ad pacem se dent, & alter alteri bene velit. Sin eos redire secum in gratiam nolle videat, & ferro magis, quam verbis conari finire controversias, nihil est quod dolorem & calamitatem ejus mitigare, ac levare queat. Utervis enim filiorum vicerit, non tantum recreabit, qui servatus fuerit, quantum cruciabit, qui fratrem jugularit. Quod si contigerit etiam ambos mutuis vulneribus oppetere (quod & olim quibusdam accidisse legimus) tum vero tantus hauritur mæror, & tanta patrem obruit calamitas, ut ad immensitatem ejus accedere nihil possit. Quæ singula dum contemplerer, turbati animus meus, & tristitia suffundi cœpit: ac velut jacentes, & exanimis jam filios ambos, aut, quod minus crudele est, alterum certe, etiam antequam ad manus veniretur, desiebam. Hoc enim credere me cogebat, quod de pace inter vos ne utiquequam convenire posse cernebam: & quod obstinate ira mutua ferveretis, velletisque ferro contentionem de imperio dirimere. Nunc quia sic Deo visum, & illum quidem pugna contra Triballos captum, atque a victoribus tibi traditum benigne, humaniterque tractavisti: & nihil pro pristino in illum odio fecisti, primum quidem de utriusque salute numini gratias ago, cum res nostras adeo clementer temperavit, multamque sol-

KANTAKOTZHNOS δὲ ὁ Βασιλεὺς, ἡδιστα διατεθεὶς πρὸς τὰς ἐπαγγελίας, πρῶτα μὲν εἶπε πρὸς Βασιλέα τὴν γαμβρόν, Πολλὰς αὐτὸς σοι χάριτας ὁμολογῶ, ὅτι καίτοι πολλῶν ἐπικειμένων, καὶ παραινοῦντων ἐκτυφλώττειν τὸν υἱόν, καὶ πολλῶν τινα ἐχέσαις τὴν παιδῶν χρωμένων ὑποδείξεσιν, αἷς καὶ πάντα ὀντινοῦ αὐτὸν εἰσεσθαι ταῖς παραινήσεσιν αὐτῶν προσέχειν, αὐτὸς ἐπικεικία πολλῇ χρησάμενος καὶ εὐβουλίας, καὶ συνέσει, σῶων διετήρησας, ὥστε αὐτὸν ὑπὲρ φίλου πρὸς πλείους τὰς ἀντικαθίσταμεν ἀγωνισάμενος ὑπὲρ ἐκείνου. ἔπειτα ἤ καὶ τὴν ἐπικεικίαν ταύτην, καὶ τὸν ἡμερότητος Θεὸς τε ἀναθεὶς ἀμείψεται ἀξίαις δωρεαῖς, καὶ παρ' ἐμοὶ τὴν χάριν ἔχεις ἀνάγραπτον ἐς αἰεὶ. Ἐγὼ ἤ πρότερον μὲν ἦν ἵνα ὑμῖν ὁ πρὸς ἀλλήλους πόλεμος ἀνῆπτετο, πολλὰς ἐβαλλόμεν ὁσημέραι τὴν φροντίσιν, καὶ δειναῖς τισιν ἀντικειμένοις ὑπώπτονον περιπεσεῖσθαι ἀναγκαίως. Ἐπὶ τῷ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὁποτέρους αὐτὸν πρόσθωνται τῷ πρὸς ἀλλήλους πολεμουμένων, ἢ συνηθεσθαι συμβαίνει αὐτῶν, ἢ τοῦ αὐτίου, συμμετέχειν τὴν κακοπραγίας, αὐτῶν ἡττῶνται. παρὲν τῷ πολεμουμένων πρὸς ἀλλήλους τῶν υἱῶν, μία μόνη παραμυθία τὸ καταλύσαντας λείπεται τὸν πόλεμον, εἰρήνην ἄγειν, ἢ ἀλλήλους εὐνοεῖν. αὐτὸ δ' ἀσυμβατὸς ἔχοντας ὁρῶν, καὶ ξίφεσι μᾶλλον, ἢ λόχοις πειρωμένους διαλύειν τὰς διαφοράς, ἐδὲν ἐστὶ ὃ τὸ λύπην διαλύειν δύναται αὐτὸν ἐκείνῳ τὸ συμφορᾶν. ὁποτέρους ἂν νικῶν τῶν υἱῶν, ἢ ποσῶτον εὐφρανεῖ περὶ σωθεῖς, ὅσον ἀνιάσει τὸ ἀδελφὸν ἀπεκτονῶν. αὐτὸ δὲ ποτε συμβαίη καὶ ἀμφοτέρους ὑπὲρ ἀλλήλων πεσεῖν καὶ τὴν μάχην, ὃ καὶ πρότερον παρὲν τισιν ἀνέμοις συμβεβηκέναι, ἐδ' αὐτομίας ὑπερβολὴν ἐλλείπει, ἐδὲ συμφορᾶς ἐδεμῖας. ἀπάντα μοι πρότερον ἐννοοῦντι καὶ αὐτῷ, σύγχυσις δεινὴ, καὶ αὐτομίας τὴν ψυχὴν κατεῖχε, καὶ ὥστε κειμένους ἐδρῶν τοῦ τῶν υἱῶν, καὶ πρὶν ἐλθεῖν εἰς χεῖρας. ἡ τό γε μετεωτέρον τὸν ἕτερον. ἔγωγε ἡνὶ ἀγκάζε πείθειν τὸ, τε ἀσυμβατὸς ἔχοντας ὁρᾶν ὑμᾶς πρὸς τὴν εἰρήνην, ἢ τὸ κατὰ πατρὸς ὁρᾶν πρὸς ἀλλήλους φέρεσθαι, καὶ βούλεσθαι σιδήρῳ τὴν περὶ τὴν ἀρχῆς φιλονεικίαν διαλύειν. νῦν δ' ἔγωγε κείναντος τῶν θεῶν, καὶ κείνου μὲν ἐν τῇ πρὸς Τριβαλὸς ἀλόντος μάχῃ, καὶ παραδεδομένη σοὶ ὑπὸ τῆς κρατισάντων, σοῦ δὲ ἡμέρας χρησαμένη, καὶ φιλανδρώπως, ἢ ἐδὲν τῆς πρὶν δοκῆσης δυσμενείας ἐπιδεδειγμένους ἄξιον, πρῶτα μὲν τὴν ἑκατέρωθεν σωτηρίαν τῶν κρείττους

λῆς ἀπὸ πᾶν λαγναι φροντίδος, καὶ ἀθυρίας τῆς ἐφ' ἐκατέ-
 ροις ἐκ τῆς λογισμῶν ἐγγινομένης. Ἐπειτα δὲ καὶ σοὶ εἰδέν
 ἦττον, ὅτι δυνάμην λυπεῖν ἐν τῷ ἐκείνῳ τιμωρεῖται,
 καὶ ἡδέλῃσας· καὶ μὴ, ἀλλ' εἴτι καὶ τῆς ἀνίας ὑπολέλει-
 πτο, καὶ γὰρ οὐκ ἀρνήσομαι ὡς ἐκείνη δεδομένη, καὶ δοκῶ
 ἐλάττω ὑπομένειν ἢ τῷ συμπάθει τῷ πρὸς ἐκείνον,
 ἀνῆρηκας παντάπασιν νυνὶ, ἐπαγγελάμενος ἀνῆσειν
 τῶν δεσμῶν μετὰ μικρὸν· ὃ καλῶς ποιήσεις ἀληθὲς ἐ-
 πὶ τῶν ἔργων ἀποδείξας· καὶ ὅτ' ἐπὶ δόξῃ μόνον, ἀλλ'
 καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ἄριστα σαυτῷ βελούση. Ἀν μὲν
 ὅτ' ἔχει κατέχειν ἐν δεσμοῖς τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν
 ἔχουσαν, ἀδελφὸν μὲν εἰ μὴ ἔχουσαν διωκτοὺς αὐτοῦ
 πολεμήσει· ἀδελφότερον ἢ καὶ ἡκιστα, εἰ μὴ καὶ νικήσει πε-
 πολεμηκώς. πολλοὶ δὲ πολλὰ καὶ ἐκ μεγάλης ἡττης καὶ κα-
 κοπραγίας ἀνασφῆλιντες περιεγένοντο τῶν πολεμίων
 ἐκ τῶν ποτε ἀτυχημάτων ἐμπειρότερον χρησάμενοι
 τοῖς πράγμασιν. Εἰ δ' ἄρα σοὶ καὶ τὸ περὶ τῆς πολλῆς
 προνοίας χρησάμενος περὶ τὴν ἐκείνου φυλακὴν, κατέ-
 χειν ἐν ἀφύκτοις διὰ βίου, πρῶτον μὲν πολλὰς αἰεὶ συ-
 νέσῃ καὶ ποικίλαις ταῖς φροντίσι, καὶ νύκτωρ, καὶ μεθ' ἡ-
 μέραν λημαινομένοις αἰετῶ βίῳ, καὶ ἐδεμίαν συγχωρε-
 σαις εὐθυμίας αἰδοῖσιν λαμβάνειν. καὶ ὅτ' ἐν τέλει
 Ῥωμαίων ὑποπτεύειν ἀνάγκη μόνον ἐπιβέβας εἶναι ἂν τι
 τύχης πρὸς αὐτὰς προσκεκρυμμένως, ἀλλὰ καὶ τὰς τῷ ἐκεί-
 νου φυλακῇ πεπιτυμένους, καὶ τοὺς οἰκειοτάτους
 αὐτοῦ, εἰ οἷον τε εἴπῃ. πρὸς δὲ τῷ ῥαδίῳ εἶναι
 τὰς ἀνθρώπων πρὸς μεταβολὰς, καὶ χαίρειν αἰετὶ τοῖς νεω-
 τερισμοῖς, ἀν καὶ προφασεῖς τινος εὐπορῶσι, δι' ἧς ἂν
 ἀμυνάσθαι ῥᾶστα τὰς λελυπηκότας δυνήσεται οἰήσονται,
 μᾶλλον χρὴ προσδοκᾶν εὐμεταβολὰς εἶσεσθαι καὶ ῥα-
 δίως πρὸς ἐπιβέβας ἔχοντας ἐγγὺς τὸν ἢ τῶν παρόντων ἀ-
 παλλάσσοντα κακῶν, ἢ πολλῶν ἐμπλήσσοντα δάρων, καὶ
 μεγάλων ἀξιώσεων τῶν εὐεργεσιῶν. Ἐπειτα δὲ εἰ σοὶ καὶ
 καὶ τῷ ἡλικίᾳ τῷ δὲ· καὶ ὅτ' ἀδύνατον, ἀνθρώπων γε
 ὄντι, ἐφ' ἧς νηπίοις συμβαίνει τοῖς τέκνοις ἀποθνήσκειν,
 ἐλπίς ἐκείνοις ἐδεμίαν εὐπραγίας ἀπολείπεται. Τὸ μὲν
 ὅτ' ἀρχὴν αὐτὰς ἰθύνειν μὴ τῆς μητρὸς ἐφ' ἧς χαλεποῖς
 καιροῖς, καὶ δυσκόλοις, καὶ παντάπασιν διεφθαρμένοις
 πράγμασιν ἀδύνατον. λείπεται δὲ ἢ τῆς φρενὸς ἐκεί-
 νου προσκαλεσάμενος πάντας ἐκ συνθήματος αἰρεῖσθαι
 Βασιλέα, ἢ τῶν ἄλλων ἕνα, ὃς ἂν μάλιστα πλείους σχοίῃ
 τὰς σπαστάς, καὶ δεινότερος δοκοίῃ, καὶ μᾶλλον ἄρχειν ἐ-
 πιτήδειος. ἂν μὲν οὖν ἐκείνος αἰρεθῇ, δοκῶ μοι μη-
 δὲν ἦττον, καὶ αὐτὸς φιλοεικέσειν ἡμερώτερος φανεῖσθαι
 τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς, ἢ αὐτὸς ἐκείνῳ ὥφθης. τὸ τὸ οὐ-
 δὲν ἑτερόν ἐστιν, ἢ ἐν δεσμοῖς κατεκλείσαντα κατέ-
 χειν διὰ βίου, καὶ μηδὲν τι δεινότερον ἑτερον προδειναι. εἰ
 δ' ἐφ' ἑτερόν τινα, ὃπερ μάλιστα ἀπεύχομαι, μεταβαίῃ
 ἡ ἀρχὴ, ὅκνῳ μὲν εἰπεῖν καὶ μέλει λόγῳ δακνόμενος τῇ
 προσδοκίᾳ τῶν δεινῶν. ἐλπίς δὲ ἐδεμίαν ἀπολείπεται μὴ
 πάντας ἀρδύῳ ἀπολέσθαι. εἰ δ' ὅπερ αὐτὸς ἐκοντὶ προεί-
 λευκῶ καὶ εἰς ἔργον ἐτελέσεις ἀγαγεῖν, ἀριστα ἐσησαυ-
 τῷ τε καὶ ἐκείνῳ βεβεβλόμενος. ἐκείνός τε ὅτ' ἐν δεσμοῖς
 ἀπολυθεῖς, αἰετὶ σοὶ χάριν εἴσεται βεβαίαν τῆς εὐερ-
 γείας· καὶ ζῶντι τε πειράσεται εὐγνωμονεῖν, καὶ ἔρ-
 γοις αὐτοῖς ποιεῖν καταφανές, ὡς εἰς ἄξιον κατέθετ' αἰ-
 εὐεργείας, καὶ μὴ τελοῦν, εἰ τὸ συμβαίνει, πάντα εἶσαι τοῖς παισὶ τοῖς σοῖς, καὶ πᾶσι
 οἷς ἔχει, ἂν τινες ἀδικεῖν ἐθέλωσιν, ἐπικερήσει, καὶ συνδιατρήσει τῷ ἀρχῇ αὐτοῖς,
 ὡς ἂν ὑπὲρ οἰκείων, καὶ φίλου, καὶ γνησίου παιδὸς ἀγωνιζόμενος. καὶ σὺ τὸν ἐπίλοιπον

licitudinem, & angorem, quem in pe-
 ctore meo erga utrumque pietas excitabat,
 exemit. Deinde tibi nihilo minus, qui
 cum posses in eum puniendo ægre mihi fa-
 cere noluisse: nec hoc dumtaxat, sed &
 si quid restat tristitiæ (non enim negabo,
 eo victo, videri mihi propter naturæ
 consensum eadem perpeti, quæ ille perpe-
 titur) tu in præsentia funditus sustulisti,
 quando paucis diebus e vinculis dimissum
 recepisti: quod si re ipsa præstiteris, recte
 feceris. Etenim non ad celebritatem no-
 minis tantum, sed etiam ad securitatem
 tibi optime consules. Nam si, quoad spi-
 rabit, uxoris tuæ fratrem custodia detinen-
 dum statueris, forsitan, si effugere licue-
 rit, bellum redintegrabit. Illud autem
 longe incertissimum, an non etiam, ubi
 pugnaverit victor evasurus sit. Multi e-
 nim sæpenumero parva cum jactura sua vi-
 cti, rursus erecti, & præterita calamita-
 te cautiore facti, victores suos device-
 runt. Quod si facile possis diligenti provi-
 dentia per omnem vitam adamantinis eum
 vinculis custodire, primum quidem sem-
 per molestis cogitationibus exercebere,
 quæ diu noctuque vitam tuam carpant, &
 omnem hilaritatis sensum excludant. Haud
 enim solum Romanorum procerum infi-
 dias metuere oportebit, si quid eos offen-
 deris: sed & eos, quibus custodiam illius
 commiseris, & ipsos, si dici fas est, fa-
 miliarissimos. Præterquam enim quod ho-
 mines ad mutabilitatem proni sunt, & re-
 bus novis capiuntur, si & occasionem re-
 pererint, qua male de se meritis facillime
 par reposituros sperent, magis eorum in-
 constantia, & dolus expectandus est: si
 prope habeant scilicet, qui aut malis eos
 præsentibus eripiat: aut donis eos, ac bene-
 ficiis cumulet. Præterea si te hodie liberis
 tuis adhuc parvis mors e medio tollat (ho-
 mo enim natus cum sis, humanum nihil a te
 alienum ducere debes) conclamata est eo-
 rum felicitas. Nam ipsos cum matre gu-
 bernare imperium, temporibus adeo duris,
 ac difficilibus, rebus omnino everfis, impos-
 sibile est. Relinquitur ergo, ut aut illum, qui
 jam custoditur, advocetis, eumque om-
 nium consensu imperatorem eligatis:
 aut alium quempiam, qui longe plures sui
 studiosos habuerit, solertiorque & ad im-
 perandum aptior videatur. Si itaque
 meus eligatur, certum est mihi, nihilo mi-
 nus elaboraturum, ut illum liberi tui man-
 suetiores experiantur, quam ille te expe-
 rietur, si clausum in carcere usque ad mortem
 retinueris, ut gravius nihil addas. Sin ad al-
 ium quemdam (quod Deus avertat) impe-
 rium transferatur, non audeo dicere, quid
 futurum sit, & ipsa malorum expectatio
 etiam vocem mihi intercludit: nec quid-
 quam spei superest, quin omnes omnimo-
 dis pereamus. At si, quod nunc ultro apud
 animum proposuisti, etiam opere ipso ex-
 plere volueris, de te ipso, atque de illo
 præclare mereberis. Nam & ille absolu-
 tus vinculis constanter, ac perpetuo tibi
 de beneficio accepto gratiasaget, ac te vi-
 vum pro benemerente agnoscet: factisque
 ipsis digno datum esse demonstrare anni-
 tetur: post obitum vero tuum, si ita eve-
 nerit, filiis tuis erit omnia, & quacum-
 que ratione poterit, contra inimicos eis
 opitulabitur, conservabitque ipsis im-
 perium, pro amici germani liberis,

tamquam pro suismet decertans: & tu reliquum vitae cum jucunditate exigens, non anxiiis tantum curis, cæterisque molestiis ex suspitione nascentibus solutus: sed etiam collata in ipsum humanitatis magnos statim fructus percipiens: quando propter hanc animi altitudinem omnes te admiratione, & prædicatione afficiunt. Hoc insuper consequere, ut omnes ejus cognati singulares tibi gratias agant, & velut insolubili amicitiae nodo eum tibi astringes, ut totius ævi sui curriculo necesse habeat, nihil, quod ad dignitatem, & commodum tuum pertineat, negligere. Ut igitur eximiis quibusdam bonis magnitudinem animi declaraturus, ne verbis tantummodo velis: sed bene consulta ad opus conferre, ne procrastina-

ἡδιστα βιώσεις βίον, ἢ τῆς φροντίδων μόνον ἀπηλλαγμένος, καὶ τῆς ἄλλων δυσχερῶν, ἀὶ ὑποκυβεῖς ἐκ τῆς ὑπονοῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς εἰς ἐκείνον δι' ἐργασίας μεγάλας εὐθὺς καρπύμενος τὰς ἀμοιβάς· δι' ἡμετέριον ὑπὸ πάντων, καὶ τῇ μεγαλοψυχίας θαυμαζόμενος. πρὸς τοὺς δὲ καὶ τὰς προσήκοντας ἐκείνῳ πάντας, πολλὰς σοὶ χάριτας εἰδέναι παρασκευάσειν, καὶ ὥσπερ τισὶ δεσμοῖς ἀρρήκτοις δινοίας δόσεις· ὅφ' ὧν ἀναγκαθίσονται ὅλα βίᾳ τῆς εὐδοξίας, καὶ ὠφέλειαν τῷ σωῦν ἡκόντων μηδενὸς καταμελεῖν. ὥς οὖν ἐπὶ μεγάλοις ἀγαθοῖς ἐπιδειξόμενος τῷ μεγαλοψυχίας, μὴ μέλει λόγων μόνον εἴσης τῷ ὀρμῶν· ἀλλὰ καὶ καλῶς βεβηλωμένα ταχέως φανῶναι, καὶ εἰς ἔργον ἀγαγῶν.

C A P U T L X V I I .

*Obreclatio Ziani in Eugeniam jam monacham quasi imperatori cum aliis pararit insidias: quod ille non credit, nec credi vult. Ziani pertinacia in affirmando. Imperator Eugeniam sibi insidiatam credit, atque Matthæum vel-
le liberare desinit. Zianum mendacii pœnitet: latatur imperator. Quid a Matthæo liberando postularit. Ejus responsum ambitiosum.*

HÆc Cantacuzenus ad Palæologum pro Matthæo e carcere eximendo. Qui & ante per se incitatus, & hujusmodi oratione magis confirmatus, quod decreverat re perficere meditabatur. Interim quiddam ejusmodi accidit, quod priora consilia propemodum evertisset. Zianus enim quidam, Cantacuzeni famulus, ad Eugeniam imperatricem adiens, eam hortabatur, ne ad libertatem filio conciliandam pigritaretur: neve imperatoris generi verba, ad fraudem, & ludificationem composita curaret: ipsa periculum faceret, & amicos eodem instigaret: se enixissime adjuturum, & idem, ut faciant, amicis persuasurum, si paucillum pecuniæ sibi dederit. Se enim si cogitata in effectum deducere liceat, non vinculis modo illum exempturum: sed ad pristinam quoque felicitatem reducturum. Eugenia imperatrix vehementer improbat hominis amentia, qui majora quam posset, polliceretur, eum ne responso quidem dignata dimisit, & admonuit, ut quiesceret: nihil enim hac audacia præter cruciatus sibi acquisiturum. At ille vecordissimus, & ipse ad negotium stultum profilit, & alios longe se meliores eodem pellexit, ut in magna apud Matthæum auctoritate futuros, si ejus causa suscepisse talia viderentur. Convenit igitur, ut captato tempore, quo extra Byzantium imperator versaretur, ipsi parati in custodes palatii derepente irruerent: quibus, & aliis omnibus expulsis, æque custodes agerent, adversantesque repellerent: imperatoris tantum filios, & uxorem intus retinentes. Si imperator eos aggrederetur, & deditionem postularet, tum juramentum ab eo peterent, facinoris hujus pœnas non exacturum: & pecuniam insuper numeraturum, Matthæumque uxoris suæ germanum carcere levaturum: & Adria-

ΤΟΙΟΥΤΑ μὲν Βασιλεὺς ὁ Καντακουζηνὸς πρὸς τὸν Παλαιολόγον Βασιλέα διελέχθη ἐπὶ τοῦ Ματθαίου Βασιλέα τὸ γυναικὸς ἀδελφὸν ὑπολύειν τῇ δεσμῶν παρακαλῶν. ὃ ὅτε πρότερον ὠρμημένος οἰκοδεσπότης, ἐτι μᾶλλον ἐπερρώδη, ἐῖς κέπειτο εἰς ἔργον τὰ βεβηλωμένα ἀγαγεῖν. μετὰ δὲ τι συμβάν τοῖσιν, ὅλιγα δεῖν παρέπεισε τῇ προτέρῳ ἀποχέσθαι βεβηλωμάτων Ζειανὸς ὅς τις τῇ Καντακουζηνῷ τῇ Βασιλέως οἰκῇ, Εὐγενίᾳ τῇ Βασιλίδι προσελθὼν παρήνει πρὸς τὴν ἐλθεῖναι τῇ ὥστε μὴ κατακνεῖν μὴ ὅτις Βασιλέως τῇ γαμβρῇ προσέχειν λόγοις πρὸς ἀπάτην συνωστισμένους καὶ φρεναρισμὸν, ἀλλ' αὐτῷ τε δεκτικὸν εἶναι, καὶ τὰς φίλας παρορμᾶν. αὐτὸς δὲ τὰ μέγιστα συγκατεργάσασθαι, ὡς χήματα τε μέτρια παράχοιτο αὐτῇ τινά, καὶ τὰς φίλας πείσειε συναίρεσθαι. διωήσεσθαι ὅς αὐτὸν, καὶ τῆς δεσμῶν ἐκείνον μόνον ἀπαλλάττειν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀρχαίαν εὐετηρίαν ἐπαύγειν, εἰ τὰ βεβηλωμένα εἰς ἔργον διωηθεῖν ἀγαγεῖν. Εὐγενίᾳ δὲ ἡ Βασιλὶς, πολλῶν ἐκείνη καταγνῶσα ἀνοιᾶν, ὥς μείζω, ἢ καὶ τῇ προσέσσαν ἐπαγγελλομένην δυνάμιν, ἀπέπεμπε τε καὶ λόγῳ ἀξιώσασα, καὶ παρήνει ἡρεμεῖν ὥς εἴδετο πλέον, ἢ πολλῶν ἐαυτῇ βασάνων αἰτίαν ἐσομένην τῇ τολμήματος. ὃ δὲ ὑπὸ πολλῆς παραπληξίας, αὐτὸς τε ὠρμητο ἐπὶ πράξεις ἀνοήτης, καὶ ἄλλας ἐπεχείρει πείθειν πολλῶν βελτίους ἐαυτῶν, ὥς μεγάλα διωησομένης παρὰ Ματθαίῳ Βασιλεῖ, εἰ τοιαῦτα ὑπὲρ ἐκείνης πράττοντες ὀφείδω. γνώμῳ δὲ αὐτὸς εἰσῆγεν ὥς καιρὸν ἐπιτηρήσας ἡνίκα ἂν ἐξ ὧν Βυζαντίου ἔλτεροι Βασιλεὺς αὐτὸς παρασκευασαμένους, τοὺς ἐν Βασιλείῳ ἐπιτίθεσθαι φρενοῖς πρὶν αἰδέσθαι. ἐξελάσαντας δὲ αὐτὸς τε, καὶ τὰς ἄλλας ἀπαντας ὁμοίως, αὐτὸς τὸ φρενὸν κατέχειν, καὶ ἀμύνεσθαι τὰς ἐπιόντας, τὰς παῖδας Βασιλέως μόνον ἐνδόν καὶ γαμετῶν τῇ Βασιλίδι καταχόντας. ἂν δ' ἐπὶ ἡ Βασιλεὺς αὐτῇ, καὶ κελύει προσχωρεῖν,

ὅρκως ἀπαυτεῖν αὐτὸν, ἢ μὴ αὐτὸς τε μὴ ἀμύνεσθαι τὴν τολμῆς ἕνεκα, ἀλλ' ἀπαυτεῖς κακῶν διατρέειν, καὶ προσέτι χήματα παρέχειν, καὶ Ματθαῖον Βασιλέα τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, ἀφίεναι τῇ δεσμωτείᾳ, καὶ τῇ πόλει Ἀδριανῇ, καὶ τῇ περὶ αὐτὴν πολιχνίᾳ ἐπιτρέ-

πειν ἢ ἀρχῶν· εἰ δὲ μὴ πρὸς πάντα Βασιλεὺς ὑπέκοι,
μὴ δὲ πείθοιτο, ἀπειλεῖν ὡς ὀποκτενεῖσι παῖδας καὶ γυ-
ναῖκα. αὐτὸ δὲ τοῖς ὅπλοις μὴ δυνάμειον περιγενέσθαι,
προήσεται πάντα ὑπ' ἀνάγκης, τῆς τ' αἰδῶν σωτηρίας
ἐνεκα. Τοιαῦτα μὲν τοῖς συνομόταις ὑπετίθει Ζεῖανός. μὲν
μικρὸν δὲ τ' ἐπιβελῆς μίλωνος Βασιλεῖ, συνελαμ-
βάνετό τε καὶ ἀνεκρίνετο, εἰ πολλὰς ἔχοι τὰς συνειδότας. Ο
δὲ ἄλλας τὲ τινὰς συνομολόγει, Ἐκκατακλινῶν τὴν
Βασιλίδαν, καὶ ἐφασκεν εἰς τὸ ὑπ' ἐκείνης ἐναχθῆναι με-
γάλα ἐπαγγεῖλαμένης μὴ ἢ ἢ ἂν ἐφ' αὐτὴν πλὴν ἐκείνης ἐγ-
χειρεῖν, ἀφανίᾳ πολλῇ συζῶντα, καὶ πενίᾳ, μὴ τινὸς
πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀξίόχρως συμπαράττοντος. Βασιλεῖ δὲ ὁ-
θὺς ἐδόκει ἐκατέρωθεν δεινόν· τὸ, τε ἢ ἐπὶ τοῖς τοῖς ἑαβε-
βλῆσθαι Βασιλίδαν, εἰ συνειδέη μὴδὲν αὐτοῖς πρὸς τὸ
ἐπιβελῶν, ἐκ ἀγαθόν· καὶ τὸ συνειδέσθαι, συμπράττειν
σφόδρα χαλεπὸν, εἰ ἐκείνη μὲν αὐτὸς ποσῶν ἐννοοίη, ὡς τε
βεβλησθαι Ἐπὶ ἢ ἢ ὀπολύειν δεσμῶν, ἐδενὸς ἂν ἐτέρᾳ προ-
σδοκῆσαντος, αὐτὴ δ' ἐπὶ τοσῶτον δυσμεναίνοι, ὥς τ' ἐπι-
βελῶς τοιαύτας συσκολεῖν κατ' αὐτὴν· μᾶλλον δὲ ὑπὸ
πτόθεν εἶναι τὰς λόγους συσκοφαντίας, Ἐπὶ ἢ ἢ ποῖν ἐβέ-
λετο καταφανές, ὡς εἴη ἑαβεβλῶν τὰ εἰρημένα. Διὸ αὐτὸς
τε ἀνέκρινεν ἐπιμελῶς τὸν Ζεῖανόν, ἐπαγγελλόμενος αὐ-
τῷ τ' ἐπὶ τῇ ἐπιβουλῇ ἀφέσεως δίκην, εἰ τὰ περὶ Βασι-
λίδος εἰρημένα συνομολογοίη ὡς εἴη συσκοφαντία, καὶ
τῷ ἐν τέλει τοῖς ἐπιφανέστεροις τὴν ἐξέτασιν ἐπέτρεπεν.
ὁ δ' ὁμοίως ἐπὶ πάντων ἰχυρίζετο ἀληθῆ τὰ εἰρημένα εἶ-
ναι, καὶ πάντων ἐκείνων αἰτίαν εἶναι πρὸς ἅπαντα ἐξηγ-
μένῳ, καὶ ἑὸς ἐξουσίαν εἶναι, καὶ ἐπὶ νόμῳ, ὥς ἂν κα-
τορθωθεῖν τὰ βεβλησμένα. καὶ λόγους προσετίθει πιθα-
νὰς, ὥς ἂν, ὁλίγα δὲ τὰς πλείους ἐπειθε φαῦλα ἢ δὴ πε-
ρὶ Βασιλίδος ὑποπτύειν. ἔτι δὲ συμβὰν, Ἐκκατὰς
τὸ Πατριάρχην ἐν τοῖς βασιλείοις ἀφίγμενα, ἐπεὶ ὁ Ζεῖ-
ανός ἐξ ἐπαζόμενος ἐπύθετο παρῆναι, ἀφορισμὸν δὲ τοῦ Θεοῦ
παρὰ τὸ Πατριάρχην ἀπαλεῖτο, ὡς ἔπος ὑπ' ἀνάγκης ἅ-
παν λέξων τὰ ληθῆς. δόξαν ἢ καὶ Βασιλεῖ λυσίτελειν, ἐδὲ
ἢ ἂν ἀφειδήσειν αὐτὴν ποσῶν Ζεῖανός, ὡς ἐπ' ἀπωλείᾳ
ψυχῆς ἔτι καταφύσεσθαι Βασιλίδος ἐπ' ἐλπίδι κέρδους
ἐδενὸς, ἐπέτρεπε πραχθῆναι. εἰρημένα δὲ καὶ τὸ ἀφορι-
σμῶν, ἔτι βεβαιότερον τὰ πρότερον εἰρημένα ἰχυρίζετο. ὁ
μάλιστα τὸ Βασιλέως γνώμην ἔσεισε, καὶ δυσμεναίνειν αὐ-
τῷ τὸ Βασιλίδαν Εὐγενίαν ἐπεισε πρῶτον ἐδαμῶς φαύ-
λας ἔχειν περὶ ἐκείνης ὑπονοίας ἀνεχόμενον. ἀχθεθεῖς ἢ
ἐμετρίως, καὶ λυπῆς ἐμπλεῶς γενόμενος ἐπὶ τοῖς συμβά-
σι, Ζεῖανόν μὲν ἐκέλευεν ἐν δεσμοτηρίῳ φρερεῖσθαι κα-
θερῶν, αὐτὸς ἢ ἀπέχετο τὸ περὶ τὸ ἐλδοθεῖν τὸ γυ-
ναικὸς ἀδελφῆ τι πράττειν, ἢ βεβλησθαι. ἄτοπον εἶναι λο-
γισάμενος, καὶ χέτλιον κομιδῇ τὸ μὲν ἐκείνην μητέρα τὸ Βα-
σιλίδαν, ποσῶν πρὸς αὐτὴν πικρίαν Ἐδυσμένειαν ἐνδεί-
κνυσθαι, ὡς πάντα πράττειν ὥς ἂν αὐτὸς ἑαφθάρειν, ἢ
ὡς μάλιστα πρὸς πολλῶν ἀφίκοιτο πείραν δυσχερῶν, αὐτὸ ἢ
ὡς ἀπεσερμηνέον τὸ λογίζεσθαι, καὶ τὸ ὑἱὸν ἐκείνης ἀφί-
ναι τὰ δεσμοτηρία, πολέμιον ἐσόμενον καὶ κείνον σὺν αὐ-
τῇ. Χρόνῳ δὲ ἔτι βραχέος παραρρύνετος, Ζεῖανός ἐν τῷ
δεσμοτηρίῳ ὡς περὶ εἰς συναιδῆσιν οἷα ἐργασοῦν ἐλθῶν,
καὶ δέσας μὴ καὶ μετὰ τελευτῇ τοῖς ἐν αὐτῇ καταδίκοις
συνεῖναι καταφθιῶν, οἷα δὲ πρὸς τῷ σεσυκοφαντηκέ-
ναι Βασιλίδαν, Ἐκκατὰς ἀπορισμὸν ἀπὸ Θεοῦ δεξάμενος, καὶ
δαίμοσιν ἐλόμενος συνεῖναι τοῖς ὑπὸ Θεοῦ κεχωρισ-
μένοις, γράμματα ἔπεμπε τῷ Πατριάρχῃ ἑξ ἑ-
νὸς ἢ πάνυ φίλων. τὰ δὲ ἐδήλου, ὡς συσκοφαντοῖτο
μὲν ὑπ' αὐτῇ ἢ Βασιλίδος ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, καὶ μὴδὲν αὐτῇ

Paris III.

nopolis, finitimorumque oppidulorum principatum ei concessurum. Si imperator de postulatis recusaret aliquid, neque obsequeretur, ut minarentur, liberos ejus, & uxorem interfecturos: ipsum, quoniam armis nihil poterit, salutem liberorum, necessitate cogente, omnia postpositurum. Hæc Zianus conjuratis suggerebat. Paulo post infidiis compertis, imperator eum comprehendit, de sceleris sui socii examinat. Ille & alios, & Cantacuzenam imperatricem nominat: autumatque magnis ab ea pollicitationibus huc inductum: nec enim per se tantum facinus ausurum fuisse, hominem infimum & egentem, sine insignis alicujus opera, & impulsu, Imperatori mox utrinque res dura, & atrox apparere. In tali quippe causa calumniis appetitam imperatricem, si infidiarum minime conscia esset, haud bonum: esse autem consciam, & facti participem, valde immane judicabat: quando ipse adeo bene cuperet, ut filium ejus e vinculis emittere cogitaret, quod nemo expectasset: ipsa vero tantas in se infidias tam maligne compararet. Verumtamen eo potius propendebat, ut sermonem illum pro obtestatione haberet, & id constare volebat omnibus. Idcirco curiosius Zianum excutens, se illi propter infidias supplicium condonaturum affirmabat, si de imperatrice detraxisse confiteretur: & procerum nobilioribus quaestionem dabat. Zianus perinde, in omnibus vera se locutum asseverabat, culpamque omnem in illam rejiciebat: illam ad omnia præi-
vise: illam modos, & astum invenisse, quibus mente concepta feliciter patrarentur: & probabilius utebatur argumentis, quibus pluribus malam de imperatrice sus-
picionem ferme injiciebat. Forte & Cal-
listus patriarcha in palatium venit, quem ut Zianus, qui tum a judicibus interro-
gabatur, adesse audivit, eum ad anathe-
matismum in se dictandum provocabat: sic enim coactum, quod res esset, enun-
tiaturum. Cum idem imperatori place-
ret (neque enim tantopere parfurum sibi Zianum, ut cum exitio animæ ita contra imperatricem nullius expectatione lucrī mentiretur) indulgit. Lata anathematis sententia, etiam pertinacius, quæ prius dixerat, affirmabat. Unde imperator ve-
hementissime perturbatus, Eugeniam, de qua nihil sinistrum sustinebat suspicari, sibi male velle credidit, dolensque non mediocriter, & cæstitudinis ob hoc plen-
nus, Zianum in custodiam dari jussit, & ipse de Matthæi liberatione agere aut cogitare destitit: absurdum, & nefarium inprimis ratus, ejus matrem tantum sui odium, & malevolentiam concepisse, ut ad pestem sibi, aut ærumnas maximas creandas moliretur omnia: se vero tam-
quam mentis inopem, etiam filium ejus, hostem sibi una cum illa futurum, e car-
cere dimittere. In his brevi tempore elapso, Zianus in carcere, ut conscientia sce-
leris sui exagitatus, & timens, ne post mortem etiam ad inferos mitteretur, ve-
lut qui præter calumnias in imperatricem a Deo quoque diro carmine separatus es-
set, & cum dæmonibus a numinis societa-
te in omnem æternitatem sejunctis versa-
ri elegisset, per amicissimum quemdam pa-
triarchæ litteras mittit, quibus significat, se adversus imperatricem, ignaram quæ ipse cum conjuratis machinatus esset, fal-
sa locutum: & quo mendacio suo fidem im-
petraret, improbe, ac stolide anathemati-
swaidēi, καὶ τοῖς συνομόταις τὸ βεβλησθαι

Edit. Paris.

pag. 899.

X x x ij

Edit. Paris.
pag. 900.

smum suscepisse. Nunc autem in quale barathrum præ stupore deciderit cognoscens, totamque veritatem enuntians, veniam, & absolutionem ab excommunicatione flagitare. Hæc Zianus scripsit. Verum qui litteras portabat, solers, & ad occasionem arripiendam promptus, intelligens si eas ad patriarcham deferret, Ziano soli profuturum: at si imperatoribus reddidisset, præter hoc, quod Ziano prodesset, etiam Eugeniam imperatricem calumnia, & filium carcere liberaturum, cum litteris ad illam abiit. Quas illa statim ad Cantacuzenum misit, & is Palæologo sine mora legendas exhibuit. Sic manifestissime deprehensa criminatione, nimio gaudio pene desipuit imperator, quoniam scilicet malignitas illa contra conjunctissimos ad nihilum recidebat, quod mirifice optaverat: & Ziani scelus execratus, qui sine causa, ac temere tam odiosam calumniam confinxisset, subito ad uxoris fratrem e custodia educendum incubuit. Sed cum Thessalonica negotia præsentiam ejus plane requirerent, eo tremebris profectus est. Post reditum, Tenedum mittens, Matthæum Epibatas castellum quoddam prope Selybriam duxit, ut cum essent vicini, colloqui possent. Postulabat autem, ut imperio penitus renuntiaret, privati statu contentus, & honoribus post imperatores primis, liberos ejus in omnibus (excepto Andronico imperatore) antecederet. Licere autem illi novum genus vestitus excogitare, eoque uti: sed facere, aut loqui ut imperatorem, nihil. Quod si quis erga eum tamquam imperatorem se gegeret, aut eum hoc nomine appellaret, hunc iratus rejiceret. Talis erat Palæologi postulatio. Matthæus tota vita carcerem habitare, quam talem conditionem malle. Primum enim intolerabile aiebat, qui heri & nudius tertius adoratus fuisset ut imperator, nunc subesse privati habitu, & ab aliis parum aut nihil differre. Deinde neque ipsam occasionem carceris pudendam, & contemnendam esse: sed ob libertatem homophylorum, quam barbari ereptum iverint, se infelici Marte pugnantem captum esse, quod & antea multis Romanorum imperatoribus acciderit: & nunc gloriæ & honoris causa velle adversa perpeti: id quod nemo prudens vitio daturus sit. Quod si ista miseria, quæ videtur, fractus, sponte se submittat, suamque gloriam libens prodat, ab omnibus pusilli animi jure accusatum iri. Quamobrem facilius tota vita in custodia mansurum, quam propter liberationem malorum præsentium decora sua ultro projecturum: orabatque imperatorem affinem, si vellet recte facere, ne se ullo ornamento spoliaret: sed cum se carcere absolveretur, tum imperatorem esse pateretur. Hoc si sibi negaret, quoad viveret, in vinculis haberi malle. δόξαν διὰ τὸ ἐν τῷ παρόντι τῷ δεινῷ ἀπαλλαγῆναι. ἤξιεν τε βασιλεῖαν τὸν γαμβρὸν, εἰ βελοῖτο τὰ δεινὰ ποιεῖν, μηδενὸς δόποσερὲν τῷ ὄντων. ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀφεῖναι τὴν δεσμοτηρίαν, καὶ τὸ βασιλεῖαν εἶναι συγχωρεῖν. ἢ εἰ μὴ δὲ ταῦτα συγχωροίη, μᾶλλον αὐτὸν αἰρήσεσθαι τὸ εἶναι διὰ βίαν ἐν δεσμοῖς.

μένων, τὰ πισθιδύωαι ἢ τὰ πεπλασμένα εἶναι, καὶ τὸ ἀφορισμὸν κακῶς, καὶ ἀνοήτως δέχεσθαι. νυνὶ δὲ εἰς οἶον βάρβαρον ὑπὲρ ἀναιδηνσίας κατὰ λῆδε στυγερὰ, τυχεῖν συγγνώμης δεῖσθαι τὰ ληθεῖς ἅπαν ἐξαγγέλλοντα, ἃ ἔν τῃ ἀφορισμῷ δεσμῶν λυθῆναι. Ο μὲν οὖν Ζεανὸς τοιαῦτα ἔγραφεν. ἀγχι νῦν δὲ ὡς τὰ γράμματα κομίζων, καὶ χηρῶσαι καί τοις ὅξυς, καὶ στυγερῶς, ὡς ἂν μὲν πρὸς Πατριάρχην τὰ γράμματα ἀγάγοι, Ζεανῷ δὲ ὡφελείαν παρεχόμενος εἶναι μόνῳ, Βασιλεῖσι δὲ κατὰ δόλῳ ποιήσας, πρὸς οἷς ὡφελήσει Ζεανὸν, καὶ Βασιλίδαν τὴν Εὐγενίαν ἀπαλλάξει τῆς συκοφαντίας, καὶ τὴν δεσμοτηρίαν τὸν υἱὸν, ἀφίητο πρὸς Εὐγενίαν τὴν βασιλίδαν, φέρων καὶ τὰ γράμματα, ἢ δ' ἐπέμπευ αὐτίκα Βασιλεῖ τῷ Καντακουζηνῷ, καὶ ὅς ἐδὲν μελλήσας, τῷ νέῳ Βασιλεῖ τὰ γράμματα εἰδέναι. ἔπειτα δὲ σαφές αὐτὰ ἐληλεγμένης τῆς συκοφαντίας, ὁ νέος Βασιλεὺς, ἐνδοξος τε καὶ ὑψὺς ἡδονῆς, ὅτι ἡ πρὸς τὴν οἰκειότητα διελύετο δυσμένεια, ὅπερ μάλιστα ἐβέλετο, καὶ Ζεανὸν πολλὰ μοχθηρίαν καταγνῶς εἰκὴ καὶ μάτην ἐλόμενα τὴν τοσαύτην συκοφαντίαν, ἔπραττεν αὐτῷ ὅπως τὸ γυναικὸς ἀδελφὸν ἀφήσει τὴν δεσμοτηρίαν. τῷ παραγμάτων δὲ καλουμένων, ἐπὶ Θεσσαλονικίᾳ ἀναγκάως, καὶ δεομένων τῆς ἐκείνης παρεσίας, ἐξέστράτευσεν τριήρεσι. μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον, πέμψας ἐκ Τενέδου, ἡγαγεν εἰς Ἐπιβάτας φρεσίον τι περὶ Σηλυμβρίας τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν, ὅπως ἐγγὺς ἀλλήλων ὄντων γίγνοιτο οἱ λόγοι. ἤξιον τε τὴν Βασιλείαν δόποτέ μιν παντάπασιν, τὴν ἰδιώτη τὴν χλὴν εἶργειν, τιμὰς καρπὸν τὰς μὲν Βασιλέα πρῶτας, καὶ τῷ Βασιλεῖ παίδων πάντων ἐν ἅπασιν πορεύειν, πλὴν Ἀνδρονίκου βασιλέως. ἐξεῖναι δὲ αὐτῷ καινοτομεῖν ἑτέραν σολὴν ὅποιαν ἂν ἐπινοήσῃ, καὶ ταύτην χηρᾶσαι. πρᾶττεν δὲ Βασιλικῶς μηδὲν, μήτε φθέργεσθαι. καὶ δὲ τις οἶα Βασιλεῖ προσφέρειτο, ἢ προσαγορεύοι, τὸν ἀπελαύνειν πρὸς ὄργην. Τοιαύτη μὲν ἡ Παλαιολόγος τῇ βασιλείᾳ καὶ ἀξίωσις. Ματθαῖος δὲ ὁ Βασιλεὺς, μᾶλλον εἶλετο φρερεῖσθαι ἢ βίαν, ἢ τοιαῦτα ἐπιμένειν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐφασκεν, ἔρπον εἶναι ἐνεργεῖν τὸν χθρὸς καὶ πρᾶν προσκυνημένον ὡς Βασιλεῖ, νυνὶ δὲ ἰδιώτη χήματι τελεῖν, καὶ τῷ ἄλλων ὀλίγον διαφέρειν ἢ ἐδὲν. ἔπειτα ἐδ' ἡ πρόφασις αὐτῇ τῇ δεσμοτηρίᾳ, φαῦλη τις καὶ ἀγνοητός. ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ὁμοφύλων ἐλδοθερίας, βαρβαροῖς τοῖς δαλωσαμένοις πολεμῶν, ἡλίσκετο καὶ τὴν μάχην ἀτυχήσας, ὃ πολλοῖς συμβέβηκε καὶ πρότερον Ρωμαίων βασιλεῖσι. Ἐννὺ ὑπὲρ δόδοξίας, καὶ τιμῆς μᾶλλον αἰρεῖται τὰ δεινὰ. ὑπὲρ ὧν καὶ ἂν τις μέμοιτο δικαίως εὖ φρονῶν. ἂν δὲ πρὸς τὴν δοκῶσαν δυσπραγίαν ὑποπτήξας, καταποδῶ τὴν δόδοξίαν ἐκοντὶ, πᾶς ὅς τις οὖν ἂν δικαίως μικροψυχίας, καὶ ἀνελδοθερίας γράφοιτο. διὰ ἃ ῥᾶον ἂν ἐνεργοί τὸ δεσμεῖσθαι διὰ βίαν, ἢ καταποδεῖσθαι τὸ δόξαν διὰ τὸ ἐν τῷ παρόντι τῷ δεινῷ ἀπαλλαγῆναι. ἤξιεν τε βασιλεῖαν τὸν γαμβρὸν, εἰ βελοῖτο τὰ δεινὰ ποιεῖν, μηδενὸς δόποσερὲν τῷ ὄντων. ἀλλὰ πρὸς τὸ ἀφεῖναι τὴν δεσμοτηρίαν, καὶ τὸ βασιλεῖαν εἶναι συγχωρεῖν. ἢ εἰ μὴ δὲ ταῦτα συγχωροίη, μᾶλλον αὐτὸν αἰρήσεσθαι τὸ εἶναι διὰ βίαν ἐν δεσμοῖς.

CAPUT XLVIII

pag. 901.

Sapiens Cantacuzeni oratio ad filium erudiendum, & a cupiditate imperandi deducendum, ex status illius difficultate, periculis, & laboribus. Occurrit objectioni, indicans, qua de causa, & quo animo imperium ipse suscepit. Oratio hæc diligenter legenda est iis, qui in alios dominari concupiscunt.

CANTACUZENUS cum Epibatis esset, & hæc de filio audiisset, do-

KANTAKOYZHNOΣ δὲ ὁ Βασιλεὺς γυνόσκων ἐν Ἐπιβάταις, ἐπεὶ πύθοιτο τοιαῦτα

περὶ τῶν ἡμῶν, περὶ θείων ἐπιχειρήσεων, ὡς ἐκ ποροσθήκωνται αἰρεῖται. Πρῶτον μὲν ὅτι εἶναι μηδὲν τῶν πάντων ἐφασκεῖν, ὃ μὴ τῇ Θεῷ προνοίᾳ διοικεῖται, μάλιστα δὲ εἰ τὰ κατ' αὐτὴν ἐκαστα σκοποῖν, πάνθ' ὁρίσκει τῇ Θεῷ σοφῇ προνοίᾳ ἐργασμένα δ' αὖτος ἐξ ἀρχῆς σκοπῶν. τὸ ὅτι τὰς ἐκ Φωκαίας πειρατὰς Βιθυνίαν παραπλέοντας ἐφ' ἀρπαγῇ, καὶ μεγίστον κέρδος ἡγεμένους καὶ τῶν φαυλοτάτων τινὰς ἐξαυδραποδίζεν, ἀθρόον ἔγω καὶ πέρα προσδοκίας δυνυχηνέαι, ὥστε τὸ μυρίων μὲν ἀνθρώπων ἄρχοντα, καὶ δυνάμιν μεγάλῳ περιβεβλημένον, μεγάλοις δὲ στρατοπέδοις δυνάμειον ἀντικαθίσταται, συλλαβεῖν ὀκνητὶ, Ὁρχάνῳ δὲ τὸ πατέρα τῇ πρὸς τὴν παῖδα συμπαθεῖα πολλὰ δεινθῆναι Βασιλείῳ, ὥστε τὸ υἱὸν ἀπαλλάττειν τὴν αἰχμαλωσίας, καὶ μεγάλας τὴν ὀργῆς ἰσχύας ταύτης ὑποχέσθαι ἀμοιβὰς, ἐτέρως ὅτι εἰράνη ἐνὸν τὸ υἱὸν ἀπαλλάττειν τῶν δεσμών, Βασιλεῖα δὲ στυγνόντα καὶ αὐτὸν, ὡς τῶτον ἔσθ' ὅσον μάλιστα διωθήσεται Ὁρχάνῳ πείθειν αὐτῷ προσέχειν, καὶ τὸ σοὶ κατ' ἐκείνην συμμαχεῖν ἀναγκάζειν ὑποχέσθαι, καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος ἕνεκα τελεῖται ἐφοπλίσαντα προσέχειν αἰεὶ θαλάσῃ, καὶ πειρᾶσθαι τὴν Ὁρχάνῳ παῖδα ἀνασώζειν, ὑπὸ δὲ τὴν αὐτὴν χρόνον, καὶ σὲ ὑπὸ Τριβαλῶν προσκεκλημένον, μόνως ἔχοντα βαρβάρους ἐξ στρατοῦ κέναι πρὸς Μακεδονίαν, ἔπως ὑπ' ἀναγκῆς περιχεθέντα, ὥστε τὸ ἔσσαν ἐν Ῥωμαίων στρατιᾷ ἀπολιπεῖν, Τριβαλὴς δὲ τὴν πρότερον ἐδ' ἀντιβλέπειν πρὸς τὴν Πέρσας πώποτε τετολμηνότας, ὀλίγους παρὰ δόξαν πρὸς πολλὰ πλάσιους ἀντικαταστήσαι, τὴν Πέρσας δὲ, καὶ τι κρείττους τῶν πολεμίων γινόμενας, αὐτὰς ὑφ' αὐτῶν ὁρᾶσθαι ἔσσαν πρὸς φυγὴν, σὲ δὲ ὑπολειφθέντα μόνον, ἀλλῶναι τε ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἐξ δεσμώτην ἀπαχθῆναι πρὸς Βασιλεῖα τὸν γαμβρὸν, ἐπιστρατεύσαντα ἀντίκα τὴν πόλιν σὺν ὑπὸ σὲ, καὶ σὺν ῥασώνῃ πάσῃ χειρὸς ἀρμυρῶν, καὶ γυναικῶν, καὶ παῖδας τῆς σῆς ὑφ' αὐτὸν πεποιημένον, ἐξ πάντα ὥσπερ ἐκ στυγνῆς στυδραμεῖν, ἐδὲνα οἶμαι τὸ πάντων, εἰ μὴ φρενῶν ἀπεσέρηται παντάπασιν, καὶ λογισμῶν ὀρθῶν, μὴ κατὰ θεῖαν, πρόνοιαν οἰήσεσθαι συμβεβηκέναι ἃ καὶ σὲ πεπεισμένον, ἐξ ἐτέρως ἐχηνέαι θεῶν τοῖς ἐπιφροσισμένοις ἐργεῖν τῇ Θεῷ, καὶ μὴ μὴ τὴν φιλάνθρωπον παιδείαν ταύτην, πεπαίδεσκε γὰρ σε φιλάνθρωπος τῇ θανάτῳ μὴ παραδῆς, ἀναινεῖσθαι τὴν ἀνάκλησιν, εἰ μὴ καὶ τὴν Βασιλικὴν ἐξέσιν εὐδοξίας ὑπολαβεῖν ὥσπερ πρότερον. καὶ τοι καὶ τὸ πρὸς πάντας ἐτέραν δόξαν τὴν παρὰ τόνδε τὸν βίον ἐπὶ κλονεῖσθαι, καὶ ὁρᾶσθαι ἐπτοῆσθαι, ἐκ ἀνδρῶν ἐχόντων νοῦν, καὶ προσεχόντων ἀληθεῖσι λογισμοῖς. ἡ δὲ ἐκ τῆς Βασιλείας ταύτης, καὶ κίνδυνον ἐπὶ τυχόντα τῷ μὴ καλῶς τοῖς πράγμασι χρωμένῳ, καὶ προσηκόντως ἀν' ἐνέγκοι. ἐπὶ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀν' ῥαθυμίας, ἔγω δὲ καὶ Βασιλεῦσιν ἐφ' ἑαυτὰς ἡ βλάβη περιγίνεται βιοτεύουσιν. ἀλλὰ τὰ τε ἀγαθὰ ὁμοίως κοινὰ τοῖς ὑπηκόοις καὶ τὰ φαῦλα, καὶ δέον ἀγαθοῦ παντὸς ἀρχέτυπον τὴν Βασιλείῳ καθεστάναι ψυχὴν. Εἰ ὅ μὴ, ἐπὶ σφετέρως μόνον ῥαθυμίας ὀφλήσει δίκας, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν πολλῶν. ἂν τις ἀν' νοῦν ἔχων ἐννοήσας, ἐκ ἀν' ἐλοῖτο μᾶλλον ἀφανέα πολλῇ συζῆν, ἢ ζημίαν ἐκ εἰς τι τῶν φαυλοτέρων, ἀλλ' εἰς αὐτὴν ψυχὴν ἀβαινώσεως, ἢ τὰ τε ἀγαθὰ ὁμοίως, καὶ τὰ φαῦλα ἀθάνατα συνέσαι. Ἐπὶ ταῖς δὲ, καὶ κατὰ τὸν τῆδε βίον, πολλῶν ἀγώνων καὶ πόπων ἐκινδύνων τῇ Βασιλείᾳ ὄντι δέξασθαι, εἰ μέλλοι μὴ παρέργως, ἀλλὰ κατὰ λόγον χρῆσθαι τῇ ἀρχῇ. προκινδυνεύειν ὅτι πῶν ὑπηκόων δίκαιον αἰεὶ, ἐπὶ μὴ ἐν τῇ

Pars III.

cere studuit, ipsum a scopo aberrare. Primum enim nihil ex omnibus rebus est, inquit, quod non divina providentia administraretur, præcipueque si singula ab initio consideres, quæ tibi contigerunt, omnia sapienti numinis consilio gubernata invenies. Nam quod piratæ Phocæenses, Bithyniæ oram prædandi causa legentes, & immensum lucrum ducentes, si vilissimos quosdam in servitutem possent abripere, tam secunda fortuna repente, & præter expectationem usi fuerint, ut innumerabilium mortalium principem potentissimum, ac numerosis valentem resistere exercitibus sine labore ceperint: Orchanes vero pater sympathia erga filium enixe imperatorem oraverit, ut filio libertatem conciliaret, magnasque hujus beneficii compensationes promiserit, (aliter enim e custodia liberari posse non videbat) imperator autem ipse perspexerit, hoc maxime modo Orchanem se ad suas partes adjuncturum, & ut abs te juvando abstineret effecturum, & hac spe triremes armaverit, semperque mari incubuerit, & Orchani filium recuperare contenderit, sub idem vero tempus, & tu a Triballis accersitus, cum solis barbaris in Macedoniam iveris, ea necessitate, ut Romanum exercitum relinqueres, Triballi vero, qui prius contra Persas, nec oculos audebant attollere, pauci adversum multo plures pugnaverint, Persæque quamquam hostibus longe potentiores, per se ipsi in fugam se conjecerint, ipseque relictus solus, ab hostibus captus, & vinctus ad imperatorem affinem adductus sis, qui statim in urbes tuas copias duxerit, iisque levi negotio subactis, uxorem & liberos tuos in arbitrium suum redegerit, & sic omnia de industria percurrendo, neminem ego repertum iri puto, si modo particula mentis utatur, qui non omnia cælesti providentia acta esse judicet. Quod & tu credens non aliter se habere, in divinis decretis acquiescere debes, nec post mitem hanc castigationem (castigavit enim te benigne, nec morti tradidit) revocationem ab exilio recusare: tametsi qua nuper fulgebas, imperatoria gloria privatus sis. Quamquam nec ad alios hujus vitæ honores caducos, & fluentes obstupescere prudentium incorrupteque judicantium est. Quæ autem ex imperio isto gloria percipitur, haud vulgare periculum non bene, atque ut decet rempublicam administranti attulerit. Non enim, quemadmodum aliis, si vitam solute transegerint, sic etiam imperatoribus usulvenit, ut damnum ad ipsos modo pertineat: sed & bona & mala ipsorum subditis communia sunt, & imperatoris animam omnis virtutis speculum atque archetypum esse oportet: alioqui non solum suæ, sed & aliorum segnitiei pœnas persolvat. Quæ quis tandem non stultus secum reputans, non vel obscurissimus vivere malit, cum detrimentum non in despicabile quippiam, sed in ipsam animam derivetur, cui & bona & mala in sempiternum inerunt? Præterea & multis contentionibus, laboribus, & discrimini-bus in hac vita perfungendum est imperatori, si nolit quasi aliud agens, verum ut ratio præscribit, imperio præesse. Etenim pro subjectis adire periculum, semper æquum est, nec dum ipse modo securus sit, alienam salutem parvipendere: & cum in moderanda republi-

*Edit. Paris.
pag. 902.*

Xxxx iiij

Edit. Paris.
pag. 903.

ca, tum in coercendis hostibus, & foris invadentibus, & intus insidiantibus, laborem quemvis capeffere. Interroget quispiam, cum scirem quantis ista functio impedita esset difficultatibus, quotque contentionibus, ac laboribus imperatoris animus volentis, nolentis exerceretur, possemque privati conditione, & loco, contentus, vacare istis omnibus, cur tandem adeo multa pro imperio adipiscendo sustinuerim, & periculis formidandis, variisque casibus me immiserim. Ego vero illud, ut veritatis amans respondebo, me non imperatorii principatus avidum, neque ejus majestati inhiantem, sed homophylorum insidiis, qui tot obrecreationibus, & falsis criminationibus per dolum, ac fraudem consutis ad ipsum me malorum Colophonem compulerunt, ad hos agones descendisse: deterius enim sperare nihil poteram. Et quia praevidebam cessione imperii contentos haud futuros: sed, ut bellum gessisse justum viderentur, atrociter me, ut hostem nocentissimum occisuros, liberosque meos, propinquos, & alios, quotquot antea multis annis mihi studuissent (quorum nec exigua est multitudo, nec contemnenda auctoritas, cum major pars illustriores Romani sint) interempturos, ob ipsorum, & eorum qui mecum erant salutem, imperatoris appellationem assumpsi: quamvis multo ante penes me esset rerum arbitrium: non profecto ob claritatem ex imperio orituram, neque ut id filiis meis patrimonii loco relinquerem. Cujus meae voluntatis, & priusquam totius imperii compos fierem, & per omne tempus apertissimas significationes dedi. Nam cum totus rogarer exercitus, ut te imperatorem deligerem, nolui. Quin cum jam omnia subegissem, eademque multi & illustrissimi flagitarent, tantum abest, ut illorum precibus umquam annuerim, ut cum jam rerum dominus essem, possemque sycophantas improbitatis evidentissime convincere, omnes vias quaesierim, egerim, & molitus sim omnia, ut procul strepitu, ac tumultu imperii, quod superesset vitae, in tranquilla negotiorum vacuitate consumerem, & ad illam numquam praelabentem, immortalemque vitam, omnem sollicitudinem, studiumque transferrem. Verum enimvero si quis etiam dixerit, me nominis propagandi, & deliciarum, aliorumque commodorum gratia, quae ex imperio putantur provenire, labores, & pericula tanta sustinuisse, ob id ipsum ego me aliis in primis accommodatum fore magistrum, & institutorem assero. Quia enim ab ipsa experientia eruditus clarissime perspexi, tantum imperium bene & convenienter, cum omnium imperatoris Dei imitatione procurare, non esse in cuiusque volentis manu situm, sed eorum, qui spiritu Dei acti, omnia ex placito agentis agunt (quales erant David, & Constantinus ille magnus imperator, & quicumque ad illorum praestantiam proxime accesserunt) tutissimum consilium dederim iis, qui tales non sunt, ut etiam primo conatu abstineant: quandoquidem non minus nocuum est principi reportaturi sunt, quam se emolumentum reportaturos confidebant, semetipsos ludificantes, damna, delitias, & vitam desidiosam in bonis numerantes. Haec itaque, & plura hujus generis, si quispiam in medium adducat, studens alium revocare ab ardenti appetitione hujus terrenae, & conculcaendae gloriae, quam & tempus, & rerum vicissitu-

δίω ασφαλεῖ προΐεσθαι ἢ ἐκείνων σωτηρίαν. Ἐπάν-
τω πόρον ὑπομένειν, καὶ πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς κοινῆς, καὶ
πρὸς τῆς πολεμίων τῶν ἀντίστασιν, τῆς τε ἐξωθεν ἐπιόν-
των, καὶ τῆς ἐνδοθεν ὁμοίως ἐπιβεβλόντων. Ἄν δέ τις ἐ-
ροίτο ὅτι χάριν πολλὰν τοῖς πράγμασι δυσχέρειαν συνει-
δώς, καὶ τοσούτων πόνων καὶ ἀγώνων ἢ Βασιλέως διομένῳ
ψυχῇ, αὐτὸς ἐνὸν ἐν ἰδιώτῃ μοίρᾳ πάντων ἀπηλλάχ-
θαι, ποσαῦτα ὑπὲρ τῆς τυχεῖν εἰλόμῳ ὑπομένειν, καὶ
κινδύοις φοβεροῖς, καὶ περιστάσει ποικίλαις προηκάμην
ἐμαυτὸν, ἐκείνο ἂν ὁποκρινάμην φιλαληθῶς, ὅτι μὴ
Βασιλικῆς ἀρχῆς ἐρῶν, μηδὲ πρὸς τὴν ταύτης δόξαν κε-
χυνώς, ἐκὼν εἶναι κατὰ τὴν ἐμαυτὸν εἰς τὰς ἀγῶνας, ἀλλ'
ὑπὸ τῷ ὁμοφύλῳ ἐπιβεβλῆθαι, πολλὰς συκοφαντίας καὶ
ἐξβολὰς συσκευάσαντων, καὶ εἰς αὐτὸν ἢ κολοφῶνα τῆς
κακῶν συνελθεῖς. Ἐδεμίᾳ ᾧ ἐλπίς ὑπελείπετο πονη-
ροτέρα. καὶ συνιδῶν ὡς ἐκ ἀγαπήσεσιν ἂν αὐτοῖς παρα-
χωρήσω τὰ πράγματα τῇ ἀρχῇ, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δοκεῖν
δικαίως πεπολεμηκέναι, ὡμῶς ὁποκτενεῖσιν ὡς τὰ ἐχα-
ται ἡδονικότητα, καὶ παιδὰς ἐξαρθεῖσιν, καὶ οἰκείας, καὶ τὰς
ἄλλας, ὅσοι πρότερον ἔτεσι πολλοῖς ὄντως ἔχον ἐδόξαν
πρὸς ἐμὲ, ὄντες ἐκ ὀλίγοι τινὲς, ἐδὲ ὀκαταφρόνητοι,
ἀλλ' οἱ πλείους καὶ περιφανέστεροι Ρωμαῖων, ὑπὲρ τῆς σφε-
τέρας τε καὶ τῆς συνόντων σωτηρίας εἰλόμῳ ἢ Βασιλέως
προσηγορίαν. Καὶ τοι πρὸ πολλῆς τῆς χρόνῃ τὰ πράγμα-
των ἀρχῶν καθεστώς. Ἐδόξεν ἕνεκα τῆς ἐκ τῆς Βασιλείας
ἐσομένης. Ἐδὲ τὰ τῆς παισὶν ὡσπερ τινα πατρῶν κληρὸν
καταλείπειν τῶν ἀρχῶν, καὶ τὰς δειγμάτων παρεχόμεν
ἐναργεῖσθαι, ὅσα πάντος τῆς χρόνῃ ἔμῳνον ἐπὶν ἀπάσης
ἐγκρατῆς γενέσθαι τῇ ἡγεμονίας. Διομένῳ ᾧ ἀπάντων
τῶν συνόντων, καὶ σὲ αἰρεῖσθαι Βασιλέα ἐκ ἡδέλησα, ἀλ-
λά καὶ μὴ τὸ πᾶσαν ποιήσασθαι ὑπ' ἐμαυτὸν. Δειθέντων
ᾧ πολλῶν, Ἐ μάλιστα τῆς ἐπιφανείας τὰ ἴσα αὐτοῖς
περὶ σὲ, ποσῶν τῶν πειδήσεσθαι ποτε, ἀπὲρ ὅς
αὐτοὶ ἡξίουν, ὡς ἂν τῶν πᾶσαν ἔχον, καὶ τῆς μοχθη-
ρίας τῆς συκοφαντῆς ἐναργεστάτης παραχέσθαι ὁποδεί-
ξεις, πᾶσαν ἐπὶν ἐκ μὴχανῶν, καὶ πάντα ἐπὶν ἄσπετον, ὡ-
ς ἐκ τῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς θορύβων ἀπαλλάξας, ἀπαραμυσ-
τῶν τῶν ἐπὶν ἰστοῖν συνεῖναι βίον, καὶ πρὸς τῶν ἄλλων ἐκεί-
νῳ, καὶ μὴ ἔχρ' ἔκαστον ζῶν πᾶσαν μεταδέσθαι, Ἐ φρον-
τίδα, καὶ σπεδὸν. Ἐ μὲν, ἀλλ' εἰ καὶ μάλιστα τις φαί-
νῃ τῶν δόξεν ἕνεκα, καὶ τῆς τρυφῆς, καὶ τῆς ἄλλων τῶν δοκούντων
ἐκ τῆς Βασιλείας ἀγαθῶν τὰς πόνας ἐμὲ, Ἐ τὰς κινδύ-
νους τὰς τοσούτας ὑποσῆναι, μάλιστα ἂν ἐγὼ γε φαίην
ἀξιοχρεῶς καὶ ὅσα τὰ τοῖς ἄλλοις εἶναι παιδιδύτης. σα-
φές ἐστι ᾧ ἐκ τῆς πράξεως συνιδῶν, ὡς τὸ πᾶσαν
τῶν ἀρχῶν διέπειν καλῶς καὶ προσήκοντως, καὶ κατὰ μί-
μησιν τὰ πάντων Βασιλεύοντος Θεοῦ, ἐκ ἂν εἴη πάντος
τῶν βεβλόμενα, ἀλλ' ὅσοι πνέματι Θεοῦ ἀγόμενοι,
πάντα πράττωσιν, ὅπως ἂν τῶν ἀγῶνι δοκοῖν. οἷος
ἦν Δαβὶδ, καὶ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας ἐν Βασιλεύσει, καὶ
ὅσοι κατ' ἐκείνας τῶν ἀρετῶν, ἀσφαλές ἐστι ἂν συμ-
βεβῆσαι τοῖς μὴ τοιούτοις, καὶ τῶν πρώτης πείρας ἀ-
ποχέσθαι, μέλλουσιν ἐκ ἐλάττω βλάπτεσθαι ἐκ τῆς ἀρχῆς,
ἢ ὅσα νομίζουσιν ἀφελῆσθαι, σφᾶς αὐτὰς ὅσα πα-
τῶντες, τῶν τρυφῶν Ἐ τῶν βλακειῶν, καὶ τῶν ἄλ-
λων πρὸς τὸν βίον ῥαθυμίας νομίζοντες τῶν ἀγα-
θῶν. Ταῦτα μὲν οὕτως ἂν φαίην, καὶ πλείων τῶν
παραπλήσια, πειρώμενος ὁποτρέπειν τῶν μὴ σφόδρα κε-
χυνῆναι πρὸς τὴν δόξαν ταύτην τῶν κάτω καὶ πα-
νουμένῳ, καὶ καὶ χρόνος ὁφείλει δυνάμει ἂν,

ἢ μεταβολὴ πραγμάτων, ἢ μοχθηρία πονηρῶν ἀνθρώπων, ἢ μυσία ἑτέρα τινά. ἂν μὲν τοι πρὸς τοῖς καὶ Θεοῦ ἀνῶθεν ἐπιφίηται, ἢ κελύη φανερώς ἐξίσταται τῆς ἀρχῆς, ἢ πάντα πράξομεν τὰ Θεοῦ δοκούσας μετ' εὐγνωμοσύνης; ἀλλὰ φιλονεικίᾳ, ἢ ἄλλῃ βίᾳ βασιλεύειν, ἢ εἰ μὴ παρὲν μηδὲ ζῆν, μηδὲ τ' ἥλιον ὄρεν ποιοῦν, ἀλλ' ὑπὸ ζόφον βίαν αἰρεῖσθαι. Καὶ τοι εἰ μὲν ἐκ τινων λογισμῶν ἀναμφιβόλως σαφέςστα ἐξελῶ εἰδέναι, ὅτι τὰς ἀπανταχῆς βαρβάρους γῆς διαφθερεῖς, καὶ τρόπαια λαμπρά τινὰ καὶ περιφανῆ σήσεις ὑπὸ πάντων πολεμίων, καὶ τὴν ἀρχαίαν δαίμονίαν τοῖς Ῥωμαίων ἀσώσεως πράγμασι, καὶ κυρίου γῆς, καὶ θαλάσσης ἀποδείξεις, ὥσπερ ἦσαν ἐν τοῖς ἀνω χρόνοις, ὅτε ἡμαῖς αὐτῷ ἡ δυνάμεις, λόγον ἀντινα ἰδοῦναι ἔχεν ἢ πρὸς τὴν παραίτησιν τὴν βασιλείας ἐνστάσις. εἰ δὲ τὰ τοιαῦτα εὐτυχήματα ὀνειρώττειν, ἢ καὶ κήφοντα ἀναλογίζεσθαι διενέλωσθαι ἔδεν, τί δὲ τοσαῦτα ὑπὲρ τῶν ἐσομένων μηδέποτε, φιλονεικεῖν; Εγὼ δὲ ἀπορῶ παντάπασιν ὁποῖοις ἀντισι χρησάμενος σάφροσι λογισμοῖς, μᾶλλον αἰρήσῃ διὰ βίᾳ δεσποτῆριον οἰκεῖν, ἢ τὴν βασιλικὴν ἀξίαν ὑποδέσθαι εἰ ἢ μὴ νῦν ὑπέχειν ἐδελήσεις πρὸς τὴν βασιλείᾳς τῆ γαμβρῆς ἀξίωσιν, δυῶν θάτερον ἀνάγκη, ἢ δεσμοῖς ἐναποδινήσκην, ἢ πειρᾶσθαι τρόπῳ δὴ τινι τὸ δεσποτῆριον ἀποδράντα, τὴν ἀρχὴν ἀνακαλεῖσθαι. Τούτων μὲν οὖν ἑκάτερον εἴ ποτε ἐξέσαι, ἐν ἀδήλῳ κεῖται, ὅτι δὲ εἰ καταστάλης αὐτοῖς πρὸς τὴν πόλεμον, πολλῶν δέσῃ πόνων, καὶ κινδύνων, καὶ πολλοῖς τῶν ὁμοφύλων αἵμασι τὴν ψυχὴν καταχρανεῖς, καὶ μυρίων κακῶν καὶ ἀνδραποδισμῶν Ῥωμαίοις αἴτιος ὀφθήσῃ, δὴλον μάλιστα αὐτόθεν, καὶ ἔδ' ὀλίγη λόγῳ πρὸς ἀποδείξιν δεόμενον. Τὸ δὲ ἐκείνων συμπάντων ὄντα πραγμάτων κύριον πειρᾶσθαι παραλύειν τὴν ἀρχῆς, ἔδαμῶς τις ἑτέρας ἀν' ἐξείναι οἰηθεῖν, ἢ ἐξασήσαντα τὰς ὑπηρεσίας, καὶ πόλεμον ἐμφύλιον ἐκινηῖν. ἢ δυνάμιν ποθεῖν ἐπαγαγόντα, ἢ Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων, οἱ τὰς πόλεις ἐκ πολιορκήσεσιν ἀνδισαμένους, καὶ τὰς μὲν, ὑποκτενεῖσι τὴν ἀλίσκομένων, τὰς δὲ καταδελώσονται καὶ ἀναγκάσει πρὸς βίαν σοὶ προσέχειν. ὧν ἑκάτερον, ἔδενός τ' ἀποπώτατον ἀποδεῖν πρὸς ἀδοξίας λόγον. ὁπότε οὖν τὸ μὲν εὐδοκίμειν εἴ ποτε καὶ κατὰ γνώμην τὰ πρακτόμενα ἀποβαίη, πολλὴν τὴν ἀδελίαν ἔχει, ἢ ἀδοξία δὲ ἐξ ἀρχῆς, ἢ τῶν χειρῶν ἀναφαίνεται ἢ ἐπιχειρήσεις, ἢ τὰ πρὸς εὐδοξίαν μᾶλλον ἄγοντα καὶ βέβαια, ἢ ἀδελῶν ἀνδαιρήσῃ; ἢ μὲν, ἀλλ' εἰ καὶ βασιλεὺς αὐτὸς πολλῇ χρησάμενος ἐπιεικείᾳ καὶ μεγαλοψυχίᾳ, τὴν μὲν τιμὴν σοὶ συγχαρήσει τὴν βασιλικὴν, ὅσῃ ἐν ἐνδύμασι καὶ λόγοις, ἔκτετι δὲ προσήσεται κοινὸν καὶ τὴν ἀρχῆς, ἔδ' εἰ τις παρέχεται τὴν ὑπηρεσίαν πόλεων, ἐφ' αἷς βασιλεύσεις καὶ αὐτὸς, ἔδ' εἰς ἢ ἀν' βίᾳ σαιτο πρὸς ταῦτα, εἰ μὴ βέλοιο ἐκὼν ἔδ' ἐν ἄλλο λείπεται, ἢ γῆν ζητεῖν ἑτέραν, καὶ πόλεις ὧν προσησῇ. ἢ καὶ μόνον ἐννοῆσαι πᾶς ἀν' ὑποχρεῖται, εἰ σωφρονοῖ ἢ μένοντα ἐνταῦθα, ὄνομα κεκτηῖσθαι μόνον ἔρημον πραγμάτων, καὶ τὴν δοκῶσαν τιμὴν, ἀδοξίας ἔχειν ἀφορμὴν. ἢ ἢ ὥσπερ ἢ ἀπὸ τῶν ἔργων εὐδοξία εὐτε φερομένοις, καὶ δυσπραγίαις τοῖς ἀνθρώποις περισώζεται, ψυχῆς γὰρ εἰσιν ἀρεταῖς κεκοσμημένης, ἔτω δὴ καὶ ἢ ἀπὸ συνθήματος γινομένη τῶν ἀνθρώπων, βέβαιον ἔχει τὴν, μὴ καὶ τῶν πραγμάτων συναιρομένων, ἀλλ' ὥσπερ συνῆσθαι τὴν ἀρχὴν, ἔτω, δὴ καὶ ἔδ' ἀλύεται ἀπὸ συνθήματος. περὶ ἧς, οὐ μάλιστα ἀπαράζειν χρὴ, ἔδ' ἀν' τὸ δὴ δὴ.

do, & perversorum hominum nequitia, & alia innumerabilia possint dissolvere: si præterea Deus desuper decernat, & manifeste jubeat se imperio abdicare, non omnia Deo placencia cum æquanimidade faciemus: sed adhuc contendemus, aut tota vita imperare, aut si id non detur, neque hunc cæli spiritum haurire amplius, neque solum hunc intueri, & vitam nostram tenebris caliginique mandabimus? Enimvero si minime dubiis ratiocinationibus certissime scire liceret, te, qui ubique terrarum sunt, barbaros deleturum, illustriaque, & conspicua trophæa de omnibus hostibus erecturum, & antiquam illam Romanæ reipublicæ felicitatem restitutum, & dominos terræ marisque, ut erant superioribus ætatibus, cum floret eorum potentia, effecturum, non prorsus a ratione alienum videretur, negato imperio instare obfirmatius. Si autem nihil interest, utrum felicitates hujusmodi vigilans cogites, an dormiens somnies, quid, quæso, attinet pro iis, quæ numquam erunt, tantum defatigari? Porro plane nescio ubi mens tua fuerit, cum magis perpetuum carcerem, quam imperatoris dignitatis abdicationem elegisti. Si enim postulationi affinis tui imperatoris cedere jam detrectaveris, alterum e duobus necessarium erit, ut vel in vinculis moriari, vel, ut cum techna aliqua evaseris, imperium labores recipere. Horum alterutrum ne potestatem nactus sis, dubito. Quod autem, si bellum denū suscites, multi te labores ac discrimina maneat, multoque homophylorum sanguine animam polluturus, & innumerabilia mala, servitutesque Romanis importaturus sis, inde potissimum liquet, neque vel paucis verbis demonstrare opus est. Nam cum ille sit rerum omnium princeps, ausus ejusdem ab imperio depellendi alia ratione non procedet, quam si discordia inter populos concitata, bellum civile moveatur: aut alicunde seu Græcorum, seu barbarorum copiæ inducantur, quæ urbes resistentes facile expugnent, & captivorum alios occidant, alios subigant, & ad sibi obtemperandum compellant, quorum utrumque dedecore, & ignominia plenissimum est. Quando igitur famæ tuæ celebritas, si quando videlicet ex sententia res irent, admodum incerta est, infamia autem, & improbiſſimus conatus statim a principio patient, nonne ad indubitatum decus, & gloriam magis provehencia incertis antepones? Sed etſi imperator ipse ex multa moderatione, & animi quadam magnitudine honorem quidem imperatoris, qua ornato, qua appellatione tibi concederet, non tamen etiam in imperii consortium admitteret, neque aliquas suarum civitatum tibi addiceret (quod quidem nisi sponte faceret, nemo eum cogeret) superesset aliud nihil, quam ut alias regiones, & urbes quæreret, quibus imperares: quod vel cogitare horreat, cuicumque mens sana est: aut hic manens, nomen sine re, & honorem umbratilem materiam dedecoris possideres. Non enim quomodo factorum gloria, beatissimæ juxta & calamitosissimæ manet (est enim ab anima virtutibus exornata) sic qui ex consensu hominum defertur honor, certus est & constans, quamvis ei opes opitulentur: sed qua conspiratione cuiuspiam ab initio constitutus est, eadem eripitur: cui minime studendum, etiam si quis diadema gestet, cum nihil lapillis differat, quorum cum qui-

Edit. Paris.
pag. 904.

pag. 905.

dam pretiosissimi reputentur, a natura tamen non est alius alio pretiosior. Fortitudo autem, prudentia, temperantia, justitia non solum homines a brutis animantibus, sed & ipsos inter se distare ostendunt, & tantum inter utrosque discrimen claret, ut illi quidem interdum ipsis quoque hostibus admirationi sint: hi vero apud omnes æque negligentur, ac despiciantur, parumque a belluarum natura discrepare existimentur. In quo honore, inquam, confectando, arbitror, justum esse & te, & quemlibet vinci. Etenim cum turpius sit non vinci, non magis vincere, quam nos in omnibus turpibus vinci sinere persuadet. Quod si quis majorem, & admirabiliorem, & homine dignissimum honorem desiderat, qui & post funera perseveret, & multam ac singularem se fruentibus utilitatem suppeditet, illum esse norit, quem Deus his, qui se dilexerint, & toto vitæ spatio ejus mandatis cum animi modestia paruerint, impertiet. Quando igitur præstantiorum longe honorum participem fieri tibi licet, quibus te nemo, nec imperator, nec privatus spoliare velit, istum autem honorem inhonorem, & prudentium judicio parvi faciendum ipsæ res cogunt vilipendere, Deo in primis, qui in nos ita consuluit, tum mihi etiam suadenti obtemperandum est. Ac mea quidem opinione, nemo te tam familiariter, tamque utiliter hortatus est, neque te cupiam hominum, quam mihi justius est moram gerere. Hæc Cantacuzenus ad filium, ne dignitatem imperatoriam adeo sitiret: sed ab ea cupiditate sponte discedens, carcere, ac præsentibus incommodis se se liberaret.

μά τις ἔχη, ἢ ἐδὲν διοίσει λίθων, ὧν τὰς μὲν ἐν τοῖς τιμωτάτοις ἀγασιν οἱ ἄνθρωποι, τὰς δὲ, ἐν τοῖς ἀτιμωτάτοις ἔτι δόξαν· αὐτοὶ δὲ καὶ τῇ φύσει ἐδὲν μᾶλλον ἑτέρος ἐστὶν ἑτέρῳ τιμωτέρος· ἀνδρία δὲ καὶ φρόνησις, καὶ σωφροσύνη, καὶ δικαιοσύνη, καὶ τῶν ἀλόγων μόνων τὰς ἀνθρώπων ὑπὲρ χεῖν ἀποφαίνουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς ἀλλήλων, καὶ τὰς ἑαυτῶν ἐκατέρων ἀποδείκνυται τὸ μέσον, ὡς τὰς μὲν, θαυμάζεσθαι εἰ τύχοι καὶ παρ' αὐτῶν τῶν πολεμιωτάτων, τὰς ἑτέρας δὲ ὁμοίως παρὰ πάντων ἀτιμάζεσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι, ὅτι ὀλίγα ἢ ἐδὲν νομίζεσθαι ἀλόγων διαφέρειν. περὶ ὧν οἶομαι δίκαιον καὶ σὲ καὶ πάντα ὀφεινῶν ἡττῶσθαι, τὸ δὲ μὴ ἡττῶσθαι τὸ ἡττῶσθαι αἰσχρὸν ὄν, καὶ μᾶλλον νικῶν, ἢ ἐν ἅπασιν ἡττῶσθαι πείθει τοὺς αἰσχροὺς· εἰ δὲ τις καὶ τὸ μείζων, καὶ θαυμασιωτέραν τιμὴν ἐπιζητοῖ, καὶ τὸ μάλιστα προσήκον ἀνθρώπῳ, ἢ καὶ τὰ παρόντος βίης λυομένη παραμένει, καὶ πολλὴν τινα καὶ θαυμαστὴν ἀφέλειαν παρέχεται τοῖς ἔχουσιν, ἐκείνῳ εἶναι ἴσως, ὧν Θεὸς παρέξεται τοῖς ἀγαπήσασιν αὐτὸν, καὶ ὅτι βίης πάσαν πρὸς ἐμείνον ἐπιδεδειγμένους ἐπιείκειαν, καὶ τήρησιν τῶν προσηγοριῶν. ὅτε τοίνυν τῶν μὲν πάντων βελτιόνων ἕξῃ σοι τιμῶν μετέχει, ὅς ἐστις ἂν ἀποστερήσειεν ἐδέλονται ἔτε Βασιλέως, ἔτε ιδιώτης, τὸ δ' ἀτιμωτέρας ταύτης καὶ πολλῆς τιμῆς ἀξίας λόγῳ παρὰ φρονέσιν αὐτὰ τὰ πράγματα καταναγκάζουσι καταφρονεῖν, Θεῷ τε πεισέον τῶν ἑαυτῶν τὰ ἡμέτερα ἐψηφισμένων, καὶ ἐμοὶ τῷ συμβεβόλοντι. οἶομαι δὲ ἐδὲνα ἕτερον μὴτε λυσitteλέσερον παραίνεσαι, μὴτε σὲ μᾶλλον ἑτέρῳ ἢ ἐμοὶ πεισθῆναι ὄντα δίκαιον. Τοσαῦτα μὲν Καντακουζηνὸς ὁ Βασιλεὺς διεiléχθη πρὸς τὸν υἱόν, πείθων μὴ πάντῃ τῆς Βασιλικῆς τιμῆς ἀντιποιεῖσθαι ἀλλ' ἀποσάντα ταύτης ἐκκεντῆ, τὰ δεσποτικὰ ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τῶν παρέστων δυσχερῶν.

CAPUT XLIX.

Matthæus monitis paternis obtemperat, & jurat certis conditionibus. Paleologus eum consolatur, habitum redditurum spondens, crepidas permittit. Cum Mattheo, & ejus familia Peloponnesum Cantacuzenus petit: ibi calumniis excipitur. Manuel anceps animi, causam tristitiæ patri aperit, & sanatur. Indicatur causa, cur Matthæus eo adducatur. Locus contra calumniatores. Commendatur fratri Manueli, & ab eo libenter accipitur.

Edit. Paris.
pag. 906.

AT enim Matthæus perdifficile esse respondit, eum quem nuperrime pro imperatore omnes coluissent, nunc ad privati habitum, atque in ordinem redigi, seque carcerem perennem, quam indignitatem hujusmodi sufferre malle. Quod autem ita tibi videtur, inquit, & jubes obsequi, nec ipse tam aversus sum a ratione, ut aut conducibilis quidquam me excogitaturum, aut magis memet a meipso, quam ab te amari putem. Sed cum exploratissime sciam, me in utroque abs te non parvo intervallo superari, quæ Deo visa sunt primum, deinde quæ & tu, ut pater consulisti, faciam: præstat enim me tibi obedientem perpetui, etiamsi quid tristius eveniret, quam meas ratiocinationes, quantumvis curiosas, & exquisitas sequi. Cantacuzenus Byzantium reversus, postquam Palæologo nuntiavit, filium se imperio

ΜΑΤΘΑΙΟΣ δὲ ὁ Βασιλεὺς, δυσχερὲς μὲν εἶπε καὶ πάντῃ ῥάδιον τὸ χεῖρον καὶ τῶν ἑαυτῶν προσκυνημένων, ὡς Βασιλέα ὑπὸ πάντων, καὶ ἐν ἰδίῳ χήματι τελεῖν, καὶ τὸ πολλῶν ὀλίγα διαφέρειν εἰδὲν, καὶ μᾶλλον ἂν αὐτὸς εἰλόμῳ διαβεβησέν τι καὶ δεσποτικὸν οἰκεῖν, ἢ τοιαύτην παροινίαν ὑπομένειν. εἰ δὲ σοὶ ταῦτα ἔδοξε, καὶ πείθεσθαι προσάτις, ἐδὲ αὐτὸς ἔτι πόρρω κατέστηκα φρενῶν, ὥστε ἢ λυσitteλέσερον τι μᾶλλον αὐτὸς νομίζειν ἐξελήσκειν, ἢ μᾶλλον ἑαυτὸν αὐτὸς, ἢ ὅσον οἶομαι φιλεῖσθαι ὑπὸ σέ. ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις σαφέστατα εἰδὼς οὐκ ὀλίγα τινὶ τῷ μέσῳ σου ἡττώμενος, ἃ τὸ ἔδοξε Θεῷ πατρὶ, ἐπειτα συμβεβούλου καὶ αὐτὸς ὢν πατὴρ, παύσῃ· βέλτιον δὲ ὑμῖν πειθόμενος ὑπομένειν ἢ τι συμβαίνει, καὶ τῶν δυσχερῶν, ἢ τοῖς ἰδίῳ λογισμοῖς, εἰ καὶ τὸ μάλιστα δοκοῖεν ἔχειν τί περίεργον ἀπολαβεῖν. Καντακουζηνὸς δὲ ὁ Βασιλεὺς εἰς Βυζάντιον ἐπανελθὼν, ἐ

πειθ' υἱὸν ἀπὴγγελλε τῷ νέῳ Βασιλεῖ τὴν Βασιλείαν ἀ-
πειπάμνον, ἢ ἄλλων πάντων καὶ αὐτὸς ὑπεριδὼν, ἐκέ-
λευε τὰς ὁρκας γίνεσθαι, καὶ ἐγένοντο ἐπὶ ταῖς. ὥς Ματ-
θαῖον τὸν γυναικὸς ἀδελφόν, παντάπασιν ὑποδέμενον τὸ
Βασιλεύειν, ὥσπερ ἐν παλαιῇ καὶ σοφίᾳ, ἔτω δὴ καὶ τὸ
προσρήσει, τὰς μὲν Βασιλεία τιμὰς καρπῶσαι παρώτας
καὶ τὰ ἄλλων παίδων Βασιλείας πορεύειν, πλὴν Ἀνδρονί-
κου τὸν νέον Βασιλέως, καὶ πᾶσαν δυνάμιν πρὸς αὐ-
τὸν. ὅπλα δὲ μηδέποτε κινήσειν περὶ τὴν ἡγεμονίαν παρὸς
αὐτὸν, μήδ' ἀμνήμονα φανείναι τὴν δυνάμιν. Ἐπει-
τα ἐν Ἐπιβάταις Βασιλέων τε ὁμῶς καὶ Βασιλίδων ἐν ταυ-
τῇ γεννημένων, Καλλιῆς τε τὸν Πατριάρχην, καὶ Λαζάρ-
ον τὸν Ἱεροσολύμων, καὶ τὰ ἄλλα Ἀρχιερέων, ὅσοι τὸ
τε παρόντες ἔτυχον ἐν Βυζαντίῳ, καὶ συγκλητικῶν ὁμῶς τοῖς
πάντων, τὰς ἱεράς σολὰς ἐνδεδυμένων τῶν Ἀρχιερέων,
Ματθαῖος ὁ τὸν Βασιλέως ὠμυσε υἱὸς τὰς ὁρκας, σωφρο-
σύνης καὶ τὸν γυναικὸς, ἢ μὴ πρὸς βεβαίους διαβίαις, ὅ-
μηδέποτε μηδένα παραβήσεται ἐκόντα ὄντα. ἐπὶ ταῖς
καὶ Καλλιῆς ὁ Πατριάρχης ἐπέειπεν ἀφορισμὸν, εἰ μὴ
τοῖς ὁμωμομένοις ἀκριβῶς ἐμμένειν. διελύετο τὸ τῶν
Ἀρχιερέων ὁ σύλλογος αὐτίκα. Παλαιολόγος δὲ ὁ Βασι-
λεὺς ἐκ ὀλίγας ἡμέρας Ματθαῖον τὸν γυναικὸς ἀδελφόν
συνῆλθε φίλος, ὅτι πολλὴν ἐπιδείξασθαι φιλοφροσύνην
λόγοις τε πολλοῖς παρακαλέσας ἐν οἷς ἐπιδείκνυσεν αὐτὸν
ἐκ διαφόρων πορότερον καὶ πολεμίας, φίλον ἐστὶν μάλα γε-
νημένον νυν, καὶ περὶ τὴν Βασιλικὴν σκωδῆς ὅτι ἀποδέδυ-
το, μὴ πάνυ παραινέσας ἀχθεῖσθαι. Ὡς ἡνίκα ἂν αὐτὸς
δοκοῖν προσῆκον εἶναι χεῖρτα, αὐτὸς ἐπιτρέψας παρ'
αὐτοῦ ὅτι εἶναι λύειν τε τὰς ὁρκας, καὶ τηρεῖν αὐτὰς, εἰ μὴ
βέλοιο, ἔπειτα τὸ νυν ἔχον, πλὴν τὸν ἐρυθρὸν, ὁποί-
ας ἂν αὐτὸς δοκοῖν καὶ κερήσωντι κρηπίδας ἐπιτρέψας ὑ-
ποδέσθαι, συνταξάμενος εἰς Βυζαντίον ἐπαύνη. Ἐ-
ωάννη δὲ Δημήτριον τὸν υἱὸς Ματθαῖου τὸν τῆς γυναικὸς ἀ-
δελφόν, τιμὴν ἡξίωσε τῶν ἐπιφανέστων παρὰ Ῥωμαίοις
Δεσπότην μὲν τὸν Ἰωάννην ὑποδείξας, τὸν δὲ Δημήτριον σε-
βαστοκράτορα, καὶ κοινωνήσας αὐτοῖς ἑαπέχης, ἔπειτα
ἐξέπεμπε παρὸς τὸν πατέρα, πολλὰς ὁμολογουῦντας τὴν
ἐργασίας χάριτας. Ματθαῖος δὲ ἐδὲν εἴλετο περὶ τὸν σκε-
υὴν καὶ τοιοῦτον. ἀλλὰ λόγους κρηπίσιν, ὥσπερ ὡς
ὡς ἐν τῇ δεσποτικῇ χρῆσθαι εἴλετο. Κωνσταντῖνος δὲ
ὁ Βασιλεὺς, πανοικεσία τὸν υἱὸν παραλαβὼν, ἀπέπλευ-
σεν εἰς Πελοπόννησον τελεῖσαι μακρὰς παρὸς Μανθὺλ Δε-
σπότην τὸν υἱὸν τὸν ἑτερον. ἐμὴν δὲ ἐκεῖ ἡμέλουν οἱ πο-
νηροὶ καὶ μοχθηροὶ τὰς ἑορὰς μηχανῶν τινα ἐξεδείκνυν,
ὅς τις λυπήσων ὡς μάλα, ἀλλὰ πρὶν γενέσθαι ἐν Πε-
λοποννήσῳ, γράμμασι παρὸς Δεσπότην διαβάλλας τὸν υἱ-
όν, ὡς βέλοιο τὸν μὲν ἀρχὴν αὐτὸν ὑποσερεῖν, ἀρχοντα δὲ
Πελοποννήσου Ματθαῖον ἀντικαθίστην τὸν ἀδελφόν καὶ τ-
πο, ἔχῃς καὶ δύο, ἀλλὰ ὅτι πλείους, καὶ πολλάκις ἐπεσάλ-
κασιν. ὅς τις ἡνίκα τὰς λογισμὰς Δεσπότης κατασεῖσαι ἠ-
δυνήθη. ὅτε μὲν ὅτι παρὸς τὸν ἐπιείκειαν καὶ σωφροσύνην, καὶ δὲ βε-
βαίαν ἀπίδοι τὸν πατέρα, καὶ τὸν εἰς τὰς παῖδας φιλοσοφίαν,
πάντα πλάσματος ἡγεῖτο καὶ διαβολὰς. ὅτε δὲ εἰς τὸ πλῆ-
θος καὶ τὸν πειθανότητα τὸν γεγραμμένων, ἐκ ἑχθρῶν ὅπως ἀ-
πασιν κατὰ πᾶν ἀπίσειν, ὅθεν καὶ μὲν τὸν Βασιλέως τὸν Πα-
τῆρος ἐπιδημίαν, τὴν ἐνδοκίαν καὶ ἐν τοῖς ἡγεσιν ὑπέ-
φαινε. Βασιλεὺς τε ὁ πατὴρ τὸν Δόρυβον οὐκ ἀγνοή-
σας, ἐπὶ τὸν Δάνετο τὰς αἰτίας ὅθεν εἶεν. ὁ δὲ, πᾶν ἐξ ἐκάλυπτεν αὐτίκα τὸ ὑπόρρητον. Βασιλεὺς
δὲ ὁ Πατὴρ, τὸ μὲν συκοφαντῶν πολλὰ κατεγίνωσκε καὶ αἰτία, τὸ πονηρίαν τρόπων, τὸν δὲ υἱὸν παρή-
γει μὴ ῥᾶ δῖον εἶναι προσέχειν τὴν διαβολὰν, καὶ μάλα καὶ φιλοτάτων σωφροσύνης, πατρός

abdicare, reliquis omnibus condonatis, jurare iussit, factumque his conditionibus. Ut Matthæus, uxoris frater, imperio qua gubernatione, qua vestitu, qua appella- tione omnimodis deposito, proximos im- peratori honores occuparet, & filios ejus, Andronico juniore imperatore excepto, præcederet, & omni eos benevolentia co- leret: arma ob imperium numquam illis inferret, neque beneficii memoriam ob- literari apud se pateretur. Deinde in E- pibatis imperatoribus, & imperatricibus, Callisto item patriarcha, & Lazaro Hie- rosolymorum, aliisque episcopis, quot- quæ per id tempus Byzantii degebant, sa- cras stolas indutis, ac toto ordine senato- rio præsentibus, Matthæus Cantacuzeni filius, astante etiam uxore juravit, se il- la dum viveret, servaturum, nec aliquid aliquando scientem, ac volentem trans- gressurum. Super hæc & Callistus eum sa- cra execratione percussit, ni jurata dili- genter præstaret. Mox episcoporum con- ventus solutus est. Palæologus autem im- perator compluribus diebus familiarissime cum Matthæo versatus, & multis sermo- Edit. Paris. nibus eum consolatus est, quibus declara- pag. 907. bat, ex adversario, & hoste nunc sibi in- titum evasisse. Hortabatur item, ne de imperatoris insignibus depositis contrista- retur: se cum opportunum videretur, eor- um resumendorum potestatem largiturum: penes se enim esse juramenti religione sol- vere, aut obstrictum tenere. Ad hæc, quales illi placerent, purpureis exceptis, crepidas confici, & ab eo indui permisit, dictaque salute Byzantium se recepit, & Joannem ac Demetrium ejus filios honori- bus apud Romanos illustrissimis est digna- tus, cum Joannem quidem despotam, Demetrium sebastocratorem designaret, & ad mensam suam ambos adhiberet. Post, eos ad patrem multas eidem gratias actu- ros misit. Matthæus vero circa cultum novare nihil voluit: sed albis crepidis, ut in carcere usus est. Cantacuzenus por- ro filium cum tota domo accipiens, lon- gis triremibus in Peloponnesum ad Ma- nuelem despotam filiorum alterum navi- gavit. Nec ibi homines improbi machi- nam aliquam fabricare cunctati, unde eum vehementer affligerent, priusquam in insulam veniret, litteris apud filium calumniati sunt, quasi eum insulæ præfe- ctura privare, & Matthæum fratrem præ- fectum vellet instituere, idque non unus & alter, sed multi, & sæpe scribebant: quod animum despotæ maximopere exul- cerare potuit. Cum enim ad bonitatem, sapientiam, prudentiam patris, & amo- rem singularem, quo iis esset erga libe- ros, respiciebat, omnia calumnias in- terpretabatur. Cum vero ad multitudi- nem scribentium, probabilitatemque di- ctorum, quomodo omnia prorsus pro com- mentitiis duceret, non videbat. Quare & post adventum patris intestinum dolorem suum habitu corporis subindicabat. Im- perator parens turbatum esse non igno- rans, de causis percunctabatur. Ille sta- tim, quod latebat, aperit. Cantacuze- nus scycophantas magnæ dementiæ, ac pravitatis arguit, filiumque monet, ne facile aures calumniis, maxime con- tra carissimos, patrem scilicet & filium structis commodet: se non ut ipsi præ-

Edit. Paris.
pag. 908.

fecturam auferret, sed ut longe meliorem, ac tutiorem efficeret, eo fratrem Matthæum adduxisse. Quid enim ad jucunditatem, & securitatem melius quam una esse fratres, ut natura, sic animis consociatissimos? Quod autem in Peloponnesum potissimum deduxerit, solam esse causam homines perversissimos, quorum nunc liceat messem metere maximam, qui veritatem, & justitiam nec hili faciant, & lucelli gratia teterrima audeant, neque tamen hic tam turpem, & illiberalem occasionem habuerint, sed quasi ad perdendos bonos in vitam introierint, gratuito scelerati sint. Quorum insolentiam, & nequitiam formidans, ne ementitis criminibus imperatorem Palæologum, & fratrem mutuis odiis incenderent, eo illum adducere voluisse, putasseque, quod res est, revera non Peloponnesum, licet tam amplam, sed unum, idemque domicilium per omnes annos, nulla intercedente offensione simul habituros, nec ullam satis idoneam diffensionis occasionem suborituram, quæ illorum conjunctionem dirimeret. Nec mirandum, si talia de sycophantis credens, huc fratrem adduxerit. Quando enim illi ipsum se, fratremque calumniis suis exosum reddituros speraverint, vix ab imperatore circumveniendo temperaturos fuisse, cum ex recenti dissidio tantam ejus rei facultatem haberent. Illi igitur, agebat, male mali cum suis sycophantiis pereant. Tu autem abjecta omni diffidentia fratrem placidissime, & candidissime tecum victurum suscipe. His verbis Cantacuzenus filium despotam compellavit. Qui mox patri obediens, fratrem hilariter accepit, & multum in obrectatores investus confirmavit, si consultius arbitrareretur, ut omnino tota Peloponnesi præfectura fratri cederet, se id libenter facturum, præcipientique promptissime auscultaturum. Cantacuzenus cum filiis in Peloponneso plus annum commoratus, omnibus quorum gratia venerat ex sententia absolutis Byzantium rediit.

ἡ ἀδελφὴ, αὐτὸν δ', ἐχ' ὅπως αὐτὸν ἀφέλοιτο τὴν ἀρχὴν τὸν ἀδελφὸν ἐκείσε ἀγαγεῖν, ἀλλ' ἵν' ὡς μάλις βέλτιον ἢ ἀσφαλεστέρα ἀπεργάσῃται. τί γὰρ ἂν ἢ εἴη βέλτιον εἰς λόγον ἡδονῆς ἢ ἀσφαλείας, ἢ τὸ συνεῖναι ἀδελφὰς ἀλλήλων, ὁμοίως τῇ κτ' φύσιν συναφείᾳ καὶ τὰς ψυχὰς συγκεκραμένῃς; τὰ δὲ εἰς Πελοπόννησον ἐκείνον ἀγαγεῖν αἰτίαν, ἐδεμίαν ἄλλω εἶναι, ἢ τὰς τῶν φαύλων, καὶ πονηροτάτων ψυχὰς ἀνθρώπων, οἱ μάλις πολλοὶ νυνὶ τῷ βίῳ ἀνεφύησαν, ἀληθείας μὲν ἐδένα καὶ δικαιοσύνης λόγον πεποιημένοι, μικρὰ δ' ἐκέρδης ἕνεκα, καὶ τὰ δεινότατα πολέμωντες, ἐσι δ' ὅτε μηδὲ ταύτης ὀπορουῦντες τ' αἰσχρὰς, καὶ ἀγενεῖς τροφάσεως, ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸ παρελθόντες εἰς τὸν βίον ἐπὶ τῷ ὁρῶνταί τας ἀγαθὰς, καὶ προῖκα τὴν μοχθηρίαν προσηρημένοι, ὧν δ' ἀποπίαν δέσας καὶ τὴν πονηρίαν, μὴ συκοφαντίας καὶ ὁρῶντας πλασάμενοι, Βασιλέα τε καὶ ἀδελφὸν τὸν σὸν ἐκπολεμώσαντιν ἀλλήλοις, ἐνθάδε ἀγαγεῖν, νομίσας ὅπερ ἐστὶν ὡς ἀληθές, ὅτι Πελοπόννησον τοσαύτῃ ἔσαν, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν οἰκίαν ὑμᾶς συνωικήσειν ἀλύπως ὁρῶντας, καὶ μηδεμίαν ἔσεσθαι τροφάσιν ἰχυρὰν ὁρῶντας, ἢ ὁρῶντας διωθήσεται ὑμᾶς ἀλλήλων. καὶ καὶ δ' αὖτε αὐτὸν εἰς τοιαῦτα πεπεισμένος περὶ τῆς συκοφαντίας, ἐνθάδε ἤγαγον τὸν ἀδελφόν. ὅπερ γὰρ καὶ σοὶ ἐμὲ τε καὶ κείνον ἤλπισαν ταῖς ὁρῶντας ἐκπολεμώσιν, γολῆ γ' ἂν ἀπέχοντο Βασιλέως τροφάσιν μεγάλων ὀπορευντες ἐκ τῶν ὁρῶντας. ἐκεῖνοι μὲν ἔν εἶπεν ἀπολέσθων κακοὶ κακῶς αὐταῖς συκοφαντίαις. σὺ δ' ὅτι πᾶσαν ἀποδέμῃς μικροψυχίαν, ἡδέως δέχῃς τὸν ἀδελφὸν μετ' ἐπιεικείας ἀπάσης, καὶ ὁρῶντας συνδύοντες. τοιαῦτα μὲν Κατακλιζώσας ὁ Βασιλεὺς πρὸς δέσποτῶν εἶπε τὸν υἱόν. ἐκεῖνος τε αὐτίκα τῷ πατρὶ περὶ δέμῃς ἐδέχετο τὸν ἀδελφόν ἡδέως πολλὰ καταμεμφομένης τὰς συκοφάντας, καὶ πρὸς Βασιλέα τὸν πατέρα ἰχυρίζετο, ὡς εἰ βέλτιον αὐτῷ δοκοῖν καὶ λυσιτελέσειν ἀποστάντα παντάπασιν αὐτὸν Πελοποννήσῃ πᾶσαν ἔχειν δ' ἀρχὴν δ' ἀδελφὸν ἐδὲν αὐτὸν φιλονεκήσειν, ἀλλὰ πάντα πράττειν ἐτοιμότητα, ἂν αὐτὸς κελύοι. Βασιλεὺς δ' ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὲρ ἐνιαυτὸν συνδύοντας τοῖς υἱέσι, καὶ ὧν ἕνεκα ἀφῆκτο δεξιὸν τέλος ἐπιθεῖς, εἰς Βυζάντιον ἐπαυῆκεν.

CAPUT L.

Callistus legatus ad Cralenam pro societate contra barbaros in Thracia. Idem cum comitibus moritur. Falsus rumor de veneno illis præbito a Triballis. Patriarchæ funus. Cralena monachis ex Atho monte ejus corpus negat. Expeditio imperatoris contra urbes Mæforum ad pontum Mesembriæ obsidio. Pax componitur. Philotheus patriarchatum recipit: ejus commendatio. Historiæ epilogus.

PER idem tempus & Callistus patriarcha, legatus ab imperatore ad Elisabetham Cralis conjugem, Pheris post illius obitum habitantem missus est, adhuc enim eo superstite inimicitias exercebant. Summa legationis erat, ut omisso bello inter se, barbaros qui essent in Thracia, Romanorum, Triballorumque provincias infestantes, & assidue depopulan-

ΥΠΟ δὲ τὰς αὐτὰς χρόνας, καὶ Κάλλιστος ὁ Πατριάρχης παρὰ Βασιλέως ἐπέμφθη πρὸς Ελισάβετ' τὴν Κράλην γαμετὴν, Φέρας ἐνδύοντες βασαν μὴ δ' ἐκείνην τελευτῶν, ἐκ πεπολέμωντο γὰρ ἀλλήλοις, καὶ ἐτι Κράλην περιόντος. ἡ πρὸς βεία δ' ὧν, ὥς τὸν πρὸς ἀλλήλους πόλεμον καταδεμένους καὶ συμφρονήσαντας, τοῖς ἐν Ὁρῶν βαρβάροις ἐπίθεσθαι, κακῶς καὶ τὴν Ῥωμαίων, καὶ Τρι-

βαλὼν ποιεῖσι, καὶ ληϊζομένοις ὁσημέραι. ἡ μὲν οὖν Κρά-
λη γαμετὴ, τὴν περὶ βίαν ἐδέξατο ποροθύμως· ἐμὴν, ἀλλὰ
καὶ οἱ ἐν τέλει πάντες Τριβαλῶν, καὶ πᾶσιν ἐδόξεν ὁμοίως
πολεμικὰ εἶναι πρὸς τὰς βαρβάρους, καὶ τὸν Πατριάρχην ἡ-
γορεῖν δι' ὀφειμίας καὶ αἰδῆς πολλῆς, Ελισάβετ δὲ μάλιστα
πολλῶν ἐπεδείκνυτο φιλοφροσύνῃ, καὶ τῶν κρείττωνων ὄν-
των τινὰ ὑποδέχεται ἐκνιδέντα παρ' αὐτῇ. ἔτι δὲ συμ-
βάν, αὐτὸς τε ὁ Πατριάρχης ἐνεπεπτόκει νόσῳ χαλεπῇ,
ὅφ' ἧς καὶ τελευτήσῃ, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ συνόντες, πλὴν ὁ-
λίγων. ὡς δὲ ἄγων τὰς μάλιστα ἐν λόγῳ τῶν ἐν τῇ κλήρῳ
ἐκκλησίας κατελεγμένων ὄσων καὶ φήμῃ διεδόθη παρὰ
τοῖς πολλοῖς φαρμάκῳ αὐτὸς ὑποθανεῖν ἐπιβεβόληντας
ὑπὸ Τριβαλῶν· ὡς δὲ ἄρα ψεύδος καὶ συκοφαντία ἐναρ-
γῶς. ἐστὶν τὸ τὴν Κράλην γαμετὴν ἐπιεικὲς μόνον, ὅτι πρὸς
τὸν Πατριάρχην αἰδῶς, καὶ φιλοτιμία, καὶ σπασθὴ, καὶ πε-
ριόντος ἐμὴν τελευτή. ἀλλὰ καὶ ἡ νόσος ὅφ' ἧς ἐκαστος ἐ-
τελεύτησε κατεργασθεὶς, ὅδαμῶς τοιαῦτα δίδωσιν ὑπο-
νοεῖν περὶ αὐτῆς· διαφόροις γὰρ ἔτυχον νοσήμασι καταχι-
θέντες, καὶ οὐδὲ δύο τὰλάχιστον τοῖς ἴσοις. ὑποθανόντα δὲ
τὸν Πατριάρχην, ἔταψεν τε μεγαλοπρεπῶς ἡ Ελισάβετ
ἐν τῇ μητροπόλει Φερῶν, καὶ ἐτίμησε δὲ θεοφρόντως, ἀφικο-
μένων δὲ παρ' αὐτῇ καὶ ἐκ τῶν ἐν Αἰθιοπίας φροντιστηρίων τῶν
σπουδαιοτέρων, καὶ ἀντιποιμένων ἀρετῆς, μάλιστα δὲ Λαύ-
ρας τῆς ἱεράς, καὶ δεινόντων ἐφείναι τὸν Πατριάρχην νεκρὸν
ἐν Αἰθιοπία μεταγαγεῖν, καὶ θάψαι παρὰ σφίσι, καὶ ἐνέ-
δωκεν, αὐτὴ μάλιστα εἰπῶσα δεῖσθαι τὸ ἐκείνην προσασίας,
καὶ δεῖν εἶναι κατέχειν παρ' αὐτῇ· ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ταῦτα ἐ-
τελείτο, καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐπεστράτευσεν ταῖς κατὰ τὸ πόντον
ὑπὸ κούρις πόλεσι Μυσοῖς· ἐγένετο γὰρ τις αὐτῶν διαφορὰ
πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν Μυσῶν Βασιλέα. Ἀρχίαλον μὲν εἰ-
λόντι ἐξέφραξε μάχη κρατήσας· Μεσημβρίαν δὲ ἐκ τῆς
ὑπεῖρε πύργον οἰκοδομήσας κατὰ τὸν ἑσπέρην ἐν ᾧ ἡ εἰσβολή,
καὶ ἐκ τῆς θαλάσσης τὴν ναυσὶν ἐπολιόρκει, καὶ ἐπίεσε τὰς
κατοικούντας ἐκ ὀλίγα, ὕδατος ὑπορία μάλιστα· ὑδρὸν οὖν
τοῦτο καὶ πολὺ ἀποδόν τὴν πόλεως ἐκ τινος πηγῆς· τότε δὲ εἰρ-
γόμενοι ὑπὸ τὴν στρατίαν, τοῖς ἐνδόν ὕδασι ἐχρῶντο, ὀλί-
γοις τε ἐφάουλοις ἔσιν. Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τὸν Μυσῶν Βασι-
λεὺς, πολλὰς μὲν ἐχρήσατο μεθόδοις, ἀναστῆσαι Βασι-
λέα τὴν πολιορκίας. ἐκ τῆς δὲ οἰκίας στρατίας τὴν πόλιν ἐ-
πεμψε συμμάχους, καὶ παρὰ τῶν ἐν Θράκῃ βαρβάρων πεί-
ρων πείσας χρήμασιν· ἀποράων δὲ ἐπαυελθόντων, Βα-
σιλέως τὰς τῶν ἐνδόν ἰχυρῶς πολιορκουῦτος, ἐπρὸς τὰς ἐ-
ξω μαχομένους κατερῶς, ἐπεὶ παντῶν πασὶ πρὸς τὸν πόλεμον
ἀπηγορεύει, πρὸς βίαν πέμψας, καὶ ἐπαγγεῖλαι μὲν οὐ
πάνθ' ὅσα κατὰ γνώμην Βασιλεὺς ποιήσειν, ἐπεισεν ἀνδε-
λέσθαι τὴν εἰρήνην, καὶ τὰς χήματα ἐξέτισεν, ὅσα πρὸς τὸν
πόλεμον ἀνάλωτο, καὶ ἕτερα ἐκ ὀλίγα. Βασιλεὺς τε τὸν πύρ-
γον καταστρεφάμενος, ἐπαυήθη εἰς Βυζάντιον· πυθόμενος
δὲ περὶ Πατριάρχου ὅτι τελευτήσῃ κατὰ τὴν περὶ βίαν, αὐ-
τὸς τε ἐσκέπτετο, ὅν τινα δεῖ τοῖς Πατριαρχικοῖς θρό-
νοις ἐγκαθιδρύνειν, καὶ τοῖς Ἀρχιερεῦσιν ἐπέτρεπε συν-
ελθεῖν κατὰ τὸ ἔθος, ἐξασκεψάμενοι τὸν προση-
σόμενον αὐτῷ διδουῖν. δόξαν δὲ πᾶσι τὸν Πατριάρ-
χην Φιλόθεον ἐπαυάγειν εἶναι δίκαιον, ἐπεὶ καὶ Βα-
σιλεὺς τὰ ἴσα συνεδόκει, συνήδει γὰρ αὐτῷ μὴ διὰ κα-
κίαν ὑποσάντι τῆς ἀρχῆς, ἀλλ' ἐκοντὶ παρακαρῶν-
τι, ἵνα μὴ δὲ φιλοφροσύνην παραχῆς πολλῆς καὶ δι-
χόσας ἐμπληθῇ ἡ ἐκκλησία, δι' αὐτὴν καὶ φιλίως εἶχε πρὸς αὐτὸν, καὶ γινομένην τε ἐν βασιλείῳις,
ὑδῶς συνῶν καὶ συνωμίλει· καὶ αὐτὸς ἐν ἡ κατὰ μὲν γινόμενος συνδικτυκτέρδον αὐτῷ,
πέμψας τὰς ὑεῖς, Ἀνδρόνικόν τε τὸν Βασιλέα, καὶ τὸν δεσπότην Μανουὴλ, καὶ τῶν συγκλητικῶν

res, conjunctis copiis invaderent. Cralæ-
na, omnes proceres Triballi legationem
placide audierunt, & æque visum armis
appetendos esse barbaros, patriarchamque
laudibus, ac veneratione non parva af-
ficiebant, & Elifabetha præcipue mira
illum benevolentia tractabat, seseque Deum
quemdam hospitio accepisse putabat. Eve-
nit autem, ut & ipse patriarcha, & co-
mites ejus præter paucos sævo correpti
morbo omnes interirent. Ducebat is se-
cum de clero Ecclesiæ primarios: unde
fama per multos dissipata est, veneno sub-
latos a Triballis: sane manifesto men-
dacio, atque calumnia. Non enim solum
Cralænæ æquitas, & reverentia, honor,
ac studium erga patriarcham vivum at-
que mortuum, sed & morbi genus quo quis-
que confectus obiit, talem de ea suspicio-
nem penitus prohibebant. Diversis nam-
que morbis, & nec duo saltem eodem ex-
tingui sunt: Patriarchæ defuncto in me-
tropoli Pherarum sumptuosum, & hono-
rificum funus ab ea factum, ad quam cum
ex monasteriis in Atho, potissimum vero
e sacra Laura probatior, sanctioresque
monachi venirent, corpusque patriarchæ
in Atho transportandum, & apud ipsos
sepeliendum rogarent, illa recusavit, quod
diceret, sibi illud retinendum, magis e-
nim ejus viri patrocinio egere. Dum hæc
fierent, imperator in urbes ad pontum Mæ-
sis subjectas duxit: fuit enim illi cum A-
lexandro Mæso rege lis. Et Anchia-
lum quidem primo impetu cepit: Mesem-
briam vero in continente ædificata tur-
ri ad angustias per quas erat aditus, &
ex mari navibus oppugnabat, premebat-
que incolas non parum, aquæ præsertim
penuria: non enim procul ab oppido ex fon-
te quodam aquabantur. Tunc autem ab
exercitu impediti, oppidanis aquis & modi-
cis, & putidis utebantur. Alexander mul-
tis rationibus imperatorem ab oppugnatio-
ne rejicere conatus est. Nam & de suis
copiis, & de barbaris in Thracia, pe-
cunia demulsi urbi submisit auxilium. Quo
nullo effectu recedente, quod imperator,
& qui intus erant, acriter oppugnaret,
& qui foris succurrebant, fortiter repel-
leret, belli successu prorsus desperato,
missis legatis, cum promissis se facturum
omnia, quæ imperator postularet, com-
movit eum, uti pacem armis antefere-
ret, & sumptus ab eo factos refecit, & pe-
cuniam insuper non exiguam adjecit. Im-
perator turri everfa, Byzantium se retu-
lit. Audiens autem patriarcham in lega-
tione mortuum, circumspiciebat, quem
in sed patriarchica locaret, dans nego-
tium episcopis, ut de more conventum a-
gentes, & ecclesiæ rectorem designantes,
super eo certiores se facerent. Ubi cunctis
placuit Philotheum merito reducendum,
& imperator approbavit: sciebat enim ille
non suo crimen aliquo locum deseruisse:
sed sponte cessisse, ne videlicet ob æmu-
lationem ecclesiæ turbis, & seditione re-
pleretur: quare & amabat eum, & quo-
ties in palatium veniret, jucunde cum
illo colloquebatur: vicissimque cum ip-
se in monasterium veniret, ubi ille de-
gebat, noctem cum eo sermonibus transi-
gebat, missis filiis Andronico impera-
tore, & Manuele despota, multisque
proceribus in ecclesiam eum redu-

Edit. Paris.
pag. 910.

xit, & in folio patriarchæ constituit: jamque ceu lucerna super candelabrum posita ad verum lumen commissam sibi ecclesiam perducit, salutari- bus dogmatis pietatis eam enutrens, ac velut bona corporis habitudine confir- mans, & mores componens, & quo- ad ejus fieri potest, ex vita prophana cre- bro docendo, & monendo ad caele- stem illa provehens. Quæ igitur a Romanis nostro ævo, & superiore ge- sta sunt, quando inter Andronicos bel- lum viguit, & postea inter imperatri- cem Annam, & Cantacuzenum ac- censum est: & postremo, quæ junio- re imperatore Joanne ab uxoris fra- tre, & locero dissidente contigerunt, hæc sunt. Nec nos usquam, vel ad gra- tiam, vel ad odium limites veritatis transivimus: sed rem ipsam accurate narravimus, quam partim præsentis vidimus, & ut actores sensimus: par- tim ab ipsis, qui fecerunt, accepimus. Quia vero quædam in secreto delibera- ta, maxime ab iis qui bellum adver- sus Cantacuzenum texuerunt, historia complectitur, nolim id cuiquam mirum videri: plures enim de illis, etiam post- quam is totum subjugavit imperium, ad- huc superstites, & ejus postea be- neficiis usi, omnia fideliter retulerunt: ipsum quidem de excelso animo, & tolerantia in adversis rebus suspicien- tes, semet autem miserantes, qui non solum tantarum ærumnarum auctores Romanis fuissent: sed & cujus multa tum prius, tum postea, egregiaque in se merita constitissent, ei magni ducis (Apocauchi) molitionibus, & va- fritie decepti, tot incommoda, & la- bores per extremam improbitatem pe- perissent. Clarissime autem non pauca nobis exposuerunt Joannes, & Nice- phorus magni ducis filii: utpote præ a- liis arcanorum amplius conscii. Præ- ceptum itaque tuum, mi Nile, pro no- stra facultate implevimus. Tibi lici- tum est scripta relegenti, vitasque, & actiones, & universe mores hominum expendenti horum quidem magnani- mitatem, & in omnibus, aut plurimis factis præstantibus studium commen- dare: illorum veteratorias artes, qui- bus non aliis tantummodo, sed etiam sibimetipsis detrimentosissimi extiterunt, odio, & vituperatione prosequi.

Edit. Paris.
pag. 911.

πολλὰς, ἐπανήγαγεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τοῖς πατριαρχικοῖς ἐνίδρυσεν θρόνοις· καὶ νῦν οἷα λυ- χνὸς ἐπὶ τῷ λυχνίῳ τε θεῖς, ἐπὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς τῷ πισθιδεύσαν Ἐκκλησίᾳ χειραγωγεῖ, τοῖς τε ὑγιέσι τῆς εὐσεβείας δόγμασιν ἐκτρέφων, καὶ δε- κτεῖν ὡς μάλιστα ποιῶν, καὶ τὰ ἥδη ρυθμίζων, καὶ ὡς οἶον τε τῆς ἀνέρεω ζωῆς ἐπανάγων ταῖς συχ- ναῖς διδασκαλίαις, καὶ παραινήσεσιν. Ἀ μὲν οὖν συμβέβηκε Ρωμαίοις ἐφ' ἡμῶν ἐν τε τοῖς ἡνίκα τῶν Βασιλέων Ἀνδρονίκων ὁ πρὸς ἀλλήλους ἐκινήθη πόλεμος, καὶ ὕστερον ὁ μεταξὺ τῆς βασιλείδος Ἀν- νης, καὶ Καντακουζηνῆ τῆ βασιλέως ἀνερρίπιθῃ, καὶ τὰ τελευτάια δὴ ταῦτα, ὅσα Βασιλεὺς ὁ νέος Ἰω- ἀννης πρὸς τε τὸν γυναικὸς ἀδελφὸν Ματθαῖον δι- λωέχθη, καὶ Βασιλέα τὸν κηδεσὴν, τοιαῦτά ἐστι. καὶ πρὸς ὅδῃ τῶν εἰρημένων, οὔτε πρὸς χάριν, ἔτε πρὸς ἀπέχθειαν ἐξέβημεν τῆς ἀληθείας· ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἔντα ἰσορρήκαμεν ἀκριβῶς, τοῖς μὲν αὐτοὶ παρόντες ἡνίκα ἐπαραγματεύοντο, καὶ μετέχοντες τῶν γιγνομένων τῶν δ' αὐτῆκοι γεγεννημένοι ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐργασ- μένων. Εἰ δέ τινα τῶν ἐν ἀπορρήτοις βεβεβημένων μάλιστα τῶν πρὸς Καντακουζηνὸν τὸν Βασιλέα τὸν πό- λεμον κινηκτόπων ἡ ἰσορρία περιέχει, θαυμάσον ἐ- δέν. οἱ πλείους γὰρ ἐκείνων καὶ μᾶλλον τῆς ἀρχῆς ἀπάσης ἐκείνον ἐγκρατῇ γενέσθαι ἔτι περιόντες, καὶ πολλῆς προνοίας ἀπολελαυκότες παρ' αὐτοῦ, πάντα ἀκρι- βῶς ἐξεῖπον, ἐκείνον μὲν τῆς μεγαλοφυχίας θαυμά- ζοντες, καὶ τῆς καρτερείας τῆς πρὸς τὰ δεινὰ, ἑαυτοὺς δὲ οἰκτεῖροντες, ὅτι μὴ μόνον τοσούτων αἰτίοι γεγονάσιν Ρωμαίοις συμφορῶν. ἀλλὰ καὶ ἔτι πολλῶν καὶ πρὸ- τερον, καὶ ὕστερον καὶ μεγάλων, καὶ θαυμασίων ἐερ- γεσιῶν ἀπολελάυκασιν, τέτρω ταῖς μεγάλας Δεκὸς ἀπατηθέντες μηχαναῖς ἐ πανουργίαις, πολλῶν ὠφ- θησαν αἰτίοι γεγεννημένοι δυσχερῶν, καὶ τὰ ἔχματα ἠγνωμονήκασιν. Μάλιστα δὲ ἀπήγγειλαν σαφέςατα Ἰωάννης, καὶ Νικηφόρος οἱ μεγάλας Δεκὸς ἀδελφοί, οἷα δὴ τῶν ἄλλων μᾶλλον σιμειδότες τὰ ἀπορρήτα ἐκείνων. Τὸ μὲν οὖν ἐπιτάγμα τὸ σὸν, ὦ καλὲ Νεῖ- λε, εἰς δυνάμιν ἡμῖν ἐκτελέσαι. σοὶ δ' ἔξοις τὰ γεγραμμένα ἀναλέγοντι, καὶ βίους ἐξετάζοντι, καὶ πρᾶξεις, καὶ τὸ σύμπαν ἥθος τῶ ἀνθρώπων, τῶ μὲν τῷ μεγαλοφυχίᾳ ἐπαινεῖν, καὶ τῷ ἅπασιν ἡ ἐν πλείοις ἔργοις ἀγαθοῖς φιλοτιμίαν, τῶν δὲ,

μισεῖν τῷ πανουργίᾳ, ὡς ἐ τοῖς ἄλλοις μόνον, ἀλλὰ καὶ σφίσι αὐτοῖς πολλῶν κακῶν αἰτίαν γενομένην.

F I N I S.

T E A O Σ.

JACOBI GRETSERI

SOCIETATIS JESU

ANNOTATIONES

IN CANTACUZENI HISTORIAM.

AD CAPUT XLI. LIBRI I.

ETIAM : DESANGUINE VIVIFICO .) Apud Græcos populus sub utraque specie eucharistiam percipit æque ac sacerdotes cum facris operantur, diverso tamen modo: nam sacerdotes & clerici etiam extra liturgiam sanguinem Christi hauriunt, ipso sacro calice ad os admoto, eo modo, quo in nostris ecclesiis a sacerdotibus sacrificantibus id fieri consuevit, at plebs tubulo in calicem immisso sanguinem eductum bibit, ut docent cum alii, tum Meletius protosyngelus Alexandrinus quest. r. r. de eucharistiæ sacramento: nec intra βῆμα seu adyta, sed extra. Hunc ritum hoc loco exprimit Cantacuzenus: ὁ δὲ πατριάρχης εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τῶν δεσποτικῶν σώματος ἐπιδίδωσι μερίδα. μεταχῶν δὲ αὐτῶν, καὶ τῶν ζωποῦν αἵματος κοινωνεῖ, καὶ λαβίδι καθάπερ οἱ ποταμοί, εἰς αὐτῶν κρατῆρας τὸν ἅγιον ἱερομνημόνων τρόπον. Quibus verbis indicat, imperatorem sacerdotibus clericisque hac in re exæquatum fuisse, idque ob imperatoriam majestatem. Quod totidem ferme verbis testatur Curopalata: ὁ δὲ πατριάρχης μὲν τὸ κοινωνῆσαι τῶν σῶματος δίδωσι καὶ τῶν βασιλέων εἰς τὰς χεῖρας μερίδα τῶν δεσποτικῶν σώματος, καὶ μεταχῶν κοινωνεῖ ὁμοίως: καὶ τῶν ζωποῦν αἵματος, κοινωνεῖ δὲ τῶν μὲν πατριάρχων τὸν ἅγιον κρατῆρα κατέχοντος, αὐτοὶ δὲ προσάγων τῶν κρατῆρας τὸ σῶμα, ὡς καὶ οἱ ἱερεῖς. Circa quæ duo monenda duximus, quæ forsan imperitiori scrupulum moveant: alterum est de consuetudine tradendi eucharistiam sumpturo in manus: alterum de more præbendi sub utraque specie. Prius non est a recentioris Græciæ abusu, sed a prisco ævo, quod duplici argumento liquet. Nam sub ipsa quasi ecclesiæ incunabula, dabatur eucharistia fidelibus domum ferenda, ut cum opportunum judicarent, privatim sumerent. Tangebant ergo eucharistiam, & in manus sumebant. Ritus hujus testes habemus Tertullianum lib. 2. ad uxorem c. 5. Sanctum Cyprianum libro de spectaculis, & libro de Lapsis, Gregorium Nazianzenum oratione in funere Gorgoniæ sororis, Sanctum Basilium epistola ad Cæsariam patriciam, Anastasium Nicænum, sanctum Hieronymum in Apologia pro libris adversus Jovinianum, Sanctum Ambrosium oratione in fun. fratris, sanctum Gregorium lib. 3. Dialog. c. 36. & alios. Secundo, multa etiam extant veterum testimonia, quæ eucharistiam, in ipso quoque templo percipiendam, non in os communicantis a sacerdote insertam, sed in manus datam demonstrant, ut ipse postea sacram hostiam ori admoveret. Quare sanctus Cyrillus Cateches. mystagog. 5. *Accedens ad communionem non expansis manuum volis accede, neque disjunctis digitis, sed sinistram veluti sedem quamdam subicias dextræ, quæ tantum regem susceptura est, & concava manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen. Sanctificatis ergo oculis tam sancti corporis contactu communica: cave, ne quid excidat tibi.* Sexta Synodus can. 102. *Antequam sit communio, eucharistiam percepturus manus in crucis formam figurans, sic accedat, & gratiæ communionem accipiat.* Eos enim, qui ex auro vel ex alia materia quædam loco manus receptacula efficiunt ad divini muneris susceptionem, minime admittimus, ut qui inanimatam subjectamque materiam Dei imagini præferant. Si quis autem deprehensus fuerit, immaculatam communionem eis impartiens, & ipse segregetur, et is qui adfert. Quem Canonem Balsamon scholiis illu-

Paris III.

strans eundem morem firmat. Etsi indicat, sua ætate, aliquibus ecclesiis (Græcanicis videlicet, de his enim loqui videtur) alium usum fuisse in usu. Nec satis mihi compertum, an & hodie eadem consuetudo in Græcia perseveret. Apud Latinos certe desit proscripta circa tempora Hormisdæ papæ hoc Concilii Cæsaraugustani decreto: *Eucharistiæ gratiam, si quis probatur acceptam non consumpsisse in ecclesia, anathema sit in perpetuum.* Quod postea approbatione omnium receptum, vim roburque legis generalis adquisivit. Nec minus exolevit mos alter ob reverentiam tanto sacramento debitam: Par enim est, ut res omnium sacratissima non nisi consecratis manibus attingatur, licet Latina ecclesia nullam litem Græcæ ob contrariam consuetudinem moverit, ut nec Græca Latinæ. Huc enim vel maxime spectat præclara illa divini Augustini admonitio, epist. 118. ad Januarium: *Faciatur unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neuter enim eorum, exhonorat corpus et sanguinem Domini, si saluberrimum sacramentum certatim honorare contendunt, neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit Zachæus et ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum suam suscepit Dominum: alter dicit, non sum dignus, ut intres sub tectum meum, ambo salvatorem honorificantes, diverso et quasi contrario modo.*

Quod attinet ad communionem sub utraque specie, illud constat, nec Græcos a Latinis ob duplicem, nec Latinos a Græcis ob simplicem speciem damnatos esse, sed quamlibet ecclesiam suas rationes secutam, salva pace & caritate, id egisse, quod optimum factu existimabat. Quapropter caput hoc Græcis & Latinis, tametsi sæpius, præsertim in Florentina Synodo congressis, numquam ut dubium aut controversum in disceptationem venit: quæ res certum argumentum suppeditat, Græcos non ea mente utramque speciem usurpasse, quasi id simpliciter ex præcepto & præscripto Christi facere oporteat, sit, que absolute & ad integritatem sacramenti, & ad salutem hominum necessarium: quo consilio illi, qui a Romana & catholica desciverunt, hodie calicem urgent: numquam enim id Græci in omnem occasionem Latinos carpendi nimis quam intenti dissimulassent. Et quis vel obiter in antiquitatis memoria versatus ignorat, morem sumendi unam speciem vetustissimum esse: & variis locis modo hunc, modo alium, nunc utrumque viguisse, licet ab octingentis annis occiduis orbis magis ad unam speciem propenderit, novisque postea hæreticis ex Vviclephi & Hussi schola exortis, & magno clamore calicem, tamquam ad salutem necessarium, deposcentibus, decreverit ut laicis species dumtaxat panis præbeatur. Quæ novatorum malefana contentio, illud etiam effecit, ut ministris, qui pontifici rem divinam, solemnem apparatu facienti inserviunt, panis tantum species data sit, licet longa temporis diuturnitate inveteratus usus obtinuisse, ut utraque species diacono & subdiacono porrigeretur: imo, ut videtur, etiam imperatori, si Romam venisset, inaugurationis gratia. Quare Augustinus Patricius in libello de Friderici tertii imperatoris in Urbem adventu (quem citat Franciscus Turrianus libro octavo apostolic. Constitutionum Clementis Romani) tam-

a

Edit. Paris.
pag. 914.

pag. 915.

quam insolitum quid referens, *Communicavit*, inquit, *summus pontifex altaris sacramentum cum imperatore, diacono & subdiacono de pane tantum. De calice autem etsi consuetudo est, communicantes cum pontifice participare, propter insurgentem tamen Hussitarum & Boemorum damnatam hæresin, quæ calicis potum ad salutem necessarium putat, præter pontificem bibit nemo.* Hæc Patricius, qui dicit se *communioni pontificis interfuisse*. Nec plura de his. Cui hæc satis non sunt, is illustrissimum cardinalem Bellarminum adeat, qui antiquitatem unius speciei, & jus ecclesiæ, summamque æquitatem, qua dum calicem vetat, utitur, copiose omni argumentorum genere demonstrat, Tom. 4. libro 4. de eucharistia cap. 20. & seqq. Illud tantum adjecerim, hodiernos Græcos, si non omnes, certe aliquos, ut ætate, ita & eruditione majoribus suis inferiores, videri transitionem fecisse ad castra Hussitarum & confœderatorum. Id adeo ut mihi persuadeam, facit Hieremias patriarcha Constantinopolitanus in censura ad Tubingenses, quos ita affatur: *οπατέ δ' ου πωτον οτι μεταλαμβάνειν δεi και αμφοτέρων τῶν ειδών, και καλώς λέγετε. ετω γαρ και ημεi εκτελουμεν τῶν ορικῶν μεταλαμβάνοντες μυστηρίων. Dicitis igitur primum utrasque species accipiendas esse. Et recte dicitis. Id enim & nos agimus, cum tremenda mysteria sumimus.* Clarius Protosyngelus, cujus supra mentio facta. *Non defraudatur*, inquit, *apud nos populus Dei, hæreditas Christi altissimi semisse sacramenti: utraque enim species ex æquo omnibus offertur ad participandum, &c. Filius enim Dei, qui hoc fieri iussit, ita iussit fieri, &c. Utraque species ad communionem necessario pertinet.* Hæc & id genus alia Græcus ille Hussitarum & similium spiritu afflatus, quem Bellarminus vero, hoc est, Dei spiritu diffat, perspicue demonstrans, usu unius speciei nihil adversus ullum præceptum divinum committi. Quod, ut prius dictum, superioris ævi Græcis, & illis ipsis, qui Cantacuzeni ætate vivebant, minime ignotum erat. Verum iusto Dei judicio contingere solet, ut qui se ab ecclesiæ concordia segregarunt, in plures & graviores errores semper delabantur, nisi eo, unde exierunt, revertantur.

AD CAPUT LIII. LIBRI I.

AD SANCTUM DEMETRII MARTIRIS.) Celebris est apud Græcos pariter & Latinos sanctus Demetrius martyr, cujus anniversariam memoriam colunt illi 26. Octobris, isti 8. die ejusdem Octobris: de quo Græci multa & præclara in Menæo, & Metaphrastes apud Surium tomo 5. Menologium Græcum a Sirleto cardinale in Latinam linguam translatus, & non ita pridem Ingolstadii editum, & Manuel imperator constituit, de Fieriis. In honorem ejus conditum est Constantinopoli a Palæologis insigne monasterium, in quo die natali martyris imperatores Constantinopolitani rei divinæ, veteri & solemni ritu, operam dabant, ut scribit Curopalata de officiis aulæ Constantinopolitanæ. Ex duodecim flamulis, quæ imperatori præferebantur, unum effigie sancti Demetrii insignitum erat una cum imaginibus sancti Procopii & utriusque Theodori martyrum, ut idem Curopalata auctor est. Appellatur *μυροβλύτης*, quia ex sacro ejus corpore variis languoribus morbisque salutaris liquor manabat, cujusmodi *μυροβλύται* divi sunt sanctus Andreas apostolus, uti toti orbi notum, exemplumque extat apud Gregorium Turoensem, libro de gloria Martyrum cap. 31. Sanctus Nicolaus Myrensis, quem Manuel imperator in sua constitutione vocat *μυροβλύτην*. Quatuor illi milites duodecimæ legionis, de quibus Procopius lib. 1. de ædificiis Justiniani. Sancta Catharina, sancta Vvalpurgis, sanctus Bercharius abbas, de quo Surius tomo 5. die 16. Octobris, ex Speculo Vincentii. Plurima edebantur ad sepulcrum sancti Demetrii miracula. Quamobrem in Menæo θαυματουργῶν cognomento honestatur. Et certe miraculum, quod hoc loco Cantacuzenus commemorat,

longe illustrissimum est, dignissimumque, quod omnes ima mente reponant. Nec mirandum cum eximium beneficium in hominem a Romana, hoc est, vera ecclesia alienum collatum esse, cum historiarum monumentis proditum sit, ingentia miracula aliquando in Ethnicos, & a Christiana religione prorsus alienos a viris sanctis, vel jam in cælum receptis, vel adhuc vitam nobiscum agitantibus patrata esse. Imitantur nimirum benignitatem Patris, qui in cælis est, *Qui solem suum oriari facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos*, Matth. 5. Super illos quidem, ut in bonitate & iustitia perseverent, in diesque majores progressus faciant. Super hos autem, ut a malitia & injustitia, & a pravis persuasionibus, quibus circa Christianæ fidei dogmata imbuti sunt, revocentur. Neque enim miraculum hoc per martyrem Demetrium editum est, ut aut Andronicus, aut alii in sua a vera ecclesia secessione confirmarentur: sed ut invocatio, cultus sanctorum & reliquiarum mortalibus commendaretur, utque a vero tramite aberrantes, hoc velut lumine divinitus misso illustrati, ad ecclesiam illā reverterentur, in qua pro Christi nomine Demetrius sanguinem fuderat. Quid enim aliud sunt aut sancti martyris Demetrii miracula, aut illa, quæ in templo divæ Virginis Constantinopoli ad Fontes dicto, aut alibi per res sacras, ut per reliquias, oleum benedictum, aquam lustralem, signaculum sanctæ Crucis, imagines, &c. in schismaticos, hæreticos, Judæos, & Ethnicos facta sunt, quam invitamenta quædam & incitamenta ad verum, imo & stabilimenta veri? neque enim fieri potest, ut Deus ulla miracula confirmandæ falsitati aut ipse per se, aut per alios edat, cum testis falsus, & falsi esse nequeat.

Verum multi turbantur, cum audiunt extra ecclesiam unam, sanctam, catholicam, & apostolicam miracula fieri. at causæ nihil est, cur aut se, aut alios turbent. Nam si sunt extra ecclesiam, fiunt tamen aut ab eis, qui dum viverent ecclesiæ militantis membra erant, aut per res veræ ecclesiæ, aut in confirmationem dogmatum veræ ecclesiæ, etiam si patrentur in illos, qui veræ ecclesiæ non sunt cives: nemo enim umquam dixerit, nullum miraculum fieri posse, nisi erga illum, qui sit veræ ecclesiæ pars. Ergo si, qui hinc ad alteram vitam in catholicæ ecclesiæ communione migrarunt, miracula operentur, sive per lipsana sui corporis, sive invocati per preces, sive respectu ad reliquias, sive alio modo, non schismaticam, hæreticam, aut ethnicam perfidiam, & superstitionem, sed eam confirmant fidem & ecclesiam, cujus beneficio ex fluctibus hujus vitæ ad æternæ beatitudinis tranquillissimum portum pervenerunt. Pari modo cum apud segregatos ab ecclesia miracula eduntur per signum sanctæ crucis, per aquam lustralem, per oleum benedictum, per exorcismos, perque alia hujus generis mirabilium effectuum organa, non alienæ, sed nostræ fidei & ecclesiæ robur & auctoritas accedit. Hæc enim licet ab alienigenis usurpentur, ecclesiæ tamen catholicæ propria sunt, ac proinde ubicumque vim suam exerunt, eam non nisi ut catholicæ ecclesiæ instrumenta, & ornamenta exerunt, etiam in non catholicos, quia gratia Dei dives in omnes, his quoque, qui extra septa dominici ovilis vagantur, liberalitatis suæ fontes non occludit. Quapropter quando, ut Socrates scribit lib. 7. cap. 17. aqua baptismi evanuit, cum Judæus quidam impostor, jam ante baptismo a catholico episcopo tinctus, denuo a Novatiano Antistite baptizari vellet, miraculum illud non accidit, ut Novatianorum hæresis firmaretur, sed ut veritas catholicæ ecclesiæ de baptismo non iterando demonstraretur; Sic cum per signum sanctæ crucis, per imagines, per lipsana divorum, per aquam precibus ecclesiæ consecratam, per exorcismos, & per cetera ejusdem classis, aut cælitis alicujus singulari favore & patrocinio, apud hæreticos, schismaticos, & ethnicos opera quædam naturæ vim & facultatem superantia eveniunt, ea alio

sine non eveniunt, quam ut a catholice ecclesie fide & communione aberrantibus ejusdem integritas, sanctitas & sinceritas patefiat.

Sed quid dicendum, si miracula non modo in schismaticos, hæreticos, & ethnicos a sanctis in cælo, per reliquias, imagines, & id genus alia, verum etiam ab ipsis schismaticis aut hæreticis pertinent, sine rerum ad ecclesiam veram proprie pertinentium ministerio. Equidem non ignoro multos pietate & doctrina præstantes viros esse, qui putent, Deum numquam ullo hæretico, aut schismatico uti in effectione miraculorum: ac proinde quidquid in hoc genere jactent, id totum commentitium, vanum & frivolum esse. Prædicabant Donatistæ varia miracula, sed ea omnia vel ut inania commenta, velut vana ludibria rejecit sanctus Augustinus, verorum miraculorum alioquin observantissimus, & severissimus vindex, ut ex lib. 22. de civitate Dei liquet. Ab hac sententia stare videtur experientia: cum enim innumeris prope hæretici a primo evangelii ortu exstiterint, vix tamen ullum reperiemus, quem miraculorum gratia claruisse veterum annales testentur, aut si aliqua miracula nonnulli fecisse visi sunt, illi post diligentem inquisitionem & inspectionem, non miraculorum effectores, sed seductores, & impostores deprehensi sunt, cum in ecclesia catholica & Romana perenni serie numquam defuerint, qui res extra omnem naturæ potestatem, omnipotentis dextra adjuti, efficerent. Nec obstat illud Matth. 8. *Multa dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia ejecimus, et virtutes multas fecimus, &c.* Quibus dicitur: *Numquam novi vos*: non enim intelligitur de hæreticis & schismaticis, sed de orthodoxis illis, qui vita improbe transacta, hinc extra gratiæ statum migrant. Videat lector cardinalem Bellarminum libro 4. de ecclesia cap. 14.

Quod si hæc opinio alicui minus arrideat, contendatque Deum aliquando etiam hæreticis, & schismaticis res supra naturam agendi facultatem largiri, is ita sentiat licet: auctores enim quibus se defendat, habere videtur sanctum Chrysostomum & Euthymium in cap. 7. Matthæi, Bedam & Theophylactum in cap. 9. Marci, & sanctum Augustinum lib. 4. de consensu Evangelist. cap. 5. qui arbitrantur illum, qui Marci 9. & Lucæ 9. in nomine Christi demonia ejiciebat, & ab apostolis prohibitus fuit, nec fide nec corpore Christi disciplinam secutum esse. Utcumque sit, hoc fixum ratumque maneat, eam potestatem non concedi in confirmationem falsitatis, vel in testimonium sanctitatis hæretici aut schismatici, qui ea opera perficit, cum nulla sanctitate sit præditus, sed dari a Deo ad aliquam publicam utilitatem, ut est gratia sanitatis, nominatim illa curandi strumas, concessa regibus Franciæ & Angliæ, quæ adhuc, etiam apud non catholicos Britanniarum reges durare dicitur, ut scribit Wilhelmus Toocker in libro cui titulus *charisma*, sive *donum sanationis*, licet Genebrardus in chronologia dicat, donum hoc aliquot dumtaxat regum esse, non omnium. Sed sit omnium: non ideo falsa religio erit vera, aut vera falsa, cum donum hoc a Deo concedatur eo consilio, ut errori fidem conciliet, quod præcipue inde colligimus, quia multis sæculis antequam Calvinus, aut Lutherus, aut Wicleffus secta nasceretur, donum hoc concessum fuit regibus, quo catholice, & Romanæ ecclesie studiosissimos & observantissimos fuisse, ne ipse quidem, qui a vera ecclesia defecere, inficiari possunt. Quo igitur sine Deus olim regibus catholicis donum hoc concessit, eodem durat adhuc. si durat apud hæreticos, nempe ut in miserorum solatium & subsidium cedat: quid si in testimonium veræ & catholice religionis, ita ut inimici nostri licet nolentes & inviti, pro nobis testimonium dicant? Si enim in eum finem olim Deus donum hoc regibus pietate & catholice ecclesie studio excellentissimis largitus est: utique eodem sine hoc etiam ævo apud non ca-

Paris III.

tholicos, catholicorum tamen in solio successores, perseverat: neque enim finem miraculi mutat Deus, ut quod antea erat pro stabilienda fide, sit postea pro perfidia, ut proinde ipsi sua vineta cædant, & adversus se testimonium ferant, cum talia opera faciunt, quibus religionem majorum suorum quam aspernantur, confirmant.

Verum, ut intra lineam nos recipiamus, ab simile vero non est, fieri interdum, tametsi raro, ut a recta religione alieni, opera quædam supra naturæ vires edant, vel potestate accepta ab officio, per successionem aut electionem legitime comparato, cui Deus gratiam aliquam contulerit: vel peculiari nutu De, dividendis dona sua prout vult, qui numquam tamen ita dividit, ut per ea pravæ doctrinæ vim roburque addat, aut addi velit: & si quis hæreticus aut schismaticus diceret, donum faciendi miracula sibi divinitus obtigisse ad hæreseos aut schismatis sui confirmationem (quod Calvinianus Tooker de charismate illo curandi strumas ridicule dicit) is nulli, nisi improvido & inconsiderato, erroris discrimen crearet: nam si quis mentem vel paululum advertat, remque accuratius secum perpendat, semper deprehendet hujusmodi miraculorum effectorem ad alium finem, quam talis ferat, referri: aut si mendacium abstrusus est, quam ut facili negotio ad ejus cubilia perveniri queat, ad preces confugiendum erit, petendaque lux a Deo, ne impostorum fallaciis circumveniamur. Quo casu divinæ providentiæ munus est, ut recte docet Franciscus Soarez, non permittere, ut qui ad hunc modum se suasque rationes componit, decipiatur. Lege Soarezium tom. 2. in 3. part. divi Thomæ, disp. 31. sect. 2. sub finem. Nullum ergo, dicit aliquis, ad probandam veram doctrinam ex veris miraculis argumentum sumi potest. Non sequitur omnino nullum, sed non omnino necessarium sumi posse, inquit Joannes Maldonatus in cap. 8. Matthæi. Probabile fidei argumentum est, quod ex miraculis sumitur, quia per fidem sæpe, sine fide raro admodum fieri solent: & cum sunt non ad probandam eorum, qui faciunt, sed eorum, qui veram fidem habent, fieri solent. Nec enim Balaam futura prædicando suam ipsius, sed populi potius Dei, adversus quem conductus fuerat, fidem confirmavit: & fere omnia miracula, quæ per hæreticos facta legimus, quæ paucissima sunt, hujusmodi esse constat, qualia ea, quæ in ecclesiasticis historiis, & apud Anastasium in questionibus scripture recensentur. Est etiam argumentum a miraculis ductum una saltem ex parte necessarium: nam etsi non necessario sequitur, eum qui miracula faciat, veram habere fidem, tamen necessario sequitur, eam, in qua frequentia, & quasi ordinaria miracula fiant, veram esse ecclesiam: quia etsi aliquando Deus per privatos extra ecclesiam suam homines miracula fieri permittat, sicut & per asinam fecit Balaam, quæ in ecclesia certe non erat: tamen nulli generaliter hominum societati, nisi ecclesie sue ordinariam faciendi miracula concessit potestatem. Hæc Maldonatus.

Huic sententiæ adstipulari videtur Justinus martyr, seu quis alius, apud quem orthodoxii hanc questionem ponunt, & est questio quinta, *ἡ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ αἰρετικῶν δυνάμεις ἐνεργουῦνται, οἷον νοσημάτων, ἰάσεις, & πνευματικῶν διαγῶναι ἀκαθάρτων, καρπῶν γῆς φορὰ, καὶ ἑλαῖα ἀναβλύσεις, πῶς ἐκ ἀνάγκης ἐκ τούτων ἐν τῇ πλάνῃ βεβαιῶνται ἐκείνους.* Si in ecclesiis hæreticorum virtutes seu miracula eduntur, ut puta morborum sanationes, et immundorum spirituum expulsionem, fructuum terræ proventus, et olei scaturigines, quomodo non necesse est per hæc illos in errore confirmari?

Respondet Justinus: *ὡς περὶ τὸ ἀνατέλλειν τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηρὸς καὶ ἀγαθὸς, καὶ βρέχειν ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ἐκ ἐστὶ βεβαιωτικὸν πονηρῶν, καὶ ἀδίκων ἐν τῇ πονηρίᾳ καὶ ἀδικίᾳ, ἀλλὰ παρασκευαστικὸν τῆς δικαίας τιμωρίας, ὥτως καὶ ἐστὶ βεβαιωτικὸν τῶν αἰρετικῶν ἐν τῇ πλάνῃ, τὸ ἐνεργεῖν τινας ἐν αὐτοῖς δυνάμεις, καὶ γὰρ ὡς ἀποδείξις καὶ σημεῖον ὡς βεβαίως τὰ ἐνεργεῖν δυνάμεις, ἐκ αὐτοῦ Κυρίου ἀδοκίμας τὰς ἀνάγκας, & φρόνως αὐτὸ οἱ κηρύττοντες ἀποφαίνεσθαι τὸς ἐκκλησιαστας, Κύριε, & τὸ σὺ ὀνόματι προσφύνηται, &c.* Sicut id quod sol oritur super malos et bonos, et id quod pluit super ju-

a ij

stos et injustos, non eo fit, ut mali et injusti in malitia et injustitia sua constabulantur, sed ut via ad justum supplicium prepararetur: ita hoc adhaereticos confirmandos non fit, quod nonnulli inter eos miracula patrant: Nam si miraculorum effectio probatio et indicium esset pietatis, minime dominus eos reprobasset, et indignos familiaritate sua pronuntiasset eos, qui dixerunt: Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, &c.

Quæstione tamen centesima contrarium videtur asseri. Sic enim respondet ad quæstionem propositam Justinus. *ἡ μὲν οὖν ἡ αἰρετικῶν ζώντων ἡ ἀποδανόντων ἡ θεία χάρις ἐνέργει τὰ χαρίσματα, ἔχεν ἂν τὸ γινόμενον ὁ λόγον ἀπορίαν. εἰ δὲ οἱ τὰ θεία θαύματα ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐνεργούσιν ἄγιοι εἰσιν ἀπόστολοι, προφῆται καὶ μαρτυρεῖς, ὧν τοῖς θείοις ἔργοις διαμαρτύρεται τῷ κόσμῳ ὁ Θεὸς ἐκείνων εἶναι τὰς ἐκκλησίας δι' ὧν θαύματα ἐκτελεῖται, τὰς ἐκκλῆσεις ὁδοδοξῶν. Si divina gratia per hæreticos vivos vel mortuos miracula ederet, justa et probabilis esset dubitatio. Si vero qui in ecclesiis miracula edunt, sancti sunt apostoli, prophetae, et martyres, ipsorum scilicet divinis operibus testimonium mundo perhibet Deus, eorum esse ecclesias, per quos miracula efficiuntur, hoc est, orthodoxorum.*

AD CAPUT XVII. LIBRI II.

3 SALUTIFEROQUE FONTE DEI MATRIS HABERE LICEAT. De hoc fonte, cujus hic Cantacuzenus meminit, & de templo divæ Virginis, & quod ad fontem hunc a Leone Thrace ædificatum, a Justiniano aut instauratum, aut ampliatum, aut de integro exstructum est, præter auctores in Notis ad hoc caput adductos, vide etiam Procopium lib. 1. de ædificiis Justiniani. Fons hoc itidem tempore exstat, templum barbarorum immanitate perit, de quo hæc auctor Pandectæ histor. Turcic. cap. 205. *Inde pervenitur ad decimam sextam, videlicet Silyuriæ vel Selybriæ portam, quæ a Priscis χρυσὴ πύλη, vel aurea porta nominabatur, et porta fontis. Nam extra portam hanc est hodieque fons, qui χρυσόπηγῃ, vel aureus fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum historiis, quæ sepe numero Palatii πηγῆς, sive fontis mentionem faciunt, et templi deiparæ Virginis ἀπὸ πηγῆς, sive fontem. Ædificia nunc diruta sunt fundamentis adhuc exstantibus, et ipso fonte, quem hodieque Græcorum vulgus χρυσόπηγῃ appellat, et invisere magno concursu, certo anni tempore, veluti si Deiparæ templum adhuc incolume staret, consuevit. Aurea porta nunc etiam reliqua conspicitur, sed obstructa. Hæc ille. Galatæ seu Peræ e regione Constantinopoleos celebratur hoc quoque rerum statu, τῆς χρυσόπηγῆς templum, quæ appellatio forte a veteri illo ad Fontem, eo translata est. Ut ut sit, hoc itidem loco duo nobis catholicis adversus a vitæ fidei desertores & oppugnatores argumenta proponuntur. I. Cultus & invocatio sanctissimæ Virginis, non sine fructu in hac quoque vita. Si enim Mater misericordiæ tam benefica fuit in hominem extra ovile domini oberrantem, quid de eadem cæli regina sibi polliceri non poterit, qui eam pie in vota vocat, debitaque veneratione prosequitur in atriis domus domini, in medio tui Jerusalem, hoc est, in ecclesia Christi? II. Cultus & observantia in illas res, quæ divæ Virginis favore & beneficio consecratæ inter prophanas numerari deserunt, ut erant sacri illi latices ex Virginis fonte hausti, quorum non minori desiderio tenebatur Andronicus imperator atque olim rex David aquæ de cisterna, quæ erat in Bethlehem juxta portam. 2. Reg. 23. Quanta veneratione colebatur olim non modo a Christianis, sed & a Judæis, & Saracenis fons apud Nicopolim Palestinæ, Christi contactu ita sanctificatus, ut non modo ægritudinibus hominum, sed & brutorum morbo salutaris esset, ut Sozomenus & Cedrenus scribunt: quemadmodum & arbor Persica Hermopoli, quæ ejusdem servatoris nostri transitu & subtegmine ejus quiete similem vim medicam accepit: ut taceam fontem illum in-*

fantis Jesu in Ægypto, de quo Borcardus in descriptione terræ sanctæ, & alia innumera, per quæ cælitates ingentia olim miracula fecerunt in omnis generis & conditionis homines, ut omnes ad agnitionem veritatis, quæ una est, adducerentur: neque enim miraculis a quocumque divo, quocumque loco aut tempore patris ulla alia fides probata & confirmata est, quæ illa, quæ ipse dum hanc vitam viveret, claruit: hoc est, Catholica & Romana, ut lib. 1. copiosius dictum. Cui, nisi huic fidei attestantur ista miracula: utar enim verbis sancti Augustini lib. 22. de civitate Dei cap. 9. *nam & ipsi martyres (& cæteri cælestium sedium incolæ) hujus fidei martyres, id est, hujus fidei testes fuerunt, huc fidei testimonium perhibentes mundum inimicissimum & crudelissimum pertulerunt, eumque non repugnando, sed moriendo vicerunt. Pro ista fide mortui sunt, qui hæc a domino impetrare possunt, propter cujus nomen occisi sunt. Pro hac fide præcessit eorum mira patientia, ut in his miraculis tanta ista potentia sequeretur. Hæc sanctus Augustinus.*

AD CAPUT XXI. LIBRI II.

4 UXORI ET FILIIS COHABITANTEM. Græcorum sacerdotes uxoratos esse notius est, quam ut admonitione egeat, & si cui ignotum esset, id ex hujus Joannis exemplo, de quo hoc capite Cantacuzenus, planum testatumque redderetur, ut etiam ex primo responso Jeremiæ patriarchæ Constantinopolitani ad Wirtenbergenses. Multum tamen differunt Græci ab illis, qui evangelicorum nomen hodie sibi arrogant, quæ discrimina speciatim enumeranda sunt, ne isti nostri libidinem suam Græcorum licentia honestare & excusare tentent. Ac primo apud Græcos piaculum censetur, si monachus uxorem ducat, aut cum ducta consuetudinem habeat. Par scelus si monialis nubat. *ὁ δὲ ἐπαγγελλόμενος παρδένειν, inquit Jeremias patriarcha, παρδένεται, & ἀδείαν αὐτῷ γὰρ μὲν μὴ τῷ ἐπαγγέλειαν ἐπαρέχομεν. ἂν δὲ γὰρ δὲ τῷ χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἀροτρον, καὶ σφαρῆς, ἀδελφὸς ἐστὶν εἰς τῷ βασιλείαν τοῦ ἔραων. ἂν δὲ τι παθῇ ἀνδρώπινον, σφραγίζομεν οὖν μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως, καὶ λοιπὸς κακοπαθείας, καὶ ἀποχρῆς κακῶν ἀποπλύνομεν, καὶ τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ ἐν ἀποδοκιμασίᾳ αὐτῶν. Ille autem, qui semel virginitatem professus est, virgo permaneat, nec jam illi ullam amplius licentiam post votum susceptum nubendi damus. Nemo enim mittens manum ad aratrum, & respiciens retro, idoneus est consequendo cælesti regno. Si vero huic humanitus quid contigerit, hunc ecclesiastica disciplina coercemus, ac ad moderationem vitæ, per poenitentiam, atque confessionem, carnis item mortificationem, ac omnem vitæ continentiam revocamus, ac veluti lustratione quadam expiamus, nihil dubitantes misericordiam benignissimi Dei, humane ejus infirmitati non defuturam. Hæc Jeremias patriarcha. Immane quantum a Græcis hac in re dissent, qui a Romana ecclesia secessionem fecerunt, quibus nihil usitatus, quam monachorum, & monialium in nuptæ nuptiæ. nec forte mirum, cum tota illorum doctrina ex hujusmodi nuptiis sit progenerata, cujus pater monachus, mater monialis.*

Secundo, Græci nullum ad episcopi dignitatem evehunt, nisi aut cælibem, aut talem, qui conditioni uxoris renuntiet. Quocirca cum episcopi uxorem ac liberos presbyteri hujus magno domestico objicerent, tamquam impedimenta ad patriarchæ honorem obtinendum, respondit domesticus, fore ut patriarcha creatus, uxori valedicat. At hæretici superintendentes, qui alicubi episcoporum quoque appellationem usurpant, tum primum ad hoc munus aptissimi existimantur, si uxorio jugo devincti sint, sobolemque numerosam in circuitu mensæ suæ numerent. Tertio, si quis cælebs apud Græcos sacris ordinibus initietur, expers thori vita porro quoque agenda est, imo dum

spiritus regit artus. Si post ordinationem presbyter aut diaconus, aut subdiaconus uxorem duxerit, ejiciatur ex clero, & curiæ civitatis, in qua clericus erat, cum bonis suis tradatur, inquit Justinianus, Novell. 123. Qui & Novella 6. Si presbyter aut diaconus aut subdiaconus postea ducat uxorem, aut concubinam, aut palam, aut occulte, sacro statim cadat ordine, & deinceps idiota sit. Nec in hoc conveniunt se ceteri cum Græcis. Forte libentius se conformarent cum more quodam Græcorum, qui si non hoc tempore, olim certe in Græcia vigeat: nam ut testatur Humbertus Cenomanensis Leonis noni ad Constantinopolitanos legatus, ordinandi prius interrogabantur num uxores haberent; si abnuerunt, jubebantur ducere, & tum ad manuum impositionem reverti. Quæ forte consuetudo hodie desit in Græcia, cum canon Trullanus, de quo postea, hoc non exigit aut præcipiat. Mirum tamen non renovari hoc ævo ab illis, qui in Joviani, & Vigilantii disciplinam nomina sua dederunt, præsertim cum si non Nicolaum, unum ex septem primis diaconis, certe Vigilantium auctorem habeat. In quem sanctus Hieronymus: *Episcopos sui scelestis dicitur habere consortes, si tamen episcopi nominandi sunt, qui non ordinant diaconos, nisi prius uxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, imo ostendentes quam sancte vivant, qui male de omnibus suspicantur: & nisi prægnantes uxores viderint clericorum, infantesque de ulnis matrum vagientes, Christi sacramenta non tribuunt.*

Quarto, Græci nulli bigamo aditum ad sacros ordine patefaciunt. Quod eos qui alteram duxerunt uxorem, inquit Justinianus novell. 123 sacri canones clericos esse prohibeant, sanctus Basilius his verbis docet: *Eos quis nuptias iterarunt, canon exclusit ministerio.* Hæretici a sua suorum ministrorum chirotonia vix excludunt polygamum, nedum bigamum. Quinto, Græci olim, & nunc quoque, adegerunt ad professionem perpetuæ castitatis eum, qui cælebs ordines fulcipere vellet. Si is qui ordinandus est diaconus, inquit Justinianus loco citato, uxorem sibi junctam non habeat, non aliter ordinetur, nisi prius ab eo, qui ipsum ordinat, interrogatus profiteatur, posse se post ordinationem, vel sine legitima uxore caste vivere: nequeunte eo, qui ordinat, ordinationis tempore diacono permittere, ut post ordinationem uxorem ducat. Sin vero hoc fiat, episcopus, qui id permisit, episcopatu deficiatur.

Sexto, apud Græcos, si uxor ante ordines ducta, post mariti ordines hinc excedat, alterum matrimonium inire nequaquam licet. In quo itidem a Græcis discedunt Lutherani nuptiatores: quorum præconibus meta nulla, consortes in thalamum adsciscendi.

Porro mos quem Græci ab aliquot sæculis servant, saniori & sanctiori Græciæ inusitatus fuit: statim enim cum tradita & vulgata Christi doctrina, cælibat inter ecclesiæ ministros invaluit. Nolo réperere, quæ hac de re doctissime disputant Turrianus lib. 2. de dogmaticis characteribus verbi Dei, & lib. 1. adversus Magdeburgenses pro canonibus apostolorum cap. 1. & 2. & lib. 5. ejusdem operis cap. 12. & aliquot seqq. & in scholiis super caput 15. lib. 6. constitut. apostolicarum Clementis Romani: Cardinalis Baronius tom. 1. annal. anno Christi 58. & tom. 8. anno 692. & cardinalis Bellarminus lib. 1. de clericis cap. 19. & sequent. Nos contenti erimus uno vel altero testimonio, quo planum fiat, quid in ecclesia lege & consuetudine receptum fuerit. Audiamus ergo sanctum Hieronymum, qui postquam recensuisset, qua mente essent episcopi, Vigilantii fermento infecti, nulli præterquam conjugato clericali impertire consueti, mox subiungit: *Quid facient Orientis ecclesiæ, quid Egypti & sedis apostolicæ, quæ aut virgines clericos accipiunt, aut continent, aut si uxores habuerint, mariti esse deferunt.* Et ad Pammachium: *Episcopi, presbyteri, diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium in æternum pudici.* Sanctus Epipha-

nus hæresi 59. *Adbuc viventem, & liberos gignentem unius uxoris virum ecclesia non suscipit, sed eum, qui se ab una continuit, aut in viduitate vixit, diaconum, & presbyterum, & episcopum, & hypodiaconum: maxime ubi sinceri sunt canones ecclesiastici.* At dices mihi, in quibusdam locis adhuc liberos gignere presbyteros, & diaconos, & Hypodiaconos: At hoc non est juxta canonem, sed juxta hominum mentem, quæ per tempus elanguit.

Nicæna Synodus. *Απογορεύσει καθόλου η μεγάλη συνόδος μήτε επίσκοποι, μήτε πρεσβύτεροι, μήτε διακόνες, μήτε όλοι οι εν τω κλήρω τινι θήσιναι συνείσκατον έχον, πλην η άρα μητέρα, η α μόνα πρόσσπαυπο- λίου θύρα.* Hunc canonem citat Justinianus Novell. 123. Qui Latine sic redditur a Turriano: *Prohibuit in universum magna synodus, ut neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli prorsus clerico liceret habere συνείσκατον mulierem, nisi forte matrem, aut sororem, aut materteram, aut amitam, aut eas solum personas, quæ ab omni suspitione alienæ essent.* Quidam vertunt illud συνείσκατον extraneam; nonnulli, subintroductam; alii introductam; alii ascititiam. Turrianus aliquando ad verbum, cointroductam. item absolute, mulierem, & quidem quamcumque. exceptis iis, quas canon excipit. Antiocheni enim (quorum vocem canon Nicænus usurpat) quaslibet mulieres, five uxores, five non uxores libere & familiariter non sine suspitione consuetudinis illicitæ cum viris versantes vocant συνείσκατες, ut ex Eusebio lib. 7. histor. ecclesiast. cap. 24. liquet, quæ inde hoc nomen adeptæ videntur, quod in eodem conclavi, aut cella cum viris versentur, quas synodus Antiochana nominat συνερχόμενες, hoc est, congregientes, cujusmodi sunt, quibus ministrandi gratia ingredi licet, quocumque dominus domus ingreditur, & cum eo simul ire per omne conclave domus. Frustra ergo est cum sua explicatione Balsamon, qui in scholiis ad tertium canonem Nicænum, συνείσκατες tantum restringit ad mulieres non uxores, cum canon loquatur de omnibus. Plura Turrianus. Idem de cælibatu ministrorum ecclesiæ decretum quoque est in aliis synodis, ut in Eliberitana, Arelateni, Agathensi, Turonensi prima & secunda, &c. quæ omnes synodi non novum morem introduxerunt, sed veterem ab apostolica traditione manentem denuo sanxerunt: semper enim synodis hoc curæ fuit, ne, ut inquit Vicentius Lirinensis, *aliquid posteris traderent, quod ipsæ a patribus non acceperant, utque non solum in præsentem rem bene disponerent, verumetiam post futuris exempla præberent, ut & ipsi scilicet sacratæ vetustatis dogmata colerent, prophana vero novitatis adinventæ damnarent.*

Cæterum hodierna Græcorum consuetudo fluxit a pseudosynodo, quam Græci vocant πινδύκτω, pag 923. *Quinisextam*, nomine novo & monstroso, ut ipsa appellatio monstrum synodi, non synodum indicet: ejus architecti & auctores carni fibulam laxarunt cum sempiterno Græciæ dedecore, facta conjugatis ordines accipiendi, & conjugio inito, etiam post initiationem utendi potestate, contra tot sæculorum consensionem, & ab apostolis derivatam consuetudinem. Nimirum ubi decrevit virtus, ut tunc fiebat in Græcia, eo irrepit venus. Est autem canon (decimus tertius inter Trullanos) quem hac de re condiderunt, plenus incitibus & emendaciis, ut Baronius fuse demonstrat tom. 8. Si enim ideo ministri ecclesiæ debent esse mariti, quia *honorabile connubium in omnibus, & ibi ibi immaculatus: Item, quia, quod Deus conjunxit, ab homine non est separandum.* Denique, quia Apostolus monet, *ut qui uxorem habet, solutionem non querat: cur non patiuntur iidem Trullani legislatores, ut episcopi aut monachi uxores retineant? Si nihil in sacras litteras committitur, quando episcopi & monachi a conjugibus sejunguntur, cur sacrilegium sit, si mariti a sacris ordinibus repellantur, aut si admissi sunt, a matrimonii usu abstinere jubeantur, & pœnis quoque ecclesiasticis,*

alia: nec nisi episcopis annuentibus, ut colligitur ex Theodoro lib. 1. cap. 7. histor. ecclesiast. & ex Eusebio lib. 3. de vita Constantini. Idem Constantinus post omnes episcopos subscripsit, ut testatur Basilius imperator in fine octavæ Synodi. Quam igitur degeneres Græci posterius a Constantinopoleos conditore Constantino, qui, pro nefas, imperatricibus quoque hunc præsidendi honorem in Conciliis detulerunt. non longe abeundum est: sub finem libri tertii suæ historiæ subministrat nobis Cantacuzenus præclari hujus facti præclarum specimen. Sed supervacaneum fuerit pluribus de hoc argumento differere velle. In promptu est Bellarminus, qui copiose docet, cujus sit præsidere Conciliis, & quis hætenus quoque præfederit, libro primo de Concil. cap. 19. & 20. ut & illud, cujus sit congregare Concilia, cap. 12. ejusdem libri.

AD CAPUT XL. LIRI II.

7. TOMO PRO VETERI SYNODORUM MORE COMPOSITO.) Quæ cap. 39. & 40. lib. 2. Cantacuzenus scribit, ea ejusmodi sunt, ut non brevi annotatione, sed integro propemodum & proprio libro egere videantur, cum gravissima fuerit apud Græcos hæc quæstio & controversia, Latinisque scriptoribus propemodum ignota, aut certe non satis cognita, quod testantur errores nec pauci, nec parvi a doctis viris in hujus argumenti, litisque explicatione & relatione commissi. Ne tamen nihil dicamus, quando omnia non licet, breviter & distincte nonnulla libabimus, quæ obscuræ historiæ lucem accendant. Ut ergo ab ipso Barlaamo incipiamus, monachus is fuit, ordinis divi Basilii, ut quidam tradunt, natione Calaber, utriusque linguæ, imo & philosophiæ, mathematicæ & theologiæ doctus, acri & subtili ingenio, vel ipsorum adversariorum Cantacuzeni & Philothei patriarchæ testimonio. Varia scripsit, de quibus consule epitomen bibliothecæ Gesnerianæ. Prodiit non ita pridem Parisiis logistica ejus sex libris comprehensa interprete quodam Anglo. In Latinorum ecclesia orthodoxe educatus, transiit ad schisma Græcorum seu vero, seu simulato animo, teste nostro Cantacuzeno, & Philotheo patriarcha Constantinopolitano, passim in libris, quos contra Nicephorum Gregoram de lumine Thaborio, deque distinctione essentiae & operationis divinæ scripsit, maxime lib. 12. Quare ab his, qui catalogos scriptorum ediderunt, referuntur Barlaami sermones de processione sancti Spiritus, primatuque pontificis contra Latinos, quos ut gratiam a Græcis iniret, evulgavit, Thessalonicam primo ex Italia delatus: ubi cum versaretur, in monachorum Græcanicorum vitam & doctrinam curiosius inquisivit: in qua cum multa reperiret, quæ probanda & toleranda non viderentur, linguam publice in circulis & conventibus, calamumque in Musæo adversus monachos exerere cœpit, & non longo tempore omnia rixis & tumultibus implevit, Græcosque exemplo suo docuit, transfugas & apostatas plerumque turbas cedere etiam apud illos, ad quos transfugiunt, nec consultum esse, ut cuivis fores semper pateant.

Utrum autem, quod ad mores & vitam attinet, Barlaam monachis illis injuriam fecerit, id Cantacuzeno dictu perquam facile est, ut & Philotheo, qui monachos illos proluxa apologia tuetur: at non æque aliis: qua enim vitæ sanctimonia enituisse illi, qui pernicioso schismate ab ecclesia, una, sancta, catholica & apostolica abjuncti & segregati erant? Nulla sanctitas extra ecclesiam sanctam, aut si quæ est, vera non est, fucata est. In quæ vitia non præ-

cipitetur is, qui charitatis & concordie expertus per avia & invia schismatum vagatur, relicta illa plana, trita, & regia catholica ecclesiæ via? Quibus dæmonum ludibriis & insidiis expositus non sit ille, quem unitas cum corpore Christi, quod est ecclesia, non munit & protegit, cui Christus non est caput, & quod hinc consequitur, nec tutamen, præsertim si ad schismatis crimen accedat disciplinarum divinarum & humanarum ignorantia, quæ monasticen in Græcia longe lateque hoc tempore occupat: his enim, si simul concurrant, mens cuivis ludificationi habilis redditur: Quo factum, ut & isti *ἡσυχασταί*, seu Quiescentes (*ἡσυχία* autem perfectius quoddam monasticæ vitæ genus censebatur) cum aut suaviter dormirent, aut dormitarent, aut somniarent, cælesti quodam & divino ipsisque corporeis oculis conspicuo lumine sese circumfundi crederent: Angelo satanæ in angelum lucis se transformante, plane Massalianorum ritu & instituto; non enim paucis quibusdam, sed omnibus in hoc vitæ genere exercitatis id evenire tradebant. Quod Barlaamo plusquam mirum visum: Et hoc quidem merito, si in aliis accusationibus a vero abierit, si non: si etiam in reprehendendo tam lingua, quam stylo modum tenuerit, si non. Certe monachorum agmen in se vehementissime concitavit, qui ducem belli sibi legerunt Gregorium Palamam tunc ejusdem professionis hominem, postea vero archiepiscopum Thessalonicensem, quem si æque veris ac magnis laudibus Cantacuzenus exornaret, vere magnus vir dicendus esset: sed cum, veteri verbo, *manus manum fricat & lavet*, facilis conjectura est, quid de his laudibus statuendum sit. Sunt nimirum æs sonans, & cymbalum tinniens, quia de ære sonante, & cymbalo tinniente, ex apostoli doctrina: *Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens*. Et, quod propius ad Palamam spectat: *Si distribero in cibis pauperum omnes facultates meas, &c. charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. Quisquis ille est, inquit sanctus Augustinus serm. 181. de temp. & qualicumque ille est, Christianus non est, qui in Christi ecclesia non est. Sola quippe est, per quam sacrificium dominus libenter accipiat: sola quæ pro errantibus fiducialiter intercedat: sola est, in qua opus bonum fructuose peragitur, unde mercedem denarii, non nisi qui intra vineam laboraverant, acceperunt. Est autem Gregorius Palamas ille ipse, cujus exstant Græce & Latine duæ orationes; altera, qua mens corpus accusat, altera qua corpus mentem, cum sententia judiciaria. Latina editio relata est in tom. 9. Bibliothecæ sanctorum Patrum, ubi per collectoris & editoris *ἀνεύρεται* sanctissimi titulo Palamas honestatur, plane præter meritum: Quomodo sanctissimus, si schismaticus? Quisquis ab hac catholica ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam: sed ira Dei manet super eum, inquit S. Augustinus epist. 152.

Ergo Palamas monachorum advocatus constitutus, Barlaamo adversa fronte resistere, lumenque illud *ἡσυχασταί* objici solitum defendere institit, etiam exemplo luminis in monte Thabor discipulis ostensi: hoc enim increatum fuisse, & tamen corporis discipulorum oculis patuisse. Barlaamus hanc vere novam theologiam audiens magis in Palamam & socios excaudit: Itaque itinere sine mora Constantinopolim instituto, rem ad patriarcham detulit, citantur monachi, synodus indicitur. Præsidet imperator Andronicus junior cum Joanne patriarcha, victoriam obtinet Palamas. Barlaam condemnatur, Thaborium lumen increatum æternumque fuisse & esse synodi decreto decernitur. Barlaam

mus paulo post in Italiam revertitur. Eiusdem synodi acta refert Nicephorus Gregoras lib. 11. suæ historiæ, sed aliter, quam Cantacuzenus: De dogmatis enim nihil actum tradit ob præsentiam imperitæ multitudinis, tum ne theologiæ mysteria prophanis vulgi auribus ingererentur, tum ne Palamas, contra disputante Barlaamo blasphemæ doctrinæ convinceretur: Quo Gregoras insinuat id gratiæ Palamæ datum a synodi præsidibus & patribus. Utcumque sit, hoc certum fixumque maneat sententiam illam synodi de lumine Thaborio, quasi increatum & ipsum naturale Dei lumen fuerit, penitus falsam esse, ne quid gravius dicam, recteque a Barlaamo, Acindyno, Gregora, aliisque plurimis explosam, profligatam & acerrime refutatam, non obstante huius schismatici conventiculi decreto: nam ut alia taceam, hæc duo argumenta Barlaami & Gregoræ aliorumque clara sunt & evidentia. Illud, quod oculis corporeis visum est, non est increatum: Lumen Thaborium corporeis oculis a discipulis visum est, ergo increatum non est. II. Quidquid oculis corporeis visum est, creatum est, Lumen Thaborium oculis corporeis visum est, ergo creatum est. Ad hæc argumenta exclamat Philotheus patriarcha libro 14. contra Gregoram. *ἰδ', ἰδ', καὶ τί ποτ' αὐτὸ ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ καὶ νῦν ταυτὶ λέγων, καὶ παρὸς τὸς ἐπ' ὅρους ὑψιλάς, τῆς ἐκκλησίας φησὶ λαμψὲς τῇ φωνῇ κυρουτομένους ἀγγελικὰς λόγους τὸς εἰσπᾶσαν γῶν, ἀποστολικῶς λέγων, ἔξελθόντας, καὶ τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἀσραπῆς δίκλῳ, ἢ μᾶλλον ἀκτίνων ἡλιακῶν φάναι πάλαι διαδραμόντας ἀμφιβόλως ὅπως καὶ ἀμαδῶς διακείμενος. Ἰο, ἰο, quis iste, qui hæc tam nova profert: quisque tam dubius imo imperitus est sermonum, qui in excelsa ecclesiæ monte, elata voce prædicati & annunciati sunt: qui ut evangelico dicto utar, in omnem terram exierunt, finesque terræ fulguris, vel potius solarium radiorum instar pervagati sunt. Cæterum hæc mera verba sunt, ut & alia, quæ tribus libris de hoc lumine Thaborio Philotheus differit: qui libri in bibliotheca Bauarica asservantur una cum aliis duodecim contra Gregoram de distinctione essentiae & operationis divinæ. Nec quidquam ad solutionem argumentorum faciunt. Immotum enim stat illud fundamentum, & omni ex parte inconcussum: Quidquid est, id aut Deus est, aut creatura. Si Deus, non ergo oculis corporeis conspicitur, si creatura, non ergo increatum.*

Nec majoris pretii sunt ejusdem Philothei orationes duæ, quas legi in manuscripto codice bibliothecæ Augustanæ, oblata synodo contra Acindynum, de qua postea nomine *τῶ ἀγίου πνεύματος*, monachorum in monte sancto (sic enim montem Atho vocant) degentium, quas Philotheus cum adhuc inter monachos illos nomen suum profiteretur, composuerat, ut dicitur in Actis synodi quartæ sub Cantacuzeno. Alia de eodem argumento oratio exstat in eodem codice, auctore monacho quodam Thessalonicensi. Sed ejusdem prorsus notæ, hoc est, nullius, aut si alicujus, malæ. Citant isti, & denso agmine agglomerant dicta sanctorum patrum, quæ non intelligunt, quia si intelligerent, non adducerent. Certum siquidem exploratumque est, vetustæ & eruditæ Græciæ hanc de lumine Thaborio opinionem ignoratam fuisse, & auctores Græci eruditi, qui ante istos Palamas, Philotheos & similes vixerunt, illos ipsos patres, illa ipsa ubique propemodum eorumdem patrum testimonia proferunt pro sua & vera opinione, nempe, lumen Thaborium fuisse creatum, quæ isti obijciunt pro sua & falsa, videlicet, lumen Thaborium fuisse increatum. Testem laudo unum ex multis Joannem Cyparissiotum, scriptorem eruditissimum, quem Turrianus ex Græco in Latinum transtulit: qui postquam decade sexta, capite quarto & quinto exposuit, quid de lumine Thaborio sensisset sanctus Chrysostomus, quid

Anastasius Sinaita, quid Theodorus *ὁ γρηγορίτης*, quid Cyrillus Alexandrinus, quid Cyrillus Jerusalemitanus, quid sanctus Basilus, quid interpretes evangelii Matthæi 17. quid sanctus Maximus, quid Nazianzenus, tandem ex horum omnium sententia his verbis disputationem concludit: *Ex quibus patet, quod lumen, quo splenduit Dominus in monte Thabor, neque divina substantia erat: (illa enim nec ullo modo exprimi, neque cognosci, neque videri, neque cogitari potest) nec erat defluxio quædam & splendor ex illa manans (divina enim operatio æterna, vel potius per se operatio nullo modo secreta est a substantia ejus, imo quidquid est substantia divina, est energia, sive operatio ejus) quare quia nec hoc, nec illud est, relinquitur exemplum fuisse gloriæ & splendoris corporis post resurrectionem glorificati, symbolumque illius naturæ occultæ & inaspectabilis in eo latentis, & imaginem tenuem futuræ gloriæ, et simulachrum regni cælorum, &c.*

Hæc Cyparissiotus ex sententia Græcorum Patrum: quibus imperitia Palamæ valide redarguitur, qui, ut refert David monachus in relatione de dissidio Barlaami & Palamæ (quæ exstat in supradicto Augustanæ Bibliothecæ codice) agebat: *ὅτι θεῶν μὲν ἐστὶ καὶ ἀκτιστὸν τὸ φῶς ἐκεῖνο, καὶ θεότης παρὰ τῶν ἀγίων ὀνομάζεται, ἢ ἐστὶ δὲ οὐσία Θεῶ, ἀλλ' ἐνέργεια, καὶ χάρις, & δόξα, καὶ λαμπρότης ἐκ τῆς θείας οὐσίας ἐστὶ τὰς ἀγίας πεμπομένη. οἱ γὰρ ἅγιοι πάντες καὶ ἄνθρωποι καὶ ἄγγελοι δόξαν μὲν ἄχρονον ὁρῶσι τῷ Θεῷ, καὶ χάριν αἰδίων δέχονται & δωρεάν, οὐσίαν δὲ Θεῶ οὐδέ τις ποτε ἄνθρωπος, οὔτε ἄγγελος οὔτε εἶδε, οὔτε εἶδέν δυνάται. Est quidem lumen illud divinum et increatum, et deitas a sanctis nominatur, sed non est substantia Dei, sed operatio, et gratia, et gloria, et splendor ex divina substantia in sanctos missus. Omnes enim sancti tam homines, quam angeli vident quidem Dei gloriam temporis expertem, substantiam vero Dei nullus neque homo, neque angelus vidit, aut videre potest. Ubi fere quot verba, tot errata; inter cætera etiam illud insigne; Dei essentiam & quidditatem a beatis non videri: sed nescio quam claritatem: qui error apud Armenos quoque olim invaluisse fertur, ejusque meminit sanctus Gregorius libro decimo octavo moralium capite trigésimo septimo. Hæc deliramenta merito Barlaam exagitavit: merito & alii, qui licet hoc tempore, formidine forsan præpediti, tacuissent, postea tamen aperte contra Palamam pro Barlaamo stare cœperunt. Nec videtur in hac prima Synodo de distinctione substantiæ & essentiae divinæ disceptatum fuisse: sed de solo lumine Thaborio, licet Palamas jam semina alterius itidem controversiæ jecisset, ut constat ex verbis ejus, quæ paulo ante recitavimus.*

Cæterum siue quæstio hæc agitata tum sit, siue non, haud longo post tempore exstiterunt, qui lumen Thaborium creatum esse ostenderent, Palamæque opinionem de distinctione substantiæ & operationis divinæ publicæ & privatim refellerent. Ex horum numero postremus non erat Gregorius Acindynus monachus. Contra hunc ergo, ut Barlaami sectatorem altera Synodus coacta est, de qua Cantacuzenus ultimo libri secundi capite, præfide ipso Cantacuzeno, adhuc magno domestico, una cum patriarcha Joanne primæ itidem Synodi præfide. In qua Synodo Barlaam denuo damnatus est, ut & Acindynus, & quotquot horum partibus studebant, tomusque Synodicus confectus; quo, ut ipsi credebant, recta & sana dogmata constabillita: contraria vero anathematis damnationi subiecta sunt: licet Cantacuzenus libro quarto, capite vigesimo tertio, significare videatur primum tomum compositum fuisse in prima Synodo, *ἐπὶ τῇ διαγωγῇ Ἀνδρονίκου βασιλέως τῷ νέῳ*. Sed codex Augustanus, in quo acta totius controversiæ hujus continentur, tomum primum ad secundam Synodum diserte refert, & eo non incommode

Edit. Paris. de verba Cantacuzeni trahi possunt, ut & Philothei; qui, ut Cantacuzenus tres tomos (sic enim ὄρες, seu definitiones & decreta Synodi nominant) conscriptos dicit: primum in prima vel secunda Synodo. Alterum, in Synodo tertia, quando Joannes patriarcha e folio dejectus est; de qua Synodo Cantacuzenus libro tertio, & nos postea. Tertium, in quarta Synodo, de qua historiae hujus libro quarto, capite vigesimo quarto. Tot enim Synodi coactae sunt in causa Barlaami & Acindyni, & aliorum, qui inscitiae Palamæ sese opponebant: qui ut de lumine Thaborio, ita & de distinctione substantiae & actionis divinae gravissime hallucinatus est, & cum illo hæc quadruplex Synodus, veritas enim dicenda, non silentio tegenda. Sententiam Palamæ aperit nobis cum Philotheus, tum David monachus, cujus verba, utpote pauciora, adscribere placet. ἀμέδεντος μὲν ἐστὶν ἡ οὐσία τῷ Θεῷ, καὶ ἀόρατος πᾶσι κατὰ φύσιν, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀγγέλοις, μεθεκτὴ δὲ ἡ ἐνέργεια καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ Θεοποιός, ἥς μετέχουσιν καὶ οἱ ἀγγελοὶ καὶ οἱ ἄγιοι, μετεχομένης ὑπὸ τούτων ἀχώριστος ἐστὶ πάλιν τῆς θεϊκῆς οὐσίας καὶ ἀδιαίρετος. Διὰ τοῦτο οὐκ εἰσὶ δύο θεοὶ· ἡ δύο θεότητες. ὥστε γὰρ ἐπὶ τοῦ αἰδητοῦ ἡλίου ὁ μὲν δίσκος αὐτοῦ ἀφαντός ἐστι παντελῶς καθ' ἐαυτὸν, καὶ ἀχώριστος τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἂν γὰρ τις ἐπλησίασεν αὐτῷ ἐμμελὲν ἀφανερῶν τε τῶν ὀρατικῶν αὐτοῦ δυνάμιν ὑπὸ τοῦ ἀπείρου φωτός, καὶ παντελῶς κατακαυδῶν, αἱ δὲ ἀκτίνες αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐρχονται καὶ καταλαμβάνουσιν πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ. λέγομεν δὲ ἡμᾶς ἡλίον καὶ τὸν δίσκον ἐκείνου, καὶ τὰς ἐκείνου ἀκτίνες, καὶ οὐκ εἰσὶ ὅτι τοῦτο δύο ἡλιοί, ἀλλὰ εἷς, οὐδέ λέγομεν δύο ἡλίους, ἀλλὰ ἓνα, καὶ μὴ μέρους εἶναι τὰς ἀκτίνες, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ Θεοῦ, ὅς ἐστι νοητός ἡλίος, καὶ λέγομεν ἀμέδεντον τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ ἀθάνατον, μεδεκτὴν δὲ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν χάριν, ἧς δὲ ἐρχονται πάντες οἱ ἄγιοι, ἀλλὰ εἷς ἐστὶ Θεός καὶ τὴν οὐσίαν ἔχων καὶ τὴν ἐνέργειαν. καὶ ὥστε ἐάν τις εἴπῃ ὅτι πολλοὶ εἰσὶν ἡλιοὶ ὅτι τὰς πολλὰς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, πάντως οὐκ ἀληθῶς μέλει εἶπῃν, οὕτως καὶ ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι πολλοὶ εἰσὶ θεοὶ ὅτι τὰς ἐνέργειας καὶ χάριτας τοῦ Θεοῦ μέλει καὶ αὐτὸς ὁμοίως εἶναι ἀδελφός. ὥστε γὰρ λέγομεν, καθάπερ διδάσκει ἡ ἀγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία, ὅτι ἐστὶ καὶ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ λέγομεν Θεὸν καὶ τὸν πατέρα, Θεὸν καὶ τὸν υἱόν, Θεὸν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ οὐ λέγομεν ὅτι τρεῖς εἰσὶ θεοὶ, ἀλλὰ εἷς Θεός τὰ τεύχεα, οὕτως ὁμοίως καὶ λέγομεν ὅτι ἐστὶ ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ φυσικῶς ἐνέργειας καὶ χάριτας, καὶ καλεῖται θεότης καὶ οὐσία, καλεῖται δὲ καὶ ἡ θεοποιός ἐνέργεια καὶ χάρις αὐτῆς, ἀλλὰ μία ἐστὶ θεότης ἡ οὐσία μετὰ τῆς ἐνέργειας, ἀχώριστος οὐσα ταύτης καὶ ἀδιαίρετος. οὐ γὰρ χωρίζεται ἡ ἐνέργεια ἐκ τῆς οὐσίας, ὥς οὐδὲ ὁ υἱὸς ἐκ τοῦ πατρὸς, ἡ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἡ καὶ ἐκ τῶν ἀποστόλων εἰπὶν παραδειγματῶν, ὥς οὐδὲ ἡ ἀκτὶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ἡ ἡ δέρμη ἀπὸ τοῦ πυρός, καὶ ὁ τρόπος λέγομεν, ὅτι ἡ οὐσία τοῦ ἡλίου ἡ ὁ δίσκος αὐτοῦ ὑπερέχει καὶ ὑπέρεκται ὥς ἀμέδεντος τῶν ἀκτίνων καὶ τῆς ἐκλάμψεως τῆς πεμπομένης εἰς τοὺς ἡμετέρους ὀφθαλμούς. ἐκείνος γὰρ ἐστὶν ἡ πηγὴ καὶ ἡ ἀρχὴ καὶ ῥίζα, καὶ ὁ χορηγός τῆς ἐκλάμψεως, οὕτως λέγομεν καθὼς διδάσκει ὁ ἅγιος, ὅτι καὶ ἡ θεῖα οὐσία ὥς ἀμέδεντος καὶ ἀόρατος ὑπέρεκται τῇ αὐτῇ πεμπομένῃ ἐκλάμψεω καὶ ἐνέργειᾳ καὶ χαρισμάτῳ. Substantia Dei participari & videri nequit ab ulla creatura, ne ab angelis quidem: participari vero potest operatio & gratia illius deifica, cujus participes sunt & angeli & sancti, & quamvis ab his participetur, inseparabilis tamen est & indivulsa a divina substantia: Quocirca non sunt duo dii, aut duae deitates. Quemadmodum enim in hoc sensibili sole, orbis ejus attingi secundum se, aut ab oculis capi non potest (si quis enim propius accedere tentet, & potentiam videndi amittat, ob immensitatem luminis, & penitus exuratur) radii autem ejus ad nos deferuntur, & omnia in hoc mundo illustrant: nos vero appellare solem tam orbem illum, quam radios ejus, & tamen non sunt duo soles, sed unus: neque vocamus duos soles, sed unum, etiamsi infinitos habeat radios: sic & in Deo, qui sol intellectualis est, res sese habet. Licet enim dicam substantiam ejus participari non posse, posse autem operationem & gratiam, quam omnes sancti recipiunt, attamen unus

Pars III.

Deus est, qui & substantiam & operationem habet. Et quemadmodum ille qui diceret; multos esse soles, eo quod multi sunt solis radii, a veritate prorsus aberraret: ita si quis dicat, plures esse Deos, propter plures operationes & gratias Dei, is pari modo audiendus non erit. Quemadmodum enim a sancta Dei ecclesia edocti dicimus, Patrem habere Filium, habere & Spiritum sanctum, nec dicimus tamen tres Deos esse, sed tres unum Deum, eodem modo licet dicamus, substantiam Dei habere naturales operationes, et gratias: et licet substantia vocetur deitas, deitasque vocetur itidem deifica ejus operatio et gratia: nihilo minus una deitas est substantia et operatio, quæ a substantia separari et avelli nequit. non enim separatur operatio a substantia, quemadmodum nec Filius aut Spiritus sanctus a Patre: vel, ut ex rebus sub sensum cadentibus exempla petamus, quemadmodum nec radius a sole, nec calor ab igne. Et quemadmodum dicimus substantiam solis, vel orbitam ejus, excedere radios, et splendorem inde ad oculos nostros demissum, eo quod participari non valeat, quippe fons et origo, et radix et subministratrix omnis splendoris et illustrationis: sic a sanctis edocti dicimus divinam substantiam, ut eam quæ participari et conspici nequit, superiorem et eminentiorem esse illustrationibus, operationibus, et donis inde missis. Hæc & hujus notæ plura Palamas.

Ex quibus manifestum evadit Græcos eo ruditatis processisse, ut putarent, operationem Dei esse quid a substantia Dei diversum, sicut splendor & lux solis diversum quid est a substantia solis, & calor ignis a substantia ignis: licet nec splendor a sole, nec calor ab igne separaretur. Et sicut a sole splendor quidam perpetuo emittitur, qui non est substantia solis, licet solis substantiam perpetuo comitetur, ita etiam ex divina essentia. similem splendorem exire & emicare non valde subtiliter sibi imaginabantur, qui sub hominum oculos & angelorum intelligentiam cadat, quique cum creatura non sit, non sit tamen Deus aut deitas. nisi forsan improprie, eo modo, quo calor dicitur ignis, aut radius solaris, sol: neque etiam sit Dei substantia, sed tertium quiddam. Quarum anilium delirationum non modo vestigia, sed & integra plaustra hac itidem tempestate in Græcia supersunt: quod ex Jeremia patriarcha Constantinopolitano claret: nam in secundo suo ad Tubingenses responso, non longe a principio, reprehendit Lutheranos illos, quod dicerent, ταυτὸν εἶναι οὐσίαν καὶ ἐνέργειαν ἐπὶ Θεοῦ idem esse substantiam et operationem Dei: ὅπερ οὐκ ἐστίν, inquit Jeremias, quod non est ita: ὅτι δὲ Θεοῦ οὐσία καὶ ἐνέργεια οὐ ταυτὸν, ἀλλὰ διαφέρουσιν, ἀκούσατε πρὸς Θεοῦ. quodque substantia et operatio Dei non sint idem, sed differant; audite obsecro: Et mox argumenta quatuor vel quinque profert, acuta fane & digna Palamæ discipulo: ex quorum numero agmen claudit hoc. εἰ πᾶσα δυνάμις πρὸς ἑτέρον λέγεται, πρὸς γὰρ τὸ δυνατὸν ἀποδίδεται, ὥς καὶ τῷ Θεῷ καὶ δὲ Ἀκίνητῳ δοκῇ, ἑτέρον ἂν οὐσία Θεοῦ, καὶ ἑτέρον ἐνέργεια, εἰ μὴ καὶ τὴν οὐσίαν φαίη τις εἶναι τῇ πρὸς τι. Si omnis potentia ad aliud dicitur: nam ad possibile refertur, ut et Thomæ de Aquino videtur, oportet, ut aliud sit substantia Dei, et aliud operatio ejus: nisi quis ipsam etiam substantiam in numero eorum, quæ ad aliquid dicuntur, collocare velit. Facilis solutio. Aliud enim est substantia Dei, & aliud operatio, non re, sed sola ratione: Eadem enim res simplicissima quatenus per se existit, substantia est: quatenus vim agendi habet, potentia est: quatenus productrix effectus, operatio & energia est: & hæc omnia simul est, propter infinitatem & immensitatem essentiae. Nec absurdum ut substantia relationem seu habitudinem rationis significet, non quidem quatenus est substantia, sed quatenus illa substantia simul etiam est potentia, & operatio, quamvis cur non & quatenus substantia fundare possit respectum rationis ad aliud? Sed nil opus hoc, satis absq; isto apparet ineptia argumenti Græcanici: cui simile est & hoc. Si operatio ex substantia

b

Edit. Paris. *Dei perpetuo procedit et promanat, id vero de nulla creatura affirmari potest, sequitur operationem non esse creaturam; nec tamen Dei substantiam.* Ex quo velut ex speculo elucet, quid istos fallat: Concipiunt enim & cogitatione informant, operationem Dei quasi a Deo prodeat, ut lux prodit a sole, calor ab igne, aqua a fonte perenni. Quod pinguius quiddam est, quam ut in subtile, beneque purgatum ingenium cadere possit: cui non ignotum, has locutiones de progressu & fluxu operationum divinarum esse metaphoricis; & ad nostrum intelligendi modum adaptatas, qui operationes tamquam quid substantia & essentia posterius, & ab ea emanans concipimus; quod tamen in Deo re ipsa locum non habet; ubi a parte rei substantia seu essentia, & operatio unum prorsus idemque sunt: nec magis operatio Dei ab essentia divina fluit, quam ipsa essentia ab essentia; cum essentia & operatio sint unum idemque ens simplicissimum, penitusque indivisum. Addamus & hanc Græcorum subtilitatem. Si de multis substantia Dei non dicitur, una enim eius est substantia: de multis vero & diversis operatio eius dicitur, variæ enim sunt operationes eius, sequitur aliud esse eius substantiam, aliud eius operationem. In promptu est responsio. variæ sunt operationes Dei, virtualiter, & ratione variorum effectuum; una autem est eaque simplicissima ratione suæ entitatis; quæ cum infinita sit, non est opus, ut multiplicetur, quippe quæ sufficiat ad omnes omnino effectus producendos, quos multiplicatæ in creaturis operationes producere queunt.

Alia Hieremiæ argumenta brevitatis causa prætereo, ut & Philothei, & aliorum, quæ copiose refutat Gregorius Acindynus libris duobus de essentia & operatione Dei, qui exstant in bibliotheca Bavarica, qui cum aliis recte & orthodoxe de hoc argumento sensit & scripsit, nimirum operationes Dei sola ratione ab ipsius essentia distinguere, nihilque operationum in Deo esse, quod non sit substantia, & essentia Dei, idque ex simplicitate Dei probe deducit: neque enim effugere possunt alii, quin compositionem in Deo statuunt, si operatio Dei non est substantia Dei. Conatur quidem Philotheus libro octavo contra Gregoriam, simplicitatem Dei etiam cum pravæ opinionis suæ hypothese defendere, at conatur tantum, de cætero nec hilum proficit. Quia vero Acindyni libri lucem numquam viderunt, placet saltem quorundam capitum periochas adscribere, quæ lectori erudito perspicuum facient Acindynum de hac quæstione idem tradidisse, quod a scholasticæ theologiæ doctoribus tradi solet. Ergo capitis tertii libri primi inscriptio est ista: *ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ Θεῷ δυνάμεις παθητικῇ. In Deo non esse potentiam passivam.* cap. 4. *ὅτι οὐσία τοῦ Θεοῦ ἐστὶ τὸ εἶναι αὐτοῦ. Dei substantiam esse illius esse.* cap. 5. *ὅτι Θεὸς οὐκ ἔστιν ὕλη. Deum non esse materiam.* Libri secundi cap. 2. *ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ Θεῷ αἰσθησις. Non esse in Deo sensum.* 3. *ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶ νοῦν. Deum esse intelligentem.* 4. *ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶ θέλων. Deum esse volentem.* 5. *ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ Θεῷ νοερά & διλητικὴ δυνάμεις. In Deo esse intelligendi & volendi potentiam.* 6. *ὅτι αἱ καὶ ταύτας τὰς ἐνεργείας ἔχει ἀποδίδονταί τῷ Θεῷ. Habitudoines secundum istas operationes in Deo statuendas esse.* 7. *ὅτι αἱ τοιαῦται ἐνεργείαι καὶ αἱ καὶ ταύτας ἔχεις τε καὶ δυνάμεις εἰσὶν ἐν τῷ Θεῷ ἐν καὶ τὸ αὐτό. Tales operationes & secundum illas habitudoines & potentias in Deo unum & idem esse.* 8. *λογισμοὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου καὶ λύσεις καὶ προθεωρίαι. Objectiones adversariorum et solutiones cum protheoria.* 9. *ἐπεὶ εἰς τὸ αὐτό. Iterum de eodem argumento.* 10. *ὅτι ἡ νοερά τοῦ Θεοῦ δυνάμεις ἐστὶ ἡ οὐσία αὐτοῦ. Potentiam intellectualem Dei esse eius substantiam.* 11. *ὅτι ἡ νοερά τοῦ Θεοῦ ἐνεργεία ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτοῦ. Intellectualem Dei operationem esse eius substantiam.* 12. *ὅτι ὁ Θεὸς οὐδὲν ἄλλο νοητὸν εἶδεν νοεῖ, ἢ τὴν εἰαυτῷ οὐσίαν. Deum nulla alia specie intelligibili intelligere, nisi sua substantia.* 13. *ὅτι τελικῶς ὁ Θεὸς αὐτὸς εἰαυτὸν γινώσκει.*

Deum perfecte seipsum intelligere. 14. *ὅτι ἐν τῷ Θεῷ οὐκ ἔστιν ἕξις ἐπιστημονικῇ. In Deo non esse habitum scientiæ.* 15. *ὅτι ἡ σοφία τῷ Θεῷ ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτοῦ. Sapientiam Dei esse eius substantiam.* 16. *ὅτι ἡ ἀλήθεια αὐτῷ ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτοῦ. Veritatem eius esse substantiam eius.* 17. *ὅτι ἡ τῷ Θεῷ θέλησις ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτοῦ. Dei voluntatem esse substantiam eius.* 18. *ὅτι τὸ πρῶτον τῇ θεῷ δεικνύσθαι δελητὸν, ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτοῦ. Primum obiectum, quod sub Dei voluntate cadit, esse eius substantiam.* 19. *λογισμοὶ δὲ ὧν ἂν δόξαιε ταῦτα πρὸς ἀλλήλα ἐναντιοῦνται, & λύσεις αὐτῶν μετὰ προθεωρίαι. Rationes quibus hæc invicem dissidere videntur, et solutiones earum cum prævia inspectione.* 20. *τίνα τρόπον ἐστὶν ὁ Θεὸς ἐκαστῷ ὡς δελητὸν ἐν τῷ θέλοντι. Quomodo Deus sit sibi ipse, ut obiectum sub voluntate cadens in volente.* 21. *ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἡ εἰαυτῷ ζωὴ. Deum esse vitam suam.* 22. *λογισμοὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, καὶ λύσεις. Objectiones in contrarium, et solutiones.* 23. *ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἡ ἀγαθότης αὐτοῦ. Deum esse suam bonitatem.* 24. *ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶ μακάριος. Deum esse beatum.* 25. *ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἡ μακαριότης αὐτοῦ. Deum esse suam beatitudinem.* 26. *ὅτι ταῦτα τὰ ὀνόματα οὐκ εἰσὶ σαωήρια. Nomina hæc non esse synonyma.* 27. *πότεροι σαωήριω λέγεται ταῦτα τὰ ὀνόματα τῷ Θεῷ, & τῷ ὄντι. Utrum hæc nomina univoce dicantur de Deo, rebusque creatis.* 28. *ὅτι ταῦτα τὰ ὀνόματα οὐχ ὁμοῦντως λέγονται ἐπὶ τῷ Θεῷ, καὶ τὸν ὄντων. Nomina hæc non dici æquivoce de Deo, rebusque creatis.* 29. *ὅτι ταῦτα τὰ ὀνόματα ἀναλογικῶς λέγονται ἐπὶ τῷ Θεῷ, & τῷ ὄντι. Nomina hæc prædicari analogice de Deo, rebusque creatis.* Hæc capita libri secundi Acindyniani, quæ auctor scholasticæ prorsus, hoc est, theologice & philosophice persequitur. Et tamen damnatus est a synodo, Palamæ plusquam merebatur, studiosa. Verum ita evenire solet, ubi ignorantia præsidet & regnat. Recte enim de substantia & operatione Dei sensit Acindynus. Sola namque ratione distinxit: Re tam operationem, quam substantiam Dei conjunxit, nihilque in Deo esse statuit, quod cum essentia divina realiter unum & idem non esset.

Quapropter mera Græcorum convicia sunt, cum de Acindyno & Barlaamo ita scribunt. λέγουσιν ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἔχει ἐνεργεῖαν οὐσιώδη ταῖς ἐξουσίαις. Dicunt Deum non habere operationem essentialem, hoc est, naturalem. λέγουσιν ὅτι ἡ ἐνεργεία καὶ ἐνεργεῖαι οὐκ εἰσὶν ἀκτιστοί, οὐδὲ σαωήριοι τῷ Θεῷ. Dicunt operationem vel operationes Dei non esse increatas, neque simul cum Deo causas, sed creatas. λέγουσιν ὅτι αὐτὴ ἡ λεγομένη ἀκτιστος καὶ φυσικὴ ἐνεργεία τῷ Θεῷ αὐτῆς ἐστὶν ἡ τῷ Θεῷ οὐσία, καὶ οὐδεμία τις διαφορὰ οὐδαμῶς ἐστὶν οὐσίας & ἐνεργείας, ἀλλ' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ ἐστὶν. Dicunt eam, quæ appellatur increata et naturalis operatio Dei, esse substantiam Dei, neque ullam esse differentiam inter substantiam et operationem. Et id genus alia, quæ ab incerto auctore collecta sunt, exstantque in Bavarica bibliotheca, cod. 115. Sed ut dixi pleraque imperitorum figmenta sunt, in quorum numero hoc ultimum: numquam enim Acindynus, aut quisquam alius distinctionem rationis negavit, sed illam dumtaxat, quam Palamas cum suis indocte commentus fuerat: neque enim tam insipientes erant, ut distinctionem rationis inter substantiam & operationem Dei non agnoscerent: Et secundus liber Acindyni facile se suo marte ab omnibus istis calumniis defendet, ut patrono non egeat. Hoc solo miser est, quod vinculis & carcere attinetur, liberatoremque exspectat, nec reperit: quippe non modo in vulgum (ut ait ille) hactenus non vulgatus, sed ne in eruditorum quidem cœtum, dignus certe auctor, cui adversus Cantacuzeni scita & decreta manus porrigatur.

Cæterum adeo Palamæ asseclarumque vanitas adversus veritatem non prævaluit, ut in dies doctissimi quique totius Græciæ ad Barlaami & Acindyni castra transfugerent, multa Palamæ salute dicta, inter quos ipse patriarcha Joan-

Edit. Pars.
pag. 933.

Joannes erat, primæ & secundæ Synodi contra Barlaamum & Acindynum præses; sed præses non præses, quia post imperatorem; & Nicephorus Gregoras omni litterarum cognitione ea tempestate apud Græcos illustris, de quo postea dicemus. Nunc ad Joannem patriarcham, contra quem, ut Acindyni sectatorem congregata est synodus, Anna imperatrice, & filio ejus imperatore Joanne Palæologo præsidentibus: de qua synodo Cantacuzenus libro 3. capite 98. & libro 4. capite 24. Damnat est Joannes patriarcha, deque dignitatis gradu dejectus, Tomus alter contra Acindynum ejusque discipulos conscriptus & subscriptus, ὑπογραφαὶ Ἀρχιερέων τετρακοντὰ πρὸ βιβλίων ἑξῶν, οἷς συνείπε δι' ὑπογραφῆς ὕπερον ὃ ἁγιώτατος πατριάρχης Ἱεροσολύμων. Trīginta episcoporum subscriptionibus confirmatus, quibus postea per subscriptionem consensit quoque sanctissimus Hierosolymorum patriarcha, inquit David Monachus, seu quisquis ille collector est, in sua de controversia Barlaami & Acindyni relatione.

Necdum tamen Palamæ ejusque studiosis pacifice triumphare licebat, licet tertia jam synodo victores pronuntiati fuissent. Plerique enim ex doctioribus tomo seu definitioni & decreto synodi minime acquiescentes libere contradicebant, ex quorum numero metropolitæ duo, alter Ephesi, alter Gani, item Nicephorus Gregoras & Deixus. Coacta est ergo quarta synodus a Cantacuzeno, postquam Constantinopolim jam obtinisset, præsidente ipso Cantacuzeno & Callisto patriarcha Constantinopolitano, in locum dejecti Joannis suffecto: de qua synodo fuse Cantacuzenus libro quarto, capite vigesimo tertio, vigesimo quarto, vigesimo quinto, & David Monachus in sua relatione, imo tota exstat in sæpius jam nominato codice Augustano, cum subscriptionibus utriusque imperatoris, Cantacuzeni videlicet, & Joannis Palæologi, metropolitæ & episcoporum, aliorumque ministrorum ecclesiæ. Eidem synodo postea subscribere debuit Matthæus Cantacuzenus, Joannis filius, jam ad imperium erectus, & quidem non paucis, ut moris erat, sed prolixè admodum. Legimus subscriptionem hanc in Augustano codice, quæ his verbis terminatur. παρὸς τῇ κραταύῃ καὶ κυρίῳ μὲν, ἀδελφῇ καὶ βασιλεῦσι τῇ πατρὶ τῇ βασιλείᾳ μὲν, καὶ τῇ παναγιωτάτῃ μετὰ τῶν οἰκουμένης πατριάρχῃ κυρίῳ Φιλοθέῳ, καὶ τῆς περι' αὐτὸν δέας καὶ ἱερέας συνόδῃ, Ματθαῖος ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων Λατίνος ὁ Καντακουζηνός. In præsentia invictissimi domini mei, domini et imperatoris patris mei, et sanctissimi domini mei œcumenici patriarchæ, sanctæque cum ipso synodi, Matthæus in Christo Deo fidelis rex et imperator Romanorum Asanes Cantacuzenus. Quibus verbis significari videtur, quintam synodum celebratam esse super controversia Palamæ cum Barlaamo & Acindyno eorumque sectatoribus: nam tempore quartæ synodi Philotheus non erat patriarcha, sed Callistus: hancque quintam synodum congregatam oportuit antequam Joannes Cantacuzenus imperio se abdicaret, cum Matthæus in præsentia illius tamquam adhuc imperatoris subscripserit.

Porro contra Tomum quartæ Synodi tot subscriptionibus munitum libros decem scripsit Nicephorus Gregoras, qui licet prima Synodo, vivente adhuc Andronico juniore, Barlaamo adversari videretur, cujus suæ mentis non obscura indicia dedit libro undecimo historiæ Byzantinæ extremo; postea tamen aperte Barlaamum & Acindynum tueri cœpit. Gregoræ respondit libris quindecim Philotheus prius monachus, postea metropolita Heracleensis, tandem patriarcha Constantinopolitanus, quorum tres postremi, potissimum agunt de lumine Thaborio; ut & undecimus, duodecimus Apologiam continet pro monachis & ἡσυχασταῖς cum

Pars III.

alibi, tum in monte Atho. Reliqui consumuntur in enodanda quæstione de essentia & operatione Dei; quam Palamæ more tractat; hoc est imperite. Neque enim negavit Acindynus operationem Dei; sed negavit esse diversam a substantia Dei, nisi sola ratione & cogitatione: ut patet ex libris Acindyni. Quod autem, ut Græci dicunt, Filium & Spiritum sanctum nominavit, operationem increatam; vocabulum operationis improprie sumpsit, nempe pro termino actionis; Est enim Filius terminus operationis divinæ non essentialis, sed notionalis, nimirum generationis activæ, quæ est in Patre, & Spiritus sanctus est terminus actionis, nempe spirationis activæ, quæ est in Patre & Filio: & huc respexit Acindynus, cum Filium & Spiritum sanctum operationes increatas vocavit. At præter has agnoscit alias essentielles toti Trinitati communes: sed cum essentia Dei prorsus unum & idem, ac proinde increatas, non autem tales quales statuebant Palamas, Philotheus & alii, quæ cum substantia quidem divina inseparabiliter cohæreant, non sint tamen ipsa Dei substantia, sed ἀπόδοσις quidam illius: sicut lux est ἀπόδοσις, seu processio a substantia solis, etsi cum sole perpetim conjuncta. Ex his, quæ hæcenus diximus, facile erit judicium facere de viris quibusdam eruditissimis, qui aliquid de controversia Palamæ & Barlaami litteris mandarunt. Ac primo omnium de Prateolo, qui hæc in catalogo hæreticorum. Adversus Barlaamum & Acindynum nonum generale concilium coactum fuit, & celebratum in præsentia illius beati & celeberrimi imperatoris domini Michaelis Andronici cognomento Palæologi, imperatoris Græcorum, & Joannis ejus filii. Ubi plura manifesta errata. Nullum enim ex quatuor vel quinque conciliis supradictis generale fuit. Nullum sub Michaelis habitum, sed sub Andronico juniore, & Cantacuzeno, & quarto Joannes Palæologus subscripsit filius non Michaelis Palæologi, sed Andronici junioris, quem beatum frustra nominat, cum in schismate vixerit & obierit. Addit Prateolus: Censebant isti modo nullum esse discrimen in divina natura, substantia, et effectu: sed idem esse, nec diversum: modo differentiam esse profitebantur, substantiam tamen increatam. Ejus autem essentielles actiones et naturales sentiebant esse diversas, non tamen increatas, sed creatas. Mirum unde hæc hauserit Prateolus, quorum Barlaamo & Acindyno nihil in mentem venit. Nam effectum a Dei substantia distingui tam probe norant, tamque libenter fatebantur, quam se non esse Deum, ut & operationem, quam scholæ appellant, transcuntem: hæc enim ab effectu producto re ipsa non distinguitur, ac proinde si effectus re ipsa a substantia Dei distinguitur, necesse est, ut & operatio ista re ipsa distinguatur: sed operationem Dei, quam vocant immanentem, negabant a Dei substantia distingui; ut actum intellectus aut voluntatis divinæ, nisi sola ratione; & cum non distinguatur ista actio a substantia, sequitur, id quod ex vi hujus actionis producit, produci etiam ex vi substantiæ divinæ; & aperta cavillatio est, cum Græci in quarta synodo sub Cantacuzeno ita argumentabantur, si operatio non esset diversa a substantia Dei, tunc omnia creata essent ex substantia Dei: quandoquidem sunt ex operatione Dei: sed hoc est impium, ergo et illud. Respondeo, falsam esse majorem, si intelligatur omnia fore ex substantia Dei, tamquam ex parte constituyente interna; quasi ex substantia Dei componerentur, aut ut partes ex ea decerperentur: veram autem, si intelligatur, omnia fore ex substantia Dei, quatenus omnia vi & energia & efficacia Dei, seu substantiæ divinæ operantis existunt. Nec verum est istos sensisse, operationes Dei essentielles & naturales esse creatas: cum enim asseruerint istas ope-

b ij

rationes; reipsa prorsus idem esse cum substantia divina, qua ratione, obsecro, affirmare potuerunt, eas esse creatas? Adjungit Prateolus. *Id quod in Thaborio monte effulsit divinum lumen, dixerunt esse phasma, id est, spectrum dumtaxat, & creaturam, quæ ortum habet & interitum. Verum non divinæ naturæ naturalem splendorem, & ut ita dicam, deitatem, & lumen quod est, quodque inaccessible dicitur. Remoto phasmatibus non satis de-cente vocabulo, quo Græci istos interdum usos fuisse tradunt, nihil prorsus est in tota hac sententia, quod reprehensionem mereatur; vere enim lumen illud Thaborium res creata fuit; & cum transfiguratione cœpta incœpit, & cum finita desit.*

*Edit. Paris.
pag. 935.*

Ex his emendare itidem licebit, quæ auctor quidam doctissimus, & in Græcis scriptoribus ver-satissimus litteris prodidit: Dicit lumen divinum & increatum visum esse in monte Thaborio non in se, sic enim oculis conspicuum non esse, sed in lumine creato; sicut Spiritus sanctus descendens super Christum tempore baptismi visus est non in se, sed in specie columbæ: & hæc quidem recte & catholice. At quod addit, Barlaamum & Acindynum contendisse, ipsum lumen divinum (hoc est gloriam & majestatem Dei) in se & secundum se visam esse, non in sua imagine, ac propterea a synodo Constantinopolitana, Joanne Palæologo, & Joanne Cantacuzeno habita, damnatos fuisse, id pace eruditissimi viri dixerim, a vero longe abit. Nam Palamas & synodi illius patres dixerunt in se & secundum se divinum lumen & increatum visum esse, quibus Barlaam & Acindynus totis viribus restiterunt asserentes lumen divinum in se & secundum se oculo corporeo non patere, sed quidquid in monte Thaborio discipulorum oculis apparuit, id divinæ illius & increatæ, & inaspectabilis gloriæ creatam quam-dam imaginem fuisse. Neque id umquam affir-marunt eo consilio, ut Filium Dei cum Ario creaturam facerent. Neque ulla synodus hoc Barlaamo & Acindyno objecit: qui de hoc lu-mine tradiderunt, quod hodie theologi ortho-doxe de eo sentiunt, fuisse nimirum invisibilis divinitatis & gloriæ increatæ visibile & creatum signum.

Ex his denique corrigere poterit Stapletonus, quæ de Barlaamo scribit libro secundo de ma-gnitudine Romanæ Ecclesiæ, videlicet Barlaa-mum monachum Constantinopolim profectum hæ-resin Græcanicam (de processione sancti Spi-ritus) tribus totis annis publice exagitasse, ne-mine resistente, donec Palamam quemdam Græci illi opponerent. Non enim disputavit Barlaam de processione sancti Spiritus pro Latinis contra Græcos, sed potius, quod ad hoc argumentum at-tinet, pro Græcis contra Latinos disseruit, quod testantur libri ejus de hoc argumento editi. Nec quæstio inter Barlaamum & Palamam fuit de processione sancti Spiritus, sed de lumine Tha-borio, deque substantia & operatione divina. Verum hic hujus annotationis finis sit, cujus non prolixitas, sed in historia tam obscura & ignota utilitas considerari a lectore debet: Fa-cem enim præportabit omnibus, quæ Cantacu-zenus variis sui operis locis de Barlaamo, Acin-dyno, Gregora, eorumque opinionibus scripta reliquit.

7. PRÆTER HÆC ET TOMO VETERI.) To-mus in synodis libellus est, acta & decreta ejus, & totum illud, quod fidei professionem exposi-tionemque continet complectens. Quocirca epi-stola sancti Leonis ad Flavianum contra Euty-chen, qua exposuit sententiam ecclesiæ catho-licæ, sæpissime in conciliis dicitur tomus: & ἡ πρώτη Zenonis imperatoris, typus & ἡ δεύτερη He-raclii, quibus fidei suæ seu perfidiæ potius ratio-nem reddebant, tomii sunt: ut & constitutum Vi-gilii apud Baronium tomo 7. Hinc videlicet a continente transfertur ad ipsa dogmata, ut to-

mus Leonis contra Eutychen, sit ipsum dogma ecclesiæ contra eundem hæreticum. Hinc ver-bum Τομογραφία, ὅπερ ἐστὶ τὸ συντετυμμένως ἐκδι-δόναι, καὶ οἷον ὁρίζεσθαι τὰ διὰ μακρῶν διαλαλῶντα, καὶ γραφέντα ποικίλως, ut ait Philotheus patriarcha Constantinopolitanus lib. 2. contra Nicephorum Gregoram, agens de hoc ipso tomo synodi Con-stantinopolitanæ adversus Barlaamum.

AD CAPUT XXVII. LIBRI III.

8 DIDYMOTICHI EPISCOPO MUL-TUM TRIBUERET.) Episcopum Didymotichensem commendat Cantacuzenus, tamquam miraculorum effectorem, & prophe-tam futura prædicere gnarum: Diximus in li-bro primo, probabile esse, alienis ab ecclesia, ut schismaticis & hæreticis, aliquando gratiam miracula nonnulla patrandi conferri. Idem pari verisimilitudine affirmare licet de dono prophe-tiæ. Non igitur mirum, si quid etiam per hunc episcopum Deus supra naturæ vim & facultatem præstitit. Adscribam verba Euthymii, qui explicans illud Matth. 7. *Multi dicent mihi in illo die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, &c.* quibus respondebitur: Num-quam novi vos: ita scribit: *Si indigni erant, quomodo eis operabatur Spiritus sanctus? Omnino propter duo ista fiebant: nempe, ut gratiæ Dei li-beralitas etiam in indignos diffundi demonstraretur, & ut per ipsos aliis beneficium conferretur, qui videlicet ab illis curabantur, vel qui opera illa admiranda intuentes credebant in Christum. Non ergo eos admirari oportet, qui miracula operaban-tur: neque enim a seipsis quidquam conferebant, sed Deum, qui cum illi tales essent, gratiam ta-men illis præstiterat, &c.* Nam licet indigni es-sent, gratiam tamen acceperant. In veteri quoque testamento in multis indignis gratia operabatur: ut per eos aliis beneficium præstaret. Sed hi qui-dem fidem interim habebant, licet vita reprehen-sibiles essent. Balaam autem cum a fide & conver-satione bona esset alienus, prophetabat. Quin & Pharaoni & Nabuchodonosor, & filio ejus Bal-thasar, cum a pietate alienissimi & sceleratissimi essent, Deus futura demonstravit propter aliorum gubernationem. Sed quid de hominibus dico, cum & in asina Balaam suam demonstraverit virtutem, voce primum humana collata, ut eam ipsius ascensor intelligeret. Hæc Euthymius. Similia in eundem sancti Matthæi locum divus Hieronymus. Prophe-tare, inquit, & virtutes facere, & demonia ejice-re interdum non ejus meriti est, qui operatur: sed vel invocatione nominis Christi hoc agit: vel ob con-demnationem eorum, qui invocant, & utilitatem eo-rum, qui vident & audiunt conceditur, ut licet ho-mines despiciant signa facientes, tamen Deum hono-rent, ad cujus invocationem sunt tanta miracula. Nam et Saul et Balaam, et Caiphas prophetave-runt, nescientes quid dicerent: et Pharaon et Nabu-chodonosor somniis futura cognoscunt. Idem docet de prophetis S. Thomas 2.2. q. 172. a. 6. ad 1. & 2. Apud Justinum martyrem proponitur hæc quæ-stio lib. Quæst. & Respons. ad Orthodoxos: *Sires futuras, veluti bellorum victorias & trophæa, ho-stium incursiones, et urbium per eos, qui illas oppu-gnarunt, everfiones, prædixerunt prophetae et Apo-stoli, prædixerunt quoque Græcorum oraculorum re-sponsa: unde cognosci potest, hos nostros alienis illis esse præstantiores, cum ab utraque parte futuro-rum prædictiones evenerint. Ad quam quæstionem hoc responsum datur: Ejusdem Dei hæc sunt omnia, tam prædictio verborum, quam eventus rerum: qui et per sanctos prophetas atque apostolos, quæ futura erant, prælocutus est: et per eos itidem, qui a ve-ra religione sunt alieni, quæ facturus fuerat prænun-tiavit. Quemadmodum enim per vatem Balaam Is-raeli benedixit, hostibus autem ejus maledixit, utrum-*

pag. 936.

que vero per rerum futurarum prædictionem fecit : ita etiam per vaticinium regi Babylonis Nabuchodonosori capiendam esse Hierusalem præsignificavit , &c. Similiter & per vates Græcos , quæcumque eventu ad rem collata sunt , ipse præmonstravit . Pergit deinde pluribus ostendere , multum discriminis inter prophetas Dei , & reliquos vates esse , quæ adscribere nihil opus . Nobis satis est ex sententia seu Justini , seu alterius antiqui scriptoris , donum vaticinandi etiam a vera fide alienis conferri posse , & solere .

Verumenimvero tametsi hæc ita se habeant , non dubito tamen pleraque a schismaticis istis de miraculis & vaticiniis prodita , commentitia , vana , fanatica , malignique spiritus partim ludibria , partim artes & technas fuisse , ut istos in semel cæpto & suscepto schismate per ludificationes istas retineret ac confirmaret . Certum enim est dæmones naturali vi & perspicacitate multa nosse , quæ hominum scientiam fugiunt , eaque famulis suis patefacere posse , ut prophetæ appareant , cum veri prophetæ non sint , ut docet sanctus Thomas loco paulo ante nominato . Certum præterea est , dæmonem ob occultarum naturalium rerum vim & energiam sibi quæ optime perspectam & exploratam , multa patrare posse , quæ miracula videntur , non quia talia sunt , sed quia hominibus ignota sunt : de quo copiose sanctus Thomas lib. 3. contra Gent. cap. 103. & nonnihil etiam 1. p. quæst. 110. art. 4.

Nec male monent doctores , quod ad prophetias arcanorumque revelationes attinet , primo omnium considerandam esse fidem ejus qui sibi revelationem divinitus factam affirmat , num videlicet sit catholicus , num hæreticus , num ethnicus : Et si quidem a vera fide sit alienus , magnam cautionem adhibendam , ne fallamur , ob decipulas hæreticorum & schismaticorum , quas incautis in hoc argumento parant : dum varias visiones , revelationes , divinos instinctus & impulsus comminiscuntur , cum non a spiritu Dei , sed ab illo , qui omnis improbitatis auctor est & architectus agantur . Lege Delrium nostrum tom. 2. Magicarum disquisitionum cap. 1. q. 3. sect. 2.

Quis dubitet multos ex schismaticis istis fecisse , quod fecit olim presbyter Donatista , qui ut alium ad Donati castra traderet , mentiebatur , angelum sibi apparuisse , & imperasse , ut ipsum scripta epistola ad Donatistarum partes vocaret . In quem pulchre sanctus Augustinus scribens ad illum ipsum , ad quem presbyter Donatista litteras dederat . Si tibi ipsi angelus adfuerit , quem sibi ille propter te adfuisse , quantum arbitramur , astuta novitate confingit , & hæc ipsa tibi dixisset , quæ iste mandato illius tibi se insinuare dicit : oporteret te Apostolicæ sententiæ memorem fieri , quæ ait : Licet nos , aut angelus de celo vobis evangelizaverit præter id , quod evangelizavimus vobis , anathema sit . Hæc sanctus Augustinus epist. 165.

Mira canit Philotheus de monachis montis Atho in oratione 12. contra Gregoram , quasi prophetiæ dono claruerint , & tam vivi , quam mortui miracula fecerint . Sed Philotheus fuit olim unus ex illis , non potuit minus facere , laudare debebat , ex quorum disciplina prodibat . *ὡς καὶ αὐτοὶ διήκουσεν πέραι μαδόντες ἔχομεν , παρ' ἐκείνοις ὄντες πάλα τοῖς μακαρίοις .* Ut & nos experientia didicimus , cum beatis illis olim versati . His tamen minime impeditus Gregoras & alii , quibus istorum vita non erat incognita , dicere solebant : *Ἰεῦδοι εἶναι κενόν , καὶ πλάσματα , καὶ ὄχλον ῥημάτων ἀπλῶς τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα πάντα .* Omnia ista mera esse figmenta , & inania verba : nec abs re ista dicebant , quocumque tandem animo hæc dicerent & spargerent : nam ex libro primo Cantacuzeni nostri planum fit , quam monachi isti & Hefychastæ , prope ad Massa-

lianorum institutionem , cum suo nescio quo lumine precantibus & contemplantibus objici solito , accesserint . Et quantæ fidei est fabella , quam Philotheus narrat de Palama Constanti-nopolim adventante , tantæ fidei , si & cætera Philothei lector arbitretur , nullam , opinor , auctori injuriam faciet . Ait , Palamam per mare ab angelis comitatum non sine cælesti melodiam , *ὡς καὶ κατὰ τὴν παρά τὴν βασιλίδος ὁ πόλεων ταύτης λιμένας συνεκακείδαί τισι ὁ δὴ λαβὼν τότε τὴν ὕμνον παρ' αἰγιαλοῖς ἐσηκόσι . οἱ καὶ τὸ καινὸν ἐκείνο τῆς καινῆς φῶδης τε καὶ τῆς μέλους ἀποδαυμάζοντες , καινὸν μὲν τι καὶ ἀπίστον ἔλεγον εἶναι , εἰ παρὰ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ ὁ βαρβάρων μελῶδοι καὶ τοιοῦτοι κατὰ γόντον παρ' αὐτοῖς .* ἐπὶ δὲ τῆς νῆος εἰς τὴν γλῶσσαν κατὰ τὴν Γρηγορίου ὁ Θεὸς σῶμα τῶ πληρώματι ὁ ταυτὶ ἀποβαίνοντες καθωρῶντο μόνοι , τότε δὴ καὶ οἱ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης φῶδης ἀκροῦνται καὶ ὁ ὕμνων σῶμα ὡς ἐκ ἀνθρωπίνης , ἀλλ' ἀγαλλῆς ἦσαν ἐκείνα δυνάμει ἔργα , τὸ Θεὸ δαυμάτως καὶ ταῦτα τὸν εἰαυτὸ βυλόμενος δοξάζειν θεράποντα . ita , ut cum ad portum imperatricis urbis propinquaret , quidam ex piorum numero in littore stantes concentum illum inaudirent . Cujus novitatem & insolentiam admirati , inauditum & supra fidem esse dicebant , a barbaris tales cantores ad ipsos adduci . Postquam vero navī ad terram appulsa Gregorius (Palamas) inter nauticam turbam apparuit , tunc statim illi , qui cælestem symphoniam audierant , intellexerunt , non humanæ , sed angelicæ potestatis opus extitisse , Deo mirabiliter etiam

hic famulum suum honorare volente . Hæc Philotheus de Palama , quæ credat Judæus Apella , non ego , quia vel commenta , vel malorum spirituum schismaticis illudentium ludibria censeo .

Græcis miracula jaçantibus , & miraculis schisma suum tueri & excusare adnitentibus , idem respondendum est , quod olim sanctus Augustinus respondit Petiliano libro de unitate ecclesiæ , cap. 16. Omissis istis morarum tendiculis , ostendat (schismaticus) ecclesiam vel in sola Africa (Græcia) perditis tot gentibus retinendam ; vel ex Africa (Græcia) in omnibus gentibus reparandam & adimplendam , & sic ostendat , ut non dicat , verum est , quia hoc ego dico , aut quia hoc dixit ille collega meus , aut illi collega mei , aut illi episcopi , vel clerici , vel laici nostri , aut ideo verum est , quia illa & illa mirabilia fecit Donatus vel Pontius (Palamas vel Philotheus) vel quilibet alius : aut quia homines ad memorias mortuorum nostrorum (monachorum montis Atho) orant & exaudiuntur , aut quia illa & illa ibi contingunt , aut quia ille frater noster aut soror nostra tale visum vigilans vidit , vel tale visum dormiens somniavit . Removeantur ista vel figmenta mendacium hominum , vel portentosa fallacium spirituum : aut enim non sunt vera , quæ dicuntur , aut si hæreticorum (& schismaticorum) aliqua mira facta sunt , magis cavere debemus , &c. Porro si aliquis in hæreticorum (& schismaticorum) memoriis orans exauditur , non pro merito loci , sed pro merito desiderii sui recipit sive malum sive bonum , &c. Nonne legimus ab ipso Domino Deo nonnullos exauditos in excelsis montium Judææ , quæ tamen excelsa ita displicebant Deo , ut reges , qui ea non everterent culparentur , & qui everterent , laudarentur . Unde intelligitur magis valere petentis affectum , quam petitionis locum . De visis autem fallacibus legant quæ scripta sunt , & quia ipse Satanas transfiguratur se tanquam Angelum lucis , & quia multos seduxerunt somnia sua , audiant etiam , quæ narrent Pagani de templis & diis suis mirabiliter vel facta vel visa , & tamen dii gentium demonia , dominus autem celos fecit . Exaudiuntur ergo multi et multis locis , non solum Christiani catholici , sed et Pagani , et Judæi , et hæretici variis erroribus et superstitionibus dediti . Exaudiuntur autem vel a spiritibus seductoribus , qui tamen nihil faciunt , nisi permittantur , Deo sublimiter at-

que ineffabiliter judicante, quid cuique tribuendum sit, siue ab ipso Deo, vel ad poenam malitiae, vel ad solatium miseriae, vel ad monitionem querendae salutis aeternae. Ad ipsam autem salutem ac vitam aeternam nemo pervenit, nisi qui habet caput Christum. Habere autem caput Christum nemo poterit, nisi qui in ejus corpore fuerit, quod est ecclesia.

Hæc pulcherrime sanctus Augustinus, qui & tract. 13. in evangelium divi Joannis, monens catholicos, ut Donatistarum laqueos vitent: Nemo vobis, inquit, fabulas vendat: Et Pontius fecit miraculum, et Donatus oravit, et respondit ei Deus de cælo. Primo aut falluntur, aut fallunt. Postremo fac illum montes transferre, caritatem autem, inquit, non habeam, nihil sum. Videamus utrum habuerit caritatem. Crederem, si non divisset unitatem: nam et contra istos, ut sic loquar, mirabiliarios, cautum me fecit Deus meus, dicens: In novissimis temporibus exsurgent pseudoprophetae, facientes signa et portenta, ut in errorem inducant etiam electos. Ecce prædixi vobis. Ergo cautos nos fecit sponsus, quia et miraculis decipi non debemus. Aliquando enim et inferior terret provincialem, sed utrum in castris sit, et aliquid illi prosit character ille, in quo signatus est, hoc attendit, qui terreri et seduci non vult. Teneamus ergo unitatem fratres mei. præter unitatem et qui facit miracula, nihil est. In unitate enim erat populus Israel, et non faciebat miracula. Præter unitatem erant magi Pharaonis, et faciebant similia Moysi. Hæc & alia complura in eadem sententiam sanctus Augustinus, ad quæ, tamquam ad libellam examinanda sunt ea, quæ schismatici jactant miracula, suorumque vaticinia & oracula.

Edit. Paris.
pag. 939.

Nec est, quod quis moveatur externa sanctitatis specie & austeritate vitæ eorum, qui talia vel vere vel fiste agunt: videndum enim ante omnia, non qui sint & appareant, sed ubi sint, & quid dogmatum profiteantur. nam ut præclare scribit auctor operis imperfecti, homilia quarta in Matthæum sub finem, omnes species justitiæ, quas habent servi Dei in veritate, possunt habere & servi diaboli in simulatione. Habet enim diabolus & mansuetos, & humiles, habet castos & eleemosynarios & jejunos, & omnem speciem boni, quam creavit Deus ad salutem hominum; ipsam speciem & diabolus introduxit ad seductionem, ut inter bonum verum et simulatum confusio fiat: ut simplices homines, qui boni veri et simulati differentiam intelligere caute non possunt, dum querunt bonos Dei viros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem caritatem sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species justitiæ in impostoribus invenitur, sola autem gratia veræ caritatis non invenitur, nisi in solis servis Dei.

De purgatione per ferrum candens, cujus hic admirandum exemplum Cantacuzenus commemorat, dicere supersedeo post Delrium tom. 2. Mag. disquisit. lib. 4. cap. 4. quæst. 4. sect. 3. ne videar scribere velle Iliadem post Homerum. Satis est nosse, graviter tamquam superstitiosam, a sacris canonibus damnatam & interdictam esse. Vide cap. Consulisti. cap. Mennam. 2. qu. 5. & cap. Dilecti ext. de purgatione vulgari: & cap. Sententiam, ext. ne clerici vel monachi sæcularibus negotiis se immisceant: sanctum Thomam 2. 2. quæst. 95. art. 8. ad 3. & Antonium Augustinum in notis ad caput primum pœnitentialis Romani.

Exemplum capiendi ominis de futuris, ex verbis fortuito prolatis auditisque, suppeditat etiam nobis hoc loco Cantacuzenus, referens, quosdam, ex dicto illo evangelii in sacra Liturgia recitato: Si me persecuti sunt, & vos persequentur, omen cepisse de bellis & calamitatibus, quibus postea imperator Cantacuzenus ab invidis & æmulis exagitatus est. Quæ conjectan-

di species, nihil superstitionis continere videtur, si modum teneat. Ejus passim fit mentio in historiis. Cum sanctus Anselmus consecraretur episcopus, cumque postea pallium Roma missum fusciperet, lectum est in ecclesia publice evangelium illud: Homo quidam fecit cenam magnam, & misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis, ut venirent, &c. in quo recusatio & inobedientia eorum, qui ad cenam illam magnam invitati fuerant, depingitur. Ominis loco habita est illa lectio. Quod non casu factum, sed divino sensu putatur, inquit Gulielmus Malmesburienfis, lib. 1. de gestis pontificum Anglorum; in nullo enim ei efficaciter obtemperatum est, sed omnibus pene prætexta excusatio, quæ vel prædicando docuit, vel interminando prohibuit. Sed hæc hæc hactenus.

AD CAPUT L. LIBRI III.

9 PECCATORUMQUE EXOMOLOGESIN.) En usum annuæ confessionis in quadragesima apud Græcos. Qui πατέρα πνευματικόν, vel absolute, sine adjuncto, πνευματικόν vocant, quem nos Confessarium, seu patrem spiritualem. Quomodo autem Græci confiteantur, explicavit Hieremias patriarcha Constantinopolitanus in sua censura cap. 11. his verbis: λέγομεν τοίνυν ἀποκεκρυμένοι, ὅτι πρῶτον μὲν ὁ τοῦτο οἰκονόμος ὀφείλει εἶναι πνευματικὸς ἱατρός, ἀκεραῶς ἐπιστάμενος τὰ πνευματικά. ἔτα ὁ ἐξομολογούμενος ἡς ὁ σα δυνάμει κατ' εἶδος εἶπεν καὶ ἐξομολογήσασθαι μὴ σωπετεμένους καρδίας καὶ τεταπενωμένους, &c. Respondemus primum quidem talem ministrum (sacramenti penitentiae) debere esse spiritualem medicum, spiritualia accurate doctum. Deinde consentientis munus est, ut quantum fieri & recordari potest, peccata in specie confiteatur cum corde contrito & humiliato. Capite sequenti fuse differit idem patriarcha περὶ τῶν ἱκανοποιῶν de satisfactionibus & penitentiis, a pneumatico seu spirituali patre imponi solitis. Mos hic instituendæ confessionis ecclesiæ Græcæ perpetuus fuit, nec a Nectario patriarcha Constantinopolitano sublatus: nam presbyter ille, cujus officium abrogasse fertur, non privatae, sed publicæ pœnitentiæ præerat: de quo copiose cardinalis Bellarminus, lib. 3. de pœnit. cap. 14. & Franciscus Turrianus lib. 4. de dogmaticis characteribus verbi Dei.

AD CAPUT LXXXI. LIBRI III.

10 ET HÆC IS SECUNDUM QUIETEM.) Somniorum observationibus dediti fuerunt recentiores Græci, non modo intra, sed & ferme supra modum, obliti illius Ecclesiast. 5. Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates. Et illius Ecclesiastici cap. 34. Somnia extollunt imprudentes: quasi qui apprehendit umbram, & persequitur eventum, sic & qui attendit ad insomnia. multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Et totum somnium, quod hoc loco narrat Cantacuzenus, quid nisi somnium fuit? Sed an somniis habenda sit fides, deque causis verorum somniorum, & quibus signis dignosci queant somnia divina a non divinis copiose docuit Benedictus Pererius noster libro secundo adversus fallaces & superstitiosas artes, quo lectorem remitto, ut de hoc Manqelis somnio judicium faciat.

AD CAPUT XCVIII.

11 IMPERATRICE AC FILIO IMPERATORE.)

Scilicet hoc supererat ad perituræ Græciæ fecunditatem, ut femina cum filio quindecim annorum præsideret synodo, & episcopis jura daret. Quis vel fando talia audivit? Neque enim tantum præfedit, hoc est, primo loco, ante episcopos sedit, ut Martianus olim in concilio Chalcedonenſi, & Constantinus in concilio sexto. Nec præfedit tantum, ut patres synodi ab omni violentia tutos præstaret, curaretque, ut omnia legitime sine vi, fraude & tumultibus peragerentur, sed præfedit, ut controversiarum & questionum iudex: hanc enim potestatem recentior & imperitior Græcia suis imperatoribus detulerat inaudito a Christianæ fidei incunabulis exemplo, ut docet cardinalis Bellarminus lib. 1. de Conciliis & Ecclesia cap. 19. & 20. Quocirca primi etiam subscribebant æque inusitato exemplo. Cum octo fuerint olim generales atque œcumenicæ synodi in Græcia celebratæ, duabus tantum imperatores subscripserunt, inquit Villalpandæus disput. 2. pro Concil. Trident. nimirum sextæ & octavæ. Sed in sexta imperator Constantinus ultimus omnium subscripsit, non definiens, sed consentiens. Et Basilius imperator in octava synodo subscripsit post omnes patriarchas, similiter non definiens, sed suscipiens & consentiens, prius etiam præfatus, se debuisset subscribere post omnes episcopos, ut olim fecerant Constantinus, Theodosius, & Martianus, tamen se subscripsisse immediate post patriarchas, quia tali eum honore episcopi afficere voluerint. Quare falsum videtur, quod Villalpandæus dicit, duos dumtaxat imperatores subscripsisse, cum testetur imperator Basilius, subscripsisse etiam Constantinum magnum, Theodosium, & Martianum, licet postremo loco. Non exstant tamen hodie hujusmodi subscriptiones. In Concilio Florentino subscripsit ante omnes Græcos & Latinos præfules (excepto summo pontifice) Joannes Palæologus imperator Constantinopolitanus: sed tolerandum & dissimulandum fuit, tum ob Græcorum morem & genium, tum ne concordia inter orientalem & occidentalem ecclesiam tantopere desiderata impediretur.

AD CAPUT III. LIBRI IV.

Edit. Paris.
pag. 941.

PALAMAM AUTEM CUM SUI SIMILIBUS.) De controversia Barlaami, Acindyni & Palamæ, copiose egimus ad finem libri secundi, quo lectorem redire cupimus, quoties Cantacuzenus Palamam, ejusque asseclas, tamquam recte sentientes, prædicat & extollit. Omisimus eo loco hanc synodum adversus Acindynum occasione Joannis patriarchæ coactam. Quæ si ad reliquas adjungatur, jam sex synodos super controversia de lumine Thaborio, & distinctione essentiae actionisque divinæ habebimus. Quinque quidem, quarum ipse Cantacuzenus meminit, & aliam, cujus lib. 2. testem laudavimus Davidem Monachum in sua relatione de disceptatione Barlaami & Palamæ.

AD CAPUT IX.

SI ENIM QUI PRIMI DOCTRINAM.) Inanes sunt istæ, ne dicam vanæ, Cantacuzeni excusationes & tergiversationes, quarum similes adducit Nilus in suo libro de causis dissidii inter Latinos & Græcos. Quid enim a Latinis, præsertim a pontificibus Romanis, præstitum non est, ut Græci a pernicioso schismate revocarentur, & ad ovile Christi redirent? Jure prædicet ecclesia Latina suum erga Græcos studium illis verbis, quibus ecclesiæ sponsus Christus se-

dulitatem suam, & desiderium juvandi Israeli-ticum populum declaravit. *Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas? et noluiſti.* Quid subditur? *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Græciæ in solitudinem redactæ testem habemus experientiam. Testes solitudinis, qua Latina ecclesia Græcam ad avia errorum descedentem in viam reducere studuit, laudare possumus, præter alios innumerabiles, duos summos pontifices Nicolaum hoc nomine primum, & Leonem IX. quorum scripta ad Græcos planum testatumque faciunt, quantopere Græciæ salutem quæsierint & procurarint. Sed Cantacuzenus desiderat synodum. Eadem sunt Nili & aliorum vota. At vix ignorare poterat Cantacuzenus, quoties propter controversias Græcos inter & Latinos excitatas, synodi coactæ sint. An non apud Barum celebratum est concilium a Græcis simul & Latinis tempore Urbani secundi, circa annum Domini M. xc. in quo sanctus Anselmus evidentissimis rationibus Græcos convicit? Cujus concilii meminit ipse Anselmus libro de processione sancti Spiritus, & fusius rem narrat auctor vitæ Anselmi lib. 2. qui eidem synodo interfuit. An non jam celebratum fuerat Concilium Lateranense sub Innocentio tertio, anno Domini M. ccxv. in quo definitum, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, consentientibus, approbantibus & subscribentibus ipsismet Græcis? Quid dicam de Concilio Lugdunensi sub Gregorio decimo, cui similiter Græci interfuerunt, & omnibus consentientibus cantatum est symbolum cum additione, *Filioque*, ter Græce, ter Latine. Taceo Concilium Florentinum, quia Cantacuzenus diu ante illud vivere desiit. Taceo tot summorum pontificum super his questionibus responsa; ut proinde minime audiendus sit, qui post tot judicia aliud iudicium quærit. Præclare Capreolus episcopus Carthagenensis in epistola ad Patres magni Concilii Ephesini. *Si quis in ea, quæ jam olim dijudicata sunt, denuo inquirere tentaverit, is sane aliud nihil facere censebitur, quam de fide, quæ hæcenus valuit, aperte dubitare.* Unde ad posteritatis exemplum, tum ut ea quoque, quæ jam olim pro Catholica fide definita et constituta sunt, perpetuam firmitatem obtinere valeant, oportet ea omnia inconcussa, immotaque conservare, quæ superioribus temporibus a sanctis patribus constituta sunt: quia, ut Martianus imperator recte ait, *injuriæ facit iudicio reverentissimæ synodi, si quis semel iudicata et recte disposita revolvere, et publice disputare contenderit.*

pag. 942.

De indefinente studio Latinæ ecclesiæ revocandi Græcos ab errore hæc Gennadius libro pro Concilio Florentino, cap. 5. sect. 16. *Post inobedientiam et schisma Nicolaus primus ipsemet Constantinopolim profectus est, Photii tempore, ut tolleretur schisma, quem cum non recepissent, excommunicationi ab eo subjecti sunt.* Post hunc summi pontifices per temporum vices non desisterunt scribere et hortari Græcos ad ecclesiæ conversionem et obedientiam, quousque coacta est synodus apud Lugdunum, quam Græci octavam vocant; cujus auctor exstitit Gregorius papa decimus, et unio est subsequuta. Sed iterum defecerunt, et iterum legatos ecclesiæ receperunt. Cogitur synodus Constantinopolitana cum papæ legatis, Joannis Becci temporibus Constantinopolitani patriarchæ, et unionem amplexi sunt ad breve tempus, obedientiam ostendentes et pacem, sed postea rursus ad suum et proprium vomitum reverterunt. Sed nec rursus defatigati sunt ecclesiæ catholicæ præfides eos ad obedientiam et pacem excitare. At illi, cum semel obsurduissent, non paruerunt. Protracta est igitur res usque ad nos, aspeximusque nostris oculis, quod multi ante nos patriarchæ & reges videre exoptarunt, nec viderunt. Nos vero vidimus beatissimum Eugenium IV. Romanæ ecclesiæ pontifi-

cem summum quanto studio in hoc sanctum opus incubuerit, trivemibus missis & sumptibus, ut hoc magnum vulnus sanaretur, celebrataque est synodus ingens, & admirabilis Ferrariæ & Florentiæ insignibus Italiæ urbibus, magna doctorum & sapientum virorum frequentia, & theologiæ scientia ac virtute illustrium. Tandem decretum sancitum est omni sapientia & veritate conspicuum, quod ubique est promulgatum, & ab omnibus gentibus receptum. Græci vero & ex iis qui pejoris sunt conditionis, vulgares quidam homines & indocti huic contradicunt, ac si quis rationis particeps decreto contradicit, id non a doctrina proficisciur, sed ab animi pravitate, falsa & stulta præsumptione & gloria inani, quam ex vulgi imperitia aucupantur. Ita pro Latinis Gennadius patriarcha Græcus.

Cæterum non modo res toties discussa, disceptata & dijudicata, sed etiam summa obstinatio, pertinacia, levitas, & arrogantia Græcorum, & ipse etiam schismaticorum genius, Latinos a Concilio rursus cogendo abstertere merito poterat. Cum multitudo ita confirmata & in fide defixa sit, inquit schismaticus Gregoras, qui hoc ipso tempore vivebat, ut ferrî naturam facilius mutes, quam eos paululum a patriis dogmatibus abducas: quid opus est disputationibus (& Conciliis) nihil profuturis? Ut enim & ipse apostoli verbis opportune utar, persuasum habeo, neque mortem, neque vitam, neque angelos, neque principatus, neque potestates, neque presentia, neque futura, neque altitudinem, neque profunditatem, neque ullam aliam creaturam posse populum a patriis institutis & decretis abducere. Hæc Gregoras ad finem lib. 10. hist. Byzantinæ.

Levitatem Græcam arguit tam crebra ad vomitum reversio. Quoties ab erroribus extracti, in errores reciderunt? Vix domum venerant ex Concilio Florentino, & mox fidem Latinis datam violarunt. Græci domum reversi, inquit Laonicus lib. 6. non amplius his, quæ convenerant in Italia stare voluerunt: sed apprehendentes sententiam diversam, noluerunt amplius in religionis negotio adherere Romanis. Hinc motus pontifex Romanus viros quosdam doctos Byzantium ad Græcos misit, ut cum his in colloquium venirent, qui quidem synodum & concordiam, in Italia factam, non admittebant. Nam Marcus Ephesi episcopus, et Scholarium Græcorum doctissimus, ne quidem ab initio Latinorum dogmati consensum præstare voluerunt. Ubi ad colloquium et disputationum ventum est, Romani nihil efficere potuerunt, verum re infecta domum reversi sunt. Hæc de Græcorum levitate & versatili ingenio Laonicus, Græcus ipse: Quod scribit de Georgio Scholario, qui postea patriarcha Constantinopolitanus factus Gennadii nomen assumpsit, id falsum est, si velit Laonicus Scholarium decretis synodi Florentinæ numquam assensum esse instar Marci illius Ephesini: Non enim satis habuit assensum præbuisse, sed & insuper doctissimam & validissimam apologiam pro decretis Concilii illius adversus Græcos edidit, quæ Latine exstat. Nec probabile est, quod auctor Turcogræciæ sine auctore prodidit, Scholarium postea improbasse decreta Synodi. Unde enim hoc constat illi festario? Nam Laonicus, quem citat, non dicit eum dissensisse, postquam assensus fuerat, sed ab initio non assensum esse, quod qua ratione verum sit, paulo antea explicatum est. Imo Gennadius apologiam pro Concilio, non conscripsit in ipso Concilio, sed postea, cum Græci a recto tramite resilirent.

Fastus, arrogantia, & ambitio Græcorum, vel inde potissimum elucet, quod nihil non tentarunt, ut patriarchæ Constantinopolitano primas vendicarent, tametsi legibus divinis humanisque invitis. Quare cum inficiari non possent Romanum pontificem in ecclesiastica hierarchia supremum esse, duplici commento hoc

supremæ dignitatis fastigium ad se transferre conati sunt: primo enim dixerunt, pontifici non competere primas, divino instituto & concessu, sed imperatorum nutu, dono, & privilegio, ac proinde in imperatoris manu esse, primas Romano pontifici adimere, iisque Constantinopolitanum præfulem insignire, imo & reipsa insignisse tunc, cum Roma Constantinopolim imperium transtulit. Ita sentit & scribit Anna Comnena filia Alexii Comneni imperatoris lib. 1. Alexiadis: cum enim nescio quæ de Pontifice Romano recensuisset, & hæc, inquit, perpetrat ille, qui universo orbi præsidet. ὡς περ δὴ καὶ οἱ Λατῖνοι λέγουσι καὶ οἰοῦνται. ἐστὶ γὰρ καὶ τὸ τοῦ ἀλαζωνείας αὐτοῦ μεταπιπτοντων γὰρ τῶν σκήπτρων ἐκείθεν ἐνθαδὲ εἰς τὴν ἡμετέραν βασιλίδά πόλιν, καὶ δὴ καὶ τὸ συγκλητὲς, καὶ ὁ δῆλος βασιλικὴς τάξις, μεταπέπτωκε. ἢ τῶν θρόνων Ἀρχιερατικῆς τάξεως, καὶ δὲ δώκασιν οἱ ἀνέκδοτον βασιλεὺς τὰς ἀρεσβείας τῶν θρόνων τῶν Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μάλιστα ἡ ἐν Καρχηδόνη σωὸδος εἰς περιωπλίαν ὡρωτίστην τῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀναβιβασμένη τὰς ἀνὰ τὴν οἰκουμενὴν διοικήσεις ἀπάσας ὑπὸ τῶτον ἐποίησεν. Quemadmodum Latini dicunt et opinantur. Est enim et hoc arrogantia illorum argumentum. Inde namque in hanc regiam urbem translatis imperio, senatu, totoque imperatorio ordine, translatus itidem est episcopatum sedium ordo, et superiores imperatores primas tribuerunt sedi Constantinopolitano, et maxime synodus Chalcedonenfis, quæ Constantinopolitano antistiti ad summam et primam speculam evecto, omnes totius orbis diœceses subiecit. Hæc Anna, vel schismaticus, cui Anna Cæsariissa nomen suum suppositum: quæ verba adducit Illyricus in catalogo testium feritatis, & auctor Turcogræciæ, qui Annæ codicem ex bibliotheca Augustana nactus videtur; quos talibus mendaciis & imperitiis in cathedram Petri, Christi que vicarium insurgere, nil mirum: validiora enim arma non habet falsitas, quam mendacia & inscitiam. Quid imperitius, quam existimare primatum ecclesiasticæ hierarchiæ pendere ab imperatoris arbitrio, & a loci urbisve amplitudine & majestate? Quid mendacius quam imperatores Constantinum magnum, aliosque, qui sceptrum potiti sunt usque ad exortum schisma, Constantinopolitanam ecclesiam superiorem fecisse Romana, vel etiam parem? vel unica Justiniani Novella de Ecclesiast. tit. & privileg. mendacium hoc evidenter coarguit, ubi primas deferuntur Romano pontifici; secundæ, Constantinopolitano: Sacrorum conciliorum dogmata, sicuti sanctas scripturas accipimus, inquit imperator, ideoque sancimus secundum eorum definitiones sanctissimum senioris Romæ papam primum esse omnium sacerdotum: Beatissimum autem Constantinopoleos novæ Romæ secundum habere locum post sanctam apostolicam senioris Romæ sedem. Et in Novella, ut ecclesia Romana centum annorum gaudeat præscriptione, sic loquitur idem imperator. Ut legum originem anterior Romæ sortita est, ita et summi pontificatus apicem apud eam esse, nemo est qui dubitet.

Falsissimum porro est, quod Anna addit de synodo Chalcedonenfi: nullum enim verbum in tota illa synodo, quod principatus ecclesiasticus & cura omnium ecclesiarum episcopo Constantinopolitano deferatur. Conatus quidem est Anatolius Constantinopolitanus antistes canonem quemdam in Concilio Chalcedonenfi condere in gratiam, commodum & præminentiam suæ sedis: Verum in eo canone non tribuit Anatolius cum suis affeclis primas episcopo Constantinopolitano, sed Romano: secundas desert Constantinopolitano, nec desert illi curam omnium ecclesiarum totius mundi, ut Anna comminiscitur, sed Ponti, Asiæ, Thraciæ. Deinde canon ille plane surreptitius est, nullius momenti & roboris: quippe apostolicæ sedis legatis absentibus non sine astu conditus in præjudicium præcipue Alexandrinæ ecclesiæ. Quocirca altero a condito canone die, statim reclamant

marunt apostolicæ sedis legati, neque ullo modo, quod per summam fraudulentiam & injuriam actum fuerat, suffragiis & assensu suo comprobarunt: de quo consulat, qui plura cupit, illustrissimum cardinalem Baronium tom. 6. Annalium anno Christi 451. Nec refert, quod Anatolius in suppositio illo canone se refert ad canonem Concilii Constantinopolitani centum quinquaginta episcoporum sub Theodosio magno: nam neque iste canon largitur tantum episcopo Constantinopolitano, quantum fabulatur Anna, secundas enim concedit, non primas. Deinde quia & iste canon ex eodem ambitionis fonte manavit: & vel in illo concilio non est conditus, vel si in illo conditus est, a paucis, non sine fraude & fallacia conditus est, neque unquam a tota synodo aut pontifice Damaso probatus, ut copiose ostendit Baronius tom. 4. Annal. anno Christi 381. Et tamen Græci, & in his præcipue Nilus arcem suæ causæ in his figmentis & imposturis collocant. Nec ideo Romanus pontifex primatum a conciliis aut ab imperatoribus habet, quia concilia & imperatores, nominatim Justinianus, testantur & definiunt in suis decretis & legibus Romanum pontificem esse omnium primum, quia his sanctionibus non tribuunt illi primam & supremam potestatem, sed declarant & definiunt, quid illi jure divino competat: idque quod jure divino illi competit, competere etiam volunt jure suo, hoc est, ecclesiastico & civili, tamquam juris divini interprete; ut eo minus auctoritas & potestas illas primaria in dubium ab improbis revocari possit. Non enim pontifex Romanus accepit primum a conciliis aut imperatoribus; sed ab illo, qui Petro & successoribus sancti Petri in Petro dixit: *Tu es Petrus & super hanc petram*, &c. & *pasce oves meas*. Quod nulli ex Constantinopolitanis patriarchis dictum. Hæc si Nilus advertisset, minus fortassis ineptiarum in libello suo de primatu pontificis effudisset.

Alii Græci alia via & ratione primatum ad se rapere tentarunt: conspicati, opinor, se apud perspicaciores parum effecturos, si primam illam viam inirent & tenerent: quid enim insulsius & stolidius, quam asserere, primam & supremam dignitatem in ecclesiastica hierarchia pendere ab arbitrio imperatoris? Aliam ergo rationem ambitiosæ suæ cupidini satisfaciendi excogitarunt: Romanam enim ecclesiam passim apud suos traduxere, quasi in nonnullis fidei capitibus a sacris litteris, & ab apostolicis traditionibus penitus deviet, perniciososque errores foveat, tueatur, & omnibus amplectendos obtrudat. Quapropter eam primæ sedis honore & culmine excidisse, hancque dignitatem ad Constantinopolitanum præfulem transiisse dictitabant. Primi, qui hanc viam paulo expressiore pede preferunt & institerunt videntur fuisse patres illi Trullani; qui ut turpissimam ambitionem, qua æstuabant, honestatis quasi velo obnubarent, varia in Latinorum ecclesia carpere, imo & damnare ingressi sunt: ut continentiam seu cælibatum ministrorum ecclesiæ, jejunium sabbati: ipsi enim sabbato non jejunant. Missam perfectam & completam in quadragesima: ipsi enim excepto die dominico, sabbato, & festo Annuntiationis, cæteris quadragesimæ diebus celebrant Missam, quam vocant, *ἡ ὑποσημασμένη*, id est, *ex præsanctificatis*, ad eum fere modum, quo Latini die sacro parasceves ex præsanctificatis offerunt: etsi Græci non unam tantum speciem, ut Latini, sed utramque adservant, & in hac sua Missa adhibent. Accusarunt etiam Latinos, quod a sanguine & suffocato non abstineant. Quod aditum ad sacrum altare laicis non intercludant, ut id genus alia præteream: Quibus accusationibus viam non sibi, sed aliis munierunt, ut pontificem Romanum de sua dignitate

Pars III.

excidisse publice prædicarent. Nam ipsis satis fuit in præsentia ova posuisse, quæ alii excluderent, canonemque de episcopo Constantinopolitano condidisse longe impudentiorem, quam impostores tempore Concilii primi Constantinopolitani & Chalcedonensis: de quo plura Franciscus Turrianus lib. de sexta, septima, & octava synodo. Secutus est Photius, qui quæ Trullani isti legislatores incœperant, perficeret; ambitione throni Constantinopolitani simul & furore in Nicolaum primum pontificem, & in cæteros Romanos præfules incensus, quod obstarant, ne sedem Constantinopolitanam contra jus & fas occupatam quiete possideret. De Photio dici potest, quod Tertullianus libro contra Valentinianos cap. 4. de Valentino: *Speraverat episcopatum Valentinus (Photius) quia et ingenio poterat, et eloquio. Sed alium ex martyrii prærogativa loci potitum indignatus, de ecclesia authenticæ regulæ abruptit (ut solent animi proprioratu exciti præsumptione ultionis accendi) ad expugnandam conversus veritatem, et cujusdam veteris opinionis semini actu colubroso viam delineavit*. Hæc Tertullianus de Valentino, ego de Photio; qui ira exasperatus adversus Latinos insurrexit objectans cum ea, quæ patres Trullani, tum præsertim processionem Spiritus sancti ex Patre & Filio, & additionem illam ad symbolum: *Filiusque*. Exstat hoc argumento liber Photii in bibliotheca Bavarica.

Tandem Leone IX. pontifice maximo Græci omnis jugi jam impatientes in perpetuum & generale schisma eruperunt, ducibus Michaelis episcopo Constantinopolitano, & Leone episcopo Achridano in Bulgaria, contra quos ut longissimam, ita & doctissimam epistolam scripsit Leo IX. pontifex, accurate omnes eorum querelas seu potius criminationes refellens, qui Romanæ ecclesiæ potissimum crimini dabant, quod in azymis rem divinam faceret: Addiderunt postea alii Græci alia, ut communionem sub una tantum specie; Morem semel dumtaxat mergendi vel tingendi eos, qui baptizantur; morem non præbendi Eucharistiam, aut sacramentum Confirmationis administrandi infantibus: Purgatorium, sanctorum beatitudinem; verba consecrationis in sacrificio Missæ, & hujus generis plura, quibus Græci in eum factum superbiæque typhum elati sunt, ut Romanæ ecclesiæ non modo vale, sed & anathema dicerent, suamque, hoc est Constantinopolitanam, quasi omnium principem, jactitarent & venditarent. Hinc illa plena insolentia oratio Hieremiæ patriarchæ Constantinopolitani in censura ad Lutheranos cap. 13. *ἐπὶ τοίνυν ἡ καὶ ἡμᾶς ἀγία καὶ Θεοῦ ἐκκλησία πατεῖς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἡγεμονίᾳ ἐν τῇ γνώσει τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ἀσπίλον αὐχρὶ ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν Αποστολικῶν καὶ πατερικῶν δόγματων, καὶ ἡδὴ ἡ νέα τὰ πρεσβεία τῆς ὀρθοδοξίας εἴληψε, καὶ εἰς κεφαλὴν τέτακται, διὸν ἐστὶ καὶ πᾶσαν Χριστιανὴν ἐκκλησίαν οὕτω τὰ τῆς λειτουργίας ἱερουργεῖν. Quoniam igitur quæ apud nos est sancta Dei ecclesiæ, patria ecclesiarum est, et per gratiam Dei excellit cognitione, et de sinceritate gloriatur in claritate apostolicorum et paternorum institutorum: et jam hæc nova (Roma) principatum rectæ doctrinæ, capitisque locum obtinet, par est, ut omnes Christianorum ecclesiæ ad hunc modum sacras liturgias celebrent. Ita cæci isti de sua* pag. 946. impietate & mendicitate sibi blandiuntur, & se principes esse somniant, cum sint omnium mortalium abjectissimi & miserimi. Sed satis de arrogancia Græcorum, quæ, ut supra dicebam, Latinos merito remorari poterat, ne cum Græcis synodice convenirent, non modo sine fructu, sed & sine ulla spe fructus; præsertim cum isto etiam consilio Concilium petere soliti fuerint, ut Romanum pontificem in ordinem cogerent: hocque Concilii conventu indicarent, supremam controversias dijudicandi & definiendi potestatem non esse penes Roma-

c

num pontificem; sed penes solam synodum; quidquid pontifex contra sentiat aut decernat. Adde, quod concilium petebant: sed eo modo, quo nunc Lutherani, liberum, ut loquuntur, & Christianum, hoc est, quale ipsi postulant, & in quo ea dumtaxat sanciantur & constituantur, quæ ipsi postulant, & prout ipsi postulant. Hoc scilicet liberum est, & Christianum concilium.

Restat ipse schismaticorum genius, cui sole-
mne iudices petere, sed ubi dati fuerint, a sen-
tentia eorum alio appellare: Testes sunt, ut
alios non nominem, Donatistæ, qui controver-
siæ cum Cæciliano iudicem flagitarunt. Datus
est a Constantino imperatore Melchiades ponti-
fex Romanus. Absolutus est Cæcilianus. Dam-
nati Donatistæ. Num adqueverunt? Postula-
runt alios iudices. Dati sunt & isti, eodem rur-
sus eventu. Num adqueverunt Donatistæ? Mi-
nime vero. Aliud Tribunal quæsierunt, a quo
denuo condemnati sunt. Sed frustra. Damnari
potuit pertinacia, vinci aut frangi non potuit.
*Puto quod ipse diabolus, inquit sanctus Augusti-
nus epist. 167. si auctoritate iudicis, quem ultro
elegerat, toties vinceretur, non esset tam impu-
dens, ut in ea causa persisteret.* Non aliter egis-
sent Græci toties antea damnati: licet Clemens
pontifex, Cantacuzeni rogatu, synodum convo-
casset, quod aliquot post annis in Concilio Flo-
rentino manifestum evasit. Itaque vana est que-
rela Cantacuzeni, cum ait Latinos sua dogmata
ab aliarum ecclesiarum rectoribus discutienda
non proposuisse, nimiumque sibi arrogasse, con-
temptis cæteris. Vanitatis redarguunt dictum hoc
scripta Nicolai primi & Leonis IX. ut sileam
Concilia ante Cantacuzeni ætatem super his ipsis
controverſiis celebrata. Et quibus nam propo-
nenda fuerunt dogmata Latinorum, hoc est,
ipsius veritatis? An Græcis, qui a veritate a-
versi, ad fabulas toti jam conversi erant? Sed
facile erat divinare, quæ sententia secutura es-
set, si litis hujus decisio Græcis commissæ fuis-
set. Et quid sibi volunt illa verba: *Doctrina,
quæ nunc apud Romanam ecclesiam viget.* Signi-
ficat nimirum antea non viguisse: quæ accusatio
omnium novatorum est. Novitatis accusant or-
thodoxam ecclesiam, ne ipsi novitatis auctores
& sectatores existimentur. Quoties Latini de-
monstrarunt, & quidem evidenter, omnia do-
gmata, de quibus Græci Latinis diem dicunt, ab
apostolicis temporibus semper in Ecclesia Ro-
mana viguisse, neque nudiustertius nata esse, ut
sunt Græcorum placita & decreta, quæ quibus
auctoribus & quando proſeminata sint, Latini ad
amissim ostendere possunt, & sæpius jam osten-
derunt. Ut enim tantum nominem quinque illa
capita, de quibus Gennadius patriarcha Constan-
tinopolitanus adversus Græcos pro Concilio Flo-
rentino accuratissime disputat, *Spiritum sanctum
a Patre filioque procedere, Purgatorium esse, in
azymis eucharistiam rite & legitime celebrari:
Animas iustorum, quibus nihil maculæ in purga-
torio expiandæ inest, statim ab excessu Deum
videre, Romanumque pontificem omnium ecclesia-
rum principem & caput esse, semper credidit &
docuit Romana Ecclesia. Quare licet sine con-
cilii decreto his dogmatis Cantacuzenus se ad-
duxisset, minime novitates, sed venerandam ve-
tustatem sectatus fuisset.*

Edit. Parij.
pag. 947.

Sed Cantacuzenus cætera felix, & magnus,
hoc uno miser & minutus fuit, quod a schisma-
ticis episcopis & monachis in præceps agi se per-
misit, nec unde tam ipse, quam reliqui Græci
exciderint, attendit: Palamæ enim & Philotheo
potissimum adhæsit, quorum utrumque fortassis
ideo præcipue coluit, quod indefessi Latinorum
adversarii & oppugnatores essent. Apud Græ-
cos enim in sanctissimis numeratos esse illos,
qui Latinos vehementissimis & dictis & scriptis
inceſſerant, testatur Gennadius patriarcha Con-

stantinopolitanus, qui alloquens Græcos. *Vos,*
inquit, *Latinos tamquam a fide alienos existima-
tis, & ab eis refugere, tamquam a facie serpen-
tum simpliciores edocetis, idque liquido patet. Ac
si quis ex Latinis videtur sanctus, vos hunc sa-
lutare non vultis, imo vero maledicta ingeritis.*
Græcos quamvis flagitiosissimos & stultissimos, si
solum adversus Latinos dicant, omnium sanctissi-
mos arbitramini: inter alios quidem multos quem-
dam, qui vocatur Palamas, & Ephesi Marcum,
hominem nec satis mentis compotem, sed tumidum
sapientiæ ostentatorem, nulla virtute, vel sancti-
tate subnixos: quia loquuntur solum & scribunt
contra Latinos, extollitis & celebratis, eorumque
imagines exornatis, festumque agentes diem coli-
tis, ac veluti sanctos adoratis. Latinos vero quam-
vis jampridem ecclesia pro sanctis colendos duxe-
rit, vos incessanter blasphematis, ita & de sum-
mo pontifice facitis: nam illum omnino Christia-
num esse non existimatis, quia Latinus. Hæc Gen-
nadius, & patriarcha Constantinopolitanus, quæ
lucem accendent illis, quæ passim de Gregorio
Palama, in hac historia feruntur, cui Cantacu-
zenus addictissimus erat, tamquam insigni san-
ctimonia prædito, cum talis esset, qualis ab Gen-
nadio vere describitur.

At, quod Cantacuzenus ait, si Asia & Euro-
pa quemadmodum olim, in Romanorum imperio
censerentur, synodum cogendam esse apud Græ-
cos, id secus habet. Nam summi pontificis mu-
nus est, ut synodum indicare & convocare, ita
& locum præstitueret. De quo vide cardinalem
Bellarminum lib. 1. de Conciliis cap. 12. & 13.
Denique ut locum hunc concludam, Cantacuze-
no tergiversanti morasque neſtenti, dici & po-
terat & debebat, quod postea teste Gennadio,
legatus pontificis dixit Græcis post varias dispu-
tationes cum monacho quodam Barlaamo habi-
tas: *Mihi libet tibi dicere breve & verum ver-
bum, quod & aliis Græcis mihi injunctum est di-
cere: hæc dicit papa: si volueritis & audieritis
me, bona terræ comedetis, secundum prophetam:
si vero nolueritis, neque audieritis me, gladius vos
devorabit. Num pontificis os locutum est hæc? ait
Gennadius. Num habes huic, quod contradicas?
Lege & expende, an evenerit, sicut ipse dixit.*

AD CAPUT XIV.

14 ALITER QUIPPE NON ERAT LICITUM.) Be-
ne habet. Agnoscit Cantacuzenus culpam, qua
factum, ut nullus episcopus sine consensu Sulta-
ni aut creari, aut in sedem suam restitui pos-
set, si quando expulsus esset. Deus, inquit,
hoc permittit, ob multa, quæ in ipsum peccavi-
mus, & etiamnum peccamus, qui a Christo nomen
ducimus. Eadem excusatione utebantur olim
Græci, quando, capta Constantinopoli, Tur-
cico jugo penitus subiecti sunt. Causam durissi-
mæ hujus servitutis rejiciebant in peccata, mor-
talibus cunctis communia, sed Gennadius, re
accuratius expensa: Si dixeritis, ajebat, ut di-
cere consueſtis, ob nostra delicta hæc evenisse, non
ita se res habet. Ego dicam, quoniam non ma-
gis nos, quam cæteræ Christianorum gentes nostris
criminibus Deum irritamus. Sunt enim & aliæ
nationes magis sceleribus & peccatis obnoxie, quo-
modo non affliguntur, ut nostra infelicitissima
& miseranda natio? Væ mihi misero, a-
lius ex alio subinde fio, cum ad hæc animum con-
verto, et cor meum conturbatur, et spiritus meus
æſtuat. Et post nonnulla: Nonne reliquum est plo-
rare et lamentari ac disquirere causam et videre
propter quæ patimur hæc? Ego vero aliam non
possum invenire nisi schisma, et quod se subtraxe-
rit ab obedientia et subjectione Romanæ ecclesiæ: pag. 948.
eam et solam decerno esse causam interitus no-
stræ gentis, quia postquam ab ea divisi sumus,

maledictionem accepimus, & patimur, quæ nos patimur, nec ideo poenitet nos, sed deteriores evadimus, & maledictis impetimus ipsam ecclesiam, dicenda & tacenda adversus eam impudenter evomimus.

Hanc causam infelicitatis illius & calamitatis si Cantacuzenus reddidisset, propius ad verum accessisset. Nam quo magis orientales a sede apostolica per varios errores multiplicisque hæreses abierunt, eo magis Mahometani invaluerunt, & non tantum plebem, sed & clerum, clerique principes patriarchas & episcopos sibi subjecerunt, ut ipsis inconsultis nihil penitus agere possent. Idem Græcis evenit, quod flebilibus plane modis deplorat Gennadius. Quanta enim tyrannide & servitute premantur nunc a Turcis episcopi Græci, & præsertim patriarcha Constantinopolitanus, perspicue docet historia mixobarbara de patriarchis, qui thronum Constantinopolitanum post captam a Turcis urbem tenuerunt. Dejiciuntur enim de sede, & restituantur, & in exilium aguntur, arbitrato tyranni; non secus ac vilissimi capitis mancipia. Ipsi itidem inter se, tamquam schismatici, & hinc charitatis expertes perpetuis rixis agitantur, quasi non sat jugi & oneris ipsum jugum & onus Mahometanum creet. Nec fraudibus dumtaxat se mutuo de dignitate deturbant, sed & muneribus. Quare qui plus affert Charatzii (sic enim annum vectigal a patriarcha pendendum nominat; quod nequitia & ambitione Græcorum ad centum & quatuor millia florenorum pervenit) item plus Pescesii, (hoc enim nomen habet vectigal persolvendum a quovis patriarcha initio sui pontificatus, quod eadem Græcorum improbitate ad tria millia aureorum adscendit) is patriarcha fit. Evolvat lector paulo antea nominatam historiam Turcogræciæ insertam, nec alium inveniret, quod dicat, quam illud: *Judicia Dei abyssus multa*: simulque in Cantacuzenum, aliosque Græcos imperatores causam tantæ miseriæ conferet, qui pertinaciter in schismate persistendo, ea quæ imperatoribus minime conveniunt, ut est episcoporum confirmatio, sibi usurparunt: Quis a condita Christianitate umquam audivit patriarcham Hierosolymitanum ab imperatoribus Constantinopolitanis aut confirmatum esse, aut confirmari debuisse? Et tamen Lazarus iste confirmationis gratia ad Cantacuzenum proficiscitur. Idem jus arrogabant sibi olim reges Italiæ Ariani, in summos pontifices Romanos, qui electi suo munere fungi nequibant, nisi regis confirmatio accessisset. Verum non mirum est hæreticos Arianos hoc fecisse. Illud magis mirandum, imperatores Græcos impiam hanc consuetudinem post receptam a Gotthis Romam multis annis retinuisse, in quos gravissimis verbis invehitur sanctus Gregorius magnus in expositione quarti psalmi poenitent. Illud etiam mirandum imperatores schismaticos postea in omnes episcopos hanc licentiam sibi sumpsisse, quasi umquam visum auditumve sit, ut ovis pastorem confirmet atque approbet, ita ut pascere non valeat, nisi præcipuæ ovis calculus accedat. Vide illustrissimum Baronium tom. 8. init. statim, ubi plura de hac indignitate scribit.

Quanto melius consulisset Cantacuzenus & sibi & Lazaro suo, & omnibus episcopis Græcis, si (quod postea fecit Gennadius patriarcha) his verbis Græcos ad studium pacis & charitatis cohortatus fuisset: *Accedamus veræ Christianorum unioni, agnoscamus peccata nostra, ne peiores Judæis evadamus, neve falsa suasionem, malitia, & præsumptione ita aures obstruamus, ut nec audiamus nec intelligamus. Audiamus Christum clamantem apostolis: Qui vos audit, me au-*
Pars III.

dit et qui vos spernit, me spernit: qui vero me spernit, spernit eum. Vere ergo licet dicere, qui papam audit, Dominum audit, qui vero papam non audit, Dominum non audit: qui vero Domi-

Edit. Paris. pag. 949.

nutos, hoc est, Janizaros & Bassas, hos enim Gennadius intelligit, quia & ex captivis sunt, & circumcisi. Canere possunt Græci cum Hieremia threnum illum: *Servi dominati sunt nostri, non fuit, qui redimeret de manu eorum.*

15 GALATÆI OPTIONEM ILLI INTEGRAM RELINQUUNT.) Pie & religiose Galatæi, qui Lazarum istum ulceribus oblitum perfanare itudebant: schismaticæ & pertinaciæ convenienter Lazarus, qui medicos obstinato animo respuit, in qua mentis obstinatione, ita excellunt orientales schismatici, ut cum nostris sectariis de pertinaciæ palma certare queant, non sine spe victoriæ. Adeo solidi sunt, inquit Gennadius patriarcha Constantinopolitanus, ut aperte Latinos hæreticos esse dicant: & papam præter ceteros omnes. hinc unionem refugitis, ait Gennadius alloquens Græcos, neque papæ memoriam audire, neque qui unionem ex vestris sacerdotibus amplectuntur, videre sustinetis, neque qui cum ipsis communicant omnino pro Christianis habetis, et si forte contingit, ut in aliquod incurrat, quod vos papæ communes faciat, panem oblationis non accipitis, sed furiis agitamini, ac dentibus adversus ipsos sacerdotes frendetis, et Judæis deteriores esse putatis. Hæc Gennadius de Græcorum pertinacia. Quomodo Joannes et Mambres resistunt Moysi, inquit ex apostolo sanctus Cyprianus libro de unitate ecclesiæ, sic et hi resistunt veritati, homines corrupti sensu, reprobi circa fidem, sed non proficient plurimum, imperitia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Adimplentur quæcumque prædicta sunt, et appropinquante jam sæculi fine, hominum pariter ac temporum probatione venerunt. Magis ac magis adversario sæviante error fallit, extollit super, livor incendit, cupiditas excæcat, depravat impietas, superbia inflat, discordia exasperat, ira præcipitat. Non tamen nos moveat aut turbet multorum nimia et abrupta perfidia, sed potius fidem nostram prænuntiantem veritate corroboret. Poterant Galatæi, hoc est, Gennuenses, qui Galatam seu Peram incolebant, usurpare illud sancti Augustini, Emmeritum Donatistam episcopum ad ecclesiam traducere adnitentis. Multa diximus etiam fatigati. Et tamen frater noster, propter quem ista dicimus vobis, et cui pariter dicimus, et pro quo tanta agimus, adhuc pertinax consistit. Constantem se putat fortitudo crudelis. Non adhuc de vana et falsa fortitudine gloriatur, audiat apostolum: *Virtus in infirmitate perficitur. Nec ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum insanabilis est pestilentia*, ait scite & vere idem sanctus August. epist. 48. *Opto equidem, dilectissimi fratres, ait sanctus Cyp. lib. de unitate ecclesiæ, et consulo pariter et suadeo, ut, si fieri potest, nemo de fratribus pereat, et consentientis populi corpus unum gremio suo gaudens mater includat. Si tamen quosdam schismatum duces (qualis iste Lazarus) et dissensionis auctores, in cæca et obstinata dementia permanentes non potuerit ad viam salutis consilium revocare: ceteri tamen vel simplicitate capti, vel errore induci, vel aliqua fallentis astutiæ calliditate decepti, a fallaciis vos laqueis solvite, vagantes gressus ab erroribus liberate, iter rectum viæ cælestis agnoscite.*

AD CAPUT XV.

16 NON ENIM EST, NON INQUAM.) Græca sic habent, οὐ γὰρ ἐστὶν, οὐκ ἐστὶ τὸν ὁρῶν βίᾳ καὶ τῆς πίστεως ἐχόμενον ναυαγῆσαι ποτὲ περὶ τῆς πίστεως τῆς παρὰ Θεοῦ ἐπιχειρίας ἐρημὸν γινόμενον. Quibus
c ij

Edit. Paris.
pag. 950.

verbis significare videtur Cantacuzenus, eum qui semel veram fidem adeptus est, vitæque & morum honestati & probitati studet, non posse a fide excidere, quod dogma Galvini est & Calvinistarum, licet, ut consideranti manifestum erit, verba Cantacuzeni in bonum sensum accipi possint, non enim quemquam fide & caritate præditum destituit Deus auxilio necessario ad hoc, ut fidem & caritatem conservet, sed si amittit, culpa & negligentia sua amittit, non defectu & penuria cælestis subsidii ad conservationem gratiæ necessarii. Similes sententiæ occurrunt aliquando in monumentis patrum: ex quorum numero sanctus Cyprianus libro de unitate ecclesiæ. *Nemo existimet bonos de ecclesia posse discedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subvertit. Inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incursione evertuntur.* Hoc ideo dicit, quia sæpe fit, ut qui in hæresin aut aliam infidelitatis speciem labuntur, prius sceleratam vitæque contaminatam vitam duxerint. *Neque enim fieri potest, inquit Damascenus lib. 1. Paral. cap. 12. ut quisquam hæreticus fiat, nisi prius vel in verbis, vel in actionibus rationes vitæ suæ male compararit.* Interim certum fixumque maneat, eum, qui vere stat, vere cadere: & eum, qui vere cecidit, vere iterum resurgere, atque adeo vere stare posse. *Quam multi modo luxuriantur, inquit sanctus Augustinus tractat. 45. in Joan. casti futuri. Quam multi blasphemant Christum, credituri in Christum: quam multi se inebriant, futuri sobrii, quam multi rapiunt res alienas, donaturi suas, &c. Item quam multi intus laudant, blasphematuri: casti sunt, fornicaturi: sobrii sunt, se vino postea sepulturi: stant, casuri.*

17 TUM Igitur ET LAZARUM PATRIARCHAM.) De carcere, cæterisque molestiis & ærumnis, quas Lazarus iste perpeffus est a Sarracenis, nihil aliud habeo dicere, quam illud sancti Cypriani libro de unitate ecclesiæ. *Tales (schismatici) si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpugnabilis & gravis*

culpa discordiæ, nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in ecclesia non est, ad eum pervenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit, &c. Exhibere se non potest martyrem, qui fraternam non tenuit caritatem. Docet hoc & contestatur Paulus apostolus dicens: *Et si habuero fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum. Et si in cibos pauperum distribuero omnia mea, & si tradidero corpus meum, ut ardeam, caritatem autem non habeam, nihil proficio, &c. Cum Deo manere non possunt, quia esse in ecclesia Dei unanimes noluerunt: ardeant licet flammis & ignibus traditi vel objecti bestiis animas suas ponant, non erit illa fidei corona, nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari non potest. Sic se Christianum esse profitetur, quomodo & Christum diabolus sæpe mentitur, ipso Domino præmonente & dicente: Multi venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, & multos fallent. Sicut ille Christus non est, quamvis fallat in nomine illius: ita nec Christianus videri potest, qui non permanet in evangelii ejus, & fidei veritate.*

Sanctus Augustinus libro primo contra Parmenianum, capite septimo. *Non quisquis in aliqua religionis questione fuerit punitus ab imperatore (Sultano) martyr efficitur, &c. non ergo ex passione certa est iustitia, sed ex iustitia passio gloriosa est: ideoque Dominus, ne quisquam in hac re nebulas offunderet imperitis, & in suorum damnatione meritum laudem quæreret martyrum, non generaliter ait: Beati qui persecutionem patiuntur: sed addidit magnam differentiam, qua vera a sacrilegio pietas secernatur. Ait enim, beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nulla modo autem (patiuntur) propter iustitiam, qui Christi ecclesiam diviserunt (ut fecerunt schismatici Græci) & cum ea, quasi simulata iustitia conantur ante tempus a palea separari, ac frumenta ejus falsis criminacionibus insectantur, dum ipsi ab ea potius, tamquam levissima palea variis rumoribus flatibus separati sunt.*

JACOBI PONTANI SOCIETATIS JESU

NOTÆ IN CANTACUZENI HISTORIAM.

*Quibus partim ratio conversionis redditur, partim loci obscuriores
explanantur, & insigniores illustrantur.*

AD EPISTOLAM NILI.

Verum enimvero a de his quoque in utram-
que partem ratiocinari possumus id, quod
de discipulis Euclidis ajunt.) αὐτὸν ἔστι καὶ
περὶ ἐκείνων διπλὰ λογιζέσθαι, καὶ αὐτὸν καὶ περὶ τοῦ
Εὐκλείδου φασίν. Locus tenebrosior, quem sic
explicandum opinor. Qui bellum inter avum,
& nepotem gestum, cum haberent perspecta,
& comperta omnia, scriptis tamen non com-
mendarunt, eorum consilium vel laudare licet,
vel reprehendere; sicut de Euclidis sectatoribus
dictatur: nempe illos solitos διπλὰ λογιζέσθαι.
Nam Euclides ille Megarensis, atque Socrati-
cus, princeps, & parens philosophorum quo-
rundam fuit, qui, quod disputatores contentiosi
essent, & in contradicendo liberi, ἐρατικοὶ sunt
appellati, ut docet Laertius. Est autem con-
tentiosorum ingenium probare, quæ alii impro-
bent, & improbare quæ alii probent. Placet
enim articulum ἃ genere virili, de discipulis,
non de dogmatis Euclideanis accipere, ut personas
eum personis potius, quam personas cum re com-
parare videatur. Porro τὸ ἐκείνων ad Androni-
cos imperatores (ut sensus sit, quæsitum esse
ab illis, uter horum bello causam, & origi-
nem attulerit, & in utramque partem de iis di-
sputari posse, sicut de Euclidis placitis solet)
apte referri posse arbitror.

^b Διαικὸς ἀνείη, ἀπαλλάττων πραγμάτων ἡμεῖς.)
Corrigo, ἐπαλλάττων. Cæterum in contextu Græ-
co, nunc quidem emendando multam operam
non consumam: quamquam est mendosus admo-
dum, & interpunctus negligentissime.

^c Tu enim quamdiu publico functus es munere,
salus imperii fuisti.) καὶ ὅτε γὰρ τὰ κοινὰ διετέλες
ἐπράττων, σωτηρία τοῖς πράγμασιν ἦν. De officio
magni domestici, seu megadomestici intelligen-
dum est: in quo tantum potestatis, & aucto-
ritatis habuit (etsi id non ratione officii) ut
imperium penes Andronicum juniorem nomine
solo, penes ipsum re fuisse appareat, lib. 2.
potissimum. Nec semel ipsemet summam rem-
publicam etiam Andronico superstite ab se ad-
ministratam gloriatur. Qui autem Græca vel pri-
moribus labris attigerunt, eos non fallit, vo-
cem ἐπράγματα frequentet in eo solere poni, in
quo respublica & imperium ponuntur. Porro
verbum σωτηρία etiam ei tempori tribuendam
est, quo partim ut tutor impuberum Andronici
filiorum; partim ut imperator postea communi
præfuit. Sed ut hæc, ita quæ sequuntur, ad alium
neminem, quam ad Cantacuzenum pertinent.
αὐταρχὸν enim nominat, qui res scilicet ipsas
gesserit: & addit. οὐ ἀγνοῖσθαι δεῖν τοῦ τὰ σὰ, non
utique ignorabis res tuas.

^d Posteaquam, &c. tui ipsius esse cæpisti.) De
monachismo Cantacuzeni hæc interpretor, quem
se medullitus expetere toties testatur: & sub fi-
nem libri 4. cap. 42. cum conjugē amplectitur.
In eo vitæ cursu maxime licet homini suum esse,
secumque habitare, nec se extra quærere. libro

3. ubi de eadem re agit, ἀφανέα συζήσω τὸν πάν-
τα βίον, κατ' ἐμαυτὸν ὄψον. vitam ignotus vitæ
reliquum, & vitam mibi metipsi. Quinque autem
argumentis fingitur Nilus quidam, amicus Chri-
stodulo (hoc est, Joanni Cantacuzeno Christi
servo) hanc historicam scriptionem suadere, ac
persuadere. I. & II. quia vir illustrissimus, at-
que optimus est, quales scriptores ipsi historiæ
auctoritati, atque ornamento sunt. Bene nam-
que Euripid. Hecuba.

— λόγος γὰρ ἐκτὶ ἀδοξουμένων ἰσθῶν

καὶ ἃ δόκουσιν, αὐτὸς οὐ ταυτὸν δίνει.

— quod a levibus profecta oratio,

Et a probatis, non idem valet eadem.

III. Quia non spectator modo illarum rerum,
quod satis fuisset, sed actor quoque fuit. IV.
Quia veritatis amantissimus: multi enim histo-
rici multa mentiti sunt, mentiunturque (me-
mini illius Senecæ ex libro quarto quæstionum
naturalium cap. 30. Historici cum multa mentiti
sunt, arbitrium suum, unam aliquam rem nolunt
spondere; sed adjiciunt, penes auctores fides erit)
ac proinde qui historiam conscribant, minime
digni, cujus prima lex, ne quid falsum audeas,
neu quid verum non audeas. V. Quia laborem
non oderit: ut nonnulli, quos a præclaris ne-
gotiis segnitie præcipue deterret, cum ingenuis
ipsa rerum difficultate crescat animus. Vel di-
camus, Nilum tribus uti rationibus: quod re-
rum ipsarum actor: quod verax: quod impi-
ger: quarum priores duæ ex illis. Tu enim quam-
diu, &c. colliguntur.

^e Veritatis, ac justitiæ exemplar.) Veritas, &
justitia hic idem sonant, quod sæpissime in di-
vinis litteris, quarum hunc auctorem esse per-
studiosum, & amare sacras illas loquendi for-
mas, certum est. Ambulare in veritate, facere
veritatem, & justitiam, sic decet nos implere o-
mnem justitiam, nihil sunt aliud, quam colere
sanctimoniam, & omni virtute excellere. Ari-
stoteles item 5. Νικομαχείων illud Theognidis in
proverbium abiisse ait.

Εν δὲ δικαιοσύνῃ συνήσθω πᾶς ἀρετ' ἐστὶ.

Justitia in sese virtutes continet omnes.

^f Quæ tibi acciderunt.) τὰ σὰ, quod nimirum
ad 3. & 4. libros attinet, quæque & supra in-
tellexit, illis verbis, quæque nostro ævo conti-
gerunt. Quæ enim libro secundo narrantur, etsi
ejus res sunt propemodum omnes, tamen non
etiam ejus nomine, quemadmodum reliquæ, pa-
tratæ sunt. Omitto, multa exponi etiam in pri-
mo, a Cantacuzeno gesta magnifice, sapienter,
fortiter, ac feliciter: ut pene majorem partem
ejus solius, quam Andronici junioris historia cen-
seri possit.

^g Etenim sive ad extraneos, sive ad nostrates.)
Qui de rebus suis ipsimet historiam contexuerunt,
seu exercitus duxerint, seu non duxerint, profer-
ri possunt, alieni a vero Deo Xenophon, Julius
Cæsar, Adrianus, ut a Spartiano traditum est,

Edit. Paris. pag. 953. tam cupidus fuit famæ celebris, ut libros vitæ suæ a se scriptos libertis suis litteratis dederit, jubens, ut eos nominibus suis publicarent. Arrianus in Periplo rubri maris. Multa de se Judæi duo, Josephus in libris de bello Judaico, & libro de vita sua: Philo de legatione ad Cajum. Imo & antiquissimi illi Moles, & Josue Israelitarum duces. Inter Christianos divus Augustinus in libris confessionum non pauca de se memorat. Item Carolus IV. imperator vitam suam descripsit. Multi duces navigationes suas, & bella in India. Quidam peregrinationes suas. Est autem prope idem, cum filii parentum res, & facta conscribunt: quod Anna Alexii Comneni imperatoris Constantinopolitani filia erudite, & eleganter præstitit. Quæ historia nondum est, quod sciam, Latine edita. Quadrat huc locus M. Tullii ex epistola ad Lucejum libro quinto. Cogar fortasse facere, quod nonnulli sæpe reprehendunt. Scribam ipse de me, multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed, quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & ut verecundius ipsi de se scribant necesse est, si quid est laudandum: & prætereant, si quid forte reprehendendum est. In quem locum nominat Paulus Manutius ex Plutarcho L. Sullam, qui commentariorum libros viginti duos, de rebus suis composuit. Item M. Scaurum principem illum senatus, qui tres libros de vita sua præscripsit, quos memorat Cicero in Bruto, & Tacitus in vita Agricolæ soceri sui. Etiam P. Rutilius, forsitan æmulatione permotus, vitam suam litteris mandavit.

h. Morales commentarii quotquot. Fortasse eo respicit, quod Cantacuzenus præter illas apologias Christianismi adversus Mahometanos, & Judæos, quas habemus, etiam paraphrases in aliquot Aristotelis libros Ethicorum conscripsisse fertur, idque opus in Veneta bibliotheca extare dicitur. Ut ita præterita ejus scripta cum futuris, minora cum majoribus, si fructum spectes, componantur.

i. Possintne homines illorum amussi. Hæc adversum Stoicos, ut mihi videtur, qui sapientem informant, qualis numquam extitit, quod quidem in Senecæ libris clarissime licet perspicere: cujus tamen vita mollior fuit: adeo facilius est magna, & mirabilia dicere, quam facere. Plutarchus, quamquam & ipse Stoicus, haud æque rigidus est. Pulchre, ut omnia, M. Tullius in Lælio. Sed hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse: neque id ad vitium refeco, ut illi, qui hæc subtilius differunt: fortasse vere: sed ad communem utilitatem parum. Negant enim quemquam virum bonum esse, nisi sapientem. Sit ita sane. Sed eam sapientiam interpretantur, quam adhuc mortalis nemo est consecutus. Nos autem ea quæ sunt in usu, vitæque communi, non ea quæ finguntur, aut optantur, spectare debemus. Et i. Offic. Vivitur enim non cum perfectis hominibus, pleneque sapientibus: sed cum iis, in quibus præclare agitur, si sint simulacra virtutis. Hæc ille. Laudari debent Peripatetici, qui mediocritatem quamdam exigunt, & virtutem ponunt in medio, quod vult Horatius illo versiculo.

Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum. epist. 18. lib. 1.

k. Si præsentia spem sefellerint. Quorsum istuc spectet, ex proœmio libri tertii clarebit. Sunt profecto incorruptiora posteritatis judicia: præsentia livor carpit. Horatius Ode 24. lib. 3.

Virtutem incolumem odimus,

Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Cic. pro M. Marcello ad Cæsarem. Servi igitur iis etiam iudicibus, qui multis post sæculis de te iudicabunt: & quidem haud scio an incorruptius, quam nos. Nam & sine amore, & sine cupiditate, et rursus sine odio, et sine invidia iudicabunt.

AD EPISTOLAM CHRISTODULI.

a. Quæ superiore, et hac nostra ætate. Quamvis in Græco tantum sit ἐπὶ ἡμῶν, nostra ætate, tamen quia Nilus bipartitam propositionem faciebat, τὰ τε ἐπὶ τῶν βασιλέων, τὰ τ' ἐπὶ ἡμῶν γεγονότα, puto alterum quoque caput posse repeti: & se ipsum etiam nomine imperatorum comprehendit, dum subjicit, Romanorum imperatoribus acciderunt.

b. Hi sese ad penitus inconcussam. Hoc de Cantacuzeno ipso dictum accipe, qui in fide mansit, adversasque res omnes cum Andronico suo toleravit constantissime. Euripi autem similes, ac transfugæ, proditoresque Andronici Syrgiannes, & protostrator: Cantacuzeni imperatrix, Joannes patriarcha, & alii fuerunt.

c. Euripi instar fluitarunt. Euripus fretum angustum inter Aulidem Bæotiæ portum, & Eubœam insulam, die ac nocte fluit, refluit septies. Propter quam vicissitudinem, & inconstantiam homo mutabilis, & inconstans Euripus audit. Legimus quoque τὸ χυλὸν δέχεται, quod Ovidius hoc disticho declaravit.

Passibus ambiguus fortuna volubilis errat,

Et manet in nullo certa tenaxque loco.

Item δέχεται ἡ ψυχή, humanis quippe cogitationibus nihil mobilius, ac variabilius.

d. Odio, aut gratia mendacior. plerumque parent. Non solum qui de rebus dubiis consultant (ut ait apud Sallustium Cæsar) sed etiam qui rerum gestarum memoriam produnt, eos ab odio, amicitia, ira, misericordia vacuos esse convenit. Haud facile animus verum providet, ubi illa offciunt. Notatus est T. Livius, quod Romanis quibusdam nimium faverit. Notatus Sallustius, qui in Catilinaria conjuratione, quæ Ciceroni senatus honorifice, perbenevoleque decreverat, cum malevolentia subticuerit. Peccant gratia, qui se nimium in laudes principum effundunt. Audi vi Carolum V. historiam Sleidani legentem dixisse, ipsum de se multa mentiri. Peccant odio, qui immoderate, & sæpe reprehendunt. Timæus historicus, quod esset acerbior, Epitimæus dictus est, auctor Diodorus lib. 4. cap. 1. Licitum est autem rerum scriptori & reprehendere ea, quæ vituperanda ducet: & quæ placent, exponendis rationibus comprobare: quomodo ad Lucejum Cicero scripsit, epist. 12. lib. 5. sed utrumque modice.

e. Ipse ego præsens omnibus interfui. In calce tamen historiæ fatetur, se quædam ab aliis accepisse, quæ nimirum in adversariorum suorum conventiculis agitata sint: & alia utique, quibus adesse præsens non potuit. Nec Julius Cæsar omnibus quæ narrat, coram affuit: affuit autem plurimis: & quæ pro illo gesta sunt, ejus virtute multa, & auspiciis gesta sunt omnia. Valet ad conciliandam historiæ fidem, scribere quæ videris, non quæ audieris: oculis siquidem certior fides est, quam auribus. Quare nonnulli, quo exploratiora, & indubitatoria possent scribere, ipsimet terras, & regiones peragrarunt, ut Diodorus Siculus, Sallustius.

f. In quo intercisâ propagatione imperatoria ad Michaellem. Michael Palæologus Joannem puerum, Theodori filium Joannis Batatzæ nepotem, Theodori Lascaris pronepotem, hæredem legitimum, cujus tutor erat institutus, nefarie exoculavit: vel, ut alii retulerunt, interfecit: imperium Constantinopolitanum circiter annos sex, & quinquaginta a Latinis, ab anno Domini 1203. ad 1259. seu, ut alii, ad annos circiter tres, & sexaginta, a Belgis, inquam, occupatum, pulso Balduino secundo, Græcis restituit, sibi que usurpavit. Vide Nicephorum Gregoram lib. 3. & 4. Petrum Bizarum de bello Veneto libro primo. Docet idem Gregoras libro sexto, quo pacto Andro-

Edit. Paris.
pag. 955.

nicus filius, paterni sceleris vindictam metuens (ne & ipse videlicet oculos cum imperio amitteret propter quem pater Michael legitimum hæredem ita crudeliter tractaverat) ad eum in quodam Bithyniæ oppidulo custoditum venerit, consolatus sit, ad victum, & cultum omnia quoad viveret, suppeditavit.

g Ad Michaelem Palæologum.) Familiam Palæologorum ex Italia, & Viterbo Etruriæ civitate haud ignobili originem traxisse, nonnullis placet: & continuata quadam serie ex hac Cæsares imperio Constantinopolitano dati sunt, annis circiter centum nonaginta quatuor: donec tandem refrigescente pristina illa virtute, pietateque Christiana, omnia seignitie quadam, & diversis studiis in deterius labi cœperunt: sic, ut florentissimum Græcorum imperium in Turcarum manus, ac potestatem deveniret, anno millesimo quadragesimo quinquagesimo tertio, postquam mille, centum, & amplius nonaginta annis incolume stetit. Ut autem imperium hoc a Constantino magno Helena matre genito, qui hanc urbem e rudibus, & nobilissimæ antiquitatis fragmentis plane novam refecerat, miroque ornatu extruxerat, initium habuit: sic sane in Constantino octavo, cui quoque mater fuit Helena, desit. Quin etiam cum id tenuissent Latini quot annis supra diximus, & eorum auspiciis regni a Balduino Flandriæ comite cœpissent, sic postmodum in Balduino, secundo vimirum huius nominis, conciderunt. Hæc ut perspicua, & cognitu digna ex Bizari libro primo de bello Veneto inferenda duximus.

h Hic senos sustulit liberos, Andron.) Posteritatem Michaelis Palæologi tam distincte, plene, ac vere non facile apud alios explicatam cernas. Quod ignorantia historiarum huius, quæ adhuc in tenebris jacuit, adscribendum quispiam putaverit. Propter quam ignorantiam multa aliter ab aliis narrata, & errata sunt.

i Constantinum Porphyrogenitum.) τὸν Κωνσταντῖνον, τὸν ἐν τῇ πορφύρᾳ τεχθέντα. Verbum e verbo, & Constantinum in purpura natum. Hoc est, patre jam purpurato, seu purpuram gestante, quod solebant imperatores: id enim erat eorum insigne. Seu, qui natus est imperator, ad quem purpura, sive imperium, cujus ea symbolum, & indicium, seu successio in imperio, ipso ortus jure pertinebat. Tamen infantes quoque ipsi purpureis fasciis involvi solerent: quod de se Anna Comnena Alexii filia præfatione historiarum suarum testificatur. Unico verbo Græce dicitur Πορφυρογεννήτης, quod malo (nec id sine exemplo) reddere Porphyrogenitus, quo magis latinizem, quam retinere Græcum, ac dicere Porphyrogenneta. Verumtamen Constantinus iste non fuit proximus hæres imperii, sed posterior. Etenim Michael pater, Andronico, ante purpuram sibi nato, ut apparet, priores dare voluit. Poterat inter Constantinum, & Andronicum fratres eadem lis intercedere, quæ inter Artemenem, & Xerxem, Darii Persarum regis filios intercessit. Artemenes siquidem, ut natu maximus, ætatis prærogativa imperium ad se trahebat, quod jus, & ordo nascendi, & natura ipsa gentibus dedit. Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate referebat. Namque Artemenem primum quidem Darii, sed privato provenisse, se regi primum natum, &c. Justinus lib. 2. de eorundem memorabili concordia in petitione regni Plutarchus libro de amore fraterno, ubi, quem Justinus Artemenem, ipse Ariamenem vocat.

k Hungarorum rege orta.) τῆς Οὐγγρίας ῥηγός. Observo, Οὐγγείων transferri Hungariam, tamen spiritus non consentit, cum sit in Græca voce lenis, & Ungri populus nominantur ad Istrum. Sed tamen cum etiam e Germania, Sabaudia, Italia Byzantini imperatores sibi conjuges asciverint, cur non ex vicina Hungaria? Græci porro posteriores plurima dignitatum, magistratuum ac potestatum vocabula aut Latina prorsus, aut Latinogracæ seu ad Græcas flexiones detorta, & non-

nihil immutata, seu Ελληνισμοβάρετα ex commercii forsitan, & consuetudine cum Latinis adhibuerunt. Cum igitur Constantinopolitanum semper βασιλεὺς nominet, reges autem ῥήγας (excepto Mæforum rege, quem, si memini, pene numquam non τὸ βασιλεὺς nomine dignatur, quam ob causam, non dispicio) videtur vocabulo βασιλεὺς quiddam amplius, & majus significare voluisse, quam nos voce rex significare consuevimus. Et quamquam Græci regem βασιλεὺς dicunt, nihilo minus eodem vocabulo imperatorem etiam Romanum, & Augustum expriment. Duo dumtaxat scriptores nominantur, qui interdum αὐτοκράτορα appellant, Plutarchus, & Herodianus. Quamobrem quoties in hac historia vox βασιλεὺς de Constantinopolitano principe occurrit, (occurrit autem millies) non rex, sed imperator reddenda est. Non me latet, tria hæc nomina eundem aliquando gessisse, βασιλεὺς, Καῖσαρ, σεβασός. Verum ea aliud non sunt, quam Imperator, Cæsar, Augustus. Est ergo in hisce libris non modo Οὐγγείας, Αρμενίας, Παρσίας (Παρσίων legendum) Κίπρις, Κατεδάνων, semelque & iterum Μύσων ῥήγ, sed etiam Κάριος ῥήγ: ne de regulis tantummodo dictum existimes. Quin & imperatorem occidentis apud quosdam recentiores Græcos non βασιλεὺς Ρωμαίων, sed ῥήγας Ρωμαίων nominatum videbis: nam illo priore suum illum orientalem honorant.

l Constantinum Despotam, (hoc est, Dominum.) Hæc verba, hoc est, Dominum, explicationis causa adjeci, quod licet interpreti. Sic paulo ante etiam illa adjeci, (hoc est, patre jam imperatore, & purpuram gerente natum.) Despota hic valet, quod Hispanis, & Lusitanis infans. Primogenitus enim, imperator, qui Gallis Delfinus, Hispanis princeps. Ipsemet Cantacuzenus rationem affert, cur Despota dictus sit iste Constantinus, & affert eam quam adduximus. Imperatores Romani de filiis, aut nepotibus, aut consanguineis, quorum præstantem vidissent indolem, & ad imperandum idoneos fore censuissent, successores sibi legebant, quos initio principes juventutis nominabant: post, nominati sunt Cæsares (quod retinuerunt, etiam cum ad culmen imperatoris majestatis ascendissent, ut Cæsares imperatores dicerentur) tandem Nobilissimi Cæsares appellati sunt. Apud Turcas Zelebis significat nobilem. Quam vocem eorum monarchæ honoris causa in successoribus suis nominandis, imitatione Romanorum (ut conjici potest) usurparunt. Tamen Mahometis II. & successorum filii non Zelebes, sed Sultani cœpti sunt inditari.

m Ex Irene Marchion. Montisferrati Lombard. Princip. filia.) Irenæ huic senatus Genuensis quatuor triremes instructas decrevit, quæ illam Byzantium Andronico nupturam devexere. Gregoras libro sexto scriptum reliquit, cum eo duceretur, egisse annum undecimum, Andronicum vero tertium supra vicesimum: quam & vultus, & morum elegantia commendavit. Mulierem longe ambitiosissimam eandem describit libro septimo, quippe quæ omnes tres filios suos imperatores designari percipiebat & ut modo imperantes videret, Romanas opes in Romanorum hostes profundeabat. Ibidem, quam lenis ad eam placandam Andronicus fuerit. Febri corrupta, obit diem suum, in oppidulo Drama, quo animi gratia Thessalonica se conferre solebat. Est autem Græce ἀρχοντος Λευπαρδίας. At enim non paruit huic Marchioni universa Lombardia, quam Insubriam veteres dixere (proinde malui Lombardæ principis, quam Lombardiæ principis, ut vitarem τὸ ἀμφοβολον) sed ea solum regiuncula, quæ inter Padum, & Tanarum sita, & jam pridem Montisferrati nomine vocata est. Primus Marchio ejus fuit Almaranus, a focero Othone magno creatus, anno Christi 967. inde postea Marchiones propagati.

n Et puellæ Simonidis.) Georgius Pachyme-

pag. 956.

pag. 957.

Edit. Paris.
pag. 957.

rius hoc illi nomen factum tradit, quod cum plures puellæ Andronico natæ morerentur, a muliere quadam edoctus, duodecim apostolorum duodecim statuas cereas, viri magnitudine statuerit, easque sub tempus partus ordine accenderit. Qui cum in tempus, quo statua Simonis ardere incipiebat, incidisset, puellam ex eo Simonidem nuncupatam. Hanc, teste Gregora, pater quinquennem Crali Servia regulo quadragenario quartam uxorem desponsam, domi, donec viro tempestita evaderet, educandam dedit. Invita ad maritum postea, a quo discesserat, Byzantio revertitur, & monacham proficitur. Vide principium lib. 8. Sustulit & notam filiam idem Andronicus, nomine Irenem, quam Joannes Ducas, Pelasgorum, & Thessalorum princeps uxorem duxit, ut est libro 7. apud eundem Gregoram.

o *Usque ad Michael. Palæol. secundum.*) Primus ex Palæologis Michael, fuit Andronici parens. Secundus Michael Palæologus, fuit filius Andronici senioris, & imperii consors. rō secundum ad nomen, & ordinem in imperio referendum est: nec enim post patrem Andronicum, sed cum patre imperavit. Ita non tertius a primo, sed secundus numeratur.

p. *Complures diligentiss. elaborarunt.*) Georgius Pachymerius, Gregoras, & (quem penes se manu exaratum esse affirmat in Pandecte historiæ Turcicæ Joannes Leunclavius) prætor Græciæ. Hic prætor annorum amplius sexaginta historiæ, a capta nimirum Constantino- poli a Flandris, usque ad eandem a Michaelē Palæologo receptam composuit. Qui præterea illa tempora persecuti sint, nescire me fateor.

q. *Si modo non etiam illi præd. crimin. rei.*) Hæc contra Gregoram imprimis, quem & lib. 4. cap. 24. & 25. ut hominem mendacissimum insectatur. Eundem paulo infra iterum tangit, cum res Andronicorum satis cognitæ, & exploratas habuisse, & idcirco incorruptam veritatem attigisse negat. Sane non pauca ad junioris Andronici gloriam spectantia dissimulavit, aut ignorantia, aut fide non bona. De eodem historico præfatione ad lectorem plura disseruimus.

AD CAPUT I. LIBRI I.

a. *Homæ, &c. principi Acarnaniæ.*) Parva Epiri regio Acarnania. Epiri, & Ætolia principem facit Gregoras lib. 3. & Annam post mariti necem Conto ejus nepoti, ac percussori nupsisse commemorat.

b. *Sphentislaba Moesorum regi.*) Gregoras ait, Bulgarorum principi. Mæsiæ enim superiorem, cujus creberrima in his libris mentio, sunt qui Valachiam, sunt qui Moldaviam, aut Bulgariam fuisse dicant. Ita Mæsi erunt, qui recentioribus Valachi, aut Moldavi, aut etiam Bulgari. Quo tamen nomine, Bulgarorum, inquam, alii Triballos, Mæsiæ inferioris populos intelligunt, qui Nicetæ dicuntur Servii, de quibus similiter in hac historia sæpissime agitur. Cum autem historicus noster perpetuo, & constanter scribat *Muæis*, & *Muoiæ*, ego Mæsos, & Mæsiæ potius existimavi.

c. *Manuelem Despotam, &c. vivere desisse.*) De genere mortis ejus Gregoras in limine libri octavi. Si verum est quod narrat, miserabiliter interiit bonus adolescens. Confirmat etiam hic locus notionem vocis *Despota*, de qua supra egimus, ubi Constantinus Andronici senioris filius secundum Michaelē natus, sic nominabatur. Primogenitus enim dicebatur *βασίλδης*, ut Andronicus quoque junior, frater Manuelis semper dicitur.

d. *Ab orbe condito sexies millesimo octingentes. vices. nono.*) Qui tandem? Hodie ab orbe condito non plures 5564. numerantur, quomodo igitur ante annos abhinc plus ducentos sexaginta, cum ista gererentur, sexies mille octingenti, novem & viginti numerari poterant? Hac de re cum consulissem D. Marcum Vellereum, hujus reipub. II. virum, & omnis antiquitatis peritissimum, sic mihi ad verbum rescripsit. *Re accuratius perpensa, Cantacuzenum eorum æram sequi video, qui Christum anno mundi 5508. natum existimant. Hanc autem usu ab ecclesia receptam esse ait Antonius Contius in notis Chronol. Nicephorianæ, cap. 9. & testimoniis comprobatur, ut videre est in secunda editione bibliothecæ sanctorum Patrum, tomo 7. colum. 984. Annus itaque 6829. quo Michael mortuus est, erit Christi 1321. quo sane currebat indictio quarta, quam Cantacuzenus in calce libri 1. annotat. Quod inde potest ostendi. Datæ annis Christi, si annos 312. auferimus, & reliquos per 15. dividimus, quidquid provenit, indictionis numerum indicat. Jam si a 1321. auferas 312. remaneant anni 1009. qui per quindecim divisi, ostendunt orbem indictionum sexages septies absolutum, & quatuor annos indictionis sexagesimæ octavæ esse reliquas. Hoc est quod ponebatur, indictionem quartam numerari. Annus 6835. est Christi 1327. & indictio decima, quod cum superiori supputatione demonstrari potest, tum inde manifestum est, quod sexto ante anno ipse Cantacuzenus quartam indictionem nominat. Verumtamen, anno 1327. post mensem Septembrem, quo Græci indictiones aspiciantur, undecimam indictionem cœpisse. Sed quia in scheda tua dies xlv. Kalendarum Junias adscripta erat, rationem qua Cantacuzenum, sive librarium excussem, non invenio, siquidem codex ita præfert. Hactenus ille. Solent ergo Græci tempora ab annis mundi conditi numerare: in numero autem a nobis ipsa multitudo plurimum discrepant.*

e. *In diuturno mœrore jacuit.*) Gregoræ verba recitabo. *Senex autem Imperator Andronicus ex mœrore, et solitudine confectus est, cujus vix exemplum reperiatur. Sic ille. Ex quo scire licet, patri fuisse charissimum, quia filius optimus, ut sequitur in Cantacuzeno.*

f. *In pectus enim penitiss. tam boni filii occasus descend.*) Græca sic habent, *ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς λυγρῆς αὐτῆς καρδίας ἡ τοῦ καλῆς πατρὸς τελευτή.* Verba sunt Ulyssis in Hecuba Euripidis. Autumat enim, Hecubæ beneficium sibi manere altamente repostum. Erasmus sic convertit, *haud enim hæc res summa strinxit pectoris.* Ad verbum, *non enim summum seu superficiem cordis ejus boni filii mors tetigit.* Id est, in pectus ejus quam altissime descendit. Dolor ille de filii charissimi obitu, cor ejus intimum penetravit. Germanice, *Es ist ihm tieffzu Herten gangen.* Aut, *ἐμφατικώτερον, das grosse laid hat dem guten alten sein Hertz, sein Seel durchtrungen.*

g. *Qui in exitio hominibus machinatur sunt exercitati.*) *ὅς ἐντασμένον ἐπὶ φθορᾷ.* De numero eorum, qui in nocendo hominibus sæpe magna documenta dederunt. Aut sic: quorum detrimentis humano generi inferendis, jam multis experimentis probata, et explorata cognita est malignitas. Scimus dæmones hominum esse hostes sempiternos, idque ex incredibili quadam invidia. Sed historicus sentit quoddam esse genus, cui nocere hominibus per calamitates ingentes palmarium est: quales, opinor, ii, quibus mulierculæ sagæ seu veneficæ totas se consecrant. Ab illis enim qua privata, qua publica damna, perniciemque hominibus dare compelluntur.

h. *Adversus Romanorum felicia tempora.*) In historia Byzantina rudiores, illos quoque orientales populos intelligant Romanos vocari, & imperium illud Romanum, & Imperatores Romanos,

pag. 958.

pag. 959.

manos, ex quo Constantinus magnus communis orientis & occidentis, Romanorumque imperator sedem Constantinopoli posuit, & eo ex Italica Roma tamquam coloniam deduxit, quam & novam Romam dixit, & sic passim a Græcis scriptoribus appellatur, *νέα Ρώμη*, ut illa altera *πρεσβυτέρα Ρώμη*, indeque se Græci *Ρωμαῖος*, populos autem occidentis *Λατίνος* & *Φράγκος* appellare cœperunt. Successores porro Constantini hoc nomen ut gloriosum sibi suisque retinuerunt, & se quoque Romanos dici, haberique voluerunt. Sciendum insuper, a Græcis posterioribus, nonnumquam Græciam Europæam, nonnumquam provincias illas Asiæ minoris Romaniam vocari.

i Ut verius loquar, Deo ad delictorum nostrorum.) Hujusmodi piæ, Christianæque sententiæ, & hæc præ aliis ab hoc scriptore frequentantur. Nisi enim essent hominum scelera, & flagitia, non essent pestilentia, bellum, fames, eluviones, aliaque mala atrocissima & plurima, quibus Deus nos punit, vel admonet potius, ut resipiscamus, si pœnas æternas velimus effugere. Ergo in Deum mala nostra ob hanc causam, quasi videlicet in animadversorem, punitoremque referri, pium est, & id sancta scriptura passim docet. *Omnia quæ fecisti nobis, Domine, in vero judicio fecisti, quia peccavimus tibi, & mandatis tuis non obedivimus.* Daniel.

3. Mittam locos alios, quia sapienti pauca, ut dicitur.

k Ipsi Constantino ex Cathara pellice natum.) Muzalonis protovestiarii filiam uxorem habuit, ex qua nullos genuit liberos. Ea post defuncta, ex ancilla formosa, Cathara nomine, puerum suscepit, quem Michaellem Catharum dixit: & postmodum novis cujusdam Eudociæ amoribus (quam & viro ejus mortuo uxorem duxit) veterem & concubinæ, & filii ex ea sibi procreati amorem ex animo ejecit, ut pluribus lib. 8. ipso ferme initio a Gregora proditur.

l Neque liberalium disciplinarum peritiam.) Græce est, *ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ πείρην ἔχει παιδείας*. De orbe illo doctrinarum loquitur, qui septem artibus liberalibus definitur. Quæ alioqui etiam juncto verbo *ἐγκυκλοπαιδεία* vocari solet. Verum a me nomen ipsum orbis exprimi, haud necesse fuit, quando res clara est.

m Domesticum suum, & contubernalem fecit.) Gregoras alias causas duas affert, quæ tamen huic a nostro allatæ nihil repugnant. Eum, inquit, annum ætatis xv. agentem accersitum, inter aulica ministeria assumit. Primum, ne ab omnibus neglectus, fame periret. Deinde fortasse, ut sanguine imperatorio oriundus, affinitate cum aliquo ex finitimis hostibus jungeretur, pacemque conciliaret, & Romanos, Romanamque rem adjuvaret. Pergit deinde paucis indicare, quo loco apud senem fuerit, in quo noster est copiosior. Cum autem, inquit, in palatio versaretur, brevi tempore imperatoris animum ita sibi conciliavit, ut & ipsi imperatoris filii ei inviderent: Andronicus vero junior imperator irasceretur, molestæque ferret, insignem illum sui amorem apud avum languescere: erga novitium vero illum, & subditiuum vehementer crescere. Ostendit præterea,

quomodo annos natum 25. cuidam Macedonicæ provinciæ præfecerit, & ejus encomium texit. Lege lib. 8. paulo post principium.

n Ac propter altitudinem quidem gradus.) Plinius Vespasianum alloquens præfatione historiæ suæ Naturalis, imperatorem ait in excelsissimo humani generis fastigio positum. Nobiles, ac præsertim principes, reges, imperatores non est verisimile mentiri velle, quia id summa eorum ingenuitas non permittit: & quia nulli hominum generi fœdus est mendacium. Nam cum ob duas plerumque causas mortales mentiantur: vel ut jocentur scurriliter: vel ut aliquam sibi uti-

litatem, compendiumque pariant, in viros tales neutrum convenit: quos & summa gravitas decet: & qui magis habent quod aliis dent, quam indigent quod ab aliis accipiant. Nec minus odit Deus divitem mendacem, quam pauperem superbum.

AD CAPUT II.

a Honore præfecti sacri cubiculi.) παρακοιμώμενος Græce, Latine accubitor, & usu verbi liberiore, *custos*. Sed sine controversia ea dignitas designatur, quam tribus vocibus expressimus. Paulo infra, *μέγας δομέσικος*, & ita deinceps semper nominatur (minoris Andronici intellige) quæ tamen dignitas, quando in eum collata fit, nusquam indicatur.

b Cor suum comedens, ut Homerus ait.) Locustæ est de Bellerophonte Iliad. ζ'. qui ab Antia, Præti Argivorum regis uxore, apud virum falso accusatus, quod se de stupro appellasset, ab eodem cum litteris ad Jobatem Lyciorum regem socerum missus, & ab illo periculis magnis objectus est, quæ tamen vicit. Postmodum diis exosus factus, in locis solis oberrabat, hominum congressus fugiens, ac se tristitia, & dolore macerans. Versus Homeri cum Latina M. Tullii interpretatione apponam.

Ἦτοι δ' ἀπ' ἀπιδίου τὸ ἀλλήιον οἶος ἀλάτο,
Ὀν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνδρῶπων ἀλεείνων.
Qui miser in campis mærens errabat Aleis,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.

Germani istuc, cor suum comedere, εἰμωτικῶς expriment, *er frist sich selbst*, hoc est, comedit, absomit se ipsum. Meror enim vehemens, ac diuturnus, seu immanis, & longa animi ægritudo corpus tabefacit, ad cutemque, & ossa redigit: quod Artemisiæ reginæ Cariæ Mausolum maritum ἀπαρμυδιῶτος lugenti contigit, de qua Cicero 3. Tuscul. ut Artemisia illa Mausoli Cariæ regis uxor, quæ nobile illud Halicarnassense sepulchrum, quamdiu vixit, vixit in lucem, eodemque etiam confecta contabuit.

c Cui maternum genus e sanguine imperatorio.) E familia imperatoria erat hæc scæmina, quæ Dynastæ barbaro, & Comano nupsit, Cantacuzeni cognata. Nam & Scythis principibus, ut audiemus, imperatores Constantinopolitani locabant filias suas, & Cantacuzenus Orchani Persæ, seu Turcæ potius Theodoram filiam nuptum dedit.

d Qui Joanni Batatzæ imper. capeff. se dederant.) Hoc ἐν παρενθέσει dictum, quam Græci notare non solent: quo attentiores oportet esse interpretem. Verisimile fit, Sytzigianum istum barbarum cum uxore Constantinopolim migrasse, ibidemque susceptis Christianorum sacris habitasse, & in eadem urbe Syrgianem filium genuisse.

e Qui ipsum e sacro fonte suscepit.) Hos quidam susceptores, alii compatres vocant: debent enim cura paterna, pro quibus in baptismo spondent, in Christianis institutis erudiendos suscipere, & in eo paternam illorum curam gerere. Nisi quis malit ab eo dici susceptores, quod infantem vel abluendum salutari fonte, vel ablutum suscipiunt in ipsa brachia. Græce est, *ἀπὸ τοῦ ἁγίου φωτισματος αὐτὸν ἀναδείξαι*, qui eum a sancta illuminatione suscepit. Quod Latini dicunt, voce e Græco fonte cadente, baptizari, a βαπτίζεσθαι, id Græci præterea aliis tribus efferunt, φωτίζεσθαι, σφραγίζεσθαι, καθαίρεισθαι, illuminari, obfi-

gnari, purgari. Quæ tamen si verborum ipsorum vim, & sententiam velimus exprimere, non sic reddenda sunt: sed baptismo ablui, sacro fonte tingi, salutari aqua perfundi, sacro rore tingi, cælesti fonte lustrari, & aliis compluribus modis, quos latinitatis studiosi haud ignorant. Dies autem ille, quo Christi baptizati memoria celebratur, & in diem Epiphaniæ in Latina ecclesia incidit, a Græcis patribus φωτων ημερα nominatur, dies luminum: siquidem φωτισμόν ἀντὶ βαπτίσματος frequenter accipiunt. Ita Gregorius Nazianzenus orationem eo die habitam inscripsit, εἰς τὰ ἁγία φῶτα, in sancta lumina. Qui ergo festum luminum apud Græcos esse festum purificationis Mariæ volunt, falluntur. Fons autem in basilicis, ut notavit Brissonius commentario de feriis Christianis, proprio, & baptismi officio specialiter dicato loco concludebatur, cujus appellationem Latini verborum inopes a Græcis mendicantes, locum eum baptisterium nuncupant. Græci suum illud Latinis commodatum verbum intempestive repetere nolentes, φωτισήσαν dicunt, Ambrosius, regenerationis sacrarium. Et recens baptizati tum νεόφυτοι, tum νεοφώτιστοι appellabantur.

¶ Quem splendida purpura induturus est.) ὃν μέλαι τῷ τῆς ἀργυρῆδος ἄνδρα κοσμήσων, quem ornaturus est ornatu purpureæ, ἄνδρος quippe etiam ea notione est, qua κόσμος: sed μεταφορικῶς, ut Latinum, flos, sæpe decus, elegantiam, pulchritudinem, & ornamentum quoddam significat. At certe ἄνδρα, hic potius ipsum κάλλος τῆ βαμματος, tincturæ, sive coloris purpuracei nitorem, ac venustatem quamdam declarat.

¶ Quæ inde ab infantibus.) Cantacuzenus cognatus imperatori Andronico juveni equalis, & amicissimus ab ineunte ætate, & ob animi candorem, sermonumque veritatem, & morum commoditatem carissimus. Gregoras lib. 8.

AD CAPUT III.

¶ Hominem namque pluribus equiparand.) Ad Andronicum suum accommodat, quod de medico Homerus protulit Iliad. λ.

Ἰππὸς γὰρ ἄνθρωπος, πολλῶν ἀντάξιός ἐστιν ἄλλων, quo versiculo poetæ sapientissimi jure gloriantur medici: cujus sensus, medicus instar multorum, seu pro multis est, seu, multis æquiparari potest. Hoc vult, Andronicum multorum virtutes unum complexum, ita ut in singulis nemini cedat. Nota egregiam laudatiunculam ex verbis, quæ continenter subjiciuntur.

¶ Commune humani generis ornamentum.) κοινὸν ἀγαλμα τῆς φύσεως. Vocem φύσεως de humana natura, id est, de hominibus ipse prolutum accipio, quorum communiter decus, & ornamentum fuisse (propter animi præstantiam videlicet) Andronicum suum testatur. In quovis rerum genere illud aliarum decus, gloria, & ornamentum est, quod supra alias excellit. Et quia ἀγαλμα etiam exponitur oblectamentum, parum aberat, quin hoc totum, κοινὸν ἀγαλμα τῆς φύσεως, converterem, amor ac delicia humani generis, recordatus, ita Titum imperatorem Vespasiani filium nominatum esse, teste Svetonio, in ejus vita cap. 1.

¶ Indicta causa graviss. criminum damnari.) ἔστω ἐρήμῳ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀλῶναι συμβαίνει. Subaudienda est vocula, δίκη, cum illa, ἐρήμῳ. Est autem δίκη causa, judicium, ut ἐρήμῳ δίκη sit desertum judicium, seu desertum vadimonium. Composita vox est ἐρημοδίκη, quando quis ad diem non se sistit in judicio. Et ἐρήμῳ καταδικάζειν, vel, ut apud nostrum est, ἐρήμῳ ἀλῶναι, est ob desertum vadimonium damnari. Potest etiam verti, indicta causa da-

mnari, quod nos fecimus: neuter enim, & qui vadimonium deferuit, & qui causam non dixit, ad judicium comparet: ita uterque videtur deseruisse: etsi alter reus est, qui vadimonio se obligavit, alteri fit injuria. Seneca Medea.

Qui statuit aliquid parte inaudita altera, Equum licet statuerit, haud æquus fuit.

¶ Qui enim heri, & nudius tertius.) ὁ χθὲς & πρόχθρις. Hac proverbiali hyperbole utitur non raro. Licet etiam reddere, pronuper, nuperime, paulo ante, heri.

¶ Adorabatur, & colebatur ab omnibus.) προσκυνέμενος. Verbum προσκυνέειν, adorare in sacrosanctis, prophanisque litteris creberrime ad homines, qui dii non sunt, accommodatur, dicunturque προσκυνέειν, adorari, id est, singulari quadam veneratione, corpore ad terram incurvato affici. Summissi petimus terram, inquit Æneas 3. Æneid. Quem adorandi modum, & gestum expressit pulcherrime Themistocles, dum regem Persarum per simulationem adoravit. Anulum enim cadere permisit: quem, cum se inclinans levasset, visus est suo munere perfunctus. Noster quoque satis clare libro 2. cap. 5. ubi Tamerchanes Phrygiæ satrapa ad imperatorem venit. Nam de ejus comitibus Persis, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπώδεν τὸν βασιλέα προσκυνοῦν, τὰς κεφαλὰς ἐρείσαντες ἐπὶ τῷ γῶνι. Ceteri quidem omnes imperatorem, antequam appropinquarent, capitibus humi submissis venerabantur. Ista adoratio etiam hodie barbaris in more est. Non igitur verebor προσκυνέειν exponere, adorare, cum res tam aperta sit.

¶ Nostra, Romanorumque omniumque admissa despiciens.) Ad locum Pauli alludit, Actor. 17. in concione ad Areopagitas. τὸς μὲν ὁμοῦ χρόνῳ τῆς ἀγνοίας ὑπερῶν ὁ Θεός. Et tempora quidem hujus ignorantie despiciens Deus. Subjungit noster, τῷ καρδίαν τῆ βασιλείας ὁδοῦ ἀπεργασάμενος, cor imperatoris rectum præstans, ubi alium locum in mente habuit, qui est Actor. 8. Sic enim sanctus Petrus ad Simonem, oblata pecunia per manuum impositionem Spiritus sancti communicandi potestatem sibi concedi petentem, ἡ γὰρ καρδία σου ἐκ ἐστὶν ὁδοῦ ἀνὸς Θεοῦ. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Non enim sententiis modo integris divinarum litterarum innectendis, sed etiam unico verbo iisdem insinuandis Cantacuzenus gaudet: quod te, Lector, hic potissimum monitum volui. Sane peritissimum sacræ scripturæ fuisse, extra dubium est.

AD CAPUT IV.

¶ Adrianopoli amplè urbi, & frequenti.) Orestiadem antea dictam hanc urbem, quidam auctores sunt. Solebant Sultani Turcici regnum auspiciari in ea civitate, quæ sedes esset imperii. Principio Turcis (capta Constantinopoli videlicet) fuit Prusa Bithyniæ, paulo ante mortem Osmanis ab Urchane filio capta, quæ licet honorem hunc non diu retinuit, ex pristina tamen prærogativa meruit, ut longissimi temporis spatio Sultani Turcarum mortui, paternis, & avitis istis monumentis, etiam diu post captam Constantinopolim inferrentur. Postquam vero transvectis in Europam copiis, Murates I. Urchanis F. Osmanis N. Hadrianopolim cepisset, eodem & regni sedes ex Asia commigrasse videtur, quod recte se facturos Sultani ducerent, si rebus Anatolicis jam tranquillioribus, præcipuum militiæ robur jam Hadrianopoli velut in excubiis haberent: unde, momentis rerum ex uso suo gerendarum animadversis, progredi paulatim latius, & in Europæ viscera grassari possent. Leunclavius.

Edit. Paris.
pag 963.

b *Ab orientalibus, ac Threiciis secludens.*) Arbitror ad hunc locum pertinere, quod scribitur a Gregora libro septimo, Andronicum seniore longum murum ad Christopolim, a mari usque ad vicini montis cacumen extruxisse, ut locus is se invito prorsus inaccessus esset iis, qui vel e Thracia in Macedoniam, vel e Macedonia in Thraciam iter haberent.

c *Valeque invicem dicto.*) ἀλλήλοις σε σωταξάμενοι. vox σωταξάμενοι sacris scriptoribus idem valet, quod ἀποτάσσειν, *valedicere, in digressu salutem dicere.* Quare σωτακτικὸς λόγος Gregorii Nazianzeni centum quinquaginta Episcopis præsentibus habitus, est ea oratio, quam primo quoque tempore discessurus pronuntiavit, & episcopis illis valedixit. Item apud Damascenum, libro, quod mortui viventium beneficiis juventur, σωτακτικὸν εἶναι, est in ultimo digressu flere, ac lamentari, Plura Billius observat. sacrar. lib. 1. cap. 22.

d *Nautica quippe licentia igne magis Rapida.*) Genus hominum valde improbum nautæ, perjurum, mendax, naves alienas, & homines despolians: quos apologo quodam notavit Æsopos, dum eos dicit in tempestate multa diis vovere, quæ cum in littus salvi pervenerint, minime solvant. Et cum quibus Bias navigabat impii, quibusque in sæva tempestate deorum opem implorantibus dicebat, *tacete, ne vos illi hic navigare sentiant,* nautæ potissimum erant. Laertius. Euripid. Hecuba, ubi illa misera mulier captiva jam & serva mittit famulam, quæ petat a Græcis, ne quid corpus filiæ Polyxenæ jam ad Achillis tumulum mactatæ designent illiberalius, ac petulantius, ἐν γὰρ μυσίῳ στρατῷ ματι ἀκόλατος ὄχλος, ναυτικὴ τ' ἀναρχία, κρείσσον πυρός. Nam in numerofo exercitu indomita, seu infrænis turba est, nauticaque licentia, est igne violentior. Sumpsit ergo ab Euripide Cantacuzenus ut vides.

AD CAPUT V.

a *Per senatorem quemdam.*) Nomina σύγκλητος, & συγκλητικός senatus, & senator, quod mihi videor observasse, noster scriptor varie usurpat. Nunc enim procures aulicos, conciliumve aulicum, seu senatum imperialem, sive imperatorium: nunc belli duces, conciliumve bellicum, & utrobique optimates, ac viros illustres primariosque sic appellat. Itaque raro transtulimus senatus, senatores, ne quis de civili senatu, & senatoribus rem intelligendam putaret: fugienda est enim ὁμωνυμία. Hoc etiam loco, si placet, senatorem, virum nobilem Palatinum, aut consiliarium imperatoris, einen Kammerherrn, interpretare.

b *Intra Byzantii fines.*) Urbs hæc nobilissima duo nomina habuit, antiquius Byzantium, recentius Constantinopolis, de utroque dicendum. Vetus fuit oppidum in Thracia ad Propontidem, quod Byzantes classis Megarensium, eo coloniam deducendum dux condidit, quod conditum Pausanias Spartanus instaurasse, & amplificasse dicitur. Tradit Zonaras, Constantinum Magnum parentem urbem sui nominis ædificare, primum Sardicum agrum, post Sigæum promontorium, tandem Chalcedonem, & Byzantium delegisse. Cedrenus auctor est, Theofalonicæ fecisse initium; sed peste interpellatum, reliquisse locum, & Chalcedonem profectum. Quam a Persis everfam, cum restituere inciperet, ab aquilis admonitum fuisse, ubi Constantinopolim conderet: quod illæ architectorum regulas, & funiculos sæpius raperent, Byzantiumque deportarent. Sozomenus, & Zosimus narrant, cogitantem urbem sui nominis

Paris III.

condere, quæ honore Romam æquaret, inter Ilium, & Hellespontum spatium invenisse commodum, ibi fundamenta jecisse, partem muri in altitudinem eduxisse, post sedem commodiorem visum Byzantium, Quam cum Severus imperator superioribus annis, occiso Pescennio Nigro, qui imperium orientis invaserat, diruisset, & in vici formam redegegisset, ipse, Licio devicto, ejus ambitum dilatavit, muros extulit, ædificiis publicis, privatisque ad usum, & decus explorare instituit. Postea utroque imperio in multas portiones diviso, occidentalis Romam, orientalis domicilium Byzantium esse voluit, vocatisque orientis episcopis, magna cærimonia urbem novam Deo, ac virgini Matri consecravit, eamque novam Romam, & Constantinopolim indigitavit, & ad dignitatem urbi addendam, ecclesiam ejus ad honorem patriarchatus evexit, ejusque episcopum Metrophanem post Alexandrinum sedere instituit. Hactenus illi. Si lubet, vide etiam de conditoribus, & nomine urbis hujus quæ affert Petrus Bizarus, historiæ Genuensis lib. 12. in anno 1453. Vocatur sæpe a Græcis βασίλισ ἡ πόλις, *regina urbium, seu urbs imperatrix.* Noster infra cap. 21. en quam honorifice de ea. πόλιν ἔγω μέγαλιν, καὶ πολυάνδρωτον, & χρημασί, καὶ ὀπλοῖς, στρατιώταις δυνατωτάτην, urbem adeo amplam, & frequentem, pecuniaque, & armis, & militibus potentissimam. Locum haud elegantem adscribam ex epistola Matthæi Camariotæ, qua Constantinopolim a Turcis subactam lamentatur. Cuncta nobis præsidia, & ornamenta simul, uno impetu erepta sunt. Patria capta est: cujus urbs in terris similis nulla: sed ejusmodi, quæ non humana potuerit extrui manu. Eadem magnitudine, & pulchritudine præstabilis, situ, & venustate splendens: quam affirmare omnium uspiam urbium maximam, pulcherrimamque ausim: quam unam omnes sperabant, & credebant in perpetuum ab omnibus mansuram inexpugnabilem: cui secundum Deum universi salutem credebant suam: quæ si oculus appelletur orbis terre, aut cor, a vero non aberretur: de qua nemini non gloriari licebat: in qua civem adscriptum esse, non parum argumenti ad commendationem, gloriamque habebat. Hactenus ille. Vide etiam Nicetam ad finem Analium. Invenio hanc urbem dictam χειρὶς πόλιν, quemadmodum Antiochiam δεῦρον πόλιν.

c *Hoc genus occupation. illius ægerrime fer. avus.*) Venari, aucupari (nam & aucupio delectabatur juvenis, ut videbis) equestribus vacare lusu, non sunt illiberales occupationes, nec principem, præsertim adolescentem, dedecent. Quaræ causæ nihil erat, cur senex morosus his vacanti adeo irascetur, adeoque innocentem duriter increparet. Videntur aliæ quædam fuisse occupationes illius, nempe in scortis, commestationibus, nocturnis obambulationibus, in ære profundendo, & nominibus faciendis, cum inobedientia, & contumacia erga avum, quæ Grægoras, nihil quidquam veritus memorat, infensior & iniquior eidem, ut apparet. At noster hic vel digna hæc non putat, ob quæ juvenis imperio privetur, quia scilicet peccata juventutis sint: dum ætas, dum tempus tulit (ait ille senex in Andria) *svi, animum ut expleret suum:* & alius ille in Adelphis, plus æquo indulgens, *amet, scortetur, potet, faciat quod lubet:* vel propter summum amorem, credo, ut famæ, & honori ejus consulat, artificiose dissimulat, ac præterit. Etiam non semel jurantem inducit, nihil se tanta ira, & odio avi dignum commisisse: sed a calumniatoribus se falso apud illum deferri. Quod an excusari possit, si Gregoras vera loquitur, equidem haud scio. Ac tanto minus fortasse potest, quod initio historiæ se veritatis tam amantem ostenderit. Verumtamen non ita dissimulat, quin quem toties defendit, & excusat, pro-

d ij

pemodum manifeste prodat. Infra enim ipsum adolescentem se flagris digna perpetrasse confidentem facit. Atqui venatus, & decursus equestris flagris digna non sunt. Quamquam vero modum in his excedere potuit (imo excessit, cum præ studio rerum istarum somnum capere non potuerit, ut audisti, & mira narrat in hoc genere de canibus & avibus ejus Gregoras, etiam imperatoris) tamen non hanc, sed aliam quamdam intemperantiam esse putarim, quam se flagris puniendam confessus est. Nihilominus ista vitia magnis, ac splendidis postea virtutibus emendata sunt, & cum Cantacuzenus amore, tum Gregoras odio peccare: & ille quædam vera omisisse, hic multa non vera in medium attulisse potuit.

Edit. Paris.
pag. 965.

d Pileum, seu tiaram gemmatam, quam in cap. ferebat.) Græce est, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον, lapidem supra caput, lapidem utique pretiosum, qualibus pileus ille distinguebatur. Et fortassis hic λίθος in apicem coronæ ejus insertus, visendæ magnitudinis erat. Certe etiam lib. 4. dicitur λίθος κεκοσμημένος πῖλος. Subjicit mox, imperii esse symbolum. Unde patet σωμειδοχικῶς locutum: nam non lapis, quantumvis pretiosus, sed corona, tiara, aut diadema symbolum, ac signum est imperii. Cassidis formam hodieque retinent uscusæ Turcarum, inquit in Pandecte historiæ Turcicæ Leunclavius, instar pileoli rotundi, ovalis figuræ, vel rotundi calicis, absque pedunculo factæ: cujusmodi coronas ovales ex auro solido gestare solebant imperatores Græci, planeque talis etiam imponebatur Theolepto patriarchæ, cum nos Constantinopoli essemus, a duobus aliis tunc ibidem presentibus patriarchis, Sylvestro Alexandrino, & Michaeli Antiocheno, die 10. Martii, anno Christiano 1585, quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant, in thronum collocari. Solent hodieque Genitzari, & alii ditiores ex auro solido factas uscusas gestare. Becos ipse vidi sic ornatos, qui Sultani Turcarum cursores sunt, circum ipsum semper obambulantes, quum e Sarajo, seu palatio prodit.

e Ut poetice dicam, animam ipsam eructans.) Præcedit, βαρεὰ γενέχων, quomodo Homerus loquitur. Λυχὼ ἐπαγγόμενος ipse ne finxerit, an ab Homero, aliove poeta sumpserit: & an priorem vocem mutaverit, si forsitan μῦθον fuit, ignoro.

AD CAPUT VI.

a Virtute, & doctrina conspicuum.) Ἡ ἐν ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ γνώριμος. Philosophia non semper est illa divinarum, humanarumque rerum cognitio: sæpe enim liberalem doctrinam, seu eruditionem ingenuam, seu φιλολογίαν Græci hoc verbo exprimunt: Isocrates imprimis (ex quo plura testimonia Budæus profert) qui etiam oratione περιττῆς ἐρῶν in fine, φιλοσόφους vocat homines litterarum studiosos, quia & φιλοσοφῶν, ἀπαράξεν significat. Sacri scriptores Græci, studium vitæ innocenter, & sancte agundæ frequentius φιλοσοφίαν nominant: quia nimirum timor Domini disciplina sapientiæ, Proverbiorum capite decimo quinto.

b Hujus oratoris ore imper. Sic alloq.) Amat noster historicus orationes, quæ directæ vocantur, hoc est, per primam personam, & indicativum modum conceptas (quod in præfatione lectorem monuimus) & hoc etiam in legationibus servat: ubi legati personam mittentis in dicendo induunt. Primum exemplum est hoc Josephi. Quo res fieret planior, illas voces, hujus oratoris ore, de nostro addendas duximus.

c Quandoque parentibus singulis.) Σα-

pius avum patrem nominat: vere enim pater est, quamvis non proximus, sed major, hoc est, antiquior. Unde Germanis, Groszuatter: & defuncto Michaeli patre naturali, avus erat ei patris loco. Diligebatur item ut a patre filius, & reverebatur eum vicissim ut filius patrem: hoc enim de se credi vult.

d Non te maria tota improb. facin.) Cum proverbio dicamus, mare bonorum, sicut, mare malorum, pro innumerabilibus bonis, ac malis, sententia postulat, ut κακῶν hic non malorum, sed, vitiorum, aut malorum facinorum interpretemur. Auxit rem valde, cum adjecit δλας, tota, dixitque δαλάσας ἅς κακῶν.

e Modica quædam ad alios abs te profundi.) ὀροχὴ δαί. Manet in Metaphora, pag. 966. quod tamen non semper est necessarium. Dixerat enim, δαλάσας κακῶν. Ideo nos quoque non, proferri, quod poteramus, sed profundi transtulimus: mare enim, quoniam aqua constat, funditur. Et alioqui etiam sic loquimur, aliquid effundere, pro, cum affectu, vel ex affectu aliquo proloqui. Item simpliciter, ut Cicero 1. de orat. Effudi vobis omnia. Et poetice, hæc effudit pectore dicta.

f Si, &c. tua manu, pater, pœnit. a m: repet.) Vel quia forsitan pro magno peccato paululum supplicii satis erit patri, ut Terentius ait. Vel quia naturale est, malle a propinquis, quam alienis vapulare: quod misericordiam speramus ab iis, qui in nos crudeles propter sanguinis communionem esse non possunt. David quoque a Deo tamquam a patre, quam ab hominibus puniri malebat. Coarctor nimis. Sed melius est, ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ ejus sunt) quam in manus hominum. 2. Reg. 24.

g Ego te adeo miris modis amavi.) Gregoras principio lib. 8. Andronicum tanto amore persecutus est avus, ita ejus aspectu gavisus, ut omnes & ante, & post natos filios, filias, nepotes multo minoris faceret, omnesque quam hunc unum perire mallet, si optio daretur, tum ob firmiorem imperii successionem, tum propter ingenii præstantiam, tum propter vultus majestatem, forsitan & similitudo nominis aliquid ad benevolentiam contulit. Quibus de causis eum apud se regia disciplina instituendum, ejusque conspectu nocturno, atque interdum fruendum esse, letandumque censuit.

h In materni uteri penetral. latitantem.) τοῖς μητρικοῖς δαλάμοις ἐνδύσσεισθοντα. Non opinor quemquam scriptorem uterum mulieris, seu parientis uterum vocasse thalamum. Recordor autem in sacris litteris de Salvatoris nostri ortu legi, tamquam sponsus procedens de thalamo suo. Ubi consensu theologorum sanctissimæ Virginis Mariæ uterus intelligitur, in quo, velut thalamo eam sibi filius Dei, carne ex ea indutus, sponsam copulavit. Et quoniam Cantacuzenus libenter vocibus divinarum scripturarum utitur, de matre Andronici, & partu ejus cogitanti, hoc verbum, seu hunc scripturæ locum occurrisse existimemus licet.

i In quo & parviss. labes videri sap. maxima.) Juvenalis satyra 8.

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Esse solet, quanto major qui peccat habetur.

Bene, sapientibus, nam hi longe cernunt acutius, quam vulgus, & judicant verius. Ergo sapientes a regibus perfectionem maximam requirunt, eorumque peccatis non facile ignoscunt. Ipse met Cantacuzenus extremo quarto, cap. 48. in quam præclare, dum filium Matthæum a cupiditate imperandi absterret. Non enim quemadmodum aliis, si vitam solute transegerint, sic etiam imperatoribus usquevenit, ut damnum ad ipsos modo pertineat: sed & bona, & mala ipsorum subditis communia sunt: & imperatoris animam o-

mnis virtutis speculum, atque archetypum esse oportet: alioqui non solum suæ, sed & aliorum segnitiei pœnas persolveret.

* Si quidem amaritud. advers. me dep. sin autem.) In evangelio, si quidem fructum fecerit: sin autem, succides eam. Genus loquendi ἐλεητικόν. Subauditur, bene factum, bene res habebit, aut tale quippiam. Latini quoque sic loquuntur, atque adeo ipse Cicero. Notatum est alicubi a Budæo in Pandectas.

AD CAPUT VII.

a Qui ira, dolore aut alio.) Græca vide, nempe hæc, τοῖς ἐξ ὀργῆς, ἢ λύπης, ἢ τινος ὧν λέγουσι, μὴ δ' ὧν δρῶσιν ἐν τοῖς τῆς παραχῆς καιροῖς, παρακατέχεν τὴν μνήμην. Desiderari Voces aliquot puto te mecum, lector, perspicere. Sed defectum eum a nobis satis expletum spero. Jacobus Gretserus, homo societatis nostræ, cujus extant ingenii monumenta, a quo me fidei opera, consilioque in his laboribus meis sæpenumero adjutum, & ad istuc præclarum opus maturandum incitatum non possum quin confitear, totum locum sic integrabat. τὰς ἐξ ὀργῆς, ἢ τινος ὧν τοιούτων πράττοντας τι, μὴ δ' ὧν λέγουσι, μὴ δ' ὧν δρῶσιν ἐν τοῖς τῆς παραχῆς καιροῖς παρακατέχεν τὴν μνήμην δῆλον. Nam illud τοῖς, primum verbum, consistere cum παρακατέχεν non posse: cui assentior. Est autem sententia verissima. Affectus enim impotentia nebulas menti offundit, ut cernere quid agat, dicat, non queat.

Edit. Paris.
pag. 967.

b Lethæis Volvendis aquis permittens.) Lethæ palus inferorum, ab oblivione nominata, quod mortui omnium rerum hujus vitæ obliviscantur. Quin autem historicus iterum, ut alibi, poetice loquatur, nullus dubito: & est hæc quoque una historiæ proprietates, uti poeticis loquendi generibus: in quo apud Latinos conspicuus est Livius. Ovidius in Ibin.

Et tua lethæis aqua dabuntur aquis:

Et i. Trist. eleg. 7.

Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?

Cunctane lethæis mersa feruntur aquis?

c Cum ipse quoque, a magno imper.) Agapetus diaconus ad Justinianum imperatorem libello pulcherrimo, quo imperatorem præceptis format. συγγνώμην αἰτούμενος ἀμαρτημάτων, συγγνώσκει καὶ αὐτὸς τοῖς εἰς τὴν πλημμελοῦσιν, ὅτι ἀφ' οὗ ἀντιδίδωται ἀφ' οὗ, καὶ τῇ πρὸς ὁμοδούλου ἡμῶν καταπαχῇ, ἢ πρὸς Θεὸν φιλία, καὶ οἰκείωσις. Cum delictorum tuorum veniam a Deo petas, ipse quoque te offendentibus ignosce: quoniam remissioni retribuitur remissio, nostræque cum conservis reconciliationi, Dei amicitia, & familiaritas. Simili sententia usum inveni D. Epiphanium, ad Eudociam Augustam, Arcadii conjugem, cum illa de injuriis sibi a Joanne Chrysostomo illatis, eidem conquereretur, ut est legere in vita ejusdem Chrysostomi apud Metaphrasten.

d Magnus domestic. et Thracia reversus.) Hæc alia deliberatio est. Illa prior inter domesticum, & Syrgiannem in Thracia fuit: hæc inter domesticum, & juniorem Andronicum suscipitur. Et intelligimus rediisse in Thraciam magnum domesticum: siquidem Constantinopolim reversus dicitur.

e A Cræle Stipano Triball.) Nomen Κράλης regem sonat Hungaris, Bulgaris, sive Serviis, Sclavonibus, Boemis, Polonis, a Kiral, & contractione Kral. Inde positione Græca factum Κράλης a nostro historico, & muliere Κράλαινα.

AD CAPUT VIII.

a Tamquam de inexpectato lucro.) ὡς περ ἔρματος ἡγυσόμενος. ἔρματος dicitur pro lucro insperanti objecto, seu inopinato, & adventitio: ut cum quis in itinere aliquid fortuito invenit (quod etiam ἔρμα propterea appellatur, quasi dicas, inventum.) Hinc quidquid boni nobis contingit, (præfertim, si præter opinionem, atque spem) id ἔρματος vocatur. Budæus a Platone in Phædone ponit ait pro bono inexpectato, ac pro sorte exoptanda, quæ forte fortuna nobis oblata sit. Ratio nominis est a Mercurio, qui Græcis Ἑρμῆς, & viis, nuntiis, lucro præest, & in Amphitruone Plauti est ita loquens.

Nam vos quidem id jam scitis concessum & datum Mibi esse ab diis aliis, nuntiis ut præsim, & lucro.

Si plures iter facerent, & unus boni quippiam in via jacens repeterat, alii, qui id secum dividi, seu commune vellent esse, dicebant κοινὸς ἔρμης, Latine, incommune. Observat. Turneb. lib. 26. cap. 14.

b E Gente quidem Auriarum Raphon Auria.) Ab Ansaldo Auria gens Auriarum clarissima originem habuit. Ansaldus natus est ex quadam matrona nobili, cui nomen Oria fuit, ex prisca familia, Volta dicta, quæ nunc, ut diximus, Cataneorum est: quam posteaquam Arduinus ex provincia Narbonensi regulus oriundus propter venustatem formæ, atque familiæ nobilitatem ambivisset, in matrimonium tandem accepit. Nam cum professionem in Palæstinam, religionis ergo instituisset, casu Genuam delatus, in hujus præstantissimæ femine ex occasione, ut fit, familiaritatem, & consuetudinem incidit, adeo ut formæ pulchritudine illectus, postmodum in Voltarum familiam receptus, ad nominis, & familiæ avitæ differentiam, Oriæ uxoris suæ nomen retinuerit. Bizarus in historia Genuensium lib. 1.

c E Spinularum Fredericus Spinula.) Familia Spinularum celeberrima, & laudatissima, a Guidone Spinula Beli vicecomitis filio, viro egregio animi corporisque dotibus originem traxit. Bizarus.

d Ex Temarensium Raphon Temar.) Plurimas Genuensium antiquas familias recenset Bizarus libro 1. inter quas hujus nulla mentio, sed bene additum ab eodem his verbis: Et pleræque aliæ, quarum hac tempestate exolevit memoria, & vix aliqua earum extant ullius antiquæ nobilitatis indicia. Verum interea non me latet, atque omnino verisimile est, plurimas familias, successu temporis, mirum in modum extenuatas & inclinatas, cum aliis familiis, suo tempore integris, & florentibus coaluisse, & quasi in eas insitas, & translatas fuisse: adeo, ut postmodum abolito, & antiquato pristino nomine illius familiæ, in quam transivissent, nomen assumpserint. Cum suspicarer porro, Raphon ex Raphaele corruptum esse, viri clarissimi Marci Velleri sententia opinionem meam confirmavit. Visum, inquit, monere, Raphones quidem haud dubie Raphaelles videri, depravato in hanc faciem vocabulo, Genuensi idiotismo, qui inter Italicas dialectos crassissimus est. Et Raphaellem sane Doriam maritimis præfecturis illa ætate claruisse, historiæ ostendunt, neque Folietia in elogiis dissimulat. Verum Temar familiæ quod vestigium reperiemus? In Genuensium annalibus sæpius obvii Ufo di mare, sive antique Ufo de mare, & Ufo de mar, quos Folietia Usus marios appellat. Hos ipsos, abjecta prima vocola, ut a vulgo brevitate amante fieri solet, Demar, atque inde Temar dictos fuisse, admodum apparet probabile. Hæc Vellerus. Raphon Temar sine dubio est Raphael Temar.

e Hortantibus autem.) ἐπιτροπομένων δ' αὐτῶν. lego, προτροπομένων, perspicue id postulante sententia.

^f Illi Salomonis, patientiam, et tolerantiam ostend. in temp.) Ecclesiastici cap. 18. Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. Græce sic legitur in Septuaginta: ὡς ἂν ἄρρωσῇσαι σε ταπεινόητι, καὶ ἐν καιρῷ ἀμαρτημάτων δείξον ἐπιστοφῶν. Græca illa Cantacuzeni Latinis potius respondent.

AD CAPUT IX.

^a Est, &c. viror. prudent. certa pericula saluti non antep.) Cic. 1. Off. Nunquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles, timidi-que videamur. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius.

^b Non longe ab extrema perniciē abesse.) μακρὰν ἀφ' ἐκείνης νομίζω πάντοῦ κακοῦ. Necessario ante μακρὰν particula negans adjicienda est, prætermissa a librario. Itaque interpretando adjecimus.

Edit. Paris.
pag. 969.

^c Cum ingenii humani imbecill. perf. rerum cog. simul.) Verissimum est, quod ait 1. Off. M. Tullius, omnes homines trahi, & duci ad cognitionis, & scientiæ cupiditatem, & veri videndi a natura nobis ingeneratum desiderium. Sed quia cognitio nostra necesse est per sensus ad animum veniat, quomodo nec simul omnia sensibus percipere, sic nec omnia eodem tempore simul cognoscere possumus. Itaque perfectam cognitionem quasi gradatim acquirimus:

^d In imp. & unctum domini. Loquitur, ut David de Saule consuevit, lib. Reg. 1. Interpretes biblicorum frequentissime vocem Græcam χριστός retinuerunt. Ut 1. Regum: Loquimini coram Deo & christo ejus. In Psalmis: Nolite tangere christos meos. Salvavit Dominus christum suum. Apud Lucam de Simeone: Non visurum se mortem, nisi prius videret christum Domini: & sexcenties alibi. Dicitur autem, τὸ unctus Domini, aut, christus Domini, cum significatione maxima, est & verbum gravissimum.

^e Amplitud. & dignit. sua orb. advers. casus volvere.) Id præcipue tragici poetæ nobis egregie ponunt ante oculos, dum heroas, & heroïnas sua infortunia, tristissimamque, & beatæ quondam, ac felici longe disparem conditionem deplorantes inducunt. Exempla multa suppedabit unus Euripides. Nec tam jucundum est, ex afflicto ac perditō beatum, quam acerbum, ac luctuosum ex beato miserum, & calamitosum evadere. Seneca de tranquillitate animi, cap. 8. Tollibilis est, faciliusque non acquirere, quam amittere. Ideoque lætiores videbis quos nunquam fortuna respexit, quam quos deseruit.

^f Plures rom. imp. præliis usi advers. mori, quam servire.) Enumerat Valer. Max. lib. 3. cap. 2. de fortitudine, P. Crassum, qui cum Aristonico bellum in Asia gessit. Scipionem Pompeii focerum, Catonem Utricensem. Quibus adde ex Svetonio Othonem. Primus hoste laceffito, ab eo est interfectus, reliqui sua manu necem sibi intulerunt, ne servirent. Sed Catonis facinus cum ab aliis, tum etiam a Cicerone laudem invenit. Putat enim, cum ei incredibilem tribuisset natura gravitatem, eamque ipse perpetua constantia roborasset, semperque in proposito, susceptoque consilio permanisset, necem potius sibi consciscere, quam tyranni Cæsaris vultum aspicere debuisse. 1. Off.

^g Quavis aqua stygia cruciat amarius.) Ipsa styge est illis odiosius, nam & ab odio palus illa fabulosa nomen habet. Impatiens est injuriæ, contumeliæque nobilis animus, & nobilium, illustriumque hominum plerumque etiam nobiles animi.

AD CAPUT X.

^a De veteribus quid. & e nostro ovili sap.) Salomon est iste, Proverb. cap. 11. & 24. Vides quemadmodum tangat sacras scripturas? Nam e nostro ovili est, ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, apud Joannem cap. 10. Salomon est ex nostro ovili, quia Deum verum, quem nos agnoscimus, & colimus, ipse quoque agnovit, & coluit.

^b E germanis erat * principis Brunsvicensis filia.) θυγάτηρ δακὸς ἐπὶ μ. φραγκῆ. Quis neget hic nomen proprium corruptum esse? Divinet igitur lector vocabulum hujus principis: nam quod sequitur, nomen est provinciæ Brunsvicensis, & dicitur lib. 2. cap. 5. Germanis cum imperatoribus Constantinopolitanis fuisse hospitium, & amicitiam. Hæc autem mulier, Irene dicta, sine liberis decessit, de quo infra cap. 40.

AD CAPUT XI.

pag. 970.

^a Magnus logotheta Metochites.) Erat tum potens apud imperatore ac rerum omnium moderator Metochites Theodorus, logotheta generalis. Sic autem ab imperatore amabatur, tantique fiebat, ut nullum ejus arcanum ignoraret, &c. Gregoras lib. 7.

^b Qui tum domum imperatoriam, sive aulam regebat.) Græce sic est, ὁ μεσιτῶν μὲν τὸτε τῇ διοίκησει καὶ βασιλικῶν λόγῳ, quod rerum omnium pro imperatore moderatorem, seu vicarium imperatoris transferri posse non puto. Etenim isti μεσιτῶντες, seu μεσιτῶντες τοῖς πράγμασι τοῦ βασιλέως, seu τῆς βασιλείας (nam & illa suum μεσιτῶν habuit mediatorem, ad verbum) videntur non alii fuisse quam magistri aulæ, Hoffmeister, curatores, præfecti & administri rerum domus imperatoris, quos jureconsulti vocant comites rerum privatarum, qui quidem assidui erant apud principes, eorum jussa excipientes, & exequentes. πράγματα igitur βασιλικά quæ fuerint hoc loco, jam, ut reor, perspicis.

^c Laudavit respond. acumen imp.) Animadvertite laudari obiter Gregoram, propter scite dictum. Lib. 4. reprehenditur acerrime, sed a moribus. ipse tamen Gregoras non semel Cantacuzeni honorifice meminit, ut præfatione ad Lectorem ostendimus. Quod dicit paulo ante, Gregoram fuisse Metochitæ discipulum, id ipsemet libro 8. testatur his verbis: Nam posteaquam in recens ædificato monasterio Choræ me collocavit: maximi fecit, & pene in germani filii loco me dilexit: adeo, ut astronomicam disciplinam, quam solus eo tempore perfectissime noverat, mihi traderet: nec tantas opes invideret, & sæpe apud imperatorem ac proceres gloriaretur, me a se heredem doctrinæ suæ institutum esse.

^d Lapidēs videbantur loqui.) ἐδόκουν δὲ λίθους εἶπεν, videbantur lapides coquere. Peccatum est forte a librario, & scriptum εἶπεν pro εἶπεν. Si non est, tum inanem operam significabit: non enim mollescit lapis, dum coquitur: ignibus tamen ad calcem redigitur. Sed malo legere εἶπεν, ut sensus sit, nimis dura videbantur loqui, ut est lapis. Itaque & Plautus Aulularia.

Cerebrum mihi dicta tua excutiunt, soror: lapides loqueris.

AD CAPUT XII.

a Vere novo, Non. April.) Quomodo tam sero novum ver? Græce enim est, ἀπὸ δ' ἑαρος ἀρχομένου. Adultum est potius Nonis Aprilibus. Ita sane secundum cæli cursum. Sed potest tunc novum esse, si tum primum verna tempestas incipiat, quam hoc anno 601. & superiore experti sumus, cum Martio mense haud incœpisse. Quo pacto aliter locus explicetur, non dispicio.

b Semet de maligna volunt. sua ulcisci.) Ut facit senex apud Terentium, in Heautontimorumenon.

Interea usque illi de me supplicium dabo. Sed aliam ob causam ille, & ob aliam iste. Præterea ille volens ac prudens, hic invitus.

c Ad Sophiæ dei verbi sacrosanctam ædem.) Filio Dei, qui est Verbum, & sapientia Patris, a Constantino primum excitatum est hoc templum scribit Nicephorus Callistus lib. 7. cap. 49. Laudatur a nostro historico lib. 4. cap. 4. ubi terræ motu quassatum, & ex parte collapsum narratur. Procopius de ædificiis Justiniani. Totum templum in cineres redactum, Justinianus quamquam multo post, ita reparavit, & expolivit, ut quisquis de priori templo audiverit, is monstrata præsentis venustate, optare possit, illud jam dudum periisse, ut in præsentem faciem mutatum cernat. Paulo infra, Extructa igitur ecclesia est in Edit. Paris. pag. 971. spectaculum plane pulcherrimum, iis quidem, quos videre contigit, stupendum: illis vero qui audiunt, incredibile prorsus. Lege cætera. In Turcogræcia, ubi Constantinopolis capta & vastata describitur, templum hoc verbis istis deploratur. Πῶς κατεδάξατο ἡ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ Λόγῳ κτισθεῖσα ἁγία Σοφία; ὁ ἐπίγειος ἄνθρωπος; ἡ νέα Σιών, ἣ ἐπηξεν ὁ Κύριος, καὶ οὐκ ἀνθρώπος; τὸ καύχημα πάντες τῆς οἰκουμένης; τὸ ἀγαλλίασθαι ἐκκλησιῶν; ἡ ὑπερέχουσα πάντων τῆς γῆς κτισμάτων. ὦ τοῦ θαύματος. ὦ τοῦ Θεοῦ περὶ πάντων νῆος ὅς Ισραηλίστις, ὅς ἀδέων, φεῖρον ἡλίου. σέαζον ἡ γῆ, καὶ κλονομένη βόσπον, ἀνεξίκακε Κύριε, δόξα σοι. Quomodo contumeliam ferre tantam potuit, quæ de nomine logi condita fuit sancta Sophia? Illud terrestre cælum: nova illa Sion quam construxit ipse dominus, non homo: gloria illa universi orbis terrarum: illud decus ecclesiarum: eminentissimum illud omnium per totum mundum ædificiorum. O rem miram. Nobilissimum Dei templum, templum factum est Ismaelitarum, impiorum illorum, & infidelium. Horresce sol, ingemisce tellus, & concutere. Exclama, gloria tibi tolerantissime malorum Domine.

d Ut in asylo.) ἀσυλος, cui necesse non est timere, ne spoliatur, ne, quæ habet, præda fiant. Item, quem spoliare nefas est, tutus a violentia, sacrosanctus. Tempora porro asyla dicuntur, ex quibus nefas est abstrahi eum, qui ad illa confugit. Servius in 2. Æneid. vocari putat asylum, quasi asyrum, a non abstrahendo. Multa asyla recenset Alexander ab Alexandro, lib. 3. cap. 20.

e Oblivione sempiterna delet.) ἀμνησία est in Græco, id est, injuriarum, offensionumque oblivio. Hoc verbo Athenienses in sedandis discordiis usos affirmat Cicero 1. Philippica. Et Thrasibulus, auctore Æmilio Probo, legem tulit, reconciliata pace, ne quis antea actarum rerum accusaretur, neve multaretur: eamque illi legem oblivionis appellarunt. Sed legem quidem ἀμνησίας appellatam concedit Muretus: verbo autem usos μὴ μνησικακεῖν, hoc est, non esse retinendam injuriæ memoriam, seu, animum malevolū ob injuriam illatam non suscipiendum, & hoc idem fuisse in lege positum probat, Variar. lect. lib. 2. cap. 15.

f Aut enim a continente una urbis porta.) De

viginti tribus portis urbis Constantinopolitanæ, vide Joannis Leunclavii Pandecten historię Turcicæ, quo libro Annales Sultanorum Othmanidarum, seu Osmanidarum illustravit, nobisque ad hæc notas plurimum commodavit: quando bonam partem Turcici imperii peragravit, & curiose, imo vero diligenter accurateque omnia inquisivit. Vide item Petrum Gyllium in Thracio Bosporo.

AD CAPUT XIII.

a Cum veteri instituto mag. canon. officium canebatur.) Ex Triodio quodam libro rituali Græcorum de magno Canone describemus, quæ interpretatus est noster Jacobus Gretserus, Notis in orationes Patrum de sancta Cruce. Eodem die (quinta scilicet quintæ hebdomadis in Quadragesima) canimus officium magni Canonis. Hunc vere ex omnibus Canonibus maximum, optimè, & ingeniose composuit, & conscripsit sanctus pater noster Andreas, archiepiscopus Crætæ cognomento Hierosolymitanus, ex Damasco oriundus: qui decimo quarto ætatis suæ anno Grammatica studia aggressus, & in omni disciplinarum genere probe excultus, Hierosolymam pervenit, vitamque monasticam inivit, qui sancte & pie vitam peragens, inquieto illo, & a turbis remoto vivendi instituto, multa quidem cum alia ecclesiæ Dei fructuosa ingenii sui monumenta reliquit, tum varias orationes, & Canones, crebrior tamen, & copiosior in panegyricis orationibus existit. Ex multis autem aliis hunc quoque magnum Canonem, infinita contritione, animique compunctione refertum, elaboravit. Collecta enim in unum universa veteris, et novi testamenti historia, canticum hoc composuit, ab Adamo videlicet, usque ad Christi ascensionem, apostolorumque prædicationem: quo quidem omnem animam cohortatur, ut ea quæ in historia videt esse bona, & laudabilia, pro viribus sectetur; quæ vero mala, fugiat, & aversetur, semperque ad Deum recurat, per pœnitentiam, per lacrymas, per confessionem, & per alia hujusmodi Deum placandi, eique placandi, media. Quin adeo Canon hic canorus est, & in animas tam facile influit, ut & mentem, etsi præduram, satis emolliat: & ad recipiendum id quod bonum, & honestum est, excitet: dummodo corde contrito, & debita cum attentione psallatur. Fecit autem hunc canonem eo tempore, quo Magnus Sophronius patriarcha Hierosolymitanus vitam Mariæ Ægyptiacæ litteris mandavit: quæ & ipsa compunctionis plenissima est lapsisque, & peccatoribus multum consolationis affert, si modo a pravis operibus desistere velint. Lege autem receptum est, ut hac die legatur hac de causa. Cum enim sancta quadragesima ad finem tendat, ne homines segniores effecti spiritualia certamina negligentius ineant, vitamque sobriam, & temperantem valere jubeant, maximus adest Andreas, qui, velut aliptes, per historias magni Canonis, enumerando insignium virorum virtutem, & improborum casum, & everisionem, eos qui laboribus insistant, alacriores, et ut ita dicam, generosiores facit: ut viriliter ea, quæ supersunt, capeant. Sanctus vero Sophronius oratione sua sobrios et ipse reddit, et ad Deum excitat, ne corruant, neve desperent, licet aliquibus peccatis irretiti fuerint. Quanta enim sit Dei humanitas, et clementia in illos, qui ex toto corde præteritæ vitæ noxas relinquere cogitant, narratio de Mariæ Ægyptiacæ abunde docet. Appellatur autem magnus Canon, ut forte quispiam dixerit, propter sententiarum pondus, et gravitatem, quarum feracissimus est Canonis hujus auctor, in his componendis præclare exercitatus. Cumque ceteri Canones triginta aut paulo amplius troparia contineant, iste ad ducenta, et quinquaginta progreditur, quolibet ex illis ineffabi-

num pontificem; sed penes solam synodum; quidquid pontifex contra sentiat aut decernat. Adde, quod concilium petebant: sed eo modo, quo nunc Lutherani, liberum, ut loquuntur, & Christianum, hoc est, quale ipsi postulant, & in quo ea dumtaxat sanciantur & constituantur, quæ ipsi postulant, & prout ipsi postulant. Hoc scilicet liberum est, & Christianum concilium.

Restat ipse schismaticorum genius, cui sole-
mne iudices petere, sed ubi dati fuerint, a sen-
tentia eorum alio appellare: Testes sunt, ut
alios non nominem, Donatistæ, qui controver-
sæ cum Cæciliano iudicem flagitarunt. Datus
est a Constantino imperatore Melchisedes ponti-
fex Romanus. Absolutus est Cæcilianus. Da-
mnati Donatistæ. Num adqueverunt? Postula-
runt alios iudices. Dati sunt & isti, eodem rur-
sum eventu. Num adqueverunt Donatistæ? Mi-
nime vero. Aliud Tribunal quæsierunt, a quo
denuo condemnati sunt. Sed frustra. Damnari
potuit pertinacia, vinci aut frangi non potuit.
*Puto quod ipse diabolus, inquit sanctus Augusti-
nus epist. 167. si auctoritate iudicis, quem ultro
elegerat, toties vinceretur, non esset tam impu-
dens, ut in ea causa peristeret.* Non aliter egis-
sent Græci toties antea damnati: licet Clemens
pontifex, Cantacuzeni rogatu, synodum convo-
casset, quod aliquot post annis in Concilio Flo-
rentino manifestum evasit. Itaque vana est que-
rela Cantacuzeni, cum ait Latinos sua dogmata
ab aliarum ecclesiarum rectoribus discutienda
non proposuisse, nimiumque sibi arrogasse, con-
temptis cæteris. Vanitatis redarguit dictum hoc
scripta Nicolai primi & Leonis IX. ut fileam
Concilia ante Cantacuzeni ætatem super his ipsis
controverſiis celebrata. Et quibus nam propo-
nenda fuerunt dogmata Latinorum, hoc est,
ipsius veritatis? An Græcis, qui a veritate a-
verſi, ad fabulas toti jam converſi erant? Sed
facile erat divinare, quæ sententia secutura ef-
ſet, si litis hujus decifio Græcis commiffa fuiſ-
ſet. Et quid ſibi volunt illa verba: *Doctrina,
quæ nunc apud Romanam eccleſiam viget.* Signi-
ficat nimirum antea non vigiſſe: quæ accuſatio
omnium novatorum eſt. Novitatis accuſant or-
thodoxam eccleſiam, ne ipſi novitatis auctores
& ſectatores exiſtuntur. Quoties Latini de-
monſtrarunt, & quidem evidenter, omnia do-
gmata, de quibus Græci Latinis diem dicunt, ab
apoſtolicis temporibus ſemper in Eccleſia Ro-
mana vigiſſe, neque nudiuſtertius nata eſſe, ut
ſunt Græcorum placita & decreta, quæ quibus
auctoriſibus & quando proſeminata ſint, Latini ad
amiffim oftendere poſſunt, & ſæpius jam oſten-
derunt. Ut enim tantum nominem quinque illa
capita, de quibus Gennadius patriarcha Conſtan-
tinopolitanus adverſus Græcos pro Concilio Flo-
rentino accuratiſſime diſputat, *Spiritum ſanctum
a Patre filioque procedere, Purgatorium eſſe, in
azymis euchariftiam rite & legitime celebrari:
Animas juſtorum, quibus nihil maculæ in purga-
torio expiandæ ineſt, ſtatim ab exceſſu Deum
videre, Romanumque pontificem omnium eccleſia-
rum principem & caput eſſe, ſemper credidit &
docuit Romana Eccleſia. Quare licet ſine con-
cilio decreto his dogmatis Cantacuzenus ſe ad-
duxiffet, minime novitates, ſed venerandam ve-
tuſtatem ſectatus fuiſſet.*

*Edit. Pariſ.
pag. 947.* Sed Cantacuzenus cætera felix, & magnus,
hoc uno miſer & minutus fuit, quod a ſchiſma-
ticis episcopis & monachis in præceps agi ſe per-
miſit, nec unde tam ipſe, quam reliqui Græci
exciderint, attendit: Palamæ enim & Philotheo
potiſſimum adhæſit, quorum utrumque fortaiſſis
ideo præcipue coluit, quod indefeſſi Latinorum
adverſarii & oppugnatores eſſent. Apud Græ-
cos enim in ſanctiſſimis numeratos eſſe illos,
qui Latinos vehementiſſimis & dictis & ſcriptis
inceſſerunt, teſtatur Gennadius patriarcha Con-

ſtantinopolitanus, qui alloquens Græcos. Vos,
inquit, Latinos tamquam a fide alienos exiſtima-
tis, & ab eis refugere, tamquam a facie ſerpen-
tum ſimpliciores edocetis, idque liquido patet. Ac
ſi quis ex Latinis videtur ſanctus, vos hunc ſa-
lutare non vultis, imo vero maledicta ingeritis.
Græcos quamvis flagitiſſimos & ſtultiſſimos, ſi
ſolum adverſus Latinos dicant, omnium ſanctiſſi-
mos arbitramini: inter alios quidem multos quem-
dam, qui vocatur Palamas, & Epheſi Marcum,
hominem nec ſatis mentis compotem, ſed tumidum
ſapientiæ oſtentatorem, nulla virtute, vel ſancti-
tate ſubnixos: quia loquuntur ſolum & ſcribunt
contra Latinos, extollitis & celebratis, eorumque
imagines exornatis, feſtumque agentes diem coli-
tis, ac veluti ſanctos adoratis. Latinos vero quam-
vis jampridem eccleſia pro ſanctis colendos duxe-
rit, vos inceſſanter blaſphematis, ita & de ſum-
mo pontifice facitis: nam illum omnino Chriſtia-
num eſſe non exiſtimatis, quia Latinus. Hæc Gen-
nadius, & patriarcha Conſtantinopolitanus, quæ
lucem accendent illis, quæ paſſim de Gregorio
Palamâ, in hac hiſtoria feruntur, cui Cantacu-
zenus addiſtiſſimus erat, tamquam inſigni ſan-
ctimonia prædito, cum talis eſſet, qualis ab Gen-
nadio vere deſcribitur.

At, quod Cantacuzenus ait, ſi Aſia & Euro-
pa quemadmodum olim, in Romanorum imperio
cenſerentur, ſynodum cogendam eſſe apud Græ-
cos, id ſecus habet. Nam ſummi pontificis mu-
nus eſt, ut ſynodum indicare & convocare, ita
& locum præſtituere. De quo vide cardinalem
Bellarminum lib. 1. de Conciliis cap. 12. & 13.
Denique ut locum hunc concludam, Cantacuze-
no tergiverſanti moræque neſtenti, dici & po-
terat & debebat, quod poſtea teſte Gennadio,
legatus pontificis dixit Græcis poſt varias diſpu-
tationes cum monacho quodam Barlaamo habi-
tatas: *Mibi libet tibi dicere breve & verum ver-
bum, quod & aliis Græcis mihi injunctum eſt di-
cere: hæc dicit papa: ſi volueritis & audieritis
me, bona terræ comedetis, ſecundum prophetam:
ſi vero nolueritis, neque audieritis me, gladius vos
devorabit. Num pontificis os locutum eſt hæc? ait
Gennadius. Num habes huic, quod contradicas?
Lege & expende, an evenerit, ſicut ipſe dixit.*

AD CAPUT XIV.

14 ALITER QUIPPE NON ERAT LICITUM.) Be-
ne habet. Agnoſcit Cantacuzenus culpam, qua
factum, ut nullus episcopus ſine conſenſu Sulta-
ni aut creari, aut in ſedem ſuam reſtitui poſ-
ſet, ſi quando expulſus eſſet. Deus, inquit,
hoc permittit, ob multa, quæ in ipſum peccavi-
mus, & etiamnum peccamus, qui a Chriſto nomen
ducimus. Eadem excuſatione utebantur olim
Græci, quando, capta Conſtantinopoli, Tur-
cico jugo penitus ſubjecti ſunt. Cauſam duriffi-
mæ hujus ſervitutis rejiciebant in peccata, mor-
talibus cunctis communia, ſed Gennadius, re-
accuratiſſe expenſa: *Si dixeritis, aiebat, ut di-
cere conſueſtiſ, ob noſtra delicta hæc eveniſſe, non
ita ſe res habet. Ego dicam, quoniam non ma-
gis nos, quam cæteræ Chriſtianorum gentes noſtris
criminibus Deum irritamus. Sunt enim & alia
nationes magis ſcleribus & peccatis obnoxie, quo-
modo non affliguntur, ut noſtra infeliciffima
& miſeranda natio? Væ mihi miſero, a-
lius ex alio ſubinde ſio, cum ad hæc animum con-
verto, et cor meum conturbatur, et ſpiritus meus
æſtuat. Et poſt nonnulla: Nonne reliquum eſt plo-
rare et lamentari ac diſquirere cauſam et videre
propter quæ patimur hæc? Ego vero aliam non
poſſum invenire niſi ſchiſma, et quod ſe ſubtraxe-
rit ab obedientia et ſubjectione Romanæ eccleſiæ: pag. 948.
eam et ſolam decerno eſſe cauſam interitus no-
ſtræ gentis, quia poſtquam ab ea diviſi ſumus,*

maledictionem accepimus, & patimur, quæ nos patimur, nec ideo poenitet nos, sed deteriores evadimus, & maledictis impetimus ipsam ecclesiam, dicenda & tacenda adversus eam impudenter evomimus.

Hanc causam infelicitatis illius & calamitatis si Cantacuzenus reddidisset, propius ad verum accessisset. Nam quo magis orientales a sede apostolica per varios errores multiplicemque hæreses abierunt, eo magis Mahometani invaluerunt, & non tantum plebem, sed & clerum, clerique principes patriarchas & episcopos sibi subjecerunt, ut ipsis inconsultis nihil penitus agere possent. Idem Græcis evenit, quod flebilibus plane modis deplorat Gennadius. Quanta enim tyrannide & servitute premantur nunc a Turcis episcopi Græci, & præsertim patriarcha Constantinopolitanus, perspicue docet historia mixobarbara de patriarchis, qui thronum Constantinopolitanum post captam a Turcis urbem tenuerunt. Dejiciuntur enim de sede, & restituntur, & in exilium aguntur, arbitrato tyranni; non secus ac vilissimi capitis mancipia. Ipsi itidem inter se, tamquam schismatici, & hinc charitatis expertes perpetuis rixis agitantur, quasi non sat jugi & oneris ipsum jugum & onus Mahometanum creet. Nec fraudibus dumtaxat se mutuo de dignitate deturbant, sed & muneribus. Quare qui plus affert Charatzii (sic enim annum vestigal a patriarcha pendendum nominat: quod nequitia & ambitione Græcorum ad centum & quatuor millia florenorum pervenit) item plus Pescesii, (hoc enim nomen habet vestigal persolvendum a quovis patriarcha initio sui pontificatus, quod eadem Græcorum improbitate ad tria millia aureorum adscendit) is patriarcha fit. Evolvat lector paulo antea nominatam historiam Turcogræciæ insertam, nec aliud inveniret, quod dicat, quam illud: *Judicia Dei abyssus multa*: simulque in Cantacuzenum, alioque Græcos imperatores causam tantæ miseriæ conferet, qui pertinaciter in schismate persistendo, ea quæ imperatoribus minime conveniunt, ut est episcoporum confirmatio, sibi usurparunt: Quis a condita Christianitate umquam audivit patriarcham Hierosolymitanum ab imperatoribus Constantinopolitanis aut confirmatum esse, aut confirmari debuisse? Et tamen Lazarus iste confirmationis gratia ad Cantacuzenum proficiscitur. Idem jus arrogabant sibi olim reges Italiæ Ariani, in summos pontifices Romanos, qui electi suo munere fungi nequibant, nisi regis confirmatio accessisset. Verum non mirum est hæreticos Arianos hoc fecisse. Illud magis mirandum, imperatores Græcos impiam hanc consuetudinem post receptam a Gotthis Romam multis annis retinuisse, in quos gravissimis verbis invehitur sanctus Gregorius magnus in expositione quarti psalmi poenitent. Illud etiam mirandum imperatores schismaticos postea in omnes episcopos hanc licentiam sibi sumpsisse, quasi umquam visum auditumve sit, ut ovis pastorem confirmet atque approbet, ita ut pascere non valeat, nisi præcipue ovis calculus accedat. Vide illustrissimum Baronium tom. 8. init. statim, ubi plura de hac indignitate scribit.

Quanto melius consulisset Cantacuzenus & sibi & Lazaro suo, & omnibus episcopis Græcis, si (quod postea fecit Gennadius patriarcha) his verbis Græcos ad studium pacis & charitatis cohortatus fuisset: *Accedamus veræ Christianorum unioni, agnoscamus peccata nostra, ne peiores Judæis evadamus, neve falsa suasionem, malitia, & præsumptione ita aures obstruamus, ut nec audiamus nec intelligamus. Audiamus Christum clamantem apostolis: Qui vos audit, me au-*

Pars III.

dit et qui vos spernit, me spernit: qui vero me spernit, spernit eum. Vere ergo licet dicere, qui papam audit, Dominum audit, qui vero papam non audit, Dominum non audit: qui vero Dominum non audit, audit captivos et gladiis comminatos, hoc est, Janizaros & Bassas, hos enim Gennadius intelligit, quia & ex captivis sunt, & circumcisi. Canere possunt Græci cum Hieremia threnum illum: *Servi domati sunt nostri, non fuit, qui redimeret de manu eorum.*

15 GALATÆI OPTIONEM ILLI INTEGRAM RELINQUUNT.) Pie & religiose Galatæi, qui Lazarum istum ulceribus oblitum persanare studebant: schismaticæ & pertinaciæ convenienter Lazarus, qui medicos obstinato animo respuit, in qua mentis obstinatione, ita excellunt orientales schismatici, ut cum nostris sectariis de pertinaciæ palma certare queant, non sine spe victoriæ. Adeo stolidi sunt, inquit Gennadius patriarcha Constantinopolitanus, ut aperte Latinos hæreticos esse dicant: & papam præter ceteros omnes. hinc unionem refugitis, ait Gennadius alloquens Græcos, neque papæ memoriam audire, neque qui unionem ex vestris sacerdotibus amplectuntur, videre sustinetis, neque qui cum ipsis communicant omnino pro Christianis habetis, et si forte contingit, ut in aliquod incurritis, quod vos papæ commonesciat, panem oblationis non accipitis, sed furiis agitamini, ac dentibus adversus ipsos sacerdotes frendetis, et Judæis deteriores esse putatis. Hæc Gennadius de Græcorum pertinaciæ. Quomodo Joannes et Mambres resisterunt Moysi: inquit ex apostolo sanctus Cyprianus libro de unitate ecclesiæ, sic et hi resistent veritati, homines corrupti sensu, reprobi circa fidem, sed non proficient plurimum, imperitia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Adimplentur quæcumque prædicta sunt, et appropinquante jam sæculi fine, hominum pariter ac temporum probatione venerunt. Magis ac magis adversario sæviante error fallit, extollit superbia, livor incendit, cupiditas excæcat, depravat impietas, superbia inflat, discordia exasperat, ira præcipitat. Non tamen nos moveat aut turbet multorum nimia et abrupta perfidia, sed potius fidem nostram prænuntiantem veritate corroboret. Poterant Galatæi, hoc est, Gennuenses, qui Galatam seu Peram incolebant, usurpare illud sancti Augustini, Emmeritum Donatistam episcopum ad ecclesiam traducere adnitentis. Multa diximus etiam fatigati. Et tamen frater noster, propter quem ista dicimus vobis, et cui pariter dicimus, et pro quo tanta agimus, adhuc pertinax consistit. Constantem se putat fortitudo crudelis. Non adhuc de vana et falsa fortitudine gloriatur, audiat apostolum: *Virtus in infirmitate perficitur.* Nec ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum insanabilis est pestilentia, ait scite & vere idem sanctus August. epist. 48. Opto equidem, dilectissimi fratres, ait sanctus Cypr. lib. de unitate ecclesiæ, et consulo pariter et suadeo, ut, si fieri potest, nemo de fratribus pereat, et consentientis populi corpus unum gremio suo gaudens mater includat. Si tamen quosdam schismatum duces (qualis iste Lazarus) et dissensionis auctores, in cæca et obstinata dementia permanentes non potuerit ad viam salutis consilium revocare: ceteri tamen vel simplicitate capiti, vel errore inducti, vel aliqua fallentis astutiae calliditate decepti, a fallaciis vos laqueis solvite, vagantes gressus ab erroribus liberate, iter rectum viæ cælestis agnoscite.

AD CAPUT XV.

16 NON ENIM EST, NON INQUAM.) Græca sic habent, οὐ γὰρ ἐστίν, οὐκ ἐστὶ τὸν ὁρῶν βίᾳ μὴ τῆς πίστεως ἐχόμενον ναυαγῆσαι ποτε περὶ τῷ πίστι τῆς παρὰ Θεοῦ ἐπινοίας ἐρημὸν γενόμενον. Quibus

Edit. Paris.
pag. 950.

verbis significare videtur Cantacuzenus, eum qui semel veram fidem adeptus est, vitæque & morum honestati & probitati studet, non posse a fide excidere, quod dogma Calvinus est & Calvinistarum, licet, ut consideranti manifestum erit, verba Cantacuzeni in bonum sensum accipi possint, non enim quemquam fide & caritate præditum destituit Deus auxilio necessario ad hoc, ut fidem & caritatem conservet, sed si amittit, culpa & negligentia sua amittit, non defectu & penuria cælestis subsidii ad conservationem gratiæ necessarii. Similes sententiæ occurrunt aliquando in monumentis patrum: ex quorum numero sanctus Cyprianus libro de unitate ecclesiæ. *Nemo existimet bonos de ecclesia posse discedere. Triticum non rapit ventus, nec arborem solida radice fundatam procella subvertit. Inanes paleæ tempestate jactantur, invalidæ arbores turbinis incurfione evertuntur.* Hoc ideo dicit, quia sæpe fit, ut qui in hæresin aut aliam infidelitatis speciem labuntur, prius sceleratam vitæque contaminatam vitam duxerint. *Neque enim fieri potest, inquit Damascenus lib. 1. Paral. cap. 12. ut quisquam hæreticus fiat, nisi prius vel in verbis, vel in actionibus rationes vitæ suæ male compararit.* Interim certum fixumque maneat, eum, qui vere stat, vere cadere: & eum, qui vere cecidit, vere iterum resurgere, atque adeo vere stare posse. *Quam multi modo luxuriantur, inquit sanctus Augustinus tractat. 45. in Joan. casti futuri. Quam multi blasphemant Christum, credituri in Christum: quam multi se inebriant, futuri sobrii, quam multi rapiunt res alienas, donaturi suas, &c. Item quam multi intus laudant, blasphematuri: casti sunt, fornicaturi: sobrii sunt, se vino postea sepulturi: stant, casuri.*

17 TUM Igitur et Lazarus Patriarcham. De carcere, cæterisque molestiis & ærumnis, quas Lazarus iste perpeffus est a Sarracenis, nihil aliud habeo dicere, quam illud sancti Cypriani libro de unitate ecclesiæ. *Tales (schismatici) si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiables & graves*

culpa discordiæ, nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in ecclesia non est, ad eum pervenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit, &c. Exhibere se non potest martyrem, qui fraternam non tenuit caritatem. Docet hoc & contestatur Paulus apostolus dicens: *Et si habuero fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum. Et si in cibos pauperum distribuero omnia mea, & si tradidero corpus meum, ut ardeam, caritatem autem non habeam, nihil proficio, &c. Cum Deo manere non possunt, quia esse in ecclesia Dei unanimes noluerunt: ardeant licet flammis & ignibus traditi vel objecti bestiis animas suas ponant, non erit illa fidei corona, nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, coronari non potest. Sic se Christianum esse proficetur, quomodo & Christum diabolus sæpe mentitur, ipso Domino præmonente & dicente: Multi venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, & multos fallent. Sicut ille Christus non est, quamvis fallat in nomine illius: ita nec Christianus videri potest, qui non permanet in evangelii ejus, & fidei veritate.*

Sanctus Augustinus libro primo contra Parmenianum, capite septimo. *Non quisquis in aliqua religionis questione fuerit punitus ab imperatore (Sultano) martyr efficitur, &c. non ergo ex passione certa est justitia, sed ex justitia passio gloriosa est: ideoque Dominus, ne quisquam in hac re nebulas offunderet imperitis, & in suorum damnatione meritorum laudem quæreret martyrum, non generaliter ait: Beati qui persecutionem patiuntur: sed addidit magnam differentiam, qua vera a sacrilegio pietas secernatur. Ait enim, beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam. Nulla modo autem (patiuntur) propter justitiam, qui Christi ecclesiam dividerunt (ut fecerunt schismatici Græci) & cum ea, quasi simulata justitia conantur ante tempus a palea separari, ac frumenta ejus falsis criminationibus infestantur, dum ipsi ab ea potius, tamquam levissima palea variis rumoribus flatibus separati sunt.*

JACOBI PONTANI

SOCIETATIS JESU

NOTÆ

IN CANTACUZENI HISTORIAM.

*Quibus partim ratio con-versionis redditur, partim loci obscuriores
explanantur, & insigniores illustrantur.*

AD EPISTOLAM NILI.

Verum enimvero a de his quoque in utramque partem ratiocinari possumus id, quod de discipulis Euclidis ajunt.) αὐτὸν ἔστι καὶ περὶ ἐκείνων διπλὰ λογιζέσθαι, καθάπερ καὶ περὶ τοῦ Εὐκλείδου φασίν. Locus tenebrosior, quem sic explicandum opinor. Qui bellum inter avum, & nepotem gestum, cum haberent perspecta, & comperta omnia, scriptis tamen non commendarunt, eorum consilium vel laudare licet, vel reprehendere; sicut de Euclidis sectatoribus dictitatur: nempe illos solitos διπλὰ λογιζέσθαι. Nam Euclides ille Megarensis, atque Socraticus, princeps, & parens philosophorum quorundam fuit, qui, quod disputatores contentiosi essent, & in contradicendo liberi, ἐρετικοὶ sunt appellati, ut docet Laertius. Est autem contentiosorum ingenium probare, quæ autem improbant, & improbare quæ alii probent. Placet enim articulum τοῦ genere virili, de discipulis, non de dogmatis Euclideis accipere, ut personas cum personis potius, quam personas cum re comparare videatur. Porro τὸ ἐκείνων ad Andronicos imperatores (ut sensus sit, quæsitum esse ab illis, uter horum bello causam, & originem attulerit, & in utramque partem de iis disputari posse, sicut de Euclidis placitis solet) apte referri posse arbitror.

^b Διότι οὐκ ἀπαιτῶν πραγμάτων ἡμεῖς.) Corripo, ἀπαλλάττω. Cæterum in contextu Græco, nunc quidem emendando multam operam non consumam: quamquam est mendosus admodum, & interpunctus negligentissime.

^c Tu enim quamdiu publico functus es munere, salus imperii fuisti.) καὶ ὅτι γὰρ τὰ κοινὰ διετέλεις ἀρχόντων, σωτηρία τοῖς ἀρχαῖς ἦν. De officio magni domestici, seu megadomestici intelligendum est: in quo tantum potestatis, & auctoritatis habuit (etsi id non ratione officii) ut imperium penes Andronicum juniorem nomine solo, penes ipsum re fuisse appareat, lib. 2. potissimum. Nec semel ipsemet summam rempublicam etiam Andronico superstite ab se administratam gloriatur. Qui autem Græca vel primoribus labris attigerunt, eos non fallit, vocem ἀρχαῖα frequentet in eo solere poni, in quo respublica & imperium ponuntur. Porro verbum σωτηρία etiam ei tempori tribuendum est, quo partim ut tutor impuberum Andronici filiorum; partim ut imperator postea communi præfuit. Sed ut hæc, ita quæ sequuntur, ad alium neminem, quam ad Cantacuzenum pertinent. αὐτοκράτορ enim nominat, qui res scilicet ipsas gesserit: & addit. οὐ ἀγνοῖσθαι δεῖται τὰ σὰ, non utique ignorabis res tuas.

^d Posteaquam, &c. tui ipsius esse cœpisti.) De monachismo Cantacuzeni hæc interpretor, quem se medullitus expetere toties testatur: & sub finem libri 4. cap. 42. cum conjugæ amplectitur. In eo vitæ cursu maxime licet homini suum esse, secumque habitare, nec se extra quærere. libro

3. ubi de eadem re agit, ἀφανέα συζήσω τὸν πάντα βίον, κατ' ἐμαυτὸν ὄψων. vitam ignotus vitæ reliquum, & vitam mihimetipsi. Quinque autem argumentis fingitur Nilus quidam, amicus Christodulo (hoc est, Joanni Cantacuzeno Christi servo) hanc historicam scriptionem suadere, ac persuadere. I. & II. quia vir illustrissimus, atque optimus est, quales scriptores ipsi historiæ auctoritati, atque ornamento sunt. Bene namque Euripid. Hecuba.

— λόγος γὰρ ἔκτ' ἀδοξοῦντων ἰσὺν καὶ τοῦ δοκίμου, αὐτὸς οὐ ταυτὸν δέχεται.

— quod a levibus profecta oratio,

Et a probatis, non idem valet eadem.

III. Quia non spectator modo illarum rerum, quod satis fuisset, sed actor quoque fuit. IV. Quia veritatis amantissimus: multi enim historici multa mentiti sunt, mentiunturque (meministi illius Senecæ ex libro quarto quæstionum naturalium cap. 30. Historici cum multa mentiti sunt, arbitrium suum, unam aliquam rem nolunt spondere; sed adjiciunt, penes auctores fides erit) ac proinde qui historiam conscribant, minime digni, cujus prima lex, ne quid falsum audeas, neu quid verum non audeas. V. Quia laborem non oderit: ut nonnulli, quos a præclaris negotiis segnitie præcipue deterret, cum ingenuis ipsa rerum difficultate crescat animus. Vel dicamus, Nilum tribus uti rationibus: quod rerum ipsarum actor: quod verax: quod impiger: quarum priores duæ ex illis. Tu enim quamdiu, &c. colliguntur.

^e Veritatis, ac justitiæ exemplar.) Veritas, & justitia hic idem sonant, quod sæpissime in divinis litteris, quarum hunc auctorem esse perstudiosum, & amare sacras illas loquendi formas, certum est. Ambulare in veritate, facere veritatem, & justitiam, sic decet nos implere omnem justitiam, nihil sunt aliud, quam colere sanctimoniam, & omni virtute excellere. Aristoteles item 5. Νικομαχείων illud Theognidis in proverbium abuisse ait.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συνήβδω πᾶς ἀρετ' ἐστίν.

Justitia in sese virtutes continet omnes.

^f Quæ tibi acciderunt.) τὰ σὰ, quod nimirum ad 3. & 4. libros attinet, quæque & supra intellexit, illis verbis, quæque nostro ævo contigerunt. Quæ enim libro secundo narrantur, etsi ejus res sunt propemodum omnes, tamen non etiam ejus nomine, quemadmodum reliquæ, patratæ sunt. Omitto, multa exponi etiam in primo, a Cantacuzeno gesta magnifice, sapienter, fortiter, ac feliciter: ut pene majorem partem ejus solius, quam Andronici junioris historia censeferi possit.

^g Etenim sive ad extraneos, sive ad nostrates.) Qui de rebus suis ipsimet historiam contexuerunt, seu exercitus duxerint, seu non duxerint, proferri possunt, alieni a vero Deo Xenophon, Julius Cæsar, Adrianus, ut a Spartiano traditum est,

Edit. Paris. tam cupidus fuit famæ celebris, ut libros vitæ suæ a se scriptos libertis suis litteratis dederit, jubens, ut eos nominibus suis publicarent. Arrianus in Periplo rubri maris. Multa de se Judæi duo, Josephus in libris de bello Judaico, & libro de vita sua: Philo de legatione ad Cajum. Imo & antiquissimi illi Moles, & Josue Israelitarum duces. Inter Christianos divus Augustinus in libris confessionum non pauca de se memorat. Item Carolus IV. imperator vitam suam descripsit. Multi duces navigationes suas, & bella in India. Quidam peregrinationes suas. Est autem prope idem, cum filii parentum res, & facta conscribunt: quod Anna Alexii Comneni imperatoris Constantinopolitani filia erudite, & eleganter præstitit. Quæ historia nondum est, quod sciam, Latine edita. Quadrat huc locus M. Tullii ex epistola ad Lucejum libro quinto. Cogar fortasse facere, quod nonnulli sæpe reprehendunt. Scribam ipse de me, multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed, quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & ut verecundius ipsi de se scribant necesse est, si quid est laudandum: & prætereant, si quid forte reprehendendum est. In quem locum nominat Paulus Manutius ex Plutarcho L. Sullam, qui commentariorum libros viginti duos, de rebus suis composuit. Item M. Scaurum principem illum senatus, qui tres libros de vita sua præscripsit, quos memorat Cicero in Bruto, & Tacitus in vita Agricola focii sui. Etiam P. Rutilius, forsitan æmulatione permotus, vitam suam litteris mandavit.

h. *Morales commentarii quotquot.* Fortasse eo respicit, quod Cantacuzenus præter illas apologias Christianismi adversus Mahometanos, & Judæos, quas habemus, etiam paraphrases in aliquot Aristotelis libros Ethicorum conscripsisse fertur, idque opus in Veneta bibliotheca extare dicitur. Ut ita præterita ejus scripta cum futuris, minora cum majoribus, si fructum spectes, componantur.

i. *Possintne homines illorum amussi.* Hæc adversum Stoicos, ut mihi videtur, qui sapientem informant, qualis numquam extitit, quod quidem in Senecæ libris clarissime licet perspicere: cujus tamen vita mollior fuit: adeo facilius est magna, & mirabilia dicere, quam facere. Plutarchus, quamquam & ipse Stoicus, haud æque rigidus est. Pulchre, ut omnia, M. Tullius in Lælio. Sed hoc primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse: neque id ad virum refecto, ut illi, qui hæc subtilius differunt: fortasse vere: sed ad communem utilitatem parum. Negant enim quemquam virum bonum esse, nisi sapientem. Sit ita sane. Sed eam sapientiam interpretantur, quam adhuc mortalis nemo est consecutus. Nos autem ea quæ sunt in usu, vitæque communi, non ea quæ finguntur, aut optantur, spectare debemus. Et i. Offic. Vivitur enim non cum perfectis hominibus, pleneque sapientibus: sed cum iis, in quibus præclare agitur, si sint simulacra virtutis. Hæc ille. Laudari debent Peripatetici, qui mediocritatem quamdam exigunt, & virtutem ponunt in medio, quod vult Horatius illo versiculo.

Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum. epist. 18. lib. 1.

k. *Si præsentia spem fefellerint.* Quorsum istuc spectet, ex proœmio libri tertii clarebit. Sunt profecto incorruptiora posteritatis judicia: præsentia livor carpit. Horatius Ode 24. lib. 3.

Virtutem incolumem odimus,

Sublatam ex oculis querimus invidi.

Cic. pro M. Marcello ad Cæsarem. Servi igitur iis etiam iudiciis, qui multis post sæculis de te iudicabunt: & quidem haud scio an incorruptius, quam nos. Nam & sine amore, & sine cupiditate, et rursus sine odio, et sine invidia iudicabunt.

AD EPISTOLAM CHRISTODULI.

Qua superiore, et hac nostra ætate.) Quamvis in Græco tantum sit εἰς ἡμῶν, nostra ætate, tamen quia Nilus bipartitam propositionem faciebat, τὰ τε ἐπὶ τοῦ βασιλέως, τὰ τ' εἰς ἡμῶν γεγονότα, puto alterum quoque caput posse repeti: & se ipsum etiam nomine imperatorum comprehendit, dum subicit, Romanorum imperatoribus acciderunt.

b. *Hi sese ad penitus inconcussam.* Hoc de Cantacuzeno ipso dictum accipe, qui in fide mansit, adversasque res omnes cum Andronico suo toleravit constantissime. Euripi autem similes, ac transfugæ, proditoresque Andronici Syrgiannes, & protostrator: Cantacuzeni imperatrix, Joannes patriarcha, & alii fuerunt.

c. *Euripi instar fuitarunt.* Euripus fretum angustum inter Aulidem Bæotiæ portum, & Eubœam insulam, die ac nocte fluit, refluat septies. Propter quam vicissitudinem, & inconstantiam homo mutabilis, & inconstans Euripus audit. Legimus quoque τὸ χυλὸν, quod Ovidius hoc disticho declaravit.

Passibus ambiguus fortuna volubilis errat,

Et manet in nullo certa tenaxque loco.

Item εὐχόμενος, humanis quippe cogitationibus nihil mobilius, ac variabilius.

d. *Odio, aut gratia mendacior. plerumque parent.* Non solum qui de rebus dubiis consultant (ut ait apud Sallustium Cæsar) sed etiam qui rerum gestarum memoriam produnt, eos ab odio, amicitia, ira, misericordia vacuos esse convenit. Haud facile animus verum providet, ubi illa officunt. Notatus est T. Livius, quod Romanis quibuscumque nimium favorit. Notatus Sallustius, qui in Catilinaria conjuratione, quæ Ciceroni senatus honorifice, perbenevoleque decreverat, cum malevolentia subticuerit. Peccant gratia, qui se nimium in laudes principum effundunt. Audi Carolum V. historiam Sleidani legentem dixisse, ipsum de se multa mentiri. Peccant odio, qui immoderate, & sæpe reprehendunt. Timæus historicus, quod esset acerbior, Epitimus dictus est, auctor Diodorus lib. 4. cap. 1. Licitum est autem rerum scriptori & reprehendere ea, quæ vituperanda ducet: & quæ placent, exponendis rationibus comprobare: quomodo ad Lucejum Cicero scripsit, epist. 12. lib. 5. sed utrumque modice.

e. *Ipse ego præsens omnibus interfui.* In calce tamen historiæ fatetur, se quædam ab aliis accepisse, quæ nimirum in adversariorum suorum conventiculis agitata sint: & alia utique, quibus adesse præsens non potuit. Nec Julius Cæsar omnibus quæ narrat, coram affuit: affuit autem plurimis: & quæ pro illo gesta sunt, ejus virtute multa, & auspiciis gesta sunt omnia. Valet ad conciliandam historiæ fidem, scribere quæ videris, non quæ audieris: oculis siquidem certior fides est, quam auribus. Quare nonnulli, quo exploratiora, & indubitatorum possent scribere, ipsimet terras, & regiones peragravit, ut Diodorus Siculus, Sallustius.

f. *In quo intercisâ propagatione imperatoria ad Michaelē.* Michael Palæologus Joannem puerum, Theodori filium Joannis Batarzæ nepotem, Theodori Lascaris pronepotem, hæredem legitimum, cujus tutor erat institutus, nefarie exoculavit: vel, ut alii retulerunt, interfecit: imperium Constantinopolitanum circiter annos sex, & quinquaginta a Latinis, ab anno Domini 1203. ad 1259. seu, ut alii, ad annos circiter tres, & sexaginta, a Belgis, inquam, occupatum, pulso Balduino secundo, Græcis restituit, sibi que usurpavit. Vide Nicephorum Gregoram lib. 3. & 4. Petrum Bizarum de bello Veneto libro primo. Docet idem Gregoras libro sexto, quo pacto Andro-

Edit. Paris. pag. 955.

nicus filius, paterni sceleris vindictam metuens (ne & ipse videlicet oculos cum imperio amitteret propter quem pater Michael legitimum hæredem ita crudeliter tractaverat) ad eum in quodam Bithyniæ oppidulo custoditum venerit, consolatus sit, ad victum, & cultum omnia quoad viveret, suppeditavit.

8 Ad Michaelē Palæologum.) Familiam Palæologorum ex Italia, & Viterbo Etruriæ civitate haud ignobili originem traxisse, nonnullis placet: & continuata quadam serie ex hac Cæsares imperio Constantinopolitano dati sunt, annis circiter centum nonaginta quatuor: donec tandem refrigescēte pristina illa virtute, pietateque Christiana, omnia seignitie quadam, & diversis studiis in deterius labi cœperunt: sic, ut florentissimum Græcorum imperium in Turcarum manus, ac potestatem deveniret, anno millesimo quadringentesimo quinquagesimo tertio, postquam mille, centum, & amplius nonaginta annis incolume stetit. Ut autem imperium hoc a Constantino magno Helena matre genito, qui hanc urbem e rudibus, & nobilissimæ antiquitatis fragmentis plane novam refecerat, miroque ornatu extruxerat, initium habuit: sic sane in Constantino octavo, cui quoque mater fuit Helena, desit. Quin etiam cum id tenuissent Latini quot annis supra diximus, & eorum auspiciis regni a Balduino Flandriæ comite cœpissent, sic postmodum in Balduino, secundo viderum huius nominis, conciderunt. Hæc ut perspicua, & cognitu digna ex Bizari libro primo de bello Veneto inferenda duximus.

h Hic senos sustulit liberos, Andron.) Posteritatem Michaelis Palæologi tam distincte, plene, ac vere non facile apud alios explicatam cernas. Quod ignorantia historiarum huius, quæ adhuc in tenebris jacuit, adscribendum quispiam putaverit. Propter quam ignorantiam multa aliter ab aliis narrata, & errata sunt.

i Constantinum Porphyrogenitum.) καὶ Κωνσταντίνον, τὸν ἐν τῇ πορφύρᾳ τεχθέντα. Verbum e verbo, & Constantinum in purpura natum. Hoc est, patre jam purpurato, seu purpuram gestante, quod solebant imperatores: id enim erat eorum insigne. Seu, qui natus est imperator, ad quem purpura, sive imperium, cuius ea symbolum, & indicium, seu successio in imperio, ipso ortus jure pertinebat. Tamen si infantes quoque ipsi purpureis fasciis involvi solerent: quod de se Anna Comnena Alexii filia præfatione historiarum suarum testificatur. Unico verbo Græce dicitur Πορφυρογεννήτης, quod malo (nec id sine exemplo) reddere Porphyrogenitus, quo magis latinizem, quam retinere Græcum, ac dicere Porphyrogeneta. Verumtamen Constantinus iste non fuit proximus hæres imperii, sed posterior. Etenim Michael pater, Andronico, ante purpuram sibi nato, ut apparet, priores dare voluit. Poterat inter Constantinum, & Andronicum fratres eadem lis intercedere, quæ inter Artemenem, & Xerxem, Darii Persarum regis filios intercessit. Artemenes siquidem, ut natu maximus, ætatis prærogativa imperium ad se trahebat, quod jus, & ordo nascendi, & natura ipsa gentibus dedit. Xerxes controversiam non de ordine, sed de nascendi felicitate referebat. Namque Artemenem primum quidem Dario, sed privato provenisse, se regi primum natum, &c. Justinus lib. 2. de eorundem memorabili concordia in petitione regni Plutarchus libro de amore fraterno, ubi, quem Justinus Artemenem, ipse Ariamenem vocat.

k Hungarorum rege orta.) τῆς Οὐγγρίας ῥηγός. Observo, Οὐγγείαν transferri Hungariam, tamen si spiritus non consentit, cum sit in Græca voce lenis, & Ungri populus nominantur ad Istrum. Sed tamen cum etiam e Germania, Sabaudia, Italia Byzantini imperatores sibi conjuges asciverint, cur non ex vicina Hungaria? Græci porro posteriores plurima dignitatum, magistratuum ac potestatum vocabula aut Latina prorsus, aut Latinogracæ seu ad Græcas flexiones detorta, & non-

nihil immutata, seu Ελληνικοβαρβαρα ex commerciiis forsitan, & consuetudine cum Latinis adhibuerunt. Cum igitur Constantinopolitanum semper βασιλεὺς nominet, reges autem ῥήγας (excepto Mæsurum rege, quem, si memini, pene numquam non τῷ βασιλεὺς nomine dignatur, quam ob causam, non dispicio) videtur vocabulo βασιλεὺς quiddam amplius, & majus significare voluisse, quam nos voce rex significare consuevimus. Et quamquam Græci regem βασιλεὺς dicunt, nihilo minus eodem vocabulo imperatorem etiam Romanum, & Augustum exprimunt. Duo dumtaxat scriptores nominantur, qui interdum αὐτοκράτορα appellent, Plutarchus, & Herodianus. Quamobrem quoties in hac historia vox βασιλεὺς de Constantinopolitano principe occurrit, (occurrit autem millies) non rex, sed imperator reddenda est. Non me latet, tria hæc nomina eundem aliquando gessisse, βασιλεὺς, Καῖσαρ, σεβασός. Verum ea aliud non sunt, quam Imperator, Cæsar, Augustus. Est ergo in hisce libris non modo Οὐγγείας, Αρμενίας, Ρωμίας (Ρωβίνης legendum) Κύπρου, Κατεδάνων, semelque & iterum Μύσων ῥήγ, sed etiam Κέρυλος ῥήγ: ne de regulis tantummodo dictum existimes. Quin & imperatorem occidentis apud quosdam recentiores Græcos non βασιλεὺς Ρωμαίων, sed ῥήγας Ρωμαίων nominatum videbis: nam illo priore suum illum orientalem honorant.

l Constantinum Despotam, (hoc est, Dominum.) Hæc verba, hoc est, Dominum, explicationis causa adjeci, quod licet interpreti. Sic paulo ante etiam illa adjeci, (hoc est, patre jam imperatore, & purpuram gerente natum.) Despota hic valet, quod Hispanis, & Lusitanis infans. Primogenitus enim, imperator, qui Gallis Delfinus, Hispanis princeps. Ipsemet Cantacuzenus rationem affert, cur Despota dictus sit iste Constantinus, & affert eam quam adduximus. Imperatores Romani de filiis, aut nepotibus, aut consanguineis, quorum præstantem vidissent indolem, & ad imperandum idoneos fore censuissent, successores sibi legebant, quos initio principes juventutis nominabant: post, nominati sunt Cæsares (quod retinuerunt, etiam cum ad culmen imperatoris majestatis ascendissent, ut Cæsares imperatores dicerentur) tandem Nobilissimi Cæsares appellati sunt. Apud Turcas Zelebis significat nobilem. Quam vocem eorum monarchæ honoris causa in successoribus suis nominandis, imitatione Romanorum (ut conjici potest) usurparunt. Tamen Mahometis II. & successorum filii non Zelebes, sed Sultani cœpti sunt indigitari.

m Ex Irene Marchion. Montisferrati Lombard. Princip. filia.) Irenæ huic senatus Genuensis quatuor triremes instructas decrevit, quæ illam Byzantium Andronico nupturam devexere. Gregoras libro sexto scriptum reliquit, cum eo duceretur, egisse annum undecimum, Andronicum vero tertium supra vicesimum: quam & vultus, & morum elegantia commendavit. Mulierem longe ambiciosissimam eandem describit libro septimo, quippe quæ omnes tres filios suos imperatores designari percipiebat & ut modo imperantes videret, Romanas opes in Romanorum hostes profundeabat. Ibidem, quam lenis ad eam placandam Andronicus fuerit. Febri corrupta, obit diem suum, in oppidulo Drama, quo animi gratia Thessalonica se conferre solebat. Est autem Græce ἀρχοντοῦ Λευπαρδίας. At enim non paruit huic Marchioni universa Lombardia, quam Insubriam veteres dixerunt (proinde malui Lombardii principis, quam Lombardie principis, ut vitarem τὸ ἀμφοβολον) sed ea solum regiuncula, quæ inter Padum, & Tanarum sita, & jam pridem Montisferrati nomine vocata est. Primus Marchio ejus fuit Almaranus, a focero Othone magno creatus, anno Christi 967. inde postea Marchiones propagati.

n Et puellæ Simonidis.) Georgius Pachyme-

Edit. Paris. rursus hoc illi nomen factum tradit, quod cum plu-
res puellæ Andronico natæ morerentur, a mu-
liere quadam edoctus, duodecim apostolorum
pag. 957. duodecim itatus cereas, viri magnitudine sta-
tuerit, easque sub tempus partus ordine accen-
derit. Qui cum in tempus, quo statua Simonis
ardere incipiebat, incidisset, puellam ex eo Si-
monidem nuncupatam. Hanc, teste Gregora,
pater quinquennem Crali Servizæ regulo quadra-
genario quartam uxorem desponsam, domi, do-
nec viro tempestita evaderet, educandam de-
dit. Invita ad maritum postea, a quo discesse-
rat, Byzantio revertitur, & monacham profi-
tetur. Vide principium lib. 8. Sustulit & no-
tham filiam idem Andronicus, nomine Irenem,
quam Joannes Ducas, Pelasgorum, & Thessa-
lorum princeps uxorem duxit, ut est libro 7.
apud eundem Gregoram.

o Usque ad Michael. Palæol. secundum.) Pri-
mus ex Palæologis Michael, fuit Andronici pa-
rens. Secundus Michael Palæologus, fuit filius
Andronici senioris, & imperii consors. rō se-
cundum ad nomen, & ordinem in imperio re-
ferendum est: nec enim post patrem Androni-
cum, sed cum patre imperavit. Ita non tertius
a primo, sed secundus numeratur.

p Complures diligentiss. elaborarunt.) Georgius
Pachymerius, Gregoras, & (quem penes se
manu exaratum esse affirmat in Pandecte hi-
storiæ Turcicæ Joannes Leunclavius) prætor
Græciæ. Hic prætor annorum amplius sexa-
ginta historiam, a capta nimirum Constantino-
poli a Flandris, usque ad eandem a Michaelē
Palæologo receptam composuit. Qui præterea
illa tempora persecuti sint, nescire me fateor.

q Si modo non etiam illi præd. crim. rei.)
Hæc contra Gregoram imprimis, quem & lib. 4.
cap. 24. & 25. ut hominem mendacissimum in-
fectatur. Eundem paulo infra iterum tangit,
cum res Andronicorum satis cognitæ, & ex-
ploratas habuisse, & idcirco incorruptam veri-
tatem attigisse negat. Sane non pauca ad ju-
nioris Andronici gloriam spectantia dissimula-
vit, aut ignorantia, aut fide non bona. De eo-
dem historico præfatione ad lectorem plura dis-
seruimus.

AD CAPUT I. LIBRI I.

a **T**homæ, &c. principi Acarnaniæ.) Parva
Epiri regio Acarnania. Epiri, & Æto-
liæ principem facit Gregoras lib. 8. & Annam
post mariti necem Conto ejus nepoti, ac per-
cussori nupsisse commemorat.

b Sphentistlaba Moesorum regi.) Gregoras ait,
Bulgarorum principi. Mæsiæ enim superiorem,
cujus creberrima in his libris mentio, sunt qui
Valachiam, sunt qui Moldaviam, aut Bulga-
riam fuisse dicant. Ita Mæsi erunt, qui recen-
tioribus Valachi, aut Moldavi, aut etiam Bal-
gari. Quo tamen nomine, Bulgarorum, inquam,
alii Triballos, Mæsiæ inferioris populos. intel-
ligunt, qui Nicetæ dicuntur Servii, de quibus
similiter in hac historia sæpissime agitur. Cum
autem historicus noster perpetuo, & constanter
scribat Μωσες, & Μωσιαν, ego Mæsos, & Mæ-
siæ potius existimavi.

c Manuelem Despotam, &c. vivere desisse.) De
genere mortis ejus Gregoras in limine libri
octavi. Si verum est quod narrat, miserabiliter
interiit bonus adolescens. Confirmat etiam hic
locus notionem vocis Despota, de qua supra
egimus, ubi Constantinus Andronici senioris fi-
lius secundum Michaelē natus, sic nomina-
batur. Primogenitus enim dicebatur βασιλεύς,
ut Andronicus quoque junior, frater Manuelis
semper dicitur.

d Ab orbe condito sexies millesimo octingentes.
vices. nono.) Qui tandem? Hodie ab orbe con-
dito non plures 5564. numerantur, quomodo
igitur ante annos abhinc plus ducentos sexa-
ginta, cum ista gererentur, sexies mille octin-
genti, novem & viginti numerari poterant?
Hac de re cum consulissem D. Marcum Velle-
rum, hujus reipub. II. virum, & omnis anti-
quitatis peritissimum, sic mihi ad verbum re-
scripsit. Re accuratius perpensa, Cantacuzenum
eorum æram sequi video, qui Christum anno mun-
di 5508. natum existimant. Hanc autem usu ab
ecclesia receptam esse ait Antonius Contius in no-
tis Chronol. Nicephorianæ, cap. 9. & testimoniis
comprobat, ut videre est in secunda editione bi-
bliothecæ sanctorum Patrum, tom. 7. colum. 984.
Annus itaque 6829. quo Michael mortuus est,
erit Christi 1321. quo sane currebat indictio quar-
ta, quam Cantacuzenus in calce libri 1. annotat.
Quod inde potest ostendi. Datis annis Christi, si
annos 312. auferimus, & reliquos per 15. divi-
dimus, quidquid provenit, indictmentis numerum
indicat. Jam si a 1321. auferas 312. remaneant
anni 1009. qui per quindecim divisi, ostendunt
orbem indictmentum sexages septies absolutum, &
quatuor annos indictmentis sexagesimæ octavæ esse
reliquas. Hoc est quod ponebatur, indictmentem
quartam numerari. Annus 6835. est Christi
1327. & indictio decima, quod cum superiori sup-
putatione demonstrari potest, tum inde manife-
stum est, quod sexto ante anno ipse Cantacuze-
nus quartam indictmentem nominat. Verumtamen,
anno 1327. post mensem Septembrem, quo Græci
indictiones auspicabantur, undecimam indictmentem
cepisse. Sed quia in scheda tua dies XIV. Ka-
lendas Junias adscripta erat, rationem qua Can-
tacuzenum, sive librarium excusum, non invenio,
siquidem codex ita præfert. Hactenus ille. So-
lent ergo Græci tempora ab annis mundi con-
diti numerare: in numero autem a nobis ipsa
multitudine plurimum discrepant.

e In diuturno mærore jacuit.) Gregoræ ver-
ba recitabo. Senex autem Imperator Andronicus
ex mærore, et solitudine confectus est, cujus
vix exemplum reperiatur. Sic ille. Ex quo scire
licet, patri fuisse charissimum, quia filius opti-
mus, ut sequitur in Cantacuzeno.

f In pectus enim penitiss. tam boni filii occa-
sus descend.) Græca sic habent, ὁ γὰρ ἀπὸς
ἐλαφροῦ αὐτοῦ καρδίας ἡ τοῦ κατὰ πατὸς τελευτή.
Verba sunt Ulyssis in Hecuba Euripidis. Autu-
mat enim, Hecubæ beneficium sibi manere alta-
mente repostum. Erasmus sic convertit, haud enim
hæc res summa strinxit pectoris. Ad verbum, non
enim summum seu superficiem cordis ejus boni fi-
lii mors tetigit. Id est, in pectus ejus quam al-
tissime descendit. Dolor ille de filii charissimi
obitu, cor ejus intimum penetravit. Germani-
ce, Es ist ihm tiefzu Herzen gangen. Aut,
ἐμφατικώτερον, das groſſe laid hat dem guten al-
ten sein Hertz, sein Seel durchtrungen.

g Qui in exitio hominibus machinatur. sunt exer-
citati.) ὅτι ἐντασμένον ἐπὶ πόλεως. De numero
eorum, qui in nocendo hominibus sæpe magna
documenta dederunt. Aut sic: quorum detrimen-
tis humano generi inferendis, jam multis expe-
rimentis probata, et explorata cognita est mali-
gnitas. Scimus dæmones hominum esse hostes
sempiternos, idque ex incredibili quadam invi-
dia. Sed historicus sentit quoddam esse genus,
cui nocere hominibus per calamitates ingentes
palmarium est: quales, opinor, ii, quibus mu-
lierculæ sagæ seu veneficæ totas se conse-
crant. Ab illis enim qua privata, qua publica
damna, perniciemque hominibus dare compel-
luntur.

h Adversus Romanorum felicia tempora.) In
historia Byzantina rudiores, illos quoque orien-
tales populos intelligant Romanos vocari, &
imperium illud Romanum, & Imperatores Ro-
manos,

manos, ex quo Constantinus magnus communis orientis & occidentis, Romanorumque imperator sedem Constantinopoli posuit, & eo ex Italica Roma tamquam coloniam deduxit, quam & novam Romam dixit, & sic passim a Græcis scriptoribus appellatur, *νέα Ρώμη*, ut illa altera *πρεσβυτέρα Ρώμη*, indeque se Græci *Ρωμαίους*, populos autem occidentis *Λατίνους* & *Φράγκους* appellare cœperunt. Successores porro Constantini hoc nomen ut gloriosum sibi suisque retinuerunt, & se quoque Romanos dici, haberique voluerunt. Sciendum insuper, a Græcis posterioribus, nonnumquam Græciam Europæam, nonnumquam provincias illas Asiæ minoris *Romaniam* vocari.

i *Ut verius loquar, Deo ad delictorum nostrorum.*) Hujuscemodi piæ, Christianæque sententiæ, & hæc præ aliis ab hoc scriptore frequentantur. Nisi enim essent hominum scelera, & flagitia, non essent pestilentia, bellum, fames, eluviones, aliaque mala atrocissima & plurima, quibus Deus nos punit, vel admonet potius, ut resipiscamus, si pœnas æternas velimus effugere. Ergo in Deum mala nostra ob hanc causam, quasi videlicet in animadversorem, punitoremque referri, pium est, & id sancta scriptura passim docet. *Omnia quæ fecisti nobis, Domine, in vero judicio fecisti, quia peccavimus tibi, & mandatis tuis non obedivimus.* Daniel. 3. Mittam locos alios, quia sapienti pauca, ut dicitur.

k *Ipsi Constantino ex Cathara pellice natum.*) Muzalonis protovestiarium filiam uxorem habuit, ex qua nullos genuit liberos. Ea post defuncta, ex ancilla formosa, Cathara nomine, puerum suscepit, quem Michaellem Catharum dixit: & postmodum novis cujusdam Eudociæ amoribus (quam & viro ejus mortuo uxorem duxit) veterem & concubinæ, & filii ex ea sibi procreati amorem ex animo ejecit, ut pluribus lib. 8. ipso ferme initio a Gregora proditur.

l *Neque liberalium disciplinarum peritiam.*) Græce est, *ἡ ἐγκυκλίς πείρα ἐκ παιδείας*. De orbe illo doctrinarum loquitur, qui septem artibus liberalibus definitur. Quæ alioqui etiam juncto verbo *ἐγκυκλοπαιδεία* vocari solet. Verum a me nomen ipsum orbis exprimi, haud necesse fuit, quando res clara est.

m *Domesticum suum, & contubernalem fecit.*) Gregoras alias causas duas assert, quæ tamen huic a nostro allatæ nihil repugnant. Eum, inquit, *annum ætatis xv. agentem accersitum, inter aulica ministeria assumit. Primum, ne ab omnibus neglectus, fame periret. Deinde fortasse, ut sanguine imperatorio oriundus, affinitate cum aliquo ex finitimis hostibus jungeretur, pacemque conciliaret, & Romanos, Romanamque rem adjuvaret.* Pergit deinde paucis indicare, quo loco apud senem fuerit, in quo noster est copiosior. Cum autem, inquit, in palatio versaretur, brevi tempore imperatoris animum ita sibi conciliavit, ut & ipsi imperatoris filii ei inviderent: Andronicus vero junior imperator irasceretur, molesteque ferret, insignem illam sui amorem apud avum languescere: erga novitium vero illum, & subditiuum vehementer crescere. Ostendit præterea, quomodo annos natum 25. cuidam Macedonicæ provinciæ præfecerit, & ejus encomium textit. Lege lib. 8. paulo post principium.

n *Ac propter altitudinem quidem gradus.*) Plinius Vespasianum alloquens præfatione historiæ suæ Naturalis, imperatorem ait in excelsum humani generis fastigio positum. Nobiles, ac præsertim principes, reges, imperatores non est verisimile mentiri velle, quia id summa eorum ingenuitas non permittit: & quia nulli hominum generi fœdus est mendacium. Nam cum ob duas plerumque causas mortales mentiantur: vel ut jocentur scurriliter: vel ut aliquam sibi uti-

litatem, compendiumque pariant, in viros tales neutrum convenit: quos & summa gravitas decet: & qui magis habent quod aliis dent, quam indigent quod ab aliis accipiant. Nec minus odit Deus divitem mendacem, quam pauperem superbum.

AD CAPUT II.

a *Honore præfecti sacri cubiculi.*) *παρακοιμώμενος* Græce, Latine *accubitor*, & usu verbi liberiore, *custos*. Sed sine controversia ea dignitas designatur, quam tribus vocibus expressimus. Paulo infra, *μέγας δομέστικος*, & ita deinceps semper nominatur (minoris Andronici intellige) quæ tamen dignitas, quando in eum collata sit, nusquam indicatur.

b *Cor suum comedens, ut Homerus ait.*) Locust est de Bellerophonte Iliad. ζ'. qui ab Antia, Præti Argivorum regis uxore, apud virum falso accusatus, quod se de stupro appellasset, ab eodem cum litteris ad Jobatem Lyciorum regem focerum missus, & ab illo periculis magnis objectus est, quæ tamen vicit. Postmodum diis exosus factus, in locis solis oberrabat, hominum congressus fugiens, ac se tristitia, & dolore macerans. Versus Homeri cum Latina M. Tullii interpretatione apponam.

Ἥτοι δ' ἀκαπτεδίον τὸ ἀλγίον οἶος ἀλάτο,
Ὀν θυμὸν κατέδων, πᾶτον ἀνδρῶπων ἀλεῖγων.
*Qui miser in campis mærens errabat Aleis,
Ipse suum cor edens, hominum vestigia vitans.*

Germani istuc, cor suum comedere, *ἐμοστικῶς* expriment, *er frist sich selbst*, hoc est, comedit, absomit se ipsum. Meror enim vehemens, ac diuturnus, seu immensa, & longa animi ægritudo corpus tabefacit, ad cutemque, & ossa redigit: quod Artemisæ reginæ Cariae Mausolum maritum *ἀπαρμυδῆως* lugenti contigit, de qua Cicero 3. Tuscul. ut Artemisia illa Mausoli Cariae regis uxor, quæ nobile illud Halicarnassense sepulchrum, quamdiu vixit, vixit in lucu, eodemque etiam confecta contabuit.

c *Cui maternum genus e sanguine imperatorio.*) E familia imperatoria erat hæc scæmina, quæ Dynastæ barbaro, & Comano nupsit, Cantacuzeni cognata. Nam & Scythis principibus, ut audiemus, imperatores Constantinopolitani locabant filias suas, & Cantacuzenus Orchani Persæ, seu Turcæ potius Theodoram filiam nuptum dedit.

d *Qui Joanni Batatzæ imper. capeff. se dederant.*) Hoc ἐν παρενθέσει dictum, quam Græci notare non solent: quo attentiores oportet esse interpretem. Verisimile fit, Sytziganum istum barbarum cum uxore Constantinopolim migrasse, ibidemque susceptis Christianorum sacris habitasse, & in eadem urbe Syrgianem filium genuisse.

e *Qui ipsum e sacro fonte suscepit.*) Hos quidam susceptores, alii compatres vocant: debent enim cura paterna, pro quibus in baptismo spondent, in Christianis institutis erudiendos suscipere, & in eo paternam illorum curam gerere. Nisi quis malit ab eo dici susceptores, quod infantem vel abluendum salutare fonte, vel ablutum suscipiunt in ipsa brachia. Græce est, *ἀπὸ τοῦ ἁγίου φωτισματος αὐτὸν ἀναδέχμενος*, qui cum a sancta illuminatione suscepit. Quod Latini dicunt, voce e Græco fonte cadente, baptizari, a *βαπτίζεσθαι*, id Græci præterea aliis tribus efferunt, *φωτίζεσθαι*, *σφραγίζεσθαι*, *καθαίρεισθαι*, illuminari, obfi-

gnari, purgari. Quæ tamen si verborum ipsorum vim, & sensum velimus exprimere, non sic reddenda sunt: sed baptismo ablui, sacro fonte tingi, salutari aqua perfundi, sacro rore tingi, cælesti fonte lustrari, & aliis compluribus modis, quos latinitatis studiosi haud ignorant. Dies autem ille, quo Christi baptizati memoria celebratur, & in diem Epiphaniæ in Latina ecclesia incidit, a Græcis patribus φωτων ημερα nominatur, dies luminum: siquidem φωτισμόν ἀντὶ βαπτίσματος frequenter accipiunt. Ita Gregorius Nazianzenus orationem eo die habitam inscripsit, εἰς τὰ ἁγία φῶτα, in sancta lumina. Qui ergo festum luminum apud Græcos esse festum purificationis Mariæ volunt, falluntur. Fons autem in basilicis, ut notavit Brissonius commentario de feriis Christianis, proprio, & baptismi officio specialiter dicato loco concludebatur, cujus appellationem Latini verborum inopes a Græcis mendicantes, locum eum baptisterium nuncupant. Græci suum illud Latinis commodatum verbum intempestive repetere nolentes, φωτισήσον dicunt, Ambrosius, regenerationis sacrarium. Et recens baptizati tum νεοφῦτοι, tum νεοφώτιστοι appellabantur.

¶ Quem splendida purpura induturus est.) ὃν μέλαι τῷ τῆς ἀργυρίδος ἀνδρα κοσμήσῃν, quem ornatus est ornatu purpure, andros quippe etiam ea notione est, qua κόσμος: sed μεταφορικῶς, ut Latinum, flos, sæpe decus, elegantiam, pulchritudinem, & ornamentum quoddam significat. At certe ἀνδρα, hic potius ipsum κάλλος τῆ βαμματος, tincturæ, sive coloris purpuracei nitorem, ac venustatem quamdam declarat.

¶ Quæ inde ab infantibus.) Cantacuzenus cognatus imperatori Andronico juveni equalis, & amicissimus ab ineunte ætate, & ob animi candorem, sermonumque veritatem, & morum commoditatem carissimus. Gregoras lib. 8.

AD CAPUT III.

¶ Hominem namque pluribus equiparand.) Ad Andronicum suum accommodat, quod de medico Homerus protulit Iliad. λ.

Ἰντρός γὰρ ἀνὴρ, πολλῶν ἀντάξιός ἐστιν, quo versiculo poetæ sapientissimi jure gloriantur medici: cujus sensus, medicus instar multorum, seu pro multis est, seu, multis æquiparari potest. Hoc vult, Andronicum multorum virtutes unum complexum, ita ut in singulis nemini cedat. Nota egregiam laudatiunculam ex verbis, quæ continenter subjiciuntur.

¶ Commune humani generis ornamentum.) κοινὸν ἀγαλμα τῆς φύσεως. Vocem φύσεως de humana natura, id est, de hominibus ipse prolaturum accipio, quorum communiter decus, & ornamentum fuisse (propter animi præstantiam videlicet) Andronicum suum testatur. In quovis rerum genere illud aliarum decus, gloria, & ornamentum est, quod supra alias excellit. Et quia ἀγαλμα etiam exponitur oblectamentum, parum aberat, quin hoc totum, κοινὸν ἀγαλμα τῆς φύσεως, converterem, amor ac delicia humani generis, recordatus, ita Titum imperatorem Vespasiani filium nominatum esse, teste Svetonio, in eius vita cap. 1.

¶ Indicta causa graviss. criminum damnari.) ἔπος ἐρήμῳ ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἀλῶναι συμβαίνει. Subaudienda est vocula, δίκη, cum illa, ἐρήμῳ. Est autem δίκη causa, judicium, ut ἐρήμῳ δίκη sit desertum judicium, seu desertum vadimonium. Composita vox est ἐρημοδίκη, quando quis ad diem non se sistit in judicio. Et ἐρήμῳ καταδικάζειν, vel, ut apud nostrum est, ἐρήμῳ ἀλῶναι, est ob desertum vadimonium damnari. Potest etiam verti, indicta causa da-

mnari, quod nos fecimus: neuter enim, & qui vadimonium deferuit, & qui causam non dixit, ad judicium comparet: ita uterque videtur deseruisse: etsi alter reus est, qui vadimonio se obligavit, alteri fit injuria. Seneca Medea.

Qui statuit aliquid parte inaudita altera, Equum licet statuerit, haud æquus fuit.

¶ Qui enim heri, & nudius tertius.) ὁ χθὲς & ὁ πρότερον. Hac proverbiali hyperbole utitur non raro. Licet etiam reddere, pronuper, nuperime, paulo ante, heri.

¶ Adorabatur, & colebatur ab omnibus.) προσκυνημένος. Verbum προσκυνεῖν, adorare in sacrosanctis, prophanisque litteris creberrime ad homines, qui dii non sunt, accommodatur, dicunturque προσκυνεῖν, adorari, id est, singulari quadam veneratione, corpore ad terram incurvato affici. Summissi petimus terram, inquit Æneas 3. Æneid. Quem adorandi modum, & gestum expressit pulcherrime Themistocles, dum regem Persarum per simulationem adoravit. Anulum enim cadere permisit: quem, cum se inclinans levasset, visus est suo munere perfunctus. Noster quoque satis clare libro 2. cap. 5. ubi Tamerhanes Phrygiæ satrapa ad imperatorem venit. Nam de ejus comitibus Persis, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἀπώθεν τὸν βασιλέα προσκυνοῦσι, τὰς κεφαλὰς ἐρείσαντες ἐπὶ τῷ γῆ. Ceteri quidem omnes imperatorem, antequam appropinquarent, capitibus humi submissis venerabantur. Ista adoratio etiam hodie barbaris in more est. Non igitur verebor προσκυνεῖν exponere, adorare, cum res tam aperta sit.

¶ Nostra, Romanorumque omniumque admissa despiciens.) Ad locum Pauli alludit, Actor. 17. in concione ad Areopagitas. τὸς μὲν ὅμως χρόνῳ τῆς ἀγνοίας ὑπερῶν ὁ Θεός. Et tempora quidem hujus ignorantie despiciens Deus. Subjungit noster, τῷ καρδίαν τῆ βασιλείας δέξαν ἀπεργασάμενος, cor imperatoris rectum præstans, ubi alium locum in mente habuit, qui est Actor. 8. Sic enim sanctus Petrus ad Simonem, oblata pecunia per manuum impositionem Spiritus sancti communicandi potestatem sibi concedi petentem, ἡ γὰρ καρδία σου ἔστιν ὡς δάμα ἐνώπιον Θεοῦ. Cor enim tuum non est rectum coram Deo. Non enim sententiis modo integris divinarum litterarum innectendis, sed etiam unico verbo iisdem insinuandis Cantacuzenus gaudet: quod te, Lector, hic potissimum monitum volui. Sane peritissimum sacræ scripturæ fuisse, extra dubium est.

AD CAPUT IV.

¶ Adrianopoli ample urbi, & frequenti.) Orestiadem antea dictam hanc urbem, quidam auctores sunt. Solebant Sultani Turcici regnum auspiciari in ea civitate, quæ sedes esset imperii. Principio Turcis (capta Constantinopoli videlicet) fuit Prusa Bithyniæ, paulo ante mortem Osmanis ab Urchane filio capta, quæ licet honorem hunc non diu retinuit, ex pristina tamen prærogativa meruit, ut longissimi temporis spatio Sultani Turcarum mortui, paternis, & avitis istic monumentis, etiam diu post captam Constantinopolim inferrentur. Postquam vero transvectis in Europam copiis, Murates I. Urchanis F. Osmanis N. Hadrianopolim cepisset, eodem & regni sedes ex Asia commigrasse videtur, quod recte se facturos Sultani ducerent, si rebus Anatolicis jam tranquillioribus, præcipuum militiæ robur jam Hadrianopoli velut in excubiis haberent: unde, momentis rerum ex uso suo gerendarum animadversis, progredi paulatim latius, & in Europæ viscera grassari possent. Leunclavius.

Edit. Paris.
pag 963.

b Ab orientalibus, ac Threiciis secludens.) Arbitror ad hunc locum pertinere, quod scribitur a Gregora libro septimo, Andronicum seniore longum murum ad Christopolim, a mari usque ad vicini montis cacumen extruxisse, ut locus is se invito prorsus inaccessus esset iis, qui vel e Thracia in Macedoniam, vel e Macedonia in Thraciam iter haberent.

c Valeque invicem dislo.) ἀλλήλοις σε σωταξάμενοι. vox σωταξάμενοι sacris scriptoribus idem valet, quod ἀποτάσσειν, valedicere, in digressu salutem dicere. Quare σωτακτηρίου λόγος Gregorii Nazianzeni centum quinquaginta Episcopis presentibus habitus, est ea oratio, quam primo quoque tempore discessurus pronuntiavit, & episcopis illis valedixit. Item apud Damascenum, libro, quod mortui viventium beneficiis juventur, σωτακτηρίου θρήνην, est in ultimo digressu flere, ac lamentari, Plura Billius observat. sacrar. lib. 1. cap. 22.

d Nautica quippe licentia igne magis Rapida.) Genus hominum valde improbum nautæ, perjurum, mendax, naves alias, & homines despolians: quos apologo quodam notavit Æsopus, dum eos dicit in tempestate multa diis vovere, quæ cum in littus salvi pervenerint, minime solvant. Et cum quibus Bias navigabat impii, quibusque in sæva tempestate deorum opem implorantibus dicebat, tacete, ne vos illi hic navigare sentiant, nautæ potissimum erant. Laertius. Euripid. Hecuba, ubi illa misera mulier captiva jam & serva mittit famulam, quæ petat a Græcis, ne quid corpus filiae Polyxenæ jam ad Achillis tumulum maculat designent illiberalius, ac petulantius, ἐν γὰρ μυρίῳ στρατῷ ματι ἐκόλατος ὄχλος, ναυτικὴ τ' ἀναρχία, κρίσεων πυρός. Nam in numero exercitu indomita, seu infrænis turba est, nauticaque licentia, est igne violentior. Sumpsit ergo ab Euripide Cantacuzenus ut vides.

AD CAPUT V.

a Per senatorem quemdam.) Nomina σύγκλητος, & συγκλητικός senatus, & senator, quod mihi videor observasse, noster scriptor varie usurpat. Nunc enim proceres aulicos, conciliumve aulicum, seu senatum imperialem, sive imperatorium: nunc belli duces, conciliumve bellicum, & utrobique optimates, ac viros illustres primariosque sic appellat. Itaque raro transtulimus senatus, senatores, ne quis de civili senatu, & senatoribus rem intelligendam putaret: fugienda est enim ὁμωνυμία. Hoc etiam loco, si placet, senatorem, virum nobilem Palatinum, aut consiliarium imperatoris, einen Kammerherrn, interpretare.

b Intra Byzantii fines.) Urbs hæc nobilissima duo nomina habuit, antiquius Byzantium, recentius Constantinopolis, de utroque dicendum. Vetus fuit oppidum in Thracia ad Propontidem, quod Byzantes classis Megarensium, eo coloniam deducendum dux condidit, quod conditum Pausanias Spartanus instaurasse, & amplificasse dicitur. Tradit Zonaras, Constantinum Magnum parentem urbem sui nominis ædificare, primum Sardicum agrum, post Sigæum promontorium, tandem Chalcedonem, & Byzantium delegisse. Cedrenus auctor est, Thesalonica fecisse initium; sed peste interpellatum, reliquisse locum, & Chalcedonem profectum. Quam a Persis everfam, cum restituere inciperet, ab aquilis admonitum fuisse, ubi Constantinopolim conderet: quod illæ architectorum regulas, & funiculos sæpius raperent, Byzantiumque deportarent. Sozomenus, & Zosimus narrant, cogitantem urbem sui nominis

Pars III.

condere, quæ honore Romam æquaret, inter Ilium, & Hellespontum spatium invenisse commodum, ibi fundamenta jecisse, partem muri in altitudinem eduxisse, post sedem commodiorem visum Byzantium, Quam cum Severus imperator superioribus annis, occiso Pescennio Nigro, qui imperium orientis invaserat, diruisset, & in vici formam redegit, ipse, Licio devicto, ejus ambitum dilatavit, muros extulit, ædificiis publicis, privatisque ad usum, & decus explere instituit. Postea utroque imperio in multas portiones diviso, occidentalis Romam, orientalis domicilium Byzantium esse voluit, vocatisque orientis episcopis, magna cærimonia urbem novam Deo, ac virgini Matri consecravit, eamque novam Romam, & Constantinopolim indigitavit, & ad dignitatem urbi addendam, ecclesiam ejus ad honorem patriarchatus evexit, ejusque episcopum Metrophanem post Alexandrinum sedere instituit. Hactenus illi. Si lubet, vide etiam de conditoribus, & nomine urbis hujus quæ affert Petrus Bizarus, historiæ Genuensis lib. 12. in anno 1453. Vocatur sæpe a Græcis βασίλις ἢ πόλις, regina urbium, seu urbs imperatrix. Noster infra cap. 21. en quam honorifice de ea πόλιν ἔγω μὲν λέγω, καὶ πολὺν ὄρατον, ἔχρημασι, καὶ ὅπλοις, στρατιῶταις δυνατωτάτῃ, urbem adeo amplam, & frequentem, pecuniaque, & armis, & militibus potentissimam. Locum haud inelegantem adscribam ex epistola Matthæi Camariotæ, qua Constantinopolim a Turcis subactam lamentatur. Cuncta nobis præsidia, & ornamenta simul, uno impetu erepta sunt. Patria capta est: cujus urbs in terris similis nulla: sed ejusmodi, quæ non humana potuerit extrui manu. Eadem magnitudine, & pulchritudine præstabilis, situ, & venustate splendens: quam affirmare omnium uspiam urbium maximam, pulcherrimamque ausim: quam unam omnes sperabant, & credebant in perpetuum ab omnibus mansuram inexpugnabilem: cui secundum Deum universi salutem credebant suam: quæ si oculus appelletur orbis terre, aut cor, a vero non aberretur: de qua nemini non gloriari licebat: in qua civem adscriptum esse, non parum argumenti ad commendationem, gloriamque habebat. Hactenus ille. Vide etiam Nicetam ad finem Annalium. Invenio hanc urbem dictam χερσέπολιν quemadmodum Antiochiam δεσπόλιν.

c Hoc genus occupation. illius ægerrime fer. avus.) Venari, aucupari (nam & aucupio delectabatur juvenis, ut videbis) equestribus vacare lusu, non sunt illiberales occupationes, nec principem, præsertim adolescentem, dedecent. Quaræ causæ nihil erat, cur senex morosus his vacanti adeo irascere, adeoque innocentem duriter increparet. Videntur aliæ quædam fuisse occupationes illius, nempe in scortis, commestationibus, nocturnis obambulationibus, in ære profundendo, & nominibus faciendis, cum inobedientia, & contumacia erga avum, quæ Grægoras, nihil quidquam veritus memorat, infensior & iniquior eidem, ut apparet. At noster hic vel digna hæc non putat, ob quæ juvenis imperio privetur, quia scilicet peccata juventutis sint: dum ætas, dum tempus tulit (ait ille senex in Andria) σοὶ, animum ut expleret suum: & alius ille in Adelphis, plus æquo indulgens, amet, scortetur, potet, faciat quod lubet: vel propter summum amorem, credo, ut famæ, & honori ejus consulat, artificiose dissimulat, ac præterit. Etiam non semel jurantem inducit, nihil se tanta ira, & odio avi dignum commississe: sed a calumniatoribus se falso apud illum deferri. Quod an excusari possit, si Gregoras vera loquitur, equidem haud scio. Ac tanto minus fortasse potest, quod initio historiæ se veritatis tam amantem ostenderit. Verumtamen non ita dissimulat, quin quem toties defendit, & excusat, pro-

d ij

Edit. Paris.
pag. 965.

pemodum manifeste prodat. Infra enim ipsum adolescentem se flagris digna perpetrasse contentem facit. Atqui venatus, & decursus equestris flagris digna non sunt. Quamquam vero modum in his excedere potuit (imo excessit, cum præ studio rerum istarum somnum capere non potuerit, ut audisti, & mira narrat in hoc genere de canibus & avibus ejus Gregoras, etiam imperatoris) tamen non hanc, sed aliam quamdam intemperantiam esse putarim, quam se flagris puniendam confessus est. Nihil minus ista vitia magnis, ac splendidis postea virtutibus emendata sunt, & cum Cantacuzenus amore, tum Gregoras odio peccare: & ille quædam vera omisisse, hic multa non vera in medium attulisse potuit.

a *Pileum, seu tiaram gemmatam, quam in cap. ferebat.*) Græce est, τὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λίθον, lapidem supra caput, lapidem utique pretiosum, qualibus pileus ille distinguebatur. Et fortassis hic λίθος in apicem coronæ ejus insertus, visendæ magnitudinis erat. Certe etiam lib. 4. dicitur λίθος κεκοσμημένος πῖλος. Subjicit mox, imperii esse symbolum. Unde patet συνεκδοχικῶς locutum: nam non lapis, quantumvis pretiosus, sed coronæ, tiaræ, aut diadema symbolum, ac signum est imperii. Cassidis formam hodieque retinent usculæ Turcarum, inquit in Pandecte historiæ Turcicæ Leunclavius, instar pileoli rotundi, ovalis figuræ, vel rotundi calicis, absque pedunculo factæ: cujusmodi coronas ovaes ex auro solido gestare solebant imperatores Græci, planeque talis etiam imponebatur Theolepto patriarchæ, cum nos Constantinopoli essemus, a duobus aliis tunc ibidem presentibus patriarchis, Sylvestro Alexandrino, & Michaeli Antiocheno, die 10. Martii, anno Christiano 1585, quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant, in thronum collocari. Solent hodieque Genitzari, & alii ditiores ex auro solido factas usculas gestare. Becos ipse vidi sic ornatos, qui Sultani Turcarum cursores sunt, circum ipsum semper obambulantes, quum e Sarajo, seu palatio prodit.

c *Ut poetice dicam, animam ipsam eructans.*) Præcedit, βαρέα γενέχων, quomodo Homerus loquitur, Λυχλὺ ἐργάζομενος ipse ne finxerit, an ab Homero, aliove poeta sumpserit: & an priorem vocem mutaverit, si forsitan μῶλον fuit, ignoro.

AD CAPUT VI.

a *Virtute, & doctrina conspicuum.*) ὁ ἐπ' ἀρετῇ καὶ φιλοσοφίᾳ γνώσιμος. Philosophia non semper est illa divinarum, humanarumque rerum cognitio: sæpe enim liberalem doctrinam, seu eruditionem ingenuam, seu φιλολογίαν Græci hoc verbo exprimunt: Isocrates imprimis (ex quo plura testimonia Budæus profert) qui etiam oratione περὶ τῆς αἰδέως in fine, φιλοσοφῆν vocat homines litterarum studiosos, quia & φιλοσοφῆν, συνεδρεῖν significat. Sacri scriptores Græci, studium vitæ innocenter, & sancte agundæ frequentius φιλοσοφίαν nominant: quia nimirum timor Domini disciplina sapientiæ, Proverbiorum capite decimo quinto.

b *Hujus oratoris ore imper. Sic alloq.*) Amat noster historicus orationes, quæ directæ vocantur, hoc est, per primam personam, & indicativum modum conceptas (quod in præfatione lectorem monuimus) & hoc etiam in legationibus servat: ubi legati personam mittentis in dicendo induunt. Primum exemplum est hoc Josephi. Quo res fieret planior, illas voces, hujus oratoris ore, de nostro addendas duximus.

c *Quandoque parentibus singulis.*) Σα-

pius avum patrem nominat: vere enim pater est, quamvis non proximus, sed major, hoc est, antiquior. Unde Germanis, Groszuatter: & defuncto Michaeli patre naturali, avus erat ei patris loco. Diligebatur item ut a patre filius, & reverebatur eum vicissim ut filius patrem: hoc enim de se credi vult.

d *Non te maria tota improb. facin.*) Cum proverbio dicamus, mare bonorum, sicut, mare malorum, pro innumerabilibus bonis, ac malis, sententia postulat, ut κακῶν hic non malorum, sed, vitiorum, aut malorum facinorum interpretemur. Auxit rem valde, cum adjecit ὅλας, tota, dixitque δαλάσας ὅσας κακῶν.

e *Modica quædam ad alios abs te profunda.*) ὀροχέειδαι. Manet in Metaphora, pag. 966. quod tamen non semper est necessarium. Dixerat enim, δαλάσας κακῶν. Ideo nos quoque non, proferri, quod poteramus, sed profunda transtulimus: mare enim, quoniam aqua constat, funditur. Et alioqui etiam sic loquimur, aliquid effundere, pro, cum affectu, vel ex affectu aliquo proloqui. Item simpliciter, ut Cicerone 1. de orat. Effudi vobis omnia. Et poetice, hæc effudit pectore dicta.

f *Si, &c. tua manu, pater, pœnit.* a m: repet.) Vel quia forsitan pro magno peccato paululum supplicii satis erit patri, ut Terentius ait. Vel quia naturale est, malle a propinquis, quam alienis vapulare: quod misericordiam speramus ab iis, qui in nos crudeles propter sanguinis communionem esse non possunt. David quoque a Deo tamquam a patre, quam ab hominibus puniri malebat. Coarctior nimis. Sed melius est, ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordiæ ejus sunt) quam in manus hominum. 2. Reg. 24.

g *Ego te adeo miris modis amavi.*) Gregoras principio lib. 8. Andronicum tanto amore persecutus est avus, ita ejus aspectu gavisus, ut omnes & ante, & post natos filios, filias, nepotes multo minoris faceret, omnesque quam hunc unum perire mallet, si optio daretur, tum ob firmiorem imperii successionem, tum propter ingenii præstantiam, tum propter vultus majestatem, forsitan & similitudo nominis aliquid ad benevolentiam contulit. Quibus de causis eum apud se regia disciplina instituendum, ejusque conspectu noctu, atque interdum fruendum esse, letandumque censuit.

h *In materni uteri penetral. latitantem.*) τοῖς μητρικοῖς δαλάμοις ἐνδρατεισόντα. Non opinor quemquam scriptorem uterum mulieris, seu parentis uterum vocasse thalamum. Recordor autem in sacris litteris de Salvatoris nostri ortu legi, tamquam sponsus procedens de thalamo suo. Ubi consensu theologorum sanctissimæ Virginis Mariæ uterus intelligitur, in quo, velut thalamo eam sibi filius Dei, carne ex ea indutus, sponsam copulavit. Et quoniam Cantacuzenus libenter vocibus divinarum scripturarum utitur, de matre Andronici, & partu ejus cogitanti, hoc verbum, seu hunc scripturæ locum occurrisset existimemus licet.

i *In quo & parviss. labes videri sap. maxima.*) Juvenalis satura 8.

Omne animi vitium tanto conspectius in se
Esse solet, quanto major qui peccat habetur.

Bene, sapientibus, nam hi longe cernunt acutius, quam vulgus, & judicant verius. Ergo sapientes a regibus perfectionem maximam requirunt, eorumque peccatis non facile ignoscunt. Ipse met Cantacuzenus extremo quarto, cap. 48. en quam præclare, dum filium Matthæum a cupiditate imperandi absterret. Non enim quemadmodum aliis, si vitam solute transegerint, sic etiam imperatoribus usvenit, ut damnum ad ipsos modo pertineat: sed & bona, & mala ipsorum subditis communia sunt: & imperatoris animam o-

mnis virtutis speculum, atque archetypum esse oportet; alioqui non solum suæ, sed & aliorum segnitiei pœnas persolvat.

^k Si quidem amaritud. advers. me dep. sin autem.) In evangelio, si quidem fructum fecerit: sin autem, succides eam. Genus loquendi ἡμετερικόν. Subauditur, bene factum, bene res habebit, aut tale quippiam. Latini quoque sic loquuntur, atque adeo ipse Cicero. Notatum est alicubi a Budæo in Pandectas.

AD CAPUT VII.

^a Qui ira, dolore aut alio.) Græca vide, nempe hæc, τοῖς ἐξ ὀργῆς, ἢ λύπης, ἢ τινος ὧν λέγουσι, μὴτ' ὧν δρῶσιν ἐν τοῖς τῆς παραχῆς καιροῖς, παρακατέχων τὴν μνήμην. Desiderari Voces aliquot puto te mecum, lector, perspicere. Sed defectum eum a nobis satis expletum spero. Jacobus Gretserus, homo societatis nostræ, cujus extant ingenii monumenta, a quo me fidei opera, consilioque in his laboribus meis sæpenumero adjutum, & ad istuc præclarum opus maturandum incitatum non possum quin confitear, totum locum sic integrabat. τὸς ἐξ ὀργῆς, ἢ τινος ὧν ποιούτων πράττοντας τι, μὴτ' ὧν λέγουσι, μὴτ' ὧν δρῶσιν ἐν τοῖς τῆς παραχῆς καιροῖς παρακατέχων τὴν μνήμην δῆλον. Nam illud τοῖς, primum verbum, consistere cum παρακατέχων non posse: cui assentior. Est autem sententia verissima. Affectus enim impotentia nebulas menti offundit, ut cernere quid agat, dicat, non queat.

Edit. Paris.
pag. 967.

^b Lethæis Volvendis aquis permittens.) Lethæ palus inferorum, ab oblivione nominata, quod mortui omnium rerum hujus vitæ obliviscantur. Quin autem historicus iterum, ut alibi, poetice loquatur, nullus dubito; & est hæc quoque una historiæ proprietates, uti poeticis loquendi generibus: in quo apud Latinos conspicuus est Livius. Ovidius in Ibin.

Et tua lethæis aqua dabuntur aquis.

Et 1. Trist. eleg. 7.

Cunctane in æquoreos abierunt irrita ventos?

Cunctane lethæis mersa feruntur aquis?

^c Cum ipse quoque, a magno imper.) Agapetus diaconus ad Justinianum imperatorem libello pulcherrimo, quo imperatorem præceptis format. συγγνώμην αἰτούμενος ἀμαρτημάτων, συγγνώμην καὶ αὐτοῖς τοῖς εἰς σὲ πλημμελοῦσιν, ὅτι ἀφῆσθαι ἀντιδιδόται ἀφῆσθαι, καὶ τῇ ἀφῆσθαι ὁμοδούλως ἡμῶν καταπαύσῃ, ἢ ἀφῆσθαι Θεὸν φίλῃ, καὶ οἰκίῳσι. Cum delictorum tuorum veniam a Deo petas, ipse quoque te offendentibus ignosce: quoniam remissioni retribuitur remissio, nostræque cum conservis reconciliationi, Dei amicitia, & familiaritas. Simili sententiâ usum inveni D. Epiphanium, ad Eudociam Augustam, Arcadii conjugem, cum illa de injuriis sibi a Joanne Chrysostomo illatis, eidem conquereretur, ut est legere in vita ejusdem Chrysostomi apud Metaphrasten.

^d Magnus domestic. et Thracia reversus.) Hæc alia deliberatio est. Illa prior inter domesticum, & Syrgiannem in Thracia fuit: hæc inter domesticum, & juniorem Andronicum suscipitur. Et intelligimus rediisse in Thraciam magnum domesticum: siquidem Constantinopolim reversus dicitur.

^e A Cræle Stphano Triball.) Nomen Κράλης regem sonat Hungaris, Bulgaris, sive Serviis, Sclavonibus, Boemis, Polonis, a Kral, & contractione Kral. Inde positione Græca factum Κράλης a nostro historico, & muliere Κράλαινα.

AD CAPUT VIII.

^a Tamquam de inexpectato lucro.) ὡς περ ἱερμαίων ἡγησόμενος. ἱερμαίων dicitur pro lucro insperanti objecto, seu inopinato, & adventitio: ut cum quis in itinere aliquid fortuito invenit (quod etiam ἔρημα propterea appellatur, quasi dicas, inventum.) Hinc quidquid boni nobis contingit, (præfertim, si præter opinionem, atque spem) id ἱερμαίων vocatur. Budæus a Platone in Phædone ponit ait pro bono inexpectato, ac pro sorte exoptanda, quæ forte fortuna nobis oblata sit. Ratio nominis est a Mercurio, qui Græcis Ἑρμῆς, & viis, nuntiis, lucro præest, & in Amphitruone Plauti est ita loquens.

Nam vos quidem id jam scitis concessum & datum

Mibi esse ab diis aliis, nuntiis ut præsim, & lucro.

Si plures iter facerent, & unus boni quippiam in via jacens repeterat, alii, qui id secum dividi, seu commune vellent esse, dicebant κοινὸς ἕρμης, Latine, incommune. Observat. Turneb. lib. 26. cap. 14.

^b E Gente quidem Auriarum Raphon Auria.) Ab Ansaldo Auria gens Auriarum clarissima originem habuit. Ansaldus natus est ex quadam matrona nobili, cui nomen Oria fuit, ex prisca familia, Volta dicta, quæ nunc, ut diximus, Cataneorum est: quam posteaquam Arduinus ex provincia Narbonensi regulus oriundus propter venustatem formæ, atque familiæ nobilitatem ambivisset, in matrimonium tandem accepit. Nam cum professionem in Palestinam, religionis ergo instituisset, casu Genuam delatus, in hujus præstantissimæ femine ex occasione, ut fit, familiaritatem, & consuetudinem incidit, adeo ut formæ pulchritudine illectus, postmodum in Voltarum familiam receptus, ad nominis, & familiæ avitæ differentiam, Oriæ uxoris suæ nomen retinuerit. Bizarus in historia Genuensium lib. 1.

^c E Spinularum Fredericus Spinula.) Familia Spinularum celeberrima, & laudatissima, a Guidone Spinula Beli vicecomitis filio, viro egregio animi corporisque dotibus originem traxit. Bizarus.

^d Ex Temarensium Raphon Temar.) Plurimas Genuensium antiquas familias recenset Bizarus libro 1. inter quas hujus nulla mentio, sed bene additum ab eodem his verbis: Et pleræque aliæ, quarum hac tempestate exolevit memoria, & vix aliqua earum extant ullius antiquæ nobilitatis indicia. Verum interea non me latet, atque omnino verisimile est, plurimas familias, successu temporis, mirum in modum extenuatas & inclinatas, cum aliis familiis, suo tempore integris, & florentibus coaluisse, & quasi in eas insitas, & translatas fuisse: adeo, ut postmodum abolito, & antiquato pristino nomine illius familiæ, in quam transivissent, nomen assumpserint. Cum suspicarer porro, Raphon ex Raphaelē corruptum esse, viri clarissimi Marci Velléri sententia opinionem meam confirmavit. Visum, inquit, monere, Raphones quidem haud dubie Raphaelē videri, depravato in hanc faciem vocabulo, Genuensi idiotismo, qui inter Italicas dialectos crassissimus est. Et Raphaelē sane Doriā maritimis præfecturis illa ætate claruisse, historiæ ostendunt, neque Folieta in elogiis dissimulat. Verum Temar familiæ quod vestigium reperiemus? In Genuensium annalibus sæpius obvii Uso di mare, sive antique Uso de mare, & Uso de mar, quos Folieta Usus marios appellat. Hos ipsos, abjecta prima vocola, ut a vulgo brevitas amante fieri solet, Demar, atque inde Temar dictos fuisse, admodum apparet probabile. Hæc Vellérius. Raphon Temar sine dubio est Raphael Temar.

^e Hortantibus autem.) ἐπιτροπομένων δ' αὐτῶν. lego, ὡς ἐπιτροπομένων, perspicue id postulante sententia.

^f Illi Salomonis, patientiam, et tolerantiam ostend. in temp.) Ecclesiastici cap. 18. Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. Græce sic legitur in Septuaginta: ὅτιν ἀρρώστησαι σε ταπεινώθητι, καὶ ἐν κακῇ ἀμαρτημάτων δείξον ἐπιστοφῶν. Græca illa Cantacuzeni Latinis potius respondent.

AD CAPUT IX.

^a Est, &c. viror. prudent. certa pericula salutis non antep.) Cic. 1. Off. Nunquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles, timidi- que videamur. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius.

^b Non longe ab extrema pernicie abesse.) μακρὸν ἀπὸ τῆς ἐσχάτης πτώσεως παύειν κακοῦ. Necessario ante μακρὸν particula negans adjicienda est, prætermissa a librario. Itaque interpretando adjecimus.

Edit. Paris.
pag. 969.

^c Cum ingenii humani imbecill. perf. rerum cog. simul.) Verissimum est, quod ait 1. Off. M. Tullius, omnes homines trahi, & duci ad cognitionis, & scientiæ cupiditatem, & veri videnti a natura nobis ingeneratum desiderium. Sed quia cognitio nostra necesse est per sensus ad animum veniat, quomodo nec simul omnia sensibus percipere, sic nec omnia eodem tempore simul cognoscere possumus. Itaque perfectam cognitionem quasi gradatim acquirimus.

^d In imp. & unctum. domini. Loquitur, ut David de Saule consuevit, lib. Reg. 1. Interpretes biblicorum frequentissime vocem Græcam χριστός retinuerunt. Ut 1. Regum: Loquimini coram Deo & christo ejus. In Psalmis: Nolite tangere christos meos. Salvavit Dominus christum suum. Apud Lucam de Simeone: Non visurum se mortem, nisi prius videret christum suum. & sexcenties alibi. Dicitur autem, τὸ ἁγίον Domini, aut, christus Domini, cum significatione maxima, est & verbum gravissimum.

^e Amplitud. & dignit. sua orb. advers. casus volvere.) Id præcipue tragici poetæ nobis egregie ponunt ante oculos, dum heroas, & heroïnas sua infortunia, tristissimamque, & beatam quondam, ac felici longe disparem conditionem deplorantes inducunt. Exempla multa suppeditabit unus Euripides. Nec tam jucundum est, ex afflicto ac perditio beatum, quam acerbum, ac luctuosum ex beato miserum, & calamitosum evadere. Seneca de tranquillitate animi, cap. 8. Tollabilius est, faciliusque non acquirere, quam amittere. Ideoque lætiores videbis quos nunquam fortuna respexit, quam quos deseruit.

^f Plures rom. imp. præliis usi advers. mori, quam servire.) Enumerat Valer. Max. lib. 3. cap. 2. de fortitudine, P. Crassum, qui cum Aristonico bellum in Asia gessit. Scipionem Pompeii focerum, Catonem Uticensem. Quibus adde ex Svetonio Othonem. Primus hoste laceffito, ab eo est interfectus, reliqui sua manu necem sibi intulerunt, ne servirent. Sed Catonis facinus cum ab aliis, tum etiam a Cicerone laudem invenit. Putat enim, cum ei incredibilem tribuisset natura gravitatem, eamque ipse perpetua constantia roborasset, semperque in proposito, susceptoque consilio permansisset, necem potius sibi consciscere, quam tyranni Cæsaris vultum aspiciere debuisse. 1. Off.

^g Quavis aqua stygia cruciat amarius.) Ipsa styge est illis odiosius, nam & ab odio palus illa fabulosa nomen habet. Impatiens est injuriæ, contumelieque nobilis animus, & nobilium, illustriumque hominum plerumque etiam nobiles animi.

AD CAPUT X.

^a De veteribus quid. & e nostro ovili sap.) Salomon est iste, Proverb. cap. 11. & 24. Vides quemadmodum tangat sacras scripturas? Nam e nostro ovili est, ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, apud Joannem cap. 10. Salomon est ex nostro ovili, quia Deum verum, quem nos agnoscimus, & colimus, ipse quoque agnovit, & coluit.

^b E germanis erat * principis Brunsvicensis filia.) Συγγατρὸς δακὸς ἐντὶ μὲν ἀρχῆς. Quis neget hic nomen proprium corruptum esse? Divinet igitur lector vocabulum hujus principis: nam quod sequitur, nomen est provinciæ Brunsvicensis, & dicitur lib. 2. cap. 5. Germanis cum imperatoribus Constantinopolitanis fuisse hospitium, & amicitiam. Hæc autem mulier, Irene dicta, sine liberis decessit, de quo infra cap. 40.

AD CAPUT XI.

pag. 970.

^a Magnus logotheta Metochites.) Erat tum potens apud imperatorem ac rerum omnium moderator Metochites Theodorus, logotheta generalis. Sic autem ab imperatore amabatur, tantique fiebat, ut nullum ejus arcanum ignoraret, &c. Gregoras lib. 7.

^b Qui tum domum imperatoriam, sive aulam regebat.) Græce sic est, ὁ μεσσηδωνμὲν τότε τῇ διοίκησει τῆς βασιλικῆς, quod rerum omnium pro imperatore moderatorem, seu vicarium imperatoris transferri posse non puto. Etenim isti μεσσηδωντες, seu μεσσηδωντες τοῖς ἀρχαῖς τοῦ βασιλέως, seu τῆς βασιλίδος (nam & illa suum μεσσηδων habuit mediatorem, ad verbum) videntur non alii fuisse quam magistri aulæ, Hoffmeister, curatores, præfecti & administri rerum domus imperatoris, quos jureconsulti vocant comites rerum privatarum, qui quidem assidui erant apud principes, eorum jussa excipientes, & exequentes. ἀρχαῖα igitur βασιλικὰ quæ fuerint hoc loco, jam, ut reor, perspicis.

^c Laudavit respond. acumen imp.) Animadvertite laudari obiter Gregoram, propter scite dictum. Lib. 4. reprehenditur acerrime, sed a moribus. ipse tamen Gregoras non semel Cantacuzeni honorifice meminit, ut præfatione ad Lectorem ostendimus. Quod dicit paulo ante, Gregoram fuisse Metochitæ discipulum, id ipsemet libro 8. testatur his verbis: Nam postquam in recens ædificato monasterio Chora me collocavit: maximi fecit, & pene in germani filii loco me dilexit: adeo, ut astronomicam disciplinam, quam solus eo tempore perfectissime noverat, mihi traderet: nec tantas opes invideret, & sæpe apud imperatorem ac proceres gloriaretur, me a se heredem doctrinæ suæ institutum esse.

^d Lapidēs videbantur loqui.) ἐδόκουν δὲ λίθους εἶπεν, videbantur lapides coquere. Peccatum est forte a librario, & scriptum εἶπεν pro εἶπεν. Si non est, tum inanem operam significabit: non enim mollescit lapis, dum coquitur: ignibus tamen ad calcem redigitur. Sed malo legere εἶπεν, ut sensus sit, nimis dura videbantur loqui, ut est lapis. Itaque & Plautus Aulularia.

Cerebrum mihi dicta tua excutiant, soror: lapides loqueris.

AD CAPUT XII.

^a Vere novo, Non. April.) Quomodo tam se-
ro novum ver? Græce enim est, ἀπὸ δ' ἔσπος
ἀρχομένη. Adultum est potius Nonis Aprilibus.
Ita iane secundum cæli cursum. Sed potest tunc
novum esse, si tum primum verna tempestas in-
cipiat, quam hoc anno 601. & superiore ex-
perti sumus, cum Martio mense haud incœpisse.
Quo pacto aliter locus explicetur, non dis-
spicio.

^b Semet de maligna volunt. sua ulcisci.) Ut
facit senex apud Terentium, in Heautontimo-
rumeno.

Interea usque illi de me supplicium dabo.
Sed aliam ob causam ille, & ob aliam iste.
Præterea ille volens ac prudens, hic invitus.

^c Ad Sophiæ dei verbi sacrosanctam ædem.)
Filio Dei, qui est Verbum, & sapientia Patris,
a Constantino primum excitatum est hoc tem-
plum ut scribit Nicephorus Callistus lib. 7. cap. 49.
Laudatur a nostro historico lib. 4. cap. 4. ubi ter-
ræ motu quassatum, & ex parte collapsum nar-
ratur. Procopius de ædificiis Justiniani. Totum
templum in cineres redactum, Justinianus quam-
quam multo post, ita reparavit, & expolivit,
ut quisquis de priori templo audierit, is monstra-
ta præsentis venustate, optare possit, illud jam du-
dum periisse, ut in præsentem faciem mutatum cer-
nat. Paulo infra, Extructa igitur ecclesia est in

Edit. Paris. pag. 971. spectaculum plane pulcherrimum, iis quidem, quos
videre contigit, stupendum: illis vero qui audiunt,
incredibile prorsus. Lege cætera. In Turcogræ-
cia, ubi Constantinopolis capta & vastata descri-
bitur, templum hoc verbis istis deploratur. Παῖς
κατεδάξατο ἢ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ Λόγῳ κατεδάξα
ἀγία Σοφία; ὁ ἐπίγειος ἄνθρωπος; ἢ νύα Σιών, ὡς
ἐπὶ τὴν οὐκ ἀνδραπό; τὸ καύχημα πᾶσι
τῆς οἰκουμένης; τὸ ἀγαλλία ὅς ἐκκλησιῶν; ἢ ὑπερέχου-
σα πάντων τῆς γῆς κτισμάτων. ὦ τοῦ θαύματος. ὦ
τοῦ Θεοῦ περιώνυμος ναὸς ὅς Ἰσραηλίστις, ὅς ἀδίων;
φείδον ἡλίου. σέβασον ἢ γῆ, καὶ κλονομένη βόησον, ἀ-
νεξίκακε Κύριε, δόξα σοι. Quomodo contumeliam
ferre tantam potuit, quæ de nomine logi condita
fuit sancta Sophia? Illud terrestre cælum: nova
illa Sion quam construxit ipse dominus, non ho-
mo: gloria illa universi orbis terrarum: illud decus
ecclesiarum: eminentissimum illud omnium per to-
tum mundum ædificiorum. O rem miram. Nobil-
limum Dei templum, templum factum est Ismae-
litarum, impiorum illorum, & infidelium. Horre-
sce sol, ingemisce tellus, & concutere. Exclama,
gloria tibi tolerantissime malorum Domine.

^d Ut in asylo.) ἀσυλος, cui necesse non est
timere, ne spoliatur, ne, quæ habet, præda
fiant. Item, quem spoliare nefas est, tutus a
violencia, sacrosanctus. Tempia porro asyla di-
cuntur, ex quibus nefas est abstrahi eum, qui
ad illa confugit. Servius in 2. Æneid. vocari
putat asylum, quasi asyrum, a non abstra-
hendo. Multa asyla recenset Alexander ab A-
lexandro, lib. 3. cap. 20.

^e Oblivione sempiterna deleat.) ἀμνησία est in
Græco, id est, injuriarum, offensionumque obli-
vio. Hoc verbo Athenienses in sedandis discor-
diis usos affirmat Cicero 1. Philippica. Et Thra-
sibulus, auctore Æmilio Probo, legem tulit,
reconciliata pace, ne quis antea actarum rerum
accusaretur, neve multaretur: eamque illi legem
oblivionis appellarunt. Sed legem quidem ἀμνη-
σίας appellatam concedit Muretus: verbo autem
usos μὴ μνησικαχεῖν, hoc est, non esse retinendam
injuriæ memoriam, seu, animum malevolū ob in-
juriam illatam non suscipiendum, & hoc idem
fuisse in lege positum probat, Variar. lect. lib.
2. cap. 15.

^f Aut enim a continente una urbis porta.) De
viginti tribus portis urbis Constantinopolitanæ,
vide Joannis Leunclavii Pandecten historiæ Tur-
cicæ, quo libro Annales Sultanorum Othmani-
darum, seu Osmanidarum illustravit, nobisque
ad hæc notas plurimum commodavit: quando
bonam partem Turcici imperii peragravit, &
curiose, imo vero diligenter accurateque omnia
inquisivit. Vide item Petrum Gyllium in Thra-
cio Bosporo.

AD CAPUT XIII.

^a Cum vetere instituto mag. canon. officium ca-
nebatur.) Ex Triodio quodam libro rituali
Græcorum de magno Canone describemus, quæ
interpretatus est noster Jacobus Gretserus, No-
tis in orationes Patrum de sancta Cruce. Eo-
dem die (quinta scilicet quinta hebdomadis in
Quadragesima) canimus officium magni Canonis.
Hunc vere ex omnibus Canonibus maximum, opti-
me, & ingeniose composuit, & conscripsit sanctus
pater noster Andreas, archiepiscopus Cretæ cogno-
mento Hierosolymitanus, ex Damasco oriundus: qui
decimo quarto ætatis suæ anno Grammatica studia
aggressus, & in omni disciplinarum genere probe
excultus, Hierosolymam pervenit, vitamque mona-
sticam iniiit, qui sancte & pie vitam peragens, in-
quieto illo, & a turbis remoto vivendi instituto,
multa quidem cum alia ecclesiæ Dei fructuosa inge-
nii sui monumenta reliquit, tum varias orationes,
& Canones, crebrior tamen, & copiosior in panegy-
ricis orationibus exstitit. Ex multis autem aliis
hunc quoque magnum Canonem, infinita contritio-
ne, animique compunctione referunt, elaboravit.
Collecta enim in unum universa veteris, et novi
testamenti historia, canticum hoc composuit, ab A-
damo videlicet, usque ad Christi ascensionem, apo-
stolorumque prædicationem: quo quidem omnem a-
nimam cohortatur, ut ea quæ in historia videt esse
bona, & laudabilia, pro viribus sectetur; quæ ve-
ro mala, fugiat, & aversetur, semperque ad Deum
recurrat, per pœnitentiam, per lacrymas, per con-
fessionem, & per alia hujusmodi Deum placandi,
eique placendi, media. Quin adeo Canon hic ca-
norus est, & in animas tam facile influit, ut &
mentem, eisi præduram, satis emolliat: & ad re-
cipiendum id quod bonum, & honestum est, exci-
tet: dummodo corde contrito, & debita cum atten-
tione psallatur. Fecit autem hunc canonem eo tem-
pore, quo Magnus Sophronius patriarcha Hieroso-
lymitanus vitam Mariæ Ægyptiacæ litteris man-
davit: quæ & ipsa compunctionis plenissima est la-
psumque, & peccatoribus multum consolationis affert,
si modo a pravis operibus desistere velint. Lege
autem receptum est, ut hac die legatur hac de caus-
sa. Cum enim sancta quadragesima ad finem ten-
dat, ne homines segniores effecti spiritualia
certamina negligentius ineant, vitamque sobriam,
& temperantem valere jubeant, maximus adest
Andreas, qui, velut aliptes, per historias magni Ca-
nonis, enumerando insignium virorum virtutem, &
improborum casum, & eversionem, eos qui labori-
bus insistant, alacriores, et ut ita dicam, generosio-
res facit: ut viriliter ea, quæ supersunt, ca-
peant. Sanctus vero Sophronius oratione sua sobrios
et ipse reddit, et ad Deum excitat, ne corruant,
neve desperent, licet aliquibus peccatis irretiti fue-
rint. Quanta enim sit Dei humanitas, et clemen-
tia in illos, qui ex toto corde præteritæ vitæ noxas
relinquere cogitant, narratio de Mariæ Ægyptiacæ
abunde docet. Appellatur autem magnus Canon,
ut forte quispiam dixerit, propter sententiarum
pondus, et gravitatem, quarum feracissimus est Ca-
nonis hujus auctor, in his componendis præclare e-
xercitatus. Cumque ceteri Canones triginta aut pau-
lo amplius troparia contineant, iste ad ducenta, et
quingenta progreditur, quolibet ex illis ineffabi-

lem stillante dulcedinem, & voluptatem. Jure igitur optimo & convenienter sancitum est, ut magnus iste Canon, & compunctionis plenissimus in magna Quadragesima psallatur. Hunc præclarissimum, & maximum Canonem, et orationem in Mariam (Ægyptiacam, ipsemet pater noster Andreas primus Constantinopolim tulit, quando ab Hierosolymorum patriarcha Theodoro ad sextam synodum subsidio missus est. Tunc enim monasticam vitam adhuc proficiens, cum adversus Monothelitas fortiter decertasset, ecclesiæ Constantinopolitane clero adscriptus est, deinceps in eadem diaconus et pupillorum curator, et altor constituitur, et non longo post tempore archiepiscopus Crete ordinatus est. Postea proxime apud locum, qui Hierisus dicitur, cum Mitylenem pervenisset, migravit ad Dominum, cum sedis sue fructum copiosum percepisset. Ejus intercessione miserere nostri Deus.

Cæterum quinta hebdomas fuit Græcis ea, quæ nobis quarta. Nam Græci auspicantur Quadragesimam die Lunæ post Dominicam, quam vocant *τρεῖς*, seu *τροπάρχον*, quæ est Dominica Quinquagesimæ apud nos. Et prima Quadragesima hebdomas finitur Dominica orthodoxiæ, seu prima Quadragesimæ, quæ apud nos est *Invocavit*. Si ergo a Dominica *τῆς τροπάρχου* númeres hebdomadas usque ad quintam feriam, post quartam Dominicam Quadragesimæ, invenies eam de qua loquimur esse quintam, non quartam Quadragesimæ hebdomadem. Quæ omnia liquent ex rituali Græcorum libro, qui Typicon Sabæ inscribitur, in quo titulus cap. 35. talis est. *ἡ δὲ σὺν τοῦ τῆς τετάρτης κυριακῆς ἡ ἑβδόμη, ἢ τῆς μετ' αὐτῇ ἑβδόμαδος*. Est autem hæc hebdomas quinta. Subjungitur enim *τῇ δατάρῃ τῆς πέμπτης ἑβδόμαδος, καὶ δὲ αὐτῇ ἀρχόμεθα τοῦ μεγάλου κανόνος*. Et ut rem exemplo illustrem. Hoc anno 1600. agunt Græci, qui fastos Gregorianos sequuntur, festum magni Canonis feria quinta post *Latare*, qui est quintus Aprilis, & quinta hebdomas Quadragesimæ Græcæ, ducto initio a die Lunæ post Dominicam Quinquagesimæ. Et hæc omnia sunt certissima ex libris ritualibus. Nam Græcorum Quadragesima septem hebdomadibus constat, & sex dumtaxat Dominicis. Hæc me his ipsis verbis idem Gretserus noster monuit, quibus mecum utaris licet.

b Tellure ima sibi debiscente ad manes descend.) *πρότερον αὐτῇ τῇ γῇ χαλεπὸν μάλλον*. Ex Homero, quod expressit Virgilius 4. *Æneid.* ubi sic Dido.

Sed mihi vel tellus optem prius ima debiscat.

Quamquam Homerus τότε μοι χάνει δ' ὅρα χαλὴν.

c Cum albo calculo.) *τὴν λευκὴν* vocat auctor, vincentem. Album calculum addere, est approbare. Olim enim calculis in urnam missis ita ferebantur a iudicibus sententiæ, ut albis abolverent, pluribus scilicet, atris damnarent. Quod si æquales numero fuissent, reus nihilo minus liberabatur. Plura Chiliastes.

AD CAPUT XIV.

a Locum iudicii introgressus arum in folio.) Quæ scribit Gregoras libro octavo cum his quæ paulo ante dicta sunt, quæque sequuntur parum consentiunt. Audi, si libet. Sexta porro hebdomade sanctæ Quadragesimæ imperator Gerasimo patriarcha, et aliis pontificibus, qui in urbe erant, accersitis, nepotem adducit palam objurgaturus: et moniturus, ut fugæ consilium mutaret: quo coram tantis testibus pudens, aut in officio esset, aut non sine causa probabili mulctatus videretur. Ingressus est igitur Andronicus junior, adductis secum nonnullis, qui occulta arma, et pugiones gerebant, nec ipse plane inermis. Convenerat enim inter eos, si avus paternis, et lenibus admonitionibus erga ipsum uteretur, &c.

b Qui canicleo præerat.) Curopalata. *ἐπὶ τοῦ Κανικλείου* ὡς ὁ συμπένδρος τοῦ βασιλέως ὀχούμενος. Canicleo socer imperatoris præerat, atque vehebatur. Erat autem Canicleum, arx, & monasterium Constantinopoli in urbe, cuius præfectura illustris admodum, fuitque alterum palatium Constantinopoli, quod socero imperatoris, si esset, honoris ergo dabatur incolendum. Et is coram imperatore genero vehebatur, nec tenebatur coram eo in pedes procidere, & ire pedibus, ut alii omnes, qui in dignitate erant, imperatoris beneficio. Ita scholiastes Curopalata.

c Ex lege, quæ iudiciis ipsis dominatur.) Nam iudices secundum leges, non contra leges iudicare debent. Præterea sicut magistratus dicitur lex loquens: sic & mutus magistratus qui proculdubio ipsis etiam magistratibus imperat. Cicero 2. *Offic.* *Leges sunt inventæ, quæ cum omnibus una, atque eadem voce loquerentur.* Cum omnibus, inquit, ergo etiam cum iudicibus, & magistratibus.

d Quibuscum agebam.) Magnus domesticus, & Protostrator, ut patet ex superioribus.

e Omnibus calculis condemnatus sum.) *ταῖς ἀπάσαις ἐάλοις*, subaudi *λίθοις*. Hoc loquendi genus frequentat, de uno loquens, ut perfectam damnationem, sententiæque plenitudinem ἐμφατικῶς exprimat. Nam unus non potest nisi uno calculo, una sententia, unove suffragio damnare, aut probare aliquid. Sed potest hoc facere eo sensu, atque iudicio, & voluntate, ut unus instar omnium videatur.

f In quam damnatus sum.) Forte, in qua confedi, ut pro κατεδικάσθην legamus καθύδην, a κατέζομαι. Nam menda istiusmodi huic librario inusitata non sunt, ut totis nimirum syllabis, non tantum litteris simplicibus peccet.

g Qui pretiosum sanguinem suum.) τὸ σεβάσιμον αὐτοῦ αἷμα. Mos loquendi spectandus est, non verba singula, aut certe non suis, & propriis significatis semper exprimenda singula. Non solemus nos dicere, venerandum, vel augustum sanguinem, cum de Jesu Christi Servatoris nostri sanguine loquimur, quamquam revera venerandus est, ut nihil supra: sed pretiosum appellamus, quod significantius est: quia totum mundum quasi persoluto pretio, & eo immenso diaboli servitute exemit. Quem in mundi pretium rex effudit gentium, canit ecclesia. pag. 974.

AD CAPUT XV.

a Facere, et pati omnia.) πάντα δράν, καὶ πάχειν. Duobus verbis multa exprimuntur, omnia nempe officia, quæ amicus polliceri, ac præstare queat, & quibus amplius desiderare quisquam nihil possit. Sæpius hac forma loquendi usum reperio.

b Neque truculentiss. ferarum in catulos.) Omne animal diligit sibi simile, & canis cani, bos bovi, asinus asino pulcherrimus est. Sed maxime unumquodque animal, quantumvis immane, ac ferum diligit catulos suos, ut pro iis etiam propugnet, tantum abest, ut iis noceat. Appositum est illud Ciceronis 2. de *Orat.* *Si feræ partus suos diligunt, quæ nos charitate erga liberos nostros esse debemus?* Truculentissimæ feræ sunt ursæ (quæ mirum quantum raptis catulis læviunt) leonæ, tygres, lupæ.

c Toto, quod ajunt, pede fugiam.) ὅλην ποδὶ proverbium est, omni, sive toto pede, pro eo quod est, summa vi, summoque nisu. Adi Chiliadas.

AD CAPUT XVI.

^a *Oculus ejus deosculatus est.* κατεβίβη τὰς ὀφθαλμοὺς. Monet me numerus multitudinis, ut de oculis accipiam: tametsi paulo infra dicit ὁρῶσπον, faciem osculatum esse, nam & oculi sunt in facie. Labia, genas, oculos, frontem, collum, osculari mos fuit, vario fine, seu diversa de causa. Sed oculos, quod cum sint indices animi, ipsis osculandis animum ipsum contingere sibi viderentur. De osculorum generibus vide Lipsium Elector. lib. I. cap. 6. & symbolas nostras in illud I. Æneid.

Cum dabit amplexus, atque oscula dulcia figet.

^b *Pro catastrophæ ad me quoque.* Cujuslibet rei exitus dicitur catastrophæ, proverbiali figura. Sumptum a comiciis. Fabula enim omnis in tres partes distribuitur, in ὑπότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφῇ. Protasis est primus ille tumultus, quasi gliscens. Epitasis turba fervidissima. Catastrophæ subita rerum commutatio, Plura apud Chilianstien.

AD CAPUT XVII.

^a *Ego me boni alicujus ergo.* Gregoras Andronicum juniorem egressum, conjuratos circumstetisse ait, indignantes, & in eum vociferantes, ut qui sanctissimum jusjurandum violasset, ac fidem fregisset. Quid enim, inquebant, ad istius injuriæ magnitudinem accedere queat, cum tu per nos formidabilis, & invictus, omnia ex animi sententia facile confeceris, si nos jugulandos in orci faucibus deserueris? Tum de recusata legatione a Metochite hæc subjungit. His & hujusmodi gestibus, & vocibus fractus, & pudefactus magnum Logothetam ad se venire jussit, ab eo petit, ut apud avum efficeret, ut sue factioni jurejurando impunitatem daret. At ille ne audire quidem sustinens: Tu vero, inquit, non bene tecum actum esse putas, nec immortales Deo gratias agis, quod præter expectationem ex orci faucibus ereptus, incolumis & salvus es? An ignoras te & mihi, & liberis meis, quoad vixeris, magnam debere gratiam, quod consilium contra te initium averti meo interventu, quodque meo beneficio solem hunc intueris? &c.

^b *Usque hodie inaud. est, dominos jurare servis.* Exemplis Logothetam ita sentientem deinceps refellit nepos. Sed Logotheta abutitur nomine fervorum, & per contemptum socios Andronici junioris sic nominat: vere autem subditi erant senioris. Et nepotis exempla non de servis, sed de subditis sunt. Jure Romano dominus servo non jurat, nec servi dominis, quia nec persona servi ulla esse intelligitur jure civili, nec jurando quidquam agit, nisi quæ juret servus, eadem liber juret post manumissionem. Et hoc est quod jureconsulti ajunt, servum nullum jus habere. Subditos principibus, & principes subditis utiliter jurare, haud dubium est.

^c *Quod illis in locis vers. neque ubi patrem amiserit.* Mirum tam levem recusationis, & detrectatæ provinciæ causam ab homine prudente afferri. Sed idoneam bonus vir non reperiebat. Certum est tamen, nos illa loca natura horre, averfarique, in quibus nos, nostrive damno aliquo majore mulctati sunt: multo magis, si etiam ibi aut interfecti, aut morbo consumpti.

^d *Quæ vicinorum Catalanorum incursionibus.* De origine, & nomine Catalanorum, vide quid scribat initio libri quinti historiæ Genuensis Petrus Bizarus. Malo autem cum multis Catalani, quam cum Græco Catelani: prima, inquam, vocali, quam secunda.

Pars III.

^e *Magnæ, quæ dicitur, hebdomadis.* Magna, propter magna mysteria, quæ per dies illos nobis in memoriam cantibus, & cerimoniis sacratissimis rediguntur: cruciatus videlicet, ac mors Domini nostri Jesu Christi, quibus humanum genus expiatum est. Alexander monachus, oratione de inventione sanctæ Crucis, τὴν τῆς σωτηρίας παύσης ἑβδομάδα nominat.

AD CAPUT XVIII.

^a *Indictione IV.* De indictionibus qui volet, legat Covarruviam variarum resolutionum lib. I. cap. 10. num. 6. & 7.

^b *Anni sexies milles. octingentes. vices. noni.* Cæptum hoc bellum ab egressu Constantinopoli Andronici junioris, qui fuit, ut nos annos a Christo nato numeramus 1321. Quo eodem obierat Michael ejus pater, quamvis Octobri mense obierit: Græci enim annum suum a Septembri inchoabant. Finitum 1327.

^c *Diem novæ hebdomadis secundum.* νέαν ἑβδομάδα noster vocat, quam quidam ἑβδομάδα διακαινησµῶς, hebdomadam renovationis, id est, hebdomadem paschalem, qua resurrectionis Domini memoriam colimus. Nam Christo in vitam redeunte, renovata, & instaurata sunt omnia, ut canit Venantius Honorius in carmine de Pascha. In quo declarata rerum resurgentium varietate Christo a mortuis resuscitato, addit,

Ecce renascentis testatur gratia mundi,

Omnia cum domino dona reddisse suo.

^d *Porta, quæ ad Gyrolimnen appellatur, reservata.* Dum illustris resurrectionis dies illuxisset, ait Gregoras, vesperique decreta exequenda essent, de more petit, & accepit claves Gyrolimnicæ portæ: hoc enim propter matutinam venerationem facere consueverat. Igitur sub mediam noctem, cunctis dormientibus, cum omnibus conjuratis egressus, postridie in Syrgiannis, & Cantacuzeni castra pervenit. Hi enim cum illustri apparatu fugam illius Adrianopolin præstolabantur.

^e *In loco a se definito collectam expectare.* Quasi illud Æneæ diceret, 2. Æneid.

Vos famuli, quæ dicam, animis advertite vestris.

Est urbe egressis tumulus, templumque vetustum,

Desertæ Cereris: juxta aque antiquæ cupressus, pag. 976.

Hanc ex diverso sedem veniemus in unam.

^f *Ad nigrum autem flumen.* μέλας ποταµὸς appellabatur, propter aquam forsan nigricantem. Gregoræ interpretes reddit, Maurum flumen: nam recentibus Græcis μαύρον est nigrum. Sic pontum Euxinum μαυροδάλασαν vocant, propter tempestates fœdas, & nimbos, eosque subitos, quibus cælum serenum, ac placidum tenebris repente nigrescit: nam aqua est limpidissima. de fluvio autem eadem appellationis causa afferri non potest.

^g *Adventum hunc velut Dei cuspis.* καὶ ὡς πρωτῶν τινὸς τῶ βασιλέως οὐδέντων ἐπιδηµίαν. Vocem hanc κρείττων, de Deo dictam, ex Platonis Sophista, Plutarchi Pyrrho, item ex Heliodoro ostendit Thesaurus Græcæ linguæ: crediturque hoc loquendi genus explicari isto Xenophontis loco, Pædiæ 8. κρείττων τις ἢ κατ' ἀνδρωπον, homine major, augustior, &c.

^h *In vinculis ad me adductum iri.* Gregoras tradit, ante fugam voluisse eum capere, & consilium Gerasimo patriarchæ aperuisse. Quod ille ad nepotem deferens, fugæ accelerandæ auctor ei fuerit.

ⁱ *Hujus consilii event. res ipsa docebit.* αὐτὸ φασὶ δειξαι. Proverbii speciem habet, αὐτὸ δειξαι, quod indicat verbum φασί, ajunt.

^k *Vita in hastarum mucronibus suspensa.* Summum conatum, & desperationem pugnan-

^f Illi Salomonis, patientiam, et tolerantiam ostend. in temp.) Ecclesiastici cap. 18. Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. Græce sic legitur in Septuaginta: ὁπὺν ἀρρώστῃσαι σε ταπεινόθητι, καὶ ἐν καὶ-ρῷ ἀμαρτημάτων δείξῃς ἐπιστοφῶν. Græca illa Cantacuzeni Latinis potius respondent.

AD CAPUT IX.

^a Est, &c. viror. prudent. certa pericula saluti non antep.) Cic. 1. Off. Nunquam omnino periculi fuga committendum est, ut imbelles, timideque videamur. Sed fugiendum etiam illud, ne offeramus nos periculis sine causa, quo nihil potest esse stultius.

^b Non longe ab extrema perniciæ abesse.) μακρὰν ἀπειρήνεια νομίζω παντὸς κακοῦ. Necessario ante μακρὰν particula negans adjicienda est, prætermissa a librario. Itaque interpretando adjecimus.

Edit. Paris.
pag. 969.

^c Cum ingenii humani imbecill. perf. rerum cog. simul.) Verissimum est, quod ait 1. Off. M. Tullius, omnes homines trahi, & duci ad cognitionis, & scientiæ cupiditatem, & veri videndi a natura nobis ingeneratum desiderium. Sed quia cognitio nostra necesse est per sensus ad animum veniat, quomodo nec simul omnia sensibus percipere, sic nec omnia eodem tempore simul cognoscere possumus. Itaque perfectam cognitionem quasi gradatim acquirimus.

^d In imp. & unctum domini. Loquitur, ut David de Saule consuevit, lib. Reg. 1. Interpretes biblicorum frequentissime vocem Græcam χριστός retinuerunt. Ut 1. Regum: Loquimini coram Deo & christo ejus. In Psalmis: Nolite tangere christos meos. Salvavit Dominus christum suum. Apud Lucam de Simeone: Non visurum se mortem, nisi prius videret christum Domini: & sexcenties alibi. Dicitur autem, τὸ unctus Domini, aut, christus Domini, cum significatione maxima, est & verbum gravissimum.

^e Amplitud. & dignit. sua orb. advers. casus volvere.) Id præcipue tragici poetæ nobis egregie ponunt ante oculos, dum heroas, & heroïnas sua infortunia, tristissimamque, & beatam quondam, ac felici longe disparem conditionem deplorantes inducunt. Exempla multa suppeditabit unus Euripides. Nec tam jucundum est, ex afflicto ac perditio beatum, quam acerbum, ac luctuosum ex beato miserum, & calamitosum evadere. Seneca de tranquillitate animi, cap. 8. Tolerabilius est, faciliusque non acquirere, quam amittere. Ideoque lætiores videbis quos nunquam fortuna respexit, quam quos deseruit.

^f Plures rom. imp. præliis usi advers. mori, quam servire.) Enumerat Valer. Max. lib. 3. cap. 2. de fortitudine, P. Crassum, qui cum Aristonico bellum in Asia gessit. Scipionem Pompeii socerum, Catonem Uticensem. Quibus adde ex Svetonio Othonem. Primus hoste laceffito, ab eo est interfectus, reliqui sua manu necem sibi intulerunt, ne servirent. Sed Catonis facinus cum ab aliis, tum etiam a Cicerone laudem invenit. Putat enim, cum ei incredibilem tribuisset natura gravitatem, eamque ipse perpetua constantia roborasset, semperque in proposito, susceptoque consilio permanisset, necem potius sibi consciscere, quam tyranni Cæsaris vultum aspiciere debuisse. 1. Off.

^g Quavis aqua stygia cruciat amarius.) Ipsa styge est illis odiosius, nam & ab odio palus illa fabulosa nomen habet. Impatiens est injuriæ, contumeliæque nobilis animus, & nobilium, illustriumque hominum plerumque etiam nobiles animi.

AD CAPUT X.

^a De veteribus quid. & e nostro ovili sap.) Salomon est iste, Proverb. cap. 11. & 24. Vides quemadmodum tangat sacras scripturas? Nam e nostro ovili est, ἐκ τῆς ἡμετέρας αὐλῆς, apud Joannem cap. 10. Salomon est ex nostro ovili, quia Deum verum, quem nos agnoscimus, & colimus, ipse quoque agnovit, & coluit.

^b E germanis erat * principis Brunsvicensis filia.) Συγγάτην δακὸς ντὶμ ἀρχὴν. Quis neget hic nomen proprium corruptum esse? Divinet igitur lector vocabulum hujus principis: nam quod sequitur, nomen est provinciæ Brunsvicensis, & dicitur lib. 2. cap. 5. Germanis cum imperatoribus Constantinopolitanis fuisse hospitium, & amicitiam. Hæc autem mulier, Irene dicta, sine liberis decessit, de quo infra cap. 40.

AD CAPUT XI.

pag. 970.

^a Magnus logotheta Metochites.) Erat tum potens apud imperatore ac rerum omnium moderator Metochites Theodorus, logotheta generalis. Sic autem ab imperatore amabatur, tantique fiebat, ut nullum ejus arcanum ignoraret, &c. Gregoras lib. 7.

^b Qui tum domum imperatoriam, sive aulam regebat.) Græce sic est, ὁ μεσσιτάων μὲν τότε τῇ διοίκησει καὶ βασιλικῶν λόγῳ, quod rerum omnium pro imperatore moderatorem, seu vicarium imperatoris transferri posse non puto. Etenim isti μεσσιτάωντες, seu μεσσιτάωντες τοῖς ἀρχαῖς τοῦ βασιλέως, seu τῆς βασιλίδος (nam & illa suum μεσσιτῶν habuit mediatorem, ad verbum) videntur non alii fuisse quam magistri aulæ, Hoffmeister, curatores, præfecti & administri rerum domus imperatoris, quos jureconsulti vocant comites rerum privatarum, qui quidem assidui erant apud principes, eorum jussa excipientes, & exequentes. ἀρχαῖα igitur βασιλικά quæ fuerint hoc loco, jam, ut reor, perspicis.

^c Laudavit respond. acumen imp.) Animadvertite laudari obiter Gregoram, propter scite dictum. Lib. 4. reprehenditur acerrime, sed a moribus. ipse tamen Gregoras non semel Cantacuzeni honorifice meminit, ut præfatione ad Lectorem ostendimus. Quod dicit paulo ante, Gregoram fuisse Metochitæ discipulum, id ipsemet libro 8. testatur his verbis: Nam postquam in recens ædificato monasterio Chora me collocavit: maximi fecit, & pene in germani filii loco me dilexit: adeo, ut astronomicam disciplinam, quam solus eo tempore perfectissime noverat, mihi traderet: nec tantas opes invideret, & sæpe apud imperatorem ac proceres gloriaretur, me a se heredem doctrinæ suæ institutum esse.

^d Lapides videbantur loqui.) εἰδόμενον δὲ λίθους εἶπεν, videbantur lapides coquere. Peccatum est forte a librario, & scriptum εἶπεν pro εἶπεν. Si non est, tum inanem operam significabit: non enim mollescit lapis, dum coquitur: ignibus tamen ad calcem redigitur. Sed malo legere εἶπεν, ut sensus sit, nimis dura videbantur loqui, ut est lapis. Itaque & Plautus Aulularia.

Cerebrum mihi dicta tua excutiunt, soror: lapides loqueris.

AD CAPUT XII.

^a Vere novo, Non. April.) Quomodo tam ferro novum ver? Græce enim est, ἀρτι δ' ἔσπος ἀρχόμενα. Adultum est potius Nonis Aprilibus. Ita sane secundum cæli cursum. Sed potest tunc novum esse, si tum primum verna tempestas incipiat, quam hoc anno 601. & superiore experti sumus, cum Martio mense haud incœpisset. Quo pacto aliter locus explicetur, non dispicio.

^b Semet de maligna volunt. sua ulcisci.) Ut facit senex apud Terentium, in Heautontimorumenos.

Interea usque illi de me supplicium dabo. Sed aliam ob causam ille, & ob aliam iste. Præterea ille volens ac prudens, hic invitus.

^c Ad Sophiae dei verbi sacrosanctam ædem.) Filio Dei, qui est Verbum, & sapientia Patris, a Constantino primum excitatum est hoc templum, scribit Nicephorus Callistus lib. 7. cap. 49. Laudatur a nostro historico lib. 4. cap. 4. ubi terræ motu quassatum, & ex parte collapsum narratur. Procopius de ædificiis Justiniani. Totum templum in cineres redactum, Justinianus quamquam multo post, ita reparavit, & expolivit, ut quisquis de priori templo audierit, is monstrata præsentis venustate, optare possit, illud jam dudum periisse, ut in præsentem faciem mutatum cernat. Paulo infra, Extructa igitur ecclesia est in

Edit. Paris. pag. 971. spectaculum plane pulcherrimum, iis quidem, quos videre contigit, stupendum: illis vero qui audiunt, incredibile prorsus. Lege cætera. In Turcogræcia, ubi Constantinopolis capta & vastata describitur, templum hoc verbis istis deploratur. Πᾶς κατεδάξατο ἢ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ Λόγου κατεδάξατο ἁγία Σοφία; ὁ ἐπίγειος ἄνθρωπος; ἡ νέα Σιών, ἡ ἐπὶ τῆν ὁ Κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος; τὸ καύχημα πάντων τῆς οἰκουμένης; τὸ ἄγαλμα τοῦ ἐκκλησιασίου; ἡ ὑπερέχουσα πάντων τῆς γῆς κτισμάτων. ὦ τοῦ θαύματος. ὦ τοῦ Θεοῦ μεγαλύνουσι ναὸς τοῦ Ἰσραηλ, καὶ ἀδίων; φεῖσόν ἡμεῖς. σέναξον ἡ γῆ, καὶ κλονουμένη βόησον, ἀνεξίκακε Κύριε, δόξα σοι. Quomodo contumeliam ferre tantam potuit, quæ de nomine logi condita fuit sancta Sophia? Illud terrestre cælum: nova illa Sion quam construxit ipse dominus, non homo: gloria illa universi orbis terrarum: illud decus ecclesiarum: eminentissimum illud omnium per totum mundum ædificiorum. O rem miram. Nobilissimum Dei templum, templum factum est Ismaelitarum, impiorum illorum, & infidelium. Horresce sol, ingemisce tellus, & concutere. Exclama, gloria tibi tolerantissime malorum Domine.

^d Ut in asylo.) ἀσυλος, cui necesse non est timere, ne spoliatur, ne, quæ habet, præda fiant. Item, quem spoliare nefas est, tutus a violentia, sacrosanctus. Tempia porro asylo dicuntur, ex quibus nefas est abstrahi eum, qui ad illa confugit. Servius in 2. Æneid. vocari putat asylum, quasi asyrum, a non abstrahendo. Multa asyla recenset Alexander ab Alexandro, lib. 3. cap. 20.

^e Oblivione sempiterna deleat.) ἀμνησία est in Græco, id est, injuriarum, offensionumque oblivio. Hoc verbo Athenienses in sedandis discordiis usos affirmat Cicero 1. Philippica. Et Thrafibulus, auctore Æmilio Probo, legem tulit, reconciliata pace, ne quis antea actarum rerum accusaretur, neve muldaretur: eamque illi legem oblivionis appellarunt. Sed legem quidem ἀμνησίας appellatam concedit Muretus: verbo autem usos μὴ μνησικαχεῖν, hoc est, non esse retinendam injuriæ memoriam, seu, animum malevolum ob injuriam illatam non suscipiendum, & hoc idem fuisse in lege positum probat, Variar. lect. lib. 2. cap. 15.

^f Aut enim a continente una urbis porta.) De

viginti tribus portis urbis Constantinopolitanæ, vide Joannis Leunclavii Pandecten historię Turcicæ, quo libro Annales Sultanorum Othmanidarum, seu Osmanidarum illustravit, nobisque ad hæc notas plurimum commodavit: quando bonam partem Turcici imperii peragravit, & curiose, imo vero diligenter accurateque omnia inquisivit. Vide item Petrum Gyllium in Thracio Bosporo.

AD CAPUT XIII.

^a Cum vetere instituto mag. canon. officium canebatur.) Ex Triodio quodam libro rituali Græcorum de magno Canone describemus, quæ interpretatus est noster Jacobus Gretserus, Notis in orationes Patrum de sancta Cruce. Eodem die (quinta scilicet quintæ hebdomadis in Quadragesima) canimus officium magni Canonis. Hunc vere ex omnibus Canonibus maximum, optime, & ingeniose composuit, & conscripsit sanctus pater noster Andreas, archiepiscopus Cretæ cognomento Hierosolymitanus, ex Damasco oriundus: qui decimo quarto ætatis suæ anno Grammatica studia aggressus, & in omni disciplinarum genere probe excultus, Hierosolymam pervenit, vitamque monasticam inivit, qui sancte & pie vitam peragens, inquieto illo, & a turbis remoto vivendi instituto, multa quidem cum alia ecclesiæ Dei fructuosa ingenii sui monumenta reliquit, tum varias orationes, & Canones, crebrior tamen, & copiosior in panegyricis orationibus exstitit. Ex multis autem aliis hunc quoque magnum Canonem, infinita contritione, animique compunctione referunt, elaboravit. Collecta enim in unum universa veteris, et novi testamenti historia, canticum hoc composuit, ab Adamo videlicet, usque ad Christi ascensionem, apostolorumque prædicationem: quo quidem omnem animam cohortatur, ut ea quæ in historia videt esse bona, & laudabilia, pro viribus sectetur; quæ vero mala, fugiat, & aversetur, semperque ad Deum recurat, per pœnitentiam, per lacrymas, per confessionem, & per alia hujusmodi Deum placandi, eique placendi, media. Quin adeo Canon hic canorus est, & in animas tam facile influit, ut & mentem, eisi præduram, satis emolliat: & ad recipiendum id quod bonum, & honestum est, excitet: dummodo corde contrito, & debita cum attentione psallatur. Fecit autem hunc canonem eo tempore, quo Magnus Sophronius patriarcha Hierosolymitanus vitam Mariæ Ægyptiacæ litteris mandavit: quæ & ipsa compunctionis plenissima est lapsusque, & peccatoribus multum consolationis affert, si modo a pravis operibus desistere velint. Lege autem receptum est, ut hac die legatur hac de causa. Cum enim sancta quadragesima ad finem tendat, ne homines segniores effecti spiritualia certamina negligentius ineant, vitamque sobriam, & temperantem valere jubeant, maximus adest Andreas, qui, velut aliptes, per historias magni Canonis, enumerando insignium virorum virtutem, & improborum casum, & everisionem, eos qui laboribus infidunt, alacriores, et ut ita dicam, generosiores facit: ut viriliter ea, quæ supersunt, capeant. Sanctus vero Sophronius oratione sua sobrios et ipse reddit, et ad Deum excitat, ne corruant, neve desperent, licet aliquibus peccatis irretiti fuerint. Quanta enim sit Dei humanitas, et clementia in illos, qui ex toto corde præteritæ vitæ noxas relinquere cogitant, narratio de Mariæ Ægyptiacæ abunde docet. Appellatur autem magnus Canon, ut forte quispiam dixerit, propter sententiarum pondus, et gravitatem, quarum feracissimus est Canonis hujus auctor, in his componendis præclare exercitatus. Cumque ceteri Canones triginta aut paulo amplius troparia contineant, iste ad ducenta, et quinquaginta progreditur, quolibet ex illis ineffabi-

tium hæc ut videtur, parœmia declarat: quando nimirum dici potest,

Una salus victis nullam sperare salutem.

Quid enim tam facile militi potest excidere, quam quod ab extrema hasta dependet? Sic David perpetuo se in discrimine mortis versari, Saule persequente, significare voluit illis verbis, *anima mea in manibus meis semper*. Nam Hebræis ponere animam in manibus, est exponere se periculo, ut Judicum 12. & 1. Reg. 23. Portare autem animam in manibus, aut habere in manibus, accipiunt pro eo, quod est, versari in afflictionibus & de vita periclitari. Plura non ignobilis Theologus Jansenius, super adductum psalmi locum.

AD CAPUT XIX.

a Subditos autem omnes sacram poposcit.) Gregoras. Passim sacrosanctum evangelium in palatiis, in viis, in foris circumferri cernens, & populum sacramento adigi, ut & a junioris imperatoris societate recederent, & seniori arctioribus obedientie vinculis astringerentur.

b Ex aliis æque provinc. & civit. Rom. imp.) Opes Romani imperii hoc tempore parum florentes fuerunt, tot ei jam regnis, provinciis, urbibus, per barbaros ereptis. Ex hac historia colligimus, habuisse adhuc Imperatores Constantinopolitanos, quamvis non omnia integra, Thraciam, Macedoniam, Bithyniam occidentalem, Thessaliam, Atticam, Boëotiam, Acarnaniam, Insulas Peloponnesum, Lemnum, Thasum, Chium, Lesbum, Principis, Tenedum, Mauriam, sanctum Andream. Passum est autem hoc quantumcumque imperium, in Thracia præsertim, incursiones & latrocinia barbarorum multorum plurima, Turcarum, Scytharum, Tribalorum, Mæsorum, Albanorum. A Genuensibus item propter Chium, & Galatam magna accepit incommoda.

c Justum teneret exercitum.) *επαυλὸν ἀξιόμαχον* existimo reddi posse, *justum exercitum*, is enim dignus est, qui cum alio exercitu congrediatur, quoniam viribus ei par videtur. Huic loco illustrando faciunt verba Gregoræ. *Quæ cum ad hunc modum in urbe Imperatrice gererentur, Andronicus junior libertate, & immunitate in Thraciis pagis, & urbibus pronunciata, statim omnes ad quodvis paratos habuit: statim in armis fuerunt Thracæ omnes, pro juniore imperatore Christopolim usque senem Imperatorem cupide invasuri.*

Edit. Paris.
pag. 977.

d Tribut. coactores ab occurrent. despoliabantur.) Gregoras. Ac primum passim in provincia vagantibus publicanis, & exactoribus inclementer excruciat, ereptam quam circumferebant pecuniam, nulla modestia inter se partiuntur.

e Ut anathema contorqueant in omnes.) Anathema enim, seu execratio est, quod ait *χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ ἐκφωνῆσαι*, ad verbum, *separationem a Deo pronuntiare*. In quos enim anathema torquetur, a Deo separantur, & Satanæ traduntur. Itaque definitio pro eo quod definitur posita est. Semper autem potius *χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ*, quam vel *ἀνάθεμα*, vel *ἀναθεματισμὸν* nominare gaudet. Vult enim significantius, & evidentius loqui, quod Græci dicunt *ἐμφατικώτερον, καὶ ἐν ἀργέστερον*.

f Theoleptum, & Callicrenit. legatos.) Elegans hujus Theolepti hymnus extat in Græcorum Hologio, quem in appendicem Simeonis theologi a nobis Latine conversum addidimus. Est autem *κατανυκτικός*, ad compunctionem pertinens, ex consideratione ultimi judicii. Cur legatos mitteret senex, causam refert Gregoras, fuisse multitudinem peditum, equitum, sagittariorum, funditorum pene innumerabilem, Byzantium versus proficiscentem: qui primo impetu urbem expu-

gnatos se rebantur, seditione laborantem, populo inter se discordante. De Theolepto autem principe legationis ait, *vir non tantum omnibus virtutibus ornatus, & reverendus, sed & singulari prudentia præditus*. Porro Orestiadem, non Adrianopolim legatos missos, & inter eos fuisse etiam Syrgiannis matrem, quæ filium potissimum placaret (erat enim in illo exercitu) ei-que persuaderet, ne ad mœnia urbis accederet, & quæ sequuntur.

g Callicreniten sacri cubiculi procubitorem.) τὸν τῆ κοιτῶνος προκαθήμενον. Alius hic videtur a παρρησιόκοις. Vestitum ejus explicat Ciropalata, dignitatem non item.

h Pro pace legationem obeuntem mori.) Hinc tam diserte, & magnifice laudat Servium Sulpitium Cicero 9. Philipp. qui in legatione ad Antonium obeunda, se pro republica devovit. *Quod si cuiquam justus honor habitus est in morte legato, in nullo justior, quam in Servio Sulpitio reperietur. Ceteri qui in legatione mortem obierunt, ad incertum vitæ periculum, sine ullo mortis metu profecti sunt: Servius Sulpitius cum aliqua perveniendi ad M. Antonium spe profectus est, nulla revertendi. Qui cum ita affectus esset, ut, si ad gravem valetudinem labor vitæ accessisset, sibi ipse diffideret, non recusavit, quo minus vel in extremo spiritu, si quam opem reipublicæ ferre posset, experiretur. Itaque non illum vis hyemis, non nives, non longitudo itineris, non asperitas viarum, non morbus ingravescebat retardavit: cumque jam ad congressum, colloquiumque ejus pervenisset, ad quem erat missus, in ipsa cura, & meditatione obeundi muneris sui excessu e vita, &c.*

AD CAPUT XX.

a Neque enim e malo boni quippiam existeret posse.) Sententia est hæc fortasse. Cum ita tumultuari, miscereque omnia malum sit, non posse inde quippiam boni expectari: seu, nihil profuturum, cum mala non dent bona, nisi per accidens, ut loquuntur Philosophi. Atque ita merito se illos reprehendere. Mala quidem certe facienda non sunt, ut inde bona eveniant: Effectus enim ex causa mala commendari non solet.

b Unius enim claritas, & illustrat. alter. vid. everso.) Quod senis potentiam, & auctoritatem hostis tui videbamus, saluti tuæ timebamus, & idcirco dabamus illius vel constringendi, vel occidendi, vel etiam fugiendi consilia. Nunc vicissim tua potentia fit illius imbecillitas, tua gloria illius contemptus: idque jure optimo, quia ipse te ad hæc coegit. Hanc istorum, & mox sequentium verborum sententiam esse judico.

c Nobilibus, ducibus omnibus congreg.) Quos supra, initio capitis τὰς τῶν ταγματῶν ἡγεμόνας, eos hic τὰς τῆς συγκλήτης appellat. Scire igitur licet, *συγκλητον*, & *συγκλητικὸς* late usurpari a nostro auctore, ut supra ad caput quintum docui. Sicut οἱ ἐν τέλει apud eum idem sæpe valet quod *ἀγενεῖς*, *ἐπιφανέστερον*, *ἀελοῖ*. Quare nec illud semper Latine est senatus, civicus inquam: nec hoc semper habet notionem magistratus: sed sæpe primores, procures, optimates, & nobilitatem significat. Interdum cum τῶν συγκλητικῶν confunditur.

*d Et * Caballario.*) Hujus Caballarii nomen Græce sic positum est, *φραμπεριαντὶς τεμπινιόλ*. Quid hoc monstri? Tu conjice, si vis. Sunt & alia propria mirabiliter corrupta in hac historia, quod tamen non semper vitio librariorum attribuendum est.

e Salutem esse, ubi multa sunt consilia.) Proverb. 11. Trahit hoc noster etiam ad unum, qui sæpius de iisdem rebus secum consultat.

pag. 978.

AD CAPUT XXI.

^a *Veteribus Græcis vir sapiens.*) Quis sit ille vir sapiens, me latet. Refertur a Gellio hoc adagium his verbis.

Ποῦ καὶ μεταξὺ πέλα κύλικος καὶ χέλεος ἄκρη.

Multa cadunt inter calicem, supremaque labra. Quo monemur, vix etiam iis credendum quæ videmus, & manibus tenemus: usque adeo futura incerta esse. Simile, inter os & ossam. Vide Chiliaften.

^b *Est autem & ducum lex, commoda paribus exequare incommod.*) Sensus est, ni fallor: debere duces paratos esse, ut æqualiter secundam, & adversam fortunam ferant. Propemodum huc valet illud notum, *Qui alteri exitum fruit, cum scire oportet, sibi quoque paratam pestem, ut participet, parem.*

^c *Metu interitus nostri deficientibus.*) ὅτι τὸ ἐν ἀπείρῳ ὑμῶν εἶναι ὁρᾷται. Vox ἑλπίς, quemadmodum & ἐλπίζαν ponitur in vitio quoque, pro metu scilicet, ac timore, ut Latinis sperare. Est autem sensus ambiguus. Utrum quia ipsi formident nos interituros; an quia nos formidemus, nos interituros? Ego priorem secutus sum. Quomodo enim auxilia perseverent, si metuant cœsum iri, quibus opem ferebant? Valet tamen eadem ratio in alterum quoque sensum. Nam quid cordi sit auxiliariis, si, quorum sunt auxiliarii, desperent?

^d *Primo statim impetu.*) ἀντοβοί, cum ipso clamore. Hoc nihil est aliud, quam primo impetu, primo incursu, im ersten Sturm: quomodo urbes aliquando capiuntur. Ad cuiusque actionis celeritatem significandam, verbum Græcum est idoneum.

^e *Postulationi obsequeretur.*) ὑποδύξαι est in Græco. Scribendum ὑπαίξαι, cedere: rogant enim ut sibi iusta petentibus mos geratur.

^f *Ad retundendam irruentium vim.*) non ἐπιβαλόντων, sed ἐπιβαλόντων lego.

^g *Cum quinquaginta equitum millibus.*) Expresse sic habet Græcus codex, ἑκαπτακισμύριοι ἵππων. Et quavis subjiciantur, aut aliquanto paucioribus, subjungaturque causa, quia etiam non conscripti se adjunxerint, voluntarii videlicet, seu volones plurimi, tamen pro exiguitate imperii quæ tunc erat, vix est credibile. Rursum, ex tanta defectione ad juniorem, quantum supra audivimus, non fit tam incredibile.

Edit. Paris.
pag. 979.

AD CAPUT XXII.

^a *Eugenia Palæologa monacha, & sorore Michael. primi.*) Nobilitas, senectus, vitæ sanctitas, prudentia in hac fœmina spectabantur, cum ei legationis munus imponeretur. Fuit ergo Andronici majoris amitina; amitini quippe sunt fratrum, & sororum filii. Quod autem infra minoris Andronici δέαν, id est, amitam, seu materteram nominat, hoc utique verum non est, cum nec avi quidem δέα fuerit. Sed tenendum, hunc auctorem vocibus δέοις δέα, ἀνεψιός ἀνεψιά, uti laxius, seu abuti potius, ad cognationem, etiam minus propinquam indicandam.

^b *Magna domestica.*) Utrum quod parentem habuerit magnum domesticum, an quod tali functa esset munere apud Imperatricem, quali apud Imperatorem magnus domesticus? Uxor quidem non fuit alicujus magni domestici, fuisset enim connubium valde impar. Præterea monacha dicitur. Sed quo pacto monacha, si aulica? an abutitur voce monacha, propter pudicitiam, vitæque sanctimoniam, qua instar monachæ etiam in palatio clarebat? Ein Betschwester.

Pars III.

Quid si illud magna domestica honorarius tantum titulus fuit, sine functione, ut alii multi per id tempus? de quo in explicatione dignitatum, ac functionum palatii diximus, post præfat. ad lectorem.

^c *In unum aliquod monasterium.*) εἰς ἐν ὅσῳ φροντιστηρίῳ. Si veriloquium spectes verbi, φροντιστήριον, locus est cogitationum, seu commentationum, id est, ubi cogitationes commentationesque nostras explicamus, atque ad audientes proferimus, qualis est, qui ab otio schola dicitur. Julius Pollux, καὶ τὰ διδασκαλικά καὶ παιδαγωγικά μόνον, καὶ σχολαί, ἀλλὰ καὶ φροντιστήρια. Valet etiam monasterium, sive cœnobium. Svidas, φροντιστήριον, ἡγετεβήν ἢ, μοναστήριον οὐ αὐτοῖς σεμνὸν καλεῖται.

^d *Cognatam meam legaverit.*) τῷ ἐμῷ δέαν. non fuit proprie δέα, id est, patris, aut matris soror, & Cantacuzenus verbi hujus licentia liberior est. Forsitan, cum proprio uti vellet, nec inveniret, vicinum accepit, & id eidem in ἀνεψιόν contingere potuit. Nec, ut verum fatear, Latinum proprium mihi occurrit, quo, inquam, filiam sororis proavi mei appellem: nisi majorem amitinam velis appellari, quia ipsa soror proavi est major amita. Ideo cognatam nominavi, in quo errare non potui. Possis etiam consobrinam interpretari; nam hodie latius patet hæc vox: nec tantummodo in sororum, aut fratrum, sororumque filiis domicilium habet. Infra appellabitur ἀνεψιά.

^e *Tria enim cum sint, quæ bellis omnib. finem impon.*) Primum horum, sua nimirum in tuto statuere, sæpe sine aliis duobus, aut altero saltem non contingit. Non potest sæpe rex, aut respub. esse tuta, nisi hostes vel subiciat sibi, vel perdat. Suscipienda bella ait r. Off. M. Tullius, ob eam causam, ut sine injuria in pace vivatur: parta autem victoria conservandos, qui non crudeles in bello, nec immanes fuerant: *Ut majores nostri*, inquit, *Æquos, Volscos, Sabinos, Hernicos in civitatem etiam acceperunt: at Carthaginem, & Numantiam funditus sustulerunt.* Nollem Corinthum: sed credo illos secutos opportunitatem loci maxime, ne posset aliquando ad bellum faciendum locus ipse adhortari.

^f *Si cum adversar. armis subegeritis.*) Pulcherrima, & gravissima, vereque imperatoria γυνή, quales in hac historia complures. Melior est qui dominatur animo suo, expugnatore urbium. Proverb. 16. Poeta quidam,

Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit. Seneca natural. quæst. lib. 3. Innumerabiles sunt, qui urbes, qui populos habuere in potestate, paucissimi qui se. pag. 980.

^g *Vestroque vos pede metientes.*) Sic reddo, quod Græce est, μὴ ὑπὲρ τὰ μέτρα φρονεῖν. Est item in illos qui secundis rebus, prosperisque successibus inflantur, & intumescunt, aliud adagium, umbram suam metiri. Nam cum Philippus Macedo victis apud Cheronæam Atheniensibus arrogantius de se sentiret, litterasque ad Archidamum Agesilai filium superbe & aspere scriptas dedisset, respondit ille, εἰ μετρήσεις τὴν σκωτὴν σκιά, ἢ ἂν ὅπως αὐτῷ μᾶλλον γεγενημένην, ἢ αὐτὸν νικᾶν. Si umbram tuam metieris, non reperies eam vel tantulo majorem esse, quam fuerit ante victoriam.

AD CAPUT XXIII.

^a *Amitina tua, eademque cognata mea.*) τῆς οὐκ ἐμῆς ἀνεψιάς, ἐμῆς δὲ δέας. Necessario propter distinctionem diversis vocibus hic ista duo transferenda sunt, quorum utrumque latius significatum habere supra monuimus. Vere autem Eugenia Andronici majoris amitina fuit, si amitini sunt fratrum, & sororū liberi. Michael enim Palæologus Andro-

e ij

tium hæc ut videtur, paroemia declarat: quando nimirum dici potest,

Una salus victis nullam sperare salutem.

Quid enim tam facile militi potest excidere, quam quod ab extrema hasta dependet? Sic David perpetuo se in discrimine mortis versari, Saule persequente, significare voluit illis verbis, *anima mea in manibus meis semper*. Nam Hebræis ponere animam in manibus, est exponere se periculo, ut Judicum 12. & 1. Reg. 23. Portare autem animam in manibus, aut habere in manibus, accipiunt pro eo, quod est, versari in afflictionibus & de vita periclitari. Plura non ignobilis Theologus Jansenius, super adductum psalmi locum.

AD CAPUT XIX.

^a *Subditos autem omnes sacram poposcit.*) Gregoras. Passim sacrosanctum evangelium in palatiis, in viis, in foris circumferri cernens, & populum sacramenta adigi, ut & a junioris imperatoris societate recederent, & seniori arctioribus obedientie vinculis astringerentur.

^b *Ex aliis æque provinc. & civit. Rom. imp.*) Opes Romani imperii hoc tempore parum florentes fuerunt, tot ei jam regnis, provinciis, urbibus, per barbaros ereptis. Ex hac historia colligimus, habuisse adhuc Imperatores Constantinopolitanos, quamvis non omnia integra, Thraciam, Macedoniam, Bithyniam occidentalem, Thessaliam, Atticam, Bœotiam, Acarnaniam, Insulas Peloponnesum, Lemnum, Thasum, Chium, Lesbum, Principis, Tenedum, Mauriam, sanctum Andream. Passum est autem hoc quantumcumque imperium, in Thracia præsertim, incursiones & latrocinia barbarorum multorum plurima, Turcarum, Scytharum, Tribalorum, Mæforum, Albanorum. A Genuensibus item propter Chium, & Galatam magna accepit incommoda.

^c *Iustum teneret exercitum.*) *επατιν αξιομαχον* existimo reddi posse, *iustum exercitum*. is enim dignus est, qui cum alio exercitu congrediatur, quoniam viribus ei par videtur. Huic loco illustrando faciunt verba Gregoræ. *Quæ cum ad hunc modum in urbe Imperatrice gererentur, Andronicus junior libertate, & immunitate in Thraciis pagis, & urbibus pronunciata, statim omnes ad quodvis*

Edit. Paris. paratos habuit: statim in armis fuerunt Thracæ omnes, pro juniore imperatore Christopolim usque

senem Imperatorem cupide invasuri.) ^d *Tribut. coactores ab occurrent. despoliabantur.*) Gregoras. Ac primum passim in provincia vagantibus publicanis, & exactoribus inclementer excruciat, ereptam quam circumferebant pecuniam, nulla modestia inter se partiuntur.

^e *Ut anathema contorqueant in omnes.*) Anathema enim, seu execratio est, quod ait *χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ ἐκφωνῆσαι*, ad verbum, *separationem a Deo pronuntiare*. In quos enim anathema torquetur, a Deo separantur, & Satanæ traduntur. Itaque definitio pro eo quod definitur posita est. Semper autem potius *χωρισμὸν ἀπὸ Θεοῦ*, quam vel *ἀνάθεμα*, vel *ἀναθεματισμὸν* nominare gaudet. Vult enim significantius, & evidentius loqui, quod Græci dicunt *ἐμπατικώτερον, καὶ ἐν ἀργέστερον*.

^f *Theoleptum, & Callicrenit. legatos.*) Elegans hujus Theolepti hymnus extat in Græcorum Horologio, quem in appendicem Simeonis theologi a nobis Latine conversum addidimus. Est autem *κατανυκτικός, ad compunctionem pertinens*, ex consideratione ultimi judicii. Cur legatos mitteret senex, causam refert Gregoras, fuisse multitudinem peditum, equitum, sagittariorum, funditorum pene innumerabilem, Byzantium versus proficiscentem: qui primo impetu urbem expu-

gnatos se rebantur, seditione laborantem, populo inter se discordante. De Theolepto autem principe legationis ait, *vir non tantum omnibus virtutibus ornatus, & reverendus, sed & singulari prudentia præditus*. Porro Orestiadem, non Adrianopolim legatos missos, & inter eos fuisse etiam Syrgiannis matrem, quæ filium potissimum placaret (erat enim in illo exercitu) eique persuaderet, ne ad mœnia urbis accederet, & quæ sequuntur.

^g *Callicreniten sacri cubiculi procubitorem.*) τὸν τῆς κοιτῆρος προκαθήμενον. Alius hic videtur a παρρησιώμενον. Vestitum ejus explicat Curopalata, dignitatem non item.

^h *Pro pace legationem obeuntem mori.*) Hinc tam diserte, & magnifice laudat Servium Sulpitium Cicero 9. Philipp. qui in legatione ad Antonium obeunda, se pro republica devovit. *Quod si cuiquam justus horos habitus est in morte legato, in nullo justior, quam in Servio Sulpitio reperietur. Ceteri qui in legatione mortem obierunt, ad incertum vitæ periculum, sine ulla mortis metu profecti sunt: Servius Sulpitius cum aliqua perveniendi ad M. Antonium spe profectus est, nulla revertendi. Qui cum ita affectus esset, ut, si ad gravem valetudinem labor vitæ accessisset, sibi ipse diffideret, non recusavit, quo minus vel in extremo spiritu, si quam opem reipublicæ ferre posset, experiretur. Itaque non illum vis hyemis, non nives, non longitudo itineris, non asperitas viarum, non morbus ingravescens retardavit: cumque jam ad congressum, colloquiumque ejus pervenisset, ad quem erat missus, in ipsa cura, & meditatione obeundi muneris sui excessu e vita, &c.*

AD CAPUT XX.

^a *Neque enim e malo boni quippiam existeret posse.*) Sententia est hæc fortasse. Cum ita tumultuari, miscereque omnia malum sit, non posse inde quippiam boni expectari: seu, nihil profuturum, cum mala non dent bona, nisi per accidens, ut loquuntur Philosophi. Atque ita merito se illos reprehendere. Mala quidem certe facienda non sunt, ut inde bona eveniant: Effectus enim ex causa mala commendari non solet.

^b *Unius enim claritas, & illustrat. alter. vid. everso.*) Quod senis potentiam, & auctoritatem hostis tui videbamus, saluti tuæ timebamus, & idcirco dabamus illius vel constringendi, vel occidendi, vel etiam fugiendi consilia. Nunc vicissim tua potentia sit illius imbecillitas, tua gloria illius contemptus: idque jure optimo, quia ipse te ad hæc coegit. Hanc istorum, & mox sequentium verborum sententiam esse judico.

^c *Nobilibus, ducibus omnibus congreg.*) Quos supra, initio capitis τὰς τῶν ταγματῶν ἡγεμόνας, eos hic τὰς τῆς συγκλήτης appellat. Scire igitur licet, *σύγκλητον*, & *συγκλητικὸς* late usurpari a nostro auctore, ut supra ad caput quintum docui. Sicut οἱ ἐν τέλει apud eum idem sæpe valet quod *ἐπὶ γενεῖς, ἐπιφανέστερον, αἰετοί*. Quare nec illud semper Latine est senatus, civicus inquam: nec hoc semper habet notionem magistratus: sed sæpe primores, procures, optimates, & nobilitatem significat. Interdum cum τῶ συγκλητικοῖ confunditur.

^d *Et * Caballario.*) Hujus Caballarii nomen Græce sic positum est, *φραμπεύτης τεμπιτιόλ*. Quid hoc monstri? Tu conjice, si vis. Sunt & alia propria mirabiliter corrupta in hac historia, quod tamen non semper vitio librariorum attribuendum est.

^e *Salutem esse, ubi multa sunt consilia.*) Proverb. 11. Trahit hoc noster etiam ad unum, qui sapius de iisdem rebus secum consultat.

AD CAPUT XXI.

^a *Veteribus Græcis vir sapiens.*) Quis sit ille vir sapiens, me latet. Refertur a Gellio hoc adagium his verbis.

Πολλὰ μεταξὺ πέλαι κύλικος καὶ χεῖλεος ἄκρα.

Multa cadunt inter calicem, supremæque labra. Quo monemur, vix etiam iis credendum quæ videmus, & manibus tenemus: usque adeo futura incerta esse. Simile, inter os & offam. Vide Chiliaften.

^b *Est autem & ducum lex, commoda paribus exequare incommo.*) Sensus est, ni fallor: debere duces paratos esse, ut æqualiter secundam, & adversam fortunam ferant. Propemodum huc valet illud notum, *Qui alteri exitium struit, cum scire oportet, sibi quoque paratam pestem, ut participet, parem.*

^c *Metu interitus nostri deficientibus.*) ὅτι τὸ ἐν ἐλπίσιν ἡμῶς εἶναι ὁφθαλμοφανές. Vox ἐλπίς, quemadmodum & ἐλπίζειν ponitur in vitio quoque, pro metu scilicet, ac timore, ut Latinis sperare. Est autem sensus ambiguus. Utrum quia ipsi formident nos interituros; an quia nos formidemus, nos interituros? Ego priorem secutus sum. Quomodo enim auxilia perseverent, si metuant cæsum iri, quibus opem ferebant? Valet tamen eadem ratio in alterum quoque sensum. Nam quid cordi sit auxiliariis, si, quorum sunt auxiliarii, desperent?

^d *Primo statim impetu.*) αὐτοβοῶν, cum ipso clamore. Hoc nihil est aliud, quam primo impetu, primo incursum, im ersten Sturm: quomodo urbes aliquando capiuntur. Ad cuiusque actionis celeritatem significandam, verbum Græcum est idoneum.

^e *Postulationi obsequeretur.*) ὑποδάσσει est in Græco. Scribendum ὑπαῖσαι, cedere: rogant enim ut sibi iusta petentibus mos geratur.

^f *Ad retundendam irruentium vim.*) non ἐπιβαλόντων, sed ἐπιβαλόντων lego.

^g *Cum quinquaginta equitum millibus.*) Expresse sic habet Græcus codex, ἅμα πεντακισμυριοῖς ἵππευσιν. Et quamvis subjiciantur, aut aliquanto paucioribus, subjungaturque causa, quia etiam non conscripti se adjunxerint, voluntarii videlicet, seu volones plurimi, tamen pro exiguitate imperii quæ tunc erat, vix est credibile. Rursum, ex tanta defectione ad juniorem, quantam supra audivimus, non sit tam incredibile.

Edit. Paris.
pag. 979.

AD CAPUT XXII.

^a *Eugenia Palæologa monacha, e sorore Michael. primi.*) Nobilitas, senectus, vitæ sanctitas, prudentia in hac fœmina spectabantur, cum ei legationis munus imponeretur. Fuit ergo Andronici majoris amitina; amitini quippe sunt fratrum, & sororum filii. Quod autem infra minoris Andronici δῖαν, id est, amitam, seu materteram nominat, hoc utique verum non est, cum nec avi quidem δῖα fuerit. Sed tenendum, hunc auctorem vocibus δῖοις δῖα, ἀνεψιὸς ἀνεψιά, uti laxius, seu abuti potius, ad cognationem, etiam minus propinquam indicandam.

^b *Magna domestica.*) Utrum quod parentem habuerit magnum domesticum, an quod tali functa esset munere apud Imperatricem, quali apud Imperatorem magnus domesticus? Uxor quidem non fuit alicujus magni domestici, fuisset enim connubium valde impar. Præterea monacha dicitur. Sed quo pacto monacha, si aulica? an abutitur voce monacha, propter pudicitiam, vitæque sanctimoniam, qua instar monachæ etiam in palatio clarebat? Ein Bettschwester.

Pars III.

Quid si illud magna domestica honorarius tantum titulus fuit, sine functione, ut alii multi per id tempus? de quo in explicatione dignitatum, ac functionum palatii diximus, post præfat. ad lectorem.

^c *In unum aliquod monasterium.*) εἰς ἐν ὅριον φροντιστήριον. Si veriloquium spectes verbi, φροντιστήριον, locus est cogitationum, seu commentationum, id est, ubi cogitationes commentationesque nostras explicamus, atque ad audientes proferimus, qualis est, qui ab otio schola dicitur. Julius Pollux, καὶ τὰ διδασκαλικά καὶ παιδαγωγικά μόνον, καὶ φιλικά, ἀλλὰ καὶ φροντιστήρια. Valet etiam monasterium, sive cœnobium. Svidas, φροντιστήριον, ὁφθαλμὸς ἢ, μοναστήριον οὐ ἀποστολὴν σημαίνει καλῶς.

^d *Cognatam meam legaverit.*) τῷ ἐμῷ δῖαν. non fuit proprie δῖα, id est, patris, aut matris soror, & Cantacuzenus verbi hujus licentia liberior est. Forsitan, cum proprio uti vellet, nec inveniret, vicinum accepit, & id eidem in ἀνεψιὸν contingere potuit. Nec, ut verum tatear, Latinum proprium mihi occurrit, quo, inquam, filiam sororis proavi mei appellem: nisi majorem amitinam velis appellari, quia ipsa soror proavi est major amita. Ideo cognatam nominavi, in quo errare non potui. Possis etiam consobrinam interpretari; nam hodie latius patet hæc vox: nec tantummodo in fororum, aut fratrum, sororumque filiis domicilium habet. Infra appellabitur ἀνεψιά.

^e *Tria enim cum sint, quæ bellis omnib. finem impon.*) Primum horum, sua nimirum in tuto statuere, sæpe sine aliis duobus, aut altero saltem non contingit. Non potest sæpe rex, aut respub. esse tuta, nisi hostes vel subiciat sibi, vel perdat. Suscipienda bella ait r. Off. M. Tullius, ob eam causam, ut sine injuria in pace vivatur: parta autem victoria conservandos, qui non crudeles in bello, nec immanes fuerunt: Ut majores nostri, inquit, Equos, Volscos, Sabinos, Hernicos in civitatem etiam acceperunt: at Carthaginem, & Numantiam funditus sustulerunt. Nolle Corinthum: sed credo illos secutos opportunitatem loci maxime, ne posset aliquando ad bellum faciendum locus ipse adhortari.

^f *Si cum adversar. armis subegeritis.*) Pulcherrima, & gravissima, vereque imperatoria γυνή, quales in hac historia complures. Melior est quæ dominatur animo suo, expugnatore urbium. Proverb. 16. Poeta quidam,

Fortior est qui se, quam qui fortissima vincit. Seneca natural. quæst. lib. 3. Innumerabiles sunt, qui urbes, qui populos habuere in potestate, paucissimi qui se. pag. 980.

^g *Vestroque vos pede metientes.*) Sic reddo, quod Græce est, μὴ ὑπὲρ τὰ μέτρα φρονεῖν. Est item in illos qui secundis rebus, prosperisque successibus inflantur, & intumescunt, aliud adagium, umbram suam metiri. Nam cum Philippus Macedo victis apud Cheronæam Atheniensibus arrogantius de se sentiret, litterasque ad Archidamum Agesilai filium superbe & aspere scriptas dedisset, respondit ille, εἰ μετρήσεις τὴν αὐτῆς σκιά, ἐν ἧν ὅπως αὐτῷ μίζονα γεγενημένῳ, ἢ ἄρῃ νικῇ. Si umbram tuam metieris, non reperies eam vel tantulo majorem esse, quam fuerit ante victoriam.

AD CAPUT XXIII.

^a *Amitina tua, eademque cognata mea.*) τῆς σὺς μὲν ἀνεψιάς, ἐμῆς δὲ δῖας. Necessario propter distinctionem diversis vocibus hic ista duo transferenda sunt, quorum utrumque latius significatum habere supra monuimus. Vere autem Eugenia Andronici majoris amitina fuit, si amitini sunt fratrum, & sororū liberi. Michael enim Palæologus Andro-

e ij

nici pater, idem matris Eugeniae frater, quam, respicientes Andronicum juniorem, senioris nepotem, consobrinam vocemus licet, aliud enim magis proprium non suppeditat.

^b Sed ista quidem ut Deo placitum erit.) Verba sunt Gregorii Nazianzeni in epitaphio Basilii, ταῦτα μὲν ὁ αὐτὸς τῷ θεῷ φιλονεικῶν, cuilibet bono Christiano saepius usurpanda. Ut & illa, εἰς Θεοδωλὴν, Θεὸν δέοντος, αὐτὸν θεῶν, & similia.

^c Una, quod meam tibi gratificandi volunt.) Cur secus agere quam decuisset, & voluisset compulsus sit, primam causam esse ait, quod avus erga se affectum paternum exuerit. Sed rem valde civiliter, & eleganter proponit, ne avum verbo duriore offendat; & quod objici de se poterat, ei a principio occurrit, affirmans, sese partes filii boni non omisisse.

^d Ut ego a Selybria usque Christopolin.) De hac conditione, seu pactione Gregoras ita libro octavo. Tandem inter eos convenit, ut junior imperator Thraciam, quae a Christopoli usque ad Rhegium, et Constantinopolis suburbana pertinet, pro auctoritate obtineret, simulque ea praedia, quae suae factioni assignasset in Macedonia, quorum multa erant, quae singulis multa millia quorundam penderebant; senior vero tum Constantinopolin, tum urbes, & provincias omnes Macedonicas ultra Christopolin suas.

^e Usque Epidamnium.) Epidamnus, seu Epidamnium, alias Dyrrachium, urbs Macedoniae versus mare Adriaticum, quae Ciceronem exulem excepit, eumque officiose, humaniterque totis sexdecim mensibus tractavit. Stephanus de urbibus docet duas esse Epidamnus, alteram in Illyrico, alteram in sinu Jonio. Vocatum porro Dyrrachium a Romanis, qui nomen ominosum, & quasi a damno deductum vitarent. Sic oppidum, & coloniam suam Beneventum, bene ominandi causa, nominarunt, cum antea a Graecis Maleventum diceretur. Sed Dyrrhachius Herculis ex filia nepos, quod portum urbi adjecerat, jam antea ab se Dyrrhachium appellarat.

^f Cubiculi sacri praepositus Apocauchus.) Qui ergo senex paulo infra queritur, hominem infimum ad se missum? Respicit ibi ad originem, & natales Apocauchi, qui fuerunt obscuri, & ignobiles, ut docetur initio libri hujus cap. 4.

^g Magna omnino culpa tenetur, etiamsi peccat. non mag.) Num paradoxon illud Stoicorum insinuat, ὅτι ἴσα καὶ ἀμαρτήματα, omnia peccata esse aequalia? de quo Cicero, ut de aliis disseruit. Parva, inquit, res est: atqui magna culpa. Nec enim peccata rerum eventu, sed vitii hominum metienda sunt, &c. Verum ita loquitur, ut quantum veneretur avum, intelligatur. Quos enim multum reveremur, aut diligimus, aut saltem multum revereri ac diligere debemus, eos etiam parum offensos, quasi indignis modis violatos dolemus, atque irascimur. Nec id immerito.

AD CAPUT XXIV.

^a Syrgiannem avo foederatum, brevi ad eum.) Quenam causae hunc Syrgiannem impulerint, ut ad seniores Imperatores a juniore turpiter descisceret, narrat hunc in modum Gregoras. Ceterum magnus dux Syrgiannes, rebus non ex sententia succedentibus (putabat enim se velut consortem imperii fore, & suo arbitratu moderaturum omnia, neque parvum, aut magnum quidquam se nesciente actum iri) cum praeter omnem expectationem cerneret, imperatoris animum Cantacuzeno magno domestico prorsus esse devinctum, dolore atque invidia aestuabat, ac maestus secum meditabatur, quomodo ulcisceretur Imperatorem, qui eorum, quae verbis ante promississet, nunc re ipsa nullius meminisset: sed contraria potius omnia faceret: quippe a quo ut unus e multis despiceretur, nec ulli consultationi

adhiberetur. Decrevit igitur se ad veterem Imperatorem conferre, ac brevi tempore omnia consilia, res omnes novitii evertire. Neque enim quidquam ad Deum referebat: sed quo ipse inclinasset, eodem etiam negotia omnia necessario inclinatura putabat.) Pergit deinde docere, quam & seni imperatori, & populo Byzantino grata, & jucunda illa transitio acciderit. Perit autem misere, ut suo loco dicetur.

^b Qui scophantis fidem commodaverim.) Olim αἰὼνα ficus ex Attica tamquam fructum rarum, & ideo charum, exportare non licebat. Qui exportantes curiosius & inquirerent, & indicarent, eos συνοφάντας nominabant. Postea hoc vocabulum ad eos translatum est, qui amarent accusare alios, seu qui quacumque de causa, etiam levi, aliorum nomina deferrent. Ad calumniatores denique, qua voce Andronici minoris, & Cantacuzeni criminatores, illius apud avum, hujus apud Annam Augustam creberrime in his libris appellantur.

^c Re ipsa etiam praclare demonstrati.) Quod Graece interponitur, καλῶς ποίων (quodque aliter etiam, & ποιῶν dicitur) expressi adverbio praclare: quando quidem aliud ista non sunt, quam sermo, rei eventum, vel factum aliquod approbantis: ac proinde his modis, & merito, & recte, ac bene quidem, similibusque commode transferuntur.

^d Cum, &c. super avo quae meministi, elocui essetis.) Protostrator imperatorem senem in carcere trudentem, Syrgiannes occidendum suadebat capite nono. Ab utroque consilio abhorruit junior Andronicus, cum Cantacuzeno faciens: cujus sententia ad fugam dumtaxat pertinebat.

^e Propter pacem civilem pro nihilo.) ὑπὲρ τῆς εἰρῆς ὁμοφυλῶν πόλεως. Vox ὁμοφυλῶν in hac historia occurrit saepissime, cui haec subjecta vis, ejusdem tribus, generis, gentis. Indicare autem vult, Thracas, qui cum sint ὁμοφυλῶν, non debere propter duos Imperatores, quorum pars uni, pars alteri servit, mutuis armis concurrere. Verum quia ista circuitione, cum ejusdem gentis hominibus semper uti, incommodum, putidum, ac fastidiosum foret, cum aliquo modo cives inter se sint, qui in eadem gente procreati sunt, frequenter ὁμοφυλῶν transferimus cives: & nonnumquam vocem Graecam retinemus. Auctor aliquoties etiam bellum hoc ἐμφύλιον εἰρὴν, & συδδωνικὸν cognatum, seu cognatorum vocat. Quia igitur civile quodammodo, non dubitavimus etiam interdum intestinum reddere. Gentile bellum interpretari non conceditur, quia in gente una, cujus plures familiae, bellum gestum significaretur.

AD CAPUT XXV.

^a In oppido Didymoticho.) Mentio hujus oppidi, inter oppida Thraciae per id tempus celeberrimi his libris frequentissima. A geminis muris, seu moenibus nomen habet. Ad Hebrum flumen situm est. Turcis hodie dicitur mutilate Dimotuc: nec hisce temporibus ejus nomen obscurum est, praesertim propter elegantissimos urceolos, qui ab incolis elaborati, cum alia in loca, tum etiam Constantinopolim deportantur. Solent enim ex eis tam ipse Turcarum Sultanus, quam alii magnates aquam haurire. Leunclavius in Pandecte historiae Turcicae.

^b Sua quidem cognata.) Etiam hanc δέαν junioris appellat, quae ex filia sororis Michaelis primi Palaeologi nata fuit. Dat autem nihilo minus foeminis Palaeologum nomen, honoris causa, tametsi patres Palaeologos non habuerint.

AD CAPUT XXVI.

^a Ut is imperatricem min. And. matrem Theſſal. Constantinop.) Xena vocabatur, rege Armeniorum prognata, pia mulier, sed ambitioſior, & quæ regnare cuperet, ut audiemus. De hac autem re Gregoras ſic. Poſtea deſpota Conſtanti- nus ſtatim mari Theſſalonicam mittitur, ut Macedoniam gubernaret, & Xenam junioris imperatoris matrem Byzantium mitteret. Et infra; Ceterum Theſſalonicam proſectus, Xenam cum omnibus miniſtris comprehenſam, nulla modeſtia triremi impoſitam, Byzantium miſit. Quo cum illa invita perveniſſet, in orientali palatii parte cuſtodiebatur.

^b Et Deipara ſimulacro affuſa.) πορφυρα, adheſcens ei, complexa ſtatuum Mariæ virginis. Subit mentem illud ex 2. Æneid. de Hecuba & filiabus, nocte illa ſuprema, & funeſtiſſima.

Ædibus in mediis, nudoque ſub ætheris axe
Ingens ara fuit, juxtaque veterrima laurus,
Incumbens aræ, atque umbra complexa penates.
Hæc Hecuba, & natæ nequicquam altaria circum,
Præcipites atra ceu tempeſtate columbæ,
Condensæ, & divum amplexæ ſimulacra tenebant.

Aliter ethnici hoc faciiebant, ut calamitate in magna deorum ſuorum ſtatuas ſupplicabundi amplecterentur: aliter nos idem ſanctorum imaginibus, ſignis, ſtatuis, reliquiis facimus, cum ad ea genu ſectimur, ipſa amplectimur, & exoſculamur: ſicut alia multa exercemus, ſi non alio modo, alio certe ſine, ac religione, quam ipſi factitarunt: in quibus fruſtra ab inſipientibus, & indoctis mortaliſus pro idololatriſ reprehendimur.

^c Magno Pappiæ Palæologo.) Vere Palæologus fuit paterna origine, ut liquebit ex cap. 30. At Andronicus Palæologus protoveſtiarius, ut ex cap. 43. conſtabit, matrem habuit Annam, ſororem ſenioris Andronici Palæologi, patrem vero Michaelē e Theſſaliæ ducibus. Ergo honoris ergo, quia maternum genus inde duceret, hoc illi nomen datum, ſicut ſæminis quibuſdam, ut Eugēniæ Palæologæ, & matri ipſius Cantacuzeni Theodoræ Palæologæ.

^d Quemque ut aliquem de cælo delap. intuentur.) οὗς τινος ἢ κρητόνων δαυμαζόμενοι. Non intelligo quare ad hæc interpretanda non optime, & pulcherrime quadrent hæc M. Tullii ex Pompejana, de ipſo Pompejo, magno imperatore, quem ut aliquem cælo delapſum intuentur. Simile eſt illud ejuſdem ad Quintum fratrem, epiſt. 1. lib. 1. Nam Græci quidem ſic te ita viventem intuebuntur, ut quemdam ex annalium memoria, aut etiam de cælo divinum hominem eſſe in provinciam delapſum putent.

AD CAPUT XXVII.

^a Ut duo milites algore obrigeſcerent.) Quia frigidiffima regio eſt Thracia, recte appellatur a Catullo horrida, ab Horatio Ode vigefima quinta libri tertii, nive candida. Quidam ob id ἀνέμων ἐργασθεῖον, ventorum officinam, ſeu domicilium nominarunt. Euripides Hecuba τάρμα, nivola. De ejus frigore immenſis, multiſque militibus eorum vi eneſtis, libro tertio exponetur.

^b Et cenſebatur cohortibus quadraginta.) τάρμα ut cohortem, quam legionem interpretemur potius, res ipſa cogit. Etiam alibi malo cohortem: parvi enim exercitus fuere, quos Andronici, & Cantacuzenus duxerunt, nec multas legiones confece- runt. Magna tamen auxilia ab Amurio, & Orchane aliquoties venerunt. De cohortibus Romanorum quot militibus conſtarent, vide Vegetium lib. 2. cap. 5. & 6. & Alexand. ab Alexand. lib. 1. cap. 5. & lib. 6. cap. 13.

^c Incredibilis copia ſanguinis de navib. profluxit.) αἷματος ἀπίστον τι χρῆμα. Propria Græcorum hæc elegantia, ſeu elegans hic loquendi modus, ſanguinis incredibilis quædam res. Id eſt, multum, ſeu magna copia ſanguinis. Euripid. Phœniſſis:

Φιλόλογον γὰρ χρῆμα δηλαδὲν εἶναι.
Res mulierum, id eſt, mulieres, natura ſunt querula. Herodotus lib. 3. πολλόν τι χρῆμα ἢ ὀφίων ἐκλέπτουσι, multos ſerpentes excludunt. Mitto Xenophontem, & Ariſtophanem ita loquentes. Imitatus eſt Plautus in Amphitruone, cum dixit,

Satin' parva eſt res voluptatum in vita, atque ætate agunda

Præ quod moleſtum eſt?
Græci dicerent τὸ χρῆμα ἢ ἡδονῶν. Hæc a Mureto, lib. 6. Variarum cap. 9.

^d Stenimachi, & Zepænes urbium Rhodopes.) Thracia in certas regiones, provincias, præfecturas diſtributa fuit, ex quibus a monte Rhodope nomen una fortita eſt, quæ novem complexa urbes in duas ruruſum præfecturas diſiſa fuit, eæ Stenimachi, & Zepænes, a duabus videlicet urbibus de illo numero appellantur ſæpius.

AD CAPUT XXVIII.

^a Res eorum ferebant, agebantque.) 2. Æneid. — alii rapiunt incenſa, feruntque

Pergamæ. —
Vide quæ in eum locum habeant noſtræ ſymbolæ. Similia ſunt illa in Maniliana. Atque hoc etiam magis, quam ceteros, quod ejuſmodi in provinciam homines cum imperio miſimus, ut, etiamſi ab hoſte defendant, tamen ipſorum adventus in urbes ſociorum, non multum ab hoſtili expugnatione differat.

^b Pecuniam neceſſariam de meīs comparavi.) Fuit enim ditiffimus, & pecuniioſiffimus, ut patebit lib. 3. & nos id ipſum ex eodem libro in vita ejus jam docuimus: fecitque in iſta beneficentia veri amici officium.

^c Si enim pretium redempt. animæ Hominis.) Locus eſt Proverb. 13. Redemptio animæ viri divitiæ ſuæ. Hoc ad animam Theodoræ bifariam accomodat, ut vides.

^d Cum divine ſcripturæ doceant.) ἢ ἱερῶν διδασκόντων λόγιον. Sunt qui etiam vocent τὰ ἢ ἱερῶν γραφῶν βιβλία. Interdum γραφή, vel γραφαὶ de iſdem, pro ἀγία vel ἱερὰ γραφή, ἀγία vel ἱερὰ γραφαί. Eſt autem λόγιον, reſponſum divinum, oraculum. Eloquia tranſfert biblicus interpres.

AD CAPUT XXIX.

^a Crepare magniloqua de mænibus confident.) Timidi homines, & imbelles, cum longe abſunt a periculo, aut ſe tutos vident, audaciſſimi fiunt, & matrem crepant. Notavit hos ille ſapiens Æſopus. Nam de ſuperiore loco hædus lupum prætereuntem conſpiciens, eum convitiis liberrime infeſtabatur. Tum lupus, non tu, inquit, mihi convittaris, ſed locus.

^b Si ſub ſignis meis militare, &c. ſin domum redire.) Eadem ſententia Dido apud Maronem 1. Æneid. humaniſſime ad Trojanos.

Seu vos Hesperiam magnam, Saturniaque arva,
Sive Erycis fines, regemque optatis Aceſtem:
Auxilio tutos dimittam, opibusque juvabo.
Vultis & his mecum pariter conſidere regnis?
Urbem quam ſtatu, veſtra eſt; ſubducite naves,
Tros, Tyriusque mihi nullo diſcrimine agetur.

AD CAPUT XXX.

^a *Qui renidens ad convitia.*) Cur non, cum, ut sequitur, pro infans eos haberet? Etiam Socrates hominem parum sanum sibi convitiantem, non magis in iudicium, quam asinum, si calces sibi illisset, vocandum arbitrabatur. In contemnendis maledictis animi altitudo mire elucet. Unum hoc, quod laudari possit de Nerone apud Svetonium legi, cap. 39. Mirum, inquit, & vel præcipue memorabile, nihil eum patientius quam maledicta, & convitia hominum tulisse, neque in ullos leniorem, quam qui se dictis, aut carminibus laceffissent, extitisse.

^b *Multum ne apud eos vini esset.*) τὸν οἶνον δὲ ἔχειν πηδάλιον, vinum non habere clavum dicebatur proverbio, ut refert Athenæus lib. 10. Ebrietas namque nihil consulte, nec moderate vel dicere, vel facere consuevit, cum per eam ratio, quæ sobrios regere tamquam clavus debet, obruatur. Ibidem hoc carmen profertur.

Οἶνος καὶ φρονέοντα ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει.

Insanire facit sanos quoque copia vini.

Plato lib. 1. de legibus, non solum senem, sed etiam temulentum bis puerum fieri affirmat.

^c *Ad metas speculandas digreditur.*) In Græco est σκοπεῖν, quod quid illic sit, non satis liquet, etiam si metas transferas. Fortasse speculas appellare debui.

^d *Militum servitia.*) Adjecimus de nostro per parenthesis (ut sunt calones, & lixæ) explicationis causa videlicet. Habuisse autem milites suos servos, etiam ex hac historia pluribus locis cognoscitur. Et erant servi, ut equi saginarii, ferendis armis, annona, & sarcinis, quos ad restituendam disciplinam militarem removerunt P. Scipio Africanus apud Numantiam, Metellus in Africa. Valerius lib. 7. cap. 7. Frothinus lib. 3. cap. 1. Vide Joan. Antonii Valtrini de militia veterum Romanorum lib. 3. cap. 8. quod est de generibus hominum, qui castra sequerentur.

^e *Genere Dacum, pecuarium.*) Νομάδα. Vox Numida Latinis non eos tantum populos, qui certam Africæ partem, Numidiam vocatam, tenuerunt, significat, qui quod initio pastoritiam vitam colebant, hoc nomen obtinuerunt: verum etiam alios populos, qui pecuarii erant. Ac Numidæ vocabulum e Græco deflexum est, hi enim populi Νομάδες dicuntur. Sic etiam Vitruvius Arabes vocat, his verbis. Item Joppæ in Syria, Arabiaque Numidarum, lacus sunt immani magnitudine. Nicander:

Τῶν μὲν Γερράωνι Νομάδες χαλκήρεας ἀλχμαί.

Hæc Turnebus lib. 1. cap. 27. Jam igitur qua notione hunc Dacum Νομάδα nominet intellexisti, Numadum sæpius faciet mentionem.

^f *Armis militariis nudos.*) Λιπὸς, qui scilicet præter gladium, aut arcum nihil haberent armorum: hoc enim valet vox Græca, & ὀπίστας λιπὸς opponuntur. Puto autem hos nec leviter quidem fuisse armatos: sed rem gessisse stipitibus duris, sudibusve præcussis, ut in 9. Æneid. pastores Latini contra Trojanos advenas.

AD CAPUT XXXI.

^a *Didymotichum perducunt.*) De perductione ista Constantini despotæ Thessalonica Didymotichum, & causa ejus, militum in eum fremitu, & carcere, de quibus principio hujus capituli, fusius agit Gregoras, lib. 8. His, inquit, sub hyemis exitu actis, veris initio a seniore imperatore trirēmis, cum arcanis litteris ad Constantinum despotam mittitur, quibus jubebat, ut eadem navē viginti quinque seditiones, qui Thessalonicensem populum ad res novas

moliendas incitarent, vindictas mitteret. At illi, priusquam hoc fieret, periculo suo cognito, clam populo concitato, & turribus conscensis, sacra tintinnabula pulsant, inchoanda seditionis signum. Statim igitur concursu ad ædes despotæ facto, ipsum quidem non reperiunt (præmonitus enim in artem se receperat) sed obvios quosque partim occiderunt, partim bonis ereptis in carcerem coniecerunt, dejectisque domibus, & omnibus opibus direptis arcis portas incenderunt. Lege quæ sequuntur.

^b *Lauræ præfæct.*) Omissis Lauræ significatis quæ in vitio ponuntur, e quibus unum illo in proverbio, Samiorum Lauræ, Svidas in hac voce Laura, docet significare quoque στενωπὸν, & angustum. Videtur ergo idem nomen ad monachorum habitacula, seu monasteria translatum fuisse ob vilitatem, & angustias ædificii, & cellularum. Hinc subdit Svidas, καὶ λαύρα ἢ στενὴ κατοικία τῶν μοναχῶν. Et apparet nomen hoc monasteriis tributum, cum SS. Sabbas, & Euthymius floruerunt, crebro enim in illorum historiis occurrit: nec satis scio an antea usurpatum sit. Vocat quidem Metaphrastes monasteria lauras in vita Andronici tomo primo, qui sub Theodosio magno, vel paulo post vixit: sed id facit Metaphrastes ex more sui sæculi, non ejus de quo scribit. Sicut autem ex modestia, & submissione domicilia sua vocarunt mandras a cavernis & stabulis armentorum, ita fortasse humilitatis causa hoc vocabulum angustam habitationem denotans, ad suas sedes transtulerunt: & forte ipsa appellatione revocare sibi in memoriam voluerunt illud, εἰσέλθετε εἰς τὴν στενὴν πύλιν, intrate per angustam portam. Est enim via in cælum laura, hoc est, στενωπός. Hæc noster Jacobus Gretserus.

^c *In Atho sancto monte.*) Mons hic Macedoniæ notissimus e scriptoribus non semel in hac historia nominatur. Etiam hodie ὁ ἅγιος dicitur, ubi 23. supersunt monasteria, singula quondam ducentis, aut trecentis calogeris habitata (calogeros, id est, bonos senes, monachos illos nominat Græcum vulgus) contraque vim prædonum, ac piratarum munita. Nunc deminuto licet numero, adhuc enon est magna ibi copia. A Turcis vocatur Monastir, ut refert Leunclavius. Et quicunque alio venirent hujus montis monachi, propter arctiorem disciplinam, majoremque opinionem sanctimoniam, majori erant in honore ac pretio.

^d *Abrafa barba, & capillis pub. in foro.*) Græce, ἀφρημέναι, τὸ γένειον, καὶ τὰς τεύχας. Quibus verbis puto rasuram, non attonfionem, seu detonfionem significari. Alibi tamen bis, ter verbo περικρίβην utitur, & semel περιελάν. Quare liceat fortasse transferre detonsa barba, & capillis. Genus ignominiam, Græcis, ut apparet, usitatum, Romanis minime, quos non delectabat περιτομήντας, aut περιονίατας esse: nisi sordidatos & reos, tum enim barbam impexam, & squalentem, capillumque summittebant. At Græcis id honori fuit. quapropter magni apud eos dedecoris loco habitum, ita deformatum in foro spectandum, & irridendum exhiberi. Videtur autem mos admodum antiquus decalvari ludibrii causa. Nam Paralip. 1. cum David legatos misisset ad consolandum Hananem filium Naas, regis Ammonitarum, ille suorum suasu pueros David decalvavit, & rasit. Hinc David præcepit, ut manerent in Hiericho, donec crederet barba eorum. Quin id apud Hebræos in luctu fieret, contra quam apud Romanos, multis e locis sacre scripturæ constat.

^e *Persas ex oriente ad avum adjuvanda.*) Observa, pro Turcis, qui jam tum Asiam minorem obtinebant, & in fines Romanos sæpe grassabantur, id quod in progressu discas, temper a nostro Persas, numquam Turcas appellari, ut facit Gregoras. Idque vel propter odium Turcie nominis, vel propter religionis communionem: ambæ siquidem gentes, Turcæ & Persæ secta Mahometanæ.

^f *Alas in pedibus habebant.*) ἡσαν γὰρ ἐδίζοντες ἐν

ἐν ἰσχύϊ, non erat, ut fugientes possent assequi. Cur? quia nimis celeriter fugiebant. Cur tam celeriter? quia multum timebant: timor autem pedibus addit alas, ut magnus vates ait. Ergo sensum commode, ut reor, expressimus, tametsi a verbis discessimus, quod bono, & laudabili interpreti saepe faciendum est. Nos si id rarius fecimus, timori nostro, qui primum in hoc curriculum ingredimur, aliquid condonetur.

AD CAPUT XXXII.

^a Quod enim duabus animant.) εἰκὼν & parabola festiva, qua nocumenta subjectorum ex discordiis, & bellis principum ac dominorum breviter depinguntur. Animantia magna & robusta accipe, verbi gratia duos tauros, qualium pugnam Virgilius describit lib. 12.

Ac velut ingenti Sylā, summove Taburno,
Cum duo conversis inimica in praelia tauri
Frontibus incurrunt, pavidi cessere magistri:
Stat pecus omne metu mutum, mussantque juvencæ,
Quis pecori imperitet, quem tota armenta sequantur.

Illi inter se se multa vi vulnera miscunt,
Cornuaque obnixi infigunt, & sanguine largo
Colla, armosque lavant: gemitu nemus omne remugit.

Haud aliter Tros Æneas, & Daunius heros
Concurrunt clypeis: ingens fragor æthera complet.

^b Vel cum se lesos putant, ut injurias ulciscant.) Causas belli duas ponit, ultionem injuriæ, & avaritiam, sive cupiditatem bonorum alienorum. Multos etiam bella saepe propter gloriæ cupiditatem quæsisse dicit 1. Offic. M. Tullius. Atque id in magnis animis, ingentisque plerumque contingit: eoque magis, si sunt ad rem militarem apti, & cupidi bellorum gerendorum. Verumtamen cum idem Tullius in hoc ordine eos numeret, qui de imperio decertarunt, ut Carthaginenses, & Romani, potest dici, eos avaritiam sive cupiditatem belli causam, eamque injustam habuisse. Præterea cum idem affirmat, nullum bellum esse justum, nisi quod aut rebus repetitis geratur: aut denuntiatur ante sit, et indictum, videtur divisione parum proba usus. Nam quamvis antea denuntietur, & indicatur, potest tamen injuste indici, ac denuntiari: Justæ igitur causæ duæ hæc relinquuntur; vel ut injurias persequamur; vel ut nostra tueamur.

^c Ut tecum vivere juxta, ac mori non recusent.) Imo recusavit, & defecit turpiter, ut videre est libro tertio, quemadmodum & Syrgiannes, de quo supra. Solus ex tribus amicissimis Cantacuzenus in fide perstitit usque ad extremum. ὡ φίλοι ἑδραῖος φῖλος, ajebat Socrates.

AD CAPUT XXXIII.

^a Stipendia mercenar. mil.) Duplex genus militum: quidam mercenarii, qui non suis stipendiis militabant: alii agros habebant sibi assignatos, in quorum numerum ait se etiam mercenarios retulisse, quamvis eis tantum agri modum non assignaret, sed ad stipendium tantum augendum. Apud Romanos veteranis militibus, & ducibus, ne senectute viribus exhaustis, & corpore debilitato cum uxoribus, & liberis egere cogerentur, capti ab hostibus agri distribuebantur, vel aliquot jugera, vel quantum quis uno die circumarare posset. Cum igitur Cremonensium, qui a Cassio & Bruto steterant, agri non sufficerent, Augustus victor, Mantuanorum, tamquam vicinorum addi jussit, in quibus & agellus Maronis erat. Hinc illa querimonia Tityri 1. Ecloga. & illud Ecloga 9.

Mantua vae miseræ nimium vicina Cremonæ.

AD CAPUT XXXIV.

^a Pro familia ejus, et conjuge.) Cur separat conjugem? an quia reginæ in mundum, & ornamenta, & pedissequarum greges peculiari sumptu egent? Unde etiam iis oppida in hunc usum attributa fuisse legimus. Cic. in Frumentaria. Solere ajunt Barbaros reges Persarum, ac Syrorum plures uxores habere: his autem uxoribus civitates attribuerent, hoc modo: hæc civitas mulieri redimiculum præbeat, hæc in crines, &c.

^b Nepos ab equo desiluit, ut humi stans.) Hanc historiam lego apud Gregoram his verbis. Intra paucos vero dies, et ipse cum avo imperatore ante urbis mœnia congregitur, sene infidente equo: cum ipse amplius uno stadio ex equo descendisset, ac, quamvis avo multum refragante, et vetante, tamen pedes accessit, ejusque equo infidentis, et manum, et pedem osculatus est. Deinde equo rursus conscenso, eum amplexus est, et osculantem parum osculatus: statimque pauca, atque obiter collocuti, discesserunt, sene in urbem reverso, adolescente vero juxta ædem sacrosanctæ Dei genitricis PEGÆ castrametato. Ubi dies plures commoratus, interdum etiam Constantinopolim ingrediebatur, et rursus egrediebatur. Tum enim etiam mater ejus, partim ob infirmitatem quamdam, partim propter carissimæ filii consuetudinem ad eandem ædem commorabatur. Ibi cum illa etiam Simonis agebat Crælena, imperatoris filia, modo e Servia defuncto marito reversa, quæ patriæ, quæ hinc inde susurrabantur, planius exponebat. Conferat nostra cum his lector, videbit Gregoram tacuisse, quæ ad junioris Andronici honorem faciebant.

^c Pater vicissim oscularetur.) ἀντιφιλεῖν. Ergo filius, seu junior prior osculabatur. Vel pro eo quod dexteram junior complecteretur, senior ejus faciem deosculabatur. Ita enim sonant Græca: etsi Gregoras dicat, ambos inter se osculari solitos: idemque de osculo pedis meminit, ubi tamen noster, sicut de dextera, habet περιπτύσσειν. Sed osculum subaudiendum puto utrobique. Itaque addidi, quo res fieret clarior.

^d Deiparæ Hodegetriæ templum.) Fuit Constantinopoli monasterium, quod appellabatur μονὴ ὁδηγῶν, via ducum, seu monstratorum, & in templo ejus Deiparæ imago celeberrima, quæ Deiparæ idcirco dicta ὁδηγήτρια, non quod viarum dux esset, seu viatoribus præesset: sed a loco, in quo ejus hæc imago servabatur. Ad ædem ergo δεομητέρας τῆς ὁδηγήτριας ire, nihil aliud fuit, quam ad templum se conferre, ubi illa quam diximus Mariæ imago manebat, quæ ab illo monasterio ὁδηγῶν dicto nomen hoc accepit. Vide Notas Jacobi Gretseri in orationem Germani patriarchæ in primam jejuniorum Dominicam. Templum hoc Pulcheria Augusta Arcadii filia ædificavit, & in eo imaginem verbi matris Antiochia missam dedicavit, quam D. Lucas suis ipse manibus depinxit, illa adhuc vivente, & tabulam ipsam vidente, gratiamque adeo illi formæ suæ immittente, etc. Nicephorus lib. 15. cap. 14.

AD CAPUT XXXV.

^a Philippopolim amplam, et populosam.) Urbs hæc a nostro describitur lib. 4. cap. 45. Hodie Turcis dicitur Philibe: quam qui a Philippo Macedone Alexandri patre conditam cum vulgo existimant, falluntur. Nam Philippi Cæsaris opus est, ut aliæ complures Thraciæ civitates ab imperatoribus fuere conditæ, quod ipsa quoque nomina testantur, ut Trajanopolis montis Rhodopes, Adrianopolis Hæmi montis, ut Arcadiopolis, ut Anastasiopolis. Id expresse scriptum reperi in quo-

dam historiae Græcæ libro, cuius & principium & nomen auctoris perierat, cum ceteroqui multa scitu digna contineret: *Philippus imperator urbem in Europa condidit, quam Philippopolim appellavit. Leunclavius.*

^b *Syrgiannem autem ab eo in carcer. coniect. inveni.* De scelere quod in vincula traditus fuerit Syrgiannes, Gregoras ad hunc modum. Syrgiannes imperatorum concordia minime letus, animo æger, & tristi vultu obambulabat: maxime quod tranquillis rebus nullus ejus usus in republica esse videbatur. Quare in confessibus, & circulis, & viis libenter cum illis loquebatur, quibus communia negotia incommodarant: & imperatoribus convitiabatur, ut a quibus summis affectus esset injuriis, cum adversissimis temporibus nunc huic, nunc illi maximo usui fuisset. Cum autem Asanem Andronicum mærore plenum obambulantem conspexisset, cui tempore dissensionis, Peloponnesum Romanorum prætura mandata fuerat: deinde vero per ignominiam a juniore imperatore depulsus, & ad seniore profectus, nihil ejusmodi impetrarat, quo dolor ejus levaretur, quamvis magnis honoribus dignus esset, ut Sebastocratoris, & majoribus etiam, cum ob rei militaris usum, quo tum alios superabat, tum ob illustre genus. Quibus de causis ad illius amicitiam, quæ simili mærore excitabatur, sese adjungit, ut amico fretus, omnia quæ dolor fert, sine ulla dissimulatione eloquitur. Asan vero singulari prudentia tractans virum, verbis haud dissimilibus & ipse imperatoribus maledicebat scilicet: omnia vero quæ a Syrgianne dicebantur animo recondebat. Ejus enim ambitionem prius etiam oderat: tum vero moleste ferebat, eum genero suo Cantacuzeno, magno domestico, qui apud juniorem imperatorem potentissimus erat, & spe subinde bona ipsum solabatur, inimicum esse. Cum autem tota fabula instructa esset, Asan imperatorem avunculum clam adit, & nisi Syrgiannem, inquit, imperium affertantem primo quoque tempore in vincula conjeceris, primo quoque tempore ab eo occideris. Statim igitur Syrgiannes in vincula conjicitur, domum ejus cum omnibus opibus plebs evertit, ac diripit: solum ædium cum vineis in ovium pascua convertitur.

AD CAPUT XXXVI.

^a *Duo peditum cetratorum millia.* πελταστὰς vocat Græcus: cetratos magis novit Latinitas, quod tamen scuti genus rotundum fuit, ut ex Varrone apud Nonium discimus, cum pelta dimidiatam lunam referret. Verum hæc, & similia confundi apud auctores, nemo tam parum litteratus est, qui nesciat. Imo enim vero Livius lib. 1. de bello Macedon. idem esse dicit cetram quod peltam. Nocte cetratos, quos peltastas vocant, loco opportuno, intra bina castra in insidiis abdidit.

^b *E Latinis arcibus, tzangros vocant.* Nomine Latinorum intellige non Græcos, hoc est Italos, sed Gallos, Germanos: & quicumque nimirum ecclesiam Romanam audiunt. Quæramus ergo ab his, utrum genus quoddam arcus sic appellent. τζανγάρους genus militum pedestrium, quod confertim possunt, quamvis iusto agmine procedere, a verbo orientali saga, quod est copiosum, densum, confertum, quasi dicas spissigrados. Facit hos spatarios Scholiastes Curopalatæ, & a tzacombus, id est, sagittariis distinguit; qui tamen, si tzangri sunt arcus, videntur etiam ipsi fuisse sagittarii, indeque potius, quam ab orientali verbo saga nominati.

^c *Trinobo sede regia.* Tripliciter hujus urbis nomen scriptum reperio, Trinobus, Ternobus, Tornobus. Nætas omnium Hæmi urbium munitissimam, & præstantissimam, firmis circumdatam mœnibus, amne interceptam, in vertice montis ædificatam scribit lib. 1. Gregoras lib. 3. Bulgarorum regiam facit.

^d *Fungos comederat.* Duplex fungorum genus

docet esse Dioscorides lib. 4. cap. 83. edules, aut exitiosos ac perniciales. Tales evadere multis de causis. Innocentiores, quique veneno imbuti non sunt, jucundi saporis esse, & conciliare gratiam juribus. Verumtamen & hos largius sumptos nocere: quippe qui ægre concocti strangulent, aut cholerae morbum adducant. Deinde remedia enumerat nitri, & olei, aut lixivii, cum acida muria potum, haustumve thymbræ decoctæ, origanive jusculum. Item finum gallinaceum ex aceto potum, aut ex copioso melle delinctum. Porro qui fungi in alimentis locum habent, ægre quoque dissolvuntur: quin & integri, ut plurimum, una cum recrementis alvi rejiciuntur. Hactenus Dioscorides. Apud Athenæum item lib. 2. signa traduntur quibus esculenta fungorum genera a venenatis internoscantur. Præterea horum remedia. Noxii erunt fungi, inquit Plinius lib. 22. cap. 23. qui in coquendo duriores sunt: innocentiores, qui nitro addito coquuntur, si utique percoquantur. Tiores fient cum carne cocti, aut cum pediculo piri. Profunt & pira confestim sumpta. Debellant eos & aceti natura, contraria iis. Galen. de alimentor. facult. lib. 2. cap. 69. alimentum ex fungis docet esse pituitosum & frigidum, pravique succi, si quis largius eo utatur. Large autem usum Boesilam, vel potius venenatum aliquod genus fungorum comedis probabile est.

AD CAPUT XXXVII.

^a *Et pede terram feriens.* Indignantium gestus. Cic. Tuscul. 2. de Cleanthe Stoico, qui Heracleoten Dionysium æque Stoicum a disciplina Zenonis idcirco defecisse audiens, quia malus esset dolor, contra quam Zeno docuisset: malus autem, quia ipse, qui plurimos annos in philosophia consumpsisset, eum ferre non potuisset, pede terram percutiens, versum ex Epigonis protulit. Audisne hæc Amphiaræ sub terram abdite? Zenonem significabat, a quo illum degenerare dolebat. Idem 1. de Orat. Quid multa? Pedem nemo in illo iudicio supposit. Laudatur a Cornificio lib. 3. rara suppositio pedis in oratore. Quintil. lib. 11. cap. 3. pedis suppositio, ut loco est opportuna, ut ait Cicero (in Bruto) in contentione incipiendis, aut finiendis; ita crebra & inepti est hominis, & desinit iudicem in se convertere.

^b *Desides, & otiosos prorsus sedere.* καθήδαι idem est Græcis, quod nobis sedere, vel potius idem nobis est sedere, quod illis καθήδαι, pro, negligentem, pigrum, cunctantem, remissum esse in aliquo negotio, nihil agere. Demosthenes 1. Olynthiaca objurgans Athenienses de segnitie, qui se a Philippo cingi undique non viderent, nec tanto malo remedium quærent. & κύκλω πανταχῇ μέδοντας ὑμᾶς, καὶ καθήμενους περὶ σοιχίζεσθαι. Cic. in Pisonem, an potest ulla esse excusatio, non dicam male sentienti, sed sedenti, sed cunctanti, dormienti in maximo reipublicæ motu Consuli? Virgilius 3. Georg.

^c *Et meliora Deos sedet omina pascens.*

^c *Pro lædenti persona tamen plus minusve cruciat.* Honori est quodammodo a potentioribus, & illustrioribus accipere injuriam, sicut interfici quoque a viris fortibus & inclytis: videmur enim tunc nos quoque in aliquo pretio esse, sine quibus majores nobis quæ velint, consequi non possint. Sed lædi a contemptis, & abjectis ideo dolet amplius, quia cum injuria ad nos quoque contemptus pervenit, utpote qui despecti fuerimus a vilissimis.

Edit. Paris. pag. 989.

pag. 990.

AD CAPUT XXXIX.

^a *Hoc enim etiam dig. decertat.*) Apud Curopalatam ita scriptum est. καὶ ἐπεὶ ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς ὤν, ἡ δὲ Μακεδονία ὑπὸ τὴν τῆς βασιλείας Ῥωμαίων χεῖρα διέσκειται, τὰ μὲν ἐὼς ἔδνη διδόσκει μεγάλῳ τιμῇ τῷ βασιλεῖ, ὡς ὁ ξυδοχὼς πατριὰς ὁπωπτιῶς τῷ Ἀλεξάνδρῳ. τὰ δ' αὖ ἐπείκει ὡς τῷ μεγάλῳ Κωνσταντίνῳ ξυδοχῶ. id est: Quoniam Alexander Macedonum rex fuit, et Macedonia in potestate imperatoris Romanorum est, gentes orientales magnum ei honorem tribuunt, tamquam successori videlicet ac heredi patriæ Alexandri. Eundem populi occidentis, ut magni Constantini successorem venerantur. Ex his puto huic loco lucem factam. Pro formosis quidem uxoribus certatum esse constat. Et Assyrii conspecto Judithæ adeo præstanti corpore, ajunt Holoferni, cui eam sistebant: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus? Judith. c. 10. Quod ad filias, sive neptes imperatorum Constantinopolitanorum barbaris principibus desponsas attinet, potest id multis exemplis probari. Pauca apponam. Theophilus Alexio Masoli Armenio filiam nuptam dedit. Michael Paphlago Pancratio Abasgiæ principi neptem. Zonaras 3. Annal. Similiter neptem Alexius Comnenus Ibano barbaro, Nicetas lib. 3. cap. 2. Idem in Balduino testatur Eudociam Alexii filiam Stephano Triballorum principi nupsisse. De Simonide Andronici senioris filia a Stephano Crate Triballorum principe ducta jam audisti. Ipsemet Andronicus minor filiam Mariam dabit regi Mæsurum, ut lib. 2. narrabitur. Hujus affinitatis conjungendæ causa metus fuit, quod nec Cantacuzenus dissimulat, quam ob causam & ipse Theodoram filiam Orchani Turcharum principi conjunxit.

^b *Nam et alii juxta tendeb. qui prope Hebrum.*) Apud Romanos præter milites alia multa hominum genera legebantur, qui vel militiam honestarent, vel militibus ministrarent, ut armorum, machinarumque opifices, & fabri, accensi, cornicines, tubicines, etc. sequebantur item agasones, muliones, calones, lixæ, & reliqui militum ministri.

^c *Ubi ad Tuntzam fluvium pervenerunt.*) In Græco est, τὴν ζάν, corrupte utique, pro τοῦ ζάν, & is fluvius Maritzam, sive Mariscam, olim Hebrum, illabitur. In Romanicæ, sive Thraciæ tabula tertii additamenti theatri Orteliani describitur.

^d *Neque ipsos esse, neque hac de re.*) Quid? mentiturne imperator? Sed quia Adrianopoli milites novi accefferant, ex parte verum est: illi enim pugnæ haud assuerunt. Tamen audierunt. Quo igitur artificio imperatorem a mendacii culpa excusabimus? An barbaris non est servanda fides, nec dicenda veritas? *dolus an virtus, quis in hoste requirat?* Vide quid in eundem locum in symbolis Virgilianis attulerimus 2. Æneid.

AD CAPUT XL.

^a *Nulla relicta sobole.*) Peperit tamen, sed ἀνταμύλων, qui statim obiit. supra cap. 24.

^b *Quem Latinorum lingua Conton.*) Latinam linguam hic intellige Italicam, sicut Italos, & alios populos præter Græcos, Latinos. Nam Latinos vocabant populos omnes ad imperium, & ecclesiam Romæ veteris pertinentes, quod & antea monui, cum sibi appellationem Romanorum tamquam propriam, peculiaremque

Part. III.

vindicarent. Conto ex comes, vox Italorum est. Principes autem Sabaudicæ tum comites dicti sunt. Vide Lamberti Vanderburghii Sabaudorum ducum principumque gentilitiam historiam.

^c *Filio, filiaque superstibus e vita migrasse.*) Hic fuit Amadeus IV. qui ex secunda uxore, Maria Brabanta, Joannis Brabanticæ ducis, ejus nominis primi filia, sustulit feminas quinque, Mariam, Catharinam, Joannam, seu Janam (quam Andronicus junior duxit, & Annam appellavit, teste Gregora) Beatricem, Blancam. Ex priore autem, Sibylla Bressana, præter quatuor filias, Eleonoram, Margaretam, Agnem, Bonam, filios tres, Eduardum, Amadeum, Joannem. Mirum vero e tot liberis omnes tum præter marem unum, & unam feminam fuisse mortuos. Certe infra in nuptiis Joannæ nullus fit mentio.

^d *Joannes de Tzeplet.*) Ntzuian ex Italico Giovan, corruptum ex corrupto mutavi in Joannes, hoc enim verum ejus nomen fuit. Invenio & alia similiter ex Italicis jam e Latino depravatis, a recentioribus Græcis magis depravata, quæ qualia primum fuerint, conjicere non semper potui. Tzeplet loci nomen est, fortassis in Cypro. Exempla propriorum, ut apparet, corruptorum sunt, Mpenetus, pro quo scribo Benedictus. Nam recentes Græci b. mutant in p. & præponunt m. ex Benedetto igitur Italico faciunt Mpenetus. Quid sint Mpogdamus, Mpelaous, Mpratilis, Mpozices, Mpovii, nescio. Sic amant & in aliis consonantes n. t. z. præponere. Ntzuian, Ntuardus (puto rectum esse Eduardus) Tzeprætis, etc.

^e *In Sabaudiam mittuntur, qui puellam.*) Hoc tempore, inquit Gregoras, cum Alemanna Irene, junioris imperatoris uxor, absque liberis decessisset, alteram e Longobardia accersit. Quam falsum? Lombardia, & Sabaudia differunt.

AD CAPUT XLI.

^a *Ab avo in æde Sophiæ.*) Accidit autem ut utroque imperatore ea de causa (ob coronationem) in magnum divini Verbi Sapientiæ templum abeunti, senior lapsus equo in cæno ex aqua pluvia collecto concideret in via: qui casus et ominosus esse videbatur. Gregoras.

^b *Quæ quidem imperatoria initiatio tali modo.*) Scripsit etiam Curopalata de coronatione imperatoris, sumpsitque ad verbum pleraque ex Cantacuzeno. Vixit enim illo posterior, nempe sub Manuele Andronici junioris nepote. Et quo nonnulla ad hæc nostra illustranda, & declaranda petemus.

^c *Imperatore inungendo super scutum elevato.*) Quomodo exercitus Romanus quempiam imperatorem salutans, ei supra scutum sublato fauste acclamaret, aliquot e locis historicorum est discere. Carolus Sigonius lib. 6. de imperio occident. ubi de Juliano agit, inde clamantibus universis (proceribus militum) ut Augustus esset, assentire coactus est: impositusque scuto pedestri, & in altum sublatus, populo silente, Augustus renuntiatus, &c. Zonaras 3. Annal. in Justiniano, ubi agit de seditione populari, orta Constantinopoli. Deinde in foro discursantes, de alio imperatore creando deliberarunt. Et quidam imperatoris Anastasii cognatum Hypatium nacti, partim invitum, partim etiam persuasum, in M. Constantinii forum adducunt, atque clypeo in sublime elatum, imperatorem consalutant, & occupato curriculi equestri theatro, faustis omnibus proficiuntur. Satis hinc patet, morem fuisse hæc cærimonia creandi imperatores, in quo populus hic exercitum est imitatus.

^d *Post faustam, ac lætam acclamationem.*) Ponam exemplum acclamationum militarium, in creando imperatore. Capitolinus postquam narravit, quemadmodum Macrinus imperator

pag. 992.

senex filium Diadumenum militibus commendasset, & sibi successorem nominasset, acclamatum, inquit, *Macrine imperator dñi te servant. Antonine Diadumene dñi te servant. Jupiter optimus maximus Antonino vitam. Antoninum habemus, omnia habemus. Antoninum nobis dñi dederunt. Antoninus dignus imperio.* Monet autem Briffonius lib. formularum, hanc acclamationem, *dñi te servant*, militibus cum populo & senatu communem fuisse. lib. 12. Cod. leg. 1. de Veteran. imperator Constantinus, cum introisset principia, & salutatus esset a præfectis, & tribunis, & viris eminentissimis, acclamatum est, *Auguste Constantine, Deus te nobis servet: vestra salus, nostra salus: vere dicimus, jurati dicimus.*

ε *Purpura, & diademate.*) Curopalata, ἐνδύσει τὸν σάκκον, induitur sago.

ξ *Sacro sancta mystagogia, seu Missa habetur.*) Græci sacrificium Missæ vocant μυσταγωγίαν, λειτουργίαν, τελετὴν, ἱεροτελεσίαν, προσφοράν, θυσίαν, & cum adjuncto, ἀναμικτον θυσίαν, ἱερὸν, καὶ φρικτὸν μυστήριον, ἀγάπην, σωΐαν, & χαρισίαν. Unde autem Missæ vocabulum fluxerit, pluri mi adhuc ignorant. Post lectum evangelium, Levita catechumenos exire e templo jubebat clara voce. Testis Isidorus etymolog. lib. 6. cap. 16. Missa, inquit, tempore sacrificii est, quando catechumeni foras mittuntur, clamante Levita, si quis catechumenus remansit, exeat foras: & inde Missa, quia sacramentis altaris interesse non possunt, qui nondum regenerati noscuntur. Dionysius quoque libro de eccles. hierarch. post Psalmorum cantus, & sacræ scripturæ lectionem ait, ἔξω γίνεσθαι τῆς ἱερᾶς περιοχῆς τὰς κατηχημένους. Ergo a missione catechumenorum Missa dici cœpta est.

g *Velis, seu tapetibus sericis rubris.*) Curopalata, ἐνδύσει ταύτην πάντοθεν ὡς βασιλῆως ἐργασίαν. quam undiquaque induunt bracteis rubris. Quid sibi nomine bractearum velit, haud assequor.

h *Quæ prius coronata fuer. insigne suum in cap.*) Imperatoris mater fert τὸ ἑαυτῆς σέμμα, suam coronam imperatoriam, nova autem regina nondum coronata sertum gestat, φορεῖ σέφανον, ut habet Curopalata. Cogit quippe sententia ipsa, hic inter σέμμα & σέφανον discrimen facere. Nam quæ corona insignienda erat, eam antequam coronaretur, ferre utique non poterat. i *Divinus trisagii hymnus.*) Quem nos in Missa nostra sanctus appellamus: quod cum tertio recitetur, canteturve (quemadmodum ab angelis in cælo factum propheta Isaias audivit) in honorem trium sanctissimarum divinitatis personarum, merito θυνος Τρισαγίης, hymnus ter sancti dicitur. In Liturgiis divorum Basilii, & Chrysostomi τὸ χερυβικόν & θυνος χερυβικὸς vocatur. Est & aliud Τρισάγιον five alius hymnus Τρισάγιος, nempe hic ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς, de quo Nicephorus lib. 14. cap. 46. ac de hoc forsitan verba auctoris accipienda sunt.

k *Ex adytis egrediens patriarcha.*) Curopalata, ἐκέρχόμενος ὁ Πατριάρχης τῆς βήματος. Interpres, *Exiens patriarcha e solio suo.* Refutat hunc Cantacuzenus, qui ady. a appellat. Ecclesia Græcorum in quinque partes dividitur. Prima pars dicitur ἅγιον βήμα, sanctum tabernaculum, quod gradibus in eam scandatur, ubi duo sunt altaria: majus in medio, quod appellatur θυσιαστήριον, sacra mensa, sancta sanctorum, locus Dei requietis, cathedra, propitiatorium, magni sacrificii officina, Christi monumentum, & ejus gloriæ tabernaculum. Minus altare, in quo sacerdos sacra præparat, dicitur ἀρόθεις, quasi propositio, quod panis consecrandus in eo primum ponatur. Secunda pars templi dicitur ἱερατεῖον, chorus, locus clero, & cantoribus deputatus. Ubi tabulatum, duo habens ostia, & vela utrique ostio oppansa. Tertia pars ἀμβων,

pulpitum, ubi recitantur evangelia, & epistolæ, & verba fiunt ad populum. Unde ἄχνη ὁ πῦρ βωός, oratio pone ambonem, seu suggestum. Quarta pars ναὸς, templum seu navis ecclesiæ, ubi populus orat, in qua viri a mulieribus sejuncti sunt per tabulata. Quinta est baptisterium, prope ἀρόθαιον, prope vestibulum templi, ubi hærent pœnitentes. Hæc Genebrardus in Liturgicis.

i *Ambonem, five sacrum suggestum ascendit.*) Ambonem quidam eruditus putat fuisse portichen, id est, templi partem editam, quales columnis suffultæ, aut parietibus affixæ, vel in adytorum vestibulo in altum extructæ, hominibus recipiendis in templis visuntur. Majus igitur, longius, & latius quiddam erit, quam suggestus. Verum optime describitur ab Onuphrio, libello, quo voces quasdam ecclesiasticas obscuras interpretatus est. Ambo, inquit, dicitur suggestus, seu pulpitum marmoreum, ex quo lector, seu diaconus lectionem, seu evangelium recitabat. quos multos, & magnos, & pulcherrimis tabulis marmoreis ornatos per urbis ecclesias, et præsertim apud sanctum Paulum videmus: quem locum Cyprianus libro 3. epist. 5. honoris causa tribunal quoddam ecclesiæ appellavit: ab ambiendo dictum volunt, quod locus ille utrinque gradibus ambiatur. Nam in quibusdam ecclesiis duo graduum ordines visuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem; alter a dextris, occidentem spectans, quo fit descensus. In quibusdam vero aliis ecclesiis diaconus una, subdiaconus altera in pulpitum, seu ambonem conscendit. Est ergo vox Græca ἀμβων ἀμβωνος, quæ inter cetera significat ascensum & locum editum, a verbo ἀναβαίνειν, quod est ascendo. cap. 15. Concilii Laodicensis, quod Græce est, ὅτι ἐπὶ τὸν ἀμβωνα ἀναβαίνοντων, Latine legitur, qui pulpitum ascendunt.

m *Super mensam sacram.*) super θυσιαστήριον, ut supra.

n *Sed versus soleam.*) Seu, versus soleum. Latina vox, partem interiorē templi, quæ solem orientem spectat, significans, inquit scholiastes Curopalata.

o *Paratam illi coronam.*) Curopalata, ὡς ὁμοίαν τῇ τῆ βασιλείας, ἀλλ' ἑτέρον τι σχῆμα προσημασμένον ὑπάρχον. Non eam quidem similem coronæ imperatoris, sed alia quadam forma ante comparatam.

p *Quando autem in sacra mystagogia jam tempus est, ut instituat.*) Totum hoc, & quæ sequuntur, περιφραστικῶς declarant, quid sit, quæ in Missa Græcorum dicebatur μεγάλη εἴσοδος, quod ad verbum, magnus ingressus interpretari nolui, ne lector hæreret, tamen quod tot verbis per circuitionem explicaretur, in contextu apponendum duxi. Hæc autem supplicatio, seu iste circuitus der Umbgang, in ipso templo in quavis liturgia lecto evangelio, & dimissis catechumenis peragebatur, ut ex Nicolao Cabasila in exposit. Liturgiæ cap. 23. & 24. liquet. pag. 994.

A Prothesi initium procedendi erat. Omnia enim circa sacra mysteria peragunt Græci in prothesi. Sic altare minus vocant, ex quo panem ad consecrationem destinatum, & alia sacerdos, & diaconus accipientes, templum circumcumeunt, adjuncto toto ministerio ecclesiastico, cui etiam adjungebatur imperator coronandus, tenens locum τῆς δεσποσύνης, ut inquit Cantacuzenus. Et hæc processio vocabatur μεγάλη εἴσοδος, eo quod dona in sacrificio offerenda (panis scilicet, & vinum) inferrentur ad sancta sanctorum, seu ad altare summum, & principale, in quo sacrificium Missæ peragebatur, & eucharistia conficiebatur. Itaque μεγάλη dicitur respectu altaris, ad quod dona perferebantur, quia erat μέγα, primarium, & ipsi sacrificio proprie destinatum. Et fortassis habetur etiam respectus ad εἴσοδον ἀπὸς τῶν ἀρόθεις, quæ minor dici poterat, ob altare minus augustum, & religione venerandum. Et si hæc

αἰσῶς non fiebat templo prius undequaque obito. Et videtur hæc appellatio talis, qualis apud nos appellatio canonis minoris & majoris. Hæc Gretserus noster, quæ tecum communico.

q Mandyam aureum supra diadema.) Genus Persicum vestis, non solum militaris, verum etiam in foro, & pace usitata: ex eo dictum, quod corpori conjunctum, pressum, non autem laxum, & ei adnensum esset. A Latinis penulam appellari putat Turneb. lib. 25. cap. 17. Nam quod Dio scribit in Commodio, καὶ ἐν ταῖς μανδύαις τὸ δέσπον ἡσυχάζειν, Lampridius scribit, penulatos iussit spectatores, non togatos ad munus convenire. Quamquam a Græcis etiam φανόλη usurpatur.

r Eius qui deputatus appellatur.) Curopalata in ecclesiasticis hunc ordinem ponit, apud quem scriptum est διποτάτος, apud nostrum autem δεποτάτος. Scholiastes, quoniam Chartulario adjungatur, ἀντιγραφία, & ex Budæo contrarotulatore interpretatur, quem vide. Διποτάτος, & δαυπώτατος in militia quid sint, habes in Glossario Rigaltii.

t Ubi ad soleam veniunt.) Nomine soleæ hic videtur chorus accipiendus, qui proxime cum tabernaculo jungitur.

u Patriarcham ad sanctas fores stantem.) quæ nimirum ad tabernaculum, & ad præcipuam templi partem ducunt.

v Humerale patriarchale quod dicitur.) In Græco est, τὸ λεγόμενον μαφόριον. Scribendum utique, ὁμοφόριον, de quo ita est in libro, qui ἔνδος inscribitur, & Græco vulgari compositus est. τὸ ὁμόφορον ὅπερ βασιλῆς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸν ὤμον δ, δηλοῖ τὸ φορέσθαι τὸ πεπλανημένον, ὅπερ ὁ Χριστὸς ἐκέρδησεν, καὶ ἐβάλετο ἐπὶ τὸν ὤμον αὐτοῦ, καὶ ὑπῆρτο ὡς τὴν ζωὴν τῶν αἰώνιων. καὶ δὲ τὸ εἶναι τὸ ὁμόφορον ἀπὸ τῆς μελέτης τοῦ φορέσθαι γινώμενον, εἰς τύπον τοῦ φορέσθαι τὸ πεπλανημένον. Vestis quam gestat pontifex in humero suo, significat illam aberrantem ovem, quam Christus repertam imposuit humero suo, et in vitam æternam portavit. Ideo confecta est ex lana ovis, ut figura sit illius erraticæ ovis.

x Pretioso nihilo minus, et regali cultu.) Curopalata. τὰς σπουδαίας καὶ χρηματικὰς σόλας λαμπρὰς, & πολυτελεῖς ἔσας φέροντες, consuetas, & quotidianas vestes, easque splendidas, et sumptuosas gestantes.

y In populum jaciuntur quæ vocant epicombia.) Quid sit hoc verbi statim sequentibus explanatur. Vides originem moris spargendæ pecuniæ in nostrorum imperatorum seu electionibus, seu coronationibus? Infra etiam causa adducitur, quam & nostros propositam habuisse certum est.

gi sibilum apud Italos habet & affinem. Et significat ludos equestres, quibus adversis hastis concurritur, ut torneamentum illius explicatio videatur.

c Qui & magistris palmam præripiebat.) Satis ad ludicra propensus fuit Andronicus. Quia tamen imperator, parcior esse debuit in hoc genere. Philippus Macedo filio Alexandro cithara canenti, non te pudet, inquit, cum tam bene cithara ludis? M. Tull. 1. Offic. Neque enim ita generati a natura sumus, ut ad ludum & jocum facti esse videamur, sed ad severitatem potius, & ad quedam studia graviora atque majora. Sed Græcorum levitati ignoscamus, tum hic, tum alibi.

d In pede sagitta igitur.) Cum aliquando in Chersoneso venationibus vacaret, ait Gregoras, accidit ut septuaginta Turci naufragio facto in litus ejicerentur: qui satellitibus imperatoris longo tempore fortiter resisterunt, adeo, ut priusquam ibi occiderentur, non Romanos modo multas, sed imperatoris etiam pedem vulnerarent, cujus ictus dolore diu est affectus. Vides, lector, quemadmodum in loco discrepet? & ait in venatione vulneratum, quod æque falsum est.

e Ideo fid. non tribuere, quod ea vebem. nollet.) Vere Cæsar lib. 3. civil. Quæ volumus, & credimus libenter: & quæ sentimus ipsi, reliquos sentire speramus. Ergo contra, quæ nolumus, & credimus illibenter: & quæ ipsi non sentimus, nec reliquos sentire speramus.

AD CAPUT XLIII.

a Ad generum se adjungere decrevit.) Hac de re Gregoras in hunc modum. Sequenti anno panhypersebasti filia Crali Servie principi nuptura abibat: paulo post & mater, ejus visendæ gratia eodem se contulit: quam mox & panhypersebastus est consecutus, nolens imperatori diutius obnoxius esse: sed sibi ipsi quærere imperium, quod hæreditario jure ad se pertineret. Relicta igitur Thessalonica cura, & administratione, & ipse ad Cralem generum suum abiit, a quo ad exequenda destinata adjuvaretur. Ab eo igitur susceptus, & una cum eo egressus, omnem regionem usque ad Strymonem, & Serras populatur. Quamobrem senior imperator majorum malorum metu, legatos ad eum cum Cæsaris insignibus misit. Quæ cum ille Scopis oppidulo accepisset, gestavit: seque deinceps quieturum esse promisit, neque quidquam amplius petiturum. Sed jam Thessalonicam rediturus, gravissimo morbo affectus, intra paucos dies decessit.

b Magnæ amitæ suæ filium.) τὸν ἐμὸν θεόν. Jam ante monui, auctorem καταχρηστικῶς ponere verba θεός, & ἀνεψιός. Est enim θεός proprie matris, aut patris frater, id est, avunculus, aut patruus. Protovestiarius autem fuit filius sororis avi. Quemadmodum porro patris soror vocatur amita, sic avi soror magna amita, ut aviæ soror magna matertera. Quocirca amitæ magnæ filium recte vocabit protovestiarius junior Andronicus.

c Non itaque justum, qui verbis dumtaxat peccavit, eum reb. pæn. luere.) Nonne paulo ante dicebat, suo quoque judicio puniendum videri? Verbum ibi ex justitia locutus est, quæ etiam verba mala punit: hic autem, dum negat defectionem meditatum, quamvis lingua peccaverit, vult illum rebus ipsis pœnam non suscipere, quia re non peccaverit, & id ipsum quod verbis commisit, ignoscendum censet, officio clementiæ fungitur.

d Ut rerum omnium domino licere facere quod lib.) usque ad aras tamen. Nam illud impudicæ novercæ ad Caracallam non est verum, si libet licet. An nescis te imperatorem esse, & leges non accipere, sed dare? Et si

AD CAPUT XLII.

a Et scutariis, ut apud Latinos dicuntur.) ἡ σκυταρίων λεγόμενων, si quando Latinas voces adducit, plerumque eas corrumpit hic noster; aut jam ante a populo corruptas ponit. Quis dubitet, quin a scuto facta sit vox, legendumque σκυταρίων, scutariorum? Scutarii autem sunt armigeri.

b Et Tzustriam ludi genus, et torneamenta.) Ludi genus, addidi de meo, Cintzustra appellat Gregoras lib. 10. alterum torne, quidam torneamenta, unde noster depravate τερνεμента. Describuntur ab eodem Gregora non longe ab initio illius libri. Deinde duo etiam certamina celebravit, olympicorum ludorum imitatione: quæ cum antea quoque sæpe edidisset, nunc tamen majore apparatu exornavit, &c. Torneamentum a Turniern credo factum, quod equestrem decurionem nobis significat, seu hastiludium. Italicæ linguæ periti ajunt, tzustriam esse vocem Italicorum, quam illi tamen aliter scribunt, nimirum giostra, & corruptius, zoftra. Nam &

quis est, cui fas sit dicere, *omnia mihi licent*, is meminerit semper ejus quod adjungitur: *sed non omnia expediunt*. Nicetas in Joanne Batarze imperatore ubi narravit sacrilegia, & nefanda ejus scelera hæc subjicit: & graviter succensebat iis, a quibus monebatur, ea facta non expedire religioso imperatori, qui pietatem a majoribus accepisset, nec aliud esse quam sacrilegium, eosque ut manifeste deliros, & honestatis ignaros arguebat. Licere enim imperatoribus omnia: & inter Deum & regem, quod ad terrenarum rerum gubernationem attineret, non eam esse repugnantiam, quæ inter negationem, & affirmationem, contendeat.

c Si videret deesse facult. ei, cui volunt. non de-
esset.) Librarium fugit ratio, ut puto, cum ita scripsit. *ἡ γὰρ ἐνδεῆ τῆς βουλῆς ἐώρα τῶν δυνάμεων κεντημένων*. Sic enim debuit, mutato verborum ordine. *ἡ γὰρ ἐνδεῆ τῆς δυνάμεως ἐώρα τῶν βουλῶν κεντημένων*. Quomodo enim juvaret avum nepos, si ille voluntate puniendi protovestiarii careret. Et supra requisivit opem nepotis, cum diceret, ut pariter sciret, & se ad eum, (protovestiarium puta) compescendum adjuvaret, ubi Græce est, *καὶ συνεπιλαμβάνοιτο πρὸς τὸ ἔργον*. Convenit etiam nostra emendatio cum sequentibus. Nunc, quia quæcumque vellet, præstare posset, &c.

AD CAPUT XLIV.

a Fædus in postremis habuisset.) *συνδράς, ἢ τὸς ὄρκος*. Cum fœdere sæpe jungit ὄρκος. Sed quia fœdus sine juramento nullum est, aut certe perfectum non est, non habeo necesse, semper vocem juramentum addere, quoties nomen fœderis occurrat, ut dicam, *fœdus et juramentum*, seu *jusjurandum*. Græca copia, seu loquacitas crebro sine causâ verba multiplicat. Latini severiores sunt, & quæ ex dictis satis intelliguntur, aut necessario conjuncta sunt, tacent.

AD CAPUT XLV.

a Duobus aut tribus comit. apud te causam dicam.) Audiamus Gregoram libro nono. Cum autem res ita se haberent, ad Rhegium pervenit imperator, atque inde legatos ad seniores mittit, ut alterutrum sibi concedatur: aut per inducias ingressus in urbem: aut ut aliquibus e senatu, ex ecclesiæ principibus, & a populo eruditis ad se egredi liceret, qui suam orationem imperatori, et toti Byzantio renunciare possent. Senior vero, cum ea postulata plena doli esse judicaret, diu siluit, &c.

b Hæc imp. junior ad avum scripsit.) Atqui supra per legatos egisse dixit. Sed in hac historia legati mittuntur, qui simul litteras afferant, & conscii eorum, quæ scribuntur, ea postea suis verbis prosequantur. Non igitur sunt hic pugnantia.

AD CAPUT XLVI.

a Difficile esse vel nepot. vel Cantacuz. ad caus. dic. Constant. admittere.) Causam affert Gregoras. Senior cum ea postulata plena esse doli judicaret, diu siluit, secum deliberans, utrum præstaret. Nam nepotis in urbem ingressum perniciosum, nec incruentum fore: paratos enim Byzantios, ut ad illum deficiant, statim intra portas conspectum, et se per cruciatum e vita tollant. Et Byzantium ad illum ingressum non sine seditione fore, &c.

b Romanum imperium velut navim.) Non est vox navis in Græco: sententia tamen exigit, cum belli tumultum tempestat, & fluctui comparet, & imperio summerisionem minari affirmet. Sane cum navi sapius respublica confertur. Horat.

O navis, referent in mare te novi Fluctus, &c. Ode 14. lib. 1. Cicero quoque in perturbationibus reipublicæ ante oculos ponendæ, tempestatibus, & fluctibus, his, inquam, vocibus translate eleganter est usus 1. de Orat. Et hoc tempus omne post consulatum objecimus iis fluctibus, qui per nos a communi peste depulsi, in nosmetipsos redundarunt. Pro Milone. Equidem ceteras tempestates, et procellas in illis dumtaxat fluctibus concionum semper putavi Miloni esse subeundas, quod semper pro bonis contra improbos senserat.

c Omnes simul quatuor et viginti.) Gregoras hunc locum negligenter tractavit. Duos, inquit, senatores, duos pontifices, duos selectos sacerdotes, et quatuor selectos e plebe ad eum misit. Decem homines numerat, cum noster ad triginta numeret.

d In sapientia divina plane perfectus.) *ἢ τῆς ὀντοσσοφίας ἀκριβῶς ἐπιληνόμενος*. Viden' Deum nominari τὸν ὄντα; idque auctoritate sanctæ Scripturæ. Nam Exod. cap. 3. cum quæsisset a Deo Moyses ad filios Israel mittendus, si dixerint mihi, quod est nomen ejus? quid dicam eis? audivit responsum, Ego sum qui sum, Et ait, sic dices filiis Israel, qui est, misit me ad vos. In septuaginta est, *ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν καὶ ἐπεὶ*. Ἐπὶ τοῖς ἑπτὰ τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ ὁ ὢν ἀπέταλλέ με πρὸς ὑμᾶς. Seneca epist. 58. τὸ ὄν non satis bene reddi putat, quod est: quia, inquit, cogor verbum pro vocabulo ponere. Idem censendum de voce virili, nam melius dicitur Deus ὢν Græce, quam, qui est, Latine. Justinus Martyr Exhort. ad gentes docet erudite, cur Deus Moysen ad Hebræos mittens, ac de se loquens, participio usus sit, & Platonis τὸ ὄν cum Moysis ὁ ὢν confert.

AD CAPUT XLVII.

a Accusationis capita sibi a seniore tradita.) Tria præcipua recenset Gregoras, quæ tamen non Rhegii a legatis, seu delectis illis, sed in medio itinere ab iis objecta sunt, quos senior miserat, ut ei urbis ingressu interdicerent. Ea vocant occasiones rupti fœderis. Una, quod imperatoris quæstoribus omnibus pecuniam eripuisse, cujus numquam major penuria fuisset: cum ea essent tempora, quæ ob divisionem imperii sumptus maximos postularent. Altera, quod a se missis urbium rectoribus ejectis, alios suo arbitratu ibi collocaret. Tertia, quod Crætanam amitam suam, & monastico indutam habitu, indignantem & reluctanter, ad incestum coitum compulisset. Hæc a nostra historia, quod vides, plurimum dissentiunt.

b Infirma, incerta, non ex ipsis rebus.) Indicat hoc idem Gregoras. Accedebant, inquit, & aliæ causæ, propter quas ei urbis ingressu interdiceret, plurimæ illæ quidem, sed non ita firmæ.

AD CAPUT XLVIII.

a Si imperator avus quod.) Recitatur etiam a pag 998. Gregora oratio ad judices habita, lib. 9. verum longe alia, multumque huic nostræ dissimilis, plena fellis, & plane declamatoria, & conficta, sine dubio. Solet enim Gregoras ille ita ludere, & poetam magis agere, quam historicum,

b Sed iussas avi litteras.) Quo pacto nactus sit hæc litteras, ita docet Gregoras. Ceterum litteræ, quas ad Crætem Servicæ, ad despotam, ad alios præfectos scriptas esse diximus, partim ab itinerum custodibus exceptæ sunt, eæ nimirum, quæ chartæ inscriptæ fuerunt: partim iis deceptis, perlatæ sunt tenui linteis, & albo inscriptæ, tabellariorum vestibus solerter insutæ. Nam imperator junior cum in aliis angustiis, tum circa Christopolin custodes collocarat, qui omnes prætereuntes excutiebat, num litteras Byzantio afferrent, quos fallere perdifficile erat.

c Primum recita patribus ad verbum.) Imitamur

morem Romanum, ipsi enim oratores non recitabant leges, edicta, aut similia. Nec ipsemet Andronicus hic videtur legisse litteras istas: non enim dicit ἀναγνώσω, sed ἀναγνώδητω, legantur. Facimus ergo a notario, seu tabellione legi, id enim decentius est.

• *Mi nepos, domine Andronice.*) Nepos, quia sororis Annæ filius, etsi cum adjuncto solemus dicere de fratrum, aut sororum filiis, ex fratre, ex sorore nepos.

• *Illuc ad gerend. præf. te missum esse.*) Græce est, εἰς κεφαλῆτιον. Quos a capite Capitaneos, & Germani quidam Hauptmann vocant, belli duces, a recentioribus Græcis κεφαλῆται, παρὰ τὴν κεφαλὴν dicuntur: unde κεφαλῆτιον capitaneatus, Hauptmanschaft. Jam quemadmodum apud Germanos capitanei nomen non illis tantum tribuitur, qui habent sub se milites, sed præfectis quoque totius regionis, etiam extra militiam, ut in Austria præfectus Lincensis appellatur Landtshauptmann: & in Tyroli præfecti multis locis idem nomen habent: sic apud Græcos præfecti urbium, seu territoriorum κεφαλῆται nominabantur, & ditio, cui præerant, κεφαλῆτικον, die Hauptmanschaft. Sicut nos vulgo nomen præfecturæ Germanice, die Phleg, ad totam regionem referimus, cui quis præfectus est. Glossarium a Rigaltio editum κεφαλῆτικον exponit, ἡγεμονία, Hactenus Gretserus.

• *Mandatum, & epistolam in puelum coniecimus.*) Quid πῦκλος aut πῦκλον sit divinemus. Gregoras quidem supra quasdam lineas litteras vestibus tabellariorum insutas scribit. Noster Gretserus mallet legere, εἰς τὸν κύκρον, sive κύκρον. Est autem κύκρος apud recentiores Græcos pharetra, ein Köcher. Uirpatur a Cedreno fol. 363. notatque Xylander, nostrum illud Germanicum aut a Græco illo descendere, aut Græcum a Germanico. Alia conjectura occurrit. Quid si legendum κύκλον? facilis enim lapsus a κ. in π. Est autem κύκλιον per lyncopen κύκλον cucullus, cucullio. Utitur Sozomenus lib. 3. cap. 13. Latinæ editionis, Græcæ cap. 14. σκέπασμα τῆς κεφαλῆς, ὁ κύκλιον καλεῖται. Ut proinde voluerit Cocalas litteras abdendas fuisse in cucullo, seu cucullione. Fuisse autem cucullos Constantinopolitanis etiam usitatos, liquet ex Eupropalata, qui nominat καπασία a cappa, eratque proprius habitus Tzaconum, eundemque tribuit Cortinariis etiam extra aulam p. 71. Glossarium Rigaltii interpretatur κύκρον non modo pharetram, sed etiam bulgam, marsupium: quæ notio an huic loco serviat, videndum est. Hæc idem, quem paulo ante nominavi, & cujus ope subsidiaria me multis locis adjutum, initio testificatus sum candide. Ceterum notio illa verbi κύκρος pro bulga, seu marsupio ideo hic locum habere mihi non videtur, quod maxime in bulgis, & marsupiiis litteræ quærentur: & superiores notiones tamdiu amplectar, donec melius, ac verius, aut certe probabilius de πῦκλῳ invenero.

• *Duces, & præfecti.*) ἀρχοντες, καὶ ἀρχοντόπουλα. Sententia cogit discrimen facere, tametsi alioqui recentibus Græcis idem sit ἀρχοντόπουλον, quod ἀρχων. Quid autem melius sit, quam, duces & præfecti, ut nos fecimus, haud video.

AD CAPUT XLIX.

• *Nonnihil remissa gravit. modeste risit.*) Fatuus in visu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ecclesiast. 21. Atqui principem oportet esse virum sapientem. Virg. de Jove 1. Æneid. Olli subridens hominum sator atque deorum.

• *Me sibi insidias moliri.*) Gregoras quidem affirmat, principio lib. 9. quia vitam senis in longissima spatia extendi cerneret, & totum imperium in se quamprimum translaturum vellet, inde decrevisse ei dolis quibusdam, & technis aut imperium, aut cum eo etiam vitam auferre. Verum hæc Can-

tacuzenicis narrationibus dissimillima sunt, & mendacia mera videri possunt.

c *Uno aut duobus adjuvantibus.*) Magno domestico, & protostratore. Vide supra cap. 32. Sed eos propter invidiam avo nominare non audet.

AD CAPUT L.

a *Ego, imperator optime.*) Oratio patriarchæ, libertatis ecclesiasticæ plenissima est, mihi que illam divi Ambrosii adversus Theodosium libertatem in mentem revocat, qua illum tot cædibus innocentium apud Thessalonicam contaminatum, aditu templi ausus est prohibere. Nicephor. lib. 12. cap. 41.

b *Patriarcham, &c. in Manganensi monasterio manere.*) Hoc ipsum narrans Gregoras lib. 9. conjunctionem patriarchæ, & episcoporum in seniore imperatorem præmittit, in quam etiam nobiles adduxerint. Præterea patriarcham sacris interdixisse omnibus, qui junioris imperatoris nomen tacerent, ac debitum imperatori honorem habere recusarent. Excommunicasse etiam adversæ partis sacerdotes, a quibus vicissim cum factione sua excommunicatus sit. Ibidem querimonia senioris de patriarcha.

AD CAPUT LI.

a *Per hostilia loca inermes incedere.*) Iphicrates Atheniensium dux, si bene memini, aiebat, etiam per amicorum regionem transeunti, castra communienda; quia videlicet semper est incerta securitas, propterea quod nulla est animis certa fides. Huc item pertinet præceptum Onofandri lib. 1. cap. 8. Strategici. Imperator si in hostili solo castra ponat, statim vallo, fossaque cingat, licet ibi ad breve tempus confidere voluerit. Hæc enim castrensis ratio numquam poenitenda, semperque tutæ adversus repentinas & improvisas irruptiones. Collocet etiam custodias, ac speculatores, quasi prope adsint hostes, etsi longius abesse putet.

b *Qui in Lombardiam prof. illic materna sorte.*) Si placet, audi hac de re scribentem Gregoram lib. 6. in hunc modum. Sed ea spe frustrata (Irene) Theodorum alterum filium cum pecunia maxima in patriam suam Lombardiam mittit: maluit enim, ut Latinorum ibi religionem coleret, & peregre minore dignitate esset, quam ut domi illustris, in visio privigno (Andronico juniore, qui avi sui filius toties appellatur,) ejusque posteritas illius posteritati serviret. Atque ita incitata suam cupiditatem in uno saltem filio, Theodoro Marchione explevit. Paulo ante, Spinulæ cujusdam Genuensis filiam cepisse uxorem dicit, non magnæ auctoritatis, aut nobilitatis viri. Latinis enim nobilibus haud fere studio est cum Romanis, imo ne cum ipsis quidem imperatoribus affinitates jungere. Nam nec ipsa, si illustri nata genere fuisset, Romano facile nupsisset. Sed refutant Gregoram ducis Braunsvicensis, & Sabaudix comitis filix, quæ ambæ cum Andronico juniore nuptæ fuerunt. Et cap. 40. ostenditur, quantopere frater Annæ de hoc matrimonio lætatus sit, quantopereque sororem idcirco honorarit.

c *Marcus quidam, &c. caballarius.*) Multo inhumanius habitum dicit Gregoras. Sed neque ipse, neque verba ejus ulla ex parte admittebantur: sed & lapidibus superne ab iis, qui propugnacula maxium tuebantur, fugabatur: qui ne vocem quidem ejus ferebant, eumque contumeliosis dictis impune incessebant: & ignominiose dimittebant, dolo plenam esse & cogitationem, & orationem ejus dicentes.

senex filium Diadumenum militibus commendasset, & sibi successorem nominasset, acclamatum, inquit, *Macrine imperator dñi te servant. Antonine Diadumene dñi te servant. Jupiter optimus maximus Antonino vitam. Antoninum habemus, omnia habemus. Antoninum nobis dñi dederunt. Antoninus dignus imperio.* Monet autem Brissorius lib. formularum, hanc acclamationem, *dñi te servant*, militibus cum populo & senatu communem fuisse. lib. 12. Cod. leg. 1. de Veteran. imperator Constantinus, cum introisset principia, & salutatus esset a præfectis, & tribunis, & viris eminentissimis, acclamatum est, *Auguste Constantine, Deus te nobis servet: vestra salus, nostra salus: vere dicimus, jurati dicimus.*

e Purpura, & diademate.) Curopalata, ἐνδύσει τὸν σάκκον, induitur sago.

f Sacrosancta mystagogia, seu Missa habetur.)

Græci sacrificium Missæ vocant *μυσταγωγίαν*, λειτουργίαν, τελετὴν, ἱεροτελεσίαν, προσφορὰν, θυσίαν, & cum adjuncto, ἀνάμικτον θυσίαν, ἱερὸν, καὶ φεικόμεν μυστήριον, ἀγάπην, σωτηρίαν, & χάρισιν. Unde autem Missæ vocabulum fluxerit, pluri mi adhuc ignorant. Post lectum evangelium, Levita catechumenos exire e templo jubebat clara voce. Testis Isidorus etymolog. lib. 6. cap. 16. Missa, inquit, tempore sacrificii est, quando catechumeni foras mittuntur, clamante Levita, si quis catechumenus remansit, exeat foras: & inde Missa, quia sacramentis altaris interesse non possunt, qui nondum regenerati nesciuntur. Dionysius quoque libro de eccles. hierarch. post Psalmorum cantus, & sacræ scripturæ lectionem ait, ἔξω γίνεσθαι τῆς ἱερᾶς περιοχῆς τὰς κατηχημένους. Ergo a missione catechumenorum Missa dici cœpta est.

g Velis, seu tapetibus sericis rubris.) Curopalata, ἐνδύσει ταύτην πάντοθεν ἐκ βασιλῶν ἐρυθρὰν. quam undiquaque induunt bracteis rubris.

Quid sibi nomine bractearum velit, haud assequor. *h Quæ prius coronata fuer. insigne suum in cap.*)

Imperatoris mater fert τὸ αὐτῆς σέμμα, suam coronam imperatoriam, nova autem regina nondum coronata sertum gestat, φορεῖ σέφανον, ut habet Curopalata. Cogit quippe sententia ipsa, hic inter σέμμα & σέφανον discrimen facere. Nam quæ corona insignienda erat, eam antequam coronaretur, ferre utique non poterat.

i Divinus trisagii hymnus.) Quem nos in Missa nostra sanctus appellamus: quod cum tertio recitetur, canteturve (quemadmodum ab angelis in cælo factum propheta Isaias audivit) in honorem trium sanctissimarum divinitatis personarum, merito ὕμνος Τρισάγιος, hymnus ter sancti dicitur. In Liturgiis divorum Basilii, & Chrysostomi τὸ χερουβικόν & ὕμνος χερουβικός vocatur. Est & aliud Τρισάγιον five alius hymnus

Τρισάγιος, nempe hic ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς, de quo Nicephorus lib. 14. cap. 46. ac de hoc forsitan verba auctoris accipienda sunt.

k Ex adytis egrediens patriarcha.) Curopalata, ἔρχομαι ὁ Πατριάρχης τῆς βήματος. Interpres, Exiens patriarcha e solio suo. Refutat hunc Cantacuzenus, qui ady a appellat. Ecclesia Græcorum in quinque partes dividitur. Prima pars dicitur ἅγιον βήμα, sanctum tabernaculum, quod gradibus in eam scandatur, ubi duo sunt altaria: majus in medio, quod appellatur θυσιαστήριον, sacra mensa, sancta sanctorum, locus Dei quietis, cathedra, propitiatorium, magni sacrificii officina, Christi monumentum, & ejus gloriæ tabernaculum. Minus altare, in quo sacerdos sacra præparat, dicitur ἁγίαριον, quasi propositio, quod panis consecrandus in eo primum ponatur. Secunda pars templi dicitur λειτουργία, choris, locus clero, & cantoribus deputatus. Ubi tabulatum, duo habens ostia, & vela utrique ostio oppansa. Tertia pars ἀμβων,

pulpitum, ubi recitantur evangelia, & epistolæ, & verba fiunt ad populum. Unde ἀμὼν ὁ πῦρ, βωός, oratio pone ambonem, seu suggestum.

Quarta pars ναὸς, templum seu navis ecclesiæ, ubi populus orat, in qua viri a mulieribus sejuncti sunt per tabulata. Quinta est baptisterium, prope ἀπόρταιον, prope vestibulum templi, ubi hærent pœnitentes. Hæc Genebrardus in Liturgicis.

l Ambonem, sive sacrum suggestum ascendit.)

Ambonem quidam eruditus putat fuisse portirchen, id est, templi partem editam, quales columnis suffultæ, aut parietibus affixæ, vel in adytorum vestibulo in altum extructæ, hominibus recipiendis in templis visuntur. Majus igitur, longius, & latius quiddam erit, quam suggestus. Verum optime describitur ab Onuphrio, libello, quo voces quasdam ecclesiasticas obscuras interpretatus est. Ambo, inquit, dicitur suggestus, seu pulpitum marmoreum, ex quo lector, seu diaconus lectionem, seu evangelium recitabat. quos multos, & magnos, & pulcherrimis tabulis marmoreis ornatos per urbis ecclesias, et præsertim apud sanctum Paulum videmus: quem locum Cyprianus libro 3. epist. 5. honoris causa tribunal quoddam ecclesiæ appellavit: ab ambiendo dictum volunt, quod locus ille utrinque gradibus ambiatur. Nam in quibusdam ecclesiis duo graduum ordines visuntur, unus a sinistris, quo fit ascensus versus orientem; alter a dextris, occidentem spectans, quo fit descensus. In quibusdam vero aliis ecclesiis diaconus una, subdiaconus altera in pulpitum, seu ambonem conscendit. Est ergo vox Græca ἀμβων ἀμβωνος, quæ inter cetera significat ascensum & locum editum, a verbo ἀναβαίνω, quod est ascendo. cap. 15. Concilii Laodicensis, quod Græce est, ὅτι ἐπὶ τὸν ἀμβωνα ἀναβαίνοντων, Latine legitur, qui pulpitum ascendunt.

m Super mensam sacram.) super θυσιαστήριον, ut supra.

n Sed versus soleam.) Seu, versus soleum. Latina vox, partem interiorē templi, quæ solem orientem spectat, significans, inquit scholiastes Curopalata.

o Paratam illi coronam.) Curopalata, ἔχου μοι τὴν τῆ βασιλείας, αἰὲν ἑτέρον τι γῆμα προητοιμασμένον ὑπάρχον. Non eam quidem similem coronæ imperatoris, sed alia quadam forma ante comparatam.

p Quando autem in sacra mystagogia jam tempus est, ut instituitur.) Totum hoc, & quæ sequuntur, περιφραστικῶς declarant, quid sit, quæ in Missa Græcorum dicebatur μεγάλη εἴσοδος, quod ad verbum, magnus ingressus interpretari nolui, ne lector hæreret, tamen quod tot verbis per circuitiōnem explicaretur, in contextu apponendum duxi. Hæc autem supplicatio, seu iste circuitus der Umbgang, in ipso templo in quavis liturgia lecto evangelio, & dimissis catechumenis peragebatur, ut ex Nicolao Cabasila in exposit. Liturgiæ cap. 23. & 24. liquet.

A Prothesi initium procedendi erat. Omnia enim circa sacra mysteria peragunt Græci in prothesi. Sic altare minus vocant, ex quo panem ad consecrationem destinatum, & alia sacerdos, & diaconus accipientes, templum circumcumeunt, adjuncto toto ministerio ecclesiastico, cui etiam adjungebatur imperator coronandus, tenens locum τῆς διποτάτης, ut inquit Cantacuzenus. Et hæc processio vocabatur μεγάλη εἴσοδος, eo quod dona in sacrificio offerenda (panis scilicet, & vinum) inferrentur ad sancta sanctorum, seu ad altare summum, & principale, in quo sacrificium Missæ peragebatur, & eucharistia conficiebatur. Itaque μεγάλη dicitur respectu altaris, ad quod dona perferebantur, quia erat μέγα, primum, & ipsi sacrificio proprie destinatum. Et fortassis habetur etiam respectus ad εἴσοδον ἀπὸς τῶν ἀρόθων, quæ minor dici poterat, ob altare minus augustum, & religione venerandum. Et si hæc

αὐτοὶ non fiebat templo prius unde quaque obito. Et videtur hæc appellatio talis, qualis apud nos appellatio canonis minoris & majoris. Hæc Gretserus noster, quæ tecum communico.

q Mandyam aureum supra diadema.) Genus Persicum vestis, non solum militaris, verum etiam in foro, & pace usitata: ex eo dictum, quod corpori conjunctum, pressum, non autem laxum, & ei admensum esset. A Latinis penulam appellari putat Turneb. lib. 25. cap. 17. Nam quod Dio scribit in Commodum, καὶ ἐν ταῖς μανδύαις τοῦ θεατροῦ ἰσχυροῦ, Lampridius scribit, penulatos iussi spectatores, non togatos ad munus convenire. Quamquam a Græcis etiam φανόλη usurpatur.

r Ejus qui deputatus appellatur.) Curopalata in ecclesiasticis hunc ordinem ponit, apud quem scriptum est διποτάτος, apud nostrum autem διποτάτος. Scholiastes, quoniam Chartulario adjungatur, ἀντιγραφία, & ex Budæo contrarotulatore interpretatur, quem vide. Διποτάτος, & διαντάτος in militia quid sint, habes in Glossario Rigaltii.

s Ubi ad soleam veniunt.) Nomine soleæ hic videtur chorus accipiendus, qui proxime cum tabernaculo jungitur.

t Patriarcham ad sanctas fores stantem.) quæ nimirum ad tabernaculum, & ad præcipuam templi partem ducunt.

u Humerale patriarchale quod dicitur.) In Græco est, τὸ λεγόμενον μαφόριον. Scribendum utique, ὁμοφόριον, de quo ita est in libro, qui ἄνδρος inscribitur, & Græco vulgari compositus est. τὸ ὁμοφόριον ὅπερ βασιλεὺς ὁ ἀρχιερεὺς ἐκ τὸν αἶμα ὁ, δηλοῖ τὸ φορέσθαι τὸ πεπλανημένον, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκέρδησεν, καὶ ἐβάλετο ἐπὶ τὸν αἶμα αὐτοῦ, καὶ ὑπέρητο ἡς τῶν ζωῶν τῶν αἰώνιων. καὶ ὅτι τὰτο εἶναι τὸ ὁμοφόριον ἀπὸ τῆς μελέτης τοῦ φορέσθαι γινώμενον, ἐκ τούτου τοῦ φορέσθαι τὸ πεπλανημένον. Vestis quam gestat pontifex in humero suo, significat illam aberrantem ovem, quam Christus repertam imposuit humero suo, et in vitam æternam portavit. Ideo confecta est ex lana ovis, ut figura sit illius erraticæ ovis.

x Pretioso nihilo minus, et regali cultu.) Curopalata. τὰς σωφειδὲς καὶ χρηματικὰς σόλας λαμβάνει, & πολυτελεῖς ἔσας φέροντας, consuetas, & quotidianas vestes, easque splendidas, et sumptuosas gestantes.

y In populum jaciuntur quæ vocant epicombia.) Quid sit hoc verbi statim sequentibus explanatur. Vides originem moris spargendæ pecuniæ in nostrorum imperatorum seu electionibus, seu coronationibus? Infra etiam causâ adducitur, quam & nostris propositam habuisse certum est.

gi sibilum apud Italos habet & affinem. Et significat ludos equestres, quibus adversis hastis concurritur, ut torneamentum illius explicatio videatur.

c Qui & magistris palmam præripiebat.) Satis ad ludicra propensus fuit Andronicus. Quia tamen imperator, parcior esse debuit in hoc genere. Philippus Macedo filio Alexandro cithara canenti, non te pudet, inquit, cum tam bene cithara ludis? M. Tull. 1. Offic. Neque enim ita generati a natura sumus, ut ad ludum & jocum facti esse videamur, sed ad severitatem potius, & ad quædam studia graviora atque majora. Sed Græcorum levitati ignoscamus, tum hic, tum alibi.

d In pede sagitta igitur.) Cum aliquando in Chersoneso venationibus vacaret, ait Gregoras, accidit ut septuaginta Turci naufragio facto in litus ejicerentur: qui satellitibus imperatoris longo tempore fortiter resisterunt, adeo, ut priusquam ibi occiderentur, non Romanos modo multas, sed imperatoris etiam pedem vulnerarent, cujus ictus dolore diu est affectus. Vides, lector, quemadmodum in loco discrepet? & ait in venatione vulneratum, quod æque falsum est.

e Ideo fid. non tribuere, quod ea vebem. nollet.) Vere Cæsar lib. 3. civil. Quæ volumus, & credimus libenter: & quæ sentimus ipsi, reliquos sentire speramus. Ergo contra, quæ nolumus, & credimus illibenter: & quæ ipsi non sentimus, nec reliquos sentire speramus.

AD CAPUT XLIII.

a Ad generum se adjungere decrevit.) Hac de re Gregoras in hunc modum. Sequenti anno panhypersebasti filia Crali Servie principi nuptura abibat: paulo post & mater, ejus visenda gratia eodem se contulit: quam mox & panhypersebastus est consecutus, nolens imperatori diutius obnoxius esse: sed sibi ipsi querere imperium, quod hereditario jure ad se pertineret. Relicta igitur Thessalonica cura, & administratione, & ipse ad Cralem generum suum abiit, a quo ad exequenda destinata adjuvaretur. Ab eo igitur susceptus, & una cum eo egressus, omnem regionem usque ad Strymonem, & Serras populatur. Quamobrem senior imperator majorum malorum metu, legatos ad eum cum Cæsaris insignibus misit. Quæ cum ille Scopiis oppidulo accepisset, gestavit: seque deinceps quieturum esse promisit, neque quidquam amplius petiturum. Sed jam Thessalonicam rediturus, gravissimo morbo affectus, intra paucos dies decessit.

b Magnæ amitæ suæ filium.) τὸν ἐμὸν δῖον. Jam ante monui, auctorem κατὰ χροσικῶς ponere verba δῖος, & ἀνελός. Est enim δῖος proprie matris, aut patris frater, id est, avunculus, aut patruus. Protovestiarium autem fuit filius sororis avi. Quemadmodum porro patris soror vocatur amita, sic avi soror magnæ amitæ, ut aviæ soror magnæ matertera. Quocirca amitæ magnæ filium recte vocabit protovestiarium junior Andronicus.

c Non itaque justum, qui verbis dumtaxat peccavit, cum reb. pæn. luere.) Nonne paulo ante dicebat, suo quoque judicio puniendum videri? Verbum ibi ex justitia locutus est, quæ etiam verba mala punit: hic autem, dum negat defectionem meditatam, quamvis lingua peccaverit, vult illum rebus ipsis pœnam non suscipere, quia re non peccaverit, & id ipsum quod verbis commisit, ignoscendum censet, officio clementiæ fungitur.

d Ut rerum omnium domino licere facere quod lib.) usque ad aras tamen. Nam illud impudicæ novercæ ad Caracallam non est verum, si libet licet. An nescis te imperatorem esse, & leges non accipere, sed dare? Et si

a Et scutariis, ut apud Latinos dicuntur.) ὁ σκυταρίων λεγόμενον, si quando Latinas voces adducit, plerumque eas corrumpit hic noster; aut jam ante a populo corruptas ponit. Quis dubitet, quin a scuto facta sit vox, legendumque σκυταρίων, scutariorum? Scutarii autem sunt armigeri.

b Et Tzustriam ludi genus, et torneamenta.) Ludi genus, addidi de meo, Cintzustra appellat Gregoras lib. 10. alterum torne, quidam torneamenta, unde noster depravate τερνεμента. Describuntur ab eodem Gregora non longe ab initio illius libri. Deinde duo etiam certamina celebravit, olympicorum ludorum imitatione: quæ cum antea quoque sæpe edidisset, nunc tamen majore apparatu exornavit, &c. Torneamentum a Turniern credo factum, quod equestrem decurcionem nobis significat, seu hastiludium. Italicæ linguæ periti ajunt, tzustriam esse vocem Italarum, quam illi tamen aliter scribunt, nimirum giostra, & corruptius, zoftra. Nam &

quis est, cui fas sit dicere, omnia mihi licent, is meminerit semper ejus quod adjungitur: sed non omnia expediunt. Nicetas in Joanne Batarze imperatore ubi narravit sacrilegia, & nefanda ejus scelera hæc subjicit: & graviter succensebat iis, a quibus monebatur, ea facta non expedire religioso imperatori, qui pietatem a majoribus accepisset, nec aliud esse quam sacrilegium, eosque ut manifeste deliros, & honestatis ignaros arguebat. Licere enim imperatoribus omnia: & inter Deum & regem, quod ad terrenarum rerum gubernationem attineret, non eam esse repugnantiam, quæ inter negationem, & affirmationem, contendebat.

^c Si videret deesse facult. ei, cui volunt. non deesset.) Librarium fugit ratio, ut puto, cum ita scripsit. *ἡ γὰρ ἐνδεὴς τῆς βολῆς αἰσῶς, ἐὼς τε τῶν δυνάμεων κεντημένον.* Sic enim debuit, mutato verborum ordine. *ἡ γὰρ ἐνδεὴς τῆς δυνάμεως αἰσῶς τε τῶν βολῆων κεντημένον.* Quomodo enim juvaret avum nepos, si ille voluntate puniendi protovestiarii careret. Et supra requisivit opem nepotis, cum diceret, ut pariter sciret, & se ad eum, (protovestiarium puta) compescendum adjuvaret, ubi Græce est, *καὶ συνεπιλαμβάνοιτο αὐτὸς τὸ ἔργον.* Convenit etiam nostra emendatio cum sequentibus. Nunc, quia quæcumque vellet, præstare posset, &c.

AD CAPUT XLIV.

^a Fædus in postremis habuisset.) *ἁπορῶς, & τὸς ὄρκους.* Cum fœdere sæpe jungit ὄρκους. Sed quia fœdus sine juramento nullum est, aut certe perfectum non est, non habeo necesse, semper vocem juramentum addere, quoties nomen fœderis occurrat, ut dicam, fœdus et juramentum, seu jusjurandum. Græca copia, seu loquacitas crebro sine causa verba multiplicat. Latini severiores sunt, & quæ ex dictis satis intelliguntur, aut necessario conjuncta sunt, tacent.

AD CAPUT XLV.

^a Duobus aut tribus comit. apud te causam dicam.) Audiamus Gregoram libro nono. Cum autem res ita se haberent, ad Rhegium pervenit imperator, atque inde legatos ad seniore[m] mittit, ut alterutrum sibi concedatur: aut per inducias ingressus in urbem: aut ut aliquibus e senatu, ex ecclesiæ principibus, & a populo eruditis ad se egredi liceret, qui suam orationem imperatori, et toti Byzantio renuntiare possent. Senior vero, cum ea postulata plena doli esse judicaret, diu siluit, &c.

^b Hæc imp. junior ad avum scripsit.) Atqui supra per legatos egisse dixit. Sed in hac historia legati mittuntur, qui simul litteras afferant, & conscii eorum, quæ scribuntur, ea postea suis verbis prosequantur. Non igitur sunt hic pugnantia.

AD CAPUT XLVI.

^a Difficile esse vel nepot. vel Cantacuz. ad caus. dic. Constant. admittere.) Causam affert Gregoras. Senior cum ea postulata plena esse doli judicaret, diu siluit, secum deliberans, utrum præstaret. Nam nepotis in urbem ingressum pernitiosum, nec incruentum fore: paratos enim Byzantios, ut ad illum deficiant, statim intra portas conspectum, et se per cruciatum e vita tollant. Et Byzantium ad illum egressum non sine seditione fore, &c.

^b Romanum imperium velut navim.) Non est vox navis in Græco: sententia tamen exigit, cum belli tumultum tempestati, & fluctui comparet, & imperio summersionem minari affirmet. Sane cum navi sæpius respublica confertur. Horat.

O navis, referent in mare te novi Fluctus, &c. Ode 14. lib. 1. Cicero quoque in perturbationibus reipublicæ ante oculos ponendæ, tempestatibus, & fluctibus, his, inquam, vocibus translate eleganter est usus 1. de Orat. Et hoc tempus omne post consulatum objecimus iis fluctibus, qui per nos a communi peste depulsi, in nosmetipsos redundarunt. Pro Milone. Equidem ceteras tempestates, et procellas in illis dumtaxat fluctibus concionum semper putavi Miloni esse subeundas, quod semper pro bonis contra improbos senserat.

^c Omnes simul quatuor et viginti.) Gregoras hunc locum negligenter tractavit. Duos, inquit, senatores, duos pontifices, duos selectos sacerdotes, et quatuor selectos e plebe ad eum misit. Decem homines numerat, cum noster ad triginta numeret.

^d In sapientia divina plane perfectus.) *ἡ τῆς ὀντοσφίας ἀκρᾶς ἐπιλημμένος.* Viden Deum nominari τὸν ὄντα; idque auctoritate sanctæ Scripturæ. Nam Exod. cap. 3. cum quæsisset a Deo Moyses ad filios Israel mittendus, si dixerint mihi, quod est nomen ejus? quid dicam eis? audivit responsum, Ego sum qui sum, Et ait, sic dices filiis Israel, qui est, misit me ad vos. In septuaginta est, *ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν καὶ ἐπὶ πάντων.* ἅπας ἱστέον τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ. ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς υἱαὶς. Seneca epist. 58. τὸ ὄν non satis bene reddi putat, quod est: quia, inquit, cogor verbum pro vocabulo ponere. Idem censendum de voce virili, nam melius dicitur Deus ὢν Græce, quam, qui est, Latine. Justinus Martyr Exhort. ad gentes docet erudite, cur Deus Moysen ad Hebræos mittens, ac de se loquens, participio usus sit, & Platonis τὸ ὄν cum Moysi ὁ ὢν confert.

AD CAPUT XLVII.

^a Accusationis capita sibi a seniore tradita.) Triæ præcipua recenset Gregoras, quæ tamen non Rhegii a legatis, seu delectis illis, sed in medio itinere ab iis objecta sunt, quos senior miserat, ut ei urbis ingressu interdicere. Ea vocant occasiones rupti fœderis. Una, quod imperatoris quæstoribus omnibus pecuniam eripuisset, cujus numquam major penuria fuisset: cum ea essent tempora, quæ ob divisionem imperii sumptus maximos postularent. Altera, quod a se missis urbium rectoribus ejectis, alios suo arbitratu ibi collocaret. Tertia, quod Cralænam amitam suam, & monastico indutam habitu, indignantem & reluctantem, ad incestum coitum compulisset. Hæc a nostra historia, quod vides, plurimum dissentiant.

^b Infirma, incerta, non ex ipsis rebus.) Indicat hoc idem Gregoras. Accedebant, inquit, & aliæ causæ, propter quas ei urbis ingressu interdicere, plurimæ illæ quidem, sed non ita firmæ.

AD CAPUT XLVIII.

^a Si imperator avus quod.) Recitatur etiam a pag 998. Gregora oratio ad iudices habita, lib. 9. verum longe alia, multumque huic nostræ dissimilis, plena fellis, & plane declamatoria, & conficta, si ne dubio. Solet enim Gregoras ille ita ludere, & poetam magis agere, quam historicum,

^b Sed ipsas avi litteras.) Quo pacto nactus sit hæc litteras, ita docet Gregoras. Ceterum litteræ, quas ad Cralem Serviæ, ad despotam, ad alios præfectos scriptas esse diximus, partim ab itinerum custodibus exceptæ sunt, eæ nimirum, quæ chartæ inscriptæ fuerunt: partim iis deceptis, perlatæ sunt tenui linteo, & albo inscriptæ, tabellariorum vestibus solerter insutæ. Nam imperator junior cum in aliis angustiis, tum circa Christopolin custodes collocaret, qui omnes prætereuntes excutiebant, num litteras Byzantio afferrent, quos fallere perdifficile erat.

^c Primum recita patribus ad verbum.) Imitamur

morem Romanum, ipsi enim oratores non recitabant leges, edicta, aut similia. Nec ipsemet Andronicus hic videtur legisse litteras istas: non enim dicit ἀναγνώσω, sed ἀναγνώδηται, legantur. Facimus ergo a notario, seu tabellione legi, id enim decentius est.

^d *Mi nepos, domine Andronice.*) Nepos, quia sororis Annæ filius, etsi cum adjuncto solemus dicere de fratrum, aut sororum filiis, ex fratre, ex sorore nepos.

^e *Illuc ad gerend. præf. te missum esse.*) Græce est, εἰς κεφαλῆτικίον. Quos a capite Capitaneos, & Germani quidam Hauptmann vocant, belli duces, a recentioribus Græcis κεφαλῆται, παρὰ τῷ κεφαλῷ dicuntur: unde κεφαλῆτικίον capitaneatus, Hauptmannschaft. Jam quemadmodum apud Germanos capitanei nomen non illis tantum tribuitur, qui habent sub se milites, sed præfectis quoque totius regionis, etiam extra militiam, ut in Austria præfectus Lincensis appellatur Landts Hauptmann: & in Tyrol præfecti multis locis idem nomen habent: sic apud Græcos præfecti urbium, seu territoriorum κεφαλῆται nominabantur, & ditio, cui præerant, κεφαλῆτικίον, die Hauptmannschaft. Sicut nos vulgo nomen præfecturæ Germanice, die Phleg, ad totam regionem referimus, cui quis præfectus est. Glossarium a Rigaltio editum κεφαλῆτικίον exponit, ἡγεμονία, Hactenus Gretserus.

^f *Mandatum, & epistolam in puclum coniecimus.*) Quid πῦκλος aut πῦκλον sit divinemus. Gregoras quidem supra quasdam linteas litteras vestibis tabellariorum insutas scribit. Noster Gretserus mallet legere, εἰς τὸν κύκρον, sive κύκρον. Est autem κύκρος apud recentiores Græcos pharetra, ein Köcher. Utiatur a Cedreno fol. 363. notatque Xylander, nostrum illud Germanicum aut a Græco illo descendere, aut Græcum a Germanico. Alia conjectura occurrit. Quid si legendum κύκλον? facilis enim lapsus a κ. in π. Est autem κύκλιον per lyncopen κύκλον cucullus, cucullio. Utiatur Sozomenus lib. 3. cap. 13. Latinæ editionis, Græcæ cap. 14. σκέπασμα τῆς κεφαλῆς, ὁ κύκλιον καλεῖται. Ut proinde voluerit Cocalas litteras abdendas fuisse in cucullo, seu cucullione. Fuisse autem cucullos Constantinopolitanis etiam usitatos, liquet ex Europalata, qui nominat καπασία a cappa, eratque proprius habitus Tzaconum, eundemque tribuit Cortinariis etiam extra aulam p. 71. Glossarium Rigaltii interpretatur κύκρον non modo pharetram, sed etiam bulgam, marsupium: quæ notio an huic loco serviat, videndum est. Hæc idem, quem paulo ante nominavi, & cujus ope subsidiaria me multis locis adjutum, initio testificatus sum candide. Ceterum notio illa verbi κύκρος pro bulga, seu marsupio ideo hic locum habere mihi non videtur, quod maxime in bulgis, & marsupiiis litteræ quærentur: & superiores notiones tamdiu amplectar, donec melius, ac verius, aut certe probabilius de πῦκλον invenero.

^g *Duces, & præf. i.*) ἀρχοντες, καὶ ἀρχοντόπουλα. Sententia cogit discrimen facere, tametsi alioqui recentibus Græcis idem sit ἀρχοντόπουλον, quod ἀρχων. Quid autem melius sit, quam, duces & præf. i, ut nos fecimus, haud video.

AD CAPUT XLIX.

^a *Nonnihil remissa gravit. modeste risit.*) Fatuus in visu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ecclesiast. 21. Atqui principem oportet esse virum sapientem. Virg. de Jove 1. Æneid. Olli subridens hominum sator atque deorum.

^b *Me sibi insidias moliri.*) Gregoras quidem affirmat, principio lib. 9. quia vitam senis in longissima spatia extendi cerneret, & totum imperium in se quamprimum translaturum vellet, inde decrevisse ei dolis quibusdam, & technis aut imperium, aut cum eo etiam vitam auferre. Verum hæc Can-

tacuzenicis narrationibus dissimillima sunt, & mendacia mera videri possunt.

^c *Uno aut duobus adjuvantibus.*) Magno domestico, & protostratore. Vide supra cap. 32. Sed eos propter invidiam avo nominare non audet.

AD CAPUT L.

^a *Ego, imperator optime.*) Oratio patriarchæ, libertatis ecclesiasticæ plenissima est, mihiq; illam divi Ambrosii adversus Theodosium libertatem in mentem revocat, qua illum tot cædibus innocentium apud Thessalonicam contaminatum, aditu templi ausus est prohibere. Nicephor. lib. 12. cap. 41.

^b *Patriarcham, &c. in Manganensi monasterio manere.*) Hoc ipsum narrans Gregoras lib. 9. conjurationem patriarchæ, & episcoporum in seniore imperatore præmittit, in quam etiam nobiles adduxerint. Præterea patriarcham sacris interdixisse omnibus, qui junioris imperatoris nomen tacerent, ac debitum imperatori honorem habere recusarent. Excommunicasse etiam adversæ partis sacerdotes, a quibus vicissim cum factione sua excommunicatus sit. Ibidem querimonia senioris de patriarcha.

AD CAPUT LI.

^a *Per hostilia loca inermes incedere.*) Iphicrates Atheniensium dux, si bene memini, ajebat, etiam per amicorum regionem transeunti, castra communienda; quia videlicet semper est incerta securitas, propterea quod nulla est animis certa fides. Huc item pertinet præceptum Onofandri lib. 1. cap. 8. Strategici. Imperator si in hostili solo castra ponat, statim vallo, fossaque cingat, licet ibi ad breve tempus confidere voluerit. Hæc enim castrensis ratio numquam pœnitenda, semperque tutæ adversus repentinas & improvisas irruptiones. Collocet etiam custodias, ac speculatores, quasi prope adsint hostes, etsi longius abesse putet.

^b *Qui in Lombardiam prof. illic materna sorte.*) Si placet, audi hac de re scribentem Gregoram lib. 6. in hunc modum. Sed ea spe frustrata (Irene) Theodorum alterum filium cum pecunia maxima in patriam suam Lombardiam mittit: maluit enim, ut Latinorum ibi religionem coleret, & peregræ minore dignitate esset, quam ut domi illustris, in viso privigno (Andronico juniore, qui avi sui filius toties appellatur,) ejusque posteritas illius posteritati serviret. Atque ita incitata suam cupiditatem in uno saltem filio, Theodoro Marchione explevit. Paulo ante, Spinulæ cujusdam Genuensis filiam cepisse uxorem dicit, non magnæ auctoritatis, aut nobilitatis viri. Latinis enim nobilibus haud fere studio est cum Romanis, imo ne cum ipsis quidem imperatoribus affinitates jungere. Nam nec ipsa, si illustri nata genere fuisset, Romano facile nupsisset. Sed refutant Gregoram ducis Braunsuicensis, & Sabaudia comitis filia, quæ ambæ cum Andronico juniore nuptæ fuerunt. Et cap. 40. ostenditur, quantopere frater Annæ de hoc matrimonio lætatus sit, quantopereque sororem idcirco honorarit.

^c *Marcus quidam, &c. caballarius.*) Multo inhumanus habitum dicit Gregoras. Sed neque ipse, neque verba ejus ulla ex parte admittebantur: sed & lapidibus superne ab iis, qui propugnacula mœnium tuebantur, fugabatur: qui ne vocem quidem ejus ferebant, eumque contumeliosis dictis impune inceffebant: & ignominiose dimittebant, dolo plenam esse & cogitationem, & orationem ejus dicentes.

AD CAPUT LIII.

^a Arcem, ut inde se defensuri, occupant.) ἀκρόπολιν duobus verbis expressit Latinus poeta 7. Æneid.

Urbe fuit summa Laurentis regia Pict. ἀκρόπολις, inquit Etymologicon, καρόπολις τις ἔσται. ἡ κεφαλὴ τῆς πόλεως. ἐστὶ καὶ τόπος ὁ ἄλλος Ἀδωνσι. τὰ δ' ἐπ' αὐτὴν ὑπόπολις ὀνομάζεται. Acropolis quasi urbs in vertice, vertex seu caput urbis. Est etiam Athenis locus editus, & quæ sub eo sunt, inferior urbs vocantur. Gregoras lib. 9. Concursum facto, a tota fere civitate adoratus & salutat, & faustis acclamationibus acceptus. Erant tum perpauci, qui eum odissent, & seniori Imperatori vere fluderent, qui arcem propere occuparunt & munerunt. Unde Imperatorem, & facilius fortiter propulsabant, multosque saxis, & telis vulnerabant: quorum multa Imperatoris scuto sunt infixæ. Postridie vero magno sarmentorum cumulo circumposito, portis exustis, arcem ceperunt.

^b Ad sanctum Demetrii martyris myroblytæ conditorium.) Thessalonicensis fuit hic Demetrius, & proconsul: qui cum plurimos ad Christi fidem perduceret, Maximiani Imperatoris iussu lanceis confossus, martyrium consummavit. Ita Romanorum martyrologium. Leo Imperator encomium in eundem scripsit. Ad ejus sepulcrum Thessalonicam frequens Christianorum concursus fuit, ex quo unguentum medicum scaturire consuevit, de quo Glycas in annal. Cedren. in compend. historiæ, & plura Baronius in notis. Meminit etiam Nicetas hujus unguenti in Andronico Comneno. Breviter ejus martyrium describit Photius Patriarcha in bibliotheca sua, quæ nuper Græce Augustæ excusa est.

AD CAPUT LIV.

^a Quæ essent uxorum propriæ.) χεῖματα, ait Græcus: quod, quamvis significet pecunias, valet tamen aliquid etiam latius patens, nempe bona, opes, facultates. Et ego malui vocē generali, res, quia hoc aptius ad fœminas, quibus alia potius, quam pecuniæ in deliciis sunt, ut mundus ipsarum. Movet me, quod paulo post de mundo uxoris protovestiarīi dicitur, æstimatum duobus aureorum millibus, ubi iterum usurpatur χεῖματα. Et rursus de ejusdem protovestiarīi suppellectili aurea, & argentea.

AD CAPUT LV.

^a Ergo tu inventor ista tibi habeas.) Obser- va præclarum exemplum grati animi in Imperatore: magni autem in magno domestico, qui pecuniam totam repudiat, quam accipere iuste poterat. Non quivis tantum auri acervum ir- pag. 1001. retortis oculis spectavisset.

^b Et Strombitzam præsidis.) Vel Strumitzam. De hoc oppido ita Gregoras: Oppidulum Strumitzam intravimus, quod pene supra nubes eminet, adeo prærupto, & excelsa monti impositum, ut homines in propugnaculis sedentes, e valle suspicientibus aviculæ videantur.

^c Nicephorus Basilicus Melenici præfectus.) Gregoras. Tum autem Melenici castello, & circumjacentibus locis Basilicus Nicephorus præerat, vir nobilis ille quidem, sed qui nullo judicio, simplici ingenio, et ad res gerendas inepto esse crederetur. Is vero tum omnium prudentissimus extitit: quorum alii ex desperatione, atque inopia confi-

lit misere mortui, alii invito capti sunt, et infinita mala perpessi, alii ultro se ipsos prodiderunt. Hic vero solus spe in Deum collocata, ad extremum usque senioris imperatoris spiritum tantæ rerum perturbationi se opposuit, sincerumque animum, et fidem illi præstitit. Neque enim junioris Imperatoris vel magnificis pollicitationibus cessit, vel sævissimas minas, et obsidiones pertulit: sed castellum Serras sibi commissum munit, in eoque contemptis illis rebus omnibus sedit, donec senioris Imperatoris obitum audivisset. Ad eum enim usque contentionem æquā judicavit, ultra vero iniquam, et minime probandam. Quapropter statim pacatione cum juniore Imperatore facta, ab eoque magnifice donatus, castellum dedit, ac deinde illius voluntate etiam ei præfuit, &c. Hæc nostris nequitiam consentanea sunt.

AD CAPUT LVI.

^a Inopinata quadam, ut fereb. calamitate.) Quænam calamitas illa fuerit, & genus mortis ejus, Gregoras his verbis aperit. Protovestiarīus autem Andronicus ad tempus et ipse despotam secutus, non potuit perpetuo parastri more aliena quadra vivere, ut ille: sed quantas modo opes, jumenta, possessiones, gloriā cum omni spe subito amisisset secum reputans, et illa etiam de uxore suspicatus probra, quibus captivæ mulieres affici ab hostibus solent, præ desperatione, et immenso mœrore, in locis alienis, et desertis oberans expiravit. Stuprum ergo uxoris fuit, quod Cantacuzenus ait, τῇ ἀποδοκίμῳ πλῆρῃ τῆς συμφορῆς, ὥς ἐλέγετο.

^b Asanem Triballi Profaco per dol. exuerunt.) Pugnancia his scribit Gregoras. Michael Asan, inquit, Prosiaci oppidulo festinanter occupato, ejusque oppidanis firmato, tutum ibi receptum habuit. Paulo vero post, prodicionem veritus, a Servicæ Crale præsidium accersit: cui oppidulo commisso, & ipse ad Cralem abiit.

^c Duce Constantino Asane contra ipsum.) Gregoras: Sexto die sanctæ hebdomadis Quadragesimæ, prælium commiserunt utriusque Imperatoris exercitus, prope Maurum flumen, hinc Constantino Asane, inde protostatore duce. Sed adversarii vicerunt: e nostris autem ceciderunt milites non amplius decem, tribuni plerique una cum duce Asane capti, cæteri spoliati, infelicitè Byzantium pervenerunt. Non plures decem occisos, vix est credibile. Et magis semper seni, quam juveni Imperatori favet hic Gregoras.

^d Accedens homo veste lacera, ut pauper.) De duobus Byzantii proditoribus libro nono scriptum a Gregora in hæc verba. Quæ cum ita se haberent, duo custodes mœnium urbis ad juniorem Imperatorem in eo quem diximus loco castra habentem, transfugiunt, nomine alter Camaris, alter Castellanus, fabrilem artem exercentes: qui seducto Imperatore, omnibus arbitris remotis, Cantacuzeno magno domestico excepto, de prodicione verba faciunt, & scriptas pollicitationes pecuniarum, & possessionum divitum postulantes. Quibus facile impetratis, & hora, & ratione rei gerendæ indicatis, ipsi quidem veriti, ne vicinis suspecti essent, postridie redeunt. Imperator vero quatuor dies cunctatus ibi, scalas e funibus confecit, quolibet in maximis onerariis utuntur. Cum desti- pag. 1002. nata nox adesset, proditores vespere multo vino empto, vicinis excubitoribus merum ad bibendum dederunt, ut somno gravissimo oppressi, respiratio- ne excepta, nihil differrent a mortuis, &c. Quod dicit, eos ingens pretium postulasse, id prorsus a nostri narratione abhorret. Verum quæ ad laudem junioris pertinent, Gregoras libenter dissimulat, quod jam sæpe dictum est.

AD CAPUT LVII.

^a *Circiter tria millium equitum Moesorum.*) Gregoras: Bulgarorum princeps seniori contra juniorem tria equitum millia subsidio ex pacto misit, quibus mandatum, nescio quibus auctoribus, ferebatur, ut data opportunitate res novas molirentur. Sed cum venissent, urbem ingressi non sunt, duce eorum tantum excepto. Quare in latus declinarunt, castris ad stadium ab urbe v. & xc. positis.

^b *Periculi porro faciendi imp. junior.*) Plane diversum Gregoras. Logis ad Bulgarorum ducem, qui castra in propinquo habebat, legatos cum muneribus mittit, & plura ei pollicetur, si copias suas domum reduceret. Assensum ad epulas invitat cum tribunis, eosque postridie letos domum versus abeuntes prosequitur.

AD CAPUT LVIII.

^a *E sinu, quas habebat sanctor. Reliq. & ex iis crucem.*) *ἡγια ἐν κόλπῳ* hujus regis, non erant, nisi sanctorum reliquiæ procul dubio, & in iis etiam crucicula ærea, miraculis nobilitata. Itaque illud, qui in eo propter nos suffixus, referendum est ad prototypon. Tu pietatem nota veterum Christianorum, etiam principum, qui de collo gestabant res hujusmodi sacras, sibi que inde cæleste auxilium, & in periculis tutamen sperabant. Vide Gretseri de S. Cruce tom. 1. lib. 1. cap. 78. & cap. 60.

^b *Quod autem non de multis, ac pretiosis monilibus quæ cerneret.*) *ἐγκόλπια* vocat, quæ præter illam parvam crucem foris fortasse a collo pendentia, eaque auro & gemmis insignia, inclusis sanctorum reliquiis gestabat.

^c *Et alam flammantem, quod apud Moes. velocit. signum.*) Videtur ala proprium fuisse symbolum eorum nuntiorum, quos *ταχυδρομὸς* vocabant, eo modo, quo notarios seu scribas quosdam nominabant *ταχυγράφαι*, ob celeritatem scribendi. Hinc etiam statuae *ἡ ταχυδρομὸς* erant *πτερῶται*, seu alatae, quales vissebantur olim Constantinopoli, teste Codino in sua Constantinopoli fol. 53. ubi tamen Doula inepte vertit *σῆλας*, columnas, cum vertendum sit, statuas. Manavit autem mos *ταχυδρομὸς* alis instruendi ab ethnico Mercurio, qui & ipse alatus, tamquam celer nuntius. Et flammæ illæ pictæ fuerunt, nam & ignis celeritatis hieroglyphicum est. Ita Jacobus Gretserus. Per hujusmodi alam ardentem & pictam, quam Mæsi traderent nuntiis, quos ambulare quam celerrime vellent, dici & hoc forsitan potest, simul ad Mercurium alatum, simul ad ludos alluisse, qui Athenis fiebant, & *ἀγῶνες λαμπάδων* dicebantur. In iis qui currebat, lampadem ardentem tenebat, eamque deinceps cursuro tradebat. Eo cursu, & lampade humanæ vitæ brevitatē indicabant. Propius ad alam nostram flammantem accedit Cornificius libro octavo ad Herennium. Non enim, inquit, quemadmodum in palæstra, qui *τάδας* ardentes accipit, celerior est in cursu continuo, quam ille qui tradit: ita melior Imperator novus, qui accipit exercitum, quam ille qui decedit: propterea quod defatigatus cursor integro faciem, hic peritus Imperator Imperio exercitum tradit. Lege præterea, si lubet, epistolam 69. Lipsii Centuria III. ubi multa differit de hemerodromis, seu cursoribus diariis, qui uno die pedibus spatium ingens conficiebant.

^d *Scalas binas, tum e funibus, tum.*) Lipsius Poliorcetici libro 1. dialogo 6. ex Herone reticulatas vocat, e stuppeis funibus, instar retis

contextas, ad quarum summitates hami adjecti, ut murorum pinnas apprehenderent.

AD CAPUT LIX.

^a *Cum reliquo ag. introivit imp. pauloque post proto.*) Quid Imperator senex ad secundum nuntium de ingressu nepotis in urbem fecerit, exponit Gregoras sic. Imperator solus relictus, nec quemquam habens, quicum dolorem suum communicaret, in suum lectulum & ipse incubuit, nulla veste exuta: sed una cum iis extrema desperatione induta, animo crebris, & diversis cogitationibus æstuante jacebat, corpus huc atque illuc crebro revolvens. Interim magnus ad palatii fores tumultus auditur, junioris Imperatoris ingressum nuntians, & plausus armorum magnus. Erant enim milites amplius octingenti cum Imperatore ingressi, simul etiam faustis undique acclamationibus junior salutabatur, &c. Ex nostro historico constat ad nongentos ingressos. Vides igitur hyperbolen Gregoræ.

^b *Avum consueto more venerab. salutavit.*) Antequam id faceret, teste Gregora omnibus ducibus, & tribunis suis convocatis, graviter edixit, ne avum imperatorem vel manu, vel ullo contumelioso dicto violarent, nec quemquam profus omnium. Hanc enim victoriam, inquit, Deus nobis dedit, non ipsi paravimus, & quæ sequuntur in eam sententiam. Recitat etiam declamatorie verba flebilis, quibus senex a nepote vitam sibi donari precatur: quæ tamen pugnant cum humanitate juvenis in avum toties declarata. Et addit in extremo. *His verbis junior Andronicus delinitus, avique salutis diligentia cura suscepta, vix etiam a lacrymis temperans, palatium ingreditur: ac primum venerabili Dei genitricis imagine, ut decet, adorata, deinde avum illi inhaerentem abductum salutavit, amplexus est, & blandis verbis recreavit, &c.*

^c *Eoque super equo regie instrato.*) Cum levitate nescio qua restitutum tradit Gregoras: cui qui cito credit, is profecto levis est corde. Inde in Manganium monasterium abit, ubi patriarcham Esaiam in libera custodia sedisse diximus, quem inde abductum, & in unum Imperatorum currum sublatum, ita ut purpura ornatus erat, in patriarchicum solium restituit, nullis presbyteris, aut episcopis sequentibus, aut antecessentibus: sed tibicinibus, & tibicinis, &c.

^d *Domus & magni logothetæ, idque nescio imp. direpta est.*) Hoc etiam narrat Gregoras, sed illud quoque secus quam noster. Eo die a mane ad vesperam omnes opes a splendidissimis ædibus ablatas, & ipsas dirutas cerneret, vulgique ludibrium. Magni logothetæ imprimis, & omnes opes, tam quæ in iis relictæ, quam quæ apud amicos depositæ fuerant, rapiuntur: nec omnium rerum quidquam est relictum, sed alia in fiscum relata, alia populo in prædam cesserunt. Ita subito cum liberis ad egestatem reductus est, qui post Imperatorem omnium felicissimus habebatur. Nam per multos annos successibus usus, uno die in extremam calamitatem incidit. Ibi homines querulos dicere audires tum alia, tum opes illas pauperum esse sanguinem, & lacrymas, suppeditatas et ab iis, quibus Romanarum provinciarum & urbium administratio commissæ fuisset, &c. Eundem ait, cum sine ulla modestia in exilium abduceretur, in stranguriam incidisse, quæ molestior ei fuerit, quam cætera omnia, quæ perpeffus esset, carcere, jactura dignitatis, opum ereptione, vilium hominum obtreptione, & convitio.

Edit. Parif.
pag. 1004.

AD CAPUT I. LIBRI III.

^a **R**ationes avi in posterum sibi constituendas.) Nimum quantum ab his aliena, longeque diversissima Gregoras lib. 9. de conditione avi Andronici, qua fuerit, capta a nepote Constantinopoli: vixisse miserrime, & in extrema demum egestate vitam finivisse. Gregoræ mendacia sequuntur continuator Glycæ, & alii, Andronicumque juniorem tyrannum, & parricidam faciunt. Tu ipse leges, & voles, me enim illa huc afferre piget profecto. Sed omnium falsidicorum illorum anteambulo est Gregoras.

^b *Quam πικρὸν vocant.*) Verisimile fit, πικρὸν hic vectigal ex pice, hoc est, e fodinis picariis significare: inde enim pendi solitum vectigal, patet. Pandect. lib. 50. tit. de verbor. significat. *Publica vectigalia*, inquit, intelligere debemus, ex quibus vectigal fiscus capit: quale est vectigal portus, vel venalium rerum: item salinarum, et metallorum, et picariorum (male enim legitur) piscariarum. Picariæ, inquam, ad redditus regales pertinent, & picem fossilem inveniri scriptum a Plinio lib. 16. cap. 12. Sed his obstat Gregoras, qui libro nono de eadem re loquens, ait Andronicum juniorem assignasse avo τὴν ἐπίτευον ὁρὸσδον τῆς ἀλιδοπικρίας, annuum redditum piscationis, ἢ ὁρὸ τῆς Βυζαντίου πελάγους δέκα χιλιάδων πέντε ἑκατὸν ἀσάβαν. Videtur ergo illud πικρὸν potius a Latino vocabulo piscis, quam a pice sumptum.

^c *Veniam consecutus, Byzantiumque postliminio reversus.*) Gregoras. Magnus autem logotheta ab exilio reversus, non domi suæ divertit, quæ, ut jam diximus, Imperatore urbem ingressa, pridem erat diruta, et vastata prorsus a populo: sed in ejus vicina, in Choræ monasterio, quod ipse antea magnis sumptibus, vetustate ruinosum, instaurarat, &c.

^d *Ne lites, et controversiæ nascerentur.*) Aliter, & quidem justius fecit Aratus Sicyonius: nec mirum, quia longius intervallum 50. quam 6. annorum, majores mutationes effecerat. Ergo is cum ejus civitas quinquaginta annos a tyrannis teneretur, profectus Argis Sicyonem, clandestino introitu urbe est potitus. Cumque tyrannum Nicoclem improvise oppressisset, sexcentos exules, qui fuerant ejus civitatis locupletissimi, restituit, remque publicam adventu suo liberavit. Sed cum magnam animadvertet in bonis, & possessionibus difficultatem, quod & eos, quos ipse restituerat, quorum bona alii possederant, egere iniquissimum arbitrabatur, & quinquaginta annorum possessiones movere, non nimis æquum putabat, propterea quod tam longo spatio multa hæreditatibus, multa emptionibus, multa dotibus tenebantur sine injuria: judicavit neque illis adimi, neque his non satisfieri, quorum illa fuerant, oportere. Cum igitur statuisset, opus esse ad eam rem constituendam pecunia, Alexandriam se proficisci velle dixit, remque integram ad redditum suum jussit esse: isque celeriter ad Ptolomæum suum hospitem venit: qui tum regnabat alter, post Alexandriam conditam: cui cum exposuisset, patriam se liberare velle, causamque docuisset, a rege opulento vir summus facile impetravit, ut grandi pecunia adjuvaretur. Quam cum Sicyonem attulisset, adhibuit sibi in consilium quindecim principes, cum quibus causas cognovit, & eorum qui aliena detinebant, & eorum qui sua amiserant: perfecitque æstimandis possessionibus, ut persuaderet aliis, ut pecuniam accipere mallent, & possessionibus cederent: aliis, ut commodius putarent, numerari sibi quod tanti esset, quam suum recuperare. Ita perfectum est, ut omnes constituta concordia sine quere-

la discederent. Hæc Cic. 2. Off.

^e *Tum ut veniam episcopis impetraret.*) Gregoras. Proinde non multis diebus post, Isaiam patriarcham convenit: ac primum ei suadet, ut iram adversus episcopos deponat, & populum interdicto solvat. Neque enim par esse, cum ipse omnibus omnia condonaret, ad quem publica delicta spectarent, illum patriarcham, & pacis doctorem alere similitates, nec ejus iram occidere tot solibus occidentibus, cum ne unus quidem durante illius ira occidere deberet.

^f *Ut proditoribus supplicia irroganda.*) Gregoras. Deinde ad ultionem & persecutionem episcoporum, & presbyterorum se convertit, eorumque aliis sacerdotio ad certos annos interdixit: aliis usque ad obitum. Sunt etiam quos levius multavit. Sed ut paucis absolvam, nemini veteris Imperatoris studio pepercit.

^g *Marcum Caballarium adducend. curavit.*) Notabis exemplum admirabile, in reo conscientiae, in iudice misericordiae, in spectatoribus non vulgaris & salutiferi motus.

^h *Velut in scena castigatos emendatosque.*) In scena tragica, seu in tragœdia. Apud Stobæum Timocles comicus quid profine tragicorum scripta satis declarat his verbis:

Qui pauper est, dum non minus quam Telephum

Se egere sentit, fert malum quietius.

Insanit aliquis? Alcmaeonem respicit.

Cæcutit? Oepidi levat damno suum.

Orbus quis est? lamenta Niobes cogitat.

Claudus? reminiscitur Philoctetæ pedum.

Habet Oeneum, quisquis senex est, & miser.

Quicumque aliis quid accidat reputaverit,

Erit in suis alacrior periculis.

Et cum vera sit sapientia, humanas res penitus perceptas ac pertractatas habere, nihil admirari cum acciderit, nihil antequam evenit, non posse evenire arbitrari, valet eo plurimum tragœdia: ubi exemplis evidentibus ostenditur, in rebus hominum nihil esse stabile, diuturnum, ac perpetuum, omnia fluxa, caduca, inania. Et omnino plus virium habet ad vitam recte instituendam tragœdia, quam nuda philosophorum præcepta. Præcipue autem prodest viris præpotentibus, ut dum illi Polymestores, Agamemnonas, Hercules, Polynices legunt, se quoque homines, & fortunæ casibus subjectos esse recordentur.

AD CAPUT III.

^a *Nec ipsi solum, sed etiam equi splend. ornati.*) Virgilium amare, delectarique armis pulchris, & elegantibus, eaque non ducibus tantum, sed militibus quoque concedere, docuimus in symbolis nostris ad 3. Æneid. Narravimus de Xenophonte ex Æliano lib. 3. cap. 24. qui aiebat, si vicisset hostes, elegantissimo quoque ornatu se dignum esse, & si vitam in acie amitteret, cum quodam decore oppetiturum in armatura splendida. Memorat item Curtius lib. 5. Alexandrum scuta laminis argenteis operuisse, equos frænis aureis ornavisse. Vide causam ibi. Præcipit item Onosander imperatori, curet, ut exercitus armis splendentibus instructus fulgeat. Quod facili negotio fiet, si gladiatorum mucrones probe acuantur, & galeæ loricæque frequenter abitergantur. Milites enim quasi micantibus armorum scintillis terribiliores apparent, multæque per oculos species in animos delapsæ perterrere adversarios solent. Addamus & isthuc pro corollario. Leo imperator de apparatu bellico cap. 6. *Quanto decentior in armatura sua miles est, tanto major illi alacritas, & hostibus formido vehementior aderit.*

^b *Alii quidem corio, alii.*) Græce sic est, οἱ μὲν

Edit. Paris.
pag. 1006.

Virgilius 3. Æneid. vocat lorica[m] confertam hamis. Explicat Lipsius hoc genus loricae, de militia Rom. lib. 5. dial. 6. Loricas hamatas dixerunt Latini, inquit, quia circuli, & catena nexæ hamuli speciem dimidiati referebant: vel quia & hami catenulas jungebant. Lorica quidem hamata versa a veteri bibliorum interprete, lib. 1. Reg. cap. 17. ubi in Græco, δώραξ ἀλυσιδωτός, ad verbum lorica catenata. Et non aliud fuit, quam circuli, sive annuli ferrei inter se nexi, more quem hodie Galli, & Germani servamus, etsi exolescentem.

Postquam vera per phalanges. Vegetius lib. 2. cap. 2. Macedones, Græci, Dardani phalanges habuerunt. Vide Stevechii comment. Alexander ab Alexandro lib. 6. cap. 13. Quod legio quondam apud Romanos fuit, id phalangem Græcis, Macedonibus, & Dardanis, exterisque nationibus valuisse, monumentis proditum est. Ea enim in libero campo, & si quando exspatiari licuit, magno usui fuit. Cum vero arctis fauceibus, & præruptis saxis, aut inter angusta viarum premitur, non est ea vis potestasque: quippe Macedonica phalanx immobilis, semper ex stabili peditum agmine, nec partiri, nec dividi facilis erat, quod in Romana legione longe secus, &c. Optime Phalangem explicat Curtius lib. 3. cum de Macedonibus loquitur. Sed Macedonum acies torva sane & inculta, clypeis hastisque immobiles cuneos, & conferta robora virorum tegit. Ipsi phalangem vocant peditum stabile agmen. Vir viro, armis armis conferta sunt, ad nutum monentis intenti, sequi signa, ordines servare didicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obistere, circuire, discurrere, in cornu mutare pugnam non duces magis, quam milites callent.

Effrenato impetu instare cedentibus. Etiam bestia quædam fugientes persequuntur, persequentes fugiunt. Et quoniam barbari parum differunt a brutis animantibus, quia barbari, hoc est, inculti, agrestes, inhumani sunt, non mirum eos in hoc quoque bestias imitari, sensuque potius duci, quam ratione regi, cum quid virtutis, atque adeo fortitudinis sit, non videant, & gustum veræ laudis & gloriæ nullum habeant.

AD CAPUT IV.

In arcem Anemæ vocatam dimitteretur. Quamvis Græce sit, ut & τῆς Ἀνιμῆς καλεῖται πύργον, tamen existimo, non tam turrim solam, quam locum quempiam munitum, seu arcem σινειδοχικῶς indicari: & ita nomen πύργος videtur alibi quoque usurpare, quod observavi. Germani dicerent. in die Burg, in die Vestung. Sed prius illud a Græco fluxit, ut alia hujus linguæ quam plurima.

Adeo quippe excellenter se illum amare. Amor imperatoris in domesticum, seu Cantacuzenum, & hujus in illum, multis locis, præsertim per hunc, & tertium librum memoratur: fuit enim singularis, & possunt hi inter illa paria numerari, quorum ob amicitiam immortalis est memoria. Rursum cap. 9. lib. 3. c. 3. 4. 6. 14. 22. 24. 53. 74. 82. 99. lib. 4. cap. 1. 5. 24. Omitto locos libri primi, & insignem illum ex testimonio matris domesticæ, cap. 28. ejusdem libri.

A poetis, & historicis ab amicitia celebratos. A poetis quidem celebratur amicitia Pyladis & Orestis, Thesei & Pirithoi, Achillis & Patrocli, Nisi & Euryali. Ab historicis & aliis scriptoribus Alexandri magni & Hephæstionis, Pythiæ & Damonis, Epaminondæ & Pelopidæ, Scipionis & Lælii. Nec ignobilis est in divinis litteris Davidis & Jonathæ arctissima familiaritas, & irrupta copula. Quod autem amicus dicitur alter ego, Plutarchus commentario περὶ πολυφιλίας, nihil aliud sibi velle ait, quam binarium esse amicitia mensuram. Paulo post: Itaque valde amare, & amari inter multos locum non habet: sed sicut amnes in mul-

Pars III.

tos divisi alveos imbecilli fluunt, ac tenues: sic vehemens amor in animo, si dissipetur in multos, enervatur.

Firmiorib. quam, quod dicunt, geometricis demonstrat. ισχυροτέρας ἢ ὅ ποσιν ἀνάγκας γινώσκουσιν. Vocantur ἀνάγκαι Græcis probationes illæ, quæ necessario concludunt, quas contra asserri nihil potest: quæ intellectum convincunt. Anacreon dixit, ὅς μὴ τῶν ἀνάγκαις, ubi puto rhetorum nomine dialecticos accipiendos: seu esse commune nomen ad rhetores proprie dictos, & dialecticos: præsertim cum dialectica Ciceroni dicatur astricta, & contracta quædam eloquentia: ut vicissim rhetoricam latiore & fusam dialecticam appellare liceat. Sunt enim ambæ in differendo positæ.

Talem erga Deum charitatem ostend. qualem erga amicos. Forte illum locum Joannis intelligit, cap. 15. Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Certum est majorem charitatem ab hominibus Deum non requirere.

Quorum crimin. compert. ab avo tuo damnatus sit. Indicat hæc crimina Gregoras lib. 8. Syrgiannes vero imperatorum concordia minime lætus, animo æger, & tristi vultu obambulabat: maxime quod tranquillis rebus, nullus ejus usus in republica esse videbatur, & quæ sequuntur. Vide etiam pagina antecedente. Ceterum magnus dux Syrgiannes rebus non ex sententia succedentibus, &c.

Sub uno enim magistro, militiæ rudimenta. Virgilius 8. Æneidos de Pallante, quem Evander parens Æneæ, ut magistro militari commendat, ac tradit.

— sub te tolerare magistro

Militiam, & grave Martis opus, tua cernere facta

Assuescat, primis & te miretur ab annis.

Non modo hujus ætatis. Quadrant huc verba M. Tullii ex Maniliana, de Cn. Pompejo. Ucinam Quirites virorum fortium, atque innocentium copiam tantam haberetis, ut hæc vobis deliberatio difficilis esset, quemnam potissimum tantis rebus, ac tanto bello præficiendum putaretis. Nunc vero cum sit unus Cn. Pompejus, qui non modo eorum hominum qui nunc sunt, gloriam, sed etiam antiquitatis memoriam virtute superavit, &c. Nihil igitur ad hunc Angelum Asanem ex Græcis illis, quorum vitas scripsit Æmilius Probus, Miltiades, Themistocles, Chabrias, Epaminondas & alii: nihil ex Romanis Fabii Maximi, Scipiones, Marcelli, omnes denique belli duces, quos Cicero 1. de orat. præstantissimos, ac pene innumerabiles ex una civitate (Roma) proferre posse affirmat. Sed Græci genus hominum in laudes suas effusum, & φιλοδόξον.

Syrgiannes carcere, &c. Narrat etiam Gregoras in hæc verba: His temporibus Syrgiannes carcere educitur, scripto prius jurejurando dato, & atrocissima quæque sibi imprecatus, si quid contra imperatorem moliretur. Sin quovis modo apud integros judices mendacii convinceretur, præter diras illas ut etiam capite plecteretur. Non tamen mansit in fide, & interfectus est, tamquam perfidus ut docebitur cap. 25. Et quem Xena jam devoratum vult, postea adoptat, eique se totam committit, ut est apud eundem Gregoram.

AD CAPUT V.

Rerum communium administrat. κοινῶν πραγμάτων διοικητής, est apud nos Cancellarius, itaque explicationis causa pene hoc verbum adjeci. Qui fuerit μεσιτεύοντες, μεσάζοντες τοῖς ἀρχαῖς, ὅς ἀρχαῖς τῆ βασιλείας, ut his libris per sæpe nominantur, infra dicetur.

Ut satrapam, seu principem Phrygiæ Tamerchanem. Turcæ, non e Tartaria, sed e Perside pulsi a Tartaris, in Asiam minorem commigrarunt,

Edit. Paris. pag. 1008. quam nunc Anatoliam vocant. Septem duces eam subactam inter se diviserunt, ut ait Laonicus. Caramano obtigerunt mediterranea Phrygiæ majoris cum Cilicia: cujus a nomine quæ prius Cilicia postea Caramania fuit dicta, & usque hodie dicitur. Sarchani fors maritimam Joniæ regionem, Smyrnam usque tribuit: unde Sarchaniæ nomen est adepta. Calami, & filio Carasi obvenit Lydia usque ad Mysiam: quæ regio Carasia fuit appellata. Osman Etraculis filius Bithyniam, cum regionibus Olympum versus spectantibus, & cum Te Kie nactus est. Ab hoc Osmania, vel Othmania (quemadmodum hætenus alii scribunt) dicta. Amuræ filios tradit Laonicus accepisse Paphlagoniam, cum iis, quæ ad Euxinum vergunt. Vide plura apud Leunclavium in Pandecte historiæ Turcicæ.

AD CAPUT VI.

a In orientem exeunte jam vere navigans. De hac expeditione legas censeo, quæ libro 9. narrat Gregoras, & cum nostra narratione conferas, quam multo uberiores, ac distinctiores, addo, etiam veriores invenies.

b Ad Scutarium naves appulit. Angulo Sultani Saraii (id est, palatii) respondet e regione Scutarium in Asia, disjunctis a se invicem locis hisce dumtaxat uno milliari Græco. Ante vero, quam hic trajectus superetur, occurrit in ipsis aquis extructa quædam arx parva, quam turrim Scutarium Græci vocant, Turci Xisculam, hoc est, arcem virginis. Distat a continente Asiana Scutarium centum passibus. Nomen oppido vicino dedit, ut id Græcis hodie Scutarium, Turcis Iscondar dicatur: olim non Chalcedon, ut quidam magni viri falso putaverunt, sed Chrysolopolis. Leunclavius Pandecte historiæ Turcicæ.

c Ne cominus, & stataria pugna, sed ex incurfu. Tale genus pugnae habes apud Maronem lib. 11.

Bis Thufci Rutulos egere ad mœnia versos,

Bis rejecli armis respectant terga tegentes:

Tertia sed postquam congressi in prælia, &c.

d Et tela intergum torquerent. Sic Parthi pugnari consueverant. Unde Horat. Ode 19. lib. 1.

Et versis animosum equis Parthum,

Fugientes, inquam, ex equis pugnabant. Virgilius 3. Georg.

Fidentemque fuga Parthum, versisque sagittis.

e Qui totum pene orbem, omnesque gentes. Jovem pollicitum esse, e Trojanis nascituros Romanos.

Qui mares, qui terras omni ditioe tenerent.

ait Venus 1. Æneid. Postea Jupiter de Romanis,

His ego nec metas rerum, nec tempora pono:

Imperium sine fine dedi. Quin aspera Juno,

Quæ mare nunc, terrasque metu, cælumque

fatigat,

Consilia in melius referet, mecumque forebit

Romanos rerum dominos, gentemque togatam.

Sic placitum: veniet lustris labentibus ætas,

Cum domus Assaraci Phiam, clarasque Mycenæ,

Servitio premet, ac victis dominabitur Argis.

pag. 1009. Vide quæ in symbolis nostris ad hunc locum annotavimus, in quibus illa ex Cicerone Philipp. 3. Nos principes terrarum, omniumque gentium. Philipp. 6. Populi Romani victoris, dominique omnium gentium. Agit etiam de magnitudine Romani imperii Appianus præfatione historiæ suæ, & Lipsius libro, quem Admiranda inscripsit. Onosander præfatione Strategici præclare, Romanos neque rex, neque civitas, neque gens ulla imperii amplitudine superavit. Imo nec tantam attingere umquam potuit: nec tot seculorum ætates mansuram firmare potentiam, &c.

f Præter ea, quæ prius nobis abstul. etiam nostra reg.) Demosthenica plane sententia, ex 1. Olynthiaca, οὐδὲν οἷς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ ἀποστῆναι ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ τῶν

ἑαυτῶν ἀποστῆναι αὐτοῖς. Valeret eadem sententia, imo tota oratio Olynthiaca illa hodie magnopere ad Christianos in Turcam exhortandos: & ea usus est olim ad verbum, in eodem argumento, pauculis nonnumquam de suo interjectis, Bessarion Cardinalis eruditissimus, ac celeberrimus.

g Ne porro illis fugientibus valde instate. Onosander cap. 11. Hostium discessionem, inquit, semper suspectæ, nec unquam susque deque habendæ. Et considerandi potius locorum, quam hostium situs. nec solum qua via ducatur exercitus prospiciendum: sed etiam ut eadem reduci possit, providendum. Et vel copias non immittat, sed coerceat, ac reprimat: vel si immittat, caveat diligenter: & montium cacumina, angustiarumque fauces, relictis custodibus, occupari a suis curet, ut tutum iter receptui præstetur. Sic ille, Pyrrhus Epirotarum rex præcipit, non esse pertinaciter instandum hosti fugienti: non solum ne fortius ex necessitate resistat: sed ut postea quoque facilius acie cedat: ratus, non usque ad perniciem fugientibus instaturos victores.

*h Se aut honeste victuros, aut cum laude occubitu-
ros.* Quod profitentur, se honeste victuros, indicant, non fugituros, & hostem superaturos potius, quam se illi dedituros. Nam qui e prælio fugit, non vivit honeste: nec qui se timore fractus hosti dedit. Instituto quidem Lacedæmoniorum, apud quos aut vincere oportebat, aut mori, nihil dabatur tertium. Lacedæmoniorum igitur spiritus, & animos milites isti gerebant.

i Signoque crucis obarmati. Christianæ pietatis est, omnia in nomine Domini, & cum fiducia cælestis auxilii facere: cujus voluntatis, ac spei signum est, formatum in fronte, aut in aere ante nos expressa manu sanctæ crucis figura: per quam bona omnia, & salus nobis per filium a Deo patre impetrata est. Credo etiam hos milites fuisse memores illius, quod in vita Constantini legimus, IN HOC SIGNO VINCES. Sunt & alia exempla, & unum illustre sancti Martini, cui cum timiditas objiceretur, propter quam missionem peteret, Ego, inquit, signo crucis, non clypeo protectus, aut galea, hostium cuneos penetrabo securus. Sulpitius in ejus vita.

k Ipse medium tenet. Locus imperatoris in exercitu, quod vidit poeta noster, cum sic de Turno cecinit, principio libri 9.

Jamque omnis campis exercitus ibat apertis,

Dives equum, dives pictæ vestis, & auri.

Messapus primas acies, postrema coercent

Tyrrhidae juvenes: medio dux agmine Turnus

Vertitur, arma tenens.

Libro item 10. de Ascanio, qui personam patris, ac summi proinde ducis referebat, in obsidione sustinenda,

Ipse inter medios Veneris justissima cura

Dardanij caput ecce puer detectus honestum.

Aquila circa medium totius legionis locabatur, inquit Lipsius de Milit. Rom. libro 4. dial. 4. ibi enim imperator ut sit oportet, unde prospiciat, & mandet facillime in omnes partes. Is autem locus medius est: sed paulum tamen ad finem magis admotus. Nam inter principes, & triarios, ante aquilas stetisse censeo imperatorem. Argumento, quod ejus situs in castris, ante principia dico, & aquilas.

AD CAPUT VII.

a Andronici filio, cognato suo. Quamvis Græce sit Ἀνδρόνικος, quod patruelem interpretantur, tamen certum est, Manuelem Andronici Asanis filium, imperatoris hujus patruelem minime fuisse: nisi ipse Asanes senior Michaelis patris imperatoris frater fuerit. Atqui non fuit. Verumtamen cum Andronicus Asanes ex sorore senioris Andronici imperatoris natus sit (liquidem is δαδὸς ejus dicitur) Manuel hic cum minore Andronico, ut patet, cognatione conjunctus fuit.

^b Porro quidam Sebastopolus.) Quidam Sebastus nomine, nam πωλος, & πωλον syllabæ sunt adjectivæ recentium Græcorum, idque tam in appellativis, quam propriis nominibus, nihil significantes. Apud quos legas ἀντόπωλος pro ἀντοί, ἀρχοντόπωλον pro ἀρχοντα, στρατηγόπωλος pro στρατηγός, τυρκόπωλος, εμβερτόπωλος pro τυρκος, & εμβέρτος. Sic Othonopolus, Francopolus, &c. Α πέλιδαι videntur ducta ambo, & pro πολὶς dici. Plura Scholiastes Caropalatæ.

^c Perinde ut victi, fugam simulabant.) Genus doli militaris, quo usi sunt Israelitæ contra Beniamitas lib. Judicum cap. 20. Nam fugam arte simulantes, consilium inierunt, ut abstraherent eos de civitate (Gabaa) & quasi fugientes, ad supradictas femitas perducerent, &c. Tale narrat Zonaras tomo 3. Annal. in Constantino, Constantio, & Constante fratribus imperatoribus. Nam qui missi erant (a Constante contra Constantinum, qui paterna partitione non contentus, fratris provincias invadebat) cum parum a Constantino abessent, insidias locant, pugnaque inita fugam simulant. Quos dum Constantini milites persequuntur, qui in insidiis collocati fuerant, a tergo invadunt. Sic fugientibus etiam conversis, in medio duorum exercituum intercepti, magna ex parte cadunt, ipso etiam Constantino interfecit. Vide in hoc genere strategema Gorgiæ contra Phœbidam apud Polyænum lib. 2.

AD CAPUT VIII.

^a Osmani patris Orchanis coevi.) Ita scribo, pro Atumano, quo habet Græcus codex. Vultus Othmanum, seu Othomanum nominat, & ejus posteros Othomanidas pro Osmanidis: postulat id Arabicæ, & Turcicæ linguæ pronuntiatio, & Græca prolatio nominis per ð. scripti, non adversatur: quando istæ littera non Latinæ t. vel th. respondet, sed ex usu Græcorum gemino potius ð. cum sibilo quodam expresso. Leunclavius. De origine autem hujus Osmani seu Osmans, & propagatione imperii Turcici, ex Sultanorum Osmanidarum, seu Turcicis Annalibus, audi somnium, non dissimile illi, quod Astyages rex Medorum de filia sua Cyrum genitura vidit, quodque Herodotus, & Justinus retulerunt. Accidit aliquando, ut Etrucules fessus interdiu, semet ad quietem componeret. Ibi tum ei somnium se quoddam obtulit: quo viso fuit expectatus. Mox hinc inde rem cogitabundus expendens, corpus abluit, præter suas absolvit, habituque mutato, Coniam profectus, urbem ingreditur. Agebat istic vir auctoritatis, & doctrinæ maximæ, cui nomen Edebales, operum, & prodigiorum mirabilium effector, in quem conjecti erant omnium oculi, quod eos in lege Mahometana instituerat, ac facultates cæteroqui amplissimas possideret. Etiam Sultanus ipse, quem diximus, Aladinos plurimum ei tribuebat. Hanc ubi convenisset Etrucules, ut somnium illi suum exponeret, venerande vir, ait, per quietem visus sum videre splendorem lunæ prodeuntem e sinu tuo, qui meum in sinum penetraret. Eo cum delatus esset, ex umbilico meo mox enatam fuisse arborem, quæ regiones aliquot, ac præaltos montes, latosque campos umbra sua tegetet. Ad ipsas autem radices arboris perennes aquas emanasse, quibus vineæ passim, & horti irrigarentur: ac secundum hæc expectatus fui. Posteaquam diu multumque semet Edebales, qui a suis vir sanctus habebatur, ob interpretationem somnii torisset, tandem oratione ad Etruculem conversa, nascetur tibi filius, inquit, vir optime, cui nomen erit Osman. Is bella plurima geret, ac posteritui deinceps reges, terrarumque principes erunt. Mea quoque filia nuptura est Osmani, ex qua procreabit ille liberos, qui ad dignitatem regiam pervenient, ac populis cum imperio præerunt. Secundum illa natus fuit Osman, qui cum adolevisset, Maho-

Pars III.

metani illius filiam duxit uxorem, de qua natus est ei filius Urchan (quem Orchanem nostra historia vocat.) Cumque Osman provinciis aliquot occupatis principatum sibi constituisset, partem ditionum inter duces militares, qui ea in loca cum Etrucule patre venerant, liberaliter distribuit: a quibus illæ regiones hodieque nomina sua sortitæ sunt. Idem Urchani filio dirunculam, cui nomen Chisar Saugagi, & cognomen Inunge, concessit.

^b Tem. et loca conjicere, unde hostib. plur. noceat, & amicis plur. profici.) De idoneo loco eligendo Vegetius lib. 3. cap. 13. Bonum ducem convenit nosse, magnam partem victoriæ ipsum locum, in quo dimicandum est, possidere. Elabora ergo, ut conferturus manum, primum auxilium captes ex loco, qui tanto utilior judicatur, quanto superior fuerit occupatus. In subjectos enim vehementius tela descendunt, & majore impetu, obnitentes pars altior pellit. Qui adverso nititur clivo, duplex subit, & cum loco, & cum hoste certamen. Sed illa distantia est, quod si de peditibus tuis victoriam speras contra equites hostium, loca aspera, inæqualia, montuosa debes eligere. Si vero de equitibus tuis contra adversarii pedites victoriam quæris, sequi debes paulo quidem editiora loca, sed plana, ac patentia: neque sylvis, neque paludibus impedita.

^c Si quid humanitus imp. accidisset.) Græce est, εἰ τι συμβαῖν περὶ βασιλέα. Et Demosthenes, εἰ παθεῖν τι μοι συνέβη, si quid mihi contigisset, id est, si mortuus fuisset, quomodo & Cicero loquitur. Pro Milone, si quid mihi acciderit prius, quam hoc tantum mali videro. Et 2. de invent. si quid pupillo accidisset. In 1. autem Philippica, si quid mihi humanitus accidisset, id est, ut homini. Ea est autem naturæ humanæ conditio, ut a morte numquam tutâ sit. Habet ergo verbum πάχω Græcis modo optativo, particulis εἰ τι præcedentibus singularem quamdam patiendi significationem, videlicet mortem. In 4. Catilinaria dixit, si quid mihi obtigerit, æquo animo paratoque moriar. Et in Maniliana, si quid eo (Pompejo) factum esset.

^d Postridie in pugna equites, ac pedites simul omnes 47. occubuerunt.) Codex Græcus habet, τῇ δὲ πρωτεραίᾳ, pridie. Sed quando huc venerint isti equites ac pedites, & a quibus barbaris interempti sint, non queo conjicere: certe Orchanes mane venit Philocrenem, hora altera post ortum solis. Existimo loco τῇ δὲ πρωτεραίᾳ, legendum τῇ δὲ ὑστεραίᾳ, postridie pro pridie. Consideret lector.

AD CAPUT IX.

^a Hac luce decederet.) In Græco est, παρα τοῖς πλείοσι γινέσθαι, apud plures esse. Sic rursum cap. 16. ἂν τε γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀπὸς τὰς πλείους, sive enim abiero ad plures. Loquitur eodem modo Plautus Trinummo.

Lacrymas hæc mihi, cum video

Ejiciunt, quia ego ad hoc genus hominum devavi, quin prius

Me ad plures penetravi?

Plures vocant mortuos, quoniam revera plures sunt mortui, quam vivi. Aristides Sophista. ταῦτα εἰπόντας ἂν αὐτὰς οἶμαι ῥᾶδίως πάλιν πορεύεσθαι παρὰ τοῖς πλείοις, εἰ δὲ καί τις μετὰ τῶν πλείων χρηστὴ καὶ δοκεῖν, ὅπως ἐγὼ γὰρ οἶμαι. Id est: Hæc eos locutos, arbitror facile ad plures, (hoc est, ad mortuos, seu ad inferos) redituros, si moda quidem etiam illi cum pluribus jacere existimandi sunt, quod mihi sane non videtur. Verumtamen sensum verbis aliis paulo clarius expressi, cum dici, hac luce decederet.

^b Si quis animis post fata rer. hum. sensus, & mem.) Sulpitius ad Ciceron. in illa consolatoria epistola, super obitu Tulliæ. Quod si quis etiam inferis sensus est, qui illius in te animas fuit, hoc certe illa te facere non vult. Isocrates in laudatione Evagoræ tali quodam principio

usus est, cum dixit, putare se, si quis eorum quæ hic sunt, sensus ad mortuos perveniret, nihil posse ipsi Evagoræ accidere optatius, quam ut res ab ipso præclare, ac fortiter gestæ eloquentis alicujus hominis voce, ut ipsarum dignitas posceret, celebrarentur. Eum imitatus M. Tullius Philipp. 9. ubi de Servii Sulpitii statua erigenda agitur. *Mihi autem recordanti*, inquit, *Servii Sulpitii multos in nostra familiaritate sermones, gratior illi videtur, si quis est sensus in morte, ænea statua futura, & ea pedestris magis, quam inaurata equestris*. Pluribus hæc Muretus Variar. lect. lib. 7. cap. 19. Porro quas res de nostris rebus cognoscant beati, consulendi sunt Theologi. Idem asserunt abique peculiari revelatione permissuque Dei damnatos rerum nostrarum nihil cognoscere. Idem sentiunt de his qui purgatorio igne detinentur, quibus Deus de his quæ apud nos aguntur, crebrius quam dampnatis, quando opus est, & illi placet, revelat.

c *Se consortem imperii.*) Michael pater ejus cum Andronico seniore, & is cum Michael primo Palæologo, & superiores quoque Constantinopolitani cum liberis suis imperarunt. Apud Romanos imperatores, a Diocletiano, qui primus imperium cum Maximiano commilitone suo communicavit, & in ea re moderationis summam laudem promeruit, usitatum fuit habere consortem imperii: non modo ut unus orientis, alter occidentis esset imperator, sed etiam, ut plures occidenti imperarent: tamen hoc interdum per tyrannidem potius factum est. Notanda ambitio, & φιλαρχία Alexandri magni, qui Dario majorem partem regni usque ad Euphratem, & alteram filiam uxorem; pro reliquis captivis triginta millia talentum offerente, respondit, præstaturum se ea, si secundus sibi, non par haberi velit. Cæterum neque mundum posse duobus solibus regi, neque orbem summa duo regna salvo statu terrarum habere. Justinus lib. 11.

d *Id se admittere, & pro confecto ducere.*) Pugnancia videtur loqui, si sequentia consideres. Sed hæc ad animum, quæ sequuntur, ad habitum, & insignia, & nomen pertinent, quæ sibi ait non allubescere, neque ullam jucunditatem parere. Adhibet etiam ista reculatione argutias. Demum infra, ex illis, *exteriore quidem habitu, vestituque non eo*, &c. patet, non tam officia ac munera imperatoria recusasse, quam propter externam illam majestatem, cum non deessent Andronici liberi, etsi impuberes, invidiam fugisse.

AD CAPUT X.

a *Benedictus Zacharias.*) Propria solet postponere, quod apud nos inusitatum est. Itaque pro Zacharias Benedictus, scripsi Benedictus Zacharias. Erat autem Μπέτρος. Recentes enim in hujusmodi Italicis, & Latinis vocibus, ut est Benedetto, pro littera b. ponunt π. & quidem præfixa ei μ. hic pro Benedictus, scribunt μπέτρος, & Beato exprimitur his litteris, μπέτρο. Lege Henrici Stephani libellum, de infidis Græcæ linguæ magistris pag. 137. Hic autem ex μπέτρος factum depravate Μπέτρος, non dubito.

b *Chium invadens, ea potitus est.*) Quæ deinceps de insula Chio a Genuensibus per vim occupata, & vi retenta, ab hoc nostro memorantur, vehementer discordant ab iis, quæ Petrus Bizarus memoriæ prodidit lib. 4. historiæ Genuensis, & post eum Uberrus Folietta lib. 7. dum Smyrnam, & Chium a Michael I. Palæologo Genuensibus donatas esse affirmant. Locum ad verbum adscribemus. *Circa hæc tempora (1261.) Michael Palæologus orientis imperium obtinebat. Qui ob privatas similitudines & inimicitias, quæ illi cum Venetis intercedebant, sin-*

gularem benevolentiam, & animi prope passionem in Ligures manifestis argumentis præ se ferebat. Et cum multum reipublicæ interesset, tam potentis principis in Oriente, ad navigationes Atticas conscieundum, amicitia atque favore adjuvari, sub initium proximi anni Jordano Raalvengo cive Astensi prætor, senatus nomine Gulielmus Vicecomes, & Guarnerus judex, prudentissimi atque integerrimi viri, optimeque de patria semper meriti, ad eum legati missi sunt, quorum opera atque industria respublica affecuta est, ut inito cum ipso fœdere atque amicitia, res orientales longe meliori loco, quam antea essent. Ipse etiam, ut aliquo recenti beneficio sibi rempublicam arctius devinciret, magna liberalitate usus, illi Smyrnæ urbem, atque etiam, ut nonnullis placet, Chium Jonii maris insulam dono dedit, &c. Si donata fuisset, credo equidem, Andronicus ejus filius, Michaelis, inquam, non postulasset quæ hic postulasse legitur, nec ipse nepos ista contra jus fasque fecisset. Libro tertio cap. 95. iterum capitur a Genuensibus.

AD CAPUT XI.

a *Byzantio vela in altum dantes, cursum in Chium.*) De hoc bello tam memorabili, & causis ejus pauca perstringit Gregoras lib. 9. Nam quæ ad gloriam junioris Andronici faciunt, libenter vel extenuat, vel omittit. *Sub autumnum omnibus triremibus Romanorum, quæ Byzantii, Lesbi, atque in cæteris insulis, & maritimis urbibus erant, nec non uniremibus, & quatuor auxiliariis triremibus a Cycladum insularum principe accersitis, e portu solvit, &c.* Rem totam, de qua noster tam multa, & insignia, deinceps versibus circiter viginti tribus absolvit. Quamquam & illud verissimum est, paucorum admodum notitiam habuisse Gregoram, quod & noster Cantacuzenus initio historiæ suæ, quamquam tacito ejus nomine affirmavit, & ego narrationibus utriusque conferendis, peritæpe expertus sum.

AD CAPUT XII.

a *Præsertimque Delii Hospitalenses.*) Delus tum Hospitalensium erat, quomodo & Græcus codex illos nominat. Genus religiosorum sub Hygino pontifice natum. Idem qui Rhodii, seu Rhodienses, & Melitenses hodie, quorum historiæ Latinis, & Italicis litteris exstant. De origine Hospitalensium Hierosolymæ scripsit in historia sua Orientali cap. 64. Jacobus de Vitriaco episcopus Tusculanus & cardinalis.

b *Galatamque trajiceret.*) Galata (cujus per hanc historiam mentio erit plurima, & res ejus gestæ memorabiles afferuntur) urbs e regione Constantinopolis sita, trans sinum, quem ceras sive cornu, & ceratinum, sive cornutum veteres etiam vocarunt: quod instar cornu cervini sparsim ramis quasi quibusdam littus utrumque amplectatur. Eadem & Pera dicitur, & Peræa Nicetæ historico, quod ultra sinum posita sit. Veteres ab arborum ficos ferentium copia Sycas nominabant, quæ vox apud Zosimum quoque legitur. Colonia est Genuensium, etiam hodie majori ex parte a Christianis inhabitata, præsertim mercatoribus. Leunclavius.

Placet insuper ejus descriptionem, quamvis pag. 1014 longiusculam ex Petri Gyllii topographia Constantinopolitana apponere, quod me utiliter fecisse lectores, ut spero, judicabunt, cum majorem historiæ hujus partem eolverint. *Sycena regio, jam vulgo nominata Galata, sive Pera, rectius nominanda Peræa, ut Josephus Judæam trans Jordanem nominat Peræam. Cur autem appelletur Galata, Constantinopolitani omnes jam prædicant,*

ex eo, quod illic olim lac venderetur, aut mulgeretur, decepti nominis allusione; nec dubito, si scirent, Galatam appellatam olim Sycam, quin etiam auderent eam dicere, a ficuum lacte ita appellatam esse, suamque tum aberrationem a verotueri possent auctoritate Dionysii Byzantii, scribentis, Sycam appellatam a multitudine, & pulchritudine arborum ficuum ibi provenientium. Quanto rectius conjectassent, si a Galatis populis eam Galatam nominatam fuisse arbitrati essent, adducti Joannis Tzetze civis Constantinopolitani, & diligentis Grammatici varia historia, abhinc fere quadringentos annos conscripta, quæ tradit, Brennum Gallum, ducem Gallorum, quos Græci Galatas appellant, profectum Byzantium, illinc trajecisse: indeque Byzantii locum appellatum fuisse Peram ex trajectione Galatarum, a quibus postea arbitror etiam Galatam appellatam. Hæc autem sita est partim in colle, partim in planitie subjecta sub ipsum collem, quem duæ valles efficiunt, una ab oriente, altera ab occidente, utraque longa circiter unum milliare. Collis dorsum procedit a septentrione ad meridiem, latum ubique non minus ducentis passibus, tam longum, quam valles, quibus utrinque clauditur: deinde conjungitur cum reliqua continentis planitie. Collis meridianum latus, & planitiem sub ipsum subjectam continentes Galatam, circumscribit sinus Ceratinus. Isthmumque, & peninsulam fere semicircularem efficit: ut si lineam duceres ab ore & faucibus sinus ad medium recessum, quem sinus Ceratinus insinuat in vallem, quæ collem Galatinum ab occasu claudit; inclusum videres intra semicirculum, quem designaret ducta linea Galatam accedentem ad figuram arcus intenti, nisi ejus cornu vergens ad occasum, dimidio largius quam orientale esset, & minus longum. Galatæ circuitus muro circumdatus patet quater mille & quadringentos passus, latitudo varia: nam media est sexcentorum passuum, quorum viginti intercedunt inter sinum & muros. Jam vero planities procurrens inter sinum & collem, dilatatur in centum octoginta passus, clivus vero in quadringentos. Latus Galatæ orientale patet in latitudinem primo quadringentorum passuum, deinde contrahitur in ducentos sexaginta passus. Latus pertinens ad occasum extra veterem Galatam situm, habet mollem clivum, & fere totum ad meridiem tendentem, præter exiguam proclivitatem subsidentem ad solis occasum juxta muros veteris Galatæ sitam; clivi enim collis Galatini duplici devexitate inclinatur, una in valles, altera in sinum. Unde fit, ut urbs sit prona triplici proclivitate, una a septentrionibus ad meridiem, altera ad ortum solis, tertia ad occasum. Declivitas per mediam Galatæ latitudinem decurrens, tendit a septentrionibus ad meridiem, ita prona, ut in multis locis clivi gradibus molliatur, ut domus ex parte infera scalis ascendantur, ex supera adeantur plano pede usque ad primam contignationem. Latus vero tam vergens ad solis ortum, quam ad occasum, duplicem devexitatem habet, unam a septentrionibus ad meridianum cardinem, alteram ad orientem, aut occidentem: ut non modo viæ rectæ, sed etiam transversæ proclivitatem habeant, sed orientale latus proclivius in utramque devexitatem, occidentales molles clivos habet tam rectos, quam transversos. denique Galata sic prona est, ut si eadem altitudine omnes domus essent, superiores contignationes aspectu maris fruerentur, ex eisque, velut ex theatris, naves ultra citraque trajicientes spectarentur: neque modo Galata, sed tota fere Constantinopolis maris aspectu frueretur, si lex a Zenone constituta, & a Justiniano sancita servaretur, jubens intra centum passus neminem posse Constantinopoli impedire maris aspectum, neque rectum, neque obliquum. Plana urbis pars discurrens inter imos collis clivos, & sinum, nusquam minus stricta ducentis passibus, in cornibus largior est, & quidem alicubi patet in longitudine quadringentorum passuum, oppidum triplo longius, quam latius: latitudo tendit a septentrionibus ad meridiem, longitudo ab oriente ad occasum, latus occidentale latius quam orientale, & fere eadem latitudine, quæ media

urbs: nam per longitudinem quingentorum passuum nusquam minus lata quingentis passibus orientale latus contrahitur molliter, quoad ejus extremitas ad formam cunei reducitur, ubi lata est ducentos sexaginta passus. Totum litus, quod circuit Galatam, portuosum est, naves admittens usque dum contingant oram maritimam. Inter mœnia, & sinum, intermissum est spatium, ubi tabernæ, & officinæ mercatorum, & cauponæ frequentes, & vacua intervalta ad exonerandas naves. Portas habet maritimas sex, quarum tres trajectum frequentem habent ad Constantinopolim. Ita enim contra Constantinopolim jacet Galata a septentrionibus, ut primo, secundo, tertio collibus, & valli primæ et secundæ Constantinopolitanis sit adversa, præ se habens sinum et Constantinopolim, a tergo suburbana ædificia. Nam supra Galatam multæ domus suburbanae partim in collis Galatini dorso; partim in ejus lateribus triplicibus. Nam Galata non attingit summum verticem collis, imo ex summa urbe, ubi est excelsissima turris, adhuc restat extra urbem ascensus trecentorum circiter passuum, plenus ædificiis, inde jugum planum tendens a meridie ad Aquilonem, largum circiter ducentos passus, longum duo millia passuum, per quod medium discurret via lata, utrinque ædificiis cincta hortorum, & vinetorum, neque est ulla pars amœnior: ex qua, ejusque lateribus, videtur sinus Ceratinus, & Bosphorus, & Propontis, et septem colles Constantinopolis, et Bithynia, et semper nivosus Olympus. Denique ædificia non modo in colle Galatino, sed etiam in collibus et vallibus circumvicinis sitis in litore Galatino posito contra Constantinopolim, tot colles et valles habente, quot Constantinopolis, ut jam longe dimidio majorem, quam sit Galata, urbem efficere possent, ac si centum annos felicitas imperii Byzantini duraverit, altera Constantinopolis futura est Galata. Hæc Gyllius. Porro quibus temporibus hæc gerebantur multis partibus minor, & infrequentior fuit Galata.

c Cui a papa Chli pontificatus commissus.) Hunc episcopum Genueses induxerunt, catholicum utique, pro schismatico.

A D C A P U T XIV.

a In morbum acutum, quem cephalicum symptoma.) De causa morbi hujus, & quod noster dicit cephalicum symptoma, Gregoras sic. Paucis diebus elapsis, imperator Didymotichi agens, in morbum gravissimum incidit. Nam cum lavisset, et in summo rigore hyemis frigus a balneo non cavisset, cum reliquum corpus est densatum, tum vero et caput ita afflictum, maxima parte mali eo inclinante, ut non modo gravissimis doloribus cruciaretur, sed et mente alienaretur.

A D C A P U T XV.

a Quid de Xena matre decerneret.) Gregoras lib. 9. Nulla vero tum facta est mentio, nec avi imperatoris, nec domine matris, quæ Thessalonica tunc agebat, gravi affecta dolore et sollicita, ac desperata etiam vita sua, si defuncto filio, se præterita, imperii cura aliis mandaretur. Negabat enim, posse fieri, ut sibi, quæ domina esset, vita concederetur a magno domestico Cantacuzeno, et matre illius, præter omnem expectationem summæ rerum præfectis, et longo jam tempore sibi inimicis, &c. Vides quomodo bonum virum Cantacuzenum cum matre adducat Gregoras in invidiam? Cur enim Xena ambitiosæ feminae esset inimicus, ipse ab ambitione remotissimus? quoties enim delatum sibi imperium fugit?

b Se Annam imperatricem dominam agnoscere.) Gregoras. Ore porro mandavit, ut omnes Romani jurarent, se conjugem ipsius ut dominam veneraturos

esse, & (ipsa enim aderat gravida, eaque verba audiebat) puerum, si filius nasceretur, ut imperatorem, cujus tutor esset Cantacuzenus magnus domesticus, quæ sola in litteras relata, vim testamenti habuerunt. Sic ille. Dum porro tutorem filii Cantacuzenum instituit, sine dubio etiam imperium ei regendum commisit. Viduam ipse in manum illi tradit.

* Ne imp. def. despota e custodia elap.) Gregoras. Constantinus despota cum ceteris vinculis solutus, ut diximus (captivos iussisse dimitti imperatorem supra dixit, Constantinum despotam, magnum logothetam Metochiten, omnes denique eodem crimine damnatos) cum paulum se ostendisset, rursus in obscuras latebras noctu a proceribus aulicis est abditus. Veriti enim, ne imperatore defuncto turba in populo oriretur, cum ob alia, tum propter C. litteram, & olim temere de illo iactatum rumorem sic illum tractarunt. Vulgaris enim fama erat, imperium vetere imperatore defuncto, ei esse destinatum, cujus nomen C. littera inchoaret. Unde cum & ipse Constantinus diceretur, suspectus erat. Pergit deinde, ac docet, quo pacto iidem proceres seniore Andronicum male multaverint: quæ tamen cum nostra narratione pugnant mirabiliter. Sed cur Gregoras singularem humanitatem, & clementiam magni domesticæ in Constantinum istum prætermittit, qui nullis precibus flecti potest, ut ei oculos eruat, ne dum ut illum (quod imprimis volebant proceres) occidat? nescio quæ malignitas hominis se prodit non raro: nam ut multa ignorarit, quod aliquoties jam diximus, tam illustria qui tandem ei inaudita, & incomperta esse potuerunt?

d Noctu se capturum consilium.) Vide proverbium ἐν νυκτὶ βολή, in nocte consilium. Tempus nocturnum propter silentium, cum quiescunt voces hominumque canumque, idoneum est captandis consiliis. Quare sapientissimus poeta etiam Æneam suam per noctem plurima volventem, secumque deliberantem inducit i. Æneid.

At pius Æneas per noctem plurima volvens. Ad quem versum vide symbolas nostras. Onofander cap. 1. vult imperatorem, sive ducem esse sobrium, sive sicum: ut in arduis negotiis parandis putandisque pervigilet. Noctu enim quasi silente, & quiescente animo, multa ducis cogitatio molitur ac perficit.

AD CAPUT XVI.

* Timensque, ne eo extincto quippiam novi de se fieret.) Quæ timuerit senex, ne sibi fierent nepote mortuo, ea facta esse nepote adhuc vivo, audacter narrat Gregoras lib. 9. In seniore vero imperatorem plures malorum vias excogitarunt, quæ omnes eodem ducerent. Optionem ei dederunt, malletne monasticum habitum induere, an aliud malum subire. Id vero esse aut eadem, aut acerbissimum exilium, aut violentam in oblivionis caestellum abductionem: quorum omnium vehementissimas minister esset Theodorus Synadenus. Imperator vero tanta periculorum tempestate subito oppressus, diu sine voce in lecto jacuit. Quid enim faceret aliud, nisi ferreus esset, aut corde adamantino? multis barbaris & offeratis militibus circumfusus, domesticis vero omnibus extrusus: cum nemo esset, qui hominem luminibus orbatum duceret, ubi vel staret, vel transiret? Sed ne longum faciam, volentem nolentem tondent, & cucullo induunt, atque Antonium nominant. His tu, lector, quantum fidei tribuas, cogita. Valde amicum hic Gregoras seniori Andronico se ostendit: ex quo sequitur, ut juniori valde amicus esse vix possit.

b Cum penitentium habitu apparere.) Duo hic observa, unum, homines religiosos, sive

monachos securius coram tribunali illius æterni, ac iustissimi iudicis apparere: alterum, habitum monasticum esse penitentium habitum. μετανοίας ἐνδύματα rursus infra nominat. Ex quo sequitur, religionem esse statum penitentiae, quod noster Hieronymus Platus in volumine aureo de bono status religiosi erudite ac diserte docuit, lib. 1. cap. 14. De Manuele Comneno jam morituro, Nicetas lib. 7. τὸ μοναχικὸν χιτῶνα ἤτησε. καὶ οἱ παρὰ αὐτὸν ὄντες οὐκ ἔπαυσαν αὐτὸν ἀπορήσαντες (in manu scripto ἄροντες) τινὸς μοναχῆ ῥάσα περιδύσει μὲν αὐτὸν, & ἀπεκδύσει, τὰ μαλακὰ & ἀρχικὰ (τὰ βασιλικὰ) αἰμα. ἐπεκδύσει δὲ τὸ φραγὺ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἐνδύμα, εἰς ὅπλι- τω μετημβρότες πνευματικῶν. κράνει τε θεοτέρῳ, καὶ δώρακι σεμνοτέρῳ τῷ ἑρانيῳ στρατολογήσαντες ἡγεμόνι. Monasticum postulavit habitum. Ac ministri cucullam, nescio unde nacti mollibus & regis vestibus detractis, asperoque illo divinæ vitæ indumento illi inducō, in spiritualem illum mutant militem: & galea diviniore, thoraceque honestiore in celestis imperatoris album referunt. Vvolvis cum illa ex manuscripto codice converteret, cucullam, seu, vestem monachalem, ut hæreticus, ferre non potuit, transtulit enim spiritualem vestem nigro panno, omnis ornatus expertem, ministri nescio ubi nacti. illud autem quod præcedit, τὸ μοναχικὸν χιτῶνα ἤτησε, penitus omisit. Fideliter, si superis placet. Et adhuc projiciemus margaritas ante porcos?

* Patremque suum spiritualem vocatum.) Hic erat episcopus Didymotichenensis, de quo multa dicuntur infra. Cui ego animæ meæ salutem credidi atque commendavi: qui suis præceptis viam mihi ad cælum munit, paternamque pro me curam gerit, cur ego illum non patrem nominem? Animadvertite quam reverenter & honorifice de patre spiritali loquatur noster historiographus.

d Sic enim a sanctis patribus lege sancitum esse.) Spiritualis iste pater, quia non erat ordinarius, & consuetus, noluit imperatorem habitu monastico induere, & quasi consecrare, testificans id sacris canonibus adversari. Nempe concilii Constantinopolitani I. cap. 2. juxta ordinem Balsamonis, & canone 3. ut quidem citat Gratianus, licet Balsamo jungat. Item concilii Antiocheni cap. 13. Extat apud Gratianum Græce & Latine in editione Gregoriana, in volumine quod appellatur decretum, causa 9. quæst. 2. ubi & alii plures canones in hanc sententiam. Sed Cantacuzenus respexit ad canones Græcos tamquam Græcus. Cæterum ut ordines conferre non licebat in aliena diœcesi, ita nec monachismo initiare, de quo agit Cantacuzenus. Nam monasticis mysteriis aliquem initiare, non censebatur minus, quam diaconatu, aut sacerdotio insignire, quod ex Areopagita intelligi potest, Ecclesiast. Hierarchiæ parte 2. cap. 6. & parte 3. cap. 6. ita enim Ambrosii Camaldulensis Lutetiana editio distinguitur. Hæc Jacobus Gretserus.

AD CAPUT XVII.

* Quæ dum a corpore disced. mult. dolor sustinet.) Cicero 1. Tuscul. An quod ipse animi discessus a corpore non sit sine dolore? Ut credam ita esse, quam est id exiguum? Et falsum esse arbitror: & sit plerumque sine sensu, nonnumquam etiam cum voluptate: totumque hoc leve est, qualecumque est. Fit enim ad punctum temporis. Sed ista est oratio mortem contemnentis, quod est illius libri argumentum. Nam ut mortem senum concedamus esse levissimam, adolescentum certe plerumque dolorem habet. Et cum illi ut poma vieta ultro ab arboribus decidunt: hi velut cruda avelluntur, & tamquam ignis aqua superfusa, non sine multo fridore extinguuntur.

Si mors dolorem non habet, aut ad punctum temporis tantum, unde ergo clamores, jactationes corporum, membrorum distortionem in moribundis?

b Si quis animis ubi hinc emigravit.) Hæc de re dictum supra, ad cap. 9. quantum satis est.

Edit. Paris.
pag. 1018.

c Ut mortuus a corde aliorum boni oblivioni tradatur.) Ad scripturam alludit. Sed nescio quomodo se mortuum a corde aliorum obliturum dicat, cum potius aliis obliviscendum se dicere debuerit.

d Extrema corporis deficiente spiritu.) Signa mortis prænuntia, ut & paulo ante quædam. Plura afferunt medici, & experientia quotidiana docet.

e Si quid de laticibus illis sacris.) Gregoras his verbis rem totam perstringit. His ita gestis, imperator Didymotichi, nullo alio vitæ signo apparente, præter exiguam, & tenuissimam respirationem, vitalibus instrumentis immotis, & extremitatibus corporis emortuis, plane mortuus totum biduum jacebat. Tertio vero die, velut e profundo somno nonnihil exprocedens, divinum laticem castissimæ Dei genitricis PEGÆ postulavit: quo statim allato, & capiti affuso, recreatus est, & cibum cepit, & pristinam valetudinem recuperavit. Templum hoc ad fontem Dei matri erexit Leo Thrax imperator ejusdem monitu. occasio, locus seu regio, & ipsa templi structura, & fons iste in medio ferme templi, diserte a Nicephoro describuntur lib. 15. cap. 25. & 26. de miraculis, quæ ad fontem plurima sunt edita, librum se conscripsisse testatur.

AD CAPUT XIX.

a Quomodo Atheniensis solere fama est, cum Minervæ calculus.) Opinor tangi iudicium Areopagitarum apud Athenas, quod fuit severissimum, & causam Orestis, quam de matricidio ibidem dixit, accedenteque Minervæ suffragio absolutus est. Qua de re in Miloniana M. Tullius. Itaque hoc, iudices, non sine causa fictis fabulis doctissimi homines memoriæ prodiderunt, cum qui patris ulciscendi causa matrem necavisset, variatis hominum sententiis, non solum divina, sed etiam deæ sapientissimæ sententia liberatum. Hunc porro verum qui est apud Ennium in Eumenidibus pronuntiasse videtur Minerva.

Dico vicisse Orestem, vos ab hoc facessite. Lege Petrum Victor. variar. lect. lib. 13. cap. 23. & lib. 27. cap. 6.

b Duo sint imperatoris munera, unum rebus bellicis occup.) Hæc duo complexus est Homerus illis verbis de Agamemnone,

Βασιλῆος τ' ἀγαθὸς, κρατερὸς τ' ἀίχμητός. Bonus rex, in pace videlicet, fortis pugnator, in bello. Bonus autem non est, qui rempublicam non bonis institutis, ac legibus temperat: nec fortis, qui castra numquam vidit.

c De industria, cum insid. mach. avum imper. exuisse.) Hoc quidem duce Gregora Chronographi quidam volunt: sed nos hujus historici fidem sequi malimus.

AD CAPUT XX.

a Nescio quid mali mala obiectum est manu.) Sic, verbis inquam Plautinis, reddi posse opinor, quod Græce est, καὶ οὐδ' ὅτι παδόντες.

b Ut Cares nos subjicere.) Cares fuerunt barbaro ac servili ingenio, & proposita mercede parati ad quodvis malum perferendum. Testis Herodotus in Euterpe. Indicat & Aristophanes in Avibus. καὶ δὲ δῶλος, & καὶ, quod si servus est,

& Car. Plura Paræmiographus proverbio, In Care periculum.

c Sanitates magis quam aquas emananti.) Græcæ festivius, μαῖον ἰατρὰ, ἢ νεκρὰ, quo lepore aliquoties orationem aspergit. τραπεζῶν figuram vocant Græci. Vide quæ paulo ante de hoc fonte diximus, vel potius vide ipsummet Nicephorum. Facies operæ pretium.

d Obviam usque Rhegium processerunt.) Hæc mihi reditum ab exilio M. Tullii Ciceronis revocant in memoriam, cui, teste Plutarcho, tanta municipiorum omnium lætitia, & favore hominum proditum est obviam, ut quod jactavit postea, minus esset vero. Ait enim, Italiæ se humeris reportatum, oratione post reditum ad Quirites, si memini.

pag. 1019.

AD CAPUT XXI.

a Ad bellum ei inferendum se instruebat.) De hoc bello Gregoras lib. 9. Sequenti vere, cum Serviciæ Crælem appareret non quieturum, nisi Michaellem ob injuriam, & contumeliam sorori factam ultus esset, quod ea legitima conjuge, post susceptos ex ea liberos, regni hæredes, nulla de causa repudiata, imperatoris sororem duxisset, Michael legatos ad imperatorem mittit, ab eo postulans, ut per Romanas provincias transiens, in Triballorum terram impressionem faceret: nam & se illi arma infesta illaturum: ut duobus bellis impar, fieret imbecillior, multis utrinque agris amissis. Proinde ad expeditionem usque ad veris exitum se se parant. Lege reliqua.

b Tum Anobialum, Mesembriam.) Gregoras. Proximo anno, cum audivisset imperator, Bulgaricum principatum (Triballos vocat Bulgaros) & a priore uxore, & a cognatis Michaelis divelli (nam imperatoris soror ægre fuga salutem quaesierat) in ea multorum contentione de regno, justis captis delectis, oppidula Aemo vicina invasit, & fere omnia citra negotium cepit, habitatoribus ultro se se ad eum conferentibus. Inter cætera vero etiam urbem munitam, & frequentem Mesembriam, ad mare sitam, &c.

c Et majorum, & minorum urb. episcopi equalit. gratiæ particip. sunt.) Potestate ordinis pares sunt omnes episcopi, non jurisdictionis: ea enim metropolitanus episcopo, & patriarcha utrisque antecellit.

d Licetque ipsi parvæ urbis episcop. dig. jud. ad major. provehere.) Nimium auctoritatis dederunt imperatori episcopi, & patriarchæ Græci, postquam se ab ecclesia Romana abruerunt, & ii delata sibi potestate usi sunt egregie. Patet per omnes historias Byzantinas ista subiectio, & quædam indigna profecto servitus, quam volentes suis imperatoribus servierunt. Ne itaque mireris, si & apud hunc ejus rei exempla videas.

e Suis se pennis captos intellexerunt,) οἱ τοῖς οἰκτίους ἐλάσαν πεποῖς.) Suis se laqueis irretire sæpius legi: suis pennis se capere, numquam. Forsitan hoc vult, quemadmodum aviculæ dum viscatis virgis insident, quo magis alarum concussu se laborant eripere, eo magis etiam ipsis pennis implicatæ hærescunt: sic istos episcopos suo ipsorum sermone contra se tulisse suffragium, dum Joannem Constantinopolitanum episcopum esse noluerunt, Thessalonicensem fieri concesserunt, cum ordo episcopalis unus idemque sit, nec propter hanc, vel illam sedem variatur.

AD CAPUT XXII.

a Ejus nomen ut perfidi ad imper. detulit.) De ista accusatione Syrgiannis a Zamplacone

Gregoras lib. 10. Syrgiannes prius etiam ob exadum a Thessalonicensibus iurjurandum magistratui suspectus: & quia a matre imperatoris adoptatus fuerat, cum imperator Didymotichi capitali morbo laboraret: tum a Zamplacone læsæ majestatis reus actus, sui defendendi causa Byzantium ad imperatorem venit.

Edit. Paris.
pag. 1020.

b Quod nec profuturi si meliores: nec maculam sibi. Videndum, quomodo vera sit hæc sententia. Certe filii, & nepotes boni ad decus & gloriam familiæ suæ profunt: & filius sapiens est gloria patris sui: & nequam filii, eidem ignominiam ac dedecus inurant, quod exemplis probare nihil attinet.

AD CAPUT XXIII.

a Nec ob animum generosum.) *καὶ μὴ ὅτι γενεῶς* *ἀνδρῶν*. Fœdum erratum: plane enim flagitante sententia scribendum, *μεγαλοψυχῶν*. Profecto enim propter *μεγαλοψυχῶν* Syrgianni alias quoque ignovit. Sicut ergo hoc officium est *ὅτι μεγαλοψυχῶν*, ita & innocentem non pati calumniis opprimi.

AD CAPUT XXVI.

a Equos & canes ad venandum.) Gratissimum donum venationis per studioso: sicut militi arma, cupido litterarum libri.

b Et pelles pardalinas.) Heroicum donum: animalium enim generosorum ac nobilium, ut ursorum, pardorum, leonum, tygridum pelles seu exuvias gestare pro indicio virtutis, heroibus in more fuit. Id pluribus locis ex solo Marone cognoscimus. Acestes lib. 5. occurrit Æneæ.

Horridus in jaculis, & pelle Libystidis ursæ. Ibid. Salio Æneas donat tergum Getuli immane leonis, villis onerosum atque unguibus aureis. Lib. 7. de Aventino,

Ipse pedes tegmen tarquens immane leonis, Terribili impexum seta, cum dentibus albis.

Indutus capiti: sic regia tecta subibat, Horridus, Herculeoque humeros innexus amictu. Lib. 8. de Evandro.

Demissa ab læva pantheræ terga retorquens, Cum terque quaterque super eod. conveniretur.) Hæc ex Gregora illustrantur. Semel atque iterum, & tertio causa apud omnes iudices dicta, plane reus peragi non potuit, adeo, ut jam a plerisque iudicibus absolveretur. Lite autem adhuc pendente, vades ab eo imperator petit, ne clam profugeret, priusquam omnes iudices de eo suffragia tulissent. Quæ res ejus animum valde turbavit, & in carceris metum conjecit: gravissima illa et tolerabilia, quæ prius perpeffus erat recordantem, quorum vestigia recentia adhuc, et evidentia in animo circumferebat. Cum autem vades minus alacres videret, graviore metu urgebatur. Quas ob res fuga clam arrepta, cum statim sollicitè quæreretur, nusquam est inventus, &c.

d Quasi orci galeam subiisset.) Orci galea proverbium in eos, qui se arte quadam occultant. Simile, Gygis annulus. Plato lib. 10. de republica dixit, semper honesta propter se sequi oportere, etiamsi quis Gygis annulum, vel Plutonis haberet galeam. Origenes libro 1. adversus Celsum hæreticum docet, magis convenisse, ut Christus in Ægyptum fugiens subduceret se se Herodis insanix, quam si sub Plutonis casside latitans, eundem fefellisset. Vide Chiliasten.

e Eo primum portatus est.) Gregoras. Post annum autem supplices litteras ex Eubœa ad imperatorem misit, quibus veniam petebat, & locum aliquem in extremis Macedoniæ finibus, in quo

cum uxore & liberis consideret. Nam cum aulicorum invidia, ut diximus, obnoxius esset, procul ab illis esse voluit, ne per insidias ab eis occideretur. Addebat & iurjurandum, quo se imperatori perpetuo fidelem fore testabatur. Sed cum nihil impetrasset, Eubœa digressus, ad Serviciæ Cralem proficiscitur: ab eoque cupidissime susceptus, summa & gratia, & auctoritate floruit, assessor concors, amicus consentiens, consiliarius acceptus, intimorum fidelissimus, exterorum occupatissimus, alter Themistocles Artaxerxi Persæ. Nam cum fama eum jam pridem cognovisset, tum adventum ejus in luculentum lucro deputabat. Et quia pollicebatur, si illius opibus ad Romanum imperium occupandum adjuvaretur, se Macedoniam Triballis subiecturum, omni studio eum fovebat.

pag 1021.

AD CAPUT XXV.

a Sphranzes Palæologus unus ex optimat. imp.) Historiam hanc Gregoras quoque persequitur, lib. 10. quam cum hac nostra contendas licebit. Imperatorem autem in hanc curam intentum, senator quidam Sphranzes Palæologus adit, & sine arbitris alloquitur, illoque opes & honores pollicente, vicissim eadem Syrgiannis pollicetur, fuga simulata, &c. Vides quemadmodum imperatorem hujus cædis infimulet? Sphranzes ex Francisco depravatam puto. Nam & multo ante id sæculum Græci Latinorum quoque, & ex Latinis vocibus facta nomina sibi indebant, homines præsertim nobiles.

b Hujusmodi namque furta belli.) *τὰ γὰρ ποικίλα κλέματα*. Sic Virgil. lib. 11. Furta parva belli. Et 9. Hic furto fervidus instat. Sermo est, de cæde & strage nocturna. Statius 9. Thebaid.

Ausus erat furto dextram injectare Leonteus. Curtius lib. 4. Parmenio peritissimus inter duces artium belli, furto, non prælio opus esse censebat: incepta nocte opprimi posse hostes. Sic furtivi amores, Veneris furta poetæ. Vellejus lib. 2. Pont. max. in C. Cæsaris locum furto creatus. Furtum siquidem appellabant, quidquid occulte fieret.

c Ante se positas urbes jam armis domuisse.) Gregoras. Veris initio Cræles suas copias coegit: Syrgiannes vero clandestinas litteras per omne imperium Romanum dimisit, a provincia finitima Triballis auspiciatus, & per omnem oram maritimam, & mediterraneas urbes ac provincias Byzantium usque progressus, quibus & agrorum assignationes, & pecuniæ largitiones, & honorum fastigia, & id genus alia pollicebatur, &c. Infra: Æstate vero jam media Cræles cum suis copiis Syrgiannem sequitur, recta Thessalonicam petentem, levi opera interjectis urbibus, & provinciis in additionem acceptis, partim desiderio veteris administrationis, partim vastationis segerum metu, tempus enim messis erat.

d Juxta flumen Axium castra pon.) De hoc fluvio Gregoras: Post Strymonem esse maximum, & iisdem quibus ille montibus, erumpere, ab ipsa quidem origine non tantum, sed in decursu montium multis torrentibus actum, & nomine in Bardarium mutato, aliquando et quibusdam in locis navigabile.

e Imp. per Macedon. adducens partem exercitus.) Gregoras. Deinde in Macedoniam abiturus, ut sua præsentia eos qui defectionem spectabant, in urbibus terreret, patriarchici solii post Esatæ obitum Joannem Apris oriundum, imperatorii collegii tum sacerdotem, successorem deligit: cujus fidei, Deum testatus, in maximo divini verbi Sapientie templo conjugem, et liberos suos mandavit, ut eorum curator et custos post Deum esset, si quid forte respublica detrimenti cepisset. His actis propere in Macedoniam contendit, nullo secum ad-

ducto exercitu. Jam enim omnes suspectos habebat, præter fidelissimos domesticos suos, & magnum domesticum Cantacuzenum, quem ejus studiosissimum, & amantissimum, cæteris vero omnibus commem, & hilarem, tempus declaravit.

¶ Hujusmodi insidias prorsus ignar. interficiunt.) Longe aliter de nece Syrgiannis Gregoras. Cæterum Spbranzes imperatori quid ageretur nuntiaturus, simulque Syrgianni non suspectus esse volens, callidissimo, & mirifico commento illum aggressus, se cum duobus cubiculariorum principibus pepigisse ait, qui affirmassent, se, data opportunitate, imperatorem occisuros. Eos igitur commonesciendos esse conventorum. Sic potestate data, imperatori quid ageretur significat: quæ erant hujusmodi. Deesse sibi facultatem simul & facinoris patrandi, & vitæ conservandæ. Magnam enim Syrgianni turbam noctu atque interdum circumfusam esse, neque unquam relinqui solum, &c.

Edi. Paris.
pag. 1022.

¶ Cædem rerum necessitudini adscribens.) τῆς αὐτῆς ἀποτυχίας. Fatum, videtur indicare, quam εὐκαταστάτως vocant, id est, ordinem, seriemque causarum, cum causam causa ex se gignit. Seu id, quod est apud divum Augustinum civitatis divinæ libro 5. cap. 8. Qui vero, inquit, non astrorum constitutionem, sicuti est, cum quidque concipitur, vel nascitur, vel inchoatur, sed omnium connexionem, seriemque causarum, qua fit omne quod fit, fati nomine appellant, non multum cum eis de verbi controversia laborandum atque certandum est: quandoquidem ipsum causarum ordinem, & quamdam connexionem Dei summi tribuunt voluntati & potestati, qui optime, & veracissime creditur & cuncta scire antequam fiant, & nihil inordinatum relinquere, a quo sunt omnes potestates, &c. In quod caput scribens Ludovicus Vives, ex Pico Mirandulano contra Astrologos lib. 1. refert quatuor sententias veterum de fato. I. Alii dixerunt fatum esse naturam, ut quæ electionis sint vel casus, extra fatum sint. Ut Virgilius de Didone, quæ semet occiderat dixit, eam, non mori fato. Et Cicero 1. Philip. Si quid mihi humanitus accidisset: multa enim impendere videbatur præter naturam, præterque fatum. II. Ponit æternam seriem causarum necessario nexarum. III. sidera facit fata. IV. divini consilii executionem fatum vocat.

¶ Missisque legatis fœdus cum imper.) Contrarium scribit Gregoras. Postridie vero, inquit, Cræles re desperata, imperatori petenti pacem dedit: cumque eo egressa colloctus, muneribus quibusdam acceptis, domum se recepit. Scilicet Syrgiannis cædes Cræli profuit, ut pacem non ipse petere, sed petitam potius dare deberet. Mentitur ergo, ut apparet, Gregoras, & laudem Andronici junioris ubi potest aut dissimulat, aut elevat.

AD CAPUT XXVI.

¶ Et pax cuilibet bello præponderet.) Pulchre M. Tullius, quod hanc sententiam, ut verissimam, confirmat, ad Atticum epist. 14. lib. 7. Equidem ad pacem hortari non desino, quæ vel injusta utilior est, quam justissimum bellum.

¶ Non, &c. probab. conclus. sed ferro, & manu fort. de jure statuere.) Atqui sapientem omnia prius, quam armis experiri decet, ut ait Terentius. Et Cicero 1. Offic. Cum sint duo genera decertandi: unum per disceptationem, alterum per vim: cumque illud proprium sit hominis, hoc belluarum, confugiendum est ad posterius, si uti non licet superiore.

Pars III.

AD CAPUT XXVII.

¶ Cum testudinem servare amplius neq.) quæσιτος, quasi dicas, consuetudo est, quam nos testudinem appellamus in oppugnationibus urbium. Interpretatur eam Turneb. 7. cap. 8. his verbis. Faciebat eam exercitus, se tegumentis scutorum undique operiens, ut testudo suo obducta est putamine, eaque specie referebat tectum ædificiorum: sic autem se operiebant crate perpetua clypeorum adversus sagittas Parthorum, & adversus omnia missilia superne cadentia, cum urbem oppugnabant. Plura in symbolis nostris ad illud 2. Æneid.

— obseffumque acta testudine limen.

¶ Verum a fronte nihilo minus se tuentes.) Genus fugæ, retrocedere, interimque contra hostem insequentem se defendere, in qua fuga plus animi quam timoris inest. Sic Trojanis instantibus fugit Turnus 9. Æneid. & in eo leonem imitatur.

Acrius hoc Teucris clamore incumbere magno,
Et glomerare manum, ceu sævum turba leonem
Cum telis premit infensis: at territus ille,
Asper, acerba tuens, retro redit: & neque terga
Ira dare, aut virtus patitur, nec tendere contra
Ille quidem, hoc cupiens, potis est, per tela, vi-
rosque:
Haud aliter retro dubius vestigia Turnus
Improperata refert, & mens exæstuat ira.

pag. 1023.

AD CAPUT XXVIII.

¶ Antonius imp. avus diem clausit ult.) Anno Domini, ut vult Onuphrius 1332. De morte ejusdem multa Gregoras. Etiam prodigia non pauca quæ antecesserint recenset, ex quibus minime omnium fidem meretur, quod de solis defectione narrat, tot dierum, quot annos vixerit, id est, septuaginta duorum, nam tot annos habet noster historicus: Gregoras quatuor supra septuaginta. Quis non putaret tanto prodigio mundum interiturum? Annos imperii ejus quidam 50. alii 60. numerant, noster 62. Nænam in obitu senioris lege, si placet, apud eundem Gregoram. Xena autem Thessalonicæ defuncta, ibique sepulta est, cui declamatorius ille historicus similiter nænam texit.

AD CAPUT XXIX.

¶ Qui suo benef. Phocæam novam obtiner.) Phocæam hereditario jure a majoribus acceperant, ab avo imperatore eis datam, procurationis, & redditus cujusdam ergo. Quamobrem certis temporibus, qui procurationem ejus accipiebant, perpetuo imperatoris litteris confirmabantur, ne qui temporis diuturnitate imperatorum dominatum detrectarent. Ita Gregoras. Intelligis igitur, quomodo obtinuerit Phocæam Dominicus.

¶ Lesbo Romanis erepta, proprium sibi principatum.) Hanc insulam diserte describit Bizarus, historiæ Genuensis lib. 17. qui, quod Francisco Catalusio propter fidem sibi adversus Cantacuzenum navatam operam ab imperatore donatam Lesbum, & sororem ab eodem in matrimonium illi datam scribit, ab Ænea Sylvio hausit. Duas sorores habuit, Annam & Theodoram, quorum illa Sphenthisthlabo Mæsorum regi nupta, patre Michaelē adhuc vivo extincta est: altera prius Nicephoro Acarnaniæ despote uxore, postea Michaeli æque Mæsorum regi nupsit, ut ex nostra historia patet, in qua de auxilio Francisci Catalusii adversus Cantacuzenum nec verbum reperitur.

¶ Is Genua undecim triremibus sumptu suo.) Gre-

h

goras lib. 10. initio. Rhodii vero, & maritimæ Phocææ non procul a Smyrna accolæ, & Cycladum insularum princeps, consilio fraude mutato pepigerant, se Romanas insulas clam oppressuros, & ipsas imperatoris copias: veriti fortasse, ne is aliis rebus omissis, se invaderet. Itaque cum navibus quindecim Lesbium profecti, tota insula statim potiri non potuerunt: sed subito Mitylenes portum ingressi, urbem proditione ceperunt. Cum autem Rhodii, & Cycladum princeps, & opes diripere, & insulae ditionem partiri vellent, Phocæensium princeps Cantacuzenus per astum & dolum, suum præsidium in urbem induxit, illisque deceptis, eam sibi vendicavit. inde enim totius insulae vel sine sociis facile se potiturum esse putabat: quippe qui solus illos ambos copiis vinceret. Is enim solus octo triremes adduxerat, quas Genuæ compleverat, Rhodii vero quatuor, reliquas tres Cycladum princeps. Vide reliqua.

Edit. Paris.
pag. 1024.

AD CAPUT XXX.

• Magni quippe domestici mater, & imperatrix.) Gregoras. Cæterum cum imperator cum classe diutius abesset, & in palatio magna impunitas & licentia vigeret, adolescentes aliquot seditionem moverunt, se Latinos quoque ob intercedentes simultates, socios esse habituros rati. Scopus autem seditionis fuit, ut postea cognitum est, imperatoria potestas, si dominam imprimis, & filium ejus Joannem imperatorem, & eos denique omnes, qui adversari possent, occidissent. Sed dum id facinus adhuc parturiunt, & seditiosi rem clanculum vehementer urgent, Cantacuzena magni domestici mater, quid ageretur animadvertit: quam imperator assesticem conjugii suæ discessurus reliquerat: quippe senatoriam matronam & gravitate morum conspicuam, & singulari prudentia ornatam, & in rebus dubiis præsentis consilio instructam. Ea ergo una cum domina, priusquam scelus auctum erumperet, motum illum prudentissime compescuit, &c. De insidiatoribus autem istis quid actum sit, idem Gregoras sic exponit. Paulo post (ubi Byzantium rediit) comprehensis insidiatoribus, singulis seorsum interrogatis, verum ab omnibus perquisivit. Mox toto senatu convocato, & episcopis qui tum in urbe agebant, una cum patriarcha accersitis, populique Byzantini proceribus, seditionis auctores, & eorum conjuratos, & testes in medium produxit. Hi vero inter sese jurgantes, & alii alios arguentes, certissimis argumentis conjurationem, & immania, ac perniciose consilia demonstrabant, ut & ipsi absque ulla tergiversatione parricidium suum fateri cogerentur. Ac discerpi statim essent a populo, nisi excellens imperatoris humanitas, et clementia impetum illum repressisset.

AD CAPUT XXXI.

• Quotquot autem nobilitate clari.) De deditio-
ne Phocææ sic Gregoras. Sub brumam autem, cum Phocæenses Latini perseverantia imperatoris neque hyemis rigore frangi, præsertim cum omnes navales copie oppugnationem noctu atque interdiu sub dio continenter urgerent, nec longa absentia a suis, nec ulla penuria urgeri cernerent, præsertim cum ipsos jam comineatus deficere inciperet: desperatis rebus, legatos Rhodum mittunt, petentes, ut in tanto discrimine subvenirent. Rhodii ergo apud imperatorem pro eis intercedentes, obsidionem solvunt. Phocæenses enim Turco Romanos adjuvanti, filios statim restituerunt, quos multo ante furati, in vinculis habebant. Eadem præterea imperatori firmanunt, Rhodiis testibus, se et Mitylenen statim restituros, et imperatori dicto audientes fore, ut prius moris fuisset, atque a patribus acceptum esset. Sic imperator navalibus copiis inde reductis, ire quidem

Mitylenen voluit: sed propter tumultum Byzantium, et defatigationem exercitus ex frigore male affecti, Byzantium cum tota classe rediit.

AD CAPUT XXXII.

• Clisuram.) Castellum hoc Clisura inde nomen accepit, ut reor, quod ibi via, seu transitus angustus admodum, per loca videlicet montuosa: Latini furcas, & fauces nominabant. Quamquam & hoc Græcum a Latino est, a claudendo videlicet. Testatur Svidas. κλεισῦραι, ἔτα καλούμεται τὰ ὀχυρώματα τῶν διαβάσεων τῆς πατρὸς τῆς Ρωμαίων φωνῆς. Patria Romanorum lingua clisura transituum munitiones appellantur. Clisura, clusa, clausa ad fines, seu limites imperii, quæ propugnaculis quibusdam munitiebantur, quæ & castra, & castella, unde & castellanus miles alicubi. Dicuntur & burgi, a quibus olim Burgundiones, inquit Pitheus Adversar. lib. 1. cap. 14.

• Qui Christi servatoris economiam non credunt.) Placet mihi, quod lego apud Jacobum Billium Observat. sacrar. lib. 1. cap. 40. Cum innumeris locis Græci patres οἰκονομίαν ἀπὸ τῆς ἐνανδρωπείας τῆς Χρῆστῃ accipiant, eamque etiam ita Theodoretus exponat in Polymorpho, qui tum dispensationem, vel administrationem vertere malunt, quam incarnationem, vel assumptam humanitatem, vel (nisi quod hoc vocabulum durius est) inhumanationem. Quam recte id faciant, ipsi viderint: mihi quidem nihil dicere videntur, quod lector Græci sermonis ignarus intelligat. Docet etiam Budæus commentariis linguæ Græcæ, οἰκονομίαν valere ἐνανδρωπείαν. Imo vita Christi, & ejus theurgia tota, & provincia illi a Deo patre injuncta, Græcis patribus οἰκονομία dicitur.

AD CAPUT XXXIII.

• Brevi civitates omnes, unaque militares cop.) De ista deditioe, atque adeo de tota expeditione, & victoria contra Acarnans, ita Gregoras. Jam vero imperatorem Ætolorum, et Acarnanum res male affectæ, et propter domini eorum obitum laborantes vocabant. Principatus enim, qui a vidua muliere, et immatura ætatis puero gubernari non poterat, temere ferebatur, veluti navigium anchoris destitutum, quod hyberno tempore a fluctibus exagitur, &c.

• Ad principem, seu dominam Tarentinam confug.) Græce est, εἰς τὴν Τὰρυντὸς κερταύου ἀρχηγῆς, ex Italico, ut alia multa, principessa. Quæ autem hæc mulier vidua fuerit, capite sequenti exponitur.

• Idque sub Alexio Angelo.) Sub Alexio Angelo juniore, Isaacii filio, quem Alexius Angelus frater occiderat, circiter annum a Christo natum 1200. sed mense post restitutionem suam in imperium vix exacto (restitutus est autem Gallorum, seu Flandrorum, & Venetorum armis) cum satageret rerum quas promiserat, a Martzuphlo quodam ignobili, quem tamen ad summam dignitatis gradum extulerat, fraude puer necatur (erat autem annorum 12.) urbs Gallis, Venetisque dedita est, & imperium deinceps penes Francos seu Flandros fuit. Egnatius lib. 2.

• Virginem suam despondit.) Puellam tum novem annos explevisse, adolescentem vero quindecim, auctor est Gregoras. Unde firma pax inter Romanos, & Mæcos constituta sit. De puella vix credi potest. A Jureconsultis quidem tempus nuptiis idoneum annis duodecim circumscribitur in femina.

AD CAPUT XXXIV.

^a *Quinæ & tricenæ Persarum naves.*) Supra dixit, fuisse sex & triginta: postea, tribus fuisse Persas: quomodo ergo supersunt quinque & triginta? potius triginta tres dicendum fuit.

^b *Cum filio Michaelis Asane.*) Cur Asanem cognominat? an id ei cognomentum ab Asane honoris causa imposuit?

^c *Prope Tuntzam fluvium.*) Trium confluentes omnium sunt Adrianopoli, Marizæ, sive Mariscæ, qui olim Hebrus, Tuntzæ sive Tæ-nari, & Hardæ. Postquam hi fluvii coiere, Mariza superat. Corruptum est Ntzan ex Tuntzam. Itaque emendare non dubitavi.

^d *Qui Byzantio a Latinis capto, aliquan. ibid. imperavit.*) De imperatoribus Constantinopolitanis Latinis dicemus infra ad cap. 36. qui fuerint, quamdiu singuli imperarint. Dabit enim nobis occasionem Cantacuzenus.

^e *Exercitu autem trifariam.*) Tres urbes defecerant, Arta, Rhogus, Thomocastrum: singulis obsidendis, partem copiarum destinat.

Edit. Paris.
pag. 1026.

AD CAPUT XXXV.

^a *Et patrio Angelorum principatu.*) A temporibus Angeli Alexii abrupta est a Romano imperio Acarnania. sed cap. sequenti, historicus noster explicabit, quomodo ex præfectura facta sit propria provincia. Ex Prætoris Græciæ Leunclavius hæc verba recitat. *Qui duces aliis in locis alii fuerant hætenus (nondum occupata a Flandris Constantinopoli, & toto fere imperio) singuli regionem administrationi suæ commissam, tunc sui juris efficiebant: vel ad hoc impulsu motu proprio, vel ab incolis ad defendendam regionem arcessiti.*

AD CAPUT XXXVI.

^a *Exercitus enim.*) Demosthenis sententia est in Olynthiacis, quibus orationibus Athenienses ad auxilium Olynthiis contra Philippum ferendum cohortatur, ne in sua regione hostem habeant, si illos deseruerint.

^b *Quod a Julii Cæsaris ferme temp. ipsis patrium est.*) Inde usque a Julio Cæsare Romani tenent Acarnaniam.

^c *Thraciam, & Mucedoniam Latinis tenentibus.*) Per annos fere 63. Interea Nicomediæ in Bithynia sedem habuerunt Constantinopolitani imperatores. Primus autem ex Latinis imperavit Constantinopoli, anno Domini 1200. Balduinus Flander mensibus 11. Quo a Mæsis, & Bulgaris capto, atque interfecto, interregnum fuit anno uno, & mensibus quatuor. Secundus, Henricus Balduini filius, qui sine liberis obiit. Tertius, Petrus Comes Altisiodorensis. Quartus Robertus Petri filius. Quintus Balduinus secundus Roberti filius. Donec Michael Palæologus imperium Latinis ereptum Græcis restituit, anno Domini 1258. Quomodo præclaram illam urbem Latini occuparint, & quam horribilia scelera designarint, fuscè docet Nicetas in Alexio Comneno lib. 3. in imperio Alexii Ducæ, cognomento Murtzuphi.

^d *Scitote vos falsum ratiocinari.*) Non vult dari præscriptionem in regnis & provinciis: & qui vel centum annis possederit regnum non suum, quod inique occupavit, eo ab hærede legitimo depelli posse, de quo jureconsulti viderint.

Pars III.

AD CAPUT XXXVII.

^a *Puer Nicephorus.*) *ἑτιμήπιος δὲ*, inquit Græcus. Miror, cum paulo post dicat, fuisse duodennem: qua certe ætate non sunt infantes. Nisi forte per *μήπιος*, aut contemptum vocet *μήπιος*.

^b *Qui egressi e latibulo.*) De Polypo hæc Plinius lib. 9. cap. 29. *Polyporum multa genera: terreni majores, quam pelagii, omnes brachiis ut pedibus, ac manibus utuntur: cauda vero quæ est bifurca, et acuta, in coitu. Cæterum per brachia velut acetabulis dispersis, haustu quodam adherescunt, tenent supini, ut avelli non queant, &c.*

AD CAPUT XXXVIII.

^a *Quam a mundo secedere.*) Istum secessum *ἀναχωρησιν ἐκ τοῦ κόσμου*, & *ἐκ τῶν πραγμάτων* alibi appellat. Inde *ἀναχωρηταί*, ad verbum, secessores. Quid autem mundi nomen sacris scriptoribus valeat, quis tam crassa Minerva, ut non intelligat?

AD CAPUT XXXIX.

^a *Monachus quidam e Calabria, nomine Barlaamus.*) Meminit hujus monachi & Gregoras lib. 10. & similia nostris scribit, quamvis brevius. De eodem lib. 2. de magnitud. Romanæ pag 1027. ecclesiæ hunc in modum Stapletonus. *Nihilominus sub proximo imperatore Andronico juniore, cum missis a Benedicto XII. Constantinopolim legatis pro ecclesiarum unione, omnem collationem ac disputationem Græci pertinaciter recusarent, unus Barlaam monachus Calaber Constantinopolim profectus, hæresin hanc Græcanicam tribus totis annis publice exagitavit, nemine resistente, donec Palamam quemdam Græci illi opponerent: quem cum ex scriptis ejus hæreticum hominem esse, in publico confesso, cui et imperator interfuit, probare vellet, ab omnibus explosus, audiri non potuit. Hætenus ille. Quod autem ita laudatur Palamas, & vituperatur Barlaamus, ignoscendum est, juxta illud, Doribus Dorice loqui fas est. Præterea non Constantinopolim, sed Thessalonicam primum venisse Barlaamum ex nostro liquet.*

^b *Impossiores, mendaces, Massalianos.*) Massaliani, seu Messaliani sub Valent. imperatore & Damaso pontifice nati, circiter annum Domini 380. a quibusdam dicti Euchitæ, id est, orantes, a nonnullis Enthusiastæ, id est, numine afflati, dæmone videlicet. Negabant animos creari a Deo. Nullam baptismi virtutem tribuebant. Eucharistiam docebant nec prodesse homini, nec obesse. Laborem manuum ut malum averfabantur. Somno indulgebant, & somnia sua prophetias appellabant. Vide Theodoretum lib. 4. cap. 11. historiæ Ecclesiasticæ. Nicephorum lib. 11. cap. 14. Cedrenum in Constantino. Augustinum lib. de hæres. cap. 57.

^c *Omphalopsychos.*) Existimat Gretserus noster Barlaamum vocasse hos monachos *ομφαλοψυχας*, ad verbum, *umbilicanimos*, quia eos ut ventri deditos notare ac perstringere voluit, quasi animam in ventre ferentes, eo modo, quo olim Tertullianus ad Montanum transgressus, orthodoxos appellare solebat psychicos, animales, voluptuarios, etc. ut *ομφαλοψυχοι* sint gastrimargi: seu, ut apostolus Cretenses vocat, *γαστέρας ἀργαί*, *ventres pigri*. Et Nicephorus Gregoras Barlaami partibus postea studens, in eisdem monachos, ut crapulæ & vinolentiæ deditos, acerbè invecus est, ut libro quarto Cantacuzenus scribit.

h ij

d Ac Nazaræi Christo facti.) Monasticum habitum supra, indumentum Nazaræorum appellavit, & nunc monachos Nazaræos nominat, propter similitudinem vitæ, morumque. Lex autem Nazaræorum hæc est, Numerorum cap. 6. Vir sive mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur, & se voverint domino consecrare, a vino, & omni quod inebriare potest, se abstinerebunt. Acetum ex vino, & ex alia qualibet portione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent; uvas recentes, siccæque non comedent cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur. Quidquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum, non comedent. Omni tempore separationis suæ novacula non transibit per caput ejus, usque ad completum diem quo Domino consecratur. Sanctus erit crescente cæsare capitis ejus, &c. Nazaræi fuerunt Samson, ut scriptum est Judicum cap. 13. & Rechabtae filii Jonadab, nepotes Rechab, Hieremiæ cap. 53. Bene autem hoc illis nomen imponitur: Nazaræus enim sonat Latine separatus, sanctificatus: & tales Domino separantur, sanctificanturque.

e Ex assiduis. & asperis, piet. exercitat.) Apud sacros auctores ἀσκήσις est vitam sanctam, ac religiosam profiteri. Unde ἀσκησις, vel ἀσκητικός βίος, pro pio, ac Dei cultui dicato, atque consecrato vitæ genere usurpatur: & ἀσκητή, appellari solet, qui pietatis colendæ studio se totum mancipavit. At quamquam hujusmodi vox plerumque iis dumtaxat tribuitur, qui ad monasticam vitam se contulerunt (unde etiam apud Basilium regulæ illæ, quas monachis sanciebat, τὰ ἀσκητικά inscribuntur) certum est tamen, eam latius patere, atque ad eos omnes etiam pertinere, qui tamen palam, ac publice concepto voto monasticis legibus sese minime obstrinxerint, tamen in mundo ita vivunt, atque si in monasterium concessissent, atque abjectis omnibus voluptatibus, ac vitæ hujusce curis, totos se ad pietatis cultum, & divinarum rerum meditationem conferunt. Billius observat. sacrar. lib. 1. cap. 40.

f Mult. persecut. temp. hoc divin. lumen conveffisse.) Hoc ex historiis martyrum patet, in quibus persæpe legas, eos ante judicium tribunalia, & inter manus carnificum cælesti quodam splendore circumfusus fuisse: quo signo Deus suos esse testes, sibi que acceptos testari voluit. Verum illud divinum lumen, creatum quoddam lumen fuit, non divinitatis ipsis, ut inepte, & indocte ratiocinantur isti Græculi; nam & quidam integros libros ea de re scripserunt.

g Sanctum Antonium contra Demones.) Post descriptam hujus sanctissimi viri pugnam cum dæmonibus, ita legimus in ejus vita, cujus auctor est D. Athanasius. Non oblitus Jesus collationis servi sui, eidem protector factus est. Denique cum elevaret oculos, vidit desuper culmen aperiri, & ductis tenebris radium ad se lucis infundere. Post ejus splendoris adventum, nec dæmonum aliquis apparuit, & corporis dolor extemplo deletus est.

h Byzantium navigat, Joanni per id tempus.) Gregoras lib. 10. Quare veritus Barlaam, ne monachorum manibus discerneretur, pluribus jam & e monte Atho, & Thessalonica, ac Byzantii accolis confluentibus (putabant enim ignominiam illam ad omnes æque pertinere) Constantinopolitanum patriarcham, & cæterum episcoporum adit, nec omphalopschie modo, & adulterinarum precum, sed etiam blasphemæ theologiæ Palamam accusat: nam cum & novis vocibus in mystica ecclesiæ theologia uti: & nescio quæ monstra cernere se profiteri, jactantia & arrogantia plena. Quare decretum est judicium in maximo divina Sipientiæ templo, etiam imperatore cum principibus senatus, & doctissimis quibusdam viris præsentibus, &c.

AD CAPUT XL.

a In monasterio ΟΔΗΓΩΝ requiescend. censuit.) De hoc, & de morte ejus Gregoras his verbis. Cæterum sub vespere spectaculo illo absoluto, Barlaamus ignominiam illam gravissime ferens, plenis velis in Italiam abiit, & ad Latinorum instituta & decreta, in quibus erat educatus, rediit. At imperator in Hodegium monasterium, corpore admodum male affecto, tum e concione illa, tum e morbo splenis, reversus, cum sub noctem fere mediam accubisset, & largius quam decebat, canatus esset, postmodum in somnum, & καὶ ποὺ stupori atque exanimationi pene similem incidit. Tertio demum die paulatim apertis oculis, imperatricem hortatur ne ploret: simulque opem medicorum requirit, & in majorem stuporem lapsus, extremumque spiritum agens, in tertium fere diem jacuit: ac Junii die decimoquinto, ante solis ortum defunctus est, anno ab orbe condito sexies millesimo, octingentesimo, quadragesimo nono. Omne vero tempus ætatis ejus ad annos circiter quadraginta quinque fuit, cum ante viginti urbem imperatricem belli jure occupasset. De morbo & tempore mortis aliter noster.

b Adhuc enim licebit.) Hæc augurium quoddam sunt futuræ tempestatis, quæ imperatricem, & imperium exagitatura est, bello illo quinquenniali videlicet, quod paulo post secutum est, de quo libro sequenti.

c Pueros imperatores in tuto collocare.) Duo erant, Joannes & Manuel: de neutrius ortu quidquam dictum. De priore Gregoras lib. 10. Sequenti æstate imperatoris conjux Anna domina, quæ Didymotichi prægnans agebat, decimo octavo die Junii filium Joannem imperatorem peperit. Et huic quidem Cantacuzenus Helenam filiam despondit.

d Quid præstabilius, te solam.) Locus hic in Græco impeditior est, propter vocalas, & μὴ πέν- pag. 1029. των, pro quibus lego, ἢ καὶ πάντων, & puto, sensum hunc esse, quem expressi.

e Ex hac luce imperator migravit.) Miror, cum supra illo ægrotante, & moribundo adeo lamentatus sit magnus domesticus, hic revera moriente quomodo non prodat lamentis, & lacrymis amorem quo in eum ardebat incredibili. Sed arbitror pro magnitudine doloris recurrentis non potuisse quod volebat scribere.

AD CAPUT I. LIBRI III.

a Quæ tam sibi, quam aliis instar rubiginis.) Aptissima similitudo. Invidia ipsum quoque invidentem, ut rubigo ferrum, ex quo existit, consumit. Periander, ὡς περ ὁ ῥῶς αἰδύ-ρῶν, ὅτις ὁ φθόνος τῷ ἐχθρῶν αὐτὸν λυχνεῖ. Quemadmodum ærugo ferrum, sic invidia animum illius, in quo est, conterit. lib. 1. Anthologia.

Ο φθόνος ἐστὶ κακίστος. ἔχει δὲ τὴν καλὴν ἐν αὐτῷ.

Τίχαι γὰρ φθονερῶν ὁμιματὰ καὶ κραδίλοι.

Grande malum liquor. Comedit viventibus idem.

Atque cor, atque oculos: hoc habet ergo boni.

Isocrates in Evagora. τῷ φθόνῳ τὰ τομῶν ἀπόσει ἀγαθόν, ὅτι μέγιστον κακόν τοῖς ἐχθροῖς ἐστίν. Invidia hoc dumtaxat habet boni, quod sibi metipsum plurimum affert mali.

b Iis qui ea fecerunt ego præsens.) Comparat hæc cum iis, quæ in præmio, seu in epistola responsoria Christoduli ad Nilum dicuntur. Ad hoc, non ista a majoribus didici, aut famæ fabulisve ineptis, &c.

c Quædam secus quam multi opin. videbor exponere.) Conferes etiam hunc locum cum illis, quæ sunt in extrema epistola Nili. Quapropter ut plurimum humanæ vitæ commodaturus, &c.

^a *Omne clerum.*) *ἡρὸν κατὰ λόγον*, universum sacerdotum ordinem vocat sumpta metaphora a re militari. Est enim *κατὰ λόγον* delectus, & *καταλέγοντες* sunt conscripti, centuriati, & *καταλέγον* est allegere, ut Budæus tradit. Idem esset si diceremus, de sacro albo. Matricem aut matriculam vocant jureconsulti, de qua Vegetius lib. 2. cap. 5. Isidorus lib. 1. cap. 23. Unde facile intelligimus, quid sit dare nomina, quid scripti, aut conscripti milites.

^e *Omniū quæ sol aspiciat (spatiosissimum.)* De hoc templo diximus nonnulla in lib. 1. cap. 12. Quamquam autem frequenter, *σοφίας τῷ Θεῷ Λόγῳ*, Sapientie divini verbi dicitur, id est, filii Dei, qui est verbum, & sapientia Patris, non tamen necesse habemus totidem verbis interpretari, cum quæ illa Sophia sit, jam satis constet. Rudiores historiarum quendam martyrem, nomine Sophiam somniant, cui hoc templum dedicatum fuerit.

AD CAPUT II.

^a *Joan. imp. novem dumtaxat annos natus.*) Patre moriente Joannes Palæologus non plus novem annos natus erat. Huic crede, & falsum puta Laonicum, qui ei duodecim annos tribuit.

^b *Si postremo revelatum fuerit, primus taceat.*) Ex D. Paulo, 1. ad Corinth. cap. 14. ubi ita legitur. *Προφηταὶ δὲ δύο ἢ τρεῖς λαλήτωσαν. ἢ οἱ ἅλοι διακρινέτωσαν. εἰ δὲ ἅπασα ἀποκαλυφθῇ καθυμένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. Prophetæ autem duo, aut tres dicant, & ceteri dijudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, primus taceat.* Verumtamen in sententia diversitas nulla apparet.

^c *Omni ratione mea commoda persequi.*) Dicit Edit. Paris. hoc quilibet tyrannus & barbarus, & tyrannorum est, regnandi gratia omnia divina & humana jura pervertere. Non inscite efficta Alexandri hujus responsio, æquitatem pro nihilo ducentis.

AD CAPUT IV.

^a *Facilius persuasisset mihi.*) Oratio hæc imperatricis ad magnum domesticum, qua eum permoveere conatur, ne se vidua, & duobus filiis parvulis orphanis, atque ad imperandum minime adhuc idoneis, imperii procurationem deponat, plane insignis, & vel ipso Cicerone, aut Demosthene digna est.

^b *Nec ulla manet amicis apud hom. gratia.*) Catullus.

Omnia sunt ingrata, nihil fecisse benigne est. Virgil. 4. Æneid. *Nusquam tuta fides.* Est autem argumentatio a minoribus. Si magnus domesticus hoc facit, multo magis cæteri & faciunt, & facient. Minus enim verisimile erat, domesticum hoc facturum,

AD CAPUT I. V.

^a *Beatæ memoriæ imperatore.*) *τῷ μακαρίτῳ βασιλεῖ*. Qui ex hac vita discessissent, quasi ejus miseris & ærumnis jam liberatos atque defunctos, *μακαρίτας*, id est, beatos appellabant. Nos idem significare volumus, cum mortuos nominantes, hæc verba præfamur, *beatæ memoriæ*, quasi diceremus, nos beatorum usurpaturos nomen, aut memoriam. Tametsi Christiani nos etiam alium *μακαρισμὸν* hoc verbo respicimus, & quos beatæ memoriæ nominamus, eos jam tum in cælo beatos aut esse, aut brevi fore pie confidimus.

^b *Propt. præclara facta celebrat. & gloria cujus desid. non vinci.*) M. Tullius 1. Offic. *Vix inveni-*

tur, qui laboribus susceptis, periculisque aditis, non quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. Idem in Catone majore: *Optimi cujusque animus maxime ad immortalitatem gloria nititur.* Et sane frequenter hunc locum, in orationibus præsertim, attingit.

^c *Faxit autem Deus, ut meliora eligas.*) Demosth. Olynthiacam primam ita claudit, *ὡς ὅτοι ἀπὸ τῶν ὑμῶν περιστῆ ταύρα καὶ ταῦτα κριταὶ ἔσονται πρὸς τὰς ἀποφάσεις. χρὴ δὲ εἶναι πάντοτε ἐνεκα. Nam ut res erunt, quæ vobis evenient: ita & vos de actis ipsorum judicabitis. Quæ utinam bona sint, & officio fungantur omnes.* Ad quem locum respexisse historicum nostrum non dubito. Olet autem alibi quoque sententias Demosthenicas ex Olynthiacis, & Philippicis, & ob rerum similitudinem similibus etiam verbis utitur.

AD CAPUT VI.

^a *Fœmina terram adhuc tang. quamvis cap. nub. tetig.*) Hæc parœmia Persica de naturali, & agnata levitate & inconstantia mulierum, propter quam numquam illis fidendum sit, quantumvis magna præ se ferentibus ac promittentibus, notatu digna, & in sermonibus merito usurpanda est. Qui adagia post Erasmum ab illo prætermissa collegerunt, & adhuc colligunt, hoc etiam suis addere poterunt.

AD CAPUT VII.

^a *Complures eorum adversa fort. usi supplices.*) Romanos imperatores a Constantino magno recepisse supplices, aut profugos reges variarum gentium, iisque consuluisse, patet ex historiis Romanis. Nam ut bene Cicero in Maniliana, *afflictæ regum fortunæ facile multorum opes, eorum imprimis, qui aut reges sunt, aut in regno vivunt, ad misericordiam alliciunt: quod regale iis nomen magnum, & sanctum esse videatur.*

AD CAPUT VIII.

pag. 1031.

^a *Diu publicis professionum tabulis conscribendis.*) Hoc puto velle, quod Græce est, *πολὺν δὲ τινα χρόνον περὶ ἀπογραφῆς ὑχόμενος.* Profiteri, inquit Budæus in Pandect. est publice, & apud acta aliquid ultro denuntiare, quod vulgo insinuare vocant. Curtius lib. 10. Alexander priusquam secerneret, quos erat retenturus, edixit ut omnes milites æs alienum profiterentur. Fiebat etiam professio in censu peragendo. Ulpianus. *Vitia priorum censuum editis novis professionibus evanescunt.* A Græcis ἀπογραφῆς dicitur, & professio ἀπογραφὴ. Lucæ 2. αὐτῇ ἡ ἀπογραφὴ πρῶτῃ ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρλίου, καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον πόλιν. Hæc professio prima facta est, &c.

AD CAPUT IX.

^a *Ad Orchanem orientalis Bithyniæ satrapam.*) Nondum igitur totam Bithyniam Turcæ possidebant, nam hic Orchanes Osmani filius, secundus eorum imperator fuit, ut videre est in annalibus Sultanorum Turcicorum. Præterea id etiam ex bellis in Bithynia contra Orchanem gestis perspicere licet.

AD CAPUT X.

^a In arcem propter Byzantium.) εἰς τὸν περὶ Βυζαντίου πύργον. In turrium juxta Byzantium. Sed hæc turris fuit ὄρεον, castellum, & sic infra nominatur. Aut igitur arcem, aut castellum vocemus licet. Item alibi hac voce πύργος eadem notione utitur. Ein Burg. Monimus lectorem super hoc.

AD CAPUT XI.

^a Et legatos, & legantes honoris. muneribus afficiens.) Virgilius 8. Æneid. Latinum regem, præterquam quod legatos Æneæ muneribus eximii donat, etiam ipsum, a quo mittebantur, Æneam donantem facit.

Hæc effatus, equos numero pater eligit omni. Stabant tercentum nitidis in præsepibus altis. Omnibus extemplo Teucris jubet ordine duci. Instratos ostro alipedes, pictisque tapetis. Aurea pectoribus demissa monilia pendunt. Tecti auro, fulvum mandunt sub dentibus aurum.

Absenti Æneæ currum, geminosque jugales Semine ab ætherio, spirantes naribus ignem, Illorum de gente, patri quos Dædala Circe Supposita de matre nothos furata creavit. Talibus Æneadæ donis, dictisque Latini Sublimes in equis redeunt, pacemque reportant.

^b De ipsis constitutorum. (περὶ ἐαυτῶν καθεστώτων. Sententia requirit, ut legamus, περὶ ἐαυτῶν. Cur enim vellent, ne quidquam mutaret Cantacuzenus de se constitutum? quid enim erat constitutum de ipso? At de ipsis erat, & ne quid immutaret, veteri poterant.

AD CAPUT XIV.

^a Occidental. Themat. sive agmin. milit. per occident.) Extat libellus Constantini Porphyrogeniti περὶ θεμάτων. Olim, & ab initio, inquit, legiones quædam per singulas provincias distributæ extiterunt, quemadmodum legio XL. martyrum, & alia Pisidica, alia Thessalica, aliæque aliter vocatæ, quæ ducibus, & præfectis, sæpe etiam præpositis subditæ fuerunt. Atque hæc quidem olim, cum reges una cum populo expeditiones faciebant, & in eos, qui Romanæ servitutis jugum detrectabant, copias ducebant, ac totum fere orbem terrarum renitentem, reluctantemque subigebant: ut Julius Cæsar, ut admirabilis ille Augustus, ut celebratissimus Trajanus, ut magnus ille inter reges Constantinus, & Theodosius, & qui post illum Christianam religionem, ac divini numinis cultum sunt amplexi. Neque enim par erat, ipso rege in exercitu versante, prætorem designari. Sub ducibus enim, & tribunis debebant, omniaque bellica negotia a regis voluntate pendebant, & populi totius oculi in unum ac solum regem erant coniecti. Cum vero reges ipsi expeditionibus interesse desierunt, tum demum prætores, & themata constituta. Atque hanc quidem rationem Romanum imperium in hodiernum usque diem tenuit. Nunc vero cum angustius tam orientem, quam occidentem versus Romanum regnum sit factum, & extremis aliquot provinciis mutilatum, ab imperio Heraclii Libyci, qui post eum regnarunt, non habentes ubi, aut quomodo potentiam, dominatumque suum exercerent, in parvas aliquot partes imperium suum secuerunt, & militaria τάγματα Græcum sermonem affectantes, patrium vero, ac Romanum repudiantes, constituerunt. Hæc ille. Deµα est nonnum-

quam idem quod τάξι, seu τάγμα, & legio: sed inter τάγματα, sive legiones, & δεµατα hoc interest, quod illa florente imperio Romano, ut justæ legiones ita dictæ fuerunt, quæ postea imminuto, truncatoque Heraclii temporibus, eodem imperio δεµάτων appellationem, desciscensibus a veteri amplitudine legionibus sint consecuta. Hæc interpretes in scholiis.

^b Non minus eam quam parentem suam amaret.) Modus declarandi magni cujusdam amoris. Quid enim cuique vel patre, vel matre charius? Quæsimus aliquando ad exercendum ingenium, uter parens, liberis deberet esse charior, momenta rationum in utramque partem attulimus, & ad extremum affirmavimus, patrem amandum esse plenius, & constantius, matrem dulcius: quandoquidem tam vehementer quos genuisset, tamquam dulciter diligeret.

AD CAPUT XVII.

^a Omnia a principio animad. sic affectus.) ἀνωθεν τοῖς ἀρχαῖσι περικολοµηκός. Ad locum divi Lucæ allusum. εἰδοὺς καὶ καὶ παρικολοµηκός ἀνωθεν πᾶσι ἀρεβός. Quod quidam sic reddunt, quum omnia, repetito alte principio, perserutur sim. Ad verbum, affectatus. Vulgatus interpretes, visum est & mihi affectato omnia a principio.

^b More Rom. pronubis monilibus de collo gestandis acta confirmantes.) δι' ἐγκολπίων, κατὰ τὸ Ῥωμαίων ἔθος, ἐμπέδωσαντες τῷ ἀρχαίῳ. Arrhæ vocantur proprie hujuscemodi sponsaliorum argumenta, & munuscula, quæ dantur sponsis. Dabantur autem plerumque annuli: & dicitur pronubus annulus, quo vir sponsam seu uxorem sibi futuram oppignere quodammodo consuevit. Qui olim Romanis erat ferreus, & sine gemma, prisca nimirum sæcula, & antiqui victus parsimoniam, frugalesque mores designans. Testis Plinius lib. 33. cap. 1. Fuisse aliquando aureum, scribit Tertullianus in Apologet. cap. 6. his verbis. Aurum de matronis nulla norat, præter unico digito, quem sponsus oppignerasset, pronubo annulo. Verum ista ἐγκόλπια fuisse aurea, aut argentea, & inaurata non est dubium: sive cruciculæ, sive gemmæ auro argenteove inclusæ, sive quid aliud fuerint: sane munus magis conspicuum, quam annulus.

AD CAPUT XVIII.

^a Quasi in calliditate, quam in robore.) σωφροσύνη est in Græco, quam hic non prudentiam, sed calliditatem, & astum reddere oportet, sententia ita requirente. Nam prudentia non decipit, nec machinis utitur. Calliditas autem, sive astus prudentiam non secus, quam alia vitia, alias virtutes imitatur.

AD CAPUT XIX.

^a Quo minus ignoretis ubi terrar. agatis.) Aut in exilium remotissimum, a magno domestico misum: aut in obscurissimum, profundissimumque carcerem, loco ignoto eos contrusum iri insinuat: neutro enim modo scient ubi sint.

^b Et bulla sacra donat.) ἐγκόλπιον ὅς ἐστιν vocat Græcus. Bullam, in quam sacra inclusæ sunt reliquiæ, intelligi posse opinor. Infra donat bulla Apocauchus etiam Artotum Zampeæ filium. Aptius autem hic verbum Græcum voce hac bulla, quam vocabulo monilis exprimitur, etiam si proprie bulla fortasse non fuerit. Porro Romani, quod ex Plutarcho, & Macrobio, & Asconio in 3. Verrin. Alexander Neapolitanus observat, li-

bro 2. cap. 25. cum puer paulum ætate processisset, prætexta illum donabant, & bulla. Ea erat aurea insigne nobilitatis, figuram cordis habens, ut signarent, eam ætatem alterius consilio regendam. Hac Romani pueri honeste geniti, & liberaliter educati patricii, aut illorum qui meruissent filii postea usi fuere. Monile, si proprie loqui velimus, est ornatus muliebris, qualem habuisse Eriphylen fabulæ ferunt. Ex eo etiam equis præpendens a collo ornamentum, monile appellatur. Sic Festus. *Halfzbandt.*

AD CAPUT XXII.

a Quosdam egentes, & ling. nim. prompt. pro stipat. sibi deleg. paratos.) Subit animo præclarum illud, & huic simile Catilinæ satellitium, de quo ita Sallustius. In tanta, tamque corrupta civitate, Catilina, id quod facillimum erat, omnium flagitiosorum, atque facinorosorum circum se, tamquam stipatorum, catervas habebat. Nam quicumque impudicus, adulter, ganeo, manu, ventre, pene bona patria lacerarat, quique alienum æs grave conflaverat, quo flagitium, aut facinus redimeret: præterea omnes undique parricidæ, sacrilegi, convicti iudiciis, aut pro factis iudicium timentes: ad hoc, quos manus atque lingua perjurio, aut sanguine civili alebat, postremo omnes, quos flagitium, egestas, conscius animus exagitabat, hi Catilinæ proximi, familiæque erant.

b Per portulam, quæ Porphyrogen. appell. viam secantes.) *πορφυρογενή* portulam secantes, ad verbum Euripides Phœnissis, *ὁ τῷ ἐν ἄστροις ὕπνου τρέμων ὁδόν. qui in astris cæli viam secat.* Posidippus in epigramm. *πῶς τις βίῳ τοιοῦτοί τε μοι τείβαν, quam vitæ viam secet quis.* Virgil. 6. *Æneid.* *Ille viam secat ad naves.*

Et lib. 12.

Sic Turno, quacumque viam secat, agmina cedunt.

Dixit & scindere viam idem Maro.

AD CAPUT XXV.

a Inferorum loca caliginosa subeunda.) Cicer. 1. Tuscul. ex antiqua tragedia.

Adsum atque advenio Acheronte viæ via alta atque ardua,

Per speluncas saxi structas asperis, pendentibus,

Maximis, ubi rigida constat, & crassa caligo inferum.

Qui locus ex principio Hecubæ Euripideæ expressus videtur.

Ἦκω νεκρῶν καὶ δαιμόνων καὶ σκότους πύλας λατύνειν. *Adsum relictis mortuorum vallibus, & tenebrarum portis,* inquit umbra Polydori. Certe etiam divinæ litteræ Job. cap. 10. illa loca nominant *terram tenebrosam, & opertam mortis caligine, terram miserie, & tenebrarum, ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.*

AD CAPUT XXVI.

a Velut a sacra linea talum moventes.) *Sacra linea talum moveo*, proverbium de iis, qui extrema parant experiri. Id Julius Pollux lib. 9. exponens, ait, a ludo quopiam tesserarum esse natum. Lufum autem fuisse huiusmodi, ut utriusque ludentium essent calculi quinque, totidem impositi lineis: unde & Sophocles dixerit, *πεντέγραμμοι*, id est, *tesseræ quinque linearum.* Inter eas lineas utrinque quinque, unam fuisse mediam, quam sacram vocabant: unde qui talum

movisset, is sacra lineæ calculum movere dicebatur. Id vero non fiebat, nisi cum res posceret, ut ludens ad extrema confugeret auxilia. Vide plura apud Chiliaften.

AD CAPUT XXVII.

a *Acclamationem imperatoriam præeunt.*) Supra, lib. 1. cap. 41. dictum de acclamationibus. Cui lubet, legat acclamationes senatus in Alexandrum Severum, apud Lampridium.

b *Templum magni martyris Georgii Palæocastri- tæ.*) Epitheton *παλαιοκαστρίτης* Græcolatinum Gretsero nostro videtur. Nec mirandum, inquit, si *παρὰ τὸ κάστον*, quod recentioribus Græcis in usu est, formavit *καστρίτω*, & compositæ *παλαιοκαστρίτω*, nihil enim in hoc genere non audent novi Græci. Hinc etiam *καροφύλαξ* apud Curopalitam. Sed sanctum Georgium Græcis Latinisque tam celebrem nominari veterem, aut antiquum militem, cum a Græcis *τοπαρχός*, & aliis honestioribus multis epithetis ornetur, non placet, quo fit, ut alium Georgium fuisse existimem, & nomen *παλαιοκαστρίτης* esse nomen ejus patriæ. Nam Palæocastrum vocatur a recentioribus Græcis, & ab Italis *Palæocastro* Itanus urbs Cretæ, idemque nomen habet Minoa portus Cretæ, ut tradit Ortelius in synonymis orthographicis. Hinc istum Georgium natum, & ut ab illo veteri discriminaretur, *παλαιοκαστρίτω* ab historico appellatum credo: sicut & alius quidam Georgius martyr nominatur a Græcis *Limniota*, de quo etiam martyrolog. Rom. 24. Augusti. Nihil præterea de Georgio Palæocastrite hætenus comperi. Si quis tamen velit, celebratum illum apud omnes, Georgium martyrem intelligi a Cantacuzeno, cum hoc non contendam. Hoc enim probabile esse, vel illud est argumento, quod Cantacuzenus multos in hoc templo equestri dignitate ornavit, fortassis tamquam in *Æde* generosi equitis, equestriumque ordinum patroni. Nec forsan a vero aberret, qui arbitretur, nomen hoc Palæocastri- tæ venisse sancto Georgio ab ipso loco, quo Didymotichi colebatur. Quid enim usitatus quam nomina indere divi, a locis, in quibus coluntur.

c *Candidas induerunt, lugentium imp. argumentum.*) Nonne candida vestis potius gaudii, & lætitiæ argumentum est? Sane est. Sed fuit cum apud Syracusanos viri scæminæque, item apud Argivos candidis in luctu vestibus uterentur. Apud Japones, ut scribunt patres nostræ Societatis, tristis color habetur albus, niger lætus. Itaque etiam dentes dant operam ut quam nigerrimos, & splendentes præ nigrore sibi faciant.

d *Audita etiam de sic parabola.*) *μνημονικὸν αἰμαρτημα*, nam supra de uva immatura parabolam attulit. Sed hoc genus peccati etiam magnis, & notissimis scriptoribus solet accidere.

AD CAPUT XXVIII.

a *Exercitum cohortium sedesim.*) Et si *ταγματά* appellat, & *ταγμα* proprie legionem sonet, tamen malui *cohortes* vocare. Si enim in legione numeres saltem quatuor millia, confecisset exercitum 64. millium, quantum in his libris nunquam est videre, propter imminutas opes Romani imperii, & alienis opibus tum valde indigentes.

AD CAPUT XXIX.

^a *Asino imposuerunt ita, ut facie ad clunes obversus.* Genus summæ ignominie, seu pœnæ ignominiosissimæ. Quid enim vilius & contemptius asino? & isto equitandi modo, ut caudam pro fræno teneas, quid turpius magisve ridiculum? sed & Anastasium patriarcham a Diipio duci iussit, asino insidentem, facie versus caudam conversa, & ignominiosum de eo triumphum egit. Zonaras in Copronymo, & Cedrenus. De Beatrice Augusta, Friderici Barbarossæ uxore scribit idem Gulielmus Paradinus de antiquo statu Burgundiæ, & Sigonius de regno Italiæ lib. 12. Affecta est autem hac ignominia a Mediolanensibus.

AD CAPUT XXXII.

^a *Per ætatem imbecillam, ac pueril. tolerare militiam.* Apud Euripid. in Hecuba Polydorus, minimus natorum Priami de se

Νεώτατος δ' ἐν Πριάμῳ ὦν ὁ καὶ μὲν γῆρας
ἴππευε τε καὶ ἔτι γὰρ φέρειν ὄπλα,
οὐτ' ἔγχεος ὅλος τ' ἐνὶ μάχῃ βραχίονι.

Eramque natu Priamidum novissimus:

Atque hac foras potissimum me gratia

Submisit, ut cui nec ferundæ lanceæ.

Et ad arma nondum tenera sufficeret manus.

^b *Monasterium quoque diruendum.* Græcis μὴν ἐστὶν μοναστήριον, quasi dicas mansionem. Quare etiam scriptoribus ecclesiasticis Latinis mansionarius, mansionis incola, habitator, id est, monasterii.

AD CAPUT XXXIII.

^a *Divinum numen non sequi, &c. præclare dictum esse a magno Dionysio.* Non affert verba Dionysii Areopagitæ Cantacuzenus, sed sensum ac mentem ejusdem, ex epistola scilicet ad Demophilum, in qua nihil agit aliud, quam ut ostendat, Deo non placere, quæ geruntur ut præter potestatem ordinis: aut per animi impotentiam, ut fecerat Demophilus, quem idcirco severius reprehendit.

^b *Solis feminis presentibus dixit.* τῆς γυναικωνίτιδος οὐκ ὄντος μόνος, in Fravvenzimmer. γυναικωνίτις est conclave, contubernium mulierum, locus in ædibus, in quo mulieres seorsum a viris habitant. Idem, & quidem usitatus est γυναικωνίτις, quod & Latini usi sunt nonnumquam. *Æmilii Probus in præfat. Aut cujus materfamilias non primum locum tenet ædium, atque in celebritate versatur? quod aliter multo fit in Græcia. Nam neque in convivium adhibetur, nisi propinquorum: neque sedet, nisi in interiore parte ædium, quæ gynæconitis appellatur, quo nemo accedit, nisi propinqua cognatione conjunctus.* Est tamen quando ipsum scæminarum cœtum significat, ut etiam hoc loco. Ita apud Plutarchum de Herodoto, μετὰ τῆς γυναικωνίτιδος ἐπὶ τῆς ἑλίας ἐστὶν ἡ δόξα.

Edit. Paris.
pag. 1036.

AD CAPUT XXXV.

^a *Alteramque aurem reo integram servare.* Alexander magnus accusatorem audiens, manu admoda alteram aurem occludebat, quod eam reo se diceret servare. Infra eandem historiam denuo tangit. Cur enim non bis, quod pulchrum?

AD CAPUT XXXVI.

^a *Flameumque quod antea patriarchas.* καλὸν τῶν πατρῶν vocat Græcus: Flameo, ait Festus, amicitur nubens boni ominis causa, quod eo assidue utebatur Flaminica, id est, Flaminis uxor, cui non licebat facere divortium. Quale videlicet velum sacratæ & velatæ Deo virgines in capitibus gestant (ut res melius intelligatur) Ein VVeibel.

^b *Improb. illorum & consuet. quotid. humana devor. viscer. obduruerunt.* Pulchra amplificatio filii in causa matris. Et miratur satis argute, quomodo, qui quotidie humana viscera comederent, tam duris potuerint esse visceribus: siquidem omni sensu humanitatis carerent, & in figura humana belluarum sævitiam imitarentur.

^c *Ac Theodosia ex Theodora dicta.* Quod cum viri, tum scæminæ ad religiosum vitæ genus, seu statum monasticum transeuntes, nomen mutarent, inde factum credo, quo per monachismi professionem se velut iterum baptizari putarent, & esse secundum quemdam baptismum; in baptismo autem nomen solet imponi, & quidem novum, si quis adultus, ac nondum Christianus aliud habuisset, ut omnes habent. Cujusdam igitur regenerationis signum nominis novitas fuit.

AD CAPUT XXXVII.

^a *Ad imperatoris affinem.* Deos imperatoris prototrator proprie non fuit. Quare istuc vocabulum hoc loco potius affinem reddendum fuit. Prototratoris enim filiam Manuel Alanes frater uxoris Cantacuzeni habebat uxorem.

^b *Propter zelotas qui erant Thessalonice.* Hi quod Palæologo contra Cantacuzenum studerent, ita nominantur. Eorum facinora mala deinceps exponentur. Genus hominum sine re, & audacissimum, seditiosissimum, perditissimum.

^c *Ut generos. athleta in theat. vestem ad luctamen exueret.* In certaminibus Olympicis athletæ prius ferebant subligacula, quod testantur Thucydides lib. 3. August. Civit. lib. 14. cap. 17. postea a Lacedæmoniis institutum est, ut nudatis oleoque perfusis corporibus decertarent, nominaturque primus hujus rei auctor, Hecæus Lacedæmonius, ab aliis Neanthus. Hinc ipsa loca ludorum gymnasia, & ipsi ludi appellati sunt gymnici. Et verbum ἀποδύεσθαι, quod est vestes exuere, ad hujusmodi certaminum præparationem, exercitationemque accommodatur. Ante id tempus verecundiæ causa se nudare non audebant. Homerus quoque in ludis semper succinctos heroes inducit.

AD CAPUT XXXVIII.

^a *Cunctos amico vultu intuens.* Vide quid de læto vultu imperatoris scribat in Strategico Onofander cap. 13. quam multum is valeat apud milites.

AD CAPUT XL.

^a *Omnia prius, quam servitutem sibi patiendā arbitrantur.* Nusquam hoc luculentius docet M. Tullius, quam in Philippicis, quam scilicet alienum & sit, & esse debeat a Romano nomine, servitutem pati, cui etiam ipsa mors anteferenda sit.

pag. 1037.

Vh 3

^b *Virga ferrea ab ipsis nominaremini.*) Tam-berlanes Scytharum imperator iram Dei, Attila Hunnorum rex flagellum Dei se nominabat. De rege Assyriorum Deus ipse per prophetam Isaiam cap. 10. *Assur virga furoris mei.*

AD CAPUT XLI.

^a *Nec veteres Rom. semper invictos mansisse.*) Quingentorum annorum spatio, a pulsus videlicet regibus ad obitum Augusti, quingenties quinquagies populus Romanus præliatus est, quadringenties quadragies victor discessit. Et quamvis aliquot præliis victi sint, bello tamen omni, ut civilia fileantur, superiores fuisse.

AD CAPUT XLII.

^a *Profacum castellum est munitissimum.*) Descriptionem uberiorem hujus castelli lege apud Nicetam, principio lib. 3. de rebus gestis Alexii Angeli.

AD CAPUT XLIII.

^a *Ad locum Tao propter amœnitatem nominatum.*) τὰς five τὰν, Græcis est pavo, ἀπὸ τῆς τάσεως ἢ πτερῶν, ab extensione pennarum nominatus. Et quoniam pennis est pulcherrimis, & splendidissimis, forsitan ab ea elegantia loco nomen Tao factum est. Tu vide quam vera sit conjectura nostra.

^b *Adolescentulos nobiles honorarios.*) Sic a quibusdam appellatos scio, quos Germani Edel Knaben.

^c *Quæsit tandem qua gratia venisset.*) Apud Græcos illos vetustissimos fuisse morem, ut legatos & advenas prius liberaliter tractarent, ac tum demum causam adventus eorum exquirent, cognoscitur ex Homero, apud quem Odysseæ lib. 3. excipitur a Nestore Telemachus cum Minerva sub forma Mentoris, & lib. 4. cum eodem Telemacho Pisiæ Nestoris filius a Menelao; & post epulas demum, ac die altero causam adventus interrogatur.

^d *Amicorum, ut ajunt sapientes, omnia communia.*) Festive. Nihil hoc dicto vulgatus, quod ab Euripide profectum est. Perlepide hinc probabat Socrates, sapientum esse omnia, quod & alibi a me notatum memini. Quia, inquit, Deorum sunt omnia. Sapientes amici sunt Deorum. Amicorum omnia sunt communia. Ergo sapientum sunt omnia. Verumtamen scimus multos sapientes hujus mundi, cum haberent Deorum opes, interim multis, etiam necessariis eguisse. Christianis tantum sapientibus dicere cum Paulo licet, nihil habentes, & omnia possidentes.

AD CAPUT XLV.

^a *Tu quæ lubet impera: nos imp. studiosiss. faciemus.*) Virgil. 1. Æneid.

— Tuus o regina quid optes

Explorare labor, mihi jussa capeffere fas est. Affert ex epistola M. Antonii ad quemdam septemvirum, capitalem hominem, collegam ipsius hæc verba Philipp. 5. M. Tullius. *Quid concupiscas tu videris: quod concupiveris, certe habebis.*

Pars III.

AD CAPUT XLVI.

^a *Ad Ænum mihi vos occurrere.*) Ænum urbem, Æneas Trojanus exul condidit, ut est lib. 3. Æneid. Plinius Ænos vocat lib. 4. cap. 11. similiter Mela lib. 2. cap. 2. *Eximia est Ænos*, inquit, *ab Ænea profugo condita.* Dionysius lib. 1. Æneam nominat. Juxta hoc oppidum Hebrus fluvius non ignobilis in mare volvitur.

AD CAPUT XLIX.

^a *Haud quidquam insigne citra laborem.*) Terentius.

Non fit sine periculo facinus magnum, & memorabile.

Laborem gloriæ patrem vocavit Euripides. Vide symbolas nostras in illud ex 1. Georg. *Labor omnia vincit improbus*, ubi laborem ex optimis scriptoribus laudavimus.

AD CAPUT LI.

^a *Stultitia, & experts ration. impetus in mala præsentis.*) Horatius lib. 3. Ode 4.

Vis consili experts mole ruit sua:

Vim temperatam dii quoque provehant

In majus: iidem odere vires

Omne nefas animo moventes.

Hoc ipsum strophis sequentibus aliquot exemplis illustrat.

AD CAPUT LIII.

^a *Bulla ad verbum hæc erat.*) De aurea bulla loquitur, de qua antea sæpius, eam enim imperatores dabant, quibus dandam censebant. Nicetas lib. 1. vocat, γράμμα ἐνδρυσήμαντον, σφραγίδι τε χρυσῆ, καὶ συνεχῶς νήματι ἐμπεδον, κόγχης ἀναδεδυμένη αἵματι. Litteras rubrica notatas, sigilloque aureo, & serico filo munitas, quod conchæ sanguine tinctum erat. Zonaræ tom. 3. χρυσήμαντος γραφή, & χρυσόβυλλος γραφή dicitur.

^b *Quod quidam antiquorum sapient. laudavit.*) Felicissimum esse ait Euripid. in Hecuba, cui nihil in diem obtingit mali his verbis, καίνο δ' ὀλβιώτατος, δὴ κατ' ἡμᾶρ τυγχάνει μηδὲν κακόν. Cum ergo nec unum diem vita nostra a malis sit libera (quæ quam multa sint, recensere nihil attinet) quid tota vita, quam erit misera? Sed Cantacuzenus fuit homo paucissimorum hominum. Merito autem sapientem nuncupat; Euripides siquidem propter sapientiam, ὁ σκληρὸς φιλόσοφος, scenicus, seu theatralis philosophus dictus est.

^c *Cujus lancium altera levior ascendit.*) Antiqui res hominum a Jove velut libra quadam pensitari censebant, unde & ὑψιζυγός dictus est poetis, utpote qui ex alto cælo omnia libret ac ponderet. Homerus Iliad. χ. Achillis, & Hectoris fata libræ, seu lancibus imposuisse, & Hectoris descendisse, seu præponderasse ait. Id voluit Maro de Ænea, & Turno, Æneid. lib. 12.

Juppiter ipse duas æquato examine lances

Sustinet, & fata imponit diversa duorum,

Quem damnet labor, & qua vergat pondere letum.

Quam diversis simulacris olim efficta fuerit Fortuna, docet Alexand. Neapolit. lib. 1. cap. 13. inter quæ tamen eam cum libra, seu trutina effictam fuisse, non invenio. Hac autem potius iusta judicaretur, cum accusetur ut injustissima, & cæca plane. Verumtamen per lances ejus, alteram ascen-

dentem, alteram descendentem, non aliud, quam ipsius mobilitatem, & inconstantiam significare historicus voluit, quæ nunc exaltet, nunc deprimat, nunc det, nunc auferat.

a Vitam minime vitalem mihi reliquit.) βίωσις αβίωτον est in Græco. Talia sunt apud Græcos item νύμφη ἀνύμφος, παρθένος ἀπαρθένος, δῶρα ἀδωρα, γάμοι ἀγάμοι, κτήνη ἀμήτωρ, χάρις ἀχάρις, & quæ notat Victorius lib. 10. cap. 12. ἐργὴ ἀνεργία, πόσις ἀποσις. Et Græcorum imitatione apud Latinos, insepulta sepultura, innuptæ nuptiæ, ars iners, funera nec funera, insaniens sapientia, disciplina indocilis, &c.

e Et voluntatem ejus, non enim dicam intelligentiam perverterunt.) Græce sic, cum quadam jucunda paronomasia, τὴν αὐτῆς διατρέχοντες γνώμην. ἢ γὰρ ἀνείποιμι γνώσιν. Hoc vult. Non potuerunt illi sycophantæ efficere, ut imperatrix desineret nosse me qui essem, id est, quam integer, quam fidus, &c. nec enim hoc poterat, tot experimentis edocta: sed ut non amplius bene cuperet mihi, ut me vellet persequi, qua jure, qua injuria, hoc effecerunt.

f Charis, frater majest. nostræ Joan. Ang.) ἀνταδελφός est in Græco: quod accipio, quasi dixisset, tamquam frater, fuit enim ἀνελδός, & ita sæpe illum vocat. Non igitur frater, iisdem parentibus, aut altero natus; quamvis ex eadem radice generis cum Cantacuzeno prodiisse mox dicatur, filius scilicet materteræ, aut alicujus consanguineæ ipsius.

g Suo nomini conven. gratiis circumfuit.) Joannes Angelus videlicet. Est autem Joannes Hebræis gratia Dei, & potest dici gratiofus.

h Caput regionis Blachia.) εἰς κεφαλὴν. Nomine hoc non aliud puto velle, quam præfectum, ac ducem. Dacia quondam appellabatur amplissima regio, quæ Transylvaniam, cum utraque Valachia continebat: & cingunt ambæ Valachia Transylvaniam, quarum una major, altera minor dicitur. Major ad Euxinum mare se porrigit, & nostris est Moldavia: minor propter Danubii ripas extenditur, & plerumque Transalpina Bonfinio montana, sicut & aliis nominatur. Ulachiam vocavere Græci, & incolas Ulahos, pro quibus interpretes Zonaræ, Cedreni, & aliorum historicorum, Blachiam, & Blachos, contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum, quos imitantes Turcæ non Iblach, sed Iblach dicunt. Hæc Leunclavius. Verumtamen hic Thessalia, seu pars Thessaliæ, nomine Blachia significari videtur: Thessalis enim Angelum prætorum mittit. Ejus montana, magna Blachia vocantur.

AD CAPUT LVI.

a Parum abesse quin navis amici cum ipsis vector summerg.) καὶ κινδυνώσκει τὸ πρὸς φίλον σκάφος αὐτῶν ἀπολωλεναι. id est, quin Cantacuzenus una cum suis omnibus intereat. Conditionem ac statum suum navi seu navigationi, & adversam conditionem sive sortem infelici navigationi, ac tempestati naufragioque comparare, usitatum est bonis scriptoribus tum poetis, tum oratoribus, quod hic Amurius Cantacuzeno facit. Naves porro quæ cum vectoribus aut deprimuntur, aut capiuntur, Græcos nunc voce juncta ἀνταδελφός, nunc separatis vocibus, οὐκ τοῖς ἀνταδελφοῖς dixisse, ostendit Victorius lib. 25. cap. 3.

b In has undetriginta millibus impostis.) Τρεσcentis navibus tantum numerum imposuit. Sed ex sequentibus triginta unum millia colliguntur. Si enim jussit sequi se viginti millia, cum selectis mille quingentis, & novem millia quingentos ad navium custodiam reliquit, ergo summa con-

ficit triginta anum. Sed vel erratum librarii est in numero, vel auctor lapsus est memoria.

c Laboremque communicantem, via molestiam illis leviores reddere.) Laudabile factum Amurii, exæquantis se militibus suis, dum equo repudiat, una cum illis pedibus incedit. In 6. Æneid. Poeta Æneam cum Trojanis suis arbores cadentem, & ad Miseni cadaver cremandum advolventem facit.

Nec non Æneas opera inter talia primus

Horitur socios, paribusque accingitur armis.

In quem locum sat multa adduximus in symbolis nostris, quibus demonstravimus, duces & imperatores, qui sese militibus nonnumquam, velut oblici, atque immemores suæ personæ ac dignitatis, ferendis laboribus, atque oneribus, aliisque rebus vilibus obeundis, ac patiundis exæquassent, magnam laudem adeptos.

AD CAPUT LVII.

a Paulo humanius, quam illi in Odyssea a cyclope accepti.) Vide Odys. n. quemadmodum tractentur a Polyphemo Ulyssis socii. Vide etiam extremum tertium Æneid. & si placebit, Ovid. 14. Metamorph. ab eo loco,

Quid mihi tunc animi, &c.

Paulo humanius fuisse habitos dicit, quasi diceret, tantum non etiam ab illis devorati sunt, quod sociis Ulyssis faciebat illud monstrum horrendum, informe, ingens. Visceribus enim miserorum, & sanguine atro vescébatur.

b Siquidem & mus aliquando, ut esset in fab. Leon. liberasset.) Hæc fabula, ut arbitror, nec apud Æsopum, nec apud Gabriam, ullumve alium mythographum reperitur. Est tamen ad docendum idonea, res magnas, & homines potentes aliquando parvarum rerum, & hominum minime potentium auxilio egere. Quid enim mure abjectius? invalidius? quid leone nobilius, robustius?

AD CAPUT LIX.

a Testes angeli, omnia mortal. facta perspicientes.) Sæpius in scriptura divina angeli testes citantur. Lucæ 12. Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram angelis Dei. 1. Corinth. 4. Spectaculum facti sumus coram Deo, angelis, & hominibus. Psal. 137. In conspectu angelorum psallam tibi. Omitto locos alios. Sed ut angeli omnia mortalium facta perspiciant, cogitata quidem non perspiciant: Deus solus

b Illud Chabria, formidab. esse cerver. exor. duce leone.) Hoc dicto quantum in virtute dueis situm videatur, præclare ostenditur. Leo fortitudinis, cervus timiditatis symbolum, seu hieroglyphicum.

c Ut qui ludos gymnicos instituunt.) Gymnicus ludus, inquit Isidorus etymol. lib. 18. cap. 17. est velocitatis ac virium gloria. Cujus locus gymnasium dicitur, ubi exercentur athletæ, & chororum velocitas comprobatur, &c. Crotoniatis palæstra, & gymnico certamine inprimis, & supra alios valuisse, proditum est litteris.

AD CAPUT LX.

a Qui morbus complures Rom. Imp. d. &c. rouson ταύτῳ.) Animi vitia, pravitates, & consuetudines parum bonas ac laudabiles, latinitatis auctores vocant morbos, imitati Græcos videlicet: &

animum his affectum, ægrotare dicunt, & ægrotum animum. Proinde etiam medicinam animi, & curari animum. Pro multis unus testis sufficiat Cicero, cujus hæc sunt verba Tusculan. 2. Quid qui pecuniæ cupiditate, qui voluptatum libidine feruntur, quorumque ita perturbantur animi, ut non multum absint ab insania, quod insipientibus omnibus contingit: his nullane est adhibenda curatio? utrum quod minus noceant animi ægrotationes quam corporis? an quod corpora curari possint, animorum nulla medicina sit? At & morbi perniciosiores pluresque sunt animi, quam corporis, &c.

^b Non etenim rerum nat. sermonem, sed naturam rer. serm. imit.) Verba sunt signa & notæ rerum, non autem res signa & notæ verborum. Et res verbis priores sunt. Itaque sentiendum, & loquendum ut rerum natura fert.

AD CAPUT LXI.

^a Sagitta veneno illita.) Fuit hoc olim in more quibusdam gentibus. De Mibis Æthiopiæ populis Silius libro 3.

— scelerataque succis

Spicula dirigere, & ferrum infamare veneno. Virgilius 9. Æneid.

Vastatorem Amycum: quo non felicius alter Ungere tela manu, ferrumque armare veneno. Et libro 10.

Te quoque magnanimæ viderunt Ismare gentes Vulnera dirigere, & calamos armare veneno. Adde Horatium, Ode 22. lib. 1.

Non eget Mauri jaculis, nec arcu, Nec venantis gravis sagittis Fusce pharetra.

AD CAPUT LXIII.

^a Pulverem de capite excussit.) Veteribus in luctu, præsertim funebri, mos fuit caput cinere, aut pulvere aspergere: quem habes etiam apud Maronem lib. 12. ubi de Latino rege sic est, postquam Amata uxor se suspendit, & urbs venire cœpit in potestatem hostis.

— it scissa veste Latinus

Conjugis attonitus fati, urbisque ruina, Canicem immundo perfusam pulvere turpans. Et libro 10. de Mezentio propter occisum ab Ænea Lausum filium.

Agnovit longe gemitum præsaga mali mens.

Canicem immundo deformat pulvere. In quem locum vide, si lubet, symbolas nostras. Sane in sacris literis exempla moris hujus frequentia sunt.

AD CAPUT LXV.

^a In eorum qui scripserunt capita recidunt.) ἐπὶ τοῖς ὅς γεγραφότων τρέπονται κεφαλὰς. Aliter Græci etiam hoc modo, εἰς κεφαλὰς σοι, citra adjectionem verbi. Subauditur τρέποντο. Dicunt etiam Latini, quod in caput tuum recidat, quod in caput tuum vertatur, quod illorum capiti sit. Apud Virgilium Evander Mezentium tyrannum execrans lib. 8.

Quid memorem infandas cædes, quid facta tyranni

Effera? dii capiti ipsius, generique reservent. ^b Sancta pax, & Probidus castella Meropes.) Merope fuit una ex provinciis, seu regionibus Thraciæ, sicut Rhodope.

AD CAPUT LXVIII.

^a Jubens Deo matutinos hymnos depromere.) Nusquam minor hodie, quam in castris pietatis ducitur ratio: nec ullum pene genus hominum minus Deum colit, aut gravius offendit, quam milites.

Nullas fides, pietasque viris, qui castra sequuntur.

At olim dabant operam duces, ut cælestem opem precibus imploraret exercitus, & omnem victoriæ spem in Deo poneret, non in viribus & armis suis, quo pertinent etiam hymni matutini.

^b Adversarii natura loci munieb. & subeuntes crebrel.) Docuimus alibi, quantam commoditatem haberet in prælio locus superior. Livius lib. 7. Præter virtutem locus quoque adjuvit, ut pila omnia hastæque non tamquam ex æquo missa, vana (quod plerumque fit) caderent: sed omnia librata ponderibus figerentur.

^c Noctu quidem sublatam facem, interdiu fumum.) Dari noctu signum ignibus jactis, aut facibus elatis usitatum est militiæ. Sic Sinonem & Helenam Græcis dedisse signum navibus redeundi, & Trojam occupandi, auctor est Tryphiodorus, his versibus, ut quidem a Xylandro Latine sunt redditi.

Illicet Æacida juxta sublime sepulcrum Exhibuit signum lucenti lambade Graiis Æsonides, tacita monuitque recurrere classe. Pervigil ipsa etiam e celso formosa cubili Purpureo socios hortata est Tyndaris igni.

De Helena expresse affirmat etiam Maro lib. 6.

— flammam media ipsa tenebat

Ingentem, & summa Danaos ex arce vocabat. Arabes quoque adventum hostium interdiu fumo, noctu igne significasse testatur Frontinus lib. 2. cap. 5.

AD CAPUT LXXII.

^a Ephori, seu inspectores.) Quos sæpius appellavit διοικητάς τὰ πράγματα, ἀρχοντας τῶν πραγμάτων, nunc a Lacedæmoniis sumpto vocabulo, Ephoros appellat. Εφόρος, inquit Svidas, ἐκάλουν δὲ τὸ ἐφορᾶν τὰ τῆς πόλεως πράγματα. Ephoros vocabant, quod reipublicæ negotia inspicerent. De hujus magistratus origine & qualitate, numero, ac tempore, quo fine creati, quanta evaserit tandem potentia, erudite differit Nicolaus Crægus de Lacedæmoniorum republica lib. 2. cap. 4.

^b Quamvis sacer morbus membra depascetur.) Sacer ignis est, quem vulgus Italicum il foco del sant' Antonio vocat, de quo diximus in symbolis nostris in ultimum versum 3. Georg. nempe in hunc,

--- contactos artus sacer ignis edebat.

AD CAPUT LXXIII.

^a Sacelli curator Cabasilas.) Curator sacelli est, qui præest curando sacellio, quo verbo res sacra, & loca sacra, ut domus, & templa, & monasteria intelliguntur, diciturque ὁ τῶν σακελῶν, sine adjectione, quæ tamen subauditur, & Latine sacellarius. Vocatur eodem nomine qui sacris, & Deo dicatis hominibus præfectus est. In codice Augustano Pachymerii historiam continente ita scriptum est. σακελλάριος ὁ παῖς δὲ τῶν τῶν ἀτακτουμένων τῶν μοναχῶν, καὶ ἐρέων, καὶ ἐπιστάτης μοναστηρίοις τοῖς ἀνδράσι, καὶ γυναικῶσι. Sacellarius, qui compescit petulantes monachos, & sacerdotes, & præest monasteriis utriusque sexus.

Edit. Paris.
pag. 1042.

pag. 1043.

AD CAPUT LXXIV.

^a *Perjurium, inquit, est negatio Dei.*) Est in sententiis Nazianzeni tetrastichis tetrametris.

Ορκον δὲ φεύγε πάντα. πῶς οὐκ πίστευεν;

Λόγῳ τρόπῳ τε τὸν λόγον πιστεύω,

Ἀρτὴς ἐστὶ τὰ Θεὸς Ἰσδορκία.

Cantacuzenus ἐπιτορκία posuit, pro Ἰσδορκία, secus quam versus requirebat; & idem est.

^b *Sed anthericum metere videor.*) ἀνθέων δοκῶ δεῖξεν. Proverbium, de eo quod fieri non potest, seu quod inaniter, inutiliter fit, de labore sterili. ἀνθέων quidam fructum asphodeli, quidam caulem tantum esse scribit. Hesychius ἀνθέων & asphodeli fructum, & herbæ quoddam genus esse vult, fortasse illud, quod ajunt quidam meti non posse, sed ut linum, manibus velli debere, & hinc factum proverbium ἀνθέων δεῖξεν.

^c *Proclivius est a vitio, quam a virt. similitud. trahere.*) Vitia etiam sine magistro discuntur, inquit Seneca. At virtus institutionem, præcepta, laborem, exercitationemque desiderat. Sensus enim, & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Genesis 8.

^d *Solves, & ligabis quæ fas est.*) Hæc verba Cantacuzenus legit apud sanctum Clementem epistola 1. ad Jacobum fratrem domini, non procul a principio. Rufini translatio sic habet (narrat autem Clemens, quibus verbis ipsum sanctus Petrus sub mortem, seu martyrium suum ecclesiæ affanti pro successore commendavit. Propter quod ipsitrado a domino mihi traditam potestatem ligandi & solvendi, ut de omnibus quibuscumque decreverit in terris, hoc decretum sit & in cælis. Ligabit enim quod oportet ligari, & solvet, quod expedit solvi, tamquam qui ad liquidum ecclesiæ regulam novit.

^e *D. Petro Alexandr. Pont. de Ario contra Christum.*) Historia legitur apud Surium, tomo 6. in martyrio ejusdem sancti Petri Alexandrini episcopi, de quo scripserunt Eusebius libro 9. historiarum ecclesiasticarum, auctores tripartitæ historiarum, & alii. In additionibus autem Joannis Molani ad martyrologium Usuardi, sic est ad verbum: Adversus eum (Petrus Alexandriæ episcopus) cognita Maximi sententia, Arius infelix, qui ab ipso excommunicatus, & degradatus propter dogma erroris habebatur, festine pervenit ad ecclesiam, obsecrans ut pro eo clerici & populus apud episcopum intercederent, putans quod post decessum ejus ipse levaretur episcopus. Quibus sanctus episcopus cum magno suspirio respondit, quia jam Arius Deo mortuus, a facie Dei projectus esset. Et apprehendens duos presbyteros de turba seorsum, ait illis. Ego etsi peccator sum, tamen scio me cælesti vocatione ad agonem martyrii vocatum. Vos post martyrium meum sedem & episcopatum meum consecuturi estis. Et tu quidem prior Achilla, post te vero Alexander. In hac enim hora noctis, ut vobis totum de Ario aperiam, cum solemnem consuetudinem Deo sacrificium orationum consummassem, ecce subito apparuit mihi Christus Dominus, indutus colobio candido, quod conscissum a summo usque deorsum, conjungebat circa pectus, quodammodo cooperiens nuditatem suam. Quem ut vidi, ajo. Quid est, domine, quod video tunicam tuam scissam a summo usque deorsum? Qui dixit, Arius hoc fecit, qui separavit a me populum hæreditatis meæ, comparatum sanguine meo. Præcipio nunc, & moneo, ne eum recipias in communionem, nec rogantibus his qui venturi sunt ad te, quos ille direxerit. Hæc quæ tibi manifestavi, duobus presbyteris tu nota facies, ut ipsi post te eum anathematizando abjiciant, ne populus illius errore decipiatur.

Edit. Paris.
pag. 1044.

AD CAPUT LXXV.

^a *Ne fame ad extremum consumpti.*) οὐκ ἐκδυνάσκειν ἢ παρὰ νόμον λιμὲν γενέσθαι. Præterquam quod sumptum supervacaneum, & inutilem impensam significat παρανόμως, exponitur etiam a Budæo additamentum, & velut appendix impensæ destinata, citaturque illud Basilii, τάχος ποδῶν, & σώματος ὁμορφία, νόσων παρανομήματα, quæ obiter a morbis consumuntur, qui alios effectus habent. Febris enim hominem torrens, una etiam decorem, & colorem delet. Sensus igitur Græcorum verborum, & loci totius est, periculum esse, ne ad mala vastationis etiam fames, tamquam additamentum accedat: & quidem tanta, ut ea penitus contabescant, & intereant. Ne fames quoque mortem eorum corporibus, ut reliquis malis appendicem adjiciat.

^b *Malo enim accepto stultus sapit.*) παθὼν δὲ τε νήπιος ἔγνω, ex Hesiodo. Homerus pene iisdem verbis, πρὸς δὲν δὲ τε νήπιος ἔγνω. Vide Chiliad. Factum stultus cognoscit; & quod continenter sequitur, malo accepto stultus sapit.

^c *Ornamenta quoque imperatoria divendita.*) καμήλια βασιλικὰ, quæ ab imperatoribus in thesauris reponuntur, peculiaria quædam, ut sunt gemmæ, & quæ Germanicolatini vocant clenodia. Dicuntur item ἐπίσημα, vel σύμβολα. Sic Græci prætor, quem Leunclavius sæpe producit, ait, recepta Constantinopoli venisse in manus Græcorum imperatoria Balduini II. symbola, quæ quidem hæc fuerint: Calyptra, formæ Latinis usitata, & unionibus distincta, cum lapillo rubri coloris in vertice capitis; calceamenta coccino tincta: gladius, vagina de coccinei coloris serico facta, vestitus.

AD CAPUT LXXVII.

^a *Imperatorem esse Chariopoli.*) Turcæ vocant hodie Chetepolin. Ab Atheniensi Charia dicta fuit. Nam præpotens mari populus Atheniensis ante bellum Peloponnesiacum, propter amplitudinem classis, & usum rerum navalium, Cherronesum cum majori parte maritimæ Thraciæ, ac Macedoniæ, cum Perintho (nunc Archlea, quod idem est cum Heraclea) cum Selybria, cum ipso Byzantio possidebat: in eaque loca semel occupata, colonias deducebat, Thucydide, Xenophonte, atque aliis testibus, &c. Leunclavius.

^b *Velut aper furentes, ac viol. habes impetus.*) Ideo Horat. Ode 2. Epod. Maro. ecloga 10. acres nominarunt apros, ad naturam illius bestiarum truculentam respicientes. Ejusdem naturam, præsertim a venatoribus exagitata, ponit ante oculos luculenter princeps poeta lib. 10.

Ac velut ille canum morsu de montibus altis.

Aclus aper, multos Vesulus quem pinifer annos

Defendit, multosque palus Laurentia, sylva

Pastus arundinea. Postquam inter retia ven-

tum est,

Substitit, infremuitque ferox, & inhorruit

armos.

Nec cuiquam irasci, propiusve accedere vir-

tus,

Sed jaculis, turisque procul clamoribus in-

stant.

tieque imperium, atque iudicium summum habere. Aliter, sine populi jussu, nulli earum rerum consuli jus est.

AD CAPUT LXXXIX.

^a Syncope occisurus erat.) Ex Gorræo illustri medico hæc refert Stephanus in thesauro. Syncope est præceps omnium virium lapsus, ut Galenus ante se a veteribus medicis definitum esse prodidit. Ergo cum essentia virium, quibus regitur corpus, tum in spiritu, tum in solidorum corporum temperamento consistat, palam est, nihil horum per syncopen manere integrum, sed cuncta collabi ac dissipari: cum spiritu quidem calorem nativum, ita cum eo mixtum atque confusum, ut numquam ab invicem separari possint: cum solidorum autem corporum temperamento, tum eum ipsum calorem singulis a natura partibus insitum, tum humidum illud primigenium, & radicale, quo uno velut glutino quodam robur earum continetur.

^b Vinum meracum vetus dabat bibere.) Vinum vetus esse melius ac salubrius novo, idque multis de causis, docent medici, & iudicat sensus communis, iudicantque omnes populi semper. Ex quo sensu dictum est a salvatore Lucæ 5. Nemo bibens vinum vetus, statim vult novum: dicit enim, vetus melius est. Hinc & Plautus Casina.

Qui utuntur vino vetere, sapientes puto. Verumtamen insipientes isti medici, dum calorem frigore volunt pellere, & frigoris calore, (calefacit autem vinum, & quo meracius, eo magis) miserum patientem suum (ut ἰατρῶν πῦδες male habentes vocant) perdidit.

AD CAPUT XC.

^a Illi portam Xylocerci dictam.) Ex viginti tribus portis Constantinopolis, ut refert Leunclavius, undecima nominatur Xylocercos. Dicta, quod artifices eam struentes, magna in fundamento aquæ reperta copia, lignis plurimis, & palis in aqua defixis, lapides iniecerint, atque ita demum ædificii fundamentum firmum effecerint, ut est in libro de ædificiis urbis.

AD CAPUT XCI.

^a Imag. mart. Christi Georgii fidei pig. dedit.) Nota ritum, & simul venerationem sancti Georgii, qui & apud nos Germanos magno in honore est.

AD CAPUT XCII.

^a Mense Maio, quando Const. M. & Helenæ.) Nimirum 21. die Maii, cui in menologio sen præcipue hæc verba præscribuntur. ὁ ἁγίος μέγας βασιλεὺς, & ἰσαποστόλων Κωνσταντῖνος καὶ Ελένης. Rursum infra, libro 4. cap. 4. meminit, & diem ipsum exprimit, nempe χη. Kalend. Junias, qui est dies Maii primus & vicesimus omnino. Duo cantica in eisdem ex eodem menologio facere non possum quin adscribam. Prius hoc est, in Constantinum solam. ὁ ἁγίος ὁ Πάυλος τῶν κλησίων ἐκ τῶν ἀνδρώπων δεξιμένων, ὁ ἐν βασιλευσὶν ἀπόστολος σὺ, κύριε, βασιλεύσας πόλιν τῇ χειρὶ σου παρέδωκε. ὡς περ εἶπες ὅτι πάντες ἐν αἰσῶνι, προσβήσεις τῆς δεομένης, μόνε φιλήσωμεν. Qui in cælo crucis tuæ formam

aspexit, & ut Paulus, non ab hominibus vocatus est, ille inter imperatores apostolus tuus, domine, imperatricem urbem in manus tuas tradidit. Quam tu, qui solus benignus es, precibus deiparæ semper conserva. Posterius in filium & matrem committitur. Κωνσταντῖνος σήμερον σὺ τῇ μητρὶ τῇ Ελένη τὸν αὐτὸν, ἐμφαίνεις, τὸ πανσεβάσμιον ἔθνος, ἀπαντὰς τὰς Ἰουδαίας συναγαγόντες, τῶν σου ἀνδρωπόων ἐπαξίως. δι' αὐτῶν γὰρ ἀνεδείχθη σημεῖον μέγα τὸ πρὸ αἰῶνος φερόμενον. Hodie Constantinus ejusque mater Helena Judæis omnibus congregatis crucem, lignum omnimodis venerandum proferunt. Nos igitur pro eo ac merentur collaudemus. Per illos enim ostensum est signum magnum, ante sæcula tremendum.

AD CAPUT XCIII.

^a In deiparæ non manu factio templo.) Forsitan tale istuc templum fuit Thessalonica, quale sancti Michaelis in monte Gargano, quod & ipsum ἀχειροποίητον dici poterat, & quod locum illum non hominum ars & industria, sed ipsa natura ad templi speciem, commodumque usum aptasset. Qua notione nympharum domus, vivoque sedilia saxo 1. Æneid. dicuntur. Et recte quidem, ἀχειροποίητα, quia non ars, sed ipsa natura efformarat. Simile quid persuadeo mihi de illo templo, ex ipso epitheto. Non enim arbitror vocabulum ἀχειροποίητον hoc velle, quod non precibus episcoporum, sed angelorum consecratum, & dedicatum esset, quod fama fert de sacello deiparæ Eynsidlenfi: nam hæc notio nimis violenta, & a communi ratione abhorrens esset, nisi quis philophari vellet, de formali esse, & constitutione templi. Hæc conjectura est Jacobi Gretseri, quam tibi lector proponendam duxi. Mihi quidem probabilis videtur.

AD CAPUT XCIV.

^a Circumsusi totum corp. vulnerib. consauciant.) Narrat Homerus Iliad. 22. in Hectorem ab Achille interfectum omnes Græcos circumstantes tela coniecisse, eique insultasse. Similem immanitatem Zelotæ in præfectum hunc suum exercuerunt. Et est sævissima genus sævitæ, etiam in mortuos, tamquam in vivos desævire.

AD CAPUT XCV.

^a Quem Papa eligere consuevit, post divisam ecclesiam.) Nota, etiam schismate divulsa orientali ecclesia a Romana, pontificem Romanum nihilominus solitum eligere patriarcham. Quia videlicet jurisdictionem potestatemque sibi a Christo traditam non amiserat.

^b Quia sub ipsis aliquando fuit.) Sub quibus Latinis, & quamdiu fuerit Constantinopolis, docuimus Notis in lib. 2. cap. 36. Hunc enim morem imp. servab. in filiab. cum ad nupt.) Exemplum moris hujus ego nulla hactenus legi: nec tamen historicum istuc temere affirmasse puto.

AD CAPUT XCVII.

^a Non ante lotis manibus cibum cepit.) Nota veneni genus præsentissimum, ex sequentibus. De veneno per filios ab Antipatro, regi Alexandro dato in poculo, Justinus lib. 12. tantam ejus fuisse vim, ut non ære, non ferro, non testa contineretur: nec aliter ferri, nisi in ungula equi potue-

rit. Et sane Alexander accepto poculo, media potione repente veluti telo confixus ingemuit: elatusque e convivio semianimis, tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactumque hominum velut vulnera indolesceret.

AD CAPUT C.

^a *Andronicum Asanem carcere detent.*) Quare in carcerem traditus fuit Andronicus Asanes, qui tamen genero adversatus legitur, perinde ut cæteri? Sed hoc Apocatchus fecit: causa indicata est supra.

AD CAPUT I. LIBRI IV.

Augustam ante deiparæ Hodegetricæ imaginem fil. stantem.) Sic inventus est Andronicus senior capta urbe a nepote libro primo cap. 59. Ad hanc imaginem in periculis confugere, solemne fuit, ut apparet.

^b *Gratiarum omnigenar. domicilium.*) *δοχεῖον χάριτων παντοδαπῶν.* Suavis omnino laus, qua significatur, nihil quod gratiam & amorem conciliare posset, huic adolescenti ulla ex parte defuisse.

Edit. Paris. pag. 1049. Tale est, ad laudem quidem spectans, κοινὸν ἀγαλλμα τῆς φύσεως, commune generis humani decus & ornamentum, quod ejus patri Andronico tribuit lib. 1. cap. 3.

^c *Nec enim forma dumtaxat digna imperio.*) Compositio membrorum, conformatio lineamentorum, figura, speciesque decora, eximium est regis ornamentum, & ad gratiam, amoremque inter subiectos conciliandum percommodum instrumentum. Lege quæ plura disserimus de forma & pulchritudine regis, dialogo 12. secundæ tertiæ.

^d *Res tamen soli ad antiquos possessores redit.*) Fecit hoc Andronicus quoque junior, capta Constantinopoli, & bello finito. Vide lib. 2. cap. 1. & Notas ibidem.

AD CAPUT II.

^a *A Delfino Viennensi.*) Anno 1348. Imbertus, seu Ingibertus, ut alii vocant, Delfinus Viennensis, Delfinatum suum Philippo regi Gallorum vendidit, ea conditione, ut primogenitus regis perpetuo esset dominus illius terræ, dicereturque Delfinus. Igitur anno sequenti Joannes Philippi primogenitus accepit possessionem illius, & factus est primus Delfinus. Imbertus autem apud Lugdunum ordinem prædicatorum ingressus est.

^b *Cujus faciem omnis terra videre desit.*) In 2. Paralip. est his verbis. Omnesque reges terrarum desiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent sapientiam, &c. nec aliter apud Septuaginta.

^c *Hanc reginam urbium Constantinop.*) De ea diximus Notis in caput quintum libri primi. Etiam hodie regina est urbium innumerabilium, quæ Turcico dominatui subijciuntur. Tam est autem ampla, ut qui eam ex itinere conspiciere incipiunt, mundum quemdam parvum se conspiciere judicent.

^d *Neque Octaviani, neque Theodosii.*) Sequebatur in Græco, *ὅτι μὴ αὐτῶν καὶ αὐτοῦ.* Sed hoc est repetere Octavium: idem enim Augustus, qui Octavius. Fortassis alium nominare voluit. Infra autem explicat, quomodo quemque superarit, & Constantinum, ac Scipionem adjungit.

^e *Humanitatis rex vocatus est.*) Octavianum, si ve Augustum esse regem humanitatis vocatum, ego quidem nusquam legere memini. Et tamen Cantacuzenum id apud scriptorem aliquem legisse verisimile est. Multa de ejus humanitate Plutarchus scribit: hoc tamen non scribit.

^f *Hæc sunt illa quatuor quæ impp. perpetuo hab. debent.*) Quatuor virtutes a principe requirit, humanitatem in audiendo, lenitatem in reprehendendo, prudentiam, si ve sapientiam in inquirendo, justitiam in judicando. Humanus, lenis, sapiens, justus sit imperator oportet. Sed nihil tam ei proprium, quam justitia, cujus fruendæ causa videri olim bene moratos reges constitutos ait Herodotus, & ex eodem Cicero 2. de Offic. Hanc unam, quia potissima, in Didone regina memorat Ilioneus orator apud Maronem 1. Æneid. cum ait, Jovem ei dedisse

— *justitia gentes frænare superbas.*

^g *Tum demum fore beatas respubl.*) Celeberrima sententia Platonis, in primo de republica, & epist. 7. ad Didonis propinquos, Platonis, inquam, principis ingenii, & doctrinæ, ut ait Cicero epist. 1. lib. 1. ad Quintum, ubi eam eidem Quinto fratri suo proponit. Hanc semper in ore habebat imperator M. Antoninus cognomento philosophus. Spartianus. Seneca prologo epist. *A sapientibus sancita est sententia: illud beatum esse regnum, cujus principem contigerit sapientiæ habere studium.*

^h *Socratem Atheniens. summo Deo similem reddidit.*) Pro portione, & captu scilicet humanæ naturæ. Et quo pacto secundum alia, ita etiam secundum sapientiam qua Deum imitantur, homines dii vocari suo modulo possunt. Vere autem omnis nostra sophia non nisi philosophia est, quod Pythagoras volebat, qui se primus non σοφόν, sed φιλόσοφον, esse Leonti Phliasiorum tyranno respondit. Et quemadmodum nemo bonus, nisi solus Deus, sic nemo sapiens, nisi solus Deus, idemque sapientium dux & emendator.

ⁱ *Ismaelitis ad repulsam.*) Per Ismaelitas puto intelligi Turcas, qui cum e Persis oriundi, & Persæ ab Ismaele, non male sic appellantur.

^k *Ut scriptum est centes. vices. cap. proverb.*) Latina translatio non habet nisi triginta capita. Forsitan sectiones nomine κεφαλῶν intelligit, quarum unius libri solent esse quamplurimæ, ut etiam nostræ historiæ erant, quas in capita constrinximus. Scriptum est autem hoc cap. 2.

AD CAPUT III.

^a *Meque arbitrio ad objecta respondeas.*) Nescio qui in causa ecclesiastica imperator potuerit esse iudex. Constantinus quidem magnus episcopos lites suas inter se dijudicare iussit, suum arbitrium interponere noluit. Sed ut ante monuimus, Græci imperatoribus suis adulantes, nimis magnam eis auctoritatem concesserunt. Qui exemplum nominatim quærit, legat Balsamonem in Canonem 69. synodi sextæ in Trullo.

AD CAPUT IV.

^a *Scutarium e regione Byzantii.*) A militum scutariorum statione sic dictum scribitur. Quidam putant olim dictam Chrysopolim.

^b *Super stratis tapetibus discumbebant.*) Mos barbarorum discumbendi etiam hodie. Occurrit locus ex 1. Æneid. de convivio Didonis.

Jam pater Æneas, & jam Trojana juvenis conveniunt: stratoque super discumbitur ostro.

^c *Orchanes quidem in castris, seu classe remansit.*) *Ορχάνης μὲν ἔμεινεν ἐν τῇ στρατοπέδῳ.* In navibus, Catachresis, ut rursus infra, cap. 30. ubi plura dicuntur.

^d *Sophiæ templum elegantia, ac magnitud.*) De hoc eodem tam celebri templo Nicetas in Alexio Comneno, Manuelis filio, ægre ferens cædibus pollutum esse a Christianis, cum Salomonium templum Titus imperator Deum reveritus violari prohibuerit, *Qui honos, inquit, a religiosis & Chri-*

stianis huic pulcherrimo, & plane divino templo habendus non fuit, quod omnino Dei manibus fabricatum est, primum ac postremum opus pulcherrimum, atque inimitabile, neque in terris aliud, quam orbis quidam celestis extitit? Idem in narratione de rebus post urbem a Latinis captam gestis. Numquid templum amplissimum & divinissimum umquam post hoc te videbo, cælum terrenum, solium gloriæ Dei, Cherubice currus, firmamentum alterum, fabricam manuum Dei annuncians, spectaculum & opus singulare, firmum universæ terræ decus?

AD CAPUT V.

Velut si extra ultimam Thulen gesta.) Etiam Virgilius 1. Georg. ultimam vocat, quod nimis dilaret longissime, essetque postrema, sive ultima inter insulas Romanis exploratas & cognitatas. Strabo lib. 4. Magis etiam obscura est Thules historia, ob tam longinquum situm. Omnium enim quarum feruntur nomina, maxime versus septentrionem esse hanc distam ajunt. Poetæ in maxima distantia, & loco longinquissimo significando, Thulen nominant.

AD CAPUT VI.

Edit. Paris.
pag. 1051.

a Sed inter se in pugna vereantur.) Hoc ut facilius & melius fiat, prudentis imperatoris erit, ordines ita disponere, ut fratres cum fratribus, amici cum amicis una sint. Cum enim qui in discrimine versatur, proximus illi est, a quo diligenter tunc necessario evenit, amicum pro amici salute audacius depugnare. Pudet quippe gratiam bene merenti non referre: & socius socium deserendo, si prior in fuga esse videatur, erubescit. Præceptum istuc militare Onosander ab Homero didicit, apud quem Nestor Agamemnoni hoc dat consilii in acie disponenda, Iliad. 2.

Κεῖν' ἀνδρες καὶ φύλα, καὶ φρίτρες, Ἀγάμεμνον,
ὧς φρίτρη φρίτρησιν ἀρήγῃ, φύλα δὲ φύλοις.
Εἰ δέ κεν ὧς ἔρῃς καὶ τοὶ περὶ δῶνται Λαῶοι,
Γνώσῃ ἐπειδ' ὅς δ' ἡγεμόνων κακός, ὅς τε νύ λαῶν,
Ἡδ' ὅς κ' ἐδλός ἐστι, καὶ σφέας γὰρ μαχέσονται.

— secerne per agmina tota

Has omnes acies, atque ordine rite locato
Quamque suo, gens una suo, tribus una suo
stet

Ordine, civis erit civi, gentilis adherens
Gentili, feret auxilium sibi sanguine juncto
Sanguine conjunctus, defendet amicus amicum.
Quod si tu audieris hæc me non vana monentem,
Te vero audierint Argivi justa jubentem,
Cognosces quis dux melior, quis miles in armis,
Qualis quæque cohors: nam per se singula quæque
Agmina pugnabunt.

AD CAPUT VIII.

a Quæ tunc grassabatur, quæque a Scythis.) Illustrius admodum descriptio pestilentiae, qualis apud Lucretium lib. 6. ex Thucydidis lib. 2. expressa, & apud Maronem Georgicon 3. Cui tantum est otii, utriusvis poetæ carmen cum hac historica narratione conferat, non parvam rerum similitudinem deprehendet, nos alio festinamus.

AD CAPUT IX.

a Ad Clement. urbis Romæ episcop. legatos delegit.) De tam nobili legatione imperatoris ad pontificem Romanum, & hujus ad imperatorem Cantacuzenum: de rebus tanti momenti inter eos actis, Platina in Clemente VI. nullum plane verbum habet, quod quis non injuria miretur.

b Cum duobus episcopis, quorum unus.) Gregoras quoque de his duobus episcopis, qui sub Andronico missi sint, confundit tempora, & rem totam imperfectissime, negligentissimeque, ut solet, exponit lib. 10.

c Ut si pro concordia interfici oporteret.) Parem Constantinus animum præ se tulit, cujus hoc dictum 3. Annal. tomo proditum est a Zonara, imperatorem nemini omnium, ac ne suis quidem membris propriis parcere debere, publicæ tranquillitatis conservandæ causa.

d Quin & primo ex Palæologis imperat. Michaelis hic ausus.) Hic in Concilio Lugdunensi sub Innocentio tertio novam, & solemnem cum Latina ecclesia concordiam inivit, ut tradit Georgius Pachymerius lib. 5. cui ideo vel a sacerdotibus, vel ab Andronico filio sepultura negata, quod cum Latinis consensisset.

AD CAPUT XII.

pag. 1052.

a Fruerenturque redditibus.) Ipsius urbis tantum, an totius insulæ? Si tantum urbis, quomodo potuerunt imperatori in annos singulos pendere viginti duo millia? siquidem, ut lib. 2. dictum est, tota insula tantum reddebat in annum centum millia & viginti.

AD CAPUT XIII.

a Quoniam vero & Peloponnesus.) Græci hodie Moream vocant, ab arbore moro, tota regione frequentissima.

b Quam Græci Achajam vocant.) Quinque sunt partes Peloponnesi. Laconica, Achaica (sub qua & Argolica) Messenia, seu Messenica, Eliaca, Arcadica. Duas ex his quinque tenuisse Lacedæmonios, testatur Thucydides lib. 7. nempe Laconicam, & Messenicam.

c Lycurgi legum parum observantes.) Quæ fuerint istæ leges, aut quæ lex, quæ inimicitias ad posteros etiam propagari vetaret, non reperi: nisi est illa forte, adversus eosdem hostes bellum non repetendum, quod etiam de simultatibus & inimiciis potest accipi.

d Cum ad fidem verb. ipsius nudum sufficiat.) Nempe ut Xenocratis philosophi gravissimi, Platonis discipuli, cujus verbis tanta habebatur fides Athenis, ut cum injurati nullius testimonium admitteretur, huic soli injurato crederetur. Cicero de Platone ipso 1. Tusculanarum. Ut enim rationem Plato nullam afferret (vide quid homini tribuam) ipsa auctoritate me frangeret.

AD CAPUT XIV.

a Non tantum terrebarur comminationibus.) Nota pertinaciam hujus pseudopiscopi, qui etiam sub Sultano Ægypti gravia tormenta perferret, ac Mahometanam sectam detestatur, ut habes infra cap. 15.

b Confessorem appellavit.) ὁμολογησῶν. S. Cyprianus confessores vocat etiam eos, qui in car-

cerem propter fidem conjecti, & in quaestionem dati sunt, seu, qui fidei Christianae causa jam dura, & crudelia pertulerunt. Et proprie sane, nam isti revera confitentur Christum coram hominibus: *confitentur*, inquam, *bonam confessionem coram multis testibus*, ut Timotheus, cui hoc elogium Paulus tribuit.

^c *In nomine Dei misericordis.*) Hujus epistolae principium, id est, tituli, quibus Cantacuzenum imperatorem cohonestat, lingua Graeca veteri scripti sunt, reliqua tota, lingua, quam nunc vulgare Graecum appellant. Itaque studio D. Marci Velferi factum, ut ea nobis ab homine utriusque sermonis Graeci, & scholastici, inquam, & vulgaris periti Graeco puro puto redderetur, quo eam convertere in Latinum possemus. Est autem Sultani Aegypti, Mahumetani.

^d *Et insular. domini Angeli Comneni Palaeologi Cantacuzeni.*) Non fuit Comnenus, nec Palaeologus, nisi a materna linea. Sed barbarus ei honorem habere voluit, quantum maximum potuit.

^e *Qui illic est Ameræ.*) Vox Arabica est Amira, seu Amiras, summus praefectus: qua utuntur saepe Zonaras, Cedrenus, Nicetas. Hinc Ameralius vocabulo composito ex Arabico & Graeco, praefectus maris, *θαλασσιάρχος*.

^f *Qui illis serviunt Musulmanos.*) Musulmanos dici se volunt Mahumetani recte credentes, ut Arianicis temporibus caeteri Christiani, quotquot abominabantur eorum furores, orthodoxorum nomen profitebantur. Leunclavius. Quidam eo nomine Christianos ad Turcarum religionem transeuntes accipiunt.

^g *Septingentesimo quinquagesimo anno Mahumeti.*) Sicut nos ab ortu Christi, ita Mahumetani ab ortu sui prophetæ annos numerant.

AD CAPUT XV.

^a *Profectus ex urbe sancta.*) Ex evangelio allisque locis utriusque testamenti ita, & merito vocatur. Congerere huc testimonia nihil attinet: sicut nec causam asserre hujus appellationis, cum eas nemo nescire possit, qui quidem Christianus sit.

^b *Præterquam Jacobitis hæreticis.*) Dicti sunt a quodam Jacobo, genere Syro, qui tempore Mauritii imperatoris & Pelagii II. pontificis maximi emerferunt, circa annum Domini DLXXXIV. Dicebant non esse necessarium sacerdoti confiteri peccata, sed Deo soli. Parvulos circumcidebant, adustione quadam in fronte, vel genis impressa, hinc putantes originale peccatum expiari, propter illud Christi Matth. 3. *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.* Unam tantum in Christo naturam profitebantur. Non credebant sanctam Trinitatem, sed unitatem solum, &c. Vide Gabrielem Prateolum de vitis, sectis, & dogmatibus omnibus hæreticorum, & Jacobi de Vitriaco lib. I. historiae orientalis, cap. 76.

AD CAPUT XVI.

^a *Thronum annis * tenuerat.*) Lacuna est in Graeco, longior, quam opus videatur. Nam quod sequitur, *ἐν δ' αὐτοῖς*, declarat nihil omisum, præter annorum numerum, quibus Isidorus patriarcha sedem Byzantinam obtinuit.

^b *Imperatori ex hereditate materna debitum.*) Cum in Graeco sit, *ἐκ πατρὸς κληρῶν*, ex paterna sorte, seu hereditate, legendum puto, *ἐκ μητρὸς κληρῶν*, ex materna hereditate: fuit enim Martha hæc soror Michaelis primi Palaeologi, proavia Cantacuzeni materna.

Pars III.

^c *Monasterium Manganicum.*) Mangani campus est extra Byzantium, in quo monasterium istuc ædificavit Constantinus Monomachus, occasione parum laudabili, de qua vide Zonaram annal. 3.

^d *Romanum imperium altero oculo privari.*) Vide, Constantinopolin, & Thessalonicam Romani, quod tunc erat, imperii duos oculos appellat. lib. 3. cap. 93. de eadem Thessalonica, *τῇ μεγάλῃ Ῥωμαίων πόλει*, post magnam, (subaudi Constantinopolin) prima urbs.

AD CAPUT XVIII.

^a *Non enim tam arx, quam parva urbs in magna.*) Graecæ festivius propter *παρωνομασίαν*, nimirum. *ὅτι γὰρ ἀκράτορις ὡς, ἀλλ' ὡς μικρόπολις ἐν μεγάλῃ*.

AD CAPUT XIX.

^a *Obtinebaturque urbs, ut dicitur, funditus.*) *καὶ ἔχετο ἡ πόλις τὸ τοιοῦτόν το λέγόμενον κατὰ κράτος*. Ergo *κατὰ κράτος*, hoc verbum, inquam, proverbiale est.

AD CAPUT XX.

pag. 1054.

^a *Fidei faciendæ, & quas de collo sacras reliquias.*) Observa pium morem, cujus exemplum etiam supra habuisti.

^b *Et alia oppidula complura cepisse.*) Post hæc verba est in codice Graeco lacuna pene unius versus. Videntur tamen verba sequentia *ἀνεδάρασαι τε, &c.* cohærere cum superioribus.

AD CAPUT XXIV.

^a *Ad bellum quod nostra memoria contra Cantacuzenum.*) Non extant hæc scripta Gregoræ, & Cantacuzenum valde commoverunt, ut res suas ipse, utpote verius, sincerius, exploratiusque scriberet.

^b *Mortuum Andronicum juniorem lamentans.*) Legat qui voluerit, extat enim lib. 10. *Nos vero victorias cantaturos, & laudum spectacula sacratissimi imperatoris, &c.*

^c *Tomum sub me confectum.*) Vel hinc pater, hujus historiae parentem Cantacuzenum ipsissimum esse, cum oblitus sui primam personam ponat, *sub me*, inquit, id est, me imperatore ac praeside. Infra rursus, *me autem*, &c. aliquoties per totum caput. Tamen in fine ad dissimulationem redit, dicens, hæc pro se respondisse Cantacuzenum lecti Gregoræ scriptis de se, & dixisse jam monachum, cap. 25. quo & jam tempore ex antecedentibus verisimile est ad historiam scribendam aggressum fuisse.

^d *Atlantem quemdam diis cum Saturno cælo pulsis.*) Hanc fabulam nusquam legi. Atlas est mons in Mauritania, cujus vertex propter altitudinem videtur cælum attingere. Et quoniam Atlas qui ibi regnavit, rerum astronomicarum fuit studiosissimus, datus ex similitudine nominis fabulae locus, ut cælum sustinere diceretur. Cui parumper succedit in eo onere sustinendo Hercules, quia nimirum ab eodem Atlante res caelestes, stellarumque rationes & motus didicit.

k

• Belli temp. de laud. meis multa differuit. • Elogia illa simul uno loco post vitam Cantacuzeni, ex Gregora collecta posuimus. Bellum autem intelligit, quod Andronicus nepos cum avo gessit.

AD CAPUT XXV.

• Paulo enim post discessu facto ex hac vita. • Hinc colligimus, Gregoram bene senem fuisse. Fuit autem aulicus senioris Andronici, & venit in aulam annos natus 27. ut ipse testatur lib.8.

AD CAPUT XXVI.

• Quomodo olim Lacedæmonios fecisse fertur. • Bona facta male factis compensasse Lacedæmonios, vulgo notum esse ait. Herodotus quidem, loquens de Lacedæmoniis, ante Lycurgum, inquit, *Κακονομαίτατοι ὕσαν χερδὸν πάντων Ἑλλήων κατὰ τὰ σφέας αὐτὰς, καὶ ἔεινοισι ἀπὸ σμικτοῖ, ex omnibus Græcis fuisse pravissimis moribus, nec vel inter se, vel cum advenis commercium habuisse.*

• Tanaim ambobus mercatus gratia navigantibus. • Tanais est urbs ad ostium fluvii ejusdem nominis sita. Stephanus. *Ταναις πόλις ἀμῶνυμος τῷ ποταμῷ. κατὰ δὲ τὰς εἰς τὴν λίμνην τὴν Μαυρὴν ἐκβολὰς τῆς Ταναΐδος πόλις Ἑλληνικὴ ἐκτισθεὶς Ταναις, ἣ τις καὶ ἐμπόριον ὀνομάζεται. Tanais urbs cognominis fluvio. Est autem Græca civitas, juxta ostium fluminis, quo se in Mæotidem paludem exonerat, ædificata, & emporium quoque vocatur.*

Edit. Paris. *• Capham Genuensium oppidum in maritimis. •* pag.1055. Capha olim Theodosia, sita in Ponti Euxini ora, Genuensium colonia, de qua vide Petri Bizari historię Genuensis lib.6. anno 1475. occupata est a Mahomete Turcarum imperatore non sine magna strage.

• De plebe quemdam Simeonem Buccanegram. • De hoc lege lib.6. Bizari.

• Quod optimates ob hoc solum, quia vulgo præstarent dedec. & ignom. • De ostracismo hæc accipienda sunt: hoc est, de tali pœna, & tali ex causa, quali, & ex qua Athenis post exactum Hippiam tyrannum Pisistrati filium institutum est, ut ejicerentur, qui ob nimiam præstantiam oppressa civium libertate, tyrannidem occupaturi metuebantur, eratque, ut Plutarchus ait, nomine, & specie potentię, & excellentię depressio, atque imminutio: revera invidię populi solatium. Vide Diodori lib.11. Alexandri Neapolitani lib.3. cap.20. Lambini Commentarium in Themistoclem Æmilii Probi.

• Cum præfecto pagano Auria, viro nobiliss. • De hoc multa Bizarus, de bello Veneto lib.2.

AD CAPUT XXVII.

• Hæc omnia quasi araneol. opera adventu suo disjecit. • Alterum exemplum maternę auctoritatis in filium in viam reducendum. Supra cap.8. Irene quoque uxor Cantacuzeni, Matthæo filio, proprium sibi principatum meditantem meliora solo conspectu, & verbo unico persuasit. Major tamen hujus Annę in Joanne filio emendando elucet auctoritas: quippe legitimi imperatoris legitimę matris.

DA CAPUT XXIX.

• Dicentes se adventitio auxilio non egere. • Exemplum temeritatis, & confidentię in aspernando subsidio necessario. Narrat Sabellicus lib.8. Ennead.4. de Ptolemæo Cerauno rege Macedonię, qui 20. Dardanorum millia per legatos in auxilium sibi missa repudiavit: actum de Macedonia dicens, si cum totum orientem ejus terrę viri domuissent, Dardanorum barbara ope ad se tuendos indigerent. Commisso prælio Ptolemæus multis vulneribus confossus vivus capitur, Macedones ad unum propemodum cæsi sunt.

AD CAPUT XXX.

• Chaleedone e regione Byzantii. • Negat tamen Leunclavius olim dictam Chalcedonem, & in eo alios reprehendit, sed Chrysopolim. Nam Chalcedonis rudera, inquit, 10. milliaribus ab angulo Sultanini sarai, versus Astacenum sinum, ad promontorium Damalicum, juxta portum Eutropii sita sunt.

• Ex insula Principis. • Nominata est a frequenti habitatione filiarum principum, virginitatem solitariam profitentium. Cedrenus ait, Justinum nepotem Justiniani ædificasse solitariam vitam agentium domicilium, nominatum Principis, suburbanum Constantinopoleos. Zonaras scribit Nicephorum, &c. vide cetera apud Petrum Gyllium de Bosphoro Thracio libro 3. c.15.

• Propemodum in brevibus incidissent. • Græci *βραχέα* vocant, Latini brevibus. Sunt autem vadosa quædam in mari spatia. Vide Miscellan. Brodæi lib.6. cap.24. Virgil.1. Æneid.

— tres Euris ab alto

pag.1056.

In brevibus & syrtis urget, miserabile visu.

• Castra autem utraque non leve illa concertatione. • τὰ στρατόπεδα δὲ ἀμφοτέρω. Nota catachresin, castra, pro numero navium: Sic supra cap.4. ubi Orchanes gener ad socerum visendum venit Scutarium. Sic Virgil.3. Æneid.

Postquam cuncta videt cælo constare serena,

Dat clarum e puppi signum: nos castra movemus, Tentamusque viam, & velorum pandimus alas. Sicut autem hoc loco castra dixit pro classe, ita lib.2. classes dixit pro castris.

Classibus hic locus, hic acies certare solebant.

• Per diem non plus quam mazam scilicet. • Vilius fuit *μάζα*, quam *ἄρτος*, cum hic ex tritico, illa ex hordeo plerumque conficeretur. Multis eam describit in thesauro suo Stephanus. Xenophon 1. Pædię Cyri. *Εἰ δὲ τίς αὐτοῖς σίτου ἢ ἰδίου ἀνδρός, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, καὶ πίνειν ἀνδρός, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν ἀναμνησθέντες, πῶς μὲν ἢ δὴ μάζα, καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγῆν, πῶς δὲ ἢ δὴ ὕδωρ διψῶντι πινῆν. Si quis autem est, qui putet eos jucundius edere, vel bibere, cum ad panem nihil adhibeant, præter nasturtium, & aquam potent: recordetur is, quam suavis sit esurienti placenta, ac panis, & quam dulcis sitienti aqua.*

• Luce hominum simulacra carentium. • ex Homero Odyss. λ. βροτῶν εἰδωλα καμόντων ad cujus *κνίαν*, alludit, de qua M. Tullius libro 1. Tusculan.

AD CAPUT XXXI.

• E quibus mala semper augescerent, extitisse. • Deesse videtur aliquid ad sententiam, quod respondeat illi particulę

τε. τὴν ἀρχὴν ταῖς ἐφ' ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ ἀτόπων ἔργων αἰετῶς
 εἰδόμενον τὸ δαῖν. Sequi debuit, & , cum ea
 particula; quibus significaretur, eum sibi mortem
 vaticinatum. Cui apte respondet, quod subjun-
 gitur, ὅπερ καὶ μικρὸν ὕστερον ἐγένετο. αἰ τε γὰρ ὑπὸ πι-
 κρίας, &c. Quod & paulo post factum est. Sive
 enim propter acerbicatem, &c. Itaque nos quæ
 deesse videbantur, adjicienda putavimus ad im-
 plendam sententiam.

^b Ancipites enim sunt exitus praeliorum.) Cic.
 pro Milone. Adde casus, adde incertos exitus
 praeliorum, Martemque communem: qui saepe spo-
 liantem jam, & exultantem evertit, & perculit
 ab abjecto. Homerus Iliad.6.

Ξυῶς ἐνυάλιος καὶ τοὶ κτανέοντα κατέκταν.

Communis Mars, inque vicem perimit peri-
 mentem.

Vide proverb. Mars communis.

AD CAPUT XXXII.

^a Mediolanensium potentiss. principi submittere,
 ac subjicere sese.) Is fuit Joannes Vicecomes,
 idem archiepiscopus quoque Mediolanensium.
 Hic, ut scribit Paulus Jovius, Ligustici belli
 causam secutus, captis armis adeo Murtham Ge-
 nuensium ducem terruit, ut abdicato principatu
 sese civitatemque ad ejus auctoritatem contulerit,
 & praesidium, Praetoremque a Joanne delectum
 acceperit. Sed non multo post defuncto Murtha,
 populus, uti semper, factiosus, & mutandis con-
 siliis repentinus & levis, Valentem ducem crea-
 vit. Ea contumelia permotus Joannes, arma pa-
 rat, & bellum indicit: qua periculi fama Ligures
 terrentur, vel ob id maxime, quod tum mari ma-
 gnis classibus cum Venetis, & Catalanis conten-
 dentes, circa Sardiniam infelicitè conflixerant.
 Itaque supplex civitas, & opem implorans, ad
 pristinam fidem rediit, & Valens suscepto teme-
 re principatu, se abdicare cogitur: recipiturque
 Genuæ Gulielmus Pallavicinus, qui reipublicæ
 praesit, ad id munus cum praesidio equitum & pedi-
 tum a Joanne missus. Nec mora, Genuenses no-
 vam classem exornant, Joanne in eam delectos
 milites, pecuniam, & commeatum abunde con-
 ferente, addenteque duodecim triremes sumptu
 suo, suoque milite egregie instructas. Eam clas-
 sem Paganus Curia praefectus, cum viperæ insi-
 gnia in vexillis praeferebat, cum Venetis ad Sphra-
 giam insulam, quæ sapientiae nomen habet, con-
 tra Methonen usque adeo acriter & feliciter con-
 stixit, ut debellata hostium classe, Nicolaus Pi-
 fanus, qui Sardoo in mari cladem intulerat, cum
 quinque millibus Venetorum militum captus, Ge-
 nuam in triumphum duceretur. Genuenses autem
 liberati ope Joannis se victoria potitos grato ani-
 mo confitentes, novo decreto deditæ civitatis
 jura, quæ Joannis morte finirentur, ad Galea-
 cium pariter, & Barnabam transtulerunt: ita ut
 toties Liguriæ urbes a Corvo Lunensi promonto-
 rio ad Herculis Meneci portum Vicecomitum im-
 perio subderentur. Vide præterea Petri Bizari
 Genuensis historiae lib.6. haud procul a fine.

AD CAPUT XXXIV.

^a Canes ad venandum, & equos compararet.)
 Studia juvenilia venari, & equitare. Horat. in
 Poet.

Imberbis juvenis tandem custode remoto
 Gaudet equis, canibusque, & aprici gramine
 campi.

Terent. Andria.

Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,
 Ut animum ad aliquod studium adjungant, aut
 equos

Pars III.

Alere, aut canes ad venandum.

Adrianus imperator, ut auctor est in ejus vita
 Spartianus, equos & canes sic amavit, ut eis se-
 pulchra constitueret.

^b Neque enim per id tempus modo.) Supra lib.3.
 cap.95. Theodoram filiam Orchani Turcæ de-
 sponsam laudavit: nunc Helenam Palæologi con-
 jugem. Mariam tertiam filiam Nicephori despo-
 tæ uxorem laudabit infra cap.43.

AD CAPUT XXXV.

^a Si Matthæum filium imperatorem designet.)
 Idem supra petebatur hoc libro, & negabat.
 Hic aliter sentit; nihil tamen, ut in re maximi
 momenti, temere statuendum censet.

^b Quid enim imperio majus.) Ad Nicoclem
 Isocrates, βασιλεία τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων μέγι-
 στόν ἐστι, καὶ πλεόνος ἀφροσύνας δεόμενον. Regnum est sum-
 mum rerum humanarum, majoremque providen-
 tiam postulat.

AD CAPUT XL.

^a Magister, & dux erroris (Mahometus) plane
 ipsis persuasit.) Non nominat Mahometum Can-
 tacuzenus, eum tamen intelligi certissimum est,
 ex ipsa sententia Mahometana, nempe, immor-
 tale præmium consecuturum post mortem, qui de
 Mahometanis contra Christianos pugnans aut oc-
 cuberit, aut quam plurimos occiderit. De ori-
 gine Mahometi, & Mahometismi videndus Zo-
 naras in Heraclio imperatore.

AD CAPUT XLII.

^a De publicis Byzantii vectigal. topicam nomi-
 natam.) Probabiliter putat Gretserus noster sic
 dictum hoc genus vectigalis παρά τὸ τοπιῶν, seu pag.1058.
 τοπίον seu τοπήϊον, quod est funis, rudens, & ut
 ait Hesychius, ὅπλα νεῶς, χροῖα, κάλοι, ex quo-
 rum venditione, ut in civitate maritima, vesti-
 gal captum esse, a verisimilitudine non abhor-
 ret. Nisi forte a topio, seu topiario opere sic di-
 ctum, ita, ut qui vel topiariam facerent, vel
 topiaria opera sibi confici curarent, vectigal illud
 τοπιῶν penderent.

AD CAPUT XLIII.

^a Crales Triballorum princeps obiit.) Strangu-
 latum in carcere tradit Gregoras lib.9. sub fi-
 nem.

AD CAPUT XLIV.

^a Missilibus, ut solebant, præludentibus.) ἐπὶ
 δὲ ἀκροβολιζομένων τῶν βαρβάρων. Verbum ἀκροβο-
 λίζεσθαι, non solum est e loco edito, aut in locum
 editum jacula mittere, sed etiam pugnare missili-
 bus, velitari, certamini præludere, pugnam la-
 cessere. Tales rorarii dicti Romanis, qui scili-
 cet, antequam congredierentur acies, jaculis non
 multis inibant prælium; tractum inde, quod an-
 te maximas pluvias cælum rorare incipiat.

AD CAPUT XLV.

^a In palud. qua plur. arundo ingress. latere se posse.) Ut Sinon apud Virgil. 2. Æneid.
Limosoque lacu per noctem obscurum in ulva
Delitui.

Idem fecisse Marium fugientem scribit Lucanus.

Exul limosa Marius caput abdidit ulva.

AD CAPUT XLVI.

Quod & olim quibusdam accidisse :) Polynici, Eteocli fratribus apud Euripidem, & Statium in Thebaide.

AD CAPUT XLVIII.

^a Natura tamen non est alius alio pretiosior.)

Quomodo? solane opinio facit lapides pretiosiores, aut pretiosissimos? nequaquam. Est enim & ad aspectum, & ad effectum alius alio melior. Sic etiam aurum argento, & argentum ære pretiosius est natura, non opinione & consensu hominum tantummodo.

AD CAPUT L.

^a Ad Elizabetham Cralis conjugem.) Cralis utique filii: nam patris uxor, Stephani Cralis, inquam, dicta est Helena: nisi sit *μνημονικὴ ἀπαρτη*.

^b In ecclesiam eum reduxit, & in solio patriarchæ constituit.) Laudatus est supra hic Philotheus, cap. 16. & 29. inter patriarchas Constantinopolitanos numeratur cxxi. Multa scriptis, de quibus non pauca in Bavarica bibliotheca habentur: quæ eruditis jam patefacta est, insigni beneficio nobilis & magnifici domini Joannis Georgii Hervardi, Bavaricæ cancellarii, viri omnium bonarum artium disciplinis excelsissimi.

NOTARUM FINIS.

INDEX COPIOSISSIMUS RERUM ET VERBORUM.

Quæ in his quatuor historiæ libris continentur.

- A**BDERA, oppidulum maritimum, hodie Polystylos. 380. se dedit. 457
Abrahami semen. 382
Absolon. 13
Abstinentia ciborum ad tempus. 202
Abydus oppidum. 706
Acarnania. 52. Acarnanes. 220. Acarnaniæ despota. 231. 242. Acarnanum de imperatore recipiendo disceptatio. 243. 244. Acarnania injuste ab imperio Romano abscissa. *Ibidem*. restituta. 244. 245. Acarnanes rebelles. 247. Acarnaniæ caput Arta. *Ibidem*. Acarnania principatus. 253. diu in Angelorum potestate fuit. 254. Acarnanum principes urbibus cedunt. 257. Acarnanes Tarentinis detrimentum inferunt. 257. vel ultra vires animosi. 13. Acarnanica expeditio. 311. Acarnaniæ urbes direptæ. 314. Acarnanes conductitii. 602. Acarnanum intoleranda fames. 629. Acarnania a Cræle repetitur. 630. Romanis attributa. 632
Acclamations imperatoris. 352. 491. 501. 600. acclamatur regi Mæforum. 636
Acetum in scypho vitreo. 505
Achajam Latini occupant. 601
Achelous locus. 704
Acheron. 411
Achitophel. 13
Achris. 136. 137. urbs occidentalis a Triballis obsessa. 210
Achyratæ. 359
Acindynus monachus Barlaami affecula. 552. Acindyni adversarii monachi & episcopi. *Ibid.* Acindynianorum antesignani. 637. Acindyniani cum Barlaamo sentiunt. *Ibid.* Vide Gregorius Acindynus. 47
Aconite, urbs. 213
Adolescentes duo pulcherrimi in somnis visi. 49
Adoratur imperator. 33. 41. 49. adoratur imperatrix imperatorem. 99. adorant episcopi imperatorem. 122. adoratur imperator cum osculo pedum. 123. adoratur Deipara Hodegetria. 149. adoratur imperator capitibus humi submissis, cum osculo pedis. 168. adoratur imperator a nobilibus Phocænsibus. 240. item a Rhogiis. 252. adorabundi salutant. 312. adoratur imperatrix. 323. 324. imperator. 410. 411. 424. 457. Deipara. 554. imperator cum osculo pedum. 592. adorandi causa, loca sancta Hierosolymis petita. 606. adoratus imperator. 618. 696
Adra fluvius. 195
Adrianopolis ampla urbs & frequens. 8. ab Adriano Augusto dicta. 14. commeatu abundans. 94
Adrianopolitanorum seditio. 356
Adrianopolim tentat Cantacuzenus. 362. urbium Thraciæ maxima. 462. ejus proditio frustrata. 498. imperatori deditur. 517. a Matthæo Cantacuzeno recipitur. 669. Joannem Palæologum recipit. 671. a Cantacuzeno capitur. *Ibid.* Matthæo Cantacuzeno adscribitur. 693
Adrianum mare. 248
Adulterii probatio per ferrum candens. 355
Adyta. 98
Ædiles designati. 495
Ægæum pelagus. 229
Ægospotamus. 494
Ægyptus. 585. Ægypti Sultanus. 604. Ægyptus Nilo alitur. 608
Ænus. 466. urbs Thraciæ. 497. Joannes Palæologus eam sibi vendicat. 656. Joan. Palæologo traditur. 700
Ætines Cariæ satrapa. 191
Ætos civitas Mæforum. 211. 225
Africa Italii tributaria. 570
Agricolarum officium. 580. agricolas in bello interfici, non placet Deo. 691
Aitines Joniæ satrapa. 234. 303
Ala flammans, velocitatis signum. 147
Alani. 86
Alanorum rex Cantacuzenus. 605
Albani agrestes. 138. suis utuntur legibus. 220. ex Albanis auxiliarius exercitus. 222. montana Thessaliæ incolunt. 231. nullum habent regem. *Ibid.* nullam urbem habitant. *Ibid.* Albanorum rebellio. 241. eorum fuga & cædes. 242. mercedem pro malefactis recipiunt. 164. Albanis vastitas illata. 243. Albani Romanorum urbes incursant. 284. veniam petunt. *Ibid.* Acarnaniam incursant. 314
Albanum fossatum. 424. bellum Andronici imperatoris contra Alb. 458. deficiunt. 704
Alea jacta, proverb. 143. 337
Alemani torneamentorum studiosi. 101. Alemani Latini. 147. ab imperatore Constanti-nopolitano pecunias petunt. 166. eorum cum Romanis imperatoribus vetusta societas. *Ibidem*. eorum regio strenuos alit milites. 167. eorum rex. *Ibidem*. trecenti ex Alemania gravis armaturæ. 210
Alexander Mæforum rex. 193. Stranzimeri filius. 224. ejus legatio ad imperatorem. 228. ei filiam suam despondet imperator. 245. nuptias Adrianopoli celebrat. 247. Sismanum exulem a Romanis petit. 286. Michaeli succedit. *Ibidem*. omni ratione commoda sua persequenda censet. 288. imperatoris Romani amicus atque gener. 301. fœdus rum-pit. *Ibidem*. amicus pro tempore. *Ibidem*. de Romanorum rebus actum putat. 302. ejus oratores formidolosi. 303. fœdus sancit. 309. 317. barbarus rex. 347. Adrianopolim tentat. 358. urbes Thraciæ populatur. 359. pacem petit. *Ibidem*. Helenæ Cralenæ frater. 395. ejus fœdus cum Didymotichensibus. 430. dantur ei novem urbes. 462. Palæologo imperatori opem fert. 469. Morham ingreditur. 471. universis Romanis par. 508. a Persis vexatus. 635. ejus sedes Trinobi. 636. Joanni Palæologo subsidium mittit. 672
Alexandri magni successor imperator Romanus existimatus. 94
Alexius Angelus imp. 245
Alexius Bithynus, EJones præfectus. 614
Alexius Cabasilas. 247. ejus odium & ira in imperatorem. 249. Joannis Cantacuzeni familiaris. *Ibid.* defectionis auctor. 249. se dedit. 250. magni contostauli honore cohonestatur. 251
Alexius dux carcere damnatus. 525
Alexius Metochites protosebastus Thessaloniciæ præfectus. 609. a Palæologo se sejungit. 611
Alexius Palæologus. 132
Alexius Zamplaco magnus pappias. 129
Aliferes Cotyæi satrapa. 314
Alleluja legatus Berrhæota de plebe. 437
Altare primarium. 99
Alufianus sagittarius & venator. 449
Amastris urbs Romanorum ad Pontum. 546
Amblyopus locus prope Byzantium. 147. 148
Ambo, sacer suggestus. 98

INDEX RERUM

Amora praefectus Hierosolymorum. 606
 Amicitiae vis. 12. amicorum delectus maxime ne-
 cessarius. 35. amicitiae redintegratae signum. 40.
 amoris vis. 163. amicitiae summum fastigium.
 164. usque ad obitum durans. 199. ab amicitia
 vinci se prudens quisque latatur. 249. amico et-
 iam mortuo, amicitiae leges servandae. 270.
 amicitia perfectissima. 290. amici pro tempore.
 579. amicorum custodia post Deum tutissima.
 310. amicorum corda per amicitiam possidentur.
Ibidem. amicis ut fidelibus, summa post Deum
 felicitas. *Ibidem.* sub amicorum persona hostilis
 animus. 320. veri amoris indicium quod. *Ibidem.*
 amicorum Cantacuzeni facultates direptae. 339.
 amicitiae vincula insolubilia. 344. amicitia Can-
 tacuzeni & imperatoris admirabilis. 345. amici
 Cantacuzeni dire afflictati. 351. amicitia fami-
 liaris cum Deo. 355. amici officium. 356. ami-
 citia nihil praestabilius. 396. amicorum omnia
 communia. 397. amicitia grandi pecuniae & am-
 plis urbibus anteposenda. 400. amor affectio o-
 mnium affectionum jucundissima. 465
 Amiculum imperatorum. 219
 Amuria. 237
 Ampar legatus. 323
 Amphipolis urbs vetusta. 262. ab Andronico ju-
 niore imperatore instaurata. *Ibidem.* maritima.
 424.
 Amurius urbium Joniae satrapa. 229
 Aitinis filius. 234. cum Joan. Cantacuzeno con-
 greditur. 235. imperatori militem mittit. 241.
 satraparum Asiae opulentissimus. 302. Joannis
 Cantacuzeni auctoritati obsecundat. *Ibidem.* Joan-
 nis Cantacuzeni amantissimus. 431. recusat mu-
 nera. 433. ejus amor erga imperatorem. 455.
 Thessalonicam tentat. 458. imperatricem ad
 pacem hortatur. 458. aegrotat. 462. in ex-
 tremo discrimine versatus. 462. solitus pugnare
 non armatus. *Ibidem.* ad Cantacuzeni prae-
 torium excubat. 465. Sarchanæ reconciliatus. 519.
 suadet Byzantium petendum. *ibid.* domum re-
 dit. 528. in imperatorem benevolus. 545. sine-
 rus & candidus. *Ibid.* dolum machinatur. *Ibid.*
 cum quatuor & viginti millibus Cantacuzeno
 adest. 629
 Amas Persa, profugus. 500. insidias patefacit.
Ibidem. 98
 Anabathra serico rubro strata. 99
 Anabathra cantorum. 614
 Anacloropolis urbs maritima Thraciae. 366
 Anastasiopolis Peritheorium appellatur. 262.
 Anastasius imperator urbem a se dictam condidit.
 262.
 Anathema in Andronici junioris studiosos contor-
 tum. 49. retractatum. 59. in Cantacuzenum &
 ejus sequaces. 363. anathema juramento accla-
 matum. 371. anathema in servantes pecuniam.
 378. anathematis poena quibus infligenda. 488.
 in eum qui patriarcham revocaret. 683. in ca-
 lumniatorem. 715
 Anchialus. 169. civitas Moesiae. 211. Diampoli
 praestat. 226. capitur. 723
 Ancyra urbs Scythiae orientalis. 689
 Andreae apostoli insula parva. *Ibid.*
 Andreas Catanius Genuensis Phocaeam novam
 subjugat. 191
 Andreas Palaeologus Zelotes. 539. laudatur. *Ibid.*
 gravis armaturae praefectus. 540. auctor sedition-
 nis. 542. 611. mensae imperatoriae praefectus.
 609. edicta imperatoria in foro comburit. 610
 Andreas Petrus Genuensis dux. 600
 Andronicus Afanes Joannis Cantacuzeni focer.
 181. magnae amitae imperatoris filius. 317. ejus
 duo filii capti. 327. ejus laudes. 330. ejus aucto-
 ritas. 335. copiarum dux declaratus. 361. qua-
 estio de illo habita. 469. carcere detentus. 557.
 decipitur. 653. sebastocrator. 693
 Andronicus Afanes puer, Manuelis Afanis filius.
 390.
 Andronicus exotrochus. 38

Andronicus Joannis Cantacuzeni filius. 339. do-
 mi cum matre inclusis. 342. peste absumptus.
 585. maximae spei adolescens. 586. 587
 Andronicus Joannis Palaeologi imperatoris filius
 & successor. 669
 Andronicus Palaeologus magnus stratopedarcha.
 68. provinciarum Rhodopes Romanis subjecta-
 rum praefectus. 85. legatus ad regem Moesorum.
 94. magnus stratopedarcha designatus. 376. A-
 pocauchi gener. 379. Thessalonicam init. 384.
 protostrator. 416. supremus exercitus dux. *Ibid.*
 ad imperium aspirat. 424. Constantini Palaeolo-
 gi filius. 426. tabellarium corrumpit. 429. in
 Hebro praefocatur. 475
 Andronicus Palaeologus primus hujus nominis.
 657.
 Andronicus Palaeologus protovestiarius. 104. Ba-
 lagradorum praeses. 106
 Andronici senioris imperatoris nepos. 115. exer-
 citus occidentalis dux. 129
 Andronicus junior senioris nepos, decretus jam
 imperator. 9. commune humani generis orna-
 mentum. 8. venationi & equestribus ludis addi-
 ctior. 16. ejus erga avum reverentia. 27. hostis
 ab avo judicatur. 49. imperator coronatur. 98.
 ejus cum Anna Sabauda nuptiae. 101. in eque-
 stribus ludis superat magistros suos. 102. sagitta
 in pede igitur. *Ibid.* ad judicium provocat. 110.
 pecuniam contemnit. 120. sanatur mirabiliter
 a sancto Demetrio martyre. 133. reconciliatu
 facilis. 139. Constantinopolim cap. 249. ejus in-
 signis clementia in contumeliosum. 157. ejus er-
 ga Joannem Cantacuzenum amor quantus. 163.
 suos ad bellum contra barbaros exhortatur. 170.
 vulneratus in femore. 174. Joannem Cantacu-
 zenum hortatur ad capeffenda imperatoria infi-
 gnia. 180. aegrotus cupit habitu monachorum
 indui. 194. 196. mortuum se ad aedes Deiparae
 Zeni efferri jubet. 199. aqua e fonte Deiparae
 hausta mirabiliter sanatur. 201. dolet avum mo-
 nachum factum. 203. ejus aspectus amabilis &
 admirabilis. 209. mitis ingenio, & promptus
 ignoscere. 239. tamquam divus e caelo veniens
 exceptus. 243. Alexandro regi Moesorum filiam
 suam despondet. 245. Persas vincit. 247. filiae
 suae nuptias celebrat. 247. caelesti fultus ope
 Artaeos subegit. 253. justissimus. *Ibidem.* aegro-
 tat. 255. jocatur cum Joanne Cantacuzeno. 260.
 irascitur Joanni Cantacuzeno. 261. aedificatio-
 num percipidus. *Ibidem.* Gynaeceastrum a fun-
 damentis extruxit. *Ibidem.* Siderocastrum exci-
 tavir. *Ibidem.* Amphipolim instauravit. *Ibidem.*
 Peritheorium moenibus complexus. *Ibidem.* Di-
 potamum aedificavit. *Ibidem.* Arcadiopolim in-
 stauravit. *Ibidem.* controversias fidei synodo
 committit. 266. febricitat. 269. desperatur a
 medicis. *Ibidem.* moritur. 291. eo mortuo com-
 munis luctus. 284. ejus pietas. 285. juramento
 se Moesorum regi obstrinxit. 286. ejus cum Joan-
 ne Cantacuzeno perfectissimae amicitiae exem-
 plar. 292. Cantacuzenum imperatrici commen-
 dat. 294. Joanni Cantacuzeno vicariam guber-
 nationem reliquit. 318. Joannem Cantacuze-
 num apud matrem tuetur. 319. multa donat cum
 injuria posterorum. 363. Gynaeceastrum a fun-
 damentis extruit. 624. ejus mortem lamentatur
 Gregoras. 641. ejus pietas & religio. *Ibidem.* Bar-
 laamum cum sectatoribus damnavit. 643
 Andronicus senior imperator in nepotem impius.
 9. in eundem secommata jacit. 16. prudens &
 potens. 55. perjurus. 63. ejus fratres ac sorores.
 103. semet inculcat. 149. imperio dejectus. 166.
 monachus factus, vestem detritam induit. 196.
 Antonius appellatus. *Ibidem.* moritur. 231. do-
 mus ab eo extructa, pro carcere habita. 351.
 ejus nepos marchio Lombardiae. 567
 Andronicus Tornices magnus cubicularius. 97.
 Thracia pulsus. 127
 Anemæ arx. 163
 Angelitzes civis Gratianopolitanus. 471. praefe-

Aus Gratianopolitanus. 471
 Angelocastrum, oppidum. 248
 Angelus assistens. 35. angeli boni pace exhilarantur. 121. res nostras administrant. *Ibidem.* angeli inaspectabiles præcedunt sequunturque corpus Christi cum sacrificatur. 321. angeli testes, omnia mortalium facta perspicientes. 443
 Angelus Cantacuzeni. 568
 Angelus Comnenus Palæologus Cantacuzenus. 605.
 Angelus pincerna. 359. 360. Joannis Cantacuzeni consobrinus. 366. dux exercitui præfectus. *Ibid.* prætor Acarnaniæ. 629
 Angelus præses Caniclei. 692
 Angelus protovestiarius gener Joannis Cantacuzeni magister in re bellica 136. Castoriæ præfectus. *Ibidem.* Castoriam Andronico juniore imperatori tradit. 127. magnus stratopedarcha. 165. ejus laudes. *Ibidem*
 Angeli imperatores Acarnaniæ domini 244. 253. & sequent.
 Angeli Rhadipori fratres tergemini Edeffeni. 135.
 Anima una in duobus, sive duæ in corpore habitantes. 12. animam ipsam eructare, poeticum. 16. animarum procurator. 108. animæ potestas ecclesiastica, corpori imperatoria comparatur. 123. animæ curandæ scientia omnium humanissima. 198. anima in morte dolens. 200. animis post mortem sensus. 200. animæ maculæ eluendæ. 259. animæ salus argento redempta. 260. animas suas credere viris religiosi. 263. animarum curator. 300. animæ ob communem utilitatem profusio. 304. animi puritate ad Deum ascenditur. 311. animi uniuscujusque motiones ac sensa manifesta sunt Deo. 321. animi altitudo. 349. anima nihil charius. 371. animi nobilitas. 422. animæ cura nihil præstantius. 642
 Animalia in sigilla cerea conversa. 506
 Anna Andronici senioris imperatoris soror, protovestiarii mater. 105. Michaelis ducis Patræ conjux. *Ibidem*
 Anna Michaelis II. Palæologi filia. 8. ejus obitus. 9.
 Anna protostratoris filia, Manuelis Asani conjux. 63.
 Anna regina, Joannis despotæ conjux. 243. arma dissuadet. 243
 Anna Sabauda Andronici junioris imperatoris conjux. 501. ægrotat. *Ibidem.* ea conscia Joannes Cantacuzenus imperatorem agit. 182. agnoscitur pro imperatrice. 195. imperatorem morti proximum lamentatur. 270. committit Joanni Cantacuzeno rempubl. 271. mortuum imperatorem novem diebus luget. 283. Joannem Cantacuzenum absentem quasi præsentem alloquitur. 292. eundem plus quam germanum fratrem diligit. 293. navi magistro carenti se comparat. *Ibidem.* præ malorum magnitudine mentis inops. 294. ejus lacrymæ. *Ibidem.* Romani suam ei fidem sacramento obstringunt. 318
 Annæ Augustæ acclamatum. 352. ejus filius Joannes imp. 401. ejus legatio ad Cralem. 416. ejus mentio in aurea bulla. 424. ejus mentio in solemnibus sacrificiis. 427. Sarchanis opem implorat. 547. templum Sophiæ instauravit. 576. Cantacuzeni consilium improbat. 613. Gregoriam mendacii convincit. 642. Joannem patriarcham exauctoravit. 643. bellum dirimit. 655
 Anni ab orbe condito. 150. 231. 271. 378. anni Mahometi. 607
 Annulus imperatoris. 407
 Antarus Pinellus nobilis Genuensis. 599
 Anthericum metere, prov. 487
 Antonius Grimoaldus Genuensium classi præfectus. 667. duas ac triginta triremes amittit. *Ibidem.*
 Antonius imp. 230
 Antonius sanctus abbas. 265. contra dæmones pugnat. *Ibidem*

Apamea castellum reparatum. 513
 Apelmenes dux. 339. ejus studia & mores ab adolescentia. 389. captivus. 473
 Aplephares dux Byzantinorum captus. 528. Perfice loquitur. 529
 Apro furenti similis. 496
 Apocauchus rei salariæ præfectus. 15. ab Andronico seniore imperatore alienior. 24. sacri cubuli præpositus. 59. obscurus ex obscuris natus. 60. tabellarius. *Ibidem.* magnus cubicularius. 127. rerum communium administrator creatus. 168. petit ut liceat sibi fieri monachum. 259. petit Byzantii insularumque præfecturam. 260. numquam militare aliquod facinus edidit. 261. classis contra Persas ductor. *Ibidem.* popularem auram captat. *Ibidem.* litteras imperatoris supprimit. *Ibidem.* hortatur Jo. Cantacuzenum ad imperium capeffendum. 269. carcere a Cantacuzeno liberatus. 270. seditiosus. 306. triremium dux. 307. classis contra Persas præfectus. 309. imperatorem capere molitur. *Ibidem.* Epibatas fugit. 309. Joannem Cantacuzenum medicum suum appellat. 310. in Epibatis custoditur. *Ibid.* malevolentia in imperatricem reus. 312. seipsum mulctat. 317. e Bithynia oriundus. *Ibidem.* vestigialium coactoribus scriptum fecit. *Ibidem.* mercede servivit. *Ibidem.* inter publicanos primus. *Ibidem.* ab Andronico seniore imperatore deficit. *Ibid.* pecuniosus. *Ibid.* quæstor. 318. rerum administrator. *Ibid.* Apocauchus dolent oculi ex splendore Joannis Cantacuzeni. 318. erga Jo. Cantacuzenum ingratus. 312. in litteris imperatoris & in pecuniis fraude usus. *Ibidem.* a Joan. Cantacuz. omni honore mulctatur. 323. pro improbo ac deliro habitus. *Ibid.* Joanni imperatori adolescenti infidias tendit. *Ibid.* Imperatricem summis corpore veneratur. 324. a patriarcha conservatus. 326. filiam suam filio patriarchæ despondet. *Ibid.* Andronici Asanis olim servus. 328. Joanni Gabalæ viduo filiam suam despondet. 394. Artoto Sabauda filiam suam despondet. 333. urbi præfectus. 339. ejus stipatores. *Ibid.* temerarius & impudens. *Ibid.* litteras scribit contumeliarum plenas. 343. Apocauchus Cantacuzeno ovum lapidi. 354. de Apocauchus divinum visum. *Ibid.* Apocauchus sibi suisque timet. 369. magnus dux declaratus. 298. factus est omnia. *Ibid.* ejus in matrem & consanguineos Cantacuzeni crudelitas. 377. totius imperii rector. 379. ejus arrogantia. 403. ejus vita & mores. *Ibid.* imperatricem pervertit. 421. flammæ similis. 430. ejus perfidia. 442. superbia. 443. alia vitia. 449. 497. 502. 516. duo ejus filii ad Cantacuzenum transeunt. 524. a Deo mente privatus. *Ibid.* a captivis occiditur. *Ibid.* ejus caput & cadaver ostentatur. 525
 Apocauchus Leonem Calothetum Chio pellit. 601.
 Cralem pecunia corrumpit. 628. in Cantacuzenum contumeliosus. 677
 Apocrisiarius. 115
 Apostolica ecclesia Romana. 523
 Apostolis comparandi imperatores. 534
 Apostolorum templum. 212
 Apri urbs Thraciæ. 68. expugnati. 71. urbs a præfecto dedita. 496
 Aqua e salutifero fonte Dei matris hausta. 202
 Aquila domus insignis Constantinop. 697
 Arbenus homo obscurus, Crales legatus. 436
 Arcadiopolis urbs Thraciæ antiqua. 262. condita ab Arcadio imperatore. *Ibid.* ab Andronico juniore imperatore instaurata. 262
 Arcadius Theodosii magni filius imper. 262. Arcadiopolim condidit. *Ibidem*
 Archimandritæ religiosi. 112
 Archontes. 342. eorum in matrem & consanguineos Cantacuzeni crudelitas. 377. 378. & seqq. imperatorem maledictis lacerant. 459. mancipia & servi. 483. Augustam potestate spoliant. 491. 592. in aere piscantur. 493. cum Persis conveniunt. 547. eorum ambitio. 550. eorum

INDEX RERUM

collegium. *Ibid.* imperatoris familiaribus insi-
diantur. 551. Archontum princeps patriarcha.
552. Lazarum patriarcham a Galatæis repe-
runt. 604
Archontitzes Empyrites castelli præfectus. 531
Arcus Latinorum tzangri. 87
Aregus Andreæ Cataniæ patruus Phocæam tradit.
191. donis ab imperatore auctus. 191
Aregus monachorum instituti minorum rector.
431. ejus laus. 510. diu tacitus terram intuetur.
512. Latinus. 524. litterarum Græcarum ex-
pers. *Ibid.* magnum ducem reprehendit. 516.
Augustam purgat. *Ibidem*
Argentea pocula Orchani ab imperatore donata.
219. vasa argentea ducenta ærario imperatorio
illata. 344. argentea numismata sparsa. 535
Argyrocastrum, oppidum. 248
Aristoteles. 263
Aristotelea philosophia. 507
Arius a sacra synodo excommunicatus. 481
Armenia. 142. 392
Arsenius Zamplaco magnus pappias. 214. ejus filii
a Syrgianne capti. 216. Syrgiannem convincit.
219. legatus ad Cralem. 393. a trierarchis illu-
sus & irrisus. 394. Didymotichi præfectus. 668
Arta, urbium Acarnaniæ caput. 247. obsidetur.
248.
Artæorum pertinacia. 251. 252. voluntaria eo-
rumdem deditio. 254. defectio. 257
Artotus Zampeæ Sabaudæ filius. 333. Latinus.
Ibid. cum matre ab imperatrice rejectus. 334
Asanes Joannis Cantacuzeni focer. 230
Asanes despota. 413
Asanes panhypersebastus. 550
Asanina, fidiculis attracta, & loris cæsa. 413
Asaniorum rex Cantacuzenus. 605
Asia. 170. 230. 253. 302. 463. 464. Asiæ satra-
pæ. 494. olim sub imperio Romanorum. 590
Asino obversa facie impositus, caudam pro fræ-
no tenens. 360. asini quingenti. 361. asinis com-
parantur Galatæi. 594
Ασπιδίτων porta. 132
Asomatus oppidulum. 466
Assentatio perniciosissima. 445
Astacenus sinus. 219. 687
Asteroperes Berrhæota de primorib. 437
Astras magnus stratopedarcha insignis archite-
ctus. 578
Asyli jus. 288. asyla sacra. *Ibid.* ad templum ceu
ad asylum confugientes. 417
Athenienses. 205
Athianus legatus. 547
Athletæ vestes exuunt. 380
Atho mons sanctus. 75. 76. cælestis civitas. 264.
apud montem Atho monasteria. 264. 267. mons
sanctus. 612
Athyra capta. 512
Athyra vicus. 705
Atlanti comparantur monachi. 641
Attica. 313
Aulæa serica & auro intertexta appensa. 545
Aureorum nummum quinquaginta millia numera-
ta a quæstoribus. 46. aureorum multas myriades
ad communem usum impendit Cantacuzenus.
69. aurei deni mercenariis militibus assignati.
82. aureorum triginta sex millia pro familia &
conjuges imperat. assignata. 83. aurum sparsum.
101. aureorum trecenta & quinquaginta millia
debita. 117. 118. vicienis aureorum millibus æ-
stimatus mundus muliebris. 137. aureorum num-
mum duodena millia in æneo vase inventa. *Ibid.*
quadragenta millibus æstimata gaza protove-
stiarum. *Ibidem.* viginti quatuor millia Andronico
seniori, in annos singulos decreta. 114. cen-
tum viginti millia annua pendit Chius. 183. vi-
ginti millium annua pensio. 190. aurea æreis
permutare, proverb. 164. centum aureorum
millia de ærario sumpta. 261. aureorum centum
millia, & supellex quadragenta millibus æsti-
mata, donata. 305. aureus nummus pretium

proditionis. 371. aurea numismata sparsa. 535.
aurei nummi circum vexillum imperatorum
sparsi. 599. aureorum denis millibus redemptum
oppidulum. 686. aureorum denorum millium ve-
stigal. 701. aurea æreis permutare, proverb.
744. aureorum centum millibus redemptus Or-
chanis filius. 706
Auriarum familia. 22
Auribus mutilati. 456. auris altera reo integra ser-
vanda. 509. auribus oblectandis excogitata in-
strumenta musica. 545. Audite cæli quæ loquor,
&c. 569
Auster furens ventus. 661
Auxium flumen. 222. exundat. 387. ejus vadum.
441.

B

BABYLONIA fornax. 35
Baima castellum Macedoniæ. 231
Balagradi. 106
Balagrita castellum. 242. 244
Balduinus imperator. 248
Baltum, oppidum. 248
Baptismus ejuratus. 537. baptismo denuo lustrati.
Ibidem.
Barangi cum securibus. 99. claves urbis custo-
diunt. 191. Barangæ securigeri quingenti. 270
Barba abrafa. 76. 360. vulsa. 635
Barbara martyr. 666
Barbarorum ingenium. 163. barbari Romanos
Græce compellant. 230. barbarorum convictus.
245. clades. 247. barbarorum mos cum popu-
lato eunt. 547. barbarorum incursiones. 548.
barbarorum arma socia expetita. *Ibidem.* barba-
rorum immanitas. *Ibidem.* barbari continentem
incurant. 551. barbarorum supra decem millia
subsidio missa. 577. de barbaris in imperium in-
ductis purgat se Joannes Cantacuzenus. 587.
barbari Bottiæam vastant. 616. barbaros contra
Christianos induci Deo non placet. 691
Bardales protosecretarius. 60
Bardas Andronico seniori imperatori familiaris.
38. Caballarius. 127
Barlaamus monachus e Calabria. 363. in Euclide,
Aristotele, Platone volutatus. *Ibidem.* admo-
netur a Palama. 265. ejus confidentia. 266.
Gregorium Palamam in judicium vocat. 267.
a Gregorio Palama redarguitur. *Ibidem.* veniam
petit. 268. aufugit in Italiam. *Ibidem.* Hieracis
episcopus creatur. 269. omnium calculis damna-
tus. 552. ejus sectatores tumultuantur. 637. ex-
communicatur a synodo. 615. a Cantacuzeno
hospitio exceptus. 327. ab Andronico juniore
imperatore damnatus. 643
Bartholomæus Delfini Viennensis ad imperatri-
cem legatus. 568. ejus epistola ad Clementem
papam. *Ibidem.* ejus epistola ad Delfinum. 569
Barys medicus excellens. 198. timidissimus. 199
Batatzes suburbanorum Didymotichensium præ-
fectus. 405. 406. venatorum princeps. 494. ma-
gnus stratopedarcha creatur. 494. Byzantios
vincit. 529. ad imperatricem deficit. 530. ejus
laus. *Ibidem.* a Persis interfectus 530. ejus filius
& milites capti. 531
Batopedium monasterium. 700
Beadnus urbs. 462
Belaurus Alexandri regis Mæforum patruus. 311
Bellicome vicus. 614
Bellum inferre, turpe; resistere gloriosum. 262.
bellis tria finem imponunt. 57. bello non inte-
resse, maxima felicitas. 57. bellum ponere,
laudabile. *Ibidem.* belli præsertim civilis incom-
moda. 77. belli materia & causæ. 79. bellum
incipienti quid spectandum. 236. bellum omnium
perniciosissimum. 283. totum quinquennium du-
rans. 283. belli civilis mala. 246. 347. 348. bel-
lum violentus magister malorum. 357. belli in-
commoda. 491. ut furens flamma omnia pervadit.
507. belli & pacis electio in bellantium ar-
bitrio.

ET VERBORUM.

Bitrio. 510. bellum civile plurimarum lacrymarum parens. 520. belli nervus pecunia. 579. de bello pia sententia. 691
Belmasdis, locus. 210
Benedictio patriarchæ. 100. benedictiones sacræ super nuptiis. 247
Benedictus Zacharias Genuensis Chio potitur. 183. cum Martino fratre de sex aureorum millibus litigat. 184. fratrem accusat. 185. castelli dedicationem facit. *Ibid.* præfecturam Chii recusat. 187. 188. pertinax. 189. 190. furioso similis. *Ibidem.* epilepsia mortuus. 192
Benefactorum memoria. 299. 300
Bera. 89. 91. 192. castellum Thraciæ. 350. pabulo abundat. 365. oppugnatur. *Ibidem.* castellum munitissimum. 700
Berrhœa civitas. 134. 264. ampla, populosa & munita. 436. a Triballis pressa. 437. imperatorem Cantacuzenum exipit. 438. 460. auxilium Berrhœenses tardî. 541. Berrhœotæ corrupti a Cræle. 576. Berrhœa multi Triballi. 617. Berrhœa urbs beata. *Ibid.* Berrhœa arx, parva urbs in magna. 617
Berrhœotarum primarii in exilium acti. 618. Berrhœa capta. *Ibid.* Romanis assignata. 632
Bessus præfectus Gynæcocastrî. 624. ejus perfidia. *Ibidem.*
Bidene, loci nomen. 695
Bithynia. 169. 177
Bithynia orientalis. 307
Bithyniæ ora. 717
Bizya. 96. 160. 498
Bizyenses de pertinaciâ remittunt. 500. eorum metropolita. 501. ad imperatorem transeunt. *Ibid.*
Bizyensis ecclesia. 501
Blachernæ. 142. castellum in Blachernis expugnatum. 556. Deiparæ templum in Blachernis. 575. sacra in Blachernis peracta. 576. Blachernis in palatio coacta synodus. 638. templum Deiparæ. 685.
Blachia regio. 422. Blachia præfectura. *Ibid.* Blachia confinia. 423. Blachiorum præsides. *Ibid.*
Blachorum rex Cantacuzenus. 605
Blessum urbem Driballi occupant. 394
Bœotia. 313
Boesilas Mœsorum regis frater. 67. despota Mœsiæ appellatur. 86. 87. pro mortuo habetur. 88.
Achridem recipit. 137
Bogdanus Triballus Liberi frater. 395
Boja, vinculis genus. 121. 163
Boichnas Cæsar nobilissimus Triballus. 706. Matthæum Cantacuzenum Jo. Palæologo tradit. 710
Bolbe, palus. 222
Bontitze, urbs Acarnaniæ. 257
Bonum nullum e malo existit. 50
Boreas ventus. 362
Borium pars Tenedi insulæ. 688
Bothrentum, urbs Acarnaniæ. 257
Botiæa. 220. 243. vastata a barbaris. 616
Bovii populi Thessaliæ. 231
Boum trecenta millia in præda capta. 242. boves quingenti centum aureis empti. 242. boum paucalium quina millia, ruricolarum juga mille. 361. bubuli nervi. 608
Bozices dux Triballorum. 441. 442
Brachophago, saxa sub undis latentia. 661
Bractus dux præstantissimus. 410
Brajanus præfectus Amphipoleos. 615
Branus seditiolus. 357. custos Adrianopolis. 498. captus. *Ibidem.* urbem obtinet. *Ibidem.* seditionis auctor. 531
Bratilus nunciûs. 407
Brusuniensis princeps. 29
Bryennius Astronomus. 30. magnus Drungarius. 137.
Buccina tota nocte insonans. 540
Bucellum oppidulum. 161. 162. 498. Bucellum castellum. 499
Bulgaria. 112
Pars III.

Bulgarorum rex Cantacuzenus. 605
Bullæ aureæ. 117. 160
Bulla sacra. 331. bulla aurea ad verbum. 331. 419. 422.
Burgundi torneamentorum studiosi. 102
Butzunis oppidulum Triballorum captum. 210
Bydina. 87
Byzantium. *Vide* Constantinopolis. A Latinis captum. 248
Byzantini in prædando exercitati. 362
Byzantinum fretum. 465
Byzantinus ager. 512
Byzantina regio in solitudinem redacta. 513
Byzantium imperii caput & summa. 527. Michaele I. Palæologo recuperatum. 647. Latini quamdiu tenuerunt. *Ibid.*
Byzantii monasteria. 660
Byzantium humanitas in Catalanos. 667. monasteria. 668

CABALLARIUM oppidulum Triballorum. 210.
Caballarius Latinus. 52. caballarii Latini. 101
Cabasilas facelli curator. 480. sacrarum ædium præfectus. 683
Vide Nicolaus Cabasilas
Cabatzes unus ex proceribus Triballis. 417
Caduceatores de pace missi. 210. 495
Cædes Deo & hominibus odiosa. 398
Ceruleo colore subscriptum. 376
Cain. 157
Calabria. 263
Calamanus Lascaris legatus. 196
Calergus legatus. 116
Callicrenites sacri cubiculi procubitor. 49
Callinicus Triballus monachus legatus. 20
Calliopolis urbs munita & maritima. 15. obsidetur. 494. a barbaris occupatur. 686. terræ motu procubuit. *Ibidem.*
Callipolis juxta Hellespontum. 232
Callistus sacerdos. 372. postea patriarcha Constantinopolitanus. *Ibidem.* synodum cogi ab imperatore postulat. 637. synodo post imperatorem subscribit. 639. sacrificio Missæ peracto Cantacuzenum imperatorio habitu induit. *Ibid.* pacem orat. 673. 674. negat Matthæum imperatorem designandum. 678. in thronum revocatus. 683. 700. anathematismum in Zianum dictat. 715. sacram stolam indutus juramenta firmat. 721. legatus ad Cræænâ. 722. ejus mors & honorificum funus. 723
Callone castellum Lesbi. 233. 236
Calochæretes gregarius, tabellarius. 64. 65. 66
Calothetus dynasta Chius. 183. 184. 185
Calothetus protosebastus. 530. Phocææ veteris præfectus. 705. panhypersebastus creatus. 706
Camaris proditor Constantinopoleos. 143. 145. 148.
Cameli ducenti. 361. cameli porta. 506. cameli pons. 531. *Vide* Pons cameli.
Canes venatici a Persis imperatori dono missi. 219.
Cane pejus & angue odiosus. 498
Canicleum. 36. 692
Canina ca stellum. 241
Canonis magni officium. 34
Canones sacri. 501
Cantores *ὑμνοῦντες*. 99
a poetis compositas laudes modulantur. 545
Capha Genuensium castellum in maritimis Scythiæ. 649
Capilli abradi. 75. laniati. 193
Captivi absque pretio dimissi. 229. redempti. 242. captivum trahere Romanis nefas. *Ibidem.* captivi propinquis pretio redditi. 462. captivi vivi sepulci. 524. captivi magnum ducem interficiunt. 525. a populo in templo occisi. 526. captivorum apud Sultânem permutatio. 606. eorum erga Lazarum patriarchâ humanitas. 609. in monasteriis

INDEX RERUM

custoditi. 619. liberati ab episcopo Philotheo. 660.
Capitis nudandi cerimonia. 98. capitis inclinandi. 59. caput suum devorare. 127. caput cum silentio summittere. 128. capite humum pulsare. 156. capitibus humi submissis adorare. 168. capita venerabundi submittunt. 191. caput genibus imponere. 200. caput contingere. 201. capite nubes tangere. 299. super caput sacra precatio recitata. 300. caput horrendis execrationibus devotum. 326. caput per ignominiam rasum. 360. capitis tegmen album flammum. 376. capite prono salutans imperator. 384. caput amputatum hastili præfixum gestatur. 456. caput cum mento rasum. 459.
Carbona. 544.
Cardinalis. 568.
Cares aguntur raptanturque. 486.
Caria. 191.
Carolus rex Franciæ. 647.
Castellianus proditor Constantinopoleos. 143.
Castellum Constantinopoli vastatum. 691.
Castoria urbs lacu munita. 135. Crali subjecta. 220. 632.
Castris oppidulum Thessaliæ. 231.
Castrum etiam dictum. 621.
Catægius unus e Persarum proceribus. 176.
Catalani Thessaliæ vicini. 45. bellum gerunt cum Romanis. 226. Atticam & Bœotiam incolentes. 313. eorum triremes sex supra viginti. 660.
Catalanorum rex. 661.
Catalanorum clades. 661.
Catalani a Byzantinis humanissime curati. 663. mercenarii. 690.
Cataphracti. 409. 475. 522. 620.
Catechumena locus. 100.
Cathara Constantini despotæ pellex. 9.
Cathedra, pro qua jure certetur. 299. e cathedra exsurgere. 300.
Cathedra patriarchalis. 552.
Cephalicum symptoma, morbus. 192.
Cera annulo signata, sine litteris. 407. *Ibidem.* cera rubra signata in somno. 504. cerca sigilla. 505.
Ceramachumet dux cæsus. 592.
Cerberus. 425.
Cerei ad baptismum accensi. 537.
Cervorum exercitus duce leone. 443.
Cetrati pedites apud Mæsos bellicosissimi. 86.
Chabrias Atheniensium imper. 521.
Chæmarra, oppidum. 248.
Chalcedon e regione Byzantii. 661.
Chalcidice Thraciæ urbs. 214. 350. regio. 469. 472.
Chalcidices oppida Joannes Palæologus repetit. 656. a Cantacuzeno infestatur. 674. a Matthæo Cantacuzeno obtinetur. 700.
Chaliles Orchanis filius captus. 705.
Chariopolis. 73. imperatori se tradit. 496.
Charitas erga Deum quanta esse debeat. 165.
Charisia porta. 516.
Chartætum monasterium. 75.
Cherronesus. 309. 469. peninsula. 494.
Cheterus Aitinis satrapæ filius. 214.
Chius insula. 182. centum viginti aureorum millia in annos singulos pensitat. 183. in Romanorum potestatem redit. 186.
Chii præfectura a Benedicto Genuensi delata. 187. ejus insulæ redditus. *Ibidem.* Chii pontificatus Latino episcopo a papa commissus. 190. Chii specula. 233. Chius obfessa. 543. Latinis tradita. *Ibidem.* a Galatæis subacta. 594. Chii insulæ dux. 599. Chii annua pensio. 600. Chii episcopus ex ecclesia Byzantina acceptus. *Ibidem.* Chii præfectus ab imperatore constitutus. *Ibidem.* Chius Genuensibus dedita. *Ibidem.* Chlapænus e Cralis familia transfuga. 623. Chlereni oppidulum. 222. 436.

Chora oppidulum. 495. a direptione servatum. *Ibidem.*
Chora monasterium. 373.
Chortætum. 132. *Ibidem.*
Chreles Triballorum dux. 129. ad Andronicum transfugit. 364. imperatori Cantacuzeno amicissimus. *Ibidem.* 366. ejus laudes. 383.
Joanni Cantacuzeno fidem suam obstringit. 401. mortuus. 424. 426.
Christianus quis. 3°. Christianorum communis hostis. 263. Christianis mysteriis illudunt ebrii. 537. Christiani Hierosolymis tuti edicto Sultani. 606. Christianorum persecutor sub Sultano. 608. Christiani sub Ægypti Sultano, infames. 609.
Christi salutiferæ mortis monumenta pro thesauro asservata. 149.
Christi œconomia. 242. transfiguratio in monte Thabor. 263. Christi natalium solenne. 314.
Christi sanctissimum corpus quotidie sacrificatur. 321.
Christus Salvator rex seculorum. 353.
Christi servatoris imago. 376.
Christi membra qui efficiamur. 489.
Christi servatoris & benefici monasterium. 502.
Christi monasterium ita dictum. 640.
Christopolis oppidum munitum maritimum. 15. in Thracia. 20. 52. munitio apud Christopolim. 380. murus juxta Christopolim perfoctus. 432.
Chumnus magnus stratopedarcha. 132.
Ciconia viva, scyphum vitreum pede tenens. 505.
Cinnabari subseribebant imperatores. 353.
Cinnamus comes sacrarum largitionum. 378.
Cinnamus mysticus Isaaci panhypersebasti collega. 529. 544. unus ex Archontibus. 559.
Cissos, urbs. 213.
Classis centum & quinque navium. 185. quinque & septuaginta. 229. quatuor & octoginta. 232. ducentorum & quinquaginta. 302. sexaginta. 379. centum & duarum. 439. ducentarum. 452. trecentarum octoginta. 455. classiariorum immanitas. 539.
Claves arcis absconditæ. 541.
Claviger Strategius. *Ibidem.*
Clazomenæ. 235.
Clemens papa hujus nominis sextus. 523. ejus litteræ ad imperatricem. *Ibidem.* ad eundem litteræ Bartholomæi legati. 568. ei se purgat Cantacuzenus de evocatis barbaris. 587. Joannem Cantacuzenum imperatorem laudat. 587. bello impeditus quo minus cogeret synodum œcumenicam. 590. ejus mors. 691.
Clemens sancti Petri successor. 489.
Clenia civitas Mæsorum. 211.
Clepta, locus. 147.
Clerus imperatoris. 211. clerus omnis cogitur ad sacra funebria. 284. clericorum imperatoris collegium. 299. clerici labores recusant. 408. clericorum ordo. 437. cleri principes. 554.
Clisura, castellum. 241.
Clopa portus. 457.
Clypei sui insignibus exornati. 185.
Cocalas magnus logariastes. 115. Andronici protovestiarii focer. 116. a coævis planus appellatus. 119.
Codoniana vicus. 380.
Cœlibatus. 611.
Colauzes senex Persarum dux. 176.
Collaria, vinculi genus. 121. 164.
Coloniz. 137.
Comani dedunt se Joanni Batatzæ imper. 111.
Comanorum duo millia in exercitu Cralis. 20.
Michaelis II. imperat. castra secuti. 128.
Comitopulus suburbanorum Didymotichensium præfectus. 405. ejus fides erga imperatorem. 406. divino afflatu impulsus. *Ibidem.*
Communicandi Eucharistiæ ritus diversus sacerdotum & vulgi. 109.

ET VERBORUM.

Comnens^s prata. 247
 Complexus, argumentum non fucata reconcilia-
 tionis. 160
 Confessio peccatorum. 413
 Congii quinquaginta vini aureum pendunt ærario.
 599.
 Conscientiarum acres stimuli. 690
 Consimilia interdum mutanda. 25. consilia ubi
 multa, ibi salus. 27. consilia mala permutanda
 melioribus. 238. consiliis aliorum cedendum.
 286. in extrema consilii inopia sola restat erga
 Deum fiducia. 391. facessat turpe consilium. 399.
 bene consulentium solitudo rempublicam ever-
 tit. 482
 Constantinopolis regina urbium. 23. potentissima.
 53. turrita. 144. capta. 149. Constantinopolita-
 nus patriarcha a papa electus. 543. Constantino-
 polis ad Latinos pertinet. *Ibidem*. regina ur-
 bium. 569. *Vide Byzantium*.
 Constantinus Acropolita magnus logotheta. 36
 Constantinus Andronici Asanis frater. 330
 Constantinus Asanes dux. 141. captus. *Ibidem*. cum
 filio. 430
 Constantinus despota Andronici senioris impera-
 toris filius. 66. 75. Callistus appellatus. 195. cul-
 tu monachi in vincula abductus. *Ibidem*. carcere
 eductus. 195. & mortem, & oculorum orbita-
 tem effugit. 196. spondet injuriarum oblivio-
 nem. 203
 Constantinus magnus imperator. 301. ejus pala-
 tium. 413. 522
 Constantinus magnus apostolis comparandus. 534.
 ejus memoria mense Majo colitur. *Ibidem*. ei
 collatus Joannes Cantacuzenus. 570. ejus me-
 moriæ dies consecratus. 576. spiritu Dei actus.
 719.
 Constantinus Palæologus. 76. Porphyrogenitus.
 104. Andronici junioris imperatoris patruus. 312.
 Michaelis ducis despota filius. 366. honore pro-
 tosebastus. 393. Pherarum præfectus. 426. fa-
 ctioni Triballicæ adversatur. 521
 Constantinus Porphyrogenitus Michaelis I. Palæo-
 logi filius. 577
 Constantinus Tarchaniota exactioni pecuniariæ
 præfectus. 595. 598. protostrator, imperatoria-
 rum triremium præfectus. 650. graviter vulnera-
 tur. 651. ejus laus. 661. Didymotichi præfectus.
 669.
 Contis pugnatum. 520
 Conton Latini comitem vocant. 97
 Contophres Mesotheniæ præfectus. 169. protose-
 basti amicus. 546
 Contostephanus Garellæ præfectus. 403
 Copsis oppidum Mœsiæ. 86. 88
 Coqui imperatorii. 531
 Corona imperii symbolum. 16. 98. coronationis
 imperatoriæ ritus. 98. coronatæ triremes. 598
 Corone urbs. 311
 Cor suum comedens. 11. cor ibi est, ubi thesau-
 rus noster. 69
 Comiscus urbs. 462
 Cosmidium. 67. locus ubi naves parabantur. 595
 Cosmitus dux Tribalorum. 674
 Coteanitzes Thessalonicensis perfuga. 387
 Cothurni imperatorii. 182
 Cotyæum. 314
 Крайтъ.
 Grales Tribalorum princeps. 136. 220. Cralis re-
 gia. 396. Cralæna. *Ibidem*. Grales florem ac ner-
 vum potentiæ suæ Cantacuzeno tradit. 409.
 Cantacuzeno fidelis. 417. urbium Chrelis pos-
 sessionem adit. 426. Phæras tentat. 427. fidem
 mutat. 439. pacem & fœdus rescindit. 448. Phe-
 ras obsidet. 451. ut fœdus servet. monetur. 493.
 universis Romanis par. 508. fœdifragus. 521.
 Cralis factio. 526. Phæras capit. 528. Impera-
 torem Romanorum Tribalorumque se pronun-
 tiat. *Ibid*. oppida Macedoniæ occupat. 576. ex
 largitionibus famam aucupatur. 612. Thessalo-
 nicam obsidet. *Ibidem*. in senatum Venetum
 Pars III.

cooptatus. 616. Edessam sedecim annis obsidet.
 620. Cralis regia. 622. in Pæonas movet. 623.
 laudatur cum conjuge sua a Cantacuzeno impe-
 ratore. 626. ab Apocauchio pecunia corruptus.
 628. Pheras diu obsidet. 629. Thessaliæ inva-
 dit. *Ibidem*. ejus perfidia & avaritia. *Ibidem*.
 perfidiam suam confitetur. 631. Cantacuzenum
 imperatorem vel per somnium visum timet.
Ibidem. in senatum Venetum cooptatus. *Ibidem*.
 a Cantacuzeno imperatore ad epulas invitatus.
 632. Edessam prodicione capit. 635. adversus
 Cantacuzenum fœdus init. 654. Joanni Palæo-
 logo septem equitum millia mittit. 672. mori-
 tur. 702
 Cranobunium oppidulum. 466
 Crathea urbs Scythiæ orientalis. 689
 Crepidæ purpureæ. 352. 682. crepidarum albarum
 usus. 721
 Creta insula. 222
 Gretensium locus appellatus. *Ibidem*
 Кретиъ.
 Croetizimus urbs. 424
 Crucis signum. 36. crucem dextra gestat imper.
 97. crux ex ære fabrefacta, ob miracula cele-
 bris. 100. e sinu prolata. *Ibidem*. crux in summo
 vexilli collocata. 161. crucis virtus. 162. cru-
 cis signo armati. 171. crux ex pretiosissimis la-
 pillis confecta. 397. crux ex sacris adytis raptâ,
 & pro signo militari usurpata. 383. crux aurea
 vestii impressa in somnis visa. 530. inimici cru-
 cis Christi. 569
 Crybitziota præfecti Sozopolitani frater. 658
 Cubiculi sacri præpositus. 304. 317
 Cumintzes cardinalis. 568
 Cumutenorum oppidum & regio. 229. Cumutze-
 na oppidulum se dedit. 466. 701
 Custodiæ præfectus. 433
 Cutalas Gregorii chartophylacis pater. 124. 156.
 magnus chartophylax appellatus. 156
 Cyberiota monasteriorum præses. 124. 156
 Cyclades. 190
 Cyclops. 433
 Cydon privatarum rerum comes. 689
 Cyparissiotæ famuli in dominum fides. 709
 Cypriorum rex. 363
 Cyprus. 640
 Cyriacus Annæ imperatricis aulicus. 343
 Cyzicum. 165

DÆMONES in exitio hominibus machi-
 nando exercitati. 9. dæmonis invidia. 127.
 141. dæmones tyrannis horribiliores. 265. sce-
 lerum omnium satores & architecti. 335. in
 pernicie invehenda exercitati. 345. malignus
 quispiam dæmon. 539. dæmone ipso pejor
 Sichun. 608
 Dalmatæ. 21. Dalmatia. 52. imperii Romani me-
 ta. 59. e Dalmatia Comani. 128
 Damasis castellum Thessaliæ. 231
 Damocrania capta. 512
 Daniel Æni episcopus. 683
 Daniel de lacu leonum liberatus. 35
 Daonium. 67
 Daphnidium locus. 497
 David rex. 381. Davidis vicus. 393. David psal-
 micen, cælestis citharæodus. 570. spiritu Dei
 actus. 718
 Deabolæ. 137
 Dedederunt in escam meam fel, &c. 505
 Defuncto imperatori piaculari cerimonia parenta-
 tum. 284
 Deiparæ templa. *Vide Templum*. Deiparæ auxi-
 lium. 36. Deiparæ statua. 65. Deiparæ gra-
 tiæ actæ. 84. Deipara invocata, & sacrifi-
 cio laudis culta. 128. adorata. 149. preci-
 bus eam veneratus. imperator. *Ibidem*.

INDEX RERUM

Deipara signum veneratus imperator. 168. Deipara fons salutaris. 201. Deipara imago. 332. in Deiparam confidentia. 390. preces in templo Deiparae fuae. 476. Deiparae templum non manu factum. 537. Hodegetriae templum. 554. Deiparae adoratio. *Ibidem*. Deiparae Hodegetriae imago. 565. Deiparae templum *πρωι* dictum. 567. Deiparae templum in Blachernis. 575. fons sanitatis. 696
 Delfinus Viennensis. 568. Delfinus legatus Venetorum. 646
 Delii Hospitalenses Chio insidiantur. 187. Delii nolunt pugnare contra Romanum imperatorem. 232. 233. Delus. *Ibidem*. Deliorum auxilia. 236.
 Demas Paulum relinquit. 417
 Demetrii martyris myroblytae sepulcrum. 133.
 Demetrii magni martyris aedes. 299. Demetrii martyris myroblytae templum. 307
 Demetrius Casandrinus. 324. 364
 Demetrius Cydones imperatoris familiarissimus, monachismum amplexus. 611
 Demetrius despota Andronici senioris imperatoris filius 129. 134. ejus palatium. 155. ejus filia Matthæo Cantacuzeno desponsa. 259
 Demetrius magni logothetae Metochitæ filius. 34. cognomento Angelus. 104
 Demetrius Matthæi Cantacuzeni filius sebastocrator designatus. 721
 Demetrius Sguropulus legatus. 360. indignissime habitus. *Ibidem*
 Demetrius Tornicius. 387
 Demetrius Zamplaco magnus stratopedarcha. 521
 Deputatus ex ordine ecclesiastico. 99
 Derce palus. 504
 Despotatus. 423
 Despotæ insignia. 476
 Deo invito nihil fit. 49. Deus justus & iustitias diligit. 63. Deus ipsa veritas. 107. Deum nihil latet. 120. Deus bonorum omnium supplicator. 121. martyres sanctos honorat. 133. Deum patrem libere appellet, qui debitori suo debita dimittit. 157. 160. Deus quantum amandus. 165. Deo matutinae laudes dictæ. 170. Deus universis quæ sunt semper præsens. 182. cordium & renum scrutator. 103. imperatores condit & aptat. 199. naturæ conditor. 200. nihil nescit. 201. ad inferos deducit & reducit. *Ibidem*. omnibus egregie factis delectatur. *Ibidem*. victoriam cælitus dispensat. 247. divinæ laudes de muro cantatæ. 256. Deum nemo vidit umquam. 266. Dei supplex. 287. Deus unicuique sua fata dispensat. 289. sapientissimus paterfamilias. *Ibidem*. perfidia læditur. 302. monasteriis ædificandis placatur. 304. bonorum auctor. 308. cum Deo versari. summum bonum. 311. ad Deum ascenditur per animi puritatem. *Ibidem*. Deus omnia iuste seu per libram dispensat. 318. Deo animi unicuiqueque motiones atque sensa manifesta sunt. 321. Deo juvante, omnia bene succedunt. 336. omnia cognoscit, etiam antequam fiant. 338. permittit bella intestina. *Ibidem*. omnia & sublimi intuetur. 339. veritatis præses. 346. omnia iuste dispensat. 349. pernovit omnia priusquam fiant. 356. justus iudex. 368. non sequitur episcoporum alienas a recta ratione affectiones. *Ibidem*. solus impudentes ærumnas avertere potest. 372. pacis largitor. *Ibidem*. quem Deus tuetur, nulla machina potest interiri. 373. Deus ipsa veritas, tamen juravit. 381. quibus Deus bene vult. 387. iis res creatæ omnes inserviunt. 387. Dei inexpugnabilis dextera. 390. erga Deum fiducia, in extrema consilii inopia. 391. Dei arcanum iudicium. 422. quæ ei placent, sunt. 432. faciet vindictam in nationibus. 449. non vult mortem peccatoris. 480. occultorum omnium inspector. 487. Deo similes reddit sapientia. 571. Deus cuique sua iusta dispensat. 597.
 Deure oppidulum. 222. castellum. 621

Deuritza oppidulum Triballorum. 210
 Dexius legatus. 323. Acindynianorum antesignanus. 638
 Dexteræ manus dexteræ alterius implicata. 193
 Diacibiza. 178
 Diaconi sacratissimis stolis amicti. 98. sacra vasa & reliquias ferentes. 99
 Diadema imperatorum per episcopos consecratum. 98
 Diampolis urbs Mæsorum. 144. primo impetu expugnata. 161. per deditionem recepta. 211
 Didymotichum. 67. 68. 142. 184. 192. 210. 220.
 Didymotichi episcopus divinus homo. 353. Didymotichensium seditio. 408. Didymotichensis metropolitæ prædictio. 408. Didymotichum tentatur ab Apocauchio. 415. Didymotichensis metropolitæ alia prædictio. 416. Didymotichum urbs procul a mari remota. 425. ejus metropolitæ alia prædictio. 432. alia. 433. alia *Ibid.* alia. 460. metropolitæ Didymotichensis mors. 471. Didymotichi suburbana incensa. 476. Joanni Palæologo concessum. 669. ei paritur ob imperatorem juniorem. 672
 Diem ultimum nemo præscit. 285. dies regalissimus. 306. dies jejuniorum. 413. sex dierum actio. 481. per dies plurimos convivium. 535. dies Constantini & Helenæ impm. memoriæ consecratus. 576.
 Dies placandis manibus dicta. 285. dierum festorum magnificentia. *Ibidem*
 Vide Festum.
 Dionysii magni præclarum dictum. 368
 Diplobatatzes protovestiarius, Berrhæ præfectus. 623
 Diplomata imperatoria. 167. 222
 Dipotomum castellum. 262. ab Andronico juniore imperatore ædificatum. *Ibid.*
 Discumbendi mos super stratis tapetibus. 575
 Dissipatus minister sanctæ sophiæ. 331
Διδυμοί. 266
 Divitiarum pretium redemptionis animæ hominis. 69.
 Dogmatum ecclesiasticorum antistes animarumque procurator patriarcha. 108. dogmata Romanæ ecclesiæ. 521. dogmatum perversitatem sectantibus numen propitiatur papa. *Ibid.*
 Dolor alvi simulatus. 34
 Domestici. 99
 Dominicus dies. 33
 Dominicus Genuesis, Andreæ Cantaniæ filius. 232. Mitylenæ obsessus. 240
 Dominos jurare servis, inauditum. 44
 Dominus dux ejus fuit, &c. 505
 Domuncula lignea ubi imperator purpuram induitur. 98. domunculæ plurimæ sub terra pro reis. 522.
 Domus imperatoris est imperium. 497. domus sacræ. 513. domus magni Justiniani appellata. 522. a domus Porphyrogeniti. 554
 Dossuaria jumenta. 131
 Drama, oppidum Macedoniæ. 128. 129. 132
 Diomora Sphranzis amicus. 122
 Dubrunia, oppidum Triballorum. 210
 Duellum oblatum. 89

E

E BRIUS terram vacillare putat. 417. ebrui Christianis mysteriis illudentes. 537
 Ecclesiæ secundum spiritum filius. 108. Ecclesiæ antistites medicis comparantur. 123. Ecclesiastica potestas cum imperatoria comparatur. *Ibid.*
 Ecclesiæ pax perturbata. 263. Ecclesiæ germanorum dogmatum corruptores. 263. ejectionem ex ecclesiâ interminatur patriarcha. 285.
 Ecclesiastica jura. 423. sanctissima Dei magna Ecclesiâ. *Ibid.* obviis ulnis amplectitur poenitentes. 480. Ecclesiâ quid, ejusque partes præcipuæ. 481. ab Ecclesiæ corpore amputatus. 489.
 Ecclesiastica poena non parvi pendenda. *Ibidem*.

ET VERBORUM.

Ecclesia Romana. 523. Ecclesiæ Romanæ dogmata, religio, fides, concordia. *Ibid.* Ecclesiæ Romanæ & apostolicæ doctrina & ritus. *Ibid.* Ecclesia divisa. 543. bellum contra Ecclesiam commotum. 552. Ecclesiæ Græcæ cum Romana uniendæ studium. 589. Ecclesiæ notarius. 683.
 Edessa parvum oppidum, sed munitum. 134. Andronico juniore imperatori deditur. 136. obsidetur a Triballis. 356. 393. deficit ad Cralem. 414. sedecim annis a Crale obsessa. 620. urbs pene inexpugnabilis. *Ibid.* capta. 621. Romanis adscripta. 632. a Crale proditiōni capta. 635
 Edesseni summa hyeme nudi expulsi. 635
 Edicta imperatoria in foro combusta. 610
 Ejone urbs maritima Thraciæ. 614
 Εἰσοδος μεγάλη. 99
 Elafon castellum Thessaliæ. 231
 Elevatio Dominici & sacri corporis sub Missa. 100.
 Elisabetha Cralis conjux. 723
 Empyrite castellum. 504. triduo obsessum. 515. imperatrici deditur. 523
 Empythium castellum. 361. a Joanne Cantacuzeno a fundamentis extructum. 366. obsidetur ab Apocauchō. 415. 475. castellum munitissimum. *Ibid.* Cantacuzeni præsidio firmatum. 673
 Ennacofia regio. 108. 298
 Ephesus urbs. 229. Ephesi metropolita ordine motus. 638
 Ephori seu inspectores. 476
 Ephræm oppidulum Morrhæ. 461
 Epibata castellum. 83. arx munitissima. 309. castellum Apocauchi. 503. prope Selybriam. 716
 Epicombia in populum jacta. 100
 Epidamnus imperii Romani meta. 59
 Epidamnus populatur imp. 242
 Epinicia celebrata. 597
 Episcopi sacrosancti. 110. imperator dextris illorum osculatur. 100. imperatorem adorant. 122. omnes episcopi æqualiter gratiæ participes sunt. 213. ad digniores cathedras provehuntur ab imperatoribus. *Ibid.* episcoporum affectiones non sequitur divinum numen. 368. episcopi præcipuæ partes ecclesiæ. 488. divinæ voluntatis interpretes & doctores. 489. episcoporum pravas affectiones non sequitur Deus. *Ibidem.* episcoporum inimici. 508. episcopi delecti judices. 511. propter diem festum congregati. 535. indicta causa damnati. 552. episcopis libera relicta patriarchæ electio. 573. episcopi a Sultano restituntur. 604. episcopus hæreticorum Jacobitarum. 607. episcopi a patriarcha consecrati. 609. eorum electio. 684. sacras stolas induti juramenta excipiunt. 721
 Equestribus decursionibus addictior Andronicus junior. 16. 37. equorum greges ad nigrum flumen. 47. equum quinquaginta millia cum Andronico juniore. 55. de equis descendunt Deum oranturi. 95. equis imperator & imperatrix insident coronati. 100. equestres concursus a Sabaudis Romani acceperunt. 101. equus Andronici junioris imperatoris septenis confossus vulneribus. 102. equo descendere honoris gratia. 123. 128. equi sarcinarii calorum. 135. equum selectorum tria millia Achridem recipiunt. 137. equos cursores aluit Mæsorum rex. 147. equi quadringenti Romanorum a Persis ablati. 178. equi a Persis imperatori dono missi. 219. equites septem & triginta ex turma imperatoria capti. 228. equorum quinque millia capta. 242. equorum lues. 255. de equis descendentes occurrentem venerantur. 312. 314. usque ad equum deduci. 316. equis sarcinisque spoliati legati. 342. equestris dignitas ab imperatore solemoni cerimonia collata. 352. equi frigore enecti. 360. equæ pascuales mille quingentæ. 361. equis descendunt cum imperatore locuturi. 384. equis descendunt Triballi primo tantum congressu. 396. Romani remotius ab equis descendunt.

Ibidem. equi fræno apprehenso, honoris causa deducere. 401. centum equi donati. 402. 432. equitatus Thessalicus. 438. equus sub Cantacuzeno imp. confossus cadit. 473. equo insidere toto die. 494. vicena equitum millia. 649. equinæ caudæ pili præcisi, argumentum proditiōnis. 533. equi donati, pretium proditiōnis. 541. equitum viginti millia. 612. septem millia. 672. equi ablati restituntur. 698
 Eressum oppidum. 232. 233
 Esaias patriarcha Constantinopolitanus. 98. 108. equo regie instrato in patriarchium reducitur. 149. episcopis lapsis ignoscit. 160. mortuus. 211.
 Evangelia sacra juramentis adhibita. 39. 59
 Eubœa. 220. 385. 452. 457. insula & oppidulum. 652. obsessa. 656
 Eucharistiæ sacramentum cum pompa delatum. 99.
 Euclides. 263
 Eugenia dicta in monasterio Irene imperatrix. 699. calumniis appetitur. 715
 Eugenia Palæologa monacha magna domestica. 56.
 Eugenii porta navalis. 597. 685. 666
 Eulochus, oppidum. 248
 Eunuchi. 99. 378. eunuchi in genua subsidentes, & lampades tenentes. 545. eunuchus vitæ prodigus. 613
 Euripus variabilis. 216
 Europa. 171. 253. 590
 Euxinum mare. 144. 162
 Excommunicatio a patriarcha interminata. 285. inutilis & nocens. *Ibidem.* a divina conjunctione secludit. *Ibidem*
 Exercitus cohortium quadraginta. 67
 Exomologesis peccatorum. 413
 Exotrochus magnus Hæteriarcha. 137. 172. caput gladio diffusus, incerto auctore. 178
 Expergiscere qui dormis, & resurge a mortuis, &c. 473
 Ex stercore, proverb. 487

F

FABER cerebro caret qui ferrum ignitum nuda manu contrectet. 89
 Fabri cementarii. 495. fabri materiarum. 525
 Facta infecta fieri nequeunt. 203
 Fames intolerabilis Acarnanum. 539
 Fax noctu sublata hostes accersit. 469. faces crebræ juxta mare sublata. 539
 Febri correpti aquas somniant. 125. diæta frigidissima male curata febris. 528. febris contraria syncope. *Ibidem*
 Felis viva, lingua terram lingens. 505
 Feræ in catulos suos minime malignæ. 40. ferina quorundam immanitas. 542. feræ fugientes, ad necessitatem redactæ, se convertunt. 632
 Feriarum agitandarum pretium persolutum. 537
 Ferrum ignitum ab illa sa contrectatum. 355
 Ferulam sinistra gestat imperator. 99
 Festus dies ob pacem confirmatam. 83. in coronatione imperatorum. 101. in adventu imperatoris. 243. festa connubialia. 247. σάτυρα. 256. festorum dierum magnificentia. 285. festum panegyricum. 306. solemne Christi natalium. 314. festus dies communi lætitia peractus. 350. 352. 413. festi dies ob lætos nuntios. 430. ob reditum imperatoris. 460. 461. ob coronationem imperatoriam. 457. 542. ob adventum imperatorum. 615.
 Ficus evangelica parabola. 354
 Fidelitatis insigne exemplum. 73. 473. 709
 Fides verba, sed opera potius sequitur. 325. fides Romanæ ecclesiæ. 523. fidei parens, magister ac dux papa. *Ibid.* fides vera an amitti aliquando possit. 608
 Fidiculæ. 413
 Filia Hierusalem, nolite flere super me. 418

INDEX RERUM

Filiis imperatorum olim non jurabatur . 11. filii-boni erga patrem reverentia . 113. 118. de filiis imperatorum lex antiqua Romanorum . 161. filiorum salus in omnipotenti dextera reponenda . 285. filii imperatorum mortuorum statim successores promulgati . 306. filius spiritualis . 308
 Finis in omnibus actionibus respiciendus . 256
 Fiscus imperatoris . 137. 155. fisci & exactionum præfectura . 167
 Flammeum seu tegmen capitis album . 376
 Flumen per ludum tranare . 475
 Fons salutaris Dei matris . 201. 209. in templo ante urbem Constantinopolitanam . *Ibid.* fons sanitatis , templum Deiparæ . 696
 Fores templi sanctæ . 99
 Fortitudinis vis . 719
 Fortunæ lances . 420. fortunæ humanæ mutabilitas . 491. fortuna lubrica est , sapius fallit . 694
 Fossatum Romanum & Albanum . 424
 Franciæ rex . 97. Franci torneamentorum studiosi . 101. Franciæ rex Carolus . 647
 Franciscus Latinus Cantacuzeni minister , papæ familiaris . 587
 Fredericus Spinula Genuensis . 22
 Frerii Hierosolymitani . 190
 Frigore eneesti ducenti . 433
 Frumenti medimnus medius dimidium aureum pendit . 599
 Fugit impius nemine persequente . 513
 Fumus interdiu excitatus hostes accersit . 469. 471
 Funebria sacra . 284
 Fungorum esus noxius . 88
 Fures insuper accusant , proverb . 629. in ipso furto deprehensus , adag . 638
 Furiosi carnes suas commanducantes . 141. neque quid , neque apud quos loquantur , norunt . 189. corpora sua cum voluptate dilaniant . 249. furiosorum instar fumus . 419. furore & vino ducibus itur ad arma . 557

G

GABALAS civis Thessalonicensis mutilatur . 457.
 Gabalas legatus . 339. protosebastus , & postea magnus logotheta . 340. Joannis Cantacuzeni hostis . *Ibid.* protosebastus designatus . 376. imperatricis aulæ præfectus sive curator . 378. imperatricem ad pacem amplectendam impellit . 476. a magno duce corrumpitur . 478. 479. pinguis & obesus . 502. medicamentis utitur . 503. monachi habitum induit . 504. in carcerem datur . *Ibid.*
 Gabriel Stephanus despota sebastocrator . 231
 Gabrielis vicus . 520. 526
 Gacoras famulus dominum prodit . 709
 Galata . 189. 190. 192. 221
 Galatæi Genuensium coloni . 232. Galatæi oppidum Latinorum . 506. Galatæi imperatrici frustra opem ferunt . 554. Galatæi Romanis infesti . 594. Galatæi Phocæam occupant , Mitylenen , & Chium . *Ibid.* Galatæi asinis comparantur . *Ibid.* Galatæorum victoria navalis . *Ibid.* Galatæi soteria celebrant . 597. Galatæ portæ per noctem apertæ . 646. Galatæi a Cantacuzeno veniam petunt . *Ibid.* male gratiam referre soliti . 648. Galata obsessa . 650. Galatæi a Sulimano afflicti . 689
 Galycus fluvius . 223. 384. non procul ab urbe Thessalonica . 438
 Gani metropolita . 638
 Garella urbs Thraciæ . 63. 67. deditioem facit . 72. sub Cantacuzeno est . 530
 Gauræ monasterium . 419
 Gaurobus vicus . 441
 Genua complecti . 49. genua exosculari . 396
 Genuenses tres perspectæ fidei . 22. Genuenses imperatorem adorant . 33. in Chio negotian-

tur . 190. Genuensium coloni . 232. Genuenses nobilium Persarum filios capiunt . 234. Genuensium cum Romano imperio fœdus . 236. 239. Genuenses nobiles Chium obsident . 543. Genuensium oneraria onusta divitiis . 596. Genuensibus dedita Chius . 600. Genuensium & Venetorum dissidium . 616. Genuensium cum imperatoribus Constantinopol. fœdus . 647. pugna cum Scythis . 648. 649. triremes septuaginta . 651. Genuensis populi contra optimates tumultus . *Ibid.* Genuensium triremes pereunt . 662. Genuenses ab Orchane petunt auxilium . 665. fœdus cum Cantacuzeno imperatore ineunt . 677. Mediolanensium principi se subjiciunt . *Ibid.* Venetorum classem capiunt . 668. a Mediolanensi principe deficiunt . *Ibid.*
 Geometricæ demonstrationes , proverb . 164. 267
 Georgius Bryennius dux . 88
 Georgius Chumnus mensæ præfectus . 286. inscius & audax . *Ibid.* Joan. Cantacuzenum perstringit . 289. impudens & maledicus . *Ibidem.* magnus stratopedarcha . 331. prudens . 332. ab Apocauchos deceptus . 333. magnus stratopedarcha declaratus . 375. Apocauchum accusat . 425. capitur cum filio . 430
 Georgius Cocalas imperatoris studiosus . 539. Apocauchos insidiatur . 540. auctor seditionis . 542.
 Georgius Glabas , dux . 365. præfectus præsidii Didymotichenis . 460
 Georgius Lapithas Cyprius Nicephori Gregoræ studiosus . 686
 Georgius Lucas legatus . 130. 131
 Georgius Lyzicus arcis Thessalonicensis præfectus . 133. Edeffæ præfectus . 621. 639. barba ejus vulla . *Ibid.*
 Georgius martyr Christi præclarus . 533. *Ibidem.* insolentem cujusdam temeritatem castigat . *Ibidem.*
 Georgii martyris templum a Sultano renovatum . 606.
 Georgius Palæocastrita magnus martyr . 352
 Georgius Palæologus Bizyæ præfectus . 501
 Georgius Pepagomenus legatus . 145. quæstor . 322. iterum legatus . 480
 Georgius Pheræus . 427
 Georgius Phracases dux . 365
 Georgius Spunopulus protovestiarius , legatus . 587.
 Georgius Tagaris magnus stratopedarcha . 547
 Georgius Terteres Sphrentisthlabi filius Mesorum rex . 85. ejus obitus . 86. 87
 Gerasimus Lauræ præfectus . 75
 Gerasimus monachus calumniator . 605. pseudo-patriarcha Hierosolymitanus . *Ibid.* a Sultano pulsus . 605. in itinere moritur . 607
 Gerasimus patriarcha Constantinopolitanus . 36. ejus mors . 49
 Germanorum principis filia Andronici junioris uxor . 29. Germani Latini conductitii milites . 51. Germanus machinarum muralium egregius artifex . 87. Germanis cum Romanis imperatoribus hospitium . 166. Germani pecuniæ e-gentes . *Ibid.* Germanorum regio strenuos alit milites . 167. Germanorum rex . *Ibidem.* Germani meritorii , semper ad expeditionem parati . 438. Germanis patrium est , imperatores defendere . 409. a Germanorum moribus abhorret omnis proditio . *Ibid.* Germani congario donantur . 441. Germani Latini . 533. Germani præsidarii . 617. Germani se dedunt . 619. imperatorem per mille discrimina secuti . *Ibid.* captivi benigne habiti . *Ibidem.* a Crale ad Cantacuzenum missi , revocati . 628
 Getæ trans Istrum . 227
 Giaxes Phrygiæ satrapa . 168. Giaxes vel Gyaxes dux Persarum . 307. 309. bis cæsus . *Ibid.*
 Glabas magnus diæceta . 318
 Glabas Scuterius . 471
 Gladius imperatoris . 505

ME T V E R B O R U M.

Gloria desiderio non vinci, ignavorum est. 297.
 gloria studium Romanis quasi hereditarium.
 301. gloria vana contemnenda. 718
 Glycas homo nequam hypocrita. 413
 Golum oppidulum Thessaliae. 231
 Gorgepecum monasterium. 351
 Grabatulus in quo imperator meridiabatur. 182
 Graecorum rex dictus Cantacuzenus. 605
 Gratia Dei sum id quod sum. 571
 Gratianopolis. 128. Chalcidices metropolis mu-
 nitissima. 469. inexpugnabilis. *Ibid.* ejus arx.
Ibid. Gratianopolis obsidetur. 470. capitur cum
 arce. *Ibid.* a Matthæo Cantacuzeno obtine-
 tur. 701. a Joanne Palæologo occupatur. 710
 Gravis armatura. 350. 362. 392. robur populi.
 539.
 Gregorius Acindynus monachus. 269. Barlaami
 discipulus. 269. damnatus ab episcopis. 573.
 ejus sectatores ambitiosi. 574. tumultuantur.
 637. libere loqui non audent. *Ibid.* excommuni-
 catur a synodo. 638. ad mortem usque latuit.
 643. injuste monachos accusat. 644. *Vide A-*
cindynus.
 Gregorius Bulgariae archiepiscopus. 112
 Gregorius chartophylax. 124
 Gregorius Chidas dicæophylax. 107. 112
 Gregorius Palamas solitarius. 264. postea archie-
 piscopus Thessalonicensis. *Ibid.* ejus duo fra-
 tres. *Ibid.* Barlaamum admonet. 265. theolo-
 gus eruditissimus. 267. Barlaamum venia do-
 nat. 268. Joannis Cantacuzeni amicus optatissi-
 mus. 325. ejus laus. 552. Barlaamum erro-
 ris redarguit. *Ibid.* in carcere detentus. *Ibid.*
 legatus de pace. 557. laudatus. *Ibid.* ejus do-
 ctrina probatur. 573. patriarchali throno di-
 gnus. *Ibid.* Thessalonicae episcopus consecra-
 tus. 609. ei ab imperatore prospectum. 610.
 ad synodum accersitus. 637. ejus socii quales.
Ibid. ejus cum Acindynianis certamen. 638.
 ejus doctrina probata. 644. monachus injuste
 accusatus. *Ibid.*
 Gudeles Polystyli praefectus, imperatricis pocil-
 lator. 403. Abderæ praefectus. 457
 Gulielmus episcopus ordinis Minorum. 588
 Gymnici ludi. 337. 444
 Gynæcocastrum ab Andronico juniore imperatore
 extructum. 262. unde dictum. *Ibid.* Thessalo-
 nicae praefecto subiectum. 383. castellum muni-
 tissimum. 624. captum. *Ibidem.* Romanis ad-
 scriptum. 632
 Gyrolymnes porta. 47. 142
 Hæmus. 225
 Halmyrus fluvius. 497
 Hamati thoraces. 162
 Hebdomas magna. 45. 46. hebdomas nova. 47
 Hebrus flumen. 95. 359. congelat. 362. He-
 bri ostia. 432. aliquot in eo submersi. 471. 475
 Helena Constantini magni mater. 534. ejus me-
 moria mense Majo colitur. 576
 Helena Cralis uxor. 356. ejus laus. 399. legatos
 imperatricis objurgat. 417. regis Mesorum so-
 ror. 431. imperatori mercenarios Latinos sup-
 peditat. 438. per se regnat. 702
 Helena Joannis Cantacuzeni filia. 369. Joanni
 Palæologo imperatori desponsa. 566. impera-
 trix salutata. 567. ejus nuptiae cum Joanne Palæ-
 ologo imp. *Ibid.* coronatur. *Ibid.* ejus filii. 669.
 laudatur. 675. 676
 Helladem incurfant Persae. 260. Helladem pesti-
 lentia pervagatur. 585
 Hellepontus. 169. 210. 232. 396. 518. 519. Hel-
 lespontum transmittunt Persicae copiae. 614
 Heptascalon navale. 595. expurgatum. 636. plu-
 rimum navium capax. 657. triremes in eo para-
 tae. 661
 Heraclea Thraciae civitas. 63. 67. Heracleenses

imperatoris adolescentis studiosi. 472
 Heracleæ muri. 497. urbs Romanorum ad Pon-
 tum. 546. expugnata. 657. Heracleensium o-
 ptimates captivi. *Ibid.* Heracleensium episco-
 pus. *Ibid.* Heracleensibus tributa remissa. 660.
 Heracleæ metropolitanus. 669
 Herbæ insaniam generantes. 72
 Hexamilium obsidetur. 540. urbs Thraciae.
 497.
 Hiems aspera. 359. hieme summa nudi expulsi
 Edeffeni. 635
 Hierax, loci nomen. 269
 Hierax Zernomiani praefectus. 517. 518. promit-
 tit se imperatorem necaturum. 532. perjurus.
 533. vulneratus equo amisso. *Ibid.* urbium Thra-
 ciae praefectus. 534. a Matthæo Cantacuzeno
 victus. 543
 Hierum oppidum. 503. urbs ad ostium ponti sita.
 515. pene capta. 534. urbs Propontidis ad o-
 rientem. 693
 Hierusalem. 418. Hierosolymorum patriarcha.
 501. 534. 605. Hierosolymis templorum cura.
 606. Hierosolymis loca sancta frequentata. *Ibi-*
dem. Hierosolymis res Christianorum salva
 edicto Sultani. *Ibid.*
 Hippagogi. 185
 Hippocentaurus dextra manu hastam gestans.
 505.
 Hodegetriae Deiparae templum. 84. 149. 414.
 imago. 565
 Odyra monasterium. 269
 Homines ad vitia quam ad virtutem propensiores.
 119. homines beati maxime ducuntur gloriae stu-
 dio. 215. homini cuique quid sibi conveniat
 circumspiciendum. 289. hominum mores & af-
 fectiones unde perspiciendi. 295. hominis sum-
 mum bonum, cum Deo versari. 311. in hu-
 mana figura belluarum immanitatem exercen-
 tes. 413. homines quibus rebus maxime gau-
 deant & superbiant. 420. humanus adeps gu-
 status. 542. homo humanum a se alienum nihil
 ducat. 713. hominum inter se & a brutis di-
 stantia. 720
 Homophylis inter se captivos facere, nefas. 211
 Honorarii nobiles. 247. honores hujus vitae ca-
 duci & fluentes. 717. 720. honores veri & so-
 lidi, qui. *Ibid.*
 Hopantzus legatus e Mesia. 193
 Hospitalenses Deli. 187. fugae labem declinant.
 233.
 Hospitalis domus Byzantii. 664
 Hostes hostibus laudati. 510
 Hugo de Spert episcopus ordinis praedicatorum.
 588.
 Humanitatis rex dictus Octavianus imperator.
 570.
 Hymni vespertini. 147. hymnorum sacrorum al-
 terna modulatio. 285. hymnus trisagii. 300.
 hymni matutini. 467
 Hyperborei montes. 94
 Hyperpyracium oppidulum. 471
 Hyrtacium. 169
 Iacobus Bragadinus nobilis Venetorum legatus ad
 imperatorem. 616
 Iacobus Brulas ex Joannis Cantacuzeni familiari-
 bus. 312. legatus ad imperatricem. 457. cruen-
 tatus per forum tractus. 459. interfectus. *Ibi-*
dem.
 Iacobus Herminius nobilis Genuensis. 599
 Ibanes seu Joannes legatus regis Mesorum. 238
 Ibanes Rhossius summus imperator. 86. tria mil-
 lia equitum Mesorum ducebat. 145. 146
 Iberorum dogmatis ornamentum. 605. Iberorum
 monasterium. 610
 Jejuniorum dies. 413. 414.

INDEX RERUM

- IESUS CHRISTUS VINCIT.** 530
Ignifer. 520
Illyrii. 422
Imagines sanctorum venerandæ juramentis adhi-
bitæ. 39. imago Deiparæ. 66. Christi, Dei-
 paræ, & Joannis Baptistæ. 376. imago sancti
 Georgii. 533. Deiparæ Hodegetriæ. 565.
 imagines conquistæ. 660
Imbertus Delfinus Viennensis. 569
Imperator omnis honestatis exemplum universis
propositus. 18. parvissima in eo labes, sapien-
 tibus videtur maxima. *Ibid.* imperatorum oc-
 currentium invicem salutandi mos. 83. impe-
 rator Romanus Alexandri magni successor pu-
 tatur. 93. imperatoria initiatio. 98. imperator ab
 imperatrice adoratur. 99. *Vide* Adorare. Im-
 peratores ad sacrarum scripturarum recitatio-
 nem assurgunt. 99. imperator dextra crucem,
 sinistra ferulam gestat. 99. diacono caput in-
 clinat. 103. sacræ mensæ suffitum facit. *Ibid.*
 sacerdotum more communicat. 104. dextrâs
 patriarchæ & episcoporum osculatur. 100. ab
 episcopis adoratur. 122. cogitur a patriarcha
 ad officium. 123. imperatoria potestas cum ec-
 clesiastica comparatur. 123. imperatorum duo
 munera. 205. imperator synodo præsidet cum
 patriarcha. 267. rerum dominus. 296. impera-
 tores Romani omnes alios reges antecellunt.
Vide Roma. Imperatorius habitus. 320. impe-
 ratorius ornatus. 347. 350. imperatoris litte-
 ræ cinnabari subscriptæ. *Ibid.* imperatoris ves-
 tes. 351. imperatorum mentio in sacris. *Ibid.*
 imperatorum epulum. *Ibid.* imperatores in lu-
 ciscandidis vestibus utuntur. 352. Imperatoris
 pedibus oscula fixa. 384. imperatores non pau-
 ci victi vicerunt. 391. imperatorum schema.
 475. imperatori faustum acclamatum. 491. im-
 peratoris mentio in sacris. *Ibid.* imperatoria or-
 namenta divendita. 492. imperatoris domus.
 497. imperatorum mentio inter sacrificandum
 501. imperatoria insignia posita. 511. impera-
 tores non instar segetum creandi. 536. filias
 suas barbaris desponderunt. 545. imperatoris
 virtutes quatuor. 571. imperatoris munus. 581.
 adoratur a militibus. 696. imperatorum bona
 & mala, subditis communia. 717. imperatoris
 animam omnis virtutis speculum esse oportet.
Ibid.
Imperium Romanum. 97. navi comparatur. 111.
 umbra & simulacrum prioris. 199. imperium
 deponere, mors quædam est. 512. imperii Ro-
 mani veteris felicitas. 578. imperio nihil ma-
 jus. 678
In cælum jaculari, proverb. 583. in ipso furto de-
 prehensus, adag. 638
Inas Hungarus dux. 86
Indi. 428
Infantes jugulari vetiti. 570
Inferorum loca caliginosa. 347. tormenta apud
 inferos. 449. 489. inferorum arbiter. 502
Injustis hominibus paratum est apud Deum suppli-
cium. 139
Insanus etiam alios insanire putat. 417. insani car-
 nes ipsi suas devorant. 465
Insubria. 127
Invidia malum atrocissimum. 19. instar rubiginis
 exitiosa. 283. omnium malorum pessimum.
 419. exitialis morbus. 421
Joannes gratiam Dei sonat. 571
Joannes Andronici Alani filius captus. 327. li-
 beratus. 350. frater Irenæ imperatricis. 352
Joannes Angelus Joannis Cantacuzeni consobri-
nus. 173. epulantibus imperatoribus ministrat.
 352. Thessaliæ prætor. 420. ejus laudes. *Ibid.*
 imperatorio sanguine florens. 422. ejus virtu-
 tes. *Ibid.* ejus præfecturæ conditiones. 423.
 Manpeli Cantacuzeno commendatur. 457. Ma-
 nuelis Cantacuzeni consobrinus. 576
Joannes Aplephares legatus. 67. 93
Joannes Apocauchus magni ducis filius. 536. pri-
 micarius & præfectus Thessalonica. *Ibid.* re-
 pente mutat sententiam. 538. captus. 541.
 præcipitatur de muro. 542. caput præciditur,
 corpus laceratur. *Ibid.*
Joannes Apocauchus magni ducis frater. 531
Joannes Alanes uxoris Joannis Cantacuzeni ger-
manus. 366. Melenici præfectus. 382. oppi-
 dulorum Morrhæ præfectus. 461. 474. gravem
 armaturam ducit. 520. sebastocrator. 583.
 Peritheorii præfectus. 702
Joannis Baptistæ imago. 376. Christus ab illo ba-
 ptizatus. 569
Joannes Batatzes imperator. 11. Michaeli Palæ-
 ologo, juramento se obstrinxit. 44. Joannes
 Batatzes Achyratarum aciei præpositus. 358.
 Beram castellum occupat. 366. belli admini-
 stratio contra Cantacuzenum ei committitur.
Ibidem. sibi timet. 367
Joannes Bryennius legatus. 521
Joannes Cantabolenus domesticus Augustæ mini-
ster. 453
Joannes Cantacuzenus sacri cubiculi præfectus.
 11. magnus domesticus. 12. ejus pater quis &
 qualis. 45. ejus mater Theodora Palæologa.
 63. bellum suadet contra barbaros. 88. ab An-
 dronico seniore imperatore laudatur. 91. femo-
 ra & brachia nudus pugnat. 103. pecuniæ con-
 temptor. 137. episcoporum lapsorum causam
 agit. 159. quanto amore Andronicum junio-
 rem imperatorem sit persecutus. 164. Syrgian-
 nem carcere liberat. 166. legatis Germanorum
 pecuniam petentibus respondet. *Ibid.* ejus equo
 præcipitante periculum. 174. ejus in Androni-
 cum juniorem imperatorem amor. 180. recu-
 sat imperatoria insignia. 181. 182. Martinum
 Genuensem a morte eripit. 186. Sacramenta
 indicit. 194. urbium præfecturas mandat. 194.
 Constantinum despota morti eripit. 196. ejus
 studium erga Andronicum seniore imperato-
 rem. 206. ejus beneficia in Syrgianem. 217.
 nemini inimicus. 217. petra comparat sese.
 218. Amurium satrapam sibi devincit. 236.
 ejus filia Nicephoro despota despondetur. 244.
 Persas vincit. 246. Alexii Cabasilæ animum
 expugnat. 251. Artæos imperatori conciliat.
 254. Thomocastriis deditionem persuadet. 258.
 Apocauchus præfecturam invito imperatore at-
 tribuit. 262. Barlaamo palinodiam. 268. fi-
 liorum imperatoris curam suscipit. 270. verita-
 tis studiosus. 283. a convitiis alienus. *Ibid.* pia-
 cularem cerimoniam pro defunctis peragi curat.
 284. diebus triginta quingentas amplius episto-
 las scribit. 284. Albanis minatur. 284. dolo-
 rem stomachi & tormina simulat. 286. non in-
 vitis, sed cupidissimis vult imperare. 288. o-
 mnium Romanorum & opinione & re præci-
 pius. 280. pro imperatore mori optat. *Ibidem.*
 abdicat se administratione imperii. 289. ejus
 auctoritas. 290. ejus de republica sensus. *Ibid.*
 ejus cum imperatore perfectissima amicitia.
Ibidem. alteri cedit imperium. 291. ipsam a-
 micitiæ ideam exsuperat. 292. imperatrici ab
 imperatore commendatur. 294. imposita illi
 necessitas, omnia cum summa diligentia facien-
 di. 296. incensum nominis ejus propagandi stu-
 dium. *Ibid.* amicus exploratus & fidus. *Ibid.*
 Alexandrum regem Mæsurum ad pacem horta-
 tur. 302. ejus auctoritatio obsecundat Amurium.
Ibidem. ejus prudentia admirabilis. 303. ne-
 que corpori, neque pecuniis ob communem uti-
 litatem parcat. 308. patriarcham increpat.
 315. 316. ejus potestas quanta. *Ibid.* Apocau-
 chum quæstorem creat. 318. Apocauchum re-
 rum administratorem instituit. *Ibidem.* impe-
 ratorum habitum recusat. 319. 320. Apocau-
 cho ignoscit. 321. Apocauchum omni honore
 mulctat. 323. ejus verborum fides. 323. quæ
 semel statuit, non facile retractat. 326. ejus
 potentia & auctoritas. *Ibid.* ejus mite inge-
 nium. 332. in nullum umquam vindicavit. *Ibid.*

nullum unquam privatum commodum publico anteposuit. 344. ejus mores probati. 345. rapinas & cædes odit. 348. subjectis benefacere, superbos debellare novit. 350. litteris Cinna-
bari subscribit. 350. vestem imperatoriam induit. 352. ei tertio loco acclamatur. *Ibidem*. imperium Romanum illi a Deo decretum. 353. uvam acerbam comedit. *Ibidem*. imperium factum testum conservat. 356. sæpius pacem petit. 360. Emphythium castellum a fundamentis ædificat. 361. ejus opes diripiuntur. *Ibid.* convitiatorem præcipit vapulare. 363. potestate sine veste imperatoria usus. 369. convitiatorem muneratur. 375. non indiguit juramentis ad asseverandum. 381. spem suam in Deo desigit. 384. aut vincere vult, aut mori. 389. ejus magnanimitas. 390. ejus aliæ virtutes. 398. ejus cum Cræle fœdus. 401. oculus Romanorum. 418. omnium mortalium olim felicissimus. 420. ab amicis infanda passus. *Ibidem*. pro imperatore mori cupit. 421. erga proditores suos beneficus. *Ibidem*. Deo favente imperat. 432. gravissimis curis jactatus, Deum solum precatur. 436. gladium in semet imprudens exacuit. 442. a sagittario lædi non potuit. 450. excelsio animo in periculis. 469. rationem bene gestæ reipublicæ reddit. 482. a puero veritatis amans. *Ibid.* pacis cupidissimus. *Ibid.* imperii procuratore se abdicat. 484. ad imperii moderamen revocatus. *Ibidem*. Mælos & Triballus repellit. 487. ecclesiæ Christianæ utilis. 488. a justitia numquam deflexit. 489. captis hostibus etiam dona largitur. 498. filio apparet in somno. 505. veritatis a puero tenacissimus. 507. barbarorum ope uti coactus. 508. ab hostibus laudatus. 510. mortem antefert depositioni imperii. 512. ejus mirabile visum in somnis. 530. coronatur a patriarcha Hierosolymitano. 534. coronat conjugem suam. *Ibid.* filium imperatorem fieri prohibet. 535. 536. filiam suam Orchani despondet. 545. Constantinopolim cum applausu ingreditur. 554. victor victos ad pacta conventa invitat. 556. in palatium recipitur. 557. ejus monarchia. 565. imaginem Deiparæ veneratus, super ea juravit. *Ibidem*. Christi imitator. 568. Stephano martyri, Octaviano & Theodosio collatus. *Ibid.* Constantinus magnus Octaviano, Theodosio, Scipioni, &c. collatus. 570. ab Isidoro patriarcha iterum coronatus. 575. templum Sophiæ refecit. 576. ejus legatio ad Clementem papam. 587. promittit Clementi papæ auxilium contra hostes Christianorum. 587. ejus studium ecclesiæ Græcæ cum Romana uniendæ. 589. a Clemente papa indici petit synodum œcumenicam. *Ibid.* Persicæ linguæ gnarus. 592. ex renibus laborat. 593. quibus honorum titulis a Sultano sit mactatus. 605. laudatus a Sultano. 607. meditatur monachismum. 611. Cræli se de ingratitude purgat. 625. 626. etiam ante habitum imperatorium imperator. 629. vel per somnium visus a Cræle timetur. 631. homini aquis submerso comparatur. 634. synodum cogit. 637. sub sacrificio Missæ a patriarcha imperatorio ornatu exultus. 639. calumniis traductus a Gregora. 640. Barlaamum hospitio excipit. 643. pecuniam oblatam repudiat. 646. monachismum parturit. 655. 689. 698. monasticum habitum assumit. 699. Matthæum filium ab imperii cupiditate dehortatur. 717. imperii a se gesti rationes filio exponit. 718. monachus cum filiis plus annum commoratus. 722
Joannes Chrysoberges legatus. 491. 492. plagas fert intrepidus. 493
Joannes Chrysostomus magnum orbis terrarum lumen. 489. semper cum Christo vivit. *Ibid.*
Joannes despota Nicephori filius. 36

Pars III.

Joannes Ducas Acarnaniæ princeps moritur. 241.
Joannes dux Acarnaniæ despota. 231. 243
Joannes Evangelista. 165
Joannes Gabalas magnus drungarius. 331. ad principem Triballorum legatus. *Ibid.*
Joannes Matthæi Cantacuzeni filius despota designatus. 721
Joannes Melitenensis. 38. 322
Joannes Michaelis Mæforum regis filius. 286
Joannes ordinis Prædicatorum legatus imperatoris ad papam. 269
Joannes Palæologus Andronici junioris imperatoris filius. 270. novem dumtaxat annos natus, mortuo patre. 286. ejus coronatio dilata. 306. insidiæ illi tenduntur ab Apocaucho. 323. ei secundo loco acclamatum. 352. ob ætatem immaturam, publicæ rei nihil attingebat. 362. a Joanne patriarcha coronatur. 376. ejus mater Anna imperatrix. 401. ejus & matris nomina aureæ bullæ adscripta. 419. 423. adolescens circumducitur. 469. ægrotat. 474. ob ætatem infirmiore, nihil publici muneris administrat. 536. supra ætatem sapit. 556. omnium gratiarum domicilium. 565. ejus nuptiæ cum Helena Cantacuzeni filia. 561. templo Sophiæ extremam manum imposuit. 576. coronatus conjugem suam coronat. *Ibid.* matre inscia Galatam translatus. 582. ejus militiæ prima rudimenta. 587. synodo post episcopos minio subsignat. 639. adversus socerum Cantacuzenum arma parat. 653. 654. Ænum sibi vendicat. 656. Chalcidices oppida repetit. *Ibid.* ejus filii & filiæ. 669. ei Didymotichum concessum. *Ibid.* Persas evocat. 671. ejus legatio ad Sulimanum. 674. ejus in Matthæum Cantacuzenum captum humanitas. 711. in Mælos exercitum ducit. 723. Anchialum capit. *Ibid.* Mesembriam oppugnat. *Ibid.* in monasterio noctem transigit. *Ibid.*
Joannes Palæologus magnus contostaulus. 67. panhypersebastus, 103. aulæ primicerius. 365
Joannes Patriarcha excommunicatus. 534. 535. sede dejectus. 573. ejus turbæ, exilium, furor, mors. *Ibid.* Joannem Palæologum imperatorem coronat. 576. Lazarum patriarcham Hierosolymitanum damnat. 605. de gradu deturbatus. 637. sede sua pulsus. 638. synodo prædens. *Ibid.* ad judicium provocatus. 643. ab Anna imperatrice exauctoratus. *Ibid.* synodum convocat. 645
Joannes Peralta Latinus. 576. aureæ portæ præsidii præfectus. 696
Joannes Philes claro genere prognatus, legatus. 669
Joannes Pincerna. 248. 312. 356
Joannes Pothus legatus. 360
Joannes presbyter Joanni Cantacuzeno a sacris. 211. Thessalonicensis hierarcha renuntiatur. 213. patriarcha Constantinopolitanus decretus & consecratus. 213. 266. monachos ad judicium citat. *Ibid.* synodo præsidet. 267. ejus mentio in sacris. 352. Joannem Palæologum coronat. 376
Joannes Rhossius summus imperator. 86
Joannes Rhutzerius legatus. 146
Joannes Siderus legatus. 311
Joannes Spinula. 236
Joannes Zaridas. 66. 76
Joannes de Tzeplet Cypriota dux militaris. 97
Joannina, oppidum. 248
Joasaph pro Joanne dictus Cantacuzenus. 699
Job, justus. 570
Jonæ. 191. 234. 241. 243. Jonium pelagus. 244.
Jonæ navalia. 314. Jonæ satrapa. 518. Jonium mare. 647
Jordanis. 569
Joseph in Ægypto. 391
Josephus pontificiam cathedram declinat. 17. Tenedi episcopus. 683

INDEX RERUM

Ira implacabilis divinæ bonitatis viscera præcludit . 144
 Irene Andronici junioris imperatoris conjux . 61.
 ejus mors . 96
 Irene Andronici senioris imp. filia . 36
 Irene filia Joannis Palæologi imperatoris . 669
 Irene imperatrix , Joannis Cantacuzeni conjux .
 352. 405. animum supra sexum gerens . 430.
 Amurio equos donat . 432. coronatur a marito .
 534. prudentissima . 584. filium genero conciliat . 669. Joannem Palæologum Constantino-
 poli excludit . 676. monachæ habitum induit .
 699.
 Irene marchionis Montisferrati filia Andronici
 senioris imp. conjux . 127
 Irene Matthæi Cantacuzeni uxor capta . 710
 Irene Metochitæ magni logothetæ filia . 104.
 Joannis Palæologi panhypersebasti conjux .
Ibid.
 Isaacius Asanes panhypersebastus declaratus . 376.
 508. summæ rerum præpositus . 525. cum colle-
 ga . 528. ejus filii . 604
 Isaacius magnus dux . 334
 Isaacius sacri montis Atho præpositus . 76. 372.
 ad monasterium Petræ condemnatus . 373
 Isaias . *Vide* Esaias . Isaiæ prophetæ volumen .
 505.
 Isidorus patriarcha Constantinopolitanus electus .
 574. Joannem Cantacuzenum imperatorem co-
 ronatur . 575. episcopos consecrat . 609. ejus obi-
 tus . 611
 Ismaelitæ . 571
 Ister . 227. 302
 Isthmus . 175. 705
 Itali . 97. Italia . 510. Italicæ linguæ peritus Can-
 tacuzenus . 697
 Itiles Alanus dux . 86
 Judæi . 353. Judæa . 585. Judææ Sultanus .
 605.
 Judex qui vere & incorrupte judicet . 114. 158. bo-
 num civitatis statum conciliat . 305. indicta
 causa neminem damnet . 644
 Judicii extremi imago quædam . 156. judicium
 extremum horribile . 199. 297. 305. 443. 645
 Jugera viginti petuntur a proditoribus . 144
 Julius Cæsar . 252. 570
 Jurandi vetus ac solemnis mos . 10. jurabatur per
 sacra evangelia & venerandas sanctorum ima-
 gines . 39. jurare dominos servis , inauditum .
 44. juramenta imperatoris minio subscripta .
 59. jusjurandum vexillo suspensum . 128. 129.
 juramenta nihil movent improbos . 285. ju-
 ramentum per legatos remissum . 286. juris-
 jurandi sacra formula . 300. 507. juramentum
 post mortem imperatoris propositum . 318.
 juramenta terribilia , & auditu tremenda .
 320. juratur *apuvnia* . 323. 530. juramentis fi-
 dem facta conciliant . 325. juramentum bulla
 confirmatum . 333. juramentum novo impera-
 tori delatum . 350. juramento anathema ac-
 clamatum . 372. juramenti quanta fides . 381.
 juramenta cur concipiantur . 381. juramentum
 in secretis commentitiis . 503. juramentum su-
 per imagine Deiparæ . 565. juramenta in ta-
 bulas relata . 627. a patriarchis excepta &
 firmata . 721. ab episcopis excepta . *Ibid.*
 Justitia abundans plus quam Scribarum aut Phari-
 sæorum , quæ . 159. justitia divina continens
 fulmina . 537. justitia & pax osculatæ sunt .
 569. justitiæ vis . 720
 Juvenes centum nobiles armati imperatorem se-
 quuntur . 99
 Juventus ætatis flos . 159. in vitia facilis . *Ibid.*

L

L ABORIBUS non cedendum . 411. Laborum
 finis ante oculos habendus . 456
 Lacedæmonii male gratiam referre soliti . 648
 Lachrymæ precibus junctæ . 18. lachrymæ ex
 gaudio . 84
 Lampadum copia . 285. accensas lampadas mani-
 bus tenere coactus . 387. lampades dextra læ-
 vaque tenentes eunuchi . 545
 Lampadius Peloponnesius improbissimus homo .
 602.
 Langada . 384
 Lantzarethus Joannis Cantacuzeni famulus . 473.
 ejus fidelitas erga dominum . *Ibid.* apparet in
 somno . 505
 Lapilli alii aliis an pretiosiores . 719
 Lascaris , unus ex Edeffenis proceribus . 135. La-
 scaris magnus chartularius . 364
 Latina lingua . 223. Latinorum speculatores .
 232. Latinorum clades . 234. Latini dissipati .
 235. Byzantium ceperunt . 248. Latinorum im-
 perium durum . 258. Latinorum mores , le-
 ges , dogmata . 263. Latini Peloponnesiaci im-
 peratori se dedunt . 311. Latini conductitii .
 352. Latini equites creati . *Ibid.* Latini merce-
 narii . 438. cataphracti . 439. Latinorum tri-
 remes quatuor & viginti . 468. 469. Latino-
 rum legatio ad Joannem Cantacuzenum . 507.
 navale Smyrna cremant . 518. Latini ex Ger-
 manis . 533. Latini Constantinopolim &
 Smyrnam possederunt . 543. Latinorum clas-
 sis . *Ibid.* eorum odium in Phaceolatum . 550.
 insidiantur Phaceolato . *Ibid.* Romanis infesti .
 594. Achajam occupant . 601. Persarum naves
 incendunt . 628. Byzantium amplius sexaginta
 annis tenuerunt . 647. Maris domini . *Ibid.*
 Laura in Atho sancto monte . 75. 372. Lauræ sa-
 cræ moderator Philotheus . 611. lauræ sacre
 monachi . 723
 Lazarus patriarcha Hierosolymitanus . 534. Jo-
 annem Cantacuzenum imperatorem coronat .
 576. legatus ad Sultatum . 605. a Joanne Con-
 stantinopolitano damnatur . *Ibid.* in Græca fi-
 de pertinax . 606. Confessor appellatus . *Ibi-
 dem.* restitutus . *Ibid.* ejus in plagis perferendis
 tolerantia . 609. Sultani legatus ad imperato-
 rem . *Ibid.* sacram stolam indutus juramentum
 excipit . 721
 Lembo vestus Constantinopolim imperator . 178
 Lemnii desciscunt . 76
 Lemnus insula . 123. 610. 701
 Leo Calothetus Phocææ præfectus . 601
 Leo cervo robustior . 354. leo a mure vinculis li-
 beratus . 437. leonum exercitus duce cervo .
 443. leo vivus in cera impressus . 505. dextro
 pede stellam tenens . *Ibid.* excitatus . *Ibid.*
 Lepore timidior . 496
 Lesbos insula . 128. 232. 233. 236. 238. a Romanis
 recepta . 241
 Lethææ aquæ . 19
 Lex judiciis ipsis dominatur . 37. lex ducum . 53.
 lex Romanorum de filiis imperatorum . 162.
 leges Romanorum & Barbarorum . 287. lex
 indicta causa neminem damnare jubet . 644
 Libellus propter lectum Andronici junioris impe-
 ratoris inventus . 47. libri conquisiti . 660.
 Liberius Triballorum potentissimus . 394. 396. 409.
 ægrotat . 410
 Libisda . 314
 Libis monasterium . 96
 Libobistus fluvius . 129
 Libya . 585
 Ligneæ porta appellata . 524. 658
 Limpidarius Nicephori despotæ famulus . *Æno* po-
 titur . 703
 Linguæ imperandum . 157

Lipecis mons. 102
Lippici mons. 592
Lippientibus jucundum in tenebris versari. 475
Litteræ Andronici senioris imperatoris. 115. Co-
 calæ magni logariastæ. 116. litteræ interceptæ.
 119. 127. 429. litteræ obsignatæ. 459
Liturgia sacra. 213
Lizitza oppidulum. 357
Locri. 220. Locridis litora. 457
Lædorites legatus. 547
Logi castellum. 145
Lombardia. 126. Lombardiæ princeps Marchio.
 567.
Longinus Joannis Cantacuzeni amicus, in carce-
 rem coniectus. 495
Longus portus. 469
Luceat lux vestra coram hominibus, de quibus
 dictum sit. 159
Lumen solitarios circumfulgens. 263. lumen divi-
 num convestivit martyres. 265. item sanctum
 Anthonium. *Ibid.* lumen in Thabor increatum.
 266. 267. 268.
Lupus ove robustior. 354
Lycostomum oppidulum Thessaliæ. 231. 621
Lycurgi leges. 603
L Lydia. 306. 519. Lydiæ satrapa. 529
Lympidarium. 67
Lythrum captivis redimendis. 202. lythrum pecca-
 torum. 260. lythrum redimendis in servitutem
 a barbaris redactis. 545
M
MACARIUS Lauræ præfectus. 371. metro-
 polita Thessalonicensis designatur. 373.
 416. 417.
Macarius Philadelphiz episcopus. 685
Macarius Serrarum metropolita. 124
Macedonia inferior. 21. Macedoniæ pars Latinis
 paruit. 253. Macedoniam Persæ incursant.
 260. Stephanus Grales eam incursat. 313. Ma-
 cedoniæ oppidorum defectio. 359. urbium Ma-
 cedoniæ confinium. 527. urbes Macedoniæ a-
 missæ. 528. 529. occupatæ a Cræle. 576. Ma-
 cedonum gladius Cantacuzenus a Sultano di-
 ctus. 605. Macedonia a Cræle occupata. 609.
 a Cræle repetitur. 630. ejus pars Cræli concessa.
 632. Macedonia a Michaeli I. Palæologo recu-
 perata. 647
Machina muralis a Germano quodam extracta.
 87. machina muralis in prægrandi oneraria.
 596. machina bellica lapidibus mittendis.
 648. machinæ variæ civitati oppugnandæ.
 650.
Macræ antistes. 475. episcopus. 476
Macrenus vectigalium exactor. 403
Macrodocas arcis Edesenæ præfectus. 635
Magna Caryæ, locus. 493. castellum. *Ibid.*
Magna hebdomas. 45. 47
Magni Canonis officium. 34
Magnum Justinianum. 522
Magnum schema. 413
Magnus pappias Palæologus. 66
Mahumetus honorabilis Dei plasma a Sultano di-
 ctus. 607. immortalia præmia promittit Chri-
 stianos interficientibus. 695
Malacassii populi Thessaliæ. 231
Mamantis martyris monasterium. 611. 678.
 685.
Mancaphas Andronici imperatoris domesticus.
 517.
Mandyas aureus supra diadema & purpuram.
 99.
Manganense monasterium. 124. 149. 699.
 711.
Manganis planities extra Byzantium. 477. in
 Manganis castellum seu propugnaculum. *Ibid.*
 Manganis arx. 503. Manganensis arx munitissima
 toti Constantinopoli posset resistere. 523
Manuel administrator. 419

Pars III.

Manuel, Andronici Asanis filius, captus. 327.
 liberatus. 350. frater Irenæ imperatricis. 352.
 despota. *Vide* Manuel Asanes.
Manuel Andronici junioris imperat. filius. 270.
 363.
Manuel Apocauchi filius, Adrianopolis præfe-
 ctus. 498. ad imperatorem transit. 499
Manuel Asanes frater uxoris Joannis Cantacu-
 zeni. 63. imperatoriam aciem regit. 228.
 cohortium sedecim dux. 356. suburbanis
 Didymotichi præfectus. 366. in vinculis ali-
 quandiu detentus. 390. timet seditionem.
 405. militum animos tentat. 405. Bizyæ
 præfectus delectus. 501. Irenes imperatricis
 patruus. 521. sebastocrator. 657. despota.
 650.
Manuel Cantacuzenus dux. 334. 366. Joannis
 Cantacuzeni filius. 383. ejus laudes. 440. Ber-
 rhææ præfectus. 457. ejus somnium. 505. ejus
 potestas in urbes dedititias. 534. Berrhææ pel-
 litur. 577. despota designatus. 591. Pelopon-
 nesiorum prætor. 602. ejus fides & auctoritas.
 604. in Thessaliam expulsus. 628. Pelopon-
 nensi præfectus. 721
Manuel Cantacuzeni patruelis. 674
Manuel Comnenus imperator. 243
Manuel despota, Joannis Palæologi frater, Cra-
 li obses datus. 672. provinciam in fratrem
 transfert. 701
Manuel despota, Michaelis II. Palæologi juniori
 filius. 9. Byzantii præfectus. 591
Manuel Joannis Palæologi filius junior. 669. 675.
 despota. 723
Manuel Lascaris Thracia pulsus. 128
Manuel Philanthropenus navis prætoriz præfe-
 ctus. 597
Manuel Sergopulus Byzantium legatus ad Sulta-
 num. 605
Manuel Tagaris magnus stratopedarcha. 47
Manuel Tarchaniota a barbaris peremptus. 178
Manuel Tarchaniota Curtices appellatus. 309.
 equitum dux. 365. hostium adventum explorat.
 473.
Manibus vacuis reverti. 701
Maratuncanus dux Persarum. 592
Marcelatus pastorum princeps. 617
Marchio Lombardiæ princeps. 567
Marchio Montisferrati. 127
Marcus Caballarius. 127. exemplum consternati
 hominis malæ conscientiz metu. 156. scelerum
 suorum veniam consecutus. 157. 159
Mari volunt imperitare Latini Galatæi. 594. ma-
 ris domini Romani. 599. Latini. 647. Vene-
 ti. 667
Maria Andronici junioris imperatoris filia. 193
Maria Joannis Cantacuzeni filia Nicephoro Du-
 cæ desponsata. 365. laudatur. 704. fit mona-
 cha. *Ibid.*
Maria Joannis Palæologi panhypersebasti filia
 103.
Marmarium oppidum. 132
Martha Michaelis I. Palæologi soror. 611
Marthæ monasterium. 378. 611
Martinus Benedicti Zachariæ frater Genuensis.
 183. 184. arcem in Chio ædificat. *Ibid.* cogitur
 deditionem facere. 186. morti a Joanne Can-
 tacuzeno eripitur. 186. in vincula ducitur. *Ibid.*
 a Persis obtruncatur. 543
Martinus Italus Tenedi præfectus. 685
Martinus legatus Sphentisthlabi regis Mæsurum.
 56.
Martinus Ntemorus triremis Genuensis præfectus.
 657. oppugnationem Constantinopolitanam ur-
 get. 658
Martyribus sanctis multa a Deo conceduntur. 133.
 magnus martyr Georgius Palæocastrita. 352
Marulas Synadeni vigilum præfecti parens. 148
Massaliani. 263. 265
Matrem veneratur filius. 83. materna in filium
 auctoritas. 655
 m ij

INDEX RERUM

- Matthæus Cantacuzenus, Joannis Cantacuzeni primogenitus filius. 259. ejus nuptiæ cum Demetrii despota filia. *Ibidem*. Andronici frater. 338. Morrhæ & Rhodopes urbium præfectus. 350. Manuelis frater. 366. 382. ejus laus. 440. oppidula quædam se illi dedunt. 466. Gratianopolis præfectus. 472. imperator postulat. 535. 536. Hieracem vincit. 542. urbes Thraciæ subigit. *Ibid.* agmini Romano præpositus. 577. ad defectionem a patre sollicitatus. 584. a matre ad saniora consilia revocatus. 585. Chalcidices urbium præfectus, Perias vicit. 592. Romanarum copiarum dux. 615. Adrianopolim recipit. 669. 670. a Joanne Palæologo obsidetur. 671. imperator postulat. 677. Adrianopoli obfessus. 681. creatur imperator. 683. cum uxore. *Ibidem*. cultus imperatorius ei decernitur. 692. ab Orchane petit militem. 706. tres hostes continenter manu sua interficit. 708. a famulo servatus. 709. a famulo proditus & captus. *Ibidem*. ejus ambitiosum responsum. 716. victus ad Joannem Palæologum adductus. 717. imperium deponit. 721.
- Matutini hymni Deo deprompti. 467
- Mauria parva insula. 688
- Maurommates Philadelphienfis Persice loquitur. 463.
- Maza dimidium alimenti. 688
- Media urbs Ponti maritima. 591
- Medicis comparantur Ecclesiæ antistites. 123. medicina spiritualis. 197. medico comparatus Joannes Cantacuzenus. 310. medicamentis procurata gracilitas. 503. Medicus Italus. *Ibid.*
- Medimnus medius frumenti advecti dimidium aureum pendit. 599
- Mediolanensium princeps ditissimus. 667. ei a Genuensibus male relata gratia. 668
- Μεγάλη εἰσοδος. 99
- Melec Nazar Sultanus. 606
- Melenicus civitas Macedoniæ. 104. Melenici suburbanum. 380. urbs ob munitionem & loci situm munitissima. 381. occupatur a Cantacuzeno. 382. vix incolas suos alere potest. 391. urbs inexpugnabilis. 402. Chreli dedita. *Ibid.* Crali concessa. 630. ejus metropolitanus. 669.
- Menalus dux. 597
- Mendaci utendum contra hostem potentem. 326. mendaciis assueti facile mentiuntur. 331. Deo mentiens, etiam apud homines vanus. 482.
- Mendici circumforanei. 305
- Mensa sacra. 98. mensa regia. 101. imperatoria. 126. mensæ præfectus. 286
- Mercaturæ faciendæ licentia. 239. mercatorum officium. 580. mercatoribus cautum edicto Sultan. 607
- Mercenariis militibus aurei deni assignati. 82. mercenariis stipendia persoluta cum auctario. 356.
- Meropes castella se dedunt. 460. tenentur a Mornitzilo. 519
- Mertzianes eunuchus Orchanis. 613
- Mesaritæ populi Thessaliæ. 231
- Mesembria urbs Mæforum. 86. 224. oppugnata. 723.
- Mesene urbs antiqua, olim diruta. 473
- Mesopotamum oppidum. 248
- Mesothenia. 169. 170
- Methone civitas. 668
- Methymna oppidum. 232
- Metochites magnus logotheta. 30. Andronicorum, nepotis, & avi interpret. 43. Joannis Palæologi panhypersebasti focer. 103. ejus domus direpta. 150. in ejus domo conventus. 693.
- Metræ vicus munitus. 705
- Metrophanes Melenici metropolitanus. 669. 674
- Michael Alexandri Mæforum regis filius. 193.
- Michael Asanes rex a patre nominatus. 247
- Michael Asanes Andronici senioris imperatoris cognatus. 116. videlicet ex sorore filius. 128. Profacum obtinet. 140. Asanis despota primogenitus. 413
- Michael Bryennius Pamphili præfectus. 433. flagellatus. *Ibidem*. ante pedes imperatoris oppetit. 431. 473
- Michael Callicrinites eunuchus. 35
- Michael cognomento Catharus. 9. Andronici senioris imperatoris contubernalis factus. 10
- Michael dux Patræ & Thessaliæ circumjectæ. 105. Michael dux despota. 366
- Michael Lascaris Melenici præfectus. 104
- Michael Monomachus contostaulus, Thessalonicæ præfectus. 439
- Michael I. ex Palæologis imperatoribus. 11. a Joanne Batatzæ juramentum poposcit. 44. ejus filii & filiæ. 103. ejus bella cum Acarnanibus & Thessalis. 245. ejus soror monacha. 378. honorem invenit. 577. ejus ausus parum felix. 589. Scopiam urbem a Romano imperio separat. 623. Byzantium recuperavit. 647. portoria imposuit. *Ibid.*
- Michael II. Palæologus patris in imperio socius. 9. ejus filii filiæque. *Ibid.* ejus obitus. *Ibid.* ejus castra secuti Comani. 128
- Michael Palæologus Zelotarum caput. 536. ad male faciendum natus. *Ibid.* interfectus. *Ibid.*
- Michael Profaci præfectus. 394
- Michael Scopeli urbis præfectus. 415
- Michael Streantzimeri filius Mæforum rex. 87. 103. 139. ejus stratagema. 161. ejus ignavia. 162. pacem cum Romanis perpetuam servat. 163. Triballis bellum infert. 210. a Triballis cæsus. 210. ei succedit Alexander. 286. ejus uxor fit monacha. 378
- Michael Tarchaniota legatus. 424
- Michael Tornices magnus contostaulus. 30
- Microcephalus ad imperatorem confugit. 551
- Milites ad incitas redacti. 118. militaris licentia. 506. militum munus. 580
- Minervæ calculus. 205
- Minio subscribebat imperator. edictis imperatoriis. 132
- Minorum instituti monachi. 506. eorum rector. 509. eorum Ordo. 588
- Miraculum sancti Demetrii martyris. 133. fontis Deiparæ Virginis. 201. episcopi Didymotichenfis. 355
- Misericordia & veritas custodiunt regem. 571
- Missæ. 98. 99. Missæ sacrificium. 320. 321. 600. Missæ sacrificio peracto Cantacuzeno imperatorio ornatu excultus. 639. sub sacrificio Missæ nomina imperatorum recitata. 682. *Vide* Sacrificium.
- Mitylenæi expugnati. 232. Mitylene defensa. 233. obsessa. 233. 236. restituta. 241. a Galatæis occupata. 594
- Mæsi equites cataphracti trecenti. 56. Mæsi incursiones in Romanos. 86. Mæsi Romanis longe inferiores. 90. 92. Romanis subiecti. 135. pax inter illos perpetua. 163. Mæsi a Triballis cæsi. 211. eorum cum Romanis fœdus. 226. victoria. 228. fœdistragi. 302. invicem in fuga conculcantes. 439. a Joanne Cantacuzeno repelluntur. 409. Mæsi urbes pretium societatis traditæ. 492. in Mesiā irrupunt Persæ. 519. Mæsi auxilia nil profunt. 547. Mesiā a Persis deformata. 548. Mesiaca præda. 549. Mæsi barbari. 555. illorum avaritia. 579. Mesiā populata. 616. Mæsi acclamant regi suo. 636. contra Cantacuzenum conducti. 672. fugiunt. 674. eorum agri a Persis vastati. *Ibid.* Mesiā a Sulimano vastata. 687. Mæsi qua ratione domandi. 695.
- Mogleni. 107. 112
- Mornitzilus castellorum Meroges præfectus. 460. ejus mores & ingenium. *Ibid.* ad perfidiam

promissis pellicitur. 469. Abderitas invadit. 472.
Despota creatur. 473. sebastocrator. *Ibidem.* de-
spotam se nominat. 475. insuperabilis habetur.
476. legatos invadit. 493. ejus potentia. 519.
ejus crudelitas. 59. in pugna cadit. 520. ejus
uxor Mæsa. *Ibidem.*
Monachismus Deo amabilis. 260. monachismum
meditatur Joannes Cantacuzenus. 611. mona-
chismum amplectuntur imperatoris familiarissi-
mi. *Ibidem.* monachismum parturit Cantacuze-
nus. 655. 687. 690
Monachus apud quem regina despote conjux rex
suas deposuerat, capitur. 136. monachorum in
cælo præmium. 199. monachorum studia. 264.
monachorum leges spirituales. 268. monachi re-
conciliatores divini numinis. 304. monachus le-
gatus contumelia affectus. 342. propter mona-
chos incolas urbi parcitur. 366. monachus qui-
dam amore honesti periculis se objectat. 369.
monachi cæteris sanctimonia præstantes. 371.
monachorum cœtus lectissimi, præcipuæ partes
ecclesiæ. 488. monachi instituti Minorum. 506.
monachorum inimici. 508. monachi delecti ju-
dices. 511. monachi quietæ vita. 515. mona-
chus speculator. 546. monachi præcipui indicta
causa damnati. 553. monachorum injusti accu-
satores damnati. 639. monachi a Deo afflati.
640. calumniis traducti a Gregora. *Ibidem.* com-
parantur Atlanti. 641. injuste accusati 644. mo-
nachorum preces pro pace. 673
Monasterium Chartæum. 75. monasterium Libis.
97. Manganense. 124. Thessalonica. 128. Man-
ganium. 149. apud Sceten Berrhæ. 264. mo-
nasteria apud montem Atho. 264. monasterium
Odyssæ. 269. monasterii ædificatione divinum
numen placatur. 304. monasterium Gauræ. 340.
monasterium Gorgepecum. 352. monasterio ut
parcatur, urbi parcitur. 366. monasterium Ba-
topedium. 372. monasterium Petra dictum. 373.
monasterium. Chora. *Ibidem.* monasterium Mar-
thæ. 378. monasteria subjecta magnæ ecclesiæ.
423. monasterium Christi Servatoris & benefici.
502. monasteriis indictæ preces. 514. monaste-
riorum septa. 522. monasteriis Hierosolymis
cautum dicto Sultani. 606. monasterium Ibe-
rorum. 610. monasterium Marthæ. *Ibidem.* mo-
nasterium S. Mamantis. 611. monasterium in
Manganis. *Ibidem.* monasteriis traditi asservan-
di captivi. 619. monasterium Christi in regione
solitaria. 640. monasterium Batopedii. 642. mo-
nasteria Byzantii. 660. monasterium Mamantis
martyris. 678. 683. Manganense. 699. mona-
sterium Marthæ. *Ibidem.* Batopedii 700. mona-
sterium olim, nunc castellum Bera. 790. mona-
sterium Marthæ. 704. Manganense. 711. mona-
steria in Atho. 723. monasterium noctu adit im-
perator. 723
Monastices instituta. 75. 260. res bona Deoque
amabilis. 260
Monasticus habitus. 75. 128. sanctus. 194. habi-
tus pœnitentiæ. *Ibidem.* 197. habitus Naza-
ræorum. 199. monastica vestis. 394. magnum
schema dictum. 413. abjectus monachi cultus.
504. monasticum habitum assumit Cantacuze-
nus imperator. 699
Monean de Scoltis Catalanorum dux. 665
Monilia pronuba de collo gestata. 326. monile sa-
cerdotale aureum de collo pendens. 505. monile
sacrum. 505. 506
Monomachus magnus contostaulus. 445.
propter morum integritatem venerabilis. 446.
copiarum imperator declaratus. 451
Monomachus Thessalonica præfectus. 128. 134.
ejus laus. 231. in Acarnaniam mittitur. 248.
Thessalia prætor. 363. 381. 384
Monomachus veneficus. 549. 550
Mons immotus, mens immota. 370
Moraba, locus. 395
Morrha. 95. 350. Morrha oppidula se dedunt.
Morrha vastatur. 461. 476. 487. Morrha fines.

519. Morra civitas deficit. 674
Morrhensium regio aprica, & pabuli ferax.
Ibidem.
Mors inevitabilis. 49. omnium rerum oblivionem
affert. 199. ipsa natura potentior. 200
Mortis indicia. 201. mori, omnium malorum odio-
sissimum atque tristissimum. 249. morte horri-
bilis quid? 289. 296. 389
Mpalices Carbonæ princeps. 543
Mugduphes, seditiosus. 357. 531
Mulieris nobilis & viduæ calamitas. 293
Muliebris verecundia & imbecillitas deposita.
294. muliebris naturæ imbecillitas quanta. 299.
mulier terram adhuc tangit, quamvis capite
nubes tetigerit. *Ibidem.* mulier est mulier. 299.
mulierum est levitas, virorum gravitas. 363
Muli mutuum scabunt. proverb. 105
muli trecenti. 361
Multa cadunt inter calicem supremaque labra.
53.
Mundus muliebris vicinis aureorum millibus æ-
stimatus. 337
Musica instrumenta. 545
Mus leonem vinculis liberans. 436
Musulmani Hierosolymis serviunt. 606
Mazalon legatus. 460
Mygdonia 519. Romanis adscripta. 692
Mygdoniæ urbes Matthæum Cantacuzenum
evocant. 706
Myriophytum oppidum. 494
Myroblytes sanctus Demetrius martyr. 133. 307
Mystagogia sacrosancta. 68. 100. 147

N

N A S U S imminente morte acuitur. 210. na-
ribus mutilati. 457. 459
Naturalia a Deo facta immutabilia. 354. natura
humana etiam Deo arma inferre non meruit.
358. naturæ imperare, paucorum est. 290. na-
turæ victores ac domini qui. *Ibidem.* naturam
rerum sequitur sermo, non contra. 445
Naupactus, urbs Acarnaniæ. 257
Nautica licentia. 15. navis magistro carens, in
medio pelago. 293. pereunte navi, pereunt nau-
tæ. 349. naves Persicæ exustæ. 468. navale cum
navibus crematum. 518. naves quinquaginta re-
morum prædatoriæ. 548. navis prætoria. 516.
naves piraticæ combustæ. 616. naves prædator-
iæ duæ supra viginti 616. naves Persarum in-
censæ. 628. nautica petulantia. 677
Nazaræi religiosi. 264
Nazaræorum habitus. 199
Neque ignifer evasit, proverb. 520.
Nicephorus Apocauchi magni ducis filius. 724
Nicephorus Basilicus, Melenici præfectus. 140.
Nicephorus Caniclei præfectus. 36
Nicephorus Cantacuzenus ferro a barbaris pe-
remptus. 178. Joannis Cantacuzeni patruelis.
340.
Nicephorus despota, princeps Acarnaniæ. 9. Joan-
nis despote filius. 243
annum septimum nondum natus. 243. ei filia
Joannis Cantacuzeni despondetur. 244. Nice-
phorus Ducas dictus. *Ibidem.* clandestina fuga
subductus. *Ibid.* a Tarentino principe exceptus.
248. Thomocastri obsidetur. *ibidem.* parum ha-
bet virium. 253. paterno principatu exutus. 254.
puer. 255. ejus pædagogus. 256. omnia summa
illi promittit Joannes Cantacuzenus. 258. pan-
hypersebatti dignitate condecoratus. 259. subsi-
dium illi missum ex Peloponneso. 311. desponsa
illi puero filia Cantacuzeni Maria. 365. gener
Cantacuzeni. 423. despota designatus. 577. im-
peratorem in discrimen conjicit. 592. urbium
Thraciarum præfectus. 657. Ænum tradit. 700.
Thessalam subigit. 700. adulter. 703. contra
Albanos pugnans cadit. 704
Nicephorus Gregoras Metochitæ auditor in A-
stronomicis. 30. Acindynianorum antesignanus.
m iii

INDEX RERUM

638. seditiosus. 639. monachus in monasterio Christi dicto. 640. Cantacuzenum imperatorem calumniatur. *Ibidem.* calumniatur monachos. 640. Andronicum juniorem mortuum lamentatur. *Ibid.* ejus impudens mendacium. 642. ut Barlaami discipulus damnatus. 644. Cantacuzenum imperatorem laudat. 644. purgare se conatur. 645
Nicephorus magni logothetæ Metochitæ filius. 34
Nicephorus Metochites magnus logotheta. 530
Nicephorus sebastocrator Matthæi Cantacuzeni patruus. 671
Nicephorus Tarentinus Theſſalis militibus præfectus. 624
Nicetiarum. 178
Nicolaus Bazilitzes. 247. 252. Artæorum præfectus. 255
Nicolaus Cabafilas legatus. 539. monachismum amplexus. 611. adhuc privatus. 685. *Vide* Cabafilas.
Nicolaus Melitenensis. 322
Nicolaus Pifanus Venetæ classiſ dux. 649. ſibi timet. 651. ſummus ſeptuaginta triremium imperator. 660. ejus timiditas & ignavia. 666. ejus inhumanitas & crudelitas. 664. pro fatuo & ſtolido habetur. 667. claſſem reparat. 667. in carcere obit. 668
Nicolaus præfectus vectigalium. 404
Nicolaus Sanutus Cycladum præfectus. 190
Nicomedia urbs ampla & frequens. 219
manu & armis inexpugnabilis. 224
Nigrum flumen. 47. 56. 141. 142. 145. 356. 359. 705.
Nili juſſu ſcripta a Joanne Cantacuzeno hiſtoria. 724.
Nilum fluvium gens quædam alio poteſt derivare. 608.
Niphon Moglenorum epiſcopus. 112. 114
Nobiles adoleſcentuli honorarii. 396
Nobilitas animi nobilitatem corporis antecellit. 419. nobiles Romani a barbaris capti. 674
Nopides. 169
Nomina epiſtolis ſubſcripta. 440. 441
Nomen e ſacris expunctum. 535
Nomina imperatorum ſub Miſſæ ſacrificio recitata. 682
Nondum venit hora mea. 570
Notarius eccleſiæ. 684
Notia caſtellum. 621
Nova hebdomas. 47
Novem Ordinum templum. 526
Nox ſermonibus ab imperatore & patriarcha tranſacta. 723
Ntiſantas ducis Catalanorum parens. 665
Numiſmata imperatoria aurea, argentea, ærea. 100. 534.
Nuptiarum paciſcendarum mos Romanus. 326. 545.

O

OBEDIENTIÆ præcepta. 263
Obedientiæ patris ſpiritualis ſe conſecrare. 264.
Oboli ærei. 100
Obſeſſos tria ſervare queunt. 236. obſidionis incommoda. 238
Ochyrum oppidum. 182
Ocreæ ferreæ. 475
Octavianus imperator. 569. rex humanitatis dictus. 570
Oculis fixa oſcula. 40. oculus omnia intuens. 58. 348. oculis manus imponere. 200. oculis corporis divinum lumen conſpectum. 263
Odoardus præfectus Mitylenes. 233. 240
Odryſæ. 20. 55. 161
Odyſſea. 433

Oeconomia Chriſti Servatoris. 242
Oleum ſanctum. 306
Omphalopſychi. 263
Operariorum plus decem millia ad arcis ædificationem collecta. 618
Opicejana porta Berrhææ. 618
Opificum officium. 580
Orchanes Perſarum ſatrapa ſeu princeps. 170. 172. laudat Romanos. 175. legationem mittit ad imperatorem. 219. ejus dona imperatori miſſa. *Ibid.* Byzantium invadere parat. 346. Orientalis Bithyniæ ſatrapa. 307. ſœdus cum Cantacuzeno init. 504. a Paphlagonia uſque in Phrygiam imperat. *Ibidem.* Joannis Cantacuzeni ſocius gratis 508. Joannis Cantacuzeni filiam uxorem poſcit. 544. imperatori ſuccurrit. 547. Joannis Cantacuzeni imperatoris gener. 575. genero ſuo ſubſidium mittit. 577. 612. juniorem imperatorem jugulare cupit. *Ibidem.* a dynaſtis Perſarum invaditur. 616. Venetis inſenſus. 665. Cantacuzenum ſocerum auxilio juvat. 665. morbo impeditus. 687. filium captum recipit. 706. Matthæo Cantacuzeno ſubſidium mittit. *Ibidem.* pro liberando filio ſolicitus. 717
Orci galea. 220. orci galeam induci, proverb. 654.
Organa monachorum. 669
Orgidus legatus e Mœſia. 593
Oſcula fixa pedibus imperatoris. 40. oſcula fixa oculis. *Ibid.* oſcula fixa pedibus & faciei. *Ibid.* dextræ. 83. pedibus. *Ibidem.* dextris apprehenſis. 100. uni pedi. 168. 384. 389. 395. pectori, & ori, ſive labris. 396. genibus. *Ibidem.* manui. 509. pedibus. 592
Oſmanus Orchanis parens, Perſarum princeps. 176.
Ovium duodecies centena millia capta. 242. oves quingentæ uno aureo emptæ. *Ibidem.* oves ſpirituales. 300. ovium ſeptuaginta millia. 361
Oureſis Cralis filius. 702

P

PACHATURES unus e Perſarum proceribus. 176
Pæonia. 210. Pæones. 447. 623
Paganus Auria Genuenſium classiſ præfectus. 651. 656. Conſtantinopolis mœnia tentat. 658. ſeptuaginta navium dux. 661. poteſtate exutus. 667. ſecundo dux creatus. 668. in exilium ejetus. 668
Paganus Piſtogias. 311
Palæologa Cantacuzena imperatoris cognata. 194.
Palæologi imperatores Latinos imperio depulerunt. 253. inter ſe de imperio contendunt. 283.
Palæſtina. 605
Palatium imperatorium. 98. atrium Palatii. 101
Palatium Theſſaloniciæ. 134. palatium in Blachernis. 143. palatium Demetrii deſpotæ. 155. palatii portæ per totum diem aperta. 194. palatium communium. 236. 270. 295. palatii aula. 394. palatii penetralia. *Ibidem.* palatium Conſtantini magni. 413. palatium a Deo cuſtoditum. 423. carcer in palatio Conſtantini magni. 522. 524. palatii Conſtantini magni atrium. 524. ſublimis palatii muri. 525. palatii muri pectus. 526. palatium Conſtantini a captivis tenetur. 527. in palatio ſynodus. 553. 554. palatium communium. *Ibidem.* propugnaculis circumdatum. 556. palatium in Blachernis. 638
Pallene. 223. 469
Palmarum dies. 31
Pamphilus urbs. 361. 362
Panactes fluvius. 708
Panagian, locus. 229
Papa Chii pontificatum Latinis epiſcopis commit-

ET VERBORUM.

tit. 190. papæ verbis & subscriptionibus merito credendum. 515. litteræ imperatricis ad papam. 523. papa parens, magister, ac dux fidei. 523. numen propitiat perversitatem dogmatum fœdantibus. *Ibid.* papa Clemens hujus nominis sextus. *Ibid.* papæ litteræ ad imperatricem. *Ibid.* papa eligit patriarcham Constantinopolitanum. 543. optatissimum ei bellum contra barbaros Christianorum hostes. 589
Paphlagonia maritima. 504
Paraderno oppidulum. 55
Parasceves dies. 47. 414
Paraspondylus Adrianopolis præfectus. 517. 518. 531. ab imperatore objurgatur. 531
Paraspondylus quidam proditor. 533. imperatorem dormientem occidere conatur. *Ibidem.* ad imperatricem transfugit. 534
Parathalassii ad mare habitantes. 612
Pardalis. 127. pardalinæ pelles. 219. pardalis viva altero pede chartam tenens. 505
Parentum erga filios amor naturalis. 17
Parga oppidum. 248
Parthi. 428
Paschæ dies. 46
Passeris capti fabula. 444
Pastoris cujusdam fidelitatis in dominum & caritatis in hostem insigne exemplum. 73
Pater meus & mater mea dereliquerunt me, &c. 570.
Pater spiritualis. 197. ejus officium. *Ibidem.* 199. patris spiritualis obedientiæ se consecrare. 586. patris spiritualis erga suas oves sollicitudo. 300. 586. reverentia dignior, quam parentes nostri. 316. omnes sensus suos ei committunt. 370. de rebus suis ad eum referunt. 413
Patientia in tempore ostendenda. 23
Patra. 105. 423
Patriarchæ officium & munus. 123. patriarcha patriarchio ejectus. 124. equo regie instrato in patriarchium reductus. 149. communis præceptor, & sanctioris vitæ speculum. 159. synodo primus subscripsit. 289. interminatur ejectionem ex ecclesia. 285. concilio præsidet. 287. patriarchæ thronus & cathedra. 299. patriarchæ modus dicta sua confirmandi. 245. 307. patriarcha increpatus a Joanne Cantacuzeno. 315. 316. communis omnium pater spiritualis. *Ibidem.* omni reverentia dignissimus. *Ibidem.* summo præest sacerdotio. 335. legum ac justitiæ patronus. 336. communis parens ac magister justitiæ a Deo electus. 368. patriarchium. 371. patriarcharum flammeum. 376. patriarcha magister orbis. 377. pastor, & tutor, & magister omnium a Deo electus. 485. suspiciendus justitiæ patronus. 485. pacifici & mansueti magistri discipulus. *Ibidem.* præses ac patronus pacis. 487. patriarcha a papa electus. 543. a synodo exauctoratus. 554. patriarchæ electio episcopis libera relicta. 574. patriarchium. 678. patriarchæ electione cedit imperator. 684. patriarcha ut Deus quidam exceptus. 723
Patriciota. 304. 306. in tormentis mortuus. 413
Paulus apostolus, & præco veritatis. 381. relictus a Dema. 417. fidem servavit, cursum consummavit. 421. evangelium suum cum aliis apostolis communicavit. 589. stigmata Christi in corpore suo portavit. 609
Pax multarum commoditatum conciliatrix. 58. 63. 66. Deum & angelos exhilarat. 121. utilitas & incrementum reipubl. 205. cuilibet bello præponderat. 226. pacificatorum bonorum & malorum mos. 294. pacificatoris discipulus. 300. pax reipublicæ salutaris. 344. 357. pacis bona. 457. 458. pax bonorum omnium radix. 675
Pazarlus Orchanis Persarum principis frater. 173
Peccatorum venia precanda quotidie. 19. peccantium commune remedium. 123. peccatis aliorum ignoscendum. 144. propter peccata nostra a barbaris vincimur. 171. peccata deplorata. 199. peccatorum lytrum. 260. peccatorum maculas

delendi variæ rationes. 304. peccata recte factis compensanda. 305. peccatorum exomologesis. 413. peccata in confessione detecta. *Ibidem*
Pecis, loci nomen. 231
Pectora ferire. 193. pectus osculari. 396
Pecunia contempta. 47. 69. pecunia in orbem dispersa. 101. pecuniæ magna vis inventa. 137. a Joanne Cantacuzeno contempta. 137. 304. a pecuniâ invictus fere nemo. 305. pecuniæ custodia parum jucunda. 306. pecunia Joannis Cantacuzeni quanta. 378. pecuniæ servientes. 452. pecunia nervus belli. 577. pecunia oblata repudiata. 646
Pedibus imperatoris oscula fixa. 40. 41. 75. 84. pede terram ferire, indignantis signum. 89. pedes osculari, subjectionis indicium. 123. 168. 384. pedem imperatoris osculabantur recedentes. 389. accedentes. 394. adorantes. 409. 592.
Pege. 168. urbs trans Hellespontum. 686
Περνι Deiparæ templum. 567
Pelagonia. 140. 210
Pelecanus. 170. 175
Pelles pardalinæ. 219
Peloponnesus. 41. 45. incurfant eam Persæ. 260. vult imperatori subesse. 311. Peloponnesium litteræ ad Joannem Cantacuzenum. *Ibid.* Peloponnesus labefactata. 601. Peloponnesiorum prætor. 601. Peloponnesus Scythia desertior. *Ibidem.* Peloponnesii factiosi. *Ibid.* Lycurgilegum parum observantes. 602. Peloponnesus ab hostibus invicta. 603
Pensio imperatoria. 211
Pentecoste. 56. 61. 147
Penula imperatoria. 100
Pepanus custos murorum. 142
Perdicæ sacrorum vasorum præfectus. 683
Pergamenus Tenedias auctor defectionis. 685
Perinthus. 356
Peristitza urbs. 462
Peritheorium Thraciæ maritima urbs 262. ab Andronico juniore imperatore sic dicta. 263. 366. obsidetur a Cantacuzeno. *Ibid.* 371. 374. ejus deditio impedita. 375. 379. obsidetur secundo. 457. 460. 461. in fide imperatoris manet. 472. Momitzilum excludit. 519. Joanni Palæologo traditur. 700
Perjuri est negatio Dei. 483
Persarum princeps Sultanus. 44. Persæ ex oriente ab Andronico seniore imperatore evocati. 76. Persarum archisatrapa. *Ibid.* Persæ prædones cæduntur. 102. Persæ Prusam obsident. 109. imperatorem adorant. 168. vere adulto in tabernaculis habitant. 169. Persarum in Romanos incurfus. 170. fuga. 172. desperatio. 173. clades. 192. 210. 213. 223. Persarum nobilium quatuor & viginti filii capti. 233. Persicum auxilium pedestre. 241. Persæ levis armaturæ & sagittarii. 242. Persæ dimissi. 243. Persarum clades. 246. Persæ victi & servati. *Ibid.* Persarum naves captæ cum delectis classiariis. 247. Persæ Thraciam & Macedoniam, Helladem, ac Peloponnesum incurfant. 260. pedestri equestrique pugna valent plurimum. 261. navali conflictu timidissimi. *Ibidem.* Persarum proverbium, de mulieribus. 299. Persæ victi. 309. dissipati. 312. naves suas ad flumina appellunt. 314. Persæ vicini Romanis. 317. Mæssos cædunt. 359. Persicus pileus. 394. Persæ cujusdam captivi misericordia. 412. Persæ circum Berrhæam prædantur. 451. Thessalonicensem agrum incurfant. 457. 458. homines jugulare ludus illis est. 457. natura hostes. *Ibidem.* Persarum tentoria. 467. Persicæ naves exustæ. 468. 469. Persæ fugam simulant. *Ibidem.* Thraciam omnem in servitutum redigunt. 476. sacrorum cultu nobis dissimiles. 490. vicos exurunt. 497. Romanas regiones infestant plurimum. 504. in Mæssiam irrumpunt. 519. Persæ sagittarii. 520. Persarum ducum imprudentia. 528. Persæ domum redeunt. 528. Ba-

INDEX RERUM

- tatzen ob fraudem cædunt. 530. patriarcham obtruncant. 543. Selybriam obsident. 547. Persarum duces cum imperatore convivantur. 548. Persæ Mœsiam deformant. 548. imperatoris socii & amici. *ibidem*. illorum avaritia. 579. Persarum prædonum duo millia cæsi. 591. Persæ imperatorem adorant, ejusque pedes osculantur. 592. Persicæ linguæ gnarus Joannes Cantacuzenus. *Ibidem*. Persæ victi. 593. transmittunt Hellespontum. 615. Persarum dynastæ Orchanem invadunt. 616. Persæ populantur Mœsiam. *Ibidem*. Persarum naves prædatoriæ. *Ibid.* a Latinis incensæ. 628. Persarum in Mœsiam incurio. 635. a Joanne Palæologo evocantur. 671. dena millia Cantacuzeno subsidio missa. 675. eorum equi ad laborem exercitissimi. 676. Persarum fuga. 717
- Pestilentia graphica descriptio. 585
- Petræ, & navigii abrupti apologus. 218
- Petra monasterium. 373
- Petra oppidulum. 438. castellum. 621
- Petrogephyra, nomen loci. 516
- Petrogurgurus navicularius. 551. 552
- Petrus Alexandrinus pontifex. 489
- Petrus apostolus Clementi successori suo quæ præceperit. 488. a magistro institutus certos terminos constituit solvendi & ligandi. *Ibid.*
- Phaceolatus triremium præfectus. 543. Genuenses vincit. *Ibidem*. unus de collegio Archontum. 550. de imperatore in urbem recipiendo cogitat. 551. instaurando Sophiæ templo præfectus. 576. Protostrator. 591. 596. machinam bellicam fabricatur. 650. ejus domus direpta. 691
- Phacrales protostrator Tomprotizam vincit. 544. legatus despota, seu minor dux. 650
- Phacrasina femina nobilis. 201
- Phalanges. 162
- Phanarium castellum Thessaliæ. 231
- Pharmaces legatus & orator. 539. interfectus. 542.
- Pheræ, urbs munita, & commeatus affluens. 129.
- Pherarum metropolita. 156. Pheris amplæ Cantacuzeni possessiones. 364. Pheræ tentantur. 410. Pherarum regio melle & carnibus abundat. *Ibid.* civitas ampla atque florens. 427. Pheræorum crudelitas. 427. eorumdem miseria & stultitia. 451. Pheræi legatum crudeliter dissecant. *Ibid.* urbs præstantissima. *Ibidem*. ejus præfectus. 520. obsidetur a Cræle. 493. urbs ampla & illustris. 527. ab ea pendet Romanum imperium. *Ibidem*. Pheræ amissæ. 528. a Cræle captæ. 529. 576. diu obsessæ. 624. Romani imperii terminus. 632. Cræli concessæ. *Ibidem*
- Philadelphæ episcopus Theoleptus. 38. 49. tributum ei remissum ab Amurio satrapa. 235
- Philanthropæus pincerna. 233
- Philippi, oppidum Macedoniæ. 128. 129. 380. Philippensium urbis situs. 709
- Philippopolis urbs ampla & populosa. 85. obsidetur. 86. casu recuperatur. 89. Mœsorum regi traditur. 698. Philippopolis metropolitanus. 480. 636.
- Philippus logotheta. 224
- Philocrene. 178
- Philommates legatus. 132
- Philosophia vera & divina. 265. Aristotelea. 507
- Philotheus moderator sacræ lauræ, & Heracleæ episcopus. 611. ejus laus. 659. metropolitanus. 669. patriarcha. 685. 688. ejus pia de bello sententia. 690. populi furorem declinat. 692
- Phocæa antiqua. 191. Phocæa nova. *Ibidem*. 232. Phocææ obsidio. 234. 236. Phocæa Romanorum propria. 239. Phocæenses nobiles imperatorem adorant. 241. Phocæam Galatæi occupant. 594. Phocææ veteris præfectus a Genuensibus creatus. 600. Phocæenses piratæ. 717
- Phocas Marules dux, mensæ imperatoriæ domesticus. 126. 127. 128. 323
- Phrangopulus, seditiosus. 357. sacro igne correptus. 531. imperatoris odium simulat. *Ibidem*. ab imperatore muneribus donatur. 532
- Phrygia. 168. 464. 465. 504
- Phrygiæ satrapa. 508
- Piamina. 285
- Pieria mons. 210
- Πίον, publicum vectigal. 155
- Pileus gemmatus imperatoris. 16
- Piratæ Phocæenses. 717
- Pisces humanis carnibus saturare, quid? 701
- Pissa fluvius. 595
- Pittagium. 74
- Planus, id est, impostor. 119
- Platamon urbs maritima. 438. Platamonenses deficiunt ab imperatore. 451
- Plato. 263. qualnam respublicas beatas censuit. 571.
- Pocula argentea Persis ab imperatore donata. 219.
- Pœnitentia secunda post naufragium tabula. 310. pœnitentia miraculo comprobata. 354
- Pœtæ supra fidem res exaggerant. 164. laudes in sponfam componunt. 545
- Pogoniana. 314
- Pologus toparchia. 21
- Polybotum urbs. 213. 494
- Polypi si quid apprehenderint, non facile dimittunt. 256
- Polystylos oppidulum maritimum. 380. 403
- Pompa sacra. 99
- Pompejus magnus. 443
- Pons cameli. 142. 149. 531. Pontes varii ad Galatam extructi. 650
- Porcorum quinquaginta millia. 361
- Porphyrogeniti ædes palatio vicinæ. 149. Porphyrogeniti portula. 339. in Porphyrogeniti domum divertit imperator. 554. 692
- Porta Gyrolimnes. 47. 125. Porta δσωυατω. 132. porta sancti Romani. 143. portula Porphyrogeniti. 339. porta Gyrolimnes. 505. porta cameli. 506. porta Charsia. 516. porta lignea. 524. porta Xylocerci. 531. porta aurea. 551. 553. porta aurea perfossa. 554. porta Eugenii. 597. porta regia Berrhœæ. 618. porta Ophicejana. 618. porta regia. *Ibidem*. porta Eugenii. 648. porta lignea. *Ibidem*. porta Barbaræ martyris. 666. portæ aureæ propugnaculum. 693. 695
- Portoria exacta. 514. 647
- Porus, locus maritimus. 229
- Potamiates ex contactu vasculi veneno pleni pene interiit. 550
- Potuca oppidulum bello eversum. 88
- Præcones acclamationem imperatoriam præeunt. 352.
- Præda pars quinta imperatori, & alia summo duci oblata. 242
- Prædicatorum ordo. 588. 591
- Prædictiones. 408. 416. 432. 433
- Præludia pugnæ. 707
- Præpositus, nomen pictoris. 523
- Præstat ab alto, quam a lingua cadere. 157
- Prandere diluculo. 494. prandii hora. 512
- Prealimpus dux Triballorum præstans. 470. Serviorum & Thessaliæ præfectus. 621. moritur. 703.
- Preces hominum sanctitate vitæ spectatorum expetitæ. 18. preces quotidianæ pro peccatorum venia. 19. preces aliæ summissæ, aliæ clara voce a patriarcha recitatæ. 98. ad B. Virginem factæ. 128. ad sanctum Demetrium martyrem factæ. 133. preces aliorum a morituro imperatore efflagitantur. 193. preces necessariæ divinæ philosophiæ studiosis. 265. precatio imperfecta. 267. precatio sacra super caput alicujus recitata. 300. precibus veneratur martyres imperator. 352. sacræ precationi deditus mira videt. 354. fausta comprecatione lustrat Crælem archiepiscopus. 402. preces in templo Deiparæ factæ. 476. preces ad divinum numen placandum indicatæ. 512. 516
- Prilla.

ET VERBORUM.

Prillapus. 21. oppidum munitissimum. 140
 Princeps, legatus. 452
 Principis insula. 596. deserta. 661
 Prinus urbs. 361
 Pristenus vicus muris carens. 396
 Probatum oppidulum. 161
 Probisus castellum. 460
 Promusulum castellum. 94
 Propontis. 497. 693
 Propositio, ubi sancta sunt posita. 99
 Profacum oppidum munitissimum. 140. etiam Pro-
 siacum dicitur. 394
 Protoplastæ. 634
 Protopsaltæ. 99
 Protolratoris & protovestiaris mors indignissima.
 501.
 Providentiæ divinæ exempla. 143. 353. 411. 429.
 430. 510. 437. 448. 449. 467. 468.
 Prudentis est pericula salutis non antepone. 24.
 prudentium est in prosperis non inflari, in ad-
 versis non frangi. 386. prudentia militaris. 468.
 prudentiæ vis. 719
 Pruseni a Persis obsessi. 109. expugnati. 110
 Psalmodiæ. 569
 Pteleum. 452
 Puclul vel puculum. 116
 Pulsus venarum. 201
 Pulvis de capite excussus. 452
 Punson, Catalanorum dux. 665
 Purpura imperatoria per episcopos consecrata. 98.
 purpuram induere. 289. 319. *Vide Togam.*
 Pydna. 528. 457
 Pyramides variis extructæ frugibus. 351

Q

QUÆCUMQUE ligaveritis super terram,
 erunt ligata & in cælis. 489
 Quæstores imperatorem defraudant. 120. rationes
 pecuniarum referunt. 284
 Qui benedicunt tibi, sunt benedicti, &c. qui po-
 tuit transgredi, & non est transgressus, &c.
 568. quos diligo, castigo. 570. qui potestati re-
 sistit, divinæ ordinationi resistit. 570
 Quiescentes. 263. 264
 Quinquagesimæ pro decimis institutæ. 599

R

RAICUS Momizili nepos. 519
 Raphon Auria Genuensis. 22
 Raphon Temar Genuensis. *Ibidem*
 Ratio reddenda in extremo iudicio. 296. 368.
 382.
 Ratiocinatores instituti. 141
 Ravennæ princeps. 646
 Raules Isaacus. 134
 Raxinas protovestiaris. 224
 Referendarius ecclesiæ. 99
 Religio simulata. 523. religio Romanæ ecclesiæ.
Ibidem.
 Reliquiæ sacræ. 99. 147. de collo suspensæ.
 308.
 Resurrectionis loca sancta frequentata. 606
 Retia inflare, proverb. 417
 Rhacidyntes Selybrianus tabellarius. 423
 Rhadamanthus in vita iustissimus. 502
 Rhadobosdium. 231
 Rhædestum oppidum. 69. 72. 96. 213
 Rhegium. 67. 108. 111. 112. captum. 513. prodi-
 tum. 531
 Rhentina oppidulum prope Thessalonicam. 384.
 386.
 Rhentine castellum. 222. 403. Syrgi traditum. *Ibid.*
 Pars III.

Rhizium. 178
 Rhodii. 463
 Rhodopes provinciæ. 68. 73. 84. 250. Rhodopes
 oppidorum defectio. 359. Rhodopes præfectura
 Romana. 462. Rhodopejæ civitates deficiunt.
 675. Matthæo Cantacuzeno adscribuntur. 693
 Rhogus. 247. obsidetur. 248. deditur. 251. 252.
 Rhogii Artæorum cognati ac socii. 253. defi-
 ciunt. 257
 Rhofocastrum. 144. civitas Mæforum. 211. 225.
 227. 245.
 Rhofforum rex Cantacuzenus. 605
 Rhuntzeres de Loria Latinorum Dynasta. 604
 Richardus Nicephori Ducæ pueri pædagogus. 244.
 nobilis ac prudens. 256. se & urbem Thomoca-
 strum imperatori tradit. 259
 Roma nova. 98. Romani totum pene orbem sub-
 egerunt. 170. Europæ Asiæque jugum imposue-
 runt. 171. laudantur a Persis. 174. fugiunt. 228.
 Romanorum captivi sine pretio dimissi. 229.
 Romanorum virtus. *Ibidem* Romani prodito-
 res. 234. umbra & simulacrum prioris. 283. Ro-
 manorum leges & jura. 287. Romanum impe-
 rium seditionibus collapsurum. 288. 295. Ro-
 manorum patrius mos in supplicibus tuendis.
 301. Romani imperatores singularum gentium
 reges antecellunt. *Ibid.* communes calamitoso-
 rum salvatores. *Ibidem.* Romanis gloriæ stu-
 dium a majoribus hæreditarium. 302. Romano-
 rum invidiosus principatus. 347. Romanorum vi-
 res semetipsas absumunt. 361. Romani orbem
 propemodum universum subegerunt. 388. non
 semper vicerunt. 391. Romanum fossatum. 424.
 Romanorum generosus animus. 420. Romana
 ecclesia. 523. Romana apostolica Ecclesia. *Ibid.*
 Romani imperii veteris felicitas. 587. Romani
 domini maris. 599
 Romani martyris porta. 143
 Rubra serica vela seu tapetia. 98
 Rubrica subscriptum. 513
 Rubrica subsignat synodo imperator. 639

S

SA B A S egregius monachus. 372. ejus præcla-
 re dictum. 373
 Sabaudia comes. 128. Sabaudi nobiles laudantur.
 101. Sabaudia comes imperatricis frater. 293.
 Sabaudus monachus instituti Minorum. 506.
 510.
 Sabbatis pro more imperatoribus faustum accla-
 matum. 600
 Sacci oppidum. 68. 72. ejus incolæ rustici inso-
 lentes. 72
 Sacellum. 480. 555
 Sacer ignis, morbus. 531
 Sacerdotes Eucharistiam sacra pompa circumfe-
 rentes. 99. eorum communicandi ritus diversus
 a laicis. 100. sacerdotale ministerium. 211. sa-
 cerdotum ingens multitudo iisdem ritibus fun-
 gens. 285. Sacerdotum amplissima honoraria.
Ibidem. Angelorum inaspectabilium ministerio
 utuntur in sacrificando Christi corpore. 321. sa-
 cerdotale monile. 500. sacerdotum gradus. 513.
 sacerdotibus supplicationes & placamina indi-
 cta. 516. sacerdotium reverendum. 534. sacer-
 dos speculator. 546. sacerdotes in sacrificio Mis-
 sæ imperatorum memoriam frequentantes. 599
 Sacrificium mysticum. 320. sanctissimum Christi
 corpus quotidie sacrificatur. *Ibidem.* cum tremo-
 re. 321. præsentibus inaspectabilibus angelis.
Ibidem. sacrificium Missæ. *Vide* Missa. sacrifi-
 cii solemnitas. 427. inter sacrificandum mentio
 facta imperatorum. 501. sacrificium in æde fa-
 ctum. 543. sub sacrificio Missæ memoria impe-
 ratorum frequentata. 600. 690
 Sacrorum solemnitas. 108. e sacris ejectum nomen
 108. sacra vetita non inique usurpanda. 199. sa-
 cri latices. 201. domestici a sacris. 211. sacra

INDEX RERUM

- nuptialia. 247. sacra eruditio. 263. sacrae quietis institutum. 264. sacra vestibula divinae sapientiae. 265. sacrosanctum templum divinae sapientiae. 267. sacra piacularia pro defunctis. 284. sacra funebria. 284. sacri hymni. *Ibidem*. sacra vestes. *Ibidem*. sacra asyla. 288. sacrum cubiculum. 317. sacra bulla. 331. sacra anchora. 335. sacra linea. 350. in sacris mentio imperatorum & patriarcharum. 352. sacra precatio. 354. sacra matrimonii. 354. sacer suggestus. 355. sacra largitiones. 378. sacra adyta. 383. sacer mons. 412. 414. sacer morbus. 478. sacratissimus imperator. 480. sacra synodus. 489. sacrorum culperator. 490. mentio in sacris. 491. sacri canones. 502. sacrum monile. 505. sacra domus. 513. sacer mons. *Ibidem*. e sacris expunctum nomen. 535. sacris in templo operatum. 543. sacra vestes. *Ibidem*. sacra scriptura. 552. sacra unctio. 576. sacra in Blachernis peracta. *Ibidem*. sacra monasteria. 578. sacra laura. 611. sacra reliquia. 624. sacra aedes. 683. sacra vasa. *Ibidem*. sacra sedes. 690. sacra stola. 721. sacra laura. 723
- Sagitta veneno illita. 542
Sagittis confixi. 438
Sal saniem coerces. 457. 459
Salatines Persa legatus. 317
Salinarum praefectus. 176
Salingarus e Persarum proceribus senex. 23. ejusdem dictum de consilio. 52. 53. alter Salomon Cantacuzenus. 568. sapientissimus Salomon. 570
Salvi lacus. 424
Samothrace. 229
Sancta Justiana urbs. 462
Sancta pax castellum. 460
Sanctus Donatus oppidum. 248
Sanctis percensitis iuramentum datum. 11.
Sanctus, ter pronuntiatum. 98. sancta sanctorum. 99. sanctificatio populo distributa. 100. sanctorum reliquia. 147. e sinu prolata. *Ibidem*. sanctorum hominum effata Spiritus sanctus suggerit. 267. sanctum oleum. 306. sanctissimum Christi corpus. 323. sancta indignissime conculcata. 549
Sandalia imperatoria, imperii symbola. 193
Sanguis de naribus continuis duodecim diebus profluens. 68
Sapiens e nostro ovili. 27. Sapientia divina. 265. Sapientiae divinae templum. 267. *Vide* Sophia. sapientis antiqui sententia. 420. sapientia Deo similes reddit. 571
Sarchanes Persarum in Jonia satrapa. 191. orienti circum Phocaeam imperat. 234. imperatorem venerabundus salutat. *Ibidem*. naves quaternas & vicens subministrat. 234. 235. 237. Lydiae satrapa. 307. ejus provincia vastata. 312. Amurio bellum meditatur. 518. Amurio reconciliatur. *Ibidem*. 528. contra imperatorem militem mittit. 547. Sarchaniani milites ad imperatorem deficiunt. 547
Sardinia insula. 667
Satan. 404
Saturnus. 641
Saul. 391
Scalae e funibus. 147. duodenis militibus impositae. 618
Ibidem. aliae scalae e funibus. *Ibidem*.
Scaranus Persa, profugus. 500. ejus laudes. 241
Sceparium castellum. 264
Scete Berrhae.
Scientia curandae animae omnium humanissima. 197. scientia rerum caelestium quomodo acquiratur. 265
Scipio Africanus. 443. 571
Scopelos. 144. 415. Scopelensium imprudentia & clades. 415
Scopia olim Romanis, nunc Triballis subiecta. 394. Cralis regia. 623. Scopiensis archiepiscopus. *Ibidem*
Scripturae sacrae dum recitantur, assurgunt imperatores. 99. scribere in aqua, proverb. 141. scribae instituti Thessalonicae. *Ibidem*
Scuto imponitur imperator initiandus. 98. scutarii Latini. 101. scutarium. 170. 179. 575
Scyphus vitreus a ciconia sustentatur. 505
Scytharum auxilia. 88. Scythae ad montes Hyperboreos incolentes potentissimi. 93. eorum satrapae a Romanis delusi. 94. Scytharum duodenae myriades. *Ibidem*. Scythae ad internecionem caesi. 95. Moesis militum. 144. 160. 224. Scythica tuba. 227. Scythae plurimos Romanorum capiunt. 228. Scytharum incursiones. 262. apud Scythas exilium. 286. Scythica solitudo. 361. Scytharum irruptiones in Romanos fines. 415. 416. Scythiae imperatorum filiae desponsae. 544. Scythae Hyperborei. 585. Scytharum pugna cum Genuensibus. 648. Scythae Capham castellum obsident. *Ibidem*. Scythia orientalis. 689
Sebastopolus. Moesus trecentorum militum praefectus. 175
Sedentibus in umbra mortis, lux orta est eis. 569.
Sella patriarchae ad latus imperatoris. 35
Selybria. 55. 59. 72. 167. 128. 340. 356. primo impetu capta. 513. planities ante urbem. 545. obsidetur a Persis. 593. maritima. 548. Selybrianorum induciae cum Byzantiis. 551
Senacherim Protalagator. 65. 76. Senacherimus classis praefectus. 312. bonus ac strenuus dux. *Ibidem*. 292
Sensus malorum. 68. 72.
Sergentium deditum. 595
Sergentii montes. 545
Serica textilia munera. 219. serica aulae & auro intertexta appensa. 223
Sermylorum urbs vetusta. 634
Serpentis instar infibilans. 421. a serpente decepti Protoplastae. 124
Serrae.
Servia urbs. 438. inter Botiaem & Thessaliam sita. 621. Romanis attributa. 633
Servitia militum. 72. servitus sub barbaris omnium calamitatum caput. 347. servitus perfecta & vera quae. 466
Sguropulus legatus. 340. variis probris laceratus. 342.
Si postremo revelatum fuerit, primus taceat. 286. 288. 289. 332.
Sica, cum cavitatibus & ansis veneno illitis. 546. *Ibidem*
Sicam etiam imperator habet. 607.
Sichun archisatrapa Christianis infensissimus. 607. Lazarum patriarcham morte damnat. 609. ipso daemone pejor. *Ibidem*. ejus mors. 236
Sicilia. 232. Siculorum auxilia. 210. juxta Siderocastrum oppidulum Triballorum. 210. juxta Pheras. 262. ab Andronico juniore imperatore extructum. *Ibidem*. unde dictum. 413
Siderus crudeliter caesus. 587
Sigerus praetor populi, legatus. 544. *Ibidem*.
Sigillum rubrum. 544. sigillum viride. 544. *Ibidem*. sigilla cerea. 505. sigillum aureum appensum. 512.
Signa imperatoria in muris fixa. 182. 185. signa velluntur initio pugnae. 186. signum militare Crux. 383. signa imperatoria per ludibrium tracta. 598
Simeon Beniuzus Chius princeps. 600
Simon Buccanegra plebejus Genuensis summus reipublicae praefectus. 651. ei magistratus abrogatus. 667. iterum dux designatus. 702
Simon Cralis frater Acarnaniae dominus. 20
Simonis filia Andronici senioris. 569
Sine modo, sic enim decet nos implere omnem justitiam. 89
Singular certamen oblatum. 286. Romani imperii supplex. 287. Alexandri regis Moesorum hostis. 301. a Romanis repetitur. *Ibidem*. defenditur.

ET VERBORUM.

Smyrna urbs. 229. 452. Smyrnæ portus a Latinis occupatus. 468. Smyrna a Latinis expugnata. 469. Smyrnæ navale crematum. 518. Smyrnenſe templum metropolitanum. 543. Socrates Deo ſimilis ſapientia. 571. Socus oppidulum. 438. Sol teſtis. 348. ſolem ſuum facit Deus oriri ſuper bonos & malos. 571. Solea. 99. Solitaria vita. 263. ſolitarii exagitati. 264. perfectiſſimum vitæ genus. *Ibidem.* ſancta & divina vita. *Ibidem.* ſolitarius locus ad curandam animam & Deum propitiandum aſpoſitus. 611. Solium imperatorium. 15. ſolia epiſcoporum. 98. Solonis lex. 603. Somnus ludis poſthabitus. 16. vox in ſomnis audita. 473. viſum in ſomno mirabile. 504. 505. 530. per ſomnium viſus Joannes Cantacuzenus timetur. 631. Sophia Dei Verbi templum. 32. 98. 108. Sophia miniſter. 231. Sophia templum aſylum. 504. Sophia templum inſtauratum. 525. *Vide Templum.* Sopotus, oppidum. 248. Soſci oppidulum. 222. 248. Soſcus caſtellum. 621. Σοῦρα. 225. Σοῦρα. 256. ſoteria a Galatæis celebrata. 597. Sozopolis ampla & populofa urbs. 162. Sozopolitæ ſuperbe repudiant auxilia. 659. Sozopolis capta. *Ibidem.* Sozopolis tributa remiſſa. 660. Spalocota Apocauchi famulus. 323. Spanopulus a memoria. 322. Spectro exagitatus. 467. Spheutiſthlabus Mæſorum rex. 9. 53. 56. ejus obitus. 85. Romanos vehementer afflixit. 226. Sphrantzes dux interficitur. 462. Sphrantzes Palæologus. 205. oppidorum Caſtorix vicinorum præfectus. 221. conſiliarius imperatoris. 222. Syrgiannem occidit. 223. magnus ſtratopedarcha creatus. *Ibidem.* interiit. 255. Spinularum familia. 22. Spiritus ſanctus indagat etiam profunda Dei. 267. loquitur in epiſcopis. 416. 417. Sponſæ oſtentatio. 545. Stagi caſtellum Theſſaliæ. 231. Staridolorum oppidulum. 222. 438. caſtellum. 621. Statua Deiparæ. 75. Stella in dextro pede & armo leonis. 505. Stenimachus urbs. 68. 88. 462. Alexandro Mæſorum regi deditur. *Ibidem.* Stephaniona, locus. 547. Stephanus Crales Triballorum princeps. 20. 53. Macedoniam populabundus incurſat. 313. barbarus rex. 347. Stephanus dux Triballorum. 440. 441. Stephanus martyr. 568. Stilbnus urbs Mæſorum. 86. 309. Stipendiorum publicorum exæquator. 305. Stolæ ſacræ epiſcoporum. 98. diaconorum. *Ibidem.* patriarcharum. 721. Epiſcoporum. *Ibidem.* Stomachi dolor vocem eripiens. 287. Stragula veſtis imperatoris. 182. 530. Strategius claviger. 541. Strategus, ſalis curator. 404. Streantzimerus dynaſta Mæſus. 87. Strobis caſtellum. 621. Strombitza oppidum munitiſſimum. 140. Crali conceſſum. 632. Strumpitza civitas Macedoniæ. 104. Strymon fluvius. 132. Stultus malo accepto ſapit. 491. Stygia aqua. 26. Stylurium oppidulum. 466. Suggestus ſacer. 355.

Pars III.

Sulaimaſas Aitinis ſatrapæ filius. 234. Sulimanus dux cum fratribus Orchanis filiis. 577. cum viginti millibus equitum. 612. a patre domum revocatur. 616. Orchanis ſenior filius. 675. Perſicarum copiarum dux. 681. Tzymphen oppidulum obtinet. 686. ſœdiſragus. 687. Ancyram & Grateam expugnat. 689. Sulimanus Sarchanis filius, obſes. 233. Aſiæ ſatrapa. 494. Ceraſæ Phrygiæ ſatrapa. 508. ſuadet Byzantium petendum. 526. febre corripitur. 528. obit. *Ibidem.* Sulla. 443. Sultanus Perſarum princeps. 44. Sultanus Aegypti. 605. Sultanus Syriæ. *Ibidem.* Sultanus Judææ. *ibid.* Sultani poteſtas in epiſcopis reſtituendis. *Ibidem.* Sultani litteræ ad Joannem Cantacuzenum imperatorem. 605. Sultani vetus amicitia cum imperatoribus Conſtantinopolitanis. *Ibidem.* Hierololymis templorum curam habet. 606. Templum S. Georgii renovat. *Ibidem.* facultatem & comitatum præbet loca ſancta ad-euntibus. *Ibid.* Sultani ediſtum de Chriſtianis & Chriſtianorum templis non violandis. *Ibid.* Joanni Cantacuzeno imperatori bene precatur. 607. Mahumetum invocat. *Ibid.* ejus mors. 608. Jacobitis hæreticis favet. *Ibid.* Chriſtianorum neceſes dolenter fert. 608. Superbia ingens malum. 354. Supercilia demiſſa. 201. Supplicatio ad altare primarium. 99. Surdo fabulam, proverb. 119. Suſanna. 35. Suſceptor e ſacro fonte ſuſcepto nomen ſuum communicat. 11. Synadæna ad mortem flagellata. 413. Synadenus legatus. 142. 475. fide dignus. 482. Synadenus protoſtrator. 181. Meſembriæ præfectus. 224. Alexandri regis Mæſorum patruus. 228. Acarnaniæ dux declaratus. 245. in carcerem compactus. 247. e carcere educatus. 249. Theſſaloniciæ præfectus. 312. 363. Synadenus vigilum præfectus captus. 149. Syncope febris contraria. 528. ei curandæ vinum & theriaca adhibita. *Ibidem.* Synodo imperator cum patriarcha præſidet. 267. ſynodus cogitur a patriarcha. 269. ſynodorum veteri more tomi ſcripti. *Ibid.* ſynodo patriarcha primus ſubſcripſit. *Ibid.* ſynodo imperatrix cum filio præſidens. 476. ſynodus patriarcham exauſtorat. 554. ſynodus Oecumenica a Joanne Cantacuzeno expetita. 589. Conſtantinopoli coacta a Cantacuzeno imperatore. 657. ſynodo præſidet patriarcha. 639. patriarcha poſt imperatorem ſubſcribit. *ibid.* imperator poſt epiſcopos ſubſignat. *ibid.* ſynodo non parentes carceribus ab imperatore mulctati. *ibid.* ſynodus a patriarcha convocatur. 644. Syrales Cantacuzeni familiariffimus. 360. aſino per contemptum impoſitus. *Ibidem.* Syrgentianus Cyprius rex Armeniæ factus. 142. Syrges Ntlenuzias Pherarum præfectus. 363. vias obſidet. 379. ſtratagemate deceptus. *ibid.* exercitum Cantacuzeni explorat. 381. Macedonas ducit. 384. rex Armeniæ renuntiatus. 385. ejus crudelitas. 405. ab Armenis vocatur ad ſceptrum. 410. Syrgiannes Syrgiannis Comani nobiliſſimi filius. 11. Thraciam adminiſtrat. 15. legatus ad Cralem. 21. proditor. 62. Heracleam inſidet. 64. Thraciæ oppida invadit. 68. vinculis conſtrictus carceri mandatur. 85. 163. 165. carcere ſolutus. 166. copiarum occidentalium dux. 202. 211. beneficiorum immemor. 214. de vita periclitatur. 214. ad Joannem Cantacuzenum confugit. 216. perfidus. *ibid.* navigio fluctuanti ſimilis. 218. ampliandum cenſet. 219. Galatam auſugit. 220. prætor occidentis. *ibid.* a Sphranze occiſus. 223. ejus funus. *ibidem.* Andronici junioris ſtudioſiſſimus. 318. inceptor ſcleris & anteſignanus. 318.

n ij

INDEX RERUM

Syria. 185. Syriae Sultanus. 605.
 Syrorum dogmatis ornamentum. 605.
 Syria Nilo alitur. 608
 Syrpanus Dacus pecuarius. 73
 Syrus legatus de ordine clericorum. 437
 Sytzigan Syrgiannes Comanus nobilissimus. 4

T

TABELLARIi intercepti. 104. 351
 Tabernaculum sancta sanctorum. 99
 Tabernaculum imperatoris. 178. 545
 Tabulae publicae. 512
 Tabulatum ligneum erectum sponsae imperatoriae ostentandae. 545
 Tætach Scytharum sumus imperator. 95
 Tamerchanes Phrygiae satrapa, seu princeps. 168.
 Tanais fluvius Scythiae. 648
 Tanteffani montes. 632
 Tao, locus ab amœnitate dictus. 395
 Tapeti impositus imperator. 178. tapetes a Persis imperatori dono missi. 219. tapetibus stratis discumbendi mos. 575
 Tarchaniota domesticus. 74
 Tarchaniotæ mors. 31
 Tarentina princeps. 245. Tarentum ab Acarnania multum distat. *Ibidem*. Tarentina princeps imperatricem Romanorum se prædicat. 248. Nicephoro despotæ filiam despondet. *Ibidem*. Tarentini barbari. 252. Tarentinae triremes. 255. Tarentini prudentes. *Ibidem*. pertinaces. 256. Tarentina princeps Thomocastrios defendit. 257. Tarentini ab Acarnanibus detrimento affecti. *Ibid*. Tarentinorum imperium durum. *Ibidem*.
 Tasugas Scytharum dux. 95
 Temarensum familia. 22
 Temperantiæ vis. 720
 Templum Sophiæ Dei Verbi. 33. templum Hodegetriæ Deiparæ. 84. 149. Sophiæ. 97. 107.
 Templum sacra pompa circuitum. 99. fores templi sanctæ. *Ibidem*. templi vestibulum. 100.
 Deiparæ apud Hyrtacium. 168. in templo ante urbem Constantinopolitanam fons perennis. 209.
 templum sanctorum Apostolorum. 272. divinæ Sapientiæ. 267. 269. templum Sophiæ omnium quæ sol aspicit spatiosissimum. 218. ab omnibus imperatoribus asyli jure honoratum. 287. templum sancti Demetrii martyris. 246. 307. sancti Georgii Palæocastriæ martyris. 352. Deiparæ. 250. Dei sapientiæ. 414. Hodegetriæ. *Ibidem*.
 Sophiæ. 504. Novem ordinum. 526. Deiparæ templum non manufactum. 537. templum Smyrnense metropolitanum. 543. Tempia everfa. 549. templum Deiparæ Hodegetriæ. 554. templum Deiparæ πῆγν dictum. 567. templum Deiparæ in Blachernis. 576. templum Sophiæ instauratum. *Ibid*. templi venustas in marmore & tessellato opere. *Ibid*. templorum Hierosolymis cura. 606. templum sancti Georgii a Sultano renovatum. *Ibidem*. templa Christianorum violari prohibuit Sultanus. *Ibidem*. templum divinæ sapientiæ Constantinopoli. 639. templorum anathemata ablata. 659. templum Deiparæ Hodegetriæ. 678. in Blachernis. 685. fons sanitatis. 697. *Vide* Deipara, Hodegetria, Sophia, &c.
 Tempore omnia deflorescunt. 200. temporis longinquitas non patrocinator malæ causæ. 253.
 Temporis auxilium validissimum. 347.
 Tempus flendi & tempus lætandi. 570
 Tempus & hora Christi. *Ibidem*
 Tenedus insula. 676. Tenedi pars Borium nominata. 688
 Tentoria Persarum. 467
 Ter exclamat populus, præeunte patriarcha. 191

Teristasis oppidulum. 494. castellum. *Ibidem*
 Terræ motus. 495
 Thraciæ urbes subvertit. 686
 Testamentum vetus ac novum. 571
 Testudo acta. 374
 Textilia lanea & serica munera. 219
 Thabor mons. 266. 267
 Thasus insula.
 Theanitzes præsidii dux. 540. in vola vulneratur. *Ibidem*.
 Themata occidentalia. 317
 Theodora Asanine Manuelis Tagaris uxor. 47
 Theodora Joannis Cantacuzeni filia Orhani desponsa. 545. ejus constantia in pietate & omni virtute. *Ibid*. portus salutis. *Ibidem*. Orchanis conjunx. 575
 Theodora Matthæi Cantacuzeni senior filia. 710
 Theodora Michaelis II. Palæologi imperatoris filia. 56. Andronici junioris imperatoris germana soror. 93. Michaeli Mæsoform regi nupta. 93. ex regina fit monacha, Theodosia dicta. 300
 Theodora Palæologa Joannis Cantacuzeni mater. 63. 69. 128.
 Theodorus Caballarius captus. 473
 Theodorus Gabasilas logotheta militaris. 119
 Theodorus Marchio Andronici senioris filius. 127.
 Lombardiæ princeps. 567
 Theodorus Michaelis I. Palæologi imperatoris filius. 103
 Theodorus Pepagomenus. 451. ejus in suppliciis ferendis constantia. 451
 Theodorus Synadenus protostrator. 22
 Theodorus Tomprotitzæ frater. 543. 544
 Theodorus Xantopulus legatus. 112. 114
 Theodosia monacha ex regina. 378
 Theodosius magnus imp. 262. 569
 Theoleptus Philadelphiæ episcopus. 36. 49
 Therapez angustia. 662
 Theriaca medetur veterno. 88. syncopæ curandæ adhibita 528. Theriaca usu vita servata. 550
 Thesaurus inventus. 471. 472
 Thessalia Catalanorum incursionibus afflictata. 45. Botiæ confinis. 231. 243. Thessalia subacta. 245. imperio Romano confociata. *Ibidem*. Cantacuzeno se subicit. 48. Thessaliæ confinia. 438. Thessalia a Cræle invaditur. 629. a Cræle repetitur. 630. Romanis attributa. 633
 Thessalonica. 75. 131. Andronico juniori imperatori deditur. 133. ejusdem urbis atx traditur. 134. Thessalonica multi solitarii. 264. Thessalonica incurfatur a Stephano Cræle. 312. Thessalonicensis metropolita. 373. urbs maximi momenti. *Ibid*. post Constantinopolim maxima & illustrissima. 538. imperatorem in cælum extollit. 383. tumultuatur. *Ibid*. Thessalonicensis arx instar parvæ urbis. 541. crudelia in ea designata. 542. oculus alter imperii. 611. a Cræle obsessa. 612. Cantacuzenum imperatorem suscipit. 616
 Thomas despota, princeps Acarnaniæ.
 Thomas Palæologus dux. 379. 384. 393
 Tomocastrum. 247. urbs maritima. 248. obsidetur. 248. 255. oppidulum æstuosum ac fœtidum. 257.
 Thoraces hamati. 162
 Thracia superior, & maritima. 54. 89. 160. Thracia universa Latinis olim subdita. 253. Persæ eam incurfant. 260. earum urbes principes. 262. earum urbium senatores expeditioni adscripti. 309. Thraciæ oppidorum factiones. 359. Thraciam maritimam incurfant Persæ. 359. Thracius orbis ad Scythicam solitudinem redactus. 377. Thraciæ urbes universæ deficiunt. 606.
 Thracia bello intestino exhausta. 418. funditus devastata. 425. Thraciæ vici diripiuntur. 461.
 476. Thracia a Persis in servitutem redacta. *Ibidem*. in solitudinem redacta. 495
 Thraciæ urbes receptæ. 497. desciscunt. 530.
 534. 542. recipiuntur. *Ibid*.

Thracia a Michaelē I. Palæologo recuperata. 647. Thraciæ urbes terræ motu concussæ. 686 earum recuperandarum ratio. 696
 Throni aurei imperatorum cum gradibus. 98. thronus patriarchicus. 299. 529. 554
 Thule ultima. 97
 Tiara gemmata imperatoris. 16. imperii symbolum. 193. Tiara imperialis. 352. lapillis ac margaritis ornata. 682
 Tibiæ genuum tenus nigrescentes. 201. tibiæ contractæ. 459
 Timorum oppidum occidentis. 241
 Toga & tunica purpura prætextæ. 505
 Toglutorga Scytharum summus imperator. 94
 Tolisthlabus dynasta, transfuga. 623
 Tomproitzas dux Romani exercitus. 544. fugit. *Ibid.* præfectus urbis Mediæ. 591
 Tomus a sanctis apud Atho montem compositus. 267. Tomi tres synodi Constantinopolitanæ. 638. Tomum tertium oppugnat Gregoras. 640
 Topica vectigal denorum millium aureorum. 707
 Torneamenta a Sabaudis Romani acceperunt. 103.
 Trajanopolis. 92. 192. diruta. 466
 Trapezuntium. 639
 Triballi. 104. 129. 132. Triballi proceres fugitivos Romanos increpant. 139. Triballi Achridem obsident. 210. Mæsos cædunt. 211. ex Triballis auxiliarius exercitus. 221. Triballi injurii, & insolentes. 314. Triballorum regulus. 315. Triballorum despota fœderatus. 386. Triballorum archiepiscopus. 401. Triballorum turba inutilis. 428. Triballorum terra soli inaccessa. 428. Triballi fugiunt. 441. 470. a Joanne Cantacuzeno repelluntur. 487. occidentales urbes universas sibi subjiciunt. 491. Triballica factio. 521. Triballi urbes Macedonicas capiunt. 528. barbari. 636. illorum avaritia. 579. vias insident. 616. Berrhæam habitatum a Cræle missi. 617. milites sine equis dimissi. 621. Gynæcocastrum capiunt. 624. contra Cantacuzenum conducti. 672. a Persis cæsi. 674. qua ratione domandi. 695. Matthæum Cantacuzenum evocant. 706. pauci adversum multos Persas. 717
 Tributorum coactores spoliati. 49. tributa Chiis remissa. 186. *Vide* Vectigalia. Tributa Philadelphiensibus remissa. 235. item Heracleensibus. 660. item Sozopolitanis. *Ibid.*
 Tricola castellum Thessaliæ. 231
 Triglia. 109. 245
 Trinobus Mætorum sedes regia. 87. 247. 309. 636
 Triagii divinus hymnus. 98. 99. 300
 Tuba signum ad arma datum. 170. triumphus cantatus. 174. tuba Scythica. 227. tuba belli signum. 299. signum ad profectionem datum. 387. 392. tubæ resonant auribus oblectandis. 545.
 Tuntza fluvius. 95. 247
 Turris lignea a Germano quodam extructa. 134. turris lignea duabus onerariis imposita. 649. turris ad Mesembriam everfa. 723
 Tzustria, ludi genus. 101

V

V Acutus manibus dimittere; proverb. 398
 Vasa sacra. 99
 Vectigalia remissa. 160. *Vide* Tributa. vectigalium publicorum curatores. 314. vectigalia ecclesiastica. 423. vectigalia communia sublata. 487. 492. vectigalium immunitas impetrata. 539. vectigalia inusitata imposita. 599. vectigal Topica. 701
 Venationi deditior Andronicus junior. 16. 37. 48. item Sabaudi. 103. venatorum princeps. 169.
 Veneficium irritum. 531. venenum humi defossum. *Ibid.* 549. vasculi veneno pleni contactus exitialis. 559

Veneti imperatorem adorant. 33. Venetiæ. 140.
 Veneti in insula Chio negotiantur. 190. Venetorum & Genuensium dissidium. 617. Veneti Crælem in senatum suum allegerunt. *Ibid.* 631. Galatæis improvise superveniunt. 646. eorum legatio ad Cantacuzenum imperatorem. 646. eorum cum imperatoribus Constantinopolitanis fœdus. 647. Veneti Tanai exclusi. 649. Orchanem offendunt. 665. maris domini. 667. victi a Genuensibus. *Ibid.*
 Venti resantes. 294
 Ver ætatis. 97. ver adultum mense Majo. 169
 Verborum Joannis Cantacuzeni vis. 251. verba nihil valent, si facta desint. 406
 Vespertini hymni. 147
 Vestiarium regium. 100. vestis stragula imperatoris. 182. vestes sacræ. 284. vestes imperatoris. 352. vestes candidæ lugentium imperatorum. *Ibid.* imperatoris interior & exterior. 269. vestis imperatoria & privata. 369. vestes exuunt athletæ. 380. vestis monastica. 394. 413. vestis imperatoria sub armis. 483. vestis imperatoria posita. 511. vestis mirabilis in somnis visa. 530. vestes sacræ. 543. in veste certum colorem pro signo gestare jubentur Christiani. 609
 Veterus ex fungorum esu. 88
 Veterum virtus. 349. vetustas omnia consumit. 482. vetusti regis dictum. 509
 Vexillo suspensum jusjurandum. 128. 129. e vexillis nascitur imper. 133. in summo vexilli crux collocata. 161. vexillum imperiale. 174. 598. vexillum in muro civitatis hostilis defigentium præmia. 630
 Vicarii. 227
 Victoria tristis. 141. victoriæ nuntii sibi occurrentes. 593. victoria incruenta. 619. victoriam corrumpit ducis timiditas. 308. victi multi victores suos vicerunt. 713
 Videbunt in quem transfixerunt. 505
 Vigilum præfecti. 143. vigiliæ nocturnæ. 468. vigiles supra muros constituti. 522
 Viis custodiendis præpositi milites. 104. viam per invia excogitare, proverb. 123
 Vinum meracum vetus syncopæ curandæ adhibitum. 528. vinum in febre venenum. *Ibid.* vino ac furore ducibus itur ad arma. 542. vineta. 544. vini quinquaginta congii aureum pendunt ærario. 599
 Virga ferrea. 388
 Visum cujusdam episcopi. 354. visum mirabile per somnum oblatum. 505. 530
 Vita in hastarum mucronibus suspensa. 48. vitæ cupiditas immōdica, malum. 388
 Unctus Domini. 25. unguento sacro imperator intingitur. 98. idque in formam crucis. 98. unctio sacra. 576
 Ungroblachi. 87
 Ungorum princeps. 223
 Uvæ acerbæ parabola. 353
 Vulgus imperitum. 292. parvi compendii gratia quovis rapitur. 339. quæstus causa militat. 397. vile & abjectum. 404
 Uxori cohabitare patriarcha non potest. 212

X

X ANTIA. 129. capta. 519. sedes Momitzili. 520. imperatori dedita. *Ibid.*
 Xena Andronici junioris mater capitur. 76. ad filium mittitur. 83. monasticum induit habitum. 128. Syrgiannis dimissionem ægre fert. 166. nihil de ea decernit moriturus imperator. 194. ejus mors. 231. graviter fert se non imperare. 318. officiose colitur a Joanne Cantacuzeno. *Ibid.* Joannem Cantacuzenum apud filium suum accusat. 319
 Xylocerci porta. 531

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Z

ZAMPEA Sabauda femina prudentissima . 101.
e comitatu imperatricis . 588
Zamplaco magnus Pappias . 227. 312. magnus dux,
triemium praefectus . 596. Didymotichi praefe-
ctus . 668
Zangri Latinis arcus . 87
Zelotæ . 380. Zelotarum scelera & sacrilegia .
383. ex mendicis divites . *Ibid.* receptionem
Thessalonicæ impediunt . 439. eorum crudeli-
tas . 457. eorum potentia . 513. divina & hu-
mana jura violant . 537. occisi & per forum tra-
cti . *Ibid.* Zelotæ insigniores in carceres tradi-
ti . *Ibidem.* Zelotarum audacia . 610. litteras
imperatoris in foro cremant . 612. Triballorum
largitionibus corrupti . 616

Zepæne urbs . 68. 88. 462. Mœsorum regi deditur .
462.
Zephrætis carnifex . 525
Zernomianum urbs . 95. 103. 161. castellum . 338.
imperatori se dedit . 517. Joanni Palæologo
deditur . 671. Zernomianenses a Cantacuzeno
domiti . 672
Zianus Cantacuzeni famulus projectæ audaciæ .
714. ejus calumnia detecta . 716
Zichna , oppidum . 129. 131. 132. 138. 468. 469.
470. Crali concessum . 632
Zimpanus Triballus pecuarius . 393
Zurulum . 63. 67
Zybus Chiorum potentissimus . 600. animose pu-
gnans cadit . 601
Zympe castellum Thraciæ . 771. a Persis occupa-
tum . 685. denis aureorum milibus redemptum .
686.
Zyraces imperatricis famulus Byzantium prodit .
550. 551.

I N D E X

R E R U M E T V E R B O R U M

Quæ in Annotationibus & Notis continentur.

A		
A CARNANIA.	24.34.59	
Accubitor.	25	
Αχειροποίητον.	70	
Achillas presbyter.	67	
Acindynus hæreticus.	11	
Ακροβολίζεσθαι.	75	
Ακρόπολις.	46	
Adagium Persicum de mulieribus.	61	
Adorandi reges & imperatores mos.	26	
Adrianopolis.	39	
Adrianopolis Turcarum olim regia.	26	
Adrianus imperator equos & canes amavit.	75	
Adrianus suam vitam scripsit.	23	
Adyta.	42	
Ænos five Ænea oppidum.	65	
Æsopi fabella de hædo & lupo.	37	
Αετόπουλα.	51	
Αγάμα.	26	
Agapeti diaconi præceptum Justiniano imperatori datum.	29	
Αγάπη.	42	
Ala flammans.	47	
Aladines Sultanus.	51	
Albus calculus.	32	
Alexander magnus alteram aurem reo servabat.	64.	
Alexander magnus uxorem Darii mortuam flevit.	69.	
Alexandri magni ambitio.	52	
Alexandri magni ornatus militaris.	48	
Alexander presbyter.	68	
Alexii Angeli junioris cædes.	58	
Alexius Comnenus imperator.	41	
Alexius Ducas Murzuffus.	59	
Alexius Masolus Armenius.	41	
Altaria duo in ecclesiis Græcorum.	42	
Almaranus Marchio.	24	
Amadeus IV.	41	
Amantes quantum audeant.	69	
Αμβων.	42	
D. Ambrosii adversus Theodosium imperatorem libertas.	45	
Amicus alter ego.	49	
Amicorum celebratorum nomina.	Ibid.	
Amicorum omnia communia.	65	
Amira seu Amiras, & Ameralius.	73	
Amita, amitina, amitini.	35	
Amitina major.	Ibid.	
Αμνησίας lex.	31	
Amurius dux laudatus.	67	
Αναχωρήσαι.	59	
Ανάγκαι.	49	
Anastasiopolis.	39	
Anastasius patriarcha asino circumductus.	64	
Ανάθεμα & ἀναθεματισμός.	34	
Anatolia.	50	
S. Andreæ insula.	34	
Andreas Cretensis archiepiscopus.	31	
Andronici avi in nepotem amor.	28	
Andronici junioris obitus.	60	
Andronicus Palæologus protovestiarius.	37	
Andronici protovestiarii calamitas.	46	
Andronici senioris casus ominosus.	41	
Anemæ arx.	49	
Ανεψιός καὶ ἀνεψιά.	35.43	
Anima in manibus.	34	
Animorum morbi & medicinæ.	66.67	
Anna Andronici junioris uxor.	41	
Anna soror senioris Andronici.	37	
Annæ Alexii Comneni imperatoris filia historia.	23.	
Anni ab orbe condito quot.	24	
Annibalis fletus super nece Marcelli.	69	
Annos Græci a Septembri inchoant.	33	
Anfaldus Auria.	29	
Anthericum metere, proverb.	68	
Antiochia Δευόπολις dicta.	27	
Ανδος liber.	43	
Ανδος, μεταφορικῶς.	26	
Antia Præti regis uxor.	25	
Αντιγραφός.	43	
M. Antoninus imperator philosophus.	71	
Antonii imperatoris obitus.	57	
S. Antonii pugna cum dæmonibus.	59	
Antonius Continus.	24	
Απογράφεσθαι, & ἀπογραφή.	61	
Αποδύεσθαι.	64	
Apostolorum statua cereæ.	24	
Apri natura.	67	
Aquila circa medium legionis.	50	
Aquilarum admonitu condita Constantinopolis.	27.	
Aratus Sicyonius.	48	
Arcadiopolis.	39	
Archidamus Agefilai filius.	35	
Αρχοντες καὶ ἀρχοντόπουλα.	45.51	
Arduinus Narbonensis regulus.	29	
Areopagitarum judicium.	55	
Argivi candidati in luctu.	63	
Arius Christi vestem scidit.	68	
Armorum splendor.	48	
Arræ.	62	
Arrianus de se scripsit.	22	
Artemenes Darii filius.	23	
Artemisia Mausoli regis uxor.	25	
Asan Andronicus Peloponnesium prætor.	39	
Ασκήν, ἀσκησις, ἀσκητής, ἀσκητικά.	60	
Asino per ignominiam impositi.	63	
Assur virga furoris mei.	64	
Astacenus sinus.	75	
Astyages rex Medorum.	51	
Asyla dicuntur templa, quare.	31	
Atho mons sanctus.	38	
Atlas mons & rex.	74	
Attica.	34	
Attila Hunnorum rex.	64	
D. Augustinus de se scripsit.	22	
Augustus humanitatis rex.	71	
Auriarum gens clarissima.	29	
Αξιόμαχος στρατιά.	29	
Α'τανδρος.	66.67	
Αὐτοβοεί.	34	
Αὐτό δειξαι.	33	
Αὐτουργός Cantacuzenus.	21	
B		
B ALDUINUS Flandriæ Comes imperator Constantinopolitanus.	23.59	
Balduinus II. pulsus.	Ibid.	
Baptismus non iterandus.	2	
Baptisterium.	26.42	
Barbæ rasura.	38	
Barbarorum incursiones in Romanum imperium.	34.	

INDEX RERUM

Barlaam monachus Calaber .	59	Κατασκευαστικός hymnus .	34
Barlaamus impius . 7. monachorum hostis .	7	Catastrophe fabulæ .	33
Βασιλῆς .	23. 24	Catechumenorum dimissio .	42
Basilicus Nicephorus præfectus .	46	Καθαίρεται .	26
Beatæ memoriæ .	61	Cathara ancilla .	25
Beatrix Augusta Friderici Barbarossæ uxor .	63	Καθῆδαι .	49
Becci cursores Sultani Turcarum .	28	Catilinæ satellitium .	63
Belgæ imperatores Constantinopolitani .	23	Catonis Uticensis mors .	30
Bella cur suscipienda .	35	Κεμήλια βασιλικά .	68
Belli causæ justæ .	39	Κεφαλάδα καὶ κεφαλατίκιον .	45
Bellerophon .	25	Κεφάλαιον .	71
Belus vicecomes .	51	Κεφαλή .	66
Benedictus XII. pontifex .	29	Cephalicum symptoma .	53
Beneventum .	36	Ceras , seu Ceratinus sinus .	52. 53
Bessarion cardinalis doctissimus .	50	Cervus timiditatis symbolum .	66
Βῆμα ἄγιον .	42	Cetra & cetrati .	40
Bigami ad ordines non promovendi .	5	Chalcedonis rudera .	74
Βίος ἀβίωτος .	14	Charia , Chariopolis , Cherepolis ,	68
Bithynia occidentalis .	34	Χερουβικὸν ἢ χερουβικὸς ὕμνος .	42
Blachia & Blachi .	66	Chisar Sangagi Inunge .	51
Bœotia .	34	Chius insula .	34. 52. 72
Βραχέα , brevia .	74	Choræ monasterium .	48
Brennus dux Gallorum .	53	Χωρισμός ἀπὸ θεοῦ .	34
Brunsvicensis principis nomen corruptum ντίμ .	24	Χρήμα & χρήματα .	37. 46
30.	62	Christodulus .	21
Bulgaria & Bulgari .	65	Christus Domini .	30
Bulla , & bulla sacra .	58	Chrysopolis .	50. 71
Bulla aurea .	27	Χρῆς καὶ ἀρώμα .	26
Burgi & Burgundiones .	46	Cicero exul .	36
Byzantes dux Megarensis .		Ciceronis reditus ab exilio .	55
Byzantium . Vide Constantinopolis .		Cintzustra .	43
Byzantii proditores .		Cleantes Stoicus .	37
		Clemens successor sancti Petri .	68
		Clisura castellum .	58
		Cohors .	31
		Comites rerum privatarum .	30
		Communio a laicis sumitur sub utraque specie si-	
		cut a sacerdotibus , diverso tamen modo .	
		Communio laicorum sub unica specie approbata .	
		I.	
C. Littera , nomen futuri imperatoris defi-	54	Compatres .	25
gnans .	5	Confessores .	73
Cælibatus clericorum commendatus .	23	Conia urbs .	51
Cæsares .	32	Confobrina .	35
Calculis olim ferebantur sententiæ .	2	Constantinopoleos amplitudo .	71
Calicis usus quis ?	39	Constantinopoleos portæ viginti tres .	31. 70
Calogeri .	19	Constantinopolis auspicio aquilarum condita .	27
Calvini dogma .	64. 68	Constantinopolis Xριστούπολις dicta .	27
Καλύπτρα .	36	Constantinopolis nova Roma dicta .	25
Καλὸς ποῖον .	46	Constantinopolis B. Virgini consecrata .	27
Camaris proditor .	49	Constantinopolis oculus imperii .	73
Cancellarius .	63	Constantinopolis olim Byzantium .	27
Candida vestis , gaudii argumentum .	75	Constantinopolis quando condita , & a Turcis oc-	
Canes alere .	32	cupata .	23
Canicleum arx & monasterium .		Constantinopolis regina urbium .	27. 71
Cantacuzenus cætera felix , hoc uno miser quod a		Constantis imperatoris victoris lachrymæ .	69
a schismaticis episcopis monachis agi se permi-	16	Constantini imperatoris edictum .	72
lit .		Constantini magni & Helenæ festum .	70
Cantacuzenus auctor hujus historiæ .	73	Constantino imperatori quomodo acclamatum .	
Cantacuzenus locavit filiam suam Orchani Tur-	25	41.	
cæ .	22	Constantinus Asanes captus .	46
Cantacuzenus quæ præterea scripserit .		Constantinus , Constantius , & Constans impera-	
Cantacuzenus sacrarum scripturarum peritissimus .	26.	tores .	45
Καπάσια .	45	Constantinus despota .	23
Capha oppidum .	74	Constantinus despota captus .	38
Capillorum rasura .	38	Constantinus magnus episcopos judicare noluit .	
Capitanei .	44	71.	
Capiti tuo , vel in caput tuum .	67	Constantinus magnus instaurator Constantinopo-	
Caput pulvere aspersum in luctu .	67	leos .	23. 27
Caracallæ novercæ dictum falsum .	43	Constantinus Monomachus .	73
Carasia .	50	Constantinus Porphyrogenitus .	23
Cares servili ingenio .	55	Constantinus VIII. ultimus imperator Constanti-	
Carolus IV. imperator vitam suam scripsit .	22	nopolitanus .	Ibid.
Carolus V. imperator .	23	Consulium Romanorum potestas maxima .	69
Κάρολος ῥιζ .	46	Conto .	41
Castellanus proditor .	74	Contrarotulator .	42
Castra , pro classe .	63	Corpus Christi olim concava manu sumptum .	1
Κατὰ φύλαξ .	45	Cor suum edere .	25
Castrosum muniendorum ratio .	73	Crales Serviciæ regulus .	24
Κατάκρας .	33	Crales Triballorum princeps strangulatus .	75
Catalani , non Catelani .	61	Kpd-	
Κατάλογος , καταλεγέντες , & καταλέγειν .	29		
Citaneorum familia .	52		
Citanes Phocæensium princeps .			

ET VERBORUM.

Κράλις regem sonat, hinc κράλιναι.	29
P. Crassi fortitudo.	29
Κρείττον καὶ κρείττονες;	33.37
Cremonensium agri.	39
Cretenses γαστέρες ἀργαί.	58
C. Crispus Sallustius. Vide Sallustius.	67
Crotoniatæ palæstritæ.	46
Crucicula ærea miraculis nobilitata.	70
Crucis inventio.	50
Crucis signum.	2
Crux sancta miracula edit.	45
Κουκούλιον καὶ κούκλον.	54
Cuculla.	45
Κούκουρος ἢ κούκρος.	41
Curopolata Cantacuzeno posterior.	

D

D ACIA.	66
Dæmonum genus, cui sagæ se consecrant.	25.
Damalicon promontorium.	75
Damnati an cognoscant res.	51
Delfinus & Delfinatus.	71
Delus insula.	52
S. Demetrii martyris laus eximia, 2. vocatur δαυ- ματουργός, 2. ejus miracula.	Ibid.
S. Demetrius martyr.	45
Demophilus episcopus reprehensus.	64
Demosthenis Olynthiacæ.	50. 59
Δεσποτάτος, διποτάτος, δαυποτάτος.	42
Despota.	23.24.
Deus unus est. 9. in eo non est habitus scientiæ.	10.
Deus mentem dat vel eripit.	69
Deus ὁ ὧν.	44
Diaconus & subdiaconus communicant sub specie panis tantum.	2
Diadumeno imperatori quomodo acclamatum.	41.
Dialectica.	49
Didonis humanitas erga Trojanos.	37
Didymotichi episcopus edit miracula.	12
Didymotichum oppidum.	36
Dii te servant.	41
Diocletianus imperium cum Maximiano commu- nicavit.	52
Diodori Siculi in historia fides.	32
Dionysius Heracleotes.	40
Discumbendi mos barbarorum.	74
Dominica orthodoxiæ.	32
Dominica τυρινή seu τυροφαγος.	Ibid.
Dominos jurare servis an fas.	33
Donatistæ qui?	17
Dyrrachium a Dyrracho dictum.	36

E

E CCLÉSIA una sancta & apostolica.	2.
Edebales præstigiator Mahumetanus.	51
Effundere, metaphora.	28
Εγκόλπισα.	46.62
Εγκυκλοπαίδεια.	25
Einsidlense sacellum Deiparæ.	70
Ελπίς & ἐλπίζεν in vitio.	35
Enthusiastæ.	59
Ephori.	67
Epicombia.	43
Epidamnus seu Epidamnium.	36
D. Epiphani sententia de remittendis injuriis.	29.
Episcopus apud Græcos uxoris conditioni renun- tiat.	4
Episcopi quomodo pares.	55
Epitafis fabulæ.	32
Equestris ordo.	63
Equos alere.	76
Ερήμη δίκη.	26

Pars III.

Ερμηνεύσι philosophi.	21
Esaïas patriarcha restitutus.	47
Etrucules pater Osmanis.	51
Evangelium circumlatum sacramento poscendo.	34.
Eucharistiam manu tangebatur populus Græciæ.	1.
Eucharistiæ olim fumendæ manibus plebis exole- ta.	Ibid.
Εὐχαριστία.	42
Euchitæ.	59
Euclides philosophus.	21
Eudocia Alexii imperatoris filia.	41
Eudocia Constantini despotæ uxor.	25
Eugenia Palæologa monacha.	35
Εὐποιήσας.	36
Euripides scenicus philosophus.	65
Euripus.	22
Eutropii portus.	74
Εὐαδελφός.	50
Euxinus pontus.	33
Exomologesis peccatorum.	34

F

F ATUM.	57
Feræ diligunt catulos suos.	32
Festum Constantini M. & Helenæ.	70
Festum luminum.	26
Festum magni Canonis.	32
Flameum, & Flaminica.	64
Flammæ pictæ.	46
Fons apud Nicopolim miracula edit propter Chri- sti Domini contactum.	4
Fons Dei matris, miraculis insignis.	4. 55
Fortuna volubilis.	22
Fortunæ lances.	66
Franciscus Catalusius.	58
Francopulus.	50
Fuga simulata.	Ibid. 57
Fumo interdiu signum datum.	67
Fungorum duplex genus.	40
Furta belli.	56

G

G ALATA urbs.	52.53
Galatæ Galli.	53
Galeatius Mantuanus.	69
Genitarorum Turcarum usculæ.	28
Genuenses factiosi.	75
Genuenses Romano imperio infesti.	34
S. Georgius Limniota.	63
Georgius Pachymerius.	24
S. Georgius Palæocastrita.	63
Gloriæ cupiditas.	61
Græca copia seu loquacitas.	44
Græca lingua duplex.	73
Græci per Dei punitionem in Turcarum domi- nium venire.	6
Græci fidem violant. 16. ipsorum fastus. 16. Ro- manæ ecclesiæ anathema dicunt. 17. eorum er- rores. Ibid. Græci φιλόδοξοι.	49
Gratia curandi strumas concessa regibus Franciæ & Angliæ a Deo. 3. perseverat etiam in non Catholicis.	Ibidem.
Gratiarum domicilium.	71
Gregoras anteambulo falsidicorum.	48
Gregoras historicus mendax.	24.57
Gregoras malignus.	54
Gregoras Metochitæ discipulus in astronomicis.	30.
Gregoras poeta magis quam historicus.	44
Gregoras senex, & aulicus.	74
D. Gregorii Nazianzeni verba sæpius usurpanda.	35.

INDEX RERUM

Guarnerus judex. 52
 Guido Spinula. 29
 Gulielmus Pallavicinus. 75
 Gulielmus vicecomes. 52
 Gygis annulus. 56
 Gymnasia & gymnici ludi. 64. 66
 Γυμνασίων, γυμνακωνίτις. 64
 Gyrolimnia porta. 33

H

HACANTHUS five Neanthus Lacedæmonius. 64.
 Hæretici nulla edunt miracula. 3
 Hæreticos miracula edidisse probatur. Ibid.
 Αγία εν κόλποις. 46
 Hannibal. Vide Annibal. 41
 Hebrus fluvius. 36
 Hecuba incumbens aræ. 57
 Είμαρμένη. 60
 Helena Cantacuzeni filia. 23
 Helena imperatrix. 76
 Helena Stephani Cralis uxor. 46
 Hemerodromi. 59
 Henricus Balduini filius imp. 68
 Heraclea, nunc Arachlea. 74
 Hercules ab Atlante astronomiam didicit. 29
 Ερμειον. 29
 Ερμής κοινός. 29
 Εύρημα. 42
 Ιερατείον. 42
 Ιεροτελεεεία. 74
 Hippias tyrannus. 21
 Historiæ prima lex. 22
 Historiam de rebus a se gestis qui scripserint. 21
 Historici multa mentiti. 39
 Hodegetriæ Deiparæ templum. 60
 Hodegium monasterium. 32
 Ολη πρόδι. 73
 Ομολογητής. 36
 Ομοφυλοι. 52
 Hospitalenses religiosi. 50
 Hostium discessionis suspectæ. 50
 Ούμβερτόπουλος. 23
 Hungari. 2
 Hussitarum damnanda hæresis. 67
 Hymni matutini. 41
 Hypatius clypeo impositus imperator salutatus. 41.

I

IACOBITÆ hæretici. 73
 Jacobus Grætserus adjutor & incitator hujus operis. 29
 Iapones dentes nigerrimos sibi faciunt. 63
 Ibanus princeps barbarus. 41
 Iflach. 66
 Ignis hieroglyphicum celeritatis. 46
 Imago Dei genitricis adorata. 47
 Imago Deiparæ a divo Luca depicta. 39
 Imago Deiparæ commune refugium. 71
 Imbertus seu Ingebertus Delfinus. Ibid.
 Imperator sacerdotibus æquatus. 1
 Imperator consecrandus, & Romam veniens eucharisticum sumit sub utraque specie. 1
 Imperator in excelsissimo humani generis fastigio positus. 25
 Imperatoris animam omnis virtutis speculum esse debere. 29
 Imperatoris duo munera. 55
 Imperatoris lætus vultus. 64
 Imperatoris locus in exercitu. 50
 Imperatoris focer vestus. 32
 Imperatores inungendi super scutum elevati. 41
 Imperatorum Constantinopolitanorum filia seu

neptes barbaris principibus desponsæ. 41
 Imperatorum quatuor virtutes. 71
 Imperatoria symbola. 68
 Imperatrix synodo præsidet. 14. ante episcopos sedet. Ibid.
 Imperii Romani potentia quanta sub Andronicis. 34.
 Indiatio. 33
 Indictionum initium apud Græcos. 24
 Inferorum loca caliginosa. 63
 Ingrati. 61
 Innocentius III. pontifex. 72
 Insubria. 34
 Inter os & offam. 35
 Invidiæ malum & bonum. 60
 Joannes Batatzes imp. sacrilegus. 43
 Joan. Cantacuzenus. Vide Cantacuzenus.
 Joannes Delfinus. 71
 Joannes de Tzeplet. 41
 Joannes Ducas. 24
 Joannes dux Brabantia. 41
 Joannes Georgius Heruvardus Bavariæ cancellarius. 76
 Joannes Palæologus in Concilio Florentino subscribit ante omnes episcopos. 14
 Joannes Palæologus novennis. 61
 Joannes Tzetzes Grammaticus. 53
 Joannes vicecomes archiepiscopus Mediolanensis. 75.
 Joannis Leunclavii Pandectæ historiæ Turcicæ. 31.
 Jobates rex Lyciorum. 25
 Jordanus Raalvengus prætor. 52
 Josephus Judæus. 22
 Josue de se scripsit. Ibid.
 Iphicrates Atheniensium dux. 45
 Irene Andronici imperatoris notha. 24
 Irene imperatrix marchionis Montisferrati filia. 23.
 Irene principis Brunsvicensis filia. 30
 Isacius Asanes. 69
 Isaias. Vide Esaias.
 Iscodar. 50
 Ismaelitæ, Turcæ. 71
 Itanus urbs Cretæ. 63
 Judicia posteritatis incorruptiora. 22
 Julianus imperator scuto impositus. 41
 Julius Cæsar res a se gestas scripsit. 22
 Julius Cæsar non interfuit omnibus quæ scripsit. 22.
 Jupiter Ὑψίστος. 65
 Justinianus imperator templum Sophiæ Constantinopoli reparavit. 9
 Justiniani imperatoris lex. 53
 Justinus nepos Justiniani imperatoris. 74
 Justitia. 21
 Justitia propria virtus imperatoris. 71

K

KISCULA. 50

L

LABOR gloriæ pater. 65
 Lacedæmonii pravissimis moribus. 74
 Lacedæmoniorum institutum. 50
 Lacedæmoniorum regio. 72
 Λαμπαδοῦχοι ἀγῶνες. 46
 Lapides loqueris. 31
 Lapides pretiosiores natura. 76
 Latina lingua. 41
 Latini. 40. 41
 Laura & lauræ. 38
 Lazarus patriarcha carcere & ærumnis confectus. 20.

ET VERBORUM.

Lectoribus & cantoribus ecclesiæ nuptiæ permis-	
ſæ.	6
Legati post epulas interrogati.	65
Legatorum & legantium munera.	61
Λειτουργία.	42
Lemnus insula.	34
Leo a mure liberatus.	66
Leo fortitudinis symbolum.	Ibid.
Leo imperator encomium sancti Demetrii scripsit.	46
Leo Thrax imperator templum Deiparæ constru-	
xit.	55
Leon Phliaſiorum tyrannus.	71
Lesbus insula.	34. 57
Lethææ aquæ.	29
Lex ducum.	35
Lex, mutus magistratus.	32
Litteræ tabellariorum vestibis infutæ.	44. 45
T. Livius notatus.	22
Locus pugnae, magna pars victoriæ.	51. 67
Λόγιον.	38
Lombardiæ princeps.	24
Lorica hamata.	49
D. Lucas imaginem Deiparæ pinxit.	39
Ludus reprehenditur.	43
Lugdunenſe Concilium.	72
Lycurgi leges.	72

M

ΜΑΚΑΡΙΤΑΙ.	61
Macedonia.	34
Macrino imperatori quomodo aeclamatum.	41
Magistratus, lex loquens.	32
Magna amita, & magna matertera.	43
Magna Blachia.	66
Magna domestica.	35
Magna hebdomas.	33
Magnentius tyrannus.	69
Magni logothetæ calamitates.	50
Magnus Pappias Palæologus.	37
Mahometes Turcarum imperator.	74
Mahometi doctrina.	76
Mahumetani annos a Mahomete numerant.	73
Mala ex se nihil pariunt boni.	34
Maleventum.	36
Mandya.	42
Mangani campus & monasterium.	73
Mansionarius.	64
Mantua male vicina Cremonæ.	39
Manuel Andronici Afanis filius.	50
Manuel Andronici junioris nepos.	41
Manuel despota.	24
Marcellus captis Syracusis flevit.	69
Marchio Montisferrati.	24
D. Marcus Vellferus II. vir Augustus.	24. 73
Mare vitiorum.	28
Maria Brabanta.	41
Mariæ Egyptiacæ vita.	31
Maritza ſive Mariſca fluvius.	41
Mars communis.	75
Martha proavia materna Cantacuzeni.	73
S. Martinus ſigno Crucis terruit hoſtes.	50
Martyres cæleſti ſplendore circumfuſi.	60
Maſſaliani ſeu Meſſaliani.	59
Mater amanda dulcius.	62
Maternæ auctoritatis in filium, exemplum.	24
Matrix ſive matricula.	61
Matthæus Camariota.	27
Mauria insula.	34
Mauritius imperator.	73
Maurum flumen.	33. 46
Mauſolus rex Cariæ.	35
Maximianus imperator.	45
Maza.	74
Medicus inſtar multorum.	26
Medius locus imperatoris.	50

Pars III.

Μεγάλη εἰσόδος.	43
Μέγας δομέσικος.	25
Μέλας ποταμός.	33
Melenici caſtellum.	46
Melitenſes.	52
Mercurius alatus.	46
Mercurius nuntiis & lucro præeſt.	29
Merope regio ſeu provincia.	67
Μεσάζοντες ἢ μεσιτάδοντες τοῖς πράγμασι.	30
Mefembria urbs.	55
Μεσίτης τῆς βασιλίδος.	30
Metaphraſtes.	38
Metellus in Africa.	38
Metiri ſe ſuo pede, & umbram ſuam.	35
Metrophanes patriarcha Conſtantinopolitanus I.	27.
Mibæ populi Æthiopiar.	67
Michael Afanes.	59
Michael Catharus.	25
Michael Mæſorum rex.	58
Michael II. Palæologus imperator.	24
Michael Paphlago imperator.	40
Michael patriarcha Antiochenus.	28
Michaelis Palæologi nefarium facinus.	23
Militum duplex genus.	39
Militum genus impium.	67
Militum ſervi.	38
Minerva Oreſten abſolvit.	55
Minoa portus Cretæ.	63
Miſſa unde dicatur.	42
Mœſi & Mœſia.	24
Mæſorum βασιλίδος.	23
Moldavia & Moldavi.	24
Monacha.	35
Monachi apud Græcos uxorem non ducunt.	4.
Monachorum laus. 7. Monachorum montis Atho	
mira ſanctitas.	13
Monachi Nazaræi.	60
Monachiſmus Cantacuzeni.	21
Monachiſmus, ſecundus baptiſmus.	64
Monachiſmo initiare.	54
Monastiſticus habitus.	Ibid.
Monastiſt.	38
Μονή.	64
Μονὴ ὁδὸν γῶν.	39
Moniales apud Græcos innuptæ.	4
Monile.	63
Morbi animorum.	67
Morea, olim Peloponneſus.	72
Mors non ſine dolore.	55
Mortuorum ſenſus.	51
Mofes de ſe ſcripſit.	22
Μπίνετος, μπενεδίπτας, μπενέτο.	52
Mpelaoxus, Mpenetus, Mpogdamus, Mpovii,	
Mpozices, Mpraticulus.	41
Mulierum levitas & inſtantia.	61
Murphuli fraus.	59
Murtha Genuenſium dux.	75
Mus leonem liberat.	66
Muſulmani.	73
Muzalo protoveſtiarius.	25
Μυρία & Μυροί.	24
Μυσαγωγία.	42

N

ΝΑΟΣ.	42
Navi comparatur reſpublica.	44
Nazaræi.	60
Νέα εβδομάς.	33
Νεόφυτοι, νεοφώτιστοι.	26
Νήπιος.	59
Nerō conviciorum patientiſſimus.	37
Nicephorus Acarnaniæ dux.	58
Nicocles tyrannus.	48
Nicolaus Piſanus.	75
Nicomedia Bithyniæ ſedes imperatorum.	59
Nilus.	21
Noctu ſignum datum facibus.	67

INDEX RERUM

Νομῶς καὶ νομαδες .	38
Nomina mutabant religionem ingressuri .	64
Novatianorum hæresis quæ ?	2
Nox idonea captandis consiliis .	54
Nezuan & Ntuardus .	41
Numidia .	38
Nuptiis idoneum tempus in fœmina .	59

O

O CULOS osculandi mos .	33
Officium magni Canonis .	31
Οἰκονομία .	58
Ωμόφορον .	43
Ομφαλόψυχοι .	59
Orchanes secundus imperator Turcarum .	61
Orchani Turcæ locavit filiam suam Cantacuze- nus .	26
Orci galea .	56
Oria nobilis matrona .	29
Orthodoxi .	73
Oscula pedum , manuum , faciei .	39
Osculari osculos , frontem , collum , &c .	32
Osmania vel Othmania .	59
Osmanus pro Othmanus , seu Othomanus .	50
Ostracismus .	74
Otho imperator ab hoste laceffito interfectus .	29
Othonopulus .	59

P

P AGANUS Auria classis præfectus .	75
Palæocastrum urbs .	63
Palæologorum familia ex Italia .	23
Palamas quis & qualis ?	15
Palamas explosus .	59
Pancratius Abasgiæ princeps .	40
Πάντα δρᾶν καὶ πράχιν .	32
Παρακοιμώμενος .	25
Παρακάλημα .	68
Παρήχησις .	50
Παρηκολουθηκώς .	62
Parthorum pugnandi mos .	50
Πάχω in optativo , præcedente εἴτι .	51
Pater amandus plenius .	62
Pater spiritualis .	54
Patres mitius puniunt .	28
Pausanias Spartanus instaurator Byzantii .	27
Pax injusta utilior justo bello .	57
Peccata omnia æqualia Stoicis .	35
Pedum patriarchale .	6
Pedum supplotio .	40
Pegæ Dei genitricis ædes .	39.55
Pelagius II. pontifex .	73
Pelles animalium generosorum ab heroibus gesta- tæ .	56
Peloponnesus insula .	34
Peloponnesi quinque partes .	72
Pelta & πελτασάι .	40
Penula .	42
Pera & Peræa .	68
Perinthus .	69
Peripatetici laudati .	22
Perjurium negatio Dei .	68
Perfæ pro Turcis .	72
Perfarum regum uxores .	73
Πέσσα πεντάγραιμμα .	63
Pestilentia .	72
S. Petri Alexandrini episcopi visio .	68
S. Petrus Clementi ecclesiam commendat .	Ibid.
Petrus Comes Altisiodorensis .	59
Φανόλη .	42
Phalanx .	49
Philibe .	39
Philippopolis a Philippo imperatore condita .	39

Philippus Macedo ad filium cithara canentem .	43
Philippus Macedo victoria elatus .	35
Philippus rex Gallorum .	71
Philo Judæus .	22
Φιλοσοφία , φιλόσοφοι , φιλοσοφείν .	28
Philotheus patriarcha Constantinopolitanus .	42.
Photii patriarchæ bibliotheca .	28
Φωτισμός .	26
Φωτισήριον .	Ibid.
Φωτίζεσθαι .	Ibid.
Φώτων ημέρα .	Ibid.
Φραμπέριντε τεμπινιόλ .	34
Φροντισήριον .	35
Φύσις .	26
Πίκη & picariæ .	48
Plato princeps ingenii .	71
Platonis auctoritas .	73
Platonis dictum in temulentos .	72
Plebs tubulo in calicem immisso sanguinem edu- aum bibit .	1
Πλάονες , plures . i. mortui .	51
Plutarchus Stoicus .	22
Plutonis galea vel cassis .	56
Polyphemus cyclops .	66
Polypi terreni .	59
Pontifex summus communicat sub specie tantum panis .	2
Præfectura .	45
Præscriptio in regnis & provinciis .	59
Prætor Græciæ historicus .	24
Πράγματα βασιλικά .	31
Πράγματα pro republica .	21
Prateolus arguitur .	12
Principis insula .	34
Principis monasterium .	74
S. Procopii elogium .	2
Procubitor sacri cubiculi .	34
Prætor rex Argivorum .	25
Proferi & professio .	61
Πρόναος .	42
Pronubus annulus .	62
Profacum castellum .	64
Προσκυνήν καὶ προσκυνήσαι .	26
Προσφορά .	41
Προσφύσα .	37
Protasis fabulæ .	33
Πρόδεσις .	42
Prusa Bithyniæ urbs Turcarum olim regia .	26
Ψιλοί .	38
Ptolemæus Geraunus rex Macedoniæ .	74
Πούκλος καὶ πούκλον .	45
Pulcheria Augusta Deiparæ Hodegetriæ templum extruxit .	39
Purgatio per ferrum candens .	14
Purgatorio igne detenti an cognoscant nostra .	51
Πύργος .	49.61
Purpura imperii symbolum .	23
Πυρφόροι .	69
Pyrrhus Epirotarum rex .	50
Pythagoras φιλόσοφος .	50

Q

Q UADRAGESIMA Græcorum septem hebdo- madibus constat .	32
Quadragesimæ initium apud Græcos .	Ibid.

R

R APHON Temar Gennensis .	29.30
Regale nomen sanctum .	61
Regia forma .	71
Regnum est summum rerum humanarum .	76
Religio , status pœnitentiæ .	54

Reliquiæ sanctorum de collo gestatæ.	46
Res voluptatum.	37
Rhetorica.	49
Rhōdii seu Rhodienses.	52
Rhodope mons & provincia.	37
Rūz.	23
Risus sapientis moderatus.	45
Robertus Petri filius imperatoris.	59
Ροζιαν ηχι ροζιη νεα ηχι ρροβυτερα.	25
Romana ecclesia superior Constantinopolitana.	
16. ejus primatus probatur. 16. per totum. in azy-	
mis celebrat.	17
Romanæ & Græcæ ecclesiarum dissidium.	15
Romania.	<i>Ibidem</i>
Romani imperij magnitudo.	50
Romani quales erga devictas gentes & urbes.	35
Romanus pontifex patriarcham eligere solitus.	70
Romanus populus quot præliis victor.	65
Rorarii.	76
P. Rutilius vitam suam scripsit.	24

S

S A B A U D I Æ comites.	41
Σαυδος.	42
Sacellarius & facellium.	67
Sacerdotes Græci uxorati, 4. post ordinationem uxorem non ducunt. 4. relicta uxore aliam ne ducant. <i>Ibidem.</i> cum uxoribus cohabitare per pseudosynodum permitti.	5
Sacer ignis morbus.	67
Sacræ lineæ talum movere.	63
Saga.	40
Sallustius notatus.	22
Sallustii historiæ fides.	<i>Ibid.</i>
Salomon e nostro ovili.	30
Salomonium templum.	72
Samiorum lauræ.	38
Sanguis Christi pretiosus.	32
Sapientia Deo similem reddit.	71
Sapientia vera.	48
Sapientum judicium.	29
Sapientum sunt omnia.	65
Sarajum palatium Sultani Turcarum.	28
Sarchania.	50
Scalæ reticulatæ.	47
M. Scaurus vitam suam scripsit.	22
P. Scipio Africanus.	38
Scipio Pompeii focer.	30
Scutarii.	43
Scutarium.	50. 71
Scythis locabant filias suas imperatores Constantinopolitani.	25
Sedere, pro nihil agere.	40
Senecæ vita mollior.	22
Serræ castellum.	46
Servii.	24
Servitutis mors anteferenda	64
Servius Sulpicius in legatione mortuus.	34
Servos jurare in dominos an fas.	33
Severus imperator Byzantium diruit.	27
Simeon Metaphrastes. <i>Vide</i> Metaphrastes.	
Simonis puella unde dicta.	24
Si quidem, sin autem, genus loquendi ΕΛΛΗΤΙΚΟΥ.	
29	
Sleidanus mendax.	22
Smyrna urbs.	32
Socratis dictum de amicis.	39
Socratis judicium de conviciatore.	37
Solea sive soleum.	42. 43
Solis defectio septuaginta duorum dierum.	57
Somniorum observationes.	14
Sophiæ templum Constantinopoli quale. 31. 60. 72.	
Sophronius patriarcha Hierosolymitanus.	31
Sphenthilabus Mæsoforum rex.	24. 59
Sphragia insula.	75
Σφραγισμα.	26
Sphranzes pro Francisco.	56

Spinularum familia.	29
Στέμμα & στέφανος differunt.	42.
Stenimachus urbs.	37
Stephanus Triballorum princeps.	41
Στήλη.	46
Stoici,	22
Stoicis peccata omnia æqualia.	36
Στρατηγόπουλος	51
Strömbitza vel Strumitza oppidulum.	46
Stultus malo accepto sapit.	68
Styx fabulosa palus.	30
L. Sulla de rebus suis scripsit.	22
Sultanus episcopus creat & deponit.	19
Sultani,	23
Susceptores,	25. 26
Sycæ & Sycæna regio.	52
Σύγκλητος κ' συγκλητικός.	23. 34
Συκοφάνται.	36
Sylvester patriarcha Alexandrinus.	28
Symbola imperatoria.	68
Συναπισμός.	57
Σύναις,	42
Syncope, morbus,	69
Συνεσις,	62
Syracusani candidati in luctu,	63
Syrgiannes carcere solutus.	49
Syrgiannes in vincula conjectus.	39
Syrgiannis perfidia.	36. 49
Syrorum regum uxores.	39
Sytziganus pater Syrgiannis.	25

T

T ΑΧΤΥΡΑΦΟΙ κ' ταχυδρομοι.	46
Τάγμα seu τάγματα, & τάξις.	37. 62. 63
Tamberlanes Scytharum imperator.	62
Tamerhanes Phrygiæ satrapa.	26
Tanais urbs & fluvius.	74
Ταῶς five ταῶν,	65
Taurorum pugna.	40
Τελετή.	42
Templum Deiparæ ἀχειροποιήτον.	70
Templum Deiparæ Hodegetriæ.	39
Templum S. Michaelis in Gargano.	69
Templum Salomonium.	72
Templum Sophiæ Constantinopoli quale.	31. 61.
72	
Tenedus insula.	34
Tertullianus Montanista.	60
Testudo.	57
Thaborium lumen. 7. an sit increatum.	<i>Ibidem</i>
Θαλαμὸς pro utero mulieris.	28
Θαλασσιάρχος.	73
Thafus insula.	34
Θείος κ' θεῖα.	35. 43. 64
Θέμα δέματα.	62
Themistocles adorationem simulans.	26
Themistocles Artaxerxi.	56
Theodora Palæologa mater Cantacuzeni.	36
Theodorus Metochites logotheta.	30
Theodorus patriarcha Hierosolymorum.	32
Theodorus Synadenus.	54
Theodosia Genuensium colonia.	74
Theodosius imperator a divo Ambrosio aditu tem- pli exclusus.	45
Theolepti hymnus κατανυκτικός.	34
Theoleptus patriarcha Constantinopolitanus in- auguratus.	28
Theophilus imp. Constantinop.	40
Thessalia.	34
Thessalonica oculus imperii.	73
Thomas Acarnaniæ princeps.	24
Thracia.	34. 37
Thraſybulus legem tulit ἀμνησίας.	31
Thule insula.	72
Θυσία.	42
Θυσιαστήριον.	42
Timæus historicus.	22

INDEX RERUM ET VERBORUM.

Timor alas addit pedibus.	38	Vinum vetus melius novo.	70
Timotheus confessor.	73	Viperæ insignia.	75
Titus impetator deliciæ humani generis.	26. 72	Virgilii agellus.	39
Topica vectigal.	75	Virginum monasterium.	40
Torne seu torneamenta.	43	Virtus in medio.	22
Tragædi quantum profint.	48	Vita in hastarum mucronibus suspensa.	33
Trajanopolis.	40	Vita minime vitalis.	66
Triballi.	24	Vitia sine magistro discuntur.	68
Trinobus, Ternobus, Tornobus, urbs.	40	Ulachia & Ulachi.	66
Τριταγίς ὕμνος.	42	Unctus Domini.	30
Tuntza fluvius.	41	Ungri.	23
Turcæ a Tartaris pulsi.	50	Unguentum ex sepulcro sancti Demetrii scatu- riens.	46
Turcæ dicuntur etiam Persæ.	38	Volta familia.	29
Turcæ quando Constantinopolim ceperunt.	23	Urceoli aquarii Turcarum.	36
Τυρκόπυλος.	51	Urchan seu Orchanes Osmanis filius.	51
Typicon Sabæ.	32	Uscufæ Turcarum quales.	28
Tzacones.	40	Uxoris protovestiarii mundus quanti æstimatus.	46.
Τζαγγάτοπος.	Ibidem	Uxores regum barbarorum.	39
Tzangri.	Ibidem		
Tzephraetis.	41		
Tzeplet.	Ibidem		
Tzustria.	43		

V

V ALACHIA & Valachi.	24. 66
Valens dux Genuensium.	75
Veneri genus præsentissimum.	71
Veneno illita arma.	67
Verba signa rerum.	Ibidem
Veritas & iustitia idem.	21
Ver novum Nonis Aprilis.	31
Viam secare.	63
Victoria sui.	35
Vidua nondum nupta.	69
Vinci a magno.	Ibidem
Vinum non habet clavum.	38

X ENA imperatrix.	36
Xenocrates philosophus.	72
Xenophon de rebus a se gestis scripsit.	22
Xenophontis ornatus militaris.	49
Xerxes Darii filius.	23
Xylocercos porta.	70

Z

Z ELEBES Turcis qui ?	23
Zelotæ qui ?	64
Zelotarum immanitas.	70
Zenonis imperatoris lex.	53
Zepæne urbs.	37

F I N I S.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

Johannes / Pontanus, Jacobus, / Gretser, Jacob,

Iōannu tu Kantakuzēnu apobasileōs historiōn biblia 4 = Joannis Cantacuzeni
eximperatoris historiarum libri IV

Venetiis 1729

2 H.int. 76,15

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10328813-6